13.a2-9.

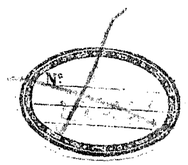

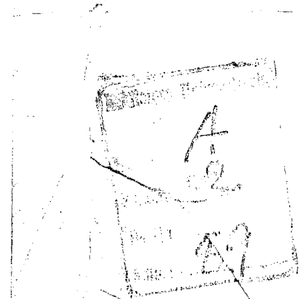

15-1057

Bc

PETRI
DE ANCHARANO
IVRISCONSVLTI CLARISS.
AC PONTIFICII
IVRIS INTERPRETIS
CELEBERRIMI

del Collegio dela Compañia de Jesus de Granada

Super Sexto Decretalium acutiſsima
Commentaria.

Apleriſq; erratis, à quibus in antiquis Codicibus, Typographorum illius tempeſtatis incuria, erant oppreſsi, nunc liberata, priſtinoq; ſuo, ac innato candori, qua fieri potuit diligentia, reſtituta.

Cum ſuis ſummarijs, adnotationibus, locupletiſsimoq; ſingularum rerum, ac materiarum Indice ad commodum ſtudioſorum nouiter additis, nunc primùm in lucem prodita.

BONONIÆ,
Apud Societatem Typographiæ Bononienſis.
MDXXCIII.
Curiæ Epiſc. & S. Inquiſit. conceſſu.

Index Titulorum in quinque libros sexti Decretalium serie alphabetica conscriptus.

A

De accusationibus, inquisitionibus, e denunciat. 382
Appellationibus. 234
Arbitris. 158

B

De Bigamis. 113

C

De Capellis monachorum. 357
Censibus, exactionibus, & procurationibus. 363
Clericis coniugatis. 244
Clericis non residentibus. 247
Clerico ægrotante, vel debilitato. 293
Cognatione spirituali. 380
Concessione præbendæ, & ecclesię non vacantis. 296
Confessis. 182
Consecratione ecclesiæ, vel alta. 367
Consuetudine. 50
Constitutionibus. 7

D

De Decimis, primitijs, & oblationibus. 344
Desponsatione impuberum. 378
Dolo, & contumacia. 177

E

De Electione, & electi potestate. 55
Eo, qui mittitur in possessionem rei causa seruandæ. 178
Etate, & qualitate præficien. 110
Exceptionibus. 200
Excessibus prælatorum, & subditorum. 414

F

De Filijs presbyterorum. 111
Foro competenti. 163

H

De Hæreticis. 383
His, quæ vi, metusue causa fiunt. 155
Homicidio. 398

I

De Immunitate ecclesiarum. 368
In integ. restitutione. 156
Iniurijs, & damno dato. 428
Institutionibus. 295
Iudicijs. 160
Iuramento calumniæ. 172
Iure iurando. 196
Iure patronatus. 359

L

De Litis contestatione. 169

M

De Maioritate, & obedientia. 140

N

De Ne clerici, vel monachi. 374
Ne sede vacante aliquid innouetur. 306

O

De Officio Vicarij. 113
Officio, & potestate iudicis delegati. 116
Officio Legati. 127
Officio iudicis ordinarij. 132

P

De Pactis. 141
Pœnis. 431
Pœnitentijs, & remissionibus. 450
Postulatione prælatorum. 54
Præbendis, & dignitatibus. 248
Præscriptionibus. 208
Priuilegijs. 415
Procuratoribus. 144

R

De Rebus ecclesiæ non alie nandis. 309
Regularibus, & transeuntibus ad religionem. 347
Regulis iuris. 406
Religiosis domibus. 356
Reliquijs, & veneratione sanctorum. 368
Renunciatione. 104
Rerum permutatione. 313
Rescriptis. 18
Restitutione spoliatorum. 178

S

De Scismaticis. 398
Sententia, & re iudicata. 313
Sententia excommu. suspen. & interdicti. 442
Sepulturis. 335
Sponsalibus, & matrimonijs. 376
Statu regularium. 354
Supplenda negligentia prælatorum. 105

T

De Temporibus ordinationum. 108
Testamentis. 316
Testibus, & attestationibus. 187

V

De Verborum significatione. 388
Vita, & honestate clericorum. 243
Voto, & voti redemptione. 352
Vsuris. 404
Vt lite pendente, nihil innouetur. 180

FINIS.

INDEX OMNIVM RVBRICARVM, ET CAPITVLORVM, QVAE SVB VNOQVOQVE TITVLO PRAESENTIS VOLVM. CONTINENTVR.

¶*Ex proœmio.* 1
C.Bonifacius. 2
Sacrosanctæ. 4
¶*Ex Rub.de constitutis.* 7
C.licet Romanus. 7
Vt animarum. 13
¶*Ex Rub.de rescriptis.* 18
C.Ipso iure. 18
Cum in multis. 21
Dispendia. 23
Cum aliquibus. 28
Si gratiosa. 29
Gratia. 32
Quamuis. 33
Si eo tempore. 34
Si propter. 35
Statutum. 37
Si prote. 47
Quia. 48
Duobus. 48
¶*Ex Rub de consuetudine.* 51
C.consuetudinem. 51
Non putamus. 52
Non est. 52
Cum in tua. 53
¶*Ex Rub.de postulatione.* 54
C.perpetuo. 54
¶*Ex Rub. de electio. & electi potestate.* 55
C.Statuimus. 55
In electionibus. 57
Vbi periculum. 58
Vt circa. 61
Auaritia. 63
Quam sit. 64
Perpetuæ. 65
Nulli licere. 66
Si quando. 66
Quamuis. 67
Si fortè inter. 68
Sciant omnes. 69
Generali. 69
Licèt canon. 70
Nemo deinceps. 73
Cupientes. 73
Fundamenta 78
Quamquam. 80
Is qui. 81
Qui contra. 82
Sicut cum. 82
Statutum. 82
Si cui eligendi. 83
Quorundam. 84
Vt quis duas. 85
Si electio. 85
Si religiosus. 86
Nullus re. 87
Cum expediat. 88
Cum non doceat. 89
Ab eo, qui. 89
Ex eo, quod. 90
Si postquam. 90
Cum exeo, quod. 91
Commissa. 92
Si abbatem. 93
Si compromissarius. 94
Procurator. 95
Si confirmationem. 96
Quia sæpe. 97
Constitutio. 97
Is cui pro. 98
Indemnitatibus. 98
Prouida. 100
Si eo tempore. 101
Si quis iu. 101
Quoniam. 102
¶*Ex Rub.de renunciatione.* 104
C.quoniam. 104
Si te præb. 104
¶*Ex Rub.de suppl.neg.pla.* 105
C.Romana. 105
Grandi non. 106
Si episcopus. 107
Ecclesiæ. 107
¶*Ex Rub.de tempo.ordinat.* 108
C.sæpe contingit. 108
Eos qui clericos. 108
Cum nullus. 109
Nullus. 110
¶*De æta. & quali. & ord. præ-licien.* 110
C.Permittimus. 110
¶*Ex Rub.de filijs, presbyt.et alijs ille.na.* 111
C.Is, qui. 111
Si is, cum quo. 112
¶*Ex Rub.de Bigamis.* 113
C.Altercationis. 113
¶*Ex Rub.de officio Vicarijs.* 113
C.Romana. 113
Licèt in. 114
Cum in generali. 115
¶*Ex Rub.de officijs delega.* 116
C.Statuimus. 116
Quia pontificali. 118
Si duo. 118
Si contra. 118
Iudex 119
Quamuis alicui. 120
Si delegatus. 121
Cum plures. 122
Si super gratia. 123
Si is, cui. 123
Ab arbitris. 124
Si is, cui. 124
Statuimus. 125
Si à subdelegato. 125
Hac constitutione. 126
¶*Ex Rub.de officij legati.* 127
C.difficili. 127
Legatos. 128
Præsenti. 128
Deliberatione. 130
Collatio. 131
¶*Ex Rub.de offic.ordinarij.* 132
C.Romana. 132
Si canonici. 133
Ordinarij. 134
Quia plerique. 135
Vt litigantes. 136
Si episcopus. 136
Cum episcopus. 137
Quamuis. 138
Præsenti. 138
¶*Ex Rub.de maio.et obed.* 140
C.Episcopali. 140
¶*Ex Rub.de pactis.* 141
C.pactum. 141
Quamuis pactum. 142
Quia ex. 143
¶*Ex Rub. de Procuratorib.* 144
C.Non indiscrete. 144
Quamuis. 146
Is qui. 147
Qui ad agendum. 148
Qui generaliter. 150
Procurator. 154
¶*Ex Rub.de his, quæ vi metusue causa fiunt.* 155
C.Absolutionis. 155
¶*Ex Rub.de in integ.restitu.* 156
C.Ecclesia. 156
Si aduersus. 157
¶*Ex Rub.de aditis.* 158
C.Si ex tribus. 158
Vt Quæstionibus. 159
¶*Ex Rub.de Iudicijs.* 160
C.Iuris esse. 160
Si annum. 162
¶*Ex Rub.de foro competen.* 163
C.Romana. 163
Seculares. 167
C.laicus. 167
¶*Ex Rub.de litis contestat.* 160
C.Exceptionis. 169
Si oblato. 171
¶*De C.cr.nō resi.ī ec.uel pb.* 247
C.Consuetudinem. 247
¶*Ex Rub.de præb.& digni.* 248
C.Suscepti. 248
Licèt ecclesiarum. 249
Quamuis. 250
Statutum. 252
Ad decimas. 175
¶*Ex Rub.de dolo, et contum.* 177
C.Actor qui. 177
Eum qui. 178
¶*Ex Rub.de eo, qui mittit in pos. causa rei seruand.e.* 178
C.Eum qui. 179
¶*Ex Rub.vt lite pẽdente.* 180
C.Dispendijs. 180
Si hi contra quos. 181
¶*Ex Rub.de Confessis.* 182
C.Statuimus. 182
Si post. 184
¶*Ex Rub.de testib.et attest.* 187
C.Mediatores. 187
Præsentium. 188
Romana. 195
¶*Ex Rub.de iureiuran.* 196
C.Contingit. 196
Licèt. 198
Cum in positionibus. 198
¶*Ex Rub.de exceptionib.* 200
C.Pia consideratione.
Cum quidam. 207
¶*Ex Rub.de præscriptionib.* 208
C.Episcopum. 209
Si qui exigentibus. 212
¶*Ex Rub.de sen.et re iudic.* 213
C.Cum æternum. 213
Ad apostolicæ. 215
Abbate. 218
Cum ab vno. 222
Et si sententia. 223
¶ *Ex Rub. de Appellation.* 224
C.Cordi. 224
Legitima. 227
Romana. 229
Vt super. 233
Cum appellationibus. 234
Ab eo, qui. 235
Non solum. 235
Concertationi. 237
Appellatio. 238
Si à iudice. 239
A collatione. 240
Licèt ab interlocutoris. 241
¶*Ex Rub.de vita, & hon.cl.* 242
C.Clerici. 242
Clerici qui. 243
¶*Ex Rub.de Cleric.coniuga.* 244
C.Clerici qui. 244

Quamuis. 253
Cum de beneficio. 253
Super eo. 254
Eum, cui canonicatus. 255
Si pro clericis. 256
Si cum super. 256
Mandato nostro. 257
Si clericus pro quo. 258
Hi qui auctoritate. 259
Si postquam. 260
Dudum venerabili 261
Quia sæpe. 262
Cum in illis. 262
Si tibi absenti. 264
Eum qui. 267
Is cui conceditur. 268
Si beneficia. 269
Non potest. 271
Si apostolicæ. 273
Si motu proprio. 274
Si pluribus. 275
Cum in ecclesia. 276
Si tibi concessio. 277
Cui de non. 278
Licèt episcopus. 279
Si cui prouideri. 281
Si pauper. 282
Si a sede. 283
Cum singula. 284
Cum in ecclesijs. 284
Præsenti declaramus. 285
Si apostolica. 286
Si cui nulla. 287
Si episcopus cui. 288
Quamuis tibi. 290
Si is cui de canonica. 291
Quodam. 292
Mandatum. 292
¶ Ex Rub. de clerico ægrot. 293
C. Pastoralis. 293
¶ Ex Rub. de institutionibus. 295
C. Et si capitulum. 295
Si is ad quem. 295
¶ Ex Rub. de conces. præb. vel ec clesiæ non vacantis. 296
C. Quia cunctis. 296
Detestanda. 300
Ne captandæ. 300
Executor. 301
Si capitulo. 302
Si soli ordinario. 303
Auctoritate. 304
Quoniam. 305
¶ Ex Rub. ne sede vacan. aliquid innouetur. 306
C. Si ad episcopum. 306
¶ Ex Rub. de reb. ec. nõ alien. 309
C. Dudum & infrà 309
Hoc consultissimo. 311
¶ Ex Rub. de verũ permuta. 313
C. Licèt tua 323
¶ De testa. et alijs vlt. vol. 316
C. Si pater. 326
Si pater. 320
Religiosus. 330
¶ Ex Rub. de sepulturis. 335
C. Animarum. 335
Cum quis. 337
Is qui habet. 339
Licet pater. 341
Religiosi. 343
¶ Ex Rub. de decimis. 343
C. Discretioni. 344
Statuto. 345
¶ Ex Rub. de regula. & transeun- tibus ad religionem. 346
C. Is qui monasterium. 347
Non solum. 348
Constitutionem. 349
Beneficium. 350
Qui post votum. 351
Si ad solum. 352
¶ Ex Ru. d voto, et voti red. 352
C. Quod votum. 352
¶ Ex Rub. de statu regula. 354
C. Periculose. 354
¶ Ex Rub. de relig. domibus. 356
C. Religionum. 356
¶ Ex Rub. de capell. monach. 357
C. Presbyteri qui. 358
¶ Ex Rub. de iure patrona. 359
C. Si laicus ius. 359
¶ Ex Rub. de censib. procurationi bus, & exactionibus. 362
C. Romana. 362
Exigit peruersorum. 364
Felicis recordationis. 365
Quanquam pedagiorum. 365
Perpetuo de. 366
¶ Ex Rub. de Consecratione eccle sie, vel alt. 367
C. Si ecclesiam. 367
¶ Ex Rub. de Reliquijs, & vene- ratione sanctorum. 368
C. Gloriosas. 368
¶ Ex Rub. de immu. eccl. cimite. & loco religioso. 368
C. quia nonnulli. 368
Auctoritate. 371
Ne aliqui. 371
Vt apostolicæ. 421
Cum personæ. 422
Sine possessione. 611
Nemo potest. 629
Priuilegium. 632
Semel malus. 635
C. Statutum. 374
Vt periculosa. 374
Episcopus. 376
¶ Ex Rub. de sponsalib. 376
C. Ex sponsalibus. 376
¶ Ex Rub. de despons. impub. 378
C. Si infantis. 378
¶ Ex Rub de cogn. spirituali. 380
C. Nedum. 380
Per cathec. 381
Quamuis. 382
¶ Ex Rub. de accusationibus, de nun. et inquisitionibus. 381
C. Postquam. 382
¶ Ex Rub. de hæreticis. 383
C. Quoniam. 383
Quicunque. 384
Filij, vel hæredes. 385
Super eo. 385
In fidei. 386
Præsidentes. 386
Cum contumacia. 387
Accusatus de. 387
Statutum. 389
Ne aliqui. 389
Vt officium. 390
Vt commissi. 390
Contra christianos. 392
Decreuit. 392
Statutum. 372
Inquisitores. 393
Per hoc, quod. 394
Vt inquisitionis. 394
Cum secundum leges. 395
Statuta. 397
¶ Ex Rub. de schismaticis. 398
C. Ad succidendos. 398
¶ Ex Rub. de homicidio. 398
C. Pro humani. 398
Prælatis vel. 402
Is qui mandat. 403
¶ Ex Rub. de vsuris. 404
C. Vsurarum. 404
Quamquam. 408
¶ Ex Rub. de excessib. prælat. 414
C. Cum ex eo. 414
¶ Ex Rub. de priuilegijs. 415
C. Volentes. 415
Cum de diuersis. 418
Abbates. 418
Auctoritate. 419
Ne aliqui. 420
Licèt vobis. 427
Quoniam episcopi eorũ. 428
¶ Ex Rubr. de iniu. & damno dato. 428
C. Et pignorationes. 429
¶ Ex Rub. de pœnis. 431
C. Romana. 431
Degradatio. 432
Quamuis eorum. 433
Vbicunque. 434
Felicis. 435
¶ Ex Rub. de pœnit. et remis. 440
C. Romana. 440
Si episcopus. 441
Indulgentiæ. 441
¶ Ex Rub. de sen. exc. susp. & in- terdicti. 442
C. Cum medicinalis. 442
Solet à non. 444
Statuimus. 447
Quia periculosum. 448
Romana. 449
Dilecto filio. 452
Venerabilibus: 455
Decernimus. 458
Constitutionem. 461
Præsenti. 462
Quicunque. 463
Si Iudex. 464
Statutum. 467
Licèt excõmunicationis. 467
Si clericus. 469
Si sententia. 471
Si ciuitas. 473
Is qui. 474
Quoniam. 474
Is, cui est. 475
Religioso. 476
Eos, qui. 477
Cum quis. 478
Alma mater. 482
¶ Ex Rub. de verb. signifi. 488
C. Veniens. 488
Constitutionem. 492
Priuilegium. 494
Sicut nobis. 494
¶ Ex Rub. de reg. iuris. 496
C. Beneficium. 499
Possessor malæ fidei. 504
Peccatum. 519
Peccati venia. 541
Ea quę. 559
Accessorium. 585
Sine possessione. 611
Nemo potest. 629
Priuilegium. 632
Semel malus. 635

FINIS.

PETRI

DE ANCHARANO, PONTIFICII, CAESAREIQ. IVRIS INTERPRETIS CLARISSIMI Super Sexto Decretalium, acutissima Commentaria.

IN NOMINE Domini eiusq; matris sanctissimæ Virginis gloriosæ Mariæ, & beati Antonij, Amen. Scribitur Eccle. c. 1. Nihil sub Sole nouum. Nec valet quisquam dicere, hoc recens est: iam enim fuerunt in sæculis, quæ fuerunt ante nos. Non est priorum memoria. hoc quidé bene dictum est: sic in qualibet scientia manifestè videmus, quorundam. s. doctissimorum virorũ scripta summo pretio, & honore habita, adeò cum tempore defeciſſe, vt nulla de eis memoria supersit: quorundam verò notitiam retineri solummodo aliorum cõmentarijs postea editis, sed eorũ originalia non extare. Et quòd alij aliarum facultatum cõmẽtis vtilibus ciuilẽ, & canonicam scientiam suis acutissimis ingenijs illustrarunt, quãuis eorum scripta in obliuionẽ transierint, ex proœmio do. Io. An. in addi. Spec. potest cuilibet manifestè liquere: vbi multos enumerat, qui in iure canonico scripserunt: de quibus minima, aut nulla haberetur memoria, si eos in dicto eius opere non referret.

¶ In iure etiam ciuili de multis glossatoribus confirmatur memoria; quia Accur. glossator nouissimus eorum opinio. in suis gloss. fideliter recitauit. Io. An. iuris canonici luminare magnum oĩm antiquorum volumina curiosè perquirens omnia in nouellis Decretalium, & Sexto in vnum coniunxit, vnicuique, velut iustitia, fideliter tribuens quod est suum. Glossauit enim subtiliter Clemen. nouissimè Addi. ad Spec. & nõnulla alia opuscula edidit in Mercurialibus, quæ omnia hodie præ ceteris inter doctos versantur, & maioris auctoritatis habentur in iudicijs, & scholis: nec immeritò, accuratè enim singula ponderauit. Suo quidem tẽpore studia Italiæ facundissimis, & clarissimis Doctoribus floruerunt. nã hoc Bononiẽse studium tunc habuit Ia. Bu. in legibus, præ ceteris in scriptis suis breuiloquũ, & subtilem, & quàm plures. ¶ In iure verò canonico idem Io. And. Io. Calde. Pau. de Liaza. & nonnulli alij floruerunt: studia etiam. s. Paduanum, Papien. & Perusinum facundissimis Doctoribus claruerunt, sed maximè Perusinum, quod Bar. lumen iuris ciuilis, Io. Pogiarẽsis de Senis, Fran. Tigrini de Pisis, & Fed. de Senis famosissimũ reddiderunt. Fuerunt in eadẽ ætate q̃plures præclaræ scientiæ viri, maximè qui scripserunt super Cle. vt Gul. de Monte Lau. Zen. Pau. Steph. Lap. Matthe. & Bertrã. ¶ Post illos alij successerunt in iure famosi, & inter alios dominus, & præceptor meus do. Bal. de Perusio, iuris vtriusque Doctor: & verè vtriusque; nullius. n. alterius prędictorum lecturas, & commenta reperi ita mixta, vt sua, maximè in materia communi iuri canonico, & ciuili, vt iudiciorum: in qua ipse dicta Inoc. plurimũ vtilia, & subtilia in lec. sua Cod. ponderauit, & iuxta exigẽtiam declarauit, & suppleuit in stilo eloquentiæ, & ornatu verborum, nõ minus in cathedra, quàm in scriptis: cuius scientia, & doctrina suis auditoribus grata semper fuit, & alijs, qui suis laboribus cupiunt Doctores fieri. Sed ad propositionẽ meam. Nihil sub sole nouum. Et ob hoc vltimò per istos nouissimos arbitror parum dictum, quod non sit dictũ prius: videntur tamen noua; quia etiam, vt dixi, nõ est priorum memoria: sed nec istorum quidem erit apud eos, qui futuri sunt in nouissimo. Quare autem hoc cõtingat, sacratissimus Imperator Iustinianus rationem reddit in l. 1. C. de vete. iu. enu. Diuinæ, inquit, res perfectissimæ sunt: humani verò iuris conditio semper in infinitum currit. & nihil est in ea, quod stare perpetuò possit: multas etenim formas edere natura nouas deproperat. ¶ Prædicta sæpe, atque sæpius cõsiderans ego Pe. de Anchar. de nobilibus de Farnesio prouinciæ Patrimonij beati Petri in Tuscia, minimus vtriusque iuris Doctor, regens in hac alma, & regia ciuitate Bononiæ, studiorum omnium vera matre, cathedram: Sexti, & Clementinæ prędictorum modernorum scripta, & commenta studui, & discurri, nõ tãq transfuga, sed tanq̃ explorator. ¶ Ex quorum dictis visum fuit nouellam Sexti, & glo. & Cle. possẽ perfectius declarari. Quia enim in istis duobus voluminibus declarantur opiniones legistarum, & canonistarum, & præceteris sunt cõmunes studentibus in vtroque iure. Ideò vtilissimum mihi visum est, theoricas, & doctrinas Doctorũ modernorũ, quibus plurimum vtimur. & Ioan. And. modicum, aut nihil videtur dictis suis adiũgere, sed per ipsas rheoricas prefatam nouell. & gl. Cle. vt dixi, declarare, corrigere, & supplere. Insuper quia studium per apostillas textuũ, & glossarum semper mihi laboriosum extitit; ideò eius stilum in hoc non sequor: sed per notabilia, oppositiones, & quæst. dicta sua, & aliorum oĩm reassumo. Quod similiter super Decre. scribẽs feci, vt in remissionibus, quas sæpe in prosecutionibus faciã, apparebit. ¶ Ex quib' omnibus si qua laude digna studiosi repererint, Deo, & Iesu Christo Saluatori nro

attribuant .Nã iuxta beatũ Greg.in proæ. Moraliũ. Intelle-
ctum ſtulto hoĩ p̃bet,& voluntatẽ ſuã,cũ voluerit,per ora iu-
mẽtorũ narrat:cõfluẽtia vſibus hoĩum plũbi vaſcula ſubmini
ſtrat. Quę ãt ruditer,vel ineptè, ſiue correctiõe digna depre
henderint,meę paruę intelligentię imputẽt,& cum charitate
ſuppleãt,& emẽdẽt:ſicq; opus ꝑm o͡ium correctiõi ſubijcio:
ſed p̃ſertim præfati dñi Bal. qui me ſua diligentia,& ſcia me-
liorẽ reddidit,q̃ accepit:vt accedat l. Aquil.ff. de dona.ac ẽt
dñi,& pr̃is mei dñi Gaſp.de Cal. re & fama ꝓfundiſsimi De
cretorũ Doctoris,ſtrenui & ſpectabilis Comitis Palatini:per
cuius lecturam plurimũ ſcholarib.fructuoſam ad p̃ſens iſtud
ſtudiũ illuſtratur: & fama eius antiqua in iure cano. cõſerua
tur.Sed iã ad ꝓpoſitũ. ſ. ad proſecutionẽ opis deſcendamus.

In nomine Domini noſtri Ieſu Chriſti, eiuſq; Matris glorioſiſsimę Marię,& B. Antonij.Amen.

S V M M AE.

1 *Nomen an immutare licitum exiſtat.*
2 *Nomine probo appellitari,cuiuslibet intereſt.*
3 *Papa ante coronationem, & conſecrationem, an poſsit ſe ſummum Pontificem appellare.*
4 *Doctor quemadmodum ſe habere debeat.*
5 *Aetas quæ requiratur in doctore.*
6 *Doctor an debeat eſſe legitimè natus.*
7 *Legitimatus an poſsit ad doctoratum admitti.*
8 *Doctores in examinando quot requirantur.*
9 *Scholaris pluribus annis abſens,an perdat priuilegiũ matriculę.*
10 *Scholarium familiares, an gaudeant eorum priuilegijs.*
11 *Priuilegiũ datum pauperibus hoſpitalis, an includat ſeruientes.*
12 *Scholares pro repræſalijs in loco ſtudij capi non poſſunt.*
13 *Indulgentia conceſſa per Epiſcopum ſubditis pro opere in altera diœceſi conſtituendo an videatur conceſſa.*
14 *Vniuerſitas ſi ſe aliò transferat,an priuilegia ſequentur.*
15 *Papa ſalutem tranſmittere dicitur.*
16 *Canonis,vel hominis beneficium non complectitur odioſos.*
17 *Exbannitus an poſſit capere exbannitum.*
18 *Scholarium appellatione an includantur Doctores.*
19 *Doctores,& ſcholares faciunt vniuerſitatem.*
20 *Addiſcentes,ſub nomine artificum an contineantur.*

C A P. I.

BONIFACIVS Salutationẽ iſtã,& ſe-
quẽs proę. declarabo deinde in gl.2.& vt
dictis his ſcribentiũ aliqua addã vtilia, ip
ſa per modũ notabiliũ reaſſumã.¶ Et pri
mò no. ꝙ demũ poſt creationẽ ſuã iſte iu
1 riſlator Bonifacius appellatus eſt : † hinc
vr̃,ꝙ hoc nõ liceat.ſ.imutare ſibi nomen,
vt in l.1.C.de nomi.mu.Sol.aut vult ſibi mutare nomẽ ſine al
terius lęſione;& quia hẽt turpe nomẽ,& vult hẽre pulchrũ:&
2 p̃t;† quia noſtra intereſt bono noĩe a nũcupari,vt ff.ad Treb.
a l.facta.§.ſi in dãda.Aut cũ alterius læſione facit; quia ſub il-
lius noĩe vult aliquid vſurpare,vel euitare: & tunc falſum cõ
mittit,vt d.l.1.& ita ibi Cyn.& p dñm meũ Bal.in 1. conſtitu
tione Cod.hic ergo iſta mutatio ex bona cã fit,vt ĩ gl.3.q̃ plu
res cãs reddit,quare fiat noĩs mutatio in creatione Papę:cui
addit Gen.17.c.in prin.vbi Deus promouens Abrahã mu-
tauit illi nomen, dicens:Eris pater multarũ gentiũ, nec vltra
vocabit̃ nomẽ tuũ,Abrahã:ſed appellaberis Abraã; quia pa
trẽ multarum gentiũ conſtitui te.Itẽ cõfirmat rõnẽ gl.quę di
cit,ꝙ qñq; expediẽs ſit mutare, ſi prius turpe nomen hẽbat,
puta Maſſeron.s̃. de ele. c. p inquiſitionẽ. ſemel quidã crea-
tus Papa prius vocabatur Os porci,quod erat inhoneſtũ.Nã
& turpis eſt cã adiecta legato, ſi ĩpoſuerit ſibi nomẽ, veſper
tilio,ideò ręijcit̃,vt d.§.ſi in dãda.ſecus verò in ethymologia
boni noĩs Accurſij,ſicut alibi de Io.in proæ.Cle.& hic de Bo
nifacio in gl.quia dr̃ Bonifacius, quaſi bona faciẽs,hũc librũ
cõpõnens:& ſic nomẽ fuit cõſequẽs rei,prout eſſe dẽt, vt in
gl.Vtrũ aũt ſit arguẽdũ ab iſta alluſione vocabuli.dic,ꝙ ſic,ſi
nõ cõtrarietur ipſius verbi diffinitioni,vt no.Bar.in l.oẽs po
puli.ff.de iuſt.& iur.& l.1.ff.de teſta.& l.2.§. appellata. ff. ſi
cer.pet. & 13.q.1.c.ſi cupis. ¶ Sed vr̃, ꝙ iſte liber non dẽat
intitulari Bonifacio: nã & plures alij ediderũt cõſtitutiones,
de quibus infra ĩ proſecutiõe libri.Sol.Dubiũ eſt, an ab illo,
qui ꝓmulgauit:an ab illo,qui ab alio ꝓmulgatũ in vnũ cõpo
ſuit, dẽat liber denominari. & vr̃,ꝙ ab illo,qui leges ſine no
mine alio ordine latas in vnum cõpoſuit,vt liber Papirianus
à Papirio,qui parũ de ſuo dixit,vt l.2.ff.de ori.iur.& Decre-
tum à Gratião,& Codex à Iuſtiniano,& Nouella à Io.An.&
ſic de ſingulis. ¶ Sed nunquid ſi quis vocet̃ Bononiẽſis,Flo-
rentinus,vel Peruſinus,præſumetur eſſe?dic ꝙ nõ,ſi aliter nõ
probet̃,vt l.ſi.§.fin.ff.ad mu.Sol.no.ꝙ Papa hic ſe vocat epm.
3 ¶ † Vtrũ aũt añ coronationẽ,& cõſecrationẽ poſſet ſe ſum-
mũ Põtificẽ appellare?vr̃,ꝙ nõ:ſicut nec vocat̃ Imperator añ
ſuſceptã infulã,vt C.de quadrien.præſcrip.l. pe.in fi. vñ dies
coronationis dr̃ ortus Imperij.C.de fer.l.vlti. à ſimili ergo &
hinc eſt,ꝙ annus pontificatus incipit à conſecratione,& co-
ronatione,non ab electione,vt no.Io.An.ſuper data huius li
bri,vbi de hoc plenius.Qñ aũt hanc ptãtẽ adminiſtrãdi iure
dignitatis adeptus ſit,vide quod dixi.ĩ.eo.lib. de elec.c. aua
ritię.& Cle.Romani.de iureiu.Quęrit circa prædicta Io.An.
& Inn.Vtrũ epiſcopatus ſit ordo per ſe: & pſalmiſta tenet,ꝙ
ſic,vt hic plenè per eum. ¶ Tertiò not. quòd iſte liber dirigi
tur Doctoribus,& ſcholaribus:& qualiter Doctor dẽat ſe ha
4 bere,vide in gloſſ. dicitur à docendo, &c. † Et vltra illa dic,
quòd in Doctore requiruntur illa, de quibus in l.magiſtros.
C.de profeſſ. & medi. lib. 10. requiritur etiam, quòd non
ſint negotiatores vilium negotiorum,C. Negotiatores ne mi
hi. l.vna. lib.12. & Doctores milites dicuntur,l. aduocati. C.
5 de aduo.di.iud.¶ † Quæ autem ætas b requiratur in Docto-
b re, quidam quòd. 25. anno. quia ante illud tp̃s non debet
quis ad honorẽ peruenire, vt l.ad remp.ff. de mune.& hono.
not.per totum.& text. in d.l.magiſtros. dicit, quòd non dẽt
quis repentè ad doctoratum peruenire, ad hoc: 13. q.1.cap.
ſic viue. vbi contra ſcholares accelerantes ad gradum, ibi
[Multo tẽpore diſce quæ poſtmodum doceas.] Alij dicũt,
ꝙ ſufficit ætas 20. annorum.nam in tali poſſunt eſſe iudices.
cap.cum 20.de offi.deleg.Alij dicunt.18. nam Nerua filius in
tali ætate publicè de iure reſpondit. ff. de poſ.u. l. 2. §. pue-
6 ritiam. † Vtrùm autẽ requiratur,quòd ſit legitimè natus,vi-
de per Bertra.in proæ.Cle.vbi tenet,ꝙ ſpurij non poſſunt do
ctorari, cum non admittãtur ad dignitates, niſi in defectum
aliorum,vt no.in l.gñaliter.§.ſpurios.& ita intelligitur quod
no.Archi.de ſi.presb. c. 1. s̃. eo. li. ¶ † Legitimatus aũt ad
7 mittetur ad doctoratum,& ad oẽs honores, & dignitates, p
quas nulli p̃iudicium generatur. qđ tenet Archi.in.d.c.qđ eſt
verũ,niſi in eccleſiaſti.in quibus requirit̃ diſpẽſatio ſpecialis,
ſcđm Bertran. in proœ. Cle. facit ad prædicta qđ dicã. ĩ. 7.
8 no.facit qđ no.in.c.innotuit.de elec.† Et quot Doctores re-
quiruntur in examinãdo &approbãdo aliquẽ in Doctorẽ,vi
de.C.de profeſſ.& me.l.ſi quis.li.10.& eo.ti. l. magiſtros. &
p Io.An.in.c.p̃sbyt.de celeb.miſ.¶ Quartò no. qđ dicit,[&
ſcholaribus cõmorantibus:]quaſi ſola mora ſufficiat ad cõ-
ſequendũ huius benedictionis, & ſalutationis effectũ: ſed ſe-
cũdũ Io.Mo.ſolos ſtudẽtes includit: quod ꝓbat verbũ[ſcho
laribus:]ſcholarẽ em̃ eſſe, eſt ſtudio vacare. i. intendere, &
vr̃ hoc verũ:nã nec clericus,qui dicit officiũ:nec miles nõ mi
litãs debẽt habere ſtipẽdiũ,vel priuilegiũ talib' cõceſſum,vt
l.qui ſub p̃textu.C.de ſac.ſan.eccl.& l.penul.C.de teſta.mili.
& l.ſancimus.C.in quibus cau.ceſſet longi tempo. præſcrip.
ſcholares, etiã ſcholas intrantes, nec ſtudentes nõ gaudent
priui-

priuilegio ſcholariũ,vt no.C.de ſtu.vr.Romæ.l.vnica.ſimili-
ter nec ſcholares inhoneſtè viuẽtes: qm̃ pñt à ſocijs honeſtè
viuẽtibus repelli de domo.ad hoc Inſti.ꝓ ſo.§.fin.& hoc no.
Io.de Lign.ĩ procemio Cle.vbi etiã per eũ.Quid iuris de Do
ctoribus, qui deſierũt ꝓpter iuſtã cãm legere ſcholaribus?
dic vt ibi vide qđ no.Bal.ĩ.d.Auth. habita. vbi idẽ tenet.ſ.ꝙ
illi gaudeãt hoc priuilegio,qm̃ facto & animo ſunt ſcholares:
nõ illi q̃ fingunt,& non ſunt ſcholares ſtudentes, nec intrant
ſcholas, ſed vadunt vagando. Quid de ſcholari licentiato in
legib'?dicit, ꝙ adhuc põt dici ſcholaris, licèt ꝓpter examen
ſumpſerit ſibi nomẽ mediũ,ar.ff. de cõdi.& de. l. falſa. §. 1.
9 †Quid de ſcholari,qui ſtetit pluribus annis abſens:nunquid
p̃dit priuilegiũ matricale?dic ꝙ non,niſi p quinquẽniũ abſfue
rit,vt ipſe no.in.d.Auth.habita.Itẽ de quibus Doctoribus &
ſcholarib' loquit̃ iſte tex. an cuiuſlibet facultatis: an in 7. li-
beralibus artib':an ſolũ legũ,& canonũ?tenet ipſe, ꝙ priuile
giũ illius Auth.habet locũ in ſtudẽtibus in qualibet faculta-
te literatoria licita,non dãnata, vt no.in proę.Digeſt. & per
10 eũ in.d.Auth.habita.¶ †Sed nũquid familiares ſcholariũ, &
d alij eorũ occaſione d cõmorãtes in ſtudio, vt ſcriptores,libra
rij,mercatores, & ſimiles includantur ſub illa ſalutatione,&
benedictione?& vr̃,ꝙ famuli includant̃,q̃ gaudẽt alijs priui-
legijs ſcholaribus cõceſſis per Auth.habita. C. ne fi. pro pa.
11 & in prima conſtitutione Digeſt.ad fi.† & Old.conſuluit, ꝙ
priuilegiũ datũ pauperib' Hoſpitalis, includit ſeruiẽtes ipſis
pauperib',q̃ nõ poſſunt ſe regere ſine eis cõmodè.C.de vxo.
mili.l.1.& de.ſi.inſtru.l.quæſitũ.§.ſi inſtructũ.hinc eſt etiã,ꝙ
priuilegiũ datũ militi,dat̃ medico militis,& militis comiti.ff.
de excu.tu.l.adminiſtrantes.§.1.ex qui. cau.ma.l. inter eos.
§. vlti. Nã & ad armandã nauẽ videtur conuerſum qđ expẽ-
ſum eſt in alimentũ nautarũ, ſine quibus nauis ꝓduci nõ poſ
ſet.ff.de exerci.l.1.§. nõ aũt. ¶ Item dicit lex. ſi teſtator le-
gat vxori eius oĩa,eius cauſa parata, cedũt in legatũ etiã ea,
q̃ parata erant ad vſum ancillę ſeruientis vxori,quaſi p quod
dã mediũ videat̃ vxori legata.ff.de au.& arg.le.l.vxori.& ibi
no.& de vſu & ha.l.ceterũ. & de p̃ca.l.pe. ¶ Ex quib' patet,
ꝙ familiares gaudẽt eodẽ beneficio,quo ſcholares.& vide.ĩ
e.li.c.licet.& qđ ibi no.đ hoc,& alijs p̃nominatis pſonis dic,
vt in.c.1 de loca.Idẽ de familiaribus dicas,de bidellis,& ſcri
ptorib';quia ſunt appendices,vt in prima cõſti. Digeſt.in fi.
12 † Et inter cetera priuilegia conceſſa ſcholaribus illud no. ꝙ
non poſſunt pro rep̃ſalijs capi in loco ſtudij, nec etiã in itine
re,nec res,quas ſecũ deferunt,vt in Auth.habita. C.ne fi.pro
pa.nec ẽt nuncij,quos mittũt:nec pater, qui venit ad eũ viſi-
tandũ;q̃a quodãmodo vnũ corp' eſt cũ filio.facit.ff.de vſu &
hab.l.1.& 3.& hoc no. Bal.in d. Auth. habita. vbi de rebus,
quas ſecũ deferũt ſui vſus cã,reuocat in dubium,qũo hoc co
gnoſcat̃, ſi publican' negat,ille affirmat.circa quod vide.q.
no.in Cle.1.de cẽſi. ¶ Quintò no.ꝙ dirigitur iſtè liber ſcho-
laribus ſtudentib' Bononiæ,p qđ dat̃ intelligi,ꝙ nõ in villis,
vel caſtris,ſed in regijs ciuitatib. iura canonica, ſicut & iura
ciuilia,ſunt docenda, & ſtudẽtes alibi priuilegia non habẽt,
vt c. tua.s̃.de cle.nõ reſi.& in proœ.Dig.ad fi. Aduerte tñ,ꝙ
licèt ciuitas ſit regia & inſignis: tñ ſi nõ habeat hoc ex priui-
legio,vt eſt illa,vel ex antiqua cõſuetudine, vt Padua, non
poſſunt ibi iura doceri; ita ꝙ ibi ſtudẽtes habeant priuilegia
ſtudentiũ in ſtudijs,& hoc tenet Bar.in prima Conſti.§. hoc
autẽ.per qđ infert,ꝙ illa verba, quæ poſt examinationẽ pu
blicã doctoratus ꝓfert[hic,& vbiq; locorũ,]debent exponi,
vbiq;.i.in omni loco idoneo.ff.de mu.& hono.l.vt gradatim.
§.1.& ar.ff. qui ſunt ſui,vel alie.iur.l.1.§.q̃cunq;.cũ ſua ma-
teria.¶ Hic ẽt q̃ritur,ſi Papa,vel Imperator cõcedit immuni
tates,vel priuilegia:vtrũ illud priuilegiũ dicatur cõceſſum &
datũ loco, vel perſonis in loco.nã eſt differentia inter illa, vt
colligitur ex c.mãdata.s̃.de præſump. ibi [quas non loco cõ
ceſſionis,ſed perſonæ tribuimns.] Et alibi dubitatur,vtrũ ſit
cõceſſio realis, an perſonalis in c.cũ veniſſent. & in conſilijs
13 Old.cõſi. 68. vbi latè diſputat. † Et de indulgẽtia epiſcopi
cõceſſa ſuis ſubditis ꝓ opere in alterius dioce.cõſtruendo.ſi
n. illa indulgẽtia cõcernit pſonas, valet; quia ſuis ſubditis: ſi
locũ,nõ valet;quia ibi nihil põt diſponere.6.q.3.c.ſcriptum.
Poſt multa cõcludit, ꝙ talis indulgẽtia videatur conceſſa lo
co;q̃a iuriſtæ attribuũt rẽ cauſæ proximæ,non remotæ.ff.de
cõd.ob.turp.cau.l.pe.& no.ff.rerum amo.l.ſimiliter.& de ho
mici.c.de cetero.cã aũt cõceſſionis indulgẽtiarum fuit fauor
eccleſiæ: vt p frequẽtiã populi amplius honoret̃, vt hic dicit
quædam extrauagans Bonifacij,quæ incipit.Antiquarũ. ſibi
ergo debẽt attribui iſtæ litterę. Vnde dicit lex, ꝙ litteræ,quę
mei cã factæ ſunt,meæ eſſe vidẽtur, vt.ff.de eden.l. prętor.in
princi.Nõ obſt. ꝙ locus nõ ſit capax indulgẽtiæ, ſed perſo-
næ:quia non attenditur, quẽ ſequat̃ indulgẽtia: ſed ſufficit,
ꝙ locus ſit capax illius cauſæ,ꝓpter quã litterę principaliter
ſunt cõceſſæ,& eleemoſynæ,q̃ dãtur ob illius honorẽ.& ideò
dicit lex,ꝙ illud,quod ob honorẽ ciuitatis legat̃,ciuitati re-
linquit̃:puta prandiũ,vel certũ præmiũ illis, q̃ fecerunt ludũ
in ciuitate Romana. licèt.n. ciuitas nõ comedat, nec bibat:
tñ q̃a honor ſibi exhibẽdus fuit cã proxima, ipſa petit illud,
vt l.ciuitatibus. de leg.1.ſimile de priuilegio conceſſo eccle-
ſijs:vt delinquẽtes,q̃ ad eã cõfugiunt,habeãt immunitatẽ:nã
licèt illa nõ ſit capax illius cẽſuræ; quia nõ põt delinquere:
perſonæ tñ dr̃ immunitas eccleſiæ cõceſſa,vt.s̃.de immu.ec-
cle.c.inter alia.Simile in priuilegio,quod cõcedit̃ clericis cer
tæ eccleſiæ, ꝙ nõ poſſunt excõmunicare: nã eccleſia non eſt
capax talis priuilegij; quia nõ põt excõmunicari:& tñ pri-
uilegiũ eſt eccleſiæ;quia ꝓpter honorẽ eccleſiæ principaliter
ẽ cõceſſum.de priui.c.cũ capella.&.c.pe.de ver.ſig.ĩ.eo.li.
14 ¶ †Ex qb' ad ꝓpoſitũ applicare vr̃,ꝙ bñdictio,& ſalutatio,
de qb' hic, & alia priuilegia ſcholarib' Bononię ſtudẽtibus
cõceſſa videant̃ p̃rcipaliter cõcernere iſtũ locũ:licèt ſchola
res emolumẽtũ cõſequãt̃.Ex quo ĩfero,ꝙ ſi vniuerſitas ſcho
lariũ,& Doctorũ ſe trãsferret ad aliã ciuitatẽ, ſicut ſemel au
diui,ꝙ ſe trãſtulit ad ciuitatẽ Senarũ,priuilegia p̃dicta nõ ſe
q̃rẽt eos,licèt alibi reuocet̃ in dubiũ,ſi oẽs ciues capta ciuita
te ab hoſtib',alibi ſe trãsferãt:vtrũ priuilegia cõceſſa ciuitati
comitẽt eos?qđ dic,vt leg. & no.ĩ c.cũ ex iniũcto.s̃.đ ope.no.
de p̃dicta tñ materia, qñ ĩ aliqua cõceſſione ſit mẽtio de pſo
nis,& loco:puta cõcedo, ꝙ exerceas merũ,& mixtũ imperiũ
ĩ tali caſtro: vel cõcedo, ꝙ poſſis cędere lapidẽ ĩ fundo meo,
vel ex eo ducere aquã ad tuũ, vel aditũ p domũ meã ad tuã:
vtrũ dẽat̃ in dubio cõceſſio realis,vel pſonalis.vide plenè per
Bart.in l.pr̃ filio.de ſer.leg.25. q.2.in ſumma. & 35.q.2.poſt
eũ.& p Ioã.An.in reg.priuilegiũ.in Mercu.& dixi in præal.c.
15 cum veniſſent. de inſti. ¶ † Sextò no.ꝙ Papa tranſmittit ſa-
lutem, & apoſtolicam benedictionem. quis aũt ſit effectus
iſtius ſalutationis,no. hic glo.q̃ loquit̃ in concernẽtibus p̃ſen
tẽ ſtatũ, vtrũ ſalutatio aliqđ operetur.pone,ſaluto inimicum
meum,an videar ſibi remittere iniuriã?dic, ꝙ qñq; ſalutatio
eſt ſpecialis,qñq; gñalis.Primo caſu aut loquimur de remiſ-
ſione iniuriæ, aut ſententiæ cenſuræ.ſi iniuriæ,intelligitur fa
cta remiſſio: nam ſicut de facili cõtrahitur.ſ. cum ad animũ
reuocatur:ita de facili aboletur,vt per riſum,vt Inſt.de iniur.
§.fi.63.di.c.cũ Adrianus.Si verò loquimur in ſentẽtia cenſu
ræ:tunc per ſalutationem non intelligitur remitti,ſed per ab
ſolutionẽ,vt in c.ſi ſummus.de ſen.exc. in Cle.& s̃.eo.ti.c. cũ
deſideres.¶ Secundo caſu principali.ſ.cum ſalutatio,vel be-
neficij collatio eſt generalis: tunc nunquam extẽditur ad ma
leuolos, & odioſos. bene ergo dicit glo. in prima conſtitutio
ne Greg. ꝙ excommunicatos complectitur illa ſalutatio.be
neficium † enim canonis,vel hominis non complectitur odio
16 ſos,vt in c.alma.§.quia verò.&.§.illis. de ſent.excõ.ĩ.eo. li.
& l.Lucius.§.Lucius Titius Dama.de leg.2.& quod no.Bar.
in l.ſi q̃s in graui.§.ſi ex ſtip.ſl. ad Sill. facit.l.4.§.ſi tibi iudi-
cium.ff.de condi. ob tur.cau.vbi præmium paratum indican
ti furem non comprehendit ipſum furem indicãtem ſe,& ſo-

 cios.

17 cios. ¶ Et ista infero ad qōnē. † Cauetur statuto, ꝙ quicunq; ceperit exbannitum, habeat cētū à Cōi. pone, ꝙ exbannitus cepit aliū exbannitū, an debeat habere centū? vī ꝙ nō, per iura præall. à gñali em̄ regula videnť excluſi eodem morbo laborantes, vt in c pſonas. de teſti. In contrariū facit l. ſi qs in graui. §. hi quoq; ff. ad Sil. vbi prēmiū pollicitū propter bonū publicū debeť ēt merenti, & alijs iuribus odioſis. nam & aliàs prohibiti ob prædictā cām admittunť ad actū, vt c. tanta. de ſimo. & c. per tuas. e. ti. illū paſſim non pſequor, ſed remitto ad no. per Bart. in l. oēs populi. ff. de iuſt. & iu. & l. cum mulier. ff. ſo. ma. p. D. meū Bal. & eſt aduertendū, ꝙ de ſalute reperiť in iure varijs caſib⁹: nā qnq; loquunť iura de ſalute patriæ, vt l. aduocati. C. de aduo. diuer. iud. ibi. [parētes patriā que ſaluarēt.] Interdum de ſalute cōi. l. 4. C. de mal. & mat. ibi [contra ſalutē hoīm.] Interdū de ſalute ꝓximorū. l. prouincialiū. C de fortile. ibi. [multorū ſalus] &c. Interdum de ſalute dñi ſui. C. de vete. l. 1. Interdum de ſalute rerū, l. 1. ff. de vſufru. Interdum de ſalute corporis, vt. l. 1. §. eodem aūt te cto. ff. ad Sill. Interdum de ſalute aīæ, vt. l. ſancimus. C. de ſacroſan. ec. Simplex ergo & gñalis ſalutatio Papæ, de qua debeat intelligi. dic ꝙ de oībus: nā ad ipſum ſpectat omniū cōmoda procurare, & noctes inſomnes ducere ꝓ ſalute cōi, vt c. 1. de offi. leg. ī. e. li. & ī 10. coll. de prohi. feu. alie. p Loth. & l. Imperialē. C. de nup. Itē aduerte, ꝙ maior porrigit ſalutem minori, vt in 10. coll. de feu. cog. in prin. Itē par pari, in l. Publia. §. Titius. & l. Quintus Mutius. ff. depoſi. ſed inferior etiā ſuperiori mādat ſalutem, principe excepto, q ab inferiori bus nō ſalutať, exceptis quibuſdā, quibus in priuilegiū cōcēditur, de quibus in l. 1. C. de ſilē. & l. 2. C. de proxi. ſac. ſcrinio. & poſt ſalutationem dať poteſtas oſculandi oſculo pacis, excepto Papa, & Imperatore, qui oſculanť in pede, l. 1. C. de dome. & ꝓtec. cū ibi no. ¶ Septimò no. ꝙ hic cadit copula inter Doctorē, & ſcholarem: ex quo apparet, ꝙ vnius appellatio alios nō cōprehēdit; de natura enim copulæ eſt diuerſa coniungere, vt not. ff. de iu. & fac. igno. in rub. Et facit hoc ad q̄ſtō
18 nē no. ī ſalutatiōe ſcholariū Decretaliū. † Vtrū. ſ. appellatio ſcholarium includat Doctores? vī, ꝙ ſic: ſicut ſub vocabulo monachorū̄ includitur Abbas, vt. ī. de ſim. c. fi. Io. An. ibi dicit, ꝙ verbū [ſcholariū] poſitū in reſcriptis ad lites, vel priuilegijs odioſis nō includeret Doctores, aliàs non ſcholares.
19 alle. de reſcri. c. ſedes. & de loca. c. 1. & qđ ibi no. ¶ † An aut ē Doctores, & ſcholares ſimul faciāt vnū collegiū, ſiue vniuerſitatem: vel Doctores p ſe vnū, & ſcholares aliud, no. Io. An. de procu. c. quia in cauſis. & tāgitur in c. ex lr̄is. de conſti. & vide. ī. ī no. 8. & ī qōne de priui. huius ſtudij. de qua in illa reg. cum quid prohibeť. in Mer. Non ob. prēall. c. qa per abbatiā nō deſinit qs eſſe monachus: ſed p doctoratū deſinit quis eſſe ſcholaris: bene aūt probat illud. c. ꝙ priuilegium ſcholaribus cōceſſum includit eorū rectores. ad quod ff. de ver. ſig. l. familię. & Inſti. de iu. nat. gene. & ciu. §. plebs aūt. vbi familia, populꝰ, & plebs, hæc tria noīa includūt ſupiores. nā familia dominum, populus ſenatores, plebs verò cereros. & vide qđ legi. & no. s. de conceſ. præbē. c. poſt elec. & vide qđ no. in Cle. vt hi qui. de æta. & qua. & ibi glo. ſing. quòd nō. & Cle. 1. de regu. vtrobiq; eñ no. An platus cenſeat regulariter qđ diuerſum à ſuo Capitulo. facit qđ not. in. c. à collatione. de ap. lib. 6. in nouel. Et facit de cōceſ. p̄ben. c. poſt electionē.
20 & Cle. 1. de præbē. ¶ † Sed hic q̄ritur, an ſub nomine artificū cōtineanť addiſcētes artē? Bar. ꝙ ſic in diſpoſitione fauorabili, vt in legatis, & bñficijs: ſecus in priuilegijs, & in diſpoſitionibus odioſis. & dic p eū in l. ſeruus legatus. §. ornatricibus. de le. 3. ¶ Octauò & vlti. no. ꝙ iſta ſalutatio, & bñdictio dirigiť vniuersis ſcholaribus, & ſic nō vī eos concernere vt ſingulos, nec vt ſingulis ꝓderit: quia debitū vniuerſitatis non cōcernit ſingulos, nec ecōtra, vt l. ſicut. ff. qđ cuiuſque vni. no. & 12. q. 2. c. qui manumittitur. Sed cū vniuerſitas ſit perſona ficta, & repreſentata carens aīa, vt l. mortuo. ff. de fideiuſ. nō vī, ꝙ illa benedictio aliqđ ſibi cōferat, ergo deriſoria. Sol. dic, ꝙ ſingulos amplectitur, poſtq̄ negotiū, de quo agitur, nō poteſt vt ad vniuerſos ꝓtinere, vt eſt tex. no. in. c. ſi ſmia. de ſen. excom. ī. eo. li. Expone ergo, vniuerſis. i. ſingulis de vniuerſo, vt dicit Lau. in Cle. 5. quærens qui Doctores, & ſcholares conſequantur fructū huius ſalutationis: videtur ꝙ illi, q erant tpe datæ, vt. c. cū te. de reſcri. vbi videas varia iura: quorum quædā ꝓbāt de tpe datæ: q̄dā de tpe publicatæ poſt duos mēſes: quædā de tpe bullæ, & ſcripturæ: quædā de tpe publicationis in ſtudio. Io. de Lig. ibi tenet, ꝙ qñ abſens ſalutatur à Papa, ſtatim ſuſcipit fructus tpe datæ. quia abſentes abſolui pñt. 2. q. 5. c. quo. & ibi not. & de cle. excō. mini. c. apoſtolicæ. p Inno. de ſent. excō. c. cū deſideres. & per Archi. e. ti. c. eos. ī. e. li. Ego dico, ꝙ illa ſalutatio, & bñdictio cōplectitur hodie oēs Doctores, & ſcholares, & etiā futuros: quia dirigiť p modū legis cōdendæ, & l. ſemper loquitur, vt l. Arriani. C. de hære. & multæ leges incipiūt hodie editæ à multis annis citra, q̄ adhuc durāt, vt l. hodie. de pę. cū ſi. aliàs ſequereť, ꝙ prohibitio, de qua in fine huius prooemij, de alijs ꝓter iſtas nō recipiendis, includeret Doctores tūc tpis, non modernos: qđ eſt abſurdū. facit. l. proponebatur. ff. de iudi. cū ſi. vendicet ergo ſibi locū deciſio, cū ſalutatio dirigitur ſingulari perſonæ: & de alijs collatis in abſentē p modū præmij, vel pēnæ, q̄ incipiūt hebere vigorē, vide plenè p Inno. in. c. quia cūctis. de cōceſ. ꝓbē. ī. eo. li. & per iſtū ſolue, ꝙ ſalutatio habuit effectum à tēpore notitiæ ſcholarium, & ſic à tēpore p̄ſentatiōis, vt p Bar. ī. l. abſēti. đ dona. & l. ꝙ abſen. đ acq. poſſ.

ADDITIO.

a ¶ Nomine bono. Adde. glo. i. l. i. ff. de ver. ob. no. in. l. i. ff. de ſerui. lega. & ī. l. i. §. apud Labeonē. ff. de aq. plu. arc. Flo. de ſancto Pet. in l. ff. de ſer. vrb. prædi. Bal. in. l. humanitatis. C. de impu. & alijs ſub. vbi dicit, ꝙ noſa imponunť ſcām originalē rationē. & in Cle. exiui de paradiſo. §. ceterū. in fi. & ibi Car. de verbo. ſig.

b ¶ Aetas. Adde, ꝙ minor in quacunq; ætate cōſtitutus doctorari pōt, Car. ī Cle. 2. de magi. conue. & ne quis pro eo li. exi. tū vidi ſemper obſeruari, ꝙ debeť eſſe ætatis decem & ſeptem annorum, l. 1. §. initium. & ibi Alex. ff. de poſtu. nam eorum ſcientia mundus illuminatur in c. cum ex iniūcto. de hære. c. 1. de reli. & vene. ſan. in 6. glo. in. c. cum ex eo. de elec.

c ¶ Scholari. Adde Bal. in l. acceptā. C. de vſu. & in. c. ex literis. de conſti.

d ¶ Familiares. Adde quod dixi in addi. ad Albe. in Auth. habita. & in additi. ad dñm Gui. Papæ in. d. Auth.

SVMMAE.

1 *Eccleſia Romana omnibus alijs præeſt.*
2 *Imperator an poſſit rem alienam alteri donare.*
3 *Papa in rebus eccleſiaſticis hēt latiſſimum arbitrium transferēdi.*
4 *Imperator dicitur Dei miniſter.*
5 *Donatio Conſtantini facta Papæ Silueſtro an poſſit reuocari.*
6 *Interpretari poteſt, qui legem condit.*
7 *Principis præſentia ſemper multum operatur.*
8 *Doctoratus an ſit dignitas.*
9 *Vniuerſitas coram quo conueniri debeat.*
10 *Scholarium rector an poſſit eſſe laicus.*
11 *Scholares de per ſe faciunt vniuerſitatem.*

CAP. II.

SAcroſanctæ. De ptāte, & officio Papæ incumbēti prēmittit exordium vſque ibi [ſanè] ibi cauſam, & plures cauſas inductiuas adducit cōpoſitionis huius voluminis. & quo noīe appellari velit hunc librū, addita rōne ſubiungit vſq; ibi [nec ſine cā.] In tertia tacitæ qōni rñdet vſq; ibi [vniuerſitati.] & ibi quarta, in qua ponitur cōcluſio, & effectus ꝑcedentiū, ſtatuens qd
1 deinceps agēdū. ¶ † No. primò, ꝙ Romana Eccleſia, & eius paſtor preeſt oībus eccleſijs: ſimiliter Imperator mundi dñs eſt, vt l. depcatio. ff. ad leg. Rhod. de iac. oīa em̄ principis eſſe intelliguntť, vt. l. bene à Zenone. C. de quad. pſcri. quod intel-
2 lige quò ad protectionē: nō quò ad dñium, vt ibi no. † Vnde
a fit qō, vtrū Imperator poſſit rē meā a alij donare: vī ꝙ nō, ꝙ l. id qđ noſtrū. de reg. iur. & tenet ibi Bar. ꝙ ſine cā nō poſſit, ēt legē cōdendo, vt no. Inn. in. c. qđ pleriq;. de immu. ec. Ego plenè dixi ī. c. ſi ꝓpter. ī. eo. li. de reſcri. & Bar. ponit ī prima conſti.

cōſti. Digeſt. vbi ꝑ eū. Quid iuris ī ciuitate? Et dicit ſimiliter, ꝙ nō pōt ſine cā, legē cōdendo, vt. l. totiēs. § pe. de polli. Cū cā pōt. & ſic intelligit. l. ſi priuat⁹. ff. q, & à q̄bus. & l. vēditor. §. ſi cōſtat. C. cōia prædiorū. ad hoc facit qđ legi. & no. in l. ſi. C. q̄ ſit lōg. cōſue. circa ſi. magnæ gl. vbi tenet expreſſē, ꝙ vni
3 uerſitas hoc facere nō poſſet. ¶ † De Papa nō dubitať, ꝙ ī rebus eccleſiaſticis oīm eccleſiarū hēt latiſſimū arbitriū trāſferēdi, priuādi, & ꝓ libito diſponēdi, vt. c. 2. ī. e. li. de ꝓbē. Ratio, qa ꝓlati nō ſunt dñi rerū eccleſiæ, ſed ꝓcuratores, & adminiſtratores, vt. c. 2. de dona. † Iō amplior eſt ptās cōtra eos, q̄ ſic cōtra veros dños. de qb⁹. s. facit. 9. q. 3. c. aliorū. & c. cuncta p mūdū. & c. p prīcipalē. & qđ no. s. de cau. poſ. & ꝑprie. c. cū ſup. in nouella. & c. Raynaldus. de teſta. in nouella. & c.
4 licēt Hely. đ ſimo. & ī Cle. 1. de cā poſ. & ꝑprieta. ¶ Sed dò no. qđ dicit [& totius orbis] &c. ꝓ hoc em̄ innuit, ꝙ ſit. s. Impera torē. de quo. s. de iudi. c. nouit. & c. licēt. de for. cōpe. vbi per Inn. bñ, vnde iſta maioritas habuit exordiū. ¶ De Imperato-
b re dic, ꝙ eſt miniſter Dei. C. de ſum. Tri. epiſtola. inter claras. & de offi. præf. ꝓto. Aphr. l. quas Deo grās. §. 1. ibi [qui per me vlcimū ſeruū ſuū Eccleſiæ ſuæ iniurias vidicare digna tus eſt:] & ibi patet, ꝙ Imperator noīat ſe ſeruū Dei, nō ſeruū Eccleſię: bñ aūt ſe vocat ꝓtectorē Eccleſiæ, vt ī Cle. Romani. đ iure imm. Ipſe em̄ dēt rōnabiliter poſſidere oēm terrā, quā occidētē, & oriētē ſolē videre cōtingit. in Auth. vt oēs obe. iu di., puī. §. 1. coll. 5. & in Auth. de iſtru. cau. & fi. §. quia igit. ibi [Deus de cælo cōſtituit Imperiū] & ſic eſt cælestis eī⁹ origo, nō terrena. & đ hoc vide in. c. nouit. de iudi. & c. licēt. de fo.
5 cōpe. cū ſi. † Reuocāt Doctores in dubiū, vtrū donatio Cōſtātini facta Papæ Silueſtro tenuerit, ita ꝙ non poſſit reuocari? Accur. tenet, ꝙ nō valuerit, in Auth. q̄o oportet epos. in prī. moderniores legiſtę variāt. Bar. efficaciter arguit, ꝙ nō valuerit, & cōcludit. & ſic idē Bal. in prima conſtitutione Cod. Idē Gul. de Cu. in prooe. Dige. & Ioā. 63. di. c. Ego Ludouicus. de
6 qua q̄ne vide gl. ī Cle. 1. de iureiu. ī gl. diſputāt aliq. ¶ † Tertiò not. ꝙ ſicut noua editio, ita & declaratio iuriū antiquorū ſpectat ad Papā; qa eī⁹ eſt interpretari, cuius eſt cōdere, vt in §. exhis. 11 q. 1. & l. fi. C. de legi. c. inter alia. de ſen. excō. c. fi. de cōceſ. ꝓbē. ī. ea. cōſtitutione. Sed hic q̄ro. pone, ꝙ verba legis dubia fuerint ī cauſis intellecta aliter, q̄ prīceps poſtea declarauit. vtrū retro geſta cōtra nouā declarationē principis erūt nulla, & ſic reſcīdēda? vī ꝙ ſic; qa prīceps, q declarat, nihil de nouo facit, vt. l. here. palā. §. ſed & ſi notā. ff. de teſt. erronea ergo interꝑtatio ī ꝓteritū cōtra legis ītellectū nō vī firma re retro geſta: ergo videnť reſcindēda, vt. l. nō dubiū. C. de legi. Cōtrariū tenet Io. An. in. c. fi. s. de Cōſti. in ꝓteritis iā decīſis: ſec' in pēdētibus, ēt ꝑ appel. ad iſta em̄ ſic pendētia principis declaratio bñ extēdit, licēt nō noua legis ꝓmulgatio, vt
7 c. cū in cā. de re iud. & qđ no. ī. c. licēt canon. de elec. ī. e. li. In ſacris tñ credit pp periculū aīę oīa reiterāda, de ꝓsby. bap. c. veniēs. & de Bap. & eius eff. ctu. c. 2. & hic no. & oīno vide qđ no. in Cle. ſi vna. de re. ec. nō alie. in 4. oppo. ¶ Quartò no. ī. §. nos ad apicē. ꝙ cū dubiū eſt ī iure, debet hēri recurſus ad Papā, & loq̄tur tex. cū eſt dubiū, an ꝟuagās, q̄ in iudicio allegat, ſit conſtitutio, nec ne: nā ſcđm talē nō debet iudex iudicare, ſed principē cōſulere, vt. c. paſtoralis. de ſi. inſtru. Et hoc verū, ſi deſcripta reperiretur in aliq̄b⁹ libris, licēt nō cōiter, ut ibi in nouella. & vide circa hoc qđ no. Bar. in. l. cū ꝓtatis. ff. de re iudi. Si verò cōſtat, ꝙ ſit cōſtitutio; qa eſt in cpe iuris clauſa: ſed dubitať de eius intellectu, q eſt volubilis: tūc diſtingue. Aut hoc eſt interpretatū ꝑ conſuetudinē, aut nō. primo caſu ſtať interꝑtatiōi cōſuetudinis, vt. ff. de legi. l. minimè. &. l. cū de interꝑtatione. Aut nō eſt interꝑtatū ꝑ vſum: & tūc aut ver borū ſignificatio ē oīno certa: aut eſt multiplex, & incerta. ſi
e est certa, ſtať verborū ſignificationi, vt. l. nō aliter. de lega. 3. & l. ille aut ille. §. cū in verbis. e. ti. ſi ē multiplex & īcerta, aut ꝓ reperiri via benignior ſcđm æqtatē: tūc illa via primò tenēda eſt, vt. l. qđ ſi Epheſi. §. vlti. ff. de eo, qđ cer. lo. Si aūt nō pōt repiri via benignior: tūc aut reperiť ſimile, aut nō. Si reperiť ſimile, ꝓceditur de ſimilib⁹ ad ſimilia. ff. eo. l. nonꝑt. hic tū adde qđ no. Io. An. in. c. trāſlato. s. de conſti. vbidicit, ꝙ ſi induco aliqđ ſimile, & tu negas illud ſimile, tibi incūbit, ꝓbatio; qa tu negas ius, & negādo aſſeris diſſimile, de renun. c. ſu ꝑ hoc. & in Spe. de al. ec. di. §. poſt hæc. ver. iurib⁹ aūt. Si verò nō repitur ſimile: tūc recurrēdū eſt ad principē vltimo loco, vt. d. l. fi. & hoc ē verū ꝙ ſentētia ferēda. Sed ſi qs vellet, ꝙ de hoc fieret lex cōis: tūc oportet principē adiri. ī Auth. đ here. & fal. in prin. coll. 1. & ita diſtinguit Cy. in. l. cū de nouo. C. de legi. Ibi tñ dicit dās me⁹ Bal. ꝙ qñ hī pūtia principis, nō debet recurri ad interꝑtationē inferioris, ſed ad ipſum prīcipē, q eſt lex animata in terris. in Auth. de conſuli. coll. 3. Et iō in cauſis, q̄ ſunt in audiētia Papæ, qñ eſt dubitatio iuris, ſemper
8 eſt recurrēdū ad ipſum Papā, anteq̄ aliter pronunciet. † Et ſic pūtia principis multū facit. nā & alibi ſenatus pōt per ſe legē facere, vt. l. nō ambigit. ff. de legi. & tñ in præſentia principis cōſtitutus legē nō facit, niſi à prīcipe cōfirmet, vt. l. humanū. C. de legi. ex quo ibi infert, ꝙ licēt populi poſſint facere ſtatuta: tū ſi prīceps eſt ibi pūs, talia ſtatuta nō valēt ſine cōfirmatiōe eī⁹. qđ dicit notabile, & tenēdū mēti. Sed hic q̄ro. ſi intellectus legis eſt dubi⁹; qa Doc. ipſm intelligūt diuerſimodè, & ſunt in cōtrarijs opinionib⁹: an, ſi iudex alterā ſequit, q̄ nō ſit vera, faciat litē ſuā? Dic ꝙ nō, ſi erat cōiter approbata, vt no. & dixi in Cle. vna. de reb. eccl. non alie. facit quod no. Bar. in d. l. cā prolatis. ¶ Quintò no. ꝙ qñq; legislator antiquā legē abbreuiat, qñq; in totā tollit, qñq; pro parte, qñq; corrigit, qñq; detrahit, & qñq; addit: & circa intellectū illorū verborū vide quod no. in l. edita. C. de eden. ¶ Sextò no ꝙ Papa hic adhibuit, & elegit iſtos tres ſolēnes viros ad prædictā iurīū correctionē, & huius libri cōpoſitionē: plures adhibuit Imperator Iuſtinianus in cōpoſitione Cod. vt l. 1. C. de emen. Iuſti. Codi. & l. 1. C. de Iuſti. Codi. faciē. ibi [& electis viris glorioſiſſimis tā doctrina legū, q̄ experiētia rerū, ſtudioq; ꝓ republ. indefeſſo, & laudabili propoſito pollētibus ſub certis finibus magnū laborē cōmiſimus,] &c. Et aduerte, quia hic, & ibi iſtis glorioſis viris cōmittitur exꝑſſē correctio antiquorū iuriū: aliàs vigore gñalis mandati in cōdendis legibus nō poſſent antiqua iura mutari. ex quo ibi infert Bar. ꝙ ſi datum eſt arbitriū quibuſdā ſapientib. ſup aliquo negotio (vt ſup abundātia, vel publica vtilitate:) ꝙ vigore hui⁹ arbitrij nō pūt corrigere ſtatuta iā edita, niſi eis hoc ſpecialiter ſit ꝓmiſſum: vel niſi ſupueniat cā correctionis de nouo, quæ nō erat, vel igno rabāt tpe ſtatuti cōditi, tex. eſt tritus in l. ſi hoīem. ff. man. & his diebus habui hoc de facto. Nā quidā de terra Burgi erāt liberati à fumentanea, & ciues ciuitatis Bononiæ effecti p habētes auctoritatē à Cōi, ſoluta certa quātitate per eos: verū alijs datū fuit arbitriū liberū diſponendi ſuper bono ſtatu cōmunitatis, & pluribus alijs: qui ſtatuerunt, ꝙ ciues ſic effecti tenerētur cōferre in oneribus cū caſtris illis, in quibus añ di ctā ciuilitatē ſoliti erāt cōferre. Dicebā hoc eos nō poſſe ſtatuere: quia ſtatutū publicū liberās eos, ſoluta certa quātitate, trāſiuerat in cōtractū, & ſic irreuocabile, vt no. Bar. in l. oēs populi. ff. de iuſt. & iur. ad fi. & no. Inn. in c. ſi noſtro, de iniu. & dā. da. Itē & ſi nō trāſiuiſſet in cōtractū: tñ ſtatuta iā facta nō poterāt reuocare, vt dicit Bar. ī d. l. oēs pop. & ſic fuit obtētū de iſta ptāte, q̄ ſępe traditur quibuſdā ciuibus ſup bono ſtatu ciuitatis, vt ſup abūdātia, & vt pæna veniat in cōi, & vt expēſæ Cōis minuātur: qđ poſſint iſti facere vigore talis arbitrij, plenè vide in l. ambitioſa. ff. de decre. ab ord. fa. per Bar. ¶ Septimò no. inter iſtos tres fuit D. Ricar. de Senis, iuris vtriuſq; doctor, q fuit poſtea Cardinalis, vt dicit gl. Alios peperit ilta ciuitas nobiliſſima glorioſos viros, vt Alex. Papā quartū de Cerranis, qui cū brachio, & potentia Venetorū victoriā obtinuit cōtra Federicū, ipm̄ ꝑ totū orbē profugū hoſtiliter inſequentē: de quo in c. Apoſtolicæ. de re iud. ī. eod. li. Item habuit recolēdæ memoriæ vnū D. Fed. de Senis in Decre. & D.

Io. de Pagliarẽsibus in legibus, aliosq; q̃ plures eminẽtis sciæ,
8 & famæ recolendos viros. ¶ † Sed hic quæro, vtrũ doctora-
c tusc sit dignitas, tex. videtur ꝙ sic in proœ. Cod. ibi [Theophi
lũ clarissimũ.] In cõtrariũ facit rub. proœmij Digest. Sed pri
ma pars vr̃ verior, vt s̃. de magi. c. quanto. hoc ẽt patet; qa hẽt
iurisdictionẽ in scholares, vt in Aut. habita. C. ne fi. pro pat.
& in prima Cõst. Dig. §. fi. sed hẽre iurisdictionẽ est dignitas.
quod ex eo patet; quia alias repelluntur infames, vt l. prætor.
ff. de his, qui no. infa. & c. sup. Abbatia. de offi. dele. & vide qđ
dixi. s̃. in tertio notabili. hoc tñ no. ꝙ si Doctor legisset p 20.
an. esset Comes sacri Palatij, vel saltẽ clarissimus. Ex quo in-
fert Bar. in d. 1. cõstitutiõe, ꝙ infames, Iudei, & ĩcapaces digni
tatũ nõ pñt doctorari. Doctorũ aũt interpretatio est proba-
bilis, & tenẽda, vt C. de profes. qui in vrbe Cõstã. l. vna. lib. 11.
Et vide qđ no. Gul. de Cu. in l. nõ pñt. ff. de leg. ¶ Octauò no.
qđ dicit in fi. [vniuersitati] &c. Innuit. n. ꝙ Doctores, & scho-
lares innuãt vnã vniuersitatẽ: sed vr̃, ꝙ Doctres tñ hoc faciũt,
vt i c. ex literis. s̃. de cõsti. Cura. n. studij legũ professorib. est
cõmissa, quasi studij gubernatorib. sicut dño sup familia sua,
vt in Auth. de qõ. §. si verò. & C. de pa. po. l. 3. & 4. nã sicut p
pinquo correctio in propinquũ: ita magistro in discipulũ, est
cõmissa, vt ff. ad leg. Aquil. l. sed si quęcũq;. §. fi. & C. de emẽ.
propin. l. vnica. facit l. seruis legatis. §. ornatricib. de leg. 3. In
cõtrariũ facit illud versi. vniuersitati. cõiũcta salutatiõe, ibi
[Doctorib. & scholarib.] nã cõiũgit eos hic Papa, tanq̃ repre
sentãtes vnã vniuersitatẽ, & ĩ ea sint Doctores, vt capita scho
lariũ, & mẽbra: sicut cõtingit in epõ, & canonicis, vt c. nouit.
de his, quæ fi. à pla. gl. in l. fi. C. de iuris. om. iud. dicit, ꝙ magi
stri faciũt collegiũ, non discipuli, sicut discipuli pellipariorũ.
& sñ hoc scholares nõ faciũt p se vniuersitatẽ. dñs Bal. tenet
cõtrariũ in d. Aut. habita. nã quia tẽdũt principaliter, vt iusti
tia, & prudẽtia illustret humanũ genus, & p hoc appropinq̃t
ad Deũ, ad charitatẽ, & cæteras virtutes: absurdũ est dicere,
ꝙ non cõstituunt vniuersitatẽ; cũ & artes particulares, vt pel
lipariorũ, & similiũ sint de iure approbatæ, & faciũt vniuersi
tatẽ, vt l. 1. ff. qđ cuiusq; vni. no. nec extẽditur ad discipulos ip
sarũ: quia illi sunt subalterni arte vilissima, sicut famuli scho-
lariũ: scholares aũt subalternãtur Doctorib. & sciæ, vt vr̃ ca-
sus in c. cũ in causis. de proc. vbi tex. dicit, ꝙ scholares faciũt
vniuersitatẽ approbatã d' iure cõi, quo iure procuratorẽ pñt
cõstituere, prout ibi patet, qc quid sit de iure: de facto vide-
mus, ꝙ Doctores de per se, & scholares de p se faciũt vniuer
sitatẽ, & corpus cõstituũt, & rectorẽ cũ iurisdictiõe eligũt, vt
no. in l. fi. C. de iur. om. iud. facit quod no. Inn. in c. cũ dilecta.
de exces. pla. & c. cũ ab ecclesiarũ. de offi. ord. & vtrobiq; ple
nè p Inn. de cõstitutione, siue creatione vniuersitatis, corpo-
ris, vel collegij. & per Bar. in l. 1. de colle. illic. Et de iurisdictio
ne vniuersitatis scholariũ, vtrùm sit vniuersitas approbata, &
possit facere statuta, & sup quib. dixi plenè in c. cũ dilectus.
de cõsue. vbi d' hoc per Io. de Ligna. & ibi dixi, vtrùm vniuer
sitas scholariũ censeatur ecclesiastica, vel secularis: vt sic scia
mus, vtrùm corã epõ, vel Ptãte debeat sup debitis cõueniri.
Itẽ vt sciamus, vtrũ subiaceat legibus, vel canonibus, dubiũ
facit; quia est vniuersitas mixta ex clericis, & laicis. vñ pp mi
xturã vr̃ assumere naturã simplicis dignioris, vt c. quãto. d' iu
di. & c. qđ in dubijs. de cõse. eccl. vel alta. & ita ibi tenui. Idẽ
Do. Io. de Ligna. in c. ex literis. de cõsti. Dñs meus D. Bal. de
illa qõne, s. corã quo dẽat cõueniri vniuersitas scholariũ, no.
9 in predicta Aut. habita. † Et cõsiderat tres casus: aut talis vni
uersitas est ex puris laicis: aut ex puris clericis: aut mixta ex
clericis, & laicis. ¶ Primo casu põt cõueniri corã Ptãte, corã
epõ, & corã suo rectore, sicut Capitulũ corã suo plato, vt no.
Cy. C. ne quis in sua cã. l. 1. ¶ Secũdo casu dicit nõ posse cõue
niri corã iudice laico: licet. n. dicto casu vniuersitas tãq̃ res in
animata nõ hẽat characterẽ clericalẽ: tñ hi, qui eã faciũt, ha-
bent ipm characterẽ. & vniuersitas nõ est aliud, q̃ hoĩes vni
uersitatis, vt no. in l. sicut. ff. qđ cuius. vni. nom. ¶ Tertio casu
qũ vniuersitas est permixta: tũc subdistingue, aut maior pars
est laicorũ: & tũc inspicit maior pars; quia alia accessionis lo
cũ tenet, licèt pciosior, vt ff. de aur. & argẽ. leg. l. & si non sint.
§. perueniamus. aut maior pars est clericorũ: & tunc clerici
trahũt ad se laicos. Et ideo eps, vel alius clericus dẽt adiri, pu
ta rector vniuersitatis, si est clericus. ca. 1. de loca. si verò sunt
numero pari: tũc laici cedũt clericis, tanq̃ dignioribus. eos. n.
summi principis. i. Dei comitatus illustrat. & vide per Bar. in
10 l. sodales. de colle. illici. ¶ † Vlterius quærit, vtrũ rector scho
lariũ possit esse laicus: vr̃ ꝙ nõ, pp clericos permixtos, quorũ
causas nõ posset cognoscere, nec cõtra eos alios delegare: &
ipse nullã iurisdictionẽ hẽt in eos, neq; habitu, neq; exerci-
tio. facit l. eũ qui. ff. de iur. om. iudi. Et ideò tenet Bal. ꝙ dẽt ẽe
clericus: vt sic nõ in parte, sed in oĩbus iurisdictionẽ hẽat: de
quo per eũ in d. Aut. habita. vbi quærit, an possit esse vniuersi
tas sine capite. i. sine rectore, arguit pro & cõtra, & tandẽ cõ
cludit, quod collegiũ nõ põt esse sine plato actu, vel potẽtia.
nã caput est de esse corporis, & absq; eo nõ esset formosum,
sed mõstruosum. Itẽ quia necessarius est naturalis ordo, ẽt in
aĩalibus, vt c. in apibus. 7. q. 1. & ita tenet cõtrariũ in c. cũ non
ignores. de pben. vbi oĩno vide. Ex pdictis patet, ꝙ scholares
faciũt vniuersitatẽ de per se, & de iure, licèt gl. cõtra in d. l. fi.
Doc. ẽt & magistri similiter de p se, vt c. ex literis. s̃. de cõsti.
Sed quia pp conexitatẽ põt dubitari, vtrùm vna prædictarũ
vniuersitatu possit facere statuta in piudicium alterius: pone
exẽplũ. vniuersitas scholariũ statuit, ꝙ nullus possit doctora
ri, nisi primò præsentetur Rectori: vel ꝙ Rector dẽat ĩteresse
examinib. vel ecõtra. Collegiũ Doctorũ statuit, ꝙ doctorãdi
dẽant tñ soluere. dñs meus Bal. ibi dicit, ꝙ scholares in piudi
cium Doctorũ, veluti superiorũ, nihil pñt statuere; econuerso
Doctores aliqđ statuer̃ cõtra antiquã formã aggrauãdo scho
lares. hoc. n. est ambitiosum, facit c. venientes. & c. cũ oẽs. de
cõsti. & l. ambitiosa. de decre. ab or. fa. Ibi etiã q̃rit, quid iuris
sit, si odio, vel gratia Doc. deponũt de sufficientia, vel insuffi-
ciẽtia scholaris aliter, q̃ Archidiacono hic Bononiæ, vel Epõ,
Paduæ, vel Perusij videatur veritas: an poterit aliter approba
ri, vel reprobari, q̃ deposuerũt? dñs meus Bal. vr̃ tenere, ꝙ nõ
possit. Nõ obstat, ꝙ possit recedere à dictis testiũ, & aliter iu
dicare: quia qñ numerus est statutus pro forma substãtiali de
positionis, dẽt numerus sequi, vt l. nemini. §. iurisperitos. C. d'
aduoca. di. iudi. secus si ad requisitionẽ, & nõ ad diffinitionẽ
requiratur numerus. ff. de testi. l. 3. §. cũ magis. & l. Lucius. ff.
de his qui no. infa. reliqua, q̃ cõcernunt priuilegia scholariũ
circa iudicũ electionẽ, circa pedagiorũ immunitatẽ, itẽ & cõ
tra iniurias inferẽtes eisdẽ, & inquisitionẽ pmissam iudici cõ
tra tales eos infestãtes, vide p dñm meũ ibi, vbi s̃. Circa forũ
illud nota, ꝙ si cõtraxit alibi, & promisit soluere ĩ loco studij,
nõ hẽbit illud priuilegiũ; quia datur personæ, non loco, vt C.
de priu. scho. l. 1. & 2. & p Ant. de Bu. Circa electionẽ iudicum
quærit ibi, an hẽat locum in clericis: vt beneficio illius Auth.
possit eligere Ptãtem, vel rectorẽ laicum. dic vt ibi. vbi distin
guit, an sit in studio de licẽtia iuris, aut principis, vel sui præ
lati: aut sine licentia alicuius, vt ibi plenè per eum.

ADDITIONES.

a ¶ Rem meã. Adde quòd nec res Ecclesiæ Romanæ dudum per Cõstantinũ donatas, gloss. in Auth. vt Ecclesiæ Rom. §. fin. & Alex. consi. 93. 4. parte.

b ¶ Imperatore. Adde Bal. in l. 1. C. de iu. au. annu. nam vnicus in orbe esse debet. 7. q. 1. c. in apibus. & in l. deprecatio. ff. ad leg. Rhod. de iac. l. bene à Zenone. de qua. præscrip. l. leges. C. de legi. Oldr. cons. 69. Card. in Clem. 1. §. fi. de iureiur. Ab. in c. nouit. de iud. & in c. venerabilem. de electio. tamen dominus Ignes, Doctor Aurelianus, contra Iasonem tenuit contrarium, de quo vide in tracta. an Rex Franciæ recognoscat superiorem.

c ¶ Doctoratus. Adde (quod tamen vereor dicere) quòd doctoratus propriè non est dignitas; quia potest conferri infami, & excommunicato. Bald. in consti. C. §. idem. Bar. ibidem contra, vide Bart. in 1. cõsti. Digest. & ibi per Alex. & in l. ex eo tẽpore. ff. de test. mili. & in Cle. 1. de magi. Alex. cõsil. 44. in 1. parte. tamen spurio conferri non potest. Cardi. in proœ. Cle. secus de legitimato. Cardi. in Clem. 2. de magi. & aduerte vnum, quòd insignia doctoratus sunt, cathedra, liber, birretũ, & annulus. ita tenet Card. in d. Clemen. 2. de magi. & nequid pro do. licentia exiga.

¶ In nomine Domini, & Saluatoris nostri Iesu Christi, eiusq; matris Virginis gloriosæ Mariæ, & B. Antonij. Amen. die Lunæ 15. Septembris. & diebus 15. sequentibus Venetijs moram traxi, quãquã ex Padua discesserim: inde tandem die penultimo dicti mensis discedens Bononiæ applicui die Veneris. 3. Octobris: & lectiones super Sexto, & Clemen. die nona ordinariè incæpi, ordine infrascripto, ad laudem omnipotentis Dei, qui est in sæcula benedictus.

Rub. De Constitutionib.

IVRIS Canonici Doctor summus, & ingenij acutissimi, & sic meritò alios excellens Ioan. An. reuocat in dubium super rubri. prima. ¶ Vtrùm rubricę [a] huius voluminis debeant continuari, sicut rubricæ Decretalium. & tenet ibi quòd non; qa liber iste venit ad suppletionem, & correctionem, & declarationem iuris antiqui Decretalium. Et vbi alterum ex prędictis in prosecutione huius voluminis non occurrit sub aliqua ex rubricis illis, eandem pręterit, & ad sequentes disgreditur. Et sic continuatio non potest applicari ad proximos, & coniunctos titulos, prout debet esse, vt l. 2. ff. de statu hom. cuius opin. refert tenere Archi. dum has rubricas non continuat: licèt Ioan. Mo. contrarium faciat, quem in hoc reprobat, & bene, vt credo: quia in simili hic reperio sequi Accur. glossatorem iuris ciuilis: qui rubricas Auth. non continuat, quæ veniunt ad lib. C. altero ex prædictis modis, scilicet corrigendo, supplendo, & declarando.

¶ Ex qua ratione infero, quòd si ex illis rubricis Decretalium prodita esset aliqua species actionis: ex iuribus huius voluminis ad prædicta tendentibus non esset agendum, sed ex illis, argu. l. Imperatorem. ff. de in diem adiec. pro hac etiam opi. Ioan. And. facit prima Constitutio huius libri. §. quem librum. cum ver. seq. nec sine causa, coniuncto ver. & tandem. ex quibus patet, ꝙ debebant ista iura sub illis titulis collocari: sed ex causa fuit omissum, vt ibi patet.

ADDITIO.

a ¶ Vtrum rubricæ. Adde in hac materia dñm Alex. de Imo. in tit. de act. Insti. quẽ do. Ias. salua tñ tãti viri reuerẽtia, sibi adaptari conatus est, qđ nõ firmiter assero, sed nõ nego, cũ sit stilus Alex. & ita tenuit Do. Guiberteus, Doctor Aurelianus. in l. vinũ. ff. si cer. pe. & Do. Arnul. Ruze. præceptor meus in rub. de act. Insti.

SVMMAE.

1 *Papa dicitur Romanus pontifex.*
2 *Iurium nouorum promulgatio ad Papam spectare dicitur.*
3 *Papa iura, quæ edidit, reuocare potest.*
4 *Personæ locorum inter se statuta facere possunt.*
5 *Papa probabiliter potest ignorare locorum consuetudines.*
6 *Papa consuetudines locorum reprobare potest.*
7 *Constitutio posterior priori dicitur derogare.*
8 *Quis an possit recedere ab eo, quod semel est statutum.*
9 *Priuilegia, & statuta an valeant contra ius diuinum.*
10 *Iura vindictam imponentia, conscientiam non ligant.*
11 *Constitutio superueniens, an tollat consuetudines.*
12 *Homo disponere potest, super quo disponit ius commune.*
13 *Iurisdictio ordinaria cum delegata non concurrit.*
14 *Iudex sine causa non potest mutare dilationem legalem.*

CAP. I.

LIcet Romanus. Summa vt in glo. & in
nouella. Diuiditur in
duas partes: primò similitudinem reprobat, ratio-
nem reddens. secundò qõnem soluens, duas modificationes
1 annectit. scda ibi [ipsis] ¶ † No. ꝙ Papa appellat se Romanũ
pontificem. & de diuersis ipsius nominationibus hic no. Ar-
chi. & post eũ Io. An. dr̃ autẽ pontifex, quasi põtẽ faciens ad
vehẽdos subditos vitæ exemplo, & verbo doctrinæ. 9. q. 3. c.
aliorũ. & c. nemo. scdm Io. An. Si tñ talis nõ fuerit, nõ minus
ei erit tanq̃ Papæ obẽtperãdũ, & erit validũ qđ gesserit. ad qđ
vide no. in fi. de Augusto in proęmio Digest. & ĩ rubr. Institu
tio. vbi ex etymologia vocabulorũ nõ resultat argumẽtũ à
cõtrario cõcludens, vt plenè per Bar. ff. de test. l. 1. & l. 1. §. ap
pellata. ff. si cer. pet. facit quod de alijs platis legit, & not. in
c. in literis. de restit. spo. in c. nõne. 8. q. 4. & per Inn. in c. cum
2 super abbatia. de offi. dele. & de elec. c. ex transmissa. ¶ † Se
cundò no. ꝙ ad Papã spectat nouorum iuriũ promulgatio: cu
ius iura, sicut Imperialia, vbiq; suum vigorem extendunt, vt.
c. canonum. s̃. eo. & l. 3. §. diuus. ff. de sepul. vio. Est ergo vnus
de casib⁹ principi reseruatis. & multos alios enumerat Spec.
in ti. deleg. §. nũc ostendendũ. Et plenius pr̃, & pceptor meus
Do. Bal. in. l. pe. C. de precibus Impe. offe. Vnde aũt hoc pro-
cedat, ꝙ extendãt vim suam vbiq;, & ligẽt oẽs: dic, vt in. c. 1.
s̃. e. vbi plenè prosequi intẽdo de præfatis Papa, & Impera-
tore. & cum eorum quilibet dicit se præesse regimini vniuer-
si, & super cunctas populi nationes, & mandat iura sua ab oĩ-
bus obseruari. & hoc non possit contingere, vbi mãdẽt con-
traria, vel contraria statuant. quid tunc sequendum? ibi per
me in repetitione, quã incæpi componere hoc mẽse Octo-
3 bris. 1430. not. ¶ † Tertiò not. ꝙ Papa potest iura, q̃ edidit,
reuocare, & contraria condere. Qđ si fecerit ex causa, non
debet tamen reprehensibile iudicari, vt in c. nõ debet. de cõ
san. & affi. & qñ hoc sit verũ, & quid de alijs dispositionibus
(puta vltimis voluntatibus, iudicijs, sententijs, contracti-
bus, priuilegijs, & rescriptis) tangam. j̃. post glo. ¶ Quartò
not. in ver. [quia tñ] ꝙ quædam sunt statuta locorum: quæ-
dam singularium personarum. Et cum illa dictio, &, soleat
copulare diuersa, vt no. ff. de iur. & fac. igno. in rub. intelligo
per statuta locorum illa, quæ generaliter obseruẽtur in loco.
Et vniuersaliter oẽs subditos ibi ligant, vt. j̃. c. proximo. per
statuta verò, & consuetudines singulariũ personarũ intelligo
illa, quæ aliqui collegiati inter se statuunt, & obseruant, qui
bus alij non ligantur, q̃ ipsi, vt. l. pe. in fi. C. de consti. pecu. &
l. fi. de iur. om. iu. C. & c. ex literis. s̃. de constit. Aliqua igitur
sunt statuta loci: aliqua personarum in loco, ar. j̃. de præsum.
c. mandata. Et per hæc infero, ꝙ statuto generali loci ligan-
tur extranei ibi transgressores, vt c. quæ contra mores. 8. di.
Et dicã. j̃. c. proximo. Sed scholares forenses hic moram tra-
hentes, in matricula non descripti, nõ ligantur statutis istius
vniuersitatis, mandantis fortè scholaribus oblationem in die
alicuius Sancti, vel indui de statuto. Ad hoc facit quod not.
Inno. & Host. j̃. de exces. pla. c. dilecta. & c. postulasti. de fo.
cõpe. vbi de istis statutis realibus, vel personas concernenti-
4 bus. ¶ † Quintò etiã ex hoc not. ꝙ loca, & personæ locorum
possunt facere ĩter se statuta. concor. l. oẽs populi. ff. de iusti.
& iu. vbi plenè per Bar. quis possit facere statuta, qualiter &
de quibus reb⁹: quos ligent, & à quo tpe ligent: & an inter-
5 pretationem recipiant. ¶ † Sextò not. ꝙ Papa põt probabili-
ter ignorare consuetudines, & statuta locorum. rõ redditur
in tex. [quia sunt facti] &c. Et aduerte, qa dicit, facti, simplici
ter, & non, facti alieni: per quod arguit, ꝙ etiã in his, quæ con
sistunt in facto proprio, Papa probabiliter errat: hinc est, ꝙ
si ferat sententiam interlocutoriã contra primam, præsumi-
tur per errorem, & per circumuentionem, vt est casus nota.
in c. cũ olim. de re iud. hinc est, ꝙ per secundũ priuilegiũ, vel
rescriptum non tollitur primum, nisi de ipso fecerit mentio

nem. de præscrip.c.veniens. Et rō huius est multiplicitas negotiorum: qđ nedū est in Papa, sed in alioquocunque priuato, vt l.pe.ff.de confes.& not.Bar.ff.eo.l.2.Sed quia iura non præsumitur ignorare, vt hic, promouendo inhabilē ad honorem, vel aliter contra iura alicui conferendo: vtrùm videatur contra illud ius dispensare? dic vt tangit Bar.i.l.quidam cōsulebat.de re iu.Inn.in.c.veniēs.de fil.pſby.facit qđ no.in.c.statutum.post prin.ꝟ.ti.1.¶ Septimò no.ꝙ licèt Papa velit per suam constitutionem derogare consue.& statutis locorum: non tñ per talem tolerātiam videtur irrationabilia approbare. Talia enim sunt ipso iure irrita, vt per exempla patet.s̄.de consue.per totū.& in Auth.cassa & irrita.C. de epi.& cle. Generalis ergo approbatio non extēditur ad capitula specialiter reprobata, vt not.in simili.l.si quis priorem.ff.ad Treb.& l.legatum inutiliter.de le.1. Sicut generalis concessio, vel immunitas non complectitur odiosos, vt.l. Lucius Titius.de le.2.& in.c.alma.post prin.ver.dumtamen.& ver.illis etiam.ꝟ.
6 de sen.excom.¶ † Octauò no.in ver.nisi.ꝙ Papa potest tollere, & reprobare consuetudines, & statuta locorum: & istud hic colligitur, si dicamus, ꝙ ista dictio, nisi, excipiendo ponat: de quo hic per Archi. & Dyn.ꝟ.de reg.iu.c.peccatum.& per Cyn.in.l.age.C.de trans.etiam per Bart.plenè: vtrum aūt Papa reprobando statutum, vel consuetudinem de præterito videatur ex hoc inhibere, ne in posterum inducatur? Gl. videtur sentire, ꝙ non in Cle. statutum. de elec. super verb. consuetudinem. ¶ Circa hæc occurrit mihi dubium. ex consensu oritur naturalis obligatio, vt.l.1.ff.de pac. quam Papa nō potest tollere per suam constitutionem, nec sentētiam, nec priuilegium, vt Instit. de iure natu.gen.& ciui.§.sed naturalia. Sed cum statuta, & consuetudines causentur à consensu populi, & vniuersitatis, vt l.de quibus.ff.de legi.videtur, ꝙ sicut non potest rescindere conuentionem, & pacta: ita nec consuetudinem, nec statuta; quia procedunt à pari causa efficiente. Sed rñde, ꝙ consuetudo, & statutū non per omnia æquiparantur pactis, & conuentionibus: quia ligant minores, infantes, & alios, qui non habent consensum, vt no.in.l.2.C.q̄ sit longa cōsue.& l.si sine herede.§.Lucius.de admi.tu.¶ Venio ad oppositiones, quas elicio ex nouellis.& deinde ad gl. Op. dr̄ in tex. quòd constitutio posterior derogat priori contra-
7 riæ. † Sed contra; quia quandoque maior est potestas, & auctoritas consuetudinis, & statuti, quā constitutionis, quæ succumbit eis, vt l.de quibus.ff.de leg.& 3.di.c.lex. Sed Papa potest consue. iā inductam tollere, & inducēdam vetare. de consue.c.1. & C.de fur.Auth.nauigia.ergo sicut tollit, quod plus est.s. consuetudinem inducendam: multò magis legem faciendam. So. dicit Ioā An. inferioris futuram legem.s.consuetudinem princeps tollere pt̄, vt in prælle. iuribus. sed nō paris.s̄.de elec.c.innotuit. Vel dic, ꝙ contraria loquūtur, vbi constat de principis voluntate contraria: quo casu sicut potest tollere consuetudinem, & statuta locorum: ita & futuram legem, si in priori sit apposita clausul a derogatoria, vt dicetur super 6.glo. Sed ubi de voluntate principis non apparet, remanet differentia inter derogationem constitutionum ex vna parte, & consue.& statuta locorum ex altera, vt in tex. dr̄.¶ Scđò op.dr̄ in tex. ꝙ consuetudines, & statuta locorum sunt facti. Sed contra, imò vocantur ius ciuile proprium ciuitat, 1.di.c.ius ciuile.&.c. cōsuetudo.ff.de iust.& iu.l.omnes populi.So.dicit Io.An.ponderatis actibus, ex quibus elicitur consuetudo, potest dici facti.1.di.c.mos.&.c. cōsuetudo, & l.de quibus.postq̄ verò fuerit elicita, est iuris, vt in contrarijs. & hinc est, ꝙ dicimus, quòd ex facto ius oritur, vt.l.si ex plagis.§.in cliuo.ff.ad leg.Aquil.Similiter in contractibus, in quib9 tria reperiuntur.Contractus, qui est facti, vt.l.consilio.§.quęsitū.de cur.fur. Et ex ipso oritur obligatio, & ex obligatione actio, vt.l.licèt.§.ea obligatio.ff.de procu. Et bona est æqparatio de statutis, & consuetudinibus ad contractus, sicut de tacitis & expressis, vt.d.l.de quib9.Iste intellect9 Doc, licèt sit in se verus: tñ alia fuit iurislatoris intētio.& voluit notare differētiā inter cōstitutiones gñales ex vna parte, & consuetudines, & statuta ex alia.Sed secūdū istā expositionē nulla esset differentia; quia ēt ius scriptū trahit originem ex actibus, & vsu gentiū.& secūdùm varietatē morū, & tēporum variant, vt in c. nō debet.de consan.& affi. &.c.statutū.ꝟ.tit.1. Hinc est, ꝙ leges moribus vtentiū nō firmatæ non possunt dici leges, vt in.d.§.leges. Dico igit̄, & expono tex. ꝙ sunt facti.i.secundùm varietatē morū variant̄ consuetudines, & statuta locorū.Nam (vt ait Boetius li.2.de conso.prosa.1.) diuersarum gētiū mores inter se, ac īstituta discordāt: vt quod apud alios laude, apud alios supplicio dignū iudicēt: hinc ē, qđ dr̄, ꝙ vnaquęq; prouincia.&.c.76.di.c.vtinā. ad hæc.l.sacularij.§.sunt quædā.ff. de extraordi.crimi. Hac ergo rōne statuta & cōsuetudines locorum dicuntur in facto cōsistere, scđm morū varietatem vario modo adinuentæ, quas Papa per cōstitutiones suas reuocare non intendit, sed potius generaliter approbare, vt d.l.oēs populi. Sed constitutio gñaliter oēs ligat, vt.c.1.s̄.e.Et est pro cōi vtilitate constructa.43.di. c.erit.cōditor ergo canonis, ad quē spectat cura tot i9 orbis, vt.ꝟ.de of.leg.c.1. condendo posteriorem cōstōnem priori cōtrariam, videt̄ priorem reuocare: quæ nō cōpatit̄ circa secundā, vt hic.& per ista collige etiam tertiū cōtrarium, quod pōt elici ex nouella, videlicet ꝙ ex varietate locorum non debet ius diuersum statui, vt.l.superuacuū.C. de in integ. rest. debet enim intelligi de iure gñali, non particulari locorum. ¶ Venio ad gl.& oppo.4.de.c.ceterū.s̄.de rescr.Sol.aliud est in rescriptis à principe concessis: vbi primum nō tollit̄ per secundū, nisi de eo fiat mentio.aliud in constō nibus cōtrarijs, vt hic; quia ibi vtrunq; in facto: ideo probabilis cadit ignorantia, licèt in facto proprio. Sed vtraq; constō cōsistit in iure: ideo prima per secundā cōtrariam reuocatur, & ita dicit glo.3. Sed hic restat dubiū, cum error facti est admixtus cū errore iuris, vt in rescripto ad lites vltra secundas dietas, de iure veteri.vel hodie vnam de iure nouissimo, vt.c.statuta.ꝟ. ti.ꝓxi.de hoc & simili mā, s.qñ error facti tendit ad vnum, & error iuris tēdit ad cōtrariū effectū, & cadūt sup eodē facto īseparabili.vide qđ no.Bar.in.l.si vir.ff.pro dona. ¶ Quintò oppo. de c.ꝑterea.23.di.& 30.q.4.c.quod aūt.glo.4. format hic cōtraria, & non soluit.In nouella dicit, ꝙ ibi non erat obliuio iuris, sed exēplorū, quæ in facto consistūt. Et not.ꝙ iste tex.dicit [in scrinio pectoris] &c.sumūt quidam simile ex l.oīum.C.de testa.quæ hoc non probat, secundùm Archi.cum ibi dicat̄ in toto iure.qđ in nostris scrinijs cōtinetur, non dicit, pectoris.sed Io.An.dicit, ꝙ illa.l.hoc ꝓbat, si perficiat̄ ibi tota oratio, ibi [nec de eius successione tractabitur] &c.& intellige de scrinio pectoris, vt hic patet. Et ex hoc, scilicet ꝙ Papa habeat iura in scrinio pectoris, collige, ꝙ cum est qō super iure, nō sunt necessariæ probationes, vt.c.sæpe.de ap. Nec confessioni partis iuri contrariæ est standum, vt l.ornamētorum.ff.de au.& argen.leg. Et circa hoc vide quod not. Inn.in.c.cum inter.de consue. Collige & aliud per illū, ꝙ cōtra processum, & sententiā habitā corā Papa non pōt opponi exceptio nullitatis; quia eius pręsentia supplet omnē defectum nullitatis omissæ, vt d.l.oīm.& quod no. Inno.in.c.1.de litis contest.¶ Sextò oppono, & videtur, ꝙ lex, siue cōstitutio posterior non deroget priori, vt.C. de sepul.vio.l. qui sepulchra.& l.quotiens.de act.& obig.Sol. quinta glo.soluit contrarium, quòd hic loqtur, cū constitutio secunda est directè cōtraria primæ: q.d. secus si diuersa à prima, etiam super eodem facto: tunc enim bene concurrunt lex antiqua, & noua, vt in contrarijs: quod intelligit̄ electione, non exactiōe.l.senatus.ff. de accu. Idē, quod in legibus, dico & in statuto, vt ꝑ nouam prouisionem statuti nō videatur sublata in dubio prouisio iuris cōmunis.quod dic, vt no.Bar.in.l.1.ff. vi bo. rapt.
8 ¶ † Septimò op.& videtur, quòd non possit quis recedere ab eo, quod semel statutū est: quia quod semel placuit &c.vt.ꝟ. de reg.

de reg. iu.c. qui semel. & l.sicut.C.de ac.& ob.Sol.dicit glo.6.ꝙ illud.c.loquitur in his, quæ dependent ex volūtate vni9, vt legis ꝓmulgatio. Inst. de iure natu. gē. & ciui.§. sed & qđ principi.idem videmus in testō ratione prædicta.s̄. de cele. mis.c.cum Martæ.&.l.si mihi & tibi.§.in legatis. de leg.1. cōtraria loquuntur in his, quæ dependent ex voluntate duorū, ita dicit glo. Ex qua infero, ꝙ si lex, statutum.vel alia dispō reuocabilis transit in contractum, nō possit superior eam reuocare.pone exēplum, vt no.Bar.in.l. omnes populi.ad fi.ff. de iust.& iu.contractus enim principis habet vim legis, vt.l. pe.C.de dona. inter vi.& vx.& non est reuocabilis, vt.c.1.de proba. Et de contractu, qui celebratur in testō, an sit reuocabilis, sicut testamentum ipsum, vide per gl.& Doct.in.l.hæredes palam.§.vltimo.ff.de testa. Et no. istā mixturā dispōnis reuocabilis, & irreuocabilis: vtrū vtraq; retineat propriā, vel vna assumat naturam alterius: de qua mixtura duarum dispositionum, diuersam naturam habentium, vide in.c.ad qōnes.de rerum permu.& per Bal.in.l.Aristo.de don.& de pluribus tetigi in.c.quāto.s̄.de iudi.& de contractu, & cōfessionibus initis in vltima voluntate, an sint reuocabiles, vide per Cy.in.l.generaliter.de non nu.pe.&.ff.de testa.l.hæredes palam.§.fi.&.l.cū quis.§.codicillis.ff.de leg.3.per Bar.¶ Octauò op.contra proximam solutio.& videtur, ꝙ illud, quod dependet ex voluntate vnius, vt testm̄, nō possit reuocari, vt in Auth.hoc inter liberos.C.de test.&.l.si quis in prin.ff.de leg.3.quas allegat glo.eadem.So.dicit glo.ꝙ fallit regula in prædictis legibus.nā in.l.si quis in principio testamenti.habebat clausulam derogatoriam præcedentis dispositionis. hoc autē casu quomodo tolli poterit testamentum præcedens, habens dictam clausulam.dicit gl. si in secundo fecerit mentionem de primo. Aduerte, quia dubiū est, vtrùm sufficiat simplex mentio primi testamenti: vel etiā oporteat, ꝙ fiat mentio spālis de ipsius verbis derogatorijs. In secundo tāgit hic Io.An.in nouel.& remittit ad not. per eū post Dy.in reg.qđ semel placuit &c.& referr ibi Dyn.tenere, ꝙ de verbis derogatorijs est facienda spālis mentio expressa. hic in no.refert, Iac.de Belui. disputasse contrarium, ꝙ valeat secundū testamentum, nullam faciens mentionem de verbis derogatoriis primi.& ita no.in Auth. de testa.imperfe.coll.8.Ad l.si quis in prīcipio testamēti.de leg.3.7.modis rñdit, potissimum hic ponit in nouella.& ego remitto ad Bart.in præalleg.l.si quis. Et vtrobiq; not.quid iuris, si testator iurauit non mutare primum testamentū: an tunc valeat secundùm contra iuramentum? dic vt vtrobiq; plenè. facit quod statim subdam in sequenti contrario de clausula derogatoria, quæ quandoq; in legib9 reperitur inserta.Et aduerte; quia iste articulus, vtrum possit dispō reuocari per ipsum disponentem, versat in multis: puta in contractibus, de quibus plenè in l. sicut.C.de act.& ob.In alienationib.contra iura.de qui.s̄.de elec.c.nosti.& c. diuersis fallacijs.de clericis cōiug. In iudicijs, de quo in.l. quod iussit.ff.de re iudi.&.c.cum cessante. de ap. In priuilegijs, de quo in Cle.supra cathedram.ad fin.de sepul. In confessionibus.de quo supra de confessis.c.fi. In solutionibus, & alijs dispositionibus, de quibus in.l. error. & l. si post diui. C.de iur.& fac. igno. quibus adde quod not. de clausula derogatoria apposita in contractibus in.l. pacta nouissima.C. de pac. &.l.qui in aliena.§.fi.ff. de acqui.he.per Bar. ¶ Nono op. dicitur hic, ꝙ per posteriorem constitutionē videtur Papa priorē contrariam reuocare.contra de c.nōnulli.s̄. de rescri.& de alijs iuribus alleg.in princ.glo.quæ incipit [est cōtra] &c.Sol.dicit gloss. aliud in rescriptis priori iuri contrarijs: aliud in legibus. rescriptum enim legi contrarium non tollit ipsam legem.Sèd lex posterior tollit priorem, vt in tex. Quam differentiam ponit Io.gloss. & quando dicitur rescriptum iuri contrarium, & quando præter ius, & quando secundùm ius, & qualiter cognoscatur. dic, vt in l. rescripta contra ius elicita.C.de preci.Impe.oste. Quandoque rescripta non sunt contra ius, vel præter: sed per suppssionē veritatis, vel per suggestionem falsitatis obtenta, vt in rescriptis ad lites, c.vt super literis.de rescri.in priuilegijs dic, vt no. de præscrip.c.veniens.in nouel. concludo igitur, ꝙ ad hoc vt rescriptum iuri contrarium valeat, & illud ius tollat, requiritur, quòd in rescripto ponatur clausula [non obstante.] vtrùm autem mentio specialis requiratur, vel sufficiat generaliter dicere [non obstante aliqua lege] &c. Archi.hic not. Et plenius Ioan.An.in priuilegijs.& rescriptis.ꝟ. de exces.ꝑla.c.1.in nouel.plenius vltra oēs de ista clausula [non obstante] vide per Barto. in extrauag. ad reprimendam. ad fin. Nam dicit, ꝙ quandoque ista clausula [non obstante] refertur ad iura. & de hoc membro loquitur hic Archi. & Ioan. An. Quandoq; ad priuilegia: quia dicitur [non obstante aliquo priuilegio] &c. Quandoq; refertur ad statuta: & in hoc vltimo casu quid iuris, si statutum illud habet clausulam derogatoriam, an tollatur per generalem clausulam non obstante? dic, vt hic per eum, qui tenet, ꝙ non, per tex.in Auth. de succes.ab intesta.circa princ.& ibi not. in glo. vocantib9. quod est verum secundùm eum, nisi in lege noua diceretur, non obstante aliqua constitutione, quæ specialiter, vel generaliter loquatur: tunc enim leges veteres non distinguerent, nec limitarent legem nouam, nec habet locum l. non est nouum. & l. sed & posteriores. ff. de legibus. secundùm eum. quod not. ¶ Iuxta prædicta subijcio qōnem facti. Papa exemit moniales quasdam ab omnibus exactionibus Legatorum, & nunciorum Aposto. sedis cum clausula derogatoria, derogando omnibus priuilegijs Legatorum contrarium continentibus: nisi de illo indulto illis monialibus fuerit mentio facta spālis de verbo ad verbum. Deinde Legato concessit successor in Papatu priuilegium, quòd ab omnibus exigeret procurationes, etiam ab exemptis per priuilegium, de quo oporteret facere mentionem specialem de verbo ad verbum, Do. Feder. latè dipsutat istam quæstionem consi. 225. Et concludit (licèt titubando) pro monialibus. cui adde quod not.Cyn.in l.1.C. quando Imper.inter pup.& vide hic eius motiua. Non prosequor, sed dicam in d.cap.1.de exces. præla.ꝟ.eo.li. vbi ista competenter applicatur secundùm Ioan.An. dixi in repetitione c. super. de rescri.ꝟ.eo.li. ¶ Decimò op.de.c.Dño sancto.50.dis.Solut.in eadem glo.quæ remittit ad ibi no. in nouel. Quando constitutiones sunt contrariæ, quæ illarum alteri præferatur, post Ioan.Mo.sic distingue. Aut ratio differentiæ potest videri inter canones, qui videntur diuersi, aut non. Primo casu soluentur, 38. aliàs. 35. q. 1.c.his itaque. de cogna. spiri.c.1. Ratio colligitur ex cap.cum expediat.ꝟ.de elec.&.l.1.C. de inoffi. doti. aut non pōt videri rō diuersitatis: tunc aut sunt eiusdem auctoris, aut diuersorum. si eiusdem, aut eiusdem Papæ, aut alterius præsidentis à Papa. Primo casu si ratio diuersitatis non cadit inter eos, & constet de posteriori, sibi est standum, & non priori, vt hic. Si verò de ipsa dubitatur, quia fortè est extrauagans: & statur canoni in corpore iuris clauso, de fi.instr.c.pastoralis.Et huic mēbro adde qđ no. Bar.post gl.in l. cum prolatis. ff. de re iudi. Si verò sunt alterius præsidentis à Papa, dicit illum validiorem, qui potioribus rationibus nititur, Insti.de emp. & vendit. § diuersæ.50.dist.ecce.Et sic potest intelligi ca. domino sancto. quod loquitur de Concilijs contrarijs, in quibus dicit standum antiquiori. Si autem sunt diuersorum: Et tunc aut alter est maior: alter minor, vt Papa, & Concilium: aut sunt pares.Primo casu canon maioris est potior.s̄.de elect.cap.significasti. vnde constitutio Concilij prouincialis esset præferenda constitutioni episcopi contrariæ. Secundo casu qñ sunt parium, vt Romanorum Pontificum: & statur posteriori, vt hic, cum idem sit principatus, licèt sit alius subrogatus, argu.l.proponebatur. ff. de iudi. In hoc tñ pōt notari differentia: quia vnus sibi posset legem indicere per verba dero-

derogatoria.ff.de leg. 3. l. si quis in principio testa. sed vnus alteri non: licèt hic indicere possit. ff.tit.1.cap.fi. Et no. hoc verbū, vtrum clausula derogatoria auctoris operetur effectum in successore dignitatis. in legibus puto, quòd sic. in priuilegijs, & rescriptis secus, propter errorem facti probabilem. Si verò sunt aliorum inferiorum: tunc idem, vt in eodem inferiori prius notatur, argu. prædictorum iuriū. ita dicit Ioan. An. aliquibus additis, qui vltimò remittit. ff.de in rein.c. contingit. super verbo obuiantia. & placet ista distinctio, nisi in 2. membris, cum. s. duæ constitutiones emanant ab alio præsidente, q̄ Papa: vel emanant à duobus paris potentiæ: in quibus membris vult prædicta distinctio, quòd stetur illi, quæ validioribus rationibus roboratur. Nam præsupposita potestate statuendi, credo semper standum vltimæ, cum propriū legū, & statutorum sit, per posteriora priora corrigi, vt in isto c. quā tenet Io. An. in cap. contingit. ff. de iureiur. super ver. obuiantia, vbi tangit quid iuris, si in eodem volumine statutorum reperiuntur duo statuta contraria. Et tenet, vt dixi, quòd statur posteriori. Si verò dubitatur, quod sit prius, seruabitur ordo scripturæ. ff. eod. de electi. c. penul. & de præben. c. mandato. & remittit ad Cyn. C. de testa. tutel. l. 2. vbi auget dubitationem prędictæ quæstionis, quando statuta requirerent confirmationem superioris, cum confirmatio fiat in instanti: an quantùm ad correctionem prioris per posterius inspiciemus ordinem scripturę? dicit, q̄ sic, per l. si certarum. §. vlti. ff. de mili. testa. & de iure codi. l. conficiunt. §. si miles. quod not. Et prædicta distinctio solum loquitur de legibus, & statutis contrarijs. In rescriptis, priuilegijs, sententijs, iuramentis, contractibus, & alijs dispositionibus contrarijs quid iuris, non prosequor; quia longum esset potius, quàm subtile. vnum tū non est prætereundum, quòd prædicta vendicant sibi locum in iuribus positiuis contrarijs. Sed vltra ista iura habemus ius naturale, quod in lege, & Euangelio continetur, quod est immutabile. 1. distin. c. 1. & cap. ius naturale. & Insti. de iure natu. gen. & ciui. §. sed naturalia. Quandoque tamē potest ex causa limitari, & distingui per ius positiuum: quod dic, vt no. Inn. de const. cap. quæ in ecclesiarum. Et de priuilegijs, &
9 staturis, † an valeant contra ius istud diuinum, a vide Do-
a mi. Bal. in l. omnes. C. si contra ius, vel vtili. publi. Est etiam quędam lex conscientiæ, quæ repugnat iuri positiuo: quod prosequitur per multa exempla per Inn. in c. quia plerique. de immu. eccle. & ibi plenè, an sit sequenda conscientia, vel ius scriptum, & clarius per Domi. Fede. de Senis in quæstione, quam de hoc disputauit in ordine consil. 21. format enim quæstionem in herede extraneo, qui non fecit inuentarium secundùm formam iuris: an in foro conscientię teneatur restituere vsuras à testatore extortas vltra vires hæreditarias? arguit primò, q̄ non, per cap. in literis. de rescrip. Præterea defunctus non tenebatur in plus. cap. 3. de solu. ergo nec heres eius; quia nemo plus iuris, &c. vt in cap. nuper. de 10
do. post diuor. re. Tertiò. p l. scimus. C. de iure deliber. q̄ innitur fictioni; quia præsumitur heredem sciuisse vires hereditatis sufficere ad omnia debita, & hæc opinio satis fallit, vt Instit. qui ma. non possunt. post princip. lex autem cōscientiæ innititur veritati, quæ in casu nostro præsupponit, quòd facultates non sufficiunt. Si ergo potest euadere iudicialem compulsionem, sequi debet conscientiam: sicut in simili in cap. literas. de restit. spoliat. & cap. inquisitioni. de sent. excom. Quartò arguit de iniustè condemnato, vel iniustè absoluto à vero debito, & in debitore chirographario post biennium, & de alijs exemplis Inn. in cap. quia plerique. in quibus paret, q̄ sequi debemus potius conscientiam, q̄ ius scriptum, contrarium arguit, quòd conscientia non sit sequēda; quia scriptum est: [ne inniteris prudentiæ tuæ.] §. de consti. cap. ne inniteris. & iudex secundum allegata, non secundùm conscientiā iudicare debet. cap. 1. de offi. ordi. Quintò probatur; quia iura per reges, & principes, tanq̄ per ministros, sunt diuinitus promulgata. vnde qui resistit, & c. 6. q. 3. c. qui resistit. vnde obediēdum est eis, vt de maio. & obe. c. solutæ. Sextò si diceremus contrarium, sequeretur absurdum; quia quilibet contra præcepta, & sententias superiorum posset obijcere, q̄ habet conscientiam aliter informatam: & sequeretur ex hoc perplexitas, & multæ absurditates, & inijceretur laqueus, contra præalle. cap. literas. Item lex positiua potest auferre, & obligare ex causa, iuxta notata in c. quę in ecclesiarum. de consti. per Innoc. sicut ergo bona confiscata possum iustè secundum conscientiam emere, & rem præscriptam licitè possidere, & hereditatē per ius accrescendi q̄rere, si forte fuero institutus in dimidia: quare ergo emolumēta pretendo ad me pertinere ex bñficio iuris, & hereditatis, quam mihi defert etiam ab intestato. quare & non debeo sustinere onus alieni æris? non est ratio. & est contra l. qui sentit commodum, &c. Et quod quis approbat pro se, debet recipere cōtra se. 3. q. 8. c. cuius in agendo. hinc est, q̄ legitima filiorum potest minui, & in totum tolli per ius municipale, licèt sibi naturaliter debeatur, vt not. Dy. in reg. indultum. ff. eo. Quid dicendum? soluit ipse præmittēs, quòd quicquid vult. lex humana condita ab eo, qui habet ptātem condendi, manifestā non continens iniquitatem, obliget in foro conscientiæ, per iura pro hac parte inducta. Ad contrarium rādetur breuiter, q̄ intelligit in eo casu, qū cōtinet peccatū, vt no. de ſcrip. c. fi. & no. in reg. peccatū. Itē qñ lex exp sè aliud statuit. s. conscientiā sequendam, vt in c. literas. & c. inquisitioni. prælle. In qōe aūt proposita dicit, q̄ heres tenetur, nō ex eo, q̄ non fecerit inuētariū: sed ex eo, q̄ canō nō obligat heredem ex delicto defuncti in eo, quod ad eum non peruenit, contra legis rōnem, l. r. ff. de priua. delic. in alio exonerat, videlicet q̄ ad tale debitū ex delicto descendēs vltra vires hereditarias non tenetur, vt d. c. in literis. & c. fi. de sepul. Et infert ista decisio, q̄ beneficium, ne quis conueniatur vltra q̄ facere possit, competens heredi, non perditur per nō confectionē inuentarij, quod est singulare. & vide per Io. An. in c. 2. ff. de vsur. in gl. dicebat. & Bar. & Bal. in rub. de acquiren. heredi. Bal. sic distinguit. Aut ius ciuile consistit in acquirendo: & tunc est seruandum, etiam in foro conscientiæ; quia si aduersarius meus non acquirit; ergo eius debitor esse non possum. Et ideo non solemnis institutio non valet in foro conscientię; quia ius ciuile inhibet acquisitionem ex non solēni testamento, vel saltē non permittit eā fieri, vt l. non dubium. §. fi. C. de testa. Aut consistit in amittendo, vel retinendo: & tunc aut est ius æquum & bonum: & est seruandū in foro conscię. Aūt bonū, sed nō æquū: & tunc aut fouet pctm̄, & nō dēt seruari, vt c. 2. ff. eo. li. de reg. iur. Aut non fouet pctm̄, & tunc debet seruari. de isto duplici iure no. ff. de iusti. & iure. l. 1. in gl. hic potest intelligi. & ibi vide. Est tertium ius, quod nō est bonū, nec æquum: & illud nō dēt seruari, vt l. 1. in fi. ff. de excep. doli. † Adde hic, q̄ iura, quæ imponunt vindictā, nō ligāt cōscientiā, no. 12. q. 2. c. fraternitas. Dico etiam, q̄ testamentum dolo extortum in foro conscientiæ non ligat. facit quod no. in l. 1. C. si quis aliq. testa. prohibue. ff. rem ratam haberi. l. si fine. §. in stip. & ista sunt eius verba in l. habeat. C. de sacr. san. eccle. in repetitione. Ego plenius de hoc dixi in c. possessor malæfidei. de reg. iur. eod. lib. in repetitio. vbi omnino vide. Est & alius casus, quando constitutio canonica est contraria legi, quæ debeat obseruari? dic vt not. Io. An. in c. possessor. ff. de reg. iur. Et distingue hic ex prædictis. Quandoque constitutio contrariatur constitutioni, vel lex legi. Quādoque statutum statuto. Quandoque constitutio canonica contrariatur legi, vel econtra. Quandoque alterum ex istis contrariatur iuri naturali. Quandoque legi (vt sic dixerim) conscientiæ. Quandoque statutum contrariatur legi, vel constitutioni canonicæ. Et hoc de legibus, & constitutionibus inuicem contrarijs sibijpsis, vel vna spe-
cies ex

cies ex ipsis iurib⁹ alteri⁹ speciei. Qñq; alterū ex p̄dictis iuribus cōtrariatur priuilegijs, vel rescriptis: vel ipsa rescripta, & priuilegia inter se: & quid iuris in singulis sit; ex prædictis habetis in alijs dispositionibus contrarijs, qualiter sibi inuicem derogent. In pactis dic, vt. l. pacta nouissima. C. de pact. In testamentis, vt. d. l. si quis in prin. testamenti. In sententijs diffinitiuis, & interlocutorijs dic, vt. l. quod iussit. de re iudi. & c. in literis. de offi. deleg. per Inno. In rescriptis dic, vt. c. 11. de rescrip. In priuilegijs etiam, ibi, & in c. veniens. de rescrip. In instrumentis dic, vt. l. scripturæ. C. de fide instru. & c. imputari. eo. ti. In testibus dic, vt in c. in nostra. de testi. In instrumēto dic, vt in c. cum Io. de fide inst. In procurationibus, & iudicū delegationibus dic, vt in c. fi duo. de procu. In electionibus contrarijs dic. Quādoq; contrariatur lex priuata priuatæ: & dicitur illa lex conscientię: Quandoq; ius naturale, siue diuinum diuino: Quādoq; canon canoni: Quādoq; lex legi: Quādoq; statutum statuto: Quandoq; rescriptum ad lites, vel beneficia alij rescripto: Quādoq; priuilegiū priuilegio: Quandoq; vna priuata dispositio alteri priuatæ, vt pactum pacto, testamentum testamento, iuramentum iutamento, instrumēto instrumento, testis testi, confessio confessioni: Quandoq; sententia sentētiæ. & sic de singulis. ¶ Rursus quādoq; lex priuata conscientiæ contradicit canoni, legi, statutis, rescriptis, & alijs, de quibus. ff. & de hoc iam. ff. tactum est. ¶ Rursus etiam quandoq; canon contradicit legi, statuto, consuetudini, rescripto, & alijs supradictis. Ius naturale quandoq; contradicit canoni, legi, statutis, & similibus prædictis. Simi liter & communis lex est contraria statutis, priuilegijs, rescri ptis, sententijs, & alijs dispositionibus prinatorum, de quib⁹ supra. Item statutum rescripto, vel priuilegio: vel rescriptum priuilegio: ex quibus patet, quòd ista contradictio est quandoq; de vna specie ad seipsam; quandoq; versatur alia contradictio de vna specie ad diuersam speciem. ¶ Item in constitutionibus canonicis, legibus, priuilegijs, rescriptis, testamentis, pactis, & alijs, de quibus. ff. est exposita clausula derogatoria ad sequentes dispositiones eiusdem, vel alterius speciei. Quandoq; non est clausula derogatoria, sed iuramentum, pœna, vel aliud vinculum ad eius perpetuitatem, vel immutabilitatem: & in testamentis. ff. remisi. In statutis, cū sunt iuramento firmata, vel alio vinculo, an recedi possit. dic, vt no. Io. An. in addi. Specu. de iureiuran. & c. 1. de his, quæ fiūt à maio. parte Cap. in nouel. & c. dilecto. de præben. vbi vinculo confirmationis apostolicæ, vel iuramento appositio in statutis: nō apponitur in testāmento vinculum iuramēti, per Io. And. in reg. quod semel. in Mercuria. ¶ Vndecimò oppono, & capio glo. in fi. vt sic opponendo ordinatè expediam. dicitur hic, quòd constitutio principis non tollit statutum, & cōsuetudinem præcedentem: sed contra de l. Iul. §. diuus. ff. de sepul. viola. Sol. dicit glo. ille. §. debet intelligi, cum princeps hoc intendit: sed in dubio nō videtur hoc velle, vt hic. Io. Mona. dicit illam. l. loqui, quando. l. quæ consuetudinem sequit, 12
adiuncta est iuri, quod vtilitati publicę prouidet, vt illa duo coniuncta consuetudinem tollant. alleg. infra de iureiuran. c. licèt. Cyn. plenius istam quæstionem examinat in. l. finali. C. de testamen. vbi videtur casus contra istud cap. ibi enim condendo Imperator legem generalem couseruat expresè consuetudinem rusticorum in testamentis ordinandis, quasi sine illa reseruatione senserit eam sublatam per eius legem superuenientem. saluando ergo istud cap. contra illam. l. dicit, quòd in illa lege constabat ex tenore legis, principem præsciuisse: quo casu legem contrariam condendo videtur consuetudinem, & statutum tollere. Et pro hoc facit iste tex. dum fundat se super ignorantia probabili consuetudinis, & statuti: Sed vbi ex tenore legis non constat principem præsciuisse: tunc habet locum istud cap. & rationem differentiæ ibi videas per eum. Bart. dicit, quòd communiter tenemus, quod
11 tenet glo. in d. §. diuus. ¶ † Venio ad quæstio. dicitur hic, q̄ constitutio superueniens non tollit consuetudines, & statuta singulorum locorum: nunquid tollat consuetudinem genera lē? Glo. q̄ incipit not. quia &c. tenet, quòd sic, aliàs legis promulgatio esset inutilis, si diceremus generalem consuetudinem contrariam durare: cessat autem dicta absurditas in cōsuetudine singularis loci, vt glosa probat. nam, ne dispositio sit inutilis, iura quandoq; statuunt contra communes iuris regulas, & impropriè etiam verba assumunt: vt res, de qua agitur, salua sit, vt not. in c. intelligentia. de verb. significatio. & l. sed & si possessor. §. item si iurauero. ff. de iureiurā. & optimè l. pediculis. §. idem cum quæritur. & quod ibi not. de auro, & argen. lega. Item in generali consuetudine cessat probabilis ignorantia principis: & sic ratio, super qua fundatur decisio huius cap. deficiente ergo ratione legis, deficit ipsa lex. ff. de iure patro. l. adigere. §. quamuis. ¶ Secundò quæro, & ingredior glo. quæ incipit. [ratio rationis] &c. dicitur in tex. quòd constitutio principis non tollit consuetudines, & statuta locorum sibi obuiantia. Sed nunquid tollat cōsuetudines, & statuta, quæ continent idem, quod antiqua constitutio per posteriorem sublata? pone exemplum de. c. præterea. de æta. & quali. correcto, quantùm ad præsentationem patronorum per. c. 2. ff. de insti. eo. lib. nunquid ergo erit sublatum statutum episcopi idem continens, quod Decret. præterea. ponit etiam exempla alia de cap. correctis per iura huius voluminis. soluens ergo. q. dicit, quòd sicut sublatum est ius commune, ita & statutum, quod continebat simplex ius commune. & probat opi. suam efficaciter per 7. rationes. ¶ Primò p tex. qui loquitur de statuto, quod consistit in facto. ¶ Secundò per no. alibi in simili per Inno. ¶ Tertiò per euitationem absurditatis, quæ (sentiēdo contrarium) posset sequi. ¶ Quartò inconuincibili ratione. ¶ Quintò per tex. qui loquitur de statutis, & consuetu. singularium locorum. ¶ Sextò per locū à maiori. ¶ Septimò per. c. pastoralis. vbi videtur casus. hanc opi. glo. tenet etiam hic Archi. vidi scripta excellentissimi, & illustris Doctoris dñi Io. de Ligna. qui plenè prosequitur istā quæstionem in c. 1. §. de rescriptis. & ibi concludit contra istā glo. ipsius igitur motiua referā. & cum glo. concludā, ipsiusq; rationibus respondebo. rationes eius fundantur super 3. principaliter. ¶ Primò propter diuersam statuentium auctoritatem. ¶ Secundò propter duplicis vinculi maiorem firmitatē. ¶ Tertiò propter omnimodam in casibus similibus iuris cōformitatem. De primo patet: quia alia est auctoritas conditoris canonum, & constitutionum: alia inferiorum prælatorū. 9. q. 3. c. per principalē. & 21. dist. c. inferior. & ff. de iusti. & iure. l. ius ciuile. Item si consuetudinē certi loci Papa trāsfundat in l. generalem, non vocabitur plus consuetudo, sed ius cōmune, vt. ff. de clan. despō. c. cum inhibitio. ergo idem econtrario, si ius cōmune redigatur in statuto, non debeat vocari de cetero ius cōmune, sed statutū. Item excōmunicatus à canone potest excōmunicari ab homine, 3. q. 4. c. Engeltrudā. & de Iude. c. ita quorūdā. Ex quo patet, q̄ sup. eo † potest disponere homo, super quo disponit ius cōmune: quinimo p prouisionem hominis in vno casu videtur recessum à prouisione iuris cōmunis, vt l. fi. C. de pac. conuen. Ex his apparet; q̄ propter diuersam statuentiū auctoritatem statutum disponens super eo, qđ disponit ius cōmune, non sit censenda constitutio, sed statutum, & prouisio de per se. Secundò probat p pter duplicis vinculi maiorem firmitatē. Nō enim est dubiū, q̄ multiplicato vinculo, augetur effectus dispositionis: quia si vna tollitur, manet altera, vt no. in c. ex tuarum. de vsu pal. l. si domus. de serui. vrba. prædio. ad hoc. l. quotiens. C. de act. & oblig. vbi noua constitutio concurrit cum antiqua idē dispōnente: ergo potest cōcurrere cū iure cōi; quia pars eius est, vt d. l. ius ciuile. de iusti. & iure facit quod not. Cy. in l. qui sepulchra. C. de sepul. viol. vbi per Bar. ¶ Tertiò principaliter ipse probat propter omnimodā in casibus similib⁹ iuris conformitatē, vt patet per no. per Cy. in l. si arrogator. ff. de adop.

de adopt. vbi ſi iudex præfigit terminum, quem ſtatuit lex, cenſetur dilatio iudicialis, non legalis. Item inducit multa iura, quæ volunt, quòd ſi illud, quod tacitè ineſt, deducatur expreſſum, parit nouum effectum, vt patet in l. aliquãdo. ff. de cond. & demõ. cum alijs ſimi. facit quod de iure Papyriano legitur in l. 2. poſt prin. ff. de ori. iur. iſtæ ſunt eius rõnes in effectu. ¶ Io. An. tenet hic cõtrariũ per plures rõnes, vt videtis. & eius opin. teneo, & cõfirmo alijs rõnibus. Et primò pp prohibitam in iure ſupfluitatẽ, quæ prohibita reperit in qua libet diſpõne. de legali patet in l. 1. §. dixerit aliquis. de publ. & l. quotiens. §. nec quiſq̃. de admi. tut. vbi in deuolutiõe vni⁹ actionis in alterã iura põderant, quæ vtilitas inde ſequat, ad idẽ. l. ſtipulatio. §. diuus. ff. vt leg. no. caue. & l. nõ cogendũ. §. Sabinus. de procu. patet etiam in vltimis voluntatibus, in quibus teſtator eodem mõ & eadẽ ratione ſæpius diſponendo, non vi ſæpius diſponere, ſed loqui. ff. de leg. 2. l. Mæuius. §. eũ qui. & vnum teſtamentum dicitur in pluribus chartis ſcriptum, l. vnum. ff. de teſtamentis. & in reſcriptis, & ſimilibus. nam cenſetur vnum, etiam ſi ſint plura in chartis conſcripta, vt no. c. ex tenore. de reſcrip. quod patet in ſtipulatione. ff. de verb. obli. l. quibus. Idem in iudicijs. Idem in ſtipulatione interpoſita in operis noui nunciatione. nam ſecunda ſtipulatio ſuperflua non concurrit cum prima, vt l. cum procurator. §. ſi dominus. ff. de nouì ope. nun. ſimiliter ſecunda appellatio, c. præceſſit prima valida, vt ibi per Bar. nec lex noua cum antiqua. ímo ex veteri agitur, nõ ex noua idẽ ſtatuẽte. 12. diſt. c. præceptis. & ibi no. Prædicta exempla inferunt, q̃ cõſimilis diſpoſitio non procedit cum alia ſibi pari, ſi non augetur effectus. Idem eſt dicendum, q̃ vna diſpoſitio non concurrat cum alia diſſimili protrahente cauſam ab eodem, vel à diuerſo diſponente, vt patet in iure communi, quod non concurrit cum priuilegio: hinc eſt, quòd dr: fruſtra precibus imploratur, quod à iure cõi cõceditur. † Itẽ iuriſdictio ordinaria non cõcurrit cum delegata in eodem caſu, vt in c. licèt. de offi. ordi. vbi ſi Papa mandat ordinario, quòd cognoſcat de cã. quæ ſpectat ad eius forum, non dicitur delegare, ſed officiũ ſuum excitare. ad idem optimè c. cũ aliquibus. de reſcri. j̃. eo. li. vbi diſpõ non põt ſumere efficaciã ex duabus diſpõnibus diuerſorum, ſed ex vna tantùm. Ad idem c. vt quis duas. de elec. j̃. eo. li. & l. fi. C. de codicil. Item prohibetur concurſus tit. lega. & inter viuos: vnde teſtator legat fruſtra debitum creditori ſuo, ſi ex legato nõ augeẽt effectus, vt l. ſi creditor. de leg. 1. & l. ſi fideicommiſſaria. de here. inſtitu. Item ſi quis ingrediatur rem, in qua habet ius pignoris, de mandato iudicis, non dicitur pignus prætorium, ſed conuentionale, vt not. Roffre. in l. 1. de edi. ẽdiui. Adri. tollendo. iudex enim iſto caſu nõ dat pignus, ſed datum ſignificat, vel exequitur, vt l. heredes palam. §. ſed ſi notam. ff. de teſta. Ad hanc partem faciunt no. p Cy. in l. 2. in 3. 4. & 5. q. C. quæ ſit lon. conſue. vbi quærit, vtrùm ſtatutum, & conſuetudo, quæ redigitur in ſcriptis, deſinat eſſe cõſuetudo? & concludit, quòd non: ſicut lex, quæ in iudicijs fuit ſemper in vſu quotidiano verſata, nõ deſinit eſſe lex, vt hic no. Io. An. & patet: quia licèt liber feudorum ſit redactus in ſcriptis: tamen appellantur conſuetudines feudorum. patet etiam ex no. in c. fi. ſ̃. de præſcrip. vbi ſi exprimitur, q̃d eſt de iure cõmuni prouiſum, in reſcripto, ex tali expreſsiõe reſcriptũ nõ ſuſcipit nouã formã, nec augeẽt effect⁹. ad idẽ q̃d no. ĩ c. ſignificaſti. ſ̃. de ele. il 1. & l. ſuito. §. ſi ſub cõditiõe. de tute. ¶ Ex his ergo patet veritas primæ rõnis, q̃ pp prohibitã in iure ſuperfluitatẽ ſup eo, q̃d eſt diſpoſitũ de iure cõi, nõ põt ſtatutũ diſponere. Et ſi diſponit, non eſt propterea diſpõ ſtatutaria, ſed legalis cenſenda. ¶ Secundò principaliter hoc probat pp maiorem ſtatuentiũ auctoritatẽ, quæ operatur, vt minor diſpoſitio ſileat, vbi maior agit. quod patet; quia vbi princeps, vel Papa de vna cã cognoſcit, vr ad ſe illam cãm reuocare, nec valeret quod faceret inferior ſuper ea ſcienter, vt c. vt noſtrũ. de app. quod no. Inn. in c. cũ M. de conſti. hinc

13 eſt, q̃ obligatio principalis nõ concurrit, in eodẽ debito cum acceſſoria. Nã licèt æqualis obligatio cõpatiat ſe æqualiter cũ altera: nõ tũ ſe cõpatitur cũ minori; imò minor cõfundit, & maiori accedit, vt l. generaliter. ff. de fideiuſ. videretur eñ ſtatutum apprehendere legẽ: ſed nedum per inferiorem, ſed per comparẽ ẽt quis dedignatur apprehendi, vt l. heres per ſeruum. ff. de acquir. heredi. & l. 3. §. veteres. ff. de acqui. poſ. facit. 46. diſtin. c. presbyter præſente. in ratione ſui: conſtat eñ, q̃ ſtatutum ſumit cauſam inueſtiturę à iure communi approbatam, vt l. omnes populi. ff. de iuſt. & iu. & eorundẽ confirmatio, & infirmatio à ſuperiore dependet, vt patet hic, & in Auth. nauigia. C. de fur. & in Auth. caſſa. C. de epiſc. & cleri. cum multis ſi. Item habent ſe in minus quò ad effectum; quia non recipiunt interpretationem vt leges, vt l. quicquid aſtringendæ. ff. de verb. obli. Si ergo diceremus, quòd conſtitutio transfunderetur in ſtatutis, ſequeretur abſurdum, de quo. ſ̃. quia inferior tolleret legem ſuperioris. contra c. inferior. 21. diſt. Item quòd acceſſorium veſtiret, vel extingueret principale: & vtrunque prohibitum eſt, iuxta not. in l. potens. C. de pac. & l. in pupillari. ff. de vul. & pup. & hoc eſt q̃d dicit. l. 2. C. quæ ſit lon. conſue. & c. fi. ſ̃. de conſue. nunquam conſuetudo eſt adeo ſui valitura momento: vt aut rationem vincat, aut legem: & optimum eſt argumentum de conſue. ad ſtatutũ: ſicut de tacito ad expreſſum, & de ſcripto ad nõ ſcriptum, vt in l. de quibus. ff. de leg. Præterea adiectio, vel detractio facit ſpeciem vnius iuris tranſire in aliam ſpeciem iuris, vt l. ius ciuile. ff. de iuſti. & iur. vñ in caſu, quo ius ciuile idem, quod ius naturale, vel gentium diſponit, non vocabitur ius ciuile, ſed naturale, vel gentium, vt ibi: pro hoc facit quod not. in l. 2. ff. de poſſeſ. here. pe. vnde actiões, quas intentat bonorum poſſeſſor, dicuntur ciuiles, attenta origine, non obſtante, quòd prætor ad alias perſonas ipſas deriuauit, & traxit. ¶ Non ob. prima ratio, quòd diuerſæ ſint auctoritates, ſcilicet alia inferioris, & alia ſuperioris. Nã licèt inferior per ſtatutum prouideat: dico, q̃ talis prouiſio, vel eſt ſuperflua, vel eſt facta ad finem, vt magis timeatur; q̃ plus ſolet timeri quod ſpecialiter imperatur, q̃ q̃d generaliter præcipitur, vt in c. ſi aduerſus. de hære. ¶ Non ob. c. cum inhibito. immo facit pro; quia ibi augetur effectus per cõſtitutionem, & ad alia loca extenditur conſuetudo talis. & hoc ſufficit ad hoc, vt tranſeat in nouam ſpeciem iuris, vt d. l. ius ciuile. Præterea magis de facili poteſt lex trahere ad ſe ſtatutum, quàm econuerſo, propter maiorem ſtatuentis poteſtatem. ¶ Non ob. c. ita quorundam. quia bene fateor, q̃ concurrit excommunicatio iuris, & hominis in eadem perſona, rõne pluriũ delictorũ. & ſic põt teneri quis pluribus obligationib. ex diuerſis cauſis, vt l. nõ eſt nouũ. ff. de actio. emp. Sed de eodẽ delicto ſi quis eſt excommunicatus à iure, iudex excõicando, cenſetur potius declarare, vel denunciare illum excõicatũ, q̃ excõicare de nouo, arg. c. cum ſecũdũ leges. de hære. j̃. eo. lib. ¶ Non ob. ſecunda ratio, q̃ augeatur effectus ex diſpoſitione ſtatuti: & iura, quæ ad idem introducunt varias exceptiones, hoc faciunt ratione maioris effectus, vt eſt in ſingulis reperire. ¶ Non ob. tertia ratio, quia nego, q̃ non augeatur effectus in caſibus, & exemplis, quæ ponunt Pe. & Cy. in d. l. ſi arrogator. poſſem enim tenere opi. Ia. tanquàm veram, vt ibi. vel tenendo opin. Pe. & Cy. dic, quòd faciunt pro, & non contra; quia ibi expreſsione arbitri, experimentis diem legalem ad ſolutionem faciendam augetur effectus: q̃ quia ſi ceſſetur in ſolutione, offenditur lex, & miniſter eius: & ſic durius agitur cum eo, &c. Sed hic per ſtatuta non augetur; quia non agitur durius contra tranſgreſſorem ſtatuti, quàm legis. Immo ſtatutum habet ſe in minus, potiſsimè circa interpretationem, & circa alios effectus, vt patet ex not. in l. omnes populi. ff. de iuſti. & iur. per Barto. Conclude ergo cum dom. Ioan. And. q̃ ſtatutum diſponens idem, quod lex, vel conſtitutio, idem in effectu cenſea-

ceſſeatur conſtitutio, non ſtatutum. Et iſta inueſtigatio eſt vtilis ad multa. ¶ Primò an tale ſtatutum diſponens idem, quod conſtitutio generalis, tollatur per conſtitutionem contrariam ſuperuenientem, ſicut tollitur conſtitutio continens illud idem. dico, quòd tollitur, quãuis ſecus foret, ſi tranſiret in nouum nomẽ ſtatuti. & hoc no. hic Io. An: & per exempla declarat, & rationibus probat. & etiam eſt vtilis iſta inueſtigatio ad illa, quæ not. Cyn. in d. l. ſi arrogator. ff. de adop. vbi quærit. ſi arbiter ſtatuit terminum legalem ad ſoluendũ q̃d pœna contenta in compromiſſo, & infra terminum non eſt facta ſolutio: an poſſit mora purgari ad euitationem pœnæ. Si enim iſta dilatio eſt cenſenda legalis, poterit purgari. Si autem tanquam præfixa ab homine, non poterit, iuxta no. in l. ſi inſulam. ff. de verb. obliga. & l. Celſus. de arbitr. & c. potuit. de loca. & l. 2. §. ſi poſt tres. ff. ſi quis cau. & videtur, quòd ſit cenſenda dilatio legalis, per illa, quæ dicta ſunt: quotiẽs enim ex primitur ab homine quod tacitè ineſt à lege, expreſſio nil operatur, vt in d. l. ſi arrogator. & l. vnum ex familia. §. ſi de falcidia. de leg. 2. & in hanc parté inclinat Ia. de Ra. quæ opi. eſt vera in iudice ſtatuente, non in arbitro, vt no. Bar. in l. hæc verba. ff. de leg. 1. ¶ Ratio differentiæ eſt; quia arbiter ex ſuo arbitrio ſtatuit terminum ad ſoluendum: potuerat enim ſtatuere alium terminum, quàm legalem, ſiue æque, ſiue inique,
14 vt l. diẽ, p̃ferre. §. ſtari. ff. de arbi. † Sed iudex, niſi ſubſit cã, nõ poteſt mutare dilationem legalem, & ideò ſtatuendo illũ eũdem terminum, quem ſtatuit lex, non videtur præfixus à iudice, ſed à lege, quã tenetur neceſſariò imitari. Sed poſſes dicere, iſtud facit contra concluſionem tuam. Ciuitas enim, vel epiſcopus poteſt aliter ſtatuere, q̃ lex, vt l. omnes populi. ff. de iuſti. & iure. ergo idem ſtatuendo, q̃d ius cõe, videtur dicẽdũ per iſta, q̃ dilatio ſit iudicis propria, & non iuris. Ideò oĩs ſtatuitio termini dicitur habere dependentiã ab ipſo. Sed in habentibus poteſtatem condendi ſtatuta non eſt ita; quia neceſſariò ſunt aſtricti ad obſeruantiã legis, niſi aliter ſtatuãt, vt hic, & l. leges ſacratiſſimæ. C. de legibus. factũ ergo iudicis innititur præcedenti ordinationi legis. Sed nõ eſt ita in facto arbitri. ¶ Sed iuxta p̃dicta quærit incidẽter. ſi iudex ſtatuat aliũ terminũ, quã lex ſtatuat in eodẽ caſu, videatur p̃ hoc receſſum à termino legali? Pone exemplũ in appellante ad Papam à prouiſione epi, cui eps ad proſequendũ aſſignauit terminum: an per hoc ſit receſſum à prouiſione c. ſtatuimus. de elec. li. 6. ¶ Iſta eſt quæſtio Oldr. & tenet, q̃ non. dicit eñ, q̃ qñ ſunt duæ prouiſiones circa idẽ: quarum vna prius operat, quã altera: qui potuit vna vti, & non eſt vſus, ab vſu alterius eſt excluſus, vt l. fundũ. §. ſi ab impubere. de leg. 1. Sed hic eſt deuolutio per legem, &. c. ſtatuimus. ergo per hominẽ locum nõ habent: quia perſona operationẽ ſuã ſtatim facit in mõmẽto appellationis emiſſæ, q̃d nõ facit alia: ſicut eſt in mixtione ſui, & neceſſarij, & aditione extranei, vt l. ſi poſt mortẽ. ff. de lega. 1. & de optio. leg. l. ſi optio. & de cõdi. & demõ. l. Iulianus. Præterea tunc demũ p̃fixio diei deuoluit, cũ cãm non reperit deuolutã, vt probat. ff. de ꝓcu. l. licèt. §. ea obligatio. & hic dicit lex [non eñ eſt neceſſe, p̃ herede gerere, quia iam heres eſt] &c. ff. de here. inſti. l. ſi liber. hõ. §. Titius. & p̃bat de verb. obli. l. eũ qui ita. §. qui ſibi. & de ſol. l. Seiũ, aut Päphilũ. §. quæſitum. Præterea cum duæ diſpoſitiones diſparis poteſtatis ad idem concurrunt, minor abſorbetur à maiori. ff. de fideico. l. generaliter. de duobus reis. l. ſi reus. Sed hic ad idem, i. ad deuolutionis effectum duo concurrunt, ſcilicet lex deuoluens; & factum hominis, ſiue præfixio ab homine. Sed lex principalis agens potentius operatur, quàm homo, qui eſt ſecundarius agens: quia quicquid agat, in virtute legis agit. ſi ſic, ergo &c. Alijs rationibus etiam confirmat, quas gratia breuitatis omitto. ¶ Et vltimò p̃dicta induco etiã ad no. per Inno. & Doc. de iſtis clauſulis ſubintellectis à iure, & ab homine expreſſis ad not. per Io. And. poſt Inno. in c. fi. de præſumptio.

ADDITIO.

2 ¶ Contra ius diuinũ. Adde in ſimili Car. in Cle. 1. de elec. & in Cle. 2. de rebus eccle. nõ alienã. Doc. in c. cũ iam. de re iudi. & ibi Io. An. & Sicu. & in c. 1. de conſue. Bal. in rub. C. quæ ſit lon. conſuetu.

SVMMAE.

1 *Papa periculis animarum obuiare debet.*
2 *Papa allegantem ſuam turpitudinem audire debet.*
3 *Ignorantia craſſa idem operatur, quod ſcientia.*
4 *Sententiæ an ligent ignorantes.*
5 *Excommunicatio ſententia appellatur.*
6 *Ciuitas an poſſit ſtatuere, quòd quis non vadat facere mercantiam in tali ciuitate.*
7 *Statuto epiſcopi an ligentur ſubditi.*
8 *Iudex delicti, & domicilij poteſt procedere contra delinquentem in alieno territorio.*
9 *Epiſcopi an poſſint in totum tollere ius commune, vel naturale.*
10 *Territorium quid ſit.*
11 *Abſolutio dicitur eſſe fauorabilior, quàm condemnatio.*
12 *Particeps delicti pœnam incurrit.*

CAP. II.

VT animarum. Summatur in gl. Diuiditur in duas. ſecũda ibi [ſtatuto] Et prima pars ponit dubium, cui determinationem annectit, ibi [dũtamen.] ſecunda ſoluit dubium, & rationẽ ſubijcit, ibi [cum]. ¶ † Not. q̃ ad Papã perti
1 net prouidere, vt obuietur periculis animarum. hæc enim ratione multa alijs prohibita iudicibus ſunt ei conceſſa, vt ſupplere de facto, & impẽdere ſuum officium non petitum. de iu
2 reiurã. c. ad noſtram. il 1. &. c. quemadmodum. eo. ti. † Debet audire querelam ſententiæ, quæ tranſiuit in rem iudicatam, vt c. lator. &. c. conſanguinei. de re iudi. Et audire allegãtem turpitudinem ſuam, vt in c. ex tenore. de teſt. cum ſimi. facit quod notatur in c. qua fronte. de appell. ¶ Item pœnis ſtatutorum non ligantur probabiliter ignorantes. concor. l. fin. de decret. ab or. faci. quod qualiter debeat intellegi, dicam poſt
3 glo. ¶ † Item craſſa, & ſupina ignorantia a idem, quod ſciẽtia,
a operatur. ſimiliter ignorantia affectata. de clan. de ſponſ. c. cũ. inhibitio. craſſa aũt & ſupina ignorantia eſt, qñ quis ignorat quod publicè factum eſt in ciuitate, vt not. 38. diſt. in prin. & j̃. qui' mat. accuſa. poſſ. c. cum in tua. vbi de hoc: vel non intelligere, quod omnes intelligunt. hæc enim eſt lata culpa. ff. de verbo. ſigni. l. lata culpa. iſta autem æquiparatur dolo, & venit criminaliter puniẽda, niſi in caſibus nota. in præalleg. l. 1. & in l. videamus. ff. de in litem iuran. ignorantia autem, quæ prouenit ex culpa leui, vel leuiſſima, vtrùm criminaliter puniatur. dic, vt not. Bart. in l. reſpiciendũ. §. delinquunt. ff. de pœnis. vbi loquitur de ebrio, & de eo, qui voluit percutere vnũ, & percuſſit alium. vel hoc facit craſſe, vel proditoriè. & quid de dormiente, dic, vt ibi per eum. & in l. fin. ff. ad leg. Pompe. de parri. & 15. q. 1. c. ſi concupiſcentia. &. c. inebriauerunt. in quibus de dormiente, & ebrio delinquentibus, de iſtis enim poteſt dubitari, an dicantur in ſupina, & craſſa ignorantia delinquendo. Itẽ ſtatuto epiſcopi nõ ligantur ſubditi extra diœceſim delinquentes; quia non debet magis extendi ſtatutum, quàm auctoritas ſtatuentis, non ſolum circa perſonas, vt hic: ſed nec etiam circa res, vt l. cum vnus. §. ſi is qui. ff. de bo. auctо. iu. poſ. Poteſt tñ p̃ perſonam ſubiectã iudex interponere auctoritatẽ ſuper re alibi ſita, vt not. Inn. in c. paſtoralis. de priui. & Cyn. in l. ſi prædiũ. C. de prædi. minorum. ¶ Item no. regulam ibi [extra territorium] &c. quæ fuit tex. in l. extra territorium. ff. de iuriſ. om. iudi. Et aduerte, quia glo. exponit ibi iſtum tex. tribus modis. Nam iſtud [extra territorium] &c. referri poteſt ad non ſubditos: & hoc clarum, quòd parere nõ tenentur. quod tamẽ intellige, vt ſubtiliter declarat Inn. in c. 1. de dila. ¶ Scdò intellige de ſubdito exiſtente intra territoriũ, contra quẽ ſuus iudex non poteſt ſtatuere de re alibi ſita. vt d. §. ſi is qui. q̃d tamẽ intellige, vt no. Ioã. An. in c. Romana.

§.contrahentes.ff.eo.li.de fo.compe. Adde etiam qđ ipse no. in c.postulasti.de fo.cõpe.& ibi quærit. An non subditus possit ligari rõne rei,siue possessiõis statutis loci,vbi sita est possessio.¶Tertiò intelligitur de subdito, qui non tenetur parere suo iudici extra suum territorium existenti.qđ intellige,nisi in casu Cle.1.de fo.compe. & vide qđ ibi notatur in glo.tẽporalem.vbi de iudice cognoscẽte inter suos subditos in aliena diœcesi. nam in procedendo, & finiendo sequetur statuta sua,non loci,vbi cognoscit. Item intellige regulam hanc [extra territorium] &c.contra inuitum, sed in volentem potest exercere iurisdictionẽ,vt l.2.ff.de offi.,pcõ.& legã. Vtrũ aũt requiratur cõsensus iudicis loci: vbi cognoscit in tali prorogatione de loco ad locum,vide per Io.An.de offi.dele.c.P.& G.& quod no.in c.nouit.de offi.leg. vbi quæritur, an Legatꝰ in pluribus prouincijs possit ius dicere de factis vnius prouinciæ in alia.¶Adde ad prædicta quartum casum,cum subditꝰ est extra territorium, qui statutis sui iudicis non ligatur, vt hic.vñ dic,quòd dicta reg.[extra territoriũ]recipit quatuor intellectus.¶Venio ad aliquas quæstiones,quas elicio ex nouella,& alibi,& deinde ad gl.Et primò oppo.dicitur hic[sententijs per statuta]&c.quasi innuat aliud in sententijs, nõ per modum statuti prolatis.Sed contra.immo videtur,quòd etiã
b sententiæ ligent ignorantes, b vt c.apostolicæ. de cle.excom.
4 admini.† Sol.Io. An.fatetur contrariũ, quòd idẽ sit in sententijs generalibus,qđ de statutis hic dicitur, exẽplũ in sententia generali de testi.c.constitutis. & de iureiuran.c. ad nostrã.& intellige de sententia generali,vt dixi.Speciali verò bene ligat ignorans,vt no.in d.c.apostolicæ. Sed hic incidenter quæritur,quæ differentia sit inter sententiam generalem, & statutum.Io.An.hic tãgit,& dicit,qꝑ statuta sunt perpetua, sed nõ sententiæ.Tu dic latius. Nam quædam emanant per viam statuti:& hæc sunt perpetua,& durant mortuo, vel translato statuente,vt s.de offi.leg.c.fi.vt hic notatur in gl.nota &c. Quædam emanant p viã sententiæ.Et tunc aut sententia fuit purè lata:& sic incæpit ligare.& tunc distingue. Aut fuit diffinitiua:& perpetuò ligat,& idem si sit interlocutoria, cum causæ cognitione prolata, vt s.de offi.ordi.c.pastoralis.§.1.Secus, si interlocutoria esset lata sine causæ cognitiõe.qđ dic,vt no. in l.puto.ff.de postu.& l fi.ff.de pœnis.& hæc vera,cũ sententia diffinitiua, vel interlocutoria fertur purè. Si verò sub cõditione:tunc si existat conditio post mortem iudicantis, vel extinctã iurisdictionẽ:& non ligat,ar.c.præsenti.de offi.leg.ff.e.li. & pro tanto dicit Inn.in c.pro illorũ.ff.de ꝓben.qꝑ si delegatꝰ Papæ profert sententiã excõicationis generalẽ in contradictores & rebelles,non erit perpetua,sed expirat mortuo,vel renocato delegato. & hoc verũ in sententijs cõditionalibus de legatorũ.In ordinario verò mortuo,vel translato an durabit effectus snĩa cõditionalis, conditione postea existente. dicit Io.An.qꝑ idem,in c.à nobis.de sen.excõ.Si verò subditus excõicatur sub cõditione, & efficiatur alterius fori, cõditione pendente:an ligabitur,existente postea conditione? no.Bar. s.de appe.c.propterea.& Io.An.in c. cum sint iura partium. de reg.iur.in Mercuria.vbi tenet,qꝑ sic, cum possit statuere ĩ futurum,& ibi plenè videas.plures alias differentias enumerat Io.An.in c.Romana.ff.de sen.excom.in nouel.super ver.
5 quia tractum certum.¶† Secundò oppo.in §. statuto.in quo excõicatio appellatur sententia:sed contra,snĩa dẽbet imponere finem controuersiæ,& cõinere cõdemnationẽ, vel absolutionem,vt in l.cũ eorum.C.de senten.& debet esse perpetua,& irreuocabilis:sed excõicatio non est ita;imò est reuocabilis,purgata contumacia, vt in c.ex literis.s.e.li.1.nec tãgit cãm principalem,vt in c.1.de iud.So.dicit Io.An.post Archi.qꝑ quãuis excõicatio appelletur snĩa, vt hic,& de sen.excõ.per totũ.impropriè tñ dr̃ sententia; quia potius punit,qꝫ finem imponat liti,sic etiã absolutio ab excõicatione snĩa appellatur.11.q.3,§.2.& qꝑ excõicatio sit pœna, habetur.11.q. 3.c.Nemo episcoporũ.& 14.q.3.c.corripiantur.& adde qđ legit̃,& no.in c.pastoralis.de app.& de sen.excõ.c.1.Itẽ snĩa ista excõicationis quò ad appellationẽ ab ea interponendã differt ab alijs; qa ẽt post decem dies appellat ab ea,vt c.ꝑterea.de app.quo casu si pronunciet iusta, an non solũ releuabit ab eo,sed à debito,à quo etiã condẽnatus fuit?Inn.qꝑ sic, si sententia sup debito fuit pura, & in defectũ solutionis excõicat':secus si snĩa super debito fuit cõditionalis.puta excõicote, si nõ solueris infra annum. rationẽ differentiæ ibi vide in no.¶Tertiò opp.dr̃ in fine.c.[nõ paret impune]&c. Sed hic sunt duæ negationes,si ista dictio,in,accipit negatiuè, iuxta notata in l.Gallus.§.ille casus.ff.de libe.& posthu.& sic cum præcedat alia negatiua, nõ vr̃ importare vnam affirmatiuã: vt sit sensus,qꝑ extra territoriũ parẽdũ sit,vt l.duobus.de verbo.sig.vt sit sensus,quòd extra territoriũ parendũ sit, vt d.l. duobus.de verb.sig.So.Io.An.in contrariũ loquit̃,cũ duæ negationes referunt̃ ad idẽ coniunctim:secus si diuisim, vt hic. & ff.de iniur.l.si duo patroni.§.Marcellus.ad idẽ de iureiur. c.& si Christus. vel secundũ eum sit dictio cõpositꝫ.s.nõ pareatur,inobediat̃.Cy.dicit, qꝑ aut loquimur de duabus negatiuis,aut de tribus. Si de duabus,aut vna superfluit in oratione,aut nõ: si superfluit,vt est,qñ resultaret iuri absonus intellectus ex affirmatione ipsarũ: vel quando hoc venit ex plenitudine animi loquentis:& tunc non faciunt vnam affirmatiuã,vt l.fluminũ.cũ concor.ibi.positis de dã.infec.& in d.c.& sic̃ xps. Si verò non superfluit: tunc aut referuntur ad diuersa, aut ad idem. Si ad diuersa:tunc non faciunt vnã affirmatiuã. Idem in tribus,vt in Auth.de his,qui ingredi.ad app.§.si verò neuter.& de iurisd. om.iud.l.fi.si verò duæ ad vnũ,tertia ad aliud referatur,tunc negãt,vt in Auth. de her.& fal.§.inordinatum.Si aũt referãtur ad idẽ,& nulla superfluat,faciunt affirmatiuã.ff.de cad auer.punit.l.1.& de collatio.bono.l.nonnũq̃.quia duæ in se consumuntur,& ita no.Cy.in l.1.C.de ser
6 uis fugi.& ibi tangit Bar.¶† Quartò oppo.dicitur in §.statuto.quòd[extra territorium]&c.Sed videtur,quòd ligari possit subditus veniens contra.Nam municipium,vel ciuitas potest statuere, quòd quis non vadat ad faciendum mercantiã extra municipiũ,vel in tali ciuitate, vt l.fi.ff.de decre.ab ordi.fac.& l.mercatores.C.de cõmer.& merc.& sic potest quis in prouincia aliena disponere contra suum subditũ.cuius cõtrarium hic dicitur.Sol.dispositio, quæ fit in pœnam alicuꝰ, non potest directò egredi locum iurisdictionis disponentis, vt l.relegatorum.§.interdictum.ff.de interdic.& releg.& hic. Sed si nõ fit in pœnã eius,sed in pœnã hominũ illius loci, ad quẽ nolo subditũ accedere.& tunc valet illa dispositio, vt in contrarijs.Eodem mõ dicendũ est,si iudex interdicit tibi bonis propter prodigalitatẽ,ne bona tua pereãt, illud interdictum porrigitur ad oẽm locũ,vt 1.1.C.de emancipa.liber.& l.is cui bonis.ff.de ver.obli.& qđ dixi, qꝑ nõ potest statuere ĩ pœnam,intellige directò,& principaliter:per quandam verò consequentiam quãdoq; confertur dispositio extra territoriũ statuentis,vt d.§.interdicere.per Bar. Cui adde,qꝑ sententia,quę afficit statũ pſonę (vt est excõicatio,& infamia) porrigitur ad oẽm locũ,vt est glo.in l.ex ea causa.ff. de postulã. & c.cum ab ecclesiarũ.de of.or. ¶ Quintò oppo.ex ratione textus colligitur,qꝑ loquit̃ in sententia censuræ in prin.c.qua si secus sit in alijs.sed contra hoc opponitur,& videtur,quòd idem in statutis pœnalibus quibuscunq;:vt talibus ignorantes non ligentur,vt in iuribus allegatis in glo.3.So.glo. fatet̃ cõtrariũ,qꝑ idẽ sit ĩ qbuscũq; statutis. idẽ tenet Arch.p.c.vlt. 31.q.1.Ego credo,qꝑ hoc sit bñ dictũ,si statutũ pœnale,ꝓhibet qđ nõ est prohibitũ de iure cõi,vt ire de nocte.hac enim pœna nõ ligant̃ subditi,vel alij probabiliter ignorãtes,vt hic. Sed si statutũ prohibet qđ de iure cõi prohibet̃ (vt furtum, adulteriũ,& similia)tunc dico puniri dicta pœna etiam probabiliter ignorãtes:postquã em̃ sciebat se delinquere, nõ debemus metiri pœnã scđm opinionem delinquentis,sed scđm veritatem,vt l.fin.ff.de crimi.expil.here.ibi, nihil mutat æstimatiõ

matio furripientis,vt l.vulgaris.§. si quis æs.ff.de furt. & hoc verum in pœnis temporalibus. Sed in pœnis spiritualibus iudicamus secundùm animum,non secundùm euentum. & ita loquitur istud.c.& ratio huius principij stat propriè[animarum]&c.Et ratio est in pœna spirituali; quia solet infligi propter contemptum,& contumaciam, quam metimur ex animo,non ex euentu,vt l.si ignorans.ff.locati. ibi [nõ enim cõtempsit disciplinã,qui ignorauit.se.militem.]In hoc ego aliter sentio,quàm Doctores.& allego pro hoc quod no. Bart. in l.diuus.ff.de ficca.vbi quid iuris,quando quis delinquit in plus,quã cogitaret circa eãdem,vel diuersas res: vel circa eã dem,vel diuersas personas: vel deliquit in plus incidendo in aliam speciem delicti.dic,vt ibi per eum &s.de sen.excõ.c.
7 si verò.& per Io.An.in reg.quod quis.in Mercuria.¶† Sextò oppo.& videtur,qꝑ statuto episcopi ligentur subditi,vbicunq; delinquant,vt in c.à nobis.de senten excommu saltem ratio ne domicilij,vt in c.vlt.s.de for.compe.ergo illis statutis punientur.Solu.vt in glo.quæ incipit.[contrarium] &c.Legistæ distinguunt inter statuta, quæ puniunt delicta de iure communi,vt furtum,& similia:& istis ligentur subditi delinquentes extra territorium.Sed quando statutum punit, quod non est prohibitum de iure communi:tunc non ligatur, & rationem diuersitatis vide per Cy.in l.extra territorium.ff.de iur. om.iud.in commento.quæ distinctio hic reprobatur,cum loquatur de furto lege diuina, & humana prohibito, vt patet 24.q.5.c.pœna.& de fur.C.& ff.eo.secundùm Ioã.An.¶Ego istam quæst. latius prosequor in mea repetitione.c. postulasti.de foro compe.in 5.oppo.vbi istum textum sustineo contra Cy.& suis rationibꝰ respõdeo satis clarè.mouetur primo per l.si quis in hoc genus.C.de epi. & cle. vbi iudex secularis punit delinquentem subditum in ecclesia secundùm legem suam: cum delictum in ecclesia non censeatur commissum in territorio.¶Secundò quia statutũ, per quod alteratur pœna delicti, de iure communi videtur disponere super qualitate, non super substantia.nam substantia est ipsum delictum: facilius autem adijcitur qualitas,quàm substantia.l.in delictis. §.si detracta.ff.de noxa. ¶ Non ob.illud.c. vbi loquitur de furto; quia vel est speciale in sententia excommunicationis: vel ex errore canonistarum emanauit, sicut plura alia,prout ipse dicit.ego ad l.si quis in hoc genus.respondeo multis modis: quia ibi iudex domicilij punit delinquentem in ecclesia pœna iuris communis, non sui statuti. nam hoc non dicit illa lex.nam licèt ecclesia sit exempta:tamen est infra territoriũ. & delictum ibi commissum est quoddam sacrilegium, & sic de foro etiam iudicis secularis,vt c.cum sit generale.de foro compe.& quod no.in c.si propter.de rescriptis.s.eo.lib.nam loca exempta censentur esse in diœcesi, & districtu, & etiam personæ ecclesiasticæ.c.accedens.vt lite non conteſt.facit qđ no.in ca.fi.de offi.dele.in nouella. ¶ Item si ligatur subditus extra territorium delinquens statuto sui domicilij,multò magis statuto loci, vbi deliquit.Istius enim causa est potior propter offensam maiestatem illius iudicis,& sui territorij; quia
9 per hoc turbatur sua respu. & ideò remissio locũ habet, Cle. pastoralis.de re iud.& quantùm ad decisionem,in contracti bus inspicimus locum contractus,non domicilij contrahentis.ff. de euic.l. si fundus. ergo in delictis, quæ contractibus æquiparantur,vt l.omnem.de iudi.Non ob.consideratio qualitatis ad substantiam : quia qualitercunq; alteretur dispositio iuris communis per statutum, non censetur amplius ciuile,l.omnes populi.ff.de iusti.& iur.& pœna, quæ commensuratur delicto,non debet dici qualitas,sed substantia.c.non aferamus.24.q.2.plenius prosequor in prædicta.2.op. ¶ Septimò opponi.& videtur,quòd imò subditus ex delicto alibi commisso possit per suum episcopum puniri; quia aliter remaneret delictum impunitum, si delinquens fugam arriperet,vnde furtum commisit, contra.l.ita vulneratus.ff.ad leg. Aqui.&.c.vt famæ.de senten.excommuni.text.innuit contra rium;ergo malè.Sol.iste tex.non negat,quòd puniri non possit per iudicem domicilij delictum alibi commissum. Sed dicit,quòd non punitur pœna statutaria:fateor, ergo puniri poterit, sed nõ ista pœna statuti.& ita tenet Io.An.sup ver.impunè.Sed tũc orit̃ aliud dubiũ,qua pœna puniet eum,an pœna iuris cõis,an pœna statuli illius loci,vbi deliquit?tenet Bar.qꝑ punieꝫ altera ex prædictis;quia delicta, & contractus æquiparanꝫ,vt l.oẽm.&l.tã ex contractibus.ff.de iudici.Sed in cõtractibꝰ,quãtũ ad decisionẽ,inspicit̃ locꝰ cõtractus,vt l.si fundus.ff.de eui.& ita tenet in l.cunctos populos.C.de sum.Tri. quãtũ verò ad ordinẽ iudiciorũ seruabit statuta sua;quia ita est in alijs dispositionibus,vt l.2.C.quẽad.testa.aper.Vtrùm aũt super tali delicto alibi cõmisso possit iudex domicilij ꝓcedere per inquisitionẽ, statuto permittente iudici, qꝑ per inquisitionẽ procedat in causis, vel delictis?Cy.disputando tenuit,qꝑ sic,quẽ sequit̃ Bar.in d.l.1.ibi videas motiua ꝓ, & cõtra in 9.q.¶Octauò cõtra proximè dicta op.& vr̃ scđm prædicta, qꝑ possit quis puniri per iudicẽ domicilij, & delicti de eodem delicto.Sed contra, quia de facto vnius hoĩs non debet sæpius quæri,vt l.licèt.§ fi.ff.nau.cau.stabu.& c.at si clerici.de iudi.Solu.contraria locum habent quantùm ad pœnæ impositionẽ; sed quantũ ad potestatem procedendi non est absurdum plures posse procedere, & habet locum præuẽtio inter eos,vt l.si pluribus.de leg.1.per Bart.& subtilius in l.2. de sepul. vio. vbi plenè per eum quis possit opponere exceptionem litis pendentis contra alterum procedere volentẽ. & quid iuris,si pœna exacta per vnum sit minor, quàm pœna statuta in altero loco.An ꝑ illud plus poterit inchoari nouus processusꝰ de quo per Bar.in l.senatus.ff.de accus.& l. denun
8 ciasse.§.quid tamen.ff.de adul.† Concludeigitur,quòd contra delinquentem in alieno territorio iudex delicti, & iudex domicilij procedere poterunt, & vnus alterum præuenire, vt prædixi. Et in his videntur pares:in specie verò pœnæ est differentia inter eos ; quia iudex suus non puniet eum lege sua,sed loci,vbi deliquit,vel iuris communis: iudex verò delicti puniet eum quandoque lege sua, prout not. in d.c.1.6. q.& Bart.in d.l.1.in 9.q. Aduertendum tamen est in prædictis, quid iura velint in materia remissionis delinquentium ad locum delicti: vtrùm locum habeant in hoc casu de iudice domicilij ad iudicem delicti, & econtra? Non prosequor, sed remitto ad not.per D.Ioan.Cald.in c.1.de rapto.in 2.& 3.oppo.& per Ioan.And.in Cle.pastoralis.de re iudi.¶Nonò oppo.innuit iste tex. quòd episcopus possit facere statutum,& valeat:sed contra hoc opponitur,& vr̃,quòd nõ solus, sed cum cõsensu Capituli, vt c.quãto.de his,quæ fi.à pla.So. vt no.s.c.,pxi.Io.An.in nouel.de alijs ordinarijs vtrũ possint facere statuta,iste tex.in prĩ.innuit,qꝑ sic.qđ tenet hic Archi. & Ioã. An.remittit hic ad not.per Inno.s. de offi.ordi.c.cum ab ecclesiarum.& ad no.per eum.in c.fi.de offi.ordi. vbi plenè.Et incidenter hic quæritur,super quo epi,& alij ordinarij
9 possint facere statuta:vtrùm † possint in totũ tollere ius cõe, vel ius nãle?dic,qꝑ nõ:sed bñ pñt ipsum declarare,nõremouere,& vbi pœna deficit in iure,per suũ statutũ exaggerare,nouam pœnã imponẽdo,vel veterẽ augendo, vt in c.1.de locatalia enim facere,non est constitutiones Papales subuertere, sed eis deseruire,& illas supplere : quod debet licere.de ope. no.nun.c.1. & sic etiam ad correctionẽ morũ, nõ subuertẽdo ius cõe, sed supplendo possunt facere inferiores statuta ꝑceptoria,prohibitoria,atq; pœnalia:quia [siue plectẽdo]&c. 23.q.5.c. prodest.in totum ergo subuertere per suũ statutũ, vel absorbere ius superioris;puta qꝑ non liceat ab eorũ sentẽtijs appellare, vt plenè disputat,& sic cõcludit Io.An.in c.fi. ĩ.e.de appel.& Bar.in l.fi.de aqua plu.ar.& D. Fed.de Senis disputauit de hac qõne,quæ est 17.in ordine consiliorum.& tangit etiam remissiuè consilio. 182. & prædicta locum habent in Episcopis,& Legatis,de qbus loquit̃ Io.An.in palle. locis.In dñis tẽporalibus, collegijs,iudicibꝰ, & rectoribꝰ an

possint facere statuta, & sup quibus rebus, vtrũ super eo, qđ dispositum est à iure naturali, vel iure positiuo contra, vel aliter disponendo, plenè per Bar. in repetitione l. oẽs populi. ff. de iusti. & iur. in 1. q. principali. & ibi in tertia plenè prosequitur, super qbus rebus possint fieri statuta, vtrũ super his, quę sunt dispositа à iure diuino contra. vel vt dicit disponendo à iure positiuo, vel ab alijs statutis. & ibi etiã plenè đ prædicta quęstõne, an valeat statutum ciuitatis, ne à sententijs suorum iudicũ liceat appellare, illã nõ prosequor; quia longũ esset, & nõ lectioni, sed repetitioni cõueniret. ¶ Decimò oppo. dicit hic, qp eps statutũ fecit [si quis furtũ cõmiserit] &c. & sic pro futuro furto excõmunicat, cõtra c. Romana. §. caueãt. ĩ. e. li. de sen. ex. Sol. vt in gl. q̃ incipit. cõtra &c. quã no. in eo, qđ dicit, qp verbũ, cõmiserint, potest assumi in ptõ, & futuro. Sed ĩ dubio, in quo debet assumi? dic qp in eo sensu, qui benignior est, & magis fauorabilis. quod sentit glo. in l. cum in ius. ff. de condi. insti. & l. cũ tale. §. pe. de cõdi. & demon. Et hic no. in d. q. statuto cauetur, quòd condemnati pro homicidio, si habuerint pacem, rebanniantur. quæritur, an intelligatur de bãnitis, qui habebant pacem ante statutũ (& sic sumatur in præteritũ) an de his, qui post statutum veniunt ad pacem: an de vtrisque? per dictas glo. apparet, quòd ista verba sunt implicita ad vtrunq; tempus. nam banniti ante, & postea videnť cõtineri sub bñficio statuti. & hoc tenet Cy. C. đ legibº. l. lex. Facit ad aliã. q. dicit testator. si nõ valuerit iure testamẽti. &c. Nam dico, quòd idem est dicere, ac si diceret. si nõ valet, vel non valebit; quia verbum, valuerit, est implicitum ad vtrunque tempus, vt in prædictis glossis, & ita ponit D. Bal. in d. l. cum in secundo. & in repetitione. l. habeat. C. de ss. ſan. eccle. ¶ Venio ad quæstiones glo. & Doctorum. Quærit ergo 1. gl.
c quid est furtum c dic, vt in ea. quæ autem sit eius pœna, gl. nõ tãgit. remitto ad Cy. C. de seruis fugi. Auth. sed nouo iure. & ad Bart. in l. capitalium. §. famosos. ff. de pœnis. vbi etiam dicit per eum; vtrobique enim refert iura vario modo loquentia: & dicit finaliter, quòd per statuta terrarum cõmuniter est ꝓ
10 uisum, & quòd ipse de hoc no. in l. si cui. §. fi. ff. de ac. ¶ †Sed ò
d quærit glo. pen. quid est territorium: d dic vt in ea. cui adde quod no. Ioan. An. post Inno. de iureiuran. c. nimis. An dominus territorij quò ad iurisdictionis exercitium super rebº, & personis intra territorium consistentibus habeat fundatã intentionem suã. de iure cõmuni habet: tamen potest aliquod castrum, vel locus eximi, qui non veniet in generali cõcessione territorij; quia cẽset territoriũ, & ꝓuincia de per se, vt notabiliter ipse dicit in d. c. nimis. ar. l. pupillus. §. territorium. de ver. sig. qđ not. ¶ Et adde etiam quod no. in Cle. ne Romani. vbi de istis castris intra ciuitatis districtum, quorũ dñi nõ respondent ciuitati. dicit enim, quòd nõ sunt de districtu ciuitatis: qđ verũ puto & adde qđ no. ĩ. c. 1. de ele. c. vbi periculõ. §. porro. vbi de mari, cui territorio attribuatur. & dicit ibi gl. quòd viciniori. quod no. pro delicto commisso ibi: dñi tamẽ Veneti hoc sibi vendicant in isto mari Adriatico ex priuilegijs Imperatorum, & Papæ Alex. 4. pro quo contra Imperatorem Feder. arma sumpserunt, & obtinuerunt in bello. ¶ Et facit ad q. quam hic format Ioan. An. de subdito delinquente intra diœcesim. sed in loco exempto an ligetur statuto episcopi? D. Io. Calderi: disputauit, quòd non, per istud. c. & per c. episcopus. đ offi. or. cum alijs similibus, quæ probant, qp exceptis quibusdam casibus; epi nullã habent iurisdictionẽ in locis exẽptis. & hanc opi. tenet hic Io. An. facit qđ ipse no. in Cle. quamuis. de fo. compe. vbi æquiparatur exemptus, & locus extra diœce. Et refert, qp contrarium disputauit. & hanc opi. tenet hic Io. An. & dñs Federi. de Senis. In istis terris statuto cauetur, quòd quicunq; luserit ad azardum, sit excõicatus. quidã subditus epi lusit intra dięcesim epi, in loco tamen exempto, & tenuit, qp esset excõicatus. Ioã. An. tenet hic opi. Io. Cal. Egò plenè motiua, & rationes istorũ dñorũ refero in repetitione c. postulasti. de fo. compet. in 4. q. & reduco eos ad concordiam distinguendo sic. Aut prælatus loci exempti ex forma priuilegij exemptionis habet iurisdictionem episcopalem in suo loco exempto: & sit vera opinio Ioan. Cald. Aut non habet: & sit vera opinio Federi. quod probo breuiter. quicquid enim per exemptionem non acquiritur prælato, vel loco exempto, intelligitur episcopo reseruatum: sicut dicimus in dominio totali, quod non perditur, nisi acquiratur alteri, vt l. nec vtilem. ff. ex quib. cau. maio. ibi [neq; enim intelligitur amissum, quod oblatum alteri non est.] hinc est, quòd in priuilegijs ea, quæ sunt ordinis episcopalis, semper reseruata intelliguntur diœcesano, postquam persona exempta non est capax talium, vt c. veniens. de præscrip. & qđ not. Io. An. post Inno. de dona. c. pastoralis. Si enim aliud diceremus, sequeretur absurdum. s. extranei, & alij delinquentes in loco exempto non haberẽt alium ordinarium ratione delicti, quã Papam. & sic ex difficultate conuentionis remanerent delicta impunita, contra. c. vt famæ. ĩ. de sen. excõ. Item interest ordinarij, vt ꝓuincia malis hominibus careat, vt ff. đ offi. præsi. l. congruit. propter delicta autem cõmissa in locis exẽptis turbat quies diœce. qua ratione fortè in violationibº interdictorum, & in multis insolentijs exẽptorũ iura voluerunt ordinarijs reseruare iurisdictionem, vt patet de priui. c. 1. & d. Cle. 1. de sen. excõmu. & c. ad abolendã. de hære. cum multis similibus. pro hoc adduco l. si quis in hoc genus. C. de episco. & clo. Nam licèt etiam non subsit iudici seculari; quia est exempta ab eius potestate: tamẽ quia est in territorio, potest punire delictum ibi commissum pœna capitali. Ratio, qa talis pœna non imponitur per ecclesiam, vt in c. in archiepiscopatu. de rapto. ergo non venit in generali exemptione à potestate seculari, vt c. in archiepiscopatu. de rapto. Si verò per priuilegium sit concessa iurisdictio prælato in loco exẽpto: tunc videtur adempta epo, & per consequens censetur diœcesi. de se, per not. in d. c. nimis. vbi per Inno. vt prædixi. ¶ Tertiò, & vltimò quæro post Ioã. And. in nouella. tex. loquitur de subditis, quòd nõ ligantur statuto epi delinquentis extra diœcesim. quid de archiepiscopo ibi delinquẽte, vel in epo statuente? & habet locum quęst. de archiepo, cui eps, & statutum fecit, subest iure metropolitano: de alio enim omnes cõcordant, qp ligať, & puniri etiã poterit per epm, in cuiº diœce si deliq̃rit. 96. dist. c. duo. & no. Doc. ĩ. de maio. & obe. c. cum inferior. sed vbi archieps est Metropolitanus epi, in cuius diœce. deliquit, an ligabitur statuto sui epi suffraganei? & quid de ipso epo statuente? In archiepo fortis est quæstio, & variæ sunt opi. Doc. Hug. tenet, quòd ligabitur statuto epi, & ab eo puniri nõ possit ex eo, qp incidit in factum iam dãnatũ, vt no. 3. q. 6. c. 1. idem Bart. Brix. per l. 3. de offi. procon. Idem Archi. hic. nam cum episcopi habeant à iure ptãtem faciendi statuta, nullus debet ipsa violare, de ma. & obe. c. si quis. 11. q. 3. c. nemo condemnatur. ¶ De ipso epo statuente idem dicit tenuisse Hug. 63. dist. c. Adrianus. Idem tenet Pe. de Bellaper. in epo veniente contra statutum suũ. C. de sac. ſan. eccle. Auth. quibuscunq; modis. quia statuendo gerit personã publicam, delinquendo priuatam. hæc ratio tollitur per l. ille à quo. §. tempestiuum. ff. ad Trebel. nam magistratus in ad eundo gerit personam priuatam, & in restituendo: & tamen seipsum non potest cogere. ff. de administra. tuto. l. cũ hæredi tas. de pac. c. cũ in eo. in quibus patet, qp in generali sermone non includitur persona loquentis. Idem dicit Archi. de priuilegiato, quòd excõicari non possit. debet enim intelligi de sententia hominis, non statuti. Alij in superiore, & ipso statuente dicunt contrariũ, vt Hosti. in summa. de senten. ex. §. quis valeat excõmunicari. ¶ Idem tenent Lau. & Goffred. in archiepiscopo. & Bertrã. in prouinciali Conci. per c. graue. de præben. Idem tenet hic Io. An. in archiepiscopo, & statuẽte. Et plenè per eum in c. cui licet. de reg. iuris. ĩ. eo. in Mercu. vbi plenissimè. & pro episcopo statuente, quòd non ligetur, adducit primò, quòd nullus sibi imperat, l. penult. ff. de arb.

arb. item debet esse ꝓsonalis distinctio inter iudicatũ, & iudicãtẽ. 4. q. 4. c. nullº. Itẽ par parẽ nõ ligat: ergo nec seipsum. de elec. c. innotuit. Itẽ qp nemo in sua causa; &c. C. ne quis in sua causa. l. vna. Itẽ iura dicunt, qp statuta etiam singularia ligant subditos tũ, c. à nobis. de sen. excom. & l. 1. C. de sum. Trini. ergo par, vel statuens nõ ligať; quia nõ est subditus suipsius.
11 ¶ †Præterea fauorabilior est absolutio, q̃ cõdemnatio, vt l. Arrianus. de ac. & obli. & c. ex literis. de proba. Sed eps non potest seipsum absoluere: hinc est, qp dans indulgentiã, & remissionẽ, illa non ꝑpõt vti, vt no. Archi. de pœ. & remiſ. c. fi. & Gul. in Spec. eo. ti. ad fi. & tñ talis indulgẽtia habet vim, & petitatẽ statuti, vt no. de offi. leg. c. 1. ¶ Itẽ qđ nõ possum ex presse seu specialiter, non possum etiam gñaliter. Sed si per statutum suum eps se ligaret, non valeret; quia nemo sibijpsi Imperat, vel seipsum ligat, seu absoluit, vt in iuribus allegatis: ergo non venit sub generalitate, in qua non intelligitur persona loquentis, s̃. de iureiu. c. petitio. Et istas rõnes refert Io. An. & per illas cõcludit, epm non ligari statuto suo: & hoc est verum, quãdo pœna descendit à statuto suo principaliter, & directẽ: secus aũt si in consequentiam alia pœna causata à dicto statuto veniret ex dispositione iuris cõmunis: vt, verb. gratia, episcopus excõicauit Titiũ, cũ quo postea participat in oratione, vel crimine: vtrũ ligeť maiori ex participio in crimine, vel maiori ex participio in alio? Ray. tenet, qp siue in crimine, siue aliter participet, ligetur participans: quia non ligatur sententia sua, sed iure ex participio. de senten. excõ. c. nuper. & hanc tenet Io. An. in d. c. cui licet. in Mercu. dicit enim, qp per participiũ in crimine habitum etiã cum excõicato ab homine ligatur quis sententia iuris, vt no. Inno. & Hosti. in d. c. nuper. & licèt ista sentẽtia iuris causetur à sentẽtia epi, hoc non obstat. nã & alibi aliquid venit ex cõsequẽtia, qđ nõ posset venire principaliter, vt l. 1. & qđ ibi not. ff. de aucto. tu. & hac ratione idẽ tenet in archiepo, vt ligetur participando cũ excõmunicatis ab epo, vel eius statuto: licèt principalis eum excõicare non posset sua sententia, vel statuto. de quo plenè de archiepo in d. c. cui licet. vbi cõcludit, qđ. s̃. dixi. s. ceũ statuto epi non ligari. ¶ Subiungit ibi quæst. de Titio ludente cũ epo. an sit excõmunicatus statuto epi, quo excõmunicat ludẽtes? arguit primò, qp non: nã si eps non ligať suo statuto, vt dictum est, ergo nec ludens secum; quia tanq̃ familiaris participat de ipsius priuilegio, c. licèt. de priuile. ĩ. e. socius etiã sem per gaudet priuilegio ex persona socij. ĩ. de sen. excõ. ci fi. & c. cum nullus. in fi. de temp. or. ¶ Item sicut in causa indiuidua vnius victoria alij ꝓdest. C. si vnus ex plurib. l. 1. & 3. Ita & in ludo quodammodo indiuiduo, priuilegiũ vnius debet alij prodesse. ¶ Itẽ ex societate in delictis quis incurrit pœnã. ĩ. e. li. de pœnis. c. relictis. & d. c. si quis suadente. e. ti. ergo debet sentire cõmodũ. ĩ. de reg. iur. reg. q̃ sentit. multis alijs rõnibus etiam arguit ad idem, & cõtrariũ concludit. s. qp Titius sit ligatus, per multa iura, in quibus ex eodem actu vnus ligatur, & non alius. 32. q. 5. c. proposito. aliter incipit Lucratiua. Et hoc verũ, nisi eps cõtra suam constitutionẽ prius dispensset. qđ põt secũdùm eũ ibi, vbi plenius. & D. Ioã. Cal. in d. c. 1. de rap. in 7. q. vbi pulchra motiua facit. & ad ratiões Hug.
12 & Archi. Pe. & aliorũ plenè rũdit, vt ibi. ¶ † Quartò quærit. dicitur hic, qp subditus cõmittens furtum extra diœcesim nõ ligatur statuto sui epi. Quid si intra diœcesim in loco exemptoª Io. Cal. disputat, qp idem, per illud. c. & per. c. eps. de offi. ordi. & c. Luminoso. 18. q. 2. & ĩ. de sta. reg. c. vno in fi. & Cle. archi epo. de priui. per quæ iura apparet, qp exceptis quibusdam casibus, nullam iurisdictionem, vel potestatem habent episcopi in locis exemptis. Facit quod not. Ioan. And. in Cle. quamuis. de foro compe. vbi æquiparatur locus exemptus, & locus extra diœcesim. Dominus Archi. vt refert hic Ioã. Andr. disputat contrarium, quando subditus delinquit in loco exempto: secus si persona esset exempta, & locus exemptus: cuius opi. secutus est dominus Federicus de Senis in istis terminis. Statuto cauetur, quòd quicunque luserit ad azardum, sit excommunicatus. Quidam subditus episcopi lusit intra diœcesim dicti episcopi, in loco tamen exempto: & tenuit, quòd esset excommunicatus. Ioan. And. hic tenet opi. Ioan. Cal. ego plenè istorum dominorum rationes, & motiua refero in repetitione cap. postulasti. in 4. quæst. & reduco eos ad concordiam, distinguendo sic. Aut prælatus loci exempti ex forma priuilegij exemptionis habet iurisdictionem episcopalem in loco exempto: & sit vera opinio Ioan. Cal. aut non habet episcopalem iurisdictionem ibi: & tunc sit vera opinio Federic. quod probo breuiter. Quicquid enim per exemptionem non acquiritur prælato, vel loco exempto, intelligitur episcopo ibi reseruatum: sicut dicimus in dominio totali, quod non perditur, nisi alteri acquiratur, vt l. nec vtilem. ff. ex quibus caus. maio. ibi [neque enim intelligitur amissum, quod ablatum alteri non est.] hinc est, quòd in priuilegijs illa, q̃ sunt ordinis episcopalis, semper reseruantur diœcesano, postq̃ persona, quæ eximitur, non est capax talium, vt in c. veniẽs. de præscrip. cum se. & qđ no. Io. An. post Inn. de dona. c. pasto. Si enim aliud diceremus, sequeretur absurdũ, scilicet, qp extranei, & alij delinquẽtes ibi non habeãt alium ordinariũ ratione delicti, q̃ Papam: & sic ex difficultate conuentionis remanerent crimina impunita, contra. c. vt famæ. de sen. excõ. Item interest ordinarij, vt malis hominibus prouincia careat, vt l. congruit. de offi. præsi. propter delicta aũt cõmissa in locis exẽptis turbat quis in diœcesi: qua ratione fortè in violatione interdictorum, & in multis insolẽtijs exemptorum iura voluerunt ordinarijs reseruare iurisdictionem, vt patet de priuile. c. 1. & d. c. i. de senten. excom. & c. ad abolendam. de hære. cum multis similibus. pro hoc facit. l. si quis in hoc genus. C. de episcop. & cleri. nam licèt ecclesia non subsit iudici seculari: tamen potest punire delictum ibi commissum pœna capitali. Ratio quia talis pœna nõ imponitur per ecclesiam. ergo nec venit in generali exemptione à potestate seculari, vt ca. in archiepiscopatu. de rap. ¶ Si verò per priuilegium sit concessa prælato iurisdictio in loco exempto: tunc videtur adempta episcopo', & per consequens censetur territorium de per se, iuxta illa, quæ dixi supra in 2. quæst. sed nunquid non statuendo, sed citando subditos extra diœcesim sub pœna excommunicationis, teneatur comparere, ad hoc ne incidat in excommunicationem? Do. Ioan. Cal. plenè examinat in d. c. 1. de rapro ribus. & recidit ista quæstio in illam, vtrùm valeat extra territorium citatio. de qua dic per Ioan. Andr. in c. Romana. §. contrahentes, ĩ. eo. lib. de fo. compe. & per Bart. in l. 1. §. præses. ff. de requiren. reis.

ADDITIONES.

a ¶ Ignorantia. Adde Bald. in c. 1. §. vasallus. si de feu. fuc. contro. inter do & va. & in l. error. in 4. col. C. de iu, & fac. ig. et in l. 1. §. certè. ff. de ven. in sp. & in l. quid sit fugitiuus. §. apud Labeonem. de ædili. edict. Barto. in l. fina. ff. si quis te, lib. Spec. in tit. de senten. §. 2. vbi quid si sit præconizatum. & qualiter probetur ignorantia, vide notabiliter per Spe. in titu. de ob. §. 1. & per Bald. in l. fina. C. de fideicom. idem Specu. in titu. de Constit. per totum.

b ¶ Ignorantes. Adde contra per Bal. in c. 1. §. vasallus. si de feu. fu. contro. inter dominum, & vasa. in l. error. C. de iur. & fac. ign. Dyn. in l. 1. §. certè. ff. de ven. inspi. in l. de ætate. §. fi. de interro. act. in l quid sit fugitiuus. §. apud Labeonem. de ædili-edic. Bart. in l. fin. si quis teſt. lib. nam ignorans à peccato excusatur in l. 2. C. ne fac. bapti. reite. Inno. in c. nouit. de senten. excommuni. Bart. in l. generali. C. de Decurio. lib. 10. l. quicunque. de seruis fugiti. & ibi Bart. in fin. vbi etiam dicit Bal. quòd non punitur ille, qui vxorem alienam ignoranter detinet, vel desponsat. l. ex maleficijs. §. longè. de act. & obli.

c ¶ Furtum. Adde Ange. et do. Iac. in §. i. Instit. de obl. quæ ex del. nascun. Bal. & Ia. in l. 1. C. de fur. Bar. Alexan. in l. 1. ff. eo. Angel. in tractatu maleficiorum, vbi amplè tractat materiam. Masueriusin praxi sua per lamenti. in tit. fur.

d ¶ Territorium. Adde de hoc tex. in l. pupillus. §. territorium. de verbo. sig. & ibi Bart. Inno. in c. cum ad sedem. in glo. ver. cum pertinentijs. de restitu. & in c. vbi. §. porro. de elec.

e ¶ Azardum. De hac materia vide in tractatu meo de aleæ. vsu. in alphabeto aureo, vbi amplè hanc materiam tractaui.

Rub. De Reſcriptis.

SVMMAE.

1 *Beneficium quid ſit.*
2 *Reſcriptum, priuilegium, & donatio qualiter inter ſe differant.*

PRo euidentia totius tituli præmittendũ eſt, ꝙ in iſto volumine, & Decretaliũ habem⁹ iſtã rub. & rub. de priuileg. & rub. de donatio. harũ materia, & ſubiectũ ſunt ſuper liberalitate, & beneficio concedentiũ: nã cõceſſio principis bñficiũ appellat. & ſub verbo [beneficiũ] priuilegiũ, reſcriptũ, & donatio cõtinent. † Eſt em̃ bñficiũ a beni
1 a uola actio, gaudiũ tribues capiẽti, vt in 10. coll. in qui. cau.
2 feudũ amit: ca. 1. ad fi. ¶ † Eſt ergo videndũ, qd differãt inter ſe reſcriptũ, priuilegiũ, & donatio. & ſic dico, ꝙ reſcriptũ eſt bona actio, ſm̃ quã cõcedit ad iuris obſeruãtiã, vt impetrãti fiat iuſtitia. & hæc reſcripta non valent contra ius elicita. 25. q. 2. c. reſcripta. & in iſtis fit ſtricta interpretatio. tũ qa detrahit iuriſdictioni ordinarij: tũ quia cõſueuerunt impetrantes illis abuti: tum quia imputandũ eſt illi, qui potuit legem apertius dicere, vt in reg. cõtra eum. ff. de re. iur. & hoc modo ſumitur iſto titulo. &. ſ. eo. de diuer. reſcrip. in rub. & nigro. Priuilegiũ verò dicitur lex priuata, quaſi priuans legẽ: quia eſt contra ius cõe. 4. di. c. priuilegia. ff. de verb. ſig. c. abbatẽ. Dicitur ergo beniuola actio cõtra ius. & ſic ſumit̃ de priuile. p totũ. & in talibus contra cõcedentẽ fit larga interpretatio, vt in d. reg bñficiũ. Contra alios verò ſtricta, dũmodo aliqd cõferatur, vt no. Inn. in c. cũ dilectus. de do. & iſta. ſ. priuilegiũ, & reſcriptũ emanãt a principe: inferiores aũt liberalitates appellantur cõceſſiones, & donationes, vt patet. ſ. de dona. p totũ.

ADDITIO.

a ¶ Bñficiũ. Adde tñ, ꝙ beneficij appellatione nõ cõtinetur pbenda. Ludo. ĩ cõſi. 247. Card. in Cle. 2. de cau. poſ. & p. & in Cle. 1. de præb. dignitas & minora beneficia in c. 1. de renun. infra. Car. in Cle. 1. de ſe. queſt.

SVMMAE.

1 *Reſcriptum efficitur nullum per impetrantis excommunicationem.*
2 *Reſcriptum an ſit de proceſſu.*
3 *Reſcriptum ab excommunicato impetratum ipſo iure non valet.*
4 *Excommunicatus impetrans cum non excommunicato an valeat.*
5 *Excommunicati impetratio ſuper non conſecutiuis an valeat.*
6 *Reus excõmunicatus an admittatur ad conuentionem iudicum.*
7 *Promotor inquiſitionis ſi eſt excõicatus, an vigore eius reſcripti ſuper inquiſitione impetrati poterit iudex ex officio procedere.*
8 *Procurator excõicati an admittatur ad procurationem faciendam.*

CAP. I.

1 a IPſo iure. ¶ Breue eſt, & ponit dictum, à quo excipit duos caſus. † ¶ No. ꝙ ipſo iure reddit reſcriptũ a nullum excõicatio impetrãtis. alibi p exceptionẽ eliditur. ſ. de reſcrip. c. ſuper literis. Et ex hoc reſultat differentia magna: quia primo caſu per ipſum non cõfertur iuriſdictio. & ideò nõ valet ſententia, vel proceſſus, ſicut nec lata vigore falſi reſcripti. Secundo verò caſu. ſ. cum per exceptionẽ eliditur, iam proceſſus & ſententia tenet, ſi non fuerit oppoſita excõmunicatio. ad hoc facit quod not. Inno. in c. ſuper literis. de reſcri. & c. ſuper eo. de cri. fal. Sed hic inciderit quæritur, quare valet ſententia, ſi actum eſt de facto, & ſine actione, vt l. cũ putarẽ. famili. hercĩſ. & l. Iulian⁹. §. quantum. ff. ad exhibendum. & non valet, vbi reſcriptum eſt ipſo iure nullũ, vt hic? Rñde, vt no. Inno. ſubtiliter in d. c. ſuper literis. In ſimili etiam materia habetur iſta conſideratio, quã do quis opponit de iure tertij. diſtinguimus enim, vtrũm talis exceptio ſit expulſiua iuris agentis per exceptionem, an ipſo iure. exemplum poteritis colligere ex notatis per Inno. in c. potuit. de loca. In pænis etiam, quæ imponuntur à iure, conſideramus an ipſo iure, an per ſententiam quò ad tranſmiſſionem contra heredes. quod dic per Bart. in l. 1. ff. de priuatis delic. & qualiter cognoſcatur, vtrũm ipſo iure, an per ſententiam, vide glo. in l. in criminali. C. de iuriſdi. om. iudi. & quod no. Barto. in l. Imperator. ff. de iure fiſci. vnũ circa hoc ſcias, quòd quando eſt dubium, an ipſo iure, an per ſententiam pẽna infligatur à iure, ſemper debet intelligi per ſententiam, vt no. Cy. in d. l. in criminali. & Io. An. in c. 2. de hæret. ĩ. eo. li. fa
2 cit quod no. in l. eum qui. ff. de ver. obli. ¶ † Item no. quòd in ter reſcriptum, & proceſſum cadit alternatiua, vel: & ſic argue, quòd reſcriptum nõ ſit de proceſſu: quod poteſt eſſe verum ante præſentationẽm, ſecũdùm opi. Hoſt. ſ. de reſti. ſpo. c. ex conqueſtione. poſt præſentationem verò eſt de actis, & proceſſu: ſicut alia, quæ in iudicio producuntur hincinde, vt l. is apud quẽ. C. de eden. & c. Albericus. de teſti. & per Inno. in c. quoniã contra. de proba. ¶ Item no. ꝙ dicit [ipſo iure nõ valeat] innuit enim, ꝙ cum ad irritationem actus apponitur iſtud verbum [non valeat] non denotat ipſo iure, ſed ope exceptionis: quod quãdo verum ſit, vel non, not. Bar. in l. cũ lex ff. de fideiuſ, vbi per eum vide. Et quid iuris: ſi lex, vel ſtatutũ dicit [non audiatur petitio, vel actio non detur] vtrũm impor
3 tent, ipſo iure, an per exceptionẽ? dic, vt ibi. ¶ † Item ꝙ reſcriptum impetratum ab excommunicato non valet. quid ſi ad excommunicatum? remittit Io. An. ad no. per eum poſt gloſ. in c. dilectus. li. 2. de præben. ¶ Item ꝙ in cauſa appellationis, & excõmunicationis poteſt excõicatus impetrare. Et eſt ratio; quia iura ſibi permittunt his caſibus ſtare in iudicio, vt c. intelleximus. de iudi. ergo videntur permittere omnia, quæ ad defenſionem pertinent, vt c. præterea. de offic. dele. & l. 2. ff. de iuriſdi. om. iudi. Et per hoc. ſ. ꝙ impetrare poteſt, puto verum qd̃ no. hic Archi. poſt Vin. Io. Phi. & Go. qui tenent, ꝙ ſiue defenſio deſcendat à iure naturali: puta. occidi hominẽ ad meã defenſionẽ: vel fuit factum mihi pactum de non petẽdo: vel ſolui, vt l. vt vim. ff. de iuſti. & iure. & l. Stichum. §. naturalis. ff. de ſoluti. ſiue deſcendat à iure poſitiuo, vt exceptio rei iudicatæ, præſcriptionis, vel ſimilis, omnibus iſtis exceptionibus poterit excõicatus ſe defendere, per rationẽ c. cũ inter. de excep. & per Hoſt. in ſumma de excep. §. & quando. verſi. tanta ergo. vbi idem tenet, licèt Hug. notet contrarium, & dicat, ꝙ defenſiones, quæ deſcendunt à iure poſitiuo, non competunt excõicato, qui eſt extra eccleſiã; ideò non debet vti iuris potentia. 8. diſt. c. quo iure. & ita no. 4. q. 1. c. quidã. Sed quod ſupra dixi verius eſt, per rationem. d. cap. cum inter. & circa excõicatos procedit qd̃ dictũ eſt. Circa alios verò, quib⁹ qñq; à iure, quãdoq; à ſtatutis defenſio denegat̃, de qua debet intelligi: cõſiderat̃, ꝙ triplex eſt defenſio. Quædam eſt, in qua nihil ponitur, ſed ſimpliciter factũ negatur: & iſta non poteſt auferri, vt. C. de edendo. l. qui accuſare. Quædam eſt, in qua aliquid ponitur, ad meam tũ defenſionem: & tunc aut talis defenſio eſt de iure gentiũ, vt in præfatis exemplis. & talis exceptio non debet reſpui, vt d. l. vt vim. Aut talis defenſio oritur de iure ciuili, vt præſcriptionis, rei iudicatæ, & ſimilis: & tunc talis defenſio bene poteſt tolli per legẽ, vel ſtatutum perſonis odioſis, vt contumacibus, & bannitis, vt l. quoniã Alexandrũ. C. de adul. Hinc dicitur, ꝙ fruſtra legis auxilium inuocat. & c. vt in c. quia fruſtra. de vſuris. Ratio prædictorum eſt, quia ciuilis ratio ciuilia iura tollere poteſt, naturalia non, vt Inſti. de iure natu. gen. & ciui. §. ſed naturalia. & hoc verum in mera defenſione. Sed quãdoq; contingit, ꝙ defenſio habet naturam impugnationis, vt eſt beneficium ceſſionis, & reconuentionis, ſiue compenſationis: & iſta excõmunicato non competunt, vt d. c. cum interpriorẽ. & hac ratione lex denegat doloſo beneficium ceſſionis, ſed non beneficium diuiſionis: quia primum tendit ad impugnationem, ſed ſecundùm ad meram defenſionem, vt l. 1. §. nũc tractemus. ff. de tute. & rationibus diſtra. Contumaci etiam audientia denegatur, & clauditur iudiciorum copia, vt l. ſed & ſi per prætorẽ. §. ſed & ſi dũ decreto. ff. ex qui. cau. maio. & l. ſanci-

mus. C. de iudi. & hæc dicta ſint de articulo defenſionis. ¶ Circa impetrationem ſuper appellatione reuocat Ioã. And. in dubiũ, vtrum ſit iſtud verum in actore appellante, tenet, ꝙ ſic per. c. ſignificauerunt. de excep. Et quid ſi non per viã appellationis, ſed nullitatis, vult excõmunicat⁹ impugnare ſententiam, an poterit impetrare? Hoſt. ꝙ ſic. Ioan. An. tenet contrarium in d. c. ſignificauerunt. & quid iuris de reſtitutione in integrum contra ſententiam, vtrũ excommunicatus admittatur, & etiã impetrare poſſit? dic, vt ibi. ¶ Venio ad dicta Docto. & deinde ad gloſ. cum ſuppletionibus neceſſarijs. Et primò quæro, vtrũ qd̃ hic dĩ, quòd reſcriptum impetratũ ab excõmunicato ipſo iure non valet, habeat locum in excõmunicato publicè, & etiam in occulto? Archi. tenet, quòd in publico tantùm. & in hoc ſequitur Hoſt. allegat qd̃ no. de excep. c. exceptionẽ. in fin. & de re iudi. c. ad probandum. de oc culto alias de ſenten. excommu. c. ſignificauit. ff. de offi. pro. l. Barbarius. Sed Io. Mona. tenet, ꝙ idem in occulto: quia litera iſta loquitur indiſtinctè, ar. 31. diſt. c. omnino. & de coniugio lepro. c. quoniã. & hanc opi. tenet Ioã. An. qui remittit ad not. per eum. ſ. de procur. c. fin. diſtinctio enim de publico, & occulto habet locũ in actibus, qui geruntur ratione publici officij, & agitantur cum alijs: vt ſententiæ, teſtimonia, inſtrumenta, exercitium iuriſdictionis, & ſimilia. iſta enim geſta ab occulto inhabili propter communem errorem, & publicum bonum tolerantur, & valent, quæ alias non valerent, vt d. l. Barbarius. Quædam verò ſunt, quæ non explicantur per modũ auctoritatis, vt d. l. Barbarius licèt ab illis, qui habent publicum officiũ, vt ſunt electiones, procurationes, & ſtatuta: q̃ potius reſpiciunt honorem facientiũ, quã vtilitatem aliorũ: in quibus actibus illi, qui ipſos agunt, conſiderantur vt priuati: & ideò quò ad eos, & in actibus priuatorum reprobatis à iure non diſtinguimus excõmunicatum publicum ab occulto. nec etiã vtrũm à canone, vel ab homine, vt d. c. fi. in nouella. & eſt ſingulare dictum. ¶ Quæro. dicitur hic [excõmunicationis] quid ſi excõmunicatus vult impetrare pro excõmunicatione, vel appellatione alterius? dicit Ioã. And. quòd non poteſt: & reſpondet ad iſtum tex. [excõmunicationis, vel appellationis] propriæ, & non alienæ. Ratio differẽtię patet: qa ad proſecutionem propriæ excõmunicationis, vel appellationis quis neceſſariò pronocatur, & trahitur: ſed ad proſecutionẽ alienæ voluntariè ducitur. & iſta ſunt diuerſa in hac materia, neceſſariò & coactè ad iudiciũ trahi, & vltrò ſe offerre. ad hoc facit quod not. Inno. de reo voluntario, & neceſſario. ſ. de exc. c. cũ inter priorẽ. & l. ſi fideiuſſor. §. ſi neceſſaria. ff. qui ſatiſda. cog. ¶ Quæro. pone, ꝙ excõmunicatus non appellat: ſed quia ſua defenſio per iudicem non recipitur, (forte ex ceptio pacti de non petendo, & ſimilis) vadit ad curiã, & ſup hoc impetrauit reſcriptum, an valeat? Quidam ꝙ ſic; quia ois ſpẽs defenſionis ſibi conceditur, vt prædixi in quinto notabili, & iſta impetratio ad hoc tendit. Io. And. dicit hoc verum, quando impetrat ad eundem, qui de cauſa cognoſcebat: qa per tale reſcriptum ille iudex non recipit nouam iuriſdictionem, ſed excitatur antiqua, vt c. licèt. de offi. ordi. ſed ſi impetraret ad alium iudicem, vel eundem in forma noua, putat falſam prædictorum opi. & ſequeretur, quòd excõmunicatus ſpoliatus à iudice poſſet impetrare, & ſimiliter ſuper iniuria prohibenda, vel ꝙ de carcere relaxaretur, & his ſimilibus: & ſic multos caſus haberemus, vltra iſtos hic expreſſos contra mentem huius. c. obtineat ergo abſolutionem, vel exprimat excõmunicationem, vel in primo caſu appellet: & tũc licitè impetrat, vt hic, ſecundùm Ioã. And. quĩper iſta ſentit, ꝙ excõicatus pro iniuria ſibi illata, (puta turbatione, & ſpoliatione) non poſſit agere: & ſic conſuluit in iniuria D. Federi. de Senis conſilio 110. & probat de excõmunicato expoliato, ꝙ petens reſtitutionem repellitur per exceptionem excommunicationis, vt no. 23. diſt. c. 1. iu fi. & ſupra de procur. c. ex inſinuatione. in ver. canonicum. ¶ Nunquid ergo ꝙ hoc
remanebit oppreſſo iniuria talis, & violentia impunita: an verò iudex poterit ex officio ſuper talibus procedere? Diſputauit Iac. But. quòd in bannito iniuriato, qui prohibente ſtatuto, non debet audiri in cauſa ciuili, vel criminali agendo, vel defendendo: ꝙ iudex, qui habet arbitrium, aliàs inquirendi, non poterit ſuper tali iniuria inquirere. & incipit diſputatio. ꝙ ſi aliquis &c. ſtatuto cauetur &c. ſentit etiam Ioã. And. ꝙ licèt ſuper articulo excõ. vel appel. poſſit excõmunicatus impetrare: tamẽ ſuper articulo alterius defenſionis à prædictis impetrare non poterit. Sentit etiam, ꝙ per viam querelæ non poſſit excõmunicatus grauatus à iudice cauſam deducere corã Papa, niſi cauſam excõmunicationis, & appellationis: licèt regulariter omnis cauſa poſſit ad eum deuolui per viam querelæ, vt in c. Romana. 2. q. 6. Strictè ergo intelligit iſtud c. in ſuis caſibus: nec per ſimilitudinem rationis extendit ad alios: ꝙ tamen excommunicatus poſſit, cum ſuſcipit iuſtam defenſionem, impetrare, & etiam querelam coram Papa deducere. facit. c. dilecti. de excep. Sed per appellationem fuit deuoluta ad Papam. facit etiam per hoc quod dixi qd̃ not. hic Ioã. Andr. de reo excõmunicato, qui non admittitur ad conuentionem iudicum: & tamen illa admiſſio tendit ad defenſionem, & non ſuper conſecutiuis cauſæ principalis. Sed quæritur ad idem, vtrũm poterit impetrare ſuper renouanda poſſeſſione prædiali? tenẽt, ꝙ non; quia excõmunicatio eũ repelleret à petẽdo talem renouationem, vt no. Hoſt. de ver. ſig. c. dilecto. fortius ergo diceretur reſcriptum non valere. & de iſta renouatione tenutæ per excõmunicatum vide per Io. And. in c. quoniam frequenter. §. in alijs. ſ. vt lite non conteſtata. & c. qua fronte. de appella. & Bart. in l. de pupillo. §. fin.
4 ff. de ope. no. nuncia. ¶ † Subdit circa dubitationes impetratas ab excommunicato, quid iuris, ſi excõmunicatus impetrat reſcriptum cum non excommunicato, vtrũm valeat? Di
5 ſtingue, vt no. Io. An. in reg. vtiliter. in Mercuria. vbi † quærit, an valeat impetratio excõmunicati ſuper conſecutiuis iudicij: puta ſuper receptione teſtium. & vbi loqueremur in caſibus in hoc. c. exceptis, quæſtio nõ habet dubitationem: quia ſicut impetrat ſuper tota lite. ita ſuper conſecutiuis eiuſdem: vt ſic eadem ſit ratio de toto ad partem, vt l. quæ de tota. ff. de rei ven. procedit ergo dubium queſtionis, cum excõmunicatus agit coram ordinario: quo caſu valet iudicium, ſi excõmunicatio non opponitur, vt hic no. vtrũm ergo valebit impetratio ſuper vno, vel pluribus articulis dictæ cauſæ, quæ coram ordinario agitur? Ioã. And. in d. c. vtile. tenet, ꝙ ſic, per c. ex parte Decani. ſ. eo. vbi ſecundùm eum reſcripta impetrata ſuper conſecutiuis iudicij diſtinguuntur ab his, quæ ſunt principaliter impetrata. poſſet tamen contra eum obijci excõmunicatio, cum reſcriptum producit, ſicut cum proſequeretur coram ipſo ordinario, vt in c. pia. de excepti. ita dicit in prædicta reg. vt le. contra quem facit iſte tex. vbi ſimpliciter dicitur, reſcriptum, vel proceſſum non valere. & eſt contra deciſionem cuiuſdam alterius ſimilis quæſtionis, quam Cyformat in l. ſi cuiuſdam. C. de accu. & l. pe. §. ad crimẽ. de pu. iudi. vtrũ. f. ſicut non poteſt ad cauſam principalis iudicij interuenire procurator, ita non poſſit ſuper conſecutiuis. & tenet, ꝙ eadem eſt prohibitio in parte, quæ in toto: nã per partes deuenimus ad totum. & à quo remouetur genus, remoue
6 tur quælibet eius ſpẽs. facit l. ſi chorus. ff. de lega. 3. † Quærit etiam, vtrũm ad conuentionem iudicum admittatur reꝰ excõmunicatus. tenet circa hoc, ꝙ nõ. nã de ſtilo curiæ actor petit vnum, reus alium, & iudex dat tertium. vbi ergo reꝰ excõmunicatus dat vnum nomine ſuo, illum dicitur impetrare: qd̃ nõ põt, niſi in caſibus hic exceptis. Quærit etiam, vtrũm excõmunicatus ſuper vna cauſa propter aliam repellatur? videtur, quòd ſic, per illa, quæ no. Inno. in c. ſacro. deſen. excõ. contrarium tenet hic Io. And. qui ſubdit, ꝙ ſi tu es excõmunicatus propter cauſam meam, & impetras contra aliũ, ego non poſſum te exceptione repellere. ff. de excep. l. 2. ar. cõtra

ſ. de appel. c. cum parati. ¶ Venio ad glo. & omiſſa prima, capio ſecundã & 4. principaliter, quærens ſi reus repulit actorem impetrantem prætextu excõmunicationis, an vigore illius reſcripti poſſit eundem reconuenire? videt q̃ ſic: quia in odium impetrantis reſcriptum excõmunicati non tenebat. ſi ergo reconueniri non poſſet, redundaret in eius fauorẽ, contra l. relegatorum. §. fi. ff. de inter. & rele. præterea in ſimili habemus, q̃ contractus per dolum alterius contrahentis valet in ſui præiudicium, ſi ſecũ contrahens voluerit, vt not. l. eleganter. in prin. ff. de dolo. Goffre. hic tenet contrarium. idem Archi. Non obſtat q̃d no. in d. l. eleganter. quia id verum, vbi actus non deficit ipſo iure, ſed ope exceptionis propter dolum. ſed in caſu noſtro reſcriptum eſt nullum ipſo iure; ergo non poteſt validari conſenſu etiã non doloſi; quia reſcriptũ tale reprobatur per legem, vt hic. & ita dicit glo. no. in ſimili in l. à diuo. ff. de ritu nup. contra quam theoricã opponi poſſet de teſtamento, in quo filius eſt præteritus, q̃d eſt ipſo iure nullum, vt l. inter cetera. ff. de liberis & poſt. & tamen voluntate filij confirmatur, vt l. filiõ præterito. ff. de iniuſto teſta. ſed ſpeciale eſt ibi de æquitate prætoria. vt dicit tex. ibi [licèt ſubtilitas refragari videatur,] &c. omnino tamẽ ad hunc articulum vide q̃d no. Bar. in l. 1. ff. de lega. 3. Concludo ergo in quæſtione prædicta cũ Goffredo, q̃ ceſſet reconuentio. per reſcriptum impetratum ab excõmunicato, & hoc verum, q̃ſi exceptio tangit reſcriptũ, ſiue iuriſdictionem, vt in caſu huius c. ſecus ſecundùm D. Palmeriũ, ſi exceptio excõmunicationis non inficit reſcriptum, ſed perſonam impetrãtis: puta excipitur de excõmunication e lata poſt impetrationem. allegat de offic. dele. c. cũ olim. & c. P. & G. iſto ergo caſu actor excluſus per exceptionem excõmunicationis à conuentione tenebitur reſpondere reo ſuper reconuentione, ne de dolo ſuo reportet cõmodum. ſ. de iudi. c. intelleximus. ſecundùm eum: refert tamẽ contrarium tenuiſſe in ſimili Doctorẽ ſuũ in legibus, videlicet quãdo actor conueniens reum, ex eo q̃ reconuenitur, deſiſtere vult. dixit ille, q̃ reconuẽtio non procedat iſto caſu. Non obſtat Auth. qui ſemel. C. quomodo & quando iudex. quæ prohibet actorem deſiſtere: quia loquit, vbi reus inſtat, vt ſuper cauſa conuentionis procedatur, non vt poſſit reconuenire. Specu. contra in titulo de reconuen. in fin. quem ſequitur Cy. etiam in delegato, corã quo reus vult reconuenire actorem deſiſtere volentem: quia per præſentationem eſt ſibi ius queſitum, q̃d eo inuito non poteſt auferri, quantumcũq; ex perſona aduerſarij ipſum conſecutus fuerit, vt l. poſt mortem. §. fi. ff. de cõtratabu. & c. ab eo. ſ. de ele. & Clem. conſtitutionem. eo. titu. & per prædicta ſentit Ioã. And. q̃ iſtud c. non debet intelligi de excõmunicato poſt impetrationem, ſed tempore impetrationis. quod patet, cũ dicit, ab excõmunicato. & ſic qualitas iuncta verbo, debet intelligi ſecundũ tẽpus verbi, vt l. Titius. ff. de teſta. mili. & l. in delictis. §. ſi extraneus. ſt. de noxa. Prædicta locum habent, cũ quis obijcit contra actorem, vel reſcriptum de excõmunicatione, & obtinet, quòd reconuenire poſſit, prout dixi. Quid ſi ſuccumbat ſuper dicta exceptione excõmunicationis, an poterit reconuenire? videtur q̃ non, poſtquã reſcriptum impugnauerit, vt in reg. ex eo. ſ. de regu. iur. ſicut in ſimilibus videmus, quòd non põt quis inniti inſtrumento, q̃d impugnare niſus eſt: nec teſtibus talibus vti, contra quos excepit, vt in c. cũ olim. de cen. & 4. q. 3. c. ſi quis teſtibus. Io. An. remittit ad notata in Spec. de recon. §. 1. in fin. vbi tenet primò, quòd poſſit: deinde diſtinguit, aut hæc fecit iuſto errore: & poſſit, aliàs nõ, per iura ibi allegata. Ego credo, quòd, poſtquã exceptiones oppoſitæ ſunt per ſententiam reprobatæ, poſſit redire ad id, quod impugnauit: ſicut iſto caſu poſſet contra propriam confeſſionem venire, vt c. mulieri. de iureiur. & ad materiam quæſtionis vide q̃d plenè no. Inno. de exc. c. cum venerabilis. & Bart. in l. poſt legatum. ff. de his, qui. vt indi. ¶ Diſtingue ergo ex prædictis, q̃ quãdo q; ſuper conuentione non procedi

tur; quia reſcriptum eſt nullũ: & ceſſat reconuentio. Quãdoq; non proceditur; quia actor reſcripto non vtitur, & nõ vult vti: & tunc aut ante præſentationem: & eſt dubiũ propter no. contraria per Inn. & Hoſt. in c. ex cõqueſtione. de reſtit. ſpol. Quãdoq; poſt præſentationem ab vſu deſiſtit, & hoc duplici ter, vel differendo, vel renunciando. & loquitur Cy. & Specu. contra D. Io. An. ¶ Quintò quæro hic principaliter poſt gl: [nunquid ergo] &c. vtrũ iſtud. c. ſit correctum per c. pia. de excep. ſ. eo. li. Io. An. dicit, q̃ non, & diſtinguit. tres caſus. nã aut loquimur in ordinario: & valet iudicium cum actore excõmunicato, ſi non fuerit oppoſita exceptio, vt ibi; Aut loquimur in delegato: & tunc aut exceptio excommunicationis inducit reſcriptum nullum: & non tenet ſententia, vel proceſſus, vt hic, intantum q̃ licèt fuerit abſolutus, non tamẽ conualeſceret tale reſcriptum, ſicut nec inſtitutio pro non ſcripta, licèt ſuperueniat habilitas in herede inſtituto, vt l. ſi alienũ. §. in extraneis. ff. de here. inſti. & optimè. ſ. eo. c. ſi eo tẽpore. vi de tamẽ ad hoc q̃d no. Bar. ff. de iniuſto teſta. in l. filio præterito. in quæſtione teſtamenti vſurarij manifeſti, an reconuale ſcat per ſuperuenientem præſtationem cautionis. de quo etiã in c. quãq̃. de vſur. ſ. eo. li. Quandoq; tempore impetrationis impetrans non erat excõmunicatus, poſtea ſuperuenit: & tũc valet reſcriptum, & proceſſus, ſi contra perſonam exceptio nõ opponitur, vel etiam eo abſoluto; quia tenuit à principio; q̃a c. iſtud reſiſtit initio, ſicut in ſimili. l. ſi minor. ff. de ſer. expor. facilius ergo reuiuiſcit, quò ad exercitium, quod à princi
7 pio tenuit, q̃ quod nullum fuit, ar. l. ſi teſtamentum. ff. de teſta mentis. ¶ † Quæro, quid iuris, ſi promotor inquiſitionis eſt excommunicatus, vtrũm vigore eiuſdem reſcripti ſuper inquſitione impetrati iudex poterit ex officio procedere? Goffredus, & Spec. q̃ ſic, per rationes, & iura hic allegata in glo. quę tamen hic contrarium tenet, & cũ ea Archi. hic, & ſ. de accu. c. 2. & de iſto promotore inquiſitionis not. in c. cum clamor. ſ. de teſt. & æquiparationem, quam facit iſta glo. de iſto promotore ad procurat orem, bonam credo; quia vtrunq; interuenit ad vtilitatem alterius, non propriam. promotor enim iſte proſequitur vindictam publicam, procurator intereſſe priuati: & quia quæritur ius ex proceſſu, ex eo q̃ efficiuntur dñi litis; ideò ipſorũ excõicatio credo, q̃ reddat reſcriptũ nullũ. facit tamẽ ꝓ opi. Spec. quia alibi ſubmoto de medio accuſatore, vel per mortẽ, vel quia nõ proſequit, iudex ex officio procedit ſuper accuſatione, vt l. pe. ff. de pu. in. & l. liberorũ. §. 1. ff. de accu. idem ergo, ſi remoueatur per excõicationẽ, vt iudex ſuppleat eius defectũ: ſed ibi iuriſdictio iudicis, q̃ proceſſum aſſumpſit, erat ordinaria, & fundata: hic verò ſumebat initiũ ab infecta radice. ſ. excõicat. vñ q̃d nõ põt pro ſe, non debet poſſe pro alio, vt in reg. q̃d alicui. de reg. iur. Præterea ibi loquitur, ſi poſt fundatum iudicium per receptionem rei inter reos accuſator de medio ſubmouetur. Sed nos loq̃mur, cũ à principio ſpetrator ab ſpetratione repellit: quo caſu nõ dicit lex, iudicẽ accuſationẽ talẽ hẽre proſeq̃, ſed illum debere repellere, vt l. ſi maritus. §. ſi negauerit. ff. de adul. &. c. licèt in beato. de accu. circa illum tñ, qui venit nomine alieno ad impetrandũ, & eſt excõmunicatus: (licèt Io. An. teneat hic in glo. q̃ non valeat reſcriptum:) tamẽ in nouella latius illum articulum proſequit dicẽs, q̃ Io. Mo. idẽ tenet. ſ. q̃ nõ valeat reſcriptũ impetratum à procuratore excõmunicato: q̃a quod non poteſt ſuo nomine, nõ debet poſſe nomine alieno, vt in reg. quod alicui. & de qua re prohibita eſt petitio, de ea dẽ eſt prohibita impetratio, vt C. ſi ſæpi' in inte. reſti. poſtu. l. 3. & hoc tenet Io. Mo. ſiue dño nota fuerit excõicatio ꝓcu. ſiue nõ: ſiue excõicatus fuerit publicè, ſiue occultè. Archi. tenet cõtrariũ, & dicit, reſcriptũ valere impetratũ à procuratore excõicato, ſi nõ fuit exceptũ. nã ſcẽm eũ, iſta inhabilitas medij nõ debet attẽdi: ſed ille, cui quæritˇ, & perſona concedẽtis. ſicut alibi dicit lex, remota interpoſiti capientis perſona ſpecteť, vt l. cũ dotem. ff. ad leg. falſci. & l. cogi. §. hi qui, ad Tre-

ad Treb. & q̃d no. pro & contra in Cle. ſi religioſus. de proc. Non obſtant allegata in contrarium; quia locum habẽt ante impetrationem: nam ſi excipitur, bene repelleretur, etiam in caſibus expreſsis, ſecundùm eum. Ad c. 2. §. ad hæc. de hęre. reſpondet, q̃ loquitur de dignitate eccleſiaſtica data ad preces hæretici: ſed excommunicatus non eſt hæreticus verè, ſed interpretatiuè. ſic intelligitur. c. q̃ aũt. 4. q. 1. & ita refert hic Io. An. iſtarum opi. ego credo veriorem opinionem, quę ponitur in gl. q̃ illam contrariam Archid. recitatam in nouella, & primò probo per iſtum tex. qui indiſtinctè loquitur, & annullat reſcriptum ab excõmunicato impetratum: nec diſtinguit, vtrum impetrauit nomine proprio, an alieno. Præterea maior eſt ratio irritandi, ſi alieno nomine ſit impetratio, q̃ ſi proprio; quia quandoque admittitur excommunicatus nomine proprio, vt ad defenſionem cauſæ ſuæ, qui non tũ admittitur ad defenſionẽ cauſæ alienæ, vt in ca. poſt ceſſionem. ſ. de proba. vnde ſi non poteſt ſuſcipere defenſionem cauſæ alterius; ergo nec alieno nomine impetrare, per d. l. 3. ſi ſæpi. in integ. reſt. poſtu. Præterea prout dixi. ſ. in princ. huius ſextæ quæſtionis. ſi excommunicatus impetrat reſcriptum ſup inquiſitione, non valet reſcriptum, vt ipſe Arch. tenet hic. Sed vt ſ. dixi, promotor inquiſitionis eſt quodammodo procurator iuriſdictionis publicæ, cuius impetratio ſi non tenet propter excommunicationem: multò minus debet valere impetratio procuratoris priuatæ perſonæ; quia ibi verſatur publica vtilitas. In hac verò quæſtione ſequor opi. Io. Mo. poſt glo. non obſtat. quia delictum procuratoris non debet nocere domino, vt l. 1. §. ſi quis procura. ff. ſi quis ius di. non obtemp. nam ſi dominus ſciuit eum excommunicatum, imputet ſibi, qui talem conſtituit, vt in l. mandari. C. man. Si verò ignorauit, agat contra procur. ſi ex hoc fuerit dãnum paſſus. facit quod no. ſ. de appel. c. ſignificante. ¶ Septimò iuxta prædicta quęro. dixi. ſ. quòd ſi dominus eſt excommunicatus, procur. ipſius non poteſt impetrare, vel agere in iudicio, ſicut nec ipſe dominus: vtrum iſtud habeat locum in omnibus adminiſtratoribus, qui agunt nomine alieno; vt ſi ſit dominus excommunicatus, ipſi adminiſtratores repellantur ab agendo, & impetrando? Iona. An. primò iſtum articulum ſub tiliter examinat in c. conſulti. ſ. de procura. vbi dicit, q̃ quidam ſunt adminiſtratores, qui aſſequuntur exercitium à conſtitutione, vt procura. conſtitutus à prælato, vel priuata perſona: & iſto caſu ſi repellitur prælatus, repellitur conſtitutus ab eo. Quando que procurator, poſtq̃ eſt creatus, non recipit poteſtatem adminiſtrandi à cõſtituente, ſed à canone, vel à lege: vel eſt vicedominus, vel ſyndicus conſtitutus ab vniuerſitate, qui poſtq̃ creati ſunt, recipiunt poteſtatem à canone. c. quoniam in quibuſdam. 89. diſt. & iſto caſu ſubdiſtingue: quia aut conſtituens erat excommunicatus tempore cõſtitutionis: aut excommunicatio poſtea ſuperuenit. Primo caſu non tenet conſtitutio, & per conſequens agere non poterit. In ſecundo tenet, & agere poterit, non obſtante conſtituẽ tis excommunicatione; quia nõ eorum nomine agit, ſed eccleſię, vel vniuerſitatis, quę excõmunicata nõ eſt. 2. q. 3. c. habet. & hoc verum in officiali, & adminiſtratore perpetuo: ſed in temporali videtur diſtinguendum, vtrũ agat nomine ꝓprio, vt coadiutor, & viſitator, qui agunt nomine eccleſiarum non conſtituentium: an verò agat nomine alieno, vt in vicario epiſcopi. Primo caſu excommunicatio principalis non noceret ſibi. Secũdo ſic, vt c. Romana. ſ. eo. lib. de offi. vicar. & no. iſta faciunt, vtrum excommunicato tutore, actor conſtitutus ab eo poſſit agere, vel impetrare: & vtrum excommunicato pupillo, doli capace, vel adulto, poſſit agere tutor, vel curator, vel procurator ad rem ſuam, domino excõmunicato. ſol. col lige ex prædictis no. ſ. & c. conſulti. ¶ Octauò, & vltimò q̃rit Io. An. vtrum procurator excommunicati admittatur ad impetrationem faciendam in caſibus hic expreſsis ex generali mandato dato ad impetrandum, tenet poſt Archi. q̃ requiratur ſpeciale ad hos actus, niſi in tali generali mandato exprimeretur, q̃ omnia poſſet procurator, quę conſtituẽs in perſona ſua poterat, vel tenebatur facere, allegat de dila. c. fin. facit ca. qui ad agendum. de procu. ſ. e. li. Et iſta ſufficiãt, inquantum quæritur de impetratione reſcriptorum ab excõmunicatis prohibita, vel conceſſa: quantùm ad alia excommunicatis prohibita, vel permiſſa recurre ad notata in c. veritatis. de do. & contuma. & c. decernimus. de ſenten. excõmuni. ſ. eod. & c. cum inter. ſ. de exc.

ADDITIO.

a ¶ Reſcriptũ. Adde contra Hoſt. in c. quod ad cõſultationẽ. de re iu. Et pro opinione Petri adde tex. in l. ſed ſi hac. §. patronum. cum gl. de in ius vocan. Io. An. in add. ad Spe. in tit. de cau. poſ. & proprie.

SVMMÆ.

1 *Infinitas euitanda eſt.*

2 *Nomina incluſorum ſub prima citatione debent exprimi ſub clauſula generali.*

3 *Declaratio perſonarum incertarum pertinet ad impetrantem nomina incluſorum, quando citantur ſpecialiter nominati, an in reſcripto debeant declarari.*

CAP II.

CVm in multis. Sunt quatuor dicta, præmittit enim conſtitutionis cauſam. ſecundò ipſam conſtitutionem. Tertiò ipſius conſtitutionis modificationem. Quartò modificationis rationem. Secunda ibi. [prouide] Tertia ibi [quo
1 rũ.] Quarta ibi. [ne locus.] No. † q̃ infinitas a in multis iu
a ris articulis euitatur, quaſi dicat tex. non in omnibus. In quibus autem euitetur, vide hic glo. 2. & alios aliquos in nouella, vbi remittit ad Dy. & Cy. qui parum dicunt. Sed Bar. plenè diſtinguit in l. ſi finita. in prin. ff. de damno infect. quæ diſtinctio hic cadit. ¶ Item no. clauſula generalis, & indefinita relata ad perſonas reſtringitur ad tres, vel quatuor. & quare ita ſtrictè, vide rationẽ in glo. 3. Et quia text. dicit 3. vel 4. in cidenter quæritur, cuius ſit electio. Io. An. dicit, q̃ impetrantis. quod credo verum; quia ad eum verba executiua referũ tur, dum dicit [trahantur.] In alijs diſpoſitionibus (puta vltimis voluntatibus, contractibus, & pœnis alternatiuè conceptis) cuius ſit electio, an debitoris, vel creditoris. dic per
2 Bar. poſt gl. in l. Lucio. ff. de leg. 2. ¶ † Item not. quòd in prima citatione debent exprimi nomina incluſorum ſub clauſula generali. Si ergo fiant tres citationes, ſatis erit hanc expreſſionem factam eſſe in prima, ſecundùm Inn. Hoſt. Fran. & Compo. & dum dicit text. [nomina exprimant] &c. ſupplet gl. cognomina, vel circũlocutiones. Io. An. poſt Fran. dicit, q̃ in odium reſcriptorum circũlocutiones etiam certas ſine nominibus non ſufficeret exprimere: quod dictum ratione caret; quia in odioſiſimis videtur talis locutio indubitata ſufficere, vt l. 3. ff. de lib. & poſthu. † Itẽ q̃ declaratio perſonarũ
3 incertarum in reſcripto pertinet ad impetrantem: ſimiliter declaratio libelli ad actorem, vt l. ſi quis intentione. ff. de iudi. ſecus in declaratione dictorum teſtium, vt in c. in præſentia. de proba. & per hoc, quòd dicit [exprimat] &c. infertur, quòd valet reſcriptum impetratum cõtra perſonas incertas: vtrum idem ſit in libello? videtur, q̃ ſic; quia procedit, nõ ſpecificatis rebus, vel etiam minus clarè: licèt declaratio peti poſſit, vt c. 2. de libe. ob. & l. fi. C. de anna. excep. Et per Inn. in c. certificati. de ſepul. Io. An. dicit hic in no. reſcriptum nõ vitiari propter generalitatem rerum, vel perſonarum, non ſi ctam in fraudem, dummodo in libello ſpecificentur. in renuocatorijs autem dicit ſpecificationem neceſſariam, de dolo & contu. c. 2. & de confir. vti. vel inuti. c. bo næ vbi talis declaratio non poſſet fieri per procuratorem. ¶ Quintò no. q̃ dicit litera [impetrator.] de herede eſſet magis dubiũ, ad quẽ tamen non tranſit declaratio, vel interpretatio verbi ambigui in libello prolati, vt eſt gl. notabilis in l. Pomponius ſcribit ſi frumentum. ff. de rei vend. In iure verò eligendi, an ſuccedat

cedat hȓs, vel posit quis eligere per procuratorem, vide plenè per Bar. in l. si stipulatus fuero. de verb. obli. & in materia canonica in c. quia propter. s̄. de elec. & c. si quis iusto. eo. tit. ỹ. eod. lib. Et adde ad prædicta quod no. Bart. in l. si inter stipulantem. § si Stichum. de verb. obli. vbi dicit, q̄ licèt in electione posit quandoque eligens variare: tamen declarās dubiam voluntatem suam, variare non poterit, vt l. quicquid astringendę. ff. de verb. obli. quod verbum no. ¶ Venio ad gl. & dicta Doc. & quæro primò, vtrum ista constitutio vēdicet sibi locum in rescriptis Episcoporum, & Legatorum, vt ista clausula, & [quidam alij] referatur ad quatuor. gl. [quid de literis] &c. tenet, q̄ non. in nouella distinguit; q̄ aut præiudicatur solum concedenti literas: & complectitur vltra quatuor. Aut alij præiudicatur: & restringitur ad 4. & sic habebit hæc Decre. locum in literis Legatorum, non in literis Episcoporum, secundùm eum. de hoc in Spe. de cita. §. 1. ver. quid in literis Legati. ¶ Secundò quæro de intellectu huius clausulę [& quidam alij.] Circa quam est sciendum, q̄ quandoque dicta clausula refertur ad personas, vt in isto c. quandoque ad res: quandoque apponitur in rescriptis: quandoque in alijs dispositionibus, puta procuratoribus, & similibus. ¶ Primo casu quando posita in rescriptis refertur ad p̄sonas. aut in rescriptis Episcoporum: & vltra quatuor cōplectitur, vt prædixi. ratio; quia citò potest haberi recursus: & etiam quia largius contra Episcopos interpretamur eorū rescripta. s̄. de consue. c. cum dilectus. Aut ponitur in literis Papæ, vel Legatorum: & complectitur quatuor, & nō vltra: nisi quando conueniretur super re indiuisibili: vel quādo ali qui venirent pro suo interesse ex trāsuerso, agēdo, vel defendendo, vt in gl. [olim] &c. vbi Io. An. Inno. ponit exemplum in Episcopo conuento vt vno de quatuor super habitatione. Et aduerte quia rescriptum bene trahitur ad istos, quorum interest, licèt non fuerint nominati in rescripto, agendo, vel defendēdo, vt dicit gl. & hoc procedit ex dispositione iuris. Ex prorogatione verò hominis ad personas non expressas in rescripto non trahitur, etiam de expresso consensu, vt c. P. & G. de offi. deleg. Sed vtrum si impetrans rescriptum cedit Titio iura sua, potuit Titius agere vigore rescripti: & vtrum ex presse posit ius competens ex rescripto cedi vnà cum actione competenti? Sentit hic Io. An. q̄ ius vni competens ex rescripto non posit cedi, etiam cum ipsa actione principali. ita no. in c. quia nonnulli. s̄. eod. super verbo. [per eaſdem] Et intellige quatuor, non maiores expresso: sed similes in minore, vt s̄. de rescrip. c. sedes. & ibi no. qualiter consideratur ista similitudo, & æqualitas, an respectu diuitiarum, an secundum nobilitatem dignitatis, vel potentiæ: dic vt ibi. & facit quod no. in l. si fugitiui. C. de ser. fug. vtrùm autem comprehendat fœminas, Io. An. tenet, q̄ sic, & allegat Vin. qui tenet contrarium in c. significauit. s̄. eod. & remittit ad Spe. de rescriptis. §. fi. post princ. versi. sed quęritur vtrum. & quod ibi per eum. ¶ Secundo casu, quando ista clausula refertur ad res. puta cōmitto causam super summa cētum lib. & super alijs rebus: tunc ista clausula non restringitur, nec ad numerū rerū, nec ad earum qualitatem, vt l. si pariter. ff. de lib. causa. poterit tamen reus petere, vt actor declaret, super quibus rebus agere velit, secundùm Host. qui remittit ad summam. eo. tit. §. qđ continet ius commune. ver. non solum. rationem differentiæ, quare magis restringitur in personis, quàm in rebus, colligo ex dicta l. quidam æstimauerunt. ff. si cer. pet. & hæc vera, q̄n dicta clausula ponitur in rescriptis: quando verò ponitur in alijs dispositionibus (puta constituo procu. Titium cōtrà Petrum debitorem in centum, & contra alios, qui mihi in alijs tenerentur) adhuc non restringitur ad personas, nec ad earū qualitates, sed complectitur generaliter omnes, vt verba sonant, vt no. in c. sedes. s̄. eo. vide tū quod circa hoc glo. subtiliter no. in Cle. 2. de procu. super ver. grauiora. ¶ Tertiò quæro. hic loquitur de clausula, [& quidam alij] quid si clausula ponatur per alia verba, q̄ ista, puta cites omnes, quos talis nominauerit: vel illos, qui tali eōtradixerint: vel oēs, qui molestabunt eum super re. Io. An. in nouella ponit opin. dic, vt in ea. vbi etiam tangitur, quid iuris in illa clausula. [quicqd post iter arreptum] &c. & in forma [ea, quæ de bonis.] & in illa [nonnulli iniquitatis filij.] per istas enim tres vltimas vltra. 4. conueniri poterunt, secundùm eum. ¶ Quartò quęro de practica citationis, & expressionis istorum quatuor inclusorum sub clausula generali [quidam alij.] de hoc in glo. pe. & quod super ea no. Io. An. Primò vtrū sufficiat expressio, si ue declaratio in actis, licèt non in citatorio. † Secundò vtrū, quando citantur specialiter nominati in rescripto, debeant declarari nomina inclusorum. Tertiò quid iuris, si non fuerint declarata. Quartò vtrùm in citatiōe vnius ex declaratis, debeant declarari, & exprimi aliorum nomina. Quintò vtrū declarator possit mutare: vel si vnum expressit, & alterū conuenit, vtrū valeat iudiciū, si exceptio non opponitur? ¶ Quantùm ad primum glo. ponit vnam opi. Inn. aliam Host. & Bar. vnam videlicet, q̄ sufficit, q̄ in actis specificentur. hanc tenēt Io. An. Archi. & Host. fatetur hoc esse de mente, & sufficere videtur scriptura tabellionis; quia pro ea præsumitur, de p̄scrip. c. ad audientiam. sufficit enim seruare mentem legis, etiam offendendo verba, vt l. scrire oportet. de excus. tu. ad quod vide etiam no. in c. si postquā. ỹ. eo. li. de elec. ¶ Ad secundum dubium respondit, q̄ dicta expressio fieri potest in citatione, quę fit de expressis in rescripto. ¶ Circa hoc incidenter quęrit, vtrùm expressus in rescripto citatus sine expressione aliorum possit excipere, q̄ conueniendi per clausulam non fuerunt expressi. tenet Ioā. An. q̄ non, si impetrans dicit se nolle alios vigore dictæ clausulæ conuenire. Aduerte, sentit enim ex hoc Ioā. An. q̄ per citationem expressi in rescripto clausula [quidam alij] non perdit vires, quin sub ea inclusi possint postea citari: sed citatio expressi non teneat, nisi impetrans dixerit se nolle alios conuenire. Ego credo, q̄ valeat citatio de expresso: licèt in citatione eius non sint alij inclusi sub clausula declarati. tex. enim iste exigit expressionem inclusorum sub clausula in prima citatione fienda de ipsis inclusis. ibi [quorum nomina in primo citatorio]. s. eorūdem inclusorum. s. vt sic referatur ad totum tex. qui nihil constituit de expressis: sed totus debet intelligi de exclusis. pro isto intellectu facit ratio sequens [ne locus] &c. quæ refertur ad illos inclusos, &c. in eorum citatorio exprimendos. nā circa expressos non cadit variatio, contra quā prouidet tex. Si ergo in primo citatorio de eis fiendo exprimo vnum, vel duos, & non alios, quò ad eos rescriptum perdit vires, vt sentit glo. illorum, & c. circa fin. Item quò ad nominatum in rescripto expresio aliorum in sua citatione: formam igit hic traditam de inclusis intelligo: qua omissa, quò ad ipsos clausula perdit vires: sed tenere debet citatio de inclusis in tali citatorio declaratis. Ista scribo titubās; quia Io. An. velut alius sic pertransit cum glo. ¶ Quintò quæro post glo. fi. si vigore literarum Apostolicarum generalium [ad prębendas, quas duxerit acceptandas] &c. quis acceptauerit aliquod beneficium, quod de iure non poterat, an poterit aliud acceptare? arguit, q̄ non, & demum remittit. Host. dicit, q̄ si acceptatio non tenuit, variare potest: aliàs secus. ff. de opt. & leg. l. 2. §. 1. & 2. Incidenter circa hoc reuocat in dubium Io. An. Vtrū super hoc. s. quòd acceptatio non valuerit, debet expectare sniam, qua declaretur acceptatio nulla? videtur quòd sit necessaria, sicut emptori, à quo res euincitur: nam aliàs sine sententia componendo, vel compromittendo non habet recursum de euictione, vt l. si demum. §. si compromisero. ff. de euict. cōtrarium tenet ipse, & aliud in emptore, quàm in isto casu, in quo commendandus est, qui sniam non expectat, sed bonam fidem agnoscit, vt in c. si beneficia. de præben. ỹ. eo. lib. Similis est quæstio in compromissore, siue executore, qui prouidit in vna ecclesia, & aliqua ratione non fuit sortita effectum sua prouisio: an poterit in alia prouidere? videtur, q̄ non; quia functus est officio suo, vt l. si proponis. C. quomodo, & quando iud. Inno. dixit, q̄ ante receptionem potest variare re integra, postquàm verò receptus est, subdistingue, vtrùm tenuit: & non potest prouidere in alia ecclesia, quantuncunque de facto molestetur. Aut nō tenuit: & tunc potest, de quo per eum. s̄. de of. deleg. c. in literis, & ista faciunt, quando duo permutant sua beneficia, ab vno quorum euincitur beneficium permutatum, an posit ad suū habere recursum. Dic, vt s̄. de præben. c. inter cetera. In alia materia si cui non completur contractus incommutabiliter, vtrum posit redire ad veterem actionem, vel ad quid agere debeat: dic, vt s̄. de elect. c. cum inter. & in l. cum mota. C. de transſ. Faciunt etiam prædicta ad quæstionē de illo, cui data est potestas eligendi: an posit alium eligere, si electio prima non fuit fortita effectum; vel quia non tenuit; vel quia voluit, & morte præuentus non potuit acceptare. Dic vt not. in c. si electio. & c. si compromissarius. de elect. ỹ. eo. & p Dy. in l. serui electione. de leg. 1. & per Cy. in l. post aditam. C. de impube. & alijs substi.

S V M M Æ.

1 *Processus aliquando est nullus, & tamen sit expensarū cōdēnatio.*
2 *Officium iudicis mercenarium aliquando durat, finita instantia cau se principalis.*
3 *Habens debitorem obnoxiū ex pluribus causis, an coram diuersis iudicibus eum trahere possit.*
4 *Actor an possit reconuenire reum coram diuersis ordinarijs.*
5 *Actiones dupliciter diuiduntur.*
6 *Iudicium diuersum contra formam huius ca. an valeat, si non fuerit exceptum.*

CAP. III.

DIspendia. Diuiditur in duas. In prima ponitur cōstitutionis cā. In secunda constitutio, ibi. [decernimus.] hæc secunda duo facit. Primò, puidet de actore, & contrafacienti triplicē pœnā imponit. Secundò de reo, in quo vnū casum excipiens pœnam prædictam repetit, ibi [reus quoq;.] Nota quia ad iu dicem spectat dispendia litium omni industria coarctare. & hoc est, quod dicit tex. q̄ boni prætoris est dirimere lites, vt l. quidam estimauerunt. ff. si cer. pet. super prosecutione igitur litis iudicis officium est latissimum, vt in l. properādum. in prin. C. de iud. & ad hoc vide quod no. Inn. s̄. de test. c. vltra tertiam. & c. post electionem. de concess. præb. Item q̄ plures qōnes inter eosdem debent coram eisdem iudicibus agitari, & in reo, ne posit actorem coram alio iudice trahere, prouisum est. C. de sen. & interlo. om. iu. Auth. cōsequenter. in actore verò, q̄ non posset trahere reum coram diuersis iudicibus super diuersis actibus, non erat prouisum, nisi in certis casibus, vt in petitorio, & possessorio, per l. nulli. C. de iudi. & in alijs, de quibus in l. 1. & 2. ff. de quibus re. apud eundem iudi. ea. Iure verò canonico est prouisum hic. & s̄. eo. c. fi. quæ capitula loquuntur in diuersis delegatis: an idem in ordinarijs. ỹ. subdam. Et aduerte, q̄ iste tex. debet intelligi non solū in delegatis à Papa, sed etiam in delegatis ab alio ordinario inferiore, vt no. Spec. in tit. de rescrip. præsenta. §. fi. ver. item q̄ ad diuersos. & ibi vide alias quęstiones ad materiam, secūdùm Io. An. Item no. pœnam impetrantis contra eundem literas ad diuersos iudices super pluribus actionibus, & multò magis si super eadem re. nam alibi dicit lex, q̄ si quis reū traxerit coram alio iudice super re in vno iudicio iam deducta, perdit causam, vt est casus notabilis in l. fi. in fin. C. de asser. tol. Qđ tamen est speciale fauore libertatis, vt no. Bar. s̄. e. c. ex tenore. & Io. An. in d. c. si super in gl. planum. In alijs verò causis dic, vt no. Inn. s̄. de consti. c. cum tu. & c. si duob. de appel. & vtrobique de ista exceptione litis pendentiæ. & p Bar. de eadem quò ad causas criminales, in l. 1. ff. de sepul. viola.

1 ¶ † Item no. in versi. aliàs. quòd quandoq; processus est nullus, & tamen in eo fit condemnatio expensarum. Incidenter quæro. detecta nullitate processus propter defectum carētiæ iurisdictionis, quis facit istam condemnationem expen. Nun quid iudex impetratus? videtur q̄ non; quia detegit non valere quod fecit. dic contra; quia fuit competens super isto articulo, licèt non super causa principali, & hoc no. Ioan. An. post Bar. s̄. c. fi. & est tex. in Cle. 1. in fi. ỹ. eo. & est vtile hoc scire, etiam qñ iudex est competens: sed non potest super principali procedere; quia instantia est perempta. An super præteritis expensis factis in illa instātia posit pronunciare in cā principali? dic per Cy. in l. properādum. §. fi. C. de iudi. in cā appellationis videtur tex. q̄ etiam deserta appellatione, posfit fieri condemnatio expen. vt in c. ex parte. S. s̄. eod. & in c. cum olim propter. de priuile. Ex quibus infero, q̄ est dare ca
2 sus, in quibus durat officium † iudicis mercenarium, finita instantia principalis causæ, contra reg. l. 4. C. de posi. ad quod vide no. in l. non vtique. & l. item si verberatum. ff. de rei vēdi. Et aduerte, q̄ tex. iste loquitur in condemnatione expē. Vtrū autem hoc casu veniat refectio damnorum? glo. super verbo [expensis] dicit, q̄ sic: quæ autem sit differentia inter dāna, & expensas, est tex. in c. in nostra. de iniur. & hoc verum. s. q̄ damnorum habetur ratio hic, & vbicunq; petuntur propter temerariam tractionem ad iudicium, vt l. eum qui temere. ff. de iud. Si verò petātur ratione victorię, sentit gl. q̄ habeatur ratio expen. non damnorum, vt l. 1. in fi. ff. de alie. iud. de quo per Cy. in l. sancimus. ff. de iudi. Si verò expensæ petantur ratione victoriæ, vtrum veniant tunc damna? glo. notabilis sentit, q̄ non. in l. 1. in fi. ff. de alie. iudi. mu. cā fa. de quo per Cy. in l. sancimus. C. de iudi. & plenius dixi in repe. c. finem litib'. de do. & cōtu. ¶ Expeditis notabilibus restāt etiā multa spar sim hic notata per Io. An. quæ ad tres quæstiones ordinatè redigam. Prima enim de quibus iudicibus diuersis loquitur tex. iste. Secundò de quibus actionibus. Tertiò, si ista exceptio nō fuerit opposita, an valeat snia, & processus. Quātùm
3 ad primam de iudicibus dic: cum quæritur, vtrum habēs † debitorem suum obnoxium ex vna, vel pluribus causis, siue actiōibus, an posit eum trahere coram diuersis iudicibus? Sic distingue. Aut vult eum sic trahere super vna causa: & nō potest, obstante exceptione litis pendentiæ, vt dixi & remisi supra in 3. not. Aut vult eum sic trahere coram diuersis iudicibus, & corā vnoquoq; sup diuersis actionib. siue reb' agere. Et tunc aut coram diuersis ordinarijs: aut coram diuersis delegatis: aut coram vno delegato, & vno ordinario: aut coram iudice principalis causæ, & coram iudice appellationis: aut coram ordinario, siue delegato, & coram conseruatore, siue executore. omnibus enim istis membris dubitari potest, an vendicet sibi locum prouisio huius. c. Primo ergo casu, cū coram diuersis ordinarijs. pone exemplum in scholari ex pluribus causis mihi obligato, qui habet tres iudices ordinarios, vt in Aut. habita. C. ne fi. pro pa. an coram vno quoq; potero ipsum trahere super vna causa? Ber. tenet, q̄ non posse: sicut nec coram diuersis delegatis, vt hic. Idem Io. Mo. Archi. contra, vt refert hic Io. An. super glo. [quid si coram] qui remittit ad id, quod ipse no. super glo. quinta. vbi dicit in simili. q. q̄ propter identitatem rationis, quæ hic ponitur, de dispendijs litis vitandis. & per id, quod habetur in d. c. fi. ibi [cōmodius] &c. habet locum quod hic dicitur, vt coram eodem de omnibus sit agendum: non tamen habeat locum pœna hui' c. vltra casum suum, arg. c. in pœnis. ỹ. de reg. iur. dubia est mihi ista decisio propter id, quod ỹ. dicam post eum in delegato, & ordinario. Secundo casu principali, quando vult trahere coram diuersis delegatis, & non potest, vt in isto text. siue sint delegati Papæ, siue ordinariorum, vt dixi in 3. no. & intellige, q̄ non potest, durante iudicio coram altero ex iudicibus per diuersas literas impetratas. eo verò finito, an posit alijs vti. Ber. tenet, q̄ non. Alij contra, vt Vin. Host. & Spec. Archi.

Archi. dicit, q opi. Ber. fortè eſt vera, cum tempore impetrationis omnes quæſtiones erant exortæ: aliàs ſit vera opi. contraria. eſſet oīm abſurdum, q ſi impetraui iudicem contra te, alium, quàm ipſum, perpetuò impetrare non poſsim; quia ex hoc videretur talis inter nos ordinarius. certè de impetratione alterius, prima lite finita, non credo dubium. Sed ſi pendẽte lite coram certis iudicibus impetratis, ſuper alia lite alij impetrarentur: an prima lite finita, valebunt iſte literæ ſecũdæ: vel erunt nullæ eo ipſo quòd impetratæ ſunt lite pendẽte? gl. quę incipit [cum effectu] ſentit, q vſus plurium literarum impetratarum ad diuerſos eodem tempore reddat proceſsũ nullum, non ipſa impetratio. Idem Comp. poſt Ioan. Mo. & Frã. & pro hoc dixit Gul. de reſcrip. præſenta. §. fi. ver. quid, ſi ſuper. q impetrans duo reſcripta ad diuerſos contra eundem ſuper duabus perſonalibus, ſi ſolùm vſus eſt vna, illa finita poterit vti alia. Hoſt. contra, qui dicit hanc pœnam locum habere ex ſola impetratione, etiam ſi reum non traxerjt, dummodo de illa conſtare poſsit. s̃. eo. c. ex tenore. Idem Arch. Ioan. An. prædicta ſic recitans, nil firmat: ſed pro iſta opi. Hoſt. & Arch. allego tex. in l. 3. in prin. ff. quod quiſq; iur. vbi contra impetrantem ius iniquum habet locum illa pœna, ſiue vſus fuerit, ſiue non. In contrarium tamen facit ratio, & mens huius. c. 1. & c. vl. s̃. eo. quæ intendunt coercere actorẽ, ne trahat reum coram diuerſis iudicibus eodem tempore. nam diuerſo tempore quare non poſsit coram alio, ſicut coram illo, nõ eſt dare rationem. Conſiderata mente horum textuum teneo cum Spe. & alijs, & pręſertim quia & Hoſt. tenet alibi, q ex reſcripto impetrato nullum ius oritur aduerſario, antequàm contra eum fuerit facta præſentatio, vt ipſe tenet contra Inn. in c. ex conqueſtione. de reſti. ſpo. & tex. hic ſonat, q cũ eodem tempore mouere voluerit quæſtionẽ, ad eoſdem iudices impetrare vrgeatur. Et abſurdum eſſet intelligere verbum [voluerit] ſ. quandocunque; quia ſic ſemel impetratus eſſet neceſſariò adeundus perpetuo. quod eſſet abſurdum: & hoc de ſecundo membro, quando coram diuerſis delegatis.

¶ Tertium membrum eſt, quando coram ordinario, & corã delegatis vult quis diuerſis perſonalibus agere actionib. Ber. tenet, q habeat locum quod dicitur in hoc c. & c. fi. s̃. eo. vbi hoc tenet in glo. ſecus. nam ſi hoc non licet reo. ſ. coram alio ordinario reconuenire actorem, q̃ ſub illo, coram quo cõuenitur, vt in Auth. & cõſequenter. C. de ſent. multò minus debet licere actori, vt ff. de reg. iur. l. fauorabiliores. Sed Inn. &
4 Comp. tenent, q actor† poteſt reconuenire reum coram diuerſis ordinarijs, licèt Io. Mo. contra, vt dixi in primo membro. & idem dicit in iſto §. quòd poſsit corã vno ordinario, & alio delegato ſuper realibus, & perſonalibus; quia ſi aliud diceremus, per impetrationem vnius iudicis præiudicaretur nimis ordinariæ poteſtati, ſi non poſſet reus in alia cã ab impetrante trahi, contra c. vt debitus. de appell. & ſequereť abſurdum, q ſuper cauſa non commiſſa non haberet iſte iudicem, ſub quo poſſet debitorem conuenire; quia non corã illo delegato alterius cauſæ; non iſtius; non coram ordinario. & ſic impediretur proſecutio iuris ſui. Non ob. reg. fauorabiliores. quia loquitur reſpectu deciſionis litis, non reſpectu ordinationis iudicij, in quo ſibi eſt minus fauendum, iuxta not. in l. de die. ff. qui ſatiſda. cog. Præterea reus debet magis aſtringi ſub eodem litigare; quia præſumitur, q maliciosè velit ad alium trahere, tanq̃ volens prouocatus vlciſci, ſecundũ Io. An. quod bene probat l. ſi idem cum eodem. ff. de iuriſd. om. iud. quæ rationes inferunt contra id, quod in primo mẽbro dixi. ſ. q cogatur actor ſuper omnibus perſonalibus agere coram eodem ordinario: licèt poſſet coram diuerſis, vt dixi ibi. ¶ Quartum membrum eſt, quando pendente cã appellationis coram vno iudice impetrato, volo alium impetrare in diuerſa cauſa contra eundem. & tenet Io. An. q posſim. & intelligit iſtum tex. dum dicit [quæſtiones.] ſ. principales. Idem Inn. & Cõpo. quod confirmat Io. Mo. ratione, nã ſi eſt appellatum ab interlocutoria, incertum eſt pendente illo articulo, an debeat remanere iudex in cauſa principali. nã qñque remanet, qñq; non, iuxta not. in c. vt debitus. de ap. Hac igitur dubietate pendente, non debet ad eum impetrari ſimiliter ſi cognoſcit de appell. à diffinitiua; quia non directè de principali: ſed an bene, an malè fuerit appellatum, vt l. eos. C. de app. & ita tenet Io. An. ſuper ver. quæſtiones. & etiã ſuper verbo [ad diuerſos.] ¶ Quintum membrum eſt, cũ impetro vnum conſeruatorem contra vnum: vel vnum executorem, & contra eundem alium ſuper alia cã, tenet etiam, q poſsim, nec habet locum iſtud. c. rõ; quia conſeruatores non habẽt iudiciariam cognitionem: niſi oriatur ex perſona aduerſarij conuenti aliqua exceptio, iuxta no. per Ioã. An. in c. 1. ſuper verbo, nec ad alia. de offi. deleg. ī. eo. lib. Ex iſtis ḡnque membris apparet, qñ locum habeat, & qñ non, quod in hoc c. dicitur de eodem iudice adeundo ſuper pluribus quæſtio. ab eodem, & contra eundem. Diuerſi verò litigantes cõtra eundem de eadem re an debeant adire eundem iudicem, vel poſsint adire diuerſos, vel competentes, prouiſum eſt iure veteri Digeſt. ff. de qui. re. apud eum. iud. l. 1. facit. l. iam tamen §. fi. ff. iud. ſol. ¶ Secundò principaliter quæro; quia tex. dicit [plures perſonales] &c. vtrùm habeat locum in realibus

5 † Et præmitte, quòd ſumma diuiſio actionum in duo genera diuiditur, in perſonales, a & reales, Inſti. de ac. §. oīm. vbi plenè dicitur, vnde oriantur. ad propoſitum ergo ſi volo vnũ conuenire ſuper diuerſis rebus rei vendicatione, vtrùm poſsim ad diuerſos iudices impetrare, vel aſtringar ad eoſdem? vt dicitur in hoc. c. gl. magna, quę incipit [quaſi ſecus] ſentit, q poſsim, nec habeat locum prouiſio huius c. quod loquitur in perſonalibus, vt ex tex. patet. Io. An. in nouella recitat opiniones Io. Mo. & Arch. qui dicunt, q vbi res, de quib. agitur, ſunt in eodem territorio, ex æquitate huius. c. eſt dicẽdũ idem in realibus, quod hic dicitur in perſonalibus: vt ſicut ibi eſſet vnus ordinarius, qui cognoſceret de omnibus, ita ſit vnus delegatus. mens enim & ratio huius c. tendit ad tollendum diſpendia litium. quę ratio ſi ceſſaret etiam in realibus, ceſſaret etiam prouiſio huius c. diſpendia. puta habeo de bitorem obligatum hic Bon. in centum, & in Anglia in mille diuerſis perſonalibus actionibus. certè potero vbique impetrare propter difficultatem productionis teſtium coram vno delegato in altero ex prædictis locis. & ita tenet hic Hoſt. vbi ſe remittit ad ſummam, eo. ti. §. cui prę iudicet. ſub §. vbi aũt. ver. quod ſi idem. Io. An. circa quæſtionem prædictã de actionibus realibus fatetur, quòd in rebus, vbi eſt eadem æquitas, hæc cõſtõ eſt ſeruanda: ſed negat pœnam, de qua hic loquitur, locum habere, ſi iſta conſtõ non ſeruatur. & vide etiam per eum hic, & in c. fi. s̃. eo. ſuper glo. [& in realibus] ergo diſtingue. aut res ſunt in eodem territorio: & iſta cõſtitutio eſt ſeruanda. aut in diuerſis: & tunc ad diuerſos poterit impetrare: nec tamen erit locus huic queſtioni in realibus, & ita ibi refert. ¶ Tertiò principaliter quæro, vtrum ſi non fuit exceptum, valeat iudicium diuerſum contra formam huius. c. gl. q̃ incipit [in hoc ampliauit] ponit opi. vna eſt, q valeat, quã vt refert Io. An. in nouella, ſequitur Comp. s̃. eo. c. ſuper literis. & Io. Mo. qui tamen ſubdunt, q æquius eſt, q valeat ſententia, & proceſſus. ſ. fauore rei, pro quo eſt inductum principium huius queſtionis, & in odium impetrantis, arg. l. nec eo minus. C. de procur. & hoc tenet Fran. in reo præſente, & tacẽte. Hoſt. & Arch. contra; quia literæ, quæ non valent (vt dicit iſte tex.) non poſſunt conſenſu partium validari, c. ſignificantibus. de offi. deleg. Tunc enim actus inualidus roboratur cõſenſu, qñ ſolemnitas, ſiue forma eſt inducta principaliter pp commodum priuatorum: ſecus ſi propter publicam vtilitatẽ, vt in c. ſi diligenti. de foro comp. vide etiam ad hoc, quod no. Bar. in l. 1. ff. de leg. 3. Inn. tamen dicit, q literæ cõtra iſtud. c. impetratę poſſunt ratificari per expreſſum cõſenſum: ſed nõ per patientiam, & taciturnitatem; quia patientia talis nõ inducit

ducit prorogationẽ iuriſdictionis. Pati. n. magis vī pp reuerẽtiã, vel timorẽ, q̃ velit in eũ aliquod ius cõferre. ſubdit tñ, q graue eſſet hic defendere. ſ. q hoc poſſet fieri expreſsè, nõ tacitè, pro hoc vide, q idẽ no. in c. cũ cãm. de teſti. & in Spe. de cõp. iu. adi. §. 1. ver. quid ſi duo. Omiſi vnã oppo. quã elice ex gl. ſed ſi reus &c. vī. n. vt dicit glo. iſta cõſtitutio dãnoſa actori, ſi reus à iudice appellauerit ſup vna actione: nã tãq̃ ſibi ſuſpectus nõ poterit ſuper alijs procedere, vt s̃. de ap. c. ad hæc. Sol. vt ī gl. Vtrùm autem hoc ſit verũ. ſ. q ſola appellatio nis interiectio reddat iudicem à quo probabiliter ſuſpectum in alijs cauſis? habes hic, q non, in iam motis. In mouendis verò dic vt in d. c. ad hoc. per Io. An. qui hic dicit, q iudex impetratus ſuper vna perſonali, in cã appellatiõis cognoſcet de alijs motis coram iudice à quo rõne connexitatis. s̃. de cõſti. c. translato. ſicut de reconuentione ipſe no. de mu. pet. c. 1. in gl. reconuentio. ver. coram iudice. ¶ Vltimò no. vnum verbũ nouellæ, q ſi cã ſimpliciter eſt commiſſa inter aliquos, & actum eſt criminaliter, lite finita agi poterit ciuiliter ex eadem cauſa corã eiſdem iudicibus. quod intellige in caſu, quo ſententia lata in criminali non præiudicet in ciuili, quod qñ ſit, no. Cy. in l. 1. C. qñ ciuilis ac. in 3. q. & vide in Spec. tit. 1. §. 1. ver. quid ſi princeps. Item quid iuris, ſi actor plures impetrauerit, & diuerſos contra hanc cõſtitutionem: ſed omnes committũt vni? vide in Spe. de reſcrip. pñta. §. fi. ver. qd ſi in his.

ADDITIO.

a ¶ In perſonales. Adde D. Iaſ. in rub. de act. Inſt. & quòd actio realiter datur cuilibet ſucceſſori, etiam ſingulari, vide leg. 2. C. de petit. here. & l. 1. C. communia de leg. Bald. in l. ſi abducta. C. de fur. & in quo loco ſit intenta nda. Bald. in l. cum longi. C. de præſcrip. long. tempo. & de actionibus perſonalibus vide Doct. & maximè Albe. de Roſa. in l. quis ergo caſus. ff. de pecu. & in l. ſi. §. ſi. de cõtrahẽ. emp. l. 1. §. ſi heres. ff. ad ſen. cõſ. Treb.

SVMMAE.

1 *Reus durante iudicio, non poteſt contra actorem impetrare alium iudicem.*
2 *Facultas reconueniẽdi à ſummo Pontifice eſt beneficiũ reo cõceſſum.*
3 *Iudices delegati à ſede Apoſtolica poſſint tanquã ſuſpecti recuſari.*
4 *Reus conueniendo dicitur experiri.*
5 *Iudicium dicitur habere longas moras.*
6 *Reus aliquando reconuenit actorem ſuper eo, de quo iudex cognoſcere non poterat, niſi parte volente.*
7 *Accuſans criminaliter, interim ciuiliter reconueniri non poteſt.*
8 *Reconuentio an habeat locum in cauſa appellationis.*
9 *Reconuentio an habeat locum coram arbitro.*
10 *Reconuentio coram iudice delegato eſt à iure inducta.*

§. Reus quoq;. Prouiſum eſt. s̃. de actore, qui cogitur contra eundem ſuper pluribus actionibus ad eundem iudicem literas impetrare: nunc prouidet circa reum, vt cogatur litigare coram iudice impetrato ab actore. ¶ No. ibi [iudicio contra ipſum] q

1 eodem durante iudicio, reus † non poteſt contra actorem alium iudicem impetrare: ſed de iure ſuo debet experiri coram iudice impetrato ab ipſo actore: vſque autem ad quod tempus dicatur durare iudicium, quò ad hoc, eſt gloſſ. notabilis in cap. 1. de mu. peti. finito verò iudicio, poteſt reus conuenire actorem per alias literas, etiam pendente primo iudicio impetratas, vt not. Ioan. Andr. in cap. paſtoralis. in gloſſ. ſi ſuper. in fin. & vide in Specul. de reconuen. §. 1. verb. quid ſi ipſe. ¶ Item not. text. dum dicit [obnoxium] ſic indiſtinctè. Ex quo dicunt quidam, quòd quandocunq; iſta obligatio ſuperuenerit, etiam pendente iudicio, habet locum quod hic dī. Non ob. q non eſſet obnoxius tempore impetrati reſcripti, ar. l. oīm. ff. de procu. vbi procurator agens tenet in cã reconuentionis dũm defendere ſup rõnib. poſtea exortis: multò magis ipſe dñs tenet ſuper talib. ſe defendere. Damaſus. q. 12. tenet contrarium; quia in reſcriptis reſpicimus tps datæ, vt s̃. c. eã te. ad hoc. ff. de dã. inf. l. dãni. §. ſi is. & hoc tenet Io. An. fateť tñ, q ſi eſſet actũ, & nõ excepтũ, valeret pceſſus, & ſnia, vt l. ſi rẽ. §. fin. ff. de pi. act. & in c. Abbate ſanè. de reg. iur. quæ iura loquunť, cum agitur coram ordinario, licèt ſine actione. Item loquuntur in iure ſuperueniente ex cauſa de præterito, qõ prędcedens loquitur, cum ex cã poſt reſcriptum exorta, quæ non includebatur ſuper reſcripto. q ergo omiſsio exceptionis faciat eã includi, nõ hẽt rõnẽ: niſi dicas, q prorogatio, quæ ex taciturnitate oritur, operetur hoc: qđ non credo, vt dixi. s̃. in 2. q. in prin. ¶ Iteť no. q procedit libellus gñalis, dum dicit [obnoxium dixerit] concor. l. ſi ex multis. C. de ann. excep. poteſt tñ peti declaratio generalitatis, niſi cauſetur ab aduerſario, vt l. 1. §. quod autem. ff. quorum le. & no. Inn. in c. conſti. de reſtit. in integr. Quid ergo ſi petita non fuerit, & ex facto narrato in libello oriantur diuerſæ actiones, habentes diuerſam naturam, ſecũdùm quã hẽbit iudex ferre ſniam? vide notabiliter per Inn. in c. cum dilecť. de
2 or. co. & per Cy. in l. edita. C. de eden. ¶ † Item no. q facultas reconueniendi à Papa eſt beneficium reo conceſſum: & conſtitit in hoc beneficium; quia vbi de iure deberet qõ actoris prius ventilari, & decidi, per l. qui prior. ff. de iudi. bñficio reconuentionis cõſequeť, vt ſua qõ terminetur, & ventiletur ſi mul cum alia prius mota, vt d. c. cum dilectus. de ord. cog. Ex hoc infertur, q reus põt huic beneficio expreſsè, & tacitè renunciare: quod patet; quia talis ordinis peruerſio non reddit iudicium nullum, vt l. 1. §. fi. ff. quæ ſnīæ ſine ap. re. quod etiã ex eo contingit; quia licèt peruerſio ordinis vnius cauſæ ad ſe ipſam reddat iudiciũ nullum: ſecus eſt vnius cãæ ad alteram, vt
3 l. 1. C. de ap. ¶ † Item, q iudices delegati à ſede Apoſtolica poſſunt tanq̃ ſuſpecti, recuſari: vtrum aũt añ recuſationẽ, & poſt poſsint ſubdelegare, plenè no. in c. iudex. de of. dele. ī. e. li. Dubium facit; quia ſuſpicio eſt vitium perſonale, non cognoſcens dignitatem; ideò eps cognoſcit de ſuſpicione oppoſita contra eius vicarium: ſed non de appellatione pp identitatem tribunalis, vt in c. ſi contra vnum. ī. de offi. dele. Vtrum autem valeat quod fieret à iudice poſt recuſatioooem propoſitam. Inn. dicit, q non meminit ſe legiſſe, q non teneat proceſſus delegati, & etiam ordinarij recuſati, niſi ab eo appelletur: vel alio modo legitimo cauſa eximatur à ſua iuriſdictione. Contrarium tenet Hoſt. vt no. in ſumma. de offi. deleg. ſub §. nec illud. ver. quid ſit effectus. idem cõſuluit Bar. per l. 1. C. ſi quacunq; prædi. pot. vbi allegans ſuſpicionem hoc ipſo exi mitur à iuriſdictione iudicis, & per conſequens non valet qđ agit. de hoc in Spe. de recu. §. qualiter. ver. ſed quis cognoſcet.
4 & per Ioan. And. poſt Innoc. de appella. c. cum ſpãli. ¶ † Iteť no. q reus reconueniendo dicitur experiri, & ſic cenſetur actor: vnde excommunicatus, qui repellitur ab agendo, repellitur à reconueniendo, vt in c. cum inter priorem. de ex. ¶ Iteť no. tex. dum dicit [maluerit.] innuit enim, quòd iſta impetratio non ſit reo neceſſaria; quia beneficio reconuentionis poteſt ius ſuum deducere coram iudice delegato, coram quo trahitur, vt in c. 2. de mu. peti. & per hoc non approbo, quod no. Io. An. ſub dubio fortè, in d. c. 1. vbi dicit, quòd coram iudice delegato non habet locum reconuentio poſt lit. conteſt. ſine nouis literis. de quo latius. ī. ſubdã. ¶ Item no. quòd eadem eſt pœna actoris, & rei, aliter impetrantium, quàm hic dicatur. & loquitur tex. quando coram iudice delegato Papę vult etiã conuenire quis. qđ nõ põt, vt hic dicitur. Si verò corã ordinario reus deduceret ius ſuum, an valeat iudiciũ? dic, q ſic, vt dixi. s̃. in prin. c. in actore. ¶ Quæro extra gl. & Doc. nos habemus ius antiquum Digeſt. ius Codicis, ius Auth. & ius iſtud nouiſsimum, & omnia tractant de iſta reconuentione permiſſa coram iudice, aliàs non competente in dicta cauſa. quid ergo differt vnum ius ab alio? Reſpon. quòd quando conuentio, & reconuentio fit ſuper eadem re: & omni iure eſt idẽ; quia dicũt, coram eodẽ iudice: Nec dẽt eaſæ continentia diuidi. l. 1. ff. de qui. re. apud eũdem iud. ea. & l. nulli. C. de iudi. Hic tñ aduerte; quia Inn. reuocat in dubiũ, vtrũ ſup eadẽ re admittať petitio rei cõtraria petitiõi actoris. puta petit actor ſniam cõfirmari, & reus cõuentus petit eam

infirmari, an posit? dic, vt no. Inn. in c. cũ cõtingat. de offi. de le. vbi vĩ tenere, q nõ: & ibi cõtra eũ allego alia iura. ¶ Item aduerte; quia licèt nõ dcat diuidi: tñ si cõuẽtus corã vno, cõueniat corã alio de eadẽ re ab eodẽ, valebit ſcđm iudiciũ: qđ dic, vt no. Inn. in c. cũ M. Ferrar. ad fi. ℨ. de cõſti. in q. ci uili. in criminali dic per Barto. in l. 1. de ſepul. vio. & hoc de primo membro, quando de eodem negocio, vel de eadem re. Q̃que conuentio, & reconuentio nt ſuper diuerſis rebus, & cauſis: & tunc aut actor conuenit reum coram iudice ipſius actoris in certa quantitate: & tunc idem iuris; quia reus poterit reconuenire actorem coram eodem iudice de illa quãtitate, & etiam de maiori, nec poteſt coram alio, vt l. ſi idẽ cum eodem. ff. de iudi. Quandoque actor conuenit reum coram iudice ipſius actoris: quem tamen actor poteſt aliquo priuilegio declinare: & tunc idem omni iure, quòd apud eũdem iudicem poteſt, & debet fieri reconuentio, vt l. 2. §. ſed & ſi agant. ff. de iudi. & l. qui non coguntur. ff. de iudi. Quandoque actor conuenit reum coram iudice penitus non ſuo. ſ. ipſius actoris: & tunc de iure veteri non reperiebatur poſſe reconuentio fieri: ſed per ius. C. l. eum. & l. Pap. C. de ſenten. permittebatur reo reconuenire volenti: non autem imponebatur ſibi neceſsitas, nec prohibebatur ire ad alium iudicem. hodie per iura Authent. imponitur reo neceſsitas, vt coram eodem iudice reconueniat, ſi vult agere prima lite pendente, vt d. Auth. & conſequenter. vbi prædicta; dicit Barto. Sed dices, quid ergo addit iſtud cap. ad illam Auth? dic, quòd nullitatem proceſſus; quia aliàs valuiſſet corã alio, ſi non fuiſſet oppoſita exceptio. Sed ea etiam prætermiſſa, vel omiſſa, non valet, vt in iſto c. quod intellige verũ in caſu ſuo, ſ. cum reus coram alio iudice per alias literas impetratas trahit actorẽ in cã. Sed ſi coram ordinario, valet, ſi exceptio nõ opponatur, vt ipſe no. i d. Aut. circa fi. & ita tenet hic Io. An. ſuper gl. fortè ponit hæc duo, ibi [dici poſſe.] ¶ Venio ad gl. fortè ponit &c. & quæro ſcđ̃ quid vult iſte tex. dũ dicit [cõuentionis & reconuẽtionis] &c. dic vt in ea. ſed Frã. dixit per hũc tex. reprobari opi. Io. An. & aliorũ, qui dixerũt reconuẽtionẽ fieri dõre in prin. litis, & ſtatim poſt, & approbari opi. Io. Bal. & Odo. tenẽtiũ, q durãte iudicio fieri poterat, vt ipſe no. in d. Aut. & conſequenter. Quorũ opi. ſequitur Ber. ℨ. de mu. pe. c. 1. vbi Io. An. referẽs cõtrarias opi. Hoſt. & Ber. reducit eas ad concordiam diſtinguendo ſic. Aut. reus vult conuenire actorẽ cũ priuilegio reconuẽtionis. ſ. vt ſimul tractentur, & terminentur: & põt incontinenti, non ex interuallo. Nam ſi poſſet ex interuallo recõuenire, quomodo poſſent ſimul vẽtilari? cum fortè cã prima ſit prope finẽ, & aliã nunc mouet reus, ergo tractabatur ſine d. priuilegio. Si verò incontinenti recõueniat, hẽbit dcm priuilegiũ, & verbũ [recõuẽtiõs] hic poſitũ ſtat propriè, cũ incõtinẽti recõuenit. Si verò ex interuallo, tũc pt dici cõuẽtio: hẽret tñ iſta cõuẽtio facta pẽdente primo iudicio, naturã reconuentionis in hoc; quia eſt competens iudex cõtra actorẽ, qui aliàs non eſſet, ſed nõ cũ illo priuilegio, vt eadem ſnĩa terminetur. Et ita ſentit Barto. in prædicta Aut. cuius opi. hic reprobatur. Idẽ ſentit Io. An. in Cle. iæpe. de ver. ſig. ſuper ver. exordio. nõ tñ clarè loquitur. dicit em [licèt qñq; conuenire poſsit actorẽ] &c. Pondera verbũ [quandoq;] quaſi per hoc innuat, q ex interuallo ibi conueniat actorem, quando iudex aditus ſuper cã principali eſt aliàs iudex ordinarius ipſius actoris: aliàs non poſſet reconueniri ex interuallo ſine nouis literis. & dicit Ioan. An. allegãdo tñ ℨ. eo. c. 1. in nouella. ad fi. Do. Io. Cal. refert Hoſtien. tenere hanc opi. præcisè. ſ. quòd non poſsit ex interuallo ſine no-
a uus literis. & ipſe no. in illo c. Et idem[a] Io. Cal. ſequitur in d. c. 1. in addi. & dicit ſic de facto obtinuiſſe. Ego, prout dixi ℨ. in 7. notabili, non approbo iſtam opi. nam primò cõtra rex. huius. c. in quo verbũ [eodem' durante iudicio] refert ad verbũ [recõuẽtionis bũficio.] & ad verbũ [cõuẽtiõis:] & verbũ principale orõnis vtriuſq; verbi ſubſequit [de iure iuo debet apud eoſdẽ iudices experiri] &c. nec ſalua rõne recti ſermonis & continuatę orõnis põt verbũ p̃cedens [durãte iudicio] &c. referri magis ad cãm conuentionis, q̃ reconuentionis. ad duo ergo relatũ ẽt diuerſæ naturæ intelligã vniformiter, vt l. iam hoc iure. ff. de vulg. & pupil. Item, vt dixi, verbum [maluerit] quod ſonat in arbitrium liberum eligendi hoc, vel illud, videtur concedere electionem ipſi reo, vel velit nouas literas impetrare, vel per impetratas per actorem eum recõne nire. & q illud impetrare nouas literas non ſit neceſſariũ, niſi cauſaliter, ſentit gl. ſup verbo [literas:] puta ẽ cõis opinio, q conuentus in cã ſummaria poſsit reconuenire in ordinaria, abſque tamen priuilegio reconuentionis, inſimul procedendo, vt no. Bar. in d. Aut. & conſequenter. & Cyn. ibi ad fin. & Bald. ergo & cum reconuentio fit, ex interuallo videtur fieri poſſe: vt quod põt natura cauſæ, poſsit interuallum tpis, ar.
5 l. miles ita. §. & quia diximus. ff. de mi. te. ¶ † Præterea cum iudicium habeat longas moras, vt l. eo tempore. de pecu. q pendente lite mota per actorẽ, reus non poſsit eum reconuenire corã aliquo, poterit nimis differre; quia lis durat quandoq; 40. annis. c. cũ literis. de in integ. reſt. nã cum aliũ, q̃ coram quo cõuenitur, nõ hẽat, nec trahere actorẽ poſsit, vt in illo c. & Aut. & conſequenter. C. de ſent. abſurdũ eſſet dicere, q poſſet in proſecutione iuris finem iudicij cõtra eũ moti expectare, vel eũ arctare ad impetrationẽ literarũ coram eiſdẽ iudicibus: & iſte tex. eum adhuc nõ arctat, ſed relinquit eius libero arbitrio, dũ dicit [maluerit] &c. Et hoc hẽt æquitatẽ. Nã poſtq̃ actor contra ipſum reum obtinuit coram eodẽ iudice litigare, etiam ſi ex interuallo velit experiri, cõmodius & æquius eſt, q per literas iam impetratas reconueniat, q̃ p literas nouiter impetrandas non ſine ſumptibus, & diſpẽdijs in acceſſu ad curiam, contra rõnẽ, & mentẽ iſtius. c. ¶ Scdò quæritur, vtrũ quod hic dr̃ in reo, q dẽt ad eundem delegatũ literas impetrare contra actorẽ, habeat locũ, ſi vult actorem coram ordinario conuenire: tenet, q non hẽt locũ. In nouella dicit, q huic opinioni fortiter contradicit Aut. & cõſequẽter. quæ ſimpliciter neceſsitat reũ ad adeũdum eundem iudicem, coram quo conuenitur. Et ideò concludit Io. An. q habeat locum iſta prouiſio, etiam in ordinario, vt adiri non poſſit per eum coram delegato conuentũ. ſi tamen cõuenerit, locus erit huic pænæ nullitatis proceſſus: ſed valebit, ſi nõ fuerit oppoſita exceptio, ſecũdùm eum, & dixi ℨ. ſecũdùm Bar. ¶ Venio ad gl. quæ incipit [fortè eſt] &c. quã recito opponẽdo. tex. iſte pendente iudicio, permittit in cauſa reconuentionis eoſdem iudices impetrare: ſed contra. fruſtra precib. impetratur, quod de iure cõi conceditur, l. 1. C. de theſau. lib. 10. Sed reus ſine alia impetratione poterat actorem corã eiſdẽ iudicibus reconuenire, vt c. 1. ℨ. de mu. pe. ergo non debuit hic Papa ſupertuacuã impetrationẽ perſuadere, cõtra l. nõ cogendum. §. Sabinus. ff. de procu. & l. ſtipulatio. §. diuus. vt le. no. ca. Solu. vt in glo. quæ ſentit, q reconuentio non procedit in cã, de qua iudex conuentionis iudicare non poſſet: quod tenet Inno. in c. 1. in prin. ℨ. de mu. pe. & Guil. in Spec. de reconuen. §. 1. poſt princ. & §. 2. ver. & trado. & cõiter oẽs canoniſtæ. Accur. cõtra in d. Aut. & cõſequẽter. p l. quotiẽs. C. de iudi. ad hãc rñdet Spe. q aliud eſt p modũ exceptiõs deducere in iudiciũ cãm, de qua principaliter cognoſcere nõ poſſet: & hoc eſt pmiſsũ. aliud eſt eã deducere p viã recõuẽtionis, & hoc nõ pmittit. Pro Accur. vr̃ caſus. in l. ſi idẽ cũ eodem. §. ſi mutuæ. ff. de iuriſd. om. iud. vbi de cã, in qua nõ eſt cõpetens, reputat cõpetẽs, ſi p modũ recõuẽtionis in iudicio deducat, vbi ẽt tex. in corpore, vñ ſumit illa Aut. nã ibi lex facit eũ cõpetentẽ iudicem in vtraque cã. quid dicemus? Bar. reducit ad
6 concordiam, diſtinguendo ſic. ¶ † Q̃q; reus reconuenit actorem ſuper eo, de quo iudex nou poterat cognoſcere, niſi parte volente, vel prorogante iuriſdictionẽ: tunc recõuẽtio fieri põt, vt d. §. q ſi mutuæ. & l. 2. §. ſed & ſi agãt. ff. de iudi. rõ eſt; quia per electionem actor ſibi p̃iudicat, & dẽt pati habere

habere eum in iudicem cõtra ſe, vt dicit tex. in l. cum Pap. vbi dicit, q dẽt pati: ſed hoc non debet pati, ſi non reconuenitur actor ſuper re, vel cã, de qua iudex non poſſet cognoſcere, ẽt vtraque parte volente. putai, udex laicus de cã eccleſiaſtica, vel bñficiali: & tunc nõ eſt locus recõuẽtioni, & ita loquit̃ opi. canoniſtarũ. nã tũc ceſſat rõ cõuẽtionis, & reconuentiõis, quod dẽt pati &c. ſed hic licèt actor velit pati: nõ tñ patiẽt natura cauſæ. & ſic loquitur l. cum Pap. Super rebus ergo, quæ aliàs non cadunt ſub iuriſdictione, vtrum hẽat locũ recõuentio, bona vr̃ p̃dicta cõſideratio Bart. ſed quid dices in perſonis aliàs exẽptis à iuriſdictione iudicis: an ſi corã eo agũt, poterunt reconueniri? pone exẽplum in clerico agente coram iudice laico contra laicum, prout debet, vt c. ſi clericus contra laicum. de fo. cõp. an corã eo tenebit rũdere in cã recõuẽtionis? vulgaris eſt qõ, in qua varij varia ſentiũt, vt refert Ioã. An. in c. at ſi clerici. de iudi. & Arch. plenius in c. 1. de cle. cõ. eo. li. Legiſtæ in d. Aut. vbi Cy. poſt Pe. concordat cum Arch. videlicet q nõ poſsit. Bar. conco r. cum Ber. q poſsit. & idem Do. Io. Cal. Idẽ ego tenui in d. c. at ſi clerici. eſt enim illa prorogatio iuriſdictionis inducta per l. ſine facto agentis. & certum eſt, q lex prorogat forum clericorum ad alium eſm, q̃ ſuum. ſ. ſi contraxerunt in illa dieceſi, vt no. Inn. in c. cũ dilecti. de fo. cõp. ¶ Circa cauſas, in quibus iudex, coram quo fit reconuentio, eſt competens: reuocant hoc in dubium, vtrum actor poſsit reconueniri de cauſa criminali. dic, vt no. Io. An. poſt Inn. in d. c. 1. de mu. pe. & plenius per Bar. in d. Auth. & conſequenter. vbi de hoc videas. ¶ Deſcendo ad glo. penul. & quæro tertiò, quando ſit verum quod dicitur in hoc cap. q reus recuſando iudicem impetratum ab actore, non cogitur ad eundem impetrare. dicit gl. quando à principio nõ cõſtet ſit in eum: vel ſuperuenit cauſa recuſandi. Si ergo corã eo litigare incæpit, non poteſt eum recuſare in cã reconuentiõis. ſimile dicas in actore, qui eum eligit; ideo recuſare non põt, vt d. Aut. & conſequenter. & l. cũ Pap. & hoc verũ, q actor nõ põt eũ recuſare aliquo priuilegio, quod eximat perſonã actoris ab illa iuriſdictione. Sed priuilegio cauſæ bene põt recuſare reconuenientem. puta ille, qui agit de ſpoliatione, & petit reſtituri onem: ſi reconueniatur, põt opponere, q non poteſt reconueniri, donec reſtituatur, vt l. ſi quis ad ſe fundum. ad l. Iul. de vi. & c. cum dilectus. & c. fin. de ordi. cog. ¶ Item in cauſa depoſiti conuentus non poſsit reconuenire, vt l. fin. C. de compen. Idem in criminali; quia accuſans criminaliter
7 † interim non poteſt reconueniri ciuiliter, vt l. ſi. de ordi. iudi. his caſib. priuilegio cãæ excludit̃ recõuẽtio. ¶ Sed ſup gl. in qua dicit, q in materia recõuẽtionis dẽt cãæ ſimul tractari, & eadẽ ſnĩa terminari, vt c. cũ dilectus. & c. 1. d mu. pe. Quæro quid iuris, ſi illa diſcuſsio ſic ſimul non poteſt contingere; puta quia vna eſt ſummaria, altera ordinaria; ita q prima breues, hęc ſecunda dilationes longiores expoſcit, vt c. ſæpe. de ver. ſig. in Cle. Vel pone, q dubia ſtatim liquent in vna fortè per confeſsionem partis, vel inſtrumenta indubitata. alia verò tractatum longum exigit. Iſtis. n. exemplis, & ſimilibus iſta mixta examinatio nõ poteſt cadere. vtrum ergo de ciſſo cauſæ liquidę differetur propter alteram dubiam, & prolixam: vel vtrũm in primo exẽplo recedemus à natura cauſæ ſummariæ, vt propter reliquam retardetur? videtur q nõ; quia boni prætoris eſt lites dirimere, vt l. quidã. ſi cer. pet. & ſic contingeret cõtrariũ eius, qđ attẽdit iurislator. ſ. ad celerẽ litium expeditionem, & effugiẽdo diſpẽdia, vt in iſto c. & c. finem litibus. ℨ. de dolo & contu. & l. properãdũ. in prin. C. de iudi. In primo dubio videtur, q beneficio cãæ ſummariæ ordinaria in eodem iudicio deducta ſit cenſenda ſimilis naturæ, vt in c. 2. ℨ. de mu. pe. vbi reuocatio appellationis in cõuentione extenditur ad reconuentionem. alij aliter dicunt, vt not. Ioan. And. in d. Clem. ſępe. §. verum. quia ibi Io. An. diſtinguit; quia aut ordinarius, vel delegatus cognoſcit de cauſa, quæ in ſui natura eſt ſummaria: & non habet locum reconuentio in cauſa ordinaria. & in hoc eſt vera opini. Inno. Aut delegatus cognoſcit de cauſa, quæ eſt ſummaria per reſcriptum principis: & tunc aut conceſſum proprio motu: & idem quod ℨ. q non habeat locum reconuentio, & procedi poſsit in ea ſummariè, ſicut in cauſa conuentionis vigore talis reſcripti ad impetrationem conceſsi, argu. d. c. 1. de mu. pe. & l. 1. ff. quod quiſque iur. vide etiam per Bart. in d. Auth. & conſequenter. vbi dicit, quòd habet locum recõuentio: ſed non cum illo beneficio, vt eadem ſententia terminetur. vide tamen omnino Io. An. in d. §. verum. ſub alio dubio, cum de vna prius liquet, quàm alia. Altero ex prædictis modis dicit Inno. quòd poterunt diuidi ſententiæ propter difficultatem probationum, & efficaciam exceptionum, argu. C. de compen. l. fi. & quod not. Ioan. And. poſt Inno. de duobus petentibus probam in rubrica de ſpon. duo. Alij dicũt, q propter reconuentionis naturam, quãuis vni parti competenti exceptio ſit, & non alteri: & quãuis ſint faciles probationes ex vna parte, ex alia difficiles, neceſſe erit ſeruare quod eſt d natura conuentionis in cognoſcendo, & diffiniendo. quę opi. ſecundùm Hoſt. magis conuenit ſubtilitati iuris: licèt æquior ſit prima. Io. And. remittit ad not. per eum in Specu. de recõ uen. §. videndũ. ſuper ver. ſi iudex. & hoc qđ dixi, ipſe refert ĩ d. c. cũ dilectus. ſup verb. appellat. ¶ Ad illud dubiũ, cũ ſuper vna eſt appellatũ; quia lata eſt ſnĩa, dicit Hoſt. q tunc nõ terminabunt vna ſnĩa. habet ergo locũ qđ de vna ſententia dicit, qñ non eſt ab altera appellatũ. dicit Io. An. cõtrariũ puto, ad qđ facit Decret. auditis. de procur. & quid iuris ſi à ſnĩa lata ſuper vna fuerit appellatũ: an differet executio, donec feratur ſententia ſuper alia? tãgit Io. An. in d. c. cũ dilectus. ſup gloſ. ſi iſti. & iſta tãgit quæ ſunt vtilia, & maiori examinatiõe digna,
8 ſi tẽpus pateretur. ¶ † Quæro vtrũ in eã appellationis habeat
b locum reconuentio, b Bar. q non, per l. 2. §. hi qui. ff. de iudi. & l. 1. ff. eũ qui app. in prouin. defen. Quid ſi agat officio iudicis, vtrũ ſit locus reconuentioni? tex. eſt, q ſic in l. 1. in fi. ff. de
9 var. & extraor. cog. ¶ † Vltimò q̃ro, vtrũ corã arbitro ſit locꝰ reconuentioni, tex. eſt q non in c. dilectus. de arbi. Ratio eſt, dicit Bar. q ceſſat ratio l. cũ Pap. non enim actor magis, quã reus, illũ iudicem elegit, ſed vterq; ſimul. Ex quo concludit, q ſi aliqs eſſet delegatus de conſenſu vtriuſq; partis, q corã eo delegato non eſſet locus recõuentioni, poſtquã ambo elegerunt, & ita concludit in d. Auth. & conſequenter. ad fi. Illud eſt nouũ dictum, de quo dubito, an ſit verum; quia ſimilitudo de delegato vtriuſq; conſenſu ad arbitrũ non videt bona: nã ideò ceſſare videtur reconuentio in arbitro; quia caret iuriſdictione, vt l. prætor ait. § 1. ff. de re iudi. finiente igitur iuriſdictione, ceſſat tacita iuris prorogatio: quæ per reconuentionem inducitur, vt dicit hic in ſimili glo. 2. quod ſecus eſt in iudice delegato, qui habet iuriſdictionem, vt l. & quia. ff. de iuriſ. om. iud. in eo igitur, quod habet iuris ſubſiſtentiam, cadit argumentum per prorogationem: nõ aũt in eo, qđ non ſubſiſtit, vt not. Bart. in ſimili in l. cum quidam. ff. de lib. & poſth.
10 ¶ † Præterea reconuentio coram iudice delegato eſt inducta à iure, vt d. c. 1. de mu. pe. conuentio igitur partium accedens ad delegationem veſtitur veſtimento iuris, & qđ de iure ineſt diſpoſitioni, conſenſus partium non excludit; ſed includit. ff. de vſur. l. ſi ſtip. & l. vno loco. ¶ Itẽ ſi nõ poſſet dicto caſu recõuenire: ergo poſſet actorẽ trahere corã iudice ſuo. ſ. ipſius actoris, & ſequereẽ abſurdũ, q iſte cauſæ tractarenẽ corã diuerſis iudicibus contra mentẽ iſtius c. & omniũ iuriũ de reconuentione loquentiũ: quod vr̃ abſurdũ. teneo igitur, quòd dicto caſu habeat locum reconuentio.

ADDITIONES.

a ¶ Ad idẽ. No. hãc opi. q̃ tenet Bar. ſ Auch. & cõſequenter. C. de ſen. & interlo. om. iudi. in fi. 4. col. & in prin. 5. & Inn. vt refert Panor. in c. 1. de mut. peti. in 4. col. per plures rõnes: ipſe tñ Panor. ibi in 6. col. tenet contrarium videlicet quòd reconuentio etiam quò ad effectum prorogatum non poteſt fieri niſi ante litem conteſt. vel ſtatim poſt. & etiam, idem, quod Panor. tenet hic Dom. in vlti. col.

b ¶ Recŏuētio. Adde Pe. de Sen. in Aut. cōsequēter. de sēt. & ibi Saly. Bar. in l. per hāc. in vlt. col. de tempo. ap. Bar. in d. Aut. consequenter. Car. in Cle. sæpe. §. non decet. de verb. sign. Pa. in c. 1. de mutua. polli.

SVMMAE.

1 *Papa aliquando scribit per verba, necessitatem importantia.*
2 *Papa statutorum obstantias remouere potest.*
3 *Statuentes possunt sua statuta iuramento firmare.*
4 *Electio canonicorum in ecclesiis collegiatis ad quem spectet.*
5 *Scholaris, qui post solutam matriculam recessit, & tandem rediit, an censebitur scholaris nouus.*

CAP. IIII.

CVm aliquibus. ¶ Ponit quæstionē, quā secundò distinguendo soluit, ibi [& canonicorū.] ¶ † No. q
1 Papa quandoq; scribit per verba importantia necessitatem: quandoq; meram voluntatem, ad hoc. l. sæpe. ff. de offi. præsi. vbi quid iuris de verbis istis importātibus liberum arbitriū, vel necessitatem, qñ proferunt in vltimis voluntatibus, cōtra ctibus, & rescriptis. ¶ † Itē q Papa remouere pōt statutorū obstantias, & quęcunq; alia ad certū actū, sicut & in totū perimere. ſ. tit. 1. ca. 1. in fi. & Cle. dudum. de sepul. ad finē. † Itē
3 q statuentes possunt sua statuta firmare iuramento adiectione pœnarū, & cōfirmatione apostolica. Vtrū aūt ista vincula impediant renouationē ipsorū statutorū, de iuramēto dic, vt c. dilecto. de præb. vbi ēt de vinculo confirmationis apostolicæ, q̄ non vī impedire, vt l. oīm. C. de testa. ¶ Itē innuit text. q gīa apostolica, in qua nō fit mētio de statutis, & cōsuetudinib. ecclesiæ, nō valet, qñ obstarēt gīæ; qa Papa in dubio non vī velle talib. derogare, sicut nec legē gñalē cōdēdo, vī ipsa renouare, vt ſ. ti. 1. c. 1. & c. cōsti. ſ. e. Itē q qñq; receptio canonicorū ptinet quib. scribit, qñq; nō. ¶ † Circa hoc ergo inci
4 denter q̄rit. in ecclesijs collegiatis nō cathedralib. ad quē spectet electio canonicorū: vtrū ad eſm, an verò ad plātū, & Capitulū ecclesiæ. Vī, q ad eſm solū, vel saltē cū cōsilio sui Capituli, vtī c. qm̄, vt ait. de vi. & ho. cle. & 10. q. 1. c. regēda. ibi [vel cæteros clericos cū Dei timore pui.] & C. de epi. & cle. l. i. ecclesia. in fi. p quā l. tenet Arch. hāc partē. 22. q. 1. §. vlt. Secūdò arguit, q ad plātū, & Capitulū illius ecclesiæ collegiatæ, p c. fi. de regu. ī. e. quā opi. tenet Host. ſ. de insti. c. 2. Tertiò arguitur, q ad Capitulū, & plātū illi⁹ ecclesiæ ptineat electio, & ad eſm cōfirmatio, ar. eorū, q̄ no. hic Host. & ſ. de offi. vica. c. ad hoc. & de sta. mo. c. fi. in fi. Hāc ptē cōsulēdo tenuit. D. Feder. de Senis. cōsi. 33. tali rōne: sicut. n. ex dotatiōe ecclesiæ q̄rit quis sibi ius patronatus, vt ſ. de iu. pa. c. nobis p totū: ita & ec
clesiæ (de cui⁹ bonis cōstituit præbēda, & nouus titulus in ea dē creatur) debet quæri ius istud eligendi, & pūtandi, ad hoc de eccl. ædi. c. 3. ¶ Vlteri⁹ circa istā receptionē in canonicos p literas apostolicas dubitari pt: vtrū dēat esse collegialis, sicut illa, quę fit à Cap. an verò sufficiat singularis? hodie fortè ab vno, cras ab alio. & est hoc vtile scire, qñ ī literis Papæ, vel executoris sui est adiecta pęna cōtra resistentes, in quā fortè aliqui nollent incidere. Dic, q regulariter nō valeret receptio facta ab isto, vel ab alio, postq̄ scribitur Collegio. 12. q. 3. c. q manumittitur. hoc fallit, qñ ius Capituli recidisset in vnū; fortè quia sunt alij negligentes, & nil oīdētes, quare nō dēat impleri, vt ī. de his q̄ fi. à ma. par. Ca. c. 1. dicit ēt Inn. q si Papa contulit p̄bendā, quilibet eā poterit recipere, cū iā sit illi ius quæsitū. alle. de accu. c. accedens. & ita no. in c. bonæ. ſ. de postu. & c. eam te. ſ. eod. ¶ Item, q illi, quibus scribitur per literas facultatis, vt recipiant aliquem in ecclesia, possunt recipere in ecclesia aliena: quod intellige, quando Papa sic scribit, ex certa scientia, nam in dubio scribendo vni de beneficio non spectante ad eius collationem, non videtur valere gratia, tanquàm surreptitia. quod dic, vt subtiliter tangit Inoc. in cap. eam te. ſ. eo. ¶ Item si quis habet potestatem su
per actum ligatam, & impeditam aliquo impedimento: licèt tertius amoueat istud obstaculum, actus qui geritur, sumit effectum, & deriuationem à prima causa, non ab illo, qui obstaculum amouit. ponit Ioan. And. exemplū in ligato pedes & manus, qui soluitur, & postea scribit, vel ambulat: licèt enim hoc faciat ministerio soluentis, ipse tamen facit, non dissoluens. ita hic, licèt remotio impedimenti sit Papæ, non tamen receptio. Archi. ponit exemplum in illo, qui obtinuit reuocari suspensionem Capituli, & per Capitulum postea recipitur: ista sunt exempla naturalia, licèt in se vera. De iure ciuili habes exempla optima, cum aliqua dispositio pura per cōditionem, vel aliter ex postfacto reformatur: sed postea talis conditio, vel reformatio submouetur; talis namque dispositio redit ad suam naturam primęuam, vt l. si vnus. §. pactus. in fi. ff. de pact. ibi [formæ suę redit.] & ff. qui. mo. pig. vel hypo. fol. l. volūtate. in fi. [in pristinam causam res redit] ad idem l. filio qui patri. de lib. & posth. ibi [non translatus, sed redditus videretur.] & hæc vera, quando non in totum prior dispositio erat sublata: sed aliquo obstaculo præpedita. Si verò in totum erat sublata, licèt postea renouetur, non denominatur amodo ab antiqua dispositione, sed noua, vt in c. ex transmissa. de renun. & dicto. §. pactus ne peteret. super cuius. §. consideratione videtur fundari subtilitas huius. c. Et faciunt ista ad quæstionem de beneficio suppresso, sed postmodum renouato: an cēsebitur nouum beneficium, vel antiquum? de quo in Cle. literas. ī. eo. & quod no. in c. cū accessissent. de consti. in gl. vl. & c. significauit. de censi. faciūt etiam ad quæstionem feudi propter feloniā amissi, sed à domino restituti, an censebitur nouum, vel antiquum feudum? de quo in l. quod dicitur. ff. de impensis. & ista habent locum, quando superior vel impedimentū ab inferiore amouet, vel sibi quod perdidit, restituit, à quo ipsorū denominet actus, q postea geritur? Quid ergo si superior mandet inferiori, q faciat id, qđ poterat facere iure suo, à quo denominabit istud factum? dico, q si facere poterat ex gratia, non ex debito, denominabitur à mandante. puta mandat epō, q conferat vni vnum beneficiū, quod facere poterat: sed non tenebatur magis illi, q̄ alteri, & ita loquitur. c. dilectus. de præb. & gl. hic super ver. concedimus. Si verò illud idē, quod nō præcipitur, facere necessariò tenebatur (putà administrare iustitiam inter subditos suos) si Papa hoc sibi mandet, actus sumet denominationem ab ipso ordinario, non à Papa. c. licet. & c. pe. de offi. ord. ad hoc. l. si seruo fideicōmissario. ff. de here. insti. & l. vnum ex familia. de le. 2. in rōne sui. Et vide gl. subtilem in c. illi qui. de p̄b. ī. e. considerandū est ergo. an iura sint oppressa, siue extincta. & ista renata censentur noua: an verò sint in suspenso retenta, siue aliquo obstaculo præpedita: & ista amoto tali obstaculo, redeunt ad naturam primā. facit. l. illa insti
tutio. de here. insti. & ad istā considerationē, sit aliquid nouū, vel antiquū, vide ī decima col. ſ. de vasallo decrepitæ ætatis, q būficio renū. c. 1. & quod le. & not. ī. c. q̄uis. faciunt & ista de scholari, qui post solutā matriculam recessit de studio, & po
5 stea redijt: an censebitur † scholaris a nouus, ita q soluere te
a neatur, an vt antiquus? dic q si per quinquennium fuit absens à studio, matricula est priuatus: aliàs non, vt l. fi. circa medium. C. de primi. li. 12. & licèt post priuationem reuertatur, iterum soluere non tenetur, vt l. penul. C. de consul. circa fin. eo. lib. & hoc not. pro Doct. retentis in aliquo collegio, qui propter longam abstinentiam, vel aliam causam sunt priuati: an redeuntes recuperent primum locum, vel habeantur, vt noui, sicut in simili est exemplum in c. statuimus. de ma. & obe. & quòd recuperent, facit. d. l. filio quem pater. ibi [non translatus] &c. prout dixi, & ad prædicta vide. c. ex transmissa. de renun. & quod ibi dicam. & per ista intelligas, quid velit istud. c. ¶ Quæro post gloſſ. tantum. &c. quid si collatio prębendarum, & canonicorum creatio spectat ad illum, cui scribitur per literas facultatis, & ad tertium: an auctoritate
Papæ,

Papæ, vel recipientium censeatur receptus? dicit gl. idem, qđ in primo casu. ſ. q auctoritate Apostolica, Arch. q̄ literę non valent, si de iure illius collatoris cōis non fuerit facta mētio, allegat iura vulgaria, q non intēdit Papa præiudicare tertio, &c. Io. An. miratur de Archi. qui potuisset ita de istis iuribus vulgaribus opponere cōtra primū membrū decisum in hoc c. procedat ergo qō in casu, quo literæ facultatis valeāt. sicut in hoc primo rūso. c. & inde succedit qō gl. cuius auctoritate censebitur receptus, si ad illos, quibus scribitur per literas facultatis, & ad illos cōiter receptio pertinebat? certè idē, qđ in primo rūso. c. vt dicit gl. Sed hic applicatur qō Arch. cū ad vnum pertinet præbendarum collatio, & ad alios receptio in canonicum. Si enim Papa scribit collatori per literas facultatis, vt aliquem recipi faciat, sibi de præbenda, cum se facultas obtulerit, prouisurus, non obstante certo canonicorum numero contradictore, &c. si enim iste recipiatur, auctoritate collatoris, non Papę, videtur esse receptus: sicut esset, si Capitulo interdicto, Papa concederet, quòd non ob. interdicto, eligeret. non obstat, q per allegationem eius, qui poterat cōcedere, Capitulum recipere consueuerat; quia receptio huiuscemodi est facti, non iuris: cum enim ad illum spectet prębendarum collatio, per consequens & ea nominat. & hæc nobis. & Compo. in capi. Capitulum. ſ. eodē. titu. Ex his habes quatuor casus. nam quandoque ad illum, cui scribitur, nullo modo spectat receptio: & loquitur primum responsum cap. huius. quandoque spectat pleno iure, licèt aliquo obstacuto præpediatur: & loquitur secundum responsum. quandoque ad vnum spectat tituli collatio, & ad alium receptio: & loquitur quæstio Archi. & quid iuris in omnibus casibus, ex prędictis habes. ¶ Secundò quęro de effectu huius clausulæ [non obstantibus] quid importat. dicit Ioan. And. quòd nō obstantia firmant gratiam contra nullitatem, sed dilationes non tollunt: tollit ergo statuta, & consuetudines, quò ad illum finē, quòd non pereat gratia, quæ aliàs periret. ſ. eod. c. constitu. hunc ergo effectum, ad quem portigitur, consequatur. ff. de resti. in inte. l. non solum. in fine. Ex quo dicto infert, quòd nō tollit illa, per quæ posit differri effectus gratiæ; quia Papa non videtur hoc conferre. C. de preci. Impera. l. quoti. Et per hanc doctrinam refert pronunciatum in curia, quòd si diaconus impetrauit simpliciter præbendam in ecclesia, in qua sunt presbyterales, diaconales, & subdiaconales, præbendam subdiaconalem consequi non debeat; tum quia non licet descendere (quod nō placet Ioan. And.) tum quia certum est diaconum retinere priorem ordinem, & ipsius executionem, & alleg. C. de digni. l. 3. li. 12. alleg. in consue. ratione ecclesiæ, quæ episcopos facit presbyteros Cardinales: cum tamen episcopatus sit ordo, iuxta not. ſ. eod. lib. in proœ. & circa istam materiam alia tangit Io. An. qui opponit de l. sed si quis. §. quęsitum. ff. si quis cau. vbi clausula generalis non obligat: cuius contrarium sentit tex. Solu. generalitas non obstantium, quæ ponitur ad certum factum firmandum, sufficit, vt hic. Sed non sufficit, si obligat ad fortuita, vt in contrario.

ADDITIO.

2 ¶ Scholaris. Adde, q scholaris absens à studio per quinquennium perdit matriculam, l. 2. C. de primi. lib. 12. & l. 3. C. de domest. tamen pro noua matriculatione non debet iterum soluere, l. penul. de consue. Bart. in consi. inci. quidam scholaris. Alex. in l. aut facta. §. tempus. ff. de pę. Flo. in l. i. §. habitare. ff. de his, qui deie. vel effude.

SVMMAE.

1 *Beneficia & gratiæ, quando dicantur expirare.*
2 *Gratiæ resolutio potest pendere à voluntate gratiam facientis.*
3 *Volumtas, & beneplacitum an morte extinguantur.*
4 *Ecclesia, vniuersitas, & collegium dicuntur habere possessionē rerum suarum.*
5 *Nōmen mutatum in creatione Papæ qualiter accipi debeat.*
6 *Papæ gratia strictè est intelligenda.*
7 *Cōpromissū factū in abbatem, an eo mortuo transeat in successorem.*

CAP V.

SI gratiosæ. ¶ Ponit distinctionē bimembrē, & secundū membrū prosequitur ibi [secus] & circa vtrūq; determinat casum dubiū, ibi [præte-
1 xtu.] ¶ † No. q nō semper beneficia, & gratiæ sunt perpetuæ: sed expirant qñq; per obitū concedentis. & hoc qā est concessio, & gīa limitata, vt hic erat. ſ. ad beneplacitum. vbi verò gratia est simpliciter facta, perpetua censetur, nec mor tē cōcedentis extinguitur, etiā si cā, propter quam emanauit concessio, expirauerit: vt numerus liberorū, cuius fortè prætextu gratia facta fuit, vt no. Io. An. in c. docet. de reg. iur. in Mercuria. ar. in contrariū. de decimis. c. suggestū. & ff. de vul.
2 & pup. l. ex facto. ¶ † Itē quòd resolutio gratiæ pōt pendere à voluntate gratiam facientis: vtrū aūt ita sit in resolutiōe cōtractus: vī, q nō; quia obligationis substantia nō pōt cōferri in arbitriū alterius cōtrahentis, vt l. in ementis. C. de contrahen. cmp. ergo nec resolutio; quia de contractu ad distractum est licitum argumentū, vt in l. si vt proponis. C. de nup. credo, q resolutio posit alterius cōtrahentis arbitrio cōmitti, sicut resolutio legati in voluntate heredis: licèt non ipsum legatū, vt est casus in l. 11. §. fic fideicōmissum. de leg. 3. cōiun cta. l. senatus. §. legatis. de leg. primo. ¶ Itē quòd idē est dicere, ad voluntatē, quod ad beneplacitū: verbū tū, volo, latius patet. pōt. n. ille, in cuius voluntate aliquid cōmittitur, præferre iniquū æquo: non ita, si per verbū placet, quod sonat in arbitriū boni viri, vt l. Thais. ff. de fideicōmis. li. & l. cū quidā. de le. 2. Quātū verò ad perseuerātiā volūtatis æquiparant, vt
3 patet ex textu. ¶ † Itē not. q vtrū būplacitū, & volūtas morte extinguaī, est distinguēdū inter volūtatē dignitatis, & honoris. & est mirabile, secundùm Archi. quòd sedes, siue dignitas, q̄ est res inanimata, dicatur habere voluntatē, & beneplacitū. Sed dic, quòd licèt dignitatē tenens sit corruptibilis: tamen ipsa dignitas est in corruptibilis. hinc dicitur, quòd ec clesia nūquam moritur. 12. q. 2. c. liberti. & in Aut. quomodo
4 opor. epi. §. licentia. coll. 2. ¶ † Et per ista dicimus, quòd ecclesia, vniuersitas, & collegium dicuntur habere possessionē rerum suarum, & dominium: cum tamen possessio sine animo retineri non possit, vt l. licèt. C. de acquir. possess. & l. 3. §. penul. ff. eod. & per Inno. in c. cum super. de causa pos. & proprie. & l. quod sicut. ff. quod cuiusque vni. nom. & ibi no. simi liter ēt dicimus, quòd vniuersitas potest delinquere, dolum committere, & habere malam fidem; quia habet personam fictam, & repræsentatam, sicut hereditas, vt l. mortuo. ff. de fideiuss. &, quod not. in cap. dilectus. de ordi. cog. Inno. in cap. grauem. de senten. excommu. Item q cum dispositio est collata ad beneplacitum Romani Pontificis: vel cum ipse loquitur de se, ita [ad beneplacitum nostrum] &c. vel [nobis reseruamus] &c. super per ista verba est dispositio p̄sonalis, & nō intelligit dignitas loqui: sed p̄sona, vt gl. dicit. & concordātes. Ex quo infert Arch. q si Papa reseruat collatiōi suę būficia, q̄ vacāt, talis reseruatio per ver. [collatiōi suæ] intelligitur p̄sonalis: ideo expirat eius morte. ad hoc facit qđ leg. & no. ī. de offi. đ le. c. p̄ti. vt ergo trāseat ī successorē, dēt inseri
5 [sedi apostolicæ reseruamus] &c. ¶ † Ego ēt p p̄dicta infero, q nomē mutatū in creatione Papæ, iuxta no. ſ. eo. li. in salutatione, dēt accipi potius pro noīe p̄sonali, q̄ dignitatis, quò ad dispositionem sub tali nomine cōceptam, trāsitoriā in successorē. Mirandum est tū, q ista, quæ gerunt prætextu officij & dignitatis (quia aliàs non posset) personalia censeātur: nisi dicas, quòd per ista verba declaratur sua intentio, quòd vult ita. posset tamen aliud velle alijs verbis appositis, vt hic patet. Et faciunt ista ad quæstionem. si duo compromiserunt in Vrbanum Papam: vtrum successor iste Bonifacius non poterit de causa cognoscere? tangam infrà in alijs prælatis à Papa. ¶ Itē not. hic Io. An. quòd licèt tenens Papatū, vel dignitatem sit corruptibilis. Papatus tamē, & Imperium, & dignitas semper est, vt d. §. licentia. corrupto igit subiecto,

non dicunt hæc non existere, sed vacare.i.administratore iuris, vel facti carere. s̃.de conces.præben.c.cum nostris. & qđ no.in c.sicut.7.q.1.Et per hoc dicit alibi Inno. quòd si in ecclesia, vbi non est certus numerus Canonicorum, sunt plures Canonici, & vnus moritur, non valent litteræ impetratæ sup illo canonicatu, quasi vacet; quia nõ vacat, sed desinit. vbi verò est certus numerus, nõ desinit, sed vacat. ad hoc s̃.de pbẽ. c.dilecto.vbi de hoc.& C.de ꝓx.sacro.scri.l.cõperim⁹.Aliud est ergo extingui, aliud vacare, siue cessare. Facit qđ not.in l.
6 2 ff.de ver.ob.¶†Item no. ꝙ gratia Papæ debet strictè intelligi.siue interpretari.alibi verò dicitur, ꝙ latissimè, vt l.beneficium.ff de const.solue, vt s̃.de don.c.cũ dilectus.¶ Itẽ in ver. prætextu.no.ꝙ generalis dispensatio, siue prorogatio nõ confert nouum, sed antiquum conseruat. Ad iniustè ergo possessa generalis se confirmatio non extendit, ad hoc.j̃.de iureiu. c.1.& sicut generale mandatum illicita nõ cõprehendit, vt l. procurator.de condi.indebi.& l.legata inutiliter. de lega.1. & qđ not.in l.si quis priorem. ad Trebel. Itẽ ꝙ promotus ad episcopatũ, vel aliã platurã nõ põt priora bñficia, nisi ex dispensationẽ, retinere, de qua in gl.& sup qua Io. An.[post Io. Mo.querit de electo in epm, cũ quo dispensatur, vt nõ teneat cõfirmari: an post terminũ iuris vacent bñficia? Io.Mo.ꝙ sic ipse rtmittit ad notata per eum in c.cũ in cunctis.s̃.de elect. ¶Glo.quæ incipit [expirãte] op.ad tex.inquantũ dicit, ꝙ voluntas hoĩs expirat morte: videt̃ enim, ꝙ non expiret, imò duret.c.maiores.in fin.de bapti.& c.vlti.de preca. Sol.vt in glo. ex qua non declaratur intellectus.Ideò aduerte.quædã enim leges videntur velle, quòd per mortem non videatur quis velle amplius, vt l.centesimis §.si.ff.de verbo.obli.& l.4.ff.loca. Quædam videntur, ꝙ per mortem videatur velle, vt l.vxorẽ. §.ne.đ leg.3.vt in precario, qđ durat ad voluntatem concedẽtis, quæ voluntas per mortem non extinguitur, vt d.c.vlti. Barto.in d.l.centesimis.i q.quam format de confinato per iudicem, donec ipse iudex voluerit, vel reuocauerit: an eo mortuo, expirent confinia, dicit consideranda verba.¶ Nam aut iudex dicit [quoad voluero, vel volam] tunc ista verba sonãt, vt confinia hactenus durent, donec duret voluntas.ideò volũtate cessante, finiuntur: voluntas autem per mortem cessat, vt l.4.C.loca. & C. mandati.l. mandatum. Quandoq; iudex dicit [pono te ad confinia, donec reuocauero.] & hoc casu ex propria significatione non sufficit voluntatem primam cessare: sed requiritur voluntas noua contraria. Moriendo autem non videtur velle, vt d.glo.fi. sicut nec videtur precariũ velle reuocare, vt d.c.si.durant ergo post mortem. ipse tñ dicit cõsiderandũ, ꝙ ille.§.loquit̃ in contractibus: sed in vltimis volũtatibus vr̃ velle, vt d.§.pe.residet ergo in hoc dubiũ. An verba sententiæ debeãt interpretari, sicut in vltimis volũtatib⁹, an sicut in cõtractibus: & tenet, ꝙ sicut in vltimis volũtatib⁹ isto casu; quia talis interpretatio est benignior.s.ꝙ videat̃ velle, vt in c.si delegatus.j̃.de offi.dele. ad hoc allegat.ff.de pig. act.l. non est mirũ. vbi sententia æquiparat̃ vltimæ voluntati. & ff.de manu.testa.l.si ita fuerit.in fin. vbi verba prætoris, & testatoris pariter interpretantur. Et hæc vera s.ꝙ expirãt, qñ iudex ad personam suam se retulit: secus si ad officiũ, & dignitatem, vt in isto c.& l.annua §.1.ff.de annu.lega.& quid iuris, si iudex non moritur, sed finitur eius officium: vel nõ finitur; sed non põt officiũ exercere; quia furiosus, vel excõicatus, an expirent cõfinia? dic, vt per eũ, & per Cy.in l.fin.C.de cõtrahẽ.emp.Io. An. aliter determinat hic in simili qõne.s.đ clausula [quousq; sup hoc aliud duxerimus ordinandũ] &c. adiecta fortuitò cõmendæ, vel gratiæ, an per mortẽ Papæ expiret gratia, vel cõmenda? tenet ꝙ non.alle, præalle.c. si delegatus.& l.si testamentũ.C.de insti.& substi. & sic refert se cõsuluisse de facto, hui⁹ decisio cõtradicere vr̃ decisioni Bar.in eo, ꝙ in sua qõne dicit, confinia per mortẽ reuocata.iste verò dicit reuacatã gratiã, vel cõmendam. Sed dic, ꝙ qõ Ioã.An, ad non reuocationẽ requirit contrariã ordinationẽ facti: quę per mortẽ tantũmodo nõ vr̃ adesse. Sed qõ Bart.requirit voluntatẽ in suis finibus: quæ benignius actũ interpretando per mortem præsumitur. Et prædicta vera, cum Papa, vel coniudex confert dispositionẽ suã cũ altera ex prædictis clausulis. Quid si habens potestatẽ subdelegãdi, vel substituẽdi aliquẽ loco sui, substituit cũ aliqua ex pdictis clausulis, & postea substituens morit̃: an durabit officiũ substituti, sicut delegati Papæ, vt d.c.si delegatus? D.Fed.de Senis cõsuluit primò, ꝙ nõ: quia habens iurisdictionem in isto officio videtur æquiparãdus officiali epi: cuius substitutus expirat per mortem officialis, vt no.Io.An.in Cle. procurator. de procu. & hoc per illud c.& c.Romana.de offi.vica.j̃.eo.deinde cõsuluit pro isto substituto, ꝙ duret eius officium, non obst. morte taliter substituentis consi.250.¶ Quæro. dicitur hic, ꝙ dispositio concepta sub nomine dignitatis nõ expirat morte. Quæro, an istud sit semper verum? & intellige qõnẽ dupliciter. Primò quãdo ex parte disponentis dispositio est concepta sub nomine dignitatis. Secũdò quãdo dispositio est cõcepta in personã illius, in quẽ dispositio est collata. & in hoc scđo mẽbro videt̃ tex. quòd semper dispositio transfert in successorem in dignitate, vt in c.quoniã abbas.de offi.dele. in cõtrarium videtur tex.in l.si Augustæ.ff.de leg.2. Solu. distingue, aut quis habet dignitatem nomine proprio, aut beneficio alieno. ¶ Primo casu transit in successorẽ.vt d.c.quoniã abbas.Secũdo nõ trãsit, vt d.c.Augustæ.& ibi no.Bar.de commissione facta Vicario, quæ non transit in successorem Vicarium: ideò prædicta non obst.quia dicta dignitas est accessoria, quæ expirat, vel suspenditur: sicut contingit in principali dignitate, cui adhæret, vt c.1.de offi.vica.& quod not.Ioan.And.post Inno.in c. licèt.vndique, de offi.delega.& hæc vera, cum commissio fit sub nomine dignitatis. Si verò iurisdictio sit collata sub nomine proprio, non transit in successorem in dignitate, nec etiam in proprium: quia in istis officijs non succedit hæres, vt l.is, cui bonis.ff.de cura.furio. Si verò iurisdictio sit cõcepta sub nomine dignitatis, & nomine proprio: vtrum sit in successorem transitoria, vel non: communis theorica glossatorum est, quòd debemus inspicere, quod nomen præcedat: vt sic secundùm nomen præcedens transitoria, vel non, dispositio censeatur, vt no.in d.c.quoniam abbas. Bar.dicit, quòd istud est verum in dubio. Sed aliquę coniecturæ possunt esse adeò efficaces, quòd per eas apparere potest intẽtionem cõmittentis aliter se habere: vt qualitas negocij, notitia personarum, & quædam aliæ cõiecturę, de quibus per eum in l.si seruus communis.de stipula.seruo.& per Ioan. And. in reg.priuilegium.de regu.iur.in Mercuria.vbi idem tenet. Et per ista
7 alibi Bart.† format qõnem. si compromissum est factum in abbatem, an eo mortuo transeat in abbatẽ successorem? videtur, quòd sic.quia est conceptum sub nomine dignitatis.contrariũ tenet ipse.ff.de vulga.& pupil.l.qui liberis.§. hæc verba. Non ob.mentio dignitatis; quia habet locum, qñ cõmittitur iurisdictio: aliud si nudum ministerium sine iurisdictione, vt sentit Io.An.post Inno.in c.fi. de offi. deleg. s̃.vide etiã per eum de executore testamẽti relicto sub noĩe officij, puta priorem alicuius fraternitatis. de quo ibi per eũ.facit qđ no. Io. An.j̃.de testa.c.fi.& in Spec. de arbi.§.finitur. ver. quid si prælatus. & in Specu. de testa.§.1.ad fin.& quod not. Ioan. And.in Cle.procuratorem.dn procur. & hæc dicta sint, cum ille, in quem dispositio est collata sub nomine proprio, vel dignitatis, moritur, vel etiam transfertur. Quid econuerso si ille, qui sub nomine dignitatis, vel proprio actũ gerit, morit̃, an finiatur, vel duret etiam in tempus successoris in mandato iurisdictionali? videtur distinguendum, an moriatur re integra, nec ne. s̃.de offi.delega.c. contractum. Præcepta verò iudicum an finiantur per eorum obitum, vel discessum: vel impleri possint, vel debeant tempore successoris, distingue. quia aut committitur executio mixta, aut pura. si mixta idem, quod de delegato iudice. fallit, quando datur executor

tor ad gratiam exequendam, vt in c.si super gratia.infra de offi.dele.facit quod no.in c.eã te.s̃.de rescriptis.vbi vide omnino. Secũdo casu, quãdo committitur executio pura, vel aliquid ex officio: & tunc aut illa executio, vel mandatum dirigitur habenti administrationem: & nõ expirat morte mandatoris, nec mandatarij, vt in Auth.vt nulli iudicũ.§.& hoc verò iubemus.coll.9.& in Auth.de man.prin.§.deinde. Quandoq; talis executio committitur non habenti administrationẽ: puta, baiulo, siue nuncio cõmittitur executio sententiæ: & iudex moritur, antequàm exequatur, an expiret illud mandatũ siue iussus? dic, vt per Bar.in l.fundi venditor.ff.de acquir.possess. Vidi pridie quandam intimationem, vel inhibitionẽ præsentandam iudici seculari: quam fecit Vicarius Capituli, sede vacãte, creato episcopo.& sic finito officio illius Vicarij, præsentatio facta fuit. Dubitabatur an valeat? videtur ꝙ sic.& qa præcepta habent effectũ etiam post finitum officium exequi possunt, vt dixi: alibi tamẽ dicit Io.And.in simili, ꝙ ex citatione non intimata bene perpetuatur iurisdictio delegati, si ante intimationem delegans moriatur: sed persona non arctat̃, & res non afficitur per citationem, quæ fuit facta. de quo plenè per eum in c.fi.s̃. de offi. dele. & hæc sint dicta de dispositione concepta sub nomine proprio, vel dignitatis, an expiret per mortem cõmittẽtis, vel eius, cui cõmissio facta fuit.& habent locum in iudicialibus actibus. In gratiosis est text⁹ hic. In extraiudicialibus, & procurationib⁹ ad iudicia dic, vt no. Ioan.post Inno.in c.cũ dilecti.s̃.de fo.compe. & ibi quid iuris de rectoribus ciuitatum constituentibus procuratores, & alia facientibus, an expirent finito eorum officio? In vltimis voluntatibus distingue, vt not.in c.requisisti.de testa.vnũ adde.s.quando dispositio à præsidente est collata, taliter, ꝙ non obligatur dignitas, sed persona sua, dum est in dignitate. pone exemplum in c.cum venissent. de insti. Vtrùm si succederet sibijpsi; quia fortè cessit, sed de nouo electus fuit: an durabit illa obligatio personalis: vel non tenebitur vltra, sicut nec extraneus in illa dignitate succedens? no.Ioã.An.in c.nisi.de præben.vbi disputat ista. In alijs administratoribus contrahentibus (puta tutoribus, curatoribus, procuratoribus, & similibus) an videãtur contrahere sub nomine officij, & administratiõis, an nomine proprio; ita quòd finito officio agere, & cõuenire valeant nomine suo? plenè vide per Bar.in l. post mortem.ff. quando ex facto tuto. in l.si ita stipulatus.§ Grisogonus.ff.de verb.obli.& l.procurator qui pro euictione.ff. de procura.

SVMMAE.

1 *Resignatio beneficij debet fieri, aliquo recipiente.*
2 *Renunciatio collationem alteri fiendam præcedere debet.*
3 *Posterior in tempore quandoque in iure est potior.*
4 *Casus omissus an pro omisso sit habendus.*
5 *Mandatum directum super beneficio vacante per resignationem, an comprehendat beneficium vacans per mortem.*

§. Susceptum. Duo sunt dicta. secundum ibi [si duo] prima pars tria facit, ponit dictum, rationem reddit ibi [cum non] determinat, vel
1 casum excipit, ibi [nisi.] ¶Nota, † quòd resignatio, siue cessio beneficij debet fieri aliquo recipiente: nõ ergo videtur, ꝙ possit quis animo solum, nec etiam corpore à se beneficium abdicare, siue renunciare. quod an sit verum, dic.s̃.de renun.c. quod in dubjs.&.c.admonet. eo.ti. licèt enim nõ teneat à seipso renunciando: tamẽ sibi præiudicat, episcopo ratum habente. quia in amissione iurium realium non requiritur alicuius præsentia: quod an sit verum, declara, vt per Inno.not.in c.veniens.de præscrip.¶In personalibus verò an debitorem absentem possum absoluere, nullo nomine debitoris recipiẽte? vide per Bart.plenè in l.non solũ.§.si libera. verba.ff.de li.
2 le.¶Item no.quòd† renunciatio₂ debet præcedere collatio-
a nem alteri fiendam: aliàs enim recipiens beneficium alterius pateretur pœnam, de qua in c.1.de conces.præbẽ.¶Item no. quòd beneficium, qđ mandatur conferri tanquàm vacans, p cessionẽ non poterit executor conferre, si vacauerit per mortẽ. Cum ergo sint plures modi vacationũ, vt no.j̃.c.si ꝓpter. expressio vnius modi alium non includit: sed habet locum illa regula, ꝙ casus omissus relinquitur dispositioni iuris cõis, vt l.si cum dotem.in prin.ff.so.ma. Quinimmo non extendũtur ad casum, in quo fuisset maior ratio prouidendi, vt in c. cui de non sacerdotali.de præben.j̃.eo.li.rõ est; quia istæ literæ sunt stricti iuris, immo non recipiunt interpretationem extensiuam ad alios casus penitus diuersos, etiã similem, vel maiorem rationem habentes: sicut alibi no.Cy.de statuto imponente pœnã pecuniariam pro homicidio; non enim extenditur ad alia delicta, pro quibus de iure imponit̃ pœna mortis: licèt in eis fuisset maior ratio disponendi. Si tamen casus expressus potest includere alium, etiam secundũ impropriã significationem, includit illum, si in eodem est eadèm, vel maior ratio disponendi: quod exemplifica, vt subtiliter not.Cy. in l.1.ad fi.C.quæ sit longa consuetudo. vt ergo impetrãs obtineat beneficium per omnem modum vacationis, subiũgat clausulam, de qua in glo.[quia expressis] &c. Super qua Lapus format quæstionem de illo, qui dixit beneficium vacare per mortem Titij vltimi rectoris, qui decessit tali loco, & tempore, & subiunxit [vel alio quouis modo.] Pone ergo, ꝙ probetur vacare non per mortem Titij, sed alio modo (puta per separationem) nunquid poterit impetranti de tali beneficio prouideri? videtur ꝙ sic: quia ita sonant illa verba [vel alio quouis modo.] Ipse tñ refert cõsuluisse contrariũ: quia mod⁹ vacationis per mortem expressisset omnia alia verba referri debent ad personam Titij, non alterius, ar.l.si ita stipulatus. §.Grisogonus.de ver.ob.nisi (dicit ipse) quia proprio motu scribit, aliud esset dicẽdum, vt c. si motu proprio.j̃. de pben.
3 ¶ † Item no.in §. si duo.ꝙ quandoq; posterior in tẽpore est potior in iure, quãdo.s.ius prioris nondum est in esse productum, siue non cessit dies, etiam si postea cedat. per talem nãque cessionẽ ius quæsitum illi posteriori non extinguitur, vt j̃.c.si pro te. Quod vtrum sit verum, quando ius posteriori superueniens habet tractum retro, ibi dicam. Quandoq; tamen contingit, ꝙ quis nocet alteri pro iure, quod habet, licèt sibi non prosit, vt j̃.de conces.præbẽ.c.auctoritate.¶ Oppo
4 nit hic glo.de c.si delegatus.de offi.deleg.j̃ eo.† So.vt in gl.
b super qua Io.An.all.multa similia, quòd casus omissus b habet pro omisso in qualibet dispositione, à testatore, à canone, à lege, à statuto, à paciscente, ab appellante, ab impetrante, à iudice, à dante procuratorem; & demum se remittit ad notata per eum in Mercuria.de reg.iur.reg.sine culpa. Vnũ circa hoc no. vtrũ.s.casus, qui potest percipi à contrario sensu legis, vel alterius dispositionis, possit dici casus omissus. Et quid iuris de casu, qui percipitur ex mente, licèt non ex verbis. dico, ꝙ isti non videntur casus omissi, ẽt in pactis sumptis à contrario sensu. vide textũ in l. intra socerum.§. cum inter. ff.de pac.dota. In legibus dic, vt notatur in l.qui testamento. §.mulier.ff.de testa.& l.rei appe.§. verbum ex legibus.ff. đ ver.sig.vide etiam bonam glo.in c.si postquàm. de ele.j̃.eo. vbi de mente legis no.quæ vendicat sibi locum in pœnali dispositione. Aliam meliorem vide in c.1.de tempo. ordi.j̃.in gl.[aliud econuerso] & per ista, quæ dicta sunt de casu omisso veniente ex mente legis, vel à contrario sensu, forma aliquas quæstiones breuiter. Prima est. dicit statutum, quòd si masculi non existant, succedãt filiæ fęminæ. Quæritur, an succedat fęmina, si masculi existant? videtur, quòd sic: quia est casus omissus. sed dic contra, quia non potest dici omissus, cum veniat à contrario sensu statuti: quod videtur inducere tacitam prælationem masculorum, vt d.§.cum inter. Ad hoc tamen vide quod not.in leg.Lucius.ff.de here. instit.& hoc no. D.Bal.in l.si cum dotem.ff.solu.ma.vbi format quæstionem, quando vnus de casibus diuersis est subordinatus ad casum in dispositione expressum; verbi gratia. dictat consuetudo, ꝙ

beneficia vacantia per vxorationem conferat Archi. sed vacantia per renunciationē conferat Episcopus. modò vxorandus renunciat: quæritur, ad quem spectat collatio? Dicendū est secundùm eum, si renunciet in fraudem, pertineat ad Archidiaconum. Si autem bona fide, pertinebit ad Episcopum: quia immediata causa vacationis est renunciatio, & titulus, & species vacationis est ipsa renunciatio: non enim debem' attendere causam remotam. s. matrimonium, sed causam immediatam, & proximā. s. renunciationē. ad hoc facit qđ notat in l. si mulier. ff. de reuo. do. & per hoc dico in casu huius c. q si beneficiatus in mortis articulo constitutus renunciaret, morte secuta diceretur vacare per mortem, nō per illam renunciationem, quæ præsumitur esse facta in fraudē, ar. c. fi. de renun. ĩ. An autē sufficiat casum expressum sub alio includere? dic, vt no. in c. quis. il. 2. de ꝓben. & de prædicta materia, an. s. prouisio in vnum casum includat aliū, vel excludat. vide per Bar. in l. Gallus. §. & qđ si tantū. ff. de liber. & posth. & in d. l. si eū dotē. ¶ Sed ò oppo. & vr, q mandatū directū super bñficio vacāte per resignationē cōprehendat bñficiū vacās per mortē; quia habetur pro mortuo quò ad bñficiū, cui cessit. 7. q. 1. § ecce. So. vt in gl. no. ergo &c. in qua singulariter no. illud verbū, q mors ciuilis nunq̄ æquiparatur naturali, nisi in casibus expressis in iure. Idem no. 16. q. 1. c. placuit. dispositio ergo in dubio videtur collata in casum naturaliter, nō ciuiliter contingentē, vt l. ex ea parte. §. fi. ff. de ver. ob. vbi per Dy. & per Cy. in l. Deo nobis. de epis. & cle. & Bart. in d. §. & quid si tantum. & per Io. An. in c. cū sis. de cōuer. coniug. Pone exēpla, primū de ingrediente religionē, qui habetur pro mortuo, vt d. c. placuit. Vtrū ergo testm eius cōfirmabitur tali morte ciuili quò ad additionē hereditatis ex dicto testamēto: vel quò ad legitimā successionē ab intestato? dic vt not. in Auth. ingressi. C. de sac. san. eccle. Vel pone, dicit testator. Si filius meus decesserit sine liberis, talē substituo: an habebit substitutio locum, si existant filij, iuris ciuilis artificio introducti, vt est monasterium quò ad ingredientē, vel filij adoptiuī? dic, vt not. Io. An. in c. in præsentia. de proba. & in l. si ita quis. de leg. 2. per Dy. Vel pone. mandat testator post mortē filij bona sua distribui inter pauperes, ipse profitetur religionem Mendicātiū, vel Monachorū, an statim debet fieri distributio; cū ex quò sic profitetur, pro mortuo habeatur: an verò debet expectari mors naturalis? dic vt l. Statius. §. Cornelio. ff. de iure fisci.

ADDITIONES.

a ¶ Renunciatio. Adde tñ, q debet fieri in manibus cōfirmantis, non eligētis, Bar. in l. fi. C. de defen. ciui. glo. in c. 2. de resti. in integ. q est confirmator. aliàs verò non, l. legatus. de offi. præfi. per Bar. in l. si quis vi. §. differētia. ĩ vlt. q. ff. de acqui. pos. & in l. 1. C. de peti. bo. sub. l. b. 9. in ver. ītē præbēda.

b ¶ Casus omissus. Adde. Bal. in l. 3. de insti. & subst. sub condi. fa. Alexan. in l. extraneus. de condi. ob causam. in l. si cum dotem. in princ. fol. ma. in l. commoditsime. ff. de lib. & posthu. An. Barba. in consil. incip. Spectabilis. quod est post consilium Alexan. 46. 4. parte. & in consil. sequ. glo. in l. tale. §. finali. & ibi Bald. ff. de pact. Alexand. in leg. 3. & in le. vt liberis. de colla.

SVMMAE.

1 *Beneficij suppressio à sciente reddit gratiam vitiosam.*
2 *Ignorantia probabilis excusat à vitio subreptionis.*
3 *Scientia superueniēs non idem operatur ad irritationem actus, quod scientia à principio.*
4 *Creditoris est electio, si sint plura in obligatione, quæ sint incompassibilia.*
5 *Procurator ignorans collationem beneficij factam domino, si beneficium impetret, non valet impetratio.*

CAP. VI.

GRatia. ¶ Primò ponit dictū, & sui causam. secundò soluit dubiū emergens, ibi [vtrū] Nota, quòd impetrans literas ad beneficium debet facere mentionem de beneficio, quod obtinet. aliàs est impetratio vitiosa. & non solum de beneficio, quod obtinet: sed etiam de iure ad rem debet facere mentionem, vt in c. in nostra. ī. eo. & de beneficio etiam. quod non posset, si in eo ius habet. & etiam de qualitate beneficij, iuxta nota. in Cle. si dignitatem. de præben. Item nota, quòd absenti potest conferri beneficium, similiter & legatum relinqui, vt l. cum pater. §. furdo. ff. de lega. secundo. regulariter verò iura non quærūtur absentibus, nisi interueniente nuncio, vel epistola, vt l. cō sensu. ff. de actio. & obl. ista tamen collatio facta absenti, quò ad eum est commutabilis, sicut acquisitio legati ante acceptationem, vt l. si quis ita hereditatem. ff. de condi. insti. quò ad episcopum verò videtur irreuocabilis, vt in c. si tibi absenti. de præben. qui tamen potest præfigere terminum, vt accepteat, vel recusēt, vt ibi: similiter & heredi, vt adeat, vel repudiet, vt l. quandiu. ff. de acqui. here. facit l. si quis absenti. de acqui. post. ¶ Quædam tamen dispositiones operantur effectum suum in personas ignorantiū, vt patet ex no. in c. quia
1 cunctis. de concess. præben. vbi omnino vide per Inno. † Item collige à contrario sensu, quòd suppressio beneficij à sciente reddit gratiam vitiosam. quod intelligo, ipso iure: secus esset in literis ad lites: quas suppressio veritatis, & suggestio falsitatis nō reddit ipso iure nullas, sed ope exceptionis, vt in c. super literis. ī. eo. valebit ergo sententia lata per literas subreptitias, non super beneficio subreptiuè impetrato. Omissio enim talis purgat vitium subreptitiæ gratiæ. quod dic, vt not. ī. eodem. c. ad audientiam. c. ad aures. & c. consti. per Inno.
2 ¶ † Et aduerte, quia ignorātia probabilis excusat à vitio subreptionis, vt hic: non tamen inducit dispensationē contra cōsilium c. de multa. de præben. secundùm Ioan. And. ignoran
3 tia ergo idem, quod proprius motus, operatur. ¶ † Item not. quòd scientia superueniens non idem operatur ad irritationem actus, quod scientia à principio: debet tamen post scientiam emendari quod illicitè gestum fuit, vt hic patet. Vtrùm autem si non emendauerit, censeatur esse in dolo, ac si à principio sciuisset? glo, quòd non in simili quò ad pœnę commissionem, vt no. in Clemen. 1. de consan. & affini. in glo. & quā. no. Bart. alibi dicit; quòd si à princi. litigabā bona fide, deinde noui me fouere iniustam causam, debeo desistere: aliàs ꝓ futuro tempore cōdemnabor, tanquā improbus litigator, vt ipse not. in l. si quis inficiatus. ff. depo. ¶ Item not. quòd duo iura incompassibilia possunt concurrere à principio in personam vnius: tñ electione vnī' aliud tollitur: vel potius declaratur non competisse à principio. Nam ante electionem nō videtur, quòd iste habeat ius in vtroque propter incompassibilitatem: nec potest ostendi, in quorum altero ipsius ius sub
4 sistat. Vide tamen quod not. Cyn. ad hoc in l. 1. ff. de furtis. & quod not. in simili in l. si pluribus. ad fin. de leg. 1. ¶ † Item nota, quòd si plura sint in obligatione, quæ sint incompassibilia, est electio creditoris. Quandoq; est debitoris. quod dic, vt l. legata generaliter. de leg. 1. ¶ Et facit ad quæstionem de electo in eadem ciuitate ad duo officia incompassibilia, de qua in Specu. de censi. §. 2. ver. quid si electus. ¶ Quæro, vtrū iste text. debeat intelligi de collatione facta absenti, nemine recipiente pro eo: an verò si eam receperit procur. ipsius? & dicit glos. 5. quòd potest iste text. intelligi, cum procurator domini absentis, & ignorantis collationem recipit. Sed forte illo casu posset domino imputari culpa, si procuratori ad acceptandum instituto non denunciauerit, quod impetrare intendit. sicut in simili dicit Bart. in procuratore molestante debitorem, à domino liberatum, & sub pœna promissa non molestandū. Si enim procurator generalis eum molestat, dominus etiam, hoc ignorans, in pœnam incidit, vt not. Barto. in leg. in illa stipulatione, per te non fieri. ff. de verbo. obliga. Sed hic loquitur, cum dominus ignoranter facit contra id, quod gessit procurator ipsius. Quo casu dominus ex
5 cusatur in illo ca. secus econuerso, cum scilicet procurator venit directè, vel indirectè contra id, quod gessit dominus: quia quantùm ad commissionem pœnæ contra dominum magis

gis imputatur domino, si procurator venit cōtra factū ipsius dñi: quàm si ipse dñs veniat cōtra factū procuratoris. valet ergo impetratio, & id, quod facit dñs ignorans factum procuratoris facto suo incompassibili: sed non valet impetratio ꝓcuratoris ignotantis aliter actum esse per dominū in casu in compassibili, ratione prædicta. quod nota. Aut ergo dominus venit contra factum procuratoris: aut econuerso procurator contra factum dñi, vt ex superioribus patet. † Et per hoc tenet hic Io. q si procurator ignorans collationē beneficij dño prius factā impetret beneficiū, quòd non tenet impetratio, sed subiacet vitio surreptionis, vt hic plenè per eum. Dicit enim post Io. Mo. q sicut plus debet excusare ignorantia propria, quàm procuratoris: sic plus accusat propria scientia, quàm procuratoris. c. 1. in fi. vt lite non contes. Item quia radix vitiosa. & licèt non sit dolus ex proposito, inest tamen re ipsa. ff. de verb. ob. l. si quis cū aliter. beneficiatus enim nō beneficiatur, nisi ex certa scientia. ī. eod. c. postulasti. & multitudo beneficiorum, est inimica canoni. ī. e. c. quia intantū. & si diceremus contrarium, parata esset via surreptitijs impetrationibus, contra. ca. quanto. de diuor. & hanc opin. tenet Io. An. nisi in casu, quo procurator scire non potuerit factū dñi (puta si die vltimo Octobris, vel die primo, vel alio, quod dñs poruit iustissimè ignorare: quo casu nō cesset timor fraudis) ita. n. excusat procuratorē factum dñi: sicut econuerso factum procuratoris excusat dñm, vt hic. ¶ Quæritur, vtrum iste, postquàm elegerit, poterit variare? dic, vt in ea, & plenè in nouella. & per Bar. in l. eū qui certarū. de verb. ob. vbi plenè, quid iuris si quis habet ius eligendi, vel declarādi à lege, vel à testatore ex contractu, vel similibus, an poterit variare? & vsq; ad quod tempus, ibi plenè. Vnum hic scias, q electio super beneficijs ab homine, vel à iure concessa ascendit magis ad materiam electionis, quæ descendit ex vltima volūtate, quàm ad illā, quæ descendit ex contractu, in qua aduersatur variatio, vt d. l. eū qui. Et ita sentit Ioā. & probatur per c. si tibi absenti. ĩ. de præben. coniuncta l. cum pater. §. furdo. de le. 2. & patet etiam, quantū ad translationem iuris, & dominij per collationem solā, vt no. in d. c. si tibi. & idem in vltimis voluntatibus, vt l. à Titio. ff. de fur. quod non est in contractibus, vt l. traditionibus. C. de pac. ¶ Quærit Ioan. An. an sufficiat electio facti. dicit, q si post habitam possessionē vnī' innotuit de collatione procuratori facta, & ipsius possessionē recipiat, sufficit, vt videatur illud posterius acceptasse, & primo renūciasse, per c. de multa. Idem si neutrius habita notitia, post notitiam recipiat possessionem alterius. ¶ Si autē vtriusque possessione obtenta, vnius per se, alterius per procuratorem superueniat notitia, supersedeat in vtraq; & sic deliberet: aliàs videbit elegisse illud, cui primò se immiscuit &c. vt hic in nouella. vbi tangit super glo. vltima, vtrùm ille, qui semel elegit, possit variare: & distinguit in vltimis vòluntatibus, & contractibus hoc modo. aut quis elegit ante diē, vel conditionem: & potest variare, vt l. vnum ex familia. ff. de le. 2. aut post diem aduenientem: & tunc, aut loquimur in cōtractibus: & potest variare, vt l. eū qui certarū. prælegā. aut in vltimis volūtatibus, & hoc casu aut electio nō tenuit, quia forte elegit (quod non poterat,) & subdistingue: aut enim eligebat iure suo: & poterit variare, l. 2. de opt. le. ad instar iudicis ordinarij, qui potest iteratò cognoscere, l. 4. C. de acc. aut iure alieno: & variare non, potest ad instar delegati, qui siue bene, siue malè &c. ĩ. de elec. c. si compromissarius. & C. quo modo & quando iudex. l. fi vt proponis. & quod not. Ioā. An. in c. ꝓsentata. de test. super oppo. Alio verò casu. s. quando tenuit electio in vltimis voluntatibus, variare non potest de le. 1. l. serui electione. & idem in beneficijs, quæ in hoc accedūt ad naturam vltimæ voluntatis, vt dixi. & vide etiam de hoc not. ī. eo. c. in multis. & vide plenè per Bar. in l. 3. ff. de op. le. & ibi plenè, qualiter cognoscatur, vtrùm quis elegit iure proprio, an alieno.

SVMMAE.

Papa gratiam à se factam reuocare potest.
Principis restitutio in dubio nō censetur facta cū alterius præiudicio.
Clericus degradatus restitutus, an dicatur restitutus ad beneficium.
1 *Restitutio vnius non tollit alteri ius quæsitum.*
2 *Comes Palatinus facit legitimationes.*
3

CAP. VII.

4 QVamuis. ¶ † Ponit quæstionem, deinde
5 solutionem, ibi [non tamen.] Not. quòd Papa potest reuocare gratiam à se factam. qđ est ver, ūquando gratia est facta super beneficijs, in
1 quibus ille, qui gratiam meruit, non potest dici dominus beneficij, sed minister, & procurator. vt c. 2. de dona. ī. Non mirum ergo, si potest reuocari, & transferri, vt l. post litem. ff. de procu. & l. sed si pupillus. §. præscribere. ff. de insti. Aliā verò gratiam, quam fecisset Papa (puta si donasset mihi castrū) videtur, quòd nō possit sine causa reuocare, vt c. 1. de proba. ī. ¶ Item, q restitutio facta ad gratiam iam extinctam non trahitur retro ad tempus primæ concessionis, sed consideratur, vt ex tempore restitutionis: vt sic noua gratia censeatur, non antiqua. Facit ad quæstionem de creditore, cui post factum pactum de non petendo, fit postea pactum de petendo: an recuperet ius prioritatis? & an vsuras medij tēporis? & quid iuris si fiat pactum de petendo post obligationem extinctam? vide Bal. ff. de transl. in l. aquiliana. dic vt ibi, qui more suo arguit pro & contra. & non soluit. ¶ † Item q restitutio principis in dubio non videtur facta cum alterius præiudicio. concor. l. 1. §. si quis à principe. & §. meritò. ff. ne quid
2 in lo. pu. & c. ex tuarum. de aucto. & vsu pal. vbi de hoc. Item oppo. & videtur, quòd restitutio trahatur retro; quia est in pristinum statum repositio, vt l. q si minor. §. restitutio. ff. de minor. Sol. vt in glo. pe. quæ inducit textum ad quæstionem, q episcopus clericum depositum non possit restituere, inuito patrono, cui per talem depositionem est quæsitum ius de nouo præsentandi: quod tenuit Goffre. cuius opinio secundū Host. vera est, cum inferior restituit, non cum princeps. Ioā. An. dicit in nouella, q opinio Bar. Brix. de qua in hac glo. pe. communius approbatur per c. decernimus. 16. q. 7. † Quæritur etiam in nouella. clericus degradatus, & priuatus beneficio per sententiam restitutus etiam ad ordinem, & eius executionem: an per hoc videatur restitutus ad beneficium? dic
3 quòd non: sicut nec deportatus restitutus à principe ad dignitatem, videtur per hoc restitutus ad bona, vt C. de sen. passis. l. 1. & quod no. in simili Ioan. An. in c. 1. de fil. presbyt. Sol. dico istud verum, quando Papa restituit, vel Imperator cum limitatione ad ordines, vel dignitates. Si verò fuit restitutio simpliciter concepta, intelligitur quò ad bona, & statū personæ, vt d. §. restitutio. dic tamē latius. nam quandoque princeps concedit simplicem indulgentiam: tunc debet quò ad statum personæ intelligi, non quò ad bona. Quandoq; nō vtitur verbo indulgentiæ, sed restitutionis: & tunc aut concedit restitutionem simpliciter: & omnia restituta videntur, vt C. de sen. passis. in l. 1. Aut restituit cum limitatione: & eatenus restringitur restitutio, quatenus importat limitatio: Quā doq; concedit indulgentiam, & restitutionem: tunc omnia restituta videntur, vt eo. tit. l. fi. Quandoque verba sunt dubia; quia non magis sonant in indulgentiā, quàm in restitutionē. Pone multi sunt banniti in ciuitate, quorum bona sunt confiscata, fit nouum statutum, quòd rebanniantur: an ista verba, rebanniantur, sonent in restitutionem plenam bonorum & personæ, an personæ tantum? Bar. ibi dicit, q verba dubia debent plenè interpretari. i. de vtrisq;. idem not. ipse in l. 1. §. si quis vltimo. ff. de quæstionibus. Circa hoc tamen insurgit dubium, an ista restitutio extēdatur ad bona in alios, per fiscū, siue cōmune translata & alienata. tex. iste facit, quòd nō, ibi [cum talis] &c. & hoc tenet ibi Bar. s. quòd bona non possint euocari ab emptoribus, postquā emerunt à fisco, qui habuit

ius

ius vendendi, vt l. sed si legem. §. item si rem distraxerit. ff. de pet. her. Commune verò, siue fiscus quatenus est effectus locupletior, ex tali venditione, tenebitur restituto, sicut dicim' in bonæ fidei possessore hereditatis, vt in d. §. bona verò, quę in eadem causa non alienata remanent, ista recuperat per re
4 stitutionem, d. l. fi. † Et conclude ex prædictis, quòd restitutio vnius non tollit alteri ius quæsitum: quod intelligunt quidã, si nouo facto post publicationem, & confiscationem tale ius sit quæsitum illi tertio: secus si immediatè per ipsam damnatio nẽ alteri ius quærat, nullo nouo pacto intercedente: quia tunc, ex quò oĩa sunt integra, iste recuperet. ff. de iure pa. l. si ue patronus. secundùm Cyn. per quod dictum quæstio huius glo. de patrono videtur decisa. s. quòd eo inuito possit deposi tus ad beneficium restitui: quia depositio fuit proxima, & immediata causa acquisitionis patroni iuris præsentandi. Contrarium tamen determinat Doctor meus in simili quæstione quando statuto cauetur, q̃ banniantur occisores, & pars bonorum detur heredibus occisi, alia pars applicetur communi. põe q̃ occisores sunt restituti per principem, an recupera bunt illam partem heredibus applicatam? Istud. c. facit, quòd non. & gl. in l. Gallus. §. & quid si tantum. de lib. & posthu. In contrarium facit prædicta theorica; quia ipsa damnatio fuit proxima, & immediata causa dictæ applicationis: ergo videtur porrigi ad omnia. cõtrarium ibi tenet. & plus dicit, quòd per statutum tale ius quæsitum heredibus non possit tolli, ar. ff. de doli exce. l. 1. in fi. & de pollici. l. toties, & quod no. in l. fi. C. si contra ius, vel vtili. pu. Prædicta omnia locum habent in restitutione, quæ conceditur à principe quò ad bona, & statum personæ. Quid dices, si princeps legitimat spurium post mortem patris ante aditam hereditatẽ per agnatos, vel post aditam, an auferat ab eis dictam hereditatem, & ius adeũdi? glo. in d. §. & quid si tantum. & hoc capitulum faciunt, q̃ non: quod sentit Ia. de Are. in l. pe. ff. de natali. resti. vbi dicit, quòd ad hoc vt iste legitimatus succedat, requiritur citatio, & consensus illorum agnatorum. Dy. vt refert D. meus Bal. in d. §. & quid si tantum. de facto consultus dixit, q̃ filius legitimatus repellebat agnatos, etiam si iam apprehenderant hereditatem: quia legitimatio omnem funditus tollit maculam, & æquiparatur natiuitati, vt in Auth. qui. mo. natura. effi. legi. §. 1. Item iste non videtur deduci in nouum statum, sed reponi in eum, qui ab origine verè inhæsisse videtur: vnde retro effectum suum porrigit, ar. ẽ. c. cum aliquibus. nã legitimatio remouet maculam genituræ, & reddit legitimatum ad ius naturæ. Et est similis subtilitas. ff. de iusti. & iur. l. manumissiones. in glo. super verbo. datio. quæ est subtilis ad intellectum d. c. cum aliquibus. Bart. tenet, quòd iste sic legitimatus non ausferat legitimis bona acquisita. † Absurdum enim esset, quòd
5 a a Comites Palatini, qui faciũt istas legitimationes, possint auferre vni, & conferre alteri, contra reg. id, quod nostrum. de reg. iur. Si autem iste spurius esset legitimatus viuo patre, vel pater ordinasset suam legitimationem post mortem fiendã, bene fatentur, quòd iste succederet. C. de naturali. lib. Auth. item si quis. Quid dices de restitutione, quæ fit per legem, puta de legitimatione per sequens matrimonium, quod abstergit omnem maculam genituræ. vt c. tanta. qui filij sunt legi. vtrum ergo iste primogenitus legitimatus tamen post natiuitatem alterius legitimi, & naturalis auferat sibi ius ordinis genituræ secundùm consuetudinẽ Angliæ; in qua succedit primogenitus? de qua consuetudine per Bar. in l. cunctos populos. C. de sum. Tri. Quidam dicunt, q̃ sic. alij contra, vt Io. An. in reg. sine culpa. qui istam quæstionem plenè disputat, & cõcludit pro legitimè nato: postea cõtra legitimatũ natũ prius: quia talis legitimatio nõ debet auferre ius illi quæsitũ per istud c. & iura superius allegata. & nota ista, quia sunt vtilia, & per Doc. varijs locis tacta.

ADDITIO.

a ¶ Comites. Adde ad hoc, an Comes Imperialis possit legitimare in terris Ecclesiæ subditis, vide Iaco. But. consi. inci. quidam nomine Ogniben. Bald. in 1. constitu. C. 4. colum. Pau. de Cast. consil. 216. vnde vnum nota, quòd Comes potest esse iudex in causa sua, Rex, vel Imperator, Barto, in leg. & est receptum. ff. de iurisd. omni. iudi. Inno. in cap. ex parte. ff. de verbo. signi.

SVMMAE.

1 *Beneficij appellatione curatum & non curatum intelligitur.*
2 *Minor ætate quot modis quis dicatur.*
3 *Administratio, non adita hereditate, cessare debet*
4 *Testamentum faciens quando non erat vsurarius, si postea est effectus, an valeat testamentum.*
5 *Ætas idonea in tenendis beneficijs non curatis quę dicatur.*
6 *Pueri qui dicantur.*

CAP. VIII.

SI eo tempore. Vnius thematis duo dubia soluit, & vtriusque causam
1 reddit, ibi [beneficium.] ¶† No. quòd appellatio beneficij refertur ad curatum, & non curatum, quando literæ sunt conceptæ secundùm formam huius c. aliàs in dubio simpliciter appellatio beneficij non includit curatum, vt ẽ. de prębẽ. cum in illis similiter expressio curę non includeret dignitatẽ, vt in c. fin. ẽ. de præben. vbi per Io. An. qui hoc sentit, quòd p formam huius. c. non posset prouideri in ecclesia cathedrali, per c. quãuis. §. 1. ẽ. de præben. ¶ Itẽ not. q̃ alia ætas requiritur in curatis: alia in beneficijs sine cura: & in multis iuris articulis limitatur ætas, vt l. 1. §. pueritiam. ff. de postulando. l. si minor. ff. de procur. & c. cum in cunctis. ẽ. de cle. & l. qua ætate. ff. de testa. & c. cũ. 20. de offi. dele. ẽ. & ẽ. de despõ. impub. c. 3. Ex quibus iuribus potes elicere exempla per teipsum. Quid autem si in casu huius. c. & similibus reuocetur ætas in dubium, cui incumbit probatio, vtrũ illi, cui opponitur defectus ætatis, an opponenti? Io. And. remittit ad notata per eũ in reg. infamibus. in Mercuria. Ego remitto ad Barto. in l. de ætate. ff. de mino. vbi plenè, qualiter probetur ætas, si desint testes; qui interfuerunt natiuitati: ita quòd necessariò expe-
2 dit deuenire ad probationem per aspectum. dic vt ibi. † Et quot modis quis dicatur minor ætate, dic vt d. §. pueritiã. & 27. q. 1. c. 1. ¶ Itẽ not. quòd vbi ætas requiritur certo tempore: si tunc non adsit, nõ confirmatur actus: licèt tunc superueniat. Simile in testamento facto ab impubere: quod non confirmatur: licèt superueniat maior ætas, vt l. fi filius. ff. de testa. & l. 1. §. fi filius. ff. de leg. 3. ad hoc. ff. de ex cusa. tut. l. excusantur. Et facit ad quæstionem pridie subtiliter disputatam per D. meum Ang. de testamento vsurarij manifesti, vtrum reconualescat per superuenientem cautionem. & videtur Ioã. An. sibijpsi contradixisse. nam in c. quamq̃. ẽ. de vsur. dixit, quòd sic. in Cle. 1. de sepul. dixit, q̃ non, nisi quò ad sepulturam. Sed ipse ibi intelligit de cautione præstita post mortem, quæ non sufficit, secundùm eum, ad confirmationem testamenti. Sed bene sufficit quò ad sepulturam, si iussit vsuras in vita restitui. Præfatus D. Ange. tenuit disputando sufficere cautionẽ post mortem ad valorem testamenti in casu, quo procuratorem constituit in vita ad cautionem præstandam, duraturum etiam post mortem: si enim procurator ille post mortem domini præstitit cautionem, confirmatur tale testamentũ, qua si mandatum illud trahatur retro, vt in reg. rati. quod est notandum. Cum super illa eius decisione dubitarem, & secum conferrem, opposui sibi, quomodo est possibile, q̃ per con-
3 stitutionẽ procuratoris in testamẽto possit confirmari? † Est enim regula, quòd non adita hereditate, cessat omnis administratio, & effectus omnium, quæ in testamento sunt disposita, l. sinemo. ff. de testa. & l. proxima. de his, quę in testamento delẽ. & cũ ex ipso testamento, tanquàm irrito ipso iure per c. quãquàm. non possit adiri hereditas, non potest iste tanquã procurator cautionem præstare: cum nondũ possit esse procurator, nec etiam post aditam potest dici procurator; quia non est

non est amplius dominus, qui constituit; cũ mors omnia soluat, in Auth. de nup. §. deinceps. Cũ ergo procurator ille propriè dici possit, qui mandato domini aliena negotia administrat, l. 1. ff. de procu. Et iste nec hereditate iacẽte, nec ea adita habeat dominum, quem repręsentet: non videtur illa constitutio procuratoris valere, maximè in casu nostro, quo quęritur de cõfirmatione testamenti irriti ipso iure tẽpore mortis. ex tunc enim, sicut cũ est validum, cõfirmatur. c. cũ Marthæ. de cele. mis. ita si est inualidũ, nõ videtur, q̃ possit postea conualescere ex aliquo facto superuenienti, maximè ex mandato iam defuncti, cui à iure iniungitur, vt præstet cautionẽ in vita, per illud. c. quãquàm. nam & si ipse præstitit post factum testamentũ, est dubium, nunquid conualescat, & cõmunis op. est, quòd sic, vt no. Bar. in l. filio prætorito. de iniu. rupto. ¶ Sed his diebus contra decisionem eius tenui, & disputaui contra. s. q̃ cautio præstita per talem procuratorem post mortem vsurarij faciat reconualescere testamẽtũ. Sed dices. ista videntur contra hoc. c. vbi si id, quod requiritur ad substantiam dispositionis, non adest in ipso principio, non prodest ad eius confirmationem, si postea superueniat: sed persona vsurarij manifesti, nõ præmissa cautione, de qua in c. quãquàm. est inhabilis ad testandum, vt ibi; ergo habilitas superueniens in personam testantis nõ operatur confirmationem testamenti; quod à principio fuit nullum, vt præalle. iuribus. Sed dic, q̃ quãdoque conditio testatoris est funditus nulla; vt quia erat pupillus, vel filius fa. tunc nunquã conualescit, postquàm causa efficiens erat nulla funditus, vt l. filius. §. filius. præal. qñq; testatoris cõditio non est funditus nulla, sed offuscata, & quodam accidente extrinseco impedita. inerat tamẽ ei potentialiter actus testandi: tunc amoto tali obstaculo, cõualescit testamentũ primò factũ, vt est casus no. in l. qui soluendo non erat. ff. de here. inst. & ita in proposito. status enim vsurarij manifesti quantùm ad testandum non est funditus nullus, imò inest ei potentialiter ius testandi, sed impeditur ex accidenti, si cautionem non præstat. Si ergo ista causa tollitur; quia superuenit cautio, testamentum cõualescit. & hoc tenuerunt Nic. de Matarellis disputando. & Bar. in l. filio prætorito. de iniusto test. sed Cyn. contra in §. fi filius. in additio. & hinc est, q̃ defectus ordinum non reddit gratiam nullam ad beneficium curatum, sicut reddit minor ætas, vt in hoc. c. quia defectus illius qualitatis. s. ordinum non reddit funditus clericum ad tale beneficium inhabilem; quia potentialiter in
4 est ei, & suppleri potest ipsius clerici voluntate; ideò valet gratia, vt c. si pro clericis pauperibus. de præben. ẽ. eo. li. † Quid dices econuerso, si quis fecit testamentum, quando non erat vsurarius, postea est effectus vsurarius manifestus? Dic, q̃ cũ suo delicto eius status, & conditio sit mutata in deterius, testamentum rumpitur. ad hoc vide glo. magistra. ff. de bo. pos. secundùm tab. l. 1. §. exigitur. vbi quid inris, quando cõditio testatoris, vel heredis variatur de nulla in aliquam, vel de alia qua in nullam, vel de aliqua in aliquam. quod tãgit Doc. meus D. Bal. in l. Gallus. §. etiam. & §. fi forsitan. de libe. & posthu. Quid etiam dices de qualitate beneficij mutata post datam literarum? Pone, impetraui beneficium curatum, an debeat mihi, q̃ effectum est curatum post datam? vel econtra, impetraui simplex, quod ita effectum est post datam literarum: vt dicendum, q̃ mutatio qualitatis beneficij non curetur, & sufficit etiam post datam beneficiũ esse tale, quale in literis continetur, vt sentit glo. no. & subtilis in Cle. literas. ẽ. eo. & adde ad prædicta theoricã, quam tradam de ista mutatione qualitatis personæ. ẽ. eo. c. statutũ. in prin. & plenè in disputatione Io. Cal. quæ incipit. Impetrauit clericus beneficium curatum. demum in d. diœcesi beneficium curatum factum est non curatum: vel non curatum factum est curatum. Item no. q̃ gratia alternatiuè concepta super pluribus beneficijs, si in beneficio comprehenso in altero ex alternatiuis impleri non põt; ga non valet, est implenda in reliquo, in quo valet; cõtra qđ op. Io. An. In beneficijs sic alternatiuè debitis est electio collatoris, vt ẽ. de præben. c. fi pluribus. Sed cum collator dixerit se eligere curatum, quod impetrans obtinere non poterit, ætate prohibente, ergo gratia remanebit nulla, dicit ipse. quod hic dicere nõ põt collator in hoc casu, quando. s. gratia redditur nulla. valeat igitur, vt valere potest. ẽ. de despon. impu. c. immo. vel hic vacabit non curatum. ergo non potest collator eligere curatum, quod non vacat. Io. An. dicit, q̃ idem, si primò vacasset curatum, & postea non curatum. nã illud debebit impetranti, in quo gratia alternatiuè concepta tenuit ab ipso prin. & hoc teneo. & allego quod no. in simili in l. huiusmodi. §. fi Titio. ff. de leg. 1. in l. quæ sub cõditione. §. si quis ff. de condi. insti. licèt sit argumentum contrarium, ibi in ver-
5 sed si sub iurisiur. ¶† Quærit Io. An. q̃ sit ætas idonea in bũficijs non curatis, tenet, q̃ post infantiam, quod probatur in glo. pe. Aduerte tamen, quia licèt titulus beneficij non curati cadat in talibus pueris, non tamen administratio, quam de ecclesijs etiam non curatis tales habere non possunt, nisi post annũ. 14. vt ẽ. de ætа. & qua. c. indecorũ. vbi de hoc. quod no. 18. di. in c. in his. & q̃ tolerabilior sit datio tituli in personã inhabilem, quàm exercitiũ illius administrationis, patet in c. grandi. de sup. neg. præla. & quod no. in c. ex eo. de ele. eo. lib. in glo. super verbo suffragiis. & etiam ex notatis per Bar. in l. quidam consulebat. ff. de re iu. vbi quid iuris, si vni Regi, vel Comiti, qui transmittit iurisdictionem ad heredes, succedat pupillus, vel adultus, vt est modò in regno Apuliæ. Secundò quærit post Archi. si Papa mandat prouideri impuberi de curato, an sit obediendũ tali mandato? & dicit, q̃ sic, si cõstat de voluntate Papæ expressè, q̃ velit hoc concedere puero. In dubio autẽ an concedendo non capaci habilitate actu, super ei' inhabilitate dispensare videatur? no. In. ẽ. de fil. presby. c. veniens. Aduertendum tamen, q̃ licèt cum puero dispensatũ sit super eius inhabilitate, quòd possit obtinere beneficium curatum: dicta tamen dispensatio non extenditur ad administrationem temporalium, & spiritualium, vt not. in c. 2. de ætа. & qua. in glo. fi. & quod ibi in nouel. Quærit Lapus, vtrùm si Papa scribat proprio motu, secundùm formam huius c. pro patiente defectum in ætate ad beneficium curatum, vtrùm habebit locum quod hic dicitur? dicit, q̃ sic: quia per clausulam, motu proprio, tollitur subreptio, sed non inducitur dispensatio contra iura, nisi subiuncta clausula generali [non obstantium] quæ tamen clausula sine motu proprio modicum operatur, vbi est defectus personæ pro qua scribitur; & quid operetur, not. de fili. presbyt. c. 1. ẽ. secundùm eum. † Qui dicantur pueri, vide bonam legem. l. cũ Mella. ff. de ali. & ciba. leg.
6

SVMMAE.

1 *Ecclesia inferior pro debitis vnius ecclesiæ maioris non tenetur de iure soluere.*
2 *Paupertas ecclesiæ non liberat eam ab obligatione.*
3 *Fructus beneficiorum vacantium possint alicui concedi ex priuilegio summi Pontificis.*
4 *Priuilegijs singularium personarum procedentium per generalẽ clausulam non derogatur.*
5 *Papa ius alicui competens tollere potest.*
6 *Annus vulgaris quis dicatur.*
7 *Episcopus ex iusta causa an possit ad tempus fructus alicuius beneficij retinere.*

CAP. IX.

SI propter. Repetitum fuit hoc. c. per me Pe. de Ancha. vtriusq; iuris Doc. in clarissimo studio Bononiæ, ibidem actu legentem Sextũ, & Cle. anno Domini. 1384. de mense Martij in die sancti Benedicti: nunc autem expediam per modum lecturæ. primo sic diuidi potest, quia ponit thema, & dubium eius soluit, ibi [intentionis] casum exceptum interserens, ibi [nisi.] ¶† No. pri-
1 mò, q̃ debitum pro debitis vnius ecclesiæ maioris inferior ecclesia non tenetur soluere, etiam si sibi subsit, vt subsunt ecclesię

clesiæ diœcesis cathedrali, nec potest conueniri à creditori-
bus ecclesiæ principalis, vt no. Inn. in c. pastoralis. s̃. de priui.
hinc est, ꝙ si prælatus superior impetrat literas in fauorē ec-
clesiæ sibi subiectæ, fit computatio dietarum à loco ipsius ec
clesiæ subiectæ, non à loco ipsius prælati agentis, vt c. 1. ȷ̃. eo.
2 in Cle. ¶ † Secundò no. ꝙ paupertas a ecclesiæ non eximit, ne
a q; liberat ipsam ab obligatione: vtrùm autē conueniri possit
vltra quàm facere possit? videtur ꝙ non; quia nec clerici vltra
possunt. immo seruari eis debet tm̃, ne egeāt, vt c. Odoardus.
de solu. multò ergo magis videtur, ꝙ ipsa ecclesia non vide-
tur conueniri posse in plus, ar. Auth. multò magis. C. de sac.
3 san. ec. facit quod no. in Mercu. non est nouū dubiū. ¶ † Ter-
tiò not. ꝙ ex priuilegio Papæ fructus beneficiorum vacantiū
possunt alicui concedi, & non futuris successoribus seruari,
& debet esse de iure. ȷ̃. de offi. ordi. c. præsenti. & talis conces
sio quādo fit ex causa iusta, & ep̄o, cui dicta subsunt bñficia,
larga debet fieri interpretatio: vt sic appellatio bñficij cōpre
hendat etiā dignitatē: licèt regulariter, hoc est accepta ꝓpria
verbi significatione, etiā dignitates bñficia sint, scd̄m Inn. &
Host. qui hoc no. s̃. de ver. sig. c. antepe. ¶ Itē hac rōne appo
sitio bñficiorū diœcesis cōprehēdit bñficia, q̃ sunt in diœce
si, licèt nō sint de iurisdictione, & hoc tenet hic Io. An. cōtra
Archi. & remittit ad no. p eū. s̃. in c. abbatē. ¶ Quartò no. for
mā huius grẽ. s. fruct⁹ bñficiorū vacātiū vsq; ad quinquēniū.
pōt em̃ esse dubiū, an istud tps adijciat̃ vacationi, an pceptio
ni. nā si vacationi, hēbit priuilegiat⁹ fructus primi anni bñfi-
cij vacātis vltimo die qnquennij, & sic sexto anno fruct⁹ pci
piet, sicut nūc seruat̃ in fructib⁹ Papalib⁹. In scd̄o secus; qa fi-
nito quīquēnio, finit̃ perceptio. & est simile qd̄ no. Io. An. s̃. d̄
offi. dele. c. de causis. scd̄m Io. An. q pōderat verbū, vacabūt,
p qd̄ dicit, ꝙ illa indulgētia nō hēbit locū in ecclesijs, vbi nō
sunt distinctæ pbēdę mortuo clerico: sicut nec alijs casib⁹ no.
s̃. de cōsti. c. cū accessissēt. & vide qd̄ dixi. s̃. eo. c. si gratiosæ.
¶ Quintò no. Io. An. verbū, fabricæ, cōiunctū verbo, statuto:
ꝙ valet statutū ep̄i de tertia parte primi anni bñficiorū vacā
tiū in diœcesi, cōferētia ad fabricā cathedralis ecclesię, si por
tio deputata fabricæ nō sufficiat ad fabricā: nec ep̄o, nec cle
ricis ipsius ecclesię supest, ꝙ possit ad hoc sufficere. Huic de
cisioni quędā iura vident̃ obstare, qbus rñdet, vt hic videas ī
nouella. ¶ Obstat. n. huic decisioni rō Cle. summa. de re. eccl.
nō alie. q̃ Cle. licèt loquat̃ in ppetua alienatione ꝓhibita ī ip
sum ep̄m, & Capitulū cū cōi: de tēporali tñ stat rō Cle. s. ꝙ nō
pōt auctorizare in facto ꝓprio. ad idē. l. 1. ff. de aucto. tu. vbi
quò ad illā ꝓhibitionē auctorizādi in facto ꝓprio nō distin-
guit̃ inter alienationē perpetuā, & tpalem, scd̄m Io. An. q rñ-
det, ꝙ hoc casu nō dicit̃ auctorizari in facto ꝓprio, cū nihil
sibi, vel suo Cap. applicet. & hinc est, ꝙ archieps dat remissio
nē ad fabricā ecclesiæ suæ de pœna Romana: qd̄ nō faceret,
si auctorizare fabricæ esset auctorizare in facto proprio, &
4 hāc partē firmat in nouella. ¶ † Sextò no. ꝙ per gñalem clau
sulā [nō obstantibus priuilegijs, & statutis, & cōsuetudinib⁹
quibuscūq;] &c. nō derogatur priuilegijs singulariū persona
rū procedentiū, ēt in re cōcessa. referēda est ergo dicta clau-
sula ad priuilegia, & statuta cōcernentia fauorē ipsius eccle-
się, cui Papa solūmodo per prædictā clausulā præiudicare in
tendit, & nō alteri: & est intellectus cōtra opi. glo. fi. super in
tellectu huius clausulæ, & pro Archi. meo iudicio melius sen
tiente: cui cōcordat hic Lap. qui ꝓsequit̃ plenè, quid operet̃
ista clausula [nō obstātibus.] qñ venit ad derogationē iuriū,
vel priuilegiorū alijs indultorū. dic, vt hic per eū. ¶ Septimò
no. ꝙ fructus beneficiorū, qui proueniunt primo anno vaca-
tionis, pūt deberi ex cōsuetudine, priuilegio, & statuto alij, &
nō ecclesiæ vacāti: qd̄ hodie qñ possit hoc esse, vel nō, vide in
5 c. quia sæpe. de elec. ¶ † Octauò no. in ver. nisi. ꝙ Papa potest
expresè tollere ius alicui cōpetens, & priuilegia reuocare, &
statuta, q̃ conferunt ius certæ personæ: qd̄ intellige super bñfi
cijs, quorū dispō, & omnis ordinatio ab eo dependet, vt in c.
2. ȷ̃. de præbē. vnde in ipsis pōt pıudicare patrono laico sup
iure pñtandi, vt in c. dilectus. de iur. patro. dñia verò, & obli-
gationes, q̃ descendunt à iure gentiū, nō videt̃, ꝙ possint ali-
cui sine causa conferri: qd̄ dic, vt no. Io. An. post Inn. in c. quę
in ecclesiarū. de consti. ¶ Op. & videt̃, ꝙ debeat per illā grām
præiudicari fabricæ, vsui, vel singulari personæ in perceptiōe
fructuū, per clausulā [non obstante] ne aliàs nihil operet̃, cō
tra. c. si Papa. de priuilegijs. l. si qñ. de leg. 1. clausula illa licèt
generalis, resoluitur contra oēs singulariter, per quos possit
gratia impediri, l. fi. C. qd̄ cū eo. & l. si corpus. de leg. 2. sed p
istos impediretur, si non fieret eis præiudiciū: ergo d. clausu-
la frustra esset apposita. hic dicitur contrariū, ergo malè, & ti
more huius contrarij glo. fi. ponit duas lectiones. prima est,
ꝙ iste priuilegiatus habeat fructus primi anni: vsus autē, fa-
brica, vel singularis persona habeat fructus secundi: & sic ip-
sis nō præiudicabitur, nisi in dilatione, expectādo fructus se-
cundi anni. & sic clausula [non ob.] operabitur suū effectū. se
cunda lectio est econuerso, ꝙ fabrica, singularis persona, vel
vsus habebit fructus primi anni: priuilegiatus secundi, & sic
præiudicabitur priuilegiato in dilatione tātùm. pro hac lect.
facit. c. fi. ȷ̃. de consue. vbi expectanti debetur sequens, si pri-
ma alteri debeatur. Archi. ponit tertiam lect. ꝙ in illa eccle-
sia, in qua fructus primi anni debentur alteri ex consuetudi-
ne, priuilegio, vel statuto, priuilegiatus iste nihil habebit, qua
si de illa ecclesia Papa nihil intellexerit. Et illā teneo in repe
titione huius. c. & post Archid. confirmo, quòd priuilegiato
non debeantur fructus secundi anni, vt vult secunda lectu-
ra: nec debeantur fabricæ, vsui, vel singulari personæ, vt vult
prima lect. nam de fructibus secundi anni istius priuilegiū,
& illorum statutum, consuetudo, vel priuilegium non dispo-
nit, ar. l. si vsufruct. mihi in biēnium. de vsuf. le. oportet ergo,
ꝙ in fructibus primi anni præiudicetur alteri ex eis: & hoc
c. vult, quòd præiudicetur priuilegiato. non obstat, quòd se-
cundùm hoc clausula [non obstante.] nihil operabitur: quia
immo operabitur, vt dixi. s̃. in 6. nota. multis rationibus
opi. Archi. roboro in dictā repetitione in prima op. ¶ Ve-
nio succinctè ad glo. & primò post glos. 3. quæro, vtrùm illo
anno, quo ad istum priuilegiatum spectāt fructus beneficij
sic vacantis, sit illud beneficium alteri conferendum? tenet
glos. quòd sic: quia non titulus beneficij, sed perceptio fru-
ctuum, quæ in facto consistit, videtur in eum collata. & per
hoc, scilicet quòd dictum beneficium infra illum annum de-
beat cōferri, tenet hic gl. quæ incipit [quia de iure] &c. quòd
ad percipientem fructus spectant onera, & expensæ ministro
rum, & omnium; ita ꝙ fructus debēt intelligi quò ad ipsum,
deductis expensis, vt l. fructus. ff. sol. matri. Per ista infero cō
tra glo. [quid dices] &c. quæ æquiparat istum vsufructuario.
nam si hoc esset verum, pertineret ad ipsum exercitium actio
num, & etiam gubernatio beneficij, vt l. 1. §. fi. cū l. se. de ope.
no. nun. & l. 1. in fi. ff. vsu. quemad. ca. & sic posset agere cōtra
colonos pro pensionibus debitis, & contra debitores benefi
cij, vt quantitatibus, & rebus debitis infra annum frueretur,
vt l. 1. ff. de vsuf. ea. rerum, quæ vsu consum. sed cum dicta gl.
3. dicat infra illum annū beneficium alteri conferendum: pa
tet, quòd de illius manibus illa recipere debet: vt sit differē-
tia inter cōcessionē, quæ fit de fructibus, & illā, quæ fieret de
vsuf. ad hoc vide bonam l. ff. de vsuf. le. l. fundi Trebatiani. &
l. si quis ita. de vsufr. & hoc non vidi per aliquem hic tactum.
¶ Sed quæro post glo. 4. à quo tēpore incipiet annus: vtrum
à die vacationis, an à die fructuū colligendorū? dicit, ꝙ à die
vacationis cuiuslibet beneficij. computatur etiam ipsa dies.
quinquenniū verò incipiet à tēpore datę, ar. ȷ̃. de deci. c. 2. se
cundùm Archi. simile in fructibus matrimonij, quos lucrat̃
vir vltimo anno matrimonij pro rata: computabit em̃ annus
à die matrimonij, & traditi fundi, non à die fructuū colligē-
dorū, vt l. si ante nuptias. & l. de diuisione. & l. diuortio. solu.
matri. ¶ Quid dices de pensionibus, quæ solui debent post
annum

annum à die vacationis, sed pro ipso tempore va cationis. sed
quid si ȷ̃. illum annum fuit commissum maleficium, propter
quod solui debet pœna post annum. Item quid si fructus re-
perit iste locatos per triennium, & ex eis pensio in capite triē
nij est soluēda, an habebit integram, vel pro rata? & quid ecō
uerso, si post triennium (& sic anno finito) debet fieri so-
lutio pro fructibus tamen. ȷ̃. annum recollectis? vide quod cir
ca istas quæstiones scribit Bar. in l. fi. ff. de iure fil. quæ latius
dixi. istud c. repetendo reassumam, & declarabo; quia alij nō
tangunt. hoc enim sæpe in conductionibus contingit in solu
tione pensionis anticipari, & solui pro pluribus annis futu-
ris: quandoq; differri post finitam locationem. si ergo iste gra
tiosus reperit se anticipatum in solutione, vel dilatam solu-
6 tionem post finitam gratiam, quid iuris est, quæro. ¶ † Ter-
tiò quæro, quot dierum erit iste annus? dicit gloss. quòd 365.
Archid. dicit, quòd intelligitur de anno vulgari. s. duodecim
mensium, sicut mensem vulgarem debemus recipere, vt ha-
beat 30. vel 31. dies; prout est illi mēsi ordinatum: & vide ad
hoc quod not. de mense Ioā. An. in c. qui sit. ȷ̃. de elect. ¶ Sed
quid si in medio mense Maij, qui est 31. dierum, detur dila-
tio vnius mensis, ita quòd protēdatur in mense Iunij, qui est
30. tantùm, quot dies habebit iste mensis, vtrum secundùm
mensem, in quo dilatio incipit, an in quo finit? dic., vt in d. c.
quàm sit. in quo tamen non bene declarat Barto. melius in l.
cum bissextus. ff. de verb. sig. & not. quod glo. subijcit de bis-
sexto. quando. s. illi duo dies cōputētur pro vno. & vide 55.
di. c. 2. ¶ Quartò quæro, vtrum illa gratia extendatur ad fru
ctus beneficiorum vacātium per permutationem: tenet ꝙ sic;
speciale enim statuit de talibus beneficijs in casu. c. 1. ȷ̃. de re
rum permu. qui ad alios non extenditur secundùm glo. idem
Archi. In nouella intelligit Io. An. illam suam gl. loqui de per
mutatione beneficiorum, non præbendarum tantùm, quā ad
inuicem facerent canonici eiusdem ecclesiæ, allegat no. Ber.
s̃. de his, quæ fiunt à prælatis. c. apostolica. & qd̄ ipse no. post
Inno. in c. quæsitum. de re. permu. & vide quod dixi plenius
in c. exhibita. in 3. & 4. q. vbi tango quòd in beneficijs vacatu
ris quandoq; quis sperat habere ius per expectationem, vt c.
1. de re. permu. ȷ̃. eo. quandoq; per reseruationem. c. pro illo
rum. de præben. quandoq; per optionem, vt c. fi. ȷ̃. de consue.
quandoque per vnionem primò contingentem restrictus est
numerus canonicorum. in his enim casibus, & si. quæri pōt,
an fructus primi anni vacationis debeantur huic priuilegia-
to, de quo in tex. Io. An. recitat hic Arch. qui post Vin. tenet,
quòd ista gratia non extenditur ad beneficium vacaturum
debitum expectanti; quia duarum indulgentiarum valet pri-
ma, nisi de ea fiat mentio in secunda. s̃. eo. c. iuramentum. de
offi. dele. c. ex parte 2. & generalior est indulgentia episcopi,
quàm expectantis. de offi. dele. c. studuisti. vbi idem tenet Pe.
Quod ergo dicit hic litera [vacabunt] intelligitur de postea
vacantibus alij non debitis tempore indulgentiæ. hoc dictū
proculdubio verum credo in expectante fructus illius bene
ficij vacaturi. in expectante verò beneficium per literas Apo
stolicas, vel per vnionē, optionem, vel extinctionem ipsius be
neficij, quòd illi non solum expectant fructus, sed proprieta
tem, & titulum ipsius, an impediant istum priuilegiatum in
fructibus beneficiorum, quæ alteri debētur ex altero ex præ
dictis modis, magis dubito: quia tex. iste per clausu. [non ob-
stante] intēdit non præiudicare illis, quibus principaliter de
bentur. Si verò in consequentiam tituli debeantur, text. nihil
dicit. ideò fortè debentur, seruato illi titulo cum congrua fru
ctuum portione pro oneribus supportandis, vt s̃. dixi in 1. q.
sicut enim in fructibus primi anni intendit Papa per suam
gratiam præiudicare succedenti in beneficio iure ordinario;
quia facilius tollitur quod competit ex priuilegio, q̃ quod de
7 iure cōmuni, vt in Auth. de nō ali. §. quia verisimile. ¶ † Quin
tò quæro post glo. [an legato] &c. vtrum episcopus ex iusta
causa. possit ad tempus fructus alicuius beneficij retinere? dic
vt ī ea. In nouella tenet, ꝙ nō, per rōnē Cle. si vna. de re. ec. nō
alie. licèt em̃ iste textus non prohibeat ep̄o perpetuā vnionē:
sibi tamen ratio, quæ ibi sequitur, adaptatur, ad temporalem
ēt fructuū perceptionem, ꝓ hoc. ff. de auct. tu. l. 1. quæ distin-
guit inter causam temporalem, & perpetuam, sed simpliciter
interdicit tutori auctorizare in facto proprio, secundum eū.

ADDITIO.

a ¶ Pauptas. Adde tñ ꝙ prodest ī multis casibus. Bal. in l. acceptā. C. de vsu. Spe. ī ti. de sen. §. 2. ver. & est 4. gl. in l. eos. §. sup his vero. in verbo inopia. C. de ap. gl. in l. minoribus. C. de his, quib. vt indig. Inn. in c. ex rōne. eo. ti. Bal. in l. 2. §. si quis. ff. si quis cau. in c. dilationē. de app. Alexā. in l. si procuratorē. §. si ignorantes. ff. mā. Bal. in l. illicitas. §. veritas. ff. de of. præsi. Panor. in d. c. ex rōne. Ludo. in l. si vero. § de viro. ff. solu. ma. gl. or. in §. sed & propter. Insti. de excu. tu. verū à tali ꝓdesse libera nos dñe, vt dicit Bar. in l. cū non facile. ff. si cui plus q̃. Arch. hic. Bar. in l. Titius. C. de excu. tu. Idem in l. fi. qui numero. li. 10. in l. si procuratorē. §. si ignorātes. ff. mād. Bal. in l. fi. C. de condi. inser. in l. 1 & 2. C. de secun. nu. glo. in l. tam de mentis. C. de epis. aud. Alex. in l. argentarius. ff. de eden.

SVMMAE.

1 *Deus aliquando suum mutauit propositum.*
2 *Corrigere seipsum aliquando est laudabile.*
3 *Ius Canonis reddit habilem ad delegationem suscipiendam.*
4 *Delegatio facta monacho canoniæ an valeat.*
5 *Papa delegans causam simplici clerico an valeat.*

CAP. X.

STatutū. ¶ Diuido istud c. ī sex partes. ¶ Primò
pmittit cām nouę cōstōnis, & correctio
nis antiquæ. ¶ Scd̄ò circa cās à se. ap. delegādas, vel eius
legatis statuit de psonis, qbus, & locis, in qbus dēant delega-
ri. ¶ Tertiò circa loca, in quibus cōmitti debeāt, moderat̃ di
stantiā prædictorū locorū dupliciter: qñ. s. actor, & reus sunt
de eadē dęcesi, vel diuersis. ¶ Quartò de moderatiōe adhibē
da p tales ī cognoscēdo, vel subdelegādo certis locis, & pso-
nis. ¶ Quintò de moderamine erga expēsas eminētes in cā,
circa iudicis assessores, notarios, & testes. ¶ Sextò irritat ali-
ter attētata, & gesta, q̃ istud c. decernat. Scd̄a, ibi [pñti] Tertia
ibi [cū verò] Quarta ibi [in nullo] Quinta ibi [insuper] Sexta
1 ibi [quicquid] ¶ † Nota quòd debet quis in melius reforma-
a ri, quod egit, cum tendit ad noxam: sic Deus a quādoque mu
2 tauit propositum. 12. quæst. 4. c. imcōmutabilis. †. Est enim
. s. hoc seipsum corrigere, laudabile, & magnæ sapientiæ. Ita
tamen, ne vilescat auctoritas: quod dic, vt no. in c. qualiter, &
quando il prīo. ȷ̃. de accu. & hic per Arc. ¶ Secundò no. qui-
bus sunt causæ à se. ap. delegandæ, scilicet positis in dignitate
vel personatu. & quid sint ista, & in quo differant, nota. s̃. de
præbē. c. de mulcta. &. ȷ̃. de consuet. c. 1. & vtrum intelligatur
hoc de habentibus dignitatem, vel personatum in ecclesia ca
thedrali, vel in quacunque alia, tangit hic Arc. vt no. in Cle. &
si principalis. eo. tit. vbi quid iuris de vicario ep̄i, & hoc tan-
git in nouella super glos. de officialibus. & refert Io. Mo. tene
re, quòd delegari poterunt, cum sit vnum consistorium cum
ep̄o. ȷ̃. eod. tit. c. 2. Et sic habet dignitatem; quia quilibet iu-
dex dr̃ eam hr̃e. ff. de albo scrib. l. vl. & est ordinarius. de quo
in c. fi. de of. vic. & plenius de ista quæstione in c. & si princi-
palis. eo. tit. in. Cle. ¶ Circa canonicos ponderat etiam Ioan.
And. quòd vt commissio valeat, sufficit, quòd sit canonicus:
3 nec requirit tex. quòd habeat præbendam. †. Ius ergo cano
niæ reddit ipsum canonicum habilem ad suscipiendum de-
legationem. similiter electio in dignitate, & personatu: dum
tamen sint in possessione illius iuris. Si verò non essent in qua
si possessione (& sic iur̃ ordinario non haberent iurisdictiōis
exercitium, nisi in casu Cle. 1. de foro cōp.) vtrum essent ca-
paces huius delegationis. credo, quòd sic: quia talis commis-
sio non requirit nisi titulum dignitatis, vt patet. & secus est
in exercitio iurisdictionis, & iuris sui, quę referuntur ad cer-
tam rem, vel locnm, in quibus fundantur, & quorum respe-
ctu exercitium datur, non regimen iuris, siue tituli, iuxta no.
ī c. cū ecclesia Sutrina. d̄ cau. poss. & ꝓprie. &. c. cōsultatiōib.
de iu. pa. & vtrobiq; p Inn. ¶ Tertiò no. ꝙ ista cōstō solū loqt̃

de lega. à ſe. ap. vel legato ipſius: non ergo arctat ordinarios. Delegatos autē Papæ arctat, ſi ſubdelegare voluerint, vt infra eo. §. in nullo. ¶ Op. glo. de c. cum viceſimum. ſ. de offi. le. vbi conſtituto in 20. anno pōt cauſa delegari, & tā nō poteſt habere dignitatē: ergo alij, q̄ in dignitate conſtituto: cuius cōtrarium hic dicitur. So. vt in glo. dignitas. &c. ¶ Quæro, quæ eſt ratio, quare magis iſtis, q̄ alijs, cōmittūt? dic, q̄ ideò, quia pro eis magis præſumit. & intantū p̄ſumit, q̄ nō poſſunt pp imperitiā recuſari vt ſuſpecti, ſcdm Io. An. q̄ allegat Cy. C. de iud. l. certi iuris. ſup iſta. n. p̄ſumptiōe peritiæ fundat iuriſlatoris intētio: ex quo ſert Io. Mo. q̄ dato, q̄ Canonicis eccleſiæ collegiatæ, canonico eccleſiæ cathedralis tū nō poterit delegari, ſcdm eū. facit qđ dicūt legiſtæ de fauore dotibus adhibēdo, vt mulieres poſſint nubere, & ſic ſpleāt liberis ciuitatē. nā talis fauor extendit ad fœminas, ēt ſteriles in earū dotib' repetēdis, & cōſeruādis, l. 1. & ibi nō. ff. ſol. ma. licēt eā ceſſet cauſa legis, q̄ inducit formā in actib. hoīm: non tū ceſſabit legis diſpō, vt l. 1. §. fexū. ff. de poſtu. ¶ Scd'ò q̄ro. dicit hic, q̄ canonicis eccleſiæ cathedralis delegari † poſſit. qđ ſi tales canonici ſunt monachi, vel canonici regulares; qa fortèeorū eccleſia cathe. eſt regularis, vt Peruſina: vtrū valebit delegatio nō facta expreſſiōe monachatus ſiue religionis? Io. An. poſt Archi. dicit nō valere, niſi religio exprimat. 16. q. 1. c. de pūtiū. & qđ ibi no. & credo hoc verū, qa licēt per iſtū tex. canonici eccleſiæ cathedralis decernant habiles ad has cās cognoſcē das: nō tū videt de intentione Papæ alia obſtacula, q̄ hērent ipſos impedire, & inhabiles reddere, amonere, ar. l. ſi nō lex. ff. de here. inſt. & p hoc ſoluit qō, q̄ formāt in gl. [habētib. igitur.] &c. vtrū valeat cōmiſſio facta canonico ēt cathedralis, q̄ ſit ſeptēnis? vī q̄ ſic; quia canonic' eſt. & ſic adeſt qualitas, q̄ requirit, p hūc tex. cōtrariū tenet & bū. qa Papa volēs cās grauiores per viros cognoſci, de quibus magis p̄ſumendū eſt pp præeminentiā dignitatis, & leg. nō vī tolli ius aliā grauitatē inducēs. ſ. ætatis, & cōſilij plenioris, vt. ſ. đ offi. dele. c. cū 20. poſteriores cū leges p priores limitant, & declarant, vt l. ſed & poſteriores. ff. de le. & no. in l. ſcie. ff. qui ſatiſ. cog. facit l, 4. ff. de re. iud. cū tū eſt additū aliq̄d rei iudicatæ, nō eſt à re iudi. receſſum: ſed iſte tex. venit ad augendū ſolēnitatē delegationū, ergo &c. ſic ergo ecōuerſo inducta ad diminutionē &c. l. legata inutiliter. de le. 1. facit. c. ſi gr̄oſę. in fi. ſ. e. & l. ſi qs priore. ad Treb. facit l. 1. §. dixerit aliqs. de pub. & l. quotiēs.

5 de act. & obl. & l. qui ſepulchrū. ¶ † Tertiò quęro. ſi Papa ſim plici clerico cām delegat, an valebit cōmiſſio. gl. quæ incipit. pone Papa. dicit, q̄ ſic; poſtq̄. n. ſciēter Papa cōtra ius cōe cauſam delegat, vī cōtra illud ius cōtrariū diſpenſare, ar. l. iuris peritos. ff. de exc. tu. In cōtrariū tū facit, quia ſi eps facit contra ius aliq̄d in caſibus, in qbus habet prātē diſpēſandi, nō vī per talē. actū cōtrariū diſpenſare, vt no. Inno. ſ. de fil. p̄sbyt. hīc eſt, q̄ reſcripta cōtra ius elicita nō ſunt exequēda, ſed exp̄ctāda ſcda inſſio. ſ. c. ſi qñ. epi tū hæc gl. tenet cōtra ī Spe. ti. 1. §. fi. ver. quid ſi Papa. & ibi dicit ſecus in legato. idē Ioā. Mo. rō, quia legatus nō pōt cōtra iura diſpēſare. not. ī. de her. et. c. fi. in gl. magna. ¶ Quartò quæro. dī, q̄ cā à ſe. ap. eſt delegāda hēntibus dignitatē, vel canonicis eccleſiæ cathe. pone ergo, q̄ tpe datæ quis nō erat canonicus, poſtea eſt effectus, an valeat delegatio? & vī, q̄ nō; quia in talibus inſpicimus initiū, ſ. tps datæ, ſcdm gl. Idē Ioā. Mo. & Arch. formāt qōnē in canonico delegato, qui deſijt eſſe canonicus vxoratione, vel profeſſione, & ſubtiliter arguit, p & cōtra. & cōcludit, ſ. q̄ de legatio nō expiret. Sed dices, qūo exercebit monachus iuriſdi. cū pro mortuo habeatur, & nō hēat velle vel nolle? dic, q̄ exercebit de licentia Abbatis. de reſcri. c. paſtoralis. in fin. & qđ no. in Cle. 1. de teſta. in 5. gl. ad q. facit de hæreti. c. vt officiū. §. ad conſcribēdas. facit quod no. Io. An. de lo. ad aliā dignitatē tranſlato: & de ſubdelegato mortuo, qui vti ceperat, no. hoc Io. Mo. in addi. & Io. An. in c. q̄uis. ī. de offi. dele. & in vxorato, ſi cū vidua, vel aliter contraheret ligamina: credo de legationem expirare, quia pēdēte iudicio, ſuperuenit inhabilitas: propter quā non poſſit in ipſum delegatio habere principium, argu. l. Vranius. §. ſed cum duo. de fideiuſſ. in monachatu ſuperueniente etiam eſt dubium, cum à ſeipſo non habeat velle, vel nolle; ſed à iudicio abbatis, cui cauſa non eſt cōmiſſa per Papam, non videtur, q̄ habeat poteſtatem procedēdi, & iudicandi. contrarium tamen fuit diſputatū, vt hic in nouella, ſuper glo. habentibus. ſecundùm prædictam quæſtionē habes, q̄ ſufficit ad ſubſtantiam diſpoſitionis adeſſe qualitatem ab initio, licēt poſtea deficiat. quod quando ſit verum, vel non: dic, q̄ iſtæ qualitates appoſitæ in tempore ſignificāt ſecundùm tempus verbi, ad cuius determinationem veniūt: aut ergo iſtæ qualitates determinant verbum, per quod ſignificatur tempus initij: aut determinant verbum ſignificans tēpus, in quo diſpoſitio ſumit effectum: aut determinant quoddam aliud verbum ſeparatum ab his. primo caſu ſufficit qualitatē adeſſe illo tēpore, quo ſit diſpoſitio: licēt poſtea deficiat vt l. Mella. in prin. ff. de ali. & cib. leg. dixit. n. teſtator [relíquo alimēta puero, vel puellæ] iſta adiectiua [puero, vel puellæ] determinant verbū, relinquo. ſufficit ergo, q̄ tpe, quo relinquit, ſ. tēpore teſtamenti, ſint tales. ad hoc. l. 3. de auro & argē. le. ibi legauit teſtator quæ vxoris cauſa parata ſunt. quod eſt præſentis temporis, ſignificans tempus teſtamenti. Et ideò tunc ſufficit vxoris eſſe, & ita in q. prędicta per textum, qui dicit [non committatur, niſi canonicis] ſufficit ergo tempore cōmiſſionis qualitatem canonicatus eſſe, nec tex. requirit, quòd duret in eis iſta qualitas tēpore ſententiæ, vel proceſſus: aliàs dixiſſet [non cognoſcatur, vel procedatur.] ¶ Secūdo caſu requiritur, quòd adſit qualitas tempore, quo diſpoſitio ſumit effectum, vt l. 2. ff. de auro, & argent. leg. vbi legauit teſtator quæ vxoris cauſa parata erunt. ibi enim eſt verbum [parata erunt] quod eſt verbum futuri temporis, ſignificans tempus mortis, q̄ diſpoſitio ſumit effectum. & ſic requiritur, quòd illo rempore ſit vxor. ad idem. l. ex facto. §. ſi quis. ff. ad Trebel. ibi enim ſi deceſſerit ſine liberis, ſunt ver. futuri tēporis. Ideò ad illud tempus refertur conditio. ad hoc l. in delictis. §. ſi extraneus. de noxa. & l. ſi Titius. de teſt. mili. quę multum facit ad iſtam diſtinctionem. ¶ Tertio caſu quando determinatur quoddam aliud verbum ſeparatum ab his, ſufficit qualitatem illam ſemel exiſtere, licēt poſtea deficiat, vt l. in ſubſtitutione. ff. de vul. & pu. Ibi enim dicit [quiſquis mihi heres erit, & impuberi filio meo heres eſto,] nam verbum, heres, non reſpicit tempus, quo teſtator teſtatus eſt. nec tempus, quo moritur teſtator; ideò ſufficit, quòd ſemel fuerit heres, l. heres qñcunq;. de acqui. hære. & l. heredib. ad Treb. & quod dictum eſt de verbo, idem de participio; quia illæ qualitates, quæ veniunt ad determinationem participij, debent eſſe in illo tempore, quo ſignificatur actus participij, vt d. l. ſi Titius. prædictam diſtinctionem ponit Bart. in l. ex facto. ad Treb. quę eſt vtilis ad multas quęſtiones, ſecundū eū. ¶ Quinto quæro, vtrum iſta conſtitutio vendicet ſibi locum in commiſſionibus ordinariorum, vt non alijs, quàm perſonis hic expreſſis, poſſint delegare: tenet quòd non habet locum. idem Archidiaco.

ADDITIO.

a ¶ Deus. Adde, quòd bene in punitione ſupplet. ꝛ 3. q. 5. quid ergo. & de pœni. diſt. 1. c. menſuram. & de pœniten. & remiſſionibus. c. quod in re.

SVMMAE.

1 *Cauſæ per Papam delegatæ non poſſunt quolibet loco tractari.*
2 *Cauſæ in locis inſignibus ſunt ventilandæ.*
3 *Ciuitas qualiter dicatur terminari.*
4 *Verbs in plura nomina diuiditur.*
5 *Ciuitatum quædam ſunt minores, quędam magnæ, quædam maximæ.*
6 *Epiſcopus an requiratur in ciuitate.*

§. Nec audiātur. Supra iurislator, puidit de pſonis, qb': nūc de locis, in quibus

quibus cauſæ, quas ſedes Ap. vel Legatus ipſius delegat, ſint
1 tractandæ, & ventilādæ. ¶ † No. q̄ cauſæ delegatæ per Papā non poſſunt ī quolibet loco tractari: ſimiliter nec cauſæ deuolutæ ad archiepm per appellationē, vt ī. de offi. ordi. c. vt liti gantes. Epi verò nō aſtringuntur ad hoc: ſed poſſunt in quolibet loco ſuæ dięceſis cauſas audire, vt eo. ti. c. cū epſ. de iure ciuili in loco maiorū ſunt cauſæ cognoſcēdæ, niſi de cōſenſu partiū: quia tūc poſſunt alibi, ēt extra territoriū, ſi ille iudex territorij nō ꝓhibeat, vt no. Bar. ī l. ſi. ff. de iuſt. & iur. & l. q̄ro. đ ſol. Intellige tū ſemp đ loco honeſto, vt ſ. de ap. c. qua frōte. & l. ſi cū dies. §. itē cū quidā. de arb. facit ad materiā Cle. 1. de ſo. cōp. đ loco ēt tuto intellige, vt c. ſtatuimus. de offi. dele.
2 & Cle. paſtoralis. de re iudi. ¶ † Scd'ò no. q̄ in ciuitatibus, & locis inſignibus ſunt cauſæ vētilandæ, & leges docēdæ, nō in caſtris, vel villis, vt in glo. & in ꝓęmio Digeſt. §. hoc autē. vbi ꝓ Bar. an in qualibet ciuitate regia ſine priuilegio poſſint iura doceri. Et aduerte, quia duo requirunt. ſ. q̄ ſit locus inſignis, & q̄ ſit ibi copia peritorū. Alterū ergo ſufficit: vñ ſi ſit in loco copia peritorū, ſed nō ſit inſignis, nō ſufficit, ſcdm Lap. q̄ interrogatus à dño Fed. de Senis refert ſe ſic rūdiſſe, etiā (qđ plus eſt) ſi partes cōſentijūt. nā earū cōſenſus nō pōt operari aliter, q̄ dicat. §. ſtatuim'. & §. in nullo. & ita ſentit hic Io. An. ſuper verb. poſſit. dū dicit, q̄ ſi locus nō eſt talis: licēt iudex habeat familiares, qui ſibi pro cōſilio, & partibus pro patrocinio ſufficere poſſint, nō eſt ſatisfactum huic cōſtitutioni, ſcdm Inno. Cōpo. & Archi. & Spec. in ti. de cita. §. 1. ver. quid ſi locus Idē ecōuerſo, ſi ſit locus inſignis, & non copia peritorū. Aduerte etiā, q̄ iſta copia requiritur, ſi fiat commiſſio in loco inſigni: ſed ſi fiat iſta commiſſio in ciuitatibus, non habetur iſta conſideratio; ſufficit enim, q̄ ſit ciuitas, ſecundùm gloſſ. quidam dicunt q̄ refertur ad proximum. i. ad locum in
3 ſignem, non ad ciuitatē. ¶ † Quærit glo. qualiter terminetur ciuitas: dicit, quòd murorum ambitu, in caſu tamen. c. huius includit etiam ſuburbia, in quibus poteſt cauſa audiri, ſecundùm glo. idē Archi. qui tractat hic de finibus ciuitatis, & dięceſis. Io. An. remittit ad no. per eū in c. ſi ciuitas. de ſen. excō. lib. 6. † Aduerte nos habem⁹ plura nomina in diuiſione vrbis
4 a ª ſcilicet regnum, prouinciā, ciuitates, caſtra, & villas. qūo ergo decernantur, & cognoſcantur, qñ ſit mētio in iure, vel priuilegijs de altero ex prędictis, vtile eſt cognoſcere. Cy. dicit, quòd prouinciæ appellatio intelligitur ſecundū communem vſum loquendi, vt Tuſcia, Lombardia &c. Ita no. in l. ſi. de p̄ſcrip. lon. tempo. & hoc modo debet accipi, quādo mittitur Legatus in aliqua prouincia: vel ꝓuinciæ aliquod priuilegiū cōceditur, vt Anglicis. de foro compe. c. cū dilecti. Quādoq; fit mentio prouinciæ propter maiorem diſtantiā locorū extra prouinciam, quam intus, vt in dilationibus indultis à iure in l. 1. de dila. & tunc ſerua quod no. in c. coram. de elec. vt exiſtens intra prouinciam, ſi eſt multum remotus, habeatur perinde, ac ſi eſſet extra. & econuerſo exiſtens extra, ſi eſt ꝓpe, habeatur perinde, ac ſi eſſet intra. & ſic intelligitur d. l. 1. de dila. & ſentit Inno. in c. vltra tertiā. de dila. Quādoq; app. prouinciæ fit eo reſpectu, q̄ eſt ſub vna iuriſdictione: & tunc cum contingat, q̄ quælibet ciuitas habet ſeparatā iuriſdictionē: nec eſt vnus præſes, cui ſubſit tota: & quælibet ciuitas habebitur pro prouincia. & ſic intelligitur glo. in d. l. ſi. C. de lō. tēpo. præſcrip. & hæc dicta ſint de prouincia. Deciuitate dic,
5 q̄ quædā ſunt ciuitates minores, quædam magnæ, quædā maximæ. † minores appellantur, quæ habent ſimplicem iuriſdictionem: magnæ habent merum, & mixtum imperiū: maximę; quia ad eas confluunt cauſæ aliarum ciuitatum: iſtam diſtinctionem facit tex. in l. diuus. §. eſt aūt ff. de excu. tu. & tales ciuitates appellantur caput prouinciæ: tamen iſta diuiſio facta eſt aliter per Eccleſiam, quàm per communē vſum loquendi, vt patet ex notatis in d. c. coram. de elec. vbi duæ ciuitates inter Lombardiam ſunt, & de duabus prouincijs, attenta diuiſione canonica. Rationem huius differentiæ vide per
6 glo. in Cle. ne Romani de elec. qui incipit [iuſtum nūt] &c. ad eſſentiam autem ciuitatis non requiritur, q̄ † habeat epm: nā etiā epiſcopatu priuata non definit eſſe ciuitas. de quo no. Io. An. in d. c. ſi ciuitas. Caſtrum verò dicitur caſa alta, ſiue fortis, quæ etiam munitur muris, ſiue vallo, vt l. quicunq; caſtrū C. de fundis limi. li. 11. Iſta caſtra de iure cōmuni ſubſunt ciuitati, nec aliquam habent iuriſdictionē, vel territoriū, vt no. Inno. in c. cum ad ſedē. de re. ſpo. & C. de teſti. l. ſi. ponunt tamen ibi ꝓ ciuitatibus, quibus ſubſunt aliqui magiſtratus: ſicut ponit epſ foraneos officiales in dięceſi, vt Cle. ſi principalis. ī. eo. & de magiſtr. munici. per totum. & ibi no. glo. ſuper Rub. vbi etiam per Azo. in ſumma. villas dicimus ædificia collata ſine muris, vallo, vel foſſa: licēt in Francia idem ſit villa, quod ciuitas. vnde Pariſij Boñ. & alias ciuitates appellat villas: ſed nos proprius loquimur, vt patet ex notatis in l. ſi heres. ff. de leg. 1. iſtę etiā non habent iuriſdictionē: ſed ſub ſunt ciuitati, vt l. qui ex vico. ff. ad munic. ¶ Sed quid dices de caſtris, quæ ſunt per Italiā, & habent iuriſdictionē oīmodā, & non rūdent ciuitati, intra cuius territorium conſiſtunt, an dicemus idē de iſtis, quod de ciuitatibus? tangit Inno. in c. nimis. de iureiu. Bar. dicit conſiderandum, q̄ aut conſtat, q̄ fuerit ciuitas, ſed fuit priuata epatu (vt Tuſcanella, quę vnita eſt epatui Viterbien.) & nō de finit eſſe ciuitas. Aut non conſtat, q̄ fuerit vnq̄ ciuitas: & tunc aut iuriſdictio fuit tali loco conceſſa, vt ciuitati, aut vt caſtro, aut ſimpliciter, vt dicendo, tali terræ, vel cōitati. primo caſu erit ciuitas: nam princeps facit ciuitatem eo ipſo, q̄ ei ſcribit vt ciuitati, vt no. Ioan. An. poſt Inno. in c. cum ab eccleſiarum. de offi. or. nā dicendo, q̄ ſit ciuitas, videtur ſibi cōcedere oē priuilegiū ciuitatis, ar. l. quidā conſulebat. de re iudi. ¶ Scd'o caſu nō erit ciuitas, ſed caſtrū, habens priuilegiū ciuitatis, vt l. 1. §. 1. ff. de offi. eius. cui manda. eſt iuriſ. ¶ Tertio caſu erit ciuitas, quia larga eſt interpretatio facienda in cōceſſione talis beneficij, vt l. fi. C. de cōſti. prin. & hoc verū, cū cōſtat, q̄ tale caſtrū habet hoc à principe. Si verò non habet à principe, ſed à cōſuetudine vetuſta: & vī, q̄ debeat intelligi ciuitas de per ſe, ſicut dicit Inno. de caſtro, qđ nō rūdet ꝓuinciæ: quia cenſebit ꝓuincia de per ſe. in d. c. nimis. & de his, & alijs, quæ ad p̄dicta faciūt, no. Bar. in l. 1. C. de metropoli Berito. li. 11. & in extraua. q̄ ſint rebelles. vbi multa vtilia circa hoc de diuiſione ꝓuinciarū, & earū vnione, & cōfędératione ciuitatū: de quo etiā in l. nō dubito. de captiuis. & c. 1. ne ſede vacante. vbi de materia vnionis eccleſiarū: qū tū hęc gl. dicit, q̄ ciuitas murorū ambitu termina tur, eſſet videndū, an hoc ſit ſimpliciter verū: cū enim. ſ. dixerim, q̄ caſtra, & villæ rūdent ciuitati, vtrū priuilegiū conceſſum Bononiæ includat cōmorātes in villis, & caſtris? & quid etiā in cōdēnatione, vide plenè per Bar. in l. vrb. app. de ver. ſig. & tangit Io. An. in d. c. ſi ciuitas. parū tū. ¶ Scd'o quæro. dicitur in tex. [copia peritorū] &c. de quibus peritis debet intelligi, an in iure canonico tm: an ſufficit, q̄ i iure ciuili? & qđ ſi in neutro, habet tū peritiā talē cauſarū, quod poteſt cōtingere, vt no. l. certi iur. C. de iud. dic, vt in nouella ſuper glo. ad uocati. quæ tenet, q̄ ſufficit, quòd ibi ſit copia legiſtarum, ſi cauſa poteſt per leges diffiniri. aliàs ſecus, & vide quod de legibus recipiendis, vel nō in cauſis eccleſiaſticis legitur. & no. ſ. de no. ope. nun. c. 1. de exercitatis in cauſis, ſi ſunt boni cauſidici, ſufficeret ſecundùm eum. ¶ Tertiò quæro. ſi reuocatur in dubium, an ſit locus talis, qualem iſte text. exigit, quis de hoc cognoſcet? dicit Io. An. poſt Inno. & Compo. quòd ipſe delegatus. Idē Spe. in ti. de cita. §. 1. ver. ſed quæ loca. Idē hic Arch. & ad id, quod dicit gl. quando iudex conſtituit ſe partē vide quod not. in Spec. de arbit. §. 1. ver. ſed quis.

ADDITIO.

a ¶ Vrbi. Adde, q̄ vrbis appellatione Roma cōtinetur in §. ius autem. Inſti. de iure. nat. niſi addatur ſacra. q̄ tūc intelligitur Hieruſalē. Bal. in l. 2. C. đ nau. fęno. Car. ī Cle. đ re iud. ī c. felicis. §. fi. đ pę. & Alex. ī l. 2. đ ver. ſig

SVMMAE.

1 *Papa locorum diſtantiam dicitur metiri.*

2 *Papa ad ius commune non ad ius priuatum se refert,*
3 *Verba priuilegij p otius recipiunt interpretationem à consuetudine, quàm à iure.*
4 *Iuramento impetrato, an stari debeat.*
5 *Reus si habet plura domicilia, in quo debeat fieri impetratio.*

1 §. Cum verò. †Nota, q Papa metit distãtiã lo corũ per respectũ ad diœcesim, non ad territorium, vel distrĩctum. rationem vide per Cle.ne Romani. de elect. in prima gl. vbi status diœcesis nõ ita de facili variatur, sicut territorium & distrĩctus, per occupationes, & similes modos. qd ergo si tempore cõmissionis locus erat intra diœcesim, deinde lite pendente cępit esse alterius (quia fortè vna diœcesis est diuisa in duas) dicit Ioan. An. q potest procedi, ac si integer remansisset, vt in extrauaganti Ioan. quæ incipit sedes apostolica. de rescriptis beneficialib' remittit de preben. c. quamuis. §. primo. de hac diuisione vide bonam gl. ff. de offic. assesso. l. si eadẽ. & p Bar. in l. j. C. de metropoli. ¶ Itẽ no. textũ, dũ dicit [ciuitatem seu diœcesim] siue eĩ ambo sint de ciuitate, siue ambo. de diœcesi: vel vnus de vna, alius de alia, sufficit, secundũ Ioan. An. quod probat hæc dictio, seu, cuius natura est coniungere sensum, licèt verba distinguat, vt Alex. siue Paris, & venit ad augmentum dispositionis: licèt quandoque istæ dictiones, siue, vel, seu, accipiantur disiuncto modo: sicut dictio, aut: de quo per Bart. in l. si quis ita legauerit. de aur. & argen. le. Item q causa inter duos, & de eadem ciuitate, & diœcesi nõ debet extra diœcesim committi. fallit in sex casibus exceptis in text. curia excipit septimum, cũ. s. est causa matrimonialis per appellationẽ à sententia ordinarij in curia deuoluta, & committit ipsam alij epo: & sic extra diœcesim; quia de stilo curię tales causæ non consueuerunt committi alijs, quã epis: de qua consuetudine, siue stilo, & multis alijs vide in Spe. de rescri. prę sen. §. fortè. ver. nunc ad instructionem. vsque ad fi. Incidenter tangit Ioan. An. si inter Fęsulanos Papa committit causam epo Fęsulano, qui ex speciali priuilegio habitat Florentiæ, & habet ibi capellam, vbi tenet tribunal, & cognoscit de causis inter suos subditos; an valebit commissio? dicit Ioan. And. q deberet inspici tenor priuilegij. ¶ Sed quæro, quid in dubio, si ex tenore priuilegij nõ apparet: adhuc dico valere commissionem, non tñ credo, q possit cognoscere in prędicta capella, sed in sua diœcesi: nam licèt ex priuilegio cognoscat: ibi inter suos subditos iur' ordinariò, n tñ vr, q possit iure extraordin. tãquam. s. delegatus Papę. vt l. quod ratione. ff. de legi. Ex quo infero in alio ei' dubio, videlicet q inter Fęsulanum, & Florentinum commissio sibi facta censenda est perinde, ac si esset facta inter duos diuersarum diœcesum, siue ciuitatum, vt. j. c. in. §. cum autem. † Papa eñ nõ ad
2 ius singulare priuilegij, quod presumitur ignorare: sed ad ius commune vr se retulisse: & in talibus eius intentio est sequenda, vt. c. super literis. s. de rescrip. quod ẽt facit contra; quia si hoc expressisset, literas habuisset; sed certè contra formam iur. facta impetratio non admittit, vt credo, talem impetrationem. pone eĩ, q locus est insignis in confinibus alterius diœcesis inter homines ibi propè confines habitantes, non valeret commissio ibi facta: licèt hoc expresso, Papa literas concessisset. & per hoc concludo contra eum in alia quæstione. s. si causa fuerit commissa inter duos Florentinos dicto epo; tenet eñ, quòd valeat, argumento eorum, quæ ipe no. in c. fin. s. de rerum permu. sed certè ibi emanauit commissio de consensu vtriusque partis, quo casu non habet locum ista exceptio dictarum, vel personarum, secundũ Lap. licèt gl. quæ incipit. hoc verum. dubitet de hoc: in prædicta eñ qõne, & in alijs, in quibus ius commune resistit a ctui priuilegij, ius cõmune est sequendum, quod potentius agit, & difficilius tollitur, quàm ius singulare. ad hoc optime. l. sed & milites. post pn. ver. vbi fortassis. ff. de excu. tu. & l. eius militis. §. militia. de testõ militis. ius eñ singulare priuilegij nõ recipit (vt sic dixerim) ius accrescẽdi, vt ad casum aliũ extẽdat, ẽt nisi eẽt maior rõ icludẽdi, vt l. ius singulare. ff. de le. & l. mulier Titio. ff. de cõd. & demõ., p hoc dicto Io. An. fa
3 cit c. q dilecto. de cõsan. & affi. †vbi verba dubia priuilegij recipiunt potius interptationẽ à cõsuetudine, q̃ à iure cõi: sed hic non sum' in casu dubio, sed certo: vñ nõ est etiam currẽdũ ad cõiecturas, vt l. ille aut ille. ff. de le. 3. §. cũ in verbis. bñ fortè verũ esset qd dicit Io. And. si appareret de certa sciẽtia Papæ narrãtis in literis cõmissiõis. Epo Fęsulano Florẽtiæ cõmorãti. cõmittim' cãm inter Florẽtinos &c. & idẽ tenet in quo cũq; epo cõmorante i alteri' diœcesi: vt inter hoes loci, vbi morat, valeat sibi facta cõmissio. & sic expressio morę aliqd opet, ar. c. fi. de rerum permuta. &. c. si Papa. de priuile. lib. 6. Itẽ q contra Capitulũ, & vniuersitatẽ ciuitatis, castri, vel vilę põt extra diœcesi ipetrari, & actio intẽtari. & sic cadit obli. in psonis repsentatis, & fictis: & pũt bona possidere, & pp contumaciãmissionẽ pati, vt. l. j. i fi. ff. quod cuiusq; vniu. noĩe. similiter delinqre, & mulctari, iuxta not. p Inn. in. c. grauẽ. de sen. excõ. & per Bart. i. l. aut facta. ff. de pęnis. Et aduerte, qa tex. loq̃t solũ de trib. vniuersitatib. qd de alijs collegijs, & coporib' cõiuratũ? dic, quòd ex isto capite recusari nõ pũt, sed ex alio. s. quòd eorum aduersari' phorresci ipsorum potentiam, bñ possent extra ipetrare. ponit Io. An. exẽplũ de collegio Doc. & societate bechariorum Bon. & cerdonum Perusij. loq̃t ẽt iste tex. de Cap. Ecclesiæ cathedralis. in alijs Capit. in feriorib' nõ haberet locum, arg. c. requisisti. de test. & collige ẽt, q Cap. põt agere, & cõueniri, & cõtra id literas ipetrari, ẽt sine noĩatione plati: quod qñ sit verũ, dic, vt. s. c. edoceri. per Io. An. post Inn. & Do. ¶ Incidenter qrit, qd si volo ipetrare cõtra officialem episcopi: an potero extra diœce. pone. cõueni ipm ex barataria; vel quia fecit litẽ suã. tenet ipse, q nõ trahitur extra diœc. vicinã loco officij, sed vicinã propriæ diœcesi: qa diœcesis officij nõ est sua: aliàs seq̃ret, q ab offi ciali cõuẽt' alibi recõueniret: quod est falsum: licèt multi cõ tra dicãt, secũdũ eũ. subtilis est qõ, & dubia ex eo, q qs in loco officij de gestis teneẽ reddere rõnẽ: quia vr ibi quasi contraxisse, vt. l. ptor. §. is ẽt, q desiit. ff. de edẽdo. vñ sicut põt ibi iure ordinario cõueniri: ita vr p literas Apostolicas posse trahi, iuxta theoricã Inn. & Host. in. c. cũ dilecti. de foro cõpe. in cõtrariũ tamẽ facit; quia nõ cogit quis semp de gestis in officio in loco officij rndere: sed. j. quinquaginta dies, & postea in patria sua, vt. l. j. C. vt oẽs tã ciuiles, q̃ criminales. & no. Bar. in. l. j. ff. ad. leg. Iul. repet. & hoc teneo. Nõ ob. notata p Inn. in. c. cũ dilecti. de foro cõpe. quia loq̃t i eo, q vt priuatus cõtraxit: sec' i eo, qui publicũ officiũ gessit, vt præallega. iuribus. & hæc vera, quando conuenitur, vel agit ex propria persona, non vt vicarius: si verò vt vicarius ratione officij: tunc idem est dicendum in vicario episcopi, quod hic dicitur de episcopo, cuius persona repræsentatur in vicario, argum. capit. non putamus. j. de consuetud. in [Cap. Romana. in princ. j. de appellat. quod tenet hic Lapus. ¶ Item quintò in ver. vel nisi. nota, quòd iustus est timor illius, qui non audet intrare in loco, quòd non cogat ibi litigare: quod est verum, etiam si culpa sua in hunc timorem incidit, propter ęquitatem iudicij, in quo non consideratur odium litigantis, vt in cap. cum inter. de exception. & multò magis si incidit in inimicitiam sine culpa: quo casu si tertius (puta locator domus) dãnum patitur propter tales inimicitias (quia fortè fuerit ab inimico combusta domus locata) vtrum conductor, cuius prętextu hoc factum est, & non dedit causam huic inimicitiæ, teneatur? dic, vt in. l. pe. in prin. ff. so. ma. gl. ponit exemplum in Ghibellino, qui non audet intrare, cum regnant ibi Guelfi: hoc enim casu, & similibus licèt inimicitia non sit specialis, nec appareat extra: tamen quia est inter tales mente retenta, & possunt nocere, si volunt, licèt nõ noceant, ẽbet iustũ timorẽ, ar. c. Pisanis. de rest. spo. l. nouissime. ff. qd fal. tut. aucto. & c. accedens.

cedens. il. 2. s. vt li. non conte. vbi plus dicit tex. q vbi est iustus timor, nõ sufficiũt literæ de saluo cõductu: qd no. ¶ Cir
4 ca hoc quærit Io. An. †vtrùm semper steẽ impetrãtis iuramẽto, q perhorrescat aduersarij potentiã: & sic valeãt literæ impetratæ extra? habui pridie de facto in literis impetratis Paduæ contra quosdam diœcesis Aquileiensis, expresso in literis, q timebant potentiã aduersariorũ: dicebam, q de hoc debẽt facere fidẽ aliter; q̃ per iuramẽtũ; quia metus nõ præsumitur in loco, vbi iustitia teneẽ, vt l. non est verisimile. ff. q met. cau. & vani timoris nulla est excusatio, vt l. 1. ff. qd met. cau. Item tex. dicit [hoc meritò perhorrescat] &c. facit quia debet esse iusta causa timoris, vt etiã glo. sentit. Præterea tex. dicit [saltem per propriũ iuramẽtum] &c. quasi in defectum probationis sit iuramentũ deferendũ, vbi præsumptiones, & indicia præcesserunt, nõ aliter, vt l. admonendi. ff. de iureiur. & ita refert Io. An. se consuluisse: licèt magis strictẽ, q̃ ego, loquatur in nouella: refert tũ hoc Archi. secundum stilũ curiæ satisfactum per istã clausulam, videlicet [cum aũt idem, sicut asserit, sui aduersarij potentiã meritò perhorrescat, mandamus] &c. ex quo sentit, q non est necesse causam timoris aliter exprimere, & hoc fateor in impetratione rescripti, in quo generalitas rerum, & forte personarum non vitiat, vt no. s. e. c. cum in multis. debet tamen postea causa timoris probari p modum, quem dixi, ad iustificationem rescripti. ¶ In cidẽter etiam tangitur hic post Archi. si iste timor', & suspitio aduersarij supervenit post impetrationem rescripti: dicit, q potest petere à delegato, vt subdeleget extra diœcesim: sed non ita, si timor suberat tempore impetrati rescripti: quod dictum licèt æquum non approbat Io. An. qui vltimò in nouella quærit circa vnam dietam, de qua loquitur tex. vtrùm mensurabitur per terram, vel aquam, si fortè plus, vel minus distent eundo per alterum ex prædictis locis? remittit ad notata in c. olim. de excep. vbi dicit, q consideranda est via vsitatior', cõmunior, & frequentior, de spõ. c. ex literis. de fundo instr. l. cum delanionis. §. asinam. & hoc verum, quando habetur consideratio viæ, vel itineris propter ire & redire: vbi tamen posset dubitari, si via est breuior ascendendo per directum montis, quàm eundo per viam vsitatam, quæ est longior, certè idem credo. ¶ Si verò non fieret mensuratio itineris ad finem eũdi: sed ad sciendũ fortè, quæ sint loca vicina, vel remota: non enim videtur curandum de via, per quam itur de vno ad alium, sed ex spacio inter vnum locum, & alium, mensurãdo etiam per aerem, vt dicit quædam extrauagans Clementis, qui statuit distantiam ecclesiarum inter vnum locum, & alium: & hæc dicit Bar. in l. itinere. ff. de verb. sig. Dieta etiam qualiter sit intelligenda in hoc c. an de legali, vel vulgari. Dic q de vulgari, vt not. gl. in §. fe. ¶ Item not. in ver. sed partes. q qui non habet iurisdictionẽ in principali, habet iurisdictionem in accessorio, s. in condẽnatione expensarum, qd dixi. s. c. dispendia. & remisi ad Cle. primam. j. eo. ¶ Quærit gl. olim dicebamus] &c. quia rei, de qua agitur, fortitur quis forum, vt l. 1. C. vbi in rem actio. similiter ratione originis propriæ, vel paternę. vt no. Cy. C. de iur. om. iudi. l. 2. & similiter ratione cõtractus, & delicti, & domicilij, vt c. vl. s. de fo. cõpe. quã tũ ergo ad impetrandũ in eadẽ ciuitate, seu diœcesi, vel diuersa scdm moderationẽ, de qua hic, quẽ locũ debemus inspicere, si in altero ex prdictis est sita res, de qua agit: vel contract' celebratus, & in alia est domiciliũ? & quid si in vna est domiciliũ originis, in alia habitatio? gl. no. mouet ista dubia, & cõcludit, quòd hoc. c. debet intelligi de domicilio habitationis, vt ibidẽ, vel ibi propriè per dietam debeat impetrari & domicilium originis: vel locus, vbi sita est res, de qua agit, non curetur. & subdit. q hic, & vbicunq; fit mentio diœcesis, & domicilij simpliciter, indistinctè semper debet stelligi in dubio de diœcesi, & domicilio habitatiõis: quod verbũ valde no. Et facit ad qõnẽ, si cõcessæ sint hic repræsaliæ cõtra Florẽtinos: vtrum appellatione Florentinorũ veniãt forenses habitãtes ibidẽ: vel veniant Florentini nõ ibi, sed in diuersis mũdi partibus habitantes? hæc gl. sentit, q in dubio debet intelligi de illis, qui domicilio habitationis sunt Florentini, etiam si alibi orti sint. de qua qõne no. Bar. in l. prouinciales. ff. de verb. sig. & in suo tractatu repræsaliarũ. Cõcludit ergo, quòd in loco, in quo agitur, vel cõtractus est initus, siue delictũ cõmissum, licèt ibi fortiat quis forũ iudicis ordinarij, vt d. c. fi. de fo. cõpe. per literas tũ Apostolicas non poterit ibi trahi, si non ibi, sed alibi habet domicilium. alibi tñ Ioã. An. post Inn. dicit, q ex quò quis in alterius territorio contrahit, non solũ videtur consentire, q ibi corã iudice ordinario conueniatur, sed etiã coram iudice delegato Papæ. Host. etiam hoc approbans largius loquitur tradens pro regula, q coram quocunq; ordinario quocunq; modo de iure cõmuni potest quis in loco aliquo conueniri, ibi etiam eodem modo, & eodem casu poterit coram delegato. hoc dictum Inno. & Host. videtur contrariari decisioni huius glo. in eo, q vult, q habeatur rèspectus, & consideratio ad domicilium habitationis tantũ: prædicta enim verba clarè ostendunt oppositum, dum in loco contractus inferunt, q tenet impetratio. qui locus cõtractus potest multum distare à domicilio habitationis. & similiter inferũt, q in loco rei, de qua agitur, vel in loco delicti possit trahi per literas Apostolicas: quia & ibi posset corã illo ordinario conueniri. & sic videtur sibijpsi contrariari in eo, q ibi tenet cũ Inno. Host. & hic aliter. nisi eum saluando dicas, q hic loquitur, cum quæritur de trahendo reum per vnam dietam extra domicilium, & ita intelligitur hæc glo. Secus si quæratur de conueniendo in loco rei, de qua agitur, vel contractus, vel de delicti: quia tunc potest per literas Apostolicas; quia in nullo efficitur eius conditio deterior: quia poterat etiam ibi iure ordinario conueniri; ergo & per rescriptum Papæ. & sic intelligatur quod not. Inno. & Hosti. in d. c. dilecti. & maximè hoc verum videtur, si iurisdi. delegati in loco contractus, vel rei, de qua agitur, erit modificata. sicut est iurisdictio ordi. in dictis casibus, per c. Romana. §. contrahentes. j. de fo. compe.
5 ¶ †Quæro qd iuris, si reus habet plura domicilia, in quo fiet impetratio? pone exemplum in Regibus, Comitibus, & alijs dominis habentibus plures ciuitates, & castra in diuersis diœce. & qñq; in vna, qñq; in alia habitantibus. dic q in personis actionibus fiet computatio à domicilio principali, qd est, vbi plus conuersatur, vel vbi est caput dignitatis: quod si non apparet, inspicietur locus contractus. In realibus conuenietur à finibus, vbi sita est res. & hoc no. Io. An. s. c. nonnulli. super verbo, possit. vbi etiã tangit, vtrùm citatus vltra moderationem huius. c. teneatur comparere, & excipere: tenet quòd sic per c. ex parte. B. s. de foro compe. & quod dixi. s. q quis potest habere plura domicilia, intellige etiam in laicis, & secularibus personis, qui non tenentur ad residentiam, vt no. 8. di. c. priuatus. Abbas autem non habet domicilium, nisi in suo monasterio: locus etiam, in quo tenetur residere clericus, debet ipsius domicilium reputari, vt not. Inno. & Hosti. de priuileg. c. ex ore. & ita dicit Ioan. And. super glos. quia domicilium.

SVMMAE.

1 *Actor contra reũ alterius ciuitatis non cogitur ibi iudicẽ impetrare.*
2 *Actor & reus cum sunt eiusdem ciuitatis, cogitur actor impetrare.*
3 *Reus vltra vnam dietam per literas Apostolicas trahi potest.*

§. Cum autem. Dictũ est supra, qñ actor, & reus sunt de eadẽ ciuitate, & diœcesi: sequitur, quando sunt in diuersis. quo casu potest reus per literas Apostolicas. j. vnam dietã à finibus suæ diœ-
1 cesis. hoc intendit. ¶ †No. q actor contra reum alterius ciuitatis, vel diœcesis † cogitur ibi iudicẽ impetrare: licèt si velit ibi agere, necessariò teneatur adire iudicẽ ordinarium ipsius rei: alia est ergo rõ. in ordinario adeundo, q̃ in delegato. & sic æquiparatio, de qua. s. proximo. §. dixi, non vr per oĩa bona: põt esse ratio diuersitatis; quia in iudice delegato oriundo

de ciuitate, vel diœcesi ipsius rei potest esse amicitia, vel sanguinis cõiũctio: quã actor alterius diœcesis probabiliter ignorat, ar. c. cum tua. qui ma. ac. possunt. quæ ratio cessat in ordinario. qui de iure nõ debet esse illius prouinciæ, cui præest:
2 sed aliunde, vt no. in l. si eadem. ff. de of. asse. † Cũ vero actor & reus sunt eiusdem diœcesis, cogitur actor impetrare in eadem, ex eo q vtriq; iudex delegatus pariter pſumit notus, & paris cãæ rõ circa duos remouet suſpicionẽ, vt l. nõ solũ. §. 1. ff. de ritu nup. istã rationẽ differẽtiæ assigno inter hũc. §. & p. cedẽtẽ. Et aduerte, quia tex. dicit [habere recu.] sed gl. expo nit, habere. i. impetrare, quasi velit, q sine allegatiõe suſpicionis cõtra iudicẽ ipsius rei, vel eius ꝓbatione posit. x. ciuitatẽ, & diœcesim impetrari: qđ verũ credo rõne ꝓdicta. ¶ Itẽ no. q actor nõ põt impetrare in sua ciuitate, vel diœcesi cõtra reũ alterius ciuitatis, vel diœcesis: qua eñ rõne non astringitur litigare in diœcesi, vel ciuitate rei: (de qua. x. dixi.) eadẽ rõne non põt actor reũ trahere ad suã, vt sic qđ nõ licet vni, nõ licet alteri, vt in reg. nõ licet. impetret ergo in tertia, puta Bononiensis cõtra Imolensem eſm Fauentinum. & sic de si.
3 ¶ † Itẽ no. in ver. dũmodo. q reus nõ põt trahi ꝓ literas Apostolicas vltra dictã à fine suæ diœcesis: à qua aũt parte metiemur istũ finẽ, vtrũ à parte magis prope domiciliũ ipsius rei, quæ fortè à confinibus parũ distat, vel ab alia parte diœcesis, à qua multũ distat, ꝓpter latã eius diœcesim? Io. And. x. c. non nulli. tenet, q non à limite habitationis, vel ciuitatis, quę terminatur murorũ ambitu. ỹ. de sen. exc. c. si ciuitas. sed à finibus diœcesis fiat cõputatio. & dicit ipse, hoc est æquũ: quia per totã suã diœcesim nõ videtur grauari, qui trahitur ꝓ eã, cũ ibi corã ordinario possit trahi, vt ỹ. đ offi. or. c. cũ eps. à qua cunq; ergo parte finis suæ diœcesis põt iudex in casibus. x. exceptis, & in casu huius. § reũ citare, & de causa cognoscere, dũmodo infra dictã, à finibus diœcesis cõputandã per quãlibet eius partẽ. ¶ Itẽ no. q dicit [in ciuitate, vel diœcesi] q iste tex. nõ astringit impetrãtẽ magis impetrare in ciuitate, quã in diœcesi: licèt ergo reus sit de ciuitate, poterit contra eũ impetrari in diœcesi, & ecõtra: & idẽ si actor, & reus sunt de eadẽ ciuitate, poterit impetrari in diœcesi, & econtra. qđ tenet & bene probat Archi. in §. cũ verò. in prin. qui etiã hic tangit, vtrũ reus alterius ciuitatis, & diœcesis poterit trahi infra vnã dictã, si locus talis, ad quẽ trahitur, sit extra suã prouinciam: videtur q nõ possit; quia ius hoc prohibet, vt x. de dol. & cõtu. c. cũ olim. vbi de hoc. & 3. q. 6. c. neminẽ. Archi. tenet contrariũ per c. vltimũ. de iudi. x. in subscriptione ipsius. & ỹ. de iureiu. c. olim. remittit etiã ad notata per Hosti. in summa de reſcri. § hæc pũt obijci. & de hoc Io. An. super ver. sed in alia. qui de hoc no. in d. c. significauerunt. & est circa legũ, siue cõstitutionũ limitationẽ vtilis ista iuestigatio. nã canõ dicit [nullum extra suã prouinciã trahendũ.] vt d. c. neminẽ. capitulũ istud dicit posse trahi infra vnã dictã in casibus hic expressis. Ista ergo noua prouisio, q possit sic trahi, vtrũ habeat locum in casu, quo locus infra dictã sit extra prouinciã. Nam cũ vna lex trahat ad aliã, vt l. sed & posteriores. ff. de legi. quã ex istis dicemus ꝓ aliã limitari? Et similis quæstio est, quã habui de facto. Ducalis constitutio viget Teruisij, qua cauet, q nullus forensis possit ibi quærere immobilia. aliud est ibi statutum, q bona mulieris cõmittẽtis adulteriũ applicentẽ viro: vtrũ ergo forensis, vxore sua Triuisina ibi adulteriũ cõmittente, possit petere eius bona; ita q à statuto prohibente forẽses acquirere videant excepti maritii? vel econuerso statutũ ꝓhibẽs acquisitionẽ non includat eos, qui ab acquisitione gñaliter sunt excluſi? Circa istũ notabilẽ passum, cũ est dubiũ, qñ vna cõstitutio limitat aliã: vel ab alia limitet. vide ꝓ Bar. in extrauag. ad reprimẽdã. sup gl. nõ obstãtibus. ¶ Quærit Io. An. de causa appellationis, in qua diœcesi, vel ciuitate cõmitteda sit, & si actor, & reus sunt eiusdẽ, nõ est dubium, q quicunque appellet, est cõmittenda in eadem. Si verò de diuersis, & appellet actor: similiter & in eadẽ; quia in ea debet reus trahi in cã appellationis, sicut in principali; quia actor sequitur forũ rei, siue corã ordinario, siue corã alio iudicẽ impetrare velit, vt in hoc. c. restat ergo dubiũ, qñ Venetus conuenit Bononiensem, & ipse Bononiensis appellat: an impetrabit in hac sua ciuitate, an Venetijs; quia in causa appellationis ipse censetur actor, ar. not. in c. in præsentia. x. de renun. Io. An. tenet, q in causa appellatiõis debet semp dari iudex in loco, vbi agitatũ est negociũ principale, nec attendit locus alius. & ita dicit, q tenet curia, vt audiuit. Idẽ alibi dicit de causa reconuentionis, q & Mediolanensis conuentus Mediolani per litteras Apostolicas à Bononiẽsi poterit ibi eum recõuenire: nec poterit obijcere, q conueniat extra diœcesim vltra vnã dietam. Ratio qa ibi illum iudicẽ elegit in l. fi. C. de sen. & eadẽ est rõ in Veneto appellato Bononię in causa, in qua fuit actor, vt ibi dem debeat respondere, postquàm ibi in principali causa eũ traxit, & illum locum elegit.

S V M M Æ.

1 *Partes inuito iudice conuenire non possunt.*
2 *Qualitates, quæ requiruntur in locis, & personis deputatis à Papa, eædem requiruntur circa subdelegandi potestatem.*

§. In nullo quoq;.

Iste. §. princ. declarat qđ dictũ est, quòd ī casibus exceptis in §. cũ verò. potest trahi reus extra diœcesim per dictam, & in præcedenti. §. similiter est permissum, dum modo locus, ad quem trahitur, non distet vltra vnam dietã. dubitari ergo poterat, vtrum locus iste, quo trahitur extra, debeat esse ille, in quo deputatus est, s. intra ciuitatẽ, & diœc. & vtrum debeat esse, qualis dicitur in §. nec audiatur. ita q intra dietam non possit cognosci in villa, vel castro: & ad vtrunq; dubium respondetur, vt ex tex. patet. ex quo colligę, quòd deputatus in diœcesi Bononię contra Ferrariẽsem nõ cognoscet in quacunq; parte diœcesis Bononiensis. sed in fra vnam dietam à finibus diœc. Ferrariẽsis, vnde reus trahitur. Et fuit vtilis hæc prouisio propter latas diœc. vt non possit in qualibet parte cognoscere, sed à finibus tantũ, vnde quis trahitur per dictã tãtũ. Irẽ si à finibus diœce. vñ reus trahit, vellet cognoscere in diœc. Mutinen. nõ posset postq̃ est de pũti in Boñ. & secundũ prædicta iste. §. refert ad casus, vbi ex diœc. trahi potest. Sed nũquid in casu, in quo actor, & reus sunt de eadẽ diœce. põt in quocunq; loco diœcesis residere. Io. Cald. dicit q sic. ex quo concludit, q si datus est cano. Bononiensis ecclesiæ, põt ire ad cognoscẽdũ de causa in castro sancti Io. vel alio loco insigni, quãtũcunq; remoto, dũmodo intra diœcesim Bononiæ: sed tunc non habebit expeñ. quia nõ necessariò proficiscit extra suũ domiciliũ. qđ requirit, ad hoc vt eas habeat. secus si necessariò ad illud castrũ accederet, vel ad aliũ locũ insignẽ: vt sic ap,ppinq̃t se fini diœcesis ipsius rei cõuenti. Quid ergo si est datus in iudicẽ archidiacon⁹, ꝑsbyter, vel plebanus alicui⁹ villæ, vel loci nõ insignis; ita q oportet eũ ad cognoscẽdũ ī loco insigni exׄ suũ domiciliũ, ꝓficisci: vtrũ ei⁹ erit electio isti⁹ loci insignis? Sẽtit ipse, q sic. q subdit, q licèt potuisset eligere locũ insignẽ magis ꝓpinquũ, nõ ꝓ hoc ꝓhibẽt eligere magis remotũ, &d. istãtẽ: poterit tũ ꝓ superiorẽ cogi, si ex malitia hoc facit. ¶ Ex ꝓdictis collige, q in casibus exceptis in. §. cũ verò. & in casibus. §. cũ aũt. valet cõmissio facta vltra dietã: sed iudex talis debet cognoscere. ỹ. & ꝓ cõsequẽs ad aliũ locũ accedere. Si verò in casibus nõ permissis esset cõmissio facta extra: quãtũcunq; iudex veniret infra, nõ posset cognoscere, per notata in c. olim. de exce. & istã credo mentẽ istorũ iurũ, & Doc. q đ ꝓdictis obscurè loquunt: & æqua vt ipsorũ cõsideratio, & recta, nisi in vno, videlicet q canonicus ecclesiæ Bononiẽsis iudex delegatus inter duos Bononiẽses possit cognoscere, vbicũq; vult, in tota diœcesi Boñ: & sic ī diœcesibus multũ latis fatigare litigãtes ad loca multũ remota, & econtra habitantes in fine diœcesis fatigare Bononiæ: ni si dicas, q nõ potest de hoc conqueri, cũ ita possit ordinarius loci, vt in c. cum eps. de offi. or. ỹ. eo. lib. ¶ Item no. in ver. nisi. q con-

q consensu partium potest de loco ad locum iurisdictio prorogari, & loquitur tex. de prorogatione quò ad ciuitatem, & diœcesim, nõ quò ad qualitatem locorum, de qua. x. in §. nec audiantur. propter quod dico, q si extra consenserint, ille locus extra debet esse ciuitas, vel locus insignis, non villa, vel castrum: quod sentit Io. An. super gl. non ergo. De ista tamẽ materia, an de loco ad locum possit iurisdictio prorogari, dic per Doct. x. de offi. dele. c. P. & G. & per Cy. in l. si qui ex consensu. de episco. audien. dicit tamen Io. An. † q inuito iudice
1 partes conuenire non pñt, vt ad alium locum cicentur: iudex
2 tamen citando consentire vr̃. ff. de iud. l. 2. §. si iudex. † Item no. in ver. neque alibi, &c. q qualitas, quæ requiritur in personis, & locis deputatis à Papa, vel Legato, eędem qualitates requiruntur circa subdelegandi potestatem: vt personæ, & loca debeant esse tales, quales sunt, quorum loco subrogantur, vt l. si eum. §. qui iniuriarum. ff si quis cautionibus. & facit ad quęstionem, q eps, ad quem est deuoluta eligendi potestas propter negligentiam Capituli, teneatur eligere, & supplere de illo gremio, & de illis personis, de quibus Capitulum tenebatur, si negligens non fuisset. contrarium tenet Io. An. in regula contra eum. ỹ. de reg. iur. in Mercuria. nisi aliter appareat ex fundatione, vel verbis priuilegij, secũdùm eum. ¶ Itẽ no. per verbum, quomodolibet, per quod Io. And. dicit, q de expresso consensu partium non possint in altero loco, vel alteri personæ committere. consensus enim partium operat circa cognitionem habendam in alio loco per ipsum delegatũ, non circa commissionem per eum fiendam, & alijs locis, vel personis. & est mirum, quòd potest extra locum cognoscere de consensu partium: sed non subdelegare. Item no. Io. And. verbum, citet, quod spectat propriè ad iudices: ex quo infert, q ista moderatio, siue prouisio huius. c. non vendicat sibi locum in executoribus gratiarum. ipsi enim propriè nõ citãt, sed insinuant, nisi ordinem iudiciarium seruare tenentur, vt no. Inn. in c. fi. x. de præsump. & Cle. 1. de offi. delega. & quod no. Inn. in c. ex ratione. de ap. potuerunt ergo insinuare in qui buscunque locis, etiam nõ insignibus, & vltra vnam dietam, & plures: circa personas tamen ipsorum bene seruat curia, quod in prin. huius. c. dicitur.

S V M M Æ.

1 *Iudicium gratis agitari debet.*
2 *Aduocatus pecunia corruptus an reddat sententiam nullam.*
3 *Falsitas in corrumpendo aduersarium committi potest.*
4 *Index delegatus esculentum, & poculentum recipere potest.*
5 *Testes proficiscentes extra domum debent habere expensas.*
6 *Expensæ debent esse moderatæ.*
7 *Illicita sub colore honesti non sunt attentanda.*
8 *Iudex à paupere nomine expensarum nil exigere debet.*

§. Insuper.

† No. quòd iudicium debet agitari gratis, & cum omni puritate. & verbũ gratis, importat, q non per pecuniam, quã non licet dare iudici, vt hic. reddit enim ista datio sententiam ipso iure nullam, vt l. venales. C. de sen. etiam si dederit sniam iustam, ad hoc, qđ no. in l. 2. ff. de condi. ob causam. & 11. q. 3. c. qui rectè. Parti verò vtrum licet dare pecuniam, vt patiatur contra se senten
2 tiam ferri? dic, vt l. 1. C. de pœna iudi. † qui malè iudi. Bar. ẽt no. quid si pecunia corrumpatur aduocatus, procurator partis, vel testis, an reddant sniam nullam, vel corrumpens perdat litem? In quo dic breuiter, q quandoq; quis committit falsitatem circa acta iudiciaria, fallando, vel fraudando: & tunc perdit causam, vt l. si fraudem. ff. de iure fisci. & c. olim.
3 x. eo. ti. † Quandoq; committitur falsitas, corrumpendo aduersarium, vel iudicem: & tunc similiter perdit causam, vt l. 2. C. de pœna iu. qui ma. iu. quandoq; committitur falsitas cir ca testes, vel instrumenta: & tunc non perdit causam, & ita loquitur totus tit. C. si ex fal. instru. & not. hoc Bart. in l. falsam. verbum ergo hic positum in tex. [omni puritate] &c. est vni uersale, & includit omnem impuritatem circa singulos, qui in iudicio interueniunt, vt tex. subdit. ỹ. postea dicit de quibusdam, & de alijs supra tetigi remittendo. quibus adde de snia precibus lata, quod no. in l. seruo inuito. §. prætor. ff. ad Treb. Arch. no. hic de verbo isto, munere, quot modis sumatur in iure, & quid differt munus à dono, hic vide per eum.
4 ¶ † Item no. quòd iudex a delegatus potest recipere esculen
a ta, & poculenta secundùm moderationẽ, de qua hic, per quã declaratur l. plebiscito. ff. de offi. præsi. vbi dicitur. ỹ. dies proximos prodigatur. i. paucis diebus, vt hic. Ordinarijs aũt ista non licet recipere hodie, vt ibi notatur. olim verò licebat nõ omnino, neq; semper, neq; ab omnibus: sed vt traditur in l. solent. §. fi. de offi. procon. & leg. ¶ † Item no. in ver. vel nisi cũ
5 ipsum. q delegatus, qui proficiscitur extra suum domicilium propter causam, debet habere expensas: similiter testes. 4. q. 3. c. veniens. nec minus dicitur opus gratis fieri, si expẽsę solummodo ministrantur, vt no. ỹ. de magistris. c. qñ. ¶ † Item
6 no. q expensæ debent esse moderatæ, de quo, ỹ. glo. magna, super verbo, moderatas, quæ est notabilis, & magistra circa plures personas, quæ ob aliquam causam debent ab alijs expen. recipere, an debeant deducere, quas domi facturi fuissent: prosequitur enim in ordinarijs, in delegatis, in testibus perentibus expensas. Nam ali qui debent deducere, & aliqui non, vt in gl. quã no. Item no. quòd debent eas recipere ab vtraque parte. Ratio redditur in litera; quia gerit cõmune negocium, quæ ratio non est vniuersalis. nam & testis dẽt deponere pro vtraq; parte, vt in l. presbyteri. C. de epis. & cler. & tamen recipit expensas à producente, vt ỹ. §. pro ferendo. ¶ Vnum tamen circa hoc no. quòd quando debet mitti ad litigatorem absentem, quòd iuret de calumnia, vel rñdeat articulis, debet mitti ad expensas absentis, quantuncunq; actus ille concernat vtilitatem præsentis. quia per absentiam vnius ex litigatoribus non debet effici alterius conditio deterior, vt no. in l. 2. ff. qui. ex ca. in pos. ea. & hac rõne fortè si oporteret iudicem proficisci extra suum domicilium ꝓ examinandis testibus alterius partis, non haberet locum, qđ hic dicitur de expensis communiter administrandis. Item si acce
7 deret ad infirmum, vt respondeat positionib. debet ergo intelligi iste tex. sicut sonat, s. qñ vadit propter causam ipsam: nec magis causa, pro qua vadit, concernit vnum, q̃ reliquum: puta pro examinandis testibus vtriusq; partis, vel pro subijciendo rem oculis in casu necessitatis, vt l. si irrup. ff. finiũ regun. facit ad prædicta. l. generaliter. C. de rebus cred. & quod ibi no. Circa hoc Io. An. super gio. non habet. dicit, q licèt iudex fuerit ab vna partium impetratus: tamen, cũ propter causam ipsam proficiscitur, expensas habebit communiter, prout dicitur in tex. nisi qñ delegatus impetratus distãs vltra dietam veniret ad partem suæ diœcesis, quę est. ỹ. dietam: tunc. n. expensas administrabit impetrans, vt no. x. c. nulli. in quarta glo. Tangit Io. An. iuxta prædicta; quia hic dicitur, q debet habere expensas, si proficiscitur extra. quid si propter talem accessum passus est damnum; quia equi mortui sunt, ipse captus fuit à latronibus, & redemptus. vel spoliatus clamide? dicit ipse, pro isto non habetur ratio: sed expen. solummodo. nam aliud est damnum, aliud expensa, vt in c. in nostra. de in iur. ad hoc facit quod no. in l. inter causas. §. non omnia ff. mãdati. omnino tamẽ vide, qđ circa istum articulum no. Inn. in
7 c. sicut. de iureiu. ¶ † Item no. in ver. quodq; . q sub colore liciti, & honesti non sunt illicita attentanda: committitur eñ fraus contra legem, qñ seruatis verbis, offenditur legis intentio, vt in c. quanto. de priui. & l. fraus. ff. de legi. & c. auaritiæ. de elect. ¶ † Item no. in ver. sed vbi, q à paupere nil dẽt iudex exigere nomine expensarum, ẽt si offerat, secũd Archi d. facit. 1. q. 2. c. placuit. similia vide in gl. Paupertas prodest, qñ que nocet, vt in §. scimus. de edicto di. Adr. tol. Dic q quantum ad fidem habendam non prodest, immo nocet; quia magis creditur diuiti, q pauperi: quãtum verò ad remissionẽ pœ

næ, dic, ꝙ aut loquimur in pœna corporali, aut pecuniaria. Primo casu non prodest, vt l. quicunque. C. de seruis fugi. Secũdo casu prodest paupertas, vt l. præses. C. de offi. præsi. quãtùm ad dignitatem prosunt diuitiæ. C. de decu. l. ad similitudinem. li. 10. de incommodis paupertatis remittit Archid. ad notata per eum. 11. q. 3. c. pauper. Qui autem dicatur inops, si ue pauper. dicũt quidam, ꝙ ille, qui nõ habet in bonis. 50. aureos. Alij, quando de labore quærit sibi quotidie victũ. Alij secundùm conditionem personarum. de quo dic in Aut. præterea. C. vnde vir, & vxor. & Bar. in l. si constante. ff. so. ma. Itẽ quid iuris, si iste litigator petit releuari ab ipsis expensis, tanquã pauper: econtra ille dicatur diues, cui incumbit onus ꝓbandi. dic, ꝙ quandoque vult quis admitti ad aliquid tanquã dines: & debet hoc probare. aut vult exonerari ab aliquo tãquam pauper: & similiter debet probare, ita dicit gl. not. in l. si verò. §. 1. ff. qui satisd. co. simile dicimus in ætate, vt ille, qui innititur ex maiori, vel minori ætate, debeat hoc probare, vt l. de ætate. ff. de mino. & no. in c. in præsentia. de probatio.

ADDITIO.

a ¶ Iudex. Adde, quòd de iure salarium, vel sportula non est permissa, quando agitur ex iudicis officio ad restitutionem in integrum. Bal. in l. fi. C. de fructi. & lit. expen. Idem in Auth. generaliter. C. de episc. & cler. Ange. in Aut. iusiu. quod præsta. ab his. §. fi. col. 2.

SVMMÆ.

1 *Iudex quandoque sibi assessorem assumere potest.*
2 *Iura conscientiæ alicuius quandoque ali quid relinquunt.*
3 *Assessori de salario prouideri debet.*

§. Assessorem. In assumendo assessorẽ duo mẽbra distinguit: & qñ, & qualiter assumi debeat, iudicem instruit. ¶ † No. quòd iudex potest sibi quandoq; assumere assessorem. & quid sit assessor, & de eius officio vide in Spe. de assesso. in prin. & per Bar. in l. 1. & 2. ff. de offi. assesso. vtrum autem de imperitia assessoris teneatur principalis rector, vide qd no. in l. 2. ff. quod cuiusque
2 vni. no. ¶† Item no. quòd quandoq; iura relinquunt aliquid conscíæ alicuius, simile de iureiu. c. mulieri. Hoc autẽ casu vtrum possit, quod dixerit, reprobari, & reuocari in dubiũ dictum suum, gl. singularis dicit hic, ꝙ non, quam no. circa hoc etiam vide glos. in Cle. 1. de iure pat. quę incipit concor. s. de voto. c. fi. & c. facit quod no. de testi. c. præsentium. & de homi. c. significasti. ¶ Item no. quòd ad iudicem spectat assumptio assessoris partibus non suspecti: & vtrum ordinarius possit cogere partem renitentem conferre in salario assessori, not. Io. An. s. de vi. & ho. cle. c. cum ab omni. De legato eñ, quòd possit partes cogere, est casus hic. Et aduerte; quia text. dicit [de suo proprio] quasi non de bonis ecclesiæ. vtrum autem de fructibus: videtur, quòd sic; quia in eis pôt fieri executio propter debitum proprium. de fideiu. c. peruenit. Archi. hinc sumpta occasione plenè hic tractat, an clerici faciãt fructus
3 suos, de quo per Io. An. de offi. ordi. c. præsenti. ¶ † Item no.
a ꝙ sicut assessori a dẽt prouideri de salario per iudicẽ moderãdo: sic iuris peritus pro iusto consilio potest pecuniam recipere. 14. q. 5. c. nõ sanè. al. bi dicitur, ꝙ professores iuris licitè recipiunt pecuniam: sed non iustè petunt, vt l. 1. §. est quidẽ. de varijs, & extraor. co. & quid iuris, si percepto, vel non, salario per assessorem, delegatus moritur, vel partes cõponũt, an penes assessorem remanebit salarium exactũ: vel nõ exactum petet? Io. An. remittit ad Spe. in tit. de assesso. in §. si salarium, & de sala. §. 1. ista etiam quæstio cadit in officialibus quos conducit Commune. An eisdẽ mortuis. ſ. tempus officij, debeant heredes habere salarium pro toto tempore, vel rata: de istis, & omnibus operas suas locantib. plenè notat Bart. in l. 1. ff. de vari. & extraor. cog. vbi etiam no. quo tempore salaria sint soluenda: an in principio temporis, medio, vel in fi. & de salarijs aduocatorum, & medicorum vide quæstiones, quas format Io. And. in regu. contractus. de reg. iur. in Mercur.

a ¶ Assessori. Adde. l. diem functo. & ibi Bar. ff. de assess. Bal. in. l. liberti. C. de ope. lib. & in c. j. §. soldata. quis di, dux. Marc. co. Bar. in l. j. §. diuus. ff. de var. & extraor. & in consi. inci. quidam Supergilius.

b ¶ Iudicis. nam parte citata, & adiurata debent produci, l. fi. quand o. C. de testa. l. iudices. C. de fid. instru. l. generaliter. §. ijsdem. C. de recc. Bal. in. l. publicati. C. de test. Alex. consi. xxxix. ij. parte in l. Item illa. ff. de cõstit. pec. & ibi Paul. de Castro.

§. Notarium. Nota, ꝙ notarij quãdoque excedũt modum in exigẽdo pecuniã de scripturis. debet ergo per iudices refrenari, & taxari: sicut in alia materia. s. qđ metus cã. c. fi. & l. videamus. ff. de in litẽ iu. vñ velle lſra, ꝙ iudex delegatus hẽat iurisdictionem, nedum in cã contra partes, sed in istis accessorijs, vt satisfaciant assessori, notario, & testibus: vtrum aũt aduocatis, & procuratori. ar. ꝙ nõ. ſ. de foro cõp. in. §. nec subditos. licèt ergo certis de causis possit iurisdictio delegati exerceri contra alios, q̃ expressos in rescripto, vt no. plenè in. c. j. de offi. dele. tñ si rõne iudicij coram eo agitati alicui pecunia debeatur, nõ vr, ꝙ possit se intromittere, & partes cogere ad soluendum, nisi personis hic expressis in tex.

SVMMÆ.

1 *Iudex delegatus tenetur reddere quod illicitè extorsit.*
2 *Remissio quò ad liberationem debitoris non idem operatur, sicut restitutio.*
3 *Remissio quare non idem operatur, quod solutio.*

1 §. Si quidam. †Nota, ꝙ iudex delegat⁹ tenet reddere, qđ illicite extorsit. qñ que illi, qui prætextu dignitatis, vel officij, quod habent, aliquid extorquent, tenentur crimine concussionis, vt l. prima, & secunda. ff. de concussi. Item quandoque in duplum, quandoq; in quadruplum, vt l. licitatio. §. quod illicitè. ff. de publica. benignius tamen hic Papa egit, ex eo fortè; quia tex. non loquitur de extortis, vel exactis per compulsionem, vel dolum: sed de sponte oblatis etiam, quæ recipere prohibentur: & ad restitutionem tenentur, vt hic facit, l si per im
2 pressionem. C. quod metus causa. ¶†Item no. ꝙ quò ad liberationem debitoris non idem operatur remissio, quod restitutio, & solutio manualis. simile infrà de censi. c. exigit. ad fi. Procurator ergo constitutus ad recipiendum solutionem debiti non potest remittere: nec sufficit, si in instrumento confiteatur se recepisse: nisi fiat mẽtio, quòd pecunia fuit numerata. aliud est ei recipere, aliud confiteri recepisse, vt no. Bar. in l. debitorem. ff. de noua. vnde in casu huius. §. ego credo suf ficere, si iste, à quo iudex extorsit aliquid plus, confiteatur se illud à iudice recepisse, & satisfactum esse, per dictã l. si debitorem. Nunquid est idem, si teneor tibi dare, vel soluere centum cum pẽa, & iuro, & tu tenerismihi in simili quãtitate: vtrũ si volo tibi remittere debitum meum, habeatur pro solutione ad euitationem pænæ, vel periurij? & idem ꝓ quæri in casu huius. c. fi iudex ab isto, à quo extorsit, tenebatur ex alia causa tãtundem recipere? fortè isto casu prodesset remissio: & text. iste debet intelligi de remissione gratuita, quæ habet vim donationis, vt l. si quis obligatione. de reg. iu. pdcã aũt est remissio onerosa. ad hoc optimè facit. c. ad nostram. de iureiu. vbi qui tenetur soluere cum iuro, euitat periurium cõpensando, similiter & pœnam. nam ad impediendum cursum vsurarum pænæ, vel piurij fit compensatio ipso iure, vt est gl. notabilis in l. si constet. C. de compensa. facit quod no. Bar. in l. Iul. ff. de condi. & demon. ¶ Incidenter quæritur po st glos. quæ incipit. simile de censibus, &c. quare non idem operatur remissio, quod solutio hoc casu? nam remittere est dare, vt, l.
3 si mulier. ff. de condi. ob cãm. † Respon. vt in glos. quæ dicit quòd facilius remitteret quis mille, quàm solueret centum. & ista est ratio, quare in spõsalibus possunt interuenire arræ, sed non pœnæ, vt. cap. gemma. de spon. ita dicit glos. quæ per hoc sentit, ꝙ arræ dicuntur, quando numeratio, vel datio interceſſit: & sic non valeret ꝓmissio, vel obligatio sub nomine

nomine arrarum in sponsalibus: quod an sit verum, dic, vt. d. c. gemma. & l. Titia. ff. de ver. ob. & aduertendũ; quia sicut sentit hic gl. tex. iste est contra reg. ꝙ non possit domin⁹ ius suũ qualitercunque remittere, & debitorem liberare. regulariter enim creditori dicitur de debitore satisfactum per omnem modum, qui sibi placuerit, vt l. si rem. §. si omnis. ff. de pi. ac. dđm est ergo, ꝙ spãle est hic. & in d. c. exigitur. In alijs verò casibus quantumcunque quis sit obnoxius propter dolum, furtum, vsuram, rapinam, & similia, sufficit sibi quò ad liberationem remissio creditoris iure fori. Sed vtrum iure poli. i. conscientiæ quò ad Deum prosit remissio sine restitutiõe. do. Fed. de Senis disputat de vsurario, an sufficiat remissio sibi fcã iure poli ab illis, quibus pecunias extorsit. & concludit, ꝙ sic, si nõ dolo, nec precibus remissio facta fuit, sed mera liberalitate, & dicit hoc Io. An. tenere ĩ reg. pactũ. & Arch. in. cap. secũdo. de vsuris. j. super verbo satisfactum. & Host. in summa. de vsuris. §. qua pœna. ver. quid si fænerator, & ver. dicẽdum est igitur. Do. Dy. in. d. reg. peccatum tenet, ꝙ ista opinio sit vera, si pecunia erat restitutioni parata, quasi tunc videatur restituta, & breui manu reddita, vel donata. ff. de dona. inter virum, & vxo. l. 3. §. si debitorem. & si certũ pe. l. singularia. idem dicunt theologi. & plus, videlicet ꝙ etiã si restituat partem, & de residuo sibi fiat remissio, nisi totum obtulerit, non est liberatus. Ioã. An. in reg. peccatum. in mercu. post verba Dy. dicit, multum puto in his animum ponderandum: nec est securus ille, qui gerit in mente non soluere, remissione sibi non facta. & credo istam opinionem veram in foro conscientiæ, ꝓut dixi: quia Deus interrogat cor, non manum, & sibi voluntates hominum nequeunt occultari, vt. c. in ciuitate. de vsur. Si autem vsurarius, vel alius, qui improbè extorsisset, manualiter satisfaceret, & recipiens sibi retro donaret: tũc esset omnino liberatus etiam in casu huius. c. & alijs, in quibus remissio non sufficeret, secundùm glo. hic. qđ credo verum, vbi talis sic solueret, vt postea traderetur retro: quia tunc non vr soluisse, vt. l. qui sic soluit. de solu. & l. nõ videtur. de acqui. poss.

SVMMÆ.

1 *Vocans fraudulenter ad iudicium tenetur ad expensas.*
2 *Testes pro ferendo testimonio ad iudicem venire debent.*
3 *Iudex antequam vocet testes, debet producens expensas offerre.*
4 *Testis sine iudicis licentia recedere non debet.*

1 §. Pro ferendo. Nota, quòd quandoque quis facit vocari aliquẽ ad iudiciũ fraudulenter: quo casu tenebitur ad expensas, & dãna, vt
2 in c. nõnulli. s. eo. & de pæ. c. calum. ¶† Item, ꝙ testes debent venire ad iudicem pro ferendo testimonio. fallit in casibus, in quibus debet ad eos mittere, vt. l. egregias. ff. de iureiuran. & cap. secundo. de iudi. ſ. & cap. si quis. s. de testi. & l. quarta. §. fin. ff eod. tit. ¶ Item not. in ver. sed & tunc, quòd antequam iudex vocet testes, debet producens offerre expẽsas:
3 † & sic vr. ꝙ istæ expensæ à principio sint soluendæ, vt sentit gl. pe. dum dicit [eas à principio deponendas] sentit etiam, ꝙ sint ministrandæ in pecunia. De hoc tamen quando quis tenetur ad certum tempus victum alicui ministrare, fortè dum viuit, vel vsque ad certam ætatem: vtrum debeat soluere à principio pro toto tempore, vel ad annum, vel ad mẽsem, siue dietim: & an res ꝓ alimentis necessarias, vel earũ ęstimationẽ? dic vt notat Bar. in. l. j. ff. de ali. ſtando, & redeũdo interpretatur enim. c. venturis. 4. q. 3. nam ibi dicitur, ꝙ venturis ministrantur, sed nihil, dum manent in loco iudicij, vel inde recedunt; sed hic declaratur. ꝙ etiam ista debent. Ex quo collige argumentum, ꝙ si est data alicui securitas veniendi vsque ad certum locum, intelligitur etiam data de ſtando, & recedẽdo: & hoc notat Bart. in l. j. ff. ad leg. Iul.
4 maie. & l. fi. de sepul. viola. Ex quo collige, †ꝙ testis non debet recedere, postq̃ venit ad iudicium pro ferendo testimonium sine iudicis a licentia. idem in litigatore. aliàs non videtur veniſſe, qui illicentiatus recedit, vt. s. de iudi. c. j. de quo per Innocen. in. c. calumniam. de pœnis. Aduerte tñ, ꝙ iudex non pôt retinere testes vltra. 15. dies ad plus, vt. l. fi qñ. C. de testi. vbi dicitur, ꝙ post dictum tps poterunt recedere illicẽtiati. ¶ Item no. gl. pe. quæ refert certa remedia, adhibenda per iudicem, cum præsumit malitiã in petente longam dilationem, fortè pro vltramarinis testibus producendis, vt sic litè protrabat. & no. vltimum remediũ, quod elicitur ex hoc tex. ego addo alterum, videlicet quia pôt sic petenti comminari certam pœnam, si defecerit in probando, vt no. Cõpo. de ele. c. nihil. siue in c. quòd sicut. Adde aliud; quia poterit index dictam dilationem denegare, & ad sniam procedere: quæ nõ retractabitur ex hoc tñ, quòd fuerit dilatio denegata, nisi ille probet in cã appellationis per testes illos, quos producere intendebat potuisse suam intentionem fundare: & ita sentit Inn. in c. post electionem. de concess. prębẽ. & quando peteretur tam longa dilatio, & iudex non præsumeret talẽ malitiam: sed si eam concederet, excederet terminum instantiæ præfixum. quid agere debeat, dic, vt no. in c. vltra tertiam. de testi. per Io. An. post Inn. ¶ Quero. si delegatus grauat, & vexat partes in aliquo ex his, à quibus debet abstinere per hoc. c. vtrum contra eum poterit de hoc querela proponi coram ordinario loci? Cy. vr dicere, quòd sic: quia ista sunt delicta cõmissa in loco ordinarij: ergo ibi debet sortiri forũ, oi priuilegio cessante. ita no. in Aut. qua in prouincia. C. vbi de crimine agi. oport. aliter dicit Ioan. An. qui istam quæstionẽ plenè examinat in. c. fi. s. eo. dic, vt ibi. reatus eñ omnem honorem excludit, vt. l. j. C. vbi sen. vel cla. Io. An. plenius examinat istam q. in cap. vbi. s. Ber. eam tangit, & ego plenius in repeti. c. postulasti.

ADDITIO.

a ¶ Iudicis. Nam parte citata, & adiurata debent produci. l. fi qñ. C. de test. l. iudices. C. de fid. inſt. l. gñaliter. §. ijsdem. C. de re. cre. Bal. in l. publicati. C. de test. Alexan. consi. 99. 2. parte. in l. item illa. ff. de consti. pecu. & ibi Paul. de Castro.

§. Quicquid. Nota, ꝙ attentata cõtra illa, quæ superius sunt statuta, ipso iure nõ valent. & hoc ideò hic: quia expresse prouidetur. Si verò non expresse, ista constitutio irritaret aliter attentata. vtrum valerent, si non fuisset opposita exceptio? videtur, quòd idem, per l. non dubium. C. de legi. Aduerte quia quando noua constitutio prouidet, modificando prouisionem antiquam super iurisdictionis exercitio: quod agitur in contrarium, non est ipso iure nullum, & ita in casibus huius. c. valuisset processus, & sententia, nisi iste versi. annullaret aliter gesta. ratio, quia iudices delegati à Papa non recipiunt iurisdictionẽ ab ista cõstitutione: sed iurisdictio, quam aliter Papa confert, modificatur: secus si constitutio confert iurisdictionem modificatam: quia tunc quod contra modificationem agitur, ipso iure non tenet. ita dicit gloſſ. notabilis, & subtilis in Clem. 1. de iure patro. quæ incipit. hic. & ibi exempla reperies ad prædictam theoricam. Quid dices, si constitutio, qua actus prohibetur, imponit pœnam contrafacienti? an appositio, & solutio pœnæ confirmet illum actum, ita quòd valeat, postquàm lex vltra procedit pœnam imponendo? pulchra est materia, de quã per Barto. in l. prætor ait. ff. de oper. no. nunc. & tangit Cyn. in l. non dubium. C. de legibus. & per Do. Gaſpar. de Calde. in c. 1. de consti. s. in quadam sua dist. quod c. fuit per ipsum multum solemniter repetitum.

SVMMÆ.

1 *Papa dicitur gratiã facere conferendo beneficium ecclesiasticum.*
2 *Papæ per secundas literas primas reuocare non videtur.*
3 *Datæ in literis ad beneficia standum est.*
4 *Decretum Papæ ignorantes afficit.*
5 *Negligentia notabilis priuat quem iure prioratus.*

CAP.

CAP. XI.

TIbi, qui. Ponit tres casus, quibus prius impetrans potior est, quos in fine modo ratur, secundùm Io.Mo. ¶ No. ibi [impetrasti] ꝙ Papa dicitur facere gratiam, conferendo beneficium ecclesiasti
1 cum. † Vtrum ita sit in ordinatio? dic ꝙ sic, quò ad recipiẽtem; quia non sibi magis, quã alteri, tenebatur: quantũ verò ad ordinarium non dicitur gratia: sed debitum, vt in c. relatum. de præben. s̃. facit. l. vnum ex familia. de lega. 2. & l. si seruo fideicommissaria. de here. instit. ¶ Itẽ no. quòd iste impetrauit literas in certa ecclesia: & tunc habet locum, ꝙ in paribus gratijs diuersorum eiusdem formæ, qui potior est in tẽpore datæ, potior est in præbenda vacante, vt hic dicitur. Si verò sunt plures habẽtes literas generales in ciuitate, vel diœcesi, licèt sub diuersa data, si simul omnes petãt beneficium, is obtinebit, cui primò conferetur. ad hoc. C. de rei ven. l. quotiens. in contrarium facit hoc. c. cui est standum, vt etiá sit hic locus prioritati in data: saltem ex quo ante præsentationem
2 personarum alteri collatio non est facta. nam licèt istæ literæ haberi videantur generales; quia vagantur per ciuitatem, vel prouinciam. tamen possunt dici speciales; quia restringuntur ad primum, quod vacabit. Si verò non restringerentur ad primum; quia fortè isti impetrantes habebant beneficiũ acceptandi: tunc possunt propriè dici literæ generales, ex eo ꝙ licet vagari, & acceptare ita centesimum sicut primũ: & hoc casu subdistingue, vt in Cle. 1. de concess. præben. vtrum habeat spacium mensis, vel non, vt ibi patet. ¶ † Item not. ꝙ Papa per secundas literas non videtur reuocare primas. & hoc in literis ad beneficia: in rescriptis ad lites dic, vt s̃. de rescrip. c. plerunq;, vbi idem dicitur. s. ꝙ non videntur reuocare, sed valet processus per primas literas habitus, etiam si in secundis dicatur [non ob. primis literis procedatis] vel dicatur [non ob. primis, quas reuocamus.] valebit enim hoc casu processus per primas habitus, si secundus impetrans non excipiat de secundis; quia eius fauore videntur appositæ dictæ clausulæ, vt sentit Io. An. post Inn. in c. 1. de concess. præb. Quò ad iurisdictionem ordinariam idem videtur, vt per speciale delegationem Papæ vnius causæ non videatur ipso iure iurisdictio ordinaria abdicata: & ideò valeret, processus ordinarij, non opposita exceptione declinatoria alteri facta, ar. c. si duobus. de app. & vide ad hoc quod no. Io. An. post Inn. de consti. c. cõmissa. Quid ergo, si Papa dat specialem visitatorem certæ religiõi (puta monachis Cistercien sibus) an am modo poterit episcopus visitare? videtur ꝙ non possit; quia videtur ei iurisdictio abdicata quò ad religionem, vt s̃. de offic. le. c. studuisti. in cõtrarium facit. c. per hoc de hære. j̃. e. vbi per speciale officium inquisitoris, non videtur derogatum officio episcopi, vel Legati, ad idem. C. de offi. præfect. vr. l. 1. & quod no. 25. q. 2. c. in Galliarum. & Bar. in simili in l. 4. §. fi. ff. de dam, infe. vbi per aduẽtum maioris officialis minor nõ debet ab executiõe officij desistere: sed bene ab vsu insignium suæ dignitatis. circa quod vide, quod no. in ca. volentes.
3 de offi. leg. per Io. An. ¶ † Item not. ꝙ in literis ad beneficia stamus datæ: nec præuentio in vno, vt in canonicatu, inducit præuentionem in reliquo sibi connexo: & ista erat dubitatio. c. non enim est dubium, ꝙ collatio prebendæ facta secundo, ante præsentationem primi valeret, vt hic in ver. ex quo alteri. ergo, postquã secundus in canonicatu præuenerat, videbatur etiam in præbenda preferendus tanq̃ accessoria & cõnexa, arg. c. translato. s̃. de consti. pro hac parte facit. ff. de mune. & hono. l. rescripta. in prin. vbi dicitur [ꝙ prout quisq; de curio creatus est, ita & adipiscatur magistratus,] & alia. l. dicit [inter consules anteire dẽt, q, primò consul fuit,] iste secundus impetrans fuit primò canonicus. ergo &c. vt l. 1. C. de consul. lib. 12. Sed dicta iura loquũtur, cum ius recepti primò non habebat alium potiorem in iure, sed secus hic. & vide quod no. Io. An. in reg. sine culpa. de regu. iur. in solutione contrariorum ver. lex prima. & de illa materia duorum purè impetrantium simul, vel successiuè quis alteri præferatur, vide in c. si soli. de concess. præben. j̃. eo. lib. in glo. magna, ibi [si autem neuter collatus.] ¶ Item no. quod dicit text. in præb. etiam post vacante præfetur primus: contrarium videbatur; quia ista incæpit esse debita per literas vtriusq;, ita ꝙ tẽpore, quo cessit dies in ista præbenda, primus & secundus impetrans deprehenduntur habere literas: non ergo magis primo, q̃ secũdo, debita videbatur. ad hoc. ff. de iure fisci. l. is qui, vbi in bonis quæsitis post obligationẽ contractam cũ duob. non est potior, qui primò contraxit. sed dic, ꝙ ibi est speciale in fisco, in priuatis verò primus creditor præfertur secundo, etiam in bonis quæsitis post obligationem vtriusque. vt l. hac edictali. §. omnibus. de secun. nup. & l. fi. ff. qui potio. in pigno. habe. vtrum autem si quis impetret præbendam proximè vacaturam in ecclesia, debeatur, si vacat tempore datæ: vel econuerso, si impetrat vnam de præbendis vacantibus, debeatur, si vacat post datam. de hoc vltimo dubio dic, vt s̃. de præb. c. dilectus. & j̃. & ibi dixi in tertio notabili. ¶ Itẽ no. ꝙ Papa hic dat executores in literis beneficialibus, de quorum potestate dic, vt in c. fi. de præsump. & istorum executorum variæ sunt formę: sunt enim aliqui prouisores, aliqui cõpulsores, ali qui mixti. & similiter in prouisoribus variantur formæ, sicut variantur circa qualitates beneficiorum, circa modos vacationum, circa durabilitatem ipsarum, & circa psonas, quæ grauantur: quæ prosequere per exempla ex iuribus, quæ alleg. Io. An. in c. si soli. in prin. de concess. preb. in nouella. Et ista varietas in formis executorum, qualitatibus beneficiorum, modis vacationum, & formis diuersis literarum reddunt materiam istam dubiam, & confusam. ¶ Itẽ not. quòd executor aut insinuat, aut interdicit, aut reseruat collationi suæ. aut aliter, & loquitur de ꝑbenda vacãte. Vtrũ autem possit reseruare collationi suæ canonicatum, & præbẽdam in tali ecclesia, ciuitate, vel diœcesi vacaturam? vide in c. ne captandę. & c. executor. de concess. preb. & no. Io. An. post Doct. de iure pa. c. cũ dilectus. & ibi not. quid iuris, si executor ad prouidendum post factam reseruationem decessisset, an expiret gratia? & an potestas conferendi tale beneficiũ reseruatum redeat ad ordinarium, vel ad Papam? Inn. quod ad Papam, cuius auctoritate reseruatio facta fuit, vt ibi not. & c. inter dilectos. de ex. præla. & Cle. si de beneficio. de præben. Et quid iuris, si post reseruationem, & ante prouisionem Papa decesserit: an expiret executoris officium? dic, ꝙ sic, ad similitudinem executoris legati, vt in c. præsenti. de offi. lega. circa modum interdicit, & executoris decretum, quod reddit irritum, q̃od agitur in contrarium, an sit ita in materia non beneficiali, vt interdictum, seu prohibitio iudicis impediat actum geri, puta translatione dominij obligationem nasci, & similia, vide in l. is cui bonis. de verb. obli. & l. si quis ita promiserit. §. ea lege. de verb. obli. ꝙ Bar. & c. Raynaldus. de testa. vbi de effectu prohibitionis arbitri prohibentis rem
4 alienari. ¶ † Item not. in ver. quinimmo. ꝙ decretum Papæ afficit ignorantes, nec valet quod agitur in contrariũ à quocunque, etiam ab eodem Papa potestatem habente. Sed dices. cum ad impediendum actus efficaciam requiratur certioratio, vt c. mandato. s̃. de procu. Item si Papa reuocat primas literas, & secundas, reuocatio non sortitur effectum, nisi post notitiam factam prioribus iudicibus, vt in c. audita. de resti. spol. quare ergo magis afficit decretum, q̃ alia reuocatio, quę exigit, quòd peruenerit in notitiam, vt prædixi? Respondę, vt no. Io. An. post Inn. in c. 2. de conce. præb. j̃. eo. li. Et ibi plenè, si Papa eximit aliquem ab ordinarij potestate, an statim sortiatur effectum, antequã ordinario innotescat, ita ꝙ non valeat quod in contrarium attentatur? Et an sententia excommunicationis, vel aliæ pro, vel contra absentẽ latæ sortiantur effectum, antequàm peruenerit ad notitiam eorundem? de his ibi per Inn. qui intantum subtiliter loquitur,

ꝙ Host.

ꝙ Host. more suo contra ipsum exclamat, & pernitiosas subtilitates appellat, quæ tamen mihi placẽt; quia mentẽ acuũt, & intelligentiam conferunt. Quibus etiam istã addas, ꝙ vbi legis dispositio supplet negligentiam hominis post tempus, ibi ante negligentiã pœnitentia hominis impedit executionem legis, etiam si aliàs certioratio hominis fuisset expediẽs in simili actu. pone exemplum. pœnitentia sola sine certioratione non impedit obligationem nasci, iuxtà notata in Cle. 1. de renun. aliqua lege cauetur. si tu non manumittis, post terminum constitutio facit eum liberum. quid ergo si ante terminum me pœniteat? certè etiam non certiorato illo, cui mãdaui, constitutionis prouisio non succedit; quia lex ipsa illius negligentiam supplens, de mea pœnitentia certa erat. iste est casus notabilis in l. si pecuniam. §. si seruum. ff. de condi. ob cau. & facit ad quæstionem de illo, qui mandauit clericũ verberari, & postea pœnituit, non certificato aliter mandatario. An si ille post talem pœnitentiam verberet, mandans iste in excommunicationem incidat? secũdum prædicta videretur, ꝙ non; quia ista pœna procedebat ex iuris dispositione: cui mea pœnitentia certa fuit. contrarium tene; quia talis excommunicatio similiter non infertur à iure, sed interueniẽte hominis facto. secus in quæstione prædicta, & hanc partem. s. ꝙ iste sit excommunicatus, tenet Ber. in c. mulieres. ad fi. de sen. excõ. & adde quod leg. & no. in l. eius qui in prouincia. ff.
5 si cer. pet. ¶ Nonò. no. ꝙ † dolus notabilis, vel negligentia priuat quem iure prioratus: quando autem dicatur esse in no-
a tabili negligentia a siue dolo; dic, vt no. in c. si clericus, j̃. de præben. & ibi no. an ista negligentia priuet negligentem iure suo, an iure prioratus tm̃. Et simile in marito, qui si negligit accusare iure mariti, infra certum terminum admittũtur extranei, & etiam ipse, tanq̃ quilibet alius, vt l. 3. §. extraneus. ff. de adul. & ad proximè dicta adde quod no. in d. c. si clericus. in glo. super verbo aliam. nam videtur illa gl. contra istũ text. vbi dicitur, ꝙ secundus prefertur primo negligenti, vel dolo. so in his casibus, de quibus in text. illa gl. et post negligentiã in præbenda nondum collata alteri præfert primum secundo. Et vide ad prædicta quod no. in Cle. cum ei quem. de concess. præben. in glo. Vbi post lapsum terminum non admittit negligentem ad prebendam neglectam. vide etiam ibi, an collatio facta ante negligentiam primi, secundo impetranti cõ firmetur per negligentiam subsecutam, vbi per me plenè in repetitione.

ADDITIO.

a ¶ Negligentia. Adde in arg. tex. in Cle. si de beneficio. & ibi Card. de præben. & in c. bonæ. ij. de elect.

SVMMAE.

1 *Consensus alicuius aliquando ad hoc requiritur, quòd dispositio sortiatur effectum.*

2 *Ius quæsitum per euentum conditionis non tollitur.*

CAP. XII.

SI pro te. Primò ponit gratiã conditionalẽ vnius: secundò puram alterius. Tertiò euentũ conditionis, & gratiæ. Quartò dubium diffinitionis. partes patẽt ibi [impetrans purè.] No. ꝙ Papa quandoq; cõfert suæ prouisiõis effectum in potestatẽ alterius. In alio, q̃ Papa, vtrùm habeat hic locum, ꝙ substantia dispositionis possit pẽdere ex arbitrio tertij: & quid iuris, si ille noluerit declarare. vide per Bar. in l. si quis arbitratu. de ver. obl. & per Cy. in l. fi.
1 de contrahen. empt. ¶ † Item no. ꝙ quandoq; consensus alicuius requirit ad hoc, ꝙ dispositio sortiatur effectum. iste aũt consensus certo tempore accommodatus non fingitur retro. facit quod no. in l. cum non solũ. §. necessitatis. C. de bo. quæ li. Quid aut, si consensus talis haberi non potest: vel quia ille, qui consentire debet actui, non potest, vel non vult? & eadem est quæstio, si consilium requiratur, & haberi non põt. dic, vt j̃. ne se. va. c. 1. plenè per Bar. in l. 1. §. si plures. de exerci. Et
2 omnino vide. s̃. de consti. c. ex parte. ¶ † Item no. ꝙ ius quæsitum alicui non tollitur per euentum cõditionis appositæ in dispositione alterius præcedentis. & sic non inspicimus tempus conditionis existentis; licèt quandoque existens cõditio fingat retro, sicut & ratihabitio, vt l. fi. C. ad Mace. ¶ Et pro intellectu huius. c. vide quod no. Io. An. in Cle. cum ei quem. de concess. præben. super ver. executoris. vbi intelligit istum tex. cũ conditio pendet ex voluntate tertij: secus si ex existentia rei, vel voluntate eius, cui prouideri mandat: quod exemplifica, prout ibi no. posti enim cõditio primi purificata est ante collationem factam secundo in casu illius Cle. ipse primus præfertur. Non obstat istud. c. quia loquitur, cum purificatio conditionis pendet ex facto tertij, non vbi pẽdet ex rei existentia, vel ipsius secundi voluntate. Ego ibi in repetitione illius Cle. istam distinctionem non approbo, prout ibi plenè no. & glo. 4. super hoc allegat aliquas leges, quę hoc expressè dicunt: & bene soluit, quòd aliud in conditione causali, quæ retrotrahitur, aliud in potestatiua, vt hic. prima eñ gratia, & secunda pendebat à potestate Papæ: pura gratia secundo loco facta non debet perimi per euentum cõditionis alterius gratiæ, sed primæ. Sed hoc esset videndum, cũ in multis iuris articulis fingat ius de tempore ad tempus, & qđ fit hodie, fingat factum retro: puta aliquem retro mortuum, sicut legis Corneliæ, vt l. lex Cornelia. ff. de vul. & pup. retro pecuniã fuisse solutam, quæ hodie soluitur, vt l. sub conditione. ff. de so. retro occisum, qui hodie moritur, vt l. huic scripturę. §. pe. & l. ait lex. ad le. Aquil. retro gesta infamẽt hodie cõdẽnatũ. vt l. furti. in prin. ff. de his, qui no. infa. cum multis si. quare ergo in casu huius c. iste consensus episcopi, & Capituli ex post facto accommodatus non trahitur retro, sicut in prædictis casibus? Respon. ideò hic ius non fingit; quia iura, quæ loquuntur de materia fictionis de tempore ad tempus, de psona ad personam, de loco ad locum, de re ad rẽ, omnia sunt fundata super aliqua æquitate, quæ suadet sic fingere, vt no. plenè Bar. in l. si is qui ꝑ emptore. ff. de vsuca. in casu autem huius c. ꝙ trahat retro, non est reperire æquitatem aliquam. Ideo ius non fingit. Et aduertendum; quia inter tempus conditionalis dispositionis, & euentum conditionis variatur cõditio personarum, & alteri quæritur respectu principij dispo
*sitionis, alij respectu existentis conditionis: cui aũt tunc quæ*ratur, vide in l. si filius. de verb oblig. & de mutatione statũs disputat. D. Fede. de Senis quæstionem, quę est secunda in ordine. Respectu verò fori an tempus conditiõnalis sententię, an existentis conditionis debeat considerari. vide in ca. præterea. de app. & per Io. An. in reg. cum sint iura partium. de reg. iur. de ratihabitione retro vide per Cy. in l. fi. ad Macedo. ¶ Quærit Io. An. in nouella. si episcopus, & Capitulũ requisiti nolunt consentire: postea verò consentiunt, an talis cõsensus prosit impetranti? arguit pro, & contra. & tandem distinguit: ex cuius distinctione infertur, quòd inter consentire, & dissentire sint verba neutra. s. non indicantia cõsensum, vel dissensum. Quæro igitur, quæ sint ista. & in tacẽte est clarum, quòd regulariter pro neutro habeẽt: licèt quandoque taciturnitas habeatur pro consensu: quandoque pro dissensu, vt. c. j. §. porro. & ibi dixi, de despon. impube. In loquente verò quæ sint verba (vt sic dixerim) suspensiua voluntatis. hoc tangunt in. l. qui se pris. C. vnde libe. de verbo, volo, quod videtur suspensiuum voluntatis. nam si dico, volo ascendere arborẽm, non sequitur, ergo ascendo. & de verbo, volo, quòd sit extensiuum, & suspensiuum, est casus notabilis in. l. filij. ff. ad Trebel. de quo ī. l. fi. C. de summa Tri. per Bar. decisio aũt Ioan. And. ex eo placet: quia in isto c. consensus Capituli, & Epi venit in dispositione conditionaliter. regula autem est, quòd sufficit conditionem semel existere, licèt nõ duret existentia talis, vt. l. si quis hæredẽ. C. de insti. & substi. maximè si per defectum conditionis dispositionis effectus in aliũ deriuatur, vt. ff. de suc. edic. l. j. §. qui semel. post ius quidem ad

tertium

tertium deuolutum, per pñam non potest reintegrari semel extinctum, & defectum, vt. l. insulam. §. fi. ff. solu. mat. facit. c. ab eo. ĩ. de elec. & quod de hoc no. in. c. licèt. de procu. &. l. serui electione. de leg. j. & Bar. in materia purgationis moræ, an locum habeat talis purgatio post ius ad tertium deuolutum, in. l. si insulam. ff. de verb. oblig. ¶ Istum tex. disputando tenuit Io. An. præsupposita consuetudine, quòd primogenitus succedat in Regnum, si post natiuitatem legitimi naturalis primò natus legitimetur per sequẽs matrimoniũ: legitimus. n. licèt postea natus præferret sibi: quia dicta legitimatio naturalis non tollit iura primogenituræ, quæsita iam legitimo, siue ista legitimatio sit restitutio, vt. s̃. c. q̃uis. siue sit collatio legitimitatis. & ẽ casus hic, siue confirmatio. & est casus. ĩ. de præben. c. si apostolicæ. Et ita Inno. & plenè in re. sine culpa. in Mercu.

S V M M AE.

1 *Indulgentia perpetua per obitum concedentis non expirat.*
2 *Clerici, qui sunt in Studio, de iure communi non debent recipere fructus bonorum.*
3 *Beneficium datur propter officium.*
4 *Indulgentia quandoque est temporalis.*
5 *Indulgentia super non residentia clericorum potest dari dignitati.*

CAP. XIII.

QVia. No. quòd quandoque emanat concessio propter magnam importunitatem petentis, & videtur valere concessio, donec reuocetur, vt
1 hic. & dic, vt in glos. ¶ †Item collige, quòd indulgentia perpetua non expirat per obitum concedentis. simpliciter autẽ
a indulgentia a, vel licentia super absentia, non videtur extendi post mortem cõcedentis, vt sentit Ber. in. c. ad hoc. de cle.
2 non resi. †¶ Item no. quòd de iure communi clerici, qui sunt
b in studio, non debent percipere fructus b bonorum, quod dic vt. ĩ. de pui. c. ij. in glos. fi. ¶ Vtrum autem hoc sit verum, q̃ esset ibi de licentia prælati: & an alius, quàm eps, possit istã licentiam concedere. vide per Ioan. And. in. c. licèt canon. de elec. super glos. penult. & licèt fructus bonorum de iure debeantur residentibus: tamen de consuetudine, vel statuto potest aliud statui, vt no. Io. And. de constit. c. cũ omnes. super vltima glos. ¶ Item no. quòd quandoq; quis obtinet plures ecclesias. quod intellige iuxta notata in. c. de multa. de præben. quæ tamen dispensatio non liberat eum, quin teneatur in altera residere, vt no. Innoc. de præben. c. non po-
3 test. in glos. quæro. ¶ †Item no. quòd beneficium datur propter officium: priuatus ergo officio, per consequentiam intelligitur priuatus beneficio. de quo in glos. vnde priuatus, &c. & plenius in Cle. cupientes. ad fi. glos. magnæ. de pen.
4 ¶ †Item no. quòd quandoque gratia, seu indulgentia est tẽporalis, quandoque perpetua. concor. s̃. de præsum. c. mãdata. In dubio quid præsumatur, dic, vt no. de inst. c. cũ venisset.
a & per Bar. in. l. pater filiæ. de serui. le. & per Dy. de reg. iur. in reg. priuilegium. Et aduerte, quia inter istas concessiones, de quibus in tex. Io. An. ponit tertiam, quando non clericis principaliter: sed eorum principi est concessa indulgentia pro se, & suis clericis. dicit enim, quòd ista non tollitur; quia nec regula, nec exceptio hunc casum tangit: quod dictum secundũ eum est verum, quando dignitati, non expresso nomine proprio principis, talis gratia est concessa, vt. s̃. de offi. deleg. c. quoniam abbas. Conclude ergo, quòd est magis fauendum dignitatibus; quàm personis; quia in illis cessat importunitas, sicut & votum captandæ mortis. ideò ecclesia non vacãs sibi conceditur, nõ personę, vt in. c. cõsultatiõib. de dona. &
5 de resti. spo. c. cum venissent. ¶ †Item no. quòd indulgentia super non residentia clericorum potest concedi ecclesię, siue dignitati: & tamen effectus, & fructus, qui ex indulgentia nascitur, dignitatem, vel ecclesiam non concernit: sed ipsos clericos. Similiter immunitas concessa fugientibus ad ecclesiã, non concernit cõmodum ecclesiæ: sed ipsorum fugientium. & tamẽ immunitas dicitur cõcessa ecclesiæ, vt de immu. eccle. c. inter quatuor. facit l. ciuitatib. de leg. j. & quod dixi in repeti. c. postulasti. de fo. compe. ¶ Item no. & signa glos. quę incipit [donatio] &c. quòd gratia ad beneplacitum non habet naturam temporalis gratiæ, sed perpetuæ, & perpetua reputatur: licèt Io. mo. aliud sentiat, & non bene. ad quod vide notata per Bar. in. l. de pupillo. §. si quis ipsi prætori. ff. de ope. no. nuncia. Nam aliud iudicamus de officiali perpetuo, aliud de temporali, exemplifica, vt ibi [officialẽ] ergo ad beneplacitum dicit ibi perpetuum. concor. quod no. in Cle. & si principalis. ĩ. eo. Quid erit de quotidianis distributionibus, quæ debebantur absentibus: & quid iuris etiã de fructibus? dic, vt no. glos. notabilis in Cle. j. de vita & ho. cle. vbi accrescunt præsentibus illæ quotidianæ distributiones.

ADDITIONES.

a ¶ Indulgentia. Adde tamen, quòd indulgentia strictè interpretari debet. Inno. & Host. in c. licèt de transa. Bal. in marga. ve. Indulgentia. & in l. humanitatis. x. q. C. de impube. & alijs substi.
b ¶ Fructus. Adde ad hanc materiam Panor. in c. j. de cele. misc. & quod dixi in repeti. d. c.

S V M M AE.

1 *Duo aliquando in petitione beneficij concurrunt.*
2 *Collatio canonicatus tribuit ius prioritatis.*
3 *Præsentationi in literis ad beneficia stamus.*
4 *Præuenire per quem actum quis dicatur.*
5 *Gratificationi locus est in petitione eiusdem rei, si per omnia sunt pares.*
6 *Gratia alterius expirat per vnius electionem.*
7 *Papa ecclesiam an grauare possit.*

CAP. XIIII.

DVobus. Si circa duos impetrantes in eadem ecclesia non appareat prioritas, hoc ca. duo membra distinguit, & secundum subdistin-
1 guit. partes patent. ¶ †No. quòd quandoque duo concurrũt in petitione vnius beneficij: similiter in petitione alterius rei, vt l. is à quo. ff. de rei vend. & c. cum super. de re. iudi. Similiter in vendicatione vnius vxoris, vt no. Doc. in rub. de spon. duo. & c. in lĩs. de inter. per Ber. Similiter in legati petitione, vt l. fiqs seruum. §. si inter duos. de le. 2. Similiter in offi. executione, vt. c. si duo. ĩ. de procu. & ista iura loquuntur, quãdo duo concurrunt in petitione; ita quod quilibet agit: quo casu, quo ordine audiantur, & quis ex eis censetur actor, quis reus, no. in. c. mandatum. s̃. e. Quandoque duo concurrunt, non agendo, sed quodammodo defendendo; quia quilibet se præcedit possidere, & neuter ad iudicium prouocat, ne sic actoris partes sustineat. & tunc dic, vt no. Inn. in. c. in pũtia. de proba. & in Spe. de petito. & possess. ¦ Quandoque vnus agit, alter possidet. & in rebus prophanis congruis actionibus est agẽdum, vt rei vẽdi. depositi, commodati, & si. In beneficijs verò quo iure vnus agat contra alium, si dicat sibi beneficium debitũ, vel suum, no. plenè Cõpo. s̃. eo. c. mãdatum. & tangit etiã de concess. præben. c. j. in nouella. Ille verò, coram quo agitur, vt Cap. qũo debeat se habere erga ambos, si quilibet executorum mandat sub pœna excommunicationis suum recipi, alibi notatur in simili plenè in. c. cum contingat. s̃. eod. tit.
2 ¶ †Item no. quòd collatio canonicatus tribuit ius prioritatis, etiam in præbenda, aliàs propter dubium prioritatis nõ præcisè debita impetrãti. Si verò de prioritate esset certum, puta vni primo mãdatur conferri canonicatus, & præbenda cum decreto. alteri secundo confertur. primus, cui conferri mandatur, huic secundo præfertur, vt. c. si apostolicę. ĩ. de præben. ¶ Item. no. in ver. licèt primus quòd in literis ad beneficia nos stamus præsentationi. in literis ad lites dic vt c. vt de bitus. de ap. In alijs dispositionibus vtrum qui prior est tempore, sit prior in iure, dic, vt in reg. qui prior. Et quid si non est prior in tempore, sed in ordine scripturæ. & loquor, quando dispositio non patitur concursum duorum. dic, vt. c. si qs
3 iusto. ĩ. de elec. ¶ †Item no. in ver. si quis verò. casum specialem

lem, in quo in literis ad beneficia stamus præsentationi, & sic est melior conditio occupantis in iure indiuisibili, quod non potest consistere apud plures insolidum; sicut est in beneficio penes duos, vt. c. cum non ignores. &. c. vacante. s̃. de pben. antè verò, quàm præoccupent. an vterq; , vel neuter dicatur habere ius ad beneficium. videtur, quòd neuter; quia si non admittitur concursus in iure in re: multò minus in iure ad rem, vt. l. Sempronius Attalus. de vsufru. leg. ĩ. de concess. præben. cap. fin. & dic, vt in simili no. in l. si pluribus. de lega.
4 1. ¶ † Item no. per quem actum dicatur quis præuenire, siue præoccupare, scilicet per præsentationem. & iura de hoc variè loquuntur: quædam enim dicunt quòd inducit præuentio per pñtationem, vt hic: q̃dam per lit. cõte. & quædã p snsiam, & oia loquũt in diuersis casib. & ad vnã distinctionẽ re
5 digunt, de qua p Bar. in l. 1. ff. de leg. 1. ¶ † Itẽ no. q̃ plurib. cõcurrentib. in petitione eiusdẽ rei, si per oĩa sunt pares, est locus gratificationi, & hoc in re indiuisibili, vt beneficio, vel vxore: in re verò diuisibili quid agendum sit, duob. pariter de iure suo probantibus ? not. Ber. in cap. licèt causam. de proba. & cap. in nostra. de testi. vbi not. de vxore. & est bene notandum, q̃ ille, qui nititur ex prioritate temporis, non probãdo prioritatẽ obtineat, cõtra theoricã Bar. in l. nõ solũ. §. sed vt probari. de no. ope. nun. & cõtra notata in Cle. literas. ĩ. e. & faciũt ista ad qõnẽ de plurib. currẽtib. ad brauiũ primo q̃currẽti debitũ: nã si duo simul cõcurrant, vt loc' gratificationi, ar. huius. c. Quidam dñt, q̃ debent pariter admitti, quasi quilibet videatur primus, ab alio non puetus. ff. de rebus dub. l. qui duos. ibi [ambo primi] &c. & de vulg. & pup. l. ex duob. In cõtrariũ vr̃, q̃ nulli, vt l. cũ hic status. §. si ambo. ff. de don. inter vir. & vxo. hęc. n. vr̃ mens cõstituentiũ cursum vt vnus, & nõ plures obtineant. ar. l. si pueri. de reb. dub. ideo vr̃, q̃ dẽt sortẽ dirimere, & ille potior habeat, quẽ sors præ tulerit. vt l. si duob. C. cõia de leg. Ia. Bu. ponit istam qõnẽ in prima Cõsti. Digest. & ibi refert quosdã dicere, q̃ dẽt reite rare cursum, non oẽs, sed illi, qui pariter concurrerũt, & ita seruatur de facto. contra quod dcm est. s̃. c. proxi. q̃ dispõ de buit intelligi de primo cursu, & ita non de iterato. ¶ Itẽ not. q̃ sufficit, quòd maior pars consentiat, facit. l. quod maior. ff. ad muni. Vtrũ aũt dẽat intelligi de maiori parte pñtium, an verò totius collegij? vr̃ q̃ in actib. vniuersitatis saltẽ duæ partes debeant esse pñtes, vt l. plane. & l. quod nulli. ff. quod cuiusq; vni. no. dic vt no. Io. An. de his, quæ fi. à ma. par. Ca. c. 1.
6 & de elect. c. nihil. super glo. pe. ¶ † Itẽ no. q̃ per electionem vnius ex cõpetitorib. gratia alterius euanescit. & regulare est hoc, q̃ per elect. vnius ex iurib. vel personis impedientib. concursum ad aliquod ius, vel psonã, aditus est recluſus. de psonis est casus hic. de iurib. est casus de ele. c. vt quis duas. s̃. de sup. neg. p. c. 1. & C. de fur. l. 1. & de codicil. l. fi. & per hoc, q̃ dicit tex. [non careat] &c. tenet Arch. q̃ si Capitulũ post pelectionẽ de vno factam aliũ eligeret, iste alter non censeretur receptus auctoritate Apostolica; quia per elect. vnius ei' grã expirauit, q̃ nõ põt conualescere per cõsensum Capituli, vel alterius, nisi Papæ. facit quod no. s̃. c. proxi. in nouel. & l. si plu
7 rib. ad fi. de le. 1. ¶ † Itẽ no. in ver. nisi, q̃ Papa põt grauare vnã ecclesiã in receptione duorũ. qđ in dubio nõ psumit, nisi cõster expresse. similiter nec testator præsumitur velle grauare heredem duplici onere, siue pstatione. nisi exp̃sse dixerit cõtrariũ, vt d. l. si plurib. & l. Titia. §. qui ĩ vita. de le. 2. ¶ Venio ad illa, quæ in nouel. tangunt multũ obscurè, & confuse: sed quia sunt vtilia, & se referunt ad fi. c. ordinabo per aliquas q. Primò ergo quæro, quando ad mandatum Papę vnus est receptus ĩ vna ecclesia, an aliũ similiter impetrantẽ in eadẽ ecclesia recipere teneatur, si nõ fecerit mentionẽ primi? vr̃, q̃ sic, vt s̃. eo. c. proxi. & c. tibi qui & c. q̃uis. & c. eum cui. & c. qa sæpe. de præb. ĩ. eo. in istis. n. oĩbus patet. q̃ si pro pluribus in eadẽ ecclesia scriptũ fuit, oẽs literæ valent: nec dr̃ aliquid, q̃ in posterioribus expediat facere mentionem de priorib. ad hoc facit c. mandatũ. s̃. eo. vbi Papa, q̃n non vult sc̃m recipi, exprimit in secundis literis clausulam, [si pro alio non scripserimus] quasi illa conditione, in gratia, non expressa, velit indistinctè recipi. & hãc opinionẽ tenet Gof. Inn. Egi. Cõpo. Ber. in cõtrariũ, q̃ nõ valẽt sc̃æ literæ, nõ faciẽtes mentionẽ priorũ, probat; quia nõ est verisimile, q̃ Papa velit grauare ecclesiã in receptione duorũ, vt c. literis. & c. abbatẽ. & istam opi. tenet Ber. in d. c. mandatũ. & probat̃ per hoc c. ad fi. secũdùm Io. An. qui dicit hoc circa fi. q̃ olim sedes Apostolica non grauabat ordinarios collatores super pbendarũ receptione, siue collatione, nec in volumine Decretorũ hoc reperitur: deinde incæpit dare literas pceptorias, monitorias, & executorias. s̃. eo. de consti. c. ex insinuatione. & c. mandatum. & tunc in singulis ecclesijs non scribat, nisi pro vno. & quòd de vno tm̃ esset eius intentio, exprimebat in literis clausulam, [si pro alio non scripserimus.] Et vbi istã conditionẽ non exprimit, q̃ ita intendit. f. non grauare ecclesiã de duob. nisi id exprimat, clarè demonstratur in c. mandatũ. cum 2. q. c. seq. & etiam in isto c. dum vno recepto, alterius grãm irritat. Host. in ista q. distinxit in gl. fi. cum distinctione Io. An. nõ approbat in nouel. ¶ Circa intellectũ huius. c. dicit Oldr. q̃ rõ huius. c. non fundatur tm̃ super vitando grauamine ecclesiarum: immo super quadã iuris posibilitate: quæ de necessitate aut totã gratiã, aut saltẽ alteram partẽ grãm hẽt vitiare de iure. decens em̃ est, q̃ in impetrationib. qui prior est tempore, potior sit in iure, vt s̃. e. ti. c. hi qui. & in l. qui prior. Núc autem in pluribus impetrantibus vnam: dic, si apparet, quis primò, ille præfertur, vt in isto c. fi. sumitur valde bene. & l. si fundus. §. si duo. de pign. ¶ Si verò non apparet, quis primò impetrauit, cum agitur de iure indiuisibili canonicatus, & pbendæ: vr̃ neutrũ debere admitti de rigore iuris. ff. de re. du. l. si fuerit. & de te. tu. l. fi. duo sunt Titij. verũ quia constat Papam saltẽ vni facere gratiã voluisse, ius rectè statuit illũ tanq̃ priorẽ admittendũ, qui prius pñtat. sicut in dissolutione perplexæ obligationis is solus ad agendũ admittit, qui prius litẽ contestat; altero ab oĩ cõmodo actionis excluso. de verb. obl. l. si Titius. & hoc vult ille tex. dum dicit [oĩno careat impetratis.] i. dicere, habeat pro non impetrato. sic exponitur C. si contra ius, vel vti. publ. l. & si legib. Cũ ergo litera sit loco tituli, post q̃ ad quãdã visionẽ nullitatis deuenit, nunq̃ poterit ex eo bñficium obtineri. l. nũq̃. ff. de acqui. re. do. Et hoc est, qđ dicit hic Io. An. post Arch. quòd post receptionem primi, si recipitur sc̃ds à Capitulo, non vr̃ apostolica auctoritate receptus. & hic apparet diuersitas inter istos impetrantes simul, secundũ formam huius. c. & impetrantes succesiuè in eadem ecclesia, vbi admittitur sc̃ds, si primus non prosequitur. & valeret ibi receptio secundi, si exceptio non opponat̃. hic verò secus post receptionem primi, secũdùm Old. ¶ Secundò quæro. præsuppositа pro vera opi. hac, quòd ecclesia grauata de vno, non teneatur recipere sc̃dm: vtrùm literæ huius secundi non facientes mentionẽ de primis, ipso iure non valeant, vel ope exceptionis elidantur ? & videtur, q̃ talis omissio non vitiet ipso iure: sed ita demum, si ecclesia grauata velit excipere; quia eius fauore hoc inducitur, ergo &c. vt cap. ad Apostolicam. & hoc sentit Innocent. suprà eodem. dum dicit, tales literas per exceptionem elidi. contra videtur tenere hic Ioann. Andr. quòd censentur surreptitiæ, ex eo quòd emanarunt contra intentionem scribentis, vt præallega. cap. literis. & sequen. ergo exceptionis omissio non reddit eas validas, vt suprà capitu. ad audientiam. immo plus; quiaſi expressa clausula [si pro alio non scripserimus,] &c. velit Capitu. non obstare, quin recipiatur, si ei scripserit illum recipi, non poterit executor hoc facere, etiam de illius voluntate. capitu. cui de non. ĩ. de præben. ¶ Tertiò quærò. cum in 1. quæst. conclusum sit, quòd secundæ literæ non valent, nisi faciant mentionem de receptione primi: quæro ergo, qualiter de hoc debet fieri

mentio.text.dicit hic in fi.c. quòd ex tenore literarum ipſius debet expreſſè apparere: quando autem dicatur expreſſè apparere, Gloſſ. fin. circa principium exprimit duos modos in nouel. vbi refert quorũdã opi. ꝙ debet fieri expreſſa mẽtio, ꝙ ſcripſerit pro alio, & ſub eadẽ charta: tunc ex hoc apparet prioritas, nec locus eſt huic conſtõni. pro iſta tamen opi. all. aliqua cap. & .ll. & tãdẽ iſtũ ītellectũ reprobat, & defendit gl. ſuã. ſ. ꝙ ſufficiat expreſsio, de qua ī ea: nec habet ꝙuitatem dcã opinio, quæ requirit tã expreſsã ſpecificationẽ. nã ſi clauſula [nõ ob. ꝙ pro alio ſcripſerimus] ſufficeret ipetrãti, vt vigore dictę clauſulę deberet recipi, ñ ob. ꝙ poſt iãdudũ receptus fuerit: multò magis debet ſufficere in caſu huius. c. vbi Papa in certitudine prioritatis poterit eſſe poſt. & credo Io. ſtrictè ſentire: quia tex. ille dicit, expreſſe, nõ ſpecificè, ſiue ſingulariter: expreſsũ eñ qualiter debet intelligi, debes recurrere ad notata per Bar. in materia ſubſtõnis vulgaris in. l. 1. ff. de vul. & pu. dicit eñ, ꝙ expreſſum dicitur tribus modis, primò illud, quod in gñe dicitur, vt. l. fi. in fi. & quod ibi not. C. quod cũ e. Secũdò qđ ſpãliter exprimitur. ff ad leg. Cor. de fal. l. 1. §. inter filiũ. Tertiò id, quod ſingulariter, & ꝓprio nómine exprimit, vt. l. quod in rerũ. §. fi. ff. de le. 1. & ibi gl. Iſto tertio modo debet fieri expreſsio, ſecundũ iſtos: qđ rõne caret. nã de iure veteri ſatis erat exprimere [non ob. ꝙ pro alio ſcripſerimus.] nõ ẽ ergo veriſimile, ꝙ Papa velit ĩducere nouã expreſsionẽ, & magis rigoroſam, & repugnantẽ æquitati: quæ ẽ, vt qualitercũq; cõſtet de intẽtione diſponẽtis, ſatis ſit, ẽt per probabiles cõiecturas. ex quib. dr̃ apparere euidẽs & expreſſa intẽtio diſponẽtis, l. licèt Imperator. de le. 1. & in ſimili habemus, ꝙ in caſibus, in quibus ẽ ſpãle mãdatũ (vt in ptãte donandi cã mortis) ſufficit dicere, ꝙ poterit donare cã mortis: licèt nõ exprimatur pſona, vt. l. qui ſaxũ. §. ſi filiũ. ff. de dona. & c. 2. de of. vic. Et noſatum dicitur id, quod ſub vno gñe cõtinetur, vt l. Titius. in prin. de li. & poſib. & oĩo videas qđ no. Bar. in. d. §. ſi filius. alias. l. ſi filius. vbi declarat melius mentẽ iuris per pauca verba, quã Io. An. hic per multa multũ cõfuſa ſuper gl. añpe. ¶ Quartò quęro. dicitur hic, ꝙ ſi amborũ Io. An. ſup ver. eligere. formar iſtas quæſt. & arguit, ꝙ nõ ſit locus ꝓuẽtioni ꝓ præſentationẽ, nec gratificatiõi Capituli; ſed præciſè hñs clauſulã prę̃feratur ẽt primo. hoc efficaciter probat quatuor rõnib. deinde, añquã ſoluat, tractat de clauſulis nõ obſtãtiũ, quæ cõſueuerũt apponi in literis apoſtolicis, ꝙ quãdoq; validãt, qñq; ampliãt, qñq; nec validãt nec ampliãt: qñq; validãt, & ampliãt. qđ p exẽpla proſequ̇t, & tandẽ reuocat ī dubiũ, an illa clauſula [nõ ob. ꝙ ꝓ alio] validet literas; adeo ꝙ ſine ipſa lr̃æ eſſent nullæ, vel elidẽdæ opeexceptiõis? & cõcludit, vt dixi in. 2. q. finaliter quæſt. ꝓpoſitã ſoluẽs diſtinguit, ꝙ aut Papa añ iſtorũ cõcurſũ eccleſiã de alio grauauerat: & in iſto caſu qõ de præuẽtiõe, vel electiõe, de quibus in tex. nõ habet locũ: qa gr̃a nõ habẽs clauſulã, vel ẽ nulla, vel ẽ annullãda, ſecundũ varias opi. de quib. in 2. q Si verò prius nõ erat eccleſia de alio grauata: tũc ſi nõ habens clauſulã præuenit in præſentando, vel ſimul cõcurrit cũ habẽte clauſulã, tã præuẽtio, quã ꝑelectio ſibi proderit: habẽtẽ aũt clauſulã tenebitur ẽt recipe poſtea, ꝓp virtutẽ clauſulæ, quæ nõ minus opabitur propter cõcurſum iſto caſu, q̃ ſi dudũ poſt ipetrationẽ alterius receptionẽ ipetraſſet. Si verò habens clauſulã prius præſentaret, vel prę̃ligeret, alter nõ habens clauſulã vacuus remanebit, vt hic in fin. ¶ Quintò q̃ro. ſi in lr̃is alterius ẽ clauſula (motu proprio) an ſit locꝰ ꝓuẽtiõi ꝓ prę̃ſentationẽ, vt in ver. ſi verò, vel prę̃lectioni, vt in ver. ꝙ ſi forſan. & tenẽt, ꝙ nõ, ſed ille, qui habet gratiã cũ clauſula. nã tex. iſte loquit̃ de gratijs ſimilib. vt in prin. c. iſtæ aũt ſunt multum diſsimiles. ſ. quia vna fauorabilis, alia odioſa, vt hic plenius in nouel. Aduerte tamen, quòd licèt motus proprius ſufficiat ad prælationem alterius clauſulam non habentis, vt dixi, non tamen idem operatur illa clauſula [motu proprio] quod clauſula non obſt. habens enim iſtam debet recipi, quantuncunque eccleſia de alio ſit grauata: ſed non ita habens clauſulam [motu proprio] iſta enim tollit ſubiectionẽ. Exẽptio enim, quę cõpetit p viã iuriſdictiõis, vel gra uaminis eccleſiæ de alio nõ videtur tolli, ꝓ ea, q̃ no. Io. An. ī. de præb. c. ſi motu proprio. ſuper ver. merã liberalitate. & ſu per. 3. glo. in fi. ¶ Sextò quęrit Io. An. de clauſula [anteferri] in literis alterius ĩſerta, an eius vigore præferatur alteri ipetrãti eodẽ die dictã clauſulã nõ habẽti; ita ꝙ ſit locus prę̃uẽtioni, & ſi concurrunt in præſentando, nõ ſit locus gratificationi, de qua in tex. Et tenet, quòd ille prę̃fertur, & alter vacuus manebit, nec cogetur Capitulum ipſum recipere in eadẽ eccleſia. quod eſt verũ, ſecundũ eũ, quando dicta clauſula [anteferri] eſſet generalis. Si verò nõ eẽt generalis. ſed expri meret illũ aliũ impetrãtẽ, puta dicendo [& te Titio anteferri] debebit eñ ille Titius in eadẽ eccleſia recipi, dato ꝙ aliã clauſulã non haberet: qa talis mẽtio de ipſo facta denotat pſeruationẽ gratiæ, cũ iſtius tamẽ prælatione. & ſic cõſequat̃ per alium, quod non poſſet per ſe, ſecundũ eũ, qui in effectu ſuper iſto. c. non plus dicit, licèt multũ diffuſe. quib. adde, ꝙ clauſula non obſt. &c. debet intelligi de receptione vnius. & ſi diceretur, ꝙ pro aliis, debet reſtringi ad duos, niſi diceret [pro aliis quibuſcũque.] de quo per Io. An. in. c. mandatum. ſ. eo. ſuper gl. ¶ Vltimò gl. 1. inducitur in arg. ad q. de duob. teſtamentis eiuſdem, factis eadem die: & alij in vno, alij in alio ſunt inſtituti, quis eorũ erit heres? Dic, vt in gl. & plenius in nouel. aliqui dicũt, ꝙ neutrũ valebit: aliqui quòd vtrũque. aliqui, quòd illud, in quo ſunt inſtituti venientes ab inteſtato; quia etiam ab inteſtato erant eam conſecuturi, & ſic eorum cauſa eſt magis pinguis, argu. huius. c. in princ. & l. ſi fi ī⁰ qui patri. de vul. & pup. & refert opi. Oldra. qui tenuit diſputando, quòd in milite vtrunque valet, ſed in pagano ſic teſtante, eſt vtrunque nullum. Bar. refert iſtas opin. & alias in leg. 1. ff. de bonorũ poſſ. ſecundum tabulas. ¶ Tenet enim, quòd regulariter neutrum valet; cum vterque inſtitutorum poſſit dubitare de viribus teſtamenti, in quo reperit ſe inſtitutum, & ſic aditio impeditur, vt. l. ſed ſi de ſua. ff. de acqui. hæredit. Fallit hoc, quando alter poſsidet: quia tunc iſte, qui poſsidet, excluſo alio, remanebit heres, non alter. poſtquam verò probat ſe prius inſtitutum, tanquam non probans intentionem ſuam debet ſuccumbere. l. cũ actum. de neg. geſt. facit. c. in præſentia. de probat. Item fallit, quando in altero inſtituti eſſent venientes ab inteſtato: qui in hoc dubio præferendi ſunt. l. fi. C. de codi. & l. ſi duob. §. ſi prius. de contrab. & eſt rõ quia & ſi neutrum propter incertitudinem valeret, venirent ipſi ab inteſtato. benignius ergo eſt dicere, ꝙ iſtud valeat, in quo iſti ſunt inſtituti. & ita not. Bar. in. d. l. 1. de ſecun. tabu.

Rub. De Conſuetudine.

SVMMAE.

1 *Papa conſuetudinem introductam contra iura reprobat.*
2 *Dignitatum diſtinctio quare fuerit facta in eccleſia.*
3 *Triplex in eadem eccleſia quis eſſe non poteſt.*
4 *Conſuetudo à iure damnata iuramento confirmari non poteſt.*
5 *Conſtitutio prohibens nouam acquiſitionem non videtur acquiſitorum retentionem prohibere.*
6 *Dignitas, officium, & perſonatus quid ſint.*
7 *Officium multis modis ſumitur.*

CAP.

CAP. I.

CONSVETVDINEM. Primò dãnat cõſue. decernẽs illã, ẽt ſi iurata fuerit, non ſeruari, vtriuſq; dicti cãm reddẽs. Scdò ip ſius cõſuetudinis cõtrariũ ſtatuit, qđ ad p dicta extẽdit, & decretũ apponit. Scda ibi [ſtatuẽtes.] ¶ † No. ꝙ Papa reprobat cõ
1 a ſuetudinẽ a inductã cõtra iura, ſiue cõtra canones: nec firmat̃ tractu tãti tpis, cuius cõtrariũ nõ exiſtit memoria: & ideò eſt; qa eſt cõtra ius publicũ, qđ in ſacris, & ſacerdotib. cõſiſtit, vt prima diſt. c. ius publicũ. Secus ſi cõtra ius huius eccleſiæ, vel illius; quia tũc tãto tpe pſcribit̃, vt decimę in aliena parochia, & ſimilia. ī. de pſcrip. c. 1. Et vide qđ no. Cy. in l. cõperit. de pſcri. 30. an. & D. Bal. in diſputatione, q̃ incipit. Acholus. vbi de mero Imperio pſcribẽdo cõtra prĩcipẽ, vel nõ. Aduertendũ tñ, ꝙ talis cõſuetudo, vel eius obſeruãtia licèt mala, vr̃ excuſare à pęna p cõſtitutionẽ inflicta ſu per tali facto dãnato, vt ſentit gl. in c. cũ venerabilis. ſ. eo. pro qua. l. 1. ff. de abigeis. pro quo de excel. pla. c. inter dilectos.
¶ Itẽ no. ꝙ ī vna eccleſia reperiunt̃ plures dignitates, plures
2 pſonatus, & officia. iſta aũt diſtinctio † dignitatũ, & officio-
3 rũ qua de cã facta fuerit, legit̃, & no. 8. diſt. c. ad hoc. ¶ † Itẽ no. ꝙ nõ põt eſſe quis triplex in eadẽ eccleſia: qđ intellige, ẽt ſi altera ex iſtis dignitatib. ſit acceſſoria, & dependẽs à reliqua. Sicut nec põt hẽre vnam prębendã principalẽ, & aliam dependentẽ à dignitate, vt in Cle. fi. de pb. In diuerſis verò ec cleſijs poſſet eſſe triplex: puta hñs eccleſiã curatã principali ter recipit alibi canonicatũ hñtẽ eccleſiã parochialẽ principalẽ annexã, poterit iſta tria conſequi, etiam ſine Papæ diſpẽſatione, vt c. ſuper eo. ī. de pb. Plus ergo iura abhorrẽt pluralitatẽ in eadẽ eccleſia, q̃ in diuerſis, vt dicit glo. in Cle. fi. Ex quo argue, ꝙ ſi diſpenſet ſic cũ aliquo ſuper plurib. dignitatib. obtinendis, nõ intelligitur de dignitatib. eiuſdẽ eccleſiæ, niſi hoc exprimatur: hẽt. n. hęc prohibitio ſpãlẽ notã, de qua ſingulariter eſt mẽtio facienda: aliàs vr̃ neglecta, vt dicit tex. in ſimili in l. itẽ apud Labeonem. §. hoc delictũ. ff. de iniuri. & hoc tenet Io. An. ſ. de pb. & dig. c. de multa. ¶ Itẽ no. ꝙ in plu ralitate dignitatũ, & officiorũ eiuſdem eccleſiæ nõ diſpẽſat, niſi Papa. In diuerſis igitur eccleſijs datur intelligi, ꝙ eps ſol⁹ poſsit. Sed certè conſti. de multa. ſ. de præb. vr̃ contrariũ innuere. Io. An. Mo. dicit ſub dubio fortè, ꝙ ī diuerſis hẽt locũ prohibitio, de qua hic, quò ad dignitatẽ pſonatus, vel officia. & in hoc c. fic occurrit de facto. ſ. de eadem eccleſia: idẽ ergo in diuerſis quò ad ꝑdicta. Io. An. dicit, ꝙ iſtud dictum nõ fatetur in officijs nõ curatis. Diſtingue ergo tres caſus: aut loquimur in duobus curatis, ſiue dignitatibus: aut in duobus ſimplicib. aut in ſimplici & curato. primo caſu ſolus Papa di ſpenſat, niſi vnum curatũ, vel dignitas ab alia dependeret, vt c. ſuper eo. poſtea allega. Secundo caſu. ſ. in ſimplicib. ſubdiſtingue; quia aut diuerſarũ eccleſiarum: & diſpenſat eps. aut eiuſdem: & ſunt opin. Sed tene, ꝙ poſsit in duobus ſimplicib. non in duobus curatis, iuxta notata in c. literas. de conſuet. ꝑben. in ſimplici & curato tene idem. ſ. ꝙ poſsit, vt not. Io. An.
4 in d. c. de multa. vbi de hac materia, & d. Cle. fi. de præb. ver. videas. ¶ † Itẽ no. ꝙ conſuetudo à iure damnata non poteſt iuramento confirmari. Similiter nec pactum, vel alia diſpoſitio. quod qualiter debeat intelligi, dixi plenè in c. cum contingat de iureiuran. referendo Bart. in l. ſi quis pro eo. ff. de fideiuſ. vbi plenè. ¶ Itẽ no. ꝙ hoc cap. loquitur de officijs perpetuis: de temporalib. verò non videtur prohibitum, ſed cõcurrãt cum perpetuo, ſiue dignitate. & ſic Arch. vel habenti perſonatum non videtur prohibitum, quòd habeat in eadem eccleſia officium ad tempus. Pone ſuper hoc quæſtionẽ de facto. vacante eccleſia epiſcopali, Præpoſitus gerit vices epiſcopi, ſi non ſit ibi Prępoſitus, hoc facit Decanus, & hoc ius eſt attributum eorum dignitati. Quęrit̃ ergo, an ex hoc Prępoſitus, vel Decanus dicatur habere curam animarum? dico, quòd non; cum enim cura epiſcopalis dignitatis pertineat ad Epiſcopum, vt adminiſtratorem: videtur, ꝙ dignitate vacante, dicta cura, inquantum dicit̃ ius, ipſi dignitati hære. & ab ea fit inſeparabilis, ſicut incorporalia, & eſt regulare. vt l. 3. in prin. ff. pro ſocio. & ibi not. Sic & quia iacente hereditate, remanent penes eam, vt ff. de acquir. poſſeſ. l. heres. ex temporali ergo exercitio curæ penes alterum iure remanente, non debet cenſeri beneficium curatum, vt patet etiam ex extrauag. execrabilis, inquantum loquitur de vicario temporali. Nec eſt nouum, penes vnum eſſe ius vſufructus, penes alium facultatem vtendi, vt ff. de iure do. l. ſi vſusfructus. & l. neceſſariò. §. quòd ſi pendente. de peric. & commo. rei vendi. Non enim dicitur proconſul, qui ad tempus proconſulatum obtinet, præſide defuncto: qui propriè dicitur ſubrogatus. C. de offi. eius, qui vi. alterius ge. l. 2. dicitur igitur iſte Decanus, vel Prępoſitus quò ad exercitium alterius curæ, alterius vices gerens. de quo per Ioan. An. Inno. & Doct. in c. eam te. ſ. de reſcrip. Conclude ergo, quòd hoc c. loquitur in perpetuis officijs, non temporalibus. ¶ Itẽ not. quòd dicit [quo cunq; nomine] &c. ꝙ dignitas, perſonatus, & officium non cognoſcuntur, nec conſiderantur ex nomine; potius enim in ſubſtantiæ veritate eſt facienda vis, quãm in nomine, argu. ſ. de procu. c. petitio. & l. vbi ita donatur. de dona. cauſa mor. & c. auaritiæ. de elect. vnde conſuluit Do. Fede. de Senis conſi. 81. ꝙ ſi vnũ beneficiũ denominatur Plebs, non tamen habet collegium, nec parochianos: licèt parochiã habeat, & percipiat certam portionem decimarum in parochijs capellarũ ſubiectarum Plebi, in quibus etiam inſtituit prælentatos: conſuluit, quòd per iſta non cenſetur dignitas, licèt Plebs ſonet in vocabulum dignitatis: tamen poſtquam deſunt ſibi ſubſtantialia Plebis (vt collegium, & ſimilia) non eſt cenſenda dignitas. quod no. ita dicit, & plenius cõſil. 71.
5 tangam etiã ſtatim. ¶ † Item no. tex. [vel iam obtenta tenere] &c. ꝙ conſtitutio, quæ prohibet nouam acquiſitionẽ, nõ videtur prohibere acquiſitorum retentionem: niſi hoc expreſsè dicat. facit ad notata in Cle. 1. de conſan. & affi. Noua etiam conſtitutio non refert ſe ad vetera adhuc pendentia, vt l. iubemus. in fi. C. de teſtamentis. in hoc verò. c. aliud ſtatuitur ex eo quia, quod irritando prohibet, erat iam prohibitũ per antiqua iura: quo caſu noua conſtitutio, etiam pœnalis, complectitur prętęrita, vt in cap. cum tu. de vſur. & not. in c. fin. ſ. de conſti. ¶ Incidenter quærit glo. penul. In obtentis cuius erit electio, quod detinere, vel dimittere teneatur? videtur, quòd ſua. ſ. titulo primo. cap. gratia. & c. referente. de præben. gloſſ. dicit, quòd debet retinere ſecundum præciſè: per cuius electionem vacauit primum. quod eſt verum, ſecundùm Ioã. An. in nouella in dignitatibus, & perſonatibus. In pluribus autem officijs non curatis, vel officio cum digni tate, vel perſonatu poſſet eſſe vera pars prima huius glo. ſcilicet, quòd ipſius ſit electio, ſecundùm Io. An. qui pro tanto ſic loquitur; quia talis vacatio primi ipſo iure per apprehenſionem etiam eſt inducta per cap. de multa. quod loquitur in curatis, dignitatibus, perſonatibus. In alijs igitur iura antiqua, quæ dabant electionem, remanent incorrecta, vt l. ꝓcipimus. in fi. C. de app. & ita cõſuluit Old. cõſ. 228. Ex quo infero, ꝙ ſi habens bñficiũ curatũ adipiſcatur aliud nõ curatũ (qđ tñ requirit reſidẽtiã) nõ vacabit primũ ipſo iure, licèt Inn. ſentiat contrarium in c. ex tuę. de cler. non re. & dixi in c.
6 de multa. in tertia oppoſi. ¶ † Ioan. Andr. poſt Archid. hic
b quærit, quid ſit dignitas, & quid perſonatus, & quid officium, & qualiter vnum ex altero cognoſcatur. dicit ergo, quòd dignitas dicitur altero de tribus modis; vel quia habet adminiſtrationem rerum eccleſiaſticarum cum iuriſdictione. 99. diſtin. c. volumus. vel quia habet nomen dignitatis, & prærogatiuas in eccleſia, tam in foro, quàm in Capitulo: licèt non habeat iuriſdictionem, vel adminiſtrationem. dat exemplum in Archidiac. Parmenſi. allegat.

s.e.c.olim,vel qñ ex eccleſiæ cõſuetudine hẽtur pro dignitate,cui ſtabitur.1 2.diſt.c.conſuetudo .perſonatus aũt cognoſcitur ex prerogatiua chori, & Cap.in optionib. proceſsionibus,dandis vocibus,& ſimilibus.poſtq̃ alij canonici eiuſdem ordinis,minus tamen,quàm alij,dignitates habẽtes, in dictis
7 prærogatiuis pferunt eiſdẽ.s.de elect.c.dudum.il.2.¶ †Officium verò ſumit multis modis,pro dignitate,vel pſonatu.Itẽ ille,cui cõmittit diſpẽſatio aliqua,dr̃ hr̃e officium. & ille,cui cõmittitur adminiſtratio aliquarũ rerum, ſiue prærogatiua oneris: vel cui onus iniungitur (puta ſyndicus)dr̃ hr̃e officiũ. ſumitur multũ largè. & ſic cum iuriſdictione coniunctũ appellatur dignitas,& eſt camerari⁹ Papæ,vt hic plenius i nouella.vbi iã de facto Senis ſtatuto cauet,q̃ ille,qui habuit aliq̃ officium à cõi,non poſsit aſſumi ad aliud vſq; ad certum tẽpus: modò quidam fuit electus ad cuſtodiam cuiuſdã fortalicij,dubitabatur,vtrùm illud eſſet officium; ita q̃ infra tempus prohibitionis non poſsit ad aliud aſſumẽ vr̃,q̃ nõ poſsit, vt ex prædictis appareat. Nam officiũ dicitur omnis adminiſtratio,ſiue iuriſdictio,vt no.Io.An.s.de offi.deleg. in rub. & patet in tit.s.de offi.vbi multa appellantur officia,quæ nõ habent iuriſdictionem:vt ſacriſtæ,cuſtodes, & ſimilia. facit qđ no.in l. legatis. § ſi ex officio.de leg.3.vbi gl.dicit,q̃ appellatio officij generalis eſt. dic vt dixi in d.rubri. de offi. delega.

ADDITIONES.

a ¶ Conſuetudinem.Adde tamẽ,q̃ conſuetudo cõtra legem de iure ciuili valet,ſecus de iure canoni.q̃ alle.plenè poſt Bar.in l.de quib.de legi.Tamen ex cã rõnabili contra canonem valet,Abb.in c.ſi.de conſtue. & quòd non valeat cõtra ius canonicum, vide Cardin. in Clem.1. de electio. melius in Cle.2.de reb. eccle.non alie.

b ¶ Dignitas.Adde,quòd appellatione dignitatis nõ venit põtificalis; quia eſt culmen dignitatũ,Card.in Cle.1.de renun.qui dicit verum eſſe in materia reſtringibili,vt ibi probatur ſingulariter.Item nec epiſcopatus.c.dilectus. de conceſſ.preb.c.2.de preb.in 6.& ibi per Gem.Card.in Cle.1.de ſepult. poſſ.verùm propriè dignitas dicitur epiſcopatus in cap.inter.de tranſa. Car.in Cle.1.in prin.de præb. Item prioratus ſecularis collegiatus. Item archidiaconatus.

SVMMAE.

1 *Conſuetudine introduci non poteſt,quòd à ſententia vicarij appelletur ad epiſcopum.*

2 *Appellatio quid ſit.*

CAP. II.

R NOn putamus. † No. q̃ non põt cõſuetudine introduci, q̃ à sẽtentia vicarij appelletur ad epm. Quid ergo,ſi appellatũ fuerit,& de ipſa appel. cognitum per epm, vel delegatũ ab eo?dicit Io.An.q̃ nõ valet proceſſus habitus prætextu talis appe.Alij dicunt,q̃ valet,ſi non fuerit oppoſita exceptio. de quo dic in Spe.de appel.§.nũc tractemus.verſi. quid ſi de facto.Item not.q̃ non põt appellari de eodem, ad ſe ipſum.

2 † Eſt enim appellatio a de minore ad maiorem prouocatio.

a Ex qua diffinitione infert ẽt gl.magna,q̃ non valeret cõſuetudo,q̃ de maiore ad minorẽ appellaretur. Sed poſſes opponere contra prædicta ſic. quod põt pactũ,põt cõſuetudo, & ſtatutũ,vt no.C.de decre.decur.in rubr. Sed per pactum põt litigantes renunciare appellationi,vt l.ſi.C.de temp. appella. Item & litigare corã iudice à quo,appellationi renũciãdo. vt c.cordi.de app.j.eo.& s.eo.c.accepta. Si põt pactũ, ergo & per conſuetudinẽ dẽt fieri poſſe,q̃ iudex à quo de appellatio ne cognoſcat; maximè quia prætor in litib.exercendis nõ debet aliud velle,q̃ partes,vt l.1.§.& poſt operis.de no.ope.nũ. Sol.Aliud in cõſuetudine, aliud in pacto; quia p pactũ derogatur iuri partiũ: ſed per conſuetudinem iuri publico; vñ nõ valeret ſtatutum,q̃ à ſententijs iudicũ ciuitatis nõ poſsit appellari; quia in hoc detrahitur iuri ſuperioris,vt in c.venientes.de iu. iur. licèt partes poſsint ſuper non appellando pacisci,vt d.§.ſi.& vide quod circa hoc no.Bar.in l.ſi.de aqua pluuiar. ¶ Item no.quare vr̃ ad eundem appe.quia eſt idem auditorium vtriuſq;. A contrario ergo ſenſu,ſi non eſſet idẽ auditorium,eſſet ſecus dicendum,vt in officiali foraneo,à quo ad

epm appellatur,vt in Cle.ſi principalis. de reſ.idẽ ſi appellaret à ſnia ſui delegati.dẽt.n.appellari ad epm,& ſuũ officialẽ, vt s.de app.c.dilectis.& hoc tenet Io.An. Sed dices itẽ. ſi ex eo,q̃ detrahitur iuri ſuperioris,non põt à ſnia vicarij appellari ad Epm; ergo eadẽ rõne non dẽt poſse cãm delegare. nã ad ipſum appellari debet delegantẽ.c. ſuper queſtionũ. s. de offi.dele.eps ergo cãm principalẽ delegabit & iterũ:vt ſic ad ſuperiorẽ non hẽat locũ deuolutio,ſed ſemper ad ipm.Et per hãc viã ſemp pcludet viã appellãdi ad ſuperiorẽ. Ad hoc rñ. vt no.Spe.i d.§.nũc tractemus.ver. & nec ſedm pmiſſa.& d.c. ſup qõnũ.in nouella. ¶ Quæro,quare magis põt cõſuetudo introduci,q̃ non appelletur gradatim,vt c.ne Romana.de appel.q̃ poſsit induci,q̃ appellaretur de vicario ad epm?rñdeo vt in gl.magna,q̃ vult,q̃ contra illa,quę ſunt de ſubſtantia actus,qui geriť,non poſsint cõtrahẽtes paciſci.Secus ſi ſũt circunſtantiæ;quia & iſtæ tolli pũt veluti declinatione. vide plenius,quod no.in l.pacta cõuẽta.ff.de cõtrahen.emp.vbi in ſimili materia dr̃,q̃ quædam ſunt ſubſtantialia cõtractus:quædam naturalia:quædã accidentalia.& quid poſsint ſup.ijs cõtrahentes,ibi videas.Et vnum hic non omittas ex hoc,qđ dicit gl.q̃ non appellare gradatim, (& ſic omiſſo medio) valebit iudicium coram ipſo ſuperiore, ſi exceptio non fuerit oppoſita; quia talis omiſsio non reddit appellationẽ nullam ipſo iure: ſed ope exceptionis, vt eſt gl. notabilis in c.dilecti filij prior. de appell.

ADDITIO.

a ¶ Appellatio. Adde,q̃ appellatio dicitur oĩs modus, per quem iudicis auxilium prouocatur. Bar.in l.ſi minoris.2. col.ver. ſed iſta oppoſitio.ff.de admi.tu.vnde dicit,ſtatutum tollens appellationem,tollit etiam nullitatem,l.eos.§.ne temere.& ibi Bal.C.de appell.

SVMMAE.

1 *Conſuetudo debet eſſe legitimè præſcripta.*

2 *Epiſcopus de iure communi in puniendis ſubditorum exceſsibus tenetur conſilium ſui Capituli requirere.*

3 *Conſuetudo iuris ſolemnitati detrahere poteſt.*

CAP. III.

1 NOn eſt. No.q̃ iſte text.exigit, q̃ conſuetudo
a † a legitimè ſit præſcripta qñq; ſufficit non præſcripta,ſed incæpta,vt not.j.c.proxi. glo. duo exigit.ſ. bonam fidem,& titulum. circa bonam fidẽ Ioã. An.refert opi.quorundã dicẽtiũ,q̃ principiũ bonæ fidei nõ põt fundari in Epo inchoante præſcriptionẽ,ſed in ſucceſſore,qui reperit præſcriptionem inchoatam,ar.c.cura. de iure pa.Dicunt etiam,q̃ iſte ſucceſſor põt ſibi coniungere tẽpora auctoris,& allegat.16.q.3.c.præſcriptionem.ver.q̃ ſi ab eo. vtrũq; dictũ reprobat Io.An.& bene.Nã mala fides auctoris nocet ſucceſſori, & non fit acceſsio, ſiue cõiunctio tẽporum vitioſę poſſeſsionis ad non vitioſam,vt Aut.malæfidei. C. de præſcrip.lõ.tẽ.& l.Põponius.§.fi.de acqui.poſ. Circa titulũ, an requirať,no.Io. An.s.eo.c.fi.ſuper vltima gl.in ſuppletione,quæ incipit.Dixit Hoſt. & ibi plures dr̃iæ inter cõſuetudinẽ,& præſcriptionẽ.poſſem contra prædicta opponere:nam videtur,q̃ in requiſitione conſilij non cadat præſcriptio, niſi tanti tpis,cujus nõ ſit memoria in cõtrariũ; quia nõ hẽt cãm cõtinuã vt l.ſeruitutes.& ibi notat.ff.de ſeruit.ti.generali.So. vt no.Io.An.in d.c.fi.circa prin. ¶ Item no.q̃ eps nitebať ex conſuetudine,cuius ſibi probatio incũbebat ex eo,q̃ ſua intentio fundabať contra ius cõe.Et ideo poſſeſsio talis non reuẽat poſſeſſorẽ ab onere probandi titulũ,vt c: contra morẽ.
2 & c.ad decimas.de reſti.ſpo.j. ¶ † Item not.ex hoc, q̃ Eps de iure communi in puniendis exceſsibus ſubditorũ tenetur requirere conſilium ſui Capituli: aliàs eius ſnia eſt ipſo iure nulla,vt in gloſſ.fin.Ex quo collige,quòd omiſsio requiſitionis conſilij in caſib. in quibus ius ſtatuit requirendum, reddit actum ipſo iure nullum. Quod vtrum ſit ſemper verum, & vtrum non teneatur ſolùm requirere,ſed ſequi,dic,vt not.

per Bar.

per Bar.in l.1.§. ſi plures.de exercitoria &. c. cum in veteri.
3 s.de elect.¶ †Item no. quòd cõſuetudo poteſt detrahere iuris ſolẽnitati.Et eſt contra Hoſt. q̃dixit epiſcopum nõ poſſe præſcribere,quin conſilium Capituli requirere teneatur: licèt econuerſo Capitulum poſſit præſcribere contra Epiſcopum, ne eius conſilium requirere teneatur: quæ differentia non placet Io.An.qui ſimpliciter tenet,quòd conſuetudo poteſt pariter circa ambos operari,ne ſcilicet vnus alterius cõſiliũ requirere teneatur.et ita tenet hic,& in.c.ea noſcit. s.de his quę ſi.à præ.Et aduertendum, quòd id, quod hic dicitur de conſilio Capituli,nõ procedit in alienationibus, & in alijs maioribus negotiis,in quibus requiritur conſenſus:de quib. maioribus vide per Hoſtien.in ſumma eo.titul.§.1.& 2.Inn. alibi dicit circa alienationes, quòd in alienationibus rerum inferiorum eccleſiarum auctoritati interponendæ per Epiſcopum ſufficit conſilium Epiſcopi. Sed in alienatione rerum eccleſiæ cathedralis requiritur ſubſcriptio, & conſenſus canonicorum,quod dic,vt s.de his,quæ fiunt à præla. c. nouit. Et quid iuris,ſi non appareat de conſilio,vel conſenſu in caſibus,in quibus requiritur, an præſumatur interueniſſe?dic, vt no.in.c.ea noſcitur.eo.tit.per Ber.¶ Quæro,vtrum,qđ hic dicitur, quòd conſuetudo poteſt detrahere iuris ſolemnitati circa requiſitionem conſilij,locum habeat circa ſolẽnitates, quæ in alienationibus rerum eccleſię requiruntur. dic vt no. Doc.in c.nulli. de reb.eccle.non alienan. Item vtrùm circa ſolẽnia iudiciorum, dic per Inn.in. c.1.de libelli ob.& de li. con.c.1. Item vtrùm circa ſolẽnitatem teſtamentorum, dic per Bar.in.l.1.de ſum.Tri.& l.teſtamento facto. de teſtamẽ. Collige hic vltimò argumentũ, quòd per non vſum,ſiue nõ obſeruantiam inducitur cõſuetudo: quod videtur cõtra naturam conſuetudinis, quæ actibus hominum introducitur. Dic per Ioan. And.de cle.coniuga.c.Ioannes.& per Cy.in l. 2.C.quæ ſit longa conſuetudo.

SVMMAE.

1 *Conſuetudo eccleſiæ ſuper beneficijs ipſius eccleſiæ tertiam formam tribuens non extenditur ad beneficia in curia Romana vacantia.*

2 *Conſuetudo rationabilis non exigit roborari curſu longi temporis.*

CAP. IIII.

C VM in tua. In prima caſus dubij diffinitio.In ſecunda exceptio. in tertia prouiſio. ſecunda ibi [in prębendis] tertia ibi [ne autem.] Nota quòd intra canõicos eiuſdem eccleſię eſt dare prerogatiuam in commodorum conſecutione. Sicut ẽt in honoribus,& reuerentia maioribus exhibenda,vt c.ſtatuimus.de ma.& obe.& cum multiplex ſit maioritas.ſ.dignitatis,ſenectutis,prelationis,cõſeruationis,& ordinationis.q̃tũ ad prærogatiuam attenditur maioritas ordinationis, vt pr̃ ordinatus præferatur:niſi aliis eſſet maior dignitate: vel ſi eſſet paris dignitatis,haberet tamen eam à Papa. quod dic, vt nota.16.diſtin.ad fin.¶ Ex quo ad caſum huius.c. antiquiorem accipe, vt in gl.non ætate.quæ quærit,cum conſuetudo tribuat facultatem optãdi meliorem:quid ſi vacat deterior, antiquiori canonico magis grata?tenet quòd eam optare possit;quia videtur melior,poſtquàm ſuo animo ſatisfacit. ad hoc quod not.in l.cum ſeruus.ff.de cõdictio.ob cauſam. vbi ſatis lucratur, qui voluntatem ſuam adimpleuit. pro hac gl. allego caſum in l.Sabinus.ff.de in diem adiec. ¶ Item not.q̃ duobus concurrentibus ſuper eodem beneficio,potẽtius eſt ius illius,qui nititur ex conſuetudine,quàm alterius,cui debet per literas apoſtolicas prouideri, licèt in puncto vacationis pariter concurrant in titulo.Ratio colligitur ex.c. conſtitutis.s.de reſcript.¶ Item no.quòd dicit[per ſe,vel alios] quòd poteſt quis per alium optare.quod intelligit Io. An.ſi ad hoc habeat ſpeciale mandatum: vel ſi noſce alterius optio facta fuerit,& ſubſecuta ſit ratihabitio. de nego.geſt.l.ſi pupilli.§.ſi ego.& de præben.c.ſi tibi.primo rñ. plus dicit ipſe, q̃ ſi eſſet procurator habens literã ſecũdùm formã.c.qui ad

1 agendũ.2.rñ.j.de proc.optare poſſet.¶ †Itẽ no. in.§.in pb. q̃ cõſuetudo eccleſiæ ſuper bñficiis ipſius eccleſię certũ modum,& formam tribuens, non extẽditur ad dicta bñficia,q̃ vacarent in curia. Ratio quia de ipſis Papa diſponit, & non alius,vt in gl.iſte olim &c.non mirũ ergo, ſi in executione iuris ſui ſuperior inferioris cõſuetudine non arctatur,vt. c.venientes. s. de iureiur. licèt ergo alibi dicatur, quòd Papa non intendat,cum ſcribit in aliqua eccleſia, derogare ſtatutis illius,vt c.1.s.de conſtitutionibus.ſecus eſt,cum ius dictę eccleſiæ eſt ad ipſum deuolutum: quia tuno ſtatutis illius ea eccleſiæ non ligatur,quod eſt notandum. Et hoc verum in ipſo actu collationis: poſt collationem verò alicui factam credo illum talem ligatum ad obſeruantiam ſtatutorum, obedientiã,& ſimilia,vt.s.de ma.& obe.c.per tuas. ¶ Itẽ no. in ver. ne autem. quòd quando plures admittuntur ad idem ordine ſucceſsiuo,præfigitur priori terminus, infra quem repudiet, vel acceptet.ſimile eſt in.l.quamdiu.ff.de acqui.hære.In hoc tñ ſecundùm intellectũ gloſ.pe. differt hic caſus ab illis; qa hic pluribus,qui admittuntur ordine ſucceſsiuo,præfigit idẽ tempus: ibi verò quilibet diuerſo iure ab alio veniens habet terminum ſuum,vt l.1.§.longius.ff.de ſuc.edic.Et quid iuris tunc,ſi ius primi deficiat ante finem termini ſibi præfixi, an ſequẽti ſtatim terminus incipiat?dic,vt l.ſi.qui ad bo.poſ.ad. poſſunt.& c.commiſſa.j.de ele. ¶ Item no.quòd ſi infra terminum præfixum quis nec repudiat,nec acceptat, ſed tacet, talis taciturnitas habet vim repudiationis,& non acceptationis.concor.d.l.quàmdiu.alibi dicitur,q̃ habet vim acceptationis.vt C.de iur.delibe.l.ſi.§. ſed quia quidam. vbi de hoc ſup ver.recuſauerint.& meli⁹ in d.l.q̃diu. Eſt aduertẽdũ, quia quod hic dicit de iſto lapſu termini, habet locũ ī caſu hui⁹.§. .ſ.quò ad faciendũ locũ ipetrãtib.poſt dictũ tẽp⁹. Quãtũ verò ad ipſos habẽtes optãdi facultatẽ ordine ſucceſsiuo, credo priorẽ lapſu huius termini nõ excludi;ita q̃ nõ poſsit poſtea optare qñcunq;.Et forte etiã idem eſſet,quando executor non pręuidiſſet:vt ſic,antequàm præuideret,poſsit antiquior præuenire optando.quod cogita,an ſit verum. ¶ Opponitur,& videtur,quòd iſta conſuetudo ſit reprobata: quia beneficia non per optionem, ſed collationem canonicã ſunt habenda,vt.c.1.de re iu.&.j.de inſti.o.3. So.hic non eſt optio rei ſpiritualis,ſed temporalis,puta domus, vel prębẽdæ: quæ in temporalitate conſiſtit. vtrum ergo ex iſta optatione dicatur quæri nouus titulus,& antiquus extingui, quem habebat optans in prębenda dimiſſa.dicit Ioan. And.quòd ſine noua collatione,vel titulo dimittit antiquam, & optatam recipit: & q̃ optatio nõ tribuat ius nouũ,patet,qa optat qui ſuſcipit:titulũ aũt ſibi ipſi null⁹tribuit,vt.c.fi.s.de inſt.pcedes ergo titul⁹ ī pdicta antiqua extẽdiť ad hac optatã, ſicut pcedẽs volũtas defũcti ſufficit pupillo ī re apphẽdẽda, ẽt ſine noua decr.vt.C. qñ decre.op⁹ nõ ẽ.l.1.& l.fiſtulas.§. fũdũ.ff.de cõtrahẽ.emp.nec fingiť iſta mutatio,qñ de collegio,vel corpe manẽs mutat pbẽ.vel domũ:qa totũ tenet noſce eccl.1 2.q. 1.§.fi.& alibi dicit lex,nõ vr̃ cõſũptũ,qđ ī corpe patrimõij retineť p ſubrogõnẽ,vt.l.Impator.§.fi.cũ.l.ſeq.de leg.2. Et ex hoc.ſ.q̃ ī optiõe tali ñ ĩteruenit collatio,nec nou⁹titul⁹,ſeq̃, q̃ ẽt in bñficiis vacãtib.p pmutationẽ optio locũ habebit. & ita refert hic Io. An. aliquos diſputando tenuiſſe de iur. rigore.& licèt c.1.j.de re.pmu.dicat collationẽ factã de bñficiis pmut.cũ aliis,pmutare volẽtib.tñ,vt dictũ ẽ,hic nulla nouna collatio ĩtercedit:ſed antiqua collatio cõtinuat, & (vt ſic dixerim) ſoptato deſcẽdit. Qñq; cõtingit,q̃ titul⁹ ñ extẽdiť, aliàs extinguiť,ſed alterať.l.ſi ſeru⁹.§.q̃ fidei cõ.ff.de hæ.inſti. ¶ Quæro : Papa bñficia eccleſiarũ variis modis cõfert,qñq; mãdat de bñficio ,puideri,qñq;,puidet de bñficio,tãq̃ vacãte ĩ curia,qñq; tãq̃ de bñficio ad curiã deuoluto,qñq; tãq̃ de bñficio reſeruato.de j.& ij.mõ ,puiſum ẽ ĩ tex.ſed in deuolutis ẽ dubiũ,an ĩmpediãt optionẽ iſtã.tenet Io. An.q̃ ipediãt; qa iur.ordiario de eis ,puidet,ſicut hic dr̃ de vacãtib.i curia.

de reſeruatis idem ſentit, ſi fuerit reſeruatio ſpecialis; quia conſuetudo Capituli contra ſpeciale factum ſuum nõ poteſt officium ſuum porrigere. ſ̃. de elect. c. innotuit. ſicut de re ſpecialiter confirmata per Papam inferior non cognoſcit, vt in c. 2. de confir. vti. vel inuti. generalis verò reſeruatio nõ impedit optionẽ ſecundùm eum. Quid ſi iſti canonici ſunt vſi iſta optione annis. 40. an ſit contra eos præſcriptum? tenet ipſe, ꝙ non; quia hæc his competit per modum facultatis, & meræ voluntatis: vnde per non vſum non dicitur cõſuetudo interrupta: de qua quæſtione vide ſubtilius. ſ̃. de cã poſ. c. cum eccleſia Sutrina. per Inn. & per eũdem in c. bonæ. il. 2. de ele. & per Cy. in l. cum notiſſimi. de præſcrip. 30. ann. in illa quæſtione, an hic præſcribatur iuri offerendi, quod à voluntate dependet. ¶ Item ſubdit, ꝙ ſi intra 40. annos vacatio nulla contingit, & ſic nõ potuit eſſe locus optioni, ſimiliter non eſt præſcriptum, vt l. 1. ff. de ſerui. ruſti. prædi. allego ad hoc, qđ no. Inn. in c. dilectus. de capel. mo. & l. arboribus. de vſuf. Quærit etiam ſi ius optandi competit ſolum præſentibus: an iſis, qui ſunt abſentes, pro præſentibus reputatis, competat iſtud ius? tenet ꝙ ſic, ſi de iure communi habentur pro pr̃ſentibus: ſecus ſi ex priuilegio cẽſeant reſidẽtes; qa dẽnt intelligi reſidẽtes quò ad illa, quæ de iure communi reſidentibus ſunt conceſſa, non quò ad illa, quæ ſunt contra ius, & conceſſa inueniuntur: quod verbum no. ¶ Tangit vltimò, vtrum fiat computatio iſtius termini de momento ad momentum, remittit ad Cle. cum ei quem. de conceſſ. prẽben. & ego remitto ad l. 3. §. minorem. ff. de minori. ¶ Quærit etiam, an in præbendis non vacantibus optandis poſſit iſta conſuetudo vendicare ſibi locum. glo. ꝙ ſic, ſi hoc habet conſuetudo. in nouella dat exemplum de conſuetudine tali in certis eccleſijs Gallicanis. Alia non ita vtilia in nouella vide per te. ¶ Vltimò no. glo. [non ſimpliciter] &c. ꝙ conſuetudo rõnabilis, & non cõtra ius non exigit roborari curſu longi temporis, ſed minori. Et q̃ ſit rõnabilis, no. in c. 1. ſ̃. de conſti. eo. li. & c. fi. ſ̃. eo.

Rub. De poſtulatione.

SVMMAE.

1 *Differentia inter poſtulationem, & electionem.*
2 *Remedia plura ad eundẽ effectũ tendentia nõ poſſunt ſimul cumulari.*
3 *Gerundij natura hic habetur.*
4 *Electio incerta propter probabilem ignorantiam toleratur.*
5 *Electus electioni conſentire debet.*

CAP. I.

PERPETVO. Primò damnat ſex formas, & cum decreto. Secundò ab hac damnatione vnum capit. excipit cum determinatione, ibi [ex his formis] q̃ ſequitur. ¶ Ad euidẽtiã. c. pmitte, ꝙ qdã ſunt poſtulãdi, quidã eligẽdi, de quib. plenè p Doct. ſ̃. c. fi. ¶ † Itẽ ꝙ inter ſtipulationẽ, & electionem ſunt plures dr̃ię, vt patet ex c. bonæ. ſ̃. eo. & c. cupientes. §. deniq;. in ti. proxi. & per Io. An. poſt Inn. ſ̃. ca. 1. poſtulandus enim non debet eligi, nec eligendus poſtulari. vt ſ̃. eo. c. fi. vbi irritum decernitur, ſi contrarium attentetur. & propter iſtum timorem. ſ. nullitatis, ante iſtam conſtitutionem curioſitas inuenit iſtas varias formas, vt in text. cumulando ipſas: vt ſi non poſſet valere vt electio, valeret vt poſtulatio, nõ econtra. & ſic non ſubiaceret vitio nullitatis: Papa verò hic aliter ſtatuit, vt vides. ¶ † Item not. quòd plura remedia ad eundem effectu tendentia non poſſunt inſimul cumulari. Ad eundem effectum tendit poſtulatio, & electio, vt. ſ. de paſtore prouideatur eccleſiæ viduatæ. & tamẽ nõ poſſunt ſimul concurrere, neque coniungi: ſed hoc ideo eſt; qa licèt non ſint contrariæ in effectum: ſunt tamen contrariæ in origine, ſicut falſitas, & q̃rela inoffi. teſta. quæ nõ cõueniunt in origine, ſed in effectu. & ideò cumulari nõ pñt, vt l. eũ q. & l. cõtra maiores. C. de inof. te. Si verò remedia nõ ſunt contraria, ſed diuerſa ad eũdẽ effectũ tẽdẽtia, an poſſint cumulari? dic, vt plenè no. Dy. in c. nullus plurib. de reg. iur. facit c. conſtitutus. ſ̃. de reſt. in integ. & c. cũ olim. il 2. de priui. alibi tñ dicit lex, ꝙ non curamus de mõ, dum habeamus effectum. nec dubitatio inter duo extrema vitiat, qñ quodlibet extremorũ inferat in eodẽ effectu, vt l. Gallus. §. ſi eius. ff. de liber. & poſthu. & l. qđ ſi dubitet. de acqui. here. Sed illud eſt verũ, qñ non eſt ambiguitas in facto, & de animo diſponẽtis, ſicut reſultat ex cõcurſu electionis & poſtulationis. nã per alterã. ſ. electionem conſentit in eũ, vt in ſponſum eccleſiæ. per alteram. ſ. per poſtulationem, non conſentit: ſed arbitrio ſuperioris relinq̃t propter repugnantiam, ergo voluntatis iſta cumulatio re,pbatur per hunc tex. ¶ † Item no. hic Io. An. de natura gerundij a ſatis inutiliter. Tu dic, ꝙ ſi gerũdium reſpicit verbũ pr̃ſentis tẽporis, inducit conditionẽ. Si verò verbũ pñtis temporis non reſpicit, non inducit conditionem, ſed magis venit ad modificationem, ſiue ad qualificationem actus, vt l. vim facit ff. de vi & vi ar. & hoc no. Bar. in l. ſi tu ex parte. ff. de acq. here. l. 1. ad fi. ff. de condi. & demon. & ibi p eum quid iuris, qñ gerundio præponitur aliqua præpoſitio, & tangit in rub. C. de eden. ¶ Item no. in ver. ſub ea. ꝙ reprobatur iſta forma in electionibus, quæ multũ in ſimilibus practicatur in libellis, ſententijs, procurationib. & alijs actibus: ſemper. n. dr̃, ꝙ valeat tali iure, modo, & forma, quib. melius põt. tex. hic dicit, ꝙ in electione, & poſtulatione nõ valet propter repugnãtiã, & incompaſsibilitatẽ, vt ſ̃. dixi. Sed dices. via codicillorũ & teſtamenti non ſe inuicem compatiunt; quia vna obliqua. alia directa, vt l. fi. C. de codi. & tamen teſtator põt adiungere [ſi non valeat iure teſtamenti, valeat iure codicillorũ, & omni iure quò melius põt] vt l. fi. C. de codici. & l. qui iure. ff. de teſt. mil. quare ergo iſta coniunctio magis prohibetur hic, q̃ in illis iuribus, & magis, q̃ in c. conſtitutis. de reſti. in integ. vbi nullitas, & reſtitutio deducũt in eodẽ libello. ſimiliter do miniũ, & quaſi, vt in c. abbate ſanè. de re iud. ỹ. ſimiliter nullitas & iniuſtitia, vt no. in l. ſi expreſsim. ff. de appel. & c. dilecto. ſ̃. eo. ti. per Inn. in omnibus. n. prædictis caſibus ſunt viæ incompaſsibiles, & contrariæ, & tamen cumulantur. Hic verò contrarium eſt deciſum. & ſi dicatur propter incertitudine, vt dicit litera, certè ita pt dici in pdictis caſib. & tñ incertitudo toleratur, vt ibi. Nõ video aliã rñſionẽ, niſi ꝙ in eccleſiæ piudicio nõ licet vagari, vt dixi. & in depẽdẽtib. ab aio dẽt qs certo iudicio actũ facere, & nõ facto, vt l. eũ q duob. ff. đ acq. here. facit qđ. not. Bar. in l. ſi codicillis. ff. de aucto. tu. ¶ † Itẽ not. ꝙ pp probabilẽ ignorãtiã tolerat incerta electio. ſimiliter & libellus incertus, vt in proximis ſallegatis iurib. & exẽplis. iſta aũt probabilis ignorãtia vtrum dẽt intelligi de ignorantia facti tñ, vel etiam iuris, glo. [in hoc caſu] &c. intelligit de ignorantia facti; quia ſuper iure non põt cadere probabilis ignorantia. Sed certè vbi ſunt opi. contrariæ, pp cõſilium rationum occurrit iuris dubium probabile, ſcdm Ioã. An. in nouella, qui remittit ad notata per eũ. ſ̃. de app. c. vt de bitus. ſuper gl. ante pe. & de baptiſ. c. 2. facit quod no. in l. cũ prolatis. ff. de re iudi. ¶ Item no. in ver. quo caſu. quòd probabilis dubitatio nõ ita toleratur in electo, ſicut in electorib. qa electus præcisè alterã viã teneat eligere, ſed nõ ita electores, probabiliter dubitantes, & ignorantes. in exemplis aũt pdictis de dño, & quaſi. đ nullitate, & iniuſtitia, & ſic nõ ſolũ per mittitur cumulatio à principio, vt prędixi, ſed etiã in proſecutione, cũ proteſtatione tñ, ꝙ velit eſſe vna cõtentus exactione, vt dixi in d. c. cõſti. Aliter dicit Bar. in l. an eandẽ. §. actiones. ff. de excep. rei iudi. in prima queſt. vbi dicit, quòd quãdo quis dicit rem ad ſe pertinere iure dñij, vel quaſi, alterã viam tñ debet proſequi, nõ vtranq;, allegat gl. Inſti. de act. §. alię. dic, vt ibi per eũ. ¶ † Itẽ no. ꝙ dicit [cõſenſus temporis] ꝙ debet electus conſentire electioni de ſe factæ: infra quantum verò

verò tempus debet ſibi electio præſentari, & ipſe poſtea conſentire, dic, vt. ỹ. c. cupientes. §. denique. Tãgit hic Ioan. An. an in poſtulatione requiratur forma, & debeat pronunciari per vnum, ſicut electio, vt in. c. in Geneſi. ſ̃. de electione. dic, vt ibi per eum, qui etiam tangit, ſi quis eligit ſub aliqua ex his formis incertis, an ſit priuatus poteſtate eligẽdi: ſentit ꝙ ſic, poſt Archi. ¶ Item no. quòd qui eligit vnam de duabus viis incompaſſibilibus, videtur ſibi ad alteram aditum præcluſiſſe. ſimile eſt in. c. vt quis duas. ỹ. tit. 1. & l. fi. C. de codi. facit ad notata p Cy. in l. 1. C. de fur. vbi plenè, an ipſo iure tollatur vna actio per electionem alterius præiudicialis, an per exceptionem. dic, vt ibi. ¶ Quæro. hic iſta conſtitutio irritat de cętero electiones celebratas ſub aliqua ex iſtis formis, qđ de electionibus celebratis retro ſíñ iſtas formas? videtur ad eas porrigi, quia eſt iuris veteris declaratoria. vt. c. cũ tu. de vſur. contrarium dicit gloſ. ſuper ver. de cætero. quòd ad præteritas non extenditur, etiam ſi electionẽ ipſam præteritam noua conſtitutio reperiret pendere. ita etiam Ioan. An. in nouella. quod verbum no. & collige, ꝙ noua cõſtitutio ſicut non extenditur ad præterita: ita nec ad pendẽtia. quę q̃dem pendentiæ iudicantur ſecundum legem veterẽ, non ſecundum nouam. ad hoc optimè. l. iubemus. in. fi. C. de teſt. & no. in. c. licèt canõ. ỹ. tit. 1. facit quod no. Ioan. An. in. c. tuas. de ſpon. du. & in proę. Cle. ad fi. magnæ gloſ. & adde, quòd ſi noua conſtitutione cauetur, quòd ad præterita trahatur, debet intelligi de præteritis nondum finitis, & deciſis. deciſa enim talis conſtitutio ad præterita ſe referens non comprehẽdit, vt no. Bar. in repet. l. omnes populi. ff. de juſti. & iure. in 4. quæſt. principali. ¶ Quęro. pone, quòd electio fuit nulla; qa attentata iuxta alteram ex his formis hic reprobatis: fuit tamen confirmata per ſuperiorem: an talis cõfirmatio purget tale vitium nullitatis? gloſ. quæ incipit. licèt gloſ. tenet, quòd non purget, nec conualeſcat, vt in reg. non firmatur. cum ſi. al legatis in gloſ. Aduerte, iſta quæſtio alibi plenius explicatur, vtrùm ſcilicet poſt confirmationem poſſit obiici contra formam, vtrùm contra perſonam, vtrùm de contemptu: de quibus quæſt. dic plenè. ſ̃. de elec. c. quod ſicut. per Ioã. An. poſt Inno. vbi etiam plenè tangitur, an talis cõfirmatus, cuius electio fuit nulla, vel annullanda, debeat cenſeri prælatus, & teneant quæ cum eo geſta ſunt, licèt poſtea deponatur? dic vt ibi. & add. quod legi. & no. in. c. olim. de dolo, & contu. ¶ Itẽ hoc. c. facit ad quæſt. in qua conſului. Quædam mulier facit duo teſtamenta, vnum validum, in quo virum in tertia parte inſtituit: ſecundum inualidum ratione præteritionis aui materni, in quo eundem virũ inſtituit in dimidia: qui vir ea mortua dubitans, an ſecundum valeret, vſus fuit his verbis in additione [quia poteſt probabiliter dubitari, an valeat inſtitutio de me facta in ſecundo teſtamento; ideò adeo ex primo, vel ſecundo, prout melius de iure valere poteſt] qua additione ſic facta deceſſit cohæres inſtitutus in primo; quia ex eo adiuerat, dicit iſtam additionem ex neutro tenuiſſe. & per cõſequẽs ipſe, qui adiuit ex primo, debet illam tertiam conſequi iure accreſcendi. Dubitabatur quid iuris, & videtur, quòd valuerit additio, poſtquàm conſtat voluiſſe omni meliori modo valere, vt. l. qui iur. ff. de teſta. mili. non enim debemus quærere de modo, ſed de effectu, vt. d. l. Gallus. §. ſi eius. & pro hac parte quidam conſuluerunt. ego conſului contrarium, quòd ex neutro valeat additio. pro hoc facit iſte tex. & videt caſus i l. eum qui duobus. de acqui. hære. in viis enim, & iuribus incompaſſibilibus iura volunt, quòd certo deliberato iudicio ex eis alterum eligatur, & non fato hoc, vel illud, vt hic, &. c. vt quis duas. ỹ. tit. proxi. videt enim dubitaſſe de iurib. vtriuſque teſtamenti: ergo additio nulla, vt d. l. eum qui duob. potuiſſet tamen inſtitutus in vita ſua inualidam additionem in melius reformare, vt. l. Clodius. de acqui. hære. quod non poteſt facere hęres eius poſt annum deliberationis, vt. l. cũ anti quioribus. C. de iure delibe. pro prima parte fuit lata ſnĩa in cauſa principali. pro ſecunda lata in cauſa appellationis, & ſententia reuocata. ¶ Et quia bene applicatur hic illud generale, vtrum ſi nõ valet quod ago, vt ago, valeat, vt valere poteſt. ſic diſtingue. Nam aut conſtat diſponentem valere voluiſſe, vt poteſt: & valet, vt. ff. de codicil. l. 1. Aut non apparet: & tũc aut inter id, quod agitur, & id, quod valere poteſt, eſt ſolum differentia in commodo, & non in cõſtituendi modo: aut eſt differentia in vtroq;. primo caſu, ſi non valet quod ago, vt ago, valeat, vt valere poteſt, vt. l. ſi tam anguſti. ff. de fer. ru. præ. Si verò eſt differentia in modo conſtituendi: & tunc aut in his, quæ dependent ex voluntate vnius: & hoc caſu aut loquimur in diſpoſitione totali: & non valet, vt valere poteſt, vt. l. nõ codicillum. C. de teſt. & l. codicillis. §. fi. de le. 2. Aut de parte illius: & valet, vt. l. filius. §. vt qui hæredẽ. de leg. 1. Aut in his, quæ dependent ex voluntate duorũ. & tunc aut de obligatione contrahenda: & ſi non valet, vt agitur, nõ valet, vt valere poteſt, vt l. 1. §. ſi quæſita. de verb. obl. Aut. de obligatione diſſoluenda: & tũc aut eſt defectus in forma: & ſi non valet, vt agitur, nec valet vt valere poteſt, vt l. an inutilis. ff. de accep. Aut eſt defectus in materia: & valet, vt valere poteſt, vt. l. ſi vnus. §. acceptilatio. ff. de pac. & idem, ſi eſt defectus in cauſa efficiente, & in perſona. & ita diſtinguit Bart. in l. 1. §. ſi quis ita. de verbo. obli. & faciũt hæc ad quæſt. quam format Innoc. in. c. cum ex officij. de præſcri. vbi quærit, ſi iudex poterat cognoſcere de cauſa tanquàm ordinarius, cognouit alio iure, quo nõ poterat, an valeat ſententia? dic, vt ibi. & c. cum ſuper abbatia. de offic. delega.

ADDITIO.

¶ Gerundij. Adde, an gerundium importet neceſſitatem. gloſ. & Doc. in rub. ff. de ed̃. & de in ius vo. Lau. de Fano in rub. Inſti. de acti. contra gl. Bar. in. l. ſi tu ex parte. de acqui. her. Saly in. l 1. C. de his, qui latro. Bal. in l. falſus. C. de fur. item Bal. in. l. ſi ex cautione C. de non nu. pe. Ia. But. & Saly. in. l. 1. C. de his, qui latro. Sps. in tit. de libel. concept. §. iam nunc videndum. in prin.

Rub. De elect. & electi poteſt.

SVMMAE.

1 *Admiſſus ad excipiendum in formam obijcere poteſt.*
2 *Probatio incumbit obijcienti contra formam electionis.*
3 *Forma ca. quia propter. ſup. eo. in electionib. canonic. an ſit ſeruãda.*
4 *Appellatio proſequi poteſt per procuratorem, vel per reum.*
5 *Termino elapſo, procedendũ eſt in cã contra abſentem, eo non citato.*
6 *Probatio ſemiplena non excuſat à condemnatione expenſarum.*
7 *Beneficij priuatio per conſtitutionem inducitur.*
8 *Miſericordia eſt ſperanda.*

CAP. I.

STATVIMVS Archid. ſcribit ſuper iſto. c. vtiliter. ſed prolixè multum. Ioan. And. eadem fere repetens magis ſuccinctè pertranſit. Ego ex tam diffuſè tactis per eos dicta ſingularia reaſſumam, & quædam alia bona dicta interſerã, & ſunt. 5. partes. Primò appellantibus, vel appellationi innitẽtibus præfigit hæc conſtitutio certum terminum, quo iu curia compareant. Secundò quid iuris, ſi non fuerit comparitum infra terminum ſibi præfixum. Tertiò pęnã ſtatuit contra deficientem in probatione obiectorum contra perſonam, vel contra formam. Quartò pænã aggrauat contra illos, qui pænam impoſitã cõtemnũt. Quintò à pæna prædicta eximit probabiliter excuſatos. ſecũda ibi [ꝙ ſi pars] tertia ibi [adijciẽtes.] quarta ibi [ad quæ.] quinta ibi [niſi] ¶ Nota ꝙ tex. generaliter dicit [ſi quis] &c. innuens, ꝙ omnes illi, qui contra electionẽ, poſtulationẽ, vel prouiſionẽ poſſunt opponere, includantur vt laici: qui an poſsint obijcere cõtra perſonã electã, vel cõtra formã, plenè no. Inn. in. c. ſup. his. de accu. & ibi reuocati i dubiũ, vtrũ poſſint obijcere cõtra formã: de quo ẽt. ỹ. c. vt circa. i gl.

1 quorũ intereſt.vbi in nouella refert opi.Inno. quòd † omnis, qui admittitur ad excipiendum,obijcere poteſt in formã.de quo hic etiã per Arch.qui tangit, an hæc conſtitutio habeat locum,ſi fœmina ſe opponat; quia dicit tex. ſi quis. & dicit, quòd ſic.idem gloſſ. 4. & ſic maſculinum genus in conſtitutione pœnali comprehendit fœmininum. de quo per Archi.7.q.4.c.ſi quis.per Barto.in l.1.de verb.ſig. & per glo.j̃.
2 c.in generali.¶ † Item no.ꝙ obijcienti cõtra formam electionis,vel perſonã incumbit probatio.& ꝙ ſibi incumbat probatio,non eſt mirum;quia non præſumitur defectus in perſona,vt c.ſi.de præſum.Sed ꝙ incumbat ſibi probatio,cũ obijcit contra formam,mirum videtur; quia forma eſt quædã ſolẽnitas extrinſeca,vt c.quia propter.ſ.eo.hoc autẽ non præſumitur,niſi probetur,vt l.pe.§.ſi.de proba.& l.quæcunq;.§.ſi.de publicia.de quo argumento dic, vt not.Inno.in c.innotuit.de eo,qui fur.or.ſuſce.vbi ſi obijcio, ꝙ nõ ſit ordinatus, vel quòd non ſit in beneficio legitimè inſtitutus, cui incumbat probatio,ibi plenè, & etiam quando ſolemnitas præſumatur, vel nõ.de quo per Bar.in l.ſciendum.de ver.obli.cum verò obijcit in perſonam,cui incumbat probatio,dic, quòd quædam inſunt homini à natura,vt bonitas: & hæc præſumitur,niſi contra probetur.quædam ex accidenti inſunt,vt per induſtriam,vel laborem,vt ſcientia,ordo,doctoratus,ſiue dignitas:& hæc non præſumuntur,niſi probentur. & ita not.in
3 c.ſi fortè.j̃.e.¶ † Item notant hic quidam, quòd in electionibus canonicorum ſeruanda ſit forma c. quia propter.ſ.e. qa hic loquitur de canonijs,& loquitur de defectu in forma.qđ non placet Io.An.vt no.in d.c.quia propter.ſuper glo.1.&j̃.eo.c.ſicut.vbi dicit,quòd illa forma.c.quia ſemper. vendicat ſibi locum in electionibus prælatorum, per quorum obitum dicitur eccleſia viduata, non in alijs quantumcunq; à Collegio eligantur. Ad hunc tex.reſponde, vt hic per eum.¶ Item no.quòd tex.generaliter loquitur, cum impugnatur electio, vel prouiſio,vel poſtulatio.idem ſi impugnetur confirmatio obtenta.idem,ſi appelletur ab aliquo grauamine;quia iudex ſuper cauſa deputatus non facit copiam reſcripti,non admittit exceptiones,vel aliter grauat partem: & ſic exponas text. dum dicit[propter hoc,& propter cauſam electionis,vel prouiſionis]vt no.eo.tit.Cle.cauſam.in 4.glo. vbi dicit Io.An.ꝙ ſi eſt appellatum,& in cauſa appellationis iterum dentur iudices extra curiam, à quibus etiam appelletur,in iſta ſecunda appellatione ſeruanda erit forma,de qua hic: cum per ſecundam appellationem,ſicut per primã, poſſit vacatio protelari.¶ Item habet locum iſta conſtitutio,ſiue in iudicio,ſiue extra appelletur:de qua extraiudiciali appellatiõe videas in c.cum inter canonicos.& c.cum nobis olim.de ele. & in c. in cunctis.de his,quæ ſi.à ma.par.Cap.¶ Item no.quòd iſta conſtitutio videtur intelligenda ſolummodo in appellationibus interpoſitis ad Papam,dum dicit[ad nos]quod tenet gl. idem Io.Mo.& Archi.Item videtur habere locum ſolummodo,cum per appellationem ad ipſum deuoluitur:ſecus ergo, ſi aliter.quod tenet Io.An.ſuper glo.[etiam ſi]&c. poſt Inn. Hoſt.Pe.& Archi.¶ Item no.tex.ibi [tam his] &c.quòd ille, qui contra electionẽ, vel prouiſionẽ obijcit, reputatur actor, & ille,contra quem obijcitur, reputatur reus. quod eſt vtile ad ſciendum propter excõmunicationem,quæ obſtet actor. & non reo,vt in c.intelleximus.de iudi.& propter alia,de quibus in c.ex literis.ſ.de proba.quod an ſit verum,vide per Io. An.in c.dilecti.ſ.de exce.& per Inno.in c.cũ inter.de exce.& c.exhibita.de iudi.¶ Item no.ꝙ quandoque pro proprio intereſſe poteſt quis adeſſe liti, ab alio inchoatæ.concor.l.ſi ſuſpecta.de inoffi.teſta.& innuit iſte tex.ꝙ iſte, cuius intereſt, debet admitti in cauſa eo modo,& forma,quibus admittitur principalis appellans:& à quo actu ille repellitur, repellunt & iſti.Circa quod vide notata per Inn. in c. cum ſuper. de re iu. & c. ſuper his.de accu.vbi dicit, ꝙ iſta exceptio[tua non intereſt]eſt dilatoria, ideo proponenda ante litem conte.qđ
4 no.¶ † Item no.ꝙ quis poteſt appellationem proſequi per ſe vel procuratorem,& hoc regulare, vt c.1.j̃. de iudi. Et cum opponitur crimen contra electum, an poſſit interuenire procurator,vide in c.ſuper his.de accu.cui adde Clem.procurator.de procu.& de 10.quæſtionibus circa hunc articulum vide in Spec.de procu.§.1.ver.ſed nunquid.& 10.ſe.¶ Itẽ not. ꝙ in cauſa electionis,ad curiã deuoluta, debet quis mittere procu.inſtructum.Vtrùm autem in alijs caſibus hoc ſit verũ. dic ꝙ qñq; eſt aliquis citatus ad certum actum (puta ad reſpõdendũ libello, cuius copia eſt ſibi tranſmiſſa.)tũc nec ſibi nec procuratori comparenti minus inſtructo dabuntur inducię.vt l.2.§.defendi.ex quib.cau.in poſſ.eatur.& c.præterea. de dila.quandoq; generaliter citatur,ꝙ compareat reſponſurus Titio de iure:tunc procuratori eius nomine comparenti dabuntur induciæ ad dominum conſulendum, vt c.cum dilectus.ſ.de procu.& in c.in practicandis.de iura.ca.& in Spe. de dila.§.ſi.ver.ſed quæro,ecce.¶ Item no.quòd non ſtatim qui comparet, poteſt alterius contumaciam accuſare, & ſic in cauſa procedere: immo debet expectare per plures dies, vt hic patet. Vtrum autem ita ſit in alijs cauſis,quòd poſt terminum præſens debeat expectare contumacem?omnino vide per Inno.in c.calumniam.de pœ. & c.conſuluit.de offi.de le.pendente autem iſto termino,nihil debet innouari:nec valeret proceſſus interim attentatus,vt pote contra non contumacẽ,de maio.& obe. c. inter quatuor. nec valeret impetratio interim facta extra curiam.& ideò, non ob.tali impetratione,nec appellãtis abſentia, curia procederet. facit.c.ſigni-
5 ficante.de app.& l.ſiuè pars.C.de dilatio.¶ † Itẽ not.ꝙ poſt lapſum termini, de quo in tex. procedẽdum eſt in cauſa contra abſentẽ,eo vlterius non citato,ẽt ad diffinitiuã ſententiã, ſecundùm Ioã.An. vtrùm autẽ abſens poſt ſentẽtiam veniẽs appellare poſſit?videtur,quod nõ;quia citatus fuit per iſtam conſtitutionẽ:vnde videtur non comparẽdo ſua contumacia manifeſta.dic,vt ſimiliter no.in Cle.ſi ante.de do.& contu.in ſi.glo.vltima,quæ eſt in hoc ſingularis, vtrùm.ſ.monitus à iure,vt compareat infra certum terminum, dicatur manifeſtus contumax,ſi non venit.dic,vt ibi.¶ Item no.in ver.hæc autẽ. ꝙ iſta conſtitutio videtur habere locum ſolum in dignitatibus,perſonatibus,& canonijs.tamẽ Io.An.per illud verbum [canonijs]dicit,ꝙ includitur omne bñficium ex canonica inſtitutione tenẽdum,ſecundùm Hoſt.Cõpo.Ioan.Mo. & Archi.includit ergo parochiales eccleſias,capellanias,& etiam hoſpitalia,epiſcopi auctoritate fundata, ſecundùm Lap.qui alleg.qđ no.Io.An.de renun.in c.admonet.ſuper verb.prius. nec negat iſta conſtitutio,ꝙ in alijs,quàm hic expreſſis,non habeat locum.& ratio c.adaptatur ad omnia, ſecundùm Io. An.qui dicit,ꝙ licèt canonicè inſtitutus poſſit dici canonicus (quia canonicus à canone, & canon à regula rectè viuendi) tamẽ omnes,qui ſacris,& eccleſiaſticis ordinibus emancipãtur,canonicis regulis tenentur aſtricti. 23.di. c. quanquàm. Lap.hic dicit, ꝙ in communi locutione appellatione clericorum veniunt canonici.& appellatione canonicorũ intelliguntur ẽt clerici:& hoc in contractibus,gratijs,& indulgẽtijs fauorabilibus. In odioſis verò & ſi nomine clericorum veniãt canonici,non tamẽ econuerſo.j̃. de priuile. c. per exceptio-
6 nẽ.& c.alma.§.adijciamus.de ſen.excom.¶ † Itẽ no.ꝙ poſt terminum iuris poteſt procedi ad ſingulos actus,contumace vlterius non citato.Ratio eſt, quia ius ipſum citat, vt compareat inſtructus ſuper tota cauſa.& idem ſi in dicta forma citaretur à iudice,vt in c.cum literis.ad ſi.de reſt.in integ.Si verò citatus ad certum articulum eſſet contumax, non eſſet ſuper alijs procedendum ſine noua citatione, vt no. Inno.ſ.de offi.dele.c.conſuluit. & c. ad petitionem.de accu.Et aduerte quia,ꝙ ſecundùm Io.An.præſens contra abſentem non comparentem non obtinebit,procedit,vt hic dicitur,niſi doceat ſe ſeruaſſe tempora hic ſtatuta:circa quod vide no.in Specu. de app.§.nũc breuiter.ver.hoc autem certum.& duobus verſe.de-

ſe.debet ergo,qui præſens eſt facere fidẽ,ꝙ in ſcriptis appellauerit, et ex cauſa rationabili repetiuerit apoſtolos, ſi eſt à quo peti debeant,& appellationẽ notificauerit, vt traditur ĩ Cle.cauſam.eo: tit. et ab ipſo præſente ſeruata ſint tempora. his enim concurrentibus,& de eis fide facta iudex,factis tribus citationibus in audientia,vt eſt moris,pronunciabit cauſam eſſe in curia,& procedendum in ea, partis abſentia non ob.prout hic ſtatuitur ſecundùm Io.An.ſuper glo. de iur.qui tamen ſubdit, ꝙ dicta pronunciatio ſit potius ad bene eſſe,q̃ ſit neceſſaria. & per hoc notabile habes practicam huius cap. ¶ Item no.in ver.[adijcientes]pęnam non probãti exceptionem oppoſitã contra formam:quia condemnatur in expenſis,& ſic cõiuncto.c.vt circa.j̃.e.cũ dicitur,ꝙ debet iurare ſuper dictis exceptionibus,habes expreſſum, ꝙ iuramẽtum calumniæ non excuſat à cõdemnatione expenſarũ, nec ab alia pęna,q̃ infligitur non probanti à iure.vt hic in ver.qui vero, multi tamen contra,vt no.Bar.de do.& contu.c.finẽ. vbi plenè dixi in repeti.& tenui,ꝙ non excuſaret.¶ Item no.in ver. ſi verò.grauem pœnã, quæ infligitur p exceptionẽ oppoſitã contra perſonam nõ probantis,maiorem ſatis, q̃ ſi cõtra formam,vt patet in ver.præcedenti.Ratio forte eſt,quia excommunicatio contra perſonam eſt magis odioſa. imò tenẽt quidam,ꝙ contra talem obijcientem crimina,& non probantẽ, poteſt agi iniuriarũ.de quo dixi plenè poſt Oldra.ſ. de ordi. co.c. cum dilectus. & intellige de exceptione oppoſita contra perſonam electi poſtulati,vel prouiſi:ſecus ſi contra perſonas eligentiũ,vel prouiſorum:vel contra literas, per quas non eſt facta prouiſio, vel electio. omnes enim iſti defectus dicuntur contra formam,ſecundùm Io. An. ſuper glo.electi. ¶ Item no.ꝙ ad euitationem pœnæ,de qua hic dicitur,requi-
a ritur plena probatio.ſemiplena a igitur non excuſat à pœna, nec à condemnatione expen.ſecundùm Ioã.An.poſt Archi. qui dicit,ꝙ ſemiplena probatio non eſt probatio:quia nullũ, & inutile æquipollent.facit de cleri.non reſi.c.tuæ.& hoc plenius per Io.An.qui per iſta ſentit,ꝙ vbi iura requirunt plenã probationem,non ſufficit ſemiplena, ſuppleto iuramentò in defectum probationis:quod non videtur poſſe deferri in caſu huius.c.vt credo per iam dicta.Sed quid dices,ſi probatio exceptionis eſt dubia,& poteſt ſe habere ad delictum,& non delictum?puta probari electum venatorem, vel iraſcibilem, quæ poſſunt eſſe licita,& illicita.ad hoc dico,quòd probatio obiectorum debet in dubio interpretari in benigniorem partem,vt notat Io.An.ſ.c.dudum.il.2.ſuper verbo obiecta. qđ intelligo verum, cum talis exceptio dubia probatur per teſtes:ſecus ſi per confeſsionẽ illius,cõtra quem excipitur: tũc enim interpretanda eſt in deteriorem partem, niſi ipſe probet,ꝙ in meliorem ſenſerit,vt eſt caſus notabilis, & ibi bona exempla.ſ.de accu.c.cum dilect.¶ Item no.pęnam ſuſpenſionis per triennium à beneficijs illius eccleſiæ tãtum, vel cuiuſcunq;.& quid ſi non habet beneficia,dic, vt j̃.eo.c.ſi compromiſſarius.ad ſi.& quid iuris ſi pendente triennio, iterum ſe opponit contra alium electũ,& in probando deficit,à quo tempore incipiet ſecũdum terminum,an ſtatim,an finito primo?dic,vt no.ſ.e.c.cum in cunctis.& in Cle.1.de magiſ.lapſo autem triennio,abſolutus eſt ſine hominis miniſterio: ſuper quo vide quod no.per Ioã.An.in c.bonæ.de æta.& quali.
7 & Cle.1.de decimis.¶ † Item no.priuationẽ beneficij ipſo iure per conſtitutionem induci,ſicut per electionẽ alterius:incompaſsibilis.ſ.de præben.c. de multa.contra ipſum igitur agentem ad ipſum beneficium,tanquàm ſuũ, obſtabit exceptio excluſiua iuris agentis ipſo iure. Secus ſi non ipſo iure, ſed per ſententiam veniret priuandus, propter crimen homicidij,vel aliud,quod ipſo iure priuationem tituli non inducit, vt no.Inn.in c.inter dilectos.de exceſ.præla.& c.cum noſtris. de conceſ.præben.Circa ſuſpenſos iſtos ab homine, vel à iure ſimpliciter, vel ad tempus an retineant titulum in beneficijs,donec priuentur: & an poſt ſatisfactionem indigeant ab-
ſolutione,vide plenè,& ſubtiliter per Ioã.An.poſt Inno.ſ.de
8 coha.cle.& mu.¶ † Item no.ꝙ non eſt ſperanda miſericordia de pœna inflicta ratione delicti;quia debet eſſe perpetua:ſecus ſi propter contumaciam:quia tunc durat durante contumacia,& non vltra.quod dic,vt legitur,& notatur.ſ.de conſti.c.ex literis.¶ Item no.gl.quæ incipit.ibi enim. ex qua tria elicias.primum,ꝙ in cauſis,in quibus non requiritur litis cõteſtatio, quæ plenè enumerantur in Cle. diſpendioſam. de iudi. per quos actus præcludit via exceptionibus declinatorijs, & dilatorijs.dicit enim,ꝙ tunc eſt præcluſa, cum proceſſum eſt ad illos actus, qui in cauſis ordinarijs conſueuerunt fieri poſt litem.cui adde,quod no. Cy.in l.nihil arbitramur.C. de procu. Secundò collige ex ea glo. ꝙ contumax veniens poſt cauſam inchoatam debet admitti ad proſecutionem cauſæ reſpectu ſtatus,in quo cauſam reperit.quod dictum declarat plenè per Inno.ſ.de dila.c.2.Item tertiò not.eam,inquãtum loquitur de exceptione procuratoria, quæ opponitur poſt litem conteſt.nam licèt tunc ſit præcluſa via parti,per l.Pomponius.§.ratihabitionis.ff.de procur.non tamen eſt præcluſa via iudici,ne ſit iudicium ſuũ deluſorium.qđ perpetuò no. ¶ Item no.glo.quæ incipit hanc pęnam.quæ quærit, ſi in cauſa,in qua procedi poteſt in abſentia,quis non compareat,an poſtea cõparens condemnabitur præſenti in expenſis?videt, ꝙ non;quia præſentis non intereſt illum non comparuiſſe.cõtrarium dicit glo.quam non ſequitur Spec.in ti. de expen.§. iuxta ver.quid ſi talis.& Cyn. in le. ſancimus.C. de iudi.in 4. quæſt.Ioan.An.remittit ad id,quod dixit in c.finem.de do.& contu.ſuper glo.ſed & nunquid.de do.& cõtu.c.cum dilecti. ſuper glo.ſi.

ADDITIO.

a ¶ Semiplena.Adde Spec.in ti.de dona.inter virum.§.ſi.& ti.de expen.& ĩ c.finem.de do.& contu.in l.properandum.§.ſin autem.C.de iudi.qđ eſt verum,niſi in criminalibus.l.non ignorat.de fru.& lit.expẽ. niſi propter deſiſtentiam à lite.l.3.C.qui acc.non poſ. Doct. de ſum.in l.fin.de fruct.& lit.expen.

SVMMAE.

1 *Ius eligendi ex ſcrutinio oritur.*
2 *Electio ex votis puris celebrari debet.*

CAP. II.

IN electionibus. Primò tria in tribus reprobat. Secundò declarat,& punit,ibi[ſtatuentes.]No.ꝙ quandoq; conditionalis eſt diſpoſitio,quãdoque alternatiua, quãdoque incerta, quandoq; pura, & hæc vltima approbatur in electionibus, poſtulationibus,& ſcrutinijs,tribus alijs reprobatis. & ratio eſt,ſecundùm Archi.quia in electionibus faciendis cura debet eſſe perſpicua.60.diſt. c. 2. nam inquirendum eſt,anteq̃ quis eligatur,de vita,moribus,& ſcientia. 8. q.2.c.dilectiſsimi.in ſi.& ſ.c.innotuit.& c.cum in cunctis.vt ergo certo animi iudicio & deliberatiõe videatur iſta facere,oportet, ꝙ purè conſentiat.nam conditio,alternatio, & incertitudo firmũ animi iudicium non concludunt,ſed ſuſpenſum.actus autem legitimi non recipiunt conditionem,vt in reg.actus. Aliæ verò diſpoſitiones bene poſſunt aliter contrahi. vt l. dotis fructus.§.ſi.& l.plerunq;.de iure do.ſimiliter matrimonium carnale poteſt ſub conditione contrahi,de condi.appo.c. ſuper eo.& in hoc differt à ſpirituali.ſicut & in multis alijs,quæ numerat Io.An.in c.tua.de ſpon. præſentationes etiam patronorum admittunt vota alternatiua,vt no.in Cle.1.in antepe. glo.de iure patro.ſimiliter nominationes, vt in c. bonæ.il.1. de poſtu.per Io.An.& illud,quod hic dicitur de eligentibus, idem dicas de electo,ꝙ j̃. tempus à iure ſtatutum debet purè cõſentire:aliàs electores poſſunt alium eligere, niſi ex gratia per tempus modicum vellent illum expectare:qđ poſſunt j̃.tempus iuris,ſed non poſtea,ſecundùm quoſdam.Sed Inn plus placet,ꝙ ſi electores conſentiant electo,in tali conditionali conſenſu eorum vota fiũt cõditionalia,& reprobata,nec ex illis debet electio facta ſortiri effectum,niſi de nouo fiat. & ad-

& aduerte, quia tex. loquit de electione, postulatione, & scrutinio purè celebrandis. vtrùm autem ad osculum, vel ad standum in choro, vel obedientiam à subditis, vel ꝙ aliàs ministret, possit quis conditionaliter recipi, & similiter ipse con-
1 sentire, hoc vide in nouella. ¶† Itē not. ꝙ ex scrutinio oritur ius eligendi. quod intellige, publicato: aliàs secus, vt s̃. eod. c. publicato. vtrùm oriatur ius postulandi, dic ꝙ non oritur ius superiori necessitatem imponens: licèt per circũstantias gratia plus possit esse debita, vt c. innotuit. s̃. eo. Sed quò ad postulantes bene oritur ius, vt nequeant variare, vt d. c. publicato. vbi de hoc. ¶† Itē no. ꝙ vota hic reprobata pro nullis habentur. & sic propter tale votum redditur talis inhabilis actiuè; quia non valet, quod agitur. idem intelligas & passiuè, pone exemplum de facto. Erant quatuor electores, vnus ex eis sperans eligi dixit, eum eligo, in quem cõsenserit maior pars; vt si ipse esset ille, bene quidem. Si verò eligeretur à duobus, suo voto pro nullo habito, cẽseretur electus à duobus ex tribus, in quibus remansit ius eligendi. certè dicit Io. An. talem electionem non confirmandam & sic actus iste, qui facit illũ ineligibilem actiuè, ita & passiuè; potissime quia in talibus multum notatur ambitio, secundùm eũ super glo. antepenul.
2 ¶† Item no. ꝙ votis conditionalibus, & alijs, de quibus hic, pro nullis habitis, debet ex puris votis electis celebrari. in simili hoc contingit, ꝙ in personis quorũdam est dispositio ꝓ non scripta, vel caduca: quo casu in alijs coniunctis in eadem re residet dispositio totalis, non pro parte, vt C. de cadu. tol. l. 1. §. in primo. cum sequẽtibus. quãdoq; pro parte remanet dispositio valida; & qui non admittitur ad partem, facit partem, vt l. huiusmodi. §. si Titio. de le. 1. vbi de hoc. & id, quod hic dicitur, ꝙ electio celebretur ex puris consensibus, &c. debet intelligi de consensibus habitis in eodem consensu cum illis, qui inutiliter elegerũt, vt hic dicitur: ex quo infert Io. An. ꝙ si nullum tũc eligerẽt cõsentiẽtes purè, vel omnia vota fuerunt reprobata: in nullos tũc residet vox eorum. Plus dixit Inno. ꝙ si ipsi idem eligerẽt, anteq̃ priuarentur potestate eligendi, teneret ipsorum electio, nisi illam facerẽt metu pœnæ, vt no. Io. An. in simili. s̃. eo. c. quia propter. super verbo priuẽtur. ¶ Quærit glo. pe. vtrum habeat locum quod hic dicit in collationibus: videtur ꝙ non, per c. significasti. s̃. eo. & c. significatum. de præben. glo. tenet contrarium, & cum ea Archid. Non obstãt contraria; quia ibi facto completo adijciebatur, quod re ipsa inerat, quod reprobatum nõ est, vt l. muto. §. 1. ff. de testa. tut. Item quod dicitur in hoc c. de conditione, habet locum etiam in cõditione de præsenti, & de præterito: licèt tales nõ sint propriè cõditiones, vt l. cum ad præsens. ff. si cer. pe. sed si sint cõditiones impropriè, nec suspendant: tamẽ habent incertitudinem, an sit ita. & electio, vt dixi, nõ facto, sed deliberato animo, & certo iudicio fieri debet: sicut iudex debet ferre sentẽtiam, & liquere sibi debet de eo, quod pronũciat, vt l. hoc autem. ff. ex qui. cau. in pos. ea. & l. multum. de condi. & demon. & vtrobiq; per Bar. ¶ Vltimò, quia hic loquitur de incertitudine, Io. An. remissiuè tangit, an incertitudo vitiet stipulationem, locationem, sententiam, vel laudum, & remittit ad Spec. de loca. §. nũc aliqua. ver. 61. & 62. ¶ Tãgit etiam, & remittit, an valeat appellatio alternatiua: de quo j̃. de offi. dele. c. si is, cui. in glo. pe. & in reg. in alternatiuis. de re. iur. Ego de incertitudine sentẽtiæ remitto ad no. per Bar. in l. ait prætor. §. 1. de reg. iur. vbi quid iuris, si iudex condemnat te in eo, quod debet: vel cõdemnat te, si est probatum. de quo per ipsum in l. cum iudex. C. de sen. De sentẽtia cõditionaliter prolata vide per eum in l. iudex postea quàm. ff. de re iudi. vbi tangit, quid operentur verba, quæ quotidie ponunt assessores in sententijs, [si dicta condemnatio esset lata in minus, vel plusquàm deberet de iure, ex nunc reduco ad debitam quantitatem] an aliquid operentur, dic vt ibi: in certis tamen iudicijs (vt vniuersalibus, & generalibus) valet sententia incerta: & quis sit eius effectus tunc, vide per Inno. in c. conquerentes. de offi. ordi. & per Bar. in l. 2. C. de sentẽ. quæ sine certa quantitate.

SVMMAE.

1 *Præses in futurum prouidere debet.*
2 *Vacatio diuturna in ecclesijs est damnosa.*
3 *Legis ratio non est minus consideranda, quàm lex.*
4 *Constitutio posterior quandoq; supplet primam.*

CAP. III.

VBi periculum. Io. An. in 1. glo. diuidit c. in 6. partes. Secunda ibi [hic sacramento.] Tertia ibi [porro.] Quarta ibi [præterea.] Quinta ibi [ceterum.] Sexta ibi [quia vero.] & quid velit quælibet pars, videas super prima glos. in nouella. vbi subdiuidit quamlibet partem in alias particulas. quod referre non expedit; quia leue. ¶ No. proœmium, ꝙ [vbi periculum, magis] &c. pone vltra similia allegata in gl. 3. exemplũ, cum agitur de causa capitali, & sic de salute hominis, vbi probationes requiruntur pleniores. C. de proba. l. sciant. vbi sola confessio sine adminiculis non videtur sufficere ad condemnationem, vt l. 1. §. si quis vltra. & §. de quæstionibus. vbi iudex potest supplere. & de facto, etiam post publicatas attestationes, de nouo testes producere, vt l. si non defendantur. ff. de pœnis. & per Inno. in c. cum clamor. de accu. vbi etiam reus non potest suæ defensioni renunciare, vt no. in l. pactum inter heredem. ff. de pac. & l. ne tantum. ff. de app. & hæc omnia sunt specialia propter magnum periculũ, vbi agitur de salute hominis, cuius gratia Deus omnia creauit, vt in l. pecu
1 dum. ff. de vsur. & l. addictos C. de app. ¶† Item no. ꝙ præses, siue rector debet prouidere in futurũ, quæ prouisio adhibeẽ per respectum ad præterita: vbi verò præterita, vel præsentia nõ commouẽt, nil noui statuendum est, vt l. in rebus. ff. de cõsti. principum. hinc dicitur, ꝙ tractus futuri tẽporis nõ spectat ad iudicem, vt l. 1. ff. de vsur. & c. auditis. s̃. de procur. per
2 Inn. ¶† Item no. ꝙ licèt diuturna vacatio ecclesijs sit damnosa, vt s̃. e. c. ne pro defectu. multò magis vacatio Romanæ Ecclesiæ. sicut igitur in inferioribus est prouisum, ne diu vacẽt, vt in c. 2. de conces. præben. similiter prouidendum fuit in Ecclesia Romana. in cuius vacatione quot pericula hactenus ꝑuenerunt, Io. An. numerat in principio huius c. de quo etiam
3 in c. In noĩe domini. 23. dist. ¶† Itẽ no. in ver. [hic nos] ꝙ ratio legis nõ minus est cõsiderãda, q̃ ipsa lex, vt C. quæ sit lõg. cõsue. l. 1. & vbi habet locum ratio legis, habet locum lex. Similiter cessat legis dispositio, vbi cessat ratio, vt l. adigere. §. quis. de iure pa. & l. 1. C. de interdic. tacitè enim cautum videtur, vbi eadẽ ratio reperitur, vt l. his solis. C. de reuo. dona. facit quod no. Io. An. in c. 1. de tempo. ord. j̃. & non solum in legibus, & cõstitutionibus: sed etiam in testamentis, & dispositionibus quibuscunq; ratio ampliat, & restringit verba di-spositionis, vt l. cum pater. §. dulcissimis. de legat. 2. & l. fi. de
4 here. insti. ¶† Item not. in ver. ideoq;. ꝙ quandoq; posterior constitutio supplet primam: nec videtur ei in dubio derogare, si potest concurrere cum secunda, l. quotiẽs. de act. & obl. nec per constitutionẽ posteriorem videtur recessum à priori, etiam si vtraq; sit pœnalis, vt not. Cyn. in l. qui sepulchro. de sepul. viol. & Bart. in l. 1. vi bono. rap. & l. 1. §. dixerit aliquis. de publica.

SVMMAE.

1 *Præsentes dicuntur, qui sunt in ciuitate.*
2 *Cardinales præsentes debent expectare absentes per 10. dies.*
3 *Cardinales in vnum locum conuenire debent.*
4 *Colloquia quando dicantur suspecta.*
5 *Electores, imminente electione Romani Pontificis, aliò se diuertere non debent.*

§. Hoc sacro. Nota, ꝙ electio Romani Pontificis non arctatur, vt celebretur in certa ecclesia. Aliæ verò electiones videtur, quod debẽt celebrari in ecclesia vacante, quod dic, vt no. s̃. c. bonæ. & c. qđ sicut

sicut. & 23. dist. c. in nomine Domini. arctatur tamen ad ciuitates, vbi moritur; & ad Palatium suæ habitationis. Dicunt tamen quidam, & malè, secundùm Io. An. post Archi. ꝙ loc⁹ est de substantia electionis per hanc constitutionem. & si alibi fiat, q̃ vbi fieri debet, ibi non valebit electio: ad hoc qđ no. in c. in nomine Domini. in glo. pe. sic & in sententijs attenditur locus, in quo maiores iudicare consueuerunt. ff. de iust. &
1 iure. l. pe. & de iudi. l. si locus. ¶† Item no. ꝙ præsentes a dicũ
a tur, qui sunt in ciuitate: absentes, qui sunt extra: quãdoq; aliter sumitur. ff. de procur. l. pñs. & l. se. & hic per Archid. qui ẽt dicit, ꝙ ibi dr̃ curia Romana, vbi est Papa. Sicut vbi est prin-
2 ceps, ibi sunt oĩa iura, vt l. omniũ. C. de testa. ¶† Itẽ no. ꝙ præsentes Cardinales debẽt expectare absentes per 10. dies: nõ igitur debent mortem Papæ absentibus aliter intimare, vel monere, vt redeãt, sed simpliciter expectare: in alijs verò electionibus sunt absentes monendi, vt redeant, si sunt in loco, vbi sint vocandi, vt hic in glo. quod not. quid ergo dices, si ꝑsentes, qui faciunt duas partes, ante finem decem dierum eligunt concorditer, an absentes poterunt agere de cõtemptu? vr̃ ꝙ sic; quia in talibus plus nocet contemptus vnius, q̃ multorum contradictio, vt c. sicut. quod tene. s̃. eo. contrariũ hic Archi. & allegat quod no. 79. dist. c. si quis pecuniam. & con. glo. quæ incipit no. q. quæ format vtilem quæst. quando Cardinales sunt ita remoti à loco, vbi debet electio celebrari, ꝙ nõ possunt venire in decem diebus, puta in Hibernia, & electio celebranda est Romæ: an erunt expectandi? dic quòd sic. nam licèt ante finem termini certum sit, actũ, de quo agitur, expediri nõ posse in termino: tamẽ finis ẽt expectari debet: quod quando verũ sit, vel non, dicam. j̃. eo. c. commissa. Isti autem decem dies incipiunt à morte Papæ, quæ non põt de facili occultari; cum quibusdam occultatio placeat, quibusdam non. & vt dicit Tullius in inuectiua contra Salustiũ [Res publ. priuatis crescit inimicitijs, per quas veritas latere
3 non potest.] ¶† Item no. in ver. [quibus elapsis.] ꝙ Cardinales debent conuenire in vnum locum. & sic vr̃, ꝙ conueniant ad electionem, tanq̃ collegiũ, nõ tanq̃ singulares. nam est differentia inter ista, quã collige ex notatis in c. qm̃. de iure pa. qualitercũq; tñ cõueniãt, nõ arctantur ad formã, & ad alia, q̃ notantur in c. quia propter. s̃. eo. quod dic, vt s̃. e. ¶ Item no. in ver. in eodem cautelã. adhibitam, vt Conclaue habeat vnũ accessum, & nullum mediũ parietẽ, siue velamen. maiorem cautelam adhibet Iurisconsultus, cum mulierem dicentem se prægnãtem; quia tẽpore partus iubet eã in conclaui poni, & caute custodiri, ne supponat partus, quem postea se peperisse dicat: vt sic mariti consanguineos à successione excludat, vt l. 1. §. de inspiciẽdo. ff. de vẽ. inspi. Et no. posse cõmitti fraudem propter velamen medium. qđ facit ad quęstionẽ, si inter testes, & testatorẽ est cortina in medio; ita ꝙ vocẽ audiũt ei⁹, sed non vident. dic ꝙ non valet testm̃, nec depositio testiũ, deponentiũ de auditu, & non de visu, vt no. Cy. in l. si nõ speciali. C. de testa. & ibi ponit, quid de cortina, & linteo medio. & per Barto. in l. in summa. §. idem Labeo. ff. de aqua plu. arc. ¶ Item no. in ver. q̃ reseruato. ꝙ ex Cõclaui debet patere aditus ad secretam camerã, ad quã itur causa naturalis ponderis deponendi, vt C. de test. c. cum antiquitas. ista nãq; naturalis necessitas, & secessus ab aliorum cõspectu propter naturalẽ pudorem etiã in actu, qui debet fieri vno contextu (vt testamentum) intelligitur reseruata, & permissa, vt d. l. cũ antiquitas. ¶ Item no. ꝙ sicut prohibitum est alicui alteri loqui: ita illi prohibitum videtur eundẽ admittere. & hoc est, quod dicimus de excõmunicato: cui cõicantes incidunt in excõicationẽ minorẽ. similiter ipse peccat, si alios ad loquẽdũ sibi ad
4 mittit, vt in c. illud. de cleri. excõ. min. ¶† Itẽ no. in ver. Nulli. ꝙ secreta colloquia cũ quibusdam ex illis, qui debẽt aliquid in cõmuni agere, sunt suspecta, nõ vetita, nisi oẽs cõsenserint, vt in tex. Quid ergo si vnus, vel duo contradicant? non videt curãdũ. 2. q. 1. c. deniq;. Arch. dicit, ꝙ consensus oĩm reqrit, & vr̃ cõsensus iste ab eis exigi, nõ vt à collegio (qa tũc sufficeret maior pars) sed à singulis. quo casu vnius contradictio impedit actum geri, vt. l. perfundum. ff. de ser. ru. præd. ad hoc qđ not. in. c. cum omnes. de consti. ¶ Item no. in ver. nulli etiam. quòd cum aliquis prohibetur alicui loqui, videtur prohibita non solum locutio per os proprium, sed per nuncium, & scripturam. ex quo inferas, quod si quis mittat nuncium, vel literas ad excommunicatum, perinde est excommunicatus, ac si personaliter loqueretur, vt no. Ioan. And. in. c. constitutionẽ. de sen. exc. & Bar. in. l. 1. de ver. obli. ¶ Item no. in ver. Verũ. quòd per diminutionem cibi, & potus compelluntur Cardinales eligere, & per districtionem personalem. Sed posses obijcere, quòd talis electio videtur facta per coactionem, malam mansionem, & per ieiunia, quę tormenta dici possunt, vt est gloss. no. in Cle. 1. de hære. super ver. tormentis. ergo non videtur valere, vt. j̃. eod. §. cæterum. &. s̃. c. bonæ. Sol. dic, ꝙ hæc coactio est iusta, & in ipsam incidunt sua culpa, ergo nõ vitiat, vt l. si mulier. ff. quod me. causa. ¶ Item no. in ver. prouisionis. quòd Cardinales vacante sede, non debent aliquid recipere: sed omnia debent futuro Pontifici reseruare. similiter & fructus bonorum vacantium, vt in. c. præsenti. de offi. ordi. quis autẽ debeat percipere, & conseruare in Romana Sede, est tex. hic. in aliis ecclesiis dic vt. s̃. de offic. ordin. c. cũ nos. ¶ Item no. in ver. Idem quoque. quòd imminente electione Romani Pontificis, electores non debent se ad alia diuertere [quia pluribus intentus] &c. vt. l. nemo C. de asses. & c. diuersis fallaciis. de cle. con. similiter testamentũ debet fieri vno contextu, nullo actu extraneo intermisso, vt. l. hæredes palã. §. vno cõtextu. ff. de test. licèt act⁹ cõtrari⁹ misceaẽ, vt in versi. nisi forte. ad hoc. s̃. de feri. c. licèt. Et collige, quòd vacante sede apostolica, Cardinales possunt seipsos arduis negociis immiscere. quod intellige strictè, vt tex. loquitur in defensione, vel cum imminet grande periculum: aliàs non vi-
5 detur posse, nisi vt no. j̃. i Cle. ne Romani. ¶† Item no. in ver. Sane. quòd ille, qui voluntariè exit de Cõclaui, nõ est in ipso vlterius admittendus. sic enim fecit se alienum, vt dicit text. in simili in. c. cum nobis olim. s̃. eo. tit. debet enim, qui ad ꝑfectionem actus adhibetur, in loco morari, donec dispositio sortiatur effectum, vt. d. l. cum antiquitas. C. de testib. ¶ Item no. in ver. Si verò. quòd mitius agitur cum illo, qui necessariò de Conclaui recedit, quàm cum illo, qui voluntariè. iste enim non debet vlterius recipi, ille verò sic. simile in. l. si fide iussor. §. fi. ff. qui satisda. cog. & innuit iste tex. quòd impeditus infirmitate, vel aliter, vt electioni Papæ interesse non possit, non potest alicui committere vocem suã: nec ad hoc procu. constituere. In aliis electionib. dic, vt. s̃. e. c. quia propter. &. j̃. c. si quis iusto. ¶ Item no. ex ver. videlicet. expositionem huius verbi, re integra, quàm glos. etiam ponderauit. dicitur enim res integra, donec dispositio sit completa, & perfecta, alibi verò paramenta faciunt desinere rem esse integram, vt l. si pecuniam. ff. de condi. ob cau. & de polli. l. 1. §. accepisse. de quo plenè. s̃. e. c. in causis. ¶ Item no. quòd veniens post negocium initiatum, debet admitti in illo statu. in quo negocium reperit. & exemplifica quò ad tex. vt in glos. pone. Idẽ dixi in contumace postea ad causam veniente. s̃. eod. cap. 1. in notabili. 21. vbi adde istum.

ADDITIO.

a ¶ Pręsentes. Adde glos. Bar. & Bal. in. l. cum longi. C. de præscr. lon. temp. Bar. in. l. 3. in vlt. col. in 8 q. ff. de duo. re. & ibi Alexan. Spec. in ti. de præs. ver. quando aliquis dicatur. & no. in. l. præsens. ff. de procu. Pau. de Ca. in consi. ccxcij. & vide ãplè per Do. Car. in Cle. causam. §. 1. de elec.

SVMMAE.

1 *Electio summi Pontificis in villa, vel castro non est celebranda.*
2 *Ciuitas de iure communi territorium habere debet.*
3 *Electio in loco interdicto celebrari non debet.*

§. Por-

§. Porro si quando.

Not. quòd quando quis é in vno loco, & debet residere in alio, non videtur ibi esse, vbi ad tempus resident. facit. l. ex facto. de hęre. instit. Et sic lex eum, qui est in vno loco, fingit esse in alio: vt clerici absentes pro factis ecclesiæ sunę, qui censentur in ecclesia residentes, vt. c. ad audiẽtiã. cũ si. ĩ. de cle. nõ resi. facit. c. is q. ĩ. de sepul. &. c. ꝑsenti. de

1 præb. ¶ †Itẽ no. ꝙ electio summi Põtificis nõ est celebrãda in villa, vel castro, sed in ciuitate. similiter quędam ardua, & maiora negocia, de quibus. s̃. de rescrip. c. statutũ. §. nec audiantur. per quem tex. posset dici, quòd si Papa moritur in districtu alicuius loci insignis, in illo loco insigni est electio celebranda: quia talis locus est similis ciuitati, vt ibi. & idem si castrum, in quo moritur, nõ esset de districtu, siue territorio alicuius ciuitatis: sed haberet eius priuilegia. ad hoc facit quod no. Inn. in. c. nimis. de iureiu. & hoc, quod dixi, esset verum, si sumeremus territorium, & districtũ propriè. Sed tex. sumit aliter in hoc casu, & in Cle. ne Romani. §. Sanè. ꝟbi gl. optima de istis locis sitis intra territorium ciuitatis, & eis non respondẽtibus, sed alteri; quia non cẽsentur de territo-

2 rio. quod verbum no. ¶ ‡Item no. quòd ciuitas de iure communi debet habere territorium, siue districtum. Castra verò, & villæ hoc non habent de iure cõmuni, sed de consue. iuxta no. per Inn. in. c. cum ad sedem. de ref. spo. & per Bart. in. l. 1. ff. de dam. infe. ¶ †Item no. quòd in loco interdicto non de-

3 ber electio celebrari. de quo in glos. not. quòd. & per Ioan. And. s̃. de post. præl. a. c. 1. Quęlibet enim permissio refert ad habiles, non suspectos, & iuribus odiosos, vt. c. alma. de sent. ex. & de fcõ contingit Perusij. fuit enim pro parte regiminis proclamatum, quòd quicunque indicaret interfectores cuiusdam Iudei, haberet certum pręmium. quidam de sociis, et participibus homicidij indicauit se, & alios. certè nõ meruit præmium: quia generalis dispositio non includit tales personas, similiter nec loca disponentib. odiosa, vt hic, &. l. 4. §. fi. ff. de cõdictione ob tur. causam. &. l. Lucius Titius. de leg. 1. ¶ Item no. quòd quando debet dispositio celebrari in aliqua ciuitate, & non potest propter eius inhabilitatem, debebit celebrari in viciniori. & ista subrogatio de locis, & perso nis in defectũ sæpe fit à iure ne actus necessariò expediẽdus sine prouisiõe relinquatur, vt. l. vbi absunt. ff. de tu. & cur. da. ab' his. & 7. q. 1. c. Pontificis. & in tota materia caducorum. vbi prouisũesset, ꝙ qñ dispositio est caduca, vel pro nõ scripta in personam vnius propter eius incapacitatem, vel aliter, qd fiendum est. de quo. in. l. 1. de ca. tol. C. facit Cle. 1. de fo. cõpe. &. c. statuimus. de of. dele. 1. ¶ Item no. in ver. in hac et ã. quòd quæ sunt statuta. s̃. de electione Papæ celebranda in ciuitate, vbi moritur, sunt seruanda in alia ciuitate subrogata loco illius, in qua debuit electio celebrari. & sic cum in defectum, vel aliqua ratione vnus locus, vna persona, vna actio loco alterius subrogatur, intelligitur subrogatio facta cum omnibus qualitatibus, & statutis, vt hic. ad quod optimè. l. 1. §. hæc actio. ff. si quis te. liber esse iuss fue. l. si eum. § qui iniuriarum. si quis cautio. &. l. binos. de aduo. diuer. iudi.

S V M M Æ.

1 *Ministri cõstitutionũ debent cogere subditos ad eorum obseruãtiam.*
2 *Rem suam recuperare aliquando propria auctoritate permittitur.*
3 *Clerus populi appellatione non continetur.*
4 *Ciuitas ex delicto administratorum est punienda.*

§. Pręterea.

No. tex. ꝙ parũ é iura cõdere &c. cõcordãtiæ sunt ĩgl. ex quib. collige, ꝙ† ministri cõstitutionũ dũt cogere subditos ad earũ obseruãtiã, &vsq; ad mortẽ ꝓ iustitia pugnare: vñ scribit primo Machab. 2. pte. Aemulatores estote legis, & date aias vestras ꝓ testamento patrum, & accipietis gloriam magnam, & nomen æternum. In iure etiam nostro videas quod no. s̃. de renunciatione. c. nisi cum pridem. nam iudices cõtra contemptores canonũ, & pręceptorũ suorũ possunt bellũ ĩdicere, &

nõ dicũt ĩuriã facere, sed ꝓpulsare, iuxta no. ĩ. c. sicut. de iure iur. ꝓ Inn. & in c. dilecto. de sen. exc. facit. l. q̃ restituere. de rei vẽ. ¶ Itẽ no. ꝙ Papa concedit dominis, & officialibus secularibus coercionem, & iurisdictionẽ super clericos, & hoc ꝓpter bonũ publicũ, & superioris defectum, & moræ periculũ. quo casu multa aliàs prohibita sunt concessa, vt captura hominis fugitiui die feriato in honorẽ Dei, vt l. dies festos. C. de fer. vt l. ait prætor. §. fi debitorẽ. ff. de his, quę in frau. cre. & di

2 xi. s̃. de fer. c. licèt. ¶ † Item permittitur recuperare rem suã

2 a propria auctoritate, si aliter per iudicem recuperari nõ potest, vt no. 1. di. c. ius gentiũ. & no. istũ casum specialẽ, in quo iudex secularis coercet clericos. alios vide 23. q. 5. c. prìceps. facit 89. di. c. si quis pecuniam. ¶ Item not. in ver. nec Cardinales. quòd iurisdictio limitatè cõcessa nõ est extẽdibilis, maxime in hoc casu, in quo emanat ista concessio cõtra ius commune, vt c. decernim⁹. de iud. simile in iurisdictione delegata. s̃. de offi. dele. c. p. & g. & de rescri. c. cũ dilecta. facit. l. in agris limitatis. ff. de acqui. re. do. ¶ Itẽ no. in ver. super his autẽ. ꝙ

3 clerus, & populus hic ponuntur vt diuersa. † Appellatione ergo populi nõ cõtinetur clerus, nec ecõtra. quod dic, vt no. de sen. excõ. c. si sententia. ĩ. eo. li. qñq; tñ ad vnum actũ vtrique cõmunẽ, vt est electio Papæ, simul vocantur. & faciunt tũc, vt credo, vnum corpus, siue vniuersitatẽ: sicut alibi venientes ex diuersis collegijs conueniũt ad vnam electionẽ. vt l. scriptũ. s̃. e. ¶ Itẽ no. in ver. qd si præmissa. puniri officiales ciuitatis, non seruãtes hãc cõstitutionẽ; priuãt enim publicis officijs, & feudis. qd' an sit verũ, si feudũ descendit à progenitoribus, dic, vt no. Bar. ff. de inter. & releg. l 11. Et no. casum, in quo quis incidit in excõicatione ipso iure. ad alios remittit glos. s̃. eo. §. nulli. multi alij enumerant in Cle. 1. de sen. excõ. in gl. & est

4 sciendũ. ¶† Itẽ no. in ver. ciuitas verò. ꝙ punit ciuitas ex delicto administratorũ: qd' qñ verũ sit, vel nõ, vide per Inno. in c. grauẽ. de sen. excõ. & per gl. in c. dilectus. de simo. & ꝓ Bar. in l. aut factæ. ff. de pę. & no. pœnam priuationis dignitatis Põtificalis: per hoc tñ, ꝙ non habeat episcopũ, non definit esse ciuitas, vt dixi in c. statutum. §. nec audiantur.

ADDITIO.

a ¶ Rem suam Adde Bar. in l. si alius. §. belissimè. ff. qd' vi aut clam. Bar. Cęp. de serui. vrb. c. 30. Salh. in l. res. C. vi bo. rap.

S V M M Æ.

1 *Electores de seipsis necessariò eligere non debent.*
2 *Vtilitas publica priuatæ est preferenda.*
3 *Obligatio facta super re illicita non astringit.*

§. Cęterum.

No. ꝙ nõ dicit libera electio, cũ ad eã quis impellit inordinato affectu, vel obligatione aliqua. & qñ dicat inordinat⁹ affect⁹, tex. de clarat, cũ. s. quis priuatã vtilitatẽ ꝑferat publicæ: q̃ aũt exceptiones possint obijci cõtra electionẽ Papæ, vide in pallegato cano. si quis pœnitẽtiã. & ibi qd iuris, si vxor, q̃ mortua credebat, postea veniẽs repetat virũ factũ Papã. Et quid facere debet dict⁹ factus Papa. vide ẽt c. fi Papa. 40. di. vbi an possit

1 accusari de hæresi notoria, vel occulta. ¶ † Item no. ꝙ electo res; nõ debẽt necessariò de seipsis eligere: sed aliũde, si magis idoneus inuenit. facit. s̃. de ele. c. cũ inter canonicos. qñq; tñ cogunt eligere de gremio certæ ecclesiæ. vt c. cũ dilect⁹. s̃. de cõsue. eligẽdo tñ succesiuè de certa natione, vel gãe, ẽ illaudabile, & suspectũ, vt s̃. eo. c. venerabilẽ. & c. ad decorẽ. s̃. de insti. & vide qd' no. Io. An. s̃. eo. c. cũ terra. ¶ Itẽ ꝙ qñ de publica vtilitate tractat, nõ debet ille, cui hoc cõmittit, respicere se, vel suos: puertit eũ iudiciũ rectũ ꝓpria, vel suorũ affectio; ideo seipsum null⁹ eligere põt. & hoc ipso indign⁹ habere, ꝙ se dignũ existimat, vt not. s̃. eo. c. cũ in iure. ergo suos ẽt iudiciũ fallit. hinc est, ꝙ qñq; põt celebrari cõtractus sup re

2 ecclesiastica cũ alijs, & cũ suis prohibẽt, vt in Auth. quibuscunque modis. C. de sac. san. ec. facit. c. graue. de ꝑben. ¶† Itẽ not. quòd publica vtilitas est priuatæ præferenda. de quo. s̃. de postu. cap. bonæ. il. 1. & per Bart. in l. 1. ff. sol. mat. cum si.

¶† Item

3 ¶ †Item no. in ver. & nos. ꝙ prouisio, & obligatio cõtracta super re illicita non obligat ipso iure. Aduerte tamẽ, quia qñ q; lex non approbat cõuentionẽ, vt ex ea actio detur, sed bũ petitio pœnæ, si promissio nõ seruet, vt l. stipulatio ista. §. alteri. de ver. obl. qñq; obligat efficaciter, sed concedit lex restitutionẽ, vt si dolo, vel metu fuerit inita, vt in ti. de do. & quod metus cau. C. & ff. & s̃. Qñq; reprobat simpliciter obligationẽ: qñq; nõ reprobat, sed cõfirmat, obstaculũ remouẽdo, vt in c. fi. de cõdi. appo. Hæc aũt diuersitas reducitur ad cõcordiã, distinguendo sic. Qñq; promissio, siue stipulatio nullam habet in se turpitudinẽ: & tũc qñq; est secundũ legẽ. & valet, vt s̃. de pac. c. 1. & in toto ti. de ver. obli. Qñq; est ꝑter legẽ, vt qñ quis alteri stipulatur: & tũc nõ valet principalis, sed pœna, vt d. §. alteri. Qñq; promissio habet in se turpitudinẽ, & hoc cõtingit tribus modis. Quia aut in promissione venit turpe, vt facere homicidiũ: & est nulla, vt l. generaliter. de ver. obli. Qñq; nõ venit turpe, sed est turpiter facta, vt dolo, vel metu: & tũc valet, sed dãtur remedia à iure. s̃. qd' me. cau. & C. & ff. Quædã sunt, quæ habẽt causam turpẽ: sed qd' ꝓmittit, nõ est turpe; quia promitto centũ, si feceris homicidiũ. Et in matrimonio qd iuris sit; dic, vt c. fi. de cõdi. appo. in allijs verò obligationibus tali modo cõtractis quidã dicũt, ꝙ nõ valent ipso iure. Alij ꝙ valent, sed ob. exceptio. qd' dic, vt d. l. generaliter. per Bar. prædicta vera, quãdo turpitudo est ex parte promissoris, & ex parte stipulatoris: sed si esset ex parte promissoris tãtùm (quia fortè scholaris promittit meretrici) dic vt no. in l. 4. §. sed qd' meretrici. ff. de cõ di. ob tur. cãm. & C. eo. l. 1. per Cy. & nota istã distinctionẽ, quã applica ad c. fi. s̃. de pactis.

S V M M Æ.

1 *Rumor aliquando pro veritate sumitur.*

§. Quia verò.

No. ꝙ nõ minus cõfidendũ est in orationibus, quã in ꝓuidentia homĩnũ, quantũcunq; vigili, & solerti. vnde Salomon. [Nisi Dñs custodierit ciuitatẽ.]& 2. Machab. 15. de Iuda Machabeo legitur: ꝙ extẽdẽs manus in cœlũ prodigia facientẽ Dñm inuocauit: qui nõ scẽm armorũ potẽtiã, sed prout ipsi placet, dat dignis victoriã. & ꝙ multũ valeãt iustorũ orationes, vide ple

1 nissimè in Cle. 1. de reli. & venera. Sanct. ¶† Item no. ꝙ qñq;

2 rumor a sumitur ꝓ veritate, & facit rẽ indubitatã: & sic dicimur verè scire, qd' percipimus ex rumore, & præbet iustũ errorẽ: licèt appareat postea rumor ille nõ verus, vt l. miles. §. mulier. ff. de adul. & l. fi. de here. instit. facit qd' no. Inn. de iura. calu. c. cũ causam. ¶ Itẽ no. in versi. & ne cã. ꝙ illud, qd' statuit de ieiunijs, & orationib⁹, hoc debet semper, cũ cõtingat mori Papã, inter populos intimari. Sed dices, videt, ꝙ sufficiat sic statutũ esse, & nõ licet populo ignorare iura, vt c. 1. s̃. de postu. & l. leges sacratissimę. C. de legi. So. ibi loquit, cũ id, super quo emanat prouisio, est semper in vsu. Illud verò, qd' hic dicitur, per tẽporũ interualla contingit. s. cũ Papa moritur. talis ergo constitutio raris vicibus practicatur. & ideò debet, cũ casus imminet, ad hominũ memoriam reduci: aliàs est iusta ignorantia. quod est notandum.

ADDITIO.

a ¶ Rumor. Adde, ꝙ rumor est minus, quàm fama. c. tertio loco. in gloss. in ver. confessi sunt. de præsump. Bar. in marg. vers. rumor. Alex. in §. tormenta. de qõ. & in l. si cum dotẽ. §. mariti. ff. so. ma. & Spec. in ti. de noto. cri. §. nunc de rumore. in prin. Abb. in c. testimoniũ. de testi. gl. in c. super eo. de consan. & affin. & in c. si duo. 35. quæst. 6. Bal. in l. i. C. de proba. & in l. quædam. de act.

S V M M Æ.

1 *Obijcere volẽtes contra postulationem, vel prouisionẽ audiri debẽt.*
2 *Scriptura interuenire debet in appellatione, quæ interponitur in casibus huius c. vt circa.*
3 *Excipiens exceptiones suas clarè deducere debet.*
4 *Omissio formæ à iure proditæ dispositionem vitiat.*
5 *Ius adhærentium regitur, sicut ius principalis.*
6 *Ignorantia iusta facit recedere à iuris prouisione.*
7 *Ignorantia iuramento probari dicitur.*
8 *Oratio indefinita an æquipolleat vniuersali.*
9 *Oratio singularis quæ dicatur.*
10 *Tactus in iuramento an requiratur.*

CAP. IIII.

VT circa.

Summa, & diuide, vt in gl. 1. ¶† Not. ꝙ cõtra elec. postulationẽ, vel prouisionẽ debent audiri oẽs volentes obij cere contra formam, vel contra personas. qd' dic, vt in glo. quorum interest. &c. vtrum autem clerici ecclesiæ vacantis ad hoc necessariò teneantur: sicut tenenẽ, cũ res eccleſiæ malè alienantur, vt in c. si quis presbyterorũ. de reb. ecc. nõ alie. credo, ꝙ teneanẽ etiã in isto casu, aliàs punirent, vt in casu. d. c. si quis. Ad hoc vide qd' no. Io. An. s̃. de exce. c. cum dilecti. vbi dicitur censeri istos reos necessarios; quia debẽt resistere, ne ecclesiæ præficiatur lupus loco pastoris. ¶ Item no. quòd in causis istis, de quibus in tex. interponuntur appellationes: vtrũ aũt censean tur appellationes iudiciales, vel extraiudiciales. dic, ꝙ extra iudiciales; quia Canonici, à quorum facto appellatur, nõ vt iudices eligunt, & cõtra id, qd' faciũt, nõ tanq̃ à iudicibus, appellatur, vt not. s̃. eo. c. cũ nobis olim. & c. cũ inter. qñ aũt ab actibus Capituli sit appellãdũ: & qñ sufficiat simpliciter contradicere, vide quod no. singulariter, & plenè Io. An. post Inno. de his, q̃ fi. à ma. par. Cap. c. 1. ab his autem actibus extra iudicialibus an, & qñ sit appellãdũ, not. s̃. de appe. c. bonæ. &

2 Bar. in l. 2. de appe. recip. ¶† Item no. in ver. appellãtes. ꝙ in appellatione, quæ interponit in casibus huius c. debet interuenire scriptura. similiter cũ appellat ab ĩterlocutoria in qua cunq; causa. Idẽ si à diffinitiua appellat ex interuallo: sed incontinenti, sufficit viua voce. qd' dic, vt not. in l. 1. cũ l. se. ff. de appell. Casus etiam multos; in quibus scriptura est de substã

3 tia dispositionis, enumerat gl. in c. 1. ĩ. de cenſi. qd' no. ¶† Itẽ no. ꝙ excipiẽs debet exceptiões suas clarè deducere, de quo in gl. Quid ergo fi dicat. qd' no. nã in eo, qui crimen deducit, principaliter accusando, certũ est, ꝙ debet per circunstãtias crimẽ declarare. 2. q. 8. c. libellorũ. de eo verò, qui excipit, ꝙ similiter teneatur, habes casum hic, & in c. præsentiũ. de testi. ĩ. eo. li. & per Bar. in l. 1. in fi. de excep. In eo verò, qui agit ci uiliter de crimine, habes casum s̃. de procu. c. tuæ. ¶ Itẽ no. ꝙ non est vis, deducant q̃ opponuntur in publico instrumento, an in literis. quod intellige secundùm Io. An. de literis, quæ fidem faciant. Et hinc sumpta occasione, tangit, an sufficiant literæ sigillatæ sigillo epi. vel literæ prælatorũ inferiorũ, vel simplex assertio Cardinalis: de his hic per eum. & plenius. s̃. de ꝓ ba. c. post cessionẽ. & de testi. c. cũ à nobis. & de appe. c. constitutus. in ver. intellecto. ¶ Itẽ no. ꝙ ista expressio obiectorũ debet fieri corã personis &c. vt in tex. & dicũt quidam, ꝙ perhibere debent testimoniũ corã iudice, corã quo causa tractabitur. de quo in l. 3. §. diuus. ff. de testi. Ioã. An. dicit, ꝙ debẽt testimonium perhibere in instrumento publico, vel literis, in quibus tabellio debet de hoc fidẽ facere. & ista est mẽs huius c. absurdũ enim esset sentire, ꝙ istæ personæ autenticæ deberent ire ad curiã ad ferendum testimoniũ, ꝙ expressio obiectorum facta fuerit corã eis. quæ aũt dicãtur personæ autenticæ, dic, quod oẽs, q̃ præsunt iurisdictioni, secũdũ Io. An. super ver. personas. ¶ Item no. ꝙ super exceptionibus oppositis debet iuramentũ præstari in forma, de qua in ver. corporali. Incidenter tãgit super hoc Io. An. post Arch. vtrũ isti opponentes debeãt iterũ iurare corã iudice, ad quem appellatũ

4 est. dic vt hic per eũ. facit. l. cũ apud. ff. iudi. sol. ¶† Item not. ꝙ omissio formæ proditæ à iure vitiat dispositionẽ. similiter si sit præfixa forma ab hoĩe, vt c. Pisanis. de rest. spo. & c. cũ dilecta. de resci. ¶† Itẽ no. ꝙ ius adhærentiũ regulatur, & regit

5 secundũ ius principalis opponentis: vt si iste excludit ꝓpter formã nõ seruatã, similiter adhærentes, nec mirũ. Nã qui adhæret alteri, vnus est cũ eo, de sum. Tri. c. dãnamus. & de cõnexis idẽ iudiciũ est habendò, de consti. c. translato. iste enim adhærens nititur alterius processui, licèt propter suũ interes-

se:vti ergo debet cũ sua causa,suisq: vitijs, vt l. Pomponius. ff. de acqui. pos. ¶ Itẽ no.in ver.obijciendi.q corã iudice appellationis nõ põt appellãs alia ,psequi, quã expressa in appellatione sua.simile in illo,q appellat ab interlocutoria,vt in Clo. appellantes.de appella. Secus in appellatione à diffinitiua,q̃ põt iustificari exq̃buscunq; causis.qđ dic, vt l.Seio.ff.de app. ¶ Item not.q in causa appellationis põt appellans deducere, & probare crimẽ post appellationẽ cõmissum, & antiqua nõ deducta in cã principali sine appel.& de crimine nouiter exorto videtur mirũ,q deduci possit contra l.nõ põt videri. ff.de iudi.maximè in iudicio appellationis:in quo solũ venire debet quod appellatio interiecta deuoluit,& nõ aliud, vt l. per hanc.de tẽp.app.& c.fraternitatis. s. Itẽ nisi in casu Cle. 1.de cã pos.& proprie.& sicut ibi est speciale,ita etiã põt dici hic. ¶ Circa hoc quærit Ioã.An.post Inn.vtrũ ad ista tria, de quibus in hoc ver.nisi. admittatur appellãs repulsus;quia formã non seruauit.tenet q sic;quia prouidere nõ potuit,de excep.c.pastoralis.& sic est decisum in Cle. constitutionẽ.§.
6 insuper.ver.præter.¶ †† Itẽ no.q pp iustã ignorantiã etiam recedit̃ à iuris prouisione,& permittitur qđ aliàs denegatur. simile.j. c. nulli. vbi dicã. Et aduerte:quia debet intelligi qđ hic dicitur,cũ de nouo peruenerũt in notitiã crimina, vel defectus : secus si circunstãtiæ super obiectionibus iã deductis; quia illa nõ possunt ineptè ,pposita,& obiecta prætextu ignorantię confirmari, vt in d.Cle.constitutionẽ. ¶ †† Itẽ no.in ver.
7 sup huiusmodi. q ignorãtia p iuramẽtũ probat. & hoc ideò quia scire, vel nõ,pendet ex aio.& ideo quia animus hoĩs non videt, vt c. 1. vt ecclesiast. bona.necessariò deuenit ad istã probationẽ. simile no.in c.pũtiũ.de testi.& c.significasti. de homi.& Insti.de act.§.aliæ.Et aduerte, quia ad hoc vt iuramentũ deferatur,debet esse ignorãtia verisimilis,vt præmisit tex. s.si ergo cõtra ignorãtiã esset sciẽtię psumptio(quia fortè notoriũ erat cõiter,qđ nec se dicit *ignorasse*)nõ esset iuramẽtũ deferendũ,vt no.in reg.psump.in glo.& ibi. & tũc demũ admittit̃ probatio, cũ ignorãtia est probabilis &c. secus ergo,si habet cõtra se psumptionẽ scientiæ,vt no.in c. ,ppositi.82. di.& ideo cogitur ad iurãdũ,& quare hoc sit,dic vt in gl.not. ignorantiã &c.& plenius. j.in d.reg.præsumitur. ¶ Itẽ not.q dicit tex.[per propriũ iuramẽtũ]&c.supra dixi de corporali.vario aũt modo loquunt̃ iura circa formã iuramẽti:qñque dicunt simpliciter iurari:qñq; corporaliter: qñq; super sancta euangelia:qñq; addunt tactũ.de singulis vide iura,quæ allegat Io.An.in Cle. 1.§.porro.de hæret. vbi est gl. singularis de his,& de cõi obseruantia,q̃ habet,q iuretur super quo libet libro, vel charta.qđ sufficit, etiã si iuramẽtũ requiratur corporale:secus si tactus euangeliorũ, & an iuramẽtũ corporale dici possit,si habeat sensum cordis, vt visum scripturæ, sed nõ tactũ.dic vt ibi. vbi no.de iuramẽto testis, calũniæ,veritatis,& aliis,q̃ à iudice, vel à parte ex necessitate deferunt̃. debent eñ ista fieri tactis euãgelijs : alia possunt fieri sine tactu.qđ no. ¶ Itẽ no.in ver.illa q ista cõstitutio nõ intẽdit de
rogare constõni primæ. s.e.loquũtur enim in diuersis causis. hic eñ traditur certa forma appellandi, q̃ debet in electionibus,vel prouisionibus obseruari:ibi loquitur de prosecutione interpositæ appellationis.& sic istud.c.precedit illud in ordine intellectus,& hoc no.Arch.in d.c. 1. super verbo impugnat. Opponẽs ergo cõtra formã, vel personã,& appellãs seruat hic formã traditã in appellãdo,& illã illius c.1.in prosequendo illa Decre.habet locũ in appel. ad Papã interpositis: ista verò in interpositis ad Papã,& ad alios,secundũ Ioã.An. hic in gl.ad Papã. & idẽ Io.Mo.sed Gul.& Gar.& Archi.cõtra.dicunt eñ,q ista,& illa loquitur in appe.interpositis dũtaxat ad Papã,& idẽ dixit hic Lap.qui plura enumerat, in q bus cõueniunt,& in quibus differunt ista constõ, & illa.tãgit ẽt quædã alia pro intellectu hui' c.vtilia. q̃ per eũ hic videas.
Quia Io.An.posuit hic glos.vtiles,& prolixas : ideo vt ex eis
8 magis singulares habeas,p qõnes reassumã breuiter. ¶ †† Primò igitur q̃ro post gl.omni iure vniuersaliter &c. vtrum inde finita oratio æquipolleat vniuersali.de hoc dic,vt in eã.q̃ habuit hoc à Dy qui ita no.j. de reg.iu.sup rub.& Ia. de Belui. in l.si necessitas.§.si ianua.ff. de pi.ac. vt aũt hoc clarius intelligas.dic,q quædã est oro vniuersalis:quædã particularis:q̃dã indefinita:quædã singularis. Vniuersalis dr illa, cui præponitur signum vniuersale,vt oia,& similia.Particularis est illa, cui præponit signũ particulare,vt,quædã,& similia.Indefinita est,qñ terminus cõis ponitur sine aliquo signo,vt hõ,filꝰ,
9 dũs,& similia. † Oratio singularis est,qñ ponit in oro ne nomẽ propriũ,vt Titius,& similia. & hæc tãgit Bar. in l.si ita relictũ.in prin.de lega. 2.Hoc præmisso de oro ne indefinita, an æquipolleat vniuersali,vidistis. s.remissiões Io.An.ego remit to ad no.per Bar.plenius in l.si pluribus. de le. 2. vbi quærit, vtrũ in casibus,in quibus æquipollet, hoc sit ex propria significatione,an ex interpretatione. & ibi quid iuris,qñ indefinita profertur ab hoĩe,an æquipolleat vniuersali, sicut qñ profertur à lege.dic vt ibi:vbi tangit,in casibus, in quibus æquipollet,vtrũ æquipolleat vniuersali collectiuè, an vniuersali distributiuè.Scitis.n.q quoddã est vniuersale distributiuũ,quisquis,quilibet, & quicũq;. Quoddã est vniuersale collectiuũ, vt oĩs, & nullus. & de distributiuis vniuersalibus plenè dic p eũ in hoc articulo de here. insti. De vniuersalibus collectiuis dic,vt l.si is qui ducenta.§.vtrũ.de reb. dub. & no. de vtrisq; in d.l.si pluribus.& ibi videas per eũ , qñ oro indefinita æquipolleat distributiuæ orationi,& collectiuæ. ¶ Quæro , vtrum satisfactum fit constitutioni , si notarius facit in instrumento mentionem simpliciter, q iurauit , vel expedit exprimere de tactura? Io.An.super gl.pone q tenet, q non solum de iuramento,sed etiam de quali.iuramenti (quæ est de substantia) debet fieri fides, quæ non præsumitur : quia non est qualitas intrinseca,quam comprehendat verborũ proprietas,sed extrinseca,iuxta doctrinam Bar.in l.stipulationum. de ver.obl.
10 per Inno.s.de proba.c.qñ. ¶ †† Quæro.cũ tex.dicat,propriũ iuramentũ,ita q tactus requiritur , vt gl. per hoc. vtrũ cps se opponẽs præstabit istud,vel illud corporale.de quo s.in ver. corporali.gl.super d.verbo.refert Gersiam tenere,q sic.Gul. contra:cuius opi. tenet Io.Mo.& Archi.& no.quæstionẽ istã ad crimina.Constitutio prouidet de vno genere personarum & specialiter q in iurando nõ tangantur sacra.alia posterior prouidet in certo genere causarum simpliciter, q tangantur sacra.non.n.per hãc posteriorem videtur priori derogatum, ad hoc.s.de iura.cal.c. 1.& c.oratio.vide quod no. Bar.circa hoc in extrauag.ad reprimendum.super ver. non obstãtibus. vbi subtiliter de hoc loquitur. ¶ Quæro de illo , qui adhæsit post tempus . Ger. dicit super glos. quòd tenet adhæsio ad tempus incommodum propter intentionem cum opere subsecuto.& hinc sumpta occasione,distinguit in nouella,an quò ad pœnæ commissionem sufficiat facere de facto , de quo per Cy.in l.ea quidem.C.si manci.ita fu.ali. ¶ Quæro. in ver. super huiusmodi. dicitur , quòd de ignorantia debet facere fidem per proprium iuramentum.nunquid ergo poterit hoc iuramentum per procuratorem præstari? glos.pen.refert opi. Gul.quòd possit per specialem,non per generalem. pro hoc facit quod not. 23. distin.c.tibi à domino. Archidia.tenet hic contrarium per hunc text.qui cum dicat,proprium,non debet præstari per alium . Sicut cum lex iubet sua manu subscribi,non potest fieri per alium, vt l. hac consultissima. primo respon. & l. cum antiquitas. C. de test. Ioan.And.dicit, quòd istud dictum Archid. habet in se rationem: sustinendo tamen opin.Gul.dicit,quòd iuribus Archi.magis vrgentibus posset responderi,quòc aliud est dicere,propria persona,vel propria manus:quàm proprium iuramentũ. de primo patet, quòd persona tua,vel manus tua non est mea. Sed iuramentum , quod ex speciali mandato in animam meam præstas, meum est.quod patet ; quia si sit falsum , ego dicor periurus. de iureiuran.c. 1.& c.fin.& c.pen.de iur.cal. coniuncta Auth. princi-

principalis.C.eo.ti. ¶ Quintò quæro. cũ tex.dicat [proprium iuramentum]&c. ita q tactura requiritur,vt prædixi.vtrùm episcopus se opponens præstabit istud , vel illud corporale, de quo s.in ver.corporalis? glo.super illo verbo.dicit Ger.tenere,q sic.Gul.contra,cuius opi.tenet glo. Io.Mo. & Archi. & nota quæst.istã cũ illa. Cõstitutio vna prouidet de vno genere personarum,q in iurando non tangantur sacra:alia cõstitutio posterior prouidet in certo genere causarum simpliciter,q tangantur sacra:non enim videtur per hanc posteriorem priori derogatum.Ad hoc de iur.cal.c.1.& omnino vide quod circa hoc no.Bar.in extrauaganti ad reprimendam. super versi.non obstantibus. vbi subtiliter de hoc loquitur. dixi. s.de rescri.c.statutum.§.1.eo.li.in fi.

SVMMAE.

1 *Auaritia quid sit.*
2 *Confirmatio post electionem sequi debet.*
3 *Variare an sit licitum.*
4 *Administrare post confirmationem electionis quis potest.*
5 *Administrare an quis possit ante confirmationem.*
6 *Appellatio sententiam dissoluit.*

CAP. V.

AVaritię. Quatuor sunt dicta.primò ponit ꝑnicium ad dicenda.scdò narrat fraudẽ contra ius antiquum.tertiò illam fraudem reprobat. quartò apponit penam. Secunda ibi [nonnulli] tertia ibi[cũ itaq;.]quarta ibi[omni iure prohibente] ¶ †† No.q hic damnantur auaritia,& ambitio. Est enim auaritia a radix omniũ malorum, & idolorũ seruitus,vt s.de præben. c. auaritiæ. cũ concordantijs.& ideo dicitur radix omnium malorum;quia fidem tollit , concordiam disipat , charitatem violat, & alia mala producit.quod dic,vt no.47.di.c.sicut hi.eius oppositũ est largitas, quæ dicitur sancta.6.q.2.c.1.quis autem dicatur auarus,quis largus, & quis prodigus,dic,vt s.de consue.c.ex
2 parte. ¶ †† Item no.quòd post electionem debet sequi confirmatio.& sic per solam electionem non queritur ius electo:ea vero secuta,vtrum ab ea recipiant nomen prælati, vel ab electione.dic quòd electio facit eum prælatum, & per cõfirmationem nil noui iuris quæritur,sed exercitium iuris, per electionem quæsiti,vt no.43.di. c.quanto.& 8.q.2.c. dilectissimi.& per hanc rationem tenet Archi.q confirmatio non potest supplere defectum in electione cõmissum , vt ipse not. j. eo.c.si cui.licèt Inno.& Host.dicãt,q vbi forma canonica nõ fuit seruata,omnia supplẽtur in cõfirmatione.qđ dic per Io. An.post eos.s.eo.c.quod sicut.& c.cum dilectus.Inno.tãmẽ, & Host.in eo,qđ dixi.s.tenent, q ex sola electione non confertur ius prælaturæ,sed ex confirmatione magis,vt ipsi not. s.de arbi.c.ex parte.in glo.quæ incipit.nõ videt posse dici.& licèt in electionibus prælatorum sit expressum , q quæratur saltem ius istud,q non liceat variare , vt c. publicato.s.eo.in electionibus tã ad officia tẽporalia,vtrũ ante confiemationẽ aliquod ius quæratur,iura variãt.quædam dicunt,q per electionem quæritur ius electo,licèt non administratio ante cõfirmationem.in Auth. de defen.ciui.§.sed interim.& l.plnribus.& qđ ibi no.de condi.& demõ.& l. priuatorũ.C.de iurisdi.o m.iudi. & ibi gl. quædã videnẽ requirere præsentationẽ, & acceptationẽ,vt l.fi.C.de consu.& ibi no.li.12. quædã addũt tertium.s.q incipiat gerere,vt no.Inst.qui.mo.ius pa.po.
3 soluitur.§.filius.& C.de epi.& cle.Auth.sed episcopalis. † In istis igitur vtrũ liceat variare.dic,q qñq; quis eligitur ad officium,quod tenetur de necessitate subire,vt officia publica, vt l.munerũ.§.iudicandi.de mu.& ho.& ex tali electione q̃riẽ ius absenti.vt l.illud.& l.se.ff.de tut.& cur.da.ab his.Istud tñ ius non præiudicat sibi,si non administret,nisi à tempore
5 scientiæ,vt l.quidã decedens.ff.de admi.tut. ex tunc enim debet cum decreto iudicis suscipere administrationem, nõ sua auctoritate,vt l.fi.C.arbi.tu. Quoddã est officiũ,quod deferẽ alicui volũtariè,& hoc casu aut qui eligitur, ex necessitate eligitur:& electione facta non potest variare, & ita lo quitur.c. publicato.s.eo.& c.si tibi absenti.j.de præbẽ.Sed etẽcto nullum ius quæritur,nisi acceptatione facta , vt dictis cap. Et sic loquuntur oĩa iura prædicta,q̃ requirunt acceptationẽ,de q bus.s.iura autẽ, quæ loquunt̃, q incipiat gerere , loquuntur quò ad alium effectum.s. quò ad perceptionem salarij , vt in Auth.de admi.§.pe.co.7.Qũq; quis eligitur, non ex necessitate(vt ciuitates, quæ eligunt sibi rectores)tunc,anteq̃ acceptet electus,possunt variare:secus si officiales aliqui ciuitatis eligerent necessariò aliquos ad officia, vt priores,qui eligunt certos officiales;non enim possunt eos reuocare,vt d.c.publicato.& de prædicta materia vide latè per Bar.in l.absenti.ff. de dona. ¶ Item no.q tex.loquitur de illis , qui post electionem suscipiunt administrationẽ ecclesiæ aliquo alio titulo, qđ est prohibitũ. ¶ Quid ergo si,anteq̃ quis eligeretur, erat procurator,vel œconomus ecclesiæ? videtur,q sine metu huius constitutionis possit gerere; quia ista cõstitutio prohibet de nouo suscipere , non susceptam prosequi. ad hoc l.si quis rous.§.inchoatas.ff.de pub.iud.qđ no.in Clem. 1. de consan. & affi.contrariũ tenet hic Ioã.An. per hoc c.dũ dicit,gerere, vel recipere. Abstineat igit̃ ab incæpta administratione,post q̃ nouus titulus superuenit,qui non cõpatit̃ se cum primo,sed cõfundit eũ,sicut obligatio fideiuss.confunditur cũ principali in eiusdẽ persona superueniente ,vt l.generaliter.ff.de fideiuss.aduertẽdũ etiã,secundũ Io.An. quia si officiũ istud procurationis, vel aliud haberet quis in ecclesia priuilegio speciali, vel consuetudine,& eligeretur in platũ posset suo iure administrare ante cõfirmationẽ,nec haberet locũ hæc pœna.quia in eo cessat fraudis præsumptio , sine color quæsitus.ad hoc optimè.l.1.§.tutores.ff.de fal.& l.milites.§.fi.ff.de re mi. ibi cõ
4 cor. ¶ † Itẽ not.q post cõfirmationẽ electionis põt quis statim administrare,& sic apphẽdere possessionẽ bonorũ dignitatis propria auctoritate.sicut hæres apphendit bona hereditaria post aditionẽ,vt l.cũ heredes.ff.de acquir.pos.qđ qñ sit verũ,dic per Io.An.s.e.c. transmissa. qũq; enim post confirmationẽ debet sequi installatio,vt no.Archi.j. de pben.c.eũ qui.qđ est verũ,si talis est ecclesiæ cõsuetudo:sed de iure nõ requirit̃,vt no.Io.An.in d.c.transmissa. Et posito,q s.cdm eũ installatio esset necessaria. tũ administrãs ante dictã installationem nõ mereẽ istã pœnã, si iam esset electio cõfirmata. nã cum ista cõstitutio sit pœnalis,nõ debet extẽdi. ¶ Incidenter tangit hic Io.quia hic dicit̃ [administrationẽ dignitatis]&c. an sub vocabulo,dignitatis, veniat epat'? dicit,q sic,quia hęc cõstitutio venit ad corroborationẽ iuris veteris,quo includitur epat'.s.e.c.qualiter. regulariter verò simplex appellatio dignitatis nõ cõprehẽdit epatum.de quo vide glo.optimã. j. de præbẽ.c.2.similiter sub simplici noĩe clericorũ non includunt epi,nisi sit cõstitutio,vel mãdatũ generale, vel edictum 17.q 4.c.si quis suadẽte,& ita not.in ti.de rescri.c.præsenta. §.rectè autẽ cauetur.ver.quid si rescripto. ¶ Opp.& videt̃,q quis sine confirmatione possit administrare,vt in iuribus all. in glo.5.Sol.speciales casus sunt.Itẽ quãdoq; nulla fit confirmatio,sed actus geritur,qui habetur loco confirmationis.puta inuestitu.de conce.præbẽ.c. proposuit. Et Canonicis loco confirmationis assignatur locus in choro, & locus in Capitulo.quod dic,vt in d.c.transmissa.& inter cæteros not.capitulum de Imperatore. Vtrùm electus in Imperatorem possit ante confirmationem administrare iura Imperij , & priuilegia concedere.de quo plenè per glos.in Clemen. 1. de iureiuran.in glo.Romanos.& per Archi.33.distin.c.in nomine Domini.& per Cyn.qui latè de hoc disputat in l.bene à Zenone. C.de quad.præscr.per Oldr.plenissimè.consi.215. ¶ No.ẽt
5 casum in electionibus Vltramontanis , vbi quis administrat ante confirmationem.quod dic,vt s.c.nihil.& ibi no.quid iuris de citramontanis electionibus , curia existente vltra montes.& quid iuris tunc de ipsis Vltramontanis, curia existente in eorum partibus? an ante confirmationem adminis-

strabunt?Item in omnibus casibus,in quibus ante cõfirmatione de iure est permissa administratio.si postea electio irritetur,an valebũt gesta?plenè per Doct.in d.c.nihil.& concludũt,ꝙ sic.& ibi videas.¶ Quærit gl.quæ incipit & tunc.de electo,& confirmato,à cuius cõfirmatione est appellatũ;vtrum tali appellatione pẽdẽte posit administrare sine metu pęnę? tenet,ꝙ nõ.imò eã incurrit,si administret.ꝓ hoc facit qđ no. Inno.de cau.pos.c.cũ olim.in gl.1.vbi tenet,ꝙ appellatio su-
6 spẽdit cõfirmationis effectũ. † Itẽ appellatio dissoluit sententiã,& oĩa redeũt ad statum, in quo erãt ante sñiam. 6.q.2.§. vlti.& hoc est,qđ dr̃ lex;ꝙ appellatio extinguit pronunciatũ, vt l.1.§.fi.ff.ad Turp.istã partẽ tenet Io.An.post Arch.in nouel. Ex qua decisione soluit aliã qõnẽ disputatã per Egidiũ Cremonẽ.qui quęrit,si à confirmatione fuit appellatũ:sed nihilominus cõfirmatus est missus in pos.petit à iudice appellationis,vt inhibeat,ne pẽdente lite administret: an hoc fieri debeat? Scđò quid iuris, si confirmatio ꝓdicta postea casset per iudicẽ appellationis:vtrũ valebunt quæ gessit? Tertiò an valebit excõicatio lata ꝑ eũ? Quò ad primũ,vtrũ appellatio impediat administrationẽ,Arch.tenet,ꝙ sic.ꝓfatus tñ Egi.aliter sentit, & distinguit inter appellationẽ iudicialẽ, & extra iudicialẽ.extraiudicialis nõ impedit effectũ cõfirmationis,q est possesio,de app.c.cõstitutus.In iudiciali distingue,ꝙ aut cõfirmatio est facta nullo vocato:& nõ valet,ẽt si electus crederet vocationẽ ꝓcesisse, & solẽniter factã esse iuxta formã c.fi.j̃.eo.q̃ cõfirmatio sic facta an excuset cũ à pęna, de qua in hoc.c.dic vt j̃.in nouella.in gl.licet dicebamus. Aut cõfirmatio est facta citatis citãdis,iuxta formã.d.c.fi.& tunc subdistingue:quia aut nullus cõparuit:& tũc dic, vt no.in d.glo. dicebamus. Aut aliquo cõparente,& iudicio solẽniter instituto.& tunc,cũ confirmatio taliter facta habeat vim diffinitiuæ, vt no.in d.c.fi.nõ poterit administrare,& per consequẽs sibi inhiberi, & cassabũt oĩa attẽtata,de app.c.oblatæ.Subdit Io. An.ꝙ in possessoria data an defẽdi dẽat.distĩguẽdũ est,an data fuerit,postq̃ iudex ꝓcedere incępit in cã,an pri⁹.primo casu defendet in ea.in scđa non: ego dico,ꝙ si appellatum fuit in iudicio,siue ante,siue postq̃ incœpit procedere,facta fuerit misio,reuocabit, postq̃ censetur appellatio interposita à diffinitiua,vt dixi,ar.d.l.chirographis.de admini.tu. Si verò fuit appellatio extraiudicialis: tunc Lapus nõ vr̃ curare, vtrũ fuerit facta misio,postq̃ iudex incępit procedere, vel prius. nã vtrobiq; erit misio in supenso,sicut reliquus processus,q pendet ex euẽtu talis appellationis,& hoc dicit verũ esse, qñ est facta misio à iudice.secus si pars ipsa,contra quã est appellatum,fuisset ingressa.facit sup. vt li.pe.in rubro,& nigro. Ad aliam quæstionẽ.s. quid iuris de gestis per eũ, si cassetur postea eius electio, an erunt rata? dic ꝙ aut cassatur, quia erat publicè excõmunicatus:& non valebunt, de re iu.c.ad probandum.aut propter alium defectum:& valebunt ratione possesionis,in qua à iure defenditur.8.q.4.c. nonne. Ad prædicta omnino adde quod legi.& not.in ca. sæpe.s̃. de appe.manet tamen dubium de excõmunicatione, an sola talis possesio, si postea detegatur defectus tituli,erit rata.Refert Io.An.fratrem Giber.disputasse hanc quæstionem,an.s.sola possesio sine præscriptione tribuat potestatem excommunicandi,sicut alia iura exercendi,tenuit ꝙ non de iure proprio posidenti:sed vt prælato,& cũ titulo,& bona fide tribuit; sine titulo, & mala fide non tribuit. & vide de hoc quod not. Ioan.An.in c.2.s̃.eo.de in integ.resti. ad fi. in glos.& inde.& de restit.spo.c.olim.il.3. ¶ Quæro, vtrum si prælato agenti pro iuribus prælaturę obijcitur, quòd non est confirmatus, vel minus ritè,cui incumbat onus probandi? & cum ista exceptio sit contra personam, an cognoscetur de ea in vim dilatoriæ,vel peremptoriæ? dic de primo dubio, vt not.supra eodem c.transmissam.in nouella.de secundo dubio vide singulariter in cap.nihil. ad fi.supra eo.per Compost.& Io.An.

ADDITIO.

a ¶ Auaritia.Adde,ꝙ auaritia in sene iuuenescit,in c.cum in iuuentute.de præsumpt.Card.in Cle.in plerisq;.6.q.de cleri.or.in Cle.1.in prin.de regu.vide latius dñm Archi.no.in summa sua.in 2.parte.

SVMMAE.

1 *Experientia dicitur esse rerum magistra.*
2 *Electio electo præsentari debet.*
3 *Electus electioni consentire debet.*
4 *Terminus secundùm locorum distantiam venit præfigendus.*
5 *Negligentia in petendo confirmationem excludit electum à iure sibi quæsito.*

CAP. VI.

QVam sit. Præmissa constitutionis causa,statuit tria tẽpora ab antiquis iurib⁹ non præuisa. primò tẽpus electionis præsentandi sine adiectione pœnæ.secunda ibi[electum]tẽpus præbẽdi cõsensum,pœnam apponens,& vnũ casum excipiens: tertia ibi [ceterũ] tẽpus petendi confirmationẽ, & pœnam apponẽs.
1 ¶†No.ꝙ experientia a vocatur magistra rerum.ideo iura ex-
a pertis viris cedunt in arte sua,vt ff.de ven.inspi.l.1.& c.fraternitatis.de fri. & male. expientia enim magis virtus hominis elucescit.C.de veter.iur.enu.l.4.§.quæ oĩa.ibi[ipsis rerũ ex-
2 perimentis emicuit]& ibi[oẽs aũt suæ virtutis testimonium vndiq; suscipientes]&c.¶†Item no.ꝙ electio debet præsentari electo,& peti ab eo consensus.non sufficit ergo alterum, scilicet petitio consensus sine præsentatione,nec econuerso, vt in l.si hæredi plures.de condi.insti.& s̃. de rescrip.c.inter
3 ceteras.¶†Item no.quòd electus debet consentire infra mẽsem à die præsentationis.dies ergo illa computabitur in termino ꝓpter expresionẽ:aliàs secus,vt j̃.de exce.c.pia. secũdùm Io.An.¶Item no. ꝙ cum actus efficacia pendet à volũtate vnius,præfigitur sibi certus terminus, vt declaret animũ suum:cuius lapsus declaratione non facta, habet vim recusationis, vt dixi.s̃.de consuetudine.c.fi.Et hic no.ꝙ vbicunq; in potestate vnius est,actum cum alio celebrarum esse validum vel inualidum, potest cum eo agi, vt aut approbet, aut reprobet.casus est not. in l.Iulianus.§. si quis colludente. 1.& 2.respon.de act.emp.hic verò non est opus agere:quia ius ipsum cogit ad alterum.sicut in d.c.si.prælle.facit l.quamdiu. ff.de acquir.hær.¶Item no.priuationem iuris quæsiti ipso iure.vtrum ergo post terminum consentiendo recuperet ius amissum?videtur quòd sic,vt j̃.de præben.c.si tibi absenti.cõtrarium ibi no.& bene.nam post factam executionem ab homine, vel à iure,non habet locum purgatio morę, vt l.qui ob rem non defensam. ff.de condi. inde. & l.si insulam. de verb. ob.per Bart. Ius enim exequitur eo ipso,ꝙ priuat,vt hic:sed non iudex eo ipso,ꝙ terminũ statuit,vt ibi.Incidenter tangit hic Io.An.per quæ verba debeat electus consentire, vt effugiat vitiũ ambitionis.& remittit ad notata.8.q.1.c.in scripturis.& 16.q.1.c.nos autẽ.¶Item qđ dicit tex. [consentire teneat]&c.intelligas sanè:nã si vult consentire,tenetur hoc facere necessariò infra istud tẽpus. Si verò hoc nolit, nõ potest ad cõsentiẽdũ cogi:quia nemo inuitus cogitur cõsentire.73. di.c.gesta.& c.vbi ista.vbi de hoc.¶Item no.in ver.nisi.quòd subiectus alterius potestati non potest consentire. hoc est qđ dicitur,quia religiosi non habent velle,vel nolle, vt c. si religiosus.j̃.eo.Sed dices,cum consensus sit facti, vt l.consilio.§. quæsitũ.de cur.fur.vr̃,ꝙ cadat in eũ, qui est in alterius potestate,vt Insti.de inuti.stip.§.sed cũ factũ.hinc est,ꝙ seruo recte soluitur ex contractu suo,vt l.qđ seruus.ff.de sol.& depo. l.sed si vnus.in prin. Sed dic, ꝙ seruus, monachus, & reliqui alijs subiecti nõ possunt ꝑ eorũ cõsensum ꝓiudicare his,quibus sunt subiecti, vt l.filius.C.de pac. Sed hic fieret ꝓiudiciũ monasterio, si posset consentire, & sic alibi se transferre.In acquisitione verò fienda monasterio habet consensum: vnde in alternatiuis potest eligere,stipulari,& similia, vt l.fi. de ver.ob.& vide qđ no.in l.Iulian⁹ in 1.charta.de leg.1.¶†Itẽ
4 no. ꝙ termin⁹ ẽ ꝓfigend⁹ scđm locorũ distantiã. concor.l.1. C.de.dila.

C.de dila.& c.cum sit Romana.s̃.de app.impeditis enim nõ currit terminus iuris,siue sit impedimentum iuris,vt d. c. diuersitatis.de conces.præben.& l.1.de ann.ex.C. siue sit impedimentum facti,vt l.2.& per totam legẽ. ff. si quis cau.Guar. tamen dicit, ꝙ impedito impedimento facti currit præscriptio cum beneficio restitutionis, ita no.in l.1. §. si quis propter inundationem.ff. de iti.actuque pri. Circa quod vide qđ subtiliter no.s̃.de pręscrip. c. ex transmissa. in nouella.post. Inn.¶Item no.quòd in isto §. ceterũ sicut in præcedenti,reuertitur potestas ad electores, non ob. ꝙ per negligentiam vacuetur,vt.s̃.eo.c.ne pro defectu.quia ibi loquitur de negligentia eligentium,hic electi.ad hoc.j̃.e.c. si electio.Et aduerte; quia sine alia declaratione super priuatione iuris quæsiti electo possunt electores ad aliam electionem procedere,per tex. qui dicit[liberam]&c. quid dices si contra prælatum est lata sententia super tali crimine(quod sufficit ad eius priuationem:) an electores poterunt statim eligere,vel sup ijs prouidere?dic per Ioan.An.post Inn.s̃.de accusa. c. qualiter. il.
a 2. ¶† Item no.ꝙ negligentia in petendo confirmationẽ ex-
5 cludit electum à iure sibi quæsito,quasi tacitè videatur renũciare per lapsum termini: expresse autem vtrùm posit post accommodatum consensum dissentire?legi.& no.j̃.e.ti.c.electio.¶Quæro,an ꝓuisio huius.c.loquat̃ solũ de ꝓlatis, q ꝓpõsi sunt:an de oĩbus,q indigẽt cõfirmatiõe.Io.Mo.tenet ꝙ solũ ĩ cahedralib.& regularib.habeat locũ hęc ꝓuisio,vt sic referat̃ ad c.cupiẽtes.§.cęterũ.j̃.e.Io.An.dicit de facto seruari: qđ locũ habet ĩ oĩ electiõe cõfirmãda,vt hic ĩ nouel. ¶Quęro,quot dierũ erit mẽsis,de quo loqt̃ iste tex.Rñ.ꝙ ĩ hoc multũ variãt iura;qa dicũt,ꝙ cui dat̃ mẽsis,habebit. 12.partẽ anni:cui duo mẽses,habebit sextã partẽ,& sic de singulis. & vr̃ velle tex.in c.licèt.all.ĩ gl.Alij dicunt,ꝙ mẽsis erit.28. dierũ, secũdũ cõem vulgi opi.q dicit,ꝙ mẽsis habet quatuor septimanas,ar.c.ex literis.de spõsa. Alij dicũt, ꝙ mẽsis erit.xxx. dierũ cũ diĩdio:qa iura dãt pro duob.mẽsib.60.dies.ff.de re. iur.l.vbi lex.Alij dicũt,ꝙ mẽsis erit.31.dierũ. C.de tẽp.app. l.2.§.ꝙ si primo.& l.fi.§.si aũt. Alij dicũt,ꝙ erit 30. dierũ,vt l.si vẽditor.cõiuncta.l. ꝙ si nolit.§. si qs ita.& l.ædiles.§.1.de ędi.edi.& C.de iure deli.l.scimus. §.si aũt duob. & l.miles.§. lx. de adult. In hac igitur varietate iuriũ qđ sequẽdũ?Io.An. hic ponit ĩ gl.bonã cõsiderationẽ: vt si dilatio mẽsis detur in 10.die Augusti vsq; ad 10. diẽ sequẽtis mẽsis Septẽbris, erit vnus mẽsis.hãc op.sequitur Bar.in l.cũ bissextus.de ver.si.qđ ĩtellige verũ,nisi ĩ casib.in quib.iura limitãt mẽsem ꝑ numerũ dierũ,vt dixi in d.c.licèt.& signa istã gl.q̃ ĩcipit[subaudi.] ¶Quęro,nũquid ꝑ amicũ,nõ habẽtẽ ad hoc mandatũ posit peti cõfirmatio?gl.q̃ ĩcipit[sufficit]tenet,ꝙsic;qa in iudicijs, maleficijs,cõtractib.quasi cõtractib.distractib.& vltimis volũtatib.ratihabitio retrotrahitur, & mãdato ęqparatur,vt in iurib.all.in gl.et l.Põpo.de ne.ge.& l.si verò ꝓcuratori. ff.de sol.& l.añpe.ff.de do.inter vir.& ux. subdit tamẽ gl. vnũ notabile verbũ.s.ꝙ ista ratihabitio debet sequi infra terminum triũ mẽsiũ,in quo posset peti prĩcipaliter cõfirmatio ꝑ habẽtẽ ratũ,& nõ postea,p.l.bonorũ.ff.rẽ ra.habe.& facit ad qõnẽ.Statutũ ẽ in ciuitate, ꝙ si bãnitus habuerit pacẽ ab offenso,anteq̃ captus fuerit,absoluatur: modò amicus añ capturã procurauit pacẽ,& habuit:tãdẽ ille captus fuit, & in carceribus vult illã pacẽ.quã recepit amicus añ capturã,hàbere ratã,an posit?videtur,ꝙ nõ:qa tpe, quo qs nõ posset ꝑ seipsũ actũ principaliter gerere,ñ põt ab alio factũ,vel gestũ ratificare.qđ vr̃ tenere Cy.licèt dubitãdo in l.fi. C. ad Mace. vide tamẽ plenius ꝑ Bar.in d.l.bonorũ. ¶ Quæro. si post lapsum 3.mẽsiũ petat electus cõfirmationẽ, & obtineat, an valebit? dic,ꝙ nõ,nisi in casu,vt in gl.fi.nõ.n.põt cõfirmare suũ principale.i.electionẽ.nã cõfirmatio tãq̃ accessoria ad electionẽ, iã fuit à iure irritata,vt.ff.de vul.& pup.l.ex pupillari.q̃ eñ ꝑ iudicẽ po[st] tẽpus actui limitatũ à iure gerũtur,nõ valẽt.patet ĩ sent[enti]a lata post appellationẽ desertã, vel post ꝑemptã instantiam causæ principalis, vt in Clem.si appellationem.de appellat.& not.in l.properandum.in princip.C.de iudi. facit l.scire oportet. §.consequens.de excu.tuto.

ADDITIONES.

a ¶ Experientia. Adde,quòd experientia supplet illiteraturam.Spe.in tit. de iud.deleg.§.octauo.ver.item quòd est illiteratus, nam experto fides est adhibenda,ita Spe.in tit.de teste.& 7.ver.hoc quoque.& in tit. de lit.cõte.circa.prin.

b ¶ Negligentia.adde.c.ex parte.de conces.præb.Card.in Cle.1. in fi. de iureiu & in Cle.2.§.1.de reli. domi.vnde negligentia dicitur eruditionis nouerca.Spec.in tit. de aduoc. ver.9.

SVMMAE.

1 *Pœna,quæ infligitur ipso iure,per inficiationem crescere nõ dicitur.*
2 *Electio dicitur habere plures partes.*
3 *Variatio habet locum post votum in scrutinio depositum.*

CAP. III.

PErpetuæ. In prima declaratio.in secũda cõminatio,ibi[licèt.]¶ Not.ꝙ qñ in scrutinio quis noĩnat indignum:ex qua noĩatione electio fuerit subsecuta,punitur pœnis,de quibus. s̃.c.cũ in cũctis.ad cuius declarationẽ emanauit.c.Vtrùm.s.illæ pęnę locum habeant in illo, qui incæpit eligere indignum, nec perfecit.et dicitur hic.ꝙ nõ.pro quo dicto aduerte; quia electio habet plures partes .Nam quædã sunt præambula formæ, vt vocatio absentium,inuocatio Spũs sancti,adiuratio,tractat⁹, & similia.Quædã sunt de forma.vt.s̃.c.quia propter.Quædã sequũt̃,vt ordinatio,cõfirmatio,& similia.Quædã sunt ꝓter, vel extra formã, vt vocatio religiosorũ. Idẽ dicim⁹ ĩ cõtractibus:in quibus quædã sunt substãtialia:quædã naturalia:quædã accidentalia,vt no.in l.pacta conuẽta.ff.de cõtrahẽ.emp. Idẽ in testamẽto;sumit enim principiũ à cõsensu,et solemnibus:cũ ordinatur:in morte,cõfirmatur:in aditiõe irreuocabiliter corroboratur,vt no.Dy.in reg.1.de reg.iu.ad propositũ ergo cũ illud.c.cũ in cũctis imponat illas pœnas eligẽti, verbũ,electio,intelligã de perfecta ex oĩbus suis partib. non de initiata non consummata,& istud declarat istud.c.Ex quo coniuncto.d.c.cum in cunctis.ad fin.refert hic Ioan. And. se tenuisse disputando, quòd pœnam, quæ infligitur ipso iure delinquenti,non incurrit is,qui aliud cogitauit,& aliud egit, sed non perfecit,etiam si per eum non steterit: de qua quæstione per eum in reg.in pœnis.de re.iur. quod est singulare, & addendum ad plenè not.de materia per Doct. in l. si quis non dicam rapere. C. de epi. & cle. & l. si ea mente. de fur.
1 Tu etiam adde, quòd pœna †, quæ infligitur ipso iure, non crescit per inficiationem:licèt aliàs posset crescere,vt l. si id, quod seruo.ff.de pecu.leg. & ibi. hoc tenet Bart. quod tenementi propter statuta,quæ imponunt pœnam ipso iure.nunquàm enim talis pœna augetur contra negantem: quia illa condemnatio iuris videtur fieri, tanquàm contra negantem:ideò ex negatione alia non plus crescit,secundùm eum,
2 quod not. ¶ † Item per id,quod dixi.s̃. quòd electio habet plures partes,consului in quæstione tali. quidam enim iuxta morem electionum ad officia sæcularia, quę in Italia celebrantur, fuit in scrutinio nominatus, & positus cum alijs in sacculo, de quo per tempora postea extrahuntur. deinde, antequam extraheretur,fuit priuatus officijs, ad quæ ipsum de cætero eligi contingeret: & post illam sententiam de sacculo extractus fuit.dicebat se illo officio non priuatum:quia electus fuit ad ipsum ante sententiam, quæ non priuat eum præteritis electionibus, sed futuris. tenui contrarium: quia electio habet plures partes, vt not.Innoc.in c. publicato.s̃. eod. cum ergo superuenerit inhabilitas in persona ante electionem de eo consummatam per publicationem,conuocationem,& acceptationem,recidit ad irritum, vt l.pluribus.§. si placeat.ff.de ver.obli,pro hoc.c.cum in cũctis.§.hoc sanè. s̃.eo. vbi illa constitutio comprehendit nõ solũ electiões de cætero faciẽdas:sed etiã initiatas nondũ cõpletas.idem ergo in

in ſententia iam dicta dicamus.ad idē.l.ſi id quod.ver.ſed cū
3 proponitur.ff.de iuriſd.om.iud.¶†Item collige, q̄ poſt votū depoſitum in ſcrutinio habet locum variatio.poteſt enim ille, qui vnum in ſcrutinio nominauit,ab illo recedere, & aliū ſecundum nominare:quod qū̄ ſit verū, dixi per multas quæſtiones.s̄.c.publicato.in nouel. quas ibi redegi per vnam diſtinctionem,vt ibi potes videre.

SVMMAE.

1 *Votum,quod deponitur in ſcrutinio, vocatur nominatio.*
2 *Electio poſt nominationem ſequi debet.*
3 *Electioni alicuius conſentiens poſtea eum impugnare non poteſt.*
4 *Quis ex cauſa ſuperuenienti poteſt venire contra factum ſuum.*
5 *Ignorantia per iuramentum probatur.*

CAP. VIII.

NVlli licere. ¶Tria facit,ponit regulā:ſecūdò dat inſtantias cōtra illā:tertiò dat formā probationis illarū.ſecūda ibi[niſi]tertia ibi[de huiuſmodi.]¶No.q̄ votum †, quod deponitur in
1 ſcrutinio,vocatur nominatio:ex qua nominatione vtrū quæratur ius,hic no. Archi.& per Io. An.poſt gl.s̄.de poſtu.c.bonæ.il.1.in glo.fi.¶Item no. q̄ poſt nominationē debet ſequi
2 electio; † quæ qualiter, & qua forma pronunciari debeat,vide in Spec.e.ti.§.fi.in ver.& no.quia.& quatuor ver. ſequentibus.& plenius per Io.An.s̄.c.in Geneſi.¶Itē no. q̄ poſt electionē ab alijs celebratā poteſt quis conſentire, & talis conſenſus ſubſequens auget numerū,ſecūdū Goffre.&Hoſt. Io. An.contra. vtrum aūt contemptus poſtea ſuperueniens poſſit electioni alterius conſentire, & impugnare electionē alterius,rōne contēptus?glo.q̄ non. s̄.c. eccleſia veſtra.il.2. Idē Boati.Sed Io.An.ſuper dicta glo.tenet, q̄ fuit publicè diſputatum,q̄ poſſit:de quo plenius per Oldr.conſi.69.¶Itē no.
3 † q̄ qui conſentit electioni alicuius,non poteſt poſtea ipſum impugnare:videt enim eo ipſo,quòd elegit, aſſerere eum idoneū:licèt non exprimat verbis.nā qūq; qui vnum dicit, videt per conſequens dicere,qđ ex illo ſequit,8.diſt.c. quo iure.& de of.dele.c. cū ſuper.& lex dicit, q̄ propter celeritatē actuū cōiungendorū,medius occultat,vt l.3.§.ſi debitorē.ff. de dona.inter vir.& vxo.Ex his naſcitur illa reg. qđ quis ſemel approbauit,poſtea reprobare nō pōt,vt in reg.ſemel.& ĵ.dicā. Vtrū aūt e contrario qđ ſemel reprobauit, poſſim poſtea approbare?vide per Bal.in l.diſpenſatorē.ff.de ſo.Aduerte etiā, qđ hic dī de prohibita impugnatione perſonæ, habet locum in forma;vt nō poſſit contra formā obijcere, qui conſenſerit
4 in perſona,ſecundū Arch.& Io.An.¶† Item no.q̄ quis ex cā ſuperuenienti pōt venire contra factū propriū; quia de iure futuro nō vī cogitatū.ſimiliter nec de iure, quod quis ignorat ſe habere,vt l.qui cū tutoribus.& l.Aquiliana.ff.de tranſac.ad hoc.s̄.de iureiu.c.quēadmodū.Et facit ad quæſt.ſi feci pacē cū inimico, & promiſi eum non offendere ſub pœna: ſi poſtea eū reperio cū vxore mea,vel efficit bannitus ciuitatis,potero impunè offendere:quia quæ de nouo emergūt,nō veniunt ſub obligatione contracta:de quo per Bar. in diſpu. quæ incipit Lucanæ ciuitatis.&c.& l. ſi quis ſeruū.ff.de verb. obli.Facit etiā ad quæſtionē.ſi conſtituit procuratorē, poſtea mutauit mores in deterius,quia factus eſt prodigus, & ribaldus,ipſo iure videtur mādatū reuocatū,vt no.Cy.in l.falſum. C.de fur.in 1.q.& Bar.in l.ſicut Cornelius.de ſol.ſimiliter legatum videtur reuocatum, ſi legatarius ſit effectus inimicus teſtatoris,vt l.3.§.fi.de ali.le.facit l.in confirmando.ff. de cōfir.tuto.¶Itē no.q̄ paria ſunt, ius de nouo ſupuenire, & ius antiquū occultū nouiter innoteſcere.nā non eſſe, & eſſe,ſed nō apparere,ſunt paria,vt l.Rutilia Polla.ff.de cōtrahē.emp. qūq; tū cū quæritur de reuocatione rei finitæ vi ſentētię,trāſactionis,iuriſiurandi,& ſimilium;iſta nō ſunt paria,vt l. ſub ſpecie.C.de trāſa.& c.ſuborta.de re iu.& l. admonendi.ff.de
5 iureiur.¶† Item no. q̄ ignorātia probatur per iuramentū:qđ intelligo de ignorantia veriſimili,vt hic no.Archi.& dixi.s̄.c. vt̄ circa.in 13.not.¶Oppo.poſt Ioā.An.approbans perſonā iudicis,vel teſtis reprobat eorū ſententias,& dicta,vt l.ex cō ſenſu.ff.de ap.& l.ſi quis teſtibus.4.q.3.Sol.iniuſtitia iudicis, & falſitas teſtis emergunt poſt approbationē perſonarum, q̄ hoc caſu etiā in iſto c.licet opponere, & ſic concordat. facit qđ no.ĵ.de teſti.c. præſentium. ¶ Quæro etiam poſt eum de tali quæſtione diſputata cōtra impetrantem corā executore. Prior, & Capitulum excepit de indignitate, & inſufficientia impetrantis:cui exceptioni poſtea renunciauerunt, & tandē literas impetrarūt:q̄ ſi eſſet inſufficiens,& indignus,remoueretur,non facta mentione de prædicta renunciatione.quæritur,an excludi debeant?videtur q̄ nō.s̄. de conceſ. præbē.c. poſt electionem. vbi repulſa exceptione de co, quod excipiebatur,admittitur quis ad illud idē per viam accuſationis, ad hoc qđ no.s̄.de ord.cog.c.cum dilectus.in glo.mag.¶Itē illa renunciatio contra ius publicū nō videtur tenere. de fo. compe.c. ſi diligēti. & de pac.l. iuris gentium.§. ſi paciſcar. Ius enim publicum eſt in ſacris, & ſacerdotibus. & publicæ vtilitatis eſt,ne indigni promoueant.s̄.c. eum in cunctis.& c. nihil.& ff.de iuſti.& iu.l.1.in talibus aūt iura permittunt venire contra factum propriū, vt s̄.c.noſti.cum ſi.In contrarium facit hoc c.& reg.quod ſemel.de reg.iur.cū alijs all.in nouel. Ego credo, q̄ non teneat impetratio propter defectum iuris gentium;quia ſi malè ſcienter eligēdo quis ſe excludit ab impetrando,vt in hoc.c.multò magis expreſsè renunciando nō offenditur ius publicum,ſi vnus pactione, vel aliter excluda
1 tur à proſecutione publici iuris, vel publicæ vindictæ, vt in c.licèt ī beato.de accu.& l.ſi marit⁹ §.ſi negauerit.ff.de adul. ¶ Vlti. circa id, qđ dicitur hic de approbando perſonā ad actum, nō pōt ipſam poſtea impugnare: vtrum habeat locū in alia materia,quā in iſta?& certè reperio idē in teſtib.quos ſi ſemel produxi,nō poſſum poſtea reprobare.qđ vtrū ſit verō in oī cauſa,vel illa tīū,vide per Inn.s̄.de excep.c.ſcū venerabilis.vbi ēt per eum pulchrè,ſi approbaui vnum in vno officio,an potero perſonā eius impugnare,ſi ad aliud eligat?nā qūq; poſſum,qūq; non, vt ibi videas.facit qđ not.s̄.de æta.& quali.c.accepimus.De alijs actibus ſemel approbatis, an approbās poſſit poſtea cōtradicere,ſubtiliter ibi p̄ſequē in hoc articulo. videlicet ſi produxi inſtrumentū cōtra aduerſariū, in quo erāt capitula aliqua contra me:vtrum ſi appareat poſtea falſum, vel minus ſolemne,præiudicabit ne mihi talis p̄ ductio,quò ad illa capitula, tanquàm tacitè cōfeſſus fuerim vera eſſe omnia ibi contenta?de quo etiam per Bart.in l.poſt legatum.ff.de his,qui.vt indi. Et quid iuris econuerſo, ſi impugnaui inſtrumentum,& ſuccubui:an capitula ibidem contēta in fauorem meum faciant pro me fidem?de quo per Inno. s̄.de cenſi.c.cum olim.& in teſtibus eſt expreſſum.ĵ.de teſtibus.c.præſentium.

SVMMAE.

1 *Collatio in electionibus regulariter fieri debet ante electionem.*
2 *Collatio ſuper quibus fieri debet.*

CAP. IX.

SIquando. No.q̄ qūq; vota eligentiū diuidūtur, & diuerſos eligūt: & hoc qūq; faciunt ex eodem ſcrutinio,quandoq; ex diuerſo ſcrutinio:& vtroque caſu quæ electio prædictarum præualeat,vide
1 s̄.eo.c.auditis.¶†Item not.quòd in electionibus regulariter debet fieri collatio,antequàm electio celebretur.& hoc ideo eſt;quia per collationem poſſet quis reſipiſcere, ſi malè conſenſit in ſcrutinio.vt s̄.eo.c. perpetuò. & ff. de arbitris l.ſi in tres.cum l.ſequenti.& in tm̄ eſt hoc verū,q̄ etiam ſi vnus ſolus ſit in ſcrutinio nominat⁹,debet fieri collatio, non numeri (poſtq̄ in vnū cōſenſerunt)ſed zeli,& meriti,vt no.Inn.s̄.c.in
2 Geneſi.& hic Archid.¶† Item not.ſuper quibus debet fieri collatio. Quia circa quatuor, videlicet circa zelum, meritum, numerum, & auctoritatem. zelus conſiſtit in animo; ideo præſumptiuè probatur per actus extrinſecos, per quos cognoſcimus interiorem affectum, vt Inſtitu. de re. diui.§. gallinarum.cum ſi. zelus, ſicut & numerus, reſpicit electores: meritum reſpicit electum: auctoritas electores, & electum.in quib.aūt cōſiſtat auctoritas,no.s̄.c.dudū. il.1.in numero autem vtrum computentur abſentes, vel ſoli præſentes: puta ex.20.canonicis.10.abſunt.ex.20.præſentibus.12. eligunt vnū. alij alium. electus à 12. habet maiorē partē præſentium.ſed non totius Capituli, abſentibus computatis. de hoc dic,vt no.ĵ.eo.c.indemnitatibus.in gl. hoc intelligo.circa medium.& in Cle.quod circa.& quod no.s̄.eo.c. in eccleſia veſtra.il.2.vbi plenè, an minor pars poſſit ad electionem procedere, ſi maior pars Capituli requiſita,& monita negligit comparere.Io. An. dicit, q̄ debent adeſſe ad minus duæ partes præſentes.& vbi non ſunt, non dicitur ibi eſſe Capitulum, vt l.plenè.ff.quod cuiuſq; vni.no. de quo articulo plenè vide in nouel.s̄.eo.in c.eccleſia veſtra. ¶ Item not. q̄ vbi eſt numerus duplo maior, non debet fieri collatio meriti, zeli, auctoritatis.& expone, duplo maiorem numerum. i. bis tīs. vnde 20.canonici.& 30.dici poterunt,q̄ ſint numerus duplo maior,ſecundùm Io.An.in nouel.allegat.ĵ.eo. c.indemnitatibus.nam ibi in §.12.ver.ſi verò.vocat duas partes, & in §. ceterum.in fin.vocat duplo maiorem. ¶ Item not.q̄ licèt ex vna parte ſit maior numerus,quā ex alia: ſi non ſit duplo maior,videtur,q̄ debet fieri collatio zeli,meriti, & auctoritatis. ex quo poteſt argui,q̄ valeat electio minoris partis,ſi prædicta pro ipſa faciāt: qđ an ſit verum,& quid ſi ex vna parte eſt auctoritas,ex alia numerus: vel ex vna meritum, ex alia auctoritas.& ſic iſtis modis alij alia præponderat in quibuſdā, & in quibuſdam ſuccumbit.dic vt no.s̄.eo.in ca. eccleſia veſtra.il.2.in nouel.poſt Doct. ¶ Quærit gl.ſi.ſi ad electionem admiſſi ſint excommunicati, qui ſimul cum alijs elegerunt, qui ſunt excommunicati, an valebit electio? tenet q̄ non, ſi ſcienter: ſecus ſi ignoranter. Arch.dicit,qſi ſcienter fuerūt ad miſſi,non valebit electio celebrata de aliquo exiſtente in Capitulo: ſed celebrata de extraneo valebit. nam electus, qui eſt de Capitulo,propter participium cum excōmunicato incidit in minorem excommunicationem, quæ redit eum inhabilem paſsiuè, ſed non actiuè, vt c.ſi celebrat.de cle. excom. mi.licèt alij,qui ſcienter excommunicatum admiſerunt, ſint excommunicati minori: non tamen prohibentur eligere. & iſta ratione valebit electio extranei celebrata ab eis. Nō obſtat c.ad probandum.de re iu.quia loquitur in his,quæ competūt pluribus ratione pub.officij: in quo mixtura vnius inhabilis inficit,& reddit totum iudicium nullum. Secus in plurib.qui iure proprio actum gerunt, in quibus talis mala mixtura nō vitiat.& vide circa hoc,quod dixi.s̄.de reſcrip.c.1.de reſcripto impetrato ab excommunicato,& non excommunicato, dic tu,q̄ qūq; excommunicatus admittitur à toto Cap. ignoranter:qñque parte Capituli,ſciente parte ignorante. primo caſu non valet electio.ſecundo ſic.tertio ſubdiſtinguunt quidam. aut maior pars erat ſciens,minor ignorans:& nō valet, ſicut ſi totum Capitulum ſciuiſſet. aut econuerſo valet. Alij aliter in hoc dicunt,vt s̄.eo.c.illa.vbi plenè de hoc.& prædicta procedunt,quando quis adeò eſt inhabilis,quòd nō pōt admitti,etiam de conſenſu Capituli. Quidam verò ſunt, qui bene ſunt habiles, ſed non habent vocem in Capitulo,ex eo fortè,q̄ eam perdiderunt; vel quia non ſunt de illa eccleſia, iſtorum mixtura non vitiat. nam cum Capitulū poſſet in tales totum ius ſuum eligendi transferre,vt s̄.e.c. in cauſis.multò magis voces eis eommunicare,vt s̄.eod. ca. cum Vintoñ. dicit tamen Compo.quòd vno ſolo contradicente, nō poſſet Capitulum admittere non habentes ius ad electionē,ſed bene ad conſilium, vt no.Io.An.s̄.eo.c.ſcriptum.ſuper ver. mutuo.& de iſta materia vide plenè per Io.An.in d.c.illa.vbi q̄ritur,an non excommunicati debeant excommunicatos nolentes exire de cap.ejcere violenter. dic, vt ibi.

SVMMAE.

1 *Appellatio manifeſtè friuola conſtituit appellantem verū cōtumacē.*
2 *Partes impunè ab appellatione recedere poſſunt.*
3 *Dolus, & fraus an inducant iuris priuationem.*

CAP. X.

QVamuis. ¶Diuidit in quatuor partes. primò recitat queſtionē Alexandri. ſecundò partem illam reprobat. tertiò permittit ab appellatione certo caſu recedi.quartò dat formam ordinario,cū ab app.recedit.ſecunda ibi[atq; gñali.]tertia ibi[ceterum]quarta, ibi[inferiores autem.]Not. q̄ cauſæ electionum temporalium, vel exortæ ex eis⁹ enumerantur inter maiores cauſas:quæ autem ſint maiores,mediæ,vel minores,
1 plenè per Hoſt.ĵ.de cri.fal.c.fi.& hoc in glo.1.¶† Item no. quòd appellatio manifeſtè friuola non deuoluit: immo taliter appellantem conſtituit verum contumacem; ita q̄ à ſnia iudicis,à quo fruſtratorie receſſit, non poterit appellari.qđ plenè dic,vt no.in Cle.vna.de dolo & contu. ¶ Item no.q̄ in cauſis electionū in iudicio,& extra appellatur: & plures ſunt differentiæ inter has appellationes,quod dic per Inn.in c.cū nobis olim.& c.cum inter canonicos.& c.1.de his, quæ fiūt à maiori par. Cap.& c.bonæ.de appel. ¶ Item no.formam appellationis in cauſis iſtis,quæ hodie eſt communis,& generalis,cum ab interlocutoria appellatur, vt in c. vt debitus. de appell.poſſet tamen in iſtis cauſis hoc induci ſpeciale p iſtud c.q̄ etiam ſi appelletur à diffinitiua,habeat locum forma hic tradita: quod tutius eſt,ſecundùm glo.quæ incipit,dicit Garſias.ſuper qua in nouella recitat contrariā opi.Io.Mo.& Archid.qui dāt,q̄ iſta conſtitutio loquitur,cum appellatur ante ſententiam; quia dicit in iudicio:qđ tunc propriè dici pōt, cum negocium diſcutitur.de verb.ſign.c.forus.alleg.ad hoc, q̄ iurium correctio eſt vitanda,vt ĵ.eod.c. cum expediat. in
2 verſi.ceterum. ¶† No.quòd partes poſſunt impunè ab app. recedere: quod intellige, vt in glo. [per hoc videtur] & cet. vtrum autem ita poſsint recedere in cauſis electionum ſuper minorib. beneficijs ad euitationem pœnæ.c.1.s̄.eo.pōt dici, q̄ ſic,per regulam,quę habetur in c.ſi quis libellos. 1.q.6. & c.interpoſita.s̄.de app. ¶ Item no.in ver.iudices. q̄ iudex, à quo appellatum fuit,habet cognitionem, vtrum ſit ab appellatione receſſum fraudulenter, vel bona fide. quod ergo dicitur appellantem poſſe redire ad iudicem à quo,per c.interpoſita.prealleg.eſt verum bona fide,non vt doloſè ſe ſubtrahat à iudice appellationis.& collige per hunc text. quòd terminus appel.nō præiudicat appellanti in iure ſuo,quominus ip ſum poſſit proſequi coram iudice à quo. qđ credo verum,qñ enunciat hoc expreſsè acto: ſecus ſi ſimpliciter:quia tunc vī renūciare iuri,& inſtantiæ,ar.notatorum in l.poſtq̄ liti.C.de
3 pac. ¶† Item no.quòd dolus, a & fraus non inducit priua-
a tionem iuris,ſuper quo deprehenditur fuiſſe commiſſa.vndo ſi fuerat appellatum ſuper crimine adulterij, vel alterius, & renunciatum eſt appellationi fraudulenter:non per hoc videtur illud crimen confiteri. quod ergo dicitur in l. quoniā.ff. de his,qui no.infa.q̄ videtur confiteri crimen qui paciſcitur, debet intelligi,qñ paciſcitur ſuper crimine: ſecus ſi ſuper lite criminis proſequenda coram vno iudice,& non corā alio, vt hic erat.quod no. ¶Item not. q̄ iudex præfigit terminum partibus, vt p̄ſtent ſe coram iudice appellationis cum actis, & monumentis: vtrum autem non comparente alia parte,& tunc poſſit procedi ante 20. dies, qui dantur ad expectandū in c.1.s̄.e.gl.pe.ſentit,q̄ illud, quod ibi dicit, locū hēat hic. Arch.cōtra;quia iſti ſunt caſus diuerſi. hic.n.terminus eſt in dicis,ibi iuris.& ibi hoc exprimit,hic non.¶Io.An.hic in nouella dicit,q̄ quò ad proceſſum vera ſit opi.Arch.ſed quò ad pœnā.c.cupientes.ĵ.eo. neceſſe erit illius conſtitutionis tempora labi.pars tamen, quæ fuit culpabilis in prauitatæ proceſſus ab ipſo prin.appellatiōis,vel ſaltem poſt receſſum ſtatim eſt arctata ad illa tempora,ac ſi receſſum non fuiſſet,ar.ĵ. de

præb. c. eum qui. pars autem, quę nō fuit cul pabilis in receſſu, de nouo habebit illa tempora, ſecundùm Io. An. ſuper d. glo. ¶ Quæro, iſte tex. ſolum determinat, quid iuris de appellatione emiſſa, expreſſa cauſa, tamen fruſtratoria, vel probabili. quid ſi dubia, vel nulla? dic, vt in gl. erga. & quæ ſit cauſa probabilis, pi mè declara, vt d. c. vt debitus. & c. paſtoralis. vi detur tñ, q̄ expreſsio cauſæ probabilis non retardet protelationem litis, vt ſubter fugiat; quia leue erit cuilibet exprimere cauſam probabilem, quæ tamen falſa erit, & oportebit admitti. & per hunc modum facile erit protelare vacantes. dicit Arch. hic, quòd hoc faciens punietur pœnis calumniantium, nec eſt poſsibilis melior prouiſio: ideò ſufficit ita eſſe ſcriptum. ſ. de fer. c. 2. & ita no. Io. An. in c. ſi poſtquàm. j. eod. in 4. gloſſ.

ADDITIO.

2 ¶ Dolus. Adde Bal. in l. qua fortuit. C. de pigno. act. glo & Bar. in l. iuris gentium, §. ſi fraudandi. ff. de pa. & ibi Alex. vnde fraus non preſumitur, ſi licentia fuit petita. l. 2. & ibi Bar. C. de cur. pub. lib. 10. l. qui fiſcales. & ibi Bar. C. de naui lib. 11. Bal. & Saly. in l. ſi fugitiui. C. de ſerui. fugi. & in l. cum proponas. C. de mate. & in l. ſi quis non dicam. C. de epiſc. & cler.

SVMMAE.

1 *Ordo ſeruandus eſt in diſcuſsione plurium exceptionum ſimul oppoſitarum.*
2 *Defectus patens quis dicatur.*
3 *Deficiens in probatione vnius exceptionis, non poteſt aliàs proſequi in eadem cauſa.*
4 *Defectus contra perſonam electi quis probare debeat.*

CAP. III.

SI forte inter. Prima dat ordinem. ſecūda imponit pœnam. ibi [ceterum,]

¶ Nō. quòd contra promouēdum poſſunt plura obijci, & ſimul cumulari ad eius repulſionem. ſimiliter ad victoriam cauſę agendo principaliter, plures cauſæ cumulari poſſunt. quod dic, vt no. Cy. in l. edita. C. de eden. & per Dy. in reg. nullus pluribus. de reg. iur. ¶ Item no. quòd in perſonā cadunt plures defectus, puta ſciētiæ, ætatis, legitimitatis, & ſimiliū.

1 ſ. eo. c. cum in cunctis. & c. inn. otuit. cum ſi. ¶ † Item not. or
2 dinem ſeruandum in diſcuſsione[a] plurium exceptionum ſimul oppoſitarum, ſimile de re. iud. c. inter monaſteriū. Ordinem autem à iure prodituin in' ventilatione iurium deductorum, non debet iudex peruertere, nec tranſire ad cognitionem exceptionis peremptoriæ, non diſcuſso de viribus dilatoriæ, vt ſ. de iudi. c. exhibita. vbi mouet dubium, an perſuaſio talis ordinis reddat iudicium nullum: quod etiam hic cadit, ſi peruertatur ordo hic præfixus. glo. quæ incipit. ſi ergo. ibi [ſi autem tacitè] &c. ſentit, q̄ peruerſio talis non vitiet. idem dixi ibi in exceptionibus dilatorijs, inter quas eſt quandoq; ordo, vt non vitiet ordo præpoſterus, ſiue peruerſus, vt no. Bar. in l. ſi quæramus. ff. de teſta. quod no. pro limitatione. l, prolatam. C. de ſentē. quæ debet intelligi ac ordine ſubſtantialis iudicij. ibi etiam dixi, ſi exceptio ſecundo loco proponenda proponitur prius, vtrum proponens primæ videatur renū. q̄ ſic ff. de iud. l. ſed & ſi ſuſceperit ī prin. & ar. l. lilud. de acqu. her. dic breuiter, q̄ in exceptionibus dilatorijs iſtud eſt verum; quia tranſitus ad ſecundam inducit tacitam renunciationem primæ: ſecus in peremptorijs. ita ſentit glo. in l. propter litem. ff. de excu. tu. quam all. Dominus meus in d. l. ſi quæramus. Et de iſto ordine præpoſtero circa verba poſita in libello, puta [peto ipſum compelli & condemnari] &c. an vitiet: dic, q̄ non, vt no. Bar. in l. 2. §. prius. ff. de vul. & pupil. ¶ Item no. q̄ defectus aliquis eſt euidens, & aliquis eſt
3 latens. † Euidens ſiue patens eſt, cum ſe exhibet oculis, & in conſpectu, vt l. quæritur. §. fi. ff. de ædil. edi. Item ſecūdùm Arch. quādo poſſet louiter fieri certum. puta per locutionē, per quā ſtatim cognoſcitur, quid eſt reconditum in ſcrinio cordis ſui. expone ergo, euidentem, id eſt cuius probatio facilis, euidens, ac prompta eſt, vt ff. de contrahend. emp. l. hæc venditio. §. vt huiuſmodi. & in l. ea quæ. C. eod. ti. & probatur per iſtum tex. qui loquitur de euidenti ſcientiæ defectu, qui non poteſt oculis perſpici, cum conſiſtat in animo. & tamen dicitur euidens. ſimiliter & prærogatiua meritorum pōt dici euidens. 1. q. 7. c. talı. Item & impedimenta defectuum. j. de re. iud. c. vt apoſtolicæ. ver. de hæreſi. Adde, q̄ euidens dicitur, quòd probatur per probabiles coniecturas, vt l. licèt Imperator. de leg. 1. ¶ Et faciunt iſta ad queſtionem. ſi promouendus dicatur caſtratus, in caſu, quo promoueri non poteſt, vtrum talis defectus dicatur euidens? & per prędicta dicipoteſt, q̄ ſic, cum per inſpectionem facile poteſt conſtare, ſicut ſcientia per loquelam. ad hoc. 27. q. 1. c. nec aliqua. & de frig. & maleſi. c. fraternitatis. & hoc tenet Arch. Io. An. cōtra; quia licèt patere poſsit, illum caſtratum: non tamen, q̄ ſe caſtrauerit: nec aliter repellitur, niſi id ſine cauſa fecerit, vel q̄ curauerit. de corp. vicia. c. ex parte. 1. & 2. & eſt huic ſimile de transla. c. quātò. ver. ne autem. & quod ibi no. & intellige hoc c. cum opponitur defectus euidens. ſi verò non euidens, non patitur iſtam pœnam. Idem intellige, ſi fuerit appellatū; ſiue de iſtis obiectionibus principaliter cognoſcatur. vtrobique enim habet locum iſta conſtitutio. ¶ Item not. q̄ quandoq; deciſio vnius cauſæ præbet alteri principium, aut fine, & hoc eſt ſemper in præiudicialibus, vt ſ. de ord. co. c. tuam. & l. 1. C. qui ac. non poſſ. & tene tex. mēti. quia oportet q̄ſq; quem ſubijcere ſe examinationi fiendę periudicem, cui eſt danda fides. 4. q. 3. c. ſæpe. in fi. vbi de hoc ſecundùm Io. An. Vel dic, q̄ examinatio debet fieri per illos, q̄ ſunt experti in officio, ad quod iſt e promoueī. ad tales enim recurritur, cū
3 quæritur de peritia alicuius, vt dixi in c. fraternitatis. de fri. & male. ¶ † Item not. q̄ deficiens in probatione vnius exceptionis non poteſt alias proſequi in eadem cā: præſumit enim calumniari, vt l. ſi cui §. ijſdem. ff. de accu. & hoc in criminalibus principaliter, vel per viam exceptionis in iudiciū deductis. In ciuilibus verò ſuccumbens ex vno capite, ſiue iure poteſt eādem rem ex illa cauſa petere, vel excipiēdo ex alio capite ſe tueri, vt l. hereditas. C. de pe. hered. & ſ. de exce. cap. paſtora. & de proba. c. licèt. ¶ Quero. quia hic loquitur in promoto ad dignitatem, an habeat locum iſta prouiſio in ſimplicibus beneficijs? glo. hic, quòd non. idem Archid. Io. Mo. contra, arg. ſ. de præben. c. maioribus. pro quo facit identitas rōnis, vt velox expedito fiat. Io. An. in nouella reſidet cum glo. ſua; quia hęc conſtitutio eſt pœnalis; ideò non extendatur. j. c. ſtatutum. ¶ Quero. ſi quis opponat plures euidentes defectus, & probet alterum; an ſimiliter ſufficiat? tenet gl. quòd licet electus repellatur: opponens tamen punietur; quia non ſufficit probauiſſe alterum, poſtquā plures defectus copulatiuè deduxit. quod dicit Archi. verū quò ad pœnam, de qua in ſi. cap. vt hic plenius. in nouella per eū. Io. An. cum Arch. ſic pertranſit. Mirum videtur, quòd ex eodem iudicio repellatur electus opponens, & etiam puniatur, vt idem dicit: in contrarium facit iſte tex. qui loquitur in plurali, ibi [oppoſitiones huiuſmodi] &c. quaſi velit, q̄ tunc opponens puniatur dicta pęna, qſi defecit in probatione omniū: ſecus ſi non omnium, arg. eorum, quę no. in Cle. in pleriſq;.
4 j. eod. ¶ † Quæro, quis debeat probare defectus contra perſonam electi? dic, vt in gl. quæ incipit [quæ etiā in laicis] &c. quam bene no. & ad eam adde, quod no. Bar. in l. ſi prius. ff. de no ope. nun. & per Dyn. in re. ſemel malus. Circa hoc Archid. hic tractat, quis probare teneatur, cum obijcit electo, q̄ eſt illegitimus, & tenet, quòd opponens. de qua quæſtione plenè in regu. infamibus. per Io. An. in Merc. vbi. idem tenet, & idem ſi obijciatur defectus ætatis, vt ibi latè videas, & per Bar. in l. de ætate. ff. de mino.

ADDITIC.

a ¶ Ordine. Adde, quòd ordo iudicij peruerti non pōt, l. prolatā. C. de ſent. Car. in Cle. 2. de iudi. niſi de conſenſu partiū, glo. ſi. in cap. cum olim. de cau. poſſeſ. & proprie.

SVM-

SVMMAE.

1 *Laicum offendēs propter odium clerici incidit in excommunicationē.*
2 *Faciens per alium an per ſe facere videatur.*
3 *Mandans an dicatur verè facere.*

CAP. XII.

SCiant omnes. Not. quòd quandoq; qs alterius odio prægrauatur: puta ecclęſiæ, & conſanguinei recuſantis aliquē eligere ad preces alterius. vtrùm autem conſanguinei, vel ea ecclęſia dānum paſsi poſsint contra clericum, cuius odio prę grauantur, agere: videtur, quòd ſic, vt l. nam & ſeruus. ff. de ne. ge. nam ſi quis capiat pro repræſalijs, quibus Titius dedit cauſam, poterit contra ipſum Titium agere, vt ibi no. Bar. In caſu verò huius. o. ſecus credo: quia clericus huic inimicitiæ non dedit cauſam. ad hoc l. pen. ff. ſo. ma. & vide quod not. in
1 l. exceptionem. ff. de fideiuſ. & in reg. nō debet aliquis. de regu. iur. in Mercur. ¶† Item no. quòd qui offendit laicum propter odium clerici, ille incidit in excommunicatiōem, & eſt ſpeciale, vt gloſ. dicit. regulariter verò licèt quis quandoque in conſequentiā offendatur propter iniuriam alteri illatam, vt l. eum qui nocentem. §. fi. tamen qualitas inhærēs perſonæ vnius, per quam pœna alteratur, ad perſonam aliam offenſam in conſequentiam non extenditur: de quo ſubtiliter no. Bart. in l. qui ſeruo. ff. de fur. & collige etiam, quòd vnus conſanguineus propter odium conceptum contra alium quandoque grauaī: nam & iniuria vni ex conſanguineis illata videtur illata alijs de eadem agnatione; iō ſunt ſuſpecti, vt c. cum P. de accuſ. l. lex Cornelia. & ibi not. ff. de iniu. vtrùm autem ſi conſanguineus offendit illum, qui mihi iniuriam intulit, videatur hoc facere de mandato meo. vide bonum tex. ſ. de homi. c. cum Petrus. & de teſt. c. cōſtitutus. & 1. q. 4. c. qa præſulatus. ¶ Itē no. quòd offendere aliquem, vel eius bona, ſiue conſanguineos diuerſa ſunt. quod patet: quia per copulam, & hic coniunguntur, cuius natura eſt copulare diuerſa, vt not. ff. de iuris & fa. igno. in rub. in dubio ergo vnius expreſsio alium non comprehendit. & ſic facit ad quæſtionem ſi promiſi te non offendere ſub pœna, non incido in eam, recipiendo bona tua, vel offendendo tuos conſanguineos. ad hoc vide, quod no. Bar. ī l. licitatio. §. quod illicitè. ff. de pub.
2 & dixi in c. nuper. de ſen. ex. ¶ † Quero, vtrùm ſit indiſtinctè verum, quòd ille, qui facit per alium, per ſe facere videatur. gloſ. diſtinguit inter illa, quæ poſſunt per alium explicari, vel nō, cui concor. Acc. in l. 2. §. deiecisſe. ff. de vi, & vi. ar. Bar. aliter ibi dicit. nā ſecundū eum ita bene poteſt quis mā dare, quòd vna dña per violentiam carnalem cognoſcatur, ſicut quòd occidatur, & ita tenebitur mandans, ſīm eum. idē
3 not. Cy. in l. fi. C. ad Mace. ¶ † Vtrùm autem mandans dicat verè facere, vel interpretatiuè, no. ipſe in l. hæc verba. ff. de adul. dicam. j. de homi. c. fi. ¶ Quæro, vtrùm mandatarius erit excommunicatus in caſu huius. c. & intellige queſtionē, vbi conſanguineos, vel eccleſiā grauauit, vt hic dicitur. & videtur, quòd nō; quia hoc ſtatutum eſt ſpecialiter contra mādantem: ergo, cum exorbitet à iure communi, & ſit pœnale, non debet extendi, vt l. quod verò. ff. de legi. gloſ. tenet contrarium. idem Gul. Garſias, & Archi. Io. Mo. contra. nam ſecundùm eum grauius peccat mandans, quàm mandatarius, vt. ff. de his, qui no, infa. l. athletas §. Pompo. & qđ ibi not. in nouella. tenet opin. ſuam, vbi mandatarius deliquit: ita q̄ non habebat neceſſe parere mandanti: & tunc maximè cum ſciebat cauſam. vbi ve: ò non delinqueret, procederet opi. cō traria. iſta ſunt verba ſua mihi dubia, & confuſa. in caſib⁹ eīs expreſsis in tex. de ſpoliatione, vel alio iniuſto grauamine nō cadit eius conſideratio, vtrùm tenetur parere, vel non. nunquàm enim quis tenetur parere etiam domino, q̄ verberet clericos, deprędetur eccleſias, vel laicos. dico ergo, q̄ ſi facti qualitas erat no. mandatario (quia ſciebat cauſam, quare mandans hoc fieri mandabat) tunc habet locum gloſ. ſi autē ignorabat facti qualitatem: tunc non incidit in excommunicationem: quam vt quis incurrat, non ſufficit, quòd cōmittat ſcīn damnabile: ſed requiritur, quòd ſciat talem pœnam ſtatutam, & contemnat, vt c. vt animarū. ſ. de cōſtit. ¶ Quęritur; quia iſta cōſtitutio loquitur in illo, ad quem ſpectat electio. quid ſi non electio, ſed præſentatio? dic, vt in gloſ. ante pen. quam approbat in nouella. & addit quòd locum habet & in conferente, & poſtulante, ad hoc. j. c. ſi poſtquàm. in fi. & quod not. ſ. eo. c. in cauſis.

SVMMAE.

1 *Clerici cum vident bona eccleſiæ vſurpari, debent ſe opponere.*
2 *Clerici non defendentes eccleſiam ab oppreſsione non debent percipere prouentus.*
3 *Eccleſiæ vacantis cuſtodiam habens tenetur de facto miniſtrorum.*
4 *Familiaris alicuius qualiter quis probetur.*
5 *Maſculinum in ſtatutis non comprehendit fœmininum.*

CAP. XIII.

GEnerali. Not. quòd dicit litera [vniuerſos, & ſingulos] &c. iſta enim duo diuerſa ſignifiant propter naturam copulæ. per nomen ergo, vniuerſos, intelligo vniuerſitates talia committentes, per ſingulos ſingulares perſonas. ¶ Pęna tamen excommu. quę hic infligitur, non videtur pati hunc intellectum: quia talis pœna non cadit in vniuerſitatem, vt in c. Romana. §. vniuerſitatem. j. de ſen. exc. & vide ſimilem modum loquendi. ſ. de exceſ. præla. c. nimis. & ibi formaui quæſtionem. ſi conſtitutio pœnalis, vel alia eſt concepta per dictionem, ſi quis, vel, ſi qua, an comprehendatur vniuerſitas? & iſte text. facit, quòd non, in quantum copulat iſta nomina vt diuerſa. ad idem. j. de vſur. c. 1. & pro iſta parte reperio concluſum in quadam quæſtione diſputata. ¶ Item no. quòd iſte tex. exprimit plura vocabula, quæ omnia, excepto verbo, regalia, debent accipi pro iure pſonatus. quod vendicat ſibi quis de nouo in eccleſia vacante, vt in gl. 3. Idem Io. Mo. ¶ Item no. quòd tex. loquitur, cum de nouo quis ſibi talia vſurpat. quando autem dicatur de nouo, gloſ. variat, & prima eius opi. eſt vera in illo, qui titulum oſtendit: vt tunc nouum dicatur, quando non eſt completa præſcriptio 60. ann. in illo verò, qui ti. nō oſtēdit: tunc dicitur nouum, quando extat memoria in contrarium, vt c. 1. de præſcri. & ita dicit in nouella. ¶ Itē no. quòd hæc conſtitutio extenditur contra occupantes bona eccleſiarum vacantium: in non vacantibus ergo habet locum c. cū ſit generale. & c. conqueſtus. ſ. de ſo. compe. Pro rebus āt inuaſis alicuius vacantis prælaturæ, qualiter agatur, an aliter, quā p rebus hæreditarijs occupatis? vide qđ no. Io. An. poſt
1 Inn. ſ. de cau. poſ. c. cum ſuper. ¶ † Item no. quòd clerici, cū vident bona eccleſiæ vſurpari, debent ſe opponere. quod intellige cum effectu, quantum in eis erit, inuocando brachiū ſæculare, vel ſibi nunciādo. de hom. c. poſtulaſti. & c. dilecto. j. de ſen. excō. vbi ad defenſionem talem licitè poſſunt alios inuocare, ad hoc l. 3. §. cum ergo. ff. de iud. & venire ad arma. & ſi in conflictu alicuius mors interuenerit, non imputatur ſibi, ſed aduerſario, vt l. quoniam multa. C. ad leg Iul. de vi. &
2 not. Inn. de reſt. ſpo. c. olim. ¶ † Itē no. q̄ pro tēpore, quo clerici non defendunt eccleſiam ab oppreſsione, non debēt percipere prouentus. ſi eīm defenſionem neglectam reaſſumunt, recuperant ius percipiendi: quia iſta non eſt excluſio perpetua, ſed temporalis, & ex cauſa: iō ea ceſſante, ceſſat excluſio, ar. l. fi. C. de cur. fur. & c. ex literis. de conſti. & qa tex. prohibet aliquid percipere, an ſaltem poſsint percipere victum, & veſtitum? videtur, quòd ſic. ſ o. di. c. ſtudeāt. cōtrarium tenet Arch. quia qui non laborat, non manducet, vt no. ff. de dā. infe. l. quàmuis. & vide quod no. in ſimili. de exc. c. paſto. ¶ Itē no. in ver. illos. quòd alia pœna imponitur negligenti, alia occupanti, vel procurantiinec mirū, quia maius eſt delictum, quod committitur faciendo, quàm omittendo, vt l. ſi ſeruum. ff. de ver. ob. Arch. tamen hic allegat aliqua iura, quę

ęqui-

equiparant omittẽtem facere id,quod debet. 47. di. c. ſicut hi. & 16.q.6.c.1.nam faciens videtur facere.de re. ec.non alie.c.2.& vide quod no.in l.ſi mora. ff.ſo.ma. ¶ Item not.in ver.quę autem,quòd ex conſuetudine, & ex pacto in fundatione appoſito,poteſt quis ſibi vendicare fructus obuenientes tempore vacationis, licèt de iure deberent futuro ſucceſſori reſeruari,vt c.præſenti.de offi.ord. Circa hoc quærit Io. An. cum Papa transfert epiſcopum abſentem, & abſoluit eum à vinculo prioris eccl.vt eſt moris, & iuris.s̃.de trãſla.c.2.quãdo dicatur eccleſia cathedra.vacare.dicit hic poſt Ioan.Mo. quòd vbi appareat Papam voluiſſe inuitum transferre,non vacabit, niſi illi tranſlationi conſentiat.de reg.iur. c.quod ob gratiã.vbi plenius per Io.Mo. qui hoc poſuit ió vt ſciat,qñ habs ſ̃ipſa eccleſia hoc ius pcipiẽdi, ſcipiat illo vti.

3 ¶ † Item no.q̃ habens cuſtodiam eccle.vacantis,tenetur de facto miniſtrorum.concordantiæ ſunt in gl.antepe. ¶ Super qua generaliter quęri poteſt,an hoc ſit verum,vt quis de facto teneatur familiarium:videtur q̃ non,vt in c.cum ad ſedẽ. de reſt.ſpol.in contrarium facit iſte tex.& l.1.§.familiæ.ff.de pnb.circa quod dic verba,& diſtingue duo membra.nam qñ que quis ponit famulum ad certum officium: & tũc dominus tenetur ex facto illius miniſtri,vt d.§.familiæ. & hoc verum, quando delinquit in officio ſibi commiſſo. ſed ſi extra officium,dominus non tenetur.& per hoc infert, q̃ rectores terarum tenẽtur de delicto familiæ, quam ſecum ducunt,vt ff.

4 ad leg.Iul. rep. l.1.liberatur tñ exhibendo talem delinquentem.quod quando verum ſit,dic vt ibi. † Qualiter aũt probetur aliquem eſſe familiarem alterius,dic,q̃ eo ipſo,quòd aſſociat eum cum alijs famulis, & ſic ſeruit vt famulus, vt l.ſi.in prin.C.de præpo.ſac.ſcrini.quod no:& vide plenius in d.l.familię. ¶ Quærit glo.& dicitur in hoc c.[vniuerſos] & c. vtrũ ſub iſto maſculino genere includantur fœminæ?arguit pro,& contra.& deinde diſtinguit tripliciter.Et primò,vtrum proferat̃ in materia fauorabili,vel odioſa.& hoc caſu, quando à lege. Secundò diſtinguit,vtrum proferatur ab homine, vel à lege,ponit opi. & reſidet,q̃ tunc in qualibet materia cõprehendatur. Dic latius, cum quæritur, an maſculinum concipiat fœmininum,diſtingue, aut maſculinum concipit̃ ſub nomine proprio: & non concipit fœmininum.vt l.ſi quis ita.cũ glo.ff.de teſt.tu.fallit,quando profertur à lege, ius commune condendo,vt in c.quod alicui.j̃.de reg.iur.per Dy.aut profertur ſub nomine appellatiuo, & tunc,aut conſtat de mente proferentis: & illi ſtamus,vt l.Lucius.§.quæritur.ff.de leg.3. aut de mente non conſtat: & tunc maſculinum aut profertur in materia differenti:aut in materia publicorum officiorum, tutelarum, ſideiuſſionum,& ſimilium: in quibus differt maſculus à fœmina, vt l.fœminæ.ff.de re.iu.& de arb.c.cum dilecti.& tunc non concipit fœmininum.j̃.eo.c.indemnitatibus. §.ſed cum eas.& de ſta.reg.c.ea quæ.Aut loquimur in materia indifferenti, quæ vtrique congruit : & tunc aut profertur ab homine,aut à lege,ſiue eius miniſtro.Si ab homine,aut in materia fauorabili,aut odioſa,vt in iuribus,& exemplis poſitis in prin.huius gloſſ.Si verò profertur à lege : & tunc aut in materia fauorabili:& concipit fœmininum,vt l.2.ff. de verb. ſig.aut in materia odij:& tunc aut eſt odium rationabile (puta,q̃ delinquẽs puniatur) & concipitur fœmininum,vt cap.ſi quis ſuadente. 17.q.4.coniuncto c.mulieres.de ſent.excom. aut eſt odiũ irrationabile, vt quod vnus pro delicto alterius puniatur;puta filius propter delictum patris in crimine læſæ maieſtatis,& hæreſis,vt c.vergentis.de hæreti.& non concipit̃,vt l.quiſquis.ad l.Iul.maie. vnde ſi ſtatutum dicit, q̃ filij rebelles expellantur de ciuitate,non includentur fœminę ſub appellatione filiorum: & iſtam diſtinctionem pro parte confirmat Cy. in l.quicunq; .C.de ſer. fu,& Bar.in d.l.2.ff.de verbo. ſign. vbi pro maiori intelligentia prædictorum quærit,vtrùm in caſibus, quibus maſculinum concipit fœmininum, hoc ſit ex propria ſignificatione vocabuli, an ex interpretatione,glo.in d.l.2.dicit,quòd ex interpretatione. ex quo infert Dy.quòd in ſtatutis maſculinum † non cõpre hendit fœmininum, iuxta theoricam Doc.in l.omnes populi.ff.de iuſt. & iur.Cy.contra in d.l.quicunque.Bar.dicit, q̃ quoddam eſt nomen commune,vt homo & cõprehendit vtrunque,vt l.hominis.de verb.ſign. quædam ſunt alia nomina maſculina, vt equus,bos,& ſimilia : & iſta comprehendunt fœmininũ,non ex propria ſignificatione,ſed ex interpretatione, quandoque, vt in iuribus.s̃.all. quædam ſunt adiectiua,& ſigna cõmunia, vt quiſquis,quilibet,& ſim. quæ reſpiciunt aliam ſubſtantiã: & in iſtis,cui applicentur, dic, quòd aut tale ſignum additur termino communi,vt quiſquis homo,quilibet, & ſi. & tunc maſculinum comprehendit fœmininum ex propria ſignificatione. quandoque additur alicui ſigno maſculino tm̃:& tunc eo caſu, quo porrigitur ad fœmininum,eſt extenſio.ff.de verbo.ſig.l.quiſquis.Aut iſta ſigna ponuntur in oratione ſine termino,vt ſi quis corrupit,&c. & tunc oportet,quòd hẽat determinationem à termino communi, vt quiſquis homo. & tunc ex propria ſignificatione, vt d.l.1.per Bar. vbi quid iuris econtra, an fœmininum concipiat maſculinum.

SVMMAE.

1 *Idoneitas in promouendo aliquem ad regimen eccleſiæ requiritur.*
2 *Idoneitas ex numero annorum conſideratur.*
3 *Rector parochialis eccleſiæ debet in ea reſidere.*
4 *Dies præfixa à iure interpellat pro homine.*
5 *Ordinarius ſuper reſidentia diſpenſare poteſt.*
6 *Diſpenſatio cum cauſa legitima fieri debet.*
7 *Epiſcopus an poſſit diſpenſare in defectu ætatis, & ordinum.*

CAP. XIIII.

1 a LIcèt canon. Not.quæ idoneitas † requiratur in a promouendo ad regimen eccleſiæ parochialis.requiritur enim, quòd ſit idoneus ſcientia, moribus, & ætate. de aliorum promouendorum idoneitate vide s̃. c.cum in cunctis. Eſt aduertendum, q̃ idoneitas morum,ſcientiæ,& ętatis requiritur à principio, vt.ſ.regimen eccle. ſuſcipiat : aliàs eſſet nulla promotio, vt in c.ſi eo tempore.s̃.de reſcrip.defectus verò ſacerdotij non vitiat,ſed debet ſuppleri.j̃.annum, vt hic. Sed remanet dubiũ de defectu ſacrorum ordinum à principio.vtrùm vitiet promotionem.iſte tex.nil dicit, vtrum iſte aſſumptus eſſet in ſacris,vel non. Sed q̃ debet in presbyterum ordinari &c. glo. quæ incipit,ipſo iure.videtur requirere,q̃ ſit in ſacris, cõtra quam facit c.2.j̃.de inſtit.& c.ſi pro clericis. de pb.j̃. de quo articulo,& an ſufficiat electo ad aliquam dignitatẽ curatam, & non curatam requiratur,quòd ſit in ſacris, ſunt opi.vt no. Io.An.s̃.e.c.cum dudum.& c.præterea. de æta.& qualit.& c.1.eo.ti.j̃.eo.lib.ſuper glo.ſi.in nouella. ¶Item no.quòd electus ad regimen eccleſiæ parochialis, antequam fuerit ordinatus, debet habere adminiſtrationem.& regimen eccleſiæ: quod probat verbum, reſidere,& verbum,amoueatur,& verbum, ſuſcipi,poſitum in tex.& probatur. s̃.e.c.tranſmiſſam. & c.ſuffraganeis.vbi de hoc.Quare autem magis toleret de-

2 fectus ordinũ à principio,quàm ætatis,dixi.s̃.e.c.ſi eo tẽpore.de reſcr. ¶ † Item not. quòd cum idoneitas conſideretur ex numero annorum,ſufficit vltimum annum tetigiſſe.nec expedit,quòd compleuerit:& ſic annus cæptus habetur pro cõpleto. ſimile in l.de qua ætate.de teſta. alibi dicitur, q̃ annus debet eſſe completus, vt in iuribus alle.in glo.ſufficit &c. alibi dicitur, q̃ computatur tempus de momento ad momentum, vt l.3.§.minorem.ff.de min.& ibi multa iura,qui loquũtur diuerſimodè,vt dixi.Iaco. de Are.dicit, quòd vbi agitur de bñficio inchoando, dies cępta hñ p cõpleta:ſecus vbi agit̃ de cohibendo odio, vel beneficio finiendo. tunc enim computatur tempus de momento ad momentum, vt ipſe no. in l.1.de manu. & facit ad quæſt. ſi pro quolibet die ambaſiator debet habere decem:ſi reuertatur in tertiis,vel nonis, habebit pro illo die integro : vt ſic in præmio dies cæptus habeat pro

3 pro completo, vt l.in itinere. de verb. ſign. ¶ † Item not. in verſi.his autem.de officio rectoris parochialis.debet enim in eccleſia reſidere, & curã gerere per ſeipſum.qualiter autem intelligitur verbum,cura,no.Ioan. And. poſt Hoſti. de pæni. & remiſ.c.omnis.ſuper ver.proprio. Item qualiter intelligitur verbũ,reſidere,vtrùm exigatur,quòd continuè ſtet in eccleſia.dic,quòd debet intelligi amicabiliter, non amarè, vt plenè hic per Archi.& per Ioan. And. in c.ex parte. il.2. de cle.non reſi. & expone, reſidere, id eſt eccleſiæ deſeruire, vt eodem titulo,c. conquerente. parum enim eſſet reſidere, & curam negligere, & dormire, vt eodem tit.in nouella. & ff. de cap.l. prima. & facit quod nota. Bart. in l. prima. ſolut. matrimonio.vbi quærit : quid iuris, ſi teſtis dixit, quòd decem annis vidit continuè poſsidere: an ex hoc poſsit de falſitate redargui; cum tempore, quo dormiuit, ſit impoſsibile vidiſſe? ad hoc vide quod not. de confec. diſtinctione.

4 5.c.ſi tibi. aliàs nunquam tibi. ¶ † Item not. in ver. quòd
b ſi in fraudem. quòd dies præfixa b à iure interpellat pro homine. concor. s̃. de loc. c. potuit. ſimiliter dies præfixa ab homine, vt.l. magnam. de contrahen. & comm. ſtipul. eſt tamen differentia in purgatione morę: quia ſi præfigitur ab homine,non admittitur purgatio,vt in dicta l. magnam. ſed ſi à iure,admittitur infra breue tempus, vt dicto c. potuit. in caſu tamen huius.c.non admittitur purgatio: quia pœna infligitur ipſo iure, vt dicit gloſſ. antepen. in principio. quam not.& eſt aduertendum, inquantum iſte textus non requirit admonitionem ; videtur enim contra theoricam Innocen. quam tradit in c. extirpandę. de præbend. vbi an ad commiſsionem pœnę requiratur monitio. diſtinguit, quòd aut pœna apponitur negatiuè conſtitutioni : & requiritur. aut affirmatiuè:& non requiritur ; quia facta patent, non facta latent.nam hic ponitur negatiuè,ſcilicet,ſi ſe nõ fecerit promoueri infra annum. & tamen monitio non requiritur. & ſic eſt contra eius theoricam. Sed ſaluando eum dic, quòd hic loquitur, quando tempus adijcitur conſtitutioni negatiuè: dictum verò Innocen.habet locum,cum nullum tempus adijcitur,vt ibi not.Ioann. Andr. quam doctrinam bene not.

5 ¶ † Item not. in ver.ſuper. quòd ordinarius poteſt diſpenſare ſuper reſidentia. talis autem diſpenſatio non expirat per mortem diſpenſantis ; ex quo conceſsionis cauſa durat. Simile dicit gloſ. in commenda; quæ non expirat morte

6 commendantis, vt nota. infrà cap. proxi. ¶ † Item nota. quòd diſpenſatio debet fieri cum cauſa legitima, & non aliter, vt in Spec. eodem titulo. §. genera. iuſta autem cauſa diſpenſandi poteſt eſſe multiplex, puta ſtudium, præſertim in theologia, de magiſtris ſuper Specu. intemperies aeris. 74. diſtinctione. cap. quorundam infirmitas. de cle. non reſi.c.ad audientiam. inimicitiæ ſine culpa. s̃. tit. 1. c. bonę. peregrinatio. de voto. c. magnę. ſeruitium Papæ, epiſcopi,vel eccleſiæ, vt dicta c. ad audientiam. Incidenter quæro,vtrùm in his caſibus,& ſimilibus,quibus ſubeſt iuſta cauſa diſpenſandi, petatur diſpenſatio iure debiti. dicit Ioan. And. quòd licèt ſit debita,non tamen petitur ex debito à ſuperiore.de quo remittit ad no.in.c.exigũt. 1.quæſtio.ſeptima.hinc eſt,quòd iudicatur quandoque gratia: eadem cauſa.& quæſt.o.didici.in fi.& de cle. excom. c. ad apoſtolicæ.quandoque beneficium.de offic.ord.c.ordinarij.§. ſi verò.& vide in Spec.de leg.§.diſpenſatio.in prin.& fi. ¶ Itẽ not̃. quòd cogitur quis morari in certo loco metu pœnę quod vtrum fieri poſsit ex pacto (puta,quòd non recedat de carceribus, vel Bononia, donec ſoluat.) vide per Cyn. in l. fin. C. qui bon. ce. poſ.& dixi. s̃. de iureiuran. c. ex reſcripto. ¶ Quærit gloſ. quæ incipit. ſed nunquid. vtrùm iſtud c. vendicet ſibi locum, ſi eccleſia eſt parochialis, & parochianos non habet;quia ſunt omnes mortui, vel diſperſi: videtur, quòd habeat locum iſta prouiſio, & ſatis ſit, quòd habeat habitu,licèt non actu, vt. l. foramen. ff. de ſer. ruſt. prædi. & hoc tenet Archi.pro quo facit quod not. Innocen. in c. de multa. de prẽben. & in Spec. eod. tit. §. videndum. ver. ſed quęritur, quòd beneficium. nam ſicut eſt epiſcopus nullius eccleſiæ.de tranſlat. c.2. ita debet dici eccleſia parochialis nullorum parochianorum. Non ob. ſecundùm eum, quòd deſinit eſſe collegium, nullo remanente. non eſt enim idem dicendum in eccleſia parochiali, vt deſinat eſſe parochialis,ſi parochiani deficiant.glo.hic poſt Garſiam tenet contrarium,idem Ioã.Mo.qui all.ff.qui.mo. vſusfr. amit. l.ſi vſufructus ciuitati.& de leg.3.l.ſi pater.§. Tuſculanus.& quia ceſsantibus parochianis,ceſſat cauſa,vt l.generaliter.de de epiſc.& cle.Ioan.And.de iſtis opi.nullam firmat in nouel. ſed iſta ratio multum vrget.ſ.quòd cauſa deficiat, quare debet ordinari.tex.enim dicit [vt gregis ſibi debiti curam gerat]&c.quæ ratio ceſſat in eccleſia curata habitu, ſed non actu. in contrarium faciunt quædam iura, quæ volunt,quòd verba non ad actum,ſed ad aptitudinem referantur, vt de hę re. c. maiores. §. cæterum.vbi concor. ¶ Quæro. iſte text. dum dicit [de cætero] reſpicit futura, non prętęrita. quod eſt proprium conſtitutionis, vt.c.fin. s̃. de conſti. quid ergo in negocijs pendentibus, an in eis ſeruabitur noua conſtitutio, vel antiqua?gloſ.quæ incipit.ad futura &c. diſtinguit inter pendentia per viam appellationis,& principaliter. & hoc caſu quando principaliter.Ho.tenet, quòd ſecundùm ius nouum cauſa terminabitur.Accur. & Gof. quòd ſecundùm ius antiquum. Gar. reducit ad concordiam diſtinguendo inter iura,quæ tendunt ad deciſionem cauſæ(in quibus ſit vera opi.Accur.& Gof.) & iura tẽdẽtia ad ordinẽ iudicij.& habeat locum opi.Ho.quò ad proceſſum faciendum poſt conſtitutionem:ſed iam factum vires habebit à conſtitutione vereri. iſtam diſtinctionem, vt refert hic in nouel.impugnauit diſputando Ia.de Belui.ipſe verò eam defendere nititur, & ſaluare gloſ.vt hic plenius per eum D.Bart. hanc materiam latius proſequitur in l.omnes populi.ff.de iuſt. & iure. ex cuius dictis in ſumma collige tria membra principaliter. Nam quãdoque in conſtitutione expreſsè cauetur, quòd trahatur ad prętęrita:quandoque expreſsè cauetur,quod trahatur ad futura:quandoque nil dicitur. Circa primum mẽbrum ſubdiſtingue,nam aut illa prætęrita ſunt deciſa, ſiue finita:& ad illa non porrigitur, etiam ſi expreſsè caueatur.C.de ſacroſan. eccl.l.pen.in fi.& in Authẽ.vt ſponſalitia largitas.§ fi.aut ſũt prętęrita negocia pendentia.& tunc aut non ſunt in iudiciũ deducta:& ad illa non porrigitur, *vt in præall. iurib.* aut *ſunt* deducta in iudicium:& tunc, aut pendent per appellatiõem: & ad eam nõ porrigitur,etiam ſi expreſsè dicatur,vt in Authen.vt cum de app.coll.1.in fin.aut pendente iudicio cauſæ principalis: & idem, vt in Authẽ. vt in medio litis non fiant. coll.5.Noua ergo lex, qua cauſatum eſt, quòd ad prætęrita porrigatur,dicet intelligi de prętęritis nõ deciſis,ſeu finitis. Item de prætęritis,in quibus non eſt iudicium inchoatum,vt not.Ioan.An.in c.cognoſcentes. s̃.de conſti.in nouella. Deciſa autem intellige ſententia,tranſactione,iuramento,ſolutione,quietatiõe,præſcriptione,& ſimilibus modis. Pone vnum exemplum.dicit Statutum, quòd filiæ fœminę non ſuccedant,extantibus maſculis, & hoc habeat locum in prætęritis & futuris.certè ſi filiæ habuerant partem ſuam,vel cum fratribus diuiſerant ante dictum ſtatutum, non habebit locum in eis ſtatutum : ſed ſi cum fratribus ſuis ſteterant, & partem ſuam nondum petierant, ad eas ſtatutum bene porrigitur. & hoc de primo membro, quando ſtatuto cauetur, quòd ad prætęrita trahatur. Secundum membrum eſt, quando expreſsè cauetur, quòd ad futura trahatur. & hic nullum dubium, quòd non porrigitur ad prætęrita : quia hoc eſt proprium legis, ſcilicet ad prætęrita non extendi, vt.c. fin. s̃. de conſtitut. Tertium eſt membrum, quando ſtatutum, ſiue lex ſimpliciter diſponit:& hoc caſu dicas,quòd aut lex procedit declarãdo:

aut

aut annullando, aut confirmando, aut de nouo inducendo. Primo caſu ad præterita porrigit: vt. C. de tranſac.l.fin.& in Authē.de filijs ante dotalia inſtrumenta natis.coll. 2.Secundo caſu aut cauſa annullationis liberat de præterito: & ad præterita porrigitur, vt in Authē.de alie.et emphy. §.omnia igitur.aut cauſa annullationis eſt per legem annullantem introducta:& non porrigitur, vt l.iubemus.in fin. C. de teſta.& C.de cura.furio.l.fi. in fi. Tertio caſu quando lex confirmat: & tunc dic, vt. j̃.proxi.4.membro.quod fuit,quādo lex procedit de nouo inducendo,vel ſtatuendo: quo caſu dic, quòd aut prouidet ſuper literarum ordinatione: aut ſuper rei deciſione. Pimo caſu habet locum in omnibus futuris litibus, quamquàm ſit ſuper pręteritis negotijs, vt C.de iura.cal.l. 2. in princ.&.§.penul.& de fi.inſtr.l.comparationes. in fi.& ita tenet Cy.in l. leges. C. de leg. & hic in gloſſ. Secundo caſu quando lex pertinet ad deciſionem, & tunc aut loqueris in delictis,aut in contractibus,& aliis diſpoſitionibus. Si in delictis:& tunc aut lex noua facit aliquod eſſe delictum, quod non erat. & non porrigitur ad præterita,vt d.l. iubemus. in fi.& in Auth.de ſanct.epi. §. fi.aut lex, ſiue ſtatutum pænam iam impoſitam auget, vel minuit. Pone exemplum.cauebat̃ ſtatuto Padue, ꝙ emens ſal à priuata perſona pæna capitis puniat̃.deīde fit nouū ſtatutū,ꝙ puniat̃ pęna cētū libra.dubitat̃ mō,an ille,q vēdit tpe primi ſtatuti, & accuſat̃ tpe noui, puniat̃ pæna capitis(& ſic ſecūdū ſtatutū tpis, quo deliquit:) an pæna cētū librarū ſecūdū ſtatutū, tpis, quo accuſat̃. Ric. Malumbre diſputando tenuit, quòd pæna vltimi ſtatuti, cuius tempore de pæna imponenda quæritur, quę pendet ex futuro,licèt trahat originem à fcō præterito,vt l.teſtium. C.de teſti.Pone aliam quæſtionem.ſtatutum vetus continet, quòd bānitus de banno eximatur ſolutis. 50. lib. poſtea fit nouū, quòd eximatur ſolutis. 100.bannitus tempore primi ſtatuti volebat eximi, ſoluendo 50. quòd nouum ſtatutum ad eum non porrigatur.certè, cum ſtatutum nouum nō det formam futuris bannitis, ſed futuris exemptionibus bannitorum. & ſic futuris liberationibus,ſeruabitur lex noua.ita no.Cy.in d. l.leges. & plenius per Bart. & de iſto articulo circa delicta in d.l. omnes populi. Alio verò caſu cum loquuntur in contractibus,ſiue aliis diſpoſitionibus:& tunc aut lex noua, ſiue ſtatutum inducit ſolemnitatem,ſiue formam,aut exceptionem ſiue defenſionem parit, aut eam tollit. Primo caſu,aut actus eſt cęptus: & ad id lex porrigitur, vt l.contractus.C.de fide inſtr.& s̃.de elec.c.cum in cunctis.§.ſanè. Aut actus eſt perfectus ratione formæ, licèt pendeat ratione effectus.& ad illum lex noua non porrigitur, vt d.l. iubemus.in fin.& in Authē.de non alie.§.alienationes. Secundo caſu,quando inducit exceptionem: & tunc aut executio cauſatur à tēpore cōtractę obligationis. & tunc tale ſtatutum ad contractus præteritos non extenditur,vt in Authē.de duobus reis.§.fin. fallit in Authē. de nō nu.pecu.ſuper do.§. fi.ratio eſt, quæ in gloſ. ibi,exprimatur.aut executio cauſatur ex pacto aliquo poſt contractam obligationem: & tunc ſi illud tale pactum contingit poſt ſtatutum,porrigitur exceptio etiam ad præteritas obligationes,vt C.de vſur. l. penult. & probatur in d. l. teſtium.C.de teſti. vbi ſolutio debet probari ſecundū legem nouam: licèt obligatio deſcendat ex obligatione præterita ante ſtatutum.Tertio caſu quando executionē tollit, & tunc ſimiliter diſtinguit:quia aut incępit competere ante ſtatutū. & non porrigitur.aut poſtea:& porrigitur,ar.l.fiſcus.de iure fiſci.¶ Per prædicta ſic theoricè declarata Bar. aliquas quæſtiones ſoluit. Prima eſt.ſi ſtatuto cauetur, quòd viſo inſtrumento, iudex faciat debitorem capi, & contra inſtrumentū nō poſsit opponi executio,niſi ſolutionis,quietationis,& falſitatis:an tale ſtatutum habeat locum in inſtrumentis præteritis.et certè ſic, quantùm ad capturam; quia iſtud tendit ad ordinem iudicij:quantùm verò ad oppoſitionem aliarum exceptionum,quas ſtatutum prohibet: ſi talis executio incæpit competere poſt ſtatutum, non poterit opponi:aliàs ſecus. Secunda quæſtio. Nouo ſtatuto cauetur, quòd mortua vxore in matrimonio ſine liberis,maritus lucretur certam partem dotis: vtrum habebit locum in dotibus datis ante ſtatutum, ſi poſt ipſum talis vxor moriatur? dicit quòd ſic:quia illud, propter quod dos debetur,oritur poſt ſtatutum,ſcilicet mors:ergo habebit locum in dotibus ante datis, per ea, qua dicta ſunt.¶ Tertiò quęro,vtrùm conſtituti,vel non, in minoribus poſsint eligi ad eccleſiam parochialem? glo.arguit,quòd poſſint.& concludit,quòd non,per.c.pręterea.de ętate,& quali. Aduerte,dubium eſt,an cōſtituti in minoribus ordinibus infra, ad epiſcopalem dignitatem poſsint eligi:nam de epiſcopo non dubitatur; quia eſt caſus in c.à multis. de ęta.& quali. Quidam dicunt,quòd non poſſunt; vt Hoſti. ſed Inn. & Cōpo.dicunt, quòd ad dignitatem curatam non eliguntur de iure communi,ad aliam ſic,pro quibus facit c.innouamus. 67. diſtin.Archi.de hoc no. j̃.eod.Pau.de Leaza.in Cle. vt hi, qui. de æta.& quali.tenet,quòd ad quamlibet dignitatē, & beneficia infra epiſcopatum, poteſt aſſumi conſtitutus in minoribus, niſi aſſumatur per electionem ad dignitatem curatam. & ita debet intelligi c.dudum. il. D. 1.s̃.eo.& ita refert doct. Ioan.de Lig.quod de facto ſeruatur. & vide per Ioan. An. in
7 c. pro clericis. j̃. de præben. ¶ † Vtrùm autem epiſcopi poſsint diſpenſare in defectu ætatis, ordinum, ſcientiæ, & morum.de ætate, & ordinibus tangit gloſ.in omnibus prędictis. Hoſt.tenet, quòd ſic, in d.c.præterea.Et vide per Ioan.And. in c.e. j̃.de ęta.& quali.¶ Quartò quæro.ſi infra annum iſte aſſumptus ad regimen non ſuſcepit ordines, & ſic eſt priuatus: an poterit moram purgare anno elapſo? gloſ.antepe.dicit,quòd non.in contrarium facit:quia emphyteuta celeriter ſoluendo poſt biennium liberatur à pęna priuationis,vt in c. potuit. de loca.ad hoc.c.ſi tibi abſenti. j̃.de præben. Sol.pæna in illis iuribus non infligitur ipſo iure, ideò poteſt mora purgari:in iſto verò.c.infligitur ipſo iure;ideò ſecus, vt dixi. s̃.eo.c.quam ſit.in v.notabili.& adde gloſ.quę de hoc clarius loquitur,in.c.cupientes.§.quod ſi per.xx. dies.ſuper ver.expectati. ¶ Quintò quæro. ante iſtam conſtitutionem poterat epiſcopus monere promotum,vt ordines ſuſciperet, etiā infra annum, vt.s̃.eod.c.cum in cunctis. vtrū hodie ita poſsit: videtur,quòd non;quia conſtitutio iſta dat ſibi annum: ergo &c.vt in reg. indultum. Contrarium dicit gloſ. antepe. quia hæc conſtitutio venit ad corroborationem illius: ergo illam non tollit,ſed ei accedit,arg.l. 1.§.dixerit aliquis.ff. de publica.& l.quotiens. de act.& oblig.Ioan.And.ad hoc allegat notata per eum. j̃.de eo,qui mit.in poſ.in rubri.vbi tenet, quòd reus paſſus miſsionem in reali poteſt infra annū cogi,vt poſſeſsionem recuperet, licèt per annum lapſum immineat ſibi magna pęna,vt s̃.vt lit.non conteſt. c. quoniam frequenter. §.quòd ſi ſuper.¶ Sextò quęro,vtrùm in aliis caſibus,quàm expreſſo in hoc.c.cogatur clericus aſcendere ad ordines per ſubtractionem beneficij? gloſ. antepen. plenè diſtinguit poſt Bar.Idem Ioan.Mo.& loquitur gloſ. in clericis ſecularibus. In regularibus dic,vt in Cle.ne in agro.§.pe.de ſta.mo.¶ Septimò quæro.dicitur in fi. c. quòd poteſt ordinarius diſpenſare ſuper reſidentia: quæro quis debeat iſto caſu intelligi ordinarius? gloſ.pen.tenet,quòd ſuperior, ſiue ſit epiſcopus, ſiue inferior epiſcopo,ſecundùm Inno.& Hoſti.idem Gar.& Ioan.Mo.qui contra hoc opponit de c. cum nullus. de tempo. ordi. Sed ibi loquitur de ſuperiore ſuper reſidentia diſpenſante,vt in caſu noſtro.Archi.intelligit ordinarium,epiſcopum, & remittit. j̃.de priuile.c. 2.& Ioan. And.in nouella. vtrumque ſaluando diſtinguit,quòd iſta ſua gloſ. loquitur in inferiore prælato,qui poſsit inſtituere, & deſtituere, cuius ē ad reſidentiam citare,& non venientem punire,vt in c. qualiter.in fin. de cleri. non reſi.in nouella. in aliis,dici poteſt, quòd valet, ſed pendet in auctoritate epiſcopi: vt hic plenius per eum.

ADI-

ADDITIONES.

a ¶ Idoneitas.Adde tū,quòd poteſt probari per teſtes.ita habetur in proxi. in deciſio.Rotæ 274.hinc eſt no. quòd idoneitas aliena examinatur ſine alicuius citatione.Inn.in c.in cauſis.de elect.Car.in Cle.ſi.de reſcrip.& in Cle.1.de conceſ.præben.

b ¶ Dies.Adde tex.& Albe.in l.magnā.C.de contrahen.& com.ſtip.in l.traiectitiæ.§.de illo.ff.de act.& ob.quod eſt verum, etiam ſi eſt dies legalis, & tacita.l.2.C.de iu.emp.c.potuit.de hoc glo.in l.mora.ff.ſo.mat. no.in l.quotiens in diem.ff.de ver.obli.& in l.ſi ita eſſet.de verb.obli.Bart.in l. ſi ſtipulatus.de verb.obli.

SVMMAE.

1 *Epiſcopus ex cauſa poteſt eccleſiam ad tempus concedere.*
2 *In commenda duo concurrere debent.*
3 *Commendare quid dicatur.*

CAP. XV.

NEmo deinceps. Tria facit. primò p̃mittit, cui fiat commenda parochialis. ſecundò quantum durat. tertiò dictum ponit.ſecunda ibi[huiuſmodi]tertia ibi[ſtatuentes,] ¶ No. ꝙ tex.prohibet gñraliter omnibus cōmendare aliter, q̃ hic dicat̃. ex quo inferas, ꝙ Legatus de latere hoc non poſſet;quia non poteſt contra iura diſpenſare,vt no. j̃.de ſciſma.
1 c.1.¶ † Item no. ꝙ ex cauſa poteſt Epiſcopus eccleſiā ad tēpus concedere.regulariter verò collatio debet eſſe perpetua, non ad tēpus. 7.q. 1.c.paſtoralis. allego ſimile, quādo iacet hereditas: quia pōt ſibi de adminiſtratore per iudicem pro
2 uideri ad tempus,l.ſi quis inſtituatur.ff.de here.inſti.¶ † Itē no. ꝙ in cōmenda debent duo concurrere.ſ.idoneitas ex parte eius,cui eccleſia commendatur, & ipſius eccleſiæ vtilitas, vel neceſsitas.pone exēplum.s̃.c.officiū.& c. 2.de feu.Hoſti. Gar.& Io.Mo.exemplificāt,qñ de electione litigatur,vel cōfirmandus impeditur. qđ exemplum non placet Io.An. tunc enĩ ponitur cuſtos, vel ęconomus,cuius officiū durat,quouſq; eccleſia fuerit ordinata, quātocunque tēpore differat̃. qđ dic,vt no.Io.An.s̃.de of.or.c.cum nos.¶ Item no. ꝙ commēda facta aliter, quàm hic dicatur,eſt ipſo iure nulla,& per cōſequens non vr̃ impedire patronum aliū p̄ntare, vel clericos eligere,per no.s̃.eo.c.auditis. & reg. non p̄ſtat. Reuocat hic Io.An.in dubiū, vtrū iſta prouiſio locū habeat in eccleſia parochiali collegiata.qđ dic,vt in noue.ego credo,ꝙ locū hēat; quia tex.iſte ſimpliciter loquitur,nec ex eo, ꝙ collegiata ſit, debet eſſe deterioris conditionis,vt l. ſenatores.ff. de ſenato. Nō ob.c.ſtatutum. j̃.eo.quia debet intelligi in illo caſu ſpāli,
3 vt litera ſonat¶ † Quæro.quid eſt cōmendare a gl.dicit,ꝙ ſu
a mitur pluribus modis:& inter ceteros no.modū, qñ quis cōmendat aliquem,& verbalē honorem facit,vt ff.mā.l.ſi verò. §.cū quidā.& no.quod dicit glo. ꝙ taliter verbis cōmendans nō obligat̃.pro quo allego caſum in l.fi.C.quod cū eo.& hoc verum,qñ ſimpliciter in p̄ntia,vel per literas quē cōmendat. Si verò dicat,fidem adhibeas in eo,quod tibi dixerit(vt quotidie fit)quid iſtæ literæ credentiæ importent,vide per Bar.in l.Lucius.ff.de fideiuſ. ¶ Item quæro,nunquid iſte cōmendatarius cenſeatur prælatus eccleſiæ.dicit gl.ꝙ non: ex quo infert,ꝙ non facit fructus ſuos,ſicut nec alij habentes officium cuſtodiæ,vt c.generali.s̃.e.Aduerte,quia ſi nō habet titulum p̄laturæ,neceſſariò infert, ꝙ eccleſia commendata dicitur vacare:vt ſic debeant̃ fructus ei, qui habet gr̃am ſuper fructib⁹ bonotū vacātiū,cuius contrariū tenet hic gl.ſ.ꝙ non vacat,& ꝙ non debeātur tali fructus.& mirabile hoc dicitur.ſ.ꝙ non habeat ſponſum,ſiue prelatum,& nō vacet & propterea. dicit Io.An. in nouel. ꝙ materia cōmendarū non eſt bene clara per tex. & promiſcuè loquitur de cōmenda in circuitum, & cōmēda in cuſtodia non eſt in vſu apud Italicos,ſcđm eū: qui ſaluādo gl.,dicit,commendā in cuſtodia in nouella.ꝙ cōmenda habet quādā affinitatē,ſiue attinentiā cū prælatura,p quā eccleſia non dr̃ ſimpliciter vacare, in qua habet̃ titulus cōmēdæ,q titul⁹ eſt cauſatus ad acquiſitionē fructuū, ſcđm Io.Mo.in nouel.¶ Quæro,nūquid ad talē cōmendā vocabit̃ p̄ron⁹? gl.tenet,ꝙ ſic.& ēt vocabūtur oēs,quorū intereſt.Sed tūc quęrit̃,ſi vocatus nō fuerit p̄ronus,an poterit p̄ntare, anteq̃ illa cōmenda caſſet̃? Io.An.in nouel.dicit,ꝙ nō,& remittit ad nota.per eū in c.dudū.il. 2.ad fi.s̃.e.in gl.de cōmenda. qđ pōt tolerari,qñ cum cā ſeruātur q̃ in tex.dñtur,aliter p̄ntare poterit,& electores eligere, vt dixi.s̃.in 4.no.¶ Quid dices in pmutatione facta,nō vocato p̄rono laico? dicit Lap.ꝙ eo impugnāte,nō valet pmutatio: & ea nō caſſata,valebit p̄ntatio p̄roni. qđ eſt verū,qñ ſciebāt ad p̄ronū ptinere ius p̄ntādi. Si verò ignorabāt, p̄rono nō hñte ratā dictā pmutationē, poterūt permutātes ad ſua bñficia redire.facit.c.ſi bñficia. j̃. de p̄bē.& Cle.ne cōceſsione.de re.permu.Rō aūt,quare ante caſſationē pmutationis factæ irrequiſito p̄rono, pōt p̄ronus p̄ntare, & non añ caſſationē cōmendæ factæ eo irrequiſito, eſt: quia ex commenda patronus modicum læditur: ſed ex permutatione multum, ſecundùm Lapum.

ADDITIO.

a ¶ Accommodare eſt deponere,l.cum hæreditas.& do.Bart.C.de poſtu.in l.Lucius.la.1.ff.e.& ibi Alexā.Ang.conſi.35.inci.quædam nobili. Inno.in c.dudum.infra de elect.

SVMMAE.

1 *Dilatio ſecundùm locorum diſtantiam dari debet.*
2 *Electus poſt notitiam electionis celebratæ de eo poteſt adire ſuperiorem, & confirmationem petere.*
3 *Inſtructus quis perſonaliter comparere tenetur.*

CAP. XVI.

CVpientes. Dominus Ioan. And. gloſſauit hoc c.ſatis vtiliter,ſed prolixè.in ſuper fecit paruas additiones communiter ad quamlibet glo.Pro breuiori ergo intelligentia.c. per modum notabilium ſuccinctè expediam quaſi pro maiori parte gloſ.cum additionibus breuiſsimis, quas in nouella ponit. ſumma,&
1 diuide.c.vt in prima,& ſecunda glo.¶ † Not. in ver. cum in
a terdum. quòd dilatio a debet dari magna, vel parua ſecundùm locorum diſtantiam. contra quod gloſ.opponit de l.ſuperuacuam.& ſoluit,quòd in non limitatis à iure, vt in dilationibus, & in pretijs rerum, & ſimilibus habet locum quod hic dicitur. in limitatis à iure vniformiter aſtringuntur omnes, vt in iuribus allega. in gloſſ. quæ incipit, ſed quomodo &c.cui adde quod not. 12.diſtin.c.illud.in vltima gloſſ.ſupra de reſt.in integ.ca.cum literis.in gloſ.penul.¶ Item no.quòd iſta conſtitutio arctat electos ad illa, quæ hic dicuntur. quid in confirmatis, à quorum confirmatione appellatur ad Papam? dic quòd etiam habet locum hæc conſtitutio, & etiam in poſtulationibus, & prouiſionibus,[vt in gloſ.de poſtulantis. &c. quæ quærit, an hæc conſtitutio locum habeat in electo in magiſtrum Hoſpitalis,vel templi, ſi appelletur ad Papam.& tenet,quòd non habeat locum in eis. Idem Ioā. Mo. & Archi.ad hoc Cle.literas.de præben. & Cle. quia contingit.de reli.do.Circa appellationem,de qua loquitur tex.quęrit Ioā.And.vtrum habeat locum in appellatione interpoſita ab interlocutoria iudiciali per confirmatorem lata? videtur, quòd ſic;quia talis appellatio,ſi eſt iuſta,deuoluit totam cauſam ad curiam,ſine noua citatione,vt s̃.eo.c. 1.& videtur expreſſum.s̃.c.quàmuis.In contrarium facit,quia ſi pronunciabitur appellatio iniuſta, remittetur cauſa ad iudicem à quo s̃.eo.c. interpoſita. cum ſimi. abſurdum ergo eſſet,electum, & alios, de quibus in tex. fruſtra arctaſſe ad iſtam perſonalem comparitionem.Io.Gul.& Gar.tenent,quòd habeat locum iſta conſtitutio, ēt in prædicta appellatione. & Arch.dicit hoc cōmuniter approbari,licèt durum videatur.ſed ita tenet curia.nec mirum; quia petitio appellati, & iudicis delatio idem faciunt,de ap.c.cordi.& c.cum de appellationibus. deuolutio ergo iſta eſt tolerabilis:ſed remanet durities in aduentu tot perſonarum,& in pœna,ſecundùm Io.An.¶ Item no.quòd iſta conſtitutio locum habet in cathedralibus,& regularibus eccleſijs,quas appellatio, vel immediata ſubiectio defert ad apoſtolicæ ſedis examē.ī dignitatib. ergo ipſarū cathedraliū eccleſiarū,& regulariū nō vēdicat ſibi locū,p rōnē

glo.quæ incipit.virorum,quam tenent Io.Mo.& Arch.¶Sed
circa hoc dubitat̃,ꝙ electiones factę in monasterijs immedia
tè subiectis Papæ pōt Legatus confirmare. an ibi habebit lo
cū hæc constō?gl.q̃ incipit in hoc casu.tenet ꝙ sic,scd̃m Gar.
Io.Mo.& Arch.q allegāt.s̃.de rescr.c.sup literis.in fi.cū simi.
Tāgit ēt gl.si ecclesiæ,de quibus hic,nō sunt immediatè sub
iectæ,& prīcipaliter: sed ex eo sunt subiectæ;qa metropolita
næ ecclesiæ sunt schismaticæ , vel à Saracenis captæ.dic vt in
gl.q̃ incipit in hoc casu.q̃ ꝓsequit̃,quid iuris,si nō per appel-
lationē talis cā deferat̃ ad Papā,sed de volūtate partiū,vel ele
ctione iudicis:vel quia Papa ad se negociū reuocauit.dic, vt ī
eą.quā alij apꝓbāt.in nouel.nisi in eo,qd̄ dixit,in electione,ī
qua cōtrariū Gul.tenet,Gar.Io.Mo.& Arch.pp similitudinē,
quā hēt remissio cū appellatione , & intelligūt de remissiōe
2 partib⁹ notificata.C.de ap.l.1.& 2.& de ap.c.ītimasti.¶† Itē
no.ꝙ electus post notitiā electionis celebratæ de eo pōt adi-
re superiorē, & petere cōfirmationē.de quo dic,vt ī gl.subau
di.q̃ opponit,ꝙ eo ipso,ꝙ se ingerit , repellat̃ vt ambitiosus.
Sol.vt ī ea. Qualiter aūt dicat̃ hēre notitiā,dic vt in gl.certā,
& indubitatā.&c.facit s̃.de rescr.c.cōtingit.& l.cū qdā.§.qd̄
dicit̃ ff.de acqui.her. ¶Itē no.terminū iuris ad cōparēdū,cu
ius termini lapsus inducit talē priuationē iuris q̃siti : secus in
termino.c.1.s̃.e.vbi post illū terminū ꝓcedit̃ in cā,nō ob.cō
3 tumacia nō cōparētis.¶† Itē no.ꝙ debet qs personaliter cō
parere,& instruct⁹.Regulariter verò sufficit in cāis cōparere
per ꝓcuratorē.qd̄ dic,vt s̃.de do.& cōtu.c.cū dilecti. & ĩ.de
iud.vbi ē bona gl.dixi plenè in c.pastoralis.de iud.Et qa tex.
dicit,ꝙ debet cōparere instruct⁹. si ad ꝓbādū dilationē pete
ret extra curiā,nō debebit sibi cōcedi.qd̄ est verū,nisi in casi
b⁹ in gl.q̃ incipit.vt dispēsatio.¶Quæro. dr̃ hic,ꝙ debet veni
re q̃ citò cōmodè &c. hic reuocat̃ in dubiū , ꝙ si nō ita citò
venerit,qualiter debebit iudex hoc arbitrari?gl.q̃ incipit.22.
q.&c.dicit,ꝙ ē recurrēdū ad vulgares dietas, si de eis cōstet:
aliàs ad legales,de qbus in l.1.ff. si qs cau. in hoc ēt arbitrio
debet attēdi tpis qualitas,& cōditio personarū,vt in iuribus
alle.in gl.quā no.& sibi adde aliā.s̃. de rescri.c.nō nulli.vtrū
aūt ab isto arbitrio iudicis,si iniquè arbitret̃,poterit appella
ri?sentit Inn.in c.fi.s̃.de fer. ꝙ nō.aliter sentit gl. in simili ī c.
super his.de acc.super verbo arbitriū.& hoc no.¶Quæro.in
hoc c.dat̃ mēsis ad iter arripiēdū , itē & tps arbitrariū ad cō
parēdū,& post illud expectat̃ p 20.dies.pone igit̃,ꝙ distās p
20.dietas vsus felici duplomate,venit in 10. an alios.10.dies
lucrabit̃,ita ꝙ nō teneat̃ coram Papa comparere? glo. tenet,
ꝙ p̄uētio tpis arbitrarij,quomin⁹ cōpareat , statim sibi nihil
prodest:sed p̄uentio termini limitati à iure (vt mēsis , & 20.
dierū)bn̄ sibi ꝓdest in hoc,ꝙ licèt sic an̄ fi.termini venerit in
curia,nō tn̄ incurrit pœnas,de quib.hic,si se an̄ fi.termini nō
p̄ntet.rōnē differētiæ inter p̄uentionē termini limitati,& ar-
bitrarij ponit gl.quā singulariter no.īprouisè.n.qlibet rn̄de-
ret cōtrarium. nā limitata dilatione, debet finiri dilatio,vt l.
à filia.§.alūna.ff.ad Trebel. & in incertis,nō certis &c.vt in l.
continuus.§.cū ita.ff.de ver.ob.Sed saluando gl.dic,ꝙ nō est
finita ipso iure,nisi de nouo citetur post cōparitionē.& ita.s.
ꝙ citari possit,sentit glo.dum dicit[nisi aliàs citetur à Papa]
&c.Collige etiam ex hac gl. quòd potest citatus ab homine,
vel à iure ad certum tempus ipsius tpis terminum pręuenire,
& procedere in causa,si velit.qd̄ est verum, siue terminus sit
præfixus ad actum momentaneum explicandū,vt cōparere,
siue actum successiuū,vt probare.Præueniendo autem debet
pars citari,quæ potuit probabiliter ignorare præuentionem,
vt no.Bar.in l.qui ante. de ver.ob.ff.nec mirū, si præueniens
terminum potest;quia datus est gratia debitoris.i.citati.sec⁹
si gratia vtriusq;,vel alterius partis,vt dicimus in simili mate
ria,cum debitor vult soluere debitum ante tempus, vtrū pos
sit.de quo per Bar.post glo.in l.qui Romæ.in prin.ff.de verb.
obli.& de præuentione termini iuris vide bo. text.in c. obla-
tæ.supra de appella.& quod not. Inno. in c. ex ratione. & ibi
tangit,an appellatus possit ante fi. anni comparere, & pete-
re,quòd in causa procedatur.

ADDITIO.

a ¶ Dilat o.Adde ꝙ in dubio intelligitur continua glo.in ru.ff.de diuer. & tem.præscrip.Bal.in l.1.C.de ferijs.no.in l.pecuniarijs ff.eo.

SVMMAE.

1 *Lex contra contumacem non statim pœnam infligit.*
2 *Contumax reputatur,qui in termino non venit.*
3 *Impedimentum debet plenè probari.*
4 *Impedimenti causa an sit legitima,relinquitur arbit.præsidentis.*
5 *Impeditus mittere tenetur procuratorem instructum.*
6 *Casus contingens in persona procuratoris,excusat dominū à pœna.*
7 *Procuratoris culpa,vel dolus an noceat domino.*
8 *Probatio denegatur ei,qui debuit instructus comparere.*

§.Quod si per viginti dies.

Nota. quòd
post terminū iuris cōparitioni p̄fixū debet nō cōparēs expe
ctari per 20.dies.vtrū ita sit , cū terminus est p̄fixus à iudice?
dic ꝙ sic,si iudici videbit̃,vt ī c.cōsuluit.de of.dele. Immo pl⁹
qa pōt retinere cōparētē, vt expectet cōtumacē,post termi
1 nū,vt no.Inn.ī c.calūniā.de pę.¶† Itē no.ꝙ cōtra cōtumacē
nō statim lex pęnā infligit, sed expectat eū post terminū per
20.dies.Idē debet facere iudex,vt l.si finita.§.si forte.ff.d dā.
īfe.Sed nūqd,postq̃ cōstat nō cōpariturū,iudex quē reputat
cōtumacē,poterit mulctare sine alia citatione?& eadē ē qō,
si petat̃ cōdēnari cōtumax in expēsis.dic,ꝙ quædā est pœna
cōtumaciæ,q̃ respicit prīcipaliter ꝓcessum,sup quo cōtuma
cia est cōtracta(vt ꝙ cōtra cōtumacē ferat̃ sn̄ia, p quā venit̃
ad primū decretū,ad iura testiū,& si.) Et tūc nō reqrit̃ noua
citatio.Quædā est pœna,q̃ nō respicit ipsum ꝓcessum,sed ex
trinsec⁹ venit:vt si p cōtumaciā vellet iudex cōdēnare aliquē
in certa quātitate,vel remouere ab offō:tūc reqritur noua ci
tatio,vt hēat terminū,infra quē doceat de sua excusatiōe.ita
no.Bart.in l.fin. §.si ad diē.ff.de re mili.qd̄ credo verū,nisi iu
dex vellet mulctare verū cōtumacē.quia tūc pōt sine alia ci-
2 tatione,vt c.1.s̃.de iud.vbi est casus.¶†Itē no.ꝙ reputat̃ cō
tumax a q nō venit in termino,quātūcunq; aduersari⁹ nō cō
pareat:qd̄ pōt esse verū in ista materia electionis,ī qua iudex
supplet de facto,vt in c.cū nobis.s̃.e.In alia verò materia nisi
aduersarius cōparear,& accuset contumaciā , & licētiet̃,nō
debet,q nō venit,cōtumax reputari,vt no.Bar.in l.properā-
dū.§.si qdē.C.de iud.& no.in d.c.cōsuluit.& c.calūniā.p̄alle.
vbi videas,& l.ꝓperādū.§.& si qdē.C.de iud. & vide gl.fi.de
do.& cōtu.c.venerabilis.¶Itē not.ꝙ qui tenet̃ in certo termi
no cōparere ꝑsonaliter,si hoc nō pōt, debet infra eūdem ter
minū se excusare.talis.n. excusatio habet vim cōparitionis,
& eius loco succedit.non mirū ergo,si fieri debet infra eundē
terminū,ar.s̃.de ap.c.fi.Idē dixi in habēte ratū, vt hoc hēat
infra tps,in quo actū posset gerere per seipsum,vt in c.quam
3 sit.s̃.eo.in 3.q.¶† Item not.quòd impedimentum debet ple
nè probari. & sic non videtur sufficere probatio semiplena.
alibi tamen videtur sufficere. s̃. de re iud. c. cum Bertoldus.
& c.ex literis.de resti.in integ. alibi tenēt Doc.ꝙ probet̃ per
iuramentū,vt in l.fi.de feri.& plenè dixi in c.2.de dila.& spā-
le videt̃ in hoc casu : sicut spāle est de personali cōparitione,
& quòd impeditus teneatur mittere procuratorem , & quòd
propter solam contumaciam excludatur à iure suo , & alia
4 plura , quæ per te colligas. ¶ † Item not. quòd vtrùm causa
impedimenti sit legitima , necne, relinquitur arbitrio præsi-
dentis. similiter vtrùm maior debeat restitui ex clausula ge-
nerali,vel non,vt l.1.ff.ex quib.cau.ma. quia non potest , vt l.
cum quidam. C. de præscrip. 30. vel 40. an. ideo iura , cum
non potuerunt diffinire,reliquerūt arbitrio iudicis:sicut mul
ta alia,quę consistunt in facto,vt fides testis,dilationis mora,
& similia,vt l. 1.ff.ex qui.cau.ma.& l.3.ff. de testi. & l. mora.
5 de vsur.¶†Item not.in ver.insuper.quòd impeditus tenetur
mittere procuratorē instructum.alibi dicitur, ꝙ nō tenetur,
nisi

nisi excusare. In quo casu an teneatur mittere,vel nō, sic di-
stingue. Aut loqueris de actore: & tūc tenetur mittere,ne in
damnū incidat: puta præscriptionis, vt l.1.ff. de diuer.& tē-
po.præscription. Aut loqueris in reo an teneatur mittere ad
contumaciam excusandam: & subdistinguen. nam aut
impeditur venire ratione dignitatis, & priuilegij . & hoc ca-
su aut impedimentum est perpetuū : & tenetur mittere pro-
curatorem, vt l.fi.C.de procur. aut impedimentum est tem-
porale : & nō tenet̃ mittere , vt l. ps litterarū.ff de iud. & de
iniur.l.nec magistrat⁹. Aut est absens,& impeditus pp aliam
causam,quàm dignitatis & priuilegij: & tunc aut impedimē-
tū non est necessariū,sed ꝓbabile,vt studiorū: & tenetur mit
tere,vt l. sed & si p p̄torē.§.ibi.& §. rursus.ff.ex qui.cau.ma.
Aut impedimētū est necessarium, & probabile: & tunc aut
parum duraturum. & tunc aut fuit in citatione præuentus:&
tenetur mittere aut non . & non tenetur . vt. l. eundem.ff. de
legatio. ¶ Item no. in ver. quod & nihilominus. ꝙ quando
quis ex causa legitima excusatur à ꝓsecutione litis, cessante
illa cā impedimenti, tenetur causam statim reassumere,sicut
an̄ impedimentum tenebatur. facit ad notata p Inn.in c.ex
ratione.de app.s̃.de appellante,q fuit impeditus certa parte
anni:si cessante impedimēto, non reassumpsit ꝓsecutionem
appellationis, statim imputatur sibi: cuius ration ē;qa quan
do aliquid propter necessitatem cōceditur,eaten⁹ durat cō-
cessio,quaten⁹ durat necessitas,& nō vltra,vt c. qd̄ ꝓ neces-
6 sitate.1.q.7.& l.senatus.ff.de offi. præsi. ¶ † Item no. ꝙ ca-
sus cōtingens in personam ꝓcuratoris , excusat dominum à
pæna.concor.c.significante.de pign. & l. cum à iurib⁹. C.qui
7 pe.tuto. † Culpa verò,dolus,vel negligentia procuratoris an
noceāt dn̄o,dic vt.s̃.de app.c.significante.vt lit.non cōte.c.1.
in fi.& l.1.§.si ꝓcurator. ff. si quis ius dicen. non ob. ¶ Item
not.in ver.electos. ꝙ mitius punitur q non cōparet ltīmè in-
structus,vt debuit, quàm qui nō comparet vllo mō.Iste enim
est priuatus omni iure, vt s̃. proxi. ver. ille verò , qui minus
ltīmè cōparet,punitur solùm: qa sibi dilatio extra curiā de-
negatur ad ꝓbandū. Alibi dicitur, ꝙ non cōparere,vel min⁹
ltīè cōparere sunt paria.sicut nullum,&inutile,vt s̃.de transl.
c.2.& l.1.in fi.ff.quod cuiusq; vni.no.Sed illa iura loquūtur,
cum persona, quæ comparuit , est ltīa. secus si ltīa , sed non
plenè instructa : vt hic vbi non est tantū delictum. ¶ † Item
no. quòd denegatur probatio illi, q debuit instructus cōpa-
8 rere. simile in l.si quando. C.de dila.quod est verum , nisi ex
iusta cā, vt in tex.quem exemplifica,vt in gl.vt dispēsatio sup
pluralitate &c.¶ De gl.magis notabilibus positis sup isto §.
expediam eos succinctè per q̃stiones. ¶ Primo q̃ro. si facta
cōputatione dietarū,reperit̃ qs vna die venisse post terminū:
nunqd poterit morā purgare?gl.q̃ incipit,sed pone.&c.tenet
quod non;quia ista est pæna descendens à sententia canonis,
à quo sicut non potest appellari:ita nō potest mora purgari,
secundum gl.quā tene menti. Et ad eā adde qd̄ dixi s̃.eo.c.li
cet canō.in 4.q.& qd̄ no.Bar.in l.si insulam. de ver.ob.vbi de
purgatione morę plenissimè.¶ Secundo q̃ro. si cōtra electū
nō cōparentē ltīè , vt disponit hæc constō, petat aduersarius
eum incidisse in istam constōnem. procurator electi excipit,
ꝙ ista constitutio in ipso nō vendicat sibi locū ex causis,vt in
gl. quid si electus.vtrū debet audiri?videt̃,ꝙ non,postq̃ est ip
so iure priuatus. d.gl.notabiliter dicit cōtrarium.nā oportet
primo cōstare,quòd sit de casibus hic expressis.Simile dicit
gl. alibi. cōtra sn̄iam non potest opponi aliqua exceptio. nā
si opponatur,quòd illa non est sn̄ia: (quia non lata à suo iudi
ce) debet ista exceptio admitti,vt est gl. singularis in Cle.1.
de sequest.posses. ad fi. Simile dicit Bar. si cōtra instrumentū
est ꝓhibitum opponere exceptiones, poterit opponi , quòd
non est instrumentum; quia confectum à priuato. quod dic,
vt plenè per eum,vt l. 1.ff. quod vi aut clam. ¶ Item collige
ex hac gl.ꝙ super pęna,quę infligitur ipso iure p constōnem,
est necessaria sn̄ia declaratoria: aliter non vr̃, ꝙ sn̄ia iuris an̄
declarationē talem sit exequenda,casus est singularis in c.cū
seruum.§.fi.de hær.vtrū āt à tali sn̄ia decaratoria possit ap-
pellari: vr̃,quòd non; quia à pæna legis ,vel canonis nō ap-
pellatur,vt l.si qua pæna.de ver.ob. Aliter dicit gl. hic super
verbo.priuatos.qd̄ bn̄ no.¶Tertiò quæro.si forte infra tēp⁹
moderādū īcidūt,(vt p̄dr̃)ferię, &nō venit elect⁹ ī eis:venit tn̄
postea,anteq̃ iudex sederet ꝓ tribunali: vtrū inciderit in istā
pænam?vr̃, ꝙ non, vt l.2.ad fi.ff.si quis in ius vo.non ierit.nā
nō debet dici contumax: quia,si venisset, nihil egisset tempo
re feriarum,& sic iudice non sedente, vt l. si arbiter.ff. de ar.
ista eadem gl. dicit cōtrarium : qa in tali tempore feriato ali
qd potest agi,& proceditur tali tp̄e in istis cāis. idem no. in
d.l.2. ad fi. ¶ Quartò q̃ro. pone,comparuit electus in termi
no,in quo commodè potuit, vel postea infrà 20.dies, sed Pa
pę vel auditoris copiam habere nō potuit. q̃ritur,an sit excu
satus? vr̃, ꝙ sic, vt c.ex insinuatione. s̃ de app. & ī Auth. Sed
ijs C.de tempor. appe. & l. 1.§.dies.ff. qn̄ app.fit.vbi est tex.
notabilis, quòd sufficit ad excusationem,si iudex in publico
non faciat copiam sui.nec imputatur, quòd ad domum eius
non iuerit, vel ad hortos. gl.tn̄ ista de Papa loquens dicit, ꝙ
debet fieri reqsitio ad cameram Papę, si ibi cōsueuit talia au
dire: quòd si generaliter loqueretur,esset bona limitatio ad il
lum.§.dies. ¶ Incidenter tn̄ q̃ritur post istam gl. vtrum suffi
ciat, ꝙ iudex non faciat copiam sui in publico ad excusatio-
nem:dicit, quòd non:sed requirit̃, quòd ille, qui comparet,
& iudicem nōreperit,hoc ꝓtestetur in scriptis : & tutius est,
quòd pluries ꝓtestetur. & credo eam veram,in quātum im-
peditus ex defectu iudicis debet protestari, vt l. 1.C.de his,q
per me.iu.nō app.& c.si iustum metū.s̃.de app. & l.1.§. si qs
ipsi p̄tori.de no.op.nū. & c. pastoralis.§.verum.s̃. de off. or.
inquantum, vero dicit, quòd debet pluries protestari,credo
tutum,sed non necessarium,per similia,quæ allegat gl. Inquā
tum etiam dicit, quòd fiat protestatio in scriptis, non credo
de substantia.in quibus id, sup quo emanat protestatio, non
requirebat scripturam,vt l.fi.C.de neg.gest. nam speciale ē,
quòd in certis casibus scriptura reqratur,de quibus ĩ de cē-
sib.c.1. in gl.magna,& magistra. Alia in gl. huius §.scripta,
qa cōmunia sunt,non expedit nobis referre.

ADDITIO.

a ¶ Contumax. Adde, ꝙ non pręsumitur bona fide litigare. Bar. in l. ingenuum ff.de sta.ho.Bal.in l.sancimus.C.de iu.

SVMMAE.

1 *Officium iudicis inquirentis in negotio electionis super tribus versari dicitur.*
2 *Absens, & ignarus possunt procuratorem constituere.*
3 *Ecclesiarū bona quandoq; sunt cōmunia inter Capitulū,& prælatū.*
4 *Electio prælati pertinet ad Capitulum.*
5 *Opponentes an ad curiam venire teneantur.*

§.Ad hęc quod diligens.

In isto.§.7.statuūt
d̄ īstructorib⁹ mittēdis,qn̄ electio ē cōcors.s.quot ēē debeāt,
quales,per quos,& qualiter mittantur,ad quid,& quando,&
cuius expensis.& ista intelligātur repetita in §. cum electio.
¶ † Item no.ꝙ super tribus versatur officium iudicis inqui-
rentis in negotio electionis, sup personis eligentibus,& ele-
cti. Item sup p̄a electione vtrum sit canonicè celebrata secū-
dum formam c. quia propter.s̃.e. & sup his omnibus iudex
potest ex officio inquirere,vt s̃.c.cū nobis olim. & c. bonæ,
il 1.de postu.¶† Item no. ꝙ absens, & ignar⁹ potest consti-
tui ꝓcurator: licèt hac ratione cōtingat decisionem cāæ re-
tardari,vt dicit tex.oportebit enim talē ꝓcuratorē hr̃e dila-
tionem ad dn̄m consulēdū,vt s̃.de ꝓcur.c.dilectis.expēsis tn̄
dn̄i absentis,vt l. gn̄aliter C.de re.credi. & not Bar. in l.2.§.
defendi.ff.ex qui. ca.ma. & quicqd sit in alijs cāis, in istis,de
qbus tex.loqt̃,debet ꝓcurator venire instruct⁹.fac. s̃.de iur.

calum.c.in pertractādis. ¶ Itē no. q̄ electores debēt mittere duos de Capitulo ad curiā pro negocio electionis. aliter puniunt, vt ꝯ.e.ver. vel si personas. & est speciale in casibus huiꝰ c. cū appellatio, vel immediata subiectio deuoluit cām ad curiā. In alijs petitio cōfirmationis nō vī de necessitate incūbe
3 re electoribus, sed electo, vt s̄.e.c. quā sit. §. ceterum. ¶ † Item no. q̄ bona ecclesiarū q̄q; sunt cōia inter Capitulū, & platū. q̄q; diuisa, & est differētia inter istos modos, vt c. edoceri. s̄. de rescr. similiter alia negotia ecclesiæ explicāda pertinent ad eos q̄q; diuisim, q̄q; cōiter, vt c. nō ē. s̄.e. lib. de cōsue.
4 & ꝯ. ne sede vac. c. 1. ¶ † Itē no. q̄ electio plati pertinet ad Capitulū. expēsę tī, quæ imminēt in negocio electiōis, debēt fieri de bonis ecclesiæ vacantis, qñ est electio cōcors; qa de eius vtilitate agit: ergo onus subire debet, vt l. scām naturā. de reg. iur. ¶ Itē no. in ver. si verò. q̄ qñ electio est celebrata in discordia de vno, vel plurib. in pſonis instructis mittēdis ad curiā, non debet grauari ecclesia, sed epi electi. Ratio forte est; qa nō vtiliter tūc vī Capitulū ꝓuidere ecclesiæ vacanti, ergo nō tenent expēsas in re sibi inutili ministrare, sed electus, q̄ accōmodauit assensum: cū eū minus vtiliter alicuiꝰ negociū gerit, expēsas nō tenet soluere, iuxta no. ꝓ Bar. i l. iā tū. §. pe. ff. iud. sol. ¶ Itē no. q̄ si electi in discordia ū ministrāt pſonis mittēdis ad curiā, sunt priuādi iure eis quæsito. & nō est ista priuatio ipso iure, sicut qñ nō personaliter cōparerēt. de quo s̄. §. proxi. ¶ Itē no. q̄ cū in pluribus locis pōt iudex de causa cognoscere, ipsius est cognitio, in quo loco debet vētilari cā. in cuius cōsideratione debet ęqtāte p̄ oculis hēre, & vtilita tē litigātiū cōsiderare: vnde ꝓ parua cā nō debēt partes trahi ad remotas partes, ne expēsę excedāt litis æstimationem; vt est casus no. in l. cū post fīam. C. de ap. & 2. q. 6. c. anterio rū. qđ no. ꝓ limitatione. c. cū epūs. de of. or. ¶ Itē no. q̄ iudicis est cognitio, vtrū velit p se probationes recipe, an verò earū receptionē alteri cōmittere. facit s̄. de fideiuſ. c. cōstitut⁹. ver. de forma cōmissionis, & remissionis. cuius verò expēsis debeat fieri missio ad absentē. dic, vt d. l. gñaliter. & s̄. de rescri.
5 c. statutū. ad fi. ¶ † Itē no. vtrū opponētes debeant venire ad curiā, vel nō. de quo in tex. & gl. si ergo sunt plures &c. dic, vt in ea. ¶ In gl. sed an tencamur offerre. adde quod no. Bart. in l. prætor ait. §. si quis paratus. ff. de no. ope. nun.

S V M M AE.

1 *Electio infra octo dies electo præsentari debet.*
2 *Negligentia electi in mittendo nuncios instructos, an excuset eligentes.*
3 *Capituli paucitas an excusęt à missione.*

§. Ceterum si eligentes. Moderat tē pus, infra qđ debēt eligētes pſentare electionē electo: & cōtrafacientes punit in būficiorū suspēsione, & expulsione à ꝓsecutione ꝓcessus. dicit glo. 2. huius. §. q̄ hic. §. habet locū gñaliter in oibus electionibꝰ, de quibus loqtur. c. quā sit. s̄.e. vbi erat tps arbitrariū [qđ citò cōmodè poterāt] &c. hic verò præter illud arbitrariū hñt octo dies. dicit tī Io. An. in nouel. q̄ illud. c. quā sit. habet locū in oī electione, q̄ cōfirmāda est: pēnā tī huius c. restringitur ad cathedrales, & regulares, de quibus spāliter loquīt. probat hic ꝓ verbū [electiones ipsas.] & p cōtinuatio nē illiꝰ ver. si personas. ꝯ.e. §. & rō. c. statutū. ꝯ.e.ti. facit, qđ ip
1 se no. s̄.e.c. vt circa. super gl. ad Papā. ¶ † Itē no. q̄ infra octo dies debet electio pūtari electo. Quid aūt iuris sit, si infra istos octo dies cōtingit impedimētū. dic vt in gl. & simi. quā sequūtur Io. Mo. & Arch. q̄ facit ad no. per Inn. in c. ex rōne. de ap. vtrū impedimētum cōtingēs ante finē anni, tali tpe, quo non potuisset cā expediri, excusęt appellātē à negligentia ꝓcedētis tpis. & dic, q̄ nō, pro quo optimè facit. l. 2. §. si quis tū. ff. si quis cau. ¶ Itē no. q̄ soli culpabiles in obseruātia tpis hic pſi. xi puniunt. & cū ista pœna respiciat singulos vt singulos, non vt Capitulū, ad eius euitationē vī, q̄ singuli pūtare possint. fa
cit quod no. Io. An. post Inn. s̄. de postu. c. bonæ. il. 2. vbi plenè videas, si mādatum pēnale dirigitur Capitulo. & est pēna, quæ affert dānum singulis, quid habent agere illi, qui timent cōmissionem pēnæ. dic vt ibi. ¶ Incidenter quærit hæc gl. qđ si non apparet, qui sint culpabiles. Videtur, q̄ nullus teneat, vt l. absentē. in cōtrarium arguitur, q̄ oēs, exemplo plurium, quorū vnus lætaliter vulnerat, & nescitur quis, vt dicit gl. qđ an sit verum, plenius prosequere, vt per Bar. in l. si rixa. ff. de iniu. c. quàmuis. & de causa pos. c. olim. & c. constōnibus. de iure pa. & c. ad petitionē. de accu. & l. denunciasse. §. qui tamē. de adul. & l. sæpe. ff. de re iud. quæ similia sunt bona. ¶ Quæro. iste text. excludit electores à prosecutione negocij, si non seruauerūt, quæ hic dicunt. & talis exclusio nō nocet electo, nunquid ergo iudex electū statim confirmabit? vī q̄ sic, post q̄ nullus admittit ad cōtradicendū. gl. quæ incipit. vt quia nō venit. &c. dicit, q̄ iudicis officiū nō quiescet: debet. n. supplere *in istis spiritualibus, sicut ēt in certis alijs casibus, quos* glos. enumerat, quā no. est eū pulchra materia, an iudex in causis posit de facto supplere, & impendere suū officiū nō petitū. pōt. n. in casibus hic notatis in gl. Bar. tū dictam materiā pulchro stilo ꝓsequīt in l. 4. §. hoc aūt iudiciū. ff. de dā. infec. vbi distinguit inter officiū, qđ respicit publicā vtilitatē: & tenet impēdere; vt puta cōtra malefactores ꝓcedere, & punire, vt l. congruit. de of. pſi. & officiū, qđ respicit vtilitatē priuatā: & tūc aut cōcernit ēt alteriꝰ iudicis reuerētiā: & similiter tenet, puta tradere apostolos nō petēti, vt l. eos. in fi. C. de app. Aut merè cōcernit vtilitatē priuatā: & tūc, aut respicit miserabiles personas, & actū piū: & subdistīgue. nā aut pōt super hoc ꝓtendere ꝓbabilē ignorātiā: & nō tenet, vt l. 1. §. mgr atibus. de magi. cōue. aut hoc nō pōt prætēdere: & tenet, vt ff. de of. proconſ. l. neq;. §. aduocatos. & l. illicitas. §. potētiores. de of. præſi. Si verò tales nō respicit, sed alios: & tūc aut est timor, ne tales perueniāt ad rixas, & arma: & tenet impēdere, & occurrere, vt l. æquissimū. de vsuf. & qđ no. Inno. in c. qñ cōtra. de proba. aut de hoc nō est dubiū, sed aliter litigāt: tūc debet se interponere ad cōcordiā, q̄tum pōt, vt c. 1. & ibi no. de mu. pe. Si verò nō pōt: & tunc dicas, q̄ quædā sunt, q̄ radicant in personā ipsius iudicis, vt ferre sentētias, dare dilationes, & similia. Quædā sunt, q̄ radicant pricipaliter in personā partis. primo casu aut tale officiū exercet cōtra absentem: & nō debet, nisi ꝑte petēte. vt ff. iud. sol. l. iā tū §. pe. & l. ꝓperādū. §. & si quide. C. de iudi. aut exercet partibus pūtibus: & tūc aut tale officiū pertinet ad litis ordinationē, aut ad litis decisionē. primo casu aut respicit publici iuris obseruantiā, vt in libellis apertè cōcipiēdis, dilationibus breuiandis, iuramēto cal. & si. & pōt parte nō petēte, vt l. . . ff. de of. assess. & l. properādū. in prin. præallegata. & l. 2. §. sed quia veremur. de iure calū. aut respicit partis vtilitatē; vt quia plures hñt vnum ꝓcuratorē: & nō valet parte nō petēte, vt d. l. iā tū. §. pe. sēd casu qñ pertinet ad litis decisionē: tūc in his, q̄ emergūt ante litis cōtē. nō valet, si nō petat. In his verò, q̄ emergūt post litis cōtestationē, nō requīt petitio, vt l. ædiles. §. item sciēdū. de ædi. edic. ff. Et hoc de sēdo mēbro. de his verò, q̄ fundant in pſonā iudicis. Quædā sunt, q̄ (vt dixi) radicāt in pſonā partis, vt producere testes, contra eos opponere, instra producere, & similia: & tūc aut loquimur in his, q̄ ad publicā vtilitatē pertinēt, vel decorē iudicis; vt q̄ excōicati, infames, & similes nō aduocēt corā eo: & pōt ipēdere suū offiū nō petitū, vt l. quos prohibet. ff. de postu. & c. pia. de exc. Aut circa alia respiciē tia priuatū cōmodū: & tūc aut vult impēdere suū offiū, interrogādo testes, aduocatos, & alios: & pōt, vt l. vbicunq;. ff. de interro. act. & c. cū Ioānes. de fide instr. aut vult impēdere officiū suū in ꝓducēdo testes, instra, & alias ꝓbationes nō ꝓductas aperte: & tūc pro absente pōt tā in causa prin. q̄ appellatiōis, vt in Aut. q̄ semel. C. quō, & qñ iu. & l. amplioré. C. d ap. & hoc est, qđ dicit lex, q̄ eius absentia Dei pūtia repleat. i. iudicis, vt l. ꝓperādū. §. finaūt reus. C. de iudi. Aut vult pro pūte

secundùm Ioan. An. ¶ Item not. in ver. & nihilominus, q̄ negligentia eligentiū non præiudicat electo. Quid de processu cum eligentibus habito, vtrū præiudicabit electo? glo. quæ incipit & ita. tenet quòd sic, electo scienti, sed non ignoranti. cum qua concor. Io. Mo. & Arch. & vide qđ no. Io. An. de ele. c. dudū. il. 2. super ver. cōstaret. & super ver. constō. & de isto iure, cū. s. ius vnius ab alio dependet, qā factum auctoris præ iudicet hūti causam ab eo, vel econtra. dic plenè, vt s̄. de re iud. c. quàmuis. & de causa pos. c. olim. & c. constōnibus. de iure pa. & c. ad petitionē. de accu. & l. denunciasse. §. qui tamē. de adul. & l. sæpe. ff. de re iud. quæ similia sunt bona. ¶ Quæro. iste text. excludit electores à prosecutione negocij, si non seruauerūt, quæ hic dicunt. & talis exclusio nō nocet electo, nunquid ergo iudex electū statim confirmabit? vī q̄ sic, post q̄ nullus admittit ad cōtradicendū. gl. quæ incipit. vt quia nō venit. &c. dicit, q̄ iudicis officiū nō quiescet: debet. n. supplere *in istis spiritualibus, sicut ēt in certis alijs casibus, quos* glos. enumerat, quā no. est eū pulchra materia, an iudex in causis posit de facto supplere, & impendere suū officiū nō petitū. pōt. n. in casibus hic notatis in gl. Bar. tū dictam materiā pulchro stilo ꝓsequīt in l. 4. §. hoc aūt iudiciū. ff. de dā. infec. vbi distinguit inter officiū, qđ respicit publicā vtilitatē: & tenet impēdere; vt puta cōtra malefactores ꝓcedere, & punire, vt l. congruit. de of. pſi. & officiū, qđ respicit vtilitatē priuatā: & tūc aut cōcernit ēt alteriꝰ iudicis reuerētiā: & similiter tenet, puta tradere apostolos nō petēti, vt l. eos. in fi. C. de app. Aut merè cōcernit vtilitatē priuatā: & tūc, aut respicit miserabiles personas, & actū piū: & subdistīgue. nā aut pōt super hoc ꝓtendere ꝓbabilē ignorātiā: & nō tenet, vt l. 1. §. mgr atibus. de magi. cōue. aut hoc nō pōt prætēdere: & tenet, vt ff. de of. proconſ. l. neq;. §. aduocatos. & l. illicitas. §. potētiores. de of. præſi. Si verò tales nō respicit, sed alios: & tūc aut est timor, ne tales perueniāt ad rixas, & arma: & tenet impēdere, & occurrere, vt l. æquissimū. de vsuf. & qđ no. Inno. in c. qñ cōtra. de proba. aut de hoc nō est dubiū, sed aliter litigāt: tūc debet se interponere ad cōcordiā, q̄tum pōt, vt c. 1. & ibi no. de mu. pe. Si verò nō pōt: & tunc dicas, q̄ quædā sunt, q̄ radicant in personā ipsius iudicis, vt ferre sentētias, dare dilationes, & similia. Quædā sunt, q̄ radicant in pricipaliter in personā partis. primo casu aut tale officiū exercet cōtra absentem: & nō debet, nisi ꝑte petēte. vt ff. iud. sol. l. iā tū §. pe. & l. ꝓperādū. §. & si quide. C. de iudi. aut exercet partibus pūtibus: & tūc aut tale officiū pertinet ad litis ordinationē, aut ad litis decisionē. primo casu aut respicit publici iuris obseruantiā, vt in libellis apertè cōcipiēdis, dilationibus breuiandis, iuramēto cal. & si. & pōt parte nō petēte, vt l. . . ff. de of. assess. & l. properādū. in prin. præallegata. & l. 2. §. sed quia veremur. de iure calū. aut respicit partis vtilitatē; vt quia plures hñt vnum ꝓcuratorē: & nō valet parte nō petēte, vt d. l. iā tū. §. pe. sēd casu qñ pertinet ad litis decisionē: tūc in his, q̄ emergūt ante litis cōtē. nō valet, si nō petat. In his verò, q̄ emergūt post litis cōtestationē, nō requīt petitio, vt l. ædiles. §. item sciēdū. de ædi. edic. ff. Et hoc de sēdo mēbro. de his verò, q̄ fundant in pſonā iudicis. Quædā sunt, q̄ (vt dixi) radicāt in pſonā partis, vt producere testes, contra eos opponere, instra producere, & similia: & tūc aut loquimur in his, q̄ ad publicā vtilitatē pertinēt, vel decorē iudicis; vt q̄ excōicati, infames, & similes nō aduocēt corā eo: & pōt ipēdere suū offiū nō petitū, vt l. quos prohibet. ff. de postu. & c. pia. de exc. Aut circa alia respiciē tia priuatū cōmodū: & tūc aut vult impēdere suū offiū, interrogādo testes, aduocatos, & alios: & pōt, vt l. vbicunq;. ff. de interro. act. & c. cū Ioānes. de fide instr. aut vult impēdere officiū suū in ꝓducēdo testes, instra, & alias ꝓbationes nō ꝓductas aperte: & tūc pro absente pōt tā in causa prin. q̄ appellatiōis, vt in Aut. q̄ semel. C. quō, & qñ iu. & l. amplioré. C. d ap. & hoc est, qđ dicit lex, q̄ eius absentia Dei pūtia repleat. i. iudicis, vt l. ꝓperādū. §. finaūt reus. C. de iudi. Aut vult pro pūte supplere: & tunc regulariter nō pōt, & ita intelligunt oīa iura dicentia, q̄ iudex non pōt de facto supplere, licèt de iure posit, vt l. 1. C. vt q̄ desunt aduo. par. iudex sup. & d. §. hoc au tē iudiciū. fallit in duobus casibus, primo pp inquirēdā veritatē instīi in iudiciū deducti, vt in Auth. de tabel. ī prin. & ibi no. Scdò ꝓpter inquirēdā cōditionē testiū inductorū. nā ex suo officio mittit ꝓ vicinis, vt no. in l. 3. ff. de testi. in gl. super verbo. inimicitiæ, & ꝑdicta sunt vera in ciuilibus. In criminalibus indistinctè pōt ꝓducere ꝓbationes ad defensam, & offensam, & testes, ēt publicatis attestationibus, iuxta no. ꝓ Inno. in c. cū clamor. de testi. s̄. & l. si nō defendant. ff. de pœ. & & per Bar. in disputatione, q̄ incipit. Iudex maleficiorū. Et ad prædicta adde qđ no. Inn. in c. qđ nām. il. 2. de iureiu. vbi oīno videas, an ꝓ iuribus ecclesię occupatis iudex posit impēdere suū offiū nō petitū, & ex officio procedere, sicut pōt ꝓ iuribus fiscalibus. dic, vt ibi. ista quibusdam additis tangit Bar. in §. hoc autem iudicium. magis prolixe, sed in substantia nō plᵃ dicit. & vide qđ d materia no. de postu. c. bonę. il. 2.

S V M M AE.

1 *Electio, & postulatio non sunt eiusdem naturæ.*
2 *Postulandi non sunt patientes defectum in ordinibus, vel ætate.*
3 *Postulati sua postulationi consentire non tenentur.*
4 *Postulatio dependet à gratia.*

§. Deniq;. Hucusq; dictū est de electiōe, qualiter eligētes, electi, & ꝓponētes debeāt se hēre, & solliciti esse. Et quæ pœna eis immineat, si nō seruauerint hæc statuta. Sequīt videre, cū nō per viā electiōis, sed postulationis ecclesiæ ꝓuideī, & cā ad curiā deuoluit, qđ prædictis incūbat, & quę pœna imineat. ¶ No. primò q̄ aliud sta
1 tuīt quo ad quædā in electiōe: aliud in postulatione. Ext quo patet, q̄ electio, & postulatio nō sunt eiusdē naturæ: & sic ad eligēdū mādatū hūs nō poterit postulare, ad hoc s̄.e.c. innotuit. In cōtrariū vī casus. s̄.e.c. in causis. nā postulatio est præparatoria ad electionē: ergo vno cōmisso, vī reliquū cōmissū, vt l. ad rē mobilē. & l. ad legatū. ff. de procur. de hoc not. in d.
2 c. in causis. & s̄. in d.c. nullus. ¶ † Scdò no. q̄ nō sunt postulādi patiētes defectū in ordinibus, vel ætate, illegitimè nati, alijs ecclesijs alligati, & similes. de q̄bus in c. fi. s̄. de postu. In ordinibus, vel ætate qui dispēsare possint, dic vt in gl. q̄ patiātur. cū illegitimenatis, dic vt in d.c. innotuit. cū crimiuosis, dic, vt c. at si clerici. de iudi. ¶ Itē tertiò not. q̄ alligati alijs ecclesijs, si postulētur, nō tenent ad obseruātiā huius cōstōnis. Idē in postulantibus eos, secundùm quosdam, cum ista litera dicat [nihil quo ad eos immutari de iure.] Ioan. And. post Archid. dicit quòd tutius est contrarium tenere, propter identitatem rationis huius. ¶ Quid de episcopis, qui non renunciauerunt loco, sed ordini, tenet hic Gar. & Ioā. Mona. quòd sunt eligendi. Archidia. quòd sunt postulandi. Ioan. And. remittit ad not. per eum. s̄. de renuncia. c. post translationem. sū per glos. 2. In hoc tamen prædicti concordant, quòd etiam si postulentur, ire tenentur; cum ratio hic expressa cesset in
3 eis. ¶ † Quartò not. quòd postulati non tenentur consentire suæ postulationi. possunt ergo, si volunt, nec ex hoc de ambitione notantur, secundùm Archid. qui alleg. not. per Inno. s̄. eo. c. cum in iure. ¶ Quintò not. quòd postulantes concrediter, vel discrediter sunt similes eligentibus in mittendo personas instructas, & ministrando expensas, quas ministrant, de bonis vacantis ecclesiæ, si in concordia; sed quando in discordia, de bonis proprijs, vt s̄. §. ad hoc. ibi [si verò.] Inciden ter tangit Ioan. And. quid si non habent proprium; quia sunt regulares. dicit, quòd de communi. s̄. de accu. c. ex parte. & c. pen. secundùm Gar. Ioan. Mona. & Archi. & not. ꝯ. in glos. fin. ad fin. quæ loquitur de tali postulato, non habente pro-
4 prium, quis sibi ministrabit expensas dicam ꝯ. latius. ¶ † Sextò not. quòd postulatio dependet de gratia, quod intellige, vt in glos. scilicet ille. &c. Super qua dicit Io. An. quòd quādo

postulatio fit à duplo maiori parte, innititur iuri& gratiæ ex eo, quòd præualet electioni. s. eo. c. scriptum. Itẽ quia ea pendente, alia electio, vel postulatio admitti non debet. s. de postu. c. bonæ. & quia postulantes resilire non possunt à postulatione, vt d. c. bonæ. il. 2. gratiæ verò innititur; quia non datur actio, vt postulatio cõcedatur. nã, vt tex. hic dicit, consensus eius non valet: quia à superiore depẽdet: habito tñ eius consensu, poterit officiũ iudicis implorari. quod tãgit Io. An. s. c. scriptum. super glo. hoc dicit. Vtrũ autem si superior, ad quẽ spectat cõfirmatio, annuat postulationi, videatur hoc ipso postulatũ confirmare? vide in c. in causis. in nouella. ¶ Vltimò no. in §. porrò. ꝙ licèt quis teneat̃ ministrare expẽsas in principio: tñ in fine eas repetit. quod ꝗñ sit verũ, glo. magis. prosequitur, quæ sentit, ꝙ isti ministrantes sint similes negotiorũ gestoribus: in quibus habetur cõsideratio, an vtiliter, vel nõ, administrauerint. de quibus, & etiam de procu. an recuperẽt, si obtineant, vel succũbãt in causa, dixi plenè referendo Bar. in c. cum pro causa. de procu. ipse not. in l. iam tñ. §. in hac. ff. iudi. sol. & vide de istis expẽsis factis in negotio electionis, vt no. plenè. s. eo. c. vt præteritæ. ¶ Quæro de tali quæstione. vacante quodã monasterio, monachi concorditer in abbatem postulauerũt quẽdam de ordine Prædicatorũ. modo, cũ ille velit suam postulationẽ prosequi, nec habeat ꝓpriũ, est in quõne, an postulantes teneant̃ eidẽ de bonis monasterij super dicti negotij prosecutione sufficiẽtes expẽsas ministrare? Old. consuluit, ꝙ sic, rõnibus. j. scriptis. & primò, quia sicut vsusfructus legatus adminiculis indiget, sine quibus quis vti frui nõ potest. s. via, & itinere. & ideo ad hoc proprietarius obligatur, vt ff. si vsusfru. pe. l. 1. §. 1. Sic vr̃, ꝙ postulantes ad expẽsarũ adminicula teneant̃, cũ sciuerint naturã negotij, ꝙ non põt alibi, ꝗ in curia expediri, & cõditionẽ personæ pauperis, & nihil habẽtis. facit ad hoc. ff. de le. 3. l. fideicõmissa. §. si seruo. & de vsu & habi. l. plenũ. §. equitii. de iudi. l. sed si susceperit. §. 1. Scd̃ò sic. sicut tenetur filius diues ad alimẽta pr̃i inopi ꝓstanda: sic & pr̃ filio, vt ff. de liber. agnoscen. l. 1. §. 1. in prin. sed sic est, ꝙ de bonis alicuius ꝓpter paupertatẽ ꝓstant alimẽta puero iã nato, de cuius tñ filiatione nõ cõstat; imò etiã nascituro. puta ventri, vt possit ad partũ vsq; peruenire, vt ff. de carbo. edic. l. sed & si is. §. qui aũt. & de vẽtre in pos. mittẽ. l. 1. §. gñaliter. ergo ꝓ futuro prẽ ꝓstabunt necessaria, vt ad paternitatẽ peruenire possit, licèt pendeat ex euentu, sicut integra partus natiuitas. Tertiò, contra seipsum ꝓpter paupertatẽ quis aduersario præstat expensas, vt ff. de inoffi. test. l. si instituta. §. si de inoffi. quãtò magis pro se, & pro prosecutione operis, quod cœperat. Quartò vr̃ expressum. qui legat alicui militiã, videtur legare oẽs expẽsas, quę necessariæ sunt ad ingressum militiæ, vt no. ff. de leg. 3. l. pen. §. vlt. Sic videtur de istis postulantibus ad militiam ecclesiæ, ꝙ teneant̃ ad necessarias expensas, sine quibus quod quæritur, haberi nõ potest; cum postulatus sit pauper nil habens. pro hoc de accu. c. ex parte. nec donatio in hoc vertitur ex parte postulantium: sicut nec maritus dicitur donare vxori ad ipsum proficiscenti, quocunque vadat, de eius tamen consensu. & subditur ratio; quia non donat, qui necessarijs oneribus succurrit. & sic appellant talium sumptuum præstãdorum onera necessaria, & necessariò exhibẽda, vt ff. de do. inter virum & vx. l. si quis pro vxore. & de pac. do. l. inter socerũ. §. conuenit. Quintò & vltimò hęc fuit sententia Bert. in hoc c. in glos. penul. in fin. & Io. An. hic in vltima gl. ad fi. Ista sunt verba sua Consilio. 25.

SVMMAE.

1 *Ciuitas Romana dicitur consecrata martyrio Apostolorum.*
2 *Papæ, & Imperatoris dominia dicuntur esse distincta.*
3 *Varietas & inconstantia reprobari debet.*
4 *Filius fratris, vel sororis an dicatur nepos.*
5 *Habitantes in comitatu gaudent priuilegijs ciuium.*
6 *Contractus initus cum tyranno an valeat.*
7 *Electiones an possint fieri in terra tyranni.*

CAP. XVI.

FVndamenta. No. ꝙ licèt pluribus Christus dederit ꝑtãtem, & omnibus Apostolis; tamen præesse eis voluit Petrũ, tanꝗ̃ caput. Sicut in regimine vrbis Romæ deuentum est ad vnum caput, s. ad principem. l. 2. §. nouissime. de ori. iur. ff. pluralitas ergo principatuum non est bona. vnus ergo princeps. 7. q. 1. c. in apibus. ¶ Item no. ꝙ prædicatio Apostolorum diuulgata extitit per totum orbem: ideo nullus potest prætendere probabilem ignorantiam; quia per eos Christus oĩbus inno
1 tuit. de quo 37. di. c. fi. ¶ † Item no. ꝙ ciuitas Romana dicitur consecrata martyrio Apostolorum. Ex quo no. Archi. ꝙ per occisionem Sancti factam in Ecclesia non fit illa polluta, sed potius consecrata. de quo no. j. de conse. eccl. vel alta. c. vno. ¶ Item no. cũ dicit [omnibus satrapis, & cuncto populo] ꝙ in donatione, quam facit dominus de aliqua ciuitate sua, debet populus consentire. nam inuitus non videtur, ꝙ possit cogi nouum dominum acceptare, vt l. inuitus. ff. de fideicom. li. & de ista concessione, & donatione vrbis vide in Pallea Cõstantinus. 97. dist. Vtrũ aũt dictã donationem Constantini futuri Imperatores potuerint reuocare? Accur. tenet, ꝙ dicta donatio non tenuit in Auth. qũo oportet epos. in prin. Io. cõ
2 tra. vide in Cle. 1. de iureiur. vbi de hoc. ¶ † Item no. in ver. in iustè arbitrans. ꝙ Papæ, & Imperatoris dominia sunt distincta: nec conueniunt in eodem loco. nam vt ait lex. ex conuersatione ęquali contentio dignitatis nascitur, vt l. obseruandũ. ff. de offi. præsi. hinc est, ꝙ Roma ferre duos non potuit, s. Romulum, & Remum, vt in præalle. c. in apibus. & communio parit discordiam, vt l. cum pater. §. dulcissimis. de leg. 2. & cõmuniter negligitur, quòd cõiter possidetur, vt C. qñ & quib. quar. pars deb. l. 1. Textus tamen iuris ciuilis dicit, ꝙ Deus distinxit dominia, præferens Papam in spiritualibus, & Imperatorem in tẽporalibus, vt in præalle. Auth. qũo oportet episcop in prin. & c. solitæ. de ma. & obe. & scd̃m hoc non esset disputandum, quis sit maior. & quilibet debet reputari maior in suo dominio. dic tñ vt no. j. de iudi. c. nouit. & de foro compe. c. licèt. per Inn. ¶ Itẽ no. in ver. [nunquid obduxit oblinio.] &c. ꝙ reformatio ciuitatis, tẽpla violata, & fides ciuiũ corrupta sunt signa euidentia mali regiminis. & sic per vnum factum probatur aliud, & causa probatur per effectũ. 12. q. 2. c. quatuor. ibi [prærogata locorum doceat] similiter mali mores subditorũ arguunt negligentiã prælatorũ. 18. di. c. peruenit. & facit 28. q. c. priusq. sed omisso isto ar. arguẽdi malũ regimen per effectum. Quid dices si quis tenebatur aliquid facere, vt picturam in certo loco, vel expensas in re fortè sibi obligata, vel præstare alicui alimenta: vtrum sufficiat probare picturam factam, vel expensas, & alimenta ex eo administrata, quia apparet hominem viuere, & ædificia refecta? videtur quòd prædicta probari sufficiat, quę sine sumptibus suis viribus non subsistunt, vt in præalle. iuribus. dubium tamen facit, an præsumatur iste fecisse, qui eas repetit, si aliter non apparet dic, vt no. Bart. in l. cum seruus. de ver. obli. qui alle.
3 l. notabilem. C. vbi pupil. edu. de. l. fi. ¶ † Item no. in ver. quid plura quòd varietas, & inconstantia reprobatur, & ex hoc ciuitas infamatur. Ex quo patet, quòd rebellio est delictum concernens ciuitatem: & sic res inanimata dicitur delinquere. de hoc alibi dubitatur, an scilicet vniuersitas delinquat. de quo post glo. dixi plenè, referendo Ber. in c. dilectus. de simo. & not. Inno. in c. grauem. de senten. excommu. ¶ Item not. in ver. hac irrefragabili. enumerari plura alia noĩa dignitatum. & qualiter inter se differant, dic, vt in glos. Et collige ex tex. quòd personæ in sublimi dignitate constitutæ prohibẽtur assumi ad officia, sicut etiam prohibetur eis in proprijs causis personaliter litigare, vt l. penult. C. de procu. & cessiones recipere, vt s. de alie. iudi. mu. c. 2. & C. ne liceat poten. l. 1. nam potentioribus pares esse nõ possum⁹, vt l. 1. ff. de alie. iu. & nõ solum ipsi prohibentur, sed fratres, filij, & nepotes. Inciden-

ter

ter circa hoc tangit Ioan. And. vtrum filius fratris, vel so
4 roris dicatur nepos. ¶ † Dicit ipse, quòd leges vocant nepotem descendentem ex filio, vel filia. ff. de gradi. l. 1. §. 2. & l. 3. in fin. & l. Iurisconsultus. §. 2. eod. tit. Sed c. tua. de consan. & af. appellat nepotem fratris, vel sororis filium. Idem in vsib⁹ feudorum. qui. mo. feu. amit. §. item si fratrem. Sic etiam habet communis vsus loquendi, qui est sequendus, de spon. c. ex lr̃is. il. 1. & de sup. le. l. Labeo. per quod concludit hac cõstitutione prohiberi etiam tales. s. filios fratrum prædictorum Marchionum, & similium. Aliter consuluit do. Fede. de Señ. consi. 38. vbi tenet, quòd si per statutum filij, & nepotes excludunt filias à succesione, debent intelligi nepotes, qui veniunt per lineam descendentem, non transuersalem. & de talibus intelligitur. c. 1. de hære. j. eod. nam quod ibi dicitur de secundo gradu, intelligitur de filijs filiorum. eo. tit. c. statutum. ad iura præalle. respondet, vt ibi per eum. ¶ Item no. quòd alijs personis, quàm positis in dignitatibus istis, videtur permissum, siue concessum, quòd per annum assumant regimen vrbis Romæ absque Papæ licentia speciali. & istud ius promouendi ad officium annale videtur reseruatum populo Roma. nam & inferiores ciuitates eligunt. sibi magistratus, qui tamen à prẹside confirmantur, vt in Authen. de defen. ciui. & facit quod no. Innoc. in c. cum omnes. s. de constit. & c. qui in ecclesiarum. Vtrum etiam electus ad regimen tantæ vrbis ad annum de personis hic non prohibitis confirmatione Papæ indigeat: vt sic per omnia sit redacta ad instar aliarum ciuitatum, quarum rectores gubernant? vt dixi, aliter non declaro. ¶ Sed postquàm est creatus quis senator ibi, an possit iura condere? dic, vt not. in l. non ambigitur. ff. de legi. Reperi do. Oldra. consuluisse, cum ab eo quæreretur, an ex eo quòd dicta ciuitas receptauit quendam intrusum persequẽtem Romanam Ecclesiam, posset Papa priuilegia, & indulgẽtias illius Romanę Ecclesię reuocare. multum pulchrè hic prosequitur, & consuluit, quòd Papa debet ab hoc abstinere, probans illam Ecclesiam propter corpora Petri & Pauli multis priuilegijs vltra alias gaudere. & est consilium. 49. ¶ Item not. in ver. ac nihilominus. quòd feudatarius cuiuscunque ecclesiæ priuatur feudo ipso iure in casu huius c. videtur enim ex hoc offendere dominum suum: licèt extra rẽ feudalem. Vtrùm autẽ hoc sit tam generale. s. quòd feudatarius inuadendo res domini, vel personam eius offendendo, sit priuandus feudo, & per quem? dic, vt not. in. c. cæterum. s. de iudi. & c. verum. & c. postulasti. de foro compe. Hic tamen occurrit dubium. si offendo maiorem dominum, à quo non recognosco feudũ, sed ab eius vasallo: an ex hoc priuor feudo, quod ab eo teneo? arg. est hic, quòd sic. ¶ Itẽ not. quòd dicit text. [& eorum posteros.] nisi enim hoc fuisset expressum, non videtur, quod delictum patris deberet nocere filio in amissione feudi. ¶ Circa quod dic, quòd quandoque quis committit aliquod delictũ, propter quod debet directo feudo priuari (vt quia deliquit contra dominum, vel aliud fecit contra conuentionem feudi) & tunc delictum patris nocet, vt in 10. coll. si vasallus feu. priue. c. 1. & no. in tit. si de feudo fue. contro. c. si vasallus. & hoc verum in feudo iã patri quæsito. Sed si erat quærendum; quia nondum pater eius decesserat, id est auus quò ad nepotem: tunc non nocebit nepoti delictum patris: immo nepos tenet locum suum in feudo, sicut in totali succesione, vt l. Gallus. §. & quid si tantum. ff. de lib. & posthu. & l. non tantùm. §. si emancipatus. ff. de contratab. Si verò non propter tale delictum, propter quod debeat principaliter amittere, sed in cõsequẽtiã (quia fortè ꝓpter hæresim debeant eius bona confiscari) tunc aut tale feudum transire debebat ad filium ex persona patris, tanquam ad eius successorem: & hoc perdidit. aut ad filium ipso iure; quia est feudum auitum, vel descendit ab antiquis progenitoribus. & istud transit ad nepotem, licèt bona patris fuerint confiscata. Idem dicas in contractu emphyteutico, si quis recipit emphyteusim pro se, & suis hæredibus, & nepotibus: si primus vel secundus deliquit circa ipsum contractum emphyteuticum, non soluendo canonem, vel alienando sine licentia domini contra c. potuit. de loca. & noceret sequẽtibus in gradu. sed si aliàs delinqueret, propter quod bona publicarentur, dicta emphyteusis remaneret apud filios, & nepotes: quia non transit ad eos, tanquàm ad heredes, sed habent iure suo, vt l. iusiurandi. §. si liberi. ff. de ope. li. ex cuius dictis prædictam distinctionem collegi, quam ipse ponit in l. 1. ff. de inter. & rele. Dy. etiam no. de hoc in reg. non debet aliꝗs. de re. iur. & Cy. in l. 2. in fin. C. de lib. & eorum liber. in fine. ¶ Itẽ no. in ver. ita quòd. quòd si feudum reuertitur ad ecclesiam potest prælatus pro se retinere, vel alij in feudum concedere, prout vult: nec dicitur alienare, vel de nouo infeudare, si antiquum feudum ad eum reuersum iterum concedat, vt in c. 2. j. de feudis. ¶ Item no. in ver. & ne taliter. quòd acta, sententiæ, processus, & omnia, quæ sunt gesta per illum, ꝗ officium indebitè vsurpauit, non valent ipso iure. vnde debitores dignitatis sponte soluentes tali non liberantur: secus si bona fide, licèt titulo minus iusto, esset dignitatem adeptus. nam tali postea ab illa dignitate remoto, gesta per eũ firma manent. quod dic, vt plenè no. Ioan. And. post Innoc. in c. in literis. de resti. spo. Gesta autem tempore regiminis alicuius tyranni an valeant, eo postea interfecto, vel defecto, dicam. j. ¶ Item no. in ver. vt autem. quòd eisdem priuilegijs gaudere debẽt incolæ, siue aduenæ continuò habitantes in ciuitate, siue territorio, quibus gaudent ciues originarij. ad hoc
5 l. prouinciales. de verb. sig. ¶ † Item no. quòd habitantes in comitatu gaudẽt priuilegijs ciuium. tetigi. s. de rescri. c. statutum. §. cum verò. & Bar. in l. 1. ff. ad munici. ¶ Item no. quòd quædam personæ sunt penitus prohibitæ à regimine vrbis: quędam habiles ad tempus, vt ciues Romani. si quis igitur sit de prohibitis, ac ciuis, regulariter admittitur, vt in text. Ex quo collige, quòd si duæ causę, siue qualitates concurrunt in personam eiusdem, quarum vna reddit eum inhabilem, alia habilem, inspicitur causa habilis, & fauens actui, non resistens. & sic magis causa, quę prodest, quàm quæ nocet. Circa quod dic, quòd quandoque id, quod prodest, est tantæ potentiæ, quòd offuscat, & vincit quod nocet: & tunc inspicitur, quod prodest, vt l. si vir. ff. pro dona. & l. non intelligitur. §. si quis palam. ff. de iure fisci. Si verò quod nocet, vincit quod prodest, vel dubitatur. & subdistingue. aut effectus vnius potest ab alio separari: & separatur, vt l. relegatorum. in fin. ff. de inter. & rele. Si verò non potest separari, inspicitur quod nocet, vt l. si quis in graui. cum l. seq. §. fin. ff. ad Silla. & ita distinguit Bart. in l. si vir. & casus huius c. adaptatur ad primum membrum huius distinctionis nam hic concurrunt causa naturalis (quia est, vel censetur originarius ciuitatis Romanæ iste, de cuius habilitate quærit̃) & causa accidentalis: quia filius, nepos, vel fratrer ducis, & similium. modo ita est, quòd si concurrunt naturalis, & accidentalis causa, & tendant ad contrarios effectus, iudicamus actum secundùm naturalem causam, non accidentalem, vt l. qui habent. §. quia autem. ff. de tut. vbi pupillo furioso dandus est tutor, tãquam pupillo, non curator, vt furioso. arg. cõtra prẹdicta. ff. de postu. l. 1. §. bestias. vbi glos. tangit. ¶ Item not. quòd ciuis Romanus adeptus extra vrbem, & eius territorium Comitatum, vel baroniam, non desinit esse ciuis, quò ad honores vrbis: nisi sit in notabili potentatu, vt sunt illi de Vrsinis, qui in regno Apuliæ sunt in magno potentatu: similiter prẹfectus vrbis, qui tamen est infra territorium ipsius quod est de iure per centum milliaria circumquaque, vt l. 1. §. cum vrbem. ff. de of. ꝑfe. vr. in istis ergo quo ad regimen vrbis, origo non consideratur, sed confunditur propter magnam potentiam, in qua sunt. cunctis enim eorum regimen videretur terribile, & eorum mens potentia auida non abstineret à vetitis: nec sciret gaudere concessis, vt canon dicit: & ista est ratio finalis huius

c. Quia ca. facit mentionem, quòd si principales occuparent sibi regimen ciuitatis Romanę, gesta per tales sub nomine dignitatis, sunt irrita ipso iure, vt dicit litera. Quæro generaliter de alijs, qui vsurpant sibi regimina ciuitatum, vel locorum, & tanquam tyranni: vtrùm gesta per eos, vel eorum officiales sint de iure valida? pro cuius notitia scire debes, q̃ prouinciæ, quę consueuerunt regi per reges, & principes, dicuntur esse sub eis de iure naturali. j. d. c. iuris gẽtiũ. ff. de iust. & iu. l. ex hoc iure. & si alius accipit hoc dominium contra prædictorum voluntatem, ille est tyrannus, & talia dominia vsurpatoria tyrannides appellantur, vt l. decernimus. C. de sac. san. ec. nec potest tale dominium tyrannicum præscribi. C. de decu. l. eũ qui. li. 10. & eo. tit. l. si quis decurio. sicut intrusi nunquam præscribunt beneficium. 12. q. 2. c. alienatio.

6 ¶† Ad propositum ergo vtrùm gesta tempore tyrannico valeant. subdiuide quæstionem in 4. prima est, quid iuris de statutis. secunda de ꝓcessibus, & iudicijs. tertia de cõtractibus & testamentis. quarta de electionibus prælatorum, & alijs similibus. De prima quæst. dic, quòd aut statuta sunt edita ab ipso tyranno: & non valent; quia cum statutere sit iurisdictionis, & ipse nullam iurisdictionẽ habeat. sequitur, quòd eius statuta non valent. probatur hoc ex diffinitione iurisdictionis, de qua in l. 1. ff. de iur. om. iud. Aut sunt statuta populi: & tunc aut sunt facta respectu personæ tyranni: & non valent; quia præsumitur, q̃ sint facta metu impulsionis, vel nimia reuerentia, vt l. nouissime. §. 1. ff. quod fal. tu. aucto. & l. 1. §. quæ honorandę. ff. quarum rerum. ac. non da. aut non sunt fcã obtentu personæ tyranni, licèt ob aliam iustam causam, vt pro maleficijs puniendis, vel ciuilibus causis dirimendis: & talia statuta valent auctoritate statuentium, vt l. omnes populi. ff. de iust. & iure. nec enim iõ perdit populus ptãem statuendi de iure, quòd sit sub tyranno. quod intellige verum, si potest populus congregari: sed si tyrannus non patitur, quòd populus congregetur, sed aliqui pauci ex eo, isti non possunt facere statuta, ar. l. 1. in fin. ff. de li. vniuer. ad hoc optime qd̃ no. Inn. in c. cum ex iniuncto. de oper. no. nun. ¶ Venio ad secundum de processibus, & iudicijs. in quibus dic, quòd processus, & iudicia dependent à iurisdictione: aut ergo procedens habet iurisdictionem à populo: & tunc refert, aut isti processus sunt obtenti prætextu personæ tyranni (puta contra partem ab eo expulsam) & non valent; quia illi citati nõ tenebantur comparere propter metum, vt in Cle. pastoralis. de re iudi. & quod no. in c. statutum. §. cum verò, super ver. ñ audens. s̃. de rescr. aut non fiũt contemplatione tyranni, sed alterius meriti, vel demeriti contemplatione: & valent ratione publicæ vtilitatis, vt l. Barbarius. de of. prætoris. Sed pone, quòd tyrannus pro quodam amico suo per metum cõpulit iudicem ad ferendam sententiam: an sententia ipso iure erit nulla? videtur. quòd sic, vt l. 2. §. 1. ff. de iudi. sed ibi loquitur de iurisdictione conferenda, quæ non confertur, vbi est metus. quæst. verò loquitur in iurisdictione collata exercenda. & inter sententiam censuræ, siue clauium, & alias in hoc est differentia: quia sententia censuræ lata per metũ est ipso iure nulla, vt j̃. quod met. cau. c. 1. Aliæ verò sententiæ latæ per metũ valẽt, sed ob. exceptio, vt no. 11. q. 3. c. quatuor

¶ Venio ad tertium de contractibus, & de testa. & dic, quòd contractus initus cum tyranno, videtur valere, nisi interuenerit dolus, vel compulsio; quæ præsumitur, si apparet enormis læsio contrahentis. facit quod dicimus de excommunicato. j̃. de exc. c. pia. ꝑ Host. Innoc. & alios. Bart. tamen tenet contrarium; quia sicut cum iusto iudice non potest cõtrahi, vt l. 1. C. de contract. iudi. ita nec inter subditos, & tyrannum: nec plus debet faueri illi, qui indebitè regimen vsurpauit, quã illi, qui iustè, vt c. eum qui. de præben. & l. 3. ff. de dona. inter vir. & vxo. de testamento tyranni videtur dicẽdũ, quòd non valeat; quia testamentum est de iure ciuili: tyrannus autem est reus perduellionis; ergo testamentũ non valet. vt Instit. de here. quæ ab intẽ. §. per contrarium. & l. cũ filius. § fi. de le. 2.

7 ¶† Venio ad quartum: nunquid in terra tyranni possint fieri electiones prælatorum? & dic, quòd aut in illa terra est maior pars Capituli: & valet electio. aut maior pars est expulsa: & non valet, sed debent intrinseci ire ad extrinsecos ad locum honestum, vt c. cum ex iniuncto. de no. ope. nun. plenius tamen de ista quæstione vide per Doct. in c. bonæ. il primo. de elec. & prædicta sufficiant, quando ciuitas regitur per tyrannum. ¶ Sed quid dices, cum ciuitas est diuisa in guelfos, & gibellinos, & vna partium est expulsa de ciuitate, an valeant quæ geruntur sub nomine Cõmunis per illos, qui obtinent regimen ciuitatis? puta mutuum contrahunt, vel alij se subijciunt, vel à debitoribus expulsorum debita exigunt, & soluere compellunt. De submisione Bar. arguendo tangit in l. si quis à filio. §. si parti. de le. 1. Vbi dicit, quòd tales expulsi possunt facere syndicum: nam hoc cuilibet est permissum ad suam iustitiam consequendam, vt l. 1. §. 1. ff. quod cuiusque vniuer. nomi. & probatur in l. 2. §. exactis. fl. de ori. iur. vbi pars expulsa fecit leges, quæ approbatæ fuerunt. Quando autẽ totus populus est expulsus, vt contingit Cæsenę, & Regij. vtrũ ille populus, sic dispersus retineat iura vniuersitatis, si alio loco se conferant simul: vel si in loco certo vagantes volunt sub nomine ciuitatis suæ ab hostibus occupatæ aliquem contractum inire, an possint? & qualiter fieri debeat, vide plenè per Inn. in c. cum ex iniuncto. de no. op. nun. Habes ergo quid iuris, cum ciuitatis regimen inuaditur à tyranno, vel ab vna parte, alia expulsa, vel omnibus expulsis, & à tertio occupatur. Restat videre, quid iuris, cũ debitores expulsorum coguntur ab intrinsecis regẽti bus ciuitates soluere in commune id, in quo sunt obligati exiticijs, an contingat liberatio? & certè (quia ista exactio contingit propter odium creditorum expulsorum) debitores coacti soluere liberantur, vt l. Paulo. in fi. de le. 3. Spe. ponit istã quæstionem in tit. de obli. & so. §. 2. & ver. illud etiã. & Bart. in l. creditor. ff. de sol. de qua post eum, & alios dixi plenè in c. 1. quod metus cau. & vide quod circa hoc not. dom. Bal. in l. nouissimè. ff. quod fal. tu. aucto.

SVMMAE.

1 *Superior supplet negligentiam inferioris.*
2 *Papa dicitur supplere delictum Capituli commissum in electione.*
3 *Eligens scienter indignum, ipso iure priuatur eligendi potestate.*

CAP. XXI.

QVanquam. Primò quandam dubiam quæstionem determinat, ex qua infert solutionem in duabus alijs, quę à prima dependent. secunda ibi [nos igitur.] ¶† No. quòd negligentiam inferioris supplet superior, & hoc in materia iuris eligendi prælatum in ecclesia vacante. Idem, cum ex alia dispositione competit alicui tale ius eligendi, vt. s. per eius negligẽtiam, seu culpam ad alium deuoluatur, vt l. cum quidã. de le. 2. & l. vnum ex familia. & quandocunque lex ipsa ius negligentis in alium transfert, vt l. 2. §. fi. ff. ad Tertu. l. fi. §. & si quis coram. de le. 2. Authen. hoc amplius. C. de fideiuss. & s̃. eo. l. 1. de consue. c. fi. Et patet etiam in illo, qui negligit ad implere voluntatẽ defuncti. j̃. annum: deuoluitur enim talis executio ad episcopum, vt c. si heredes. de testa. & prædicta iura loquuntur, cum tale supplementum fit à iure. Fit etiam quandoque ab homine, vt in tota materia substitutionum, & in legatis, & fideicom. vt c. si pater. j̃. de testa. & ff. de leg. 2. l. vt heredibus. Hic tamen occurrit dubium, quando propter negligentiam Prioris contingit talis deuolutio in sequentẽ, qualiter talis negligentia probetur. ad hoc dico, quòd vbi Priori est certus terminus limitatus: lapsus termini probat negligentiam, nisi ex aduerso probetur impedimentum, vt no. in

nò. in c. plerunq; de rescrip. & c. licèt canon. s̃. eod. hinc est, quòd lapso anno appellationis prosequendæ, iudex à quo exequitur sententiam suam, vt in c. ex ratione. de appel. & l. 3. §. si ad diem. ff. de re milit. Quandoque quis tenetur ad aliud faciendum in genere, puta. dicit statutum. si cõe, vel Castrũ, & villa fuerit negligens in capiendo malefactorem, puniatur in tantum. isto casu, vt commune dicatur negligens, oportet ꝓbare, quòd sciuerit maleficiũ cõmissũ: & q̃ capere potuerit, & neglexerit: sicut probatur negligentia tutoris eo ipso, quòd in ciuitate erant possessiones venales, vel homines sub vsuris pecuniam recipientes, & pupilli pecuniam sterilem tenuerunt. ff. de admi. tu. l. tutor secundum dignitatem. §. 1. & in Authen. vt hi qui oblig. §. pen. coll. 6. Secundum ergo facti accidentiã oportet negligentiam concludenter probari: nec sufficeret, si testes simpliciter deponerent, quem faisse negligentem; quia negligentia non est quid formatum, quod sensu percipi possit: sed magis iudicio rationis ex variis circunstantiis, vt dixi. Super hoc autẽ iudicio rationis cum deponunt testes, dñt ex causis in eorum testimoniis expresè concludere, aliàs non probant, vt notat Inn. in c. cum causam. s̃. de testibus. & probatur etiam in Authẽ. de heredi. & falci. § si verò absunt. coll. 1. vbi testis, qui vult probare negligentiam, debet affirmare illum actum se vidisse: ex quo illa negligentia resultet. & prædicta elicio ex quo-

2 dam consilio domini Bart. quod incipit. Nuccerni &c. ¶† Secundò no. quòd delictum Capituli ecclesię cathedralis committitur in eligendo scienter indignum, vel peccando in forma consilij supplet Papa, non primus superior. similiter si episcopus sit excommunicatus: non enim ex hoc exercitium iurisdictionis episcopalis deuoluitur ad archiepiscopum, sed ad Papam. quod dic, vt j̃. de sup. ne. præ. c. 1. vbi turbatur, & conqueritur Hosti. de istis deuolutionibus ad Papam, omisso archiepiscopo; quia ratione carent, & rationabilior est Imperator, qui defectum, & negligentiam suorũ iudicum vult suppleri per episcopos, vt in Authen. vt differentes iudi. per totum. & parcit remotis, ne ad ipsum venire cogãtur, in Authen. de quæstio. coll. 6. nec causas ad se per appellationem trahit, omissis medijs, nec rescripta super litib. concedit, vt l. Imperatores. ff. de appel. & in Authen. de manda. prin. §. fi tibi. &. §. fe. coll. 3. Sit ergo in Papa. pro ratione voluntas, vt Inst. de iure natu. gentium, & ciui. §. sed quod principi. Ioan. And. hic in glos. mag. defendere nititur, quòd de iure etiam hoc procedat in deuolutione ad Papam, de qua tex. loquitur.

3 ¶† Tertiò no. pœnam eligentis scienter indignum; quia ipso iure priuatus est põtate eligendi, & per triennium est suspẽsus beneficiis, quæ in illa ecclesia, quam offendit, obtinet, vt s̃. eod. c. cum in cunctis. & in c. si compromissarius. §. porro. perdit etiam põtatem eligendi actiuam, & passiuam quò ad bona illius ecclesię vsque ad triennium. vt. s̃. eo. c. ne pro defectu. in nouella. super glo. fin. ¶ Item no. quòd in ecclesiis inferioribus à Cathedrali negligentiam inferioris supplet indistinctè superior. Vtrùm autẽ ipse solus, vel cum consensu sui Capituli? dic, quòd de honestate, consilium sui Capituli requirere tenetur, vt s̃. eo. c. ne pro defectu. in glos. sed nunquid. No. ob. iura, quòd prælatus sine consensu Capituli nihil potest, vt s̃. de his, quæ fi. à præ. per totum. quia loquuntur in his, quæ spectant ad ipsum Capitulum cum prælato. Istud verò ius prouidendi propter negligentiam, vel delictũ est deuolutum ad ipsum superiorem tantum, quod sequitur d. l. ¶ Sed quid dices, si vacet ecclesia Cathedralis. vtrùm in hoc iure deuoluto Capitulum su. cedat. istam quęstionẽ plenè hic prosequitur Ioan. And. arguendo efficaciter ad vtrãque partem, & inclinat, quòd Capitulũ possit ista beneficia deuoluta conferre, sede vacante; quia iste episcopus ista beneficia confert magis ratione iurisdictionis, quàm alia. ergo eo mortuo, vel aliter vacante sede, transit ista põtas conferẽdi, sicut alia, quæ sunt iurisdictionis, vt c. olim. de maio. & obedi. Alterius ergo naturæ sunt beneficia deuoluta, quàm alia, quę cõferret episcopus solus, in quorum collatione Capitulum non succedit, vt in c. illa. ne sede va. facit quod not. in Clemẽ. si de beneficio. de præben. ex hoc etiam infertur, quòd si ista collatio in beneficiis deuolutis competit ratione iurisdictionis, negligentiam episcopi non supplebit Capitulum. Secus in beneficiis, quæ proprio iure conferret episcopus, vt. s̃. eod. c. cum in cunctis. in nouella. super vlt. glos. & ibi de hoc. ¶ Iuxta etiã prædicta quæritur, an superior ordinabit ecclesiam istam deuolutam ad ipsum per negligentiã, vel delictum per viam electionis, an per viam prouisionis? dic plenè in d. c. ne pro defectu. per Ioann. And. vbi concludit, quòd vtraque via possit vti, per. ca. si postquàm. §. fin. j̃. eod. vbi dicit prouisionem factam per eum, ad quem deuoluta erat eligendi põtas. ¶ Vltimò vt scias, ad quẽ electio, vel prouisio bonorum deuoluatur per alterius negligentiã, vel delictũ. distingue, quòd aut loquimur de ecclesia cathedrali vacante: & negligentiam supplet superior; delictum verò supplet Papa, vt in text. aut loquimur de beneficiis ipsius ecclesiæ cathedralis. & dic, vt s̃. eo. c. cum in cunctis. vnus eñ supplet alterius negligentiam, & delictum, vt ibi patet. aut loquimur in ecclesiis inferioribus: & tunc aut in conuentualibus, aut in aliis. si in conuentualibus: & tunc aut deliquerunt omnes, vel neglexerunt: aut non omnes, sed aliqui. et si omnes, aut etiam superior eorum electionem confirmando sciẽter, aut ignoranter. quod dic, vt s̃. eo. c. cum in cunctis. vbi patet. & etiam hic, quòd circumscripta superioris culpa ad ipsum solum deuoluitur, vt prædixi: nec eius negligentiam supplebit Capitulum in talibus deuolutis. vt dixi. De inferioribus verò ecclesiis cum est fcã prouisio de indigno, non per viam electionis, sed prouisionis. dic, vt j̃. de sup. neg. præla. c. 2. & de præben. c. graue. & per Hosti. plenè in d. c. cum in cunctis.

¶ Vltimo quęro. quod sit tẽpus à iure statutum, infra quod debet electio celebrari? dic, quòd in cathedralibus, & regularibus trium mensium, vt d. c. ne pro defectu. vbi plenè quę sit cẽsenda regularis quòd ad hoc. In inferioribus est tempus sex mensium, vt in c. nulla. de concess. præben.

SVMMAE.

1 *Propositio actionis inepta reddit iudicium nullum.*
2 *Dispositio, quæ debet concipi copulatiuè, non sufficit eam alternatiuè concipere.*

CAP. XX.

ISqui contra. Primò soluit casum dubium. secundò rationem subdit ibi. Not. quòd quandoque obijcitur contra formam: quandoque contra personam. & cui incumbat probatio, cum negatur forma seruata. dicit Archi. quòd ex quo constat de facto, præsumitur forma. & sic incumbit probatio opponenti, quod tenet Inn. s̃. de accu. c. super his. & hoc etiam in nouella super verbo excludantur. de quo tamen articulo (loquendo generaliter, an solemnitas præsumatur) dic plenè per Inn. in c. innotuit. de eo. qui fur. ordi. susce. & per Bar. in l. sciendũ. de verb. oblig. & c. quoniam contra. de probatio. ¶† Secundò nota, quòd sicut inepta propositio actionis reddit iudicium nullum, vt c. examinata. s̃. de iudi. & in l. 1. in fin. ff. si mensor fal. modum dix. ita inepta propositio exceptionis, vt hic. & l. 1. de flumi. ff. similiter vbi ratione incertitudinis vitiatur dispositio, vitiatur & exceptio, vt l. 3. §. fi duobus. ff. de ali. lega. & l. Titia textores. de lega. 1. ¶ Tertiò not. quòd dicit [ad se. apostolicã] & c. nam cum istud. c. veniat ad declarationem. cap. vt circa. s̃. eo. infertur, quòd illud c. loquatur de appellatio. duntaxat ad Papam interpositis. ad hoc. j̃. c. proxi. & hanc opi. tenent quidam in d. c. vt circa. Garsi. ibi contra, quem sequitur hic Ioan. And. nam illud. c. solam

calum-

calumniis appellantium pænam imponit, non ſic c.1. ſ. eod. quòd enim appellatus in beneficialibus deuoluat,& citet,æquitatem habet in Papa, cui non ſic facile foret citare per totum orbem, ſicut inferioribus ordinarijs per ſuos diſtrictus. ¶ †Quartò no. quòd diſpoſitio, quæ debet concipi copulatiuè, non ſufficit eam cõcipere alternatiuè: habent em̃ diuerſam naturam, vt l.ſi heredi plures. ff. de condi.inſti.& colligitur ex notatis in c. 2.coniunct̃o. c. inter cæteras. ſ. de reſcrip. quandoque tamen alternatiua reſoluitur in copulatiuam,& econtra, vt l.cum quidam.C.de verb. ſigni. reliqua de iſto corporali iuramento,& aliis obſeruandis,cum obijci tur contra formam, vel perſonam electi, & de cauſa appellationis dic,vt d.c.vt circa.& quia declarata ſunt ibi,ideo Io. An.in iſto c.& ſequenti breuiter pertranſiuit.

S V M M AE.

1 *Appellatio à futuro grauamine venit admittenda.*
2 *Canonis nomen in ſententia excommunicationis eſt exprimendum.*

CAP. XXI.

QVi contra. Ponit caſum, qui declarat conſtitutionem.c.vt circa. & eius pænã locũ habere. ſecundo ibi [alioquin.] ¶ Not. quòd conſti.c.vt circa.loquitur in illo,qui,obijcit cõtra electionem iam factam. & tamen vendicat ſibi locum in illo, qui obijcit contra electionem fiendam. & ſic conſtitutio concepta per verba præteriti temporis comprehendit etiam futurum tempus, & etiam præſens, vt l.ſi quis id quod §. quod ſi tibi proponitur.ff.de iur.om.iudi. l.talis ſcriptura.
1 de leg.1. ¶ †Secundò not.quòd admittitur appellatio a à fu-
a turo grauamine,quod quis timet. quod quando ſit verum in appellatione extraiudiciali,de qua loquimur,dic,vt in c.bo-
2 næ.ſ.de app.& quod no.in c.cum inter cano.ſ.eo. ¶ †Tertiò not.hic Archi.quòd nomen canonis ſit exprimendum in ſententia excommunicationis.de quo per Ioan.An. ỹ.de excep. c.pia.ſuper gloſ.hæc ratio.

ADDITIO.

a ¶ Appellatio.Adde Bar.in l.ſi quis in prouocatione.C.de ap.quod eſt verũ, etiam de iure ciuili, ſi grauamen inferatur per interlocutoriam. ita tenet Paul.de Caſt.conſi. 23.

S V M M AE.

1 *Forma duplex,quæ ſeruatur in electionibus.*
2 *Electio per vnum pronunciari debet.*
3 *Plures iudices debentes ferre ſententiam,an ſimul loqui debeant.*

CAP. XXII.

SIcut cum. Primò ponit ſimile, per quod caſum decidit. ſecundò ponit diſſi-
1 mile,ibi[quãuis]tertiò decernit,ibi[alioquin]¶ †Not. quòd hic ponitur duplex forma conſueta ſeruari in electionibus,ſcrutinij,& compromiſſi.eſt & tertia.ſ.iſpirationis. de qua & aliis prædictis plenè.ſ. eo.c.quia propter. Vtrùm aũt illæ formæ ſint ſeruandæ in quolibet beneficio, vel ſolum in electionibus epiſcoporum,& prælatorum.de hoc in gloſ.ſecunda,quæ tenet,quòd non.& reſpondet in nouella ad iura, quæ allegat Archi.qui tenet contrarium cum Hoſti. ¶ †Secũdò not.quòd electio debet per vnum pronunciari, & eſſe cõmunis.ratio redditur in c.in Geneſi. ſ.eo.vbi ex ſingularib⁹ conſenſibus non reſultat conſenſus collegialis, & communis.nam collegium eſt vna perſona repræſentata, & ficta, vt l.mortuo.ff.de fideiuſ. actus ergo eius nomine gerendus debet fieri per vnum: vt ſic fictio imitetur naturam,in quãtum poteſt, vt l.adoptio.ff.de adop.& hoc eſt,quod alibi dicit gl. quòd ſi omnes de populo alicui inferrent iniuriam, non diceretur hoc feciſſe vniuerſitas,ſed ſinguli,vt.ff. quod cuiuſq; vni.no.l.quod ſicut & 12.q.2.c.qui manumittitur. vt ergo electio cenſeatur communis,& collegialis,debet eſſe communis,habito reſpectu ad collegium, quod eſt vnum, ad quod ſpectat eligere.16.q.vltima.c.fin. Iſta autem iuris ſubtilitas non curatur in forma inſpirationis, vt no. Ioan. And.in d.c. quia propter.ſuper ver.oĩbus caſibus. ¶ Opponitur, & videtur,quòd ſufficiant ſingulares conſenſus illorum,ad quos negocium pertinet,vt d.c.per fundum.Sol.in gloſ.4.cuius in tentio eſt,quòd aut aliquid eſt commune pluribus vt vniuer ſis:& non ſufficiant ſingulares conſenſus. Aut eſt commune eis,vt ſingulis:& ſufficiant, vt l.contraria. & per hoc infero, quòd in pluribus patronis præſentantibus vnum, non requiritur iſta ſolemnitas. immo ſeparatim,& ex interuallo vnus poſt alium præſentare poterit;quia iſtud ius competit eis vt ſingulis.Item vnus ab alio non requiſitus in præſentatiõe nil poteſt agere de contemptu.Itẽ ſi ſunt.7.patroni,&tres vnũ, duo alium.& alij duo alium præſentent,valet præſentatio illorum trium: quod eſſet ſecus in electione, & iſta notantur in c.quoniam.de iure pa.Multiplex eſt ergo differentia,vtrũ actus,qui à pluribus geritur,geratur vt à ſingulis, an vt vniuerſis.Et adde etiam quod no.ad hoc in c.cum omnes.de cõſtit. & in c.bonæ.il.2.de poſtula.per Inn. Intelligo tamẽ cõſenſum dici accommodatum,vt ab vniuerſis, ſi præſtẽt conſenſum in Capitulo,etiam nõ ſeruata forma c. quia propter. in caſibus,in quibus non eſt ſeruanda,vt dicit glo.2.& quod no.in d.l.ſicut. ¶ Quæro quis erit ille vnus, per quẽ eſt electionis pronunciatio faciendaⁿ gloſ. 3. tangit tres modos,& plenius in c.1.de ma.& ob.vbi Ioan.An. etiam tangit prærogatiuas illius, qui eſt maior dignitate in eccleſia; et dignitate non exiſtente, de illo, qui eſt maior ordine, & prior tempore.Iſti enim de iure(niſi conſuetudo, vel priuilegium eis obſtet)eligere debent perſonam nominatã in ſcrutinio. Iſti habẽt conuocare Capitulum,& alij habent eis parere,ar.C. de offi.præfec.præto.l. 1.& 2.de proximis ſac.ſcri.l. vbicunque.& de albo ſcri.l.1.de quo hic plenius,vt d.c.1. in nouella. & quod no.in c.ſi Capitulo.de conceſ.præb.in 6. ¶ † Vltimo quia iſte tex.dicit,quòd lex humana aliud vult. quæro vtrum plures iudices, vel arbitri debentes ferre ſententiam debeant omnes loqui:vel ſufficiat, quòd vnus, alijs præſentibus,ſententiam proferat? dic, vt no.in c. cum ab vno.ỹ.de re iud. ver. licèt. vbi aliud ſtatuitur in prolatione ſententię, quàm hic in electione ſtatuatur. ibi enim vnus de mandato aliorum ſententiam proferens debet vti verbis pluralis numeri,non ſingularis,vt ibi patet. de quo etiam no. Bar.in l.ſi vnus.ff.de re iu.& l.ſi duo.
3

CAP. XXIII.

STatutum. No.quòd conſtitutio odioſa lata ſuper eccleſijs parochialibus nõ comprehendit parochiales collegiatas. ratio redditur in prima gloſ.ſed alia in tex.ex qua inferri poſſet,quòd eſſet ſecus in fauorabili.quod exemplifica,vt hic in nouella. Ego dico, quòd quando in vno ſubiecto reperiuntur duæ qualitates oppoſitę, quę tendunt ad varios effectus, ſi ſuper illis qualitatibus erat ſeparatim prouiſum, mixta diſpoſitio ex prædictis compoſita non accedit ad naturam alterius earũdem.ſicut cum legantur vni ſerui vernæ, alij textores: vernæ & textores neutri debentur,vt l.Titiæ textores de le. 1. Sed videtur,quòd vincere debeat qualitas magis potens: nam in multis differt maſculus à fœmina,vt l.in multis.ff.ſta.homi.ſi quis eſt maſculus & fœmina, qui habet vtrũque ſexũ, iudicatur ſecundùm ſexum,in quo magis inualeſcit,vt l.quæritur. ff. de ſta. ho. & idem in iure patronatus,quod accedit ad naturam ſimplicis potentioris. vt in c. quantò. de iudi. ad idem.c.ſi duo.de off.dele. & c. quod in dubijs. de conſe. eccle. vel alta.& l.præcipimus.C.de app.& quod dixi.ſ. e. c. fundamenta. in 15. notabili. Ex quibus iuribus in prędicta quæſtione Ioan.An.videtur dictum mandatum Papę ad tales plebes, vel monaſteria non extendi: vel extendi ex eo, quòd magis preponderat qualitas dignitatis, quàm cura parochialis. Facit etiam ad quæſt.In concilio Lugdu.de quo in c.1.de reli.do. caſſantur omnes regulę, quę viuũt de elemoſynis

ſynis.reperiẽ q̃dã regula, q̃ partim viuit de eleemoſynis,partim aliunde:vr̃ q̃ nõ ſit caſſanda;quia potẽtius dẽt agere, q̃d prodeſt, q̃ q̃d nocet,vt dixi in 15.notabili. & q̃a eſt fauorabilius tolerare, q̃ caſſare.& quia ſub ſimplicib. nõ cõtinẽt mixta. q̃d dic p Bar.in l.ſi ita ſcriptũ.de li.& poſthu.& l.1.de ver. obl. Dy.cõſiderat,de quo magis viuãt:vt ſi magis de eleemoſynis,ſit caſſanda: aliàs ſecus.ff.de le.3.l.legatis ſernis. §.ſi vnus. Eſt aduertẽdũ, q̃ p̃dicta vẽdicant ſibi locum, cũ in eadẽ eccleſia cõcurrũt iſtæ duæ qualitates, curæ, & collegij. ſi aũt concernerent diuerſas eccleſias ſimul iunctas vnione, vel aliter, q̃ vni conferrent̃, attendendũ eſſet, q̃ ſit principalior, vel dependens:vt ſic principalis, nõ acceſſoria, ſit in hoc, ſicut in oĩb.attendenda,vt c.ſup eo.ỹ.de p̃b.& q̃d no.in Cle.2.e.ti.Si verò ſimul vniret̃ parochialis,& collegiata,ita q̃ neutra ſubijceretur alteri:tunc erit locus.c.licet canon. & eius pœnę ſaltim rõne parochialis eccleſiæ, q̃ retinet primordialẽ naturã. Ad hoc ſ.de maio.& obe.c.q̃ ſi habens.& q̃d no.Io.And.de re.iur.c.q̃d rõni.in Mercu. in ſolutione primę,& ſcdæ q̃nis. & quod no.Arch. 16.q.1.c.hoc tpe.ſecũdùm Lapũ hic.Gl.aã pe.q̃rit, q̃o cognoſcatur eccleſia collegiata.dic,vt in ea plenius, & per Io.An.in c.nobis.de iu.pa.in gl.q̃ę dicaẽ.Et colli ge ex hac gl. q̃ plures poſſunt in eadem eccleſia miniſtrare, non tanq̃ collegiati,ſed tanq̃ ſinguli.Sed contra.ſ.de præb.c. cum non ignores.Sol.vt ibi,vbi Doc.ſentiũt, q̃ ſi plures ĩ vna eccleſia hñt prẽlatum,vel non hñt,tamen oẽs de conſuetudine gerunt curam aĩarum,vt omnes eccleſię in Venetijs,in q̃bus ſunt plures ſacerdotes gerentes curam in ſolidum. dico em̃, q̃ intitulati ibi,non vt prælati,non arctantur per ca.licèt canon.ſ.eo.nam licèt habeant exercitiũ curæ:tamen cura talis eccleſiæ eſt penes collegium,vel prælatum,non penes eos, vt dixi ſubtiliter poſt Oldr.in d.cap.cum non ignores. & ipſe plenius conſilio 67.

S V M M AE.

1 *Vota ſigillatim, & in ſecreto ſcrutari debent.*
2 *Vota omnium eligentium in ſcriptis redigi debent.*
3 *Conſenſus maioris partis in factis collegij requiritur.*
4 *Electio facit prælatum, non confirmatio.*

CAP. XXIIII.

SI cui eligendi. Primò ponit caſum, quem ſecũdò determinat,ibi [talis] motiuum interſerens,ibi [cum præter.] ¶ † No. q̃ ſigillatim,& in ſecreto debent vota ſcrutari,& in hoc ſunt ſimiles teſtibus,vt c.in nomine Dñi.ſ.de teſti.nõ ergo valeret, ſi vota oĩm ſcrutarentur in communi,vel bini,& trini. Et no. q̃ dixi,omnium,nam propter hoc dicit Abb. multas electiones iam caſſatas;quia vota oĩm nõ fuerunt ſcrutata.põt tamẽ iſte defectus purgari ante publicationem: poſtea verò nõ,vt l.heredes palam.ff.de teſta.de iſto ſcrutatore votorum ſcias, q̃ non refert,ſecundùm Boa. & Tanch.ſit de colla.vel non, licèt Ho.& Gof.contra.quod eſt tutius,ſecundùm Cõpo. q̃d dic vt ſ.eo. c.quia propter.& ſi ſcrutator vn⁹, vel plures erãt de colle.quis ſcrutabitur eorum vota,ibi no. ¶ † Secũdò no.
1
2 q̃ vota oĩm debent redigi in ſcriptis.& dicit Hoſti. quòd tutius erit, q̃ dicti ſcrutatores ſcribant,quàm alius: qui tamen ſi fuerit adhibendus,an poſſit eſſe laicus.Compo. q̃ ſic.Gul. Egi.& Ho.dicunt, q̃ debet eſſe clericus.opi.Compo. approbat conſuetudo,cui conſentit Gul.in Spe.de inſtru.edi.§. reſtat.ver.quid ſi tabellio.& ſine vllo teſte videtur, q̃ iſta votorum deſcriptio fieri poſſit, ſicut & acta iudiciaria,vt no.in c. quoniã cõtra.de prob.& l.geſta.C.de re iu.& ita refert D.Io. An.in d.c.q̃a propter.ſe practicaſſe. ¶ † Tertiò no. q̃ in factis
3 collegij requiritur conſenſus maioris partis Capituli per reſpectum ad omnes de Cap.non per reſpectum ad alios,inter ſe diſidentes.quod exemplifica,vt in gl.puta.ſecus eſt, ſi factum ad plures ſpectat,non vt ad Capitulum,ſed vt ad ſingulos,vt dixi ſ.e.c.ſicut.in prima oppo.maior aũt pars Capituli vtrum debeat intelligi tam præſentium, q̃ abſentium, vel ſolummodo p̃ſitium.dic, q̃ primò expedit. q̃ vocentur omnes. nam minimus etiã non vocatus agit de contẽptu ad caſſationẽ omniũ,vt ſ.eo.c.ſic vt. Itẽ expedit, q̃ ad minus duę partes Capituli conueniant, aliàs non diceretur ibi eſſe Capitulum,vt l.nulli.& l.plane.ff.quod cuiuſque vni.no. & plenè no.Io.An.ſ.c.eccleſia.il primo.quod ergo vulgariter dicitur, q̃ valet quod fit à maiori parte, debet ſubaudiri, vocatis alijs.& per maiorem partem intelligitur præſentium de duabus partib.totius Capituli,vt prædixi. ¶ Quartò no.formã hic reprobatam.contra quod glo. quæ incipit.iſta duo.fortiter opponit,& ſoluit.Ego reddo aliam rõnem.& dico, q̃ in caſu huius c.magis cõſiderantur vota ſcrutinij,quàm formæ commiſsio, à qua forma videntur canonici reſilire, contrarium in ſcrutinio deponendo.ſecus credo, ſi plurib. pone ſeptem data eſt poteſtas eligendi iuxta formam hic præfixam ſine inquiſitione votorum, ſed ſimpliciter, prout eis, vel pluribus eorum placuerit. nam ſi duo vnum, duo alium, & tres alium eligant, valebit electio trium; quia plures cõpromiſſarij non eligunt tanq̃ collegiati,ſed tanq̃ ſinguli.ergo valet, q̃ fit à plurib.per no.in c.q̃m.de iu.pa. in nouel. nã ſicut in vnũ p̃ſit transferre totalem ptãtem: ita hoc caſu in tres,& ſeptem tranſtuliſſe videntur.cã igitur vitiandi electionẽ in hoc c. eſt votorum ſcrutatio translationi oppoſita. & ita credo hoc.c. debere limitari. pro quo facit quod dicam. ỹ. in vltima qõne poſt Lapum. ¶ Quæro poſt Io. An.in nouel.ſi electio iſta præter, vel contra formam Cõcilij celebrata confirmata fuit per ſuperiorem: an per talem confirmationem purgetur vitium in electione commiſſumⁿ Arch.quòd non,pro quo facit,quod no.ſ.e.c.quã fit.in fi.glo.vit.& quod ibi dixi.ad idẽ. ỹ.c.proxi.in vltima gl.Arch.allega.1.q.c.ordinationes.& 62. di.per totũ.Item ſecundum eum forma eſt de ſubſtantia,qua
4 deficiente,deficit totũ.38.di.c.quæ in ipſis.Item electio † nõ cõfirmatio facit prælatum.63.diſt.c.Agatho. Inn.Ho.& Cõpo.contra.pro quibus facit quod dixi ſ.c.auaritiæ.in 2.notabili. Lapus concordando opi. diſtinguit inter confirmatorẽ, qui non poſſet diſpenſare contra formam Cõcilij.c. quia propter.& hoc caſu ſit vera opi.Arch. & confirmatorem, qui diſpenſare poſſet contra illam formam: & tunc cõfirmando diſpenſare videtur.allegat quod no.de cle.coniu.c.diuerſis fallacijs.de fi.preſby.c.veniẽs.de hæret.c.prauitatis.ſuper vl.gl. Inn. ¶ Secundò quæro.pone, q̃ dato arbitrio eligendi iuxta formam hic præfixam, iſti compromiſſarij eligunt vnum nominatum in eorum ſcrutinio à maiori parte, nunquid valebit? glo.quæ incipit &c.tenet, q̃ ſic.in nouel.dicit q̃ Gul. Naſo tenuit contrarium,& ſic pronunciaſſe Honorium. ipſe verò nititur defendere gl. ſuã per ſimilia fundata ſuper illa regu. vtilè per inutile non vitiari. Lapus ponderat commiſsionem. vt ſi in ea exprimatur forma valida,& inualida,vera ſit opi.Io.An.Idem ſi ſimpliciter.ſecus ſi forma à iure prohibita contra,vel præter formam Concilij exprimatur, vt in caſu huius.c.forma enim inutiliter expreſſa non infert formã de iure validam,quæ non includitur in mandato.& credo verũ: quia forma eſt ſtricti iuris,& eius omiſsio vitiat actum,vt in c.cum dilecta.de reſcr.& c.Piſanis.de reſt.ſpo. ¶ Tertiò quæro. vtrum forma,de qua in tex.eſſet valida in beneficijs,& dignitatibus,in quibus non eſt ſeruãda forma.c. quia propter. glo.antepe.dicit, q̃ ſic.idem dicit Arch.de translatione votorum,quæ à certis fieri poteſt, etiam alijs non facientibus. & hoc verum,vbi forma Concilij non eſt ſeruanda:aliàs ſecus. ¶ Vltimò quæro poſt Lapum.ſi canonici ſtatuunt inter ſe, q̃ etiam ſi vnus eorum præſens fuerit in certo termino per eos deputando, quòd omnes ibi deberent conuenire: aliàs vnus ſolus omnium vice eligere poſsit. tenet enim quòd alijs non comparentibus in termino, valebit electio celebrata ab vno. Non ob.hoc c. quia aliud eſt ſecundùm eum dare poteſtatẽ, ſiue formam eligendi ſub certa forma:aliud ordinare,ut procedi ualeat libere ſine aliqua forma data. q̃d credo uerum;

quia

quia ſicut purè poſſunt in vnum eorum vota transferre liberè à prin. ita etiam poſsint in euẽtum iſtius, & alterius cuiuſcunq; conditionis ex poſtfacto.

ADDITIO

a ¶ Ambitio. Adde quòd ambitio eſt reprobanda in Cle. 1. de re. in Cle. fi. & ibi Car. de elec. nam eſt cauſa omnium delictorum, & vitanda vt peccatum mortale. Car. in dicta Cle. 1. de regu. in 4. notabili. & de eius materia vide per Bald. in l. ſi quenq;. C. de epi. & cleri. & 1. q. 1. ca. nullus.

SVMMAE.

1 *Ambitio dicitur mentem cæcare.*
2 *Profeſſus in profeſſione debet abijcere proprium arbitrium.*
3 *Electio mendicantium in diſcordia celebrata non valet.*
4 *Religioſi mendicantes qualiter differant ab alijs religioſis.*

CAP. XXV.

QVorundam. Diuide, vt in gl. 1. ¶ †No. q; ambitio a cæcat mẽtẽ, & oculos, vt ñ meminerit qs ſtatus ſui. circa quod vide quod no. in C. le. 1. de regulari. in gl. cõcordat. labore eĩ non ambitione ad honores cõuenit peruenire. vt ſic ille præcellat, quem labor plixior fecerit anteire, vt l. 1. C. de of. ma. off. Et pone iſta verba [retrò reſpicere ad aratrum] &c. vt no. de pœni. diſt. 2. c. pẽnata. retrò enim ad aratrũ aſpicit, qui poſt exordia boni operis ad mala reuertitur, quæ reliquit, vt ibi
2 ¶ †Secundò no. q; in profeſsione debet profeſſus abijcere oẽm voluntatem, & proprium arbitrium. hinc dicitur, q; non habet velle, vel nolle. 12. q. 1. c. nõ dicatis. ex quo ſequitur, quòd ſi hæres inſtituatur monachus, abbas recta via poteſt adire hę reditatem. Itẽ ſi monachus nolit adire, vel ante adtionẽ moriatur, non nocebit hoc monaſterio, qn adire poſsit. qđ dic, vt dixi poſt Inn. & Doct. in c. in pœtia. de pba. ¶ Tertiò no. ĩ ver. & extra. q; iſta cõſtitutio quò ad mendicãtes prouidet, & ſtatuit extra adminiſtrationes proprij ordinis. non includit ergò quę ſunt intra, ſcđm Arch. 31. di. c. oratio. 8. di. c. ſi ex cõſuetudine. Quò ad nõ mendicantes verò, de quibus loquit. §. cir. remouet dubium, an ille. §. referatur ad iſtud proœmium: vt ſimiliter non includat platuras intra proprium ordinẽ. ĩ. dicã. ¶ Quartò no. in ver. volentes. enumerari quoſdam ordines mendicãtium, alios vide ĩ. de reli. do. c. 1. & ibi tex. declarat, qui dicant mendicantes. & hic in gl. ſuper ver. mendicantiũ.
3 ¶ †Quintò itẽ no. q; electio, poſtulatio, vel quiſio de mẽdicantibus celebrata in diſcordia non valet. Sed qđ dices, ſi vnus de ordine Prędicatorũ tranſit ad regulam monachorũ, an inde poſtea aſſumi poterit ad regimen eccleſiæ parochialis: vel valebit electio celebrata de ipſo in diſcordia à maiori parte, ſicut valeret de alijs religioſis non mendicãtibus? dic, vt in Cle. vt profeſſores. de regu. quam declarat D. Fede. de Senis conſi. 158. vbi conſuluit, q; aſsumi poſsit ad regimen eccleſiæ parochialis. refert tamen ſe conſuluiſſe ſtimulatũ ab amico, & non libenter, & rectè; quia quotidiè iſti prędicatores iſtum tranſitum faciunt, tanq; regula monachorum ſit artior, quàm ipſorum, vt eſt Canonicorũ reg. circa quod vide, quod no. plenè Io. An. in c. ſanè. de reg. ¶ Itẽ not. quod dicit [in diſcordia celebr.] &c. quòd inſpicit initium, quaſi nõ ſufficiat ſuperueniens diſcordia, ar. ĩ. c. dudũ. qualitas enim adiuncta participio, ſiue verbo, debet adeſſe tempore actus celebrati, vt l. in delictis. §. ſi extraneꝰ. ff. de noxa. & l. Titius. de teſt. mi. ff. & dicit Io. Mo. q; ſic vidit ſeruari circa c. nihil. ĩ. eo. & vide qđ ibi no. Io. An. ſuper ver. concordia. ¶ Item no. q; lniam debet concedere iſtis mendicantibus ritè electis eorũ gñalis miniſter, ſiue prior. quod eſt verum, ſecundum Io. An. ex conſtõnibus ipſorum. aliàs de ſui plati lnia videntur poſſe conſentire. de quo conſenſu vide in c. ſi religioſus. ſuper ver.
4 libera. in nouella. ¶ †Item no. in §. circa. q; aliud ius ſtatuit circa religioſos mendicantes, aliud circa alios religioſos. & in multis differunt, de quibus in Cle. 1. de regula. in gl. pdicatores. & de ſen. excõ. c. 1. in gl. mendicantes. & non ita ſtrictè ligat conſtõ iſta religioſos alios, ſicut mendicantes: quia de religioſis alijs valet electio in diſcordia celebrata, dummodo non à minori numero. de mendicantibꝰ verò non valet. & hoc multum facit pro alia opi. videlicet, q; iſte §. circa. intelligatur de platìonibus alijs, quàm proprij ordinis. qđ vt plenius videamus. ¶ Quęro, vtrum iſte. §. qui dicit, electionẽ facta à minori parte numero de religioſo mendicante nullũ ius tribuere electo, locum habeat in monacho electo ad abbatiam proprij monaſterij: an in eo, qui eligitur ad platurã alteriusꝰ & vĩ, q; in eo tantùm, qui ad alterius monaſterij platuram eligitur, rationibus infra ſcriptis. Et prĩa, qa quale ẽ principium legis, talis eſt tota lex, ſiue conſtõ, vt l. 2. §. fi. ff. de iur. & fac. igno. & quia à primordio tituli poſterior formatur euentus, vt C. de ĩpo. lucra. deſcrip. l. 1. pe. rñſo. Sed principium huius conſtõnis, in quo incipit diſponere, ibi [volentes igitur] loquitur de electis extra ordinem ſuum; ergo tota cõſtõ debet de talibus intelligi. ¶ Secũdò hoc probat proœmiũ huius conſtõnis, ex quo proœmio ſiue pfatione colligit mens legiſlatoris, vt ff. de hĩ. inſti. l. fi. Sed in pfatione dicitur, quòd intendit prouidere contra eos, q; extra adminiſtrationes proprij ordinis ſolum aſcendere moliuntur. ergò de electis in proprio monaſterio non vĩ velle aliud immutare, vt l. ꝓcipimus. C. de app. nec mirum, quia facilior eſt promotio in proprio, quàm tranſitus ad alienum. nam ĩ tranſitu ad alienum eſt poſtulatio: in proprio electio, vt no. Inn. & Hoſt. de poſtu. pla. c. poſt translationem. & c. fi. vbi ẽt no. licèt hodie videat etiam in alieno eligi eũ poſſe, vt no. ĩ. eo. c. nullus. ¶ Tertiò hoc probat decurſus totius huius conſtõnis, q; loquitur de his, q; eliguntur extra ſuum monaſterium, & ſuperiores hñt: ſed qui eliguntur in proprio, tunc non hñt ſuperiorem; ergò de talibus non loquitur iſta conſtõ, ar. ad hoc. ff. de flumi. l. 1. §. nõ ãt. & de admi. tut. l. ita aũt. circa prin. ¶ Quartò hoc probat dictio, quoq; poſita in hoc §. cuius natura eſt ꝓcedentium, & eorum accidentium repetitionẽ inducere. ff. de leg. 3. l. in repetendis. de talibus ergò, de quibus ſ. ſmiſit, debet intelligi repetitum in iſto. §. arg. Inſti. de lege Aq. §. hoc tñ capite. ¶ Quintò hoc probat: qa intentio conditoris huius. c. fuit plꝰ arctare mendicantes, q; non mendicantes. qđ apparet; qa mẽdicantes in diſcordia eligi non poſſunt: nõ mendicantes aũt pũt, dũmò non à minori numero. ſed mẽdicantibus legẽ nõ impoſuit, cum eliguntur in proprijs monaſterijs. ergò nec ẽt non mendicantibꝰ debet intelligi lex ĩpoſita. alioquin cõtra legiſlatoris mentẽ plꝰ eẽnt arctati nõ mẽdicantes, q; mẽdicãtes, cõtra l. ſcire oportet. ff. de excu. tu. in ſimili. ¶ Vltimò hoc probat. c. idẽnitatibus. §. ſi qua verò. ĩ. eo. ibi enim vĩ poni ſpãle in electa in abbatiſſam monaſterij proprij à minori parte, vt non teneat ipſo iure. In monaſterijs ergo vtrorũ vĩ ius cõe in contrarium. ff. de legi. l. ius ſingulare. & iſtam partem tenet Old. in qone facti Car. auditor cãæ p hæc verba rñdit. cõtrariũ tenent oẽs. & ipſe dixit mihi, q; credebat contrariũ. nam in iſto. §. circa. omiſit illa verba [extra proprium ordinẽ] & adiecit verbũ [adminiſtrationes quaslibet] ergo vĩ ſenſiſſe tam de ſuo monaſterio, q; ext. opi. Car. tenet hic Io. An. & refert in nouella, q; Papa Io. hanc eius opi. de qua in gl. ſiue proprij. &c. appbauit in publico Cõſiſtorio, licèt Archi. & Io. Mo. cõtrarium hic ſcribãt. cuius rationibꝰ in nouella rñdet. ¶ Quæro. quid ſi eps de ordine mẽdicãtium poſtuletꝰ ad archiepatum, vel alium epiſcopatumꝰ de hoc in gl. mendicãtes. cui adde qđ no. in c. pe. de. vi. & ho. cle. in fi. & ſ. de priui. c. cũ olim. il. 2. & 16. q. 1. c. 1. Adde etiã ad hoc. c. Cle. vt profeſſores. de reg. vbi circa mendicates ad ordinẽ non mẽdicantium tranſeuntes, quò ad promotiones ipſorum poſtea faciẽdas, ſtrictius ĩceditur. & per Fede. conſi. 156.

ADDITIO.

a ¶ Quoq;. Adde quòd iſta dictio eſt implicatiua. Bar. in l. fi. 2. col. ỹ. tu vero dic. ff. de eo, qđ cer. Io. & in l. 2. in prin. ff. de pac. Item eſt continuatiua. Car. in Cle. 1. §. 2. de reg.

SVM-

CAP. XXVI.

VT quis duas. Ponit dictum, rationem interſerens, ibi [cum non] ſe cundò illud fortificat, ibi [& ſi.] tertiò declarat, aliã rationem interſerens. ibi [oportet] quartò inhibet, rationem reddens, ibi [regreſſum.] elice caſum in terminis, & exẽplis,
1 quæ ponit glo. 2. ¶ †Not. quòd non admittitur cumulatio diuerſorum iurium incompaſsibilium. vnica enim electio, ſiue eius iuſtitia non poteſt ſubſtantiari in perſonis pluriũ, qui cõtendant, & inſolidum ſibi vendicent dictum ius eligendi. Sicut ergo dominium non poteſt haberi, niſi ex vna cauſa tantum, vt l. 3. §. ex plurimis. ff. de acquir. poſ. & ſ. de fi. inſtru. c.
2 inter dilectos. ita nec poteſt quæri titulus in prælatura. ¶ †Secundò no. in ver. [etiam ſi] quòd nihil releuat proteſtatio cõtraria facto. pone exempla, vt in iuribus alleg. in glo. ergo. & per id, quod no. Inno. ſ. eo. c. Cumana. in noua additione. & latè de effectu proteſtationis, & eius materia vide per Bar. in l. non ſolum. §. fi. ff. de no. ope. nun. & quod no. in c. 1. ſ. de lit. conteſta. ¶ Tertiò no. quòd oportet quem eligere, ex quo capite agat. ad idem enim licèt quandoque competant plures actiones: debet tamen qui agit eligere alteram à principio, vt l. quod in heredem. §. eligere. ff. de trib. & l. cũ filius. §. varijs. de le. 2. ¶ Quartò no. in verſi. regreſſum. quòd qui eligit vnã viam, ſiue agendi formam, prælcudit ſibi viam alteri. concor. ſ. e. ſ. de poſtu. præla. c. vno. & l. 1. C. de fur. vbi plenè de hoc.
3 ¶ †Quintò no. quòd non debet quis cum damno aduerſarij in incerto vagari. concor. l. exigit. ff. de dolo. & facit ad quæ-
4 ſtionem, de qua in glo. quod non licet. ¶ †† Oppo. & videtur, quòd non teneatur quis eligere: imò poſsit remedia etiam in compaſsibilia accumulare, vt l. 1. §. quod autem. ff. quo. leg. & c. cum olim. il. 2. de priuileg. & ĩ. de re iudi. c. abbate ſanè. ¶ Secundò opponit, quòd poſsit ad aliam viam redire, ſi in prima ſuccubuit, vt l. contra maiores. & l. eum qui. C. de inoffic. teſta. & l. edita. C. de eden. & via incompetens electa non impedit recurſum ad aliam, vt l. mater decedens. ff. de inoffic. teſta. ¶ Tertiò opponitur. eadem res ex pluribus cauſis peti poteſt, & deberi, vt l. non eſt nouum. ff. de act. empt. & ſupra de conceſ. præben. c. poſt electionem. iſta contraria obſtant huic cap. inquantum arctat ad eligendum alterã viã, & poſt eam electam præcludit viam alteri. & inquantum dicit, quòd non poteſt ius competere, niſi ex altera tantum. Solu. iſta contraria ſentit gloſ. penulti. & fi. & gloſſ. quæ incipit ſi enim &c. & ſoluit, vt in eis patet, & minus perfectè. Sed pro ſolutione contrarij primi, cum ſcilicet alicui competunt plures actiones, vtrum teneatur eligere? Ioan. And. remittit ad not. ſ. per eum de appel. cap. non ſolum. in nouella. ſuper ver. antep. ibi [ipſe Ioan. Mona.] &c. Pro cuius
5 † materiæ pleniori declaratione oportet te capere tres regulas, cumulationem impedientes. Prima eſt, ſi in actionibus eſt contrarietas. pone exemplum in dicta leg. contra maiores. & l. eum qui. & leg. ſi pupillus. §. inſtitoria. ff. de inſtito. in iſtis enim nec præiudicat electio, nec ſententia ſuper vna lata: tamen ratione contrarietatis repellitur cumulans. ideo pendente iudicio ſuper vna, non præſcribitur in alia, vt prælleg. iuribus. Ratio prohibendi iſtam cumulationem eſt, quia eſſet ſibi contrarius; ideò repellendus, vt in cap. ſollicitudinem. in fin. de appel. & l. 1. C. de fur. Secunda regula prohibens cumulationem eſt, ſi ab electione tollantur. pone exemplum in leg. duobus. §. colonus. ff. de iureiuran. ratio huius eſt; quia poſtquàm quis à iure conſtringitur eligere, non cumulat; quia per hoc non eligeret, contra leg. nemo ex his. §. quotiens. de re. iur. nã cũ vna ſit cauſa debiti, ex qua plures actiones ſunt à iure pditę, noluit ius ſua auctoritate plurib. actionib. quẽ vexari. ſicut non debet qui cũ vno contraxit, in plures aduerſarios diſtringi. vt ff. de exerci. l. ne in plures. & l. iam tamen. §. ſi tamen. ff. indi. ſolui. Tertia regula prohibens cumulationem, eſt, cum ſententia lata in vna parit exceptionem rei iudicatæ in alia. pone exemplum in d. §. colonus. &. c. 1. &. c. tuam. de or. cog. & Inſti. de actio. §. iudiciales. ĩ dictis enim iuribus, & ſimilibꝰ quia ſententia in vna cauſa lata præiudicat in alia: iõ præiudicat iudicium pendẽs, & cumulationem impedit, vt in dictis iuribus. Iſtæ ſunt tres regulę impedientes, quas Dy. prolixius proſequitur in c. vt nullus pluribus. de re. iur. ĩ. Sedqa ex contrarijs tactis. ſup. patet cumulationem permiſſam: iõ videndum eſt etiam per regulas, quando hoc ſit verum. diſtinguo ergò, quòd aut plures ſunt cãæ, & diuerſæ res: & ſic diuerſæ actiones veniunt ex cãs diuerſis. puta peto decẽ ex cauſa mutui: alia decẽ ex cauſa depoſiti, & ſic de ſingulis. & admittit cumulatio; quia ceſſant quæ dixi cumulationem impedire. & hoc voluit gl. in l. edita. C de eden. dũ dicit, quòd nulla lex hoc vetat, imo permittit, vt l. ſi ex multis. C. de anna. exce. & l. heredes. §. ſi de pluribus. ff. fa. her. fallit hæc regula in actionibus contrarijs: quæ licèt competant ad diuerſa, & ex diuerſis cauſis: tamen impedit cumulatio, vt d. l. ſi cõtra maiores. & d. l. 1. C. de fur. Aut diuerſæ actiones veniunt ex diuerſis cauſis, ſed ad idem: & tunc regulariter eſt permiſſa, vt d. l. ſi ex multis. & l. non eſt nouum. ff. de act. emp. fallit vbi ambę cauſæ eſſent luoratiuę, & eadem ſpecies deberetur. nam cum non poſsint concurrere in exactione, vt Inſti. de leg. §. ſi res. ergò nec concurrũt in petitione. quia prohibito fine, videntur omnia prohibita, q; ad illum finem tendunt, vt eſt dictum in prædicto caſu, vt ff. de ſpon. l. ofo. Aut ex eadem cauſa veniunt plures actiões, & ad idem. puta cum quid deberur ex teſtõ: & non cumulãtur, vt d. §. varijs. & §. quotiens. palle. & hoc eſt verum, quando electione non tollerentꝰ in eo, quod plus eſt. ad hoc l. fundi. & l. fundum. ff. de excep. & circa prædicta vide gl. mag. Inſtit. ſi quadru. pau. fe. di. §. fi. Item q; dicta ſunt in cumulatiõe actionum prohibita, vel permiſſa, poſſunt applicari ad cãs criminales, pp quas quis de pluribus criminibus accuſari poteſt in eodem libello: vel de vno crimine, quod punitur diuerſis legibus. nam in quibus caſibus obſtaret ſententia lata ex vna cauſa, obſtabit in illis pendentia. reperitur tamen cõtrarium, quòd iſtæ viæ contrariæ cumulantur conditionaliter in eodem libello: vt reſtitutio in integrum, & nullitas. de reſti. in integ. c. cõſtitutus. dũum & quaſi. c. abbate. de re iudi. iniuſtitia, & nullitas. in c. dilecto. de app. per Inn. & per Bart. in l. ſi expreſsim. ff. eo. tit. quare ergò hic prohibet cumulatio hoc modo. peto electionem Capit. de me celebratam confirmari: quæ ſi non eſſet valida, peto confirmari aliam de me ſimiliter celebratam ab illis, ad quos erat deuoluta eligendi poteſtas. cogita, quare aliud in prædictis, quàm hic. Item in caſu huius. c. quæ eſt ratio, quare electus priuetur iure p aliam electionem quęſito, ſi eligit viam incompetentem, ex qua poſtea detegitur ius ſibi non competere. collige ſolutionem ex notatis per Bar. in l. Clodiꝰ. ff. de acqui. hære. & l. 1. C. de fur. vbi etiam hunc paſſum tangit. & etiam vtrùm excipiẽdo qs poſsit contraria cumulare & in agendo, & excipiẽdo. de quo plenius dixi poſt dũm meum in c. tuam. de ordi. cog.

SVMMAE.

1 *Electio quatuor modis non ſortitur effectum.*
2 *Electio, poſtquàm non fuit ſortita ſuum effectum, à quo tempore incipit currere nouum tempus.*

CAP. XXXVIII.

SI electio. Primò ſoluit caſum, quem p quatuor exempla ſpecificat, & rõnem interſerit. Scđò moderat, ibi [dũmò] ¶ †No. quatuor modos,
1 quibus electio non ſortitur effectum. primò ſi recuſat. vtrũ autẽ peccet mortaliter, qui ſe putat indignum, & eccleſiã ſibi oblatã nõ recipit, Archi. dicit q; ſic, per no. 8. q. 1. c. in ſcripturis. quod eſt verum, vbi deſit alius, vt ibi colligitur. Scđus modus eſt, qñ poſt conſenſum diſſentit. qđ vtrùm poſsit, dic,

vt in glos. 3. Tertius est modus, quando claudit diē extremū. quo casu quid iuris, quādo morereture in curia, no. hic Arch. & Ioan. An. in Cle. si duobus. vt lite pendente. Quartus modus est, quando propter occultum vitium &c. quando autē dicatur occultum, dic, quando debita inquisitiōe per electores fcā, dictum vitium ad eorum notitiam peruenire non potuerit. s. e. c. inotuit. ¶ Secundò no. quòd si ille, qui debet aliud facere infra certum tempus, est diligens in faciendo: sic eius diligentia redigatur ad nihilum, totus terminus integratur sibi. ad hoc optime facit l. & ideo. ff. de ver. ob. vbi Bar. no. quòd licèt aliàs in tempore fiat restitutio in eo solum, in quo quis fuit impeditus: tamen si impedimentum sequens absorberet omnem diligentiam præcedentem, fit sibi restitutio ad totum tempus. vnde si data est mihi dilatio vnius mensis ad probandum, & acta casū pereant circa finem mensis, totum tempus restituitur, ar. illius l. & istius c. ¶ Tertiò not. quòd sufficit electoribus (vt dici non valeant negligentes) quòd eligant infra ipsum terminum. & licèt postea talis electio irritetur, non imputatur eis. quod est verum, quando propter occultum vitium, vt dicit litera. Si verò irritetur propter vitium patens, quod non poterant ignorare, vtrū talis electio excuset eos à negligētia, & ab eius pœna. Ioan. An. in c. cum literis. de concess. prēben. dicit post Inn. quòd aut in talem electionem potest cadere titulus dignitatis, licèt sit remouendus, vt criminosi, irregulares. & homicidæ. & tunc nō ex hoc capite, quòd fuerint negligentes: sed ex eo, quòd deliquerūt, fit deuolutio ad superiorem, vt c. cum in cunctis. ad fi. aut in talem electum non potest cadere titulus, vt in infantibus, mulieribus, bigamis: & electio talium non excusat à negligentia. similis consideratio, vtrum in persona possit fundari titulus, vel non, hī in l. 1. §. si mon. ff. de eo, qui pro tut. neg. gest. & ibi no. & est vtilis ista inuestigatio, cum post electionem de indigno scienter factam fluxerunt tres, vel quatuor mēses indulti ad beneficia conferēda: vtrum ex capite negligentiæ, vel delicti superior prouidebit, præsertim si ex vno capite ad vnū, & ex alio ad aliud deuolutio fiat? dic vt in ecclesia cathedrali. s. e. c. quanquam. posset tamen argui contra p̄dictam distinctionem. & indistinctè dici, quòd vitiosa electio non impediat cursum temporis, primò per hoc. c. ibi [dummodo] & ibi [propter occultum] quasi secus sit propter patens. ad hoc faciunt illa iura, quæ volunt, quòd paria sunt, nō facere, vel inutiliter. s. de transla. prēla. c. inter quos. & l. quotiens. qui satisd. cogan. & l. eleganter. §. qui reprobos. ff. de pig. act. Item mī, quæ tenetur tutorem petere filiis pupilli s infra annum, vt l. 1. §. confestim. ff. ad Tertu. non excusatur, si petat inhabilem, quo minus incurrat pœnam priuationis ex capite negligentiæ, vt in eadem. l §. si iure. & cursum legalis præscriptionis non impedit inutilis actio instituta, vt l. accusaturus. ff. de adul. Et etiā qui tenetur reddere rationes, non liberatur, reddēdo pfunctorię, vt l. quàmuis. ff. de cōdi. & demon. & l. 3. §. si edita. ff. commo. ¶ Quartò no. q̄ quotiensc̄ū q; electio nō sortitur effectum absq; culpa eligētium, ad eos dem reuertitur eligendi ptās. secus si superior iure deuoluto ꝓuidit, & effectum sortita non fuerit altero ex prędictis modis. tunc enim non ad eum: sed ad electores primos reuertit. rō redditur in gl. 1. Quid de executore Papæ dato ad ꝓuidē dū, & ꝓuidit de idigno, vel. ỹ. pfixa tpa ꝓuidere neglexit, vtrū ad Papā, vel ad ordiariū deuoluat ꝓuisio illi⁹ bñficij? De primo dubio, cū executor ꝓuidit de idigno, vel cōtra formā mādati apost. disputat Inn. in c. iter dilectos. de excess. pla. & ibi i nouel. vbi tenet, q̄ si ille, cui Papa cōmisit, nihil egit, vel cōmissio fuit subreptitia, ordiari⁹ debet illud cōferre: nisi p ĩterdictū, vel alio mō appeat, q̄ Papa voluerit sibi retinere ꝓuisionē idistictè, vt c. inotuit. s. e. remittit tū ad pleni⁹ nota. p eū i c. dudū. il. 2. §. nos igit. s. e. Cōpo. ad hoc no. s. de rescr. c. cū i multis. vbi tenet ēt, q̄ ad Papā reuertat, si nomē eius, ꝓ quo scribit, nō ē in lra exp̄ssum. quo casu circa illud bñficiū ordinari⁹ nil p̄t, secūdū eū. cū verò executor cōferre negligit ỹ. tp̄s à iure statutū. dic, vt no. in Cle. si bñficio. ỹ. de p̄b. Idem de cō̄pmissariis negligētib. eligere, vel eligētib. indignū sciēter, vel ignorāter, dic, vt. ỹ. e. c. si cō̄pmissari⁹. Patet ergo ex p̄dictis, q̄d iuris de negligētia electorū executorū Papę ꝓ aliū supiorē, q̄ iure deuoluto ꝓuidet. q̄d iuris ēt de cō̄pmissariis negligentibus. ¶ †Quintò no. à quo tpe incipit currere nouū tp̄s, postquā electio nō fuit sortita effectū altero ex dictis modis: & si morte, dicit tex. q̄ à die mortis, subaudi ēt añ sepulturā. q̄d dic, vt. s. c. bonæ. il. 2. si irritat à die irritationis, (q̄d intelligit Ioā. An. nisi fuerit appellatū) appellatiōe pēdēte, nō curreret ei tp̄s. 2. q. 6. c. appellatiōe. & oīb⁹ his modis suppleas, post eorū notitiā; añ eā non currit tp̄s electorib. s. de cōcel. p̄bē. c. q̄a diuersitatē. ¶ Quæro post Io. An. iste tex. loq̄t in electiōe: sed q̄a alijs modis ꝓuidet eccles̄ijs. s. per postulationē, collationē, & p̄sentationē. an ĩ istis alijs modis habeat locū q̄d hoc dicit, vt s. si cassari cōtingat, det tp̄s ītegrū. vt hic dicit? In collatiōe, & p̄sentatiōe dicit Io. An. q̄ sic, sup gl. 1. In postulatiōe verò refert opi. Cōpo. q̄ in ea nō habeat locū hoc. q̄d ē verū secūdū eū in postulatiōe nō soleni: in solēni verò idē iuris ē, q̄d hic dicit. In electiōe remittit. s. eo. c. in causis. in gl. postulatio. & c. publicato. eo. tit. sup gl. vltima. ¶ Vltimò aduerte ad gl. si. ibi, no. ergo. & caue ab ea sic simpliciter intellecta, vt verba sonāt, dicit eī Inn. & Host. tenere, q̄ ipedit⁹ vno die in anno appellatiōis ꝓsequēdæ, debet habere secūdū annū &c. vt in ea patet. nō eī sic dicit Inn. sed dicit, q̄ ipedit⁹ ꝓ vnū diē, quo min⁹. ỹ. annū posit sententiā petere, postquā cepit ꝓsequi, habebit secūdū annū, quasi dicat, q̄ ipedimētū vni⁹ diei ꝑbuit ipedimētū sniæ ferēdæ: quia fortè vltio die anni interuenit ipedimētū ex pte sua: ita q̄ sniam petere nō potuit. debet eī sanè intelligi, q̄ alia pte anni fuerit semp diligēs: quā diligētiā absorbuit talis dies, sicut i isto. c. dicit de morte, & si. Si verò ponas, q̄ fuerit negligēs appellās toto anno, & vno die solūmō ipedit⁹: absurdū esset ex hoc dicere, q̄ habeat secūdū annū. Immo non solū si ꝓ diē, sed per mentes fuisset ipedit⁹: si tū alia parte anni, in qua potuisset cā expediri, fuit negligēs, ista negligētia nō excusat ipedimētū tale, vt no. Doc. in d. c. ex ratiōe. & vide de hoc ꝓ Cy. i Authē. hi q̄. C. de tēpo. appel. & no. istā gl. vtrū restitutio tēporis fiat à iudice, an à iure. & adde. q̄d no. s. de p̄scrip. c. ex trāsmissa.

SVMMAE.

1 *Religionem ingrediendo potest quis se priuare libero arbitrio.*
2 *Liber antequam possit effici seruus, quot requirantur.*
3 *Religiosus ad prælaturam eligi potest.*
4 *Consensus religiosi accommodatus electioni de se factæ non valet.*
5 *Religiosus datus ad eligēdum an possit eligere sine licētia superioris.*
6 *Consensus tacitus sine licentia superioris an sufficiat.*

CAP. XXIX.

SI religiosus. Duæ sunt partes. secunda ibi [quia verò.] Not. quòd ingrediendo religionem † potest quis se priuare libero arbitrio: licèt nullus possit propria voluntate se subijcere seruituti, vt l. nec si volens. & l. liberos. C. de libe. causa. nec etiā ad carceres, secundùm quosdam, vt plenè per Cy. in l. fin. C. qui bon. ce. possunt. & l. Titio centū. de condi. & demō. c. ex rescripto. de iureiurand. Sit ratio in profesto, quare ita possit se libertate priuare: quia Deo seruire, regnare est. & vbi spiritus Dei, ibi libertas, vt in c. nisi cum pridem. de renun. ¶ † Quot autem requirantur, vt liber possit effici seruus, no. in l. seruorum. ff. de sta. ho. Item not. quòd religiosus † eligi potest ad prælaturam. de quo vide infra eod. titu. in Cle. 1. Ad simplex autem beneficium seculare assumi non potest: nec posset episcopus dispensare cum monacho, etiam rectore ecclesiæ parochialis, quòd posset ibi in illa simplex beneficium retinere. quod dic, vt per Ioan. Andr. in c. quæ à iure. de reg. iur. Ad regimen verò parochiale sine dispen-

dispensatione potest assumi. q̄d dic, vt s. de sta. mo. c. q̄d Dei timorem. & in nouella videas. Vtrum talis sic promotus possit in ecclesia collegiata canonicorum secularium habere prę bēdā? de quo. s. de regu. c. super eo. & de vi. & ho. cle. c. Deus qui. & tenet ibi, quod nō. & vide quod no. Hosti. de sta. mo. in summa. §. vtrum populū. & no. in d. Cle. 1. eo. ti. ¶ Tertiò no. quòd tex. loquitur de electo extra suum monasterium. à contrario sensu electus in proprio monasterio consentire poterit sine alicuius licentia. quod tenet Inno. & Compo. s. de postu. c. 1. ¶ †Quartò no. q̄ uon valet consensus religiosi accommodatus electioni de se factæ. imò ex hoc reddit nullam ipso iure. Ex quo infert Io. An. in nouella, quòd ipsum nō posset sub sequens ratihabitio prælati confirmare, vt ipse no. in reg. ratum. de reg. iur. in Mercu. ¶ Quintò no. quòd solus Superior dat istam licentiā transeundi monacho suo alibi electo. Quid ergo si monasterio vacante, monachus taliter eligatur? Dicit Ioā. An. quòd episcopus cum consensu conuentus istam licē tiam dabit. 17. q. 2. c. nullus. & 16. q. 2. c. qui verò. ¶ Sed hic quæritur. quia iste tex. excludit consensum ab ista licentia, vtrum saltem debet interuenire cōsensus episcopi? dicit, quòd requiritur eius expressus consensus, si eligitur ad ecclesiā alterius diœcesis. Sed si eiusdem, sufficit tacitus. sicut de clerico no. s. de renun. c. ad monasterium. dicit tamen, quòd de facto non seruatur. ¶ Quærit ergo, quid si Superior nolit suum monachum concedere, an ad hoc cogi possit? dicit, quòd nō per alium à Papa. de hoc Ab. Io. Mo. & Archi. Non ob. c. nullus. de iure patro. quia loquitur, cum est aliquod ius quæsitū petenti: hic de mera gratia. Ego idem credo, nisi cum monachus bonus prædicator, & honestæ vitæ esset electus ad regimen ecclesiæ parochialis, & non reperirentur honesti, & sufficientes clerici. tunc enim abbas cogitur consentire, vt no. Io. An. in d. c. quod Dei timorem. ¶ †Extra quæro, nunquid religiosus datus ad eligendum, vel præsentandum possit eligere, & præsentare sine licentia sui superioris? videtur quòd non; quia si suus consensus est nullus pro se, vt hic: multò magis pro alio, arg. no. in Cle. pe. de procu. Item non potest esse fideicommissarius, non iudex, non aduocatus, non procurator, non assessor, non arbiter. &, vt breuiter concludam, nil agere potest, nec eligere sepulturam. de testa. ỹ. c. 1. de sepul. c. fi. 16. q. 1. c. monachi. & c. qui verè. & c. de præsentium. & 12. q. 1. c. non dicatis. & per Inno. & Doc. de priuil. c. cum olim. Quid ergo si de facto eligatur, an valebit electio? videtur, quòd sic. quia multa fieri prohibentur, quæ facta tenent. de regu. c. ad apostolicam. de ex. c. pia. ỹ. de iudi. c. 1. Item valet iudicium cum monacho, si exceptio non opponitur. de quo. s. de rescr. c. sciscitatus. Item facit sibi conmatres, & contrahitur compaternitas etiam sine licentia abbatis, vt colligitur 18. q. 1. c. peruenit. 1. & 16. q. 1. c. doctos. Item licèt sit inhabilis, magis considerabimus factum, quàm ius. sicut in sacramentis nō iure collatis. 9. q. 3. c. Lugdunenſis. Item ex sponsalibus non habentium consensum non trahitur publica honestas: & tamen oritur, si à monacho contrahantur, vt ỹ. de spon. c. 1. nec refert, per quem preces, &c. de preci. Impe. offe. c. vniuersis. & quod no. de rescri. c. 1. His non ob. contrarium consuluit Fe de. de Senis consi. 89. nam procuratorium non dicitur perfectum, nisi cum susceptum fuerit, vt in Cle. 1. de procu. Sed iuris interpretatione iste nunq̄ dicitur suscepisse; quia pro mortuo habetur. 16. q. 1. c. placuit. Item semper fingitur tacere, & taciturnitas in hoc casu habetur pro dissensu, vt l. filius. §. inuitus. ff. de procu. ¶ †Secundò quæro post Lapū, vtrùm sufficiat tacitus consensus sine sententia superioris? dicit, q̄ non: sed requiritur expressus. Sicut in perpetua alienatione rerū, vt no. Io. An. de reb. eccle. non alie. c. dudum. in glo. not. quia. & s. de re iudi. c. cum inter. in gl. quasi. ¶ Tertiò quærit, nunquid religiosus poterit dissentire? vel si habuit licentiam consentiendi. & consensit, nunquid poterit renunciare electioni? Aut si fuit confirmatus, & deinde ad aliud beneficium eligatur, nunquid consentire poterit sine licentia superioris bene ficij, cui præest? dicendum est, quòd dissentire, & renunciare non possit, post q̄ electioni consentit; nisi talis esset sibi data potestas. nā eius est nolle, cuius est velle. vt l. pater Seuerinā. de condi. & demon. & de reg. iur. c. eius est nolle. Vltimo verò casu, si est in totum translatus, poterit liberè consentire, cū sit emancipatus, & liber ab obediētia abbatis. glo. in c. si qui ẽpi. 92. dist. & 16. q. 1. c. ne pro cuiuslibet. Idem iuris, si est sine ecclesia. vt quia ei renunciauit. Si verò non est in totū translatus, non potest dissentire sine Superioris licentia. Sed ei, q̄d dixi, q̄ posit, cum est in totū translatus, obstat quod no. Io. An. s. c. quorundam. in gl. mendicantes. Sed ibi nō cessat, sed durat in religioso ratio prohibitionis, & in alio casu singulari loquitur. hic autem cessat, & non durat, sc̄dm Lapum.

SVMMAE.

1 *Religiosus potest assumi ad prælaturas alterius religionis.*
2 *Professus expresse est melioris conditionis, quàm tacitè.*
3 *Nouitius tacitè professus ad dignitatem episcopalem eligi potest.*

CAP. XXX.

NVllus re. Primò statuit. quod secundò decernit. ibi [quod si] tertiò excipit, ibi [ad dignitatem] fortificationem interserens, ibi [ad quam.] †No. quòd religiosus assumi potest ad prælaturas suæ, & alterius religionis. de hoc tamen, quòd dicit, alterius religionis, quæso, vide Clem. 1. eo. tit. Erant enim de hoc olim opi. indecisæ. ¶ †Secundò not. q̄ est melioris conditionis expresse professus, quàm tacitè. licèt tacita professio votum solēnizet, sicut expressa, & monachum faciat, vt in glo. Ratio pōt esse multiplex. prima est, quia expressa ꝓfessio est hominis, tacita iuris: sed nobilius est quod homo sibi facit, q̄ quod ab alio ei fit, vt ff. de capti. l. antepe. vbi magis est meū, quod ex opera mea acquiro, q̄ quod ab alio venit. Item quia q̄nq; plus valet expressum, q̄ tacitum. & plus specialis prouisio hominis, q̄ prouisio generalis iuris. hinc dicitur, lex suū, non tuum tibi denegat auxilium, vt C. qui pot. in pig. habi. l. si sidus. Quid autem debeat promittere, qui profitetur, & in cuius manibus fieri debeat. vide s. de sta. mo. c. cum ad mon. in fi. & 20. q. 1. c. fin. & quod no. 27. q. 1. c. vidua. & de reg. c. porrectum. vbi plenè in nouella. ¶ †† Item no. q̄ ad dignitatē episcopalē cuiuscunq; religionis potest eligi nouitius, & taciturnè professus. quare aūt magis ad istam, q̄ ad alias, quilibet re putetur habilis, dic, vt in glo. fi. & in Cle. 1. eo. ti. in gl. pe. Et ad uerte ad id, quod dicit gl. fi. q̄ episcopus, etiā secularis, præest monachis, debet intelligi quò ad illa, quæ exigunt maiorem animaduersionē, sc̄dm Goff. Abbas verò, & Prior debēt interesse secretis, & regularibus disciplinis: q̄d non facit epūs. Ad hoc tamen vide, quod no. s. de of. or. c. quāto. Quærit Io. An. vtrū possit epūs dispensare contra hoc c. q̄ nouitius, & tacitè professus ad prælaturas assumantur. in tacitè professo tenet Archi. q̄ sic pp euidentē vtilitatē ecclesiæ; quia ad ipsum pertinet qualiter, & per quos ecclesiæ suæ diœcesis gubernētur. 9. q. 3. c. 2. & 10. q. 1. c. decretū. nec ista consto dispensationē excludit. alleg. 16. q. 1. c. presbyteros. vbi de hoc. & q̄d no. Inno. s. eo. c. cum ad monasterium. hanc opi. Archi. tenet Lap. qui alleg. c. tua. de æta. & quali. & quod not. ibi per Ioan. An. post Host. & Inno. & maximè hoc sit verum in abbatissa, prout tenet Archi ỹ. eo. c. indemnitatibus. & quod not. Ioan. An. post Host. de corpo. vitia. c. Thomas. & de ęta. & qualita. c. permittimus. Ioan. An. putat talem postulandum à Papa. facit quod no. ỹ. eo. c. indemnitatibus. in prin. ibi in gl. nō prohibet. Et in nouitio tenet Inno. q̄ episcopus non possit cum eo dispensare. s. de tempo. ordi. ca. dilectus. & c. officij. s. eo. ¶ Quæro de quæstione disputata per do. Feder. de Senis. Quidam monachus vnius monasterij promotus fuit in abbatem alterius monasterij exempti: deinde ex causa honesta renunciat regimini abbatiæ. quærit̄ vbi remaneat monachus:

an in primo, an in ſecundo, an ſub epiſcopo, vel ſub Papa immediatè: & videtur, quòd in primo monaſterio, cuius locum non videtur dignitas ſuperueniens auferre, vt l. ſenatores. ff. de ſena. ad hoc, C. de aduoca. diuer. iudi. l. ſi quis de togatis, vbi depoſita dignitate, quis in eo remanet ſtatu, & collegio, de quo erat, in contrarium facit 16. q. 1. c. ne pro cuiuſlibet, & 18. q. 1. c. 1. & de priui. c. cum olim, vbi monachus factus epiſcopus nihil habet commune cum primo, Ad idem. ſ. eo. c. conſtitutus, vbi dicitur, quòd non poteſt quis eſſe monachus in vno monaſterio, & abbas in alio. & ex hoc videtur, q̃ ſi monachus fiat epiſcopus, vt in caſu huius. c. & demum renunciet epiſcopatui, vel deponatur, non remanebit in epiſcopatu, vt canonicus; quia ſua profeſsio repugnat. 16. q. 7. c. in noua. & Cle. 1. eod. tit. nec etiam monachus primi monaſterij. In propoſita quæſtione etiam arguitur, quòd remaneat monachus ſecundi monaſterij, vbi fuit abbas. nam ex quò in primo non remanet monachus, vt probaui, neceſſariò eſt dicendum, quòd remaneat monachus in ſecundo: quia non poteſt eſſe monachus ſine clauſtro. 16. q. 1. c. placuit. etiam ſi cum iuramento renunciaſſet. ſ. de iureiur. c. ſicut. Præterea abbas per ſententiam amotus remanet monachus eiuſdem monaſterij, vt in. c. ad monaſterium. de ſta. mo. & hoc tenet ibi Hoſti. & de ſimo. c. dilectus, vbi hoc tenet Inn. Si ergo ille, qui deſijt ex cauſa inhoneſta, remanet ibi monachus; multò magis ſi ex cauſa honeſta. Breuiter poſt pulcherrima argumenta concludit, quòd remaneat ſub iuriſdictione epiſcopi: nec quidquam commune habeat cum primo monaſterio, p̃ iura prealleg. & alia: nec remaneat monach⁹, vbi fuit abbas; quia ibi nunquam fuit monachus. Ad recipiendum ergo ipſum tanquam monachum, dictum ſecundum monaſterium non tenetur. ſolutus enim fuit ab eius iugo, 'poſtquam deſijt eſſe abbas. c. pe. & fi. de ſecun. nup. & in promoto monacho in epiſcopum ſecularem eſt euidens abſurdum, quòd ibi cõtinuè remaneat; diſpares. n. ſunt p̃feſsiones: nec ẽt vt canonicus ſecularis, ſi eſſet talis illa eccleſia cathedralis, vt Perufina. ¶ Item non debet remanere ſub Papa, licèt monaſterij, cuius fuit abbas, eſſet exemptum: quia tali priuilegio exemptionis non gaudebat ipſe ex perſona ſua, ſed ex perſona ordinis ſui; quia monaſterium ſuum erat exemptum, vt c. per exemptionem. ĩ. de priui. cum ergo ſit abſolutus à primo, & ſecundo monaſterio, vt probaui, nõ gaudet priuilegiis plus, ſed iure aliorum debet cenſeri. de ſta. mo. c. recolentes. & de conſt. c. tranſlato. & ita alijs rationibus concludit. & ad contraria reſpondet, & eſt in ordine conſiliorum. 19. & idem tenet Bart. poſt Dy. in l. filij. § ſenatores. ff. ad municip.

CAP. XXXI.

CVm expediat. Præmittit declarationis cauſam gñalem, & ſecundò declarat, ibi[decretalem.] Not. quòd prõptum eſt iura iuribus concordare, concor. l. 1. C. de inoffic. do. ſimiliter dicta teſtium, qui videntur cõtrarij, vt ſ. de teſti. 2. cum tu. quod eſt verum, quò ad id, quod ibi dicitur. ſ. vt eui tent ſuſpitionem falſitatis, quãtum autem ad hoc, vt probẽt, non debet fieri talis interpretatio, vt no. Ia. Bu. in l. ſed ſi poſſeſſori. ff. de iureiuran. nam cum ex tali repugnantia inſurgat probatio dubia, non poteſt ex tali probatione ſequi ſententia, vt in c. in preſentia. de proba. Item talis reductio ad concor. eſt fienda, quando eſt in teſtibus hincinde æqualitas. ſecus ſi inæqualitas, ſecundùm Bar. qui ita no. in c. cum contingat. de offi. delega. Item talis concordantia non debet fieri, quando eſt contrarietas inter dictum partium, & teſtes, vt l. exceptionem. C. de proba. & hoc no. Bar. in l. 2. §. appellata. ff. ſi cer. pe. vbi ſubdit, quòd in iſtis caſib. cautè facit iudex, ſi mittit pro teſtibus, & qualiter dictum ipſorum intelligant, declarent, vt in Authen. de teſti. §. quia verò. in gloſ. magna. & de teſti. c. cum clamor. ad quod optimè. c. cum Ioannes. ante ſi. de fide inſtru. Et ita bene no. pro intellectu ca. cum tu. de teſti. ¶ Secundò not. quòd forma, quam approbat hoc c. participat de duob. formis approbatis in c. quia propter. Nam de forma ſcrutinij participat in eo, quòd ſigillatim, & ſecretò notata ſcrutantur. Et inquantum eligere debẽt illũ, in quem maior, & ſanior &c. de forma etiam compromiſſi participat; inquantum à ſe abdicat poteſtatem eligendi. Et niſi emanaſſet iſta Decretalis, reſpondiſſem contrarium. q̃a cum iſta forma ſit compoſita ex duabus imperfectis: ex partibus imperfectis duarum diſpoſitionum non poteſt vnum quid perfectum conſtitui: ſicut in excuſatione tutorum dicimus. nam quinque liberi à tutela excuſant. Item ſeptuaginta anni, & tres tutelę. Si quis ergo habeat duas tutelas, quatuor liberos, & ſexaginta annos, non excuſatur: quia ex iſtis ſpeciebus imperfectis non reſultat vna ſpes perfecta excuſationis, vt l. ſpadonem. §. qui iura multa. ff. de excu. tuto. in contrarium tamen facit; quia ex pluribus probationibus imperfectis reſultat vna plena probatio; puta ex vno teſte cum fama, vel iuramento, in ciuilibus, iuxta no. in c. fin. de iureiur. do. Bal. do. meus dicit, quòd ſunt quædam, quæ requirũt certam ſpeciem: & tunc diuerſæ ſpecies imperfectæ nil operantur, vt d. §. qui iura. quia ex omnibus concurrentibus non augetur effectus, vt veniant ad integrationem vnius ſpeciei. Sicut ex pluribus teſtibus ſingularibus non reſultat vna plena probatio, vt no. in l. hoc carmen. ff. de teſti. & c. licèt cauſam. de proba. Quædam ſunt, quæ non requirunt certam ſpeciẽ; tunc quę non proſunt ſingula, multa iuuant, vt no. in l. 2. §. ętas. ff. de excu. tuto. Nam in materia probationũ iudex non debet applicare animum ſuum ad vnam ſpeciem probationis. de renũcia. c. in præſentia. ideò vnus teſtis de veritate cõuinctus cum alia ſemiplena probatiõe, alterius fortè ſpeciei, facit coniecturam ſufficientem ad probationem, & quantũ ad iudicis motum vnus actus infert confirmationẽ alterius. probationes enim, quæ fiunt in cauſa, non inducunt, ſiue aliquid de nouo conſtituunt, ſed declarant. & facilius eſt aliq̃d declarare, quàm de nouo conſtituere, vt l. heredes palam. §. ſed ſi notã. ff. de teſt. ex iſta ergo theorica Bal. & iuribus fortè eſt vera opi. Archi. inquantum dicit, quòd forma tradita in hoc. c. eſt noua forma, & ſic quarta, addenda tribus aliis, de quibus in c. quia propter. licèt Ioan. And. contrarium teneat in gloſ. antepe. & 4. & in gloſ. allegata. ĩ. eo. c. indemnitatibus. §. cæterum. in princ. Ego credo opi. Arch. veriorem, per ea quæ dixi. & etiam quia quãdo nouum ius emanat ex duobus capitibus aliorum iurium, conſtituit nouam ſpeciẽ de per ſe, vt l. Gallus. §. ille caſus. ff. de libe. & poſtu. & c. quãtò. ſ. de iudi. additio etiam, vel detractio idem facit, vt l. ius ciuile. de iuſti. & iure. & quod not. de conſti. c. 1. ſ. eo. & iſtã opi. etiam confirmo per id, quod tenet hic Ioan. An. in noue la. vbi dicit, quòd in hac forma non debet ita inquiri ſubtiliter, quę ſit pars ſanior, ſicut in c. quia propter. licèt requiratur collatio aliqua: vel fatetur etiam in hac. 4. gl. q̃ iſta eſt leuior forma, quàm aliqua ex illis, ex quibus fateri oportet, iſtam eſſe quartam magis vtilem, vt dicit gloſ. participantẽ de forma ſcrutinij, & compromiſsi. ¶ Quærit Ioan. An. poſt Ioan. Mo. quid ſi à princ. nulla partium peruenit ad maiorem numerum. tamen vni habenti à princ. plures voces tot accedunt, quot faciunt maiorem partem Capituli. an propter iſtum acceſſum poterunt compromiſſarij hunc eligere? Arguunt efficaciter, quòd ſic, & concludũt contrariũ, quia acceſſus in quibuſdam caſibus eſt permiſſus, de quibus iſte non eſt; ergo &c. vt l. quod verò. ff. de leg. Item iſta tranſlatio poteſtatis eligendi, in quem maior &c. debet intelligi vigore primi compromiſsi, vt in l. bono. §. hoc ſermone. de ver. ſig. Itẽ iſta acceſsio non eſt ſecretè & ſigillatim, & in inquiſitione votorum: quod vult forma tradita. Item conſenſus ſequens ſcrutinij nil addit ordinariæ electioni, vt ſ. c. eccleſiæ. il 2. ergo multò minus ordinariæ, & dubiæ ãte iſtud.

iſtud. c. valet. & in hoc ipſe reſidet, & de duabus alijs formis an valeant, q̃rit, & dicit, q̃ nõ.

SVMMAE.

1 *Abſens ab eccleſia qualiter quis dicatur eſſe.*
2 *Priuilegium conceſſum abſenti quod dicatur eſſe.*
3 *Abſens ex cauſa neceſſaria eccleſiæ quis dicatur eſſe.*

CAP. XXXII.

CVm non deceat. Primò ponit conſtõnis cauſam generalem. ſecundò ponit conſtõnem, interſerẽs cãm ſpãlem. tertiò tollit obſtãtia. ſcd̃a ibi[ſtatuim⁹]tertia ibi[nõ obſtantibus] ¶ No. [q̃ nõnulli officiũ ſuum] &c. cõcordãtię ſunt in gl. 1. & eſt tex. in l. ſed & ſi quis ex ſignatoribꝰ. ff. quẽ adm. te. aper. neceſsitas enim officij incũbens excuſat etiã à cõmiſsione pænæ, in quam incideret, q̃ talem actum voluntariè gereret, vt l. poſt legatum. §. ſunt qui putãt. &. §. aduocatum. & l. tutor. ff. de his, quę vt indi. ¶ Item no. q̃ hęc conſtõ includit ſolùm illos, qui neceſſariò mittunt aſtricti per conſtõnem. c. cupientes. ſ. e. alij igitur nõ coacti ſi veniunt volũtariè, non gaudent hoc priuilegio, vt in gl. 2. quã inducit Io. An. ad. q. de Doctore diſputante, qui diſputare non tenebat, an teneat ſtationario tradere, ſicut qui diſputare tenentur. de qua per eum in reg. acceſſorium. in Mercu. facit quod no.
1 Cy. in l. voluntariè. ff. de exc. tu. ¶ † Tertiò no. q̃ abſens ab eccleſia, p̃ ipſius eccleſiæ vtilitate cenſetur reſidere, nec vĩ abeſſe à loco. qui habet aĩm redeundi, vt l. p̃dia. §. 1. ff. de fun.
2 inſtr. & c. his, qui ĩ. de ſepul. ¶ † Quartò no. q̃ priuilegiũ, q̃d abſenti concedit, vĩ conceſſum in eundo, ſtando, & redeũdo.
3 facit ad id, q̃d dixi ſ. de reſcri. c. ſtatutũ. §. pe. ¶ † Quintò no. q̃ ille, qui eſt abſens ex cã neceſſaria p̃ facis vnius eccleſiæ, non ſolùm cenſetur ibi reſidere: ſed etiam in alijs, quo ad lucrum fructuũ. q̃d eſt no. cui adde quod no. Inn. in c. iam dudũ. ſ. de p̃ben. vbi no. de illo, q̃ habet eccleſias in diuerſis dioceſib⁹, quarum epi ſibi mandant cõtraria. Nam obtemperãdo illi, cui tenetur ſcd̃m ibi notata, eſt immunis in fructuum pceptione, ſicut ſi p̃ſonaliter reſideret, ar. huius. c. ¶ Quærit Io. An. vtrum hoc priuilegium pcipiendi fructus in abſentia hñt electi, qui ire tenentur in caſibus d. c. cupientes. ac etiam opponentes, q̃ ſimiliter aſtringuntur. Tenet, quod non. veniunt enim rõne cõmodi proprij: licèt ſecundariò proſequãtur vtilitatem eccleſię, ar. l. non verè. ff. ex. q. cau. ma. ¶ Scd̃ò q̃rit poſt gl. fi. vtrùm iſtæ duæ perſonæ, quę veniunt inſtructuræ negotium electionis ad curiam, debeãt in expẽ. conferre. & tenet, q̃ ſic. Et facit ad q̃ſtionẽ de dã. paſſo. nunquid contribuat cum alijs ciuibus ad emendã. Spe. q̃ ſic, in ti. de cẽſi. §. 1. ver. ſi dãnũ. pro hoc facit. ff. ad l. Rho.. de iac. l. nauis onuſtæ. §. cum aũt. & de le. 1. l. ab omnib. §. ſi Titio. ¶ Tertiò q̃ro. nunquid p̃ iſtam clauſulam [non obſtante] tollantur ſtatuta iurata? gl. fi. q̃. nõ. & fortius dicit in nouella procedere iſtam gl. q̃n iuraſſet expreſsim, 'q̃ contineret in tali ſtatuto. Ad hoc q̃d ipſe no. ſ. de his, quæ fi. à p̃la. c. 1. ſuper ver. iuſo. & ĩ. de fi. presb. v. c. 1. in gl. q̃a vero. q̃d tñ non facit: q̃a loquit cũ clauſula [nõ obſtante] ponit in litteris impetratis, in q̃bus tanq̃ odioſis fit ſtricta interp̃tatio. & iõ non reuocant ſtatuta iurata, niſi iuſm exprimatur. ſecus autem videtur, q̃n in iure, vt hic, ponuntur: vt tunc reuocetur ſtatutum iuratum, licèt nõ exprimatur. ad hoc, quod no. 18. di. c. q̃n quidẽ. & quod no. Io. An. de hære. c. ſicut ait. & de magi. ſuper Spe. & de exceſ. p̃la. c. vno. ſecundũ Lapum. quod dictũ no. q̃ p̃ intellectu huius clauſulę appoſitæ in conſtitutionibus, & reſcriptis, an tollat ſtatuta iurata.

SVMMAE.

1 *Detractatio qualitatis ita eſt prohibita, ſicut mutatio ſubſtantiæ.*
2 *Factum proprium quis reuocare non poteſt.*

CAP. XXXIII.

ABeo qui. Primò ponitur q̃ō, & deciſio. ſecundò deciſionis rõ. ibi[cum ei] ¶ No. q̃ q̃ũq; contra promouendum ad dignitatem objicitur defectus euidens in perſonam. Quis autem dicat euidens: dic, vt ſ. eo. c. ſi forte. vbi de defectibus corporis. Aliqua verò ſunt vitia animi, quæ in materia redhibitoriæ actionis Iuriſcon ſultus plenè proſequitur in l. 1. per totam l. cum alijs ſequentibus. ff. de ædi. edic. ¶ Secundò no. q̃ ſicut quis cogitur perſiſtere in actione propoſita, vt. C. q̃uo & q̃ũ. in Auth. qui ſemel. Ita etiam in exceptione, ſi propter eius p̃ſiſtentiam poteſt q̃ri ius aduerſario in tota ca. eſt ergo in hoc ſimilis exceptio actioni. ſicut in ſimili dixi. ſ. e. c. is qui. Q̃ũq; multum differunt iuxta notata in c. cum dilectus. & c. ſi. ſ. de
1 or. co. per gl. & Inn. ¶ † Tertiò no. q̃ ita eſt prohibita detractio qualitatis, ſicut mutatio, vel reuocatio ſubſtantię, cui cohæret. Et pro ſubſtantia hic accipio ipſum defectum, qui objicit. p̃ qualitate euidens, vel notoriũ. Rõ huius eſt; quia qualitas talis adiecta in excuſatione defectus, eſt cauſa huius pænæ. Non mirum ergo, ſi nõ poteſt detrahi: ſec⁹ ſi talis qualitas non mutaret ſubſtantiam actionis. licèt poſſet creſcere condemnatio. Et ſic loquitur l. in delict. §. ſi detracta. ff. de noxa. & vide de iſta qualitate, quæ habet alterare condemnationem, ſi non probetur, an feratur ſententia cõdemnatoria ſuper ſimplici delicto probato. & an ſi omiſſa fuerit in proceſſu, poſsit ad exaggerationẽ pænæ nouus p̃ceſſus inchoari poſt finitum iudicium: vel eo pendente, cumulari? vide plenè per Bar. in l. ſenatus. de accu. & l. denunciaſſe. §. qui tamẽ. de adul. facit quod no. de proba. c. licèt cãm. in eo, q̃ ibi falſitati adijciatur qualitas corruptibilis. de quo p̃ Bar. in. l. diu⁹.
2 de re iud. ff. ¶ † Quartò no. q̃ nõ poteſt quis factum proprii reuocare, q̃n ex eo eſt aduerſario ius q̃ſitum. facit ad q̃ſtionẽ. actori concedit vna dilatio in cã, reo duæ, iuxta no. in c. 2. de dila. ſ. & hac ſecunda dilatione reo conceſſa etiam actor vti p̃t, vt l. petendæ. C. de tempo. in integ. reſti. Pone ergo, q̃ reus dilationem petijt. deinde videns ea aduerſarium velle vti, ei renunciat. vtrum poſsit? videtur quòd non; quia ex illa petitione fuit etiam aduerſario ius q̃ſitum: ergo non reuocat, vt hic. & Cle. conſtitutionem. ad fi. ĩ. eo. & l. ſi poſt mortẽ. §. fin. ff. de contratab. & hoc verum, re non integra ex parte actoris: quia iam teſtes produxerat, vel articulos. Re verò ĩtegra, videtur, quòd reus poſsit deſiſtere, etiam inuito actore. vt l. ſi index circunuento. de mino. & l. amiciſsimos. §. fi. ff. de excu. tuto. De qua quæſtione per Cy. & Bar. in d. l. petendæ. Poſſet opponi contra hoc. c. de multis iuribus, in quibus ad euitationem pænæ legalis committendæ eſt licitum deſiſtere, quandoq; vſque ad ſententiam, quandoq; poſt. quæ iura alle. gl. ſ. de fo. cõpe. c. ſi diligenti. Sed cum hic quis non incurrat iſtas pęnas ex ſola propoſitione exceptionis, ſed propter defectũ probationis: videtur q̃ admitti debeat pnia. Sol. collige ex notatis in d. c. ſi diligenti. & l. amplius. ff. rẽ ra. ha. per Bar. ¶ Vltimò q̃rit Lapus, ſi quis oppoſuit euidentes defectus, ſaluo iure addẽdi, minuendi, &c. vt ponit in c. inter dilectos. in prin. de fide inſtru. vtrum iſta reſeruatio ſibi proſit ad euitationem huius pænæ, poſtea reuocando? dicit, q̃ ſic, ſi p̃ſite, & tacente aduerſario talem fecit proteſtationẽ. alleg. q̃d no. Hoſt. in ſum. de li. ob. §. an libellus. ver. ſed quædam. Et Spe. in ti. de li. conſti. §. nũc dicamus. in fi. & de cauſa poſ. §. nunc dicendum. circa prin.

SVMMAE.

1 *Pupilli in eccleſiis intitulantur.*
2 *Electionibus intereſſe non debent, qui non ſunt profeſſi.*
3 *Pupillaris ætas diſcretione carere dicitur.*
4 *Laici conuerſi in electionibus clericorum intereſſe non debent.*
5 *Chriſtianorum duo ſunt genera.*

CAP. XXXIIII.

EX eo quod. Sunt duæ partes. prima ponit dictum. secunda rationẽ subdit. ibi [cum tam] secunda ponit duo dicta secundum

1 ibi [conuerſi.] ¶ † Nota, quòd pupilli in eccleſijs intitulantur. de quo. ſ. de reſcript. c. ſi eo tempore. vbi dixi, quòd licèt cadat in eis titulus, non tamen adminiſtratio abſq; tutore. ỹ. de iudi. c. ſi annum. in fi. & not. de reſti. ſpo. c. ex parte. ¶ Secundò not. quòd non poteſt agere de contemptu, qui vocari

2 non debuit. ſ. eo. c. cum inter. & c. quòd ſicut. ¶† Tertiò not. quòd pupillaris ætas dicitur carere diſcretione. & alibi dicit lex, quòd talis ætas quod videt ignorat, vt l. 1. C. de fal. mone. Item nec ſcire, nec diſcernere talis ætas poteſt, vt l. pupillus. de acqui. here. nam ſuper agendis ab intellectu noſtro fit quædam examinatio, poſt examinationem iudicat intellectus. iſtius examinationis non eſt capax pupillus. Item ſcire dicimur, quod per cauſam cognoſcimus. vel cum nobis, vel cum alio, vt l. bonorum. de bono. poſ. iſtud ſcire non habet pupillus, mentem adhuc ſtabilem non adeptus, vt dicit gloſ. volue runt ergo iura per tutores negocia eorum geri, vt patet in tractatu tutelarum. C. & ff. ¶ Item no. quæſtionem gloſ. poſitæ ſuper verb. ſnſtragium. in fi. quando eſt quæſtio inter pupillum, & tutorẽ in factis pupilli. & d. quæſt. ſoluit in nouel. quòd ſi eſſet epiſcopus admitteret digniorem, quaſi eſſent duo ab vno præſentati, vt Clem. 2. de iure patro. vel quaſi eſſent duo ſingulariter per dominos præſentati, vt in c. cum autem. de iure patro. Subdit, quòd honeſtus præſentationis modus eſſet, quòd præſentaret pupillus auctoritate tutoris; vt d. c. ſi. de iudi. Ex hac deciſione habes, quòd pupillus non eſt prorſus inhabilis ad rem ſuam gerendam: ſed quod ſibi deeſt de iudicio rationis, ſupplet auctoritas tutoris. in his verò, quæ ſibi competunt, & geruntur ratione iuris publici, & publicæ vtilitatis, auctoritate tutoris non ſuppletur defectus cõ filij, & imbecillitas intellectus. facit quod not. Barto. & poſt eum Bald. in l. habeat. de ſac. ſanct. eccle. & quod dicam in c.

3 grandi. de ſup. neg. præla. ¶† Item not. quòd non profeſsi tacitè. vel expreſsè non debent intereſſe electionibus. & eſt ratio; quia abbas per monachos debet eligi. 18. q. 2. c. abbatẽ. cum ſi. Iſti autem non profeſsi, cum poſsint redire ad ſeculum, non ſunt cenſendi verè religioſi, vt in glo. poſſunt tamen de gratia admitti, cum in extraneum poſsit eligendi poteſtas

4 transferri, vt ſ. eo. c. cauſam. ¶ † Quintò not. quòd conuerſi laici non debent cum clericis intereſſe electionibus. & dicuntur laici cõuerſi, templarij, hoſpitalarij, Ciſtercien. & fratres minores, non clerici, ſecundùm Archi. qui dicit, quòd ex eo, quòd iſti prohibentur in regularibus: videtur, quòd in ſeculares bene poſsint talibus actibus intereſſe. alle. quod no. In no. in c. cum M. de conſti. in glo. aliud. Tenet tamen contrarium. ſ. quòd non debeant intereſſe cum clericis eccleſiarum ſuarum. nam licèt ex tali conuerſione ſint aliqualiter eccleſijs alligati, non tamen mutarunt ſeculum, vt apertè dicit tex. in c. cum lex. 27. q. 1. & hæc vera de iure communi. de ſpecialitamen conſue. eccleſiæ poſſunt tales reddi habiles ad prædicta. quia non ſunt purè laici, in quibus ſecus eſſet, vt in gl. fi. quã no. ¶ Itẽ aduerte, quia tex. loquit in eccleſiis regularib. & monaſterijs. ſecus in hoſpitalib. vt in gl. pe. quod eſt verũ, etiã ſi haberet eccleſiam annexã, in qua eſſent clerici multi, vt eſt in nobili hoſpitali Senarum. nam illa inſtitutio non eſt principaliter deputata ad celebrationem diuinorum, ſed ad hoſpitalitatem: ſecus, ſi hoſpitale accederet eccleſiæ. principale ergo intuendum eſt. quòd ſi de hoc dubitetur, vide gloſſ. not. in Clemen. per literas. de præben. & quod not. Ioan. An.

5 de æta. & qualita. cap. 2. ſuper verbo. per laicos. ¶ † Ex prædictis habes, quòd licèt canon dicat, quòd duo ſunt genera Chriſtianorum. 12. quæſtio. 1. cap. duo ſunt. tamen ſecundum genus deſeruientium Deo ſubdiuiditur in multas ſpecies. nam quidam ſunt clerici ſeculares, quidam religioſi. & religioſorum quidam expreſsè profeſsi, quidam tacitè, quidam conuerſi, qui participant de vtroque genere principali. & de iſtis in gloſ. fin. & in c. 2. de inſti. in nouella. & de iſtis de pœnitẽtia, ſiue de tertio Ordine ſcti Franciſci, & de alijs, quos Bar. vocat milites Gaudentes, vide per eum in l. fin. ff. de iure immu. & in Cle. pe. de verb. ſign. quidam ſunt clerici deſtinatione animi, vt ſcholares, qui ad finem clericatus ſtudent. de his de tranſac. c. ex literis. & in Specu. de act. & re. §. vt rationibus. ver. ſed nunquid ſcholaris. In iſtos, & in laicos profeſſos, qui carent ordinibus, vtrùm cadat titulus canoniæ. Innoc. quòd non; quia tale ius conſiſtit in ſpirituali fraternitate, in qua laici, etiam religioſi non debent miniſtrare, licèt ſint religioſę pſonę. ſ. de iudi. c. decernimus. & de ſen. excom. c. non dubium. ius autem monachi bene cadit in laicum profeſſum. poterit ergo, & debebit intereſſe electionibus, & cæteris tractatibus monaſterij. 16. q. c. generaliter. Clerici verò, qui prębendantur in eccleſiis, & monaſteriis, ſi non habent ibi canonicatum, ad electionem, vel facta Capituli vocari non debent: ſed aliis debent de voce ſeruire. de ſta. mo. c. fi. & licèt dixerim in laicum conuerſum non cadere ius canoniæ: bene tamen poteſt eſſe prębendarius in eccleſia, cum tale ius cadat in clericis coniugatis. ſ. de cleri. cõiug. c. Ioãnes. & ad prędicta vide Ioan. An. in. c. 2. de inſtitut. ¶ Quærit Lapus. ſi vniuerſitas eſt patrona eccleſiæ, qua vacãte, cum aliis ſunt admiſsi pupilli ad præſentationem rectoris: an voces eorum, computabuntur etiam in numero, ſi apparet poſtea vniuerſitas diſcordare in præſentatione? dicit quòd de communi conſenſu diſcordantium admitti poſſunt, & in numero computantur. quod not.

S V M M Æ.

1 *Appellatio quid continere debeat.*
2 *Citatus à iudice ſine licentia recedere non debet.*
3 *Conſtitutio pœnalis includit cauſam, quæ venit ex mente legis.*

CAP. XXXV.

1 SI poſtquàm. Not. quid debet continere appellatio, † vt deuoluat; quia in ſcriptis, & ex cauſa probabili. & ſic duo. ad de tertiũ, quòd eius interſit, & illud poſsit proſequi, vt in nouella. adde quartum, quòd appellatio infinuetur, vt in Clem. cauſam. ỹ. eo. & habet locum hoc. c. in appellatione iudiciali, & extraiudiciali, quando opponuntur crimina, vel defectus, ſeruata forma c. vt circa. ſ. eo. ¶ Item no. quòd confirmatio electionis facta per proximum ſuperiorem, poſtquàm cauſa eſt deuoluta ad curiam, ipſo iure non valet. & eſt ſpeciale cõtra regulã, quæ habetur in c. nõ ſolũ. ỹ. de ap. ex quo infert Io. An. ſecus eſſe dicendum in confirmatione Legati, ſiue delegati, qui funguntur vice Papæ. pone exẽplũ, vt in nouel. ſuper ver. ordinariũ. ĩ ver. omnino. Quid iuris, quãdo Papa ſcribit aliàs ordinario, q confirmet, vtrum ex hoc cenſeri debeat delegatus, vel ordinarius? & remittit ad no. per eum. ſ. de offi. or. c. licèt. ſuper 4. glo. & de præben. c. hi qui. in glo. fi. Et quid iuris, ſi eligit aliam viam incompetentẽ: vtrũ valeat proceſſus, ſaltem ratione iuriſdictionis, quam habet in veritate? de quo vide per eum poſt Doc. ſ. de præſcript. c. cum ex officij. adde etiam ad iſtud c. quod no. in c. ſi duobus. de ap. qđ videt huic contradicere, dic vt ibi. ¶ Tertiò not. in §. ſi electus. quòd citatus à iure, vt compareat certo loco, proſecuturus in cauſa: videtur citatus, vt ibi maneat, donec cã terminetur. Rõ colligitur ex. c. cum ex literis. in fin. de reſtit. in integ. Sed dices, vbi citabit iſte? in curia, in qua domum non habet? dic plenè per Bart. in l. 4. §. ait. de dam. infec. vbi plenè de citatione perſonali ad domum, vel hoſpitium. ¶† Item no. quòd ſicut citatus à iudice non debet ſine licentia recedere, vt not. Innoc. in c. calumniam. de pœn. ita etiam citatus à iure, & vtroque caſu recedens ſine licentia Capituli reputatur contumax, & pœnam patitur, quæ imponitur contumaci, vt hic. & ſ. de iudic. cap. 1. ¶ Incidenter quærit Ioan. And. quid iuris de compa-

comparente, qui ex cauſa iuſta ſine licentia receſsit, an incidat in pœnam? arguit pro & contra, & demum poſt Archi. diſtinguit inter impedimenta, quæ ipſo iure diem differunt, inuito iudice, & litigatoribus: & inter impedimenta, quæ non differunt diem ipſo iure, ſed dant iuſtam cauſam licentiam petendi abſentandi. quod exemplifica, & proſequere, vt ihc

3 in nouella. ¶†Quintò not. quòd conſtitutio pœnalis includit cauſam, quæ venit ex mente legis. mens enim eſt potius ſequẽda, q̃ verba, vt de verb. ſig. c. intelligenda. & ibi cõcor. & vide bonã glo. de temp. or. c. 1. ¶ Sed hic quæritur, qũo, & ex quibus colligitur mens legis. dic, quòd ex tribus. Primò, ſi ſenſus proprius continet iniquitatem: tunc intelligimus ſecundùm improprium, vt l. in ambigua. ff. de re. iu. & l. ſcire oportet. §. aliud. de excu. tuto. Secundò, quando ratio legis repugnat ſenſui verborum. nam ratio legis mens legis eſt, vt. ff. ſol. ma. l. cum mulier. & no. in l. cum talem. §. falſam. de cõdi. & demon. & l. nominis & rei. §. verbum ex legibus. ff. de verb. ſig. Tertiò colligitur, ſi communis vſus loquendi repugnet propriæ ſignificationi: tunc enim mens legis eſt, quòd intelligamus eam ſecundùm communem vſum loquendi: licèt ſit improprius, vt l. librorum. §. quod tamen Caſsius. de leg. 3. & l. in vulgari. & l. vt Alphenus. & l. anniculus. ff. de ver. ſig. in iſtis ergo caſibus, ſi quis faceret contra mentẽ legis, etiam non offendendo verba, incideret in pœnam legis. & econtrario ſi quis faceret contra verba, non offendendo mentem, non incideret in legem. pone exemplum. Statuto cauetur, quòd quicunque extraxerit ſanguinem in palatio, condemnetur in mille. barbitonſor flebotomauit ibi aliquem, an debeat cõdemnari? ſecũdùm verba ſtatuti videtur, quòd ſic: ſed non ſecundùm eius mentem; quia intellexit de ſangui ne iniurioſo, nõ ſanguine cauſa ſanitatis extracto. ff. ad exhiben. l. pe. de offendente etiam mentem legis, ſeruatis verbis, ſume exemplum de. c. quãtò. de priui. & etiam de monacho, qui portat habitum monachalem coopertum, & abſcõſum. offendit enim mentem, licèt ſeruet verba; ideo eſt cenſendus apoſtata: niſi ſit iuſta cauſa transformationis, vt no. in c. certum. de re. iur. in Mercu. & vide ibi per Dy. & Bar. in l. non dubium. C. de leg. ¶ Vltimò no. quæſtionem gloſ. quę incipit & ita punitur. de illo, qui recedit de curia per modicum ſpacium cauſa etiam recreationis, vel ſimili, tempore, quo proceſſus non impeditur. dicit, quòd talis non videtur recedere. ad hoc l. Mela. ff. de annu. lega. & l. ſi quis ita legauerit. de condi. & demon. & no. de conſecra. diſt. 5. c. ſicut tibi.

S V M M Æ.

1 *Eccleſia Dei ſummè indiget viris literatis.*
2 *Diſpenſatio permiſſa in ſacerdotio, non comprehendit ſubdiaconatũ.*
3 *Vicarium in eccleſia ponere, ſpectat ad epiſcopum.*
4 *Clericus per ſe deſeruire debet.*
5 *Vicario congrua portio aſsignari debet.*
6 *Diſpenſatione finita, reponitur quis in iure communi.*
7 *Epiſcopus ſine Capitulo an diſpenſationes facere poterit.*

CAP. XXXVI.

CVm ex eo quod. In prima cõſtitutionis cauſa, in qua ponit ius antiquum, & impedimentum ex eo prouenies. In 2. conſtitutio, quæ tria facit. primò permittit diſpenſationem. 7. anno. arctat ad ſubdiaconatum, & cauſam reddit. ſecundò prouidet, qũo interim eccleſijs ſeruiatur. tertiò poſt ſeptennium eum, cum quo diſpenſatum fuit, reducit ad ius antiquum. ſecunda ibi [porro] tertia, ibi [elapſo] ¶ Not. hic quaſi totum tex. ſc. licèt canon. repete notabilia

1 igitur ibi collecta, & hic cadunt. ¶ †Secundò not. quòd eccleſia Dei ſummè indiget viris literatis, non porcis, vel aſinis deferratis, ſecundùm Ioan. Mo. pro quo vide, quod no. Ioan. And. de præben. c. graue. ¶ Tertiò not. quòd epiſcopus diſpenſat cum eo, qui obtinet talem eccleſiam. & ſic infra annum, quo debet promoueri, debet fieri dicta diſpenſatio, nõ poſt lapſum eius. Quid ergo ſi eſt adeo propè finem anni, q promoueri non poſſet, an diſpenſare tunc poterit? Ioan. An. ſuper gloſ. ſi iã. refert opi. & deinde diſtinguit. quia aut talis nondum eſt ſubdiaconus, nec occurrit tempus ordinationis in tempore, quod reſtat: & tunc, cum omnino ſit perditurus eccleſiã, non poterit epiſcopus diſpenſare: quando verò ſubdiaconus eſſet, vel occurreret tempus ordinationis, in illo re fiduo diſpenſare poterit. ita dicit ſuper dicta gloſ. de hoc latius. ỹ. c. proxi. ¶ Quartò no. in ver. ne ſicut. quòd quandoq; contingit, quòd clerici in minoribus de bonis eccleſiarum ſublimati, mutato propoſito retrocedunt, & redeunt ad vitã ſecularem: vtrùm autem teneantur ad reſtitutionem fructuũ medio tempore præceptorum? dic, vt. ỹ. c. proxi. vbi eſt tex.

2 ¶†Quintò no. quòd permiſſa diſpenſatio in ſacerdotio non comprehendit ſubdiaconatum, quem promotus debet ſuſcipere ſub eadem pœna. Si ad plura igitur quis gradatim tenetur, diſpenſatio in ſequentibus non inducit diſpenſationem in præcedentibus: ſicut remiſſa vna ſeruitute, non videtur remiſſa alia, quæ competit in eadem re, vt l. ſi domus. ff.

3 de ſer. ru. prædi. & l. ſi prius. de aqua plu. arc. ¶†Sextò no. in ver. porrò, quòd ad epiſcopum ſpectat ponere vicarium in eccleſia in defectum principalis rectoris non reſidentis. Ex quo arguit Ioan. An. quòd inferiores prælati curã parochianorum ſuorum delegare non poſſunt. 16. q. 1. c. peruenit. & §. ecce. refert tamen hoc diſputatum, quòd ad modicum tẽpus ex cauſa abſens hoc poterit, per c. ſi quis in clero. 7. q. 1. quod no. Ioan. An. in c. 4. de off. archiep. quædam tamen iura faciunt in contrarium. quibus hic in nouella reſpondet.

4 ¶† Septimò no. caſum, in quo quis per vicarium deſeruire pt in diuinis. & hoc ſpeciale: regulariter verò debet clericus deſeruire per ſe, ſicut & Doctor per ſe legere, nõ per ſubſtitutum. de quo per Bar. in l. nemo eſt qui neſciat. de duobus reis.

5 & per Inno. ſ, de offic. deleg. c. fin. ¶†Octauò no. quòd vicario congrua portio debet aſsignari arbitrio epiſcopi. & loquitur hic text. in vicario temporali. In perpetuo dic, vt. ſ. de præben. c. extirpandæ. & Cle. 1. de iure patro. cũ ſimi. ¶ Nonò not. in ver. elapſo. quòd lapſo ſeptennio, datur annus ad aſſumendum ſacerdotium. & ſic. 8. anni. & ſi diſpenſatio fuit obtenta in fine anni, deprehenditur ſacerdotium retardari

6 propè. 9. annos, vt dicit gloſ. no. &c. in fi. ¶†Decimò not. q finita diſpenſatione, reponitur quis in iure communi. Sicut finita cauſa priuilegij, finitur priuilegium, vt l. Titia Seia. §. vſuras. de leg. 2. collige etiam, quòd prorogatio termini intelligitur eſſe facta cum ſuis qualitatibus, & pœna ẽt repetita in ea. faciunt no. per. Inn. in c. P. & G. de offi. dele. vbi ſi prorogo terminum debitori, qui mihi tenebatur ſoluere ad diẽ ſub pœna excommunicationis, vel alia: vtrùm videatur repetita pœna in illo termino prorogato, ſi dictum nõ fuerit? dic vt ibi. & l. cum ſtipulatus mihi à Proculo. de verb. obli. ¶ Venio ad quæſtiones magis vtiles, quę formantur in gloſ. vt addam neceſsaria. Et primò quæro. tex. dicit, quòd epiſcopi diſpenſare poterunt: nunquid idem inferiores prælati cum ſubditis ſuis? gloſ. quę incipit. licèt igitur. tenet, quòd non. Idem hic Arch. quid ergo de adminiſtratore dato per Papam in caſu. c. is cui. ỹ. eo. dic quòd ſic. idem in electo, & confirmato, licèt nondum ſit epiſcopus: quia hoc eſt iuriſdictionis, non ordinis. ſ. eo. c. tranſmiſſam. Idem de Capitulo ſede vacante, vel quaſi. ỹ. de ſup. neg. præla. c. pe. & fin. de quo plenius per D. Fede. de Senis. conſi. 29. vbi idem tenet. & vide quod not.

7 circa hoc Ioan. And. de ma. & obe. c. 1. in princ. ¶†Secundò quærit, vtrùm epiſcopus ſolus ſine Capitulo hanc, & ſimiles diſpenſationes facere poterit? Arch. poſt. Hoſt. per quædam ſimilia probat, quòd non: licèt opi. eorum de fcõ non ſeruetur, vt in gloſ. & plenius in nouella. ¶ Tertiò quæro, vtrũ epiſcopus diſpenſare poterit, & in breuiori tempore? gloſ. quæ incipit. nota. dicit, quòd ſic. idem Ioan. Mo. & Archi. ad hoc ff. de vulg. & pup. l. ſi ita quis ſubſtituerit. reuocare etiam non

poterit licentiam conceſſam ſine iuſta cauſa: aliàs ſecus, ſecũ dùm glo. ¶ Sed quæro, an erit iuſta cauſa, ſi medio tẽpore, vel in quinque annis eſt doctoratus in Decretis, & non vult ad eccleſiam redire: ſed in alia facultate ſtudere? determinatum fuit, q̃ non. quia iuſtus iuſtior, & perfectus perfectior fieri poteſt. 47. diſt. c. quantumlibet. in fi. & quod dicit Auguſt. 24. q. 3. c. ſi habes. & Iuriſconſultus in l. apud Iulianum. de fideicõ. lib. & hoc tenet hic Io. An. non ſolũ de epõ, qui conceſſit, ſed de ſucceſſore. Idem Old. conſi. 200. nam. & 8. poſſet eã de nouo petere. & ſi nollet eam concedere, poſſet ſuperior aditi, vt no. 2. q. 7. c. exigunt. Nã non poteſt reuocare, quod dare compelleretur; quia cui damus &c. vt l. 1. §. planè. de ſuperficie. & turpius erit &c. de iureiu. c. quẽadmodũ. & maximè hoc habet locum, re non integra. puta qui parauit libros, & ſtudere incẽpit. ff. de condi. ob. cauſam. l. ſi pecuniam. ¶ Quartò quæro poſt eandem glo. ſi pendente ſeptennio, talis, cum quo fuit diſpenſatum, ad aliam eccleſiam parochialem aſſumatur: vtrum poterit iterum cum eodem diſpenſari in nouo ſeptennio? tenet, quòd non, & bene, vt credo: quia intra tempus ſeptennij præſumitur ſufficere ad profectum ſcientiæ. Vnde tẽpus ſtudij, quod in vna obtinuit, debet in alia, & alia computari. nam debent tempora interrupta coniungi in dicta computatione, vt tenet hic Lap. Alleg. no. per Archi. 16. q. 1. c. ſuper iure. per quod poſſet non abſurdè dici, q̃ ſi quis poſt ſtudium quatuor, vel quinq; annorum promoueatur ad regimẽ eccleſiæ parochialis, non poſsit epiſcopus cum eo in ſeptennio diſpenſare; quia iam ſtaret in ſtudio. 11. vel 12. annis contra mentem huius c. & iurium, quæ allegat iſta glo. in prin. & maximè hoc verum, ſi vellet tantum tempus in vna ſcientia conſumere: in diuerſis verò eſſet maius dubium. Sed dices. cũ totum hoc arbitrio epiſcopi reſeruetur, non videtur neceſſaria hæc inueſtigatio. ſed dic, quòd poteſtas epiſcopi diſpenſandi reſtringitur vſq; ad ſeptennium: quæſtio verò loquitur de tempore vltra ſeptennium, in quo non habet poteſtatem, vt in glo. contra prædicta tamen facit finis huius glo. quæ dicit, quòd tempus iſtud incipit à tempore diſpenſationis; ergo tempus anni non debet in numero computari. Sed dic, quòd relata ad text. videntur debere intelligi de illis, qui in ſtudio non fuerunt; quia erant impotentes, nec aliunde epiſcopi, prouidebant, vt dicit litera. Hoc autem. an ſit verum, quòd incipiat à tempore diſpenſationis, glo. ſ. vt dixi, tenet q̃ ſic. Idem Oldr. in d. conſi Nam abſurdum eſſet dicere, tempus currere diſpenſationi non ortæ. C. de præſcri. 30. anno. l. cum notiſſimi. §. illud autem. & viſibile eſſet, alicui vt vtenti currere tempus, cum vti non poſsit. de ſtip. ſeruo. l. ſi ſeruus hereditarius. ¶ Quintò quæro in nouella. ſi cum mino. 20. ann. Papa diſpenſauit, vt poſſet conſequi curatum, prouiſo ſi illud conſequetur, eodem durante defectu, debitis non fraudetur officijs, & animarum cura non negligatur. ſi iſte minor ſit conſecutus parochialem curatã, nec infra annum ſit ſacerdos: quæritur, an ſit priuatus. tenet Arch. q̃ nõ. quod ſatis probat Cle. no in agro. §. ceterum. de ſta. mo. pro iuſto impedimento ſufficiat defectus ætatis. ĩ. de æta. & quali. Cle. generalem. & dicendo contrarium, ſequeretur, q̃ dicta gratia eſſet inutilis impetranti: quia aut illam conſequi non poſſet, tanquam inhabilis ad connexum onus ſacerdotij: aut ſi conſequeretur, perderet illam; quia non reciperet ordinem. & hoc dicere eſt contra l. quotiens. ff. de reg. iur. & de priuile. c. ſi Papa. Plus dicit, q̃ ſi fructus talis eccleſiæ ſibi ex tali diſpenſatione collatæ pertinerent ad aliquem ex ſtatuto, vel cõſuetudine: quamdiu ipſius percipiet ſacerdotium (quia quò ad iſtos fructus fingitur ſacerdos) illos ipſe percipiet: cum talis diſpenſationis ratio, & finalis cauſa ſit fructuum perceptio: aliàs eſſet inutilis. Non ob. qđ ipſe no. §. de cle. nõ reſi. c. tuę. quia alibi diſpẽſatio abſentiæ nõ ſic directè reſpicit perceptionẽ fructuũ, ſicut illa, (cđm Ioan. An. ¶ Extra quæro. Collata fuit eccleſia parochialis cuidam clerico in minoribus: qui eam tenuit per 10. menſes ſine promotione aliqua: tunc permutauit eam cũ alia parochiali, quam ſimiliter tenuit per alios 10. menſes. & ſic fecit ter, quater, & q̃nquies. q̃ro, an iſtæ permutationes videã tur factæ in fraudem ſacerdotij, quod ſumere tenebat infra annum? Oldr. in d. 8. conſi. conſuluit, q̃ alijs ceſſantibus, quæ permutationes iſtas impediant, tales permutationes tenent. certum eſt enim, q̃ per non promotionem ad ſacerdotiũ q̃s nõ priuat, niſi poſt lapſum integrum annum, vt ĩ. c. proxi. añ igitur plenum ius habet, quantumcunq; ſpes vacationis immineat, vt l. non iõ. de rei ven. nec pluralitas permutationum includit neceſſariò vitium; quia omni vitio ceſſante, vel fructuum tenuitas, vel vicinitas, & amænitas loci, vel aeris ſalubritas, & multa alia poſſent eſſe cã reiterãdæ permutationis. ff. de le. 2. l. ſi cui fundus. & l. ſi equi. de le. 1. & etiam iſtis cõ iecturis ceſſantibus, ſufficit illa cã. generalis, q̃ variæ ſunt hominũ voluntates, vt l. quia poterat. ff. ad Treb. nec debet præſumi in eo, quod fit iure permittẽte, vt l. Gracch⁹. ff. de adult. & in hoc reſidet. ¶ Ex deciſione cuius ſequi poteſt abſurdum: quia ad illam eccleſiam parochialem aſſumi poterunt ſucceſſiuè plures non conſtituti in ſacerdotio. nam prim⁹ nõ conſtitutus in ſacerdotio permutabit cum alijs, ſimilem obtinentibus, & deinde iſte alius cum alio, & ſic fraudabit mẽs iſtius iuris: quæ videtur in hoc conſiſtere, q̃, niſi ex cauſa ſtudij, vltra annum non careat ſacerdote. Item qui toties ſic permutat, videtur volubilis, & inconſtans. quæ inconſtantia in clericis reprobatur. c. q̃ aũt. de iure pa. & videt habere materiam ludibrij, contra c. commiſſa. ĩ. e. videtur enim ſpẽs mali, à qua iubentur omnes abſtinere. c. cũ ab omni. de vi. & hon. cle. Et ſic non licet ſibi vnam eccleſiam retinere vltra annũ abſq; ſacerdotio: abſurdum enim videtur, q̃ ſucceſſiuè poſſit retinere. 4. aut 5. ſucceſſiuè quamlibet 10. menſibus. & ſic 50. menſibus, & pluribus ſacerdotium prorogaret, & vltra. quia cum per iſtum tex. & per. c. ĩ. proxi. iſte propter nõ aſſumptum ſacerdotium infra annum non reddatur inhabilis, niſi ad illam, & ad eccleſiam, quam offendit ex hac toties irrata permutatione: non credo cum effectu inhabilem ad hãc vltimam. & ita teneo cum Do. Oldra.

SVMMAE.

1 *Beneficium veriſimiliter vacaturum de proximo conferri non poteſt.*
2 *Annus quando incipit ad ſumendum ſacerdotium.*
3 *Difficultas impedit commiſſionem pœnæ legalis.*
4 *Conferens eccleſiam illi, quem non credit ſacerdotium aſſumpturum, peccat.*

CAP. XXXVIII.

COmmiſſa. No. q̃ vbi eſt dies, & pœna in obligatione aliquid faciendi, pœna non committitur ante diem, etiam ſi ante certum ſit, opus fieri non poſſe. & hoc recipit fortia contraria, de quib⁹
1 in gl. facta. &c. & ĩ. dicam. ¶ † Secundò not. q̃ bñficium veri ſimiliter de proximo vacaturum non põt conferri: ſicut nec quodcunq; aliud, de quo talis ſpes non ſubeſſet. de conceſ. p̃bend. c. 1. Alibi tamen dicitur, q̃ habetur pro facto, qđ de proximo eſt fiendum. & pro perdito, qđ de proximo eſt perdendum. & pro dato, quod eſt paratum, vt detur, vt l. filius. & ibi concor. ff. de teſt. mili. ¶ † Tertiò no. qñ incipit annus ad
2 ſumendum ſacerdotium. Nam ĩcipit à tempore, quo habuit regimen, & poſſeſsionem eccleſię. Qualiter autem acquiratur poſſeſsio regiminis parochianorum iurisdictionis, vel alteri⁹ iuris incorporalis, vide per Inn. in c. in lris. de reſti. ſpo. &c.
3 olim. il 3. e. ti. &. c. dilectus. de capel. mo. ¶ † Quartò no. q̃ difficultas, ſiue iuſtum impedimentum impedit commiſsionem pœnę legalis. de conuẽtionali dic, vt l. continuus §. illud. de ver. ob. & vide quod no. c. 2. de teſti. cogen. &. c. q̃relam. de iureiur. ¶ Quintò no. quòd priuatus eccleſia propter culpã ſuam eſt effectus ad eam inhabilis illa vice. Eſſet enim ludibrium, quem priuare, & ſtatim iterum reaſſumere. qđ qñq; Papa facit, vt ĩ. de accu. c. ad petitionẽ. &c. cum eccleſia. &. c. cum

cum ſuper. de cã poſ. Facit ad quæſtionem, ſi eccleſia condẽnauit aliquam terram ad deſtructionem murorum; qui ſunt deſtructi, q̃ non poſsit poſtea refici, quaſi deſtructio debeat eſſe perpetua, non momento duratura. quod dic, vt no. Cy. C de pę. l. ſi ſeruus. facit quod no. ĩ. de conſti. c. ex lris. ¶ Sextò no, in ver. ceterùm. ſingularem caſum. vtrum reſoluta collatione facta de beneficio, teneatur qui id tenuit, ad reſtitutionem fructuum perceptorum? dicit text. q̃ ſi à principio geſſit in mente non ordinari, & fructus lucrari, quòd tenetur reſtituere. Quid in dubio? in hoc caſu videretur dicendum, q̃ talem præſumatur habuiſſe animum à principio, qualis apparet exitus, ar. l. ſi qui adulterij. C. de adul. nã de pũti qñq; præſumimus in præteritum, vt c. quia veriſimile. de præſum. vbi de hoc, & hoc ſentire non eſſet abſurdum, niſi appareat iuſta cã voluntatis mutatæ. puta habebat quis plures fratres, q̃bus poſtea defunctis in illo anno vult vxorem ducere, ne deficiat genus ſuum. Glo. tã ſi. indiſtinctè tenet, q̃ qui alleg. fraudem, ipſam probet per coniecturas, vt l. dolum. C. de dolo. de quibus coniecturis conuincendi fraudem vide in l. Fulcinius. §. quid ſit latitare. ff. de bo. auct. iu. poſ. ¶ † Septimò
4 no. q̃ conferens eccleſiam illi, quem non credit ſacerdotium aſſumpturum, peccat, & eccleſiam tenetur conſeruare indẽ nẽ. Idem credo vbicunq: conferat minus digno, ad ſimilitudinem magiſtratus, qui dat tutorem pupillo minus idoneũ, vt. ff. de mag. conue. l. 1. per totum. ¶ Opponit glo. de quibuſdam legibus, in quibus dicitur ante finem termini agi poſſe, cum certum eſt opus in obligatione deductum ĩ reſiduo termini explicari non poſſe. Item alia l. dicit, q̃ fruſtra expectatur tempus, cuius nihil operatur euentus, vt l. aliq̃. ad Vel. Sol. glo. quæ incipit. facta computatione. &c. format iſta contraria, & ſolue vt in ea. Sed alibi Accur. dat vnam ſol. notabilem. dicit enim, q̃ quandoq; dies, & pœna adijcitur ab homine: & tunc ſtatim pœna committitur, cùm certum eſt, infra tempus fieri non poſſe; licèt añ diem non poſsit exequi: q̃ñq; dies, & pœna apponitur à lege: tunc non committitur, niſi lapſo toto tempore, caſus eſt hic. ¶ Ibi Bar: hanc theoricam inducit ad. q. Statuto cauetur, q̃ lapſo termino bãni, bãnitus poſsit impunè occidi: Poteſtas banniuit quẽdam, ſi non venerit infra tres dies. quid ſi ſunt lapſi duo dies, & bãnitus eſt Florentiæ; ita quòd vna die nõ eſt poſsibile, q̃ veniat: an poſſit occidi ante lapſum termini? & certè non: quia hęc pœna imponitur à lege, quæ non committitur ante finem termini, vt hic. ¶ Facit etiam ad aliã q. arbiter p̃fixit terminum parti ad aliquid faciendum ſub pœna: an poſsit terminum prorogare, poſtq̃ certum eſt, opus infra certum tempus expediri non poſſe? ſolue ex prædict. & per Bar. in d. l. cum ſtipulatus ſim mihi à Proculo. vbi ad idem quærit, ſi prorogaui debito mi meo terminum iuſi, poſtq̃ certum erat infra terminum expediri non poſſe opus. dic vt ibi, & per Inn. in c. P. & G. de of. dele. Io. An. etiam ad idem quærit. ſi certum eſt appellantem non poſſe cauſam appellationis ad finem perducere propter ſuam negligentiam infra annum: an poſsit añ finem eius fieri executio? dicit q̃ non, per hunc tex. & in c. reſpheniſibilis. ĩ. de app. Sed quomodo reſpondetur ad illam. l. aliq̃s. vbi fruſtra expectatur tempus. &c. dic, q̃ non fruſtra; quia vltima die poſſet obtinere diſpenſationẽ Papalem, vel epiſcopi ad ſeptennium, per c. ĩ. proxi, de eõ tamen iſto caſu eſt dubiũ, vt ibi dixi. ¶ Quæro. dicitur hic, q̃ annus incipit à tempore, quo habuit poſſeſsionem eccleſiæ, & regiminis. quærit ergo gl. q̃ incipit. quid ſi natus. &c. quid iuris ſi habeo poſſeſsionẽ minoris partis bonorum, glo. hic, quantùm ad ſacerdotium ſumendum, magis ponderat apphenſionem regiminis eccleſiæ, & curæ exercitium, q̃ bonorum. quantùm verò ad vacationem priorum bñficiorum, etiam ad apprehenſionem bonorum habetur conſideratio & fructuum, vt c. cum in cunct. ĩ. eo. &. c. ſi tibi conceſſo. de p̃ben. ĩ. diſtingue tamen latius. Nã quodoã̃ quis habet adminiſtrationẽ eccleſiæ regiminis, & bonorum: quandoq; alterius eorundem: quandoq; partẽ amborum, vel alterius ex eis. primo caſu, aut habet adminiſtrationem omniũ pacificè: & nulli dubium, quòd tenetur p̃ moueri, & vacant beneficia priora. niſi vbi fruct⁹ alteri deberentur ad certum tempus. hoc enim caſu non vacant priora. Sed tamẽ teneretur promoueri, vt no. ĩ. de præben. c. ſi tibi cõceſſo. aut habet poſſeſsionem oĩm cũ controuerſia. & tunc aut fuit ſibi mota in continenti, aut ex interuallo. & ſi in continenti, non vacant priora: nec promoueri tenetur. Si ex interuallo, talis litis motio non excuſat eum à ſacerdotij receptione, & vacant priora. Vtrum autem ſi hoc vltimo caſu euincatur, poſsit habere tecurſum ad primam, quam dimiſit? dic, vt ĩ. de præbẽ. c. ſi bñficia. & ĩ. e. o. inter cetera. & hoc de primo membro. Secundo caſu, quando alterius eorundem hũit poſſeſ. & ſubdiſtingue. nam aut eccleſiæ; aut regiminis, & non bonorum; aut econuerſo. primo caſu videtur, q̃ teneatur promoueri, ſicut tenetur in caſu, quo alij tenerent ex cã, vt no. in d. c. ſi tibi conceſſo. priora tamen bñficia non vacarent, vt ibi. Secundo caſu ſ. cum habuit poſ. bonorum, non eccleſiæ, vel regiminis: tunc non videtur, q̃ teneatur promoueri infra annum, ar. huius c. quod ſe refert ad poſſeſsionem regiminis, nõ bonorum, q̃tum ad ſuſcipiendum ſacerdotiũ. Alio verò caſu. ſ. cũ hẽ partẽ ãborũ, vel alteri⁹ ex eis. gl. q̃tũ ad receptionem ſacerdotij hic no. quantum verò ad vacationem prioris beneficij vide, quod no. in d. c. cum in cunctis. duplex eſt igitur habenda cõſideratio in prędictis: Vna quò ad ſuſcipiendum ſacerdotium. Alia quò ad vacationem priorũ beneficiorum, quæ inducitur per acquiſitionem pacificę poſſeſsionis. non ex ſola beneficij collatione, vt d. c. cum in cunctis. pacifica autẽ dicitur, quæ non turbatur. 23. q. 1. c. noli. & quod no. 93. diſt. c. ſi qui. Et iſta inducit Ioã. An. hic in nouel. ad quæſtionem poſt Arch. q̃ beneficia electi, in curia confirmati, non vacent in curia; quia ex confirmatione conſequi titulum non poſſet. ex qua inducitur vacatio, vt prædixi. dicit tamen Arch. q̃ ſi confirmatus in curia apprehendat poſſeſsionem procuratoris extra curiam: q̃ hoc caſu vacatio dicitur eſſe in curia. nam talis poſſeſsionis apprehenſio facit eum haberi pro mortuo, quò ad priora beneficia. 7. q. 1. §. eccc. ſed mori non poteſt quis, niſi vbi eſt. ergo &c. hoc dictum reprobat Io. An. in Cle. 1. vt lit. pen. nam ſecundùm hoc ſi quis conſtituit procuratorem, dum eſt extra curiam ad renunciandũ in curia, diceretur ſecũdùm hoc renunciatio facta, vbi eſt dominus, non in curia, vbi fit renunciatio. quod non eſt verum, vt ipſe Arch. no. de præb. c. 2. ĩ. inſpicitur ergo locus, vbi act⁹ per procuratorem geritur, non vbi eſt dominus, qui mandauit. Secus in amico gerente ſine mandato: nam ſi eius renunciationem meo nomine factam non habuero ratam, inſpicitur locus, vbi ratum habeo; non locus, vbi ille actum geſſit. & ita ſingulariter no. glo. in d. Cle. quam not. ad q. de mandate hic Bononiæ maleficium committi Florentiæ: vel ibi cõmiſſum ſuo nomine ratum habente, quis locus debet inſpici quò ad forum, vtrum locus mandantis, & ratihabitionis: aut locus, vbi eſt maleficium commiſſum? ex prædictis habes ſo. de qua quæſtione plenè per Bart. in l. ſi vt proponitur. ff. de fideiuſſor.

SVMMAE.

1 *Legatus de latere poſt Papam eſt maior in prouincia.*
2 *Legatorum de latere maior eſt potentia, quàm aliorum.*

CAP. XXXIX.

SI abbatem. No. q̃ abbas exẽptus poteſt eligi, quamuis Ber. dixerit, q̃ dẽat poſtulari. ĩ. de poſtu. c. & ſi vnanimiter. Sed dic, q̃ dẽt poſtulari quò ad tranſitum; quia aliàs non poteſt tranſire, vt hic. ¶ Secundò no. q̃ in iſto tranſitu requiritur licentia Papę, vel legati. & ex hoc, quòd dicit, licentia, tenet Arch. q̃ nõ ſufficiat tacitus conſenſus. 19. q. 1. c. 1. Nã etiam ad ſtrictiorem tranſire non poſſet religionem, non obtenta tali licẽtia, quã-

quamuis petita, vt no. Host. de cle. exc. admi. illud etiã aduer
te; quia ista constitutio prohibet transitum sine licentia, nõ
consensu. tene ergo, q̃ posit sine licentia consentire. all. Ar-
chid. 25. dist. c. qualis. ¶ Tertiò no. q̃ de licentia concedenda exemptis, & eorum confirmatione, potestas Legati de latere est similis potestati Papæ. Similiter in confirmatione episcoporum, & superiorum: non autem in eorum depositione,
vel mutatione de loco ad locum: nec etiam resignatione in
eorum manibus. in prędictis enim Legati de latere potestatẽ
non habent, vt no. 94. dist. o. 2. & hic Archi. ¶ † Quartò no.
1 q̃ Legatus de latere post Papã est maior in prouincia sibi de
creta. potest enim etiam statuta ibi facere, & omnia exerce-
re, nisi specialiter reseruata, vt s̃. de offi. le. c. fi. & c. post tran
slationem. non tamen posset ordinem iudicij peruertere, siue
contra iura dispensare, iuxta no. in c. 1. de schisma. ỹ. debet
etiam ardua, licèt non specialiter reseruata, ad Papam refer-
re. idem in patriarchis, saluo quod habetur in extraua g. Boni
2 fa. Sancta Romana. ¶ † Quintò no. q̃ maior est potestas lega
torum de latere, quàm aliorum. & de tribus generibus legatorum vide in c. 1. de offi. le. & qui dicantur de latere, & an
possint conferre beneficia vacantia in curia, vel quorum col
latio est denoluta ad Papam, siue quæcunq; alia, no. ỹ. d. c. 1.
¶ Quæro. text. loquitur in abbatibus exemptis. quid de non
exemptis? glo. 3. dicit q̃ etiam possunt eligi: sed sine licentia
non transibunt. quid ergo si vacet sedes episcopalis? tenet Io.
Mo. q̃ hoc casu talem licentiam dare poterit Capitulum. pro
quo facit quod no. Io. An. de instit. c. 1. & de hær. c. ad abolendam. in fi. & Cle. multorum. & se. de hær. Arch. tenet contra;
quia sicut sede vacante Capitulum non potest alienare res:
ita nec personas. Sed certè ista licentia facilius concedit, q̃
rerum alienatio, vt no. s̃. eo. c. fi religiosus. nam in locum rei
alienatæ nõ succedit ita alia res: sicut in locum translati alius
subrogatur, fortè melior. Item ratio illius. c. fi religiosus. con
sistit in celeri expeditione ecclesiarum vacantium: ideo vult
cõsilium Capituli non requiri. multò magis vr̃ velle creationem successoris non expectari, quæ est prolixior, q̃ requisitio Capituli. & hanc opi. Io. Mo. tenet hic Io. An. ¶ Quæro.
dicit in tex. [fi sit in prouincia de latere nostro missus] &c.
quid ergo si sit extra: an ista, de quibus in text. poterit exercere? glo. quæ incipit. fi enim legatus. &c. hoc tangit. & distin
gue, vt in ea patet. Idem Arch. qui tangit de ordinario, si est
extra suam diœcesim, an poterit exercere iurisdictionem? te
net, q̃ non contentiosam, sed voluntariam, quæ consistit in
causarum delegatione, manumissione, beneficiorum collatione, & fi. quod dic, vt s̃. de offi. leg. c. nouit. & l. 2. ff. de offi.
procon. & le. & hoc verum, quando est in quasi possess. iurisdictiõis, licèt sit extra. Si verò sit expulsus, & sic priuatus quasi
possessione: non vr̃ posse aliquid exercere, nisi in casu Cle. 1.
de for. comp. & ibi sing. no. cum in casibus permissis exercet
iurisdictionem extra: vtrum quò ad ordinationẽ litis, & decisionem seruabit statuta sua, vel diœcesis, vbi cognoscit? dic
vt ibi in glo. super verbo. omnimodam. quam no. & adde q̃d
no. in c. P. & G. in nouella. ¶ Quid in abbate non exempto,
sed abbatia habet priuilegium, q̃ abbas eius non possit assumi ad episcopatum sine licentia Apostolicę sedis: vtrũ in hoc
casu Legatus de latere dare poterit huic licẽtiam transeũdi,
sicut hic dicitur de abbate exempto? glo. quæ incipit, quid
si. tenet, q̃ sic. contra quam obijcit Lapus de notatis per ipm
Io. An. s̃. de offi. leg. c. q̃ translationem. super 1. gl. & Cle. quia
contingit. de reli. do. super ver. Apostolicæ sedis. vbi nomine
Aposto. sedis intelligitur Papa, non legatus ipsius, etiã de latere. Solu. conditio, & natura negocij, sup quo verbum istud
profertur, debet considerari vt prolatum in maiorib. casib.
& reseruatis debeat de Papa intelligi. & sic intelliguntur cap.
de quibus. s̃. in alijs verò negocijs, & casib. non reseruatis intelligitur etiam de Legato de latere, vt in hac gl. facit, quod
no. Io. An. de priui. c. auctoritate, & Cle. literas. de præb. & de
fil. presby. c. 1. per Inn. & Hostien.

S V M M Æ.

1 *Negligentia procuratoris dati ad eligendum nocet domino.*
2 *Dominus potest habere ratum delictum procuratoris, suo nomine commissum.*
3 *Potestas eligendi translata in aliquem prima collatione consumitur.*
4 *Negligentia compromissarij quare magis nocet Capitulo, quàm delictum.*
5 *Eligens malè scienter, perdit ius eligendi.*

CAP. XL.

SI compromissarius. Duæ sunt ptes. Prima determi
nat certos casus dubios circa pœnam priuationis. secũda, ibi [porro.] alios circa pœnam suspensionis. ¶ Not. q̃ translata fuit potestas eligẽdi in istũ, mortuo eṕo. ante enim non videtur posse transferri; quia sicut non potest loco viuẽtis alius substitui, vt c. 1. de concess. præb. ita nec de substituẽdo tractatus haberi, vel super hoc facultas dari, ar. l. oratio.
ff. de spon. viuente enim prælato, canonici habent potestatẽ
eligendi habitu, sed non actualiter. Arch. alle. quod no. s̃. eo.
c. bonę. il. 2. episcopus autem, ad quem spectat beneficiorum
collatio, vtrum possit dare potestatem generalem conferendi beneficia, quæ vacabunt: vel primum, quod vacabit? vide
in c. dilectus. il. 1. de concess. pben. & quod dicam in c. fi confirmationem. ỹ. eo. dubitationem facit, quia actus gerit tempore prohibit, & confertur in tempus permissum. q̃d q̃q;
licet, vt l. in tempus. de hære. instit. quandoq; non licet, vt l. fi
minor. de ser. expor. quę iura, & alia videas in illa quæstione
de citatione facta à die feriata pro die nõ feriata. s̃. de fer. c.
1 fi. & l. 1. §. ea nunciatio. ff. de oper. no. nunci. q̃ Bar. ¶ † Scdò
a no. q̃ negligentia a procuratoris dati ad eligendum nocet do
mino, id est Capitulo in qualibet materia. & ita maximè in
iudiciali, in qua negligentia procur. in cõparendo, & in prosecutiuis iudicij procul dubio nocet domino, vt patet ex no
tatis in c. 1. vt lite non contest. Delictum verò procur. quatenus pœna, quæ ex eo sequitur, concernit processum (puta ex
corruptione iudicis, vel testium, vel productione falsorũ instrumentorum amissio, siue perditio causæ) tenet Inn. q̃ non
nocet domino in d. c. multò minus ergo, si causam non concerneret, vt mulcta. vt l. 1. §. fi procurator. ff. si quis ius di. non
obtem. & sic quod dicitur in isto. c. q̃ nocet negligentia procuratoris, non delictum, quò ad negotium, de quo agitur, &
ad pœnam, quæ ex illo delicto infligitur, concordat cũ theorica Inn. supradicta. & vide quod dixi s̃. de rescri. c. fi sup gra.
& q̃d no. in c. significante. de app. vbi de recursu contra procuratorem ĩ casibus, in quibus factum suum nocet domino.
2 ¶ † Tertiò no. q̃ dominus potest habere ratum delictum procuratoris, suo nomine commissum: super quo vide q̃d no. s̃.
e. c. sciant. in gl. super verbo alios. & quod ibi dixi. licèt enim
in generali mandato veniat delictũ, vt l. si pr̃. ff. de his, quæ in
frau. cre. & l. si procuratori. de con. inde. fi. tamen ratihabitio
comparatur mandato, vt in reg. rati. & quod no. in c. cum ad
3 sedem. de resti. spo. ¶ † Quartò no. q̃ ptãs eligendi trãslata ĩ
aliquem prima collatione consumitur, siue effectum habuit,
siue non. Idem in iudicibus delegatis, vt in c. in lris. de of. del.
Idem in commissione pœnæ conuentionalis: vt etiam in actu
iterabili intelligatur de vna commissione, non quotiens contrafactum fuerit, nisi dicatur, vt l. si duo. ff. de arbi. & vide q̃d
not. in Spe. de. arbi. §. fi. ver. sed pone, arbiter. ¶ Quintò no. in
§. porrò. quòd pœna. c. cum in cunctis. edita contra eligentẽ
scienter indignum suo nomine, habet locum etiam in eo, qui
eligit nomine alieno: vbi ergo procurator delinquit in negotium sibi commissum: si tale delictum non nocet domino, no
cet sibi: licèt non suo nomine illud gesserit, vt hic. &. d. §. fi. procurator. vbi est casus. Et aduerte quia tex. hic, nulla expressa
indignitate electi, gñaliter dicit, indignum. Sed in c. cũ in cunctis. sunt expressæ aliquę indignitatis spẽs. gñalitas ergo hui⁹
text. vr̃ ad istas spẽs restringuenda. quod dic, vt no. Io. An. ĩ c.

odia.

odia. de reg. iur. in q. canonici Mutinen. Vtrùm autem iste suspensus triennio beneficijs debeat victum percipere, si nõ habeat aliunde, vnde viuat? Archi. q̃ sic s̃. e. c. cum Vintonienſis.
in gl. no. q̃ in fi. arg. contra. s̃. c. gñali. §. illos autem. & quod
no. in c. pastoralis. in fi. de ap. ¶ Sextò not. bonam regulam,
q̃ episcopi, vel eorum superiores olim nullam pœnam suspẽsionis incurrebant, nisi de eis fuerit facta mentio specialis. rõ
colligitur ex c. quia periculosum. ỹ. de sen. excõ. quæ rõ loqui
tur de officio, hic etiam de bñficijs. & sic extendit illam constitutionem, siue eius mentem: punietur tamen aliàs arbitrio
iudicis, de hoc delicto, vt s̃. de offi. deleg. c. in causis. & est regulare, quotiescunq; pœna ordinaria non potest adaptari cõtra delinquentem, fit cõmutatio in aliam, vt l. hos accusare.
§. fi. ff. de accu. per quem. §. dico in alia q. quam hic formant
Doc. & glo. fi. de illo, qui non habet bñficium in illa ecclesia,
quam offendit, habet tñ in aliis: punietur enim pœna extraordinaria, vt gl. tenet, ad hoc. ff. de pæ. l. 1. in fi. & de maledictis.
c. 2. & vide quod de cæco no. Io. An. de re. iur. c. nemo potest. ĩ
Mercu. Archi. dicit, q̃ si non habet etiam bñficia in illa eccle
sia, quam offendit, sed in alia, suspendetur illis, q̃ tenet in alia:
q̃d non placet Io. An. q̃ simpliciter tenet gl. in nouel. Subdes,
q̃ satis æquè iudex arbitrabitur, si suspendit illum ab æqualẽ
4 ti bñficio. q̃d puto benè dictum. ¶ † Quæro post Doc. quare
magis nocet Capitulo negligentia cõmissarij, q̃ delictũ.
glo. q̃ incipit ponderant. dicit, quòd cõtra negligentiam poterant, puidere, nõ contra delictum. Item procur. nocet dño
in omittendo. non in committendo, vt l. fi. C. de acqui. pos. &
dixi s̃. in 2. no. Et si dicas. vr̃ Capitulum excusari ex eo, quòd
post q̃ ptãtem transtulit, reuocare non potest, vt s̃. e. c. in cãis.
quia non est quid sibi imputari possit, si transtulit potestatẽ
in hominem fide dignum, & diligentem in alijs, arg. l. argentum. ff. commo. sed dic, vt s̃. videlicet, q̃ cum debuerit, & potuerit prouidere, sibi imputatur, vt in gl. poterãt. &c. ego dico, q̃ qui tenetur aliquid facere de necessitate, non excusat,
si id mandat alteri, quod ipse facere debet, vt est casus no. in
l. si procuratorem. §. fi tutore. ff. manda. ibi non sunt igitur ex
cusati, quòd executori mandauerunt, q̃d facere debeurunt.
¶ Vltimò quia tex. dicit, q̃ cõmissarius, qui semel elegit, siue
benè, siue malè, iterum non potest eligere; quia functꝰ est officio suo: vtrùm in omni materia istud sit verum? Distingue.
aut tenuit electio facta, aut non tenuit. Si tenuit, aut loqmur
in vltima voluntate. & non põt amplius eligere, iuxta no. in l.
apud Aufidium. Aut loquimur in contractibꝰ: & tunc variare
põt, & iterum eligere, iuxta no. in l. eum, q̃ certarũ. de ver. ob.
& hoc verum in electione: sed in declaratione, siue interpretatione nunq̃ põt fieri, nisi semel, vt est gl. no. in l. quicqd alterin
gendę. de ver. obl. Aut loquimur in iudiciis, vel ĩ alijs actibꝰ.
& dic, vt dixi. s̃. c. vt qs duas. & hoc de primo membro principali, cum electio tenuit. si autem electio non tenuit, & tunc
refert: aut malè elegit scienter. & non põt amplius eligere; q̃a
fuit in culpa in l. 3. in fi. cũ l. se. ff. de optio. le. Aut elegit ignoranter, & tunc refert. aut quis habet electionem iure suo: &
potest iterum eligere, vt ff. de optio. le. l. 1. & 2. & s̃. e. c. si electio. Aut habet electionem, tanq̃ minister alterius: & tunc sive benè, sive malè est functus officio suo, vt hic. &. C. qũo &
quando iu. l. fi vt proponis. & hoc verum, quando cõmittitur
alicui merum factũ. Sed qñ est cogitatum de effectu (vt quia
Papa mandat episcopo, q̃ prouideat ibi de certo bñficio) nũ
quàm fungitur cõmissarius officio, nisi res sit sortita plenum
effectũ; q̃a non ẽ de nudo facto, sed de effectu bñficij cogita-
5 tum, vt no. Inn. de of. del. c. in lris. vbi oĩno videas. ¶ † Ité q̃d
dixi, q̃ scienter malè eligens perdit ius eligendi, est verum,
qñ non tenuit electio ratione personæ, vel q̃a contra formã
iuris. Sed si cõtra formã mãdati, potest iteratò eligere; q̃a nõ
seruata forma mãdati, mãdatũ nõ expirat, vt l. q̃d tñ. de arb.
Vñ si ĩ casu hui⁹. e. cõ. pmissari⁹ elegisset cõtra formã mãdati
sibi traditi, nõ haberet locũ, quod hic dicitur. facit quod no.

Inno. in c. de cetero. de re iu. l. qui per salutem. ff. de iureiur.
per Doc. & l. mater decedens. de inof. testa. & l. Clodius. ff. de
acqui. here, hanc dist. ponit D. meus do. Bal. in l. serui electione. de leg. primo. ¶ Sed iuxta prædicta posset dubitari, quid
est hoc dictum, vtrum suo iure, an alieno habet potestatem
eligendi. dic, quòd de iure suo habet, quando ius residet in
eius persona: iure verò alieno, quando facit ex vigore iurisdictionis alterius tanquam minister, vel delegatus, velut proprius loquatur, alij eligunt per eum, vt l. 1. §. qui mandatam.
de offi. eius, cui man. est iuri. & l. more maiorum. & l. & quia.
ff. de iu. om. iu. qualiter aũt perpendatur hoc ex parte transferentis, an transferat, vt in ministrum: an iure proprio. dic, vt
no. Bar. in l. 2. ff. de optio. leg. vbi plenè per eũ. facit quod no.
Inno. s̃. eo. c. ne pro defectu. in gl. 2. ¶ Quærit Lap. vtrum cõ
promittentes in translatione potestatis debent vti verbo electionis, vel prouisionis. & quid de ipso compromissario: an
vtetur verbo prouideo, vel verbo, eligo? Spec. in 4. parte Spe.
in ti. de elect. de compromissario dicit, quòd magis propriè
potest dicere, prouideo, quàm, eligo. Archi. s̃. eo. c. 1. & c. fi-
cut cum. & Compost. s̃. eo. c. quia propter. & Inno. s̃. eo. c. in
causis. tenent, quòd potest dicere, eligo, vel prouideo: & sic
non est vis in verbis. Lap. hic tenet, quòd compromittens, &
compromissarius vti debent verbo, electionis, vel prouisionis. ego teneo cum prædictis. & quòd quocunque verbo vtan
tur, etiam impropriè, non per hoc vitietur actus, qui, vt valeat, debent etiã verba sumi impropriè, vt no. in c. intelligentiam. de ver. fi. & c. ad audientiam. de ap. Ad personas enim,
& ad materiam rei, de qua disp̃ositio loquitur, debent verba
adaptari. & propriè, & impropriè intelligi, prout eis competunt, vt disp̃ositio salua fit, vt l. quibus diebus. §. dominus. ff.
de condi. & de. & l. si ita stipulatus. de vsu. ¶ Quærit vlterius,
quid si ille, ad quem spectat prouisio, concedit Titio, quòd p
uideat: qui prouidit, sed ille non consentit, vel post cõsensum
renunciauit: an iterum poterit prouidere? videtur quòd non,
vt hic: quod tenet Bar. in c. constitutus. de concess. præben. in
1. glo. in contrarium facit, quia verba debent intelligi, quòd
prouideat cum effectu, vt c. relatum. de cle. non resi. Sol. dicit
ipse, prima pars est vera, si commissio fuit facta fauore personæ, cui committitur, vel cui prouideri mandatur. si verò sit facta fauore ecclesiæ: tunc iterum, & iterum poterit prouidere, donec ecclesiæ sit prouisum. de quo latius per Inno. in d. c.
in literis. & glos. quæ incipit approbant. hoc tangit in vltima
solutione.

ADDITIO.

a ¶ Negligentia. Adde quòd est eruditionis nouerca, Spec. in ti. de aduo. ver. item casus. 83. di. c. nihil. Car. in Cle. 2. §. 1. de sepult. & de negligẽtia procuratoris vide Bal. in l. ab eo. C. quomodo, & quando iud.

S V M M Æ.

1 *Procurator potest interuenire in causa criminali deducta in iudicium per modum exceptionis.*
2 *Procurator constitutus ad opponendum crimina mandatum specificum habere debet.*
3 *Procurator debet habere speciale mandatum ad iurandum.*

CAP. XLI.

PRocurator. Duo ponit, quæ requiruntur ĩ procuratore ad appellandum
in casu c. vt circa. s̃. eo. ¶ Not. quòd forma procuratoris hic statuta habet locum in procuratore dato ad appellandum. Sed in dato ad appellationẽ iam interpositam prosequẽ
dam loquitur Specu. in tit. de procur. §. 1. ver. pone. & ver. se.
1 ¶ † Secundò no. q̃ procurator potest interuenire in causa cri
minali deducta in iudicium per modum exceptionis. Si verò
principaliter de crimine ageretur, dic vt s̃. de accu. c. veniẽs.
2 & in l. pe. §. ad crimen. de pub. iu. per Bart. ¶ † Tertiò not. q̃
procurator constitutus ad opponendum crimina, debet ad
hoc habere specificum mandatum. nam quia tali exceptione
non probata, venit dominus puniendus pœna. c. vt circa. s̃. eo.
meritò requiritur ita speciale, ne dominum ex facto procu-

ratoris

ratoris pœna, quę causam non concernat', puniri contingat. Item est delictum, crimen obijcere, & non probare, vt d.c. vt circa. in generali ãt mandato nunquam videtur dominus cõ mittere suo procuratori, quòd delinquat, vt l. si procuratori.
3 de condic. inde. ¶ † Quartò no. quòd procurator debet habe re speciale mandatum ad iurandum, cum crimen obijcit in ea forma, qua dominus tenebatur, & in animam sui principa lis. Sed an ipse procurator, etiam in animam suam, iurare te nebitur? Arch. dicit quòd non, postquam in tex. non exprimi tur. 26. di. vbi dicit Ioan. And. quòd iste tex. non loquitur de forma iuramenti, quod procurator tenetur præstare: sed de forma procuratorij, in quo certum est, quòd constituens nõ debet constituto dare mandatum iurandi, quod ipse constitutus credat. &c. cum ergo. c. vt circa. arctet appellantes ad iurandum, & procu. appellet: videtur, quòd etiam in animam suam iurare tenetur. ad hoc. c. 2. §. 1. de iur. cal. Concludit Io. An. quòd ante factum, quod dixi, est tenendum, post factum pium esset tenere cũ Arch. ¶ Opp. iste tex. exigit nimis magnam, & exactam expresionem: videtur enim sufficere expresio generalis casuum requirentium speciale mandatum: puta ad iurandum de calumnia, ad restitutionem petẽdam, & ad alia, quæ exigunt mandatum speciale, vt de procu. c. qa ad agendum. Sol. glos. quæ incipit non credo. tenit hic contrarium, dum dicit, quòd in casu huius. c. non sufficeret illa expresio, de qua ibi, sicut nec in matrimonio contrahendo. Sed videamus, quare requiritur magis specifica expresio hic, quàm in aliis casibus, in quibus requiritur mandatum speciale? Doc. non tangunt. Tu post Bar. dicas, quòd quãdoque requiritur speciale mandatum fauore mandantis; quia lex præsumit eũ cum generali mandato hoc noluisse cõmittere. & tunc sufficit causam, quę requirit speciale mãdatum, exprimi in genere. facit quod no. ff. de procu. l. procurator. & s. eo ff. de offi. vica. c. 1. & 3. & d.c. ad agendum. fallit in aditione hereditatis, in qua propter magnum periculum requiritur specialis, & particularis expresio per eum modum, qui traditur in l. si is qui bona. §. iussum. ff. de acqui. hęre. Fallit etiam in causa matrimonij similiter propter magnum periculum, vt d.c. fin. & l. generali. ff. de rit. nup. In aliis ergo casibus requirentibus speciale mandatum sufficit in ipla causa facere mentionem in genere: puta [constituto te procuratorem ad petendum restitutionem in integrum, quoties opus erit.] nam id dicitur fieri nominatim, quod fit verbis generalibus, vt l. Titius. de libe. & posth. Quandoque requiritur speciale mandatum principaliter in fauorem aduersarij: qui dubitat, ne dominus postea reuersus dicat se de hoc non intellexisse. & sic aduersarius dãnificaretur: & tunc requiritur, quòd exprimatur singulariter, non sub aliqua generalitate, vt ff. ad Trebel. l. qui ita. §. 1. & in hoc c. & Cle. non potest. de procu. quæ iura alleg. Bar. in l. qui saxum. §. filius. de dona. ff. & dicã in d.c. qui ad agendum.

SVMMAE.

1 *Electio ex tribus partibus dicitur perfici.*
2 *Negotia futura per vniuersitatem causarum delegantur.*

CAP. XLII.

SI confirmationem. Not. q quandoq; deficit iudicium ex defectu potestatis pronunciantis. his casibus sententia secuta inde, non videtur aliquo tempore confirmari; quia est vitiũ in radice. Secus si esset nulla ratione defectus iustitiæ ex parte agentis, vel defendentis; quia per corruptionem iudicis, vel testiũ, vel per falsam sententiam obtinuit: tunc enim tractu tẽporis confirmari potest, vt no. Inno. in c. super literis. de rescrip. & c. 2. de cri. fal. ¶ Secundò no. quòd nullitas, quæ concernit confirmationem, non infert necessariò nullitatem electionis. Ratio secundùm glos. est; quia confirmatio est accessoria ad electionem, non infert ergo accessorium necessariò nullitatem sui principalis, ar. ff. de vulg. & pup. l. ex pupillari. Et ex hoc. s. quòd confirmatio sit accessoria ad electionem, sequitur, quòd nullitas, si qua est in electione, non potest supleri per confirmationem, quantuncunque solẽnem: quod dic, vt dixi. s. c. si cui. post Ioan. An. & a duerte, quia text. dicit [alias canonica. Iuam licèt ex alio capite veniat irritanda: non tamen ex sententia irritante confirmationem. ¶ Opponitur extra gl. & Doc. Confirmatio est pars electionis. perficitur enim electio † ex tribus partibus, vt no. Inno. s. eo. c. publicato. Sed cum plura requiruntur ad substantiam actus, vnius solẽnitatis omissio reddit totum actum inualidum, vt l. si vnus. C. de testamentis. Est enim solẽnitas indiuisibilis, vt ibi patet. Solu. id verum, quando plura requiruntur eodem tempore, & eodem contextu. Secus si diuersis temporibus illa agantur, quæ vnum totum perficiunt. vnde in simili dubitatur, an sententia rescissa, remaneãt acta valida, vel sint nulla. distinguimus, vtrum nullitas respiciat solam sententiam (puta quia est lata parte non citata, vel die feriata) & remanent acta firma. Si verò nullitas respicit vniformiter processum, & sententiam (puta quia omnia agitata contra pupillũ indefensum) tunc rescissa sententia, intelliguntur omnia rescissa, vt no. Bar. in l. cum quærebatur. ff. de re iu. partes ergo electionis cum diuersis temporibus peragantur-, nullitas in vna non infert in alia, vt prædixi. Et prædicta faciunt ad id, quod no. Archi. vtrum ex protractione electionis post collationem vitietur ius quęsitum electo per publicationem scrutinij, per c. publicato. Ioan. An. in 9. q. arguit efficaciter, quòd non. alij contra; quia istæ tres partes. s. scrutinium, ipsius publicatio, & electio sunt vnus actus, in quo nil habet facere electus. vnde quamuis fiat præiudicium electo: tamen propter peccatum eligentium commissum in altero prædictorum, totum cassabitur; quia peccans in vno, videtur peccasse in omnibus, vt de re. iur. c. defleat. extra pro hac opin. facit quod. s. dixi, quòd omissio solẽnitatis adhibendę vno contextu (vt sunt tria prædicta) vitiat totum, vt d.l. si vnus. & tamen inconueniens videtur, quòd electores, qui non possunt variare, publicato scrutinio, vt d.c. publicato. possint p viam indirectam, s. protrahendo collationem, electum iure quæsito priuare. ¶ Quærit Ioan. An. post Ioan. Mo. de tali q. Metropolitanus delegauit, dum vacare cathedralis, cõfirmationem, vel infirmationem electionis in ea fiendæ, prout de iure fuerit: postea est celebrata electio, super cuius confirmatione talis delegatus processit: an valeat processus? arguit quòd non, per c. fin. s. de rescrip. & l. non quemadmodum. ff. de iud. nam indagatio. & cognitio, siue discussio veritatis præsupponit causæ existentiam. tempore autem commissionis factæ nulla suberat; ergo non valuit, vt l. item eorum. §. sed si ita. ff. quod cuiusque vni. no. ad hoc optimè. c. ne Romana. 1. & 2. respon. de app. ĩ. & Cle. cum concessa. ĩ. eo. & Cle. literas. de rescri. & de eccles. ædifi. c. ad audientiam. ilb. 2. cum concor. & de concess. præben. c. fin. & ĩ. de offi. leg. c. pe. & fi. hæc omnia iura faciunt bene pro hac parte: tamen Ioan. An. tenet contrarium. & respondet subtiliter ad prædicta iura, vt hic, videas in nouella. ¶ Primò hoc enim probat; quia delegantur futura negotia † per vniuersitatem causarum. ĩ. de hære. & pro hoc c. l. solet. & l. se. ff. de iur. om. iu. si ergo hoc licet in toto, etiam in parte, vt ibi. & c. pastoralis. §. 1. de of. or. ¶ Nõ. ob. c. fi. de rescri. quia ibi per rescriptum Papæ præiudicatur ordinatię potestati, hic non; cum ordinarius ipse cõmittat, & renocet, quando vult, l. iudicium soluitur. ff. de iu. Item ibi ideo non extenditur ad futuras lites: quia de his nõ videtur cogitatum, & hac etiam ratione non ob. Cle. literas. de rescri. ¶ No. ob. l. quemadmodum. de iu. quia ibi iudiciũ, quod est actus trium personarum, non potest esse in pendenti: sed delegatio iurisdictionis, & ipsius commissio bene potest pendere. nam ista censetur de partib. iudicij, vt ipse not. in c. quoniam contra falsam. de proba. in glos. mag. ver. alij debent.
2

debent, Nam in similibus reperitur, quòd iurisdictio, & delegatio sunt in pendenti, vt c. licèt. & c. ex tenore. de fo. compe. & quod no. de reseri. c. pastoralis. ad fi. & quod ibi no. in vlglo. ¶ Non ob. c. 1. de of. or. ĩ. eo. quia ibi archiepps nõ simpliciter prohibetur cõmittere futuras ap. sed in diœcesi suffraganei tm: & ibi nõ cõmittit ius suũ, sed subditorũ suffraganeorũ: hic verò ius suũ propriũ. s. cõfirmandi, vel infirmandi. Non ob. Cle. cum concessa. ibi ei ambitio est cã illius prohibitionis, quæ hic cessat. Nõ ob. c. fi. de concess. præbẽ. quia ibi ideo sic loquit, vel statuit, vt aperiat viã cõtra. Latera. cõciliũ ad bñficia vacan. hic verò p talẽ cõmissionẽ poterit citius ex pediri prouisio ecclesiæ, cũ vacabit; quia forte archiepps nemi nem habet, se diu absentãte: & forte eius vicarius ad hoc nõ est sufficiẽs. Fateť tn, q etiã abusus esse posset in tali cõmissione, quę nõ exprimit nec deceat malignari. Et subdit, q forti, in ẽpo sic cõmittẽte p̃dicta procedũt. ¶ Quæro scd̃o post gl. si nõ apparet cã, pp quã sit cõfirmatio cassata: vtrũ vitio electionis, vel ipsius confirmatoris? qd in dubio p̃sumendũ. dic. vt in ea. & adde, q licèt in snia regulariter nõ sit cã exprimẽda, vt c. sicut. de re iu. tñ qñ pũt intelligi plures causæ producẽtes diuersos effectus, semper est causa exprimenda, vt l. 2. §. si ignominiæ. ff. de his, qui no. infa. Et si non exprimatur maior causa, intelligitur in condemnatione, vt l. hæc enim. ff. de suspec. tu. & in hac glo. quã no. fortiter &c.

SVMMAE.

1 *Pœna quæ imponatur collegio delinquenti.*
2 *Dignitate vacante, obuenientia debentur futuro successori.*
3 *Custodiens dissipare non debet.*

CAP. XLIII.

QVia sæpe. Primò narrat factũ reprobũ. secũdò motiuũ exprimẽs, illud punit, ibi [nos ipsorũ] tertiò tollit obstacula. ibi [nõ obstãtib.] ¶ No. q collegia; Capitula. i. cõuẽtus pñt delinquere, occupãdo bona suarũ ecclesiarũ vacãtiũ. similiter singulares psonæ eorũdẽ. & multũ differt, delinquãt vt singuli, an vt collegiũ: qd̃ qualiter cognoscãť, vide gl. no. in l. sicut. ff. qd̃ cuiusq; vni. no. & p Inn. de or. co. c. cũ dilecť. ¶ † Quæ aũt pœna imponãt collegio delinquẽti, si ex delicto cõmisso veniebat imponẽda pœna psonalis. vide p Bar. i l. aut facta. ff. de pœ. & per Inn. in c. graue. de sen. exc. & c. si ciuitas. de sen. ex. ĩ. vbi ẽ casus no. q pœna, q̃ nõ põt cadere in collegiũ, debet intelligi irrogata in singulos de collegio. qd̃ est notãdũ. ¶ Scd̃o no. q p lati defuncti qñq; dimittũt bona: ex quo patet, q ad eorũ successores cõsanguineos fructť pceptos d̃ bonis ecclesiæ nõ trãsmittũt. Et sic nõ æquparanť vsufructuarijs, q tales fructť trãsmitterẽt, vt l. defuncta. ff. de vsufr. de quo plene. ĩ. de of. or. c. pũti. ¶ Tertiò no. q dimissa, & vacãte dignitate † obuenientia sunt futuro successori reseruanda, vel cõuertẽda in vtilitatẽ ecclesiæ. Quis aũt erit custos p̃dictorũ? dic plenè, vt s. de offi. or. c. cũ nos. & dicã ĩ. c. si cui. Olim erat dubiũ, quid de emolumẽtis, pueniẽtib. ex iurisdictione, quã exercet Capitulũ iure suo, sede vacãte, dic vt in gl. 75. di. ad fi. & Cle. statutũ. ĩ. e. ¶ † Quartò no. q qui debet custodire, nõ debet cõsumere, sine dissipare, vt ff. vt in pos. leg. l. is cui. & l. & diu. ff. de pe. hẽ. pũt tñ vẽdere res, tpe perituras, & ptia custodire, vt d.l. is cui. Tenenť ẽt reddere rõnẽ successori, vt ĩ. de cle. ægr. c. 1. agere aũt vtrũ posit, forte sic, quaten' negligẽdo agere, ecclesia læderet. pone exẽplũ in l. 1. C. si p vim, vel alio mõ. ¶ Quãto no. pœnã cõtra illos de collegio, q dissipãt, & vsurpãt bona vacãtis dignitatis. Et qa ista constõ prouidet solũ cõtra tales collegiatos, ad alios nõ extẽditur, vt in gl. no. qa. q̃ nõ tãgit, qualiter isti alij extranei teneanť in hẽditate iacẽte: puisum. n. ẽ, q. tenenť crimine expilatæ hẽditatis, vt ff. & C. de cri. expi. here. bona aũt dignitatis vacãtis sunt alteri' cõditionis, & naturę, & p eis recuperandis ab inuasoribus sunt inducta pinguiora remedia, vt no. Io. An. post Inn. s. de cã. po. c. cũ sup. & c. cum in officijs. de testa. vbi qd iuris de bonis quæsitis in vita plati, quæ post mortẽ eius consanguinei occupant vt hẽdes defuncti: econtra prælati sibi vendicant, vt quæsita de bonis ecclesiæ. quid iuris de taliter occupatis, ibi videas. ¶ Sextò not. q isti suspenduntur ab officijs, & bñficijs quibuscũq;: & sic grauius puniũtur, q̃ illi, de quibus s. c. cõpromissarius. Ratio redditur in gl. aliud. & in nouella remittit ad no. in Cle. cupiẽtes. de pę. Adde etiã, quòd magis isti puniuntur; quia peccant vt iudices, vel vt administratores, ibi vt priuati. Item est hoc latrocinium, secundum Archid. qui alle. 87. dist. c. religiosum. & de incen. rui. & nau. l. 3. §. senatus. ¶ Quid in monacho, in quo non potest adaptari pœna suspensionis à beneficijs. & dicit Archidiaconus, quòd debet in alia commutari ad arbitrium iudicis. 14. quæst. 6. cap. 1. & quod ibi not. nam monachus æquiparatur seruo, vt not. 12. quæst. 1. cinolo. Sed pœna, quæ in seruum non cadit; commutatur in aliam, vt in l. hos ac cusare. §. omnibus. ff. de accusatio. Ista tamen suspensio à beneficijs quid operetur in monachis, cum sic expressa suspendunt, tangit hic Archid. de quo Ioan. An. remittit. s. de symo. c. dilectus. il. 2. in nouel. ¶ Septimò no. quòd quandoque quis suspenditur ad incertum tempus, quòd si nec satisfecerit &c. Vtrum autem si suspensi ab officio celebrant, incurrãt irregularitatem? videtur, quòd sic; quia ipsam ita inducit suspensio iuris, sicut suspensio hominis, vt c. cum æterni. de reiu. contrarium tenet hic Io. An. post Archid. Qui sequens Inno. dicit, quòd ista suspensio, donec pœniteat, siue satisfaciat, censetur suspensio Dei; non canonis: vnde licitè post pœnitentiam celebrat. Et si prius celebraret, non esset irregularis, vt in c. si celebrat. de cle. excom. admi. Et bene no. quòd ista sententia suspensionis, satisfactione secuta, vel lapto tempore suspensioni præfixo, statim extinguitur, & taliter suspensus recuperat statum primum. de quo dic, vt no. Ioan. An. de æta. & quali. c. cum bonæ. & quod not. in Clem. de deci. in gl. sicut suspensi. ¶ Octauò no. quòd ad hoc, vt suspensio inducta per hoc c. relaxetur, requiritur restitutio subtractorum. verbum autem, restitutio, est latissimum, sub quo omnis agentis vtilitas continetur, vt l. videamus. §. in fauiana. ff. de vsur. ¶ Vtrũ autem si modicum retinet, impediretur propter hoc relaxatio suspensionis? dic vt in nouel. super glo. etiam vsq, ad oũ. vbi quærit vltimò, vtrum hæc constitutio loquatur de bonis communibus prælato, & Capitulo sic diuisis, siue obuenientibus vacationis tempore: vel de bonis disiunctis. dicit, quòd de disiunctis debet intelligi, non de communibus: quæ bona cõmunia si vsurpent, licèt mortaliter peccent, in pœnam cõstitutionis huius non incidunt. Et quòd bona communia administret collegium, probať in l. sicut. § fi. ff. quod cuiusq; vniuer. nom. & de re. in integr. c. 2. & ĩ. ne sede vacan. c. 1. ¶ Vltimò tangit glos. quia tex. dicit [donec restituant] &c. vtrum sufficiat cautio. dicit, quòd non: nec etiam remissio prælati creati postea; qa remittere est donare, vt l. si mulier. ff. de do. ob causam. & de significatione huius verbi, restituere, dixi plenè post glo. s. de rescrip. c. statutum. §. si quid.

SVMMAE.

1 *Appellatio an possit fieri à quolibet grauamine illato.*
2 *Actus, qui imponunt finem litibus.*

CAP. XLIIII.

CONstitutio. Doc. hic nihil scribunt, & ponit hoc ca. differentiam inter appellationem iudicialem, & extraiudicialem. de multis alijs differentijs vide per Ioan. And. post Innoc. s. eo. cap. cum nobis olim. & cap. cum inter canonicos. & de his, quæ si. à maio. parte. Capitu. cap. 1. Et quia Doc. iuris canonici
2 non declarant, vtrum † à quolibet grauamine illato extra iudicium possit appellari. ideo, vt clarè liqueat, sic distingue. Quædam sunt, quæ fiunt extra iudicium per modum cuiusdam iurisdictionis; vt electiones, & officia: in talibus

sine dubio potest appellare quicunq; ex concesso, vel delegato ostô senserit se grauatũ. ff. qñ ap. sit l. 1. §. solẽt. Idẽ de alijs, quæ fiũt inter plures, ad quos spectat aliquid facere, vt ad vniuersitatẽ, vt d. c. 1. & ibi de hoc. & l. ciues. & l. si ad scribatum.
2 C. de ap. † Quidã sunt act⁹, q imponũt finẽ litib. vt trãsactio, & iusiurandũ: & hoc casu partes, quarũ consensu ista agunt, sine dubio appellare nõ possunt: sed alij, qui læderent, possẽt appellare, vt l. à sentẽtia. §. itẽ rescripserũt. de ap. ff. vbi ex tex. colligit, ꝙ causa probabilis, & legitima est inserẽda. Si verò nõ est act⁹, qui litẽ finiat: tũc subdistingue tres casus. nã qñq; est actus cęptus, & perfectus: qñq; cęptus, & nõ pfect⁹: qñq; neq; cępt⁹, neq; pfectus. Primo casu nõ vr̃ tex. de iure ciuili, ꝙ posit appellari. Sed prodita sunt alia remedia: vt qđ factũ est indebitè, tollat per iterdictũ vnde vi. ꝙ vi aut clã. de aqua plu. ar. & similia interdicta restitutoria. Secundo casu qñ act⁹ est cęptus, & nõ perfect⁹: & de hoc habem⁹ ti. de ope. no. nunc ia. s̃. & C. & ff. qui titulus nõ vr̃ extẽdi ad aliã materiã. est. n. ibi spãle, ꝙ talis nũciatio, vel prouocatio nõ requirit cãm, vt l. 1. in prin. & ibi no. ff. de no. ope. nun. In alijs ergo casibus in eo, qđ timem⁹ pfici, habet locũ, qđ mõ dicã. j̃. Tertio casu, qñ scilicet nõ est act⁹ cęptus, neq; pfectus, sed cõminatus, vel de eo verisimiliter dubitat ex iustis causis, pone exẽplũ in c. bonæ. de app. In hoc ergo casu sume regulã, ꝙ in oĩbus casibus, in quibus potest iudex adiri, & eius iudicis implorari officiũ, ne fiat: in illis poterit ex̃ iudiciũ appellari, hoc est supponere se protectioni talis iurisdictionis, & protestari pro eius parte, ꝙ nulla fuit nouitas, & appellare: hoc. n. casu reuocabunt postea attẽtata. c. dilectis. & c. bonæ. s̃. đ ap. & facit l. 1. C. si qua. præditus pote. pdictã distinctionẽ assumpsi ex dictis Bar. quę ponit in l. si res. ff. de ap. reci. vbi latius: qui exempla declarat, & bene cadit ista distinctio, vt d. c. bonæ. vbi de ista appellatione extraiudiciali satis confusè per Doc.

SVMMAE.

1 *Papa ecclesiæ vacanti de administratore prouidere debet.*
2 *Prælatus in administratione sibi à iure concessa an habeat generalem cum libera.*

CAP. XLV.

Iscui pro. Primò tractat de his, quæ sunt iurisdictionis. Secundò de his, quę sunt ordinis, ibi [illa quippe.] ¶ No. ꝙ † ecclesiæ vacanti Papa
1 puidet de procuratore, siue administratore: similiter iudex hereditati iacenti prouidet, donec heres adeat, vt l. si quis instituatur. de here. insti. ff. vbi aũt Papa nõ prouideret, vr̃ administratio ad Capitulũ pertinere. & hoc est clarũ, quo ad bona discreta, siue diuisa, vt j̃. de sup. neg. plat. c. si eps. & c. si. & ibi quid iuris, si Capitulũ negligẽter, aut perperã administret, ad hoc. s̃. e. c. cupiẽtes. §. ad hoc. vbi idem tenet Lap. in ecclesijs collegiatis, & regularibus vacantibus: licèt Ho. dixerit, custodiã taliũ pertinere ad epm, vel œconomũ per epm deputatũ. Io. An. post Arch. cõtra, vt s̃. vt ecc. bñfi. c. vt vr̃m. & plenius per eundẽ in c. ea quæ. de sta. mo. & vide qđ no. s̃. de of. or. c. cum nos. Ordinaria aũt prouisio in ecclesia est de plato: cui qñq; ex cã dat coadiutor, sicut tutori senio cõfecto, vel aliter impedito administrare, vt l. qsitũ. ff. de tute. de officio cuius coadiutoris vide j̃. de cle. ægro. c. 1. §. pe. & quis administret, si eps capiat à schismaticis, vel paganis, no. in d. c. si eps. ¶ Itẽ no. ꝙ iste habet plenã, & liberã administrationẽ: hæc aũt potestas quid importet, patet ex text. põt enim exercere oĩa, q̃ põt electus cõfirmatus, nõdum consecratus. Et quid iste possit, dic vt s̃. c. transmissam. Ex quo vr̃, ꝙ posit licentiare clericũ ecclesiæ ad aliã ecclesiã electũ. de quo, & de Capitulo sede vacante, an posit. dic, vt s̃. c. abbatẽ. super 3. gl. in nouel. Et p istã æquiparationẽ de isto administratore dato per Papã ad electũ cõfirmatũ, argue, ꝙ si ista administrationis cõmissio fiat electo, videat eo ipso cõfirmatus: qđ vtrũ sit verũ, dic, vt no. Io. An. s̃. e. c. cum nobis, in gl. pe. ¶ Tertiò p hoc, qđ dicit, ꝙ potest oĩa, quæ põt confirmatus, excepta, &c. argue, ꝙ confirmat⁹ potest alienare immobilia, seruata iuris solẽnitate, q̃ posset consecratus, scđm Io. An. in nouel. ¶ Quærit † gl. 1. v-
2 trum prælatus in administratione sibi à iure concessa habeat generalẽ cũ libera, an gñalẽ tñ: differũt enĩ ista inter se, vt ff. de procu. l. procurator cui. & j̃. de proc. c. qui ad agendũ in fi. glo. refert opi. cõtrarias, & primã Io. An. ꝙ habeat liberã, & generalem: pro qua facit qđ no. Host. in summa de iureiur. §. quis posit. ver. in rebus. & de suppl. neg. pla. c. grandi. vbi coadiutor habet liberam, & generalem. & sic not. 7. quæst. 1. cap. 1. in glos. fin. Goffre. tenet, quòd habeat generalem tantum, & hanc tenet Vinc. si non habeat consensum Capituli. aliàs tenet primam Ioan. Non ob. hoc c. & c. grandi. quia in istis sic Papa commisit expressè etiam liberam, & generalem in casu cap. pastoralis. de his, quæ fi. à præla. ¶ Secundò quęrit glos. vtrum iste administrator, de quo in text. posit alienare mobilia preciosa. & tenet quòd sic, in casu licito; quia tex. prohibet tantùm immobilia. Donare autem vtrum posit, & vtrum faciat fructus suos, tenet in nouella, quòd non: sed debet reseruare futuro successori; quia non censetur sponsus, nec prælatus ecclesiæ. 24. distin. cap. presbyter. & ideo tenetur reddere rationem. 2. quæst. 7. cap. quapropter. de bonis tamen ecclesiæ habebit quotidianas expensas. de cle. ęgro. cap. 1. §. penulti. habetur in iure, quòd posit conferre spectantia etiã ad collationem episcopi, secundùm Ioan. And.

SVMMAE.

1 *Aetas eadem requiritur in priorissa, sicut in abbatissa.*
2 *Electio patientium defectus corporis est prohibita.*
3 *Aetas 30. annorum requiritur in abbatissa.*
4 *Confirmationem abbatissæ, non impedit appellatio minoris partis Capituli.*
5 *Abbatissa benedictionem recipere dicitur.*
6 *Scrutinio publicato moniales variare possunt.*
7 *Variatio de iure an sit permissa in continenti.*
8 *Abbatissæ electæ, & non confirmatæ conceditur administratio limitata.*
9 *Electio minoris partis nullum ius tribuit.*
10 *Collatio zeli ad zelum non est fienda.*

CAP. XLVI.

INdemnitatibus. Not. quòd non tanta idoneitas requiritur in persona, quæ admittitur ad eligendum, sicut in persona, quæ eligitur tam respectu ætatis, quàm professionis. & minus est fauorabilis tacita professio, quàm expressa. Rationẽ dixi. j̃. eo. c. nullus. quot autem modis ista tacita professio inducatur: dic, vt in glo. no. quod. & s̃. de regu. c. vidua. in nouel. super tertia glo. & in Cle. eos. de regu. & quod ibi no. in glo. & in glos. integrum. vide duos alios modos in c. consulti. de
1 regu. & c. vidua. ¶ Secundò not. quòd † eadem ætas requiritur in priorissa gubernatrice monasterij, quæ in abbatissa. In priorissa ergo claustrali non requiritur ista ætas: sed bene expressa professio, vt in Clem. ne in agro. §. sanè. il. 2. de sta. mo.
2 ¶ Tertiò not. quòd † hic prohibetur electio patientium defectus, de quibus in text. postulari autem vtrum posint, & à quo. gl. quæ incipit eligi. dicit, quòd à Papa, ad quod vide notata in Cle. 1. in eo. ti. in glos. non prohibet. Archi. dicit, quòd posũt postulari ab episcopo. quod non approbat Ioan. And.
3 per not. de ma. & obe. c. dilecta. ¶ † Quartò not. quòd in abbatissa requiritur, quòd sit ætas. 30. an. In canonibus antiquis dicitur de 40. in alijs de 49. quod est expressum de iure ciuili in Auth. de san. epis. §. presbyterum. in abbatibus verò dicit gloss. quòd non habet hæc locum. & dicit Ioan. Mona. & Archi. Sit ratio fragilitas sexus. Sed videtur, quòd multò magis requiratur ista ætas in abbate; quia fœmina est magis citò sagax, & sibi citius conceditur præuenientia ætatis administratio, quàm masculo, vt l. 2. C. de his, qui ve. æta. Sed ibi in administratione proprij patrimonij, in qua fœmina, velut genus auarissimum, est magis tenax, & nunquàm in dubio psumit donare, vt l. Nesenni⁹. de neg. ge. hic verò loquimur in administratione ecclesiasticę dignitatis, in qua nõ ita confidunt iura de fęmina, sicut de masculo. ¶ Quintò no. ver. sanè. in quo, & in prosecutione c. fit mẽtio de duabus partibus. & intellige de duabus respectu totius Capituli. quod est contra Bar. qui alibi dicit, ꝙ si fit mẽtio tertiæ partis, quartæ, vel quintæ, semper debet intelligi p respectum ad 12. partes, quibus iura diuidunt vnamquãq; rem, vt. ff. de here. insti. l. interdum. contra quem facit iste tex. vt dixi. & l. plane. & l. nulli. quod cu. vni. no. & l. ad tres partes. ad leg. Fal. ¶ Sextò
3 no. ꝙ † appellatio minoris partis Capit. non impedit confirmationem, & bñdictionem abbatissæ. & est speciale, contra c. si postq̃. s̃. eo. Si verò maior pars appellaret, habes. j̃. eo. §. ceterum. Si verò appellaret singularis psona p suo interesse, seruarentur alia iura, secundùm Io. An. ¶ Septimò no. in ver.
4 vt per superiorem. quia licèt sit pclusa via parti ad opponẽdum, siue cõtradicẽdũ: nõ tñ est pclusa iudici ad inquirendũ. qđ facit ad no. p Inn. in c. cum clamor. de testi. & p Bar. in illa dispu. Iudex maleficiorum. &c. facit ad q̃stionem disputatã per Iac. But. de statuto, quo cauetur, ꝙ non soluens collectã nõ audiatur in ciuili, vel crĩali. quærit an si talis fuit pcussus, vel aliter iniuriatus, posit iudex inquirere? videtur ꝙ sic, per hunc tex. & per l. 1. §. vsq; adeò. de iniu. in cõtrariũ vr̃ casus ĩ l. non solùm §. fi. e. ti. Nã si nõ põt ipse cõq̃ri: neq; respublica cõq̃ri poterit. & hanc partem refert Bar. tenuisse Ia. Bu. in d. §. fi. ex quo inferas, ꝙ sicut non põt excõmunicatus de iniuria sibi illata accusare: ita iudex non poterit super illo inquirere. speciale ergò sit hic in istis spiritualibus, in quibus iudicis officium est latissimum, vt c. cum nobis. s̃. e. ¶ Incidẽter etiam pro intellectu huius ver. quęrit Io. An. post Archid. vtrùm monialis tertiæ partis repellatur, volẽs iuuare officiũ iudicis inquirentis, producendo probationes super inhabilitate eligentium, vel electæ? tenet, ꝙ sic. talis enim assistens iudici inquirenti non videtur facere actum iudicialem: quod patet; quia nõ numeratur inter actus iudiciarios. de quibus
5 s̃. de pba. c. qm̃ contra. facit quod no. s̃. e. c. si qñ. ¶ Octauò no. in §. sanè ꝙ † abbatissa bñdicitur. quod est verũ, si sint solitæ bñdici, vt. j̃ de sta mo. Cle. attendẽtes. §. statuimus. & ibi not. an talis bñdictio sit simplex. & an quolibet die dari possit, & an sit reiterabilis. Circa istam abbatissam q̃rit gl. vtrũ debeat esse nata de legitimo matrimonio? tenet quòd sic. nã si talis repellitur ab hereditate temporali. de or. co. c. tuam. multò magis à dignitate ecclesiastica. ad hoc alle. Io. Mona. Auth. qño na. ef. le. §. filium. coll. 7. ꝙ personæ integri status promouendæ sunt ad honores, de varijs & extraor. cog. l. cognitionum. §. æstimationes. repellitur enim illegitim⁹ pp suspicionem pñæ incõtinentię, de fi. pſ. c. lr̃as. Hæc autem suspicio est magis in fæmina, q̃ in masculo, iuxta illud. Insequitur leuiter filia matris iter. p has, & alias rationes in hoc residet. Io. An. qui subdit, ꝙ iõ circa hoc Io. Mo. tantũ laborauit, q̃a iura de ista inhabilitate loquentia, loquunt in masculis: quorum appellatione in materia penali, & odiosa non videntur comprehendi fæminę. de quo. s̃. eo. c. gñali. post glo. ¶ Nonò no. quòd non refert, vtrùm electio à principio fuit celebrata à duabus partibus: vel publicato scrutinio, per accessum peruenerit ad secundas partes. & hoc quò ad effectum, de quo ĩ tex. ad quem prodest accessus ex postfcõ. quãtũ verò ad hoc, ꝙ valeat electio, q̃ à principio fuit nulla: vt puta celebrata à minori numero, confirmari postea non potest p accessum, nisi in electiõe Papæ. in qua dic, vt s̃. c. licèt. ¶ Decimò no. ꝙ publicato scrutinio, moniales pñt variare. & est speciale contra c. publicato. & intelligo, quòd variare poterunt, accedẽdo electioni maioris partis, prout text. iste permittit. ad alium ergò finem videtur variatio prohibita, & est standũ re-
6 gulæ. c. publicato. ¶ Vndecimò no. quòd † ista variatio est permissa incontinenti. s. anteq̃ ad actus diuertant extraneos. pro cuius verbi intellectu vide. ff. de testa. l. heredes palam. §. fi. & de duob. reis. l. duos. in fi. & l. 3. §. cũ igitur. de vi & vi arma. ¶ Duodecimò no. in ver. verum si quæ. ꝙ quãdoq; alicui denegatur exceptio, nõ actio, contra regulam. cui dam⁹. &c. vt in gl. sic. s̃. quæ remittit pro solu. Tu solue, vt no. subtiliter Inn. in c. inter. de exces. præla. & ibi in nouel. super verbo. vsurariũ. ¶ Decimotertiò not. in ver. si verò. quid iuris, si contra electionẽ abbatissæ celebratã à maiori parte objiciãtur aliqua. per hoc enim impeditur confirmatio, sed non administratio. & est speciale, ꝙ ante confirmationem administratio cõcedatur, sicut in alijs casibus, de quibus in gl. no. nouum. Circa istam potestatem administrandi tangit Io. An. in nouel. vtrum poterit recipere obediẽtiã à subditis, & iuramẽta à vasallis? Inn. Host. & Ab. ꝙ non. de quo. s̃. de do. & contu. c. veritas. ¶ Decimoquartò no. ꝙ super confirmatione proceditur sine strepitu, & figura iudicij. vtrum aũt ista verba idem importent, quod importarẽt ista simul cũ alijs, quæ ponunt in Cle. sæpe. de verb. sig. gl. 4. plenè ibi examinat, qñ vnum tñ ex eis ponitur in cõmissione: vel duo tñ, vel tria, an idem importẽt, quod omnia, vel quid minus. quẽ articulum plenius, & subtilius examinat Bar. in extrauaganti ad reprimẽ. casus autẽ, in quibus tali modo proceditur, plenè enumerantur in
8 Cle. dispendiosam. de iud. ¶ Decimoquintò no. ꝙ † electæ, & non confirmatæ conceditur administratio limitata; dum pẽdet quæstio super sua electione. vbi no. ꝙ si post confirmationẽ, & pacificam possessionẽ moueretur sibi quæstio: videtur, ꝙ lite pẽdẽte liberè administret: etiam, quod plus est, si lata fuit sñia contra eam, à qua appellauit: pẽdẽte enim appellatione abbatissa idem ius habet in administratione, ac si non esset lata sñia. quod dic, vt no. de app. c. sæpe. & l. qui à latronibus. §. fi. de testa. ¶ Vtrum autem si feratur sñia contra istã abbatissam, reuocabuntur administrata per eam? vide. s̃. eo. c. nihil. in gl. & de do. & cõtu. c. veritatis. & p Bar. in simili materia in l. post contractum. de dona. ¶ Decimosextò no. ꝙ nõ potest ista electa, dum litẽ patitur, recipere monialẽ. & põderat Io. An. istud verbũ, recipere. Ex quo alibi arguit, ꝙ iura, q̃ loquunt de electione, non habẽt locum in ingrediẽtibus religionẽ, quæ non eliguntur, sed recipiũtur. circa quod vide qđ no. in Cle. dispẽdiosam. in gl. nunquid. Dicit tñ Archi. ꝙ non vitiatur ingressus, si ad monarchatum quis eligatur. ¶ Deci-
9 mosoptimò no. in ver. si qua verò. ꝙ † electio, vel nominatio minoris partis nullum ius tribuit: de duplici nominatione vide 63. dist. c. quanto. in gl. ex hoc. & s̃. de postu. c. bonæ. il. 1. in fi. ver. satis per Innoc. & Compost. Ergo talis etiam electio minoris partis non potest confirmari per accessionem: & hoc est regulare, quòd accessus non confirmet, vt supra eo. cap. necessaria. electioni autem celebratæ à maiori parte multum addit accessio, vt in §. si autem nulla. nec mirum si iura plus fauent actui prima facie efficaci, & valido (licèt rescindi posit) quàm totaliter inualido, vt leg. si filius. ff. de in integr. restitu. & l. posthumus. de in integr. restitu. Et aduerte, quia ex ista gloss. & præcedentibus habes tres casus. nam quandoque electio est celebrata à duabus partibus: vel peruenit ad dictum numerum per accessum. & de hac in princi. & in versi. sinautem. Quandoque electio celebrata extitit à maiori parte, non tamen à duabus, nec per accessum ad duo peruenit: & in hac quid iuris, habes in ver. si verò. quandoque à principio electio fuit celebrata à minori: & de hac quid iuris, habes in hoc versi. si qua verò. Est & quartus casus, cum duæ electiones, vel vna ex eis habet pares voces numero: & hanc dicit gloss. non ratificari per accessum; quia par numerus non potest dici maior. quod requirit hæc constitutio. Idẽ Arch. pro quibus facit l. domũ. de cõtrahẽ. emp. ff. vbi domus exustæ ignorãter vẽditæ pars dimidia, & minor æqparantur. simile in deceptione precij in vẽditione adhibita intercedente. s̃. de empt. & ven. c. cum dilecti.

Idem in casu.c.frequens.de resti. spo. Est & quintus casus, qñ electio est concors. iste non coadaptatur ad text. secundùm Io. An. ¶ † Decimooctauò no. ī ver. Vt aūt. specialē casum, in quo non sit collatio zeli ad zelum, & meriti ad meritū. ratio quia fortè sibi inuicem inferrent opprobria, & conuitia, reue larentq; secreta. mulierum enim genus garrulū, & solū id pōt tacere, quod nescit. prohibet ergo iste tex. hanc collationem ista de causa, secundùm Ioan. An.

S V M M AE.

1 *Forma compromissi differt à forma scrutinij.*
2 *Constitutio pœnalis debet quò ad omnia, quibus possit obseruari.*
3 *Citatio personalis inducta à iure in casu.c.cupientes. non arctat mulieres.*
4 *Constitutio canonica non cogit aliquem ad id, quod est verecundum.*
5 *Constitutio non comprehendit casum, in quo eius verba non possunt congruè adaptari.*

§. Ceterum. Hæc est tertia pars, ī qua primò no. q̄ cōpromittentes impugnare possunt electionem celebratā ab eorū cōpromissario. Similiter qui consentit in iudicē, vel in testem, potest illius sententiā, si ue dictum impugnare, vt ff. de ap. l. ex cōsensu. & qđ no. Ber. s̄. de testi. c. p̄tium. vbi colligitur ratio differentiæ, quare magis possum impugnare factum, q̄ personā illius, quē approbaui. facit qđ dixi. s̄. e. c. nulli. ¶ Secundò no. q̄ electio celebrata per formā compromissi, cui aliqua pars Capituli se opponit, est *similis electioni* celebratæ per formā scrutinij quò ad effectū contradictionis, vel appellationis. contradictio enim minoris partis non impedit confirmationem: sed cōtradictio maioris eā impedit, sed non administrationē. cōtradictio verò duplo maioris impedit vtrūq;. Et in hoc vltimo differt cō
1 promissi forma à forma scrutinij. † Nam si in forma scrutinij duæ partes, vel etiā maior reperitur cōtradicere, nihil valet, vt s̄. eo. § si qua verò. Sed electionē celebratā per formā compromissi non reddit inualidā contradictio maioris partis, nec etiā duarū. Rationē collige ex gl. no. electionē. &c. ¶ Sed hic quæritur, vtrū ſicut contradictio minoris partis non impedit confirmationem electionis à duabus partibus celebratæ: ita non impediat administrationem ante confirmationem obtē tam. de hoc in glo. aduerte quia. quæ tenet, & bñ, q̄ cū in diuersis casibus sit prouisum in ptāte cōfirmādi, & in ptāte administrandi, prouisio in altero non cōprehendit aliū casum: quia diuersa priuilegia diuersis casibus cōtra ius cōe cōcessa miscenda, vel extendēda nō sunt. quilibet ego istorum casuū suo priuilegio sit contētus. facit Decreta. si quis. ī. e. sed̄m Io. An. pro quo dicto ēt facit, quia non dīnt duo spālia concurre re circa idē, vt l. i. C. de do. promiss. ¶ Tertiò no. in ver. sed cū
2 eas. q̄ † pœnalis constitutio, q̄ non pōt in certis personis quò ad certa ei⁹ capitula adaptari, debet quò ad oīa, quibus pōt, obseruari, vt l. ita autē. in prin. de admi. tu. & l. hos accusare.
3 §. oībus. ff. de acc. ¶ Quartò no. q̄ † citatio personalis inducta à iure in casu c.cupientes. non arctat mulieres. Similiter nec citatio iudicis eas arctare pōt, vt c. mulieres. ī. de iud. & ī hoc sunt melioris cōditionis, q̄; masculi, sicut in certis al. js casib⁹: in certis ēt sunt peioris. de quo in l. in multis. ff. de sta. ho. & d pę. & re. c. noua q̄d. & in Spe. de, p̄cu. §. 1. ver. adde. ¶ Quin-
4 tò no. q̄ † canonica constō, vel ciuilis nō cogit aliquē ad faciendū id, qđ esset sibi verecundū: vel qđ non decet cōditioni, vel statui suo. Vnde alibi dicit lex. Quæ lędunt pietatē, ęstimationē, & verecūdiā nr̄am: & gñaliter, vt sic dixerī, q̄ cōtra bonos mores fuerint, nec facere nos posse, credendū est, vt l. filius. de cōdi. insti. ff. ex quo dicit Bar. q̄ nō solū astringit nos ciuilis obligatio, sed ēt verecūdia: & ita excusatur aliquis, si facit, vel facere omittit pp verecundiā: sicut si ad illud esset ef ficaciter obligat⁹. Ad hoc l. Quintus. ff. man. & l. fi. §. illo. C. d̄ ser. necess. hære. inst & hoc ipse no. ī l. pecuniæ. ff. de ali. & cib. le. ad fi. & per hoc alibi determinant Doc. q̄ si rusticus, vel vi lis homo venerit cōtra nobilem, vel militē cā verberandi: licèt ille posit sine rixa, & cōtentione hoc euitare (fugiendo fortè, vel se claudendo in domo) hoc facere nō tenetur, vt no. in l. 1. C. vñ vi. ¶ Sextò no. in §. postremo. q̄ vocati, p cōsilio, & bono electionis nō debēt seminare discordiā, vel nutrire: quia hoc est cōtra offiñ aduocati, qđ est lites dirimere, vt l. ad uocatos. C. de aduo. di. iud. & quod no. in c. proposuit. de cle. ex. ad mi. no. in nouella. vtrū aduocati opponentes se processibus executorū, quibus excōicant impedientes, eandē pœnā incurrant. facit. ff. de his qui. vt indi. l. post legatū. §. aduocatū. ¶ Septimò no. in §. supradicta. de his, qui vtuntur sicut canonici seculares. & dicit Io. An. q̄ quandoque canonici talibus sunt permixti, vt ipse no. de maio. & obe. c. dilecta. vbi etiam refert de abbatissa istarum monialium, quæ principi quęren ti de numero sui duplicis collegij respondit, q̄ erant 20. canonici. & 40. moniales, & princeps respōdit, q̄ esse debebat ecō uerso. quia melius 40. canonici sufficerent 20. monialibus, q̄ econtra. illa replicauit, q̄ salua eius reuerentia, ordinatio eius fuit æqua, & discreta, vt. f. pro 20. canonicis essent 20. canonicæ. reliquæ verò, 20. essent pro hospitibus. ¶ Octauò not. in
5 ver. eo. q̄ † constitutio non comprehendit casum, in quo eius verba non possunt congruè adaptari. concor. l. 1. §. non tamē. ff. de flu. Collige ēt, q̄ legem circa aliquos statuendo princeps non videtur per hoc eos, vel eorū statum aliter approbare. facit Cle. si summus. de sen. ex com. ¶ Nonò no. in ver. ad hoc. q̄ cōstitutio, quæ loquitur in electionibus monialium, multa continet specialia contra cōmunes regulas traditas in electionibus aliorum. & Io. An. super gl. antep. enumerat ista spālia, quæ sunt 10. Primum in ætate abbatissæ. contra c. cum in cū ctis. s̄. eo. Secundum, q̄ appellatio in duobus casibus non deuoluit, nec impedit officium confirmatoris. Tertium, q̄ acce dunt eligentes ad electam ab aliis post publicationem scruti nij. Quartum, q̄ in duobus casibus exceptio, vel contradictio non accipitur. Quintum, q̄ in duobus casibus proceditur sine strepitu & figura iudicij: licèt hodie sit regulare in omnib. electionibus. per Cle. dispēdiosam. de iudi. Sextum, q̄ ante cō firmationem in duobus casibus administrat cum certa mode ratione. Septimum, q̄ electio per minorem partem numero facta ex fictione aliqua non potest valere. Octauum, q̄ nō fit collatio zeli, & meriti. Nonum, quòd quò ad personalem cō parationem non arctat. c. cupientes. Decimum de pœna aduo catorum ad instuendum. qui seminant, vel nutriunt discordiam ex quibus patet, q̄ alia est conditio fœminarum, quàm masculorum, & remissiones dedi in 4. nota.

CAP. XLVII.

Prouida. ¶ Primò ponit ius antiquum. Secundò eius transgressionem, ibi [verum] Tertiò permissionem pœnalem, ibi [nos.] Quia totus tenor. c. quàmuis. s̄. eo. hic repetitur, not. ibi collecta, & hic cadunt. ¶ Secundò not. in ver. verum. quòd in casibus, in quibus iura mandant iudici, vt cum diligentia inquirat: si ea non adhibita actum gerat, non valet quod agit. concord. l. cum hi. § si prætor. ff. de transac. ibi [prætori ea res quæren da permissa est, non negligda, nec donanda.] quòd enim ordinarius possit cognoscere de causa deuoluta ad Papam post renunciationem appellationis, est ei concessum per illud. c. quàmuis. cum ergo sibi potestas fuerit limitatè concessa, sci licet inquisitione præmissa, non valet quod aliter agitur; quia omissio modi, & formæ vitiat dispositionem legalem, vt dicto §. si prætor. & cap. Pisanis. de re. spol. si autem forma datur iudici aliàs iurisdictionem habenti: eius omissio non red dit actum ipso iure inualidum, iuxta doctrinam gloss. in Clemen. 1. de iure patrona. & dixi supra de rescript. cap. statutum. §. fina. ¶ Tertiò not. quòd consecratio facta iuris ordine non seruato, non valet. quod intellige quò ad executionem: nam character impressus non potest aboleri, vt in gl. electio. &

ctio. & idem Archi. quidā tamē dicunt in episcopali ordine non imprimi caracterē. de quo. s̄. in proę. huius li. super gl. 2. in nouel. ¶ Quartò no. de pœna suspensionis consecrantis, & confirmantis. Tangit Io. An. vtrū hac pœna puniātur episcopi, qui assistunt consecrationi. dicit quòd non. quia tex. iste suspendit consecrantes, non assistentes, qui etiā non tenent ad istam inquisitionem: non tū debent assistere, si omissam eam sciunt: aliàs participatio in crimine dānato inducit participationē pœnæ. de sen. ex. c. nuper. Idē dicit, si archiepūs non præmissa inquisitione, alij cōsecrationē cōmisit: vt ipse, & nō consecrans sit suspēsus, nisi & ille sciuerit, vt prædixi. ¶ Quin tò hic vides, q̄ actui à iure prohibito adijcitur pœna, & tamē actus est inualidus. pœnæ ergo appositio in constōne, quæ actū prohibet, nō cōfirmat illū actū contra eius prohitionē attentatū. Sed cōtra de l. fi. ff. de diuor. vbi lex prohibet diuortiū per libertā fieri, non consentiēte pr̄ono, & pœnā adijcit, si cōtra fiat. & tñ dicit, q̄ diuortiū cōtra illā. l. factū valebit: sed pœna soluet. Cy. soluit in l. nō dubiū. C. de legi. ad fi. Sed min⁹ perfectè, & iō dic, vt no. Bart. in l. ptor ait. §. hoc interdictum. ff. de ope. no. nun. vbi bona distinctio de hoc articulo.

CAP. XLVIII.

Si eo tēpore. ¶ Primò format casum dubiū. qđ secundò declarat, ibi [pūti.] No. q̄ hic fuit facta reseruatio, & inhibitio, & decretum interpositū: quæ tria simul coniūcta afficiunt sine dubio ignorantes, vt in gl. no. quod. & ī. de præbē. c. si apostolicæ. super gl. no. in nouel. vbi de decreto legati, vel delegati, an afficiat ignorantes. Vbi verò Papa reseruat tantū, & nō inhibet, nec decernit: an talis reseruatio impediat collationē, seu prouisionem ordinarij ignorantis? glo. quæ incipit. puta. dicit, q̄ non impedit. In nouella addit, q̄ hæc opi. non stat præcisè, nec curia reciperet. Conat tamē defendere glo. nam datio executoris ad prouidendum satis videtur hīe vim reseruationis: & tamē sine decreto non afficit ante p̄tationem, vt ī. de cōcess. præben. c. si Capitulo. & s̄. de rescrip. c. tibi qui. Et plus afficere deberet, cum quæritur de iure alterius, pro quo Papa scribit, quàm ex nuda reseruatione, ex qua non est alicui ius quę situm, vt ī. de præben. c. dudum. pro glos. ēt facit stilus curiæ. vbi semper post reseruationem submittit clausulam, de qua in hoc c. inhibitio autem sine decreto bene afficeret, sc̄dm gl. hanc. & ista procedūt, cum Papa disponit super bñficijs, ignorante ordinario. Qñ verò aliquē ab ordinario eximeret: an exemptio ante certificationem ordinarij operetur effectū. & quid de sententijs excōmunicationum diffinitiuis, vel interlocutorijs, p̄mulgatis cōtra ignorātes, an statim, vel post notitiam operentur factū suū. vide plenè. ī. de consec. præben. c. 1. in nouel. & ibi quid de secundis literis contentiosis, vtrum per eas reuocetur iurisdictio priorum iudicum hoc ignorantium: qđ etiā hic tangitur in nouel. dum opponit ad istud c. de c. audita. de restit. spo. Sed ibi procedebatur via iuris cōis super litibus iam exortis, hic secus. & leuius impeditur facien dum, q̄ iam factum. s̄. de iureiur. c. quemadmodū. ¶ Quærit gl. 2. iste tex. loquitur de reseruatione ecclesiæ cathedra. vtrū idem sit in alijs ecclesijs? Archi. q̄ sic; quia per talem reseruationem constat de intentione Papæ in alijs, sicut in cathedra li. de ap. c. vt nostrum. Nam dispositio plura continens, si nō potest impleri in omnibus, debet impleri in eo, quod potest. s̄. eo. c. cupientes. §. insuper. & cap. cum dilecti. de do. & contu. glo. tenet, quòd in alijs non vendicat sibi locum. quod placet Io. Mo. & verius credo, cum iurisdictio, & potestas Papæ prærueuta in principali videatur esse prærueuta etiam in subsecutiuis, & accessorijs ipsi electioni. Sicut est confirmatio, quę est accessoria ad electionem. ad hoc facit l. fi. C. de duo. re. &
4 quod no. in c. 1. de iniu. & dāno dato. Sit ergo speciale in cathedralibus, vt litera dicit. intantum secundùm Lap. q̄ reseruatio post electionem ante consensum electi impediat consensum accommodari sine licentia Papæ, vt hic per eum.

S V M M AE.

1 *Impeditus electioni interesse, potest alium mittere.*
2 *Eligendi potestas pluribus insolidum committi potest.*
3 *Conditio occupantis est melior in pluribus procuratoribus insolidum simul datis.*
4 *Constitutio plurium procuratorum ad eligendum non valet.*
5 *Mandatum dari potest de certa persona eligenda.*
6 *Votum suum vnus de collegio per literas exprimere non posset.*

CAP. XLIX.

Si quis iu. ¶ Prima pars dicit, q̄ absens plures, p curatores ad actum electionis potest dare insolidum, aliter non. & in altero admittēdo ponit tres gradus. Secūda, quę dicit electorē, qui ibi est alterius procurator, duos in scrutinio nominare non posse, vnum casum excipit. Tertia dicit absentem, nolente Capitulo, extraneum procuratorem dare non posse, nec votum suū per literas ex-
1 primere. ¶ † Not. q̄ impeditus interesse electioni, potest constituere alium ad eligendū: non impeditus ergo non posset in materia, de qua tex. loquitur. In alia verò materia vtrum hūs facultatem eligendi possit eligere procuratorem simplicem, velut in rē suā, no. Bar. in l. si stipulatus fuerit. de verb. ob. ver.
2 etiam no. an potestas eligendi transeat ad heredem. ¶ † Secū dò not. q̄ potestas eligendi potest committi pluribus insolidū, non simpliciter. nam facta simplex commissio pluribus, intelligitur facta pro parte. In hac materia dic, vt c. si duo. s̄. de procu. Similiter omnis obligatio, quæ concernit plures in tegraliter, debet intelligi pro parte, siue descendat ex contractu, siue ex sententia, vt l. reos §. cum in talibus. ff. de duo. re. & C. si plu. vna sentē. l. 1. & 2. Pluribus autē iudicibus, vel arbitris data potestas vtrum intelligatur insolidum, an pro parte. dic, vt in c. prudentiā. de offi. dele. & in c. 1. ī. de arb. In delictis dic, q̄ obligatio contrahitur insolidū, vt l. 1. §. nūc tracte
3 mus. ver. planè. ff. de tute. & ra. distr. ¶ † Tertiò no. q̄ in pluribus procuratoribus insolidū simul datis melior est conditio occupantis. Et ille dicitur occupare, qui prius comparet cū procuratorio in hoc casu. & s̄. de rescr. c. duobus. Aliter occupare dicitur in c. si duo. ī. de procu. de quo plenè per Barto. in l. pluribus. de le. 1. & s̄. de for. compe. c. pe. & c. vt debitus. de app. ¶ Quartò no. quid iuris cum plures, inter quos habet locum præoccupatio, simul veniunt; impediunt enim se concursu. Alibi dicitur, q̄ debent concordare, vel sua sponte, vel iudice imminente, l. huiusmodi. §. fin. de leg. 1. Alibi *dicitur*, q̄ vbi simul plures cōcurrunt, debet iudex eligere magis idoneum, vt l. si plures. ff. de accu. Et satis ista iura concordant huic c. inquantum reseruat gratificationem Capituli, vel maioris partis. Capitulum aūt in hoc est iudex. & sic eo eligente, & gratificante, ista discordia terminatur. ¶ Quintò no. qđ iuris, cum plures procuratores dati in causa sunt discordes; quia vnus vnum, alius alium eligit: vel in materia iudiciorum vnus confiteatur, alius negat. Text. enim dicit q̄ non valet, in hoc casu: in alijs dic, vt ī. de procur. c. si duo. ¶ Sextò not. in ver. quòd si concordare. q̄ si illi, ad quos spectat electio vni⁹ ex pluribus, non concordant, ordo scripturæ seruatur, vt ille, qui est prior in ordine, sit potior in iure. Nam ex ordine verborum præsumitur ordo intellectus. de conse. di. 2. c. in Christo pater. & quod est prius in voce, præsumitur esse prius in sensu, vt l. si seruus communis. de stip. ser. & quod no. s̄. de of. deleg. c. quoniā abbas. Si autem de ordine non apparet; quia plures sunt constituti procuratores in diuersis instrumentis eodem die. dic, vt in glo. per ordinem. Et plenè in l. 2. §. prius. ff. de vul. & pupil. & l. si duas. de excu. tu. facit præall. c. si duo
4 bus. ¶ † Septimò not. in ver. finautem. quòd non valet pluriū procuratorum constitutio ad eligendum; nisi fiat insolidum: quod est vērum, etiam si dicerent se velle concordare, vel alterum eligere. & sic haberet locum ratio, de qua in ver. quia possent. præsumit enim iste tex. quòd in dubio nō cōcordent

pp naturalē ad diſcordandū, facultatem, vt l. item ſi vnus. §. principaliter. ff. de ar. ¶ Octauò no. qđ dicit [ſibiq; imputet] &c. q indiſcreta conſtō procuratoris imputat conſtituenti: & imputatur in hoc, qđ dicit gl. q̄ igit. q̄ opp. de c. ſi duo. de ꝓcu. & ſolue, vt in ea. nam ſi ad electionē iam factam pro ſequendam nullus ex duobus ſimpliciter conſtitutis admitteretur, immineret periculum. Sed nullum periculum, ſi vnus de collegio non admittit ad electionem faciendam, ſcđm Io. Mo. ¶ Nonò no. in ver. porro. q poteſt quis duplicē vocē habere in Capitulo, vnam ſuo, aliam alieno nomine. Iure verò proprio vtrùm poſsit quis duas habere voces. dic vt s̄. de re iudi. c. cū olim. in nouel. hoc etiā caſu haberet locū qđ hic dr̄, ſecundū glo. Idē ſi noſe diuerſorum, & vide qđ leg. & no. in l. accipiētis. ff. de auct. tu. Et collige ex p̄dictis tres caſus. nam qñq; qs habet plures voces noſe ſuo: qñq; plures noſe alieno: qñq; vnam ſuo, aliam nomine alieno, & in omnibus habet locum quod hic dr̄, vt dixi, niſi in caſu ver. vbi decreto.
5 ¶ Decimò no. † q poteſt mandatū dari limitatū de certa p̄ſona eligenda in ſcrutinio. vtrùm autem ita ſit in forma compromiſsi. Comp. q nō. s̄. eo. c. quia propter. & ibi p Io. An. ſu per ver. paſtore. & quod ipſe no. eo. ti. c. cum in veteri. ſuper gl. antepe. ¶ Vndecimò no. quòd impeditus intereſſe electioni, poteſt cōmittere vni de collegio, ſed nō extraneo, vocem ſuam: & intellige de collegio eligentium, vt no. Io. An. s̄. e. c. quia propter. §. illud. & bñ. no. q cum aliquid eſt à pluribus, vt à Capitulo, expediendum: vnus poteſt alteri cōmittere ſui animi motum. Secus eſt, qñ actus debet expediri à pluribus vt à ſingulis, vt l. ſicuti. ff. de arb. & prima facie motus animi, & voluntas non videtur delegabilis. Sed dic q non fit tranſlatio voluntatis, ſed iuris eligendi, quod pōt per alium expli cari, cū cōpetit alicui iure ſuo: vt Capitulo, vel eiꝰ canonico. facit quod no. Bar. in l. ſi quis ſtipulatus. de verb. obli. & l. ſi is qui Stichum. de ꝓcu. declarationem autem dubiæ voluntatis ille, ad quem ſpectat, nō vī alteri cōmittere poſſe. Quod dic, vt no. Bar. in l. inter ſtipulantē. §. ſi Stichum. de verb. obl. ¶ Duodecimò no. q cōtradicente Cap. nō pōt vnꝰ extraneo cōmittere vocē ſuam. & intellige Capit. 1. maiori parte Cap. Sed dices. imò omnes debent conſentire; quia in talibus eſt melior conditio prohibentis, de reg. iuris. c. in re cōi. Sed hic ē cōio collegiatorum: & in pluralitate ſuffragiorum conſiſtit vtilitas eccleſiæ. 63. di. c. obeuntibus. & de of. dele. c. prudentiam. & qđ no. in c. cum oīs. de cōſti. ¶ †† Tertiodecimò no. q
6 non poteſt vnus de collegio exprimere per litteras votū ſuū. Similiter nec teſtis pōt tradere dictū ſuum iudici in ſcriptis. 3. q. 7. c. teſtes. Similiter nec iudex ſententiā ſuam litigatoribꝰ in ſcriptis tradere, vt l. 1. C. de ſen. ex p̄. re. Rō in expreſsione voti redditur in lr̄a, q̄ etiam adaptatur ad teſtes, quos iudex debet audire, qua cōſtantia, qua trepidatione loquantur, vt l. de minore. §. tormenta. ff. de qō. & quod no. Inn. s̄. de prob. c. qm̄ contra. & intm̄ eſt verum quod hic dicitur de expreſsione in lr̄is non fienda: q etiam in lr̄a aperta non poſſet mitti cedula incluſa aperienda in ſcrutinio, cōtinens nomen eius, in quem ille conſentit. qđ tenet Io. An. In iſtis ergò, in quibus ē diuerſa ratio vinæ vocis, & ſcripturæ, non eundē ꝓducit effectum lr̄a, & vox viua. In alijs verò ſecus: Nam idem eſt exprimere mentis cōceptū p lr̄as, p nunciū, & in p̄ſtia, quò ad obligationes cōtrahēdas, & oīa, vt l. cōſenſu. de act. & ob. & qđ no. in c. decernim⁹. de ſen. excō. ¶ Quærit gl. q̄ ſcipit. no. vtrū proc. ad eligēdū alium poſsit ſubſtituere. gl. poſt Cōp. tenet, q ſic. Idem Vin. s̄. eo. c. cōgregato. Archi. cōtra p c. fi. §. 1. j̄. de proc. Sed non ob. ſcđm Io. An. quia matrimoniū carnale ē ſacramētū, qđ nō eſt ſpūale. Ité illud volūtare cōtrahit, iſtud eſt neceſſe cōtrahi. Alias differentias vide s̄. de ſpo. c. tua. in nou. ꝓtereà ēt eſt maius periculum; cū nō ſit ibi dar̄ recurſū ad ſupiorē. hic verò ſi malè agit, ſupior emendabit. Quærit Io. An. poſt Arch. ſi mortuꝰ ſit canonicꝰ, qui ꝓcuratorē cōſtituit, an procurator ceſſare debeat? dicit, q ſic: valent tū priꝰ geſta, & etiam poſtea, ſi ignorat mortem dñi cōſtituentis, vt l. is qui in prouincia. ff. ſi cer. pe. & hoc in procuratore canonici. In procuratore verò abbatis, vel alterius, cui ius eligēdi competeret ratione dignitatis: dicit, q eo mortuo durabit recept⁹ à canonico nū. eligētiū, quaſi à monaſterio, vel loco datus ſit, de off. dele. c. quia abb. vnde nec fortè per ſucceſſorē abbatis poteſt remoueri, ſecundùm Vin. q hoc no. s̄. eo. c. cōgregato. Sed Arch. in hoc vlt. dcō contra. j̄. ne ſe. va. c. 1. §. vlt. contra primum etiam facit. s̄. eo. c. ſcriptum. ibi [totq; tunc temporis habuiſſe ꝓlatos] &c. & vide quod ibi no. Io. An. ſu per glo. hoc ideò.

SVMMAE.

1 *Confirmatio omiſſa citatione non valet.*
2 *Confirmatio facta omiſſa ſolemnitate non valet.*
3 *Citatio generalis in quo loco fieri debeat.*
4 *Confirmatio ſuperioris ſine Capitulo an valeat.*

CAP. L.

QVoniam. Primò ponit abuſum cōfirmantium, quem ꝓhibet cū decreto: ſcđò ponit vocatiōis formā, ibi [vocationem] tertiò ad electionē concordē hoc prorogat, ibi [quæ etiam] ¶ No. q cum aliquid expedīt iudicis officio: vt cōfirmatio, debet cauſa cognita, nō celeriter expediri, concordat. l. in cauſis. §. cauſa cognita. ff. de mino. regulariter enim quæ fiunt à iudice ſine cauſę cognitione, nō valent, vt C. cō. vel epi. per totū. Et no. Inn. s̄. de reſti. in integ. c. 2. & ſi quædam apparent iudici ſolēnia, ꝓſumitur cauſæ cognitio adhibita, etiam ſi non apparet ex proceſſu: niſi liq̄t per acta, q nimis velociter termina uerint; quia tunc non ꝓſumitur cauſæ cognitio adhibita, vt c. ex lr̄is. s̄. de reſti. in integ. & no. Bar. in l. prolatā. C. de ſen. ¶ Secundò no. q ſcđm iſtum tex. requirit vocatio, & diſcuſſio, &c. & ē neceſſe, q hæc copulatiuè ponātur, nec ſufficit alterum adhibere, vt l. cum hi. §. ſi ꝓtor. ff. de tranſa. iſta diſcuſſio ē de iure c. poſtq̄. & c. cum nobis olim. s̄. eo. vñ licet tex. de ipſa non repetat in ver. nos volentes. debet tū intelligi expreſſa veteri, quæ adhiberi dēbat, vt c. nihil. s̄. eo. poſtq̄ iuſ veteri prouiſum erat. Sed non ita de citatione. iō de iſta ſtatuit in ipſo ver. Lap. dicit hic, q citatione ritè facta, vt hic traditur, abſq; alia cauſæ cognitione tenet confirmatio non cōtentioſa. In cōtentioſa verò, ſup qua vult pars iudicium ordinare, neceſſaria eſt cauſæ cognitio, ſine qua confirmatio nulla eēt. ad hoc qđ no. Io. An. s̄. c. q ſicut. & de cle. exco. admi. c. ſi celebrat. ſuper ver. irritanda. circa ſi. ver. ſi tū ſuperior. ſecundum
1 Lap. ¶ †† Tertiò no. q non valet confirmatio
a facta omiſſa citatione, de qua hic. alibi dubitat Inn. vtrùm ſi illi, quorum intererat, & citandi erant, ſaltem generaliter, nō fuerunt citati, valeat actus. Et dicunt quidam, quòd ſic. licèt illis non ꝓiudicet. de quo dic qđ no. Io. An. poſt Inn. s̄. de ma. & obe. c. humilis. vbi videas, quādo non expreſsi in libello, vel expreſsi
2 incidenter ſint citandi, vel non. ¶ † Quartò no. quòd confirmatio facta, iſta ſolēnitate omiſſa, ipſo iure non valet. Et aduerte ſecundùm Io. An. quia iſte tex. ānullat confirmationē, non caſſationem electionis. Si ergò iudex caſſauerit, non ſeruata iſta ſolēnitate, valet caſſatio. de hoc enim coelectus, vel alius, qui ex ipſa electione lædi poterat, nō poteſt conqueri. Ipſe autem electus, cuius caſſat electio, appellet, ſi ſentiat ſe grauatum. Aduerte etiam; quia licèt iſte textus irritet confirmationem: non tamen vitiat proceſſum, ſi iudex fortè ex officio inquiſiuit. Item non vitiat electionem, quę præceſsit. s̄. eo. c. confirmationem. ¶ Quintò no. in ver. vacationem. formā citationis. vbi enim aduerſarius eſt certus, debet nominatī citari: vbi verò ē incert⁹, ſufficit citatio gñalis. facit Auth. ſi oēs. C. vt ſe ab hr̄. abſt. Et qđ no. In. in d. c. humilis. & C. de lui. pig. l. ſi eo temp. etiam in multis caſibꝰ contingit, q aduerſarius eſt incertꝰ, vt in caſu huius c. in quo non pōt iudex, vel electꝰ diuinare, qs velit ſe opponere; cū multi poſsint, vt no. de acc. c. ſuper his. Item cum minor adiuit hereditarem: & ſic tenetur omnibus creditoribus hereditarijs ex quaſi contractu, vt Inſti. de obli. quæ ex quaſi contrac. ſi contra hanc additionem peto reſtitui, creditores ſint generaliter vocandi ad contradicendum, vt d. Authen. ſi omnes. Similiter ſunt vocandi generaliter, quando heres cōficit inuentarium de bonis hereditarijs, ne cælare poſsit in eorum ꝓiudiciū. facit l. 1. §. cum dicitur. ff. ſi cui plus quàm per leg. fal. ¶ Et pondera iſta exempla: ex quibus patet, quòd ideò in ipſis tolerat citatio generalis: quia non poteſt cadere ſcientia illorum, q ſe opponere fortè volunt; quia ſunt penitus incerti, nec per inquiſitionem certificandi. ſed vbi per inueſtigationem poſſet haberi certitudo: vt inquirere, quis ſit heres talis: vel qs poſsideat fundum, quem volo vendicare, oportet tunc inquiſitionem fieri per eum, qui agit, & non valet tunc citatio generalis. ¶ Sextò no. in † quo loco debet fieri citatio generalis. dicit enim, quòd in eccleſia, in qua electio facta eſt: quę, ſi
3 eſt alia ab illa, quæ vacat. vtrùm in vacante, vel in ea, in qua celebrata fuit, debet fieri citatio. Tenet hic Arch. quòd in eccleſia vacante. ¶ Septimò no. quòd in citatione generali præfigitur certus terminus peremptorius. & verbum, peremptorium, debet exprimi, quando eſt vna citatio, ſed non quando trina, vt l. 3. C. quomodo & quando iud. ſimiliter non requiritur, quando iudex monet perſonaliter partes. monitio enim iudicis habet vim peremptorij, vt ſentit gloſ. no. in l. 2. C. quomodo & quando iu. & s̄. de offi. dele. c. conſuluit. & l. ceſſante. C. eod. tit. ¶ Quæro, vtrùm iſta conſtitutio locū habeat in electionibus factis ante iſtam conſtitutionem: quæ nondum tempore publicationis erant confirmata, tenet Io. An. quòd ſic: q̄a conſtitutio trahitur ad negocia pendentia quò ad illa, quæ poſt eam veniunt expedienda. cōfirmat hoc per quæſtionem, quam format Cy. & per aliam, quam formar Richar. Malum. de quibus feci mentionem. s̄. eo. c. licèt canon. ideò hic non decido. vno tamen omiſſo, q id, qđ ibi dixi, ſeruari legem nouam quò ad pēnam infligēdam ex delicto commiſſo tempore legis veteris aliter puientis, eſt verum: niſi per legem veterem fuiſſet inflicta pęna ipſo iure. pone exemplum. j̄. de cenſi. c. exigitur. & c. felicis. & hoc adde ad id, quod dixi in d. c. licèt canon. facit s̄. c. cum in cunctis. ver. hoc ſanè. coniuncta gloſſella. ¶ Secundò quæro: vtrùm
4 † valeat confirmatio ſuperioris ſine Capitulo. dicit Arch. q non: cum enim eius præſentia requiratur, non valet, quod in eius abſentia factum eſt, vt no. s̄. de offi. dele. c. cauſam matrimonij. in multis tamen eccleſijs eſt conſuetudo contraria, q̄ ſeruanda eſt, ſi legitimè eſt præſcripta. s̄. eo. lib. de conſ. c. nō eſt. ſecundùm Ioan. An. ¶ Tertiò quæro. pone, quòd opponitur, q coelectus erat certus, & ſic citādus nominatim, vt hic patet. pone ergo, quòd nō fuit citatus nominatim, ſed ad generalem citationem comparuit, & eam proſecutus eſt: an valebit proceſſus? videtur quòd non; quia non fuit ſeruata forma hic prefixa: ergo &c. vt j̄. de re. iur. c. qui contra ius. omiſſio enim formę vitiat omnem actum. c. cum dilecta. de reſcr. & c. Piſanis. de reſt. ſpo. In contrarium facit quod in ſimili dicimus de canonico, qui eſt præſens, licèt non ſit vocatus. nā poteſt agere de contemptu, vt s̄. eo. c. quia propter. Item appellatio in cauſa beneficiali non eſt intimanda illi, qui præſens fuit in eius interpoſitione, Cle. cauſam. j̄. eo. Item in ꝓceſſu cauſæ, & ſententia ſufficit præſentia ſine alia citatione. de acc. c. qualiter, & quando. §. debet. & ff. de re iud. l. de vno quoque. & hoc tenet Ioan. And. pro quo facit quod no. Spe. in tit. de lib. conce. §. ſequitur. ver. Item debent quidam. vbi dicit, quòd licèt caſu reus veniat coram iudice nō citatus: tamen poteſt ei offerri libellus. hoc etiam tenet Bar. quòd præſens in iudicio non debet citari in l. prolatā. C. de ſen. & Ia. Butr. in d. Authen. ſi omnes. Sed quid dices, ſi fuit omiſſa citatio generalis in caſu, quo fieri debebat: comparuit tamen vnus opponens, & cum eo eſt in cauſa proceſſum, vtrùm valebit proceſſus? Ioan. And. quòd non. Nam appoſito edicto comparuiſſent fortè alij: & hac conſideratione voluiſſet Ioā. And. quòd iſte tex. dum dicit [aliàs generaliter] &c. dixiſſet [& nihilominus] vt ſic ſpecialis citatio iſtius, & illius non excluderet generalem citationem, prout innuit iſtud verbum, aliàs: hoc dicit ſibi placuiſſe ex cauſa, quam arbitratur ſalubrius ſubijcere. ¶ Quartò quæro. tex. iſte loquitur in electionibus. Sed quia aliis modis prouidetur eccleſiis vacantibus: vtrùm in illis locum habeat iſta ſolemnitas citationis in poſtulatione, prouiſione, & collatione? dic vt in gloſ. 2. & fi. In præſentationibus patronorum. d. gloſ. tenet, quòd idem. Sed contra hoc op. quia iſta conſtitutio eſt pœnalis; ideo non debet extendi, vt in reg. odia. Ad hoc reſpōde, vt s̄. eod. c. poſtquam. & ibi dixi. vel ſolue aliter; quia conſtitutio non poteſt dici pœnalis: quia non punit vitium omittentis eius formā, ſed lucrum ſibi aufert, ſi omittat: & iſta non poteſt dici pœna, vel damnum. Aliàs omnes leges, quæ irritant contractus, ſicut iſta, & aliæ diſpoſitiones, ſi forma ſeruanda omittitur, dicerent pœnales. quod eſſet abſurdum, ſecundùm Ioā. An. Qui ſubdit, q id verū, ſi iudicare velis inhęrēdo verborū cortici, & non menti: tamen fateri oportet, quòd præſentatio ſit electio, s̄. de iure pa. c. 2. & 3. & c. nob. & quod not. s̄. eod. c. ſciant. in gloſ. antepe. Præterea patroni vt plurimum præſentarēt ad curiam, ſi videretur abſurdum in electiōe vnius canonici hanc formam ſeruandam, & non in præſentatione rectoris. In prouiſionibus autem, & collationibus tenet gloſ. ſi. quòd ex verbis, vel mente huius conſtitutionis nō poteſt colligi, quòd ſeruanda ſit. Idem Arch. facit quod no. Inn. Hoſti. & Compo. s̄. eo. c. fin. Nam in talibus non eſt medium inter electionem, & confirmationem, nec inferioris actus venit p ſuperiorem firmandus. ¶ Quintò quæro, vtrùm hodie confirmatio facta cum ſolemnitatibus hic traditis, habeat vim diffinitiuæ: vel debeamus diſtinguere, ſicut olim, vt refert gloſ. dicebamus &c. Super qua dicit i nouella, quòd licèt hodie fiat confirmatio, hac forma ſeruata: ſi tamen nullus compareat, habebit vim interlocutoriæ. quod fatetur verum, niſi confirmator ſolemniter inquiſiuerit de forma electionis, ſententia, moribus, & vita electi: tunc enim confirmatio videtur diffinitiua. quod dic, vt s̄. de do. & contu. c. cum olim. in nouel. in gloſ. magis. propè fi. ver. & idem viderur. & c. conſtitutis. ſuper ver. rationabilem. & ſuper verb. effectum. de app. & iſta opin. Ioan. And. eſt vera, ſecundùm Lap. inter confirmatorem, qui ſolemniter confirmat. non autem quo ad aliū, nec etiam quò ad hoc, vt appellans à tali confirmatione appellare poſsit ſine cauſæ expreſsione. Item nec etiam quò ad hoc habet vim diffinitiuæ, vt. ſ. per talem ap. ſuſpendatur effectus confirmationis. Nam non obſtante tali appellatione à tertio interpoſita, dabitur poſſeſsio, & adminiſtrabit poſſeſſor, vt c. conſtitutis. de app. & no. s̄. eo. ti. c. auuaritiæ. per Archi. & Ioan. And. Non ob. c. cum ſuper. de reg. iu. vbi appellatio. 2. impedit effectum, quia ibi fuit verum iudicium inter partes, & vera ſententia diffinitiua. ¶ Sextò & & vltimò quæro, quid ſi electus credens confirmationem ſolemnem, cum non eſſet, adminiſtrauit? dicit gloſſ. quæ incipit. dicebamus &c. quòd ſi errauit in iure, non excuſatur: ſecus ſi errauit in facto, credens citationem factam, quæ nō erat. Archi. in hoc vltio, cōtra; quia nō debuit electus eſſe crēdulus. & quia iſta ſolēnis vocatio eſt de actis ſubſtātialib. & probāda per electū, vt l. quicūq;. de pub. nō ergo excuſat, ſi fuit omiſſa. Ioan. Andr. dicit opi. Archi. veram, quantum ad tuendam confirmationem: quia error in facto non reddit eam validam, cum non ſit. quantum verò ad euitationem pœnæ. c. auaritiæ. error facti probabilis excuſat electum adminiſtrantē vigore talis cōfirmationis inualidæ, & ad hāc quæſtionē vide quod no. Bar. in fi. in l. iuſtè. ff. de acqui. poſſ.

ADDITIO.

a ¶ Curioſitas. Adde. gl. & Car. in Cle. 1. §. ceterū. de iureiur. & in Cle. exitui de Paradiſo. §. quamuis. de ver. ſignifi. Panor. hic.

Rub. De Renunciatione.

SVMMAE.

1 *Curioſitas nimia reprobari debet.*
2 *Inſufficientem ſe recognoſcens, dignitati cedere debet.*
3 *Dignitas habet onera, & honores.*
4 *Papa de conſilio Cardinalium omnia facere debet.*
5 *Papa liberè Papatui renunciare poteſt.*

CAP. I.

1 QVONIAM. No. quòd † nimia curioſitas a reprobatur, & de ipſa quædã moralia hic ponit Lap. ¶ Secundò no. quòd
2 † qui videt ſe inſufficientem, debet cedere dignitati: multæ aliæ ſunt iuſtæ cauſæ ſpontaneæ ceſsionis. quod dic, vt ſ̃. eo. c. niſi cum pridem. & inter cæteras eſt inſufficientia, quę poteſt prouenire ex cauſis varijs, vt in gloſ. propter hoc &c. Nam & medicus ſemel approbatus propter inſufficientiam reprobari poteſt, vt l. ſed re ꝓbari. ff. de exc. tu. Papa tamen propter iſtam cauſam reprobari non poſſet,
3 vt in d. gloſ. ¶ Tertiò no. quòd † dignitas habet onera, & honores. ad eam ergo vocatus primò inſpiciat ſemetipſum: deinde aggrediatur negotia. Nam, vt ait Seneca, neceſſe eſt, vt opprimãt onera, quæ maiora ferente ſunt. ¶ Quartò no. qđ
4 dicit tex. † [de conſilio, & aſſenſu] &c. debet Papa omnia facere de conſilio Cardinalium. ad hoc vide. c. 2. ſ̃. de cle. non reſi. & vide quod de conſilio, & aſſenſu no. in c. nullus ex cõſilio. de re. iur. & c. cum in veteri. de elec. ¶ Quintò no. quòd Cæleſtinus ſtatuit de iſta renunciatione: ſed in ſcriptis nõ redegit. & ſic arguit Ioan. And. quòd ſcriptura non ſit de ſubſtantia conſtitutionis. de quo remittit ad no. per eum in reg. nemo poteſt. de re. iur. & de hoc in rub. de conſti. & in deci. nu. 256. Item quòd conſtitutio. ¶ Sextò no. † quòd Papa li-
5 berè poteſt renunciare Papatui &c. & pondera, quòd text. imperſonaliter loquitur [nec in alicuius manibus] & ſecũdũ Io. An. in nouel. ſatis eſt, quòd Papa ab adminiſtratione ceſſet: cum non habeat, cuius ratificatio requirat̃. Quid ergo ſi Papa poſt electionem ſucceſſoris, vel prius, dum Cardinales volunt eligere, negat ſe renunciaſſe, quis erit iudex? dicit ipſe, Deus non permittit talem caſum contingere: vel ſi permitteret, & quęlibet partium abundaret ſequacibus, non eſſemus ſine ſchiſmate, electo iã ſucceſſore. remittit ad no. ꝑ eũ. ſ̃. eod. c. licèt. ſuper ver. Cardinalium. Alia autẽ iura, quibus quis renunciat, an requirant præſentiam alicuius? dic per Inn. ſ̃. de renun. c. veniens. & per Bar. in l. non ſolum. §. liberationis ver. de lib. le. ¶ Septimò no. quòd illud, quod in ſcriptis redigitur, melius memoriæ retinetur: nam memoria eſt vna de partibus corporis magis delicata, & fragilis, in qua primum ſenectus inuadit, vt ait Seneca in proæ. Declamationum. concor. l. peregre. ff. de acqui. poſſ. vbi ex curſu temporis creatur obliuio, quæ poſtea inducit amiſsionem poſſeſsionis, vt no. in l. furtum. §. fundi. ff. de vſuc. contra hãc igitur obliuionem prouiderunt iura de ſcripturis, ne pereat rerum probatio, vt l. curẽt. ff. de teſti. & hac ratiõe iuſtè creditor de debito ſine ſcriptis poteſt petere inſtrumentum confici: quod etiam ſi habet, & veſtutate, vel aliter corrumpatur, poteſt petere renouari, vt c. ſignificauit. & c. Al- p'snoıɹǝqe teſti. & l. ſicut datam. C. de libera cau. hinc eſt, quòd ſcripturis antiquis ſcriptis etiam in marmore, vel columna eſt danda fides, vt no. in c. cum cauſam. de proba. & tangit Inn. in c. cum venerabilis. de excep. ¶ Quęro quæ fuit ratio dubitandi, quòd Papa non poſſet renunciare Papatui. gl. quæ incipit & erat. &c. dicit, quia deficiebat ſuperior, in cuius manibus volunt iura, ꝙ fiat renunciatio, & quia fungitur vice Dei in terris. & iõ videtur eius oſsibus inhærere, quod non poſsit à ſe excutere. in nouella latius proſequitur. & quòd non poſsit. 10. rationibus confirmat, non multũ meo videre vrgentibus: quibus reſpondet, & deciſionẽ huius c. confirmat, vt hic per eum videas, & conclude. Ex qua deciſione collige, quòd ſpeciale eſt in Papa: cuius renunciatio in nullius manibus facta valet. nam in eo, qui non habet ſuperiorem, vel habet, ſed non poteſt haberi eius copia, pro obtinẽda iuſtitia multa ſunt ſpecialia, vt not. ſ̃. c. licèt. pręterea dici poteſt, ꝙ renunciatio Papæ videtur facta ipſi Deo. quia quæ Deum concernunt, non circumſcribuntur loco; quia Deus ẽ vbiq;. & ideò iuramentum præſtitum obligat iurantem etiã abſentem, vt eſt gl. nota. 1. q. 7. c. quotiens cordis oculis.

SVMMAE.

1 *Fraus in beneficialibus aliquando non nocet.*
2 *Renunciatio tenuis præbendæ præſumitur in fraudem.*

CAP. II.

SI te pręb. Primò prouidet impetrãtibus cõtra fraudes. de quarũ coniecturis ponit aliqua exempla, ibi [vt quia aliqua] ¶ No. ꝙ quandoq; mandatur conferri ꝓbenda proximo vacatura. & hæc forma non habet generalitatem, ſed incertitudinem, vt no. Io. An. ſ̃. de reſcrip. c. 1. in fi. gl. mag. & de conceſ. ꝓben. c. executor. in nouel. Et ſi circa illam primam impetrãs eſſet negligens, noceret ſibi. quod dic, vt c. ſi clericus. de ꝓben. Alia ẽ forma de proximo vacatura, quam duxerit acceptam. & iſta eſt magis pinguis: de qua in Cle. 1. de conceſ. præben. & quod no. in d. c. executor. in nouel. ¶ Secundò no. ꝙ quandoq; quis nititur impedire alium, ne acquirat. tali autem ius ſuccurrit, vt hic, & ff. de condi. & demon. l. iure ciuili. & l. quibus diebus. ĩ prin. eo. ti. Si quis verò contendit acquirere, quantuncunq; hoc redundet in ꝑiudicium alterius fortè creditoris ſui, non põt ex hoc contra eum agi, vt ff. de his, quæ in frau. cre. l. quę autẽ. ¶ Tertiò no. ꝙ quis quandoq; renunciat ꝓbendã tenuẽ, vt præcludat viam alteri ad aliam magis pinguem. Talis aũt fraudulenta præuentio parum prodeſt, vt dicit tex. in fin. in l. edicto. §. cum autem. ff. de iu. fi. ¶ Quartò no. ꝙ proxima vacatio pinguioris beneficij inducit præſumptionem contra renunciantem beneficium tenue, quòd hoc faciat in fraudẽ expectantis. Et optimè concordat in hoc. filiæ meæ. ff. ſo. ma. vbi ſi pater ſtipulatus eſt dotem ſibi reddi, ſo. ma. per mortẽ filiæ: ſi vir ea infirma, mittit repudium, (vt ſic ſoluatur matrimonium repudio, & nõ morte,) non oberit iſta fraus patri. concor. l. dubium. C. de repu. vbi dicit lex [quæ cõtra fas ſunt geſta, fructum calliditatis obtinere non poſſunt; cum nobis hmõi commenta diſpliceant] &c. Et collige, ꝙ quandoq; ad impediendum tertium, ne acquirat, anticipatur quis in tempore. Similiter quis quandoq; cogitãs in futurũ delinquere, diſtrahit bona ſua, ne veniant in fiſcum: talis autem fraus ſibi nõ prodeſt, vt l. ſi maritus. & l. ſeq. ff. qui, & à qui. & l. ſi mulier. ff. re. amo. præſumitur autẽ hoc caſu fraus, eo ipſo, ꝙ de proximo poſt alienationẽ delictum ẽ ſecutum. & ẽt alijs modis no. per Bart. in l. poſt contractum. ff. de do. ¶ Ex quo not. quintò, ꝙ pręſumitur aliquid ex temporis breuitate, & proximitate, vt no. in c. officij. de alie. ſ̃. & l. neuter. §. fi. ff. de priui. cre. ¶ Sextò no. ꝙ ex eo, ꝙ veriſimiliter, & ꝓbabiliter quid ſperatum contingit, colligitur probabilis coniectura præſumendi dolum. concordat c. in ciuitate. ſ̃. de vſur. Nam & iuris præſumptio fundatur ſuper eo: quod eſt veriſimile, vt in c. quia veriſimile. ſ̃. de præſum. & l. non eſt veriſimile. ff. quod me. cau. Pro iſta autem veriſimilitudine inquirenda recurrimus ad vulgi opin. vt l. cum Delanionis. §. aſinam. ff. de fun. inſtru. ibi [in qua præſumptione ſunt hi, qui in regione morãtur] & l. 1. in prin. ff. de flumi. & qđ no. in c. vt debitus. de app.
1 ¶ Septimò no. ꝙ dicit tex. [cũ † eã, vel aliã] &c. ꝙ fraus adhibita ad impediẽdum acquiſitionem alicuius beneficij proximo vacaturi, non nocet, nedũ in illo, ſed nec in alio, ſi ſe prius offerat: licèt etiam illius fraus non interceſſerit. ratio põt eẽ; quia, poſtq̃ tenue beneficium renunciatum dolo in præiudicium

cium expectantis hr̃ pro nõ renunciato, omne aliud quò ad ipſum expectantem poteſt dici proximum: vnde fortè ſi magis tenue, q̃ illud in fraudem renunciatum, vacare contingat bona fide, id ei, & nõ aliud deberetur. quod ergò dicit, [vel alium] intellige qualemcunq;. Sed fortè hoc caſu illud renunciatum in fraudem conſequi poterit, ſi ſibi magis placuerit. poſtq̃ enim renũcians in fraudem eſt omninò excluſus, vt in ſi. ca. ille, in cuius præiudicium eſt dolus cõmiſſus, poteſt ad ſuum cõmodum approbare, quod dolo eſt geſtum, vt l. elegã
2 ter. in prin. ff. de dolo. ¶ Octauò no. ꝙ † eo ipſo præſumitur renunciatio tenuis præbendæ in fraudem: ꝙ renuncians deprehenditur poſsidere pinguiorem proximò vacantem. vtrũ autem iſte tex. debeat intelligi, quãdo iſta pinguior vacare de proximo ſperabatur: vel indiſtinctè ex poſſeſsione præbẽdæ pinguioris fraus præſumatur in renunciante tenuem? iſte tex. ſentit, quòd ſic. ſicut & alibi ratione poſſeſsionis fraus ꝑſumitur, ſi quis fortè rem donat, & poſtea deprehendit̃ poſſidere. præſumitur enim donatio ſimulata: quod quando verum ſit, dic per Bar. in l. poſt contractũ. de dona. & l. ſi is qui bonis. de acquir. heredi. Sed contra proximè dicta opponitur, & videtur, ꝙ ſit licitum vnicuiq; facere de re ſua, quod ſibi placet, etiam cum alterius detrimento, dũmodo ſibi ꝓſit, l. 1. §. deniq; cum concor. ibi ff. de aqua plu. arcen. l. fluminum. de dã. infec. & ibi no. ergò iſti habenti prębendã tenuem licuit renunciare, vt pinguiorem acquirat, quantũcũq; alius ex hoc lædatur. hic autem innuit contra, ergò malè. cogita pro ſolutione. Refert hic Io. An. de illo, qui renunciat beneficio, an poſsit pænitere. Ex cuius dict. breuiter collige plures caſus. Nam quandoque renunciat per ſeipſum, & planũ eſt, dicit ipſe, ꝙ vlterius non repetit̃. 7. q. 1. c. quàm periculoſum. de conſec. di. 4. c. quæris. aduerte ꝙ in nouella in gl. quæ incipit exquiſita. &c. tangit quæſtionem de clerico. qui turbatus propter exactiones, quibus eum grauabat epiſcopus, in ipſius manibus renunciauit eccleſiæ, quam ſtatim pænitens repetit. ſoluit poſt Bar. & Gui. ꝙ auditur, ex quo ſtatim reuocat quod facit. ſecus ſi adhibuit interuallum, vt l. diuortium. canonizata de pe. diſt. 1. & l. quicquid. de reg. iur. Lapus diſtinguit, ꝙ aut fuit renunciatio à ſuperiore recepta, aut non. primo caſu nunquàm poterit pęnitere. quia non eſt res integra. ſecundo caſu poterit, quaſi inconſultus calor iracundiæ eum excuſet, vt l. qđ calore. ff. de re. iur. & in c. ſi quis irat⁹. ¶ Contra primum tamẽ membrum alle. de præben. c. ſi tibi abſenti. vbi res integra dicitur, antequàm alteri conferatur. & hoc ipſe tenet conſentiente eo, qui renunciationem admiſit, aliàs non, iuxta no. in ſi. per Io. An. ĩ. de procu. c. licèt. Ego dico, ꝙ iſte conſenſus ſuperioris ſuperueniens poſt renunciationem admiſſam iam non facit antiquum titulum iam extinctum reuiuiſcere: licèt renũciatio à ſuperiore nõ accepta, licèt poſtea reuocata, faciat eũ poſsidere ex veteri titulo ſine noua inſtitutione, ar. ſ̃. e. c. ex tranſmiſſa. nam per talem renunciationem non admiſſam non perdit proprietatẽ, vt no. Inn. ſ̃. e. c. quod in dubijs. &. c. veniens. & videtur ſufficere hoc caſu ſciẽtia prælati, qui eum poterit reuocare. ar. ff. qui. mo. pi. vel hy. ſol. l. voluntate. & ſ̃. c. cum dilecta. & hoc de illo, qui renũciat per ſeipſum. Quandoq; quis per literas renunciat, quas mittit. in hoc caſu dic, ꝙ ſi fuerint literæ præſentatæ, & admiſſæ, planum eſt, ꝙ tenet reſignatio, arg. ff. de act. & ob. l. nõ figura. Sed vtrùm, antequàm præſentetur, poſsit reuocare, ar. quòd ſic. ſ̃. c. veniens. &. c. lectæ. cum ſi. hoc credo verum, ſi talis reuocatio, ſiue pñia peruenit ad ſuperiorem, anteq̃ eam admiſerit, ſicut dicimus, cum quis miſit procuratorem ad renunciandum. ad hoc enim vt pñia impediat ceſsionem, requirit̃ certificatio fcã ꝓcuratori, vel ſupiori, vt in Cle. 1. ĩ. e. Nec eſt dñia inter ceſsionẽ, q̃ fit ꝑ lr̃as, de qua hic in nouella. & illam, quæ fit per procuratorem. de qua ibi, ar. l. non ſolùm. de act. & obli. Niſi dicas, ꝙ illa per literas facilius reuocatur. Nam literæ accedunt potius ad naturam ſimplicis nuntij, quàm procuratoris, vt in d. l. non ſolum. vt in tali ſimplici miniſtro ſentit Ioan. An. ꝙ ſufficiat reuocatio ſine certioratione, per l. ſi patronus. ff. de manu. vin. no. ipſe in d. Cle. 1. quod cogita, an ſit bene dictum. Et conclude ex prædictis, quòd ſola nuntij, vel procuratoris, ſiue literarum miſsio ad renunciandũ non priuat cõſtituentem, ſiue mittentẽ titulo bñficij, niſi renunciatio ſubſequatur. Idem in eo, qui per nuncium donat, vel in abſentem officium liberalitatis cõfert. ante enim, quàm ad tale peruenerit, nil ei quæritur, vt l. qui abſenti. de dona. & ſi non quæritur, qui mittit interim non perdit: quia natura dominij eſt, quòd non perdatur, niſi alteri acquiratur, vt ff. ex qui. cau. ma. l. nec vtilẽ. Ex hoc infertur verum eſſe, qđ dicit Ioan. An. ꝙ ille, qui literas ad renunciãdum mittit, omnes fructus, quos ante renunciationem admiſſam ꝑcipit, facit ſuos. ſicut ſocius. qui renunciauit ſocietati abſentis, communicat illi quæſita, quouſque ſciuerit renunciationem, vt ff. pro ſo. l. ſi ſocius. §. ſi abñti. dicit tamen in hoc attendendam formam literarum, an renuncio, dicat, vel renunciaui, vel alia verba. vbi autem non apparet, credo verum qđ dixit, quòd renunciatio admiſſa non trahatur retro, niſi nomine ſuperioris abſentis aliquis recepiſſet ceſsionem in præſentia: quia tunc ſubſequens ratihabitio ſuperioris traheretur retro, argu. nota. in l. ſi eoden. ff. de negot. geſt. quæ bene facit ad prædicta.

Rub. De ſuppl. negli. pręlat.

SVMMAE.

1 *Archiepiſcopus nõ poteſt audire cauſas ſubditorum ſui ſuffraganei.*
2 *Iuriſdictio inferioris excommunicatione ligati non deuoluitur ad archiepiſcopum.*

CAP. I.

ROMANA. ¶ Primò ſoluit quandam quæſtionem, quæ colligitur in deciſa. ſecundò reſpondet tacitę obiectioni, quæ fieri poſſet contra eius deciſionem. ſecũda ibi [quia etiam] pone caſum, vt in gl.
1 ¶ † No. quòd archiepiſcopus nõ poteſt audire cauſas ſubditorum alicuius ſui ſuffraganei principaliter, etiam per querelam, ſecundùm
2 Arch. rationem collige ex gloſ. 4. ¶. Secundò no. quòd † iuriſdictio inferioris excommunicatione ligati non deuoluitur ad archiepiſcopum. Quis ergo tunc audiet cauſas, cum excõmunicatus non poſsit? vt ſ̃. de re iudi. c. ad probandum. dicit Hoſt. quòd Papa, qui omnibus præeſt. 9. q. 3. c. per principalem. de hoc tamen Hoſt. qui fuit archiepiſcopus, turbatur, dicens, quòd non habet rationem: niſi quia placet ſic reſtringere poteſtatem archiepiſcopi, & ad ſe cauſas trahere. & in hac parte curialior eſt Imperator, qui negligentiam, & defectum ſuorum iudicum vult per epiſcopos ſuppleri, & non ipſe adiri, vt in Authen. vt differentes iudices. per totum. Et parcit remotis, ne ad ſe venire cogantur. in Authen. de quæſtio. coll. 6. Plus alibi vult, quòd cauſas appellationis deuolutas ad eum mandat alij cognoſcendas, ne mundi vtilitati deſeruiens, ab ea pro ſingulorum cauſis retrahatur, vt l. præcipimus. C. de app. Nec vult ad eũ appellari, omiſſo medio, nec ſuum valere reſcriptum, in quo appareat cauſa alteri delegata. ff. de app. l. Imperatores. Et in Auth. de man. prin. §. ſi tibi. coll. 3. Iuſta eſt ergo, meo iudicio, turbatio Hoſt. canonicis tamen conſtitutionibus parẽdum eſt, quãquam duris, vt l. proſpexit. ff. qui, & à qui. ¶ Tertiò no. in ver. non tamẽ. ꝙ quicquid in iure non reperitur archiepiſcopo conceſſum, intellige denegatũ. de quo in gl. pen. & quod ſuper eo. no. Ioã. And. ¶ Quæro. dicitur hic, quòd propter culpã epiſcopi nõ deuoluitur ad archiepiſcopum iuriſdictio. Sed nunquid propter negligentiã deuoluatur? gloſ. antepe. dicit, quòd ſic. Idẽ

Hoſt.

Host.hic,& in summa.de offi.or.§.quid pertinet. sub.§.sunt argumenta.Idem Ioã.Mo. & Boa. qui dicit,quòd ideo aliud in negligentia,quàm in excommunicatione; quia negligens peccat in iurisdictione.non mirum ergo,si ad proximum deuoluitur. Archi.tenet contrarium; quia hoc non reperitur ei permissum à iure,vt in isto tex.&c.Hostien.autem opi.suam rationibus probat, & consulit, vt de negligentia suffraganei clarè cōstet,monitionem faciat per literas,& solemniter, vt hic plenius in nouella.lex dicit,quòd tarditas iudicis in querelam debet deduci,& superior per hoc adiri,vt l.fin. ad fin. C.de tempo.app.& alibi statuit,negligentes tanquam inutiles ab officio remoueri,vt l.si quos.C.de offi.pręfe.pre. sic dicit ibi glos.episcopum, si est inutilis, degradari debere. hic non sunt alia vtilia.nisi,quòd pœna arbitraria potest dici canonica interpretatione,in qua supplet pręsidens,quod cano. deest,l.hodie.de pæ.

S V M M AE.

1 *Regis nepos excludit patrem regis in regni successione.*
2 *Administrator cum omnibus suis recipi debet.*
3 *Dominus potest agere contra subditos se ab obedientia subtrahentes.*
4 *Fructus dignitatis debet peruenire ad manus administratoris.*
5 *Officium coadiutoris per mortem principalis dicitur expirare.*

CAP. II.

GRandi non. Primò ponit mandatum. secundò dat ipsius executores,ibi [alioquin]tertiò protestatur ibi [per hoc] prima continet quatuor.Nam præmissa coadiutoris cōmendatione,& ad quid detur, & sublatis obstantibus,mandat illum recipi.Secundò sibi parere. Tertiò illi suffragari. Quartò,ibi[de redditibus]illi respōderi. ¶ No.quæ qualitates requirantur in persona administratoris illustrium personarũ. requiruntur enim plura hic enumerata: cum ergo multa maturitate inquirendum est,vt ista adsint. Ad hoc vide l.1.C.de tu.&cur.illustrũ perso.¶ Secũdò no.ibi[quia idem regi]&c. quòd nepos regis excludit fratrem regis in regni successione. licèt ergo ordo geniturae consideretur in talibus,vt c.licèt.v-
1 niuersis.s.de vo.tamē minoris ætatis† nepos obtinet locũ patris,& excludit patruum. hoc est verum sine dubio, quando huius nepos iam fuerat regnum adeptus,vt in hoc c. Si verò rex decedēs relinquat nepotē ex filio primogenito iã defuncto natũ, & alium filium prius natum,quàm talis nepos: qs succedit ordine geniturae,aut nepos iste,an patruus? Ardua fuit quæstio,& de facto,in qua Old. cōsuluit pro nepote minore consi. cclviij.cuius motiua succinctè refero in d. c.licèt. ¶ Tertiò no.in ver.præsertim.quòd in creatione talis administrationis non minus,imò magis consideranda est regis vtilitas,quàm personæ eius,cui decernitur. Multa ergo debet iudex inquirere,antequam administrationē decernat, vt hic & ff.de confir.tu.l.vtilitatem.& per totum.& l.fi.§.defensionem.C.de admi.tut.cum si. ¶ Quartò no.circa quæ versetur talis administratoris officium. s. defensionem ecclesiarum, &c.facit l.1.ff.de tu.& ratio.dist. ¶ Quintò no.in ver. cũ ad nos.quòd administratori debet honor impendi, & obediri, sicut domino, cui datur. Nec dicitur infringere iuramētum, qui tali obtemperat.nec mirum; quia potestas administratoris est dependens à domino, & coniuncta sibi: vnde grauamen iniunctum administratori concernit dominum,vt l.peto.§.mr̃.de leg.2.& vide quod no.Inn.in c.eam te.s.de resc. & ex persona principalis domini sumit robur, & perpetuitatem, quod agitur cũ administratore,vt l.annua.de annu.leg. facit.c.Romana.j.de offi.vica.implet ergo fidem,& promissionem,qui illam exhibet administratori, vt l.cum pupillus. de condi.& demon.& l.municipibus.eo.ti.ar.contra.ff.de in ius voc.l.sed si hac.§.fi.vbi tutori, vel curatori non tenetur libertus exhibere illam reuerentiam , quam tenetur patrono
2 suo,cuius curam gerit,cogita.¶ †Sextò no. q administrator debet recipi cum omnibus suis.Et secũdùm Ioan.An.est ar. contra eos,qui volunt pacisci cum dominis, q sine armatis, vel cum certo numero ingrediantur loca eorum.Et no.quod dicit de receptione suorum: Aliàs non videtur dominus recipi,si prohibentur sui domestici. Nam etiam ille, cui relinquitur p se habitatio, potest eos recipere:aliàs habitatio esset inutilis.Similiter & scholaris in domo conducta communiter cum socio istos potest,non tamen ganeas, introducere,vt no.in l.non aliter.ff.de vsu.& habi.& l.2.& 3.eod.tit.cũ aliis seq.¶ Septimò no.q dicit [vniuersaliter singulis,& singulariter vniuersi]&c.pro quorum verborum expositiōe vide Ioan.An.in c.nimis.de exces.præla.Nam mandatum singulis directum non ligat eos vt vniuersitatem, nec econtrario,ad hoc l.sicut. & quod ibi no. ff. quod cuiusque vni. no.
3 ¶ † Octauò not.in ver. exhibentes. q contra subditos se ab obedientia subtrahentes potest dominus violenter agere, & sic contra eos arma mouere.ad hoc j.de senten. excomm.c. dilecto.Nam & priuatus amicos vocat ad iustã defensionē, vt no.in l.3.§.cum igitur.ff.de vi & vi arma.& de isto libello contra subditos,& alios vide per Ioan.An.post Inn.s.de resti.spo.c.cum olim.ad fi.il.1. & c.sicut.de iureiur. facit quod
4 ipse no.in c.dilectus.de app.¶ †Nonò.not.q fructus dignitatis debent peruenire ad manus administratoris:& ideo soluendo tali, debitor liberatur, vt l.sancimus.C. de admi.tut. ¶ Decimò no. q administrator debet prouidere illi, cuius negocia gerit,de expensis,&seruis secũdùm qualitatem suã. Modus autem expensarum ad quantitatem redditum referendus est:vt tamen semper aliquid supersit,vt l. ius alimen. ff.vbi pu.edu.deb. qualitas aũt negociorũ emergētiũ hoc exposcit.puta bella in.l.si chorus.de leg. 3. §. 1. Et no. q dicit [secundùm suam excellentiam] ad hoc enim concor. l. tutor secundùm dignitatem.de admi.tut.& l.præcedenti.§. in primis.vbi dicit,q potest donare:quod regum speciale,& proprium est.de admi.tut.l.cum plures. § pe. & l.si filius.ff. de dona.ar.contra.s.de iureiur.c.intellecto.Sed ibi loquitur in præiudicio enormi,vt no.ibi Ioan.An.¶ Vndecimò no.in ver.alioquin.q Papa dedit isti regi prodigo,& inutili coadiutorem,non autem remouit à regno.Rationem vide in glo. & quæ sentit.Et idem in nouella,quòd Papa ideo eum dedit; quia iste rex non habebat superiorem. eo igitur deficiente, potuit Ecclesia coadiutorem dare ad petitionem quorũ interest,secundùm Inno.& Ioan.Mo.qui allegat de tu. & cura.da.ab his.l.diuus.ff.& s.qui fil.sint legi. c. per venerabilē. facit quod no.11.q.1.c.nullus.Aduerte quia de iure non videtur regi deficere superior. s.Imperator.ipse enim mũdi dominus est, vt l.deprecatio.ff.ad leg. Rhod.de iactu. & omnia sua esse intelliguntur,vt l.bene à Zenone. C.de quadri.præscrip.sub eo enim sunt omnes nationes.11.q.1.§ hæc si quis. & totius orbis obtinet monarchiam.16.q.7.c.futurã.& meritò;quia Imperium à cęlesti maiestate traditũ est. C.de vete.iur.enu.l.1.in prin.Nam sacerdotium,& Imperium ex eodem fonte procedunt.in Authen.quo.oportet epis. in princ. & s.de maio.& obe.c.solitæ.Imperatorem enim misit Deus legem animatam in terris:vt difficilibus rebus legem imponat, & generi humano iura distribuat.in Authen. de cons. §. fi.coll.4.& in Authen.de instru.cau.& fi.§.quia ergo.coll.6. & de Hispania, q fuerit subiecta Imperatori, expsè hētur. ff.de orig.iur.l.2.§.& qa. & de īterd.& releg.l. relegatorũ.§. īterdicere.ad ppositũ ergo cũ Papa nō dēat iurisdictionē alteri vsurpare,vt c.nouit.de iu. & c.licèt.de for. cōiu.quo iure dederit isti coadiutorē,ñ video.& si dicas, q iste rex de fcō ñ recognoscit Imperatorem:sicut dicitur de Rege Francię.c. per venerabilem.qui.fi.sint legi.ista ñ videtur bona sol.quia subtrahentes se ab obedientia Imperatoris nō videtur, q Papa debeat in suam iurisdictionem recipere, sed potius ei auxilium prębere contra rebelles. Sicut versa vice petit sibi impendi ab Imperatore, & suis iudicibus: vt sic vna potestas p alterã adiuuetur.de noui oper.nũ.c.1.& c.1.de offi. ord. Itē si di-

si dicat. Impator ē ĩ hoc negligēs;iõ fit deuolutio iurisdictionis ad Papã.de ista deuolutiōe ñ memini me legisse,nisi ĩ casu,in quo vacat Imperiũ in c.licèt.de fo.comp.oportet ergo, nos pro solu.huius contrarij diuinare, & dicere, q vel vacabat Imperium,vel prætendit in illo loco iura Imperij; sicut in certis alijs prouincijs donatis per Constantinum.Alibi tamen Oldr.latè prosequitur: an de iure diuino, gentium, vel alio,reges debeant subesse Imperatori. & probat,q reges habent antiquiorem, & iustiorem titulum, q̃ Imperator: cuius motiua hic non prosequor.Sed si vis,plenè videas consil. 64.
5 ¶ † Duodecimò no.ad fi.c.dum dicit [in vita] &c. q p mortem principalis expirat coadiutoris officium. quod tenet Io. And.per hunc tex.ratio colligitur de cleri.ægro.c.consultoribus.& hanc opi.sequitur Bar.ff.de tute.l.quęsitum.& l.seq. & probat per rationem.nam quando superuenit administrator legitimus,cessat datiuus.ff.de tut.& ra.distra.l.si tutor. §. 1.s.cum est procurator legitimus i.à iure datus, vt s. de ma. & obe.c.cum olim.pro hoc facit quod dicimus in vsufructuario decedente. nam expirat cessio vsusfructus in personam illius, qui ab eo habet causam, vt l.si necessario.§.quòd si pendente.de pericu.& commo.rei ven.Nam ius & titulus radicatus in personam vnius,non euellitur: licèt alteri dicti iuris exercitium, & administratio concedatur, vt ff.pro soc.l. 3. & patet in episcopo mortuo, vel translato. perit enim iurisdictio vicarij, quæ ab eo dependet, vt c.consult.s. de procu. & dixi plenius in d.c.consultationibus.in 6. qõ. ¶ Quæro.text. iste,secundùm gloss. loquitur in rege prodigo. quid de rege pupillo, cui datus est tutor: an eius tutela finiatur ab an. 14. ita q ex tunc sine alio curatore possit per seipsum liberè administrare? Oldr.consi.98.arguit iuribus,& exemplis,q sic. deinde firmat contrarium,quòd non possit. fragile enim est, & infirmum huius ætatis consilium, multis captionibus, & multorum insidijs expositum, vt l.1.ff. de mino. & cum iura talibus administrationem proprij patrimonij non confidãt, nec permittant,vt per totum illum tit.de mino. multò minus videtur eis administratio reipublicæ permittenda, vbi maius periculum iminet: ergo cautius est agendum,vt c.vbi periculum.s.de elect.& l.2.de Carb.edi. Tales enim sapientum iura tractare non debent,vt c.ex eo,quod.s. de elect. & est expressum, q minor.25.annorum non debet admitti ad regimen reipublicæ. ff.de mune.& hono.l.ad rem pub.facit c.in decorum.s.de ęta.& quali.cum ibi notatis.est enim violenta præsumptio contra iuuenes,quòd nō bene regant.vñ.Eccles. 10.c. Veh.tibi terra,cuius princeps puer est. & Dominus cōminans religionibus peruersis ait Esaię.4.Dabo pueros principes eorum. & in hoc resides. & alle. Host. cum notatis hic per Inn. Sed vltra quæro vtrum quod dicitur hic in coadiutore dato prodigo,locum habeat in tutoribus, & curatorib.datis istis pupillis,& minoribus regibus: vt administrēt omnia, quæ sunt iurisdictionis,& patrimonij?Bar.in tuto.dicit,q sic, in curatore verò dicit, quòd administrabunt,quæ sunt de patrimonio: quæ autem sunt iurisdictionis exercebit adultus p seipsum. Rationem huius differentiæ vide per eum in l. quidã. consulebat.ff.de re iu.¶ Vltimò quia tex. iste loquitur in rege prodigo.quid iuris in alijs prodigis personis,an si est notorium eos tales esse,valeant alienationes,& gesta eorum:& an firmentur iuramento. & vtrum in delictis teneantur:vide plenè per Barto.in l.cui bonis. de verbo.obliga.facit s. de consti.c.ex parte.

S V M M AE.

1 *Captus à paganis habetur loco mortui.*
2 *Mors ciuilis æquiparatur naturali.*

CAP. III.

SI episcopus. No.q quandoq; quis capitur à Paganis,vel etiam à Pręcisis,& idem si ab hostibus. Bonis enim talium de iure ciuili medio tempore prouidetur, vt l.muto.§.fi.ff.de tutel.& l.fi. C.de senten.pas.Idem si à latronibus, vel piratis capiãtur, vt l. qui à latronibus. ff. de test. Talibus enim succurritur post reuersionem,si medio tempore res eorum vsucapi, vel aliter dam-
1 nificari contingat, vt l.succurritur.cum seq.& l. ab hostibus.
a & quod ibi no.in gl.1.quamuis. ff.ex qui. cau.maio. ¶ † Secundò no. q captus a à schismaticis, & paganis habetur pro mortuo,quo ad deuolutionem administrationis in Capitulũ.
2 † Ex quo collige post Arch.& Io.An.quòd mors ciuilis æquiparatur naturali.de quo dixi.s.de rescri.c.susceptũ.& de cōuer. coniu.c.cum sis.per Io.An. ¶ Tertiò not.in ver. donec, quòd administratio Capituli isto casu durat, episcopo existēte capto. liberatus autem iura sua recuperat, vt l. fi. ¶ Quartò no. quòd iste administrat in temporalibus, & spiritualib. Et per hoc,quòd dicit [spiritualibus.] Arch. plenè disputat, vtrum Capitulũ sede vacante sicut potest iurisdictionē exercere: ita possit visitare,& procurationem recipere.de quo p Ioan.And.in Cle.1.de hære. in gl.hæc litera. Tangit etiam, an sede vacante det literas indulgentiarum, & remittit ad nota.j.de pœni.& remiss. c.Romana. ad fi.& vide ad materiam quod not. Ioan. And. de excess. prælato. c. accedentibus. in gl. nunquid. & j.de maio. & obe. c. vno. vbi in nouella enumerat plures casus,quibus succedit Capitulum,sede vacante.

ADDITIO.

a ¶ Captus. Adde tamen contra, quia potest testari sicut captus in bello. Barto.in l. hostes. de cap. Bald. in Marg. versi. princeps. in l. cum cogitatum. ibi Bal. C.de inge.

S V M M AE.

1 *Ecclesiæ vacanti visitator dari potest.*
2 *Archiepiscopus supplet negligentiam Capituli.*

CAP. IIII.

ECclesię cano. Diuiditur in duas partes, secunda ibi [huiusmodi.] prima pars tria facit.ponit dictum,à quo duos casus excipit,ibi [nisi] quos statim limitat,ibi [tunc enim.] ¶ Not. primò hic post Lap.& s.c. proxi.probari, quòd ad Capitulũ ecclesiæ collegiatæ sede vacante spectat custodia, & administratio, & non ad episcopum. de quo per eum.s.de elect.c.cũ
1 pientes.il.1.& dixi.eo.ti.16.q.c.cui. ¶ † Secundò not. quòd ecclesiæ vacanti non potest dari visitator per alium, q̃ per Papam. cum enim habeat tunc administratorem legitimum. s. Capitulum, vt s.de maio.& obe.c.cũ olim.ideo cessat datus à iudice. Sicut in tutelis legitimus excludit datiuum, iuxta plenè notata in l.si quis sub conditione.ff.de testa.tute.legitimo autem, vt suspecto remoto, succedit datiuus, vt ibi, & ita hic. Similiter si legis administrator (puta prælatus) sit senio confectus, vel aliter impeditus administrare sine culpa sua: dabitur enim sibi tunc coadiutor, non autē succedit legitimus, vt ff. de tutel.l.solet.quod tenet hic Arch.post longam disputationem tenet, quòd abbati,de quo maius erat dubium,est dandus coadiutor, si est inutilis propter senectutem, vel ægritudinem,vt s. de cle.ægro.c.fi.per Ioan. And. qui dicit hic, q idem in alijs prælatis inutilibus est dicendum,ratione prædicta: nec est afflictio danda afflicto.7.q.1.ca. cum percussio. De officio horum coadiutorum dic, vt plenè per Io. And.
2 in c.de rectoribus. de cleri.ægro. ¶ † Tertiò no.quòd archiepiscopus supplet negligentiam Capituli: similiter & episcopi,vt supra cap. primo.in nouella. Et aduerte; quia ad istam Capitnli negligentiam text. exigit copulatè, quòd negligat in temporalibus, & spiritualibus. Non enim ad deuolutionē sufficeret alterum ex eis, secundùm Io.An.qui remittit ad no.in c.fi.s.de ele.eo.li. Vtrũ aũt ad negligentiã inducēdã requiratur præcedens monitio archiepiscopi.Archi. q sic.Io. An. hic arbitratur honestã, non necessariam. ¶ Quartò not. potestatē visitatoris habet enim legitimam in temporalibus, & spiritualibus. Vtrùm autem possit dare licentiam transeũdi ad aliam ecclesiam.Ioan. & Lau. q non. 80. dist.c. fraternitatem.vbi idem dicunt in Capitulo vacantis ecclesiæ, cum sit ibi

sit ibi quædam alienatio. dicit tamen Hug. q licentia metropolitani cum clericis sufficeret. quod non tenet Archi. cum hoc nō reperiatur in iure permissum. de hoc etiam no. 4. dis. c. presbyteri. de visitatore dato à Papa videtur contra. s. eo. de elect. c. is cui. per Ioan. And. in nouel. De secundo verò visitatore ab eo dato, vide de maio. & obe. c. cum olim.

Rub. De temporib. ordinat.

CAP. I.

SAEPE cōtingit. Primò ponit cōstitutionis causam impulsiuam. secundò statuit, ibi [nos igitur] tertiò transgressores punit, ibi [eos verò] & ad pœnam inhibitionem annectit, ibi [omnibus.] ¶ Nota. q excommunicati, apost. & alij indigni patriam propriam fugiunt ex causa, de qua in tex. Tales igitur non sunt passim promouendi, vt hic. nec etiam ad celebrationem diuinorum admittēdi, vt s. de cleri. peregri. c. 1. & per totū. ¶ Secundò no. de excōmunicatis, apost. & aliis indignis, qui contra iura ad ordines promouentur. innuit enim hic tex. q ordinem recipiunt, sed non executionem, sicut minores etate. s. eo. c. vel non est cōpos. Et de excommunicatis dic, vt de sen. excō. c. cū illorum. de apostatis siue triplici apostasia dic, vt s. de aposta. c. 1. ¶ Tertiò no. q hæc cōstitutio prohibet Italicis episcopis promouere Citramontanos. Quid ergo de illis, qui non sunt Vltramontani, nec citra; quia sunt in summitate montium? videtur inspiciendum, cui magis conueniant, ar. l. quæritur. de sta. ho. Ioan. An. dicit, q cum ducta constitutio sit pœnalis, & localis, in talibus non vendicat sibi locum, secundùm antiqua iura. ¶ Circa hoc incidenter quærit glos. quid econuerso, si episcopus Vltramontanus promouet Italicum: an vendicet sibi locum ista constitutio? arguit efficaciter, q attēta mente constitutionis, videretur dicēdū, q sic: tenet tamen cōtrarium idem Ioan. Mo. & Archid. & Gul. j. c. proxi. alle. de his, qui no. infa. l. furti. §. fi. & quod ibi no. & est rō, quare magis contra episcopos Italicos locum habeat; q a magis in Italia frequentabatur. ff. de abigeis. l. 2. Et consueti aliàs notare hanc glos. dum dicit, q vbi est eadem ratio, & penitus eadem similitudo, non dicitur lex extendi. & ideo quātūcunq; si pœnalis, comprehendit casum, vbi eadē subest ratio. Nā tacitè cautum videtur, vbi eadem ratio reperitur, vt l. his solis. C. de reuo. dona. & vide quod de mente legis dixi. s. de elec. c. si postquam. de extensione autem legis, quando sit prohibita, vel concessa, vide per Bar. in l. non dubium. C. de legi. & alibi sic distinguitur. Cum quæritur, an constitutio extendatur ad casus similem rationem habentes: dicas, q aut constitutio est prolata simpliciter: aut in ea sunt verba taxatiua. Primo casu, aut per extensionem inducereturcorrectio: & si extenditur, vt in Authen. quas actiones. C. de sac. sanc. eccle. Aut induceretur legum declaratio, seu distinctio: & tunc fieri potest, vt l. si constante. ff. solu. ma. & l. quæ propter necessitatem. de reg. iur. Secundo casu, quando in l. sunt verba taxatiua. & tunc aut per aliam legem apparet de extensiōe: & extendimus, vt C. de repudi. l. ob æs. & quod ibi no. in l. cō tractus. in prin. de reg. iur. Aut per aliam legem non apparet de extensione. & tunc aut lex est prolata in casu fauorabili: & extenditur, vt l. illud. C. de sac. san. ecc. Aut in casu odioso: & tunc secus, vt C. de patri. qui filios distrax. & no. Dy. in reg. in argumētum. de reg. iur. Istam distinctionē ponit Bar. in l. si constante. prælleg. in 9. q. Et habet locum in extensione legum, siue constitutionum. In extensione autem statutorum per similitudinem, vel maioritatem rationis quando locum habeat, vel nō, vide per Cy. in l. 2. C. quæ sit lon. consue. ¶ Quartò no. q ista constitutio prohibet ordinare clericos Vltramontanos. Vtrùm ergo si laicum Vltramontanum ordinet, habeat locum hæc pœna. glos. tenet, q sic, punctuando literam, prout dicit. quæ etiam intelligit hunc tex. in collatione ordinum non sacrorum: licet proœmium loquatur de sacris. nam secundùm Archi. etiā minores sunt sacri, largo sumpto vocabulo. de quo per Ioan. And. s. de fil. pſby. c. 1. & hic per Archi. qui etiam arguit, q non debet iste tex. intelligi de collatione minorum ordinum: quia circa minores ordines ē statuta certa pœna. j. eo. c. fi. sed secundùm Ioan. An. de prima tonsura tantùm loquitur, non distinguendo Vltramontanos ab Italis. ¶ Quintò no. q episcopi originis, vel domicilij concedunt literas commendatitias ad ordines. Item de episcopo domicilij, licèt alibi natus sit. quod G. non approbat: licèt Ioan. Mo. & Archi. hoc teneant: vt sic vnum ius per aliud suppleatur, vt in glos. ad hoc. C. de diuer. rescrip. l. 1. ¶ Sextò no. q ordinans contra ordinem huius constitutiōis punitur pœna cōdigna. Quæ autem sit condigna; dicūt quidam, q illa, de qua. j. c. proxi. quæ est regularis contra omnes ordinantes. Alij dicunt, q in casu huius c. debebit pœna ordinantis esse maior, quàm ibi. cū. n. hic ordinatus durius puniatur: ergo similiter ordinans. quod dic, vt hic in nouella.

S V M M Æ.

1 *Ordines alieno clerico quis sine licentia superioris conferre nō debet.*
2 *Ignorantia affectata idem operatur, quod scientia.*
3 *Ordinans clericos alienos suspenditur à collatione ordinum.*

CAP. II.

EOs qui clericos. Tria facit. primò punit ordinantem. secundò ratificat pœnas ordinati. tertiò licēciat clericos ordinantis. secūda, ibi [hisque] tertia, ibi [clericis] ¶ †† No. q sine superioris licentia non debet quis conferre ordines clerico alieno. formam autem literarum huius licentię vide in Spec. de cleri. peregri. & hoc dicit Ioan. An. sufficere, si de ea constet per testes, vel per publicum instrumentum: nō sic in casu. c. s. proxi. vbi requiritur scriptura. sicut in multis aliis casibus enumeratis in c. 1. j. de censi. ¶ †† Secundò no. q affectata ignorantia idem, quod scientia, operatur. quæ quidem scientia præsumitur in illo, qui tenetur à principio inquirere de conditione personæ, vt c. innotuit. s. de elec. & ita tenet hic glos. quæ tamen dicit, q contra præsumptam scientiam sufficit iuramentum. Subdit tamen, q contra iuramentum potest probari scientia per probabiles coniecturas. & hoc tenet Gar. Ioan. Mo. contra. dicit enim, q ex quò iurauit se ignorare, non audietur pars altera, probare volens scientiam, vel affectatam ignorantiam: quia decisum iureiurando iterum discuti non debet, vt l. 1. C. de re. cre. Sed certè secūdùm Ioan. An. in nouel. ibi loquitur de iuramento delato à parte, non à iudice. quod bene potest reprobare, vt l. admonendi. de iureiurando. remittit Ioā. An. ad no. per eum. s. de rescrip. c. statutum. ver. sed & in duob. super verbo, iuramēto. & quod dixi. s. de elo. c. vt circa. ¶ †† Tertiò no. q ordinās clericos alienos, suspenditur à collatione ordinū per annū. & si infra annum iteratur hæc culpa: an statim incipiat secūdus annus, an primo finito? vide. s. de elec. c. cum in cunctis. in nouel. super verbo termino. & de magistris. Cle. cū sit. in fi. Et aduerte, quia tex. indefinitè dicit, ordinum, & glos. supplet omnium. Ioan. Mo. & Archi. contra quos facit finis. c. & quod no. 1. q. 1. c. si qui. & l. qui indigno. ff. de senato. quibus tamen respondet, q loquantur de indigno propter culpam, non propter pœnam, quæ non extenditur, vt odiosa. de reg iur. c. odia. & licèt fuerit hic culpa, non tamen de ea quærit sed de pœna, q̄ suos limites ſi debet excedere: 23. q. 4. c. qui peccat. in fi. secundùm Ioan. An. ¶ Quartò no. q suspēso superiore à collatione ordinum, poterunt clerici vicinos episcopos adire, & ab eis ordines recipere. & est ista suspensio multum æqua: vt sicut alienos ordinauerunt sine licentia sic & sui sine licētia ordinentur. Et aduerte; quia hæc cōstitutio per-

permittit clericis, laicis ergo subditis episcopo sic suspenso non videtur licere. Et sit ratio; quia non subest tacita necessitas laicum clericari, sicut ad superiores ordines clericos promoueri. quare autem ad vicinos episcopos magis, quàm ad remotos fiat ista deuolutio. dicit Ioannes Andreas; quia per eos de vita, & moribus ordinandorum melius sciri potest. c. quantò. depræsumptio. & de elect. c. postquam. ad archiepiscopum verò necessariò non recurritur; quia hoc non est iure expressum. s. eodem libro. de supplenda negligentia prælato. c. 1. debet tamen episcopis vicinis de tali suspensione constare aliter, quàm per assertionem clericorum ordinandorum, secundùm Gul. & textus hoc probat, dum exigit, quòd sit hæc suspensio manifesta. quod tamen dicit Ioannes Andreas, non posse contingere de facili propter negationem, vt s. nota. scilicet. de translatione. c. quantò. super glos. notorium. & de cleri. excommunic. mi. illud si diceretur denegatum, vel contradictum, hoc bene posset esse euidens, secundùm eum in nouella.

S V M M Æ.

1 *Superior quò ad licentiam concedendam quis dicatur.*
2 *Beneficij habeat quis in clericum alienum ius superioritatis, occurrit dubium.*
3 *Inferiores prælati ordines conferre non possunt.*
4 *Nouitius infra annum probationis an possit ordinari.*

CAP. II.

CVm nullus. Quatuor sunt partes, quæ patent. No. regulam, de qua in principio. Et sic non debet quis ad ordines recipere clericū alienū, vt hic. ita nec in publico admitterur ad celebrationem diuinorum, vt dixi. s. c. 1. Sed hic quæritur, nūquid monachi in ecclesiis suis possint aliquos instituere, vel recipere, si ostendant literas dimissorias? dic, q ista cognitio vtrum cleric' peregrinus sit plenè dimissus, pertinet ad epm, ar. s. de sen. excom. c. 2. Et ideo abbas etiam exemptus cum populo talem instituere non poterit: nisi episcopus eum pro nunciauerit prius plenè dimissum. Et posset episcopus in illū aliter receptum animaduertere; cum delinquat in sua diœcesi: nisi obstaret sibi tenor priuilegij. de priuil. c. porro. Et hoc verum in ecclesiis habentibus populum exemptum, vel non exemptum. Si autem non habent populum, & sunt capellæ exemptæ: videtur q possint instituere extraneum habentem dimissorias, etiam sine licentia episcopi. & hoc vide
1 per Innocent. in c. fina. de cleri. pere. ¶ † Secundò not. quis dicatur superior quò ad licentiam concedendam. & dic altero ex tribus modis, scilicet ratione originis, domicilij, vel beneficij. Circa originem dubitatur, quid iuris de origine paterna. argu. quòd sibi sufficiat. ff. ad muni. l. assumptio. §. 1. vbi dicitur filium originarium ciuitatis, de qua pater traxit originem. & l. libertus. §. patris. eo. tit. Textus, tamen huius. c. ponderat locum originis ipsius ordinandi. & hoc Ioann. Andr. considerat ante factum: post factum verò haberet excusatos ordinantem, & ordinatum. Adducit similia, de quibus in reg. cum quid. de reg. iur. In solu. cōnis de origine aui paterni mihi videtur dubium minus, q curanda non sit. de quo in simi. per Ioan. An. j. de sepul. c. is qui. in nouel. super glos. 4. ¶ Circa secundum modum. s. q
2 ratiōe † beneficij habeat quis in clericum alienum ius superioritatis: occurrit dubium, qualiter hoc modo potest proprio episcopo auferri eius clericus, vel in eum iurisdictio, & potestas minui, contra totum titulum. 71. & 72. di. Sol. dic, vt no. Inn. in c. 1. de cleri. peregri. & c. cum iam dudum. de præben. Vbi quid iuris, quando ratione plurium beneficiorum quis est subiectus pluribus episcopis, qui contraria sibi mandāt, cui debeat obedire. dicit, quòd primo in dubio: quia secundus videtur eum sub ista conditione recepisse, ar. l. in operis. ff. loca. Item secundùm Ioan. And. intellige de beneficio ecclesiastico collato in titulum, non de beneficio temporali, puta dato magistro. s. de magi. c. quia nonnullis. ¶ Circa tertium de iure superioritatis ratione domicilij quò ad collationem ordinum, hic Doc. nihil dicunt vltra glos. quę incipit. potest quis &c. quæ tangit, vbi dicatur quis habere domicilium. In qua quæstione vltra glos. dic, quòd quò ad constitutionē domicilij lex videtur requirere habitationem decē annorum. Ante verò qui habitat, vocatur incola, vt l. 1. C. de incolis. sed Ioan. And. in c. significauit. s. de parochi. dicit, q illa lex non seruatur, & dicit hoc arbitrarium. Nam si loco relicto, omnia vendidit: & secum, quæ habere potuit, asportauit, & alio loco domum, & possessiones emit, præsumitur primum domicilium reliquisse, & elegisse secūdum. pro quo dicto allego quod no. Bar. in l. assumptio. §. filius. ff. ad munici. & l. prædia. de fun. instru. Et de ista materia domicilij qualiter constituatur, & admittatur. & quid iuris quò ad munera, & honores, & quò ad ius conueniendi, cum quis habet plura domicilia. & de religiosis, & vxore, quæ transeunt ad alia loca, an dicantur ibi constituere domicilium. Bart. ponit in variis locis in ti. ad munici. ff. cuius dicta magis vtilia reassumo
3 in d. c. significauit. ¶ †† Tertiò no. in. §. inferiores. q inferiores prælati non possunt ordines conferre, vt c. aqua. de consecra. eccle. vel alta. ergo nec super hoc licentiam dare. sed hæc ratio non videtur bona; quia vicarius in spiritualibus, & Capitulum sede vacan. istam licentiam tribuunt, vt hic patet, & tamen conferre nequeunt: nisi dicas, quòd isti repræsentant episcopum, & eius vice funguntur, vt c. eam te. de rescrip. per Inno. in c. 1. de offic. vica. potest etiam esse ratio; quia ista collatio ordinum est de iure episcoporum, iuxta no. in c. quātò. de conſ. & 1. di. c. aqua. vnde quantuncunque ecclesia ab eo eximatur, ista pontificalis auctoritas sibi intelligitur reseruata, vt c. veniens. de præscript. Non mirum ergo, si inferiores prælati se non immiscent de re alij reseruata. ¶ Quartò not. quòd priores etiam temporales, & eorum socij, qui morantur in ipsis prioratibus, subsunt illi episcopo, vbi moram trahunt, quò ad ordines. licèt enim prioratus subsit monasterio alterius diœcesis: non tamen eximitur ab ordinario loci, vbi situs est, vt c. 1. de reli. dom. In alienatione autem rerum ipsius prioratus, cuius episcopi auctoritas exigatur, an principalis monasterij, vel ipsius membri. dic per Inno. in c. pastoralis. de priuile. Et vide quod de istis religiosis oriundis aliūde, quàm in monasterio, vbi manent: an censeantur ciues, vbi morantur, & retineant ibi domicilium originis? dic per Bar. in l. 1. ff. ad municip. & dixi in d. c. significauit. & aduerte; quia iste tex. loquitur de prioratibus non exemptis. In exemptis ergo an episcopi possint conferre ordines, Ioann. And. in nouella. super verbo in non exemptis. tenet, quòd exemptos diœcesani non ordinent sine licentia Papæ, ar. huius literæ. & de priuil. j. c. auctoritate. ipsi ergo abbates, & prælati exempti dabunt literas suis ad ordines: si ita exempti sint, quòd diœcesani non habeant ordinationem, vt not. Inn. s. eo. c. cum in distribuendis. Ioan. tamen. 17. dist. c. quia abbatibus. dixit, quòd quantumcunque abbas sit exemptus, tamen debet petere episcopalia ab episcopo loci, nisi maliciosè deneget. & hoc placet Host. vt no. Ioan. And. j. de priuile. c. 1. Et per ista concludit hic Lap. quòd in iurisdictionalibus, & pœnalibus non possit diœcesanus de exemptis, etiā eis consentientibus, indicare sine licentia Papæ, nisi vbi reperitur ei hoc iure permissum. Et sic intelligatur quod no. Ioā. An. in c. scienti. In his verò, quæ sunt iurisdictiōis voluntarię, (vt est ordinatio, consecratio, absolutio, in casibus reseruatis episcopo dispensatio, & similia) poterunt exempti pro ipsis obtinendis diœcesanos adire, & fortè etiam non diœcesanos, in eos iurisdictionem voluntariam prorogando. facit de pœni. & remiſ. c. ſi. secundùm Lap. quæ verba no.
4 ¶ †† Quærit etiā, an nouitius infra annum probatiōis poterit ordinari ab epo, in cuius diœcesi est in, pbatione posit°: vide-

tur, q̃ non, cum nondum sit perfectè religiosus, vt de sen. excom. c. religioso. ipse tenet contrarium per hunc text. vbi patet, q̃ quis non minus licitè ordines cõfert; quia persona, cui contulit, non debet ibi perpetuò morari. sufficit enim, q̃ postea sit ibi perpetuò moram trahere: vt sic tanquam de perpetuo iudicemus, vt Cle. & si principalis. s̃. de rescrip. & quod ibi dixi. facit l. non ideo. de rei vendi. ¶ Vltimò quæro de promoto in curia nondum ordinato, vtrum possit recipere ordines ab episcopo, cui subest, altero ex istis tribus modis. Archi. hic q̃ non, per extrauag. iunctæ. & c. meminimus. de accu. & c. vt vim. de appel. & quod no. Spe. in ti. de legato. §. nũc ostẽdendum. li. 3. contrarium credit de iure Ioan. An. & contraria loquuntur in consecratione, benedictione cõsecutiuis ad illam dignitatem: sed ordinatio respectu alterius beneficij, vel patrimonij fieri potest, de facto tamen seruatur opinio Archi. secundùm eum.

SVMMÆ.

1 *Infanti prima tonsura non est conferenda.*
2 *Tonsura prima illiterato non est conferenda.*
3 *Collatio primæ tonsuræ coniugato est prohibita.*

CAP. IIII.

1 NVllus. †No. q̃ infanti non est conferẽda prima tõsura, ar. cõtra. 11. q. 1. c. Christianus. & c. Siluester. sed ibi est modus loquendi, q̃ à cunabulis clericus fuerit: potest tamen infans religionem intrare, saltem per oblationem parentum, vel tutoris. De effectu autem talis oblationis, & an ipse possit infra pubertatem egredi an patris, vel matris oblatio sufficiat, vel tutoris, dixi.
2 s̃. de regula. in c. 11. ¶ †Secundò no. q̃ prima tonsura nõ debet conferri illiterato: quod intellige de illiterato penitus. 1. q. 1. c. ecce si clericus. si tamen talis ordinetur, recipit characterem, vt no. 36. di. c. 1. & Ioan. An. post Host. & Inn. de elec. c. cum in cũctis. Cum istis autẽ penitus illiteratis episcopi dispensare non pñt, vt no. Inn. s̃. eo. c. dilectus. ¶ Quærit Ioan. An. in nouel. si pro patiente hunc defectum literaturæ, vel p̃ coniugato Papa scribit, an impediatur potestas ordinarij. dicit, q̃ non, si Papa non cõsueuit super defectu, quem talis patitur, dispensare: alias secus, puta in defectu ordinis ætatis, & natalium. quod dic plenè per Inn de excess. præla. c. inter dilectos. & per Compo. de rescrip. c. Capitulum. in glo. magna.
3 ver. item quid si prouisio. ¶ †Tertiò no. q̃ coniugato est prohibita collatio primæ tonsuræ, nisi in duobus casibus, in quibus quando sit licitum, dic plenè, vt in c. cõiugatis de cõuer. coniuga. quod c. in tota illa materia teneo menti. Nam in toto illo titulo multa sunt cap. quæ loquuntur de coniugato volente ingredi religionem, nolente, vel inuita vxore. De coniugato verò volente minores ordines, vel sacros suscipere (& sic in seculo remanere) vtrum possit. & an vxor tunc teneat religionem intrare: vel emisso voto continentiæ simpliciter in seculo remanere. ibi vide. & quid iuris, si non est matrimonium consummatum: an sicut posset inuita sponsa, sp̃õsus religionem ingredi, & econtra, vt c. ex pu. de conuer. coniuga. ita possit ordines recipere. vide in extrauag. Ioan. quæ incipit. Antiquæ. idẽ tenet in despõsatis, quod vxoratis. ¶ Quartò no. pænam conferentis primam tõsuram personis hic p̃hibitis; quia per annum &c. Sed tunc est dubium. si laici voluerint tonsurari infra annum suspensionis, quem adibunt? videtur, quòd vicinos episcopos. s̃. eo. c. eos qui. contrarium tenet glos. fin. super qua dicit Ioan. And. in nouel. quòd iste sic suspensus poterit dare literas commendatitias ad ipsum ordinem, vel tonsuram, ad instar confirmati non consecrati. de elec. c. suffraganeis. ¶ Vltimò hic tractat plenè Archi. de ordine psalmistatus, & an conferatur à sacerdote. de quo per Ioann. Andr. in c. cum contingat. de æta. & quali. de quo dic, vt ibi.

Rub. De ętate, & qualitate, & ordine pręficiendorum.

SVMMÆ.

1 *Ætas quæ requiratur in dignitatibus adipiscendis.*
1 *Episcopus in qua ætate de dignitatibus possit dispensare.*
3 *Defectus ordinum an vitiet electionem.*

CAP. I.

1 ERMITTIMVS. Duo puncta examinant hic Doct. †Primum est, quæ ætas[a] sufficiat de iure cõi in promouẽdis ad dignitates, siue personatus sine cura animarum. Secundũ est, vtrũ epi in citeriori ætate, quã ius cõe exigat, dispẽsare possint. Tertiũ tãgit gloss. fi. vtrũ defect[s] ordinum vitiet electionem ad personatus, siue dignitates sine cura. ¶ Circa primum refert hic Ioan. An. in nouell. opin. Inn. qui dixit, q̃ ad tales non curatos sufficiebat ætas. 14. annorum: quia ex tunc bona sua pñt administrare. Archi. dicit hanc opi. Inn. hic confundi, vbi requiritur dispensatio, etiam in habente annum. 20. Præterea in assumendis ad dignitates seculares cum administratione requiritur. 25. annus completus, in alijs sufficit inchoatus. ff. de mune. & hono. l. ad rẽ pu. & de' Decurio. l. spurij §. maiores. multò magis ergo in dignitatibus ecclesiasticis requiritur ista ætas. Præterea in c. cum in cunctis. §. inferiora. æquiparantur dignitates, & ecclesiæ parochiales, in quibus requiritur tanta ætas. quod iuris ergo est in illis: & istis, vt l. fi. C. ad leg. Fal. Itẽ ille. §. inferiora prohibet collationem super his, qui non attigerunt. 25. annum. ergo aliter facta non valent, vt l. nõ dubium. C. de legibus. & 10. dist. c. vides. Præterea canon antiquus prohibet archidiaconatum, & decanatum conferri adolescentibus. 60. dist. c. innouamus. licèt Inn. illum intellexerit de habẽtibus curam
2 animarum. † ¶ Circa secundum, scilicet in qua ætate possit episcopus dispensare in dignitatibus, & personatibus sine cura. Ioan. An. refert opi. Archi. dicentis, q̃ propter prærogatiuam meritorum potest post. 14. annum, etiam in curatis. de qua opi. miratur Io. An. Nã hoc c. permittit hic hodie in 20. an. ante ergo fateri oportet fuisse prohibitum. in hoc ergo opi. Archi. non videtur vera: fatendum est tamen, q̃ in dispensatione pmissa episcopo cãe cognitio requiratur, & considerato habenda in hac cãe cognitione. ¶ Circa autem beneficia curata dixit Archi. s̃. de elec. c. licèt canon. q̃ subsistente magna necessitate, vel vtilitate ecclesiæ, potest Episcopus dispensare. curia tamen contrarium tenet, & absurdũ putat, q̃ episcopus cõtra solẽne cõsilium. c. cum in cũctis. valeat dispensare. de tẽ. or. c. cũ dilectus. sic etiam dixit Ioan. Mo. in c. cupientes. §. denique. de elec. & in hac opi. residet hic Ioann. An. ¶ Vnam circa istam dispensationem no. quòd licèt sit in bũficio dispensatũ cũ minore: nõ tamen intelligitur dispẽsatum in administratione bonorũ tp̃aliũ dicti beneficij. qd̃ ẽ verũ: nisi appareat expresse de alia principis voluntate. qd̃
3 dic, vt no. Ioan. An. s̃. eo. c. ex ratione. & vide quod de ista dispensatione ipse no. de preb. c. de multa. ¶ †Circa tertium, vtrũ defectus ordinũ vitiet electionem ad dignitatẽ, & p̃sonatum sine cura. glos. refert opi. Inn. & Ber. q̃ de iure cõi possit ad istas eligi. idem Compo. & Archi. hic. Host. cõtra, vt in gl. fin. super qua dicit Ioan. An. in nouel. quòd æqua esset distinctio inter personatus requirẽtes sacros ordines, de quibus in c. 1. & eos, qui non requirunt, vt est cancellaria, custodia, priciatus, & cantoria. remittit tamen ad id, quod no. de ele. c. auditis. super glos. vltima. ¶ Quæro, vtrum pendente lite super defectu ætatis, ordinum, natalium, & similium possit inuito opponente superior dispensare in casibus, in quibus licitè potuisset ante litem motam. vide per Ioan. And. de elec. c. dudum. vbi de materia dispensationis plures vtiles quæstiones,

stiones. & in Spe. de legato. §. pe. & fi. vbi omnino vide. In defectum natalium quis dispensẽt, dic, vt. j. c. proxi. In criminibus autem vtrum possit Episcopus dispensare. vide de iudi. c. at si clerici.

ADDITIO.

2 ¶ Aetas. Adde, quotuplex sit ætas, glos. in l. hæreditatum ff. ad leg. Fal. Cy. & Doc. in l. si infanti. C. de iu. delib. Flo. de Sãcto Petr. in l. inuiti. ff. de test. vide Aulum Gellium l. 9. ca. 28. c. vnde ætas. 18. annorum est apta ad bellum. glos. in c. 1. de pac. iura. fir. & ibi Bald. sed ætas legitima dicitur. 25. an. l. fi. & ibi Bar. de his, qui ve. æta. imp. l. cum filia. §. fi. de le. 2. l. quod Seruius. & ibi Alex. de condi. ob causam.

Rub. De filijs presby. & alijs illegitimè natis.

SVMMÆ.

1 *Dispensatio cum inhabili restringi debet.*
2 *Episcopus an possit dispensare cum patiente defectum natalium.*
3 *Episcopus contra ius commune dispensare potest.*

CAP. I.

S QVI. Nota, q̃ episcopus potest dispensare cum patiente defectum natalium in minoribus ordinibus, & beneficio sine cura. circa episcopum quærit Archi. an possit dispensare solus sine consensu Capituli. tenet, q̃ non. de quo vide de elec. c. cum ex eo. in glos. licèt. Capitulum autem sede va. vtrum possit dispensare. vide in Cle. 1. de hære. in glo. hæc litera. ad fin. & j. de maio. & obe. c. 1. ¶ Item põdera, q̃ dicitur, natalium, indistinctè. Nam cum quocunque illegitime nato ex damnato coitu quò ad ista poterit dispensare, vt in glos. 2. Est tamẽ dubium, vtrum possit cum illis, cũ quibus Papa non consueuit dispensare de facili, vt est natus ex religioso, adulterio, vel incestu, cum quibus non cõsueuit dispensare, vt religionem ingrediantur. videtur etiam, q̃ cũ istis possit, postquam eis simpliciter est concessum, ar. c. 1. de coniu. lepro. qd̃ tenet Ioan. Mo. & Archi. ¶ Secundò not. dum dicit [si ei aliud] q̃ quandoque plura impedimenta cõcurrunt in personam eiusdem: vnius autem eorũdem amotio non sufficit, si reliquum remanet, vt l. si non lex. de hære. inst. & c. pastoralis. & ibi concor. de priui. ¶ Tertiò no. q̃ non ita de facili dispensatur in maioribus, sicut in minoribus, de quibus. 23. dist. c. Accolitus. cum quatuor cap. seq. similiter non ita de facili in curatis, sicut in aliis sine cura: qualiter autem sumitur hoc verbum, cura, no. hic Archi. & per Ioan. An. de elec. c. licèt canon. super verbo. curam. ¶ †Quartò no. in ver.
1 ille verò, q̃ dispensatio cum inhabili, veluti odiosa, debet restringi. & per hoc no. hic Ioan. An. q̃ licèt dispensatum sit cũ ineligibili, postulandus erit, non eligẽdus, vt c. licèt. de trãsla. per Inn. sed ibi remansit impedimentum; quia erat episcopus, vt s̃. de postu. c. vlt. vbi toleratur sicut in illegitimo videtur tamẽ eligibilis. de ele. c. cum Vinctoñ. qd̃ hic vide latiꝰ in nouel. super ver. restringi. ¶ Venio ad ea, quæ restant vtiliter hic tacta in nouel. & primò quæro. hic conceditur episcopo dispensare in beneficiis sine cura cum illegitimis, vtrum ergo poterunt in canonia ecclesiæ cathedralis. Archi. q̃ sic. Ioã. Mo. cõtra; q̃a cura accedit p̃bẽ. ecclesiæ cathedralis, non ecõtra, de preb. c. extirpandę. §. qui verò. si ergo nõ põt in minus digno. i. in beneficio cum cura, vt hic: multòminus in magis digno. s̃. in canonia ecclesiæ cathedralis, ar. l. qui indignus ff. de testa. & l. qui pacto. de ser. expor. alle. etiam ad hoc. c. q̃uis. §. 1. j. de præben. Ioan. An. hic in nouel. tenet opi. Archi. in hoc. satis est enim, q̃ episcopus non reperitur hic prohibitus. alleg. not. per Inn. s̃. c. venientes. Idem tenet Lap. natura enim præbendæ, vel beneficij, cui est annexa ecclesia parochialis, propter talem annexionem nõ mutatur: quinimo cura rata veluti accessoria sequitur principalis naturã, vt in reg. accessorium. & bene probat. c. super eo. j. de præben. & de

sta. mo. c. recolentes. opinio contraria esset vera, quando sic inuicem vnirentur, q̃ vna non penderet ab alia, sed quælibet retineret statum suum, iuxta reg. traditas ī materia vnionis, de quibus, ne sede va. c. 1. ¶ Ad idem quærit, si est aliqua prælatio, vel rectoria, quæ non cadit in nomen dignitatis, vel p̃sonatum. vtrum cum tali illegitimo in hoc poterit episcopus dispensare? dicitur, q̃ sic; quia iuris lator reseruauit sibi dispensationem in certis tantum. s̃. dignitatibus, personatibus, & curatis: de quibus. s̃. de præb. c. de multa. & hanc opi. tenet Archi. licèt Ioan. An. non firmet. pro hac decisiõe Archidiaconi facit quod no. do. Fede. de Se. in simili de canonia, siue prioratu curiali non habente collegium, nec curam animarum, nec potestatem exercendi censuram in aliquos, nec prærogatiuam inter alios rectores, nec cimiterium. Tenet enim, q̃ talis prioratus conferri possit minori. 14. an. vt sic censeat̃ simplex beneficium, non attenta denominatione, quæ sonat in vocabulum dignitatis, postquam effectum non habet, ar. c. intelligentia. de ver. sig. de hoc efficaciter, & pluribus ratio
2 nibus consi. 128. ¶ †Quæro, vtrum cum patiente defectum natalium possit episcopus dispensare in beneficio sine cura, qd̃ ex priuilegio, consuetudine, vel statuto requirit sacrũ ordinem. glos. quæ inci. quia non paternum. tenet, q̃ non posset, sicut non posset in tali ordine dispensare, vt hic. idem Archi. qui alleg. de leg. 1. l. sed si res. Idem Ioan. Mo. quorum opi. est vera, secundùm Lap. quando à prin. s̃. receptionis tempore, talis ordo requiritur. Si autem requiritur post collationem: tunc videtur, q̃ possit Episcopus in tali beneficio dispẽsare: ordinem verò illum postea recipiet in proximis temporibus ab eo, qui dispensare possit: aliàs ab ipso beneficio remouebitur. facit qd̃ no. de elec. c. commissa. 2. responso. &' qd̃ ibi no. & de reg. iur. c. imputari. in Mercu. & qd̃ no. de præb. c. ei cui. super 1. glos. ¶ Sed pone, q̃ in ecclesia est statutũ iuratum, & confirmatum per Papam, q̃ illegitimatis beneficia non conferantur. modò quidam illegitimus impetrauit in illa ecclesia cum dispensatione super natalibus, non facta mẽtione de illo statuto, cui postea opponebatur de ipso: & videretur prima facie dicendum, q̃ sicut per dispẽsationẽ prędictam est sublatum ius commune: ita & statutum continẽs idem, iuxta no. de consti. c. 1. Nam de statuto, vel priuilegio continente idem, quod ius commune, non expedit in petitione facere mentionem, vt no. Inn. in c. 1. de rescrip. & videtur maximè hoc verum, qñ lĩæ hñt clausulam [nõ obstant.] cõtrarium tenet hic Ioan. An. nam & si Papa tollat statutum, non tamen iuramentum, vel confirmationem statuti, quæ p̃cesserunt impetrationẽ. s̃. de reseri. c. constitutis. vñ subiecta mutantur per statutum, & confirmationem, & videntur alia, de iureiur. c. debitores. & c. cum contingat. Non ob. clausula [non obstant.] posita in literis Papalibus; quia non iustificat personã impetrantis, sed literarum impetratarũ formã, secũdùm Ioan. An. cuius opi. sequitur Lap. qñ ad petitionẽ alterius Papa scribit. quo casu hr̃ respectus ad impetrãtẽ, & ipsiꝰ habilitationẽ, & ad finẽ, ad quẽ ponit clausula [ñ obstãt.] ꝛeũ restringẽdo, nõ ampliãdo, vr c. si motu, p̃prio. & c. seq. de p̃b. j. si aũt scribat motu proprio cum clausula generali, siue cõi [nõ obstantiũ] tũc & formã literarũ, & impetrãtẽ iustificat. hoc aũt casu ñ hr̃ respectꝰ ad p̃dicta, sed ad cõfirmãtem, siue scribẽtẽ, qui ñ arctat legibus; iõ sufficit, qualitercũq; sciatur eiꝰ ĩtẽtio, q̃ colligit ex eo, q̃ motu, p̃prio scribit cũ gñali clausula [nõ obstãtiũ] remittit Lap. de ista clausula ad no. p. eũ. s̃. eo. li. de rescrip. c. quãuis. & c. si, p̃pter. & hoc de dispẽsatiõe
3 Papę. †Eps aũt vtrũ possit cõtra tale statutũ dispẽsar̃, sicut p̃t cõtra ius cõe? vr̃, q̃ sic; q̃a qñ duæ, p̃hibitiões hñt originẽ ab eodẽ fonte, siue radice, vna submota, reliqua tollit, vt l. si liberta. C. de nup. Nõ ei debet dici plurib. viis ihabilis; ex quo oĩa ab eodẽ fonte, siue radice, p̃ueniũt. & sic soluit. s̃. de cõsti. c. 1. q̃a loq̃t in statutis præter, vel cõtra ius. Ioã. An. sentit cõtrariũ ī Epo. dicit eĩ, q̃licèt Epo p̃ hoc c. cõcedat̃ ptãs dis-

pensandi cum illegitimo, & sic tollendi, ius cõe: nõ tamen poterit statutum, vel consuetudines ecclesiæ immutare. de consue. c. cum consuetudinis. si est dispensatum cũ illegitimo in sacerdotio, an videatur dispẽsatum in cura? videtur, q̃ sic, ꝓpter coniunctionem inter curam, & sacerdotium, siue ordinem. & quod in vno dicitur, in altero dicẽdum videatur, ar. c. translato. de consti. Contrarium tenet hic Ioã. Mo. quia sublata vna de duabus prohibitionibus, remanet alia, vt c. pastoralis. & ibi concor. de priuile. Nam & religio dispensat in ordine, & tamen non in cura, vt no. Ioan. And. s̃. eo. c. 1. & de rescrip. c. quamuis. super glos. pe. ¶ Quæro dicitur in fi. c. q̃ vigore huius dispensationis non poterit, nisi vnum beneficiũ obtinere. Sed nunquid si vnicum obtinuit, & dimisit, poterit obtinere secundum, & sic succesiuè secundũ & tertium? videtur q̃ non; quia in primo est sortita gratia effectum, ar. c. ñ potest. j̃. de præben. & hoc tenet Archi. Io. An. cõtra in d. c. non potest. vbi plenè per eum. Lap. plenius hic dist. Aut Papa illegitimum legitimat, aut secum dispensat. Primo casu poterit habere aliud beneficium post primum: in secundo casu non. Ratio quia in primo casu vertitur fauor, ideo ampliãdus, de dona. c. cum dilectus. in secũdo casu odium; ideo restringendus, vt in reg. odia. facit quod no. Ioan. And. in c. per venerabilem. super glos. 2. distinguendum est etiam in dispẽsatione; quia aut dispensatur cum illegitimo gñaliter, vt ꝓmoueri possit ad ecclesiasticum beneficium, aut specialiter. Si generaliter, aut id consequitur cum effectu, aut non. primo casu non poterit, etiam dimisso primo, aliud cõsequi: q̃ (vt dicit Archi.) gratia est sortita effectum per adeptionem primi beneficij. facit. 2. q. 1. c. si qs executoris. in tex. & in gl. fi. 33. q. 2. c. vltimo. in glos. 1. Secundo casu aut fuit in culpa; vt quia ipsum primum beneficium recepit iniustè, vel iustè, sed sponte postea voluit ipsum perdere: & tunc idem, quod s̃. quia secundum habere non poterit. de præben. c. eum qui. & de re. iur. reg. dãnum. Aut non fuit in culpa, & tunc poterit aliud obtinere; quia dispensatio debet intelligi cum effectu. de pæniten. dist. 1. §. hæc autem verba. & quod no. Ioan. An. de offi. dele. c. in literis. Si autem fuit specialiter dispensatum super certo beneficio: tunc non poterit aliud obtinere, cũ super isto alio non fuerit dispensatum. s̃. de rescrip. c. suscepti. & de offic. dele. c. cum olim abbas. Si tamen cum tali dispensatum esset super primo beneficio vacaturo, si illud alteri deberetur, habebit sequens, quod primò vacabit nulli debitũ. de præben. c. cum in ecclesia. cum si. & ita intelligendum est hoc c. secundùm eum. ¶ Quæro. si ille, cum quo dispensatum fuit, vt dicit litera in. §. ille verò. adeptus sit duo beneficia, & tenet vtrũque: nunquid vtroq; priuabitur per c. de multa. de præben. tenet Io. Mo. q̃ non, secundùm eum, sed cõpellitur alterum eligere, de præben. c. referente. ad c. de multa. respon. vt hic in nouella. Lap. distinguit, quòd aut ista duo beneficia curata, vel non curata fuerunt isti simul collata: & vtrũque perdit; quia nec conferens, nec acceptans potuerunt sic agere, secundùm ea, quæ no. Ioan. An. post Inn. & Host. de cleri. non resi. c. quia nonnulli. in vlti. q. & de diuor. c. gaudemus. §. quia verò. in glos. oportet ergo. si verò non simul: tunc dic, q̃ aut ambo sunt curata: & perdit vtrunque, primum per. c. de multa. de præben. secundum per istud. c. Si autem sint sine cura: tunc præcisè cogitur dimittere secundum, quod iniustè adeptus est. & si ipsum retinere contenderit, priuabit̃ ẽt primo: vt sic careat habito, & ambito. de trãsla. c. q̃to. posset etiam isto vltimo casu non improbabiliter dici, q̃ recipiendo secundum beneficium, renunciet primo, secundùm ea, q̃ no. 81. dist. c. si quis sacerdotum. de cler. nõ resi. c. fi. in nouel. & per Archi. s̃. eo. lib. de rescri. c. gratia. nec propterea habebit secundum. & sic carebit vtroque, secundùm Lapum.

CAP. II.

SI is cum quo. Decidit casum dubiũ. & rationem annectit, ibi [cũ nõ sit verisimile.] ¶ No. formã dispensationis latissimã quò ad oẽs ordines. ¶ Quid ergo si indefinitè diceretur, ordines, sine noie vniuersali, oẽs? glo. in c. literas. e. ti. dicit, q̃ tutius est, q̃ intelligatur de minoribus. idem Lan. Tan. Vin. Gof. Inn. & Host. qui ponit in summa eo. ti. §. quis possit. ver. quid si dispensetur cum aliquo. & seq. & in Spe. eo. ti. 1. §. vlt. in prin. lata est etiam hæc forma quò ad beneficia. Quia comprehendit curata, nõ aũt dignitates, vel pson atũ. ad hoc. s̃. eo. c. fi. vbi hæc tria ponũtur in hac ꝓhibitione, vt diuersa: vno igitur cõcesso, nõ veniũt reliqua, ar. 12. dist. c. nos cõsue. nec in dispensationib. debemus arguere de maiori ad minus, de rescr. c. postulasti. multò minus ergo de simili ad simile diuersorũ generum. Circa hoc tamen incidenter quæritur, vtrùm per hanc formam dispensationis poterit obtinere canonicatum in ecclesia cathedrali, vel metropolitana? dixi, q̃ sic. s̃. c. proxi. 1. q. Est enim dispensatio, de qua in tex. multum fauorabilis, & ampla. primò inquantum dispensatur in omnibus ordinibus: per quod dispensatum videtur, quòd possit beneficia ecclesiastica simplicia obtinere, ne mendicet, in opprobriũ ordinis clericalis, vt c. cum secundùm. de præbẽ. & C. de Decurio. l. neminem. & no. Inn. s̃. eo. c. fi. Et subditur in dispensatione, q̃ possit beneficia obtinere, etiam si curam, &c. Si ergo potest obtinere curatum, in quo requiritur omnis integritas natalium, scientię, & ætatis, vt in c. cum sit. de æta. & quali. c. cum in cũctis §. inferiora. de elec. quis dicet talem à similis canonicatu cuiuscunque ecclesiæ repelli, vbi ista nõ sic requiruntur? s̃. eo. li. de elec. c. ex eo. certè nullus. In eo em̃ genere non debent licere maiora, minoribus denegatis. ff. de reg. iur. l. non debet. & de ęta. & quali. c. accepimus. hęc videtur fuisse intentio Spe. in ti. de legato. in tractatu dispensationum. §. postremo. & Hosti. in summa de si. presby. §. quis possit. vers. quid si cum tali. & allegat duo cap. scilicet. s̃. de prẽben. c. cum illorum. vbi sub gratia venit ecclesia cathedralis xantonen̄. & de æta. & qua. c. accepimus. vbi venit metropolitana; quia Bracharensis. & sic tam in cathedrali, quàm metropolitana, potest beneficium obtinere. Et secundùm hanc opi. consuluit Oldr. consil. 259. ¶ Secundò no. q̃ dispensatio certæ formæ, & naturæ non extenditur ad aliam impetrationem naturæ diuersæ, & conditionis: sed tãquam casus omissus respectu alterius relinquitur dispositioni iuris cõmunis: sicut regulariter in qualibet dispositione contingit, vt c. suscepti. de rescrip. s̃. e. lib. & l. si extraneus. de condi. ob cau. Contra hoc tamen. 4. glos. obijcit. nam videtur, q̃ dispensatio tollat omnem maculam, & reponat eum in iure primeuo, quo omnes liberi nascebantur, vt in glos. quæ soluit, & ibi loquitur de restitutione natalium, & sic in legitimato. Nam legitimatio tanquam generalis fauorabilior est, quàm dispensatio, quæ respicit certum actum: sup̃ quo vide quòd no. Ioã. An. s̃. qui fil. sint legi. c. per venerabilem. super glos. 2. ¶ Tertiò no. q̃ in impetratione noua diuersi generis à prima oportet facere nouam mentionem de eodem defectu, super quo extitit dispensatum. Ex quo colige, quòd ad obtinendũ beneficium inclusum sub prima dispensatione non expedit, cũ confertur, de ea facere iterum mentionem. postquam enim quis semel dispensationem obtinuit, de qua in hoc c. non oportet ad impetrationem beneficij, ad quod habilitatus est, quòd de ea mentionem faciat. & ita dicit Ioan. And. curiam tenere. & sic in præallegato consilio in dicta curia determinauit Old. nã secundùm eũ, quantùm ad beneficium sub dispensatione inclusum, talis dispensatio ius regenerationis ei tribuit. ff. de na. re. l. 2. in fin. & l. quæris. & l. fin. eod. titu. Esset enim nugatorium in collatione, siue impetratione beneficij impetrare iam obtentum. ad hoc. C. de nupt. l. Imperialis. §. 1. ibi [omni macula penitus deleta] &c. Aliis etiam rationibus hoc confirmat Ioan. And. hic in nouel. qui in vltima glos. no. q̃ literæ ad beneficia subreptitiæ ipso iure non valent: & per consequens nec processus habitus per easdem. s̃. de rescript. c. cum olim. ¶ Quare autem aliud in literis ad lites, quæ valent, nisi exceptione elidantur, dic, vt hic plenè per eum post Ioan. Mona. qui æquiparat literas ad beneficia contractibus bonæ fidei: & literas ad lites contractibus stricti iuris. In illis autem dolus, siue fraus dans causam contractui, vitiat ipso iure contractum. In istis scilicet contractibus stricti iuris vitiat per exceptionem, iuxta not. in l. eleganter. ff. de dolo. ita igitur in prædictis literis est dicendum, vt hic latius in nouel. plures vtiles quæstiones de ista materia dispensationis vide in Spec. in præalleg. §. postremo. & per Do. Fede. consi. 79.

Rub. De Bigamis.

SVMMÆ.

1 *Bigamus omni priuilegio clericali priuatur.*
2 *Bigamus non priuatur priuilegio monachali.*
3 *Consuetudo dicens bigamos gaudere priuilegio ecclesiastico reprobatur.*
4 *Bigami clerici sub pœna anathematis prohibentur ferre tonsuram.*
5 *Bigamus quis dicatur.*
6 *Dispensare cum bigamo quis potest.*

CAP. I.

1 **ALTERCATIONIS.** No. quòd de casu hic decisò olim erant variæ opin. de quibus in glo. 2. & c. lector. allega. in d. glos. 1. & s̃. eo. c. 2. vbi plenius in nouella. ¶ † Secundò not. quòd iste text. priuat bigamos omni priuilegio clericali: quod glos. 3. intelligit de bigamis in minoribus, non autem in sacris. idem Gul. Gar. Ioan. Mo. & Archi. Boa. contra, qui dixit in c. bigamis. s̃. eo. tit. quòd si sacerdos contraxit cum vidua duo matrimonia successiuè, & postea committat adulterium, punietur per iudicem secularem per hoc c. ita refert hic Ioan. And. in nouella. ¶ † Tertiò
2 not. quòd iste text. priuat bigamos priuilegio clericali, non igitur monachali: vnde si fiat monachus, gaudebit immunita
1 te, non ex hoc capite clericorum, sed ex illo monachorum. de quo in reg. delictum. per Ioan. And. in quæstione Gualt.
3 in secunda parte. ¶ † Quartò not. hic reprobari consuetudinem, quæ habebat, bigamos gaudere priuilegio ecclesiastico. Et sic reprobat not. per Innoc. & Hosti. s̃. c. 1. nam ibi Inno. dixit istos fore de foro ecclesiastico, vel seculari, prout cõsuetudo vigebat in loco, vt C. de emanci. lib. 1. fin. Hosti. dicit hoc verum, quando consuetudo fauebat ecclesiastico foro. & vide quod no. Ioan. And. s̃. de cleri. coniug. c. Ioannes. in 3. q.
4 ¶ † Quintò not. quòd clerici bigami sub pœna anathematis prohibentur deferre tonsuram, vel habitum clericalem. de ista tonsura, & corona clericali tractat hic Archidia. & plenius in Clemen. 2. de vita & hone. cleri. in glos. & tonsuram. deferentes autem licèt per ista verba [sub anathemate] &c. non sint ipso iure excommunicati, vt in glos. fin. possent tamen excommunicari propter peccatum, vt hic. & 11. q. 3. c. nemo episcoporum. Item extraordinariè puniuntur in Auth. de san. episc. §. pœna. & Institu. de iniur. §. 1. ¶ † Quæro, quis
5 dicatur bigamus. respon. vt in 3. glos. de hoc, quot modis dicatur bigamus, vide s̃. c. super eo. & 32. dist. c. nemo. & glo. in summa huius tit. §. interpone. & per Hostien. in sum. eo. tit. §. 2. & 3. ¶ Quæro. si matrimonium contractum fuit nullum propter aliquod impedimentum (puta consanguinitatis, affinitatis, vel alterius: nam sunt multa, quæ glos. enumerat Instit. de nupt. ad fin.) an propter tale matrimonium quis incurrat bigamiam, carnali copula subsecuta? Archidia. quòd non, si ignorabat illum defectum: secus si sciebat, & ita intelligit. c. nuper. s̃. e. Ioã. An. ibi contra. Satis enim est, q̃ habuerit effectum coniugij cum opere subsecuto, vt ibi. pro quo facit. j̃. de spõ. c. 1. figura enim matrimonij videtur sufficere ad effectum bigamiæ inducendæ: sicut ad impediendam donationem inter virum, & vx. vt l. 2. §. 1. ff. de dona. inter. vir. & vxo. Ad hoc vide quod plenè not. Bar. j̃. de do. inter vir. & vxo. c. plerunque. vbi figura matrimonij quod non tenet, sufficit contra mulierem fornicantem ad amissionem dotis: in his ergo casibus, sicut in multis aliis iuris articulis, præfertur opinio veritati, da quibus remissiuè tetigi in d. c. nup. & Ioã.
6 An. ponit in reg. quod quis. j̃. de re. iur. ¶ †. Quæro. quis possit dispensare cum bigamo in ordinibus? dic, q̃ episcopus nõ potest, etiam in minoribus. Papa autem vtrum possit. videtur, q̃ non; quia Apostolus ꝓhibet bigamos ordinari, ad Titum primo. & pe. ad Thimothe. 1. c. Sed glos. in c. super eo. præalleg. tenet, q̃ Papa possit. Nam irregularitas, quæ prouenit ex bigamia, non procedit à iure naturali, sed positiuo. quod patet; quia verum ordinem recipit, vt no. s̃. eo. c. super eo. circa illa autem, quæ sunt iuris positiui, Papa multum potest, vt no. Ioã. An. in c. q̃ venerabilẽ. qui fil. sint legi. sup̃ gl. 2.

Rub. De officio Vicarij.

SVMMÆ.

1 *Vices vicarij quandoque quis gerit.*
2 *Vicarius an possit constituere alium vicarium.*
3 *Clericus coniugatus an possit esse vicarius episcopi.*
4 *Consensus Capituli an requiratur in constitutione vicarij.*

CAP. I.

ROMANA. Tria facit, secundũ Ioã. Mo. statuit, rationẽ ponit, & tacitæ qõni respondet. Secunda ibi [cum non] Tertia ibi [ea tamen.] ¶ No. q̃. Archiepiscopus officiales sui suffraganei potest excommunicare, subsistente causa legitima: quę autem possit esse causa legitima. dic, vt in glos. 3. super qua in nouel. post Hosti. & Ioan. Mo. Archi. ponit plura exempla, quæ per te videas. ¶ Secundò no. q̃ quan
1 doque quis gerit *vices vicarij*. † Sed hic occurrit vnum dubium: vtrùm quilibet iudex possit loco sui constituere vicarium: sicut potest Episcopus, vt in isto c. Bar. sic distinguit. Aut quæris, an̄ ingressum officij, aut postea. Si ante, aut est iusta causa impeditus, aut non. Primo casu potest vicarium facere, vt l. obseruare. & l. aliquando. ff. de off. proconsul. & leg. Secundo casu non potest, vt l. legatus. eo. tit. Si verò quæris, postquam est in officio, simliter distingue; quia aut subest iusta causa, aut non. primo casu aut impedimẽtum est lõgũ: & tũc non põt vicariũ cõstituere: sed eo remoto debet ali' loco eius subrogari, vt l. si lõgius. ff. de iudi. aut nõ est lõgũ ipedimentũ: & tunc vicarium facere potest, vt in Authen. de collat. §. 1. coll. 9. Si verò non est iusta causa impeditus: tunc vicarium facere non potest. in Authen. de defen. ciui. §. nulli. coll. 2. & q̃ ibi no. ita distinguit ipse in d. l. obseruare. ¶ Itẽ no. tertiò, quòd excommunicato officiali, eius vicem gerens non potest iurisdictionem exercere. quod est verum, vt dicit litera, quando iurisdictionem recipit ab eodem: secus si post constitutionem non à constituente, sed à canone iurisdictionem recipiat, vt est vicedominus. 89. di. c. qui. in hoc enim, & similibus excommunicatio superueniens personam constituentis non impedit istos agere, & suum officium exercere: secus si tpe cõstõnis cõstituens fuisset excõicatus. q̃ dic, vt plenè legitur & no. s̃. de procu. c. consulti. vbi dixi, vtrum ex communicato tutore, possit agere codstitutus ab eo: vel excõicato adulto, curator eius agere possit. & q̃ iuris de coad iutore, excõicato episcopo. dic, vt ibi, & tetigi. s̃. de rescript. c. 1. & not. istum articulum, cum est conuexitas aliqua in

personis: vtrũ vno ipedito agere propter excõicationem, vel aliter, alius agere possit? et in cedente, & cessionario dic, vt. ff. eo. lib. de iure patro. c. 1. vbi bona glo. de mãdato directo vicem gerenti an liget principalem dominum, vel econtra, vi
2 de plenè per Ioã. An. post Inn. s. de rescript. c. eã te. ¶ †Opponit. iste tex. innuit, q̃ vicarius possit constituere alium vice sui. Sed contra c. clericos. s. eo. vbi vicarius non facit vicarium. Sol. vt in glos. 4. super qua dicit Ioan. An. post Host. q̃ vicarius in totum, & ad tempus de consensu potest committere vices suas ex causa: puta quia imminet necessaria profectio, de off. eius, cui man. est iurisdi. l. 1. & sic dicit seruari de approbata consuetudine. ¶ Quæro, quæ fuit ratio dubitandi in casu huius. c. Respõ quia ex quo fine expresione proprij nominis fuerat excommunicatus officialis, videbatur ligari quilibet officialis, tãq̃ actus esset gestus sub nomine digni
tatis. Ad hoc de immu. ec. c. aduersus. Nã & decretum in persona antecessoris factum respicit successorem, vt l. cũ quasi. de fideic. lib. Sed respõde, q̃ excommunicatio non potest concernere dignitatem, sed personam afficit; ideò successorem non culpabilem non astringit, nisi ipse de delicto cõsentiat, vt d. c. aduersus. & hic in glos. quæ incipit. ita construe. In contrariis verò onus inhærebat rei, vel officio. facit quod no. Inn. in. c. cum dilectus. de ordi. cog. ¶ Quæro. si vicarius, vel alius iudex delegauit causam, & postea fuit excommunicatus: an delegatus possit in causa procedere? gl. remittit ad no. in c. licèt. de offi. dele. Sed hic in nouel. dicit post Host. q̃ si ante excommunicationẽ delegantis perpetuata erat iurisdictio, non plus impedit delegatum excõicatio delegantis, q̃ faceret ipsius mors, vt d. c. licèt. & c. gratum. e. ti. secus si fuit excõicatus re integra. idem tenet hic Fran. & Arch. Episcopo verò excõicato, quò ad eius vicarium, siue officialem, nõ distinguitur, an sit cæpta, vel non, per dictum officialem: qa per ipsum impeditur excõicatio principalis dñi sui. Ex quo patet, q̃ multum est dependens, & accessoria iurisdictio vicarij, & connexa iurisdictioni episcopi: & ideò non in omnibus habet naturam ordinariæ iurisdictionis per se stãtis, vt patet ex no. per Bart. in l. quod princi. & l. si Augustæ, de leg. 2. vbi
3 omnino vide. ¶ †Querit Lap. vtrum clericus cõiugatus possit esse vicarius episcopi, Ioan. An. q̃ non, etiam si nõ sit biga mus, vt ipse no. in c. Ioan. de cleri. cõiuga. in 5. q. Similiter nec potest esse iudex delegatus epi in causa spirituali. alleg. ff. de cleri. coniu. c. vno. & ita refert hic Bono. disputatum fuisse. s. q̃ ipsius talis vicarij sententia non valeret. Ex quo etiam infert Lap. in qõne de facto: q̃ si compromissum est factum in clericum coniugatum in postulando aliquam in abbatissam in monasterio vacante: q̃ tale compromissum, & postulatio sunt nullius valoris. & ita refert respondisse in quadã priuata examinatione Ioan. Cald. ad hoc facit. 8. q. 1. c. non ergo. & c. 1. de cleri. coniug. ibi [in cæteris] &c. & ff. de reg. iur. c. qđ
4 alicui. in solutione quæst. Mercur. ¶ †Quærit etiam Lap. vtrũ in constitutione vicarij etiam requiratur cõsensus Capituli. Ioan. An. in c. tua nobis. s. eo. scripsit q̃ nõ. idẽ Host. in summa eo. ti. & §. in quibus. & hoc approbat consuetudo, quæ in talibus est seruanda. de his, quæ fiunt à præla. c. ea noscitur.

SVMMÆ.

1 *Causæ criminum possint specialiter demandari.*
2 *Vicarius à suo beneficio aliquem amouere non potest.*
3 *Vicarij quando sint duo, vtrum vnus sine alio procedere possit.*

CAP. II.

LIcèt in. No. q̃ sub generali commissione trãsfertur cognitio, & decisio causarum: nõ autem correctio, & punitio delictorum. ¶ Quid ergo, si in commissione vsus fuit episcopus his verbis [committo tibi curam, & regimen episcopatus] an poterit cognoscere de casibus hic exceptis? videtur, q̃ sic, vt l. 1. §. tibi vrbem. ff. de offi. præfidis. Cõtrarium tenet ibi Bar. per l. quam Tubero nis. §. alia. ff. de pecu. pro quo facit l. 2. in fi. de offi. procõsul. & leg. Nam legitur, quòd proconsul habet commissionẽ similem, de qua. s. in prouincia decreta proconsuli. Tamen de causis meri imperij non cognoscit sine speciali mandato, vt l. solet. ff. de offic. proconsu. & leg. licèt enim regulariter in definita æquipolleat vniuersali: illud tamen est verum, quando est eadem ratio, & conditio omnium particularium con tentorum sub ea: aliàs secus, vt no. in c. vt circa. s. eod. lib. de
1 elect. ¶ †Secundò no. quòd causæ criminum possunt speciaLiter demandari. Et hoc verum de iure canonico, vt ff. de rapto. c. in archiepiscopum. & reprobatur hic opi. Vin. qui dixit. ff. de frigi. c. 1. quòd episcopus inquisitionem criminum committere nõ poterat, vt hic patet. 2. q. 1. c. Deus omnipotẽs. & ff. de simo. c. licèt. ibi [mittere, & inquirere.]de iure au tem ciuili causæ meri imperij non delegantur, nisi in casu ab sentiæ: & tunc quò ad cognitionem, non executionem: nisi quando esset insignis latro, cuius pænam differre, esset periculosum. tunc enim delegatus potest latronem talem punire propter mains periculum euitandum, per l. 1. ff. de offi. eius, cui man. est iur. & l. si quis exheredato. §. hi tamen. de iniusto test. & l. de pupillo. §. si quis riuos. de not. ope. nun. & quod dixi, de iure ciuili causas meri imperij posse delegari in casu absentiæ, idem in casu infirmitatis, quæ est in recessu, facit c. si pro debilitate. de offic. deleg. Idem secundùm Gul. de Cu. si præses, vel alius ordinarius est occupatus tot & tantis causis criminalibus, quòd non possit omnibus intendere: poterit enim tunc vnam causam delegare, vt no. Bar. in d. l.
2 alleg. l. 2. C. de his, qui latro. ¶ †Tertiò no. quòd vicarius nõ potest aliquem amouere à suo beneficio, siue administratione. & ad hunc finem intelligit Ioan. Mo. prohibitum vicario de criminibus inquirere. Et sic intelligit hunc tex. vt sic, secũdùm eum, ista dictio, seu, ponatur copulatiuè: & sic debeant omnia hic expressa concurrere, ne possit inquirere. Ioan. An. dicit, quòd hoc dictum communiter non approbatur. & dictio, seu, disiungit. & ad eius veritatem sufficit alterum adimpleri, vt s. de rescrip. c. statutum. §. 1. & 2. secundùm eum: qui reddit rationem, quare non possit vicarius à beneficio amouere: qa ea sine speciali mãdato nõ pot cõferre, vt ff. c. seq. similiter (vt sic dixerim) auferre: vt sic inde veniat cu ræ priuatio, vnde datio, in Authen. de defen. ciui. §. non habente. colla. 3. & contrariorum eadem sit disciplina, vt Insti. de his, qui sunt sui, vel alie. iur. in princ. ¶ Sed hic. quæritur, vtrum si ciuiliter agatur ad priuationem beneficij, possit vicarius cognoscere? puta agit patronus coram vicario, vt institutus per episcopum amoueatur, & admittat alium præsentatum ab eo. hoc enim casu non agitur criminaliter ad priuationem beneficij, sed ciuiliter, & speciali actione prodita in hoc patrono, iuxta no. in c. querelam. s. de elec. & de concess. præben. c. quia diuersitatem. post prin. in nouella. refert Ioan. An. hoc fuisse disputatum, quòd vicarius possit de hoc cognoscere. Nam cognoscit de matrimonio carnali, & spirituali, in quo interuenit arbiter, non in præcedenti. s. de in integ. restitutio. c. penul. in fin. Lap. dicit, quòd ista decisio nõ videtur bona. Nam licèt non agatur de crimine: agitur tamẽ de institutione facta per Episcopum; de qua non licet vicario cognoscere, vel se intromittere sine speciali, & expressa commissione Episcopi, 21. di. c. inferior. & quod ibi not. per Archi. & de electione Romani Pont. in princ. bene facit. ff. de præben. c. dudum. §. nos igitur. & quod no. Ioan. Andr. post Hosti. & Inno. de offic. deleg. c. super eo. & de re. iud. c. de cætero. pro hoc allego l. si hominem. ff. man. vbi procurator non potest rescindere factum domini sui. procedit igitur prædicta decisio Host. quando institutio non est facta per Episcopum, sed per alium inferiorem: puta, plebanum. Pro opin. Ioan. An. & Host. alleg. Lap. quod not. 26. q. 7. c. 1. in glos. 1. Sed in alio casu loqt, vt hic p eũ. qui ẽt hic dicit, q̃ licet vicarius

carius non possit de criminibus inquirere ad punitionem, po test tamen Inquirere, vt superiori referat: vel vt delinquẽtes se corrigant, & emendent quod malè fecerunt: vt si inquirat contra vsurarium, vel alium, vt pẽniteat. facit quod no. Ioan. An. post Inn. & Host. de iureiur. c. ad nostram. il. 2. & de for. cõp. c. cum laicus. Do. Lap. format hic aliquas pulchras quæstiones, quas succinctè referam. ¶ Primò quæro. in his casibus, & simi. in quibus requiritur specialis commissio iurisdictionis: vtrum iurisdictio vicarij erit ordinaria, sicut est in casibus, qui veniunt in generali commissione, vt no. hic in glos. an erit delegata? Ioan. Andr. in additionibus Specu. hic refert opi. quorundam, dicentium, q̃ sit delegata, & aliorum distinguentium, an simul, & in vnica commissione fiat expressa commissio horum casuum specialium: an diuisim, & separatim. Primo casu. q̃ sit ordinaria, ad hoc. ff. de consecra. eccl. vel alta. c. 1. de senten. excomm, c. si ciuitas. in fi. & c. translato. de consti. ibi [quia simul ab eodem, & sub eadem sponsione] &c. Ad hoc facit materia connexorum, de qua ibi. & quia magis dignum &c. de consecra. eccle. vel alta. ca. quod in dubijs. & vniformis debet esse vnius auctoritatis intellectus. de pæn. dist. 4. §. finis. ver. vt ergo. Lap. dicit, q̃ siue simul, siue diuersis temporibus fiat commissio specialis, & nominatim alicuius, vel aliquorum requirentium speciale mandatum, & additur clausula generalis: tunc tota iurisdictio sit ordinaria. aut non additur clausula generalis: & tunc in expresis requirentibus specialem commissionem erit iurisdictio delegata. Nam vniuersalis commisio causarum facit ordinarium, vt l. cum prætor. §. 2. ff. de iud. & de appel. c. Romana. in prin. secundùm eum. Ex cuius decisione habes, ad quem debet appellari à sententia lata in casibus, qui exigunt speciale mandatum: appellabitur enim ad Episcopum in casibus, in quib. censetur delegatus. in alijs, in quibus censetur ordinarius, appellabitur ad proximum superiorem: sicut ab aliis sentẽtijs ordinarijs. s. eod. lib. de consue. c. non putamus. ¶ Quæro. vicarius in causa, quæ requirebat specialem commissionem, si ne ipsa processit, & sententiam tulit, quam episcopus vult habere ratam: vtrum possit? videtur q̃ sic, per ca. cum quis. de senten. excomm. & per regu. rati. in contrarium facit prælegatum. c. cum quis. vlt. respon. & reg. ratum. & per ea, quæ no. Hostien. de resti. in inte. c. ex literis. Et per Io. An. de præbẽ. c. si motu proprio. Sol. in quibus consideratur initium (vt in electione, & sententia:) tunc non est locus ratihabitioni, vt ex tunc, vel ex nunc, per ea quæ no. Io. An. in regu. rati. In alijs. in quibus non attenditur initium, videtur, q̃ possint haberi rata per talem vicarium: vt saltim valeant vt ex nũc, pro ut not. Io. An. in reg. nõ firmatur. de reg. iur. & c. prudentiam. de offi. deleg. in nouella. ¶ Quæro. Episcopus concessit vicario suo, quòd posset omnia, quæ ipse potest, beneficiorũ collatione duntaxat excepta: nunquid poterit exercere alia, q̃ non veniunt in generali commissione? de quibus in tex. videtur, q̃ sic. Nam excipiendo à commissione generali vnum de casibus requirentibus speciale mandatum, videtur ceteros alios commisisse. Natura enim exceptionis est cõfirmare regulam in casibus non exceptis. 32. q. 5. c. clericis. in text. & gl. & quod no. Io. An. post Dyn. ff. de reg. iur. c. 1. & Spe. in tit. de iur. om. iu. ver. quid ergo dices. ibi [præsertim quando.] &c. contrarium credo. Nam licèt exceptio firmet reg. vt dixi: non tamen ampliat, & extendit ad casus sub regula nõ inclusos; quia exceptio venit ad diminutionem regu. ergo non debet operari contrarium. s. augmentum, vt l. legata inutiliter. de leg. 1. & de bap. c. maiores. & quod no. in Cle. 1. de sb. & 12. q. 2. c. cognouimus. & hoc tenet Lap. ff. de proc. c. qui ad agendum. Ad hoc vide quodno. Bar. in l. generali. §. vxori. de vsufru. leg. vbi dicit, quòd licèt exceptio firmet regulã in non
3 exceptis: non tamen eam dilatat, vt faciat comprehendi quæ de sui natura non comprehenduntur. & hoc no. ¶ †Quæro. si duo sunt vicarij: vtrum vnus possit procedere sine alio? dic, q̃ non, si sunt simpliciter constituti. Secus in solidum: & tunc erit melior conditio occupantis. & in occupantis officio non poterit alius se intromittere: nisi post occupans fuerit impeditus. ad hoc. 7. q. 1. c. non autem, & quod ibi no. per Ioã. An. post Host. de offi. dele. c. prudentiam. super glo. 17. de offi. deleg. c. cum plures. ff. eo. lib. Idem tenet Fed. de Se. vt refert hic Lap. Qui etiam dicit, quòd vicarius ex generali mãdato non poterit visitare; quia nec hoc potest Capitulum, se. va. de quo per Io. An. in Cle. 1. de hær. in glo. hæc litera. Item ex generali commisione non potest vicarius audire confessiones, & pænitentias iniungere in casibus reseruatis episcopo, vt no. Host. in summa de pæ. & re. c. si episcopus. ¶ Quæro. Quidam est substitutus loco iudicis mortui, vel absentis: an poterit cognoscere de causis meri, & mixti Imperij, & sic de prohibitis per hoc c. videtur quòd non, per hunc tex. Bart. notabiliter sic distinguit. Quandoq; quis gerit vices alterius ex mandato eiusdem, tanquàm eius delegatus, vel vicarius: & tunc nõ trãseunt ea, quę sunt meri, & mixti Imperij, vt hic, & l. 1. de offic. eius cui man. est iuri. & in Authen. de collato. §. prohibemus. Quandoq; quis gerit vicem alterius ex mandato Imperatoris, vel vniuersitatis. Nam quia fortè Potestas est mortu⁹, vel finiuit officium: Commune prouidit, q̃ alius gerat vices eius: sicut hic sępe contingit, & vulgariter appellatur Vice Potestas. & in istum omnia transeunt, quæ habebat is, cuius vices gerit, vt l. 1. C. de offi. eius, qui vicem al. gerit. licèt illam. l. aliter intellexerit Roff. in sum. huius tit. in prin. vt refert Io. An. ff. c. se. circa fi. in nouella. Sed tene quod dixi, secundùm Bar. qui hoc no. ff. de leg. 3. in l. 1. §. præfectis. & in l. obseruare. de offi. procon. & leg.

SVMMÆ.

1 *Pluralitas resoluitur in plures singularitates.*

CAP. III.

CVm in generali. Præmissa rõne, ponit dictum, à quo ex cipit, ibi [nisi.] ¶ No. primum dictum, q̃ in generali concessione, &c. Quæro, quo deprehendatur, istud fuerit ve risimiliter, vel non. vide per Bar. in l. filius fa. ff. de do. Et colli ge, q̃ non tantum operatur genus quò ad omnia, quantũ spe cies quò ad speciem, contra reg. l. si duo. de admi. tut. & l. omnes. de quadri. præscri. ¶ Secundò not. q̃ generalis administrator, etiam cum libera, non potest donare. concordantias, & exceptiones vide in glo. 3. ¶ Tertiò no. Io. An. q̃ duo singularia pluraliter copulantur. ff. de leg. 1. l. cum filio. ad fi. &
1 ibi concordantiæ. † Quandoque pluralitas resoluitur in plurales singularitates, vt l. falsa. §. si quis. de cond. & demon. & vide in l. hoc articulo. de hære. insti. per Bar. ¶ Quæro. Plebanus constituit vicarium generalem cum plena potestate temporalium, & spiritualium. vicarius de cõsensu episcopi, & maioris partis Capituli contra priuilegiũ dictæ plebis voluit augere numerum canonicorum, irrequisito plebano. Tenet Io. An. in nouella, q̃ non possit, etiam si exceruissent facultates ecclesię. ad hoc. s. de præb. c. dilecto. de instit. c. cum venissent. nam episcopus iuri ecclesiæ præiudicare non potuit. 10. q. 2. c. fi. vicarius etiam beneficia conferre non potest, vt hic. nec illis priuare, vt s. c. proxi. ergo nec illa creare. An aũt ad episcopum, vel plebanum, & Capitulum spectet numerum augere, no. Io. An. s. de insti. c. 1. ¶ Quæro. Vicarius meus in ecclesia, & ex ea mihi censualis soluit, me inscio, pro quatuor annos censum alteri prælato, etiam bona fide recipienti pro sua ecclesia. Refert Io. An. disputatum fuisse, quòd ille prælatus non præscripsit, nec mihi talis solutio præiudiciũ attulit. Nã cum vicarius meo nomine possideat. s. de rest. spo. c. cum venissent. contra me per alium possidentem præscriptio non cu currit. Nam si ego illo tempore possedi, sequitur, q̃ ille prælatus non possedit; quia idem duo in solidum possidere non possunt. s. de proba. c. licèt. Si non possedit, per consequẽs nõ præscripsit, vt in reg. sine possessione. de re. iu. Item si ille, per

quem posſideo, alij prodat me poſſeſsione non priuat, vt l. fi. C. de acquir. poſſeſ. & Hu. tenuit illum præſcripſiſſe, ſicut p̃ ſcribit qui emit à pupillo, credens illum puberem. ff. pro empto. l. 1. §. ſi à pupillo. Ioan. An. dicit poſſe diſtingui inter vicarium perpetuum, qui titulũ habet, & temporalem. facit Cle. 1. j. eo. cum ibi notatis ſuper verb. perpetuis. Ego dico, q̃ ſine loquamur in vicario perpetuo, ſiue temporali (licèt ſoluat alteri cenſum) per talem ſolutionem nulla quæritur poſ. Nam licèt colonus, vel alius meo nomine poſsidens, alij poſſeſsionem tradendo, verè me poſsit poſſeſsione priuare, vt l. 3. §. q̃ ſi quis ſeruus. ff. de acqui. poſſeſ. tamen tradendo fictè (puta ſoluendo penſionem, vel cenſum) me taliter poſſeſ. non priuat, vt l. quamuis. §. ſi conductor. ff. de acqui. poſſ. vbi ficta traditio coloni non priuat dominum poſſ. vbi tamen de alterius poſſeſ. non appareat, ex mercedis ſolutione probat poſſeſsio, vt no. Bar. in l. cum diuerſas. §. per colonum. ff. de acq. poſſeſ. & probatur in l. litibus. de agri. & cenſi. li. 11. & vide in c. inter. de fide inſtru. ad fi. vbi ex inſtrumentis locationis non probatur poſſeſsio. ille tamen, qui conduxit, etiã in mille annis, non poſſet referre quæſtionem dominij locatori, vt l. ma lè agitur. C. de præſcrip. 30. vel 40. ann. & l. ſi quis conductionis. C. locati. & c. ſi diligenti. de præſcrip. vbi de vicario, qui ſibi vllo tempore non præſcribit. ¶ Quæro. Archiepiſcopus agens in remotis conſtituit vnum epiſcopum vicarium generalem cum pleno mandato, & expreſsis caſibus, de quibus. s̃. c. proxi. cum poteſtate inſtituendi, & deſtituendi, & exercendi ea, quæ ſunt auctoritatis, & ordinis pontificalis: & quę conſtituens facere poſſet, etiam ſi maiot ſint expreſsis. quęritur, an ex hoc tam lato mandato poſsit electum confirmare, & confirmatum conſecrare, & hęc duo non fuerint nominatim expreſſa: videtur, q̃ non; quia iſtæ ſunt de maioribus cauſis, & ſpecialè exigunt expreſsionem, vt c. q̃uis. s̃. eo. li. de ele. cõiuncta Cle. non põt. de procu. cõtrarium tenet hic Io. An. nã veri ſimilitudo, de qua loquitur hoc. c. ſurgit ex duobus. primò ex libertate eligendi perſonam, cui beneficiũ confertur. ſecũdò quia collationẽ facere poteſt, vbicunq; ſit. de offi. le. c. nouit. & hæc duo ceſſant in confirmatione, quã neceſſe eſt fieri. s̃. de ele. c. poſtq̃. & cum cauſę cognitionem requirat. s̃. e. li. de elec. c. fi. extra territorium nõ poteſt expedire, vt no. in d. c. nouit. veriſimiliter ergo ea, quę ſunt foris, non poterat commiſiſſe: & ſic ceſſat veriſimilitudo, de qua in prin. hui⁹. c. Nõ ob. Cle. non põt. quia maiora erant expreſſa. ſ. pontificalia, in quibus iuriſdictio, & ordo requiritur: non ita in cõfirmatione, in qua ſufficit iuriſdictio, quam facit confirmatus in archiepiſcopũ, non epiſcopus. s̃. de ele. c. ſuffraganeis. & c. tranſmiſſam. & in hoc reſidet Io. And. in nouella.

Rub. De officio delegati.

SVMMAE.

1 *Conſeruator quis dicatur.*
2 *Conſeruatores an habeant ordinariam, vel delegatam.*
3 *Conſeruatores an alius, quàm Papa, dare poſsit.*
4 *Conſeruatorum quot ſunt ſpecies.*
5 *Conſeruatores de quibus cognoſcere poſſunt.*
6 *Ordo iuris in notorijs non eſt ſeruandus.*

CAP. I.

TATVIMVS. Dominus Io. An. poſt Archi. & Doct. ſuper iſto c. multa ſcribit, q̃ magis clarè, & breuius reaſſumã. ¶ † Primò quæro, quid eſt conſeruator. Ad qđ dic, q̃ conſeruator eſt iudex datus ad tuendum aliquos contra manifeſtas iniurias omnes, vel certas, iudiciali nõ vtens indagine, & iſta diffinitio hic probatur. Sed dices videtur, q̃ iſta interpretatio certi iudicis. ſuper omnibus litibus ſit à iure prohibita. s̃. de reſcri. c. ad hoc. Itẽ pro violentia, & rapina dẽt actor ſequi forũ rei: nõ aũt eum corã ſuo iudice trahere, vt c. cum ſit. de for. cõp. So. dic, q̃ cõſeruator de dubijs nõ cognoſcit; quia ſic eſſent iudices gñales illorũ, qui eos impetrarunt, cõtra illud c. ad hoc. Sed de manifeſtis tñ, vt in hoc c. à manifeſtis autem iniurijs dẽt iudex quemlibet coercere, vt l. equiſsimum. ff. de vſufru. & s̃. de ſymo. c. querelam. quia ergo Papa eſt iudex ordinarius oĩm, etiam laicorum, cum damna inferunt in perſonis, vel rebus eccleſiaſticis, vt d. c. cum ſit generale. non mirum, ſi ſuper talibus dat conſeruatores miſerabilium perſonarum, vt in glo. 2. Nam ipſi, & præſidentes Capitulis prouincialibus poſſunt dici conſeruatores monaſterior̃, vt no. Io. An. de ſta. mona. c. in ſingulis. §. fi. & d. c. querelã. in fi. & vide ad prædicta bonam. l. ff. de offi. præſi. l. illicitas. p totam l. vbi contra extorſiones innumeras cõtra potẽtiores, ne humiliores opprimant, & in multis alijs habent præſides poteſtatem: & ſic, cum iſta illicita coercere, ad officium ordinarij pertineat: iſta prouiſio conſeruatorum videtur ſuperflua: niſi quia magis timerẽt &c. ¶ † Secundò quæro, vtrum
2 conſeruatores habeãt ordinariã, vel delegatam. gl. 2. in prin. dicit eos habere delegatam. & probatur; quia eorum iuriſdictio expirat quo ad nõ cæpta, vt j. eo. c. fi. §. officium. ergo nõ eſt ordinaria. j. eo. c. 3. ſecundùm Io. An. in nouella. ¶ † Tertiò quæro vtrum alius, q̃ Papa, poſsit dare iſtos conſeruato-
3 res. Io. An. in nouella. dicit, q̃ delegatus poteſt, cum ſit ordinarius. j. de of. leg. c. 2. ſi poteſt per ſe: ergo per alium, vt in regula. poteſt quis. Et ita refert de facto quẽdam Legatum feciſſe. Ex qua ratione ſequitur, q̃ qui libet ordinarius poſſet in ſua dicœceſi tales cõſeruatores creare, ſcđm Io. An. j. e. c. fi. ſu per verbo, dietam. allegat quædam iura ciuilia, quæ prohibẽt per loca conſeruatores conſtitui in Auth. vt iud. ſine quo. ſuf. §. nulli quoque iudici. & §. interdicimus. colla. 2. & de manda. prin. §. eos autem. coll. 3. & nulli iud. li. habere loci ſer. in prin. coll. 9. Nam, vt dicit tex. in d. §. interdicimus. magis iſti cõſeruatores erãt fures, & violenti: q̃ illi, quos à talib. cohibere debẽt. Ex qua rõne, & alijs cõcludit Io. An. ſuper ver. dietam. q̃ æquum eſt ſentire, & concludere tales conſeruatores p ſolos Romanos Pontifices dari poſſe. quod probat iſtud. c. cũ dicit. [concedimus.] & c. fi. j. eo. ibi [à ſe. Apoſto. concedũtur.] ad hæc præſtat arg. j. eod. li. de offi. ord. c. 1. ver. nec pro
4 eo. ¶ † Quartò quæro, quot ſint ſpecies conſeruatorum. de hoc in glo. 2. ver. ſcire debes. Nam ponit aliquas formas varias: ipſorum igitur iuriſdictio, & poteſtas dependet à forma literarum: & latior eſt forma inuenta poſt iſtam conſtitutionem, & conſtitutionem finalem. j. eo. vt ibi no. Io. And. ſuper verb. dietam. attendatur igitur literarum tenor, ſicut & priui
5 legiorum. s̃. de priui. c. porro. ¶ † Quintò quæro, de quib. cognoſcere poſsint. Text. iſte dicit, q̃ de manifeſtis iniurijs, & violentijs. de hoc in glo. 2. ver. de manifeſtis. Sed quid dices, ſi hoc ipſum reuocatur in dubium: vtrum ſit factum notoriũ necne: nã multa dicũtur notoria, quæ nõ ſunt, vt c. conſuluit. s̃. de appel. Ad hoc reſponde, & collige ex dictis in nouel. & in glo. quinque membra. Nam qñq; reus conuentus ſup notorio negat factum, & qualitatem facti. ſ. notorietatẽ. Qñque fatetur notorium factum. ſ. dicit ſe iuſtè feciſſe. Quandoq; notorium eſt factum, qualitas facti, & æſtimatio: ſed in certus eſt ille, qui fecit. Vtrum ergo in omnibus iſtis caſibus, vel ſimilibus habet locũ proceſſus notorij? Et videtur, q̃ non; quia ſuper his, quæ requirunt iudicialem indaginem, conſeruator non poteſt procedere, vt in fi. huius. ca. ſed in quolibet caſuum prędictorum requiritur iudicialis indago, &c. Contrarium tenet Inn. & exponit iſtũ tex. dum dicit [nec ad alia] &c. ſ. dubia non notoria: in quibus notorijs proceditur contra non citatum conuictum, vel confeſſum. 2. q. 1. c. 1. & q. 6. §. diffinitio. & C. de ſen. l. prolatam. quod ergo de indagine dicit tex. debet intelligi de illa, quæ in caſibus dubijs fieri debet: ſi qua verò indago imminet facienda in cauſis notorijs, illã bene poterit conſeruator facere, poſtq̃ ſibi iuriſdictio eſt permiſ-

permiſſa, vt l. 2. ff. de iur. om. iud. Nam in caſibus, & membris prædictis non debet ad punitionem procedere, niſi citet partes, & contumaces puniat in expenſis: & quòd habeat cognitionem, patet; quia poteſt excõmunicare: quæ excõicatio nõ fit ſine cauſæ cognitione. 2. q. 1. c. ſicut. & c. nemo. & de ſentẽ. excom. c. ſacro. & hoc dictum Inno. placet Archi. licèt aliter hic dicat, ſcđm Io. An. Sed videtur, quòd ſi ipſum notorium negetur eſſe notorium, non poſsit procedi, tanquàm ſuper notorio. quia negatione fit res dubia. Sol. vt in glo mag. ver. ſed quid ſi negatur. &c. In nouel. poſt Hoſt. dicit Ioã. An. q̃ iudex in talibus debet attendere famam. Impoſsibile enim eſt facti notoriũ non eſſe famoſum: quod ſi ſic non reperiat, abſtineat. aliter procedat, & teſtes recipiat ad inſtructionem ſuam iuratos, ſi velit. de teſti. c. veniens. & ad cautelã, de elec. c. bonæ. §. licèt. Exceptiones etiam contra teſtes admittat, ſcđm Archi. licèt alij contra, vt hic in nouella. Sed dices, per iſta non eſt ſolutum cõtrarium; quia negatione fit res dubia. Item quia per iſta, & cum de iuſtitia facti quæritur, vel de æſtimatione quantitatis damni, deuenitur ad iudicialem indaginem: ergo videtur proceſſus notorij ceſſare in omnibus ſupradictis mẽbris. Sol. dic, quòd non omnis negatio facit rem dubiam, vt not. in c. noſtra. de coha. cle. & mu. per Inno. & c. venerabili. de cenſi. per Innocen. & l. poſt rem. ff. de tranſa. & l. 1. C. de procu. Ad aliud cõtrarium dic, quòd ſi ipſum factum eſt notorium: quã tuncunque circunſtantiæ ſint occultæ, vel alia, quæ ex ipſo facto notorio habent dependentiam (puta iuſtitia ipſius facti, æſtimatio damni, & alia, de quibus in prædictis membris) tamen habebit locum proceſſus notorij. & hæc ſentit Innoc. in d. c. veſtra. vbi dicit, quòd ſuper occultis circunſtãtijs facti notorij, quæ aggrauant, vel extenuant delictum, tanquàm ſuper ipſo notorio procederet. ¶ Nam ſi aliud diceremus, ſequeretur, quòd ſuper nullo delicto poſſet procedi, tanquàm ſuper notorio: qa nullũ dr̃ illud, qđ nõ poſſet habere excuſationẽ, vt homicidium; quia poterat impune occidi. Item inuaſor: quia fecit inuaſionem cum iudicis auctoritate: tranſitus ad alium epiſcopatum, primo retento; quia de licentia Papæ. adulterium; quia ſolutam & meretricem credidit. furtum; quia propter neceſsitatem famis: & ſic de ſingulis. ar. j. de accu. c. cum dilecti. duobus igitur ſolummodo concurrentibus habet locum iſte proceſſus notorij, quando ſcilicet dicitur delictum eſſe commiſſum, & hoc ipſum eſt notorium. iſta enim qualitas notorij alterat naturam iudicij: quod à iure habet certum ordinem, quem non poteſt iudex tranſgredi, vt l. prolatam. cum alijs præal. illum autem ordinẽ non tenetur iudex ſequi in notorio, de quo loquimur, vt c. ad noſtram. il. 2. de iureiuran. & j. dicam. Sed hic quæritur de ſecundo membro. ſi reus confitetur factum, ſed negat ipſum notoriumi ad excluſionem extraordinarij proceſſus notorij. Ioan. And. poſt Inno. dicit hic, quòd conſeruator procedit: quia licèt non ſit notorium per euidentiam, eſt notorium per confeſsionem ſuam. de coha. cler. cap. veſtra. & illud. c. eſt notandum. Nam ſecundùm hoc, ſemper, quando reus confitetur maleficium (licèt defenſiones opponat, quæ maleficij pœnam extenuant, vel excludant) iudex procedet in talibus ſine iuris ordine, qui ſeruandus eſt in criminalibus, ſicut in ciuilibus, vt l. abſentem. ff. de pœ. Aduertendum tamen, quòd ſi negatur factum, & maleficium, & qualitas facti, ideſt notorietas: conſeruator tamen, qui dicit factum notorium, de hoc non debet cognoſcere, per l. ſi quis ex aliena. ff. de iudi. & ſi reperit factum notorium, procedet: aliàs deſiſtet. nam ab iſta qualitate notorij cauſatur, & ſuper ea fundatur iuriſdictio conſeruatorum, de quibus in tex. debet ergo de ea qualitate conſtare, vt no. & dixi. s̃. de foro compe. c. ſi clericus. Et ſi bene aduertas, iſta cognitio, an ſit notorium, necne, licèt adhibeatur ad finem fundandi iuriſdictionem: tamen concernit negocium principale. quo caſu comperto notorio per probationem, vel feret eius vigore ſententiam ſuper principali facto: vel pronunciabit ſe tantummodo eſſe iudicem. dic, vt dixi in d. c. ſi clericus. vbi in nouel. & per Bar. in l. præſcrip. C. ſi contra ius, vel vti. publi. & per Innocẽ. s̃. de reſcrip. c. ſuper literis. vbi de iſta except. non contraxi, vel non deliqui in tuo territorio oppoſita ad excluſionem fori cognoſcitur in vim dilatoriæ: tamen concernit principale negotium. & ea taliter probata quid iuris de vlteriori proceſſu iudicis habes ĩ præallegatis locis. declaratio aliorũ membrorum, de quibus. s̃. patet per prædicta. cum enim ſint circunſtantiæ principalis facti notorij, ſuper eis tanquàm ſuper ipſo facto notorio poterit procedere: niſi cum maleficium, vel ipſum factum, quod dicitur notorium, ſit occultum, vt j. dicam. ¶ Vlterius quæro. iſte text. dat conſeruatoribus iuriſdictionem ſuper notorijs, & manifeſtis. Quæro quid eſt notorium: de hoc plenè per Ioan. And. poſt Inno. & Doct. s̃. de coha. cler. & mu. cap. veſtra. in Specul. 4. parte. de noto. crimi. vbi dicit, quòd ſępe dicimus aliquid notorium, quod ignoramus. vide etiam per Hoſtien. in ſumma de coha. cler. §. fin. & per Bart. in l. ab accuſatione. §. fin. ff. ad Turpil. & per Cyn.
6 in l. ea. quidem. C. de accuſa. ¶ † Quæro vlterius; quia iura di
a cunt, quòd in notorijs non eſt ordo a iuris ſeruandus: vtrum iſtud ſit ſimpliciter verum? Ad hoc dic, quòd proceditur in criminalibus altero ex tribus modis, vt in cap. qualiter & quã do. il. 2. de accuſa. fallit in notorijs, & manifeſtis, vt cap. ad noſtram. il 3. de iureiuran. vbi gloſ. dicit, quòd non requiritur ex toto, quaſi innuat, quòd requiritur qualis: cuius omiſsio ita vitiaret iudicium, ſicut omiſsio ordinis iudiciarij in alijs modis ordinarijs, vt ſentit Innoc. in cap. tua. de coha. cler. & mu. & d. c. ad noſtram. quod verbum not. Et apertius declarando proſequitur, quis ordo in notorijs requiratur. Ioan. And. in d. cap. ad noſtram. multum confuſè poſt Innoc. iſtum articulum examinat. Ego autem ordinatè, & clarè per ſingulas partes iudicij hoc proſequor, inchoando à citatione, quæ eſt principium iudicij, vt not. in c. eccleſia ſanctæ Marię. de conſtitu. & ff. de in ius vo. in rub. Archidia. hic refert opi. Innoc. quòd in omni notorio requiratur citatio, vt ipſe not. in d. cap. ad noſtram. & ca. tua nos. prælallegatis. vbi aliàs refert opin. Sed prædicta opi. vera eſt. Nam (vt s̃. dixi) omne delictum poteſt habere excuſationem, & not. in cap. 1. de dila. per Innocen. ad hanc igitur faciendam debet quis citari: nam citatio eſt ſpecies defenſionis, quæ non poteſt etiam per principem auferri, vt Clemen. paſtoralis. de re iudi. vbi Imperator prætendebat crimina contra regem Robertum notoria: & tamen quia citationem legitimam omiſit, ſua ſententia declaratur nulla: & hoc breuiter de citatione. ¶ De litis conteſta. an requiratur, ibi refert opin. varias, quando proceditur contra præſentem. Sed melior videtur, quòd ſiue contra abſentem, ſiue præſentem procedatur, non requiritur ordo iuris. & vide per Guiliel. de mont. Lau. in Clemen. paſtoralis. & per Hoſtien. de re iudi. cap. cum olim. vbi Ioan. And. poſt eum tenet, quòd in notorijs criminibus poteſt ferri ſententia contra abſentem contumacem, & probatur in dicta Clem. paſtoralis. vbi Papa contra illam ſententiam Imperatoris allegat plures cauſas nullitatis, illa omiſſa, quòd lata fuerat contra abſentem. & ſic innuit, quòd alijs ritè ſeruatis potuiſſet abſentem condemnare. probationes autem vtrum ſint neceſsariò recipiendæ in notorijs. ibi dixi in 3. quæſtio. ¶ Quid de ſententia? Ber. tenet, quòd ſententia requiratur in d. cap. ad noſtram. & de teſti. co. c. ſuper eo. & de diuor. c. porro. Appellari autem vtrum poſsit, ibi dixi in 5. queſt. Certum eſt autem, quòd ſententia lata ſuper crimine, quod dicitur notorium, poteſt redargui de nullitate, vt eſt caſus in dicto c. paſtoralis. & ibi plures cauſæ nullitatis. & not. Innoc. in dicto c. tua. ſuccinctè ergo per omnes partes iudicij diſcurſum eſt, an in notorijs requiratur iuris ordo: quę plenè videas in dicto cap. noſtra. per Ioan. And. Qui poſt Innocen. hic dicit, quòd ſi maleficiũ eſt notorium, ſed non malefactor. & per teſtes de aliquo probatur, q̃ fecit maleficium: ſed non proba-

tur, qđ

tur, quod sit notorium. s. talem fecisse, sibi non nocet: quia nõ potest conseruator procedere', nisi contra notorios, qualis iste non est. Nam licèt de occultis circunstantijs possit inquirere conseruator, quæ occultæ circũstãtiæ sint accessoriæ notorio: non tamen potest inquirere de occulto facto, vel occultis personis, quæ sunt principalia. De ordinario verò an ꝑ tales probationes procedat, etiam remittit Inn. s̃. de elect. c. bonæ. il primo. vtrum autem post sententiam latam, fortè cõtra absentem, reus veniens audiatur allegans, ꝙ delictum erat notorium. Et quid iuris, si in rei veritate erat notorium: sed iudex non facta sibi de hoc fide, tulit sententiã, an valeat: dic, vt d. c. ad nostrã. & hic in nouel. dicit, ꝙ si iniuria nõ erat manifesta, sed pronunciatum fuit illam manifestam, nec appellatum, teneret processus conseruatoris. & vide de hoc qđ no. in Cle. pastoralis. in fi. prin. super verbo declarato. de re iudi. ¶ Quærit glo. pe. vtrum conseruator possit cogere manifestos inuasores, siue damnum inferentes ad satisfaciẽdum? videtur, quòd non; quia eorum officium est defendere: qđ propriè respicit inferendam iniuriam, non illatam. nam iam facta infecta fieri nõ possunt, vt l. in bello. §. facta. ff. de capti. Gl. tenet contrarium, & plenius probat in nouel. post Arch.

ADDITIO.

a ¶ Ordo. Addo, quòd nec etiam seruatur coram arbitratore. Inn. in c. Quintaullis. de iureiur. Item nec coram executore. Inn. in c. ex ratione. de app. Item nec coram prouisore. tex. in Cle. 1. de offi. delega. Item nec in bonorum possl. l. 3. §. causa cognita. ff. de bono. poss. Bal. in l. fi. C. de contrahenda emptio. Item nec in diffinitionibus iuris. Bald. in l. postquàm litt. C. de pac. Innoc. in c. cum iuramento. de iura. cal.

SVMMAE.

1 *Pœne quando inferuntur, deferendum est dignitati, & personæ.*
2 *Ecclesiæ ingressus quandoq; interdicitur.*

CAP. II.

QVia pontificali. Præmissa causa, ponit constitutionem in genere: quam secundò specificat, ibi [itaq;] tertiò excipit, ibi [nisi.] ¶ Not. hic Io. An. quòd quædam sunt ordinis episcopalis: quędam episcopalis dignitatis. illa, quæ sunt ordinis episcopalis, numerantur 48. dist. c. cor episcopi. & de vtrisq; vide per Io. And. s̃. de excess. præla. c. accedentibus. vbi etiam no. an electus confirmatus in episcopum nondum consecratus, possit aliqua ex istis. ¶ † Secundò no. quòd in inferendis coactionibus, siue pœnis deferendum est dignitati, & personæ. concor. s̃. c. sanè. & c. pastoralis. & l. fin. C. vbi sena. vel cla. vbi habes de clarissimis, & illustribus, contra quos ꝙ creditur in criminibus: an coram iudice debeant stare, vel sedere. Alia etiam, vltra hæc duo, consideranda sunt in pœnis inferendis, de quibus. s̃. de transac. c. fina. & not. quòd in pœnis est cum modestia procedendum. vnde dicit lex, quòd neque excandescere debet iudex aduersus eos, quos malos putat. id enim nõ est constantis, & recti iudicis, cuius animi motus vultus detegit, vt l. obseruandum. de offic. præsi. vbi dicit glo. quòd debet aliud gerere in corde quandoq;, & aliud simulare. pro quo. c. 2. de præsump. ¶ Tertiò no. quòd à minori pœna est inchoandum. alibi dicit, quòd ab illa, quæ magis timetur, in cap. quoniam frequenter. s̃. vt lit. non contesta.

2 ¶ † Quartò no. quòd quandoq; interdicitur ecclesiæ ingressus: cuius effectus est secundùm Arch. vt suspensione durante, in ecclesia celebrare nõ possit, nec psallere, nec orare: nec si interim moritur, in cimiterio sepelitur. Extra ecclesiam verò diuina officia celebrare potest, etiam in officio siue ordine suo; & ista satis probat propria verborum significatio, secundùm eum: qui allegat no. per Inn. & Host. ĩ. de sent. excõ. c. sacro. ¶ Aduertendum etiam, quòd suspensus ab ecclesię ingressu, vel à pontificalibus, ab his solum prohibetur, quæ sibi interdicta sunt, & quæ dependent ab illis, non ab alijs; cũ pœnæ sint emolliendæ, non exasperandæ. de pœni. dist. 7. c. pœnæ. no. Ber. s̃. de consue. c. cum dilectus. ¶ Quintò not. quòd suspenditur quandoq; quis ab officio. pro hoc autem intelligitur suspensus ab ordinaria potestate, vt no. hic Arch. qui allegat Host. in sum. & §. quid si religiosi. in fi. Alij contra, vt legitur & no. 24. q. 1. c. audiuimus. facit quod no. Inn. de ęta. & qua. c. cum bonæ. & de ele. c. consideramus. ¶ No. vltimò, ꝙ suspensus à pontificalibus, si celebrat, non incurrit irregularitatem, vt no. Spe. in ti. de leg. §. iuxta.

SVMMAE.

1 *Causa eadem aliquando pluribus delegatur.*

CAP. III.

1 SI duo. ¶ † Not. quòd quandoq; delegatur plures eadem causa: & hoc vtilius est, quàm vni, vt no. in c. prudentiã. de offi. deleg. vbi de eorum iurisdictione in ordine procedendi, & pronunciandi communiter, vel diuisim. dixi. ĩ. de hære. c. per hoc. ¶ Secundò not. ꝙ si pluribus est causa commissa per Papam, possunt aliqui ex eis alijs subdelegare vices suas: vtrum autem, & quãdo teneatur tales subdelegatos admittere, vide distinctionem Io. Calde. s̃. c. coram. ¶ Tertiò no. quòd quandoque plures cognoscunt de eadem causa, habentes iurisdictionẽ diuersam: Nã diuersa est iurisdictio delegati Papæ ab illa subdelegati. primò quò ad potestatem subdelegandi. secundò quò ad potestatem appellandi in casu, quo commissa fuerit, appellatio ne remota, & ad quem appellandi, vt legitur, & not. s̃. c. 1. & c. super quæstionum. in prin. §. porro. Similiter quãdo cognoscit ordinarius, & inquisitor hæreticæ prauitatis, & sic ordinarius, & delegatus Papæ: cum autem talis mixtura contingit, iurisdictio magis dignior debet considerari in appellatio ne interponenda ab eorum sententia, etiam si alij sint plures, vt hic: vt si magis consideretur dignitas, quàm numerus personarũ. & hoc quò ad appellationem, vt dixi: vbi verò in sententijs discordarent, starem numero, iuxta reg. c. fi. s̃. de regu. iuris. licèt gloss. innuat contrarium. ff. de re iudi. l. Põponius. aliàs si vni. Sed non bene secundùm Oldr. qui simpliciter dicit, numerum considerandum, vt C. de pala. sac. lar. l. fi. lib. 11. & de vete. iu. enuc. l. 1. & vide bonã concordantiam ad hunc tex. C. de app. l. præcipimus. ad fi. ver. eodẽ. vbi si illustris, & non illustris de causa cognoscunt, appellabitur ab eorum sententia ad Imperatorem, habito respectu ad illustrem, non ad illum, à quo deberet ad alium appellari: & ibi est etiam tex. quando non in personis diuersorum, seu eiusdem residet duplex iurisdictio. Similiter enim consideraburit iurisdictio magis digna, vt d. l. ver. ꝙ si. & tex. in d. c. super quæstionum. §. si verò duo. in fine. & etiam cum contingit ista mixtura duorũ simplicium diuersam naturam habentium, consideranda est natura simplicis dignioris. vt cap. quantò. de iudi. vbi plenius dixi.

SVMMAE.

1 *Plures quandoq; simpliciter delegantur.*

CAP. IIII.

SI contra. ¶ No. quòd quandoq; plures delegãtur simpliciter. & de hoc. s̃. c. prudentiam. † Quandoque delegantur cum clau. ꝙ si ambo, & de hoc etiam ibi. & ibi tangit Arch. an sola voluntas sufficiat: videt, ꝙ clausula, [si non possint interesse.] cõprehendat casum, etiam si nunc velint, vt d. c. prudentiam. §. adijcimus. vbi de hoc in nouella. Quandoq; fit cõmissio alternatiuè, [vt omnes, aut alter vestrũ.] & de hoc. ĩ. e. c. cũ plures. vtrũ aũt, si duo ex tribus, vel plurib. citant, teneaẽ citatus cõparere. & qualiter debet fieri fides de impedimento tertij, vt ad citationem aliorum comparere teneatur. & si duo, tertio irrequisito, processerint, an possit postea ille tertius eorum processum ratificare? dic de his, & aliś hanc materiam tangentibus, vt d. c. prudentiam. & hoc tangitur. in nouella. an sufficiat requisitio collegæ: vt sic, si non venerit, possit alter procedere. Hostiensum est,

sum est, quòd trina requisitio facienda sit. de hoc s̃. eo. c. cum causa. vbi no. Vin. ꝙ si collega requisitus impedit etiam quærẽtem datum cum clausula, ne procedat: fortè posset eum ex cõmunicare; quia iam iurisdictionem habet in impedientes: & requisitus, ratione delicti, factus est inferior. C. ne sena. vel cla. l. 2. fcđm Io. An. ¶ Tertiò no. quòd in nullo casu huius c. causa suspicionis contra iudicem allegata est probanda corã eo, sed corã arbitris, episcopo, vel collega. ratio est; quia fortè prouocatus obesset: & qua ratione suspectus est in principali, suspectus est etiam in accessorio, tangente personã suã. cesset ergo. l. si quis ex aliena. ff. de re iudi. & c. super literis. s̃. de resti. spol. habent autem locum illa iura, & similia, cum exceptio declinatoria fori concernit iurisdictionem, non personam iudicis. vnde de exceptione excõicationis infamiæ, & simili oppositа contra iudicem, non cognoscit ipse, vt no. Bar. in l. quidam consulebat. ff. de re iud. licèt contrarium dixerit Inn. s̃. c. cum super abbatia. & vide de ista exceptione contra iurisdictionem oppositа, quis cognoscat, vnum notabile dictum Inno. in c. venerabili. de censi. & l. de iure ff. ad munici. ¶ Quartò no. in §. cum autem. quòd de recusatione cõtra de legatum episcopi, vel eius vicarium oppositа, cognoscit eps, & non arbiter: quare autem non sic Papa de recusatione oppositа contra eius delegatum. dic vt in gl. antepe. prouidetur enim (vt dicit in vtroq; casu, licèt diuersimodè) laboribus, & expensis partium. ex qua ratione posset argui, ꝙ si ep. scopus, qui causam delegauit, vel vicarium dimisit, esset absens: ꝙ de causa recusationis sui delegati, vel vicarij esset recurrendum ad arbitros, sicut hic dicitur de delegato Papæ: quia eadẽ est ratio, vt parcatur &c. Inno. & Hosti. in c. suspicionis. tenent, ꝙ tunc est in causa supersedẽdum, donec reuertatur episcopus: quod dictum est probabile, si est episcopus prope intra diœcesim, vel in loco vicino. Si autem multum distaret, iniquum videtur, ꝙ reus recusans eius officialẽ, vel delegatum, debeat tam longe accedere, vel actor ius suum differre. æquum igit̃ videtur Ioan. And. quòd hoc casu recurratur ad arbitros, & de exceptione contra delegatum oppositа cognoscat eius vicarius. allegat ad hoc quod disputatũ fuit de collega, ad partes valde remotas se absentante. nam cum non possit commodè adiri. 22. q. 2. c. faciat. non est hoc casu necessariò requirẽdus. Et iura etiam volunt, ꝙ nullus sit trahendus extra prouinciam. de do. c. cũ olim. 3. q. 4. c. vltra. ad hoc de testibus. c. præsentata. vbi æquiparantur mors vnius, & longa absentia alterius. ad hoc l. cum post. C. de appel. peregrinari etiã quis non cogitur, eo. lib. de procu. c. 2. ¶ Quintò & vltimò not. quòd de exceptione recusationis oppositа contra vicarium cognoscit episcopus, & non ita de appellatione. quæ sit ratio differentiæ, consueui dicere; quia appellatio concernit iurisdictionem: quæ eadem videtur in persona vicarij, & episcopi; ideo de vno ad alium non recurritur. s̃. eo. de consue. c. non putamus. recusatio verò cohæret personæ, & eam concernit, non iurisdictionẽ. s̃. tit. 1. c. Romana. & quod no ĩ. e. c. proxi. in 4. gl. ibi [pro ista parte] &c. ¶ Vltimò tangit hic in nouel. super glo. recusatur. &c quæ sint istæ iustæ causæ recusandi iudicem. dic, vt in Spec. tit. 2. §. superest. Item vtrum pendente causa recusationis contra vnum collegam, possit procedere alius in principali, tenet gloss. magna, quòd non. similiter in nouella.

SVMMAE.

1 *Iudex delegatus Papæ legitimè recusari potest.*
2 *Delegatus potest committere vices suas in totum ante recusationem propositam.*
3 *Iurisdictio delegati per solã propositionem recusationis est impedita.*
4 *Pronunciatio facta in causa idem operatur, quod sententia.*
5 *Iurisdictio extincta de consensu partium, post pronunciationem reassumi non potest.*
6 *Iudex delegatus, si sit suspectus, an possit alteri committere.*

CAP. V.

IVdex ab. Partes patent. sunt enim duæ principales. primò quãdo delegauit causam ante recusationem contra ipsum propositã. secũda ibi [post
1 recusationem] quando post eam propositam. ¶ † No. ꝙ etiã
a iudex delegatus Papæ potest legitimè recusari a: & tunc dicit legitimè, cum causa est probabilis. plures ex istis causis enumerat Spec. eo. ti. §. superest videre. & Hosti. in sum. de ap. sub rub. de recu. §. ex quibus causis. de iure ciuili an causa legitima requiratur, dic vt l. apertissimi. C. de iud. vbi glo. dubitat, an possit ordinarius tecusari: quod de iure canonico certum est, ꝙ sic, vt d. c. cum speciali. & s̃. de foro cõpe. c. si quis. ¶ Inciderter tangit hic Io. An. post Arch. de prælato, qui in causa ecclesiæ suæ impetrauit consanguineum in iudicem. Tenet enim, quòd possit recusari. s̃. c. insinuãte. & hic plenius per eũ.
2 ¶ † Secundò no. quòd ante recusationem propositam potest delegatus committere vices suas in totũ: quæ cõmissio postea impugnari non potest, prætextu recusationis. Quod intelligunt, quidam verum, quando post citationẽ factam per subdelegatum proponitur recusatio. Secus si ante. nam ante non videtur iurisdictio efficaciter transiuisse, cum possit reuocari ĩ. c. proxi. Hanc distinctionem, vt refert hic Arch. tenuit Hosti. de appel. in c. cum speciali. Io. An. post Archi. tenet simpliciter, ꝙ sola commissio totalis iurisdictionis sufficit ad tollẽdam exceptionem, quæ excluderet ipsum subdelegãtem. Nõ ob. c. ĩ. proxi. quia loquitur in reuocatione, non in recusatio nis propositione: & sic sunt casus diuersi, non aduersi. & intelligunt hoc verum, quando subdelegatus postea acceptaret: vel alia ratione causa rediret ad subdelegantem; exceptio. n. recusationis cõtra ipsum remanet salua, quasi commissio, de qua hic, debeat intelligi cum effectu, arg. l. 1. ff. quod quisque iur. & c. relatum. de cle. non resi. ¶ Tertiò no. in ver. quod posset. ꝙ si delegans aliquid sibi de iurisdictione retinuit, potest eius cõmissio impugnari per exceptionem recusationis. Ratio est; quia ad eum posset causa redire: & sic habet potentiã nocẽdi in habitu. quod sufficit, vt recusari possit, ar. l. Lab eo. ff. de sta. lib. quod secus est, quando nil sibi de iurisdictione retinuit: quia reassumere causam non potest, nec ad ipsum reuerti. s̃. c. super quęstionum. § porro. & §. seq. Et aduerte quia tex. dicit [eius commissio impugnari] & c. nec declarat coram quo sit exceptio recusationis proponenda: an coram subdelegante, contra quem opponitur: an coram eius subdelegato. Impugnabitur igitur, secundùm Io. Mona. per hunc modum; quia notificabitur recusatio coram subdelegato, & petetur terminus ad eam proponendam coram subdelegante: & iste
3 est modus, vt hic in nouella. ¶ † Quartò no. in ver. post recusationem. ꝙ per solam propositionem recusationis est ligata, & impedita iurisdictio delegati, tantum, ꝙ eius commissio est nulla, vt hic. multò magis ergo non valeret, si procederet in causa principali. Inno. tamen dixit, ꝙ si exceptionem recusationis iudex non admisit: vel de ea mentione non habita, ad vlteriora processit, valebit processus: nisi fuerit appellatum. Nam, vt dicit, non meminit se legisse, ꝙ sola recusatio subtrahat recusantem à iurisdictione iudicis. Hosti. contra in d. c. cum speciali. & idem Bar. consuluit per l. 1. C. si quacunq; prædi. po. vbi allegans suspicionem hoc ipso eximitur à potestate, & iurisdictione iudicis recusati: & per consequens nõ valet quod agitur. de hoc in Spec. de recu. §. qualiter. ver. sed
4 quis cognoscet. ¶ † Quintò no. quòd non idem operatur probatio facta in causa, quod pronunciatio, & sententia, vt in gl. ergo ista &c. Et per hoc dicit alibi glo. singularis, quòd ex ꝙ probationibus non oritur actio in factum: aliàs iuramẽto, nec ex furto probato irrogatur infamia, nisi confessio, vel sententia intercedat, vt not. in l. sed si possessori. ad fi. ff. de iureiurã. & de hoc s̃. de his qui no. infa. l. athletas. §. calumniator. cum §. fe. & l. non alias. quando que varia sunt, sententia, & probatio. de ver. sig. c. cum olim. & de dam. infec. l. damni. §. Sabin°

& qđ

& quod no.C.de adul.l.quàmuis.¶Sextò no.quòd ſuper ex-
ceptione recuſationis oppoſita eſt pronunciandum.& eſt iſta
pronunciatio interlocutoria,ſecundùm Archi.qui allegat de
ap.c.ſignificantibus. poteſt tamen eo prætextu dici diffiniti-
ua;quia poſt ipſam alia nõ ſperatur. quod dic,vt no.in Auth.
5 habita.C.ne fil.pro pa.¶† Septimò no.quòd iuriſdictio extin
cta per pronunciationem non poteſt de conſenſu partium re
aſſumi.& loquitur tex.quando eſt extincta per pronunciatio
nem ſuper recuſatione.idem ſi iudex pronunciauit ſe incom-
petentem.caſus eſt no.in c.ſignificantibus.ſ.eo.¶Incidenter
tangit hic Archi.quis cognoſcet de cauſa principali,poſtquã
eſt approbata coram arbitris legitima cauſa ſuſpicionis,& ſu
per eam pronunciatum. Hoſti. ſequens Roff. dicit,quòd ipſi
arbitri,qui cognouerunt de cauſa ſuſpicionis.allegat prò ca-
ſu.C.de iudi.l.apertiſsi.in fi.nam ſic eſt in appellationis arti-
culo.ſ.de ap.c.vt debitus.& æquiparantur appellatio,& recu
ſatio.de ap.c.ſuper eo.& procedent ſecundum tenorem lite-
rarum directarum ad ſubdelegatum,vt no. in ſum.de offi.de
le.§.quis ſit effectus.ver.quid ergo.alij fere omnes(vt Io.Vin.
Tan.Gof.& Ber.)dicunt contrarium per c. ſecundò requiris.
iuxta fi.de ap.& hæc opi. verior eſt,ſecundùm Archi. qui re-
mittit ad Spec.de recu.§.effectus autem.& per Ioan. An. ſ.c.
ſuſpicionis.¶Opponitur,& videtur, quòd etiam poſt propo
ſitam exceptionem recuſationis,& probatam poſsit iudex re
cuſatꝰ alteri delegare,vt in allega.c.cum ſpeciali. ver. ac ipſa
probata limine.Sol.hic in delegato,ibi in ordinario, qui etiã
pronunciatus vt ſuſpectus,poteſt cauſam delegare ; quia re-
manet iudex,etiam poſt talẽ pronunciationẽ,licèt ſine exer-
citio illius cauſę.ad hoc c.ſi quis contra.de foro compe.vbi vi
deas,ſi appelletur à tali delegato, an appellatur ad ipſum or
dinarium recuſatum, vel ad proximum eius ſuperiorem ? ibi
Ber.dicit,quòd ad ipſum,qui denuo delegabit.Vin. & Hoſt.
contra.& Spec.cum eis in tit.de ap.§.nunc tractemus.in fi. 1.
6 colũ.¶† Opponitur,& videtur, quòd nullo modo iudex de-
legatus, ſi ſit ſuſpectus , poſsit alteri committere : quia ſi eſt
eius iuriſdictio,Papa aditur propter ſuſpicionem.ergo & al-
terius dependentis ab eo.ſ.ti.1.c.1.& alijs rationibus hoc prò
batur,de quibus in gl.4.quæ ſoluit,ꝙ ſuſpicio concernit per-
ſonam,& vitia perſonalia non tranſeunt in aliam,vt in ea.Se
cus ergo dicendum, quando exceptio cõcerneret iuriſdictio
nem,& diceretur delegatus ipſam non habuiſſe,& per conſe
quens non potuiſſe ſubdelegare. Tunc enim ſublata iuriſdi-
ctione legati,non poteſt ſubſiſtere iuriſdictio in perſona ſub
delegati,vt ĩ.c.ſi à ſubdelegato.quod tenet hic Ioã.An. facit
ad not.in c.1.ĩ.de iure pa.vtrum.ſ.exceptio,quæ obſtat cedẽ
ti,obſtat ceſsionario.tetigi.ſ.tit.1.c.1.¶ Quærit Ioan.And.
Reſcriptum eſt directum abbati ſub nomine dignitatis, qui
ſtatim poſt recuſationem deceſsit : an cognoſcet ſucceſſor ?
Dama.diſputando innuit,quòd non.Bart.Brix.poſt.T. quòd
ſic,ſi ante mortem non fuerat exceptio probata:vel probata,
ſed nondum lata ſententia ; quia ceſſat cauſa recuſationis in
ſucceſſore.vbi verò eſſet lata ſententia ante mortem , ſucceſ-
ſor non cognoſcit : quia illa iuriſdictio iam extincta erat per
illam pronunciationem.& in hoc caſu ſit vera opi.Dama.ſe-
cundùm Ioan. Andr. qui prædictam quæſtionem intelligit ,
quando ſuſpicio concernebat perſonam, non dignitatẽ : hoc
enim caſu ſemper tranſit contra ſucceſſorem.ponit exemplũ
in ſuffraganeo , vel ſubdito impetrantis , vt ſ. vt lit. non con
teſt.c.accedens.

ADDITIO.

a ¶ Recuſari.Adde,ꝙ recuſatio delegati valet,etiam ſi delegans eum ſciuit eſſe partibus ſuſpectum.glo.in c.ad hæc.in verbo elegerunt. de reſcript. quod eſt verum,niſi proprio motu ſit delegatus.glo.& Ab.in c.cũ olim. circa fi.de offi.dele.no.in c.cum inter.& ibi per eũ,& Phi.de ap.& eſt notandum,ꝙ recuſatio iudicis debet fieri coram ipſo, allegata cauſa ſuſpicionis. Phil.in c. poſtremo. de ap.& etiam dicitur tollere iuriſdictionẽ. Spe.in ti.de le.§.reſtat.ver.nẽ per recuſationẽ.& in ti.de recu.per totũ.

SVMMAE.

1 *Delegatus Papæ quandoque ſubdelegat vices ſuas in totum.*

CAP. VI.

QVàmuis alicui. Ponit dictum, cuius rationem reddit,ibi
1 [cum iuriſdictio]&c.¶†Not,quòd delegatus Papæ
quandoque ſubdelegat vices ſuas in totum.vtrum autem ſub
delegandi licentiam transferre poſsit,no.plenè Ioan.And.ĩ.
eo.c.is cui.& ibi dicam.¶ Secundò no.quòd quandoque ali-
quid licet re integra,quod non licet poſtea pœnitere. ad hoc
C.de condi.ob cauſam.l.ſi pecuniã.in materia autem, in qua
ſumus,perpetuat, & confirmat iuriſdictionem ſubdelegati ir
reuocabiliter quò ad ipſum ſubdelegantem , non autem quo
ad Papam. qui ſicut poſt vſum iuriſdictionis reuocare poſſet
ſuum delegatum , ita ſubdelegatum . Sicut etiam hoc poſſet
quilibet ordinarius quandoque , vt l. iudicium ſoluitur.ff. de
iudi.in hoc ergo eſt deterior iuriſdictio delegati Papæ ſubde
legantis in totum,quàm alterius ordinarij. & quod dicit tex.
de reuocatione expreſſa,idem dicit Archi.in tacita;puta ſi ad
partis petitionem citat,vel procedit.alle.de ap.c.intimaſti.&
facit.ĩ.de procu.c. ſi quem. Per quem autem actum inducat
iſte vſus ſubdelegati: vt ſic viam claudat reuocationis.in gloſ.
pe.dicit,qualitercunque.& ſic ſentit,quòd per vſum minus le
gitimum inducatur iſta perpetuatio. de quo hic per Archi.&
Ioã.An.in c.cum plures.vbi dicam.Archi. tamen dicit,quòd
non per omnem vſum , ſed per citationem tantùm inducitur
perpetuatio.ſ.c.gratum.& dicit hanc eſſe opi.Vin.Tan.Gof.
Inno.& Ber.in c.licèt.ſ.eo.nam citatio eſt principium proceſ
ſus.de proba.c.quoniam contra.& quod not.Inno.de app.c.
vt debitus.& Ber.ſ.c.ſuper quęſtionum §. ſi verò.in gloſ.hic
patet.Sed pro iſta glo.ſua Ioan.An.in nouella allegat.ĩ.eo.c.
cum plures.§.1.vbi ſufficit inchoaſſe.& tex.hic, & ĩ.c.proxi.
vtitur verbo,vti,vel quòd res non ſit integra.Præterea perpe
tuare iuriſdictionem, & inducere litis pen. ſunt diuerſa. gra-
ue eſt ergo citationem exigi in perpetuatione iuriſdictionis:
ſicut in pendentia litis,vt in Clem.2.vt lit. pen. ſecundùm eũ.
¶Quærit Ioan.And.Ioan.Canonicus Bonon.delegatus Papę
delegauit cauſam Arch.Bono.nomine non expreſſo.qui vſus
iuriſdictione deceſsit:vtrum ſucceſſor Archi.cognoſcet? Ioã.
Mo.ſ.e.c.ſtatutum.in additionibus dicit, quòd non. Nam di
ctus Ioã.in futurum ſuum ſucceſſorem non tranſmitteret iſtã
delegationem.ar.not.per Doc.ſ.de elec.c.nihil.ergo nec de-
bet ſubdelegando tranſmittere in alterius ſucceſſorem. Non
ob.ſecundùm eum.c.quoniam ab.ſ.eo. quia loquitur in Pa-
pa,qui non habens notitiam perſonarum , videtur exprimen
do nomen dignitatis,ſibi committere:ſecus in caſu noſtro,in
quo delegatus videtur potius habere cõſiderationem ad per
ſonam ſibi notam , cui ſubdelegat , quàm ad dignitatem.hoc
dictũ reprobat Ioã.An.per c.licèt.ſ.eo.& c. ſi delegatus.pri-
reſpon.pro Io.tamen Mona.allegat.l.qui habebat.ff. de reb.
du. vbi ex notitia diſponentis inſpicitur , an nomen propriũ,
vel dignitatis, ſiue officij inſpicere debeamus. & ex pluribus
coniecturis quandoq; percipitur, quòd expreſsio dignitatis
non attenditur:quas vide per Bar.in l.ſi ſeruus communis. ff.
de ſtip.ſeruo.facit.c.requiſiti.& quod ibi dixi.ſ.de teſta.¶ Se-
cundò quærit etiam poſt Io.Mo.ſi ille,cui commiſſa erat cau
ſa, factus ſit epiſcopus,vel archi. an ſic tranſlatus cognoſcat?
videtur, quòd non,per c.qm ab.& c.paſtoralis.ſ.eo.nam trãſ
latus habetur pro mortuo.7.q.1.§.ecce. Io. Mona. tenet con
trarium: quia non cenſetur mortuus,ſed auctus : ergo durat.
arg.l.4.ff.de reg.iu.& l.ſenatores.ff.de ſenat.Non ob.§.ecce.
quia verum eſt eũ haberi pro mortuo quò ad illam eccleſiã ;
non quò ad aliam.Et iura,quę de expiratione per mortem lo
quuntur,debent intelligi de morte naturali,non ciuili, iuxta
doctrinam glo.in c.ſuſceptum.de reſcrip.Ioan.An.dicit ſim-
pliciter ſtandum. c. quoniam ab.ſ. quòd in ſucceſſorem in di
gnitate cognitio transferatur,& non illum ſequatur, etiam ſi
cœpiſſet in iuriſdictione . Nam iſte tranſlatus non poſſet in
alio loco cognoſcere.per c.ſtatutum.§.in nullo.ſ.de reſcript.
& quan-

& quantũ ad extinguendã delegationẽ in perſonã tranſlatã
videt̃ paria,abſẽtia,& trãſlatio,ar.c.pñtata.de teſti.& hoc ve
rũ,qñ talis cõmiſsio ſic eſt tranſmiſsibilis ad ſucceſſorẽ;quia
facta ſub nomine dignitatis,vt dixi.Si aũt non eſt tranſmiſsi-
bilis:tũc mutatio cõditionis perſonæ iudicis delegati, & trãſ
latio non curatur;quia commiſsio eum ſequitur in quocunq;
ſtatu.qđ tenet Io.An.in q̃one canonici, qui deſijt eſſe canoni
cus.de qua in prææalle.c.ſtatutum.poſt prin.in gl.quæ incipit.
habentibus.ad fi.& idem ibi Archi.& in Spec.eo.ti.§.fin.ver.
quid ſi cauſa.& ſe.

SVMMAE.

1 *Mortuus cenſetur abeſſe.*
2 *Abeſſe pluribus modis quis dicitur.*
3 *Reſeruatio cuiuſcunq; actus ſufficit ſubdeleganti.*
4 *Caſus,in quo non appellatur omiſſo medio.*

CAP. VII.

SI delegatus. Primò ponit dictũ primum cum
ſua determinatione, ibi [dũtñ.]
¶Secundò ſcđm ibi[idẽ]cũ cãę redditiõe,ibi[nã talis.]
¶Tertiò tertiũ ibi[ad eũ]vbi tria cõiungit,q̃ in fi. fortificat,
ibi[ẽt ſi.]¶ No.formã huius delegationis in caſu abſentiæ.in
reditu ergo intelligitur reuocata:ſed qui moritur,nunq̃ redit.
Sic & in ꝓcuratore dato pp abſentiã dñi.nã reuerſo dño , nõ
ꝓcedit in cã:qđ dic,vt legit̃,& no.ĩ. de ꝓcu.c.ſi quẽ.& l.q mu
tuã ſ. mãdati.rurſus. ergo ſi delegatꝰ aberit, reaſſumet delega
tus iuriſdictionẽ in caſu huius c.& ꝓcedet vigore veteris dele
gationis,q̃ ꝓtẽdit ad multas vices,q̃b.abfuit delegatꝰ,ar.l.Ti
1 tius.ff.de excu.tu.tex.eſt in d.c.ſi quẽ.¶†Scđò no. ꝙ mortuꝰ
a a cẽſet abeſſe. cõcor.ſunt in gl.3.& licèt ille , q eſt in reb. hu-
2 manis,poſsit adeſſe, & abeſſe:tñ mortuꝰ ſp abeſt.†Arch.tãgit
b hic plures modos,quib.qs dr̃ abeſſe: b qñq; ille,qui eſt in hor
tis:qñq; q eſt mortuꝰ:qñq; qui nõ ẽ in vrbe : qñq; qui nõ ẽ in
loco,quo petit̃.qđ dic,vt hic per eũ.& ff.de procu.l.pñs. cũ l.
ſe.vbi de hoc.& l.4.§.ꝑtor ait.ff.de dã.infec. ¶ Tertiò no.in
ver.idẽ poteris.aliã formã cõmiſsionis[donec.ſ.duxerit reuo
cãdũ]&c.iſta.n.potẽtia reuocãdi in habitu idẽ opat̃,qđ retẽ-
tio ptãtis ĩ actu, ar.c.nõ ſolũ.ĩ.e.li.de ap.& l.Labeo.ff.de ſta.
li.¶Incidẽter tãgit Io.An.qđ iuris , ſi ſubdelegãs ſub hac for
ma, donec &c.addat, ꝙ nõ intendit iuriſdictionẽ reuocare ꝑ
proceſſum,quẽ facit in cã:an ſi poſtea ꝓcedat,intelligit̃ reuo
caſſe?vr̃ ꝙ nõ,poſtq̃ ambo cõſenſerunt ꝓteſtationi , ar.eorũ,
q̃ no.Inn.đ ſpõ.c.veniẽs & l.fi.§.itẽ ſi ꝑdixerit.ff.nau.cau.ſta.
& hãc partẽ ipſe tenet.De hac tñ materia,an ꝑ actũ cõtrariũ
videatur qs à ꝓteſtatiõe recedere:vide plenè ꝑ Io.An.in reg.
in generali.de reg.iur.i.6.in Mer.& per Bar. in l. nõ ſolũ.§.fi.
de ope.no.nũ.¶ Quartò no.ꝙ ſi cã ſimpliciter cõmittat̃,vr̃ ẽt
cõmiſſa ipſius diffinitio per ſnĩam.& hoc tenet ẽt Spe.qñ dele
gatio eſſet facta ſub hac forma [talem cãm tibi cõmittimus
cognoſcendã]in ti.de off.dele.§.ſeqt̃.ver.qđ ſit offm.& ver.ſi
verò.Ego dico,ꝙ ille,cui cõmittitur cognitio , non põt ferre
ſnĩam, vt no.Bar.in l.q procuratorẽ dat. de procu. Si verò cã
ſimpliciter cõmittat̃:tunc põt ſententiare. & ſic intelligo hoc
c.vt no.Bar.ff.de re iud.l.à diuo Pio.in prin.¶Sed vtrũ in ca-
ſu iſto qñ ſimpliciter commiſit , videatur etiã commiſſa exe-
cutio ? Bart.in delegato ab alio,quã à principe,tenet ꝙ non;
quia non põt ſuã ſententiã exequi:licèt quidã cõtra,vt legi.&
no.in c.ſi qs cõtra.de fo.cõpe.in delegato verò principis, cui
cã eſt cõmiſſa,non eſt dubiũ,ꝙ põt exequi, vt no.in l. à diuo
Pio.& c.q̃rẽti.ſ.e.In ſubdelegato verò.eiꝰ, cui cã eſt cõmiſſa
ſimpliciter ſecundũ formã huius ver.an poterit exequi,ſi ille
non reuocet?vr̃ etiam hoc caſu, ꝙ poſsit exequi talis ſubdele
gatus,vt l.1.C.qui pro ſua iuriſd.in fi. qđ ſentit Bart. in præ-
3 alleg.l.a diuo.¶†Quintò not.circa fi.c.quòd ſufficit ſubdele
ganti reſeruatio cuiuſcunque actus:vt ad ipſum poſsit,& de-
beat appellari . Quid ergo ſi aliquid de medijs cauſæ reſer-
uauit (puta litis conteſta. vel examinationem teſtium).An
tunc appellabitur ad ipſum?dicit in nouella , ꝙ ſic, ſi ante il-
los actus appelletur.Se cus autem,ſi poſt illos actus. Nam in
actibus poſtea ſubſequentibus eſt habendũ perinde,ac ſi re-
ſiduũ cõmiſiſſet,nihilo reſeruato. Et ſic contingit, ꝙ qñq; in
parte eiuſdẽ inſtãtię appellabitur ad vnũ;qñq; ad alium: nec
mirũ.Nã & alibi hoc contingit,vt ĩ.e.c.ſi is cui. & qđ ibi no.
in gl.pe.ſecundũ eũ:qđ dictũ,licèt ſubtile, videtur cõtra hũc
tex.dũ dicit[aut quicquid aliud]&c. qđ importat, vt reſerua
tio cuiuſcũq; articuli operetur,vt appelletur ad ipſum: ſecũ-
dũ quẽ ſequeretur,ꝙ ſi cauſa eſſet ſimpliciter cõmiſſa, nulla
reſeruatio mediorũ cauſę ſufficeret ad ipſum appellãdũ:qua
ſi poſt illa media videatur ab eo iuriſdictio abdicata, ſecũdũ
4 eũ:cuiꝰ cõtrariũ innuit iſte tex.vt dixi,cogita. ¶ †Sextò no.
caſum,in quo nõ appellatur,omiſſo medio.& refert Ioã.An.
ꝙ Cancellaria nõ daret literas appellãti ad Papam à ſubde-
legato ſui delegati dato non in totum. Niſi in caſibus,vt ĩ.c.
ſi is cui.& c.ſi à ſubdelegato.¶Sed hic quæritur.in caſibus,in
quibus eſt appellãdũ ad ſubdelegantẽ: quid iuris ſi fuerit ap
pellatũ ad Papã?dixit Arch.ꝙ valet proceſſus, niſi fuerit ex-
ceptũ,allegat no.per Inn.in c. cũ Bertoldus. de re iudi. vbi ꝑ
Io.An.ſuper verbo ad nos. Nã omiſsio medij nõ reddit ap-
pellationẽ ipſo iure nullã,ſed ope exceptiõis annullãdã, vt ẽ
gloſ.no.de app.c.dilecti.& qđ ibi per Ioan. An. licèt alij di-
cãt aliter,& malè,ſecũdũ eũ.¶ Quærit Lap.Delegatus Papæ
cõmiſit executionẽ ſuæ ſẽtẽtiæ alteri: ab illo executore pars
vult appellare in caſibus ꝑmiſsis. quęritur an ad Papã,vel ad
illũ ſit appellãdũ?videtur,ꝙ ad Papã,cũ ille ſit functus ſuo of
ficio per ſnĩã,vt.ſ.e.c.in literis.pro hoc iſtud.c.à cõtrario ſen
ſu. & c. ſ. ꝓxi. nã vſq; ad executionẽ iſtã facultatẽ ad ipſum
appellãdi cõcedit,& nõ poſtea.In cõtrariũ alle.qđ no.Ioan.
An.in d.c.in literis.ſuper prima gl.& hoc videt̃ verius, ꝙ in-
tra annũ ad ipſum ab eius executore appellet̃ , nõ vt de ſnĩa
ſua cognoſcat:ſed de viribus executionis , & ponit exemplũ
per c.veniens.ſ.de teſtibus.& c.cum ſuper.de re iu. vbi cum
ab executione appellat,cuius intereſt, vtrùm ad delegatum,
qui executionem commiſit, an ad Papam debeat appellari.
Bar.in d.l.à diuo Pio.§.ſententiam.quęrit,ſi ad literas Pote-
ſtatis Floren.Poteſtas Bonoñ.exequitur ſententiam:vel Ptãs
Bonoñ.ad literas rectoris ſcholarium. ſi iſte, qui exequitur,
grauat: vtrùm ad ſuperiorem pronunciantis , an exequentis
appellabitur?dic,vt ibi per eum.¶Secũdò quærit Lap.in ca-
ſu, quo erat appellandum ad ſubdelegantem , appellatũ fuit
ad Papam:cui appellationi ſubdelegatus detulit: appellatus
verò coram ſubdelegante comparet,& petit executionẽ:nũ-
quid illam exequi poterit,& dictam dilationem reuocare?vi
detur,ꝙ non,per c.cum appellationibus.ĩ.de appella.impu-
tet enim ſibi , qui tali ſubdelegauerit.pro & contra facit c.
ſi compromiſſarius. ſ. de elec. eod.lib. fatetur tamen, quòd
poſſet eum de hoc punire , iuxta not. per Archi . in c. cordi.
ĩ. de appel.

ADDITIONES.

a ¶Mortuus.Adde,quando mortuus poſsit damnari,gl.Inſti.de her. quæ ab inte.defer.§.per contrarium.gloſ.in c.à nobis.de ſen.excom. & an mortuus poſsit excommunicari, vide no.in ſum.10.q.2.gloſ.2.ordi.in c.neque.88.diſt.Ioan.de lig.in trac.de ſenten.excom.in prima charta. & in c. à nobis.de ſenten.excom.

b ¶Abeſſe.Adde,quòd abſentiarum quinque ſunt genera, vt tenet Spe.in tit. de ſen.§.iuxta.ver.eſt etiam nulla.& §.quoniam.ver.ſi.porro. quæ quinque genera cauſarum latius proſequere,vt per Bar. in l.fi.in 2. & 3.colũ. ff.de reſt.in inte.& ibi vide gloſ.

SVMMAE.

1 *Forma delegationis alternatiua.*
2 *Præoccupatio habet locum in pluribus habentibus iuriſdictionem inſolidum.*
3 *Iuriſdictio extincta prorogari non poteſt.*
4 *Disiunctiua poſita inter perſonas,an debeat recipi pro coniuncta.*
5 *Iuriſdictio quò ad omnes videtur perpetuata per proceſſum vnius.*
6 *Iuriſdictio an perpetuetur per actum minus legitimum.*

CAP. VIII.

1 CVm plures. Tria ſunt dicta,& partes patent.¶†No.formã delegationis alternatiuã,q̃nque copulatiuã,vt ſ.c.prudentiã.q̄ multũ differũt: quia per alternatiuã dat cuilibet ptãs ĩſolidũ, vt hic,ꝑ copulatiuã nõ dat vni ſine altero,vt d.c.prudẽtiã.propriè.n.natura diſiunctiuæ,ſiue alternatiuæ eſt rem cuilibet in ſolidũ attribuere.Secus in copulatiua,vel collectiua oratiõe, vt l.ſi pluribus.de le.2.& l.ſi ex toto.de le.1.facit c.2,coniũcto c.ad aures.de reſcri.& vtrobiq; de hoc.¶ Secundò no.ꝙ ſi plures iudices hñt iuriſdictionẽ inſolidũ, quilibet ſolus põt in cã procedere.& qñ de hoc conſtat per formã cõmiſsionis, non eſt dubiũ,vt hic.vbi aũt non apparet:vtrũ ptãs, & iuriſdictio pluriũ iudicũ videat cõceſſa inſolidũ? dic,vt ſ.c.prudentiã.& l.1.ff.de offi.procon. De procuratorib.dic, vt j.de procu.c.ſi duo.In tutoribus,vt l.ſi plures.de admi.tu. In pluribus executoribus vltimarũ voluntatũ dic,vt j.eo.lib.de te-
2 ſta c.ſi.¶†Tertiò no.in §.porro.ꝙ in plurib. hẽtibꝰ iuriſdictionẽ inſolidum hẽt locũ præoccupatio, & ꝑuẽtio inter eos: vt ſic alij non poſsint ſe intromittere. Quid ergo ſi ſe intromiſerit,an valebit proceſſus?vr̃,ꝙ ſic ; quia per talẽ ꝑuẽtionẽ nõ eſt extincta eorũ iuriſdictio,ſed ſuſpenſa,vt in ver.niſi.ſi ergo non fuerit exceptũ contra proceſſum, debet valere. cõtrariũ tenet hic Io.An.poſt Arch. nã adeo ẽ ligata eorũ iuriſdictio, ꝙ nõ valet ꝓceſſus eorũ,allegat l.1.ff.de of.cõſul.vbi cẽpta ꝑ vnũ conſulẽ alter nõ exequit,niſi ex cã.& Odof.illud intelligit verũ eſſe in iuriſdictione cõtentioſa.& eſt ſingulare dictũ iſtud,ꝙ proceſſus illius,q nõ hẽt iuriſdictionis exercitiũ,licèt eã hẽat in habitu ſine exceptiõe,ſit inualidꝰ ipſo iure.¶ Quæro, vtrum poſsit talis iuriſdictio ꝓrogari expſsè quò ad exercitiũ:nõ reperio hoc tactum,niſi per Bar.qui conſultus dixit,
3 ꝙ ſic.†Nam licèt iuriſdictio extincta nõ poſsit ꝓrogari, iuxta no.in c.cũ veniſſet.ſ.de teſtib.tñ ſuſpẽſa põt:quia aliud eſt ius in aliquo.aliud exercitiũ impediri,vt l.ſi fortè.§.fi.ff.de ſolu.& l.ſi plurib.ff.de admi.tu.& ita reperi in qbuſdã ſuis ſcriptis,licèt nõ in lectura in l.nec ille.ff.de tuto.& curato. da.ab his.& ſcdm hoc dictum Io.An.& Arch.eſt verum:niſi partes expreſsè prorogauerint iuriſdictionem iſtius alterius ſic præuenti.Nec obſtaret litis pendentia coram primo,qui præuenit: quia talis pendentia non reddit ſecũdum iudiciũ ipſo iure nullum,iuxta no.per Inn.in c.cum M. de conſti. & Bar.in l.2.de ſepul.vio.Bar.alibi tangit, an talis iuriſdictio ſine exercitio poſsit alteri demandari,vt no.de reſcrip.c. paſtoralis.in gloſ. habet ergo.quam not.¶ Quartò not.ꝙ ſi ille, qui negocium occupauit,non poſsit,vel nolit procedere:ꝙ poſſunt alij præuenti iuriſdictionem reaſſumere. Ex quo patet, quòd præuentio non extinxit,ſed ſuſpendit eorum iuriſdictionem. & hoc intelligit glo. verum,niſi impeditus ſubdelegaret;quia ſubdelegatus præueniẽntis eſſet præferendus collegæ præuento.fatetur tamen in nouella,quòd ſi collega præueniat talem ſubdelegatum in proceſſu,ipſe proſequetur: vt ſicut ipſe ſubdelegans re integra reaſſumit,vt ſ. c. quàmuis. ſic & collega hoc caſu.Nec eſt eadem ratio in procuratore,qui per litis cõteſt.factus eſt dominus inſtantiæ.ideò ſubſtitutus eius præfertur alteri procuratori præuento,vt j. de procur.c.ſi duo.ver. duntamen.& remittit ad no.per eum.de ap.c.cũ cauſam.ſup gl.pe.Ego vltimò addo,quid iuris,ſi pariter occuparent ſubdelegatus præuenientis,& collega præuentus?fortè ſubdelegatus eſſet præferendus ex prærogatiua præoccupantis , cuiꝰ vice fungitur:vt ſic illius præuentio ſibi proſit.ff. de offi. eius cui man.eſt iuriſdi.l.1.§.qui mandatam.Nam etiam in ſimili ſubſtitutus in portione deficiente excludit coniunctum , vt l. pe.ff.de teſta.& hoc tangit D.Fed.conſi.224. Vbi etiam mouet dubium:an collega poſsit reaſſumere executionem ſententiæ latæ per collegam, qui præuenit eum impeditum, & cognoſcere de exceptionibus,quæ per ſententiam opponi poſſunt. ſentit,quòd ſic,ibi videas.¶ Quintò no. quòd pluribus delegatis inſolidum , perpetuatio quò ad vnum , perpetuata intelligitur quò ad oẽs,& intellige quò ad reliquos, vt procedãt in caſibus hic exceptis;non autem dum procedit ille præoccupans;& ſic ſanè intellige hunc tex.& eſt ſimile quod dicimus in perpetuatione præſcriptionis; vt interrupta præſcriptione quò ad vnum ex pluribus obligatis inſolidum,videatur facta interruptio quò ad alios. Similiter perpetuatio vniꝰ ex creditoribus alijs non prodeſt,vt l.fi.C.de duo.reis. In ſeparatis autem , quæ non traxerunt originem ab eodem fonte:vt ſic contra plures ex diuerſis cauſis obnoxos, vel contra vnum ex diuerſis obligationibus ligatum reſcriptum emanauerit:an perpetuatio contra vnum, vel ſuper vna cauſa perpetuet quò ad alios, & alias cauſas?dic vt plenè legitur,& no.ſ. eo.c.licèt vndiq;. ¶ Oppo.innuit iſte tex,ꝙ cauſa pluribus alternatiuè commiſſa , vnus poſsit alios præuenire : ſed contra hoc oppo.& videtur, ꝙ prius ſunt alij requirendi , vt l.ſi fundum ſub conditione.§.his verbis.ff.de leg.1.& ad Treb.l.heredes mei.§.fi.Sol.glo.2.hic ſentit iſtud contrarium,& nõ tradit perfectam doctrinam;ideo diſtingue , vt dixi.j.de hær,c.
4 vt commiſsi.¶†Op.& videtur,ꝙ diſiuncta inter perſonas debet accipi pro coniuncta,vt l.cum quidam.C.de ver. ſig. & ſi ita eſt,videtur, ꝙ in caſu huius c. vnus ſine altero procedere non poſsit:ſicut, ſi copulatè fuiſſet facta cõmiſsio, vt d.c.prudentiam.Sol.Doc.non tangunt.Sed materia eſt pulchra,& caderet hic diſtinctio,quam ponit Cy.in d.l.cum quidam.Nam quandoq; diſiuncta ſtat propriè in ſui natura, qñ.ſ.ponit inter perſonas grauatas,vt l.ſi ex toto.de le.1.& ita in caſu nr̃o. nã iudicare eſt onus, vt c.paſtoralis.ſ.e. & l.munerũ.§.iudicãdi,ff.de mune.& ho. Qñq; ponit inter pſonas honoratas, tũc regulariter accipit pro cõiũcta,vt d.l.cũ quidã. fallit vbi poneret inter pſonas,inter quas cadit affectio ordinata:qa tunc ſtat propriè,vt l.cum pr̃.ff.de leg. 2. vel niſi aliud cõſtaret de mẽte diſponẽtis,vt l.Titio aut Seio,de le.1. Et hæc de diſiuncta ſimplici,vt ẽ dict io,aut.eſt ẽt diſiuncta duplex,vt dictio, ſeu:& iſta importat ampliationẽ de ſui natura, vt l.ſi quis ita, de aur.& arg.leg.qđ dic,vt plenius per Cy. in d.l. cum quidã. Qui inducit iſta ad qõnẽ. Si depoſui libros meos penes fr̃es. & dixi.hoc depoſitũ volo reſtitui illi,aut illi,& mihi:nũqd ſufficit reſtituere vni,an teneat oĩbꝰ?Tu dic,ꝙ vni;quia iſti ſunt cõſtituti tanq̃ procuratores : vñ ſicut in mãdato iuriſdictiõis diſiuncta ſtat propriè,vt hic:ita in mãdato procurationis,ar. l.& quia.ff.de iur.om.iu.&,ff.de dona.l.donationes.§.penult. & ff. mandati l.creditor.§.duob.¶ Quæro.ille, qui præuenit, non vult,vel non põt;aut malitioſè recuſat procedere.Alius, antequàm hoc ſibi liqueat,procedit in cauſa : an valeat proceſſus? Ioan.Andr. poſt Archid. tenet,quòd ſic,licèt procedere non debuerit. pro hoc Vinc. de veritate remittit ad not, per eum in reg.eum qui certus.de reg.iur. in Mercur.de iure poſſet defendi contrarium,ſcilicet quòd proceſſus nõ teneat poſtquàm iudex ignorabat fundamentum exercitij ſuæ iuriſdictionis.ſ.impotentiam,vel malitiam collegæ. Nam de his, q̃ gerit,debet ſibi liquere vt iudici,& nõ de facto procedere. vnde tenet Bar.ꝙ ſi iudex ante factam ſibi relationem citationis nuncij condemnauit aliquem tanquàm contumacem, nõ valet condemnatio : licèt ille in veritate citauerit , & citatus ille non venerit.Ita not.in l.hoc autem.ff.ex quib. cau.in poſ. ea.& l. multum. de condi. & demonſt. ſciens enim collegam præueniſſe. & ignorans impedimentum,procedendo in cauſa credit , vel credere debet proceſſum eius de iure non valere.Opinio ergo veritati contraria eſt ſequenda , & non veritas,arg.cap.cum ſuper.de offic.delega. & l. quæro.ff. de eo qui pro tuto.geſ.& quod not. Doct. in cap.cum ex officij.de præſcrip.in nouel.¶ Qualiter autem dicatur de impotentia, vel malitia conſtare,hic vide in nouel.vbi dicit, ꝙ præſumit malitia eo ipſo,ꝙ non apparet iuſta cauſa,quare recuſet.2.q. 7.c.ſicut inquit. & c.metropolitanum. Item ſi procedat lẽtè, vel negligẽter,ſcdm Archi,2.q.1.c.nemo. Idem ſi is, qui in-

choauit,longè abeſt à loco,in quo ꝓceſſus, vel excõicatio fieri debet;poterit.n.ẽt iſto caſu collega expedire qđ imminet. facit qđ no.Io.An.& qđ ibi dixi.ſ.e.c.ſi cõtra.& l.ſicut dotẽ.
5 § ſi pr̃ pp ff,ſo.ma.& l.ſi longius.ff.de iud. ¶† Quæro.dr̃ in ſi.c.ꝙ per proceſſum vnius , vr̃ perpetuata iuriſdictio quò ad oẽs hoc caſu.quid ergo dices in alio: pone delegatus proceſſit in cauſa,deinde alius eſt ſibi adiunctus:qui, anteq̃ inciperet procedere,deceſsit:vel deceſsit primus ſimiliter,anteq̃ ſecundus inciperet.vtrũ ergo in primo caſu ſolus primus procedit;vel ſolus adiunctus?in ſecundo vr̃,ꝙ nõ, per hunc tex. qui in caſu huius.c. ſtatuit vnius perpetuationem alteri ꝓdeſſe.Nec mirum,quia iuriſdictionem oẽs hẽbant à principio.i. tẽpore perpetuationis:inſolidum ergo prodeſt factũ vnius alteri,vt l.fin.C. de duo.reis. Quod ſecus eſt in terminis qõnis noſtræ. Nã iuriſdictio adiuncti , quæ non erat in rerũ natura tẽpore,quo proceſsit primus,perpetuari non poterat,de deſpon.impub.c.ad diſſoluendum.& in adiuncto,ꝙ ſibi non ꝓfit perpetuatio per aliũ prius facta , videtur iſta opinio vera. Sed ſi iſte adiunctus præmoritur re integra:an poſtq̃ primus inceperat,proſequi poterit? dicit in nouel.ꝙ ſic,niſi in duob. caſib.,qñ reſcriptũ adiuncti ſibi fuerat præſentatũ, vel aliter intimatũ.Nam talis intimatio,vel pñtatio affecit ipſius iuriſdictionẽ,ne deinceps poſsit ſolus procedere,ſicut in ſimili.j. de conceſ.præb.c.ſi Capitulo. ſuaderet tñ æquitas, ꝙ oĩ caſu perpetuatio vnius ſufficeret tã adiuncto , quã ſibi inchoanti: quia ſit adiunctio ſuper iam perpetuato ; vt hic per eum plenius in nouella.vbi circa duos adiunctos vni,ſi diſcordant ab
6 iſto de loco cognitionis,hic videas.¶†Quæro tertiò poſt gl. ſi.vtrum per actũ minus legitimũ perpetuetur iuriſdictio : & exemplica,vt in ea.& poſt multa tenet , ꝙ non : idẽ in nouel. vbi remittit ad Arch. 2.q.6.c.non ita.vbi ſatis de hoc.nam ad perpetuandam iuriſdictionem citatio debet eſſe legitima , & etiam peremptoria,ſecundùm quoſdam.Sed hoc non placet Vin.nec Archi.de quo poſt Io.An.ſ.de fo. compe.c. propoſuiſti.¶ Quæro poſt Lap.ſi ille,qui præuenit,excõmunicauit: deinde fuit impeditus(& ſic ad collegam fuit iuriſdictio deuoluta,vel ad ſubdelegatum)vtrum ſubdelegatus,vel collega poterunt talem abſoluere?Tenet in vtroq; caſu,ꝙ ſic,ar.c.paſtoralis.de offi.ordi.& c.is qui.de reg.iur. Aduertendum tamen;quia ſubdelegato poſſet ſubdelegans inhibere talem abſolutionem:quod non poſſet collegæ in primo caſu; quia collega recipit poteſtatem procedendi à iure : ſubdelegatus ab homine.iſta ergo poteſt limitatè transferri.ſ. c. ſi delegatus. cum ſi.ſecus autem , vbi ius transfert in parem , in quem par non habet imperium.ſ.de elec.c.innotuit.¶ Quærit Lap.ſi in caſu huius.c.inciperent oẽs ꝓcedere, vnus poſtea ex eis,alio nõ requiſito,vel nõ impedito,vult procedere.tenet, ꝙ nõ;poterit.Nam ſicut vno occupante,alij nõ procedũt:ita oĩbus occupantib.præcluſa eſt via vni, ne ſolus amodo ſine alijs proſequatur,alleg.no.in Spe.de ſnĩa.§.ſuper ver.quid ſi duo.Nã in duob.ordinarijs hẽt locũ ꝓoccupatio, vt l.1.ff.de of.cõ. & tñ ſi ambo inceperunt,debẽt ambo diffinire.facit qđ no. de appel.c.cum appellationibus.in glo.dubitat.in ſi. & dicit,quòd hoc tenet Io.An.hic ſuper verbo.vno eorum.

SVMMAE.

1 *Gratia iam facta non finitur morte concedentis.*
2 *Acceſſorium recipit perpetuitatem à ſuo principali.*

CAP. IX.

SI ſuper gratia. Ponit dictum , quod primò probatur per regulam. ſecũdò per euitationem abſurditatis. D.Barto. allegat hunc text. ad quæſtionem de facto.Iudex commiſit cuidam executionem ſententiæ , vt poneret aliquem in poſſeſsione , quem introduxit poſt finitũ officium. dixit Bar.ꝙ potuit; quia talis erat acceſſoria ad ſentẽtiã: quę nõ expirat morte iudicis:nec per finẽ officij, vt l.geſta. C. de re iu. & hoc ipſe no. in l.fun-
1 di venditor.ff.de acqui. poſ. per hoc c. In quo † primò not. ꝙ grã iam facta,nõ finitur morte concedentis.Secus in faciẽda, vt dicit gloſ.2.idem Ioan.Mo. & Arch.facilius enim impeditur faciendum,quàm iam factum. Qñ autem dicatur facta,vel faciẽda,colligitur ex c.ſi cui.in fin.de ꝑben. j. eo.lib.
2 ¶†Secũdò no. ꝙ acceſſoriũ [a] recipit perpetuitatẽ à ſuo prin
a cipali. ſimiliter peremptionẽ,& prorogationẽ, vt l.eos.C.de vſur.& l.lecta.§.ſed cum fortis.ff.ſi cer.pe.& vide per Dy.in reg. iuris acceſſoriũ.vbi allegat hoc c. & quod dicitur hic de acceſſorio,idẽ dicas in connexis:vt perpetuatio ſuper vno inducat perpetuationẽ in aliis,vt dixi.ſ.c.proxi.in 5.no. & facit qđ no.Inn.de reſcri.c.paſtoralis.¶ Quærit Arch.hoc c.loquitur in executoribus gratiarũ ſedis Apo. quid in executore gratiæ legati?dicit,ꝙ idẽ;quia eadem eſt rõ.ergo &c. ſ.de conſti. c. translato.Nam licèt legatus ſit aliud à ſede Apo.vt j.de ſen.excom.c.ea noſcitur.in ſi.& non intelligatur emanare à ſede Apo.qđ emanat ab eius legato,vt no.Inno. & Hoſt. de fil.presby.c.dilectus.tamẽ quò ad id, qđ dictũ eſt,idẽ ius eſt in legato, & in quolibet ordinario, vt dixi.ſ.eo. poſt Bar.

ADDITIO.

a ¶ Acceſſoriũ. Adde Bar.in l.ſi.in 2.no.C.per quas perſon.nobis acqui. Car. in Cle.2.de præb.Bar.in l.lecta.ff.ſi cer.peta.in l.petens. eo. tit.in l. quod per manus.de iu.codic.

SVMMAE.

1 *Mortuo , vel ſuſpenſo , ad quem debebat appellari, appellabitur ad proximum illius.*
2 *Excommunicatus æquiparatur mortuo.*
3 *Excommunicatio vtrùm reddat ſententiam nullam.*

CAP. X.

SI is cui. Ponit dictũ,cuius cãm inſerit,ibi-[ne abſolutionẽ.] ¶ No.ꝙ ad illũ,qui ſubdelegat. non in totũ, debet appellari. ſecus ſi in totum,vt in gloſ.3.& ſit rõ; quia retentio iuris in parte indiuidui, operat retentionẽ iuris in toto.ſicut dicit Inn.in iuriſdictione. Nam ille,qui vtitur in parte,retinet totam,vt no. in c. dilectus. de capel.mo.Nõ ita in acquiſitione partis. quod declara, vt no. Bar.in l.ſi prius.ff.de aqua plu.arc.& ſ. de præſcri. c.auditis. & hæc conſideratio de ſubdelegatione in totum, vel in parte habet locũ in delegato Papæ ſubdelegante. In ordinario verò delegante ſecus.quia ſi in totum delegat, reuocare pt, vt l. iudicium ſoluitur.ff. de iudi. Nam non põt à ſe iuriſdictionẽ abdicare:delegatus ſic;quia nil habet proprium,vt l.1.§. qui mandatũ.ff.de offic.eius,cui man.eſt iuriſ.& iſta ſit rõ, quare
1 ordinarius transfert reuocabiliter,delegatus non. ¶†Secũdò nota,ꝙ mortuo , vel ſuſpenſo, ad quẽ debebat appellari, appellabitur ad proximũ illius. Nam cum appellationes debeant fieri gradatim,vt no.in c.dilecti.de ap. deficiente gradu proximo,deuenit ad ſequentẽ.Simile in ſucceſsione: vt in defectum primi gradus proximior admittatur,vt in Authen. poſt fratres. C.de legi. hære. & lex alibi in defectũ iudicis,q debebat adiri,alios gradatim ſubſtituit,ne iuſtitia deſit, l. vt perfectius.C.de anna.præſcrip.Aduerte tamen;quia dubito, an qđ hic dicitur,hẽat locum in aliis, quàm in Papa : puta à plebano debebat appellari ad epiſcopũ, qui eſt excõicatus, vel mortuus:vtrum appellabitur ad archiepiſcopum?videtur ꝙ ſic;quia ratio poſita hic in fine c.adaptatur ad hoc c.Cõtrarium credo in caſu mortis epiſcopi; quia in appellationibus, & aliis iuriſdictionibus ſuccedit Capitulum. & ſic ceſſat rõ expectandi ſucceſſorem,vt de maio.& ob.c.cũ olim. Sed non ita in cauſis Epiſcopo delegatis à Papa , etiam ſub nomine dignitatis , in quibus Capitulum non ſuccedit , vt credo, ar.huius c.& eorum,quæ no.de foro cõpe.in nouel.& de hæreti.c.ab abolendam. in ſi. & ſic remanet ratio, de qua hic.ſ. expectandi ſucceſſorem.In caſu verò excommunicationis epiſcopi,ꝙ debeat in cauſa ſuper.ſederi : nõ autẽ ad archiepiſcopũ deuoluatꝰ, qđ cõpeteret epõ ĩ appellãdo ad ipm.videtur tex.ſ.e.lib.de ſup.neg.pla. c.1. loqt tñ ibi de iuriſdictiõe epõ cõpetẽte,nõ competitura. Sicut eſt appellatio interponenda,

nenda,in qua nullũ ius poterit ꝓtendere aũ ipsam interpositã,
2 ar.opt.d of.or.c.Romana.§.q.in cãis.¶†Tertiò no.ꝙ hic cõ parat.mors, & excõicatio. Nã excõicat⁹ fingit ciuiliter mortuus.1 1.q.3.§.euidẽter. Sicut ergo mors nãlis delegãtis nõ ĩ pedit ꝓcessũ delegati, q aũ mortẽ ceperat vti iurisdictiõe,vt ſ.c.gratũ.& c.licèt, ita nec debet delegãtis excõicatio impedire processum iui delegati:licèt excõicatio epi impediat processum vicarij.Rõnẽ dr̃iæ collige ex no.ſ.e.li. de of. vica.c.1.i 4.gl.¶ Quartò no.ꝙ pp verisimile ꝓiudiciũ ex dilatione ꝓuenies adit alius,q̃ de iure debuisset adiri.q̃ rõ adaptat ẽt ad absentiã subdelegãtis:vt pp absentiã eius posit appellari ad Papã sicut hic dr̃ in casu mortis,& excõicationis: qđ esset verũ, qñ esset notabilis distãtia, sicut dictũ est ĩ casu simili de ꝓcessu collegæ.ſ.c.si cõtra vnũ.si verò modica sit distãtia,ẽ appellãdũ ad eũ,q cãm subdelegauit.& ꝓbat hæc distinctio de lõgo spacio,vel ꝓpinquo in l.si lõgius.ff.de iudi. vbi lõgior occupatio iudicis est cã subrogãdi aliũ,& si pp absentiã filij,vel aliã iustã cãm volẽtis experiri, prĩs cõsensus adhiberi nõ põt pmittit filio sine eius cõsensu agere,vt ibi patet.¶ Quĩtò no. quòd text. loquitur de appellatione interponenda tempore imminentis impedimenti.Si igitur post eum submotum esset appellandum,secus esset dicendum in princip.glosſ. magnæ, quæ quærit,si sit dubium de alsũptione.dic vt in ea,quã nota, qñ admittat appellatio alternatiua,& qñ nõ:de qua qõne vide plenius in reg.in alternatiuis.in Mercu. Hinc collige argumẽtũ,ꝙ impedimẽtũ occurrẽs in ꝑsonã iudicis,ad quẽ debet appellari,nõ excusat partẽ,quominus appellet. qđ si nõ faceret,curreret sibi tps,vt credo.Nõ ob.qđ no.ĩ c.ex rõne.de appel. quia loquit in prosecutione appellationis iã interpositæ. q̃ cũ dẽat prosequi corã iudice:si non sit eius copia,nõ ẽ quid imputet appellãti:ideo sibi nõ currit tps,vt ibi. & in Auth. ei qui.C. de tẽpo.ap.sed ab appellatione interponẽda infra tps iuris iõ nõ excusat iudicis impedimẽtũ; quia põt extra iudiciũ appellari corã honestis person is,vt in c. si iustus. de app. ideò est qd sibi imputet,si nõ nitit̃ summa ope in eo, qđ sibi ĩcumbit,vt ibi,& l.fi.§.illud. de tẽpo.ap.& l. de pupillo.§.si qs
3 ipsi ꝓtori.de ope.no.nun.¶†Quærit Lap.tex.loquit̃ de excõicatione superueniẽte post delegationẽ: vtrũm ergo talis excõicatio redderet sententiam eius nullam?Soluit, ꝙ nisi esset excõicatus publicè,valet eius sententia.ſ.de re iud.c.ad probandum.dummodo non ferat sentẽtiam excõmunicationis, quia illa nõ valeret,vt no.24.q.1.in summa.si autem esset excõmunicatus tempore datæ rescripti,etiam non publicè:putat ipse,quòd sententia non teneret,vt in c.1.ſ.de rescri.e.lib. quod tamen loquitur de impetrante excommunicato, nõ de iudice impetrato.dic,vt ibi.

S V M M Æ.

1 *Iurisdictio arbitrorum circa quæ versatur.*
2 *Iudex recusatus quare non recognoscit de articulo recusationis.*

CAP. XI.

A Barbitris. Ad arbitros secundùm formã iuris electos in duobus casibus deuenitur.primò,cum iudex delegatus Papę,vel ordinarius recusatur,vt in c.cum speciali.de app.& c.suspicionis.ſ. eo.ti.& deuenitur ad istos arbitros in casu.c. pastoralis. & c. cum contingat.ſ. de rescrip. & de his loquitur hic in ver.[vel quicunque]Ioan.An.post Arch.hic tangit,quòd hoc nomen,
1 arbiter,accipitur multis modis,vt hic per eum videas.¶† Secundò no.circa quæ versetur iurisdictio istorum arbitrorum; a versatur enim circa omnia, quæ emergunt in dicto articulo suspicionis in contumacia puniendа, testibus compellendis,& alijs,quæ contingunt causam ipsam, ar.ſ. c. præterea. & l.ad legatum.& l.ad rem mobilem. de procu. Quæ sit ratio,quare ipse iudex recusatus non recognoscit de isto articu
2 lo † recusationis.dicit Archi.quia esset in sua potestate, an recusaretur,vel non.Sed certè eadẽ,rõ subest in quacunq; exceptione declinatoria foriꝺe qua tamẽ iudex, cuius iurisdictio recusatur,cognoscit,vt l.si quis ex aliena.ff.de iudi.melior est ergo ratio;quia cum suspicio concernat personam, & non iurisdictionem.forsitan prouocatus obesset,vt ſ.eò.c. suspicionis.& vide quod no.Bar.in l.qui cõsulebat.ff.de re iud.¶Op. & videtur, quòd non appelletur à sententia arbitrorum,vt l. 1.ff.de arb.Sol.vt in gl.fi.quæ soluit,ꝙ aliud in arbitris ex cõuentione electis:aliud in electis ex necessitate iuris, vt hic. magis enim subueniendum est positis in necessitate, quàm gerẽtibus voluntariè actum,vt in iuribus alle.in gl. & multis alijs in nouel.Ex hoc etiam vltra Doc.infero,ꝙ si per statutũ partes coguntur compromittere in arbitros:isti arbitri necessariò electi accedunt ad naturam iudicum. & ex eorum sententia oritur actio in factum , & habet executionem paratam;& committitur execut.sicut per sententiam iudicis. & hoc not. Bar.& post eum Bal.in l.cum speciali.C. de iud. & ibi dnt, ꝙ censentur iudices delegati ; quia eorum iurisdictio non cohæret solo ; ideò est censenda delegata , etiam si commissa esset vniuersitas causarum certi generis:sicut in inquisitoribus hęreticæ pranitatis,vt dicam in c.2.ĩ.de offi.leg. circa illa,quæ in arbitris electis,cum iudices diuersarum literarum in deferendo sibi inuicẽ discordant. nihil dico, quia plenè habes in præalle.c.pastoralis.& c.cum contingat.hic tangit Archi.

ADDITIO.

2 ¶ Arbitrorum. Adde ꝙ sequi debent ordinem iudiciorum.l.1. & ibi Bar.& Doc.ff.de arb.secus in arbitratore. Bal.in l.fi.3.q.C. de contra.empt. Bar. & Alex.ibidem Inno.in c.Quintauallis.circa med.de iureiur. Spec. in ti. de libel.conce.§.restat videre.ver.sed nunquid.

S V M M Æ.

1 *Papa quãdoq; mandat prouideri certæ personæ, quandoq; incertæ.*
2 *Industria personæ electa qualiter cognoscitur.*

CAP. XII.

1 Quis cui. Duæ sunt partes,quæ per se patent, vt in textu.¶†Not.quòd quandoq; Papa mandat prouideri certæ personæ:quandoque incertæ. de of. huius prouisoris vtrum teneatur legitimas exceptiones admittere,& seruare iurisdictionem:dic vt plenè leg.& no.in c. fi.de præsum.& Cle.1.de of.dele.¶†Secundò colligo,quòd cognoscatur,vtrum in commissione alicuius negotij sit electa ĩdustria personæ, vel non.nam quãdo omnia sunt expressa(ita quòd non habetur respectus nisi ad ipsum factum)non videt electa industria.Secus si vltra factum alia examinatio requiratur.Quid autem in dubio?dicit Inn. quòd videtur electa in dustria, cum committuntur magna.& quæ dicantur magna, vel parua,relinquit iudicis arbitrio.& ita no.ſ.eo.c.fi. Hosti. ibi dicit,tunc iudicis electam industriam , cum id committitur, quod concernit fauorem publicum. vt inquirere de ministris ecclesiæ,prouidere,& si. Cum verò concernit fauorẽ priuatorum,non videtur electa industria.glosſ.iuris ciuil.dicit,ꝙ in dubio videtur electa industria personæ, in l.inter artifices. ff.de sol.& probatur in l.continuus §.si ab eo.ff. de ver.ob.& hoc verũ,nisi ex qualitate personæ aliud appareat, vt no.Bar. in præalle.l.inter artifices.Vnum adde, quòd in quacunq; cõcessione fit mentio heredis , ibi non videtur electa industria; quia industrialia non transeunt ad heredem,vt l.cuius bonis. ff.de cura.furio.& ita dicit D.Bal.in l.quisquis.C. de episc.& cle.vbi de isto articulo,an liceat per substitutum seruire , siue facere.ponit plurium considerationes, & deinde breuiter sic distinguit.aut tractatur de dignitate:aut de feudo:aut de alijs actis,siue negotijs.Primo casu non licet per substitutum regulariter seruire.C.de proxi.sac.scri.l.fi. fallit in casibus ibi no. & C.de Decu.l.nulus qui.facit c.extirpandæ.ſ.de præben.Secundo casu in feudo dic, vt not.in 10.coll.si de feud.fu.contr. c.si qs decesset,& de bũfi.fra.c.1.de ꝓh.feudi.alie.p Fed.c.fir miter.& 34.q.2. c.latores.facit qđ no.Inn.ĩ c.i pñtia.de ꝓba. Tertio casu dic , vt l. Aretusa.ff.de sta. ho.& vide per Cyn.in leg. 1. §. ne autem. C. de cadu. tol.vbi de Doctore electo ad lecturã

lecturã.& de aduocato,an possit legere , & aduocare p aliũ. de quo per Bar.in l.nemo est qui nesciat.de duo.reis Io.An. in Doctore dicit,ꝙ nõ põt habere salariũ, si vult per aliũ docere.idẽ dicit in Rectore ciuitatis,& scriptore: nisi cã absentiæ esset iusta.qđ dic plenè p cũ in reg. qui p aliũ facit.de re. iur.in Merc,& quare secus in eo, q promisit ædificare.ibi vide p eũ.& conclude ex prædictis,ꝙ eorũ,q̃-in faciẽdo constitũt,qđã faciẽtis industriã respiciũt : quædã verò solius facti executionẽ attẽdũt.prima quidẽ sic personis electis inhærẽt: vt per alios expediri,ẽt ex cõmissione,nõ possint,vt d.l.inter artifices.& in § ne aũt.palle.& c. fi.ſ. e. Scda verò p quẽcũq; expediri sufficit : dũmõ ꝓceptus effect⁹ facti sequat.ff.de verb.obl.l.cũ seruus.& C. si mãci.ita fue.alie.l.si puellã.& in Auth.de hære.& fal.§.is igitur. Sub primo gñe sunt arbitria. ff.de ver.ob.l.si qs arbitratu.ista sunt verba Old.cõsi.40.Qñ q; cõtingit,ꝙ cõmittit vnũ negotiũ,qđ pro parte merũ facti ministeriũ exigit, ꝙ parte verò ꝑsonæ industriã requirit. hãc ergo vltimam committere non poterit:primã verò sic , sc̃dm Io.An.q ponit exẽplũ. si Papa expressa cã remotionis cõmittat delegato,ꝙ si est ita,illũ remoueat,& ecclesiæ, vel officio prouideat de ꝑsona idonea. delegatus hoc casu delegare poterit,nõ aũt partẽ cõmissionis,q̃ iudicialis ẽ,& aliã nõ,ꝓ rõnẽ hic ex pressã sc̃dm eũ in nouel.vbi ponit qõnẽ,quã hic dis putat gl.fi.vtrũ.ſ.delegatus ab alio, q̃ à principe cũ ptãte sub delegãdi poterit subdelegare.Tenet glosſ.ꝙ sic,in nouel. alti⁹ exorditur,& refert opi.Archi.& Pe. de Bellaper. qui præcisè tenet,ꝙ non possit,vndecim rõnib.qb.tñdet.& cũ gl.resident.

S V M M Æ.

1 *Impeditus cognoscere in loco deputato,potest alibi cognoscere.*
2 *Consideratio duplex est habenda circa locum iudicij.*
3 *Citatus semel in loco postea an poterit opponere de loco non idoneo.*
4 *Processus factus alibi,quàm in loco commissionis,an valeat.*

CAP. XIII.

STatuimus. Ponit spãle statutũ cũ sua cã.sc̃do illud gñaliter ꝓrogat, & cãm red
dit,ibi[idẽ faciat.]¶No.ꝙ cõmittit qñq; iquisitio faciẽda in aliquo certo loco.fieri aũt debet,vbi hr̃ notitia inquisiti.ſ.de ele.c.postq̃.& c.scriptũ,vtrũ aũt possit cõmittere,siue subdelegare tali?dic,ꝙ nõ,qñ dictũ est, personaliter exequatur,aliàs secus.ſ.de re iud.cũ l.& A.ſ.e.c. venerabili. vel dic, vt e.tit.c.fi.¶Scdò no.ꝙ qñq; aduersar⁹, vel fautores eius impediũt,ne cognoscere possit in loco delegatiõis.Qñq; ne possit ad eos citatio puenire.ſ.vt lit.nõ cõte. c. qñ frequẽter.§. porro. Qñq; impediũt testiũ cõparitionẽ. & de hoc de testi. c.cõstitutis. Qñq; cõparitionẽ aduersarij. & de hoc. ff. ne qs eũ qui in ius voc.vi.exi.per totũ.cõtra oẽs taliter impediẽtes prouisum est in palle.iurib.& gñaliter cõtra oẽs turbãtes,vel impediẽtes iudicis ꝓcessum,vt plenè no. Inn.ſ.e.c.1.& l.1.ff.
1 si quis ius di.nõ obtẽ.¶†Tertiò no.ꝙ impeditus cognoscere in loco deputato,põt cognoscere alibi Similiter debitũ certo loco,alibi petit̃,si nõ põt in loco solutioni destinato,vt l.1.ff.
2 de eo,qđ cer.lo. Similiter fit cõmutatio,& alteratio volũtatis defuncti,si nõ põt perfici,vt decreuit testor,vt l.legatũ ciuitati.ff.de an.leg.& de testa.c.nos qdẽ.¶†Quartò no.ꝙ circa locũ iudicij est hñda duplex cõsideratio,ꝙ sit tutus,& idoneus: idoneitas.n.cõsiderat respectu facilis a ditionis,ꝙ nõ grauẽt litigãtes in lõgitudine itineris,vt l.cũ post sriam.C. de app.& respectu honestatis;quia nõ in taberna, vel in lupanari, vt in l.nõ distinguem⁹.§.cũ quidã.ff.de arb.Securitas ẽt attẽdit,vt sit tutus partib.aduocatis,& alijs.facit c.ex parte.de ap. & c.
3 accedẽs.il.2.vt li.nõ cõte.& Cle.pastoralis.de re iu.¶†Quærit hic Io.An.post Arch.si quis semel citatus cõparuit, & rndit in loco,vtrũ poterit excipere postea de loco non idoneo, & petere locũ tutũ,& tutiorẽ?Tenet ꝙ sic, per Cle. q̃uis.post prin.de fo.cõpe.& de ele.c.vbi periculũ.§ porro. & ſ.de ele.
4 c.bonæ.il.1.¶†Opp.& videt,ꝙ nõ ualeat sentẽtia,& processus factus alibi,q̃ in loco cõmissionis:quia forma mãdati dili genter custodiri debet,vt in c.cum dilecta.ſ. de rescript ĩ.de præben.c.cui de non facerdotali. & post q̃ est locus deputat⁹, alibi lata sententia ipso iure non valeat,vt l.si vt proponis.C. quomodo & qñ iud. So. id regulare. fallit in casu huius.c.vbi subest necessitas,& impedimentum,vt hic,& similia alle.ſ.in 3.no.& in Cle.1.de fo.compe. iura enim post alleg. ita disponent,ꝙ id,quod debebat cer.lo.expediri,si ibi non potest,alibi terminetur,ad hoc.ſ.de rescri.c.statutum.§.'cum verò. ibi' [nisi ab episcopo.]& c.vbi periculũ.§ porro.ver. nisi sit.ſ.de elec. consensu ergo partium circũscripto impedimento vtrũ iudex, qui debet cognoscere certo loco, possit cognoscere in alio?glo.titubando loquitur in simili.in c.statutum.§.cum verò.super verbo committatur.ſ.de rescrip.& inclinat,ꝙ consensu partium posit causa extra loca ibi deputata cõmitti,ꝑ §.in nullo.in eo.c.Sed glo.illa loquitur in cõmissione alibi fiẽda,quàm vbi debet fieri.quæstio nostra loquitur de cõmissione iam facta certo loco alibi explicanda de consensu partiũ. quo casu dicendum est contrarium;quia consensus partiũ nõ potest alterare formã delegationis, nec conferre iurisdictionẽ aliter,q̃ fecit delegans,ar.no.in c.ab excõmunicato.de rescri.in nouel.In cõtrariũ tñ facit,quia sicut põt prorogari iurisdictio delegata quò ad tẽpus,& res,vt ſ.c.P.& G.ita etiam quò ad locum.quod an sit verum, in ordinario dic per Cy.in l.si quis ex cõsensu.de epi.au.& per Bar.in l.fi.ff.de iust.& iure, vbi de loco maiorum seruando in sententijs proferendis, & in d.c.P.& G.& procedit dubium in ordinario, vtrũ possit in alio loco,quàm in suo territorio,cognoscere vigore prorogationis.in suo enim vbique potest, vt c.cum episcopus. ĩ.ti. proxi. Ex prædictis igitur multa iura hic collecta sunt , quæ tractant de loco,in quo causa cognoscitur.

S V M M Æ.

1 *Exceptio,quæ obstat subdeleganti,obstat eius subdelegato.*
2 *Exceptio coram subdelegato est opponenda.*
3 *Mortuo mandatore,re integra expirat iurisdictio delegati.*
4 *Iurisdictio subdelegati multis modis impugnatur.*

CAP. XIIII.

SIà subdelegato. Primò ponit statutum,
1 quod secundo prorogat,ibi [idem]tertiò rationẽ reddit,ibi [alias.] ¶† Nota,quòd exceptio,quæ obstaret subdeleganti,obstat eius subdelegato & hoc verum,quandò exceptio afficit,& concernit iurisdictionem ipsius subdelegantis.vt hic. Si verò personam
2 eius.dic,vt ſ.c.iudex. ¶† Secundò no.quòd coram subdelegato est opponenda exceptio, quæ elidit eius iurisdictionem ex defectu iurisdictionis in personam delegantis. Si verò ex
3 defectu suspicionis,dixi in c.iudex.in 3.no.¶† Tertiò nota, quòd mortuo mandatore, re integra expirat iurisdictio delegati.vtrùm autem ipso iure, vel ope exceptionis. dicunt quidam,quòd ope exceptionis,per hunc tex.magis dubia formatur quæstio in c.cum venissent.ſ.de testi. vtrum scilicet mortuo mandatore,re integra posit delegatus procedere de cõsensu partium.& sic valeat iudicium, saltim vigore prorogationis.quidam,vt Gof.& Bart.Brix.quòd sic, per illud c.Ber. tenet ibi contrarium,& Ioan.And.Inno.& Hosti. & Vincen. ſ.c.licèt. Nam cum iurisdictio sit extincta per mortem, non potest consensu partium prorogari. Idem Accur.in leg.eius qui in prouincia.si cer.pet.Non ob.c.cum veniſſet. vt ibi per Ioan.An.¶Quartò not.quòd elisa iurisdictione auctoris,per consequens elidit̃ iurisdictio successoris;quia ex infecta radice fructus non producitur,nec propago deriuatur. 1.quęſt. 1.cap. vulnerato.& nemo transfert quod non habet. 1.quæſt.
4 7.c.Daybertum.¶†Quintò not.quòd multis casibus impugnat⁹ iurisdictio subdelegati ex defectu iurisdictionis in persona cõmittentis.& gl.q̃ incipit[puta quia dr̃],&c.multos enu-

merat. & idem Archi. qui vnum casum prosequitur magis latè l. de hæretico, an sit capax iurisdictionis. videtur q̃ nõ; quia extra ecclesiam nulla est iurisdictio. & ideo snia lata per talẽ nõ tenet. Ad hoc 24. q. 1. c. apte. & c. vbi sana. in prin. & §. his auctoritatibus. & hoc tenet Host. in sum. de homici. §. quæ pœna. ver. & si opponas. in cõtrariũ facit qđ le. & no. 23. q. 7. dñt Lau. & Io. q̃ licèt quãtũ ad snĩam excõicationis nulla sit ptãs extra ecclesiã: tũ in causis ciuilib. & criminalib. snia extra ecclesiã habet firmitatẽ. 11. q. 3. c. Iulianus. & hoc no. 24. q. 1. in prin. & c. quisquis. ad hoc facit qđ no. Inno. de voto. c. qđ super his. vbi dicit, qđ licitè sine peccato iurisdictiões sunt apud infideles: vñ sedm quosdã tenet instrumẽtũ factũ ab hæretico. de quo in Spe. de instru. edi. §. restat. ver. quid si cõsectũ. alleẽt qđ no. Inn. s̃. de cle. c. nihil. in glo. isti. ita dicit Io. An. in nouel. post Arch. qui vltimò no. post Inn. q̃ subdelegationes ꝓbãtur per sola sigilla delegãtiũ; cũ nõ sint acta iudicij, & fiãt sine causæ cognitione, & partib. absentib. de quo remittit Io. An. ad no. per eũ. s̃. de proba. c. qñ cõtra. in gl. no. q̃. ¶ Opp. qñ delegatus subdelegat non in totum, ad ipsum est appellandũ, nõ ad Papã. vt s̃. c. si delegatus. in fi. hic dr cõtrariũ, ergo malè. Sol. id regulare, fallit, cũ Papa ex eo, q̃ subdelegãs non hẽbat iurisdictionẽ ꝓ rõnẽ, de qua in fin. c. ¶ Sed iterũ cõtra istud oppo. si corã ipso delegato esset proposita exceptio exclusiua suæ iurisdictionis, ipse cognouisset, vt l. si quis ex aliena. ff. de iud. ergo ad eũ debuit deuolui cognitio per viã appellatiõis. gl. fi. format hoc cõtrariũ, qđ dicit esse mirabile, & nõ soluit posse dici, q̃ postq̃ est semel cognitũ đ dicta exceptione per subdelegatũ, & super ea ꝓnunciatũ, nõ debet iterũ de eadẽ cognoscere ipse subdelegãs, postq̃ discussum, & cognitũ est per eius subdelegatũ, qui eius vice fungitur, vt in l. 1. §. qui mandatam. ff. de offi. eius, cui man. est iurisdic.

SVMMAE.

1 *Conseruator sui conseruatoris quis esse non potest.*
2 *Religiosi alicuius monasterij sunt ciues loci illius.*
3 *Conseruatores sunt similes iudicibus delegatis à Papa.*
4 *Principis promissio simplex debet reduci ad intellectũ iuris cõmunis.*
5 *Pœna, quæ imponitur cõseruatoribus egredientibus suã iurisdictionẽ.*

CAP. XV.

HAc cõstitutione. Prima pars circa qualitatẽ conseruatorũ ponit tres prohibitiones. Secunda prouidet circa processum, loca subdelegationis, & durabilitatẽ ipsorũ prorogans ad prouisa per c. statutũ. de rescrip. s̃. tertia decretum apponit. Scd̃a ibi [cõseruatores aũt] tertia ibi [quicquid aũt.] Not. q̃ text. loquit de cõseruatorib⁹ deputatis à se Apo. Alij aũt vtrũ possint dare istos conseruatores, dixi s̃. e. c. 1. & hic in nouell. vbi plenius. ¶ Scd̃o no. cuius cõditionis, & status debeãt esse isti cõseruatores: dñt. n. ad minus obtinere dignitatẽ in ecc. hic expressis. de vic. epi dubitatur, an possit dari conseruator. de quo dic, vt in Cle. 2. de rescr. ¶ †Tertiò no. q̃ quis nõ põt esse cõseruator a sui conseruatoris. ista. n. ptãs, & reciproca iurisdictio, q̃ vnus tueaf aliũ, est suspecta iuri in hoc casu non ita in iudicib. delegatis, dicit gl. fi. in testib. vtrũ possim illũ in testẽ producere, qui vult me producere in causa sua? dic, q̃ sic, etiã in cã cõnexa, vt plures legatarij in cã te stameñti: vicissim enim vnus pro reliquo testisse põt, vt l. qui testõ. ff. de testa. & l. dictantibus. C. eo. ti. & qđ ibi per Cy. Similiter duo tutores eiusdẽ pupilli põt inuicem vnus pro alio fideiubere: & plures accusati, vel inquisiti, vel inuẽti cũ armis prohibitis, vt relaxentur, similiter fideiubere poterunt, vt no. Bar. in l. Roman⁹. Apulus. ff. de tuto. & cur. da. ab his. ¶ Quartò no. in ver. nec aliquis, q̃ tex. iste loquitur de conseruatoribus deputatis laicis: quod demonstrat exceptio de regib⁹, & regnis. Nam exceptio declarat regulam, de qua materia loquitur, vt l. fi §. cui dulcia. ff. de vi. & oleo le. Istis autem prohibetur deputari conseruatores epi, & alijs, de quibus in text. si consistant sub iurisdictione, dominio, vel districtu ipsorum dominorum. Ex quo colligit Io. An. ar. quòd priuilegium, & immunitas districtualibus certi loci concessa, & facta inter diuersos dominos in fauorem eorũdem districtualiũ prosunt, & respiciunt etiam clericos prædictorum locorum. Nam secundùm eum probat iste tex. quòd clerici, & prælati sunt de districtu dominorum temporalium, quorum est territorium. Ad idem. s̃. vt lit. non conte. c. accedens. Nam & certis casib⁹ clerici pũt distringi per dominos tẽporales loci, vbi residẽt. 22. q. 1. c. principes. & s̃. de ele. c. vbi periculum. satis est ergo istud ad hoc vt dicantur eorum districtuales, siue prouinciales. ad hoc all. no per ipsum. s̃. de foro compe. c. dilecti. super verbo, Anglicis. Lap. etiam vltra dicit, quòd religiosi alicuius
2 monasterij sunt ciues † illius loci, vbi monasterium est situ, etiam si non sint inde oriundi. vnde si statutum in pœna homicidij facit differentiam inter ciuem, & forensem, vt Perusij, religiosus monasterij certi loci etiam alibi natus pro ciue reputabitur quò ad pœnam imponendam suo interfectori. allega. Lap. de conse. dist. 3. c. rogationes. ibi [ab opere relaxentur, quò magis plebs vniuersa conueniat] ego addo tamen, quòd per monachationem non desinit quis esse ciuis suæ ciuitatis, vt l. ordine. §. fi. ff. ad munici. per monachationem enim non perdit quis iura ciuilia, l. Deo nobis. C. de epi. & cle. & ille, qui monachatur, dicitur ascendere ad maiorẽ statum. in Auth. de mo. sed per digniorem superuenientem prima ciuilitas non tollitur. ff. de sena. l. fi. & non solum monachatio non aufert ciuilitatem originis, sed etiam alibi natus efficitur nouus ciuis alterius loci per monachationem, sicut per adoptionem, vt l. 1. ff. ad muni. durat tamen talis ciuilitas, donec ibi manet, & inde se ad aliud monasterium transferens primam perdit, & nouam quærit, vt no. Bar. in d. l. 1. vbi dicit, q̃ Capitula ecclesiarum possunt esse ciues: & ad ipsa adaptantur statuta, quęde ciuibus loquuntur; quia sunt personæ repræsentatæ, vt l. mortuo. ff. de fideius. Idem dicit ipse in forensi adepto prælaturã in aliena ciuitate: vt ibi censeatur effectus ciuis: sicut præpositus in aliquo loco ad exercendam militiã efficitur ciuis illius loci, l. municipes. §. fi. ff. ad muni. facit qđ not. s̃. de rescri. c. statutum. §. eius verò. in glo. olim dicebamus. ad fin. & quod ibi dixi. ¶ Quintò no quòd ista tria ponuntur vt diuersa, dominium, iurisdictio, & districtus. de quo vide glos. opt. in Cle. ne Romani. de ele. & dixi in d. § cũ verò. denotantaũt ista iurisdictionem ordinariam super alios, & in certo loco ratio non adaptatur ad conseruatores, & sub ista prohibitione non veniunt: ideo de eis emanauit specialis prouisio in ver. nulluſq;. Sed dices, cum habeant iurisdictionem generaliter contra omnes inferentes injurias manifestas; ergo videtur eorum prouisio iurisdictio ordinaria, cuius contrarium no. s̃. eo. c. 1. Nã commissio vniuersalis causarum censenda videtur commissio iurisdictionis ordinaria, vt l. 1. ff. qui & à quibus appel. & quod no. Inno. de foraneo officiali episcopi. in c. Romana. de foro compe. Sol. dic, quòd quandoque fit commissio causarum sub commemoratione territorij. puta committuntur omnes causæ hominum certi castri. & iste redactus est ad instar iurisdict. ordina. Quandoque committuntur omnes causæ certarum personarum. puta quæ verti possunt inter Titiũ, & Seium: & illa commissio generalis quo ad causas non repręsentat iurisd. ord. quia solum territorium hoc facit, ar. l. fi. C. vbi & apud quos. de quo per Gul. de Cu. in l. à iudice. C. de iudi. & quod no. Bar. & Ia. Bu. in l. præcipimus. C. de ap. dixi
3 in c. quoniam abbas. s̃. eo. ¶ †Sextò no. in §. conseruatores. q̃ isti conseruatores sunt similes iudicibus delegatis à Papa in ventilatione causæ in quibusdam locis, & in multis aliis, excepto quòd non possunt committere vices suas, nisi vt hic in tex. alias dñas ponit glos. fi. vltra quas in nouel. addit aliam; quia conseruatores dantur ad futuras controuersias, sed non iudices delegati, vt ipse no. in c. audita. in prin. de restit. spol. quod Lapus intelligit verum, si ille futuræ controuersiæ oriantur super rebus possessoris tempore datæ conseruatoriæ.

toriæ. super rebus verò nouiter acquisitis conseruatores nõ habent potestatem: quia tales literæ sunt odiosæ; iõ restringẽdæ secundùm eum, vt in reg. odia. adhoc. s̃. de rescript. c. fin. & quod no. Archi. 11. q. 1. c. peruenit. & Compost. de rescrip. c. ad hoc. & de priuile. c. cũ capella. & quod dixi in Cle.
4 literas. de rescrip. ¶ †Septimò no. in ver. sed nec tunc. q̃ simplex, & indeterminata principis promissio debet limitari, & reduci ad intellectum iuris communis: vt ad loca, & personas prohibitas de iure communi se talis promissio nõ extendat ad hoc. ff. de mu. & ho. l. vt gradatim. §. & si lege. & l. habeat. C. de sac. san. ec. similiter arbitrium disponendi inhabili concessum, intelligitur, q̃ cum iuris solemnitate peragat, vt l. si quando. ff. de inoffic. te. vide tamen quod cõtra hoc no. Bar. in l. 1. §. item renunciatio. ff. de ope. no. nun. ¶ Octauò no. in ver. vt ât. specialem pœnam proditam contra istos conseruatores, b excedentes terminos suæ iurisdictionis. † Similiter
5 b contra partem hoc procurantem: per hanc tamen specialem pœnam non puto recessum à pœna à iure imponenda iudicibus perperam procedentibus, & malè iudicantibus. de qua. s̃. eo. de sen. & re iud. c. 1. Nam iudex, qui fert. sententiã nullam, si ex hoc altera ps lædatur, tenetur ad interesse. quod ꝓsequor, vt no. Bar. in l. si iudex. ff. de var. & extraord. cog. & dicam in d. c. ad prædicta facit l. 1. §. dixerit aliquis. ff. de publ. & l. quot. ff. de act. & obli. ¶ Nonò not. q̃ quò ad non cæpta officium conseruatorum expirat morte. & in hoc sunt similes iudicibus delegatis, vt c. relatum. s̃. eo. cæpta ergo negotia sunt alterius naturæ, quàm alia non incæpta. Simile in l. is qui reus. ff. de pu. iud. & quod dicitur hic, est verum, quando litera conseruatoria non haberet tempus limitatum. Sed vbi haberet, vtrum quò ad cæpta duret iurisdictio post tempus præfixum. videtur, q̃ sic, æquiparando mortem, & finem termini limitati. Nam per talem finẽ dicitur iurisdictio mori, sicut & instantia iudicij, vt l. cum lite mortua. ff. iudi. solu. Item terminus iuris, de quo hic, durat quò ad cæpta, etiam post terminum, vt hic; patet ergo idem in termino hominis. contrarium putat Ioannes Andreas, quòd talis clausula tẽporis limitati imponit finem iurisdictioni, iuxta no. s̃. ca. de causis. in 1. q. & si diceremus contrarium, sequeretur, quòd etiam post secundum quinquennium posset remanere conseruator contra verba, & mentem scribentis, secundùm eum. Sed contra eius decisionem facit l. meminisse. ff. de offic. pro con. & leg. vbi etiam post tempus finitum durat iurisdictio, si non venit successor. Item administratio, siue gestio tempore limitato concessa, durat etiam post tempus in cõnexis, & contiguis tempori præcedenti, vt l tutores. ff. de admi. tu. & l. quid ergo. §. iudicis. ff. de contra. iu. tut. & l. tutor post pubertatem. C. arbi. tu. ecce ergo plura iura, quòd dispositio tempore limitata (vt turela) protenditur in longius tempus, quo ad cæpta prius. His non ob. teneo cum Ioan. An. & respondeo ad has leges; loquuntur enim in casu, quo post tempus finitum nullus successor deprehenditur, nisi detur ab homine. & est ratio, ne deseratur. publica vtilitas, vel pupillorũ. ideo tutores dati tempore limitato dñt in administratione p seuerare vsque ad trãslationẽ. hic autẽ successor est, in quem administratio transferatur, vt C. vt causæ post pub. adsit tu. in l. 1. & ff. de admi. tu. l. ita autem. §. pen. & fin. Sed in conseruatoribus, & iudicibus delegatis datis ad tempus ipso iure succedit delegans in processu: & res de facili reuertitur ad naturam suam. Ad hoc l. cum non eo die. C. quando prouo. non est ne. & Cle. si appellationem. de ap. in quibus patet, q̃ non inspicitur, an causa fuerit incæpta. j̃. tempus iurisdictionis, sed an. j̃. illud tempus fuerit terminata. ¶ Quæro. dicitur in. §. officium. quòd expirat conseruatoris officium obitu cõmittentis. Sed pone, quòd ad conseruationem antiqui priuilegij datus est conseruator: vtrum istius officium expirabit morte Papæ? Archi. quòd non per hoc c. in prin. coniuncto isto. §. ex quibus patet, quòd loquitur, cum datur conseruator super nouis iniuriis, non cum datur in casu prædicto, in quo cõseruator venit accessoriè ad priuilegium iam concessum. Si ergo priuilegium non expirat morte Papæ; ergo nec conseruatoris officium, ar. opt. s̃. eo. c. si super gratia. cõtrarium tenet glos. quæ incipit. quasi dicat. Idem corroborat Inno. & respondet ad contrarium. & dicit idem tenere Ioan. Mo. vt in ea videas.

ADDITIONES.

a ¶ Conseruator. Adde, an conseruator possit subdelegare officium suum. Spec. in tit. de iu. deleg. §. fin. vers. item quòd non est.
b ¶ Conseruatores. Adde quòd eorum officium consistit in mero imperio. ita tenet Inn. in c. statuimus. in glos. in ver. ad alia. de offi. dele. & ibi Bal. vide plene per D. Guido. Papæ ibidem.

Rub. De officio legati.

SVMMAE.

1 *Officium prælati in quo consistat.*
2 *Prælati participant de quiete subditorum.*
3 *Cardinales lætantur honoris prærogatiua.*

CAP. I.

1 OFFICII. † No. officium prælati, in quo consistat. nam debet inuigilare remediis subditorum, & ad hoc tenetur ex debito. 43. di. c. 1. Nam negligentia prælati (maximè circa correctiõem subditorũ) est maxima culpa, & videtur tacitè consentire. 83. di. c. error. & 86. dist. c. culpa, in nigilare ergo debet, vt hic. & ponitur, in, pro valde. sicut in l. Gallus. § ille casus. ff. de li. & posth. vbi plenè per Bar. de ista dictione, in. & in Spe. de dispu. & alle. § post hæc. debet ergo remouere scandalum, quod semper est vitandum, dummodo secũdùm Host. Deus per id nõ offendatur. aliàs dicit tex. vtilius scandalum nasci permittitur, quàm veritas relinquatur. s̃. de renun. c. nisi cum pridem. §. pro graui. & de reg. iu. c. qui scandalizauerit. & per Host. in summa de renun. §. pe.
2 ver. est autem scandalum. ¶ †Secundò no. quòd prælati participant de quiete subditorum. A contrario ergo sensu in eorum laboribus non quiescunt. in Authẽ. vt iu. sine quoquo suffra. in prin. & hoc est, quod dicit lex, q̃ congruit bono ꝓsidi curare, vt quieta prouincia sit, quam regit: quòd non difficilè obtinebit, si sollicitè agat, vt l. congruit. ff. de offic. præsi. interest etiam supioris subditos habere locupletes. & ne qs re sua malè vtatur; ideo dat curatorem prodigo, vt s̃. de cõsue. c. ex parte. & Inst. de his, qui sunt sui, vel alie. iur. in prin.
3 facit l. cum ratio. §. fi plures. ff. de bo. dã. ¶ †Tertiò no. quòd Cardinales lętantur prærogatiua honoris. & consistit in multis, de quibus hic in nouel. econtrario autẽ ista prærogatiua habet multiplex onus annexum: vnde Ber. ad Senonem epis copum sic scribit. Meditantibus honores blandiuntur: sed onera pensantibus. tædio sunt, at que formidini. multi non tanta alacritate, & fiducia currerent ad honores: si se sentirẽt & onere grauari; profectò metuerent, nec cum tanto labore, & periculo quarumlibet affectarẽt infulas dignitatum. Nũc verò, quia attenditur gloria, & non pœna, purum esse clericum erubescitur in ecclesia: seq; viles, & inglorios existimãt, qui quocunque eminentiori loco non fuerint sublimati. Ita dicit hic Ioan. An. in nouel. & remittit ad not. per eum. s̃. de præben. c. graue. super verbo. ratione. & de elec. c. venerabilem. super verbo vsurparunt, quia totus iste tit. loquitur de potestate Legatorum de latere circa beneficiorum collationem. Et gl. 3. tangit de eorum potestate circa causarum cognitionem, excommunicatorum absolutionem, delictorum punitionem, & exemptorum confirmationem. Ideo de singulis breuiter est videndum. ¶ Et primò circa eorum potestatem, & beneficiorum collationem glos. mouet du-

bium, añ cõferre poſsint beneficia deuoluta ad curiam p La
teranenſe Conciliũ.tenet ꝙ poſsit.Idem Egi.& Boa.plus,ſe-
cundum Fran. qui dicit, quòd legati non de latere hęc poſ-
ſunt.alleg.ſ.de ſup.neg.præla.c.pe. Item de taliter deuolutis
ceſſat ratio ſcandali inter legatos, & ordinarios: propter
quod ſcandalũ emanauit hæc cõſtitutio.ceſſet ergo eius pro
hibitio,ar.l.adigere,§.quãuis.ff.de iur.pa.& c. cum ceſſante.
de appella.Io.An.in nouel.circa fi.dicit, quòd curia non re-
ciperet.ſeruari in legatis nõ de latere: nã & in eis refert ipſe
curiãdubitare, an talia poſsint conferre. vt hic per eum ple-
nius. Executor autem datus per Papam ad cõferẽdũ bñficiũ
ſpectans ad alicuius collationem bene conferret,ſicut deuo-
lutum,vt in Cle.ſi de beneficio.j.de præb.& quod ibi no. in
glo.antepe.concludit, ꝙ Legati de latere vacantia beneficia
conferunt,& vacatura reſeruant,vt j.c.præſenti. vtrùm autẽ
hoc ſit verum,ſi ſpectant ad præſentationem clerici,vel laici?
dic,vt in c.dilectus.de iure pa.& ibi quid iuris de alijs execu-
toribus,an reſeruẽt.& in Spe.de lega.§ nunc tractemus. vbi
de materia, & hic breuiter de primo. ¶ De ſecundo .ſ. de
eorum poteſtate circa cauſarum cognitionem. dic, ꝙ adiri
poſſunt per ſimplicem querelam,omiſſo ordinario,vt ſ.eod.
c.1.vbi no.Ber.an poſsit deponere epiſcopũ?dic, ꝙ non: ſed
bene presbyterũ,adiunctis ſibi alijs epiſcopis:qñq; etiam nõ
adiunctis, vt in caſu hæreſis,vt in c.1.j.de hære.vtrũ aũt poſ
ſit appellari ad eũ, omiſsis medijs.dic,vt in Spec.de leg.§.ſu-
pereſt.vbi ẽt videas, an poſsit exercere iuriſdictionẽ contra
exẽptos,& cognoſcere de cauſis ſine ſtrepitu, & figura iudi-
cij de quo plenè.j.c.ſi.de hære.de quo vide ẽt qđ no.ſ.de ap.
c.conſtitutis.vbi reuocatur in dubium, an poſsit cognoſcere
de cauſis deuolutis ad Papã per appellationem.¶ De tertio.
ſ.de eorum poteſtate circa excõicatorum abſolutionem, re-
uocatur in dubium, vtrum poſsit abſoluere excõicatos pro-
pter violentam manuum iniectionem in clericos.dic,ꝙ ſic,vt
ſ.eo.c.ſi.qđ vtrũ ſit verũ,ſi fuerit enormis læſio, ibi notat. &
hic tenet Arch.opin.Hoſt.ꝙ in enormib.non poſsit.de quo p
Io.An.de ſen.exc.c.ad eminentiam.& vide qđ no.93.diſ.c.2.
vbi dicit,ꝙ capiens legatum,põt ab eo abſolui: qđ intellige
ſaluo quod no.j.de pæ.c.fęlicis.de quo in Spe.eo.ti.§. nec pu
tamus.ver.ſed quæritur.Circa iſtam abſo. reuocat etiã in du
bium Io.An,vtrũ Legatus de latere.ſi ſit extra prouinciã,poſ
ſit abſoluere:vr̃ ꝙ non; quia Legatus, ſicut proconſul, extra
prouinciam iuriſdictionem non habet.de offi.procon.& le.l.
4.de quo vide in Spe.in ti.de le.§.nunc dicamus. vbi tangĩt,
vtrũ non ingreſſus prouinciã poſsit exercere iuriſdictionẽ vo
luntariã,vel contẽtioſam:vel añ eius ingreſſum cãs cõmitte-
re.& ſi ingreſſus eſt,& exiuit aĩo redeũdi,vtrũ poſsit iuriſdi-
ctionẽ cõtẽtioſã vel volũtariã exercere,ibi videas.& d.c.pe.
ſ eo. ¶ Vltimò Io.An.in nouel. enumerat quædã alia ſpecia
lia in Legatis de latere.dicit,ꝙ hęc ſpectãt ad Cardinales, vt
not.Bar.in d.c.pen.Idẽ ibi Inn.& Hoſt.qui dicit,curiã ſic te-
nere. multas prærogatiuas Cardinalium legatorum, vel non
Cardinalium enumerat Zen. in extrauag. execrabilis. ſuper
ver.ſublimitatem.& ibi inter alias reuocat in dubium,vtrum
dignĩtas Cardinalatus liberet à patria poteſtate,quę in mul-
tis conſiſtit,vt Inſti.de patria pot. per totum. & in Cardina-
libus,qui ſunt epĩ,non vr̃ dubiũ;quia ipſa ſola epãlis dignitas
liberat à patria ptãte,vt in Auth. conſtitutio quæ.de dign.§.
illud.colla.6.in alijs verò Cardinalib.non epĩs videret prima
facie dicendũ,ꝙ non liberentur; quia nulla cõſtitutio hoc di
cit.erubeſcimus ergo,cũ ſine lege loquimur,in Auth. de triẽ.
& ſe.§.conſideremus.colla.3.Ipſe tenet ibi cõtrariũ,& effica
citer probat. ſacerdotium verò, vel alius ordo, an liberet ab
iſta patria poteſtate. dic vt in c.indecorũ.ſ.de æta. & quali.

SVMMAE.

1 *Officium Legati in quibus conſiſtat.*
2 *Legati ſunt ſimiles proconſulibus.*
3 *Papa confert iuriſdictionem ordinariam,& quandoq; delegatam.*
4 *Iuriſdictio legati non expirat morte mandatorum.*

CAP. II.

LEgatos. Duo facit.pmittit, & probat declara-tionis cãm.ſecũdò declarat,ibi[pñti.]
† No.in quibus verſatur officiũ legati [vt euellat, diſsi
1 pet] &c.quę verba exponit hic Io. An. Arch.& Io. An. ſ. de
maio.& obe.c. ſolitæ. ¶ † Secundò not. ꝙ legati ſunt ſimiles
2 procõſulib. p quod arguit Arch.ꝙ delegatus legati põt ſubde
legare; cum delegatus proconſulis hoc poſsit, vt ff. de offi.p
con.l.legatus.ar.contra.ſ de ap.c.cum cãm.in fi. quod con-
trariũ dẽt intelligi,ſcđm eũ,quò ad totã cãm: ſec9 fortè quò
ad vnũ arti. (puta citationẽ fiendã) nã delegatus legati cogit
eũ,cui cõmiſit,citationẽ, ſi aliter expedire nõ poſſet iuriſdi-
ctionẽ ſuã.ſ.de re iudi.c.cum Bertol.& hoc no.Hoſt. de offi.
deleg.c.paſtoralis.ſuper ver.citationis. ¶ † Tertiò no.ꝙ Pa-
pa cõfert iuriſdictionẽ ordinariã & qñq; delegatã, vt ſ.ti.1.
per totum.Sed qũo hoc cognoſcam, vtrũ cõferat ordinariã,
vel delegatam?dic,ꝙ qñque committitur iuriſdictio reſpectu
territorij; vt quia dicitur.facio te iudicem in tali loco:& vide
tur conferri iuriſdictio ordinaria,vt l.1.§.cũ vrbẽ.ff. de offi.
præſidis.Qñq; cõmittĩt cognitio cãrũ; vt quia dr̃. volo, ꝙ co
gnoſcas de omni cã occurrẽti in tali loco, & tũc vr̃ delegatus
ad vniuerſitatẽ cãrũ.& hinc eſt, ꝙ inquiſitores hæreticæ pra
uitatis hñt delegatam; quia eis comittitur certum genus cã-
rum in loco.& ita no.Ia. Bu. in l. cum ſpecialis. C. de iudi, &
hoc verum, quando iſtud certum genus cauſarum comitti-
tur ab hoĩe.Si ergo cõmitteret à lege cognitio cauſarũ abſq;
territorio:an talis hñet ordinariam,vel delegatã.dic per Iac.
Bu in l.pręcipim9.C.de ap.Ego de hoc plenius referẽdo Cy.
dixi in c.quoniã abbas.de offi. deleg. in 5.q. & ibi etiam per
Io.An.vtrũ ãt alius,q̃ princeps,poſsit dare iuriſdictionẽ or-
dinariam.d.c,ꝙ ſic,vt vniuerſitas,& conſuetudo. de quo ple
nè per Inn.in c.cum ab eccleſiarum.đ offi.or. & per Cy.poſt
4 gl.in l.more maiorũ.ff.de iur.om.iud.in cõmento. ¶ † Quar
tò no.ꝙ iuriſdictio legati,veluti ordinaria, non expirat mor
te mandatorum.vtrum autẽ ſit verum,ſi moriatur Papa ante
ingreſſum legati in prouincia,glo.pe.ꝙ ſic.Gul. contra.eo.ti.
in Spe.§.finitur.ver.quid ſi Papa.delegata vero iuriſdictio an
expiret re integra morte Papæ, diſtingue tres caſus. aut fuit
demandata ſub nomine proprio:aut dignitatis:aut ſub vtro-
que.Primo caſu expirat,& non tranſit in ſucceſſorẽ.Inſti.mã.
§.item ſi adhuc. Secundo caſu ſubdiſtingue. aut talis habe-
bat dignitatem nomine ſuo,aut beneficio alieno. Primo caſu
tranſmittit in ſucceſſorem in eadem dignitate,vt d. c. quoniã
abbas.Secundo caſu quãdo habet beneficio alieno, vt Augu-
ſta Imperatrix,vel alia cõſularis,vel vica. epiſcopi.& nõ trã-
ſit in ſucceſſorem delegatio eis facta,vt l. ſi Auguſta. de lega.
2.& ibi no.Barto.de vicario epiſcopi.Tertio caſu quãdo ſub
vtroque nomine, dicunt quidam,inſpiciendum,quod nomen
præcedit,vt no.in d.c.quoniam abbas.aliter no.Cy.in d.l.mo
re maiorum.in 9.q.Bar.in l.ſi ſeruus.de ſtip.ſer.dicit,ꝙ dicta
diſtinctio,qđ nomen præcedat,habet locum in dubio.Sed ex
aliquibus coniecturis diuerſa poteſt colligi diſponentis intẽ
tio,ex qualitate negotij, notitia perſonarum, & alijs ibi per
eum. & per Ioan. Andr. in regu. priuilegium. de regu.iur.in
Mercu.vbi plenè.

SVMMAE.

1 *Legati poſſunt reſeruare beneficia ſuæ collationi.*
2 *Tempus vacationis an trahatur ad tempus reſeruationis.*

CAP. III.

PResenti. Tres ſunt partes. Prima in vno de-clarat. Secunda circa duo reſtringit.
Tertia decernit. Secunda ibi [ceterum.] tertia ibi
1 [quicquid.] ¶ † No. ꝙ legati pñt reſeruare bñficia ſuæ col-
lationi. & intellige etiam de beneficijs vacaturis, vt in cap.
cum dilectus.de iure patro. Sed dices. per talem reſeruatio-
nem inducitur votum captandæ mortis: ergo nõ valet. per c.
dete-

teſtanda.& c.ne captandæ.j.de conceſ.præb. Sol.ibi loqĩ
in collatione tit. poteſtas autem conferendi concernit pro-
prietatem. Ideo etiam in beneficio non vacante poteſt de v-
no in alium transferri, vt in c.cum veniſſet.de re.ſpo.& c. cõ
ſultationibus.de dona.& infert hæc ratio, quòd etiam bene
ficium certi clerici viuentis poſsit legatus ſibi reſeruare:quia
proprietas iuris conferendi ita penes legatum, ſicut penes
ordinarium,poteſt conſiſtere abſque voto captandæ mortis.
de quo dic,vt in d.c.dilectus.& in Spe.de leg.§.nunc tracte-
mus. ¶ Secũdò no. quòd dicit [dũmodo] &c. ꝙ reſeruatio
nedum vacaturi,ſed etiam vacantis beneficij expirat, finito
eius officio, ſi non ſit proceſſum ad collationem. refert hic ta
men Lap. Ioan. An.ſibi ſcripſiſſe, ꝙ ſi vacaret tempore reſer-
uationis,non haberet locum quod hic dicitur. quod põt eſſe
verum,ſecundùm eum,re non integra: puta quia facti erant
executores,& proceſſus,& poſtea expirauit legatio. Secus ſi
re integra: quia tunc haberet locum quod hic dicitur in va-
cantibus,& facit.j.de pæben.c.ſi cui. §. ſecus. Ego ſimplici-
ter dico ſtandum tex.quòd collatio requiratur,vt in ver.dũ-
modo.quod ſentit gloſ.3.& probatur ratione.poſtquam eñ
extinctum eſt ius, & proprietas conferẽdi ẽ penes collatorẽ,
in legatis omnis proceſſus inhibitio,& decretum(tanquam
acceſſoria)pereunt, vt in tex.ad hoc facit litera,ibi[quorum
cunq; beneficiorum]quæ generaliter, ꝓut verba ſonant, de
bet intelligi, vacantium, & non vacantium. Sed iſta mea ra-
tio non videtur bona,quando res non eſt integra. Nam in ta
li caſu peremptio iuris in perſonam principalis, à quo actus
trahit originem,non curatur,vt patet.ſ.de offi.deleg.c.licèt.
& c.graui.So. vt in gloſ.quæ incipit.hic poſt eſſe,&c.quæ po-
nit differentiam inter delegatam iuriſdictionem,quæ re non
integra non expirat,finito officio delegati, & reſeruatiões,q̃
tãquam odioſæ expirant cum omnibus appẽdiciis, finito le-
gationis officio.ſubtilior ratio redditur. j. in nouella.literæ
enim ad lites conceduntur ſuper iure creato, & in eſſe pro-
ducto,non ſuper iure futuro,vt c.ſi.ſ.de reſcri. & l.nõ poteſt
videri.& l.non quemadmodum.ff.de iud.Non mirum ergo,
ſi durat ſubdelegatio,ſiue delegatio,poſtquam durat ius, de
quo principaliter agitur,arg.c.ſuper gratia.ſ.tit.1.Sed reſer
uationes habent tractum temporis, & pendent ex futuro e-
ucatu. facilius ergo pereunt,vt c.quemadmodum.ſ.de iure-
iu.Addo aliam rationem.nam ſi perit ius,quod reſidet in p-
ſona agentis,pendente iudicio. finitur iudicium, vt l.ſi mu-
lier.ff.ſol.ma.& l.poſt finitam.ff.de ſuſpe.tuto.Sed in caſu hu
ius ca.perit ius legati,quod habebat in beneficiorum colla-
tione per finem ſui officij;non mirum ergo, ſi perit inſtantia
inchoata ſuper illo iure: taliter enim extincto, & corrupto
principali,corrumpitur omne id,quod ab eo dependet. ff. ſi
quis cau.l.ſi eum.§.ſi.& l.1.§.ſiquis ſub conditione.ff.vt leg.
no.ca.& c.tanta.de exceſ.pręla.accedit ad hoc l.ſi certarum.
§.fi.ff.de teſta.mili. vbi confirmatio codicillorum protenſa
poſt tempus militię non facit cenſeri illos fuiſſe militis codi-
cillos:vt ſic non tempus initæ diſpoſitionis, ſed quo diſpoſi-
tio ſumit effectum, quantùm ad habilitatem diſponentis,in-
ſpicere debeamus.& ibi ponit gloſ.exemplum de arbitro, q
non poteſt ſtatuere diem, quo non eſt futurus arbiter, vt ff.
de arbi.l.cum dies.§.finitur.& l.in pupillari.ff.de vulga.& pu
2 pilla. ¶ † Opp.contra prædicta, & videtur,ꝙ tempus vaca-
tionis trahatur ad tempus reſeruationis. Sicut dicimus in cõ
tractibus,& conditionalibus diſpoſitionibus,vt exiſtens po-
ſtea conditio fingat retro,vt ff.qui po.in pi.habe.l. potior.&
l.qui balneum.& de teſta.mili.l.quod dicĩt. So. Dyn.format,
& ſoluit iſtud contrarium.j.de reg.iu.c.beneficium.dicit eñ
ꝙ dicta iura loquuntur in vero domino, diſponente condi-
tionaliter de re ſua:hic loquitur de legato, qui diſponere nõ
poteſt de beneficiis vltra tempus ſuę legationis.Tu dic,ꝙ ad
hoc, vt conditio, ſiue diſpoſitio in die appoſita trahatur re-
tro,requiritur, ꝙ extrema ſint habilia, extremum à quo, &
extremum ad quod, iuxta illa,quæ dixi in c. ſi pro te.& c. q̃
uis.ſ.de reſcript.ſed hoc tempore exiſtentis conditionis ex-
tremum ad quod .ſ. habilitas diſponentis) erat extincta.Nõ
mirum ergo, ſi eius diſpoſitio habet tractum retro, ar. l.bo-
norum.ff.rem rat.hab.& per Bar. in l. ſi is qui pro emptore.
ff.de vſucap.vbi plenè de iſta habilitatẽ extremorũ. ¶ Opp.
& videtur,ꝙ decreta,proceſſus,& alia, quæ fecit legatus,ſint
perpetua,nec expirent per finem officij,vt in c.fi.ſ. eo. Sol.il
lud loquitur de conſtitutione,ſiue decreto,quod principali-
ter per ſe ſtat, & purè gerĩt, & ſic ſtatim producit effectum:
hoc verò loquitur de decreto,quod non eſt conſtitutio, nec
ſtatutum:vel ſi eſt conſtitutio,non eſt ſtatuens, ſed alium a-
ctum firmans.illo ergo ſublato, perit talis conſtitutio veniẽs
ad confirmationem actus iam extincti,arg.ſ. de fide inſtru.
c.inter dilectos.& quod no.de præſcrip.c.veniens.in gloſ.ſic
patet.ſecundùm Ioan. And. in nouel. ¶ Circa iſtam primam
partem quærit Archi. hic dicitur, quòd talis reſeruatio viri-
bus vacuatur: quæro ergo, ad quem ſpectabit collatio talis
beneficij reſeruati?tenet.ꝙ ad ordinarium,cuius manus erãt
ligatæ auctoritate leg.de iure pa.c.cum dilectus.& ibi hoc te
nent Ioan.Phi. & Ber. Secus eſt in prouiſore, qui pro aliquo
in eccleſia aliqua reſeruationẽ fecit. ſi enim ꝓuiſor moria-
tur,non redibit prouiſio illius beneficij ad ordinarium: ſed
ad Papam, cuius auctoritate prouiſio facta fuit, vt not.Inno.
in d.c.cum dilectus.& vide ad hoc quod ipſe no.de exceſ.præ
la.c.inter dilectos. ¶ Vltimò aduertẽdum ad vnum no. Lap.
per quod hoc c.limitatur in eo,ꝙ dicit, proceſſum executo-
ris,& oĩa expirare finito officio legati.eſt eñ hoc verũ, qñ le
gatus ſimpliciter reſeruauit.Si verò canonicatum cõtuliſſet,
& præbendam proximè vacaturam ſuę collationi reſeruaſ-
ſet,ſuper hoc certis executoribus deputatis, finito legati of-
ficio,non expirat illa reſeruatio,nec poteſtas excutoris: ideo
præbẽdã vacantẽ,etiã poſt finitã legationẽ poterit talis exe-
cutor conferre:quia collatio canonicatus facta à legato tri-
buit ius in peæbẽda reſeruata,quãdocunq; vacet,all. ad hoc
c.proxi.& c.ſi clericus.& c.hi qui.& c.ſi poſtquã.& c.ſi cui.j.
de pręben. & licèt dubitando loquatur de poteſtate execu-
toris,iſto caſu ego credo, ꝙ ſimpliciter duret eius poteſtas,
ſi durat reſeruatio in præbenda, prout ipſe firmat, ar. c.
ſi ſuper gratia.ſ.tit.1.& quod ibi per Ioan. An. ſuper verbo.
apo.ſe.& per Archi. ſuper verbo deputatum. iſtam autẽ col-
lationem canonicatus cum præbendæ reſeruatione poteſt fa
cere legatus, vt no.Ioan.An.j de præb.c.ſi eum. & ibi etiam
quærit,an poſsit reſeruare cum beneficio acceptandi.

§.Ceterum. No. prohibitum legato plures re-ſeruationes facere in eadem eccle-
ſia cathedrali,vel collegiata:in non collegiata igitur videtur,
ꝙ poſsit,ſi non impediatur ex capite, de quo in ver.nec etiã.
¶ Secũdò no.ꝙ prima,& ſecunda prohibitio huius. §.habet
locum,qñ pendet reſeruatio ſemel facta.ex tali namque pẽ-
dentia dicitur grauari eccleſia, vel pręlatus: ſicut gra-
uatur quis ex ſententia ſub conditione lata.ſtatim enim.i.añ
conditionis euentum grauari dicitur:ideo.j.x.dies à die latæ
ſententiæ appellare tenetur,vt ſ.de app.c.pręterea.paria eñ
ſunt,nocere,vel habere potentiã nocẽdi,vt c.Piſanis. de reſt.
ſpo.& l.Labeo.de ſta.lib.Circa iſtã pendentiã q̃ro prĩo poſt
Ioan. An.& Arch. ſi poſt factã collationẽ moueatur quæſtio
ſuper dicto beneficio, an dicatur pendere adhuc reſeruatio?
dñt,ꝙ ſic:quia finale iudiciũ pẽdet ex futuro,de frigi.& ma-
lefi.c.fraternitatis.facit Cle.ſi duobus.§.ſi verò.vt lit. pen. &
quod no.Ioan.An.ſ.de reſcrip.c.Capitulum. ſuper gloſ. fin.
¶ Quærit gloſ.quæ incipit.ille igitur.nunquid illa ſublata po
teſt nouam reſeruationem facere: dicit, quòd ſic. Sed tunc
quæro, vtrum faciendo ſecundam, teneatur facere mentio-
nem de prima, ar. quòd ſic, c. mandatum. cum c.ſequenti,
ſ. de reſcr. Nam ſi Papa ſeruat hoc,vt ibi;ergo & ipſius lega
tus.ſ.de reſcr.c.ſuper literis.& dicit Io.An.hoc verũ in vaca
tura.

tura.in nouella. sed de vacante non expedit facere mentionem,vt hic per eum. ¶Secundò quærit Io. An. Metropolitanus dedit executorem, qui conferret Titio beneficium ad se deuolutum, si esset idoneus. & cum executor inchoasset inquirere, Metropolitanus contulit illud Seio.queritur,quis sit potior:& videtur,q Seius,per l.quotiẽs.ff.de rei vend.Item talem executorem potuit Metropolitanus reuocare. l. iudicium soluitur.ff.de iudi.refert Steph. Prouincialem disputasse contrarium, cuius motiua hic videas in nouella. Quid dices in legato, qui pro Titio reseruauit beneficium vacaturũ suæ collationi, datis executoribus: quod beneficium vacans postea ipse legatus contulit Seio: executor verò illi Titio. in hac quæstione videtur, quòd Seio debeatur; quia legatus potuit suam reseruationẽ reuocare, vt in gl. ille igitur &c. Lap. dicit, quòd reuocare potest, antequam vacet, non postea. D. Io.de Li.tenet, quòd etiam postea, antequã executor ad collationem processerit, vt d.l.iudicium soluitur.& dicit ita tenere Io.An.in Spe.eo.ti.§.nunc tractemus.circa prin. ver.idem legatus.super verbo reseruare.ita dicit ipse: cuius decisio videtur contraria ei, quod.s̃. dixi in q.disputata per Steph. nõ enim video rationem, quare ibi non liceat Metropolitano reuocare potestatem executoris, antequam conferat, & liceat hoc casu legato post vacationem beneficij, & executoris processum inchoatum; & maximè quia plus afficit beneficiũ vacãs,& processus executoris legati, quàm ordinarij: & sic deberet esse reuocatio difficilior. posset igitur probabiliter in vtraque q.distingui: vtrum ille, pro quo ordinarius, vel legatus executorem dedit, ante collationem prædictorũ cõtulerit executoris processui super dicto beneficio conferendo sibi: & hoc casu non liceret ordinario, vel legato reuocare, & alteri conferre. Si verò collatio ordinarij, vel legati præuenit consensum illius, pro quo executor erat deputatus: tunc valeat prædictorum collatio. Nam primo casu post consensum accommodatum, & si non in beneficio, habet tamen ius ad beneficium, postquàm concurrit in vno vtriusq; consensus. s. volentis conferre, & eius, cui collatio est fienda. non mirum ergo, si non licet reuocare. s̃.de pac.c.1.& c.in causis. de ele. sed quando ille nondum consentit, cui erat collatio faciẽda, nullum erat sibi ius quæsitum ex facto ordinarij, vel legati, vt l.consentu.ff.de act.& ob. Non mirum ergo, si reuocatio, & collatio facta alteri de illo bñficio sunt validæ de iure. Sed dices. immo absenti, & ignoranti ius quæritur in beneficijs, respectu irreuocabilitatis, de qua loquitur c. si tibi absenti. j̃.eo.li. So. ibi loquitur in collatione iam facta: prædictæ quæstiones loquuntur in faciẽda, quæ facilius tollitur, quam iã facta. de iureiur. c. quemadmodum.

S V M M Æ.

1 *Dignitas maior post episcopum in ecclesia cathedrali est priuilegiata.*

2 *Legatus non potest committere alteri receptionem resignationis beneficiorum.*

CAP. IIII.

DE liberatione. Prima ps duo facit. Primò ponit prohibitionẽ in quadruplici specie. secundò decretum, ibi [decernentes.] secunda facit quatuor. primò ponit prohibitionem. secundo eius causam, ibi[cum per hoc.]. tertiò decernit, ibi [nos enim.] quartò prorogat, ibi [volentes.] ¶ Not. quòd de ecclesijs hic expressis in tex. legatus non potest se intromittere, nec aliquid ordinare. tangit circa hoc Io. An. in nouella. vtrum hoc sit verum, vbi ipsarum prouisio esset deuoluta ad se. Apost. tenet, quòd tunc posset, sicut posset aliã deuolutam conferre, vt no. s̃.eo.c.1. Lap. dicit, quòd licèt hoc dictum sit nouum, tamen est verum sentire contrarium. s. quòd legatus sicut de ecclesia collegiata nõ potest prouidere principaliter, vt in hoc c. ita non possit, cum est deuoluta ad Papam; quia huius c. prohibitio durat in ea; quia. s. est collegiata. Illud autem certum est, q in deuolutis ad alios inferiores à Papa durat ratio huius prohibitionis. & per consequens prohibitio. fa. Cle. si de beneficio. de præb. secundùm eum. Ego tam leui argumento suo in deuolutis ad Papam non recederem ab opi. Arch. & Io. An. nam & maiora potest, vt not. s̃.e.
1 c.1. ¶†Secundò no. q maior dignitas post episcopum in ecclesia cathedrali est priuilegiata in hoc, q legatus non potest de ipsa disponere. & cum multiplex sit maioritas, vt in glo.3. intellige de maioritate prælationis, vt in ea patet. Super qua Io. An. in nouel. mouet dubium, vtrum debet intelligi de maioritate, quæ sit in actu: an etiam de illa, quæ sit tunc in habitu, licèt casu possit etiam in actum deduci. ponit exemplum in ecclesia Taurini, vbi præpositura est maior dignitas in ecclesia post episcopum; quia maiora exercet. Sed Arch. in dicta ecclesia se. vac. gerit vices episcopi, quo tempore est sup. Præpositũ, & alios. quis ergo cẽsendus erit in maiori dignitate? Tenet q Præpositus; quia talis gestio Arch prouenit per casum aduentitium, qui curari non debet. ff. de in lit. iu. l. 1. & l. ampliorem in fi. C. de app. Aduentitij enim casus ponderãdi non sunt. ff. qui & à quibus. l. Iulianus. cum cõcor. hinc est, q per talem gestionem Arch. non vacaret eius dignitas archidiaconalis. censetur enim vicarius, vel administrator temporalis ecclesiæ vacantis: quę temporalis administratio non est attendenda, vt patet in Extrauag. execrabilis. & dixi post Papam de hac quæstione plenè in Cle. 1. de offi. vica. in vlti. q. & hic plenius in nouel. Circa actum, siue habitum quærit Lap. vtrum iste tex. debet intelligi de ecclesia collegiata actu & habitu: vel sufficit q sit habitu tantùm, licèt nõ actu: vt sic legatus conferre non possit? & aduerte, quia differt ista quæstio à præcedenti. Nam ibi loquitur de habitu temporali; quia se de vacante tantùm. quæstio verò ista loquitur de habitu, qui posset esse perpetuus, fortè per reparationem collegij nõ extincti. dicit Lap. q hoc c. debet intelligi etiam de ecclesia collegiata habitu tantum. & intelligit hoc verum. s. q habit' sufficiat, cum de iure communi competit id, de quo agitur, vt in hoc c. & s̃. de elect. c. statutum. Secus si competat per priuilegium. de ver. sign. c. abbate. & de priui. c. vt priuilegia. Oportet enim, q illud, propter quod datur priuilegium, duret actu & habitu. Nam facilius perditur quod competit ex priuilegio, quàm quod competit de iure communi, vt in Authen. de non alie. §. quia non verisimile. decisio huius q. multum pendet ex no in fi. s̃.eo.ti. de elect. c. licèt canon. in nouel. & c. de
2 multa. de præb. ¶† Tertiò no. quòd non potest legatus committere alteri receptionem resignationis beneficiorũ, & collationem ipsorum. quod est verum secundùm Lap. nisi fieret commissio receptionis, resignationis, & collationis ex causa permutationis: quo casu non haberet locum ista prohibitio, nec etiam c. fi. j̃.eo. Nam in tali casu valebit etiam per legatum facta collatio, non habita mentione beneficij, qđ is alias obtineret, cui ex causa permutationis beneficium confertur. & est ratio; quia collatio beneficij, quæ fit ex causa permutationis, non est propriè liberalitas, sed necessaria in dando, & cui dando, in Cle. 1. de re. permu. Alia collatio est libera, saltẽ in dando. s̃. de præb. c. relatũ. secundùm eum. vendicat ergo sibi locum iste. §. in alia commissione, quàm ex causa permutationis, vt dixi. Quid ergo dices, si de facto per legatum fiat talis commissio, & in manibus illius fiat renunciatio: an valebit? Arch. q non; quia iste tex. irritat talem concessionem. cũ ergo eius vigore secuta sit renunciatio, ergo irrita, vt in tex. Vtrum autẽ perdat saltem posl. talis malè renuncians. & vtrũ priuari debeat; quia malè renunciauit? vide hic per Io. An. in c. quod in dubijs. de renun. ¶ Quæro. Legatus Apost. se vniuit quandam Plebem collegiatam mense cuiusdam cathedralis ecclesiæ. quæritur, an potuerit. D. Feder. de facto consultus dixit, quòd non, per hoc. c. quod vtitur verbo, disponere, & ordinare. quæ verba comprehendunt etiam vnionem: nec eorum significatio restringitur ad actum conferendi solummodo.

modo. nam hæc verba [conferre, ordinare, & disponere] ponuntur hic vt diuersa, ar. c. cum in illis. §. 1. de præb. & q verbum, ordinare, comprehendat vnionem, notat Io. An. in ca. si tibi absenti. in glo. sed nunquid poterit. j̃. de præb. q comprehendat etiam omnem actum circa rem aliquam exercendũ, colligitur in c. 1. de offi. ordi. q etiam sub verbo, disponere, comprehendatur vnio, colligitur ex c. sicut viuere. de excess. prela. plus dixit in d. consi. 190. videlicet, q Legatus alterare non posset collegium ecclesiæ, puta religiosum locum, in collegio constituendo, vt colligitur ex c. pen. de eccle. ædi. nec ẽt inuitis canonicis posset auctoritatem præstare plebanis volentibus permutare suas plebes collegiatas; quia qui non potest conferre, non potest auctoritatem permutationi præstare. quę regula videtur colligi ex no. per Io. An. de rer. permu. in c. vno. in glo. pen. nam & si episcopus habet collationẽ ecclesię collegiatæ, non posset eam conferre legatus, vt tenet glo. 3. plus etiam tenet ibi Fede. s. q legatus simplices capellas vnire non posset, si per eius vnionem auferretur ius cõferendi ordinario loci; quia non conceditur legato iura aliena in perpetuum turbare: licèt possit ipsa non collegiata vacantia conferre. Nam & Papa vnionem faciendo non vult alicui iudicare, nec alicuius ius absorbere, vt patet in vnione, quã fecit in c. 2. de relig. do. facit l. 1. §. si quis à principe. & §. meritò. ff. ne quid in loco pu. & vide ad prædicta quod no. Spe. in tit. de leg. § nunc tractemus. ver. pen. licèt de hoc dubitet eo. ti. §. nunc ostendẽdum. ver. 5. & sic consuluisse do. Fede. refert hic Lap. succinctè, qui dicit ita declaratum per Papam Ioan. 22. ¶ Subdit tamen, quòd vnio, de qua Papa declarauit, fuit facta per legatum, durante reseruatione D. Papæ Io. de quibus reseruatis per legatum non potest fieri vnio, vt colligitur in Extrauag. Benedi. quæ incipit. Dudum felicis recordationis Ioan. Pa. 22. ¶ Circa permutationem etiam, de qua dixi s̃. dicit Lap. q legatus, etiam de consensu collatorum, vel eorum, ad quos spectat electio, vel collatio beneficiorum, vel collegiatorum, non posset talia beneficia permutare, quamuis episcopus hoc posset. Nam si legatus posset hoc iure suo facere, non requireretur prædictorum consensus. episcopus verò sine talium consensu nõ posset hoc: nisi fortè essent patroni laici, ad quos spectat præsentatio in beneficijs permutatis. nam tunc absque illorum consensu, saltem tacito, nec per legatum, nec per ordinarium valeret permutatio ipsorũ beneficiorum. de quo plenius post eum dicam. j̃. de rer. permu. c. 1. sed hic post eum quæritur, vtrum ista. s. prohibitio, inquantum prohibet consensum in genere, & in specie, vt in eo patet, locum habeat in commissione receptæ resignationis, & collationis ex causa faciendæ: tenet q nõ habet locum illa prohibitio, nec ẽt c. fi. j̃. eo. Nam in tali casu valebit etiã per legatum facta beneficiorum collatio, non habita ratione beneficij; quia aliter obtinet is, cui ex causa permutationis beneficiorũ confertur. & est ratio, quia collatio beneficij, q̃ fit ex causa pmutationis, nõ est propriè liberalitas, sed necessaria in dãdo, & cui dãdo, vt in Cle. 1. de re. permu. alia collatio est liberalis, saltem in cui dãdo. supra de præb. c. relatum. secundùm eum &c. ¶ Vltimò quæro post Io. An. si in vna ecclesia sunt duæ dignitates pariter maiores post episcopum, & apparere non potest, quæ sit maior ex eis, propter parem, & æqualẽ potestatẽ in omnibus: vtrùm poterit legatus alterã, vtranque, vel neutram conferre? Tenet, quòd neutram: nã cũ vtraque sit principalis, in vtraque debet sibi vendicare locũ prohibitio, de qua hic. ff. de solu. l. si duo, ad fi. sicut cõtra non posset conferre alteram de duabus ecclesijs cathedralib. vnitis (quod esse potest. 16. q. 12. c. temporis qualitas,) vel aliam ex collegiatis, de relig. do. c. 2. ita nec alteram ex istis dignitatibus sic vnitis in maioritate, secundùm eum.

S V M M Æ.

1 *Collatio beneficij facta alias beneficiato, de illo non habita mentionẽ, an valeat.*

CAP. V.

COllatio. Lap. circa materiam collationis beneficiorum ita hic plenè distinguit
1 post eum, vt non clarius. ita dicas. ¶ † Cum quæritur, vtrum valeat collatio beneficij facta aliàs beneficiato, de illo non habita mentione, distingue. Nã aut collatio fit à Papa, aut ab ei' legato de latere, aut à delegato Papæ, aut ab ordinario. Primo casu quando à Papa, subdistingue. aut confert, vel cõferri mandat proprio motu: aut sine. si proprio motu, & tunc aut ille habebat vnum beneficium, vel plura, quæ simul de iure poterat tenere, iuxta no. s̃.eo.li. de reseri. c. gra. & tunc tenet collatio, licèt de illis primis non fiat mentio, vt no. de prẽben. c. si motu proprio. & in Cle. si Romanus. de prẽben. Si verò non poterat illa simul tenere sine dispensatione: & valebit gratia super alio facta motu proprio: tenebitur tamen illa dimittere, habita possessione vltimi, vt in Cle. si plures. de prẽb. aut dicta beneficia retinebat sine dispensatione, & tunc gratia super tali beneficio non valebit. non ex eo, q sit subreptitia propter motum proprium; quia excludit vitiũ subreptionis: sed ex eo, q talis pluralitas iniusta reddit eum inhabilem: quam inhabilitatem non purgat motus proprius. vt hoc no. Io. An. j̃. de prẽb. c. si motu proprio. hoc tamẽ intelige verum, nisi sit ibi generalis clausula [non obstantium.] Secundo casu principali quando fit collatio à legato. & subdistingue. Nam aut in collatione nulla fuit facta mentio de beneficio, quod tenebat: aut fuit. Primo casu aut legatus contulit motu proprio, aut sine. Si motu proprio, multi tenent, q valeat. dicunt enim, q motus proprius legati, sicut Papæ, excludit vitium subreptionis, vt d. c. si motu proprio. & hoc firmat hic glo. Io. Mo. Arch. & Lap. contra. dicũt enim q expressio motus proprij legati nihil operatur. Opi. glo. tenet hic D. Io. de Ligna. Idem secundùm eum tenet. Zẽzeli. Steph. & Mathe. in Cle. 2. de offi. ordi. vbi tangam. ista tamen opi. Io. And. posito q sit vera, debet intelligi, quando ille, cui proprio motu est facta collatio, possidebat iustè. Si verò iniustè, vel etiã iustè cum dispensatione: tunc nisi primò renunciet habitis, non valeret collatio vltimi, per c. ordinarij. §. in conferendis. j̃. ti. primo. & idem, si de talibus fuisset facta mentio, vt ibidẽ. Alio verò casu, quando sine motu proprio legatus contulit, certum est. q collatio est nulla, vt hic: si verò facta fuit in collatione legati mentio de alio beneficio, valet collatio vltimi. quod verum est, si possideat iustè, & sine dispensatione. Si verò iniustè, vel cum dispensatione, oportet, quòd prius renunciet talibus: nec mentio de talibus habita sine renunciatione redderet collationem validam, vt dicto §. in conferendis. & quæ dicta sunt in collatione legati, idem intelligas in collatione sui delegati. Tertio casu principali quando fuit facta collatio à delegato Papæ; & tunc aut tali delegato Papa fecit gratiam, quòd conferret: aut fecit gratiam beneficiando: qui tamen aliud beneficium obtinebat. primo casu, aut delegatus contulit aliàs habenti beneficium sufficiens: aut insufficiens. primo casu non valet, nisi primo renunciet. secundo sic, vt infrà. de præbend. cap. is cui. si verò gratia concernebat ipsum beneficiandum: tunc non valet, nisi fuerit facta mentio de beneficio, quod tenebat: vel proprius motus Papæ interuenit, vt dicto cap. si motu proprio. Quarto, & vltimo casu quando ab ordinario fuit facta collatio: & valet, etiam non facta mentione beneficij, quod tenebat ille, cui contulit, vt dict. Clemen. secunda. & hoc verum, quando tenebat iustè, & de iure communi. Si verò iniustè, vel iustè, sed erat pluralis cum dispensatione: tunc nisi prius illis renunciet, non valeret etiam collatio ordinarij tali facta, vt d. §. in conferendis. & hæc est eius distinctio in effectu, breuius & clarius recitata.

Rub. De officio ordinarij.

SVMMAE.

1 *Archiepiſcopus cõſtitutionem foraneorum officialium in diœceſibus ſuffraganeorum prohibet.*
2 *Iuriſdictio competens habitu, non actu, non poteſt alteri demãdari.*
3 *Conſuetudo poteſt iuriſdictionem prorogare.*
Archiepiſcopus quandiu eſt in prouincia, non poteſt eius officialis
4 *contra ſuffraganeos exercere cenſuram.*
5 *Pauia ſunt eſſe in prouincia, vel eſſe circa.*
6 *Diſpoſitio quælibet an poſſit eſſe in pendenti.*

CAP. I.

ROMANA. Secundũ Ioan. Mo. in quinque partes diuiditur. Primò ponit prohibitionem. ſecundò oppoſitionem ipſius prohibitionis ſoluit, ibi [nec pro eo] tertiò ibi [quia in cauſis] ſubijcit ſolutionis rationem. quartò ibi [officiales] officialibus archiepiſcopi iniũgit quãdam moderationem. quintò ibi [& hoc idem] illã ad alios extendit. plus placet ſecundùm Ioan. And. quòd ſint duæ partes vt in
1 gl. ¶†Not. quòd prohibet archiepiſcopis conſtitutionem foraneorum officialium in diœceſibus ſuffraganeorum: in ſuis ergo hæc poſſent. & etiam quilibet epiſcopus in ſua diœceſi, ſecundùm Inn. & Hoſt. qui alle. de offi. Archi. c. fi. 36. q. 6. c. epiſcopus in ſynodo. de accu. c. ſicut olim. & de teſta. c. ꝓterea. Iſti autẽ officiales foranei non poſſunt deputari in iudices à ſe. Ap. & habet delegatum. ideo ab eorum ſententijs appellatur ad conſtituentes. quod dic, vt in Cle. & ſi principalis. de reſcr. ¶ Secundò no. prohibitum ingreſſum Archi. in diœceſi ſuffraganeorum cauſa iudicandi, diſponendi, vel aliud agẽ di. conferre igitur ordines non poterit, nec eccleſias, nec altaria conſecrare, nec celebrare diuina. de hoc tamen vltimo dic, vt in Cle. Archiepiſcopo. de priui. de ordinationibus dic, vt ſ. de temp. ord. c. cum nulli. in nouel. & hæc omnia prohibita intelligas, cum attentat ipſa auctoritate propria. auctoritate verò Papæ, vel diœceſani hoc poſſet. ỹ. eo. lib. de foro
2 compe. c. Romana. 1. reſponſo. ¶†Tertiò no. in ver. in cauſis quòd iuriſdictio competens habitu, ſed non actu, non poteſt alteri demandari. Et hac ratione reſcripta non conceduntur ſuper futuris controuerſiis. ſ. de reſcript. c. fi. quia tractus futuri temporis nõ ſpectant ad iudicem, vt l. non quemadmo-
3 dum. de iudi. & l. 1. de vſu. & ſ. de procu. c. auditis. ¶†Quartò no. in ver. niſi. quòd cõſuetudo põt prorogare iuriſdictionem Archi. vt hic, & ỹ. de ap. c. Romana. §. 1. & §. debet. Nec mirum, quia conſuetudo ſecundùm Hoſt. poteſt concedere iuriſdictionem priuatæ perſonæ, vt no. hic Arch. & Ioan. An. poſt Hoſt. ſ. de fo. compe. c. cum contingat. Aduerte tamen, quòd iſte ver. in fi. excipitur à verbo [conſtituere] non à verbo [in futuris cauſis appellationum, & inhibitionibus faciẽdis] &c. exercitium enim in his non daret conſuetudo, anteq̃
4 ſit appellatũ, vt probant ſequentia, ſecundũ Hoſt. ¶†Quintò & vltimò no. quòd quamdiu Arch. eſt in prouincia, vel circa ipſam, non poteſt eius officialis contra ſuffraganeos exercere cenſuram. Quando autẽ dicatur eſſe circa ipſam, vide in gloſ. quæ incipit. puta. ſecunda opi. quòd iſtud ſit arbitrariũ, placet Ioan. Mo. ex quò ergo Archi. eſt in loco vicino ad ferendam ſententiam cenſuræ contra epiſcopos, non debet officialis procedere: ſed eum deber requirere, non vt exiſtens extra ferat ſententiã: ſed vt ſcribat volũtatem ſuam, vel com
5 mittat. ff. de offi. procon. l. 4. de hoc tamen, an exiſtens extra poſſit excommunicare, vide. ſ. de offic. leg. c. nouit. † Et facit iſte tex, quòd paria ſunt eſſe in ꝓuincia, vel eſſe circa ipſam. & ſic eſt ar. quòd ita citandus eſt ille, qui eſt circa prouinciã, ſicut ſi eſſet intra. de quo dic, vt ſ. de do. & cõtu. c. cum olim.
6 ad fi. & de cle. non reſi. c. ex tuæ. ¶†Opp. Io. Mo. ad ver. non ſic autẽ. & videtur, quòd ꝓmiſsio, & quælibet diſpoſitio poſſit eſſe in pendenti. patet in contractibus. ff. de verb. ob. l. ſi ſtipulatus fuerit. §. 1. & l. ſi à colono. Item vltima voluntas. de reg. iur. l. quæ legata. Itẽ iuriſdictio ſub conditione, & ad diẽ poteſt committi. ſ. de reſcrip. c. ab excommunicato. per Inn. & de offi. deleg. c. de cauſis. ex quibus videtur, quòd iſte tex. qui prohibet commiſsionem, antequam ſint cauſæ deuolutę, malè loquatur. Sol. hic deficit iuriſdictio ex parte conceden tis: vnde nemo dat, quod non habet, vt in gloſ. in contrariis verò erat iuriſdictio penes delegantem. vnde delegationi, & commiſsioni poterat modum & formam adijcere, vt c. Piſanis. de reſt. ſpo. & c. cum dilecta. de reſcrip. Sed dices. videtur quòd etiam iuriſdictio, quæ non competit actu, ſiue exercitio, demandari poſsit. nam epiſcopi, & omnes iuriſdictionẽ habentes ordinariam, conſtituunt officiales foraneos ſuper futuris litibus, vt d. Cle. & ſi principalis. & dixi ſ. in 1. no. Solu. prohibitio, de qua loquitur hoc c. non fundatur; quia facta ſit de cauſis futurarum appellationum ſed quia eſt facta in diœceſi ſuffraganei: in qua cum Arch. iuriſdictionem non exerceat, niſi in certis caſibus: non poteſt ibi ſup futuris cauſis officialem deputare. quia prouideri non debet ei, quod non eſt, vt in hoc caſu, & multis ſi. de quibus. ſ. de deſpon. impu. c. ad diſſoluendum. vide quod not. Ioã. An. ſ. eo. lib. de elec. c. ſi confirmationem. Sed iterum oppones. videtur enim commodius eſſe in cauſis deuoluendis ad archiepiſcopum ꝓ appellationem deputare officialem intra diœceſim ſuffraganei, quàm ad eum accedere cum labore, & incommodo litigatorum, ar. l. cum poſt. C. de app. & ỹ. c. vt litigantes. So. Io. An. fatetur ex conſtitutione huius officialis, quòd poſſet reſultare prædicta commoditas euitandi ſumptus longioris itineris, vt dixi. Sed hic iurislator ponderauit contentiones, & diſcordias, quæ poterant ex hoc veriſimiliter ꝓuenire; quia iſti officiales ſic in diœceſi conſtituti erant oneroſi, admittendo paſsim appellationes, contra c. cum in eccleſia. de appel. Nam eminere videbantur in illa diœceſi propter maiorem iuriſdictionem: vnde alibi dicit lex, quòd etiam ex conuerſatione æquali contentio dignitatis naſcitur, vt leg. obſeruandum. ff. de offic. præſi. & ideò communio territorij, ſicut aliarum rerũ parit diſcordias, vt l. cum pater. §. dulciſſimis. ff. de leg. 2. & dicit Hoſt. hoc eſſe contra principes, & prouinciarum præſides: qui licèt non habeant iuriſdictionem in locis ſibi ſubiectis, niſi in certis caſibus: tamen quò ad illos caſus conſtituunt tales officiales, & eos vocant baiulos: vt qđ iſti non poſsint facere, ipſi faciant, allegat Authen. de defenſ. ciui. §. non habentes licentiam. & §. ſe. & Authen. de collator. §. iubemus autem omnes. coll. 9. Tales enim quodã modo per allunionem, & latenter trahũt ad ſe omnem iuriſdictionem: & potentioribus pares eſſe non poſſumus. ff. de alie. iudi. l. 3. & Prouerb. Vbi leo tenet pedem, cætera animalia quieſcunt. ¶ Tertiò quò ad caſum huius c. addo aliam rationem, quare non poſsit. Nam in cauſis deuolutis ad eum habet Archiepi. iuriſdictionẽ, vt de eis cognoſcat in ſuo territorio, vbi habet tribunal: erigere autẽ hoc tribunal in diœceſi non ſua non videtur poſſe, ar. ỹ. eo. c. cum epiſcopus. Nã habere officialem in loco, ſignum eſt euidens, quòd qui cõſtituit, iuriſdictionem habeat: ſed licèt Archiepiſcopus iuriſdictionem habeat in cauſis deuolutis: non tamen ratione talium cauſarum acquirit iuriſdictionem in diœceſi ſuffraganei; ergo ibi officialem habere non poteſt. & infert hęc ratio, quòd Archiepiſcopus non poſſet de cauſis deuolutis ad eum per appellationẽ cognoſcere in territorio ſuffraganei, à quo fuit appellatum. Sed hoc nõ credo; quia poteſt eas ibi delegare, vt in ver. nec pro eo. & ipſas ibi audire, vt ỹ. eo. c. vt litigantes. Quæro. ſi contra prohibitionem, de qua in §. officiales. feratur ſententia cenſuræ contra epiſcopos, an valebit? Gloſ. antepe. refert dicere quoſdam, ꝙ non: & in hac opi. ſunt Ioan. Mo. & Archi. Nam ſecundùm eos iuris ſufficit pro-

prohibitio ad nullitatẽ actus attentati contra legem, vt l. non dubiũ. C. de leg. Iſtud eſt priuilegiũ eꝓrũ à iure eis cõceſsũ, ne per officialẽ archiepi hoc caſu ligent ſnia cenſuræ: ſnia ergo cõtra priuilegiũ lata nõ tenet. de cõcel. pbẽ. c. quia cũctis. §. ex parte. Itẽ cũ iſta ſit inhibitio, factũ cõtra eã nõ tenet. ỹ. de ap. c. Romana. §. ſinaũt. & o. nõ ſolũ. Itẽ Papa hoc limitat, & reſtringit iuriſdictionẽ officialis: ergo nõ valet qđ facit vltra ptãtem ſibi datã, ſed eſt irritũ. ſ. de oſt. dele. c. cũ olim ab. gl. tũ hic tenet cõtrariũ, & idẽ in nouel. vbi ad cõtraria rñdet, ꝙ iſta prohibitio non emanauit hic per modũ priuilegij, ſed præcepti: nec ſunt hæc verba, quæ ſapiant iuriſdictionis defectũ. & ex opi. contraria ſeq̃ret, ꝙ nõ valeret excõicatio lata, non ꝓmiſſa monitione, vel nõ in ſcriptis, vel non ſeruata modeſtia, de qua in c. 1. ſ. ti. 1. Nã in oĩbus caſibus, & in multis alijs iura tradũt iudici certũ modũ procedendi ad ſniam cenſuræ: cuius tũ omiſsio non reddit eã nullã, ſed iniuſtã, vt patet in forma tradita in d. c. 1. & c. ſacro. de ſen. excõ. Sit ergo iſte vnus de caſib. in quib. multa nõ debẽt fieri: tñ facta tenẽt, vt no. in l. 1. ff. de feri, & l 1. §. biduũ. qñ app. ſit. ¶ Quæro text. in ver. officiales. prohibet ferri ſniam cenſuræ in ſuffraganeos ꝓpter reuerentiã pontificalis officij: vtrum ergo iſtud ſit verũ, ſi non ſint conſecrati? Hoſt. & Io. Mo. dicunt, ꝙ ſic. tales. n. ge
1 runt officiũ põtificale quò ad ea, q̃ ſunt iuriſdictionis, vt ſ. de elec. c. tranſmiſſam. Itẽ in eis vrget ratio, q̃ hẽ de accu. c. qualiter, ſ. quia ꝓp correctiones, quas faciunt, odiũ multorũ icurrunt: & iõ magis eſt eis ꝓuidendũ. & in hoc reſidet Io. An. licèt Arch. referat quoſdã contra, pro quib. adducit lr̃am põti ficalis officij, q̃ eſt in text. Sed rñde, vt dixi, ꝙ põtificale offm etiam in iuriſdictione conſiſtit. ſ. de excel. præla. c. accedenti bus. & facit. ſ. de ele. c. ſi cõpromiſſarius §. huiuſmodi. ¶ Quæro, vtrum quod hic dr̃ de officialibus archieꝓrum, locum habeat in eorum delegatis. gl. ſi. ꝙ ſic. quod probat hæc litera, q̃ loquit̃ de archieꝓo in ſingulari, & officialibus in plurali: vñ ſi vnus ex his officialibus eſt principalis, alij habent delegatam, vt not. in d. Clem. & ſi principalis. aliter ſic intelligendo hunc tex. probat̃ deciſio gl. vera, quòd etiam in delegatis hęc prohibitio vendicet ſibi locum.

SVMMAE.

1 *Iniuria illata canonicis alicuius eccleſiæ facit ceſſare à diuinis.*
2 *Scriptura ad ſubſtantiam actus requiritur.*
3 *Sigilla ſingularia in actu collegij, qui fit à pluribus, poſſunt apponi.*
4 *Plures ex vna offenſa agere poſſunt.*
5 *Æeſtimatio damni, & intereſſe iniuriæ taxatur iudicis arbitrio.*
6 *Iniuria fit eccleſiæ, cui ſubtrahitur debitum officium.*
7 *Cauſam dans interdicto ciuitatis tenetur omnibus, qui ex hoc lædumur.*
8 *Ceſſatio à diuinis debet fieri ex cauſa legitima.*
9 *Ceſſatio à diuinis dicitur aggrauare.*
10 *Celebrans in eccleſia, poſtquàm eſt facta ceſſatio à diuinis, an ſit irregularis.*

CAP. II.

SI canonici. Quatuor ſũt partes. primò ponit ceſſationis formam. ſecũda ibi [ſciturj] punit non obſeruantes illam. tertia, ibi [ſinautẽ] punit illos, propter quos eſt canonicè ceſſatum. quartò ibi [ceterum] punit quendam abuſum, quem facientes puniri decernit. ¶†No. quòd pro iniuria, & offenſa illata canonicis alicu
1 ius eccleſiæ poſſunt à diuinis ceſſare in dicta eccleſia. & hoc de conſuetudine, vt in glos. vel ex priuilegio. de verb. fig. c. ex parte vel ex conceſsione epi, ſiue ſynodali conſtitutione, vel papali priuilegio, ſcđm Archi. ¶ Secundò no. ꝙ Papa hic præfigit certam formam ſuper obſeruantia conſuetudinis, priu legij, vel ſtatuti. Nam cum poſsit ipſe in totum tollere: multò magis addere, & aliter reformare. Similiter & pacta ſuper rebus ſpiritualibus inita moderatur, vt in c. dilecto. ſ. de præb.
2 & c. ſignificatum. e. ti. ¶†Tertiò no. caſum, in quo requiritur
a ſcriptura, a ad ſubſtantiam actus. Alij plures enumerantur. ỹ.
3 de cenſi. c. 1. ¶†Quartò nota, quòd in actu collegij, qui fit à pluribus, poſſunt apponi ſingularia ſigilla. Nam & ſingulorum nomina ſunt exprimenda, vt l. fin. ff. de albo ſcrib. vnde ſi ſubſcribunt ſe ſingulariter, vt ibi; ergo & ſigilla ſua apponũt. ff. de teſta. 2 leg. ad teſtium. §. ſi quis à teſtibus. poteſt etiam iſte text. intelligi de capitularibus ſigillis: vt ſic pluralitas ſigillorum reſpiciat pluralitatẽ eccleſiarum, & Capitulorum: quod tutius eſt ſentire, ſecundùm Archi. 43. diſt. c. 1. & ỹ. de app. c. ſignificãtibus. ¶ Quintò no. in ver. ſciturj. canonicis ceſſantibus à diuinis ſine cauſa, illo tempore ceſſationis percepta reſtituunt. & eſt illa pœna condigna; vt, quia illo tempore abſtinuerunt ſine cauſa à diuinis, priuentur interim emolumento, arg. c. fin. de reſcrip. ſ. eo. lib. qui enim non ſeruit al
4 tari, non debet viuere de altari, vt in glo. in tribus. ¶† Sextò nota, quòd ſi ex vna iniuria offenduntur plures, omnes poſſunt agere ad intereſſe, & ad æſtimationem iniuriæ. vtrum autem in eodem libello, vel diuerſis? dic, quòd ſi plures iniuriæ inferuntur vni, debent omnes coniungi, non de ſingulis ſeparatim agi, vt ff. de iniur. l. prætor edixit. §. ſi mihi plures. contra plures autem inferentes iniuriam videtur poſſe eodem libello agi, vt l. 1. C. ſi reus, vel accu. mor. fus. Credo, quòd etiã poſsit ſeparatim: quia ſingulorum proprium malefactum eſt, vt l. ſi plures. ff. de iniur. & facit l. 1. §. ſi ad plures. ff. de ſepul.
5 vio. ¶†Item nota, quòd æſtimatio ad intereſſe damni, & iniuriæ taxatur arbitrio iudicis. æſtimabit autem ipſam læſus, vt in gloſ. & ex ſuperiore &c. Cui adde, quòd non ſolum quãdoque habetur conſideratio ad damnum paſsi iniuriam: ſed interdum ad lucrum iniuriam inferentis, vt l. 1. §. qui ſepulchrum. ff. de ſepul. viola. & l. medicus. de ope. lib. ſecundùm vnum intellectum. qualiter autem formetur libellus in actione iniuriarum, vide per Cyn. in l. ſi non conuitij. C. de iniur. & ibi plenè, vtrum in libello debeat æſtimari iniuria, necne. & in 9. q. & an conſiderabitur reſpectu damni, vel reſpectu lucri, ibi in 10. q. ¶ Septimò colligе, quòd in eodem libello agitur ad æſtimationem iniuriæ, & ad intereſſe: non tamen accumulantur ciuilis, & criminalis, etiam deſcendentes ex eodem facto, vt l. interdum. ff. de publ. iud. ¶ Item no. quòd in eodem iudicio, quo agitur, an ſit ceſſatum legitimè, necne, cognoſcitur de damno, & iniurijs occaſione ceſſationis deſcendentibus. & hoc placet Gul. & Archi. quòd vnica ſit inſtantia ſuper iuſtitia ceſſationis, & ſuper damnis, & expenſis. & eſt ſimile. ſ. de offi. dele. c. cum contingat. & de ſenten. excom. c. ſacro. §. cumq;. & ad hoc vide quod not. Bart. in l. interdum. §. qui furem. ff. de furtis. & l. 3. §. ſi dicantur. ff. finium regun. & de elec. c. cum dilectus. § præfatum. & de reſcrip. c. olim. Obſtat tamen huic cumulationi, quod legitur & not. in le. fundi, & l. fundum. ff. de excep. Nam præiudiciale videtur vitium ceſſationis ad petitionem damni, & iniuriæ: donec ergo de eius iuſtitia conſtet, non videtur poſſe agi ad iſta, quæ ab eo dependent: ſed cõtrarium hic apparet in ver. ſinautem. vbi dicit, quòd ſi cauſa fuerit inuenta canonica, condemnetur ad in
6 tereſſe, & ad certam quantitatem, &c. facit quod not. in l. conductores. C. loca. & de teſtamen. cap. Raynaldus. per Innocẽ. ¶†† Item nota, quòd iniuria fit eccleſiæ, cui ſubtrahitur debitum officium. ad hoc de ſenten. excommu. ca. alma. § quia verò. ſed dices, cum eccleſia ſit res inanimata (& ſic non poſſit ad damnum prouocari) quomodo poteſt dici pati iniuriã? Sol. dic quòd ex parte inferentis iniuriam requiritur intẽtio, & affectus: ex parte verò recipiẽtis non requiritur: vnde mortuis dicitur fieri iniuria, violando eorum cadauera. Item infantibus, furioſis, & dementibus, qui tamen iniuriam facere non poſſunt, vt l. 1. §. quotiens. & l. illudrelatum. ff. de iniur.
7 ¶†Item not. quòd qui dat cauſam interdicto ciuitatis, vel cãſtri, tenetur omnibus, qui ex hoc læduntur, ad intereſſe. exemplifica vt in gloſſ. nota. argu. &c. Super qua refert in nouella hoc Guliel. practicaſſe in ciuitatibus Romandiolæ, &

Patrimonij, dum ibi erat rector. & Archid. dicit se de facto sic vidisse seruari. & ponit exemplum in clericis, contra quos cessatum est, qui ex hoc non perceperunt in ecclesia consuetas oblationes. vel si erat laicus, subditi pp hoc non rudebāt sibi de tpalibus. & faciunt hæc in ar. q̄ ille, cuius occasione contra ciuitatem aliquam sunt concessæ repræsaliæ, tenetur resarcire damna oībus, qui ex hoc læduntur, declarato tamē prius per sniam, ipsum in hoc adhibuisse culpam: puta quia erat verus debitor, nec soluebat, & contra ipsum iustitia nō fiebat in sua ciuitate. ideò contra ipsam ciuitatē fuerunt cōcessæ repræsaliæ, iuxta no. j̄.c.j. de iniur. & dam. da. j̄. e. lib. &
8 per Bart. in tractatu repræsaliarum. ¶ †Item no. q̄ cessatio b
b à diuinis dēt fieri ex causa legitima, quæ sit vera, & dēt esse notoria, scdm Inno. Arch. dicit sufficere, si sit manifesta, cū examinari debeat, vt in tex. Ex quo patet, q̄ non loquitur de notoria. quod placet Io. An. ¶ Item no. in §. cæterum. q̄ cessatio † à diuinis debet aggrauari facta cū irreuerentia Creatoris, & Sanctorum. Circa hoc tractat Lap. quid sit latria, &
10 quid idolatria. hoc vide per eum. ¶ Quæro, si quis † celebrat in ecclesia, postquam est facta cessatio à diuinis: vtrum sit irregularis? gl. 4. q̄ non; quia talis cessatio non habet vim interdicti. In cōtrarium facit quod no. Inn. s̄. de spon. c. non est nobis. sed dic, q̄ aut cessatio fit specialiter in certa ecclesia: & ibi celebrans non est irregularis. & ita debet intelligi ista gl. & quod no. Inn. s̄. c. irrefragabili. & ibi in nouel. super ver. manifesta. Quandoque fit cessatio generalis in loco: & ibi celebrans bene incurrit irregularitatem. & ita debet intelligi quod not. Inno. in d. c. non est nobis. & probat Cle. j. de sent. excom. quæ ęquiparat generales cessationes inductas ab eo, qui potest generaliter interdicere: sed non ita speciales certarum ecclesiarū. & ita no. hic Ioā. An. reprobata dist. Arch. quam ponit in c. is qui. j̄. eo. li. de sent. excom.

ADDITIONES.

a ¶ Scriptura. Adde, q̄ etiam est de substantia subhastationis. Bar. in l. j. C. de fid. instr. & iu. ha. fisli. 10. Item de substantia statuti. Bal. in l. digna. & l. inhumanū. C. de legi. Car. in prog. Clem. §. nec sanè. Bal. in l. j. C. de man. prin. & in l. si qua. de epis. & cle. & in l. j. C. de sen. ref. Tamen no. quòd in contractu feudali non requiritur scriptura, cum testes sufficiant. Bald. in rub. C. de condi. ex le.

b ¶ Cessatio. Adde, q̄ cessatio à diuinis æquiparatur interdicto Car. ince. de sent. excom. non tamen quò ad irregularitatem.

SVMMAE.

1 *Ordinarius potest compellere possessorem plurium beneficiorum incompatibilium, vt ostendat dispensationem.*
2 *Causam iniustam habere præsumitur, non probans infra terminum constitutum.*
3 *Dignitates plures habenti non potest alia conferri.*
4 *Possessor beneficij an compellatur ostendere titulum.*

CAP. III.

ORdinarij. Duæ sunt partes. Prima prouidet circa collata beneficia. Secunda circa conferenda, ibi [in conferendis.] Item prima tria facit. primò prouidet circa præceptum dispensationis exhibendæ, & pœnam non exhibētis. secunda ibi [cęterum.] cum exhibetur, distinguit, an sit euidēter sufficiens, an dubitetur. secundum membrum, ibi [si verò.] Secunda etiam principalis tria facit. primò prouidet. secundò decernit, ibi [aliter.] ¶ Nota, quòd spectat ad officium ordinariorum inquirere, quòd ecclesiæ canonicè possideantur: & per ordinarios, intelligas omnes illos, qui habent in ecclesijs sic detentis institutionem, & destitutionem, vt in glos. j. idem Ioan. Mo. & Archid. alibi tamen pro ordinario debet intelligi eps. s̄. de tempo. ordi. c. cum nullus. Sed ibi loquit in materia sibi soli in diœcesi attributa. s. ordinatiōis: scdm ergo subiectā materiā sunt intelligēdi sermones, vt l. si vno. ff. loc.
1 & l. si stipulatus. de vsur. & s̄. de ma. & obe. c. solitæ. ¶ † Scdò no. q̄ ordinarius pōt cōpellere possessorē pluriū bñficiorum incompatibilium, vt ostendat dispensationē: quā nisi ostēdat, pōsumit idebitè detinere, vt in tex. cōpellere autē eos pōt per excōicationē, bñficiorū subtractionem, & alijs modis, scdm Guli. & Archi. & contra clericum latissimum est iudicis officium contra inobedientes in coactionibus inferendis, vt lit. non conteſt. c. quoniam. ad fi. & l. 1. ff si quis iusdi. non obtēp.
2 ¶ †Tertiò no. quòd non probans j̄ terminum, qui incumbit, præsumitur non habere iustam causam: ideò contra eum p̄ceditur. de excep. c. pastoralis. paria sunt non esse: & esse, sed non apparere, vt in gl. quòd ostenderit &c. ¶ Quartò not. q̄ postquàm constat ordinario collatori possessorem beneficij minus canonicè possidere, potest id alij cōferre: & etiam possessor auferre, illo vlterius non citato. Non obstat c. licèt episcopus. j̄. de præben. quia loquitur, quando est dubium de iure detinentis: de cuius iustitia non erat cognitum, nec discussum. Secus vbi fuerit prius cognitum, & per sententiam declaratum, ipsum fore priuatum: vel per sententiam priuetur. his enim casibus potest episcopus conferre alteri, & posset auferre; quia in hoc exequitur officium suum, de instit. c. 3. & de pac. c. accepimus. & c. cum clerici. licèt ergo collatio beneficij ab alio detenti possit fieri: licèt prima facie præsumat̄ contra possessorem, vt d. c. licèt episcopus, occupatio tamen possessionis fieri non debet, nisi p̄cedat sententia priuatiua, vel declaratiua priuationis, arg. c. cum secūdum leges. j̄. de hære. quod sentit hic Io. An. in nouel. super ver. conferatur. ¶ Quinto not. quòd licèt ordinarius de dispensatione Papæ non possit cognoscere, si de eius iuribus dubitetur, vt in §. si verò. tamen ad eius spectat officium, vt tales ecclesiæ, etiam cum solemni dispensatione possessæ, bene regantur, vt in versi. prouideat. licèt ergo ordinarius non habeat potestatem in principali propter dispensationem: in his tamen, quæ hic dicuntur de cura, & obsequio ecclesiæ potestatem habet: quia dispēsatio semper data, vel data intelligitur cum istis duabus modificationibus: videtur tamen, q̄ sicut non pōt talē, cum quo dispensatum est, molestare super beneficio: Ita nec super cura, vel obsequio, ar. c. accessorium, de re. iu. secundum contrarium est verum, vt hic. Nam quantū ad gubernationē ecclesiæ, obedientiam, subiectionem, & similia dispensatio nō subtrahit, nec eximit talē ab ordinarij potestate, arg. cap. per
3 tuas. de maio. & obed. ¶ †Sextò no. in §. in conferendis. quòd habenti plures dignitates, vel beneficia curata non pōt aliud conferri, nisi appareat dispensatum secum in pluralitate. ratio redditur in glo. quæ incipit. quare, &c. Cui adde quod no. in Specu. de lega. §. nunc videndum. ver. sed nunquid habens. Et an episcopus cum tali dispenset, ibi vide in ver. se. hodie verò circa resignationem priorum beneficiorum contra volentes alia obtinere pinguius est prouisum per Extraueg. exe crabilis. vbi patet, quòd habens etiam vnum solum, si recipit secundū incompatibile: primū, quod ipso iure vacat, sine mo re^{ti} dispēdio verbo, & facto sub publico testimonio in manib. ordinarij debet dimittere. aliàs est priuatus secundo, & inhabilis ad sacros ordines, & ad bñficia, vt ibi in §. quia verò. Plenius ergo ibi prouidet, q̄ in c. de multa. de præbē. ¶ Septimò no. in ver. aliter. q̄ collatio aliter facta, q̄ hic dicat, nullius penitus est momēti. Ex quo infert Fran. q̄ per talē inutilē collationē, & ēt apprehensionem possessionis nō pderet primā. allegat regu. non præstat. de reg. iur. Item secundùm eū, nō dicitur factū, quod nō durat fctm, de verb. sig. c. nam & ego. & verba cū effectu. & c. de cleri. non re. c. relatum. Contrariū est tenendum per. c. cum qui. de præben. quod Fran. non vidit, & vide de hoc plenius in Cle. si plures. de præben. & qđ ibi post glos. scripsi. ¶ Opponitur. dicitur in prin. c. non ostensa dispē sationē solemni, potest ordinari^o illa oīa liberè cōferre: & sic q̄ cōsequens oīb^o illis est priuatus. Sed contra de præall. c. de multa. vbi non ipso iure, sed per sententiam priuatur secūdo, & tunc demum, cum contenderit retinere primum. Sol. dicit Fran.

cit Fran. eoipso vī contendere, q̄ requisitus ab ordinario nō ostendit dispensationem, de qua hic. Ex hoc enim orta est cōtra eum infamia: ideò ab oībus repellendus. de excess. præl. c. inter dilectos. Sed certè per hoc non tollitur, quin necessaria sit snia per illud. c. quæ hodie non requiritur per dictam constitu. execrabilis. vt dixi. s̄. in 6. no. ¶ Ob. ēt ei, qđ dī hic in fi. illud c. de multa. in alio. ibi. n. dī, q̄ valet collatio vltimi, sed primū vacat ipso iure. hic verò in fi. dī, q̄ scđi collatio nulla est: nisi sponte priora resignet. Solu. ibi loquitur, cum primū possidebat de iure cōi: hic verò de iure speciali, s. dispensationis. non mirum ergo, si tollitur facilius quod competit ex priuilegio, quàm de iure cōi, vt l. eius militis. §. militia. ff. de testam. mili. quod sentit glo. fin. ¶ †Tertiò opponitur, & vī,
4 q̄ possessor beneficij non sit compellendus ostendere titulū suæ possessionis. C. de peti. hæredi. l. cogi. Solu. vt in glos. sed contra &c. In rebus. n. quæ possidendo possideri possunt, de iure communi non tenetur ostendere possessionis titulum. in alijs verò, in quibus ius commune resistit possessioni, cogitur possessor titulum ostendere. aliàs præsumitur vsurpasse, 100. dist. c. contra morē. & idem in beneficijs, quæ non possunt fine institutione canonica possideri, vt in c. j. de reg. iur. & infert hæc ratio, quod non solùm plura obtinens: sed etiā obtinens vnum tantùm, tenetur titulum ostendere: aliàs nō præsumitur canonicè possidere. Quod vtrum sit verum indistinctè, Archid. prolixè prosequitur: ex cuius dictis distinguę breuiter duo membra. Aut quæris, vtrum ad petitionē tertij possessor beneficij teneatur titulum ostendere: & non tenetur. quātum. n. ad ipsum liberas ædes habet, vt l. loci corpus. §. competit. ff. si ſerui. ven. & hinc est, q̄ contra possessorem agentem pro iuribus beneficij, non potest ille, contra quem agitur, excipere de titulo minus iusto, vel nullo, vt no. Inn. in c. transmissam. s̄. de elect. Aut quæris, vtrum ad petitionem ordinarij teneatur titulum ostendere: & tenetur, nisi visus fuerit in eū consentire tacitè, vel expressè. s̄. de ijs, quæ fi. à ma. par. Ca. c. ex ore. hoc tamen casu poterit ordinarius dicere, & approbare collationem contra ius factā. s̄. de præben. c. dilecta. & in hac opi. dicit residere Io. And. in d. c. j. de reg. iur. referēs in nouel. hoc dictum vltimum Arch. & quod dictum est de exhibitione tituli ordinario faciendā: idem dicas, si quis prætendat se exemptum ab eo ex priuilegio. tenet enim priuilegium j̄. terminum, ab ordinario præfigendum, ostendere. j̄. de priui. c. cum personæ. vtrobique enim. s. in beneficijs, & priuilegijs intentio ordinarij est fundata de iure communi: & qui contra eum nituntur, titulum ostendere tenentur, vt hic, & d. c. cum personæ. ¶ Conclude ergo, q̄ quasi possessio in talibus, quæ quis ex priuilegio vendicare nititur (vt militiam, doctoratum, tabellionatum, & similia) non sufficit. quod dic, vt no. Cy. C. de fid. instr. c. si solemnib. Inn. alibi in matrimonio carnali, & spirituali quærit, an sufficiat probari quasi possessionem: puta duo se diù gesserunt, vt maritus & vxor: vel vnus diù se gessit pro rectore talis ecclesiæ: vtrum talis quasi possessio sufficiat, alio titulo non probato? & quia aut est quæstio cum eisdem: aut inter tertios de istorum titu. Si cum eisdem, distinguit inter possessionem recentem, & antiquam: vt recens non sufficiat, sed antiqua sic. Si verò tertij de istorum titulo litigant pro eorum interesse: q̄ vnus dicit inter illos non fuisse matrem, vel non fuisse rectorem: alius hoc affirmat: tunc sufficit quasi possessio: vnde filium sufficit probare parentes fuisse in quasi possessione matrimonij ad probandum se legitimum: & producenti instrumentum, tanquam publicum, sufficit probare illum, qui confecit, fuisse in quasi possessione tabellionatus: & ita sentit Inn. in c. veniens. de verb. sig. & plenius in c. illud. de præsum. & ibi in nouel. & vide quod ipse de hoc no. in c. innotuit. de eo qui fur. or. & c. vbi tangitur, an ex quasi possessione sacer dotij præsumatur quis sacerdos. ¶ Vltimò aduertendum, q̄ in certis casibus ad substantiam actionis requiritur, q̄ quis sit dñs, vt in l. Aquil. hypothecaria, & si. vtrùm ergo ex possessione præterita, vel præsenti præsumatur esse dñm, si negetur? vide plenè per Bar. ff. de condi. insti. in l. quidam. vbi loquitur de possessione rerum corporalium: an per eam præsumatur possessor dñs, alio titulo non probato: sed de rebus incorporalibus (puta seruitium iure eligendi, præsentandi, iurisdictionem exercendi, excōicādi, & si.) an ex quasi possessione præsumatur titulus, & dñium. vide per eundem Bar. in l. si prius. ff. de ope. no. nun. & l. fi. §. fi. de itine. actuque priua. Et quod not. Innocen. in c. in literis. de resti. spolia. & c. cum ecclesia Sutrina. de causa poss. & proprie.

SVMMAE.

1 *Superior non potest astringere iuramentis subditos suos.*
2 *Pactionibus priuatis non potest iuri publico derogari.*
3 *Obligatio contra iura contracta non firmatur iuramento.*

CAP. IIII.

QVia plerique. Primò inhibet. secūdò decernit. tertiò p̄sumptores puniri præcipit. secunda ibi [decernentes] tertia, ibi [præsumptores.] No. q̄ plures sunt, qui habent in monasterijs, & alijs pijs locis iurisdictionem insolidū: vt ordinarij, superiores eorū, & speciales visitatores. & ratio est, vt quod vnus omittit, alius peragat: & cū vnus dormit, alius peragat: & cum vnus dormit, alius vigilet. Quid si cōcurrāt pariter, quis alteri præferatur? videtur, q̄ maiori sit deferendum, ar. de offi. lega. c. volentes. ¶ †Secundò not. q̄ non pōt
1 superior astringere iuramentis, & promissionibus suos subditos ad ęlandum veritatem superioribus inquirentibus. læditur enim ex hoc publica vtilitas, quæ cōsistit in delictorum punitione, vt l. ita vulneratus. ad leg. Aqui. & c. vt fāmæ. de sent. exc. † Priuatis aūt pactionibus non pōt iuri publico
2 derogari, vt l. neque pignus. §. priuatorum. ff. de reg. iur. & c. si diligenti. de foro compe. Est & alia ratio; quia talia pacta inter subditum, & prælatum sunt inita super iure ad alium pertinente. s. ad superiorem, quò minus puniat, & reformet: hoc aūt non pōt facere inferior. s. impedire superiorem in exercitio iurisdictionis, cum ad eum deuoluitur. vnde, ne liceat appellare: vel, appellatione pendente, liceat sententiam exequi (quia concernit ius superioris) non potest inferior statuere, vt in c. venientes. de iureiur. & hinc cōcedun
3 do. & l. seq. & ibi per Bar. ff. de aqua plu. arc. ¶ † Tertiò not.
a q̄ promissio,[a] & obligatio contra iura contracta non firmatur iuramento, nec pœnarum adiectione: ista enim accessoriè veniunt ad contractum principalem: qui si non valet, ergo nec accessorium, vt l. Seius, & Augerius. ad leg. Falc. per Bar. no. ergo casum, in quo iuramentum non obligat. facit reg. non est obligatorium. de regu. iur. & in Spec. de actore. §. j. in fi. & per hoc, quod dixi, q̄ non valet promissio, etiā iuramento vallata, cum læditur ius superioris: disputando tenuit Bar. Brix. q̄ non ob. voto de non iurando, presbyter infamatus cogitur per iuramentum purgare, & super contractu veritatem dicere: quia in omni iuramento videtur excepta auctoritas superioris, vt d. capitul. venientes. & l. fina. ff. qui satisda. cogan. ¶ Quartò not. à quibus superiores de statu ecclesiarum, personarum, & rerum debeant informari. Nam à subditis, qui melius scire præsumuntur, vt l. cōsensu. C. de repud. & de testi. c. veniens. Erit aūt hæc inquisitio gñalis: nec poterit cōtra testes excipi; q̄a nō est curandū, q̄s in talibus testificetur, vel denunciet, ut no. Host. de testi. c. in omni. & de iud. c. nouit. contra inquisitores, dicit ēt Arch. nō competit exceptio recusationis, nec contra denunciatores, qui eū diffament. alle. no. per Gof. s̄. de re iudi. c. cū I. & A. non est ergo locus subtilitatibus in tali inquisitione generali quò ad illos, qui pniam agere dēnt, vt d. c. cum I. & A hoc tū non hēt locū in foro iudiciali, quo quis recōuenit ab administratione, ut patet in c. cū oporteat. & c. dilectus. de acc.

¶ Opponitur,& videtur,ꝙ valeat pactum,quo quis se obligat ad non denunciandum, vel accusandum, vt de accu. c.veniens.& l.si maritus.§.si negauerit.ff.de adulte. hic verò videtur omnis promissio reprobata: ergo malè.Sol.id verū, quando illud pactum non impedit iudicem , quin procedat: licèt enim vnus,vel duo excludantur ab accusatione per pactum:tamen poterunt alij experiri.hic verò per tale pactum iudex procedens ex officio impeditur,postquam subditi sūt astricti ad cælandum veritatem,& crimina denūciāda. ideò non valet: maximè quia initū inter prelatum,& subditos. de testibus c.intimauit.& peccatum est cælare veritatem. Nec minus de falso tenetur,qui tacet veritatem,q̃ille, qui falsum dicit,vt l.presbyteri.C.de epi.& cle.& facit 11.q.3.c.q̃squis.

ADDITIO.

2 ¶ Promissio. Adde Pau.de Ca. Alex.in l.si plagij ff.de verbo. obli.Rapha. in l.impossibile. ff e. hinc est, ꝙ promissio omnium bonorum non nocet. Bal.in l.1.in fi.C.pro so.Dy.in l.nec permittendum.ff.eo.tit.

SVMMAE.

1 *Archiepiscopus de consuetudine potest alibi cognoscere, quàm sit à iure prouisum.*

2 *Archiepiscopus solus an possit cognoscere de paruo crimine episcopi*

CAP. V.

VT litigantes. Tria facit. Primò ponit cō stitutionis causam. secūdò constitutionem,ibi[statuimus.]tertiò exceptionem, ibi[nisi.] ¶ Nota,ꝙ certis locis tantùm potest archiepiscop⁹ audire causas deuolutas ad eum per appellationem, vel iure metropolitano.quæ autem hoc iure ad ipsum deuoluātur, enumerat glos.9.q.3.in summa. & cum hic ponantur tria loca alternatiuè, in quibus potest cognoscere, sua erit electio, in quo velit.In præfecto tamen prætorio lex loquens dicit, ꝙ si ad ipsum fuerit prouocatum:& mediocritas negocij, aut longinquitas regionis ad iudicium suum litigatores venire non patiatur, debet in prouincia delegare causam, vt l.cum post. C.de ap.Similiter Papa,patriarchæ, & archie . venientes de longinquo causa litigandi debent ad partes remittere,per illam.l. Nisi in causis deuolutis in curia,ad quarum deuolutionem multa sunt necessaria,vt no.in Cle.causam.de el.facit.2. q.6.c.anteriorum. ¶ Secundò no. ꝙ archiep. cām vnius diœcesis, puta Boñ. deuolutam ad ipsum non potest in alia diœcesi cognoscere. licèt ergo habeat sub se plures diœceses, tamē causam vnius in alia nō cognoscet. legatus verò in pluribus prouinciis bene cognoscit de causis vnius in alia. Quod dic,vt de offic.leg.c.nouit.In archiep.est ratio; quia in diœcesibus suffraganeorum non plus potest, quàm vnus extrane⁹ episcopus:nisi quantum reperitur sibi iure cōcessum. 9.q.3. c.nullus.& c.conquestus. Sed alius episcopus hoc non posset 6.q.3.c.scriptum.& est hoc mirum, ꝙ ratione causæ deuolutæ quærat iurisdictionem cognoscēdi de ea in loco sibi regulariter prohibito.Sed ratio huius c.in prin.hoc facit. ¶ † Ter
1 tiò no. ꝙ de consuetudine potest archiepiscopus cognoscere alibi,quàm sit à iure prouisum. & si hoc potest inducere cō suetudo, quæ resultat ex tacito consensu,vt l.de quibus. ff.de leg. multò magis expressus consensus partium. & hoc tenet hic glos.loquens de expresso consensu.Idem in tacito secundum eum in nouel. post Archidia . vnum tamen verbum gl. not.dicit enim,quòd requiritur consensus illius iudicis,in cuius territorio vult cognoscere de cōsensu partium. Idem no. in c.P.& G.de offi.delega.Cy.tamen dicit sufficere, ꝙ ille iudex non prohibeat.posset enim prohibere, ne ille cognoscat in territorio suo:sicut posset prohibere,ne ingrederetur fundum suum.ff.de iniur.l.iniuriam.§. si.ad hoc l.quæro.ff.de solu.ad prædicta tamen adde quod no.in Cle. 1.de foro competen.vbi videas in casu,quo alibi cognoscit de cōsensu partium, secundùm quæ statuta causam decidet: & an procedat secundùm propria,vel illius loci,vbi cognoscit. dic, vt ibi,& per Cyn. in l. si qui ex consensu. de episcopali audi. in 1 . q.
2 ¶ † Querit Ioan.An.in nouel.vtrum solus archiep. possit cognoscere de paruo crimine episcopi,quod non requirat priuationem ordinis,sed beneficij.videtur,quòd non:quia omnis causa episcopi est tractanda in synodo.3.q.6.c. si quis.& c.accusatus.& q.8.c.accusatores.nec mirum.nam si ciuiliter contra eum agatur,synodus est iudex. 6.q.4.c.si inter. 11.q. 1.c.si clericus.refert ipse fuisse disputatum contra per c. quia cognouimus.10.q.3.pro hac so.facit s̄.e.c.Romana.ad fi.vbi suspensionem, interdictum,& excom.non solum archiep.sed eo absente ipsius officialis ꝓfert in episcopū. Nō ob. cōtraria,quia loquuntur in generalibus criminibus, quæ requirūt depositionem . quod patet; quia in illis diffinitio reseruatur Papæ.& vide qđ circa hoc no.Io.An.s̄.de præb. c.graue. in glo.magna.ver.Item secundùm Inno.

SVMMAE.

1 *Episcopus per se,& per alium suam diœcesim visitare potest.*

2 *Episcopus per alium visitans nihil debet consequi.*

3 *Episcopus an teneatur,si visitans nomine suo deliquerit.*

CAP. VI.

SI episcopus. Primò prouidet circa expensas vicariorum extra victualia. secunda ibi[hi tamen]circa expensas victualium.tertia ibi[cum secūdum]causam reddit.quarta ibi[idē tamē]episcopo personaliter non visitanti recipere quicquam vetat.
1 ¶ † No.quòd episcopus potest per se,& quandoque per aliū suam diœcesim visitare : de officio huius visitatoris qualiter se habere debeat,vide ꞇ.eodem lib.de censi.c.1. quod c. loquitur in visitatore archie.in quo tamen, & in quocunque visitatore,qui vult personam visitare,habet locum quod hic dicitur,secundùm Ioan.And.in nouel. ¶ Secundò no.quòd vltra victualia sunt alia personis necessaria,quæ enumerat glo. s̄.quæ ex hoc sentit,quòd appellatiōe victus, siue victualium non veniant vestes, equi,& similia. Appellatione autem alimentorum omnia ista veniunt,vt l.legatis.& l.diariis.& l.fin. ff.de alimen.& ci.leg.ista enim, quæ debentur visitanti, sunt diaria:quia singulis diebus debentur. vltra ergo cibum,& potum alia non veniunt, vt d.l.diariis.& l.verbo victus. de verbo. signifi. vtrùm autem appellatione alimentorum veniant medicinæ,vel etiam salaria pro magistris,vide Bar. in d.l.legatis.& l.si cum dotem.§ si autem in sæuissimo. ff so.ma.hodie verò in his,quæ debent̄ isti visitanti nomine alieno in victualibus siue in pecunia , prouisum est per constitutionem Benedicti,quæ incipit. Vas electionis. de qua per Ioan. And. ꞇ.de censibus c.felicis. ¶ Tertiò no.in ver.cum secundùm.ar. pro opi. Vgo.quæ notatur 9.q. 2.c.nullus primas.quòd episcopus inuitatus ad alienam diœcesim pro clericis ordinandis,altaribus consecrandis,& similibus,debet habere expensas.alle.iura,quæ ponit finis glos.fin.cum verò episcopus extra domicilium proficiscitur alia ratione, quàm visitationis, vtrum debebit habere expen. & in casu visitationis , & aliis quibus debet,habebitur ratio expensarum,quas esset facturus dn̄s.vide in c.statutū.de rescri.s̄.eo.lib.in §. insup. super
2 verbo.moderatas. ¶ Quartò no.in ver.Idem tamen.† quòd episcopus , qui non visitat per seipsum , sed per alium, nihil debet consequi,etiam illum excessum, quem visitatus expendisset vltra,si episcopus visitasset. ff.manda.l. si quis alicui.§. impēdia.secundùm Ioan.Mo. ¶ Quærit Ioan. An. si iste,qui visitat noīe alieno,deliq̄rit(quia fortè plus extorsit) vtrū eps teneat̄.dicit,ꝙ sic,ar.l. 1.& ī fi.ff.de exercitor.& de off. ꝓcō. l.obseruari.§ ꝓficisci.de hoc remittit Archid.ad no.in suma
3 Azo.de exercitor.§.qđ tenet̄.& de fideius.c.qđ q̄busdā.p In. & de p̄bē.c.si eps. Tu lati⁹ dic, ꝙ q̄nq; ille, q̄ est p̄positus ab alio,deliq̄t in officio sibi cōmisso:& tenet̄ dn̄s,vt l.1.§.familiæ.ff.de publica.& ff.nau. cau.sta. per totū. Aut deliq̄t extra officiū sibi cōmissum:& nō tenet̄ dn̄s, vt d.§.familiæ. Nō enim videtur delīq̄re de cōsciētia dn̄i.facit ad no.in c.cū ad sedē.de resti.spo.Aduertendū tn̄,ꝙ in casibus,in quibus tenet̄ domi-

dn̄s,vt dixi,liberatur exhibendo ipsum delinquētem. & per ista dicas,ꝙ rectores terrarum tenentur modo prædicto de delictis familię,quam secum ducunt.ff.ad leg.Iuliam repe. l. 1.& l.si post depositam.C.de assessor.liberantur tamen exhibendo,vt dixi.& ita no.Bar.in d §.familiæ.Prouideat ergo sibi episcopus in casu huius c.eligere idoneum.s̄.e.c.inter,ibi [uiros idoneos] &c.ad ipsum enim spectat electio,quē mittere voluerit:qđ intelligit Archi. verum de annua visitatiōe. quotidianā autem,quę fit quotidie variis de causis emergentibus,non potest episcopus demādare alij, quàm archid. alle. quod no.Vgo in c.episcopus. 11.q.1.& c.perlectis.25.distin. Io.An.dicit,ꝙ hoc dictū nō recipit vsus,nec à iure probatur.

SVMMAE.

1 *Iudex iurisdictionem exercens sedere debet.*

2 *Episcopus in loco exempto non potest erigere tribunal.*

3 *Episcopus propter delictū procedere pōt ad capturā clerici delinquētis*

4 *Episcopus per se,vel per alium in tota diœcesi sedere potest.*

CAP. VI.

CVm episcopus. Ponit dictum, cui⁹ rationē submittit, ibi[dubium.] ¶ No.ꝙ quò ad iurisdictionis exercitium intētio episcopi est fundata de iure cōmuni in tota sua diœcesi.ideò qui existit inter ipsam,si se exēptum prætendat ab eius iurisdictione,debet hoc ostendere.quod dic,vt ꞇ de priui.c.cum personę.& per Innoc.in c.venerabili.de censi.vbi vide. ¶ Secundò no.ꝙ qui habet certum territorium limitatum, potest ibi sedere in quocunque loco pro tribunali , in loco tamen honesto,in quo ius sine incommodo litigantium reddi possit.ff.de iust.& iur.l.pe.& de iudi.l.si locus.alibi dicit lex,ꝙ debet sedere in loco maiorum.ff.de iust.& iur.l.fin. Sed dic,ꝙ locus maiorum est,ꝙ extra territorium ius nō dicat,vt no.Host.in sum.de feu.§.apud quem.ver.nā is. ¶ Ter
1 tiò no ꝙ † cum iudex iurisdictionem exercet , debet sedere. & ideo non valet , qđ fit à procedente iudice , vt C.de di. l. à procedente.& vide quod circa hoc no.ꞇ.de re iudi. in c. fin. vbi quid iuris,si sedet in alta turri,palatio, siue equo. & quid iuris,si sedere non potest.& quid iuris,si iaceat.dic, vt ibi, & l.1.C.de sen.ex peri.reci. ¶ Quartò no.ꝙ † in loco exempto non potest episcopus erigere tribunal.æquiparatur enim locus exemptus loco extra territorium. quod dic, vt dixi in c. vt animarum.de consti.& c.si propter.de rescrip. Dicit tamē hic Io.Mo.ꝙ in casibus, in quibus episcopi habēt iurisdictionem in loco exempto,vt in casu c.ad abolēdam.de hære.hoc bene possunt,secundùm eum:quod dictum est verū.sed exēplum non est bonum:vnde pōderandum est, vtrùm à iure cō cessa sit eis iurisdictio in personas,an in loca.facit. ꞇ. de priui.c.per exemptionem.Primum, quando in personas, patet. ꞇ.de priui.c.1.& de test. Cle.1.Secundum,quādo in loca,exēplifica per Cle.attendentes.de sta.reg.& de reli.do.Cle.quia
2 contingit. ¶ Quintò no.ꝙ † propter delictum potest episcopus procedere ad capturam clerici delinquentis:priuato verò,etiam creditori, non est permissa regulariter captura proprij debitoris.fallit,cum fugam arriperet,vt l.ait prætor. §.si debitorem.ff.de his,qui in fraudem credi. Itē fallit etiam in delictis,cum quis capit,non vt detineat, sed vt ad iudicē ducat.ff.de adul.l.capite quinto.aliàs capiens in casibus non p̄missis caderet à debito , vt in Authen. vt non fiant pignorationes.coll.5.& in Authen.vt nul.iud.§.quia verò.quando verò caperet res debitoris propria auctoritate.dic , vt l. extat. ff.quod me.cau. ¶ Dic tamen de ista captura post Barto. latius,distinguendo sic.Nam aut quæris,vtrùm quis possit capi à priuato pro debito pecuniario:& regulariter n̄ p̄t, vt l.n̄ est singularis. de re. iur. fallit in d.§ si debitorē.Aut q̄ris,an possit capi pro crimine:& tunc si est tale crimē, qđ. ingerat pænā corporalē:& pōt capi, etiā à quocunq; priuato, vt d.l. capite quinto. duntamen talem captum ducat ad iudicem infra tēpus statutum ibi facit C.de malefi.& mathe. l. fi & l.2. C.de fal.mone. Si verò quæris,an possit capi à iudice sine iudicis auctoritate.tunc pro causa criminali potest indistinctè capi,& etiam de domo extrahi, vt no.in l.nemo. de reg.iur.& l.pleriq; ff.de in ius voc. fallit in muliere, vt l. 1. C. de offi. diuer.iudi. Si verò quæris, an possit capi pro causa pecuniaria: tunc subdistingue. Nam aut est debitum fiscale: & potest personaliter capi, vt l.cum ex eo.C.ad leg. Iul.pecu. nō tn̄ in carceribus ponitur, vt l.nemo in carcerē. C. de exa.trib. lib. 10. Nisi persistat in contumacia, vt ibi.Si verò pro debito priuato,si aliquo tp̄e stetit in iudicio, & promisit de sistendo iuri, & non stetit:& pōt capi, vt in Auth.de exhi.re.§. si verò quidā.coll.9.& C.q̄ūo & q̄n̄ iudex.l. consentaneū. Sed si in iudicio nunq̄ fuit,& cautionē nō dedit: tunc iudex nō cogetur facere eū capi,nisi prius citet, vt not.in d.l.cōsentaneū.Pōt tn̄,si vult,facere eū capi, vt veniat,non vt in carcerem ponat: dummodo de domo non extrahat, vt d. l. pleriq;.Pōere verò pro debito in carceribus iudex non pōt, nisi qui condēnatus est, vt l. 1.C.qui bo.ced.pos. qui tn̄ à carcere liberatur,cedendo bonis, vt ibi dicitur.& ita distin. Bart.in d. l. cum ex eo. aliàs Labeo ff.ad leg.Iul.pecu. ¶ Quæro. dicitur in tex.ꝙ episcop⁹ potest per se,vel alium sedere in tota diœcesi , &c. vtrū hoc sit verum,quando in certa parte diœcesis alius habet iurisdictionem ordinariam ex antiqua consuetudine in omnib. causis?videtur,ꝙ non;quia generalis prouisio,de qua hic,nō videtur extendi ad loca, de quib. specialiter de iudice est prouisum , vt l. doli clausula. de verbo obli. cum si. & hoc tenet Archi.idem Io.Mo.arguendò tamen Io.An.credit hanc opi. esse veram,cum eps ex priuilegio,vel cōsuetudine illius spālis loci non posset immediatè adiri.adducit not. per eum. s̄. de offi.ordi.c.pastoralis.super 1. glos aliàs secus credit . Ad hoc de off ordi.c.ad hoc.& de offi.lega.c.volētes. ¶ Vltimò ponderat hūc tex.licèt generaliter loquatur,ꝙ eps in sua diœcesi vbiq; cognoscat de causis &c. tamen dum de captura loquitur , se restringit ad personas ecclesiasticas. & sic facit ad q.vtrum in criminibus ecclesiasticis possit capere, & punire laicum:vr̄,ꝙ non, per hunc tex.qui strictè loquitur de captura clericorum. Ad idem. ꞇ.de pæ.c. q̄uis.& maximè de iure ciuili,secundum qđ nō vr̄, ꝙ possit cognoscere sine p̄side, in Auth.de mā.prin.coll. 3.pro hoc l.placet. C.de sacrosanc. ec.ver Iudex ecclesiasticus excōicauit,& secularis deportauit sacrilegum.Item in casibus,in quib. clericus est pænis legalibus puniēdus per iudicem secularem,hoc nō fit sine traditione, vt no. in c.cum non ab homine. de iudi. ergo econuerso ecclesiasticus non debet sine traditione inijcere manus in laicum delinquentem,arg.l. 1. ff.quod quisq; iur.In cō trarium videtur;quia ratione delicti factus est de foro ecclesiæ, vt c.cum sit.de foro compe. Ad eū ergo spectat corrigere,& punire , & inuocare ad hoc auxilium brachij secularis, vt c. 1.de offi.ordi & ibi per glos.& Inn.& videtur tex. C. de epi.& cle. Auth. causa quæ fit cum monacho. in fi. & hoc est exp̄ssum in crimine hæresis:quod est ecclesiasticum, vt de hęre.c.vt inquisitionis.& c.vt commissi. Alij tamen dicunt,ꝙ ibi est speciale factum. ꞇ.de pæ.c.felicis.& Cle. 1. eo.tit. & ꞇ. eo.de cen.c.Romana. Oldra. hic arguendo pertransit consil. 90.Ioan.An.hoc eo.tit.in addi.Spe.similiter arguit.& cōcludit communiter teneri, inferiores prælatos potestatem , de qua quæritur,non habere in laicos,pręter crimen hæresis,de quo non dubitatur, vt d.c.vt commissi. & apertius d. Cle. 1. ¶ Vltimò quia in fi.hic dicitur , quòd multa sunt, quæ spectant ad officium episcopi.vide de eis in Specu. eod. tit. §. officium.

SVMMAE.

1 *Cessatio à diuinis est odiosa.*

2 *Partes transigere possunt,licèt agatur de crimine.*

3 *Constitutio pænalis noua non tollit pænam legis antiquæ.*

CAP. VII.

QVamuis. Sunt tres partes. prima ponit in gñe ius antiquum. & pro constitutionis causa ponit transgressionem ipsius.secũdò dat formam cessationibus ante factum,in facto,& post factum.tertiò cessationes aliter factas iubet non obseruari.secunda ibi[nos]tertia,ibi[Parte.]¶No.q̃ antiquæ constitutioni additur noua forma per constitutionem superuenientem,& cum dicto moderamine est seruanda: vt sic posteriores leges ad priores trahantur,& leges legibus cõcordentur, vt l. 2.§.posteriores.ff.de leg.& c.cum expediat.s̃.eod.lib.de
1 elec.¶†Secundò no.q̃ cessatio a à diuinis est odiosa; ideò cũ
a magna maturitate procedendum, anteq̃ fiat. tendit enim ad diminutionem diuini cultus : quem Papa desiderat augeri.s̃. eo.li.de reser.c.fin.multa igitur sunt seruanda,anteq̃ fiat, de quibus in glos.fi.¶Tertiò no.de vocatione omnium, sicut in electionis negocio.In alijs verò negocijs,& tractatibus ecclesiæ an omnes etiam absentes sint vocandi: dic, vt ỹ.de præb. cũ.c in ecclesijs.¶Quartò no.q̃ dicit[laico cuiuscunque diguitatis status]&c.nam secundũ Ioan. An.cõprehendit seruos,monachos,iudeos inferentes offensam.9.dist. c. 2.C.de Iude.l.fi nam etiam seruus,& monachus delinquere possunt. & ea ratione conueniuntur. 11.q. 1.c.de persona. In promulgatione tamen constitutionis non videtur hoc exprimi necesse Nam generalibus verbis prolata videtur includere oẽs cuiuscunque status existant, vt c.nouit.de iudi. & l.cũctos populos. C.de sum.Tri.In interp̃tationibus aũt rescriptorum,siue gratiarum vtrũ debeat fieri mentio dignitatis,& status impetrantis:vel eius,contra quem impetratio facta est. vide. s̃. de fil psby.c.fi.in nouel. & s̃.de rescri.c.ad aures.& c. cũ ordinem.¶Quintò no.q̃ requirendus est ille, propter cuius offensam,& iniuriam est cessatio facienda, vt satisfaciat,& añq̃ cessatio publicetur:videtur tamen iniquum,q̃ propter delictũ singularis personæ cesseturin ecclesia:vt sic ecclesia puniatur, quæ non peccauit.¡Nisi forsitan ille delinquens esset rector,vel dominus illius loci.ad hoc.s̃.de spõ.c.nõ est.& de
2 postu.c.1. q̃ tũ pro delicto singularis personæ possit fieri cessatio,facit.ỹ de sen.excõ. c.fi.§.illis.&c. ¶† Sextò no.in ver. nisi superueniente &c.q̃ licèt agatur de crimine: pũt tñ partes super eo transigere,& pacisci:qđ quando sit verum,vel nõ dic,vt s̃.de collu c. 1.& C.de transac.l.transigere.¶Septimò no.in ver.& continuatis &c.q̃ vbi quis tenetur comparere in loco remoto,debet cõtinuare singulis diebus iter,& gressus: quod intellige,vt in glos.non credo,&c.quam no. & adde,q̃ non minus dicitur continuum,si sit ibi interuallũ naturæ necessarium.de consecra.di. 5.c.si tibi.vbi de hoc.& facit quod de aqua quotidiana dicit lex.quam vide s̃. de causa pos.& p prie.c.cum ecclesia.in gl.ex hoc.¶Octauò no in ver.vt præsentibus.q̃ paria sunt partem esse psentem, vel absentem, tñ legitimè monitam. Nam vtroq; casu põt in cã ꝓcedi. cõcor. s̃.vt lit.non contest.c.qm̃ frequnter.& §.porro.& p hanc æquiparationẽ patet verũ eẽ,qđ no.Inn.s̃.de dila.c.2.inquãtũ dicit, absentẽ contumacẽ postea cõparẽtem admittendum ad cãm i eo statu,in quo eã reperit:& ad illos actus dũtaxat,ad quos deberet admitti, si cumax non fuisset:& exemplifica, vt ibi p eũ.¶Nonò no. q̃ monitio iur. qua monentur litigãtes corã iudice cõparere, habet vim perẽptoriæ citatiõis sup tota causa:in qua sine alia citatione proceditur, vt hic patet. Simile.s̃.eo.li.do elec.c. 1,& ibi dixi,an talis in absentia condẽnatus possit appellare.dic,vt ibi,& Cle. 1.de dolo,& contu.& ibi plenius. ¶Decimò no.ibi [præter alias pænas]&c. q̃ quis pluribus pœnis afficitur pro eodem delicto. concor. de calumnia.c. 1.ar. contra s̃.de iudi.c.at si clerici.& l.senat'
3 de accu.Solu.dic,vt ibi.¶†Vndecimò etiã ex hoc no. q̃ noua constitutio pœnalis non tollit pœnã legis antiquæ sup eodẽ facto ꝓlatæ.vtrũ sit idẽ in statutis,& cõstitutiõib. synodalibus pœnalibus: vt per eas non videatur recessum à pœna iuris communis? dic per Bar.in l. 1.ff.vi.bo.rap.& in l.qui sepulchra. C. de sepul. vio.per Cy.¶Duodecimò & vltimò no.q̃ ex eadem instantia condemnatur, qui ſprobè litigauit.ad pœnã. & de facto principali.dixi s̃.c.si canonici. in 9.no.& plenius in d.c. 1. ¶Quæro,vtrùm forma hic statuta sit seruanda in omnibus cessationibus.Nam ipsarum tres sunt species. Quædã enim fiũt per illos de Capitulo auctoritate sua, propter iniuriam,vel offensam eis illatam. Quædam ex mandato superioris mandãtis Capitulo à diuinis cessare. Quædam fiunt per statuta Cõciliorum prouincialium. Vtrùm ergo in qualibet ex p̃dictis teneant canonici ad obseruãtiã huius formæ?ad hoc dicas,q̃ in prima specie certũ est, hãc formã obseruandã esse, vt in isto c.In secũda,qũ ad mãdatũ supioris canonici cessant, dicit Archi.idẽ. quia ista constitutio gñaliter loquitur,& nullũ casum excipit.ergo &c.de coniu.lep.c.qã. nã in quolibet præcepto vr excepta auctoritas Papæ,quæ hic p̃cedit,statuẽs istã formã seruandã in cessationibus,arg.c.venietes.de iureiurã.In tertia specie dicit Ioan. An.in no. q̃ tñ videtur ista solẽnitas necessariò obseruanda,per Cle. 1.ỹ.de senten.excom.& qđ dixi in secunda specie,credo verũ,vbi superior,non cognito negocio, nec discusso, mãdasset canonicis à diuinis cessare.debet eñ tũc i cessatiõe istã formã ꝑmittere,arg.l.meminerint.C.vnde vi. Si verò supior pronũciasset,& seruasset formã,de qua hic: tũc canonici, quib. mãdat, vt cessent,nõ tenẽt ad obseruãtiã huius formæ; quia sunt cẽsendi meri executores eius,quod supior decreuit, arg. c.literis.de rescript.& quod no.Inno.in c.de cætero.de re iudi.

ADDITIO.

a ¶ Cessatio. Adde tamen,q̃ purgatur vsque ad sententiam.ita tenet Bal.in l 1.penul.col.in ver.Item no.q̃ mora. C.de his,quæ pæ,no.& vide quæ tetigi,s̃.eodem.

SVMMAE.

1 *Bona obuenientia vacationis tẽpore debẽt reseruari futuro successori.*
2 *Consuetudo super bonis obuenientibus applicandis alteri,quã futuro prælato, valet.*
3 *Clerici an possint de bonis ecclesiæ testari.*

CAP. VIII.

PResenti. Diuiditur in tres partes. secunda,ibi [porrò]tertia,ibi[sanè]prima subdiuidit in prohibitionẽ,exceptionẽ,& pœnę ipositionẽ.secũda,ibi[nisi]tertia,ibi[alioquin.]No.q̃ plati,vel alij ius habẽtes in dignitatib.prioratib.vel ecclesiis quibuscunq; , non vendicant sibi fructus dimissos, vel obuenientes vacationis tempore.Nam si hoc non licet episcopo. s.bona ecclesiarum sibi subiectarum in vsus suos conuertere. 10.q. 3.c. quia.vbi de hoc.& c.seq. fortius non licebit abbati. 25.q. 2. c.amputato.& multò minùs patrono , vel alteri habenti ius in ecclesia limitatum.nouis enim grauaminibus non sunt ecclesiæ onerandæ.de censi.c.prohibemus.& de pac.c. cum clerici. & de præben.c.auaritiæ.& aduerte,quia tex.loquitur de ecclesiis, & beneficiis vacantibus. et pro hoc erat dubium, quid de prioratibus manualibus: vel ecclesiis ſpectantibus ad mensam , in quibus hodie emanauit Cle. quia regulares.de sup.
1 neg.præla.dic vt ibi.¶Secundò no. quòd † bona obuenientia vacationis tempore:vel dimissa à defuncto debent reseruari futuro successori, vel expendi,vt hic dicitur.& ex hoc,q̃ dicit[dimissa] patet,q̃ defunctus non potuit testari, vel aliter disponere de prædictis bonis, vt de testa.c.relatum. & dicam. ỹ. Quis autem conseruabit futuro successori talia bona ? dicit gloss. quòd œconomus, vel alter , vt in gloss. super qua dicit in nouel. quòd monasterio vacanti potest episcopus dare œconomum istum , per c. cum nos. s̃. eod. & per not. per Innocen. & Hostien. de sta.monach. c. eadem quæ. §. quod si abbas , & quod ibi per Ioannem Andream super
2 ver.prouideatur.¶†Tertiò no, q̃ valet consuetudo præscripta super istis bonis obuenientibus, vel dimissis,applicandis alteri,quam futuro prælato. Sed incidenter quæro,quare magis

gis valet hic,quàm in c.quia sæpe.s̃.eo.lib. de elec. de quo loquitur.§.sanè.in eo.c. vide ibi in 2.notabili.& illud c. non extenditur vltra collegiatos,vt ibi gl.& in 5.notabili. & respondet Io.An.in nouel.q̃ ibi læditur caput per membra. hic cõuerso ; quia læditur ecclesia subiecta à capite suo. Nam læsio capitis est grauior.de accu.c.qualiter. ibi[ne concussis colũnis]&c. Vel(dicit ipse)absurdum est,q̃ filius in parentem:vel subditus in prælatum,vel ipsius bona habeat potestatem. dema.& obe.c.cum inferiore.¶Quartò no.in ver.alioquin.pœnam occupantium bona eccles.vacantis : suspensi enim sunt, donec restituãt,vt hic dicitur:restitutione ergo facta , desinit ista suspensio ipso iure sine iudicis ministerio. Secus est in ex communicatione sub dicta forma à iure , vel ab homine prolata,vt no.in Cle. 1.de deci.in glo.fic suspensi.¶ Quintò not. in ver.porrò.qualiter intelligantur bona ; debẽt enim intelligi,deductis expensis.simile dixi de fructibus, qui debent intelligi,deductis expen.de quo plenè dixi in repetitione c.si p̃pter.de rescrip.ideò hic de illis omitto.Sed in dubium reuoco,an sit verum indistinctè,q̃ bona intelligãtur, deductis expen.cum simpliciter fit mentio bonorum in aliqua dispositione.Pone enim.quidam in testamento, vel inter vnos reliquit, vel promisit tertiam partem , vel dimidiam bonorum suorum: vtrum habebo talem partem absq; onere debitorum in cumbentium?videtur quòd sic,per l.mulier bona.de iure do. Bar.de hoc tangit in l.princeps bona.de ver.sig.& ibi dicit,q̃ quandoq; verbum,bona, profertur in priuilegijs, siue beneficijs;& sumitur largè.Quandoq; profertur in vltima voluntate: & tunc dic,vt per eum in l.si quis seruum. §.fi.de le. 2. Qũque profertur in contractu:& tunc aut sub nomine hæreditatis:& continet debita,& credita,vt l. 1.& 2.C. de heredi. vel ac.ven.Quandoq; sub simplici vocabulo, bonorum:& intelligantur,deducto ære alieno,vt d.l.mulier bona. Quandoq; ꝑfertur à lege,vt l. 1.C.de bo.pos.& ibi etiam per Bar. quomodo autem veritas huius distinctionis applicetur ad interpretationem Papæ,de qua in isto §.porrò. vbi siue proferatur in priuilegijs,siue consuetudine,siue alijs:nomen,bona, intelligitur deductis expen.& debitis.potest dici, q̃ principaliter debita , & expensæ ecclesiarum concernunt illa bona mobilia, donec extant,vt in Auth.hoc ius porrectum.C.de epi. & cle. & ideo de eis sunt primitus deducenda. Vel potest dici,quòd isti episcopi, & alij contra ius commune sibi prædicta vendicant ex consuetudine , priuilegio, vel aliter.ideò propter hoc strictè nomen,bonorum,interpretetur,vt intelligatur, deductis debitis,& expẽsis.¶Sextò no.q̃ dicit [vsq; ad nouos reditus]&c.q̃ onus expensarum,& debitorum concernens bona,siue redditus,protenditur vsque ad nouos:quòd ergo dicitur in l.fructus.ff.sol.ma.q̃ fructus intelliguntur, deductis expensis,debet intelligi de expensis imminentibus', etiam post perceptionem fructuum vsque ad nouos redditus:vt in colẽdo,& seminando attributis. de quo plenè dixi in cap.si propter.de rescri.s̃.eo.lib.cir.fi.¶†Vltimò ex eo quod dicit tex.
3 [bona dimissa successori obseruanda]&c.Colligit gl.magna, q̃ clerici non possunt de fructibus ecclesiarum testari. quod verum dicit in clericis administrationem habentibus. Sed in beneficiatis simpliciter(quia in vita, & in morte æquiparantur vsufructuarijs)tenet,quòd de eis poterunt facere testamẽtum;quia faciunt fructus suos. Abintestato tamen succederet in eis ecclesia.& ita dicit de cõsuetudine obseruari.Idem no. de test.c.relatum. super verbo morientis. in nouella. Ad hoc etiam allegat quod not.in Spec.in ti.de sta.reg.ver.58.vbi dicit,quòd seculares clerici, & conuersi , qui sua propria licitè retinent , possunt testari de his , quæ acquirunt de præbenda sua,vel alio legitimo,& iusto titu.quia præsumuntur de bonis administrationum suarum habuisse:nisi contrarium ostendatur.Vnde possũt relinquere,& donare , secundùm Lap. Et q̃ possit donare,est tex.de dona.c.cęterum.Nam proprietas,& dominium talium fructuum collectorum est ipsorum clerico rum,vt not.Ioan.& Lau.25.quæst. 1.c.duo sunt. in gl.rerum probatur etiam in c.peruenit.de fideiusso.¶Archi.est in contraria opi. in c.statutum.§.assessorem.s̃.de rescript.vbi plenè de hoc disputat.& concludit,quòd siue loquamur in simplici clerico,siue canonico,siue prælato,non potest de eis salua cõscientia prouidere , siue disponere : & sentire contrarium est hæreticum in iure nostro,secundùm eum. primò inducit illũ §.assessorem.dum dicit[de suo proprio]&c.quasi dicat, non prouentibus ecclesiæ.secundò alle.c.res ecc. 12.q. 1. vbi rerũ ecclesiarum prohibita est clericis dispensatio: nisi in necessitatibus suis,seruitorũ,& pauperum eleemosynis: & aliter facere est iniquũ. 30.quæst.4.c. sic non sunt.tertiò allegat quod leg.& no.44.dist.in prin.ver.tibi ò sacerdos. Quicquid enim de agris , de frugibus, de oblationibus sacerdoti obuenerit, in iure ecclesiæ conseruari censuimus. 12.q. 1.c. episcopi de rebus.& §.si ergo. Non ob. distinctio inter clericum habentem,vel non habentem administrationem. dicit enim , quòd dicta distinctio reprobatur. 12.q.3.c. 1.in prin.vbi est expressum de quocunq; clerico. Non ob.quod dicitur,quòd sint domini:quia hoc verum,quantum ad fidelem,& debitam dispẽsationem fiendam suis,sibi, & pauperibus. 50. di. c. studeat. & 12.q. 1.c.quia tua. Non obst.c.peruenit.quia,vt colligitur ex antiqua lec.factũ fuit ibi de speciali mãdato Papę:vel licèt ibi Papa mander satisfieri de redditibus clericorum illorum: non sequitur necessariò,quòd ibi redditus prouenerint de rebus ecclesiarum:& in hoc residet Archi.cuius opi.de iure veriorem credo.Nec multum videtur probabilis hęc distinctio inter clericum habentem administrationem,vel non.Nam fauere magis clerico non habenti administrationem,quàm habenti circa facultatem testandi de prouentibus ecclesiæ , caret ratione:& vrget in oppositum maius onus,quod incumbit prælato , cui plus deberet fauoris impendi super hoc : vt sic iuxta seruitij , & laboris meritum maius beneficium conferatur,vt cap.relatum.de testa.il. 2.præterea ibi videtur tex. in contrarium in clerico non habente administrationem.Nã clericus simpliciter beneficiatus dicitur ille , qui à congregatione recipit bũficiũ sine administratione,vt est cano.tñ congregatio sibi succedit,vt ibi dicit tex. & ita ibi scripsi.i q.no. Item sequeretur absurdum,quòd clerici diuidendo bona ec. per præbendas pingues ditati de eorum fructibus testarentur pro libito voluntatis. & sic piæ voluntates disponentium bona relicta pauperibus erogari,commutarentur alibi, & in pœnis:quod non potest facere,nisi Papa,vt Cle. quia contingit.de reli.do.claudenda est ergo ista via, quę parat viam malitijs,& ad aliter disponẽdum de rebus ecclesiæ,quàm decernant sacri canones allegati. s̃.post Archi. cum infinitis similibus.ad hoc c.quantò.de diuor.& c.tuæ.de procu. per ista tamen non sentio contra decisionem Ioã. An.in q. quam ponit in reg.nemo plus potest.de regu.iur.vbi approbat consuetudinem Mutineñ. ecc. quæ permittit canonicis testari de fructibus prębendarum suarum percipiendis post mortem vsque ad annum:concludit enim ibi , talem consuetudinem valere per Extraua. quæ incipit. Suscepti.& ego idẽ sentio:quia per eam non multum grauatur ec.& ius in istis modicis,quãtum ad facultatem testandi:& quantùm ad lucrum cum fructibus primi anni beneficij vacantis debẽdis alicui consuetudinem expresse approbat.s̃.de rescrip.c.si propter.& d.c.relatum. de quo plenius videas in prædicta quæst. vbi circa fi. dicit,quòd moderatio huius.§.porro.non habet locũ in præbendis, nec in eis de facto seruatur. & ex hoc vltimo dicto,si vera est opinio Io.An.contra Arch.poterit canonicus de omnibus fructibus, qui supersunt,testari , & onus expẽsarũ incũbentiũ remanebit canonico successori, postquàm secundũ eũ hæc moderatio non vendicat sibi locum in prębendis. quæ illatio videtur iniqua,etiam in decisione suprадictæ determinationis:quã verã dixi in d. consuetudine Mutiñ. Nã quantũ ad expensas cõcernẽtes fructus:de quibus in c.pastoralis.de

deci. semper verbum, fructus, debet intelligi, illis deductis, vt d.l.fructus. & dixi in d.c. fi propter. prædicta habent locum, cum quæritur, an clerici possint testari de fructibus beneficiorum suorum. Sed de alijs rebus testando, & disponēdo in morte, vtrum valeat eorum dispositio in ijs: dio, quòd aut loquimur in monachis, & canonicis regularibus: & in his non est dubium, ꝙ non possunt, vt pote nec domini rerum, vt in Auth. ingressi. C. de sac. san. ecc. Nisi vt legitur, & no. in Auth. si qua mulier. eo. ti. & vtrobiq; per Cy. de episco. & cleri. & alios. Quandoq; loquimur in clericis, qui possunt proprium possidere: & in his dic, ꝙ aut loquimur de bonis acquisitis ante clericatum: aut de acquisitis postea. In primo casu possunt de eis disponere, vt c. 1. & 2. de pec. cle. Secundo casu subdistingue. nam aut constat, quòd acquisierunt, non contemplatione ecclesiæ; puta ex consanguineorum donatione, artificio, vel doctrina. aut constat, quòd contemplatione eccle. aut dubitatur. Primo & secundo casu dic, vt in c. quia nos. c. de testa. & c. relatum. eo. ti. Tertio casu cum dubitatur. Io. An. distinguit inter clericum habentem administrationem: & non habentē, vt in habente contemplatione ecclesiæ præsumatur quæsiuisse, & sic testari non possit. In non habente præsumatur quæsiuisse contemplatione personæ suæ: & sic testari possit, vt c. requisisti. ad fi. de testa. & de pec. cle. c. 1. vbi dixi, in dubio consideranda est habendam ad obuentiones, quas percipit de ecclesia, officio, vel patrimonio, siue doctrina: & exinde quādoq; pro vno; quandoq; pro altero præsumamus, vt ibi plenius. Sed hic occurrit dubium, quid de acquisitis non contemplatione ecclesiæ: sed occasione officij, vel seruitij ecclesiastici, vt est capellanus vnius principis, qui ei multa donauit: Host. videtur velle, quòd idem in ipsis, quod in quæritis intuitu amicitiæ. Io. An. in d.c. quia nos. diuersimodè loquitur. Sed Iac. Bu. dicit, ꝙ clerici habent bona triplicis generis. Nam habēt bona acquisita non contemplatione ecclesiæ mediatè, vel immediatè: & in his sunt censendi vt ceteri priuati. habent quæ dam alia bona: quæ quærunt contemplatione ecclesiæ immediatè: vt si relinquatur ecclesiæ, vel quęratur de bonis ecclesiæ: & in istis non testātur, vt d.c. quia nos. Tertiò habent bona, quæ conferuntur vt ipsis, non mediante ecclesia: sed dignitate, quam habent (vt pro missis dicēdis, & orationibus pro defunctis) & de his possunt testari, & disponere, & ita no. in l. sacrosanctæ. C. de sac. ecc. ¶ Circa hoc tamē occurrit dubiū: vtrum istud sit verum, si sint filij familias: & idem est dubium in canonicis, qui de fructibus præbendarum suarum testari possunt, secundùm hanc glo. vtrum hoc sit verum, si sint in patria potestate? videtur quòd non; quia tales non possunt facere testamentum, etiam de consensu patris, vt l. qui in potestate. ff. de testa. contrarium dixi in d.c. quia nos. Nam speciale est in clericis filij familias, quòd etiam in bonis aduentitijs possunt facere testamentum. ad hoc C. de epi. & cle. l. ꝓsbyteros. & l. fi quis presbyter. & d.l. sacrosanctæ. licèt ibi Ia. Bu. teneat contrarium: tamen quod prędixi, approbat Hostien. in
d. c. quia nos. ¶ Quid dices in quæritis ex illicita aduocatione, vel alio inhonesto lucro; [a] puta in ludo, vel vsuris? Host. dicit clamores sedandos, si apparent, vel per episcopū loci pauperibus erogentur, vt l. nullu. C. de epi. & cler. & Auth. omnes peregrini. C. communia de succes. de quo per eum. s. de testa. c. relatum. il. 2. de his tamen illicitè extortis contemplatione officij Cyn. formāt q. an dominus possit à tali rectore exigere. dic, vt ipse not. in l. cum oportet. in 2. q. C. de bo. quæ lib. & an in administratoribus secularibus sit præsumendum in dubio contemplatione administrationis, vel industrię? dicit, quòd in administratore perpetuo præsumitur, quòd contemplatione officij. sicut in prelato in temporali præsumitur, ꝙ ex industria sua, vt ipse no. in Auth. licentia. C. de epi. & cler. & l. si defunctus. arbi. tu. Ex prædictis patet, quòd prælatus, vel rector secularis quod quærit ex opere suo, vel industria, quęrit sibi, non eccle, vel officio. & in hoc differunt ab vxore,

a

quæ istis de causis quærit viro, vt no. Io. An. in c. cum ex officij. de testa. licet aliter no. Ia. Bu. & non bene in d. Auth. licentia. vide etiam c. cum in officijs. plenè videas in nouella. quis occupabit, & apprehēdet bona dimissa per clericos sepultos: an eius heredes ab intestato, an successor in ecclesia. & ibi ēt plenè, cum dubitatur, quantum acquisierit de bonis ecclesię, & quantum de industriali patrimonio: quæ consideratio sit per iudicem habenda, ibi videas.

ADDITIO.

a ¶ Inhonesto lucro. Adde Albe de Rosa. & quæ ibi addidi in Auth. aliarum. C. de re. & sumpt. fune. Bart. Bal. & Saly. ibidem. vide plenè in tracta. meo de aleæ vsu.

Rub. De maioritate, & obedientia.

SVMMAE.

1 *Capitulum sede vacante quandoque in iurisdictionem succedit.*
2 *Archipresbyter excommunicans canonicum suum, postea eum absoluens, quod desinit esse canonicus, an valeat absolutio.*
3 *Capitulum sede vacante an possit visitare monasterium.*

CAP. I.

1 PISCOPALI sede. ¶ Not. quòd sede vacante quandoque in iurisdictione succedit Capitulū: quandoq; alius. † Regularis autem successio est Capituli. alij verò succedunt aliquo speciali iure, vt in glo. 3. Nam in multis ecclesijs Gallicanis reges sibi sede vacāte, vsurpant tē poralium iurisdictionem. s. eo. lib. 1. de elec. c. generali. & certis dignitatibus competit ex speciali iure administratio spiritualium. facit quod dixi s. de offi. leg. c. pe. s. eo. lib. in 2. nota. post Io. An. in Cle. 1. de offi. vic. ¶ Secundò no. regulā, quòd à qualibet excōmunicatione, à qua episcopus absoluere potest, eius Capitulum, sede vacante absoluit: vtrum ergo absoluat illos, qui leuiter percusserunt clericos? Archi. tenet, quòd sic. so. An remittit de hoc ad no. per eum. s. de senten. excom. c. peruenit. Circa hoc etiam tangitur, vtrum episcopus potuerit absoluere excommunicatos ab inferioribus prelatis. Archi. dicit, quòd potest, in defectum: alias non, nisi excommunicatos per archiepiscopum: quos potest episcopus indistinctē absoluere, cum sit eius vicarius. alle. no. in 9. q. 3. c. nullus primas. & de sen. excom. c. venerabilibus §. qui autem. Idem ergo poterit Capitulum sede vacante, secūdùm Archi. ¶ † In
2 cidēter annectit Io. An. quęst. disputatā. Archipsbyter excō municauit canonicum suum; quia non residebat: deinde, post quàm desijt esse canonicus. eū absoluit. tenet enim, quòd valuerit absolutio, & hoc ratione præuentionis. de so. compe. c. pen. & ex foro delicti. eo. ti. c. fi. Tenet etiā, quòd teneret episcopi absolutio, per iam dicta, & Capi. se. va. vt hic: & vide qđ de hoc no. Io. An. s. de offi. ordi. c. cum ab ecclesiarum. in nouella. super glo. fi. ¶ Vltimò aduertendum, quòd Io. An. enumerat quosdam casus permissos Capitulo sede vacante, quosdam prohibitos, & quosdam dubios: vtrum sint prohibiti, vel concessi? vt ergo addam aliqua post Lap. singulos prosequamur. Et primo de casibus permissis. Nam administrat in temporalibus, & spiritualib. siue vacet, siue quasi vacet. s. de sup. negligen. præla. c. pen. & fi. Iudicat hæreticos. de hære. c. ad abolendam. in prin. Dat inquisitores hæresis, vt in Cle. 1. de hęreti. Confirmat electos. s. eo. cap cum olim. Instituit præsentantos, de insti. c. 1. ꝯ. per quod c. dixit Ioan. An. in c. illa. ne se de vacante. quòd Capitulum sede vacante potest commendare præbendas, quæ habent onus annexum. de præben. c. significatum. licèt illas conferre non posset, quando spectat illarū collatio ad prælatum. Item compellit executores testamentorum ad execution̄em, postquàm susceperunt officium. de

testa.

testa. c. Ioannes. vbi per Ioan. And. in glos. super verbo diœcesis. Et sede non vacante, dat coadiutorem episcopo demēti, qui non desistit, de cle. ęgro. c. vno. §. si verò. & isti casus permissi Capitulo sede vacante sunt indubitabiles. ¶ Prohibiti verò casus sunt quidam. & primò est prohibita collatio beneficiorum, spectans ad solum episcopum, ne sede vacante. c. 2. & idē iuris est in electionibus, & præsentationibus spectātibus ad solum episcopum, vt no. Gul. in Spec. ne sede vacante. circa medium. Item non alienat immobilia. nam hoc non facit visitator datus à Papa. s. e. li. de ele. c. is cui. Item non succedit in immunitatibus, & priuilegijs episcopali dignitati cōcessis: de quibus no. ꝯ. eo. lib. de priui. c. fi. Item non succedit in præbendo consilium, quod requiri debet ab episcopo. ꝯ. ne sede vacante. o. 1. §. fi. & hoc de casibus prohibitis. ¶ Casus verò dubij sunt quamplures. & primò dubitatur, an possit visitare: de quo plenè in Cle. 1. de hæreti. in glo. hæc litera. vbi dicit indigere declaratione. Io. Mo. s. e. li. de sup. neg. præla. c. ecclesiæ. tenet, quòd non possit. Arch. in c. fi episcopus. tenet, quòd possit. Lap. dicit, quòd opinio Ioā. Mo. potest esse vera in generali visitatione ciuitatis, & dicœcesis. Opinio verò Archi. est in visitatione speciali, vel inquisitione cōtra certas personas, vel loca. Item est dubium, an det subdito generalem licentiam transeundi: de quo s. eo. lib. de elec. c. fi ab batem. in nouel. vbi dicit Io. Mo. tenere, quòd sic. Archi. quòd non. Io. An. tenet ibi opi. Io. Mo. vt ibi plenè per eum. Item est dubiū, an possit præbere auctoritatem permutationibus beneficiorum. de quo in Cle. 1. in glo. pe. de re. permu. vbi dicit, quòd sic. Item an det literas indulgentiarum: de quo s. de excef. pla. c. accedentibus. in nouel. vbi tenet, ꝙ non. Item an dispensęt in septennio ratione studij, iuxta c. cum ex eo. s. eo. lib. de elec. vbi inclinat, quòd sic. Circa hoc vide plenè per do. Fed. de Se. consi. 28. Item dubitatur, an faciat alias dispēsationes permissas episcopo, de quibus in Spec. e. ti. §. nunc de episcoporum. hoc egeret declaratione, vt no. Io. An. s. eo. li. de fil. ꝓsby. c. 1. in no. Item est dubiū, an succedat in iurisdictione episcopali delegata à iure. de quo per Ioā. An. In d. c. ad abolendam. super glo. fi. vbi refert Io. Mo. tenere, quòd sic: ipse tenet ibi contrarium, dicens, quòd in illis, quæ competunt episcopo ex rescripto, vel iurisdictione delegata in casu c. quoniā ab. de offi. dele. vel ex priuilegio, vt s. c. olim. iurisdi. Capitulum nō succedit: & sic nec in casibus, in quibus episcopus habet delegatam à iure. Ex quo infert Lap. Io. An. alibi scripsisse, quòd Capitulum † [a] sede vacante non posset visitare mo-
3 a nasterium monialium exemptarum, quas posset visitare episcopus, vt in Cle. attendentes. de sta. regula. Item est dubium, an conferat beneficia ad episcopum deuoluta: de quo s. eo. c. quanquàm. de elec. in nouel. super glo. pe. vbi refert Ioā. Mo. tenere quod habetur. ꝯ. eo. li. ne se. va. c. vno. Io. An. pluribus rationibus probat, quòd in talium collatione succedit Capitulum. Nam talia deuoluta cōferre, est proprium iurisdictionis episcopalis. Sicut confirmare electos, & instituere præsentatos: in quibus certum est Capitulum succedere, vt prædixi. in collatione autem aliorum beneficiorum ideò non succedit; quia non est propriè iurisdictionis episcopalis; cum alijs inferioribus hoc competat. Non mirum ergo, si alterius naturæ sunt deuoluta beneficia, quàm alia, vt no. in Cle. fi de beneficio. de præben. in glo. antepe. deuolutio enim additamentum est ad iurisdictionē, non ad collationem, vt plenè videas in nouella. in d. c. quāquàm. Item est dubium, an succedat in cognitione feudi, de quo in c. verum. de fo. compe. super prima glos. in nouella. & ibi tenet, quòd non. Ratio est, quam. s. tetigi: quia competit iurisdictio feudalis episcopo ex priuilegio, & in talibus non succedit Capitulum, per not. in d. c. ad abolendam. vnde Perusij fuit obtentum, ꝙ se. episcopali vac. non potest dare Capitulum licentiam doctorandis: quia ibi hoc competit episcopo ex priuilegio speciali Imperatoris. dubitatur etiam, an succedat in officio executionis testamento-

rum, de quo in Specul. de instru. edit. §. nunc verò aliqua. ad fi. 1. col. ver. Item circa. & dicit, quòd sibi videtur verius dicere, ꝙ fortè Cap. sede vacante. posset exequi, vt hic etiam refert Lap. Item est dubium, an succedat in elec. quæ iure priuato competit episcopo: de quo s. de elect. c. scriptum. super glo. hæc ratio. in nouel. & ibi secundùm Lap. tenet, quòd non. Item similiter dubitatur, an possit facere statuta iusta, & salubria. refert hic Io. An. magnæ scientiæ iuris virum D. Feder. de Se. Perusij disputasse, quòd sic. quia succedit in iurisdictione, à qua causatur potestas statuendi, vt patet ex diffinitione iurisdictionis, de qua in l. 1. ff. de iurisdictione. iud. Est enim iurisdictio potestas de publico introducta cum necessitate iuris dicendi, & æquitatis statuendæ, vt ibi no. & l. 1. ff. quod quisque iuris. per Cyn. & alios post glo. Plus ibi tenuit D. Fed. tale statutum durare in tempus episcopi substituti. Nisi reuocet, qđ posset. 12. q. 2. c. si qua de rebus. pro quo Ioan. And. adducit, quod in simili ipse no. de elec. c. licèt canon. in glo. pen. & ista enumerat Ioan. And. in no. adiunctis decisionibus in singulis casibus, quas omittit: sed ipsas in cursu lectionum hinc inde quærere, & chartas reuoluere, tædiosum est. & habent p dicta locum, episcopali sede vacante quis in iuribus episcopo competentibus succedat. Sed in alijs prælatis inferioribus decedētibus dubitatur, quis succedat in iurisdictione, & alijs eorum iuribus. de hoc vide in d. c. ad abolendam. in nouella. post Innocen.

ADDITIO.

a ¶ Capitulum Adde quam potestatem habet Capitulum se. vac. per Car. in Cle. 1. de hæreti. Io. de Lig. in c. cum olim. de ma. & obe. Io. de Imo. in c. 1. eo. ti. i. Bar. in l. vbi absunt de turo. & cura. da. ab his. glo. in c. is, qui. de maio. & obedien. infra. & in titu. de instru. edi. §. nunc verò aliqua. ver. Item circa legitimos.

Rub. De pactis.

SVMMAE.

1 *Parochianis per pactum rectoris præiudicatur.*
2 *Ius sepulturæ ex priuilegio competit monasterio.*
3 *Priuilegio priori per priuilegium liberæ sepulturæ non præiudicatur.*

CAP. I.

PACTVM. ¶ Not. quòd rector parochialis potest pacisci sup iuribus ecclesiæ suæ. & loquitur tex. cum pactum concernit fauorem ipsius ecclesiæ, & conseruationem iuris sui circa parochianorum sepulturā: quo casu non requiritur auctoritas, & decretum superioris. Secus si pactum redundaret in præiudicium ecclesiæ: quia tunc requiritur, vt c. statuimus. de trāsactio. valet ergo pactum sine superioris auctoritate, quādo tendit ad acquisitionem ecclesiæ: secus si ad obliuionem, vel damnum, arg. l. non eo minus. C. de procu. & Institu. de aucto. tu. post prin. Aduertendum tamen, quòd text. strictè loquitur in pacto inito per rectorem ecclesiæ super iure funerandi. Super alijs verò iuribus eccle. an rectores ecclesiæ possint transigere, vel pacisci: videtur, quòd sic, sicut procurator, qui habet liberam administrationē, vel l. procu. cui libera. de procu. & sicut tutor. ff. de fur. l. interdum. §. qui tutelam. & sicut administrator ciuitatis, vt l. præses. C. de transac. nam quantùm ad potestatem transigendi, gl. in d. l. præses. æq parat procu. tutorem, curatorem, patrem, & prælatum. Nam prælatus dicitur procurator, de dona. c. 2. & tutor. 16. q. 1. c. in canonibus. & administrator, & dispensator. 10. q. 2. c. precarię. & seq. omnes autem isti possunt transigere de re dubia. Nam cum incerta sit victoria iudicij ff. de pecul. l. eo tempore. neuter transigentium videtur lædi, cum vterque sit in pari causa dubitandi, vt C. de inoffic. testa. l. si pater puellæ. Intellige tamē, quòd cum transigitur super re inalienabili sine decreto, requiritur tale decretum, vt l. 2. C. si aduer. transac. Nā

si ipsum

si ipsum decretum requiritur in contractu, requiritur & in di ſtractu, qui reſultat ex tranſactione, vt l. ſi ad rem ſoluendam. C. de prædi. mi. licèt autem prælatus, & alij prædicti habeant poteſtatem de re dubia tranſigendi, vt dixi. non tamen habẽt poteſtatem remittendi debitum liquidum, vt l. pactum curatoris. e. ti. Nam gratis remittere eſt donare: ſicut confiteri debitum, de quo non conſtat, vel renunciare exceptionibus domino competentibus: hoc autem adminiſtrator non poteſt, vt l. qui legauerit. ff. de noua. & quod no. Inno. in c. cum olim. de offi. dele. pleniſsimè de hac tranſactione, remiſsione, & cõfeſsione prælati, quando ecc. præiudicent, vel non, dixi poſt Ioã. An. in c. grauis. de depo. vbi qualiter in mutuo obligetur
1 eccleſia. ¶ † Secundò no. quòd per pactum rectoris præiudicatur parochianis in elec. liberæ ſepulturæ in eccle. aliena. & ſic pactum inter duos præiudicat tertio contra l. ſi vnus. §. ante omnia. ff. de pac. Sed licèt quis poſsit eligere in aliena ſepultura: non tamẽ ille cogitur eum neceſſariò recipere, & ad nõ
2 recipiendum poteſt obligare ſe, vt in hoc c. quod not. ¶ † Tertiò no. in verſi. quanquàm. quòd ius ſepulturæ, ſiue ius funerã di competit monaſterio ex priuilegio, & ſic non de iure communi: aliàs fruſtra fuiſſet priuilegium impetratum, vt l. 1. C. de theſaur. li. 10. Ioan. An. in nouella. hoc reuocat in dubium. vtrum. ſ. omnis eccl. habeat cimiterium de iure communi. ponit primò opi. Gof. ſecundò Raymun. qui dixit ius funerandi competere eccleſijs parochialibus, & alijs, quib. à iure, vel priuilegio eſt conceſſum. Capellis verò priuatis non competit. & idem tenet Inno. in c. 1. de ſepul. Rofre. dixit, omnibus cõpetere, poſtquàm ſunt epiſcopi auctoritate fundatæ. Hoſt. de ſepul. in ſumma. §. 2. & 3. dicit, quòd hoc ius nullus habet, niſi ei per epiſcopum ſit conceſſum. hoc placet Arch. per c. nemo. de conſecra. diſt. 1. & c. fraternitatem. de ſepul. Lap. dicit, q̃ quælibet eccleſia parochialis de iure communi habet cimiterium, id eſt ius funerandi eos, qui ſunt de ſua parochia, vt no. Archi. 13. q. 1. c. eccleſias. & ibi eſt expreſſum, quòd eccleſia parochialis habet cimiterium. ¶ Quartò no. ĩ ver. cum per dictum &c. quòd per pactum derogatur priuilegio: & hoc verum, quando pactum eſt poſterius. ſi autem pactum præcederet: tunc ſubſequens priuilegium contra pactum præcedẽs eſſet inualidum, vt in c. ex multiplici. de deci. Sicut enim priuilegium primum non tollitur per ſecũdum: ita ſimiliter nec pactum præcedens per ſequens priuilegium. ¶ Et per hanc æquiparationem priuilegij ad pactum diſputatum fuit, quòd
3 per priuilegium † liberæ ſepulturæ non præiudicatur priori priuilegio, quo conceſſum fuerat monachis, quòd eis inconſultis, vel contradicentibus, nullus poſſet eorum parochianos ſepelire. pro quo alleg. Ioã. An. no. 25. q. 2. in fin. ſummæ. & de reſcrip. c. 1. circa medium ſecundę glo. In contrarium alle. ſ. de reg. c. licèt. Sed, dicit ipſe, in arctiori religione locus eſt amplius merendi: in ſepultura non ſic. 25. diſtin. c. qual. & quod ipſe no. ĩ. de priui. c. 1. ſuper verbo. Apoſtolico priuilegio. Cõtra hoc videtur, quòd non valeat pactum, quo quis aſtringit, quòd in ſuo ſepelire non liceat, vt l. nemo. quæ eſt l. pen. eo. ti. Sol. ibi non intererat paciſcentis: hic verò intererat ſuos parochianos ab alijs non recipi ad ſepulturam. Simile dicit lex, q̃ valet pactum, ne quæras aquam in fundo tuo, ſi poſſet ex hoc deſiccari aqua fundi mei. ff. de aqua quo. & æſt. l. 1. §. ſi quis. Illa enim, quæ ſunt liberi arbitrij, poſſunt pacto coarctari, ſi intereſt illius, qui ſibi hoc ex pacto, vel alio iure vendicat: vt quòd in ciuitate non vendantur carnes, niſi in domibus Capituli. de app. c. ſignificante. ¶ Opp. & videtur alia ratione hoc pactum non valere. Nam ſepulchrum non eſt in bonis alicuius, cum ſit iuris diuini, & priuato debere ſeruitutem non poteſt. ff. communia prædio. l. c. aueri. Solu. verum eſt, quòd non poteſt debere ſeruitutem priuato, ſed alteri cimiterio, vel eccleſię ſic. Sicut vna eccleſia põt eſſe alij ſubiecta per ſolutionẽ cenſus, vel aliam ſeruitutem, de conſue. c. cum dilect⁹. de elec. c. querelam. & de ver. ſig. c. abbatem. Nam in habẽtibus ſym
bolum facilis eſt tranſitus, de re. permut. c. quæſitum. & c. ad quæſtiones. Itẽ ſepeliẽdi commoditas reputatur inter bona: vnde hoc ius poteſt remitti, & acquiri. ff. de ſerui. l. ſeruitutes. §. ſeruitus. & de ſepul. vio. l. 3. §. ſi quis in hæreditariũ. ¶ Quæro. hic fuit pactum cõceptũ, ne liceret recipere parochianos. quid ſi in prædicto pacto fuit additum, q̃ non liceret in præiudicium parochialis eccleſiæ? videtur q̃ tunc ſit licitũ recipere, ſalua quarta, quã recipiendo nullũ ſibi fit præiudiciũ. cõtrarium tenet hic in nouel. Nam haberet totũ, ſi eum ibi non reciperet: & plus eſt habere oĩa funeralia, q̃ quartã partẽ. poſſet tũ dicta clauſula operari reſpectu illorum, qui in alia eccleſia haberent ſepulchra maiorũ: tales. n. poſſent eligere ſepulturã in monaſterio, non ob. pacto prædicto, ſoluta quarta illi parochiali eccle. paciſcenti: cũ vltra eius non interſit; quia non eſſet à talibus amplius perceptura, ſcẽm Io. An. ¶ Secũdò quærò: vtrum per conceſsionem liberæ ſepulturæ poſsit ſepelire illos, quibus interdicta eſt eccleſiaſtica ſepultura? dicit Archi. q̃ non, & bene, per l. ſi quando. C. de inoffi. teſta. & c. vt priuilegia. de priui. ¶ Tertiò quæro: vtrum monaſterio, cuius derogatur priuilegio, per hoc pactum detur reſtitutio, tanquàm læſo? Io. An. poſt Arch. tenet, q̃ non; quia hic, & in c. ſi. confirmat iſtud pactũ iuris auctoritate; ergo cõtra eũ reſtitutio denegat, vt l. 1. C. de his, q̃ ve. æta. impe. vnũ dicit hic Lap. ſ. q̃ pactũ, de quo in tex. ex parte religioſorũ eſt reale, ẽt ſi conſenſus, ſiue ſuperioris auctoritas non interuenerit. ſ. de trãſac. c. veniens. Nã collegiũ ſemper idẽ: ideo geſta ſub noĩe collegij debent durare perpetuò, vt l. proponebat. ff. de iudi. ex parte verò rectoris parochialis dicit, q̃ eſt perſonale, ſi non interceſsit auctoritas ſuperioris. Allegat no. in fi. in Spe. de arbitro. §. reſtat. ver. ſed nunquid electus. & de his, quæ fiũt à præla. ver. & hæc no. iſtud dictũ nõ habet rõnẽ: poſtq̃. n. hoc pactũ firmat iuris auctoritate, vt dictũ eſt. ſ. iſta iuris auctoritas non minus debet operari ad faciendũ pactũ reale, q̃ auctoritas iudicis: imò magis; quia contra iudicis auctoritatem datur reſtitutio, læſione probata: ſed non contra auctoritatẽ legis, vt d. l. 1. Itẽ per hoc pactũ quæritur eccleſiæ, nõ rectori, vt no. hic in nouel. in prin. cũ ergo ſemper eccleſia ſit eadẽ, ſicut & collegiũ: ita ex parte ſua debet eſſe reale, ſicut (tenet ipſe) debet eſſe ex parte collegij. Qualiter autem cognoſcatur, vtrum pactũ ſit reale, vel perſonale, & quid in dubio. dic, vt in l. iuris gentiũ. §. pactorum. ff. de pac. & eo. titu. l. qui in futurum. per Bar. & de inſtitu. c. cum veniſſent.

SVMMAE.

1 *Pactum inter patrem & filium, per quod obligatur filia patri ad nõ petendum, valet.*
2 *Statutum an poſſit excludere filias à patris ſucceſſione.*
3 *Iuramentum ſemper ſeruandum eſt.*

CAP. II.

QVamuis pactum. Not. q̃ valet pactũ inter pr̃em, & filium, per quod obligatur filia patri ad non pe-
1 tendum. † Et quo pacto oritur naturalis obligatio: quæ poteſt conſiſtere inter tales perſonas, ſicut inter dominum, & ſeruum, iuxta no. in l. frater à fratre. de condi. indebi. Ciuilis autem obligatio inter eos non conſiſtit, vt ibi; quia pro vna perſona reputant̃ pater & filius: & quicquid quærit filius, quę rit patri, de iure antiquo. Vnde ſi ſe obliget filio, illa obligatio ſtatim ſibi quæritur: & ideò inter patrem, & filium non poteſt his conſiſtere, vt l. his nulla. ff. de iudi. Ab extraneo autem ſtipulando vtrũm̃ pater poſsit quærere filio, vel econtra, longa eſt materia: de qua in l. quod dicitur. de ver. ob. p Bar. & ibi quid iuris de matre, an poſsit filijs quærere ſtipulando. & quid iuris de auo, dic vt in l. Gaius. ſolu. matri. de prorſus extraneo certum eſt, quòd non poteſt alteri ſtipulari, niſi ſua interſit. vt l. ſtipulatio iſta. §. alteri. de verbo. obliga. Conuenctio

ctio igitur perſonarum inducit diuerſitatem in iure in prædictis caſib. ¶ Secundò no. q̃ dicit tex. [dote contenta] &c. poteſt eñ ex hoc argui, q̃ nulla dote filiæ aſsignata, pactũ, per quod filia ſe excludit à ſucceſsione paterna, non valeat, etiam iuro firmatum. primò quia corrigit hoc lex ciuilis in certo caſu. ſ. qñ filia dotem habet de bonis patris: quo caſu de iure ciuili pcñ eſſet inualidum, vt l. pactum quod dotali. C. de colla. hoc ergo caſu lex debet intelligi correcta: non in caſu, quo nil percipit. Item qñ aliquid percipit. ſ. dotem, habet æquitatem obſeruantia pacti iuramento firmati; ſuccedit eñ dos loco legitimæ, quæ appellatur debitũ bonorũ ſubſidium, vt C. de inoffi. teſt. Auth. nouiſsima. Sed mulieres dotatæ hñt ſubſidium dotis, & maritorũ: & raro eis deficiunt alimenta; quia mariti eis in hoc tenentur. vt l. ſi cum dotem. §. illud. & ibi p Bar. ff. ſolu. mat. hinc eſt, q̃ dos dicitur propriũ patrimonium mulieris, vt l. 3. §. ſed vtrum. ff de minori. Item ſi pcñ nõ aſsignata eis dote, valeret iuramento firmatum, non reperirent quibus nuberent ſine dote: & hoc eſſet contra publicã vtilitatem, vt l. 1. ff. ſo. ma. Itẽ non haberent, vñ ſe alerent: ſed nõ valet pcñ cum iuro, q̃ pater non teneatur alere filiam, vt hic in nouel. vbi remiſsio ad Spe. qui filij ſint leg. ver. ſed pone quidã. quia ergo dos ſuccedit loco alimentorũ, ſicut nõ pñt pacto alimenta remitti: ita nec ius dotale ſucceſsionis, aliquo non retento; puta dote. Itẽ cum patris hæreditas naturali voto ſit filijs debita, non diſtincto maſculo à fœmina, vt l. nã & ſi parentibus. ff. de inoffi. teſt. l. in ſuis. de libe. & poſth. & l. maximum vitium. C. de libe. præte. ſatis includit dolũ re ipſa renunciatio talis ſucceſsionis, dote aliqua non recepta. & ad re ſciſsionẽ actus ita ſufficit dolus velatus. i. re ipſa, ſicut dol⁹ aliter probatus, vt l. 1. ff. de do. ex. & ſatis re ipſa dicitur ineſſe, qñ actus geritur contra naturalẽ æquitatẽ, vt ibi: nec eſt veriſimile, q̃ lex canonica ſequens cõiter naturalẽ æquitatẽ contra rigorem iuris ciuilis voluerit filias pacto iurato excludere à debita parẽtũ ſucceſsione. nõ ſine igitur miniſterio puto
2 poſitum hic [dote contenta] &c. ¶ † Per ſtatuta tñ vtrum filiæ poſsint excludi à patris ſucceſsione, vel eorũ ltima minu. ? diſputat latè Dyn. in regu. indultum. de reg. iu. vbi tenet q̃ ſic: quę deciſio facit contra ea, quæ, ſ. dixi. Nam ſi hoc põt ſtatutus; ergo & pcñ, iuxta reg. de qua in rub. C. de decre. Decu. li. 10. & pro deciſione Dy. alle. Io. An. c. Raynut. de teſta. Sed certè fortior eſt excluſio per ſtatutum, q̃ per pcñ; qa tale ſtatutum non reperitur expreſsè reprobatũ à iure: ſicut reperit pcñ de non ſuccedendo. vt d. l. pcñ quod dotali. hic ãt approbatur cũ certa forma, quæ ſeruetur ad literã, prout iacet, per iam dicta. ſ. ¶ Tertiò no. q̃ hoc c. approbat pcñ iuratum, q̃ filia non ſuccedat patri. Sed nunquid econuerſo valet pcñ cum iuro, q̃ filius, vel extraneus mihi ſuccedat? Dyn. ſentit, q̃ ſic ĩ reg. nõ eſt obligatoriũ. de reg. iu. Bar. hoc reprobat in l. hęc ſtipulatio hoc modo. de ver. obl. tenet, q̃ pcñ de ſuccedendo, ẽt firmatũ iuro, non teneat. Non ob. hoc c. quia loquitur in pcõ de non ſuccedendo, quod non inducit votum captãdæ mortis: ſed magis aufert, poſtq̃ tollit paciſcenti ſpẽ ſucceſsiõis: pactũ ãt de ſuccedẽdo inducit votũ captãdæ mortis: qđ eſt contra bonos mores, vt c. ne captandæ. ĩ. de cõceſ. præb. ergo nõ firmatur iuro, vt d. c. non eſt obligatoriũ. hęs ergo duos caſus. Nam qñq; pactum interponitur ſuper iure ſucceſsionis amittẽdo, ſeu perdendo: & loquitur hoc. c. 1. Qñ que ſuper iure ſucceſsionis acquirendo: & non firmatur iuro pp votum captãdæ mortis. Sunt & alij duo caſus; quia qñque fit pactũ ſuper iure ſucceſsionis cõſeruando: & de hoc dic, vt Inſti. de leg. agna. ſuc. §. fi. Qñq; fit pactũ ſup iure ſucceſsiõis acquirẽdæ certo mõ diuidẽdo, ſeu diſponendo: & in hoc mẽbro ſubdiſtingue, vt no. Bar. ĩ. d. l. ſtipulatio hoc mõ. ¶ Quartò. no. q̃ Papa inter laicos ſtatuit hoc cap. ſeruari: & ſic diſponit inter hoies nõ ſubiectos ſuę iuriſdictioni, contra. c. nouit. de iudi & c. hoc ex ſuſceptũ. de fo. cõp. Sol. dic, q̃ iſtud cõtingit rõne iura. qđ præſtiuũ in contractu facit laicos de foro eccleſiaſtico. ĩ. de fo. cõp. c. cũ laicus. Item l. ſuccũbit canoni in caſib. in quib. lex fauet pacto, ſicut in caſu noſtro, in quo quis incurreret pcñ pp nõ obſeruantiã iuri: qđ põt ſeruari ſine
3 diſpendio &c. & ad hoc vide no. in reg. poſſeſſor. de reg. iur.
a ¶ † Quintò no. reg. q̃ iurum a ſp eſt ſeruandũ, qñ ſeruari põt ſine diſpẽdio ſalutis eternæ. & põdera hoc verbũ, diſpendiũ; quia minus importat, q̃ ſi diciſſet, ſine interitu. Interitus. n. ſonat in mortẽ aĩæ: ſed diſpẽdiũ ſonat in dãnũ, ẽt paruũ. Ex hoc infert Io. An. q̃ ſi quis iuraret facere aliq̃d pcñ veniale, nõ tenet illud iurum ſeruare; quia vergit in peiorẽ exitũ, & dãnũ, licèt nõ neceſſariò in interitũ ſalutis ęternæ, iuxta no. per eũ. ſ. e. lib. in ſalutatione. & hoc no. Io. & Lau. 22. q. 4. c. ſi aliq̃d. ¶ Quæro, qñ filia renunciat in caſu huius c. an dẽat certificari de le. bñficio? vĩ, q̃ ſic, ar. in Auth. qũo oportet epi. §. igitur ordinãdus. & 38. diſt. c. placuit. & no. Hoſt. in ſumma. de fide iu. §. & quib. ſub §. inutiliter. ver. idem eſt. Io. An. poſt Archi. tenet hic contrariũ in caſu huius. c. cũ hęc litera indiſtinctè loquatur. pro hoc adducit no. per eũ. ſ. de emp. & ven. c. pe. ſup gl. fi. Ego remitto ad not. per Bar. in ſimili in l. ſciendũ. de ver. obl. & dixi ĩ c. ſi diligẽti. de fo. cõp. ¶ Scdò qro. Iurauit debitor nõ ꝓbare debiti ſolutionẽ, niſi ꝓinſtrum redditũ. an poterit aliter probare, puta per teſtes? Io. An. remittit ad no. ĩ Spe. de prob. §. fi. ver. ſed pone q̃ in inſtro. vbi dicit, q̃ poterit probare aliter, non obſtante tali pacto. ¶ Tertiò quęrit ipſe. Filius debitori patris fecit pactum de non petendo: an eo mortuo poſsit repetere? remittit ad Spe. de pactis. ad fi. intellige qõnem, qñ filius ſucceſsit patri. Nam quia tale pactum fuit inutile à prin. non videtur nocere dicto filio paciſcenti. in cõtrariũ facit; quia qñque ius ſuperueniens venditori proderit emptori, vt l. ſi alienã. ff. de act. emp. de materia (quia lõga eſt) vide per Bar. in l. cũ prædiũ. ff. de vſuris. ¶ Vltimò aduertẽdũ; quia hoc c. excludit filiã dotatã à ſucceſsiõe paterna pp pcñ iuro firmatũ. ſed per Italiã cõiter ſunt ſtatuta diſponẽtia, q̃ filia dotata, ſtantib. maſculis, non ſuccedat. ſup pcõ igitur, de quo hic, & ſuper dcis ſtatutis oriuntur dubia, quid iuris in caſu huius c. ſi nullus filius ſupereſt, vel alij deſcendentes, vtrũ alij conſanguinei patris excludant filiã pp talem renunciationem? Item quid iuris, ſi filia viuo patre deceſſerit, relictis filijs: an iſti ſuccedant auo; ita q̃ iſta matris renunciatio nõ ſit eis nociua? iſtæ & alię quęſtiones occurrunt, quas non proſequor pro modo, vt procedam in lectura.

ADDITIO.

a ¶ Iuramentum. Adde. 22. q. 4. per totum, niſi eſſet contra bonos mores. l. qđ eis & ibi Bar. C. de nup. c. non eſt obligatorius. de reg iur. in 6. & ibi Dyn. & dominus meus D. Boe. Bar. in l. ſi quis pro eo. ff. de indeic. & in l. ſi qs in glin⁹. §. fi. & ibi Bart. de leg. 1. Bar. in l. pactum. & in Auth. ſacramenta. C. ſi aduer. vend.

SVMMAE.

1 *Conſtitutio c. quia. de pactis. includit omnes mendicantes.*
2 *Religioſi puritatem in ſuis actibus obſeruare debent.*
3 *Mendicantes dicuntur habere ſuperiores.*

CAP. III.

QVia ex. Primò ponit pactum. ſecundò illud decidit, ibi [nos his.] † Not. q̃ hæc
1 conſtitutio complectitur, & includit omnes mendicantes. Sed dices, cum mendicantes, & maximè minores nõ poſsiut proprium poſsidere in ſingulari, nec in cõmuni, nec ſe iudiciorum ſtrepitibus immiſcere, vt in Clement. exiui. de verbor. ſignifica. ſuper quibus ergo rebus dices cum eis inita iſta pacta, cum non cadat obligatio in perſonis eorum? dic, quòd quædam ſunt eis à iure reſeruata: vt ius funerandi, confeſsiones audiẽdi, eccleſias poſsidendi. ſuper iſtis igitur reſeruatis valent pacta inita inter eos, & illos, quorum intereſt: ſicut ſerui, monachi, & alij incapaces pro iuribus reſeruatis eis poſſunt iudicis officium implorare, vt l. ſi victum. & ibi per Bar. ff. de reg. iur. Nam dictum officium ſæpe competit in locum deficientis actionis, vt l. Quintus. §. Põpo. ff. de an. leg. & no. Bar. de his fratribus minoribus. quòd poſſunt

possunt iudicis officium implorare pro legatis factis fratrib.
in causam alimentorum,& idem in quolibet religioso,vt no.
ipse in l.seruos ad custodiam.ff.de ali.& ci.lega. facit l.hære-
ditas.ff.de pet.hære.¶Secundò no.quòd dicit tex.[pacta cũ
prælatis,Capitulis]&c. quia enim inter istos nulla ponit̃ hic
copula, arguit Archid.quòd in bonis non communibus,sed
diuisis ĩter ꝑlatũ,& Capitulũ qlibet posit pacisci,& ager ꝓ ptã
te sua de quo remittit ad no.ŝ.de rescri. c.edoceri. Ego alibi
dixi,quòd punctus ponitur hic loco copulæ, vt no. in l. cum
duobus. §.in coeunda. ff. pro so.hic verò multorum nominũ
conculcatio sine copula operatur perinde, ac si singuli pone
rẽtur in diuersis orationibus,vt no. Bar. in simili in l. 1. ff. de
his,qui no.infa.& sic bene colligitur ar.de quo supra. ¶Ter
tiò no.quòd ita quis tenetur ad obseruantiam promissorum
per prædecessorem,sicut per se ipsum.concor.ŝ. de solu.c.1.
ponit hic Archi.differentias inter prędecessorem,antecesso-
rem,decessorem,& similia nomina: quæ tamen sunt synony-
2 ma,& vnum ponitur pro reliquo,secundùm eum.¶†Quar-
tò no.quòd religiosi dũt puritatem in suis actibus obseruare
in fi.tex.loquitur de ecclesia, quòd cultrix, & auctrix iusti-
tiæ non patitur contra iustitiam aliquid fieri,etiam semel, in
alterum.priuatus verò semper obuiat iustitiæ, vt in 10.coll.
de alie.feu.c.1.3.charta. ¶Sed no.quòd quando fit composi
tio,siue pactum cum Capitulo,vel conuentu, sufficit genera-
liter exprimere in instrumento.Capitulum, vel conuentus ta
lis ecclesiæ sic fecit,etiam si non fuerint singuli singulatim ex
pressi.contrarium no.Pe.in c.quantò.de his, quæ fi.à præla.
vbi pro eo videtur casus.de hoc tangit Ioan.An.in c.vlti.ŝ.e.
tit.Bar.in simili distinguit. Nam quandoque tractatur de a-
lienatione rei spectantis ad collegium, vel vniuersitatem: &
tunc necesse est, quòd nomina scribantur, vt C.de vendi.re.
ciui,vel fi. lib. 10. Quandoque tractatur de aliis actibus: &
tunc.si collegium est magnum(vt populus ciuitatis,vel con-
silium magnum)tunc non est necesse,quòd nomina scriban-
tur,vt d. c. fi.debet tamen dici in instrumento, omnes fuisse
præsentes: vel tot,quot faciant duas partes, vt l.qđ maior.ff.
ad municipalẽ.Si autem collegium est paruum(puta anciano
rum,vel priorum)& eorum nomina debent nominatim inse-
ri,vt C.de legatio.l.fi.lib. 10. de hoc etiam Spec de syndico.
§.1. ver.Item opponitur.& ego dixi plenius in d.c. quantò.
¶Sextò no.quod dicit litera[de suorum conuentuum]&c.ꝙ
in pactis, & conuentionibus præsidentis collegio requiritur
consilium,& consensus collegiatorum: licèt quædam iura re
quirere videantur consilium tantùm,de his quæ fi.à præla.c.
nouit Quædam consensum,& subscriptionem,eo. tit. c. 1.&
vltra prædicta illa iura exigunt episcopi auctoritatẽ, de qua
in isto c. non fit mentio.dicit ergo, quòd quãdoq; tractatur
de alienatione rerum inferioris ecclesiæ:& requiritur episco
pi auctoritas,& consilium sui Capituli,vt d.c.nonit.Clerico-
rum tamen alienantis ecclesiæ requiritur subscriptio, & con
sensus.12.q.1.c.placuit.& ad hoc vide quod not.ĩ.de reb.ec-
clesiæ non alie.c.1. Quandoque tractatur de alienatione re-
rum ecclesiæ cathedralis:& tunc canonicorum requiritur cõ
silium,consensus,& subscriptio,vt d.c.1.de his,quæ fi.à præ-
la. vbi de hoc.de istis tamen nõ expedit plenius hic tractare;
quia c.loquitur in mendicantibus, qui non possunt posside-
re proprium in communi. In compositionibus igitur, & pa-
ctis initis super iuribus reseruatis eisdem non magna requi-
ritur solemnitas,sed sufficit illa,de qua hic.& ratio fortè,qua
re non ita exacta requiratur solẽnitas;quia nõ de magnis re-
bus transigunt,& componunt:sed super funeralibus, confes-
sionibus,pœnitentiis,& aliis.non mirum ergo,si super mini-
mis relaxetur iuris solẽnitas.12.q.2.c. vltraneus, & l. scio.de
resti.in integ.cum simi.& ex hoc infero,quòd compositio,si-
ue transactio abbatis cum Capitulo non sufficeret super re,
quam nomine eccl.vẽdicaret, vt eam aliquo recepto tradat,
cum contra eam agitur:vel dimittat aduersario, cum abbas
agit; sicut in alienatione: ita in compositione tali dico neces-
sariam episcopi auctoritatem.17.q.3.c. in venditionib.& d.
3 c.placuit.& l.si ad dissoluendam.C.de prædi.minorũ. ¶†Se-
ptimò & vltimò no. quòd isti mendicantes habent suos supe
riores:& fratres prædicatores appellant eum magistrũ: mi-
nores ministrum:Augustiniani priorem; ideo ista tria hic po
nuntur: & ipsorum auctoritas nõ requiritur in compositio-
nibus initis per priores conuentuales, & Capitula; licèt sint
eis subiecti.Quid dices in aliis.pone.Abbas, prior,vel plebã
nus habet iurisdictionem in prioratibus,& capellis: an in a-
lienatione rerum talis prioratus, vel capellæ requiratur eo-
rum auctoritas,vel episcopi?dic, vt in c.statuimus. de trans-
ac.vbi dixi.& Ioan. An. de priui. c. cum plantare.in glo.non
solum.& Cle.1.de reb.eccle.non alie.

Rub. De procuratoribus.

SVMMAE.

1 *Laicus potest esse procurator in causis spiritualibus.*
2 *Inhabilis procurator an posit constitui ad constituendum habilem.*
3 *Procurator alium substituere non potest.*
4 *Procurator in rem suam ante litem contesta.alium potest substituere.*
5 *Dominus non potest dare potestatem alium substituendi.*
6 *Procurator ad negocia potest quandocunque alium substituere.*
7 *Procurator datus post litem contesta.an posit substituere.*

CAP. I.

NON indiscretè.Tres sunt partes, quæ pa
tent.¶No.ꝙ dicit[non indiscretè]à cõ-
trario enim si iudex admitteret personã
inhabilem pro alio, diceretur indiscre-
tè agi.nam debet ipsam ex officio repel
lere,etiam parte nõ opponente; puta in
famẽ, excommunicatum, militem,& e-
tiam principalem non idoneè comparentem, vt l.quos pro-
hibet.ff.de postulando.& c.1.ĩ.de excep.& l.si filius.§. vete-
rani.ff.eo.& c.cãm.de iudi.Et si dicatur.secundũ eũ hoc sup-
pletur de facto qđ non põt,vt dixi de postu.c.bonę.il.2.Di-
cas,ꝙ ideo isto casu potest; quia ista inhabilitas subijcitur o-
culis eius,& constat de ipsa ipsi iudici vt iudici; ideo supplet
tali casu,ar.l.nullum C.de testi. & ŝ.de confes.c.2.Itẽ ad suũ
officium spectat prouidere, ne iudicium suũ sit delusorium,
vt dixi in d.c.causam.& quod no.in l.1.ff.de asses.¶†Secun-
1 dò no.ꝙ laicus potest esse procurator in causis spiritualibus;
& sic potest quis tractare nomine alieno, quod nõ põt suo,
vt c.decernimus. de iudi. sed contra,sicut iudeus non potest
ꝑesse Christianis suo nomine, vt de iudeis.c.2. ita nec nomi-
ne alieno.54.dist.c.nulla.& in hęretico,qui nec pro se,nec ꝓ
alio potest beneficium impetrare,in c.2.ĩ.de hære.& in excõ
municato sicut non agit pro se,sic nec pro altero. de proba.
c.post cessionem.ad hoc.ŝ.de rescr.c.statutũ §.in nullo. Sol.
ista est,via brocardica. ideo dic, & solue, vt in reg.potest qs.
2 de re.iur.& in illa q.Cy.vtrum posit constitui † procurator
inhabilis(puta frater minor ad substituendum habilem) de
qua per eum in l.quod quis. C. eo. & plenę in Cle. si religio-
sus.de procura.vide tamen quod no.in c.accedens. de præb.
in no.vbi tangitur,an laicus posit recipere inuestituram be-
neficij nomine absentis.dicit tutius esse, quòd sit clericus, &
sic seruatur.tangit & ibi,an habens gratiã cum beneficio ac-
ceptandi, posit ad acceptandum constituere laicum? & ibi
concludit,quòd sic,secundùm communem obseruantiam.&
minimè sunt mutanda,&c.vt l.minimè. C.de legi. Sed dices,
in casu huius c.& in alijs spiritualibus, in quibus admittitur
procurator laicus,videtur malè dictum;quia per procurato-
rem non quæritur domino ipso iure, nisi mediante cessione,
vt no.inc. quanquã.ĩ.eo. lib.de vsur.ante ergo, quàm cessio
fiat,videtur spiritualis titulus radicatus in laicum:sed hoc est
impos-

imposibile,ꝙ in eum cadat,vt in d.c.decernimus.& in d.gl.
3.Sol.dicit,quòd in iuribus inseparabilibus à persona procu
rator præbet nudum ministerium: & recta via quæritur do-
mino absq; alia cessione,vt no.Bar.in l.posses. quoq;.ff.de ac
qui.posses.dixi plenius in d.c.accedens.& hoc tetigi; quia vti
3 le pro intellectu illius c.¶†Tertiò not.in §.licèt autem.quòd
ante lit. contesta. non potest procurator alium substituere.
Idem dicas in tutore, & curatore,vt l. neque tutores.C.eo.&
est ratio secundùm dominum meum ibi; quia procurator de
bet constitui à domino,& ab eo, qui suo iure potest in illo a-
ctu,de quo quæritur,vt ff.eo.l.1.sed ante lit.contesta. isti ni-
hil possunt illo iure. post litem verò contesta. sic: quia ex ea
resultat quidam quasi contractus,vt l.3.§. idem scribit.ff. de
peculio. ideò procurator tanquàm dominus illius quasi con
tractus potest alium substituere, vt l.quæcunque gerimus.ff.
de actio.& obliga.Aduerte tamen,quia ista substitutio,quã-
do procurator substituit iure suo, fit periculo procuratoris
substituentis,si substitutus negligit,vel dolosè versetur,vt no.
Innocen.in cap.1.ŝ.vt lit.non contesta.& hic Ioan.An.in no-
uella. dum dicit, quòd procurator constitutus ad negocia,
potest alium substituere, & ille alium, & sic in infinitum, &
vnus alteri tenebitur: sed tantum æstimabitur, quantum in-
terest domini principalis constituentis, vt ff. de nego. gest.l.
si,quis mandato Titij. hoc etiam tenet dominus meus in d.l.
quod quis.alleg.l.cum plures. §. seruum. in fin.ff.locati. Ego
pro hoc in fin.allego l.solet.in fin.ff.de testa.tutela. vbi coad-
iutor constituitur periculo tutoris, vt l. si procuratorem.§.si
4 tutores.ff.mand.ibi[non sunt igitur excusandi]&c.¶† Quar
tò not.quòd procurator in rem suam potest alium substitue-
re ante lit. contesta. & ratio, quia agit ad vtilitatem suam,&
suo iure potest in actu,de quo agitur,vt l.illud.C.de donatio.
ideo cessat ratio,de qua ŝ.in proxi.not.& hinc est, quòd talis
impropriè dicitur procurator:quia non administrat negocia
aliena,sed propria,vt not.in l.1.ff.eod.& Cyn.C.eo.in rub.&
per hoc potest argui,quòd procurator rei,qui satisdedit,pos-
sit ante litem contesta.substituere alium,arg.l. Titius.ff.eod.
nam in eo fit executio,vt l.Plautius.ff. eod. de quo in Specul.
de procura.§.1.ver.sed nunquid defensor.Item si est quæstio
super procuratorio,& non super negocio principali,similiter
quòd ante lit. contesta. posit procurator alium substituere:
quia quęstio mandati reputatur propria ipsius procuratoris,
vt no.in Spe.de procu.§.ratione.ver. porro restat. duas remis
5 siones ad Spe.sup ꝑdictis dat dñs meus in d.l.qđ qs.¶†Quin
tò no.ꝙ põt dñs dare procuratori suo ꝑtãtẽ aliũ substituẽdi,
ẽt incertũ: nã de certo substituendo nõ videbat̃ tanta dubita
tio;quia tũc noĩatus à procuratore,à dño noĩatus vr̃,vt in gl.
tunc.n.&c.de condi.insti.l.institutio talis.& no.in l.1.ff.eod.
Sed idẽ hic decidit̃ de incerto:nã attento fine, nõ põt dici in-
certa dispositio,postq̃ est per aliũ declarãda. ff.de ma.vin.l.si
pu.& l.vnũ ex familia.ff.de le.2.& l.Theopõp⁹.ff.de dote ꝑle.
Contra hoc tñ op.glo.antepe.& solue,vt in ea.Iac.de Are.sol
uit aliter.dicit enim distinguendum in modo faciendi procu-
ratorem.Nam aut constituit cum potestate substituẽdi: & va
let,vt dixi;quia vr̃ per dñm substitut⁹. si autem dicat: facio te
procuratorẽ,& quęcunq; feceris postea:& non valet substitu
tio,vt l.dũmodo.& l.tutor incertus.ff.eod.& ita refert Cy.Ia.
tenere in d.l.quod quis.& legitur tex. in constitutione procu
ratoris ad substituendum alium,etiã incertum.¶Sed nũquid
idem est in testatore, vt posit alij cõmittere electionẽ cõmis
sariorum?Refert hic Io.An.in nouel. Lãbertinũ de Rãpo. di
sputasse,ꝙ non,illa ratione; quia actus morientiũ non debet
esse in suspenso,vt l.tutor incertus.ff.de testa.tu.& Cõia præ-
dio.l.fi.facit ad hoc.l.nulli.C.de epi.& cle.& in Auth.de ecc.
le.ti.§.si aũt ꝓ redẽptione. noĩationẽ aũt pauperũ vr̃ ꝙ testa
tor posit cõmittere suo fideicõmissario,& ille poterit cõmit
tere noĩationẽ,cui voluerit,vt no.Io.An.ĩ.de testa.c.si pr̃.sup
6 gl.licèt certa.scdm Lap.¶†Sextò.& vl.no. ꝙ ꝓcurator ad ne
gocia põt qñcunq; aliũ substituere:& quare magis iste,q̃ pro
curator ad iudicia,Cy.tangit in d.l.qđ quis.D.Bal. reddit ibi
multas rõnes:sed illa videt̃ efficacior;quia negociũ extraiudi
ciũ sumit originẽ ĩ personã ministri, & per eũ trãsit ad dñm,
vt l.quæcũq; gerimus.de act.& ob.vnde in factis ipse procu-
rator est dñs,quò ad originẽ facti:secus in iudicijs;quia oẽ iu
dicium fundat̃ in personã dñi, & postea trãsfundit̃ in procu-
a ratorẽ:nec põt capere suo noĩe,sed solũ noĩe dñi,vt ff.eod.l.si
procurator meus.¶Vlterius de isto procuratore a in rẽ suam
vide in Spec.de cessio,act.§.consequenter.ver. quid si is.& vi
de quod no.Io.An.de alie.immu.c.2.super glo.Ego circa istũ
procuratorem in rem suam.¶Secundò quæro,an sibi obstet
exceptio,quæ obstaret cedenti;puta excõicationis,banni,cõ
pensationis,& si. D.Bal.plenè hoc examinat.C.eo.l.qui stipẽ
dia.& dicit cõiter distinguendum,an ex causa lucratiua,an ex
causa onerosa:vt in prima ob.in secũda nõ,vt no.in c.1.de iu
re patro.in eo.li.& ibi vide per eũ, quã actionẽ cedens in du-
bio vr̃ intentare,an directã noĩe cedentis,an vtilem noĩe suo.
& vtrum cessionarius agens ex iure cesso teneatur ante lit.cõ
test.facere fidem de cessione.dicit,quòd non, si intentat vti-
lem nomine suo. Nam pertinet hoc ad iustitiam causæ princi
palis,non ad legitimationem personæ, vt ibi per eum.& vide
quod no.in l.planè.ff.fami.her.¶ Tertiò quæro, an id,quod
hic dicitur de tutore procuratore(vt dixi,quòd nõ posit an-
te lit.contest.alium substituere)habeat locum in administra-
toribus: vel in his, qui agere possunt pro alio, vt sunt prælati
nomine ecclesiarum,& pater nomine filiorum?dicit,quòd se
cus in istis: nam isti non sunt simplices administratores, sed
vsufructuarij,vt no.ŝ.de offi.ordi.c.fi.& l. cum non solum.de
bo.quæ li.& ideo habent pinguius ius,& ante lit.contest.pos
sunt procuratorem constituere,vt no.Cyn. & post eum domi
nus meus in l.neque tutorem.C.eo.& ibi per eum videas,qua
re magis tutor ante lit.conte.constituit actorem, quàm pro-
curator.facit quod not.Ioan.And.post Innoc.in c.licèt Heli.
7 de simo.¶† Quartò quæro, an procurator datus post lit.con
testa.posit substituere alium.glos.quæ incipit. si procurator
&c.tenet,quòd non,idem Archid.pro quibus facit; quia iste
non est litem contestatus:ergo alium non substituit,vt in hoc
c.& in d.l.neque tutores. Pe.distinguit: nam aut procurator
interueniens post lit.contesta.exercuit aliquem actum in cau
sa:& tũc potest,alium substituere, vt l.2.C.de consorti.e.litis.
Aut non fuit secum processum (& sic nõ exercuit aliquem iu
diciarium actum:) & tũc non potest.& ita no.in l. nihil.C.eo.
& ista opinio videtur verior. nam in procuratore constituto
post litem contesta. idem operatur exercitium cuiuslibet a-
ctus iudiciarij, quod operatur in procuratore constituto in
prin.ipsa lit.contest.vt probatur in d.l.nihil.& per hoc etiam
dico,quòd in causis, in quibus non contestatur lis, actus iu-
diciarius in tali causa agitatus per procuratorem habetur
pro lit.contesta.quantùm ad præcludendum viam dilatorijs,
& potestatem substituendi.ad hoc allego glos. in cap. is cui.
eod.li.de elec.& vide in Specula.de procurato.§.1.versic.quid
ergo. & hoc tenet dominus meus in d.l. nihil.& l. quod quis.
ad fin.C.eodem. ¶ Vltimò(vt plenè scias,an procurator pos
sit alium substituere) sic plenè distingue: aut est procurator
in rem suam: & potest quandocunque; quia non agit vt nu-
dus minister, sed vt commodum sentiens, vt in isto c.& l.il-
lam.C.de donatio.aut est merus procurator: & tunc aut ha-
bet in mandatis ad substituendum certum, vel incertum: &
potest substituere,vt hic.& l.cum essent.§.1.ff.de serui.rusti-
co.prædio.& not. in l.1.ff. eo. Aut non habet mandatum ad
substituendum: & tunc refert, an sit procurator ad lites, an
ad negocia, an mixtus ad lites, & negocia. Primo casu non
substituit ante litem contestatam vel quasi. quia non est do-
minus litis, vt hic. Secundo casu aut habet generale man-
datum ad negocia: & potest substituere, vt hic, & leg. 1. ff.
de institu. & l. quicunque. Nisi sit dictum, quòd non posit,

vt l. 1. §. magistrum. de instit. Aut habet speciale mandatum: & tunc refert. aut circa illud negocium vertitur singularis in dustria, vel fides (puta circa matrimonium contrahēdum, alienandum, vel permutandum, vel recipiendum solutionem) & tunc non potest alium substituere, si per hoc posset domino generari aliquod præiudicium, vt l. pe. ff. de diuer. & tempo. præscri. Aut non est electa industria, vel fides singularis procuratoris. & tunc potest ad negocia substituere, vt l. fi ꝓcurator. §. j. ff. mā. ¶ Scias autem, quòd nunquam videtur electa industria, quando dominus certo modo limitauit mandati formam, nec posuit in potestate procuratoris. facit c. is cui. de offic. deleg. s̄. eod. lib. istam distinctionem ponit dominus meus in d.l. quod quis. & habet locum in substitutione procuratoris. In iudicib. deputatis ad causas, vel alia dic, vt legitur, & notatur in c. fi. s̄. de off. dele. & dixi in d. c. is cui.

ADDITIO.

a ¶ Procuratore. Adde, quòd procurator in rem suam per verba, pono te in locum meum, cōstituitur. Bar. Ang. & Ale. in l. 2. §. fi. de ope. no. nū. l. qui 40. ff. ad Tre. & in l. planè. cum glos. ff. fami. herc.

SVMMAE.

1 *Dominus ante litem contestatam potest liberè reuocare suum procuratorem.*

2 *Procurator inuitus post litem contesta. à domino reuocari non potest.*

3 *Causa quare dominus post litem contestatam possit reuocare suum procuratorem.*

CAP. II.

QVamuis. Prima pars tractat de reuocando. secunda de intercedendo. secunda ibi [verum.] ¶ † No. quòd ante lit. contest, po-
1 test dominus liberè reuocare suum procuratorem. & sic admittitur pœnitentia in hoc contractu mandati, re integra, sicut in cōtractibus innominatis, & certis aliis, de quibus in l. fi pecuniam. ff. de condi. ob causam. Regulariter verò in contractibus non habet locum pœnitentia, nisi ambo contrahentes in distractu consenserint: quod dic, vt plenè legitur, & no. in l. sicut. ff. de act. & obli. l. ab emptore. & l. iuris gentium. §. quinimo. cum se. ff. de pac. ¶ Secundò no. quod dicit tex. [liberè reocare] & c. exponit enim Ioan. An. i. non intercuniēte causæ cognitione, de qua in ver. nisi aliqua. tamen interuenire debēt, an. f. fit datus in rem suam, & alia, de quibus not.
2 in l. is cuius. ff. eo. & hic in nouel. ¶ † Tertiò no. in ver. postea. quòd post lit. contest. procurator inuitus non potest à domino reuocari: eo ergo volente, reuocatio fieri potest. quod intellige verum, etiam consentiente aduersario, qui potest resistere huic reuocationi, sicut ipse procurator: nisi causa subsit legitima, vt l. qui omnia. 2. respōso. ff. eo. per lit. enim cōtest. procurator cum eo quasi contraxit, vt l. 3. §. idem scribit. ff. de pecul. quem quasi contractum non potest procurator, vel dñs dissoluere sine causa, aduersario inuito, vt ibi. ¶ Quartò no. quòd ex causa legitima instantia iudicij, siue litis prosecutio transfertur de procuratore in dominum: sed cum procurator litis per eum agitatæ sit dominus, quomodo transferī istud ius litis in dominum? Glos. in d.l. mutari. ff. eo. dicit, ꝙ in illa mutatione oīa de nouo narrari oportet. & pōdera hoc verbum, narrari, non dixit à capite inchoari. interrogabitur ergo dominus vno contextu dicendo: tu das libellum, sicut tuus procurator egit: sic litem contestaris, & si. facis. & erit vtilis illa reuocatio sic succincta: nisi aliqs actus fuisset inutilis; quia factus tempore feriato, vel aliter. nam vno contextu si partes erunt in concordia, potest ille processus refici, secūdùm Bar. qui ita no. in l. ante lit. ff. eo. vbi ponit alium modū transferendi instantiā de procuratore in dñium, videlicet, ꝙ procurator cedat domino ius instantię, vt no. in l. in causæ. §. fi ex parte. ff. de procura. in illa autem translatione instantiæ de procuratore in dominum, vel econtra: vtrum transferantur satisdationes, cautiones, pignora, & similia, si non fuerit dictū? vide plenè per hoc in l. Iulianus. qui satisf. cog. si transferatur cā de vno iudice in alium, vide per Bar. in l. cum apud
3 Sempro. ff. iudi. solui. ¶ † Quintò not. ꝙ hic numerantur plures causæ, pp quas pōt dñs suum procuratorē reuocare post lit. const. quæ sunt elicitæ ex l. ante litem. cum. 9. l. e. seq. ff. eo. ti. iusta igitur causa superueniens facit obligationem ad contractum quandoque reuocabilem, quasi aliās per pœnitentiam reuocari non posset. concord. de iureiur. l. quemadmodum. & quod dixi, s̄. e. li. de elec. c. nulli. vbi videas bona similia. Sed hic dices, quare mandatum iurisdictionis etiam sine causæ cognitione reuocatur quandocunque, vt ff. de iudi. l. iii dicium soluitur. & mandatum procuratoris non sine causæ cognitione, vt hic? Solu. vt no. in l. post litem. ff. eod. ¶ Sextò no. in ver. verum. ꝙ licèt sine causa non possit dominus reuocare suum procuratorem: potest tamen adesse causæ suæ: sicut potest omnis, cuius interest, vt l. fi suspecta. ff. de inoffic. testa. proderit autem ista assistētia: quia poterit testes, & instrumenta producere, & alia allegare, vt ibi, & per Inn. in c. cum super. de re iudi. & aduerte, quia adesse causæ isto casu, quo reuocare non potest, relinquit iste tex. arbitrio domini. inuitus ergo non compellitur, nisi ex causa, vt C. eod. l. fi. & l. fi actor malit. ff. eod. ¶ Ex quo infert Bar. ꝙ si citaretur dominus; & non procurator ad aliquem actum (puta vidēdum iurare testes, vel publicare, vel ad audiendam sententiam) si dominus nō compareat, vel procurator, sententia erit nulla; quia talis citatio non arctauit dominum: debuerat enim citari procurator, qui erat dominus instantiæ. & ita tenuit disputando D. Lamb. de Ramp. vt refert Bar. in l. furioso. ff. de reg. iur. & Bal. in l. procuratoribus. C. eo. Isto ergo casu posset esse vtilis subtilitas legistarum, dum disputant in cuius personam sint verba concipienda sententiæ. canonistę. n. tenent nihil referre, de elec. c. querelam. nam vno casu multum posset referre, si concipientur in illum, qui non erat dñs instantiæ: nec in eā citatione tenebatur necessariò comparere, & dic plenè per Bar. in d. l. furioso. ¶ Pro declaratione huius. c. quę ro. in casu, in quo non potest dñs reuocare suum procuratorem (puta quia est lis contest. & non subest iusta causa reuocandi) si ipse dñs facit in iudicio aliquē actum: an ille actus valeat? dicit, ꝙ qñque procurator ideò fuit datus ad cām; quia oportebat ipsum dominum absentari. & tunc ipso dño reuerso, finitur mandatum post lit. contest. vt l. qui mutuam. §. fi. & quod ibi no. ff. mandati. Quandoq; procurator nō fuit datus ex causa absentiæ, sed à prēsente datus est procurator: & tunc aut dominus superuenit in iudicio, non vt aliquem actum faceret, sed vt procuratori assistat: & nō est dubium, ꝙ procedit iudicium, nec videtur reuocari, vt ff. eod. l. Paulus rīdit. aut aliquem actum facit in persona sua: & tunc si quid præsente procuratore, & aduersario: & valet iudicium. non enim necessaria est causæ cognitio, nisi qū procurator contradicit, vel aduersarius, vt l. post litem. & l. mutari. ff. eo. quod intellige, nisi fuerit expressē dictum, ꝙ non animo reuocandi, vel nisi interueniret dominus in aliquo actu, in quo necesse hēbat interuenire: quo casu interueniēdo nō vī procuratorem reuocare, arg. l. fideicommissa. §. fi rem. de le. 3. & est expressum. ỹ. e. c. si quē. Si verò interuenit absente procuratore, ꝑsente tamen aduersario: tunc valet actus celebratus: non tamen videtur reuocatus procurator; quia non potest fieri, nisi causa cognita: quæ non interuenit, nec interuenire potest aliquo eorum absente. Et si dicas, quomodo valet actus, postquam non est in dominum translata instantia per reuocationem actorum, vel instantiæ cessionem, vt dixi supra in 4. notab. respon. procuratori quæritur ius instantiæ directum: domino quæritur ius instantiæ vtile, vt l. in causæ. §. fina. ff. eod. & ideo ex vigore illius vtilis iuris prosequitur instantiam. Non ob. hoc c. & alia iura, quæ requirunt cāę cognitionem; quia verum est, quantùm ad reuocandū procuratorē, & ad transferēdum iudicium in dūm: pōt eī interesse aduersarij iudiciū non sic mutari; quia de his, quæ gesta sunt in

in cā, procurator nouit melius veritatē, quàm dñs, qui de nouo venit aīo reuocādi procuratorē, vt l. apud Celsum. §. quæsitū. ff. de do. ex. & l. fi actor malit. ff. eo. Sed qū remanet procurator (licet dñs faciat aliquem actū) non interest aduersarij ꝙ dominū non fieri: quia adhuc poterit citari procurator ad illum actum, quem melius nouit, vt d.l. fi actor. licet ergo dñs non possit cogi, vt interſit in cā, vt ꝑdixi potest tamē adesse, si vult, & valebit qđ cum eo gerēt. & vī per illū actum procurator reuocari, si pars nō cōtradixit, nec aduersarius: nisi illum actum gesserit nō aīo reuocandi: vel necesse fuerit talem actum fieri per eum, vt d.c. fi quē. ỹ. eo. & no. Bal. in l. procuratoribus. C. eo. ¶ Sed ò quæro, si post lit. cōt. per procuratorem moriatur dñs, qūo formabitur sīa contrà procuratorem? non. n. pūt concipi verba procuratorio nōie in cā defuncti; quia mors soluit oīa, vt not. in l. eius qui in prouincia. ff. fi cert. pet. Bal. in l. nulla. C. eo. dicit, ꝙ formabitur tanquàm contra procuratorem hæreditatis, vel hęredis. facit. ff. de re in. l. sed si cum procuratores. & ff. mandati. l. fi nō remunerandi §. fin. sed m eū in d.l. nulla. vbi etiam dicit, si post lit. conte. procurator alium substituit: ꝙ licèt quò ad illum substitutum sit res integra: tū mandatum illius substituti non finitur morte dñi principalis; quia nō tanquàm ab eo, sed tāquàm à procuratore hēt mandatum: quod tene menti. facit quod dixi. s̄. c. prox. in 3. nota. ¶ Quæro quid in causis, in qbus non fit litis contesta. qū procurator incipit esse dominus litis in talibus? dic ꝙ tunc est, cum incipit tractare cām. casus est C. eo. l. nulla. & Bar. no. in l. ante litem. ff. eo. vt dixi. s̄. c. proxi. in 4. q. & prædicta sufficiant, cum quæritur, an dominus possit reuocare suum procuratorem. Procurator autem alium substituens quando possit à se substitutum reuocare, est materia c. proxi. vbi statim dicam.

SVMMAE.

1 *Procurator quandoque substituit alium, qui habet super hoc ab alio speciale mandatum.*

2 *Substitutus non pōt reuocari post mandatum à substituto susceptum.*

3 *Procurator generalis in vna substituere potest.*

CAP. III.

ISqui. Primò ponit dictum, inferens argumentum contrarium ibi [licèt.] Secundò excipit à
1 dicto, ibi [nisi.] † Not. ꝙ procurator quandoque substituit alium, qui habet super hoc à domino speciale mandatū: vtrum ergo tunc substituet ante litem conte. Spec. in titul. de procur. §. j. ver. sed quid si procurator. ponit opi. & dicit curiam tenere, ꝙ possit. ad euadendas aūt opi. consulit, ꝙ addatur in procuratorio. [& eum, vel eos ex nunc ipse constituit] & de hoc vide per Cy. C. eo. l. quod quis. ¶ Tangit etiam hic Io. An. vtrum substitutus satisdabit, ratam rem dominum habiturum: an verò procurator, qui eum substituit? dicit Spec. satis esse, si satisfdet procuratorem rem ratam habiturum. nā factus est dominus per lit. contest. & præiudicat dño quod fit per talē: & credo hoc verum in casu, in quo Spe. loquitur, cum. s. procurator substituit iure suo; quia factus erat dominus litis; & ideo periculo suo substitutus prosequitur, vt dixi s̄. eo. c. j. in 3. no. Si verò substituit ex speciali mandato domini: tunc satisdabit, dominum rem ratam habiturum, ar. eius quod de delega. dicitur, qui subdelegauit in totum: nam nihil in causa vlterius habet agere sic subdelegans, postquàm ille cæpit vti, vt c. super quæstionum. §. porrò. de off. dele. ita ergo & in procuratore substituente, qui post iuramentum à substituto susceptum in causa nihil potest, vt hic. quod tenet hic Io. An. in nouel. ¶ Secundò not. ꝙ dicit [post mandatum susceptum] &c. per hoc enim arguit Io. An. ꝙ officium procuratoris non inchoat quis ante receptionem procuratorij. Arch. remittit ad no. per Compost. de ele. c. statuimus. in glo. quasi quis procurator. in fin. Spec. tenet, ꝙ antequàm ipsum recipiat, non habet potestatem in causa. de app. c. super eo. & de offic. proconf. Observare. quæ iura loquuntur in iudice, qui non recipit exercitium iurisdictionis ex die receptionis literarū, iuxta no. per Doct. in c. ex conquestione. de restitu. spol. ad hoc l quæro. ff. de eo, qui pro tu. & fam. her. l. qui erat. circa fi. & si cer. pe. l. eius qui in prouincia. in quibus casibus dicitur, ꝙ debeat quis scire conditionem personæ, & vtrum fuerit procurator, & vtrum fuerit tutor, & vtrū fuerit hæres. Dyn. loquens in procuratore ad negocia consulit contrarium, & respondet prædictis legibus: quæ loquuntur secundùm eum, qñ tractatur de præiudicio illius, qui dicitur aliquid ignorasse: quia si tunc sibi imputatur ignorantia probabilis verè, vel præsumptiuè, eū in totū excusat ff. de ꝓba. l. verius. ff. de acq. hær. l. fi is ad quē. & C. qui mili. po. l. sup seruis. libr. 12. Sed qñ tractatur de præiudicio illius, quem constat sciuisse, vel improbabiliter ignorauit: & tunc nō excusat; imò veritas opin. ꝓfert, ēt si de diminutione bonorum aliqd opināris cū veritate tractet, vt ff. de iur. & fa. ig. l. 2. §. q ign. & demanumiſ. vind. l. fi pater. §. quotiēs. & arguit Inst. de le. §. fi quis rem. & ff. pro empt. l. 2. §. fi sub conditione. & ibi not. In qōne ergo proposita cum nō tractetur de præiudicio dñi, quem constat procuratorem constituisse, & sic sciuisse (quia in facto proprio non est tolerabilis ignorantia) frustra de ignorantia vī aliquid allegari. & ita consuluit Dy. & incipit. In nōie dñi amen. qō talis est. Quidam nōie Fede. & c. Et prædictum consilium loquitur, quando procurator ignorabat se procuratorem, nomine tamen domini contrahebat: & multò magis tenet ibi Dy. qñ se procuratorem sciuisset, licèt procuratorium non recepisset: videtur. n. procuratorio nōie contraxisse in dubio, si vice, & nōie dñi celebrauit cōtractū. Idem ergo dico in officio procuratoris ad lites: vt ignorantia procuratoris de sui constitutione: vel non susceptū mandatū procuratoriū reddat iudiciū nullum, si tanquàm procurator egit; & in rei veritate procurat. erat, nec inter procuratorem ad negocia, & iudicia ratio differentiæ reddi posset. Bart. tī in casu, in quo procurator ignorat se procuratorem esse, reprobat hoc dictum Dyn. nam si ignorat se procuratorē esse, non potest obligare dominum tanquàm procurator, sed vt negociorum gestor, si eius contemplatione gessit, allegat text. in l. 3. §. quidam tutores. ibi [vel dum ignorer.] ff. iudi. solui. In sciente igitur se procuratorem esse, qui nondū mandatū susceperit, teneo dictum Dy. & vide de hoc per Bar. in l. fi pupilli. §. item si procurator. ff. de neg gest. & ibi per eū, an sit necesse contrahentem cum procuratore, ꝙ sciat ipsum habere mandatum. & an, si non exprimit, videatur contrahere procuratorio nomine domini: vt sic dominum obliget contrahenti secum, & econuerso contrahentem domino. dic, vt ibi, & in additionibus Spe. in ti. de procur. § j. credo tamen, quòd parte contradicente non debeat admitti, tāquam procurator: nisi doceat de mandato, iuxta materiam l. j. C. eod. Cum autem procurator recepisset procuratorium, satis est quò ad efficaciam processus: licèt non fuerit in iudicio productum intra terminum præfixum ad producendum manda-
2 tum ad causas, vt hic in nouel. ¶ † Tertiò no, quòd post mandatum à substituto susceptum, non potest substitutus reuocari. quod est verum, etiam si habens duo procuratoria eiusdē datæ, alterū generale, alterū speciale: nā fi ex vi specialis cōstituit, non pōt ex vigore gñalis reassumere. & sic dicit Spe. iudicatū fuisse p Cle. & auditores. e. tit. §. 3. ver. sed pone Titius. & hic in nouel. Si verò habens generale mandatū ad cās cum potestate substituendi, in vna substituit post lit. cōt. vtrum possit reuocare. maius est mihi dubium, quàm in prædicta qōne, in qua proponit substituentem in vna habuisse in ipsa mandatum speciale, in hac autem generale in omnibus. & similis potest formari quæstio in iudice delegato ad vniuersitatem causarum, qui vnam in totum subdelegauit: an postquàm subdelegatus vti cæperit, reuocare possit vigore generalis potestatis? cogita. videtur enim prima facie dicendum, quòd generale mandatum ad causas sit sufficiens

ad reuocandum procuratorem ſubſtitutum à ſe ſpecialiter in vna cauſa. habet enim iſte generaliter in omnibus poteſtatem, tanquam dominus. ſicut ergo poſſet ante litem cõteſta, dominus reuocare, ita ipſe ſubſtituẽs: & ſicut poſt lit. cõteſt. poſſet dominus reuocare procuratorẽ cum cauſa, vt ſ. c. pro xi. ita ipſe ſubſtituens vigore generalis mandati. multum tamen facit in contrarium iſte tex. qui aufert procuratori hũti mandatum ad ſubſtituendum, poteſtatem reuocãdi poſt mã datum ſuſceptum. ſed non obſtat, ſi intelligas in ſpeciali pro curatore ad vnam cauſam cum ſubſtituendi poteſtate': ſicut vide tur debere intelligi propter diſſimilitudinem, quã ſub iungit de iudice delegato. ¶ † Quartò no. in ver. verũ. quòd
3 a generalis[a] procurator poteſt ſubſtituere in vna, & in aliis re tinet poteſtatẽ; qui a in penitus ſeparatis non infertur de vno ad aliud: ſecus in dependentibus, & connexis, ar. ſ. eo. lib. de offic. deleg. c. cum plures. vt tamen plenè ſcias, vtrũ, & quando poſsit procurator ſubſtituens reuocare à ſe ſubſtitutum, breuiter ſic diſtinguè. nam aut procurator ſubſtituit tanquã dominus litis, & cauſæ: & dic, vt in l. ſi verò nõ re. §. pe. ff. mãdati. & hoc in gloſ magna. Aut ſubſtituit nomine domini ratione poteſtatis ſibi datæ in procuratorio: & tunc in procuratorio cauetur, q̃ poſsit ſubſtituere, & ſubſtitutum reuocare: & poterit tunc reuocare; quia facit hoc auctoritate domini, non iure proprio: quod intellige poſse eo modo, quo dominus. vnde ſubſtitutum à ſe, qui conteſtatus eſt litem, non reuocabit, niſi eo caſu, quo reuocaret dominus conſtitutum à ſe. non enim debet plus poſſe procurator, qui ſubſtituit, quã dominus, qui conceſsit hanc ſubſtituendi poteſtatem, ſecundùm Ioan. An. in nouel. Aut hoc non habet in mandato; & tunc aut eſt procurator generalis; & ſubſtitutum à ſe in vna cauſa reuocare poteſt; quia ſubſtituendo non deſinit eſſe pro curator generalis, arg. ff. man. l. ſi hominem. intellige, vt prædixi, q̃ poterit, ſicut dominus ipſe potuiſſet, & nõ aliter. Aut habet ſpeciale mandatum: & tunc non reuocat ſubſtitutum à ſe poſt ſuſceptum mandatum, vt hic. quod intelligo verũ, ſi ſubſtitutus ſit habilis: aliàs non fungitur ſubſtituens officio ſuo, arg. no. de offi. delega. c. in literis. Nam paria ſunt, nõ ac ceptare, & inutiliter acceptaſſe, argu. l. hæc conditio. de condi. & demonſtra. ff. de offi. delega. c. cum plures. in gloſ. fi. eo. lib. ¶ Vltimò quæro, vtrùm procurator habens poteſtatem ſubſtituendi à domino, vel à iure, ſi non ſubſtituit, imputetur domino, & teneatur eum ſubſtituere ſuis expenſis. Spe. in d. §. eo. verſi. remittit ad notata per Innocen. in c. 1. in fi. vt lite non conteſta. dic, vt ibi.

ADDITIO.

a ¶ Generalis. Adde, quòd poteſt omnia, quæ quilibet diligens paterfam. faceret, & non alia. Bart. in l. ſi procurator. ff. de cond. indebi. in 2. col. ad fi.

SVMMAE.

1 *Procuratorium an valeat, in quo conſtitutus eſt procurator ad agendum.*
2 *Clauſula generalis non comprehendit caſus, qui exigunt ſpeciale mandatum.*
3 *Procurator abſque ſpeciali mandato iuramentum deferre non poteſt.*
4 *Mandatum ſpeciale in quibus caſibus requiratur.*
5 *Procurator, an cogatur præcisè dominum defendere.*
6 *Pater agens nomine filiæ tenetur eam defendere.*

CAP. IIII.

QVi ad agendum. Primò ponit de generali [a] cura torio cum clauſula. Secundò ibi [cũ] formæ adijcitur ſpeciale. Tertiò ponit tria, quæ requirunt ſpeciale mandatum. caſum excipit. ſecunda ibi [ſed ſi.] tertia, ibi [pro
1 curator.] ¶ † No. formam procuratorij. ſ. ad agẽdum, & defendendum: valet enim procuratorium, licèt non exprimatur in eo, ad defendendum, vt no. in Spec. eo. tit. §. 2. ver. ſed pone, quod mandatum. taciteè enim videtur ſibi mandatum, quòd debeat defendere, vt no. in l. 3. §. is qui. ff. eo. & ibi per Bar. notabiliter, vtrum valeat procuratorium, in quo conſtitutus eſt procurator ad agẽdum dumtaxat. dicit enim, quòd valet, ſi reus conuentus non vult reconuenire: aliàs repellere tur propter mandatum inſufficiens: de quo. ſ. c. conſtitutus, vbi in tex. & gloſ. de procuratore autem in rem ſuam vtrum teneatur dominum, qui ſibi iura ceſsit, defendere in cauſa re conuentionis? dic, vt l. ſi quis in rem. ff. eo. Item an teneatur defendere nomen futurarum actionum: & quanto tempore duret iſta obligatio ad defendendum, dic, vt l. omnium, ff. e. Et aduerte, quia illa defenſio, quam tenetur ſuſcipere procu rator, non eſt reſtringenda ad caſum reconuentionis iuris. Nam & in caſu conuentionis tenetur, etiam coram diuerſo iudice, puta agit coram Poteſtate, cogetur dominum defendere in caſu ſpirituali coram Epiſcopo, vt no. Bar. in l. ſed hæ perſonæ. §. non ſolum. ff. eo. ¶ Secundò no. quòd dicit [ad aliquem articulum] per hoc enim innuit, quòd ſi in cauſa incidat articulus, qui requirat ſpeciale mãdatum, non poterit ge neralis procurator interuenire. contrarium hic not. in prin. gloſ. magnæ in reſtitutione in integrum incidenter emergen te. & ideo expone, articulum, pro cauſa principali. Collige e tiam quòd in certis caſibus requiritur ſpeciale mãdatum: de quib. gl. per. multos enumerauit, quos habuit à Spe. in ſpec. e. tit. §. 1. ver. etiam opponitur, quòd licet habeat. vbi ſubdit, quòd licèt in dictis caſibus admittatur ſpeciale mandatum: tamen ſi de eo dubitetur, ſufficit cauere de rato, vt l. quod ſi de ſpeciali. ff. de minor. Cum iſta enim cautione de rato debet quis ſemper admitti, quando eſt dubium de mandato: de
2 quo plenè in l. 1. C. e. de quo. ſ. dicam. † ¶ Tertiò nota, quòd clauſula generalis non comprehendit caſus, qui exigunt ſpe ciale mandatum, niſi in quo aliqui ſpecificati fuiſſent: tũc eũ clauſula generalis includit alios eiuſdem ſimilitudinis, & naturæ: quod dic, vt in Cle. non poteſt. eo. tit. & c. ſedes. de reſcri. expreſsionem autem caſuum exigentium ſpeciale mandatum intellige permiſsiuè, non exceptiuè: nam exceptionis officium eſt remouere, non inducere, ſiue ordinare. vnde ſi conſtitui procuratorem generalem ad omnes caſus, & nego cia excepto, quòd non poſsit iuramentum deferre, vel iurare de calumnia: per exceptionem enim iſtorum caſuum ſpecialium ſub generalitate prædicta non veniũt alij caſus, quos de ſui natura generalitas non includit. de quibus in gloſ. pe. Exceptio enim venit ad diminuendum; ergo non debet inducere contrarium, ſcilicet augmentum, vt l. legata inutiliter. ff. de leg. 1. & dixi ſ. de offi. vica. c. 2. in 3. q. & hoc per Lap. qui etiam proſequitur caſum, quem gloſ. pe. tangit, quòd in peten da abſolutione ab excõmunicatione requiritur ſpeciale mãdatum. dicit circa hoc Lap. quòd non abſoluetur ipſe procu rator nomine domini: ſed ille, à quo abſolutio petitur, man dabit alicui, vt illum abſoluat: vel ipſe abſoluet, & mandabit alicui, vt illum abſoluat: vel ipſe abſoluet, & mandabit alteri introduci in eccleſia cum forma eccleſiæ conſueta: de qua in c. cum deſideres. de ſen. excom. & no. Specu. eo. ti. ver. Itẽ op pono, q̃ nõ habeat mandatum. & Inno. in d. c. cum deſideres, vbi videas plenius in nouel. facit quod no. Spe. in tit. de iur. ca lumniæ. §. reſtat. ver. quid ergo fiet. in fi. vbi procurator habens ſpeciale mandatum ad petendum abſolutionem, admit titur ad iurandum pro domino excommunicato, etiam ſi nõ
3 habeat ſpeciale mandatum, vt dicit hic Lap. ¶ † Quartò no.
a quòd procurator[a] abſque ſpeciali mandato non poteſt iu ramentum deferre, tranſigere, vel paciſci. quod intellige in præiudicium domini: ad hæc verò, vt proſit, ſufficere genera le mandatum. ff. de pac. l. nam & nocere. & quod dixi. ſ. eod. titu. c. 1. ¶ Vtrum autem poſsit facere pacem ſine ſpeciali mandato. Ioann. And. quòd non. remittit ad Specu. in titu. de treu. & pace. ver. hoc quoque. Do. Bal. formauitq. in tu tore, an poſsit facere pacem de iniuria patris pupilli. & vi detur quòd ſic, quia facere pacem non eſt aliquid pdere: ſed quod-

quoddam reconciliari: & non dicitur quis ex hoc perdere, ſed lucrari, vt ff. manda. l. creditor. §. 1. Concludit ipſe, q̃ poſsit, ſi pax expedit pupillo. Sed ſi eſſet ad damnum, vel dedecus, quòd tunc non poſsit. Nam fama, & æſtimatio iniuriæ eſt cui libet pecuniario commodo præferenda, vt leg. Iulianus. ff. ſi quis omiſſ. cauſa teſta. & l. penul. ff. de ali. & cibaria. leg. per Bar to. & not. ipſe de hoc in l. pactum. C. de pac. inter procurato rem tamen generalem. tutorẽ, & alios habentes adminiſtra tionem à lege eſt differentia: quia illi poſſunt de re dubia tranſigere, & paciſci; quia habent liberam, vt dixi ſ. titu. 1. cap. 1. ¶ Quintò not. quòd procurator bonorum, vel certæ cauſæ cum libera poteſt iſta tria, de quibus in §. procura tor. & hoc importat iſtud verbum, libera. per alia etiam verba importatur, & denotatur libera, vt not. Ioan. An. ſ. eo. c. petitio. ſuper gloſ. 1. & hoc in nouella. vbi dicit, quòd prælatus habet liberam: ergo iſta poterit, vt in Specul. de iuramen. delat. in fin. & per Hoſtien. de iureiuran. §. quis poteſt. ver. in rebus. & ver. ſequen. Quid ſi eſt dictum in procuratorio [conceſsit plenam adminiſtrationem] & non dixit [liberam] dicit, quòd idem importat plena, quod, libera, vt l. ſi procu rator. C. e. Idẽ ſi dictum fuiſſet, q̃ poſſet facere quicquid dñs facere poſſet: per hoc eũ conceſſa vt libera. ff. manda. l. credi tor. §. Lucius, videt etiã concedi libera, ſi promiſit ſe ratũ ha biturũ quicquid per eũ factũ fuerit, vt l. 1. ff. de of. procu. Cæ ſa. conceſsio aũt libera importat, q̃ poſsit facere oĩa, q̃ poſ ſet dñs: dumtũ dolus malus abſit, vt d. §. Lucius. Itẽ q̃ donatione verã nõ cõtineat, vt l. cõtra ius. ff. d̃ pac. & ita dicit Bar. in l. procu. cui. ff. eo. ¶ Sextò no. in ver. niſi ei. q̃ idẽ importat conceſsio liberę, & gñalis adminiſtrationis quò ad oĩa: quod importat conceſsio libera, & gñalis quò ad ſpecie, vel cãm, vt hic, & l. qui Romæ. § Callimach'. in fi. ff. de ver. ob. & ad hoc ibi allegat Bar. hunc tex. vbi dicit aduertendũ ad modum, & formã conſtituendi. nam ſi dico [facio te procuratorem in ta li cauſa & c. concedens liberam in prædictis] &c. habet locũ quod dictum eſt. ſi autem facio te procuratorem ad agendũ, defendendum, libellum dandum, litem conteſtandum, &c. concedens in prædictis liberam &c. hic nõ eſſet conceſſa libe ra cãæ adminiſtratio: ſed ſolũ inſtãtia, vt ipſa verba ſportant. & ideo de cauſa non poſſet tranſigere, ſed ſolum de inſtãtia: & idem in ſimilibus. Si verò dictum fuiſſet [conſtituo te procuratorem in-cã, quam habiturus ſum cum tali] nec cauſam expreſsit: tunc verbum, cauſa, neceſſariò refertur ad inſtantiã, non ad ipſum ius principale: quod. n. eſt de præſenti inſtan tia, non eſt de futura; ergo &c. vt ff. de ver. ob. l. cum ſtipulatus
4 fuero. & l. ſi à colono. & ita dicit ipſe id. §. Callimac. ¶ † Quæ ro. in caſibus, in quibus requiritur ſpeciale mandatum, vt in gloſ. pen. vtrum ſufficiat eos exprimere in genere, (puta con ſtituo te procuratorem ad petendam reſtitutionem, vel abſo lutionem:) vel debeat nominatim exprimi, in qua cauſa, & in qua reꝛ Ioan. An. ſentit hic in nouella. quòd expreſsio ſpecifi ca requiratur, dum dicit, quòd ſpeciale mãdatũ dicitur dari, vbi nominatim quid mandatur. ff. eo. l. non ſolum. §. vl. & l. Põ poni'. in prin. & de mino. l. illud. nominatim. n. fit, quod fit ex ꝑſſo nomine proprio, vel qd̃ habeat vim nominis proprij, vt ff. ſi cer. pe. l. certum. & ſecundum hoc non ſufficit expreſsio generalis, ſed requiritur ſpecialis: vt aduerſus talem læſionẽ petat reſtitutionem, & aduerſus talem ſententiã petat abſolu tionem. quod tenet Cy. poſt Pe. C. etiam per procu. cauſam in integ. reſti. agi poſ. l. 1. per l. ſi quis bona. §. iuſſum. ff. de acqui. here, contra quam deciſionem facit leg. qui ſaxum. §. filius. ff. de dona. vbi in donatione requiritur ſpeciale mãdatum: & tñ ſufficit, ſi dicatur in genere, q̃ donare poſsit. & c. 2. in fi. ſ. eo. lib. de of. vica. probat ẽt in hoc c. vbi in genere ſufficit ex primere tales caſus poſt ſpecificationem aliquorum ſpecia lium: vt ergo plenius iſtam materiam habeas, dic, vt no. Bar.
5 in d. §. filius. cuius dicta retuli in c. ſi procurator. ſ. eo. lib. de elec. & melius applicatur. ¶ a Secundò quæro: vtrum procura
tor cogatur præcisè dñm defendere? Archi. de hoc no. ſ. c. pxi. & diſtinguit inter procuratorem actoris, & procuratorem rei. Nam procurator actoris, poſtquam cauit de defendẽdo, & eſt receptus ad agendum, compellitur præcisè defendere, etiam ſi nolit agere, vt ff. eod. l. ſed hæ. §. prætor. Niſi ex iuſta cauſa deſierit ab agẽdo, vt ibi. Procurator autẽ rei, qui cauit pro ſe, vel pro dño inſcio, vel abſente, non compellitur præci sè defendere, ſed committitur ſtipulatio. Si verò eo præſente, & non contradicente cauit dñs: & compellitur præcisè defen dere, vt l. ſi defunctus. ff. eo. ti. & ita dicit Archi. in c. ſ. proxi. vbi ſubdit quod not. Innoc. in c. non iniuſtè. eo. ti. vbi dicit de procuratore, qui ſuſcepit defenſionem in vna cauſa: quòd per hoc non cogitur in alia, licèt poſſet. Io. An. de hoc no. ſ. eo. c. accedens. & in Cle. 1. eo. ti. in glo. præcisè. & in c. conſtitutus. ſ. eo. ¶ Tertiò quæro iuxta prædicta, vt dixi ſ. in prin. c. pro curator actoris videtur habere mandatum ad dñm defendẽ dum. Sed pone, quòd reus nolit ſtatim reconuenire actorem: ſed petit ſibi caueri à procuratore, vt defendat, quando age re voluerit: vtrum ad hoc procurator ſit cogendus? Glo. in l. actione. C. eo. dicit quòd ſic. & idem no. in l. ſeruum. §. ait prę tor. ff. eo. & videtur probari iſta opinio in l & ideo. §. ſed ſi pa
6 ter. ff. re. amo. vbi pater † agens nomine filiæ tenetur eam de fendere, & ſatiſdare: & econtra videtur procuratorem non co gendum ad cauendum; quia hoc nulla lege cauetur, niſi quòd defendat actorem, ſi vult eum reconuenire: & tunc cauebitur de iudicato ſoluendo. ad hanc cauſam enim. ſ. de iudicato ſol uendo, & ad aliam (. ſ. quòd caueat de rato, cum eſt dubium de mandato) reperitur in iure actoris procuratorem cogen dum, vt leg. 1. C. eod. non debemus ergo addere aliam. Nam cum prædictæ duæ ſint prætoriæ, non licet eis addere, vel mi nuere, vt l. 1. ff. de præto. ſtipu. & l. in conuentionalibus. de ver bo. obl. & ex opi. contraria ſequeretur abſurdum. pone enim, quòd procurator venit Bonõ. de remotis partibus Bonõ. vbi velit agere, notitiam nullam habens. dicit reus conuen tus. ſatiſda de decem millibus libris, de quibus volo recon ueuire dominum tuum. nunquid excludetur ab agendo, ſi fi deiuſsionem præſtare non poterit? ſecundùm prædictam opi nio. gloſ. videretur, quòd ſic: quod eſſet abſurdum. & hac ratione concludit Cyn. poſt Pe. quòd procurator non tenetur cauere de defendendo: ſed demum controuerſia mota, & re conuentione ſubſecuta, tenetur ſuſcipere iudicium in cauſa reconuentionis, & tunc præſtare cautionem de iudicato ſol uendo. que cautio tres clauſulas continet, vnam, quòd ver bum ſonat, aliam de dolo malo (quod abſit) & tertiam de de fendendo. & ita not. Cyn. in l. actione. C. eod. & ibi Iaco. Buti. qui idem tenet. & addit, quòd ſi procurator non poterit fi deiuſſorem reperire ibi, præſtabit iuratoriam cautionem. & ſic prædictæ fraudi occurretur per l. de die. qui ſatiſda. co gan. & l. clericis. C. de epiſco. & cler. Ioan. An. in c. procura tor. §. 1. in additionibus plenius examinat iſtum paſſum, & ſequitur opinio. Pe. & Cyn. quam dicit æquam. immo plus dicit, quòd ante lit. conteſta. vel in conteſtatione reconuenire tenebitur: aliàs non audiretur; quia cum infra illud tem pus teneatur reconuenire dominum, vt in Authen. & conſe quenter. de ſenten. ergo & ipſum, qui eius vices gerit. ff. de mi not. l. illud. §. 1. nec eſt grauior conditio procuratoris, q̃ dñi, præter quàm in ſatiſdando. ff. eod. l. ſed hæ. §. defendere. Sed dices. ſi reus incontinenti reconueniret ſuper decem milli bus, ſatiſdare tenebitur, vt dixi: ſed eadem erit inconuenien tia; quia ſi ſatiſdationem præſtare non poterit, repelleretur, vt l. mut' §. pena. ff. eo. Sed (dicit ipſe) tũc iudex ꝑuidebit, in ſpecta qualitate ꝑſonarũ, ita q̃ nõ grauet̃ ꝑcurator i cautiõe ſupuacua. ff. vt le. no. caueat l. ſtipulatio iſta. in fin. & obuiabit malicijs. de reſcript. c. plerunque. in fin. D. Bart. tenet gloſ. in l. ſeruũ quoq; §. ait prætor. ff. eo. d. l. 1. C. de ſatiſ. vbi eſt text. Nã ſi tenetur defendere, q̃n recõueniret, vt ꝑdicti tenẽt; ergo tenẽt ſatiſdare, de defendẽdo, vt l. 1. §. in oĩbus. ff. de iudi. ad

inconueniens de quo.s̃.rñdet,vt s̃.Io.An. istam opi. Bar.tenet Bald. vbi reus ex iusta cã differat reconuentionem; puta quia vult sibi præordinare probationes,ar.ff. de vsur. l. sciendũ.dicit tñ,ꝙ dicta cautio debeat per iudicẽ moderari, quò ad quantitatem, & quò ad tps ad fugiendum inconueniens, de quo.s̃. ar.l. oĩum.ff.eod.ex hoc ergo Bar.& Bald. sentiunt contra Ioan.An.in eo,quod dictum est.s̃.ꝙ ista reconuentio debeat fieri statim.Nam scd̃m eos poterit fieri qñcunq;. qa iura defensionem,quam tenetur suscipere procurator actoris,non intellexerunt ita strictè.s.de propria reconuentione, vt dixi.s̃.in j.not.ad fi. quod credo verius.

ADDITIO.

a ¶Procurator.Adde Bar.in l.iusiurandum,quod ex conuentione. §.procu. ff.de iureiur.Spe.in tit.de procura.§.fi.ver.j.

SVMMAE.

1 *Procurator ad negocia potest in negocio experiri, defendere, et agere.*
2 *Procurator generalis non admittitur in casibus, in quibus requiritur speciale mandatum.*
3 *Filiusfamilias potest esse procurator ad iudicia, & negocia.*
4 *Differentia inter procuratorem ad iudicia, & negocia.*
5 *Minor in casibus, in quibus habet legitimam personam standi in iudicio; an si tunc emerserit læsio, poterit petere restitut. in integrum.*
6 *Exceptio procuratoria ratione formæ aliquando opponitur.*

CAP. V.

QVi generaliter. Tria dubia soluit, primũ de forma. scd̃m
1 de persona.tertium de ętate.partes patent. ¶†No. ꝙ generalis procurator ad negocia potest in iudicio experiri, defendere, & agere: & hoc importat propria significatio huius verbi,negociũ.de quo.s̃.de ver.sig.c.forus.§.negociũ. si autem natura verbi aliter se haberet, certũ est, quòd procurator constitutus ad certum actum non debet admitti ad alium: nec valeret, quod ageret, vt l.si procurator ad vnam speciem.C.eo. Et per hoc dico,quòd si procurator est cõstitutus ad solutionem recipiendã,non sufficit, si cõfiteatur sibi solutũ, vel solutionẽ recepisse. Aliud est.n.recipere, aliud confiteri recepisse.differũt.n.illa inter se,vt l.2.in fi.ff.si cer.pet.& est tex.cum gl.in l.j.§.si mutuam.ff.si quis in fraudem pa.debet ergo dicere notarius in instrõ,ꝙ dedit,& numerauit.ita no.Bar.in l.si debitorem.ff.de noua. per hoc rñdit alibi Spe.ꝙ procurator constitutus ad exigendum non põt recipere à sponte soluẽtibus, nec eos liberare; quia nec habet mandatum ad hoc,vt ipse no.in ti.de procu. §.vt aũt.ver.notabiliter aũt.pro quo facit l.non solũ.ff.sol.ma.vbi do.meus post Iac.de Are.Ant.de Pisis, & Bart. tenet contrariũ,per l.verbum,exactæ.de ver.si.& l.inductum.C.de sol.& l.nõ abstulit.C.de noua.implicitum est.n.istud mandatũ ad vtrunque,tàm ad agendũ,quàm ad solutionem recipiendã, vt l.solutum.§.solutã.ff.de pig.act.& l.si quis seruo.de sol.& de diuer.formis,quibus constituitur procurator, vide in Spec.de
2 proc.§.rõne aũt formæ.per totum.§.¶†Scd̃o no.ꝙ procu-
a rator a generalis non admittitur in casibus,in quibus requiritur speciale mandatũ.qui sint aũt isti casus,remisi.s̃.c.proxi.in 2.no.hic ẽt dicit Ioan.And.ꝙ gñalis non admittitur in criminalibus,in quib.non admittit procurator, scd̃m Arch. qui remittit ad summã.eo.titu.§.2.& de accus.c. veniens. & s̃.de do. & contum.c.veritatis.si tamen admissus fuerit, tenet iudicium,vt not.in cap.j.j̃.eo.lib.de iud. Sed hic quæro, an coniuncta persona agere potest pro coniuncta in casibus in quibus exigitur speciale mandatum?tex.est s̃.ꝙ non,nisi prætẽdat proprium interesse,vt l.pater pro filio. ff. de min. & sic vbi requiritur speciale mandatum hoĩs,non sufficit generale mandatũ legis. nam cõiuncta persona agere põt pro coniuncta vigore generalis mandati sibi à lege cõcessi: & tñ non agit in casibus requirentibus speciale mandatum hoĩs, vt ibi.quod no.In contrarium facit c.nonnulli.de rescr.Cogita pro solutione. cõiuncta tñ persona non est procurator.

nam licèt possit agere pro coniuncta,vt l.sed hæ.ff.eo.tñ factum suum non præiudicat dño,nisi mandet, vel ratũ hẽat,
3 vt l.3.ff.iudi.sol.& l.j.C.qui.res iud.nõ no.¶†Tertiò no. ꝙ filiusfa.põt esse procurator ad iudicia,& negotia.& vr̃ mirũ: nã pro se nõ admittitur,ẽt contra extraneũ,nisi in casibus, quos vide in Spe.de ac.§.j.& filiꝰ admittit,ẽt contra p̃rem in casib.no.in d.§.ver.Itẽ ꝙ filius.& an tũc egeat cõsensu p̃ris, dic vt ibi.ver.quęro si filius. Vt tñ canonista plenius intelligat hãc materiã,recurrat pro fundamento ad no.in l.cũ non solum.§.necessitatem.C.de bo.quæ lib.vbi an filius sine consensu p̃ris possit esse in iudicio.Bar.sic distinguit:aut loquimur in casibus, in quibus actiones quæruntur patri.per filiũ pleno iure:& tunc filius nõ põt agere sine consensu p̃ris: qa non hẽt actionẽ,vt l.si pupilli.§.videamus.ff.de neg.gest. Aut loquimur in casibus,in quib.actio remaneret apud filiũ,sed exercitiũ cõpetit p̃ri.& tũc aut p̃r est p̃ns:& nõ põt filius agere sine cõsensu.aut est absens:& tũc secus,vt l.si lõgius.ff.de iudi.& l.sed si vnus.§.si filio.ff.de iniu.aut loquimur in casibus, in quibus actiones remanẽt apud filium pleno iure: & tũc p̃ris cõsensus nõ requiritur,vt l.miles.§.j.ff.de ca.pec.& illa ꝓcedũt de iure Dig.de iure vero nouo Cod.dicit, ꝙ aut loquimur in profectitijs:& iura antiqua non sunt immutata, vt l.cũ oportet.in prin.de bo.q̃ li.aut loquimur in aduẽtitijs: & tũc aut p̃ri q̃rit̃ vsusfructus:& filius nõ põt agere, nec defendere:qa sibi nõ cõpetit administratio,sed p̃ri,vt C.de bo.ma.l.j.& d.l.cũ nõ solũ.§.nisi aũt.& §.filij.Aut p̃ri ñ q̃rit̃ vsusfructus:& tũc aut quia nõ voluit: & requirit̃ p̃ris cõsensus in signũ repudiationis,vt d.l.cũ nõ solũ.§.necessitate. Sed si de repudiatione cõstaret in iudicio (vt quia esset datus tutor filio pp p̃ris repudiationẽ)& nõ reqreret̃ p̃ris cõsensus,vt ibi, & in Auth.vt li.ma.& auiæ.in pr.& j̃.de iud.c.j.eo.li. hoc ẽt apparet in castrẽsib. & quasi: in qb. p̃ri nõ q̃rit̃ vsusfructus, nec eius cõsensus reqrit̃,vt l.j.§.j.de castrẽ.pecu.& C.de epi.& cl.l.sacro.san.Idẽ in alijs iudicijs, q̃ agitant̃ sup reb.in qb. nullus cadit vsusfructus,vt l.si noxali.C.de noxa. ista est distinctio Bartol.in d.§. necessitate. vbi circa hoc alias qõnes format.Et prima qd iuris, si p̃r recusat cõsentire in casib. in quib.reqrit̃:dicit, qd̃ coget̃ captis pignoribus, & multa in dicta,vt l.j.§.qd ergo.de vẽ.insp.Scd̃a si pater interpellatus nõ cõsentit, & iudex ꝓcedit in cã,an valebit iudiciũ? distinguit;quia aut filius agit,aut conuenitur.primo casu requirit̃ ꝓcisè cõsensus: nec sufficit patrẽ interpellari. nam cũ p̃r sit legitimus administrator, vel saltem de hoc dubitet̃:nisi filius legitimet personam suã, nõ dẽt admitti [quia prius de ꝓsonis] & c.vt l.si quæramus.ff.de testam. sed si pater esset vilis persona:tunc non requireretur interpellatio,vt l.si cum dotẽ.§.eo tpe.ff.sol.ma.Idem si esset absens tãta absentia,ꝙ nõ posset haberi,vt l.si lõgius.ff.de iud.Si verò filius cõuenitur: tunc,dicit,interpellationem factam sufficere,vt ibi per eum: vbi quæritur post glo. de eo,quod hic deciditur; cum interuenit vt procurator,& sicut tutor,an possit agere sine cõsensu patris? dicit ꝙ sic:& an coram arbitro possit esse sine patris consensu,vel in accusationibus puniẽdorũ criminum.dicit in isto vltimo,ꝙ sic. & quid si ab initio pater non cõsentit,sed postea,an iudicium validetur: & an possit consentire per nuncium,& epistolam? dic,vt ibi,de his, & alijs satis cla-
4 rè.¶†Quartò hic not.differentiam inter procuratorem ad iudicia,& procuratorẽ ad negocia. quò ad ætatẽ,ĩ negocijs requiritur ætas. 17. annorum,in iudicijs.25. Circa tñ hanc differentiam in procura.ad iudi. Host.tenebat sufficere ætatem 17.annorum.primò per rationem,quæ est hic in gl. pe. secundò per tex.l.si collateranus.de ma.vindic.& Instit. qui ma.non po.§.iustè.qui.§.scd̃m eum dẽt intelligi de procuratore ad iudicia; nã ad negocia ẽt pupillus poterat esse procurator.ff.de insti.l.sed & si quis.§.fi.cum l.seq.& l.j.§.cum aũt.de exerc.vbi dr̃,ꝙ nihil refert,cuius ætatis,vel conditionis sit magister.& sibi imputet,q eũ ꝓponit.& dicit Hos.hãc opi.

opi.eius veram,quando minor vt procurator veniens in iudicio se,& suos fideiussores non obliget:sed constituens, qui sit soluendo, pro ipso caueat.Alia est opinio hic approbata. s. quòd minor.25. an.non possit esse procurator ad iudicia, quam tenet Accur.ff.eo.l.si minor.nam ratio est, quare debet excludi;quia posset restitui,vt d.l.si minor.quæ ratio vrget etiam, quando dominus satisdedit pro eo,cum ipsius intersit non vexari,vt ff.de mino.l.minoribus.Ad.§.iustè.& alias rationes Host.& Iac.de Are.hic respondet in nouel.Ioã.An.qui vltimò tenet,ꝙ si opponatur excep.25.an.repellitur: qñ verò non excipitur,procedat opinio Host.& Iac.de Are. Idẽ Inn.& Ioan.An.s̃.c.non iniustè.super gl.2.est tamen reperire casum specialem,in quo minor admittitur ad plenam defensionem,nedum ad allegandum causas absentiæ,cum.s. pater est absens: qui nisi filius minor fuisset admissus pro eo in iudicio,poterat affici magno incõmodo, vt l.exigendi. C.eo.vbi plenè de hac materia per Doc.& ibi per dominũ meũ vide rationem differentiæ,quare magis minor 25.an. potest esse procurator ad negocia, quàm ad iudicia. Nã in iudiciis potest quotidie emergere læsio iuris:licèt super principali cõdemnatione non fieret in ipsum executio: tamen ratione læsionis emergentis posset petere restitutiõem in integrum.& sic fieret durior conditio aduersarij per interuentum procuratoris:quod est absurdum,vt l.2.§.defendi.ff.ex qui.cau.in
5 pos.ea.¶†Sed hic incidẽter quęro.In casibus,in quibus minor habet legitimam personam standi in iudicio, vt in d.l.exigendi.an tunc,si emergat læsio, poterit petere restitutionẽ in integ.glos.ibi tenet,quod non:ne quis decipiatur iuris auctoritate,qua legitimatur minor, & admittitur tanquam maior.contrarium videtur tenere glos.in l.1.si de momenta.po.C.& in c.ex parte.de resti.spo.Bal.dicit in d.l.exigendi.quòd in casibus,in quibus minor habet legitimam personam stãdi in iudicio pro alio,non datur sibi restitutio,si cõtingat læsio: sed quando habet legitimam personam pro se:tunc restituitur in integ.Ita loquuntur glos.prædictæ.quod no.¶Quæro. Minor, fœmina,vel alius inhabilis fuit admissus ad iudicium tanquam procurator.quæritur,vsque ad quod tempus possit opponi exceptio talis, & an reddat iudicium nullũ. Sol. dic, ꝙ exceptiones procuratoriæ sunt multæ. Quandoque opponitur ex persona constituentis;vt quia erat minor,vel similis: & ista non potest opponi,si actus celebratus respiciat fauorẽ constituentis:secus si dãnum,vt l.non eo minus.C.eo.& ibi p Doc.Quandoq; opponitur ratione eius, qui constituitur ꝓcurator:& tũc si nullo modo poterat esse in iudicio;quia seruus vel similis:tunc semper ista exceptio potest opponi;quia reddit iudicium retro nullum,vt l.2.§.1.qui satisda.cogã.& no.Bar.in l.si minor.ff.eo.Sed si aliquo modo poterat esse in iudicio:& tunc debet opponi ante lit.contesta. vt C. eo. l.ita demum.Quandoq; opponitur ratione causæ, in qua dicitur procuratorem esse non posse (puta in criminali:) & tunc dic, vt j̃.de iudi.c.1.& l.quamuis.C.de adulte.& l.pe.§.ad crimẽ. de pub.iud.per Bart. Quandoq; opponitur exceptio cautionis non præstitæ:& de hac dic,vt l.Pomponius. §. rati. ff.eo. cui adde quod no.s̃.eo.lib.de elec.c.1.in glos. vbi enim agitur &c.Quandoq; opponitur excep.tu non es procurator: & hic est aduertendum.aut fuerat de hoc semel disputatum,nõ autem decisum:sed fuit admissus procurator cum cautiõe de rato:& non potest amplius obijci, quòd non sit procurator, vt l.inter quos.§.qui alieno.de dã.infec.Quandoq; fuit disputatum,sed non decisum(quia instrumentum fuit amissum)& tũc idem;quia nõ potest amplius opponi, vt l.fi.C.de fideius.& c.quoniam contra.de proba. Quandoq; circa mandatum non fuit quæsitum, nec aliud oppositum: & tunc ista excep.tu non es procurator.semper potest opponi,vt C. eo.l.licèt. Immo plus; quia si aduersarius sciret eum non esse procuratorem,& taceret,idem esset. Nam cum hoc non pendeat ex voluntate sua, eius taciturnitas, vel ratihabitio nihil operat̃,

vt l.si expressim.de app.secus si penderet ex voluntate mea: quia tunc taciturnitas inducit tacitum mandatum: puta me sciente, & patiente, aliquis agebat tanquam meus procurator: ex quò enim non prohibeo, videor tacitè mandare, vt no.Inn.in c.ex parte decani.de rescript.quæ opinio est vera in eo,qui egit tanquam procurator actoris.facit quod no.in l.mutum.§.is qui.ff.eod.ex parte autem rei,cũ defensor possit admitti inuito domino,scientia non inducit tacitum mandatum.sed debet seruari id,quod dicit tex.in Authen.qua in prouincia.C.vbi de cri.agi oportet. & ita no. dominus meus in d.l.2. in fi. & ibi plenè per eum,de prædictis exceptionib. procuratoriis.& maximè de illa exceptione [tu non es procurator.]cuius dicta,& aliorum retuli in c.in causa. de pro-
6 cur.ideo hic non prosequor.† Quandoque opponitur exceptio procuratoria ratione formæ: & tunc si est talis defectus in forma,qui non redderet mandatum nullum: & potest semper opponi. Si verò redderet mandatum nullum (puta cum est factus procurator tantum ad agendum) & tunc debet opponi ante lit.contest. sicut aliæ exceptiones procuratoriæ. & illa distinctio,quibusdam additis,est Bar.in d.§.rati.¶Vltimò quia hic in fi.fit differentia inter iudicia & negocia, quid de negocio inito,siue quod debet coram iudice explicari sine figura iudicij? Spe. tangit in procuratore constituto ad petendum interpositionem decreti super venditione rei minoris:& tenet,quòd accedat ille actus ad naturam iudicij; quia exigit causæ cognitionem,vt l.magis puto.§.ne passim. ff.de reb.eo.& ita not.in tit.de procur.§.1.ver.quid ergo si.&credo hic vnum.nam decretum illud non potest interponi super tali alienatione die feriato ratione prædicta,quia.s.requirit causæ cognitionem,vt l.actus. C.de fer.p Cy. si autem aliud à iudice,non in figura iudicij,impetratur, fortè talis actus accedit magis ad naturam actus extraiudicialis,quàm iudicialis;postquàm non est ibi figura iudicij necessaria.¶Vltimò aduertendum ad id,quod dixi de exceptione procuratoria: tu non es procurator, &c. quòd quando est de ipsa cognitũ, & super ea pronunciatum, vel non, sed præstita cautio rati (quod non potest vltra opponi)vtrum id sit verum in præiudicium domini absentis,qui nõ interfuit in prędicta lite?Cy. variat in præalle.l.licèt.C.eo.tit.vbi in.4.q.tenet,quòd non, per l.cum non iusto.ff.de collu.det.Non ob.l.1.§.Pomponius.ff.quod falso tu.au.quia dare tutorem, vel curatorẽ est in iudicis potestate:ideo eius procuratio, & decretum super hoc habet effectum productum:sed dare, vel creare procuratorem,non est in eius potestate: ideo eius sententia non potest inducere, nec procuratorem facere, qui non est. ibi postea in se.q.dicit, quòd si propositis exceptionibus pronunciat,quòd eis non obstantibus, admittatur: quòd præiudicat talis sententia,vt d.l.fi.de fi.instr.Idem Cy. cum examinat quæstionem,an mandatum procuratoris possit probari per testes. & an præiudicabit domino talis probatio facta inter ipsum,qui se procuratorem asserit,& aduersarium, qui hoc negat.& quidam,quòd sic, sicut præiudicaret probatio facta per literas,& instrumentum. Cy.non audet hoc firmare per illam reg.inter alios acta &c.quod dic, vt per eum plenè in l.1.C.eo.in 6.q.vtrùm autem sententia præiudicet ipsi procuratori,si postea detegatur, ipsum non habere mandatum?dic,vt no.in d.l.licèt.& l.si expressim.de ap.& Bar.sentit,quòd sibi præiudicet,postquàm se liti obtulit alienæ in c.mandato.s̃.eo.nam alibi dicit Bar.quando procur. promittit aliquid procuratorio nomine,saltem ad hoc est obligatus vt se procur.doceat,vt l.1.C.credi.euic.pig.non de.vel tenetur ad hoc,quòd dominus ratum habeat, vt l.si procur.falso. de condi.ob cau.& hic no. Bar.in l.si procur.qui pro euictione.ff.eod.

ADDITIO.

a ¶Procurator.Adde Spe.in tit.de procur.§.1.ver.pen.Cardin.in Cle.2.de procura.

SVMMAE.

1 *Procuratores plures quis constituere potest.*
2 *Procuratores plures insolidum constitui possunt.*
3 *Conditio occupantis dicitur esse melior.*
4 *Occupatio per quæ attentatur.*
5 *Iudicij instantia pluries est ambulatoria.*
6 *Procuratores plures quando dati sunt, an vnus contra alium agere possit.*

CAP. VI.

SI duo. Diuiditur in duas partes. prima loquitur in duobus procuratoribus datis simul, vel insolidum in causis prophanis. secũda loquitur in datis in
1 causis electionum, ibi [sanè.] ¶ † Not. q̃ potest quis plures procur. constituere. & sic in eadem causa possunt interuenire plures defensores, & etiam plures agere nomine alieno, qđ non est verum indistinctè; & ideo dic, vt no. in l. non tantum. §. si tamen plures. ff. iudi. fol. & l. omnium. ff. eo. & l. ne in plures. de exercitor. Veritas enim est, q̃ ex parte rei defensio nõ põt diuidi in plures, quando quis conuenitur vna actione; secus si pluribus: sed ex parte actoris bene potest in plures diuidi: nisi natura negotij exigat, quòd per vnum agatur, vt l. quod si nolit. §. q̃ si plures. ff. de ædil. edic. & per Barto. in d. §. si tamen plures. vbi etiam quid iuris de pluribus hæredibus, an cogantur per vnum se defendere. dic vt ibi. ¶ Secundò no. quòd plures procur. simpliciter constituti non videntur constituti insolidum, sed pro parte; ita q̃ vnus sine altero nihil potest. Idem in iudicibus, & arbitris, de offi. deleg. c. prudentiam. & de arbi. c. 2. In tutoribus dicit secus, vt l. si plures. ff. de admini. tut. in executoribus testamentorum dic, vt in dicto titu. cap. fina. In principalibus verò personis (puta reis debendi, vel credendi) vtrum insolidum, vel ꝑ parte concernat eos obligatio, & actio. dic, vt no. in l. reos. §. cum in tabulis. ff. de duo. reis. ¶ † Tertiò no. q̃ plures procu. põt constitui insolidum, & secundùm Io. An. non est vis, vtrũ per istud verbum, insolidum, vel per aliud, quod importet idem,
2 fiat constitutio, vt ff. e. l. de offi. dele. c. cum plures. ¶ † Quartò no. q̃ melior est conditio occupantis in pluribus constitutis insolidum; & ideò dicitur melior; quia occupanti ita placet: aliàs graue est, & onerosum agere, vt no. ff. eo. l. pluribus.
3 bonum tamen, & lucrum etiam censetur, adimplere suã voluntatem, vt no. in l. pe. ff. de condi. ob causam. ¶ † Quintò no. per quæ attentatur occupatio, siue præuentio; quia per litis contest. vt hic, alibi dicitur, q̃ per citationem, vt c. pen. de
4 for. comp. Alibi dicitur, q̃ per sententiam, vt in glo. tunc &c. Super qua Io. An. distinguit in nouel. Sed tu distingue pleni', vt no. Bar. & post eum Doct. in l. si pluribus. de leg. 1. & dicas sic. aut tractatur de prꝰoccupatione officij: & tunc aut officium est vniforme in qualibet sui parte, vt iurisdictio, & præuentio, quæ inducitur per citationem, vt d. c. pe. & l. si q̃s postea. ff. de iudi. aut per lit. contest. vt hic. Quandoq; tractatur de præoccupatione in ordine procedendi. & ille dicitur prꝰoccupare, qui primò dedit libellum, vt l. qui prior. & l. in tribus. de iudi. Quandoq; tractatur de præoccupatione ẽt effectus eius, de quo agitur: & tunc aut plures agunt ad idẽ, aut ad diuersa. Si ad idem, aut ex eadem causa, aut ex diuersa. Si ex eadem, aut nõ est possibile illas causas duas esse simul veras: & tunc ille dicitur præoccupasse, qui prius venit ad sentẽtiam; exẽplum in duob. vendicãtib. eãdem rem ratione q̃uij, vt l. si is à quo. ff. de rei vend. & l. pe. de pet. here. Si verò põt esse simul veræ illę duæ causæ, & sunt: & tunc aut habuerunt originem eodem tempore: & ille dicitur præoccupasse, qui prævenit ad contestationem, vt l. si pluribus. de lega. 1. & l. si ex duobus. de duo. reis. & l. si fideicommissa. §. inter. de leg. 3. Si verò non habuerunt originem eodem tempore: & tunc ille dr̃ prius occupasse, qui prius habet ius petendi, vt l. in operis. ff. eo. ca. Si verò non petitur idem, sed diuersum, vel ex diuersis causis: tunc per lit. contest. nemo potest dici prꝰoccupare; quia cuiuslibet petitio tendit ad diuersa: Sed oportet, q̃ deueniatur ad sentẽtiam, quæ est causa immediata executionis: & ille per executionem prꝰoccupasse dicitur, vt l. si quis à multis. de noxa. & l. si vero. ff. de pecu. Et ista est distinctio pro maiori parte Bar. in d. l. si pluribus. vbi do. meus inducit prædicta ad q. Quidam hæreticus de Marchia stetit Bonoñ. per 10. vel 20. annos; inquisitor de Bononia cæpit contra eũ inquirere, & litẽ contestari: postea incæpit inquisitor de Marchia, & præparauit se; ita q̃ prius tulit sententiam, q̃ inquisitor de Bononia. & hoc fecit propter bona. quæritur igitur, ad quem pertineant? D. Dyn. dixit, q̃ ad eum, qui prævenit per sententiam, vt d. c. pe. de for. comp. & l. si quis postea. de iudi. alijs etiam rationibus hoc ibi approbat. idem Do. & D. Bal. ¶ Sextò no. in ver. nisi dictum. q̃ non sit melior conditio occupantis. nõ enim operatur in totum, quod verbum sonat. nam præventio locum habet ad exclusionem alterius, illo, q̃ prævenit, præsente. Sed eo negligente non valente: prævenꝰtus exercitium sibi vendicat sub eisdem modis, & conditionibus, quibus ille impeditus, vel negligens sibi occupauerat. Ex quo patet, q̃ nullo casu sunt simul admittendi plures procur. insolidum ad agendum, vel defendendum: posset. n. propter talem cõcursum negocium intricari, vt ff. §. fanè. & d. §.
5 sit tamen plures. vbi Bar. ¶ † Septimò not. q̃ instantia iudicij pluries est ambulatoria de vno in alterum. Et collige secundùm Guil. & Iac. Bu. q̃ multiplex potest esse ista mutatio. aut enim mutatur res causa agendi, vel actio: & habet locum l. cũ quærebatur. in fi. ff. iudi. fol. Aut mutatur iudex. i. non adiit ille iudex, cuius respectu fuit stipulatio interposita: & tunc habet locum l. 3. ff. iudi. fol. Aut mutatur iude x ex vi appellationis interpositæ: & habet locum l. cum apud Sempronium. eo. tit. Aut mutatur persona litigatoris, quæ non fingitur eadem cũ prima: & loquitur l. 1. in fi. ff. quib. mod. pignus vel hypo. sol. Si verò fingitur eadem cum prima: & habet locum l. si cum hominem. ff. de fideiuss. & quod dixi in c. quia. de iudi. Sed si p̃ sona non mutatur; sed superuenit mandatum non habenti: & loquitur l. Iulia. ff. qui satisd. cogan. in istis omnibus mẽbris dubitari potest, si fuit prestita cautio, siue satisdatio in iudi. & cõtingat ista mutatio altero ex prædictis, an fideiussores dati teneantur? & pone exemplum in casu huius c. si procurator, q̃ occupauit, satisdedit, vt dixi: deinde eo impedito, vel negligẽte, alius comprocurator insolidum superuenit: an fideiussores dati per primum tenebuntur in isto iudicio sic translato in alterum? Bart. format q. in procuratore, qui post satisdationẽ per eum præstitam alium substituit: an extinguetur satisdatio? & distinguit; quia aut substituit alium ex vigore mandati sibi facti de substituendo: & tunc iste videtur substitutus à domino, vt l. 1. ff. eo. & ideò sicut mutatione personæ vnĩ' pro curatoris extinguitur satisdatio, ita hic. Sed si procurator substituit eum ex virtute iuris sibi quæsiti per lit. contest. tũc nõ extinguitur: sicut quando reus satisdedit pro seipso, & ipse idem dedit procuratorem. & ex hoc infert ipse in casu huius ca. q̃ si lis fuit cæpta per vnum ex procuratoribus datis insolidum: si facta mutatione, de qua in tex. causa fuerit per alium terminata, extinguitur illa fideiussorum datio; quia procurator superueniens est datus à domino, nõ à procuratore: ideò satisdandum est pro illo superuenienti. & ita ipse no. in l. si añ acceptum. ad fi. ff. iudi. sol. quod dictum no. pro intellectu huius. c. ¶ Septimò etiam subtiliter loquitur de ista mutatione, an possit fieri inuito aduersario: & quot modis contingant, & durent, vel extinguantur satisdationes factæ tali mutatione, ibi plenius vide. ¶ † Quæro, quando dati sunt procuratores,
6 an vnus contra alium possit agere in eo, in quo est dominus obligatus? Gl. pe. ff. c. proxi. loquens de duobus procuratoribus oĩm rerum, dicit, q̃ vnus non potest exigere ab alio sine speciali mandato: pro quo est casus in l. qui proprio. §. fi. ff. eo. Sed lex ibi se. dicit contrariũ. s. q̃ hoc ponit gl. in d. §. fi. soluit dictum contrarium multis, & primò, q̃ illa l. se. intelligitur

gitur secundùm precedentem. §. s. q̃ loquatur, cum habet speciale mandatum. Alij distinguunt; quia aut est procurator ad exigendum debita: & loquitur ille. §. fi. Aut est procurator omnium bonorum: & loquitur l. se. & est ratio differentiæ; qa in procuratore ad exigendum non videtur alicui ex eis mandatũ, q̃ à seipso exigat; quia exigere est ab iuito extorquere, vt l. 11. §. scire. de le. 3. & nemo seipsum cogit, vt l. ille à quo. §. tempestiuum. ff. ad Treb. Secus in procuratore omnium rerum: ibi enim videtur tacitè mandatum, vt soluat dño id, qđ debet; ideo illud denoluitur in actione mandati: sicut debitum, in quo tutor tenetur pupillo, vt l. quotiens. ff. de admin. tut. & hac ratione secus dicendum esset in speciali mandato, in quo non venit, vt sibi soluat, vel à se exigat, quod domino debet; & ideo alter agat, vt l. si verò non remunerãdi. §. apud Iulianum. ff. mandati. ¶ Tertia so. est, quòd in l. se. fuit administratio diuisa; ideo agit vnus contra alium; quia non cõcurrunt mandata circa idem, vt vult ille §. Istæ sunt sol. glos. ibi, quam approbat Bar. & addit, q̃ prædicta non habent locum in duobus procuratoribus non datis insolidum; quia in ipsis vnus sine alio nil potest, vt hic. & l. pluribus. ff. eod. Item non habet locum, si vnus datus fuit post alium; quia tunc primus reuocatus videtur per dationem secundi, vt not. hic in glo. 2. Habent ergo, secundùm eum, locum quæ dicta sunt, qñ duo fuerunt dati insolidum: vel fuit datus secundus non animo reuocandi primum. Sed tũc op. & dices, q̃ sunt dati insolidum; ergo vnus potest exigere ab alio indistinctè, sicut in tutorib. vt no. in l. 2, C. de diui. tu. so. aliud in tutore, vt ibi, aliud in procu. vt hic. ratio differentiæ est; quia ibi principalis deficit, qui cõtra alterũ agat. ideò lex supplet, dando potestatem exigẽdi contutori: sed in pluribus proc. reprobatur principalis p̃sona. i. dominus, qui contra alterum ex procu. debitorem suũ potest sibi prouidere; & ideo videtur hæc alteri non demandasse. nam, vt dicit gl. asinus intumescit, cum videt se per comparem apprehendi, vt no. in l. per seruum. ff. de acquir. hered. ¶ Et ex hoc infert, q̃ si dati sunt duo executores vniuersales in testamento, vnus contra alterum ex eis debitorem defuncti potest agere: in istis tamen est alia ratio; quia cũ vnus non vult exequi, alius habet potestatem in totum, vt in c. fi. de testa. Si ergo ille, qui est debitor, sibi, vel socio non soluit: appa
1 ret q̃ non vult exequi; ideo alius in totum potest petere. ¶ Vt igitur ista materia liqueat tibi: vtrum plurib. procu. simul datis, vnus possit contra alium agere, sic distingue. Aut sunt dati ad diuersa: & vnus potest agere contra aliũ in his, quæ spectãt ad suam administrationem, vt ff. in 3. so. Aut sunt dati ad idem: & tunc aut non est dictum, vel subintellectum, insolidum: & non potest vnus sine alio aliquid facere, vt d. l. pluribus. & hic. Aut fuit dictum, vel subintellectum, insolidum: & tunc aut fuit mandatum ad exigendum tantùm: & vnus potest ab alio exigere, vt in 2. so. prædictorum. Aut fuit mandatum vniuersale: & tunc aut supereſt persona mandãtis, q̃ põt sibi prouidere: & vnus non potest agere contra alium, nisi habeat speciale mandatum, vt d. l. qui proprio. §. fi. aut non supereſt persona mandãtis: & tunc vnus potest contra aliũ agere, vt l. si plures. de admi. tu. & no. in d. l. 2. de diui. tu. & ex hac distinctione apparet verum consuluisse do. Fed. de Senis. cõs. 175. Refert Lap. ff. eo. c. qui ad agendum. q̃ si sunt plures p̃cu. dati insolidũ ad petẽdum, exigendum, & recipiendum de bita præsentia & futura: quòd vnus potest exigere ab alio comprocuratore debita post constitutionem contracta, alle. d. l. 2. de diui. tu. & rationem d. §. fi. & d. l. qui duos. in fi. ff. eo. & l. 1. §. vsuras. eo. tit. & per istam distinctionem sit istud c. expeditum, exceptis glo. ad quas venio succinctè.

SVMMAE.

1 *Lacens an videatur consentire.*
2 *Depositum apud amicos communiter fieri solet.*
3 *Dissentiens semel, postea consentire potest.*

CAP. VII.

LIcèt. No. q̃ absens constitutus ab alio procuratore; nisi post mandatum susceptum recusẽt officium, acceptare, videtur. de quo est hodie casus in Cle.
1 2. ff. eo. pñs verò si constituat, an, si † tacet, a videatur consen
a tire. Io. An. q̃ non, per l. filius. §. inuitus. ff. eo. Cy. dicit hoc verum, cum constituitur extraneus, qui tacendo non videt consentire, sed potius dissentire, vel deridere. Si verò constituitur coniuncta persona, eius taciturnitas habetur pro consensu, & hoc ratione coniunctionis. ff. de do. inter vir. & vxo. l. si seruꝰ. & idem dicit econuerso ex parte constituentis: pone. quidã me põte agit in causa mea: certè inter me, & ipsum rõne conuentionis videor consentire, secundùm Ia. de Ra. Idem si est multum amicus, secundùm Pet. quod est notandum ad vnũ
2 secundùm Cy. † Nam depositũ solet fieri communiter apud amicos. Modò pone, q̃ socius in camera socij, socio põte, & non contradicente, dimittit librum suum; nunquid vr̃ cõsentire, vt depositi teneatur? videtur q̃ non; quia contractus depositi innititur cõsensu, & iste non consensit, ergo &c. vt l. 1. §. adeo. ff. de pac. ipse tenet contrarium: nam propter amicitiam verisimile est, q̃ velit. sicut enim propter cõuentionem; ita tenetur quis ratiõe amicitiæ naturaliter amici negotia expedire. ff. mandati. l. pe. §. Lucius. & ipse no. ita in l. inuitus. C. eod. tit. vbi pulchrè per eum de illo generali, an taciturnitas habeatur pro consensu. & per Bar. in l. qui dotis. so. ma. & di
3 cam in d. Cle. 1. ¶ † Secundò no. q̃ qui semel dissentit, põt postea cõsentire ante mutationem voluntaris illius, qui ad eum misit nuncium, vel epistolam, vtrum hoc sit verum in omnib. contractibus, qui perficiuntur consensu inter absentes? de quibus in l. consensu. de actio. & obli. videtur q̃ sic; quia ille text. loquitur in contractu mandati, qui oritur ex consensu adhibito in transmissione procuratorij, vt d. Clem. 1. ergo idem in alijs eiusdem similitudinis, & naturæ, arg. l. illud. ad leg. Aql. Præterea in obligationibus, quæ contrahuntur inter absentes post nuncij missionem ad impediendum obligationẽ nasci, oportet vnius consensum alteri intimari, vt in Cle. 1. de regu. ante ergo intimationem dissensus potest qui dissensit, cõsentire, & no. hunc articulum per alium hic notatum. ¶ Opponit gl. fi. de l. 1. § qui semel. de suc. edic. soluit, q̃ ibi ius repudiatum denoluebatur ad alium, hic ad nullum. Idem ergo esset hic, si in defectum primi repudiantis denoluereꝰ ad alium procuratoris officium, secundùm glo. quæ idem dicit in electo; vt post dissensum consentire valeat, si persistant electores in eadem voluntate. intellige tamen, q̃ dissensum reuocet infra tempus iuris. de quo ff. eo. lib. de elect. c. q̃ sit. facit quod no. Io. An. in c. si tibi absenti. ff. de præb. vbi ponit q. in prouiso. hic verò in electo. Idem hic dicit in iudice delegato, & multò fortius, cum ipsius officium sit necessariũ. de rescrip. c. fisicatus. & de offi. præsi. l. legatus. ¶ Opponitur extra gl. & Doct. iste tex. innuit, q̃ officium procuratoris sit vo lũtarium à prin. dum relinquit in sua potestate acceptare, vel non. Sed contra, immo videtur necessarium; quia est munus publicum, vt l. seruum quoque. §. publicè. ff. eo. So. vt not. Cy. in l. inuitus. C. eo. ti. vbi dicit, q̃ triplex est munus publicum: quædã, n. sunt publica auctoritate, & vtilitate, vt officia publica magistratuum, vt l. 1. §. ius publicum. ff. de iust. & iur. & ista suscipiuntur ab inuitis, vt c. pastoralis. de offi. deleg. l. munerum. §. iudicandi. de mune. & hono. Quædam sunt publica auctoritate, sed vtilitate priuata, vt tutelæ, & curæ. & idem, vt in l. 1. in prin. ff. de admi. tut. Quædam econuerso sunt publica vtilitate, sed auctoritate priuata, vt officia procuratorum: & ad ista nullus à principio inuitus cogitur, vt d. l. inuit'. post susceptum autem an cogatur, dicam in d. Cle. 1. vbi de hoc. ¶ Quæro. pluribus procuratoribus succesiuè datis, vt dicit gloss. primus acceptauit, & re integra decesit: an sequens poterit acceptare? videtur, q̃ sic; quia non videtur acceptasse, postquàm non duravit, vt l. 1. §. versum. ff. de in rem verso. dic,

so, dic, vt notat Cynus. in l. post aditam. C. de impu. & alijs subtitu.

ADDITIO.

a ¶ Tacet. Adde Bar. & Pe. de Su. in l. 1. C. de rela. Raph. & Pet. de Su. in l. 3. C. quomodo. & quando in. Lanfr. in tracta. de ar. 1. parte. Bar. in l. ne in arbitris. C. de arb. Bart. Cepo. in cau. 168. Ale. in l. 1. de verb. obl. Dyn. in reg. qui tacet. & ibi do. meus domi. Boerij, & post eum Do. Diffutus. vbi subtiliter tractauit materiam, licèt aliqui eo minores doctrinæ eius nõ applaudant.

SVMMAE.

1 *Procuratoris officium ad tempus suspendi potest.*
2 *Procurator ad tempus an posit constitui.*
3 *Differentia inter actum domini voluntarium, & necessarium.*
4 *Præsumptio vna aliam dicitur tollere.*
5 *Procurator impeditus an teneatur alium procuratorem substituere.*

CAP. VIII.

SIquem. Ponit quæstionem, quam distinguendo soluit. secũdum membrum, ibi [secus.] & ad decisionem secundi membri excipit plures casus,
1 ibi [nisi.] ¶† Not. q officium procuratoris potest ad voluntatem constituentis ad tempus suspendi: & tunc est procurator illo tempore absq; exercitio. sic in iudice, qui q̃q; habet iurisdictionem, sed ligatam, vt in c. pastoralis. s̃. de rescrip. & circa hoc vide l. Titius. ff. de excu. tuto. vbi de dictione, donec, & quousque: quę dictiones non inducunt conditionem perpetuò extinctiuam, sed suspensiuam. Sicut hic dicitur de dictione, quotiens. Aliud est enim ad tẽpus suspendere: aliud tollere, vt no. Inn. in c. cum inter. de consue. & l. 4. §. si per interualla. ff. de seruit. Et per ista dico, q̃ si procurator cõstitutus (vt hic dicitur) fuit litem contestatus, domino absente, tãdem reuersus tractauit causam per seipsum: si iterum eo absente procurator causam reassumpsit, non potest contra eum opponi exceptio procuratoria; quæ proponi posset, si tanq̃ nouus procurator accederet, vt l. Pompo. §. rati. ff. eo. coniuncta l. 2. C. de consor. e. litis. & hoc innuit iste tex. dum dicit
2 [quinimo idem procurator] &c. ¶† Vtrum autem posit cõstitui procurator ad tempus; puta vsque ad annum. vide in Spe. de procur. §. ratione autem formæ. ver. quid si mandatũ. ¶ Secundò no. tacitam reuocationem procuratoris simpliciter constituti; cum. s. dominus tractat causam voluntariè per seipsum: de hac reuocatione tacita & expressa dixi. s̃. eod. c.
3 quamuis. ¶† Tertiò no. differentiam inter actũ domini voluntarium, & necessarium quò ad reuocationem procuratoris. nam voluntarius actus inducit tacitam reuocationem, nõ necessarius: similiter in tacita reuocatione legati distinguit inter voluntariam, & necessariam alienationem rei legatæ, ff. de leg. 3. l. 11. §. si rem. facit l. si fideiussor. §. si necessaria. ff. qui satis. cogan. Inducitur etiam tacita procuratoris reuocatio, si mutauit mores; puta quia est effectus prodigus, ribald⁹, vt no. Bar. in l. sicut Cornelius. de solu. & dixi in c. nulli. s̃. eo.
4 lib. de elect. ¶† Quartò no. q̃ vna præsumptio tollit aliam. Nam præsumpta reuocatio per tractationem causæ tollitur per aliam; quia hoc facit ex necessitate. facit de præsumpt. c. literas. & de resti. in integ. l. diuus. ff. ¶ Quintò not. in fin. c. q̃ propter impedimentum contingens in personam procu. tenetur dominus venire ad causam necessariò per seipsum. Casus tamen contingens in personam procuratoris excusat dominum à contumacia, siue à pœna, vt c. significante. de pign. & l. cum à matribus. C. qui pe. tu. Ipsius aũt procuratoris negligentia, siue dolus an noceat domino. dic plenè, vt lit. non contesta. c. 1. in nouel. post Inn. & per Bar. in l. cum filius. de
5 verb. obl. ¶† Sed hic quæritur, an procurator impeditus teneatur alium procuratorem substituere ad causam suis expẽsis: vt sic non teneatur domino ad interesse ratione mandati: vel non posit domino imputari culpa, siue negligentia quò ad hoc. Inn. & post eum Io. An. tangunt hoc in d. ca. 1. & tenẽt secundùm quosdam, q̃ si procurator erat litem contestatus, teneatur ad hoc: si verò non, non teneatur necessariò: licèt posset sponte, si voluisset; quia habebat à domino hoc in mãdatis: non imputatur ergo domino, si hoc non facit; quia dare sibi illam potestatem fuit de gratia, non de necessitate. Alij tamen contra, vt ibi per eos. dominus autem impeditus an teneatur necessariò procuratorem mittere. dic, vt dixi post gl. s̃. eo. c. querelam. & c. cum dilecti. de do. & contu. ¶ Op. ad ver. secus. vbi dicitur, q̃ dominus post li. contest. per procuratorem, tractans causam per seipsum, videtur eum reuocare. contra, quod non potest fieri expressè, non potest fieri tacitè, vt l. qui ad certum. ff. loca. sed expressè non posset dicto casu eum reuocare, vt s̃. eo. c. 2. ergo nec tacitè. Sol. vt in glo. mag. quæ bene soluit: & idem tenet Archi. & dixi in d. c. 2. ¶ Quæro post Io. An. in nouel. si dominus peregre profecturus constituit procuratorem simpliciter, non adiecta ista clausula. [quotiens eum abesse] &c. si reuersus mandatum non reuocat expressè, & iterum se absentat: an duret mandatum primum? & q̃ non duret, alle. quia eo reuerso, finita est cã mandati: Sicut finito negocio, ꝓpter quod cõtracta fuit societas, vt ff. pro socio. l. actiones. §. item si alicuius. Si ergo est finita, non reuiuiscit per secundam peregrinationem, vt l. qui res. §. aream. ff. de solu. Sicut nec dos reuersa ad aliquem per diuortium intelligitur reintegrari, reintegrato matrimonio, vt l. insulam. §. fi. ff. sol. ma. In contrarium alle. quod dicitur de conductore, qui finito conductionis tempore remanet in conductione: intelligitur enim conductio renouata, vt l. item quæritur. §. fi. ff. loca. & non videtur veniſſe, qui non stetit. s̃. de iud. c. 1. & de acquir. posses. l. non videtur. cum si. tenuit Pileus disputando, q̃ peregrinatione finita, q̃ fuit causa mandati, expiret mandatũ, vt d. l. actione. ¶ Vtrũ verò reintegretur p se cũdã peregrinationem, distinguit; quia si statim discesit, nõ reintegretur: si moram traxit, & videns causam illum prosequ passus fuit, videtur tacitè renouasse, & confirmasse, vt C. de inoffi. test. l. 3. & dic de hac q. vt no. in l. qui mutuã. §. nõ ideo. ff. man. ¶ Extra quæro. dicitur in ver. vt si forsan. q̃ si emergat articulus, in quo dominus melius nouit veritatem, quàm procurator, debet dominus comparere. quæro ergo generaliter: vtrum posit aduersarius recusare comparitionem procuratoris, & petere, q̃ compareat principalis, tanquàm melior, vel legalior? Aduerte; quia materia est pulcrha, & habet principaliter duo membra. quandoq; recusatur ille, qui venit ex parte rei: quandoq; qui venit ex parte actoris. primo casu q̃ ex parte rei, aut sine mandato, aut cum mandato. Et si sine mandato, aut animo nouandi, aut animo defendendi suo periculo: quæ membra, & alia prosequere, vt distinxi in c. pastoralis. de iudi. vbi est materia. Econtrario quandoq;. s. com parente principali, petitur, q̃ compareat, non per se, sed per procuratorem. Nam hoc fieri debet, quando principalis p̃sona est indiscreta. Idem si sit in magna dignitate: ita q̃ p̃sentia sua posit videri horribilis aduersario, vt l. si. C. eod. & vide per Bar. in l. si. §. si actor male. ff. eo.

SVMMAE.

1 *Mandatum speciale requiritur ad matrimonium contrahendum.*
2 *Procuratore constituto ad renunciandum ex causa permutationis: an valeat renunciatio, & permutatio facta post reuocationem.*
3 *Nuncius priuati nunquam potest esse generalis.*

CAP. IX.

1 PRocurator. †No. q̃ ad matrimonium contrahendum requiritur speciale mandatum. multos alios casus enumerat glo. pe. in c. qui ad agendum. s̃. eo. Est tamen differẽtia inter hunc casum, & illos; quia in illis sufficit in genere exprimere tales casus, vt ibi dixi in 1. q. hic verò requiritur expressio nominatim, & specifica, vt no. hic in glo. sed nunquid. ver. sed quid dices. qui etiam dicit, q̃ ex p̃sis quibusdam de talibus casib. sub clausula generali non venit casus iste, q̃ posit matrimoniũ contrahere: & sic est alterius naturę hic casus, quàm alij, qui exigunt speciale mandatum, concor. ff. de acqui. here. l. si qs mihi

mihi bona. §. sed vtrum generaliter. & quod dixi in d. 1. q̃. ¶ Secundò no. in ver. & quamuis. casum, in quo procurator constitutus ad actum extraiudicialem alium nõ substituit. & hoc propter grauitatem negotij cõmissi, regulariter cõtra s̃. eo. c. 1. rationem etiam specialitatis assignat Io. An. in no. Nam multa procuratori suo dixit dominus viua voce cũ confidentia, quæ alij non dixisset: & natura negotij huius est per domesticos expediri, non per extraneos. non mirum ergo, si vbi fides, & industria eligitur, substitutio denegetur. c. fi. s̃. de offi. dele. sed contra hoc videtur casus in c. is cui. de offi. dele. s̃. eo. li. Nam post quàm persona, cum qua debet contrahi, est expressa, deputatus ad hoc potest alium substituere; quia nulla in hoc casu vertitur industria, vt ibi dicit tex. Solu. aliud in carnali, vt hic, aliud in spirituali, vt ibi: vbi tamen apparet, q̃ spirituale potest demandari contrahi cum persona incerta, carnale non, vt hic. Et sic ex illo c. coniuncto cum isto habes duas differentias inter carnale matrimonium contrahẽdum, & spirituale. Similiter de contracto dirimendo, de transl. epis. c. inter corporalia. vbi de hoc. ¶ Tertiò no. in §. sanè. casum specialem, in quo reuocatio procuratori non intimata, vel illi, cum quo debebat contrahere, impedit actum gerẽdum in spirituali matrimonio: secus in Cle. 1. de renun. quod c. loquitur, cum instituitur procurator ad renũciandum simpliciter, & sic ad dissoluendum vinculum spirituale contractum: procurator autem constitutus ad spirituale matrimonium cõtrahendum (puta ad eligendum, vel confirmandum electum) si
2 renouetur, reuocatione procuratori non intimata, an subsequẽs electio, vel cõfirmatio procuratoris erit inualida? Lap. hic, q̃ sic, q̃ dicit sic Pan. tenere ĩ d. Cle. 1. †Quid ergo dices ĩ procuratore constituto ad renunciandum ex causa permutationis: vtrum valeat renunciatio, & permutatio facta post reuocationem procuratoris sibi non intimatam? Quidã dicũt, q̃ nõ valet, sicut nec matrimonium carnale, vt hic. Lap. tenet contrarium. dicit enim, q̃ illa Cle. locum habet siue ad renunciandum simpliciter, prout dicit ille tex. siue ad renunciãdum ex causa permutationis fuerit procurator constitutus, & renocatus intimatione non facta. Nisi in casu, quo permutanti cum procuratore reuocatio fuisset nota. quo casu saltem quò ad illum, qui reuocationem sciuit, renunciatio, & permutatio esset nulla; quia in dolo fuit tacendo reuocationem sibi notã. & in his beneficialibus debet omnis dolus abesse. de ele. c. cũ dilecti. cum si. hic alle. per eum. Ex cuius dictis concluſiuè habes, q̃ reuocatio non intimata procuratori, impedit spiritua
le matrimonium contrahendum. Similiter hoc dicitur de carnali: nõ aũt impedit renunciationem facĩã simpliciter, vel ex causa permutationis: nisi illi reuocatio innotuerit, cum quo erat permutatio facienda. ¶ Opponitur, & vĩ, q̃ sola reuocatio nemini intimata non solum in casu huius c. sed in omnib. impediat actum gerendum, vt l. si pater. de manu. vindi. Sol. quandoq; quis contrahit per nuncium, vel epistolam: & tunc si ante horum pũtationem mittentem pẽniteat, obligatio impeditur, vt ibi. Qñq; quis contrahit per procuratorẽ, vel syndicum: & tunc ad impediendum obligationem contrahi, dẽt procuratori reuocatio intimari, vt no. in l. 1. §. fi. ff. de cõtrahen. emp. ¶ Vtrum etiam contrahenti sit intimanda? remittit Io. An. ad no. per eum de rescrip. c. ex parte decani. super gl. sed ĩ. ¶ Sed hic quæro de rõne differentiæ, quare magis ꝓ curatori, q̃ nuncio, est intimanda talis reuocatio? Rñ. q̃ a nuncius concipit verba in personam dñi. dicit. n. dñs meus mittit me ad te. & dicit, q̃ vult emere talem rem tuam, vt l. q. aũt. de consti. pecu. est igitur nuncius tanq̃ pica & organũ, p̃ quẽ dñs profert verba. deficiente ergo cõsensu domini tempore, quo profert verba, nuncius nil agit, etiam si non fuerit cercio ratus, licèt glo. in d. l. 1. §. fi. etiam in nuncio, vel epistola teneat contrarium. Sed cum dominus procuratorem cõstituit, facto ipsius procuratoris voluit obligari, & sic alterius ministerio. necesse est ergo illum, per quem consensum suũ transtulit, certiorari, vt ff. quod iussu. l. 1. Ex prædictis igitur habes differentiam inter nuncium, & procuratorem; quia nuncius in p̃sona domini, procurator in persona propria profert verba: & si aliter conciperet, non valeret actus, vt l. multum. C. si
3 quis alteri, vel sibi. vbi de hoc. † Et ex prædicta differẽtia infert Bar. q̃ nuncius priuati nũquam potest esse generalis; ita q̃ ex virtute illius generalis mandati descendat ad aliqua speialia: tunc enim non esset tanquàm organũ, postquàm aliud facit, vltra quàm dominus mandauerit, & hoc videtur velle tex. in l. 1. ff. eo. Ex hoc etiam infert Cy. in d. l. multum. q̃ idẽ, quod facit quis vt nuncius, non posset validari ratihabitione, si mandatum non præcesserit; quia tunc non potest dici organum domini. & vide quod de isto nuncio vltra prædicta not. Bar. in d. l. qui autem. §. constituere. vbi tangit, vtrum requiratur, q̃ persona nuncij sit idonea, sicut persona procuratoris. remittit ad no. per eum in l. si is qui pro emptore. ff. de vsuca. in materia fictionis translatiuæ de persona ad personam. Advertе ad vnum verbum Io. An. in nouel. super glo. dicit. n. q̃ in casu huius c. procurator est quasi pica, minister, & organũ domini, vt l. & licèt. ff. de consti. pec. & no. in d. l, multum. hoc fortè dicit propter effectum, quem. s̃. dixi in c. 1. in 2. notabili. ver. si dices. & si hoc est verum, videtur, q̃ procur. in casu huius c. non debet concipere verba in persona sui, sed dñi, vt no. in summa de spon. §. qualiter cõtrahat. post prin. ¶ Quærit etiam in nouel. Nuncius portat literas ignarus ipsarũ continentiæ: mulier receptis literis, consentit: sed consensum suũ nulli intimauit. dicit, quòd non est matrimonium, nisi consensum intimauerit nuncio, & alteri. nam solus consensus non notificatus non facit matrimonium, alleg. no. per eum. s̃. de spon. cap. tuæ.

Rub. De his, quæ vi, metus ve causa fiunt.

SVMMAE.

1 *Absolutio violenter extorta licèt non teneat, tamen punitur qui violentiam intulit.*
2 *Metus excommunicationis comminatæ an sit censendus iustus.*
3 *Amissio rerum, quibus vita corporalis adimitur, inducit iustum metum.*

CAP. I.

ABSOLVTIONIS No. q̃ vis, & metus reddunt ipso iure nullam absolutionem à sua censuræ. Quid in excommunicatione per vim, vel metum extorta? Gl. quæ incipit. ipso iure. tenet, q̃ secus. de hoc 11. q. 3. c. iustum. & 25. q. 1. c. omne. Regula est enim, q̃ quæ vi, vel metu fiunt, valent, sed rescinduntur per actionem quod met. causa. fallit hæc regula in multis casibus enumeratis in c. abbas. s̃. eo. quibus adde casum huius cap. Sed posses instare, q̃ omnia gesta per metum sint nulla; quia metus continet in se dolum. dolus autem dans causam contractui, reddit eum nullum, vt l. eleganter. ff. de do. So. vt no. Cy. C. eod. l. si vi. ¶ Secundò no. in ver. ne autem. q̃ contra inferentes violentiam hoc c. proui det in hoc casu, cum s. absolutio extorquetur per vim, vel metum. emanauit etiam contra dominos temporales: qui cogunt aliquos violare, interdictum de sent. exc. Cle. grauis. & aduerte; quia tex. iste loquitur, cum per vim, vel metum violatur sententia suspensionis. Si ergo aliter cogerentur clerici reuocare cessationem diuinorum, non esset locus huic cõstitutioni; quia cum sit pœnalis, non est extendenda. s̃. eod. lib.
1 de elec. c. statutum. ¶† Item no. q̃ licèt absolutio violenter extorta non teneat: tamen punitur qui violentiam intulit. & sic punitur affectus: licèt nõ sequatur effectus. concor. l. si qs seruo.

Rub. De in integrũ restitut.

SVMMAE.

1 *Forma petitionis ecclesiæ super restitutione in integrum.*
2 *Ecclesia vsque ad quadriennium admittitur aduersus cõtractum, vel sententiam beneficio restitutionis.*
3 *Fraus aperit viam ecclesiæ ad petendam restitutionem in integrum.*
4 *Fraus impedit cursum præscriptionis quadriennij.*

CAP. I.

ECCLESIA. Not. q aduersus sententiã, vel contractum competit ecclesiæ restitutio: & appellatione ecclesię intelligas monasteria, & omnem pium locum. Nam ista æquiparantur. de test. c. requisti. §. quia secus, & ĩ. eod. lib. de ele. cap. sciant. & c. generali. & de sup. neg. præla. c. 2. quæ omnia possent induci in contrarium. ita dicit Io. An. ĩ. c. proxi. in nouel. Ego de hoc dixi in c. auditis. ĩ. eo. vbi tex. monasterium appellat ecclesiã quò ad istud restitutionis beneficium, & remisi ad do. Bal. de epi. & cle. C. Authen. hoc ius porrectum. vbi tenet, in hospitalibus auctoritate episcopi fundatis competere istud beneficium, si lædantur. Sed non fundata auctoritate episcopi non habent priuilegium piæ domus. 18. q. 1. c. quidã. & Cle. quia contingit. de reli. do. præsidentes igitur talibus hospitalibus non gaudent priuilegio clericorũ, vt no. in Spe. de sta. mo. ver. 36. ¶ Tangit ibi de rebus fraternitatum, quæ sunt licitæ, & capaces, vt no. 11. q. 1. c. si clericorum. & tamen non habent hoc priuilegium, secundùm eum.

1 ¶ † No. formam petitionis ecclesiæ super restitutione in integ. petit enim se restitui aduersus sententiam, vel cõtractũ. ipsa igitur restitutione concessa, an fiat restitutio ad rem ipsam, super qua est lata talis sententia, vel contractus initus? Io. An. post Inn. hoc plenè prosequitur in c. tam ex literis. ĩ. eo. Breuiter dic, q restitutio est in statum pristinum repositio, vt l. q. si minor. §. restitutio. ff. de mino. illud restitutio restituit, quod abstulit læsio. Ex quo infero in prædicta q. q aut ecclesia fuit læsa in tradendo possessionem, ex contractu, vel sententia: & tunc rescissa sententia, vel contractu, restituetur etiam ad rem ipsam: & sic erit vnum iudicium. Si verò fuit læsa solum in vendendo, non in transferendo possessionẽ (quæ fortè apud emptorem erat:) tunc restituetur solum aduersus contractum: non autem fiet possessionis restitutio, in qua læsa non fuit. & sic erit necesse nouum iudicium. Eodem modo exemplificaui in sententia, vt si per eam amissa fuit possessio, ad eãdem fiat restitutio. Si verò propter eam non sit perdita possessio, sed dimissa, aduersario absoluto à petitione ecclesiæ, aduersus ipsam tantummodo erit restituenda. & sic ea res scissa, opus erit nouo iudicio, vt d. c. tam ex literis. vbi tamen vide, an possint hoc casu hæc duo iudicia accumulari, & peti, q sententia rescindatur, & ea rescissa, res per eandem sententiam adiudicetur: vt sic super læsione sententiæ, vel contractus, & super re principali probationes permixtim recipiantur. dic subtiliter, vt ibi: vbi etiam vide, si sunt duo iudicia, an probationes factæ in vno iudicio prosint in alio. & vide qd no. Cyn. in Auth. si omnes. C. si vt se ab here. absti. Idẽ etiam Cy. loquens, cum absens causa reipub. petit restitui aduersus vtucapionem rei suæ: vtrùm vno iudicio possit petere, q vsucapio, vel præscriptio rescindatur, & res sibi restituatur. de quo plenè per eum in l. quo tempore. ff. de test. mil. Et formã libelli (cum est vnum iudicium, aut duo, iuxta prædictã theoticam) vide per eum in l. si ab hostibus. C. ex qui. cau. ma. in 13. q. ¶ Tertiò no. q dicit [ecclesia postulat se admitti] &c. & sic verba sententiæ, vel contractus, & cuiuslibet dispositionis concipiuntur in personam ecclesiæ; quia iura, & actiones dicuntur penes eam consistere, vt not. ĩ. de causa poss. & q prie. c. cũ sup. aget tũ ecclesia per prælatũ suũ: sicut vniuersitas per

tas per syndicum, & hæreditas procuratorem sibi datum. ista enim. s. ecclesia, vniuersitas, & hæreditas sunt personæ repręsentatæ, & fictæ, vt l. mortuo. ff. de fideiuss. ideo sunt capaces iurium, & bonorum, vt l. 1. §. municipes. ff. de acquir. pos. & l. 1. quod cuiusq; vni. no. & l. sicut. eod. ti. & dicit hic Archid. q si aliqua de causa repellatur prælatus ab agendo, admittitur ecclesia. ĩ. de insti. c. cum venissent. & quod ibi not. ad fi. & de transac. c. contingit. & de simo. c. querelam. in contrarium fa cit quod no. 68. dist. c. fi. Quidam dicunt hoc casu dari curatorem, vt no. 5. q. 3. c. fi. & ĩ. de rescrip. c. edoceri. & quod ibi

2 per Io. An. ¶ † Quartò no. q vsq; ad quadriennium admittit ecclesia aduersus contractũ, vel sententiam bñficio restitutionis. p viã aũt nullitatis audiret perpetuò. Et vtrũ possint ista remedia: accumulari, dic, vt dixi post Inn. ĩ. eo. c. constitutis. & aduerte quia istud quadriennium incipit currere ecclesiæ statim post contractum, vel sententiam. minori verò incipit currere post 25. annum. & sic bene dicit hic glo. q ecclesia ęquiparatur minori facto maiori. ¶ Vtrum autẽ sit semper verum, q aduersus læsionẽ detur quadriennium: dic, q sic, cũ petitur aduersus sententiam, vel contractum, de quibus loquit text. Si autem petatur restitutio aduersus læsionem contingentem ex tempore. Tunc aut est læsio tanti temporis, quantum ad quadriennium, & vltra: & idem; quia quadriennium conceditur. Si verò est læsio minoris temporis, fortè anni, vel mensis: vtrum tunc detur quadriennium, magna est altercatio legistarum: de qua per Cyn. in l. superuacuã. C. de tempo. in integ. resti. in 6. quæst. quæ hodie est decisa in Clemen. 2. ĩ. eod. vide. Et per Cyn. in vlt. quæst. vtrum per viam exceptionis vltra quadriennium possit ecclesia, vel minor se restitui petere aduersus contractum, vel sententiam, si ex eis conueniatur. & dicit, quòd non. Nam quando ad idem com petit actio, & exceptio, eiusdem vitæ est exceptio, cuius est actio, vt not. subtiliter Ioan. An. post Inn. supra de ordi. cogi. cap. fin. quod not. pro limitatione illius regulæ. quę annua sunt ad agendum, perpetua sunt ad excipiendum. C. de except. l. licet. debet enim intelligi, quando competit mera exceptio, non ad idem actio. facit quod no. in l. nã & postea. §. si minor. ff. de iureiuran. vbi restitutio potest peti per viam exceptionis. ¶ Quintò innuit iste text. quòd sufficit petere restitutionem infra quadriennium: sed in l. superuacuam. prælegata dicitur, quòd debet dicta causa infra dictum tempus incipi, & finiri. & idẽ in Clemen. prima. ĩ. eod. ver. de hoc in gl. hic est &c. vbi etiam no. quid iuris, si post istud tẽpus de cursum restitutio concedatur, de quo etiam in dicta l. superuacuam. ¶ † Sextò not. quòd fraus a prævaricatio, & quæcunque rationabilis causa interueniens aperit viam ecclesiæ ad petendam restitutionem vltra quadriennium, & sic vltra tempus iuris. Rationabilis autem causa potest esse vita prælati malè alienantis, vt in glo. fin. quam tenet Ioan. Mona. Archidia. contra, vt hic in nouella. super dicta glosi. & bene.

3 a

4 ¶ † Not. quòd fraus, & prevaricatio impedit cursum præscriptionis quadriennij ipso iure, vt innuit hic text. Similiter certa alia impedimenta faciunt præscriptionem dormire, quædam verò cursum præscriptionis non impediunt: sed parant viam restitutionis in integrum impeditis: quod dic plenè per Innocen. in cap. ex transmissa de præscript. Aduerte etiam, quia iste verbic. nisi. non ponit casum specialem in ecclesia. quia idem in alijs, quibus per beneficium restitutionis subuenitur: vt impeditis non currat quadriennium, vt dicta l. superuacuam. in fin. & leg. intra vtile. ff. de mino. ¶ Quærit Ioan. And. in nouella. Ecclesia conuenta interdicto vnde vi, omisit exceptionem (& sic lata est sententia cõtra eã super dicto possessorio) impetrat rescriptum super restitutione in integ. non expresso iudicio possessorio, super quo fuerat lata sententia. Primò quæritur, vtrum possit aduersus dictam sententiam restitui. secundò si potest, an prædicta subreptio vitiet rescriptũ. in prima q. arguit, q nõ detur restitutio; quia iudicium possessorium est momentaneum: & dicitur talis possessio vilis, & abiecta propter iudicium proprietatis, quæ possessionis causam ad se trahit, vt c. cum dilectus. de causa poss. In vilibus autem, & modicis non datur restitutio, vt l. scio. ff. eo. Item appellatio, & restitutio in hoc sunt pares: quia quod præstat appellatio maioribus, hoc indulget restitutio minoribus. s. ad rescisionem actus. ff. de mino. l. præses. Sed in hac causa maior non appellat. C. si de momen. pos. l. 1. ergo simili ter minori, vel ecclesiæ restitutio non competit. Item in hoc iudicio momentaneæ possessionis minor habet legitimã personam standi in iudicio, vt C. qui leg. perso. l. momẽtaneæ. ergo non videtur debere restitui, ne quis decipiatur legis auctoritate, vt l. 1. C. de his, qui ven. æta. impet. His non ob. tenet cõtrarium. s. q aduersus talem sententiam super possessorio latam detur restitutio, maximè de iure canonico, quod permittit appellare à quolibet grauamine, vt c. super eod. de app. & quod not. in c. significantibus. de no. oper. nun. & est expressum in hoc iudicio, quòd possit appellari in c. cum ad sedem. de resti. spol. Si ergo appellatio est permissa in tali possessorio, ergo & in integrum restitutionis petitio, vt in d. l. præses. nec est verum, quòd possessio sit vilis: immo magnum affert commodum, vt Insti. de interdict. §. commodum. & præsertim quòd difficile est probare proprietatem, agendo rei ven. vt l. at qui natura. §. cum me absente. de neg. gest. Non ob. q si minor habet in hoc iudicio legitimam personam, ergo non restituit. istud non est verum, imò restitutio competit minori in omnibus casibus, in quibus admittitur tanquam maior, vt no. in d. l. 1. C. si de momen. pos. & c. ex parte. de restitu. spol. ¶ In secundo dubio, an talis surreptio vitiet rescriptum. dicit Io. And. glo. innuere quòd non. ipse addit q. Ia. qui tenuit disputando, quòd si per ecclesiam opponitur surreptio contra rescriptum gratiosum, & succumbit, & non appellat: poterit petere aduersus illam sententiam resti. in integ. Si verò rescriptum erat secundum ius commune dans iudices: si surreptionem illam repulsam in vim dilatoriæ opponere velit restitutionis beneficio in vim peremptoriæ, non est talis restitutio concedenda secundùm eum. Aduerte. iste passus, vtrum scilicet aduersus dilatoriam solutionis, vel aliam, vel peremptoriam, siue declinatoriam fori omissam, vel oppositam, sed nõ probatam, detur restitutio ad opponendum, vel probãdum. Ioan. And. post Innoc. & Hosti. plenè examinat. ĩ. eo. c. corã. ex quorum dictis ibi distinxi, & vide in Spe. de resti. in integ. §. 1. ver. sed pone.

ADDITIO.

a ¶ Fraus. Adde, quòd præsumitur ex actuum celeritate Bald. in leg. eam quisquam. C. de fideicom. Item vbicunque minor apparet læsus, glosi. in l. fin. C. si ad, ven. item in emptione facta per interpositam personam, l. pupilli. §. fin. & ibi Barto. ff. de aucto. præstan. item ex petitione clandestina. Barto. in l. Barbarius. ff. de offic. præto vbi in donatione, quando sit coniunctæ personæ: Pau. in consil 63. item in patre alienante in præiudicium filiorum: item quando facit, vt priuet successione eum, cui de iure deberetur. cap. 2. §. nouì. per Bal. per quem fiat inue. colla. 10. item si alienat titulo lucratiuo. l. cum autem. de his, quæ in frau. cre. item si alienat titul o oneroso pro modico precio, per l. diuersas. C. manda. & plenè vide alia per Alexand. de Imola. in leg. omnes. §. Lucius. quæ in frau. cre.

SVMMAE.

1 *Confessio prælati an noceat ecclesiæ.*
2 *Cursus quadrienij incipit à tempore læsionis.*
3 *Error de iure communi reuocari potest.*
4 *Renunciare an idem sit, quod concludere.*
5 *Pupillus an restituatur contra propriam confessionem.*

CAP. II.

SI aduersus. Not. q contra confessionẽ ꝑpriã põt infra quadriẽniũ restitui. Confessio † aũt solius ꝓlati an noceat ecclesię, vel cõfessio tutoris, vel curatoris pupillo, vel adulto, vel confessio ꝓcurato-

ris dño, dic plenè per Cy. C. de confes. l. vna. in 14. & 15. q. & l. certũ. §. sed an & ipsos. ff. de confes. ꝙ Bar. post gl. Aduers⁹ aũt aliũ articulũ emergentẽ in cã vtrum posit ecclesia restituti (puta ad productionem instrorum, vel testium post didicta testificata) dic vt ☞. eo. c. auditis. per Inn. & per Bart. in l. 1. §. nunciatio. ff. de not. opere. nunc. & leg. minor. 25. ann. cui
2 ff. de minor. ¶ † Secundò nota. quòd à tempore læsionis incipit cursus quadriennij, quod conceditur ad petendam restitutionem. & in hoc differt ecclesia à minore, vt dixi. ☞. c. ꝓxi. in 4. notabili. ¶ Tertiò no. in ver. vbi verò. quòd nõ ita breui tempore tollitur remediũ iuris cõis, ſicut tollit̃ remediũ singulare restõnis in inte. & hinc est verum qđ dicit, ꝙ tollitur difficilius ius cõe, q̃ singulare, vt l. eius militis. §. militia. ff. de test. mil. vtrũ autem posit concurrere, dic ꝙ nõ. nam restõ in integ. est remedium extraordinarium: quod nunq̃ competit, vbi habet locum ordinarium. i. iuris cõis, vt l. in causæ. 2. de mino. & per Bar. in l. ī prouinciali. ff de no. ope. nun. ¶ Quar tò hunc tex. inducit Io. An. contra Ia. de Are. qui dixit, ꝙ error facti in iudicio ante sententiam non reuocatur, nisi per restitutionem in integ. vt refert Cy. in l. error. ad fi. C. de iur. & fact. igno. Nam hic est casus, quòd reuocatur per viam iuris cõis. quod ibi tenet Cy. post Pet. qui dicit, ꝙ error facti, ſi
3 ue in iure, ſiue extra ius ante sententiam reuocatur ipso iure: sed post sententiam reuocatur ex clausula generali, vt ibi plenius, & per Io. An. ☞. de confes. c. fi. ¶ † Quintò no. quòd de iure communi potest error reuocari quandocũq; ante negocium finitum: & finitum intelligas, vt in glos. fi. cui additur in nouella. quòd finitum etiam potest dici post cõclusionem in cã, vt ☞. de procu. c. auditis. & de causa pos. & proprie. c. pastoralis. & quod no. Cy. C. de tute. l. quãuis. nam post conclusionem non est cognoscere, sed cognitum esse: & sic non est probatio accipienda, quæ tamen est necessaria in reuocatione erroris, ſcđm Arch. ☞. de fi. instru. c. cum dilectus. & ff. de euic. l.
4 ſi rem. in fi. ¶ † Tractat etiam ipse hic, vtrum idẽ sit renuncia re, quod concludere: de quo in d. c. pastoralis. in nouella. Sed hic incidenter quæritur post Lap. nunquid errorem habitum in causa principali põt quis corrigere in causa appellationis? Spec. quòd sic in ti. de confes. §. postremo. ver. sed nunquid. dicit enim, quòd corrigere errorem est proponere peremptoriam, quod licet, vt c. fraternitatis. de testi. nec hoc impedit conclusio in causa principali, quæ non extenditur ad causam appellationis, vt no. in d. c. fraternitatis. ¶ Oppo. & videtur, ꝙ aduersus confessionem non detur ecclesię restitutio. & arguo à diuisione, vt in glo. 2. quæ soluit hoc contrarium tribus modis: & videtur mihi, quòd hoc c. inquantum loquitur ante sententiam, innuat, quòd eoipso quòd ex confessione lædit, competat sibi restitutio, aliter non probato errore. Nam ſi probaret errorem, admitteret ad hoc de iure communi, ſicut quilibet maior, vt in ver. vbi verò. & sic nullum esset ecclesiæ priuilegium in reuocatione propriæ confessionis. Spe. tamen in ti. de resti. in integ. §. 1. ver. sed nunquid ecclesia. formans quæstionem in ecclesia, & minore dicit, quòd aduersus confessionem non restituuntur ante sententiã, non probato errore, ſicut nec maior. post sententiam verò admittũtur in restõnis beneficio, sed non maior: & in hoc est beneficium ecclesiæ, & minoris: sed certè etiam post sentẽtiam admittitur maior ex clausula generali, vt dixi. ☞. in 4. nota. vt ergo aliquod sit ecclesiæ priuilegium, oportet necessariò fateri, quòd infra quadriennium detur restitutio, non probato errore contra eius confessionem: postea verò, quia de iure cõi admittitur, debet probare errorem, vt in ver. vbi verò quod an sit bene dictum
5 cogita. ¶ † Pupillus autem, vel adultus an restituãtur contra propriam confessionem factam in iudicio cum auctoritate ſuorum administratorum, vel ſine. dic per Cy. in l. clarum. C. de auct. præstan. & l. certum. §. ſi quis. ff. de confes. ¶ Quæro, qualiter debet probari error facti, & iuris, & vſq; ad qđ tempus ipsum liceat reuocare. dic per Ioan. An. ☞. de confes. c. fi. & plenius per Bar. in l. non fatetur. ff. de confes. & pleniſsimè per D. Bal. in præalleg. l. error. vbi quærit, ſi iudex fecit præceptum in confessum, iuxta l. ſi debitori. ff. de iudi. vtrum posſit postea reuocari illa confeſsio? Bar. quòd ſic; quia illud præceptum fit ad excuſationem, non ad condemnationem. Ipse tamen tenet contrarium: quia illud præceptum transit in rem iudicatam, vt ff. de re iudi. l. debitoribus. & de mino. l. ait prætor. §. permittitur. Item ex illo præcepto oritur obligatio, & actio, vt l. cũ non ſolum. §. neceſsitate. C. de bo. quæ lib. Item tale præceptum est finis, & terminus diſceptationis, vt concluſio in cauſa, poſtquàm confeſsio non reuocatur: vt hic in nouel. Reliqua dic, vt ibi.

Rub. De arbitris.

SVMMÆ.

1 *Arbitri ſi ſint diſcordes, an tertius aſſumi debeat.*
2 *Numerus minor an includatur in maiori.*

CAP. I.

IEX tribus. No. ꝙ arbitris inter ſe diſcordantibus, valet ſnía pluriũ, etiã condẽnantiũ in maiori ſumma quàm tertij, qui diſcordat ab eis: & quod hic dicitur de numero triũ, idem intelligas de quocunq; numero diſpari; puta ex 10. vel 5. concordant tres. vel ex 6. ſiue 7. concordant 4. vel plures ſecundũ Io. An. in nouel. ¶ Secũdò no. ī ver. licèt. ꝙ ſi tres arbitri ſint diſcordes in ſumma condemnationis, ſtatur ſententiæ illius, qui condemnauit in minore: quia in illa omnes cõcordant. Nam in maiori ſumma minor ineſt, vt l. 1. §. ſi ſtipulanti. de verb. obl. & quod hic dicitur in trib. idem intelligas in 2. quorum vnus condemnat in 10. alter in 5. ſtabitur ſententię condemnãtis in 5. vt no. Accur. in l. diem proferre. §. ſi plures. ff. eo. alle. l. inter pares. in fi. ff. de re iud. per quam leg. patet idem eſſe in iudicibus, vt hic in nouella. ¶ Quid dices? in teſtibus vnus ex duobus deponit in 5. alter in 10. an debitum ſit probatum? videtur quòd ſic, per d. §. ſi plures. & per c. nihil ob. de ver. ſign. In contrarium facit, quia ſi teſtes diſcordant in circunſtantijs, neutrius dicto ſtatur. 3. q. 9. c. nihilominus. multò minus cum diſcordant in re, de cã poſ. c. cũ eccleſia. Et hoc tenet D. meus. ſ. ꝙ non probant debitum. Spec. videtur tenere contrarium in ti. de teſte. §. antepe. poſt prin. In alijs tamen terminis loquitur, cum. ſ. teſtes deponunt, decimam collectam: quorum vnus dicit de 10. corbib. alter de 5. vel ſi deponit ſup iuriſdictione, vnus dixit, ꝙ vidit, cõdẽnari 10. hoẽs, alter 5. nam ad probandum ius deciman di, vel iuriſdictionis talis varietas, & diuerſitas in numero (& quod plus eſt) in ſubſtantia rei decimatæ, vel in ſubſtantia vſus iuriſdictionis nõ vitiat dicta teſtiũ. puta, vn⁹ deponit de decima ſoluta à Martino, alius à Gaio. vel vnus de ſolutione frumenti, alius de ſolutione ordei. quod dic, vt not. Ioan. And. in cap. qualiter. il 2. de accuſa. In quæſtione aũt pđicta, ꝓbatio numeri limitati, ſiue de quantitate, videt̃ eſſe de ſubſtãtia quo ad teſtes: ſi. n. deponunt de diuerſis ſummis, apparet, ꝙ non deponunt de eadem, in qua fuerunt ambo preſentes: & ſic nõ ſunt conteſtes, vt l. 3. C. de teſti. nam pluralitas ſummarum infert pluralitatem contractuum, & diſpoſitionum, vt l. cum centum. ff. de adi. lega. & l. quinquaginta. de proba. facit quod not. Bar. in l. triticum. de verbo. oblig. glo. tamen iuris ciuilis in teſtib. diſcordantib. de valore rei, ſiue æſtimatione dicit, ꝙ plus credit duobus affirmantib. q̃ mille negãtib. vt no. in d. §. ſi plures. quod nõ est verũ, qñ negatiua põt cadere in ſenſum teſtium: puta, quòd iſte ſextus meus nõ valeat. 30. ſi enim quidam dicũt, ꝙ ſic: quidã, ꝙ nõ, ſtabit maiori numero, vt l. 1. ff. de ven. inſpi. ſi hincinde est par numerus, prævalebit illorũ teſtimonium, qui deponunt de minori. Hic. n. est identitas ſubſtantiæ, ſuper qua deponunt. ſ. ipſa res. Sed in mutuo cum diſcordant in ſumma, diſcordant in ſubſtantia; iccirco non probant ſcđm Dama. cum quo teneo, rõne pđicta. & pđictis ad-
1 de quod no. Cy. in l. in bonæ fidei. ad fi. C. de iureiur. ¶ † Opponitur, & videtur, quod ſi arbitri ſint diſcordes, debet aſſumi tertius, cuius ſententiæ pareatur, vt l. item ſi vnus. §. principaliter. ff. eod. & c. cum ſpeciali. de ap. in hoc verò. c. aliter diſponitur: ergo malè. So. ibi loquitur, quando omnes ſunt con
2 trarij: hic verò in ſumma minori omnes concordant. ¶ † Secundò contra iſtud opponitur, & videtur, quòd minor numerus non includatur in maiori, vt l. ex facto. §. 1. ff. de vul. & pupil. vbi ſi pater filio impuberi ſubſtituat Titium, ſi filius deceſſerit infra decimũ annũ: & Mæuium, ſi deceſſerit in 14. filio decedente in 8. anno, ſolus Titius veniet ad ſubſtitutionem, licèt verum ſit ipſum infra 14. deceſsiſſe. So. ſcđm Io. An. iutẽtio, & volũtas teſtatoris ſic diſtincta facit, quòd numerus minor nõ includatur ſub maiori: ſed non est poſsibile condemnatum in 15. non eſſe condemnatum in 10. ſed est bene poſſibile fieri ſubſtitutionem in maiori numero annorum, & nõ in minori, & econuerſo, vt patet in l. ſi ita quis. & l. in pupillari. ¶ Quæro. vnicus arbiter electus à partibus condemnauit in 5. cum 10. peterentur. eadem. q. in iudice condẽnãte. ſimiliter Io. An. in nouel. nõ clarè q. exprimẽs remittit ad Spec. de ſen. prola. §. qualiter. ver. quid ſi peto. & ad plenius no. in c. cũ inter vos. de re iudi. vbi elicit extenuatè duas qõnes. Prima é, vtrum valeat ſententia ſuper parte petitorum, non facta mentione de alia parte. Secundò in caſibus, quibus valet, quid erit de illa alia parte, de qua est facta mentio in ſententia, vtrũ videatur in ea cõdẽnatus, vel abſolut⁹, vel in ſuſpẽſo dimiſſus? in prima q. dic breuiter, ꝙ aut est vnũ capitulũ, aut plura. Si vnũ, aut iudex pro parte cõdẽnauit, & pro parte abſoluit: & valet ſnía. & ſic dẽt intelligi qđ no. de cõuer. cõiu. c. placet. Aut pro parte pronũciat, & pro parte tacet: & nõ valet ſnía in aliquo, vt l. in hoc iudicio. ff. fa. her. & in hoc ſit vera opinio, quã no. Do. me⁹ in l. 1. C. de re iud. vbi de hoc. Scđo caſu principali, qñ ſunt plura capi. & tunc aut connexa: & idẽ qđ ☞. ff de ædil. edi. l. cũ eiuſdẽ. aut ſunt ſeparata: & valet in eo, qđ ꝓnunciatũ eſt. quia tot videt̃ ſníæ, quot ſunt cãæ, vt l. ſcire debem⁹. de ver. ob. & l. ét §. 1. ff. de mino. & ibi de hoc. ¶ In 2. q. cũ petit plus, & iudex cõdẽnat in minus: ſ. caſu, quo dixi valere ſententiã, an videa. t à reliquis abſoluere? vr, ꝙ nec abſoluere, nec cõdẽnare: quia in omiſſa quãtitate deficit ſcriptura, & recitatio: q̃ ſunt de ſubſtantia ſententiæ. ☞. e. li. de re iudi. & c. fi. & l. ex ſentẽtia. C. de ſen. ex peri. re. In hac q. ſunt opi. quas videī no. in d. c. cum inter. & in d. ver. quid ſi peto. vbi dicit, quòd ſi iudicium est habitum coram iudice, intelligitur reus in reſiduo abſolutus: ſed coram arbitro ſecus. facit l. quid tamen. cũ l. ſeq. ff. eo. ¶ Quærit Lapus, vtrum quod dicitur in arbitris, quòd valet ſententia plurium: vtrum debet intelligi per reſpectum ad omnes arbitros, vel partium comparatione minorũ? nam in electione intelligitur per reſpectum ad omnes. cap. in geneſi. & c. cum in iure. de ele. in patronis laicis præſentanti bus ſecus est. nam valet præſentatio facta à maiori parte partis comparatione minoris, vt not. Archid. 31. diſt. c. vicenna. Quid ergo in arbitris, vel iudicibus? dicit ipſe verius ſuo iudicio videri, ꝙ debet intelligi maior pars per reſpectum ad omnes: nam quàmuis maior pars non concordauerit in cui dando: concordarunt tamen in cui non dando. ponit exemplum, cum à tribus ſunt electi 11. iudices, vel arbitri ſuper vna re, quatuor pronunciant pro vno, duo pro alio, & 5. pro alio. nõ enim valebit ſententia illorũ quinq;: licèt ſit maior numerus, qui concordet, poſtquã non eſt maior oĩum. ¶ Vltimò quæro. cum deberent̃ mihi 10. petij. 20. reus iurauit ſimpliciter ſe non teneri, an ſit periur. quia non ſequit: nego. me non teneri in 20. ergo nego in 10. nam in maiori quãtitate negatiuè pto

lata non cõtinetur minor, vt in prædicto exemplo. Bart. tenet contrarium in l. 1. §. ſi ſtipulanti. de verbo. obli. vbi plenè diſtinguit, an in maiori quantitate inſit minor, vel non: quæ diſtinctio melius hic cadit, quàm alibi.

SVMMÆ.

1 *Arbiter malè pronuncians an faciat litem ſuam.*

CAP. II.

VT queſtionibus. Tria facit ſcđm Io. Mo. Primò ponit ꝓ emiũ. Secũdò ſtatutũ. Tertiò tacitę qõni rñdet. Scđa ibi [ſtatuimus] tertia ibi [circa] & determinat not. per Inno. & Host. in c. Raynaldus. de testa. & Spec. de arbi. §. fi. in prin. verſi. & not. & plenius in ver. quid ergo ſi. & ſeq. Innoc. dixit ibi, quòd quando omnes arbitri ſunt præſentes, & vnus non vult cum alijs concordare: etiam ſi dicat ſe non inſtructum, alij, qui concordant, pronunciare poſſunt. idem ſi ſuam opi. dixiſſet, & receſsiſſet audita opi. aliorum. Ceſſat enim hoc caſu ratio legis, quòd alios ad ſuam opi. trahere potuiſſet. ſecus ſi illorum opi. non audiſſet, dato quòd malitiosè recederet: licèt quidam contra iſto caſu. nam ex quo conuenerunt ad ſententiam ferendam: qualitercunq; vnus poſtea recedat, alij ſententiare poterunt; quia est verum, oẽs affuiſſe ad ſniam ferendã. i. ad diẽ ferendæ ſniæ aſsignatã. propter iſtas ergo varias opi. emanauit iſta conſtõ, vt hic in nouel. & Bar. iſta dicta Innoc. refert in l. duo ex tribus. de re iudi. & ibi reprobat dictũ Inno. inquantum dicit, ꝙ ſi opi. ſuam dixiſſet, & non potuiſſet alios trahere in ſuam ſniam, & ſic diſceſsiſſet ab eis: quòd alij eam ferre poterunt. dicit enim hanc opi. non veram; quia non eſt illa ratio ſola [quòd trahere poſſet] &c. ſed illa, quia omnes iudicare debent, vt d. l. ſi duo ex tribus. & ff. eo. l. nam ſicuti. adeò ꝙ ſi vn⁹ cõmitteret alteri, ꝙ certo modo iudicaret, non valeret, vt no. in l. item ſi vnus. in fi. ff. eo. oportet ergo ad hoc, ꝙ præſentes, vno abſente, poſsint procedere ad ſniam, cõſtet de voluntaria, vel malitioſa abſentia illius, per hũc tex. qui ſeruetur in terris Eccleſiæ, poſtquàm diſcordat à iure ciuili, vt dicit gl. quæ incipit. ff. eo. &c. Idẽ Bar. in d. l. duo. vbi tã gît, quid ſi vnus ex iudicibus delegatis, vel arbitris moriatur? dicit enim in iudicibus, ꝙ vno mortuo, ſuperior dabit alium, vt l. placet. C. de peda. iudi. Si verò excuſatur aliquo iuſto impedimento, ſi quidem ad modicum tẽpus, expectabitur: aliàs à ſuperiore alius dabitur: ſed in arbitris, vno mortuo, finit cõ promiſſum. C. de iudi. l. pedius. & l. non diſtinguemus. ff. eod. mors ergo, & abſentia non per oía ſunt ſimiles, vt dicitur in
1 c. ſi delegatus. ☞. eo. li. de offi. dele. ¶ † Vltimò quæro. ſi arbiter malè, pronunciauit, vtrum faciat litem ſuã, ſicut iudex ordinarius, & delegatus? Glo. dicit, quòd ſic. C. de arbi. l. ſi quis in conſcribendo. & l. ſi iudex. de var. & extraor. cog. ¶ Quærit hic Lap. ſi tertius ſit pñs & tacet, nunquid videat contradicere, vel conſentire? Hoſt. in ſumma. e. ti. §. prohibetur. in fi. dicit, ꝙ videt cõtradicere. & ibi in ver. quid ſi habeat. dicit, ꝙ ſi ſunt duo ordinarij, quilibet põt per ſe ferre ſniam, ſi quilibet per ſe cognouit: ſed ſi ſimul cognouerunt, ſimul pronunciare debent. dic per Bart. in l. ſi vni ex pluribus. aliàs Pomponius. ff. de re iudi ¶ Quæro. iſtud cap. & prædicta locum habent, cum vnus ex tribus, vel pluribus est abſens ſponte, vel dolosè, vel mortuus: quid ſi omnes ſunt præſentes, & diſcordant in ſententia? in hoc differunt ordinarij, delegati, & arbitri, prout legitur, & no. in c. fin. de re iudi. & tangit Bart. in l. inter pares. de re iudi. ¶ Secundò quæro. dicitur in fi. c. ꝙ abſentia facit iſtum haberi pro præſente. quæro ergo, quãdo ſunt plures iudices, vel arbitri. an debent omnes iudicare: vel ſufficit, quòd ſint præſentes? text. habes in c. pen. ☞. eo. lib. de re iu. Sed gloſſ. in leg. ſi vnus ex pluribus. ff. de re iudica. dicit ſufficere, ſi dicant [conſentimus tali iudicanti] vel dicere [conſentimus illius ſententiæ.] & ibi Bartol. tangit, an talis conſenſus poſsit adhiberi ante latam ſententiam per interual-

lum temporis; quia vnus commisit alteri animi sui motū. dicit, q̄ non in arbitris, & iudicib. delegatis, qui non p̄t subdelegare: sed in ordinarijs secus. Tangit etiam, an post factum posit ille, qui non interfuit, ratum habere. gl. q̄ non. C. de iure fisci. l. 2. & ff. de iudi. l. licèt, idē Inn. de offi. deleg. c. pruden tiam. & in Spec. in tit. de executio. sententiæ. §. sequitur. ver. si sunt duo. & ver. his. & vide, ĵ. de re iud. c. pen. ĵ. eo. lib.

Rubr. De iudicijs.

SVMMAE.

1 *Iudex delegatus non potest cogere litigatorem ad personalem comparitionem.*
2 *Citatus in causa criminali potest cogi ad comparendum personaliter.*
3 *Citatus legitimè impeditus, an necessariò teneatur mittere procuratorem.*

CAP. I.

1 IVRIS esse ambiguum. Primò ponit dictum. Secundò casum excipit, ibi [nisi.] †No. iudicem delegatum Papę non posse cogere litigatorē ad personalem cōparitionem. Regulariter videbatur contrarium; quia fungitur vice Papæ quò ad illam cām, vt s̄. de off. del. c. ſtuduisti. Sed hoc est verū, q̄ fungitur eius vice, quò ad illa, sine qb. cā expediri non p̄t. de of. del. c. j. & c. præterea. sed sine personali comparitione expediri p̄t p procuratorē, ergo &c. Sicut ergo non posset illi p̄cipere, q̄ iret ad Sanctū. Iacobū: ita nō p̄t ad p̄sonalem comparitionē compellere, scdm Io. And. in nouel. vbi quærit circa hoc, qd iuris, si delegatus citat personaliter, cā non expressa. dicit post Io. Mo. q̄ aut status causæ requirit, vel forma resctipti id hēt. & tunc valet: aliàs non. Dat simile in citato tpe feriato fauore hoīn. ff. de ferijs. l. j. & ĵ. de app. c. cordi. §. j. & de sen. exc. c. Romana. §. caueant. Sed ego dico, q̄ licèt subsit cā personalis cōparitionis. si tñ in citatorio non exprimitur, non vī arctari citatus: quia dēt sibi innotescere ex tenore citationis. Sicut simpliciter citatio non arctaret citatum comparere tpe messiū: licèt esset casus, in quo dictæ feriæ non obst. vt l. j. cum l. seq. de fer. & hoc innuit iste tex. dū à regula excipit quosdā casus, de quib. dēt in citatione cōstare. Ad hoc facit qd̄ no. Inn. s̄. de dila. c. præterea. vbi plenè in nouel. post ipsum, ex quibus causis citatio reddatur nulla. ¶ Sc̄dò innuit iste tex. q̄ in certis casib. p̄t quis vrgeri ad personalem cōparitionem: & tunc non sufficit mittere procuratorem. de quo dic, vt s̄. de ma. & obe. c. fi. in gl. cum enim quis. ¶ Tertiò no. q̄ iste tex. loquitur in iudicio, in quo qs cōpelli non p̄t personaliter cōparere, ēt per ordinariū. Sed hic quærit Io. And. vtrùm extra iudiciū possit ordinarius cogere subditos ad p̄sonalē comparitionē, si fortè eget ipsorum consilio, vel personali auxilio? Host q̄ sic 22. q. 5. c. de forma. de of. del. c. vlt. Nam in dubio semper est obtemperandū 23. q. 5. c. quid culpat. hīc est scdm Io. Mo. q̄ vocat abbates, p̄sbyteros, & clericos personaliter venire ad synodum. 18. dist. c. fi. Item clerum, & populum cōgregat ad sermonem. s̄. de ele. c. vbi periculū. §. quia verò. & ad curiam mittit clericum. 16. q. 1. c. nos autē. & in Auth. de san. epi. §. reuerēdissimi. coll. 9.

2 ¶ †Quartò no. q̄ in cā criminali p̄t citatus cogi, vt compareat personaliter. qd̄ est verum, nisi ageretur de crimine contra vniuersitatem: super quo vide qd̄ no. Io. An. de fimo. c. dilectus, il. 2. Itē intellige, nisi esset pena relegationis, vel ĵ. qb. casibus interuenit procurator, scdm Host. de acc. c. veniens. Sed pone, q̄ iudex in isto crimine relegationis, vel ĵ. vult ominò, q̄ compareat principalis, tanq̄ nouerit melius veritatē: vtrùm possit eum ad hoc cogere? vī q̄ non; quia beneficiū mittendi procuratorem nemini debet auferri, vt hic in gl. 4.

In contrariū facit l. fi. C. de procu. & s̄. eo. li. de proc. c. fi quē ver. vt si forsitā. Ia. Bu. dicit, q̄ si sup articulo, super quo vult, q̄ compareat personaliter dns sic citatus, constituit procuratorem ad sic rndendū: tñ non p̄t cogi ad personalem cōparitionē, postq̄ procurator est plenè instructus de conscia dñi: sed qñ hret mandatū gñale (qa p hoc apparet eū nō plenè instructum) p̄t iudex cogere principalē cōparere p̄sonaliter, scdm eū. Bar. dicit, q̄ ēt qñ hret mādatū ad sibi rndendum, poterit cogi venire p̄sonaliter; qa p hoc melius deprehendit veritas, vt ff. de qō. l. de minore. §. tormēta. Nā indiciū veritatis sumit ex vultu, & trepidatione, & qua constātia qs loq̄t, vt ibi, scdm eū, qui ita no. ēt in cā ciuili in l. 2. ff. qui. ex cau. in pol. e. Tu dic post do. meū in d. l. fin. q̄ vbi sunt indicia contra reū probata iudici iudiciario ordine: tunc p̄t eū cōpellere personaliter cōparere, siue sit locus torturæ, siue aliquali interrogationi, vel distractioni. Si aūt non sunt indicia contra reū ltīmè probata, nunq̄ p̄t iudex auferre reo legis bñficium, qd̄ est in mittēdo procuratorē ltīmè constitutū. & ita dñt concordari opi. Iac. Butr. & Bar. scdm eum. quod no.

3 ¶ Quærit gl. antepe. licèt procurator non posset interuenire in causis crialibus: si venit, & fuit admissus, an valebit iudiciū agitatū cū eo? arguit pro, & cōtra. & tandē refert Ber. & Spe. tenere, q̄ valet iudicium. hoc idem dicit in nouel. tenere Ioā. Mo. & Arch. s̄. e. li. de proc. c. qui gñaliter. refert tñ Frā. Acc. tenuisse contrariū ex eo, q̄ verba sententiæ non possunt concipi in p̄sonam procuratoris in hoc casu; quia innocens est C. de pę. l. sancimus. cum tamen in p̄sonam suam sit ferenda sententia, vt l. j. C. de sen. in p̄sonam etiam dñi absentis concipi non possunt, sicut deberent isto casu, vt l. absentem. ff. de pœnis. coniuncta l. fin. C. de iniur. sp ergo poterit dicta exceptio opponi, vt l. licèt C. de procu. & ita refert Cy. in l. fi. C. de adul. Ioan. An. hic in nouel. concludit in prædicta q. q̄ quò ad fienda repelletur, valebunt tamen prius cum eo gesta, per iura præalleg. Bart. in l. pen. §. ad crimen. in vltima q. dubitat in ista q. In qua sic d. stinguit. Aut p̄curator fuit admissus ex parte accusatoris, aut ex parte rei. Si accusatoris, valet processus. Ratio; quia pars & iudex potest remittere accusatori pœnam calumniæ. & solùm propter dictam pœnam est statutum, quòd debeat principalis admitti. Si verò ex parte rei: tunc non potest interuenire, nisi post conclusionem causę, vt l. quamuis. C. de adul. Si verò ante conclusionem interuenit: tunc (vt videtis) Io. An. tenet, q̄ potest ista exceptio opponi in reliquo processu: valebunt tñ acta cum eo prius facta. Sed Barto. sub dubio fortè dicit, quòd melius est dicere, non valere processum: quia vna de rationibus, quare procurator non potest interuenire, est; quia diligentius aget causam per se, quàm per alium. Præterea dicit text. in §. ad crimen. [Ad crimen publici iudicij frustra procurator interuenit.] Ju ergo valeret processus hic, non esset frustra, & hoc nisi

3 post causæ conclusionem, vt in d. l quamuis. & in hoc resider. ¶ †Quæro. hic dicitur, quòd non potest quis cogi comparere personaliter: sed pone, quòd est legitimo impedimento detentus, an citatus teneatur necessariò mittere procuratorem? do. Ioan. Cal. distinctionem de hoc ponit supra eod. capitul. 1. Sed Bartol. in l. 1. ff. de diuers. & tempor. præscrip. magis plenè. dic ergo, secundùm eum, an impeditus teneatur necessariò mittere procuratorem. distingue, aut quæris ex parte actoris ad præscriptionem interrumpendam: & tūc tenetur mittere; vt in d. l. 1. Aut ex parte rei ad contumaciam excusandam: & tunc aut quis impeditur venire, ratione dignitatis, siue priuilegij: & subdistingue. Nam aut impedimentum est perpetuum: & tenetur mittere procuratorem. Aut est temporale: & non tenetur, vt l. pars literarum. ff. eodem. & de iniur. l. nam & magistratus. & l. 3. de in ius vocan. Aut absens impeditur propter aliam causam: & tunc aut impedimentum non est necessarium, sed voluntariū: & tenetur mittere, vt l. 1. ff. eum qui appell. in prouin.

det. Aut est impedimentum necessarium, & iterum subdistingue. Nam aut est necessarium, sed non probabile: & tunc tenetur mittere, vt l. Papinianus exuli. ff. de mino. & l. sed & si p prætorem. §. 1. & §. aduersus. ff. qui. ex cau. maio. Aut est necessarium, & probabile: & tunc aut est parum duraturum: & non tenetur mittere, vt l. 2. ff. si quis cau. Aut est longo tempore duraturū: & subdistigue, scdm l. eūdē. ff. de legatio. ¶ Quia aut venit impedimētū aū li. cōte. aut post: & ista est distinctio sua ibi. Io. tñ Cal. in p̄dimēto tpali subdistinguit inter cām arduā, & nō arduā: vt in ardua non cogat, in non ardua cogi possit. ita no. ipse in d. c. 1. s̄. de procu. vbi dicit, q̄ in cā bene ficiali etiā impeditus cogitur constituere procuratorē. s̄. eod. li. de elec. c. cupientes. §. insuper. & de appella. c. oblatæ. & sic potest intelligi de dolo & contu. c. cum dilecti. & de appel. c. constitutis. & de elec. c. bonæ. ad materiam facit. 5. q. 3. c. si ęgrotans. vbi de hoc. & adde, q̄ vbi est procurator constitutus ad causam causæ, non sufficit mittere nuncium ad absentiam allegandam, siue excusandam. casus est notabilis in d. c. cum dilecti. vtrum autem debeat mittere quis procura. instructū: die, vt not. Barto. in l. 2. ff. ex qui. cau. maio. & ca. dilectus. de procura.

SVMMAE.

1 *Mulieres, nisi in casibus à iure expressis, personaliter comparere non tenentur.*
2 *Testium receptio quandoq; committi non potest.*
3 *Iudex in actibus suis fictionem adhibere non debet.*
4 *Religionis causa p̄t quis obligari ad perpetuā moram in certo loco.*

CAP. II.

MVlieres. Primò ponit prohibitio de mulieribus in genere. Scdò ibi [sed cū] prouisio bimembris circa ipsarum testimonia cum certa prohibitione, & pœna. Tertiò prohibitio circa religiosas,

1 ibi [ceterum] Quartò decretum, ibi [decernimus] ¶ †Not. q̄

2 mulieres a, nisi in casibus expressis à iure, non sunt cogendæ per iudicem ad personalem comparitionem. iste tamen text. non prohibet, quin, si velint, possint. forte enim sic comparendo inuenient iudicem magis pium, vt l. denunciasse. §. fi. ff. de adulte. Nomine verò alieno non debent se litibus immiscere, & postulare prohibentur. & hoc Calphurnia fœmina improbissima introduxit. quæ inuerecundè postulans, & magistratus inquietans, causam dedit edicto, vt l. 1. §. sexum. ff. de postu. bene ergo dicit glo. 2. q̄ periculosa est sexuum cōmixtio. Sed quid dices de matre tutrice filiorum? credo, quòd per seipsam, si voluerit, possit in iudicio esse: postquàm enim tutela sibi defertur à lege, tanquàm legitimam administrationē habēs, p̄t rē in iudiciū deducere. s̄. de ap. c. sua nobis. p̄t ēt cō stituere actorē suo piculo cū decreto iudicis, & iste aget cās pupillorū. Insti. de cura. §. fi & sm̄ Io. An. poterit hoc petere p̄curatorē, hūtem ad hoc ſpāle mādatū, vt l. cū à mribus. C. q̄ pe. tu. Et quia tex. iste loquit simpliciter, q̄ cogēdę nō sint cō parere personaliter: vtrū vēdicet sibi locū in criminib. vt contra eas procedat? de quo dic, vt i Auth. vt nulli iudicū. §. si verò crimen. & C. de custo. re. l. qñ. & in Auth. hodie. scdm Ioā. Mo. & Archi. ¶ Secundò no. in ver. sed cū necessariū. q̄ licèt testis debeat deponere pro vtraq; parte, vt C. de epis. & cler. Auth. sed iudex. tamen cum ad eum mittitur, hoc fieri debet expensis producentis. Similiter cum venit ad iudicē de longinquo. 4. q. 3. c. venturis. & s̄. de rescr. c. statutū. §. pro ferendo. & ibi in gl. no. licet &c. Sed an idē dices, si mulier est principalis in iudicio, & pro rndēdo articulis de veritate dicēda, vel iuramento calumniæ, siue propter aliquam causam necessariam oporteat ad eam mitti: vtrum hoc fiet expensis aduersarij, vel ipsius mulieris? credo quòd ipsius mulieris, propter cuius priuilegium, de quo hic, non debet effici conditio aduersarij deterior. ff. de admini. tuto. l. impube. & hoc not. Bar. in fin. in l. 2. §. defendi. ff. qui. ex cau. in pos. ea. Cui adde bonum text. in leg. generaliter. §. expensis. C. de re. cre. vbi si mittitur ad absentem pro iuramento decisorio: cuius expensis

2 mitti debet, relinquit ille tex. hoc arbitrio iudicis. ¶ †Tertiò not. in ver. vel si fortè. quòd quandoque testium receptio cōmitti non potest (puta in causa criminali, vt dicit glos.) & sic videtur, quòd in tali causa admittatur mulier ad testimonium. quod intellige, vt not. in cap. forus. de verbo. signifi. &

3 5. quæst. 3. cap. ex eo. ¶ †Quartò not. quòd iudex non debet in suis actibus adhibere fictionem, nec arte pandere animi sui motum, vt l. obseruandum. ff. de offic. præsi. quandoque fictio commendatur in iudice pro veritate eruenda, vt in cap. afferte. de præsumptio. Sed dic, quòd commendatur, non vt eam impleat, ac si verum esset quod fingit, vt hic: sed vt in actum deducat, non tamen peragat, est interdum commendabile, vt in contrarijs: & vide de isto iudice sic fingente, quod not. Specu. in titu. de cita. §. sequitur. circa mediū. ¶ Quærit circa hoc Ioan. And. vtrum ista pœna habeat locum in iudice laico. Tenet quòd sic, cum causa merè ciuilis laicorum sibi delegatur per Papam. quod an possit, vide per Io. An. in c. sua. de appel. in glo. laicis. Plus dicit ipse, quòd si pars, vel procurator huius fictionis, vel fraudis sit particeps (puta nominādo mulierem in testem ad hunc finem) ex hoc participio in crimine damnato excommunicati erunt, vt de sen. excom. c. si concubinæ. ¶ Quintò no. in ver. aut si talis. casum meo iudicio satis singularē, si generaliter intelligatur. vult enim, quòd si ex parte testis est priuilegium sibi fauēs, ne ad iudicem personaliter vadat: ex parte iudicis etiam status eius, & conditio repugnat, ne ad mulierculam accedat, vt in glo. pūta. & natura causæ, super qua examinari debet, præsentiam testis exigit coram iudice, quid fiendum in ista perplexitate? text. iste notabiliter vult, quòd tali casu commissio aliàs prohibita habet locum: vt sic priuilegia partis, & iudicis non lædantur, sed potius natura causæ: quod est verum de iure cano. in quo causa meri Imperij est delegabilis, vt ī c. in archiepiscopatu. de rapto. Sed de iure ciuili esset maius dubium. Idem tamen credo; quia ista mera causa criminalis in casu necessitatis de iure ciuili committitur, vt l. 1. ff. de offi. eius, cui man. est iurisd. Sed hic subest necessitas, cum iudex ad testem, & testis ad iu dicem accedere nō tenentur ex iusta, & honesta causa, vt hic patet. & sic limitari potest, vt l. apud eloquentissimum. C. de

4 fi. instr. quod no. ¶ †Sextò not. q̄ causa religionis potest quis obligari ad perpetuam moram in certo loco. facit l. 1. ff. de in ius voc. & l. seruos ad custodiam. ff. de alī. & cib. leg. Alia verò de causa non videtur quem posse obligari ad mansionem perpetuam certi loci; quia videtur species seruitutis, ad quā etiā quis volens se non obligat, vt l. nec si volens. C. de libe. cā. & vide quod circa hoc no. Bar. in l. Titio cētū. de cōdi. & demō. & d. l. seruos. ¶ Quærit Io. An. vtrum eo ipso, quòd iudex fingit contra istam constitutionem, sit excommunicatus. tenet, quòd non, immo expedit, quòd perduxerit eam ad effectum [quia verba] &c. vt c. relatum. de cle. non resi. remittit ad no. per eum in regu. in pœnis. ĵ. de re. iur. vbi notabiliter dicit, quòd pœna, in quam quis incidit ipso iure per legem, non cō mittitur ex delicto attentato non consummato. quod tene menti.

ADDITIO.

a ¶ Mulieres, Adde gloss. Institu. de testa. §. testes. & ibi Ioan. de Pla. Cyn. in l. fin. C. de condi. Specu. in titu. de testa. §. 1. ver. item quod est mulier. & ibi Ioan. An. in addi. & in c. quoniā. & in c. cum literis. & ibi Butri. de test. & ita Archi. hic & in c. forus. de verb. signi.;

SVMMAE.

1 *Maior 14. annis habet legitimam personam standi in iudicio.*
2 *Causæ ab alijs dependentes assumunt sibi naturam principalium.*
3 *Minor in causis beneficialibus admittitur tanquam maior.*
4 *Maior 14. annis recipit curatorem ad lites.*
5 *Curator ad certam causam dari potest.*

CAP. III.

SIannum. Prima pars tractat de minore. Secunda de filiofam, ibi [in huiusmodi.] iterum prima pars subdiuiditur; quia primò tractat de minore, qui est minor, vel maior septennio: & venit ad determinationem illorum, de quibus in j. gl. & per Ioan. 15. quæstio. 3. c. cæteris. & per Accur. de mino. l. prætor ait. in princip. & principium corrigit. quod not. Guliel. in Spec. de
1 sta. mo. ver. 31. ¶†Not. quòd maior. 14. an. habet legitimam personam standi in iudicio in causis beneficialibus, & spiritualibus. & acci pias annum 14. pro completo; quia text. dicit [peregeris.] Sic supra de öffic. deleg. cap. cum 20. cum simil. alleg. hic in nouel. Cui adde, quod de hoc plenè legitur, & not. in l. 3. §. minorem. ff. de mino. & l. qua ætate. ff. de testamen. ¶†Secundò nota, quòd causæ ab alijs dependentes
2 assumunt sibi naturam principalium, à quibus dependentiã habent, & sint de dependentibus essentialibus. pone exemplum in decimis, & earum fructibus, & in iure patronatus. capit. quanto. de iud. possunt dici dependentia, quæ clericus acquirit beneficij causa. vnde illa vendicat sine patris consensu: de quo in Spec. de actore. §. j. versic. sed cum clericorum. Dos etiam dependet à matrimonio, sine quo esse non potest, vt l. 3. ff. de iure dot. & propter istam dependentiam causa dotis est de foro ecclesiastico, vt ſ. de dona. inter vir. & vxo. c. de prudentia. Ex quo posset inferri, quòd filiafam. posit agere, & pacisci super dote sine patris consensu: sicut & super matrimonio, à quo dependet, vt c. ex parte. de resti. spo. & d. c j. de despon. impub. & secundùm hoc multæ leges, quæ vetant filiæfam. exercitium actionis de dote, essent correctæ, vt l. 2. ff. sol. mat. cum si. Quod non credo. nam inter patrem, & filiam est quædam communio in dote, vt d. l. 2. cum se. & se. & in ista cõione habet aliquãtulum plus pater. ſ. exercitium actionum, vt patet in illis. ll. & sua interest dotem filię saluam fore; quia aliàs tenetur iterum dotare, vt in Authen. sed quamuis. C. de rei vxo. ac. non est ergo ius dotis propriũ filiæ, licèt à matrimonio dependeat. ergo non potest ipsum deducere in iudicium aliter, quàm ius ciuile statuat, quod permittit in certis casibus. vt in Authen. quod locum. C. de collat. ¶Sed maius dubium esse, si filiusfam. habitat seorsum à patre, an dos vxoris debeat esse penes eum, vel patrẽ tanquam administratorem aduentitiorum, in quibus habet vsumfructum? dic, vt not. in ſim. d. Bald. in l. si cum dotem. §.
3 transgrediamur. ff. solu. matrimo. ¶†Tertiò no. quòd in istis causis spiritualibus beneficialibus minor admittitur tanquam maior: & sic per procuratorem agere, & defendere. & in hoc concord. præalleg. capitu. ex parte. & collige regulam pro vera, quòd vbicunque minor habet legitimam personam standi in iudicio per se, ibi semper poterit constituere procuratorem: nec requiritur tutor, vel curator. ita loquitur l. j. §. si quidem. ff. qui pet. tuto. & de iniur. l. sed si vnus. §. idẽ ait. & quod not. Innocen. in d. cap. ex parte. & hanc regulam ponit Bartol. in dicto. §. si quidem. quam not. vtrum autem istis casibus, quibus admittitur tanquam maior: si lædatur, possit petere restitutionem in integr. tanquàm minor? videtur prima facie, quòd non, postquam admittitur tanquàm maior. contrarium tenet glo. in d. cap. ex parte. & l. 1. C. si de moment. poss. vbi plenius. quod est notandũ. ¶Quartò nota, quòd minor 14. annis licèt posset habere titulum in beneficio; non tamen posset pro iuribus beneficij experiri sine curatore. & hoc notat Bart. ſ. de æta. & qualita. capitu. ex ratione. vbi dicit, quòd licèt Papa dispensauerit cum eo, qui est minor ætate in beneficio: non tamen intelligitur dispensasse in libera ipsius administratione. Idem tenet Goff.
4 eo. ti. c. indecorum. ¶†Quintò no. q minor. 14. ann. recipit curatorem ad lites; vtrum autem iste curator possit dari tali minori habenti tutorem? videtur q non; quia ipse tutor dẽt agere, & defendere, vt l. j. ff. de admi. tu. de hoc vtrum habenti, vel non habenti tutorem possit dari curator. & si põt, quid poterit facere? dic per Bar. in l. curator. ff. de tu. & cur. da. ab his. vtrum ẽt talis curator detur volens, vel inuitus. dic, q volẽs: sed ex cã põt cogi, sicut dicimus in curatore dato bonis, vt l. 2. §. item quæritur. ff. de cu. bon. dam. & in Specul. de cura. §. fin. versi. sed nunquid inuitus. & per Cy. in l. 1. C. qui pe. tu. & per Barto. in l. 3. §. si pupillus. ff. de tute. Sed hic quæro, vtrùm pupillus hunc curatorem recipiat demum volens, an inuitus. De adulto. n. qũ inuitus recipiat, legitur, & not. Insti. de cur. §. itẽ inuiti. Bar. in antiquis scriptis Infortiati dicit, q hũc passum nõ reperit tactũ per aliquẽ. sed bonus Azo, scdm eũ, tangit in summa de test. tu. post primã col. vbi dicit, q pupillus demũ curatorem accipiet volens, & non inuitus: sicut adultus. & per hoc æquiparat pupillũ adulto, & hoc ipso no. in l. si filio. ff. de cõfir. tu. ¶Sextò not. q per eṕm propriũ, vel p eius officialẽ dabit ipse curator: & sic innuit, q in testõ pr nõ posit eum sibi dare, licèt tutorẽ sic, vt C. qui petãt tu. l. j. & C. de test. tu. l. pe. in fi. datus tũ curator in testõ cõfirmabit, Inst. de cu. §. j. Canon tñ innuit curatorẽ ẽt in testõ dari. 21. q. 3. c. 3. Ex quo infert Arch. q aliud scdm canones, qui non curant de istis subtilitatib. ſ. e. c. dilecti. & de do. & contu. c. j. Ego dico, q ius ciuile, dũ loquitur de curatore non dando in testõ, dẽt intelligi de curatore adulti: cui nisi volenti nõ dat, vt d. §. itẽ inuiti. Nã hoc casu, aut dicimus adultũ velle recipere. & tũc nõ ex testõ. sed qa vult; aut dicimus eũ inuitũ: & hoc esset cõtra regulã illius. §. itẽ inuiti. Impuberi ẽt iõ nõ vr posse dari curator in testõ; qa curator dat bonis, & nõ psonæ. tutor aũt principaliter psonæ, vt l. certarũ. ff. de test. tu. & quod no. Bar. in d. l. curatorẽ. fateor tñ, q verbum, tutela, vel cura, qñq; sumit impropriè, & vnũ ponit pro altero: vt sic actus valeat, & de noie nõ curat, vt l. pr Seuer. §. cõditionũ. ff. de cõdi. & dem. & c. petitio. de ꝓc. ¶Sed hic q̃ro, vtrùm si pr dedit p filio impuberi hũi bñficij? vr q sic; qa bona veniũt in cõsequentiã ad psonã. vñ eps Boñ. clerico suo dabit curatorẽ sup lite, quã hẽt corã epo Flo. ẽt sup bonis ibi sitis, ar. eorũ, q no. Inn. in c. pastoral. de ꝓui. & l. illud. §. q̃ri pt. ff. de re. eorũ. & si talis tutor esset clericus, esset maius dubiũ. Sed sub dubio forte dico, q qcũq; fuerit tutor testãrius, ltimus, vel datiuus clerici minoris, de bonis beneficij se nõ dẽt intromittere. Sicut nec ẽt pr hũs filiũ clericũ in ptãte, ẽt si ipse pr esset clericus, vt tenet hic Io. An. in nouel. sup verbo, nõ hẽat. regunt eĩ ista bona ecclesiastica alio iure, q̃ pr̃imonialia, vt in isto. ca. circa fi. & hac rõne tractatũ tutelarũ omiserũt canones, tanq̃ superfluũ: cũ tutores se de bonis ecclesiasticis nõ dẽant impedire, sicut nec pr, vt dixi. & no. hũc passum p aliũ non tactũ, quẽ viderim. ¶Septimò no. in ver. auc. tu. q maior infante cũ auctoritate sui iudicis cõstituit ꝓcuratorẽ in cãis sui bñficij. in constitutione ergo ꝓcuratoris à pupillo requr̃t iudicis auctoritas: sed nõ à maiore. 14. an. in istis cãis, vt in pr. c. facit l. si infanti. in fi. C. de in. del. & l. bonorũ. C. q admit. ad bo. pos. po. vbi de iudice supplẽte defectũ tutoris in negocijs pupillorũ. Aduerte tñ, qa si iste bñficiatus exñs. j. an. 14. hẽat curatorẽ, eius auctoritate poterit pupillus cõstituere procuratorẽ. Nã licèt ipse curator nõ possit hoc facere añ lit. cõt. vt l. neq;. C. de ꝓc. tũ ipse minor cũ eius auctoritate hoc facere poterit, vt d l. neq;. & l. decreto. de admi. tu. Ad hoc all. Archid. not. per Inn. de proc. c. accedẽs. & in Spe. de acto. vni. §. porrò actor. ¶Octauò no. in ver. delegatus, q delegatus Papæ, & subdelegatus ab eo in litib. minorum, quæ agitantur corã eis, pũt dare curatorem, & auctoritatẽ interponere in datione procuratoris. & reprobat opi. Inn. de qua in c. petitio. ad fi. prime gl. ſ. de procu. vbi dixit curatorem gñalem, vel specialem ad litem non posse dari, nisi per ordinarium. reprobat eĩ p hũc ver. d. opin. in delegato Papæ, vt hic patet. Sed an idem sit, si corã alio, q̃ corã istis, minor hẽat cãm, qui nõ sit suus ordinarius: sed alia rõne corã tali sortiat forũ, rõne fortè delicti, cõ

tractus, vel rei, de qua agit: an ille, corã quo talis qõ vertit, dabit talem curatorem? Doct. hoc non tangunt. & vr primò, q non; quia speciale videtur in delegato, & subdelegato Papæ. Secus ergo in alijs à contrario sensu, vt l. 1. ff. de offi. e. cui mã. est iurisd. tex. tamen singularis, & menti tenendus videtur, q procu. ad litem semper possit dari per illũ iudicem, sub quo lis vertit, vt l. fi. §. sed si quis. C. de ad. tu. quem tex. sic intelligunt Cy. & Bar. sed mihi videtur, q ille tex. dicat contrarium. dicit. n. curatorem in competenti iudicio ordinari cura, & ꝓuisione tam iudicis, sub quo lis vertitur, quàm cognatorũ, & propinquorum, &c. Ecce ergo, q in iudice, sub quo quæstio agitatur, tex. ille exigit diligentiam suam, vt persona sit legitima, quæ litigat coram eo: ne aliàs iudicium sit deluſorium. Sicut in si. dicit tex. ſ. eo. c. cum causam. ibi [prouideas attentius] &c. in competẽti iudicio ergo est dandus, vt hic in ver. si verò. non per illũ, sub quo lis vertitur. fallit in delegato Papę, & eĩ subdelegato. & sic intelligo istum ver. delegatus, &c. ¶Quæro circa hoc. quidam pupillus habet domicilium habitationis in vna ciuitate (puta Venetijs) in alia domicilium originis (puta Florentię) in tertia habet bona: quis ex istis dabit sibi tutorem? & videtur, q nullus ex eis. Nam iudex originis non videtur posse, postquàm bona non sunt de sua iurisdictione. ff. de excu. tuto. l. iuris peritos. §. qui oriundus. & l. nõ solum. §. qui testa. ff. eo. tit. Item Roma communis patria est, vt l. Roma. ad muni. & tamen non datur pupillo tutor, nisi ꝓ reb. quas ibi habet, vt ff. de tut. & cu. l. pupillo. & ex eisdẽ iuribus concluditur de iudice domicilij, q non posit. de iudice etiam, vbi sunt bona, q non posit, ostenditur. Ille iudex dat
1 tutorem, qui habet iurisdictionem in pupillum ratione personæ, non rerum, vt ff. de tutori. & curato. l. 1. in fi. Sed iste rõne rerum, non personæ, habet iurisdictionem in pupillum, vt l. libertus. §. fola possesio. ff. ad muni. ergo &c. Breuiter dicit Dy. q iudices, qui habent iurisdictionem in personam pupilli, dant tutorem, & non ille, vbi sunt bona, per l. magis puto. §. illud. de rebus eorum. & alibi dicit Cy. ſ. q etiam iudex, vbi sunt bona sita, dare posit, vt plenè ipse no. in l. 1. qui pe. tut. Bar. ibi tenet, q iudex originis posit dare tutorem, qui præsit bonis, quæ non sunt in eius territorio. nam iurisdictio, quę competit in personam pupilli, per quandam consequentiam extenditur ad bona vbicunque sita, vt in d. §. illud. & in hoc sequitur opinio. Azo. qui idem tenet. Ad hoc facit quod not. Io. in præalle. c. pastoralis. vbi omnino vide. & vide, quod dicam. j. ti. 1. c. 1. §. contrahentes. ¶ Incidenter hic quæritur, vtrum iudex ratione personæ pupilli possit dare tutorẽ illũ, qui nõ est de sua iurisdictione: videtur, q sic, si potest quò ad bona, vt dixi ad hoc in præallegato. §. contrahentes. contrarium dicit Bar. in l. diuus. ff. de tuto. & cura. Bona. n. tanquàm accessoria ad personam subditam sequuntur eius conditionem, vt dixi. Sed tutor, quem dare intendit in q. prædicta, nõ
5 subest sibi principaliter, nec accessoriè, qd no. ¶†Nonò no. q curator potest dari ad certam causam, siue causas: secus in tutore, qui non potest dari certæ rei, sed vniuersitati, & personæ, vt l. certarum. de testa. tu. curator autem datus simpliciter ad lites, videtur datus ad omnes; quia indefinita æquipollet vniuersali. ad hoc l. 3. §. si pupillus. ff. de tutel. & de priui. c. qa circa. habemus alium administratorem bonorum pupilli, q vocatur actor, & constituitur à tutore cum decreto iudicis: de quo per Bar. in l. decreto. ff. de admi. tu. ¶Decimò not. in ver. in huiusmodi. q filiusfa. non potest esse in iudicio sine cõsensu patris, & hoc regulariter, vt in glo. fi. de cuius materia. vide plenè in Spe. de actore. §. 1. ver. Item q est filius. cũ duabus chartis sequentib. & specialiter de clericis, in ver. sed cũ clericorum. & vide etiam plenè per Bar. post glo. in l. cum nõ solum. §. necessitatem. C. de bo. quæ lib. ¶ Vndecimò colligę, q clericatus non liberat à patria potestate. quod patet; qa iste tex. loquens de beneficiatis (per consequens de clerico) dicit [in potestate patris existas] &c. & hoc est verum, secundùm Lap. nisi promoueatur ad episcopatum, vel ad ordinem episcopalem, secundùm Inn. de æta. & qual. c. in decorum. vbi de hoc. & est hoc verũ, etiam si promoueatur ad sacros quò ad patrimonialia, vel profectitia: sed quò ad aduẽtitia, & quò ad bona post clericatum acquisita, & quò ad personam, vt nõ possit percuti, bene liberatur per sacrũ ordinem, vt no. Host. in d. c. indecorum. & Gul. in Spe. de actor. ver. sed cum clericorum. 23. q. 5. c. cẽtumcelliones. vbi per Arch. per monacha tum verò bene exit filius de patria potestate, vt no. in Spe. de sta. mona. ver. 12. & ver. 52. & hic ponit Lap. per ista apparet istud. c. satis declaratum vtiliter vltra dicta Doc. Et vide Bar. con. 65. quod incipit. Filius f. vbi etiam consuluit, quòd filius sacerdos notarius potest in testamento ascribere patri.

Rub. De foro competenti.

SVMMAE.

1 *Iudex appellationis, omisso illo articulo, de quo appellatur, de causa principali cognoscere non potest.*
2 *Clerici an possint de suis causis compromittere.*
3 *Archiepiscopus ex consuetudine quærit iurisdictionem.*

CAP. I.

ROMANA. Habet. 11. dicta circa forum incompetens, vel competens. Primò ponit duo. Secundò tria. ibi [neque.] tertia ibi. [nec etiam.] Quarta, ibi [contrahentes] ponit vnũ, & in quinto, & ĩ ver. [Nec clericos.] ponit alia tria. ¶† Not. q si
1 appellatur ab aliquo articulo, non potest iudex appellationis, illo omisso, cognoscere de causa principali: hoc enim tunc potest, cum constat sibi legitimè appellatum. c. vt debitus. de ap. & hoc est verum. ſ. q non potest, illo articulo prætermisso, cognoscere de causa principali, quando suffraganeus non detulit appellationi: aliter bene posset, quasi suffraganeus hoc voluerit. ad hoc. j. eo. ti. de appel. c. de appellationibus. de consensu verò partium vtrum posit, prætermisso appellationis articulo, de causa principali cognoscere? videtur q sic. j. de ap. c. cordi. sed loquitur in Papa, vt hic in gl. 1. ratio aũt quare nõ possit metropolitanus, illo articulo prętermisso, cognoscere, est; quia non potest per subditos suffraganeorum adiri per simplicem querelam: nec possent eius iurisdictionem, nõ consentiente episcopo, prorogare, vt hic. à contrario ergo sensu alij ordinarij, qui possent adiri ꝓ simplicem querelam, possent cognoscere de causa appellatiõis, prætermisso dicto articulo in d. glo. 1. hic. ¶Secundò not. q clerici non possunt iurisdictionem sui iudicis prorogare sine voluntate proprij episcopi. Nec sufficeret isto casu cõsensus officialium, cum eorum officium se ad ista non extendat. ſ. eo. lib. de offi. vic. c. fi. & de tempo. ord. c. cum nullus. §. 1. coram tamen delegato Papę bene liceret prorogare, vt in nouel. hæc & plura, quæ requiruntur in prorogatione clerici in non suum iudicem, vide per Io. An. ſ. eo. c. significasti. super
2 1. glo. ¶† Vtrum autem possint clerici de suis causis cõpromittere absque consensu diœcesanorum? videtur, q sic, postq̃ hic, & vbiq; tanquàm coram iudicibus prohibentur. de quo hic in glo. bene dicit, &c. per hoc. ſ. eo. c. fi diligenti. in fi. 1. gl.
3 ¶† Tertiò no. in ver. neque. tres casus, in quibus ex consuetudine archiepiscopus quærit sibi iurisdictionem in subditos suffraganeorum. in duobus igitur casibus, quos præmisit. ſ. cũ ab vno articulo, vel minimo appellatum fuit, non posset cognoscere etiam consuetudine fauente. quod tenet Arch. postquàm enim in his propter consuetudinem expresse concedi tur: videtur in præcedentib. denegari. de præsump. c. nonne. & de iudi. l. cum prætor. aliàs iurisdictio ordinariorum posset vacuari totaliter, secundùm Io. An. in nouel. de tractio igitur iurisdictionis in parte, & in certis casibus, & personis pp consuetudinem permittitur, & per ipsam. in totum absorbe-

ri prohibetur. vt in p̃dictis duobus casib. in prin. c. de isto tĩ articulo, qũo per cõsuetudinẽ possit quæri iurisdictio, dic vt ℨ. eo. c. cũ contingat. vbi dixi de mero & mixto imperio, an p̃ scribi possit, referẽdo super hoc quę subtiliter loquit. D. Bar. in disputatione sua, quæ incipit. Accolus. de quo etiam vide p̃ Cy. in l. 1. C. de emanci. lib. ¶ Quartò no. q̃ licèt per appellationem causa deuoluatur ad superiorẽ. s. Archie. nõ tñ deuoluitur iurisdictio: in personis videbatur contrariũ rõne accessionis. sicut. n. rõne deuolutiõis vẽdicat sibi ius in causa principali: ita videbatur in omnib. accessorijs, sine quibus cã expediri non põt, vt c. prudentiam. de offi. dele. § pen. & fin. Sed ibi loquitur in delegato Papæ, qui non habet distinctum territorium, sicut nec delegans; ideo omnes cogit. Aduerte tamen; quia tex. ad ver. nisi. vsq; ad §. contrahẽtes. vt dẽre intelligi, cũ de causis deuolutis cognoscit Archie. in Remẽsi curia, vt ibi [in Remensi curia] &c. si ergo cognosceret in diœcesi, in qua extitit appellatũ (qđ põt. ℨ. eo. lib. de offi. ord. c. litigantes.) fortè posset cogere subditos suffraganei ad testimoniũ, vel delegationẽ suscipiendã, & ad soluendũ salaria aduocatis: vt sicut quærit iurisdictionẽ cognoscendi in illo territorio p̃ deuolutionẽ: ita quærit ẽt in personis necessarijs accessorię ad prædictã cãm. super quo cogita, an sit verũ. ¶ Quæro, vtrũ hoc, qđ dr̃ in clericis, q̃ non p̃t consentire in iudicẽ nõ suũ, hẽat locum in laicis, vt non possint prorogare iurisdictionem non sui iudicis absq; consensu sui ordinarij. Io. And. super gl. 4. dicit post Io. Mo. q̃ in eis est secus quò. ad tpalia: sed idẽ, qđ in clericis quò ad spiritualia. allegat de pæn. & remiss. c. omnis. & qđ no. Host. de despon. impube. c. 2. & de offi. deleg. c. P. & G. super gl. in nouel. ad fi. D. Bar. de ista prorogatione, vtrũ quò ad laicos fieri possit, dicit, q̃ quidã sunt iudices perpetui: quidã sunt iudices, qui sunt quodãmõ simplices ad ministratores (vt Potestates, qui dantur ad tps) & horum consensus non requiritur; quia non reperitur iure cautum, & placere debet eis, quod placet litigatoribus, vt l. 1. §. & post operis. de ope. no. nun. Quidam sunt, qui habent iurisdictionem magis appropriatam: & horum consensus requiritur, vt episcoporum, vt hic. & ℨ. eo. c. 1. & idem esset de iure ciuili, si esset aliquis de aliquo comitatu, vel regno, vbi esset Rex, vel Comes perpetuus: talis enim non poterit litigare coram extraneo iudice sine eius consensu. alleg. gloss. notabilem in 10. col. de prohi. feu. alie. l. Imperialem. § præterea. circa fi. legis. vbi videtur hoc velle gloss. in simili. & istud esset verum, quãdo illi subditi essent vasalli propter prædia tributaria: alias sola iurisdictio perpetua non impediret laicis prorogare iurisdictionem iudicis sine consensu sui ordinarij: & prædicta ratione fortè; quia clerici tenent ecclesias ab episcopis, p̃pter quas tenentur ad obedientiam cathedra. & simil. ideo nõ possunt sine eorum consensu coram non suo iudice litigare. Sed in clericis, qui non habent ecclesias, vel præbendas, videretur dicendum contrariũ ratione prædicta. Nisi dicas, q̃ sit in clericis speciale: in laicis ergo seruetur prædicta distinctio, & hoc placet Bar. in d. §. & post operis.

SVMMAE.

1 *Litigare in certo iudicio licèt quis præcisè cogi non possit: tamen potest in contumaciam constitui.*
2 *Iudex vnus iurisdictionem alterius non exequitur.*
3 *Officiales suffraganei non possunt trahi coram archiepiscopo.*
4 *Notarius non potest conficere instrumentum extra territoriũ illius, à quo creatus est tabellio.*
5 *Iudex an possit decernere super bonis non sitis in suo territorio.*
6 *Inuitus ad locum contractus an possit quis trahi.*

Contrahentes. Secundùm Ioan. Mo. materia huius §. est quotidiana: ideò plenius distinguenda, de lib. leg. l. legaui. in prin. & quatuor facit, secundùm eum. ponit regulam, prouisionem annectẽs, ibi [vel fic.] & executori prouidet, ibi [sed tunc.] ¶ Not. q̃ ista prouisio respicit contrahentes, idem dico de quasi contrahentibus: vt ibi, vbi contrahunt, fortiantur forum. nã verbum, contrahere, in ista materia includit quasi contractus, delictum, & quasi delictum, vt no. ℨ. eo. c. cum sit. in gl. & qđ ibi dixi in 7. q. remittendo ad Bart. in l. mutuum. §. j. & l. mota. ff. de acqui. hære. & l. apud Iulianum. §. si pupillus. qui. ex cau. in poss. eatur. ff. & C. vt acti. ab hære. & contra hæred. l. j. ¶ Secundò not q̃ licèt ratione contractus fortiatur quis ibi forum: tamen, si ibi non reperitur, non potest inuitus cogi ad comparendum. à contrario ergo sensu si reperiretur, posset inuitus cogi, secundùm Ioan. An. ad hoc l. consentaneum. C. quomodo & quando iu. Ego dico, q̃ etiam si non reperiretur ibi contrahens, in duobus casibus posset cogi. primò quando coram iudice satisfecit de iudicio sisti, & iurauit in lite persistere, & deinde discesserit. cogitur enim omninò illuc redire, vt est casus in Auth. de exhi. & intro. re. §. si verò etiã quidã. coll. 5. Secundò si contraxit in loco, & renunciauit priuilegio fori: nam licèt promissio non declinandi forum non sui iudicis non obliget precisè ad ipsum forum subeundum, vt l. si conuenerit. de iurisd. om. iud. tamen si ibi contrahens sic promittit. sibi respondere, vel non declinare, cogitur ibi præcisè litigare: & habebit locum remissio, vt est gl. fin. ff. si quis in ius voc. nõ ie. l. j. habes ergo duas limitationes ad istum. §. quas no. ¶ Tertiò no. quod dicit [licèt alibi sui copiã faciãt] &c. q̃ electio iudicis est actoris, non rei. si quis. n. potest conueniri in pluribus locis (vt in loco contractus, domicilij, & similium, de quibus in Auth. habita. C. ne fi. pro patre. & no. in j. cõ stitutione Digest. ad fi. si tũ sub altero litigare se pacto astrinxerint, postea declinare non poterunt, vt l. pe. C. de pac. & dixi in c. j. de iudi. ℨ. ¶†Quartò no. q̃ licèt non possit quis præcisè cogi in certo iudicio litigare: potest tamen in contumacia constitui quò ad missionem in poss. & in bonis alterius territorij: quod est mirum, vt plus iuris habeat iudex in bonis non sitis in suo territorio, quàm contra personã sibi subditam, & effectam de suo foro ratione contractus. Sed dic, q̃ licèt propter contractum efficiatur de foro, vbi contraxit, illius iudicis: non tamen efficitur eius subditus, vt est gl. not. in Cle. j. ℨ. eod. in gl. super verbo. subdito. Per hoc autem, quod dicit text. [non possunt ibi trahi inuiti] tenet Io. An. q̃ tales contrahentes excommunicari non poterunt; quia solum hic permittitur missio: non est ergo nostrum leges extendere, vt l. si verò. §. de viro. ff. solu. ma. Item si possẽt excommunicari indirectè, cogerentur inuiti comparere, vt in c. cum contingat. de offi. dele. & sic via (vt dixerim) indirecta traherentur, contra. c. tuæ. de procu. & ita tenet hoc in nouel. vbi etiã not. quando possit re, vel verbo quis inuitus trahi ad iudiciũ, vel non. Ponit. n. tres casus: nam quandoque non trahitur re, nec verbo: quando que re, & verbo: quandoque verbo, & non re, vt hic videas super verbo, trahere. in casu aũt huius. §. vtrum sicut põt quis decernere alicui missionẽ in bonis non sui territorij: ita & etiam possit eum non comparentem mulctare? vẽ q̃ non, postquàm non posset eum excommunicare. Iac. Butr. tenet contrarium. s. q̃ mulctare poterit, sicut ad pignora, & tenutam procedere. ita no. in l. hæres absens. ff. eo. & in hoc sentit aliter, quàm Ioan. An. inquantum dicit, q̃ non est nostrum leges extendere. extendit enim istum §. qui loquitur de missione, ad impositionem mulctę, & ad alia remedia contra contumaces prodita; eo excepto, q̃ psona non trahatur inuita. quod credo verius. ¶ Quintò no. quòd ratione p̃sonæ, quæ est, de eius foro ratione cõtractus, potest quis decernere super bonis alibi sitis. Circa hoc vide quod dixi. ℨ. tit. j. c. fi annum. in 8. notabili. versi. quæro circa hoc. & bene. ¶†Nota. quòd vnus iudex non exequitur sententiam alterius, nisi ad requisitionem illius iudicis proferentis sententiam. Idem dicas de sententia diffinitiua, vt C. de iudi. l. properandum. §. finautem reus. & in Spe. de prola. sñiæ. §. sequit. ver. quid si iudex. & per Cy. in l. 1. C. de confes. in 10. q. Bar. circa hoc plenius sic distinguit. q̃ quæris, vtrum sententia lata per vnum iudicem possit mandari executioni per aliũ, qui succesit in eodem tribunali: & non est dubium, q̃ põt; quia censetur idem iudex, vt l. proponebatur. ff. de iudi. Si verò nõ succesit, sed est omnino alius: tunc si eiusdem tribunalis: & non potest sine voluntate primi iudicantis, vt l. 1. de offi. consul. ff. Aut est alterius tribunalis: & tunc si est talis, ad quem spectet de iure communi, vel municipali executio sententiarum: & potest exequi, vt l. à diuo Pio. in prin. ff. de re iudi. Aut ad eum non sic pertinet: & tunc quæris, an possit ad literas iudicis pronuncianti: & potest. Aut sine literis: & nõ potest, vt d. §. finautem reus. & in isto §. Si verò coram isto diuerso iudice non peteretur, sed vellet qui habet sententiam pro se, agere actione in factum, vel iudicati, quæ oritur ex sententia: & posset; quia talis actio sic allega. potest vbiq; exerceri, vt l. fi. C. de præscrip. lon. tempo. officium ergo iudicis, à quo petitur executio, non potest peti coram diuerso iudice sine literis: sed bene potest intentari actio iudicati, vel in factum, vt dixi. & quare sic diuersum? dic per Bar. in d. l. 1. in prin. & ibi per eum, an Potestas possit exequi sententias capitanei, & econtra. & ibi de sententia rectoris scholarium exequenda. & quid iuris, si iste alius ad literas non vult exequi? dicit, q̃ potest cogi per superiorem, & etiam puniri, vt in Aut. vt dif. iudices. §. 1. & hic plenius in nouel. super ver. faciet. tenebitur etiã parti actione in factum ad interesse, vt l. si iudex. de var. & extraor. cog. ¶ Et quid iuris, si ille alius, qui ad literas exequitur, excedit modum in exequendo, ad quem appellabit, vtrũ ad superiorem exequentis, vel pronuncianti? Dicit Barto. q̃ si exequitur ad literas, appellabitur ad superiorẽ iudicis exequẽtis; quia ipsam exequit iure suo, vt delegatus iudicis iudicantis. quod verbum no. & dixi in Cle. 1. de offi. deleg. Si verò ipse alius non exequitur, sed exequenti præstat auxilium: & tunc aut præstat auxilium iuris (puta excommunicando, mulctando:) & idem; quia ad eius superiorem appellabitur: aut præstat auxilium facti. (puta præbẽdo familiam, & fi.) & tũc appellabitur ad superiorem iudicantis; quia ipse est, qui lędit alterius ministerio. & ita dicit in d. l. à diuo Pio. ¶†Sexto no. ver. nec clericos. q̃ officiales suffraganei non possunt trahi coram archiepiscopo, ad hoc ℨ. eo. c. §. nec etiam. Sed nunquid episcopus poterit cognoscere de delictis suorum officialium, & etiam de quæstionibus ciuilibus? hic datur intelligi, q̃ poterit, postquam coram archiepiscopo non possunt. Sol. in delictis dic, quòd quandoq; officialis deliquit in officio: & poterit iudex de hoc cognoscere, vt l. si quis. ff. de pœn. & l. 2. C. de sportu. Quandoq; deliquit extra officium in alium: & tũc nõ possit iudex de hoc cognoscere, & ita debet intelligi gl. in l. senatus. de offi. præsi. & hoc verum, nisi crimen esset notorium. & ita no. Bar. in d. l. si quos. ff. de fer. vbi quærit etiam econtra; si aliquis delinquat cõtra officialem. vel familiã, an Potestas possit de hoc cognoscere? dic, vt ibi, & per Cyn. in l. 1. C. ne qs. in sua causa. & per Inn. in c. fi. de pœ. & de verb. sig. l. familię. vbi plenius. & vide quod no. in Spec. de comp. iud. adi. §. sequitur. ver. item no. Et adde, q̃ in casibus, in quibus rector potest de delicto inf officialis cognoscere, non poterit ab eius sententia appellari; quia non præsumitur, quod iudex ferat contra eum iniquam sententiam: nisi clarè reperisset delictum. casus est notabilis in l. nulli. C. quo. appel. non re. quam l. ita intelligit Placen. in summa sua. & glo. in c. nulli. 2. quęstio. 6. ¶†Septimò no. ibi [nec clericos] ar. q̃ notarius non potest conficere instrumentum extra territorium illius, à quo creatus est tabellio. istorum enim sigilla faciebant scripturas contractuum auctenticas, non tamen extra diœcesim illius, à quo dati erant: & hoc no. Specu. in titu. de instr. edi. §. restat. ver. & no. q̃ tabellio. & ver. ego credo. Bart. de hoc no. plenius. in l. cunctos populos. de sum. Tri. vbi si persona legitimatur ad actum (puta q̃ filius fa. possit testari, vel spurius à patre heres institui:) vtrum effectus statuti, quò ad personam subditã extendetur vbiq;, etiam extra territorium? ibi vide. & dixi in c. olim. de cle. coniu. ¶ Expeditis notabilibus, id, quod restat vtile, in nouella expediã p̃ tres oppo. ¶ Et primo opponitur. dicitur hic, q̃ contrahentes non inuenti in loco contractus, si ibi citati non comparent, tanquàm contra contumaces põt fieri missio: & sic innuit, q̃ possint extra citari. Sed cõtra hoc opponitur, & videtur, q̃ extra territorium ius dicentis, &c. ℨ. de consti. c. 1. eod. lib. & l. extra territorium. de iurisd. om. iud. Sol. Io. An. prolixè istam q. hic examinat. s. vtrum quis possit citari extra territorium. & primò probat, q̃ possit, per hunc tex. & c. ex tuæ. de cle. nõ resi. Item locus, in quo quis citatur, non est necesse, q̃ sit de territorio citantis: quod patet in arbitro, qui citat per nuncium, & epistolam: & tamen non habet territoriũ, vt l. licèt interpellatus. §. 1. de arbi. Itẽ canonicus citat canonicum, & pars partem, vt de elect. c. cum nobis olim. & eo. tit. c. 1. li. 6. & Cle. causam. eo. ti. Item sicut ex delegatione facta extra territorium proceditur. ff. de of. præse. vbis. l. fin. sic ex citatione facta extra potest intra procedi. Item arguendo de tempore ad locum, quod est validum, vt l. vinum. ff. si cer. pet. sicut valet citatio facta die feria to: & sic die inhabili, si confertur in diem habilem. i. nõ feriatam, valet, vt no. Doct. in c. fi. ℨ. de fer. ita in loco dicamus, q̃ valeat facta in loco inhabili, si citationis effectus conferatur in locum idoneum. ista sunt argumenta pro vna parte. Pro alia primò adducit præall. c. fi. & l. extra territorium. Secundò Cle. pastoralis. de re iud. vbi nõ valuit citatio Imperatoris de rege Roberto facta in territorio Ecclesię. Tertiò p̃bat arguendo de toto ad partem, per l. quæ de tota. de rei vendi. nam totus processus non potest agitari extra territorium, vt d. c. fi. ergo nec pars. s. citatio, quæ est pars processus, vt c. quoniã cõtra. de prob. Quartò p̃batur per locum à speciali in Cle. 1. ℨ. eo. nam si ibi est speciale, q̃ in alio territorio potest citare, & p̃cedere, vt patet ibi, dũ dicit [indulgemus] ergo in cõtrarium est ius commune, vt l. quod verò. ff. de legi. Quintò probatur. iudex personaliter extra territorium existens censendus est vt priuatus quò ad exercitium iurisdictionis contentiosæ. ff. de offi. præsi. l. 3. multò fortius ipsius nuncius, vel epistola censeri debẽt, vt priuati, postquàm extra territoriũ conferuntur. quid ergo dicendum? Breuiter Io. An. tenet primam partem. s. quòd iudex citare possit extra territoriũ: sed non insinuando, vel requirendo iudicem illius, vt citet. adducit pulchras rationes pro hac ratione factas: & istum tex. dũ dicit [eorum auctoritate citati] &c. ergo non alterius sui iudicis, sed ipsius auctoritate citatur. Ad contraria respondet satis efficaciter, vt hic videas in nouel. vbi refert tres opin. Io. Mo. qui dixit, q̃ cõtrahenti iniungitur, vt vadat ad locum: de linquens vero remittitur. sed prædictam opi. Ioan. And. tenet Cyn. post Pe. & Iacob. de Are. in l. omnes. de epi. & cleri. Bar. vltra alios distinguit. dicit enim, q̃ quædam sunt territoria distincta, sub vno tamen domino sunt omnia: vt Imperium diui sum per præsidatus: & tunc vnus præses poterit citare in prouincia alterius, qui sit sub eodem domino. Quidam sunt territoria adeo separata, q̃ vnum dominum non recognoscunt, vt Imperium, & Sacerdotium: tunc vnus nõ potest citare in territorio alterius: nisi ille requiratur. & ita sustinet Cle. pastoralis. de re iud. quam Cy. dixit emanasse ex errore canonistarum in quadã sua dispu. & ita no. in d. l. omnes. & in l. 1. ff. de requ. re. & plenius in Extraua. ad repri. super ver. per edictũ. vbi quantum ad propositum vltra quærit. s. si in territorio cõtractus citatus comparuit, & postea se absentauit, qualiter citabitur. ibi inter alia dat practicam, q̃ eum moneat, vt eligat sibi locum certum in ciuitate, vbi citetur. Item quando citatur, ordo citationis esse debet, q̃ veniat in tota causa, processurus

furus, ſicut in fi. facit Papa. de reſti. in integ. c. cũ ex literis. in fi. & tũc dẽt ſtare vſq; ad fi. in ciuitate, ita ꝙ extra nõ expediet vlterius iterare citationẽ: ſed citabit̃ per gñale proclama: vel ad domũ, ſi quã elegerit. & plenius de hoc vide per eũ. in l. 4. de dam. infec. D. Bart. dictam. q. de citatione extra territoriũ pleniſsimè examinat vltra oẽs in d. l. omnes. §. ſi verò aptior, vbi magis aperit intellectum d. Cle. paſtoralis. vt ibi dicam.

5 ¶ † Secundò op. & videtur, ꝙ iudex non poſsit decernere ſuper bonis non ſitis in ſuo territorio, vt l. cum vnus. §. pen. ff. de bon. auctо. iud. poſſ. Sed ſecundùm Ioan. An. generaliter decernendo videtur decernere ſuper bonis in ſuo territorio conſtitutis, vt ibi: ſed hic ſpeciali caſu poteſt decernere, non ꝓcipere, vel exequi, vt ſ. e. c. poſtulaſti. & hanc opi. tenet Ioã. Mo. Hoſt. & Archi. licèt idem Hoſt. ſecundùm d. ſuum aliter dixerit in d. c. poſtulaſti. Bar. in d. §. pen. tenet opi. prædictorum, ſcilicet quod expreſsè iudex pronunciat petitorem mittendum in bonis, quę non ſunt ſita in ſuo territorio, licèt exe cutionem facti facere non poſsit. ad hoc l. magis puto. §. illud. ff. de reb. eo. vbi ratione perſonæ ſibi ſubiectæ interponit decretum ſuper rebus alibi ſitis, vt no. in fi. Inn. in c. paſtoralis. de priui. alibi dicit Bar. ꝙ diſpoſitio, quæ fit in pœnam alicuius, non poteſt directò egredi locum iudicis diſponentis, vt l. relegatorum. §. interdicere. ff. de interdi. & rele. ſed ſi nõ fiat in pœnam eius, ſed fauorẽ, licèt forte alius damnum ſentiat: tunc valet illa diſpoſitio, etiam extra locum. puta iudex interdicit bonis prodigo; iſtud enim interdictum, tanquàm ſibi fauorabile, extenditur ad bona vbicunque ſita, vt l. j. C. de emã. lib. & idem ipſe no. in d. §. interdicere. Similiter in tutore, cuius dationis effectus extenditur ad vniuerſum patrimonium: & tamen non valeret datio nominatim facta in rebus extra territorium, vt ſentit glo. in l. propter litem. §. licèt. de exc. tu. Do. meus tenet, ꝙ valeat; quia officium tutelæ ir primitur principaliter pſonæ, & pſona eſt ſubiecta: & per conſequens trahit ad bona alibi ſita. & ita no. in l. non ſolũ. §. qui teſtamento. de excu. tu. & no. hunc paſſum, in quo pa-

6 tet contradictio aliqua ex prędictis iuribus. ¶ † Tertiò op. & videtur, ꝙ ad locum contractus poſsit quis inuitus trahi; vt C de ratio. ope. publi. l. 2. & C. vbi decu. vel cohar. l. fi. præterea delicta & contractus æquiparantur, vt l. oẽm. & l. tam ex contractibus. ff. de iud. ſed in delictis habet locum remiſſio, vt in Auth. iudi. fine quoquo ſuſ. §. neceſsitatem. Sol. prima duo contraria locum habent in caſibus ſuis, qui ſunt ſpeciales. §. neceſsitatem loquitur in delictis, in quibus habet locum remiſsio, & in hoc differunt à contractibus. rationem diuerſitatis vide hic in no. ſuper glo. dicebam. de quo dixi latius in repeti. cap. poſtulaſti. de foro compet. & tangit Ioan. Cal. in repe. c. 2. de rap. vbi etiam plenè. ¶ Quartò op. & videtur, ꝙ non poſsit quis conueniri ibi in loco contractus, vt ſ. in verſi. nec ſubditos. Nam ratione procurationis, & aduocationis in loco videtur clientulus contraxiſſe cum procuratore, & aduo. poſtquam ibi implementum operis confertur, vt l. contraxiſſe. de act. & oblig. & tamen non põt ibi conueniri, vt ibi patet. Sol. gloſſ. quæ eſt in dicto §. nec ſubditos. quæ incip. non ergo &c. dicit, quòd ad curiam archiepiſcopi accedens de aliena diœceſi, videtur cum prædictis cõtrahere, vt viator: non mirum ergo, ſi ibi conueniri non poteſt, vt l. l. hæres abſens. ff. de iudi. & ex hoc infertur, quòd ſi quis hic Bonon. vendidit viatori ronzinum ſuum, nõ poterit eum hic Bonon. conuenire ad pretium. Sed hoc vẽ iniquum, ꝙ venditorem, qui roncinum tradidit, oporteat pro prętio proficiſci in Alemaniam. Propter quod Bar. in d. l. hæres abſens. dicit, ꝙ quædã ſunt, quæ veniunt expedienda tpe contractus; puta vt tradita re offeraẽ pretiũ. & econtra ille, q non implet ex parte ſua, tanquàm fallens, rõne ſaltẽ delicti ibi poterit conueniri. Sed quædã ſunt, q̃ veniunt expedienda poſtea, vt euictio, ſi immineat: vel pretij ſolutio, ſi de eo eſt habita fides. & in iſtis habet locum, quòd aduena, & peregrinus non poterit conueniri in loco cõtractus: vbi etiam dicit, quòd euntes ad nundinas, & erigentes ibi pergulam, vel tabernam poterunt ibi conueniri. ¶ Quærit etiam de debitore, qui cæpit vagari per mundum, nec in aliquo loco figit ſe. dicit glo. in d. l. heres abſens. quòd ille tanquàm vagabundus poterit vbicunq; cõueniri. Idem no. in l. 1. C. vbi de cri. agi opor. & de dam. infec. l. 4. §. ait prætor. et ibi tangit Barto. Iac. But. tangit etiam de ſcholari, an poſsit conueniri in loco ſtudij. dicit, quòd ſic, ſi ibi contraxit, & non aliter. Idem Bart. in d. l. heres abſens. & Cy. in l. 2. C. de iur. om. iu. plenè. ſ. eo. c. quod clericis, in nouel. Sed aliàs dubitaui, vtrum ratione aſsiduæ conuerſationis ſortiatur quis forum in illo loco. Inno. ſentit quòd ſic ſ. eo. c. ex parte. pro quo videtur tex. in l. 1. vbi ſena. vel clari. Cy. all. dictum Innoc. quod intelligit verum, ſi conuerſatio fuerit aſſidua 9. anno. aliàs ſecus, vt C. de inco. l. 2. ¶ Quintò oppo. & videtur, quòd quò ad forum non debet inſpici locus contractus: ſed domicilium contrahentis, vt l. exigere. ff. de iudi. Sol. ſpeciale eſt in dote, quòd inſpici debeat domicilium viri: licèt in domicilio vxoris fuerit celebratus cõtractus dotalis. quod dicit Bar. eſſe not. propter lucrum dotis ex forma conſue. vel ſtatuti proueniens marito in caſu ſoluti matrimonij per obitum vxoris: debebit enim attendi conſuetudo, quæ eſt in domicilio mariti: licèt cõtractus fuerit alibi celebrat⁹. & eſt ſpeciale in contractu dotis: nam in aliis contractibus licèt quis ſortiatur forum in loco deſtinatæ ſolutionis, vt d. l. contraxiſſe. tamen verba contractus interpretabimur ſecundùm conſue. & ſtatuta loci, vbi eſt celebratus contractus, vt not. Bart. poſt Cy. in d. l. contraxiſſe. ¶ Ex prædictis patet, qualiter debeat intelligi iſte. §. inquantum dicit, quòd poteſt quis conueniri in loco cõtractus. vtrum ergo alibi, & ibi ſemper? habes ex prædictis. quibus adde quod leg. & nota. per Bart. in l. ſi vt proponitur. ff. de fideiuſſ. eſſet hoc nimis lõgum, ſi vellet quis per modum repetitionis vltra procedere, declarando quot aliis modis ſortiatur quis forum, quàm ratione contractus. qđ dic, vt ſ. eo. c. fi. vbi non tangitur modus ratione originis paternæ, ſiue maternæ: ſed dic per Cy. vt in d. l. 2. C. de iuriſ. omiu. ¶ Quæro poſt Io. And. in nouel. ſi citatus à non ſuo iudice, tanquàm ibi contraxerit, compareat, & neget ſe ibi contraxiſſe. dicit Ioan. An. quòd non cogitur reſpondere libello ſuper principali. q. porrecto, niſi prius ſummariè pateat cũ ibi prius contraxiſſe: & tũc iudex iudicabit ſuam eſſe iuriſdictionem cognoſcendi de principali. ff. de iudi. l. ſi quis ex aliena. & poſtea coget illum ſuper principali q. reſpõdere libello, & vterque ſuis iuribus vtetur, ſecundùm Innoc. Similis eſt quæſtio de accuſato, qui ſe negat in territorio deliquiſſe: de qua in Specu. de compe. iudi. adi. ver. ſed pone aliquis, & ſ. de reſcrip. c. ſuper literis. in nouel. in glo. fi. ver. quærit Inno. ita ſcribit hic Io. An. ¶ Bar. iſtam q. in contractibus, & delictis plenius examinat in l. præſcriptione. C. ſi contra ius, vel vti. pu. & refert ibi Iac. But. tenere opi. de qua ſ. & Gul. de Cu. tenet cõtrarium. ipſe no. d. q. 3. ſ. quando id, quod opponitur per modum declinatoriæ iudicij tangit negocium principale: vtrum debeat examinari ante litem conteſt. vel poſt. & ibi plenè examinat, & opi. prædictorum diſtinguendo concordat: cuius dicta non recito; quia longum eſſet. & dixi ſ. eo. c. ſi clericus lai cum. vbi etiam de hoc in nouella. Ex omnium tamen dictis vnum notabile collige: quòd licèt aliàs per negationem facti principalis deducti in libello inducatur li. conte. vt ſ. de li. cõteſt. c. 1. tamen ſi illius facti negatio concernit etiã iuriſdictionem iudicis, quia eliditur per negationem illius facti, vt in prędictis exemplis: tunc non inducitur lit. conteſt. ſed ex negatione tali reſultat declinatoria fori. quod eſt no. ¶ Et de prædictis vide per Cy. & Bar. in l. ex quacunque. ff. ſi quis in ius vo. non ie. & no. ĩ ti. 1. c. 1. vbi quod de iſta quæſtione deficit, ibi tangam. Eſt etiam hoc quærendum, quando in rei veritate ille, qui dicitur deliquiſſe in alterius territorio, vel contraxiſſe, qui non contraxit, vel non deliquit: iudex tamen contra ipſum cõ-

ſum comparentem, vel non comparentem proceſsit, & ſententiam tulit, vtrum valebit? dic per Innoc. ſ. de dila. c. 2. vbi plenè, & ſubtiliter de his, & alijs ad materiam huius. §. facientibus.

S V M M Æ.

1 *Iudex laicus an poſsit mandare executioni ſententiam latam contra clericum per iudicem ſuum.*
2 *Iudex eccleſiaſticus exercet iuriſdictionem contra iudicem ſecularem clericos moleſtantem.*
3 *Clerici non poſſunt per iudices ſeculares ſuper debitis arctari.*
4 *Clerici coram iudice laico an poſsint litigare.*

CAP. II.

SEculares. No. ꝙ anteq̃ iſti laici compellerent clericos ad ſoluendum, recipiebant ſolum probationes. & præſuppoſita iudicis competẽtia, an iſtud eſſet bene factum, certè non ex ſolis probationibus quantuncunq; liquidis; quia non, ex eis, ſed à ſententia oritur actio in factum, & ius compulſionis, vt eſt gloſſ. no. in l. ſed ſi poſſeſſori. ante fi. de iureiu. & dixi. ſ. eo. li. de of. dele. c. iudex. iſtud ergo ius compellendi ſine ſententia procedebat ex ſtatutis, vel conſue. laicorum: quib. clerici non ligantur, vt c. ec-

1 cleſia. de conſti. ¶ † Vtrum ergo ſniam latam contra clericũ per iudicem ſuum poſsit iudex laicus mandare executioni? credo, ꝙ non: tum pp defectum iuriſdictionis in exequendo, vt ſ. c. proxi. §. contrahentes. tum ẽt; quia ad literas iudicãtis eſt per alium exequenda: vt ibi dixi. ad literas iudicis ſui poſſet ipſos condemnatos cogere, vt c. ſi clericos. de ſen. excom. ĩ. eo. li. ¶ Secundò no. ꝙ licèt literæ propria manu ſcriptę, & alia inſtrumenta legitimè confecta plenam fidem faciant: tamen receptę à non ſuo iudice ſunt nullius valoris: nec mirũ; quia nec etiam propria confeſsio fidem facit, vt c. at ſi clerici. ſ. eo. Similiter ſnia, ad quam acta referuntur, ſi eſt lata per iudicem incompetentẽ, vt ibi; ſimiliter, & acta. Nam vt no. dicit Inn. in quibus caſibus prodeſt ſententia, acta proſunt, vt ipſe no. in c. cum cãm. de teſti. vt ergo dicit hic Io. An. in no. ſi des eſt coram iudice facienda, vt no. in l. is apud quem. C. de eden. Subdit etiam, ꝙ literę ſigillatæ ſigillo iudicum ſecularium in locis, in quibus non eſt vſus tabellionum, facient fidẽ coram iudice eccleſiaſtico: ſicut inſtrumenta tabellionũ laicorum. quod bene probat c. cum dilectus. de fi. inſtru. ex defectu igitur iuriſdictionis, non probationis in ſe efficacis, emanauit hæc prohibitio, de qua hic. ¶ Tertiò not. ꝙ hæc cõſtitutio prohibet generaliter omnes perſonas eccleſiaſticas compelli per iudices ſeculares. & per perſonas eccleſiaſticas accipe clericos primę tonſuræ, clericos coniugatos, non bigamos, ſi incedant in habitu & tonſura. Item ſcholares, & ſeruitio eccleſię deputatos. Item depoſitos, ſiue degradatos, vt no. de his omnib. ſ. c. nullus iudicum. & de duob. alijs hic in glo.

2 3. ¶ † Quartò no. ꝙ iudex eccleſiaſticus exercet iuriſdictionem contra iudicem ſecularem moleſtantem clericos: & ſic ratione iniuriæ, & offenſæ irrogatæ in ſubditum alicuius domini efficitur quis de illius foro. ſi ergo Florentiæ quis delinquat in ciuem Bon. poterit ratione illius delicti hæc Bon. conueniri, tanquàm deliquerit in perſonam hic ſubditam: qđ nõ eſt verum. nam in laico offendente clericum eſt alia rõ, quare efficiatur de foro iudicis eccleſiaſtici; quia clericatus qualitas alterat delictum: ſicut cum res eccleſię occupatur, incidit occupans in crimen ſacrilegij. & ſic efficitur de foro eccleſiæ: & hoc dixi in repe. c. poſtulaſti. ſ. eod. in 5. q. referendo Bar. in l. cunctos populos. de ſum. Tri. q. 8. Fateor tamen, ꝙ ſi quis vendicat iuriſdictionem in ſubditos alicuius, poteſt illius dominus contra talem agere, & ſubditos defendere, vt c. dilectus. & ibi per Inn. de app. & ff. ad muni. l. de iure. vbi plenè per Barto. & ita intelligitur hic iſte text. qui plus tribuit iudici ſubditi talis oppreſsi; quia ipſe in talem offendentem iuriſdictionem exercet, & hoc propter crimen ſacrilegij, in quod incidit, vt prædixi. ¶ † Vlti. collige hic argu. ꝙ ſicut clerici non poſſunt per iudices ſeculares ſuper debitis arctari: ita nec ſimiliter per eorum ſtatuta. ſicut enim cauſa finita non poteſt producere effectum infinitum: ita iuriſdictio limitata ad certum genus perſonarum, non poteſt complecti alterum genus, ẽt per ſtatutum ipſius iuriſdictionẽ habentis. vt in c. fin. ſ. de conſti. eo. lib. & per hoc glo. pe. reprobat ſtatutum Boñ. vt in ea patet, ſuper qua in nouel. dicit dictum ſtatutum fuiſſe reuocatũ poſt traditum regimen dictę ciuitatis domino Hoſt. & aduerte, quia iſtud ſtatutum diſponebat expreſsè de perſonis eccleſiaſticis. Sed quia qñq; indirectè nituntur laici per ſtatuta ſua cogere clericos ad litigandum coram iudice ſeculari, quæritur de remedio. pone exemplum. Sunt ſtatuta in multis ciuitatib. ꝙ quicunq; declinauerit iuriſdictionem Poteſtatis, ſit eẋ protectionem cõis, & nõ debet audiri in ciuili, vel criminali. modò clericus conuẽtus coram Poteſtate non audet declinare propter periculum ſibi imminens, nè ſit extra protectionem, & poſſet impunè offendi: ex aduerſo timet pœnam canonum litigando. quid ergo faciet ſia perplexus? dicunt quidam, ꝙ comparere debet, & allegare coram iudice laico, ꝙ non poteſt coram eo litigare, nec venit contra ſtatutum; quia non declinat. Nam aliud eſt nolle, aliud non poſſe, vt l. hæc conditio. de condi. & demon. tutius tamen eſt, ꝙ nil dicat, ſed à ꝓpareat in habitu, & tonſura patenti: per hoc enim non eximitur, ſed lex eum eximit à iudicio ſeculari. ergo dixi talem ſtatutum generaliter ſic loquens non includere clericos; quia eſſet contra eccleſiaſticã libertatem ex eo, ꝙ clerici propter ipſum efficerentur timidiores, vt l. 1. §. qui honorandæ. ff. qua. re. act. non da. & c. nouerint. de ſen. excom. per Inn. & de iſta q. plenius dixi in ca. ſi diligenti. ſ. eo. in vlti. q. & Do. meus poſt Ia. But. ponit ipſam

4 in Aut. ſtatuimus. C. de epi. & cle. vbi plenè. ¶ † Si tamen clericus ſponte litiget coram iudice laico ignaro de tali clerica tu, an valebit ſnia? dic plenè per Io. An. in c. ſcienti. de regu. iur. in Mer. ¶ Oppo. & videtur, ꝙ clerici poſsint coram iudice ſeculari litigare, vt c. ſi clericus laicum. ſ. eo. Sol. id regulare, hoc ſpeciale. Sed quæro, in caſib. in quib. clericus fortitur forum iudicis ſecularis, vtrum cauſa tractabitur, & decidetur ſecundùm leges? de hoc dixi plenè. ſ. eo. c. quod clericis. Itẽ an in dictis caſib. iudex laicus ſuam ſniam mandabit executioni? Inn. loquens in cauſa feudali dicit, ꝙ ſic in d. c. verum. quod Ioan. And. ibi non approbat. ego ſuſtineo ibi dictũ Innoc. ſanè intelligendo, vt ibi plenius. de cauſa reconuentionis tangit hic Ioan. An. remiſsiuè. dicam poſt Archidia. ĩ. de cle. coniu. cap. 1.

S V M M Æ.

1 *Fideiuſſor tenetur ſoluere creditori, etiam de ſubſtantia ſua.*
2 *Iuramentum aliquando facit laicum de eccleſiaſtico foro.*
3 *Fideiuſſor, qui ſoluit debitum creditori, debet agere contra ipſum debitorem.*
4 *Obligatus nullo iure volens liberare captum pro debito, animo repetendi, an poſsit repetere, ſi ſoluit, illo capto inuito.*
5 *Iurans non fideiubere, an iuramentum ſit licitum.*

CAP. III.

CVm C. laicus. Nota, quòd hic tex. loquitur imperſonaliter, dum dicit [ſoluiſti,] & ſic poteſt intelligi in clerico, & laico fideiubente: quando autem ſit verum in clerico, dic vt ſ. de fideiuſſ. c. 1. & c. quod quibuſdam. vtrum autem qui tenetur dare fideiuſſorẽ, dando clericum, liberetur à tali obligatione? dixi in d. c. 1. remittendo ad Bar. in l. 2. ff. de fideiuſ.

1 & ad no. in l. 1. ff. ſi quis in ius vo. nõ ie. ¶ † Secundò not. ꝙ

a fideiuſſor a tenetur ſoluere creditori, ẽt de ſubſtantia ſua, vt hic: poteſt etiam ſoluere de ſubſtantia debitoris, & res eius vendere pro ſoluendo debitum, vt eſt caſus in l. ſi procurator em. §. ſi ignorantes. ff. manda. & aduerte, quia hic ſoluit ipõte. Vtrum autem conueniri poſsit? dic ꝙ ſic: hęc tamen beneficium

ficium ordinis, vt ſ. prius conueniatur principalis, quàm ipſe: quod dic, vt no. in Auth. præſente. C. de fideiuſ. fallit ſi debitor eſſent notorie inops, vt no. in l. fideiuſſor. ff. de pac. & l. ſi cer. pet. Similiter ſi renunciaſſet tali beneficio, vt not. Inſti.
2 de fideiuſſor. §. fin. ¶ †Tertiò not. magnum effectum iuramẽti præſtiti in contractu. facit enim laicum de eccleſiaſtico foro. vtrum autem ex tali iuramento oriatur noua actio? dic, vt in c. cum veniſſent. de conſt. & ibi dixi in quarta oppo. remittendo ad Barto. in l. ſi quis pro eo ff. de fideiuſ. & ad Hoſt. in ſumma de aſſer. iur. §. j. verſ. quis ſit effectus. & quod not. j. q. 7. c. quotiens cordis oculus. Sed hic quæritur: quia iſte tex. loquitur in iurante, vt rum ita ſit dicendum in eius hærede, vt conueniri poſsit coram iudice eccleſiaſtico propter iuramẽtum defuncti? videtur quòd ſic. quia hæres ſortitur forum ex perſona defuncti, vt l. hæres abſens. ff. de iud. & ſ. de ſepul. capit. fina. per Abba. ibi. contrarium tenet ibi Ioan. An. per hunc text. dum dicit [à ſe præſtitum] &c. iuramentum enim licèt ex parte recipientis ſit tale. i. tranſmiſsibile ad hæredes: tamen ex parte præſtantis eſt perſonale, & ad hæredẽ non tranſit, vt no. Inno. in c. veritatis. de iureiur. & hoc per l. generaliter. C. de reb. cred. Non obſt. Auth. quod obtinet. C. de probat. vbi hæres cogitur ſtare iuramento defuncti. nam licèt obligatio cõtracta in eum deſcendat, non tñ obligat ad periurium, nec accumulatur forum foro, iſta enim accumulatio fit propter pactum tranſgredientis, vt hic, dum dicit [temere veniendo] quod periurium non poteſt cadere in hæredem, poſtquàm in eum non deſcendit obligatio iuramẽti: licèt deſcendat obligatio principalis, & hoc teneo in d. ca. fin. ¶ †Quartò. no. quòd fideiuſſor, qui ſoluit debitum credi
3 tori, debet agere contra debitorem: quod intellige actione mandati, quando fideiuſsit de conſcientia debitoris. ex hoc enim videtur mandare, quòd ſoluat, vt l. indebitam. de cõdi. indeb. ff. & hoc in fideiuſſore contractus. fideiuſſor autem iudicij, qui fideiuſsit de iudicato ſoluendo, ſi ſoluit poſt condemnationem, habet executionem paratam contra debitorem condemnatum: ſicut econuerſo ſententia lata contra debitorem condemnatum, poteſt exequi contra eũ ſine nouo proceſſu, vt eſt tex. no. in l. fi. C. de vſu. rei iudi. & ibi per Cy. & gl. no. in c. j de iniu. & dam. da. j. & no. illam differentiam inter fideiuſſorem contractus, & fideiuſ. iudicij de iud. fol. de fideiuſſore autem de iudicio iſti non eſt dubium, quòd liberatur per ſententiam, vt l. græcè §. & poſt litem. ff. de fideiuſſor. & nota. in d. capitul. 1. quod tene menti. ¶ Quintò nota. quid conſequitur fideiuſſor, agendo contra principalem; debet enim conſeruari indemnis. & ſic eſt argumentum, q̃ ſi ſoluit vſuras, poteſt ab eo repetere. In contrarium facit: qa obſtante exceptione, eas ſoluere non tenebatur. vnde imputet ſibi, ſi exceptionem peremptoriam non oppoſuit, vt ff. man. l. fideiuſſor. vbi plene, quando ſit fideiuſſori imputandum, vel non, ſi exceptionem peremptoriam, vel dilatoriam reo competẽtem non oppoſuit. de prædicta tamen quæſtione vide per Ioan. An. in c. damnum. de reg. iur. in Mercu. Sed pone, q̃ oppoſuit, ſed iudicis iniuria, vel imprudentia ſuccubuit: an talis iniuria ſibi facta per iudicẽ noceat ſibi, vel debitori, pro quo fideiuſsit? vide per Bart. in l. acceptatione. ff. de fideiuſ. facit l. ſi per imprudentiam. ff. de euic. ¶ Vltimò not. quòd in caſu, quo laicus eſt de foro eccleſiaſtico, compellitur ſatisfacere per ipſum eccleſiaſticum iudicem per cenſuram. & hoc not. quia eo ipſo, quòd concedit compeſci per cẽſuram, videtur denegare per capturam perſonæ, vel rerum: de quo dixi. ſ. eod. lib. de of. ordi. c. cum epiſcopus. ¶ Quæro poſt Ioan. An. in nouel. dicitur hic, quòd propter iuramentũ præſtitum in contractu laicus efficitur de foro eccleſiæ. Sed vtrum poterit conueniri etiam coram ſuo iudice ſeculari? refert Ioan. Mo. & Archid. ſentire, q̃ non, dum dicunt, q̃ adiectio iuramenti mutat forum: pro quibus facit; quia periurij eſt crimen eccleſiaſticum, vt ſ. eo. c. cum ſit. in 3. glo. ergo iudex ſecularis cognoſcere non poteſt: Sicut nec de hæreſi. vt j. de hæreti. c. inquiſitionis. §. prohibemus. ad hoc. ſ. eo. c. nouit. de iudi. & de elec. c. venerabilem. §. inſuper. Io. An. tenet contrarium. ſ. ſ. quòd etiam conueniri poterit coram iudice laico, ſi agitur de intereſſe partis, non ad pœnitentiam peragendam de periurio: quia tunc ſine dubio eſt crimen eccleſiaſticum, vt not. Ioan. And. de purg. ca. c. nos inter. ſuper 1. gloſ. adiectio igitur iuramenti non mutat forum ſui iudicis, ſed accumulat ſibi aliud forum. ſ. eccleſiæ. Non obſt. quòd ſit crimen eccleſiaſticum; quia non eſt ſic neceſſar iò crimen mere eccleſiaſticum, quòd ſecularis non poſsit de illo cognoſcere, & etiam deierantem punire. & quòd cognoſcat, probatur e. li. de iureiu. c. licèt. ibi [quamuis eis conſtet legitimè] &c. & in ſi. c. ibi dicitur, quòd pronunciare non impediuntur; imò coguntur: quòd etiam punire poſsit iudex laicus deierantẽ, patet. C. de tranſact. l. ſi quis maior. & de iureiu. c. ſi duo. §. ſi. & probatur. 22. q. 5. c. rex debet. Nõ ob. §. prohibemus. quia ibi loquitur de delicto merè eccleſiaſtico. & ita in tex. ponitur ibi, merè. Ad c. nouit. & c. tuam. de or. co. reſpondet hic in nouel. vbi demum diſtinguit, an agatur ex iuramento, vt ſeruetur. An excipiatur ex illo. Primo caſu contra laicum vterque eſt iudex competens, ſicut de ſacrilegio no. ſ. c. cum ſit. Secundo caſu ſi contra agentem in ſeculari foro excipiatur de iuramẽto, laicus iudex cauſæ de hoc cognoſcet, & diffiniet: in qua diffinitione ſeruare dẽt ius canoni. & ad hoc p eccleſiam cogi poteſt. & ſic loquitur c. licèt. ſic etiam practicatur c. quamuis. ſ. de pac. ead. l. 2. & Auth. ſacramenta. C. ſi aduer. ven. Si tamen reuocaretur in dubium, vtrum iuramentum ſit licitum, vel illicitum, eſſet hoc ad eccleſiaſticum iudicẽ remittendum, vt d. c. venerabilem. & ita in hoc reſidet. & tene iſta mẽti de crimine adulterii, an ſit crimen eccleſiaſticum, remittit ad no. per eum in d. c. cum ſit. de vſura remittit ad Cle. diſpendioſam. j. de iudic. & de vſur. j. c. 1. vbi per eum. ¶ Secundò quæro poſt eum. dicitur hic [q̃ iſto iure poterit conueniri] &c. Sed vtrum iudex ex officio ſuo poterit contra talem inquirere? remittitit ad not. ſ. de iurei. c. ad noſtram. il. 2. in nouel. ſuper gl. pe. vbi mouet dubium de certis alijs caſibus, vtrum iudex in eis poſsit inquirere ex officio. dic ergo, q̃ aut quæris, vtrum poſsit inquirere ad priuatum intereſſe: aut ſuper iuribus eccleſiarũ: aut ſuper criminibus: aut ſuper matrimonijs: aut ſuper iuribus principis. Primo caſu. ſ. ad intereſſe priuatæ perſonæ non poteſt: ſed procedendum eſt in eis, oblato libello, & ſeruato iuris ordine. & p hoc vide no. ſ. de iudi. c. nouit. in nouel. ſuper ver. corrũpere. ver. eſt & alia. Secundo caſu, in quo quæritur de rebus eccleſiarum. & idem. ſ. quòd non inquirit ex officio. fallit in Papa, q̃ hoc facit ex plenitudine poteſtatis. de hoc ſ. de teſti. c. cum olim. & in q. diſputata, de qua. j. ſubdã. Tertio caſu cum quæritur ſuper criminibus: & poteſt iudex inquirere, non ad priuatum intereſſe, vt dixi, ſed ad pœnitentiam imponendã: & ſic loquitur c. j. de of. ord. talis tñ pœnitentia includit reſtitutionem intereſſe; quia aliter fructuoſa eſſe non poteſt, vt in reg. peccatum. j. de reg. iur. & 14. q. 6. c. 1. Quarto caſu, cum quæritur ſuper matrimonijs. dic, quòd poteſt inquirere de quolibet impedimento canonico: nam in eis eſt eadem ratio, quæ eſt in criminibus; ergo idem ius, arg. ſ. de conſan. & affi. c. tua. & in contrahendo eſt expreſſum de clan. deſpon. c. fin. Quinto caſu, cum quæritur de iuribus principis, certũ eſt, q̃ poteſt inquiri. C. de bo. va. l. pe. & fi. lib. 11. & per Hoſt. ſ. de confir. vti. vel inu. c. cum dilecta. §. nolentes. & hanc diſtinctionem (quia vtilem) collegi ex no. ſuper d. glo. pen. Cui adde quod no. Bar. de inquiſitione criminum prohibita, vel permiſſa in l. 1. §. ſi publico. ff. de adul. Et iſta faciunt ad quæſtionem diſputatam hic poſitam in nouella. ſi laicus denunciat clericum, quòd cum multitudine hominum damna, & ſpolia intulit, dicens id notorium, & emendam petens. concludit enim, quòd iudex non poterit ex officio procedere: ſed

ſed oblato libello, & ſeruato iuris ordine procedet. ad hoc ſ. de or. co. c. 2. vbi in facto ſimili ſeruatur iuris ordo. & de off. deleg. c. conſultationib. Nã regulare eſt, q̃ in cauſis offertur libellus, etiam in criminalibus: niſi in certis caſibus not. in c. vt noſtrum. vt eccle. bene. de quibus iſte non eſt. Item etiam ſi dicatur agi officio iudicis in prædicta q. tñ cum intentatur officium iudicis nobile, eſt offerendus libellus. Secus ſi incidenter, vt no. Doc. poſt gl. ff. de interro. act. in rub. Nõ ob. q̃ in facto, quod dicitur notorium, non ſeruatur iuris ordo; qa habet locum in notorio actu permanente, non tranſeunte: ſicut eſt iſtud. Item habet locum, cum ad punitionem agit̃, nõ
4 ad priuatum intereſſe. & ita in hoc reſidet. ¶ †Tertiò poſt eũ quæro: vtrum nullo iure obligatus ſponte volens liberare capetum pro debito animo repetendi, poſsit repetere, ſi ſoluit, illo capto inuito? Quidam q̃ nõ, per l. ſi. C. de neg. geſ. refert fuiſſe contrarium diſputatum de æquitate, non ob. l. vlt. quæ loquitur in eo, qui geſsit negocium voluntarium: ſed iſtud erat neceſſarium, ſecundùm eum. & ſic dicta deciſio locum habet, qñ deficiebat omnis ſpes liberationis, niſi per ſolutionem. Bar. format. q. in genere, qñ quis liberat inuitum: vtrum habeat actionem ne. geſt. refert Gul. de Cu. dicere, q̃ ſic. ſimiliter Cy. in d. l. fi. ipſe tenet cõtrarium. in l. Stichũ. §. ſi ab alio. ff. de noua. & alle. caſum contra eos in l. ſi pro te. ff. mand. cui legi difficile eſt reſpondere, ſecundùm D. meum in d. l. fin. & etiam rationi. Nã prohibitio facit ceſſare conſenſum expreſſum, & tacitum. & ſic facit ceſſare ciuilem, & naturalem obligationẽ. Sed ponamus ſecundùm eum, q̃ coniunctus meus erat in periculo perdendi perſonã, niſi pro eo ſoluerem certam pecuniam: ſolui, eo vetante. quæritur, vtrum repetam? dicit ipſe, q̃ ſic; quia non minus intereſt reipub. homines conſeruari, quàm mortuos tumulari: pro quibus tumulandis expenſa exigitur ab inuito, vt l. & ſi quis. §. Idem Labeo. ff. de relig. & ſump. fu. Præterea intereſt (mea ratione cognationis, & amicitiæ, vt l. 3. & 4. ff. de lib. cau. & de app. l. non tñ. & ita no. in d. l. fi. & pro iſta eius opin. facit deciſio prædictæ. q. diſputatę, quæ proponitur, vbi erat captus pro debito. iſta verò, cũ erat in periculo perſonæ, niſi ſolueret. & ſic maiorem habet æquitatem talis repetitio; cum natura hominum gra-
5 tia omnia cõparauerit, vt l. in pecudum. ff. de vſur. ¶ †Quartò quæro poſt eum. ſi quis iurat non ſolui debere pro aliquo: vtrum iuramentũ ſit licitũ? tenet, q̃ ſic; quia ſi pro vtilitate p̃ximi iurare poteſt, fortius p̃ ſua, vt no. Arch. 22. q. j. c. nõ eſt. ¶ Quintò & vlti. quæro vltra Doct. Quidã clericus fideiuſsit pro laico in iudicio ſeculari de iudicato ſoluẽdo: condẽnatus eſt laicus in mille. vtrum ergo ſicut contra ipſum laicum ſententia habet paratam executionem: ita contra ipſum clericum fideiuſſorem? Si enim non fuiſſet clericus, ſed laicus, certũ eſt, q̃ haberet, vt dixi ſ. in 4. not. & videtur, q̃ exequi contra eum poſsit. Nã in iudicijs quaſi contrahitur in l. 3. §. idem ſcribit ff. de pecu. ratione ergo quaſi contractus (ſicut ratione contractus) coram non ſuo iudice reſpondere tenetur, per c. dilecti. ſ. eo. coniuncto quod dixi in §. contrahentes. in 5. nota. ſ. e. c. j. Item illa condemnatio facta de principali concernit clericum fideiuſſorem incidenter, & venit ex iuris diſpoſitione, non ex ſententia iudicis principaliter. ergo non prohibita, vt in ſimili dicit l. j. ff. de aucto. tu. Cy. format iſtam q. in. l. j. ff. ſi quis in ius voc. non ier. & tenet contrariũ in prædictis terminis. ſecus, ſecundùm eũ, ſi fideiuſsiſſet coram delegato; quia poteſt eius iuriſdictio prorogari: ſed certè iuriſdictio delegati nõ poteſt prorogari ad alias perſonas, quàm expreſſas in reſcripto, vt in c. P. & G. de offi. deleg. iſta ergo ratio non eſt bona: ſed ratione quaſi cõtractus, qui ex tali fideiuſsione oritur, & ex ſententia ſubſecuta contra principalem, vtrum poſsit ſententia exequi contra ipſum fideiubẽtem coram delegato Papę, vel coram alio iudice eccleſiaſtico, eſt dubium ſubtile, & pulchrum. in quo cogita.

ADDITIO.

a ¶ Fideiuſſor. Adde etiam, q̃ tenetur in dubio ſoluere vſuras. quod eſt ſing. dictũ gl. in ſ quæro. ff. loca. Cy. in l. fideiuſſor. C. de fideiuſſ. Doc. in c. conſtitutus. e. ti. & in l. centum Capuę. de eo, quod cer. loc. Ale. in l. ſi cum dotem. §. ſinautem. ff. ſolu. matri.

Rub. De litis conteſtatione.

SVMMAE.

1 *Exceptio peremptoria propoſita ante litem conteſtatam non impedit litem conteſtari.*
2 *Exceptiones ſunt tres, quæ impediunt litem conteſtari.*
3 *Exceptio vel iudicatæ impedit nouum proceſſum inchoari.*
4 *Exceptiones peremptoriæ quæ dicantur.*
5 *Taciturnitas peremptoriæ excommunicationis aduerſario competentis non reddit reſcriptum ſubreptitium.*
6 *Executio præſentationis, an impediat litis conteſtationem.*
7 *Exceptionem ſurreptionis opponens contra reſcriptum quis probare debeat.*
8 *Surreptio, quæ reddit gratiam uitioſam, an uitiabit literas executorias.*

CAP. I.

1 EXCEPTIONIS. ¶ Ponit regulã, in cuius ventre exceptionẽ inſerit, quã regulã exaggerat, ibi [licèt] ſcdm Io. Mo. ¶ No. q̃ † exceptio peremptoria ꝓpoſita ante lit. cõt. non impedit lit. cõt. ſed dẽt proponi poſtea: & cautũ eſt ipſam proponere, poſtquàm actor fundauit ſuam intentionem. Nam (vt notabiliter dicit glo.) ſtultus eſt reus, qui prius probare nititur exceptionem, quàm fundet intentionem ſuam actor, vt no. in c. de teſtibus. ſ. de teſti. quinimmo non cogitur reus recipere terminum ad probandum defenſionem ſimul cum actore ad intentionem probandã: qđ dic, vt no. in Cle. ſępe. ver. & quia ſuper. ver. partes. de ver. ſig.
2 ¶ † Scdò no. tres exceptiones, quæ impediunt lit. cont. & eſt ratio in eis, ne rei, vel litis ſemel finitæ cogat̃ reus ſubire inſtantiã, conteſtando litẽ: quia iſtæ exceptiones cõcernunt inſtantiam, & ipſam finiunt. alia verò concernunt rem ipſam, ſecundùm Io. Mo. Sed certè tranſactio non præſupponit inſtãtiam neceſſariò; quia extra iudicium facta valet, & per eam extinguitur actio, quandoq; ipſo iure, quandoq; ope exceptionis, ut l. vbi pactum. C. de tranſa. Item finitur lis alijs modis, nulla inſtantia pręcedẽte, vt per præſcriptionem, & iuſiurandum voluntarium: non eſt ergo eius ratio generalis. ſit ergo ratio in iſtis, & ſimilibus, vt ſit litium finis: ad quem finem omnes exce. (de quibus. j. ſubijciam) ſunt inuentæ. ¶ Sed hic quæritur. ſi tranſactio facta eſt poſt litẽ motã, & ſic poſtea opponatur: an impediat reliquum ꝓceſſum: vel cognoſcetur tanquàm de peremptoria? dicit Ia. Bu. q̃ ea, quæ ante litem conte. competentia tunc oppoſita impediunt proceſsũ: ſi poſtea incipiant competere, habent impedire reliquum ꝓceſſum, ut l. elegãter. §. ſi qs poſt. de cõd. ind. vbi circa hoc. Et quæritur ſi exceptio tranſactionis competens ante li. cõt. poſtea proponatur: an impediet reliquum proceſſum? tenet q̃ non; quia poſtea oppoſita habet effectum peremptoriæ: quia effectus tunc declinatoriæ eſt extinctus. modus ergo, & finis attendi debet, & ſecundùm illud fieri. ſ. de or. co. c. ij. & dixi. ſ. de iudi. c. exhibita. in 13. not. ¶ Quærit ẽt Ia. Bu. in d. §. ſi qs poſt. exceptio tranſactionis ortũ habuit poſt. li. cont. ita quòd poteſt opponi in vim declinatoriæ, vt dixi. Sed pone, quòd non ſtatim eam opponit: ſed proceſsit ad aliquos actus. vtrum amodo ad iſtum effectum impediendi quod reſtat, opponi poterit? Tradit ibi pulchram theoricam, dicens, q̃ ſi ſingulæ exceptiones veniunt opponendæ contra

singulos actus;licèt qs ꝑcludat sibi viã quò ad actus ꝑfectos & consummatos: non tñ quò ad sequentes fiẽdos. ponit exẽplũ in l. agraria. ff. de termi. amo. & l. pe. & fi. ff. de col. illici. & qđ no. in l. j. C. de anna. excep. Sed vbi est una exceptio cõtra totũ processum: si passus fuerit fieri actũ, quem poterat impedire ꝑ obiectũ exceptionis, amõ sibi viam præclusit ad ipsam opponendam; nisi fuerit protestatus. protestatio. n. reseruat sibi ius illam ẽt opponendi. ff. qui satisf. cog. l. fi fideiussor.
3 in pr. & l. dẽt. §. item si prædixerit. ff. nau. cau. sta. ¶ ††Tertiò no. ꝙ exceptio rei iudi. impedit nouum processum inchoari: sed pone, ꝙ ea omissa, vel opposita, & reiecta, lata est secũda sñia, an valebit? dicit Bar. ꝙ aut secunda sñia fertur cõtra primam ex nouo processu: & valet secda, siue scda noceat reo, siue actori. imputet. n. sibi, qui eam non opponit, vt l. duobus. & quod ibi no. ff. de excep. rei iud. & quod no. in l. j. C. si plures vna sen. & est casus in c. inter monasteriũ. de re iudic. Aut secunda sententia fertur ex eisdem actis, quibus lata fuit prima. & tunc est nulla indistincte, siue concordet, siue discordet à prima. Nam cum finita sit instantia per primam sñam: ita ꝙ iudicis officium nihil potest amodo super illa instantia perempta, vt l. terminato. C. de fruc. & li. exp. & l. Paulus. & l. index. de re iu. concluditur ex hoc, ꝙ secunda sñia reperit lata siue instantia. i, sine libello, li. conteſt. & fi. ergo nulla, vt l. j. C. qũ provo. non est ne. In iureiurando, & transactione dicẽdum est, quòd nouissima valẽt, ratione diuersitatis. vide per Bar. in l. nã & postea. §. si damnetur. ff. de iureiur. & l. si diuer-
4 sa. C. de transact. ¶ ††Quartò not. quæ dicantur exceptiones peremptoriæ: dñr enim illæ, quæ tangunt negocium principale: & sic opponuntur ad perimendam intentionem agentis. Sunt & aliæ, quæ non concernunt merita causæ principalis: sed opponuntur ad processum, & ad ipsum impediendum, & istæ an impediant litis cõte. Dicas, ꝙ quędam est exceptio dilatoria, siue impediens processum ꝓp priuilegium fori: & illa debet opponi in iudicio, antequã fiat aliquis actus, per quẽ videatur in iudicem consentire, vt l. fi. C. de excep. & d. c. inter monasteriũ. Quędã est exceptio, quę impedit processum ꝓp personam agentis, & ista qũque purgatur per lit. cont. vt exceptio procuratoria. cum enim per contestationem efficiatur dominus litis, non potest amodo sibi dici. non es procurator. vel non potes esse procurator, vt l. Pomponius. §. rati. ff. de procura. & C. eo. l. ita demum. quandoque non purgatur per litis contesta. vt executio excommunicationis. Sicut enim ab initio, ita post contestationem remanet excõicatus. & ideo licèt ista exceptio non possit opponi contra ea, quæ acta sunt: poterit opponi contra illa, quæ restant, vt j. e. lib. de except. c. pia. Quædam est exceptio, quæ impedit litis conte. ex natura causæ (vt rei iudicatæ, transactionis, & si.) & tunc ad impediendum processum debet opponi ante lit. contest. vt hic. Sed si opponatur postea, cognoscitur de ea vt de peremptoria. C. sen. rescin. non pos. nisi haberet ortum postea: tunc enim opponi põt ad impediendum reliquum processum, vt s. dixi, per d. §. si post. vbi prædicta no. Bar. de ista exceptione. ¶ Sed hic quæritur. si simul opponuntur plures exceptiones, de quib. dẽt cognosci ordine succesiuo, vt declinatoria fori, de procuratoria, perẽptoria, & similib. an pmixtim possit iudex cognoscere: uel potius in eis ordo ꝓposterus reddat iudiciũ nullũ? dic, qnõ, attẽto ordine scripturę: illa. n. vł prius opposita, q̃ de sui natura dẽt aliã in cognitione ꝓcedere, vt no. Bar. in l. qđã consulebãt. ff. de re iud & si iudex velit in cognoscendo ordinẽ ipsarum peruertere, grauat partẽ: & per consequens poterit appellari, vt est casus notabilis in c. exhibita. de iudi. vñ in casu huius. c. si iudex exceptionẽ tranlactionis oppositam, vel aliam (de quib. hic) ad impediendum processum vellet reseruare post lit. contest. & de cã cognoscere in vim peremptoriæ, posset ab eo appellari, per d. c. exhibita. peruersio aũt ordinis inter exceptiones dilatorias, quæ proponuntur ordine succesiuo, de quibus dixi, nõ
redderet iudicium nullum, vt no. Bar. & post eum D. meus in l. si quæramus. ff. de testa. vbi ẽt notabiliter dicit, ꝙ qñ est ordo in exceptionibus opponendis. si exceptio secundò, vel tertiò proponenda opponitur prius in dilatorijs: vł sic excipiẽs renunciare præcedentibus omissis, vt l. sed si susceperit. de iudic. ff. in peremptorijs secus, alleg. gl. singulariter. ff. de excu. tu.
5 l. propter litem. §. j. ¶ ††Quintò collige in ver. licèt. ꝙ tacitur nitas peremptoriæ exceptionis aduersario competentis non reddit rescriptum surreptitium. quod patet; quia ad ipsum eli gendũ non põt talis suppresio opponi in vim declinatoriæ fori. & hoc no. Inno. s̃. eo. c. super literis. R̃ō, scdm Io. Mo. & Archid. quia actor non tenẽt in libello de tali exceptione rei facere mentionẽ, vt no. Inn. s̃. de libel. oblatio. c. fi. multò minus in rescripto, quod præcedit libellum, scdm eos, vt hic in nouella. in fi. ¶ Venio ad dicta vtilia, quæ possunt elici ex nouella per qõnes. Et primò quæro. dr̃ hic, ꝙ res iudicata, trãsacta, seu finita impedit lit. conte. quæro, vtrum sint aliæ exceptiones, quã istæ, quæ producãt istum effectum? Respondeo ex dictis Ioan. An. colligo certas alias. Et primò pactum de non agendo super debito. Nam talis exceptio impedit lit. cõte. siue iurm interuenerit, siue non. Secundò pactũ de non petendo iuramento firmatum; istud enim etiam li. conteſt. impedit: vt impediatur periurium. Simplex verò pactum de nõ petendo non impedit: & sic differentia est secũdùm eum, inter pactum de non petendo, & pactum de nõ agendo: vbi in neutro interuenerit iuramentum, primum non impedit lit. contesta. secundum sic. ratio differentię est; quia pactum de non petendo tollit obligationem: sed pactum de non agẽdo non tangit eam. Ideò non obstãte pacto, remanet obligatus, licèt agere non possit: & post lit. cõt. talem exceptionẽ de nõ agendo tarde opponeret, secundùm eum, super glos. ij. Sed super glos. sufficiebat. intelligit hoc verum, si post litem motam iurauit se perpetuò non acturum: per tale. n. iuramentũ dicitur lis finita. Ego dico, ꝙ etiam vbi quęstio non præcessit aliqua, sed pactum de non agendo solummodo, habet locũ quod dictum est. nam iuramentum cum adijcitur pacto de non petendo reo inuito, extra iudicium producit effectum dictum. Multò magis si adijcitur pacto de non agendo: quod est ualidius, vt ex prædictis patet. Aduerte, do. Bar. all. hoc. c. in l. cum quęrebat. ff. iu. sol. & illud uerbum, rei finitæ, qđ hic ponit, intelligit multũ latè. s. ꝙ omnis exceptio, per quã concludit actori actionem non competere. (vt est exceptio solutionis, acceptilationis, & similes) dicitur exceptio rei finitæ: & sic impediet lit. contesta. primò hoc probat per illam. l. ver. Proinde & si fortè. vbi expresse dicitur dictas exceptiones esse rei finitę. secundo probat per. l. si pupilli. §. videamus. ff. de neg. gest. vbi dicitur, ꝙ sine actione nemo experitur: impedit ergo lex ipsum experiri, & per consequens li. cõt. Simile adducit de l. nã & postea. ff. de iureiur. vbi dicit prætor [actionẽ non dabo] quod idem est dicere, ꝙ nõ patiar eum agere. & ideò exceptio iurisiurandi impedit li. cõt. & hæc vera secundùm eum, si istę exceptiones possunt probari incontinenti: aliàs si requirerẽt altiorẽ indaginem, reseruarent post cont. vt no. in d. l. nã & postea. dicit tamen aduertendum in modo proponendi. nam debet dicere opponens, non potes agere; quia non habes actionem. Secus si diceret. non habes iustitiam; quia solui: tunc enim non opponeretur ad processum, sed magis ad veritatem causæ. & ita not. in d. l. cũ quærebatur. & l. nã & postea. prælleg. ex cuius dictis patet, quòd glos. 3. dum dicit, defensionis, debet intelligi de defensionibus, quæ perimunt ipso iure actionem, quæ cum debeãt reseruari post lit. contesta. impediunt, si probationes offeruntur incontinenti paratæ, secundùm Barto. D. meus in l. postquàm liti. C. de pact. singulariter enumerat exceptiones, quæ impediunt lit. conteſt. & primò istas tres, de quibus in isto. c. Est & quarta, scilicet exceptionis litis, vt dicta l. postquàm liti. Est & quinta, scilicet pactum de non adeundo

adeundo iudicẽm, vt l. hęrẽdi. in princip. ff. de condi. ob cau. Sexta est exceptio pacti de non agendo: quia per ipsam inducitur quædã litis renunciatio. alle. dictum Inn. de quo s̃. Septima exceptio est, q̃ opponit via notorij; quia non cõsideratur strepitus iudiciorũ in propositione, vel de probatione talis exceptionis. & hoc tenet hic Io. An. super ver. retardet. vbi dicit, ꝙ ex quo notorium est de exceptione, iudex non debet p mittere, ꝙ causa in iudiciũ deducatur. de filijs presbyt. c. qñ. Octaua exceptio est, vbicunq; statutũ, vel cõstitutio dicit, nõ audiatur, vt C. de his, qui ad eccl. confu. l. si seruus. & hoc ẽt no. Bar. in d. l. nam & postea. de iurei. Nona est exceptio, quã do ipsa peremptotia apparet ex narratis per actorẽ: excludit enim quasi per confessionem propriã: quæ confessio in quacunq; parte litis idem operatur, vt l. cũ precum. C. de li. cau. Decimam adde. s. arbitrij emologati, ex quo datur actio, & exceptio, vt C. de arb. l. cum antea. & c. per tuas. c. ti. quod sen
6 tit hic Io. An. super gl. sufficiebat. Idem sentio in laudo arbitratoris. tale. n hẽt vim transactionis, vt in Auth. vt dif. iudic. post pr. idem dñt quidam de amicabili compositione super spiritualibus, vbi non cadit transactio, vt de transa. c. sup eo. quod verum credit Io. An. si post litem motam intercesit illa cõpositio: ita ꝙ per illam dicatur res, vel lis finita. ¶ ††Sed iuxta prędicta reuoco in dubium de executione præscriptionis, an impediat litis conte. Hoſt. ꝙ sic, Io. An. contra p l. emptor. C. de præscr. lon. temp. & refert Gul. in Spe. dicere, ꝙ curia Ro. non recipit, ꝙ præscriptio ante lit. conte. possit opponi. Gul. de Cu. in l. eleganter. §. j. ff. de condi. indeb. tenet opin. Hoſt. nã scdm eũ executiones, quę introductæ sunt, vt sit litiũ finis, impediũt lit. cont. vt in isto. c. sed præscriptio est de litis, vt est casus in l. fi. ff. pro suo. vbi Bar. istam qõnem plenè examinat: & concludit, ꝙ si opponatur in vim declinatoriæ ad exclusionem iudicij, & opponens paratus sit eã incontinenti probare, impediet lit. cont. alle. ad hoc duas leges, l. oẽs. C. de præscr. 30. an. vbi lex præcipit, ꝙ tale ius præscriptũ non moueatur, & l. ficut. in fi. ibi [nulli mouendi] &c. & sic expresè prohibent motionem actionis, & per consequens lit. conte. Si verò dicta exceptio requirat altiorem indaginem, deberet postea reseruari. & sic intelligitur d. l. emptor. Idẽ si opponat in vim peremptoriæ, vt prædixi. formam aũt proponendi in vim peremptoriæ, vel declinatoriæ ibi vide per eum. ¶ Scdò principaliter quæro. pone, ꝙ reus ad impediendũ processum oppoſuit alteram ex prædictis exceptionibus, nec probauit: & sic ea non ob. processum est ad lit. conte. vtrum poterit iterum eam proponere post li. cont. Arch. ꝙ sic, all. no. per Inn. in c. super literis. de resc. in gl. antepe. ver. sed certè. vbi tenet, ꝙ sñia lata contra excipientem de peremptoria in vim dilatoriæ, ad cassandum rescriptum, eadẽ poterit opponi in principali: vt perpetuò absoluatur; quia ad aliud excipitur scdò, quàm primò. facit quod no. de or. cog. c. 2. in gl. hoc patet. in fi. Io. Mo. tenet contrariũ, sed nõ bene, scdm Io. An. in nouel. pro quo allego casum in c. veniẽs. s̃. de testi. vbi de exceptione, de qua cognitum summariè fuerit ante lit. contesta. poterit postea cognosci plenariè in iudicio principali. certum est autem, ꝙ exceptio, quę põt opponi in vim peremptorię & declinatoriæ: si tanquàm declinatoria opponat, cognoscet de ea summariè, vt dixi, & remissi. s̃. ti. j. c j. §. contrahetes. ad fi. ¶ Tertiò quęro. pone, ꝙ aliqua de dictis exceptionib. impedientib. li. cont. est opposita in vim declinatoriæ, & probata, qũo pronunciabit iudex? de hoc in gl. quę incipit. sufficiebat. &c. super qua de materia ipsius gl. & dictæ q. remittit ad Spe. de exce. §. dicto. in vlt. charta. & dicit hic, ꝙ opi. Roff. in prædicta q. est verior. s. ꝙ iudex pronunciat sic [te ad agendũ nõ admitto. & non admittendum fore pronuncio] tutius tñ est eas opponere post lit. cont. quã tunc absoluere in principali, vt in gl. tenet ergo glo. ꝙ dicta absolutio ante lit. conte. facta non pariat effectum diffinitiuæ sñæ. Ex quo infert in nouel. ꝙ si impetrentur aliæ literæ super eodem debito, iterum tenebitur rñdere. Ratio potest esse, quam dixi: quia si ad declinãdum forum talis peremptoria proponitur, cognoscitur sum marię: ergo non parit effectum rei iudicatæ perpetuò exclusiuæ. ad hoc allego quod no. Inn. in d. c. 2. de or. cog. & c. fi. e.
7 ti. ¶ ††Quartò quæro. si opponitur exceptio surreptionis cõtra rescriptum, quis probabit, an impetrans, vel excipiẽs? pone. n. excipio, ꝙ falsum quis suggesit, dicẽdo se doctorẽ, vel pauperẽ: vel suppresit pendẽtiã litis, de hac q. videas hic in nouel. qđ sup veritate exp̃sè, ꝓbet excipiens: ita cõcludit Io.
8 An. in nouel. opposita. ¶ Quæro. si gratia sit surreptitia. licèt literæ executoriæ seperatim sint concessæ: † vtrum surreptio, quæ reddit gratiam vitiosam, vitiabit etiam literas executorias? hic videas ad fi. vbi quærit, an litera in beneficijs habeat locum tituli. per te vide.

SVMMÆ.

1 *Actor libellum offerre debet.*
2 *Obiectus peremptoriæ exceptionis non inducit litis conteſtationem.*
3 *Litis conteſtatio eſt de ſubſtantia proceſſus.*

CAP. II.

1 **SI oblato.** No. † ꝙ actor debet offerre libellũ: & an offerre debeat iudici, vel aduersario? dic, ꝙ iudici, vt in Auth. gñaliter. C. de epis. & cler. & 3. q. 3. c. offeratur. Circuitus tñ iste non est de substantia; quia recta via potest offerri aduersario secundùm Inno. qui hoc no. de lib. ob. c. j. ad quem autem finem offeratur. dic, vt aduersarius deliberare possit, an velit cedere, vel contendere, l. j. ff. de eden. & ad hunc finem dantur induciæ deliberatoriæ, quæ sunt de substantia, si petantur, vt no. Ioan. 17. q. 4. c. vxor. & hinc est, quod dicit Inno. in d. c. j. ꝙ si negarentur induciæ deliberatoriæ, non valeret processus: licèt possint arctari, & eis renunciari tacitè, & expresè, vt in cap. 2. de dila. vbi tetigi de multis speciebus dilationum: de quibus per Cy. C. de dila. l. j. Vtrum etiã libellus sit de substantia; ita ꝙ eius omissio reddat iudiciũ nullum? Glo. 2. hic dicit, ꝙ sic. de quo in Cle. sæpe. de verb. sig. in glos. datur. in multis tamen casib. non est necessarius libellus, quos enumerauí in d. c. j & in pri
2 ma oppo. & ibi Inno. plenè. ¶ ††Secundò not. quòd obiectus peremptoriæ exceptionis non inducit li. conte. Ratio reddit in gl. antepe. quę intelligit hunc tex. cum exceptio peremptoria simpliciter, & purè proponitur: secus si adiuncta negatione, cui in nouella adde quod not. Accur. in Auth. de exhi. & intro. ro. §. sancimus. in glo. scilicet colla. 5. format enim ibi q. de eo, qui negatione præmissa: in solutione videatur generalius loqui, vt ibi videas. Sed hic quæritur. cum in libello fieri oporteat mentionem de contractu, obligatione, & actione, & etiam continere debeat constitutionem: an ad inducendam lit. contesta. sufficiat negare alterum ex prædictis puta: nego me contraxisse: vel nego me obligatum: vel actionem tibi agenti competere, vel debere condemnari, & cogi. Inno. tenet, quòd per negationem alterius ex prædictis inducitur lit. cont. vt not. s̃. eo. c. j. quod tene menti. poteſt. n. quis contraxisse, sed non obligatus esse, & econuerso: vel vtrunque adesse, tamen agenti actionem non competere. vn de salua conscientia non posset reus omnia negare. neget ergo alterum, & sufficit ad litis conteſt. vt dixi, & plenius in d. cap. 1. vbi an per responsionem ad positiones, & capitula inducatur lit. conteſt. & an per confessionem. & vtrum si plura petantur, sufficiat vna negatio: vt sic super omnibus videatur lis contesta. & an ratione partis falsæ possit negare omnia: dic, vt ibi dixi. ¶ † Tertiò ex eo, quòd dicit text. [fieri oportebit] collige, quòd lit. contesta. est de substantia. & sine ea non valet processus, vt capit. 1. s̃. eod. Sed an de consensu partium possit omitti: de hoc, & vtrum partes possint renunciare ordini iudiciario, dic, vt no. de offic. delegat. c. de causis. & dic plenius in ca. fi. ff. de re iudic. in gl. C. de sen. &c.
3 ¶ Quæro. reus est præsens, & non vult litem conteſtari. an

cogi poterit? videtur ꝙ ſic.quia text. iſte imponit neceſſitatem, cũ dicit [oportebit.] Accur.tenet, ꝙ non poterit cogi, ſed peruenitur ad miſsionẽ in poſſeſsionẽ ex primo decreto. vnde ſi iudex mandauit partib. ꝙ deberent lit.cõte.anteꝗ̃ recedant:ſi reus diſcedat, poterit cõtra eum interponi primũ decretum ſine alia citatione; quia eo ipſo apparet, ꝙ non defendit.ad hoc l.quotiens.§ prætor.de noxa.& l.nemo.de reg. iur.& ita not. Barto.poſt gloſſ.in Auth.qui ſemel.C.quomodo, & quando iud.ad ſi.

Rub. De iuramento calũniæ.

SVMMAE.

1 *Iuramentum calumniæ debet præſtari in ipſo litis exordio.*
2 *Iuramentum omiſſum in principio debet poſtea præſtari.*
3 *Lis prius debet conteſtari, quàm iurari de calumnia.*
4 *Actor an prius iurare debeat, quàm reus, de iuramento calumniæ.*
5 *Iuratur in ſpiritualibus de veritate dicenda.*

CAP. I.

SI DE CALVMNIA. Tres ſunt p̃tes.ſc̃da,ibi [pp.] tertia,ibi [quamuis.]
1 ¶ † No.ꝙ in ipſo litis exordio præſtari
a dẽt calumniæ iur̃m. a & expone, exordiũ.i.ſtatim poſt lit.cõt.& ſc̃dm Io. An. multis modis ſumit exordiũ, vt no.d̃ offi. dele.c.ſuper qõnum.§ ꝙ ſi.in 1.gl. Ego remitto ad no.ſubtiliter p Bar.in l.2.ff.de fur. vbi tractat, qd̃ dicatur principiũ officij conſueti durare certo tp̃e, ſi ſtatuto caueat̃,ꝙ in prin.officij ſic fiat.dic vt ibi.& de principio,me-
2 dio,& fine litis dic,vt no.in l.1.ff.ſi qs ius dicẽ.nõ ob. ¶ † Secundò no.ꝙ iur̃m omiſſum in principio debet poſtea præſtari.rõ eſt,dicit tex.quia non eſt de ſubſtantia ordinis iudiciarij.à cõtrario ergo ſenſu ſolẽnitas ſubſtantialis omiſſa à principio ſi ſuppletur poſtea, non facit conualeſcere inutiliter retro geſta,ar.huius literæ. vñ in teſtamento, in quo dẽnt adeſſe 7.teſtes vno contextu,vt l.hæredes palam.ff. de teſt. vnius omiſsio vitiat totum, & nõ hẽt locum ſuppletio,niſi peragantur omnia ex integro,vt l.heredes palã ff.de teſta.facit.c.qualiter.il 1.de accu.ar.cõtra de cle.per ſal. pro. c.1.vbi omiſsio ordinis clericalis,qui præcedere dẽt alios,non vitiat aliorum collationẽ, ſed ſuppleri dẽt quod omiſſum eſt. ¶ Incidenter tangit hic in nouel. Io.An. ſi poſt concluſionẽ cauſæ apparet non iuratũ de calumnia,an poterit exigi? dicit ꝙ ſic,per officium iudicis.facit de fi.inſtr.c.cum Io.ver.nõ obſtãte. Ad petitionem verò partis vr̃,ꝙ nõ poſsit,per c.paſtoralis. de cau. poſ.& proprie.& c.auditis.de procu.ita dicit in nouel. quod verũ credo.nam cum iſtud iur̃m deferatur officio iudicis, ẽt partib.contradicentib.vt l.2.§.ſed quia veremur.C.eo.termini aſsignati partib.non concludunt iudi.in eo,qd̃ põt partib. contradicentib.ex officio facere,& eſt dictũ Do. mei in d.§. ſed quia veremur.Ex quo infert, ꝙ licèt per conſtitutionem eccleſiæ nulla exceptio impediat litis conte. tñ ſi iudici liq̃at de calũnia,ex officio ſuo, & eo nõ excipiente, põt repellere actorẽ: nec facit contra conſtitutionẽ;quia iſtud officiũ non eſt exceptio,ſed eſt iuriſdictionis exercitium:quã iuriſdictionẽ hẽt iudex in qualibet parte litis.facit quod no.Inn.de of.
3 vica.c.1.in 1.q.& quod dixi ſ̃.ti.1.c.1. ¶ † Tertiò no.ex ordine titulorũ,ꝙ prius dẽt lis cõteſtari,quã iurari de calũnia, & probatur in l.2.C.eo. Nunquid ergo ad petitionem partis prius exigatur? & qd iuris ſi prius fuerit exactũ, vide in Spe. eo.tit. poſt princ. vbi ponit ſex caſus, quibus prius iuratur.
4 ¶ † Itẽ quis prius iurare dẽat, an actor,vel reus? vr̃, ꝙ actor, vt l.1.C.eo.ti.in contrariũ,ꝙ reus.Inſti.de pœna teme.liti §. 1.Io.An.poſt Arch. dicit hoc caſu de ordine non curandum. & vide quod no.in Spe.eo.ti.§.1.ver.ſed pone ꝙ. ¶ Quartò no.in ver.pp omiſſum. ꝙ tacita omiſsio iur̃i calũ.non reddit iudiciũ nullum:expreſsè aũt omitti non poſſet;quia eſſet præſumptio, ꝙ partes ſic remittendo vellent calũnioſè litigare. quod non poſſent ſine Dei offenſa.omiſsio aũt creata ab obliuione non ſic. Hic quæritur, an iur̃m teſtis poſsit expreſsè remitti,vt in c.tuis.de teſti.dic ꝙ nihil prohibet,quominus poſſim me obligare,ꝙ ſtabo dicto Titij.Nam põt in pactũ deduci,ꝙ iur̃o Titij à controuerſia diſcedatur,l.1.§. 2.ff. quarũ re-
5 rum ac.nõ da.& l.Theopõpus.de do.præleg. ¶ † Quintò no. in §.quãuis. ꝙ in ſpiritualib. iuratur de veritate dicenda, & de calũ.iure iſto,ſecundùm canones,vt hic,& ſ̃ c. literas. vbi enumerantur plura gñа cauſarũ; & an in omnib. iurari dẽat, ibi vide. Et aduerte,ꝙ aliud eſt iur̃m veritatis,aliud calum.vt l. 2.§.obſeruari. C.eo.ibi dicitur,ꝙ iur̃m calum.eſt de credulitate: quæ ſi eſt contraria veritati,non poteſt,qui iurauit,redargui de periurio.ſecus eſt in iur̃o veritatis, in quo credulitas contraria veritati non excuſaret à periurio, vt ibi p Do. Bal. ſed ſecundùm hoc quid operatur iuramentum partis ſuper poſitionib. vel articulis, ſuper quibus conſueuit reſponderi per verbum,credit? Cy.ibi tangit in 10.q.& dicit,ꝙ ita præiudicat parti dicta rñſio de credulitate, ſicut de veritate. & ibi idem tenet Do.meus. Nam ille,qui rñdet,credo,vr̃ confiteri rem ita ſe habere:non ꝙ aliud ſit credere, aliud eſſe; ſed quia illa reſponſio per verbum, credo, releuat aduerſariũ ab onere probandi. Nam qui ſic credit,mille probatiões ſibi fieri debere credit. iſta ergo reſponſio non eſt propriè cõfeſſio,ſed releuatio ab onere probãdi.Ex quo infero, ꝙ licèt ex confeſsione facta in iudicio oriatur actio: ex iſta tñ rñſione non oritur; quia non eſt propriè confeſsio, ſed releuatio ab onere probãdi,vt dixi.facit de reſt. ſpo.c.cũ ad ſedem.& hoc dicit in d.§.quod obſeruari.quod eſt notãdũ.adde tñ aliquas drĩas inter iur̃m veritatis,& credulitatis in Spec.eo.ti. §.1.in ſi.Subdit hic vltimò Io.An. in nouel. ꝙ quidam iur̃o de veritate adijciunt iuramentum de credulitate: quod multum commendat Hoſtien.in c. præſentium.§. præterea. j. de teſti.vbi in nouel.

ADDITIO.

a Iuramentum. Adde Bar.in l.2.C.de iura.calũ.vbi dicit, ꝙ etiã poſt lit. cõte. præſtari poteſt. Bar.in l.1.C.eo.ti. Bal.in l.ſi accuſaturus. de accu.

SVMMAE.

1 *Procurator cogitur ſubire iuramentum calumniæ.*
2 *Iudeus litigans cum Chriſtiano an iurabit de calumnia.*
3 *Iuramentum de veritate quod dicitur.*
4 *Iuramentum calumniæ non excludit iuramentum malitiæ.*

CAP. II.

IN appellationis. Sunt tres partes. ſecunda ibi [procuratores] tertia,ibi [in omnibus autem.] ¶ No.arg.quòd cauſa appellationis non eſt eadem cum prima. Nam ſi eſſet eadẽ, iuramentum præſtitũ in principali extenderetur etiam ad iſtã, vt C.eo.Auth.ſacramenta.vbi tex.dicit,non debere amplius iurari.& no.in c.literas.de reſti.ſpo.& quidam hic tenent, ꝙ ſit diuerſa à prima; differt enim in perſona iudicis.C.de app. l.eos.in diuerſitate tribunalis.ſ̃.eo.lib.de con.c.2.in diuerſitate ordinis iudiciarij,de teſti.l.fi.§.illud.& ſ̃.de appel.c.pertuas.in diuerſitate inſtantiæ litis, vt C.eo.l.1.2.& c.ex ratione.de appellatio.coniuncto.c.venerabilis.de iudi.& l. properandum.C. de iudi. de qua qõ. vide per Cyn. in l. inuitus. C.
1 de procura. ¶ † Secundò no.in §. procurator. quòd procu-
a rator. a cogitur ſubire iuramentum calum. licèt non ita in iur̃o veritatis. nam iſtud præſtari debet per dominum litis, vbi non immineat reſponſio facienda; vel ſi imminet, dominus,qui iurauit, paratus eſt reſpondere,ſecundùm Io.An.in nouel.Et aduerte, quia iuramentum calum. quod exigitur à procuratore, eſt duplex, vnum noĩe ſuo: & de iſto loquitur hic.& non exigitur ſpeciale mandatum,vt in glo. not.ꝙ &c. Aliud præſtat noĩe dñi, ſi dñs abſens ad hoc ſibi dederit ſpeciale mandatum,vt in c.proxi.formã aũt iur̃i calũ.vide. ſ̃. eo. c.j.& plenius in Spec.eo.ti.§.nec dicamus. & per Cy.in l.fin.
2 C.eo.in 8.q. ¶ † Nunquid aũt Iudęus litigans cum Chriſtiano iurabit de calũ.Spec. ꝙ ſic.eo.ti.§.reſtat.ver.ſed pone.vbi ponit formam iuramenti Iudæorum.Et aduerte, ꝙ text.iſte loquitur in procuratore:quid in alijs adminiſtratoribus,(puta tutoribus,curatoribus, ſyndicis,prælatis,& hoſpitalarijs, & alijs)dic,vt l.2.§.obſeruari.C.e.& dixi.ſ̃.in c.in pertractãdis. Et an iſti, & etiam procuratores poſsint deferre iuramẽtum veritatis,dixi.ſ̃.eodem. c. cum cauſam. vbi notabiliter
3 dicit Inno. quòd † iuramentum de veritate dicitur non tantùm de his,quæ vidit:ſed etiam de his,quæ indubitanter nouit:ac ſi dicat,ſecundùm Ioan.An.quòd ita poſsum cum bona conſciencia confiteri quæ indubitanter noui, vel quæ firmiter credo,ſicut illa,quæ vidi.non enim vidi Chriſtum crucifixum,& tamen firmiter credo. Item non vidi Conſtantinum, Iulianum, & Iuſtinianum Imperatores: tamen eos ſic fuiſſe bene noui.poteſt ergo iurans illa aſſerere vera eſſe, de quibus non dubitat;licèt illa non viderit. & lex dicit factum ſciri,& indubitatum eſſe, quod communi auditu percipitur ab antiquis,l.in ſumma.§.item Labeo.ff.de aqua plu.ar.vide in Spec.de proba.§ j.ver.& not.Et per hoc dixi in d.ca. cum cauſam. quòd illud, quod ibi dicit Ioã.An.de teſtibus,quòd debent deponere de veritate de his,quæ in eorum præſentia acta ſunt: ſi per hoc ſentit, quòd non poſsint deponere de prædicta indubitata credulitate,non ſanè intellexit.nam quãdo credulitas eſt cõiuncta,& proxima ſenſui,bene valet eius teſtimonium.puta,inducitur quis ad probandum copulam. dicit,quòd credit interueniſſe;quia vidit hominẽ ſupra mulierem,& nudum cũ nuda,& ex hoc ita credit;licèt non ſciat pro certo,ſi rem intrinſecam peregerint:certe iſtud teſtimonium & credulitas ita proxima,& coniuncta ſenſui hr̃ pro teſtimonio veritatis,vt c.præterea.de teſti.& potius referenda eſt ad credulitatem iuſtis rationib. corroboratam, quàm ad veritatem,vt l.Lucius.ff.de cond.& dem.& hoc no.Cy.in l.teſtium.C.de teſti.in 5.q.& Bart.in d.§.item Labeo. ¶ Tertiò no.in ver.ẽt ſi à ſuis.ꝙ qñque procurator venit inſtructus ad cauſam ad ſic ponendum, & rñdendum,vel agendũ. vtrùm autem tale iur̃m ſic limitatum releuet dñm à perſonali comparitione. dixi.ſ̃.eo.li.de iudi.c.2.certum eſt aũt,ꝙ procurator non releuat̃ à iur̃o calum.quod præſtare tenetur noĩe ꝓprio,vt hic patet.Sed dices, poſtquàm hẽt mandatum ſic explicitum,aliter agendo non præiudicaret dño,de reſcr.c. cũ dilecta.& l.diligenter.ff.mã.contraria ergo credulitas,& cõſcientia ipſius procuratoris non vr̃ in hac cauſa attendenda: & per conſequens iur̃m calum. nullum effectum producens non eſt ab eo exigendum,l.ſtipulatio. §. diuus.ff.vt le.no.ca. Ad hoc dico,ꝙ id verum in alia materia,cum.ſ. dñs eſt in mala fide,procurator in bona,vel econuerſo;cum perſona ſit cõſideranda ad efficaciam actus, qui geritur.vide plenè per gl. in l.cum mãcipium.ff.de ædil.edi.Quicquid tñ ſit,in iudicijs debet concurrere bona fides in litigando procuratoris,& domini,& aduocati,vt l.rem non nouam.§.patroni.C.de iudic. licèt ergo procuratori ſuo dñs ſic mandauerit:ſi ipſe procurator credit ſe improbè litigare,non debet mãdatum,quod non putat licitum,ſuſcipere:nec taliter litem peragere, vt d. §.patroni.non ergo,vt dño præiudicet procuratoris diuerſa credulitas:ſed vt à lite diſcedat(quam improbam credit)tale iur̃m ab eo exigitur.& ſic intelligo iſtum tex. ¶ Tertiò no.
4 in §.in omnibus. † ꝙ iur̃m calum.vel de veritate non excludit iur̃m malitiæ,& eſt ſpecies iur̃i de per ſe, incluſa tñ ſub iur̃o generali calum.ſed ex eo præſtat̃,ꝙ ſolet plus timeri, quod ſpecialiter iniũgitur,&c.& dẽt ſemp exigi,cum iudici viſum fuerit.& pone exemplum,vt in gl. ſi. & plura alia in Specul. eo.ti.in ver.verum ſc̃dm. ¶ Quartò no. ꝙ dicit [quotiens viderit expedire] nam per iſtud verbum dicit Io.An. ꝙ vbicunque iſta,vel ſimilis clauſula apponitur,per quam actus viſioni, & arbitrio iudicis relinquit̃,nulla imponitur probandi neceſsitas:nec poteſt de hoc referri qõ, ſicut nec qñ aliud relinquitur conſcientiæ alicuius.ſ̃.e.li.de reſc.c.ſtatutum.§.aſſeſſorẽ. qñq; iſta clauſula [viderit expedire] non refertur ad iudicem,ſed ad partem,ſicut.ſ̃.e.ti.c.j.ver.nos itaq;.ex quo magis patet veritas eius,quod dictum eſt.ſ̃.eo.c.ꝙ nulla ꝓbatio recipitur ſuper tali arbitrio,& viſione:quia probationes recipere,pertinet ad iudicem,non ad partem,vt d.c. ſtatutum.§.cum verò.in ſi.ita dicit ſuper ver.expedire.in nouel. Lap.pro hoc dicto Io.An.adducit quod no.de hær.c.vt commiſsi.ſuper ver.expedierit.in contrarium alle.no.de cor.viti. c.2.in gl.vlt.in prin. Soluendo reſpondet.probabiliter poſſet dici,ꝙ aliud eſt,qñ aliquid committitur conſc̃iæ alicuius, vt d.§ aſſeſſorem.aliud qñ diſcretioni, vt hic.vt primo caſu nõ audiatur in contrarium:in vltimo ſic,ſc̃dm eum.quod credo verum.Iſta.n.verba [ſi viſum fuerit, ſi arbitratũ fuerit,ſi placebit, ſi exiſtimauerit,ſi iuſtum putauerit,ſi comprobauerit, & ſimilia.] referenda ſunt ad arbitrium boni viri,& non liberæ & abſolutæ voluntati,vt l.ſi in prin.de leg.3.& l.11.§.quãquàm.de legat.3.& l.Thays.§.ſororẽ.de fideicom.lib.& qd̃ no.Io.An.de arbitrio Poteſtati conceſſo, ad quid referatur in Cle.ſæpe.de ver.ſig.ſuper ver.defenſiones legitimę.Vnum tñ dico,ꝙ in ijs, quæ arbitrio iudicis relinquuntur,præſumitur pro iudice, quòd rectè,& quòd iuſtè fecerit,niſi contrarium doceatur, vt no.Inn.in c.innotuit.de eo,qui fur.ord.re. ¶ Vltimò quærit Io.An.ſi delegatus Papæ recuſatur. an à recuſante poſsit exigere iuramẽtum malitiæ.quidam quòd ſic, vt refert Spe.de recu.§.qualiter.verſ.quid ſi ſit præſumptio. & hanc partem tenet, & ad contraria reſpondet, vt hic videas in nouel.

ADDITIO.

a ¶ Procurator. Adde in deci.Rotæ.deci.39.gl.in c.metuentes.17.q.4.e.ti §. pe.Io.An.in c.vt circa.de elec.Bar.in l.qui bona.§.qui alieno.de dã.infe. & in l.2.§.ſi autem abſfuerit.C.eo.

CAP. III.

NVllam. No.ꝙ licèt dicat lex, debere principales perſonas iurare de calum.vt l.j.& Auth.principales.C.eo. tamen ſatisfactum eſt illi legi,ſi iurat procurator,ad hoc habens ſpeciale mãdatum: tale enim iuramentum procuratoris ſpecialis ſatis dicitur iuramentum domini.circa quod vide ſ̃. eo.lib.de elec.c. vt circa.& ibi in nouella ſup.glo.penul. ¶ Vtrum autem iuramentum cenſeatur eſſe domini verè, vel fictè(quod eſt vtile inueſtigare propter ſtatuta, quæ non comprehendunt caſum fictum, vt l.3.§.hæc verba.ff.de neg.geſt.) dico ꝙ verè cenſetur eſſe domini quò ad omnem effectum, vt colligitur ex no. per Bar.in l.ſed & ſi vnius.§.ſeruus.ff.de iniu.vbi plenè in materia delictorum examinat, vtrum ille, qui mandat aliquid fieri,ſecuto facto ipſe dicatur verè facere, vel interpretatiuè. dic vt ibi. ¶ Secundò not.& pondera in tex.verbum,ad cauſam,& verbum,in ea. Nam vt habeat locũ quod hic dicitur, requiritur,quòd habeat ſpeciale mandatum in certa cauſa:ſi quis igitur haberet mandatum ad omnes cauſas, vel ad plures,hoc expreſſo, quòd poſſet in eis iurare de calumnia,non ſufficeret:licèt Ioan. Andr. referat ſe vidiſſe, quòd datus ad omnes cauſas cum mandato iurandi de calumnia, admitti debeat ad tale iuramentum. contra quod facit iſte textus, dum loquitur in ſingulari [ad cauſam] &c. Item ſecundùm eum certa inſtructio dari non poteſt in talibus procuratorijs generalibus, & quæ comprehendunt etiam futura: vnde forſan negabit, quod confiteretur inſtructus. Iſtam opinio.Ioan.An.tenet Bartol.in l.qui bona.§.qui alicui.ff.de dam.infec.fatetur tñ,ꝙ cõis obſeruantia, à qua nõ eſt recedendum,hẽt qd̃ ſufficit, ſi hẽt ſpãle mãdatum ad iurandũ de

calumnia:licèt non exprimat,in qua cã: pro qua obſeruãtia facit Cle.non poteſt.de procura. ¶ Quid de procuratore ad negocia,qui pro illis agere,& defendere poteſt,vt s. eo.li.de procu.c. qui generaliter. nunquid iurabit de calumnia?tenet q̃ ſic,ſuper negocijs geſtis per ipſum:cũ ſatis ſit inſtructus in eis,maximè cũ illo gñali mãdato,de quo s.ar.4.q.3.c. fer.& C.de teſtib.l.ſeruos. ¶ Tertiò no. q̃ admittere talem ſpãlem procuratorẽ ad iurandum vĩ iſte tex.relinquere in ptãte iudicis.ſi aũt procurator eſſet diſcolus,rixoſus:dãs aũt legalis,& bonus,non tenetur iudex talẽ procuratorem admittere, vt l.fi.C.de procu.quod intelligit verum Io. An.ſi habuit mãdatũ ad iurandũ de calũnia in oĩb.cauſis.quod ſufficit,ſcẽm cõem obſeruantiam,vt prædixi. Si verò haberet mandatum ad iurandum in aĩam dñi in ſpeciali cã, dicit ſe non videre, ad quid dãs,tunc iuſtior,requiratur. Non ob.d.l.vlt.quia loquitur in rũſionib fiendis ad poſitiones partis,vel ad interrogationem iudicis: bene facit.j.eo.li.de iureiu.c.fi.ſecundùm eum.circa quod vide quod ſcripſi in c.j.s.de iudi.li.6. ¶ Vltẽrius aduerte,dicit Cy.q̃ deciſio huius c.ſicut multæ alię canoniſtarum,emanauit ex falſo,& erroneo intellectu. Nam ſecũdùm eum inconueniens eſt,q̃ procurator,qui dẽt concipere verba in pſona ſua, iuret in conſcientia aliena, iurando in aĩam dñi,vt l.ſtipulatio iſta.in prin.ff.de ver.ob.ſi dicas,iurabit tanq̃ nuncius,& miniſter dñi:& ſic nullũ abſurdum, q̃ in perſona eius verba concipiat,vt ff.de conſt.pe.l. eũ q̃ ad hoc ipſe rideret,q̃ iſte non eſt actus,qui poſſit p nunciũ explicari; qa exigit pũtiam principalis.nã præſtatur tactis ſacris euangelijs;vt p eorum pũtiam magis hoſes terreantur,l.j.& l.3.§. ſinaũt. C.e.ſed ſi principalis,qui mittit procuratorẽ, eſt abſens,qũo terrebit?certè malè,ar.C.eo.l.j.§ j.& l.2.§.quod ſi actor.ita dicit ipſe in d.l.2.§.hic ẽt.Bar.referendo hoc dictũ Cy.in d.§.qui alieno.ſaluat hoc c.& dicit, q̃ in ijs, quæ adeò ſunt perſonalia,q̃ ex pſona procuratoris non pũt tranſire in dñm,pcutator reputat pſonã directè,ſicut nuncius, vt ff. ad Tre.l.qui ita. § j. vũ ſi aliquis deſponſat vxorẽ procuratorio noĩe, non eſt dubiũ,q̃ illa non eſt vxor procuratoris aũ ceſſionẽ:ſed efficit vxor dñi directè,vt l.ſi.ff.de ſpõ.& s. de pe. c.fi.eo.li. vbi dixi.& plenius in c.j.e.ti. ¶ Vltimò.ſi quis velit materiam huius c.plenius declarare,recurrat ad no.per Bar. in d.§.qui alieno. vbi tractat de quatuor generibus iuſtorum. quoddam.n.eſt iuſta calumniæ,quod eſt de ſolẽnitate,& forma iudicij,de quo in iſto tit.quoddam eſt iuſta calumnię,qđ ſuccedit in locum probationis: quoddam iuramentum veritatis: quoddam eſt iuſta affectionis. vtrum ergo quodlibet iſtorum poſſit præſtari per procuratorem cum ſpeciali mãdato,vel ſine?ibi plenè per eum,vbi de ratione huius capit. quare hoc caſu exigitur ſpeciale mandatum.& quid iuris, ſi tale mandatum non habet,& dominus multum diſtet. dic vt ibi.& no.s.eodem.c.cæterum.vbi de hoc.

Rub. De Reſtitutione ſpolia.

S V M M Æ.

1 *Spoliatio plerumque deducitur in iudicio in modum exceptionis.*
2 *Exceptio ſpoliationis obſtat contra actorem in criminalib.& ciuilib.*
3 *Differentia inter cauſas criminales,& ciuiles.*
4 *Dies termini non computatur in termino.*
5 *Terminus præfigitur,infra quem agatur.*

CAP. I.

REQVENS. Duæ ſunt partes.in prima proœmium, & conſtitutionis cauſa: in ſecunda conſtitutio, ibi [ſtatuimus.] quæ tria facit. primò prouider, qñ obſtet exceptio ſpoliationis in ciuilibus,& criminalibus,& tempus probandi,& pœnam non probantis.ſecundò ſoluit ſcholaſticam dubitationem,ibi [ſolet]tertiò certo caſu prohibet

1 exceptionem, ibi [ad hoc.]. ¶ † Not. q̃ ſpoliatio plerunque deducitur in iudicio in modum exceptionis,ad excluſionem agentis: quandoque per modum actionis ad effectum reſtitutionis. ¶ Vtrum autem qui deduxit per modum exceptionis,ſi ſuccubuit,poſſit deducere per modum actionis. Aduerte,quando eſt pronunciatum ſuper exceptione:vtrum poſſit dicta exceptio repulſa in diuerſa inſtantia opponi, dixi.s.tit. j.c.j.in 2.q.Sed nunquid ſententia lata ſuper exceptione obſtet,ſi idem deducatur in iudicio ordinario?Sic diſtingue:aut ſuper exceptione pronunciatur in caſu, quo ſummariè eſt proceſſum:& tũc nunq̃ in alia cauſa nocet talis pronũciatio, vt l.à diuo Pio.§.ſi ſuper rebus.ff.de re iud.& ita debet intelligi dictum Inno.in c.fi.s.de ord.cog. circa finem magnæ gl. Aut pronũciatur ſuper exceptione in cã,de qua plenè cognoſcit:& tunc aut cõtra agentẽ pro excipiente:aut ecõuerſo.primo caſu aut iudiciũ eſt acceſſoriũ, & quodã mõ depẽdẽs ex primo,vt in ſtipulatione pœnali:& qđ deciſum ſemel eſt, nõ poteſt amplius in alio iudicio refricari,vt l.qui Romæ.§.duo fratres.ff.de ver.obli. Aut illud iudicium eſt principalius,vel æquè principale.& iterum poterit refricari,vt l.ſed ſi ante.ff. de exceptio.vbi ſi egi confeſſoria pro via:& aduerſarius excepit,me non dũm,& ſuccubui: non obſ. mihi poſtea agenti rei vendic.Secundo caſu,quando econtra,ſ.pro agente contra excipientem:& tunc aut illa pronunciatio reſpicit fauorem ſtatus:& non poteſt in alio iudicio refricari. l.j.C.de or. iudi.& ibi no.in vlt.gl. Aut non reſpicit fauorem ſtatus:& tũc ſubdiſtingue.nam aut in primo,& ſecundo iudicio proponitur ad eundem finem:& non poteſt iterum refricari, vt l. qđ in diem.§.ſi rationem.ff.de compenſa. Aut tendit ad diuerſos effectus:& tunc poteſt,vt l.vendicantem.& l.ſeq.ff.de eui ctio.& ibi eſt diſtinctio Bar.in d.§.ſi duo fratres.& dixi.s. de ordin.cog.c.2.in 6.q. vbi Inn. de ſecundo articulo loquitur multum ſubtiliter,& confuſe.& ponit terminos in exceptione deducta in iudicio per modum exceptionis,vel principaliter:vt in iſta, ſi taliter opponens,vel deducens ſuccubuerit, vtrum iterum eã opponere poterit in alio iudicio,ibi videas.

2 ¶ † Secundò not. quòd contra actorem obſtat exceptio ſpoliationis in ciuilibus,& criminalibus.concor.s.de ordi. cog. c.fi. Sed cum multi ſint caſus, in quibus ſpoliato denegatur reſtitutio, vt no.in Spec.de pecu.& po.§.fi.per totum. & s. eo. c.ex tranſmiſſa.in nouel.ſuper gl.j.vtrum ſicut in dictis caſibus ſpoliatus excluditur ab agendo: ita excludatur, etiam ſi excipiat de prædicta exceptione ſpoliationis ? Ad hoc dico poſt Ioan.And.q̃ talis exceptio non competit,niſi ei, cui cõpeteret interdictum vnde vi.vel vi bon.rapt. ex vi expulſiua, vel ablatiua ſecundùm Io.And.in nouella.ſuper ver.deſtitutis.quam regulam tene menti. ¶ † Tertiò not. differentiam inter cauſas criminales,& ciuiles.conuentus.n.in ciuilibus pt excipere de ſpoliatione contra ſuum ſpoliatorem duntaxat. in criminalibus autem contra omnes,vt in tex.Incidenter tãgit Ioan.An.in ciuilibus, ſi actor nomine ſuo ſpoliauit:vtrũ ſi agat pcuratorio nomine obſtabit talis exceptio? & tenet, quòd non. ff. de do. exception. l. ſi procurator.ij. Similiter non obſt.ſyndico collegij, ſi ſingularis de collegio ſpoliauit, vt not.in Specul. de pet. & po. §. j. verſicul. ſed nunquid. & verſicu. ſequen. & in ſequenti verſicu. etiam not. quòd reus excipere non poteſt de ſpoliatione facta tertiæ perſonæ, à qua ius habet. Item non poteſt exci pi contra illum,ad quem res ſpoliata peruenit: licèt poſſit contra talem agi poſſeſſorio,vt c.ſæpe.de reſt.ſpol.& ita no.Io.An.in nouel. ſuper verbo,ab alio.& ſuper verbo,in ciuilib.In criminalibus aũt ſpoliatus accuſatus excipere põt cõtra oẽs de ſua ſpoliatione.ratio redditur in tex. [quia nec nudi.] &c.maiori. n. ſuffragio indiget accuſatus,quàm ciuiliter conuentus. & talis fauebit, & alsiſtet reſtituto,qui deficiet ſpoliato. 11.q.3.cap.pauper. ¶ Quartò no.quòd hic præfigitur terminus quindecim dierum ad probandum iſtam exceptionem : vtrum autem iſta dilatio poſſit augeri,vel minui?vide qđ no. in ſimili de exce.

4 c.pia. in glo.licèt eñ. ¶ † Quintò no.q̃ dies termini non cõputãt in termino.multa ſimilia ponit glo.q̃ incipit.quia dies. Sed nunquid vltimus dies termini,ſi incidit in die feriata,cõputabit in iſto termino limitato à iure? vĩ,q̃ non: quia ſi computaret,non haberet terminũ. 15. dierum ad probandum.cõtrarium eſt verum in ferijs limitatis à iure, in quibus ille, cui terminus eſt præfixus, debet præuenire diem vltimam, vt eſt caſus notabilis in l.11.in fi.C.de tempo.appel. ¶ Sextò no.in ver.alioquin.quòd deficiens in probatione huius exceptionis condemnat in expenſis:non differt ergo huius condemnatio in expenſis in fine cauſæ,ſicut fit regulariter.C.de iudi.l.properandum.§.ſinautem alterutra. eſt ergo ſpeciale hic,cũ iſta exceptio malitioſè proponitur.ſimile.s.de dolo,& contu.c.ſi nem.vbi text. ille loquitur de perẽptoria malitioſè oppoſita. iſte verò tex.loquitur de dilatoria:nam exceptio ſpoliationis eſt dilatoria,nec poteſt opponi poſt li.conte.etiam ſi nouiter emerſerit, vel de nouo peruenerit ad notitiã. ſuper quo vide s. de or.cog.c.2.in nouel. in glo.1.hanc exceptionem.ver.eſt autem dilatoria.& hic in nouel. ſuper gl.de facto. ¶ Septimò not.in §.illum autem.quòd, vt ſpoliato accuſato de crimine competat iſta exceptio,requiritur,quòd fuerit ſpoliatus tota ſubſtantia,vel maiori parte.concor.l.de quibus.in glo.inuenta rata.ff.de legi. &c. & æqua fuit iſta interpretatio ſecundũ Io. Mo.quia accidentia non curantur,niſi adſint in toto,vel maiori parte,vt l.ſeruis legatis.§.ſi vnus.de le.3.& no. quòd idẽ eſt iudicium de maiori parte bonorum,quod de omnib⁹ bonis.facit ad intellectum l. ſi vnquam.C.de reuo.dona. q̃ locũ habeat in donatione omnium bonorũ, vel maioris partis:& cum tali ſic ſpoliante præſumitur capitalis inimicitia,vt l.atleræ.§.amplius.ff.de excu.tu.& colligitur ex ratione, quæ hic

5 redditur,dum appellat talem inimicum. ¶ † Octauò no.q̃ pfigitur alicui terminus, infra quem agat : & ſic inuitus agere cogitur,contra l.vnam.C.vt nemo inuitus.Sol.illud regulare. fallit in multis caſibus,quos enumerat hic Io.An.in nouella. vbi quærit,an præcisè cogatur quis defendere. de quo etiam in prædicta l.vna.vbi quærit Accur.de q.quam hic tangit Io. An. vtrum.ſ. ad inſtantiam ſcholaris aſsignabit iudex terminum ciui Bonoñ. qui differat eum conuenire, donec voluerit equũ aſcendere,vt ſic impediat eum?dicit hic,quòd poterit; quia poſt talem terminum eum non audiet,vt l.diffamari.C. de inge.manu.cum ſimi.hic alleg.in nouel facit quod no.in l. Titia.ff.de acc.& ex multis iuribus,quæ alleg. ad hoc Io.An. collige in ſumma,quòd actiones perpetuas, & longiſsimę vitæ iudex poteſt ex cauſa coarctare ad tempus breuiſsimum, vbi ſubſit legitima cauſa. de quo per Barto.in l.2.ff. de re iu. ¶ Nonò not.in ver.q̃ ſi.ĩ. q̃ excluſus per lapſum termini ab agendo videtur excluſus etiã ab excipiendo. vide quod dixi. s.in 2.nota. ¶ Hic quæritur.pone, q̃ ego conuẽtus ad 10. nõ oppoſui exceptionem compenſationis de alijs 10.mihi debitis:vel conuentus hypothecaria non excepi de prioritate obligationis in tempore:vel conuẽtus ciuiliter, vel criminaliter non excepi de ſpoliatione: vtrum poſt ſniam in pdictis cõtra me latã potero in primo exẽplo agere ad mea.10. in ſecundo hypothecaria.in tertio interdicto?vĩ q̃ nõ;qa ſnia eſt terminus perẽptoriarũ.C.ſen.reſcin.non poſ.l.perẽptorias. Cõtrariũ tenet Inn.s.e.c.fi.& rñdet ſubtiliter ad l.& ſimilia iura, q̃ hũt locũ in exceptionib. q̃ ſunt meræ exceptiones ex actionib.deſcẽdẽtes,ſiue ipſas cõcernẽtes,vt pactũ de nõ petẽdo, ſolutio,tranſactio,iuſiurandũ,res iudicata,& ſimiles. q̃dã verò exceptiones hũt actiões ex eodẽ facto procedẽtes,vbi idẽ q̃rit.& in iſtis,ſi fuerint oppoſitæ,& reiectæ, qđ iuris.dixi.s. in 1.notab.ſi verò non fuerint oppoſitæ,poterũt per viã agendi in alio iudicio deduci,vt d.c.fi.per Inn. quã theoricam tene menti. ¶ Decimò not.in §.ad hoc ſcimus.q̃ agenti ſuper rebus eccleſiaſticis non poteſt opponi exceptio rerum primatarũ ſpoliationis,nec ecoutra.& gl.fi. volens fugere cõtrariũ

de.c.2.de ordi.cog. ſumit hic cauſas eccleſiaſticas pro ſpiritualibus. ſuper temporalibus enim rebus ſemper cauſæ debeut dici priuatæ.& hunc intellectum ſequuntur Hoſt. & Io. Mo. Vel dic ſecundùm Archid.quòd hic loquitur de rebus, quas priuatus tenebat vt proprias : ibi de rebus,quas ab eccleſia tenebat in feudum. Vel pone, q̃ ſpoliauit laicus prælatum de rebus eccleſiæ: conuenit poſtea eũdem ad propriũ & priuatum debitum, non obſtabit exceptio. Vel pone, q̃ prælatus ſpoliauit nomine ſuo, non obſtabit agenti nomine eccleſiæ,vt hic plenius in nouel.in fi.Cui adde,q̃ in certis cauſis dubitat̃,an obſtet iſta exceptio ſpoliationis:puta in actione depoſiti,vel in contractu iuramento vallato.Item an agẽti interdicto vti poſ.propter turbationem. Item an cauſa reconuentionis.de quibus dixi poſt Ioan.An.in d.c. cum dilectus.in 3.q. principali. ¶ Vltimò quærit ipſe in nouel. ſuper verbo accuſatur. quòd tex.iſte loquitur in accuſato,q̃ poteſt excipere contra quemliber de ſpoliatione:vtrum habeat locum in denunciatore ad pœnitentiam?tenet q̃ non.ſimiliter nõ habet locum dicta exceptio, cum de crimine ciuiliter agitur,ſiue ad intereſſe agentis. ſimiliter nec contra promotorem inquiſitionis.& breuiter,cum iſta Decre. exorbitet à iure communi,ſolum in caſu expreſſo, & ſtrictè intellecto locum habebit,cum.ſ.ſpoliatus tota ſubſtantia,vel maiori parte accuſatur à ſpoliatore, vel à tertio.aliis ergo modis, quib. de crimine poteſt agi, non vendicat ſibi locum dicta exceptio.Ex quo inferas,q̃ noua conſtitutio,quæ inhibet,vel reſtringit vnum modum procedendi, alios non comprehendit. quod nota.

S V M M Æ.

1 *Reſtitutio prætendenti ſe ſpoliatum an concedatur.*
2 *Poſſeſsio,reſtitutio,& ſpoliatio dicuntur eadem.*
3 *Clericus prætẽdens titulũ in aliena parochia debeat titulũ exhibere.*
4 *Reſtitutio an aliquo caſu negetur ſpoliato.*
5 *Quaſi poſſeſsio rei incorporalis acquiſita qualiter perdatur.*

CAP. II.

A D decimas. Ponit thema,& ſolutionem, ibi [nequaquam] & rationem ſol.annectit, ibi [quia.]

1 ¶ † Not.quòd prætendenti ſe ſpoliatum non conceditur reſtitutio, niſi probet ſe poſſediſſe.& in hoc concord.s.c.olim.il.j.Item quòd probet etiam titulum poſſeſsionis legitimum,vt in ver.niſi.& in hoc contradicunt multa iura, quæ volunt, quòd etiam prædo ſit reſtituendus,ſi fuerit ſpoliatus.s.e.c.in literis.& c.item cum

2 quis.dicam ſtatim. ¶ † Secundò not.quòd in decimis cadit poſſeſsio,ſpoliatio, & reſtitutio.& cum ſint iura incorporalia rebus corporalib. adhærentia,quomodo in eis, & in alijs iuribus incorporalibus poſsit cadere poſſeſsio, dicam infra.

3 ¶ † Tertiò no.quòd clericus,qui prętendit poſſeſsionem decimarum in aliena parochia, debet oſtendere titulum ; quia tali poſſeſsioni reſiſtit ius commune : ideò præſumitur vſurpata,& vitioſa,vt dicit litera.cui concor.100. diſt.ca.contra morem. ¶ Quartò no.quòd licèt exceptio dominij non poſſit opponi ſpoliato reſtitutionẽ petenti:tamen ſi de dominio ſpoliantis manifeſtè conſtat per euidentiam narratorum ab ipſo ſpoliato, reſtitutio denegatur. quod eſt notandum : cui adde no.per Innoc.in c.conſtitutis.de appell.& ibi in nouel. Sed nunquid ſicut denegatur ſibi reſtitutio,vt hic: ita ſi poſſideat,denegetur actio contra debitores decimarum, poſtq̃ eſt præſumptio contra eum de vſurpatione? Aduerte, Inno. formac q.in illo, qui eſt in poſſeſsione dignitatis mala fide : vtrum debitores ab eo conuenti ſuper iuribus dignitatis poſſint contra eum excipere? dic,vt ipſe not.s.c.in literis. & l.ſi vrbana.ff.de condic.indeb.facit quod no.Inn.in c.tranſmiſſam.de elec.& ibi in nouel. ¶ Quintò no.in ver.ſicque manifeſtum.q̃ eo ipſo, q̃ conſtat rem eſſe inter confines alicuius

parochiæ, iura parochialia illius rei ꝓsumuntur ad dictam ecclesiam pertinere. similiter de iurisdictione episcopi præsumuntur omnia, quæ sunt posita inter confines suæ diœcesis. de præscrip. c. cum olim. & c. cum venerabilis. de excep. §. qa verò. & c. dudum. de deci. & 6. q. 7. c. omnes Basilicæ. & 10. q. 1. c. regenda. vtrum autē ita in castris, & locis sitis inter territorium alicuius ciuitatis, vt præsumātur esse quò ad iurisdi-
4 ctionē de illa ciuitate, vide ꝑ Inn. de iureiu. c. nimis. † ¶ Opponitur, & videtur, ꝙ quantuncunq; dicatur possessio improba, restō tñ non negetur spoliato. ſ. e. c. in literis. & c. item cū quis. Sol. illud regulare, fallit (dicit gl. antepe.) vbicunq; factū est pro reo notorium, vt c. significasti. de diuor. idem Io. Mo. erat autem in isto c. ius rei notorium propter fatuam allegationem actoris: qui decimas, quibus prętendebat se spoliatū, fatebatur consistere in parochia spoliati. & sic erat iure notorium pertinere ad ipsum: cum ergo ex hoc de exceptiōe, vel defensione rei constet sine probationibus facti, statim de illa pronunciandum est, vt no. Inn. Compo. & Host. de elect. c. cū inter. & facit quod no. de consue. c. cū inter vos. in nouel. post Inn. & Comp. & per hoc tollitur contrarium de prælle. iuribus, vbi prædo restituitur ex eo, quòd ius commune nec facit pro reo, nec pro actore: hic verò secus; qa facit ꝑ reo. si verò ius cōe non faceret pro reo; quia contra actorē esset præsumptio, fieret restitutio, vt hic in gl. 4. Sed videtur, ꝙ ista solutio non sit bona, per c. cum ecclesia. de cau. poss. vbi contra illos clericos spoliatos faciebat ius commune, & pro canonicis consentis faciebat ius eligendi, & tñ clerici restituūtur ad illam quasi possessionem eligendi, qua fuerant spoliati. Solu. Io. And. hic in nouel. duobus modis soluit. & primò, ꝙ clerici non poterant ibi dici sine titulo possidere; quia patientia canonicorum in electionib. celebratis ibi retro erat habenda loco tituli; quia in corporalib. patientia habetur pro titulo, vt ipse ibi no. in glo. & ita. Sed certè secundùm hoc idem esset dicendum in decimis; (quia in corporales sunt) ꝙ patientia esset habenda loco tituli: cuius contrarium innuit iste tex. præterea ille tex. exigit alium titulum, quàm patiētiam: licèt quò ad alium loquatur in petitione. Vel secundò dic, ꝙ præscribere contra Capitulum, ne eligat, bene esset contra ius commune: & iste casus nō est ibi: sd pīcribere, ꝙ eligāt simul cū c. nō est cōtra ius cōe: sed est scdm, vel ꝑter ius cōe. Vel dicit tertiò, quòd ibi est speciale; quia ius eligendi competit ex commodo possess. bonæ fidei, vt ipse no. de ele. c. quia propter. & de iure patron. c. consultationibus. Quidā secundum eum sumunt sol. ex verbo. quandiu, hic posito in tex. per quod verbum fatebantur se possedisse breui tempore. & ex hoc, & ex eo, ꝙ fatebantur decimas in aliena parochia, succubuerunt. dic igitur ex prędictis, vtrum dominium rei tertij, qua quis extitit spoliatus, impediat restitutionem: distingue. nam aut de eo liquere potest per probationes facti: & non impedit restitutionem, quod dic, vt §. eo. c. 1. Aut de eo liquet per modū notorij iure facti; puta per confessionem partis: & tunc aut liquet taliter de dominio rei conuenti: & restō impeditur, si possidenti resistit ius commune: secus si non assistit, vt in ele
5 ctione dixi. aut liquet de dominio tertij, & non impeditur, vt patet ex prædictis. ¶ Secundò op. & videtur, ꝙ debuerit restitutio indistinctè concedi; quia ille clericus taliter spoliādo canonicos incidit in pœnam l. si quis in tantam. C. vnde vi. ergo tanquam dominio priuato, & per consequens nō domino nō debuit fieri restō. Sol. vt no. in c. pastoralis. de cau. po. in glos. sed nunquid. & de do. & contu. c. 1. in glo. no. arg. & ista sunt, quæ tangit Io. An. super isto c. super quo sparsim alibi notata per Inn. & Doc. aptè possent hic applicari. Primò qualiter rerum incorporalium (vt decimarum, iurisdictionis, excommunicationis, & similium) quasi possessio acquiratur. Secundò de effectu talis possessionis acquisitę. Tertiò qualiter acquisita perdatur. de quibus Io. An. & Inn. ponunt vnā glo. minus vtilē, quàm subtilem. ſ. eo. c. in literis. de his igitur ad ibi no. & alibi remittam breuiter. & de prima quæstione, qualiter. ſ. in rebus incorporalib. quasi possessio acquiratur, & ꝑ quos actus. dicit ipse ibi, quòd quandoq; quasi possessio iuris incorporalis adhęret rei corporali, vt possessio quasi seruitutis, quæ adhęret rebus corporalibus. ſ. prædijs. quādoq; nulli rei corporali adhæret, vt quasi possessio iuris eligendi, & similia. in primis quando adhæret, dicunt quidam, ꝙ ad acquisitionē quasi possessionis illius iuris incorporalis sufficit apprehensio illius rei corporalis, cui adhæret, vt l. 3 §. dare. ff. de vsufr. Sed certè talis rei corporalis vsufructuarius acquirit possessionem naturalem: sed decimarius, & ille, cui debetur seruitus in prædio, nullam acquirit possessionem in re, in qua ista debentur. in istis igitur tenet ipse, quòd sufficit solus vsus per ceptionis decimæ, vel seruitutis, patiente illo, cui debetur, vel præiudicium generatur, vt l. quotiens. ff. de seruit. quasi possessio autem iurisdictionis qualiter acquiratur, no. Inn. in c. dilectus. de capel. mo. & Bar. in l. 3. ff. de acqui. possess. vbi quærit, an apprehensa possessione castri, sit acquisita iurisdictio in eodē. quasi possessio aūt dignitatis episcopalis, vel alterius an acquiratur per installationem in sede, vel per quos actus, no. Inn. in d. c. in literis. In secundo casu. (ſ. quando illa quasi possessio rei corporalis non adhæret alicui rei corporali, vt quasi possessio iuris eligendi, & in alijs, in quibus non est reperire speciem, siue formā rei corporalis, cui adhæreat) qualiter acquiratur quasi possessio, no. Inno. in d. c. literis. in ver. possessio autem eligendi, &c. ¶ Vtrum autem ad talē quasi possessionem sufficiat semel vti: vel requiratur pluralitas actuum. dic ꝙ ex qualitate actuum, & frequētia arbitrabit bonus iudex. Quidam enim sunt actus, qui nō consueuerunt exerceri, nisi iure debiti. Quidam consueuerunt exerceri iure familiaritatis, & amicitiæ. in primis citius quasi possessio q̄ritur. in secundis difficilius, quod exemplifica per Inn. in c. bonæ. in. 2. de postu. præla. & ibi etiam per eum, vtrum requiratur scientia aduersarij de quo remissi ad Bar. ff. de iti. actuque priua. l. 1, § hoc interdicto. & ibi cum incumbit onus probandi de iustitia, vel iniustitia talis quasi possessionis. est aduertendum; quia quandoq; non est dare quasi possessionem sine titulo, vt in matrimonio carnali, vbi non reperitur aliqua quasi possessio: quę habet certam formam necessariò inferentem quasi possessionem matrimonialem. æque. n. bene potest mulier manere cum viro, tanquàm concubina, sicut tanq̄ vxor. ad formam igitur, & essentiā talis quasi possessionis requiritur titulus. & in hoc differt à quasi possessione matrimonij spiritualis: in quo forma reperitur sine titulo, necessariò inferens, & concludens talem quasi possessionem, vt not. subtiliter Inn. in c. ex parte ſ. eo. ti. vbi omnino videas. facit quod no. in c. vt nostrum. de offi. arch. in nouel. ¶ † De se. ūdo dubio. ſ. qualiter quasi possessio rei incorporalis acquisita perdatur, tangit Inn. in d. c. in literis. vbi dicit, ꝙ perditur contrarijs modis, quibus quæritur. quod exemplifica, vt ibi per eū, & plenius in c. querela. de ele. vbi eius confusum apparatum expediui per tres quæstiones. Primò qualiter perdatur quasi possessio pensionis. Secundò qualiter quasi possessio iuris eligendi. Tertiò qualiter perdatur quasi possessio exercēdi iurisdictionem episcopalem, & archidiaconalem, vel similē. dic vt ibi, & plenius de hoc vltimo in c. olim. il. 3. ſ. eod. vbi quærit, qualiter quasi possessio iuris episcopalis, quā quis in vno populo habet, amittatur. distinguit enim: nam q̄nq; neque possessor dicti iuris, nec subditi eius parent sententijs censuræ illius acquirere intendentis: & tūc ille nihil quęrit: sed tantum labia sua mouet, etiam si paucis vicib. populus paruisset illius sentētijs. vtrū aūt cōtra talē posset tanq̄ contra turbatorē agi interdicto vti possid. vel aliter. dic, vt no. per Inno. in ca. 2. de restit. in integ. & per Bartol. in l. prima. ff. vti possid. quandoque populus paret, & obtemperat illius sententijs acquirere intendentis: & tunc aut ille episcopus, qui possidet, hoc scit, & patitur. & eam perdit; quia est meticulosus, & pusillanimis
5

nimis. ideo videtur possessionem deseruisse, & in alium transtulisse. ff. si seruitus vendicetur. l. si fortè. §. 1. & l. si ego. § 1. ff. de publicia. q̄nque episcopus, qui est in quasi possessione, hoc non patitur; quia punit subditos non parentes illius sententijs, vel aliter se defendit: & tunc quantūcunque subditi pareant, nō priuatur quasi possessione sua. Sed dices. certè post quàm obediūt subditi, illi quæsita est quasi possessio; ergo nō est licitum possessione priuato taliter ex interuallo recupera re, sed iudice innuēte. ff. de vi & vi ar. l. 3. §. eum igitur. Sol. dicit subtiliter Inno. aliud in possess. rerum corporalium, vt in il lo §. aliud incorporalium, vt in ista q. Nam incorporalia secūdum eum tenacius inhærent ossibus, & difficilius perduntur; ex quo sequitur, quòd facilius retinentur, vt le. 3. & quod ibi no. ff. pro soc. Item prolatio sententiarum non est actus agens in corpus per tactum; magis ergo retinentur, quàm corporalia, quæ subiacent tactui, & apprehensioni, vt Insti. de re. cor. & incorpo. §. 2. & l. quarundā. ff. de ac. re. do. & hoc ꝑpetuò tenemenți. & pro hoc eius dicto allego l. sequitur. §. si viam. ff. de vsucapio. ¶ De tertio principali dubio, ſ. de effectu quasi possessionis corporalium, Inn. tangit in d. c. in literis. an qua si possessori debitores dignitatis debeant respondere de debitis: & an eius sententijs parere. de quo etiam in c. consultationibus. de iure pat. per prædicta potes extendere istud vtiliter quantum placet.

Rub. De dolo, & contu.

SVMMAE.

1 *Aduersarius est citandus ad instantiam litigatoris.*
2 *Actor in termino comparere debet.*
3 *Actor an videatur satisfacere, veniendo in termino.*
4 *Sententia incerta potest ferri super expensis.*
5 *Condemnatio expensarum debet fieri ratione contumaciæ.*
6 *Contumax super vno actu debet citari ad alium.*
7 *Contumax debet audiri, contumacia purgata.*
8 *Impedimentum iustum an excusęt à contumacia.*

CAP. I.

1 ACTOR qui. † Nota, quòd ad instantiā litigatoris aduersarius est citandus. & si
2 militer omnis actus explicandus, vt l. ꝑ perandum. de iud. C. §. & si quidem. Nā iudex ex officio in causis priuatorum non concedit, vt dixi. ſ. de fo. compe. cū C. laicus. & c. bonæ. il. 1. de postu. ¶ † Secūdò no. quòd actor debet comparere in termino: vtrum autem posit terminum prævenire? dic, quòd non, quando est præfixus ad explicandum aliquem actum mōtaneum: puta litem contestandam, iurandum de calumnia, & simi. secus si ad actum, qui requirat interualla temporum, vt ad probandum. non enim debet se in fine termini coarctare: sed infra totum illum terminum debet esse sollicitus. quod dic, vt no.
3 Bar. in l. qui ante Kalendas. de verb. obli. ¶ † Tertiò no. quòd actor videtur satisfacere, in termino veniendo, supple & standō, & non recedendo sine licentia iudicis: aliàs non diceretur venisse, qui non sic stetit, vt dixi in c. 1. de iudi. idèo requiritur in discessu iudicis licentia: quia potest retinere ex causa. comparentem etiam vltra terminum, vt expectet aduersarium, de longinquo fortè venientem, vt no. Inno. de pœnis. c. calūniā. ¶ Quartò no. quòd dicit [venienti reo] &c. quòd ita demum actor non veniens patitur istam pœnam, si reus comparuerit in termino, subaudi, & actoris contumaciam accusauerit, vt est tex. no. in d. §. & si quidem. ibi [actoris contumaciam accusauerit] &c. sit ergo cautus qui comparuit, vt in actis describi faciat, quomodo in termino comparuit, & aduersarij contumaciam incusauit, & licentiatus recessit, per iura prædicta. ¶ Quintò no. quòd condemnatio expensarum fit contra contumacem statim, eo vlterius non citato. Aliam verò pœnā extrinsecam (puta mulctæ, excommunicationis, vel aliam) non deberet imponere, nisi eum iterum citet ad se excusandum, quare non debeat condemnari, vt dixi in d. c. 1. de iudi. remit
4 tendo ad Bar. in l. §. si ad diem. ff. de re mi. ¶ † Sextò not. ꝙ dicit [condemnetur in expensis] &c. quòd super expensis potest ferri sententia incerta: licèt enim regulariter non valeat, vt l. 1 & 2. C. de sen. quæ sine cer. quanti. tñ ista, quę venit accessoriè, & iudicis officio, potest incerta deduci in sententia, reseruata taxatione iudici. quod dic, vt no. Bar. in l. ab executore. de ap ff. & l. terminato. C. de fruc. & lit. expen. & vide qd̄ de istis accessorijs in libello, vel sententia deducendis not. in c. grauis. de resti. spol. & per Inn. in c. tanta. de excess. præla. & c. auditis. de proc. & qd̄ no. Cy. C. si qs alteri vel sibi. l. cū in ꝑ
5 pria. ¶ † Septimò not. ꝙ cōdēnatio expēsarū fieri debet rōne cōtumaciæ, statim. similiter si factæ fuerint propter exceptionem propositam, & non probatam, vt § c. fi. & dixi §. tit. 1. c. frequens. in sexto notab. ¶ Octauò no. ꝙ dixit [propter hoc factis] &c. ꝙ rōne cōtumaciæ veniūt solū illę expensę, q̄ factę sunt vitio, & ꝓtextu cōtumaciæ: puta expectando partē in hospitio, & simi. Quid ergo in lucro perdito: puta erat artifex, & non potuit operari: (& sic lucrū perdidit:) vtrū de hoc habeat rō? dic de hoc per Cy. in l. sancimus. C. de iudi. & dixi in
6 8. q. in repetitione c. finē. §. e. ti. ¶ † Nonò no. ꝙ dicit [ad citaa tionē aliā] &c. ꝙ cōtumax a sup vno actu debet citari ad aliū: nec valeret alius actus sine noua citatione. qd̄ dic per Inn. in c. consuluit. de offi. deleg. & no. in c. proxi. in glo. pe. & super ea
7 in nouel ¶ † Decimò, & vltimò no. ꝙ purgata contumacia, debet contumax audiri. ad quos autem actus debet admitti, dic, quòd debet reasumere causam in illo statu, in quo eā reperit. quod dic, vt not. subtiliter Inno. in c. 2. de dila. ¶ Opponitur, & videtur, quòd ista prouisio sit superflua. nam contra actorem contumacem postea comparentem erat plenè prouisum de refectione expensarum, vt in Authen. quī semel. C. quomodo & quando iud. Similiter de præstanda cautione per ipsum in Auth. libellū. C. de li. conte. So. iste tex. dū loquit de refectione expēsarū, non inducit ius nouū, sed antiquū repetit. inquantū verò loquitur de cautione, nouum ius statuit. licèt Hostiē. dixerit etiam quò ad istam cautionem hoc sumptum esse ex illa Auth. libellum. quasi per modum innouationis, vt ēt 3. q. 3. c. libellū. in fi. gl. 1. Sed scdm Io. An. qcqd dicat Host. Inn. verius dicit, ſ ꝙ illud, qd̄ hic dr̄ de cautione, alio iure nō cautū erat. & dicta Auth. loquit de alia cautione, quę præstari debet, ēt nulla contumacia præcedēte. & verè scdm intellectū Host. quia ex eo, ꝙ tex. loquitur in singulari termino & c. intelligit, ꝙ pro defectu cuiuslibet termini locus sit pœnæ. alio iure non credo hoc. ¶ Quæro, vtrum ista constitutio vēdicet sibi locū in reos? & certè quo ad condēnationē expēsarū non est dubiū, ꝙ sic, vt l. sancim^a. C. de iudi. etiā pro prima contumacia, vt in gl. Sed quò ad onus cautionis de comparēdo in quolibet termino est dubiū. an habeat locū in reo. Hosti. ꝙ sic. & ad tex. istū, dum dicit [actor] supplet & reus. allegat vt lit. non cōnte. c. quādo. §. in alijs & C. de bo. aucto. iud. poss. Auth. & qui iurat. allegat generalia, ꝙ non debet claudicare iudicium: & quòd reo non debet licere, quod non actori, & ecōuerso. Io. An. in nouel dicit, ꝙ dicta iura probant de condēnatione expēsarū, & de cautione de iudicio sisti. Sed de cōparitione in termino vno, vel plurib. non loquunt; quia tale onus ita videt esse actoris, quòd non rei, contra cuius contumaciā satis erat prouisum ꝑ antiqua iura: sed in actore nō. ¶ Scdò q̄ro. qa tex. loquit ī actore: vtrū hēat locū in accusato re? in nouel. tenet, ꝙ sic, etiam quò ad condēnationē expensa rum. Aduerte, in criminalibus non est dubiū, ꝙ rōne contumaciæ veniunt expensæ: sed ratione victoriæ vtrum veniant, dubitatur. Iaco. Butr. quòd sic. Bart. quòd non, vt ipse not. in l. 1. §. quoniā potest. ff. ad Turpil. & per gl. in c. cū dilecta. ſ. e.
8 in glo. no. arg. & ibi in nouella. ¶ † Tertiò quæro. vtrum iustū impedi-

impedimentum contingens in personam actoris, vel accusatoris excusset eos ab ista contumacia, & eius pœna? dicẽdum est, q̃ sic sine dubio, vt l. 2. & l. seq. ff. si quis cau. Sed dubitatur, qualiter probetur istud impedimentum: de hoc in nouel. vbi dicit hoc iudicis arbitrio dirimendum, qualitate personæ, & impedimenti, quod proponitur, & causæ considerata: scẽm quæ. põderatis etiam alijs adminiculis de quib. in c. pretera. & c. in nostra. de testi. quandoque plenam fidẽ exiget: quandoque deferet iuramentum, vt s̃. de iureiuran. c. fi. Archid. alle. l. non omnes. §. à barbaris. ff. de re mili. & quod no. 87. dist. c. tanta. in glo. argu. quod.

ADDITIO

a ¶ Contumax. Adde, quòd verus contumax dicitur ille, qui citatus dixit: nõ Io venire. Doc. in l. consentaneum. C. quomodo & quando iudex. & ibi Bar. & in l. ex consensu. ff. de app. & in l. j. §. pœna ff. de liberis agno. Bald. in l. falsus. C. de iur. Spe. in ti. de po. §. 9. Bart. in l. si finita. §. Iulianus ff. de dam. infe. & in l. fin. ff. de in inte. rest. Inn. in c. ad accusationem. de accus.

SVMMAE.

1 *Appellatio quandoque in causa interponitur ab interlocutoria.*
2 *Appellans tacitè quid videatur dicere.*
3 *Appellans an possit renunciare appellationi.*
4 *Contumax super vno articulo an debeat in alijs citari.*

CAP. II.

EVm qui. Soluit casum dubium, rationem interserit, ibi [cum protestari.] &
1 vnum casum excipit, ibi [nisi.] ¶ †Not. quòd quandoque in causa interponitur appellatio ab interlocutoria, vel grauamine. quæ quando sit valida, dic vt c. cordi. ĩ de appel.
2 ¶ †Secundò nota, quòd qui appellat, tacite vi dicere, quòd non vult de cætero comparere coram illo iudice in prædicta causa. & hæc iuris præsumptio ex eo descendit; quia appellatio suspendit iurisdictionem iudicis à quo, vt infra de appellatio. c. non solùm. & ff. nil inno. app. pen. per totum. ¶ Tertiò nota, quòd qui appellando dicit, quòd non vult coram iudice comparere, nõ debet vlterius ab eo citari: sed iudex procedet in causa, ipso vlterius non citato. Vtrum autem si contra talem appellantem ferat postea diffinitiuam, poterit ab eo appellari? dic, vt in Cle. Papa. ĩ. eo. vbi hæc satis explicantur subtiliter. ¶ †
3 Quartò not. quòd appellans [a] potest
a renunciare appellationi, & redire ad iudicem à quo. Quod vsque ad quod tempus sibi liceat, dic, vt no. de app. c. interposita. ¶ Quintò not. quòd valet processus iudicis à quo cõtra appellantem, etiam specialiter non citatum. quod intellige quò ad illa, quæ contra absentem possunt expediri. Pro quo etiam sententia ferri debet, si appareat eum fouere iustã causam, l. properandum. §. & si quidem. & §. seq. C. de iudi. Aduerte tamẽ, q̃ istud, quod hic dicitur, q̃ valet processus, debet intelligi, nisi per talem appellationem, alio non discusso, non reddatur inutilis: sed si apparebit bene appellatum ab interlocutoria, vel grauamine, reuocabitur ille processus iudicis à quo. erit ergo iste processus interim in suspẽso: & euẽtus appellationis declarabit, vtrum sit validus, vel ne: sicut in simili de elec. c. fi. forte. ¶ Quid ergo, si talis appellans appellationem deserat, an irreuocabiliter valebit processus iudicis à quo, & sententia, quantuncunque iniquæ? Arguendo dico, q̃ desertio appellationis ab interlocutoria non iustificat minus legitimè attentata per iudicem à quo, vt tex. est notabilis in c. licèt. de senten. excommu. ĩ. e. li. Item appellatio, etiã frustratoria, denoluit ad iudicem ad quem cognitionem nullitatis sententiæ, & processus post eius interpositionem subsequentem, per iudicem à quo, vt videtur text. in c. accedẽs. e. li. s̃. vt lit. non conte. ibi [in quem & si minus legitimè] & c. & c. cum venisset. ad fi. de eo, qui mit. in pos. ¶ Quæro. dicitur hic, quòd si sponte renunciet, debet ad reliquos actus citari.
4 quid ergo si non sponte, sed coactè? dic vt in nouel. ¶ †Secũdò quæro cum glo. pen. an contumax super vno articulo debeat in alijs citari. Tenet, q̃ sic. non obst. iste tex. qui loquitur in appellatione etiam ab vno articulo. Nam talis appellatio etiam subtrahit appellantem in totum à iurisdictione iudicis à quo: sed non ita contumacia super vno articulo, vt in gl. antep. Si autem aliquis esset citatus, non ad certum articulum, sed ad totam causam, dicit hic in nouel. quòd sine alia citatione ad vlteriora, & ad sententiam procedi poterit. quod est verum, secundùm Host. quando in citatione commi natus fuit se etiam diffiniturum. de hoc per Inno. ĩ. de procu rato. c. auditis. & ibi in nouel. super verbo, concluſum. & c. cõ suluit. de offi. deleg. super verbo, incumbit. facit c. cum ex literis. de resti. in inte. vbi de ista citatione mota causa processus. ¶ Tertiò quæro, an iudex, qui contradixit sententiæ à col legis suis latæ, sit vocandus in ipsius executione? gl. fin. quòd sic, idem Ioan. Mo. in contrarium facit; quia executio venit accessoriè ad sententiam, & super ea fundatur. qui ergo repudiat antecedens, & principale; ergo eius consequens, & accessorium, l. illud. ff. de acqui. hæred. præsertim quia prima contradictio præsumitur durare. de baptismo. c. maiores. in fi. ad hoc allegò quod no. de testa. c. Raynaldus. vbi si vnus ex iudicibus non potuit in sententia cum alijs concordare, possunt alij procedere, illo vlterius non citato. Item executio regulatur secũdùm naturam principalis dispositionis; vt c fi super gratia. de offic deleg. s̃. eo. lib. Non ob. similitudo gl. de contradicente alijs in assignatione termini: quia nõ est eadem connexitas in assignatione vnius termini ad alterum: sicut inter sententiam, & executionem, quæ à sententia causatur, & oritur. ¶ Quartò quæro. quia iste text. simpliciter loquitur de appellante ab interlocutoria, vel grauamine: vtrum vendicet sibi locum in appellante ab interlocutoria, vel grauamine, quæ non parat præiudicium negocio principali: vel non reddit iudicium nullum? exemplum de appell. c. fi ĩ. eo. lib. & videtur, quòd vendicet sibi locum, etiam in talibus; quia indistinctè loquitur. Sed contra; quia appellatio in tali capitulo separato non operatur, quò minus debeat appellari in principali, vt no. Archid. in d. c. fi licèt Ioan. Andr. sentiat contrarium in c. super eo. il. j. de app. dum dicit, q̃ appellatio super tali articulo separato suspendit iurisdictionem iudicis à quo. & si pronunciabitur legitimâ, reuocabitur per iudicem ad quem quicquid fuerit attentatum. Lap. sequendo Arch. intelligit hunc tex. de tali appellatione à tali interlocutoria, vel grauamine, quę parat præiudicium negocio principali: non in penitus separato, licèt in isto possit esse locus recusationi, etiam in alia causa, quæ remansit, vt cap. ad hoc. s̃. de appellat.

ADDITIO.

a ¶ Appellans. Adde Spec. in ti. de app. §. fin. ver sic. item quòd appellans renunciauit.

Rub. De eo, qui mittit. in posſ. causa rei seruandæ.

VAERIT Ioan. An. super ista rubrica de duabus quæstionibus, prima est, vtrum ille, qui est passus missionem infra annum, cogi possit, vt possessionem recuperet? tenet Archid. quòd sic. ff. de ven. in spi. l. j. §. quid ergo. & C. vt in pos. leg. l. qui legati. & de reg. iur. l. 2. Nõ ob. q̃ habeat annum ad recuperandum possessionem, & soluendas expensas: quia annus ille statuitur ad finem maioris pœnæ infligendæ. vt c. quoniã frequenter. §. in alijs. vt lit. non conteſt. Interim ergo non debent cessare alia iuris remedia contra contumaces prodita, quæ sunt multa, vt patet ex no. per Inn. in c. dilecto. de ver. signi. est huic similis quæstio de illo, cui annus præfigitur ad suscipiẽdum sacerdotiũ sub pœna. Nam etiam ad ipsum suscipiendum cogi poterit interim, vt no. s̃. eo. lib. de elec. c. licèt canon. ¶ Secundò quæro, pone,

ne, quòd super pluribus litigatur (puta super tribus) & propter rei contumaciam fit missio: qua pendente partes transigunt super duobus: demum reus vult possessionem recupera re, & soluere expensas pro rata illius tertiæ, super qua nõ est transactum: actor petit integras. quæritur quid iuris, refert Io. de Deo tenuisse in quæstionibus suis, quòd integrę deben tur, nisi etiam super expensis fuisset transactum. Non obst. l. eos. C. de vsur. vbi dicitur, quòd superuacuum est, principali actione non subsistente, de vsuris, vel fructibus quærere. Solue enim ibi, vt in fin. glos. Item (vt est dictum) distinctæ sunt expẽsę, maximè cõtumacię, à negocio principali longè plus, quàm fructus à re, vel vsuræ à sorte. quod collige ex not. per eum de do. & contu. c. finem. super glos. sed nunquid. ita dicit quasi ad literam hic in nouella. Contra decisionem fortiter faciunt duæ leges, videlicet l. terminato. C. de fruc. & li. expẽ. vbi post negocium transactum non est quærendum de expẽ sis, & l. 2. post prin. ff. si quis cautio. vbi pœna iam commissa (quia non est comparitum in termino) tollitur per transactio nem super principali negocio: ecce quòd petitio expensarũ, & pœna est sublata, negotio transactione finito, sicut finito p̃ sententiam, vt l. Paulus. ff. de re iudi. & d. l. terminato. vbi ratio redditur generalis, videlicet quòd post absolutum, dimissumq; iudicium nephas est alteram consurgere ex primæ litis materia. quæ ratio adaptatur etiam ad transactionem; cũ per eã dicatur negotium absolutum, & finitum. sicut per sententiam. s̃. eo. li. de lit. conteſt. c. 1. & credo per ista iura, quòd expensæ, quæ veniunt iudicis officio, nõ possunt peti post trã sactionem: sicut nec post sententiam; quia post eam iudicis officium mercenarium, quo petuntur, non habet cui adhæreat, & extinguitur extincta instãtia: & sic de talibus intellexit Io. An. quòd duret earum petitio post transactionem, non credo sanè intellexisse. Quantùm autem ad expensas, quæ petuntur ratione contumaciæ, de quibus loquitur quæstio propositam per Io. de Deo, bonam credo prædictam eius decisionẽ; quia petuntur actione in factum ex edicto. ff. si quis ius dic. non ob. l. 1. & ibi no. Sed regula est, quòd expensæ, quæ speciali actione veniunt, etiam finito iudicio peti possunt, vt l. si mul er. §. si rem. de leg. 3. & facit quod no. in d. l. eos. in glo. 2. & sic sustineo ipsam opi. Io. An. in expẽsis debitis ratione cõtumaciæ, vel alia speciali actione: non in alijs, quæ veniunt officio iudicis mercenario. & adde ad prædicta, quod no. Bald. in d. l. terminato. & Inno. in c. sæpe. de appella. vbi de petitio ne expensarum factarum super articulo emergẽti decisio per interlocutoriã, nulla facta mentione de eis: an poterit pronũciari de ipsis postea in diffinitiua sententia? tenet, q̃ sic. Idem si instantia sit perempta rei interitu. quod dic, vt no. in l. item si verberatum. & l. non vtique. ff. de rei vendi.

SVMMAE.

1 *Contumacia illud operatur, quòd non fit missio in re petita.*
2 *Remedio vno contra contumacem submoto, aliud grauius adhibetur.*
3 *Contumacia an sufficiat ad condemnationem.*

CAP. I.

VM QVI. Casus ẽ in prima gl. primò ponit dictũ. secundò eius rõnẽ. tertiò cõtumaciæ pœnationẽ Secũda, ibi [ne per hoc] tertia, ibi [sed liceat]. No. primò, q̃ tex. loquit, cũ agit de bñficio ecclesiastico: secus ergo, si de temporali præbenda, vt in glo. pone exemplum, vt in nouel. s. cum ecclesia alicui benemerito dedisset possessiones ad vitam. 16. q. 1. c. possessiones. vel in precariam. depreca. cap. 1. & 2. vel in feudum. de feu. c. 2. vtrum autem. quod hic dicitur, locũ habeat, cum agitur de seculari dignitate: vel cum episcopus petit ius episcopale, vel incorporale in ecclesia, not. Ioã. An. in c. cum contingat. de do. & contu. super vlti. glo. vltra medium. ver. ho die vero. Ego remitto ad no. plenius per Inno. s̃. eo. tit. c. 1. & l. si prius. ff. de ope. no. nun. vbi plenè per Bar. quando petuntur ista incorporalia (vt obedientia, iurisdictio, ius filiationis, libertatis, seruitutis, & similium) qualiter in his, & consimilibus fiat missio, ibi vide. ¶ Secũdò no. q̃ in beneficijs, & dignitatibus quandoque vnus possidet, alius titulum prætendit, siue proprietatem: & ante sententiam maior est effectus possessionis, quàm proprietatis quò ad omnia, maximè quò ad fructus percipiendos. Circa quod vide no. per Io. An. in cap. cum ecclesia. de cau. pos. & proprie. & c. consultationibus. de iure pat. postquàm verò proprietas est deducta in iudicium, & probata, absorbet causam possessionis, vt d. c. cũ ecclesia.
1 & c. cum dilectus. e. ti. ¶ † Tertiò no. casum specialem, in quo propter contumaciam non fit missio in re petita. Ratio redditur in tex. [ne per hoc ad eam] &c. Ex qua ratione collige, quòd quandoque est missio vitiosa: fortè si præsens petitiã solutum: quo casu si post primum, vel secundum decretum interpositum comparet cõtumax, & vult probare solutionẽ: an debeat audiri; etiam non refectis expensis? vide per Ioan. And. post Inno. de dila. c. 2. ¶ Quartò not. quòd missio, quæ fit propter contumaciam à Papa causa rei seruandæ est ex eo sic dicta; quia missus dicitur custos, & non possessor: quia nec facit fructus suos. quod dic, vt legitur, & no. in c. contingit. de
2 do. & contu. ¶ † Quintò no. quòd submoto vno remedio contra contumacem, adhibetur aliud grauius. s. pro missione in possess. sententia diffinitiua, quæ plus lædit; ideò dicit hic tex. [diligenter examinato negotio] &c. Nam in missione ex causa rei seruandæ. i. ex primo decreto sufficit examinatio summaria, etiam per iuramentum, vt not. secundùm quosdam in
3 l. cũ proponas. & Auth. ei qui. C. de bo. auct. iudi. pos. ¶ † Sextò no. quòd sola contumacia non sufficit ad condemnationẽ: ideò hic Papa mandat diligenter examinari negotium: in qua examinatione si patebit contumacem fouere iustam causam, debet pro eo ferri sententia, mulctata eius contumacia solũmodo in expẽsis, vt l. properandum. §. finautem ex gestis. C. de iudi. ¶ Septimò no. quòd dicit [diuina repleta præsentia] expone. i. iudicis, licèt enim iudex non debeat regulariter supplere de facto, iuxta no. in c. bonæ. il. 1. de postu. præla. §. hoc autem iudicium. de dam. infec. per Bart. tamen isto casu. s. in fauorem absentis contumacis, potest de facto supplere, vt in Auth. qui semel. C. quomodo & quando iud. ibi [perquisita veritate pronunciet] & l. ampliorem. C. de appe. & hoc verũ, maximè in his beneficialibus, in quibus iudicis officium est latissimum, de ele. c. cum nobis olim. ¶ Octauò no. illud speciale in istis beneficialibus; s. quia in eis proceditur ad sententiam diffinitiuam, lit. non conteſt. concor. s̃. vt lit. non conte. c. quoniam. §. porro. vbi specialiter tractat de electione. Sed hic generaliter de quacunq; beneficiali. Item illa non prohibet expresè fieri missionem, quod facit hoc c. & sic non est superfluum per illud, vt hic dicitur in nouel. ¶ Hic quæro. cũ sint plures aliæ causæ, quibus potest procedi ad sententiam lit. non conteſt. de quibus in Cle. dispendiosam. de re iud. vtrum in illis cessabit missio ex primo decreto propter contumaciã, sicut hic in matrimonialib. sine dubio dico, quòd cessat. Sed in vsuris, decimis, & alijs ibi enumeratis non credo, quòd propter fauorem, qui specialiter in illis causis adhibetur, cesset prouisio iuris communis, ar. l. si miles. quæ est tertia. ff. de testa. mili. & no. hoc dictum. ¶ Opponitur, & videtur, quòd hęc prouisio sit actori damnosa; quia fortè aliter, quàm per confessionem contumacis, non potest probare. So. dic, quòd confessioni non esset standum simplici sine aliqua probatione: sicut nec in causa matrimonij. Nam in vtraq; requiritur titul⁹, & sola possessio non sufficit, vt in c. 1. ĩ. de regu. iur. & de eo, qui co. con. vxo. suæ. c. super eo. ¶ Quærit glo. mag. tex. iste loquitur de beneficijs obtinendis: quid de obtentis recuperandis, an fiet missio propter contumaciam? glo. pro bat efficaciter, quòd idẽ. s. quòd in eis nõ fiet missio. & dicit, quòd Doc. sic tenent. s. Inno. Host. Spec. in c. de contumacia. §. sequitur. ver. illud autem. & ibi refert in hoc concordasse Cle. 4. & oẽs auditores. idem hic Io. Mo. & Comp. de rescrip. c. Capitulum.

in fi.

in fin. vltimę gloss. vbi dicit sic iudicatum: contra quos omnes gloss. ista allegat infra text. dupliciter, vt in ea patet & est quod dicit ista gloss. probabile, vt dicit Compost. vbi supra, & verum secundùm Francis. Bertel. quod ego probo euidenti ratione in spoliato agente ad recuperationem sui beneficij. si enim suo spoliatore præsente, contra quem agit, non fuisset cogendus ad probationem tituli, vt in cap. in literis. de restitu. spolia. multò minus, eo contumaciter absente, ad hoc vrgeri. Item nego, q̄ sit eadem ratio in obtentis recuperādis, quæ est in obtinendis; quia est fortius ius in re, quàm ad rem, vt patet. ff. eo. lib. de concess. præbē. c. fi. Item in recuperandis cessat aditus vitiosi timoris. non plus enim erit vitiosa ista missio, q̄ fuerit ante spoliationem. Præterea potest esse, q̄ non poterit probare titulum: propter cuius defectum nolūt iura spoliatū debere carere effectu suæ intentionis. de resti. spo. c. sæpe. Item propter contumaciam aduersarij non debet spoliatus grauari in probatione tituli. Concludo ergo, q̄ probata spoliatione, habeat locum missio propter contumaciam: & sic habeat locum ista gl. ea verò non probata, licèt allegata, habeat locum ista prouisio, vt missio cesset, & procedatur, vt dicitur hic in tex. & in hoc teneo cum prædictis canonum patribus. Ex prædictis contrarium apparet, quòd illud, quod hic dicit Abb. s. fallere consiliū l. is qui. ff. de rei ven. vbi q̄ cōsuluit non agendum petitorio per eum, qui potest possessorium intrētare, non habet locum in hoc casu. Ego verò dico, quòd habet locum spoliatione probata, nō aliàs, vt prædixi. Subdit ipse, quòd in tali possessorio non procedetur lit. non contest. cum tex. ille loquatur in obtinendis. sed hoc non approbat Ioan. And. per Clemē. dispendiosam. de iud. & refert hic in nouel. post Archid. sic pronunciatum fuisse per Innoc. quartum. alleg. c. consultationibus. de offic. delega. An autem petens restitutionem beneficij habeat necesse probare de titulo. Archi. hoc tangit. Io. An. remittit ad no. in Cle. 1. de cau. pos. in glo. vlt. ¶ Secundò quæro, an habeat locum quod hic dicitur, si agatur de beneficio ecclesiastico, tanquàm de proprietate? Glo. quæ incipit. non enim. dicit, quòd non, idē Vincen. si agatur de iure patro. secundùm Hosti. & Archi. Ioan. Mo. contra; quia licèt illud non sit spirituale, tamen est spirituali annexum. de iud. c. quanto. de iure patro. c. de iure. Sed de iure hæc ratio non est bona. nam & spiritualis est causa, cū agitur de proprietate ecclesiæ. de iura. calum. c. 2. de deci. c. dudum. & tamen est locus missioni, vt dictum est: vnde non excipit hoc c. causas spirituales, sed beneficiales, secundū eū, in nouel. ¶ Tertiò quęrit Io. An post Host. duo litigant de beneficio: neuter probat plenè, sed ambo semiplenè. nemo est actor; quia in forma inquisitionis commissum est negotiū de cōmuni consensu. de rescrip. c. ceterum. quæro, cui sit adiudicandum. nā diuisioni sortis, delationi iuramenti, gratificationi, nisi per Papam, non videtur locus, vt per ordinem probantur de præben. c. maioribus. de sortile. c. fi. de cohabita. cleri. c. clericos. & 56. dist. c. satis peruersum. Alij dicunt, q̄ erit locus delationi iuramenti. facit quod not. Azo in summa. de re. credi. & de iureiu. §. Itē in causa monachationis. & quod not. de regulari. c. vidua. & videtur expressum de procura. c. ex insinuatione. Concludit Hostiē. ad ordinarium recurrendum, qui debet cognoscere oues suas. & si sibi poterit fieri fides de iustitia alterius, sequatur eam. aliàs assignet vtrique diem ad docendum de iure suo: & ex tunc se priuatum sciat. de restitutio. spoliato. cap. frequens. §. solet. neutro probante, ordinet ecclesiā. vel ad Papam remittat, si per Papam negotium est sibi commissum. de officio ordi. cap. pastoralis. Alia huic est similis quæstio. cum duo vendicant sibi vnam in vxorem, & ambo plenè pariter probant, cui sit adiudicanda. de qua dic, vt not. per glo. s. de testi. c. in nostra. & per Ioan. An. post Hosti. in rub. de spon. duorum.

Rub. Vt lite pendente nihil innouetur.

S V M M Æ.

1 *Electi inter se contendere possunt.*
2 *Instantia iudicij expirat quò ad vnum. & durat quò ad alium.*

CAP. I.

DISPENDIIS. Tria facit. primò constitutionis causam. secò cōstōnem ꝓphitoriā. tertiò decretū. secūda ibi [statuimus] tertia ibi [aliàs.] ¶ No. q̄ causa cōstitutionis procedit à dispēdijs, quæ imminebant propter discordias in electionib⁹. si ergo aliter, quàm per electionē, prouidetur ecclesiæ: vtrùm habeat locum ista constitutio? Io. An. in nouel. dicit idem in postulationibus, & præsentationibus, saltem clericorum, quibus cumulare nō licet: vel ēt laicorum post tps quadrimestre. facit qđ no. s. eo. li. de elec. c. si electio. in glo. ante pen. & c. fi. in glo. 2. & quod ibi in nouel. Aduerte, vt dicit Lap. quòd si laicus post quadrimestre tempus alium non presentet, non procedit, propter litis pendentiam, sed propter lapsum temporis quadrimestris sibi indulti ad p̄sentandum: quod tps (vt ex hoc videtur innuere Ioan. And.) currit patronis, lite pendente inter præsentatos super temporum præsentatione. Contrarium tamen no. ipse Io. An. s. quòd non currit, in c. cum vos. de offic. ordi. & de iure patro. c. 3. & quod not. Paul. in Clemen. fin. de iure patro. & quicquid sit de cursu temporum Concilij Lateranensis, vel generalis Concilij, tū quò ad prouisionem huius c. istud. cap. locum habet in præsentationibus, cum quæstio est inter ipsos presentatos de præsentationibus de ipsis factis: sicut quando vertitur quæstio de electionibus. ¶ Quid ergo, si non inter electos, sed inter electores vertitur quæstio; quia quælibet pars electorum post suam electionem conferre potest, vt no. Io. An. post Inn. Hosti. & Compost. de elect. c. dudum. vtrum altero de electis mortuo, vel cedente, siue aliter excluso, poterit procedere ad aliam electionem? dicit Lap. quòd idem in electoribus litigantibus, quod hic dicitur de coelectis propter connexitatem. 81. dist. c. tantis Daniel. 23. q. 6. c. hoc quippe. ¶ † Secū dò nota, quòd electi possunt inter se contendere, & in iudicium deducere ius quæsitum eis ex electione. per electi enim consensum, & eligentium est contractum vinculum inter ecclesiam, & electum. cap. cum inter canonicos. de elect. & hoc est, quod dicitur, quòd ius prælaturæ consequitur electus per electionem, & exercitium administrationis per confirmationem, vt not. 63. dist. c. quantò. vbi de hoc. & Archid. s. c. proxi. ¶ Tertiò not. quòd si vnus ex coelectis decedit, vel aliter iure suo priuatur, per hoc non accrescit plus tunc alteri secum litiganti. oportet enim illum alterum iure suo vti, vt hic. & s. de rescrip. c. olim. in rebus autem prophanis si vnus cedat liti, vel aliter excludatur: vtrum ius suum accrescat aduersario? dic quòd non, etiam si transegit secum. Per transactionem enim ius transigentis non transfunditur in alterum, vt colligitur ex l. si pro fundo. C. de transac. & vide quod nota. ff. de excep. rei iudi. l. exceptio. ¶ Quartò not. quòd electus renunciat iuri suo. quod vtrum sit verum, postquàm consensit, dic vt s. de transactio. c. 2. & c. si electio. s. eod. lib. de elec. 2 ¶ † Quintò not. quòd instantia iudicij expirat quò ad vnum, & durat quò ad reliquum, cum ius nō est extinctum propter mortem litigantis secum, nec magis iustificatum, vt dixi. facit l. si cum dotem. ff. sol. mat. §. fi. Aduerte tamen, quia (vt dicit gl. pen.) quæretur etiam de iure post mortui, vt sciatur de iure superstitis coelecti. Itē quæretur ad alium finē. s. ꝓpter eligentes, vt sciatur, an penes ipsos, aut penes quos ex ipsis remaneat

rēmaneat electio: an verò sit ad superiorem deuoluta, vt s. de ele. c. cū Vintonien. & e. ti. c. quanquā sit. & homine mortuo fert sniā ꝓpter bona. C. si reus, vel accu. mor. fue. l. fi. ¶ Oppo. & videt, q̄ istud c. multis iurib. cōtradicat, q̄bus dr̄, q̄ valeat secunda electio, nō cassata prima, vt in iurib. alle. in gl. 3. Sol. vt in ea. & mirū vr̄, q̄ minus liceat electoribus, postq̄ res est deducta in iudicium, quā primo; quia litis motio non consuevit facere deteriorē editionē litigatoris, vt l. nō solet. ff. de reg. iur. Sed dic, quòd consueuit, quantum ad ius tertij transferendum post litem motā. in cuius præiudiciū quicquid agit, reuocat̄ per modū attentati. quod dic, vt no. Io. An. post Inn. de consti. c. cū. M. ad fi. ¶ Quæro, nunquid noua electio attentata contra istud. c. cōualescat, si appareat superstitem nō habere ius in illo beneficio? Tenet, quòd non, fed de nouo poterit eligi; vt in ea patet: quòd vltimum est verum, vbi non sit vitium personæ; vt quia electus non acceptauit, sciens casum, & se liti non immiscuit. ista enim culpa incidens in facto facit eam cassari, vt s. de excep. c. 1. in fi. & de concess. præben. c. 1. & j. de præben. c. si beneficia.

S V M M Æ.

1 *Possessio vera cadit in beneficijs.*
2 *Petitori decedenti an possit alius subrogari.*
3 *Electio impeditur, ex duobus competitoribus altero defuncto.*
4 *Venientes in causa pro suo interesse admitti debent.*

CAP. II.

SIhi, cōtra quos. Primò ponit statutū prohibitoriū, iterserēs cām. secundò decretum, ibi [quòd si] tertiò prouisionē illius, cuius interest, ibi [sanè] & differt istud c. à præcedēti, vt dicit glo. 2. ¶ No. q̄ in beneficijs quandoq; vnus possidet, alius cōtra eum agit: qua autē actione agat, cum non possit in beneficijs prætendi dominiū; cum non sint in alicuius bonis, de cā poss. c. cum super. per Inn. dic, q̄ quandoq; quis vendicat bñficium vt suum: q̄nq; vt sibi debitū: quādoq; iure proprietatis, de ele. c. querelam. de re iudi. c. cum Bertoldus. cum simi. facit l. 1. §. per hanc. cum ibi no. ff. de rei vend. † Certū est autē, q̄ vera possessio cadit in beneficijs; ideo ītroducta sunt in eis iudicia possessoria, sicut & in rebus prophanis, vt patet. s. de resti. spo. c. sollicitè. & c. in literis. & c. cum venisset. & c. 1. de cā poss. cū sim. Ad vnū est aduertēdū, q̄ possessio est duplex, scilicet ciuilis, & naturalis. & q̄nq; habet plus facti, quā iuris: quādoq, econtra, c. cū nostris. de concess. pben. & qđ ibi no. & c. accedēs. de præbē. q̄nq; quis nō possidet, sed detinet, vt coloni, depositarij, & similes. & ista detentio, quē effectū producat. dic, vt l. 1. ff. de acqui. pos. per Bar. oīs aūt, qui insistit rei, præsumit possidere, non detinere, nisi cōtrarium probet, vt no. Io. An. hic. & Arch. in c. ad decimas. de resti. spo. vbi etiam in nouel. facit c. olim. il. 1. de resti. spo. ¶ Secundò no. q̄ ista prouisio habet locum, cum possessori decedenti, vel cedenti alius subrogatur: fortius scđm Archi. locū habet, vbi non cederet, vel non decederet. & hēt ista opinio equitatē, secundū Io. An. qui tenet contrarium de rigore iuris. nā cū ista constitutio innitat̄ æquitati contra iuris rigorē, non debet excedere casum suum, ad hoc s. de rescrip. c. susceptum. & de libe. & posthu. l. commodissime. vbi casus omissus remanet sub dispōne iuris cōis. Sed certè licèt tex. exprimat [cedant, vel fortè decedāt] tū causa huius constōnis fundatur super indēnitate ecclesiarū, quę pp nouos possessores malitiosē alijs subrogatos dispēdia patiunt: quæ rō includit istos, sicut alios substitutos, de q̄ bus. s. & multò magis cedentibus, vel decedentibus possessoribus. & multò magis; inquantum talis apprehensio est iniustior, vt c. 1. de concess. præb. nec debet esse iste melioris conditionis, qui plus deliquit, vt c. eum qui. de præben. j. eo. li. qđ ergo dicit tex. [cedentibus, vel decedētibus] & c. exempli gratia dictū puto: aptatur aūt rō indēnitatis ecclesiarū cōtra omnes nouos possessores, vt in simili dicit tex. in l. scire oportet. §. qui non iustè. ff. de excu. tuto. vbi exēpla non arctāt regulā. ¶ Tertiò no. q̄ iste tex. prohibet lite mota aliū subrogari possessori. Petitori aūt † decedenti, vel cedēti vtrum possit alius subrogari. Io. An. tenet, q̄ sic. quia ista constitutio non vetat, nec est eadem rō prohibitionis. non. n. interest possessoris nō subrogari aliū petitori; quia ita modò possidet, sicut primò. sed petitoris multum interest alium non subrogari possessori; quia facilius auocabit vacuā, quā non vacuā possessionem ipse petitor, vt patet ex no. per Io. An. post Inno. in c. veniens. de testi. Itē mortuo petitore, finita est qō: nec substitutus vtiē iure primi: sed ex noua collatione succedit. & sic cessetur suc cessio non hæreditaria, quæ repręsentat personam defuncti, vt l. mortuo. ff. de fideiuss. & l. non minus. §. fi. ff. de here. instit. mortuo aūt possessore, non expirat ius superstitis, sed durat, sicut ius coelecti, mortuo altero coelecto, vt s. c. proxi. Non mirum ergo, si propter ius morte alterius non extinctum, eo non discusso, alius non subrogatur. Sed nouū mihi super hoc occurrit dubiū elicitum ex no. per Inno. & Doc. de resti. spol. c. ex conquestione. vbi cōis habet opinio, q̄ etiā reus conuentus rei ven. possit se petere dominum declarari, & sic ius suū deducere in iudiciū: si hoc ergo petijt̄ possessor beneficij contra petitorē: an eo defuncto, & sic eius iure finito, possit alius petitor subrogari, antequā qō sit sopita super iure superstitis possessōris? Audeo dicere, q̄ non. & sic limitarē dictū Io. An. hic. s. q̄ locū habet, vbi possessor simpliciter se defendit: secus vbi ius suum in iudicium deduxit. ¶ Sed videtur, q̄ nulla sit adhibēda distinctio, vtrū decedat possessor, an petitor, q̄a vtrobiq; altero superstite, prohibita videt collatio bñficij litigiosi in Cle. 1. §. si verò. j. eo. Sol. dicit Io. An. q̄nq; mortuo petitore, nulla lis pendet cum superstite: & tunc procedit, qđ dictū est. s. q̄nq; remanet qō cum superstite, vel cum eo, cuius inter 3 est: & habet locum contrarium. ¶ † Conclude ergo, q̄ ex duobus competitoribus altero defuncto, vel cedente, electio impeditur, donec cum superuiuente qō sit finita. s. c. proxi. Itē vbi est vnus possessor, alter petitor, mortuo, vel cedēte possessore: similiter antequām possit conferri, discutiendum est de iure petitoris, vt in isto c. eōuerso autē mortuo petitore, sub distingue: aut nulla remanet qō cum superstite possessore. & collatio non impeditur: aut remanet qō: & tunc secus. ¶ Subdit hic in nouel. q. disputatā. si contra impetrātē sibi prouideri de pbenda Capitulū se opponit, & ab executoribus appellat, & postea cōfert. dicit. n. q̄ pōt teneī collātio, si pbēda nō debeatur illi impetranti: prouisus. n. si vult defendere Capitulū, assumet cām in eo statu, in quo est. Si verò agere vellet suo nomine, nō cogeret ad id: sed de nouo inciperet. Non obst. c. præcedēs, quia loquitur, cum litigant duo coelecti. nec ēt obstat hoc cap. quia loquitur, cum possessor alius subrogatur: quod non est in casu huius qōnis. Ego etiam dico, q̄ si iste sic electus à Capitulo cedit, vel decedat, non posset Capitulum itē eligere, ar. s. c. proxi. ¶ † Quartò & vlt. no. in §. sanè. quē habeo pro notabili, q̄ venientes in causa pro suo interesse admittuntur in eo statu, in quo cām reperiunt: qđ verū, qñ sciuerūt cām agi, & nihil dixerūt. fit enim eis præiudicium isto casu, vt no. de test. c. veniens. il. 2. secus si ignorassent, vt ibi dicitur, & c. q̄uis. de reg. iur. Io. tñ Mo. arguit, q̄ ēt sciēti non debet ꝑiudicari isto casu. nā sua non intereret, nisi ex post facto. in cōtrario interērat prīcipaliter, licèt scđm gradus. Sol. q̄ iste nō excluditur ex persona sua, sed ex pśona sui auctoris. s. de hęr. c. fraternitatis. cuius manus sunt ligatæ ꝑ istud c. vnde si iste, à quo habet cām, repelleret per c. statuimus. s. de ele. vel p. c. præalleg. q̄uis. fit isti ꝑiudiciū: secus in ignorāte. & ista distinctio scientiæ, & ignorantiæ locū habet in causa electionis, cū extra curiā est: si aūt est in curia, oēs, quorū interest, intelligūtur citati, ꝑ præall. c. statuimus. ¶ Et sic ex ꝑdictis Io. Mo. quòd si reus erat in cadēdo ꝓpter app. non iuratā, vt c. vt circa. de ele. vel propter terminum peremptoriū iuris, vel hoīs: vel propter conclusionē, ꝑiudicabit̄ istis, quorū interest scié-

tib.cām agi: quod verum credo. nam cui ꝓiudicaret ſnīa, præiudicāt acta, vt no. Inn. in c. cum cām. s. de teſti. vñ ſi principali eſt præcluſa via ad producendos teſtes ꝓp publicationem: vel inſtrā ꝓp concluſionem, ſimiliter huic competenti ꝓ ſuo intereſſe intelligitur via ꝓcluſa. ad hoc vide quod no. Io. And. poſt Inn. de re iudic. c. cum ſuper. & pleniſsimè de iſto tertio veniente ad cām in prin. medio, vel fine litis, vide Bart. in l. ſi pluſorio. ff. de app. & l. ſæpe. de re iudi. ¶ Quæro iſtud c. loqtur in beneficijs, quæ non dēt transferri in tertium poſt litē motam, quid in rebus prophanis lite mota in alium translatis: an contra illum nouum poſſeſſorem erit opus nouo iudicio, & proceſſu: vel potius inſtantia inchoata cū actore tranſibit in ipſum? Iſtam q. examino plenè in c. quia. de iudicijs. diuido eam in tres. prima eſt, vtrum iſte, qui lite pendēte dolo deſijt poſsidere, poſsit ex eadem inſtantia condēnari. Secūda eſt. in caſu, quo poſsit, vtrū contra illū poſſeſſorē, in quem tranſtulit, poterit illa ſnīa exequi ſine nouo proceſſu. Tertiò ibi generalius quæro, an inſtantia inchoata contra actorem trāſeat in ſucceſſorē vniuerſalem, vel ſingularē. & quia ibi plenè proſequor, hic omitto, & de prima remitto ad no. ꝓ Bart. poſt Dyn. in l. quamq̄. §. Iulianus. ff. de aqua plu. arc. de ſecūda per eum etiam plenè in repetitione l. credi:ores. & l. à diuo Pio. §. ſi ſuper rebus. de re iudi. tertia vide in l. ſi cum homi nem. ff. de fideiuſ. vbi plenè per eum. Inno. etiam de hoc tractat in d. c. quia. de iudi.

Rub. De confeſsis.

S V M M Æ.

1 *Negatiua an ſit dabilis, quæ probari non poſsit.*
2 *Confeſsio eſt ſpecies probationis.*
3 *Negatiua an ſemper transferat onus probandi.*
4 *Impertinens dicitur triplex.*
5 *Reſpondere an quis teneatur.*
6 *Reus an cogatur reſpondere poſitioni criminoſæ.*

C A P. I.

TATVIMVS. Quærit Io. An. ſup rub. cū iſta duo cap. loquant̄ de poſitionibus: quare magis intitulauit de cōfeſsis, poſtquā erat tractaturus de poſitionib. Solu. dicit, q̄ de poſitionib. nō curamus ꝓp ſe, ſed ꝓp finē, ſ. ꝓp rñſionem, ex qua hr confeſsio. hūc. n. finē reſpicit moralis philoſophus. & hæc ſnīa ſupponit Aethicæ. i. morali philoſophiæ, vt s. in proœmio Decre. in nouel. ſuper gl. 1. ¶ † Not. q̄ quædā eſt negatiua, quæ probari nō pōt. de qua vide exempla in 2. & 3. gl. ad fi. ex quib. exēplis patet, q̄ iſte rex. dēt intelligi de negatiua facti ſimplicis, non de negatiua iuris, qualitatis facti prægnātis, vel facti determinati: quæ bñ veniūt in probatione, & per conſequēs in poſitione, ſecundùm Io. An. qui remittit ad Hoſt. in ſumma de ꝓb. §. ſed quis dēt probare. ver. nunquid ergo. & in Spe. de poſitio. §. 7. ver. 8. de prædictis ſpecibus negatiuæ vide per gl. de elect. c. bonæ. & l. 2. ff. de ꝓb.

2 ¶ † Scdò no. q̄ confeſsio a eſt ſpecies probationis. & hoc ꝓ-

a bat iſta exceptio, niſi, quæ conſueuit excipere à regula. & colligitur ex no. de reſt. ſpo. c. cū ad ſedē. Alibi tñ dicit Io. An. q̄ ꝓpriè loquendo cōfeſsio non eſt probatio, ſed ꝓbationis releuatio. hinc eſt, q̄ mera negatiua probatur per confeſsionē: cū tñ dicat lex, q̄ per rerum naturā nulla eſt eius probatio, vt l. actor. C. de proba. & c. q̄n contra. s. e. ſuper qua rubrica Io. An. no. hæc. ¶ Tertiò not. quòd id, quod probari nō poteſt, venit in poſitione. quid ergo ſi lapſus eſt terminus peremptorius ad probandum partibus præfixus: quarum vna poſt terminum facit poſitiones, & petit partem cogi ad reſpondendum? videtur, q̄ debeat in hoc audiri; quia qui ꝓbare non poteſt, ponere poteſt, vt hic. Item reſponſio partis nō eſt propriè probatio. vt dixi, Specul. dicit, quòd lapſo termino ad probandum, poſitiones fieri nō poſſunt, vt no. in tit. de dila. §. videndum. ver. Item quid ſi datus. & plenius in tit. de poſitio. §. 3. ver. ſed ſi ante. vbi tñ dicit, q̄ iudex ex officio, etiam poſt lapſum terminum, poterit interrogare, & ēt poſt concluſionem in cauſa, vt in c. cum Ioan. de fid. inſtru. quod dicit eſſe verum, cum aliqua ambiguitas oritur ſuper iā actitatis; ſuper nouo aūt articulo interrogare non poteſt., maximè ad partis inſtantiam, concluſione obſtante. Ita dicit ipſe ibi: & ſic pridie conſului: cum in quadam cā poſt cōcluſionem fieret poſitio de ſimulato contractu, & peteretur ex officio partem interrogari. & vide quod dixi poſt Ioan. And. s.

3 eo. li. de iura. cal. c. j. ¶ † Quartò no. Io. An. q̄ non ſemper negatiua (ēt quę per negantem probari non pōt) transfert onus probandi in negantē. nā ſi ſola negatio transfert, inutile eſſet remedium huius c. ſcdm eum. Pro cuius declaratione quęro, q̄ eſt illa negatiua ſimplex, & abſoluta, cuius probandi onus incumbat ipſi neganti, maximè ſi habeat ex aduerſo affirmatiuam, vt in exemplis glo. 2. & 3. ex quibus non colligitur, q̄ neganti incumbat onus probandi; ſed affirmanti. & ſic non congruunt huic. c. q̄d innuit neganti onus probationis incumbere. Vt ergo exempla ad ipſum c. habeas, præmitte hāc regulā, q̄ vbicunque negatio eſt cā intentionis agentis, ſiue excipientis: ei, qui negat, incumbit onus probandi. & in agente, q̄ debeat probare negatiuam, cum eſt cauſa ſuę intentionis, eſt caſus in l. hoc iure. ff. de verb. obl. & l. ſi ita ſtipulatus. ver. quòd ſi ab initio. e. ti. & idem ſi eſt cā exercitij meæ actionis. puta non poſſum peruenire ad pignorum poſſeſſ. niſi qñ principalis non eſt ſoluendo; hoc. n. debeo ꝓbare, vt in Aut. hoc ſi debitor. C. de pig. & in Auth. præſente. de fideiuſſ. alia exēpla vide per Bar. in l. in illa ſtipulatione ſi Calēdis. de ver. oblig. verſic. quid iuris. ſi opponitur exceptio, tu es periurus; quia in termino non ſoluiſti: vel non debes audiri; quia non ſoluiſti gabellam: vel non debes tu tutor audiri; quia inuentarium non feciſti: vel es priuatus hæreditate; quia voluntatem defuncti non impleuiſti. in his. n. exemplis, & ſi. an tali negan ti incumbat onus probandi. & qualiter probabuntur tales negatiuæ loco, vel tempore non coarctatæ, ibi plenè videas. & facit quod not. Innocen. in cap. ſuper his. de accuſa. vbi ſubtiliter loquitur de iſta negatiua: cuius dicta refert Barto. vbi ſupra, & Cyn. in l. 2. C. de iure emphyt. ¶ Quintò not. quòd vtrum talis negatiua poſitio ſit admittenda, vel non, relinquitur arbitrio iudicis, à cuius arbitrio ſi pars ſenſerit ſe grauatam, poterit appellare, vt dicit gl. ſi. Lap. circa hoc ponit vnā additionem, arguens contra iſtam glo. q̄ non poſsit appellari in caſu huius c. quia tex. dicit [poſsint] ergo non tenentur, de offi. deleg. cap. conſuluit. & quod no. in Spec. de offi. iud. §. impedit quoque. ver. quid ſi iudex. & per Ioan. An. de excep. c. exceptionem. in fi. & de regul. iur. c. infamibus. Sed ſecundùm expoſitionem Hoſt. Archid. & Ioan. Mo. qui exponunt [poſsint] ſubaudi, & tenentur. gl. bene dicit, q̄ poterit appellari ſecundùm Lap. Ex quo no. quòd in reſeruatis arbitrio iudicis habet locum appellatio, ſi iniquè arbitratur, ad hoc. s. c. j. de di. in pęna arbitraria, quòd poſsit appellari ab ea, no. Ber. de accu. c. ſuper his. contrarium tñ ſentit Inn. in c. fin. de ſcri. & aduerte, q̄ dicit hic [ſi viderit expedire] quæ verba ſonant, q̄ nō poſsit iudici referri qō ſuper eo, quod ſibi viſum fuerit, vt no. Io. And in c. 1. de iur. calum. eo. li. in nouel. ſuper verbo, expedire. & hic dicit, q̄ poterit appellari. ergo ſibijpſi contrarius, dic, vt ibi dixi. ¶ Primò quæro extra gl. quare negatiua non eſt probabilis. dic ex eo, q̄ teſtis debet deponere ſuper eo, q̄d percipit altero ex quinque ſenſibus corporis, vt no. Inn. de teſti. c. cum cauſam. & l. qui teſtamento. §. fi. de teſta. iſta aūt negatiua ſimplex. non fui citatus: nō fuit mihi pecunia numerata: non cognoui Bertam. & ſimil. non poſſunt cadere in ſenſum teſtis; ideo non probant. & hoc eſt, quod dicitur, quòd plus creditur duobus teſtibus affirmantibus,

bus, quam mille negātibus, vt l. diem proferre. §. ſi plures. ff. de arb. quod intellige, vt dixi. s. de arb. c. j. eo. ti. Cy. in l. actor quod aſſeuerat. C. de proba. Et de iſta, qñ ſit probabilis per teſtes: & qualiter debet ſuper ea deponere, vt cōcludant, dic vt no. Io. And. in c. bonæ. il. j. de elec. in nouel. ſuper gl. & hic etiam poſt Io. Mo. tangit de directa, & indirecta probatione, & qūo probetur miraculum. Negatiua coarctata loco, & tpe probatur directò, ſicut affirmatiua, vt no. Bar. & exemplum ponit. C. de cano. frumen. vrb. Romæ. lib. 11. ¶ Secundò quæro de materia poſitionum, quam per modum ſummæ Ioan. An. plenius tentat, & proſequitur, quam materiam proſequitur Cy. in l. 2. C. de iura. cal. & ibi Iac. But. Bart. & Bal. Spe. in tit. de poſitionib. multum plenè. & ex multis ibi vtiliter declaratis hoc proſequor breuiter: q̄ qñque quis poteſt probabiliter recuſare, ne rñdeat poſitionibus plurib. de cauſis: nam qñque contra ipſas allegatur incertitudo: qñque impertinentia: qñque contrarietas: qñq; q̄ eſt negatiua: qñq; q̄ eſt criminoſa. dic primò, q̄ qñq; cōtra poſitionē opponitur incertitudo: & hoc dupliciter. vel ex parte rñdentis, vel ex parte ponentis. Primo caſu pone. continet poſitio, q̄ Titius eſt mortuus. Ego, qui debeo rñdere, an ſit ita, poſſum reſpondere, dubito: ſed an mihi dubitanti in prædicto exemplo, & alijs iudex debeat dare tempus ad deliberandum? diſtinguit Barto. inter factum antiquum, & recens: vt in primo caſu deturq̄ memoria hominis labilis eſt, vt l. peregre. de acqui. poſ. In ſecundo caſu idem, ſi negocium erat valde implicitum, vt l. pe. ff. de confeſ. ſi verò non erat implicitum, non debet dari terminus ad deliberandum, vt l. quanquàm. ff. ad Velle. Et hæc vera, cū petitur tempus ad deliberandum de facto proprio. Si verò poſitio cōtinet factum alienum: tunc, dicunt quidam, q̄ non cogetur reſpondere. alij dicunt, q̄ cogetur: ſed præfigi debet terminus ad deliberādum, qñque incertitudo emanat ex ipſa poſitione, ſiue ex facto ponētis: tunc debet, antequàm rñdeatur ei, declarari. qñq; n. poſitio eſt implicita, ſeu captioſa, vel multiplex, & non eſt ei rñdendū, vt no. in c. prox. in gl.

4 ¶ † Secundò contra poſitionem opponitur, q̄ eſt impertinēs & hoc tripliciter. Nam quandoq; eſt proceſſus impertinens (puta, pero. 10. & pono, q̄ rex eſt in Francia) & non debet rñderi, vt c. cum contingat. s. de offi. deleg. & de iureiu. c. ſi duo patroni. §. Iulia. & l. ſi quis liberta. de pet hære. Qñq; petitio non eſt pertinens neceſſariò, ſed per præſumptionē iuris eſt pertinens. vt pono me fuiſſe olim dñm: tunc admittitur, vt l. ſi ne poſsidetis. C. de prob. vide tñ ad hoc q̄d leg. & no. in l. certū. §. ſi fundus. ff. eo. Qñque poſitio eſt impertinens in ſeipſa ſola. ſed iuncta cū alia eſt pertinēs: puta pero à te centum. Itē q̄ Titius eſt publicus notarius. Iſta enim ſola eſt impertinēs: ſed conuncta cum prima, quam volo probare per inſtrumē tum huius notarij, eſt pertinens. Et hoc no. in d. l. 2. §. q̄d obſeruari. In dubio aūt ſi dubitatur, an ſit pertinēs, vel non, dēt admitti, ſaluo iure impertinentium &c. Et ita ſeruatur, vt no. s. de offi. deleg. c. cum contingat. De prædicta etiam dependenti dicit hic Io. An. q̄ interdum ſecunda dependet à prima negata, quæ non dependet à prima affirmata: vt ſi pono, q̄ appellaui, ſecundò q̄ in ſcriptis, tertiò q̄ infra x. dies. negata prima, negatur ſecunda, & tertia: & ſic dependent. Sed ſi confeſſetur prima, erit neceſſe rñdere ſecūdę, & tertię. ¶ Tertio op. & vī, q̄ non eſt rñdendum rōne cōtrarietatis hic duobus modis, primò q̄ ponens eſt ſibi contrarius: & tunc non debet audiri, vt c. ſollicitudinem. de app. & l j. C. de fur. Secundò ſi rñdens reſponderet ambabus, incideret in contrarietatem; quia vna dependet ab alia. Præterea pono, q̄ inſtituit me ſuū hæredem, certè illa dependet à prima; iō non debes illi rñdere, vt colligitur ex no. in d. §. vbi circa hoc quærit gl. vtrùm eidem poſitioni teneatur quis ſępius rñderi, dicit q̄ nō, niſi ex cā. dic vt ibi. Sed hic quęro poſt Lap. pone, q̄ actor facit duas poſitiones, quarum ſecunda dependet à prima, & prima fuerit negata, ſecunda verò cōfeſſata, an ſiudicet reo confeſsio? dicit, q̄ nō. ar. eius, qđ de torto dr̄. qui ſi torqueat minus legitimè, confeſsio eius nihil ei præiudicat. ff. de qō. l.

5 diuus. §. ex quib. & l. maritus. §. pe. quod not. ¶ † Quartò op. contra poſitionē, q̄ eſt iuris, & huic vtrum quis teneatur rñdere? gl. ibi arguit pro, & cōtra. Bar. diſtinguit inter ius diſponens & diſpoſitū. ius diſponens eſt lex, ſeu ſtatutū: in quo caſu dic, q̄ aut poſitio eſt iuris cōis: & non dēt ei rñderi. & ſi reſponſum fuerit aliter, quā diſponat, non valet, vt l. ornamentorum. de aur. & arg. leg. & de confeſ. l. 2. & ibi no. ¶ Quædā eſt poſitio iuris municipalis: tūc ſi eſt alterius ciuitatis, quàm in qua lis vertit: & dēt probari; quia eſt in facto, & in facto conſiſtit, vt in c. j. s. de conſt. e. lib. facit qđ no. Bar. in l. oēs populi. ad fi. de iuſt. & iur. Si verò eſt eiuſdem ciuitatis, in qua lis vertitur: tunc ſi quidem eſt ius non ſcriptum, vt conſuetudo: & dēt huic rñderi; quia eſt probabile, ergo ponibile. Sed ſi eſſet ius ſcriptum: tunc non dēt rñderi eadem ratione, quia non dēt poſitioni iuris cōis. alio verò caſu qñ eſt ius diſpoſitum. vt ob. actus, ſeruitus, & ſimilia. tūc ſi de tali fiat poſitio, eſt rñdendum, vt l. ſi. ff. de iureiu. & l. quidā in iure. ff. de don. ¶ Quintò op. q̄ eſt negatiua: & huic non vī, q̄ debeat rñderi: quia ponens non hēt neceſſe probare. ſed dic, q̄ qñq; hēt, vt s. dixi. Ideò ſi tūc æquitas ſuadeat, rñdere tenetur, vt hic, & l. optimum. de contrahen. ſtip. Adde q̄ dictio, abſque, & dictio, tantùm, ſunt negatiuæ, & in eam reſoluuntur, & adijcian tur orationi affirmatiuæ: vt ſi dicat ponens. fuit abſque eo, q̄ eſſem in tali loco, tali die. vel fuit tantùm Titius ibi, vt no. Io.

6 An. in d. ca. bonæ. ¶ † Sextò oppo. q̄ eſt poſitio criminoſa. in hac dicit gl. quòd reus non cogitur reſpondere, per c. non tibi dico. alle. in gl. & no. 50. diſt. c. ex pœnitentibus. per Arch. & s. de elec. c. dudum. 2. in nouel. §. tandem. in gl. ſuper proceſſu. Bar. diſtinguit. Nam quandoque per poſitionem talem detegitur aliquem eſſe detentatorem rerum ad alium pertinentium, vel eſſe alterius debitorem: & cogitur reſpondere, vt l. quotiens. §. præter. de noua. & l. qui petitorio. de rei ven. niſi per hoc retractaretur quod ſemel deciſum eſt, vt l. quoniam iuraſſe. § ſi patet. & ibi gl. ff. de iureiu. & l. ſi à te. in pr. & quod ibi no. de excep. rei iud. Qñque per hoc delictum nō detegitur, ſed ſolùm perſona repellitur: & tunc non debet reſponderi huic poſitioni criminoſæ. & ita intelligit not. ꝓ Inn. & Doc. in c. dudum. prędalle. Primum membrum huius diſtinctionis impugnat D. meus. D. Bald. dicit enim, quòd ex dicto eius ſequitur, q̄ quis tenetur rñdere huic poſitioni, an ſit vſurarius: quia per hanc poſitionem detegitur quem eſſe alterius debitorem. ſed hoc falſum dicit. Nam ſi poſitioni captioſæ quis non cogitur reſpondere, ne incidat in periurium: multò minus criminoſæ, per quam ſi fatetur, & ſuum crimen detegat, infamiam incurrit: ad quod nemo compellendus eſt. Item ſi negaret, periurij incurrit. Et ſic ab vtraq; parte ſe in periculo ponit: ſed vī, q̄ indiſtinctè cogatur quis ſup crimine rñdere; quia interrogatur quis, an dolo deſierit poſsidere, l. qui petitorio. ff. de rei ven. de pe. hæ. l. qui interrogatus. Item accuſatus de crimine cogitur ſuper eo reſponderе, l. neganda. qui accu. non poſ. & s. de accu. c. cum dilectus. & l. Marcellus. ff. rerū amo. ¶ Sed ex iſtis leg. iſte diſtinguit. nam qñque quis interrogatur ſuper crimine, delato ſibi iuramento litis deciſuo: & cogitur reſpondere, vt d. l. Marcellus. Aut interrogatur ſuper crimine ad alium effectum: & tunc refert, aut ad præparationem iudicij, & talis interrogatio eſt de natura cauſæ: & debet reſponderi, vt l. qui petitorio. fit enim ex officio iudicis, cuius maior eſt auctoritas, quàm potentis: aut fit ad inchoationem iudicij: & debet ſimiliter reſponderi propter neceſſitatem ordinis iudiciarij, qui incipit à cōteſtatione litis, vt d. c. cum dilectus. & l. neganda. aut interrogatur poſt litis conteſta. ſuper poſitionibus criminoſis: & non tenetur reſpondere, nec ſe prodere, & aduerſarium releuare ab onere probandi. Et ita intelligit iſtam materiā: qui ſubdit, q̄ ſi non fiat poſitio ſup crimine, ſed ſuper

infamia, cogitur reſpondere: ſimiliter in ſpiritualib. & vbi ſit poſitio de ſnīa ſuper crimine prolata, allegat Inn. in d. c. dudum. in nouel. ēt dicit de teſte, ꝙ non cogitur reſpondere, an ſit criminoſus: de quo in c. teſtimonij. de teſtibus. & de prædicta materia etiam no. Bar. in l. Marcellus. rerū amo. & in Spe. de poſi. §. 7. ver. 19. D. meus in d. §. qđ obſeruari. in iſta poſitionū materia aliqua dicta ponit, inter alia, ꝙ formans poſitionem debet habere libellum præ oculis, & ex ipſius tenore poſitiones formare, & ex ipſo eas euellere: contra, poſitiones rei debent fundari ſuper defenſione rei, vt no. Spe. de poſi. §. 5. ver. formans. n. & hoc collige per poſitiones, quas hic format gl. magna. dicit. n. Spe. ibi in ver. in ſumma. ꝙ ille, qui non cognoſcit naturam actio. vel exceptio. non poteſt ſcire formare exceptiones, & poſitiones. Ex quo ſequitur, quòd non ſana eſt exclamatio Hoſtien. contra Innoc. quòd nō ſit curādū de ſpecie acti. vt ſ. de iudi. c. examinata. & cap. dilecti. ¶ Quæro. fecit actor poſitionem, quòd reus tenetur ſibi in centum. reus rñdet ſub conditione (puta) promiſi dare tibi, ſi Titius mortuus fuerit: an reus videatur purè confeſſus? Archid. arguit primò ꝙ ſic; quia contra ſe quis teſtificari poteſt, pro ſe minimè. 24. q. 2. §. 1. de tranſa. c. prçterea. ff. de interroga. actio. l. de ætate. ergo creditur ſibi in eo, quod dixit promiſiſſe: ſed non in eo, quòd dixit conditionaliter promiſiſſe: niſi conditionē probet. 6. q. vlt. c. accuſator. C. de ꝓbat. l. exemplo. Archi. tenet, quòd ex tali confeſsione actor nō fundet intentionē ſuam. mouetur, quia qđ quis approbat pro ſe, etiam approbare debet cōtra ſe. 19. di. c. 1. vbi de hoc. & 4. quæſtio. 3. c. ſi quis teſtibus. 36. diſt. c. ſi quid veri. ſ. de cenſi. c. cum olim. in fin. vnde cum ipſa reſponſio ſit vnica: & vnico conſtructu ipſe actor aut totum approbet, aut totum reprobet, & quodcunque eligit, ſequetur dicta concluſio. Item reus non videtur fateri quod non ſentit: ſicut nec actor videtur in iudicium deducere, quod non ſentit. ff. de excep. rei iu. l. ſi ex teſtamēto. Pe. de Bellaper. diſtinguit, quòd aut reſpondet per vnicum capitulum ex vnico conſtructu verborū, vel ꝑ plura capitula cōnexa. & tunc procedat quod dictū eſt. Aut rñdet per plura capitula diuerſa: & tunc poſſet partē approbare, & partem reprobare. & ſic intelligit l. Publia. §. ſi. ff. de poſi. Et per illam l. dixit Ia. de Arc. terminatam iſtam quæſtionem vltra montes contra confitentem. facit ſ. de inſti. c. cum veniſſent. & quod not. C. de dona. ante nupt. l. 2. dicit tñ Arch. ꝙ cogeret eum rñdere ſimpliciter, ſicut ſimpliciter ponitur. & dicit hic Io. An. ꝙ putat, ꝙ reus iuſtè petere poſſet declarari per actorem, an ponat ipſum promiſiſſe purè, an ſub conditione. & ſic ceſſaret dicta perplexitas. de quo remittit ad Spe. de poſitionibus §. fin. in fin. Concluſio eſt ergo, quòd ſi confeſsio ſit purè, poſtea additur conditio: ꝙ tunc confeſſio poſsit pro parte approbari per aduerſarium, vt addens conditionem illam probet. & de hoc eſt tex. de ele. c. dudum. 2. ver. tandem. & ibi glo. & tex. in c. præterea. 2. de tranſa. Aut ſit ſub vno conſtructu: & tunc debeat in totum approbari, vel reprobari, per iura alle. per Arch. Io. And. Sed circa hoc poteſt dubitari, quando dicatur confeſsio facta in eodem capitulo ſic connexo, & quando in ſeparato. D. Io. de Imo. dicit, ꝙ Bar. in d. l. Aurelius. §. idem quæſijt. ff. de libe. lega. dicit, ꝙ vnum capitulum, vel plura connexa dicitur, qñ vnum factum ponitur cum qualitatibus ſuis. ponit exempl. ſi promitto tibi centum ſub conditione, hoc eſt vnum capitulum: ſi verò promiſi tibi centū, pacto appoſito in continenti, vt vadas pro me Romam: tunc ſunt plura connexa. Diuerſa verò capitula, & ſeparata dicuntur, quando diuerſis temporibus facta ſunt: vt ſi promiſi tibi centum. demum ex interuallo feci pactum de non petendo. Item ſi ſunt plura pacta incontinenti, quorum vnum nō venit qualificatiuè ad aliud: vt ſi promitto tibi ſcribere librum. Item promitto ire Romam. Et ꝑ hoc patet, ꝙ non eſt differentia, ſiue dicatur, promiſi ſub conditione: ſiue dicatur, promiſi; quia eſt totum vnum capitulum, ex quo ſit in continenti talis qualificatio. ſecus ſi ex interuallo: vt ſi hodie dico, promitto. & cras dicerem, ꝙ verū eſt; ſed ſub conditione, arg. de teſti. cogen. c. præterea. ſecundùm eum. Tu dic, ꝙ ſi plura ſeparatè etiam eodem inſtanti dicuntur, iſta cenſentur diuerſa, de appellatio. c. intimaſti. & j. de conſe. eccl. vel alta. c. 1. in ſi Sed ſi plura ſeparata eodē inſtanti dicuntur, ſed non ſeparatè (quia iungūtur aliquo ſigno denotante vnitatem) tunc dr̄ vnum negocium, vt eſt gl. no. de conſe. diſt. 2. c. non oportet. Si verò plura dicuntur, ſed non ſeparata; vt qa vnū venit acceſſoriè ad aliud: ſi illud acceſſoriū nō exprimitur eodem tempore, cenſetur diuerſum. probat text. in dicto cap. 1. §. 1. infra de conſecra. eccleſiæ, vel alta. arguendo de diſtantia temporis ad diſtantiam loci, quæ argumentatio procedit. de plus petitio. c. 1. Si eodem tempore dicuntur, cenſetur vnum argumentum. d. c. 1. §. 1. & idem ſi qualificatè exprimatur. vt ſ. eod. lib. de electio. c. ab eo. de probatio. c. licèt cauſam.

ADDITIO.

a ¶ Confeſsio. Adde Anto. de But. in c. fin. de li. obla. in l. ſed & ſi. §. pen. ff. de iureiu. Bar. in l. 1. in ſi. ff. de offi. conſu. & ibi Alex. Bal. in l. à diuo. §. ſnīam. de re iud. & dicitur habere vim ſnīæ. l. 1. C. de confeſ. Pau. de Caſt. cōſi. 4.

SVMMAE.

1 *Poſt, dictio poteſt referri ad actum mediatum, & immediatum.*
2 *Iuramenti duæ ſunt ſpecies.*
3 *Poſitionibus aliquando per iuramentum veritatis reſpondetur.*
4 *Poſitiones, & interrogationes qualiter differant.*
5 *Poſitiones non debent fieri, niſi cum iuramento.*
6 *Poſitionibus per procuratorem reſponderi poteſt.*
7 *Differentia inter interrogationem, & iuſſum.*
8 *Taciturnitas habetur pro confeſsione.*
9 *Recedens à iudicio ſine licentia iudicis punitur tanquàm contumax.*
10 *Tanquàm, dictio quandoq; eſt nota veritatis.*
11 *Taciturnitas procuratoris nocet domino.*
12 *Contumax ſi moriatur, antequàm iudex pronunciet, non tranſit ad eius hæredes pœna, quòd habeatur pro confeſſo.*
13 *Iudex ſuper dubio dicitur interrogare.*

CAP. II.

a SI poſt. a Glo. 1. ſummat & ſunt duo dicta. ſcđm,
1 ibi [verum.] ¶ † No. ar. ꝙ dictio, poſt, pōt
2 referri ad actū mediatū, & immediatum. ¶ † Not. hic
3 duas ſpecies iuramenti. ad idem de iur. cal. c. 1. ¶ † No. ꝙ poſitionibus quandoq; reſpondetur per iurm̄ veritatis: qñq; per
4 iuramentum cal. ¶ † Et in quo differant poſitiones, & interrogationes ſecundùm diuerſitatem iuramenti, habuiſti gloſ.
5 magnā. ſ. cap. proxi. ¶ † No. argu. quòd poſitiones non debeant fieri, niſi iuramento de calumnia, vel veritatis præce-
6 dente. de quo per glo. ſ. c. proxi. ¶ † No. ꝙ poſitionibus poteſt reſponderi per procuratorem. & no. ꝙ contumacia procuratoris nocet domino. de quo, vt lite non conte. c. 1. ¶ No. ꝙ iudex, non pars, debet aliam partem interrogare ſuper po-
7 ſitionibus, glo. ſ. c. proxi. ¶ † Not. differentiam eſſe inter interrogationem, & iuſſum. & ſic ſimpliciter interrogatus nō dicitur præcipere: quod not. quia facit ad dubium volentis probare electionem factam per metum principis; quia ſi teſtis diceret, quòd princeps præcepit, probaretur metus, vt no. gloſſ. 24. quæſtio. 8. cap. conuenior. ſuper verb. morere. ſecus ſi teſtis diceret, ꝙ interrogauit electores, ſi vellent eligere talem; quia dato, ꝙ hoc probaretur, nō eſſet probatus metus, cum aliud ſit iuſſus, aliud interrogatio, vt hic. ¶ No. pœnā huius tex. nō habere locū, qñ quis denegat ex cā rationabili poſitioni reſpondere. ¶ No. ꝙ paria ſunt, qñ quis arctatur ad rñdendum, expreſsè denegare, vel non reſpōdere, & à præſentia iudicis contumaciter diſcedere. ad hoc. ſ. de dolo,
8 & contumacia. capit. ſecundo. ¶ † No. ꝙ taciturnitas habetur pro confeſsione. ad hoc de poſtu. prçla. c. 1. & de ordi. cogni. c. cum dilectus. ¶ Nota, quòd contumax habetur pro confeſſo. vide gl. 4. quæſt. 9. c. decernimus. 11, q. 3. c. rurſus.

9 Arch. in c. vt commiſsi. j. de hære. ¶ † Not. ꝙ recedens à iudicio ſine iudicis licentia, punitur tanquàm contumax. ad hoc de iudi. c. 1. 9. q. 3. c. certum. de elec. c. ſi poſtquàm. ſ. eod. lib.
10 ¶ † Not. ꝙ dictio, tanquàm, b quandoque eſt nota veritatis,
b gl. in c. cū pro cauſa. de ſen. exc. Pau. in Cle. j. de vſu. in ſi. qñq; eſt nota ſimilitudinis, de biga. c. nuper. gl in c. ſolitæ. de maio. & obe. in verbo, tanquàm. Ex iſto tex. colligunt Io. Mo. & Archid. contumaciam procu. nocere domino poſt lit. cont. ar. ff. de doli excep. l. ſi procurator. ¶ Sed dubium eſt de contumacia ante li. conte. dicit Lap. ꝙ Io. Cal. in c. j. vt lite non cont. in j. diſ. ſcripſit, ꝙ aut loquimur de his, quæ fiunt in iudicio, & quæ poſſunt ſequi ex ſola ficta contumacia (vt miſsio in poſſeſsionem, & ſimilia) & tunc dolus procuratoris, vel contumacia nocet domino. Aut de his, quæ inferuntur ratione veri doli, & contumaciæ: & tunc lit. conte. nocet. de re iudi. cap. ſuborta. de app. c. ſępe. ante verò litem conteſtatam non nocet, niſi ſit procurator generalis. ff. de lib. cau. l. apud Celſum. §. quæſitum. & l. ſi procurator. in prin. & l. poſt litem. ſaluo ꝙ in vltimis duobus caſibus propter ignorantiam domini ex illa contumacia procuratoris dominus non excommunicabitur; quia excommunicatio requirit propriam contumaciam. 11. q. 3. c. nemo epiſcoporum. & 24. q. 3. c. ſi habes. ſecundū Ioā. Cal. & ſic videtur intelligendum iſtud. c. Si ergo ante lit. cont. procurator ſit contumax in reſpondendo poſitionibus interrogatus, & iuſſus à iudice, non propter hoc haberi dēt pro confeſſo; ita ꝙ domino ignoranti nocere non debet. Secus ſi poſt lit. conte. vt dicit iſtud c. facit quod ſcripſit Comp. ſ. e. li. de elec. c. j. in gl. qualiter probationes. §. ſed de quo cōtumace. vbi tenet, quòd licèt procurator propter dolum*, & contumaciam ſuam ante litem conte. appellare non poſſit: dominus tamen infra decem dies à tempore ſcientiæ appellare poterit, ſecundùm Lapum. ¶ Quid ſi poſitio fiat ante iuramentum, an habeat locum diſpoſitio iſtius text. Ioan. And. quòd non, per hunc text. qui ponderat, quando poſitiones ſunt factæ poſt. à contrario ergo ſecus, ſi ante. iſtud dictum multum reſtringit iſtum textum: quia ſecundùm hoc non videtur, hunc text. habere locum in poſitionibus, quę fierent ante lit. conteſta. cum iuramentum calumniæ præſtetur poſt, vt in cap. 1. de iuramen. calumn. & tamen text. hic, quantùm ad confeſsionem, videtur ponderare tantùm contumaciam, & contemptum nolentis reſpondere. & ideò puto Ioan. Andr. intellexiſſe, quando nullum iuramentum interuenit ex parte interrogati, & iuſſi. ſed ſi iuraſſet, etiam ante litem conteſta. quòd verum reſpondit (ad quod bene poteſt arctari, etiam ante litem conteſta. vt not. in glo. magna ſuper cap. prox.) tunc puto etiam hunc tex. habere locum. & ita credo Ioan. Andre. intellexiſſe: licèt aliter ſe non declaret: aliàs magna eſſet reſtrictio huius text. ¶ Quid ſi facta poſitione ponens petat aduerſarium, vt reſpondeat: iudex autem non præcepit, & ipſe reſpondet: an valeat reſponſio? Archid. & Hoſt. ſ. cap. proxi. tenent, quòd ſic. alleg. ff. de interroga. actio. l. ſi ſine. & ſ. de dolo. c. prout. Ioan. An. ¶ Sed pone. principalis reſpondet quibuſdam poſitionibus, iudex præcepit ſibi, ne diſcedat à iudicio, donec reſponderit omnibus: ille poſtea recedit, antequàm reſpondeat: an intelligantur poſitiones illæ confeſſatæ? tenet hic Archid. quòd non, per hunc tex. & idem Spec. de poſitio. §. 8. verſi. item pone de illo. & Ioan. And. & quod dicit text. hic de recuſante, intellige, ſiue recuſet expreſsè, ſiue tacitè, ſcilicet malè appellando. ſ. eo. lib. de dolo. cap. eum qui. Ioan. Andr. ¶ Quid ſi reus recuſet reſpondere poſitionibus in cauſa beneficiali, an habeantur pro confeſſatis? Archid. hic dicit, ꝙ non; quia ſicut expreſſa confeſsio non iuuaret aduerſarium in beneficialibus, nec in eis pateat vitioſus ingreſſus, vt ſ. de eo, qui mit. in poſ. c. 1. eod. lib. ergo nec iſta recuſatio. Ioan. And. dicit, ꝙ eſt verum, quantùm ad vtilitatem ponentis. ſed quantùm ad præiudicium ipſius nolentis reſpondere, bene præiudicaret; quia etiam ſibi tunc præiudicaret ſua confeſsio, ſecundùm Lap. abb. hic. & an ſi reus eſt contumax, non reſpondendo poſitionibus. poſſit ferri ſententia diffinitiua contra eum, ſi liquet de cauſa, eo aliter non citato? Spec. de poſitio. §. 8. in ſi. dicit, ꝙ ſic. & ita dicit ſe pronunciaſſe de mandato Clementis quarti. Nec ob. ſi dicatur. ꝙ licèt ipſe ſit contumax ſuper articulo poſitionum: nihilominus deberet vocari ad alios actus, arg. eorum, quæ no. glo. ſ. eo. lib. de dolo. c. eū qui. quia ipſe reſpondet, ꝙ contumacia circa articulos poſitionum eſt talis, ex qua pendet tota cauſa. & ideò in illis contumax, quò ad alia contumax reputatur: quod ſecus eſt in alijs articulis. Ioan. An. hic tenet contrarium; quia contumacia circa poſitiones interuenit altero de duobus modis, vt patet hic in tex. Primus quando interrogatur, & iuſſus per iudicem non reſpondet: & tunc certa pœna eſt ſibi ſtatuta, vt habeatur pro confeſſo, vt hic: ſed ſi iſte confeſſus eſſet, citaretur ad reliqua. ergo & iſte, qui pro confeſſo habetur, citabitur: nam ex quò certa pœna eſt ſtatuta, alia ſuperaddenda non eſt. de iud. c. at ſi clerici. Secundus modus cōtumacię eſt; quia ſi eſt citatus, vt veniat illis reſponſurus. & non venit: tūc huic non imponitur noua pœna: ſed tanquàm contra contumacem procedi iubetur. Modus autem procedendi eſt, vt in cap. prout. de dona. & ſecundùm illum modum certum eſt, quòd debet ad ſequentia vocari. niſi appellaſſet, vt d. c. eum qui. & ſic patet, quòd vtroque caſu requiritur citatio. Nec obſt. ratio Gul. quia illa contumacia reſpicit totam cauſam; quia contumacia nolentis reſpondere libello plus reſpicit totam cauſam, quàm poſitio; quia libellus continet plenā narrationem, & concluſionem: poſitiones verò narrationem ſolùm, vel eius partem. & ſic eſt maior contumacia nolle reſpondere libello, quàm poſitionibus: & tamen ille, qui non vult reſpondere libello, citandus eſt, antequàm procedatur, de teſti. c. cum olim. ſecundùm. Io. An. ¶ Quid ſi iſte abeſt ex iuſta cauſa, an habeantur poſitiones pro confeſſatis? ſol. dic, ꝙ non; qa nō eſſet contumax, quod requirit iſte tex. & ff. de re iud. l. cōtumacia. §. pe. & vlt. & dicit Arc. ꝙ iuſta cauſa abſentandi tollitur. 18. diſt. c. peruenit. & in eo, quod ibi no. Io. An. ¶ Quid ſi interrogatus iubetur à notario, vt reſpondeat. ipſe non vult: an incurrat hanc pęnam? ſol. quidam Gul. Ban. hic tenet, ꝙ non, per tex. qui dicit [à iudice.] ergo ſecus, ſi à notario. & dicit hoc verum eſſe, etiam ſi iudex commiſerit notario: quia cum iſte tex. loquatur de iudice, & ſit pœnalis, non debet extendi ad alium caſum. ſ. de ele. c. ſtatutum. eod. lib. ſecundùm eum. ¶ Glo. 2. recita per contrarium, ꝙ in ſpiritualibus vtrunque iuramentum exigatur. cuius contrarium innuit tex. qui loquitur alternatiuè. gl. ſol. ¶ In ſi. gl. no. iſtam gl. ꝙ vbi aduerſatiua, aut, ponitur inter diuerſa, quorū vtrūq; eſt neceſſarium ad materiam, in qua profertur, exponitur in coniunctiuam, ad hoc gl. in ver. figura. in Cle. ſæpe. de ver. ſigni. & gl. ij q. 5. c. omnibus. Arch. 20. q. j. c. monachus. ¶ Gl. ſuper ver. reus. quærit quid de actore. & ſol. in ſi. glo. ¶ Not. iſtam gl. ꝙ conſtitutio pœnalis loquens de reo, habet locum etiam in actore, quando eadem eſt ratio in vtroque, & cōſtitutio. ideò expreſsit de reo; quia communis actus, ſuper quo diſponit, accidere ſolet in reo. ad hoc facit, qđ no. gl. in ſimili in Clem. j. de reſcri. ſuper ver. poſsident. in ſi. de quo dixi. ſ. de tempo. ordi. c. j. ſuper j. glo. ¶ Glo. ſuper ver. procurator. colligit notabile ex tex. ¶ In ſi. gloſſ. dicit Ioan. An. quòd hic
c etiam probatur de taciturnitate, videlicet quòd taciturnitas c
11 procuratoris nocet † domino. & idem tenet Innoc. in c. j. de poſtu. prælato. & Guliel. in Specu. de poſitionibus. §. 9. poſt prin. & facit. ff. de procur. l. non ſolum. in prin. Io. An. ¶ Gl. ſuper ver. iuſſus. recitat per quæſt. & ſoluit in fin. gloſſ. idem quod glo. tenet Archid. hic & Dyn. in reg. contra eum. infra de reg. iur. Ioan. And. & Spec. de poſiti. §. 8. verſic. item quia. tenet, ꝙ ſi mittatur citatio ad domum cum comminatione, ꝙ habebuntur pro cōfeſſatis, ſi talis non comparet: ſed But.

in l.2.§.fi.C.de iura.cal.dicit,q̃ sufficit,si mittatur copia positionum ad domum: & habebuntur pro confessatis,si iubetur,vt respondeat.& ista pars gl.videtur vera de rigore iuris: quia tunc videtur factum à iudice,quod fit per nuncium,ar. l.3.§.si procurator.ff.quod quisque iuris.dicit tñ Io.de Imo. q̃ credit glo. seruari in practica.& pro isto dicto Bu.facit camulieres.in fi.de sen.exc.vbi ille dicitur facere, cuius auctoritate fit actus: ergo si interrogat eum,mittendo positiones ad domum,& iubet respondere,concurrunt illa,quæ hic requiruntur:tamen cõtra facit tex.hic,qui videtur velle, quòd ista interrogatio,& iussus fiat in iudicio in præsentia iudicis, vt patet ibi [seu contumaciter se absentet.] & sic videtur tutior opi.gl.hic.¶ Glo.in ver.rationabili.ponit.12.exẽpla,quibus quis potest denegare rationabiliter respondere positioni.¶ Ibi [vel impertinens] intellige glo.veram,quando constaret, q̃ esset impertinẽs:sed si esset dubium:tunc tutius est, q̃ admittatur, saluo iure impertinentium. & ita seruatur in practica,secundùm Io.And.hic.& idem tenet in c.bonæ.j.s̃. de elec. Aliqui tamen iudices pronunciant, q̃ si respondetur positioni impertinenti,habeatur pro non responso.& similiter pars protestatur. & talis protestatio videtur prodesse, vt probat gloss. 1. supra eod.libr. in proœmio. & ibi feci notari ad hæc illam gloss.& intellige istam glo. secundùm D. Ioan. de Imol.quando positio esset impertinens,etiam iuncta cum alia: sed si esset per se impertinens, si iuncta cum alia esset pertinens, debet admitti. exemplum, peto centum. pono, quòd promisisti mihi. Item pono, quòd talis est notarius. Item pono, quòd publicus. Item pono, quod fuit rogatus de tali promissione.nã posito,q̃ talis est notarius, per se non facit ad causam:sed iuncta cd alijs bene facit.¶ In gl.ibi [vt responsum] & est ratio; quia cum ponens velit habere certũ responsum, debet etiam ipse ponere certum: vt sic illo iure vtatur, quò ad alios,quod ipse exigit.ff.quod quisque iur.l.j. de consti.c.cum omnes.secundùm Io.An.¶ Ibi [l.Titia primo responso.] idem si sit dependens à negata. hoc intellige, quando prima,à qua alię dependent,est negata.sed si postea esset confessata,deberet etiã rñderi dependentibus positionibus. exemplum. primò pono, q̃ appellaui. secundò, q̃ in scriptis.tertiò,q̃ j̃. decem dies. si nego primam, per consequens nego secundam,& tertiam, dependentes à prima. vnde non deberem compelli ad rñdendum alijs duabus dependentibus. Sed si confiteor primam,bene teneor rñdere scdæ, & tertiæ;quia prima põt esse vera, & non secunda, vel tertia secundùm Ioan.An.hic.& Ioan.Mo.s̃.c.proxi. ¶ Ibi [de viduis] si actor facit positiones,& reus positiones,quis debeat primo rñdere?dicit Io.An.& Archid.s̃.c. proxi. q̃ aut positio rei est præiudicialis positioni actoris; quia illam interimit:& tunc actor primò debet respondere positioni rei,alle. 23.q 4.c.qui peccat. Aut non est præiudicialis illi:& tunc nõ tenetur primò rñdere.& sic intelligitur secundũ Io.de Deo. ff.de proba.l cura. quia qui prius appellat,prius agat.de or. cog.c.2.ad hoc optimè tex. j̃.de testi.c.præsentium.§ j.qđ limitat verum Io. An. nisi actor inutiliter occuparet tempus, & hoc relinquitur arbitrio iudicãtis.& sic dicit,q̃ habet cõis consuetudo curiæ,quæ est optima legum interpres, de consue.c.cũ dilectus.& in Spe.de positionibus.§.4.ver.hoc quoque.& seq.& d.c.præsentium.§.præterea. dicit super hoc ibi Inno.q̃ si in vna positione continentur plura:q̃ licèt aliud sit falsum,aliud verum,q̃ non debet tota negari:sed debet particulariter responderi ad singula contenta in eadem positione,& hoc expresè voluit tex.in d.§.præterea.¶ Ibi [figillatim] aliàs disiunctim super quolibet articulo in qualibet positione contento.D. meus in capit.dilecti.de maiori. & obedien.concludebat in hac materia,quòd aut ponens petit totum, & quamlibet partem in petitione contentam, prout est debita: & tunc non potest totum negari propter partem indebitam,cum petit etiam partem.& istud tenet hic Pau.vn de dicit,q̃ communis practica hodie sic se hẽt,& bene; quia dẽt cuilibet parti responderi.Sed si simpliciter diceret. peto positionibus responderi: tunc procedat ista glos. secundùm Pau.Si autem positio est simplex:tunc si comprehendit plures articulos distinctè. & tunc non potest tota negari, vt d § præterea. Si verò continet plures articulos non distinctos,sed quorum vnus venit qualificatiuè ad alium,& qualitas est indebita: vel petitum est indebitum secundum qualitatẽ inductam:tunc põt negare totum. vt si debitum sub conditione,petatur purè,ar.s̃.de plus peti c.j.& quia iste est vnicus articulus à qualitate inseparabilis: & inseparabiliter vt deductus.qđ patet;quia ad victoriã non sufficit probare substantiam sine qualitate, de probat.c. licèt causam. de elec. c. ab eo.s̃.eo.lib.secũdùm D.meum.¶ Ibi [iuris.] dic q̃ si positio fit de iure communi in corpore iuis non clauso (vt est de extrauaganti) cum in illa detur probabilis dubitatio:tunc super illa posset fieri positio.ad hoc de fid.instr.c.pastoralis.ita no.Io.An.in Addi.Spe.de posi.§.7.ver.12.vide quod no.Archid.18.dist.super gl.summæ.Aut positio fit de iure communi clauso.& tunc aut continet in parte quod est iuris,in parte quod est facti(vt puta quia procurator.agit ad salariũ contra dominum,& ponit,q̃ de tali administratione meruit centum)& tunc talis positio est ad.nittenda; quia licèt illud verbum, meruit, sit iuris (cum remuneratio sit debita de iure communi.12.q.2.c.charitatem) tamen æstimatio remunerationis est facti. & ideò super illo exigitur probatio.ita not. Spe.in d.§.7.ver.fed pone procurator.& idẽ Old.tenet in cõsi.242.Aut positio fit in totum de iure communi: & non cõpellitur,vt no.glo.Aut fit de iure speciali(vt puta: statuto,vel consuetudine)& tunc,cum illa sint facti,& in facto consistãt, vt in c.j.de consti. tunc de illa potest fieri probatio per positionem.ita not.Lap.hic.& ita no.etiam Ioan. An. in c.fin.de consuetu.in tractatu.§.circa quintum. in prin. idem Oldr.in d.consi. 242. ¶ Ibi [item si sit impossibilis.] dic vt in gloss. ¶ Et ibi[non tibi dico] de hac materia per Archid. 50. dist. c.de pœnitentibus.per Inno.de elec. c. dudum. 2. de confess. c.2.& in Spe.de positio.§.7. ver. 18. Conclusio est,quòd aut crimen est manifestum,vel notorium: & tunc debet respondere.de accu.c.qualiter.j.& 2.& tunc si negat positionem,ipse tenetur probare contrarium; ex quò est notorium, vt est casus in d. c. dudum.Aut non est notorium: & tunc si est de delicto infamatus, tenetur respondere; quia peccaret, ex quò est infamatus,grauando aduersarium onere probandi. & tunc si confitetur infamiam,& delictum,tunc planum. Si confiteretur infamiam,& negat delictum: tunc indicetur ei purgatio.de accu.c.cum. P. & c. inquisitionis.non tamen præcise compellitur respondere positioni super infamia,sed cautiuè: vt videlicet si renuerit respondere,sicut & si se purgare renuerit,punietur tanquàm conuictus.de accu. c.cum. P. Si autem crimen est occultum: tunc non compellitur respondere. & sic procedit gloss.hic.¶ Gloss.super ver.eiusdem.quærit,& soluit.¶ In fin.glo.intellige gl. de procuratore speciali. Sed in procuratore generali bene daretur dilatio ad consulendum dominum.s̃. de procurat.c.dilectus. si non fuit in culpa, vt ibi not.licèt ibi loquatur de dilatione deliberatoria ad rñdendum petitioni. & hic de illa, quæ datur ad rñdendum positioni, secundùm Ioan.And.¶ Glos.penul.quærit de pluribus, & soluit, ibi [per sententiam.] istud tenet hic Ioan. Monac.sed Archid.& Ioan.And. hic tenent, quòd ipso iure. Bartol.in l.fin. §. quod si actor. C.de iur.cal.dicit, quòd necesse est, quòd iudex pronunciet eum contumacem in respondendo:vel pronunciet eum sine rationabili causa recusare:vnde oportet iudicem patefacere eius delictum,antequàm habeatur pro confesso.all.pro casu,l.eius qui delatorem.in pr.de iu.fi.scdm Bar.Et per præmissa dicit ibi Bart.q̃ si contumax,anteq̃ iudex pronunciet,moritur, non † transit ad eius hæredem ista pœna,q̃ habeatur pro confess. & alleg. pro

q̃ casu.l.eius qui delatorẽ. Ex isto dicto Bar. apparet, q̃ ipso ẽt tenet hñi q̃ cõfes.ipso iure,sed requritur declaratio iudicis, q̃ denegauit rñdere positioni.Et ad hoc facit.j̃.de hęre.c.cũ scdm.de homi.c.pro humani.& c.felicis.de pœnis.& quod ibi not vbi apparet,q̃ qñ imponit pœna à iure ipso iure,requirit declaratio,& quòd sit lata sniæ.probant verba tex.ibi [habere debet pro confesso] quia ista verba prolata ab eo, qui habet potestatem inducendi qualitatem, æquipollent istis, esse talem,vt patet in c.ex parte.de sponsa.& qui fi.sint legi.c. tanta.ergo idem est dicere, haberi pro confesso, q̃ si diceret, est confessus. ¶ Ibi [pro negante] idem Host.& Arch.& in Spe. 13 de positionibus.§.9.ver.item illud. ¶ † In fi.glo.ibi [diuersitatis ratio] quia iudex super dubio interrogat, nec iurat.ps verò ponit super certo,& iurat,quasi sit mens Io.And.iuncta ratione hic assignata per glo. q̃ si ex interrogatione nõ habe ret,,pbatio,qñ est sibi damnosa,habetur pro negãte,& nullũ commodum haberet altera pars ex tali interrogatione: sed secus in positione;quia ponens intendit,quando facit positionem,habere probationem ab aduersario de eo, quod ponit: sed si habetur pro confesso, etiam si sit vtile contumaci, ponens habet id, quod intendit.

ADDITIONES.

a ¶ Post.Adde Bar.& Doct.in l.2.§ creditum.in 1.col.in ver. venio ad versiculum veluti.ff.si certum pet.Io.de Imo.in l.mortuo.ff.so.ma.Bart.in l. quibus.ff.de condi.& demon.& in l.si filius. ff. de dolo.

b ¶ Tanquam. Adde Bar.in l.omnes populi.ff.de iusti.& iu.Bal.in l.apud anti quos.C.de fur.in l.si pater.§.qui duos.de optio.leg.

c ¶ Taciturnitas.Adde,quòd semper tacens in iudicio habetur pro consentiẽte. Bar.& Pe.de Anc.in l.3. C. quomodo & quando iud. Lanfr.in tra.de arb.1.parte.10.col.Bar.in l.ne in arbitris.C.de arb. Bar. Cæpo. in caute. 172. Alexan.in l.1.ff.de verb.obli.Dyn. in reg. qui tacet. & ibi D. meus do.Boer.& post eum Dissutus.

Rub. De testibus, & attestationibus.

SVMMAE.

1 *Agentes, & consentientes pari pœna plectuntur.*
2 *Leges quamuis dispònant super his, quæ frequentius accidunt: tamẽ quandoq; dispònunt de his, quæ quandoque occurrunt.*
3 *Mediator regulariter ad testificandum non admittitur.*
4 *Testes propter criminis enormitatem aliquando admittuntur, qui aliàs non admitterentur.*
5 *Cumuliter, & criminaliter aliquando de crimine agi potest.*
6 *Mediator quare censetur suspectus ad testificandum.*
7 *Emolumenti appellatione quid continetur.*
8 *Pro xeneta si receperit promissionem salarij, an repellatur à testimonio.*
9 *Per, dictio semper refertur ad personas principales actum gerẽtes.*
10 *Probatio sufficit in vno modo agendi, quæ non sufficeret in alio.*
11 *Turpitudinem suam allegans an sit audiendus.*

CAP. I.

1 MEDIATORES. Gloss.1.summat, & ponit dictum,cui subdit triplicem determinationem, ibi [si non.] ¶ Not. quòd mediator etiam dicitur facere id,cuius p fectioni operam dedit.& hoc probat tex. ibi [committitur;] quia agentes † & consentientes,&c. de quo per gl.in c.1.de of fi.dele.quod no. pro statutis imponentibus pœnam committentibus delictum: quod videtur includere etiam mediato-
2 res. ¶ † No.q̃ licèt leges prouideant super his,quæ frequentius accidunt,vt s̃.eo.lib.de rest.spol.c.frequens.tñ quãdoq; dispònunt de his,quæ quandoque occurrunt probat text.ibi
3 [plerunq;.] ¶ † Not.ar. q̃ mediator non admittitur regulariter ad testificandum super negocio,de quo fuit operator.fal-
4 lit isto casu,de quo aliquid hic in glo. ¶ † No.q̃ propter criminis enormitatem quandoq; admittuntur testes, qui aliàs
5 non admitterentur.ad hoc de confess.c.1.¶ † No. q̃ de crimine potest agi criminaliter, & ciuiliter. & quando dicatur agi de crimine simonię criminaliter,vel ciuiliter.vide opti.tex. in
6 c.per tuas.il.1.de simo.in fi. ¶ † No.q̃ propter participationẽ emolumenti mediator censetur magis suspectus ad testificandum super contractu,ipso mediante,gesto.& ideo minus fibi
7 creditur. ¶ † Quæro, quid continetur appellatione emolumenti? exponit Arch.i.fructus laborum,vel acquisitionis alicuius rei: tamen propriè dicitur fructus,vel redditus molendini,vt no.Io.An.in c.nemo.de simo.latè dicitur quilibet ,puentus,vt hic.& in Cle.statutum. de elect. & est ratio, secundùm Io.Mo.quare iste repellit;quia ex quò recipit emolumẽtum,est magis infectus.& ideo minus est sibi credendum,secundùm Io.An. ¶ Gl.primam in ver. & per hanc. recita per contrarium de opi.Io.& Bar.glo.Sol. ¶ Glo.secundam recita per contrarium, quòd licet recipere salarium perxenetæ. glo.sol.q̃ in spiritualibus prohibetur. contraria in temporalibus loquuntur. ¶ † In fi.glo.quid si proxeneta receperit ,p
8 missionem salarij,non tamen salarium, an repellatur à testimonio? Io.An.hic tenet,q̃ non repellitur, per tex.hic,qui q̃tum ad repulsionem perxenetæ requirit culpam, & receptionem salarij in odium criminis:ergo sola culpa non inducit re pulsionem.& potest esse ratio differentiæ; quia quando subest sola culpa, ille est astrictus tantũ pœnitentiæ propter culpam,& non restitutioni: sed quando est culpa, & receptio, ille est astrictus pœnitentiæ. & restõni. quod est grauius. de symo.c.fi.& facit quod no.ff.de testi.l.fi.vbi dicitur,q̃ aduocatus,qui conuenit de salario,ex quò illud nõ recepit, potest esse testis in causa,secundùm Io.An.¶ Sed contra istud dictũ Io.An. videtur tex in c.veniens.il.1.s̃.eo.tit.vbi repellitur testis,tanquam socius criminis,& muneris.& tamen nihil receperat; quia ibi rector tantum remiserat bariles vini.Solu.potest dici,q̃ ibi iam ex illa remissione consecuti fuerant emolumentum; quia cum ipsi essent obligati ad soluendum bariles vini,& rector remiserit eis,iã consecuti fuerant emolumẽtum; quia per illam remissionem cõsecuti fuerunt liberationem obligationis, saltem per respectum ad ipsum remittentẽ. nam ille, qui remittit,dare intelligit. 8.q.3.c.talia. no.ibi gl.1. Sed ex sola promissione de dando adhuc non est consequutus emolumentum: & ideò non repellitur, cum iste text. hoc requirat,vt dicit Io.An.tamen non bene satisfacit illa solutio illi tex.quia ille tex.ibi non dicit, q̃ remiserit bariles vini,sed promisit remittere:nisi velles intelligere,q̃ tex.in prin ci.loquitur de promissiõe facta ante pñtationem:sed postea, qñ testes examinabantur, remiserat eis bariles vini;quia tempore examinationis testium iam erat institutus in beneficio, vt apertè colligitur ex tex.& sic iam consecuti fuerant remissionem. ¶ Glo.tertiam recita per cõtrarium, q̃ immo symonia cõmittatur per ipsos principales,non per ,p xenetã; quia ipsi pacisc̃entes sunt symoniaci,vt patet de symo.per totum.
9 Solu.exponendo,vt in gl. ¶ † Et no.glo. q̃ dictio,per, a sem-
a per refertur ad personas principales actum gerẽtes.Sed qñque refertur ad personas, quarum ministerio principales inducuntur ad actum faciendum: quod facit ad saluandos testes,qui dicerent,q̃ talis contractus fuit factus per talem, & ille non fuisset principalis,sed mediator; quia dictũ testis posset saluari,vt per illũ factũ fuerit,i. eius ministerio, vt vult gl. hic. ¶ In gloss.super ver. plerunque. No.ex gloss.quòd hæc dictio, plerunq;,non denotat continuationem actus, sed interpositionem.quod no.quia si quis vellet probare se p̃scripsisse ius eligendi, & probaret, quòd plerunque elegit, non esset probata præscriptio: quia oportet, quòd sit continuata possessio, de præscrip.c.illud. & verbum,plerunque, non denotat continuationẽ,vt vult glo.hic. ¶ Gl.super verbo, testimonium.recita per contrariũ, quòd etiam in alijs casibus tales testes admittantur, & sic non est speciale in istis.gloss.

soluit per tex.illum.& deinde quærit,quid de accusatione,& sol.¶Ibi [veniens] not.glos.quòd testes inhabiles aliàs,licèt non plenè probent:tamen inducunt præsumptionē.idem no. Inno.in c.cum dilecti.j.de accu.glo.fi. & ibi Innoc.de re iud. c.cum I.& A.& glos.2.q.3.c.2.Io.An.in c.2. de cle. peregri. ¶Gl.super ver.auctoris.quærit,quare isti admittuntur,& soluit.¶In fi.glo.Nota gl.quòd de facto proprio,quæstione vertente inter alios,potest quis testificari,quando actus est talis naturæ,quòd per alios conuinci non possit; vt quia fit occultè.vide glo.in verb.& fi tres.in c. cum dilecti.de elec.& gl.de proba.c.3.quod no.quia videtur, quòd mediator possit esse testis in causa solutionis vsurarum;cum talis actus fiat cōmuniter occultè,ita,vt probari non possit,vt in Clem.1. de vsuris.¶Glo.super verb.criminis.quærit,an intelligatur de teste emendato,& soluit dupliciter.¶In fine glo.ista secunda solutio videtur melior,per quam ista Decret.est nimis contraria iuri communi; vt sic intelligatur in casu, in quo minus lædat ius commune,quàm fieri possit,argu.reg. quæ à iure.j.de regu.iur.¶Glo.super verb.criminaliter.alleg.concor. ad text.
¶In fi.gl.per istum tex.& illum colligit Ioā. An.notari,quòd
10 probatio sufficit † in vno modo agendi, quæ non sufficeret in alio.nam in criminibus requiruntur probationes apertissimæ.5.q.6.c.Epiphanium.2.q.6.c.sciant cuncti.& vbi de salute hominis tractatur,strictius est agendum.C.de appel.l.addictos.Io.An.¶ Glo.pen.recita per contrariū,q̄ non sit speciale in isto crimine,quòd mediator admittatur ad testificandum,vt no.de testi.cog.c.dilectorum.. gl.fol.quòd immo est speciale hic.¶In fi.glo.idē Host.& de hoc remittit Io.An.ad no.per se in d.c.dilectoū.¶ Gl.fi.primò quærit,quid de alijs criminibus exceptis.deinde opponit contra tex.& sol.tripliciter.¶In fi.glo.glo.hic tenet secundam solutionē gl.magnę, in fi.79.di.c.si quis Papa. dicit isto casu speciale propter horrorem criminis, quòd quis audiatur allegans turpitudinem suam,& quòd eius confessio non puniatur, vt in illo casu par
11 cat sibi † sicut parcitur socio criminis læsę maiestatis consocium accusanti;cum ista non sit directa confessio,quando cōfitetur, vt alium repellat.de hoc per Hosti.in summa de simo. §.qui ad accusationem.in fin.& in Spec. de accu.§.1. ver.caue tamen.& §.præced.secundùm Io.An.Sed quærit glo.in d. c.si quis Papa.quid si iste confitens nō potest probare crimē, nunquid sit puniendus.& tenet ibi glo. quòd sic; quia fuit in culpa,cum tacere debuisset crimen,quod probare non poterat.2.quæst.7.c.plerique;6.q.2.c.si tantum.contra deteruinationem illius glo.facit quod no.hic; quia sic taliter excipiens non habetur pro confesso. ergo propter illud crimen non deberet damnari, de quo non constat.posset tamen saluari illa glo. vt non damnetur de crimine propter illam confessionē: sed vt damnetur de calumnia, ex quo non probauit quod obiecit.ſ.de elec.c.1.& c.si fortè.eo.li. ¶ Et not.ex secunda sol. glo.limitationem ad dictum Inno.in c.qualiter.2. de accu.q̄ potest quis damnari ex confessione criminis,nō attento modo instantiæ inchoatæ;quia illud verum, quando crimen confitetur simpliciter:secus quando non simpliciter,sed implicitè.¶Item not.hic aliam limitationem, quòd crimen,de quo constat p confessionē, quando est connexum negocio principali,de quo agitur, non punitur nec pœna ordinaria,nec extraordinaria, quādo confessio non est simpliciter. sed fit quasi conditionaliter,obijciendo exceptionem, cum talis obiectus non habeat vim confessionis.sic limita no.de excep.c.1. de ele.c.per inquisitionem.& de confes.c.2.

ADDITIO.

a ¶ Per.Adde Bald.in l.ex arrali.C.de ac.empt.in l.vrbana. de verb.signifi. Barto.in l.quinquaginta.de excusa.tuto.Bald.in cap.1.§.si quis.si de feu. fuerit contro.colla.10.Bald.& Doct.in l.si cui.ff.de.leg.1.Dyn.in l.iurisperitos.in apostillis.ff.de excu.tuto.Car.in Clem.causam.de elec.

SVMMAE.

1 *Congregatio & vniuersitas regularium appellatur conuentus.*
2 *Prælatus non pōt agere super iurib.ecclesiæ sine consensu conuētus.*
3 *Libellus potest dirigi, quando agitur de subiectione.*
4 *Olim, dictio refertur ad tempus præteritum.*
5 *Res diuersæ in eodem libello peti possunt.*
6 *Syndicus agens pro vniuersitate,in animam propriam iurare debet.*
7 *Actor potest facere positionem post testium productionem.*
8 *Personæ principales debent per se positionibus respondere.*
9 *Positio non est repellenda, licèt in ea contineantur plures articuli.*
10 *Scire, & credere differunt.*
11 *Abbas an possit reuocare mandatum datum procuratori à cōuentu.*
12 *Abbas, & monachi an possint esse testes in causa monasterij.*
13 *Syndicus an possit iurare sine speciali mandato de calumnia.*
14 *Forma iuramenti.*
15 *Expensas interrogatoriorum à reo factorum quis exoluet.*

CAP. II.

PRæsentium. Gl.1.summat,& sunt tres partes.prima tractat de positionibus,iurō, & rūsione ipsarum.secūda ibi [testes] de testibus reprobatorijs probatoriarum.tertia ibi [si verò.] de re-
1 probatorijs reprobatoriarum. ¶ † No.q̄ congregatio,& vniuersitas regularium appellatur conuentus.secularium verò clericorum Capitulum appellatur: tamen quandoq; nō seruatur.de quo per Doc.ſ.de rescrip.c.Capitulum sanctæ Cru
2 cis. ¶ † No. ar.q̄ prælatus non potest agere super iuribus ecclesiæ sine consensu conuentus,de quo de rescri. ca. edoceri. de procu.c.1. ¶ No. q̄ quando nominatur ecclesia, quæ non est principalis in loco,fit denominatio sub vocabulo alicuius Sancti: secus quando est principalis in loco,etiā dato,q̄ non sit cathedralis ecclesia.hoc probat text.hic expresse in expōsione,quā facit de priore,& conuentu;quia exprimit eos sub nomine loci,& non Sancti.de hoc per gl.& Io.An.in c. quā-
3 uis.1.j.de præb. ¶ No. quando agitur de subiectione potest dirigi libellus contra subiectū: nec videtur necesse,q̄ dirigatur contra possidētem. de quo.de ma.& ob.c.inter quatuor. de præscri.c.auditis. ¶ No.q̄ non vitiatur libellus, licèt agēs possessorio recuperandæ in incorporalibus petat se restitui ad possessionem.& non dicat de quasi possessione. nam licèt incorporalia non possideantur,sed quasi possideantur, vt est tex.de iud.c.fi & no.glo.in c.conquestus.de for.comp.tamen
4 non vitiaretur libellus, posito q̄ appelletur possessio, & non
a quasi. ¶ † No.q̄ dictio, olim a refertur ad tempus præteri-
5 tum.ad hoc tex.& gl.de accu c.2. ¶ † No.arg q̄ in eodē libello possunt accumulari,& peti diuersæ res, & iura. vide de elect.c. querelam.glo.in ver.personalibus.in c.fi. de rescri. &
6 Inn.in c.constitutus. de testi.in inte. ¶ † No.q̄ syndicus,vel procurator agens pro vniuersitate, debet iurare in animam propriam,& vniuersitatis.& sic extenditur glo.in c.in pertractandis.de iura.cal.& 83.di.c.tibi domino.quæ dicit,q̄ iurat in animam propriam; quia debet etiam iurare in animā constituentium.formam autem huius iuramenti ponit gl.in d. c. tibi dño.¶No.arg.q̄ in actibus vniuersitatis non sufficit fieri à saniori parte:sed copulatiuè requiritur maior, & sanior
7 pars.de quo per gl.in c.ecclesiæ.2.de electio.¶†No.q̄ actor potest facere positionem post productionem testium suorū, etiam super eo,super quo testes produxerat ad probandum. ¶ No.hic opt.tex.q̄ actor prius debet iurare de calumnia,q̄ reus.hoc probat tex. hic; quia primò præmitit iuramentum exigendum ab abbate,qui erat actor, quàm à priore, q̄ erat reus.& sic habes decisionem dubij tacti per Doct.in ca.1. de iura.cal.ſ.eo.lib.& idem videtur hic de positionibus, q̄ primò debeat reus respondere positioni actoris,quàm actor positioni rei.de quo per Io.An.in c.2.de confessis.eo.lib. super
8 glo. ¶ † No.q̄ quando principales personæ debent per se respondere positionibus, propter distantiam loci fit remissio ad partes, vbi sunt principales personæ litigantes;non autem compelluntur personaliter comparere ad respondendū positionibus coram iudice. ¶ † No.arg.q̄ non est repellenda positio,licèt in ea contineantur plures articuli. sed iudex debet separatè

separatè interrogare partem super quolibet articulo, in positione contento.de quo.ſ.ti.proxi.c.fi.¶Not.quòd non sufficit quælibet responsio facta positioni,sed debet esse respōsio sufficiens: aliàs potest iudex partem compellere ad responsionem sufficientem.¶Not.quòd, postquàm positiones sunt à iudice receptæ, approbatæ, & examinatæ, non admittitur contradictio partis in responsione, sed debet sic approbatè respondere.¶Not.quòd quando principalis persona respondet positionibus per iuramentum: si postea super eisdem interrogatur procurator,vel syndicus,non est necesse,quòd iu-
10 ret.¶†Not. quòd aliud est scire, aliud est credere circa eandem rem.& sic videtur, quòd testis, qui dicit primò se scire, & postea se idem credere, tanquàm contrarius sibijpsi non probat.de quo aliquid per Io.And.in c.inquisitionis.ſ.de accusa.tamen quòd probet,optimè facit tex.de re iud. ca.cum olim.ista sunt notabilia vsq; ad §. testes. Expediā dicta Doc. & glo.super ista parte.¶Oppo.primò,quòd abbas,& conuētus non possit agere contra priorem, & conuentū; quia non possunt plures insolidum eandem rem possidere eodem iure.de fide instru.c.inter dilectos. vnde vel abbas solus possidebat,vel conuentus. Sol. secundùm Inno. hic abbas agebat tanquam minister conuentus, & nomine conuentus contra Priorem,tanquàm ministrum, & nomine alterius conuētus: vnde ministri,& prælati dicuntur esse procuratores,non domini.12.q.1.c.si primates; & sic iste conuētus dicebatur possidere,tanquàm vnum corpus,& in isto corpore includuntur ministri,& prælati. de consuet.præben. c. post electionem.cū concor.& bene agit conuentus nomine proprio;quia sunt domini.2.q.6.c.biduum.ver.palam.ff.quando appel.sit l.1.§.in propria.dicit tamen,quòd idem videretur, si etiam ministri actionū non sunt de conuētu,vt sæpius est videre in vicedominis,& in syndicis,qui deputant monasterijs.sufficit.n.contra alterum ferri sententiam,vel contra abbatem nomine conuētus: vel etiam contra ipsum conuentum nomine proprio.Io. An.Et per hoc cessat contrarium supra formatū;quia isti possidebant simul,tanquam vnum corpus,non tanquàm plures. & isto vltimo casu procedit contrarium.¶ Opponitur secundò,quòd sufficit, solum abbatem,& priorem respondere positionibus, cum ipsi possint agere, de rescript. capit. edoceri. si ergo possunt agere; ergo possunt respondere positio- 12
nibus,vt ſ.de confess.cap.2. sol.secundùm Hostiē.hic abbas agebat,& conuentus. ideo hic interrogantur tanquàm honestiores,& propter vehementiores causas. C. de procu.l.fin.& quia etiam simul egerunt,vt patet in tex. nam si solus abbas egisset,solus potuisset requiri:vel ideò conuentus,& abbas simul requiruntur; quia honestior reputatur conuentus collectus ex abbate,& monachis,quàm solus abbas.Io.An.¶Oppo.tertiò, quòd non deberent compelli isti prælati ad iurandum de calumnia; ex quo in curia litigabant per procuratores.& quia illi habent iurare de calumnia,ex quo habēt mandatum,de iura.calum.c.1.& eo.ti.c.fi ſ.eo.lib.Sol.Inno.fatetur contrarium.sed dicit, quòd ideò isti iurant; quia placuit partibus,quòd per istos iuraretur,& erat consonum iuri,& æquitati, cum essent capita conuentuum. Vel dic,secundùm Archi.quòd contrarium loquitur in iuramēto calumniæ: hic loquitur in iuramento de veritate.quæ iuramenta valde differunt,vt patet ex no.per glo.in c.1.de confes.ſ.eo.lib.¶ Quærit hic Host. quæ expressio requiratur in rescripto, in quo fit commissio causæ?dicit Host. quòd requiritur expressio quatuor substantialium iudicij.quæ optimè hic in tex.exprimuntur,videlicet iudicis,actoris,rei,& causæ,sup qua vertitur lis:. quorum vno deficiente,non erit iudicium.de verb.sign.c.forus.& error in talibus vitiat rescriptum,vt ſ.de rescript.c.super literis.remittit ad summam eo.ti.§, quæ possunt.ver.hoc
11 autem.secūdùm Host.Io.An.¶ † An abbas solus possit reuocare mandatum datum procuratori à conuentu nomine conuentus agendi in causa?dicit hic Inno. quòd sic ante litis contestationem pro libito voluntatis;quia ipse ex officio suo habet exercitium actionis,de rescrip.c.edoceri. post litis verò contestationem non potest,nisi in casibus, in quibus posset alius dominus procuratorem suum reuocare. de quo ſ.de procu.c.2.eod.lib.Secus autem esset,si conuentus vellet reuocare;quia tūc singulares de conuentu hoc non possent: sed re quireretur consensus omnium, vel maioris partis; ex quo consenserunt,tanquam conuentus.de elec.c.in causis.hoc vltimum dictum ponit Inno. in c.bonæ.2.de postu.præla.in gl. quia non erat.primum dictum Inno.intellige verum, quando esset constitutus procurator à conuentu de consensu abbatis in casibus, in quibus solus conuentus non posset sine prælato agere. sed si esset datus in bonis diuisis per Capitulum: tunc abbas non posset reuocare; quia exercitium actionis esset penes conuentum,iuxta not.in c.edoceri.de rescrip. & ideò abbas tunc reuocare non posset. & hoc videtur etiam fuisse de mente Inno.hic,qui dixit,quòd abbas ideò potest; quia habet exercitium actionis.¶Quid si abbas agit in causa monasterij simul cum procuratore conuentus,& ambo simul contestantur litem:an postea possunt agitare causam simul, & separatim?Inno.dicit,quòd sic, ficut si essent procuratores insolidum,quorum quilibet agere posset,vt not.de procu.c.in nostra.nam de abbate planum est,quòd habet exercitium actionis,& etiam constitutus est à conuentu:quia appellatione cōuentus comprehenditur etiam prælatus,de consuet.præben.c. post electio.propter quod infert istud procedere, etiam si libellus esset datus nomine conuentus:vt quia libellus diceret. talis abbas agit, & talis procurator constitutus à conuentu nomine conuentus. quia licèt quò ad verba libelli videantur agere diuersis nominibus:quia tamen constat,quòd eiusdem nomine agitur,videlicet nomine monasterij:ergo poterit qui libet istorum causam per se agitare.quod secus esset, si causa specialiter tangeret abbatem: quia tunc talis procurator illā agitare non posset,secundùm Inno.¶ No. ex isto dicto Inn. per quod videtur limitare tex.c.si duo.ſ.de procu.eo.li. vt q̄ alius procuratorum datorum insolidum aliter non possit se intromittere post litis contestationem, quando alter præoccupauit locum per litis cōtestationem.sed secus videtur velle hic inno, si ambo simul litem contestētur. de quo aliquid ibi dixi. ¶ † Quæro,an abbas,& monachi possint esse testes
12 in causa monasterij?Inno.dicit hic,quòd aut abbas,& monachi simul constituunt procuratorem ad causam:& tunc quilibet ipsorum poterit esse testis.de iureiuran.c.& si Christus.in fi.& licèt instrumentum dicat.Abbas,& monachi constituūt talem procuratorem,propter hoc non repelletur abbas:quia tunc facit illum actum,vt pars conuentus.& ideò sicut quilibet de conuentu hoc posset;ita & ipse. Aut ipsi nō constituūt simul procuratorem, sed abbas per se, & monachi per se.& tunc licèt monachi simul constituerint procuratorem:tamen in illa causa poterunt esse testes; quia tunc nullus monachorum singulariter est defensor.sed conuentus simul,& res collegij non sunt singulorum.12.q.2.c.qui manumittuntur. Aut abbas constituit procuratorem solus per se:& tunc non potest esse testis; quia cum ipse sit legitimus defensor monasterij,de rescriptis.c.edoceri.non debet gerere duplicem vicem in iudicio,videlicet actoris,& testis.4.q.4.c.nullus.istud vltimum non placet Host.immo dicit,quòd si abbas agit per procuratorem,quòd poterit esse testis in illa causa tanquam priuata persona.ſ.eo.c.insuper.& c.cum nuncius.& c.tuis.& ratio est, quia procurator abbatis est factus dominus litis per contestationem.ſ.de procu.c.1.vnde abbas in illa causa remanet tanquam priuata persona:vnde procurator, & non ipse, iurat de calumnia.j.c.proximo. & sicut res collegij non sunt singulorum.12.q.2.c. qui manumittuntur (quæ est ratio,quare singulares collegij admittuntur in testes.)sic & res ecclesię non sunt prælati, cum ipse sit procurator, non dominus.de dona.c.2.ergo sicut Capitulo licet testificari i causa ecclesiæ:

ita &

ita & prælato, ex quò causam per se non agitat. ad hoc de
præscrip.c.cum non liceat.secundùm Host.Ioan.An.in c.in-
super.eo.tit.reducit opi.ad concordiam:vt si prælatus consti
tuit procuratorem in bonis mensæ suæ: quòd tunc non pos-
sit esse testis in illa causa; quia videtur propria. ita procedit
opinio Inno.si autem constituit procuratorem in bonis com
munibus, vel ecclesiæ cõmunem causam agitat procurator:
tunc poterit esse testis.& ita ptocedit opinio Host.Et ista vi-
detur æqua distinctio;quia si prælatus agit pro fructibus de-
putatis pro victu suo, ipse videtur suspectus: & est præsum-
ptio cõtra eum, ne ex illa affectione potius deponat pro sua
parte,quàm pro alia: quæ est causa, propter quam quis re-
pellitur à testificando,vt patet ex notatis infra c.proxi.in pri
ma gloss. ¶ Sed quid si procurator reuocatur ex causa post
litis contestationem,an prælatus possit esse testis?dicit Host.
quòd si prælatus vult prosequi causam in propria persona:q
tunc non poterit esse testis,argu ff.c.proxi.& eodem modo,
si ipse ante reuocationem procuratoris iam fuerit testifica-
tus in causa,non poterit assumere officium procuratoris: im
mo habebit necesse alium procuratorem constituere, ne in
eodem iudicio sit testis,& pars.de verb.sig.c.forus.4 q. 4.c.
13 nullus.arg.ff.de procu.l.in causæ.secundùm Host.¶†An syn
dicus iuret sine speciali mandato de calumnia.Solu.secundũ
Archid.Aut est syndicus datus ad vnam causam tantùm: &
tunc non iurat sine speciali mandato, sicut nec procurator
priuatæ personæ.ẽ de iur.calum.c.fi. Aut syndicus datus est
ad omnes causas monasterij:& tunc talis iurat; quia talis ha
bet generalem administrationem.ad hoc quod no. de iur.ca
lum.c.cum causam.de procu.c.quia in causis.secundùm Ar-
chid.Idem Specu.de iur.calum.§.restat.vers. sed quid dices.
Sed dicit hic Inn. quòd syndici iurare possunt de veritate di-
cenda,tam super diffinitione causæ,quàm super expensis, &
super toto negocio. C. de iudic. l.properandum. in fin.C.de
rebus creditis.l.pe §.pe.arg.C. de iuramen calum.l.fi. § j. &
tunc licèt sine iuramento possit inquiri de credulitate: tamẽ
per iuramentum inquiri non debet, vt hic. dicit tamen, q
aliqui in iuramento de veritate addunt,quòd etiam de credu
litate respondebit. Ioan. An. ¶ Quæro nunquid isti prælati,
qui prosequuntur causam per se,possint committere alteri,
vt præstet istud iuramentum?Solu.dicit Inn.q sic.vt ẽ.de iu-
ram.calum.c.1.in fin.licèt isti prælati hic nõ agitent causam
per se, vel fuerint litem contestati:tamen partibus placuit,q
per istos iuraretur.& erat consonum iuri,& æquitati; cum es
sent capita conuentuum.& pro isto dicto Inno.no.alleg.Ar-
chid.ẽ. de iura.calum.c.2.& in c.in pertractandis.& ca.cum
causam.& ẽ.e.lib.& titu.c.fin.tamen dicit,quòd illa iura non
multum faciunt,quia loquuntur in iuramento calumniæ, &
hic de veritate. & ista multum differunt, vt infra dicetur.ta-
men dicit verum dictum Inn.duntamen specialiter detur po
testas iurandi de calumnia,vt d.c.fi.& 63.dist.c.tibi Domi-
no & persona sit idonea,vt d.c.in pertractandis.cum cõcor,
Ioan.An.¶ Quæro,quare isti iurent nomine suo. Solu.dicit
Inn.q isti sunt de conuentu,& inter respondentes faciunt nu
merum.sed Pet.exponit, nomine suo,idest in causas suas,se-
cundùm Ioan.An.¶ Quæro,quare isti iurent in animas suo-
rum conuentuum.Solu.secundùm Inn.ratio est,quia isti non
faciunt hoc vt procuratores,vel partes:sed vt nuncij,& orga
num conuentus.nam si essent procuratores,vel syndici:tunc
in causis, in quibus licet procuratori iurare de veritate dicẽ
da(vt puta in causis,quando hoc sibi mandatum est.ff.de iu-
reiuran.Liusiurandum. & de hoc de iura. calum. c. fin.) non
iurarent in animam alterius,sed in suam: & hoc bene proba
tur hic,secundùm Inn.nam à syndico quæritur quid scit, vel
credit.& sic patet,quòd de sua scientia,vel credulitate respõ
det,non alterius.ad idem facit; quia videmus, quòd in iura-
mento decisiuo tutor,& procurator iurare debent in animã
suam:quia illusorium esset, q in animam pupilli iuraret, cũ
non habeat intellectũ:ergo idem dicendum est in iuro,quod
præstat in prosecutione causæ,scdm Io.An.Sed Lap.ab.hoc
non placet, q in iuro de veritate non iuret etiam in animam
constituentis: vnde & iurabit in animam propriam, & con-
stituentis,vt ẽ.de elec.c.procurator.e.li. & facit.ẽ.de iuram.
calum.c.2.& fi.& quod ibi not.secundùm Lap.¶ Sed quæro,
quare isti de conuentu in animam suam iurant per alios, &
non per se.solu. dicit Innoc.q ratio est;quia sic placuit par-
tibus ẽ.de testi.c.tuis.vel secundò dic,q hoc faciunt auctо-
ritate huius Decret.per quam licitum est collegijs per alium
iurare.& est ratio; quia cum collegium in causis vniuersita-
tis fingatur vna persona,dignum est,quòd per vnum iurent:
licèt possint per se iurare, si velint.C.de iuramen. calum.l.2.
§.hic etiam.& sit hoc etiam; quia facilius expediuntur posi-
tiones,& responsiones per eos,si fiant per vnum:aliàs quili-
bet per se,& in animam suam iurare debet.de iuram.calum.
c.fi.& in c.in pertractãdis.idem videmus in Imperatore,qui
per alium iurat.63.dist.c.tibi Domino.& allegat Host.100.
distin.c.optatum. 17.q.4.c.metuentes.Ioan.An.¶†Sed quę
erit forma iuramenti? Solu.secundùm Innoc.component sic
iuramentum.Iuramus per talem, quòd veritatem dicemus,
vt d.c.tibi Domino.63.dist.vel si illi,in quorum animas iura
tur,non sint præsentes,iurabit sic:Iuro in animas talium di-
cere veritatẽ,quã sciunt. vel dic melius.Iuro in aias taliũ,q
ipsi per me veritatem,quam sciunt, dicent. vel ipse iurat, q
per meipsum veritatem respondebit. & alleg.Host.de præb.
c.accedens.& dicit hoc quotidianum in curia.& ideò cautus
debet esse dominus,cui animam suam committat: quia non
est ludus in vndis,secundùm Ioan.An.¶ Sed pone, q post-
quàm nũcius sic iurauit,pars petit, vt dominus etiam inter-
rogetur super negatis.Solu. planum est, quòd cum semel iu-
rauerit,iterum iurare non cogatur.de testi.cog.ca. præterea.
de elec.c.significasti.C.de iur.calum.Auth.hoc sacramentũ.
sed putat Host. quòd ex causa respondere cogetur. imò sic
responsiones factæ per nuncium,si sunt contra cõscientiam,
statim debet illas corrigere:aliàs incurrit periurium.hoc pa
tet.ẽ.tit.proxi.c.fi.in fi.alleg.Host.de offi.delega.c.cum olim
abbas.in fi.Ioan.And.¶ Quæro, quando sit præstandum il-
lud iuramentum de veritate. Solu.dic,quòd statim post litis
contestationem est præstandum, cum succedat loco iuramẽ
ti de calumnia, vt ẽ.eo.lib.de iuram. calum.c.1.& hoc hic te-
net Host.& Ab.Ioan. An. ¶ Sed quæro, an isti possint nouas
positiones facere.solu.videtur q sic.quia tex.hic dicit,quòd
isti tam ponendo,quàm respondendo iurare debent. & sic
videtur,quòd alias positiones facere possint,secundùm Pet.
sed Boa.tenet contrarium; quia (vt hic apparet) positiones
iam factæ erant in curia, & transmissæ sub bulla.vnde expo-
nit tex.dum dicit [positiones faciendo] i. iam factis respon
dendo,& illas repetendo.Ioan.Andr.¶ Sed qualiter debeat
rñderi positionibus. solu.dicit Inn.q qũ iurm est præstitum
de veritate,ponens,& rñdens nõ debet dicere, quòd credit,
sed q nouit.arg.3.q.9.c.hortamur.sed qñ iuratur de calum-
nia: tunc ponitur, secundùm quod credit. & sic de credulи-
tate rñdetur.C.de iura.calum.l.2.§.j.& idem notatur de iur.
calum.c.ex literis.in prima glo.& vide quod not. ẽ. super gl.
sed licèt. & alias sex differentias, quas not.hic Host. vide in
Spec.de iuram.calum.§.j.in fin.& per Hostien. in summa de
iura.calum.§.quando.dicit tamen Innoc.quòd si esset causa
ciuilis,vbi iuratur de calumnia,nõ esset necesse,quòd in ani-
mas conuentuum iuraret, sed in animam suam tantùm,& se
cundùm suum placitum positionibus responderet. ẽ. de iur.
calum.c.cum causam.Ioan.An.¶ Quæro, an procedat text.
indistinctè, q syndicus nullum iuramentum debeat præsta-
re?Solu.dic,quòd sic; quia non iurabit de veritate,cum iam
sit præstitum per Abbatem,& Priorem. Item nec de calum
nia;quia de illa in his casibus non iuratur, secundùm Host.
& vide quod no.hic in quinta gl.& hoc intellige verum in ca
su isto:

su isto: sed in iuramento calumniæ secus videtur; quia licèt
dominus iurauerit de calumnia:nihilominus procurator,vel
syndicus etiam iuraret de calumnia in animam propriam.&
de isto iuramento non loquitur iste text. & per hoc patet, q
non obst.c.2.ẽ.eo.lib.de iuramen. calum. secundùm Archid.
Ioan.An.¶ Sed quæro,an confessio huius syndici præiudica
ret ecclesiæ?Sol.dicit Inno.q sic.sicut enim confessio princi-
palis personæ sine iuramẽto facta præiudicaret:sic & ista.nec
ob.ff.de confes.l.certum.§.pen. quia illa loquitur de confes-
sione facta per procuratorem minoris,quæ cum effectu non
præiudicat,cum detur restitutio secundùm Io.An.non video
quare in hoc faciat Inno.differentiam intet ecclesiam, & mi
norem:quia ecclesia restituitur aduersus confessionem. ẽ. de
restitu.in integ.c.1.Sed de isto,an confessio præiudicet eccle
siæ,tractabitur cum glo. ¶ Super glo.1.quærit Archi. an ista
remissio examinationis testium,quæ fit per partes,sit de rigo
re iuris.an verò fit in arbitrio iudicantis.Arch.hic disputat p,
& contra.& primò, quòd de iure fit facienda, alle. quia cau-
sa ibi debet tractari,vbi sunt testes. 2.q.2.c.fin.vbi non sit dif
ficile illos producere.33.q.2.c.siue.de fideiuss.c.constitutus.
de appel.c.ex parte.immo videtur,quòd iudex ad locum ac-
cedere debeat de offi.ord c.significauit.in contrarium,quòd
immo debeat ad se testes vocare.3.q.9.c.hortamur.& maxi-
mè si ibi altera pars suos testes produxit.ẽ. de priuile.c.cum
olim.vt sic seruetur æqualitas. Sol.quòd ista remissio,quæ fit
de vna ciuitate ad aliam,procedit ex iudicis arbitrio, alle.in
Auth.eo.ti.§.sed & quoniam.& quod ibi no.iudex ergo,etiã
in ciuilibus,præcipere poterit,testes coram se præsentari,etiã
inuitos. C. de testi.l.si quando.ex quo sibi sic videtur propter
magnitudinem causæ, vel propter suspiciorem testium: & sic
loquitur,secundùm Accur.in Auth.vt defuncti,seu funera.§.
illud.ad idem.3.q.9.c.testes.ibi tamen no.Io.An.quòd in ta-
libus seruetur cõsuetudo regionis.ff.de testi.l.3.in fi.ad egre
gias tamen personas iudex mittere debet, vt ipsorum dicta
recipiantur,in Auth. de testib.§.& quoniam.ad hoc optimè.
11.qõ.1.c. episcopum.vbi mittitur ad episcopum, si eius te-
stimonium est necessarium:& hoc in ciuilibus, & non in cri-
minalibus, vt in d.c.testes.3.q.9.secundùm Archi.videtur p
decisione Archi. casus in l.iudices. C. de fide instru.ibi,dum
dicit [vt possint,si hoc perspexerint.]nam verbum,posse,non
inducit necessitatem, vt notat glos.in Cle.auditor. de rescri.
15 ¶ † Sed quis soluet expensas interrogatoriorum datorum à
reo,secundùm quæ petit testes examinari? Domini de Rota
conclusione 62.in antiquis.dicunt,quòd aut actor propter ta
lia interrogatoria non erat expensurus plus, quàm expendat
pro missione testium: & tunc nihil reus solueret. Aut actor
erat aliquid vltra expensurus propter portationem articulo-
rum:& tunc reus contribuet ad alias expensas.alleg.ff.fami.
hercis.c.ex parte.secundùm eos vidi hoc anno dubitari.reus
dat positiones;& quia dicit principalẽ melioris conditionis,
quàm procurator,vult,quòd dominus,qui erat in domicilio
valde remoto, respondeat positionibus: propter quod iudex
decreuit remissionem ad partes,vt ibi respondeatur positioni
bus.quis habeat soluere expensas huius remissionis?reus di-
cebat,quòd actor;quia ipse debebat esse in iudicio,vbi litiga
batur:vnde ipse est causa, quare remissio fit ad partes.ergo
ipse, qui dat causam huic remissioni, & expensis, debeat il-
las facere,argumen.c.fin.de iniurijs.¶ Ego dicebam contra-
rium.primò quia actor non est in culpa,licèt litiget per pro-
curatorem,cum ius hoc sibi concedat,de procura.cap. que-
relam. & maximè cum procurator esset paratus positioni-
bus respondere, quod poterat.ẽ.de confess.c.2.Item video,
quòd quando remissio fit ad partes pro probatione ex parte
rei,quæ potest prodesse etiam actori, reus facit in totum ex-
pensas,vt ẽ.de iudi.c.mulieres.§.1.& de rescriptis.c.statutũ.
§.pe.eo.li.multò fortius isto casu,in quo reus vult probatio-
nem tantùm pro se: cum responsio ad positiones non profit
respondenti,ar.4.q.3.c.Item nullus.& quod etiam not.gl.pe.
in c.2.ẽ.de confes.eo.li.Sed probatio testium facta per reum
bene prodest actori; quia testis bene deponit pro vtraq; par
te,vt no.glo.in d.c.mulieres.& dicto c.statutum.§. pen. ergo
videtur, quòd solus reus debeat facere expensas. & sic obti-
nui,& seruani in practica.Sed contra hoc facit quod habetur
in text.& gloss.3.in l.2.§.defendi. & ibi per Barto.ff. ex qui-
bus causis in possess.eatur. vbi videtur tenere contrarium.&
bonus est tex. ad dubium in l.pe. §. his de præsentibus.C.de
iureiu.¶ Gl.super ver.possessione. recitat per contrarium,q
tex.malè dicat:quia deberet dicere,quasi possessione. gl.solu-
uit. Item per aliud contrarium, quòd non deberet iurari de
veritate,sed de calumnia; cum causa possessoria non dicatur
spiritualis.gl.soluit. ¶ Ibi[qa de incorporalibus]per hoc col
ligit hic Abbas,quòd etiam in incorporalibus; quia spoliat,
& in eis competit possessoriũ,vt hic:& remittit Archi.ad not.
84.dist.c.quisquis.1.q.1.c.nullus episcopus grauamen.in fin.
2.gl.& 2.q.2.c.nullus.2.de causa pos.& proprie.c.cum eccle
sia.in glo.hic ideo.de resti.spolia.c.olim.3.vt lite pendente.ic.
1.facit canon.16.q.1.c.reuertimini. qui dicit, quòd scientia
possidetur,secundùm Ioã.An.¶ Nota istam glos.iuncto tex.
quòd licèt libellus super possessorio incorporalium cõcludat
restitui ad possessionem,non vitiatur, posito quòd nõ dicat,
ad quasi possessionem.quod not.pro saluandis libellis.¶ Gl.
super ver.conuentum.recitat per contrarium,quòd non pos-
sit iudex deferre iuramentum in animas conuentuum, cum
non habeant animam;quia sunt res inanimatæ. glo. sol.expo
nendo tex.deinde glo.opponit,quòd sufficiat solum iurare in
animam prælati,glo.etiam soluit:deinde colligit notabile,an
confessio prælati,& conuentus præiudicet ecclesię.¶ Ibi[Ro
mana]No. istam glos. quòd vbi dispositio refertur ad vniuer
sale,& materia est talis, quæ non congruit vniuersitati collec-
tiuè, sed tantùm singularibus de vniuersitate, illa dispositio
debet sumi distributiuè quòad singulares vniuersitates,& nõ
collectiuè,vide glo,super ver.non competunt.in c.si sententia.
ẽ.de senten. excom. vnde si vniuersitati conceditur indulgen
tia,vel remissio peccatorum, illud intelligitur concessum nõ
vniuersitati collectiuè, sed singularibus de vniuersitate,vt no.
Gul. de monte Lau.in proœmio Clemen.¶ Sed contra illa,q
habentur hic in glo.opponit Archi.quòd prælatus non possit
habere mandatum à Capitulo,cum ipse sit ille,qui habet pro
curatorem constituere, ẽ.de procu.c.1.& de iudic.c. causam
quæ.vnde debet esse differentia inter datum,& dantem: rece
ptum,& recipientem,vt in c.fi.de inst.fol.Si quæritur,an istud
mandatum tribuat effectum,vt virtute illius dicatur admitti:
& dicendum est,quòd non, vt in contrarijs. Sed si quæritur,
an operetur, vt appareat ipsum agentem habere consensum
sui Capituli.& dicendum est,quòd sic:vnde ostendit,q præla
tus,tanquam legitimus administrator,agit,de rescri.c.edoce
ri.ff.de serui.vrb.prædi.l per fundum.ff.de pac.l.si vnus.§ pe.
Io.An.¶ In fin. gl. de hoc, an confessio plati noceat ecclesię.
vide gl.22.di.c.de Constantinopolitana.¶ Gl.in ver.dicenda.
quæ incipit,notarius.in c.dudum.2.de ele.& gl.fi.in c.fi.de p
scri.Et dixit hic Io.An.q ideo gl.hic dixit[solius plati]quia si
prælatus haberet mandatum à Capitulo:tunc bene præiudi-
caret ecclesiæ, vt not.in dicto c. de Constantinopolitana.ni-
si probaretur error.de confe.c.fi.dic,quòd aut prælatus agit
in bonis discretis,& distinctis à Capitulo: & sola eius confes
sio præiudicat; ex quò administrationem habet. Aut agit in
bonis communibus: & tunc requiritur mandatum Capituli.
ita intelligitur ista glos.similiter econtrario de Capitulo;quia
si agit in bonis discretis,& distinctis,præiudicat confessio:se
cus in bonis cõibus.& ista distinctio sumit ex no.de rescri.c.
edoceri.quia ex quò quilibet ipsorum habet mandatum à iu-
re, vt per se agere possit, præiudicabit actus. & hoc videtur
etiam fuisse de mente Inno. vt not. ẽ. super glos.in verb. illos.
¶ Gloss. super verb. ipsorum. recitat per contrarium, & per
quæst.

quæſt. gl. fol. ¶ In fin. glo. Not. iſtam glo. quæ facit regulam, quòd in actibus Capituli nunquàm abſentes ſint vocandi, niſi in tribus caſibus hic poſitis. Do. meo, Do. Anto. de Butr. plus placebat dictum Inno. in c. 2. de no. oper. nunc. vbi facit regulam, quòd in omnibus cauſis magnis, & arduis abſentes ſint vocandi, & in tribus caſibus poſitis hic in gl. vocanſ. rõ alia non eſt, niſi quia ſunt ardui. ita no. ipſe in c. licèt de uitanda. de elec. in c. fin a. de maio. & obedien. & d. c. 2. de noui oper. nuncia. Nec ob. c. fin. de maior. & obed. & d. c. 2. de no. oper. nuncia. vbi agebatur de negocio magno, & arduo; quia ibi illud proceſsit propter mandatum Papæ, qui expreſsè voluit tantùm præſentes vocari, & non abſentes, ſecundùm eum. Et pro dicto ſuo facit glo. in c. j. de his, quæ fiunt à maiori parte Cap. quæ vult, q̃ in actu ſtatuendi abſentes ſint vocandi. & idem gl. in c. cum omnes. de conſtit. quæ glo. an ſint veræ, examinat Ioan. And. in reg. quod omnes. ff. de reg. iur. in Mercu. Dicit tamen Federic. de Senis. in conſil. 156. quòd etiam in actibus, in quibus non vocantur abſentes, non debent vocari omnes, qui ſunt præſentes: ſed illi, qui ſunt præſentes, & occleſiæ ſeruientes, motus per tex. 10. quæſt. 2. cap. hoc ius. qui dicit [ibidem ſeruientium] per quod limitatur hæc glo. quæ dicit tantùm de reſidentibus. pro cuius dicto facit tex. ff. de cleri. non reſiden. c. vnico. vbi aliud eſt reſidere: aliud eccleſiæ deſeruire. & tex. in dicto c. hoc ius. de ſeruientibus loquitur. & dicit hic Inno. quòd non ſufficit, quòd in aliqua poſitione conſentiat maior pars iurantium: ſed maior pars conuentus ibidem reſidentis. & eſt ratio; quia confeſsio minoris partis non poteſt præiudicare toti conuentui, ſecundùm Io. And. ¶ Glo. ſuper ver. tranſmiſsis. quærit & ſoluit in fine gl. & ſic bulla Papę ibi appenſa omnem ſuſpicionem excludit, vt dicit Inn. in c. ex parte. de fide inſtrum. ſecundùm Archid. Ioan. An. ¶ Glo. ſuper ver. illos. in prin. declarat tex. Deinde quærit de duabus quæſtionibus. & ſol. ibi [ſcientiæ prælati.] Io. An. hic recitat dicta Innoc. aliqualiter confuſa. vnde reducendo ad aliquem ordinem, diſtingue: quòd aut prælatus interrogatur de aliquo, quod ipſe ignorat: ſed alij, quorum etiam nomine iurauit, ſciunt. & tunc ſi maior pars conuentus dicit ſibi certum quid ſcire: tunc debet illud reſpõdere. ſi verò minor pars conuenit in illo: tunc de eo non dẽt reſpondere, vt vult ille textus. Si verò nullus de cõuentu ſcit, ſed ipſe tantùm ſcit: tũc recitat duas opiniones. vna quòd tenetur reſpondere. & ratio eſt; quia ipſe ſuo nomine iurat, vt de his, quæ ſcit, veritatem dicat, etiam ſi alij neſciant. ſed iſta opinio ſibi non placet: vnde reſidet in opinione, quòd ſi illud, ſuper quo interrogatur, eſt de facto proprio: & tunc non tenetur reſpondere, licèt ipſe etiã ſciat, ex quò alii ignorant. & eſt ratio differentiæ; quia quando interrogatur de eo, qđ ſcit, non debet reſpondere, nec præiudicare; quia non interrogatur vt procurator, cum cauſam non agiter, nec etiam vt teſtis, & licèt compellatur iurare in animam ſuam dicere quod ſcit, hoc non fit, niſi vt dicat veritatem eius, quod ſcit vnà cum alijs: non autem eius, quod ſcit ſolus. Item alia ratio; quia lex permittit, q̃ quis interrogetur de facto proprio. C. de quæſt. l. interrogari. ſed quando interrogatur de facto alieno, non interrogat eo modo, vt hic, ſed tanquàm teſtis. dicit tamen, quòd ſi iuraret dicere veritatem tãtùm in animas aliorum: & ipſe ſcit, & alij, in quorum animas iurauit, ignorant: tunc nil dicet; quia de ſe non iurauit: ſed de illis tãtùm. Item ſi illi dicerent prælato, quòd aliter dicat, quàm ſe hẽat veritas, quam veritatem prælatus ſcit, non reſpondebit ſecundùm dictum ipſorum; quia pro nullo homine debet falſum dicere, vel contra conſcientiam facere: immo debet illos monere vocatis illis, qui prodeſſe poſſunt, vt abſtineant à falſo teſtimonio, vel dicto. 22. q. 5. c. hoc videtur. allegat Hoſt. de ſenten. excommu. c. inquiſitioni. tamen dicit, quòd ſi voluerit reſpondere per ſe, non per procuratorem, non videt, quare non admittatur, ſecundùm Ioan. And. ¶ Quid ſi dominus iurauit reſpondere poſitionibus, poſtea vult reſpondere illis per alium non iuratum? In hoc format dubium, & nõ ſol. Io. An. dicit, quòd putat ipſum poſſe reſpondere per procuratorem, ſi ſibi eſt datum mandatum expreſſum de ſic reſpondẽdo. Non obſt. c. fi, ff. de iureiur. in fin. quia hic procurator eſt conſtitutus ad hunc actum ſpecialiter. tamen dicit Io. And. quòd commendaret iudicem, qui talem procuratorem non admitteret: niſi cauſa legitima ſubeſſet, ſcđm Ioan. An. in fi. glo. hoc limitat verum Io. And. niſi prẽlatus reſponderet ſuper his, quæ eſſent diuiſa inter abbatem, & cõuentum, & ſpectarent ad ſolum abbatem: quia tunc ſtaretur dicto abbatis, de reſcriptis. c. edoceri. ſed iſta erant communia inter ipſos; & ideò abbatis reſponſio non præiudicat, ſecundùm Innoc. Hoſt. & Ioan. An. dicit tamen Hoſtien. q̃ iudex, qui ſentit cõuentum diſcordare, vocare debet illos coram ſe, & informare eos de reſponſione ſeniorum, & illorum, per quos id, de quo agitur, geſtum fuit. arg. qui matri. accuſa. poſſ. c. videtur. & ff. eo. c. veniens. 2. in fi. & c. in noſtra. & ſi factis iuuenes nolunt eis cõſentire, ſcribat dicta vtrorumque, & quod ſcribit, & quod inde ſentit, reſcribat. ff. de fidefuſſo. c. conſtitutus. in fi. Ioan. And. ¶ Glo. ſuper ver. poſitionibus. quæ incipit, ſigil latim. quærit de ratione text. & ſol. ibi [negari.] Inno. tenet, quòd debet ſuper quolibet capi. contento in poſitione reſpõdere, per hunc tex. dic, vt dixi de confeſ. c. 2. ff. eod. libr. ſuper glo. ¶ Glo. ſuper ver. quid ſciat. quærit, & ſoluit. ¶ In fin. glo. no. ex fine iſtius gl. quis dicatur titubare. quia ille, qui eſt poſitus inter duo extrema, & neſcit animum ſuum ad alterum applicare. vide glo. in ver. titubare. de procurato. c. in noſtra. ſecundùm Ioan. And. in c. apoſtolicæ. de cleri. excom. mini. & Archid. 38. diſtin. c. quamuis. ¶ Secundò not. quòd quando negatio præcedit verbum, credo, non includit certam credulitatem in eius oppoſito. & ratio eſt; quia tũc nihil ponit: ſed negat tantùm; quia poteſt eſſe, quòd non credit eum mortuum, nec credit eum viuum: ſecus ſi poſtponeret negatiuam dicendo credo eum non eſſe mortuum: quia tunc crederet eum viuere; quia tunc ponit certum quid. ita ponit Spec. de poſitionibus. §. 6. verſicu. ſed nunquid. & gloſſ. antepen. C. de iuram. calum. l. 2. § j. & dicit Hoſt. quòd debet reſpondere non ſolùm de ſcientia: ſed etiam de credulitate. tamen dicit, quòd quicquid dicatur, iurans de veritate debet reſpondere de credulitate. quia ſi id, quod non credo, confiteor, & aſſero verum eſſe, deiero. alleg. de re iudic. c. cum olim. §. j. in fi. & quod no. in ſumma de iuram. calum. §. quandoque. ver. ſed; qd refert. dicẽs hic, & ibi, q̃ veritate inſpecta iuramentum eſt de credulitate; quia ſi id, quod non credo, confiteor, & aſſero verum eſſe, deiero. 23. q. 2. c. homines. de iureiuran. c. & ſi Chriſtus. de elect. c. ſignificaſti. 23. diſtin. c. pſalmiſta. in omni ergo iuramento cauendum eſt, ne quis dicat contra conſcientiam. de ſcruti. ca. vno. & ſi illam ſequatur, ſufficit. 3. q. 9. c. hortamur. Nec ob. iſte tex. ibi, dũ dicit [quam ſciunt] &c. quia illud ſcire dicuntur, quod ab alijs audiuerunt. 22. quæſt. 5. c. hoc videtur. ff. de reſcr. c. cum contingat. & ideò ibi ſubiunxit tex. [& per illos intelligunt] &c. dic maximè in notorijs, & eccleſiaſticis contra ſubtilitatem per iudicem reſpuendam. 22. quæſt. 4. c. innocens. Ioan. And. ¶ Glo. ſuper ver. inquiras. quærit & ſoluit. ¶ In fi. gl. Io. And. hic concludit, quòd aut prælatus, & Capitulum confeſſi ſunt certum quid: & tunc illis ſtabitur, nec fiet interrogatio à ſyndico; quia confeſsio, quæ eſt probatio, amplius reuocari non poteſt. de probat. ca. per tuas. & quis non debet admitti ad probandum, quod probatum non releuat. de offic. dele. c. cum contingat. ergo non recipietur interrogatio ſyndici. Si verò prælatus, & Capitulum non reſpondent certum quid de credulitate: & ſyndicus habens mandatum reſpondet de certa ſcientia. & tunc, cum poſsit præiudicare, de cõfeſ. c. ex parte. tunc ſibi derogant: ſicut ſi vnus eſſet ſibi contrarius, de appel. c. ſollicitudinem. Si autem econtra prælatus,

tus, & Capitulum de certa ſcientia, & ſyndicus de credulitate, ſtabitur confeſsioni conuentus. quia maior eſt ſcientia cõuentus, quàm credulitas. & vterque principalem perſonam repræſentat. alle. no. ff. e. c. ſuper gl. in ver. illos. Si verò vterq; de certa ſcientia, vel de credulitate loquitur, & ſunt cõtrarij; videtur quòd ſibi derogent, ſicut ſi vnus eſſet ſibijpſi contrarius, vt dicto. c. ſollicitudinem. ¶ Pro quo autem tunc feratur ſententia. dicit, q̃ ſi iudex poterit informare motum animi ſui per aliquas circunſtantias, illis ſtabitur. ff. eo. c. præterea. Si autem non poterit informare, ſententiabitur contra dñm, ſicut quando confitetur pro ſe, & cõtra ſe. ff. de interro. act. l. de ætate. §. j. 14. q. 2. §. 1. & eſt ſimile, quod not. de procur. c. ſi duo. in 3. gloſſ. ſup. eod. libr. Si autem omnino obſcura ſunt iura, procedat quod nota. de probatio. cap. ex literis. & de re iudica. cap. finali.

ADDITIO.

a ¶ Dictio, olim. Adde glo. in l. nec emptio. §. 1. ff. de cõtrahen. emp. Ale. poſt Bart. in l. 1. §. 1. ff. de ope. no. nun. Bar. in l. eius qui. ff. ti cer. pet. Alex. in l. viro. ff. ſol. mat. Iac. Butr. in l. cum aliquis. de iure delibe.

SVMMAE.

1 *Articulos probare volens nomina teſtium in eis exprimere debet.*
2 *Dilatio data per menſem certum, intelligitur de proximo.*
3 *Exceptio criminis contra teſtes poteſt opponi in genere.*
4 *Exceptiones in ſcriptis, & non verbo, porrigi debent.*
5 *Articuli an de neceſſitate in cauſa ſint dandi.*

§. Teſtes. ¶ No. hic differentiam eſſe inter articulos, & poſitiones probat hic tex. quia. ff. dixit de poſitionibus prioribus. nunc dicit de ipſarũ articulis. vide de hoc per Io. An. ff. de iureiuran. c. fi. ¶ No. quòd licèt actor produxerit ſuos teſtes in curia: reus tñ non dẽt cõpelli ad producendum ſuos ibidem. de quo de priui. ca. cum

1 olim. il 1. ¶ † Not. argu. q̃ volens probare articulos, debet in eis exprimere nomina teſtium, per quos intẽdit: quod an ſit

2 verum, examinabitur cum glo. ¶ † No. arg. pro & contra, q̃ dilatio data ad menſem certum, intelligitur de proximo, & non de alio remoto. ad hoc ff. de præben. c. non poteſt. ¶ No. q̃ pars, contra quam fit examinatio teſtium, eſt illa, quæ de-

3 bet formare interrogatoria. ¶ † No. q̃ exceptio criminis cõtra teſtes poteſt opponi in genere abſque ſpecificatione aliqua: tamen ad probandum quis non admittitur, niſi primò crimina ſpecificet. de quo per Inn. in c. cũ dilectus. de purg. cano. Pau. in Cle. conſtitutionem. ſuper ver. cęterum. de elec.

4 & examinabitur. ff. ſuper gl. ¶ † No. arg. q̃ exceptiones dẽt porrigi in ſcriptis, & non verbo. vide gl. in verbo confeſsione. in c. prudentiam. de offi. deleg. & glo. in cap. appellatio. ff. de app. ¶ Quæro, an ſimul poſsit dari idem terminus ad producendos teſtes probatorios, & reprobatorios. Io. An. dicit hic, q̃ licèt poſſit: tamen non expedit, vt ſimul detur, ſed q̃ primò detur ad probatorios. & illo elapſo, detur ad reprobatorios: prout fecit hic Papa. & hoc expedit ad euitandas fraudes, quas poſſet facere actor, producendo ſuos teſtes probatorios vltima die termini: de quo remittit ad Spec. titu. de proba. in princ. vbi datur remedium circa hoc. ſ. q̃ detur reo noua dilatio ad iſtam probationem faciendam, arg. C. de tẽporibus in inte. reſt. per l. petendæ ad hoc 3. q. 3. c. ſpacium. ver. ei autem. ¶ Quid ſi Papa cõmittit iſtis examinatoribus, vt recipiant teſtes, & inſtrumenta, quæ vtraque pars duxerit producenda: an iſti poſsint recipere confeſsiones partium; ita vt talis confeſsio partium facta corã talibus probet vt iudicialis? Do. de Rota concluſione. 389. dicunt, q̃ maior pars ipſorum tenuit, q̃ ſic; quia nomine inſtrumentorum omnia comprehenduntur, quib. cã inſtrui põt. ff. de fi. inſt. l. j. ad idẽ allegat gl. in ver. munimenta. in c. corã. de reſt. in integ. Item quia iudices recipiendo cõfeſsionem, quaſi iuxta mandatũ, & non contra mandatum faciunt. arg. ff. iudi. ſol. l. ita tamen. § in hac. ſecundùm Do. de Rota. contra ipſos poſſet allegar iſte tex. quia dicit expreſsè, q̃ datur poteſtas recipiendi confeſsiones partium. ergo ſecus videretur, ſi non habuerunt ẽt expreſſum mandatum. Item licèt ex quadam latiſsima ſignificatione vocabuli appellatione inſtrumentorum comprehẽdantur omnia, quibus cauſa inſtruitur: non tamen de ſtricta ſignificatione, vt no. gl. in d. l. j. & no. Archid. 12. q. 2. c. ſi quis de clericis. hoc probat etiam diuerſitas rubricarum: quia in compilatione Gregoriana ponuntur tanquàm diuerſæ. ergo delegatus datus ad receptionem teſtium, & inſtrorum non poterit recipere confeſsiones; cum iſtud non contineatur in mandato: cuius forma ſeruanda eſt, de reſcr. c. cum dilecta. de reſti. ſpol. c. Piſanis. & ſic talis confeſsio videtur facta coram non ſuo iudice, quæ non valet. de iudi. c. at ſi clerici. ad idem glo. fi. 7. q. j. c. peruenit. & 27. q j. c. ſi homo. quæ gl. determinat, q̃ ſi Papa committit vni, q̃ alium excommunicet, non committendo ſibi aliter deciſionem cauſæ: q̃ talis delegatus excommunicatum à ſe abſoluere nõ poterit: quia delegato vno articulo iudiciali, non venit reliquus articulus, vi delicèt abſolutio. ad hoc etiam optimè facit. c. ſuper quęſtio nũ. j. vbi cõmiſſo vno articulo cauſæ, nõ venit alius articulus. Ad rationes dominorum de Rota rũde, q̃ gl. in c. coram. de reſt. in integ. loquitur de munimentis ad cauſam facientibus: ſed fateor, q̃ appellatione munimentorum comprehenduntur confeſsiones, cum ſit nomen generale. ad quod optimè ſupra de electio. cap. cupientes. §. j. eod. libr. ſed teſtes, & inſtrumenta ſunt nomina ſpeciei, quæ differunt à confeſsione, vt eſt dictum. Ad l. j. de fide inſtrumen. eſt reſponſum ſupra. Ad id, quod dicunt, quòd recipere confeſsiones eſt iuxta mandatum, nego: illa enim dicuntur iuxta mandatum, & delegato commiſſa, ſine quibus negocium ſibi commiſſum non poteſt expediri, vt in capitul. præterea. de offic. delega. ſed ex quo eſt ſibi commiſſa tantùm receptio teſtium, & inſtrumentorum, iſti duo articuli bene poſſunt expediri ſine receptione confeſsionis. ergo eorum poteſtas ad illam confeſsionem ſe non extendit. ad quod optimè facit glo. 3. in capit. ſolet. infra de ſenten. excommunicatio. & quod ſuper illa not. Ioan. And. vbi expreſsè voluit, quòd licèt delegatus poſsit illa, ſine quibus negocium expediri non poteſt: non tamen poteſt illa, per quæ cauſa facilius expediretur; ex quò non includuntur in mandato. vnde licèt ex confeſsione negocium principale facilius expediatur: quia tamen delegatus poteſt expedire negocium ſibi cõmiſſum ſine receptione confeſsionis, illam recipere non poterit. ¶ Gloſſ. ſuper ver. articulus. quærit, quid ſit articulus. ¶ In fin. gloſſ. Ioan. Andr. hic ponit multa ſignificata huius nominis, articulus.

5 ¶ † Sed quærit, an de neceſsitate articuli ſint dandi in cauſa. Solu. dicit Archidiaco. quòd ſi petantur, debent dari: aliàs ſufficit, qualitercunque teſtes ſint producti: dummodo ſuper libello deponant, ſiue ſint facti articuli, vel poſitiones, ſiue non. alleg. per Hoſtien. in ſumma huius tituli. §. ſuper quibus. ſub. § & cuncta. ver. fiunt autem. & ſequenti. & in Specul. eod. titul. §. nunc videndum. per totum §. & facit de reſtitutio. ſpoliato. capitu. cum ad ſedem. dicit tamen, quòd ca uere debet tradens articulum, vel poſitionem, ne faciat illum plura continentem, ne obliget ſe ad totum probandum, taliter quòd perdat cauſam, niſi probet cui mos gerendus eſt, de probatio. capitu. licèt cauſam. quia bene poteſt ſe obligare probationi ſub amiſsione cauſæ. de electio. capitu. cum dilecti. de crimin. fal. capitu. fina. ſicut & ſtare dicto aduerſarij, teſtibus non iuratis. C. de fideiuſſor. l. fina. & de teſtib. capitul. tuis. aliàs ſufficeret probare vnum de mille propoſitis: quod ſufficeret ad intentionem fundandam. de appellatio. capitu. ſignificauit. de præbend. capit. cum iamdudum. allegat iſtud dictum, quòd plura narrans in articulo, vel poſitione, videtur ſe aſtringere ad proban-

dum omnia in illo contenta ¶ Gl. super ver. productos. q̃rit corã quib. isti testes fuerint producti. Deinde recitat p cõtrariũ, q̃ non potuerũt recipi, lit. non cõte. glo. sol. Item opponit glo. q̃ post examinationem, vel receptionem testiũ nõ iuret de calum. nec fiant positiones, glo. soluit in fin. ¶ Contra determinationem glo. opponitur, q̃ nõ possint fieri positiones, quia aggrediendo productiones testium, pars sibi præcludere vr̃ viam ponendi. ¶ Nec ob. quod glo. inducit de iura calũ, quia illud ideò põt præstari in qualibet parte litis; quia nõ pstaretur propter partem tantùm, sed propter vtilitatem publicam, cuius interest lites dirimi. sed positiones tantùm fiunt fauore partium. ad quod facit de foro compe. c. fi diligenti. ita dicit Io. Mo. quosdam tenuisse: sed ipse dicit tenendum, quod tenet glo. ne probationis copia sic angustetur. C. de hæreti. l. pe. in fi. secundũ Io. An. ¶ Glo. super ver. nomina. quærit, quare nomina testium exprimunt: deinde qualiter nomina practicentur. Item an possit alios à nominatis producere, & soluit in fine glo. Ex verbis glo. concludit Ioã. An. q̃ non sufficit excipere in genere contra testes, q̃ sunt in talibus criminibus irretiti: sed sigillatim contra quemlibet testem debet exprimere crimen, in quo est irretitus. ad hoc de ele. c. per inquisitionem. & ꝯ. de sen. excom. c. constitutionem. inducit etiã Archi. de ele. c. 1. s̃. eo. li. & istud examinabitur. ꝯ. dicit tamẽ Io. An. ponderandum, q̃ in exemplis positis hic in glo. non exprimit locus, vel tps criminis cõmissi. Et ista potuit esse ratio quare Papa mandat, q̃ in partibus fiat specificatio causæ. Vel posset dici, q̃ in curia nõ erat facta specificatio, prout hic gl. assignat. sed dicebatur [intendit probare Titium adulterum, periurũ] &c. & sic specificatio, de qua dicitur hic in tex. latiꝰ sumetur. Io. An. ¶ Gl. super verbo interrogatoria. ista glo. ponit practicam interrogatoriorum. ¶ In fi. glo. No. ex ista glo. quæ facit in argumentum, q̃ non valet dictum testis, nisi partes cognoscat. de quo p̃ er glo. in c. cum causam. s̃. e. ti. per Archi. 3. q. 3. §. item testiũ. Super dubio gl. dicit Io. An. q̃ si pars nulla daret interrogatoria: q̃ iudex debet facere per se illa, quæ habentur in c. cum causa. eo. ti. & consuluit Hosti. q̃ potius fiant superflua, q̃ omittatur aliquod necessarium, vel vtile: & hoc, quia si fuit omissum interrogatorium tale negligenter, vel dolosè, fiet iteratò examinatio testium, non ob. publicatione, s̃. eo. ti. c. per tuas. quod secus esset, si nullum fuisset factum. Item vtile est; quia fortè iudex plura resecaret, q̃ expediret. & arguit contra iudices, qui committunt examinationem testium notarijs, vel alijs, cum deberent examinationẽ per se expedire. C. de fide instru. Auth. apud eloquentissimũ. vel ad minus committere personis idoneis, & discretis, s̃. e. c. si qui testium. de testi. cogen. c. 1. de consan. & affi. c. 1. cũ. n. in probationibus sit tota vis causæ, potius deberent committere alia, q̃ examinationem testium. 43. dist. c. quiescamus. sed quia istud est onerosum; ideò de facili cõmittitur etiam per eos, qui sportulas exigunt, contra id ff. de reg. iuris. l. secundùm naturam. & de cle. coniugatis. c. diuersis. de præben. c. cũ secundum. & ideò dicit Io. An. q̃ Bononiæ est consuetudo, q̃ quælibet pars ponat pro sua parte vnum examinatorem. & isti duo examinant secundum interrogatoria data, per iudicẽ correcta ¶ Glo. super ver. specificatione. colligit notabile ex tex. ¶ In fi. gl. per tex. & alleg. per gl. dicebat Inno. q̃ non sufficiebat excipere contra testem, dicendo, q̃ erat periurus, vel adulter. sed an in talibus exceptionibus debeat specificari locus, & tempus commissi criminis in accusatione. Idem & fortius in exceptione, cum minus sit odiosa accusatio, quàm exceptio contra testes. vnde in exceptione compelluntur testes, & in accusatione non. de testi. cogen. cap. dilectorum. Et idem tenet hic Archi. & dicit Io. An. q̃ licèt iste tex. sic allegetur, quòd specificatio requiratur in exceptionibus: tamẽ iste tex. non probat, sed bene probat, quòd specificatio non facta in exceptionibus debet fieri, antequàm probatio super illis admittatur: quia hic erant admissæ exceptiones. & Papa mandat, q̃ fiat specificatio ante probationem exceptionum, siue facta non fuerit primò: siue facta, sed non plenè, vt dixi. s̃. super ver. nomina. & istud multum tenet Lap. Abbas hic. & etiã dicit tenere Pau. in Clem. constitutionem. § cæterum. de electio. super ver. circunstantiarum. & allegat ibi istum tex. dicens, q̃ ille, cui datus est terminus ad opponendum crimina, vel defectus, satisfacit termino, ea indeterminatè ponendo. & si petatur declaratio, poterit declarari post terminum; quia qui declarat, non addit. ff. de testa. l. heredes palã §. quod verò quis. & de appe. c. vt nostrum. tamen dicit Lapus, q̃ talis exceptio efficaciter nõ dicetur recepta, donec fiat specificatio, cũ illa requiratur ante tps probationẽ, vt hic. & sic receptio talis exceptionis ex futuro dependet euentu. de fi gi. c. fi ater nitatis. & s̃. eo. li. de elec. c. si fortè. ergo quod à principio debebat fieri, fiet postea ante receptionem testium super ea. facit tex. 8. di. c. quæ contra. scdm Lapũ. & idem tenet Pau. hic. & dicit ita fuisse consultum per do. Guidonem episcopũ Cordieñ. & ita dicit Steph. Ieruari in Romana curia, secundùm Paul.

S V M M A E.

1 *Testes coram iudice produci debent.*
2 *Differentia inter productionem, & receptionem testium.*
3 *Index an possit præfigere terminum ad testium personas reprobãdas ante attestationum aperturam.*

1 §. Si verò ¶†Nota primò, quòd testes debent pro-
2 ducere coram notario. ¶† Nota differentiam esse inter productionem, & receptionem testium, & inter examinationem. & sic videtur, quòd astrictus ad productionem testium, & infra certum terminum satisfacit termino, si producit, licèt testes infra terminum non sint examinati. de quo. ꝯ. de excess. præla. cap. vno. ¶†Nota, quòd exceptio criminis ad repel-
3 lendum testes potius videtur opposita contra testes, quàm contra producentem. & sic videtur hic text. contra dictum Innocen. in cap. verum. de foro competen. vbi dicit, quòd potius videtur opposita contra producentem. Sed potest intelligi dictum Innocen. quantùm ad effectum. quia ex tali exceptione producentis frustratur intentione sua, cum probare non possit intentum propter talem repulsionem. ¶ Nota iuramentum malitiæ exigendum, quando est præsumptio contra excipientem crimina. ad hoc supra de iura. cal. cap. 2. in fin. eod. lib. ¶ Nota opti. argumen. quòd iudex potest eodem instanti assignare partibus super expeditione diuersorum actuum diuersos terminos: vt primo termino lapso pro vno actu assignato, expediatur alius actus in alio termino. ad hoc de priuileg. cap. cum olim. secundo. † An iudex possit præfigere terminum ad reprobandas personas testium ante aperturam attestationum. Innocen. hic tenet, quòd sic, per hunc text. vbi expressè apparet, quòd statuitur terminus ad reprobandum personas testium: quorum dicta non erant publicata: cum ipse examinator hic haberet remittere dicta testium, cum clausula tamen, quòd etiam potuisset opponere contra personas post aperturam testium, si isto terminus hic non fuisset statutus, iuxta nota. eod. titu. cap. præsentium. ¶ Sed an poterunt reprobari testes reprobatorij reprobatoriorum, quò ad dicta ipsorum post publicationem; quia quò ad personas secundi reprobatorij. reprobari non possunt. supra eod. titu. capit. licèt. quod patet, quia text. ibi dicit [contra personas testium.] &c. & videtur, quòd contra dicta istorum secundorum reprobatoriorum possit opponi: quia pars non potuit videre eorum dicta ante publicationem: ergo non potuit percipere quid dicerent. admittendus est ergo postea, & maximè si corruptionem admisceat, iuxta no. de proba. c. licèt causam. in gl. 2. aliàs dabitur ipsis

ipsis materia deponendi falsum, contra id, de accu. c. qualiter. 2. §. debet. nec mirũ si facilius repellit reprobatio plonæ, q̃ dicti; quia testis licèt criminosus, habere possit zelum iustitiæ, & etiam de iure criminosus certis casibus admittatur, patet de simo. cap. licèt Hely. in fin. tñ nunquam falsum approbatur à iuro. cum sit contra Christum, qui de se dicit, Io. 13. Ego sum veritas. Itẽ d̃ falso põt ẽt opponi post sñam. de proba. c. licèt. cũ concor. fortius ergo vr̃ id fieri posse post scdam reprobationẽ. & licèt hoc habeat multũ æquitatis: rõ tñ illi c. licèt. eo. ti. quæ est, vt finem litibus imponat, multũ obstat, scdm Io. An. hanc partem vltimã (q̃ non admittat) tenet hic Io. Cal. pro qua inducit, q̃ reprobatio dicti etiam respicit personam testis: quæ ex hoc arguit de mendacio, & periurio propter hoc odium: ergo restringitur, de testi. co. c. dilectorum. Item non statur dicto testis propter conditionẽ personæ (puta quia criminosus:) quia ex hoc præsumitur, quòd verum nõ dixerit. s̃. e. ti. c. testimonium. & tamen non auditur tertia reprobatio contra personam, que nunq̃ fuit reprobata. ergo iura propter superfluitatem non permittunt tertiam reprobationem, & maximè hæc ratio habet locũ, qñ in tertia reprobatione opponeretur contra testẽ, q̃ aliàs deieraüit. q̃ tñ exceptio tunc non admitteretur. & tñ constat iuris præsumptio ne aliàs periurium: ideo repellit, quia præsumitur ẽt postea deierare. 22. q. 5. c. paruuli. Et hoc ẽt videtur tenere Hosti. s̃. eo. c. ex tenore. in fi. vbi dicit, q̃ sicut mulier non auditur volens probare indirectè falsitatem testium viri: ita vir poterit probare per alios testes, q̃ primi sui dixerunt verum: & hoc etiam dicit ibi glo. Sed addit Host. q̃ contra hos secundos nõ licebit mulieri producere tertios. alle. Decreta. licèt. & sic de reprobatione dictorum videtur loqui ad ea, quę dicit Io. An. super rub. quòd d. c. licèt. non permittit in probatione dictorum, quod prohibet in reprobatione personarũ. sed respicit factum, scdm quod cõtra personas fiebat oppositio. ratio autem, quòd dabitur audacia deponendi falsum, non procedit; quia id non est præsumendum. Item secundũ illã, etiam quæcunq; possunt reprobari personæ per illum. §. debent. quod tamen non est verum, vt in d. c. licèt. ¶ Quod autem certis casibus credat testi criminoso, est speciale, & quod dicit, quòd falsum nunquàm approbatur, fateor, cum id falsum fortè cõstat: sed hic non constat, immo præsumitur contrarium, saltem propter iuramentum, quod præstiterunt. Ad vltimum respondeo, id verum cum corruptione, vt dicit Inn. in c. licèt. Itẽ
2 nec illa consequentia est necessaria, cum diuersa sint impedimenta in sñia. & est secunda reprobatio: vnde & sicut in q̃stione falsi est tempus limitatum, de excep. c. cum venerabilis. ita non est absurdum, quòd secunda reprobatio illi etiã possit finem imponere, scdm Io. Cal. Do. meus Ant. de But. tenet opi. Io. An. dicens, q̃ cum nos sumus contra regulas iuris cõmunis, simpliciter permittẽtis reprobationem dictorum testiũ, stemus illi, ex quò non reperitur vitiata: cum c. licet. loquatur tantũ in reprobatione personarũ, & non dictorũ. possent opiniones reduci ad concordiam: q̃ aut iste vult reprobare dicta testium, non per alios testes, sed per instrumenta, vel p̃ dicta sua, & testium, & ex suis attestationibus: & tunc possit. ad quod optimè tex. 4. q. 3. c. si quis testibus. & quod ibi not. gl. & Arch. & gl. in c. præsentium. s̃. e. ti. & ita procedit op. Io. An. & domini mei. Aut vult reprobare per alios testes. & tũc credo, q̃ non possit, per rationes Io Cal. nisi adderet falsitati corruptionẽ testium, vt vult, tex. in d. ver. si quis testibus. Nec ob. ratio dñi mei, q̃ istud sit contra regulas iuris cõis, nõ admittere testes tertiò reprobatorios; quia immo est scdm regulas iuris cõis. quę volũt, q̃ publicatis attestationibus super eo, vel directè contrario articulo, testes non admittantur. s̃. eo. c. fraternitatis. & Clem. testib. eo. ti. Vel dic, & melius, q̃ non est contra regulas iuris cõis. imò dicit regula iuris cõis, productiones testium refrenandas, tendentes in infinitũ, vt in c. significauerunt. e. ti. & in c. fraternitatis. vt ergo sit litium finis, non admittitur testis publicatis attestationibus: licèt etiam alia ratio illud induxerit. aliàs sequeretur, quòd qua ratione admittitur quarta reprobatio dictorum, eadem rõne admitteretur quinta, & sexta, & sic de aliis. vnde debet esse aliquis terminus præcludens hanc infinitatem. Item ratio expressa in lege facit extendere legem ad aliqua comprehensa in illa, quæ sunt subiecta, & proportionabilia illi rationi, etiã si lex sit exorbitans, vt no. glo in Cle. 1. de ele. rõ ergo, vt infinitas restringatur, posita in dicto c. licèt. est proportionabilis etiam circa dicta: ergo ad illam extenditur. ¶ Glo. pen. quærit, quare requiratur iuramentum. & sol. dupliciter in fi. glosſ. idem Io. Mona. Ioan. And.

S V M M A E.

1 *Aduocatus obligatus ad causæ defensionem non videtur obligatus ad causam appellationis.*
2 *Iuramentum in defectum plenæ probationis non debet deferri, nisi prius adsit præsumptio pro altera partium.*
3 *Sollicitator causæ an possit esse testis.*
4 *Aduocatus meus in causa principali an possit esse aduocatus contra me in causa appellationis.*
5 *Notarius, qui scripsit acta, an possit esse testis.*

CAP. III.

ROmana. Glo. 1. diuidit, sed non summat propter tex. breuitatem. potest tamẽ sic summari. Aduocatus, vel procurator principalis causæ in causa appellationis testificari non potest. iuramentum etiam, præsumptione faciente pro appellante, sibi deferri nõ
1 debet, nisi iudici videatur. h. d ¶† No. argu. quòd aduocatus, vel procurator obligati ad defensionem causæ non videntur obligati ad defendendam causam appellationis, de aduocato per Arch. 6. q. 4. c. Osius. & per Ioã. An. in reg. contractus. de reg. iur. in 2. q. s̃. de procu. c. non iniustè. ¶ Not. quòd ille, qui est suspectus testis propter affectionem, quam habet ad causam principalem, est etiam suspectus in causa appellationis: & sic mutatio instantiæ litis non tollit suspicionem, ex quo est eadem causa, & persona. ¶ Not. quòd procurator non potest esse testis in eadem causa, & per se agitata. Nunquid autem instrumentum per procuratorem rogatum ante motionem litis, in fauorem sui principalis faciat fidem in lite per ipsum procuratorem agitata? Ioan. And examinat. ꝯ. in regu. cum quid. de reg. iur. in Mercu. ¶ Not. quòd illud dicitur fieri indistinctè, quod fit quolibet casu ¶† Nota, quòd iuramen-
2 tum in defectum plenę probationis non debet deferri, nisi prius adsit præsumptio pro altera parte. ad hoc de iureiur. in c. fin. ¶ Nota, quòd iudex non necessitatur ad deferendum iuramentum illi tantùm, pro quo est præsumptio, siue sit reus, siue sit actor. sed in arbitrio suo est, cui debeat deferre. & sic videt r hic text. pro dicto Ioan. And. in cap. fin. de iureiuran. ¶ Nota, quid debeat considerare iudex in delatione iuramẽti fienda magis vni parti, quàm alteri. de quo plenè per Ioan. An. in d. cap. fin. ¶ Quæro, an iste tex. habeat locum in appellato, vt non possit producere in testem procuratorem, vel aduocatum? Ioan. And. hic tenet, quòd sic; cum eadem ratio, quare isti prohibentur, habeat locum tam in appellato, quàm in appellante. ergo idem debet esse ius. de constitut. cap. translato. de rescriptis. capi. inter ceteras. Nec obstat quod hic exprimitur de appellante: quia hoc ideò de eo fuit expressum; quia episcopus Remeñ. fauebat istis appellationibus ad curiam suam, vt ipsi inducerentur ad interponendas appellationes, & causæ ad curiam suam deuoluerentur. & ideò admittebat in testes aduocatos, & procuratores. & etiam deferebat iuramentum appellanti indistinctè, præsumptione faciẽte pro eo. & ideò tex. potiꝰ expressit de istis. s̃. appellantibus. Ioan. And. ¶ Quid de syndico, vel actore, an repellatur. Franc. tenet quòd sic. tamen quia eadem est ratio: ergo idem debet esse ius: tũ quia ius canonicum de his nominibus non curat de procu. c. petito. ad quod optimè. s̃. eo. tit

c.in cauſis.& idem tenet Io.An. hic in conſorte litis, qui admittitur ſine mandato;cum eadem ſit ratio in eo: immo fortior; quia maiorem affectionem præſumitur habere ad cauſam,quàm ſimplex procurator,ſecundùm Io.And.¶†Quid de ſollicitatore cauſæ,an poſsit eſſe teſtis? Dom.de Rota cõcluſione.442. dicunt, quòd aut ſollicitator eſt deputatus ad cauſam per principalem cum aſsignatione ſalarij:& tunc nõ poterit eſſe teſtis in illa cauſa; quia maiorem affectionem videtur habere ad cauſam, quàm procurator, qui propter hoc repellitur, vt hic eſt caſus.aut eſt deputatus, vt per procuratorem ipſius cauſæ (vt puta quia procurator deputauit familiarem ſuum ad ſollicitandas cauſas ſuas)& tunc poterit eſſe teſtis;quia ſocius ſocij mei non eſt meus ſocius. 82. diſtin.c. legitur. maximè quando agitur de probatione leuis præiudicij.puta ad probandã diligẽtiam procuratoris,vel ſi gna,& ſigilla, ſcẽm Do.de Rota.Iſtud vltimum dictum non vẽ verum in grauibus; quia vbi quis ad honorem reputat ſibi victoriam cauſæ, vel dedecus ſuccumbere,eſt teſtis ſuſpectus, vt hic not. Sed iſta ratio idẽ concludit ẽt in ſollicitatore deputato per procuratorem.ergo videtur,quòd etiam repelli debeat. An in delatione iuramenti, quæ fit in defectum probationis,requirãt citatio partis. DD.de Rota in concluſione. 289.determinant, q̃ ſic; quia intereſt partis. & quælibet pars poterit dicere ſibi deferendum eſſe, ſecundũ qualitatem perſonarum,& circunſtantias negocij, vt dicit text. Item vna pars poterit alteri referre, vt no. de iureiur. c. fin. ¶Quæro de ratione, quare iſti repellantur à teſtificando.ratio eſt,quia vterque eſt obligatus domino de dolo, & negligentia.C.mandati.l.in re mandata.C.de adminiſtr.tuto.l.nõ eſt ignotum. vnde & aduocatus fidem ſuſceptam adhibere debet.ff.de variis,& extraord.cog. l. 1.§.in honorarijs.Item quia vterque iſtorum victoriam cauſæ ſibi reputat ad honorem,& perditionem ad dedecus; ideò ſunt ſuſpecti, & etiam repellendi. ſupra eo.c.in literis. & eſt expreſſum extra. 4.q. 3.verſi.item ne patroni.exponendo quod ibi dicitur de executore, ideſt de procuratore ad impetrandum, ſecundùm Hoſt.Ioan.Mo.Archid.Franc.& Ioan.Andr. ¶Quid ſi procurator eſt datus ad vnum articulum cauſæ tantùm, an poterit in alijs articulis ipſius cauſæ eſſe teſtis ? dic, quòd aut vult teſtificari in alijs articulis coniunctis illi,in quo fuit procurator,vel aduocatus: & non poteſt. aut in alijs ſeparatis: & poteſt. ad hoc de appella.cap. ſecundò requiris. & cap.inquiſitioni.ſecundùm Franc. Et ex hoc infertur,quòd procurator datus ad impetrandum tantùm reſcriptum,poterit eſſe teſtis; cum tex.hic loquatur de illo, qui fuit procurator in priori iudicio.Ioan.Andr. ¶Quid ſi aduerſarius conſentit, quòd iſti admittantur ad teſtificandum? ſol.poſſunt admitti, cum iſtud ſit introductum in eius fauorem, cui renunciare poteſt. ad hoc ſupra eodem titu.capit.tuis. & C. de fideiuſ.l. fin.& procedit iſte tex.etiam ſi ageretur de probanda exceptione,propter quam erat appellatio interpoſita, ſecundùm Abb.& ſic dicit ponendum caſum. Ioan.And.¶Gloſſ. 2.recitat per contrarium,q̃ iſti poſſunt eſſe teſtes;quia inſtantia cauſæ principalis differt ab inſtantia cauſæ appellationis. gl. ſol.aſsignãdo rationem. ¶In fi.gl.ſuper iſto dubio, an cauſa appellationis ſit alia à cauſa principali.Io.An.hic alle.primò iura,quæ probant, quòd ſic.allegat primò text.2.quæſtio.6. cap.ſi epiſcopus.16.diſtin.cap.ab eo.6.q.4.capit.à ſuis.& in in omnibus his locis de hoc.& facit quod nota.Accur. C.de appella. pro hac facit etiam ſupra eod.libr. de iuramen. calum.capit. 2. primo reſponſo. Ad contrarium,quòd non ſit alia,inducitur.3.q.6.c.accuſatus.31.q.2.c. Lotharius.in fi.& 2.q.6.c.poſt ſecundam.& in his etiam de hoc Lau. & Io. dicunt.quòd eadem eſt cauſa,& nõ eſt idem iudicium.pro quibus optimè facit iſte text.ibi [in priori iudicio]Gof.de procu.in c.non iniuſtè.tenet,quod eſt alia cauſa. Arch.dicit aliquos diſtinguere cauſam appellationis à grauamine, vel à diffinitiua,ſecundùm Io.An.Credo opinionem Io. & Lau.veram,quòd licèt cauſa poſsit dici eadem: tamen iudicium eſt diuerſum.& hoc tenet Ioan.An.in c.diſpendia.ſ.de reſcript. eo.lib.ſuper ver. quæſtiones.& idem tenet. ỹ. in reg. contractus.de regul.iur.in Mercuria.2.q.& de hoc opti.tex.in cap. accuſatus.3.q.6.ibi [& dum iterato iudicio Pontifex cauſam
4 ſuam agit] &c.ibi optimè probatur hæc diſtinctio. ¶† An aduocatus meus in cauſa principali poſsit eſſe aduocatus cõtra me in cauſa appellationis?Io.An.dicit hic, q̃ ſic, licèt nõ ſit honeſtum.& hoc tenet Gul.in Spec. de aduocato. §. nunc tractemus. in fi.& idem no.ff.de poſt.l.finali. Ioan. Andr. & pro hoc facit glo. bona. 41.diſt.c.diſciplina. quæ dicit;quòd in eadem cauſa põt idẽ eſſe aduocatus ambarum partium.
¶Quid de compromiſſario ad eligendum,vel ad laudandũ, an poſsit eſſe teſtis, ſi agatur de illo actu, ſuper quo fuerat aſſumptus? Inn.tenet quòd ſic.de electio.c. cum dilectus. & de arbit.c.non ſine. Ioan. And.dicit hoc verum in defectum
5 probationis:aliàs ſecus,prout volunt illa iura. ¶†An notarius,q̃ ſcripſit acta, poſsit eſſe teſtis?Fran.dicit hic,quòd ſic, cum non reperiatur à iure prohibitum. & edictum de teſti. eſt prohibitorium, vt no.in glo.in cap. 1.ſupra eod.tit.& hic. ad idem de fid. inſtrumen.cap.cum Ioannes. Io. Andr.¶Gl. ſuper ver. fuerat. quærit de duabus quæſtionibus, & ſoluit. ¶Gloſſ.ſuper ver.in teſtem. quærit de duabus quæſtion. & ſoluit. ¶In fin.glo.idem Ioan.Mo. & Archidiac. qui dicunt, quòd adminiſtrator bonorum eccleſiæ de contractu per ipſum celebrato poteſt eſſe teſtis.alleg.3.q.2.c.1.verſic. cæterum. & quod not.Barto.Brixien.in quæſtione venereali. 47. quæ incipit.Aliquis erat adminiſtrator.Ioan.Andr. ¶Quod autem dicitur hic in glo.de geſtore negocij, q̃ admittitur ad teſtificandum,intelligit Bartol.in l.deferre.§.idem.ff.de iure fiſc. quando ad eum non ſpectat commodum,vel incommodum: aliàs enim non poſſet eſſe teſtis.C.de teſti.l. omnibus. Exemplum. volo probare teneri te mihi ad centum:produco Titium,qui dicit ſe tibi portaſſe cẽtum, quæ ſibi dedi tuo mandato:iſte non eſt idoneus;quia ſi tibi tradidit,eſt liberatus à me.ſi tibi non tradidit,remanet obligatus mihi, ſecundùm Ioan.de Fan. hic.¶Glo.penul. quærit & ſoluit. ¶In fi. gloſſ.idem Innocen.Et not. ex glo.quòd dictum vnius teſtis facit præſumptionem.vide gl.fi.in c.licèt.j.ſ.eo.tit.& glo.fi. in c.præterea.eodem titulo.

Rubr. De iureiurando.

SVMMAE.

1 *Statutum,quòd prælatus iuret ſeruare conſuetudines, eſt validum.*
2 *Simonia an committatur in traditione iurium ſpiritualium.*
3 *Adiectiuum prolatum in neutro genere concipit fœmininum.*
4 *Differentia inter ciuitatem,caſtrum & terram.*
5 *Rectorum appellatione comprehenduntur etiam qui præficiuntur adminiſtrationibus laicorum.*
6 *Officiales dignitatum temporalium non confirmantur.*
7 *Ius canonicum principaliter ſaluti animarum prouidere intendit.*
8 *Papæ iuramenti virtutem declarare ſpectat.*

CAP. I.

ONTINGIT.¶Gl.j.sũmat.& primò ponit thema circa clericos, & laicos. ſeda ibi [qa verò] cõſtitutionis cãm,& cõſtitutionẽ ponit circa vtroſq;. ¶Not. primò, q̃ duæ negatiuę ſimul iunctę faciunt vnã affirmatiuã. de quo Io. Mo.ſ. e.li.de cõſt.c.2. ¶Gl.in ver.nõnunq̃. de pœn.diſt.2.c.ſunt plures. quod eſt verum, quando ambæ negationes referuntur ad idem:ſecus ſi ad diuerſa,vt not. gloſ.
1 22.q.j.§.j.& not.Doct.eod.tit.c.& ſi Chriſtus. ¶†Nota valere conſuetudinem, vel ſtatutum, quòd prælatus, vel nouus
2 canonicus iuret ſeruare conſuetudines, & ſtatuta. ¶†Nota arg.

ar. quòd in traditione iurium ſpiritualium non committitur ſimonia,ſi deducitur in pactũ inter partes,q̃ quis præſtet iuramentum recipiẽdi obſequium, ẽt ſpirituale.de quo aliquid de elect.c.ſignificaſti.de præbẽ.c.ſignificatũ.¶ No.arg.q̃ de eſſe ſtatuti non eſt,q̃ fiat in ſcriptis.ad hoc tex.in Cle. dudũ. de ſepul.de hoc per Io. An.in c.1.ſ.de renũ.e.li.& ỹ.in reg.ne
3 mo põt.de re.iur.aliqd p Arch. 2.q.1.c.in primis.i fi.¶†No. q̃ adiectiuũ prolatũ in neutro genere concipit etiam fœminin.ad idem tex.& Gul.in Cle. 1.de procu.& de hoc per Io.
4 An.in c.2.de ſum.Tri.& fi.Catho.ſup gl.diſiunctiua.¶†No. differentiam inter ciuitatem,caſtrum, & terram. de quo per
5 Ioã.An. in c.ſi ciuitas.ỹ.de ſenten.excom.eo.lib.¶†Nota,q̃ appellatione rectorum comprehenduntur etiam illi, qui præficiuntur adminiſtrationibus laicorum.ad hoc tex.ỹ.de hęre.
6 c.vt inquiſitionis.¶† Nota arg.quòd Poteſtates,& officiales dignitatum temporalium non confirmantur,ſed adminiſtrationem habẽt ex ſola admiſsione ad talia officia,probat tex. ibi [admittant]de quo aliquid per Doc.ſ.de iudi.c.fi.¶Nota arg.quòd iurans ſeruare ſtatuta exiſtentia in vno volumine, videtur iuraſſe ſe ſeruaturum quodlibet ſtatutum de per ſe.de quo per Archi.22.q.4.c.inter cetera. ¶ Nota tria,quæ inducunt validitatem ſtatutorum,vel conſuetudinum: videlicet quando ſunt illicita, impoſsibilia, vel contra libertatem eccleſiæ.vide 4.diſt.c.erit autem lex.¶Nota argu.quod licèt ſtatutum laicorum non teneat, quando diſponit contra libertatem eccleſiaſticam: tamen videtur valere, quando non eſt contra libertatem eccleſiæ:& ſic argumentatiuè poſſet induci iſte tex.ad opinionem Bar.in l.omnes populi.ff. de iuſti.& iu.quod ſtatutum laicorum ſimpliciter diſponens, & nõ contra libertatem eccleſiæ, ligat clericos: cuius contrarium com muniter tenetur.¶No.quòd iuramentum non eſt vinculum, illaqueans quò ad malum perpetrandum.concordantiæ ſunt in gloſ. Et hic nota, quòd ordinata ad vnum finem,ad alium trahi non debent.ad hoc tex.de appella.c.ad noſtram. & Cle
7 men. quia contingit. de religio. domi. ¶† Nota finem iuris canonici; quia intendit principaliter prouidere ſaluti animarum.ad hoc ſ.de conſtitu.cap.vt animarum.ius autem ciuile tantùm quieti corporum vide gloſ. in cap. cum contingat. ſ. eod. titu. ¶ Nota, quòd diſponere principaliter ſuper iuramento (an debeat præſtari, vel non ſuper aliquo actu) ſpectat ad eccleſiam,etiam in factis laicorum.¶Nota,quòd iurans ſeruare aliquod prohibitum,etiam animo,& intentione illud ſeruandi,non arctatur ad obſeruantiam talis iuramenti.quem tex.inducit ad quæſtionem. An Miniſter prouincialis Ordinis Minorum, qui iurauit renunciare in capite trienn̄ij in manibus Capituli prouincialis, aſtringetur tali iuramẽto:cum ex ſuis conſtitutionibus Papalibus debeat renunciare in manibus Generalis,vel Capituli generalis. iſte text. facit quòd non.¶ Nota,quòd quando actus iuratus poteſt referri ad permiſſum,& illicitum, in dubio potius debet intelligi.quòd intentio iurantis referatur ad actum licitum,quàm
8 prohibitum.¶† Nota,quòd ad ſolum Papam ſpectat declarare virtutem,& validitatem iuramenti. ad hoc ſ. de elect.c. venerab.lem. ¶ Opponitur, quòd iuramentum non debeat exigi in iſtis ſpiritualibus: immo exactio ſimoniam inducit, vt patet.8.q.3.in ſumma.& quod not.ead.cau.& quæſt.c.Artaldus.Solu.Aut iuramentum exigitur ante electionem ab illo, qui debet eligi: & tunc ſimoniacum eſt. & ita procedant contraria. & ita debet intelligi quoddam concilium Romanum,quod incipit. Cum in cunctis. vbi etiam prohibebatur, ne clerici iurarẽt ſeruare cõſuetudines eccleſiæ.Aut iuramen tũ exigit̃ poſt elect.de ſeruandis ſtatutis, & conſuetudinibus eccleſiæ licitis, & honeſtis:& tunc ſimoniacum non eſt. & ita procedat iſte text.& hoc innuit illud verbum,prælati, poſitũ hic in text. in principio.quod verbum innuit, eos confirmatos, ſecundùm Archid. & Ioan.Andr. ¶ Nota illud dictum, quòd appellatione prælati comprehenditur electus, & confirmatus. vide quod not. gloſ.& Doct.in cap. primo. de relig. do.de iſta materia vide per glo. ſumme.ſupra alleg.¶ Quæro. Canonicus in receptione iurat ſeruare ſtatuta eccleſiæ, & in literis ſuis ſunt clauſulæ tollentes ſtatuta eccleſiæ: an per tale iuramentum videatur renunciare illis clauſulis? Ioannes Andr. hic remittit ad quæſtio. quam poſuit ſupra in regu.inſpicimus.infra de regu.iur.in quæſt.& ibi arguit pro, & contra:tamen tenet,quòd non renunciet. ¶ Quid ſi in volumine ſtatutorum iuratorum ſunt duo ſtatuta contraria, quod illorum debet ſeruare iurans? Solu. Aut alterum ex contrarijs eſt illicitũ,& alterũ licitũ:& tũc planũ,q̃ tenet̃ ad licitũ,& nõ ad illicitum, vt eſt text. hic. Aut vtrunque eſt licitum (quod eſt poſsibile in duobus contrarijs,vtrunque eſſe licitum, iuxta nota.per Ioan.And.in cap.fin.ſ. de conſuetu.) & tunc aut contrarietas poteſt aliqua diſtinctione iuuari.& vtrũque compellitur ſeruare in ſuo caſu.argu.de teſti.c.cum tu.& ſupra de elect.cap.cum expediat.eod.lib.aut non poteſt aliqua diſtinctione iuuari:& tunc aut vnum eſt conditum à ſuperiore, aliud ab inferiore:& ſeruabitur conditum à ſuperiore, etiam ſi ſit prius conditum,vt in Clemen.ne Romani.ſ.de elect.aut ambo ſunt edita pari auctoritate:& tunc ſeruabitur vltimum ſtatutum;quia legum,& ſtatutorum proprium eſt,ſecundum corrigere primum.ſ.de conſtitu.c.primo.eo.lib. hæc procedunt,quando conſtaret,quod ipſorum eſſet prius. Sed quando dubitaretur, quod eſſet prius, ſeruaretur ordo ſcripturæ. ſ.eod.lib.de elect.cap.penult.& ỹ.de præben.cap.mandato. ſecundùm Ioan.And. hic, & iſtud tenet Dyn. quia quotieſcunque ſunt plura, quæ inſpecto ordine compoſitionis, habent ſe ordine ſucceſsiuo (quia vnum prius, alterum poſterius)licèt ſe habeant vt concurrentia in actu confirmationis nihilominus inducuntur ſecundùm diuerſa tempora,vt prius & poſterius.ff.de teſtamen. mili. l. ſi certarum.§. fin. & ff. de iure codicillo. l. conficiuntur.§. ſi miles. & ſic prius & poſterius tollitur. Non obſtat. §. codicilli. l. in bello. ff. de capti. & C. de re mili.l. tribuni.lib.12.quia dato, quòd ibi dicatur inſpici tempus confirmationis, vt valeant: tamen iudicabimus, vt valeant vt prius & poſterius,vbi ſimul ſtare non poſſunt. Nec obſtat.l. 2. C. de teſta. tute.cum ſua gloſ.vbi ſi in teſtamento prius facto ſit datus vnus tutor, & poſtea in codicillis datur alius, ambo erunt tutores; cum datio ipſorum: ſumat vires à morte teſtatoris; quia ibi erant actus adinuicem ſe compatientes;cum multi ſimul poſsint eſſe tutores vnius, ſecundùm Andr.Zaf. de pi.in l.Gallus.ff. de libe. & poſthu. & refert hic Ioan. de Fan. contra illud, quod dicit hic Ioan. And. quòd ſtatur hic in vltimo ſtatuto. facit quod ipſe not.infra eod.lib.de hæretic.cap.vt officium.ſuper gloſſ.poſt Archi.& Ioan.Mona. vbi dicit, quòd licèt inter iura inſerta in eodem volumine ſit diuerſitas in tempore editionis:tamen ex quò ſunt ſimul in eodem volumine, & eodem tempore approbata, non eſt dare prioritatem, vel poſterioritatem.pro quo optimè facit procœmium huius libri, & compilationis Gregorianę.ſecundùm hoc ergo, ſi non eſt dare prioritatem, non procedit dictum ſuum,quòd vltimum valeat: & ideò puto dictum Ioan. Andr. procedere, quando in eodem volumine ſunt contraria ſtatuta, diuerſo tempore approbata:ſed vbi ſunt eodem tempore approbata, neutrum valeret, & iurans non obligatur ad obſeruantiam alterius ipſorum, argu. ſupra de fide inſtru.cap.imputari.C.eod. titu.l. ſcripturæ. vbi patet, quòd ſi in eodem inſtanti ſiunt actus contrarij, mutuò ſe impediunt. pro hoc optimè facit text. in cap. fina. vbi paret, quòd licèt poſitiones fiant, vel ſcribantur diuerſo tempore: ſi poſtea producantur in iudicio, & apparent contrariæ, vna derogat alteri:in tantum quòd videtur periurus. & ſic licèt diuerſo tempore fiant, attendimus tempus approbationis ipſius, vt vna deroget alteri. ad idem de appella.capit.ſollicitudinem.in fin.vbi patet,quòd licèt vnus actus contrarius ſecundo procedat: ſi poſtea facit actum contra-

rium primo:nihilominus vult Papa, ſecundum actum valere. ¶ Glo. ſuper ver. ſcripta, recitat per contrarium, q̃ ſtatuta dicantur ins ſcriptum, j. diſt. c. lex eſt. cuius cõtrarium innuit iſte tex. Solu. vt in gl. hæc ſolutio non videtur bona; quia tex. loquitur in genere neutro; vnde referendo ad conſuetudines illud verbum, ſcripta, ſecundùm hoc eſſet incongrua latinitas: & ideò videtur, quòd non ſit facienda relatio, vt dicit glo. ſed poterit ſtare hic propriè. & ſic erit hic text. quòd non ſit de eſſe legis ſcriptura. de quo. s̃. remiſi notando. ¶ Gl. ſuper ver. vinculum. in fi. per iura alleg. in gl. probatur, quòd promiſsio in malis non obligat. ergo nec iuramentum adiectum. ad hoc de for. compet. c. ſi diligenti. ſecundùm Archid. ¶ Glo. fi. quærit, an iſtud ſit ius nouum, an antiquum, & ſol. Deinde in materia diſtinguit. ¶ In fi. gl. habes. ex gl. q̃ iuramentum temerarium licèt non ſit ſeruandum: tamen cõtra-
1 uenientem illaqueat ad periurium, largo modo ſumendo, & non ſtricto, quod no. pro ſtatutis facientibus mentionem de periurijs; quia non videtur, quòd tales comprehenderentur. ¶ Sed quæro, an tale periurium repellat quem à teſtimonio, vel promotione. Lap. Abbas tenet hic, quòd non, ſi pœnitentiam egerit de tali delicto. alle. quod not. gl. fin. 22. q. 4. c. diffinitio. & 85. diſt. c. Arch. Florentinum. & quod no. Ber. o. tit. c. ſicut noſtris. ſecundùm Lap. Abbatem.

SVMMAE.

1 *Conſenſus mulieris in alienatione donationis propter nuptias requiritur.*
2 *Modus confirmandi contractum aliàs inualidum.*
3 *Diſpoſitio iuris canonici, & ciuilis in obſeruantia iuramenti attenditur.*
4 *Iuramentum licitum quis præcisè ſeruare cogitur.*
5 *Iudex ſecularis de vinculo iuramenti an cognoſcere poſsit.*
6 *Iudex eccleſiaſticus iudicem ſecularem ſeruare canones, in materia peccati diſponentes, compellit.*

CAP. II.

LIcèt. ¶ Gloſſ. 1. ſummat. Primò ponit factum reprehenſibile, contra quod prouidet. Secundò, ibi [nos animarum.] ¶ † Nota, quòd in
1 alienationibus dotis, vel donationis propter nuptias re-
2 quiritur conſenſus mulieris. ¶ † Nota modum confirmandi contractum aliàs inualidum ex ſolo conſenſu, videlicet per adiectionem iuramenti contrahentis. adhoc ſupra. eod. lib. cap. quamuis. de pac. & eod. titu. ℞c. cum contingat. ¶ No. duo, quæ habent inualidare iuramentum, videlicet me
3 tus, & dolus. ſimilis tex. in d. c. quamuis. ¶ † Not. quòd in obſeruantia iuramenti attenditur diſpoſitio iuris canonici, & ci-
4 uilis. ratio hic aſsignatur, propter peccatum. ¶ † Nor. quòd quis præcisè compellitur ſeruare iuramentum licitum, & obligatorium. ad hoc d. c. cũ contingat. & ne prælati vices ſuas.
5 c. quer elam. ¶ † No. tex. expreſsum, q̃ iudex ſęcularis poteſt cognoſcere de vinculo iuramenti, quando dubitatur, an quis iurauerit, vel non, ad finem vt compellatur iuramentum ſeruare. probat tex. ibi [quamuis eis conſtet legitimè.] & ita al leg. hunc tex. ibi Ioan And. in c. cum laicus. de fo. competen. ſecundùm Io. Mo. ¶ No. q̃ canones in materia peccati quò ad deciſiones cauſarum debent ſeruari, etiam in foro ciuili inter plures laicos: & eodem modo in ordinatorijs litis, q̃ ex non obſeruãtia induceretur peccatum, vt ℣. de ſenten. excommu. c. decernimus. ſecus ſi non induceretur peccatum in ordinarijs non ſeruatis. ita poteſt intelligi glo. in Cle. diſpen dioſam. de iudi. & gloſſ. in ver. eccleſiaſticis. in c. pia. ℣. de ex-
6 cep. ¶ † Nota, quòd iudex eccleſiaſticus compellit iudicem ſęcularem ſeruare canones, diſponentes in materia peccati. ad idem d. c. decernimus. ℣. de ſenten. excommu. ¶ Oppo. q̃ iudex ſæcularis non debeat compelli; quia bene facit inter laicos ſeruare ius ciuile. s̃. de appel. c. ſi duobus. Solu. ſi leges non diſponant in materia peccati contra ius canonicũ: tunc debent per eos ſeruari, vt in contrario. Si autem diſponunt in materia peccati: tunc debent ſeruari canones, etiam in foro ciuili, vt hio. ratio eſt; quia in talibus leges canonibus condeſcendunt. ad hoc. C. de ſum. Trinit. l. fin. in Auth. quomodo opor. epi. i. reſponſo. collat. 1. de man. princ. §. ſi verò canonicus. colla. 3. vt cleri. apud pro. epiſ. §. ſi verò eccleſiaſtici. coll. 6. de eccle. tit. 1. reſponſo. coll. 9. C. de ſacroſan. eccle. l. priuileg. & Auth. caſſa. quorum iurium mente ponderata, emanauit Auth. ſacramenta puberum. C. ſi aduer. vend. & ad hoc. s̃. de iudi. c. clerici. 2. q. 3. §. hoc autem. in fi. ſecundùm Io. And. ¶ Oppo. quòd tale iuramentum non ſit obligatorium. ℣. de reg. iur. in reg. non eſt obligatorium. Sol. aut iuramentum eſt præſtitum ſuper re turpi, & illicita: & tunc non obligat, vt ibi. aut iuramentum eſt præſtitum ſuper renunciatione iuris concernentis fauorem ipſius iurantis circa rem familiarẽ, & príuatã ipſius: & tunc obligat, vt hic, ſecũdm Archi. qui no. hoc de pac. c. quamuis. eo. li. Io. An. ¶ Quæro, an mulier aſtringatur virtute alienationis: an verò iuramenti tantùm. Solu. Pau. hic dicit, q̃ virtute iuramenti, & hoc probat tex. hic, qui dicit ſeruari huiuſmodi iuramentum. & ſic patet, quòd iuramentum, & non alienatio aſtringit. & idem probat ibi, quamuis eis conſtet de huiuſmodi iuramento. per quod videtur, q̃ tãtùm iuramentum aſtringit, & non alienatio. Ex quo infert, quòd iſta obligatio nõ tranſit ad hæredem mulieris, de quo remittit ad no. s̃. de pac. c. quamuis. eo. li. ſecundùm eum. Poſſet ẽt induci tex. iſte in contrarium: quia dicit [proprio iuramento firmantis.] & ſic patet, quòd iuramentum firmat talem alienationem. Et ad text. dum dicit hic [compellatur ſeruare] & non loquitur, niſi de iuramento, poteſt reſponderi, q̃ mulieres erant illæ, quæ non ſoluabãt. & ſuper iſto Papa fuit interrogatus, vt patet in prin. text. & ideò Papa tantùm de illis reſpondit. ¶ Quæro, an ordinarij inferiores ab epiſcopis poſsint compellere iudicem ſæcularem? Solu. dic, q̃ ſic; quia text. dicit, ordinarios, non diœceſanos. facit quod no. glo. in Cle. 1. de iure pat. Io. An. ¶ Gl. 3. quærit, q̃ dicatur proprium. & ſol. in fi. gl. ¶ No. iſtam gl. quòd factum dicitur proprium, etiam ſi fiat per procuratorem, ad hoc habentẽ ſpeciale mandatum. ad hoc reg. qui per alium. de reg. iur. vide gl. pe. & qđ ibi no. in c. vt circa. s̃. de elec. ¶ Gl. fi. recita per contrarium, quòd eccleſiaſticus non compellat ſæcularem, cum de laicis non debeat ſe intromittere. qui filij ſint legi. c. lator. ℞Gl. ſol. Deinde quærit de alia quæſtione, & ſoluit. ¶ In fin. glo. no. q̃ vbi primum iuramentum eſt licitum, ſecundum contra illud non obligat. & idem, quod tenet gloſſ. hic, tenet etiam Spec. de emp. & ven. §. tertio loco. ver. & non generale. Ratio autẽ quare iudex eccleſiaſticus compellit ſeruare, eſt, ſecundùm Arch. quia ſemper vbi agitur de periculo animæ: vel vbi agitur de ſua temporali iuriſdictione, & vbi mandat ſuas ſententias obſeruari, poteſt eum cõpellere. remittit ad no. per Inn. de offic. ordi. c. j. Ioan. And.

SVMMAE.

1 *Poſitiones poſt iuramentum ſunt fiendæ.*
2 *Tanquàm, dictio, eſt nota proprietatis, & veritatis.*
3 *Procuratoris delictum non nocet domino, niſi habuerit ſpeciale mandatum.*
4 *Procurator in cauſa electionis debet fundare libellum.*
5 *Confeſſio facta coram arbitro, facit fidem coram ordinario.*

CAP. III.

CVm in poſitionibus. Gloſſ. 1. ſummat. & ſunt duæ partes. ſecunda, ibi [idem fiet.] & prima loquitur de domino. ſecunda de procuratore. ¶ Nota, quòd
1 † poſitiones ſunt faciendæ poſt iuramentũ. & vide s̃. de confeſ. e. li. c. 2. ¶ No. ar. q̃ ponens dicitur confiteri id, quod ponit,

nit, & ſic facit iſte tex. pro gloſſ. mag. in fi. s̃. de confeſ. c. 1. eo. li. ¶ Not. arg. quòd ex productis in iudicio inducitur manifeſtum. ad hoc s̃. de verb. ſig. c. cum olim. ¶ No. q̃ † dictio, tanquàm,
2 eſt nota proprietatis, & veritatis. vide glo. de ma. &
3 ob. c. ſolitæ. ¶ No. quòd ex iure ſuperuenienti pendente lite, poteſt ferri ſententia contra litigantem. de quo. s̃. de re iudi.
3 c. abbate ſanè. ¶ Nota, quòd † delictum procuratoris nõ nocet domino, niſi habuerit ſpeciale mandatum. materiã vide in c. 1. vt lit. non conte. ¶ No. q̃ paria ſunt, agere cum mãdato, vel actum ratificare nomine alterius ratificantis geſtũ. ad
4 hoc reg. rati. ℣. de reg. iur. ¶ No. arg. quòd † procurator in cã electionis debet fundare libellum, & alios actus iudiciales nomine electi, & non nomine eccleſiæ: ſecus quando ageret pro iuribus eccleſię; quia debet fundare nomine eccleſię, & non conſtituentis. Ad hoc optimus tex. de probat. ca. licèt cãm. in pr. & fi. de reli. do. c. conſtitutus. circa fi. ¶ Quæro, an iſte tex. hẽat locum tm̃ in formante contrarios articulos, ſicut in formante contrarias poſitiones. Archid. dicit, q̃ ſic, cũ poſitiones, & articuli æquiparentur, vt no. Gul. in c. circa. in gl. patet ex hoc. s̃. de elec. eo. lib. Io. An. hic diſtinguit, q̃ aut ille, qui format articulos, producit eos, & iurat articulos, ſicut fit in poſitionibus: & tunc procedit dictum Archid. & in hoc æquiparantur poſitiones, & articuli. ſ. propter vinculũ iuramenti. Aut formans articulos illos non iurat: & tunc licèt ſint contrarij, per hoc nõ erit periurus. ratio differentiæ eſt; quia ille, qui ponit, aſſerit ſic eſſe: ſed non ſic in articulis: immo, dicit, probare intendit illos; & ideò non poteſt, ſi ex illis contrarijs reſultaret periurium. dicit tm̃, quòd formans articulos cõtrarios, repellendus eſt. 4. q. 3. c. 3. §. j. de app. c. ſolli citudinẽ. in Auth. quomo. opor. epiſcopos. §. ſi tm̃. coll. 1. ff. de teſti. l. qui falſa. C. fini. maio. ſe dixe. l. ſi alterius. Io. And. per prædicta decidit aliam quæſtionem. Actor impetrauit reſcriptum ad delegatum, dicens, quòd reus, qui partem debiti ſibi ſoluerat, aliam ſibi ſoluere recuſabat. reus excipit reſcriptum ſurreptitium ex aliqua taciturnitate. & ſic funt pronunciatum: an poſsit ſe reus iuuare ex illa aſſertione reſcripti, q̃ illã partem debiti ſoluerit. & dicit Io. And. Gof. q. 13. terminaſſe, quòd ſic, alle. in ſimili. C. de libe. præte. Auth. ex cauſa. & de epiſc. aud. Auth. libari furioſi. & patet; quia ſicut teſtõ rupto, vel impugnato, fides adhibetur quò ad legata, & fidei commiſſa, ſic; & reſcripto per exceptionem eliſo, fides eſt adhibenda quò ad in illo contenta. ſic etiam ex iuramento in
5 vno præſtito, adhibetur fides etiam in alio, vt not. ſupra de lit. conteſta. capitu. 1. eod. libr. Et confeſsio † facta coram arbitro fidem facit coram ordinario. C. de arbitr. l. cum antea. & de teſti. l. fina. Item præſentatio reſcripti, & ipſius publicatio, & partibus facta editio ſunt de geſtis, quæ durant etiam in iuriſdictione ſoluta. facit de teſti. ſpo. c. audita. Non ob. reg. ex eo, quod. ℣. de reg iur. quia aliud eſt dicere reſcriptum falſum in bulla, & aliud eſt dicere veritatem in illo ſup præſſam, vt in caſu noſtro. & eſt ſimile, quod ibi notatur ſup prima glo. de teſtamento per Ioan. & pro hoc facit quod no. Ioan. And. poſt Inno. & Hoſt. de excep. c. cum venerabilis. in gl. verificari videtur. vltra medium, ſecundùm Lap. Abbatẽ. ¶ Quid ſi fiant poſitiones contrariæ ante iuramentum, an dicatur periurus? Io. An. dicit, quòd non, per text. hic, qui dicit [poſt] ſecus ergo à contrario in literis, ſi ante. & procedit ſiue iuramentum fuerit præſtitum de calumnia, ſiue de veritate. s̃. de iura. calum. c. 1. in fi. & in prin. Ioan. An. ¶ An ille, qui negauit vnam poſitionem, in qua plura continebantur: ſi poſtea facit poſitionem, continentem partem illius, qđ continebatur in negata, dicatur periurus? Io. Cald. in conſil. 2. de confeſ. dicit, q̃ non; quia cum fuerit aliud additum in negata in iſta noua, iſta ſecunda dicitur noua, & non eadem, ar 22. q. 2. c. deceſſorum. Nam ille, qui detrahit huic, dicitur ali. quod nouum facere. argumen. Clem. ne Romani. de electio. Item cum prima fuerit multiplex, potuit tota negari, vt not. gloſſ. in cap. præſentium. de teſtib. ſupra eod. libr. & cap. 2. de confeſ. eod. lib. Item cum in prima continerentur plura penitus diuerſa, in ſecunda alterum tantùm: illud non debet dici contrarium, ſed diuerſum. diuerſa enim non dicuntur contraria, vt eſt tex. de his, quæ fi. à præla. c. cum apoſtolica. ¶ Sed quid ſi rñdens poſitioni, vna die dicit vnum, alia die oppoſitum: an dicatur periurus? Archid. hic tenet, q̃ non; quia hodie põt credere vnum, & cras contrarium. ff. de interrog. act. l. de ætate. §. fi. ar. de pœn. diſt. 3. c. Iudas. Itẽ poſſum hodie habere de aliquo bonam conſcientiam, & cras malã ex aliquo ſuperuenienti, & econuerſo. ſic s̃. de ſimo. c. ex inſinuatione. & in c. vt circa. §. alioquin. s̃. de elect. e. li. & de fri. & malefi. o. fraternitatis. in fi. ſecundùm Arch. Io. An. hoc dicit verum in iuramento calumniæ, & reſponſione credulitatis: ſed in iuramento de veritate non procederet; ex quò aſſertiuè nõ reſpondet ad hoc, de proba. c. per tuas. Quare ex ſola productione poſitionũ iſte dãnaretur vt periurus. Sol. dic, q̃ producens poſitiones illas confitetur; qa iſte eſt effectus producentis poſitiones, vt no. s̃. eo. li. de conſue. c. 1. in fi. primę glo. Io. An. ¶ Quid ſi fiant poſitiones contrariæ diuerſis tẽporibus, an habeat locũ iſte tex. Io. Mo. & Archid. q̃ ſic; quia ea, quæ fiunt in iudicio, ſunt quaſi ſimul coniuncta, ita vt non ſit attendendus prioritatis ordo, vel poſterioritatis. alleg. ff. de pecu. l. qui. in contrarium alle. Ioan. Mo. fi. de dam. infect. l. ſi finita. §. ſi quis ſtipulatus. & idem eſſet, ſi per poſitionem, & reſponſionem appareret contrarietas, non per alterum tantùm; cum eadem ſit ratio, & exemplum eſt in prima gloſſ. ℣. Ioan. An. ¶ Quid ſi dominus expreſsè mandauit, vt procu. faceret poſitiones contrarias, procurator tamen illas non fecit. an dominus ſit periurus? Io. An. q̃ non, licèt ipſe peccaue rit ſic mandando. Nam hic punitur factum, videlicet porrectio facta in iudicio: ſecus ergo, ſi mandauit tantùm, all. not. in cap. penul. in glo. fin. ſupra de elec. eo. lib. & cap. perpetuò. eo. ti. & lib. & ratio, quare dominus non reuocans poſitionẽ procuratoris eſt periurus, eſt; quia factum alienum facit pro prium per conſenſum, ad idem. 82. diſt. per totum vſque ad §. ſi autem. Ioan. An. ¶ Per quem debeat imponi filẽtium iſti ponenti contraria? Lap. Ab. hoc dicit, q̃ per iudicem, coram quo agetur cauſa electionis, alleg. notata in Spe. de teſti. §. 1. ver. ſed nunquid iudex. & quod no. 2. q. 3. §. notandũ. 2. in gl. 1. & facit. ℣. de re iudi. c. abbate ſanè. & Cle. auditor. de reſcr. & quod ibi no. ſecundùm Lap. Pau. hic ponit diffinitionem Comp. de reſcriptis. in c. mandatum. dicens, quòd aut Papa procedit: & tunc, cum ipſe ſit s̃. ius, illum puniet. & ſic procedit de fideiuſſ. c. peruenit. Si verò eſt iudex inferior: tunc punire non põt, ſed formet inquiſitionem contra eum, & ex prima confeſsione periurij illum puniet: cum confeſsio facta in vno iudicio, in alio præiudicet. de elec. c. per inquiſitionem. ſecundùm Pau. ¶ Gloſſ. 1. in fi. declarat quæ not. Gul. in c. vt circa. in gl. patet ex hoc. per quas gl. patent exempla. Primũ Hoſt. de abbatiſſa electa per compromiſſum, duraturum vſque ad conſummationem candelæ: cui per iudicem factæ fuerunt interrogationes, ex quarum reſponſione cõcludebatur periurium. Exempla Gul. ſunt. pono me electum ad decem, quod negaſti. deinde diſiunctim pono de decem vocibus, quod fateris. vel pono me bonæ famæ, quod fateris: ſed poſtea ponis me peiurum, vel homicidam, quòd de hoc eſt publica vox, & fama. ex his apparet perinrium, ex quo conuenit in tempore. Ioan. Andr. ¶ In fin. gloſſ. 2. ſed quæro, an hoc, quod dicit gloſſ. habeat locum in veniente contra fidem præſtitam. Do. de Rota. concl. 322. in antiquis tenent, quod non: quia iura dicunt de veniente contra iuramentum. ergo ſecus de veniente contra fidem præſtitam; cum pœnæ ſint reſtringendæ, vt in reg. in pœnis. Item quia magis videtur contemnere, qui ſuper libro præſtat iuramentum corporaliter, quàm qui fidem promitti. C. ſi mi. ma. ſe dixe. l. 3. & hoc dicunt tenere Rotam, licèt Archi. teneat contrarium. in c. j. ℣.

de ſepul. ſecundùm eos. Arch. 22. q. 5. c. iuramenti. ſuper glo. recitat opin. tamen ibi nihil concludit. Credo opin. dominorum de Rota veriorem: quia licèt iuramentum, & fidei præſtatio æquiparentur, quantùm ad obſeruantiam: non tamen contrauenies ſimplici fidei præſtationi intantum delinquit, ſicut veniens contra iuramentum, vt no. gl. in c. clericus. ſ. de iureiur. & dicit Spe. in tit. de arbi. §. fi. verſic. ſed pone. ſi ergo minus delinquit, minor pœna eſt imponenda; cum quantitas pœnæ debeat commenſurari delicto: vt pro maiori delicto grauior pœna imponatur. 24. q. 1. c. non afferamus. Non ob. text. in capit. peruenit. de fideiuſſ. vbi videntur æquiparari, etiam quò ad pœnam; quia ibi, vt patet per text. erat impoſita copulatiuè fidei præſtatio, & iuramentum ſimul. Vel poteſt dici, q licèt æquiparentur quò ad pœnam ſuſpenſionis, vt vult ille tex. non tamen quò ad pœnã depoſitionis, quæ eſt grauior. & quod tenet gloſſ. hic, tenet Archid. qui alleg. 24. q. 3. c. ecce. ſecundùm Ioan. And. ¶ Glo. ſuper ver. datis. indu cit text. ad ſolutionem quæſt. ¶ In fi. gl. No. iſtam gloſſ. quòd delictum poteſt probari per inſtrumentum, quando delictũ committitur ſcribendo. de quo per per Ioan. Andr. in reg. ſemel malus. ĩ. de reg. iur. & dicam de hoc. ĩ. de verbor. ſignifi. cap. 2. vbi etiam glo. ¶ Gloſſ. ſuper ver. periuro. quærit, quare iſti periuri repelluntur. gloſſ. ſoluit. ¶ In fin. gloſ. Not. iſtam glo. quòd periurus eſt infamis. idem glo. e. tit. c. querelam. de hoc per Archid. 15. quæſt. 6. cap. auctoritatem. tex. & Doct. de teſti. ca. teſtimonium. ¶ Gloſſ. ſuper ver. iuſta cauſa. quærit de exemplo, & dupliciter exemplificat. Deinde quærit de alia quæſtione, & ſol. ¶ In fi. glo. Not. ex iſta gl. quòd confeſsio facta in iudicio poteſt ſtatim reuocari abſque probatione erroris, quando nondum eſt deſcripta in actis. & idem tenet Hoſtien. de diuor. cap. ex literis. vt ibi not. Ioan. Andr. & idem tenet Archid. & Ioan. Mo. qui remittit ad not. de appella. capi. cum cauſam. in gloſſ. & facit quod not. de electio. cap. ſcriptum. in j. gloſ. In eo autem, quod glo. dicit, iſtum excuſatum, ſi probat ſe erraſſe. hoc non eſt de facili probabile in confeſsione deliberata. de quo vide not. de diuor. c. ex literis. in glo. 2. & in c. vt noſtrum. vt eccle. bene fi. in gl. cũ perſonæ. Item in eo, quod dicit glo. iſtum excuſari, ſi ignorantia eſt tolerabilis, idem erit, etiam ſi ſit excuſabilis, ſecundùm Archid. qui ponit exemplum, quando eſt electus de aliena eccleſia, contra quem oppo. cuius vita poteſt probabiliter ignorari. & ſimiliter ipſe poteſt probabiliter ignorare numerum canonicorum eccleſiæ, & his ſimilia. ad hoc. ff. de interrog. act. l. de ætate. §. fin. & ff. de coll. bon. l. nonnunquàm. ad idem. 2. q. 3. cap. Paulum. & ſ. eod. lib. de elec. c. 1. in fi. Auth. de execu. & his, qui conueniuntur. in princ. coll. 7. Ioan. And. ¶ Glo. ſuper ver. debebit. in prin. quærit, an aduerſarius confirmetur propter iſtius periurium. Deinde colligit notabi. & allegat ſim. ¶ In fin. gloſ. idem Ioan. Mon. & Archidiac. & eſt ratio; quia res deuenit ad eum caſum, à quo non poterat habere principium ante ſui completionem. ff. ad legem Aquil. l. quia in eum. vnde ſicut agendo proſequitur quis ius agendi non rectè inchoatũ ex noua cauſa ſuperueniente. ſ. de re iudic. c. abbate. ſic agendo perdit ius rectè inchoatum, vt hic, ſecundùm Ioan. Mo. Ioan. An. ¶ Glo. in ver. expreſsè, quærit de vna q. & ſol. ¶ In fi. glo. no. glo. q delictũ procuratoris, etiam poſt litem conteſt. commiſſum in iudicio non nocet domino, niſi in caſibus hic expreſsis: quãdoque ſecus eſt in contumacia, vt ſupra de confeſ. capit. 2. & ideò vtilius eſt aduerſario, quòd dominus reſpondeat poſitionibus per ſe, quàm per procuratorem. Tractat hic Paul. an vbi ius iubet aliquem proprio iuramento iurare, poſsit iurare per procuratorem. & dicit, quòd iſte text. facit, quòd ſic. quod patet; quia ex iuramento præſtito per procuratorem dominus efficitur periurus. de quo dixi in c. vt circa. ſ. de elec. eo. lib.

ADDITIO.

a ¶ Dictio, tanquam. Adde Bar. in l. omnes populi. ff. de iuſt. & iur. Bald. in l. apud antiquos. C. de fur. in l. ſi pater. §. qui duos. & in §. final. ff. de ado. Alex. conſil. 29. 4. parte. Bald. in l. j. C. de hære. inſtit. & ibi Alb. de Roſa. & quæ ibidem apoſtillaui.

Rub. De exceptionibus.

SVMMAE.

1 *Eccleſia dicitur mater fidelium.*
2 *Excommunicatio minor, & maior eſt dabilis.*
3 *Exceptio excommunicationis in vim peremptorię opponi non poteſt.*
4 *Excommunicatus quare repellitur ab agendo.*
5 *Statutum vbi trahitur ad malum, an ſit reuocandum.*
6 *Iudex obuiare debet, ne partes fatigentur expenſis.*

CAP. I.

PIA CONSIDERATIONE. ¶ Hæc eſt notabilis Decreta. & quotidie practicabilis. legã per partes. ¶ Gl. i. ſummat. & diuidit. ſecunda, ibi [ſi quis igitur] tertia, ibi [ſi verò] quarta, ibi [prouiſio] quinta, ibi [ſed ſi poſt.] ſexta, ibi [eo tamen.] ¶ Not. quòd † Eccleſia vocatur mater fidelium. & ratio eſt; quia nos in baptiſmo regenerat. 7. q. 2. c. qui abſtulerit. ¶ No. quòd † eſt dare maiorem, & minorem excommunicationem: de quarum effectu vide text. ſ. eo. tit. c. à nobis. ¶ Not. effectum exceptioni dilatoriæ; quia eius natura eſt litem tantùm differre, non autem perimere. ¶ Not. argum. quòd † exceptio excommunicationis in vim peremptoriæ non poteſt opponi in qualibet parte litis: ſed aſſumit naturam aliarum peremptoriarũ. ¶ No. hic cauſas, † quare excõmunicatus repellitur ab agendo: quæ ſunt quatuor, in tex. expreſſę. ¶ Nota. verecundiam eſſe, non poſſe intereſſe actibus illorum, cum quibus quis cõuerſatur, & de quorum vniuerſitate exiſtit. & ſic videtur magni incommodi, eſſe inter gentes, & eorum carere commercio. ad hoc. ſ. de Iudę. c. & ſi Indęos. ¶ Nota, quòd † vbi lex, vel ſtatutum trahitur ad malum, non propterea eſt reuocandum: ſed fini malo eſt prouidendum, quando materia, ſuper qua diſponitur, eſt neceſſaria: & cauſa cõſtitutionis ſem per durat. ¶ No. quòd † iudex, inquantum põt, obuiare debet, ne partes fatigentur in litigio laboribus, & expenſis. con cor. tex. ſ. de offic. ordi. c. vt litigantes.

SVMMAE.

1 *Exceptio quando opponitur, circunſtantiæ eius ſpecificari debent.*
2 *Probatum in iudicio inducit notorium.*
3 *Dilatio data per dictionem, infra, nõ includit diem, in qua dilatio aſſignatur.*
4 *Excipiens exceptionem ſuam probare debet.*
5 *Deficiens in probatione exceptionis dilatoriæ illicò condemnari debet.*
6 *Taxatio debet prætendere expenſarum condemnationem.*
7 *Poſitio exceptionis an differat lites.*
8 *Appellans extra iudicium, an repellatur exceptione excommunicationis.*
9 *Exceptio excommunicationis quando opponitur, an habeat locum abſolutio ad cautelam.*
10 *Excommunicatus an poſſit dici hæreticus.*

§. Si quis. ¶ Not. argum. quòd † quando opponitur exceptio, debent ſpecificari omnes eius circunſtantiæ. de quo. ſ. de teſti. c. præſentium. eod. libr. ¶ Not. † quòd omne probatũ in iudicio inducit notorium. vide text. ſ. de verbo. ſignific. c. cum olim. ¶ Not. quòd † dilatio data per dictionem, infra, non includit diem, in qua dilatio aſsignatur: de quo aliquid cum gl. ¶ Not. quòd † excipiens

piens habet probare ſuam exceptionem, de hoc. ſ. de reſtitu. ſpo. c. frequẽs. eo. lib. ¶ No. q paria ſunt quò ad impediendũ iudicium. quid non eſſe: vel eſſe, & non poſſe probari. ad hoc ſ. de offi. ordi. eo. li. ¶ No. q † deficiens in probatione exceptionis dilatoriæ debet ſtatim condemnari: non autem expectari finis litis. ad idem dictum. c. frequẽs. de reſt. ſpo. ¶ No. q condemnatio expenſarum, quæ fit propter aliquem articulum iudicialem, non debet extendi, niſi ad expenſas factas circa illum articulum, non autem ad alios. ¶ † Not. taxationẽ debere præcedere condemnationem expenſarum. ad hoc dictum. c. frequens. & hæc ſunt notabilia vſque ad dictum ver. ſi verò. ¶ Oppo. q eccleſia non fecit ſtatutum, ſed Papa, vt patet. ſ. eo. ti. c. exceptionem. Sol. dic, quòd etiam, quod facit Papa, intelligitur facere Eccleſia generalis; quia ipſe eſt generalis ſponſus Eccleſiæ. Vnde quod ipſe facit, Eccleſia intelligitur facere, ar. de tranſ. præl. c. 1. 2. & 3. 24. q. 1. c. quodcunque. & c. rogamus. & c. cum beatiſsimus. & ideò ipſius cõſtitutio generalis omnes aſtringit. de cõſti. c. fi. ſecundùm Hoſt. & 9. q. 3. c. cuncta per mundum. & c. per principalem, ſecundùm Arch. Io. An. ¶ Oppo. ſecundò, quòd ſola † poſitio exceptionis non differat lites. quia non ſufficit opponere exceptionem, niſi probetur. de re iudi. ca. cum ſuper. & c. ſuborta. Sol. dic hoc verum, & ad tex. reſponde, q differt, quando de ea conſtat, & non prius; quia ſi eſſet occulta, ſecus eſſet, ſecundùm Hoſt. & Arch. & Io. An. Sed dicit Lap. Abb. q etiam, antequam conſtet de ea, differt proceſſum negotij principalis, ſi fuit admiſſa; quia pendente dilatione data ad probandum exceptionem, differt ſuper principali proceſſu, ſicut in alijs exceptionibus dilator js ſecundùm ea, quæ no. in Spe. de excep §. nunc videndum reſtat. ver. eſt ergo. ſecũdùm Lap. Sed dicit dominus Io. de Imo. q poſſet ſaluari dictum Hoſt. quòd non differtur effectualiter, ſi non probatur infra terminũ, licèt ſic, durante termino, ſecundùm eum. & credo, q iſtud ſit verum, & hoc probat optimè iſte tex. qui non loquitur de dilatione litis, quæ fit ſuper probanda exceptione: ſed loquitur de illa, quæ fit propter inhabilitatem excommunicati, vt patet per tex. qui dicit [lites differat, & repellat agentes] ſed agens non repellitur ſuper proceſſu probationis excommunicationis, ſed tantùm excommunicatione probata. & ſic bene intellexit Hoſti. text. licèt dictum Lap. etiam ſit verum in ſe. ¶ Quæro, quid ſi appellatus eſt excommunicatus, & vult proſequi appellationem à diffinitiua, quã appellans negligit proſequi: an obſtet ſibi exceptio excommunicationis? Arch. hic tenet, q ſic: nam ius ſuum nõ fuit per iudicem læſum: ſed per ſententiam fuit magis firmatum. ff. de pig. l. grege. §. etiam. de re iud. c. cum inter. & c. ſuborta. Item ipſe habet remedũ appellatus, appellante non proſequente; quia rata manet ſententia. 2. q. 6. c. ei qui. & de ap. c. cum ſit Romana. Item ſi victor excommunicatus peteret ſententiam confirmari, vel exequi, repelleretur. primum patet de confir. vti. vel inuti. c. bonæ. 2. ĩ. eo. c. §. pe. facit. ſ. de accu. c. accedens. Nec ob. ca. ſignificauit. ſ. eo. tit. vbi vtraque pars admittitur; quia ibi vtraq; pars appellauit à ſententia lata, inquantum erat contra ſe: qd fieri poteſt, de teſta. c. Raynal. & c. Raynutius. fatetur tamẽ, q cõmune eſt tam actori, quàm reo, q, poſtquàm appellat, proſequi poteſt appellationem: aliàs appellare nihil prodeſſet. ſ. eo. c. venerabilem. Io. An. ¶ † Quid de appellante extra iudicium, an repellatur exceptione excommunicationis? Io. Mo. concludit, q aut appellatio eſt merè extraiudicialis: & tunc cum illa ſit quædam prouocatio ad cauſam, de appell. c. cum ſit Romana. bene repellet talem; quia tunc venit voluntariè ad iudicium, quo caſu repellitur, eo. ti. c. cum inter. Aut appellatio non eſt merè extraiudicialis, vt in illo, qui appellat ab executore, qui vult alteri prouidere de beneficio: & tũc, quia talis vexari, & grauari poteſt ab executore, appellare poterit, & proſequi, non obſtante exceptione excommunicationis. ad hoc. ſ. eo. lib. c. venerabilem. cum tunc non veniat voluntarius ad iudicium: ſed ſtimulatus venit ſe defendendo, quo caſu admittitur. ſ. eo. ti. c. cum inter. ſecundùm Archid. & per hanc viam, dicit Io. An. poſſunt ſaluari duo dicta Inn. quæ videntur in hoc contraria: quorum vnum poſuit in c. dilecti. de ma. & obe. aliud poſuit in c. cum inter. ſ. e. ti. ¶ No. vnum incidenter hic, q appellatio interpoſita à collatione executoris dicitur appellatio extraiudicialis, licèt non merè. hoc limitat verum Inn. in c. ad diſſoluendum. de deſp. impu. in glo. mag. in fi. quando non aſſumeret partes iudicis, ſed meri executoris. Sed quando aſſumeret partes iudicis (quod põt, vt no. in c. dudum. de præſump.) tunc nõ cenſetur appellatio extraiudicialis, quod eſt no. vt appareat, an in talibus appellationibus debeat ſeruari c. vt circa. de ele. eo. li. quod non habet locum, niſi in appellationibus extraiudicialib. vt eſt caſus in c. conſtitutio. ſ. eo. ti. & li. Et hanc partẽ tenet hic Pau. dicens, q quædam eſt appellatio merè extraiudicialis, vt eſt illa, quæ interponit ab electione, vt ĩ. de appel. c. cõcertationi. quædam eſt mixta inter iudicialem, & extraiudicialem, vt eſt, quando interponitur à collatione executoris, quæ participat de iudiciali; ex eo quia vice iudicis confert, cũ habeat iuriſdictionem. Item participat de extraiudiciali; quia ibi nullus actus iudiciarius interuenit. & ideò dicitur mixta, ſecundùm Pau. ¶ Quæro, quomodo differat lites oppoſitio excõmunicationis. Sol. dic, quia non poteſt eodem inſtanti procedi ſuper exceptione ipſa, & negocio principali, vt ſ. de iudi. c. exhibita, igitur oportet, q differatur cognitio negocij principalis, ſecundùm Io. Mo. & Io. An. ¶ An † quando opponitur exceptio excommunicationis, habeat locũ abſolutio ad cautelam? Arch. diſtinguit, q aut talis exceptio opponitur in vim dilatoriæ: & tunc habet locum abſolutio ad cautelã, de cle. ex. mi. c. Apoſtolicę. de ſen. excõ. c. venerabili. & ĩ. de ſen. excom. c. ſolet. & c. venerabilibus. §. pe. & fi. Aut opponitur in vim peremptorię: & tunc non habet locum, ſecundùm Arch. & Io. An. ¶ Quid ſi reus iurauit non opponere contra actorẽ aliquam exceptionem dilatoriam, an poſsit opponere exceptionem excommunicationis ſine pœna periurij? Io. An. hic dicit Io. de Montemurlo diſputaſſe, q poterit opponi ſine pœna periurij, ſi illam probat. vel etiam, ſi non probat, dummodo habuerit veriſimilem cauſam opponendi, all. ſ. de ſen. excom. c. ſacro. & ſ. eo. li. de elect. c. 1. Item ſicut non excluditur reus à tali oppoſitione per tacitam renunciationem, quã facit litem conte. vt hic. & ſ. eo. c. exceptionem. vel per lapſum termini ſtatuti ad illam opponendam, vt in Cle. 1. eo. ti. Eodẽ modo non debet excludi per generalem renunciationem. Itẽ neceſsitas excuſat à periurio. de iureiur. c. querelam. & de pigno. c. ſignificante. ſed iſte propter periculum communionis ad hoc videtur à iure aſtrictus, vt hic vult tex. & ex rationib. prædictis, & maximè propter iſtam vltimam concludit Ioã. An. idem eſſe, ſi expreſsè iuraſſet hanc exceptionem non opponere. alle. in ſimili quod no. in d. Clem. 1. in gl. penul. Ioan. Andr. & ad hoc optimè facit tex. in c. 2. ſ. de iureiuran. eo. li. vbi etiam iuramentum ſcienter præſtitum ſuper re illicita nõ aſtringit iurantem. ¶ No. illud dictum, quòd non valet renunciatio exceptionis, quando renuncians incurreret peccatum, ſi illam non opponerẽt. de quo per dominum Anto. in cap. ex parte. 2. ſ. de offi. deleg. ¶ † An excommunicatus poſsit dici hæreticus? Archid. hic dicit, quòd ſic, lato ſumpto vocabulo. alleg. 4. q. 1. c. quòd autem. Item ipſi excõmunicati remouentur ab eccleſiaſtica communione, & mittuntur extra eccleſiã: ob quam cauſam Diabolo traduntur. 11. q. 3. c. omnis Chriſtianus. & hæreſis idem eſt, quod ſeparatio. 23. q. 3. c. inter ſchiſma. c. hæreſis, & c. hæreticus. ſecundùm Archi. & Ioan. Andr. vide de hoc gloſſ. in dicto c. quod aũt. & in capit. firmiſsimè. ſuprà de hæret. & hic per Innocen. ſub rub. de ſchiſma.

SVMMAE.

1 *Exceptionem turpem opponens an teneatur actione iniuriarum.*

§. Si quis.

§. Si quis. An sit necesse, ꝙ dilatio. 8. dierum hic in text. ponitæ assignetur per iudicem. Hostien. hic tenet, quòd non, imò post admissam exceptionem excommunicationis currunt ipso iure absque alia iudicis assignatione, secundùm Host. hic. & idem Spec. in titu. de dila. §. 1. sed nunquid. & ibi dicit Io. And. in addi. ꝙ in illa dilatione computantur etiam dies feriati, alle. C. de dila. l. fiue pars. & de fer. l. j. illud tamen non procedit in terminis ꝛc. cupientes. de elec. e. lib. nisi vt ibi no. Ioan. An. Et intellige dictum Host. quòd currit tẽpus octo dierum, exceptione admissa per iudicem. Si autem illa opposita, statim contra illã exceptionem replicaretur, & in ista replicatione transeunt 8. dies, nocẽt, cum adhuc non fuerit admissa. & sic dicit Paul. quẽdam se vidisse maliciosè opposuisse, & tñ nihil ei profuit secundùm Pau. ¶ An sufficiat produxisse testes infra istũ terminum; licèt non fuerint examinati? de hoc tract. Ioan. And. & in Spec. de test. §. qualiter. ver. de his quoque. & in ti. de' dila. § j. ver. sed quid si. Ita concludendo materiam simul iungendo omnes distingue, ꝙ aut est statutus terminus ad testes producendos: & tunc sufficit, si producit eos, & facit eos iurare infra terminum, licèt non fuerint examinati, arg. C. de testi. l. pen. facit. s̃. de testi. c. præsentium. eo. lib. 2. & 3. respon so. Aut datus est terminus ad probandum, vel ad producendum, & faciẽdum illos examinari: & tunc non sufficeret producti cum iuramento, nisi fuerint examinati. ad hoc de probatio. ca. licèt causam. & d. cap. præsentium. nec est necesse, quòd fuerint publicati: immo etiam post terminum poterit petere publicationem. nam publicatio pertinet ad iudicem, non ad partem. & sic pars producendo, & faciendo eos examinari, fecit qđ in ea fuit. sunt. n. isti articuli diuersi, examinatio, & publicatio, vt patet de proba. c. quoniam contra. ergo parti non debet imputari; ex quò infra terminum fecit, quod sibi incumbebat. Et hoc etiam videtur esse de mente Pauli in Cle. 1. de concess. præb. & pro hoc optimè facit text. de pœni. di. 4. c. nouit. vbi dicitur factum, licèt nondum sit publicatum: tamen domini de Ro. in conclu. 392. tenent, quòd isto casu sufficeret iuramentum, cum testes quandoquè habeant produci de longinquo: & etiam requirat examinatio lõgum tractum propter interrogatoria, & scripturam. vnde qñque posset vix infra terminum statutum adimpleri, secm eos. credo verum primum dictum de iure. & si impedimentum esset (prout dicunt Do. de Ro.) tunc tempus non curreret, vel prorogaret, vt infra dicetur. Aut est statutus terminus ad probandum, & probatum habendũ: & tunc non sufficeret etiam examinatio, nisi fieret publicatio. ita videtur sentire Ioan. And. in addi. Spe. t. tu. de testi. §. præalleg. Quidam autem statuunt terminum ad probandum, & probatum habendum per omnem modum, & quamlibet speciem probationis: & tunc post terminũ non admittitur probatio, ẽt per iuramentum, in defectum plenæ probationis; cum talis termini assignatio videatur excludere omnem modum probandi. & post dilationem datam ad probandum quis admitti nõ debet, de proba. c. licèt causam. hæc omnia procedunt, quãdo non stetit per excipientem, sed per partem aduersam, vel per iudicem, vel propter infirmitatem probare volẽtem, vel propter aliud iustum impedimentum; quia tunc non curreret terminus, vel saltem fiet prorogatio. ad hoc de re iudi. c. cum Bertol. & quod not. de app. c. ex ratione. & j. de sent. excommu. c. solet. & hoc vltimum etiam tenet Archid. 2. q. 7. cap. testes. ¶ Quid si probat reus excommunicationem, & actor absolutionem: an habebit locum condemnatio expensarum? Ioan. And. concludit, quòd aut absolutio erat ita publica, quòd non licuit reo ignorare: & tunc fiet condemnatio expensarum; quia in casibus publicis ignorantia non excusat. de post. præla. c. j. aut non erat publica absolutio, sed occulta; ita quòd probabiliter ignorabatur: & tunc excusatur à condemnatione expensarum, ad quod faciunt nota. s̃. de elẽct. c. 1. in glo. & quod no. glo. fin. hic in ista parte. & de hoc in Specu. eo. tit. § j. ver. quid si probatur. & hanc vltimam partem tenet hic Arch. & Ioan. An. An. sufficiat eo probare, ꝙ actor petierit absolutionem? Archid. tenet hic, quòd non. de quo Ioan. And. remittit ad not. per se. de elec. c. venerabilem. ver. fuit. Ioan. And. ¶ Sed si excommunicatio opponatur contra iudicem, quis cognoscet de illa? Io. An. hic recitat opi. & nullã eligit. vna est opi. ꝙ iudex superior de illa cognoscat, & hanc ponit Host. hic, & Io. Mo. rõ; quia reus in exceptione fit actor. ff. de excep. l. j. & actor dẽt sequi forũ rei. de fo. compe. c. cũ sit. pro hac opi. all. dictũ Gof. in c. interposita. de ap. vbi dicitur, quòd si opponatur exceptio, quæ non concernit iudicem, est proponenda, & probanda coram eo, si contingat iudicem: licèt sit coram eo proponenda, non tamen probanda; quia facilè probationes subuerteret: sed probabitur coram superiore. & istam opi. Gof. tener Archid. 3. q. 5. c. quia suspecti. neque arbitri cognoscent isto casu, cum non reperiatur iure cautum, nisi in causa suspicionis. & illa iura, quæ volunt, quòd iudex cognoscat, an sua sit iurisdictio, loquuntur, vbi non est suspicio de iudicij subuersione. vnde cognoscat superior. & hoc seruat curia, secundùm Archid. ibi. sed ratio impugnatur; quia concludit contrariũ. Nam si reus est actor in exceptione: vbi primò conueniebatur coram suo iudice: nunc debet conuenire actorem, qui efficitur reus, coram suo iudice, & non coram iudice superiore iudicis excommunicati. & sic ista ratio non concludit. Itẽ secundò quia multi sunt ordinarij, qui non habent alium superiorem, quàm Papam. & sic difficile erit semper Papam adire. ¶ Secunda est opin. etiam Host. hic, & Egidij in suo libello in rub. qualiter excõmunicationis excep. & Gul. in Spe. de recr. §. fi. ver. fi. sed nun quid excommunicatio. Isti tenent, quòd cum iudex in hoc articulo meritò sit suspectus, de offi. dele. c. suspicionis. recurre tur ad arbitros, vt ibi. & j. de app. c. legitima. Item cum eadẽ fit ratio in suspicione, quare itur ad arbitros, quæ in ista; ideò arbitri de ista causa cognoscent, cum aliter iurisdictio ista ne queat expediri. & licèt aliqui velint hoc restringere in delegato, illa cõcludit etiam in ordinario. sed in delegato Papæ posset distingui secundùm dispositionem c. si contra vnum. s̃. de offi. dele. eo. lib. Sed Io. And. dicit hic (sub dubio fortè) hanc opi. non posse bene defendi, quòd arbitri, qui iuris necessitate adeuntur, assumi debeant, nisi in casibus à iure expressis, qui habentur. s̃. de offi. dele. c. ab arbitris. eo. li. in tex. & in gl. ¶ Tertia opi. est Inno. in c. cum super. de off. deleg. vbi tenet, ꝙ hæc exceptio sit proponenda, & probanda coram iudice, contra quem opponitur. qui si eam admittit, habet opponẽs intentum. si non admittit, sed repellit, opponens appellet. Recitatis opinionibus, sic residet Io. And. Io. de Fan. hic dicit, ꝙ Bar. in l. quidam consulebat. de re iud. tenet, ꝙ qñ exceptio contingit personam iudicis, & eius famam, vel honorẽ suggillat (vt quia opponitur, ꝙ est seruus, vel infamis. & idẽ si opponitur excommunicatio) ipse non cognoscet, sed superior. & tenet etiam, quòd vbicunque superior de exceptione cognoscere habet, possunt arbitri eligi. C. de iudic. l. apertissimi iuris. & supra de appellatio. cap. cum speciali. secundùm eum crederem, ꝙ si opponitur delegato habenti collegam cum clausula, ꝙ si non omnes. vel delegato, siue officiali ordinarij: quòd tunc seruetur dispositio cap. si contra vnum. s̃. de offic. deleg. eod. lib. nec alius collega, vel ordinarius cognoscet, vt sensit. s̃. Ioan. Andr. Si autem opponitur delegato non habenti collegam, vel ordinario principali: tunc si excommunicatio est notoria, sufficit sola oppositio absque probatione. s̃. de fi. presby. c. quoniã. dictum est Inn. in d. c. cum super. Aut excommunicatio non est notoria, sed occulta: & tunc credo, quòd possit cognoscere, & pronuncia re; ex quo non opponitur exceptio funditus excludens habi tum iurisdictionis, sed exercitium tantùm impediens; quia ex quò est iudex, & vertitur in dubium de exercitio iurisdictionis:

ctionis: tamen potest cognoscere, an sua sit iurisdictio. de rescri. ca. super literis. nec potest ab eo discedi, nisi per viam appellationis, vt in c. vt debitus. s̃. de app. & ita videtur tene
2 re D. meus Anto. de But. in d. c. cum super. ¶ † Sed an teneatur iniuriaram actione iste, qui opponit exceptionem turpẽ si illam non probat? Sol. vide in Spe. de accusatore. §. fi. versi. sed pone Ioan. And. Et ibi alleg. pro & contra. & demum dicit, puto, quòd pater, vel patronus habent actionem iniuriarum, si contra eos filius, vel libertus turpem obiciat exceptionem, secundùm Lap. Abb. & est ratio; quia in eis est speciale, vt tales exceptiones opponere non possint. ¶ Sed quid si iudex pronunciat exceptionem non probatam, non tamen condemnat in expensis; an postea poterit vsque ad diffinitiuam, vel indiffinitiuam condemnare? Archid. hic tenet, ꝙ sic, qui remittit super hoc ad Spec. eo. tit. §. 2. versi. sed quid si iudex. & de expensis. §. postremò. ver. illud. alle. etiam not. per Hostien. s̃. de appella. c. sæpe. in glo. & etiam si. iuxta si. Nec obstat tex. j. de appella. c. cum appellationibus. eo. li. vbi videtur debere fieri condemnatio eadem die; quia ideò ibi debet fieri; quia remittendo appellantem, desinet esse iudex. ff. de re iud. l. Paulus. sed hic durat iurisdictio & sic iudicis officium, per quod expensæ petuntur. C. de iudic. l. sancimus. C. de fru. & lit. exp. l. terminato. Io. Andr. ¶ Quid si iste in secunda vice, qua opponit excommunicationem, probat: an debeat recuperare expensas, quas soluerat in prima vice? sol. Abb. hic tenet. ꝙ non, alle. C. de iud. l. properandum. §. & si quidem. vbi victor absens, quem apparet probabiliter liti gasse, tamen ad expensas condemnatur. & per hoc soluitur, quod obiici posset, quòd nunc apparet eum nõ fuisse calumniosum, ar. de purg. vul. c. 2. vbi Io. An. & pro hoc facit quod no. Gul. in Spec. de arb. §. sequitur. in penul. charta. versic. sed pone actum. vbi dicit, quòd si pronunciatum est, Titium dare debere decem Sempronio sub certa pœna, quæ non dedit (& sic pœnam commisit) licèt postea absoluatur per pronunciationem, contra eum nihilominus poterit pœna peti secundùm Lap. ¶ Glos. super ver. communibus. quærit de verbis tex. an debeant stare eo modo, quo exprimuntur. Deinde. qualiter intelligatur. & sol. ¶ In fi. glo. pro conclusione gl. & dictorum Doct. hic præmitto, ꝙ quidam sunt actus publici. quidam ciuiles; & quidam communes. Publici sunt, tutela, & cura. Insti. de tute. circa prin. Ciuiles sunt iudicare, & arbitra. 11. ff. de iudi. l. cum prætor. 3. q. 7. §. tria. de arbi. c. dilecti. Cõmunes verò dici possunt, officium procuratoris, & testium; quia nec inter ciuiles, nec inter publicos numerantur. & ab istis vltimis excommunicati excluduntur. de probat. ca. post cessionem. de procu. c. fi. multò fortius à publicis, & ciuilib. s̃. eo. c. exceptionem. de re iudi. c. ad probandum. vbi apparet, quòd repelletur à iudicando, si est publicus. Item ab arbitrando. de quo in Spec. de arbitr. §. differt. ver. Item secundùm eum. Item ab impetrando. s̃. de rescrip. c. j. eod. libr. Itẽ à beneficijs, de cle. exc. minist. c. postulasti. Item ab agendo, pronunciando, & testificando, vt j. de senten. excommun. ca. decernimus. Super dubio igitur, an valeant actus gesti ab excommunicato. distingue, quòd aut excommunicatus aliqua facit, vt persona publica: aut vt persona priuata. si facit vt persona publica, quidam sunt actus sacramentales: quidam sunt actus beneficiales: quidam sunt actus temporales. In sacramẽtalibus confert, & recipit characterem, sed non executionem. de conferente est text. de ordi. ab episcopo. c. 1. & fi. de recip. de eo, qui fur. or. reci. c. 1. & fin. & de senten. excommu. c. cum illorum. In beneficialibus dando, & recipiendo nil agit, de ele. c. cum inter. de consue. c. cum dilectus. de app c. constitutus. quando est publicè excommunicatus. secus si esset toleratus; quia occultus. de iud. c. ad probandum. hoc limitat Ioan. Cald. in c. ad probandum. quando error surgeret à causa probabili: secus si non surgeret à causa probabili; vt quia sunt publicè excommunicatus: tunc licèt haberetur pro non excommunicato: tamen non valerẽt gesta. all. 16. dist. c. quod dicitis. de post. præla. c. 1. 11. q. 3. c. curæ. In temporalibus si sunt publicè excommunicati, nõ tenent actus sui. de re iudi. c. ad probandum. de immu. eccle. c. aduersus. vnde si talis publicè excommunicatus alienanti præstaret auctoritatem, vel decretum, vt tutor, curator, vel iudex, non valeret. s̃. de procu. c. consulti. de do. & contu. c. veritatis. vbi non valet alienatio rerum ecclesiasticarum. idem de instrumento confecto per notarium publicè excommunicatum. 3. q. 4. c. nullus. & idem esset, si alienaret prælatus excommunicatus bona prælaturæ suæ: quia non valeret ipso iure. de do. & contu. c. veritatis. in fin. nam ex quò excommunicatus est, ei (saltem quò ad alienationem) est interdicta administratio rerum ecclesiasticarum, vt ibi. & facit de ap. cap. pastoralis. Aut excommunicatus facit aliqua, vt persona publica: & tunc aut isti actus tendunt in finem absolutionis suę ab excommunicatione: & omnes sunt sibi permissi, de sent. excommu. c. cum voluntate. & s̃. de rescrip. c. 1. eod. libr. Aut non tendunt in finem absolutionis: & tunc si concernunt dãnum ipsius excommunicati, valent. vnde si excommunicatus cederet actiones alteri, valeret cessio. & statim cessionarius agere posset. & si venderet villam, in qua ius patronatus haberet, emptor statim posset præsentare, secundùm Archi. hic, arg. eorum, quæ not. j. de iure pa. c. 1. eod. lib. quod not. s̃. de dolo. c. veritatis. & quod not. 2. q. 1. c. in primis. Aut facit ali qua ad commodum suum. Host. hic tenet, ꝙ contrahendo non valet. & alle. quatuor considerationes hic in tex. positas. Abb. hic tenet, ꝙ licèt peccet ingerendo se communioni, de cle. excom. c. illud. nihilominus tenet contractus etiam in fauorem excommunicati: tamen ex eo agere non poterit, donec fuerit absolutus. de iud. c. intelleximus. & inducit hũc textum. Si enim valet iudicium cum eo gestum; ita ꝙ ex eo proceditur, cum fuerit absolutus: sic & tenere debet contractus, si agatur ex illo post absolutionem, cum parificentur iudicia, & contractus. & in iudicijs quasi contrahitur. ff. de pecu. l. licèt. §. sed si filius. secundùm Abb. hic, & Ioan. An. Ponit tamen hic Abb. vnam regulam, quòd omnis actus, qui sine communione alterius non procedit, est interdictus excommunicatis, per c. illud. de cle. excom. mi. vbi dicitur, quòd alios non vitare excommunicatus sine delicto non potest: ergo ex quò non potest sine delicto alteri cõicare, omnes actus, quos exercere non potest, nisi alteri communicet, sunt sibi interdicti, si non reperiantur sibi à iure permissi, secundùm eum. ¶ Gloss. super ver. agentes. quærit quid de defendente, & soluit. ¶ In fine glo. intellige glo. de reo necessario, sed de reo voluntario tractat hic Arch. illud quod no. s̃. e. c. dilecti. dic, vt ibi. Ioan. And. ¶ Glo. super ver. contumaciæ, quærit, & soluit. ¶ In fin. glos. vide de hoc 11. q. 3. c. episcopi. 2. q. 4. cap. de presbyterorum. secundùm Archid. Ioan. And. ¶ Glos. in ver. ecclesiasticus. quærit, an ista forma debeat seruari, si opponatur coram iudice seculari. & sol. ¶ In fin. glos. No. istam glo. ꝙ ius canonicum disponens circa ordinatoria litis, debet seruari etiam in foro ciuili; quando disponit sup materia, quæ etiam in foro ciuili esset admittenda ex dispositione iuris canonici. & idem tenet glo. 1. in ver. opponit. qđ not. quia habes per hoc vnam limitationem ad gl. super ver. vsuris. in Cle. dispendiosam. de iudic. ¶ Sequuntur gl. in §. si quis. ¶ Glo. super ver. opponit. recita per tres q. & solue, vt in ea. ¶ In ea. glos. ibi [ex insinuatione] idem tenet Inn. Petr. & Abb. & dicit Ab. hoc parere expresse, per hunc text. quia in vim peremptoriæ non posset opponi in qualibet parte litis. s̃. de lit. contesta. c. 1. eo. li. Io. An. ¶ In ea. glo. ibi [vt s̃. dixi.] propter. hoc dicunt Doct. quòd hæc exceptio etiam admitti tur in curia Romana: tamen dicunt, quòd ad probandum istam exceptionem, vel aliam dilatoriam non datur dilatio extra curiam ad probandum. ad quod faciunt not. de app. c. 1. & de priui. c. cum olim. il 1. & no. Spec. ti. de dila. §. 1. versi. sed

sed si in eo, quod dicit glo. quòd coram iudice seculari admittitur hæc exceptio, tenet hoc Host. Io. Mona. & Archi. tamen dicunt, quòd cognitio, & diffinitio erit iudicis ecclesiastici. al leg. de ordi. cog c. tuam. ¶ Ex isto dicto infert hic Lap. Abb. quòd iudex secularis exceptionem excõmunicationis corã eo propositam debet remittere ad ecclesiasticum iudicem, vt not. Hosti. in d.c. tuam. & idem si opponitur crimen cõtra clericũ productum in testem coram iudice seculari, vt no. Host. in c. verum. de foro compe. secundùm Lap. Istud credo verũ, quando verteretur in dubium, an excommunicatio teneret, vel non: sed si non esset dubium de validitate excommunicationis, sed tantùm, an esset excommunicatus, vel non, credo, quòd posset cognoscere de hoc, prout dixi in c. fi. ℣. de foro compe. eo. lib. & facit quod ibi no. de iura. sed dicit, quòd iudices seculares de his exceptionibus non curant: tamen curare debent, cum & leges. hoc etiam ponderent. alleg. in lib. feudo. titu. fini. lex, deinde inci. consue. regni. c. domino mouẽte guerram. qui dicit vasallum nõ teneri ad adiuuandum dominum excommunicatum, vel à Rege bannitum: immo à sacramento fidelitatis absolutus est. ad idem. 16. q. 6. c. nos sanctorum. & c. alius. & ℣. de præb. c. fi. Inducit etiam in Auth. de sanctis. epi. §. vt aut. é vbi episcopus facit prouinciale Concilium ad faciendum seruari sacras regulas, & ad puniendos ipsarum transgressores. ad idem in Auth. coll. 8. vt cum de appella. cogno. §. generaliter. & de priui. dot. hære. mulie. non ſtan. §. antepen. ver. sed sint. Item, vt dicit, Lotharius Imperator statuit per iudices seculares distringi excõmunicatos contumaces, vt in Lombar. de decimis. l. decimis. & l. fi. lib. 4. Itẽ inducit, quòd leges sequi volunt in talibus canones, vt in Authen. quomo. opor. opi. §. 1. coll. 1. & no. de se. nup. c. pen. & fi. Io. An. in fi. glo. Item etiam non habet locum, quando excipitur de excõmunicatione iudicis, vel testis: quia tunc assignabitur dilatio congrua, ponderatis circunstantijs, secundùm Arch. & all. no. de procu. c. dilectus. p. Io. An. dicit tamen Pau. quòd quando opponitur exceptio ista in vim peremptoriæ, sunt exprimendæ circunstantiæ, sicut cum opponitur in vim dilatoriæ, vt hic. & ratio; quia si circunstantiæ sunt exprimendæ, vbi minus est periculũ; ergo & vbi maius, secundum Pau. tamen contra hoc dictum Pan. dicit hic glo. quæ vult, quòd in alijs casibus, vbi agitur de grauiori præiudicio, non habet locum dilatio hic assignata; ergo nec alia dispositio. ¶ Glos. super ver. speciem. quærit, quare tex. arctet ad expressionẽ speciei, & sol. in fi. glo. Contra tex. & gl. oppo. quòd sufficiat simpliciter opponere excommunicationem: quia appellatione excommunicationis in dubio intelligitur de maiori, vt in d. c. fi quem. alleg hic. ergo non est necesse exprimere speciem. Sol. Aegidius fatetur contrarium, & ad tex. hic respondet, exponendo, speciem. i. causam: sed illa solutio destruit tex. ideò dic, quòd iste tex. loquitur in exceptione odiosa propter abusum opponentium. & ideò cum in odiosis intelligeretur potius de minori, arg. reg. odia. ℣. de reg. iur. oportet, quòd exprimat speciem. contrarium loquitur in sententia iuris, vel hominis, quę quantùm ad hoc est fauorabilis, cum sit medicinalis, vt ibi no. in prí. & similiter gl. fit ergo. ibi, secus. Io. An. ¶ Quæro, quæ sit forma seruanda in oppositione istius exceptionis. vide in Spec. eo. ti. §. viso. ver. sed quando excommunicationis. Ioan. And. ¶ Sed an in exceptione sit exprimenda causa, propter quam fuit lata excommunicatio. Sol. Spec. trac. in loco prox. alle. & fuit Egi. in opi. q͡ sic. sed dicit Io. An. quòd illud non procederet in sententia lata ab homine, quia etiam si esset lata sine causa, ligaret. 11. q. 3. ca. 1. & quod ibi not. in summa. & de hoc latius in d. §. per Spec. Io. An. ¶ Quid si opponatur excommunicatio lata à canone, an debeat exprimi nomen canonis excommunicantis? Sol. de hoc in Spec. præalleg. loco. Host. Pe. & Arch. tenent, quòd sic, & mouentur primò propter identitatem rationis. alle. ℣. de simo. c. per tuas. & de senten. excommu. c. quod in dubijs. & c. seq. & ℣. eo. lib. de elect. capit. qui contra certam. in contrarium facit; quia cum ius sit certum: ergo non est necesse, quòd exprimatur. ff. de iur. & fac. ig. l. 2. nec est differentia, quo iure ꝓferatur. ff. de lib. & posthu. l. Gallus. §. fi eius. ad hoc. ℣. de coha. cler. & mu. c. vestra. in prin. cum concor. quæ ibi habentur super ver. alibi. vel saltem videtur, quòd sufficiat sine nomine canonis allegare ipsius auctoritatem. ad hoc. ℣. eo. li. de ele. c. cum nõ. deceat. & c. fi postquàm. §. 1. & e. is. qui. & in Clem. vnica. hoc eo. ti. Io. An. dicit primum tenendum. Nam diuersi sunt canones, etiam eiusdem auctoris, per quos infringitur excommunicatio, qui habentur. ℣. de senten. excom. c. eos. in Cle. 1. eo. ti. & sic patet, quòd per expressionem auctoris incertitudo non tollit: vnde requiritur, quòd exprimatur canon, vel nomine proprio, vel competentibus indicijs, quæ æquipolleant nomini proprio, vt ℣. de consan. & affi. c. tua. & de testi. c. licèt ex quadam. ff. si cer. pe. l. certum. ne sit locus vacationis, vt ℣. ex. glo. tamen si exprimatur causa ita & taliter, quòd tollatur incertitudo: videtur, quòd sufficiat in sententia iuris. & ita potest procedere opi. contraria, de qua. ℣. Ioan. An. Et pro isto vltimo dicto facit opti. ℣. de cle. coniu. c. 1. 2. responso. vbi ex primit canonem Cõcilij super priuilegio clericali absq; ex pressione nominis canonis. hoc etiam tenet Pau. hic. ¶ Gl. super ver. nomen. primò quærit, qualiter nomen exprimi debeat, & soluit. Deinde quærit, quare debet exprimi nomen, & sol. Item an sufficiat probare, quem fuisse denunciatum ex communicatum, & soluit. quod not. ¶ In ea. glo. ibi [non requiritur] no. bene istam glos. quòd pro sententia lata à delegato non præsumitur quòd ad fundamentum iurisdictionis, ni si aliter probetur. quod secus est, si est lata ab ordinario. de quo per Doc. etiam habetur de offi. dele. c. cum in iure. ¶ In ea. glo. ibi Host. & ista opi. placet hic Archi. Non ob. iste tex. secundùm eos; quia de ipsius mente patet, quòd loquitur de excommunicato occulto, non de illo, cuius excommunicatio est solemniter promulgata: quia tunc propter auctoritatem iudiciariam præsumetur hoc iustè factum, de renun. c. in præsentia. Nunquid autem sufficit probare eum fuisse per excõmunicationẽ repulsum? vide not. de ordi. cog. c. cum dilectus. super glo. pe. Et an sufficiat probare famam, vide de offic. de lega. c. prudentiam. in glos. Nunquid sufficit. Ioan. An. Istam opi. Hostien. scilicet quòd denunciatio probet excommunicationem, tenet etiam Arch. 11. quæst. 4. c. nemo contemnat. super glos. per rationes hic positas. ¶ Glos. in c. licèt. ℣. de senten. excom. recitat duas opin. & neutram firmat. Domini de Rota in conclu. 214. quæ incipit. Licèt sit concertatio. determinant, quòd si opponatur excommunicatio in vim peremptoriæ, non sufficeret; quia excommunicatum non probat sola denunciatio, vt in c. licèt. prælleg. Item quia huiusmodi exceptio, quando opponitur contra impetrantem, sapit obiectum, qui debet clarè dari, & probari, de accu. c. super his. & c. accedens. de ele. c. vt circa. eo. lib. & Clem. constitutionem. Item quia licèt opi. hic posita esset vera, tamen procedit, quãdo opponitur in vim dilatoriæ: sed dilatoria leuius, & citius admittitur, & probatur, quàm peremptoria. de ordin. cog. c. cum dilectus. & ℣. de lit. conte. c. 2. eo. li. quando autem opponitur in vim dilatoriæ, non decidunt ibi. Ioã. de san. Geor. hic tenet, quòd sufficiat, quando opponitur in vim dilatorię. opi. glo. procedat, quando in vim peremptoriæ, & mouẽt eadem ratione, qua Domini de Rota. & dicit dominus Ioan. de Imo. hic, q͡ illa distinctio videtur æqua. Nec ob. ver. apertissimis. per no. 11. si tutor. C. de peri. tu. Fortè possent reduci opi. ad concor. per hanc viam, etiam in dilatoria: quòd aut ex denunciatione excommunicationis potest cõstare de specie excommunicationis, & de nomine excommunicatoris: & tunc procedat opi. Hosti. & sequa. & hoc videtur sensisse text. hic; quia loquitur de exceptione excommunicationis, per quam repellitur quis ab agendo: sed sola denunciatio absq; alia probatione excommunicationis habet hunc effectum repellendi, vt

di, vt probat text. in d.c. licèt. & ibi dicit glo. Item videmus, quòd si constat de excommunicatione per solam famam, debet quis vitari, donec fuerit absolutus. de senten. excommu. c. cum desideres. 2. responso. multò ergo fortius si constat ex denunciatione facta iudicis excommunicantis auctoritate: quæ maiorem fidem facit, quàm fama, quæ potest habere originem à falsis probationibus, ar. eorum, quæ no. 4. q. 3. c. item fæpe. Item iste tex. non dicit expresè, quòd debeat probare excommunicationem: sed dicit [eam rem.] & sic loquitur per generale nomen. & eadem res potest dici illa, quæ non est eadem specie, sed eadem quò ad qualitates, & accidentia, vt notat glos. 2. 7. q. 1. c. denique. sed exceptio, & denunciatio sunt eadem quò ad effectum huius literæ: quia quælibet de per se habet effectum, vt repellat à communione, vt est probatum ℣. & patet. 93. dist. c. fi inimicus. ergo sufficit probare eam rẽ, quæ concludit ipsum à iudicio repellendum. Aut ex tali denunciatione non constat de specie, & nomine excommunicatorum: & tunc non sufficit probare denunciationem; quia nõ essent probatæ qualitates, quæ hic in text. requiruntur. & sic procedit alia opi. ¶ Glos. super ver. notionem. recita per contrarium, quòd non sufficiat deducere excommunicationem in publicam notionem; quia oportet, quòd de illa fiat fides iudici, & sic habenti iurisdictionem. sed notio est diuersa à iurisdictione. ergo &c. timore contrarij. glos. exponit text ¶ In fi. glo. not. bene istam glos. de isto nomine, notionem. ¶ Glo. super ver. octo dierum. in prin. recita per contrarium, quòd probatio non debet angustari, & sic non debeat restringi. hęc glo. fol. Deinde quærit, an iste terminus possit prorogari, & fol. Item quærit, quare maior dilatio non fuit assignata, & fol. ¶ In ea. glo. ibi [taceat] intellige glo. quòd taceat pro tũc; ex quo probationem ideni non habet, donec sibi superueniat facultas probandi in termino. 8. dierum; cum istam exceptionem posset opponere in qualibet parte litis. Ioã. An. ¶ In ea. glo. ibi [de procu. c. ex insinuatione.] & pro ista parte facit: quia poterit iteratò opponere istam exceptionem, vt sequitur in text. & hoc tenet Fran. inducens etiam rationem: quia istud est priuilegium actoris, quòd si reus non probat infra 8. dies, sibi condemnetur in expensis: quod priuilegium iudex sibi auferre non potest, alle. 28. di. c de his. & simile quod not. de senten. excommu. c. Romana. ad fi. super glo. antepen. & vide not. ℣. eo. lib. de offi. ordi. c. Romana. ad fi. super glos. attentet. Ioan. An. & idem, quod glo. hic, sentit Zenzeli. ¶ Nota bene istã glos. quòd vbi ius statuit certam dilationem in actu parui præiudicij, non potest iudex etiam ex causa illam ampliare. ¶ Glos. super ver. computato. all. simile ad text. in fi. glos. [quia dies.] & repete hic quæ ibi not. s. vltima die termini probationem fieri posse. quod hic not. Inno. Hosti. & Io. tenet tamen Archi. ℣. de restitu. spol. cap. frequens. quòd dies termini in dubio comprehenditur in termino à contrario huius literæ. Sed dicit hic Ioan. de Imo. quòd Butr. & Barto. tenent contrarium in l. 1. ff. si quis cau. ipse distinguit, quòd aut dilatio datur super eo, quod est lenis, vel modici præiudicij: & procedit dictum Archidia. aliàs procedit dictum aliorum. & ita propriè loquitur iste tex. & illud. cap. frequens. secundùm eum. ¶ Glos. super ver. apertissimis. quærit de intellectu tex. & sol. in fin. glos. & innuit iste text. secundùm Lapum Abba. quòd non sufficit vnus testis, nec locus est delationi iuramenti, secundùm Ioan. Andr. nec etiam sufficeret isto casu vnus testis cum fama, secundùm Archidiac. vt ipse not. 4. quæst. 3. cap. Item fæpe. super glos. & alleg. 2. quæst. 8. cap. sciant cuncti. alleg. dictum Specula. alleg. etiam hic Lap. Abb. ¶ Glos. super verb. documentis. quærit de intellectu text. & sol. ¶ In fi. glos. not. quid comprehendatur appellatione documentorum. & vide quod not. Doc. in cap. quoniam contra. de proba. circa fin. ¶ Glos. super ver. quod. recita per contrarium, quòd text. incongruè loquitur; quia. ℣. dixit, quòd propter excommunicationem. & hic iungit relativum neutri generis.

timore contrarij glos. fol. exponendo text. ¶ In fin. glos. posset etiam saluari text. quòd adiectiuum in neutro genere secundùm Philosophum prædicatur de omni genere, vt vir est album, mulier est album, & mancipium est album. ita nota. Ioan. Mona. in extraua. Benedicti. 11. quæ incipit. Dudum. fu per ver. penitus tollimus. ¶ Glos. super ver. diebus. quærit de quibus diebus intelligitur. glo. fol. in fi. glo. & vide de dolo, & contu. c. cum dilecti. in fi. secundùm Host. Ioan. An. ¶ Glo. su per ver. taxatione. recita per contrarium, quòd non condemnetur in expensis taxatione facta; quia requiritur iuramentum. glo. fatetur contrarium, & supplet ad text. ¶ In ea. glos. ibi [præmisso] intellige glos. quòd iuramentum debet præmitti quò ad condemnationem, non autem quò ad taxationem. Ioan. And. ¶ Glos. super ver. condemnans. recita per cõ trarium, quòd non debeat condemnari non probans; quia potuit habere probabilem causam litigandi. ℣. de ele. c. 1. eo. lib. glo. fatetur contrarium, & ad tex. subaudit.

S V M M Æ.

1 *Exceptionis sola oppositio, nisi probatur, non est sufficiens.*
2 *Excipiens arctatur onere probandi exceptionem suam.*
3 *Processus habitus cum actore excommunicato valet, si non opponatur, quando fit coram ordinario.*
4 *Actus gesti per excommunicatum in iudicio an indistinctè valeant.*
5 *Instantia iudicij dicitur durare de iure canonico, quousq; per sententiam causa sit finita.*

§. Si verò. No. arg. quòd quando quis est exclusus à potestate proponẽdi exceptionem dilatoriam, intelligitur exclusus in eadem instantia. secus ergo videtur in diuersa. ¶ Nota speciale in excommunicatione, quòd repulsus semel propter defectum probationis exceptionis excommunicationis iteratò admittitur in eadem instantia, si facultas probandi superueniat. ¶ Nota, quòd † non sufficit sola oppositio exceptionis, nisi probetur. ad hoc. ℣. de re iudic. capit. suborta. de concess. præben. capit. cum super. ¶ Nota, quòd † excipiens arctatur onere probandi exceptionem suam. ℣. de rest. spol. ca. frequens. ¶ † Nota, quòd processus habitus cum actore excommunicato valet, si non opponatur, quando fit coram ordinario. Si autem fit cum delegato, vide. ℣. de rescrip. c. 1. eo. lib. ¶ Not. quòd succumbẽs bis propter defectum probationis exceptionis excommunicationis, repellitur à potestate amplius in eadem instãtia opponendi. Quid autem de exceptione peremptoria. vide in Clemen. cum à repulsione. de app. ¶ Quæro de qua excommunicatione iste tex. permittat iteratò opponi oppositionẽ eandem. Solu. dicit Hosti. quòd de illa, de qua. primò erat oppositum. Sed an possint produci primi testes, qui fuerunt producti super alia oppositione? Sol. tenet Ioan. Mona. & Archi. quòd non, argu. cap. fraternitatis. de testi. Nec obstat eo. tit. cap. veniens. 2. quia loquitur, quando est diuersus modus agendi, & quando variatur finis: sed hic non variatur finis, nec modus; ergo secus. Ioan. And. not. limitationem ad illud cap. veniens. Quæro (quia tex. dicit, quòd iteratò potest excipi de alia) de qua alia intelligatur. sol. Hostien. intelligit de alia, quæ sit de nouo orta. ℣. cap. pastoralis. Sed dicit Ioan. An. quòd de hoc non curat; quia etiam si non fuerit exorta, de nouo etiam admittitur. Ioan. And. ¶ Quæro de quibus actibus præcedentibus debeat intelligi text. hic, quòd valeant? Solu. Innocen. intelligit de præcedentibus oppositionem excommunicationis. Hostien. verò dicit de his, qui præcesserunt probationem exceptionis. & per hoc, & per sequentia dicit, quòd est approbata opin. sua, quam not. in sum. de procu. §. quis dari. ver. is verò. Subdit tamen, quòd aliqui aliter supplent hic, quod sibi non placet. Ioan. Andr. ¶ † Sed quæro, an indistinctè actus gesti per excõmunicatum in iudicio valeant. sol. secundùm Host. quò ad actorem, vel reum valẽt acta præcedentia, non obstante q͡ actum sit cum excõicato,

etiam si erat publicus:dummodo fides fieri posit, quòd coram iudice,coram quo agebatur,reputabatur occultus.si verò iudex erat excõicat⁹ publicè,ipsius sñia nõ valet,si postea detegat̃ excõicatus.s̃. de re iud.c.ad ꝓbandũ.Et rõ diuersitatis est,scd̃m Inn.quia plus timet pars obijcere iudici,q̃ parti; & quia plus afficit sententia excõicationis iudicem, q̃ partẽ, secundum eum.quasi dicat,scd̃m Host. quòd iurisdictio non cadit in excõicatum.& sic eius sententia nulla, cum nullã iurisdictionem habeat.2.q.1.c.in primis. & auctore damnato, eius scripta sunt damnata.de hære.c.excõicamus.§. credẽtes. sed parti imputandum est;quia nõ excipit cõtra partẽ,& modicũ rei interest,vt no.hic super gl.igit̃ nõ mirũ,si valent acta. Sed dicit Host.quòd idem posset probari de actore excõicato,& probatur sic. Litis conte.non fit sine libello,de lib.ob.c.1.ergo ex quò damnatus est actor libelli,damnatus est libellus,& litis conte.& omnis processus.s̃.de li.cõte.c.vnico.Cõcludit ergo Host.idẽ in iudice,quod in actore; quia tenet sententia excõmunicati occulti.quod est verum, salua sententia excommunicationis;quia illa est nulla,ex quo detegit̃ nũc,ꝙ fuit lata per illũ,qui tũc erat excõicatus; quia cũ sit extra cõmunionẽ Ecclesiæ,alium extra ponere non põt.23.q.1.c.audiuimus.& ibi de hoc.& c.apertè.& remittit etiam.s̃.de ord. ab epi.c.si.Io.An.Sentit ergo Host.quòd si actor erat publicè excommunicatus, sed reputabatur occultus corã iudice,valent gesta iudicialiter:secus si erat etiam penes iudicẽ,publicè excõicatus.sed hoc non credo verum; quia etiã si iudici esset publicum,illum esse excõicatũ:si eum non repellit, sed de facto admittit,valet iudicium.& hoc vult tex.hic in fi. iuncto prin.quia fateor,quòd tũc iudex ex officio repellere põt:sed nõ sequit̃,ꝙ iudiciũ sit nullũ,si de facto admittat̃, vt vult iste tex.Nec ob.ar.Host.ꝙ ex quò damnatur actor, ꝑ cõsequens eius libellus.quia ratio sua procedit in libellis, per quos inducuntur argumẽta,vel decisiones aliquorum dubiorum, vt patet in c.fraternitati.de hære.cum ibi no.Sed iste tex.loquitur de libello dato,super quo petitur pronunciatio alicuius iuris, vel rei,quam actor dicit sibi debitam,vt patet de li.ob.c.1.& 2.& in isto non procedit sua argumentatio. aliàs sequeretur, quòd libelli traditio facta in terminis istius tex esset nulla:cuius contrarium hic deciditur. Et ratio,quare illi libelli damnantur,si sunt editi per damnatum,& nõ isti. potest esse;quia illi trahuntur ad consequentiam,ex rationibus ibi positis:sed isti non ; quia res inter alios acta alijs non præiudicat. de re iudi.cap. quamuis. & hoc expresè voluit gloss.hic super ver. duraturis.& ibi per Ioan. And. ¶ Quæro de intellectu literæ,quæ dicit[quòd acta in suo robore] &c.Sol.dic,quòd est sensus tex.quod non obstante,quòd acta sint gesta cum actore excommunicato,ante probationem excommunicationis, habebũt robur,ẽt post ꝓbatã excõicationẽ:vt absoluto actore,reassumat̃ causa in eo statu,in quo erat tẽpore,quo fuit inceptũ iudiciũ.Ioã. An.¶ Quæro,q̃a dicit tex ꝙ exceptio hęc non opponitur,nisi his,de qua exceptione intelligatur ? solu. dic,quòd intelligitur de exceptione excommunicationis in genere, nõ in specie;quia etiam si vellet opponere de alia spẽ excommunicationis antiqua, de qua non erat exceptum,nõ poterit.& hoc probat opt.iste tex.qui primò ponit regulam, quòd hæc exceptio vltra binam vicem non opponitur, & ab illa regu.excipit duos casus.vnus si est etiam noua excommunicatio.alius,si superuenerit noua probatio euidens de antiqua: sed si intelligeretur regula etiã de excõicatione tantùm aliàs opposita,exceptio prima hic posita malè staret;quia nedum noua,sed antiqua,de qua nunquàm fuit oppositũ,posset opponi:ergo patet,ꝙ regula procedit generaliter de quacunque excõmunicatione : aliàs exceptio non fuisset inclusa sub reg.quod est contra naturam exceptionis,vt not. j. in proę. reg.secundùm Ioã.An. licèt non sic explicitè loquatur.¶ Sed quæro,quæ dicatur hic noua excommunicatio?sol.dic, quòd intelligitur de noua.i.de nouo orta,vel promulgata.& isto casu habebit dilationem nouam ad probandum. imò (quod plus est) scd̃m Host.& Arch. admittet̃ bis adhuc ad illã ꝓbãdũ:sed nõ pro tertio,vt patet.s̃.i tex. quia eadẽ rõ subest isto casu,q̃ subest in illa:ergo idem erit ius.de consti.c. transla.dicit tñ hoc verũ esse, nisi iudicium.hoc videret̃ malitiosè ꝓponi.s̃.de dolo & contu.c.finẽ litib.Io.An.¶ Gl.super ver.iudicij. recita per contrariũ, ꝙ instãtia iudicij nõ pereat de iure canonico.s̃.de iud.c.pe.cuius cõtrariũ innuit tex.hic,qui dicit[durante instãtia iudicij.]timore cõtrarij gl.sol.¶ In fi.gl. Est ergo intentio gl.ꝙ tex.nõ loquat̃ de instantia iudicij,quę scd̃m leges perijt cursu triennij: quod non procedit scd̃m canones,vt d.c.pe.de iudi.& dicit hic Host.ꝙ ratio, quare de iure canonico non perijt,& de iure ciuili sic,sumitur ex c.super
5 eo.2.de appella.& no.in d.c penul.Io.An.¶†Not.istam glo. iuncto tex.quòd instantia iudicij dicitur durare de iure canonico,quousq; per sententiam causa sit finita. quod no.pro cõstitutionibus,vbi fieret mentio de instantia iudicij.¶ Glo.super ver.duraturis.in prin.quęrit,& soluit:deinde in ver.olim. recitat per contrarium de c.exceptionem.eo.tit.& c. 1. s̃. de rescrip.eo.lib.glo.soluit,respondendo cuilibet separatè.¶ In ea glo.pro occulto.Istud non placet hic Arch.& pro sua opinione inducebat Host.vltra tres Decre. superius allegatas.c. fi..de procu.& l.non idcirco.§ cum postea.ff.de iudi.quæ l.dicit,quòd si nunc apparet seruus is, cuius nomine per procuratorẽ fuerat actum,absolui debebit debitor. cui l.dicit Hostien.sufficienter responderi non poterit per tenentes contrariam opi.quasi intendat Host. vt putat Io.An.quòd si dicitur illud, quod hic dicitur, speciale in occulto,remanet l.illa in publico.Sed si dicatur idem in vtroq;, in totum tollitur argumentum illius l.sed cum fateatur Host. illud membrum,argumẽtum illius l. hic tolli. quod ex eo magis propriè sumitur.s. de occulto,qui primitus non apparebat,& non apparet,fateatur tolli & reliquum,quod non sic propriè sumebatur. & sic hoc speciale propter rationem no.s̃.in glo.licèt.in prin.& vide quod dixi super tex. ¶ Gl. super ver.duas. alle. similia ad tex.in fi.glo.bene facit.ff.de bo.aucto. iudi.posi.l.fi.in fi.Ioã. An.¶ Glo.super ver.promptæ.allegat simile ad tex.in fi.glos. & intellige,quando dilationem non petit.idem Host.Arch.& Io.An.¶ Glo.super ver.superuenerit.quærit, qualiter constabit,ꝙ ꝓbatio superuenerit,& sol.dupliciter.¶ In fi.gl.pro hoc alle.s̃.eo.c.exceptionẽ.& idem Io.Mo.& Arch Io.An. ¶ Gl. super ver.antiquæ.quærit,de qua antiqua intelligatur. gl.soluit dupliciter in fi.glo.secundùm Host.Ioan.An.

ADDITIO.

a ¶ Exceptionis. Adde,quòd exceptio de necessitate in scriptis opponi nõ debet. Barto.in l.1.ff.de except.Lanfran.in c.quoniam contra.de proba. Spec.in ti.de except.

SVMMAE.

1 *Res iustificata dicitur, quando est lata sententia, quæ meretur executionem.*
2 *Dilatoria obstans executioni sententiæ non tollit ipsam sententiam.*
3 *Iudex ex officio supplere potest,nemine opponente,in his,quæ inducunt peccatum.*
4 *Iudex ex officio quare excommunicatum repellat.*

1 §.Sed si. ¶†No.ar.quòd res iudicata dicitur, qñ est lata sñia, q̃ meret̃ executionẽ.& sic intelligitur,qñ non est appellatione suspensa. vide Doc.s̃. de re iudi. super rub.¶ Nota hic vnam exceptionem dilatoriam,quę im
2 pedit executionem sententiæ.¶ No.†ꝙ licèt dilatoria obstãs executioni sententiæ impediat eius effectum: non tñ tollit ipsam sñiam.¶ No.ꝙ non sequitur.actus est publicus,ergo iudex est de illo certificatus : quia potest esse publicus alijs, &
3 non iudici. vide 2.q.prima.§.notandum.¶ † Nota,quòd iudex potest supplere ex officio, etiam nemine opponente, in his,quæ si non supplerentur, inducunt peccatum. ¶ Oppo. quòd iste tex. habeat superfluitatem; quia iam erat dictum, ꝙ durante iudicio,poterat opponi exceptio: non ergo expediebat

diebat dicere,de executione sententiæ.Sol.dicit Hosti.quòd immo non est superfluum;quia cum s̃.dixit,quòd iudicio durante,poterat opponi:videbatur, quòd post sententiam non posset opponi.& ideò tex.subdit, rem iudicatam.i.diffinitiuã latã,ẽt si ab ea nõ est appellatũ:ita ꝙ habeat vigorẽ rei iudicatæ.Io.An.¶ No.ex illo dicto,ꝙ dicit̃ iudiciũ vsq; ad prolationem sñiæ,sed nõ cõprehendit executionẽ. vide no.s̃.de rescrip.c.dispendia.§.reus quoq;.eo.lib.quod no.quia facit ad dubium, quod de facto vidi:an procurator datus ad iudicia, dicatur habere mandatũ ad impediendã executionẽ sententiæ.istud dictũ iuncto tex.facit,ꝙ non.¶ Quæro.quia text.dicit,ꝙ,si exceptio proponatur post sñiam,admittet:an intelligatur de causis oppositis,an de diuersis ? Sol.dic,secundùm Innoc.quòd admittetur,siue ex eisdem causis,siue ex diuersis:dumtamen sint præcedentes.& intellige, quòd iste admittetur,si probet:aliàs si non probaret, nõ impediret executionem,secundùm Host.sed si probat,tardabit, vel differet executionem,secũdùm Host.Sed quæ est ratio iuris.Sol.Inn.in c. fi.s̃.e.dicit,ꝙ ratio est;quia noua actio orta est ex sñia,& excõicatus actionẽ nõ intentat.& istã cum alijs ibi vide in glos. de his secundùm Io.An.¶† Quare iudex ex officio excõicatum repellat.Sol.dic,quòd propter periculũ animæ, secũdũ Host.alle.de elec.c.cum nobis olim.ad fin.& s̃.ca. exceptionem.in glo.fi.Io.An.¶ Sed quid si iudex vult repellere excõicatum,reus,cuius interest, petit procedi in causa : an debeat iudex admittere?sol.Inno.tenet,quòd sic.s̃.eo.c exceptionẽ. in glo.fin.¶ Et in eo,quod dicit, quòd iudex repellit ex officio excommunicatum,inducit Archid.simile, quod habetur 2.q.7.c.alieni.in glo.quod iudex.& c.quærendum.in glo.à iudice.& dicit Hosti.hoc vtile,vt Christiani timentes,saltem in commodum,ex quo denunciati sunt per Ecclesiam,circa absolutionem petendam non dormiant. quod multi faciunt.de conces.præben.cap.quia diuersitatem.& de pœn. cap.fin.secundùm Hosti.& Io.An.in eo.n.quod tenuit Inn.iudicem debere admittere excommunicatum ad agendum, si reus consentiat,ego tenui contrarium. 2.q.7.c.alieni.super glo. & ratio est; quia, ꝙ excõicatus repellatur, est introductum inter alias causas hic assignatas , propter periculum cõmunionis, vt hic dicit tex.& ideò iudex participando cũ excõicato,peccat;ex quò sumus in casu à iure ꝓhibito.ergo velit nolit reus, poterit repellere.Nec ob. ratio Inno. ꝙ illud fuerit introductum in fauorem rei,& odium excõicati:vnde non debet retorqueri in odiũ rei,per reg.quod fauore. j.de reg. iur. quia fateor,ꝙ ista fuit vna ex causis: tamen multæ aliæ causæ fuerunt,ꝓpter quas excõicatus repellitur,quas assignat hic tex. quæ concludunt ẽt quò ad alios, quàm reum . nec est fauor reo,quòd actor admittatur:immo est odium, cum posit impugnare reum,cum intendit aliquid ab eo consequi:vnde puto, quòd etiam inuito reo, iudex poterit repellere actorem excommunicatum. ¶ Glos.super verb.executionem colligit notabile ad tex.¶ In ea.gl.in fi.Ex gl.igitur habes, quòd merus executor debeat admittere exceptiones. ¶ Sed an posit examinare illas, & pronunciare ? sol.dic, quòd potest illas, de quibus hic dicitur, admittere,& summariè examinare.ff. de re iudi.l.diuus.ff.de custod.& exhibi.reo.l.diuus.ff. de iudi.l.prætor. tamen non potest pronunciare, de offic. delega. c.pastoralis.§ quia verò. imò remittit partes ad delegãtem, qui hoc determinet.& sic intelligitur 25. q.2. c. & si non cognitio.& de re iudic.cap.de cetero.C.de execu.rei iudi.l.si vt proponis.sed si mixtus esset,nedum istas,sed etiam alias exceptiones rationabiles admitteret,examinaret, & determinaret.C.si ex fal.instrumen.l.fi.de æta.& qua.c.accepimus.& de rescrip.cap.constitutus.secundùm Hostien.& remittit ad summam de offic.delega.§.quæ delegari.ad fin.& de his exceptionibus not.hic Hostien.& Ioan.Mona.Ioan.An.¶ Glo. super verb.sit publicè.ista glos.inducit textum pro opin.Hostien.& deinde illi respondet, ostendendo oppositum. ¶ In fine glos.idem,quod tenet glo.hic,tenent Ioan.Monac.& Io. And. Et nota istam glos. in quibus iudex posit supplere de facto. ¶ Glo.penult.quærit de ratione,quare reus non excipit de excommunicatione.& sol.in fin.glos.& ratione ista nõ excipit reus,sed protestatur,vel omnino silet, secũdũ Io.An. ¶ Glos.super ver.repellere. quærit,an possit iudex repellere excommunicatum.gl.sol.¶ In fine gl.idem ꝙ gl. tenet Ioan. Mo.sed quia Host.tenuit processum habitum cum actore publicè excõicato,& notorio nõ valere, dicit, ꝙ etiam si fuisset executus, iudex reuocaret executionem:sed illud nõ placet, vt no.s̃.in gl.etiam si.Ioan.And. ¶ Sed pone.reus excipiens de excommunicatione contra actorem: quia non probauit, fuit per iudicem condẽnatus in expensis. ipse postea iteratò de eadẽ excõicatione, vel alia excipit. & pendente termino dato excipienti ad probandũ,actor petit sibi restitui expensas,in quibus ille fuerit condemnatus:cum nondũ recepisset ab illo,reus excipit,ꝙ audiri non dẽt,tanquàm qui est excõicatus:& pro excõicato dẽt haberi,ẽt si non esset, dicto dato termino ad probandum excõicationem pendente, cum interim iudicis officium conquiescat.s̃.de ap.c.significante.quid fiet.sol.dicit Lap.Ab. ꝙ scd̃m prædicta nõ dẽt actor audiri, saltem dicta dilatione pendente.ad qđ facit,qđ scripsit Gul. in Spec.de arbi.§.sequitur.in 9.col.ad fin.ver.quid si põt. & de contu.§.vltra.ver.sed pone reus.& quod scripsit Io.And. post Inn.eo.ti.c.exceptionem. in gl.quæ ergo. in fi.& in glo. quæ semper.& quod no.s̃.eo.li.de rescr.c.ipso iure.secundũ Lap.Abb.& pro decisione Lap. casus est hic ; quia exceptio excommunicationis impedit executionem sententiæ:sed petere expẽsas,est petere executionem illius condemnationis, igitur debet repelli.

SVMMAE.

1 *Cognitionis causæ appellatione comprehenditur decisio.*
2 *Exceptionem rei iudicatæ per iudicem competentem non admittens dicitur illius iurisdictioni derogare.*
3 *Iudex ecclesiasticus in aliquibus casibus an possit secularem compellere.*
4 *Iudex ecclesiasticus an admittat exceptionem rei iudicatæ per laicũ.*
5 *Iudex laicus non potest compellere ecclesiasticum, non admittentem exceptionem rei iudicatæ per ipsum.*
6 *Monitio an debeat præcedere compulsionem.*
7 *Iudex ecclesiasticus quibus casibus cognoscat de causis laicorum.*

CAP. II.

CVm quidam. Glo. prima summat. & primò ponit factum reprehensibile secularium iudicum, contra quod prouidet,ibi [decernimus] secunda,ibi [similiter] prouidet ad casum conuersum.& prima pars fuit sumpta ex Decre.Alexandri quarti.quia nonnulli.quam alleg.Spec.eo.tit.§. 2.versi.& no.sub ver.porrò.& vide no.j.de immuni.eccle.c.1.in princ.
1 Io.An.¶†No.ar.ꝙ appellatione cognitionis causæ comprehenditur decisio, quãdo profertur in materia necessariò includente decisionem:vel quando per alia verba præcedentia apparet,ꝙ intendit includere decisionem . nam propter hoc dicebat [exceptionibus rei iudicatę in causis spectãtibus ad cognitionem iudicis ecclesiastici.]& sic patet,ꝙ cognitio in-
2 cludit hic decisionem.¶†Not.ꝙ non admittens exceptionẽ rei iudicatæ per iudicem competentem,dicitur derogare, & contemnere iurisdictionem illius.& sic ille iudex talem contemnentem posset pro defensione suæ iurisdictionis compel
3 lere.ad hoc de offic.deleg.c.1.¶†Not.quòd iudex ecclesiasticus potest compellere sæcularem in casibus,in quibus derogaret iurisdictioni ecclesiasticæ.¶ No ꝙ exceptio rei iud. inter easdem personas põt opponi corã quocunq; iudice. & sic patet, ꝙ sñia lata ab vno competente iudice,debet serua-
4 ri ab alio,cuiuscũq; iurisdictionis sit.¶†No.ꝙ iudex ecclesiasticus nõ admittit exceptionẽ rei iudi.per laicũ,si ex sñia surgeret piculum aĩæ.& sic facit, ꝙ iudex ecclesiasticus nõ exe-

quitur suam iudicis secularis, antequàm cognoscat, an sit p̃ iudicialis animæ. de quo. s̃. de offi. or. c. 1. ¶ † Nota, quòd iudex laicus non potest compellere ecclesiasticum non admittentem exceptionem rei iudicatæ per ipsum ¶ Quæro de quibus ordinarijs intelligatur iste text. quòd habeat compellere iudices seculares? Sol. dic, quòd loquitur de epis, vel eorum officialibus, secundùm Archi. alleg. s̃. eo. lib. de offi. ordi. c. or
6 dinarij. Io. An. ¶ † Quæro, an debeat præcedere monitio, an tequàm compellatur? Solu. dic, quòd sic. 23. quæst. 5. c. admi nistratores. per quod cap. in fin. videtur secundùm Archidia. quòd iudex secularis, qui negligit facere iustitiam clerico, sit ipso iure excommunicatus. de quo ỹ. de statu reg. c. periculo so. in fin. Ioan. And. ¶ Sed pone, quòd laicus debitor alterius laici, qui post completam præscriptionem quinquennij intro ductam per statutum municipale se fecit clericum, conuenitur à creditore laico coram iudice ecclesiastico: an possit se tueri præscriptione statuti illius municipalis contra creditorem? solu. dicit Ioan. Andr. quòd ista quæstio fuit disputata hic, & determinata per istum text. quòd non posset se illo statuto tueri propter periculum animæ illius, vt dicit hæc litera. dat etiam simile, quia non posset se defendere in foro canonico præscriptione 30. an. quam cum mala fide, dum erat laicus, perfeciſſet. s̃. de præscrip. cap. fin. nam causæ clericorum, qui tamen laici fuerunt, debent decidi secundùm ius canonicum. de foro competen. cap. quod clericis. Item non debet clericus velle locupletari cum graui damno creditoris. ỹ. de regu. iur. cap. locupletari. cum concor. & per præmissa videtur etiam in foro ciuili non valere tale statutum. de quo vide notata supra de constitut. capit. quæ in ecclesiarum. super prima gloss & quod not. ff. de constitu. princip. l. prima. in fin. & C. de preci. Impera. offe. l. quotiens. in fin. primæ gloss. Ioan. And. Et ad quæstionem istam vide quod not. Hostien. in summa. de consuetu. § primo. versic. sed pone. & sequenti. de testa. §. qualiter confiteatur. ver. cum quæritur. & sequenti. Et in vltima allegatione hic posita habetur, quòd si laici litigant coram ecclesiastico iudice, etiã de re temporali (vt quia prorogant in ipsum iurisdictionem) iudex ecclesiasticus iudicabit secundùm canones: nisi sit dictum in prorogatione, quòd volebant secundùm leges, non secundùm canones iudicari. quod scribit Archid. 8. distin. cap. quæ contra mores. super prima gloss in fin. vbi dicit tenendum de iuris rigore dictum Hostien. & idem videtur tenere Guliel. in Specu. de senten. § qualiter. ver. item pone secundùm Lap. Abb. hoc dictum principale Ioan. And. credo verum in terminis suis, videlicet quia statutum non erat seruabile absque peccato. sed si statutum esset seruabile sine peccato ex quo ingeserat vires in clericum, antequàm transiret ad clericatum: tùc ligaretur tali statuto, etiam post clericatum, vt est casus de restitu. in integ. cap. constitutus. & not. Ioan. And. in regu. sine culpa. de re. iur. In secundo dicto, in quo dicit, quòd laici iudicabuntur secundùm canones in re temporali, si prorogant iurisdictionem iudicis ecclesiastici. Intellige quantùm ad illa, quæ concernunt ordinaria litis. & ita loquitur glos. 1. c. quod clericis. & not. Ioan. And. in additione Specu. de constitu. sed quantùm ad decisionem debent seruari leges, quibus ligantur litigantes, iuxta not. per Innocen. de consuetu. in rubr. ¶ Quæro, quia dicitur, quòd ecclesiastici compellun tur per superiores, qui intelligantur superiores. Sol. dic, quòd quò ad episcopum, superior intelligit secundùm Archi. metropolitanus, ad hoc. 34. dist. c. 1. in fi. est simile. ỹ. de heret. c. vt commissi. in fin. vbi de hoc not. nam archiepiscopus potest suspendere, & excommunicare episcopum. s̃. de offic. ordi. c. 1. sed non ab episcopatu remouere, vel administratione, non obst. c. ex tuæ. de cleri. non resident. vt ibi no. Et ex isto c. infer tur, & per canones. 9. q. 3. c. cum scimus. & c. nunc verò. 8. q. 3. c. Altaldus. 16. q. 7. c. filij. quòd quando inferior renuit facere quod debet, ad superiorem recurritur, vt illum cogat, & puniat. ad idem de iure pa. c. ex literis. de offic. ordi. c. ad reprimendam. & c. duo simul. & c. quantò. in fin. & c. irrefragabili. §. excessus. in Auth. de ecclesiasticis titulis. §. si autẽ pro redemptione. & §. seq. coll. 9. Io. An. ¶ Quæro, quæ pœna dicatur animaduersio. fol. dic scdm Arch. quòd ponitur pro cẽsura ecclesiastica, vt hic ponitur. facit quod habetur p Hosti. de pœnis. c. in quibusdam. sup ver. seueritatẽ. Io. An. ¶ Gl. 2. recita per contrarium, q̃ tex. præsupponat impossibile de iure in eo, quod dicit, q̃ exceptio rei iudicatæ admittitur per iudicem secularem in casu, quo cognitio de iure spectat ad ecclesiasticum. nã licèt spectet cognitio: non tamẽ sequit, q̃ possit decidere; quia aliud est cognitio: aliud decisio. de offi. dele. c. super qõnum. non ergo sequitur. ad eũ spectat cognitio, ergo admittit exceptio rei iudicatæ, quæ cõpetit, vbi causa est decisa. gl. timore huius contrarij fol. ¶ In fi. glo. plures alios casus, in quibus iudex cognoscat de causa, & tñ pronunciare nõ
7 põt, vide in c. cũ super. alleg. in glo ¶ † Quibus casibus iudex ecclesiasticus cognoscit de causis laicorum, glo. super ver. de iure. colligit casus. ¶ In fin. glo. conclude secundùm Pau. Aut loquimur de causis spiritualibus, vel matrimonialibus eis annexis: & cognoscit ecclesiasticus contra laicum. s̃. de ordi. cogni. c. tuam. qui filij sint legiti. cap. causam. de iudi. c. quantò. Aut loquimur de articulis fidei: & tunc ad iudicem ecclesiasticum spectat cognitio: sed ad iudicem secularem executio. s̃. de hæreti. cap. excommunicamus. ỹ. eod. titu. cap. cum secũdùm. Aut simus in alijs criminibus: & tunc aut sunt crimina per ius canonicum introducta (vt puta crimen simoniæ.) & ad iudicem ecclesiasticum spectat cognitio, vt s̃. de foro competen. c. cum sit generale. Aut sunt introducta per vtrumq; ius: & tunc est locus præuentioni, ar. de procu. c. tuæ. scdm Pau. & vide de hac materia per gl. de purg. cano. c. nos inter. addit Lapus Abbas casum, quando ecclesiasticus cognoscit ex prorogatione ipsorum laicorum, iuxta no. de fo. compe. c. significasti. secundũ Lap. ¶ Glo. super ver. admitti. recita per contrarium, quòd non semper sit admittenda exceptio rei iudicatæ. no. s̃. eo. titu. c. aduersario. glo. fol. assignando ea, quæ requiruntur ad hoc, vt exceptio obstet illis, quib. nõ obstãt bus, cessat exceptio. ¶ In fi. gl. idem Zen. & not. ex ista gl. illa, quæ requiruntur, ad hoc vt exceptio rei iudicatæ habeat obstare. & de ista materia per Inno. in c. fi. de ordi. cog. vbi etiã per dominum meum plenè. ¶ Gl. super verbo iudicata. quærit, an semper iudex ecclesiasticus debeat admittere istam exceptionem. & sol. ¶ Glos. super verbo inducunt. recita per contrarium, quòd Papa non possit disponere de factis laicorum, qui fil. sint legi. c. per venerabilem. gl. fol. ¶ Glo. super verb. superiores. quærit, quare iudex secularis isto casu non compellat iudicem ecclesiasticum, sicut fit econuerso. gloss. fol. in fin. ad idem de Clemen. c. pastoralis. ad fin. de re iudic. Io. An. ¶ Glo. si quærit, qua pœna punitur iudex ecclesiasticus. gl. fol. in fi gl. & facit de accu. c. inquisitionis. primo rñso. in fi. & etiam tenebitur parti ad interesse. s̃. de sen. excom. c. sacro. ỹ. de immu. eccle. c. quoniam. Io. An.

Rub. De præscriptionibus.

SVMMAE.

1 *Excipiens de præscriptione illam probare debet.*
2 *Spiritualia iura præscribi, & vendicari possunt.*
3 *Ius commune quandoque resistit possessori.*
4 *Titulus in præscriptione duobus casibus de iure canonico requiritur.*
5 *Præscriptio legitima ius ab vno aufert, & alteri tribuit.*
6 *Fides bona qualiter probari potest.*
7 *Fides mala auctoris an noceat successori.*
8 *Dominium an in præscriptione quæratur.*
9 *Præscriptio qualiter probari potest.*

CAP.

CAP. I

EPISCOPVM. ¶ Gloss. prima summat, & primò ponit dictum, rationem interserens. Secundò rationem explicat ibi [nam licèt.] Tertiò à dicto, & à ratione vnum casum excipit, ibi [nisi.] ¶ Præmitte, quòd episcopus super subiectione ecclesiarum suæ diœcesis, & super perceptione decimarum fundat intentionem suam de iure cõi, vt in iuribus alleg. in gloss. ¶ Not. argu. q̃ vbi agitur de re possessa per prælatum, potest dirigi libellus contra ipsum prælatum: licèt non exprimatur, q̃ conueniatur nomine ecclesiæ. ¶ Quid autẽ ex parte prælati agentis, an debeat fun dare libellum nomine ecclesiæ? vide de dila. c. literæ. vbi tex.
1 & per Inno. in c. ex literis. de probat. ¶ † Not. q̃ excipiens de præscriptione habet illam probare: & non tantùm exceptionem, sed etiam qualitates necessarias ad illam, vt vult tex. hic
2 de titulo. ad hoc. s̃. ti. proxi. c. pia. ¶ † Tertiò no. q̃ ecclesia, & alia iura spiritualia præscribuntur, & vendicantur, ut hic, & c. cum venerabilis. de excep. Sed obijcies. rei vendicatio datur domino, vt l. in rem actio. ff. de rei vend. sed res sacræ, religiosæ, & sanctæ non sunt in bonis alicuius, vt Insti. de re. diu. §. res sacræ. ergo vendicatio non competit. Sol. in cuius bonis sint res ecclesiarum, & penes quem dicatur consistere ip sarum dñium: vtrum penes ecclesiam, vel penes rectorẽ, vel episcopum, siue Papam, vel Christum, sunt opi. de quibus in
3 c. cum super. de caus. pos. ¶ † Quartò no. q̃ possessori qñq; re sistit ius cõe: qñq; contra ipsum præsumitur: qñq; possidet sine aliquo prædicto rum. Pone exẽpla in omnibus his tribus, vt in gl. magna. ver. dic iudicio meo. & c. in nouell. & circa exẽ pla, qñ est contra possessorem præsumptio, alleg. no. per Inn. in c. si diligenti. s̃. eo. vbi dicit, q̃ licèt ex cursu temporis præsumatur pro præscribente: possunt tñ esse violentiores præsumptiones contra eum: per quas oportet eum probare titulum. Ponit exemplum in prælatis, qui seruilia grauamina exigunt à subditis. nam præsumitur, q̃ subditi præstent potius ex timore, quàm ex obedientia; & ideò non currit præscriptio. j. q. j. c. nullus. 10. q. 3. c. cognouimus. Idem, cum præsumitur curialitatis, vel charitatis gratia datum prandium, vel hospitium & in hoc remittit ad no. per eum. de cau. pos. c. cum ecclesia. super gl. cautè. Ego in hoc exemplo dico, q̃ defectus possessionis, quæ non quæritur per istos actus, & non præsumptio, de qua dicit Io. And. facit cessare præscriptionẽ, vt ipse no. p Inn. de postu. præla. c. bonæ. il 2. facit l. q̃ iure familiaritatis. ff. de acqui pos. in hoc Ioan. An. subdit, q̃ præsumptio faciens pro eo, contra quẽ præscribitur, elidit præsumptione, q̃ facit pro præscribente: sicut qñ contra priuilegiatum suæ diœcesis pscribit episcopus episcopalia, vt ipse scripsit de const. c. cum dilecta. in fi. Aduerte. si eps sciebat priuilegium exemptionis, non vt posse præscribere pp malam fidem, sciens illum exemptum à vinculo, quo de iure cõi sibi erat obnoxius. Si verò ignorabat: tunc eius animus non erat nouum ius contra priuilegium, quod ignorabat, quærere, sed antiquum ius de iure cõi sibi cõpetens, retinere. videndũ est ergo, an illud, quod facit ad conseruandum, operetur ad acquirendum. Gl. singularis sentit, q̃ non in l. 3. in pr. de acqui. pos. Bar. tenet contrariũ ibi. nam illud, qđ quis facit ad cõservandum, operatur ad inducendũ, vt in l. 2. C. cõia vtriusq; iu di. l. posthumus §. fi. de iniust. testa. & de bo. pos. scdm tabu. l. qui liberis §. testamento. Pro hoc allego; quia in præscriptionibus non curatur de ignorantia eius, contra quem pscribitur: sed de negligentia non petentis. facit quod no. Bar. in l.
4 sequitur. §. fi viam. de vsuc. ¶ † Quintò not. q̃ in duobus casibus requiritur titulus de iure canonico in pscriptione. s. cum ius cõe, vel præsumptio est contra eum. & aduerte; quia titulus dẽt esse talis, qui tribuat causam præscribendi. & talis est multiplex, pro soluto, pro emptore, pro transacto, pro hæredo, pro donato, pro derelicto, pro legato, pro dote, pro suo. & de quolibet sunt tituli speciales. Cod. & Dig. Host. in hac materia, canonistis incognita, volens eos instruere de prædictis titulis facit speciales rub. in summa huius tituli, parte. 1. quæ tractat de vsucapione; vt hic refert. titulus autem iniustus, siue vitiosus non prodest ad vsucapionem: & quilibet ex prædictis potest esse talis, propter malam fidem contrahẽtis, vel acquirentis altero ex prædictis titulis, & maximè si cõtra iura mercatur. de re. iur. c. q̃ cõtra. li. 6. & qđ no. in c. cura. de iure pat. & l. nunquàm. de vsucap. potest etiam quis possidere sine altero ex prædictis titulis: tũ putat se cũ eo possidere iusto ductus errore. & hoc casu etiam an talis titulus putatiuus tribuat causam præscribẽdi. dic, vt l. quod vulgo ff. pro emptore. De isto errore iusto, iustissimo, & iniusto vide qđ not. Bart. in l. Celsus. de vsucap. quid ergo velit tex. qui dicit, [qui possessori tribuat causam præscribendi] habes ex prædictis. ¶ Sextò no. q̃ spacium tanti temporis, cuius non est memoria in cõtrarium, purgat malam fidem à iure præsumptam, & titulum legitimum tribuit contra ius cõe. & hoc vi mirum, q̃ temporis longitudo purget vitium, & peccatum. Nam alibi dicitur, q̃ auget, vt c. fi. de consue. & c. cum haberet. de eo, qui duxit in matrimo. quam pol. per adul. antiqua enim vsurpatio non facit ius. 10. qõ. 3. c. quia cognouimus. & quod ratione caret, extirpari necesse est. vnde census ignorantiæ nõ debetur. de censi. c. peruenit. 68. dist. c. cor epi. hic autem præbet titulum contra ius cõe; ergo malè. Sol. illa, quę in suo genere mala sunt, & peccata nutriunt, nullo tempore confirmantur, vt in contrarijs: sed possidere decimas, & ecclesias in alterius diœcesi non est peccatum ex suo genere. nã potest hoc esse de priuilegio, vt ecclesia Sancti Ioãnis de Florentia, quæ spectat ad episcopum Fæsulan. vt not. de rescript. c. statutum. §. cum verò. quod ergo est concessibile, est præscriptibile. & licèt ius cõe refisitat, credendum est propter rãti temporis tractum omnia solemniter acta, arg. l. 5. §. sed & si non adiecit. ff. de acquirend. hæredita. & l. si filius. C. de petitio. hæredita. & lex dicit, quòd ductus aquæ, cuius origo memoriam excessit, constituti loco habetur, l. hoc iure. §. ductus aquæ. ff. de aqua quotid. & æsti. & l. 1. in fin. de aqua
5 plu. arcen. ¶ † Septimò & vltimò collige, q̃ legitima præscriptio ius ab vno auocat, & alteri confert. si enim iste episcopus, contra quem agebatur, probasset titulum, vel memoriã non obstare in contrarium, obtinuisset, & exclusisset istum agentem, cui fauebat ius commune. Sed dices. possibilis est concursus duorum episcoporum in exercitio legis diœcesanę, & iurisdictionis in eadem ecclesia: sicut plurium visitatorum, & iudicum concurrentium in iurisdictione super eisdẽ rebus, & personis, vt sunt presbyter, archid. episcopus, archiepiscopus, & legatus, vt de offic. archi. c. 1. & c. cum satis. ergo pscriptio non videtur auferre ius prioris dñi: sed creare cõsimilem: sicut per specialem cõcessionem, vel priuilegium vni datum; puta deferendi crucem per alienam prouinciam, vel exercendi iurisdictionem. non enim per ista videtur ius archiepiscopi sublatum, vt dixi. ỹ. de hære. c. per hoc. Sol. aliud in priuilegio, & concessione: aliud in præscriptione. & rationem differentiæ vide per Ioan. And. post Inno. de offic. ordi. c. conquerente. super ver. obedientia. ver. sed contra hoc sic opponitur. & vide etiam in cap. auditis. de præscriptio. in nouell. super ver. exceptum. Et ibi notatur, q̃ si testes vtriusque partis sunt per omnia pares, præferuntur testes, qui cõcordant cum iure communi: cui etiam per istud ca. multum fauoris impenditur, inquãtum ille, qui contra ipsum ius cõe nititur, non præscribit sine titulo, vel sine spacio, cuius non est memoria in contrarium. ¶ Expeditis notabilibus, venio ad oppo. Et primò oppo. & videtur, quòd præscriptio non procedat, quantuncunque interueniat bona fides scripta. est enim æquitas naturalis, quòd nullus debeat locupletari cum aliena iactura, vt l. nam hoc natura. ff. de cõd. ind. sed ille, qui

præscribit, est huiusmodi: ergo &c. dñia rerum, & obligationes sunt de iure gentiũ, vt l. ex hoc iure. de iusti. & iur. & l. r. ¶ pactis. ergo per præscriptionem, quæ est iuris ciuilis, corrũpi nõ potest, vt Insti. de iure natu. gen. & ciui. §. sed naturalia. Sol. vt no. Dyn. in c. malę fidei possessor. in 3. oppo. Cui adde quod not. Innoc. in c. quæ in ecclesiarũ. de consti. ex causa eũ ius positiuum potest tollere in parte ius naturale. i. ius gentiũ. & causa, quare præscriptio fuerit inducta, est bonum publicum, ne dominia rerum essent in incerto, vt l. i. de vsuca. & ibi per Bart. vtrum iuri præscriptionis possit renunciari per pactum. Cadit tamen hic consideratio: quia nulla præscriptio potest procedere cũ mala fide: an valeat statutũ, quo cauet, q̃ si creditor steterit per 10. an. quòd debitum nõ petierit, post ea non audiatur? tetigi remissiuè, s̃. ti. r. c. fi. post Ioã. And. & inquantum valeat, an possit haberi recursus ad ecclesiasticũ iudicem per viam denunciationis euangelicæ: vt debitor, qui præscripsit, exeat de peccato? dixi in repetitione c. si propter. & vide quod de istis acquisitionibus prouenientibus de rigore iuris contra naturalem æquitatem no. per Innocen. in cap. quia plerique. de immu. eccles. ¶ Secundò opponitur. innuit iste tex. quòd in decimis currit canonica præscriptio cum titulo. sed contra. perceptio decimarũ nõ habet continuã cãm, sed interpolatam; ergo requiritur tantum tempus, cuius contrarij memoria non existat, vt plenè not. in l. seruitutes. ff. de seruitu. vel saltem requiritur tempus duplicatum, vt l. si fit. ff. quemadmo. ser. amit. & no. de causa pos. & proprie. c. cum ecclesia. in glo. & ita patet solu. vt dixi in c. de quarta. s̃. eo. nam in personalibus iuribus, quæ inhærent personæ, dicitur ineſſe possessio continuata: quia animo retinentur. & est quasi possessio vsusfructus iurisdictionis, decimarum perceptionis, vectigalis, & similis. Si verò talia iura debentur à re rei, vt seruitutes rusticæ, & vrbanæ (quia carent animo) si non habeant causam continuatam, non procedit legitima præscriptio, sed illa, de qua. s̃. ad hoc vide, quod not. Bart. in l. iustè. §. non mutat. de vsucap. & l. vti possidetis. vbi per eum. ¶ Tertiò opponitur, & videtur, quòd non sufficit in præscriptione bona fides sine iusto titulo, vt l. r. C. de vsucap. Solu. ibi loquitur de vsucaptione, in qua nihil est mutatum de iure canonico, secundùm Dyn. qui ita not. in dicto capit. possessor. in 3. col. in alijs præscriptionibus inductis de iure ciuili, vt in præscriptione decennij, requiritur titulus, & bona fides. Aliæ sunt, in quibus sufficit sine titulo bona fides, vt in rebus ecclesiasticis, de quibus loquitur illud cap. vt hic patet. Aliæ ergo præscriptiones de iure ciuili inductæ vtrum in rebus ecclesiasticis vendicent sibi locum? dic, vt legitur. & not. in cap. primo. de restitu. in integrum. vbi de vsucapione triennij, an vendicet sibi locum in rebus mobilibus ecclesiarum, dubitatur. ¶ Quartò opponitur, & videtur, quòd in decimis nulla curat præscriptio; quia in eis non requiritur possessio: fundum enim decimalem non possidet quis ciuiliter, vel naturaliter, vt in cap. in literis. de restitu. spolia. per Innocen. sed sine possessione præscriptio non procedit, vt in regu. sine possessione. j. eod. lib. Solu. vtrum in istis annuis, & menstruis præscriptionibus sit reperire quasi possessionem de iure canonico? certum est, quòd sic, vt cap. querelam. de elect. sed Cyn. contrarium tenens dicit, quòd aduersus querelam opus est querela. & concludit, quòd in talibus nulla possessio deprehendatur, vt l. si certis annis. C. de pact. sed Barto. distinguendo saluat illud cap. vt l. finali. ff. quo. leg. & plenè per Ioan. And. in cap. peruenit. de censi. ¶ Quintò opponitur, & videtur, quòd in præscriptione decimarum non sit necessarius titulus, sicut nec in præscriptione seruitutis, & iurium incorporalium: in quibus sufficit bona fides, vt l. si quis diuturno. ff. si serui. vendi. Solu. hic contra præscribentem ius incorporale faciebat ius commune: in contrario secus. Vel dic, quòd sicut vsusfructus, qui ex re percipitur, est pars dominij: ita de cima. & ideo si non resisteret ius commune, non præscriberetur sine titulo. aliud est ergo in seruitutibus, in quarum præscriptione titulus non requiritur: aliud in præscriptione dominij totalis, vel partis illius. & rationem differentię vide per Dyn. in dicta regu. possessor. ver. nunquid in præscribendis. ¶ Sextò opponitur, & videtur, quòd eccleſiæ non quærantur præscriptione, sed canonica institutione, vt in regu. prima. ẽ. eo. lib. Sol. ibi loquitur, cum vendicatur, vel agitur de ecclesia, tanquam de titulo beneficij: hic tanquam de proprietate. Ista enim in hoc, & in alijs differunt, vt patet ex not. in Cle. dispendiosam. de iudi. & c. cum venissent. de resti. spo. & c. cõsultationibus. de don. vbi ecclesia tanquam in proprietate cõceditur, non vacans: sed non ita in beneficio. vt c. i. de concess. præbẽ. ¶ Venio ad aliquas quæstiones succinctè: ad quarum euidentiam præmitto, quòd ad substantiam præscriptionum requiritur possessio, vt in reg. sine possessione. Item requiritur bona fides, vt hic, & in d. c. malæ fidei. Item quandoq; requiritur titulus: quandoq; non, vt hic, & c. si diligenti. s̃. eo. ti. ¶ Primò quæro circa pos. cum duplex sit possessio, ciuilis, & naturalis: an requiratur vtraque, vel altera tantum? ad euidentiam quæst. reuocat in dubium, an sit tantùm vna possessio, vel duæ, ciuiuilis, & naturalis. & post longam disputationem concludit, quòd tutius est tenere, quòd sint duæ, scilicet ciuilis, & naturalis. & ad quæstionem propositam rediens tenet, quòd ad præscriptionẽ sufficit sola ciuilis: sed non sufficiat sola naturalis. & vtrunq; per leges, & rationes confirmat in d. c. sine possessione. in vlt. col. Ex quo notabiliter infert, quòd donec absens retinet possessionem (quod est, donec ignorat aliũ occupasse) nõ inchoat contra ipsum præscriptio duplici rõne. prima, quia cõtra ciuiliter possidentẽ non præscribitur, vt l. 2. C. de præscr. 30. an. Secũda quia qui ciuiliter possidet, præscribit: ergo alius non præscribit eodem tẽpore. quia duo insolidũ non pñt q̃rere dñium eiusdẽ rei, vt l. si vt certo §. duobus. ff. commo. & plenius per Dy. in d. c. sine possessione. & p Bar. q̃ approbat Dy. vide in l. 3. §. ex contrario. ff. de acq. pos. vbi refert aliorum opi. q̃ tenent, q̃ vtraq; requratur. & ex hoc, qđ dixi (q̃ donec quis possidet aio. i. ciuiliter, alius nõ incipit præscribere) alibi infert Io. An. post Inno. quòd si quis hẽt generalem administrationẽ in aliquo loco (sicut eps in tota diœcesi. de excc. c. cum venerabilis.) nullus põt de nouo totã epalem iurisdictionẽ præscribere, vel aliquod capitulũ ex ea, nisi Eps hoc sciat, & aliquo modo, per quẽ possessio pdit, eã per dat. Si verò capitulũ, quod præscribitur, non tangat Epm, sed Archiepm, vel plebanũ, similiter illius scientia requirit, vt pscribat, nõ epi, cui ex hoc piudiciũ non paratː quod declaratː per exempla, vt no. Doc. in c. cõquerẽte. de of. or. in nouel. ad quod vide, quod no. in l. si quis in tantã. C. vn. vi. in gl. magna. in 2. q. Et aduerte subtiliter, quia per pdicta sentit Inno. q̃ in iuribus incorporalibus sit reperire possessionem ciuilem, q̃ animo retinetur: & naturalem, quæ ab aliquo occupatur. qđ Bar. reuocat in dubiũ, vtrũ. f. quasi possessio iurium realiũ, & incorporalium diuidatur in ciuilem, & naturalem. & tenet q̃ sic, vt l. 1. de acqui. pos. & ibi plenè p eũ, quid est possessio, & an duplicetur: vt dixi, tenet, q̃ triplex, ciuilis, naturalis, & corporalis. dic, vt ibi. conclude ergo, q̃ ad substantiã pscriptionis requiritur possessio, & probatio principij ipsius possessionis: & hoc cõtingit per traditionẽ, & apprehensionẽ non vitiosã: & vtrũ exigat, q̃ ab illo, à quo quis pretendit titulũ, possessionẽ habuerit: vel sufficit, si ab vno titulũ, ab alio possessionẽ, not. Bar post Gul. in l. cum solus. de vsuca. ¶ Et vtrum requiratː ad vsucap. q̃ fiat traditio vacuæ possessionis: vel sufficiat, etiã si non vacuæ. dic per eum; vt le. Celsus. eod. titu. Aduertendum etiam, quòd requiritur possessio continuata. si enim fuerit interrupta, præscriptio etiam interrumpit, vt s̃. eo. tit. c. illud. & plenè de interruptione ciuili, & naturali. Qualiter autem probetur continuata possessio, maximè per testes, quibus est impossibile vidisse vnum. 40. an. continuè possedisse. Barto. plenè tangit in dicta l. Celsus. & alleg. Specu. in titu. de proba.

proba. §. 2. ver. sed qualiter. vbi dicit, q̃ probet, se omni anno recollegisse fructus, vt l. Titia. ff. de solu. ipse dicit, probatis extremis. s. principio præscriptionis per traditionem, vt dixi. & probato, q̃ hodie possidet, præsumitur medio tẽpore possediſſe, vt no. Cyn. in l. super longi. C. de præscrip. long. temp. & ipse etiam not. in d. l. Celsus. vbi dicit, quòd non sufficit in articulo ponere, nec testi probare, quòd talis possedit à 10. an. citra. nam illa propositio verificatur in vno die. ff. de aqua quoti. & æsti. l. 1. §. quod autem. debent ergo dicere à. 4. an. & citra, vt no. Ioan. An. in c. licèt. de probatio. in nouel. super ver. citra. sit ergo cautus aduocatus in formando articulos, vt concludat continuatam possessionem, & præscrip. complete tam ante litem motam: quia postea non prodesset, vt l. motæ litis. C. de rei vend. & circa hoc vide per eum in d. l. Celsus. ad fi. & in l. si is, qui pro emptore. §. si quis bona. eo. tit. vbi dicit, quòd licèt interrumpatur possessio: non tamen interrumpitur effectus præcedentis tituli; & ideò si post amissam possessionem de nouo incipiam possidere bonã fide, incipiã præscribere ex titulo præcedenti non interrupto propter interruptionem præscriptionis. allegat ad hoc l. iusto. §. 2. in fin. de vsucap. Concludo ergo, quòd superueniens defectus in possessione impedit præscriptionem: & an intelligatur de defectu vtriusque, ciuilis, & naturalis, vel alterius ex eis. & quare ista naturalis interruptio profit omnibus, non sic ciuilis, vide per eum in l. naturaliter. de vsucap. & ibi, qualiter interrumpatur præscriptio iurium incorporalium (puta seruitutis) & similiter præscriptio libertatis, & hæc sint dicta de possessione, primo substantiali præscriptionis. ¶ Secundò quæro principaliter de secundo substantiali. s. de bona fide, hæc de iure ciuili non requiritur in præscriptione 30. ann. vt l. illud. & l. omnes. & l. cum notissimi. C. de præscriptio. 30. an. de iure vel rò canonico in omni præscriptione requiritur, vt c. fi. & c. vigilanti. s̃. eo. Et aduertendum, quòd sicut possessio debet esse continuata, vt dixi; ita etiam bona fides, de iure canonico: licèt secus de iure ciuili, vt no. Dyn. in d. c. possessor. in 2. op. & ibi probat, quòd in hoc ius canonicum procedit melius, quàm ius ciuile, secundùm generales rationes, & regulas cõmunes. Aduerte tamen diligenter ad modum loquendi, cũ dico, quòd superueniens mala fides interrumpit præscriptionem: quæ verba minus important, quàm si dicerem, superueniens defectus bonæ fidei. arg. ff. de acqui. pos. l. 3. §. fin. & ibi no. super ver. bona fide. Ex quo infero, quòd si quis, cum præscribit, incipit dubitare, an ad eum pertineat, vel non. & sic nõ habet bonam fidẽ, nec malam: licèt ille ab initio nõ vsucaperet, vt no. in d. l. 1. C. de acquir. possess. tamen talis defectus non extinguit præscriptionem. & hoc sentiunt Inn. & Ber. s̃. eo. c. fin. Infero ad aliud; quia licèt denunciatio à princip. faciat quem malæ fidei possessorem, vt l. si fundum. C. de rei vẽ. tamen denunciatio facta post vsucapionem cæptam non facit possessorem malę fidei, vt l. alienam. ff. pro emptore. & qđ not. de maio. & obed. c. dilecti. Aduerte etiam, quòd tunc fides mala superueniens interrumpit præscriptionem, vt dixi, quando superuenit irreuocabiliter. si enim medio tempore nõ putaui rem alienã; postea informatus putatui eam meã, illa fides, quæ fuit illo medio tempore, nõ impedit. & ita sentit Inno. in d. c. fin. ius ergo ciuile tunc solùm corrigitur, cum mala fides irreuocabiliter superuenit. & ita no. Bar. in d. l. naturaliter. de vsuca. vbi quærit, si superuenit mala fides aduersus vnum tãtùm (puta aduersus creditorem, vel aduersus fructuarium) an interrũpatur præscriptio aduersus omnes? dic, q̃ non, vt no. ff. de acquirẽ. pos. l. si fundum. & l. sicut. in glos. malæ fidei. C. de præscrip. 30. an. & videtur esse casus in l. qui
6 bâlneum. in fi. qui po. in pig. ha. ¶ †Circa hoc etiam quæro, qualiter probabitur bona fides. communiter omnes dicunt, quòd præsumetur, nisi probetur mala, vt no. in c. si dilecti. & c. fin. s̃. eod. Sed contra hoc opponitur de d. l. fi. C. vnde vi. ibi [omnes scire debent, quod suum non est, hoc ad alios modis omnibus pertinere] per quam l. dicit Bartol. quòd illud, qđ communiter dicunt, quòd præsumitur bona fides, est uerũ, nisi appareat antiquior possessor. iste enim bene potest facere dictam præsumptionem. Item illud est verum, quòd præsumitur, nisi possessori resistat ius cõmune. vel ubi sit præsumptio contra ipsum, vt in illo c. Item illud est verum in præscriptione rerum corporalium. in præscriptione verò rerum incorporalium an præsumatur bona fides, not. Cyn. in l. prima. C. de seruitu. Bartol. in l. 1. ff. de itine. actuque prius. qualiter autem probabitur mala fides, not. Bart. in l. Celsus. prælleg. vbi ponit aliquos modos, scilicet per denuncia tionem tempore, quo mercatur rem, vt d. l. si fundum. Item si hoc confirmauerit coram aliquibus. Item si erat fama in vi-
7 cinia rem esse alterius, & ipse erat vicinus, ut c. quãtò. de præsumpt. ¶ †Quæro, an mala fides auctoris noceat successori, vel in eo purgetur vitium malæ fidei auctoris. & in successore priuati dic, vt l. vitia. C. de acquiren. possess. & l. Pomponius. §. cum quis. ff. de acquiren. poss. & ibi plenè de accessione possessionis auctoris ad successorem, quãdo locum hẽat, & quãdo non. & est necessaria discussio huius. c. quod exigit in præscriptione rerum ecclesiæ simpliciter bonam fidem, an hoc sufficiat successori, si actor fuit malæ. & an tempora coniungantur ad implementum præscriptionis. Item si res sit affecta vitio reali (puta violenta, furtiua, uel aliter uitiosa) utrùm in præscriptione tali sufficiat bona fides possidentis? nã de iure ciuili tales res affectæ vitio reali, etiam cum tit. nõ præscribuntur: nisi primò vitium sit purgatum, vt Institu. de vsucap. §. furtiuæ. & §. aliquando. vtrum in præscriptione talium rerum sufficiat bona fides, vt hic dicitur? cogita. Successori autem in dignitate an obstet mala fides prædecessoris. in præscriptione videtur quòd sic: sicut vniuersalis successor, præ decessoris nocet hæredi, vt d. §. cum quis. in contrarium facit; quia talis non succedit personæ, sed dignitati. Videndum est ergo, an ipsa dignitas, qua tunc possidet ex contractu ini to per prælatum malæ fidei, dicatur ipsa malæ fidei; ita quòd bona fides noui prælati sibi nõ profit? non declaro aliter, sed remitto ad no. per glo. Innoc. & Doct. in c. cura. de iure patr. Lap. hic dicit, quòd bonus, & malus titulus pdecessoris prodest, & nocet successori: sed bona, vel mala fides nõ prodest, nec nocet. de reg. iur. c. cum quis in ius. eo. tit. ¶ Tertiò principaliter esset quærendum de titulo, cuius defectus superueniens vtrum interrumpat præscriptionem. dic per Bartol. in
8 d. l. naturaliter. & de titulo putatiuo per eum in l. Celsus. prælega. & hoc tangit Lap. ¶ †Quartò principaliter quæro, an in præscriptione quæratur dominium. & in hoc dicit, quòd quandoque quæritur directum: quandoque vtile: quandoq; nullum, sed exceptio contra vendicationem. quod declara p Dyn. in d. c. possessor. in j. colum. & quid iuris, si post complete tam præscriptionem superueniat mala fides, an noceat? dic,
9 vt not. in cap. fin. supra eod. titu. & cap. 1. de conces. præben. ¶ †Quintò quæro, qualiter potest probari præscriptio, de qua in fi. cap. Sol. vt in glo. fi. quæ instruit, quomodo sit probanda per testes. & qualiter probari debeat contrarium, sci licet memoriam facti extare. & aduerte; quia inquantùm gl. ponit hic probationem fiendam per testes, sentit, quòd ita communis opinio, vel negatiua possit probari per instrumentum; quia secundùm Ioan. Andr. in nouell. non est res, de qua instrumentum rogari, vel confici possit: licèt secus sit quandoque in negatiua determinata, ut ipse no. de electio. c. bonæ. eod. lib. sed ipsius contrarium (cum sit actus confirmatus) bene recipit probationem per instrumentum, per quod patere poterit memoriam contrarij, secundùm eum: qui pro materia huius glo. remittit ad Spec. de probatio. §. 1. ver. Vltimò quæritur. vsque ad fi. Quærit etiam circa hoc Lap. quã tæ ætatis debent esse testes, qui deponunt de hac memoria, de qua in fin. cap. vel de auditu. c. l. cèt ex quadam. de testib. dic, quòd debent esse. 54. an. vel saltem tanti temporis vltra.

40.an.quòd fuerint doli capaces,cum videre incęperunt,ad hoc quod no.Archid.37.dist.c.relatum.in gloss. fi. vt saltem 40.an.probent possess.& præscriptionem.facit quod no.Ber. s̃.eo.cap.cum nobis.& Inno.& Hostien.de verb. sig.cap.veniens. vbi dicunt, quòd ista probatio habet locum à centum annis supra.nam propter impossibilitatem probandi admittitur talis probatio.sed cum infra centum annos, saltem vsque ad 40 facile esset probare possessionem, & præscriptionem de visu:non debet sufficere testimonium de auditu, nisi à 40.annis supra.& hoc ad probandum titulum, vt hic. facit c.præalleg.licèt ex quadam. in fi.vbi testis, qui testificatur de auditu,debet etiam in aliquo gradu testificari de visu.& nota istam q.pro intelligētia obseruationis in illa materia.de qua in d.c.veniens.& in c.quid per moniale. eod.tit. & l.arbiter. de proba.& l.2.§.idem Labeo.ff.de aqua plu.arcen.

SVMMAE.

1 *Confessio in iudicio in crimine læsæ maiestatis quantùm ad infamiam requiritur.*
2 *Iura, & bona Romanæ Ecclesiæ spacio centum annorum præscribuntur.*
3 *Alienationes factæ ante sententiam,quando bona delinquentis veniunt publicanda per sententiam,an valeant.*

CAP. II.

SI qui exigentibus. No.ꝙ quandoque quis tenet bona ab ecclesijs, vel Ecclesia Romana. exempla patent in 3.& 4.glo.& s̃.de feud.c.1.& 2.& c.ad audientiam.s̃.eo.& dictis bonis sic detentis quandoque propter culpam priuatur ipso iure:quandoque per sententiam est priuandus. & in multis differunt istæ pœnæ ipso iure, vel per sententiam. & si apparet de mente legis,quæ in dubio præsumatur, dixi in capi. 2.& c.cum secundùm.de hæreti.ĩ.eo.li.& s̃.de præscript.eo. lib.¶Secundò no. quòd dicit [apprehendendis postea] &c. quòd post sententiam iuris,vel hominis debet fieri executio realis. dicit tamen Archid. quòd in priuatione iuris apprehēsionem, & occupationem debet præcedere sententia declaratoria, vt d.ca.cum secundùm.& hoc est verum non solùm in executione,quæ fit in bonis, sed etiam in illa, quæ afficit, & concernit statum personæ.vnde dicit notabiliter Io. And.
1 quòd etiam in crimine † læsæ maiestatis, quantùm ad infamiam,requiritur vel confessio in iudicio,vel sententia saltem generalis:nec sufficit probatio criminis, etiam si probatum sit notoriū:quia nō sunt paria, aliquid esse probatum,vel sententiatum, vt dixi.s̃.eo.lib.de offi.deleg.ca.iudex.& si dicas; ad quid ergo prodest sententia iuris, si postea quò ad eius effectum inducendum super infamia,& super bonis confiscandis requiritur sententia declaratoria hominis?dicit ipse propter fructus medij temporis,qui debent restitui fisco,vt no. in Auth de incest.nup.§.1.ita no.in cap.felicis.super ver.infamis.de pœnis.& ego dixi in c.cum secundùm.quòd hoc prodest quò ad transmissionem pœnæ cōtra hæredes.Et ex prædictis posset inferri,quòd si talis ipso iure damnatus & in fama,& in bonis, agat ante dictam declarationem, non potest repelli tali exceptione. tu es hæreticus, vel priuatus propter crimen hæreticæ prauitatis commissum: & in eo, qui venit priuandus per sententiam,non dubito, quòd non posset dicta exceptione repelli;quia retinet titulum in bonis, donec priuętur per sententiam,vt not.in simili in l.his consequēter. ff.famil.her. & c.potuit.de loca.per Inno.sed de illo,qui ipso iure priuatus est:an tertius,contra quem agit, possit eum repellere tali exceptione exclusiua ipso iure iuris agētis,est magis dubitandum propter nota.per Bar.post Cyn.in l.cum seruus C.de ser.fug.& vide ad prædicta gl. notabilem in Auth. de tabellio.§.vt tamen.vbi quid iuris in instrumentis conditis à notario priuato ipso iure per legem officio. tenet enim (licèt dubitando)quòd valeant.¶Tertiò not.quòd iuri executiuo quæsito per sententiam iuris, vel hominis præscribitur legitimo tempore,etiam cum talis executio fiat per iudicis officium,vt not.in l.à diuo Pio.ff.de re iud.per Bart.Collige,quòd tale officium est eiusdem vitæ,& perpetuitatis,cuius est quælibet actio personalis: & sicut præscribitur contra actionem,vel accusationem certis temporibus,de quibus in l.sicut.C.de præscrip.30.an. & l.querela.C.de fal.ita præscribitur contra officium iudicis,vt nota.in d.l.sicut.Ex quo infert Bart.in d.l.querela. quòd si ex forma statuti non potest quis de crimine accusari post certum tempus: ita non poterit iudex per inquisitionem procedere vltra illud. quod,secūdùm eum,est perpetuò menti tenendum. ¶Quartò nota, ꝙ in incorporandis bonis deuolutis ad fiscum ecclesiæ alia tēpora sunt statuta,quàm in fisco Imperij, siue iudicis sæcularis.Est aduertendum,quòd variæ sunt causæ,propter quas fiscus sibi vendicat bona damnatorum, quæ enumerantur in tex.& glo.in l.1.de iur.fisci.ff.quæ autem sint tempora in eis, hic non declaratur.sed distingue post Barto.aut quæritur de reb. incorporatis in patrimonio fisci: & præscribitur spacio 30.an.vt l.omnes.C.de præscript.30.an.fallit in casibus positis in l.fin.C.de sacr.san.eccle.& l.eum.de fun.rei priua.& de fun.patrimo.l.pen.& fi.lib.11. Aut quæris de rebus incorporandis: & tunc aut sunt delatæ in fiscum propter vectigal nō solutum: & sufficit quadriennium,vt l.1.& 2. de vectigal. & commissis.aut sunt delatæ propter aliam causam:& tunc aut sunt denunciatæ fisco: & tunc præscribuntur spacio quatuor annorum,vt l.intra quatuor.ff.de diuer.& temp.præscri.& l.1.§ diuus.ff.de iure fisci.aut non sunt denunciatæ: & tūc aut quis possidet cum titulo:& sufficiunt.10.anni.aut sine titulo: & requiruntur.20. vt l.in omnibus.ff.de diuer. & tempo.præ
2 scrip.vbi ita dist.Bar.¶†Quintò not.quòd iura, & bona Romanæ Ecclesię pręscribuntur spacio centum an.& cum dicta præscriptio excedat longissimę vitæ tempus,quomodo poterit probari per testes talis continuata possessio? oportebit.n. testem excedere ætatem centum annorum, quòd in tanta ætate perceperit sensu,vt visu, talem possidere.quod non poterit esse,nisi excedat æta.14.anno. & ita oportebit esse ætatis 144. annorum.quod videtur quasi impossibile,cum pauci sint reperti tantum tempus attingere.Solu.vt not.supra.eod. cap.cum nobis.¶Incidenter tangit Ioan.And. post Archid. quomodo accipitur Ecclesia Romana in pręscriptione priuilegiata.dicit,ꝙ intelligitur Lateranen.quæ patriarchalis est: & vbi summus patriarcha.i.Papa frequentius residet.23.dist. cap.1.& subdit,ꝙ res dictæ Ecclesiæ, & generaliter omnes, quę dispositioni Apostolicæ spectant, gaudēt priuilegio centenariæ præscriptionis.s̃.eod. cap.ad audientiam. Quandoque tū Romana Ecclesia fungitur iure aliarum ecclesiarum, vt in glo.antepe.super quo remittit Ioan.And.ad no.16.q.4. capi.nouimus.in glo.antepe.& de capel.mo.c.dilectus.in gl. penul.& quod ibi in nouel.deciditur, hic no.per Arch.¶Sextò no. quod bona hæreticorum vēdicantur ab extraneis possessoribus,nisi pręscripserint spacio, de quo hic.non ergo valet alienatio facta per hæreticū, licèt Catholicus haberetur. Ratio quia ex die commissi criminis perdit dominium ipso iure, vt d.cap.cum secundùm. ergo non potest transferre in alium,quod non habet. 1.q.7.c.Daybertum.& l.traditio. de acqui.rer.domi.sed nunquid debet restitui precium emptoribus? dic, quòd aut illud precium fuit conuersum in vtilitatem hæretici venditoris: & debet restitui; quia succedit loco rei,vt l.Imperator.in fin.de lega.2.aliàs non. & ita no. Bart. in l.si debitor.ff.de his,quę in fraud.credi. ¶†Quando verò bona delinquentis veniunt publicanda per sententiam, vtrū
3 alienationes ante sententiam factæ valeant? dic plenè per eū in l.post contractum.ff.de don. ¶Vtrùm etiam sicut contra hęreticum ipsum post declaratoriam sententiam super crimine fieret executio sine nouo processu:ita etiam cōtra istos haben-

habentes causam ab eo.posset argui,quòd sic.nam fiscus tenet locum hæredis,vt l.3.C.ad leg.Iul.de vi. Sed hæres cōtra nouos possessores post aditionem bona occupātes petit missionem ex edicto diui Adriani,vt l.fi.C.de edic. diui Adria. ergo & fiscus in istis bonis post acquisitionem in alium trāslatis potest petere dictam missionem. Ex hoc ergo capite id fortè dici posset: sed iudicis officium executiuum an contra tertium sibi competeret,sicut contra ipsum hęreticum?fortè non. facit quod no.Cy.C.ne vxor pro marito.l.ob maritorū. & l.cum filiam.de verb.obl.per Barto. ¶Septimò not.quòd ista præscriptio,de qua in ver.si post. incipit post mortem hęreticorum: ergo non in vita.Sicut enim in vita non præscribitur crimen:ita nec bona, quæ veniunt accessoriè ad personā, vt in glo.fi.& l.apostatarum.C.de aposta.Sed dices.immo videtur,quòd præscribatur crimen spacio.20.an.vt l. querela. C.de fal.& s̃. de excep.ca.cum venerabilis.& dixi. s̃. in tertio notabili.Sol.ibi loquitur de delicto momentaneo. hic de delicto hæresis,quod est continuatum, & quotidie nascitur: ideò post centum annos(si tanto tempore viueret hæreticus) procedi posset in hæresi:sed non ita in homicidio,fallo, adulterio,& simi.in quib. accusatio vna oritur à principio pro toto tempore.ad hoc vide quod no.in l.si diuino.ff. de pęnis.& l.eum qui.§.in popularibus.ff.de iureiu.& l.inficiando.§.infans.ff.de furt. ¶Octauò not.quòd in ista præscriptione filii hæreticorum, & extranei ęquiparantur.contrarium videbatur in filijs, scilicèt quòd non possent vnquàm præscribere. sunt enim legi odibiles, & debent esse perpetuò egeni, vt l. quisquis.C.ad leg.Iul.maiest.& c.vergentis.de hære.Nam cū bona materna prohibeantur perpetuò possidere:videtur, ꝙ non possunt ea præscribere,vt l.alienationis.ff.de verbor.signi.ne vno iure recipiant, quod alio prohibentur.s̃. de procura.c.tuæ. Contrarium patet hic determinatum,secundùm Ioan.And.Aduerte tamen,quòd in filijs,& extraneis est differentia in præscribendo titulo pro hærede;quia sui non præscribunt isto titulo, sed hæredes extranei sic,vt l.nihil.C.pro hærede.& quod ibi not.¶Nonò no.in ver.quanquàm.quòd præscribitur cōtra ecclesiam,ētsi ignoret ius sibi competere in bonis,quæ præscribuntur. Nàm in præscriptionum cursu non attenditur scientia,vel ignorantia eius,contra quem pręscribitur,vt l.fi.ad fi.C.de pręscr.long.tem. & innuit iste tex. ꝙ ēt post 40.an.à morte hæretici computandos, possit eius memoria damnari: & tū post mortem nō potest dici crimen cōtinuatum,cum morte extinguatur.25.dist.c.qualis. quod est contra id,quod dixi.s̃.in 7.nota. sed ista non est sñia,quæ inducat:sed declarat in præteritū sic fuisse.& q declarat,nihil de nouo facit,vt in c.nouit.s̃.de ap.& l.hæredes palam.§.sed & si notam.ff.de testa.quæ aūt erit forma huius sententiæ cōtra iam mortuum. vide gl.notabilem Insti.de hæredi.quæ ab intesta.defe.§.per contrarium.¶Opponit Ioan.And.videtur enim,quòd non incipiat pręscriptio à tempore mortis hæretici,sed à tempore pronunciationis super crimine.ante enim non sunt bona vacātia,nec apprehendi possunt.c.cum leges. de hære.Sed lege cauetur,quòd non valenti agere non currit præscriptio,vt l.1.ad fi.C.de an.præscr.non soluit. Tu dic,ꝙ aperire viam huic pronunciationi,erat in potestate ecclesiæ: negligentia igitur in præcedenti præiudicat in sequenti.Similiter actio pignoratitia non oritur ante numerationem pecuniæ, vt l.si rem.§ omnis.ff.de pign.act. & tamen contra dictam actionem incipit præscriptio ante numerationem:quia in potestate debitoris erat eam in esse producere, pecuniam numerando. Quæro,quare breuiori tēpore pręscribitur contra Romanam Ecclesiam in §.si postquàm.in prin.capi.Sol. in isto.§ tractatur de lucro captando,in prin.cap. de damno vitando.& ista inter se differunt in l.fi.C.de codicil.Sed certè,vbi de acquisitione tractatur (vt in donationibus, & in alijs rebus obuenientibus Romanæ Ecclesiæ titulo lucratiuo) videtur exigi præscriptio centum an.sit ergo spāle in hoc casu, vt ista litera dicit [in hoc casu] &c.Quare autem non in primo,si res feudalis ecclesię, vel emphyteutica ad ipsam reuertitur propter crimen hæresis,non præscribitur. 40.an.cōtra Romanam Ecclesiam,sicut præscribitur in § post mortem. Ad hoc dico,quòd in prin.c.ad ecclesiam reuertitur res sua: & vtile dominium,quod habebat hæreticus,extinguitur, & resoluitur:sicut resoluitur pignus,& omne ius trahens ab eo cām,vt l.lex vectig.de pig.& in 10.coll.qui.mo.feu.amit.§. rursus.sic & vsusfructus mortuo vsufructuario consolidat̄ cū ꝓprietate,& pdit nomē vsusfructus formalis,vt l.vsufr.ff.sol. mat.cum simi. nō mirum ergo si res reuersa ad naturam suā priuilegium suum retinet:sed in rebus hæretici deuolutis est mera acquisitio,nō reuersio.ad hoc vide.l.filio,quē pater.de libe.& posth.ibi [non translatus, sed redditus videretur]&c. de isto autem vtili dominio, quod habet priuatus in re Romanæ Ecclesiæ: vtrùm sit priuilegiatum in præscriptione, sicut ius directum Romanæ Ecclesię, à quo causatur. vide qd̄ dixi in c.ad audientiam.s̃.eod. quod cap.bene facit ad istud principium.

Rub. De sent. & re iudicata.

SVMMAE.

1 *Sententia iusta ligat in foro iudiciali,non in foro diuino.*
2 *Fauor:timor:odium & pręmium in iudicio sunt præcauenda.*
3 *Iudex contra conscientiam iudicare non debet.*
4 *Damnabiliter agere dicitur, qui suspensione durante diuinis se ingerit.*
5 *Suspensus à canone,ingerens se diuinis,efficitur irregularis.*
6 *Iudex,qui corruptus precio,vel precibus malè iudicauit, qua pœna sit puniendus.*
7 *Iudex nolens recipere probationes partis,qua actione teneatur.*

CAP. I.

CVM æternum.Diuiditur in quatuor partes. primò ponit proęmium. secūdò dat formam pronunciandi, & procedendi, ibi [caueant] tertiò contra facientem suspendit,ibi [si quis] quartò non seruantem suspensionem punit multipliciter, ibi [sciturus]¶†Not.quòd iniusta sen-
1 tentia ligat in foro iudiciali,non in foro diuino.illud enim sępe fallitur,istud nunquàm,vt c.à nobis.de senten.excommu. nec tenetur quis parere iniustæ sententiæ in foro conscientię. quod dic,vt legitur,& no.in c.quia plerique.de immu.eccles.per Inno.facit c.literas.de resti.spo. Vtrùm autem exacta pœna fori iudicialis, tollatur illa fori pœnitentialis, vel
2 econuerso? dixi in c.de his.de accusa. ¶†Secundò not.quòd quatuor sunt in iudicio præcauenda,fauor,timor,odium, & præmium. quatuor enim ista peruertunt humanum iudiciū. 11.q.3.c.quatuor.vnde Sallu. Omnes,qui de reb.dubijs cōsultant,odio,amicitia, & ira vacuos esse decet. animus enim haud verum pręuidet,vbi quatuor ista officiunt.de istis quatuor vide canones alleg.in nouel.vbi addit duo alia præcauēda,scilicet ignorantiam,& negligentiam.s̃.de tempo.ord.c. non est.& de homi.c.pro humani. ¶Tertiò no.quòd licèt in toto iudicio sit seruanda æqualitas, de qua hic, seruanda est maximè in conceptione,& prolatione sententiæ; vt dicit litera.& hoc ideò; quia alia acta, & interlocutiones contrario imperio reuocari possunt,vt l.quod iussit. ff.eo.& c.cum cessante.de appel. Sed non ita in sententia diffinitiua,vt l.iudex posteaquàm.ff.eod.& formam concipiendi sententiam,& fe
3 rendi collige ex l.2.& fi.ff.de sen.ex per.rec.¶†Quartò not. in §.si quis autem. ꝙ iudex non debet iudicare contra conscientiam,& contra iustitiam. & sic hęc duo debent concurrere. Quid autem si discordant;quia conscientia dictat vnū, iustitia

iustitia aliud. dic, vt legitur, & no. in cap. si sacerdos. de offic. ord. & in l. illicitas. §. veritas. ff. de offi. præsid. In iudicijs tene post Gof. quòd licèt iudex debeat sequi conscientiam: debet tamen ipsam ex actis causæ informare, & non proprium sen sum sequi. alleg. quod no. de consti. c. 1. in glo. facit quod no. 15. q. 5. c. presbyter. in glo. hic consueuit. & de consecra. dist. 2. c. prohibeat. ¶ Quintò no. q plura requiruntur vt ista pœ na vendicet sibi locum. primò, q contra conscientiam. secun dò, quòd contra iustitiam. tertiò, quòd in grauamen partis. quartò, quòd in iudicio. quintò, quòd per gratiam, vel per sordes. sextò, q peccauerit in faciendo: secus in negligendo, vt no. Ioan. And. de priu ile. c. dilectis. super gl. 1. contrarium no. Host. ℣. titu. 1. c. legitima. super glo. caueant. de hoc. s. vtrũ qui omittit, dicatur facere. dic, vt l. si mora. ff. solu. mat. & l. in fraudem. quæ est tertia. de his, quæ in frau. cred. vbi gl. no. ex tex. illo, q qui non facit, facit. pro quo. ff. de re. iur. l. qui non facit. & l. necare. de libe. agno. & l. omne delictum. de re mili. plus tamen delinquitur committendo, quàm omittendo, vt l. si seruum. de ver. oblig. & quia tot debẽt concurrere, vt vi distis. attentat Io. An. dicere, q ista pœna non facilè probabitur in iudicio. quis. n. probabit, q fecerit cõtra cõscientiã, vel per gratiã? Nam cum ista dependeant ex aĩo, solus Deus cognoscet, qui est scrutator cordium, vt c. 1. vt eccle. benefi. & hinc est, quòd id, quod consistit in conscientia, probatur per iuramentum tantùm, vt no. in c. præsentium. de testi. & c. significasti. il 1. de ho. & Insti. de actio. §. aliæ autem. ¶ Sextò no. fieri suspensionem ab officio. sed vtrùm illa suspensio in cludat suspensionem à beneficio? dic vt in glo. quid de bene ficio. de cuius materia vide plenius in Cle. cupientes. de pœ. in gl. no. nouam. & ibi ad finem inuenies, quod hic no. Io. An. Ioan. Mo. & Archid. Vtrùm autem istam suspensionem pos sit episcopus remittere? videtur, quòd sic. sicut in casu, capi. nuper. de senten. excommunic. contrarium tenet Gof. in fin. ℣. eo. lib. de elec. c. cupientes. §. cæterum. in glo. est ergo. & de
4 cleri. ven. c. 1. super glo. si. in nouel. ¶ †Septimò no. quòd qui suspensione durante ingerit se diuinis, dicitur damnabiliter agere. & sic innuit ex hoc, q peccat mortaliter. 50 dist. ca. de his. eo. lib. in fi. & per hoc no. to. An. hic post Archid. quòd li cèt exerceat huiusmodi officia publica, ad quæ tenetur; vt qa sacerdos cantet missam: diaconus Euangel.um: subdiaco nus Epistolã. si tñ peccator est, peccat mortaliter, non in eo, quod facit, sed quod facere præsumit. 50 dist. c. quid est. & c. cum exaudiero. ex hac præsumptione sibi nocet, vnde alijs prodest. 8. q. 4. c. nonne. 21. q. 1. c. si fuerit. Aduerte tamen, q licèt publicè immiscẽdo se prædictis peccet: priuatim tamẽ, non officiando, tenetur dicere horas suas: licèt sit suspensus, vel excommunicatus, vt no. 33. dist. c. pen. in vlt. gl. & de cle ri. excom. c. ad illud. in glo. ¶ Quærit circa hoc Ioan. And. in nouel. quando iste dicitur se ingerere? dicit, q quando agit in suo officio, sicut prius. 11. q. 3. cap. si quis episcopus. & de sentẽ. excomm. cap. is cui. primo respon. celebrando igitur Matutinum, vel Vesperas, est irregularis, vt d. c. si quis episcopus. de constituto in minoribus no. Ioan. Andr. de cle. excommu nini. ca. 2. de psalmista no. hic Archid. & per Ioan. An. post alios. de excess. præl. c. tanta. vbi plenè. Vnde autem sumpserit originem istud nomẽ, irregularis, & vnde dicatur. dicit ipse, quòd non antiqui canones: sed iura Decretalium via sunt isto verbo. & dicuntur irregulares ex eo, quòd sint extra regulam aliorum, qui possunt ordinari, & ministrare,
5 saltem ex dispensatione episcopi, vt hic per eum. ¶ † Octauò in ver. sciturus. No. quòd suspensus suspensione canonica, si ue à canone ingerens se diuinis, efficitur irregularis. & hoc est verum, secundùm Archid. quando canon hoc exprimit: aliàs secus. de senten. excommu. c. is, qui. Ioan. An. tenet con trarium dicens, quòd sufficit per canonem, quem suspendi: vt sic ingerens se diuinis irregularis efficiatur. & hoc efficaci ter probat, vt plenius in nouel. super ver. innouet. vbi dicit, q

ad commissionem huius pœnæ non est necessaria monitio. de cleri. excom. mini. c. clerici. Aduerte. dicit alibi Ioan. Andr. post Inno. quòd quandoque pœna adijcitur constitutioni ne gatiuæ (puta si clericus non resederit, vel vicarium non con stituerit, sit priuatus:) tunc ad commissionem pœnæ requiri tur monitio. Quandoque adijcitur constitutioni affirmatiuæ (vt si quis percusserit clericum, sit excommunicatus:) & tunc sine aliqua monitione contrafaciens incidit in pœnam. hoc dictum, & rationem differentiæ vide de præben. c. extirpan dæ. in nouel. Bene ergo dicit Ioan. And. q hic non requiratur alia monitio; quia pœna huius constitutionis imponitur iu dici facienti. i. iudicanti per gratiam, vel sordes. ¶ Nonò no. in ver. saluis. quòd si noua constitutio statuit nouam pœnam pro delicto infligendam: non videtur propter hoc recessum à pœna legis antiquæ. concord. l. quot. de actio. & obli. ff. & l. 1. vi bon. rapt. & l. qui sepulchrum. C. de sepul. vio. Sed oppo. Lege cauetur, quòd nullus potest pluribus legibus reus fieri, l. senatus. ff. de accusa. nec pro vno delicto duplici pœna pu nitur. de iudi. c. at si. Solu. vt no. Cy. in d. l. qui sepulchrum. vbi tangit, si per statutum imponitur alia pœna, quàm iuris com munis: an videatur ab ipsa recessum? & tenet, quòd ad vtran que potest agi à principio. vna tamen exacta, alia cessat: nisi in eo, quod plus est, sicut in ciuilibus. ff. de actio. & obl. l. cum ex vno. Alij dicunt, & melius, quòd nec etiam in eo, qd plus est, potest agi, vt l. quod senatus. ff. de iniu. & aliud est in ciui libus, vbi alia lege agi potest in eo, quod est plus. aliud, quan do agitur ad vindictam. & de materia in l. 1. vi bon. rapt. per Bart. & d. l. senatus. & ego plenius distinxi post Dom. meum in c. conquestus. de for. cõp. quæ dist. etiam hic cadit. ¶ Deci mò, & vltimò no. quòd cum ex vno delicto plures læduntur, pluribus pœnis delinquens punitur. & declara, vt in glo. pen. & c. 1. de cri. fal. Et de istis delinquentibus vtrum pluries pu niantur, Barto. istam materiam ita ordinat. Nam quandoque plura delicta committuntur ex parte committentis circa rẽ: puta, in vna causa produxit plures testes falsos: vel pluries lu sit: vel per plures dies tenuit rẽ occupatam. quæritur, an pro pluribus puniatur, tanquàm sint plura delicta? plenè not. in l. inficiando. §. infans. de fur. Quandoque plura delicta com mittuntur verbo: puta pluries dixit. tu es fur, proditor, & si milia. & hoc casu vtrùm pluries puniatur, remittit ad l. item apud Labeonem. §. conuitium. de iniur. Quandoque commit titur vnum delictum ex parte inferentis: sed est pluralitas ex parte recipientis: vt si aliquem percutio cũ fornice. & de hoc ipse tractat in l. furti. §. si gemma. ff. arbo. fur. cęta. Quando que plura delicta committuntur per plures personas com mittentes. & de hoc ipse not. in l. si in rixa. de ficca. Quan doque plura delicta committuntur per plures personas reci pientes: vt quia vnus aggreditur 10. & de hoc per eum in l. 3. §. si plures. de sepul. viola. Quandoque committitur vnum factum tantùm, ex quo resultant plura: puta cognoscit con sanguineam alteri nuptam. & de hoc per eum in l. si adulte rium cum incestu. de adulte. Ioan. Andr. disputat in fin. quæ stionem de Gualterio, qui percussit tres clericos vno ictu; & socius eius vni clerico intulit tres ictus, in primo casu tenet, quòd ter sit excommunicatus. in secundo, quòd semel. vide
6 in reg. delictum. in Mercur. ¶ † Quæro, qua pœna puniatur iudex, qui malè iudicauit corruptus precio, vel precib. Solu. vt in gl. quæ incipit. C. de pœna iudi. qui ma. iud. &c. Cui Inno cen. addit quod not. 2. q. 6. hic etiam plura remedia ponit glo. in l. 2. C. de pœna iu. qui malè iudic. vbi dicit Bart. circa hoc, quòd quandoque iudex iudicat dolo: & tunc tenetur in totum, vt in dicta l. 2. & l. filius fa. ff. de iud. Quandoque iudex iudicat malè per imperitiam: & tunc tenetur, quotiens religioni iudicantis videbitur, vt Insti. de ob. quæ ex quasi delic. in princ. & l. 1. de vari. & extraord. cog. Ista autem imperitia potest esse duobus modis. vno modo, si iudicat expresè con tra casum legis: & in hoc distingue. Nam aut erraoit in lege difficili

difficili, & obscura: & punietur mitius. Aut in lege clara, & aperta: & punietur durius; vt not. Insti. de ob. quæ ex quasi delic. in prin. Quandoque errauit in eo, in quo sunt opi. quia ex pluribus opi. Doct. elegit malam opin. & tunc aut inter il las erat vna communiter approbata: & illam tenetur sequi. quia minimè sunt mutanda, & c. l. minimè. ff. de legi. Si verò opi. sunt hincinde difficiles (quia quandoque seruatur vna: quandoque alia, vt in materia substitutionis compendiosæ factæ per verbum commune.) tunc putat iudicem excusan dum, qui errauit errore probabili. pro hoc facit l. 2. ff. de iur. & fac. igno. & hoc de iudice malè iudicante. Contra partem autem corrumpentem iudicem ad votum procuratoris, siue testium aduersarij, qualiter succurratur. dic vt dicta l. 1. & 2. & Auth. nouo iure. C. de pœ. iudi. qui malè iudi. & ibi quid iu ris, si procurator partis alteram ex prædictis corrupit. & an ex hoc sententia ipso iure sit nulla. dic vt ibi. ¶ Quæro, vtrùm pœna huius constitutionis habeat locum in arbitro. Ioan. An. remittit ad Spec. de arbitro. versic. sed si. & ver. seq. Ego dico, quòd sicut iudex, ita arbiter, si malè pronunciat, fa cit litem suam, vt est glo. not. in l. si quis in conscribendo. C. de pac. & not. Bart. in l. si iudex. de var. & extraordi. cog. vbi quærit, quid iuris in arbitratore. & dicit, quòd de hoc non re perit lege expressum. Sed per similitudinem putat, quòd ar bitrator est tanquàm proxeneta adhibitus per partes super concordia, vt l. si de meis. §. recepisse. ff. de arbitr. Sicut ergo proxeneta tenetur de dolo, & lata culpa, vt ff. de proxe. l. j. & 2. ita & eodem modo tenebitur arbitrator de dolo, & lata culpa. est autem lata culpa errare in iure. ff. de ver. sign. l. latę.
7 & no. in l. liber homo. ff. de his, qui no. infa. ¶ †Quæro. si iu dex noluit recipere probationes partis, vel alia, quæ de iure petebat, noluit expedire. gl. videtur dicere, q teneatur actio ne in factum, de qua no. in dicta l. si iudex. & ita not. in l. argẽ tarius. § fi. ff. de eden. Bart. dicit, quòd contra iudicem negli gentem implere id, quod ab eo iustè petitur, in quibusdam casibus sunt proditæ speciales actiones: puta si noluerit dare tutorem. Tenetur enim actione in factum ex illo titulo de magist. conue. similiter contra prætorem negligentem face re ea, quæ sibi incumbunt in cautione damni infecti. Simili ter in casu l. mancipia. C. de ser. fugi. & l. si quis. C. de testi. in alijs igitur casibus, in quibus non reperitur specialis prouisio: puta, quòd iudex negligens iustitiam ministrare, teneatur actione in factum per tit. vt diffe. iudi. in quo imponitur iudi ci negligenti pœna criminalis. & regula est, quòd vbicunque quis potest accusari criminaliter, ex eodem facto datur ciuilis actio ad interesse, vt l. qui nomine. ff. de fæl. facit ista quæ stio ad ea, quæ ℣. dixi in 6. notabili. ¶ Quartò quæro. à sentẽ tia contra iustitiam lata pars appellauit, & in appellatione succubuit: vel pendet appellatio tempore, quo finiuit officiũ iudicis (& sic tempore syndicatus) an possit iste appellans agere contra iudicẽ? & quid iuris, si non appellauit: an ex hoc præiudicet sibi in recursu cõtra iudicem? de istis qq. vide per Bartol. in quæst. quæ incipit. Iudex qui per imperitiam. & tangit Ioan. Andr. post Innocen. in cap. sæpe. de appellatio. Vnum not. quòd si iudex propter negligentiam adhibitam, vel imperitiam satisfacit parti læsæ propter interesse: nõ pro pter hoc potest petere sibi cedi, vel vendi ius illud, tanquàm soluerit in illis æstimationem, vt sentit glosl. notabilis in d. l. mancipia. ¶ Vltimò quæro. si Potestas, siue magistratus iu dicat malè per imperitiã, assessoris consilio, quis tenebitur, an ipse, vel assessor? glo. hoc notabiliter tangit in l. 2. ff. quod quisque iuris. & ibi Bartol. post eam dicit, quòd imperitia assessoris excusat magistratus à dolo, non ab actione in fa ctum ex quasi malefacto. & refert pluries se vidisse contra magistratus dari petitiones de imperitia assessoris. quod no. Sed vtrùm magistratus, siue Potestas læderetur exhibendo ipsum assessorem? dic, vt l. j. §. familiæ. & l. cum si exhibuis sent. ff. de publica.

SVMMAE.

1 *Belli commotio est Prouinciæ afflictiua.*
2 *Pax per nuncios tractari potest.*
3 *Dominus pro suis subditis agere potest.*
4 *Vniuersitas an possit remittere damna illata subditis in bello.*
5 *Satisfactio absolutionem præcedere debet.*
6 *Periurum toties quis committit, quoties venit contra promissa.*
7 *Sacrilegus efficitur immittens manus in personam ecclesiasticam.*
8 *Imperator potest esse feudatarius Papæ.*
9 *Feudatario feudo priuato, reuertitur feudum domino.*

CAP. II.

1 A Dapostolicę. Diuide, vt in prima glo. ¶ †Nota, q commotio guerrarum est afflictiua Prouinciæ, vbi viget. contra rium facit pax: vnde dicit lex. Quod belli calamitas introdu xit, hoc pacis lenitas sopiat, vt l. 1. in princi. C. de cadu. tollen. ¶ Secundò no. quòd hic Papa dicit Federicum huius tribula tionis auctorẽ &c. hic no. quòd talis auctor delictorum tene tur de delictis commissis nõ solùm à se: sed etiam ab his, qui sunt cum eo: licèt ipsi etiam teneantur. de quo plenè Cyn. in l. quoniam multa. C. ad leg. Iul. de vi. & aduerte; quia plures varijs cõsiderationib. sunt culpabiles in delictõ. Nam quan doque pariter deliquerunt vt principales. & quæri potest, vtrùm ita ciuiliter, sicut criminaliter, teneantur in solidum. Qũq; vnus deliquit principaliter, alij accessoriè: & hoc mul tipliciter. Nam quandoque delinquenti mandauerunt: quan doque consuluerunt: quique suggesserunt: quandoque assi terunt. & hoc multipliciter. Quandoq; n. assiterunt malefi cio, auxilium exhibendo: quandoque, ne delinquens posset offendi, dissuadebant offensam, veluti delictum: quandoque assiterunt, vt si qui vellent resistere offendenti, coercerent: quandoque assiterunt, vt pacificarent. Singula ista membra elicio ex dictis Iur. in c. sicut dignum. de homi. & ibi in vno quoque membro per ordinem declarau, qualiter teneãtur. ¶ Tertiò no. ordinem procedendi contra Imperatorem. Im perator enim primò excommunicatur, secundò charitatiuè monetur, vt desistat à delicto: deinde in duritia perseverans deponitur. vtrùm autem ille ordo sit regularis? dic, vt ℣. de iu dic. c. cum non ab homine. Posset hic applicari illa vulgaris quæstio: quo iure Papa sibi vendicat istam iurisdictionem su per Imperatorem, cum Sacerdotium, & Imperium emana uerint ab eodem forte. s. à Deo. ℣. de maio. & obed. c. solitæ. & distinctæ sint iurisdictiones. in Auth. quo oportet episc. in prin. colla. 1. Sol. vt plenè not. Ioan. And. post Inno. ℣. de foro compe. c. licèt. & de iud. in c. nouit. & c. per venerabilem.
2 qui fil. sint legi. ¶ †Quartò no. q pax potest tractari per nun cios. & subaudi, fieri per procuratorem, si ad hoc habeat spe ciale mandatum. de quo etiam fiat mẽtio in instrumento pa cis, vt no. in Spec. de treuga & pace. ver. hic quoq; & de pro cu. § j. ver. Item opponitur. facit quod no. C. de transac. l. trãsactionis placitum. & l. præses. & ff. de manumiss. l. seruus furio si. differẽtiam autem inter nuncium, & procuratorem ali bi dixi. ¶ Quintò not. substantialia inductiua homines bellã tes ad pacem. s. vt hinc inde fiat restitutio subtractorum, & satisfactio de iniurijs, & offensis. & hoc verum, quando bel lum erat iniustum; sicut hic ex parte Imperatoris. vbi autem esset iustum, capta efficerentur occupantium; vbi fuisset indi ctum à Papa, vel Imperatore, vt no. Inn. in c. sicut. de iureiur. & circa hoc consideratur, cui sit licitum mouere arma, siue bellũ. Quidam. n. sunt, qui hũt merũ, & mixtum imperium, quibus subditi cõstituunt se rebelles. Quidã alij sunt priuati, quib. alius nitit̃ res indebitè vsurpare, vel inferre violentiã in psonã. Quidã sunt, quibus nõ infertur violentia: sed res ipso rum indebitè detinentur, vel debitum denegatur. in his om nibus dubitatur, an sit licitum pro talibus vsurpatis mouere bellum. Inno. ista tria membra tangit in c. olim. il j. de restitu.

spol.

ſpol.& circa primos tenet,q̃ ſit licitum contra ſubditos ſic rebelles mouere bellum.Nec propriè dicitur bellum,ſed iuſtitiæ executio,vt l qui reſtituere ff.de rei ven. ibi [manu militari.] & l.1.§ ſi quis miſſum.ff. ne vis fiat ei. hinc dicitur, q̃ iuris executio non habet iniuriam,ff.de iniur. l. iniuriarum. & quia (vt dixi) iſtud non eſt propriè bellum,capti in eo nõ fiunt ſerui.Secũdo caſu q̃ſi fit violentia in perſona,vel rebus: tunc incontinenti licitum eſt ſe defendere,& vim vi repellere,vt l. vt vim.ff.de iuſti. & iur. & incontinenti,accipe ſecundùm facti qualitatem,& difficilem,vel facilem recuperationem rei inuaſæ,vt not. in d.l.3.§.eum igitur.ff.de vi,& vi arma. debet etiam in iſta violentia propulſanda adhiberi multiplex moderamen.de quo per gloſ in l.1.C.vnde vi. Vtrùm autem ſit licitum ad hanc iuſtam defenſionem inuocare amicos teſtes?videtur quòd ſic,in c.dilecto.j.de ſent.excommu. eo.li.& no.in d.l.vt vim.& de iſta defenſione vide in c. ſignificaſti.ſ.de homi.Tertius caſus eſt,quando quis debitum mihi ſubtrahit,vel rem meam detinet indebitè,vtrùm ſit licitũ per me ipſum recuperare? dic, quòd aut ille non habet ſuperiorem,vt Papa, & Imperator:& licitè mouet bellũ. & iſtud dicitur merè bellum,in quo capti ſiunt ſerui,& res occupantium.23.q.8.c.ſcire. & ca.omni. Tenet tamen Hoſt.quòd ſi Imperator eſſet iniquus,& peccator, & monitus non deſiſteret, non poſſet indicere bellum iuſtum, fortè contra Eccleſiam,vt ipſe not.in d.cap.olim. & de tali poteſt, & debet intelligi iſte text. Quandoque ille inuaſor,vel debiti alieni detentor habet ſuperiorem:& tunc aut ille ſuperior vult,& poteſt iuſtitiam facere: aut vult, ſed non poteſt: aut non vult, nec poteſt. Primo caſu debet adiri: aliàs creditor puniretur, qui diceret ius ſibijpſi,vt l.extat. ff. quod metus cauſa. & l.ſi quis in tantam.C.vnde vi.cum multis ſi.Secundo caſu quando vult,ſed non poteſt:& tunc, an contra iſtos pro ſua iuſtitia conſequenda ſit bellum licitum,tangit Oldra.ſubditis verò alterius ex prædictis,qui iuſtitiam non receperunt in illo regno,vel ciuitate, de facto videmus,quòd repræſaliæ concedũtur: & videtur de iure licere etiam propria auctoritate res à tali debitore inuadere,& furari, vt not. 1.diſtin.c.ius gentium.& d.c.olim. per Innoc. facit l.nullus.C.de Iude. per repræſaliàs enim conceditur iſtud plus;quia non ſolùm debitores,ſed etiam alij de illa ciuitate, vbi non miniſtratur iuſtitia,capiuntur;& ideò ſunt multum odioſæ, vt in ca.1 j.eod. lib. de iniur.& dam.da. & per Ioan.An. in reg.non debet aliquis. de reg.iuris.in Mercur. & per Bar.in tractatu repræſaliarum.Tertio caſu principali quando ſuperior non vult,nec poteſt,idem dicas,quod in præcedenti, & multò magis. & de prædicta materia belli, & qualiter liceat vim vi repellere,& qualiter ſibi quis poſſit ius dicere,vide per Hoſt.in ſumma de ſen.& re iud.§.quis debet ſententiam proferre.ſub.§. proprius or.ver.Item ratione rei.& ſe.& in ſumma de treug. & pace.§.quod ſit iuſtum bellum.Eſſet etiam hic tractandũ, vtrùm vocati ad iuſtum bellum,vel iniuſtum,ſi perdiderunt equos,& arma,aliaque damna ſunt paſſi: poſſint illa petere à vocante eos: vel ipſe vocans à ſuo aduerſario talia inferente. dic plenè per Ioan. An.in d.c.ſicut.& per Cy.in d.l.quoniam multa. ¶Sextò no.in ver.& quia. quòd hic Papa principaliter petebat relaxationem captiuorum ab Imperatore.

3 ¶†Ex quo collige,quòd dominus poteſt agere pro ſuis ſubditis,ſi ab alio indebitè teneantur.facit.c.dilectus. de appellatio.& l.de iure. ad municipa. Quid ergo ſi ſubditi non capiuntur:ſed moleſtantur,& inquietantur:puta coloni, & laboratores?dic quòd domini poſſunt agere pro eorum intereſſe interdicto vti poſ. & actione iniuri. ſi in iniuriam domini hoc fiat,vt l.qui pendentem.ff.de actio. empt. & l.vim facit.ff.vti poſſide.Ad intereſſe autem ſubditorum vtrum dominus poſſit agere,& emendam petere.Inno.quòd non in d. cap.dilectis.de quo per Hoſtien.in ſumma de pœnitentijs.§. fin.ſub ver. ſed pone, quòd guerræ.Ioan. And.in nouel. dixit poſt Archid. quòd dominus, vel prælatus poteſt agere q̃ iniuria facta ſubdito,vel clerico.ad hoc j.q.j.c.in primis.& de proba.c.licet.& de pœni.c.presbyteri.& de maio.& obe. c.inter quatuor.& quod no.de ſenten.excomm.c. contingit. in glo.licèt.& eſt ratio; quia in moleſtatione ſubditi intelligitur dominus moleſtari,argum.25.diſtin.c.in nouo.& 3.q.

4 1.c.nulli.cum ſimi.hic alleg. in nouel. ¶†De vniuerſitate an poſſit remittere damna illata ſubditis in bello.text. facit, q̃ ſic in cap.in noſtra.de iniuri.quod intelligit Innoc. verum,ſi ſinguli cõſenſerunt. Sed certè multorum de vniuerſitate nullus eſt conſenſus: vt infantium, pupillorum, dementium, & ſim. oportet ergo aliter intelligere illum tex.& habui de facto.In pace enim inita inter dominos Venetos,& Ianuenſes conuentum fuit, quòd de deprædationibus hincinde perpetratis, non fieret ſubditis iuſtitia, ſed remiſſæ intelligerentur: quidam autem de talibus deprædationibus, & rapinis emit multos pannos ſcienter: de quorum lucro ditatus eſt. quæſiuit à me, an in foro conſcientiæ ſufficeret illa liberatio,& remiſſio,de qua ſupra?Similiter Senis fuit quæſtio.Statuto cauetur, quòd de criminibus commiſſis tempore guerræ non poſſit Poteſtas cognoſcere: vtrùm debeat audire repetentem condictione furtiua res ſibi ſubtractas, penes reũ repertas?pro deciſione iſtarum quæſtionum vide quod dixi in repetitione capit. ſi propter. qualiter per ſtatutum poſſit alicui auferri dominium rei ſuæ. & quid in foro conſcientiæ ſit ſequendum.ibi dixi, referendo diſputationẽ Ioan. Cal.& Do.Bald.facit quod not. Innocen.in capit. quia plerique.de

5 immu.eccl. ¶†Septimò not.in ver.[ac proponi inſuper.] q̃ ſatisfactio debet præcedere abſolutionem.de quo.2.q.7.ca. accuſatio quoque.in fi.& 114.diſt c.miratus. ¶Octauò no. in ver.[& offerre, preterea.]q̃ poteſt quis de iure aduerſarij facere mentionem in ſua petitione quò ad effectum elidendi,& perimendi. Sicut hic Papa de iure Imperatorum facit mentionem in uer.[& ſi diceret.] Vnde procedit iſte libellus [peto à te decem ex cauſa mutui.non obſt pacto de non petendo,& ſi.quia dolo,uel metu inductus fui.] de quo vide por Inn.in c.cum Bertoldus.de re iud.¶Nonò not.in d.ver. q̃ Papa vult ſe ſubmittere iuriſdictioni principum,& prælatorum.& dicit gl.q̃ hoc eſt de honeſtate.concor.2.q.7.c.nos ſi incompetenter.& eſt hoc verum,quando contra Papã nõ ſubeſt ſuſpicio.ſi autem talis ſubeſſet: quia proſequuntur ſe odio capitali, vt hic erat; quia Papa tanquàm homo poteſt iniuriã recipere,& inferre.q̃ debeat Imperator ſe ſibi ſubijcere,repugnat ratio naturalis, & etiam Papa reprobat ſententiam Imperatoris latã contra regem Robertum,qui conſt.tuerat ſe hoſtem,& rebellem:licèt ſuppleuiſſet in eius ſoſa omnem defectum ex plenitudine poteſtatis,vt Cle. paſtoralis.de reiu.hoc non firmo. ¶Decimò no.in ver.[erat parata] q̃ Papa offerebat ſe renocaturum ſententiam de cõſilio Cõcilij.& hoc de honeſtate, vt euitetur omnis ſuſpicio mali, & claudantur ora detrahentium:qui ſunt perſequendi.6.q.j.c. deteriores.23.q.4.c.nimium. ¶Vndecimò no.q̃ Imperator in illo habuit ſpeciales amicos,& adhærentes, quos ad iuſtũ bellum vocare potuiſſet,vt d.c.dilecto.& d.§.eum igitur.Sed quia Imperator iniuſtè pugnabat: iſti amici, & adhærentes erant digni pœna, quam Papa offert ſe remiſſurum. Ex quo collige,q̃ ſi de adhærentibus,& amicis non fuiſſet facta mentio,pax inita cum auctore delicti non includeret eos:dubium facit connexitas delicti,& natura acceſſorij,quæ eſt,vt liberatio principalis ſibi proſit,vt ff.de fideiuſ.l.ſi fideiuſſor. & reg.acceſſorium.& c.tranſlatio.de conſti.& quod no.in c. quamuis.ſ.eo.ti.Inno.de hoc tangit in d.c.ſicut dignum.vbi quærit, vtrùm fiat ſatisfactio principalis delinquentis:vel remiſſio ſibi facta proſit conſiliarijs. dic vt ibi: vbi quærit etiam econuerſo,an remiſſio,vel ſatisfactio conſiliarij proſit principali in mandante, & mandatario. dic vt not.in l. non ideò minus.C.de accu.per Cy.& l.non ſolùm.§.ſi mandato.

dato.& l.ſed & ſi vnius.§.ſeruus meus.de iniu.per Bar.& l.1. §.nunc tractemus. de tut.& ra. diſt. & vide quod de iſtis adhærentibus not.in cap.1.ſ.de poſtu. in gloſ. quæ incipit.bona fuit,&c.quæ eſt not.ad prædicta.& l. non dubito. de cap.

6 vbi plenè per Barto. de iſtis confœderatis. ¶† Duodecimò not.in ver.[deierauit enim multotiens] quòd totiens quis incidit in periurium,quotiens venit contra promiſſa,ſiue contra pacem iuratam.ad hoc all.in nouel.6.q.1.c.mutare. & qđ ibi no.& in Spe.de ſen.§.ſpes autem.ver. ſed pone in ſtatuto. Ego allego in contrarium l.ſi duo.§.fi.ff.de arbitr. vbi pœna ſemel commiſſa amplius non committitur, niſi ſit actum.Sol.

7 ue,vt not.Bart.in l.ſi fic.de verb.obli.¶†† Tertiodecimò not. in ver. perpetrauit. quòd incidit in crimen ſacrilegij, qui immittit manus in perſonas eccleſiaſticas: propter quod delictum ſit ratione eccleſiæ,ſicut ratione periurij,vt in cap. cum ſit.de foro compe.& cap.nouit.de iudi.& refert hic Ioan.An. breuem tenorem literæ,quam tranſmiſit Imperator,cum fecit iſtos capi,qui fuit talis,videlicet:Omnes prælati Papæ mãdante,vocati. & tres legati venient hucuſque ligati. Et aduerte,quia Imperator non cepit,ſed capi fecit.& tamen eandem pœnam incurrit.de ſenten.excommu.cap.mulieres. Vtrùm ſic per alium delinquendo videatur facere verè, vel fictè.dic, vt ibi dixi. & not. Barto. in l.hæc verba.ff.de adulte.

8 ¶†Quartodecimò nota in ver.præter hæc. quòd Imperator poteſt ſe conſtituere cenſualem,& feudatarium Papæ. Similiter clericus poteſt eſſe feudatarius laici. & iſti ſic recipientes quantuncunque ſint in maiori dignitate:tamen quò ad iura,quæ debent vaſalli dominis ſuis, tenentur ad ea præſtanda,& ſubiacent iuriſdictioni domini, quantuncũq; viliſſimi, vt not.Innoc.in c.ceterum.de iudi.& c. verum. de foro compe.& c.ſolitæ.de maio.& obe.de iſta autem dictione, præter, vtrum ſit incluſiua,vel excluſiua. Ioan.And. remittit, vt hic, ad Archi.13.quæſt.2.c.Hebrõ. ego remitto ad l.Seio amico fideliſſimo.§.fin.de annu.leg.& l.1.in fi.ff. de pig. per Barto. & c.dudũ.de ele.per Inno. ¶Quintodecimò no.in d.ver.pter hæc.q̃ Imperator redarguitur; quia malè tractauit regnum per Eccleſiam ſibi datum in feudum. hoc autem feudatario non licèt, ſcilicet facere deteriorem conditionem rei feudalis: ſic nec vſufructuario rei, in qua habet vſumfructum, vt in 10.coll.de inueſti.de re aliena facta.cap.1.circa fin.& aduerte;quia in regno multi ſunt Comites,& Barones, qui habent à Rege dignitates infeudatas(& ſic ſunt feudatarij Imperatoris,ſeu feudatarij Papæ) vaſallus ergo habet aliũ vaſallum ſub ſe. Vtrùm autem ſi iſte (vt ſic dixerim) ſubuaſallus lędat dominum principalem,priuetur feudo?dic, vt in dicto lib.de prohi.feud.ali.per Feder.c.illud quoque. & quod not. Innocen.in dicto c.ceterum.& c.verum.& cap.poſtulaſti.de foro competen.& fortè in caſu huius cap. iſti de regno compulſi per Imperatorem debellare Eccleſiam non venirent priuandi feudis;quia compulſi faciebant,vt dicit litera.quinimmo ſufficit timor coactionis,vt excuſentur: ſicut dicunt legiſtæ de debitoribus expulſorum de ciuitate ratiõne partialitatis. Si enim compulſi ſunt ſoluere debita in communi ab intrinſecis,vel à tyranno (qui fortè occupauit regimen ciuitatis) liberantur per talem ſolutionem à veris dominis, vt not.do.meus.in l.nouiſſime. ff.quod cum fal. auct. & Cyn. in l.fin. C. quod metus cauſa. & Barto. in l.creditor.ff.de ſolu.& dixi plenius in cap.primo.ſ.quòd met. cauſa. ¶ Decimoſextò not.in ver. [poſſet etiam.] quòd hic redarguitur ex alio Imperator, ſcilicet quia 9.annis non ſoluit annuam penſionem. & ſentit gloſſ. quòd ſufficiat ceſſatio per biennium in re feudali,ſicut in emphiteutica,vt ſ.de loca.cap.fin. Textus tamen iſte hoc non probat: quia non dicit, quòd ex hoc veniat priuandus, ſed meritò repellendus iure cenſuali: videtur enim,quòd ceſſatio per multos annos, etiam 40. non ſit ſufficiens ad priuationem.& eſt text.not.ſecundùm vnum intellectum in c.conſtitutus.de reli.do.& ibi differt inter rem cenſualem,& emphit.& per Bart.in l.1.ff.de publica. ¶Decimoſeptimò no.in ver. [nos itaque.] q̃ Papa hic cum ſancto Concilio cum fratribus deliberauit ſine ipſis: & tamẽ potuiſſet Papa ferre ſententiam depoſitionis contra Imperatorem, vt no.Io.An.in c.ſuper.in glo.in nouel. & hic de abſoluta poteſtate:de ordinaria agendum eſt, vt hic dicitur.In alijs iudicibus vtrùm coram ſuis officialibus, & in quo loco debeant ferre ſententias.dic,vt in l.cum ſententiam.C.de ſen.de Cardinalibus an ſint in arduis neceſſariò requirendi, vide ſ. de cleri. non reſi.c. ex geſtis. in nouel.per Hoſtien. ¶ Decimooctauò not. formam huius pronunciationis: nam denunciat eum priuatum dominio, & nihilominus priuat. videntur tamen iſta duo incompaſsibilia ſuper eodem facto. ſententia declaratoria pœnæ ipſo iure inflictę, & ſententia inductoria, quæ diſponat ſuper eadem pœna. Nam non poteſt idem donari,& confirmari,vt in c.inter dilectos.§.ceterum.de fide inſtru.Item ſicut dominium,vel quaſi:nullitas, & iniuſtitia:ſententia,vel contractus impoſsibile eſt,quòd cadant in eodem ſubiecto.ita impoſsibile videtur,quòd cadat priuatio ipſo iure,& per ſententiam.Sed dic, quòd ſicut illa poſſunt ſub certa forma cumulari in libello,vt dixi ſ.de reſti.in integ.c.conſtitutus.ita in ſententia iſta cumulatio tolerãda eſt, vt hic patet.quod tutum arbitror, quotienſcunq; verba legis ſunt dubia;an ipſo iure,vel per ſentẽtiam denotẽt. ad quod vide no. in fi.ſ.eo.de poſtu.præla.c.1.¶ Decimononò no.in ver. [omnes qui.] quòd Papa poſt ſentẽtiam priuationis inflictam abſoluit fideles à iuramento fidelitatis.Sed nunquid ſine iſta expreſsione potuiſſent ſubditi ſe ſubtrahere ab obedientia propria auctoritate? videtur,quòd non.quia ſic ſe ſubtrahendo, videntur exequi ſententiam auctoritate propria: quod non licet,etiam ei,pro quo principaliter lata eſſet, vt l.miles.§.qui iudicati.ff.eod.titu.Aduerte,cum ſententia lata eſt pro actore,vel reo: vtrum liceat victori propria auctoritate ſibi vendi care,quod in ſententia continetur?not. Ioan.Andr. poſt Innocen.in c.cum noſtris.de conceſ.præben.Ex quorum dictis breuiter ſic diſtinguit. Aut loquimur in actore: aut in reo.primo caſu, aut in ſententia eſt deducta res corporalis, aut incorporalis.Primo caſu non licet propria auctoritate apprehendere,ſed per executorem,vt dicto §.qui iudicati.& quod not.Ioan.And.in cap.cum olim.de priuileg. in gloſ. curſore. vtrùm autem iudex poſsit iſtam licentiam concedere victori,vt ſua auctoritate rem occupet?Inno.quòd ſic in d.c. cum noſtris.Barto.diſtinguit. Nam aut iudex committit, vt poſſit ingredi etiam violenter:& non poteſt,vt l.non eſt ſingulis. ff.de reg.iur. aut quòd poſsit ingredi, ſi non reperit reſiſtentem:& poteſt.& ita not.in l.iuſtè.de acquiren. poſſeſ. Secundo caſu quando in ſententia deducitur res incorporalis. & tunc aut nõ adhæret alicui rei corporali (vt eligere,præſentare,iuriſdictione vti,& ſim.) aut adhęret(vt ſeruitutes reales, & perſonales.)Primo caſu cum non adhæret,ſtatim lata ſententia ſine alia miſsione ille,qui obtinuit,poterit eligere,pręſentare,iuriſdictione vti,& ſi. Tutius tamen eſt,q̃ iudex in ſentẽtia iudicet, & victo perpetuum ſilentium imponat.& ad hoc vide, quod no.Ioã.An.poſt Inno.in c.qualiter & quando.de accu.in gloſ.quæ incipit.2.q.ver.2.credimus.& ſecũm hoc licẽtia,de qua in ver.illi autem.&c.non fuit neceſſaria de iure. Secundo caſu cũ incorporalia ſunt annexa corporalibus (vt vſusfructus,decima,ſeruitutes prædiales,& ſi.)& in his,dicit, quòd debet interuenire executio,quæ antequã fiat,quaſi poſſeſſor non deſinit poſsidere, ſed vtetur poſſeſsione, vt prius. ¶ Quomodo autem fiat traditio, patientia habetur loco traditionis,vt l.quotiens. de ſerui. & cautio etiam eſt ponenda. de qua in l.harum.& l.egi.ff.ſi ſer.ven.facit quod dixi in c.ad decimas. de reſti. ſpol. eod.lib. Si verò loquimur in reo,pro quo lata eſt ſententia:dic,q̃ non indiget executione;quia ſententia abſolutoria trahit ſecum executionẽ. & ſufficit reo, q̃ ſe pôt exceptiõe tueri,vt l.1.§.ſi debitori.ff.vt ſ poſ.le. & l.1.

§.si rem.ff.de eo,per quem fac.erit.facit quod no.in c.pasto ralis.de app.& ibi de sententia iuris , quæ non exigit factum hominis.sed trahit secum executionem.de quo ibi,& l.qui vl timo.ff.de pœ.per Bart. Qui etiam in d.§.qui iudicati. latius prædictam materiam executionis sententiarum super incor poralibus prosequitur,ponens exemplum in vsufructu,& in seruitutibus realibus: quarum quædam exigunt factum:quæ dam patiētiam tm.Item si agatur actionib.præiudicialibus , vt aliquis pronuncietur liber,vel in patria potestate , fiet extra.Item si seratur sñia super iurisdictione,qualiter fuit executio super istis,ibi vide per eum, & ēt dixi in d.c.cū nostris. ¶ Vigesimò no.in ver.apostolicæ.dum dicit [de cętero] &c. ꝙ post sñam priuationis non est respondendum deposito de iurib.dignitatis.Ante ergo sñam non debent subditi ab obe dientia se subtrahere,& tenent per eum gesta: quod est verū sine dubio,quando quis veniret priuandus per sñam .Nam lite pendente, & etiam si à sñia contra eum lata appellauit , retinet administrationem.8.q.4.c.nonne.vbi de hoc. & c.sæ pe.de ap.vbi verò per legē esset quis ipso iure priuatus,gesta per eum, pendente causa principali , vel appellationis super declaratione criminis , non tenerent. & ita audiui à domino meo,D.Lap.dum legeret d.c.sæpe.alle. Bar.in libello suo de tyranno,pro quo facit.c.tanta.de excess.præla. & c.veritatis. de do.& contu.& no.hunc articulum.Text. enim iste de gestis per Imperatorem,pendente iudicio contra eum,nihil di cit. vtrùm ergo valuissent priuilegia,& alia, quæ gessisset, secuta sententia priuatiua , vel declaratiua ? collige ex prædictis . & utrùm sententia contra eum lata præiudicaret illis , qui habuissent ab eo causam, vide in si.ℨ.e.c.quamuis . & ad prædicta adde quod legi.& no.in l.post contractum. de do. na.per Bar.in ver.quid iuris.de aliena.post delictū commissum per illum, cuius bona per sententiam veniunt publicanda.¶ Vigesimò primò Io.An.in nouel. super ver. priuamus. no. quòd iudex in prolatione sententiæ non debet vti verbis narratiuis de præterito,sed assertiuis de præsenti.pro quo di cto alleg.multa iura,& demum remittit ad no.per eum in ca. abbatem.de verbor. signifi.super glo.ex hoc.in fin.quærens quid iuris, si iudex dicat. Noueritis,ꝙ talem clericum ordinauimus, vel constituimus. nunquid per hæc verba de præte rito prædicta probentur?arguit ꝙ non,& tenet contrarium , alleg.de proba.c.post cessionem.& ff.de dona.l. ex hac scri ptura.& de hær.instit.l.qui volebat¦. & videtur expressum de iure patr.c.quod aūt.& adducit iura,ꝙ non est curandum de verbis,& an notarius loquatur in secunda persona,vel tertia, de coniu. cap. dudum. Sed quæro. si ex tempore priori , vel posteriori resultet varius,& diuersus effectus sententiæ: verba prolata in præteritum,ad quod tempus referemus? Dom. meus post Bart.tangit istam q.in l.post dotem.solu. matri.& dicit , quòd verba enunciatiua emissa de præterito in aliqua dispositione intelliguntur de tempore cum ipsa dispositione coniuncto . Nam tempore contractus præsumitur factum quicquid potuit tunc celebrari inter partes,vt no.Inn. in c.quoniam contra. de proba. & l.1.C.de fid.instru.lib.10. per hoc l.si ita stipulatus.§.Grisogonus.ff.de verb.obl.quod
9 no.¶†Vigesimosecundò no.in ver. de præfato.quòd priuato feudatario feudo ipso iure, vel per sententiam,feudum re uertitur ad dominum. Sed dices,*immo* deberet transire in futurum successorem in Imperio . Nam in simili prælatus sua culpa priuatur feudo, quod ecclesia eius tenet,dum vixerit: post mortem autem reuertitur ad successorem, vt 11. col.de Capit.Cōradi in fi.Hic verò Papa dicit [ꝙ dicto regno deuoluto,prouidebit,vt sibi videbitur.] ergo malè.Solu.istud regnū Imperator non tenebat sub nomine Imperij:sed vt proprium,& priuatum patrimonium à bonis Imperij: quod esse potest,vt l.omnes.& l.bene à Zenone.C.de qua.prescr. vbi verò Imperator sub nomine Imperij teneret in feudū ab Ecclesia, regnum,vel prouinciam , propter eius delictum non deberet Imperium perdere feudum:sed transire ad successorē, vt ibi.& facit quod no.in c.cum venisset.de insti. ¶ Esset etiā hic tractandum.si vasallus committit crimen , propter quod veniunt eius bona publicāda:vel vtrū feuda,ius patronatus ; bona emphyteutica, vel quæ ab ecclesijs , vel priuatis tenet, confiscabuntur?dic,vt plenè no.Bart.in l.si finita. §. si de vectigalibus. ff. de dam.infect. & per Cyn.in l.1. C.de bo. lib. ¶ Quærit Ioan.An.de vna quæstione facti.post mortem huius Imperatoris depositi duo fuerunt electi in discordia.Demum precibus filiæ huius Imperatoris defuncti renunciaue runt ambo.& dicta filia precibus institit, vt filius eius eligeretur,& sic electus fuit. quæritur, vtrùm eius electio valeat: & ex tribus arguit,quòd non.Primò ex precibus interueniētibus in renunciatione illorum duorum,& in electione istius. Secundò ex renunciatione inualida . Tertiò ex successione prohibita. De primo patet ; quia Imperium est donum Dei; ergo non est precibus ambiendum.in Auth. quomodo oportet episc.in princ. 21.q.1.c.ordinationes. & c.sunt nonnulli. Est enim munus à lingua , scilicet aliquem deprecari . quod non licet.1.q.1.c.si quis episcopus.& de simo.c.1.De secundo patet.s. quòd illi non potuerunt renunciare; quia in Imperio est ius publicum auctoritate, & vtilitate,vt in Authen.vt iud. sine quo.suffra.in princ.colla.2.ergo tali iuri renunciari non potest.ff.de pact.l.ius publicum.& ca.si diligenti.de for.com peten. De tertio patet ; quia successio hæreditaria prohibetur in Imperio,sicut in beneficijs ecclesiasticis,vt de elect. c. venerabilem. ad fin. Sed iste electus erat nepos Imperatoris depositi;ergo prohibitio extenditur ad eum, sicut ad filium. ℨ.de fi. presby. c.ad extirpandas. His non obstantibus tenet, quòd valuerit. & respondet ad contraria, vt hic latius in nouel.vbi refert dicta Host.in d.c.venerabilem.qui dicit,quendam episcopum super vno negocio , de quo in text. de quatuor fuisse consultum. primò de potentia deponendi. secundò de contemptu clauium. tertiò de captione , deprædatione , & infectione prælatorum. quartò super fictione pacis firmatæ per Ecclesiam . vtrùm quodlibet horum quatuor fuerit sufficiens ad deponendum Imperatorem: & probat efficaciter , quòd sic. quod per te videas ; quia clarè loquitur

S V M M Æ.

1 *Rei vendicatio an detur contra possidentem ciuiliter tantùm, vel naturaliter tantùm .*
2 *Res vendicatur sine expressione confinium .*
3 *Res infidelium licitè occupare possumus .*
4 *Dominium quare acquiratur ecclesiæ sine traditione .*
5 *Condemnatio ex dominio superuenienti sequi potest .*

CAP. III.

ABbate. No.primò Ioan. And. post Inn. ex suprascriptione: quòd quando ad plures pertinet actio de re aliqua,quorum vnus subest alteri;ipse maior,& inferior simul,& diuisim possunt agere:sicut hic præceptor, cui subest commendator . & tamen ambo in hac lite prænenerunt. de hoc plenè per Innocen.in cap.cum deputati . de iudic. & cap. olim causam . de restitutio. spoliato.& cap.cum venerabilis.de relig. do. & Clem. 2. de rescrip. ¶ Secundò not. quòd abbas agebat hic pro se, & conuentu suo . & est ratio ; quia locus petitus communiter pertinebat ad vtrunque ; si autem ad alterum tantùm (licèt securius sit , quòd etiam simul agant .) tamen quilibet pro se agere posset,vt supra de iudic. cap. causam. & quod not. ℨ. eod.lib.de testi.c.præsentium.in glo.3.& hic in nouel. super gl.quæ ponit varias formas agendi.quę omnes inferunt,ꝙ si ad vtilitatem monasterij ageret, ad ipsum referuntur.In tutore,& curatore an ipsi agant simpliciter,vel nomine pupillorum,& adultorum:vel isti eorū auctoritate,vide in l.j.ff.de admini

admini.tuto.& l.post mortem.ff.quando ex fac.tuto.¶ Tertiò not. ꝙ rei vendicatio , de qua hic agebatur , causatur ex duobus principijs.vnum ex parte agentis ; quia dominus. ff. de rei vendi.l.in rem actio. Aliud est ex parte rei ; quia possessor , dum dicit [amoueri.] Et vide quod de ista possess. not. Cyn. C. de aliena. iud. mu.cau.l.vna. Vbi plenè,an rei
1 †vendicatio detur contra possidentem ciuiliter tantùm, vel naturaliter tantùm , vel nullo modo possidentem ; quia dolo desijt possidere. Et an ibi venditor præsupponat possesso rem,contra quem agitur,obligatum. dic vt ibi satis prolixè per eum.¶ Sed hic quæritur.si egit rei vendicatione , & probauit dominium , non tamen probauit eum possidere : vel apparet eum non possidere,an debeat cōdemnari, quasi se liti obtulerit possessor? Bar.ꝙ non in l. is qui destinauit. ff. de rei ven.vbi dicit, ꝙ primo casu iudex pronunciabit actorem dominum,& ille absoluetur; quia non possidet,l.si à te. de exce.rei iud.Practica ergo,& consilium iuris est , ꝙ ante dationem libelli interrogetur reus, vtrùm possideat,vel dolo desierit possidere.& si talis interrogatio omissa fuerit ante li. contesta.potest fieri postea,vt est glo.not. in l.qui petitorio. ff.de rei ven.¶ Quartò no.conclusionem libelli,in quo petijt rem adiudicari.alibi vī,ꝙ agēs rei ven.debet petere rem sibi restitui, vt de fid. instru.c. inter dilectos.in pr.lex dicit,ꝙ dēt petere se dūm declarari, vt l.sicuti.§.si quæratur.ff.si fer.ven. & super hoc vide quod not.Ioan.And.de do.& contum.c.2. super ver.restitui. ¶ Barto.approbat etiam libellum antiquorum , in quo petitur reum condemnari ad rem petitam restituendam. & ita format Goff.in Spec.& gloss.in l.1. de eden. Nam eo ipso, quòd peto eum condemnari ad rei restitutionem, videor petere, quòd pronunciet me dominum. argum. l.1.C.de ordi.iudi.& ita not.in l.ex diuerso.ff.de rei vendica. Istum ergo tex.qui dicit [adiudicari]exponunt Ioan.Mo.& Archid.i.adiudicari ad se spectare.Nam secundùm eos adiudicatio propriè fit in illis actionibus , quæ habent mixtam causam, vt Insti.de actio.§.quædam.& de offic.iudic.§.si familiæ. & §.seq. Sed nunquid in personalibus procedit libellus,in quo peto declarari aliquem debitorem meum in centum? Dom.meus dicit,quòd in personali iudicio procedit libellus,cōcludens solam declarationem; quia declarata causa,statim tacitè includitur effectus,qui est coniunctus causæ, & est tex.de hoc secundùm vnum intellectum , in l.viro atq;
2 vxore. solu.matrimon.¶†Quintò not. quòd vendicatur res sine expresione confinium . Alibi dicit lex, quòd debet res exprimi per duos cōfines proximos.ff.de censi.l.forma. Sed id verum,quando nō declaratis confinibus non habetur certitudo.Sed vbi habetur,non requiritur talis declaratio, vt dicit glo.in Gallo preilo.in l. hac consultissima. C.qui test.face.pos.& vide quòd de illa declaratione, si facta non fuerit, quid erit de iudicio.in c. auditis.de præscri.in nouel.& quod not.Innocen.in c.super. de eo, quod metus causa.Ioan.And. de his confinibus remittit ad no.ℨ. de resti.spo. c.cum ad sedem.Et ego ad id,quod no.Barto.in l. rei appellatione. ff.de verb.sig.vbi quærit,an procedat iste libellus [peto res, quas possides in tali villa.] & si petam fundum , an videar petere seruitutem debitam fundo?dic, vt ibi. ¶ Sextò no.in ver.allegabatur.coniuncto si.c.ibi[sentētialiter absoluendos] &c. ꝙ licèt reus deduxerit ius suum in iudicio,& probauerit:nō tamen super iure suo fertur sententia,sed tantùm absoluitur à petitione aduersarij. Sed an possit expresè petere super iure pronunciari,& se dominum declarari?videtur,ꝙ non; qa non est prodita actio possessori,vt l.j.ff.vti pos.dic per Ioan. An.post Inno.& Host.in c.ex conquestione.de restit.spol.& l.circa.de proba.vbi videas. In isto tamen c. non decidit , an iste titulus allegatus pro parte reorum sit efficax,vel non: sed ex eo absoluuntur; quia actores non probarunt intentionem suā.& hoc sufficit reo,etiam nihil probanti,vt l.res alienas.C.de rei ven. Nec cogitur ostendere titulum suæ possessionis,si non possidet contra ius commune,vt l.cogi.C.de peti.hære.¶ Septimò not.quòd res,quæ sunt apud hostes,possunt sub conditione donari,non purè.quod est verum in rebus,quæ semper fuerunt hostium.si autem semel fuerunt nostræ,nec ante ab hostibus occupatę,possunt donari purè, legari,& in institutione deduci propter spē,quam habemus in eis iure postliminij,vt l.id quod ff.de leg. 1. vbi ex prædictis infert Bart.ꝙ concessio regni Hierosolymitani facta per Papam regi Carolo,& suis successoribus licèt nil teneret:de eo tamen valuit ; quia semel illud regnum fuit Christianorum. & sic constitit concessio propter spem postliminij , vt dixi .
3 ¶†Et ex prædictis habes,ꝙ licitè possumus occupare res in fidelium,& efficiuntur occupantium . Sed an hoc est verum, quando volunt nobiscum viuere pacificè? dixi post Inn.in c. super his.de voto.in 3.q.vbi tenet Inno.ꝙ penes infideles est dominium rerum,nec possunt ab eis licite auferri,si pacificè nobiscum viuunt. nobis tamē ab eis licet petere Terram sanctā,& alias regiones,quas Imperatores olim acquisiuerunt. & quare non ita licet eis repetere Italiam,Hispaniam,& Angliam,quas constat Christianos per violentiam occupasse,& similiter Imperator Romanus partes ipsorum? ibi vide , & etiam de rebus hæreticorum,& schismaticorum . ¶ Octauò no.inver.& salubre.illud brochardum,quòd inspicitur,quod euenire potest.quod vt plenè liqueat,sic distinguę.Aut id,de quo agitur,respicit tantùm pñs tps,& nullam habet dependentiam de futuro:& non inspicitur quod euenire potest, vt l.si stipulatus fuero.§. 1.de ver.ob.& l.sciendum.§.fi.qui satisf.cog.Aut respicit futurum:& tunc aut id, quod euenire potest, est contingens sm naturam : & debet inspici, vt l. hæres meus.§.fi.de condi.& demon.ff.Aut est contingens secūdùm legem:& tunc aut est contingens de iure speciali : & nō inspicitur quod euenire potest,vt l.4.ff.de fideicō.lib. Aut de iure communi:& inspicitur,vt d.l.4.& l.sed & si per prætorem. §. sed cum feriæ.ff.ex quib.cau. ma. Aut est contingens præter naturam,& præter legem:& tunc aut præsens status rei indicat contingentiam de futuro:& inspicitur quod euenire pōt, vt l.qui bona.§.cum inter ædes.ff.de dam.infect. & l.si idem cum eodē.de iu.om.iu.Aut præsens status rei non indicat cōtingentiam de futuro:& tunc non inspicitur,vt l.inter stipulā tē.§.sacra.de ver.ob.fallit rōne culpę,vt l.diuortio. & ibi no. ff.de neg.ge.& l.eū qui.§.Pōp.ff.de fur. fallit ēt fauore libertatis.vt l.generaliter.§.si libero homini.dē fideic.li. prædictā dis.inducit Bar.ad aliquas q.in d.§.sacra. ¶ Nonò no.in ver. quare.ꝙ rei donatę,aliàs legatę sub conditione,statim cōditione existente,transit dñium in legatarium ipso iure : & est spāle in ecclesia,ꝙ dñium acquiratur ex solo titulo sine traditione,vt l.vt inter diuinū.C.de sacrosanc.regulariter secus,vt l.traditionib.C.de pac.& no.ff.de rei ven.l.si ager.& ℨ.de cō sue.c.2.¶ Sed hic quærit Lap. nunquid est idē in quasi dñio, vt sine traditione competat publiciana?vī:ꝙ sic;quia ex qua cā traditio facta à dño dñium transfert,ex eadem facta à nō dño quæritur publiciana,vt l.eū qui.ff.de pub.Item Spec.te-
4 net contrarium in ti.de loca.§. nunc aliqua. ver.ȝ 8.† Nā, ꝙ dñium acquiratur ecclesiæ sine traditione, est inductū in priuilegium contra iuris regulas,vt d.l.traditionib.Nō est ergo trahendum in consequentiam,vt fit idē in quasi dñio:vel(dicit ipse) si ille , à quo hēt ecclesia , fuisset in possessione tpe, quo sibi concessit(licèt ipse non tradidisset ecclesię,)ęquū tñ esset dari publicianā,scdm eum: ꝙ ex verbis eius sentit,ꝙ publiciana cōpetit hñti quasi dñium. de quo ȳ.dicā. ¶ Decimò no.in ver.multū quoq;. ꝙ agenti rei ven.non sufficit allegare titulū auctoris sui:sed dēt allegare titulū suum proprīū,& ex eo niti , nō ex titulo auctoris:aliàs succūbit.contrariū sentit gl.in l.fi.C.de her.inst.l.fi.vbi si sum hīs Titij ex testō,qui Titius fuit hīs Seij ab intest.dicit ibi,ꝙ agēdo possum allegare cām ꝓximam meam,& remotā.s.auctoris mei.Bar.ꝙ mouet hāc q.& all.hanc Decr.contra illā gl. distinguit.Aut logmur

in ſucceſſore vniuerſali: & verum dicit illa glo. & ibi per Cy. Aut in ſucceſſore ſingulari: & non poteſt niti ex titulo auctoris ſui, ſed proprio. & ita loquitur iſte text. Ratio; quia vniuerſalis eadem perſona fingitur cum defuncto: ſed non ita ſingularis, vt l. nemo plus iuris. ff. de reg. iur. & ita no. ipſe in l. & an eadem. §. actiones. ff. de ex. rei iudi. & not. ordinem allegandi, vt dicit gloſſ. bonus aduocatus &c. vnde Iſidorus. Prius eſt, vt noſtra firmemus: deinde obiecta confutemus. ¶ Vndecimò not. in verſic. nec pro eo. quòd licèt quis mandet monaſterium conſtrui in certo territorio, illud territorium non debet pertinere ad monaſterium ſic conſtructum: & eſt notabilis caſus. Si enim quis mandat conſtrui infra fines ſui poderis eccleſiam: non videtur velle podere ad dictã eccleſiam pertinere. arg. contra. ff. de leg. 3. l. prædijs. §. balneas. & §. qui domum. & quod ibi not. vbi legata domo, venit hortus, per quem ad ipſam habetur aditus: nec iſte text. facit in contrarium; quia multorũ aliorum bonorum facta donatio monaſterio Populeti grauato in cõſtructione noui monaſterij elidebat dictam præſumptionem. Cogita, ſi in dubio podere debeatur monaſterio conſtruendo ibi, ſi de intentione aliud non apparet. & vide. ẽ. de teſtam. c. nos quidẽ. & l. ſeruos ad cuſtodiam. de ali. & ciba. leg. ¶ Duodecimò no. in ver. præſertim. quòd pro monaſterio ædificando dona ri non poteſt. Sed contra, quia poteſt ei legari, vt d. l. ſeruos. & legatum eſt quædam donatio in teſtõ relicta, vt ff. de. le. 2. l. legatum. Solu. aliud in legato, quod quæritur abſenti, & ignoranti, vt l. cum pater. §. ſurdo. ff. de legat. 2. & per hoc dicit Barto. quòd monaſterium nondum conſtructum poteſt hæres inſtitui, ſicut poſtumus naſcituras, vt l. pen. de legat. 1. & ita not. in d. l. ſeruos. & ad prædicta vide quod leg. & no. in cap. ad audientiam. de eccle. ædifi. ¶ Tertiodecimò not. in verſi. pro parte autem. quid iuris, cum ille, qui præeſt iuriſdictioni, & dignitati aliquid quærit, cui in dubio videatur quærere. Iſta allegatio facit, quòd videatur quærere ſibi vt priuato: ſed allegatio in verſi. ſed ad hoc. facit quòd videatur quærere dignitati. Quid ergo dices? & certè in prælato adminiſtrationem habente habemus caſum, quòd in dubio videatur quærere dignitati, in c. requiſiti. de teſta. Sed in adminiſtratoribus ſæcularibus, an in dubio videantur quæſiuiſſe de ſuis bonis, & induſtria: aut de bonis adminiſtrationis, & offi cij. dixi in c. 1. de pecul. cleri. & remiſi ad not. per Cy. in Authen. licentiam. C. de epiſ. & cler. ubi dicit, quòd in adminiſtratore ſæculari perpetuo idem, quod in prælato: ut de bonis adminiſtrationis quæſiuiſſe videatur. in temporali præſumitur, q̃ de ſuo, & ſua induſtria, non de tali officio tempora li. & vide per me plenius in d. c. 1. & iſta habent locum, cum quæritur de bonis iam acquiſitis. ¶ Quid ergo ſi adminiſtrator aliquid ſtipulatur ſibi, vel alteri promittit, nec exprimit: vtrùm proprio nomine, an vt adminiſtrator illud facit. Quid in dubio præſumatur. vide per Bar. in l. poſt mortem. ff. quan ex fac. tu. & l. ſi ita ſtipulatus. §. Ghriſogonus. ff. de ver. oblig. ¶ Quartodecimò no. quòd cum defunctus donat ſub conditione rem alienam, quę poſtea peruenit ad hęredem eius, innuit iſte tex. quòd hæres non teneatur eam tradere. & in hærede priuati vtrùm poſſit repetere rem propriam, quam auctor eius alienauit. dic, quòd ſi fecit inuentarium, poteſt reſcindere factum defuncti, ſi hæreditas non eſt ſoluẽdo: aliter tenetur ſtare contractui auctoris ſui, vt legi. & no. in l. fin. §. in computatione. C. de iure deliber. & l. cum à matre. C. de rei vendi. vbi etiam de hoc. In ſucceſſore autem dignitatis minus videtur dubium, quòd non poſsit grauari per prædeceſſorem in rebus proprijs; quia ſuccedere dicitur dignitati, non perſonæ. & dixi in Clemen. fina. de procurato. Text. autem videtur, quòd prædeceſſor poſſit grauare ſucceſſorem in dignitate ad aliquod factum, vt c. licèt vniuerſus. de voto. Sed ibi ſucceſſor illi obligationi conſentit: vel ibi erat obligatio reſpiciens dignitatem, & non perſonam. ¶ Tangit hic Ioan. And. vtrùm in caſu huius. cap. poteſſet ſucceſſor reuocare donationem aui factam iſtis hoſpitalarijs, remittit ad Specu. de inſtru. edi. §. vt autem. in fin. & ibi dicit, quòd non teſt reuocare ſucceſſor: niſi Imperium, Regnum, vel Ducatus enormiter lædaretur; quia tunc poſſet: niſi præſcriptione, vel aliàs legitimè ſe tueri poſſet, ſecũ Lap. Tu vide no. in ſimili in 1. conſti. Digeſt. de donatione Conſtantini facta Eccleſiæ, an ſit reuocabilis. de qua ẽt in Cl. Romani. de iure eiu. ¶ Quintodecimò no. in ver. qm̃ & ſi petitum. q̃ valent acta, iudicium, & ſnĩa: licèt nulla cõpeteret actio à pr. quod ergo dr̃, q̃ ſine actione nemo experitur, l. ſi pupilli. §. videamus. de neg. ge. dẽt intelligi, ſi fuerit exceptum. Si verò ſine actione in cã ſit proceſſum, tenet iudicium, vt hic. pro hoc allego l. no tabilem hoc dicentem. ff. fa. herc. l. cum putarem. quinimmo ex conſenſu partium iudiciũ procedit, ſi actio eſt pempta, vt eſt caſus no. in l. Iulian. alias. l. ſi quis hoĩem. §. quantum. ff. ad exhi. ¶ Sextodecimò no. in ver. præfatus. quod qũq; actor ex primit in libello cãm, ex qua agit. Qũq; nullam cãm deducit: & vtrobiq; tenet iudicium, vt hic patet, & l. ſi ex multis. C. de anna. ex. Aduerte tũ, q̃ cã, quã exprimit, dẽt eſſe concludẽs: aliàs non valeret. puta peto decem; quia Rex eſt in Francia. Cã aũt deducta neceſſariò eſt probanda: aliàs non fieret cõdemnatio, vt hic in ver. [quia cũ certę.] & l. habebat. ff. de inſtitoria. Aduerte ẽt; quia non eſt neceſſe, q̃ exprimatur cã cũ ſuis qualitatibus: vnde dicit Inn. q̃ ſi peterem à monaſterio centum, quæ ſibi mutuaui, non eſſet neceſſe dicere in libello, q̃ cõuerſum fuerit in vtilitatem eccleſiæ. Nam cum dico: mutuaui, intelligitur de mutuo efficaci, qđ peti poſſit. & ita not. in c. fi. de lib. ob. qualiter aũt ſit exprimenda cã, ẽt in reali, & perſonali, no. in l. 1. ff. de ed. vbi plenè. ¶ Decimoſeptimò no. in ver. [quia cum certę] coniuncto, ibi [& ſine quib.] &c. q̃ ſi ex actis iudicij non appareret, cãm, ex qua actor petit hic, habuiſſe initium ante litem motã (quantuncunq; de debito cõſtet) non ſequitur condẽnatio. & hoc clarè dicit gl. quæ incipit. ſ. donatio. Quod dicit Bar. eſſe notandũ in d. §. actiones. alle. quod no. in l. eum actum. ff. de neg. geſ. & l. non ſolùm. §. ſed vt probari. ff. de ope. no. nun. & ẽt ad iſtam gl. facit quod no. in c. venerabilib. §. ſecus. de ſen. excom. j̃. eo. li. ¶ † Decimooctauò no. in ver. [ſed cum in genero] q̃ ex dñio ſuperue nienti põt ſequi condẽnatio, cum eſt actum gñaliter, cã non expreſſa: & quare non ſic, cũ eſt actum cã expreſſa? dicit tex. q̃ cã ſpecialis hẽt neceſſariò concomitantias loci, & tpis: ſed non ſic generis. gña. n. certis locis, & tpib. nõ menſurant: ſed ſpẽs hñt locũ, & tps ſe concomitantia: vñ nec homo, vt genus gñat: ſed homo Socrates gñat. gña ergo non menſurant tpe; quia tps. quod eſt menſura motus, ſingularia, quæ mobilia ſunt, menſurat, nõ intellectuabilia, vt genera, ſcdm Io. An. in no. poſt Io. Mo. & hinc eſt fortè, q̃ ſi actũ eſt vniuerſali iudicio, veniunt in eo ẽt illa, quæ poſt litem motam accidũt. ff. de pe. hær. l. item vidẽdum. §. ſi quis. & l. ſi hæreditatẽ. & l. ſi quo tpe. & ff. de pecu. l. quæſitum. Sed ibi præcedit titulus pro hæ rede ipſum vniuerſale iudicium intentatum: & ſuper tali fun datur, non ſuper iſta re, vel illa, quæ veniunt per modum declinationis ad titulum præcedentem. & ſic non hñt iuſtitiam de per ſe: vnde ſummariè cognoſcitur tempore executionis, an fuerit in hæreditate, vt no. Inn. in c. conquerente. de offic. ord. Item intellige hunc tex. cum ius ſuperuenit lite pendente ante concluſionem in cauſa. Si verò poſtea (quantuncunque actum fuerit cã non expreſſa) non dẽt ſequi condemnatio ex eodem iudicio. perinde eſt. n. vno caſu, ac ſi poſt ſentẽtiam mouiſſet, vt no. Bar. in ſi. in l. ſi mater. §. eandem. ff. de exc ep. rei iudi. ad hoc vide quod dixi poſt Io. An. §. eod. lib. de iur. cal. c. j. quod dictum no. pro limitatione huius. c. ¶ Decimononò not. in ver. licèt aliquib. q̃ iſta diſtinctio, an ſit actũ cauſa expreſſa, vel non, aliquib. non videt bona, & certè oĩb. legiſtis. Nam Cy. eam reprobat, & dicit, q̃ ſiue ſit actum expreſſa cauſa, ſiue non, ex ſuperuenienti dominio poſt litem motam

motam non poteſt ſequi condemnatio. Nam, ſecundùm eũ, qñ agitur reali, conſideratio cauſæ remotæ (vt emptionis, donationis, & ſimilis) non facit ad factum: quia non ex eius virtute, ſed cauſæ proximæ. ſ. dominij fit condemnatio, ſicut in appellatione à diffinitiua. Nam ſi probet etiam aliã cauſam, quàm deductam in appellatione, debet obtinere, vt l. ſcio. ff. de appella. Nam ſicut cauſa proxima ſententiæ eſt iniquitas: ita dominium eſt cauſa proxima rei vendicationis. Sicut ergo in appellatione poteſt appellans allegare nouam cauſam ad redarguendum ſententiam de iniquitate, vt d. l. ſcio. ita vendicãs rem ex vna cauſa, põt aliã deducere, & hoc not. Cy. in l. edita. C. de eden. & l. vna. C. de alie. iud. mu. vbi prædicta confirmat alia rõne, ex dñio nanq; ſuperueniente, pẽden te iudicio, põt actor iterum agere. Nec obſt. ſibi exceptio rei iudicatæ, vt l. ſi mater. §. eãdẽ. ff. de exce. rei iu. ibi dicit [nox ex alia cauſa] &c. & ſi veniſſet in illo iudicio, ſecuta abſoluto ria non poſſet ad id iterũ agi, quod in priori iudicio includebatur, vt l. ſi quis cum totum. ff. de excep. rei iud. his rationibus concludit poſt Inn. quòd id, quod hic dicit, malè dicit. idem Dom. meus ibi. & ratio Inno. quam hic reddit de concomitantijs, reſpicit probationem, non litis conteſtationem, & dominium, quæ oportet præcedere ipſum iudicium: vnde ſi nec cauſa, nec dominium, nec actio præcedunt lit. conteſtatio. impoſſibile eſt, q̃ actor vincat. Nam iudicia debent re ctè initiari, vt l. vniuerſis. C. qui dari tu. po. Præterea contra iſtam deciſionem facit; quia generalis petitio reſoluitur in omnes ſingularitates, quæ ſub ea poſſunt claudi tẽpore propoſitionis. ff. de anna. exc. l. fi. & non comprehendit ea, quæ non poſſunt tunc claudi, argum. ff. de auro & arg. leg. l. ſi ita. Præterea litis conteſtatione quaſi contrahitur. ff. de pecu. l. 3. §. item ſcribit. Sicut ergo verus contractus ſimpliciter factus non extendit ſe ad futura. vt ff. de verb. oblig. l. cum ſtipulamur. & l. ſi à colono. Ita nec quaſi contractus debet futura complecti. Ex quibus concludit, quòd hoc cap. non eſt ſeruandum in foro ciuili; quia contra iuris ciuilis regulas. quod etiam ſentit hic iuriſtor in ver. præſertim. & ver. vtilius. ſeruetur ergo in foro canonico hæc æquitas. Et concludę, q̃ dominium ſuperueniens pendẽte iudicio nullo caſu prodeſt actori de iuris rigore. & hoc verum, niſi ſuperuenerit ex cauſa de præterito, & quæ retro trahatur, vt l. ſi rem. §. fina. ff. de pigno. actio. & l. non poteſt videri. ff. de indic. vbi de hoc. de æquitate autem canonica prodeſt, ſi actum fuerit cauſa non expreſſa, vt hic. Ad vnum aduerte, quod ẽ. tetigi poſt Cyn. ſcilicet, quòd ſi eſt actum expreſſa cauſa rei vendicatione: ſi ex alia probo ad me dominium pertinere, debeo vincere, ſicut in appellatione, vt l. ſcio. præallega. iſtud enim non approbat Barto. in d. §. actiones. Non obſt. ſimilitudo de appellatione. in ea enim ideò omnes poſſum proſequi; quia propter illam aliam cauſam non poſſem iterum appellare; ideò quia perit ius meum in omni cauſa mihi competente, omnes deducere poſſum. hic verò propter cauſam non deductam poſſum inſtituere nouum iudicium. Nec obſt. exceptio rei iudicatæ, vt no. in l. 1. ff. de eden. & d. §. eandem. per Bart. ¶ Opponitur ſecundùm Ioan. And. Exceptio ſuperueniens reo lite pendente ſine facto actoris ſibi non prodeſt, vt ff. de excuſatio. tuto. l. 2. §. numerus. & de vac. mu. l. 2. §. qui ad munera. & ſupra de teſt. cap. cauſam quæ. & Ang. in l. ſi poſt acceptum. de rei vendicat. ſi ergo exceptio ſuperueniens non prodeſt reo: multò fortius dominium ſuperueniens non debet prodeſſe actori, vt in capit. non licet actori. de reg. iur. Sol. dicit Ioan. Mo. hoc contingit propter circuitum euitandum, vt in verſic. nec prodeſſet. Item prius grauaretur actor, tui generaliter agenti obſtaret exceptio rei iudica. vt hic in gloſſ. ſi enim. Aduerte ad hoc ſuum dictum; quia credo verum de æquitate iſta. Nam poſt quàm per ipſam clauditur ſub eodem iudicio, vt hic patet: ſi iudex tulit ſententiam abſolutoriam, agenti iterum ex eo obſtabit exceptio rei iudic. Sed de iure ciuili, quo ceſſat hæc æquitas, vt prædixi, iterum agenti ex iure ſuperuenienti pendente iudicio non obſtabit exceptio rei iudic. poſtquàm in illo iudicio non poterat claudi, nec venire, per iam dicta. Non obſt. §. numerus. & §. qui ad munera. quia ibi vocatio ad munera fuerat legitima, quæ ex ſuperuenienti cauſa non poteſt infringi, vt in reg. factum legitimè. de reg. iur. Barto. iſtam quæſt. (vtrùm ſcilicèt reus poſſit vti exceptione, quæ ſuperuenit poſt litem conteſtat.) examinat in l. 1. ff. de exceptio. Et diſtinguit tria membra. Nam aut ſuperuenit ex cauſa de præterito: & poteſt; ſicut actor ex tali iure ſuperueniente poteſt fundare intentionem ſuam, vt d. l. ſi reum. §. fin. ff. de ſolu. Aut ſuperuenit ius excipiendi pendente iudicio ex noua cauſa. & tunc aut facto aduerſarij. & poſſum illa exceptione vti, vt Inſtitu. de perpe. & tempo. act. §. fina. & l. iuſiurandum. & ad pecunias. in fin. de iureiuran. & l. eleganter. §. ſi quis poſt. de condictio. indebit. Aut ſuperuenit mihi exceptio ſine facto aduerſarij: & non poſſum ea vti, ſecundùm P. qui alleg. in Auth. vt cum de appella. co. in princip. pro quo l. excuſatur. ff. de excuſat. tuto. Sed Barto. in hoc vltimo membro dicit, quòd exceptio, quæ concernit ius, & actionem in iudicium deductam, poteſt opponi, quantuncunque ſuperuenerit pendente iudicio, vt l. finautem. §. 2. ff. de rei vendica. & ſolu. matrimo. l. rei iudicatæ. & l. Paulus. qui. mõ. pig. vel hypo. ſol. hoc fallit in l. ſi poſt acceptum. ff. de rei ven. & ita not. in l. 1. ff. de excep. ¶ Quæro. dixi quid iuris, quando pendente iudicio ſuperuenit ius reo, vel actori. Sed pone, quòd à principio competebat, ſed defecit pẽdente iudicio (puta, reus deſijt poſſidere, vel actor deſijt dominus eſſe.) Cyn. in d. l. 1. in reo diſtinguit; quia aut deſinit poſſidere dolo: aut ſine dolo. Si dolo, iuris interpretatione habetur pro poſſeſſore: & ideò condemnatur, vt l. parem. ff. de reg. iur. in capit. pro poſſeſſore. j̃. eod. libr. de regu. iur. Si ſine dolo, abſoluitur, vt l. finautem. §. poſſidere. ff. de rei vendicatio. Aut deſijt poſſidere culpa: & tunc aut lata. & idem, quod in dolo. aut leui: & tunc aut ante lit. conteſta. & abſoluitur. aut poſt litem conteſtat. & condemnatur, ac ſi poſſideret. naſcitur enim tunc quidam quaſi contractus inter partes, qui debet cenſeri celebratus gratia vtriuſque: ſed non ita ante. ¶ Si verò loquimur in actore, cui deſijt actio competere pendente iudicio. dic, quòd aut perdidit propter aliquod factum, quod poteſt reo imputari: & ſequitur condemnatio, vt l. ſi poſt acceptum. ff. de iudic. Aut propter factum, quod non poteſt reo imputari: tunc non procedit iudicium, nec ſequitur condemnatio, vt l. ligni. §. fin. ff. ad exhiben. ¶ Secundò opponitur, & videtur, quòd libellus, de quo in princip. capitu. non debuerit admitti propter repugnantiam, vt in iuribus allegat. in fin. 3. gloſſ. quæ ſoluit in fine multis modis ibi: & videas quod ſentit Barto. Cui adde quod dixi circa iſtas ſolutiones in ſimili ſupra eod. lib. de poſtula. prælato. capit. 1. & de electio. capitu. vt quis duas. ¶ Tu pro clariori intelligentia huius gloſſ. præmitte, quòd eſt reperire dominium directum: & iſtud qualiter acquiratur, tangit hic gloſſ. 3. & Inſtitu. de rerum diuiſio. per totum. Eſt & dominium vtile: & iſtud competit emphyteutæ, conductori ad non modicum tempus, & ſimilibus. Eſt & quaſi dominium: & iſtud qualiter acquiratur, & quot ſint neceſſaria in eius acquiſitione, iſta tertia gloſſ. proſequitur ſatis plenè. & Inſtitu. de actio. §. aliæ. Ex iſto cauſatur publiciana, vt in gloſſ. & ideo Iuriſconſulti ſucceſſiuè fecerunt tres titulos. vnum de rei vendicatio. quæ competit pro dominio directo. alium de publiciana. quæ competit quaſi domino. tertium ſi ager vectigal. vel emphyteu. pe. & competit ad vtile dominium vendicandum, vt dixi. hoc ergo præmiſſo, videtis hic, quòd iſte deduxit in libello dominium, vel quaſi. & gloſſ. & communiter omnes tenent, quòd iſte libellus procedit potius de conſuetudine, quàm de iure. quod tenet Bartol. in d. §. actiones. vbi dicit, q̃ licèt talis libellus

admittatur: tamen vnum debeo prosequi, vt dominium, vel quasi alleg. gloss. in d. §. aliæ. ¶ Sed tunc est quæstio, an vno prosecuto, obstet exceptio rei iudi. in alio. Refert hic Io. An. notabiliter dicere, q̃ nõ ob. quod est verum, scḋm eũ, quando prosecutio fuit specialis; ita q̃ discerni potest prosecutio alterius tantùm. Sed si non discerneretur (puta quia dixit rem ad se pertinere. Nam hoc verbũ, pertinere, ad vtrunque refertur, vt l. verbum illud pertinere. ff. de ver. sig.) Tunc esset idem, quod in personali generaliter intentata: quia obstaret exceptio ex omni causa, iuxta materiam l. licèt. C. de iudi. Sed pone, q̃ quis dixit in libello, rem ad se pertinere iure dominij: de quo dominio debet intelligi? Bar. plenè tangit in l. si mater § eandem. ff. de excep. rei iud. & breuiter ibi tenet, quòd deducendo simpliciter dominium debet intelligi de vtili, & directo: & si additur, vel quasi, debet etiam intelligi de publiciana, vt in isto c. ista ergo publiciana non venit sub appellatione dominij: vnde succumbens in rei vend. potest intentare publicianam, vt plenè no. ff. de euic. l. minor. §. j. & in Spec. de actio. & peti. §. sequitur. versic. quid si primo. ¶ Quæro. dictum est. s̃. quòd agens rei ven. quandoque exprimit causam, & quandoque non. & intellige voluntariè. Nam ad hoc non cogitur: licèt secus in personali, vt c. fi. s̃. de libel. obla. Et no. in l. 1. ff. de edẽ. Sed quæro, an debeat exprimi locus, & tempus: isto tex. facit, q̃ sic, quando agitur causa expressa. Nam tempore non probato, & loco, vacua & inanis remanet intentio actoris, vt in tex. Ioan. And. post Innocen. dicit, quòd actor non habet necesse exprimere in libello diem, vel locum contractus: sicut nec testis exprimit diem, de fide instrum. c. cum Ioannes. nisi iudex ex certis causis illud fieri iuberet, vt ibi. & hoc intellige verum, quando agitur actione descendente ex contractu. Sed quando actio descendit ex delicto, siue agatur ex eo ciuiliter, siue criminaliter debent exprimi locus, & tempus, vt c. tuæ. de procu. & l. prætor edixit, in princ. de iniuri. & l. libellorum. de accus. & hoc not. Bart. in l. & an eadem. §. actiones, præalleg. ¶ Vltimò gl. quæ incipit. s donatio &c. colligit ex illo tex. arg. quòd tabellio in instrumento dẽt apponere locum contractus. & hoc firmat. Sed contra eam facit l. pen. ff. de pig. vbi per epistolam, quæ caret die, & consule, pignus contrahitur. Sed ibi loquitur de præiudicio scribentis: hic de præiudicio tertij, vt no. Io. And. in c. inter dilectos. versi. super verbo facilius. de fide instrum. Item facit in contrarium: quia valet dictum testis, si non fuerit interrogatus de loco, vt in c. cum causam. de testi. ergo & instrumentum, quod eandem vim obtinet, vt l. in exercedis. de fide instru. Ad hoc respondet, vt d. c. cum causam. in nouel. & hic. & vide quod de hoc no. Cy. in l. optimam. C. de cõtrah. & cõmit. stipu. & C. de tabularijs. l. generali. lib. 10. & per Io. An. in d. ver. facilius. qui etiam hoc tãgunt, vtrùm debeat notarius in instrumento apponere locum loci, puta Bonon. in contrata sancti Andreæ. & quod non sit necesse, allega. d. l. optimam. vbi de ciuitate tantùm fit mẽtio, secundùm stilum literarum Papalium, vbi non fit alia expresio. facit pro eo, proœmium Clemen. in fin. In contrarium allega. datam huius libri, ibi [Romæ apud sanctum Petrum] &c. Concludit, q̃ generalis mentio loci non sufficiat, in Auth. qui. mod. na. effi. legi. §. quantùm verò. coll. 6. vbi etiam domus scribitur, vt d. l. libellorum. Ad contraria respondet, vt hic in nouel & hanc opi. tenet Cy. & Iac. But. in dicta l. optimam. nisi consuetudo localis aliud induceret, vt in Auth. vt præponatur nomen Imperatoris in §. si qua verò. collat. 5. & C. de ædif. priua. l. 3. & ista cõsuetudo viget Venetijs, vbi etiam in instrumentis (vbicunque per ciuitatem fiant) ponitur Riualtus, vbi fuit origo ciuitatis, etiam in tali casu remanet dubium, de quo in fi. gl. s. donatio, cui adde quod not. in Spe. de instr. edit. §. restat. ver. & no. quòd tabellio. & ver. se. ¶ Vltimò no. gl. magnã pro intellectu Auth. malæ fidei. C. de præscrip. long. tempor. vbi ad præscriptionem longi temporis requiritur bona fides tradẽtis, & recipientis, illud enim est verum in præscriptione. Sed in publiciana sufficit bona fides excipientis, quæ præsumitur, vt dicit glo. & idem Specu. de causa possess. §. nunc dicendum. versic. penul. & in illo. §. plenè prosequitur materiam publicianæ, & libellorum super ea. Aduerte etiam, quia mala fides tradentis impedit præscriptionem longi temporis, quando non dominus alienat. Si verò dominus alienat rem suam, quam pignori obligauerat; vtrùm tunc contra creditorem possit, qui accipit, se tueri præscriptione longi temporis. dubitatur. Nam licèt debitor alienans non fuerit malæ fidei respectu proprietatis, vt ff. de acquiren. posse ff. l. si quis fundum, tamen fuit malæ fidei respectu iuris creditoris, cui obligauerat, vt ff. qui pot. in pign. hab. l. qui balneum. in fi. propter igitur malam fidem videtur istud ius non præscriptibile longo tempore. Io. And. remittit de hoc ad Specu. de præscriptio. ad fin. maximè ad versicu. quid si debitor. & quod ibi per eum in additionibus. Cyn. eam ponit in Authen. malæ fidei. in 4. quæst. & tenet, quòd illa Authen. non corrigat l. 1. & 2. C. si aduer. credit. vbi facta alienatione per debitorem rei obligatæ, præscribitur decem annis contra creditorem. motiua sua ibi videas. & de intellectu illius Authen. vide plenè per Bartol. in l. Pomponius. §. cum quis. ff. de acquiren. possessio.

SVMMAE.

1 *Arbitria ad instar iudiciorum dicuntur esse redacta.*
2 *Gerens actum plurium quandoque in plurali loqui debet: quandoque in singulari.*

CAP. III.

CVm ab vno. ¶ Primò ponit dictum. Secundò eius determinationem, ibi [oportet.] ¶ Tertiò casum determinationi dissimilem, ibi [licèt.] ¶ † Not. quòd eadem forma præfigitur arbitris, & iudicibus in prolatione sententiæ. Hinc dicitur, quòd arbitria sunt redacta ad instar iudiciorum, in l. 1. ff. de arbi. & oritur actio in factum ex sententia arbitri, sicut ex sententia iudicis, vt l. pen. & ff. de arbi. de sententia arbitratoris etiam dic per Io. An. post Inn. in c. Quantauallis. de iure iuran. ¶ Secundò no. quòd iste tex. copulatiuè exigit præsentiam, & mandatum, alterum ergo non sufficit, vt l. si hæredi plures. de condi. instit. & per hoc, quod dicit tex. de præsentia, infero, quòd per interuallum temporis ante ipsam sententiam non sufficeret mandatum: puta cõmisit vnus alteri motum animi sui, vt not. in l. ficuti. ff. de arbit. quod est verum in arbitris, & in iudicibus delegatis ab alio, quã à principe. Sed in delegatis à principe, qui possunt subdelegare, vt l. à iudice. C. de iudic. & in ordinariis, sicut ipsi possunt delegare: ita motum sui animi committere; sicut vnus tutor committit alteri gestionem tutelæ. & ita not. Bart. in l. si vni ex pluribus. ff. de re iudi. Et si intellexit, quòd ista commissio motus animi habeatur perinde, ac si esset ab omnibus recitata: non puto bene dictum, per hunc text. Si verò intellexerit, quòd iure suo, & tanquam delegatus collegę pronunciaret: tunc dictum suum saluari potest: sed forma tradita in versic. oportet. non est de substantia. & ita sentit hic gloss. quæ incipit. necessitatem, &c. & magis est ius, & effectus diuersus, an sit recitata per vnum, tanquàm omnium delegatum: an verò omnes videantur protulisse, vt in isto cap. differunt enim in specie ius electionis, & iudicium, in qua error interdum uitiat. quod dic per Ioan. And. supra de præscriptio. capitu. cum ex officijs. & per hoc, quòd dicit [mandantibus] inferas, quòd non sufficeret subsequens ratihabitio: licet per vnum nomine suo, & aliorum fuerit recitata, vt in gl. tertia, & nota. Bartol. in dicta l. si vni. & Innocen. de officio delegati. ca. p. prudentiam. & in Spec. de senten. §. sequitur. versic. quid si sunt duo. & versicu. 28. simplex autem consensus vtrùm habeat vim mandati. puta consentit vnus, q̃ alius reciter, sed non mandat. Arch. hic sentit, quòd sic. Sed contra, aliud est velle, aliud mandare, l. si pater. §. fi. ff. de manum. vindi. & not. in l. ob hæc verba. ff. de his, qui no. infa. So. dicit Bar. vtrum consensus, siue voluntas inducat mãdatum: refert, aut negotium pertinet principaliter ad volentem: & tunc inducit mandatum, vt l. 1. ff. man. Aut pertinet principaliter ad gerentem: & non inducit mandatum, vt in l. prælleg. Aut potest pertinere pariter ad vtrunque; & tunc aut voluntas præcedit actum, & est causa actus: & inducit mandatum, vt in l. post dotem. ff. sol. mat. secundùm terciam lectur. aut actus præcedit voluntatem, & est causa voluntatis; & tunc voluntas non inducit mandatum, sed simplicem consensum, vt l. si fundus. §. 1. ff. de pigno. & ad hoc vide glos. in l. si verò non remunerãdi. §. si post creditam. ff. man. & inducit ista ad quæst. Accuso Titium de voluntate. M. vtrum videar accusare tanquàm procurator? dicit, quòd non, si talis est causa, in qua non admittitur procurator: quia cum istud verbum, voluntatis, exponatur diuersis modis, debet intelligi, vt de iure potest intelligi. q̃ quo dicto facit l. filius §. sed & filia. ff. de proc. & hanc dist. ipse ponit in d. l. post dotem. Ex quæ inferas ad propositum nostrum. quia hoc negotium, s. ferre sententiam pertinet ad omnes iudices: si talis voluntas, vel cõsensus vnius præcesit sententiam, seruata forma, de qua hic, habetur pro mandato. & sic bene sentit Archid. per iam dicta: quæ sunt notãda. Item quod hic dicitur, quòd per vnum potest alijs præsentibus, & mandantibus recitari, debet intelligi, cum concordãt in sententia: nam habentur tunc pro vno, vt l. 1. C. de erro. aduo. & l. si procuratori. de verb. ob. Secus si non concordarent in vnam sententiam, vt in Auth. vt iudi. non exp. fac. iuste. §. finautem. colla. 9. & ita hic in nouel. post Archi. pro quo facit iste tex. in ver. oportet. vbi exigit, quòd consensus recitantis, & mandantis in vno concurrant: propter quem concursum iste tex. tolerat, quòd vnus possit per alium recitare: aliàs non sic. vt j. c. proxi. in contrarium facit c. si quis iusto. § porro. s. eo. li. de ele. vbi quòd habet mandatum expressum, potuit aliter agere nomine proprio. quàm mandantis. Sed ibi loquitur in negocio, quod potest regulariter per alium explicari: hic non, nisi in casu huius c. cum concordant in vnam sententiam. & sic etiam respondet ad l. accipientis. ff. de aucto. tu. vbi vnus tutor auctoratur duobus pupillis inuicem litigantibus. quod intellige, prout ibi not. & ad prædicta adde quod not. Specu. in titu. de arbi §. fi. ver. pone ergo. vbi inuenies, quod hic ponit Arch. de Azone, & socio: qui electi arbitri simul sententiam legerunt. ¶ † Tertiò not. quòd vnus, qui gerit actum vice plurium, debet quandoque loqui in plurali: quandoque in singulari, vt in ver. licèt secus. rationem differentiæ cogita. & adde, quòd quandoq; pluralis sermo reducitur ad singularitates. & hoc verum, quando pluralitas nõ requiritur ad substantiam actus: aliàs secus, vt in testibus, vt l. vbi numerus. ff. de testi. & facit ad q. statuti punientis producentem falsos testes. Nam eius pœna habet locum in eo, qui produxerit vnũ tantùm, vt l. 1. & ibi per Bar. ff. de neg. gest. & l. 1. §. homines. ff. vi bo. rap. & ibi per Dy. facit l. fi. ff. ad Trebel. Aduerte tamẽ, quòd licèt vnus pro se, & alijs proferens sententiam debeat loqui in plurali: non tamen econuerso. si sit vnus, cogitur loqui in singulari. immo si dicat. nos talis &c. valebit sententia. Et idem si episcopus compromissarius ad eligẽdum diceret. nos talis &c. vt in glos. fi. &c. Nam consueuerunt episcopi de se loqui in plurali. de consec. distin. 2. c. re vera. ver. fortè dicis. & c. in Christo pater. facit quod not. Io. An. post Hosti. de bap. c. 1. super verbo, te. & j. de pœn. c. 2. in fi. ¶ Vltimò no. q. glo. pen. cum plures commiserunt vni electionem, & publicationem illius, quem concorditer nominauerant: si postea nominauerint vnum, & illi dicant non de illo, sed de alio mandasse, cui sit credẽdum? dic, vt in ea. cui adde l. Theopompus. ff. de dote præleg. & quod not. Cy. C. de fal. l. si quis Decurio. vbi not. de teste, qui dicit aliter se dixisse, quàm scripserit notarius: cui potius sit credendum. & de nuncio, qui dicit aliquẽ citasse; & ille neget. dic vt ibi, & c. ad audientiam. de præscrip.

SVMMAE.

1 *Sententia ad hoc vt valeat, tria in ea requiruntur.*
2 *Appellare non est necesse à sententia, quæ est nulla.*
3 *Episcopus sententiam per alium recitare potest.*
4 *Episcopus illustribus assimilari dicitur.*
5 *Sententia sine scriptis an valeat.*
6 *Partes an possint conuenire, quòd sententia feratur sine scriptis.*

CAP. IIII.

ET si sententia. Sũt duæ partes. prima ponit regulare dictum, & casum excipit. cui dat simile. secunda ponit regulam bimembrem, & in sum. ponit tres casus sententiæ diffinitiuæ, & à prima excipit vnum casum. ¶ No. quòd tex. loquitur de sententia diffinitiua. Ex quo datur intelligi, quòd sententia interlocutoria valet, etiam sine scriptis, vt in glo. 1. Regulare est. n. quòd scriptura non sit de substantia dispositionis, nisi in casibus expressis in iure, de quibus in c. 1. de censi. j. c. lib. Et hoc tenet Bart. in l. 2. C. de sen. ex peri. reci. & ibi per eum, vtrum interlocutoria exigat sesionem pro tribunali, sicut diffinitiua. & dicit, quòd sic, si requirit causæ cognitionem. aliàs secus, vt l. à procedente. C. de dila. & ff. quis ordo in pos. bo. ser. l. 2. §. dies. & no. Dy. in l. quod iussit. ff. de re iudi. Item secundùm Ioan. An. in nouel. iste tex. requirit scripturam. vbicunq; igitur scripta fuerit, nil refert, etiam in pariete, ar. 3. q. 7. c. postulatus, vbi de hoc. facit l. 1. ff. de bo. pos. secundùm tab. ¶ † Secundò no. quòd iste text. tria exigit, vt sententia valeat, videlicet scripturam, recitationem, & sesionem. Adde quartum. s. quòd pro tribunali maiorum. illum enim locum tenetur obseruare, vt no. Bar. in l. 1. C. de sen. ex peri. reci. & quia ille tex. loquitur in sententia iudicis, quærit Lap. quid in sententia arbitri. dicit, quòd est etiam in scriptis ferenda, alle. glo. Accur. in l. cum antea. § finautem. C. de arbitris. ¶ † Tertiò no. quòd à sententia, quæ est nulla, non est necesse appellare. quid si appelletur, & deseratur, an talis desertio firmet eam contra nullitatem? dic. quòd non, vt l. si expresim. ff. de appel. Tempus enim præfixum instantiæ appellationis non complectitur causam nullitatis. Quod an sit verum, quando in appellatione est deducta iniustitia & nullitas, Bar. tangit in d. l. si expresim. & plenius do. meus in l. tale pactum. § qui prouocauit. ff. de pac. Aduerte, quòd licèt appellatio interposita à sententia, quæ est nulla, non habeat effectum suspendendi, vel extinguendi: habet tamen effectum deuoluendi, secundùm Ioan. And. in nouel. vbi tangit, an possit quis simul prosequi iniustitiã, & nullitatem. & remittit ad no. de app. c. dilecto. vbi dixi. ¶ † Quarò no. quòd episcopus potest sententiam per alium recitare, & hoc propter dignitatis prærogatiuam. Iste autem honor debetur episcopo propter consecrationem, & ordinem episcopalem, vt probatur in c. 1. § sicut autem s̃. de transla. & de ordi. ab epi. c. 1. Ex quo infert Io. An. quòd electus cõfirmatus, vel administrator episcopatus non habebit istam prærogatiuam recitandi sententiam per alium, ar. c. sanè. de priuileg. & c. quæ à iure. de re. iur. & ita refert tenuisse genetum suum. D. Io. de sancto Zorzo in sua disputatione. ¶ † Quintò no. quòd episcopus hic assimilatur illustribus. Gul. in Specu. dicit eos spectabiles in ti. de iurisd. om. iu. in ver. secundùm canones. & ibi in 1. & 2. col. de quinq; gradibus magistratuũ. & in Auth. de illust. & qui super eos sunt. §. sanctimus. col. 5. De varijs nominibus episcoporum tractat hic Ioan. An. Nam quandoq; episcopus dicitur pupilla oculi Dei, & colũna Ecclesiæ Dei. Quandoque summus sacerdos. Quandoq;, quòd episcopus habet personam Christi. Quandoq; quòd est suus vicarius, vt hic videas in nouel. & per hoc quòd episcopis tantùm conceditur per altos recitare, argue, quòd hoc alijs non licebit.

C. de fen. ex pi. reci. l. fin. canonizatã. 2. q. 2. c. ſtatutis. Ex hoc etiam (ſ. quia debẽt per ſe in ſcriptis iudices ferre ſentẽtias.) argue, quòd illiterati non poſſunt eſſe iudices. Nam ſi neſciũt literas, non poterunt legere, nec recitare. contrarium tamen tenet glo. in l. 2. C. de ſen. ex peri. reci. vbi Bart. dicit ſic de facto ſeruari. ſ. quòd rectores terrarum quotidie eliguntur illiterati. & ciuitas eligendo tales, videtur velle, quòd recitẽt per alium, vt l. quidam conſulebat. ff. eo. Literati ergo non poſſent etiam per aſſeſſores, quos ſecum ducunt, vt no. Gof. in ſum. & §. diffinitiua. & Lap. hic. & vide quod hic no. gl. 2. quæ innuit, quòd petitio, & allegationes partium ſunt in ſententia inſerẽdæ, & redigendæ. & licèt ita ſeruetur de facto: tamen, ſi omittatur, non vitiatur ſententia. fateor tamen, quòd ſententia referenda eſt ad petita in libello: alias ſtultus eſſet iudex, qui ꝓnunciaret ſuper non petitis, vt l. fi. C. de fideicom. li. & ca. qualiter, & quando. de accu. Sed quid dices in cauſis, in quibus ſine figura procedit? dic, quòd aliqualis petitio debet dari, & ſentẽtia ferri in ſcriptis, vt in Cle. ſæpe. §. verum. & §. à ſententia. de verb. ſig. ¶ Sextò no. in §. ſententia. quòd non ſufficit tradi ſententiam litigatoribus in ſcriptis ſine recitatione. concor. l. 1. C. de ſen. ex peri. reci. Similiter nec teſtis per ſcripturam feret teſtimonium. 3. q. 9. c. teſtes. ¶ † Opponitur, & videtur, quòd valeat ſententia ſine ſcriptis, vt in iuribus allegatis in glo. 5. & ſolue, vt in ea. & plures caſus enumerat, & inter alios, cum epiſcopus iudicat inter clericos ſuos. quod intelligit Ioan. And. verum ſolum de minoribus cauſis. Sed hic quæritur, vtrùm in cauſis iſtis, in quibus non eſt ferenda ſententia in ſcriptis, idem ſit in proceſſu earum: vt non debeat in ſcriptis redigi? Bar. videtur velle, quòd de proceſſu credatur ſimplici informationi iudicis. Sicut quandoque ſtatur ſoli relationi nuncij, vt l. magis puto. §. ne tamen. ff. de re. eo. & dicit hoc notandum pro compromiſſis, quæ fiunt, in quibus datur poteſtas procedendi in ſcriptis, vel ſine: quia per hoc videntur velle partes, quòd eius ſimplici informationi credatur. quod dicit perpetuò notandum in l. fi. C. de ſen. ex peri. reci. ¶ Quæro, vtrùm præſumatur ſententia in ſcriptis lata. Io. And. remittit ad Specu. de ſen. prola. §. iuxta. ver. non valet etiam. vbi dicit, ꝙ ſi ſententia eſt lata in verbis primæ perſonæ, præſumitur lata in ſcriptis. Secꝰ ſi in tertia perſona. Et no. circa hoc cautelam quinta glo. ad fi. quòd tutum eſt in inſtrumento ſuiæ ſemper inſerere [in ſcriptis his] &c. Et circa hoc vide quod no. de ap. §. 1. ver. & notabiliter. vbi dicit, quòd ex quo tabellio teſtificatur appellantem in his ſcriptis appellaſſe, ſufficit. Sed ſi diceret [in ſcriptis appellauit] & non diceret [in his] non ſufficit fortè, niſi appareret illa ſcriptura. Sed bene ſufficit, ſi tabellio ſic dicat [lecta, & porrecta fuit ī ſcriptis hæc appellatio ſub prædicta forma, tali die, & præſentibus talibus] & ita hic Lap. ¶ † Quæro poſt glo. vtrum partes poſſint cõuenire, quòd ſententia feratur ſine ſcriptis, & renunciare ordini iudiciario? dic, vt in ea, quam bene no. & pro declaratione adde, qui dicatur ordo ſubſtantialis iudicij; ita ꝙ eius omiſsio reddat iudicium nullum. Ad hoc dic, quòd quidam eſt ordo vnius cauſæ ad aliam: & iſte, ſi peruertitur, non reddit iudicium nullum, vt not. in l. 1. C. de app. & l. ſi mancipium. C. de euic. Ex quo inferas, quòd ſi prius eſſet conuentus fideiuſſor, quàm principalis: vel prius poſſeſſor rei obligatæ, quàm debitor principalis, nec eſſet oppoſita exceptio, teneret ſententia, & proceſſus; quia peruertitur ordo vnius cauſæ ad aliam. Quidam eſt ordo vnius cauſæ ad ſeipſam, & hic eſt multiplex. Nam quidam eſt ordo ſentẽtię in ſeipſa, & iſte, ſi peruertitur, reddit ſententiam nullam, vt in hoc. c. Idem ſi peruertatur ſubſtantia ſententię; quia non continet abſolutionem, vel condemnationem, vt l. præſes. C. de ſen. Quidam eſt ordo inſtantiæ, & progreſſus iudicij. & hic eſt conſiderandũ, quæ ſint de ordine ſubſtantiali iudicij: quorum omiſsio, vel peruerſio reddat iudicium nullum. Barto. dicit, quòd illa ſunt de ſubſtantia alicuius rei, qua ceſſante, res eſſe non poteſt: vt in emptione, & venditione res, & pretium, vt l. pacta conuentã. ff. de contrahen. emp. & in glo. de alijs, quæ ſunt naturalia, vel accidentalia diſpoſitionis. Modò ad propoſitum. ſi remoues examinationem teſtium, vel publicationem, ſententia eſt, & eſſe poteſt. Nam non eſt de neceſsitate, quòd probetur per teſtes; quia multa poſſunt probari per confeſsionem, vel inſtrumenta, quæ ſufficerent ad ſententiam. & ideò ſententia lata ſine teſtibus, & publicatione non dicitur lata contra ſubſtantialẽ ordinem iudiciorum: ſed contra ius litigatoris. Idẽ in iutamento cal. quod poteſt omitti, vt c. 1. ſ. de iura. cal. & ideo non eſt de ordine ſubſtantiali. vnde ſi prius iureẽt, & poſt ea lis conteſtetur, iſta peruerſio non redderet ſententiam nullam, ſecundùm eum: qui concludit, quòd cauſæ cognitio eſt de ordine ſubſtantiali iudicij; quia ſine ea non valet ipſo iure, vt l. ex ſtipulatione. C. de ſen. & C. commi. vel epiſto. per totum. cauſa autem cognita dicitur fieri, quando actus geritur præſentibus partibus, vel per contumaciam abſentibus, vt ff. de mino. l. in cauſa. §. cauſa cognita. Nam ſola præſentia partium, vel alterius abſentia contumaciter facit cenſeri actum, qui geritur, geſtum eſſe cauſa cognita; ita quòd omnis alia cognitio præſumatur. Ex quo notabiliter infert, quòd ſi reperitur libellus, lit. conte. iuramentum de cal. & citatio ad ſententiam, & in ſcriptis lata: licèt nullus appareat præfixus terminus ad probandum, vel nulla dilatio data ad iurium productionem: tamen valebit ſententia, & dicetur lata cauſa cognita, per omnia iam dicta: niſi aliud ex breuitate temporis præſumatur. puta quia inter petitionem, & ſentẽtiam eſt breue tempus medium. Ex hoc enim præſumitur, quòd iudex non fuerit inſtructus. & ideò talis ſententia erit nulla, tanquã præcipiti feſtinatione prolata, vt eſt text. notabilis in c. cum ex literis. de in integ. reſtitu. no. Bar. in l. prolatam. C. de ſen. quæ ſunt notanda.

Rub. De appellationibus.

SVMMÆ.

1 *Propoſitum recti iudicis eſt lites minuere.*
2 *Dilationes dicuntur arbitrariæ.*
3 *Cauſa eſt inferenda in appellatione ab interlocutoria.*
4 *Appellans apoſtolos petere debet, & index dare.*
5 *Iudex quandoq; non admittit appellationem ab interlocutoria.*
6 *Terminus appellanti ad proſequendum appellationem, eſt præfigendus.*
7 *Appellationis articulo finito, in principali cauſa procedi debet abſq; partium citatione.*
8 *Appellatus ſi ſuccumbat in cauſa appellationis, an condemnabitur in expenſis.*

CAP. I.

ORDI. Summa, & diuide, vt in prima glo. Vel ſecundùm Ioã. Mona. diuide in ſeptem partes. In prima conſtitutionis cauſa. Secunda dat formam appellandi ante diffinitiuam, ibi [ſancimus] Tertia, ibi [ſi quibus] informat, quid facturus ſit iudex, à quo eſt appellatum. Quarta, ibi [poſt hoc] tractat viam in appellatione huiuſmodi procedendi. Quinta, ibi [his quæ] præſtatio, & declaratio prædictorum. Sexta, ibi [quòd ſi appellator] punit appellantem. Septima, ibi [ſinautem] punit appellatum, ei incumbentia non ſeruantem. ¶ † No. primò, quòd debet eſſe propoſitum recti iudicis. ſ. lites minuere. concor. l. quidam eſtimauerunt. ſi cerpe. & ibi bona exempla. Item à laboribus releuare ſubiectos parcẽdo ſumptibus, dum lites accelerat, quantum poteſt. In hoc enim latiſsimum habet arbitriũ, vt l. properandum. poſt prin. C. de iudi. † Hinc eſt, quòd dilationes ſunt arbitrariæ, & ſemper

ſemper in his, & alijs ſuo arbitrio reſeruatis pro iudice præſumitur, niſi contrarium doceatur, vt no Inno. in c. innotuit. de eo, qui fur. ordi. fuſce. Si tamen dilationes à iure limitatas abbreuiat, debet cauſam exprimere: alias poterit appellari, vt no. in c. 1. de dil. & quod dixi in repetitione c. finem. de dolo & contu. ¶ Secundò not. quòd iſta conſtitutio habet locum, cum appellatur in iudicio: quod ex tunc incipit, cum quis eſt citatus: nam omne iudicium incipit à citatione, vt not. ff. de in ius voc. in rub. & in c. eccleſia. de conſti. Habet etiam locũ iſta prouiſio, cum appellatur extra iudiciũ, vt dicit tex. Quod gloſſ. 4. intelligit duobus modis. primo, cum appellatur extra iudicium: tamen ab actu per iudicem illato, non in figura iudicij. pone exemplum poſt Io. An. in nouella in illo, qui prouidet alicui de beneficio meo, vel mihi debito, me non vocato: vel de beneficio, quod poſsideo, vt ĵ. de præben. c. licèt epiſcopus. vel ſecundùm Arch. de præben. c. cum ſecundùm. ver. inde eſt. Alij intelligunt iſtam conſtitutionem, etiam cum appellatur extra iudicium, non à iudice, ſed à quocunq;, & dicit hoc tutius. ſed in nouel. primum intellectum refert tenere Io. Mo. & Archi. primò per hunc tex. dum dicit de apoſtolis, qui propriè dicuntur, cum de vno iudice ad alium remittitur cauſa. Et hinc eſt, quòd dicuntur literæ dimiſſoriæ. 2. q. 6. c. poſt appellationem. Item iſta conſtitutio prouidet ſuper præfixione termini: appellanti, quòd propriè competit iudici, non parti. Nam pars, contra quam appellatur, non præfigit terminũ appellanti: ſicut nec dat apoſtolos, vt dixi. tutum tamen dicit, quòd appellans extra iudicium petat apoſtolos ſub hac forma. peto ſi ſit, qui eos dare poterit, vt no. in c. vt ſuper. & ita dicit ſeruari in electionibus. Ex his ergo concluditur, quòd intellectus Inno. eſt, quòd iſta conſtitutio loquatur de grauamine illato extra iudicium. Tamen à iudice magis poteſt de iure defendi: ſi tamẽ ipſe iudex appelletur, etiam extra iudiciũ, iſta conſtitutio locum habet. ſ. e. c. de priore. & c. cum ſit Romana. & ita hic in nouel. poſt Hoſt. ¶ † Tertiò no. quòd in appellatione ab interlocutoria eſt cauſa inferenda. quod eſt verum, ſecundùm quoſdam, ſi non eſt notoria. nam notoriam non tenetur exprimere, vt ſ. vt lite non conteſta. c. accedens. il. 1. in fi. gloſ. 1. Io. And. hic dicit, quòd licèt notoriũ iuris (ſ. quòd cauſa ſit rationabilis) & facti (ſ. quòd ſit varia) releuet ab onere probandi. non tamen ab onere exprimendi, ſiue excipiendi. Idem not. in Cle. appellanti. ĵ. eo. Item, quod hic dicitur de expreſsione cauſæ, dicit non habere locum, quando in maioribus, & reſeruatis appellatur ad Papam. vt ſ. eo. c. vt debitus. & ibi in nouel. ad fi. & ſ. eo. lib. de elec. c. quamuis. in glo. 6. Eſt aduertendum, quòd etiam de iure ciuili in caſibus, in quib⁹ permiſſum eſt appellare ab interlocutoria, debet in appellatione exprimi cauſa legitima. & hoc probat Bart. in l. eius. ff. de appe. recip. vbi etiam dicit, quòd appellatio ab interlocutoria debet iuſtificari ex cauſis inſertis in ipſa appellatione, non ex alijs. nam ſi poſſet ex alijs, nõ reijceretur appellatio. ſicut tex. dicit reijciendã eſſe in d. l. eius. & l. ait prætor. §. permittitur. ff de mino. & eſt expeditum in d. Cle. appellanti. ĵ. eo. ¶ Quartò no. aliud, quod requiritur in appellattione ab interlocutoria. ſ. quòd in ſcriptis appelletur. ſufficit tamẽ ſecundùm Hoſti. ſi poteſt aliter fieri fides de ipſa, vt in gloſ. Subdit tamen, quòd contraria opi. eſt magis expediens. non tamen ſic aſtringit, quòd ad pœnam non ſcribentis extendat iſtam conſtitutionem. vtrùm autem ſufficiat priuata ſcriptura. dic, vt in glo. & vide in Spec. 4. parte. eo. ti. §. 1. ver. & notabiliter. Accur. in l. 1. ad fi ff. eo. tenet, quòd non eſt neceſſe appellare in ſcriptis ab interlocutoria: ſed poteſt etiam viua voce, ſicut & proferri, vt l. diem proferre. ff. de arbi. Sed Bart. in d. l. eius. nititur probare contrarium, quòd etiam de iure ciuili debeat ab interlocutoria appellari in ſcriptis: vt ſic iudex deliberet, an ſit admittenda, vel non: ſicut ad hunc finem offertur in ſcriptis reo tenor libelli, vt in Auth ò offeratur. de lit. conteſta. Et etiam ad hunc finem, vt non liceat vagari, & per

fiſtat quis in cauſa propoſita: ſicut dicimus in libello accuſationis. in l. libellorum. ff. de accu. facit l. prætor edixit. ff. de in iu. ¶ Incidenter quærit Ioan. An. ſi dum grauatus ſcribit appellationem, iudex etiam ſcribat excommunicationis ſententiam, quam primò profert. dicit Hoſti. quòd non valebit. de ſen. excommu. c. per tuas. ipſe remittit ad no. per eum. in c. cũ ſint iura partium. ĵ. eo. li. de re. iur. in Mecur. ¶ † Quintò not. quòd appellans debet apoſtolos petere, & iudex dare. quod eſt verum, etiam ſi appellationem non recipiat. tunc tamen tenetur tradere, ſi petantur. Si verò appellationem recipere vult, tenetur tradere, etiã non petitos. l. eos. ad fi. C. eod. & ita hic in no. vbi quærit, quæ ſit pœna iudici, ſi eos non tradit. dicit Hoſt. ꝙ incurrit pœnã l. qm̃. C. eo. vbi dicit, ꝙ punit in 30. pondo auri. adducit l. iudicibus. e. ti. Arch. dicit pœnã arbitrariã; ex quo non eſt certa limitata, vt ſ. de offi. deleg. c. de cãis. primã opi. tenẽt legiſtæ, de qua caſus eſt in ſal. l. iudicis. Et ita eã ſumit Ia. But. parti verò petenti nõ nocet, ſi dati nõ fuerint. quod dic, vt leg. & no. in Cl. 1. ĵ. e. ¶ Quare dicant̃ apoſtoli. hic in gl. & ꝑ Cy. in l. ꝑſes. C. e. & ibi ꝑ eũ, quid dẽant cõtinere, & ĵ. quãtũ tps dãt pãtari. q̃ duo bñ declarat iſte tex. ī ver. in quib. & ver. poſt hoc. Itẽ quot ſunt apoſtolorũ ſpẽs. dic vt ī Spe. 4. parte. e. ti. §. ſequit. vbi ponit 5. ſpẽs. nã quidã ſunt conuẽtionales. quidã teſtimoniales. quidã delatorij. quidã reuerẽtiales. & ibi ponit ipſorũ formas. ¶ † Sextò no. ꝙ q̃q; iudex nõ admittit appellationẽ ab ĩterlocutoria: q̃q; admittit. friuolã non tenetur admittere. ĵ. e. c. cũ appellationib. & ita punitur, ſi admittit, vbi non debet: ſicut q̃n eam non recipit, vbi debet. quod dic vt ſ. eo. c. de priore. & d. l. q̃m. per Ia. But. vbi diſtinguit tres caſus. Aut enim certum eſt, ꝙ debet admitti. Aut certum eſt, quòd non. Aut dubitatur. & ponit glo. exemplum, quando dubitatur de iuſtitia cauſæ allegatæ ꝓpter varietatẽ opi. ſecundùm Abb. qui ponit exempla per no. ſ. eo. c. vt debitus. Vtrùm autem apoſtolorum traditio, vel termini præfixio habeat vim delationis. hic in gloſſ. Item ſecundùm Ioã. And. ante traditionem apoſtolorum priorum delatorio rum poteſt reuocare grauamen: poſtea non. ĵ. eo. c. cum appellationib. & hic in no. ſuper ver. delatum. ¶ † Septimò not. in ver. poſt hæc. quòd debet præfigi terminus appellanti ad proſequendum appellationem. innuit iſte tex. ꝙ poſsit præfigi poſt traditionẽ apoſtolorũ, vt patet ex ordine literæ: & ex eo, qđ dicit [poſt hoc.] exponit enim Hoſt. i. poſt apoſtolorũ traditionem. vel. i. poſtq̃ fuit appellatum, & delatũ, ſecundũ Arch. & aduerte, quia iſtud tẽpus eſt arbitrariũ, vt patet. circa qđ, vel ſuper quo conſidera, quòd tria ſunt tpa circa iſtos apoſtolos. primũ tps eſt, infra qđ peti debent. & eſt 30. dierũ, vt ĵ. c. ab eo. & ibi no. quando incipiant ſuper gl. 2. & ff. de libel. dimiſſo. l. 1. §. 1. ſecundũ tps eſt, qđ dat̃ iudici ad tradẽdũ eos. & de hoc. ĵ. eo. c. vt ſuper. Io. And. in no. ſuper glo. antepen. Tertium tempus eſt ad apoſtolos præſentandos iudici, ad quem eſt appellatum. & iſtud non eſt limitatum, ſed relinquitur iudicis arbitrio. & de tali loquitur iſte tex. & C. eo. l. præſes. Quartum tempus eſt, quod præfigitur parti ad proponendam querelam contra iudicem à quo, qui appellationem non recipit: vel ea recepta, apoſtolos nõ tradit. & de iſto in l. ſi appellationẽ. C. e. vtrũ autẽ lapſus quorũlibet ꝓdictorũ fatalium, ſiue terminorũ inducat deſertionẽ appellationis (ſicut lapſus anni, vel biennij) dicã infra in proſecutione tituli. ¶ Aduerte etiam; quia licèt iudex à quo poſsit præfigere terminum appellanti ad pãtandũ ſe iudici ad quẽ, vel ad iter arripiendũ, vt c. perſonas. & c. ſeq. ſ. e. tñ nõ põt terminũ ſtatuere ad terminãdã cãm appellationis. Hoc. n. eſt in ptãte iudicis ad quẽ, cui tanq̃ maiori nõ poteſt terminus limitari per iudicem à quo, vt eſt caſus no. in c. ex inſinuatione. ſ. e. per quod alibi dicit Barto. quòd ſi quæſtio ſpiritualis incidat corã iudice ſeculari, poteſt ipſe iudex laicus præfigere terminũ opponenti, vt ſe præſentet coram eccleſiaſticonõ aũt ad ipſam ꝓbandam, vel terminandam. hæc ipſe no. in l. 2. ff. de re iudica

¶ Octau

¶ Oc&auò no. quòd ad instantiam appellati cogitur appellãs ab interlocutoria comparere instructus super tota causa coram iudice ad quem, & hoc si petierit appellatus, vt dicit littera. Si ergo noluerit, non tenetur, nisi super articulo, super quo appellauit. ¶ Sed quærit Ioan. An. post Innoc. vtrũ possit appellans similiter petere? videtur quòd sic, propter æqualitatẽ seruandam in iudicijs, vt l. fin. C. de fru. & lit. expen. & in c. non licet. j. eo. lib. de re. iur. cõtrarium tenet, & assignat rationem differentiæ, quare magis appellato, quã appellanti, hoc liceat petere. dicit enim, q̃ appellans asserit appellationem suam legitimam, & per hoc principale negocium etiam deuoluẽdum ad forum iudicis appellationis, c. vt debitus. de ap. Si ergo ad hoc nititur appellatus, hoc idem petẽs (s. quòd vult deuolui totam causam) petit illud idem, ad quod tendit appellans, & idem petit. Non habet ergo ex hoc ius querelæ. appellatus autem resistẽdo, ne totum negocium ratione huius articuli deuoluatur, innuit negocium non delatum. nõ mirum ergo, si per appellantem ad præsentandum acta principalis causę non fit cogendus. & hac ratione (s. quia appellatus appellationem impugnat. & per consequens deuolutionem eo inuito ad priorem iudicem) de voluntate appellantis est causa remittenda. s. eo. c. interposita. §. 2. & per ista secũdùm eum patet, quòd est quædam paritas inter appellantem, & appellatum: vt quilibet eorum inuito aduersario possit petere idem, ad quod aduersarius eius tẽdit. Idem intellige, quòd possit appellatus petere, vt dicit in tex. antequã litteræ præsententur super appellatione, vel etiam nuncium mittat pro impetrãdo. tunc enim cessat illa petitio, nisi festinasset, vt dicit. s. eo. c. oblatæ. Item habet locũ, si appellatio est recepta: aliàs sufficit appellanti, & appellato mittere nuncium pro litteris impetrãdis. s. eo. c. interposita. §. ei quoque. & quod no. eo. tit. c. Nicolao. Item habet locum quod hic dicit, vbi certus terminus est præfixus, vt dicit litera. aliàs vtraque partiũ potest impetrare, vt dicit. s. eo. c. oblatæ. Quod credo verum, si appellatus non petierit, vt hic dicitur. aliàs si petierit, licèt terminũ nõ præfixerit, habebit appellans terminum iuris ad comparendum instructus. quem terminum ipse non potest abbreuiare: licèt hoc possint iudex, & appellans, secundùm Innoc. qui dicit, si appellatus non poterit, nec ipse, nec appellans patientur pœnas, de quibus in tex. sed bene procedetur super appellationis articulo sine alia citatione: licèt nõ super principali, vt. s. eo. ca. sæpe. & c. vt debitus. de ap. Circa hoc etiam dicit Innoc. quòd post talem comparitionem ad curiã cum actis &c. neutra partium, alia inuita, potest literas impetrare. quod non tenet Io. An. dicens, q̃ curia hoc non seruat, quòd cogat partes causas prosequi, quæ de sui natura non sunt in curia, vt hic per eum. ¶ Nonò no. quod dicit [cum rationibus, & munimentis.] &c. quòd acta facta in causa principali faciunt fidem coram iudice appellationis. Sed hic aduerte, quòd originalia acta non debet dare iudex à quo: sed exempla, quibus erit danda fides, si fuerint auctoritate iudicis exemplata, vt no. Bar. in l. eos. §. super his. C. eo. vbi etiam dicit, quòd productio actorum, & instrumentorum potest fieri coram notarijs tribunalis. facit quod no. C. de preci. Imp. offe. Authen. quæ supplicatio. & Auth. item si appellatione. C. de temp. & repa. Sed hic quæritur. pone, quòd pars appellata habet sententiam, & acta penes se. appellans petit, q̃ coram iudice ad quem cogatur ea exhibere; quia vult eam dicere nullam, vel iniquam: an teneatur? dic, quòd iudex ad quem nedum parti, contra quam est appellatum, sed etiam iudici à quo potest mandare, vt faciat sibi copiam actorum primæ causæ, vt l. is apud quem. C. de eden. quod si facere recusat, dicit Inn. quòd iudex ad quem potest interrogare partem, ¶ vtrùm habeat illud instrumentum sententiæ, vel aliud, de quo agitur. & si dixerit se non habere, vel noluerit exhibere, pronunciabit, q̃ si quo tempore instrũm illud reperiatur, sibi nõ debeat dari fides: sed sit casum, & vanum. Ita no. Inn. in c. G. perpetuus. de fid. instru. & Bart. eum sequitur in d. l. is apud quem. No. hoc dictum notabile. vbicunque tenetur qs producere instrũm contra se: vt si recusauerit, pronunciet iudex, vt s. ¶ Decimò no. in uer. vt si nobis. quòd licèt sit appellatũ ab interlocutoria: tñ iudex ad quem põt cognoscere de tota cã de volũtate partiũ, vt dicit litera. & sic vr exigi vtriusque partis consensus. Sed Io. An. dicit in no. post Inn. & Host. sufficere solum consensum appellati. & colligit ex hoc subtiliter Inn. quòd hic fit prorogatio iurisdictionis conditionalis, vel de casu in casum. Nam iudex appellationis pro magna parte non habet iurisdictionem, nisi sub conditione: vel in casu, si varia sit causa appellationis: sed partes possunt extendere eius iurisdictionem, vt simpliciter cognoscat, vt hic. & est simile in iudice delegato cum clau. quòd si non omnes. ¶ Subdit tamen, quòd hæc non est propriè prorogatio, sed exceptionis omissio, vt no. s. de offi. dele. c. prudentiam. & vide etiam quod no. in c. ab excommunicato. de rescript. & de offic. deleg. c. P. & G. vbi plenè de materia prorogationis. ¶ Circa istum consensum partium incidenter quæritur, an habeat locum, cum appellatur ad Papam: vt iudex appellationis procedat in tota causa, si est appellatum ab vno articulo? & videtur, quòd non; quia euentus appellationis super illo tribuit sibi iurisdictionem. nam si bene reperit appellatũ, cognoscit de tota: si malè, remittit, vt s. eod. cap. vt debitus. coniuncto c. cum in ecclesia. eo. titu. Cum ergo deuolutio cãæ principalis pendeat ex euentu, & aliàs principaliter non possit adiri, vel eius iurisdictio prorogari, vt d. c. cum ecclesia. coniuncto c. si diligenti. de for. compe. concluditur, q̃ illud, quod hic dr de illo consensu, vendicet sibi locum in Papa, non in alio. quod tenet gl. super ver. omisso. super qua dicit in nouel. placere Inn. q̃ in delegato Papæ habeat locum quod hic dicitur, & subdit notabiliter, q̃ si verè non fit causa deuoluta (puta appellatio, sine causa, & sine scriptis:) si tũ iudex appellationis pronunciet appellationem legitimam, & ad ipsum iure deuolutam, cum non esset in rei ueritate, poterit ille casu cognoscere. Nam hæc sñia & si fit contra ius litigatoris: tñ facit ius inter partes. quod dic, vt not. subtiliter Io. An. post Inn. s. de rescr. c. sup literis. ¶ Vndecimò innuit isto tex. q̃ finito appellationis articulo, vel omisso, proceda
7 tur in causa principali absque alia partium citatione. & cum appellatur in beneficialibus, est clarum, vt s. e. li. de elec. c. 1. Sed in alijs causis dicit lex, q̃ vna partium comparente, dẽt alia citari, vt l. fi. §. illud. de tẽp. ap. & c. per tuas. s. e. Quid ergo vult ista tex. qui innuit contrarium, dum monet, q̃ partes compareant instructę super tota causa? potest dici, quòd tex. hoc non dicit. s. q̃ super tota causa: sed intendit, q̃ cõpareant instructę super ipso articulo, super quo appellatum extitit. & hoc vult tex. dum dicit [quantùm de iure poterit, & debebit] ad hoc s. e. c. sæpe. & quod ibi not. in gl. vt si lis. speciale ergo vr, cum appellatur ab interlocutoria cum grauamine, vt partes compareant cum actis, & munimentis. subaudi spectanti bus ad articulum appellatum. & sic pro eis producendis non detur post primam comparitionem alia dilatio. quod an sit speciale, cum appellatur ad Papam, vel generaliter ad quencunque. cogita. ¶ Duodecimò no. in ver. his que. q̃ constitutio nil prouidet de app. interpositis à diffinitiuis sententijs, in quibus dicit standum iuri antiquo: quod quidem ius diuersum statuit ab isto in pluribus. & primò inquantùm ab interlocutoria appellandum est in scriptis, & cum causa. à diffiniti ua verò etiam sine causa. quinimmo expressio unius causæ non nocet in prosecutione alterius non expressæ, vt l. scio. ff. eo. Item nec semper in scriptis: sed tunc demum, cum appellatur ex interuallo. illicò autem uiua uoce appellari potest, vt C. eod. l. litigatoribus. & qualiter primo casu intelligatur illicò, siue incontinenti. Quidam dicunt eadem die. Alij, antequàm diuertant ad extraneos actus. Archi. tenet, quòd illicò dicatur, donec index sederit pro tribunali, etiam si post sententiam sederit per magnam horã: secus si diuertit ad prãdium, vel ad alios actus, vt probatur. ff. eo. l. 2. & ibi Bar. in §. libelli. tenet hanc opi. quòd iudice sedente pro tribunali, sem per posit viua voce appellari. & sic cõmuniter obseruatur, secundùm eum ibi. ¶ Circa istam appel. à diffinitiua tangit Io. An. post Archi. vtrùm iudex, cui est commissa appellatio, possit cognoscere de nullitate sententiæ, & pronunciare, si illam inuenerit esse nullam. Archi. quòd sic. ff. e. l. si expressim. & videtur casus in l. quædam mulier. ff. fami. hercis. & l. Carmelia pia. ff. de iure pa. Aduerte tamen, quia ista nullitas, quę venit incidenter in appellatione, non est eiusdem efficaciæ, cuius esset deducta principaliter. Quod collige ex notatis p Bar. in d. l. si expressim. & l. 1. C. quando prouo. non est necesse. ¶ Tredecimò no, in ver. [quòd si appellatio] quòd appellans minus legitimè remittitur ad iudicem à quo, & loquitur iste text. quando appellatio est ineptè concepta. Idem si deserta, vel non iustificata, vt in c. vt debitus. ff. eo. & no. Bar. in l. eos. C. eo. talis etiam ineptè appellans condemnabitur in expensis, vt hic. & gl. intelligit, quòd per iudicem appellationis fiet ista condemnatio. Quidam (vt hic in nouel. refert) dicunt contrarium per hunc text. qui dicit, quòd prædicta non seruans reputabitur non appellans. & sic non potuit dici ad eum causa deuoluta. Sed certè non sequitur. ex postfacto apparet eũ non iudicem; ergo non condemnet in expensis. Nam in illo articulo, vtrum fuerit legitima appellatio, necne, fuit iudex competens, vt j. eod. c. Romana. ergo super expensis emergẽtibus super illo articulo est similiter iudex competens, vt no. Archi. j. eo. c. cum appellationibus. & not. in fin. in Cle. 2. ad fi. de rescri. & aduerte, quia text. loquitur, cum ineptè est appellatum: sed si aptè, & appellatio sit deserta, quis condemnabit in expensis, maximè factis post dictam appellationem, dixi in repetitione c. finem. de dolo & contu. vbi plenè quid iuris ex condemnatione expensarum post peremptam instantiam causæ principalis, vel appellationis. Et Cy. tangit in l. perandum. in fi. C. de iudi. & Iac. Bu. in l. eos. C. de appel. facit s. de rescri. c. ex parte. S. vbi de hoc dixi. ¶ Quartodecimò, & vltimò no. casum, in quo non obstante partis cõtumacia, procedi potest in causa: & tamen contumax condemnatur in ex
8 pensis. videbatur contrarium, quasi non interfit aduersarij cõtumacem comparere, cum possit eo absente in causa procedi. Sed hoc non ob. vt leg. & no. in simili. s. eo. lib. de elec. c. 1. in glo. hanc pœnam. quam no. ¶ † Quærit Ioan. An. vtrùm si appellatus succumbat in causa appellationis, cõdemnabitur ne in expensis? Quidam, quòd non; quia habuit iustam causam litigandi occasione sententiæ pro se latæ. arg. l. iustè possidet. ff. de acqui. pos. factum enim iudicis excusat à pœna, & inducit præsumptionem bonæ fidei, vt l. furti. §. qui iussu. ff. de his, qui no. infa. In cõtrarium facit reg. generalis. victus victori &c. in l. properandum. §. finautem. C. de iudi. Item quia appellans fuisset condemnatus, si succubuisset; ergo & appellatus, vt sic seruetur æqualitas, vt l. fi. C. de fruc. & lit. expen. glo. iuris ciuilis videtur sentire, quòd hinc inde fiat compensatio, & remissio expensarum, postquàm quilibet pro se habet vnã sententiam. & istam opi. tenent Inno, Ioan. Mona. & Archi. ni si prima sententia esset euidenter iniqua. nam talis sententia non præberet iustam causam litigandi in causa appellationis. & potest dici euidenter iniqua, quando succubuit in causa appellationis ex actis primæ causæ. Secus si ex nouiter allegatis, & productis, & hæc no. Bar. in l. fi. ff. de re iudi. & Ioan. And. in c. ignorantia. de re. iu. Cy. examinat istam q. in l. generaliter. C. de iureiu. & tenet indistinctè, quòd victus in causa app. condemnetur in expensis. sed præcedens distinctio probabilior est. & vide in Spec. in tit. de expen. §. nunc videndũ. ver. quid de appellato. Quid autem iuris sit, si appellans pro parte obtinuit, & q̃ parte succubuit, vt cõtingit in c. Raynu. & c. Raynal. Inno. distinguit, vtrum sint plures articuli: & fiet condemnatio expensarum, debuit enim appellare solum ab articulo iniustæ sententiæ. Si verò sit vnus articulus: tunc distinguere non tenebatur. & sic non fiet condemnatio; ex quo obtinuit in parte. & vide in Specula. in dicto §. nunc videndum. ver. fi. & Ioan. And. s. de dolo, & contu. c. finem. in glo. sed nunquid.

SVMMAE.

1 *Iudex ex causa legitima recusari debet.*
2 *Iudex allegatus suspectus præfigit terminum arbitris ad suspicionis articulum terminandum.*
3 *Iurisdictio ad iudicem allegatum suspectum reuertitur post tempus arbitris præfixum.*

CAP. II.

LEgitima. Ponit factum sæpe contingens: cui secundò prouidet, ibi [volentes.] Vel, secundùm Host. tres sunt partes. in prima ponitur dubitatio. in secunda solutio. in tertia dicitur, quòd iudex p
1 cedat. partes patent. ¶ † Nota. quòd debet iudex cum causa legitima recusari. iustas autẽ cãs, & legitimas recusandi enumerat hic Ioan. And. in no. q̃ plures; quia cõmẽsalis; quia vn' fauorabilis; quia concanonicus; quia procurauit causam sibi committi; quia vnus est iudex alterius; quia litem habet cum eo; quia compatriota impetrantis in terra aliena; quia clericus impetrantis, vel de terra sua oriundus, ratione subiectionis; quia socius spãlis; quia recepit pretium; vel ab impetrante institutus est heres; quia recusans appellauit à iudice; quia est comes aduersarij, vel de eius familia, vel filius, vel libertinus, vel inimicus domini mei, vel meus, vel familiaris inimici mei, vel nimis eum timet, vel nimis diligit. & in ista inimicitia, dicit ipse, quòd causa inimicitiæ debet specificari. nec requirit grauis, vel capitalis: sed sufficit probabilis, de excep. c. cum inter. p̃dictas causas hic enumerat ipse, allegãdo iura. & ad alias sex remittit. s. de offi. deleg. c. si contra vnum. in 6. glos. & quod super ea not. ¶ Secundò not. quòd licèt iudex cognoscat, an sua sit iurisdictio, necne: non tamen cognoscit, vtrùm suspicio contra eum allegata sit vera, vel nõ. Ratio est; quia fortè prouocatus obesset, vt c. suspicionis. de offi. deleg. hac ratione etiam non debet cognoscere de exceptione concernente iurisdictionem, si suggillat eius famam (puta infamiæ, excommunicationis, & simi.) licèt contrarium notauerit Inno. & non bene in c. cum super abbatia. de offi. deleg. & vide quod not. in c. venerabili. de censi. & sicut (vt s. dixi.) non cognoscit de veritate causæ suspicionis allegatæ: ita non cognoscit, vtrum sit causa legitima, necne, vt in glo. 1. & in Spec. de recusa. §. qualiter. in prin. Idem si dicatur renunciatum recusationi. nam si diceremus contrarium, sequeretur absurdũ; quia pariter esset sibi suspectus in istis casibus, sicut in cognitione veritatis. Item super his suum iudicium eligendo non posset in alijs declinare. 3. q. 8. c. cuius in ageudo. Ad hoc. s. de re iud. c. inter. Sed prædictis ob. c. cum olim. de causa pos. & proprie. vbi iudex repulit causam recusationis. Sol. ibi erat notorium causas recusationis non procedere: ideo potuit eas iudex repellere. aliàs habet locum quod est dictum. s. secundùm Ioan. And. in no. ¶ Tertiò no. q̃ arbitri eliguntur, vt cognoscant de suspicione allegata contra iudicem. fallit tamen in certis casibus, vt in glos. 3. quæ dicit, quòd libellus recusationis debet produci coram iudice recusato, & continere debet, quis, quem, in qua causa, & ex qua suspicione recuset. & cautum est consilium, quòd recusans nominet suum arbitrũ in libello: sicut in appellatione debet dicere, ad quem appellat, & præmissa exprimere, vt s. c. proxi. Appellatio enim, & recusatio fraternizant, vt s. eo. c. cum speciali. & sicut post appellationem: ita post recusationem nil est innouandum. 2. q. 6. c. appellatione. & quod no. Io. An. in d. c. cum speciali. Idẽ dicit in nouel. quòd nec post relationem, quæ habet similitudinem cum prædictis quò ad suspẽsionem iurisdictionis. Vn de sicut non teneret excommunicatio post appellationem: ita nec

ita nec post recusationem, vel reclamationem. quod est not. dignum, secundùm Hosti. & ideo ista tria, s. appellatio, recusatio, & reclamatio simul intitulantur: vt detur intelligi, quòd ambulent pari passu, & vide in Spec. de recusa. §. qualiter. ad fi. ¶ Quartò no. quòd ad arbitros spectat (si discordant) conuocare tertium, cum quo ambo, vel alter ex eis cum eo procedat, vt in tex. & quod hic dicitur de isto tertio assumendo, si isti arbitri non concordant; idem dicas, si sunt assumpti super principali lite dirimenda: vt si discordant, cogantur tertium assumere, vt l. item si vnus. §. principaliter. ff. de arbi. & ibi no. quid iuris, si iste tertius discordat à prædictis duobus. Contra arbitros ergo iuris, vel electos ab homine, si discordant, debet iudex se interponere. Simile in heredibus non cõcordantibus in legato alternatiuè præstando, vt l. huiusmodi. §. fi. ff. de leg. 1. Quandoq; tamen ipse iudex facit, quod deberent facere ipsę partes discordes, vt l. iusiurandum. 2. §. si de qualitate. ff. de iureiuran. vbi dicit Bar. quòd si partes discordant in puncto mittendo consultori, ipse debet eum formare. ad hoc. ff. de bo. aucto. iudi. possl. in venditione bon. in fin. de ven. inspi. l. 1. §. & notandum. facit quod no. in cap. in præsentia. de proba. per Inn. ¶ Quintò no. quòd arbitros discordes, vel negligẽtes diffinire articulum suspicionis, ipse iudex suspectus cogit per sententiam censuræ. Sed dices. cum supra dixerimus in 3. notabili, quòd appellatio, & recusatio æquiparantur: videtur, quòd sicut appellatione pendente iudex à quo nil debet innouare: ita nec pendente recusatione, non debeꝫ se intromittere. Sol. id verum in præiudicium appellationis, & ita hic nil potest in præiudicium causæ, super qua propter suspicionem allegatam eius iurisdictio est suspensa. Quò ad alia verò, quæ non tangunt causam, iste, & ille potest innouare, vt c. cum teneamur. s. eo. & hic. vbi colligit Ioan. An. q delegatus potest mulctare. de quo plenè per eum. s. de offic. deleg. c. de causis. & collige etiam aliud, quòd eius iurisdictio extenditur ad personas non inclusas in rescripto. de quo plenè per Inno. in c. 1. de offi. dele. ¶ Et aduerte; quia hoc c. arbitris non terminantibus dictum articulum, introducit nouum remedium. vt. s. ipse iudex allegatus suspectus, lapso termino præfixo, procedat. vtrum ergo remedium iuris antiqui. s. coactionis cesset? Credo, quòd non. ar. l. quotiens. ff. de actio. & oblig. venit enim hoc. c. ad fortificandum ius antiquum, non ad tollendum. Simile in l. 1. §. dixerit aliquis. de publica. erit ergo in electione iudicis, vel cogere, vel terminum assignare,
2 & post ipsum iurisdictionem etiam assumere, vt puto. ¶ † Sextò no. quod iudex allegatus suspectus præfigit terminum arbitris ad terminandum suspicionis articulum. vbi ergo non itur ad arbitros pro isto articulo dirimendo, vt in causis notatis in 3. glo. non haberet locum ista termini præfixio. Nam secundùm Ioan. And. absurdum esset, quòd officialis, vel delegatus episcopi, vel collega alterius allegati suspecti præfigerent terminum episcopo, vel collegæ. s. de maiori. & obe. cap. cũ inferior. Quod ergo erit remedium, si episcopus negligit diffinire dictum articulum? dicit Ioan. And. quòd potest ab eo appellari; quia grauat in non faciendo, quod debet: à quo grauamine in faciendo potest appellari. de sup. neg. præla. c. 1. de symo. c. nemo. & de priuile. c. dilecti. & de sen. excom. c. sacro. §. caueant. Nam qui omittit, est similis facienti, vt dixi s. ti. i. c. 1. idem faciet, si collega non procedit; quia ex vi clausulæ cognoscit de recusatione collegæ, vt c. si contra vnum. de offi. deleg. eo. lib. & ad idem hic in nouel. ¶ Septimò not. quòd ista constitutio deuoluit causam ad iudicem allegatum suspectum, si arbitri negligunt conuenire in idem infra terminum præfixum. & expone, in idem. i. in eãdem sententiam, vt. s. iudicent, an causa suspicionis allegata sit legitima, necne, idem secundùm Host. si discordant in medijs causæ. puta in assignatione terminorum ad probandum causam allegatã. semper enim (vbi discrepant) iudex statuet terminũ, de quo
3 hic. ¶ † Octauò not. quòd post tempus arbitris præfixum reuertitur iurisdictio ad iudicem allegatum suspectum. Et est mirum, quòd negligentia, siue dolus arbitrorum in decidendo dictum articulum debeat nocere parti, quæ prætendit iudicem suspectum. non sic facit negligentia iudicis appellationis in terminando causam infra tempus iuris. Nam terminus legalis non currit ipso iure, si stat per iudicem, vt not. in c. ex ratione. s. eo. & Auth. ei qui appellat. de temp. appel. Sed dic, quòd in desertione appellationis vertitur magnum periculum. s. amissionis causæ. hic verò paruum. s. procedendi solũmodo. Nam si grauabit, poterit appellari, vel supplicari super eius amotione, vel aliter prouideri, vt super glo. multa. in nouel. vbi dicit, quòd non esset absurdum statuere, quòd nõ posset appellari à sententia istorum arbitrorum propter modicum præiudicium, de quo dixi. ¶ Nonò no. quòd dixit [suspicionis negocium] &c. quòd isti arbitri non habent cognitionem, nisi super articulo suspicionis tantùm. Sed quid si pronunciant causas suspicionis veras, & legitimas: nunquid cognoscent de causa principali? videtur quòd sic: sicut iudex appellationis cognoscit de tota causa, si appellatio ab interlocutoria fuit iusta, vt s. eo. c. vt debitus. & hoc tenuit Hosti. cuius opi. videtur vera de iure ciuili, sed non de iure canonico. quod dic per Ioan. And. s. de offic. deleg. c. suspicionis. super 4. glos. Sed dices. postquàm de causa principali non cognoscent arbitri, nec ipse iudex pronunciatus suspectus. quis cognoscet? dic, quòd ordinarius delegabit causam. vt s. de foro cõp. c. si quis cõtra. delegatus aũt Papæ remittet ad eum. s. e. lib. de offi. dele. c. iudex. & est bene notandum in ordinario, cum suspicio contra eum allegata non deuoluit causam ad superiorem, sicut facit appellatio. & sic non sunt per omnia paria. Ad quem ergo appellabitur à sententia delegati talis ab ordinario suspecto? dic, vt dixi post Doc. in d. c. si qs. ¶ Quærit glo. 4. vtrum isti arbitri possint esse laici. dicit quòd non. & reddit rationem. quod intellige verum, nisi de mandato Papæ. 9. dist. c. 1. vbi de hoc. vel nisi interuenerit auctoritas superioris, qua accedente, potest laicus cognoscere de spiritualibus, secundùm Innoc. quod non placet Host. s. de arbi. c. contingit. & ibi multa spiritualia, & ecclesiastica enumerat Ioan. And. à quibus laicus excluditur, vt ibi videas. & aduerte, quia illa glos. innuit, quòd ad arbitros istos spectet compulsio testium. quod est verum per d. c. suspicionis. & ibi in nouel. sup verbo, omnia. ¶ Secundò quæro. dicitur in text. quòd iudex recusatus suspectus, debet assignare terminum arbitris. quid ergo si præfigit minus competentem? dicit glos. quòd poterit appellari. & non dicit, per quem. Boati. intelligit per partem, non per arbitros. quod est verum, si ex ista paruitate arbitrij non grauantur: aliàs etiam poterunt appellare. puta si in eos fulminaret excommunicationis sententiam, si infra terminum non decíderent. tunc enim interest eorum etiam appellare. & per prædicta dicit Io. An. quòd cessat dubitatio gl. & Hosti. qui dicebant aliter, vt hic per eum in nouella. super glos. quod sic. ¶ Vltimò quæro. dicit [elapso termino, iudex procedere non omittat] &c. Sed pone, quòd fuit appellatum ab istis arbitris, & vnus eorum defert appellationi: alter nõ. vtrùm iudex, qui recusabatur, poterit lapso termino procedere in principali? videtur quòd non; quia appellatio impedit deferentem, & collegam procedere. vt j. eod. lib. de concess. præben. c. si Capitulo. in 6. glo. dilatio etiam legalis, quæ inducitur ex pendentia appellationis, debet impedire cursum termini arbitris assignati, vt l. fin. §. donec. de iure delibe. C. & l. 1. in fin. C. de anna. exce. & sentiendo contrarium, sequeretur absurdum, quòd cogeretur quis litigare sub iudice suspecto. In contrarium facit ver. alioquin. vbi causa per arbitros infra terminum non finita, procedit: sed per talem non est finita, sed magis intricata. & sequeretur absurdum dicendo contrarium. nam reus, cuius natura est fugere, allegaret legitimam suspicionem, sed falsam, & appellabit. Arbiter, quem elegit, amicus, fortè, vel compater, deferret appellationi tali: alter non, si

non, si eius delatio impediret iudicẽ. & sic recusatus protelabitur diu negocium contra mentem, & verba huius constitutionis. Econtrario tenendo aliam opi. quòd possit isto casu procedere post lapsum termini, posset cogitari fraus, q reus cogeretur litigare sub iudice suspecto. actor. n. traheret reũ coram iudice verè suspecto: reus recusabit: eligentur arbitri: appellabitur: arbiter actoris deferet. & sic finito termino, remanebit causa sub examine suspecti iudicis: quare tutius videtur in hoc dubio Io. An. isto casu non habere locum istũ ver. alioquin. Nam appellatio debet impedire cursum termini à iudice suspecto præfixi. & quid in isto casu optaret Ioã. And. statui. hic videas in no. ad fi. Alia circa materiam recusationis vide in c. iudex. & c. si contra vnum Deo fidelem. s. eo. lib. & quod vtrobique dixi.

SVMMAE.

1 *Appellari ad episcopum à sententia vicarij non debet.*
2 *Appellari non potest ad archiepiscopum, omisso medio.*
3 *Appellari debet ab interlocutoria, sicut à diffinitiua.*
4 *Confessus crimen in iudicio non appellat.*
5 *Sententia excommunicationis non est reuocanda per iudicem appellationis, nisi partibus vocatis.*
6 *Appellandum est gradatim, non omissis medijs.*
7 *Appellatio an valeat, si dicatur, appello ad iudicem competentem.*
8 *Forma sententiæ iudicis appellationis quæ sit.*

CAP. III.

ROmana. Quia in diuisione, & summatione prima gl. est nimis prolixa; ideò in nouel. dicit, quòd ista constitutio de duobus tractat. Primò de appellatione ad archiepiscopum. Secundò de eius potestate circa iam interpositam. prima ponit tres casus, in quibus dubitabatur, an posset, vel deberet ad archiepiscopũ appellari. & hoc in primo, & secundo respõsis. & in § debet. secunda quinque facit. prima decidit, qñ citare possit, vel delegare, ibi [cum aũt] secunda, ibi [si verò] qñ possit inhibere, distinguens circa id tres casus. tertia, ibi [in alium] de ipsius ptãte in aliã psonã, vel in aliam cãm. quarta, ibi [sniãs] de ptãte reuocandi censuram. quinta, & vltima de potestate
1 remittendi appellantem. & sic ista secunda pars diuiditur in quinq; ¶ † No. quòd à sniã vicarij non dẽt ad episcopum appellari. & intellige de vicario generali, vt dicit litera, non de foraneo. de quo in Cle. & si principalis. de rescri. à vicarijs. n. appellandum erit ad eos, quorum sunt vicarij. C. de ap. l. præcipimus. & per Hostien. in sum. eo. ti. de quo, & ad quem. sub §. vt autem. vbi de hac materia. & quod hic dicitur de vicario generali, idem intelligas de quocunque vicegerente alterius generaliter: vt non ad illos, quorum vices gerunt, sed ad superiores eorum debeat appellari propter rationem huius literiæ, quę omnibus adaptatur. Sed vtrùm possit supplicari, examinat hic Ioan. An. latè in no. vbi vltimò dicit, quòd sumpta supplicatione propriè, non procedit quæstio; quia supplicatio non fit, nisi ab illis, à quibus appellari non licet. Nec inferior à principe posset illam admittere, vt not. in Specu. de supplica. §. 1. Sumpta tamen supplicatione strictè pro restitutione in integrum: sicut vicarius aduersus sententiam suam restituere posset; ita & episcopus super hoc adiri. facit l. præfecti. ff. de minor. & de materia supplicationis, de restitutio. in integr. cap. ex literis. ¶ Secundò not. quis debet dici vicarius. Nam ille dicitur, qui cognoscit pro eodem tribunali cum domino principali. & sic est idem auditorium vtriusque. differunt tamen in aliquibus, vt hic super gl. 3. in nouel. nam in episcopo firmior est iurisdictio, & descendit in vicarium, sicut riuulus ex fonte, secundùm Ioan. Mo. exceptis tamen casibus prohibitis, de quibus. s. eo. lib. de offic. vica. c. 2.
2 regulariter recurritur ad vicarios vt ad dantes. de instit. c. 3. de reg. q. 2. & de frigi. c. 1. ¶ † Tertiò not. in §. ab archidiaconis. q nõ potest appellari ad archiepiscopum, omisso medio; quia gradatim est appellandũ. 2 q. 6. c. anteriorũ. § illo. fallit in Papa, & Legato, vt in glo. fallit ẽt in certis casibus, de quibus in nouel. super ver. omissis. Vnũ tñ tene mẽti, q si postpositis gradibus appellatũ sit, nõ per hoc est appellatio ipso iure nulla: sed ita demũ, si exceptio opponatur: aliàs valeret iudicium, vt est gl. no. s. e. c. dilecti. ¶ Quartò no. in §. cum aũt. officium iudicis appellationis in citando partes. Nam, anteq̃ citet, debet cognoscere, an sit appellatum ex causa legitima, vel probabili. & tunc citare, vel cõmittere, & nõ aliter. & iste est vnus intellectus istius. §. vt in gl. & si citauerint. quam not. & adde quod no. s. de dila. c. præterea. vbi omnino videas p Inno. Sed quærit hic Archi. pone, quòd citatio fuit ritè concepta (puta cum causa probabili, vel legitima.) constat tamẽ citato causam esse falsam; quia non erat appellatũ, vel sine causa, vel tertiò; an teneatur citatus comparere? videtur, q non. quia iudex appellationis habet iurisdictionis exercitiũ, si appellatum fuerit legitimè, & non aliter, vt dixi post Inno. s. eo. c. 1. in 10. nota. Sed hic per ineptam ap. non debet dici eius iurisdictio purificata: ergo &c. contrarium tenet ipse, dicens, q si iudex pronunciet contra talẽ, tenebit sententia, nec quæretur amplius, an fuerit appellatum, vel non. Et sic refert sententiam esse Inno. allegat tamen in contrarium. s. de ap. c. si duobus. Tu dic de illa q. plenius per Io. An. s. de rescri. c. super literis. in glo. & ver. item pone quòd petitis. Est similis quæstio, cum iudex Bos. citat Florentinum, vt compareat responsurus Titio hic Bono, ratione contractus. licèt enim falsum sit: si non comparet, valebit processus contra eum. quod dic, vt in c. præterea. per Inno. & quod dixi in dicto. 10. no. ¶ Quintò no. in §. si verò. quæ sit potestas iudicis ap. in inhibendo. ante enim, q̃ inhibeat, debet partes citare, quæ semp citãdæ sunt, añq̃ in iudicio procedat, vt in c. inter quatuor. de maio. & obe. & c. 1. de cã pos. & proprie. Sed vr, q in cã appellationis ab interlocutoria dẽant partes comparere instructę. i. cũ actis, & munimentis sine alia citatione. s. eo. c. 1. Sol. ibi spãle in appellatio nibus interpositis ad Papã. vel ibi loquitur, cũ appellatus ita petijt, volens cãm in curia prosequi. aliàs nó vr illa constõ sic arctare, vt compareat quis instructus. Et no. q licèt in cã appositis procedi ad sententiam diffinitiuam, lit. non conte. vt l. fi. §. illud. C. de temp. ap. & c. per tuas. s. eo. tã. debet pars citari, vt hic. & no. in d. §. illud. ¶ Sextò no. q aũq̃ iudex ap. inhibeat iudici à quo, ne in cã procedat, debet sibi liquere cãm devolutã esse ad ipsum. ista aũt devolutio ipedit multis de cãis: puta quia non est appellatũ, vel non infra decẽ dies, vel ei renunciatũ tacitè, vel expressè. de offi. deleg. c. gratũ. & s. de re iud. c. quod ad consultationẽ. vel appellatũ ex cã minus iusta, vel nulla, vt in ver. quod si. vel in casibus non permissis, vt §. finautem. oĩbus. n. istis cãis si negatur devolutio, & per consequens negatur iurisdictio. ista ergo cognitio, an sic iudex, debet præcedere iurisdictionis exercitium, vt s. de rescri. c. super literis. sicut. n. legitimatio psonarũ actoris, & rei debet pcedere cognitionẽ principalis negocij, vt s. de iudi. c. exhibita. ita legitimatio psonæ iudicis cognoscentis: in qua nõ minus, sed magis substantiaẽ iudiciũ, & negociũ, vt c. forus. de ver. sig. facit l. si q̃ramus. ff. de testa. & l. quidã referũt. de iure codi. Sed oppo. & vr, q prædictæ exceptiones, de quibus. s. tãq̃ perem ptoriæ licèt añ opponi possint: tñ dũt seruari post lit. conte. nam si sunt veræ, prima sniã rata manet. & sic perimunt appellationem. vnde vr obstare. eo. lib. de lit. contest. c. 1. Sol. licèt perimant causam ap. tamẽ elidunt etiã iurisdictionẽ. & sic cũ tangãt cãm, & iudiciũ, prius de eis est cognoscendũ, sicut cũ exceptio pimit literas, & gram, vt no. in d. c. & ibi dixi. Et sic intellige istos tres. §. ¶ Septimò not. quòd pauca sunt, non appellare: vel non appellare infra decem dies. & licèt constet appellatum: non tamen præsumitur id factum infra decẽ diũ, vt in Spe. de ap. §. de officio. ver. pe. & qđ no. j. de sen. excõ. c. venerabilib. ad fi. & vide quod dixi in c. abbate sanè. de

re iud.in 17.no.Et per hoc dicit Ioã.An. q̃ cauti appellantes portant ſententiam diffinitiuam,vel interiocutoriã,& appellationem:vt per iſta coniunctim appareat, q̃ ſit appellatum infra 10.dies.Si autẽ ſententiam habere nõ pñt. qđ ſit remedium,vide, vt dixi.s̃. c. 1.in 9.nota.Sed pone,q̃ appellatus negat appellatum fuiſſe,pp qđ appellans facit fidem de appellatione iudi.dicit Gul. de ap.in Spe.§.nunc dicamus.ver.ſed pone.quòd non fiet copia parti ante lit.cõte. fateť tñ,q̃ æquitas ſuadet cõtrariũ,cui ſtari debet,ſecundũ Lap.per ea, quæ no.
3 Dy. de reg.iur.c.2.& c.indultum.in fi.¶† Octauò no. q̃ ab interlocutoria, ſicut à diffinitiua, debet appellari infra decem dies:aliter tranſit in rem iudi.quò ad partem,vt in c.cum ceſſante.s̃.eo. quod vtrum ſit verum, quando appellať à grauamine,ſuper quo iudex non interloquitur, vide in Spec.e.ti.§. reſtat.ver.ſed quid dices.in cauſa tamen ap.grauamen,à quo non fuit infra decendium appellatum, vtrum poſsit repeti in appellatione à diffinitiua? vide j̃.eo.c.licẽt.¶ Nonò no.in §. quod ſi obijciatur.q̃ in modum declinatoriæ fori cognoſciť, vtrum cauſa ſit probabilis,& legitima, & in modum peremptoriæ de ipſius veritate. non enim ſufficit cauſam eſſe probabilem,niſi etiam vera ſit:niſi ſe offerens probaturum, nõ fuiſſet admiſſus,vt in glo.licẽt enim.ſuper qua Inno.dicit, q̃ ſufficit probare oblationis repulſionem quò ad iuſtificandum appellationem: non tamen quò ad conſequendum effectum exceptionis,non habita diſtinctione,an ſit dilatoria, vel peremptoria.& hoc no.Io.An.de teſti.c.ex parte. A. & ſic intellige c.interpoſita.s̃.eo.ad fundandũ ergo intentionem iudicis ad quem,quò ad inhibendum,ſufficit, q̃ cã declaretur probabilis.quantũ verò ad deuolutionem negocij principalis requiritur,q̃ ſit vera.nondum ergo pendet iſta cognitio,an ſit vera: quia eius euẽtus declarabit,quis debeat de principali cognoſcere.ideò interim poteſt iudex ad quem inhibere, quaſi pendeat qõ præiudicialis,vt in c.tuam.de or.cog.& de hac inhibitione vide latius in Spec.de ap.§.de offi.ver.ſed quæritur qñ. & tribus ver.ſequen.vbi plena diſtinctio,quando poſsit fieri iſta inhibitio, vel non poſsit. quam diſtinctionem hic poſuit Archid. Et inferas,quòd iſta cognitio,ad quem debeat iuriſdictio principalis negocij pertinere, ſpectat ad iudicem app. non ad iudicem à quo. & hoc pendet ex veritate cauſæ ap.vt dixi.facit s̃.de reſcrip.c,dilectus.il.2.Sed incidenter opponitur,& videtur,quòd ſine aliqua inhibitione,poſtquam eſt appellatum,iudex à quo ceſſare debeat à proceſſu, vt ff. nil no. ap.pen.per totum.Solu.dicit Ioan.And. quando iudex à quo debeat ceſſare, vel non, hoc non tangit. Sed Innoc.hoc ponit de offic.delega.c.paſtoralis. qui etiam hoc tangit,vtrum quò ad reuocationem attentatorum ſufficiat, quòd iudex à quo ſciat iudicem ad quem incepiſſe cognoſcere de veritate cauſæ ap.de quo per Ioan.And. j̃.c.non ſolum.2.reſpon.quando verò iudex app.poſsit inhibere,vel non, hic deciditur ¶ Oppo.contra iſtum text.& videtur,quòd indiſtinctè (poſtquàm in dubiũ reuocatur, vtrùm ſit appellatio recipienda, necne) nihil ſit innouandum, vt l. 1.ff. nil noua.ap.pen. Solu. vt hic in no.ſuper verbo incipiant.¶ Decimò not.in §.finautem.quando iudex ad quem poſsit inhibere in caſibus non permiſsis à iure,quando appellatur. de quibus in tex.& in gloſ.pura.Sed videtur, quòd in talibus caſibus non ſit locus inhibitioni,cũ appellatio non deuoluat. Solu. vt in gloſſ.ergo notorius.quæ dicit, quòd in talibus caſibus prohibitis admittenda eſt appellatio cum expreſsione iuſtæ cauſæ,vt in dicta glo. Sed hoc non videtur bene dictum; quia in appellatione à diffinitiua non eſt cauſa exprimenda,vt not. s̃.eod.cap.cordi. Solu.ſicut appellatio ſine expreſsione cauſæ non eſt admittenda in caſibus,in quibus ap.remouetur ab homine,c.paſtoralis.s̃.eod. ita non eſt admittenda in caſibus, in quibus remouetur à iure.in talibus igitur ſicut iudex à quo appellationem recipere non tenetur, vt in dicto c.paſtoralis. Ita iudex ad quem non debet (antequam de veritate cauſæ allegatæ incipiat cognoſcere)inhibere. poſtea verò ſic.nam crimen,quantuncunque notorium,poteſt habere iuſtam excuſationem, vt not.Innoc.
4 s̃.de dila.c.præterea. ¶ † Vndecimò colligit gloſ.arg.ex iſto text.quòd confeſſus crimen in iudicio non appellat, quando confeſsio eſt ſpontanea, non formidine tormentorum extorta, niſi vellet probare errorem ſuum. nam hac de cauſa poſſet appellare.& iſtã opi.tenet gl.& idem dicit, ſi vellet declarare confeſsionem ſuam tali declaratione,quæ non perimat: ſed exponat talem confeſſionem,cum à principio non fuit in culpa.de accuſa.c.cum dilecti.do.Azo tenuit,quòd confeſſus appeller in criminibus:niſi talis confeſsio roboretur teſtibus, & argumentis, vt in gloſ. Vincentius in c. cum ſpãlis. s̃.eod. dicit confeſſum poſſe appellare poſt ſniam; quia in cauſa ap. errorem, & alias peremptorias exceptiones poterit oppone re. s̃.de fide inſtru. c.cum Ioannes. & de teſti.c. fraternitatis. & C.e.l.eos. & iſtam opi.(ſ. quòd confeſſus poſsit appellare) tenẽt hic Hoſti.& Io.Mo.pro quibus facit l.creditor.§.iuſſus. ff.eo.Circa tamen delationem talis ap.dic,vt dixi. s̃.eo.in proximo nota. in crimine notorio, vbi appellatio remouetur à iure.in quo caſu ſiue ante ſententiam, ſiue à ſententia diffinitiua debet appellari cum cãæ expreſsione: aliàs non tenetur iudex à quo talem appellationem recipere;quia habet cõtra ſe pſumptã cõtrariã veritatẽ,ar.c.quia verisimile. de pſum.& vide hoc per Lap. Idẽ ergo ſentit Io.An.in ap.illi⁹, qui eſt cõfeſſus crimen,vt appellet cum cauſæ expreſsione.Spec.vt refert hic Lap.etiam tenet,quòd confeſſus ſiue in ciuili, ſiue in criminali,poteſt appellare.ſecus ſi ſit confeſſus,& conuictus, & argumentis ſuperatus,vt in Spe.de ap.§.in quib.poſt prin. & de confeſ.§. fi. ver. ſed nunquid confeſſus. hoc etiam tenet Cy. in l.obſeruare.C.quoti ũ ap.non reci.& Bar.in d.§. iuſſus. multos autem caſus,in quibus appellatio prohibetur, enumerat hic Io.An.in no.his verſibus.

Appellare vetant ſcelus, excellentia pacta.
Contemptus,minima res, iuriſdictio facta.
Arbitrium,reſq; perit,& ſi longius apta.

Quos verſus expone,& iuribus confirma,vt hic ĩ nouel. ſuper gl.puta. ¶ Duodecimò not. in §.in alium. quòd licẽt iudex appellationis ſuper re deducta in iudicium cognoſcere valeat. contra tertium tamen ſuper dicta re aliquid innouantem non extenditur eius officium,nec poteſt illi tertio inhibere. Quod ergo dicit, pendente ap. oĩa debere ſtare in eodẽ ſtatu, debet intelligi inter ipſos litigantes. Secus ſi ſuper re illa quis à tertio conuenitur,& ita eſt tex.& gl.not.in l. creditor.ĩ prin.ff.mand.& hic, quod no.& diligenter aduerte,q̃ licẽt certis ex cauſis plures ſint ad eundem iudicẽ remittendi, vt s̃.de conſti.c.cum M. in nouel.ſuper verbo corã eſo.& de reſcrip. c.paſtoralis.§.1.ſuper verbo alijs.& ff. ex qui.cau. apud eun. iudi.ea.l.1.& 2.& etiam ſuper his ſint audiendi extranei,ſi ſe offerant, vt ff.de re iud.l.à diuo Pio.§.ceterum.& de teſti.c.veniens il.2.tñ ad iudicium tales non poſſunt vocari,vt hic,niſi iuriſdictionem impediant,vt in gloſ. & hoc not.Ioan.And.in nouel.ſuper verbo. circa rem. Ex p̃dictis patet. q̃ tales,quorum intereſt,poſſunt(licẽt non appellauerint) litigare coram iudice appellationis, & ſunt ad eum remittendi in prædictis caſibus,ſi mouere litem velint, vel aſsiſtere:non tamen inuiti trahi,vt hic.quòd no.Nam ſicut iuriſdictio delegati qñq; extenditur ad perſonas extraneas,vt legiť,& no.in c.1.s̃. de of. dele.ita iuriſdõ iudicis appellatiõis.Et circa hoc vide,qđ no. Bar.in l.ſi qui ſeparatim.& l.ſi pluſorio.ff.e.¶ Decimotertiò no.in §.cum verò. quòd iudex appellationis à ſuo ordinario in vna cauſa non eximitur ab ipſius iuriſdictione in alijs.Sed vtrum poſsit in alijs ipſum recuſare vt ſuſpectum, vide per Ioan.An.s̃.eo.c. ad hæc ſi in vna. & per Hoſti. in ſumma.eo. titu.§.quis ſit effectus.ver.item licẽt exemptus. Barto. ſentit idem,quod Ioan.And.vbi.s̃.ſ. quòd non ſufficit ad iuſtificandam ſuſpicionem, & recuſationem ſola appellationis interpoſitio: ſed requiritur probatio grauaminis coram arbitris,

tris,pp quod appellat. & q̃ iudex illud grauamen intulit ſciẽter.hoc enim ꝓbato reddit ſuſpectus; quia per hoc ꝓbať verbalis iniuria,pp quã põt appellari,ſcđm opi. Placẽ.C. eo.l.ſi quis ꝓuocationẽ. q̃ appellatio ꝓpter iniuriã impedit iuriſdictionẽ in quacunque cauſa, vt C.ſi qua pd.po.l.1. & ita no.in l.1.ff.apud eũ,à quo ap.not. Io.An.in d.c.ad hæc.Sed ſñ hoc corã quo cõueniẽť iſte ſemel à iudice grauatus iniuſtè?dic,q̃ debebit cã delegari,vt in c.ſi quis cõtra.de fo.cõpe.¶ Decimoquartò no.in § debet aũt.q̃ ab epiſs hẽntib.tpalẽ iuriſdõnẽ in cãis illis appellať ad archiepm̃, ſed cõtra hoc opp.& vr̃, q̃ appelleť ad eos,à quib.hũt iſtã tpalẽ iuriſdictionẽ, vt s̃.de ma.& obe.c.ſolitæ.& ibi not. ſuper verbo ſuſcipiunt. Ad hoc 11.q.2.c.cum ergo.cũ duob.c.ſeq.& 23.q.7.§. eece qui. ver. porro. & c.conuenior.& c.tributũ.So.dic, q̃ aut illa tpalis iuriſdictio eſt incorporata liberè in patrimonio eccleſiæ;nec ꝓ illa dignitate recognoſcit dñm tẽporalẽ: & tũc appellatur ad forũ eccleſiaſticũ,vt hic. Tẽporalia enim eſſe mutatione perſonæ deſierũt,vt dicit textus in ſimili in l.Paulus,aliàs incipit. per procuratorem.ff.de acqui.here.Ad hoc optimè. j̃.eo.lib. de iure pa.c.1.ad fi. & de præben.c.dilectus.eod.lib.& quod ibi no.in 1.glo.& per Ioan.And.poſt Hoſt.quandoq; pro illa tẽporali iuriſdictione recognoſcit dñm tpalem;quia habebat eam in feudum.& tunc ad illum appellaretur, vt d.c.ſolitæ.& c.licẽt.ex ſuſcepto.de fo.compe.Ex quo infero, q̃ ſi clericus eſſet factus rector alicuius ciuitatis. pone exemplum de rap. in cap.de archiepiſcopo.quia non iudicat vt clericus,vel epš, ſed vt rector,ad ſuperiorem illius ciuitatis eſſet appellandũ. idem eſt,ſi vnus Rex haberet vnum Comitatum, & in illo iudicaret vt Comes: appellaretur enim ad ſuperiorem ipſius, inquantum Comes,non inquãtum Rex,vt eſt caſus in l.ſi qñ. C.e.facit.s̃.de ele.c.cum inter vniuerſas.in fi.in feudalibus ad quem ſit appellandum,hoc in no.ad fi.ſuper glo. puta. & per
5 Inno.s̃.de iud.c.ceterum.in prin.mag.glo.ſuę.¶† Decimoquintò no.q̃ ſententia excom. vel interdicti non eſt reuocanda per iudicem ap.niſi vocatis partib.excipe caſum,vbi vertitur periculum animæ,vt in gloſ.& de ſen.excom.c.venerabili bus.§.ſanè.Quid ergo ſi non vocatis partibus reuocet:an valeat reuocatio? Pe.quòd ſic.alle.c.cum ab eccleſiarum. de of. or.in glo.fi.Sed illa loquitur in epiſcopo, qui eſt immediatus ad ſubditos ſubditorum.in quo etiam quidã contra,vt in no. pro eo tamẽ facit d.c. venerabilibus.§.vbi autem. Sed ibi nõ loquitur de reuocatione,vel annullatione:ſed de abſolutione, vel relaxatione ad cautelam. facit quod no.hic in glo. cui con cor.Boat.vtrùm autem excommunicatus pro cõtumacia poſ ſit abſolui parte non citata. Quidam quòd non.ſed ar.contra s̃.de reſcr.c.olim.in fi.& de verb.ſign.c.ex parte.il.1. de quo 11.q.3.c.excommunicatos.& in Spec.de contu.§.fin.ver.ſed pone,quòd excommunicatus.& ver.ſe.vbi dicit,quòd abſolutio non debet fieri, non vocata parte:tamen facta tenet. Vel dicas diſtinguendo,quòd ſi fuit excommunicatus pro manifeſta offenſa, non debet abſolui, parte non citata.Tamen ſi aliter fiat,valet.ſi autẽ ſit excõicatus pro contumacia: tunc p̃ ſtita cautione de parendo iuri,& de ſoluendo aduerſario expẽſas, poterit abſolui illo aduerſario abſente. & idẽ hic Lap. & vide qđ de prædictis no.s̃.c.qua frõte.¶ Decimoſextò no. in §.cum autem. quòd iudex ap. remittit cauſam ad iudicem à quo,cum ſibi conſtiterit minus legitimè appellatum fuiſſe. Si autem legitimè,tota cauſa ad eũ deuoluitur,vt s̃.e.c.vt debitus.quod intellige verũ,qñ appellatur ab ordinario, & delegato, quorum iuriſdictio eſt certa, & fundata.ſi autẽ articulus,ſuper quo eſt appellatum, concernit iuriſdictionẽ (puta quia dicitur reſcriptum obreptitiũ)ſi ex eo,q̃ iudex reſcripti ſe iudicẽ pronunciauit,appelletur,& index appellationis ꝓnunciet bene appellatum,non procedit in principali. Nam ſicut primus non procederet, ſi pronunciaſſet reſcriptũ obreptitium: ita nec iudex appellationis. ad hoc bene facit c.ſi à ſubdelegato. s̃.e.li.de of.dele.& eſt tex.ſcđm lec.Pe. & Ab.in c.olim.s̃.de exce.quod not.pro limitatione oĩum iuriũ loquẽtium de deuolutione totius cãę,ſi conſtet legitimè appellatũ.
6 ¶ Expeditis quaſi oĩbus vtilibus,q̃ hic formãt Doc.† Quæro de quibuſdam alijs,quæ concernunt principiũ.c.ad quẽ.ſ.appellandũ ſit.& regula eſt, q̃ gradatim eſt appellãdũ, nõ omiſſis mediis.2.q.6.c.anteriorũ.Hoc ergo præmiſſo.primò quæro, quid iuris,ſi in hoc errauit appellans; quia non ad maiorẽ,ſed ad parẽ,vel minorẽ appellauit.dicit lex, q̃ aut ad maiorẽ,q̃ debuerit:& valebit appellatio.& idẽ ſi ad parem. Aut ad minorẽ:& nõ valet,vt l.1.§.pe.ff.eo. ꝓ quod dicit Hoſti. q̃ valet cõſuetudo, q̃ appelleť ad ſuperioreť,vel ad parẽ omiſſis mediis:ſed nõ valet,q̃ appelleť ad minorẽ; quia eſt irrationabilis,& inepta.21.di.c.inferior.& de conſue.c. ſi.Aduerte tñ; quia ſi eſt appellatũ ad maiorẽ,q̃ debuerit, vel ad parẽ,talis cauſa non deuoluiť ad eum:ſed ad illũ, ad quẽ in rei veritate debuit appellaſſe:& corã eo dẽbit proſequi,vt no. in d.§.pe. & hic per Lap.qui ẽt dicit,q̃ ſi fuit appellatũ ad minorẽ,q̃ debuerit, põt appellans infra tempora appellandi corrigere errorem ſuum:q̃ ſi non corrigit,tranſiuit ſententia in rem iud. vt no.Hoſti.in ſumma.e.ti.§. à quo,& ad quẽ debet appellatio fieri.ver.quid ſi putauerit. ad hoc l. libellorum. §. quid ſi libelli.de accu.ff.& l.accuſaturus. ff.de adul. Sed hic quæro,q̃ ſit ratio,quare magis vitietur,ſi eſt interpoſita ad minorẽ, q̃ ad maiorem.gl.in d.§.pe.dicit,quòd illud,qđ plus eſt, vtiq; tanti eſt,vt l.cũ furti.ff.de in litem iur.& quemad. ſerui.amit. l.is cui.in prin.vnde appellando ad maiorem dignitatem,vr̃ etiam appellari ad mediam.& aduerte, quia illa ratio infert, quãdo eſt appellatum ad maiorem gradatim.ſ. quia minor, ad quem debuit,ſubalternatur ſibi:ſecus credo, ſi ſit penitus extraneus,licẽt maior:puta cum deberet appellare ad Archiepiſcopum Rauennatem, appellauit ad Patriarchã Cõſtantinop.qui licẽt ſit maior:tñ gradum nullũ habet cũ p̃dicto Archiepõ;& ideo appellatio nõ teneret. & hãc credo mentẽ iuris.¶ Quæro ſcđò poſt Bar.ſi appellatũ fuit ad principẽ omiſſis mediis: dic,q̃ ad proximũ ſuperiorem cauſa deuoluitur. Sed Papa,quantum ad ſe, contrarium ſtatuit: vt ad eum ſolũ appellari poſſit, omiſſis mediis. s̃.e.c.ſi duobus.& 2.q.6.c.ad Romanam.ſed dicit Bar.factum eſſe,vt haberet maiorem curiam.de quo Imperator non curauit.vnde alibi reddit rationem, quare ipſe non audit ſingulorum cauſas appellantium [ne ſcilicet noſtris occupationibus,quibus pro vtilitate mundi à ſingulorum nonnunquàm negocijs auocamur, aliena fraudari commoda videantur.] ita dicit in l. præcipimus. C.
7 eod.¶†† Tertiò quæro.quid ſi ſimpliciter dixit,appello:vel dixit,appello ad ſuperiorem,vel ad iudicem competentem?dicit Bar.quòd valet appellatio,ar.d.§.pe.& l.ſe.& de verb.ob. l.qui Romæ.§.pen.ſi tamen poſſet probabiliter dubitari,ad quem eſſet appellandum,valeret appellatio alternatiua,& cõditionalis, propter talem incertitudinem, vt not.in cap.ſi is cui.de offi.delega.eod.lib.& ita vidi in quæſt.facti. Dominus enim Paduæ deputauit quoſdam,qui audirent omnes cauſas ſuæ iuriſdictionis cum poteſtate ſubdelegãdi ab ipſorum ſubdelegato, qui in vna cauſa ſententiam tulit. pars volebat:appellare.dubitabatur,an ad ipſum dominum, vel ad eos ſubdelegantes eſſet appellandum. dubium conſiſtebat in hoc, an iſti haberent ordinariam,vel delegatam. Nam primo caſu ad eos: ſecundo ad dominum erat appellandum, vt ff. quis & à quo.l. 1. propter talem dubitationem fuit appellatum conditionaliter. de ſpecie tamen iuriſdictionis illorum fuit inter Doct.multum in conſilijs certatum: ſed recurre ad not.in cap.quoniam abbas.de offic.delega.in nouella. vbi de hoc plenius dixi. ¶ Quartò quæro.pone, quòd eſt ciuitas, quæ non recognoſcit ſuperiorem. ipſa eligit ſibi rectorem, nec habet alium officialem. quis erit iudex appellationis? dic, quòd ipſe populus, ſiue ordo, qui ipſum officialem fecit.qui ſolus reperiť ſuperior ipſi populo,& ſibi princeps eſt, vt l.hoſtes.ff. de capti.& colligit ex l.2.§. exactis.ff. de origi.

iur. vbi populus Romanus liber faciebat officiales, & ab eis erat ius appellandi: nisi esset expresse inhibitū. ¶ Quintò q̄ro. In aliqua ciuitate est aliquod collegium, quod facit sibi rectorem, cui dat iurisdictionē. quod potest, vt l. fi. C. de iur. om. iud. dic, q̄ ille, qui est iudex ipsius vniuersitatis; vt rector ipsius ciuitatis. ar. § pe. & c. dilecti. s. e. ¶ Sextò quæro. quid si proximus iudex non pōt haberi; quia fortè est impeditus? dic q̄ si est impedimentū diu duraturū, appellabit ad aliū superiorē, ar. l. fi longius. de iudi. & de vaca. mune. l. pe. in fi. & hoc fiue sit impedimentū iuris, siue facti. s. e. li. de offi. dele. c. is cui. pone exemplū. cū proximus superior nō est Catholicus, appellabit: tunc omisso eo, ad eius superiorē; cū ille cognoscere nō possit, de pscr. c. veniēs. & de of or. c. q̄d sedes. & c. quia di ligētia. de ele. ¶ Septimò q̄ro. Si iurisdictio est cōis clerico, & laico: puta Dux, vel Comes instituit heredes epm, & laicū; ita q̄ iurisdictio est cōis, ad quē appellabit? & loquit vbi dicta iurisdictio est incorporata in eorū primonio. & nō ob. q̄d dixi s. in 13. notab. Bart. in d. § pe. dicit, q̄ appellabitur ad proximū superiorem iudicē ecclesiasticū. Nā eorā eo pōt laicus stare, sed non clericus corā iudice seculari. c. si diligēti. de fo. cō pe. pro hoc facit; quia in ista mixtura (sicut in alijs) pualere debet magis dignū, vt c. quāto. s. de iudi. & c. q̄d in dubijs. de cō se. ecc. vel alta. Et hac rōne vniuersitas scholariū, considerata vt corpus propter mixturam clericorum & laicorum, debet cēseri ecclesiastica: vt sic denominet à nobiliori subiecto, vt in c. 1. de iure pa. j. eo. lib & Insti. de iure natura. gen. & ciuili. § sed quotiēs. pro hoc. s. de pcu. c. in causis. vbi Papa scholaribus Perusij commorantibus permittit procuratorē constituere. ergo ad eū, tanquam ad ordinarium, fuit habitus recursus. Et ex hoc sfero duo. Primò, q̄ si vniuersitas scholariū esset ad debitum obligata: vel deliquisset vt vniuersitas per modum notatum in l. sicut. ff quod cuiusq; vni. no. deberet conueniri coram Epo, & non corā Potestate. Secundò q̄ si à sententijs rectoris appellaretur, deberet appellari ad Epm, non ad Potestatem. de hoc dixi plenè in c. cum dilectus. s. de consue. aliter sentiens, quàm D. Io. de Lig. qui in hoc videtur sibi ipsi contrarius in c. ex literis. s. de consti. Sed dices, videtur q̄ in ista mixtura essent ambo adeundi, & ad vtrunq; appellandum. Respondet Bar. q̄ hoc non est ęquum, ne cōtinentia causæ diuidatur, vt l. nulli. C. de iudi. & l. 1. ff. de qui. re. ad eum. in di. ea. alibi Bar. in clerico, & laico in solidum obligatis formatq; coram quo conueniātur. Nam eps non potest citare laicū: nec iudex secularis clericū: nec scindi, vel diuidi debet instantia, vt prædixi. & vt q̄ sit magis dubia, pone eam in casu, in quo non potest causa delegari; quia est mixti Imperij, vt l. iubere cauere. ff. de iur. om. iud. dicit ipse, q̄ ambo simul cognoscere debent, sicut ex necessitate alibi hoc faciunt, vt in Auth. si verò contigerit. C. de iud. & ita no. in l. solēt ff. de ali. & cib. le. quare ergo aliud dicēdum est in causa appellationis, quòd tantū ad ecclesiasticum sit appellandum si appelletur à clerico, & laico. & quare non ita superiores eorum debent conuenire in ista causa appellationis terminānda. cogita. & adde, q̄d de isto concursu maioris, & minoris iudicis in cognitione, & appellatione dixi s. eo. lib. de offi dele. c. si duo ex tribus. & p dicta locum habent, q̄n appellatur ab ordinario. ¶ Octauò quæro. ad quem appelletur à delegato. dic, quòd semper ad delegantem, vt l. 1. ff. quis & à quo. Quādoq; appellatur à sub delegato. & tunc aut à subdelegato principis: aut à subdelegato ordinarij. à subdelegato principis appellatur ad primū delegantem, de iure ciui. vt l. 1. C. qui pro sua iur. Sed de iure canonico distinguitur. aut referuauit sibi aliquid de iurisdictione, aut non. quo casu dic, vt c. super quæstionum. de offi. deleg. Secundo casu, quando à subdelegato ordinarij: tunc appellatur ad ipsum ordinarium, omisso medio subdelegante, vt d. l. 1 secundùm lec glo. quæ intelligit illum tex. in delegato ordinarij ad vniuersitatem causarum, qui subdelegat vnā causam, in qua si appelletur, appellabitur ad ordinarium, non ad subdelegantem. Aut loquimur in vicario, & tunc aut in foraneo: & habet instar delegati; ideo ad eum, qui constituit, appellatur. aut in illo, qui sedet pro eodem tribunali: & tunc nō ad constituentem, sed ad superiorem constituentis appellabitur, vt hic. ad hoc Cle. si principalis. & quod no. ibi. Sunt enim isti vicarij ordinarij, & eandem iurisdictionem habent cū eis, quorum vices gerunt, vt C. de offi. e. qui vi. alte. ge. l. 2. facit l. præcipimus. in prin. C. e. ibi [vel vicarijs] &c. Sed dices. si ordinarius semper potest causas delegare, præclusa erit via deuolutionis ad archiepm. quia episcopus delegabit causas. & cum à suis delegatis appellabitur, ad eum appellabitur iterū, & iterum delegabit. & sic (quia non est permissum tertiò prouocare, vt s. e. c. sua nobis.) impedita erit deuolutio per dictū modum. vide, quomodo contra istam fraudem sit prouisum in Spec. eo. ti. § tractemus. & per Ioan. An. in d. §. c. super quæstionum. §. intentionis. super glo. & in nouel. & etiam hic tangit. ¶ Nonò quæro post Io. And. in nouel. quis debet exequi sententiam latam per iudicem appellationis, vtrum ipse iudex appellationis, vel iudex à quo? distingue casus. Nam aut iudex appellationis retractauit sententiam primam, fortè absolutoriam, & ipse condemnauit. & tunc ipse iudex appellationis exequitur, & hoc probatur secundùm Ioā. Mo. in c. pastoralis. § præterea. de offi. deleg. Aut prima sententia confirmatur: & tunc aut per secundam sententiam iudicis appellationis, aut per lapsum fatalium. primo casu Io an. Monac. tenet, quòd vterq; potest exequi: quia secundùm eum secunda sententia non innouat primam, faciendo eam deteriorem. ff. de noua. l. aliam. Non obst. Auth. de san. episco. §. fi quis autem litigātium. vbi dicitur, quòd iudex appellationis exequitur. Non enim per hoc negat, quin iudex à quo hoc possit. Arch. dicit, q̄ primus exequitur, per illum. §. præterea. qui dicit [interim executio sententię suspendatur.] & per c. cū in ecclesia. s. eo. in fi. Tertio verò casu cum iudex appellationis pnunciat appellationem desertam, vel non potuisse tertiò prouocari, vt s. e. c. sua. tunc dicit, quòd primus exequitur; quia in his casibus nō habet pronunciare bene iudicatum facit q̄d no. in l. eos. C. eo. in glo. no. formam. ista est distinctio Io. An. in no. ad fi. Ex qua apparet dubium in vno casu, cū. s. iudex appellationis confirmat sententiam. Nam Ioā. Mo. tenet, quòd vterq; Arch. quòd primus, vt dictum est. Aduerte, quia alia, quæstio præcedit istam, s. ex qua sententia oriatur actio in factum. & videtur, quòd ex secunda; quia qui confirmat, dat. ff. de verb. sign. l. lege. & l. posthumus. § fi de iniu. testamēto. Ité quia prima sententia est extincta, vt l. 1 in fi. ff. ad Turp. in hac quæst. gl. in præalle. l. eos. dicit, quòd ex prima. Sed in l. furti. in prin. ff. de his, qui not. infa. dicit, quòd ex secunda. & hanc tenet Cy. in d. l. eos. in 7. q. & subdit, quòd ista inuestigatio est vtilis propter fideiussores datos in prima causa, an teneantur in causa appellationis. de quo in l. cum apud Sempronium. ff. iudi. sol. Item est vtilis propter quasi contractum, qui oritur ex sententia, vt l. 3. §. idem scribit. ff. de pecu. nam ratione illius quasi contractus poterit conueniri in foro iudicis appellationis, tanquam ibi contraxerit, vt l. omnem. ff. de iudi. & per ista potest concludi, etiam in prædicta quæstione, scilicet quòd iudex causæ appellationis mandabit dictam sententiā confirmatam executioni, & non iudex primus. Et hoc ibi tenet Cy. allo. pro casu l. præcipimus. § in his. C. eo. ibi [exequētibus iudicata.] &c. istam etiā opi. s. quòd iudex appellatiōis exequat, q̄n confirmat primā sniam, tenet Ia. Bu. in l. 1. C. q̄n prouo. non est ne. alle. pro casu l. tale pactum. §. qui prouocauit. ff. de pac. vbi tex. & glo. dicunt, q̄ iudex appellationis mā dabit sententiam executioni. Item probatur in d. l. furti. vbi tex. dicit, q̄ à tempore scdæ sniæ incipiunt currere tpa quadrimestria ad soluendum. D. Bar. tenet opi. Cy. s. q̄ à sententia iudicis appellationis oriatur actio in factum, & per ipsum sit exequenda, alle. l. fi quis priore. ff. ad Treb. sic inducendo. Nā sicut non pōt quis decedere cum duobus testamentis: ita super eo-

pro eodem facto non pōt ferri duæ sententiæ, vt C. q̄n prouo. non sit ne. l. 1. sed si scdm testū confirmat primū, agitur ex secundo confirmante, non ex primo, vt d. l. si quis priore. Similiter ergo agatur ex secunda snia, confirmante primā. & idē dicit de executione, vt ad iudicē appellationis spectet, q̄n primā confirmauit. Sed vltra prædictos casus est dare aliū, q̄n s. de consensu partium ab appellatione receditur: tunc similiter iudex appellationis exequitur, scdm Guli. de Cu. in d. §. qui prouocauit. Ia. Bu. dicit, quòd idē isto casu, ac si esset cursu fatalium confirmata. & sic exequetur eam primus iudex. & hoc placet Bar. in d. §. officijs. Bar. etiā ponit multorū opi. in d. §. præterea. & concludit cum prædictis, q̄ iudex appellationis exequatur, q̄n primā sententiā confirmauit, vt dixi. Ex prædictis apparet, quòd tribus modis prima sententia confirmatur. Nam aut per aliam sententiam: aut cursu fatalium: aut pacto. & quis exequi debeat, ex prædictis patet, & latius per D. Bal. in repetitione d. §. qui prouocauit. vbi latè disputat de
8 prædictis. ¶ † Decimò, & vltimò quæro, quæ sit forma sententiæ iudicis appellationis? respondeo. tex eā tradit. in l. eos. C. eo. dicit enim, q̄ debet primā snīam pronūciare iustā, vel iniustā: sed vtrū debeat in snīa addere [& ideo condēno, vel absoluo.] Bar. refert quosdā ita distinguere. Nā aut iudex appellationis pronunciat, cōfirmando snīam primā: & tunc nō est necesse, quòd aliquid addatur. Nam aut pronunciat contra eā. & tunc si quidem prima fuit absolutoria, & pronunciat in iustam, debet addere [& ideò condemno reum:] aliàs ista sententia, tanquam nō continēs absolutionē, vel cōdemnationē, non valet. C. de sen. l. præses. Doc. in hoc vltimo membro tenent, q̄ etiā si non addatur [condemno] sufficit snīam absolutoriā pronunciare iniustam; quia per hoc vī reū cōdēnare, & declarare eum creditorē esse, vt l. si prætor. ff. de iud. & l. q̄ro. in prin. de ędil. edic. & l. in rōe. §. cum quidā. ff. ad leg. fal. pro hoc optimè. l. gñaliter. §. si iudex. ff. de iureiu. & l. qui Romæ. §. pe. ff. de ver. ob. Nō ob. q̄ snīa debet continere absō. vel cōdemnationem, vt d. l. præses. Nam sufficit æquipollens, vt ibi no. & ita tenet Cyn. Ia. But. in d. l. eos. vbi etiam no. vtrum super rescisione sententiæ sit adeundus semper iudex appellationis. Nam quandoque quis conqueritur de iniquitate sententiæ: quandoque de nullitate sententiæ: quandoque per sententiam læsus est sua facilitate, de quibus dicam in prosecutione tituli.

S V M M AE.

1 *Appellationi multis modis quis renunciare dicitur.*

CAP. IIII.

VT super. No. quòd ista constitutio districtè præcipit iudici à quo, vt tradat apostolos. quod præceptum. s. constitutionis ita obligat, sicut præceptum hominis. de quo. s. c. cum spāli. §. sciant. & quod no. Io. An. s. de deci. c. non est. & de præcepto legis, iudicis, arbitri, & priuati quē effectum hēat, vide in l. si quis ita p̄ miserit. §. eadem lege. de ver. ob. per Bar. ¶ Scdò no. q̄ ista cōstitutio refert se ad cōstōnē c. cordi. s. eo. Sed cum illa loquatur de appellatione interposita ad Papam; ergo ista pœna irritationis in alijs appellationib. non hēbit locū. Sed dic, q̄ illa constitutio quò ad ea, quæ de nouo inducit, habet locum in appellationibus interpositis ad Papam, non ad alios; licèt de hoc sint opin. vt ibi not. super verbo. ad nos. In apostolis tamen concedendis vera est opinio, quòd vendicet sibi locum in quocunq; ergo & ista, q̄ de apostolis loquitur, ad quemcū q; appellabitur, locum habebit. Nā rō huius constōnis (vt. s. facilior instructio habeat) oēs complectitur. Item c. ab eo. j. eodem. referens se ad istam non repetit ista verba [iuxta tenorē] &c. ¶ Tertiò no. à quo tpe processus iudicis à quo apostolos denegantis, vel requisiti non tradentis, incipit esse nullus. nam incipit, vt in glos. antepen. Hosti. dicit, quòd si ex quò sunt petiti apostoli, iudex in aliquo procedat, antequam sint exhibiti, nullus est proces. per hoc c. & scdm hoc debet exponi. ex tunc. i. ex quo requisitus fuerit. q̄d non placet Ioā. An. nec mihi; quia ista constitutio hanc pœnā nullitatis processus infligit post morā in tradēdo apostolos: q̄ mora inducitur p̄ denegationē, vel per lapsum termini legalis. ¶ Quartò no. in ver. vbi. q̄ hæc pœna nullitatis cessat, si fuerit appellationi renunciatū. q̄d qualiter debet intelligi, declarat Io. An.
1 p̄ tres cōnes. † Ad quarū euidētiā præmitte, q̄ appellōni renunciat quis multis modis. s. verbo, & facto verè, vel iuris fictione, fauore partis appellatæ; vel in pœnam sui, appellato ēt inuito; vt quia suæ appellationi, vel partis aduersæ non detulit. s. de rescri. c. ex parte. & s. eo. c. an sit. & Cle. sicut appellationem. & pe. j. eo. & quod no. Io. An. s. eo. lib. de do. & contu. c. eum qui. super ver. sponte. Item præmitte, q̄ ista renunciatio potest contingere ante petitionem apostolorū. Ité post eorū petitionē, & j. terminū tradendorū: puta. 30. dierum. vt j. e. c. ab eo. Item post dictum terminū; quia postea renūciat, vel facit alium actum contra appellationem. de qua ergo renūciatione debet iste tex. intelligi? Ad hoc dico, q̄ sine dubio loquitur de duabus ex prædictis. s. renunciatione, q̄ fieret ań petitionē apostolorū. Item & de illa, quæ fieret post eorū petitionē. j. terminū tī iuris. Sed vtrū de illa, q̄ fieret post terminū iuris elapsum: vt processus post dictū terminū factus sit irritus p̄ denegatos, vel nō conceſſos apostolos. j. terminū, si subsequatur appellationis renunciatio, est dubium. Io. An. tenet, quòd talis renunciatio subsequens nō facit cōualescere processū, qui iā erat irritus per hanc constōnē, vt ī reg. nō fit mat. de re. iu. Cōtra istud dictū facit desertio, vel renunciatio fingens retro nō appellatū, vt l. furti. de his, qui no. infa. Nam sententia rata manet, postquàm appellatio deseritē. Sed dic id verum in actis, & sententia, quæ præcesserunt appellationē: vt firmenē per eius desertionē. & in hoc desertio fingat retro: nō aūt quò ad firmandū medio tpe attentata, quæ irritat ista cō stitutio. & vide quod no. j. eo. li. de sen. excō. c. licèt. in glo. cō ualescat. ¶ Quæro. iudex reuocauit grauamen ante traditionem apostolorum. an posit liberè procedere? dic Io. An. q̄ si reuocauerit ante tps tradendorū apostolorū: q̄ sine dubio poterit procedere, vt o. cum cessante. s. eo. Sed si post dictū tē
5 pus reuocauerit, est dubium, an processus valeat. Nam denegatio, vel non facta concesio. j. tempus est causa nullitatis processus iudicis à quo, vt hic. sicut inhibitio iudicis ad quē. j. eodem. c. non solum. Et sicut inhibitio suspendit iurisdictionem iudicis à quo: ita denegatio, vel non facta apostolorum traditio, vt hic patet. ergo postea reuocando reassumere non poterit. ad hæc facit; quod no. Io. An. s. eo. c. cum cessante. sū per 1. gl. de ista reuocatione dicam. j. e. c. si à iudice. ¶ Quīrò quæro, vtrum iudex, qui reuocauit grauamen. j. tempus apostolorum, teneatur eos postea tradere? videtur, q̄ non; quia c. cū cessante. permittit, q̄ liberè in cā procedat: sed non procederet liberè, si tradere teneret apostolos. Simile de præbē. c. multa. conjuncto c. licèt. e. ti. j. e. li. Ité hoc probat d. c. si à iudice. vbi reuocato grauamine, procedit, ac si non esset appellatū. In contrariū facit hoc c. & c. ab eo. j. e. vbi excipit vnum casum, in quo tradere non tenet. s. cū renunciauit. si ergo nō renunciauit, tradendi sunt, non ob. reuocatione grauaminis. Præterea talis habet pro appellante quò ad hoc, vt procedat, eo non citato, vt j. eo. c. si à iudice. in fi. ergo habeatur pro tali quò ad traditionē apostolorū, vt ibi [qui similem cū alijs.] &c. de sta. mo. c. recolentes. Item si ab initio malè appellantī (& sic malè instanti) necesse est apostolos dari: fortius bene appellanti, licèt malè instanti. ita dicit Io. An. cui Lap. addit, q̄ si iudex vult cautè procedere, faciat vtrunq; s. reuocet grauamen, & det apostolos. Si tamen non dederit, non obst. hoc dici poterit non valere processum propter prædictas allegationes, secundùm eum.

S V M M AE.

1 *Frivolum quid dicatur.*

2 *Superior appellationem frivolam de necessitate recipere non tenetur.*

Index abdicans se à iurisdictione eam reassumere potest.
Index postquàm detulit appellationi, an possit præfigere terminum appellanti.

CAP. V.

CVm appellationibus. Prima pars loquitur de appellatione, cui non defertur. secunda, ibi. [Si verò] loquitur de illa, cui defertur. tertia protestatur, ibi [saluis.] ¶ No. q friuolæ appellationi non est à iudice deferē
1 dum, & dicitur friuolum † quasi caducum, & inutile: qđ non debet retardare processum, vt l. quisquis. C. de rescin. vendi. ibi [neq; n. inanibus morari finatur obiectis] iura ergo, quæ statuunt deferendum esse appellationi, debent intelligi de appellatione intermissa ex causa iusta, & probabili, non iniusta & friuola. Sic iura, quæ loquuntur de sña, testō, exhęreda tione, & alijs dispositionibus, dīt intelligi de solēnibus, non de illis, quæ sunt inualidæ, carentibus iuris solēnitate, vt l. 4. §. condēnatū. ff. de re iu. & l. 2. §. j. ff. quēad. test. ap. & l. nō pu tauit. §. non quęuis. ff. de bon. pos. cōtra ta. cum si, verba enim cum effectu. & c. c. relatum. de cle. non resi. facit l. cum seruus. & l. hæc conditio. ff. de condi. & dem. ¶ Secundò no. q iudex ad quem dēt remittere friuolè appellantem ad iudicē à quo, concor. s̄. e. c. cū in ecclesia. & c. cordi. donec aūt constet, vtrū sit friuola, necne, vtrū possit inhibere? dic, vt s̄. e. c. Romana. §. q si objiciatur. ¶ Tertiò no. q iniusta delatio iudicis à quo defert totius cāæ cognitionē ad superiorem. quod est verū, ēt si ob reuerētiam superioris detulerit. licēt Host. dixerit, q delatio reuerētialis non transfundit in superiorem cognitionem totius cāæ: sed dēt eam remittere, si inuenit temere appellatū. Io. An. tenet, vt dixi, quoscūq; apostolos delatorios dederit, hēt locū hoc. c. vt remittere non teneatur de necessitate: licēt honestas plus arctet iudicem in reuerentialibus, vt remittat. Itē intellige verū, q deferat cognitionē totius cāæ, qū certū est cām illā esse de iurisdictione iudicis à quo: alias si non constat eum iudicem, licēt eius delatio deferat articulū appellationis, non tū negocium principale. de quo in Spe. de app. §. qualiter. in fi. & vide ad hoc quod no. s̄. de excep. c.
2 olim. ¶ † Quartò no. q superior appellationem friuolam nō tenetur de necessitate recipere, quantuncunq; iudex à quo voluerit abdicare à se iurisdictionem, dictæ appellationi deferendo. Imperitia. n. sua, siue culpa non dēt aliū lædere plus, quàm velit. Simile in hæreditate in alium transferēda pp cul pā hērdis. Nam si ille alius recusauerit, hīs cogitur retinere ꝓ se, vt no. in l. si seruus pluriū. §. si qs ante. ff. de leg. j. ¶ † Quin
3 tò no. q iudex, qui abdicauit à se iurisdictionē, pōt eam reassumere. ar. contra. s̄. de of. dele. c. significantib. Sol. ibi p pronunciationē erat facta abdicatio super toto: hic super certo articulo tm̄. vñ non mirum, si aliud iuris est in consumptione totius, quàm certæ partis, vt no. in fi. C. de iur. emphy. l. j. & s̄. de loc. c. 2. ¶ Sextò not. quòd quò ad iurisdictionem transferendam sup tota cā, idē operatur delatio, ēt minus rōnabilis, quàm iusta appellatio, q talē deuolutionē operat. vt s̄. e. c. vt debitus. ex quo posset inferri, q sicut iudex à quo p reuocationē grauaminis iurisdictionē reassumit, vt j. e. c. si à iudice, ita similiter reuocando talem delegationē: vt sicut alias, ita istam interlocutoriā delationis posset reuocare, vt c. cū cessante, s̄. e. & hic dixit Io. Mo. Sed Io. An. hic cōtra. & remittit ad no. de accu. c. meminimus, super ver. deferre. vbi ēt qd iuris, si post appellationē frustratoriam distulit procedere: an per hoc videatur deferre? & dic, q nō, vt ibi. inter deferre igitur, & non deferre est quoddam medium. s. tacere. Quid ergo si notarius scripsit [quam appellationem iudex benignè recepit:] an videatur per illa verba detulisse? Spe. q non, eo. tit. §. nunc dicamus. in fi. ibi tñ dicit, q Cle. quarto placebat cōtrarium. Item an terminum assignando videatur deferre?
4 dic, vt in gl. pe. quā tenet Archid. ¶ † Quæro, vtrū, postquàm iudex detulit appellationi, possit præfigere terminum appellanti? Bar. q sic in c. 2. de matrimonio contracto. alle. c. sæpe. s̄. e. quod bene facit. nam tex. præmittit de iudicis delatione, & subsequitur de termini assignatione. Item post iustam appellationem iudex à quo præfigit terminum, vt s̄. c. cum sit. & c. reprehensibilis. igitur similiter post delationem: cum appellatio, & delatio ambulent pari passu, vt dixi. Item post appellationem à diffinitiua (cui est necessariū deferri, vt hic in glo. fi.) pōt terminum assignare, vt in iurib. alle. ergo & post delationem. Nec pendet iste terminus à iure, sed ordinatione iuris ad lites abbreuiandas. qđ patet; quia pōt appellans post præfigere hunc terminum, vt s̄. c. personas. & c. oblatę. & pro hoc est tex. s̄. eo. c. cordi. ver. post hoc. vbi talis terminus præfigitur post delationem. & hoc tenet Io. An. facit de si. c. à iudicibus. ad fi. eo. tit. Sed quid econuerso, si iudex non detulit appellationi: vtrùm possit præfigere terminum appellanti? Inn. q non de accu. c. fi. quod dictum posuit Gul. in Spec. de remiss. §. videndum restat. ver. vtrùm. tamen ipse in tit. de appel. §. sequitur videre. dicit, q si non deferat, potest dictū terminum assignare, ēt sub excommunicationis pœna. pro quo s̄. e. c. cordi. j. & 2. responso. & ita hic Lap. ¶ Secundò quæro. Iudex detulit appellationi frustratoriè, sed appellans pœnitentia ductus re integra vult ad eum redire, vtrùm possit? Io. Mo. (vt refert hic Io. An.) tenet, q sic. Non ob. iste text. qui dicit, q non est ad eum, qui malè detulit, necessariò remittēda. dēt. n. intelligi ad instantiam ipsius iudicis malè deferentis: sed ad petitionem partis appellantis, quæ in hoc non peccauit, remitti debet. Item appellans inuito aduersario potest redire ad iudicem à quo, vt s̄. eo. c. interposita §. ille. quod beneficium non videtur posse tollere iniusta iudicis delatio. de reg. iur. c. indultum. Non ob. quòd ius quæsitum iudici appellationis pp talem delationem per hoc tollatur, contra. l. fi. ff. de pac. & l. item quæritur. §. qui impleto. ff. loc. quia in ipsum superiorem re integra non censetur transfusa iurisdictio cū effectu. s̄. eo. lib. de offic. deleg. c. quamuis. per hoc etiam respondetur ad l. priuatorum. C. de iur. om. iu. Iste enim iudex, qui malè detulit, habet primordia iuris, quæ auctoritate iuris per partes reassumit. Item sicut delatio non ob. contra iudicem appellationis, quin possit eum remittere, vt hic: ita nō debet operari contra partem, quo minus possit redire re integra. contra iudicem igitur deferentem solùm dicta delatio habet effectum, per hunc tex. non contra superiorem, vel appellantem. & in hoc resident Io. And. ¶ Tertiò quæro. quando sunt duo iudices, à quorum interlocutoria frustratoriè appellatur, cui vnus detulit, alter non: vtrùm sit locus huic c. quòd per delationem vnius ex duobus iurisdictio transfundatur, vt hic dicitur? & videtur, quòd non; quia quod fit per vnum ex duobus iudicibus, nihil valet. de offi. deleg. c. causam matrimonii. & c. cum causa. Si ergo non valet quod vnus facit; ergo nec talis delatio. ad idem. ff. de cu. fu. l. consilio. §. fin. vbi nō valet, quod facit vnus tutor, altero prohibente. cum enim iurisdictionis exercitium sit commune duobus, potior est cōditio prohibentis delationem, quàm deferentis; quia per delationem extinguitur vsus rei communis. quod socius nō potest facere, vt c. quod omnes. & c. in pari. de regur. iu. Arguit in contrarium, & concludit, quòd aut erant duo ordinarij, aut duo delegati. & si delegati, aut dati simpliciter, aut cum clausula. Et si cum clausula, aut cum clausula [nos vel alter.] aut cum clausula [quòd si ambo.] Item aut vnus erat ordinarius, alter delegatus. & tunc aut sibi in primis, aut collegæ. & breuiter omnia ista membra quantùm ad quest. propositam rediguntur ad duo. quia in casibus, in quibus vnus non poterat procedere sine reliquo, vnius delatio impedit alium, non ex vi delationis tantum, quantum ex cārentia voluntatis. Si verò vnus poterat procedere sine altero, vt in pluribus casibus: tunc vnius delatio non impedit alterius processum. Sed restat dubium, vtrùm iple malè deferens hoc casu pēnitētia ductus possit iurisdictionē reassumere, & procedere

procedere simul cum collega: vt sic habeat ex persona alterius, quod non habet ex persona sua. & ex dictis Io. And. elicio, q possit: vt sic delatio, quæ de iure non tenuit, nec transfudit negocium ad superiorem, sibi non noceat; sed possit venire contra, de elec. c. nosti. secundùm hoc ergo, si ille, qui detulit, pœniteat, & vnà cum collega det refutatorios, simul postea procedent, secundùm Io. And.

SVMMAE.

1 *Apostoli infra 30. dies peti debent.*
2 *Appellans, qui non petit apostolos infra tempus, appellationi suæ renunciare præsumitur.*
3 *Appellans ad iudicem appellationis mittere non debet sine apostolis.*

CAP. VI.

A Beo qui. Not. quòd idem terminus præfigitur parti ad petendum, & iudici ad tradēdum apostolos. Sed æquius videtur, quòd terminus ad petendum, præcederet terminum præfixum iudici ad tradendum: alias posset sequi absurdum. Si enim vltima hora trigesimi peterentur, iudex non haberet spacium, nedum ad deliberandum, sed nec ad dandum. sed dic, quòd iudex non petenti dare tenetur, vt l. eos. C. eo. imputet enim sibi, si se arctauit, & de se queratur. Nam sibi apertè idem terminus statuitur, vt hic. Ideo vtrique pariter currit. secus autem si esset ordo: nam pendente termino vni, non curreret sequenti in ordine. quod dic, vt dixi in c. fi. de consue. s̄. e.
1 lib. ¶ † Secundò no. quòd apostoli peti debent. j. 30. dies. in instanti igitur appellationis petendi non sunt. ad hoc quod no. in c. quamuis. j. e. tit. in gl. lex dicit. in fi. Similiter non est necesse, quòd petantur in scriptis, licēt sit tutius. datio igitur apostolorum debet esse in scriptis, sicut appel. & continere debet illa, de quibus in l. 1. ff. de libel. dimisso. & vide in Spe.
2 eo. tit. § sequitur. ¶ † Tertiò not. quòd appellans non petens apostolos. j. tempus, præsumitur renūciare appellationi suæ. & de quatuor temporibus apostolorum dixi. s̄. cap. cordi. & vtrùm lapsus cuiuslibet termini inducat desertionem, ibi non tetigi. ideò dicas, quòd per lapsum 30. dierum videtur deserta appellatio, vt hic. Si verò habuit apostolos debito tempore, debet eos postea præsentare iudici ad quem. & in hoc non est tempus præfixum: sed relinquitur arbitrio iudicis, cuius lapsus etiam desertionem inducit, secundùm quosdam. quod dic, vt s̄. eo. c. personas. post præsentationē erant etiam alia fatalia. s. ad intimandum iudici negocium, & inchoandum, & exercendum: quę tempora hodie sunt reducta ad annum, & ex causa ad biennium, vt dicit Bart. in d. l. 1. de libel. dimis. & plenè de istis temporibus per Ia. But. in Auth.
3 sed his. C. de tempor. ap. ¶ † Quartò no. quòd sine apostolis non debet ire, vel mittere appellans ad iudicem appellationis. & talis missio, vel accessus non excusat eum, nec releuat à petitione apostolorum. contrarium tenet Inn. s̄. e. c. cordi. in ea. glo. & not bene per hunc text. ¶ Quintò not. limitationem c. vt super. s̄. eo. vbi post denegationem, vel non factam apostolorum concessionem inualidus est processus. hoc. n. est verum, quando præcessit requisitio partis congruo loco, & tempore. licēt ergo iudex debeat eos dare, etiam non petenti, vt l. eos C. eo. tamen si non dedit (quia non fuit requisitus) non erit ex hoc eius processus inualidus, sed pendebit, vt j. c. proxi. Quis autem sit locus congruus? dic, quòd tribunali. Nam ad hortum, vel domum ire nō tenetur, vt est casus no. in l. 1. §. cęterum. ff. quando appel. fit. vtrùm sufficiat vna requisitio, vel debeant esse plures, & quot? aliqui dicūt, tres: aliqui duas: & aliqui vnam. & hoc de consuetudine approbatur, secundùm formam traditam in Cle. quamuis. e. tit. 1. responso. de iure tamen scripto aliud esset, vt l. 3. ff. de pig. act. ¶ Quæro, quando incipiat iste cursus 30. dierum appellanti. quidam, q à tempore suæ: alij à tpe appellationis interpositæ: aliqui, q precisè post 10. dies, qui dantur ad appellādum, & sit vsq; ad 40. dies à tempore sniæ. Gl. 2. dicit, q à tpe sniæ. si. j. 10. dies fuit à sententia appellatum. si verò dudum postea (quia fortè sciuit postea sententiam contra se latam:) & tūc à tempore scientiæ, vt in glo. quæ ex hoc breuiter sentit, quòd tempora petendorum apostolorū incipiunt currere vnà cū tempore appellationis interponendæ. & sic à tempore sententiæ, vbi præsens fuit, vel à tempore scientiæ, si scientia sententiæ dudum postea superuenit. Refert tamen Innoc. opin. Host. s̄. eo. c. cordi. super glos. f. instanter. quòd à tempore interpositæ appellationis currant isti 30. dies, sicut annus appellationis prosequendæ, vt in Cle. si appellationem. j. e. & prima facie æquitatem habere videtur illa opi. Host. pro qua facit istud c. quod dat 30. dies appellanti. Ergo, antequam appellet, non debet incipere cursus termini: quia non prius currit prescriptio, quàm sit facultas petēdi, vt l. j. C. de anna. exce. Sed ante appellationem non potest apostolos petere: ergo non debet ante terminus incipere; quia ante nulla negligentia, & omnis præscriptio contra negligentes est adinuenta, vt c. vigilanti. de præscript. & l. fina. C. de edi. diui Adrian. toll. Præterea certum est, quòd isti 30. dies currunt etiam iudici, vt interim deliberet, an velit admittere, vel refutare appellationem. Sed cum ante interpositionem non cadat deliberatio, de despon. impub. c. ad dissoluendum. cum concor. ergo nec ante debet incipere prescriptio. & sequeretur absurdū, de quo dixi; quia si peterentur in vltimo momento 30. dierū, iudex nullum hęret terminū ad tradendum. His non ob. in nouel. resident cum gl. s. q à tpe snię, vel scientiæ incipiant, vt prę dixi. & ita tenet glo. in l. 1. ff. de libel. dimis. per l. iudicibus. C. eo. tit. quæ expresè dicit, q à tpe sententiæ currunt. Nam cū ab ea debeat appellari. j. 10. dies. si sic fuit appellatū, restant 20. dies iudici ad deliberandum, vtrùm uelit admittere, vel respuere. & j. illos debet vltro eos offerre, non partis petitionem expectare, vt dixi. Item si grauatus tempore sententiæ, vel scientiæ appellaret, statim haberet triginta dies integros: si hoc differt sua culpa, minus habet. illi ergo 10. dies dati ad appellandum. j. quos in sua potestate relinquitur, appellare velit, vel non, confunduntur cum residuo tempore petendorum apostolorum. ¶ Vltimò etiam ad hoc confirmandum refert plura iura succesiuè edita, j. quantum tempus sunt apostoli concedendi. & tandem concludit, quòd nulla etiam resultaret iniquitas, si breuior terminus limitatus fuisset: sicut iure veteri dabatur biduum, vel triduum ad appellandum, & 5. dies dabantur ad petendum apostolos. quæ iura refert hic Ioan. And. in nouella. quod non prosequor; quia minus vtile.

SVMMAE.

1 *Appellatione pendente per iudicem à quo nihil innouari debet.*
2 *Appellatur aliquando ante sententiam diffinitiuam.*
3 *Differentia inter appellationem à diffinitiua, & ab interlocutoria.*
4 *Inhibitio canonica ligat manus iudicis à quo.*
5 *Bannitus, qui appellauit, vtrùm offendi poterit, pendente appellatione, si statuto caueatur, quòd bannitus impunè offendi possit.*

CAP. VII.

NOn solùm. Sunt duæ partes. prima loquitur de appellatione interiecta à diffinitiua. secunda de interiecta ab interlocu
1 toria. secunda, ibi [illa verò.] ¶ † No. regulam, quòd pēdente appellatione, nō debet aliud innouari per iudicem à quo. Quia appellatio subtrahit, & eximit appellantem ab eius iurisdictione. vt s̄. eo. c. pastoralis. & c. directæ. Quod ergo attentat, censetur factum ab incompetenti iudice; ideò non valet. 2. q. 1. c. in primis. C. si à non cō. iu. per totum. pendente aūt causa restitutionis in integrum, supplicationis, & nullitatis, vtrùm sit idem iuris, quod in appellatione: videtur, quòd

non, quod dic, vt ſ. de re. in inte. c. ſiſcitata. ¶ Secundò no. ꝙ attentata per iudicem à quo reuocantur per iudicem appellationis ex officio ſuo, non iure actionis, vt l. chirographis. de admini. tuto. c. ſollicitudinem. ſ. eo. & hoc verum, quando ſuper hoc aditur iudex appellationis. Si verò alius (quod quandoque contingit, vt d. c. ſollicitudinem.) tunc fit per viã querelæ, vt ibi dixi. Sed dices. cum talia innouata, lite pendente, debeãt reſtitui in ſtatum priſtinum per interdictum vnde vi, vt c. item cum quis. & c. in literis. de reſtitu. ſpol. videtur, ꝙ ceſſet iſtud remedium extraordinarium officij iudicis, poſtq̃ habet locum ordinarium, vt l. in cauſæ. ff. de minor. Sol. pinguius ſubuenitur per iſtud extraordinarium; quia de plano, ſine libello, & li. conteſt. proceditur, vt not. in c. 1. vt lite pen. ſ. ſecus in interdicto. & ideò concurrit cum eo, vt ĩ. tãgetur. & ad hoc vide qđ no. ſingulariter Inn. in c. bonæ. ſ. eo. ¶ Tertiò no. quòd attentata poſt appellationem à diffinitiua reuocantur ſtatim, & ante omnia, i. antequàm procedatur in cauſa principali. Quædam tamen l. videtur velle, quòd reuocentur, poſtquàm obtinuit in cauſa appellationis, vt ff. eo. l. cum ex cauſa. Sed ibi factum recitatur, non ius ponitur, vt ibi patet, & no. ſ. de iureiur. c. venientes. & Bar. in l. 1. ff. nil inno. ap. pen. ¶ Quartò nota, quòd ſicut veniunt reuocanda attentata poſt appell. à diffinitiua: ita attentata inter tempora appellandi. quod non eſt alibi in textu. Glo. tamen idem not. in l. 1. ff. nil innoua. app. pen. Appellatio ergo in potentia, & in habitu idem operatur, quod appellatio in actu. Sicut in ſimili legitur, & not. in capit. maiores. §. cęterum. ſupra de baptiſ. & alibi eſt eiuſdem naturæ illud, quod eſt in ſpe, ſicut ius, quod eſt in eſſe productum. Nam paria ſunt aliquid in eſſe conſiſtere: vel eſſe in eo ſtatu, qui de proximo rem producit in eſſe, vt l. Licinius Rufinus. ff. qui. ad lib. procla. non licet. facit. ff. vſufr. quemadmo. ca. l. ſi vſusfructus mihi. in prin. & de adul. l. ſi vxor. §. j. ibi [neque matrimonium, neque ſpem matrimonij violare permittitur.] & iſtud facit ad ea, quæ no. in l. ex iudiciorum. ff. de accu. Nã ſi reus criminis decedit poſt condemnationem, pęna, quæ deſcendit ex legibus iudiciorũ publicorum, tranſit contra hæredes. Si verò ante, nõ tranſit. Si verò poſt appellationem, diſtinguitur, vt in l. 3. C. ſi pen. appel. mors interue. Pone ergo, ꝙ deceſsit poſt condemnationem: tamen ĩ. tempora appellandi. ſ. 10. dierum: an tranſibit talis pœna contra hæredes? per hunc tex. videtur, quòd paria ſint, decedere poſt appellationem, & ĩ. tempora appellationis. & hoc tenet gl. in l. ex iudiciorum. prælleg. quæ non eſt alibi, ſecundùm Dy. Bar. ibi dicit hoc verum, ſi hæres appellet, & appellationem proſequatur, vt d. l. 3. ¶ † Quintò no. in
3 ver. illa verò. quòd quandoque appellatur ante diffinitiuam ſententiam. & hoc eſt regulare de iure canonico, ſi appelletur ex cauſa probabili, vt ſ. eodem. c. vt debitus. quod multũ vituperat Cynus in l. ante ſententiæ. C. quorum appella. non re. vbi de iure ciuili an liceat appellare ab interlocutoria, ſic diſtinguit Iac. But. nam aut poſt ſententiam nõ ſperatur alia diffinitiua: & tunc non eſt propriè diffinitiua, ſed quaſi, quando fertur ſuper emergenti, vt l. intra vtile. ff. de minor. & l. pręuaricationis. ff. de præuarica. & hoc caſu (quia tales interlocutoriæ excludunt totum iudicium. & ſic habent vim diffinitiuæ) poterit ab eis appellari, l. à diuo Pio. ff. de re iudica. Aut poſt talem interlocutoriam ſperatur diffinitiua. & tunc aut grauamen ab interlocutoria poteſt remoueri per appellationem à diffinitiua: & non appellatur; quia appellatio eſſet ſuperuacua, & fieret iniuria iudici, vt l. omnem. C. quando prouo. non eſt nec. Aut grauamen interlocutoriæ per diffinitiuã tolli non poteſt: & tunc poteſt appellari, vt l. 2. ff. de appel. reci. Cõclude ergo id verũ de iure ciuili, ſi eſt talis interlocutoria, quæ prætendat vires diffinitiuæ, vt d. l. præuaricationis. prælleg. vel ſi tale grauamen infertur per interlocutoriam, cui non poſsit ſuccurri per appellationem à diffinitiua (vt in tortura, vel in approbatione fideiuſſorum. ff. qui ſatiſda. cog. l. ſi ab arbitro. & l. 2. ff. de appel. re.) in his caſibus poterit appellari de iure ciuili, & nõ alias: quod ius æquum, & bonum eſt, tendens ad litium expeditionem: effuſa verò appellationis facultas à quolibet grauamine tendit ad litium immortalitatem. Nam de facto vidi in vna cauſa fuiſſe appellatum quatuor vicibus ab interlocutorijs, & prætenſis grauaminibus. Io. An. tamen nititur defendere ius canonicum, permittens appellari à quolibet grauamine, cum ſit æquum. ĩ. e. c. fin. in nouel. Et ſumpta occaſione ex prædictis regulis Bar. per omnes partes iudicij proſequitur, an de iure ciuili poſsit ab interlocutorijs appellari. Incipiẽs primò à citatione, ſi citat, ꝙ compareat. ĩ. breuẽ terminum. Secundò à pronunciatione, qua pronunciat quis ſe iudicem eſſe, vel non eſſe. Tertiò à pronunciatione, qua pronunciat legitimam perſonam ſtãdi in iudicio, vel non. Quartò ſi ſuperexiſtentibus oppoſitis contra libellũ pronunciat ſuper eo. producendũ eſſe, vel nõ & ſic ſuper alijs partibus iudicij proſequitur, an poſſet appellari. quod plenè per eum vide in d. l. 2. de appella. re. & ibi in l. ſe. etiam de materia appellationis ab interlocutoria proſequendæ examinat, an ab ea ſit appellandum, & ſententiandum in ſcriptis. & de modo iuſtificandi, impugnandi, & deuoluendi cauſam ad iudicem ad quem poſt eius pronunciationem. quæ alibi proſequar. ¶ † Sextò not. differentiam inter appellationem à diffinitiua, & ab interlocutoria quò ad tempus reuocandi attentata. Nam illa poſt appell. à diffinitiua ſtatim reuocantur: ſed cum ab interlocutoria appellatum eſt, non reuocantur ſtatim: ſed pendẽt interim innouata ante inhibitionem canonicam. ratio differentiæ eſt; quia diffinitiua finit officium iudicis, & deuoluit totam cauſam ad iudicem ad quem: ſed non ſic interlocutoria, & app. ſuper ea. ſed ſi ita demum, ſi conſtiterit appellationis cauſam veram eſſe. ante igitur, quàm de hoc conſtet, poteſt procedere: ſed pendebit efficacia proceſſus ex futuro euẽtu. poteſt ẽt à proceſſu abſtinere, & appellationi deferre. & ſic poſtea non procedit, vt ſ. eo. c. cum appellationibus. & quòd ſit in eius poteſtate de iure ciuili, probatur in l. intra vtile. ff. de minor. vbi præſes in euentum appellationis cognitionem diſtulit, vt C. quo. ap. non re. l. ab executore. delatio ergo iudicis à quo, ſicut inhibitio iudicis ad quem, ſuſpendit eius iuriſdictionẽ. & vide de hoc per Bar. in l. eos. allegata. ſ. Sunt aliæ differentiæ inter appellationem à diffinitiua, & ab interlocutoria in inſertione cauſæ appellationis. ſ. appellandi in ſcriptis, & iuſtificandi ex cauſis deductis in l. non tantũ. coniuncta. l. ſcio.
4 ff. e. & l. litigatoribus. C. e. ¶ † Septimò not. ꝙ canonica inhibitio ligat manus iudicis à quo, vt vltra in cauſa, in qua fuit appellatum, non procedat. non ſufficit igitur, ſecundùm Io. And. ad reuocandum talia attentata, ſcientia iudicis à quo, ſcientis iudicem appellationis incępiſſe procedere. Nec etiã ſufficeret intimatio ſibi facta per iudicem ad quem ſine inhibitione, quam exigit iſte tex. qui in iſto caſu irritat attentata per eũ, ſicut in caſu delationis, & denegationis apoſtolorũ, vt ſ. c. cum appellationibus. & c. vt ſuper. in alijs igitur caſib. interim iuriſdictionem retinet; quia pro eo præſumitur magis, quàm pro appellante, vt in c. in præſentia. de renun. & ad uerte; quia iſtud c. loquitur, quando appellans appellationẽ proſequitur. Quid ergo ſi appellationem deſerit: an per talem deſertionem remanebunt valida attentata interim appellatione pendente? vide text. qui loquitur de ſent. excom. interim attentata: quæ non conualeſcit per deſertionem legitimæ appellationis, in c. licèt. ĩ. eo. lib. de ſent. excommun. Sed quid dices, ſi inhibitione non facta, iudex à quo iniquè proceſsit, condemnando appellantem iniuſtè in expenſis, vel aliter procedendo? dic, quòd ſi declarabitur per iudicẽ ad quem appellatio legitima, non eſt dubiũ, quòd veniunt reuocanda, vt hic. Si verò appellatio fruſtratoria pronunciabitur, vel emiſſa ex cauſa non vera: an erunt nulla illa iniuſtè attentata? Textus videtur eſſe notabilis, quòd iudex ad quem illa

illa poterit reuocare; quia iniuſta appellatio partis non firmat, quę per iudicem à quo perperam, vel iniquè geſta ſunt, vt in c. cum veniſſet. de eo, qui mit. in poſ. licèt igitur appellatio friuola manifeſtè præcludat viam appellandi à diffinitiua poſtea lata per iudicem ad quẽ, vt Cle. 1. de do. & contu. tamen nõ firmat interim innouata, quò minus poſsit per appellationis iudicem reuocare. quod eſt mirandum; quia appellatio friuola non videtur deuoluere, vt ſ. eod. c. Romana. ver. quòd ſi. ¶ Quærit Io. An. de tali q. In libello petijt appellans ſententiam retractari, & attentata ante omnia reuocari. lit. conte. petit, quòd, antequam procedatur ſuper veritate, propter quam appellauit, attentata reuocentur. quæritur, an iuſtè petat. Archid. quòd non. Nam litem conteſtando elegit viam ordinariam. & ſic via extraordinaria officij iudicis ceſſat, auxilio ordinario intentato, vt l. in cauſæ. ff. de mino. Itẽ à principali cauſa. ſ. vtrùm iuſta ſit appellatio, necne, pendet illa reuocatio attentatorum, ergo ipſa debet principaliter expediri. & refert Archid. ſic obtinuiſſe Gul. in Spe. eo. tit. §. pe. ad ſi. ver. ſed pone. Io. An. iſtam opi. reprobat, & concludit, ꝙ licèt poſsit eſſe dubium, ſi petita fuiſſet in libello ſimpliciter reuocatio. Si tamen fuit dictum [ante omnia reuocari] & c. li. conteſta. non impedit, quin debeat fieri ante diſcuſsionem, propter quod extitit appellatum. & pro veritate ſuæ opi. adducit diſtinctionẽ Ioan. Mo. ſuper illo generali: vtrùm ille, q eligit vnam viam, præcludat ſibi viam ad aliam, quæ ad idẽ tendat. Nam aut diuerſæ ſunt inter ſe, & ad diuerſa tendentes: & tunc eſt neceſſe vnam eligere, vt C. de furt. l. 1. Si verò ſunt diuerſæ, ad idem tamen tendentes: & tunc Aut vtrunque eſt principale & debeo eligere, vt l. cum filius. §. varijs. de legat. 2. & ſ. de elec. c. vt quis duas. Aut vna eſt principalis, & alia ſubſidiaria: & tunc aut per ſubſidiariam non ſubuenitur pinguius, quàm per ordinariam: & tũc ceſſat remedium ſubſidiarium, & ordinarium locum habet, vt l. in cauſæ 2. ff. de minor. Aut pinguius ſubuenitur per remedium extraordinarium, ſiue ſubſidiariũ, & hoc dupliciter. Nam aut ambæ ſunt principales: & tunc ſubſidiaria poteſt prius proponi, vt ff. nau. cau. ſta. l. & ita §. ex hoc edicto. Aut eſt vna principalis, & alia non. Et ambæ poſſunt concurrere, & in progreſſu vna poteſt præmitti. & per iſtud membrum deciditur quæſtio, de qua quæritur. Nam pinguius ſubuenitur præueniendo in tẽpore, ſicut in ſummis. ff. de eden. l. 1. §. diem autem. & c. 1. de plus pe. conſtat enim, quòd in reuocatione attentatorum eſt quæſtio ordinaria per libellum, & extraordinaria per iudicis officium, vt hic: per quam viam citius expeditur. Nã probatis. trib. de quib. in 4. gl. non eſt opus probare iniuſtitiam interlocutoriæ quò ad reuocationem attentatorum. & ſic plenius, & citius ſubuenitur appellanti. Nam & in ſimili intentans petitorium poteſt redire ad poſſeſſorium, per quod facilius ſubuenitur, vt in c. paſtoralis. de cauſa poſ. & proprie, & idem in milite, qui eligendo viam ordinariam in teſtando, non videtur renunciare viam priuilegij ſpecialis, & extraordinarii militibus conceſsi, vt l. 3. ff. de teſtamento mili. Simile etiam in excommunicato: qui licèt elegerit viam nullitatis excommunicationis, tanquàm lata fuerit poſt appellationẽ legitimam, vt in c. cum contingat. de offic. delega. & ſi nimis hæc via differtur, poteſt petere abſolutionem ad cautelam. ĩ. eo. lib. de ſenten. excommu. c. ſolet. ex quibus Ioan. Mo. decidit q. talem. Petij appellationem pronunciari canonicam, & reuocari in irritum quicquid attentatum eſt in pręiudicium appellationis. lite autem conteſta. peto certum articulum attentatum reuocari, an poſsim? Ex prædictis patet, quòd ſic. & etiam confirmatur; quia litis conteſta. non ſolet facere deteriorem conditionem actoris, ſed meliorem, vt l. non ſolet. ff. de reg. iur. Ex his igitur Ioan. An. concludit contra Arch. in q. prædicta, quòd tali libello porrecto non obſt. nec etiam lit. conteſt. ſuper eo ad inſtantiam appellantis petí poſsit reuocatio attentatorum, priuſquam ſuper meritis appellationis procedatur, & etiam durante proceſſu. quod verum credo, etiam ſi ſimpliciter fuiſſet petita reuocatio, non expreſſo, ante omnia: vt ſic verba libelli, ſicut cuiuslibet diſpoſitionis, ad iuris ordinem, & intellectum referantur, etiã ſi non fiat expreſsio, vt l. miles. §. decem. ff. de re iud. & l. ex diuerſo. §. ſi in iudicio. ff. ſol. matri. facit quod not. Bar. in l. 2. §. prius. ff. de vulg. & pupil. Ad hoc optimè. l. 1. §. non ſolum. & l. poſtquàm. §. Imperator. ff. vt leg. no. caue. Confirmat iſtam ſuam opinionem Ioan. An. alijs rationibus, quas omitto. ¶ Secundò quærit poſt Gar. ſi iudex per diffinitiuam ſententiam aliquem à dignitate depoſuit: tamen quia depoſitus appellat, & eſt dubiũ, an appellatio teneat: hac dubietate pẽdente ſubſtituitur alius. quæritur, an hæc ſubſtitutio veniat reuocãda per modum attentati: an pendeat ex euentu cauſæ appellationis? dubium qõnis conſiſtit in eo, quod dixi, ꝙ appellatio erat dubia. Nam ſi teneret, certum eſt, quòd deberet reuocari per l. chirographis. de admi. tuto. poteſt etiam fundari dubium quæſtionis in hoc; quia iſta innouatio videtur quò ad tertium ſubſtitutum facta. & ſic non venit reuocanda per viam appellationis. ſ. eo. ti. & lib. c. Romana. §. in alium. In illa q. prolixè ſcribit, & demum ſic diſt. Nã aut ſuper illa depoſitione fundatur dicta noua electio, vel prouiſio. & tũc quicunque ſit eligens, vel prouidens, cum iam habeat cauſam à iudice deponente, reuocabitur per modũ attentati, iuxta no. hic in gloſſ. 3. verſic. hæc tamen omnia. & quod no. 8. quæſt. 4. in ſumma. & ſ. eo. c. ſæpe. in gl. ſicut ſupra. Si verò ſuper facto iudicis, qui depoſuit, non fundatur prouiſio, vel electio: tunc ſecus, vt hic plenius in nouel. vbi ad ſi. ſubdit, quòd hæc quæſtio non eſt ſuperflua per c. 1. & 2. ſ. eo. lib. vt lit. penden. Nam non contingunt hunc caſum: ſed primum loquitur in duobus coelectis, ſecundum in petitore, qui vendicat beneficium à poſſeſſore, ſecundum eum. ¶ Extra quæro. Statuta
5 ſunt communiter per Italiam, quòd † banniti poſsint impunè offendi: vtrùm bannitus, qui appellauit, offendi poterit, appellatione pendente? Dy. dicit, ꝙ non, per l. j. ff. nil no. appell. penden. ibi [nec vllam aliam iniuriam.] Dubium facit; quia ille titulus habet locum inter appellantem, & etiam iudicẽ, vt hic in gloſ. mag. Sed hic loquimur in tertia perſona. & ſic videtur aliud, vt no. in l. creditor. in prin. ff. man. Sed illa gl. loquitur de tertia perſona, quæ non adhæret proceſſui. Sed hic de tertia perſona, quæ adhæret banno, & fundatur ſuper eo. & ideò opi. Dyn. eſt vera. pro qua facit quod ſ. proxi. dixi. Quid ergo ſi offenſus deſerit appellationem, nunquid fingitur retro potuiſſe offendi? videtur, quòd ſic, vt l. furti. §. 1. de his, qui no. infa. contrarium eſt verum; quia inſpicitur tempus delicti, quo tempore erat maleficium punibile de iure. & ideò poſterior negligentia offenſi non præiudicat fiſco ſuper iure quæſito, argu. l. quotiens. §. finali. ff. de noua. ¶ Quid de eo, qui non appellauit, ſed petebat bannum caſſari propter aliam cauſam: an pen. lit. poſsit repelli? videtur, quòd non: qa quacunque via veniatur ad reſciſsionem, interim ſuſpenditur pronunciatum, vt C. de tranſac. l. ſi cauſa cognita. Dy. tenet contrarium in l. . §. ſi ſeruus. ff. de acqui. poſſ. ſ. quòd poſſit interim offendi. Bart. ibi contra. & vide, quod de his quæſtionibus dixi in c. non debet. ſ. de teſtam. & optimè facit ad prædicta c. ſolet ĩ. eod. lib. de ſenten. excommuni. & adde ad prædicta quod no. Ioan. And. poſt Innocen. ſupra de conſtitu. c. cum M. vbi de innouatis, principali lite pendente, vel pendente appellatione, an debeant indiſtinctè reuocari. dic vt ibi.

S V M M AE.

1 *Appellari poteſt ab actibus extraiudicialibus.*
2 *Appellatio generalis in iudicijs non valet.*

CAP. VIII.

CONcertationi. Primò ponitur motiuũ conſtituentis. ſecundò, ibi [ſtatuimus] ponitur conſtitutio, quæ diſtinguit, an

an per appellationem, vel aliter petatur reuocari grauamẽ. ſecundum membrum, ib[ſed ſi per]determinationem inter
1 ſerit, ibi [dummodo.] ¶ †No.q ab electionibus, & alijs extraiudicialibus actibus poteſt quandoque appellari, ergo nõ ſemper. Quomodo autem cognoſcam, quãdo hoc poſsit, vel non. Doc. iuris canonici non declarant. Ego poſt Bar. declaraui plenè. ſ. eo. lib. de elec. c. conſtitutio. tangitur plenè in c. dilecti. de ma. & obe. per Inno. ¶ Secundò no. quòd in tempore appellationis interponendæ conueniunt appellatio iudicialis, & extraiudicialis. Nam infra. 10. dies à die grauamínis illati eſt appellandum, in pluribus tamen differunt. Nam appellans in iudicio auditur excommunicatus, etiam originarius actor, vt ſ. de exco. c. ſignificauerunt. Sed non ita extra iudicium appellans, ſi eſt mera extraiudicialis: ſecus ſi nõ mera; quia opponitur ab executore, qui vult prouidere. & hoc no. Ioan. And. ſ. eod. de excep. c. pia. Secunda differentia eſt; quia appellatio extraiudicialis ſuſpendit effectum eorum, quæ ſecuta ſunt poſt ipſam, non autem præcedentium, vt no. ſ. eo. c. conſtitutus. ſed illa, quæ fit in iudicio, ſuſpendit effectum præcedentium, & ſequentium ff. ad Turpil. l. j. in fi. & de his, qui not. infa. l. furti. Tertia; quia ad iuſtificandum appellationem iudicialem ſufficit, quòd cauſam allegatam ſe obtulerit probaturum, & non fuerit admiſſus, vt c. interpoſita. ſ. eo. ſed in extraiudiciali non ſufficit ſe obtuliſſe: ſed probare tenetur veritatem cauſæ allegatæ. vt not. in c. cum inter canonicos. de electio. Quarta differentia eſt; quia appellatio iudicialis impedit proceſſum iudicis à quo. ſed extraiudicialis non impedit innouari. & rationem differentiæ ſuper hoc vide in ca. cum in cunctis. de his, quæ fiunt à ma. par. Ca. per Innocen. & hæc in no. Quinta differentia eſt; quia per appel. extraiudicialem non omnia attentata poſtea reuocantur: ſed illa ſolùm, quæ ſunt attentata contra ipſam appellationẽ. qđ declarat per multa exempla Inno. in c. cum nobis olim. ſ. de elec. ſed vigore iudicialis irritatur quod agitur cõtra ipſam. & quod ſit ſuper tota cauſa, vt ſ. c. proxi. ſuſpenditur, vt not. in c. ad hæc ſi in vna. ſ. eo. ſi autem eſt connexa (vt cauſa conuentionis, & reconuentionis) an appellatio in vna ſuſpendat
2 iuriſdictionem in alia. Innocen. quòd non. Hoſt. quòd ſic, vt tetigi, & remiſi in d. c. cum nobis olim. † Sexta differentia eſt; quia in iudicijs non valet appellatio generalis, etiam grauamine non iuſtificato per cauſam, vt c. vt debitus. ſ. eo. ſed extra iudicium valet appellatio, etiam certo grauamine non expreſſo: dummodo aliquid fiat, vel dicatur, quare grauamen timeri poſsit, & grauamen poſtea ſubſequatur. & ſic interponitur à futuro grauamine, & contra certam, & incertam perſonam: dummodo fiat ex probabilibus coniecturis, & factũ ſit certum. & illa differentia no. in c. conſuluit. il 2. ſ. eo. in no uella. Et dixi in c. bonæ. in prima oppoſitione, in quo. alias differentias enumeraui: ideò hic non repeto. Sed quæro, quos effectus producat iſta appellatio extraiudicialis; maximè qa ſi contra talem appellantem aliquid extra iudicium attentetur, ſint prodita remedia ordinaria, vt interdictum vnde vi, ſi fuerit ſpoliatus. Item interdictum vti poſsi. ſi fuerit turbatus. Item ſi in ſuo conſtructum fuerit aliquid vi, vel clam, interdicto quod vi aut clam. & de oper. no. nunc. & ſic de ſi. ad quid ergo illa extraiudicialis appellatio prodeſt, vel effectũ producit? dic vt no. Inno. in d. c. bonæ. & c. dilecti. de maior. & obe. in nouel. vbi plura enumerantur, in quib. iudiciales, & extraiudiciales appellationes cõueniũt. Ex quibus, & ex his, quæ dixi in d. c. conſtitutio. habes notitiam plenam de extraiudiciali appellatione. communiter parum no. Diligenter tamen aduerte ad id, quod no. Io. And poſt Io. Mo. dicit enim, quòd appellatio extraiudicialis dicitur multiplex. Primò quando eſt omnino extraiudicialis, vt d. c. bonæ. & c. cum nobis olim. Secundo modo; quia non fit ab actu iudiciali, nec in figura iudicij: ſed tantùm à iudice, qui iubet, vel facit aliquid in grauamen partis. de ver. ſig. c. ex parte. de temp. ord. c. ad aures. de æta. & qua. c. quæris. Tale enim grauamen nõ poteſt dici factum iudicantis, & ipſo iure non tenet. C. commi. vel epiſto. per totum. & tunc an ille, qui ex tali facto, vel comminatione grauatur, poſsit appellare? dic, quòd aut, eſt tale factum, quod iudex reuocare non poſſet; vt quia diffiniuit, & ſic functus eſt officio ſuo bene, vel malè, vt c. in literis. de offic. dele. vel prouidit de beneficio, quod meum erat, vel mihi debitum: & tunc oportet appellare. ĵ. decendium. via ẽt ſimplicis querelæ ad hoc competit; quia cum non fuerit actũ in figura iudicij, non poteſt tranſire in rem iudica. Si verò eſt iuſſus, vel factum reuocabile: tunc poteſt ab eo peti, quòd reuocet. quod ſi non fecerit, appellari poteſt, vt hic in fi. & ĵ. e. c. ſi à iudice. Si verò talis iuſſus fieret ſuper principali (puta de ſoluendo decẽ) conſuluit Io. Mo. hoc caſu idem, quod ſ. ſ. q ad iudicem iubẽtem vadas, vt reuocet tale grauamen, offerens te ſtare iuri: quod ſi non fecerit, poteris appellare, & ẽt prius. de maio. & obe. c. inter quatuor. & hoc no. quia manda ta iudicum reſoluuntur in ſimplicem citationem. i. quòd ille, cui in abſentia aliquid mandatur per iudicem: ſi non vult illud adimplere, ſaltẽ comparere tenetur, & ſe excuſare. Ad hoc conſueuit allegare Dom. meus c. tua. de cohabit. cleri. & multe. & quid iuris de grauaminibus illatis per iudicem, quę non habent vim interlocutionis: & quòd de comminatione, hic in nouel. remittit. & Archid. planè ponit. Quandoque cõtingit, quòd eſt actus omnino extraiudicialis: ſit tamen ab illo, qui habet aliquam poteſtatẽ, puta à Capitulo, quod à iure habet poteſtatem eligendi, vt ſ. de elect. c. 1. cum ſimi. & tunc eſt locus huic c. & iſta ſunt vtilia, ideò tene menti. ¶ Vl-
a timò no hic Io. An. de iſta dictione, ſed & ſi a, vel & ſi. Nam vbicunque coniungitur ſine copula, aduerſatur in facto & in iure. Sed vbi ponitur inter ipſas copula, & : quia dicitur, ſed & ſi, aduerſatur in facto tantùm, ſed in iure eſt identitas. idẽ not. Barto. poſt glo. in l. 1. ff. ne quis eum, qui in ius voca. eſt, vi eximat.

ADDITIO.

a ¶ Sed & ſi. Adde, quòd iſta dictio, ſed & ſi, denotat diuerſitatem in facto, & in iure. Bal. in l patris, & filii, ver. quæro circa hanc legem. & ibi Ioan. de Imol. ff. de vulg. & pup. Bar. in l 2. ff. ne quis eum, qui in ius vo. & in l. qui quartam. & in l planè. ſ. ſi coniunctim. ff. de leg. 1.

S V M M Æ.

1 *Appellatio emiſſa in abſentia iudicis an excuſet.*
2 *Libellus appellatorius cui dari debeat.*

CAP. IX.

A Ppellatio. Not. quòd aliud eſt legere ſcripturam, aliud eam ſimpliciter exhibere. & appellanti ſufficit ſolùm porrigere, etiã ſi non legat. Sed non ita iudici ſententiam in ſcriptis tradere. Nec teſti dictum ſuum, vt dixi ſ. titu. 1. c. ſi. legere autem eſt oculis proſpicere quæ ſcripta ſunt ff. de his, quæ in teſta. delen. l. 1. vbi de ſignificatione huius verbi. & aduerte; quia hoc. c. loquitur de appellatione porrecta iudici. & ſic de appellatione iudiciali. Idem dicit Ioan. An. de appellatione penitus extraiudiciali. Nam licèt in illa ſit opinio extra caſum. c. vt circa. ſ. eo. lib. de elec. de quo. ſ. c. cordi. in 4. glo. & in gl. iſtud. Si tamen in ſcriptis appelletur, ſufficit tradi ſcripturã;
1 eum eadem ſit ratio ſecundùm Ioan. An. in nouel. ¶ † Secundò no. quòd coram iudice à quo eſt appellatio interponenda. Niſi in caſibus, vt in glo. 3. ſuper qua refert opi. Gof. qui dicit, quòd appellatio emiſſa in abſentia iudicis bene excuſat, ſi non fiat fraudulenter. quod videtur placere Inn. ſ. eo. c. dilectus. ad fi. Tamen eidem Inno. placet id, quod ſequitur in hac gl. ſ. e. c. ſi iuſtus. hoc autem certum eſt, ſecundùm Archid. quòd appellatio non protegit appellantem à ſuo iudice, donec ad ipſius iudicis notitiam perducatur. ſ. e. c. ſi duobus. vbi idem tenet Pe. ¶ Tertiò no. quòd iſte text. ſolum exigit, quòd ſcriptura porrigatur. per quod dicit Archid. quòd non

non eſt neceſſe appellanti, cum tradit ſchedulam, loqui, vel dicere, appello. Ad hoc 2. q. 6. c. biduum. ibi [vt ei libellos daret] &c. & idem dicit gl. in exceptionibus: vt eas ſufficiat in ſcriptis dare, & etiam ſecundùm Io. An. illas verbo proponere, dummodo apud acta ſcribantur. Ad hoc. ſ. tit. j. c. vlti. in gl. 1. in fin. in exceptione recuſationis videtur ſpeciale, quòd debeat dari in ſcriptis, per l. apertiſsimi. C. de iudic. & quod no. ſ. c. legitima. in nouel. Sed nunquid in caſu huius c. requiritur, quòd ſcriptura ſit authen. glo. 4. quòd non, contra quã opponitur de Cle. cauſam. de elec. Sed ibi loquitur in diuerſo caſu, cum ſcilicet per ſcripturam ſit fides plena de actu præterito. Sed hic loquitur, cum ſcriptura producitur ad intimãdum præſentem actum, de quo ita conſtat iudici per priuatam, ſicut per publicam; immo etiam ſine ſcriptura quandoque, vt cum incontinenti appellat quis à diffinitiua voce viua. C. de ap. l. litigatorib. ¶ Quia hic fit mentio de libello appellationis. Sciendum eſt, quòd talis libellus eſt duplex. vnus appellationis interponendę, qui datur iudici à quo. & de iſto loquitur iſtud cap. alius eſt appellationis interpoſitæ proſequendæ, qui datur iudici ad quem. ¶ Circa primum eſt aduertendum; quia quandoque appellatur viua voce. & illa eſt breuis forma: ſufficit enim dicere, appello, vt l. j. §. libelli. ff. e. Sed quæro, quanto tempore duret iſta poteſtas appellandi viua voce? cõiter ſeruatur, q appellans hoc facere poteſt, iudice ſedente pro tribunali, ar. l. diuus. de reſti. in integ. & dixi. ſ. eo. c. 1. in 2. not. Quando aũt omiſſum eſt appellare viua voce, neceſſe eſt poſtea appellare in ſcriptis, vt l. litigatoribus. C. e. & tunc quid debeat continere ille libellus appellatorius no. in d. §. libelli. nam debet continere perſonam appellãtis iudicis à quo, & ſententiam, contra quam. ¶ Circa appellantis perſonam quærit ibi Bar. ſi procurator eſt condemnatus, & appellat: an debeat appellare proprio nomine domini. & videtur, quòd nomine proprio, cum ſit dominus litis, & in eum fuerit lata ſententia, vt l. 1. C. de ſen. veritas eſt, quòd debet appeliare procuratorio nomine, vt l. 1. §. in propria. ff. quando appella. ſit. puto etiam, quòd proprio nomine poſſet appellare, vt l. ex emptione. §. 1. ff. eo. & ſi ſimpliciter appellaret, non adiecto cuius nomine, debet intelligi procuratorio nomine domini, vt l. ſi. ff. de inſtito. & l. pen. ſi quis cau. ¶ Circa perſonam iudicis, dic, q ſufficit expreſsio nominis dignitatis, licèt non exprimatur nomine proprio; quia appello, tanquam à dignitate, non à priuato, vt l. ſi ſeruus communis ff. de ſtipu. ſeruo. Expreſsio autem ſententiæ, à qua fit appellatio, debet fieri taliter, quòd reddatur certa per relationem ad diem latæ ſententiæ. & tutum eſt etiam, quòd exprimatur res, licèt non expediat, ſi per demonſtrationem diei res eſt certa, vt l. 1. in fine. ff. de do. præle. Apoſtoli verò in ipſo libello appellatorio non eſt de ſubſtantia, quòd petantur; quia habẽt terminum ſeparatum à termino appellandi. & di xi. ſ. eo. c. ab eo. in ſecundo notabili. Sed vtrùm in tali libello debeat fieri mentio de iniquitate ſententiæ. communiter ſeruatur, q ſic. ſed non eſt de ſubſtantia: quia qui dicit, appello: videtur ſ̃itiã dicere iniquam. vnde verbi ſignificatio hoc im
2 portat. ¶ † Circa hoc etiam quæro, cui debet dari libellus appellatorius. dic, quòd iudici à quo, ſi põt haberi eius copia: aliàs iudici ad quem, vt l. 1. §. dies. ff. quando app. ſit. Item ſi quis timeret iudicem à quo, poſſet interponi coram honeſtis perſonis, vt ſ. eo. c. ſi iuſtus. & l. 1. C. de his, qui per me. iu. non appella. Modò breuiter eſt videndum de libello, qui datur iudici ad quem. & dicit Bar. quòd licèt detur talis libellus: tamen non eſt neceſſe de iure. Nam ſufficit, quòd coram iudice à quo producatur appellatio, & petatur ſuper ea ius dici ſine nouo libello, vt ibi. Auth. de his, qui ingre. ad appell. §. volumus. & Innocen. videtur hoc tenere. ſ. de offi. deleg. c. cum contingat. circa fin. magnæ glo. Sed quia communis practica ſe habet in contrarium; ideò Bar. circa ipſum libellum quærit. de concluſione ipſius in d. §. libelli. vbi vide de quibus. not. in Specu. de appella. 4. parte. §. dicendum reſtat. & §. ijs præcedentibus.

S V M M Æ.

1 *Appellatio ſuſpendit iuriſdictionem iudicis à quo.*

CAP. X.

SIà iudice. Thema ponit: cuius duo dubia ſoluit, vtriuſq; rationem reddens, ibi [niſi coram.] ſecundum determinat. & declarat, ibi [niſi.] ¶ Nota, quòd ſi citatio fiat ſuper cauſa, quæ non ſit de iuriſdictione citantis, non tenetur citatus comparere: non. n. ſpectat ad iudicem à quo cognoſcere de veritate grauaminis, ſed ad iudicem appellationis, vt ſ. eo. c. Romana. §. quod ſi. & ſ. de reſcrip. c. dilectus filius. Sed dices. cum ex iſto argumento pendeat, an ſit ſua iuriſdictio, vel non. Nam ſi cauſa, prætẽſi grauaminis eſt vera, ſpectat ad alium. ſi falſa, ſpectat ad ipſum, vt ſ. eo. cap. vt debitus. ergo videtur, quòd ſit eius cognitio, vt l. ſi quis ex aliena. ff. de iudi. Sol. vt no. ſ. eo. c. ſollicitudinem. in gl. ſed quæritur. ¶ Secundò not. quòd non debet qs inſtrui ſuper facto proprio, de quo certus eſſe debet. ff. pro ſuo. l. fin. & ſ. de reſcriptis. c. ab excommunicato. & ibi ſimiliter dicit lex, abſurdum eſſe, quòd ille, qui eſt in ea cã, vt edere debeat, petat, quòd edatur ſibi, vt l. ſi quis ex argentarijs. §. prætor ait. ff. de eden. ¶ Tertiò not. quòd iudex à quo debet videre, vtrùm grauauerit, nec ne. Sed contra. 2. quæſt. 6. c. decreto. vbi nihil prius de veritate grauaminis cognoſcit: ſed vtrùm ſit emiſſa ex cauſa probabili, ſe inſtruit, & videre debet. Sed quid dices, ſi eſt dubium, vtrùm ſit probabilis, nec ne? dic, quòd idem: quòd ipſe de hoc cognoſcit, & inquiret à peritis. & collatione cum eis habita, ſententiabit, ſe cundùm quod ſibi videtur, vt ſ. eod. c. vt debitus. in glo. colligitur. vbi no. quid iuris, ſi poſt talem collationem remanet de hoc dubium. dicit ibi, quòd debet differre, & ſuperſedere. Nam ſecundùm Ioan. And. hic in nouell. in tali dubio potius ſtatur appellationi, quàm ſententiæ. ſupra eod. c. dilectus. & præſumitur propter grauamen appellatum, de re iudic. c. tenor. & quod not. Ioan. And. ſ. eod. c. paſtoralis. in glo. non
1 tamen. ¶ † Quartò not. quòd appellatio ſuſpendit iuriſdictionem iudicis à quo, & per conſequens effectum ſententiæ ſuę. & in appellationibus ab interlocutorijs illud eſt clarum, q iuriſdictio, & effectus ſententiæ non extinguitur. quod patet; quia poteſt iuriſdictionem reaſſumere, vt ſ. c. vt debitus. Sed appellatio à diffinitiua vtrùm extinguat, vel ſuſpendat pronunciatum. varij varia ſentiunt propter leges, quæ in hoc variant. Quidam enim dicunt, quòd appellatio reſcindit pronũciatum, vt l. 1. in fi. ff. ad Turpil. Item lege cauetur, quòd condemnatus vltimo ſupplicio, ſtatim efficitur ſeruus, vt l. qui vltimo. ff. de pœ. & tamen ſi appellat, valet teſtamentum eius. quod non poteſt contingere alia ratione: niſi quia talis appellatio perimit pronunciatum, vt ff. de iniuſt. teſta. l. ſi quis filio. §. hi autem omnes. Item infamia per ſententiam irrogata per appellationem aboletur, vt l. furti. §. j. ff. de his, qui no. infa. in contrarium faciunt rationes, & iura, quòd per appellationem non extinguatur: ſed pronunciatum ſuſpendatur, vt C. de re. cre. l. ſi quis iuſurandum. ibi [pronoçatione ſuſpẽſa] & c. & C. de appel. l. præcipimus. & quo. app. non re. l. ab executione. & de offi. dele. c. paſtoralis. §. 1. in omnibus enim iſtis iuribus habetur verbum, ſuſpendere, quod aliud eſt, quã extinguere, vt l. illa inſtitutio. §. is qui. ff. de hær. inſt. ibi [in ſuſpenſo retinentur, vel non obrumpuntur.] & ff. de pac. l. ſi vnus. §. 1. & ſ. de conſue. c. cum inter. per Inno. quod enim ſuſpenditur, non tollitur ſubſtantialiter, ſed eius effectus interim ceſſat ff. de do. inter vir. & vxo. l. cum inteſtatus. §. ne autem. & c. ad hæc. & quod ibi no. ſ. eo. & c. dilectus. & mulæ etiam rationes vrgent pro illa parte, quas ponit D. Bald. in l. tale pactum. §. qui pronocauit ff. de pac. in repetitione. Effectus quæſtionis cõſiſtit; quia ſi ſententia ſuſpenditur per appella-

pellationem, poteſt vires reaſſumere per confirma. & ex ea orietur actio in factum, & officium iudicis executiuum. Si verò extinguitur, ius exequendi, & actio in factum habebunt ortum ex ſententia iudicis appella. de his dixi. ſ. eo. c. Romana. in 8. q. poſt Ioan. ¶ Quintò not. in ver. niſi. quòd appellãs à grauamine citatus per iudicem à quo ad audiendum reuocationem grauaminis, cogitur comparere. Quod vtrùm ſit verum, quando citatus fuit iuxta formam huius. c. in princ. vel cum præcisè citatus eſt ad actum reuocationis: iſtud verbum, cuius natura eſt præcedentia limitare, innuit, q̃ cõparere tenetur, etiam citatus ſub prædicta forma. quæ duo cõtinet. ſ. grauamen reuocari, & de eo doceri. licèt ergo ad iſtud ſecundum nõ teneatur, cogitur comparere ſuper primo, qua ſi duo fuerint mandata, vt in c. cum dilecti. de do. & contu. & licèt pro vno intellectu multum faciat iſte tex. tamen contrarium tenet Lap. dicens, quòd terminus aſſignatus in forma, de qua in prin. c. non arctat appellantem. Iſte ergo verſ. niſi. dẽt intelligi, qñ fuit ſimpliciter citatus ad audiẽdam reuocationẽ grauaminis. Ex tunc. n. ſi non comparuerit, valet proceſſus iudicis à quo, ac ſi non fuerit appellatum. & hoc credo verum, maximè, ſi reuocationem pollicetur ſub conditione, ſi de eo docuerit, vt in tex. Si verò ſimpliciter dicit ſe velle reuocare, & quòd de eo docebit: tũc eſt maius dubium, p̃ d. c. cum dilecti. vtrùm. ſ. comparere teneatur. Sed hic quæritur, vtrùm citato non comparente, & iudice reuocante grauamẽ, ſine noua citatione poterit ad vlteriora procedi, & ſententia ferri? Archid. hic, quòd ſic. ſ. eo. lib. de do. & contu. c. eum qui. In cõtrarium facit iſte tex. ibi [ac ſi appellatio] &c. contumacia enim talis fingit eum non appellaſſe. Non ergo tanquàm contra appellantem eſt procedendum forma illius c. & hanc partem, quòd requiratur noua citatio, tenet Ioan. And. ſi tamen citatus appellationi inſiſtens comparere contempſerit, locus eſt opinioni Archid. ¶ Sextò no. quòd iudex poteſt grauamen inflictum per ſuam interlocutoriam reuocare: vſque autem ad quantum tempus duret iſta poteſtas, Io. An. ſ. e. c. cum ceſſante. refert varias opi. Ego ibi poſt Bar. diſt. quatuor tempora. Nam quoddam eſt tempus 10. dierũ appellandi poſt grauamẽ illatum: quoddam eſt poſt 10. dies vſque ad ſententiam: quoddam poſt ſententiam diffinitiuã: quoddam poſt executionem interlocutoriæ. dic ergo, quòd ℈ 10. dies ad appellandum poteſt reuocare ad petitionem partis, poſtea non poteſt ex officio vſque ad ſententiam diffinitiuam: poſt ſententiam autem non poſſet: ſimiliter nec poſtquàm fuerit executioni mandata, niſi cauſa cognita, vel de partium voluntate, vt probatur in l. 1. in fi. ff. de prætor. ſtipu. Item intellige, quòd poſſit reuocare. ℈ 10. dies, vel ante ſententiam, vt dixi. Niſi eſſet talis interlocutoria, per cuius prolationem iudex deſineret eſſe iudex; quia tunc eam non poſſet reuocare, vt ſ. de offic. dele. c. ſignificantibus. & loquitur iſtud. c. quando deſijt eſſe iudex qui pronunciauit ſe non iudicem. idem ſi quocunque alio modo: puta tradendo apoſtolos denegatorios: vel expreſsè denegando: vel infra tempus debitum non tradendo: vel ſi iudex appellationis inhibeat, appellatione recepta. In his enim caſibus eſt extincta eius iuriſdictio in alium, & non ſuſpẽſa. quod exigit iſte text. vt eam valeat reaſſumere. ad hoc ſ. eo. c. vt ſuper. & c. ab eo. & c. cum appellationibus. & no. hoc pro limitatione huius c. Cui etiam adde quod dixi in c. vt ſuper. prælegato in 2. & 3. q. Oppoſitio ergo Bart. in d. q. eſt, q̃ iudex ex officio ſemper ante ſententiam reuocare poſſit interlocutoriam. D. Io. An in d. c. cum ceſſante. ponit tres ſpecies interlocutoriarũ. Nam quædam præparant, & ordinant litem. Quædam decidunt incidentia, vel emergentia. Quædam iubent aliquid reſtitui, vel dare, fieri, vel non fieri, vel aliud æquipollens. Super poteſtate autem reuocandi iſtas interlocutorias ponit multorum opi. & demum ſuam, quòd ſuper prædictis tribus ſpeciebus de iure canonico habent poteſtatem reuocandi ex cã.

Sine cauſa verò non poſſet, maximè poſt 10. dies ſine voluntate partis, pro qua lata eſt, allegat l. 1. in fi. de prætor. ſtipu. & quod not. Innoc. de ſenten. excommu. c. ſacro. vbi licèt ponat opin. demum poſtea ad literam ſic dicit: vel dic idem in alijs interlocutorijs, vt de expenſis, & ſi. quòd reuocari poſſint à proferente, etiam ſi poſt lapſum 10. dierum tranſiuerint in rem iudi. & ſic loquitur l. quod iuſsit. nam ſicut ex officio ſuo ſine ſolemnitate condemnat, ex quò partibus oritur ius, & actio. Sic & ſine magna ſolemnitate poterit reuocare, argum. 4. q. 3. c. quiſquis. fatetur tamen Innocen. quòd ſi ſine cauſa reuocat, poterit appellari. plures autem quæſtiones circa reuocationem interlocutoriæ ponit Bart. in l. quod iuſsit. & inter alias no. illã. ſi ſuper eodem facto apparẽt duæ ſententiæ interlocutoriæ: nec apparet, quòd iudex tulerit ſecundam animo reuocandi primam: an prima ſit reuocata. videtur, q̃ ſic; quia in his, quæ pendent ex voluntate vnius, & ſunt mutabilia, ſemper vltima prioribus derogant, vt c. 1. ſ. eo. lib. de conſti. & l. ſi mihi & tibi §. in legatis. de leg. 1. dicit ipſe, quòd prima non videtur reuocata; quia ſecunda præſumitur lata per errorem. pro quo dicto allego c. cum olim. ſ. de re iu. & qđ no. Inn. in c. auditis. ſupra de procu. ¶ Septimò & vltimò not. quòd iudex ad hoc vt reaſſumat cauſam per reuocationem grauaminis, requirirur, quòd reuocet cum effectu. Quod declara. in glo. pen. Ex qua not. quòd vbi facto opus eſt, non ſufficit dicere, ſum paratus, niſi realiter offerat. pro quo allego, quod not. Bar. in l. prætor ait. §. ſi quis paratus. ff. de no. ope. nun. & vide de hoc glo. notabilem in c. cupientes. §. ſi verò. ſupra de ele. illo ergo, qui tenetur ſoluere pecuniam ſub pœna, vel aliter, non ſufficit, ſi dicat ſe paratũ ſoluere: niſi portet pecuniam in manibus, ad hoc l. fundus. ff. de reſcin. uen. & ſupra de eo, qui mit. in poſ. c. j. Arg. contra ſupra de reſtitu. in integ. c. conſtitutus.

S V M M Æ.

1 *Prælatus intereſt aliquando Capitulo vt prælatus, aliquando vt canonicus.*

C A P. XI.

A Collatione. Circa vnum thema diſtinguit. primum membrum, ibi [non ad ipſum.] ſecundum, ibi [aliàs ſi.] ¶ Nota, quòd ad epiſcopum, & Capitulum hic ſpectabat collatio præbendarum. quod vtrùm ita ſit de iure communi, vide ſ. de elec. c. cum in eccleſia. in 2. gl. & ibi in no. ¶ †Secundò no. quòd prælatus intereſt quandoq; Capitulo vt prælatus: quãdoque ut canonicus. in dubio tamen præſumitur reſidere ut epiſcopus: niſi probetur contrarium ex aliquibus conjecturis, quas hic ponit gl. 2. Quomodo autem poteſt reſidere nomen canonici, & effectus in epiſcopo, dubitari poteſt. nam nox canonici prouenit ex titulo canoniæ, vt no. in c. cum tu. de conſt. Sed titulus canonię, & eius effectus extinguitur per eius promotionem ad epiſcopatum, vt in cap. cum in cunctis. de elec. Si ergo eſt extinctus, non videtur, quòd poſsit retinere vocem vt canonicus. Ad hoc vide quod not. in c. cum noſtris. de conceſ. præben. & c. cum in eccleſijs. ℈. e. lib. de præben. licèt enim poſsit habere titulum canoniæ, & eius effectum: non tamen eſt canonicus, vt in d. cap. cum in eccleſia. ¶ Tertiò no. quòd cum à duobus grauamen infertur, qui habent diuerſos ſuperiores, ad quem ex eis debeat appellari. Nam Capitulum habet epiſcopum, epiſcopus archie. Si ergo epiſcopus, & Capitulum ſimul grauauit, reſpectu Capituli erit appellandum ad Papam: reſpectu epiſcopi ad archiepiſcopum. in hac ergo mixtura tex. iſte vult, quòd ſit ad archie. appellandum; quia grauamen illatum eſt indiuiſibile. ratio; quia illatum à pluribus, videtur illatum à quolibet inſolidũ, vt l. eadem. §. Cato. de verbo. obli. Ad epiſcopum ergo veluti inferentem grauamen inſolidum non eſt appellandum; quia non

non appellaretur gradatim, ſed de eodẽ ad ſeipſum, cõtra iura. ſ. eo. c. dilecti. & ſ. e. li. de cõſue. c. non putamus. Eſt & alia rõ; quia in iſta mixtura duorum grauantium eſt appellandũ ad ſuperiorem dignioris. q̃a natura cõpoſiti ex duob. ſimplicib. eſt talis: vt magis dignũ trahat ad ſe minus dignũ, vt c. qđ in dubijs. de conſecra. ec. vel al. Sed dignior eſt Eps, quã Capitulũ, ſicut pr̃ filio, & ſicut caput mẽbris, iuxta no. in c. edoceri. de reſcri. & c. nouit. de his, q̃ fi. à præla. & vide oĩno de hoc quod dixi. ſ. e. c. Romana. in 7. q. Sed dices. iſta rõ infert, q̃ ẽt ſi grauauit vt canonicus de Capitulo, nõ ſit ad eũ appellãdũ: poſtq̃ dicis, q̃ grauamẽ illatũ à plurib. cõcernit oẽs inſolidũ. Ad hoc rñde, q̃ grauamen illatũ à Capitulo nõ vr̃ illatũ à ſingulis. Sicut nec debitũ, vel creditũ Capituli eſt ſingulorũ. 12. q. j. c. qui manumittitur. & l. ſicut. ff. qđ cuiuſq; vni. no. non hr̃ ergo conſideratio eſpi, ſi intereſt vt canonicus. ¶ Quartò colligit Io. An. ex hoc ver. tanq̃ actum. q̃ qñq; eps eſt pũs actui. vt eps: qñq; vt canonicus. ad hoc de elec. c. cum inter. in gl. ſi. q̃ incipit, ſed nõne. Et inducit ad q. Ambaſiatorũ Mediolañ. qb. Imperator Conſtantinopolitanus (ad quẽ vt ambaſiatores Cõis acceſſerãt) multa donauit: an cedat eis, vel Cõi talis donatio? dicit in nouella, q̃ cedit eis, ſi prius erant ſibi noti: aliàs Cõi, ſi erant ignoti. vel aliter, ſi donum cõueniebat Cõi (vt leo, ſtatua, vel ſimile) Cõi cedat. ſi cõueniebat pſonis: vt ſi Doctori librum, vel militi arma donauit, cedit ſibi, ſĩ eũ in no. Bar. iſtam q. examinat poſt Accur. in l. ſi verò. §. item qcquid. ff. ſo. ma. & ibi tenet, q̃ in dubio non fiat reſtitutio: niſi expreſsè id fuerit eis datũ, vt Cõi reſtituerent. & inducit pro hoc l. diuus. ff. de bonis damna. & l. j. C. pub. læti. li. 12. & all. caſum in l. ſociũ, qui in eo. §. fi. ff. pro ſocio. D. meus ibi ſubtilius loquitur. dicit. n. q̃ qñq; donatur aliquid alicui pro alio: qñq; per alium: qñq; pp ipſum recipientẽ: qñ dubitat. Primo caſu acquiritur alij. ff. de do. inter vir. & vxo. l. ſi mulier. & de vul. & pup. l. ſed ſi plures §. in arrogato. & l. profectitia. ff. de iur. do. Scđo caſu refert. aut accipiẽs gerebat pſonam repñtatam rõne officij: aut nõ gerebat repñtatam pſonam alterius. primo caſu aut gerit perſonam repñtatam in ipſa acquiſitione. & tunc acquirit illi. C. de iur. deli. l. cũ aliquis. & C. de vſuf. l. ſi. aut gerit pſonã repñtatam, ſed non in illo actu. verbi gra. Ambaſiator gerit perſonã dñi in punctis ambaſiatæ tamẽ exformam mandati: vnde cum donatio non pertineat ad formam mandati, non quæritur alij; quia non gerit pſonam repñtatam in hoc. & hoc patet ex ſequenti membro, qñ non repñtat alium, q̃ ſeipſum: quia tunc acquirit ſibi, & non alteri, vt d. l. ſocium. in fin. Tertiũ membrũ principale eſt clarum, q̃ acquirit ſibi. In 4. membro. ſ. in dubio, recurrendũ eſſet ad cõiecturas. nã ſi officiũ, quod quis gerit, eſt. cã acquiſitionis, acquirit dño. Sed ſi propria perſona eſt cã immediata, & principium acquiſitionis: & acqrit ſibi. ſp. n. cã immediata reſpicienda eſt, non remota, vt no. in l. mulier. ff. re. amo. & in c. de cætero. de homi. Si autem nihil apparet, dicam eũ ſibi acquiſiuiſſe; quia pſona extranea non eſt ſubintelligenda in actu. ff. de ver. ob. l. ſi ita ſtipulatus. §. Griſogonus. & no. iſtã diſtinctionẽ. cui adde c. req̃ſiſti. de teſtis. & de pec. cle. c. 2. & 3. vbi dixi, an in dubio gerentes officiũ pſumantur acquiſiuiſſe contemplatione officij, quod exercent, vel propria. facit. C. arbit. tu. l. ſi defunctus. ¶ Quærit Ioan. An. de tali. q. Ad eſm, & Capitulum ſpectat collatio ꝓbendarum: Eps ſolus, vel cũ vno ſine duob. canonicis confert vni, Capitulum confert alteri: q̃ collatio prænaleat? Hoſt. tenet, q̃ collatio epi. refert hic Ioã. An. cõtrariũ fuiſſe diſputatũ p̃ D. Principalẽ de Mediolañ. & p̃ D. Fed. de Se. q plus tenuit. ſ. q̃ niſi eps in tali electione hẽat maiorẽ partẽ Capituli, non valeat eius elec. Plures rõnes adducit Ioan. An. pro illa parte, quã firmat. & ad iura, & rationes Hoſt. quæ faciunt in contrarium, reſpondet, & p̃bat opi. Hoſt. in plurib. continere abſurditatem. & quia iſtã q. plenè examino in c. poſtulaſti. de cõceſ. præb. ideò hic non proſequor. & Io. An. pleniſsimè in no.

S V M M Æ.

1 *Repulſio exceptionis peremptoriæ in vna cauſa, an præiudicet in alia.*
2 *Appellatio à diffinitiua deuoluit ad iudicem ad quem cognitionem omnium, quæ deducta fuerunt coram iudice principalis cauſæ.*
3 *Statutum epiſcopi de conſilio ſui Capituli, quòd non poſsit in ſuo foro ab interlocutorijs appellari, an valeat.*

C A P. XII.

LIcèt ab interlocutoria. Duæ ſunt partes. ſecunda, ibi [Si verò.] & venit ad determinationem altercationis Inno. & Hoſt. vt in glo. j. & in Spe. de app. §. dicto. ver. ſed ſi. in pr. Dictum eſt ſ. in c. ſi à iudice. q̃ iudex à quo poteſt grauamen illatum per interlocutoriam reuocare. hic dr̃, vtrum poſsit iudex appellationis. ſ. interlocutoriam primi iudicis reuocare, & diſtinguitur, vt in text. ¶ Not. q̃ ſuper exceptionib. peremptorijs, vel quæ reddunt iudicium retro nullum, iudex interloquit. Qđ an dẽat, vel poſsit. dic, vt ſ. de or. co. c. j. & l. j. C. de or. iudi. ¶ †Vtrùm aũt repulſio exceptionis peremptoriæ in vna cauſa præiudicet in alia; ita q̃ nõ poſsit iteratò in illa cauſa diuerſa opponi? videtur, q̃ ſic. nam ſpeciale videtur, q̃ poſsit in cã appellationis à diffinitiua, vt hic. & hoc credo verũ, qñ eſt mera exceptio (puta pacti, præſcriptionis, & ſi.) Si autem ſuper eodem competeret ẽt actio ſpoliationis, cum qua competit ad id interdictum vñ vi: vel compenſationis, cum qua concurrit principalis actio ad idẽ debitum, quod excipiendo deducitur: tunc licèt qs ſuccumbat in exceptione, non prohibetur illud idem deducere per modum actionis, iuxta doctrinam Inn. in c. fi. de ord. cog. & ibi dixi. ¶ †Scđò no. q̃ appellatio à diffinitiua deuoluit ad iudicem ad quẽ cognitionem oĩum, quæ deducta fuerunt coram iudice principalis cauſæ. Nam ſĩñ Io. Mo. totus proceſſus ordinatur ad diffinitiuam. vnde appellatio ab ipſo interpoſita ſuſpendit non ſolum illã, ſed etiam oĩa ordinata ad illam, vt l. 1. § ſi quis ſub condi. ff. vt leg. no. ca. & l. ſi eum. §. iniuriarũ. ff. ſi quis cau. Nam cum præcedentia ordinentur ad ipſam vt ad finẽ: reſciſſo fine, reſcinduntur ordinata ad finem: ſicut reſciſſo teſtamento, & ſnĩa, reſcinduntur omnia, quę ab eis dependent, vt l. Papinianus. §. ſi ex cauſa. ff. de inoff. teſtam. & c. auditis. de procu. cum ſim. per talem ergo appellationem à diffinitiua omnia deuoluuntur ad iudicem appellationis: vt corrigat, & reformet deciſa per iudicem à quo, vt in c. Raynutius. & c. Raynaldus. de teſtamentis. Aduerte. tamen, q̃ pt tale grauamen per appellationis iudicem emendari &c. Sed vtrum teneatur neceſſariò audire partem contra interlocutoriam, quæ tranſiuit in rem iudi. per lapſum 10. dierum, vt ſ. de elec. c. cum dilecti. iudex. n. appellationis nõ tenetur, licèt poſſet, vt in c. cum ceſſante. & dixi in c. ſi à iudice. & text. ille dat poteſtatem iudici reuocandi: ſed non parti impugnandi, vel contra ipſam aliquid allegandi. & gl. mag. ſentit, q̃ adhoc vt pars poſsit eam impugnare, requiritur licentia iudicis ad quem, qui in cauſa hac ſuccedit in locũ iudicis ap. ergo cum ſimili poteſtate, ut d. §. iniuriarum. quòd tamen præcisè audire debeat partem impugnãtem interlocutoriam, facit, q̃a natura huius app. à diffinitiua eſt, non deducta deducere, & non probata probare, vt no. in c. fraternitatis. de teſtib. & l. q̃ hanc. de tempo. appel. Ex quo inferas, quòd licèt appellatio ab interlocutoria non poſsit iuſtificari, vel impugnari, niſi ex actis antiquis, vt Clemen. appellanti. eod. titu. ſi tamen cognitio huius interlocutoriæ deuoluatur ad iudicem ad quem per appellationem emiſſam à diffinitiua, ſequetur veluti acceſſoria. cap. ſi ſuper gratia. ſupra eod. lib. de offic. delegat. & ſi eſt hoc verum, eſt not. limitatio ad d. Clemen. ſuper quo cogita. ¶ Tertiò nota. in ver. [vbi verò] quòd incidunt, & emergunt quæſtiones in cauſa, quæ non tangunt ipſam cauſam. Quod exemplica, vt in gloſſ. ſicut &c. & iſtæ ſunt alterius naturæ, cauſam ipſam contingentes. & facit hoc ad not.

per Barto.in l.pennl.§.ad crimen.ff.de publ.iudi.in quæſtione Rauageſe. Interlocutoria autem lata ſuper talib. articulis ſeparatis à negocio principali adeò tranſit in rem iudi.q nõ põt emendari per iudicẽ appellationis.& ſic vr hẽ minorem ptãtem, quã iudex, qui eã tulit:qui poſſet q̃cũq; ante ſniam reuocare,maximè ex cã,vt dixi.ſ.e.c.ſi à iudice.Aduerte tũ, q licèt in talib.ſeparatis interlocutoria emendari non poſsit per iudicẽ appellationis,vt hic: ſi tñ iudex à quo omiſit pronũciare ſuper eis,poterit hũc defectum ſupplere iudex appellationis.vnde ſi omiſit condemnationem expenſarum,iudex appellationis vigore appellationis interpoſitæ à diffinitiua poterit condemnare in talibus expenſis omiſsis, vt in l.oẽm honorẽ.C.quãdo prouo.non eſt neceſ.deciſa ergo per talem interlocutoriam non poterit reformare,vt iſto in ver. vbi ve rò. Sed talib.ſub ſilẽtio prætermiſsis poterit ſupplere,vt d.l. oẽm.plus eſt ergo interloqui, quàm omittere. vnde ſi iudex poſt oppoſitam exceptionem dilatoriam,vel aliam non tangẽtem cãm principalem ad vlteriora proceſsit, poterit dicta exceptio repeti in cã appellationis.Secus ſi eam per interlocutoriã repulit.Ego dico, q in ſubordinatis adinuicẽ p proceſſum ad vlteriora vr præcedens exceptio reprobata intñ, q niſi appelletur.ỹ.10.dies, nõ poterit repeti in iudicio appellationis à diffinitiua:niſi prout hic dr,ar.c.exhibita.de iud.& c.ſuborta. de re iud, Paria.n vñr,repulſio expreſſa, & tacita, quæ reſultat per proceſſum ad vlteriora.Non ob.l.oẽm.quia loquitur in omiſſa condemnatione expenſarum tpe diffinitiuæ ſniæ:vñ appellatio à diffinitiua.ỹ.10.dies interpoſita deuoluit ẽt illud grauamen.Sed ſi eſſet omiſſa condẽnatio expẽſarum ſuper certa exceptione:puta in exceptione exõicationis nõ probata in termino,vel alterius peremptoriæ, iuxta no. in c.ſniæ.de do.& contu.& c.Pia.de exc.vtrũ iudex ad quem poſſet illũ defectũ ſupplere,& cõdẽnare?vr, q nõ, ſi omiſsio, & interlocutio ſunt paria, vt prædixi : iudex tũ à quo poſſet dictã condemnationẽ expenſarum omiſſam ſupplere vſq; ad diffinitiuã, vt no.Io.An.in c.ſæpe.ſ.e. & vr mirum, q non ita poſsit iudex appellationis,qui in eius locũ ſucceſsit. Sed dic, q in iſtis interlocutorijs minor eſt eius ptãs,vt in ver. vbi verò. ¶ Quærit gl.vtrum poſt interlocutoriam.ỹ.tempora appellandi ab ea poſsit ad vlteriora procedi? videtur,quòd nõ. quia paria ſunt appellaſſe,vel eſſe.ỹ.tpa appellandi, vt ſ. e.c. non ſolum.& pro iſta parte.ſ.quòd non poſsit efficaciter, arguit,& concludit contrariũ. Non ob.c.non ſolũ.qa loquitur quò ad prædictã æquiparationem in appellatione à diffiniti ua,q̃ refert oẽs Doc.de hoc concordaſſe.Sed vr,q malè:nam grauatus,qui ſuſcipit terminos, & præcepta iudicis(puta dilationes ad probandũ,vel aliquid faciendũ) vr per hoc præcludere ſibi viã ad appellandũ per tales actus contrarios, vt l.ad ſolutionẽ.C.de re,iu.& c.qđ ad conſultationẽ.ſ.e.ti.& c. ſollicitudinẽ.ſ.eo.Sol. dicit Io.An.poſt Inn.q licèt grauatus teſtes producat.ỹ.10.dies coram iudice,qui grauauit, adhuc ỹ.10.dies appellare põt.Non obſt.contraria prælegata;qa loquuntur in appellatione interpoſita:ſecus in interponẽda. Sed certè gl.Accur.in d.l.ad ſolutionẽ.ſentit,q idem in interponenda:dum dicit [in eo, qui appellauit, vel appellare potuit: vt dicatur acquieuiſſe ſniæ,petendo terminum ad probãdum. Sed dicit Io.An.iſtud procedit in vltimo petente:ſecus in cõparente iuſſu iudicis, ego hoc confirmans dico,q termi nus ad ſoluendum eſt contrarius iudicio.& tacitè vr ſic petẽs debitum confiteri,vt l.ſi reus paratus.ff.de proc.non mirũ ergo,ſi poſtea non põt appellare.Secus eſt in eo,q ſuſcipit aliũ terminum nõ excluſiuum iudicij,& litis. Nam talis actus nõ eſt prorſus contrarius iuri appellationis,quod cõpetit.ỹ.10. dies, qui dantur ad deliberandum,vtrùm velit appellare,vel non:& maximè;quia grauamina.ỹ.tpa appellationis inflicta deuoluũtur ad iudicem ad quem:ſicut ad eum deuoluitur tota cã,ſi grauamen probatur.ſ.e.c.cordi.dilatio quorũ dierũ data ad hunc finẽ.(ſ.deliberationis) per actum differmem,& non prorſus contrarium non eſt ſublata.¶†Quærit Io.And. in nouel.vtrùm valeat ſtatutum epiſcopi,de conſenſu & conſilio ſui Capituli factum,q non poſsit in ſuo foro ab interlocutorijs appellari.& probat primò, quòd poſsit ſtatuta facere, de conſecra.diſtin.3.c.j.& de maior.& obed.c.2.Nam & legatus poteſt,de offic.lega.cap.fina. & ſenatus poteſt legem facere,& eccleſia ſenatum habet, vt l.non ambigitur.ff. de leg.& 16.q.1.c. eccleſia.cuius epiſcopus eſt caput, & ꝓordinator in cunctis.21.di.c.plectis.Sed hoc probat ex materiæ qualitate.Nã concordat ſtatutũ tale cũ iure ciuili,qđ ore principũ eſt diuinitus promulgatũ,vt l.añ ſniæ.C.quo.ap.nõ reci. & 8. di.c. quo iure. Tertiò hoc ꝓbat æquiparatio pacti ad ſtatutũ,de qua in rub.de decr.Decur.C.nam per pactum hoc põt,vt l.ſi.in fi.C.de tem.app.ergo & per ſtatutũ. In contrarium alle.alias rationes,q non valeat; quia eſt contra ius canonicum.& inferior legem ſuperioris,&c.vt in Cle.ne Romani.de elec.pũt.n.ſtatua facere,dumtñ non obuient canonicis inſtitutis,ut in l.2.C.de off. præfec.præt. Ad hoc.25.q.2. c.inſtitutionis.vbi expreſsè dr,decreta Romanorũ Pontificũ in totũ,vel in partẽ ab aliquo eſo cõuelli,vel mutari nõ pũt. Sunt.n.debitores ſacras regulas cuſtodire.9.q.3.c.cũ ſimus. & contrafacientes depoſitionem merentur.4.di.§ fi.25.q.j. c.hac conſona.& c.violatores.& de ſepul.viola.l.3.§. diuus. Vlterius hoc probat pp ipſius ſtatuti iniquitatem,quæ conſiſtit in eo, q oppreſsis denegat facultatẽ conquerẽdi &c.hoc probare nititur,q canonica prouiſio,quæ permittit ab interlocutorijs appellari,incedat æquius,quàm ius ciuile:qđ hoc prohibet. & tandem poſt multa concludit,ſtatutum, de quo quæritur,non valere:pro qua deciſione optimè facit. c.veniẽtes.de iureiu.vbi per ſtatutum lædi nõ põt ius ſuperioris:qđ hẽt,vt ad eum poſsit à grauaminibus appellari, & q appellationi ad eum interpoſitæ deferendum ſit.& hoc tenet Bar.in l.ſi.C.de aqua plu.ar. & Cyn.in l.ſi appellatione.C.eo. ſuper quibus ergo poterunt epiſcopi ſtatuta facere? dic, vt no.Io. And.ſ.de offic.archipresbyte.c.fin.

Rub. De vi.& honeſt.cleric.

SVMMAE.

1 *Epiſcopus poteſt ſtatuere,quòd clerici viuant in communi.*
2 *Honeſtas clericorum in pluribus dicitur verſari.*

CAP. I.

CLERICI qui.Io.An.ſuper iſta rub.proſequit.primò qualiter clerici dẽant viuere. ſcdò in quo cõſiſtat honeſtas clericorũ. ¶† Circa primũ dicit, q epſ põt ſtatuere,q clerici viuãt in cõi.ſ.e.c. qũ.Itẽ q dẽant continẽter,& caſtè viuere.ſ.eo. tit.c.vt clericorũ.in pr.& fi.Itẽ vita eorũ dẽt eſſe tẽperata in cibis, & potibus, & à crapula,in pr.& fi. †Itẽ honeſtas clericorũ verſatur in plurib. primò in celebratione diuinorũ, vt ſtent à laicis ſeparati.ſ.e.c.j. Quòd comã non nutriant,nec portent arma.e.ti.c.2. Quòd coronã,& tõſurã deferãt cõgruentes,e.ti.c.clerici.Quòd cũ fẽminis non conuerſent:nec monaſteria viſitent monialiũ,e.ti.c. vt m ona ſteria. Quòd gratis iudiciariũ ordinẽ impendant.e.ti.c.cũ ab oi.Quòd ludibria,vel theatrales ludos non exerceant.e.ti.c. cum decorem.Mimis,hiſtrionibus,vel ioculatoribus non intendant,e.ti.c.clerici.Fortius igitur, q tales actus non exerceant.& circa hoc prouidet iſta cõſtitutio,penã annectẽs.Itẽ verſat eorũ honeſtas in veſtib.deferẽdis: vt abſtineãt à certis colorib.Itẽ à ludis taxillorũ,& alearũ:ab annulis,fibulis,corrigijs,calcarib auratis,& certis alijs,de qb.eo. ti.c.clerici eo. Itẽ abſtineãt à certis artib.mecanicis.de qb.in Clo. 2.e.ti.Itẽ à negociationib.laicorum,vt ibi.Commendat ẽt Ioan. An.in hac rub.caſtitatem, & plures auctoritates ſuper hoc allegat.

SVM-

SVMMAE.

1 *Delictum detrahit quem à dignitate clericali.*
2 *Monitio an requiratur ad hoc, vt quis incurrat pœnam iuris.*
3 *Priuilegium dicitur eſſe multiplex.*

CAP. I.

CLerici qui. No.quòd propter delictũ detrahit clericali dignitati.
1 † Clericatus eĩ eſt dignitas, vt in glo.2. Quilibet ãt in dignitate conſtitut⁹ debet ingenio ſuo augere auctoritatem dignitatis,vt l.obſeruandum.de offi.pſi.¶ Secũdò not. quòd hic tria vocabula ponuntur, ſcilicet ioculatores, golliardi, & buffones. & alludit vulgaribus prouinciarum. canon autem vocat eos hiſtriones.4.q.1.c.1. & de cõſec.di.2. c.pro diiectione.& vnde ſumpſerit exordium,ponit Valeri⁹ lib.2.c.1.circa medium. facit quod not. Ioan.And.ſ.eod.c. clerici.iſti ex ſuis actibus cognoſcuntur.nam actus aliorum cũ ludibrio ſui corporis repſentãt.& intelli ge,qñ publicè faciũt ſpectaculũ ſui corpis. Tales enim ſunt infames ipſo iure, vt d.c.pro dilectione.Nõ mirum ergo ſi talib⁹ portæ dignitatũ patere nõ dñr,vt l.2.de digni.C.li.12.& de exceſ.pla.c.inter dilectos.& vide de iſtis. 86.di.c.donarẽ. & l.2.§.ait prætor.de his,qui no.infa.Aequum fuiſſet hãc pœna puniri cleri cos,q tenent mancipia quæſtuaria,vt lenones.Nam lex iſtos exequat ſupradictis ſub pœna infamiæ, vt l.athletas.de his, q no.infa.§.ait prætor.vide quod ſcripſi in Cle.1.e.tit.vbi in pœnis nõ extenduntur iura ad caſus maiorem rationem habentes. vñ illa conſtitutio,q loquit de exercẽtibus illas duas artes viles macelli,& taberne, nõ extenduñt ad illos. q exercẽt viliora (puta ad lenocinia,ſiue proſtibula)vt ibi dixi poſt glo. Barto. & Io.de Lig. vide tamen quod in ſimili no.Cy.in l.1.C.quæ ſit long.conſue.¶ Tertiò no.actum damnatũ dici artẽ.ſicut vſura dicitur ars.46.di.c.ſicuti.& magica.1.q.1.c. Petrus. & C.de male. & math.l.2.& baliſtariorũ,de ſagit.c. 1.Sic & cura animarũ dr ars,de æta.& qua.c.cũ ſit.dic,quòd ars ꝓpriè dicit, quando ꝓcipitur cum induſtria & doctrina. hinc enim eſt, q artificiũ extinguit nomẽ officij, nõ econuerſo,vt no.in l.legatis.§.ſi ex offic.de leg.3.vbi qđ iuris,ſi mutat officiũ đ vno in aliđ:an extinguat legatũ? vide in d.l.legatis. ꝑdicta inducũtur ad q.ſi qs ꝓmiſit dare ſeccũ martũ cũ pedite,& dedit cum pedite facto regina. đ.q videtur viciſſe cũ pedite,alle.no.p Cy.in l.9.C.de ſuſpectis. ¶ Quærò not. quòd ille dicitur exercere artem,qui exercet per annũ continuum.& hoc verum quò ad pœnam infligendam exercẽti artẽ vetitã,vt hic. ſed in arte cõceſſa,quã exercẽti parat immunitas: vtrũ ad ꝑcũ cõſequẽdũ debet exercuiſſe p annũ: vel ſufficiat ſemel tñ? Aduerte.ſi tales exercẽt cãs addiſcendi artẽ,ſtatutũ,quod concedit immunitatẽ artificib⁹, non comprehendit addiſcentes artem illã: vnde dicit Bart.q licèt Docto.& aduocati dicantur habere quaſi caſtrenſe peculiũ: nõ tamen ſcholares, vel ſtudentes, vt ipſe no.in l.1.§.nec caſtrẽſe.ff.đ caſt.pec.ar.cõtra.l.legatis § ornatricibus.de le.3.vbi legatis ornatricibus,cedunt ſcholares illius artificij. Sed dicit ſpãle fauore legati,vbi fit latior interpretatio, vt l.in teſtamentis.de reg. iur. & idem in beneficijs, vbi fit latiſsima. Secus in priuilegijs contra commune ius cõceſsis, vbi fit ſtricta,vt c.cum dilectis. de don. ¶ Quærit etiam in d.l.legatis. vtrùm quis dicatur mercator,qui tantùm ſemel emit, vel vẽdidit pannos, ſiue alias merces. videtur, q ſic;quia ille dicitur procurator, qui ſemel eſt conſtitutus. & Imperator,qui ſemel imperauit, & expilator, q ſemel expilauit hereditatẽ. vt l.1.§.expilatores.ff.de cri.expil.heredi. Sed contra hoc videtur.l.1.in prĩ.ff.de tributo. vbi ſæpius debet facere,& hoc ipſe tenet. Nam illa dicitur mercatio, quæ fit negociando,& ineundo cõtractus vltro citroq; obligatorios ſuper rebus, q̃ recipiunt iteratam continuationem. & hoc requiritur,vt dicatur mercator,vt ibi plenè per eum.& tangit in l.mariti lenocinium.§.q̃ſtum,ff.de adulte. ¶ Quintò no.q tranſeuſus anni inducit priuationem ipſo iure immunitatis ordinis clericalis.Sicut in,ſimili.ſ.de ele.c.licèt canõ.in minori verò tpe requiritur trina monitio. grauius ergo peccat,qui pluries pſeuerat in delicto.& hoc verum in delicto continuato. in delicto verò momentaneo ſecus eſt, vt l.ſi diurino.ff. de pœn. & aduerte quòd đt Archi. quod annus debet eſſe continuus, in quo artem iſtam exerceat. Sẽtit eñ ex hoc,q ſi tribus mẽſibus vnius anni,& alterius anni vno menſe (& ſic ex interruptis annis cumulatis in vnum facerent vnũ) nõ haberet locũ iſta pœna.Alibi tamen etiam in ſimili Doct.reuocant in dubiũ: ſi Papa cõceſsit alcui clerico, quòd poſsit per trienniũ audire leges:an intelligatur de tribus annis continuis, an eti am interruptis?& videtur quòd tempore coniuncto,non interrupto,& interpolato, vt l.non ſolum.§.annus.de excu.tu. & l.ſi.§.quotiens.de publica.& eſt ſimilis q̃ſtio in illo, q non per annum cõtinuum, ſed ſæpius interruptũ, ſtetit in monaſterio:an ꝓ hoc inducat profeſsio.q̃ inducitur ꝓ tranſcurſum anni? dic,vt d.§ quotiens.& adde,q tẽpora interrupta in materia ꝓſcriptionis non ꝓſunt:licèt quãdoq; fiat confictio temporũ ad ipſam cõplendã,vt l.ſicut.de ꝓſcrip.30. ann.ſed regulare ẽ qđ dictũ eſt. ¶ Sextò no.Ioan.And.quòd ſicut clericus turpe agens in proprium corpus incurrit hãc pœnam: ſic videtur,q qui ſeipſum, incurrit pœnã can.ſi quis
2 ſuadente.de quo dic per eum de ſent.exc.c. cõtingit. ¶†Septimò no.q ad hoc,vt quis incurrat pœnam iuris, quandoque requirit mõitio, quandoq; non.in dubio autem quomodo hoc cognoſcam,recurre ad doctrinã Inn.in c.extirpãdæ. de ꝓbẽ.& dixi in d.c.licèt can. Et, vt tetigi in d.Cle.1.e.ti.iſtud c.& illud facit cõtra theoricã Inn.in d.c.extirpandę.vbi dicit,q ſi pœna apponit cõſtitutioni affirmatiuæ,nõ requirit monitio ad cõmiſsionẽ pœnæ:ſecus ſi cõſtõi negatiuæ;qa ſe cũdùm eum facta patent,non facta latent. Sed certè iſta cõſtitutio imponit pœnam facienti,ſiue exercenti artes iſtas viles:& tamen requirit monitio.ſed,vt ibi dico, dictum Inno. locum habet, vbi ſ lege, vel canõe aliud exprimat: & ita hic, & ibi. ¶ Octauò no.de iſta trina monitione,circa quam in d. Cle.quærit,vtrùm ſufficiat illo caſu vna peremptoria. & ſentit,q non.quod eſt no.vt in pœnalibus, cum in iure exprimatur de triplici monitione, non ſufficiat peremptorium. quod (vt dixi)tenet ibi gl.3.Zen.Io.de Lig.& Steph.contra.Nã peremptoriũ cum cõperenti interuallo habet vim triũ denunciationũ,vt l.tres.C.quomod.& qñ iudex.& habet minorem dubitationẽ illa opi.ſi vna peremptoria diuidetur ſ tres. pro prio tres.ꝑ ſecundo tres.& ꝑ tertio tres. Facit quod not.de ſent. exc.c.in audientia. ¶ Et aduerte, qa tex. ille ſimpliciter dicit[tertiò moniti.]nec addit notatim,ſicut in ſalle.Cle.quid ãt importet illud notatim,ibi dixi.& c.conſtõem.de ſent.ex.
3 ¶†Nonò no q đt [omni priuilegio]&c.ex quo colligitur,q multiplex eſt priuilegiũ cle. vt tangit glo. vnde autem illud multiplex priuilegium traxit originẽ, dixi in d.Cle.in 8.no. vbi Bert.enumerat 14.priuilegia clericorum & dic, qualiter ſunt immunes à munerib⁹ realib⁹,& ꝑſonalibus, vel mixtis, vt in l.placet.& l.adminiſtrationẽ.C.de ſacroſ. eccl. per Cy. & alios in c.fi.ſ.eo. Eſt aduertendum, qa iſtud.c.& ꝑ Cle. emanauerunt potius cõtra clericos exercentes iſtas artes ignominioſas,& viles:quàm cõtra clericos exercentes ſęua, & immiſcentes ſe enormitatibus, dimiſſo, vel nõ dimiſſo habitu clericali.vide in c. cõtingit. & c.perpẽdimus.& c.in audientia.de ſent.exc. Contra clericos autẽ incorrigibiles dic, vt c.cum nõ ab homine. de iudi. vidi dubitare, vtrùm conſtitutio ſynodalis poſsit clericum in minoribus, vel coniugatum priuilegio fori priuare propter non delationẽ habit⁹,& tõſuræ:vel propter alia nõ expreſſa in iure. ¶ Quærit Io.An. in nouel.vtrùm iſta conſtitutio vẽdicet ſibi locum in clericis conſtitutis in ſacris : videtur, quòd non ; quia eſt pœnalis. & p conſequens ſimpliciter loquẽs de clericis, vr reſtringẽda ad clericos in mĩoribus & hoc tenet Io.Mo.dicẽs, cõſtitutos

in ſacris priuilegium non perdere. & licèt plus peccent: non tamen deſinunt eſſe clerici, & clericaliter viuere tenentur propter characterem impreſſum, alleg. ẽ. ne cle. vel mo. c. 1. & 2. de cle. coniug. c. ſanè. Archid. contradicit. n. q̃ iſta debet intelligi etiam de talibus conſtitutis in ſacris; quia indiſtinctè loquitur, & quia plus peccant. & hoc firmat Ioan. An. all. c. perpendimus. quod de presbytero loquitur. Nam canones ſpecialiter notabant clericos conſtitutos in ſacris de his ludi dibrijs: ergo de talib. hæc dẽt intelligi. facit. §. interdicimus, in Auth. de ſan. epi. & vide quod no. in c. quiſquam. de coha. cler. & muli. dicit etiam, q̃ ſub iſto verbo, clerici, includũtur monachi hoc caſu, ſiue exerceant iſtam artem in habitu monachali, ſiue dimiſſo: licèt tunc ſint ipſo iure excõicati, vt j. ne clerici, vel mo. c. 2. facit in Aut. de ſanc. epi. in fi. & C. de epiſc. audi. l. minimè. ¶ Secundò quærit, an cum talib. verè pœnitentibus poſſit epſ diſpenſare in recuperando priuilegio clericali. Credit, q̃ ſic. facit d. §. interdictis. plus dicit aliquos tenere, q̃ ſine diſpenſatione illud recuperẽt. Sicut dicit in clerico coniugato, qui reiectum habitum. & tonſuram reaſſumit. tenet. n. q̃ recuperet. vt j. c. prox. dicam. ceſſat. n. priuilegium, durãte delicto, ſed non extinguitur per tales actus à iure reprobatos. & hoc operat virtus characteris, qui non põt ab oſibus euelli, pp quem res de facili reuertitur ad naturã ſuam, vt l. ſi vnus. §. pactus ne peteret. ff. de pac. & l. ſi teſtm. ff. de teſtis. facit ẽt quod no. de reſcri. c. quamuis. e. li. ¶ Hic tũ quæritur, an deſiſtẽdo recuperet. in clerico cõiugato dic, vt p. Io. An. in no. in 4. q. & quod no. in Cle. 1. eo. ti. Nam exercendo iſta vilia, ſi monitus non deſiſtat, non recuperat, poſtea deſiſtendo. Si autem artes non viles, vel non vilia officia exerceat: non videtur, q̃ epiſcopus poſſit eum monere, vt dixi. ẽ. in d. Cle. 1. in non coniugatis aũt, ſi dimittant, videtur, q̃ recuperent, vt in d. Cle. ſuper ver. quãdiu. vbi quæſiui, quid fiet de lucro, quod clericus acquiſiuit ex illicita negociatione. & quid videtur, ſi reaſſumit in fraudem, poſtquam eſt deprehenſus in delicto. vide quod plenè not. in cap. 1. de ob. ad ra. & quid iuris in eo, qui aſſumit poſt delictum ordinem clericalem.

Rub. De clericis coniugatis.

POSSET contra hanc rubricam opponi, quòd ſit malè ſituata, dum dicit [de cler. coniug.] Nam videtur oppoſitum in obiecto. Nã poſtquàm ſunt coniugati, nõ ſunt poſtea clerici nuncupandi. quod probatur ex eo, q̃ non retinent beneficiũ. & breuiter non ſunt vocati in ſortem domini, ſicut cler. vt c. cum ſecundum. ẽ. de præben. Sol. no. Io. An. ẽ. eo. in rub. vbi dixi in tertia oppoſitione.

S V M M AE.

1 *Coniugatus ad hoc vt retineat priuilegium fori, requiritur, quòd contraxerit cum virgine.*
2 *Ad retentionem fori eccleſiaſtici in criminibus an ſufficiat contraxiſſe cum virgine.*
3 *Clericus per iudicem ſæcularem condemnari non debet.*
4 *Clericus coniugatus incedens in habitu, & tonſura retinet priuilegium fori.*
5 *Priuilegium clericale dicitur eſſe multiplex.*
6 *Clericus coniugatus dimittens habitum, & tonſuram; ſi tandem reaſſumit, an ſit dat priuilegium.*
7 *Clerici in cauſa feudali an teneantur litigare coram domino ſeculari, à quo tenent feudum.*
8 *Clericus agens contra laicum in iudicio ſæculari, an poſſit ibi reconueniri.*

CAP. I.

CLerici qui, Diuidit in duas partes. Nã prima pars reſeruat clericis coniugatis duo priuilegia cũ certa moderatione. ſĩ priuilegiũ, ibi [& cum iuſta.] ſecũda pars reliqua priuilegia tollit, & ẽt p̃dicta duo, ſi moderatio non ſeruet. & ex hac conſtitutione conquerit Io. Mo. quia olim regula gñalis ſaũebat clericis cõiugatis: vt quò ad forũ gauderẽt priuilegijs, niſi negotiarentur, vt ẽ. eo. c. ex parte. hic verò conqueritur; qa eſt regula contra eos, vt regulariter ſint de foro ſæculari, quò ad omnia. niſi in caſib. hic exceptis. Scãdala, & querelæ principũ fuerũt cã huius conſtitutionis. grauantur. n. q̃ coniugati gaudeant priuilegijs clericorum, ſĩ Io. An. ¶ †No. q̃ vt cõiugatus retineat priuilegiũ fori, requiritur, q̃ contraxerit cum virgine. Secus ſi cũ corrupta, ẽt cum eam virginẽ eſſe credebat, vt not. 32. diſt. c. nemo, & pondera, q̃ text. dicit [ſimpliciter contraxerunt] nec dicit, vtrũ ſponſalia tm̃, vel matrimonium. Io. An. format quæſt. an talis, qui tm̃ ſponſalia contraxit, perdat beneficium. vĩ, q̃ non; quia tex. notab. c. ſi qui. ẽ. eo. loquitur in vxore. ipſe tũ ibi diſtinguit inter ſponſalia de futuro, & de p̃ſenti. per ſponſalia de futuro non perdat beneficiũ ipſo iure; quia poſſunt diſſolui. Nam hæ rõne ingrediens religionem. j. annum profeſsionis non p̃dit beneficium; quia põt redire ad ſæculum, vt in c. licèt. j. de reg. Scdo caſu, cum loquitur de ſponſalib. de p̃ſti, dicit, q̃ per ipſa perdit beneficiũ, arg. ff. ad munic. l. ea quæ. Et ex hoc infertur. q̃ licèt talia ſponſalia diſſoluantur per mortem, vel ingreſſum religionis: non tamẽ recuperat beneficium ſic amiſſum, quod tenet Io. An. tenet ibi etiam Spe. eo. tit. in fi. Quantũ verò ad priuilegium fori eſſet fortè eadem diſtinctio adhibenda. & hoc habui in facto Vene. Quidam. n. clericus contraxit ſponſalia: & deinde ſine habitu, & tonſura deprehenſus in delicto, captus per ſæcularẽ declinabat eius forum pp clericatũ. replicabatur de illis ſpõſalib. & quia non fuit probatum, q̃ contraxerit ſponſalia de præſenti, ſed tantùm de futuro, renũciſſus fuit ad curiam epiſcopi. Erat ibi aliud dubium; quia poſito, q̃ fuiſſent ſponſalia de præſenti: ille dicebat ſe velle ingredi religionem. quod poterat, per c. ex publico. de conuer. coniu. & ſic ſponſalia diſſoluere: an ſibi hoc prodeſſet ad euitationem fori ſæcularis? videtur, quòd non, quia ſicut per diſſolutionem talium ſponſaliorum non recuperat beneficium, vt dixi. ita nec fori priuilegium recuperat. ¶ †Secundò not. quòd ad retentionẽ priuilegij canonis, & fori eccleſiaſtici, in criminibus non ſufficit contraxiſſe cum vnica, & virgine: ſed requiritur etiam, q̃ incedant in habitu & tonſura, de hac tonſura vide in Cle. 2. de vi. & honeſt cler. in gl. ſi ergo veſtem. & ẽ. de vi. & honeſta. cleri. c. clerici. Si iſta concurrant, quantuncunq; exerceat negociationes, & ſecularia negocia nõ videtur, quòd ipſo iure perdat priuilegium clericale. Nam licèt non teneatur cleri caliter viuere. ẽ. eo. c. Io dicit tamen Archi. tales licèt vxoratos à negociationibus, & armis debere abſtinere. 32. diſtin. c. ſiqui. Non tamen per hoc credo, ſi non abſtinent, priuatos eſſe ipſo iure priuilegio fori: ſed poſt trinam monitionẽ fortè non debet in hoc defendi, arg. c. fi. ẽ. de vi. & honeſt. cler. & ẽ. e. c. ex parte. ¶ †Tertiò no. in §. & cum iuxta. q̃ nullus clericus diſtringi debet, vel condemnari per iudicem ſæcularem. & iſta dictio vniuerſalis [nullus] &c. includit clericos primæ tonſuræ, vt ẽ. de iud. c. cum nõ ab homine. Idem intelligas de ſcholarib. ſeruitio eccleſiæ deputatis, qui eodẽ priuilegio gaudere debent, vt no. in c. nullus. de for. comp. cui adde qd̃ not. 89. diſt. c. iudiciũ. & 11 q. j. c. 2. & in Spe. de cõp. iudi. adi. §. 1. ver. & ſi de depoſito & degradato. dic, vt d. c. cum non ab homine. & in Spe. de comp. iudi. adi § j. ver. ſed contra vĩ. & qd iuris de clericatu ſuperueniente poſt delictum cõmiſſum, vel poſt litem motam. vide ẽ. de obli. ad ra. c. 2. in no. & in c. nullus. vbi quid iuris, ſi clericus, tacito de clericatu, non incedens in habitu, & tonſura litigat in iudicio ſæculari, & condemnatus

demnatus appellat: an poteſt dicere ſnĩam nullam, & iudex appellationis poſſit ſuper tali nullitate pronunciare? dicit, q̃ ſic, & vide in reg. ſcienti. de reg. iur. in Mercu. Quæſiui etiam ibi, an familia Poteſtatis poſſit capere clericum deprehenſum in facinore ſine pœna excommunicationis? Ber. ſentit, q̃ non, dum in hoc exigit licentiam prælatorum, in d. c. cum nõ ab hoſe. de iudi. Bal. tenet contrarium. Nam ſi hoc p̃mittitur cuicunq; priuato, vt l. ſi quis in ſeruitute. de ſerui. multò magis miniſtro reipublicæ. ff. de offic. præſid. l. j. §. ſi quis. q̃ hoc C. de maledi. & mathe. l. fi. & hoc ipſe no. in l. officiales. C. de epiſ. & cler. vbi etiam no. quid iuris in degradato, & clericatu
4 ſuperueniente poſt capturam. ¶ †Quartò not. quòd clericus coniugatus incedens in habitu, & tonſura retinet priuilegiũ fori in criminibus, ſiue de crimine agatur ciuiliter, ſiue criminaliter. Nam vtroq; modo poteſt agi, vt l. fi. ff. de priua. delic. & ibi no. q̃ dicatur agi ciuiliter, & q̃ criminaliter. de quo etiam per Inn. in c. qualiter. & quando, de accuſ. & per Cy. in l. qui ſepulchra. de ſepul. vio. vtrùm aũt idem ſit, quod hic dr̃, ſi agatur de crimine clerici per modum exceptionis: puta, cõtra ipſum productum in teſtem objicitur homicidium, adulterĩ, vel aliud crimen, quod repellit eũ à teſtimonio. Inn. tenet, q̃ de hoc põt cognoſcere iudex ſæcularis, coram quo opponitur; quia ceſſat ratio diſtrictionis, vel punitionis in iſto caſu, vt c. cum dilectus. ad fi. de or. co. Hoſt. contra, vt per eos videas in c. verum. de ſo. compe. & cum Hoſt. ibi teneo in tertia oppo. ver. contra iſtud. & aduerte; quia text. iſte reſeruat priuilegium fori in criminibus ciuiliter, vel criminaliter intẽtatis. Quid econtra in cauſis merè ciuilibus deſcendentib. ex contractu, vel quaſi. Quidam dicunt, quòd idem, per ver. nec ab ipſis. vbi ſecundùm eos ponitur tertius caſus, quòd etiam in cauſa merè ciuili clericus coniugatus declinare poteſt forum iudicis laici. Nam dicunt, quòd aliter iſta litera eſſet ſuperflua, cum præmiſſum ſit de criminali ciuiliter, & criminaliter mota. Ioan. An. tenet contrarium. dicit enim, quòd hæc litera ſolum priuilegiat eos ſuper cauſis criminalibus, de quibus agitur criminaliter duplici modo, vt dictum eſt: intendit ergo iſte verſi. ſecundùm eum, q̃ ſicut pœna corporalis, ita pecuniaria ſibi non competat. & hoc apertè probat litera [ne per vnam viam] &c. quam ſic expone, ne per vnam viam (ſcilicet condemnationis pecuniariæ) concedatur eiſdem, ſ. punitio clericorũ, quod per aliam (ſ. corporalis punitionis) denegatur. & in hoc ipſe reſidet. Sed oppones. nam in cauſis merè ciuilibus poſt condemnationem ſequitur diſtrictio corporalis, & detruſio in carcerem, ſi non ſoluat, vt l. j. qui bo. ce. poſſunt. Cum econtrario iſte tex. velit præcludere omnem viam, per quam ſequi poſſit diſtrictio corporalis: ergo & cognitio cauſarum ciuilium vĩ vetita, per quã ad condemnationem, & diſtrictionem hic prohibitam perueniatur, vt l. oratio. ff. de ſpon. Credo tamen Io. An. ſenſiſſe rectè, quia alle. ver. nec ab ipſis. qui venit continuatiuè ad præcedẽtia, vbi dixit de tractione. & hic ſubſequitur de cõdemnatione in caſibus ſupradictis. Ad contrarium reſponde, q̃ ſnĩam iudicis laici contra talem latam in ciuili exequetur eccleſiaſticus, & perſonaliter diſtringet. ẽ. e. lib. de excep. c. fi. Sed nũ quid habebit beneficium, q̃ non fiet contra eum executio, vltra quàm facere poſſit? Nam clerici non coniugati hoc hñt, vt l. miles. & ibi no. ff. de re iu. & c. Odoardus. de ſolu. Credo, q̃ non habebit per hunc tex. qui priuat eum omni priuilegio clericali, niſi in criminibus. ¶ Quintò no. in ver. in cæteris. quòd clericus coniugatus retinet priuilegium clericale in duobus tantùm, ſcilicet ſuper foro in criminalibus, & in beneficio canonis. & hoc verum, cum defert tonſuram, & veſtes clericales. & no. quòd dicit de tonſura in ſingulari, & de veſtibus in plurali: vt det intelligere, quòd omnis veſtis clericalis debet eſſe apparens: & ſic intelligitur illud ver. publicè. quod habetur in c. ij. de vi. & ho. cle. in Cle. Item no. q̃ p̃ hoc, quòd dicit copulatiuè tonſuram, & veſtes, collige, q̃ non reti-

net, deferendo alterum tantùm, argu. l. ſi hæredi plures. ff. de cond. inſtit. & hoc tenet Ioan. And. in no. ſuper gl. ex hoc. ibi [ſine habitu.] ſupplet enim, vel econuerſo. Non ob. c. ex parte. de priuil. li 3. & de ſent. excom. c. contingit. Nam licèt in non coniugatis ſufficiat alterum, in coniugatis non: propter
5 quod in pr. & in fi. hęc duo copulat hic, ſĩ eũ. ¶ †Sextò not. quòd dicit [in cæteris] &c. per hoc innuit, q̃ multiplex eſt priuilegium clericale. & vltra illa duo, de quibus in tex. enumerat Io. An. quoſdam alios caſus, in quibus etiam ſi debitum ſit liquidum, non ſunt trahendi ad iudicium ſæculare. de foro compe. c. ſæculares. Item circa tutelas, & curas non recipiendas. C. de epiſc. & cler. l. generaliter. quæ eſt 11. q. 1. Item in eo, quod habetur de teſti. cap. de cætero. & 2. q. 7. in ſumma. Ita circa iuramentum calum. per alium præſtandum, de iura. cal. c. 1. In pedagijs non ſoluendis, de cenſi. c. quanquàm. In immunitatibus, in exactionibus, & collectis. de quo etiam glo. j. de immu. eccl. c. 1. Sub iſto verſi. ergo [in cęteris] prædicta, & alia includuntur, in quibus clerici coniugati non gaudent priuilegio clericali: & ſic non poterunt eſſe vicarij epiſcopi. de quo ẽ. eo. c. Ioannes. in 5. q. ¶ Septimò not. Ioan. An. verbum, volumus. per hoc enim verbum Papa videtur derogare conſuetudini, ſi qua eſſet in contrarium. & hoc tenet Ioan. And. maximè quia, ſi qua fuiſſet conſuetudo, fundabatur ſuper iure, & opinionibus, de quibus in glo. Non ergo habebant animum inducendi conſue. tales, vt eſt text. hic per eum. ¶ Octauò not. hic Archid. plus operari renunciationem facti, quàm verbi. Nam ſolo verbo non poteſt clericus renunciare priuilegio clericali, de ſen. excom. c. contingit. & tamen per factum contrarium clericatui quis renunciare vĩ, vt hic. facit ẽ. de app. c. dilecti. & quod legitur, & no. de for. compe. c. cum dilecti. & aduerte, q̃ eo ipſo, q̃ deponunt habitum, & tõſuram, non gaudent priuilegio. Sed cõtra. immo vĩ neceſſaria monitio, de ſen. excom. c. in audientia. & c. cum contingat. de vi. & hone. cle. c. fi. Sol. illa iura loquuntur in clericis coniugatis, qui facilius p̃dunt priuilegiũ ex eo, quòd non tenentur viuere clericaliter: licèt ſecundùm Arch. debeant ab armis, & negociationibus abſtinere, vt præ dixi. ¶ Quæro primò cum glo. Dicit tex. [cum vnicis, & virginibus contraxerunt] &c. pone, quòd virginem defloravit, & poſtea cum eadem ſic corrupta contraxit. arguit gl. quòd non, & concludit contrarium. Ego in c. ſanè. ẽ. eo. teneo primã opi. quam ibi probat efficaciter Hoſt. & alij, vbi videas. in no. ¶ Secundò quæro. Si talis clericus cõiugatus habebat literas ad vacaturum: an mortua vxore, poſſit petere beneficium poſtea vacans? Tenet, quòd non poſſit. in contrarium facit; quia media tempora non nocent: ſi habilitas deprehendatur in extremis temporibus, in princip. & fine, ut l. ſed ſi in conditione. §. ſolemus. de hæro. inſti. Sed dic, quòd non propter inhabilitatem medij temporis: ſed propter tacitam renunciationem, quæ reſultat ex contractu matrimonij, iſte repellitur. ipſo enim facto quis renunciat iuri ſuo, ut in Clem. gratia. de reſcrip. & c. ex ore. de his, quæ fi. à ma. par. Ca. Similis eſt quæſtio in clerico, qui contraxit matrimonium, cum non poſſet; quia in ſacris. uel contraxit clericus in minoribus, ſed contraxit cum ea, quæ poſtea reperitur conſanguinea: vel cum illa, cum qua potuit: quæ tamen poſtea religionem introiuit. in omnibus iſtis caſibus apparet animus, & intentio contrahentis tacitæ renunciationis beneficij: quod eſt incompaſsibile cum prædictis, ut in c. diuerſis falla cijs. ſupra eod. unde ille qui eligit unum ex duobus incompaſsibilibus, uidetur renunciare alteri, quod non compatitur ſe cum illo, ut l. illud. ff. de acqui. hære. & c. ut ſi quis duas. ẽ. de elect. & licèt matrimonium non teneat: non tamen per hoc illa tacita uolũtas derogatoria minus ſortitur effectum, ut l. planè. in princ. de legat. 1. & l. & ſi transferam. ff. de alimen. lega. & quando quis ſciens impedimentũ taliter contrahit, ſine dubio beneficiũ p̃dit; quia in ipſo retinendo non de-

bet esse melior conditio eius, qui deliquit, vt cap. eum qui. de præben. ℣. e. lib. & l. 3. ff. de dona. inter vir. & vxo ad hoc ℣. de biga. c. nuper. & l. si vxor §. planè ff. de adult. & ita tenet Io. And. ℣. eo. c. 1. ¶ Applicat hic Ioan. And. aliam q. similem de clerico in minoribus beneficiato, qui factus est miles, & postea pœnitet, & vult retinere beneficium. Bar. Brix. distinxit, an dimiserit pp hoc possessionem beneficij, & à fructibus, & frumento cessauerit: an in ea remanserit, & fructus præperit: vt primo casu non recuperet: secundo sic. & q in isto secundo casu recuperet, all. ℣. tit. 1. c. 1. & de vi & hon. cler. c. 1. in quibus apparet, quòd contrarium propositum assumenti datur dilatio, antequàm priuetur. & videtur casus 20. q. j. c. eos, qui semel. Nam & hæreticus reuersus recuperat bona 23. q. 7. c. quod autem. & C. de hær. Auth. idem de Nestorianis. fortius ad ista facit l. is, qui. ff. de cessio. bo. vbi bonis cedens per pœnitentiam recuperat bona re integra. Non obst. quod dictum est in matrimonio; quia in eo est dare contractum, qui habet perpetuitatem. in militia non est ita; quia non est sacramentum, nec perpetuitas irrenocabilis. vnde sicut ingredienti religionem si retrocedit, reseruatur beneficium. vt in c. beneficium. de regula. ita isti in casu prædicto. & in hoc resi
6 det Innocen. ¶ †Tertiò quæro. Clericus coniugatus dimisit habitum, & tonsuram: & sic in nullo gaudet priuilegio, vt in tex. vtrùm si reassumat, recuperet tale priuilegium? Ioan. Andr. post Archid. & Ioan. Mon. tenet hic in no. quòd recuperet, & priuilegio gaudeat. & sic priuilegium est suspensum eo tempore, quo non debet. facit Clem. diocesanus. de vi. & ho. cler. ad quam tamen dicit posse responderi, vt ipse ibi no. super ver. oratio. pro ista tamen decisione facit finis huius c. vbi non dicitur, quòd non portantes perdant priuilegium, sed non gaudeant: illo ergo, quandocunque portent, gaudebunt. vel si vis intelligere, quòd perdant, intellige vsque ad reassumptionem, argum. l. fi. C. de cura. fur. & de testamento mili. l. fi. Sæpe enim suspenditur effectus priuilegij, & non expirat, vt c. fi. de vit. & ho. cler. Non obst. c. ex parte. ℣. eo. quia illi reassumebant in fraudem, & in elusionem obsequiorum: nam talis reassumptio in fraudem non prodest talibus. Ex quo inferri potest, quòd si captus, & deprehensus in delicto talis clericus coniugatus reassumit talum habitum, & tonsuram in carcere (& sic comparet postea coram iudice sæculari, vt vidi Venetiis) ista reassumptio non videtur sibi prodesse, argum. d. c. ex parte. vidi etiam tunc dubitari, si constat talem clericum coniungatum contraxisse: sed non constat, an cum virgine, vel corrupta: cui incumbat onus probandi, an sibi, vel aduersario? & certè cum virginitas proueniat à natura, corruptio ex accidenti: videtur in dubio, quòd contraxerit cum virgine: nisi probetur cõtrarium. facit quod no. Dy.
7 in c. semel malus. de reg. iur. ℣. eo. ¶ †Quartò quæro, an clerici in cã feudali teneantur litigare corã dño sæculari, à quo tenent feudũ. Arch. dicit, q si detur audacia, tenendum est, q non: probat per c j. 11. q. 2. vbi dicit, q nemo vnquã plumat, exponit [vnquàm] i. in aliqua cã. ergo nec in feudo. inducit quod no. Vgo. 11. q. 1. c. clericũ. c. licet. & c. continua. ibi [nec quicquàm] &c. & c. experientia. in fin. & c. si quisquam. ista iura indistinctè loquuntur: ergo sic intelligenda. de coniu. le pro. c. quoniam. In contrarium alleg. c. verum. de foro compe. & de ver. sign. c. ex parte & de appella. c. cum parati. vbi tenentur ire ad regem: quod intelligitur ratione feudi. ad idẽ de appel. c. Romana. §. debet ℣. eod. lib. & de iud. c. nouit. Ad hæc omnia iura ipse respondet, vt hic refert Io. An. qui tenet contrarium. & ita dicit tenere omnes modernos, & glossatores, dummodo non fiat districtio personalis per dominum feudi: sed solum ciuilis causa inter vasallos audiatur. & vide
8 quod dixi post Io. And. in d. c. verum. ¶ †Quintò quærit Archid. de q. vulgari. an clericus agens contra laicum in iudicio sæculari possit ibi reconueniri. Ioan. And. remittit ad no. per eum in c. at si clerici. de iudi. Archid. hic tenet, quòd non habet locum reconuentio; quia regula negatiua, quæ traditur 11. q. 1. c. 2. non reperitur vitiata in causa reconuentionis; ergo stat. ad hoc ℣. de iudic. c. qualiter. ibi [quod omnino fieri prohibemus] hæc opi. placet P. Cyn. & Bar. in Auth. & consequenter. C. de sent. Nam secundùm eos clericus expressè non potest prorogare iurisdictionem iudicis sæcularis. ℣. de de foro compet. c. si diligenti. ergo nec tacitè. Ioan. And. in d. c. at si clerici. dicit, quòd illa opin. videtur sapere tyranniam, & contra æquitatem: cuius opin. ibi teneo tanquàm æquam, & eam ibi tenet Ber. etiam si reconueniatur super crimine ciuiliter, quod plus est. Idem Ioan. in c. multi. 2. q. j. & Accur. in l. cum Papi. C. de sen. & confir. istam opin. in d. c. at si clerici. pluribus rationibus, per hæc verba in effectu. In causa reconuentionis lex, siue constitutio facit illum iudicem reconuenti, qui aliàs non est eius iudex, vt d. l. cum Papi. & 3. q. 8. c. cum in agendo. constitutio autem, siue lex potest dare cleri co iudicem non suum, & dat quandoque: puta, cum contrahit, vel delinquit in alterius diœcesi, vt c. postulasti. de for. compe. & c. dilecti. eo. tit. Idem igitur faciat isto casu, cum agitur in iudicio sæculari; quia sic videtur ibi quasi contrahere, vt l. 3. §. si filius ff. de pec. Item lex, & canon clerico agenti cõtra laicos dat iudicem laicum. de fo. compe. c. si clericus laicum. quare ergo non idem senserit in causa reconuentionis, nõ est dare rationem; cum reconuentio veniat incidenter, & connexè ad causam principalem: & debeat vna sententia terminari, & vicissim vtraque discuti, vt d. Auth. & consequenter. & d. c. 1. de mu. pe. Ratio Bar. (quæ fundatur per tex. in d. l. cũ Papi. vbi dicit, q debet pati, & non dedignari iudicium recõnentionis qui agit: quod clericus pati non potest, per d. c. si diligenti.) tollitur per c. significasti. de fo. comp. coniuncto c. 1. de mu. pe. vbi loquitur de clerico reconuento coram nõ suo iudice: & ramen patet expressè pati non posse eius iudicium, per d. c. significasti. Ratio etiam Cy. (quæ fundatur; quia non potest expressè prorogare. ergo nec tacitè per reconuentionem) similiter non ob. dico enim, quòd illa ratio, quæ procedit ex reconuentione, non est propriè prorogatio, sed iuris dispositio. quod patet; quia prorogatio oritur ex cõsensu partium, vt patet ex no. in c. P. & G. de offic. deleg. sed reconuentio redditur in inuitum, vt d. Auth. & consequenter. & d. c. 1. ita quòd arg. de prorogatione ad reconuentionem nõ procedit. & ita ibi scripsi, concludendo, quòd inter clericos materia reconuentionis non est sublata per constitutiones canonicas: sed potius corroborata per c. dispendia. §. reus quoq;. de rescrip. ℣. eod. lib. ¶ Sextò quæro. Si clericus coram iudice sæculari fideiusserit: deinde soluit pro reo, qui condemnatus est: an illa sententia poterit mandari executioni contra clericum? & quid iuris, si fideiusserit coram delegato Papæ? ista dubia prosequor in c. significasti. de for. compe. vbi quæro. si petita est missio ex edicto diui Adria. coram iudice laico: coram quo laicus se opponit, & petit remitti ad suum iudicem. Quidam dicunt, quòd debeat remitti. alij contra. Ego ibi distinguo, & quæro. quando clericus venditor vult suscipere defensionem sui emptoris, & petit se super illa causa remitti ad suum iudicem. dubium in hoc consistit, an sit actor, vel reus: & videtur, quòd remitti non debeat, prout ibi tãgo, & alibi. Circa hoc quæro. si clericus vult petere examinari testes ad perpetuam rei memoriam contra laicum: vel petit reductum ad arbitrium boni viri. an coram suo iudice, vel iudice illius, contra quem petit, debeat hoc petere? Barto. tangit in l. admonendi. de iureiuran. & ego dixi in c. si clericus laicum. de foro competen. ¶ Vltimò quæro. si statutum ponit declinantes forum iudicis sæcularis extra protectionem communis, & quòd non debeant in ciuilibus, vel criminalibus audiri, & admittit in hoc omnem iurisdictionem Potestatis. si clericus timens vulnerari, non audet declinare: & econtra non declinando timet pœnas canonis, quid faciet in illa perplexitate? dixi in d. c. si diligenti. quòd statutum sic simpli-

simpliciter non includit clericos declinantes, argumen. eorum, quæ notat Ioan. And. in cap. primo. de immuni. eccles. infra eod. lib. Si verò expressè de clericis declinantibus statutum non valeret: nec ademptio iurisdi. & ibi iura, & rationes, & per Bald. & Iaco. Butri. in Authen. statuimus. de episco. & cler. &c.

Rub. De clericis non residentibus in ecclesia, vel præbenda.

SVMMAE.

1 *Residere, verbum pluribus modis intelligi debet.*
2 *Ordinatio clericorum super distributionibus faciendis inter clericos seruanda est.*
3 *Infirmus post reconuale scentiam an teneatur reassumere horas, quas omisit.*
4 *Vtilitas ecclesiæ euidens operatur, vt absens ob dictam causam percipiat quotidianas distributiones.*

CAP. I.

CONSVETVDINEM. Primò recitat consue quam reprobat. Secundò statuit. Tertiò pœnam apponit, à qua duos casus excipit. Quartò prorogat. secũda, ibi [statuimus.] tertia, ibi [quia verò.] quarta, ibi [de distributionibus.] ¶ No. q Papa hic reprobat consuetudinẽ, nimis latè interpretantem verbum, residere. ſ. pro præsentibus in ciuitate, vel in loco beneficij, etiam si diuinis officijs non interfint, contra mentem iuris disponentis super residentia clericorum, respectu diuini officij, non simplicis residentiæ corporis præsentiæ. vt ℣. eo. c. relatum. & ideo, vt dixi. ℣. eo. c.
1 ex parte. verbum, residere † debet intelligi pluribus modis. Quandoq; largè, vt intelligatur taliter, quòd nunquàm discedat de ecclesia. de consc. di. 5. c. sit tibi. & hoc modo sumitur pro constitutis in dignitate, de offi. archi. c. 1. & 2. & pro illis, qui habent diuersa beneficia, vnum intitulatum, aliud commendatum. de elec. c. dudum. & in illis, qui habent beneficia dependentia à præbendis. de præben. c. extirpandæ. & c. exposuisti. Quandoq; verbum, residere, accipitur strictius, si pbenda habet onus annexum. ℣. de præben. c. sig. Quandoque latius, vt si ministri seruiunt per septimanas. 82. dist. c. propo suisti. Quãdoq; verbum, residere, adijcitur dictioni, cõtinuè. & tunc an augeat eius significatum, non credo: sed secundùm materiam, de qua loquimur, intelligendum est, & cum interpellatione: & sic intelligitur, quod de habitatione continua triennij dicitur in c. fi. de frigi. Nam & stillicidium non semper cadens debet habere causam continuam, vt l. foramen. ff. de serui. vrb. pdio. & l. 1. §. quotidiana. de aqua quoti. & ẽsti. facit. ff. de condi. & demon. l. si quis ita legauerit. & de annu. leg. l. Męuia. & faciunt hæc iura ad no. per Bar. & alios in l. 1. ff. so. ma. Et vide consilium Fede. de Sen. in opere suo. 246. vbi ponit regu. generalem, quòd clerici teneantur ad residentiã, & seruire ecclesię: & ob hoc datur beneficium, & subtrahitur his, qui non seruiunt. de cleri. non resi. c. conquerentis. l. generaliter. C. de epi. & cle. canonizata. 16. q. 1. c. generaliter. & c. fi. ℣. de rescri. eo. lib. Hæc regula fallit in multis casibus, in quibus etiam non seruiens ecclesiæ percipit fructus: vt si talis est ecclesiæ consuetudo: vel si est in studio, vel infirmus, vel aliter impeditus: vel si duo talia bñficia canonicata obtineat. vt plenius videas in prædicto consilio. & contra non residentẽ qua liter procedatur ad priuationem. dic, vt in consi. 104. Cardinales etiam habentur in suis beneficijs, & titulis residentes. no. Oldr. q. 48. & in addi. Spec. hoc eo. ti. & vtrum sufficiat generalis, & peremptoria monitio super residentia facienda, & aliàs sit priuatus. in addi. hoc e. ti. no. ltẽ si residentes habeãt aliquam prærogatiuam ex priuilegio: an participabunt illi, q pro residentibus habent? vide Io. An. in c. fi. de consue. ℣. e. li. in nouel. ¶ Secundò not. q certa portio reddituum ecclesiæ quandoq; dispẽsatur inter illos, qui intersunt diuinis officijs. quid autem erit de portione, quæ tangeret absentem, vide in Cle. 2. de vi. & hone. cle. super ver. suspensus. vbi de ista portione, quæ tangeret absentem. & de fructibus, quos deberet percipere de beneficio, quid fiendum. & c. ad hæc. ℣. eo. ¶ Tertiò nota, quòd ista constitutio omnes beneficiatos astringit ad residentiam, & præsentiam in diuinis per subtractionem distributionum, & etiam per priuationem à beneficijs. vt ℣. eo. c. ex parte. seruato tamen ordine, de quo in c. ex tuæ. ℣. eo. vbi no. q delictum vagationis sufficit ad priuationem beneficij, etiam si residentiam non requirat, vt ibi in nouel. quod est notandum. ¶ Quartò no. aliud est, aliquem esse præsentẽ: aliud diuinis officijs interessentem. quod facit ad no. ℣. gl. nõ quod & c. quę ponit nouam formam impetrationis: vt absens istas distributiones percipiat. fatetur tamen in nouel. quòd talem formam non vidit emanasse à se. Apostolica: sed bene illã, q pcipiat qs in absentia fructus, quos de iure in certis casibus percipit. puta si est in seruitio Papæ. ℣. eo. c. dilectus. & ibi quid iuris de illo, qui residet cum Cardinali. & an per statutũ possit esse, q absentes possint percipere fructus præbendarũ. dic vt legitur, & no. de consti. c. cum omnes. Aliud est ergo p̃sentem esse: aliud diuinis officijs interesse. quod, vt dicit ℣. in d. glo. non perpenderunt Ber Host. & Vin. in c. cum dilectus.
2 ℣. eo. & c. ad deliberandum. de Iude. ¶ †Quintò no. quòd sup distributionibus faciendis inter clericos seruanda est ordinatio clericorum quod exẽplifica, vt in glo. & adde quod no. in Cle. vt hi qui. de ætate, & quali. in gl. no. ¶ Sextò no. in ver. qui verò. quòd statutum ecclesiæ conferens quotidianas distributiones interessentibus diuinis officijs, extenditur, & includit illos, qui non possunt interesse ex causis hic expressis. Ratio est; quia tales pro præsentibus reputantur, vt c. cum dilectus. & c. ad audientiam. ℣. eo. & intantum isti casus includunt: q si iurant qs cõtinuè residere, non est periurus, si non residet ex causis hic expressis. ratio est; quia fingitur residere, vt not. in d. c. ex parte. Cui concor. C. de præpositis sacro. scrin. l. hac lege. & de agri. & censi. l. cum simus. & l. prædia. §. 1. de fun. instru. & l. testamento. de ali. & cibar. lega. licèt ergo statuta non comprehendant casum fictum: tamen si ille casus fictus procedat à iure communi, ad talem casum extenditur statutum, vt dixi in d. c. ad audiẽtiam. & c. ex parte. & no. text. dum dicit [corporalis necessitas] potest enim ista necessitas corporalis absentiæ prouenire multis de causis: puta si potionem, vel medicinam sumit: vel sanguinem minuit: vel vi detẽtus fuit. & generaliter omne iustum impedimentum comprehendit: qđ multipliciter occurrit, vt l. 2. & seq. ff. si quis caut. Sed quærit ipse, quid de istis exititijs ciuitatum, qui propter partialitates in ecclesijs, vel earum ciuitatibus morari nõ audent: an ex hoc excusentur, tanquàm iustè impediti? dicit, q ex quò non sunt in culpa, videantur includi. ℣. de re iudi. cap. pastoralis. §. nunquid. in Cle. quod no. de rescri. c. statutum. §. cum verò. & credo (vt ipse sentit) verum, quando in contrahẽda partialitate culpam non commisit: puta natus de genere guelforum, vel nobilium, vel certę domus odiosæ in ciuitate. Secus si partialitati huic causam tribuisset, vt multi clerici faciunt se in talibus immiscendo. Talis enim necessitas causata à culpa, & delicto suo, non excusat eum, vt l. 2. §. fi. & l. seq. si quis cau. & l. in his. so. ma. ¶ Sed quid dices, si est de consuetudine, q mortuis defunctis, quibus debentur fructus primi anni, debeantur etiam istæ distributiones: an valeat talis consuetudo? & q valeat in fructibus, disputauit Ioã. An. vt ipse ponit in c. nemo plus iuris. de reg. in. in Merc. q etiam valeat in istis distributionibus, facit vrgens, & euidens necessitas absentiæ: quæ à morte causatur. ipse tenet contrarium, & rationibus q̃ bat, vt hoc videas in nouel. Item circa infirmitatem, quæ ex-

cusat,aduerte;quia debet esse manifesta.2.q.1.c. præsentiũ. & c.grauis.18.di.c.si quis episcoporum.& not.eadem dist.c. placuit.& c.si episcopus.& quod no.5.q.3.c.1.& de procu.c.
3 querelam.& de re iudi.l.quæsitum.ff.¶†† Vtrùm autem post reconualescentiam teneatur infirmus reassumere,quas horas dimisit? vide per Ioan.An.de cele.missa.c.fi.super glo.fi.ibi dixi in 44.q.quòd siue omisit ex negligentia, siue propter grauem infirmitatem,non tenetur reassumere: sed negligenti de peccato omissionis est pœnitentia iniungenda. iustè verò impeditus liberatur tunc ex toto,secundùm Io. And.ibi,contra quem opposui de c.cum dilecti.de dolo & contu. vbi impedimentum non perimit: sed suspendit executionem obligationis,l.& ideò.ff.de verb.ob.vbi si obligatus ad factum impedi tur implere statuto tempore,debet implere postea. Sol.in illis iuribus ex implemento post terminum non resultat diuersitas solutionis circa rem in obligatione deductam; quia eadem est domus,quæ fit infra terminum, & quæ fit postea.Similiter in c.cum dilecti.idem est implementum, siue fiat vna die,siue alia:sed non ita in diuino officio. Nam aliud est officium,quod dicitur die Lunæ:aliud, quod dicitur die Iouis:& ideò non dicitur idem opus, vt l.si vsusfructus mihi in biennium.ff.de vsufruc.le.facit quod no.Bart. in l.1.de dam.infecto.Concludo ergo, q̃ si hora deputata non dixerit quis officium propter casum fortuitum,perit obligatio pro illa hora: sicut periret per interitum speciei in obligationẽ deductæ,vt l.quod te.ff.si cer.pet.& l.si ex legati causa.de verb.obli.& ita dixi in d.c.1.ad fi.Et etiam quæ infirmitas excuset.& an clerici in minoribus, acoliti, & alij beneficiati teneantur dicere officium;ibi dixi in 2.q. Et an possint anticipare tẽpus in dicendo seu el omnes horas. dixi ibi, quòd non in 3.& 4.not.
4 ¶†† Quintò no.quòd euidens ecclesiæ vtilitas operatur,vt absens ob dictã causam percipiat quotidianas distributiones.& intellige,quòd vtilitas sit euidens, vt in tex. occulta ergo non prodesset:quod no.Ioan.An.contra illos, qui fingunt subesse vtilitatem non propalandam. Item intellige pro vtilitate illi⁹ ecclesiæ,vbi eas percipit:alterius ergo vtilitas non iuuaret,vt s̃ eo.c.cum dilectus.& c.de cetero.& hic in nouella.¶ Sextò no.tex.ibi[faciat]:q̃ clerici faciunt prouentus suos, quos percipiunt de ecclesijs,quò ad plenum dominium.quod an sit verum,& qualiter.dic vt dixi s̃.eo.lib.de offic.ordi.c. præsenti. vbi plenè,an possit de ipsis testari. ¶ Opponit glo.quæ incipit ista duo.& c.de c.cum non deceat.& soluit duobus modis in nouel.dicit secundùm Archi.hoc c.loqui in ecclesijs,in quibus est consuetudo,quòd absentes ista percipiant:quæ tollitur in casibus hic expressis:contrarium loquitur in ecclesijs, in quibus non est talis consuetudo. ¶ Quærit glos.de his &c. dicitur in text. q̃ clerici percipientes contra formam huius constitutionis non faciunt ipsas suas,&c.Quid ergo, si qui debet eas percipere,remittat? Tenet,quòd tunc cesset ista constitutio.Archi. contra. nam ex quò non potest illas recipere, vt hic: nullo modo suæ fieri poterunt, quin ad restitutionem teneatur:cum illa recipiat contra mentem, & prohibitionem huius constitutionis.& ita hic in nouel.super d.glo.& vide qđ no.& dixi in simili.s̃.de rescrip.c.statutum.§.antepe.¶ Secũdò quærit glo.antepe.an ista constitutio trahatur retro ad restitutionem fructuum perceptorum ante istam constitutionem.Tenet,quòd non. idem Archi.consuetudo ergo licèt reprobetur tanquàm irrationabilis,tenẽt tamen retro gesta.& quæ acta sunt secundùm eam, non merentur pœnam. argu. eius,quod legitur,& no. in c.cum venerabilis.s̃.de consue. In contrarium tamen facit,scilicet quòd consuetudo improba non excusat à pœna c.inter dilectos.de excess præla.¶ Tertiò quærit.si in ecclesia non sunt alij redditus, vel præbendæ,sed singulis diebus de redditibus cuilibet datur tantum pro victu. dicit, quòd cessat ista prouisio, vt in ea patet:non enim sunt istæ censendæ distributiones quotidianæ.sed præbendæ, quarum loco subrogantur.¶ Vltimò refert priuilegium con

cessum tunc studentibus Bonoñ. vt possint percipere fructus beneficiorum ipsorum,ac si essent in ipsis ecclesijs residẽtes. de quo priuilegio nimis obscurè loquitur super gloss.penult.

Rub. De prębendis, & dignitatibus.

SVMMAE.

1 *Præsentatio facienda est diœcesano de illis, qui debent in beneficijs instituí.*

2 *Præsentatio ad patronum spectare dicitur.*

CAP. I.

VSCEPTI. Summa,& diuide, vt in 1. glo.¶No. quòd quandoq; iura antiqua innouantur.concor.12. di.c.2.& 60.di. c.innouamus.& 5.q.2.c. non tam nouũ. & s̃ de treu.& pa.c.innouamus. Innouata verò iura sine pœnarum adiectionib. rarò proficiunt,vt dicit glo. in Cle. 1.de
1 ætate,& qua.¶†† Secundò no.q̃ præsentatio facienda est diœcesano de illis,qui debent in beneficijs instituí. 16.q.8.c. decernimus.quandoq; tale ius potest alteri competere de consue.vel speciali priuilegio.de offi.dele.c. super eo.patet exemplum in hac ecclesia Bonoñ. in qua præsentationes capellanorum ciuitatis, & suburbium fiunt à Capitulo de antiqua consue.¶ Tertiò no.quòd religiosi, ad quos spectat præsentatio in ecclesijs, debent in ipso actu præsentationis tantum assignare de prouentibus ipsis præsentatis, quod eis sufficiat: alias non debet præsentatio admitti. & sic religiosorum negligentia,siue culpa videtur ipsis præsentatis esse nociua:sed non est, per illa,quæ habentur in Clem. 1.de iure pa. vbi not. vtrum assignatio debeat præcedere institutionem, glo. non dicit.& ibi etiã est singularis glo.quid iuris,si diœcesani quem quam admiserunt,& non seruetur illa forma:vtrùm videatur admissio tanquàm facta contra formam iuris? dic vt ibi subtiliter per glo.& quid iuris, si ad alium, quàm diœcesanum, pertineat institutio in talibus ecclesijs religiosorum:vtrum ipsi supplebunt defectum eorum,sicut diœcesani per illam Cle.
2 dic quòd non,&c.¶†† Quartò no.q̃ ad patronum spectat p̃sentatio ad episcopum institutio.Nam ex vi iuris patronatus spectat p̃sentatio,non collatio.de iure pat.c.fi. examinatio ẽt p̃sentati spectat ad episcopum,an sit dignus.de sup.negligen. præla.c.sicut.& si p̃sentat indignum, est priuatus potestate p̃sentandi:quod an sit verum in laico patrono,vide s̃.de of.or. c.cum nos.super glo.& in nouel. ¶ Quintò no. quid de prouẽtibus clericus percipere debeat, institutus in beneficio. debet enim ex eis commodè sustentari, & alia in eo beneficialia onera supportare,&c.refert hic Ioan. And. Host. dicere, q̃ hic tribus modis queri potest de beneficio assignando. Primo quò ad ordinatum,qui conqueritur de ordinatore,vel p̃sentatore:& talis debet habere victum, & tegumentum,quibus debet esse contentus,secundùm Apostolum ad Timo. 6. & 11.q.1.c.episcopus qui ecclesiarum.& 28. dist.c.ecce.& tale potest dici beneficium necessarium.s̃.e. c. cum secundum. Secundò potest queri quò ad curatum ecclesiæ parochialis: & tunc requiritur,quòd beneficium sit sufficiens.i. q̃ sibi, & ad minus vni clerico, & plus secundùm qualitatem,& quantitatem parochiæ sufficiat in victu,& vestitu, & quò ad hospitalitatem,& iura episcopalia,vt hic.& s̃.de vita & ho. cle.c.1. & de tali sufficientia loquitur s̃.eo.c.extirpandæ. Tertiò potest queri quò ad dignum egentem pluralitate beneficiorum ratione nobilitatis,vel scientiæ,qui maiora beneficia debet cõsequi,quàm idiota,vt s̃.eo.c.de multa. in fi. cum concord.in his tamen tribus casibus morem patriæ oportet attendi. Nã secundùm Host.in qualibus personis minus sufficeret in p̃uincia

uinciã prouinciæ,quàm in Anglia, vbi fiunt maiores expensæ.alleg.41.dist.c. quisquis. de dona. c. ceterum.& de cẽsi.c. cum apostolus.§. fi. Nam & alibi attenditur in istis expensis consuetudo patris fa.ff de pign. act.l. vel vniuersorum.& de vsu. l. qui semisles. in talibus etiam considerandæ sunt facultates ecclesiæ,quæ prouidere cogit.de vi.& ho.cleric.c.quoniam.secundùm Io.An.¶Sextò no. quòd omnis cura beneficij, in quo est aliquis institutus ad p̃sentationem alterius, pertinet ad ipsum institutum.Ratio est; quia talis est perpetuus,sicut p̃sentatus in ecclesia annexa.s̃.eo.c.extirpandę. vbi dixi in 9.notab.penes quem resideat titulus curæ;an penes rectorem principalem,an penes vicarium: vt per hoc sciamus,penes quem dicatur consistere cura animarum,vt patet sub prouisione.c.de multa. & constitutionis. Execrabilis.q̃ probat, quòd cõsistat penes dictum vicarium perpetuum.ex quo sequitur,quòd rector principalis non posset ibi exercere officium curæ fori pœnitentialis.& hoc verum,quando talis in beneficio institutus est perpetuus,prout debet esse,si habet curam populi.de capel.mona.c.1.j̃.eo.lib. Si autem non haberet populum,sed spectaret ad mensam abbatis,vel Capituli possent ibi ponere vicarium temporalem,vt in Cle. frequens.de excess.præla.facit c.G. perpetuus. de fide instru. qđ j̃ dicam.& per hoc,quod dixi, quòd talis institutus debet esse perpetuus,infertur,quòd licèt moriatur rector,qui p̃senta uit,non per hoc expirabit officium huius vicarij. Nam licèt potestas vicarij regulariter dependeat ab eo, cuius vices gerit iuxta no.in c.1.de of.vica. s̃.eo.lib, tamen in eo vicario,q̃ recipit auctoritatem,& approbationem à superiore, vt iste, de quo s̃.aliud est dicendum.dixi plenius in d.c.1.& c.extirpandæ.in 3.op.ver.est aduertendum.¶ Septimò no.quòd ecclesia,quæ spectat ad præsentationem religiosorum, tenetur ad iura episcopalia,quæ consistunt in multis: de quibus in c. conquerente.& c.dilectus.de offi.or.& per Ioan. An. de stamo.c.1.& 10.q.1.c.1.in sum.Sed contra istud obijcit de multis iuribus, quæ dicunt monasteria exempta à lege diœcesana. & sic ad procurationes,vel cathedraticum non videntur teneri. 16 q.1.c.cum pro vtilitate.& 10.q.1.c.1.& 18.q.2.c.fi.& c.q̃ sit, Sol.dic, quòd talis exemptio non vendicat sibi locum in eorum capellis,de quibus hic. Nec obst. huic sol.10.q.3.c.inter cetera.Solue enim,vt in nouel.¶ Quæro pro intellectu.c. quo iure isti religiosi exempti, & alij possunt sibi vendicare istam perceptionem fructuum subiectarum ecclesiarum, reseruata congrua portione rectoribus,vt hic dicitur.ad hoc respondeo quòd tribus modis potest ad eos ecclesia pertinere. Primo ex laicorum concessione.Secundo ex episcoporum donatione.Tertio ex ipsorum religiosorũ fundatione. & ex quo libet horum modorum varium ius sibi vendicant religiosi, prout plenè legitur,& nota.in c.de monachis.s̃ eo. vbi circa secundum membrum (cum.s.obtinent ecclesiam ex concessione episcoporum)dixi,quòd attendẽda est forma, & tenor concessionis. Nam quandoq; episcopi concedunt istis religiosis ecclesias pleno iure:quandoq; in proprios vsus:quandoq; etiam non curatas:quandoq; curatas:quandoq; collegiatas. & omnibus istis modis, quod ius obtineant religiosi in ecclesiis sic donatis,& in temporalibus, & spiritualibus.& de iurisdictione in rectores in ciuilib. & in criminalibus dic, vt dixi post eos in d.c.de monach.s. & c. cum & plantare.§. in ecclesijs.de priui.& c.pastoralis.eo tit & ibi in 2.q.dixi,an plus importet concedere in proprios vsus, quàm pleno iure. tenui post Innoc. quòd sic. Nam quando conceditur in proprios vsus,potest omnes fructus in vsus suos conuertere,conseruato tamen bono,& antiquo statu ipsius ecclesiæ,quẽ non possũ sine iusta causa,& auctoritate episcopi immutare,tex. hoc ibi infert, quòd ecclesia sic donata in proprios vsus retinet actiones,& iura suas:nec trãseunt in monasterium, cui est facta donatio.ita quòd possint pro debitis monasterij inquietari,immo creditores ecclesiæ sic donatę poterunt petere se-

parationem bonorum monasterij,vt ibi plenè. vtrùm autem pleno iure.dic vt dixi in d.c.cum & plantare.vbi recurre pro intellectu materię huius c.

SVMMAE.

1 *Beneficia vacatia in curia Romana ad hoc vt possint cõferri per aliũ, quàm Papam, requiritur specialis expressa Papæ commissio.*

2 *Dignitatis appellatione an veniat episcopalis dignitas.*

CAP. II.

LIcèt ecclesiarum. *Tria facit.* Primò recitat antiquã cõsuetudinem.Secundò illam approbat,& inhibet.Tertiò decernit.secunda ibi[nos itaque.] tertia ibi [nos enim.] ¶Not.primò latissimam potestatem Papæ in beneficijs conferendis.ipse enim est assumptus in plenitudinem: alij in partem sollicitationis,& laboris,vt s̃.de præsum.c.mandata. Sic & paterfamilias diuidit agrum suum in plures gratia facilioris culturæ,vt l.huius §.fi de le.2.& quod dixi s̃.de foro compe.super rub.facit.s̃ de aucto.& vsu pal.c.ad honorem. cum concor.¶Secundò no.in ver.collationes tamen. quòd in collationibus beneficiorum vacantium in curia Papa nititur ex speciali consuetudine. quæ in hoc est fortior, quàm ius cõe, competens Papæ in collationibus.quia ius commune facit,q̃ Papa in beneficijs conferendis non irritet collationem ordinarij,qui præuenit Papam in conferendo, vt c.dilectus.s̃.eo. sed specialis consuetudo super vacantibus in curia hic facit plus;quia ligat manus ordinariorum ciuitatis:quòd non possit præuentio.ergo potest consuetudo fortificare ius cõmune,& eius effectum augere. & effectus talis auctus recipit de nominationem à consuetudine,non à iure cõi, ar.ff. de iusti. & iur.l.ius ciuile.licèt ergo Papæ sint omnes ecclesiæ, vt c.cũcta per mundum.& c.per principalem.9.q.3.tamen quædam sibi spãliter reseruat.& hæc vocantur iura curiæ Romanæ.sicut Imperator dominus mundi,vt l.depositio.ad legẽ Rhod. de iac.habet speciale patrimonium, vt l. bene à Zenone. & l.1.& 2.C.de quadri.præscri. confert ergo quandoq; ex po-
1 tentiæ plenitudine, & sic iure generali.¶†† Tertiò nota,quòd ad hoc,vt bãficia vacantia in curia possint conferri per aliũ, quàm per Papam,requiritur specialis, & expressa ipsius Papæ commissio.Plus ipse dicit Lap. quòd si ipse Papa conferat simpliciter beneficium vacans in curia: si in collatione de hac specie vacationis non faciat expressam mentionem,eius collatio est nulla:& probat ex stilo curię,iuxta quem semper in collatione tali habetur expressa mentio de tali specie vacationis.& hoc verum,secũdùm eum, nisi esset facta talis collatio proprio motu.Ego credo,quòd si Papa conferat beneficiũ simpliciter vacans: talis collatio valet ot eo iure,quo potest,postquam verba indefinita omnem spẽm, siue modum vacationis sunt apta comprehendere,vt l.Gallus.§.& quid si tantum. de lib. & posthu.dictum Lap.crederem verum,qñ à Papa exprimeretur expressè, se velle conferre ex potestatis plenitudine: cum ad eum spectare possit speciali consuetudine,de qua hic,ad hoc vide no.in fi.in c.cum ex officij.s̃.de p̃scrip.& fortè in hoc casu posset defendi, quòd valeret:quasi specialis potestas,de qua hic,non deroget generali, postquã vtraq; potestas tendit ad eundem effectum arg l.4.§.si ex cõuentione.ff.de re iudi.ibi[cum aliquid acceserit rei iudicatę, nõ est à re iudicata recessum.]facit l.2.de test.mil. & auxiliũ speciale non tollit generale ad eundem effectum tendens,ar. l.quotiens.de act.& ob.& l.1.§.dixerit aliquis ff. de publica. ¶Circa hoc etiam quærit Lap. Si Papa proprio motu concedit alicui potestatem conferendi tot beneficia, qualitercunque,qualiacunque,& vbicunque vacent: etiam non obstante eo, de quo oporteret de verbo ad verbum specialem, & expressam facere mentionem in nostris literis: nũquid ista tam lata potestas includat beneficia vacantia in curia? arguit, q̃ valeat, si dicta potestas sit concessa per iucessorem Cle. qui edidit istam constitutionem. secus si per ipsum Clementẽ, potuit enim

enim Cle.sibi legem derogatoriam imponere,sed non succes
sori.de elec.c.innotuit. & qđ no.Io.An.de const.c.1. post Io.
Mo.cõcludit tñ,ꝙ ẽt valeat talis collatio, siue cõcessio facta
per eundem Clemen.si eam fecerit proprio motu.allegat no.
per Ioan.An.s̃.eo.li.de rescrip.in c.fi.in glo.pen.Obst.tamen
huic eius decisioni iste tex.dum dicit[sub quacunque forma
verborũ receperit.] quasi omnem formam reprobet,nisi no
minatim, & expressam de talib. de viribus tñ huius clausulæ
[nõ obstã.& si.]vide qđ dixi de rescr.c.si pp tuã.ĩ repetitiõe.
¶ Quærit Ioã.An.post Archi.si existens extra curã cõstituit
ꝓcur.ad renunciandũ in curia.& sic renunciauit:an dicat va
care in curia, vbi ꝓcurator renũciauit:an verò in loco,vbi ẽ
dñs,qui constituit?Tenet,ꝙ consideretur locus renũciatiõis,
non constitutionis procuratoris. dic, vt dixi plenè in Cle.si
duobus.vt lit.pen. & hic in nouel. arguit ex quibusdam iuri-
b⁹,ꝙ respiciatur locus rtnunciationis, & nõ cõmissionis.sed
prima pars verior est in prædicta q. ¶ Scđò quærit,quid de
bñeficio,super quo pendet qõ;quia dicitur collatio nulla ꝓ-
pter deuolutionem:an si ille,cui collatio facta est,renunciet,
vacabit in curia? remittit ad no.s̃.e lib.de elect.c.si electio.
in glo.2.circa medium.subdit tñ,quòd in beneficijs transfer
tur in superiorem causæ cognitio, non collatio. ad hoc alle-
gat no.per Inno. de elec.c.dudũ.il 2. super verbo. dispensa-
tionẽ. & in c.statuimus.in gl.bene dicit.& per Cõ po.de cõ-
sti.c.cum M.in vltima gl.ver. & idẽ ẽ.¶ Tertiò q̃rit.Papa de-
dit Legato, vel alteri specialem, & expressam potãtem con-
ferendi bñficia vacantia in curia:an ista ptãs duret ẽt tẽpore
successoris? Quidã,ꝙ nõ;quia par in parem &c.vt d.c.inno-
tuit.& l.ille à quo.§.tempestiuũ. ad Trebel.in cõtrariũ facit
c.decet.cum concor.de reg.iur.j̃.eo.lib.Tenet, ꝙ talis pote
stas duret tpe successoris: poterit tamẽ ipam reuocare. nam
regulariter traditur, ꝙ gesta sub nomine dignitatis transeũt
in successorem,vt c.qm̃ abbas.de offi.deleg.licèt qñque con
tra illa excipi posit,& rescindi.de sol.c.1.facit ad materiam
s̃.ne pla.vi.suas. c.fi. ¶ Quartò q̃ro.dr̃ in tex. ꝙ siue electio,
siue collatio,siue ꝓuisio beneficij spectet ad aliquem:si illud
vacat in curia,spectat ad Papam. quid ergo de beneficijs, in
quibus laici ius hñt pñtandi:an conferat illa,si vacant in cu-
ria?glo.antepe.tenet, ꝙ etiam talia includant,sicut illa, quæ
spectãt ad pñtationem patronorũ clericorũ, vel ecclesiarũ.
& facit ꝓ illa opi. qa laici ius pñonatus in ecclesijs obtinent
de speciali gratia,nõ de iuris rigore. 16.q.5.c.si qs episcopo
rũ. & de iu. patr.c. qm̃. in prin.Papa ergo, qui laicis in hoc
grãm facit,põt de ipsa disponere; cum sit supra ius.de conc.
pb.c.proposuit. Aduerte tñ; quia licèt Papa hoc posit,si de
eius intentione expresè constet:per literas tamen gñales su
per conferendis beneficijs vacantibus conferre nõ poterit
beneficia,quæ spectant ad præsentationẽ patroni laici,vt no
tatur in Spe.de act. & pet.§.super actionibus.in vlt.col.ver.il
lud etiam prętermittendum nõ ẽ.Et quid iuris de Legato de
latere,an poterit ista spectantia ad pñtationem laici confer
re? Spec.in ti.2 §.nunc tractemus.ver.sed nunq̃d legatus.te
net,ꝙ non.Ego idem tenui, & scripsi post Doct.in d.c.cũ di
lectus de iure pa.in 8.q. ¶ Quintò quærit Ioan.And.an ista
constitutio cõprehendat præbendas,in quibus laici ꝑtendũt
collationem,vt sunt reges Franciæ,& Angliæ,q in certis ec-
clesijs dicunt habere ius conferendi præbendas,sede vacãte.
anteq̃ soluat q. examinat , an istud ius conferendi ꝑbendas
in eos cadere posit.& ꝙ posit,allegat qđ no.s̃.c.dilectus.
il 3.& maximè in regem, qui etiam vngitur,de sa.vn.c.vno.
Nam & decimæ ex spiecali concesione cadunt in laicum.
& tñ sunt res spũales;ergo & ius similiter conferendi præbẽ
das,maximè qñ hoc iure vsi sunt tanto tempore, ꝙ nõ extat
memoria in cõtrarium. talis.n.vsus habet vim constituti,siue
priuilegij,vt l. hoc iure. §. ductus aquæ. ff. de aqua quoti. &
æsti.videt tamen residere in hoc, ꝙ nullo modo cadat in lai-
cum tale ius cõferendi ꝑbendas. Dicit tñ,quòd sicut ex ali-
qua causa quæsiuerunt tale ius à principio:ita in eo debeant
conseruari,si in auferendo posset scandalum suscitari. & hoc
placet Ioan.And. maximè in illis ecclesijs, quas fundauerũt
eorum ꝓgenitores.ista ergo constitutio has præbendas non
videtur includere : vt Papa ipsas conferat, si vacant in curia.
Refert tamen hic Lap.ꝙ Nicolaus Papa præbendam,quam
ante suam ꝓmotionem habebat in ecclesia Lugdun̄ tanq̃ in
curia vacantem cõtulit vni.Sed rex Franciæ,dicens collatio-
2 nem ipsius ad se pertinere,de facto cõtulit illã alteri. ¶ † Se-
xtò quærit glo.2. vtrùm sub nomine dignitatis veniat digni-
tas episcopalis?Tenet,ꝙ nõ. & sic seruat curia:dum de ipsis,
cum vacant in euria,facit spãlem reseruationem.facit Cle.1.
de renun.& dicit Gar.hoc probari per literam [conferri va-
leant] &c.de episcopalibus non sic loqueretur.& dicit,quòd
Nicolaus. 4. sic interpretatus fuit in ecclesia Bracharen̄. De
abbatijs, & prioratibus dubitant, an veniant sub nomine di
gnitatis.Ioan.Mo.ꝙ sic in c.inq̃sitores. de hæret.dic vt hic in
nouel.¶ Vltimò tangit de dictione,præter, an ponatur inclu
siuè.vel exclusiuè.de quo per Archid. 13.q.2.c.Hebron.& ꝑ
Inno.s̃.de elect.c.dudum.il 2.in fine.& in Spec.tit.2.§.vidẽ-
dum.ver.quid si indulgeretur.& l.1.in fi.ff. de pigno.actio.

SVMMAE.

1 *Interpretatio latißima in beneficijs est facienda.*
2 *Literæ impetratæ super beneficijs dicuntur ambitiosæ.*
3 *Papa si mandat prouideri alicui vsq; ad certam summam, an poterit prouideri in pluribus beneficijs.*
4 *Ecclesiarum ciuitatis appellatione includitur ecclesia cathedralis.*

CAP. III.

QVamuis. Primò ponit regulam, & instã-
tiam in genere : & ex dicta instã
tia decidit duos casus in specie. Secundus ibi [&
ideo] Tertius, ibi [quamq̃.] Quartò contra instantiam ali
um casum subijcit, ibi [secus.]¶ † Nota, ꝙ in beneficijs la-
1 tißima est interpretatio facienda.concor.s̃.de dona.c.cũ di-
lecti.& ff de consti.prin.l. beneficium.pone exemplum:cum
princeps concedit alicui beneficium, intelligitur pleno iure,
vt in Auth vt liber.de cetero.§ 1.& perpetuo iure,vt in Au-
th.constitutio,quæ.de dignita.§.illud.Item si donat mihi ci-
uitatem:videtur mihi donare communitatem, & districtum.
vt l.1.§.cum vrbem. de of præfect. vrb.secus in odiosis, vbi
sub nomine ciuitatis non venit districtus, nec econuerso, si-
ue loquamur de literis ad beneficia,siue de literis ad lites,vt
hic.& s̃.de rescrip.c.Rodulph. & quod ibi in nouel.super pri
ma glo. exempla circa latissimam, siue strictam interpreta-
tionem beneficiorum faciendam colligam ex his,quæ plenè
scripsi post Io.An.in c.olim.de ver. sig.ibi.[viso de primo ar
ticulo]vbi dixi de differentijs inter beneficium,priuilegium,
rescriptum,& donationem.in ver.vltimò not.hic Ioan.And.
2 ¶ † Secũdò no. ꝙ literæ impetratæ super beneficijs sunt am-
bitiosæ:est em̃ beneficium ecclesiasticum de genere illorum,
quæ honestè dantur,sed non honestè petuntur, sicut nec ho-
nores,vt l.2.§.prim⁹ diu⁹ August⁹.de orig.iur.& l.si quẽquã.
C.de epi.& cle.ibi [inuitus effugiat.] de ista interpretatione
strictè fiẽda ĩ odiosis, & ampla in fauorabilibus vide in reg.
odia.de reg.iur.& l.cum quidam.ff.de lib. & posth. & ꝑ hoc
.s.ꝙ odia sunt restringenda, dicit Ioã.And.ꝙ si Papa scripsit
pro aliquo in ecclesia cum clausula [si pro alijs non scripsi-
mus.] ꝙ obstabit sibi executio, si sit scriptum pro vno tan-
tùm,pro quo.ff.de verb sig.l.non est.vbi habens vnicum fili-
um non est sine liberis. & multa iura ad hoc allegat,ꝙ dispo
sitio, quæ loquitur in plurali,vedicat sibi locum in vno.facit
l.3.ff.de nego. gest. allegat etiam iura in contrarium.s.quòd
ad minus pluralitas requirit duo, vt hic videas super ver. re-
stringi. facit ad q.si statutum d̃t, ꝙ ꝓducens falsos testes sol
uat tantum:an producens vnum solum,debeat puniri?iura,q̃
volunt,

volunt, ꝙ pluralitas resoluatur in singularitates, faciunt, ꝙ
sic:alia cõtra.¶ Tertiò collige,ꝙ si Papa scribit,ꝙ prouidea-
tur alicui vsq; ad certam summam,debet intelligi in benefi-
cijs, non in pensionibus.Ratio;quia illa interpretatio ẽ ma-
gis stricta ex eo; quia propter beneficia quis intitulatur, &
obligatur ecclesiæ, & tenetur ad continuam residentiam.s̃.
de cle.non resi.c.fi.sed per pensionem non intitulatur,nec ad
residentiam tenetur.28.q.1.c.possessiones.2.q.6.c.illud.nã
pensio potest concedi etiam laico, vt ibi. & aduerte videtur
enim iste tex.velle, ꝙ si mãdetur alicui prouideri vsq; ad cer
tã summã in beneficijs,vel simpliciter, debet dictæ summæ ꝑ
statio esse annua.Bar. alibi reuocat in dub. si promitto dare
10.donec viues:vtrum intelligatur de annis 10.an.de 10.an-
nuatim.distinguit,quòd intelligitur de annuatim, si promis-
sio fiat pauperi:quasi videatur pro alimẽtis facta. si verò fiat
alteri, intelligitur de annis 10.vt ipse no.in l.eũ qui ita.§. qui
stip.de ver.ob.cum ergo beneficia sint pauperum:si manda-
tur eis prouideri in certa summa in beneficijs, intelligitur an
3 nuatim.super quo cogita; quia nullus tangit. ¶ † Quartò no.
quòd si Papa mandat prouideri alicui vsque ad certam sum
mam,non expresso,an in vno, vel pluribus beneficijs.poterit
prouideri in pluribus. quod patet;quia hic loquitur de proui
sione fienda vni,& subdit de bñficijs in plurali.& per hoc cor
rigitur quod not.Host.s̃.de iure patro.c.cum dilectus. vbi di
xit,quòd non,nisi de vno, poterat prouideri; quia rescripta
sunt ambitiosa, vt hic. & vna ecclesia debet esse vnius recto-
ris.s̃.eo.c. cum non ignores. Sed ista opinio reprobatur hic:
vbi patet,quòd poterit in pluribus prouideri. quod intelligit
Ioan.Mona.de duobus tantùm,& sine cura.j̃.eo.c.is cui.§.1.
Archid.intelligit,quòd de quocunque,vt impleatur intentio
mandantis.ad hoc de rescri.c.si quando.& Cle.e.ti.si Roma
nus.alleg.etiam no.per Inno.in d.c.cum dilectus. vbi si man-
datur alicui prouideri in beneficijs vsq; ad certam summã:&
tunc reseruari, & conferri possent plura beneficia vsque ad il
lam summã. Secus si diceretur de bñficio. & ita hic in nouel.
Ex cuius dictis.s̃.relatis distingue. Nam quãdoq; mandatur
prouideri vsque ad certam summam in beneficio: quandoq;
in beneficijs:quandoq; simpliciter,expressa summa, sine be-
neficijs.& hoc casu non nisi de vno,secundùm Host.secđm Io.
An.de pluribus.secundùm Io.Mo.de duobus. secundùm Ar
ch.de quocũ q;,vt patet ex ꝑdictis. Lap. aliter dicit,& sic.aut
Papa mandat prouideri vsq; ad certã summã proprio motu
in literis hic expresso : & tunc poterit prouideri de pluribus
beneficijs, etiam curatis,vsque ad summã expressam. ad hoc
j̃.eo.c.si motu proprio. & Cle.e.ti.c.si Romanus.Aut ad peti
tionẽ alterius:& tunc siue mandet prouideri, siue prouideat,
non valet prouisio de curatis, vel curato : sed de simplicibus
tantùm,quotquot sint in summa expressa. vide hoc.j̃.eo.c.cũ
in illis. 1.respon.& quod no.Ioan.An.j̃.eo.c.ei cui. super ver.
4 mandatum.& Cle.eo.ti.c.1.¶ † Quintò no. quòd regulariter
sub nomine ecclesiarum ciuitatis includitur ecclesia cathe-
dralis.de quo per Host.in c.1.s̃.de aucto.& vsu pal.Nam sub
nomine familiæ pater familiæ continetur.& sub nomine exer
citus, & populi includuntur eorum capita, siue præpositi,&
rectores,vt legitur,& no.in c.post electionem.de conces.præ
ben. super gloss. nec erat.& ibi dixi in secunda oppo.addens
not.per Innocen.in c.eam te. de rescript. fallit in hoc casu,in
quo non includitur. & est simile.C.de aquęduc.l. eos.lib.11.
vbi dicitur,quòd habentes aquęductum non attentant matri
ces fistulas.¶ Sextò no.in ver.secus. quod non est idem iuris
in ecclesia metropolitana, si sit mentio prouinciæ:sicut est de
ecclesia cathedrali,si sit mentio ciuitatis,vel dięcesis. nam ap
pellatione diœcesis non venit cathedralis : sed appellatione
prouinciæ venit Metropolitana.ratio redditur in litera ; quia
hoc casu gratia est vberior. Hosti.reddit aliam rationem,di-
cens,quod ciuitas,& diœcesis sunt correlatiua,sicut pater,&
filius : & sic vnum non est reliquum. sed prouincia non est
correlatiua ciuitatis, sed illarum collectiua, siue conclusiua:
ita quòd ciuitatis etiam propria includit.facit 2.q.6.c.scito-
te.23.q.6.cap.non licet. Ex ratione tamen literæ, quæ fun-
datur super vberiori gratia, colligit Lap. argumentum ad q.
Pone,quòd Papa primò scripsit pro vno in prima forma , de
qua in versic.quamquàm.pro alio iuxta formam versi.secus.
¶ Quæritur,vtrùm habens istam præferatur primo.in eccle-
sia non cathedrali non procederet quæstio ad primum.& vi-
detur, ꝙ præferatur iste secundus ex quò ampliorem habet
gratiam.ad hoc.j̃.e.c.si pluribus.Sed,dicit ipse, verum est,ꝙ
non præfertur.licèt enim vltimus habeat vberiorem gratiam
in ampliationem loci,& ecclesiarum,non tamen in pręferen
do primo:nisi haberet aliam clausulam,s.anteferri.ad hoc.s̃.
eo.lib.de rescri.c.quamuis.vel nisi essent sub eadem data: qa
tũc præferretur ille,qui haberet vberiorem gratiam.facit qđ
no.Io.An.s̃.de rescrip.c.duob.e.li.in gl.quæstio.ver.sed quæ
ro.Sed quid si Papa dispensat cum illegitimo, ut posit obti-
nere præbendam, vel dignitatem in ecclesia cathedrali : an
poterit obtinere in metropolitana?dicit in nouell.ꝙ nõ;quia
talis dispensatio est odiosa,& restringenda.s̃.e.lib.de fil. pre
sby.c.j.& c.2.¶ Quærit gl.antep. Scriptum est in forma ver.
quanquàm.vbi non põt prouideri in ecclesia cathedrali.sed
nunquid in eius mansionaria,vel capellania poterit ? videtur
quòd sic,quia isti non censentur de corpore ecclesiæ: cũ nõ
habeant vocem in Capitulo,nec vocantur ad cões tractatus:
sed vocant asisij.de quibus de cle.non resi.c.ad hoc. & c.ea
quæ.de sta.mo.ad fi.vbi dixi ĩ is.no. gl.tenet contrarium.idẽ
Archi.qui adducit de sen. exc.c.fi.§.adiicimus.Nam idem iu
ris est in membris,quod in capite.63.dist.c.in synodo. & est
incongruum,vt eadem ecclesia quò ad hoc diuerso iure cen-
seatur. 12.q.2.c.cognouimus.& de deci. c. cum in tua.¶ Se-
cundò quærit. Si quis impetrauit sibi prouideri in ecclesia
Sancti Petri Bonon.cum non sit alia sancti Pet.nisi cathedra-
lis:an in ea prouideri poterit?dicit,ꝙ non;quia cum de cathe
drali in literis fit mentio, non exprimitur nomen sancti. &
talis est stilus curiæ, vt in nouel. vbi dicit post Ioan. Monac.
quòd ecclesia cathedralis nomẽ tenet ecclesiæ in genere: qđ
distinguitur per singulas ciuitates,ecclesias& diœceses,deiu
re communi sibi subiectas. 11.q.1.c.de persona.pro quo In-
sti.de iure naturali,gen.& ciui.§.sed quotiens . In inferiorib.
ergo sentit,ꝙ semper exprimatur nomen sancti.Fallit quan-
doque in locis solemnibus,habentibus matrices ecclesias: s̃.
de rescrip.c.cum adeo. vbi sine nomine sancti exprimitur ec
clesia Modicen̄.quæ tamen cathedralis non est. idem in Tu-
scia in Pratensi,& ita hic in nouel.¶ Tertiò quærit.Si in lite-
ris non habetur mentio de ecclesia, sed simpliciter scribitur
Epõ Bon̄.ꝙ prouideat de beneficio spectante ad suam colla
tionem:an poterit prouidere in cathedrali?dicit, ꝙ sic,si spe
ctat ad collationem epĩ.non.n.vult iste tex.ꝙ literę beneficia
les non extendantur ad ecclesiam cathedralem:sed ꝙ in be-
neficialibus appellatio ecclesiarum ciuitatis non includat ec
clesiam cathedralem,vt in prima gl.& aduerte ad varias for
mas,quibus Papa vtitur in literis, quas elicio ex nouel.Nam
qñq; scribit prouideri de beneficijs ciuitatis.Qñq; diœcesis.
Qñq; vtriusque.Qñq; Prouinciæ.& de his trib.in tex. Qñq;
de beneficijs ecclesiarum patriarchatus. & includitur pro-
pria ecclesia:qa plus est patriarchatum, quàm prouinciã no
minasse.quod colligitur.21.di.c.cleros.Qñq; ꝙ prouideatur
in aliqua ecclesiarũ regni.& idem in d.c.scitote.& de sta.mo.
c.in singulis.in pr.& de postu.præl.c.bonę.e.lib.dẽt.n.ista cẽ
seri vberrima gratia pp excellẽtiã nõiationis regni, quam ẽt
ecclesia ponderat.facit s̃.e.li.de off.dele.c.fi.& de priuil.c.an
tiqua.Qñq; scribitur prouideri in principatu , Comitatu, &
Ducatu.Nam in istis qñq; nulla est ecclesia cathedralis : sed
si est,putat includi,ac ẽt principalem,si qua ibi principalis di
ceretur.Qñq; mandat prouideri ad collationem epĩ. Qñque
in pensionib. Qñq; vsq; ad certam summã in bñficijs. Qñq;
simpli-

simpliciter.& de omnibus istis.s̄.quid iuris. ¶Quartò quæro.Mandat Papa per literas suas in certa dięcesi prouidere. post datam rescripti diuiditur illa diœcesis in duas:vtrùm in beneficijs præcisis à prima, & affectis secundæ poterit prouideri?Tenet,ꝙ sic, sicut poterat añ diuisionem,vt in Extraua. Io.quæ incipit.Sedes apostolica. per quam videt̄,ꝙ etiã in cathedrali p̄cisa fieri poterit, si prius in ea poterat ꝓuideri : cũ ibi etiam dicatur,ꝙ ius ad rem, quod habebat expectans, p̄ diuisionẽ mutari nõ debet.& hic casus nullũ habet dubiũ,qñ cathedralis diuisa includebatur in gratia.contra istam decisionem facit l.si eadem.ff.de of.asses.vbi licèt quis prohibeatur in sua prouincia asidere:si eadem eius prouincia diuidatur in duas,ex vna ortus in alia asidebit:quasi non spectem⁹ originalem causam,sed accidentalem.nam si qualitas beneficij variatur de tempore impetrationis ad tempus vacationis,vel variantur collatores.quod tempus debeamus inspicere,decisio Ioan.And.innuit, ꝙ tempus datæ.Ego remitto ad Cle.literas.de rescrip.vbi dixi.¶Vltimò ex eo, ꝙ dixit [honores] colligit Io.And. argumentum,ꝙ canonicatus cathedralis ecclesiæ ad ruralẽ trãsferri nõ posit.C.si curia.relic.ciui.rus habi.maluerit.l.1.lib.11.sed Ioan.And.post Archi.dicit,hoc non seruari.

SVMMAE.

1 *Papa potestatem, quam habet in conferendis beneficiis, restringit ad vnum mensem.*

2 *Potestas conferendi onerata redit.*

CAP. IIII.

1 STatutum. Ponit constitutionẽ Cle. cuius moderationem subdit,ibi [vt hi.] postea restringit, ibi[tantũmodo.] ¶†No.ꝙ Papa potestatem, quam habet in conferendis beneficijs, restringit ad vnũ mensem:non ꝙ postea conferre non posit, vt in glo. antepe. sed quò ad hoc,vt post mensem manus ordinarij non sint vltra ligatæ. nisi enim ista moderatio emanasset, essent ligatæ perpetuò, per c.s̄.proxi.in fi. Aduerte tamen,ꝙ ista moderatio locum habet, cum ad Papam spectat collatio propter vacationem in curia. Si autem spectat propter deuolutionem, vel reseruationem de talibus nunq̃ se poterit ordinarius intromittere.Nam secundùm Lap.nullum præfigitur Papæ tẽpus ad conferendum: nisi vbi est expressum in iure,vt hic,& c.si apostolicam.j.eo.& 2.q.6.c. anteriorum.§.ad hoc.& de ap.c. ex insinuat.ar. contrarium de app. Cle.si appellationẽ. & quod no.Ioan. And. post Host.de ap. c.ex ratione. in glos. Sed illud in appellatione,quam partes prosequi habent:sec⁹ in collatione ad Papam deuoluta,in qua partes nihil habent facere. & credo ipsum verum dicere. nam nedum Papæ, sed nec eius executori currit tempus Concilij Lateraneñ. vt not. in Cle.si de beneficiis.de præbẽ.¶Secundò no.ꝙ iste mensis currit Romano Pontifici. Ex quo inferas, ꝙ non currit sedi apostolicæ vacanti: quod tenet glo.quæ incipit.est ergo &c. Idem Io.Mo.& Archi.s̄.c.ꝓxi. nam ibi,& hic patet,ꝙ cõtra Romanum põtificem est inducta ista p̄scriptio, & non cõtra sedẽ apostolicã. Incipiet ergo mensis ille currere successori à tẽpore electionis, non à tempore coronationis. Ex electione eñ competit illi plena iurisdictio,vt c. licèt. s̄.de elect.Et de facto patet, ꝙ añ coronationem cõfert beneficia, & reseruat.& vide quod no.in c.auaritiæ.s̄.eo.lib.de elec.¶Tertiò no.ꝙ elapso mense, redit collatio beneficij vacãtis in curia ad ordinariũ. & per ordinarium intelligit̄ etiam Legatus de latere,vt s̄.eo.lib. de of.leg.c.2.Ad hoc s̄.c.1.ibi [quacunq; auctoritate.] Plus dicit Io.An.ꝙ delegatus,vel executor datus p̄ literas,quibus arguatur ordinarius collator illius beneficij,poterit illud cõferre, secũdùm Boa.ar.c.si de beneficio. præalle. quod verùm credo. licèt enim per lapsum mensis sit amotum ordinario vnum obstaculum:tamen remanet alterum impedimentum, arg.l.si domus. de serui.vrb.prædi.& l. si nõ lex.ff de her.inst.¶Quartò no.ꝙ ista constitutio moderat̄ p̄cedentem in beneficijs vacantibus in curia, q̄bus prouidetur per collationẽ, vt patet ibi [spectat collatio] &c. Sed quia præcedens loq̄tur etiam de illis, quibus prouidet̄ p̄ electionem:vr̄, ꝙ in talibus cursus mensis nõ noceat Papæ.& p̄ cõsequens nec ꝓsit ordinario. quod tenet Archi. Nam cum collatio,prouisio,& electio sint diuersa, vt j.e.c.cum in illis. statutum in vno nõ vendicat sibi locũ in alio.& quod nõ mutat̄ &c.C.de ap.l.præcipimus.hoc non placet Io.An.q̄a non est dare rõnem,quare magis in vno,q̃ in alio sit ista moderatio intelligenda. Item hic loquitur ẽt de illis dignitatibus,q̄bus cõiter prouidetur p̄ electionem. sicut ergo in c. nulla.de conc.præb.qđ loquit̄ de deuolutione, verbũ[collationis] latè sumit̄, vt includat electionem, & p̄sentationem.sic erit in ꝓposito.ad idẽ.s̄.e.c.de multa.§.is quoq; . cũ in illis cap. loquatur de impetrationibus, q̃ sunt odiosæ. ¶Quintò not. ꝙ iste mensis incipit à die vacationis.vtrũ ergo computabit̄ in mense dies ipsa vacationis ? dubium facit ista p̄positio, à,an ponatur inclusiuè,vel exclusiuè, vt in l.licèt.ff. de act. emp.& de ver.sig.l.anniculus.& ff.si quis cau.l.fi.& hoc tenet glo.est ergo &c.Idem Guil. q̄ remittit ad Spe.de cita.§.viso.in fi. In cõtrarium all.ẽt multa iura,ꝙ ista præpositio, à, includat.& sic inclusiuè intelligit Archi.hunc tex.vt.s.dies ipsa vacatiõis includatur in mense.Io.And.placet prima opi.& dicit,ꝙ q̄cquid dixerit de dictione, vsque. s̄.de ordi. ab epi. qui renũ. c.1.super gl.1.posset hic cõgruè adaptari.Cyn.etiam de istis duabus p̄positionibus no.in l. à Caligato. C.de nup.distigue in vtraq;, vt ibi per eum.¶Sextò & vlti.no.post Gars.& Archi.in fi.c.ꝙ possum p̄ me,quod non possum per aliũ.Item ꝙ possum per alium,quod non possum per me. regulariter verò secus est in vtroq;.j.eo.lib.de reg.iu.c.potest. vbi de hoc.

2 ¶ † Item collige ẽt, ꝙ potestas conferendi redit non libera, sed onerata.Rationem collige ex gl.antep. ad fi.¶Opponit̄. dr̄ hic,ꝙ incipit currere iste mensis Papæ à die vacatiõis.Sed contra hoc opponitur, & videt̄,ꝙ à die scientiæ,siue notitiæ vacationis,vt in c.quia diuersitatem.s̄.de conc.p̄b. Solu.vt in gl.est ergo. Gul.enim fatet̄ contrarium, & supplet text. à die vacationis.s.& scientiæ gl.tenet,ꝙ præcisè à die vacatiõis incipiat.quod apertè probat. rõ tamẽ,quam reddit,ꝙ ideò Papæ ignoranti vacationem currit mensis;quia non in sui odiũ, sed fauorem vacantis ecclesiæ est p̄fixus, non vr̄ bona. Nam & in c.quia diuersitatem.& s̄.de cõc.p̄b.ĩ c.2.præfigitur illud tempus in fauorẽ ecclesiæ,ne diu vacet. & tñ currit à die sciẽtiæ,vt ibi patet.Aduerte, quędã lex videt̄ velle idẽ, quod gl. dicit.s.ꝙ ignoranti currit tempus legale ad cõmodum ignorantis ; vt annus luctus, q̄ currit vxori à die mortis viri,licèt ipsa hoc ignoret,vt impunè postea posit nubere, vt est casus in l.genero.ff.de his,qui no.infa. & hoc est verum,qñ allegat̄ ignorantia ad cõmodũ ignorantis , vt euitet pœnã,quam incurreret,si gereret actum ꝓhibitum infra tempus. Si verò allegat̄ ignorantia ad eius cõmodũ,& ad lucrum consequẽdũ: tunc secus est,vt l.si is.§.si seruus.ff.de acquirẽ.re.do.Exẽpli gratia pone in vtroq; membro de facto.T.occidit bãnitũ,q̄ poterat impunè offendi:tñ iste.T.hoc ignorabat. Certè non poterit sibi illa ignorantia opponi, ad pœnam infligendam. q̄a cum de commodo ignorantis q̃ritur,præualet veritas opinioni,vt d.l.genero.& l.inter omnes. § rectè. ff.de fur.& Insti.de ob.q̃ ex delic.na.§.placet.¶In secundo membro,cum quæritur de lucro,& commodo ignorantis, dicit, ꝙ ignorantia veritatis sibi non prodest. pone exemplum. Capienti exbannitum statutum confert præmium,puta mille.T.pręsentauit vnum Prãti,tanq̃ debitorem fugitiuum, vel tanq̃ reptũ in flagranti crimine.qđ licet,vt l.ait p̄tor. §.si debitorẽ ff.de his,q̃ in frau.cre.& l.capite q̄nto.de adul.iste sic captus dep̄henditur,ꝙ erat exbannitus;an iste,qui cepit eum,& præsentauit,cõsequet̄ illud præmiũ?dicit, ꝙ nõ, vt d.§.si seruus.aduerte tamen q̄a præcedens membrum est verũ, qñ tñ ignorãtiæ nõ est admixta culpa : aliter p̄p ignorãtiã puniet̄ propter culpam

culpam admixtã,vt Insti.de excu.tut.§.qui autem. Et ex hoc infert,ꝙ si aliquis occidit aliquem, quem credebat exbannitum:vel adulterauit illam,quam credebat non nuptam,ꝙ nõ puniat̄,tanq̃ de simplici homicidio, seu adulterio,vt l.pen.ff. de adul. Sed si fuit in culpa (q̄a plenius inuestigare potuerit) punietur tãquàm de culpa,vt l.2.§.qua actione ff.vi bo.rap. habes hic tres casus . nam qñque allegatur ignorantia:vt ꝓpter ipsam ignorans puniatur:qñq; vt p̄p ipsam à pęna excusetur,vt hic subdistinguitur.vtrũ culpa sit admixta , vel non. quandoque allegatur,vt quis propter ignorãtiam à lucro,& pręmio excludatur.& quid iuris in quolibet membro', collige ex prædictis.& prædicta inducit ad q. Dicit cõstitutio episcopi,ꝙ si executor testamenti non fuerit executus voluntatem defuncti infra annum,cadat ab illo iure.an illud tempus currat executori ignoranti?tenet ipse,ꝙ non currat,nisi à die scientiæ,etiam si in constitutione dicatur,infra annum à tempore mortis.Subaudiendum est.n.s.scientiæ,ne ignorãtia puniatur,vt d.l.genero.alle.casum notabilem l.3.§.si quis hæredi.de statulib. vbi testãr dixit,à die mortis:subaudit.n.& aditæ hæreditatis: quia tunc incipit esse in negligentia. facit l.si in diem.de condi.& dem.& C.de iur.deli.l.fi.§ sinautem dubius.vbi dicit tex.[à die mortis]subaudit ibi gl.& aditę hęreditatis.& generaliter est hoc verum in omni pręscriptione q̃ currit ex negligentia alterius.oportet.n. ꝙ in principio ponãtur ea,quæ negligentiam inducunt.s.ꝙ facere potuerit,vt l.j. in fi.C.de ann.præscrip.&c. ¶Quærit Io.An.in nouel.Vacauit beneficium in curia. ordinarius infra mensem ipsum contulit contra decretum constitutionis s̄.proximæ. Papa infra dictum mensem conferre neglexit. quæritur,an ex hoc collatio ordinarij confirmetur?arguit,ꝙ non,postquàm à prin. fuit nulla;quia contra decretum,ar.j.eo.c.pe.& l.si seruo.ff. qui & à qui.& qđ no.Inn.in c.cum dilectus.de iur.pa.& quia pro non dato hr̄.&c.qđ autem. de iur.pat. In contrarium alleg.l.proinde.ff.si cer.pet.& ff.de testam.mil.l.si miles Titio. Soluendo tenet primam partem , ꝙ collatio ordinarij facta, stante decreto Papæ,sit nulla, nec posit conualescere : licèt decretum cursu temporis expiret,vt c.non firmatur. de reg. iur.pro hoc allego l.si filius, qui in potestate.de lib. & posth. & procedit prædicta qõ,cum ordinarius confert contra decretum constitutionis . Si confert contra decretum positũ in rescripto p̄ntationis impetrationis beneficij , dicit idem , si collatio pręcesit renunciationem impetrantis rescriptũ . Si verò impetrans rescriptum cum decreto primo renunciet infra tp̄s:& deinde ordinarius illud conferat,valet collatio , ẽt infra tp̄s durantis decreti; quia potuit impetrans renunciare q̃ pro se introducta sunt. & in impetratione subintelligitur illa clausula [si impetrans vti velit.] vbi ergo ante collationẽ ordinarij apparet de animo impetrantis,ꝙ noluit, valet collatio ordinarij,ẽt infra tp̄s decreti : quasi tunc superfluum sit expectare finem tp̄is, cuius nihil operatur euentus, vt l. aliquando.ff.ad Velleia.Sed si post collationem ordinarij impetrans renunciet,non vr̄ tutus prouisus sine noua collatione, per c.pe.j.eo.sm̃ Io.An.posset arguendo dici, ꝙ immo sit tutus,ar.l.filio præterito.ff.de iniu.testa.vbi testm̃ nullum in fauorem filii pręteriti conualescit,ipso approbante.pro hoc alibi dicit Inn.ꝙ nõ vr̄ pro eo scriptum,qui rescripto vti noluit. de rescrip.c.man.Item si rescriptum cum decreto habet tacitam conditionem,si impetrans voluerit vti,vt s̄.dixit Io.An. sequitur,ꝙ id,qđ geritur in contrarium, non est nullum : sed debet pendere ex futuro euentu:sicut pendet testm̃, cum posthumus est præteritus.Nam si nascitur, est nullum.si non nascetur,remanet firmum,vt l.posthumus. ff.de iniust.testa.l.3. in fi.de lib.& posth.& pro hoc,quod communiter tenetur de testamento vsurarii manifesti,ꝙ est nullum,per c.quãquàm. j. de vsur. & tamen per cautionem superuenientem confirmatur, vt ibi per Doc. collationem verò factam infra mensem datum Papæ adeo credo nullam,quòd non posit reconualescere sine noua collatione ; quia decretum istud, & c.s̄. proxi.nullam habet tacitam conditionem , nec fauorem alicuius concernit,sed est præcisum. non potest igitur reconualescere,quod agitur contra ipsum,vt d.l.si filius qui in potestate. Vltimò de illo decreto vide quod no.hic Lap.

CAP. IIII.

QVamuis plenissima. Primò ponit regulam, & instantiam in genere. & ex dicta instantia decidit duos casus in specie.sm̃,ibi[& ideò]tertium,ibi[quã quàm.]quartò cõtra instantiam alium casum subiicit.ibi [secus]¶No.ꝙ in beneficiis latissima est interpretatio faciẽda. concordat.s̄.de dona.c.cum dilecti.& ff.de consti.prin.l.beneficium.pone exemplum.cum princeps concedit alicui beneficium,intelligitur pleno iure,vt in Auth.vt libe.de cetero.

SVMMAE.

Ministri secundùm statum,& qualitatem beneficii sunt instituendi.
1 *Verba simpliciter prolata debent intelligi,& referri ad statum , &*
2 *conditionem personæ.*

CAP. V.

CVm de beneficio. Duæ sunt partes.secunda,ibi [qñ] & hæc secunda ponit dictum,à quo excipit, ibi [nisi.] ¶No.ꝙ illud dicitur beneficium consuetum regi per clericos sæculares,quod est possessum per eos pacificè, & cõtinuè.40.annis.Sicut enim nomine consuetudinis intelligitur de præscripta, vt s̄. de electio.cap. Cumana.& ibi per Ioan. An.super ver præscripta.ita per ver.consueto, intelligitur de præscripta,vt hic dicitur:per quod.s.denotatur ꝓprietas, & dñium,non possesio iuris, quæ sola impediret impetrantem vel prouisionem, vt s̄.de priuilegiis.c.dudũ.& de deci.c.fina. verbum ergo,consueuit,denotat ius,& factum,vt no.s̄.de cã pos. c.2. De verbo,solitum,dic, vt l.Mela.de ali.& ciba.leg. ¶Scđò.no. ꝙ vt dicatur aliquid consuetum,non solũ requiritur longum tp̄s,sed ẽt pacifica,& continua posesio. ad hoc s̄.de priuil c.accedentib.& idẽ in qualibet præscriptione, vt l.1.C.de vsuc.transfor.& c.illud.s̄.de pręscr.qualiter aũt probetur possesio continua.dic,vt no.Bar.in l.Celsus.ff.de vsu-

1 ca.& l.j.ff.sol.mat ¶†Tertiò no.ꝙ secundum qualitatem, & statum beneficii sunt instituendi ministri, vt in regularib.regulares,& in sæcularibus sæculares:hinc est, ꝙ clerici sæculares non pñt esse præbendarij in ecclesijs regularibus, vt dixi in c.ea quæ.in 14.notab.de sta.mona. & ibi quid iuris econuerso. Status ergo cuiuslibet ecclesiæ considerandus est , nec per alicuius insolentiam subuertendus.de sup.neg.p̄la.c.2.Sicut.n. legatum factũ ad certum vsum non põt in vsum alium commutari sine auctoritate Papæ , vt in Cle. quia contingit. de relig.do.ita nec commutari status ecclesiæ, vt c. possessores.de re.eccles. non alie. & ibi tangit de materia huius cap. ¶Quartò no.ꝙ cursus tp̄is.40.annorum præbuit statum beneficio, vt in illo statu continuè,& tanto tempore conseruetur circa ministros instituendos. titulus igitur non videtur exigi.quod est verum,secundùm Lap. quando sæculares vendicant sibi talem ecclesiam ex prædicta consuetudine: secus si religiosi sibi vendicarent ex solo tempore sine titulo . Nam secundùm eum, licèt ad repellendum impetrantem sufficiat administratio regularis continuata. 40. annis, etiam sine titulo : non tamen quò ad præiudicandum diœcesano loci , nisi cum titulo,vel tanto tempore,cuius contrarii nõ existat memoria.s̄.eod lib.c.1.de præscrip. Ratio est;quia prima est contra ius priuatum . secunda est contra ius commune, saltem quò ad ea , quæ sunt legis diœcesanæ, à quibus loca religiosa sunt exempta.de offic.ordina.cap.cum dilectus. facit quod not.Ioan. And. supra eo.cap.de monachis.in glo. & in nouell. in additione magna. vltra medium ver. econtra notandum.vsque ad ver. tu dic.nisi dicatur hoc verum , cum allegatur præscriptio, secus si consuetudo. ¶ Quintò colligo

lige etiam, ꝙ subsequens possessor alicuius temporis non absorbet effectum præscriptionis legitimè præcedentis. & hoc est, quod dñt Inn. & Host. in c. accedentibus. ꝙ iura per consuetudinem acquisita non perduntur minori spacio 40. annorum. sicut. n. consuetudo nõ inducitur minori, vt patet ex no. in d.c. Cumana. ita nec consuetudo; quia eadem ratio, vt ff de legi. l. de quibus. & l. nihil tam naturale. de re. iur. & est bene notandum, quòd licèt interruptio præscriptionis extinguat præscriptionem inchoatam, vt l. naturaliter. ff. de vsuca. tamẽ non extinguit præscriptionem completam. Similiter nec mala fides postea superueniens, vt no. in c. fi. de præscriptio. facit quod no Bar. in l. cum quis. §. fi quis pro eo. ff. de solu. ¶ Sextò not. in d. ver. etiam. quòd præsens status beneficij regularis, in quo aliàs consueuerũt ministrare clerici seculares, nõ impedit impetrantem beneficium illud tanquàm consuetum gubernari per clericos seculares: quasi de illa quasi possessi. status præsentis, contra morem antiquum occupata, non sit in literis facienda mentio. Lap. dicit, ꝙ si religiosi erãt in quasi possessione bona fide regendi beneficium illud regulare, non valebunt literæ impetratę de illo, vt de beneficio consueto clericis sæcularibus assignari: nisi fiat mentio in literis de religiosa possessione. ad hæc præalleg. c. dudum. de priuileg. & cap. fi. de deci. Non ob. hæc litera, quæ dicit [quandoque ministrauerint in eodem] &c. quia non dicit, ministrauerint tempore impetrationis. vnde facit pro, secundùm eum: cuius dictum intelligo, sicut ipse sentit, quãdo bona fide religiosi erant in quasi possessione regulari. Sed si abbas contra consue. antiquam contul isset illud beneficium regulari, cum esset consuetum regi per 40. annos per seculares, impetrãs ipsum beneficium, vt consuetum per clericos gubernari, non tenetur impetrans de illa collatione abbatis facere mentionem: nec etiam de possessione, quam tenet is, cui facta est talis collatio. vt enim dicit Ioan. And. post Archid. status ecclesiarum quò ad ipsarum immutationem dicitur pendere à potentia episcopi, non abbatis. 10. q. 1. c. decretum. & c. regenda & de excess. præla. c. sicut vnire. vbi de hoc per Inno. & est expressum de sta. mon. Cle. ne in agro. §. ad hoc. vbi etiam de hoc. Collatio ergo facta per abbatem, per quam mutatur status beneficij, non videtur tenere, tanquàm facta per illũ, qui talem immutationem inducere non potuit. ad hoc. §. de sup. neg. præla. c. 2. Ex quo sequitur, quod prædixi, ſ. ꝙ de tali collatione, & subsecuta possessione non tenetur impetrans facere mentionem, sín Arch. hic, & Io. An. ỹ. eo. c. licèt. quinimmo non obstante tali collatione, lapso tẽpore, potest eps conferre, secundùm no. per Inn. de renũ. & vide quod circa ista, quæ proximè dicta sunt, no. de concess. præb. c. cum nostris. in
2 no. post Doc. ¶ †Septimò no. in §. quando. ꝙ verba simpliciter & indefinitè prolata, debẽt intelligi, & referri ad statum, & conditionem personæ, de qua sermo habetur. licèt. n. verbum, prioratus, sit nomen generale, vt dicit gl. relatum tamẽ ad clericum sæcularem intelligitur de sæculari, vt hic. Similiter ad regularem intelligitur de regulari. & hoc per dictam rationem. Nam secundùm subiectam materiam interpretandi sunt sermones, vt l. plenũ. §. equitij. de vsu, & ha. & l. ex militari. de mili. test. & 26. dist. c. deinde opponitur. & ỹ. de ma. & obe. c. solitæ. ¶ Quærit Io. An. si de statu ecclesiæ constare nõ possit (quia quandoque fuerunt ibi clerici, qñ quæ monachi) dicit Io. Mo. attendendum, cuius cõditionis homines pro maiori parte sint ibi versati. ff. de lega. 3. l. legatis. §. fi vnus seruus. & præsertim vbi pro maiori parte tenentes sunt vltimi possessores. ff. ne de sta. defun. l. si mater. & de ser. expor. l. si minor. & l. Mela. §. 1 de alu. & ci. le. Io. An. dicit, ꝙ si exprimitur iuxta primam formam huius capituli de beneficio consueto clericis, &c. non sufficit vltimus status: per cuius dictũ infero in q Lap. ꝙ si post datam literarum beneficium sit de nouo creatum, & ordinatum pro clericis sæcularibus, nõ poterit taliter impetranti conferri. Nam mandatum concernit beneficium consuetum gubernari per clericos. & istud nouiter creatum non potest dici tale: à forma ergo mandati non est recedendum. ỹ. eo. c. cui de non. & c. cum dilecta. de resc. secus dicendum est, sín eum, si literę sint cõceptæ secundùm formã. §. quantò. nam tunc, vt prioratus post datã creatus possit conferri clerico sæculari, sufficit ordinatio gñalis, ꝙ sit prioratus sæcularis & simil. econuerso, ad impediendum clericum sæcularem sufficit ordinatio, ꝙ sit regularis. & sic primo casu, qñ simpliciter scribitur, ordinatio, siue præsens quasi possessio bona fide attẽditur quò ad receptionem, vel exclusionem impetrantis. quod secus est in prima forma huius. c. propter verbum consuetum, vt dixi. ¶ Secundò quærò post Io. An. Per priuilegium Papæ prohibitum est abbati, ne beneficia, vel prioratus monasterii conferat clericis sæcularibus. per abbates fuit contra factum annis. 40. an valebit impetratio facta iuxta primam formam huius. c. ſ. tanquàm de beneficio consueto clericis, &c. Archi. ꝙ non, maximè si prohibitio Papæ habeat annexum decretum, adducit clausulam hic positam [legitimè sit completa] &c. Non. n. potest dici, legitimè, siquis venit contra decretũ Papæ. Nam ptãs Papæ nõ est ab hoīe, sed à Deo. de iud c. nouit. § cum. n. & ideò cõtra eius decretum sine eius consensu nihil potest fieri ab homine, quod sit ratum. 11. dist. c. consequens. & c. nolite. Non ob. ob. c. accedentibus. de priuil. vbi per lapsum tanti temporis renunciatur priuilegio illud. n. est verum in priuilegiis, nõ in prohibitione principis, quæ inducit inobedientiam, maximè cum decreto prohibitorio, per quod apparet principis intentio: quam inferior elidere, vel abrogare nõ potest sine ipsius expresso consensu, vt no. Ioan. 4. distin. c. leges. Non obst. qđ legitur, & no. de consue. c. fi. quia ibi loquitur in actu rationabili, & vbi non fit contra principis sanctionem: quod non est in casu nostro, vt præmissum est. ad hoc 64. dist. c. quia. Non ob. Decreta. 1. & 2. de ma. contrac. quia ibi non loquitur de interdicto principis, sed inferioris, sín eum, vt hic in nouel. ¶ Tertiò quæro post Lap. Episcopus præfecit religiosum ad beneficium ecclesiasticum curatum, quod potest de iure cõi, vt no 16. q. 1. c. 3. & de sta. mo. c. quod Dei timorem. Et sic p dictum religiosum gubernatum est annis. 40. & vltra. clericus sæcularis obtinuit literas iuxta primam formam huius c. an poterit obtinere istud? videtur ꝙ non, postquam est per religiosum tanto tpe gubernatum contrarium est verum, secundùm eum: talis. n. religiosus ministrabit ibi vt sæcularis, non vt regularis, vt no. in d. c. 1. & per Io. And. in Cle. de cele. mis. in gl. pen. & quod no. D. Fede. consi. 141. Non. n. per religiosum isto casu propriè gubernatur; ex quò non vt beneficium religiosum, sed vt sæculare per eum regitur. quod dictum nota.

SVMMAE.

1 *Ecclesiæ parochiales annectuntur prębendis.*
2 *Dignitates duæ simul retineri non possunt.*

CAP. VI.

SVper eo, quod. Capitulum decidit, & rõnem interserit, ibi
1 [cũ hoc.] ¶ †No. ꝙ qñq; ecclesię parochiales annectũtur prębendis, concor. ỹ. e. c. extirpandæ. §. qui verò. Põt autem istam vnionem facere episcopus ex causa: puta cum canonici habent paruos redditus de prębendis; ita ꝙ non reperiuntur, qui velint ibi intitulari. ỹ. e. c. exposuisti. vbi patet, ꝙ fructus ecclesiæ parochialis annexæ cedunt lucro canonici, reseruata congrua portione rectori, qui debet tali ecclesiæ deseruire, vt d. §. qui verò. & vide quod de tali vnione legitur, & notatur in Cle. si vna. de re. ecc. non alie. & ỹ. de temp. or. c. dilectus. super 3. gl. in fi. vbi enumerantur aliqui casus, in quibus sunt licitæ istæ vniones: vide etiam not. in c. 1. ne se. vac. vbi de materia triplicis vnionis, & c. sicut vnire. de excess. præla. vbi de potestate episcopi in ecclesijs vniendis. ¶ Secundò

dò no. ꝙ qui habet ecclesiam annexam, exercet in tali ecclesia iurisdictionem spiritualem de consue. Sed de iure cõi non vī, ꝙ ecclesia sic annexa iurisdictionẽ habeat, nec super vicarium, & alios institutos ibi: sed spectant ista ad epm, ſ. visitatio, correctio, & similia. Nã & religiosi in ecclesijs, in quib. dẽnt hīe vicarios perpetuos: si vidẽt ibi aliquid corrigendũ, diœcesano denunciant, & non manũ correctionis apponunt. 16. q. 8. c. filijs. & plenè legitur, & no. in c. cum & plantate. de priui. in nouel. ¶ Tertiò no. limitationem c. de multa. ỹ. eod. quod prohibet duo curata: vel dignitatem, & curatum insimul retineri. habet. n. locum, cum principaliter retinentur. Secus si vnum principaliter, aliud accessoriè. Sequitur. n. tunc accessorium, etiam si sit curatum, vt hic, naturam principalis, etiam minus digni: quia non inspicimus, quæ res sit præciosior, sed cuius rei ornandæ causa fuerit adhibita, vt l. & si non sint. §. fi. de au. & arg. leg. ff. Sicut dicitur, ꝙ naturam causæ incidentis non attendimus, sed principalis in iudicio deductæ, vt no. in Cle. dispendiosam. de iudi. in glo. si quæratur. ad fi. & in glo. cum repetuntur. vbi videas. facit l. ex pupillari. ff. de vulg. & pup. & ỹ. de consc. eccle. vel alta. c. j. Et si non apparet quæ sit principalior, vtrùm ecclesia, vel prębenda. vide gl. notabilem in fi. in Clem. per literas. de præben. in glosſ. quia quæ talia, &c. & ex prædictis (quia ſ. de accessorio non curamus) duo inferas. primò secundùm Io. And. quòd sicut non est necessaria dispensatio propter annexum curatum: ita non est necessaria ipsius expresio, quando talis canonicus habens ecclesiam sic annexam, impetrat aliud beneficium: vt sic sibi satis sit, de canonia facere mentionem. facit c. accessorium. cum sua materia. de reg. iur. pro & contra. facit Cle. 1. de præben. in 5. gl. ita dicit in nouel. nec aliter firmat. Lap. dicit, ꝙ licèt posit præcedens opi. sustineri. ſ. ꝙ non expediat facere mentionem, quando. ſ. ecclesia parochialis est annexa prębendæ. secus est, quando insimul sunt annexæ: ita ꝙ verisimiliter neutra subesset, vel esset accessoria alteri, sed vtraque de per se. nam tunc oporteret, ꝙ de vtraque fieret mentio, ad hoc d. Cle. & d. c. 1. de consc. ecc. vel alt. & quod no. ne se. va. c. 1. in gl. 4. Et per Pau. in Cle. 1. de elec. ¶ Secundò Lap. per iam dicta consuluit in q. tali. Est quidam Archid. qui de consuetudine non habebat potestatem excommunicandi, interdicendi, vel visitandi: sed solùm clericos ordinandi, examinandi, & repertos idoneos episcopo præsentandi: huius archidiaconatui erant annexæ duæ ecclesiæ parochiales. quæritur, vtrùm eps posit dispensare cum illo, qui peregit. 20. annos, vt obtineat illum archidiaconatum ex eo capite, ꝙ sit dignitas sine cura? certum est, ꝙ potest in tali, & cum tali episcopus dispensare, vt c. permittimus. de ęta. & qua. Consuluit ipse, ꝙ posit, per hunc tex. vbi patet, ꝙ cura, quæ venit accessoriè, non est considerandа: sed qualitas, & natura principalis beneficij, cui curatum subijcitur. pro hoc allega. Extraua. execrabilis. §. quantùm autem. ¶ Vltimò collige hic, quòd in eadem ecclesia potest quis habere canonicatum cum ecclesia parochiali annexa, & etiam plebanatum curatum. & sic duas curas, vnam principaliter, alteram accessoriam: sed duas prębendas, vnam principalem, alteram dependentem à dignitate, non potest, vt in Cle. fi. e. ti. vbi gl. dicit per hoc, ꝙ iura plus abhorrent duas prębendas, quàm duas curas in eadẽ ecclesia. nã iure annexionis licet illud vltimũ, sed nõ primum. quod no. & per hoc ibi arg. ꝙ in duabus canonijs eiusdem ecclesiæ non posset episcopus dispensare: sed bene in diuersis ecclesijs cum eodem dispensat, sicut in duobus simplicib. & circa hoc vide no. in c. literas. de concess. præben. ¶ Opponitur extra glo. & Doct. de multis iuribus, quib. cauetur, ꝙ illud, quod non licet principaliter, non debet licere in consequentiam, vt in iuribus alle. de procura. c. tuæ. & l. 1. de auct. tut. per Bar. vbi post Dy. sic distinguit. qñ aliquid per se separatum ab aliquo est prohibitum: si illud necessariò sequitur ad positionem alterius permissi: tunc quod non licet directò, licet per consequentiam, vt in d. l. 1. & ff. de pac. l. si vnus. §. illud. & de vsuc. l. si aliena. §. hoc iure. & de lib. leg. l. si is, qui duos. & de resti. in integ. c. non solum. Si verò illud prohibitum non sequitur necessariò ad permissum: tunc quod non licet directò, non licet per consequentiam, vt in contrarijs. Itẽ si permissum non potest procedere sine prohibito: qđ non licet directò, licet per consequentiam, vt C. de iud. l. quotiens. & ita distinguit ibi. Cui adde, quod de ista mixtura prohibiti, & concessi no. in c. ad quæstiones. de rer. permut. omnino etiam vide quod no. in Cle. si iusta. de præben.

SVMMAE.

1 *Canonicatus absque prębenda aliquando conferri potest.*
2 *Prioritas iuris in beneficijs considerатur ex tempore tituli, non ex tempore traditionis beneficij.*
3 *Collatio canonicatus facta per Papam tribuit ius in prębenda proximè vacatura.*

CAP. VII.

EVm cui canonicatus. Decidit casum, cu
1 ius dubium fortificat, ibi [licèt.] ¶ †Not. ꝙ quandoqđ confertur canonicatus absque prębenda. Sed contra; quia in ecclesijs non debẽt plures institui, quàm ibidem possint viuere, de insti. c. 1. & c. auctoritate. Nec debet esse canonicus sine prębenda. quia sic haberet inane nomen canonici contra iura. ỹ. eod. c. dilectus. & c. relatum. Item aperitur via contra Laterań. Concilium ad vacaturas, contra c. nulla. & c. constitutus. ỹ. de conces. pręben. Solue ista contraria, vt no. ỹ. c. dilectus. eo. lib. in 4. oppo. & an liceat episcopo creare quot canonicos voluerit, dixi plenè. ỹ. eo. c. vacante. in prima oppo.
2 ¶ †Secundò no. quòd prioritas iuris in beneficijs considerатur ex parte tituli, non ex tempore traditionis beneficij, vel receptionis. Secus est in rebus prophanis, vbi posterior in titulo si prius possessionem adipiscitur, præfertur illi, qui habet titulum potiorem, vt l. quot. de rei vendi. Rationem differentiæ vide in c. si tibi absenti. ỹ. eod. tetigi in c. fi inter virum. de spon. in 3. not. ¶ †Tertiò no. ꝙ collatio canonicatus
3 facta per Papam tribuit ius in prębenda proximò vacatura: & adeo ipsam afficit, ꝙ collatio alteri facta ipso iure non tenet. Ex quo infero, ꝙ cui est collatus canonicatus: si receptus est in canonicum, potest petere recta via prębendam à quolibet detentore. Nam cum habeat ius in re, ex receptione in canonicum potest prębendam à quolibet vendicare; quia in istis spiritualibus, postquàm sunt debita, quæritur dominiũ sine traditione, vt no. Inn. ỹ. e. c. si tibi. iura. n. canonicatus, & prębendę sunt connexa. ỹ. eo. c. relatum. & c. translato. de cõsti. & ex hoc concludit alibi Io. An. quòd pluribus in canonicos succesiuè receptis, prębenda vacans est conferenda ad mandatum executoris illius primi: nec sententia censuræ quã ferrent executores aliorum contra Capitulum, ligaret, cum resistunt de iure. & sententia talium ita demum ligat, si quis iniustè, & de facto resistat, vt no. ỹ. e. c. pro illorum. & c. dilectus. eo. lib. ¶ Quartò not. quòd collatio canonicatus tribuit ius in prębenda. & hoc verũ, quando talis collatio fit à Papa. quo casu procederet, etiam si non fuit negligens in petendo prębendam vacantem: aliàs perderet ius prioritatis, & reponeretur in iure communi. quod dic, vt ỹ. eod. c. si clericus. & ỹ. de rescrip. c. tibi qui gratiam. ubi propter negligentiam expirat decretum, & inhibitio ligat. Si verò fiat à Capitulo, secus est: non enim talis collatio afficit prębendam vacaturam taliter, quòd non possit Capitulum eam conferre alteri, cum vacabit, vt not: Doc. ỹ. eod. c. inter cetera. Quando verò Papa non confert canonicatum: sed ipsum, & prębendam conferri mandat. & tunc aut cum decreto: & dic, vt supra eo. lib. c. tibi qui. de rescrip. Aut fine decreto: & dic, vt ỹ. c. dilectus. eo. lib. Vltimò intellige hunc text. quando constat de prioritate in data. Si verò non constat. dic, vt ỹ. eo. li. de rescrip. c. duobus. §. fi verò.

SVMMAE.

1 *Defectus ſacrorum ordinum an impediat impetrantem curatum bene ficium, quominus poſſit ad ipſum promoueri.*

2 *Defectus ætatis, ſcientiæ, & morum magis vitiat impetrationem, quàm defectus ordinum.*

3 *Defectus ſacrorum ordinum patientes an poſſint de iure communi ſine diſpenſatione aſſumi.*

CAP. VIII.

SI pro clericis. Primò decidit caſum, quem ſcdò determinat, ibi [oportebit.] ¶No. formam literarum generalem, ꝙ prouideat de beneficijs &c. eſt enim adeo latiſsima, ꝙ vigore ipſius poterit prouidere, non ſolum de beneficijs ſpectantibus ad collationem ſuam, ſed alterius cuiuſcunque. dixerunt tñ hic quidam, ꝙ ſi ſcriptum fuiſſet ſub forma, ꝙ prouideret in aliqua eccleſiarum ſuarum: iſtud verbum, ſuarum, reſtringit gratiã ad beneficia tñ illius, cui ſcribitur. qđ intellige, vt ſuũ dicat, ẽt ſi ius minimũ in ipſo prætendat: ſicut archieps in eccleſijs ſuffraganeorũ qui parum iuris hẽt, de off. or. c. paſtoralis. & tñ veniet appellatione ſuarũ, vt c. pro illorũ. ſ. de prẽb. ubi in prima oppoſitione dixi de ſignificatione iſtorum pronominum, meus, tuus, ſuus, & ſimilia. Et ibi etiam quid iuris, ſi dictum fuiſſet [in aliqua eccleſiarũ tuæ prouinciæ, vel diœceſis] an poterit prouidere in exemptis? de quo etiam. ſ. de reſcrip. c. abbatem. Tangit etiam hic Ioan. And. poſt Archid. ſi ſcribat ſub iſta forma pro paupere [prouideas in aliqua eccleſiarum] &c. cui ſcribitur non habet conferre, niſi vnicam eccleſiam, nec tenebitur prouidere de illa; quia verbum [aliqua eccleſiarum] &c. eſt participium, de cuius natura dic, vt in Cle. 1. ℣. eo. in glo. de iſto conſidera contra varias literarũ formas: vt ſic ſcias, quæ beneficia, ſiue qualia includantur in gratia. Plura enim ſunt beneficiorum genera, ſiue ſpecies, vt
1 dixi poſt Doc. in c. ſuper inordinata. ſ. e. ¶ †Secundò not. ꝙ defectus ordinum ſacrorum non impedit impetrantem curatum beneficiũ, quominus poſsit ad ipſum promoueri: nec taciturnitas huius defectus reddit litteras inefficaces. Quod intelligit verum Ioan. An. etiã in beneficio, quod per ſtatutũ haberet annexum ſacerdotium, & non poſſet conferri, niſi ſacerdoti: dummodo in reſcripto ſtatuta tollantur, ſecundùm Ioan. Mo. qui remittit ad no. ſ. de reſcrip. c. cum aliquib. Poſſet etiam dici, ꝙ etiam, ſi expreſsè ſtatutum, qđ requirit ſimpliciter ſacerdotium, non tollatur, poſſet conferri impetranti conſtituto in minoribus: dummodo promoueatur, vt dicitur in ver. oportebit. Nam non minus requirit ſacerdotium beneficium curatum de iure cõi, quàm illud beneficium vigore talis ſtatuti: ſed beneficium curatum poteſt conferri cõſtituto in minoribus, vt h. c; ergo & illud, quod exigit ſacerdotium per ſtatutum: vt ſic verba ſtatuti moderentur ſecũdùm ius cõe, vt c. cum dilectus. de conſue. & l. 2. C. de noxa. Sic & verba ſniæ, vt l. miles. §. 10. de re iud. ff. cum. n. iura talem habilitatem ſacrorum ordinum non requirant à principio. ergo nec ſtatutum debet ſic intelligi, vt à prin. exigantur. Si verò ſtatutum diceret, ꝙ non poſſet conferri, niſi ſacerdoti: tũc requiritur ſacerdotium tempore collationis. quia qualitas iũcta verbo, debet determinari ſecundùm tempus verbi, vt l. in delictis. §. ſi extraneus. ff. de noxa. & ibi hoc verum dicit Ioã.
2 And. ¶ †Tertiò no. quòd non ita vitiat impetrationem defectus ordinum, ſicut defectus ætatis, ſcientiæ, & morum. Ratio poteſt eſſe; quia defectus ordinum poteſt ſuppleri voluntate impetrantis, & in breui tpe, ſi alia ſupradicta concurrãt: ſed impleméntum prædictorum trium non dependet à volũtate impetrantis, ſed à caſu, & fortuna. Simile in inſtitutione filij ſub conditione caſuali, vel mixta, quæ non tenet. Secus ſi ſub conditione poteſtatiua, vt l. ſi ſuus quoque. ff. de hær. inſt. & C. de inſti. & ſubſt. l. ſi pẽ. ¶ Sed iuxta ꝓdicta quæritur. Quid tpe electionis, & confirmationis erat in mortali non notorio: & poſtea emendatus infra annum factus eſt ſacerdos. ſuc ceſſor promouentis vult illum remouere, an poſsit? dicit, ꝙ non; ex quò crimen non erat tale, ꝙ impediret ordinis executionẽ poſt ſuam. de quib. criminib. vide ſ. de renun. c. niſi. ſuper gl. ex loco. Qualitas. 10. ſi aboletur, remanet ſubſtantia, quam illa qualitas alterabat, vt l. in delictis. §. ſi detracta. ff. de noxa. & ita tenet hic Io. An. ¶ †Quæro, an patientes defectum ſacrorum ordinum poſsit aſſumi de iure cõi ſine diſpẽſatione ad beneficia curata? gl. quæ incipit. olim, &c. dicit, ꝙ non, niſi in caſu huius c. & alijs, vbi hoc expreſſum reperitur: regulariter verò ſecus, per c. præterea. ſ. de æta. & quali. & remittit ad not. in nouel. ſ. de ele. c. dudum. ſuper ver. in ordinibus. & per Pau. in Clemen. 1. de offic. vic. ¶ Iuxta prædicta quærit Lap. Pone, ꝙ conſtituto in minoribus, tacito de prædicto defectu, Papa mandat prouideri de dignitate curata, & collegiata: an poterit prouideri, ſicut poteſt de curato vt hic? vñ, ꝙ non, ſm̃ illos: qui dicunt, ꝙ talis non poteſt eligi, ſed debet poſtulari. quorum rationes vide in d. c. dudum. in nouel. Lap. tenet hic contrarium. Nam ſm̃ eum magis vrget rõ, vt ſit in ſacris promouendus, vel promotus ad eccleſiã curatã, q̃ in promoto, vel promouendo ad dignitatem, maximè collegiatam, vt ſ. eo. li. c. licèt canõ. de elec. cõiuncto c. ſtatutũ. eo. ti. nec in proniſione apoſtolica hoc reperitur prohibitũ: dẽt igitur haberi pro conceſſo, vt ſ. de trãſla. c. 2. & quod ibi no. ¶ Vltimò quæro poſt Archid. Capitulũ loquitur, quando impetrans eſt minoris ordinis, quàm beneficium requirat. quid ergo ſi eſt maioris: puta eſt ſacerdos, & vacat ibi præbenda diaconalis. Arguit, ꝙ non debeatur; quia prohibitus eſt deſcenſus. nam de virtute in virtutem &c. de pœni. di. 2. c. cũ ſanctam. & de mune. & ho. l. vt gradatim. Præterea recipiendo ordinem ſacerdotalem, videtur recedere ab executione prio rum ordinum. 74. diſt. c. geſta. & c. ſi qui. vbi de hoc. in contrarium arguit; ꝙ licèt ſit ſacerdos, nihilominus retinet ordines inferiores, vt patet. 15. q. 8. c. 1. & c. ſi quis presbyter. in fi. & de homi. c. continebatur. & executionẽ ẽt prædictorum ordinũ, vt probant prædicta iura. & pro hac parte facit C. de dig. l. 3. lib. 10. Soluendo refert, ꝙ cum quæſtio iſta eſſet de facto, bis fuit pronunciatum pro impetrante, & tertiò contra eum per Papam. Io. An. tenet primam partem in c. cum aliquibus. ſ. eo. lib. de reſcrip. in nouel. vbi plenè de hoc.

SVMMAE.

1 *Legati an poſſint facere reſeruationes cum beneficio acceptandi.*

CAP. IX.

SI eum ſuper. Primò decidit caſum, ex quo infert ſolutionẽ alterius, ibi [& ideò.] ¶No. ꝙ tex. declarat, quid contineant literæ legati, quibus non fuit paritum, ſiue obtemperatum. Quidã dicunt, quòd mandabat illum, pro quo reſeruabat prębendam proximò vacaturam, ſtatim recipi. nã ſi reſeruaſſet præbendam, & canonicatum, quomodo poſſet dici, ꝙ Capitulũ eis non obtemperauerit, cui nondum quidquàm mandatum fuerat, ſed reſeruatio ſolum facta? Oportet ergo intelligi, ꝙ ſtatim mandauerat illum recipi: qđ canonici neglexerunt. & ſic legati hodie iſta forma vtuntur; ſed non probatur iure expreſſo: poteſt tamen ratione firmari. Nam Capitulum tales collationes canonicatuum, vel receptiones canonicorum facere põt: ergo ſimiliter & legatus. quod an ſit verũ, ſiue numerus ſit in eccleſia, ſiue non: & an firmatus iuramento, vel non, vide in Spe. de legato. §. nunc tractemus. ver. ſed ſi legatus. vbi dicit, quòd ſi in eccleſia eſt certus numerus canonicorum iuramento firmatus. cum nullus vacet, non poterit legatus numerum infringere, & eum facere, pro quo ſcribit, in canonicum recipi: donec fuerit de præbenda proniſum. Si vero numerus iuratus ſtatutus non ſit auctus per Papam: licèt talis numeri taciturnitas noceat, per cap. conſtitutis. de reſcr. non tamen ob. Legato de latere, quin ad mãdatum ipſius, facta mentione de iuro, poſsit, & debeat ſine metu periurij venire cõtra tale ſtatutum: quia auctoritas legati debet intelligi

gi reſeruata, & excẽpta, de iureiuran. c. venientes. facit quod no. Arch. 15. q. 6. c. auctoritate. vbi notat, ꝙ ſi quis iurauit nõ exire domum infra menſem, & interim citetur à iudice: ſi exeat, non cenſetur periurus, no. Spec. in tit. de cita. §. 1. in ver. quid ſi quis. & ſ. de app. c. cum parati. per Ioan. An. in nouel. vel poteſt iſte tex. itelligi, vt prædixi, ꝙ hic legatus reſeruauit ſolum præbendam, & canonicatum ſuæ collationi. Sed tunc obſtat obiectio ſupradicta, ad quam poteſt dici, ſm̃ Io. An. ꝙ non fuit obtemperatũ; quia literas reſeruationis, vel proceſſuum per executores recipere noluerunt: vel forſitan ab illis appellauerunt. tunc tñ in literis Papalib. ad ſurreptionem eũ tandam, de ſurreptione fuiſſet mentio facienda. de reſcrip. c. ex parte. & de confir. vti. vel inuti. c. bonæ. ¶ †Quærit Io. An. vtrùm legati poſsint facere reſeruationes cum beneficio acceptandi: vr̃, quod nõ; quia per hoc circa plura beneficia ſuc ceſsiuè impeditur, ſaltem ad tempus, is, contra quem ſcribit. qđ vr̃ contra mentem c. pñti. de of. leg. Lap. dicit, ꝙ hoc non eſt contra mentem illius c. cum ibi prohibeatur fieri reſeruatio beneficij, pendente reſeruatione vnius ſpectantis ad collationem eiuſdem, & ſic de duob. beneficiis. hic verò agitur de reſeruatione vnius beneficii tm̃, licèt cũ acceptãdi ptãte: nec agitur de ptãte auferenda ei, ad quem ſpectat collatio: niſi in vno bñficio tm̃, ibi in plurib. ſm̃ Lap. ¶ Opponitur cõtra gl. & Doc. de c. literis. de reſcr. vbi qui exequitur factum alterius, non dr̃ ipſe facere, ſed alterius factũ exequi. Sol. illud verũ in dubio; vt quia exequit diſpoſitionẽ alterius, cenſet actũ gerere, nõ vt ipſe, ſed vt ille. Sed hic conſtabat de cõtraria Papę voluntate p id, qđ dixit [auctoritate noſtra.] Sed dices cõtra. nã p reſeruationẽ legati erat beneficium iã affectum, vt in c. cũ dilectus. de iure pat. Itẽ iam debitũ ei, pro quo fuerat reſeruatum, vt in c. veniẽs. in gl. ar. ſ. de renun. ergo mandatũ nouum Papæ non tenuit, directũ ad illum, qui iam erat obligatus. & pro illo, cui iam erat debitum, ſaltẽ iudicis officio: verum vr̃ obſtare l. quibus. de ver. ob. & l. ſi creditori. de lẽg. 1. Ad hoc optimè l. ſi ſeruo. ff. de hær. inſti. vbi non dicitur cõferre beneficium, qui perſoluit debitum, quod quis aliunde percipere tenẽbatur. ad hoc l. vnum ex familia. de leg. 2. Confirmatur hæc obiectio per hunc tex. dum dicit [iuxta ipſius legati continentiam] &c. videtur enim diſpoſitio ſumere vigorem ex diſpoſitione, ad quam fit relatio, non à termino cõferente, ſicut in tempo. dicit lex. ff. de hær. inſt. l. in tempus. Solu. eſt ſtandum contrariis, ſi diceremus per talem reſeruationem aliquod ius quæſitum iſti, pro quo legatus ſcripſerat: ſed nullum ſibi debet intelligi ius quæſitum per talem reſeruationem. quod ſentit hic clarè Archid. talis enim reſeruatio longè diſtat à collatione, vel proniſione. Nam finitur, ſi ea pendente expirat legati officium, vt c. præſenti. ſ. eod. lib. de offic. leg. accedente igitur fortiori titulo, primus extingui tur, & mutatur ius, vt l. ſi ſeruus. §. qui fideicommiſſariam. ff. de hæred. inſtit. & l. fundo. ad leg. Falcid. nec eſt verum, quòd actus denominetur à termino, ad quem fit relatio, ſed à termino referente, vt l. ſi ita ſcripſero. de condi. & demon. & l. aſſe. de hæredib. inſti. Ob. tamen huic ſo. d. c. literis. Nam ibi per literas monitorias prædeceſſoris nullum ius fuerat quæſitum, vt ibi not. & tamen ſi ſucceſſor pro eodem mandat, dicitur exequi factum prædeceſſoris, & non ipſe grauare. ſuper quo cogita.

CAP. X.

MAndato noſtro. Ponit thema, cuius dubium diſtinguendo ſoluit. primum membrum, ibi [de beneficio] ſecundum, ibi [ſi verò.] ¶ Not. ꝙ qñq; Papa ſcripſit pro certa perſona, & incerto beneficio: qñq; pro certa perſona, & certo beneficio. ſ. eod. lib. de offic. deleg. c. is cui. 2. reſpon. quandoque pro incerta perſona, & pro incerto beneficio: & tunc gratia reſpicit eum, cui ſcribitur. ℣. eo. c. dudum. & cap. quamuis. primo, & ſecundo reſponſo. ſecundùm Io. An. qui proſequitur alias ſcribendi formas. Circa quas quærit. ſi ſcribitur ſecundùm formas, de quib. in tex. de beneficio ad tuã, vel ad alterius &c. quid ſi ad eum ſpectat collatio, ſed ad præſentationem patroni, tenet in nouella ſuper glo. & ſecundùm Archid. quòd non debebitur. Nam quod commune eſt epiſcopo, & patrono, epiſcopus ſuum dicere, vel vt ſuum dare non poteſt, vt ff. de auro, & argen. lega. l. Q. Lucius. nec Papa nõ niſi expreſsè intendit præiudicare, vel per reſcriptum nouam poteſtatem dare. & per hoc reſpondẽtur ad c. dilectus. de offic. leg. ¶ Secundò quærit. ſi ſcribatur iuxta dictam formam [ad tuam, vel alterius collationem pertinente] & ſi vacat beneficium ſpectans ad collationem communiter vtriuſque: an conferre poterit? videtur, quòd ſic; quia ſi Papa intendit grauare quemlibet inſolidum, fortius quemlibet pro dimidia. de reg. iur. c. plus ſemper. & c. in toto. Contrarium tenet; quia ex forma mandati patet, quòd grauare voluit alterum, non vtrunque. quod probat. Natura alternatiuæ eſt, quòd verificatur in altero. & in hoc diſtert à copulatiua, et, vt de reſcri. c. 2. & c. inter cæteras. & de condi. inſti. l. ſi hæredi plures. & ſi diceremus contrarium, nulla eſſet differentia inter coniunctam, & diſiunctam, &, vtrum ſcribetur communiter, vel diuiſim. quod eſt falſum, vt ℣. eo. c. fin. in fi. Ad contrarium rñdetur per c. cui de non ℣. e. vbi patet, ꝙ prædictæ regulæ non hñt locũ in forma mandati, vt ſ. no. in d. reg. plus ſemper. Qñq; tñ ponitur diſiuncta pro coniuncta, vt l. coniunctionẽ. de ver. ſig. quod eſt verum, qñ ponitur inter perſonas honoratas: ſed qñ ponit inter perſonas grauatas, ſtat in propria natura, vt hic. de quo dixi. ſ. e. lib. de offi. dele. c. cum plures. Item qñq; diſpoſitio in caſibus diſtinctis habet locum, ſi ſimul ambo illi caſus eueniant, vt l. ſi ita ſcriptum. de li. & poſthu. & fuit quæſtio diſputata. ſi legatus habebat ius legitimadi adulterinos. Item etiam inceſtuoſos: ſi quis ſit conceptus in adulterio, & inceſtu, an poterit legitimari. Tangit Bart. in l. ſi ita ſcriptum. & l. 2. de verbor. obligatio. vbi ſub ſimplicibus continentur mixta. facit quod dixi ſupra de iudi. c. quantò. ¶ Tertiò quærit. ſi iuxta dictam formam Papa mandauit [ad tuam, vel alterius collationem] &c. ſi tria beneficia epiſcopi ſimul vacent, quæ epiſcopus confert alijs. quod ex iſtis poterit ſibi vendicare taliter impetrans? Tenet, quòd vltimum tantùm: nam ordinarius erat obligatus conferre vnum ſolummodo. ergo poterat dimittere, quod volebat. ff. de iure doti. l. plerunque. & ſic duo prima ritè fuerunt collata, argum. ff. de fideicommiſ. libe. l. ſi à legatario. §. à duobus. & de ſolutio. l. Stichum, aut Pamphilum. circa princip. facit quod not. ℣ eod. c. ſi pluribus. ſuper ver. elegerit. in nouel. Similis eſt quæſtio de immenſa donatione facta per patrem in præiudicium filiorum: ſi plures donationes fecit varijs perſonis, & per vltimam inſurgit inofficioſitas circa legitimam filiorum, illa reuocabitur, & non aliæ præcedentes: ſecus eſt in legatis quò ad detractionem falcidiæ. nam licèt propter vltimum legatum inſurgat falcidia: non tantum ex iſto ſolo, ſed etiam ex præcedentibus detrahetur. ratio; quia ſimul omnia confirmantur, ſcilicet morte. ſecus eſt in collationibus, & donationibus; quia quælibet recipit robur, & firmitatem ex tẽpore ſuo. de quo dic, vt l. 1. C. de inoffi. dona. & l. Titia. §. Imperator. de legat. 2. ſed vbi non poſſet apparere de prioritate, & poſterioritate collationis, non eſſet malum dicere, quòd ſit electio impetrantis vendicare, quod velit ex illis: vt ſic propter culpam conferentis electio trãſferatur ad impetrantem. nam & alibi ſi qui debet eligere, hoc negligat, transfertur ius eligẽdi in creditorem, vt l. cum quidã. de leg. 2. c. 2. de conceſ. præben. cum ſi. ¶ Quartò quærit de alia forma. ſ. ſi ſit ſcriptum ad collationem tuam, vel alterius, & tuã: alioquin ad cuiuſcũq; collationem ſpectante. in hac forma ſentit aliud Archid. quàm in forma ſupradicta. quaſi plus importet illud [alioquin] quàm alternatiua [vel] quod non approbat Ioan. Andr. quia iſtud [alioquin] videtur reſpicere

collationem,& vacationem,non conferendi poteſtatẽ:& hoc maximè, cum ſcribitur de primo ſine poteſtate acceptandi, ſecundùm eum:& credo verum.nã forma, de qua in tex.[ad collationem tuam,vel alterius] &c. reſpicit vacationem,non iuris conferendi proprietatem:& ideò debet exponi,ad tuã, ſi vacat : alioquin illius &c. poſſet tamen ſecundùm eum dictum Archi.eſſe verum in hac forma [ſi quod ad tui collationem pertineat, alioquin ad cuiuſcunq; collationem ſpectante]nam tunc conditio illa [ſi] refertur ad proprietatem iuris conferendi,non ad vacationem imminentem[alioquin]Aduerte de natura iſtius[alioquin]dicit Bar.quòd non ſolum facit orationem conditionalem: ſed in ſeipſa orationem continet, & inducit conditionem contrariam præcedenti diſpoſitioni:exponitur enim,alioquin.ſ.ſi nõ fuerint prædicta, l. ſi ſi nita.§.ex hoc edicto.ff.de dã.infec.& ibi no. & de dolo.l.eleganter.§.pe.& de fideicom.li.l.ſi cui legata.& de leg.2.l.Lucius.§.Lucius.& ita pronunciauit Papa, vt refert Specu.in ti. de citatione.§.1.ver.ſed pone Papa.Vnde Iuriſconſultus,qui in conceptione penalis ſtipulationis laborauit in l. cum quis. & l.continuus.de ver.obli.§.pe. vno verbo potuiſſet ſe expedire, ſiue præcedat diſpoſitio affirmatiua, ſiue negatiua,ſubijciens penalem ſtipulationem hoc modo:alioquin dabis tantum.& hoc no.Bar.in l.1.de condi.& demon.vbi etiam de dictione[aliàs]quæ facit conditionem ſi cut [alioquin]& reſoluit in,ſi non,vt no.in l.diuortio.ff.de neg.ge.in prin.& l. aliàs. de iureiuran. vbi de conditione copulatiua in alternatiuam, quæ ſæpe ponuntur impropriè,& vna pro alia,vt l.eas cauſas. & ibi no.ff.de condi.& demon.¶ Vltimò tangit gloſſ.pen.an debeat inſpici ordo ſcripturæ:ſuper qua in nouel. dicit regulare, ordinem non ſpectandum.contrarium imò, ne fiat exoneratio indebita,& ne lædatur ius alterius, vt hic, vel vt viteẽ diſpendiũ,vt l. quotiens.ff.de vſuf. vel vt ſuſpitio gratiæ indebitæ tollatur.ff.de fideic.li. l.generaliter. §. quis ergo. tu dic poſt Old.cum quæritur de ordine,refert,Aut quæritur,an ordo omiſſus vitiet rem,de qua agitur. Aut quæritur, an ex ordine reſultet ius.Primo caſu aut eſt ordo neceſſitatis.Aut ſimplex inſtructio ordinandæ voluntatis.Aut dubitatur.Si eſt ordo neceſſitatis,eius omiſsio vitiat,vt l.2. §. prius. de vulg.& pup.l.vt debitum. de actio.& obliga.& c.qualiter.de accu. Si eſt ſimplex inſtructio ordinandæ voluntatis:& non vitiat, de pecu.leg.l.quidam.Inſti.de lega.§.ante heredis.Si autem dubitatur,non vitiat ; quia videtur ſimplex inſtructio.C. de teſta.l.ambiguitates.& l.præpoſteri . Vel dic in dubio,quòd ſi talis ordo habet in ſe rationem, & ſtatuentis poteſtatem,non eſt recedendum ab ordine,c.cum dilecta.de reſcrip.& c.Piſanus.de reſti.ſpol.Si autem quæritur,an ex ordine reſultet ius. dic,quòd vbi diſpoſitio legis , & voluntas hominis loquentis eſt certa: & non curamus de ordine, vt l. cum pater. §. fidei. de leg.2.Sed in dubio eſt curãdum de ordine,de lib.& poſth. l.Gallus.§.1.ad Trebel.l.heredes mei.§.vlti. & d.l.quotiens. de vſufru.Item eſt curandum de ordine,vbicunque infra tempus conſiſtit prærogatiua iuris,vt l.ſi duas. de excuſa. tut.vbi ita diſtinguit ad literam Doc.meus,do. Bal. & vide per eum in prima Conſtitutione.& per Barto.in l.2.§.prius.de vulga. & pupil.

S V M M AE.

1 *Negligentia in vno,non nocet in alio.*

CAP. XI.

SI clericus pro quo. Circa illum,'qui negligit gratiam proſequi,ſoluit duos caſus dubios.& primò primum,rationem ſubdens,ibi [cum facta]ſecundò ſecundum,ibi [verum]rationem diuerſitatis interſerens,ibi[tun.c]quod determinat,ibi[dummodo]& declarat,ibi [& idem] & decretum apponit,ibi[aliàs.]¶ No.q licèt multa ſint cõiunctio,& cõnexitaſ inter canoniã,& pbẽdã:tñ diuerſis tpibus cõferunt,ſiue conferri mandantur.puta præbenda primò, & poſtea canonia,ſecundùm primam formam:vel econuerſo , primò canonia , ſecundò præbenda , vt in §. verum . ad poſitionem ergo vnius nõ ſeq̃t poſitio,& collatio alterius. Dixit tñ Arch. q ſi præbenda vacans inſtituta pro canonico alicui conferatur , hoc ipſo canonia intelligitur eſſe collata.' Fatetur tñ ſecurius,ſi prouiſor dicat.conſoro tibi præbendam cum plenitudine iuris canonici.ſ.de cõceſ.præb.c.propoſuit.& qđ no. Compo.ſ.de conſti.c. cum M.in glo.vnde eis. & per hoc infert,quòd iſtud c.dum poſt prouiſionem ſubiungit,quòd faciant eum recipi in canonicum , debet intelligi de receptione,quæ conſiſtit in facto, cum ex collatione præbendæ ſit canonicus.fatetur tamen,quòd executor habens hanc formã, de qua in pr.c. ante collationem præbendæ non poſſet facere iſtum recipi in canonicum:quia hoc mandatum non patitur.j̃.e.c.cui de non.licèt aliqui contradicant,ſecundùm eũ. & hoc vide in nouel.Ego dico, q ſi primum dictum eius eſt verum,quòd collatio præbendæ includit collationem tituli canoniæ:ſi primò conferat canoni catum,non videtur collatio nulla, ratione ordinis peruerſi . Nam licèt ſecundùm ordinem verborum reſcripti poſt collationem præbendæ videatur debere ſequi receptio in canonicum : tamen ſecundùm mentem iuris videtur , quòd receptio in canonicum debeat eſſe prior;quia præbenda eſt acceſſoria canonicatui , vt minus dignum,cum conſiſtat in temporalitate, canonia res ſpiritualis eſt,de conſti. cum M. & ſic verba reſcripti poſtpoſita , videntur ad hunc iuris ordinem reducenda, vt c. cauſam quæ.de reſcr.& l.2.§.prius.& quod ibi per Bar. de vul.& pu. & dixi.ſ.c.proxi.& hac rõne non credo verũ,quod dicit ſ.q mandatum de conferendo præbendam conferat titulum canoniæ.quia acceſſorium(vt eſt præbenda) non veſtit ,neque informat ſuum principale , nec ex eo ſuſcipit fomentum,ſed bene econuerſo,vt l.ex pupillari.de vul. & pup. & quod not. in l.peteus.C.de pac.& j̃.de conſec.eccle. vel alta.c.j.collatio.n.præben.non infert neceſſariò in ius canoniæ, ſed econuerſo titulus canoniæ infert neceſſariò in præbendam,vt hic in ver.ac per conſequens. & c.dilectus.il j̃.ſ.eo.tit.videtur tamen, quòd in reſcriptis,quæ ſunt ſtricti iuris,mandatum ſuper altero ex prædictis non includit reliquum,ar.huius. c.ibi [non per te,cum mandatum] &c.Per prædicta redditur dubia deciſio alterius q.quam hic format in nouel. Si Papa mãdat executori,q prouideat de præbenda,& faciat in canonicum recipi,non appoſito verbo,poſtea,quod in tex.ponitur. quærit enim, an poſsit illum recipi facere,antequàm præbẽda vacet? Refert diſputatum fuiſſe, quòd non , propter formam mandati, & ordinem ſcripturæ ſeruandum.j̃.c. cui de non.& ſ.c.proxi.cum concor.Sed certè,vt dixi, ordo præpoſterus in reſcriptis reducitur ad ordinem iuris.& talis ordo, qui non habet in ſe rationem , non debet attendi , vt dixi ſ. c. proxi.¶ Secundò no. in ver.cum facta. quòd gratia extinguitur per negligentiam impetrantis,& loquitur text. quando fuit negligens in petendo præbendam ſibi debitam. intelligit tamen Lap.hoc verum, quando talis præbenda huic negligenti debita fuit alteri collata: aliàs non obſtante negligẽtia,poſſet eam adhuc petere,quaſi re integra admittatur purgatio moræ,vt c.ſi tibi abſenti.j̃.eod.quod tenet glo.quæ incipit.no.quia.& no.Io.An.in Cle.1.de conceſ.præb.in gl.iſte terminus.vbi clauſula, cum beneficio acceptandi. conſeruat poteſtatem executoris in alia , ſi prima propter lapſum termini expirauit:quam primam,vt ibi dicit gloſ. non poſſet re integra acceptare: ſed reſeruatio , & executoris datio ſunt connexæ cum ſpacio acceptandi . ſed ſi Papa contuliſſet canõnicatum : tunc in alia acceptanda non expirat poteſtas executoris. Non obſt. iſtud c. quia hic non erat poteſtas acceptandi.Simile in reſcripto ad lites,quod expirat , ſi impetrans vti neglexerit infra annum.& alius apparet impetrans ſuper eo,vt c.plerunque.ſ.de reſcript.In hoc ergo ſunt ſimilia,

lia , reſcriptum contentioſum , & gratioſum: ſed differunt ; quia in contentioſo negligẽtia inducitur per lapſum anni: in gratioſo æſtimabitur negligentia , prout iudex arbitrabitur, vt in gl.deſidioſus,&c. videtur tamen in hoc tempus determinatum per Clem.cum ei quem. in fin.de conceſ.præben. Sed ibi determinat,quando impetrans dicatur ſcire:hic loquitur, quando dicatur negligere,vt ibi no.in glo.penul.& hic in nouel.¶ Quærit etiam circa hoc Lap. an quod hic dicitur in negligente petere præbendam ſibi debitam , habeat locum in eo,qui negligit petere canonicatum.dicit,q ſic, ſi mandetur prouideri de certo, & ſcds illum petit , illo primo neſciente, & negligente . Si autem non ſit ſcriptum de certo : tunc non præiudicat; quia non poteſt dici negligens . Si autem ſcribetur de canonicatu,& poſtea de præbenda.& quia non poteſt habere præbendam,niſi canonicatum,ſit negligens in canonicatu , negligens eſt in præbenda:& ideo ſibi præiudicat in vtroque. facit 1.q.1.c.ſicut quidam.& quod ibi no.Si verò in prædicto caſu in canonicatu fuit diligens, in præbenda piger,habet locum hoc.c.vlt.reſpõ.¶ Tertiò no.in ver.verum. q licèt collatio canonicatus per Papam afficiat præbendam, vt ſ.c.cum cui.& j̃.e.c.ſi poſtquàm.tamen propter negligentiam in petendo,cum vacat, extinguitur, & perimitur illud ius,ſicut etiam decretũ Papæ,& inhibitio legati,vt c.tibi qui. ſ.de reſcrip.in fi.& intellige , q perimitur illud ius prioritatis,& priuilegiatum:ſed propter canonicatum adeptum etiã tenet quoddam ius ad conſequendum præbendam auctoritate publica nulli debitã.quod hic patet:quod declara, vt in gl.per iſtud verbum &c.perdit ergo propter negligẽtiam ius prioritatis,& priuilegiatum, & reponitur in iure communi : ſicut in ſimili in l. ſi tamen. de exercito. & ſic variatur ius, ſi ue alteratur:& ſit diſgreſsio, ſiue trãſitus vnius iuris in aliud, vt l.ſeruus alienus.§.qui fideicommiſſariam.ff.de hære.inſti. ibi[non vt deſinat hæres eſſe:ſed vt ius in eo mutetur ſucceſſionis]ad hoc l.1.§.ſed videndum.ff.de ſucceſſo.edic.vbi excluſus ex vno capite admittitur ex alio ad eandem hæreditatem.& ex his collige,quòd facilius quis perditi ius , quod ſequitur ex reſcripto , quàm ius , quod ſequitur de iure communi. iſtud enim negligentia non extinguit,nec perimit.puta q canonicus habeat præbendam. iſtud enim eſt ius generale,& æquum,vt c.dilectus.il 1.& c.cum ſecundum apoſtolum.ſ.eo.& iſtud ius commune non tollitur per negligentiã : ſed quod habet ex reſcripto,tollitur, vt hic patet.Ratio,quia facilius tollitur priuilegium,quàm ius commune,vt in Auth. de non alie.§.quia veriſimile. in fi. Conclude ergo,quòd remoto priuilegio,reponitur quis in iure cõmuni . & quòd per priuilegium priuilegiatus non perdit ius commune,vt d.l. ſi tamen.& l.adminiſtrantes.§.fin. & l.ſeq. & l. propter litem. §.fin.eod.tit.& l.in bello.§.ſi quis ſeruum.ff.de cap. Collige etiam,quòd negligentia in vno non nocet in alio.ff. de alien. iud.mu.l.item ſi.in princip.& l.tranſlatis.in fi.quemad.ſerui.

1 amit.¶† Opponitur,& videtur,quòd poſt adeptum canonicatum non obſtet negligentia in præbenda.nam ratione partis conſeruatur ius in toto,vt no.in c.dilectus . de capel.mo. in nouel.Sol.illud verum in iuribus acquiſitis retinendis. ſed in iuribus acquirẽdis ius firmatum in parte , non extenditur ad aliam partem:quod declara per exempla, vt not.Bar.in l. 1.§.ſi quis hoc interdicto.ff.de iti.actuque priua.& l.ſi prius. de aqua plu.ar.¶ Quærit Ioan.And. Pone,quòd ante negligentiam primi collatio eſt facta ſequenti.& ſic non tenet:ſed an etiam conualeſcat illius primi negligentia ſubſecuta? Tenet,quòd non,ad hoc de ele.c.auditis.& ff.quod vi aut clam. l.ſi alius.§.eſt & alia.& de iure fiſ.l. edicto.§. cum autem. ita dicit in nouel.contra quem facit;quia iſtud decretum Papę, & cauſa nullitatis collationis alteri factæ ſunt inducta in fauorem primi impetrantis. Si ergo nõ proſequitur, debet qui poſt eum ex diſpoſitione Papæ admittitur,remanere in præbenda ſic collata,arg.l.filio præterito.de iniuſt.teſtam. Nam cum hodie eſſet ſibi conferenda propter negligentiam primi:multò magis debet in ea collata tueri,ar.l.ſi filius qui patri.ff.de vulg.& pupil.fingitur enim iſte negligens nullum ius habuiſſe in primo, poſtquàm non fuit ſuo tempore proſecutus.hoc ſuader ratio circuitus euitandi.c.ſi auditor.de reſcr. in Cle.Nam & alibi ſubmoto obſtaculo, diſpoſitio conualeſcit,vt l.qui ſoluendo non erat.ff.de hære.inſti.& patet in teſtamento vſurarij manifeſti,quod ex ſatiſdatione poſtea præſtita confirmatur,vt no.Doc.in d.l.filio præterito.& c.quanquàm.de vſu.j̃.eo.lib.¶ Quærit Lap.Dicitur hic, quòd propter negligentiam non poteſt petere illam primam:ſed aliã, ſi adeptus erat canonicatum.Sed pone,q illa prima iam alteri collata de nouo vacat:an poterit ſibi conferri? tenet,q ſic, quaſi ex nouo iure.ff.de adi.leg.l.cum ſeruus.& l.ſi ſeruus.§. ſeruo. ad idem de renun.c.ex tranſmiſſa. Non enim fingitur illa præbenda,ſed alia,propter nouam vacationem.& hoc verum,ſecundùm eum, quando debebatur ſibi proximò vacatura in genere,non in ſpecie.ſ.certa, & expreſſa , & quando non dicit vacaturam per mortem talis:quia tunc ſecus . facit qđ no.j̃.e.c.cui.in pr.p Io.An.& ſ.de ele.c.ſi alicuius.& c.cõmiſſa.§.porro.e.ti.& li. ¶ Secũdò quærit.vtrũ ſicut extinguitur gratia per negligentiam impetrantis:ita etiam extinguatur,ſi ſcienter facit ſibi conferri præbendam alteri debitam? dicit,q ſic.ſi.n.excludit eũ negligentia,vt in primo caſu:multò magis dolus,ſiue culpa:ex quo infert in caſu ver.verum.q licèt propter canonicatum adeptum negligentia non repellat eum à petitione præbendæ nulli debitæ : dolus tamen repellit.puta ſi ſciẽter ſibi prouideri fecit de illa, quam ſciebat ad alium pertinere.ad hoc j̃.e. c.eum qui. & c.ſi beneficia.& no.hoc ſ.e.c.cum ſm.& c.inter cetera.in gl. fi. Erit ergo iſto caſu canonicus ſine præbenda,contra id,quod dr. ſ.e.c. relatum.ſed hoc eſt pp dolum,& culpam ſuam,quæ imputatur ſibi,de re.iur.c.damnum,ſm eum.¶ Quærit vltimò,an vltimũ dictum huius.c.habeat locum in eo, qui conſecutus eſt canonicatum à Legato de latere?dicit,q ſic:dummodo non ſit ibi alius expectans auctoritate Papę,ar.no.per Io.An.j̃.o.prox. ſed q non habeat locum in expectante auctoritate Legati, patet in ver.dummodo. & in c.proxi.& ſic pertranſit.

S V M M AE.

1 *Collatores plures in eadem eccleſia concurrere poſſunt.*
2 *Receptus auctoritate Papæ præfertur prius receptis in præbenda poſtea vacatura.*
3 *Prioritas in tempore confert prioritatem in iure.*

CAP. XII.

HI qui auctorita. Duo ſunt dicta, quæ ſatis patẽt. primum dicit de prærogatiua receptorum.ſecundum de ipſo

1 rum qualitate.¶† Not.q plures ordinarij collatores in eadẽ eccleſia concurrere poſſunt.& ex diuerſitate collatorum reſultat diuerſitas in effectu titulorum circa receptos.concord.

2 j̃.eod.c.ſi à ſede. ¶† Secundò no.q receptus auctoritate Papæ præfertur prius receptis in præbenda poſtea vacatura. ratio eſt; quia talis receptio aliorum non potuit conferre ius aliud in talibus vacaturis propter prohibitionem Lateranenſis Concilij.ſupra de conceſſ.præben.c.nulla. qui Legatus de latere,vel alius non potuit derogare.ſ.c.dilecto.& c.tuæ. Papa verò,qui concilijs non ligatur,de electio.c.ſignificaſti.bene poteſt,vt ſupra eod.lib.cap.2. & hoc facere videtur,cum ſcribit executori,vt recipi faciat,& præbendam conferat,cũ vacabit. iſta ratio non videtur bona. nam & Legatus reſeruat beneficia vacatura, quæ reſeruatio dicta beneficia reſeruata adeo afficit , quòd collatio de ipſis facta non tenet, vt ſupra de offic. leg. capitu. 2. & 3. Ex iſto ergo iure quæſito ex reſeruatione legati videretur receptus eius auctoritate præferendus recepto auctoritate Papæ poſtea : quaſi talis reſeruatio fingat retro. Solu. talis reſeruatio bene afficit, quantùm ad impediendum ordinarium , & ligandum

eius manus: non autem contra Papam, vel habentem ab eo causam: licèt post, vt hic. nec est verisimile, q̃ Papa legatos priuilegia ueuerit contra se, vt de censi. c. cum instantia. & quod no. in c. petitio. de iureiu. priuilegio ergo, qđ qs obtinet ex persona alterius, non vtitur contra ipsum: sed bene contra alios, vt l. amicissimos. §. fi. ff. de admi. tut. vbi priuilegio immunitatis à tutelis, & curis propter numerum filiorum, non vtitur pater contra ipsum filium, cui datur curator. ad idem l. si iudex circunuẽto. ff. de mino. ¶ †Tertiò no. q̃ licèt regula
3 riter prioritas in tempore conferat prioritatem in iure, vt in c. qui prior. de reg. iu. hoc tamen fallit, vbi plures concurrũt, qui veniunt ex diuersis titulis. præfertur enim prærogatiua tituli prærogatiuæ tpis; quia, vt dicit hic glo. priuilegia non æstimantur ex tempore, sed ex causis, & psonis, vt in c. de multa. s̃. eo. & l. 1. C. de alie. iud. & est argumentum, q̃ ex duobus fratribus militantibus ille sit præferendus, qui à digniori recipit militiam. Sicut maius donum æstimatur ex persona dantis, ut l. restituendæ. in fi. C. de aduo. diuer. iudi. & l. 2. de albo scri. & l. 1. C. de profes. & med. li. 12. & vide quod no. de ma. & obe. c. per tuas. ¶ Quartò not. in ver. eum quoq;. q̃ quandoq; legatus mandat aliquem recipi, non vt legatus, sed vt Papæ specialiter delegatus: & sic cum in persona eiusdem cadat duplex auctoritas, attendendum est, quo iure, siue auctoritate actum gesserit. Circa quod vide quod dixi. s̃. eo. li. de ap. c. appellationem. Et quid si in dubio non apparet, quo iure actum gesserit. dic, vt in fi. no. in l. pro herede. & quod ibi no. super ver. testari. de acqui. her. & l. 2. C. de iudi. & c. Quintauallis. de iureiu. per Inn. Quandoq, contingit, q̃ erratur in specie iuris, & gerit̃ qs actum ex illa specie, ex qua non põt: an valeat ex illa, ex qua potest̃ dic, vt no. in c. officij. de præscri. in nouel. ¶ Quæro, quæ fuit ratio dubitandi in isto §. rñ. vt no. in glo. fi. quam not. ponit eñ notabilem limitationem l. si manente. ff. de preca. quando concessio prorogata ad aliud cẽseatur eadem, vel alia. Censetur eñ eadem, si est eiusdem formæ, & naturæ: secus si diuersæ. Et facit ad q. Pone, q̃ eps committit vicario suo causam non inclusam sub eius generali iuramento, vt de of. vica. c. licèt. Certè vicarius non cognoscet de ea, vt vicarius, sed vt specialiter delegatus; & ideò ab eius sñia appellabitur ad episcopum, non ad metropolitanum, vt no. in Cle. & si principalis. de rescrip. in glo. de quo. quod tenet Lap. in d. c. licèt. ver. nunquid vicarius in his &c. & ibi alia vtilia de hoc. facit ét ad no. in Cle. ad abolendam. de hære. an in casu istius c. in fi. & aliorum iurium, in quibus ordinarius recipit potestatẽ à iure in casibus sibi aliter non concessis, iurisdictio in talibus censeatur ordinaria (vt sic dixerim) ad illos casus protensa: an verò censeatur delegata? Nam si ordinaria, poterit appellari ad metropolitanũ, aliàs ad Papam. & videtur dicendum, q̃ sit delegata; quia est alterius naturæ, q̃ prima. de qua. q. dic, vt ibi. vbi q̃ritur, ã Capitulum sede vacante succedat in tali iurisdictione prorogata à iure. vide quod dixi de fo. compe. c. verum. & quod not. Bar. in l. 4. ff. de dam. inf. ¶ Quærit Archi. quæ iura consequatur receptus vltra numerum. dicit, q̃ debent sibi per Capitulum assignari illa, q̃ę ad canonicatum pertinent cum stallo chori, & loco in Capitulo. Ex quo colligitur, q̃ debũt ei quotidianas distributiones, & in omnibus communibus ius habebit talis receptus. quod videtur æquum Io. An. si sit receptus per Capitulum voluntariè. secus si ad mandatum Papę: quo casu magis est Capitulo succurrẽdũ, cũ necessariò actũ gerit, q̃ qñ spontè, vt in c. 2 b arbitris. s̃. de of. dele. eo. lib. & l. si fideiussor. §. si necessariã. qui satisf. cog. Et aduertes; quia licèt per receptionem in canonicum consequatur receptus ius canoniæ: non tamen quasi possessionem. vnde non installatus non posset agere de contemptu non vocatus ad electionem. quæ dic plenius in not. s̃. de consti. c. cum M. & s̃. eod. c. dilectus. & vide quod dixi. s̃. eo. lib. de rescr. c. cum aliquibus.

S V M M Æ.

1 *Collatio canonicatus facta per Papam afficit præbendam proximè vacaturam.*
2 *Inconstantia, & varietas est reprehensibilis.*
3 *Receptus in canonicum statim, cum præbenda vacat, potest eam petere.*

C A P. XIII.

SI post quàm. Primò diffinit casum. Secũ dò rõnem reddit. ibi [nam
1 eo ipso.] ¶ †No. q̃ collatio canonicatus facta per Papam afficit præbendam proximò vacaturam: sicut afficeret ipsius decretum, & receptio in canonicum, vt s̃. o, pxi. Secus in collatione canonicatus facta à Capitulo. licèt eñ secundũ ordinem suæ collationis eẽt sibi conferenda præbenda: non tamen per hoc est nulla collatio facta alteri, vt no. in c. inter cetera. s̃. eo. Rationẽ collige ex his, quę dixi. s̃. in c. eñ cui. in 2. no. Sed hic quęritur, an collatio ipsius Papæ de præbenda vacante facta alteri, q̃ prædicto, cui canonicatum cõtulit, sit de iure valida. Et eadem est quæstio, si post collationem proximè vacaturæ cum interpositione decreti conferat præbendã alteri postea vacantem. arguit in nouel. primò, q̃ non teneat ipsius collatio alteri facta vt subreptitia. nam p tale decretum, & collationem canonicatus talis præbenda erat affecta pro primo. videtur ergo contulisse secundo, velut contentus: ergo collatio nulla, vt c. cum olim. de re. iu. Item per secundam collationem non videtur voluisse Papa tollere ius primi, ex quo hoc non expresit, de verb. sig. c. dilecto. & de
2 of. dele. c. ex parte. †Item inconstantia, & varietas est reprehẽsibilis in alijs, de peñ. c. derisor. multò magis in Papa. dicitur ergo erasse tanq̃ oblitus facti. 23. dist. c. precatur. & sic nõ valet; quia errans non cõsentit, vt l. si per errorem. ff. de iurisdi. iu. & hanc partem tenet Archi. quam sequitur Io. And. si Papa conferendo alteri vtitur verbis generalibus. s. [præbendam, si quæ vacat] &c. Idem si Papa vtitur verbis specialibus s. [talem præbendam vacantem per mortem, vel promotionem talis] &c. talis eñ collatio videtur subreptitia, post q̃ non est facta proprio motu. vbi verò Papa conferret huic secundo motu proprio: dicit ipse, q̃ quæstio est ibi dubia, & potius videtur, q̃ valeat secundùm eum, maximè si non erat affecta per differentiam proximi; cum etiam eo casu non obstet subreptio. ꝯ. e. c. si motu proprio. saluò, qđ ipse no. ĩ gl. idẽ verum. Lap. tenet, q̃ etiam expresso motu proprio non valeat; quia licèt Papa proprio motu scribat: non tamen intendit alteri præiudicare in iure suo. alleg. s̃. eod. lib. de rescr. c. quãuis. & qđ ipse ibi no. & de fimo. c. Iaco. in prima, & vlt. q. subdit tamen Io. And. q̃ clausulæ, quæ apponuntur hodie in literis, tollunt hoc dubium, & reseruant ius expectatium. ¶ Ter
3 tiò no. q̃ † receptus in canonicũ, statim cũ prębenda vacat, põt eam petere: sed an propria auctoritate apprehendere? q̃ dam, q̃ sic; quia recta via transit ad eum. s̃. eo. c. inter cetera. & de acqui. pos. l. cũ heredes. & ff. de furt. l. à Titio. & ad Trebel. l. restituto. In contrarium facit, quia ante collationẽ sibi factã habet ius ad rem, nõ in re. ꝯ. de cõc. p̃b. c. fi. ĩ fi. &c. si tibi abũti. ꝯ. eo. ergo propria auctoritate non potest apprehendere. ff. de acq. pos. l. fi. ex stipulatione. & de priuile. c. pastoralis. licèt eñ ex solo titulo quęrat̃ in istis spiritualibus dñium, vt d. c. si tibi. non tñ possessio. sicut nec etiam in legatis, in q̃bus quæritur dñium ipso iure: sed possessio debet accipi de manibus heredis, vt d. l. Titio. coniuncta l. non dubium. C. de leg. & ff. quo. leg. per totum. & quod dixi. s̃. c. proxi. in fi. quid ẽ ergo, q̃ dicitur, q̃ ex sola confirmatione electi habent potestatem administrandi, de elec. c. transmissam? Nam illa ptãs provenit ex possessione, non ex titulo solo, vt no. in c. cum M. de const. in nouel. super glo. videbatur. ad fi. cogita. ¶ Quæro. si non possent propria auctoritate possessionem præbendæ apprehendere, quo iure agent, vt ipsam consequantur? quidam, q̃ actione personali. s. condictione ex c. relatum. s̃. eo. vel officio iudicis contra possessorem, vel actione de do. Io. And. remittit ad not. per eum s̃. de rescrip. c. mandatum. ¶ Quærit Archi. Tenuit aliquis præbendam longo tempore, quæ nunc ab eo euincitur; quia alteri reperitur debita: vtrùm si tempore euictionis aliqua reperitur vacans, debeatur sibi potius, q̃ alteri? dicitur. q̃ sic, si fuit receptus auctoritate illius, qui potuit dare ius ad vacaturas: aliàs non, vt dicit colligi ex no. per Inno. in c. inter cetera. s̃. eo. in glo. s. collatio. in fi. Io. An. dicit tenendum, quod dicitur. s̃. eo. c. si clericus. Sed mihi videt hũc casum ab illo valde dissimilem eé. Ibi enim loquitur in negligente, cui ratione canonicatus collati reseruatur ius in præbẽda nulli debita. hic verò loquimur in probabiliter ignorante, quem credo præferendum in præbenda vacante alijs quibuscũq; postea receptis, etiam auctoritate Apostolica: imò plus, fortè posset auocare præbendam alii post collatã: vt sicut ab eo auocat̃, quam bona fide adeptus est; ità ipse auocet ab alio illam, quę sibi suo ordine debebatur: vt sic rescisio vltimi gradus rescindat ét præcedentes, qui traxerunt ordinẽ ab eodem errore. ꝯ. eo. c. si beneficia. in fi. & c. cum inter vos. de reiu. collatio enim minus legitima sibi ignoranti facta non attulit præiudicium in petendo aliam sibi debitam. 7. q. 1. c. pastoralis ergo nec similiter in iure prælationis, salua tamẽ moderatione, de qua. s̃. eod. c. si beneficia. quod c. bene facit ad prædicta.

S V M M Æ.

1 *Resignatio, ad hoc vt valeat, debet esse libera.*
2 *Papa quandoq; statim confert canonicatum, & reseruat collationi suæ præbendam proximè vacaturam cum decreto.*
3 *Gratia secunda specialis derogat primæ generali.*
4 *Modus arguendi ex consequentia absurditatis.*

C A P. XIIII.

DVdum venerabili. Primò ponit mentem duarum gratiarum Apostolicarum secundã ib. [cũq;] & p
cessus habitus per illas. tertia, ibi [nos igitur] multis argumẽtis ostendit partem alteram potiorem. quarta, ibi [discretioni] concludit ¶ Not. formam concessionis factæ huic legato, vt posset beneficiorum resignationem recipere, & cõferre. qđ non potuisset sine ista speciali concessione, vt in glo. hanc potestatem. &c. plus dcit Io. And. q̃ legatus, de quo hic, hãc potestatem sibi concessam non posset alteri delegare p c. is cui.
1 de of. dele. eo. li. ¶ † Secundò no. q̃, vt resignatio valeat, debet esse libera. rõ redditur in glo. non enim. Et vide quod de simoniaca resignatione no. s̃. de renun. c. super hoc. in gl. q̃ p
2 expensis. ¶ † Tertiò no. in ver. nos. q̃ Papa quãdoq; statim cõfert canonicatum, & reseruat collationi suæ præbendam pxi mò vacaturam cum decreto: quodlibet tamẽ ex his afficit talem præbendam postea vacantem. s. canonicatus collatio: itẽ reseruatio. similiter & decretũ, maximè cum ista dictione [ex tunc] nec est vis, an dicatur ex nunc, vel ex tunc. nam semper trahitur ad diem conditionis, secundùm Archi. q̃ allegat no. per Inno. & Host. de app. c præterea. & c. cum ei qui. ꝯ. eo. p Io. And. ¶ Quartò no. in ver. cumq;. q̃ iste legatus primò cõtulit vni: deinde executores contulerunt camerario, non cassata prima. & tamen tenet, contra. c. considerauimus. s̃. eo. & c. inter. de exce. præl. sed hic prima collatio fuit ipso iure nulla per rationes, de quibus in tex. quando autem inter executores super hoc contenditur, & mandat Capitulo sub diuersis pœnis contraria. dic vt no. in c. cum contingat. de rescrip. ¶ Quintò no. in ver. propter quod, &c. generalem conclusionem libelli: vt narrato facto, ex quo oritur ius, generaliter qs concludat iustitiam sibi fieri. quod dic, vt subtiliter no. Inn. in c. cum dilectionis. de ordi. cog ¶ S. xtò no. in ver. nos igit̃, q̃ licèt penes delegatum sit eadem iurisdictio, & potestas, q̃ est apud delegantem, vt l. 1. §. qui mandatam ff. de of. eius, cui. man. est iur. tamen in persona delegãtis est fortior; & ideò ceteris paribus plus fauendum. Ex quo inferas in argumentũ, q̃ si vicarius habens speciale mandatum conferendi beneficia confert vni, & eps eodem die confert alteri: nec constat, quæ collatio præcesserit, valebit collatio episcopi, tanq̃ habẽtis maiorem potestatem, q̃ vicarius. facit qđ dixi. s̃. in 6. not. in c. quamuis. post Lap. ¶ Septimò no. in ver. eo præsertim. q̃ Papa gratiam hic factam episcopo appellat generalem, & suam pro camerario vocat specialem: sed quomodo est specialis super beneficio nondum vacante, & sic incerto? dicit Lap. q̃ quando genus referatur ad vnum beneficium (vt hic erat in camerario) habetur loco speciei, & spẽs generi referẽti se ad plura derogabit. Nam hæc gr̃a concessa episcopo erat generalis, & vaga, includens omnia beneficia Anglicana. ista camerarij specialis, vt in ecclesia Lexonensi, & post collationẽ canonicatus. puta, q̃ sibi proxima debebatur, vt s̃. c., pximo. facit quod not. Io. An. post Inno. in c. quia cunctis. de concess. præb. super ver. attendendum. vbi dicitur certam reseruare p̃bendam, qui reseruat primam. ad hoc quod no. Io. And. post Io. Mo. s̃. eo. c. si tibi absenti. super ver. vbi acquiras. & hæc ratio sufficeret, secundùm Io. Mo. Nam prima gratia generalis erat, nil continens actu, sed habitu, vel potentia tñ: secunda erat specialis, continens aliquid actu: species ergo facti de genere tracta non intelligitur amplius sub genere, alleg. iura, q̃
3 allegat hæc gloss. ¶ †Octauò no. q̃ licèt secunda gratia nõ reuocet primam, nisi de ipsa specialem faciat mentionẽ: tamen secunda specialis bene derogat primę generali, etiam sine tali mentione. veritas eñ tacita, qua expressa quis literas habuisset, non habet vitiare. de rescrip. c. super literis. sed hæc regula est vera in literis ad lites. non ad beneficia, maximè in exprimendo, vt in c. si motu. alleg. in glo. s. &c. facit quod no. Io. And. post Vin. s̃. de for. compe. c. ex parte B. super glo. & de rescript. c. si proponente. & de præsump. c. fi. cum fi. facit qđ not. in Spec. de libel. concep. §. ad huius tituli consummatio-
4 nem. ver. cum sit actor. secundùm Lap. ¶ †Nonò no. in ver. qã forte. modum arguendi ex sequela absurditatis. concor. ff de neg gest. l. Pomponius scribit. & l. diuortio. ver. alioquin. ff. soluma. & l. Offidius. de le. 3. ¶ Decimò not. in e. ver. colligit Lap. à contrario sensu, q̃ vbi debet fieri de aliquo mẽtio, debet fieri expressio, nec sufficit generalis, ad hoc Cle. si apostolicę. de of. or. facit quod no. Cy. in l. 1. C. etiam per procu. ca. in integ. restit. & l. filius fami. ff. de dona. per Bart. vbi casus, qui requirunt speciale mandatum, an debeant specificè declarari, vel sufficiat eos generaliter exprimere. facit l. sed & si quis. §. q̃situm. ff. si quis cau. ¶ Vndecimò no. q̃ in tribus casibus expressis in ver. cum super. non videtur ligare decretum tã super certo, q̃ super eo, quod pẽdet ex alieno arbitrio, vt in tex. decretum eñ habet vim sententiæ: vnde non debet interponi super incerto, sicut nec sententia ferri, vt l. 1. C. de sent. quæ sine cer. quanti. de isto decreto dicã in d. c. qa cunctis. ¶ Duodecimò no. q̃ post q̃ mandatum est ab aliquo reuocatũ, non valet quod facit, etiam si ignoret reuocationem à se factã: qđ non est perpetuò verum: sed illo casu, scilicet cum ille, qui cum taliter reuocato contrahit, certat de lucro, vt erat ille: sed secus si certaret de damno vitando: quia tunc debet reuocatio innotescere contrahenti. quod dic, vt in Cle. 1. de renun. ¶ Tertiodecimò no. q̃ si est commissa iurisdictio generaliter in prouincia alicui, & postea alteri certi casus in specie: videtur in illis casibus generalis iurisdictio reuocata. quod an sit verũ, dixi in c. super hoc. de hære. & c. studuisti. de of. leg. ¶ Vltimò no. in ver. ad instar. q̃ mãdatũ reuocatur morte mãdãtis: & sic ẽ reuocatio tacita, quæ ita impedit actum, qui postea geritur: ficut expressa, vt hic patet. & facit ad quæstionẽ, de qua per Vin. s̃. de rescrip. c. mandatum. q̃ si delegatus procedat contra aliquem, ignorans de morte delegantis, re integra;

gra; ꝙ nõ valet ꝓcessus suus. de quo p' Archi. 8. q. 1. c. q epiſco patũ. & not. in l. eius q in ꝓuincia. ſi cer. pet. ¶ Quærit Io. An. vtrùm per iſtam gratiam factam huic eſo poſsit conferre bñficia eccleſiæ cathedralis? Tenet, ꝙ ſic; qa hic debet nomẽ bñficij largè ſumi, alle. in cõrarium. ℣. eo. c. quamuis. §. 1. ſed nõ obſt. qa loquitur hic in literis gratioſis, non ambitioſis. declara collatio hic facta per eſm cõcernebat cõmodum tertij, nõ ipſius eſi: quò ad ipſum contra epiſcopum nõ ẽ cẽſenda gratia vitioſa, ſed fauorábilis: ideò nomen bñficij largè ſumitur, vt ℣. c. ſi cui. j. reſponſo. ſed in c. quamuis. gratia cõcernebat cõmodum impetrantis: ideò tanꝝ ambitioſa debet nomẽ bñficij ſtrictè ſumi. Ex quo ẽt infert Lap. ꝙ quando ſit talis gratia, q̃ in alterum deriuatur (vt hic erat) veniunt in tali gratia etiam bñficia curata. Non obſt. huic dicto. ſ. eod. c. vlt. quia in alio caſu loquit̃, ꝓut ibi no. Inn. & Goſ. & in nouel. & de ver. ſig. c. fin. & eadem ratione non obſt. c. cum in illis. 1. reſponſo, ſecũdùm Lapum.

SVMMAE.

1 *Potior in canonicatu eſt potior in præbenda poſtea vacante.*
2 *Dignitatem habere, & eſſe canonicus in eadem eccleſia quis eſſe poteſt.*

CAP. XV.

QVia ſæpe. Primò ponit dubiũ. qd̃ ſecundò diſtinguendo declarat, ibi [nos dubitationem.] ſecundum membrum, ibi [Niſi vacã
1 ti.] ¶ † No. ꝙ qui potior eſt in canonicatu, eſt potior in præbenda poſtea vacãte: quam collatio canonicatus intm̃ afficit, ꝙ alteri cõferri non põt, vt ſ. eo. c. ſi poſtq̃. Item abſq; collatione canonicatus prioritas tpis in literis ad bñficia inducit prioritatem ꝓbendarum in collatione poſtea vacãtiũ: vt priori in tempore conferat primò vacans. quod dic, vt ſ. eo. lib. d reſcrip. c. tibi qui. ¶ Secundò not. ꝙ ꝓrogatiua dignitatis non eſt cã præferendi poſteriorem priori. nec maioritas ſcdi conſideratur ad præferendũ ipm prius impetranti in præbenda poſtea vacante. quod eſt verũ, non ſolum cũ canonicatus fuit collatus, vt hic: ſed ẽt, ſi fuiſſet mandatum cõferri. Nã iſte tex. ſolum ponderat prioritatem in tpe, non prærogatiuam digni tatis impetrantis. Sed cõtra de maio. & obe. c. ſtatuimus. vbi q maior eſt, licèt poſterius in eccleſia inſtitutus, in loco, & portione potior eſſe debet. not. C. de conſul. l. 1. in fi. lib. 12. Sol. vt no. Inn. & Hoſt. in d. c. ſtatuimus. qui per iura ꝑall. & alia erãt
2 in contrarijs opi. eius, qd̃ hic decidit. ¶ † Tertiò not. poſt Archi. ꝙ in eadem eccleſia poteſt qs eſſe canonicus, & habere dignitatẽ. quod dic, vt in c. 1. ſ. eo. lib. de conſue. & c. literas. de conceſ. ꝓb. & ſ. eo. c. ſuper eo. ¶ Quartò no. ꝙ ſi Papa mandat alicui ꝓuideri de præbenda, & dignitate: ſi altera tm̃ vacat, debet impetranti. Nam ſi iſtum ſcdm̃ non impediuiſſet primus, præbenda illa vacans fuiſſet ſibi debita: licèt dignitas non vacaret. ¶ Quid ſi nõ copulatè fuiſſet ſcriptum ꝓ dignitate, & præbenda: ſed ꝑ dictionem [cum] puta prouideas de dignitate cum præbenda, vel econuerſo: an cum altera ſolũ vacat, debeatur? Io. An. remittit ad no. per eum in c. cũ Marthæ §. qui verò. de celeb. miſ. vbi dicit, ꝙ talis habebit canõicatũ, & ꝓbendam: licèt nõ vacet dignitas, vt hic: niſi aliud appareat de intentione ſcribentis. dicit tñ, ꝙ aliquibus videtur contrariũ, vt non debeat̃ præbenda, niſi vacet ẽt dignitas; qa præpoſitio [cum] videtur facere coniũctionẽ: & ſic ceſſat gratia, niſi vacet vtraq;, arg. de cond. & domõſt. l. Iuh' Paulus. & plenius per Io. An. in reg. nullus ex conſilio. poſt q̃ſtiones. Tu dic, ꝙ inter [&] & [cum] non eſt differentia in coniũgendo; qa quælibet cõiungit, vt l. Titiæ textores. §. nil diſtat. de le. 1. ſed in modo coniungendi ẽ differentia. nã ſi cõiunctio [cum] ponit inter perſonas, quarũ vna non accedit alteri, coniungit principaliter, vt l. iuſtiſſimè. ff. de ædil. edic. & non eſt differẽtia inter [&] & [cum.] Aut ponitur inter res, quarum natura eſt, ꝙ vna accedat alteri: & tunc eſt differentia inter [&] & [cum:] quia [&] coniungit principaliter [cum] acceſſoriè, vt l. 2. & l. ſi cui. ff. de fun. inſtr. & Inſti. de leg. §. ſi qs ancillas. & hoc no. Bar. in d. §. nihil. & Cy. in l. fundo. de ver. ſig. Et ꝑ Dy. in reg. acceſſoriũ. facit l. ſi ancilla cum liberis. de leg. 1. Et per iſtam theoricã argue, ꝙ ꝓpter cõnexitatem, & coniũctionem, q̃ eſt inter canonicatum, & ꝓbendam: ſi mandet̃ cõferri canonicatus cũ præbẽda, non poterit conferri canonicatus, niſi vacet præbenda. Sed ſi de vtroq; mandet̃ per copulatiuã [&.] poterit conferri quodcũq; ex eis vacauerit primò. Similiter dico. ſi mandet̃ de præbenda, & dignitate: & ẽt dicatur [cum dignitate:] quia natura iſtorum duorũ nõ eſt, vt vnũ accedat alteri: ſicut ẽ de natura canonicatus, & ꝓbẽdæ. & no. iſtam theoricã: ideò aduertendum ibi, an per coniunctiõem, vel copulã [&] in literis coniungãt. Sed de hoc non eſt curãdum, cum ꝑ iſtas dictiones coniũguntur duo, quorum vnũ alteri non accedit, ſecundũ theoricã ꝓdictam. ¶ Quærit Io. An. an is, ꝓ quo ſcribitur pro dignitate, perſonatu, vel officio &c. per iſtud verbum [officium] poſsit conſequi officium, quod cadit in laicum, & cuius ille laicus capax ſit. Arguit pluribus medijs, ꝙ debet intelligi de officio ſpũali, cuius laicus nõ ſit capax. cum eñ iſta tria in literis coniungunt̃, debet intelligi vniformiter; vt ſic idem ſit iudiciũ cõnexorum. ſ. de conſti. c. trãſlato. de baptiſ. c. maior. §. ſimiliter. ꝓbat hoc multis iurib. quæ cum faciunt mentionẽ de officio, intelliguntur de ſpũali, qñ cum alijs ſpũalib. in oratione deducit. ℣. e. c. fi. & de ẽta. & quali. c. vt hi qui. & de conſt. c. cũ acceſſiſſent. & de cõceſ. præb. c. 2. & 1. q. 3. c. ſi quis eſs prædendas. & c. Saluator. & ℣. de cõceſ. præb. c. 2. ad hoc Cle. literas. eo. ti. vbi in literis directis ſuper ꝙuiſione clericorũ non includunt̃ officia, quorũ laicus eſt capax, ſiue ꝑ laicos regi pũt. ad hoc Cle. quia contingit. de relig. dom. & concludit Io. An. audiuiſſe à ſolemnib. officialib. curiæ, ꝙ curia ſic tenet. quod verum credo: qa præcedentia minuunt, & reſtringũt ſignificationẽ ſequentiũ: vt ſecundùm naturã in præcedentibus comprehenſorũ intelligãtur, vt l. ſi §. cui dulcia ff. de vino, tri. & oleo leg. ibi [ex collatione vini] &c. Ad quod optimè l. Seyæ. §. Gaio. de fun. inſtr. vbi virtus copulæ qualitatem ꝓcedentis legati repetit in ſequenti. Item cũ plura per copulã coniungunt, debet intelligi, vt vniformiter illa determinet, ẽt ſi diuerſa ſint, vt l. iam hoc iure. ff. de vulg. & pupil. & l. quis. de impu. & ali. ſubſti. & l. ſi legatarius. §. fi. de le. 3. & c. ſedes. ſ. de reſcr.

SVMMAE.

1 *Idoneitas maior in promouendis ad regimen animarum requiritur.*
2 *Auctoritas delegati referenda eſt ad intentionem delegantis.*
3 *Sententia delegati contra intentionem delegantis an ſit irrita.*
4 *Appellatio generalis beneficij; dignitatis, & perſonatus facta in literis non comprehendit beneficia curata.*
5 *Collatio, & inſtitutio ſunt diuerſa.*

CAP. XVI.

CVm in illis. Quatuor ſunt dcã, & partes patent. ¶ † No. ꝙ maior idoneitas requiritur in promouendis ad regimen animarum hũt eñ alios regere, & paſcere; ideò paſtores dicuntur.
2 68. di. c. ſi in plebibus. & 95. di. c. ecce ego. ¶ † Scdò no. ꝙ poteſtas, & auctoritas delegati referenda eſt ad intentionem delegãtis, vt moueat ipſum ratio, q̃ mouiſſet delegantẽ; vt in gl.
3 3. † Vtrùm aũt ſententia, vel ꝓceſſus delegati contra intentionem delegantis ſit irritus ipſo iure, hic per Archi. & ꝑ Io.
4 And. ſ. eo. c. fi. ¶ Tertiò no. ꝙ generalis † appellatio bñficij, dignitatis, & perſonatus facta in literis nõ cõprehẽdit talia bñficia, ſi ſint curata: niſi de cura facta fuerit mẽtio ſpãlis. & hoc eſt ꝓpter literarum odioſitatem, meritò reſtringendam, vt ſ. eo. c. quamuis. & per hoc non ob. ꝙ dicit [nil excellentius dignitate] C. de cõſul. l. 1. li. 12. & circa hoc no. q. gl. hinc eſt. &c. quòd

quòd licet non poſsit ſimpliciter impetranti bñficium prouideri de bñficio curato: poterit tamen prouideri de illo, qđ requirit ſacrum ordinem: dũmodo poſsit ad illum ordinem ꝓmoueri, vt in glo. idem Archi. Lap. dicit hoc verũ, niſi à principio, id eſt tempore, quo recipitur, deberet eſſe in ſacris. quo caſu requirit ordo ſacer à principio: aliàs non poſſet ſibi de tali beneficio prouideri: niſi de tali defectu eſſet facta mentio in illis. & vide quod dixi. ſ. eo. c. ſi pro clericis. in 2. not. Itẽ ad uerte, qa tex. loquitur, cum mandat̃ in literis ꝓuideri. Idẽ dicit Lap. ſi Papa prouidet, dumtm̃ non proprio motu: ita enim vitiat prouiſionem ſubreptio, ſicut mandatũ, vt ℣. eo. c. ſi motu. 2. reſponſo. & no. Io. An. ℣. c. ei cui. in nouel. ſuper ver. mãdatum. ¶ Quartò no. in § illis verò. ꝙ ſub verbo prouiſionis, præſentationis, & diſpoſitionis non venit dignitas, vel perſõa tus: cui prouidetur per viam electionis. rõ eſt, ſecundùm Io. Mo. quia non eſt verisimile, ꝙ Papa voluerit vniuerſitatẽ gra uare, q̃ vtitur iure cõi: vel ſaltem plus accedit ad ius cõe, qđ non dat electionem vni perſonæ in eccleſia collegiata, ẽt epiſ
5 copo, vl ſ. de elec. c. cum eccleſia. Sub iſto igitur nomine [quorumcunque] &c. non includitur vniuerſitas. vnde impetrans contra Titium, & quoſdam alios non cõphẽdit vniuerſitatem. ſ. eo. lib. de reſcrip. c. 2. & refert tempore Papæ Martini ſe allegaſſe in q. facti, Abbatem, & Conuentum nõ poſſe conueniri per literas, in quibus expreſsi erant clerici, & laici, ſubiuncta clauſula [& quoſdam alios] nam Abbas, & Conuentus nõ ſunt clerici, vel laici: licèt conſtituatur corpus ex iſtis, & ex illis. ſicut grex non eſt ouis: licèt conſtituatur ex ouibus. Alijs rationibus hoc probat, vt refert hic Io. An. ex quo ſequit ſecundùm eum, ꝙ ſi in caſu huius c. collatio dignitatum, & ꝑſonatuũ ꝓtineret ad vniuerſitatem, vel collegium, ſub illa ex preſsione [quorumcunque] non venirẽt. quod ſibi non placet. Ego vidi q. diſputatã. Si ſtatuto cauẽt. ſi qs cõmiſerit tale crimẽ, puniat̃ tali pœna: an tali pœna ligabit̃ vniuerſitas, id cõmittens? & videtur, ꝙ non, qñ verba ſunt concepta in perſõã, non in rẽ, vt ff. quod me. cauſa in l. metum. §. animaduertẽdũ. Nam ibi ideò includitur vniuerſitas; quia verba edicti erãt in rem concepta: ſecus ſi in perſonam. Præterea qñ conſtitutio aliquam pœnam imponit, ſpãliter exprimit de vniuerſitate, vel collegio: vt detur intelligi, conſtitutionem illam ad eos aliàs non extendi, vt c. 1. de vſur. ℣. eo. lib. & in vſi. feu. de pa. tenen. l. hac edictali. §. ſi quis temerario auſu. Item ſtatuta, & reſcripta, veluti ſtricti iuris, non extenduntur ad caſum fictum, ſi ſcdm̃ veritatem pũt intelligi, vt l. 3. § hæc verba. ff. de nego. geſt. Sed collegium ẽ perſona ficta, & repræſentata, l. mortuo. ff. de fideiuſ. ex iſtis, & multis alijs, gratia breuitatis omiſsis, apparet, ꝙ conſideratio Io. Mo. in prædictis non fuit ſine iuris miniſterio. Idem tamen ſentio, quod Io. An. in ſupradicta eius illatione, maximè in caſu huius. c. vbi nulla ſpecificatione conferentium facta, generaliter mandatur ad præſentationem, prouiſionem, & diſpoſitionem quorumcunq; &c. cũ eñ iſta iura cadant in vniuerſitatem, & collegium. ergo, ſicut alij, ſtringuntur. facit l. 1. § ſinautem. & l. omnibus. ff. ad Trebel. ¶ Incidenter quæritur per Io. An. quid iuris, ſi nullus modus de iſtis exprimitur, ſed ſimpliciter prouideri mandatur de dignitate, vel perſonatu: an ſi ad talem conſueuit quis per electionem aſſumi, poterit de illo prouideri? Remittit ad not. in Cle. ſi dignitatem. eo. tit. vbi dicit aliquos teneri, ꝙ ita veniet iſto caſu modus electionis, ſicut quinis alius, ex quo nullus exprimitur. Sed Io. Mo. de reg. iur. in reg. in generali. dicit, ꝙ mandando prouideri de dignitate cum cura, non poteſt prouideri de dignitate, ad quam aſſumitur quis per electionem. Ita dicit Lap. Sed dices in forma, de qua in iſto §. illis. eſt poſitum verbum [diſpoſitionem.] quod eſt verbũ generale aptũ includere electionem, vt ſ. eo. c. 2. vt ergo poſitum in oratione poſt verba. [prouiſionẽ, collationẽ, & præſentationẽ.] aliquid addat: videtur includere electionem. cuius contrarium hic dicitur. Sol. dicit Io. And. iſtud verbum faciebat dubiũ in hoc caſu, quaſi propter eius generalitatem. & vt aliqd importaret, videbatur ad electionem referri. Sed contrarium hic dicitur, & refertur ad inſtitutionem. Nam ſecundùm eum idẽ eſt diſponere, quod ordinare. de teſta. c. cum tibi. ſed ordinatio ſumitur pro inſtitutione, vt no. in c. poſt electionem. in gl. 2. de conceſ. præb. ad inſtitutionem igitur referat. & ſic ſtrictè ſumatur in iſta materia odioſa: etiam ſi in literis dicat [ad quãlibet, ſiue quamuis diſpoſitionem.] & ita refert Io. An. ſe conſuluiſſe, vt no. in d. Cle. ſi dignitatem. Aduertendum eſt, ꝙ inquantum iſte tex. dicit ſub verbo [ꝙuiſionis, præſentationis, & collationis] electionem nõ includit. refert ſe ad dignitates, & perſonatus. Ex quo infertur, ꝙ beneficia, quæ nõ ſunt prælaturæ, dignitates, vel perſonatus, includantur: licèt per electionem, & confirmationem prouideatur in illis. ꝓ quo facit ſequens. §. qui de beneficijs loquens, de electione non repetit. Io. An. dicit, ꝙ cõiter tenetur contrarium, vt no. in Cle. 2. § ad hoc. eo. ti. in prima glo. Ad hanc literã rideri poteſt, ꝙ reſpicit narrata, ſecundùm eum. ¶ † Quintò not. in §. cum autem. ꝙ collatio, & præſentatio, & inſtitutio ſunt diuerſa. & iõ expreſsio vnius modi non includit alterum. & inducit Ioan. And. hoc ad q. 51 Papa mandat prouideri de bñficio ſpectante ad inſtitutionem epi: nunquid executor poterit prouidere de beneficio, in quo epiſcopus inſtituet ad præſentationẽ, vel electionem alterius? videtur, ꝙ non; quia ſic grauaretur præſentans, vel eligens: de quo non fuit dictum, nec cogitatum. vñ enim Papa non ſenſiſſe de beneficio, in quo alter habet cõionem aliquam, vt ℣. in fi. c. & c. fi. ℣. eo. Item ſi ille, cui ſcribit, eſſet pũtator, non grauaretur, ſi expreſſum fuiſſet ad eius inſtitutionem, vt hic: multò minus tertius, de quo nulla mentio in lſis habet. In contrarium arguit; quia ſi lſa intelligitur de inſtitutione epi diuerſa à collatione, vt vult tex. erit gſa fruſtratoria, nihil afferens impetranti: cum talis inſtitutio ſemp fiat ad præſentationem, vel electionem alterius. deciperetur ergo impetrans, & non iuuaretur bñficio, contra c. 2. cõmoditati. Præterea iſta inſtitutio ita præſupponit electionem, vel præſentationem, ſicut confirmatio actum inferioris eligentis, vel pũtantis. iſtos ergo tacitè vñ voluiſſe grauare, qui grauauit cõfirmantẽ. ſimiliter antedictos, qui grauauit inſtituentẽ: vt ſic ille, qui voluit cõſeqns, videat voluiſſe ẽt antecedens, ſine quo ad iſtud peruenire non põt, vt l. illum. de acqui. here. & l. ad rẽ mobilem. & l. ad legatũ. de procu. cum ſi. Item ſi Papa mãdat prouideri (vt hic dr) de beneficio ſpectante ad collationẽ, ꝓuiſionem, vel preſentationem, arctatur per hoc ius confirmãtis, vel inſtituentis, vt ſentit hoc c. ergo ſimiliter ecõuerſo. poſſet tamẽ dici hic nõ eẽ ſimile; qa iſta veniunt cõſeqnter, vt acceſſoria, ad electionem, prouiſionẽ, & præſentationem. nõ mirum igitur, ſi ſequit̃ naturam principalis: ſed non ſic econuerſo, de conſ. ec. vel alta. c. vno. ℣. eo. li. per iſta cõcludit, ꝙ in patrono laico, vel clerico rõne pñmonij q̃ nõ haberet dubiũ. Nam expreſſa mentio præſentationis non includeret eos, vt no. Io. An. de. of. leg. c. dilectus. multò minus iſta tacitè intellecta. Si verò loquamur in patrono clerico, qõ eſt dubia, & egeret declaratione, ſecũdùm eum. ¶ Sextò not. in §. ſi verò. ꝙ ſi mandat̃ prouideri de beneficio ſpectante ad collationem, vel preſentationem Titij, & Martini, non põt prouideri de illo, quod ſpectat ad alterum prædictorum: videtur eñ grauari non inſolidum, ſed ꝑ parte, vt l. reos §. cũ in talib. ff. de duo. reis. Et intelligẽ ſatis eẽ, ꝙ ſpectet ad illos, quibus ſcribit ad preſentationem plebani, & abbatis: & plebanus præſentat abbati, & abbas epiſcopo, per quem fit inſtitutio. procedit eñ impetratio, & eius executio: ſed ſecundùm eum remanet dubium ſatis forte, quid ſi alter eorum ſolũ ſit expreſſus, an ſufficiat. & quis ex eis exprimi debeat? Arguit ꝙ plebanus: vt ſic à primordio tituli poſterior formet̃ euentus, vt C. qñ & qui. quarta pars deb. l. 1. & cuiuſlibet rei potiſsima pars eſt principium, vt l. 1. ff. de ori. iu. In contrariũ facit, ꝙ abbas; qa ſem per debet inſpici cauſa proxima, non remota, vt l. ſi mulier.

ff.rerum amo. & hanc partẽ tenet, vt plenius videas in no. vbi de mentione fienda, cum collatio eſt cõis: aliàs non veniat, vt in fi. dicit. Tangit etiam quid iuris, ſi ſpectet ad vnum de cõſenſu, vel conſilio alterius. & ſentit, q̃ ſufficiat exprimere collatorem, vt ⁊. ne ſe. va. c. 1. Item ſi præſentatio pertinet cõmuniter ad patronos, qui conuenerunt eligere alternis vicib. ſufficit exprimere illum ſolum, ad quẽ pertinet illa vice. facit. ⁊. de iure pa. c. 1. & l. quotiens. de vſufru. Non ob. hoc c. in fi. nã in caſu prædicto grauatur ſolùm ille patronus, ad quem ſpectat illa vice præſentare: ſed in fi. c. grauaretur vterq;: dumtũ de grauando alterũ tm̃ Papa reſcripſerit. Adducit Ioã. An. in ſimili. ſi teſtator legat vxori, quæ parata erant ad ipſius vſum: non venient parata ad ipſius vſum, & alterius. de leg. 2. l. legatis. & ſic non põt dici meũ, quod eſt mihi cõe cum alio. Q̃nq; tamen quod cõe eſt, meum eſt. quod dic, vt l. ſerui electione. ff. de leg 3. & hic caderet, ſed omitto, vt referam dicta Lap. q̃ pro intelligentia. c. cum. ſ. quærit, vtrum valeat impetratio dignitatis. diſtinguit. Nam quãdoq; eſt dignitas ſine cura: & ſufficit exprimere, q̃ ſit dignitas, ad valorem literarum, vt ⁊. eo. c. fi. nec videtur ſufficere expreſsio, de qua ⁊. ne cle. vel mo. c. fi. pro & contra. eo. ti. o. 1. Quandoq; eſt dignitas cum cura: & tunc aut eſt collegiata: & requiritur ad efficaciã impetrationis, q̃ de hoc (. ſ. q̃ ſit collegiata) fiat mentio: aliter non valeret impetratio. ad hoc facit iſtud c. §. 1. & Cle. j. 2. reſponſo. e. tit. & ita no Io. Mo. in c. in generali. de reg. iur. iſta ſunt uera, quando Papa facit gratiam ad impetrantis petitionem, vel alterius pro ipſo: ſecus ſi motu ꝓprio, vt ⁊. e. c. ſi motu. & c. ſi pluribus. vel ſi facit gratiam in alium deriuandã, vt ⁊. eo. c. dudũ. & ⁊. e. c. ſi cui. j. reſpon & de ver. ſig. c. fi. iſtis eñ caſibus comprehenditur dignitas in gratia. facit quod no. Io. An. de verb. ſig. c. pe. & de reſcri. c. ſi propter. ⁊. eo. lib. & de ver. ſig. c. fi. ſup verbo bñficia. & quod no. Inno. in c. fi. ⁊. eo. Si verò exprimit, q̃ collegiata ſit: & ſufficit illa expreſsio in literis, ẽt ſi de cura non fiat mentio. Nam oĩs collegiata eccleſia eſt curata, vt ⁊. de of. or. c. cum ab eccleſiarum. & de ma. & obe. c. cum in eccleſijs. & in Extrauag. execrabilis. § fi. qui eñ vnũ exprimit, tacitè vr̃ exprimere omnia, quæ ſunt de ſubſtantia, ſiue eſſentia illius expreſsi, & ſine quo eſſe non põt, vt l. illud. de acq. here. facit quod no. Iuno. in c. fi. de libel. ob. verba eñ ſunt ciuiliter intelligenda, & ſecundùm propriẽ ſignificationẽ, vt l. nõ aliter. de leg. 3. & l. non putauit. §. nõ quæuis. de contrab. Quandoq; eſt collegiata, & parochialis. & tunc an ſufficiat facere mentionem, q̃ ſit collegiata. Quidam, q̃ non: niſi dicat, q̃ ſit parochialis, vel q̃ ſit curata. Ad hoc ⁊. de elec. c. ſtatutũ. & Cle. eo. ti. c. fi dignitatem. j. reſponſo. Non ob. q̃ expreſsio, q̃ ſit collegiata, includat, q̃ ſi curata: quia verum eſt, q̃ includit curam collegialem, nõ parochialem: & aliud eſt vna, q̃ alia. vnde vna expreſſa, alia non venit. facit ⁊. de ſta. mo. c. qđ Dei timorem. & qđ ibi no. eſt eñ duplex cura: vnde non ſufficit facere mentionem de altera, ar. optimum. ff. de adul. l. uim paſſa. §. præſcriptionem. vbi de duplici, & compoſito crimine aliter ſtatuit, q̃ de ipſis ſimplicibus. Nec mirum, quia vbi ſubſunt plura impedimenta, non ſufficit alterum amoueri ad efficaciam actus, vt l. ſi nõ lex. ff. de here. inſti. & dicit Lap. q̃ plures lĩas fecit corrigi, in quibus impetrabatur dignitas parochialis, & dicebatur, q̃ erat collegiata, non facta mẽtione de cura; quia dignitas parochialis erat. refert tũ alios tenere contrariũ. & q̃ ſufficiat exprimere, q̃ ſit collegiata; quia cura parochialis cẽſetur acceſſoria ad curam collegialem, & minor, quæ ſequitur principalem, & maiorem curam collegialẽ. facit ⁊. eo. c. extirpandæ. §. qui verò. & quod ibi. ⁊. e. c. ſuper eo. per Io. An. & Lap. Præterea cura parochialis iuncta eccleſiæ collegiatæ non eſt eiuſdem efficaciæ, & effectus, ſicut q̃ principaliter ſtat per ſe, vt ⁊. de ele. c. ſtatutum. eo. lib. & hãc opinionem tenere Pau. Io. Cal. & cõiter curiales. & ſibi placet in hoc caſu, vbi diuerſa cura reputatur pro vna; quia eſt eccleſia parochialis vnita dignitati, vt Cle. ſi vna. de reb. ec. non alie. Seeus vbi eſſent ſeparatę. puta eccleſia parochialis, & eccleſia collegiata ſunt ſimul vnitæ; ita quòd vna nõ ſubeſt alteri. Tũc .n. de vtraq; cura debet fieri mentio. facit quod no. Io. An. in Cle. per literas. eo. ti. Concludit vltimum tenendum in literis impetratis. primum verò in impetrandis, vt ſolidius agatur. Ego idem ſentio, quod Lap. ſi cura parochialis, & collegialis in diuerſis eccleſijs conſiſtit: vt inſpiciamus principalem, nõ acceſſoriam, quantùm ad expreſsionem prædictam, vel ambas, ſi ſunt principales pariter: ſed ſi ambæ curæ ſunt apud eãdem eccleſiam (vt ſunt Venetijs plebanatus collegiati, & parochiales:) videtur prima opi. verior de iure. ſ. q̃ debeat fieri mentio de parochiali, & collegiali. Nam poſtq̃ non apparet, q̃ vna accedat alteri, neutra eſt dicẽda acceſſoria, ſed pariter principalis, & diuerſa vna ab altera. & ſic vna non includit aliam: vnde ſicut de qualibet per ſe ſtante deberet fieri mẽtio, vt ⁊. proxi. dicit Lap. ita ſi concurrant in eadem eccleſia: vt ſic compoſitum, ſiue mixtum ex duobus ſimplicibus aſſumat ſibi naturam ſimplicium: & quandoq; potentius agit mixtũ, q̃ ſimplicius, vt d. §. præſcriptione. Non obſt. c. cum ſtatuto. quia ſicut ibi eſt rõ reſtringendi materia pœnalis: ita ẽt hic ſit rõ impediendi, odium literarum ad beneficia: de quarũ qualitate eſt in ipſis mentio facienda, vt no. in Cle. j. e. ti. & magna eſt qualitas curæ, parochiæ, & populi: quæ cura velut multitudinem concernens eſt cenſenda dignior, q̃ cura collegialis, quæ in paucis collegiatis conſiſtit, vt in illis plebanatibus Venetiarum, vbi ſunt. 5. vel 6. collegiati, & populi eorum ſunt numeroſi. & ideò non videtur dubium, q̃ ꝓpter maius periculũ animarum maior idoneitas requiratur, q̃ in cura. 4. ſiue 5. clericorum collegiatorum: nec videtur rationabile dicẽ, q̃ expreſsio iuris paucos concernentis includat diuerſam curam, concernentẽ populi multitudinem. quia in ſeparatis, & penitus diuerſis nõ infertur de vno ad reliquum, vt l. Papinianus exuli. de minor. l. ſi maritus. C. de dona. inter vi. & vxo. ¶ Quærit Io. An. Expecto dignitatem in eccleſia Boñ. per literas Papæ cum clauſula [non obſt. literis impetratis, vel impetrandis:] poſtea Papa concedit, q̃ de archidiaconatu alicui prouideri non valeat per literas impetratas, vel impetrandas cũ clauſulis [non obſtantibus] dicit Archi. q̃ durat prima gratia, etiam quò ad dignitatem archidiaconalem; ex quò expreſſa mentio non fit de indulgentia. ff. de leg. 3. l. ſi quis. in prin. & de leg. 1 l. ſi mihi §. fi. Alleg. in contrarium de ali. leg. l. ſi hominem. & l. ſeq. & dicit, q̃ curia quandoq; ſeruat vnum, quãdoq; aliud. & ita hic in nouel. Quærit etiam. Si Papa falſo rumore ſibi perlato, q̃ is, cui contulerat præbendam, deceſſerat: ideò mandat eam conferri. bene dicit, q̃ literę non valẽt, vt l. fi. de here. inſti. & quod no. in Spe. de inſt. edi §. compendioſæ. ver. quid ſi is qui. ¶ Vltimò hic quærit, quid eſt collatio, quid prouiſio, quid inſtitutio, quid præſentatio. dic, vt hic ꝑ eum. & ꝑ Dy. de reg. iur. ⁊. eo. lib. c. 1.

S V M M Æ.

1 *Beneficium abſenti conferri poteſt.*
2 *Beneficium non liberum non eſt alicui conferendum.*
3 *Deliberationis tempus non facit ceſſare deliberationem.*

CAP. XVII.

SI tibi abſenti. Circa beneficium collatum abſenti nondum acceptatũ ſoluit quinq; dubia. primum, an ſit illius, ibi [licèt] ſecũdùm, an poſsit alteri conferri, ibi [ipſe tamen] tertium, an ſi conferatur, valeat collatio, ibi [quod ſi.] quartum, quid ſi lapſus ſit terminus datus ad acceptandũ, ibi [ſed ſi] quintũ q̃d ſi prouiſus poſt terminum præueniat collatorem, ibi [anteq̃.] ¶† Nota, q̃ abſenti poteſt conferri beneficium, ſimiliter omnis liberalitas, vt l. abſenti. ff. de don. & l. qui abſenti. de acqui. poſſ. & generaliter omnes contractus, qui conſenſu perficiũt, inter abſentes contrahi poſſunt, vt l. conſenſu. ff. de act. & ob. intellige

intelligę tamen, interueniente aliquo medio organo, per quod conſenſus vnius in alterum perferatur: ſecus ſi ſimpliciter quidam tertius referat verba abſenti ab alio prolata, vt ibi not. & l. prima. §. fina. ff. de cotrahen. empt. & vide quod no. in l. poſtquam liti. C. de pac. & quod dixi ⁊. de pac. c. cum pridẽ. in 7. no. In caſu autem huius cap. an ſit neceſſe interuenire nuntium, vel epiſtolam, ſiue alium, qui abſentis nomine collationem ſuſcipiat. Glo. 3. videtur ſentire, quòd ſic, dum ſupponit alium inueſtitum nomine abſentis. fortè poſſet dici, q̃ nullo interueniente medio, collatio epiſcopi, de qua conſtet, valeat. Sicut electio facta de aliquo non requirit præſentiam electi, vel alterius pro eo. Nam iſta iura ſpiritualia facilius acquiruntur, quàm alia: quia conferuntur de neceſsitate, vt patet ex his, quæ dixi in Cle. ne Romani. de iureiur. in 10. no. facit quod no. 1. q. 7. c. quoniam. & c. quotiens cordis oculus. Item epiſcopus tenetur neceſſariò conferre vacans beneficium, vt c. fi. de inſti. In electione autẽ iſtius, vel illius non eſt neceſſaria pœnitentia eligendi, vt not. Bar. in l. vnum ex familia. §. ſi de Falcidia. de leg. 2. & vide qđ no. in c. accedens. ⁊. eo. vbi de iſto, qui inueſtitur nomine abſentis, an poſsit eſſe laicus. puta etiam perſona, per quã actus geritur, quærit abſenti, vt c. quamq̃ ⁊. eo. lib. de vſur. ¶ Secundò no. q̃ illud, quod donatur abſenti, ſiue confertur, non põt dici ſuum, antequàm ratum habeat. concor. d. l. abſenti. Interim igitur dominium remanet penes mittentem: quia non ſolet perdi, niſi alteri acquiratur, vt l. nec vtilem. ff. ex qui. cau. ma. & quod no. in l. ſi ego. de neg. geſt. poteſt tamen in quem
2 liberalitas ẽ collata, habere ratum inuito conferente, vt hic & d. l. ſi ego. ¶ Tertiò no. q̃† beneficium non liberum non eſt alicui conferendum. & ponderat Io. An. quia dicit, non liberum, & non dixit, non vacans: dans intelligere, q̃ donec ille non acceptet, dicitur beneficium adhuc vacare. definit enim vacatio per conſenſum mutuum conferentis, & eius, cui confertur, nõ alterius tãtùm. Sicut dicimus in electione, & matrimonio carnali, vt ⁊. de ele. c. cum inter canonicos. & de ſpon.
3 c. tua. † Item tempus deliberationis non facit ceſſare deliberationem: ſicut nec deliberatio heredis non facit, quòd hereditas non ſit iacens, & ſint omnia in ſuſpenſo, vt ff. de iu. deli. 1. Ariſto. & l. ait prætor. & licèt iſta ſint vera, q̃ talis collatio non excludat vacationem: tamen facit, quòd beneficium non cenſetur liberum quò ad poteſtatem alteri cõferẽdi. Ex quo infert Io. An. q̃ eſt dare beneficium vacans liberum, & vacãs non liberum, & non vacans. Ex quibus arguo, quòd ca. 1. de conceſ. præb. habet locum in beneficio non vacante. In vacãte verò non libero an habeat locum pœna, de qua ibi? fortè non. & quòd ex tali collatione nondum acceptata poteſt dici beneficium affectum, ne deliberationis beneficium auferatur: nec præcipitandus eſt abſens, ſi deliberare velit, vt ſequitur. facit ff. ſi cer. pe. l. proinde. Ex quo inferas poſt Archi. q̃ ſi is, qui recipit ſecundum curatum, poſt collationem ſui primi beneficij nondum acceptatam, impetrat diſpenſationem retinendi ipſum; cum prædicto ſecundo: q̃ non valet talis diſpenſatio, tanquàm ſubreptitia, tacito de collatione prędicta, etiam non acceptata, all. quod no. ⁊. eo. c. quod non ſit. j reſp. Item conſenſus ſubſequens, vel ratihabitio videtur à principio interceſsiſſe. de re. iur. c. rati. in contrarium facit, quòd ꝑ diſpenſationem videtur prius ius quæſitum diſpenſato, quàm prouiſo. & ſic prouiſus poſtmodum acceptare non potuit. ff. quis or. in bono. poſ. & l. fi. de his, qui no. infa. l. quid ergo. & videtur caſus. ff. rem ra. ha. l. bonorum. & l. fi. Ioan. And. tenet primam partem; quia ſi non valet collatio facta, cum prouiſus deliberat, vt hic: multò minus diſpenſatio pluralitatis aliàs odioſa. & ſic tollitur arg. quòd fuerit quæſitum ius aliquod diſpenſato: fuit enim talis diſpenſatio ſubreptitia facta ſuper beneficio non libero. & illud eſt verum, ſecũdùm Lap. etiam ſi Papa diſpenſet cum eo proprio motu, vt ⁊. eod. c. ſi motu ꝓprio. & c. ſe. va. & ẽt ſi talis, cũ quo deſpẽſet, ignorauerit dictam collationem abſenti factam. ⁊. eod. lib. de reſcript c. gratia. nam licèt illa ſubreptionem tollant: non tamen tollunt ius alteri quæſitum in re, vel ad rem. facit ⁊. eod. de reſcrip. c. quamuis. & quod ibi per Lap. ¶ Et faciũt iſta ad q. Pone, quòd poſt collationem factam abſenti ante conſenſum accommodarum concedit Papa priuilegium alicui de percipiendis fructibus beneficiorum vacantium: an beneficiatus ille percipiet fructus iſtius beneficij prius collati, & non acceptati? & videtur, quòd ſic; quia vacans eſt, licèt non liberum, vt prædixi. pro quo facit quod no. ⁊. de reſcrip. c. ſi propter. in 5. gl. in fi. vbi dicit, quòd venit beneficium, quod vacat per permutationem: quod tamen non eſt liberum quò ad collatorem; quia ſi alteri conferret, quàm permutare volenti, collatio non valeret, vt Cle. j. de rer. permu. ¶ Quartò no. quòd dicit [per epiſcopum tuum.] q. d. ſecus, ſi per aliũ. Sed dic idem in quolibet collatore, vt poſsit conferre beneficium abſenti, vt dicit gloſſ. 2. Sed nunquid terminum aſsignare poteſt, de quo in ver. ſed ſi epiſcopus? dicit Lap. quòd idẽ in quocunque collatore, vt poſsit terminum præfigere, cui cõfert, ad acceptandum; dum tamen ſit eius ſubditus. Si verò confert abſenti non ſubdito, non videtur, quòd poſsit tali nõ ſubdito terminus ille ſtatuit: ſed adiri debet ſuperior eius pro illo termino ſtatuendo facit quod no. Ioan. And. ⁊. eod. lib. de reſcrip. c. gratia. in gloſſ hic non eſt. videtur tamen ſibi, quòd ſi in illo altero caſu tertiò requiſitus non conſenſerit collatioꝰ ni, habeatur pro non conſentiente: & ex tunc poſsit beneficium ſibi collatum alteri conferre. facit ⁊. de ſup. neg præla. c. 1. & Cle. quamuis. de app. vlt. reſponſo. ¶ Quintò no. quòd eſt differentia inter tuum, & debitum: per tuum, & ſuum cõpetit ius ad rem. facit de conceſ. præben. c. fin. & Cle. auditor. de reſcrip. & Cle. ſi duobus. vt li. pen. vbi de hoc per Ioã. An. Aduerte tamen; quia, meus, tuus, ſuus, & ſimilia denotant dominium, vt l. Quintus § argento. de au. & arg. le. Ex quo videtur, quòd beneficia poſsint peti tanquàm ſua. Sed quomodo eſt hoc; quia dominium talium rerum non eſt apud aliquem ? vt Inſti. de re. diui §. nullius. Sed dic, quòd ſunt nullius quò ad proprietatem: quantùm autem ad fruendum, ſunt clericorum, & pauperum. vnde ſicut vſufructuarius dicit habere dominium vſusfructus poſt traditionem, & conſtitutionem, vt l. 3. §. dare. ff. de vſufruc. ita & clericus: ante verò petit ipſum tanquàm debitum, non vt ſuum. ¶ Sextò not. in ver. ſed ſi epiſcopus. q̃ ſi actus efficacia, & effectus pendet ex arbitrio alicuius, poteſt illi terminus ſtatui, vt approbet, vel reprobet quod eſt geſtum. & loquitur iſte tex. in beneficijs, in quibus mora vacationis eſt damnoſa: & in quibus iũdicis officium eſt latiſsimum, vt ⁊. de elect. c. ne pro defectu. & ca. cum nobis olim. Quid contra dices in materia, vbi iſta ceſſant: putà geſsit aliquis negotium nomine meo; ita quòd eius efficacia à me pendet: an poſsit aduerſarius meus cogere me, vt approbem, vel reprobem. caſus eſt, quòd ſic in l. Iulian°. §. ſi qs colludente. de ac. empti. quem tene menti. & adde, quod leg. & not. in l. quamdiu. ff. de acquir. here. & c. fin. ⁊. eod. tit. de conſue. vtrobique enim habes de iſto termino præfigendo alicui ius habenti: ne in alterius præiudicium diu maneat aliud in ſuſpenſo. & in l. mancipiorum. de opti. lega. ¶ Septimò not. quòd lapſus termini non habetur pro acceptatione, ſed pro recuſatione. concor. d. l. quã diu. in fin. Sed in contrarium facit C. de iur. delib. l. fin. §. ſui autem. & §. ſi quis verò temerario. vbi habetur pro acceptante, qui terminum ſibi labi patitur. Solu. dic, quòd ſi ad deliberandum inter duo extrema eſt alicui præfixus terminus, & in eo nihil reſpondet: talis taciturnitas eſt habenda pro acceptatione; vel recuſatione, prout ſibi eſt magis nociua, vt patet ex præallega. iuribus. & ideò in caſu huius cap. habetur pro recuſante; quia hoc ſibi nocet ex eo, quòd oblatum ſibi beneficium non habebit. ¶ Octauò no. in ver. ante tamen. q̃ vbi eſt certus terminus præfixus à iu

dice, poteſt purgari mora. & ſic poſt terminum actus geri. qđ intelige re integra, ſ. antequàm ſit proceſſum ad aliam collationem, vt hic. lapſus ergo termini præfixi non priuat aliquẽ ipſo iure: aliàs non haberet locum purgatio moꝝ, vt tetigi ſ. eod. lib. de elect. c. licèt canon. & de materia, an poſt terminum poſsit mora purgari, diſtinxi plenè in c. potuit. de loca. in q 29. & aduerte; quia tex. admittit venientem poſt terminum, ſi eſt adhuc res integra. Vtrum ergo idem erit poſt ex preſſum diſſentum, vel poſt renunciationem, vt poſsit pẽnitere re integra? Glo. pe. quòd ſic, collatore in eadem voluntẽ te manente. Archi. contra. 7. q. 1. c. q̃ periculoſum. & de renũ. c. ex tranſmiſſa. in quibus patet, q̃ ius extinctũ nõ reuiuiſcit. Item ſicut p̃ mutuũ conſenſum eligentiũ, & electi cõtrahitur matrimonium ſpirituale, vt c. cum inter canonicos. de ele. ita etiam debet diſſolui, vt c. 1. de re. iur. ſ̃. & l. nil tam naturale. de re iur. Io. An. in nouel. dicit opi. Archi. poſſe ſuſtineri in renunciante. Sed in diſſentiente tenẽt gl. ſuam. aut ergo tacet: & dic, vt in tex. aut diſſentit: & idem. ſ. quia pẽnitere poteſt. aut renunciat: & nõ poteſt, ſecundùm Io. An. Lap. dicit, q̃ opi. Archi. ſuo iudicio eſt verior: vt idem operetur expreſſus diſſenſus, quod operatur renunciatio: quia poſt vtrumque poteſt ad aliam electionem procedi, vt ſ̃. eod. lib. de ele. c. ſi electo. expreſſus enim diſſenſus magis accedit ad naturã renunciationis, q̃ ad ſimplicem lapſum termini, vbi eſt reperire ſolum fictum diſſenſum. Sed dices. videtur, q̃ indiſtinctẽ poſt renũciationem, poſt diſſenſum, & poſt lapſum termini audiri debeat, re integra, vt l. quem pœnitet. de ceſ. bon. vbi poſt ceſsionem (& ſic renunciationem) admittitur pœnitentia. Sol. ibi loquit̃ in renũciatione iuris, & dñij iã q̃ſiti: hic quærendi, qđ facilius perdit̃, nec per pẽnitentiã reparat̃, niſi in filijs abſtinentibus à paterna hereditate: quia talem diſſenſionem rei integræ reuocare poſſunt, iuxta id, quod leg. in l. ſi. de repu. hered. ¶ Quærit Io. An. circa iſtud vltimũ reſpõſum, pone, q̃ apparet epiſcopum poſt terminum præfixum ei, cui primo contulit, alteri cõtuliſſe. & ſimiliter appet illũ poſt terminũ cõſenſiſſe: ſed nõ conſtat, vtrùm collatio eſi præceſſerit húc conſenſum: vel cõſenſus iſte collationẽ. dicit Io. An. q̃ cũ collatio facta alteri apparet facta poſt terminum aſsignatũ primo, eſt pro ipſa præſumendum. niſi ille primus probet eã factam poſt eius cõſenſum accõmodatum, q̃ hoc all hũc tex. du dicit [anteq.] & dũ dicit [& ex tunc] habet ergo priò, q̃ bare prouiſus, q̃ ex tũc. i. poſt eius cõſenſum fuerit facta alteri collatio. poſt q̃ enim intentio eſi ſecũdo conferẽtis eſt fundata pp terminu lapſum primo, qui dicit eius collationẽ non tenuiſſe propter præuentionem, debet hoc probare: ſicut ſi de excõicatione, & appellatione apparet, & non cõſtat appellationem p̃ceſſiſſe. nam præſumit, q̃ excõicatio præceſſerit: qa iuriſdictio eſi eſt fundata de pñti, niſi probet̃ præuenta, vt c. venerabilibus. in fi. & quod ibi no. in glo. de ſent. excõ. ad idẽ de dona. int. vi. & vxo. l. cum hic ſtatus. § ſi ambo. Item de culpa primi conſtat per lapſum termini, ex quo patet eũ nõ acceptaſſe. Si igit̃ innitit ex purgatione moræ, debet rẽ integram tunc fuiſſe, probare: vt ſic probet, quod eſt cauſa ſuæ intentionis, vt dixi in Cle. literas. de reſcrip. ¶ Scdò q̃rit Io. And. poſt Io. Mo. de tali q. Papa contulit mihi canonicatum, & præbendam, ſi vacat: aliàs reſeruauit vacaturam, executore cõceſſo: & tunc nulla præbenda de iure vacabat. per eundem modum proceſsit executor, conferendo præbendã, ſi qua vacabat. & eo tempore vacabat præbenda de iure, ſed non de facto; quia collata fuerat per ordinariũ poſt gratiam Papæ decreto vallatam: tamen iuris vacationem & executor, & impetrãs ignorabant. quæritur, an impetrans habeat ius in re? videtur, q̃ non; quia ad eius acquiſitionem non ſufficit collatio, niſi adſit ſcientia eius, cui debet quæri. nam ignoranti non quæritur ius in re, vt hic patet. Secundò probant; quia huic executori videtur cõmiſſa nedũ executio, ſed cognitio adhibenda, vocato poſſeſſore. 25. q. 2. § præſcriptiõe. & ea. q. §. & ſi nõ cognitio. ea igitur ꝓtermiſſa, nil agi videtur. ff. de tranſac. l. cũ hi. §. ſi prætor. & de re. eo. l. magis. §. ſi eꝰ alienum. Tertiò licèt verè præbenda vacaret. cum tamen talis vacatio non eſſet nota executori, non videtur valere eius collatio ſic conditionaliter [ſi qua vacat] &c. quia de his, quæ iudex facit, debet ſibi liquere, & cõſtare vt iudici, & nõ de facto agere, vt l. hoc aũt. ff. ex qui. cau. in poſ. ea. & l. mnlrũ. de condi. & demõ. p Bar. de facto igitur conferendo, non conſulit ius in re. ad hoc op. de l. quęro ff. de eo qui. & l. qui in domini teſtõ. de teſta. vbi ſeruꝰ factus liber non poteſt facere teſtm̃, ſi ſe effectum liberum ignoret. Præterea hereditas temporalis non poteſt acquiri p he. edem, ignorantem teſtatoris mortem, vt C. de capti. & poſtli reuer. l. nec nos. & de acqui. he. l. qui hereditatem adijt. & l. heres inſtitutus. Quartò quia illa verba [reſcripti apoſtolici, & collationis executoris, ſi qua vacat] &c. debent intelligi, & referri ad vacationem iuris, & facti, non iuris tantũ, vt c. cum noſtris. de conceſ. præb. Ex quibus videtur, q̃ talis collatio non contulerit ius in re. Cõtrarium tenet Io. An. poſt Io. Mo. probat primò decreti Apoſtolici interpoſitio, quo ligantur manus ordinarij, & eius collatio nulla fuit, vt c. dudũ. §. nos igitur. & c. ſi poſtquàm. ſ̃. eod. cum igitur eius collatio nulla fuerit: ipſa, nec poſſeſsio eius prætextu ſubſecuta, collationem executoris impediuit, vt ȷ̃. eod. lib. c. licèt epiſcopus. Item Papa dat ius in præbe. da vacante, etiam ſi vacationem ignoret ipſe, & impetrans, vt d. ca. ſi poſtquàm. ergo & delegatus eius, qui eius vice fungitur, vt l. 1. §. qui mandatam. ff. de off. eius cui, man. eſt iuriſ. & 94. diſt. ca. 1. Ratio enim, quæ mouet delegantem, &. delegatũ é ſ̃. de reſcip. c. ſuper literis. & per hoc non obſt. ratio in contrarium, quòd nõ valet quod per iudicem agitur. nam cum referat ſe ad certum, ſ. ad præbendam vacantem, valet quod facit, arg. l. ſi ita ſcripſero. de conditio. & demon. & l. aſſe. de here. inſti. Non ob. quòd verbum [ſi vacat] &c. intelligatur de vacatione iuris, & facti. In eo enim, quòd confert vacans de iure, & non de facto, valet collatio, vt d. c. licèt executio non teneat poſſeſſore non vocato, vt ibi. Non obſt. arg. de hereditate temporali. quia aliud ibi, vbi quis ſuccedit in iuribus defuncti. vnde niſi ſciat mortem, videtur ſollicitus de hereditate viuentis, contra l. 2. §. interdum. de vul. & pupil. cum ſi. hæc verò non ſuccedit in iuribus defuncti: quia in beneficijs ceſſat hereditaria ſucceſsio, & quæritur ius in eis ex noua inſtitutione. Concludie ergo, q̃ valebit collatio, ſed non executio. Lap. dicit Io. Cal. tenere cõtrarium in diſtinctione, quam fecit in d. c. cum noſtris. ſ. quòd non valet collatio executoris, niſi prius poſſeſſore amoto. Sed dictum ſuum loquitur, cum ille, qui contulit, habebat poteſtatem conferendi: licèt eſſet defectus ex parte prouiſi. in quo caſu eſt poſſeſsio colorata: ſecus in q. prædicta: vbi patet, quòd ordinarius non habebat poteſtatem conferendi per collationem canonicatus reſeruationem, & decretum Papæ. ex quibus patet, quòd non poterat dici poſſeſsio colorata; ideò nõ impediet collationem executoris. nam talis poſſeſsio non colorata non impediret impetrationem, ſi de ipſa non fuiſſet facta mentio in reſcripto, ſecundùm eum ibi. colorata verò impediret forte collationem delegati, niſi præcedat cauſæ cognitio: licèt non impediat collationem ordinarij, vt d. c. licèt. ¶ Tertiò & vlti. quæro poſt Lap. Ordinarius contulit beneficium B. ſed antequàm ipſe beneficium acceptaret, Papa contulit, vel mandauit conferri cuidam alij cum clauſula [ſi non eſſet tempore datæ alij ius quæſitum.] deinde ipſe B. recuſauit acceptare, & deceſsit. quæritur, an ordinarius poſsit ipſum beneficium conferre in præiudicium apoſtolici? & primò arguit, quòd non ad ordinarium, ſed ad Papam ſpectet collatio hac vice, per illa, quæ not. Compo. de reſcrip. c. Capitulum. in glo. mag. charta vlti. ver. quid ſi prouiſio. & Io. And. poſt Inno. & Hoſt. de elec. c. dudum. ſuper ver. diſpenſatis. & de exc. ꝓla. c. inter dilectos. & poſt Inn. de cõc. p̃b. c. cũ noſtris. ſup ver. diſpenſaret. & in Cle. cũ ei quẽ. ſup ver. infra menſem.

menſem. in fi. & hic ipſe tenẽt contrarium. ſ. q̃ ordinarius poſſit ipſum beneficium cõferre, & valeat eius collatio. quod ſic probat. In agendis attenditur cauſa, modus, & finis agendorum. & vltra quod agitur extendi non debet. 15. q. 6. c. 1. & 2. 3. q. 8. c. acceda. Sed cauſa, modus, & finis in collatione Papæ, de qua ſ̃. fuit, ſi non eẽt alteri in illo beneficio ius quæſitum, vel ad illud. Sed hic per collationem ordinarij, quę præceſſerat, dici poterat ius quæſitum ad illud; adeò quòd etiam per Papam facta de ipſo collatio, hoc tacito, non teneret, vt hic. & ſ̃. eo. c. ſi poſtq̃. & quod ibi no. gratia enim Papæ de illo beneficio eſt cenſenda ſubreptitia. & per conſequens nulla: & iõ non impedit collationẽ ordinarij: & in ipſa eadem vacatione ſecus, ſecũdùm eũ, ſi Papa bñficiũ motu proprio reſeruaſſet. nam talis reſeruatio, licèt nõ impediat collationem ordinarij ꝓcedentem: viderur tamen impedire cõſenſum ſubſequẽtẽ p ꝓuiſum accõmodandũ. ar. ſ̃. e. li. de ele. c. ſi eo tempore. & qđ ibi p Lap. ſecũdùm quẽ licèt ꝓuiſus nõ poſſet cõſentire: poſſet tñ diſſentire. in quo caſu. ſ. diſſenſus nõ poſſet ordinarius de illo diſponere, alicui prouidendo: niſi primo de ipſo diſponeret per Papam, vt d. c. ſi eo. iſto enim caſu, in quo cõſtat Papam adimere voluiſſe poteſtatem ordinario, non eſt ſubreptio. Ex quo cõclude, quòd ſi gratia eſt facta per reſcriptum ſubreptitium, poteſtas reuertitur ad ordinarium, vt not. Inn. in d. c. cum noſtris. adducit etiam quod ipſe no. ſ̃. eo. c. ſi cleri cus. vbi præbendam vacantem confert ordinarius canonico expectanti auctoritate Papali, quæ etiam erat per reſeruationem, & decretum affecta. & etiam confert neglectã. vnde ſi canonicus expectans præbendam gratię renunciauit, vel conſenſit, q̃ alteri conferatur, vel negligit eam petere, poterit ordinarius de ea diſponere, & conferre. quod tenet ibi Archi. & idem dicit in illa, quam quis auctoritate apoſtolica poterat infra menſem acceptare, ſi infra menſem non acceptauit, vt ipſe no. ſ̃. eo. ti. & li. c. dudum. In iſtis eñ caſibus, & ſimilibus eo ipſo, quòd illi, pro quo ſcribitur, non quæritur, ceſſat cauſa mandati. & per conſequens omnis eius effectus: & maximè hoc poterit ordinarius in facto notorio. de ſi. presby. c. quoniam. de æta. & qua. c. eam te. de app. c. ſollicitudinẽ. §. ſi verò. ita dicit in effectu, licèt ꝓlixius: ex cuius verbis in vno dubito, ſi poſt collatiõem ordinarij nõdũ acceptatã Papa mãdat conferri alteri, & reſeruat. quaſi iſta reſeruatio non ſit dicenda ſubreptitia, ſicut collatio ſine ipſa, ſi dicatur, vt ipſe dicit; quia reſeruando, clarè patet de eius voluntate volentis adimere ad certum finem: vt. ſ. impetranti prouideret. ſi ergo impetratio eſt ſubreptitia, & non valet etiam proprio motu facta: ſimiliter non videtur valere reſeruatio, veluti acceſſoria, & tendẽs ad eũdem finem, vt in reg acceſſorium. de re. iur. Nam, vt ẽt ipſe ſentit in impetrante cum decreto, & reſeruatione, ſi negligit, vel renunciat. vel infra tempus præfixũ in literis non acceptat: decretum, & reſeruatio expirat ſimul cum gratia principali. quare ergo duret reſeruatio in beneficio non libero collato per Papam, non eſt dare rationem. poſſet tamen habere locum dictum ſuum, quando Papa motu ꝓprio reſeruaſſet bñficiũ, nõ expreſſo cui vellet cõferre. & ita ſonant eius verba circa medium. q. ſed in terminis. q. de qua ſ̃. ſi reſeruauerit vt vacans cum clauſula, ſi nõ eſſet eo tempore alicui ius quæſitum; cum per collationem ordinarij appareat ius quęſitum, deficit conditio, ſub qua reſeruatio Papæ fuit, & per conſequens reſeruatio. & ſic credo.

S V M M Æ.

1 *Receptio canonica ſecundi beneficij iurati inducit vacationem primi.*
2 *Cleericus contra occupantem beneficium vi, an poſſit præſentari.*
3 *Violentia illata in recuperando beneficia eſt punienda.*

CAP. XVIII.

EVm qui. Duæ ſunt partes, quæ ſatis patent. ſecunda, ibi [inſuper.] prima ſubdiuiditur: quia primò ponit dictũ, cui⁹ poſtea duas rões ſubdit. ¶ † No. iſtam æquiparationem, q̃ ſicut canonica receptio ſecundi beneficij curati, ſiue canonica inſtitutio inducit vacationẽ primi conſimilis ipſo iure per c. de multa. ſ̃. eo. ita receptio iniuſta, & minus canonica hoc facit: vt. ſ. qui vi occupat, vel intrudit ſe minus canonicè in ſecundo ſciẽter, priuatus ſit primo. quod eſt verum ſecundùm Lap. niſi quando ſic vi occupans, vel inuadens talem priuationẽ affectat: quia fortè ordinarius ipſum inuitum in primo beneficio retinebat, volens recipere eius ceſsionem, vt c. admonet. & c. quod in dubijs. de renun. ſ̃. Nam ſi, vt eo priuaretur, vi ſecundum occupauit, retinebitur inuitus in primo: aliàs conſequeretur gratiam ex delicto, & obtentum ſuæ intentionis contra. c. tuæ. ſ̃. de procu. & ſ̃. de tranſla. c. inter corporalia. ver. nec quod de ceſsione. Intellige contra tex. hunc, quando talis priuatio tendit ad eius incommodum: ſecus ſi ad commodum. & leuamẽ. facit quod no. in l. ſi ſeruus plurium. § fi. de leg. j. ¶ Secũdò no. quòd quã doque quis vi occupat, vel iniuſtè beneficium eccleſiaſticum apprehendit. Et circa iſtum inuaſorem, qui pacificè poſſidet. † quærit Archi. an poſsit clericum ad beneficium præſentare. Arguit quòd ſic. 11. q. 1. c. ſi quiſquàm. & qui ſi. ſint le. c. per venerabilem. Arguit in contrarium de c. alienationes. 12. q. 2. & de conſe. diſt. 1. c. hic ergo. vbi de hoc. Ioã. An. refert in nouel. quoſdam dicere, quòd ſi talis admittit ab eccleſia, id poterit: aliàs non, ad hoc quod no. 7. diſt. c. 1. in fi. & de elect. c. nihil eſt. in vlt. gl. & 24. q. 1. in ſumma. & quod no. in no. de ſent. excom. c. ſi verò. Lap. dicit, quod licèt iſtud dictum poſsit ſuſtineri in eo, qui præſentat nomine dignitatis, vel eccleſiæ, quam inuaſit: Secus tamen videtur in eo, qui præſentauit nomine ſuo & proprio, ſicut canonicus, vel patronꝰ. talis enim, cum habeat malam fidem, non facit fructus ſuos, ſecundùm ea, quæ no. Inn. Hoſt. Comp. & Io. An. ſ̃ de elec. c. Cumana. & c. querelam. & de re. in ite. c. cum venjſſent. de iure pa. c. conſultationibus. de cau. poſ. c. cum eccleſia. & in Cle. pleriſq; de ele. per Pau. Ego dico, q̃ ſiue præſentetur nomine dignitatis, ſiue proprio, poſtquàm de hoc conſtiterit, debet amoueri: quia mala fides prælati dũ occupat non debet nocere eccleſiæ quò ad hoc, vt non faciat fructus ſuos, vt l. in hu iuſmodi. de contrah. emp. Fateor tamẽ, quòd ſiue occupet nomine dignitatis, ſiuè proprio ex contractu, & aliꝭ cum eo initis, debet ſibi reſponderi: nec poſſunt ſecum contrahentes exigere, quòd ſit prædo. ſecus cum alia iura beneficij peterẽt: quia tunc non debent ſibi debitores dignitatis reſpondere. & iſta eſt diſtinctio l. ſi vrbana. ff. de condi. inde per quam aliter ſentio, q̃ prædicti in prædicta. q. & vide circa hoc quod no. Io an. An. poſt Inn. & Hoſt. ſ̃. de re. ſpo. c. in literis. ¶ Tertiò. no. q̃ effectus iuris ita producitur, cum actus, qui geritur, ſit de facto tm̃: ſicut ſi fiat de iure, & habet multa iura contraria, q̃ volunt, q̃ non ſufficiat fieri de facto, etiam quò ad pœnæ cõmiſsionem, vt l. 1. ff. quod quiſq; iu. & verba debẽt intelligi cũ effectu. c. relatum. de cle. non reſi. In contrarium, q̃ attendatur intentio, & propoſitum, non effectus iuris, eſt caſus hic, & c. nuper. ſ̃. de biga. vbi dixi in 2. no. q̃ hæc materia. ſ. an ſufficiat fieri de facto, poteſt intelligi multis modis. priò quò ad delicti punitionẽ: & loqtur hic. & c. nup. & l. ſi quis ſeruo. C. de fur. vbi punitur affectus, licèt non ſequatur effectus. vide tamen quod circa hoc no. in c. ſine culpa. de re. iur. in Mercu. vbi quid iuris de illo, qui non iuratus tulit falſum teſtimonium: an veniat puniendus pœna falſi; cum non teneat eius dictum. de quo per Barto. in l. ſi quis legatum. ff. de fal. vide etiam quod not. in c. plerumque. de don. iner vir. & vxo. vbi quid iuris de illa, quæ manens in figura matrimonij (quod de iure non valebat) eſt cum alio fornicata: an perdat, quod dedit nomine dotis? facit ſt. de his, qui not. infra. l. quid ergo. §. 2. Quandoque quæritur, an ſufficiat fieri de facto quò ad commiſsionem pœnæ deſcendentis ex contractu. & dic per Cyn in l. hęc quidem. C. ſi man. ita fue. alie. & l. quidã.

cum filium. de ver. ob. per Bar. post Dy. Quãdoq; quò ad pẽ-
nę emitationẽ. & dic, vt l. mulier. C. de cõdi. insti. & tangit Bal.
in l. vbi pactum. C. de transt. & l. continuus. §. cum quis. de ver.
ob. per Bar. & vide quod circa hæc no. Io. An. in c. cũ nostris.
de concess. præb. vbi quid iuris, si episcopus contulit infra tẽ-
pus Lateran. Concilij, & non tenuit collatio, an currat sibi tẽ
pus. Quandoque quæritur, an sufficiat fieri de facto quò ad
præmij acquisitionem. & dic, quòd non, vt l. hæc conditio. de
condi. & demon. vbi legatum sub conditione nuptiarum non
consequitur, qui de facto contrahit, non de iure. faciunt ista
ad q. de illo, qui occidit minus legitimè bannitum: an sit tu-
tus ex forma statuti permittentis bannitum impunè occidi?
dic, vt l. pe. de adul. per Bar. per sponsalia etiam de facto, non
de iure contracta oritur publicæ honestatis iustitia, vt ff. eod.
lib. de sponsa. c. 1. Ioan. And. inducit ista in nouel. ad q. disput.
de Rectore, qui rem, quam bona fide ecclesia possidebat, vẽ
didit, quam postea dominus auocauit: an pœna dilapidantis,
vel malè alienantis habeat locum in isto. ista est alia mate-
ria, cum quis cogitauit delinquere, & non deliquit: an veniat
puniendus? vel non putauit delinquere, & deliquit: puta ha-
buit agere cum nupta, quam credebat solutam, vel econuer-
so. an præferatur in talibus opi. veritati, vel econtra? vide per
Ioan. And. in c. quod quis. de re. iu. in Mercu. vbi de illo, qui
interfecit clericum bannitum à iudice seculari, qui laicus pu-
tabatur; ita quòd nõ cogitauit delinquere, & deliquit. & qd
iuris, si putabat minus delinquere, quàm fecerit: puta credi-
dit vulnerare laicum, cum esset clericus: vel habere rem cum
nupta, cum esset monialis. an puniatur secundùm euentum,
vel secundùm opi. dic pulchrè per Bar. in l. diuus. ff. de sc.

3 ¶ † Quartò no. violentiam illatam in recuperando beneficia
ecclesiastica hic puniri: nam taliter inuadentes ipso iure pri-
uantur omni iure, quod habent in re, vel ad rem. & differt in
hoc à constitutione l. si quis in tantam. C. vnde vi. vbi nõ ipso
iure, sed per sententiam violenti priuantur iure suo. Archid.
intelligit hic violentiam largè pro omni apprehensione bene
ficii min⁹ iustè attẽtata, fortè sine executore, vel iudicis aucto
ritate, vt ff. quod met. cau. l. extat. Ex quo infert, quòd etiam
qui furtiuè ingreditur, hac pœna punitur. Nam & beneficiũ
contra ius collatum dicitur furtiuum. 64. disti. c. ecce. Ioan.
And. tenet contrarium. s. quòd pœna huius § insuper. non ha
bet locum, nisi contra violentos. Non enim punit iste §. furẽ.
vel inuitum apprehensorem, sed tantùm violentum inuaso-
rem. alleg. ad hoc prin. huius cap. vbi ista duo ponuntur vt di
uersa. & licèt vtrumque in illa pœna coniunxerit in prin. hic
verò loquitur in altero tantùm. s. violento. & quia tex. loqui-
tur de beneficijs ecclesiasticis. Quid de monasterijs, & alijs
locis; an in violenter occupantibus habeat locum illa pœna?
Lap. quòd sic ff. de in integ. resti. c. 2. super ver. ecclesia. in gl.
no. quòd æquiparantur. in fin. Ioan. And. Et aduerte; quia te
xt. loquitur, cum violentia committitur auctoritate propria,
si verò auctoritate iudicis: tunc cessat illa pœna. citea quod
alleg. Ioan. And. no. per eum in c. 1. de iniur. & de arbi. in c. ex
parte. in glos. & ideõ. ver. quicquid. Ego remitto ad ea, quæ
post eum dixi in c. cum nostris. de concess. præb. in 4. prin. q.
& ad Bart. in l. iustè. de acqui. pos. & l. 3. de pig. in repeti.
¶ Quintò no. quòd illa pœna purgationis, siue priuationis in
fligitur ipso iure sine hominis ministerio. dicit tamen Ioan.
And. post Archi. quòd oportet hoc per sententiam iudicis de
clarari, quòd sic occupauerit. de hære. c. cum secundum le-
ges. & quod ibi plenius dixi. & per Archi. de pœn. c. felicis. ff.
eod. lib. ¶ Circa hoc quærit Ioan. And. post Io. de Deo de q.
disputata de clerico capellæ, qui litigans cũ rectore, à quo
petebat dimidiam fructuum ecclesiæ, post lit. cõte. videtur as
sumpsisse officium rectoris contra ipsius voluntatem, oblatio
nes factas in principali festo ecclesiæ occupando: quærebat,
an ex hoc deberet ab officio remoueri. Arguit, quòd sic, pro
pter inobedientiam, & violentiam taliter commissam, & fur-

pirat, vt ff. eo. c. si cui. & si fit talis gratia, vt conferre possit. an
cõferre poterit curatã? vi, q nõ. ff. e. c. cũ in illis. j. resp. & Cle.
j. ff. e. ti. p. hoc facit hoc. c. vbi si dr in mandato, q possit ꝓui-
dere aliàs bñficiato, non venit beneficium curatum: ergo sic
debet esse in cõferente: vt licèt possit de bñficio ꝓuidere, nõ
tñ de bñficio curato. vt sic inter ꝓuidentẽ, & ꝓuisum sit equa
litas. 1 2. qõ. 2. c. cognouim⁹. & de deci. c. cũ in tua. & c. ex pte.
In cõtrariũ, q possit ꝓuidere ẽt de curato, facit; qa (vt dixi)
talis concessio est gr̃a, & fouorabilis; ideò ampliand. de ver.
sig. c. olim. cũ fi. Ad hoc facit quod no. Lap. ff. eo. c. dudum. in
fi. & Io. An. de rescrip. c. si gratiosè. super ver. beneficia. & Ar
1 chi. ibi ¶ † Secundò no. q habens beneficium sufficiens non
reputatur persona idonea ad aliud beneficium obtinendũ
2 quò ad literas apostolicas, vt ff. eod. c. super inordinata. † Nã
de iure cõmuni beneficiatus non mandatur beneficiari, vt ff.
eo. c. quia in tantum. & j. eo. c. si motu. verbũ ergo [idoneus]
debet intelligi secundùm ius commune, & ciuiliter: vt s. bene
ficiatus non beneficietur. facit ff. de rescrip. c. ad aures. c. po-
stulasti. & c. si proponente. & loquitur hoc c. in habente bene
ficium sufficiens. Si ergo minus sufficiens, poterit sibi prouide-
ri vigore huius gratiæ, vt in glos. 3. quod intellige, si in tali
collatione facit mentionem de illo primo. ff. eod. lib. de off. or
di. c. collatio. ¶ Tertiò no. quòd ille, cui est facta gratia, quòd
possit personæ idoneæ prouidere, potest prouidere illi, qui di
misit beneficium, quod habebat. & in hoc fauorabilior ẽ illa
gratia facta tertio, quàm si fuerit facta ipsi impetranti: cui nõ
prodesset, si paratus esset dimittere beneficium, quod habe-
bat, & non expressit, vt no. ff. de elec. c. dudum. il 2. in glo. non
tempus &c. Nam in casu huius c. nil actualiter habetur: &
ideò sufficit, quòd persona sit habilis, quando potẽtia excita
tur ad actum, secundùm Io. Mo. Ego hoc confirmans dico, q
verbum [personæ idoneę] refertur ad verbum [prouidere]
ideò qualitas idoneitatis sufficit adesse illo tempore, quo ꝓ-
uisio expedit, vt l. in delictis. § extraneis. ff. de noxa. ¶ † Quar
3 tò no. q mandatũ, q possit prouideri aliàs beneficiato, intel
ligit̃ de beneficiato habẽte vnũ bñficiũ curatũ: licèt ergo ver
bũ [bñficium] debeat largè sumi, cum debet in alium deriua
re, vt no. Lap. in d. c. dudum. istud est verum, nisi gratia facta
sit super materia odiosa; vt quòd beneficiato prouideatur, vt
dixi ff. in 2. no. Tunc enim magis ponderatur odium rei, quæ
conceditur, quàm fauor eius, in quem gratia est collata. hinc
est, quòd priuilegia, & rescripta stricte sunt interpretãda, qa
conceditur contra iuris communis ordinationem. quod dic,
vt no. in c. cum olim. de verb. sig. & l. beneficium. de cõsti. prin.
Et aduerte, quia tex. excipit solũ bñficiũ curatũ. nunqd ergo
habenti psonatũ nõ curatũ poterit illi prouidere? videt, q nõ;
qa de personatibus, & curatis idem iudicium est habendum
de ele. c. dudum. il 2. & ff. de præb. c. de multa. contra tenet hic
Io. An. post Archi. Non obst. iura præall. quia æquiparantur
illa quò ad pluralitatem, quæ est odiosa. hic verò est gratia, q
non est restringenda, nisi quantum verba sonant. de verb. sig.
c. olim. Nam si idem intellexisset de personatibus, expressi-
set. de deci. c. ad audientiam. Item in curatis maior cura ẽ ad
4 hibenda, ff. eo. c. cum in illis. ¶ † Quintò no. in § si verò. q ver
bum pluralis numeri in materia odiosa restringitur ad duos:
& sic sumitur stricte, quantum põt, salua ratione recti sermo
nis. & totũ istud c. hoc intẽdit. s. restringere verba, quãtũ põt,
in materia odiosa. ad minus eũ pluralitas verificatur in duo
bus, vt l. vbi numerus. ff. de testi. Sic delegatio libertatis, quæ
ẽ odiosa, si dicitur ad annos, intelligitur de duobus. ff. de ma.
test. l. si ita fuerit. §. fi. Idem de verb. sig. l. inter illam. §. fi. sem-
p enim sermo debet intelligi, vt quàm minimũ potest, conti
neat captiõis, & detrahat minus iuri cõmuni. facit l. si qñ. C.
de inof. te. ¶ Quærit Lap. Concedit Papa Legato non de late
re, quòd personis suæ legationis possit de beneficijs ꝓuidere,
& p se vel aliũ in pos. inducere. cõmisit cuidã priori regulari
cõuentuali, & manuali, vt inqreret de qbusdã i cõmissione cõ

tẽtis: & si reperit vera eẽ, cuidã P. rectori parochialis ecclesię,
quæ minus sufficiẽs reputabat, ꝓuideret de canonicatu, & p-
benda ecclesiæ cathedralis: qui executor inquirens, & compto
exposita veritate fulciri, de dicto canonicatu, & præbenda
eidẽ rectori prouidit. Ex dicto themate quinque dubia oriũ-
tur. primò, vtrùm Legatus potuerit alteri committere: secun-
dò an dcõ priori. tertiò, an potuerit prouidere dicto rectori.
quartò an in ecclesia cathedrali. quintò an de præbenda sa-
cerdotali. Super primo videtur dicendum, quòd non potuerit
alteri committere, per c. fin. ff. de off. dele. & quod not. Io. An.
j. eod. c. si cui. & ff. eod. lib. de off. dele. c. is cui. Contrarium te
net. s. quòd potuerit; quia cum sit legatus Apostolicæ sedis,
potest ministerium sibi cõmissum alteri delegare: quod alius
non posset, vt d. c. fi. § ceterum. & de offic. ord. c. fi. & quod ibi
not. in gloss. 2. Super secundo videtur, quòd non valuerit cõ-
missio; qa talis prior nõ videt habere dignitatẽ, vt no. Archi.
ff. eo. lib. de off. or. c. pe. Hoc autẽ, q sit in dignitate, requirit ꝓ
c. statutum. ff. eo. li. de rescri. dic contra per Cle. 2. de rescrip.
In tertio videtur, q nõ valuerit prouisio de curato ꝓ istud c.
dic contra. & ad istud c. respondet; quia non prohibet haben
tem talem potestatẽ prouidere habenti sufficiens beneficiũ,
licèt curatũ. facit de æt. & quali. c. eã te. in fi. Idẽ dicit in quar
to dubio: vt. s. valuerit ꝓuisio in ecclesia cathedrali, vt patet
ex no. ꝓ Io. An. ff. eo. c. dudum. in glo. ſupprimitur. Non ob. c.
quamuis. ff. eod. quia in alio casu loquitur. Idem in quarto, &
vltimo per ea, quæ no. Ioan. An. ff. eod. c. cum in illis. j. respon
so. & ff. eod. titu. & lib. cap. si pro clericis. & j. eod. cap. ei cui.
¶ Vltimò quæro post eum. si cui conceditur, vt possit proui-
dere alicui in ecclesia &c. an poterit prouidere de ecclesia?
Tenet, q sic: quia, in, præpositio innuit præpositionem, de,
vt hic per eum plenius, & per Io. An. in Cle. 2. eo. ti.

SVMMAE.

1 *Reseruatio Papæ decreto interposito afficit ignorantes.*
2 *Reseruatio sola sine decreto an liget ignorantes.*

CAP. XX.

SI beneficia. Decretalis ista succurrit ignorã
tiæ. & primò primi gradus. secũ
dò secundi & vlteriorum, ibi [eundem.] & prima pars
tria facit. primò ponit casum. secundò rationem prouisionis,
ibi [ne talis.] tertiò prouidet parenti, ibi [statuimus] resi-
stẽti nõ, ibi [alioquin.] ¶ No. q collatio Papæ adeo afficit po
testatẽ ordinarij collatoris, q collatio facta ab ipso postea i-
gnorante nõ valet. & hoc verum, qñ Papæ collatio fuit valida
de iure. Si aũt fuit nulla, fortè ꝓpter inhabilitatẽ impetrãtis,
vel surreptionẽ: an talis collatio impediat collationem ordi-
narij? videtur q nõ: qa præstat impedimẽtũ &c. de re. iu. c. nõ
pstat. Ad hoc enim, vt ordinarius ius suum in conferẽdo p er
dat, requiritur, q collatio facta teneat, ar. l. nec vtilem. ff. ex q.
cau. ma. & actus inutilis non producit aliquem iuris effectũ,
quantùm ad acquisitionem, vel iuris amissionem, vt patet ex
no. in c. cum plures. ff. eod. lib. de offic. deleg. in glo. vt quia. &
per Archi. 2. q. 6. c. non ita. ad hoc ff. de offi. or. §. quòd si for-
tè. vbi si ordinarius reperit aliquem iniustè beneficium possi
dere, potest illud cõferre, & dicit Inn. illud quoddã tenere. de
exc. pla. c. inter dilectos. & illa opi. ẽ vera, nisi appareret aliter
de intentione Papæ per reseruationem expressam, vel inter-
dicto factam ordinario, ne cõfirmet, vel aliter, vt j. de cõ. pb.
c. quia cũctis. & hæc vera, cũ Papa confert ex plenitudine po-
testatis. Si verò iure spãli (puta vt deuolutũ, vel vt vacãs in cu
ria) si nõ valet eius collatio, an ad ipsum, vel ordinariũ reuer
tatur? videt, q ad ordinarium: qa nõ in tota illa vacatione, sed
in prima collatione censet priuatus iure conferendi, vt c. cum
Vintoñ. de ele. secũdùm Bar. ita no. e. ti. c. ne ꝓ defectu. qđ te
net ibi Tan. Phi. Vin. Ior. Host. & p Io. An. ff. e. li. de ele. c. si ele.
in gl. triũ mẽsiũ. licèt Gof. ibi teneat, q in tota illa vacatione

etum, & rapinam. de elec. c. dudum. il 2. & de exc. præla. c. gra
uem. In contrarium facit communio circa rem, in cuius vsu
modum excesit, non propriè rapuit. & 6. q. 1. §. 2. Item cum
in oblationibus haberet partem. de fil presby. c. proposuit.
non commisit furtum, vtendo, saltem in parte iure suo: sic nec
iniuriam, de elec. c. cum ecclesia. Soluendo dixit eum de ri-
gore remoueri debere. de pœn. di. 2. c. principium. in fin. Nam
debuit vsque ad finem litis obedire prælato. 8. q. 4. c. nonne.
Credo veram hanc decisionem, postquàm constat, quòd vsur
pauit animo delinquendi: in dubio verò vtens re communi,
videtur facere ratione partis suæ, & non animo vsurpandi, vt
l. meritò. ff. pro so. vbi casus. ¶ Sextò & vlti. Archi. inducit hoc
c. contra illos. qui dicunt, quòd confirmatus ante installatio-
nem, vel inductionem, de qua ff. de off archi c. vt nostrum. si-
ne pœna administrare non possit. Nam si diceremus contra-
rium, sequeretur, quòd frustra esset inducta à iure installatio,
de qua ibi. pro hoc facit istud c. quod imponit pœnam ingre-
dientibus propria auctoritate possessionẽ: & vocat tales stul-
tos, & temerarios. pro hoc facit quod no. Inno. & Host. de cõ
cess. præb. c. proposuit. vbi dicunt, quòd non est licitum admi-
nistrare in præbenda, antequam sibi assignaretur ab eo, qui
assignare possit. & si aliter administrat, dicitur violentus. alle.
etiam no. per Inno. & Host. in c. nihil. de elec. Ad idem. 23. di.
c. in nomine Domini. vbi dicitur, quòd si Papa non potest in
tronizari: tunc poterit administrare. à cõtrario ergo sensu an
te intronizationem non posset, vbi esset intronizatio possibi-
lis. pro hoc. 92. di. c. si quis ordinatus. cum c. seq. in quibus innuit
tur, quòd non statim post confirmationem potest quis admi
nistrare. alleg. etiam pro hoc Archi. j. eo. lib. in prin. & fi. ff. e.
li. de elec. c. commissa. §. animus. Ioan. An. dicit, q salua pace
Archi. ista non probantur per istum. §. qui punit solum violẽ-
tiam. Inn. in c. transmissam. ff. de elec. tenet, q post confirma-
tionem, vel institutionem pt quis apprehendere possessionẽ
bonorum dignitatis propria auctoritate, si non habet contra
dictorem, & installatio sit de solemnitate, non de necessitate.
& licèt consueuerit fieri ante, & post: pt tamen administrare,
postq confirmatus est. & dicit hoc verum, nisi consuetudo sit
contraria: quo casu standum dicit cõsuetudini, quæ potest in
hoc addere iuri communi: vt post confirmationem installatio
requiratur, sed non potest detrahere: vt. s. absque confirmatio
ne posset administrare, de consue. c. cum venerabilis. vbi per
Io. An. super 2. glo. & hic per Archi. qui dicit, q talis consue-
tudo esset pernicioſa, per quam omitteretur inquisitio, quæ p
cedere debet confirmationẽ. de elec. c. qualiter. & c. cum no-
bis. & per priuilegium fatetur hoc posse competere, vt ibi p
Io. An. & hic remissiuè tangit. an verò installatus vocãdus sit
ad electiõẽ. dic, ut. ff. de cõst. c. cũ M. sup gl. hoc põt. in nouel.

SVMMAE.

1 *Beneficium sufficiens habens non reputatur persona idonea ad aliud beneficium obtinendum quò ad literas apostolicas.*
2 *Beneficiatus de iure cõmuni beneficiari non mandatur.*
3 *Mandatum quòd possit prouideri aliàs beneficiato, intelligitur de beneficiato habente vnum beneficium non curatum.*
4 *Verbum pluralis numeri in materia odiosa restringitur ad duos.*

CAP. XIX.

IScui conceditur. Primò determiat du-
os casus. secũd⁹, ibi [si
verò] decretum apponit, ibi [prouisio] iterum prima sub
diuidit. qa primò ponit dictum, à quo excipit duos casus, ibi
[nisi.] & secundum determinat, ibi [tunc enim.] ¶ No. quòd
quandoq; conceditur sub hac forma, vt prouideat alicui idо-
neo: quia non tendit ad eius commodum, sed alterius: ista
concessio est censenda gratia, non commissio, vel mandatũ.
& ideo est amplianda, & re integra morte concedentis nõ ex

Cui respõde, vt no. in d.c.si electio. & c. cupientes. §. insuper. & in gl. pertineat. & hoc de collatione inualida, q̃ fit p Papã. Quid si per eius executorem datum ad prouidendum personæ idoneæ, cuius prouisio est nulla: an poterit tunc confirmare? & si non potest, ad quem collatio deuoluatur. Ad primum, quòd non possit. facit de of. deleg. c. in literis. & c. si compromissarius. § si verò. s̃. e. li. de elec. & hoc tenet Bart. s̃. de iudi. c. inter dilectos. in gl. vlt. Sed contra tenet Compo. in c. Capitulum. de re. spo. in 9. col. ver. item quæritur si collatio. Sol. dic, q̃ aut collatio executoris non sortit effectum de facto, aut de iure. Primo casu puta quia non põt hñe possessiõẽ: & non poterit aliud conferre, ne mãdatũ prouisionis de vno beneficio extendat ad plura. 2̃do casu quando nõ habet effectum de iure. & tũc aut defectus causatur à persona, cui contulit; quia est minor, vel aliàs inhabilis. & non poterit iterum conferre: nam sicut non posset ordinarius, vt in c. cum in cunctis. in fi. de ele. multò minus executor, cuius potestas est magis odiosa, & restringenda. de rescri. c. ad hoc. & quod not. s̃. eo. lib. de rescrip. c. 1. in glo. 3. cir. fi. Quandoq; nullitas collationis causatur non ex defectu personæ, sed ex alio: puta quia ꝓuidit de beneficio non vacãte. & tunc aut errauit in facto, ꝓ babiliter: & iterum poterit ꝓuidere. aut errauit in iure: & iterum conferre non poterit. & sic dicting. Inn. in d.c. in literis. Super 2̃do. 2̃. ad quem collatio deuoluatur, cũ executoris collatio fuit nulla. Ber. q̃ ad ordina. in d.c. inter dilectos. idem ibi Io. An. Nam secundùm eum, si quibus cõmissum est, nil egerũt: vel cõmissio fuit subreptitia: nisi appareat, q̃ illa vice Papa voluerit sibi ꝓuisionem retinere: poterunt illi, ad quos spectat, eligere: quia non est verisimile, q̃ Papa prouisionem voluerit perpetuò impedire. Sol. dic, q̃ aut persona exprimitur, cui Papa voluit prouidere. Aut nulla persona expressa, mandatur prouideri personæ idoneæ. Primo casu aut collatio propter defectum personę eius, pro quo scribitur, fuit nulla: aut propter defectum eius, cui scribitur. Si propter defectũ eius, pro quo scribitur; puta quia tacuit aliquid, propter quod litera est subreptitia, vel est inhabilis ad illud beneficium: & tũc potestas reuertit ad ordinarium. & hoc casu vera ẽ opi. Ber. & Io. An. & idem si ex post facto efficiatur inhabilis. intentio em̃ Papæ fuit grauare ecclesiã pro illo, nõ pro alio. vnde si sibi non põt conferri, non potest impedire ordina. ar. c. si clericus. s̃. eo. ti. & lib. 3̃cio casu q̃n propter defectũ eius, cui scribitur à principio, vel ex post facto, non potest prouisio sortiri effectum. (quia excõmunicatus, vel mortuus, vel vxoratus:) & tunc redibit potestas ad Papam; quia per tale impedimentum in persona executoris contingẽs, gratia non expirat; ſed reuertitur ad Papam, vt c. si super gratia. de off deleg. & c. pastoralis. de off. ord. ad hoc optimè Cle. quia regulares. de sup. neg. præ. in glo. auctoritate. Sed dices. immo potestas reuertitur ad ordinariũ. de of. ord. c. significauit. vbi ordinarius supplet defectum iudicis delegati. Sed ibi speciale propter periculũ animæ. in alijs verò sec⁹, vt no. Archi. 3. q. 3. c. ei aũt. 3̃cio verò casu principali, cũ scribitur, nulla persona expressa; Papa prouidere debebit, nõ ordinarius collator. q̃d tenet Cõp. in d.c. Capitulum. in 12. col. ver. quid si prouisio. & Inn. s̃. eo. tit. c. inter cetera. ¶ †Secundò no. q̃ reseruatio Papæ, decreto interposito, afficit ignorantes: sed non ista constitutio. 82. di. c. proposuisti. quod est verum, quando constitutio non habet decretum annexũ: aliàs afficeret etiam ignorantes. quod credo verum, quantùm ad priuationem, & exclusionem à lucro, de quo loquitur hoc c. Secus si constitutio cũ decreto tẽderet ad pœnã, vel priuationem iuris quæsiti: quia non ligaret ꝓbabiliter ignorãtes. de cle. exco. c. ad apostolicæ. de hoc tũ quãdo. 5̃. incipiat ligare constitutio. dic per Io. An. sup data. 6. lib. & per Pau. in proe. Cle. vbi tractat etiam, quando incipiat ligare constitutio inferioris. Sed dices certè in casu huius c. decretum tendit ad priuationem iuris q̃siti, in quantũ ordinario ignoranti auferet ptãs conferendi bñficium, quod ad eũ spectat. Sed dic, q̃ ista non est priuatio, sed iuris Papalis reuocatio in beneficio conferendo: de cuius Papæ intentione cũ cõstat, ligat manus etiam ignorantis. Sicut dominus, & pater reuocat ptãtem datam filio, vel seruo, etiã eo inscio, vt l. pater
2 ex prouincia. ff. de ma. vin. ¶ †Sed hic q̃ro, an sola reseruatio sine decreto liget ignorantes? videtur, q̃ nõ, per hoc c. vbi cõiungit reseruatio, & decretũ. quod tenet Io. An. s̃. e. lib. de ele. c. si eo tpe. Sed in nouel. se mutauit, & dixit nõ stando illi decõ; quia curia non reciperet. pro illa tũ glo. c. si Capitulo. de concess. præb. (vbi datio executoris ad prouidendum vi habere vim reseruationis:) videtur verius de iure, q̃ sola reseruatio sine decreto non afficiat ignorantes: q̃d probat istud c. vbi, sicut dixi, ista duo coniunguñ. probat ẽt stilus curię: vbi, postq̃ reseruat, semper decretum adiungit. Item inhibitio, & reseruatio parificanť. s̃. eo. lib. de rescr. c. tibi qui. Sed inhibitio sola per se non afficit ignorantes. s̃. eo. c. dilectus. & c. si soli. de concess. præb. igitur nec sola reseruatio. ad quod facit q̃d not. in d.c. si eo tempore. ¶ Tertiò no. q̃ propter superuenientem scientiam debet qs dimittere beneficium, quod scit ad aliũ ꝓtinere. Sicut in simili debet à lite discedere, quam nouit imꝓbam ex postfacto, vt l. rem non nouam. ad fi. de iudi. & l. si qs inficiatus. depos. i. p Bar. debet similiter abstinere à matrimonio, quod ex postfacto nouit illicitũ, vt l. qui contra legum. de ince. nup. & bene no. q̃ idem operať quòd ad pœnæ impositionem mala fides superueniens. quod scientia à prĩ. vt d. l. q cõtra. vide tamen circa hoc glo. no. in Cle. j. de spon. ¶ Quartò no. q̃ si collatio fcã alicui de beneficio apparet nulla: ille, à quo dictũ beneficium euincit, reuertit ad beneficium suũ primum. Sicut redit qs ad veterem actionẽ, si res euincitur, ꝓp quam debitorem liberauit, vt l. si quis aliam. ff. de solu. & in multis casib. competit repetitio eius, quod datum est, vel dimissum ex causa, ea non secuta, vt exempla patent. s̃. de ele. c. cum inter. & de transa. l. cum mota. & l. cum ꝓponas. cum si. & vide l. 2. cum l. se. ff de condi. inde. vbi legata soluta ex testamento, quod apparet postea falsum, inofficiosum, vel irritũ, repetunť: & si testator, (falsò existimans heredem, quẽ instituerat, decessisse) alium instituit: non videť primum reuocaſe, vt l. fi. C. de he. insti. ¶ Quintò no. q̃ ad hoc vt possit redire ad primũ bñficiũ, debet illud scdm alteri debitũ dimittere, se mota omni difficultate: quod tunc intelligiť facere, cum desistit ab omni allegatione iuris, & facti, vt C. de aboli. l. fi. q̃ est 2. q. 3. §. destitisse. dicit tamen Io. An. super gl. pe. q̃ datur sibi dimittendi consilium: vt sibi taliter prouideat, q̃ clarè ostendere possit beneficium dimissum ad aliũ pertinuisse ꝓ instrumẽta publica, vel alio modo. ¶ Sed circa hoc occurrit dubiũ de trib. Primò an ille, qui bona fide possedit illud bñficium reseruatũ, vel collatum ꝓ Papã, fecerit fructꝰ suos. Scdò an gesta per talẽ, durante tali iusta ignorantia, valeãt. Tertiò an soluentes tali nomine bñficij, sint liberati. Reperi hic tria dubia plenè examinata super isto c. per D. Pau. Peru. de Perusio, q̃ hoc cap. cõmẽtauit. & breuiter. in 1 q. tenet, q̃ nullus nõ canonicè institutus faciat fructus suos. s̃. eo. c. dilecto. in fi. & de iu. pa. c. cũ dilectionis. facit quod no. s̃. de ca. pos. c. cũ super. i gl. & ad contraria, q̃ bonę fidei possessor faciat fructus suos: & q̃ titulus putatiuus excuset à fructibus. rñdet, sed non clarè. & ideò mihi videtur, q̃ non teneať ad restitutionẽ fructuum cõsumptorum: sed solum extantiũ, vt in fi le. & no. de rei ven. l. ex diuerso. ff. & s̃. de rest. spo. c. grauis. In 2. q. tenet, q̃ valent gesta per talẽ. all. no. ꝓ Inno s̃. de ele. c. nihil. vbi dicit, q̃ si collatio fuit simoniaca (putabať tamẽ bona, & iuridica) tenẽt gesta per talem, donec tolereť in administratione. ad hoc de cõse. dist. 2. c. & dixit. & quod ibi no. & l. Barbarius. de of. ꝓto. & c. consultationibus. de iure pa. cum si. & quod no. Dy. j. eo. li. de re. iur. Ex p̃dictis infertur solutio tertiæ. q. l. q̃ soluentes tali nomine beneficij sint liberati. Sicut soluentes possessori hĩditatis vt hĩdi, quem constat postea non esse her. vt l. fi. C. de po. her. & l. 3. ff. de cõdi. inde. & no. Inno. de re. spo. c. in literis.

in 3. col.

in 3. col. post med. Idẽ Arch. 8. q. 4. c. nonne. vbi dicit, q̃ quandiu quis in administratione toleratur, possint sibi solui decimæ, & alia debita ratione beneficij, vel dignitatis, cuius administrationem habet. facit quod not. s̃. de elec. c. querela. in gl. 2. ¶ Sextò not. q̃ dicit [liberè reuertantur] &c. Ex hoc. n. datur intelligi, q̃ ꝓterit reuerti ad beneficium suum primũ auctoritate propria, beneficio huius constitutionis. q̃d probat litera [præiudicialis] &c. & sic fictione iuris: vel non videantur diuertisse, vel illa beneficia dimisisse. ad hoc de pœni. di. j. c. diuortiũ. Causat tũ à pena. c. eum qui. s̃. e. tit. & iõ cautũ est, iudicem requiri, maximè si diceretur primũ sibi fuisse debitum, vel eum fuisse nimis credulum. dicit etiam Io. And. per istud verbum liberè, quòd sibi non poterit referri quæstio super beneficio, quod iniusto titulo retinuerit. Non obs. reg. dolo facis. quia in possessorio recupe. locum non habet, vt ibi no. Sed videtur, quòd redire nõ possit ad primum, nisi illud secundum, quod possidet, per sententiam euincatur. Sicut nec emptor potest agere contra auctorem de euictione, antequàm res fuerit euicta, vt l. 3. C. de euic. Sed aliud est, vbi agitur de euictione contra auctorem: cui quæstio mota est nuncianda. hic verò iste, qui vult redire ad beneficium suum, non habet causam ab eo, à quo beneficium suum repetit: nec sibi aliquid denunciare tenetur. Sed tantummodo fidem facere, quòd illud, quod dimisit, non erat sibi debitum: sed alteri per collationem, vel reseruationem Papæ. facit, q̃d no. Ioan. An. s̃. eo. lib. de rescrip. c. 2. & s̃. eo. ti. c. inter cætera. ¶ Septimò no. quòd tex. loquitur in decreto, & reseruat one Papæ, quæ afficiunt ignorantes. Sed nunquid eundem effectũ operabitur reseruatio, & decretum legatiꝰ videtur, q̃ sic; q̃a potest reseruare, inhibere, & decernere, vt c. si apostolica. j. eo. & c. præsenti. s̃. eo. li. de offi leg. & de iure pa. c. dilectus. & hoc ibi placet Inn. vt. f. decretum legati afficiat ignorantes. & not. Host in sum. de concess. præben. § is à quo. ad fi. ver. q̃d si leg. Comp. contra. s̃. de rescrip. c. Capitulum. ad fi. ver. Item quæritur cuiusmodi. & Archid. j. e. c. si apostolicæ. vbi tenet, q̃ decretum interpositum super vacaturo beneficio, vel vacãte ordinarij ignorantis non impedit potestatem. & est ratio, secundùm eum; quia ligare ignorantem per decretum est s̃. vel contra ius. quo tales non ligantur, vt l. fi. ff. de decr. ab or. fa. & hoc at l. si ignorans. & s̃. de consti. c. 2. Sed delegatus nõ potest s̃. vel extra ius facere, vt plenè leg. & no. j. de hære. e. l. c ꝓ hoc. facit q̃d no. s̃. e. li. de off. leg. c. fi. & Cle. 2. de off. or. Non ob. dicta Inn. in d.c. cũ dilectus. qa id verũ post notificationẽ, vt ibi patet in prin. c. 2. hic de decreto delegati, in quo decreto hodie legati de latere ita apponunt illa verba in suis literis [reseruationẽ scienter, vel ignorãter] sicut Papa. & ita dicit in nouel. in d. c. si apostolicæ. de eius aũt collatione, vel reseruatione an sit idẽ, q̃d in Papa, vt afficiat ignorantes. dic, q̃ sic, in collatione. j. eo. c. si à sede. in reseruatione aũt secus; q̃a ante notificationẽ, etiam si decreto valideť, non ligat ordinariũ ignorantẽ, vt no. Arch. & Io. An. post eũ. j. e. c. si apostolicæ. ¶ Octauò no. in ver. eundem. q̃ si error in prin. est causa relationis plurium successiuè, & gradatim, primo restituto aduersus secundum, secundus aduersus tertium restituitur. & sic deinceps: vt sic quilibet reuertatur ad suum. cum enim vitium ex vna radice nascitur, consequens est, vt vna lege tolatur, vt l. si libertam. C. de nup. & l. fin. C. de duo. re. & c. cum inter vos. s̃. de re iu ib [quæ de ipso causam, & originem acceperunt] vnde dicit canon, q̃ ex infecta radice fructus non producitur. & nõ bono peraguntur exitu, quæ malo sunt inchoata principio. 1. q. 1. c. amputato. & c. principatus. ¶ Quærit Lap. Ille, qui poterat redire ad primum beneficium permissio. e huius constitutionis: post dimissionem huius secundi reseruati, vel collati: vel ante dimissionem, antequàm ad primum redeat, moritur: an dicetur vacare per mortem, an verò per adeptionem illius secundi beneficij sic dimissi, vel nondum collati? Tenet, quòd vacet per mortem; quia fingitur non vacauisse per collationem alterius, quod iure non valuit. & similiter collatio facta de illo, ad quod reuertit, fingitur nõ facta, & per consequens non iudicaretur acquisitum. vacabit ergo per mortem. facit quod not. Ioan. And. de re. permu. cap. vno. j. eod. lib. & per Fede. de Sen. in tract. permutationum. q. 6.

SVMMÆ.

1 *Dispensationem impetrans super pluralitate beneficiorum, nominatim beneficia exprimere debet.*
2 *Iura in dispositione causam proximam, non remotam considerant.*
3 *Arbiter condemnans me, quòd venderem rem meam, & traderem sub pœna. vendidi & tradidi, sed post traditionem veni contra, vtrùm incidam in pœnam compromissi?*
4 *Defectus conditionis tacitè subintellectę in rescripto gratioso non vitiat literas.*

CAP. XXI.

NOn potest. Diuisio patet: qa tria sunt dicta per §§. diuisa. tertiũ autẽ
1 sui rationem subdit, ibi [hoc enim.] ¶ †No. q̃ impetrans dispensationem super pluralitate beneficiorum debet exprimere beneficia nominatim, & specificè. & nunquid eorum qualitas, puta cura, sit exprimenda. vide in Cle. 1. eo. tit. in 5. glo. subticentia autem cuiuscunque modici beneficij vitiat dispensationem, sicut etiam impetrationem, vt s̃. de rescrip. c. si proponente. dispensationẽ ergo super pluralitate, & nouam beneficii impetrationem vitiat suppressio cuiuscũque parui beneficij. & sic de modicis est curandum. aliqua iura dicunt contrarium, vt hic plenè per Arch. & per Ioan. An. in d.c. si proponente. Tangit hic. si tacuit præstimoniam, an vitietur dispensatio? remittit. s̃ de rescrip. c. postulasti. vbi dixi, q̃ q̃nque possidet quis beneficium, vt custos, siue vt cõmendatarius: quandoque vt vicarius perpetuus: quandoque vt vicarius temporalis: quandoq; non possidet bñficium, sed pensionẽ, vel annuum redditum in ecclesia. & hoc casu, q̃ñq; in tit. q̃ñq; in stipendium, vt Doctor. q̃ñq; quis possidet beneficium: & in omnibus casibus an teneatur facere mentionem, ibi videas. & de proprio patrimonio, si sit ordinatũ ad eius patrimonium, ibi habes. ¶ Secundò not. in §. illud autẽ. formam huius dispensationis, quòd possit quis duo beneficia curata recipere, & insimul retinere, si taliter canonicè cõferantur. Circa quam quærit Io. An. de tribus quæstionibus. prima est; quia per id, quod dicit, recipere, videtur respicere futura beneficia. quæritur, quid si dispensaret cum iam habẽte beneficium curatum: videtur non valere; quia dicta dispẽsatio non refertur ad obtenta, sed obtinenda. pro quo facit text. post dictum indultum. Io. Mo. contra. & alle. s̃. de rescr. c. mandatum. Non ob. quod dixi; quia si post dictam dispẽsationem suscipit secundum: tunc dicitur suscepisse duo. & tamen in receptione primi non versabatur intentio dispensantis, nec dispensationis effectus: sed solùm ius commune. alijs rationibus hoc confirmat, vt hic in nouell. vbi quærit. si data est Episcopo potestas dispensandi cum tribus clericis habentibus curata beneficia, vt possint alia similia retinere: qui Episcopus dispensauit in duob. curatis obtinendis cum illo, qui nullum curatum habebat: an valeat dispensatio? dicit post Archid. quòd non; quia mandatum fuit, vt dispensaret cum habente curatum: sed ille nullum habebat, vt dicitur in themate. excesit enim formam, & finem indulgentiæ. & sic non valet quod fit aliter, quàm præcor decreuerit. ff. de re. eo. l. si pupillorum. § si prætor. Sed dices. si Papa voluit, q̃ posset dispensare cum habente curata: multò magis cum non habente videtur voluisse. Sol. dic, q̃ in rescriptis, & dispositionib. odiosis cessat argumentum, & illatio de maiori ad minus, vt j. eo. c. cui de non. dispositio enim stricti iuris in vno casu nõ extenditur ad alium, quantuncunque fuisset in illo maior, vel æqualis ratio disponendi. circa quod vide quod no. Ioan. An. in d.c. postulasti. & Cyn. in l. quod fauore. C. de legi. in 9.

oppoſi.& l.1.quæ ſit long.conſuetu. in reſcriptis caſus omiſſus habetur pro omiſſo:nec in eis infertur de vno ad reliquũ, l quicquid aſtringendæ.de ver.ob.& l.commodiſsimè. de li. & poſth.& c.ſuſceptum.s̃.eo.lib.de reſcr. Quærit etiam circa iſtud verbum[canonicè.]quid iuris ſi poſt dictam diſpenſationem non fuerint ſibi canonicè collata.dicit,q̃ licèt peccet retinendo,& poſsit procedi contra eum pro eo,quod malè tenet,non pro eo,q̃ plura teneat,vt no. in Spe.ti.2.§.videndum reſtat.ver.quid ſi diſpenſetur.& s̃.de elec.c.dudum.il 2. in fi.ſuper ver.canonicè.& refert hic Ioan.An. eos dicere,q̃ licèt inſufficiens diſpenſatio non tribuat ius retinendi beneficium:tamen præſtat obſtaculum ordinario conferendi ſecundum beneficium:dumtamen in diſpenſatione dicatur, q̃ poſsit primũ cum ſcẽo retinere.iſtud tamẽ dictum vide plenius in nouel.¶Tertiò no.in d.§.quòd diſpenſatio facta, q̃ poſsit quis duo beneficia recipere,& licitè retinere, intelligitur de duobus primis.& glo.quæ incipit.ita dicebat &c.alle. quatuor leges,& vnum c.ad hoc.ad idem alleg.in nouel.ff.de iu.do.l.dotis promiſsio.& de pac.do.l.inter ſocerum.§ fin.& qui.& à qui.l.matrimonii. & de ver.ſig.l. ſciendum.& de bo. au.iu.poſſ.l.fin.& de leg.2.l.cum pater. §.pater certam.& vt le.no.ca.l.1.§.ſi cui.omnes iſtæ leges probant, quòd ad diſſolutionem obligationis,& liberationis ſufficit primum, & vnicum implementum;ita quòd id,quod vigore diſpenſationis debetur,ſufficit impleuiſſe ſemel: nec de perſeuerãtia eſt curandum. Sicut in conditione dicimus, quòd ſufficit ſemel extitiſſe,etiam ſi non durat,vt l.ſi quis hæredem. C. de inſtit. & ſubſtitu. facit l.ſi ſocius.§.nec pro eo.ff. pro ſocio.vbi conuentio de dotando filiam vnius ex ſocijs de communi pecunia refertur ad unam vicem tantùm,non plures.ſic in caſu huius c.debet intelligi de duobus primis. nam ſi intelligeretur de vlterioribus poſt duo prima, extenderetur in infinitum. Sed infinitas eſt vitanda in diſpoſitionibus vitioſis.ff.de dam. infec.l.qui bona.§ fi.& c.cum in multis. de reſcrip.[s̃.eo.lib. facit quod no.in l.maritus. ff.loca.vbi de Medico,qui promiſit liberare infirmum à podagra: quem liberaſſe uidebatur: ſed tũ poſtea ſuperuenit:an iterum teneatur curare? ibi arguit pro,& contra ex multis iuribus: quorum quædam probant, quòd ſufficit impleuiſſe ſemel: Alia probãt,quòd ſufficit,ſi non duret. & prædicta faciunt ad q.quam hic plenè examinat Ioan.And. Diſpenſatum eſt cum illegitimo ſuper beneficio obtinendo. ſi dimiſſo primo, quod vigore diſpenſationis obtinuit:an poterit recipere ſecundùm ? Archid.quòd non. pro quo faciunt ſupradicta iura, quæ volunt,quòd ſufficit ſemel tantùm.ad idem.s̃. de ſ.presby.cap.j.& quod ibi per Ioan.And.ſuper ver.vnicum. & dicit Archid. ita pronunciaſſe Bonifa. dura videtur Ioan.And.iſta opin. & nimis latè officere:nam ſecundùm eam idem eſſet in quocunque inhabili:puta propter crimen,propter vitium,vel irregularitatẽ, cum quo eſſet circa habendum beneficium diſpenſatum; vt ad primum tantùm dicta diſpenſatio reſtringatur. Sed iſtud non eſt verum,ſm̃ eum. Non ob.iſtud c.& iura præalleg nam aliud eſt diſpẽſare ſuper perſonę inhabilitate,prout loquitur iſta qõ:aliud ſuper beneficiorum pluralitate,de qua loquitur iſtud c. prima.n.perſonam reſpicit, & eſt perſonalis; iõ cum perſona durat,ſicut priuilegiũ pſonale.de re.iu.c. priuilegiũ. nec dimiſsio primi beneficij reddit eum inhabilem, nec reducit ad ſtatum primum inhabilitatis:quæ remiſsio ſemel facta non debet tolli. 23.q.2.c.ſi is qui.Nec ſpes melioris conditionis debet adimi.C.de nup.l.Imperialis.in prin. facit qđ no.Ioan.An.poſt Inno.s̃.de transla.prælato.c. fin.ſuper ver. examinari.diſpenſatio verò. ſuper pluralitate non concernit principaliter perſonam, immo ipſam aliàs habilem præſupponit.Sed concernit beneficiorum numerum, quod eſt iuribus odioſum,& ambitioſum:vt quis.ſ.ſit pluralis,vt s̃.eod.c. quia intantum.cum ſi.non mirum ergo, ſi numerus duorum beneficiorum de primis duobus intelligitur, & ex cauſa reſtringitur ad duo prima: ſicut nomen hæredis,qđ de ſui natura protenditur ad primos,& ad vlteriores.ff.de ver.ſig.l.hæredis.ex cauſa reſtringitur ad primum, quando.ſ.deducitur in diſpoſitione nõ tranſmiſsibili ad hæredes, vt in vſufructu, vt l.antiquitas.C.de vſufruc.& l.ſciendum.de ver.ſigni. Non ob.c.1.de ſi.presby.nam ibi fuit diſpenſatio ſuper vno beneficio cum perſona inhabili:licèt.n.non poſsit habere,niſi vni cũ,vt ibi dicit:eo tñ dimiſſo ſucceſsiuè vnum poſt alterũ,poterit habere plura, vt ibi no. Ioan. Mo.in addi. & ſic concor.
2 & iſtam opi.Ioan.Andr.credo veram.† nam iura ſemper cõſiderant in diſpoſitione cauſam proximam, non remotam, vt no.in c.de cætero.de homi.& l.ſi mulier ff.re.amo.& l.rogaſti.in prin.ſi cer.pet.vbi diſpoſitio iudicatur ex cauſa proxima, non remota.Sic in quæſtione propoſita,cum Papa diſpenſat cum inhabili ſuper beneficiis obtinendis,perſona venit principaliter in diſpenſatione,in qua vnum venit beneficium,ſed perſona habilitatur ad ipſum.Sed cum diſpẽſatur, vt poſsit duo, vel tria beneficia obtinere: iſta gratia concernit principaliter beneficia,non perſonam.quod patet;quia ſi iſte eſſet inhabilis aliàs propter crimen ad ben eficia,vel irritationem: non poſſet vigore dictæ diſpenſationis talia beneficia conſequi:quia Papa diſpenſat ſuper impedimento pluralitatis,non inhabilitatis.& ideò ſubmoto vno,aliud remanet,vt l.ſi non lex.de hær.inſti.pro hoc facit quod not. Spec. ti.2.§.nec oſtendendum.verſi. is.Nam cum diſpenſatur cum inhabili,debet de hoc fieri expreſſa mentio:nec ſufficit generalis; maximè quia debet fieri cum cauſæ cognitione: aliàs potius poteſt dici factum temerarium, quod agitur contra iura:quàm diſpenſatio in facto à ſciente,& diſpenſare volente,vt no.eo.tit.§.qualiter autem.ver.dicunt autem quidam.&
3 ver.nunquid ergo. ¶† Iuxta prædicta quæro de tali q.Arbiter condemnauit me,quòd venderem quandam rem, & traderem ſub pœna.Ego vendidi,& tradidi, ſed poſt traditionẽ veni contra.vtrùm incidam in pœnam cõpromiſsi?dicit Bar. quòd non;quia vendendo,& tradendo ſum plenè liberatus à laudo.& eſt caſus in l.in numerationibus. ff.de ſol.& l.ſeruus ſi hæredi. ff. de ſtatu libe.& quod no.in l.1.C.de pac.in fi.gl. mag.Non ob.ff.de contrahen.empt.l.fundi partem. quia ibi fuerunt verba tractum temporis importantia, non momentum,puta conductum habet. Non ob.l. inter Caſtellianum. ff.de arb.quia arbiter ibi diuiſit,& voluit rem ſic eſſe,& manere diuiſam:vnde conſideratur factum ſucceſsiuè. Non ob. ff.de actio. emp.l.ſi hæres.quia ibi loquitur in quibuſdam acceſſoriis,pro quibus poteſt agi.& vide quod no. Gul. de Cu. in l.ſed ſi poſſeſſori.ff.de iureiur.Poſui hanc q.pro eo, quod dixi.s̃.quòd ſufficiat impleuiſſe ſemel. habet enim locum in diſpoſitionibus,quæ momento implentur: non in illis, quæ habent tractum ſucceſsiuum,in quibus requiritur perſeuerãtia.¶ Quartò no. quòd per iſtam formam[non obſtante, q̃ vnum beneficium habeas, quòd poſsis aliud obtinere] non intelligitur diſpenſatum, vt primum retineat cum ſecundo. ſed talis expreſsio excludit vitium ſubreptionis.Ponit Arch. exemplum in habente duas eccleſias curatas:vt ſi Papa conferat ſibi tertiam cum dicta clauſula [non obſtante, quòd duas habeat]non intelligitur diſpenſare in illis duabus,ſi eas illicitè detinebat.Dubium facit;quia dictio [non ob.] videtur nouam diſpoſitionem inducere in expreſsis in ipſa. Nam in ſimili ſi teſtator dicit [lego vxori,præter dotem, centum] videtur legare dotem,vt l.Seya. §.vxori. de an.le.idem ſi dicat [lego ſupra dotem centum] quia verbum,ſupra,includit dotem,ſicut verbũ,amplius,vt ff.ſol.ma.l. diuortio.§.itẽ ſi locatio.& ff.de do. præleg. l.Seya. Idem ſi dicit [centum vltra dotem]vt l.ſi vltra.de fideiuſ.& hoc no.Bar.ff.de do.præleg. in l.cum ita.Iſta ergo clauſula [non ob.]videtur ſuper obtentis nouam diſpoſitionem,& ſic diſpenſationem,inducere: q̃ ita eſt repetitiua precedentium,ſicut aliæ dictiones,de quib. s̃.Solu. hoc facit odium diſpenſationis ſuper pluralitate: vt clauſulæ literarum ad beneficia non importent iſtum effectũ,ſi poſſunt alium operari: vt ſicut literæ tales veluti odioſæ reſtringunt quantum poſſunt.s̃.e.c.cum in illis.& c.quamuis.& c.is cui.ita etiam clauſulæ earundem reſtringendę ſunt potius,quàm laxandæ. vnde ſi Papa concedit, quod poſsim aliquod beneficium obtinere præter obtenta, non intelligitur in obtentis diſpenſatio, vt not.Inn.in c.dudum.de elec.Si autem diceret,quòd cum obtentis poſsim tertium obtinere. videtur ſuper omnibus diſpenſare,ſecundùm Ioan.And. qui alleg.ff.de leg.3.l.ſi ſic.& l. pater filium.§.ſi.eo.tit. Lap. dicit hoc verum,ſi exprimatur, quòd prima duo minus iuſtè conſecutus fuerit: aliàs non valeret diſpenſatio de tenendo duo illa cum tertio beneficio: nec etiam quò ad tertium habendum; cum propter duplicitatem duorum curatorum eſſet ẽt inhabilis ad habendum tertium.s̃.de elect.c.dudum. il 2.facit Cle.1.eo.tit.& de offic.ordi.c.3.s̃.eo.lib. de primis enim beneficiis non fit mentio, vt in eis nouus titulus conferatur, ſed vt per collationem vltimi non perdatur.& ſic verba prolata ad retinendum, non operantur ad inducendum, vt l.3. ff.de acqui.poſſ. ¶ Quærit gl.4. ſi cum habente eccleſiam curatam diſpẽſatur, vt poſsit recipere aliud beneficium, etiam perſonatum,ſimilem curam non habens:quæritur, an ſi conferatur archidiaconatus, poterit illum retinere? Arguit, q̃ ſic,& concluditur contrarium. & no.ipſam pro intellectu huius verbi, ſimile, in nouel. dicit, quòd ſimilitudo eſt rerum ſingularium differentium comparatio. vnde in illa non requiritur,quòd tota res ſit toti rei ſimilis, ſed in eo, ad quod confertur.de confir.vti.vel inuti.c.cum dilectæ.& quod ibi in nouel.& qui filii ſint legi.c.per venerabilem. poſt princip.de admi.tuto.l.ſi pupillus alterum.§.fi.& quod not. Io.And. de iud.c.cauſam quæ.il 2. & de conſtit.c. translato.ſuper vltima glo.facit l.quod Nerua.ff.depoſi.¶ Vltimò not.q.alterius gl.
4 magnæ, q̃ defectus † conditionis tacitè ſubintellectæ in reſcripto gratioſo non vitiat literas: nec alterat officium, vel naturam diſpoſitionis.exempla vide.s̃.de elec.c.licèt canon. & etiam in nouel.& quod dixi poſt gloſſ. ĩ. de offic.delegat. Cle.1.facit.s̃.eo.lib.de offic.ord.c.ordinarii.§.prouideat.ar. contra.s̃.de tranſl.c.fi ibi [dumtamen nihil]&c.ſed illa determinatio erat de præterito: vel debebat præcedere actum fiendum.& vide concor.ad hoc s̃.eo.de aucto.& vſu pal.c.extuarum.ſuper ver.dummodo.

SVMMAE.

1 *Legatus cum decreto decernere poteſt.*
2 *Confirmatio Papæ,quam facit de diſpoſitione ab alio celebrata,denominatur ab ipſo confirmante.*
3 *Confirmationem gratiæ legati impetrans an teneatur facere mentionem de prioribus beneficijs.*
4 *Confirmatio ius nouum dare non dicitur.*

CAP. XXII.

SI apoſtolicæ. Primò ponit factum, continẽs gratiam legati, & approbationem Papalem.ſecunda ibi.[certum eſt.]ſoluit dubium,ſurgens ex facto,rationem interſerens, & dubium fortificans.tertia,ibi[cum ipſa] fortificatio,ibi[etiam.]¶ Not. quòd hic Legatus reſeruauit canonicatum,& præbendã proximè vacaturos cum decreto. Quandoq; mandat ſtatim recipi in canonicum, & præbendam proximè vacaturam reſeruat.& de hac forma dixi.s̃.e.c. ſi eum. in primo notabili.
1 dic vt ibi.¶† Secundò not.contra opi.moderniorũ,quòd Legatus poteſt decernere cũ decreto.de quo per gl no.contra. & per Hoſt.in ſumma de offi.lega §.quod pertinet.ver.irritat.& in Spe. ti.2.§.nunc oſtẽdendum.ver.38.Sed eſt dubiũ, vtrum tale decretum Legati ignorantes liget. Inn.& Hoſt.q̃ ſic.Archid.& Compo.quòd non.dixi.s̃. eo.c. ſi beneficia. in 7.notabili.& hic in nouel,vbi tantùm opin.prædictorum refert.& ſubdit,quòd hodie legati in ſuis literis reſeruationum apponunt illa verba [ſcientes,vel ignorantes] ſicut & Papa. ¶Tertiò no.quòd illud,quod eſt debitum vno iure,& ex vna diſpoſitione,poteſt deberi ex alia ex nouo titulo ſuperueniẽti:non autem ex vtroque,vt c.vt quis duas.s̃.eo.li.de elec.Ratio quia duæ cauſæ lucratiuæ non poſſunt concurrere in eadem re,etiam ex diſpoſitionibus diuerſorum, vt l. Mæuius. de leg.2.& l.non quocunque. de leg.1. Sed clerici in beneficijs dicuntur habere titulum lucratiuum. s̃.e.c.ſignificatum. facit l.3.§.ex pluribus.de acqui.poſſ.ft. ideò autem hic titulus iſte ſuperueniens à Papa vincit,& extinguit titulum Legati; quia eſt fortior,& maioris potentiæ,vt c.hi qui.s̃.eo. vnde dicit lex. vbi aliqua differentia obligationum poteſt conſtitui,vna alteram perimit:cum verò duæ ſunt eiuſdem poteſtatis,non poteſt reperiri, cur altera potius, quàm altera conſumatur,vt l.generaliter. C.de fideiuſ.titulus ergo debilior extinguitur,adueniente potentiori,vt ibi.facit l. ſi creditori. ff.
2 de leg.1.& l.3.§.qui fideicõmiſſariam.de hær. inſti.¶† Quarò no.q̃ cõfirmatio Papæ,quam facit de diſpoſitione ab alio celebrata,denominatur ab ipſo confirmante,non ab eo, qui actum geſsit. & hoc verum, quando hoc exprimit, vt auctoritate ſua actus ſortiatur effectum,vt hic factum fuit.nam, vt dicit lex [omnia.n.noſtra facimus quib.noſtra impartitur auctoritas] C. de vete. iur.enucle.l.1.§.ſed neque. ver.omnia. Sic & tutor datus in teſtamento,& à iudice confirmatus,datiuus eſt,non teſtamentarius: licèt datum in teſtamento patris ſine inquiſitione,& ſatiſdatione iudex habeat confirmare.C.de confir.tu.l.2.& in Auth.de defenſo.ciui. §. ſed interim.iſta ſunt ſimilia,quæ alleg.Ioan.And. ſed non faciunt ad propoſitum c.in quo gratia Legati erat efficax de ſe, & valida.quo caſu ille,qui confirmat quod de ſe eſt validum, non videtur dare de nouo, nec conferre nouum titulum, vel anti quum validiorem facere,quàm ſit,vt c.inter dilectos.s̃. de fi de inſtrumen.& c.quia diuerſitatem.de concef.præben.in d. autem l.1.§.ſed neq;.& l.2.§.ſed interim.prælegatis.actus celebratus erat inutilis,nullum effectum producens ſine confirmatione;ideò qui confirmat,dat,vt in l.adoptio non videtur facta.ff.de adop.& quia iura in hoc variant,vtrùm qui cõfirmat,videatur dare.ſic.de Bel.Iacob.But. & alii vario modo loquuntur in l.& quia.ff.de iuriſ.om.iud.vbi Bart. clarius ſic diſtinguit,q̃ interdum quis cõfirmat quod nullum eſt: & videtur dare,vt d.l.adoptio. & l.legata inutiliter. de legat.1. Quandoque quis confirmat id, quod nuper eſt factum, non nullum; vt quando ſuperior confirmat electionem: tunc confirmans non videtur dare, ſed imperfectum perficere, vt d. §.ſed interim. ſimile cum prætor interponit emancipationi, vel alienationi auctoritatem,vel ſimile.non enim videtur facere,ſed imperfectum confirmare. Hinc eſt,quòd electi conſequuntur titulum ex electione,non ex confirmatione: quia confirmatio non confirmat inualidum,ſed imperfectum, vt alibi no.Quandoque quis confirmat actum perfectum,& validum:& tunc aut ille actus non erat in ſua libertate(quia eũ nõ poterat tollere:)& tunc non videtur dare, vt l.vnum ex familia.§.fin.de legat.2.aut erat in ſua libera poteſtate:& tunc aut confirmat,de nouo volens inducere: & videtur primum reuocare,& de nouo inducere,vt l.poſthumus.§.fi. de inioſt. teſtam.& l.quærebatur.de teſta.mili.Aut noluit de nouo inducere,ſed confirmare,prout eſt.& tunc qui confirmat,non dat,vt s̃.de confir.vti.vel inuti.c.pen. & fi. Ita diſtinguit ibi. Ex cuius diſtinctione ad c.apoſtolica. patet, q̃ ex eo, quòd erat in libera poteſtate Papæ reuocare gratiã Legati nondũ adimpletam, potuit ipſam ſuam facere confirmando, & auctoritatem impartiendo. In dubio ſi hoc non exprimit, ſed ſolum confirmat,& exequi mandat.dicit ibi Iacob.de Bel.q̃ in dubio qui confirmat,non dat,ſed datum approbat,vt d.c. inter dilectos.§.cęterum.& c.cum inter vos.de re iud. In caſu ergo huius c.non ſola cõfirmatio gratiam Legati alterauit,

uit,& apostolicam fecit:sed verbum [auctoritate nostra] ex quo verbo expresso patet,quòd gratiam alterius facit suã, vt ℣.de rescrip.c.cum aliquibus in fi.sentit tamen hic Io.An. quòd sola confirmatio Papæ operetur istã alterationem, & transfusionem,dum dicit,q ex quò Papa confirmat seruationem, & decretum legati, etiam sine datione executoris, affecta sit præbenda.℣.c.proxi.& ℣ de rescrip. c. tibi qui. & de concess.præben.c.si soli.& ℣ de concess præben.c.constitutus.super glo. 1.sed Io.An.loquitur in quæstione,quam formal, quòd datio executoris,de qua in tex.non fuerit de substantia.& solum verbum [confirmamus] in dubio non alterat,nec immutat naturam dispositionis,vt dixi. & credo verum.faciunt prædicta ad ea,quæ dixi de sententia confirmata per iudicem appellationis, an ex ea, vel ex prima oriatur actio in factum,& ius executium. & communiter tenetur, quòd ex sententia iudicis appellationis,non ex prima, vt dixi in c.Romana.℣.de appella.eo.li.& ibi in nouel.in fi.Sed dices.per prædicta videtur, quòd ex prima, quæ apparet firma,& valida:ergo qui eam confirmat, non videtur de nouo dare,per iam dicta. Sol.renouat; quia per appellationẽ erat extincta,vt l. (.in fine.ad Turpil.Sumit igitur vigorem ex prima confirmatione; ergo ex ipsa sententia confirmata oritur actio,vt l.si quis priore.ad Treb. Glo.quæ incipit .non in forma.quærit de vna q vt in ea patet,& Archid.tenet opi.gl.dicit enim, quòd si Papæ decretum obtinet in facto legati, qui vnũ ius dare potest in beneficio, antequàm vacet: fortius in facto Capituli, quod potest dare ius canonicatus Ioan. Mo. tenet,quòd secundum præfertur. Nam primũ habet formã iustitiæ, quæ consuevit transire sine solemnitate.Executor.n. deputatus pro primo, qui in forma iustitiæ impetrauit, habet potestatem reseruandi, decernendi,& inhibendi in exequendo,non dando.Non enim videtur Papa liberaliter tali dare:sed erga ipsum debitum iustitiæ exequi.& sic non dicitur de nouo facere in c. nouit.de appel.& c.literis.de rescr. facit l.si seruo.de hær. inst.& l.vnum ex familia.de leg. 2.Sed obst. huic opinioni.c.cum aliquibus.in fi.℣.eo.lib.de rescrip. Sed ibi litera est gratiosa,hic mixta.Nam in ea narratur Capituli gratiosa receptio.Secundò in literis Papæ iustitiæ exhibitio [ne inane nomen]&c. Tertiò apostolica prouisio erga ipsum,quæ plus respicit iustitiam, quàm gratiam.Io.An. dicit,q ista opinio Ioan.Mona.procederet, vbi Papa sine cõfirmatione iudicem simpliciter dedisset:sed in q.glo.Papa ẽt receptionem Capituli confirmauit, & mandauit executoribus, quòd auctoritate apostolica præbendam &c. & sic satis constat de eius intentione, q voluerit auctoritate apostolica hunc dici receptum.nã cõfirmatio,& executoris datio cũ prædicta clausula multum adiicit iuri sibi competenti ex receptione Capituli.Regulare est autem, quòd in istis mandatis, dum aliquid vltra ius commune additur, vel detrahitur, ex hoc suscipiunt nouam formam : sicut cum mandatur ordinario quod facere tenetur, alia tamen forma. Nam ex hoc eius iurisdictio alteratur,vt in c.licèt. & qd ibi no.de off. ordi.& per hoc credo,quòd sanè senserit in hoc Io.An. facit
3 quod not.℣.eo.c.hi qui auctoritate. ¶ † Secundò quærit glo. penul.vtrùm ille,qui impetrat confirmationem gratiæ legati in forma,de qua in isto c.teneatur facere mentionem de prioribus beneficijs.tenet,quòd sic,vt in ea patet. idem Archid. licèt prius teneret contrarium,rationibus infrascriptis:quia in impetrationibus, & dispensationibus expressum est debere fieri mentionem,non in confirmationib.casus ergo omis-
4 sus,&c. c.suscepturn.de rescrip † Item quia confirmatio non dat ius nouum, sed primum corroborat.℣. de fide instrumẽ. c.inter.Item trahit originem à receptione,& sic cessat ambitio, quia ius suũ prosequitur. Sicut.n.licet petere confirmationem electionis electo.Sic etiã & recepto. ℣.de elec.c. dudũ.il 2.Itẽ confirmans non dat. ff. de iur. om. iudic. c.& qa. Sed ista & similia tollũtur per id,qd gl.dicit,sm Io.An.in no.

S V M M AE.

1 *Legatus non potest beneficiare beneficiatum, non facta mentione de beneficio,quod habebat.*
2 *Gratia Papæ facta motu proprio non censetur subreptitia.*
3 *Subreptio impetrantis pro se, sicut reddit impetrationem nullam,ita subreptio impetrantis pro alio.*

CAP. XXIII.

SI motu proprio. Distinguit duo membra.secundum ib:[secus] primum determinat,ibi [motũ.] ¶ No.primo, q text.loquitur de collatione, quam facit Papa motu proprio. Quid de gratia, siue collatione legati: an eius proprius motus operetur illud,quod dicitur hic in tex.Io.An.remittit ad nota.per eum.℣.de offi.leg.c.fi.Arch.hic tenet,locum habere quod hic dicitur,in Papa tantùm, non in alio ordinario,p
1 prælleg.Decre.Idem hic Lapus.† Ratio est secundùm eum; quia legatus non potest beneficiare beneficiatum,non facta mentione de beneficio,quod habebat,vt d.c.fin.& c. si apostolicæ.de off.or.in Clem.licèt enim non possit notari subreptio ex parte illius, cui legatus proprio motu confert: est tamen subreptio ex parte legati,si sciebat, vel scire poterat beneficiatum illum:secus si scire non poterat;quia tunc valebit collatio,nec poterit subreptitia dici.ad hoc.℣.eo. lib. de re-
2 scriptis.c.gratia.¶ † Secundò no.quòd gratia Papæ facta motu proprio non censetur subreptitia ex hoc tantùm, quòd in ea non fuerit facta mentio alterius beneficij, quod habebat is,cui sic Papa prouidit.& aduerte;q gratia censeret non solùm subreptitia ex taciturnitate alterius beneficij, quod habebat impetrans: sed etiam ex aliis : puta si tacuerit stat. in ecclesia, vt ℣. de rescrip. cap. constitutus.vel pro alio fuerit scriptum.c.in literis. & c.mandatum. vel est subreptitia, siue inualida ; quia tacuit defectum personæ ipsius impetrantis (prout natalium,defectum ætatis,corporis vitiati, bigamiæ, & similes.)vtrùm ergo proprius motus Papæ firmet gratiam contra istos defectus:vt ex eis non possit censeri subreptitia; sicut firmat ipsam contra taciturnitatem alterius beneficij, prout dicit hoc.c. Ad hoc respondet nótabiliter Io. And. q licèt isti defectus per viam subreptionis opponi non possint propter expressionem proprij motus:opponuntur tamen p viam iuris cõis;cum proprius motus talium dispensationem non inducat.ad hoc c.eam te.de æta. & qualit.vbi dicitur,tales non recipiendos per literas apostolicas, non distinguendo,an fuerant,vel non, proprio motu datæ : licèt ergo proprius motus excludat subreptionem:opponi tamen poterit, grauatos non teneri;quia Papa non intendebat (ex quò non expressit.) intringere numerũ,vel grauare ecclesiã pro alio, vel dispensare in prædictis defectibus.sit ergo cautus aduocatus in modo opponendi. Nam licèt motus proprius tollat vnum defectum irritationis literarum,qui est taciturnitatis, non tamen tollit alios supradictos. & sufficit ad nullitatem dispositionis vnum ex pluribus defectibus remanere, vt l.si non lex.ff.de hered.instit.& l si domus.de seruit.vrb. prædio.
3 ¶ † Tertiò not. q sicut subreptio impetrantis pro se reddit impetrationem nullam: ita subreptio impetrãtis pro alio. & sic inficit impetrationem dolus tertij, sicut proprius. circa quod vide Cy. de excommunicato impetrante nomine alieno,vt legitur,& no.in c.j.℣.eo.lib. de rescrip. & quod dixi in c.gratia.eo.tit.& vide etiam l.3.in prin. ff. quod quisque iur. & ibi ista distinctio,an scilicet ad petitionem alterius, vel nullius aliquid concedatur.¶ Quartò no.quòd taciturnitas, etiam modici beneficij impetrantis reddit gratiam subreptiam.& sic de modicis est curandum:quandoq;secus.qd dic, vt legitur,& notatur.℣.de rescrip.c.si proponente. & aduerte,quia tex.loquitur de beneficio obtento. & sic de iure, qd impetrans habet in re. sed nunquid similiter de iure, quod habet ad rem,teneatur impetrans facere mentionem.dicut et qui-

quidam,quòd non:sed sufficit, si renunciat illi iuri. contrarium,vt hic refert,disputauit Io.An.vt ipse not.in reg. ignorantia.℣.eo.lib.de reg. iur. & quid iuris,si impetrans vult renunciare beneficio, quod tacuit in impetratione: an ex hoc eius gratia conualescat? dic vt not.per eum de rescrip.c.postulasti. dicit enim Lap hic, quòd literæ non conualescunt p talem renunciationem.Tangit etiam remissiuè Ioan. An. de habente præstimoniam, vel possessionem ab ecclesia, quam tacuit in impetratione: an ex hoc impetratio reddatur subreptitia?remittit ad no.per eum in d.c.postulasti.Lap.hic post Goffr. dicit,q de istis non tenetur impetrans facere mentionem,si habet ipsa in stipendium vt laicus:secus si vt in titulũ, & beneficium.¶ Quintò no.in §.motu.quando dicatur gratia facta motu proprio. Nam tunc dicitur, quando exprimitur in eadem.Sola ergo scientia principis, non expresso in literis motu proprio,non excludit vitium subreptionis. Alibi tamen videtur lex velle,quòd idem operetur scientia principis scribentis,quod operatur clausula [non ob.]vt l.idẽ scribit §.fi.de excu.tuto.& l.quidam consulebat.ff.de re iudic.& circa hoc not.quod dicit text. [expresse cautum in eadem] &c.per hoc enim dicit gl.fin.quòd motus proprius apparere debet ex serie literarum: nec potest probari extrinsecus. ex quo collige, quòd quamuis gratia Papæ possit probari per testes, etiam si nondum sit redacta in solitam literarum formam,nec bullata,vt no. Arch.℣. eo.in proœmio.in fine tamẽ proprius motus nõ probatur,nisi per literas apostolicas.Ex quo etiam collige, quòd vbi per scripturam inducitur aliqs effectus, ad talem effectum consequendum de necessitate requiritur scriptura, nec sufficit aliter fieri fidem : secus autem si scriptura sit de forma actus, super quo requiritur; quia tũc forma,& actus probantur per testes,vt no.℣.eod.lib.de elec. c.vt circa.in glo.super verbo,literis.& de appella.c.cordi.in glo.istud.& idem est,vbicunque requiritur scriptura ad faciliorem probationem:sicut est in actis, quæ fiunt coram iudice.℣.de prob.c.quoniam contra.Bene enim tũc probari possunt aliter,quàm per scripturam,vt ibi no.Inn.& no.℣.eo. li. de sen.& re iudi.c.fi.& quod no.Pau.in Cle.vt constitutionẽ. §.insuper.de elec.Casus autem,in quib. scriptura est de substantia,enumerat glo.in c.1.de censi.℣.eo.lib. Quid dices ecõ uerso ad testes.Papa expresit in literis, quòd motu proprio aduersarius vult probare, quòd ad impetrantis, vel alterius instantiam hoc fecit:an debet audiri?dicit in nouel.quòd nõ, per rationem gl.fi. & etiam, quia id esset arguere Papam de mendacio.qd non licet.ad quod vide no.in Cle. 1.de proba. in glo.antepe. ¶ Quærit Lap. Aliquis vltra numerum est receptus per literas Papæ sub expectatione præbendæ, quam duxerit acceptandam. vacat præbenda, quam acceptat: ipsam tamen præbendam,& canonicatum, antequàm decederet q illos obtinebat, Papa reseruauerat cum decreto : ille acceptans sciens postea de prædicta reseruatione, impetrauit à Papa,de nouo suggerens,qualiter acceptauerat canonicatũ, & præbendam prædictos antea reseruatos : cum tamen non canonicatum,sed præbendam acceptauerit, vt prædixi.quæritur,an dicta impetratio, & collatio valeat? videtur, quòd sic per not.per Ber.℣.eod.c.dilectus.eo.lib.in glos.arg.quòd sententia.illi & isti intelligunt &c.vsque ibi [non enim]in cõtrarium facit hoc.c.& ℣.e.ti.& li.c.dudum.& quod ibi in gl.f. per potestatem.& hoc in gl.indistincte.& per Inn.℣.de rescr. c.super literis.in glo.scilicet veritate.Scribitur per Ioan.An. & pro hac parte consuluit ipse Lap.& quidam alii.& ita dicit sentire curiales.

S V M M AE.

1 *Minus quod est in obligatione generis, debetur.*
2 *Collator eligere debet præbendam debitam impetranti.*

CAP. XXIIII.

SI pluribus. Ponit thema, ex quo dubium oritur.quod distinguendo soluit, ibi [gratiam.]& secundum membrum prosequitur,ibi [si verò.] & in vtroq; rationem.& subdistinguit,& in membris subditinctis negligentiam punit. ¶ Not.cuius est electio,cũ confertur beneficium in genere, & plura beneficia simul vacant. Nam si facta fuerit collatio motu proprio, erit electio creditoris,id est illius,pro quo motu proprio scribitur. Ratio est; quia principis beneficium debet latè interpretari. C.de bo. vacan.lib. 10.l.2.& in Auth.de non alie.§ si minus. colla.2.sed oppones.Immo videtur,quòd strictè;q a ista gratia tendit in præiudicium tertij, scilicet ordinarij collatoris, qui grauatur ex collatione Papæ,vt ℣.de præscrip.c.mandatum.& c. literis. beneficium ergo principis debet strictè interpretari,vt no.Inn.in c.cum dilectus.de dona.Cum ergo dicta gratia lædat ius ordinarij,quãtũ minus potest:dicamus, quòd ipsius semper debeat esse electio, & semper minoris valoris beneficiũ debeatur : cuius contrarium dicitur in hac prima parte c.Sol.dico,quòd Papa beneficia conferendo nõ dicitur conferre aliena beneficia, sed propria, & ius suum: habet enim potestatem liberam super omnes in beneficijs, vt ℣.eod.c.2.hinc est,quòd recepti eius auctoritate sunt alijs præferendi.℣.eo.c.hi qui. & c.fi à sede. hoc igitur respectu, s. iurisdictionis Papæ in beneficiis eius gratia proprio motu facta est latissimè interpretanda, tanquàm facta de re propria concedentis. ¶ Secundò not. q vigore gratiæ factæ motu proprio de præbenda in genere, debetur illa, quæ est maioris valoris.& intelligit Ioan.And. maioritatem valoris per respectum ad redditus,non æstimationis rerum,ex quibus proueniunt:vt si turrim haberet magnæ æstimationis,& paucorum reddituum.idem in c.cum causam.de testi.in glo. 2.vbi de hoc.& de iureiuran.c.quanto.in prin.Ad hoc ego al lego l.qui bonis.de cess.bo.vbi in exigendo aliquem, quatenus facere potest, inspicitur quantum ex ipsius patrimonij fructibus potest redigi, non quantum ex venditione rerum redigeretur:& in beneficiis ecclesiasticis necessariò talis æstimatio referenda est ad redditus. *Tum quia clericis, quibus* conferuntur,redditus solum debentur,vt c. præsen. de offic. or.cum ibi no.tum quia res ipsę alienari prohibẽtur. frustrà igitur fieret æstimatio,si clerico remaneret possessio magni precij,& nullius redditus:vt sunt gemmæ, & lapides pretiosi.ex talibus enim clerici pascerent oculos,sed non ventrem.
1 ¶ † Tertiò no. quòd in obligatione generis quod minus est, debetur,vt in §.si verò.concor.c.in obscuris.de reg. iur. & l. idẽ Iul.§.scio.de leg.1.& l.nummis. de leg.3. In ista.n.materiã cuius sit electio in obligatione gñis. dic, vt plenè legitur, & notat in l.legato gñaliter.de le.2. & in obligatione alternatiua dic in l.Lucio.de le.2.& vide qd dixi in c.gratia.℣.e.li.de rescrip. vbi post glos.dixi; an qui semel elegit, possit postea variare.de quo in c.2.eo.lib.& tit.¶ Quartò no.quòd qui habet ius eligendi,debet eligere infra 10.dies post notitiam:est simile in tempore præfixo ad appellandum, qui est 10. dierum à die scientiæ,vt in Auth.hodie. C. de appell. & l.ab eo. C.quomodo & quando iud. & intellige hunc habere notitiã vacationis,cum sibi fuerit patefacta per executores, vel impetrans ipse ostendit literas:aliter credere non tenetur. ℣. de of.del.c.cũ in iure peritus,& quod no.Comp.in c.cõstitutus. de rescrip.in glo.mag.post princip §.vnam causam.ver.alijs. vide etiam quod de ista notitia habetur in fin.de concess.prę
2 ben. Clem.1.in glo. pen. ¶ † Quintò no.in ver.seu si sit. q collator dẽt eligere præbendam debitam impetranti & ponderat Ioan.And.quòd dicit [elegerit]& non dicit [contulerit.]licèt enim hoc casu ordinarius eligat: executor tamen illam confert, secundùm Archid. sed in hoc casu non est necessaria collatio alicuius,cum Papa iam contulerit;vt patet in pr.n.c. ibi [conferamus] & sic statim collatione facta per colla-

collatorem, impetrans habet titulum: qui fortè retrotrahitur ad tempus vacationis, & non ex tempore electionis: qđ est vtile scire propter fructus perceptos medio tempore inter vacationem,& electionem: si fortè debebantur alteri fructus percepti vacationis tempore.c.si propter. s̃. de rescript. eo.lib. Talis enim subsequens electio retro fingit fuisse debitum à tempore tituli collati per Papam, argumen. optimum de lega.2.l.vnum ex familia.§ si,de falcidia.facit l.si tibi homo.de leg.1.§.cum seruus.¶Sextò & vltimò no. in ver.alterutro.quòd lapso termino iuris ad eligendum prefixo,deuoluitur electio de vno in alium.concor.de leg.2.l.statuliberũ. §.Stichum.& quod no.de rescrip.c.cæterum.in gloss.2.& loquitur text.cum præfigitur terminus ad eligendum à iure.Si verò fine termino competat ius eligendi,est terminus præfigendus à iudice,vt l.mancipiorum.de op.le.& loquitur text. in electione rerum:in electione verò personarum cum datur mihi electio conferendi vni ex duobus,quem elegero: si sim in mora,quid iuris.vide in l.cum quidam.de leg.2.¶Quæro post Io.An.Cap.loquitur,cum cõfertur vni,vel pluribus motu proprio,vel ad petitionem alterius fiat collatio, & vacent plura,prout hic dicitur. si dicamus, quòd tunc primo impetranti debeatur minoris valoris, vt dicitur in §.si verò. ergo secundo impetranti debebitur sequens, quod erit maioris valoris. quod est absurdum: vt magis sit fauendum secundo, quàm primo,contra.c.eum cui. s̃.eo. & pro tanto dicit ipse, quòd iste.§.habet locum in vno impetrante,vt patet ex text. dum dicit [cuiquàm.]& sic in fin.in duobus ergo, vel pluribus impetrantib. dic post eũ, q̃ si sunt disparis auctoritatis, ille q̃ erit potioris,erit prior.s̃.e.c.hi q.& c.ad sedem.Si verò sunt paris auctoritatis,vincens in tpe,cæteris paribus,vincet ẽt in iure,siue loquamur de prima parte c.siue de scđa. Nam in hac secunda parte in fauorem ordinarij est inductum, vt debeatur minoris valoris.Sed si eam teneretur recipere post impetrans,secundus haberet aliam maioris valoris.& sic beneficium,quod concedit hoc c.ordinario collatori,non esset fauor sibi,sed secũdo impetranti.sed hoc prohibet lex,quòd fauor vnius extendatur ad alium,vt l.cum patronus.ff.de legat.2.ff.qui po.in pign.habe.l.Claudius.& est simi.quod no. in Clem.1.de rescrip in glo.in actore.¶Vltimò.Ioan.Andr. inducit hunc tex.ad q.disputatã. In ecclesia Rauen. sunt duo collegia, scilicet canonicorum Cardinalium,& cantorum,vt refert Ioan.An.in c.bonæ.il 1.de postu. præla. Modò pone, q̃ aliquis impetrauit canonicatum ecclesiæ Rauen.simpliciter, in quo ex eis debet recipi? dicit primò considerandam qualitatem personæ:vt in illo,qui magis sibi congruat,recipi debeat,argum.s̃. c.cum de beneficio.§.quando.Si verò neutro dignus est, ad neutrum recipietur propter tacitam conditionem subintellectam,si est dignus.de rescrip.capitu.cum adeo. Si verò est dignus vtroque: tunc videtur distinguendum,vt in isto.cap. vt scilicet.si motu proprio,in maiori.si ad petitionem alterius,in minori recipi debeat.¶Lap.etiam circa hoc format.q. de facto. Quidam habuit gratiam à Papa super beneficio sibi conferendo,quod duxerit acceptãdum: cuius redditus annui,secundùm taxationem decimæ, summam 40.florẽ.auri non excedant. in illo loco erant floreni veteres satis minoris valoris,quàm noui: omnes tamen habebant cursum in expediendo. vacauit postea beneficium, qđ iste acceptauit.opponitur, quòd est maioris valoris per respectum ad florenos nouos: & sic non potuerit. Replicatur, quod est minoris valoris, habito respectu ad flo.veteres. & p cõsequẽs tale beneficiũ vr̃ includi,& acceptationẽ nullã esse, per hoc c.Ego dico, q̃ si post taxationem decimæ sit variata moneta,in ęstimatione habeatur consideratio ad valorem, q̃ erat tpe taxationis.& secundùm illud tempus valorem reddituum æstimari,ar.c.cum olim,de censi. Sed vbi in literis non fieret relatio ad taxationem decimæ: sed simpliciter mandaretur prouideri de beneficio reddituum quadraginta florenorum: tunc esset adhibenda consideratio florenorum maioris,vel minoris valoris, vt dicit Lap. & vt dicitur in isto. c.

SVMMAE.

1 *Numerus canonicorum, & præbendarum quandoque in ecclesia est taxatus.*

2 *Episcopus potest habere præbendam, & vocem in Capitulo vt canonicus, licèt non sit canonicus.*

3 *Papa licèt scribat pro aliquo in ecclesia habente numerum præbendarum, & canonicorum, per hoc non videtur numerum ampliare.*

4 *Papa per suum rescriptum an videatur velle consuetudini derogare.*

CAP. XXV.

C Vm in ecclesia. Decidit casum dubium, duplicem rationem interserens,ibi [ne contra] secunda ibi [& dictus.] ¶†Not.quòd quandoq; in ecclesiã est taxatus numerus canonicorum,& præbendarum.& est quandoque iste numerus inæqualis; quia hic erat maior numerus præbendarũ: quandoque est maior numerus canonicorum, quos creauit Papa,vel Capitulum vltra numerum præbendarum. Quod autem ius isti supranumerarij consequantur.dic vt s̃.de consti.c.cũ M.& s̃.c.pro illorum. vbi dixi, an rupto numero canonicorum videatur ruptus numerus præbendarum. Item an liceat Capitulo creare canonicos,quousque voluerit,plenè distinxi.s̃.eo.c.vacante.& vtrùm statutum numerum possit rumpere.dic vt c.dilecto.eo.ti. ¶†Secundò no. q̃ episcopus potest habere præbendam, & vocem in Capitulo vt canonicus,licèt canonicus non sit.& dicit Archid.non posse cõsuetudine introduci, vt episcopus sit canonicus propter impossibilitatem,vt quò ad idem eodem tempore sit pater, & filius.sed Ioan.And.hoc non placet, & in effectu nil valet,secundùm eum.allegat tamen Archid.de concess. præb.c. literas. & vide quod legitur,& no.s̃.eo.lib.de ap.c.à collatione. quod tamen de voce in Capitulo hic dicitur,non facit ad factum,secundùm Ioan.An.sed tantùm id,quod dicitur de præbenda,de qua erat hic quæstio,an impetranti,an futuro.episcopo deberetur,secundùm Ioan.And Ego dico,quòd etiã quod dicitur de voce Capituli,denotat iuris ministerium, & auget dubitationem in casu huius.c.ex eo;quia ex istis,scilicet quia vocem habebat vt canonicus, & similiter dicto iure præbendam: videbatur dicta eius præbenda vacans debita impetranti: sicut & quæcunque alia, quæ alteri ex canonicis deberetur.& sic propter omnimodam similitudinem,quam habebat cum aliis,videbatur eandem subire debere in legib. disciplinam,vt c.recolentes.de statu monac. Sed dic, quòd aliud est esse canonicum: aliud haberi pro canonico. Sicut aliud est esse ciuem, aliud haberi loco ciuis:& esse absentem, vel loco absentis:siue esse meretricem,vel loco meretricis haberi,vt plenè no.Barto.in l.si maritus.§.legis Iuliæ.ff.de adulte.vnde in casu huius c.quia verisimile est,quòd Papa voluerit prouideri de præbẽda canonico debita:& si episcopus nõ esset canonicus,licèt loco canonici haberetur, non deberetur impetranti præbenda sibi debita: quia verba rescripti debent verificari in propria,& vera significatione,non ficta,& impropria,vt l.3.§.hæc verba.de neg.gest. & hanc rationem addo ad duas alias,quas tex.ponit.¶Tertiò no. q̃ præbenda debita alicui ex speciali iure non potest conferri simpliciter impetranti præbendam. Quę enim notabiliter insunt,nisi specialiter exprimantur,videntur esse neglecta, & sub verborum generalitate non veniunt,vt l.item apud.§.hæredem.ff. de iniur.& ista est alia ratio ad c.¶Quartò no.quòd episcopus potest quandoque habere præbendam in ecclesia,& vocem in Capitulo vt canonicus.& vide quod not.93. distin.in c.2.de canonico electo in episcopum, qui retinet præbendam.& vide quod not.Host.eo.tit.§.cui fit.& quod not.in c. cum

3 cum nostris.de concess.præben.¶††Quintò no.quòd licèt Papa scribat pro aliquo in ecclesia habente numerum præbendarum,& canonicorum:per hoc non videtur velle numerum ampliare: sed impetrans expectare tenetur, cum præbenda vacabit.& per hoc dicit Lap. quòd si in ecclesia est numerus 12.canonicorum iuramento firmatus,& 13. præbendarum, quarum vna debetur dignitati, quæ est in ipsa ecclesia. si Papa confert ibi canonicatum vltra numerum,& præbendam, & dignitatem,cum vacabit,cui postea præbenda vacans collata fuit: & deinde tractu temporis,cum vacaret dignitas cũ præbenda connexa, collata etiam fuit, sic & prima vacabit, per c.literas.de concess.præben.& Clem.si iustè.s̃. eo. an per Capitulum poterit conferri? dicit,quòd non, sine licentia Papę.argum.s̃.eo. lib. de rescrip.c. cum aliquibus. aliàs essent periuri;quia facerent contra numerum.s̃.e.c.dilecto.non tamen curret ei tempus Lateranen.Concilij.s̃. de concess. præben.c. nulla. nisi ex quò fuerunt in mora petendi licentiam. s̃.de elec.c.fina. Ego non capio illud dictum Lap.quid velit: præsupponit enim, quòd præbenda primò vacans fuit huic Apostolico supernumerario collata,ex quo intra numerum est repositus, & loco deficientis canonici in præbenda subrogatus:deinde dignitatem, & annexam præbendam adeptus est.in illa igitur,quæ ex hoc vacauit,si alius subrogetur,non est vltra numerum, sed inter: quid ergo velit, non intelli-
4 go,vel errauit in terminis. ¶††Quæro.dicitur hic, quòd Papa non videtur per suum rescriptum velle consuetudini derogare.& loquitur tex. de consuetudine, per quam p̃benda alteri debeț.sed nunqđ ita erit dicẽdũ de cõsuetudine,p quã collatio certi bñficij,vel vacantis certa spẽ,ac mõ vacationis spectet ad aliquem: vt non videatur velle derogare, licèt mãdet generaliter ad cuiuscunque collationem[pertineat.]&c. Gl.dicit, tunc secus,& per exempla declarat.Super qua quę rit Lap.quid iuris,si præbenda pertineret ad collationem laici ex priuilegio Papæ,vt not.s̃.eo.lib.& tit.c.2.& c. is cui. an de tali præbenda per executorem prouideri poterit? putat, quòd non, nisi Papa de tali priuilegio expressam mẽtionem faceret.Non obst.c.dudum.& c.quamuis.s̃.eod. quia intelliguntur,cum ad ecclesiasticam personam,non quando ad laicum collatio spectat.& facit quod de beneficio spectante ad præsentationem patroni laici dicitur.s̃.de off.leg.c.dilectus. & de iure pat.c.dilectus.& no.s̃.eo.ti.& li.c.2.& c.quamuis. potest etiam dici, quòd in c.dudum.est generalis gratia præcedens,& specialis sequens.& ideò per secundam specialem derogatur generali,quamuis de ipsa mentio non fiat:secus si specialis esset prima.puta si data sit alicui per Papam gratiosa potestas, vt auctoritate apostolica posset vni personæ de primo beneficio, quod vacauerit, prouidere. Nam vbi de prædicta gratia fieret mentio, non præferretur is, cui Papa prouidit, vel prouideri mandauit de primo beneficio, quod vacabit. ratio; quia tali gratiæ speciali Papa derogare non intendit, nisi exprimat hoc; & multò minus priuilegiato abeo derogabit: ne de beneficio spectante ad collationemp ri ũilegiati possit alicui per literas apostolicas prouideri: nisi in eis de tali priuilegio habeatur mentio,secundùm eum.

SVMMAE.

1 *Beneficium primum non censetur vacare, donec qui illud obtinuit, fructus percipiat de secundo.*

CAP. XXVI.

S I tibi concesso. Diuisione nõ indiget. & concordat in themate, quasi per omnia cum c.si pp.s̃.e.li.de rescr.licèt tendat ad diuersam conclusionem,& solutionem quæstionum, quæ ex prædicto themate hic,& ibi eliciuntur.¶No.q̃ istam gratiam hic fecit Papa.inferior igitur,vel legatus an possint fructus beneficiorum vacantium ex cã alicui concedere. dic, vt ibi.vbi plenè post Io.An. dixi,quæ beneficia veniant sub appellatione beneficiorum,an curata, & an beneficia exempto rum,vel vacantia per pmutationem. dic,vt ibi plenè dixi,& hic.& alia vide, quæ plenè examinaui in repeti.quæ etiam hic pro parte cadunt.¶Secundò not.q̃ primum beneficium tunc censetur vacare,cum de iure potest quis fructus percipere à secundo. Ante enim plenè transfatus non dicitur,nec hĩe posset pacificam pos.qui non habet fructus,vt in gl.si. & hoc inducit Ioan.An.ad duas q. si constitutio legati excõicet habentem duo beneficia: vtrùm retinens hoc beneficium,ex quo alius percipit fructus simul cum alio,erit excõicatus? dicit q̃ nõ. Iste enim,qui tenet tale beneficium, ex quò fructus non percipit,impunè id retinet cum alio, nec incurrit pœnã e.de multa.nec constitutio. Execrabilis.ergo nec constitutio nis legati,quæ in dubio debet intelligi secundùm ius commune, vt l.2. C.de noxa.& c.cum dilectus.de consue.habere.n. significat cum effectu habere,vt l.nomen filiarũ §.fi. dever. sig.Item si cogeretur dimittere primum,ex quo fructus percipit,propter illud secundum; ex quo ad tempus non percipit,mendicaret in opprobrium cler.contra. c.cum sm. s̃. eo. ¶Secunda quæstio est.Si Papa prouidit de bñficio, hoc adiecto,q̃ habita eius possessione,ipso iure vacet primum. dicit enim,q̃ non vacabit,si fructus huius secũdi alteri debentur, sm Io.Mo.qui alle.ff.de act.emp l.tenetur.§.si vas.vbi dicit, q̃ vas simpliciter venditum debet esse integrum,& vacuum ab oneribus, vt l.2.§.vacua.eod.ti.Item quandoque ille,qui possidet,fingitur non possidere,etiam si quandoque fructus percipiat: puta si patitur controuersiã.C.de acq.pos.l.nemo. & ff. de rei vẽ. l.nõ vtiq; possessio.n.est nomẽ verbale æquiuocum, & requirit, vt sit rei possessæ passio, & possidentis actio:quæ possessio non debet esse sterilis,sed fertilis,vt possessor fructus apprehendat, vt hic in no.videas super glo.fin.
1 quæ circa hoc insistit,plusquàm expediat. ¶¶Tertiò not.q̃ primum beneficium non censetur vacare:donec qui id obtinuit,fructus percipiat de secundo. Sed circa hoc quærit Ioã. And.vtrum iste poterit pos.huius secundi dimittere,& in primo remanere?videtur,quòd sic,postquàm ex apprehensione huius secundi non liberi non inducitur vacatio primi. Certis enim modis inducitur vacatio beneficii iam adepti: & inter alios per secundi apprehensionem liberam, & vacuam: ergo ante videtur habere locum pœnitentia, quò ad primi retentionem,sicut in illo, de quo in c.si tibi.s̃.eod. tit.& lib. ad hoc l.qui hominis. ff.de cess.bo.vbi expressam abdicationem bonorum potest quis reuocare,& bona retinere: ergo idem in beneficio,quod adhuc nõ vacat.facit 2.q.6.c. si quis libellos.& pro,& contra.quod dixi.s̃.de cleri.coniu.c.j.in 2.& 3. q.contrarium tenet hic Io.And.nam ex apprehensione huius secundi primum debet censeri temporale: & secundum perpetuum, quod sponte acceptauit, vt ei perpetuò adhæreret, vt not.s̃. de fi. presby.c.veniens. ergo quod semel placuit,id sequatur, vt in reg. quod semel.Nam inconstantia,præcipuè in clericis,reprobatur à iure.s̃. de iure patro.c.quod autem. quodam enim beneficio speciali ad tempus concesso,retinet tale primum. quod deberet vacare,per c.de multa.s̃.eo.vtatur ergo iure, & priuilegio speciali.quo sublato, in retentione primi iuris alio non iuuatur. ergo non debet propter inconstantiam,& mutationem propositi adiuuari, ne iura sint sibi ludibrio,contra l.fin.C.de bo. quæ lib. ¶Tertiò quæro. Episcopus clerico existenti in studio promisit 10. marchas annuas, donec haberet beneficium æquè bonum: iste est adeptus beneficium 10.marcharum,quas tũ in studio hĩe nõ potest:vtrùm teneatur ei vlterius prouidere?videtur,q̃ sic;qa non potest dici æquè bonum,quod non percipitur in absentia,& habet onus,quod non habebat primum.facit 10. q. 2. c.hoc ius.§.sicut aũt. Item intelligentia sermonis sumitur ex causa,& ex personis,cũ quib.hĩ,vt c.intelligentia.de ver.sig. & 26.dist.c.deinde. & l.plenum.§.equitij.de vsu & habita. & dixi in c.cũ de beneficio.§.qñ.s̃.e. Cum ergo hic eps loque-

retur existenti in studio, dēt intelligi de beneficio, quod ibi percipi possit. facit 22.q.7.c. apostolus. & de ver.ob.l. Titia. causa. n. quæ in dispositione deducitur, ampliat, & restringit dispositionē ipsam, vt l. generaliter. C. de epi. & cle. & l. adigere. §. quamuis. de iure pat. & l. fi. ff. de her. instit. in contrarium alleg. l. qui actionem. & l. qui potest. de reg. iur. Item beneficium episcopi fuit gratuitum à principio: ergo non amarè ex torquendum. de censi. c. ex parte. facit c. 2. de fideiuss. Itē acceptauit beneficium: vacat ergo primum, maximè cuius extitit conditio. de condi. appo. c. verum. & hanc partem refert disputando firmasse Barto. Brix. in q. Dominica. li. 61. nisi appareat inter eos aliud actū. Ista decisio vī mihi dubia, ex eo, q̄ episcopus promisit soluere. 10. marchas annuas existenti in studio. & sic solutio est collata in certo loco: quo casu si alibi soluitur, est habenda ratio, & consideratio loci, vbi erat solutio destinata. & secundùm illum locum, plus, vel minus qđ soluitur, æstimari debet, vt l. quod si Ephesi. & per totum. ff. de eo, quod cer. lo. & s̄. de plus peti. c. 1. vnde studenti hic Bono. 10. marchæ plus vtilitatis conferunt, si soluantur sibi hic: quàm si in Anglia, vel Francia, vnde est, perciperet de vno beneficio satis vltra. non est ergo loci vtilitas adimenda creditori. Item episcopus tenetur in loco studii dare dictas 10. marchas: vt ergo beneficium dici possit æquè bonum, debet intelligi, q̄ deductis expensis, ipsas habeat cū effectu. ad hoc c. præsenti. § porro. s̄. eo. lib. de off. ordi. Inter alias expensas videtur computanda expensa itineris, quæ imminet in portando ipsas usque ad locum, vbi est solutio destinata. si ergo ea deducta non remanent 10. marchæ, non potest dici bene ficium æquè bonum. & per consequens nō est conditio adimpleta, & sic nec episcopus liberatus. In dubio autem si de loco solutionis debiti non apparet: an debitor debet deferre pecuniam ad domum creditoris: vel creditor debet ire pro ipso ad domum debitoris. dixi plenè in c. significante. de pig. & per Barto. post Cyn. in l. inter illa. de consti. pecu.

S V M M Æ.

1 *Præbendæ sacerdotales in ecclesia quandoque esse dicuntur.*
2 *Mandatum directum super aliqua re, non potest super alio adimpleri.*

CAP. XXVII.

1 CVi de non. Tria sunt dicta, quæ patent p. §. & finis oīa respicit. ¶ †No. q̄ in ecclesia quandoque sunt præbendæ sacerdotales. & hoc potest contingere per statutum, priuilegium, vel primam institutionem ipsius, vel per consuetudinem. istis. n. modis potest induci, vt præbenda non conferatur, nisi sacerdoti. & sic ordo sacerdotii quandoque annectitur præbendæ: quandoque dignitati: quandoque personatui: quandoque of-
2 ficio. quod dic, vt no. ī. e. c. ei cui. super gl. 2. ¶ †Secundò not. q̄ mandatum directum super aliqua re, nō potest super alia adimpleri. vnde dicit lex. si mandaui, quòd emeres domum Seii pro centum, & emisti pro centum Titianam longè maioris precij, non videris impleuisse mandatum. nam qui excedit, aliud facere videtur, vt l. diligenter. ff. mandati. & c. cum dilecta. s̄. de rescrip. ¶ Tertiò no. quòd quandoque in ecclesia sunt præbendæ: quandoque dimidiæ, & integræ quod intellige, vt in glo. 3. pôt tñ vna præbenda in duas diuidi: sicut domus, & fundus sola destinatione patrisfamilias diuiduntur in plures, vt l. quod in rerum. de lega. 1. & intellige, quòd præbenda potest diuidi ex causa (puta necessitatis, vtilitatis, & eleemosynæ.) aliàs non posset. quod dic, vt dixi. s̄. eod. c: vacante. in 4. & 5. nota. ¶ Quartò not. quòd licèt in quantitatibus in maiori quantitate insit minor, vt l. si stipulanti. de verbo. oblig. & dixi. s̄. eod. lib. de arbitr. c. 1. specie debita tamen in speciebus, sub maiori non includitur, nec venit minor, vt in versi. similiter. & d. l. diligenter. facit tamen contra istum text. l. si quis mihi bona. §. quòd si ex parte. de acqui. her. vbi mandatarius potest implere: non tñ in minori, quàm fuerit iniunctum. sed ibi mandatum non fuit in speciebus, sed in quotis: vnde in eis idem, quod in quantitatibus: vt in maiori insit minor: non autem econuerso. vna enim species non includit aliam: sed potius bene continet in se minus. vnde dicit glo. quòd quando fit plus, quàm fieri debet: videtur ipsum fieri, quod est faciendum, vt l. is cui. ff. quemad. serui. amit. cum concor. ibi notatis. Sed dices, istud est cōtra hoc c. §. idem. vbi in quantitate valoris in maiori summa non inest minor: nec in minori potest impleri mandatum. Sol. ibi fit mentio quantitatis respectu certæ speciei. quo casu idem de ea, quod de specie iudicatur, vt l. in naue Saufelli. ff. loca. & l. Titia textores. §. fina. de lega. 1. & ex hoc dico, quòd si Papa mandasset prouideri vsque ad certam summam, poterit prouideri de minori; quia in maiori quantitate ad speciem relata inest minor. & hoc not. in cap. quamuis. supr. eo. in gl. aliud credo. & collige, quòd aliud est facere extra mandatum: aliud secundùm mandatū: aliud plus, vel minus, quàm mandatum sit. hoc enim vltimum quandoque complectitur quod mandatum est, quandoque non. & faciunt hæc ad q. Rusticus tenebatur dare mihi omni anno. 10. paria caponum. annis 30. soluit quinque tantùm: an præscripserit contra me in aliis quinque? si censet se soluisse prorsus, in alijs est præscriptum: si verò partem debiti tantùm, per solutionem partis retinetur ius in toto, iuxtà not. per Innocen. in c. cum dilectus. de capel. mo. & l. cum notissimi. §. sed cum illud. C. de præscrip. 30. anno. Vel pone. Debebas mihi 10. bonos. auri de antiquis: soluisti de nouis, qui sunt minoris æstimationis annis 30. an prima obligatio sit extincta, & noua exorta. an verò censearis soluisse: vt sic possim agere in eo, quod defuit? pendet etiam ista quæstio ex prædictis, an videar soluisse aliud, an de toto partem debiti. dic de ipsis, vt not. Barto. in l. si prius. ff. de aqua plu. arcen. ¶ Quintò nota, quòd illa impetratio de præbenda certi valoris adeò est stricti iuris, quòd nisi pūctaliter sit illius valoris, non debetur impetranti. excessio igitur, & diminutio in valore facit beneficium sub gratia non includi. & quia rarò esset reperire beneficia sic ad vnguem æstimata; ideò il la forma non est hodie in vsu: sed dicitur, dummodo tot florenos auri secundùm æstimationem decimæ non excedat. cū enim inhibetur excessus, sequitur, quòd infra summam taxatam omne beneficium includatur. & dic, vt hic in nouel. super ver. certi valoris. ¶ Opponitur, & videtur, quòd ille, cui mandatur prouideri de præbenda integra, possit eligere dimidiam. & ille, cui mandatur de maiori valore prouideri, possit de minori sibi petere prouideri, per l. quod fauore. C. de legi. & cap. ad apostolicam. de regul. Solu. quandoque in eo, quod minus est, nulla præcedit legis, vel hominis dispositio, quæ includat ipsum minus: & tunc nō venit cū dispositione, nec pôt peti, vt ff. de peric. & cōmo. rei ven. l. si vina. & isto. c. Qūq; præcedit legis, vel hoīs ordinatio in illo minori. & tūc ille, cui plenius ꝓuidet, pôt hoc omittere, & petere illud minus, vt l. 2. ff. de in diē adiec. & hoc declarat latius petere per exempla Cy. in d. l. quod fauore. in 9. opp. ¶ Quæro, quando mandatur prouideri vsque ad certam summam Turonen. paruorum, cuius loci æstimatio consideretur, & cuius temporis. & vtrum consideretur bonitas extrinseca, an intrinseca. quò ad primum potest argui, quòd considerari debet locus, vbi gratia facta est, tanquàm ibi oriatur. C. de testa. l. cum antiquitas. in prin. ibi [vel codicillis nascitur.] & talis locus videtur considerandus. ff. de leg. 2. l. nummis. probabilius tamen videtur, quòd consideretur locus beneficii, de quo debet fieri prouisio. ff. si cer. pet. l. vinum. in fi. & de tri. l. fi. & de fideiuss l. si vt proponitur. & est ratio; quia actus, cuius expeditio in certum locum cōfertur, iuris fictione in loco illo celebratus intelligitur. ff. de bo. auctо. iud. pos. l. 3.

l. 3. & de act. & ob. l. contraxisse. ¶ Ad secundum, cum quæritur, cuius tēporis æstimatio debet considerari: videtur, quòd tempus datæ. s̄. de rescrip. c. eam te. & c. constitutus. Sic solutio legati consistentis in pecunia debet fieri de moneta, quæ currebat tempore testamenti, non morte testatoris. ff. de lega. 3. l. vxore. §. testamenta. & de ali. & ciba. leg. l. medico. & quod ibi no. Sicut etiam videtur in contractibus. ff. de contra hen. emp. l. Imperatores. & de verb. oblig. l. continuus. §. cum quis. & de censi. c. olim. & ita not. Azo in brocardis in rubri. de contractibus in rubricella. eadem mensura, vel moneta debetur, quæ erat tempore contractus, &c. Oldra. tenet contrarium in hoc secundo dubio. dicit enim, considerari debere tempus, quo gratia per vacationem, & realem apprehensionem fortitur effectum. ff. de ver. obl. l. quotiens. & l. fecu. & de reg. iur. l. si Calendis. Et est rō; ga talis gratia conditionē hēt. ff. qui & à q. l. 3. & de op. leg. l. cū ita. & de le. 2. l. vnū ex familia. circa princip. ibi [cæteri conditione deficiunt] in conditionalibus autem tempus extantis conditionis attenditur. ff. de condi. & demonstra. l. eum qui post apertum. & de leg. præstan. l. interuenit. & de lega. 3. l. si deportati. in prin. ¶ Ad tertiā quæstionem, qua quæritur, an de æstimatione pecuniæ Turoñ. debet haberi consideratio ad valorem intrinsecum, vel extrinsecum. dicit Oldrad. quòd si Turonenses sunt in vsu in loco beneficij, vel circū posita regione, quę ēt in hoc attenditur. ff. de ali. & ciba. leg. l pe. & s̄. de consue. c. cum olim. in vsu, & cursu communi, & vsu aliorum valor extrinsecus attenditur. ff. ad leg. Falcid. l. precia. & l. in lege falcidia. Ratio huius est; quia cum quis vult rem aliquam per pecuniam æstimare, qua oīa æstimantur, & ipsa p̄ nihil aliud, vt ff. de fideiuss. l. si ita fideiussorem. non dirigit cōsideranem ad intrinsecum valorem pecuniæ: sed ad vsualem. ff. de verbo. signifi. l. propemodum. & hoc apertè dicitur in l. 1. circa princ. ff. de contrahend. empt. ibi [Dominiumq; non tam ex substantia præbet, quàm ex quantitate.] de vsuali igitur isto casu est intelligendum: quia in intelligendis sermonib. vsus omni regulæ, omniq; institutionum generi derogat. solus. ff. de leg. 3. l. librorum. §. quid ergo. & l. semper in stipulationibus. de re. iur. & c. ex literis. de sponsa. Si verò non sit cursus, vel vsus Turonensium. ad hoc dicit Oldr. quòd per hoc gratia non redditur nulla, argumen. l. in testament. ff. de condi. & demonstra. & de his, qui not. infa. l. liberorum. §. 1. quomodo ergo tunc æstimabitur? dicit ipse, quòd fiet ad illam monetā, quæ ibi currit, & illius fiet postea comparatio ad Turon. habito respectu ad vtriusque monetæ bonitatem extrinsecam, argu. s̄. de censi. c. olim. & de iureiur. c. quantò & eorum, quæ ibi not. per Innocen. & Hostien. & ista dicit Oldra. consil. 204. ¶ Quærit Archid. si in ecclesia, vbi sunt beneficia, & præbendæ mandatur simpliciter de beneficio prouideri: an poterit sibi prouideri de beneficio præbendali? Ioan. And. remittit ad no. per eum. s̄. eo. c. fi. vbi tenet, quòd non. secus si sint ibi tantummodo præbendæ: quia tunc appellatione beneficij includitur præbenda, ne rescriptum pereat. argumen. de ver. significa. c. abbate. Si autem mandetur prouideri de beneficio competenti in aliqua ecclesiarum: tunc ista competentia considerabitur ex persona impetrantis: vt sic sermo relatus ad personam intelligatur secundùm conditionem personæ, vt dixi s̄. eo. c. cum de beneficio. facit l. sed & si susceperit. de iudi. & de leg. 3. l. filiæ. & per hoc dixi post Doct. in d. c. fin. in 3. q. quod si in ecclesia sunt p̄bendæ sacerdotales, vel annexæ certis ordinibus per statutum. s̄. c. significatum. vel si annexæ non sunt: tamen in ecclesia est numerus sacerdotū, vel diaconorum, quibus decem præbendæ solitæ sunt conferri: impetrans in tali ecclesia præbendam vacaturam, non habebit præbendam alicui ordini deputatam, vel conferri consuetam presbytero, vel diacono: nisi receptus idoneus sit, & velit ad tales ordines promoueri. nam dictum mandatum cōferendi præbendam debet intelligi de præbendis, quæ possunt honestè, & sine alterius præiudicio conferri, argum. infra eod. cap. ei cui. Quid si tempore impetrationis beneficium taxatum excedit summam, sed non tempore vacationis? dic per Oldra. consi. 35.

S V M M Æ.

1 *Pœna sunt habere possessionem secundi beneficij, vel per eum stare, quò minus habeat.*
2 *Vacatio primi beneficij inducitur, postquàm recepit secundum, & possessionem pacificam habuit.*
3 *Episcopus potest conferre beneficium, quod ab alio possidetur.*
4 *Possessor debet vocari, antequàm possessio auocetur.*
5 *Possessor an teneatur ostendere titulum suæ possessionis.*

CAP. XXVIII.

LIcèt episcopus. Primò dicit beneficiū de iure vacans conferri posse, possessore non vocato. secundò in danda possessione dicit illum vocandum. ¶ Not. quòd licèt titulus beneficij resoluatur ipso iure in casu huius c. per. c. de multa. s̄. eo. non tamen perditur dominium beneficij; quia sicut facilius quæritur per solam collationem, vt s̄. e. c. si tibi. ita facilius perdit. Sed possessio sicut in acquirendo hēt plurimum facti, quàm iuris, ut in c. cum nostris. de conces. præb. ita in amittendo requiritur actus corporeus. facit quod no. s̄. eo. c. accedens. & l. 3. C. de acquir. pos. & hinc est, q̄ licèt in certis casibus acquiratur dominium sine traditione, non tñ possessio, vt l. vt inter diuinum. C. de sacros. ec. & l. si tibi mandauero. §. is cuius bona. ff. mand. hinc est, q̄ hæreticus licèt perdat dominium ipso iure: non tamen possessio est auferenda sine sententia declaratoria. quod dic, vt dixi in c. cū secundùm. ī. eo. li. de hær. ¶ Secundò no q̄ nō dēt possessio auocari à possessore, eo non vocato, etiam si prima facie sit iniusta. debet enim de tali iustitia constare iudici vt iudici. quod non pōt contingere, nisi parte vocata, vt l. fi. C. si per vim, vel alio mō. facit l. meminerint. & quod ibi no. C. vnde vi. & c. conquerente de restit. spo. vbi possessio sine ordine iudiciario auocata,
1 est restituenda ante oīa. ¶ †Tertiò no. q̄ paria sunt hīc possecundi beneficij, vel per eum stare, quò minus habeat: idem enim iudicatur de eo, quod est in potentia, quod de eo, quod est in actu, vt c. fin. de rest. spol. & l. Labeo. ff de statulib. multa. n. sunt, quę non ad actum, sed ad aptitudinē referuntur, vt c. maiores. §. cęterū. de bapt. ¶ Quartò no. quare non est possessio auferenda à possessore non vocato; quia ex aliqua causa potest sibi ius cōpetere retinendi. & aduerte; quia istę causæ retentionis non possunt procedere, nisi de iure speciali, & singulari: nam de iure cōi est præsumptio contra eum: postquàm constat eum de nouo beneficium possidere incompatibile cū primo, vt d. c. de multa. Ex quo not. q̄ quantuncūq; contra possidentem faciat ius cōe, vt sua possessio sit patenter improba: tamen non est auferēda, eo non vocato. & hinc est, q̄ in delictis notorijs requiritur citatio, iuxta no. in c. vestra. de coha. cle. & mu. nullum est. n. delictum adeo notoriū, quod non hēat excusationē ad euasionem pœnæ, vt dicit singulariter Inn. in c. præterea. de dila. ad hoc c. cum dilecti. de acc. vbi dilapidatio, rapina, & simonia possunt excusari, licèt p confessionem in iudicio sint effecta notoria. arg. contra. ff. de fideic. li. l. 4. vbi non debet inspici, quod pōt alicui cōpetere de iure speciali. Nec episcopus contra recusantem respondere de iuribus sibi debitis de iure communi impeditur exe qui officium suum: licèt ille dicat se munitum speciali priuilegio, vt not. Innoc. in c. venerabili. de censi. facit c. cum per-
2 sonæ. ī. eo. li. de priuil. ¶ †Quintò no. q̄ vacatio primi beneficij inducitur, postquàm recepit secundū, & possessionē pacificā habuit. & q̄ a illa duo ponuntur copulatiuè, s. receptio,

& poſſeſsio:dicit Ioan.And. poſt Archid. quòd in beneficijs requiritur inueſtitura,ſiue inſtallatio.de qua.23.diſt.c. in nomine Domini.& de of.archi.c.ad hæc.& c.vt noſtrum. aliàs fruſtra diceretur in alijs iuribus,talem inſtitutionẽ corporalem ſpectare ad archidiaconum.finis tamẽ huius c.innuit, q̃ epiſcopus poſsit inducere in poſſeſsionẽ corporalẽ:ſed expo nit Io.An.inducere,ideſt,inducendũ decernere.Nam, vt dixi,ſpectat illa traditio ad archidiaconũ,quẽ non põt eps impedire,nec remouere, nec pro libito ipſius officium exercere. põt ergo intelligi,quod dicitur in fin.c. q̃ archidiaconus non erat in eccleſia.& ſic poteſt intelligi etiam quod habetur 24.diſt.c.quanto.& vide quod dixi.s.eo.ti.& li.c.eum qui.in
3 6.& vl.no.¶†Sextò no.q̃ epiſcopus põt conferre beneficiũ, quod ab alio poſsidetur.Sed contra.poſſeſsio conſiſtens penes tertium impedit eum,ad quem ſpectat electio,eligere, vt de cau,poſ.c.3.ergo & illum, ad quem ſpectat conferre. Sol. nulla eſt turbatio,vel violentia inferenda pacificè poſsidenti,quo minus ſua poſſeſsione vtatur:donec per ſententiã declaretur alius dñs.& ita ibi,vbi canonici volebant eligere, & ſic turbare illos clericos in quaſi poſſeſsione iuris eligendi. Nam alium eligendo auferunt illis in quaſi poſſeſsione conſiſtentibus fructum ſuæ poſſeſsionis propria auctoritate: qđ eſt prohibitum, ad hoc quod not, in c. conſultationibus. de iure pa.Sed in caſu huius c.collatio beneficij cauſatur à proprietate,& quaſi poſſeſsione conferendi,quæ eſt penes eũm, & non penes poſſeſſorem beneficij. hunc ergo titulum põt epiſcopus in alterum transferre;quia eſt penes eum:ſicut dominus poteſt cedere rei vendicationẽ ad dñium vendicandũ rei ſuæ,quæ ab alio poſsidetur, vt patent etiam alia exempla in 4.glo.poſſeſsio ergo tertij non eſt,eo non vocato,in alium transferenda:ſed titulus,& proprietas conſiſtens penes dñm cedi põt,& conferri,vt hic.& hoc eſt,quod dicimus,q̃ ſeparata eſt cauſa poſſeſsionis,& proprietatis,& nihil habẽt cõe, vt l.fi.& l.naturaliter.§.nihil cõmune.de acq. poſſ. & dixi.s.
4 de cauſa poſ.& propriet.ſuper rub. ¶†Septimò no.q̃ antequàm poſſeſsio auocetur,debet poſſeſſor vocari.& ſic cauſæ cognitio adhiberi, & cognoſcere de canonica collatione petentis,& de iniuſta detentione poſſeſſoris, ſecundùm Archid.s.de reſcr.c.cum olim.& c.cum noſtris,de conceſ.præben.ſup 2.glo.in nouel. Iuxta hoc dixit Lap. q̃ iſta cognitio fiet ſummariè ſine libelli oblatiõe,de plano,& ſine ſtrepitu, & figura iudicij,vt in Cle.diſpẽdioſam. de iud. & de ver.ſig. c.ſæpe.& ſufficit,cui collatio facta eſt,facere fidem de collatione:nec tenetur eam aliter probare canonicam;quia præſumitur,iuxta no.per Io.An.poſt Inn.& Hoſt.de re iudi.c.ſicut.Si autem poſſeſſor neget eam canonicam,oportet eã probare. quas autem exceptiones poſsit poſſeſſor opponere cõtra illum,cui facta eſt collatio: vtrum exceptionem criminis cum infamia.dicit q̃ ſic,per c.accedens.de accu. exceptionẽ verò defectus,qui non cauſetur à crimine, vel quid aliud nõ poteſt opponere,niſi ſtatim offeratur probatio. Si.n.appellatio non ſuſpendit collationis, & electionis effectum: multò minus talis obiectio,iuxta no.per Ioan.And.poſt Inn.& Hoſtien.de ap.c.conſtitutis. de conceſ.præb.c. poſt electionem. Exceptio tñ ſubreptionis,vel alia, per quam qs negetur hñe titulum in beneficio (ad cuius poſſeſsionẽ habendam agitur etiam ſine appellatione) impediet, vt poteſt colligi ex not.p Io.An.s.de elec.c.quod ſicut.in magna glo.circa fi.poſt Inn.
5 & Hoſt.in d.c.conſti.in gl.ſed vñ.¶†Vtrùm autem poſſeſſor teneatur oſtendere titulum ſuæ poſſeſsionis;& ſic eam iuſtificare? dic,q̃ ſic,ad petitionem ordinarij : item etiam ad petitionem tertij,ſiue litigatoris,quando poſsidet contra ius cõmune:puta quia poſsidet primum beneficium cum ſecundo, & ſunt ambo curata. Nam cogitur hoc caſu oſtendere de titulo,etiam vbi habet aduerſarium, & ſic intelligatur iſtud c. ſin eum. Item quod dr̃ de vocando poſſeſſore, intellige verum ſin Io.An, qñ collatio fuit facta ſine cauſæ cognitione.Si verò cauſa cognita, & vocato poſſeſſore, non eſset neceſse eum vocari in poſſeſsione tradenda; quia datio poſſeſsionis eſſet tunc executio collationis iam factæ cauſa cognita. loquitur ergo hoc cap.cum facto prius non examinato, facta eſt collatio:& ſic eſt dubium de iure detinentis. Qñ verò nõ eſt dubium:tunc ſecus.Io.An.poſt Arch.de hoc no.s.de off. or.c.or dinar ij.ſuper verbo conferantur.vbi dicit,q̃ quotiẽs beneficiatus per ſin̄am hoĩs, quæ tranſiuit in rem iudi. pdit ius,quod hẽbat in beneficio,põt,& dẽt ſuum beneficium alteri conferre:& licitum eſt eẽ auferre poſ.ei,qui ius pdidit, ſi illi incumbat,de facto ſine alia cauſę cognitione:qui in hoc exequitur officium ſuum.ad hoc.s.de inſt.c.3.& de pac.c.ac cepimus.& c.cum clerici.& de reſt.ſpo.c.accepta.quod dicit Arch.in priuatione iuris. Ioan. And.intelligit verum quò ad hoc,vt ordinarius prædictam iuris priuationem conferat:nõ aũt quò ad hoc,vt poſſeſſ. auferat, priuatio iuris ſufficit : niſi talis priuatio fuerit declarata per ſententiam, ſecundùm eũ, quod credo verum,per c.cum ſin.de hæreti.¶Quærit Ioan. An.Hoc c.loquitur in eẽo,cuius collationẽ non impedit poſſeſsio beneficii ſic collati,penes tertium conſiſtens.Sed nunquid hoc habeat locum in executore;cum de poſſeſsione tertii non ſit facta mẽtio in literis.de quo plẽnius hic per Arch. qui plenè notat, & tenet opinio. Compo. diſtinguentis inter poſſeſsionem coloratam,& detentionem,vt refert Ioan.An. in d.c.cum noſtris.Sed quia ibi Dom.Ioan.Cal. de iſta poſſeſsione tertii,an ſi nõ fuerit de ea facta mentio in literis,redat ipſas ſubreptitias.& an executores ad prouidendum,vel ad compellendum,poſsint ſe intromittere de talibus beneficiis, quæ ab aliis poſsidentur: tradit ibi plenam doctrinam, ideo ſic diſtingue poſt eum; cum quæritur, an valeat collatio, vel impetratio facta de beneficio vt vacante, quod ab alio poſsidetur. Aut beneficium non vacat de iure : & tunc eſt planum,q̃ nec collatio,nec impetratio valet. de conceſſ. præben.s.c.1,& 3. Aut vacat de iure : & tunc ſubdiſtingue. Aut collatio fuit facta per Papam:aut per inferiorem.Primo caſu, aut Papa tale beneficium contulit proprio motu: & valet collatio, etiam non facta mentione de alterius poſſeſsione facti colorata,argum.c.ſi motu.s.eod.lib.titu.2.Aut Papa non contulit proprio motu:& tunc non valet, ſi non fecit mentionem de poſſeſsione alterius colorata.j.eo.lib.de priuil.c.dudum, & l.2.ff.de nata. reſti. ſecus ſi poſſeſsio non eſſet colorata. Si autem collatio fuit facta per inferiorem:ſubdiſtingue. Aut fuit facta per ordinarium:aut per delegatum, ſiue executorem. Si per ordinarium, aut ille ordinarius eſt naturalis & perpetuus. Aut ſuperueniens,& non naturalis.Si eſt naturalis, & perpetuus,ſicut eſt eps, vel alius,qui ptãtem hẽt conferendi beneficia ratione naturalitatis, vel eccleſiæ: & valet eius collatio, etiam de alterius poſſeſsione colorata non habita mentione,vt s.eod.tit.c.de multa.§.is quoque.& in hoc c.& in c.ſi apoſtolicæ.de offic.ord.in Clem. Si autem talis ordinarius non eſt naturalis,ſed ſuperueniens; vt legatus : tunc non valet collatio, non facta mentione de alterius poſſeſsione colorata. Si enim hoc procedit in Papa, vbi contulit non motu proprio, vt dixi:fortius in legato. ad hoc d. Clemen. & ſi apoſtolicæ. & cap. fin. de offic. leg. ſupra eod. libr.Si autem per delegatum,ſiue executorem facta fuit collatio talis beneficij,quod ab alio poſsideretur:diſtingue.Aut contulit vigore literarum ſuper non expreſſo,ſed incerto beneficio conceſſarum: tunc, licèt valeant literę, cum nullum beneficium impetrans expreſsit: & ſic de alicuius poſſeſsione non poterat facere mentionem : tamen de iure eſt melius, quòd non conferat : niſi primo poſſeſſor renunciet, vel caſſetur quod factum eſt de eo. Aut literæ fuetunt ſuper certo, & expreſſo beneficio impetratæ: & tunc aut in literis dicitur beneficium de iure vacare: & valent, nec hac exceptione poſſunt elidi: ſed etiam hoc caſu executor non debet conferre,niſi primo colorato poſsidente amoto, vel renunciante.& ſic procedat ſecundùm formam iuris.de reſcri. c.ſuper literis.bene facit c.literis. de conceſ.præb.& idem vñ in auditore deputato in curia, qui pronunciauit beneficium alicui fore debitum,ſi uult eidẽ conferre illud: quod poteſt, vt in Cle.auditor. de reſcr.primò.n.poſsidentem coloratè ſaltẽ p ſin̄am amouebit.& ſin̄a ſufficit hoc caſu:vt dicatur ẽt de facto vacare.ad hoc c.propoſuit. Et hæc dicta in his duobus membris ſunt vera,ſaluo quod dicit in d.c.in 13.q.in fi. Aut in literis dr̃ beneficiũ ſimpliciter vacare : & tũc aut poſſeſsio detinẽtis eſt colorata: aut non.Primo caſu valent literæ,& tenet collatio executoris,ẽt non amoto prius illo poſſeſſore.facit c.illa.ne ſede vac. licèt tutius eſſet illum primò amoueri. facit de conceſ.præb.c.quia diuerſitatem.Si autem eſt colorata:& tũc aut in literis erat illa clauſula [amoto quolibet illicito detentore.]& tũc non impediẽt impetrans p alterius poſſeſsionẽ ẽt coloratã.ad hoc.s.de conceſ.præb.c.propoſuit.& de re.permu.c.cum vniuerſorum. Aut in literis non erat illa clauſula. & tunc aut ille color fuit acquiſitus poſt impetrationem;aut ante.primo caſu non impediturimpetrans:nam nec poterat diuinare,facit de conſti.c.cum acceſsiſſent. & de reſcr.c.conſtitutis.& vt eccl.beneficia.c.vno.valebit ergo collatio,ẽt illo prius non amoto.ad hoc de re iudi.c.cum Bertol dus. Secundo caſu literæ ſunt ſubreptitiæ:vide nec tenẽt collatio facta illarũ vigore.& ille eſt verus caſus c.cum noſtris. iſta eſt eius diſtinctio ibi.ad fi.& rationem ſingulorum mem brorum dicit patere ex quæſtionibus formatis ibi per eum. ¶Circa etiam executorẽ gratiæ apoſtolicæ q̃rit Io. An.ſi ſit datus ad conferendum : vtrum poſsit inducere in poſſeſsionem.dicit,q̃ ſic, quaſi ſit executiuum ad mandatum conferẽ di.de of.del.c.ſignificaſti.Interdum apponit in literis[& defendas inductũ.] de quo remittit ad nõ.peũ in c. pro illorũ. s.eo.tit.ſuper ver. contradictores.de quo dicam.j.e.c.ſi cui.

CAP. XXIX.

SI cui prouideri. Tria ſunt. primò ponit formam prouiſionis. ſecundò ſoluit illius dubium. tertiò ſolutionem declarat. ſecunda, ibi [ſacerdotalis] tertia, ibi [ſed aliam.] ¶Not.q̃ tex.loquitur, cum mandatum fuit ſimpliciter de præbenda. ſecus ſi non ſimpliciter : ſed cum generali clauſula,non obſt. de qua in glo. ſin̄ quam debebitur tunc ſacerdotalis propter virtutẽ dictæ clauſulę,ſin̄ gl.in nouel.q̃ refert opi.Arch.cõtra riam.dicit.n.q̃ niſi ponatur aliqua ſpecialis clauſula,p̃ quam euidenter appareat de tali intentione mandantis:cui tunc parebitur,de of.dele.c.ex parte.eo.li.& quod ibi nõ. iſta verba generalia,de quib.in gl.non ſufficiunt.Nam in generali clauſula non veriſimilia nõ videntur incluſa.de deci.c.2.Inſt.qui manu.non poſſunt.§.1.Non eſt autem veriſimile,q̃ Papa velit illam eccleſiam per dicta verba defraudari officio vnius ſacerdotis.pro hoc etiam adducit,q̃ effectus generalis clauſulæ [non obſt.] tollit impedientia gratiam : non autem tollit inhabilitatem,quæ concernit perſonam impetrantis. Nã in tollenda inhabilitate perſonæ eſſet neceſſaria diſpenſatio: aliàs eſſet gratia ſubreptitia,impetrata ab inhabili:puta illegitimo,corpore vitiato,ſeruo,bigamo.& ſimi.Ioan.And.defendit gloſſ.ſuam. pro qua allegat quod not. ipſe Archid. & Ioan. Mon.s.eod.c.ſi pro clericis. ſuper ver.habentibus.vbi tenet,quòd ſi per ſtatutum beneficium habens ordinem annexum conferri non debet,niſi ſacerdoti: bene conferretẽ impetranti,qui etiam non eſt in ſacris ; ex quò in ipſius reſcripto ſtatuta tolluntur.Non obſt.ſecundùm eum ratio Archid. ſcilicet,quòd clauſula [non obſ.]tollit gratiæ impedimenta, non perſonæ;quia debet intelligi de inhabilitate,quæ prouenit à iure communi:vt cum illis, de quib. s. ſed in quæſtione noſtra inhabilitas cauſatur à ſtatuto eccleſiæ: vt q̃ non conſtitutus in ſacerdotio ſit inhabilis ad præbendam. Nam de iure communi eſſet habilis etiam maior ſeptennio,iuxta no. s.eo.c.ſuper inordinatam.magis igitur obſt. inhabilitas cauſata à iure communi,quæ non tollitur per generalem cauſulam [non ob.]quàm cãta à ſtatuto,quæ bene tollitur,ſin̄ eũ. iſta rõ non vñ placere Lap.qui dicit,q̃ talis clauſula [nõ ob.] in literis appoſita deberet facilius derogare iuri communi,ſi ue defectib.cãtis ab eo,quàm cãtis à ſtatuto, vt c.1.s.de conſti.eo.lib. Si ergo illa perſonæ impedimenta, quæ à iure communi prouenium,non tolluntur: multò minus illa,quæ proueniunt à ſtatuto.& hinc ſumpta occaſione,& pro concordia iſtarum opinionum Lap.de effectu huius clauſulæ ſic dicit in fine huius c.Aut Papa ſcribit proprio motu. Aut ad petitionem alterius. Item aut edidit ius de nouo, vel cõſtitutionem facit, & ẽt cum proprio motu ſcribit: & ſufficit quò ad oẽm effectum clauſula [non obſtantium] ẽt generalis. ad hoc s. de mag.c.fin.& de hæreti.c.ſicut ait.& ita loquatur c.1.s.de conſti. Si verò facit gratiam, vel aliud reſpiciens ius priuatũ ad petitionem alterius. & tunc aut illud impediens, de quo debet fieri mentio,procedit ex facto proprio impetrãtis,aut ex facto alieno:ſi ex facto proprio (vt quia eſt beneficiatus, & impetrat beneficium,vel eſt defectuoſus:)& tunc non ſufficit mẽtio,ſiue clauſula gñalis:ſed dẽt eſſe ſpãlis, & ſpecifica dupliciter.ſ. ſpecificãdo ipſius defectum, pró quo ſcribitur: & cãm illius ſtatuti,conſuetudinis, vel priuilegij,pp qđ talis defectuoſus reddit (puta ætatis,ordinis, & ſi vt in iſto.c.) & idẽ ſi ex facto alterius publico aliàs ſibi noto. & iſto caſu ſit vera opi.Arch.ſi autem ex facto alieno nõ publico,nec aliàs ſibi noto:tunc ſufficit ſaltẽ mentio,vel clauſula,nõ ob.gñalis, maximè aliqua expreſsione pcedente, & ſecuta clauſula generali.ad hoc.s.eo.lib.de procur.c. qui ad agendum. & Cle. non poteſt. & iſto caſu habeat locum opinio Ioan.An.videtur etiam ſecundùm eum poſſe rationabiliter dici : vt quod operatur motus proprius ſine aliqua clauſula,non ob. (nam tollit ſubreptionem,& non impedimenta:)idem operetur generalis clauſula non obſt. cum ad petitionem alterius Papa facit gratiam:vt ſcilicet tollatur vitium ſubreptionis : remaneat tamen contra illud reſcriptum via iuris communis. & hoc, quando procedit impedimentum ex facto alieno, non proprio. ſubdit,quòd hic addenda eſt eius diſtinctio, quam de hoc fecit.s.eo.c.ſi propter.& iſta ibi, vbi plenius de hoc dixi in repetitione. ¶Secundò no.quòd tex.loquitur, cum Papa mandat prouideri : vt ſacerdotalis præbenda non conſtituto in ſacerdotio,vel ætate legitima non debeatur.idem dicas ſi Papa prouideat,non expreſſa qualitate præbendæ,nec ætate prouiſi. Nam ſubreptio ita vitiat prouiſionem Papalem, ſicut mandatum de prouidendo, vt patet ſupra eod. c. ſi motu. ſecundo reſpon. & ſupra eod. cap. non poteſt. primo reſpon. & de offic. deleg. cap. fin. & Clemen. 2. de offic. ordi. Idem dicit Ioan. And. in caſu cap.cum in illis.primo reſpon. ſupra eodem. quando prouideritur de dignitate, non expreſſo de cura, vt prouiſio ſit cenſenda ſubreptitia. ¶Tertiò nota, quòd text. loquitur de præbenda ſacerdotali, vt non debeatur ſimpliciter impetranti præbendam, niſi ſit in ſacerdotio, vel ætate ad ipſum ſuſcipiendum idonea. nunquid idem ſit in præbenda diaconali, vel ſubdiaconali : vt non debeatur ſimpliciter impetranti præbendam, niſi ſit diaconus,vel ſubdiaconus, vel in ætate idonea, prout ordo ille exigit ? Archid. dicit,quòd idem propter identitatem rationis. Contrarium tenet Ioan. Andr.dicens notabiliter hoc expreſſum de ſacerdotali. Nam ſi de alijs ordinibus voluiſſet idem ſtatuere, dixiſſet præbendam, requirens certum ordinem,vel ordinem ſacrum: ſicut dicitur in Clem. vt hi qui.de æta.& quali. videtur enim hic iuriſlator ſtatuere aliquid ſpeciale in ordine ſacerdotali,à quo pendet fidelium deuotio, & eccleſiaſtica ſacramenta. Item benedictio, baptiſmus,pẽnitentia,& extrema vnctio. vnde ſacerdotes Deorum nomine nuncupantur. de hære. capit. cum ex iniuncto. § licèt. & angelorum. 11.quæſt. 1.cap.ſacerdotibus.& dicuntur lumen mundi.93.diſt.c.ſacerdotes. dicuntur etiã patres,

& magistri. 96. distinc. c. quis dubitet. & dicit Apostolus. du plici honore sacerdotes honorandos, prima ad Thi. c. 5. Pluribus aliis rationibus hoc probat, & concludit, q̃ propter of ficium missæ expedit sacerdotium non differre. & ideò sacer dotalem prębendam non assequitur. In alijs verò ordinibus nec tantus fauor, nec tantum dispendium est in differendo, cum ergo per cursum temporis, velit nolit, fiat quis maior. C. de in integ. resti. mino. l. si minorẽ. dabitur ei titulus, & in terim deseruiet in diuinis. ętate postea aduenięte recipiet or dinem. Si vis, vide latius in nouel. ¶ Quartò no. quòd impe tranti simpliciter prębendam debetur sacerdotalis, dummo do sit in sacerdotio, vel ætate. sed contra. s̃. eo. c. cum in illis. vbi simplex appellatio dignitatis non includit curatam. Sol. Ioan. And. post Ioan. Mo. dicit, quòd sacerdotales prębendæ magis conueniunt in nomine beneficiali, quàm dignita tis cum cura, & sine cura, vt hic latius in nouel. ¶ Quintò no. quòd dicit [aliam expectare debebit] &c. Nam secundùm Ioan. Mo. genus, quod in vno de indiuiduis impleri non po test, implębitur in alio. argum. s̃. eod. c. cum in ecclesia. & qđ not. s̃. eo. c. quia sæpe. in vlt. glo. Item intellige, quod dicit de expectando aliam, cum fuit scriptum de prębenda proximè vacatura. Si autem mandatum de prouidendo, vel prouisio ne emanauit super certa, & expressa: si illa non debetur, non debebitur alia. & sic non habet locum quod dicitur hic in fi. de alia expectanda, secundùm Ioan. And. super verbo mandatum. Ratio differentiæ est: quia vbi exprimitur certa præ benda, potest notari, & est ibi subreptio. & ideò non habe bit aliam. & idem sentit Lap. si in ecclesia sunt omnes prębẽ dæ sacerdotales. Nam si impetrans ibi prębendam simpliciter vacaturã non sit ætatis legitimæ tempore datæ, nullam habebit, nisi iam esset canonicus, & ignorasset omnes illas prębendas esse sacerdotales. Nam si tunc tempore vacatio nis deprehenditur in ætate legitima, habebit eam ratione di cti canonicatus: dummodo non sint ibi alij expectantes, vt dicitur. s̃. eo. c. clericus. 2. respondeo si autem is, cui prouide tur, vel prouideri mandatur simpliciter de prębenda, sit in fra septennium: tunc esset rescriptum subreptitium, & nullã haberet, vt s̃ eod. c. super inordinatam. & s̃. e. de rescrip. c. si eo tempore. ¶ Opponitur, innuit hoc c. quòd sufficit tem pore vacationis prębendæ sacerdotalis esse in ætate legiti ma. Sed contra hoc oppo. & videtur, quòd debeat inspici tẽ pus datæ, vt præalleg. c. si eo tempore. Sol. vt in glo. 3. quæ re fidet, quòd aliud in impetratione beneficii curati, vt ibi: aliud in impetratione prębendæ sacerdotalis, vt hic. Lap. dicit, q̃ sicut ibi, ita hic inspicitur tẽpus datæ. & quod hic dicit [altã expectare debebit] debet intelligi, aliam. (non sacerdotalẽ, quam habere poterit, si vacat, vel postea vacabit. & ita intel ligit Arch. hoc c. in d. c. si eo tempore. in gloss. facies vim. hic etiam hoc probatur secundùm eum. Nam istud relatiuum [aliam] est accidens diuersitatis, habens referre diuersum in qualitate à suo antecedenti: licèt idem referat in substãtia. vt Christus suspensus est, & alii duo latrones cum eo. vnde licèt illud [aliam] habeat referre idem in substantia, scilicet prę bendam: non tamen habet referre idem in qualitate. scilicet sacerdotalem. ad hoc facit quod no. post Ioan. Mo. s̃. eo. c. cũ in illis. super glo. electio. in fi. nec super istud nomen [aliam] facit positionem, vt no. de rescrip. c. sedes. in 3. glo. & Clem. abbates. eo. tit per Ioan. And. super verbo. alijs. & 26. dist. c. deinde. in prima glo. Io. Mo. tenet opin. Ioan. An. dicit enim, quòd hic fauorabilior est forma, quàm ibi, vbi gratia potest habere effectum in altera saltem parte disiunctiuæ. sed hoc aliter interpretando tota gratia periret. Ego idem sentio: nec fundo me ex verbo [aliam] sed ex verbo [si nondum] quod videtur respicere tempus vacationis, non datæ. & sic Io. An. ipsum intelligit, dum super dicto verbo ponit tertiam gloss. Item pro hoc facit verbum [expectare.] Nam de sacerdota l., non dixisset, expectari; quia illa satis breuiori tempore po tuisset deberi. debet ergo intelligi, expectare, ad aliam scili cet sacerdotalem, cum vacauerit in ætate legitima superue nienti. & sic dictio [aliam] refert ad similem in substantia, & in genere: licèt diuersam in specie. & ista est eius propria na tura. ad hoc facit l. si fugitiui. C. de seruis fugi.

SVMMAE.

1 *Literæ iustitiæ summi Pontificis quæ sunt.*
2 *Literæ impetratæ in forma pauperum expirant eo ipso, quòd impe trans assecutus est aliquod beneficium.*

CAP. XXX.

SI pauper. Decidit casum dubium, rationẽ in terserens, ibi [cum cesset.] ¶ No. q̃ clerico nõ habenti beneficium mandat Papa iuxta eius
1 merita de beneficio prouideri: & illæ sunt † literæ iustitiæ, & sine ipsis ad hoc ordinarius tenebatur. s̃. e. c. cum secundùm Apostolum. In ista autem prouisione considerabitur perso næ qualitas, & consuetudo loci: vt plus in Anglia, quàm in prouinciis, assignetur etiam personis æqualibus. Item haben da est etiam ratio facultatum, vt l. legatus. & l. cum alimen ta. de ali. & ciba. lega. & ff. de vsu & ha. l. plenum. §. 1. & dixi s̃. eo. titu. & li. c. 1. Sed dices. cum iste pauper clericus passus est se ordinari sine titulo, fuit in culpa, sicut etiam fuit episco pus. culpa igitur cum culpa compensetur. & maximè quia in pari delicto deterior est conditio petitoris, qui certat de lu cro, vt l. apud Celsum. §. Marcellus. de doli excep. Sol. vt not. Innoc. in c. intelligimus, de adul. & s̃. eod. c. cum secundùm. vbi etiam quid iuris, quando beneficium per episcopum col latum euincitur, an teneatur de aliquo prouidere. de quo ẽt
2 in c. inter cætera. s̃. e. & 7. q. 1. c. præsentium. ¶ † Secundò no. quòd literæ impetratæ in forma pauperum expirant eoipso, quòd impetrans est aliquod beneficium assecutus. impetrãs verò in forma communi per assecutionem beneficii tunc ex pirant, quando illud beneficium non est compatibile cum beneficio, quod per literas expectatur: cum enim tunc expi ret ius in re, vt in c. de multa. s̃. e. fortius ius ad rem, vt in Cle. gratiæ. alle. in 1. gl. facit l. Sempronius Attalus. de vsufru. leg. & aduerte quia tex. dicit, quòd fuit assecutus beneficium. nũ quid ergo si ipsum impetrauit à Papa, debuit facere mẽtionem de literis primis? certum est, quòd impetrans tenetur de quolibet minimo beneficio facere mentionem, vt s̃. eo. c. si motu. Sed an idem de iure, quod habet ad beneficium ob tinendum, vel obtentum recuperandum? vide. s̃. de rescript. c. in nostra, vbi etiam quid iuris, si lite pendente super electio ne, vel præsentatione facta de aliquo recipit aliud beneficiũ, an videatur cedere illi liti. dicit, q̃ sic, si id, super quo litiga bat, non erat compatibile cum secundo. quo casu cum per adeptionẽ secundi finiretur ius in primo: multò magis iudi cium inchoatum super eo, argum. l. si mulier. ff. solu. mat. & l. post finitam. de suspe. tuto. Si verò esset compatibile: tunc duraret quæstio super eo mota. & hæc vera, vt dixi, quando adeptus est pacificè possess. secundi. Si autem propter litem non potest possess. secundi consequi. tunc non videtur re nunciare liti, quam patitur super primo: vnde, vt refert Ioan. And. in d. cap. in nostra. ipse consuluit, quòd si habens gratiam ad dignitatem, etiam quam duceret acceptandam, non perdit gratiam, consentiendo electioni de se factæ in ali qua ecclesia, etiam petendo confirmationem. alleg. d. Cle men. gratiæ. vbi acceptatio collationis, quę tribuit ius in re, vt capitu. si tibi absenti. supra eodem. non perimit gra tiam, nisi post adeptam possess. pacificam, vt ibi. multò minus electio, & pacifica cõfirmatio, vt ibi plenius per eum. ¶ Quæ rit Ioan. And in nouel. vtrùm habens formam pauperum, si postea ordinetur ad titulum sui patrimonij, vel alterius, per hoc perdat literas & gratiam: & videtur, quòd sic, per istud c. quasi cesset isto casu cã mandati. Itẽ forma pauperum est inuenta

inuenta ad subueniẽdum necessitatibus clericorũ, vt c. postu lasti. s̃. de rescrip. cessat autem necessitas propter talem ordi nationẽ. In contrarium facit hoc c. inquantum facit gratiam expirare per assecutionem beneficij. ergo non patrimonij, vel alterius. quia quò ad suum nil noui consequitur, si alterius fa cilè perire posset: nec est expositum perpetuitati, sicut debẽt esse beneficia. 5. 5. disti. c. præcepta. & hoc tenet Io. An. nisi in casu, quo diceres illum titulum in bonis ecclesiasticis perpe tuò constitutũ; ita q̃ caderet in nomen, & effectum perpetui, & ecclesiastici beneficij, iuxta no. per eum in d. c. postulasti. & qđ nõ. s̃. c. tuis. & quod ibi per eum super vlti. glo. ¶ Secun dò quæro post eum de clausula [moneas attentius, & indu cas.] an per illam executor possit compellere ordinariũ? Ar chid. licèt non clarè, videtur velle, q̃ possit. inducit no. in Spe. de rescr. in prin. §. rõne formæ. ad fi. ver. Item si Papa roget. & fuit quæstio Ioã. de Deo. & Egi. de Foscararijs. tenuit emi Ioã. & Egi. post eum, q̃ possit, dicens, q̃ sentiens contrariũ pecus erat. refert Io. And. eorũ iura facientia ad vtrãq; partẽ. & tan dem per c. cum nostris. in fi. & p ea, quæ ibi no. in glo. vlt. vide tur sibi tenẽda pars negatiua. alleg. Extraua. Ioã. quæ incipit. Antiquæ. uer. etiam additur instanter ppetuæ sentẽtiæ. de qua hic p eum latius. Qui vltimò quærit de intellectu clausulæ cõ suetæ apponi in literis impetrantis in forma pauperum. appo nitur enim taxatio certæ summæ secundùm varietatem regio num. Item examinatur de tribus, si bene construit, si bñ legit, & bñ cantat: deinde forma datur inquisitoribus, vt inquirãt, si ẽ vitæ laudabilis, & honestæ conuersationis. Cle. j. de conc. præb. & tunc prouideant sibi secundùm suæ probitatis meri ta: & vt sibi volẽti possit prouideri ẽt de minori, datur de facto vnius mensis terminus ad acceptandum à tempore notitiæ: & in fine apponitur decretum, & ante ipsum inhibitio: ne is, cõ tra quem scribitur post insinuationem, ẽt ante acceptationẽ aliquid interim disponat. hoc casu dubitatur, an añ dictam in sinuationem valeat collatio facta per ordinarium? & dicit, q̃ sic, de bñficio minoris valoris, quod requirit acceptatiõem, non voluntatis declarationẽ: q̃ aliter non esset competẽs me rit.s probitatis illius propter tenuitatẽ. & sic non cadebat in gratia: non sic in bñficio incluso sub principali gratia, qđ non requirit voluntatis declarationem. tunc enim facta pronun ciatione p executores sup idoneitate impetrantis, statim de cretum ligat. quod vide in d. Cle. primo respõso.

SVMMAE.

1 *Iura partium vbi sunt obscura, ceteris paribus ille vincet, qui habet tutulum à maiori, & digniori.*
2 *Receptio facta per Capitulum contra statutum suum iuratum an valeat.*

CAP. XXVI.

SI à sede. Soluens casum dubium distinguit duo membra secũdum, ibi [si verò.] ¶ No. q̃ qñq; duo, vel plures, ad quos spectat collatio benefi cij, in collatione concurrunt: nec apparet, quę collatio fuerit facta prius: quo casu melior est conditio possidentis, etiam si petitor vtatur maiori auctoritate, q̃ possessor. si tñ in petitio ne, vel possessione per omnia sunt pares, maioritas deberet attendi. vt in §. si verò. possessio igitur vincit auctoritatem, & auctoritas (vt sic dixerim) paritatem. Alibi ẽt duobus niten tibus ex possessione pari præfertur ille, qui de antiquiori cũ titulo probat. s̃. de proba. c. licèt causam Ratio, quare in pri mo casu est possessori fauendum, ꝑt esse incertitudo tituli pe titoris. In certũ est enim, vtrùm anto, vel post ipsum titulum habuerit, anteq̃ possessor. cum ergo iura partium sunt obscu ra &c. vt in c. inter. de fide instr. Item sufficit reo aliquid pro bare, per quod actoris probatio efficiatur dubia, vt ab eius petitione absoluatur, etiam semiplenè probando quandoq;.
1 quod dic, vt no. Cy. in c. in bonæ fidei. C. de iureiur. ¶ † Secun dò. not. in §. si verò. q̃ vbi iura partium sunt obscura, ceteris paribus ille vincet, qui habet titulum à maiori & digniori. fa cit quod no. & dixi s̃. eod. c. hi qui auctoritate. & Cle. duobus. vt lite pẽdente. Sed videt, q̃ sicut, vbi de prioritate, & posterio ritate tituli contenditur, non sit habenda ista consideratio: sic nec ex eo, quòd habeat quis titulum à Papa, præferatur alte ri, vt l. si duas. ff. de excu. tuto. vbi si de prioritate, & posteriori tate eius, quo d fecit Imperator, & alius iudex, contendit, nõ magis pro ipso, q̃ pro illo præsumitur, nec fauetur. Sol. ibi lo quitur in onere, sed hic loquit de beneficio, & fauore. ¶ Quæ rit Io. An. c. loquitur, cum diuersi contulerunt eodẽ die, nec apparet de prioritate. quid si tales collatiões factæ sunt ab vno, de quibus similiter dubitetur, quæ sit prior. in Papa sic cõ ferente videtur casus. s̃. eo. li. c. cum duobus. de rescri. Sed ibi loquitur de prouisione fienda, non facta. in illa enim possibile est vtrãq; valere, etiam qñ prioritas apparet. qđ non est hic. Simile. s̃. eo. lib. de ele. c. vt quis duas. & ideo, dicit ipse, in ca su prædicto incertitudo talis vitiat, vel saltem impedit, vt ff. đ reb. dub. l. si fuerit. de testa. tut. l. duo sunt. Vel potest dici, q̃ propter dubium prioritatis ad superiorem sit recurrẽdũ, vt declaret; sicut in simili. s̃. de of deleg. c. 2. facit l. si quis seruũ. §. si inter duos. de leg. 2. ¶ Secundò quęro. Ordinarius contu lit; sed Papa, vel legatus reseruauit, nec apparet quis primò: credit, q̃ prouisus p ordinarium de vacante obtinere debet; ex quò p aduersarium nil probatur, quod impediat. remittit ad no. in Cle. literas. de rescrip. in glo. pone. & quod no. s̃. eo. c. si tibi. ad fi. il 1. super ver. anteq̃. Ibi tamẽ loquitur in eodẽ collatore. hic in diuersis: quorũ nullus ẽ maior altero. ꝑ opi. tamen Io. An. alleg. Lap. s̃. eo. c. si pluribus j. & ij. respõso. p quod c. dicit, q̃ vbi proprio motu Papæ, nec expresso, facta ẽ reseruatio, non valet collatio facta p ordinarium & idem vi detur, si sit reseruatio generalis, quæ habeat vim constitutio nis. & idem si non motu proprio, p c. si bñficia. s̃. eo. lib. & eo. ti. vbi æquiparatur collatio, & Papalis reseruatio cum decre to. facit ad hoc Cle. si duobus. §. neutro. vt lit. pẽ. ¶ Tertiò q̃ ro. Titius impetrauit in ecclesia Boñ. canonicatum. eo dẽ die concessum fuit priuilegiũ ipsi ecc. ne aliquẽ impetrãtẽ recipe teneatur: nec apparet, quæ gratia fuerit primò facta. dicit Ar chi. q̃ impetrans obtinebit. nam non põt dici post indulgen tiam impetrasse. & sic non ẽ vt posterius impetrans repellẽ dus, arg. ff. de do. inter vir. & vxo l. cum hic status. §. similiter. aliàs l. si ambo. & de reb. du. l. cũ impubes. & l. q duos. in prin. & §. cum in bello. eod. ti. Itẽ primum dicitur, quod nõ habet aliud ante se, vt in prima Constitutione Dig. & l. ex duobus. đ vulga. & pup. & dicit, q̃ ista interpretatio ẽ benignior; quia secundùm eam valet vtrũq; indultum, (. rescriptum, & indul gẽtia; & talis interpretatio ẽ in dubio facienda, đ verb. sig. c. abbatẽ. Itẽ iste clericus ẽ actor, contra quem excipitur de in dulgẽtia. debet ergo qui excipit, clarè probare exceptionem suam, sicut actor suam intentionẽ, iuxta doctrinam glo. in d. Cle. literas. & Bar. in l. non solum. §. sed vt probari. de ope. no. nun. & dixi in repetitione c. in præsentia. de proba. hodie tñ ista quæstio ẽ superflua propter clausulam, quæ apponitur in literis impetrantium, p quas tolluntur indulgentiæ, ẽt p lite ras præcedẽtes; multò magis igitur concurrẽtes in tẽpore.
2 ¶ † Quartò quæro, vtrùm valeat receptio facta p Capitulum contra statutum suum iuratum. Archi. q̃ non, ẽt ad mandatũ legati Papæ. probat p c. dilecto. s̃. eod. vbi iuratum statutum, & confirmatio Papalis ponuntur disiunctiuè vt diuersa: vñ si cut illa duo vitiant, ita ẽt iurm. & multò magis; quia statutũ confirmatum validat purus hõ, licèt vicarius Dei in terris: iu ramẽtum aũt confirmat verus Deus, cui magis, q̃ hoí, ẽ obe diẽdum. 11. q. 3. c. Iulianus. & c. qui resistit. Io. An. tñ in d. c. di lecto. super verbo iuramẽto. tenet, q̃ valet, licèt illi sint piuri. & ita post eum ibi dixi in vl. q. & hic adde, q̃ si Capitulũ põt excipere contra impetrantẽ de numero iuramẽto firmato: si non excipit, sed recipit, non euitat periurium; quia excip re

tenebatur, vt no. in c. constitutus. de rescri. in nouel. vbi stante numero iurato, quærit quid iuris, si Papa mandat, ꝙ vel recipiant, vel dent centũ, nõ ob. iuramẽto, vel numero: an si recipiunt, sint periuri, cũ possint non recipere dando cẽtum? dicit, ꝙ non, arg. l. quæ sub conditione. §. iurisiurandi. ff. de cõd. insti. per quem. §. dico, ꝙ non facta mentione numeri sic iurati, etiam ad centum nõ tenebit in terminis q̃stionis p̃dictæ, vt dixi in d. c. cõstitutus. in 3. q.

SVMMAE.

1 *Pluralitas officiorum requirit pluralitatem personarum.*
2 *Monachi vagari nan debent.*
3 *Monachi ad pluralitatem ecclesiarum curatarum assumi prohibentur.*
4 *Prior manualis an possit conqueri de abbate, qui sine causa rationabili vult eam remouere.*

CAP. XXXII.

CVm singula. Primò ponit constitutiõis cãm. secundò cõstitutionẽ circa religiosos, ibi [p̃nti.] in qua tria facit. Primò ꝓuidet circa futura, & pœnã apponit. Secũdò, ibi [circa.] prouidet circa præterita sub eadẽ pęna. Tertiò, ibi [inhibem⁹.] prouidet circa administrationes, vel officia vnius monasterij non cõmittenda monachis alterius monasterij, & pœnã apponit cõmittenti, & recipienti. & dicit Io. Mo. ꝙ hæc Decretalis obuiat ambitioni monachorum, & eam multiplicibus pęnis constringit. ¶ † No. principium, ex quo patet, ꝙ pluralitas officiorum requirit pluralitatem personarum. hinc est, ꝙ nullus potest esse in duobus collegijs, vel habere duas militias, siue honores, etiam sęculares, vt no. s̃. eo. c. cum præterea. & c. ad hæc. & 89. di. c. singula. vbi de hoc. ¶ † Secundò no. ꝙ monachi non d̃nt vagari. concor. 16. q. 1. c. q̃dam. & c. monachi vagantes. & hac ratione non posset abbas dare licentiam suo monacho intrandi religionem arctiorem: nisi eam prius inuenerit, & paratus sit eam recipere. & si aliter facit, fugitiuus ẽ, & apostata; cum nõ sit in alicuius obedientia. posset tñ abbas dare licentiã monacho suo, vt sub obediẽtia sua vadat q̃rẽdo religiosum locũ arctiorẽ. hoc tñ Inno. nõ consulit, nisi abbas hoc faciat, vt euitet maius malũ. & dic latius, ꝙ aut mõachus vult transire ad religionem latiorẽ: aut ad strictiorem: aut ad parem. Primo casu requirit licentia Papæ. Secudo casu dic, ut in glo. vt si. Tertio casu dicit glo. requirit licẽtia abbatis, & cõuentus. In nouel. dicitur, ꝙ requiritur dispensatio, & auctoritas episcopi. quod placet hic Io. Mo. & vide quod no. in Spec. ti. 2. §. sunt quoq;. ver. 24. & q̃d no. Io. And. de reg. iur. in c. nõ est. super glo. 1. ¶ † Tertiò no. ex eo, ꝙ prohibet monachos assumi ad ecclesiarum curatarũ pluralitatem: videtur cõcedere, ꝙ vni ecclesiæ curatæ licitè præficiat. quod quidam dicũt verũ dispensatiuè tm̃: alij, ꝙ de iure cõmuni. de quo in ca. q̃d Dei timorem. de sta. mo. ¶ Quartò no. ꝙ quandoq; vna ecclesia dependet ab alia: quandoq; pariter annectũtur. & quò ad quędam est differentia inter ista, vt c. 1. & quod ibi not. ne se. vacan. & de istis depẽdentibus no. in c. eam te. de æta. & qua. in 3. glo. ista aũt duo bñficia sic annexa nõ reputãtur duo bñficia: sed vnũ, & illius. s. qualitatis, & naturæ, cuius est ipsum principale, non ab eo dependens. quod dic, vt s̃. eod. lib. & ti. c. super eo. & quod ibi dixi circa istam annexionem. tãgit hic Io. And. vtrùm abbas possit eam facere de ecclesijs sibi subiectis. dicit, ꝙ non, secundùm Inno. qui hoc no. de exc. præla. c. sicut vnire. Idem hic Archi. q dicit, ꝙ abbas bene posset hoc præscribere, saltem in simplicibus, & manualibus. dic vt not. in Cle. ne in agro. de sta. mo. in gl. approbat. §. ad hoc. ¶ Quintò no. in ver. circa eos. ꝙ q̃nque constitutio ꝓhibet in futurũ aliquid fieri: & ad iam facta prius (inquantum futurũ tempus respiciunt) extenditur, & vendicat sibi locum. facit quod notatur in Cle. 2. de consangui. & affini. paria enim sunt de nouo facere, vel iam factum continuare, vt l. 1. §. hoc interdictum. ff. ne quid in loco pu. & vide quod no. in c. fi. de cons. & affini. in glo. sic ergo. & l. eũ. §. in popularibus. ff. de iureiu. ex eo verò, ꝙ in hoc. §. de præteritis exprimitur, dat intelligi, ꝙ aliàs ad præteritas collationes ista constitutio non extenderetur, saltim eius pęna. quia pœna legis est tempore legis, vt not. s̃. de cleri. non resid. c. vno. in glo. dicunt quidam. ¶ Sextò no. ꝙ monachus non potest habere locum in pluribus monasterijs: nec aliorũ monasteria, prioratus, vel ecclesias gubernare: nisi ad ipsa canonicè transferatur. & intellige canonicè, prout dixi. s̃. in secundo notabili. versi. & dicit. & aduerte, ꝙ ista constitutio prohibet tales prioratus, & ecclesias committi monachis alterius monasterij: ius antiquum prohibet illa cõmitti clericis secularibus, vt s̃. de reb. ec. non alie. c. possessiones. pęna tñ, de qua loquit finis c. non habet locum in eis de illo canonicè translato, nũquid perdit vocem in priori monasterio: sicut translatus ad aliam ecclesiam perdit primam. quod dic, vt leg. & no. s̃. de ele. c. constitutus. vbi quid iuris de electione abbatis, qui præest pluribus monasterijs, vtrùm oẽs abbates sibi subiecti debeant interesse in eius electione. Glo. ꝙ sic. 66. dist. c. 1. licèt aliter dicat Inn. in c. volentes. de priuil. & c. 1. de
4 reli. do. ¶ † Quærit Io. An. an prior manualis possit conqueri de abbate, qui sine aliqua cã rationabili vult eum remouere, fortè ex odio: vel quia vult illum conferre nepoti suo: vel ex simili causa minus iusta. refert, ꝙ apud Vltramontanos multum viguit opinio, ꝙ coram superiore abbatis possit cõqueri ad instar serui supplicando, cum eũ d̃ns malè tractat. Insti. de his, qui sunt sui, vel alie. iur. post prin. & fundat istorũ opi. super his, quæ notat Inno. ne cle. vel mo. c. fi. & quod ibi in nouel. super glo. ergo non erat. Pro hac opi. facit de sta. mo. c. cũ ad monasteriũ. §. tales. ibi [cum oportuerit reuocari.] q̃d verbum repetit Cle. quia regulares. de sup. negli. pla. de quo verbo vide quod no. 25. q. 1. c. 1. & quod no. Io. An. in c. cum dilecta. de confir. vti. vel inuti. super gl. apud Italicos. hoc cõmuniter non recipitur: & abbates, cũ talibus cõmittunt, exprimũt in cõmissione, ꝙ possint ad nutũ, & sine cã ad claustrum reuocare: posset fortè dici, ꝙ prima opi. sit vera, cũ manualis cõqueritur ꝓpter interesse loci: quia fortè ex tali reuocatione enormiter læderetur locus, & administratio. Si verò ꝓ proprio interesse velit conqueri, non debet audiri: quia pro se non habet velle, vel nolle. sed pro vtilitate monasterij bene habet contra abbatem ẽt, vt c. ex parte. de accu. dico tñ, ꝙ ẽt in primo casu hoc pendet ex arbitrio superioris, s. eũ audire, vel repellere. qui enim pro alio se ingerit, est suspectus, vt l. quæ omnia. ff. de procur.

SVMMAE.

1 *Absentes in receptione canonicorum sunt vocandi.*
2 *Absentes sunt vocandi, cum commodè vocari possunt.*
3 *Canonici non vocati de contemptu agere possunt.*

CAP. XXXIII.

CVm in ecclesijs. Diuisio super gloss. 1. ¶ No. ꝙ tex. loqtur generaliter de receptione canonicorum. & præbẽdarum collatio est in ecclesijs facienda: & sic in omnibus ecclesijs videtur illa receptio, & collatio ad canonicos pertinere. Aduerte, qñ creatio canonicorum imminet in ecclesia cathedrali, & collatio præbẽdarum, sunt tres opi. Host. tenet, ꝙ ad ep̃m ptinet cum consilio Capituli. Compo. ꝙ ad episcopũ cũ cõsensu Capituli. Bar. ꝙ cõiter ad vtrumq;. & ista multum inter se differunt, vt colligitur ex no. in c. primo. ne se. vac. mo tiua aũt prædictorum videas in c. cum ecclesia. de electio. in alijs verò ecclesijs inferioribus collegiatis infra episcopalẽ an ad prælatum cum consilio, vel consensu Capituli, vel communiter ad vtrumq;, vel ad episcopum specter, disputauit D. Fede. de Sen. & tenuit, ꝙ canonici præsentant, & episcopus instituit, vt dixi latius in d. c. cum in ecclesia. ¶ † Secundò no. ꝙ in reception

in receptione canonicorum sunt vocandi absentes. quod est verum, qñ est receptio volũtaria. Si aũt est necessaria (puta ad mandatum superioris, cui est necessariò obtemperãdum:) tũc secus, secundùm Archi. qui remittit ad summã Host. d̃ const. versi. q̃d ergo. Sed Io. And. hoc plenius tangit in c. si Capitulo. de concess. præb. vbi dicit, quòd si loq̃mur de receptione, q̃ consistit in facto; quia inuestitum per se Papa mandat recipi: tũc singuli obediũt, vt ipse no. de rescr. c. eã te. sup gl. arg. & idẽ Inn. de postul. c. bonæ. il. 2. & ibi in nouel. super gl. ideò dicitur. Si verò loquimur de receptione, quæ consistit in iure, & quæ titulũ tribuit ad mandatum Papæ: tunc dicit posse defendi, quòd ex quò teneãtur eum necessariò recipere p̃sentes, q ad hoc tenent locũ Capituli: capitulariter tñ ipsum debẽt recipere, non singulariter: nec absentes isto casu poterũt agere de contẽptu, cum illa præelectio eis cõpeteret. immo si p̃sentes fuissent, oportuisset eos parere. & hoc no. Io. And. in d. c. si Capitulo. Lap. dicit, ꝙ si non essent præsentes tot, quot facerent duas partes Capituli, vel saltem maiorem partem: tũc de absentibus vocabuntur tot, quot faciant dictam partem. aliàs non valeret dicta receptio: abinde supra non sunt vocãdi, nec p̃nt agere de cõtemptu. Rõ horum est, quia quãdo mãdat Superior, ꝙ recipiatur: vr̃ se ad ius referre. i. ad receptionẽ, quæ de iure valeat. quod tunc est, qñ fit collegialiter in Capitulo, ad quod mandatũ dirigitur. in minori autem parte nõ repræsentatur Capitulum, vt l. quod maior. ad munic. fatet ẽt Lap. ꝙ receptio, quæ consistit in facto, p̃t fieri à singulis singulariter, & ab excõicatis: nec ad istam debent vocari absentes, secundùm no. in d. c. eam te. & in c. pro illorum. s̃. eod. ti. & p eum de simo. c. Iac. & d. c. si Capitulo. vbi idem repetit, q̃d p̃dictum est. s. ꝙ in casu, in quo debet esse receptio collegialis; vt qñ tribuit ius in rẽ, fateri oportet absentes vocãdos de necessitate, quousq; saltem maior pars illorum fuerit p̃sens. Ego etiam dico ista procedere, nisi qñ maior pars Capituli negligeret, & contemneret adimplere mandatum Papę. Nam tunc executio deuoluit ad alios, etiam ad vnũ, nõ vt adimpleat vt singularis, sed vt Capitulũ: quia rõne talis negligentiæ ius Capituli est ad ipsum deuolutum. & hoc no. hic Io. An. post Inn. in d. c. bonæ. Et collige hic, aliud explicari vt à Capitulo: aliud vt à singulis. & ꝓpter hoc alibi reuocat in dubium Ioã. And. vtrùm propter contumaciã Capituli in impediendo aliquem ad mandatum executoris possint singuli excõicari: & an appellatio facta noĩe Capituli tueat singulos, vt nõ valeat excõicatio lata in eos postea: ac si singuli appellassent: q̃ duo dubia videas per Ioan. And. in c. Romana. j. eod. lib. de sentẽ.
2 excom. super verbo culpabiles. ¶ † Tertiò no. ꝙ tunc absentes sunt vocandi, cum commodè p̃nt. & dicit Archi. ꝙ hæc cõmoditas respicit ecclesiam, non personam vocandam. all. no. de elect. c. bonæ. eod. lib. in glo. si citati. & c. cum inter vniuer-
3 sas. ¶ † Quartò no. ꝙ canonici nõ vocati possunt agere de cõtemptu, & eis instãtibus debet electio irritari. Sic & filius præteritus à p̃re in testõ potest dicere testm̃ nullũ, & etiam approbare, si vult. l. filio præterito. ff de iniu. test. Electio tñ facta, illo nõ vocato, qui vocari debebat, non est nulla à principio, secundùm Io. An. qui per hoc sentit, ꝙ differentia sit inter testamentum, in quo filius est præteritus, & electiõem, in qua cãonicus est contemptus in hoc, ꝙ testm̃ ẽ nullũ à principio: sed põt conualescere voluntate filij. sed electio, in qua canonicus est contemptus, est aliqua à principio, licèt possit in irritum reuocari canonici voluntate: istud tamen ius dicendi nullum non est peremptum, vt d. l. filius. & hinc est, ꝙ cũ efficacia electionis nõ pendeat ex volũtate canonici contempti: colligit, ꝙ eius subsequens consensus nõ validet eam plus, q̃ fit: nec ei⁹ vox auget numerum, vt no. de ele. c. ecclesia. Suus enim cõsensus subsequens non est propriè ratihabitio: sed contemptus, vel iniuriæ remissio, vt no. Io. An. de ele. c. quod sicut. sup glo. sic patet. & ex hoc, ꝙ dicit [eis instantibus] &c. collige, ꝙ de contemptu vnius non potest alius excipere, nec etiam iudex ex officio. Itẽ ꝙ prosecutio contemptus, mortuò, vel translato eo, qui fuit contemptus, nõ transit in alium, etiam si decedat lite pen. super contemptu. vt no. Io. And. in d. c. quod sicut. in glo. sic patet. ¶ Op. & vr̃, ꝙ vnus canonicus non possit petere irritari, quod gerit à Capitulo; quia electio est actus, qui spectat ad canonicos, tanq̃ collegium, non vt ad singulos, vt in c. in Genesi. s̃. de ele. & 16. q. vl. c. fi. vbi collegium eligit prælatum. Sed iura collegij, vel vniuersitatis non sunt singulorũ, vt ff. quod cuiusq; vni. no. l. sicut. & 12. q. 2. c. qui manumittit. ergo non vr̃, ꝙ possit ad hoc agere, si ad eum non ptinet illud ius. Præterea posito, ꝙ posset ꝓ suo iure agere, non videt propterea, ꝙ id, quod gestum est per alios, q participant simul secum, debeat irritari, vt l. qui fundum. ff. de serui. rusti. prædio. hic aũt in vtroq; d̃r contrarium: ergo malè. Sol. Io. And. dicit, ꝙ licèt collegium eligat prælatum, vt dictum est: tñ q̃ a actus sunt singulorum. s. eligere, audire diuina, & similia, vt j̃. de sẽten. excom. c. si sñia. §. fi. ideò in his, quæ sunt vniuersitatis, cõpetũt singulis, contra regulam l. sicut. & l. per fundũ. ff. de serui. rusti. prædio. vbi ad illos spectat seruitus vt ad singulos: & quod agunt singuli, faciunt iure suo. & sic eorum factum est efficacius, & minus corruptibile. & sic habes vnam differentiam, an competat aliquid pluribus vt singulis: an vt vniuersitati. & pone exemplum in pluribus patronis; quia competit eis ius p̃ntandi vt ad singulos: si sunt duo, vnus potest alium eligere. secus in duobus debentibus eligere vt collegium. Itẽ vnus põt p̃ntare hodie, alius cras. Item vnus nõ potest rescindere alterius p̃ntationem rõne contemptus. Item maior pars non considerat per respectũ ad oẽs: sed p respectum ad alios p̃ntandos in singulis supradictis. Secus esset, quando aliquid pertinet ad plures vt ad collegium. & istas differentias notaui in c. quoniam. de iure pa. in 2. q. Cui adde, quod no. in c. cum omnes. de cõsti. ¶ Vltimò tangit glo. vlt. nunquid in alienationibus, & alijs tractatibus sint vocandi absentes. quam gl. no.

SVMMAE.

1 *Loca quæ dicantur vicina.*
2 *Curia Romana quandoq; transfertur de loco ad locum.*
3 *Curiæ Romanæ migratio de loco ad locum, dum est in itinere, retinet ius in suis curialibus.*

CAP. XXXIIII.

PRæsenti declaramus. Quinq; sũt dicta, q̃ p se patent, & tertiũ respicit prima duo. ¶ No. ꝙ de istis beneficijs vacantibus apud se. Apost. dictum est. s̃. c. 2. q̃ ẽt possent hic repeti. dic vt ibi. ¶ Scd̃ò no. ꝙ illi dicũt mori in Romana curia, q decedũt in reditu, vel discessu ab ipsa in locis vicinis ipsi curiæ. cũ ergo solos veniẽtes, & recedẽtes ĩcludat: patet, ꝙ manentes extra locum, in quo degit curia (licèt loc⁹ sit infra duas dietas) non includuntur. quod etiam probat. j̃. §. pp. ¶ Tertiò no. ꝙ curialis cõferens se ad locum curiæ vicinũ, & ibi decedens vr̃ tñ in curia decessisse: dũmõ, vbi se cõtulit, nõ habeat domiciliũ, siue domũ: æquè. n. bñ potuisset iurislator statuere, ꝙ vbicũq; decesserit curialis, fingat in curia Roanma decessisse; q̃a tpalis mora, quã trahit alibi, nõ vr̃ debere attẽdi ex eo, ꝙ fingitur q̃s eẽ in loco, vbi perpetuò morã trahit: non vbi ad tp̃s, vt l. ex facto. ff. de here. insti. & l. Seia. §. q̃situm. ff. de fundo instr. & l seruis vrbanis. § eum q. de leg. 3. istæ eñ leges, & q̃ plures alię probant, ꝙ dispositio, q̃ concernit morantes in loco, nõ includit illos, qui trahũt ad tempus moram alibi, redituri ad locum postea. Hinc dicitur, ꝙ nõ mutat sedem, qui non mutat mentem. facit c. dilectus. de cleri. non residen. Sed certè secundùm hoc accedẽtes, & recedẽtes de curia, non videntur in curia decessisse: sed in ꝓprio domicilio; quia ad tẽpus illò se conferunt. & sic finguntur ibi nõ eẽ, p iura præalle. & c. is cui. j̃. e. li. de sepul. vbi decedens in villa, ad quã se ad tp̃s cõtulit, fingit in ciuitate decessisse quò ad sepultu-

fepulturam. dicas ergo, ꝙ Papa hic antiquam cõſuetudinem ſuper conferendis beneficijs de cedentium in curia declarat habere locum in iſtis accedentibus,& recedentibus, ſi decedant in locis vicinis curiæ: quaſi propter vicinitatem ſint cenſenda curiæ Romanæ. Nam ex vicinitate locorum contrahitur quædam coniunctio,& legis communio. quò ad pænam, & præmiũ,& etiam quò ad mores.de pæni. diſt. 1.c.ſed continuo.& l.non tantum.§. Ilienſibus.de excu.tu.& 44. diſtin. c.cum autem.& fortè niſi iſta declaratio emanaſſet, multi dixiſſet , quòd pro curia Romana debuiſſet intelligi locus, vbi curia habitat cum ſuis ſuburbijs, vt in glo. 4. & l. ſi quid §. ſi ita. de penu. leg. ¶ † Quartò not. in §. loca. quæ loca dicãtur vicina. & dicit tex. ꝙ ſic vult intelligi in iſto caſu, qua ſi non ita in alijs caſibus. Quæro ergo , ſi in alia diſpoſitione fiat mentio de perſonis,& locis vicinis, qualiter vicinitas iſta debeat intelligi. Ad quod dic , quòd ſi quæratur de vicinitate perſonarum , qui ſcilicèt dicantur vicini. dic , vt not. Bart. in l. tertius. ff. de aqua plu. arc. vbi dicit,quòd vicinus dicitur vſque ad locũ,à quo poteſt exaudiri vox hominis clamantis.& hoc verum,niſi cõmunis vſus loquẽdi aliter ſe haberet, vt l.vt Alphẽus.de ver.ſig.& l. 1.§. 2. de flu.& l. cum de lanionis. §. aſinam. ff. de fun. inſtru. ibi etiam quærit Bar. cum voces aliæ ſint baſſæ , aliæ altæ. Item, cum longius euagetur vox de loco alto, quàm depreſſo,quid conſiderabitur? Item nunquid habitãtes in domo conducta dicãtur vicini. & quid iuris ſi parietes duarum domorũ ſint coniunctæ ex parte poſteriori: ſed hoſtia introitus earũdem diſtent;an dicantur vicini? ibi videas de illa vicinitate perſonarum. de vicinitate ciuitatum, & caſtrorum, quando dicantur , tangit in l. 4. §. ſi tam vicinum. de dam. infe. vbi allegat iſtud c. ibi glo. dicit , quòd vicini dicuntur per centum miliaria. Iac. de Are. dicit, quòd accipi debet locus vicinus ad arbitriũ iudicis . & iſtud dicit verum regulariter : ſed hic ſpecialiter aliter eſt prouiſum. & ideò dicit, hoc caſu &c. ¶ Quintò nota. in §. cauſæ. quid iuris , cum in loco originis curialis decedit. conſiderabitur enim in eo, & præponderat cauſa naturalis,ſcilicèt origo. quod eſt verum,niſi in loco originis moram traheret propter curiam , & curialis eſſet . quo caſu potius in eo qualitas accidentalis,quàm naturalis inſpicitur. de hoc ſcilicèt, quod magis debeat inſpici, vtrum accidens,an natura,quando iſta duo tendunt ad varios effectus , Ioan. And. remittit ad iura allegata pro , & contra in quæſt. patronorũ. ỹ. de reg. iur. c. qui prior. Bar. hoc tangit in l. 1. §. beſtias. ff. de poſtul. vbi inſpicitur magis accidens, quàm natura. & C. de his, qui ve. æta. l. fi. qui dicit , quòd quædam ſunt naturalia proprie: & illa ſunt mutabilia. Inſti. de iure natu. gentium,& ciui. §. ſed naturalia. quædam ſunt non de natura neceſſariò, ſed ex præſumptione naturæ : vt quòd leo habeat ferocem naturam , & quòd homo ſit bonus. & illa ex accidenti poteſt mutari , vt d. §. beſtias. & per Dyn. in reg. ſemel malus. & inducit ad queſt. de Florentino, q diu habitauit Peruſij: an poſſit ibi capi ꝓ repræſalijs conceſsis contra Florentinos? & videtur , ꝙ non; quia conſuetudo magis attenditur,quàm natura, vt hic. Nam qualitas, quòd ſit curialis , & hac de cauſa in loco originis moram trahat,plus attenditur,quàm origo, vt dixi in c. ſtatutum. §. cum verò. de reſcrip. vbi autem tractaremus de fauore , origo non tollitur : licèt aliquid acquiratur , vt l. ſenatores. ff. de ſena. & aduerte,quia ad hoc, vt qualitas vincat originem , iſto caſu requiruntur tria : vt ſit curialis, & occaſione curiæ ibi moram trahat, & in curia decedat : ſecus ſi in loco vicino, vt in ver. idem eſt. ibi [dummodo.] vbi domicilium,& domus propria attenditur,ſi decedat in loco vicino , potius, quàm qualitas, quòd ſit curialis . & vide ſuper hoc
2 gloſſ. pen. ¶ † Sextò not. in §. porrò. quòd quandoque curia Romana transfertur de loco ad locũ: tunc decedentes in itinere,dicunt in curia deceſsiſſe. & aduerte, qa curia Romana dicit eſſe, vbi eſt audiẽtia cauſarũ , & literarũ Apoſtolica-

rum conceſsio,etiam ſi Papa ſit alibi, vt in Cle. ne Romani. §. ſanè. de elec. Sicut enim quis cum rebus ſuis ſe alibi conferẽdo dicitur primum domicilium relinquere , & nouum conſtituere, vt in l. prædia. de fun. inſtr. Ita Papa ſi cum ſuis curialibus transfert ſe de loco ad locũ, ſequit ipſm iuriſdictio,& poteſtas tota. & ſic ſua iuriſdictio cohæret perſonæ,& totus orbis eſt eius territoriũ, vt in c. cuncta per mũdum. & c. ꝓ principalem. 9. q. 3. & aduerte. qa. §. porrò. determinat, qd iuris de curialibus decedentibus,dum ſequunt curiã de loco ad locũ. ſed de accedentibus,& recedentibus ab ea: ſi,dum ſunt in itinere,decedant ibi, vel infra duas dietas, nihil ſtatuit : vñ non abſurdè tunc dici poſſet non habere locum principiũ. c. ſi aũt populus vnius ciuitatis fortè captæ ab hoſtibus ſe transfert ꝺ loco ad locũ, an ſequatur eos iuriſdictio, & ſint cõſideradi vt vniuerſitas? dic, vt no. Inn. in c. cum ex iniuncto. de ope. no. nũcia.& ꝓ Bar. in l. cunctos populos. C. de ſum. Tri. & collige, ꝙ
3 † migratio curiæ Romanæ de loco ad locum, dum eſt in itinere, retinet ius in ſuis curialibus, vbicũque deceſſerint. ea autẽ certo loco manẽte, in ſuis curialibus, (ſi decedant extra loca vicina) iſtud ius conferen di eorum bñficia ſibi nõ vendicat, vt hic patet. Sed q̃ro , an iſta prouiſio vendicet ſibi locum in bñficijs vacantibus aliter, q̃ per mortem : puta ſi in locis vicinis decedentes, vel accedentes ad curiã renũciẽt bñficijs ſuis, vel ibi vxores ducunt, an dicant vacare in curia? iſta conſtitutio non prouider, niſi cum vacant per mortem: ſed cum ſit declaratoria quò ad loca vicina, idem videtur, ac ſi in curia vacarent. Tangit hic Io. An. quid eſt mors, & vnde dicatur. Phi. dicit, ꝙ mors eſt ſomnus æternus, diſſolutio corporum, diuitum pauor, deſiderium pauperum, inouitabilis euentus, incerta peregrinatio, fuga vitæ, reſolutio omnium.

S V M M Æ.

1 *Ille, ad quem ſpectat collatio parochialis eccleſiæ , licèt vacet apud ſedem Apoſt. poteſt eam liberè conferre.*

C A P. XXXVI.

SI apoſtolica. Multum æqtatis habet iſta cõſtitutio, quæ circa parochiales eccleſias vacantes in curia ponit duo dicta. ſecundũ ibi. [idem.] & rationem interſerit, ibi [ne ipſarum.] ¶ No. ꝙ tex. loquitur, cum vacãte ſede imminet vacatio eccleſiæ parochialis in curia. qd ergo ſi quaſi vacante; puta capto Papa ꝓ ſchiſmaticos. ſ. eod. li. de ſup. neg. preſa. c. ſi epſs. dicit Io. An. quòd tunc cum non ſit locus curiæ, vel ſed. Apo. non habet locũ Decre. vnde remittit ad no. pet eum de cri. fal. c. dura. Item intelligit hunc tex. de eccleſiis parochialib. nõ collegiatis, & quæ non cadunt in nomen dignitatum. all. ſ. eod. lib de ele. c. ſtatutum.& quod ibi no. Nam rõ illius ita habet locũ in iſto caſu, ſicut in illo. Itẽ Decr. 2. ſ. eod. ti.& li. reſeruat eccleſias, dignitates, perſonatus, & bñficia. excep. ergo illa de eccleſijs, alias nõ comprehendit, etiam ſi eſſent curatæ: dumtũ nõ ſint parochiales. Itẽ intellige hunc tex. de eccleſijs parochialibus curatis actu,& habitu: non de curatis actu tñ. nam iſta cõſtitutio modificat : & ſic in parte corrigit ius antiquum præal. c. 2. ió reſtringenda ad caſum, de quo loquit, ſecundùm Archi. alle. ff. de ver. ſig. l. viuaria. & qd̃ no. in c. licèt canon. de ele. in glo. nunquid. ¶ Secundò no. ꝙ iſta conſtitutio loquitur de parochialibus vacantibus apud ſed. Apo. vacantẽ. in deuolutis igitur non vendicat ſibi locum iſta conſtitutio. nec mirum; ibi. n. eſt reperire culpam,& negligentiam collatorum : hic non. Itẽ illæ non ſpectant ad Papam per conſtitutionẽ Cle. ſed per cõ
1 cilium Lateran. qd̃ Cõciliũ Decreta. iſta non tangit. ¶ † Tertiò no. ꝙ ille, ad quẽ ſpectat collatio pochialis eccleſiæ (licèt vacet apud ſedẽ Apo.) ꝓt eam liberè cõferre. & intellige quo cũque iure ad eum pertineat: quia verbũ, pertinere, hic poſitũ eſt latiſsimum, vt ff. de verb. ſig. l. verbum, pertinere. & comprehẽdit etiam ius patronatus, ſecundùm Archi. alleg. no. ꝓ Inno.

Inno. de reli. dom. c. conſtitutus. in nouel. ſuper ver. pertinet. Item per hoc, ꝙ dicit, liberè, collige, ꝙ non debet expectare finem menſis. & dicit hic Io. Mo. ꝙ ſi illi, ad quos ſpectat collatio, ſunt in curia, poterunt ipſi cõferre: ſed per vicarios tũc demum, cum ipſi ſunt in remotis, & vicarij in ipſorum territorio, vt d. c. ſtatutum. in fi. Non ob. ſecundùm eum, ꝙ illud c. ſit ſublatum in caſu huius c. Nam hoc eſt verum quò ad casũ expreſſum, non quò ad alia, vt l. præcipimus. in fi. C. de appe. quod tenet Io. And. ꝓ rõnem glo. antepe. quæ eſt in d. c. ſtatutum. cõtrariũ ſentio,& dico, ꝙ poſtq̃ eccleſia parochialis vacans in curia ſede vac. eximitur à generali conſtitutione. ſ. e. c. & in nullo ex his, q̃ dicunt ibi, debet dicta ꝓuiſio vendicare ſibi locum in ipſa, nec quò ad alia. Nec ob. quòd lapſo mẽſe ordinarius in bñficijs, quæ in curia vacarunt, recuperat ptãtem limitatam per c. ſtatutũ. ꝓalle. Nam loquit. de illis, in q̃b. Papa habuit ius, & ꝓdicit, vt ibi patet. Sed in caſu huius c. nun quã habuit ſpãle ius quæſitum per iſtam conſtitutionem. Nõ mirum ergo, ſi iam amiſſa recuperat cum aliquali modificatione: quaſi cicatrix remaneat ex vulnere iã illato. 1. q. 5. c. vẽtum. ſed parochiales eccleſiæ à prin. non fingũt vacare apud ſed. apo. vacantem per hoc c. quare igit arctẽt in eis poteſtas ordinarij, non eſt dare rationem. nec poſſet tũc liberè ordinare. quod concedit ſibi illa conſtitutio. Sublata em̃ vna cõſtitutione ꝓ aliam, debent intelligi ſublata omnia, quæ tẽdebãt ad impetrationẽ, & repletionẽ eiuſdem, vt dicit tex. in l. 1. in prĩ. C. de edic. diui Adri. tol. in hoc ergo aliter, q̃ ꝓdicti. ¶ Quartò no. ꝙ ſi de beneficijs vacantib. in curia, viuente Papa, per ipſum nihil fuerit ordinatũ: (& ſic deceſſerit) ptãs ordinãdi ꝺ ipſis deuoluitur ad ordinariũ. quod intellige verum de eccleſijs parochialibus, de quibus prædixerat. Nã in alijs nedũ, ꝙ non poſſint ordinari ꝓ ordinarios, dum ſedes vacat : ſed nec ẽt currit tempus ipſi ſedi. In parochialibus autem ſit rõ; quia ſi vacant ſede vac. in curia nõ arctanť per illam conſtitutionẽ ſecundã. ergo ſimiliter ſi ad talem caſum peruẽiũt, cũ adhuc vacant in curia. vt quẽadmodum à principio nõ venirẽt: ita ſi in hunc caſum incidunt, ꝙ non perdurent , vt l. Vranius. §. ſi cum duos. ff. de fideiuſ. arg. cõtra. ff. de pub. iud. l. is q̃ reus. vbi aliud ſtatuitur in rebus nouis inſtituẽdis: aliud in antiquis conſtitutis continuandis. ad hoc c. cõſuluit. de iudæis. ¶ Quærit Io. An. poſt Arch. q̃ intelligitur ante ipſius obitũ ordinatum de ipſis? dicit, ꝙ per collationem, vel cõmiſsionẽ. ad primum alleg. de conceſ. præb. c. ex parte. & c. poſt electionẽ. ad ſecundũ de of. dele. c. ſuper eo. Lap. in eo, quod dictum eſt de commiſsione, diſtinguit: ꝙ aut cõmiſsio fit in modum gratię ei, cui ſcribit: puta vt prouideat alicui perſonæ idoneæ de prę dicto bñficio. tunc nõ expirat morte Papę, vt ỹ. c. ꝓxi. Aduerte tamen, ꝙ iſte, cui eſt talis gratia facta, nõ habebit niſi tempus, ꝙ habet Papa; puta menſem à tempore vacationis, vt ſ. eo. c. 2. Si verò debet in alium deriuari: tunc morte Papæ re integra expirat. ſecus ſi re non integra. vt hic ſecundùm Lap. in effectu.

S V M M Æ.

1 *Papa dando poteſtatem alicui conferẽdi beneficia dicitur illi, cui hoc concedit, quandoq; facere gratiam, quandoq; non.*

2 *Mandatum executoris ad prouidendum expirat, mortuo mandatore re integra.*

C A P. XXXVI.

SI cui nulla. Duæ ſunt partes. ſecũda, ibi [ſecus.] prima reddit rõnem ſuæ
1 deciſionis, ibi [quam cum.] ¶ † No. ꝙ q̃que Papa dando poteſtatẽ alteri conferendi bñficia, dicitur illi, cui hoc cõcedit, facere q̃que gratiam,& q̃que nõ: exemplis hic poſitis vĩ hoc cognoſci ex perſonarum expreſsione, vel non expreſſione, quibus eſt collatio faciẽda: vt ſic expreſsio nõ inducat gratiã, ſed ibi cõmiſsio gñalis inducat. Arch. tñ dicit, ꝙ aliter per hoc debet apparere, ꝙ ille, qui hoc commiſit, voluerit facere gratiam, quam qui alleg. ꝓbare debet: quod ex verbis concedentis põt colligi. de concel. præb. c. conſtitutis. & hoc etiam no. Io. And. ſ. de ele. c. in cauſis. in nouel. ſuper glo. hoc habes, ibi. ſed qualiter ſcitur &c. & multũ differt, an translatio poteſtatis conferendi ſit facta per modum gratiæ, vel per modum ſimplicis miniſterij, vt ex tex. patet. & etiam quò ad facultatem reuocandi ipſam re integra, vel non, vt no. in d. c. cõſtitutis. ꝓ Inno. & c. in cauſis. præal. alibi tñ certitudo,& incertitudo perſonæ, cum qua debet contractus celebrari. facit: vt contractus efficacia,& effectus pendeant ex facto,& ſcientia domini, vel mãdatarij. vnde, q̃tùm ad redhibitoriã, dicit lex. ꝙ ſi mando mihi emi ſeruum in genere, ſcientia emẽtis inſpicit̃ Sed vbi mando in ſpecie, ſcientia mandantis. ff. de ædil. edi. l. cum mancipiũ. Sic q̃tùm ad id, qd̃ dicit hic tex. de morte mandantis, attendit forma mandati, an cum certa, vel incerta perſona mandauerit aliud impleri, ſecundùm Io. Mo. quod non credo. Sed ex eo, vt dixi, an voluerit transferre ꝓ modũ
2 gratiæ, vel nudi miniſterij, per iam dicta. ¶ † Secũdò no. quòd mandatum executoris ad ꝓuidendum expirat, mortuo mandatore, re integra. Secus vbi committitur executio gratiæ iam perfectæ, vt in glo. fi. de of. deleg. c. ſuper gratia. & quod ibi dixi. Sed hic quærit Ioã. An. q̃ dicatur quò ad hoc res integra, vel non in mandato iuriſdictionis contentioſæ : dic, vt ſ. de offi. deleg. c. licèt. in nouel. Sed in mandato executoris ad ꝓuidendum ponit hic multas opiniones. prima eſt, ꝙ tũc deſinat res eſſe integra, cum eſt facta collatio. arg. ſ. eo. lib. de off. deleg. c. præſenti. Sed ibi loquitur in delegatis legatorum: quorum reſeruationes ſunt odioſæ, nec poſſunt ſic vacatas affice re, vel in illis ius concedere, ſicut Papa. Nam per mortem, vel finem legationis vult iſta conſtitutio, ꝙ pereat omnis eius reſeruatio,& proceſſus pendentes. rationem ibi dixi. Alij dicũt rem non integram per præſentationẽ reſcripti factam executori, per c. vt debitus. de app. Tertij dicunt rẽ nõ integram, q̃ ꝓceſſum fuit ad ſubſtantialia, iuxta illa, q̃ in cõmiſſarijs not. Ioao. And. in d. c. in cauſis. ſuper glo. antep. ad fi. Quarti dicunt, rem non integram, q̃ executor aggreſſus eſt negocium ꝓuiſionis. ad hoc de off deleg. c. ſi delegatus. & c. q̃is. Aliqbus videt̃, ꝙ ſatis ſit in forma pauperũ, de qua in Cle. j. de cõceſ. præb. vbi inquiſitionẽ facit executor: quod poteſt, ẽt parte non citata: ſortius ſi per inquiſitionẽ proceſſum fuiſſet. Io. And. dicit, ꝙ tertia opinio. & ſequentes poſſunt ſuſtineri. Tutius tñ eſt, & cõmuniter obſeruatur , ꝙ non pro perpetuatione is, qui ꝓ literas grauabat̃, citetur, & ſufficit, vt de of. deleg. c. licèt. & c. gratum. & d. c. quãuis. & c. ſi delega. Lap. dicit, ꝙ vbi procedit vt iudex, ad perpetuationẽ debet præcedere citatio. Sed vbi procedit vt executor: vĩ ſufficere facere proceſſum: q̃ ſine citatione ſufficit ad ꝓpetuitatẽ, niſi aliud mandaretur per ſuperiorem obſeruari, ſecundùm eũ. ¶ Quærit hic Archid. & prolixè tractat. cum in mandato executoris annectitur clauſula, de qua hic [contradictores] &c. an per ipſam poſſunt cõtradictores perpetuò compeſcere, vel vſque ad qd̃ tp̃s? de quo per Io. And. in c. ꝓ illorum. ſ. eod. ſup verbo. contradictores vbi ponit opi. Et breuiter ex his, q̃ ibi dicit. & ĩc. querẽti. & in c. in literis. de off. deleg. põt in ſumma redigi, ꝙ quandoque aut in reſcripto nulla ponit clauſula, quæ cõcernat coerctionem. Quandoq; ponitur clauſula, de qua in text. Quandoq; ponitur [mittas in poſ. & defendas inductũ.] Rurſus etiam eſt ſciendum, ꝙ quandoq, cum altera ex prædictis clauſulis ſcribitur ſuper facto, ſuper quo fert ſententia. Quã que ſuper facto, in quo non fertur ſententia: tunc vſq; ad annum poteſt ſententiam ſuam exequendo contradictores cõpeſcere, ſi executionẽ impediunt, vt d. c. querenti. Si verò poſt factam executionem impediunt, ſiue turbant miſſum in poſſeſsionẽ per ſententiam, Ber. videtur dicere, ꝙ poſsit infra annum compeſcere turbatorem à moleſtia: nõ aũt partes cogni toris vltra aſſumere, vt ipe no. in d. c. querẽti. Io. An. ibi dicit, quòd ſi

ꝙ si victus paruit executioni, & victor aliquandiu pacificam possess. habuit: licèt postea inquietet, se nõ intromittet, vt c. in literis. præal. Si verò non paruit, vel statim post factam executionem eum inquietat: & tunc secus, per iura ibi allegata. Credo hanc opinionem veram. Nam primo casu, cum. s. sentẽtia est semel executioni mandata, non durat amplius officiũ executũ, qđ ortum fuit ex sententia, vt l. à diuo Pio. §. si post addictum. de re iudi. Reuocauit tñ in dubium in d. c. literis. vtrùm si post factam executionẽ victor spoliatur re per sententiã aduocata, possit iterum petere executionem illius sententiæ. & videtur, ꝙ per primam executionem eius officium sit extinctum, vt d. §. si post addictũ. ¶ In contrariũ facit l. sed si possessori. ff. de iureiur. & l. inter Castellianũ. de arbi. & circa hoc vide quod dixi. s̃. eo. ti. & lib. c. non potest. in tertio notabili. ad fi. ver. Iuxta prędicta. & hoc de primo membro, cum. s. scribitur super facto, in quo fertur sententia. Alio verò casu, cum scilicet scribit̃ sup facto, in quo nõ reqrit̃ sentẽtia. Io. An. ponit opi. de quibus hic per Archid. quidam eñ dicunt, ꝙ durat eius potestas in compescendo, donec mandatum fuerit plenè sortitum effectum: post verò non, ẽt si illi, q̃ iam impleuerũt, inquietent. quò ad illos autem, qui nõ paruerunt, durat, donec adimpleuerint. Ponit aliam opi. ꝙ etiam postq̃ delegatus inuestiuit, poterit cõtradictores cõpescere vsq; ad annũ, p d. c. querenti. & Host. dicit hoc verum quò ad nouam contradictionem, & sententiam de nouo ferendam. vbi verò tempore inuestituræ excommunicant̃ contradictores: videtur, ꝙ etiã post annũ contradicens ligetur sentẽtia, nisi primò paruisset, vt prædictum est. Io. And. in d. c. pro illorum. respondit curiã tenere, ꝙ qñ in literis est clausula [mittas in possessio. & defendas inductum] talem executorem posse defendere possess. ei, qui aliquandiu pacificam habuit, cum sit illi quasi cõseruator, cuius officium durat, vt s̃. eo. lib. de off. dele. c. fi. §. officiũ. & hoc maximè procedit, quando ex vetusta causa. & añ possess. examinatam fieret turbatio. Nam tunc sine dicta clausula posset illum tueri, secundùm Archid. qui adducit. s̃. de rescrip. c. ad hoc. in fin. 2. glo. Subdit tñ, ꝙ idem de ista clausula, quod de illa [contradictores] &c. ne nimium derogetur ordinariæ potestati: cuius interest subditos à molestijs defensare. & secundũ hoc lapso anno, ad ipsum est recurrendum, si ille, qui inuestituram meruit, molestetur. & ita no. Io. And. in d. c. pro illorum. Ex cuius dictis in summa videtur tenẽdũ, ꝙ siue loquamur in iudice, siue in executore literarũ, post executionẽ factam non duret contra impedientes eorum officium vltra annum, siue cum clausulis prædictis, siue sine eis fuerit scriptum: licèt in iudice dixerim. s̃. statim expirare post factã executionem, & pacificã aliquandiu possess. quod ẽt in executore gratiæ absq; clausula tolerari posset. Sed si cum clausula [contradictores] &c. & illa [defendas inductum] etiã probabiliter dici posset durare eorum officium post factam executionem, qñcunque emergat turbatio infra annum: vt sic dictę clausulæ aliquid operentur. Remanet tamen dubium super eo, qđ supra dixit Host. qñ. s. tpe sententiæ executor excõicat impedientes, contradictores, & rebelles, quanto tempore duret effectus huius sententiæ. ipse dixit, ꝙ etiam post annũ, sed nõ dixit, quantum post. Ego credo, ꝙ tanto tpe extẽdatur effectus huius sñiæ generalis, quanto tempore posset ferri sentẽtia specialis cõtra talem turbatorem. & sic intelligo obscurũ dictum, qđ recitat Io. An. ibi super gl. ad fi. intelligo. ibi enim de tali sententia generali loquens dicit. & non extẽditur hæc generalis sententia ante receptionem, vel post lata, nisi in tẽpus, quo sententia ferri posset. Intellige enim de sentẽtia speciali, quam posset ferre cõtra talem turbatorem. qđ est vsque ad annum, vt prædixi. Sed dices. cum prouisio per eum facta sit perpetua; ergo & sentẽtia, quæ ipsam concernit, eius naturam debet sequi, vt c. si super gratia, s̃. eo. lib. de offi. deleg. & in reg. accessorium. de reg. iur. Sol. illud verum in his, quæ per ipsam sententiam sunt decisa cum causę cognitione. Sed in sẽtentia generali contra impedientes in futurũ quò ad eos nulla fuit causæ cognitio adhibita, nec culpa contracta. ergo finito officio proferentis, non durat, iuxta no. in l. puto. ff. de postul. in glo. s. prohibitis. & per hoc soluitur contrariũ formatum super dicta glo. 2. scilicet ꝙ illa sententia generalis cẽseatur constitutio; q̃a omnes ligat, & futura respicit: quam cõstitutionem non põt facere delegatus. non eñ est cõstitutio; q̃a non astringit perpetuò, sed ad tempus. quod secus esset in cõstitutione, vt c. fi. de off. deleg. Iterum contra dictam generalem sententiam obiicies, quòd non teneat; quia tractus futuri temporis &c. vt l. 1. ff. de vsur. respõde, vt no. de procu. c. auditis. & de sepul. c. in nostra. per Inno. & Hostien. ¶ Vltimò q̃ro, quos liget illa generalis sententia sine clausula [contradictores] &c. dic, ꝙ illos, qui resistunt de facto, non de iure. Simile quod no. Io. And. s̃. de rescrip. c. cũ contingat. & de cle. excom. mini. c. proposuit. vbi omnino videas in nouel. & bene facit. l. pe. de his, qui. vt indig. ff. & quod no. Barto. in l. stipulatio ista. de verbo. oblig. & dixi plenius in d. ca. pro illorum. in prima quęstione; prolixius tamen ibi examinata per Doct. prædicta per ista pauca percipies cum minori labore.

SVMMAE.

1 *Commißio simplex super ordinibus conferendis includit sacros ordines.*

2 *Commißio generalis promouendi ad sacros ordines intelligitur de habentibus titulum.*

3 *Potestas an teneatur suis officialibus ad medicinas.*

CAP. XXXVII.

SI episcopus cui. Not. ꝙ ista commissio fuit facta episcopo. & ratio: quia quæ sunt ordinis, vel cõsecrationis, nõ possũt nisi episcopis delegari. qđ dic, vt legi. & no. in c. de qua. de cõse. ec. vel alt. & c. quantò. de consue. Sed circa hoc quærit Ioan. And. an ista commissio poterit fieri episcopo alterius prouinciæ? videtur, quòd nõ. 9. q. 2. c. nullum. tenet ipse, quòd po-
1 terit fieri etiam extraneo. & ita seruat̃. ¶ † Secundò no. quòd simplex commissio super ordinibus conferendis includit, ꝙ possit ordinare ad sacros. Sed nunquid primam tõsuram, vel minores ordines poterit per hoc cõferre? Ioan. Mo. quòd nõ. Archid. quòd sic. & ita seruatur. Nam secundùm eum si potest conferre sacros: fortius poterit conferre minores. ỹ. de reg. iur. c. cui licet. Item cum ordo sit sacramentum, largè quilibet ordo est sacer. super quo remittit Ioan. And. ad no. per
2 eum de filijs presbyt. c. i. ¶ † Tertiò no. quòd generalis cõmissio promouendi ad sacros debet intelligi de promotione habentium titulum: non illorum, qui titulo carent. quod intellige, etiam si spem habent beneficium obtinendi: vt sunt expectantes, etiam per executores & approbati, & examinati: per ista enim nondum est prouisum vitæ necessarijs: quod requiritur, vt conferri possint, vt hic: secus si adeptus esset beneficium, cuius fructus alteri deberentur. Nam ad id promotus de illo debet sustentari. s̃. de off. or. c. p̃lenti. §. porrò. Itẽ ẽt talis tenetur necessariò ordinari, vt s̃. eod. c. si tibi concessio. in vlt. gloss. multò igitur magis spontè petenti sunt conferendi.

¶ Quartò nota in. §. si verò. differentiam inter generalem cõmissionem conferendi ordines, & specificam de personis expressis. nã secundùm primã est in culpa, qui confert ordines non habenti. In secundo non ille, qui contulit, sed ille, qui mãdauit conferri titulum non habenti, est culpandus. alleg. pro simi. Ioan. And. l. cum mancipium. ff. de ædil. edi. vbi si quis mandat emi seruum in genere, inspicitur scientia, & ignorantia ementis. si in specie, scientia, & ignorantia mandãtis. & alibi etiam multum refert. vtrùm aliquid mandetur in genere, vel in specie. s̃. eod. lib. de off. deleg. c. is cui. Sed dices. quare magis est in culpa conferendo titulum non habenti ex mandato generali, quàm ex mandato speciali? Ad hoc dico, quòd qñ in specie mandat episcopus aliquem ordinari: videtur il-

lum examinasse, & de titulo prouidisse. & sic potest præsumere ordinator: vñ aliud non tenetur inquirere. sicut cum sibi aliquis ab aliquo episcopo præsentatur: non. n. debet examinari ab ordinatore. 9. q. 2. c. episcopus. cessat autẽ ista ratio, cũ mãdatum est generale, in quo non præsumitur tanta diligẽtia, imò nulla, adhibita cum psonis incertis. ideò tota illa diligẽtia videtur commissa ordinatori: cui in generali mandato non videtur commissum, ꝙ culpabiliter, vel dolosè agat, vt l. si procuratori. de condi. inde. & c. si compromissarius. s̃. eod. lib. de elect. ¶ Quintò no. ꝙ siue per mandantem, siue mandatariũ debent ordinato vitæ necessaria ministrari. quæ autem sint vitæ necessaria, no. s̃. eo. c. episcopus. & c. cum secundũ Apostolum. vbi dixi in 5. nota. quòd consideratur personæ qualitas, & cõsuetudo loci. Item habetur ratio facultatum. ff. de alimẽ. & ciba. leg. l. legatum. & l. cum alimẽta. & de vsu & habi. l. plenum. §. 2. & vide quod dixi. s̃. eod. ti. & lib. c. 1. & præal. c. eps. vbi quæsiui, vtrùm ille, qui tenetur alicui præstare alimenta, tenebitur ad medicinas, & cibaria infirmorum; vt ad pullos, & similia. dic, ꝙ quandoq; debentur alicui alimenta propter operas: vt maritus, qui tenetur ad alimenta seruis dotalibus propter seruitia. & tunc impensæ medicinarum veniũt, si sunt paruæ, vt l. diuortio. §. impendia. ff. solu. ma. & l. omnino. ff. de impen. Quandoq; debentur alicui alimenta ex legato. & tunc non videtur, ꝙ inter alimenta debeant computari medicinæ, vt no. in fi. in c. ex parte. de celeb. mis. & c. illud. 7. q. 1. & l. non omne. de penu lega. In cõtrarium videtur tex. in l. sicut dotẽ. §. finautẽ. ff. solu. ma. facit l. verbo victus. de verb. sig. Quando-
3 que quis tenetur ad cibaria; vt Potestas † suis officialibus: vel dñs familiari. & tunc tenetur solum ad illa, quæ pertinẽt ad cibum infirmorum: vt ad pullos, & similia. sed ad medicinas, & syrupos, quę sunt potius ad euacuandũ, quàm ad alendũ, nõ tenet̃, nec ad salaria medicorũ, vt l. diarijs. ff. de ali. & cib. leg. vt p Bar. e. ti. l. legatis. vbi dicitur. Appellatiõe alimẽtorum venit lectus. Sed vtrùm id, qđ expenditur in disciplina, & studio? dic ꝙ non. & ibi est tex. nisi quando alimenta debẽtur propter sanguinis charitatẽ, vel officio iudicis, vt ff. vbi pupil. educa. deb. l. ius alimentorum. In clericis beneficiatis ista quæstio nõ procedit: sed in ordinatis sine titulo bñ procedit, an eis debeant medicinæ ministrari. & credo, ꝙ sic; quia tex. isti loquuntur per verba [vitæ necessariæ.] vt hic patet. & s̃. eod. c. cum scđm. & c. episcopus. ad sustentationẽ aũt vitæ cõferunt medicinæ, & medici. Sed hic potest quæri. si eps vult isti sine titulo ordinato præstare vitæ necessaria in domo sua: iste autem vult domum per se. de hoc (. s. an ille, cui debentur alimenta, debeat ipsa recipere in domo illius; quia ipse tenet̃ ibidem operari) dixi. ỹ. eo. li. de testa. c. si pater. in 4. notabili. & Io. An. hoc tangit in d. c. cum secundùm. dicit enim, ꝙ solet de facto contingere, ꝙ ordinatores ab ordinatis conuenti volunt eis in suis capellis prouidere, vt ibi ipsi permaneãt, & seruiant: ipsi autẽ volunt beneficiũ, vbi solent viuere. ¶ Sextò nota, ꝙ ista obligatio, qua tenetur ordinator, tollitur eoipso, ꝙ ordinatus ẽ cõsecut⁹ bñficiũ: nec refert, an ab ipso, vel ab alio assequatur. Lap. alleg. p cõcordantia l. cum seruus. de ver. ob. vbi dicitur, ꝙ si teneor aliqua facere, & alter id faciat, etiam sine meo mandato, hoc mihi prodest. Aduerte, glo. in d. l. cum seruus. dicit hoc esse vnum generale. nam aliqua iura volunt, ꝙ non refert, à quo fiat, dummodo fiat. aliqua volunt, ꝙ multum intersit: immo plus; quia quandoq; refert, vtrùm fiat eo animo, vt acquirat alteri, vel sibi: an non. & sic non attenditur tantum ipsum factum, quantum animus facientis. facit quod dixi. s̃. eo. c. statutis. & l. multum. de condi. & demon. per Bar. vera tamen ratio est in casu huius c. quia in personã vnius ex eodem facto nõ possunt concurrere plures causę lucratiuæ. Vnde si speciem mihi debitam ex causa lucratiua ab vno, consequor ab alio, prima obligatio est extincta, vt l. non quocũque. de leg. primo. Vnde quia clerici dicuntur consequi bñficia ex causa lucratiua, vt in cap. significante. s̃. eod. non mirũ, si qñ illud consecutus est ab vno, tollit̃ alterius obligatio, vt l. non quocunq;. de leg. 1. Sed dices. istud est verum, quando vnus soluit speciem mihi debitam ab alio. Sed si primus tenetur in genere: licèt alius soluat mihi vnam speciem sub genere illo inclusam, prima obligatio ad hoc durat, vt l. Mæuius. §. duorum. de leg. 2. & ỹ. c. proxi. per Io. And. & ita hic. quia obligatio ordinatoris non concernit certum bñficium, sed incertum, & in genere, videtur durare: licèt alius prouiderit ordinato. Sol. non potest dici obligatio episcopi generalis, sed specialis. quia ad vnum beneficium, licèt incertum, refertur, vt dixi. s̃. eo. c. dudũ. Vel dic, ꝙ hoc facit natura rei in obligationẽ deductæ, quæ cẽsetur vt vnum bñficium, & non plura. vt s̃. eo. c. q̃a in tantum. cũ simi. vno ergo adepto, cessat cã obligatiõis, qua alius tenebat̃; ergo & obligatio. s̃. eo. c. si pauper clericus. In alia verò materia an intersit, à quo fiat. dic, ꝙ sic, si loquimur de obligatione inducenda, vt l. 2. de condi. & demon. Si verò loquimur de pœnæ commissione euitanda: tunc non refert, à quo fiat, vt l. si puellam. C. si mancip. fu. ita alie. Vnde si episcopus excommunicat heredes, si non impleuerint voluntatem defuncti. si reperitur impleta (puta hospitale constructum, quod mandauit cõstrui: vel figuras sanctorum pictas) hoc sufficit heredi ad euitationem pœnæ, etiam si non probet se hoc fecisse. Nam ille fecisse præsumitur, qui ad hoc tenebatur, vt ibi per eum. Bona exempla de alimentis pupillo præstitis, & expensis factis in fructibus colligendis. pręsumuntur enim factæ ab eo, penes quem erant: & natura ipsa tales expen. probat, quando aliter non durasset res, vt l. fina. C. vbi pupil. edu. de. Quandoque quæritur de conseruatione iuris mei. & tunc secundùm Dyn. non refert, à quo fiat, vt l. q̃ fundum. ff. quemamodum serui. amit. & l. 1. §. quæsitum. de aqua quo. & æsti. & hoc verum in seruitute merè reali. Sed in seruitute, quæ cohæret personæ; puta dominium, & vsusfructus: tunc est necesse, quòd fiat per eum, qui habet, vel eius nomine, vt l. Pomponius. ff. qui. mo. vsusfru. amit. Pridie fui interrogatus, si ille, ad quem erat emphyteusis deuoluta iure hereditario, non soluit canonem per multos annos: sed alius, qui dictam rem bona fide, vel mala inuaserat, soluit canonem vero domino: an solutio istius prosit illi, ad quem in rei veritate emphyteusis pertinebat: vt sic excludi non possit ex eo, quòd canonem soluit. In scriptis D. mei Bald. memini me legisse, quòd cuiuscunque solutio isti prosit, quò ad conseruationem iuris sui: quia illa solutio est realis ex eo, quòd rem concernit. Sed tunc dubitaui, & dubito in hoc dicto: quia videtur, quòd obligatio emphyteutæ ad pensionem sit personalis. quod patet; quia non posset se à tali onere eximere, dimittendo rem, vt no. Barto. in l. si prius. de aqua plu. arcen. & tex. in d. l. Pomponius. multum facit contra, inquantũ exigit, quòd vt solutio alterius prosit obligato, requiritur, ꝙ fuerit facta eius nomine. eadem esset quæstio in tributo, & censu solutis ab alio, quàm ab eo, ad quẽ res pertinet tali iure. ¶ Quærit Ioan. And. post Archid. si in primo casu huius c. ordinans non habeat, vnde prouideat, an tenebitur prouidere ille, qui sibi mandauit? videtur, quòd sic: quia est quod sibi possit imputari. s. culpa, & negligentia: sicut ille tenetur, q̃ vtitur opera malorum hominum, vt l. 1. §. q̃ sunt. & l. fi. ff. nau. cau. stab. Ad hoc. s̃. de off. Archi. c. ea quæ. si enim is, qui ab episcopo præponitur, in aliquo excesserit, tenetur episcopus, q̃ deputauit, vt l. 1. in prin. de exerci. & l. obseruare. ff. de off. p con. & le. & ista pars est vera, quando potest imputari culpa episcopo in eligẽdo imperitum. Si verò eligit idoneum, & peritũ: tunc licèt præter spem committẽtis contulerit non habẽti titulum, non tenetur cõmittens, vt l. argentum. ff. commo. Non obst. l. præalleg. de exercit. quia ibi dominus ex contractu eius, cui commiserat, sentiebat lucrum, & cõtrahẽs nõ poterat deliberare. in l. obseruare. fuit officialis in culpa, ducẽdo secũ dñam in officio: iõ ex delicto eius tenetur, secundùm Archi. in casu etiã. §. si verò. & seq. in quibus tenet̃ mandãs, &

nõ ordinãs,est dicendũ, quòd si mandans nõ sit sufficiens ad ministrandum vitæ necessaria, non ꝑ hoc tenet ipse ordinãs, secundùm Ioan.And.Sed nunquid in quolibet casuum prædictorum tenebitur successor in dignitate ad istam præsentationem,sicut tenetur ordinans,siue mandans iuxta iã dicta?tex. in d.ca.cum secundum.dicit,quòd tenetur successor.& gloss. ibi intelligit de successore in dignitate, quod ẽ verũ,nisi in casu, quo ordinator esset depositus, vel translatus. Nam potius ipse, quàm successor in dignitate,tenebitur ꝓuidere. Plus ibi subiungit .s. quòd heres ordinatoris teneatur,plusquàm successor. ista enim obligatio inter ordinatorem,& ordinatũ oritur ex quasi contractu.& sic transit ad heredem.Idẽ, si dicas, quòd sit ex delicto commisso in contractu, iuxta no.in c. fi. de postu.In subsidiũ igitur trãsit ista obligatio in successorem in dignitate.contra quod posset opponi,quòd successor in dignitate non tenetur; quia delictum personæ &c.vt in reg.delictum personę.&c.Item quòd crimina morte extinguũtur.Itẽ sicut ordinans fuit in culpa, sine tutulo conferendo: ita & ille recipiendo; ergo culpa compensatur,vt l.si ambo. de cõpen.& l.viro atque vxore. ff.solu.matri.Sol.dic, vt in d.c. cum secundùm.

S V M M AE.

1 *Generi per speciem derogatur.*
2 *Expressio iuris communis generalis non tollit ius speciale derogatorium generalis.*

CAP. XXXVIII.

QVamuis tibi. Duos casus explicat, in quibus specialis concessio derogat primę generali:licèt de ea non faciat mẽtionem. secunda, ibi [simili] ¶Not.quòd tex. loquitur in secunda persona,ibi [tibi] &c.Ex quo patet,quòd Papa isti, cui potestatem talem concesit,gratiã fecit:& tamen effectus gratię non concernit ipsum, sed debet in alium deriuari. dic ergo, quòd est gratia quò ad eum in culpando: & sic ab ipso ille,in quem confertur, dicitur beneficium recipere. Sic in fi.
1 s.c.relatum.& vide quod no.j.de verb.sig.c.fi.in nouel.super ver.tibi.¶Secundò no.ꝙ fuit illa gratia limitata ad beneficia cedentium,vel decedentium.quæ verba debent verificari verè,non fictè, vt in fi.no.s.eod.li.de rescrip.c.susceptũ.& circa hoc no.q.glo.magnæ,quam tenet Archi.¶†Tertiò no.reg.ꝙ generi per speciem derogatur. discurrit autem ista regula in legatis,substitutionibus,in contractibus,in constitutionibus, priuilegijs, & rescriptis: vt plenè videas per exempla in reg. generi.j.eod.in nouel. & per Dy. ¶Quartò no.quòd hic cõtingit vacatio post factam gratiam specialem. Si autem præcessisset vacatio ipsam gratiã, videret deberi gratioso primo in genere:postquàm enim deuentum erat ad spẽm vigore gratiæ generalis: non potest dici amplius generalis quò ad illam speciem; ideò alius specialiter impetrans non concurrit cum
2 illo,vt c.ex tua.de fil.presby. Item intellige istam regulam in literis ad beneficia. Sed in priuilegijs dic, quòd priuilegium generale non tollitur per speciale, nisi de eo fiat mentio.c.cũ ordinem.de rescrip.vt s. & vide circa hoc omnino,quod not, de præscrip.c.veniens.¶†Item expresio iuris communis generalis non tollit ius speciale derogatorium generalis in certo casu.Pone exemplum. Papa dixit in gratia de residentia facienda; certè per hoc non adimit potestatem episcopo dispẽsandi super ea in casu c.cum ex eo.s.de elec. eo.li.& no.Ioan. Mona.in d.c.graui.¶Quintò no. ꝙ Papa concesit in genere potestatem conferendi auctoritate sua.Specialis igitur cõcessio derogat dictæ gratię generali, & extenuat illam in dicta specie.¶Item bene no.ꝙ dicit [auctoritate nostra.] debet.n. intelligi dicta gratia de beneficijs, quæ non poterat iste priuilegiatus conferre auctoritate propria iure proprio,vel deuoluto.Talia einm non computabantur in gratia,nec in eius numero; quia in re propria non consistit donatio. ad hoc s.de fide instru.c.inter dilectos.ad fi.Cum enim sine gratia posset illa suo iure conferre; ergo de illis non debet intelligi:per quæ posset gratia reddi inutilis.de priuileg.c.illis.& de le.3.l.cum quis decedens.in prin. Præterea ista gratia conferendi beneficia sex clericorum est generalis,vt hic dicitur:sed licèt obligatio in specie contracta ex causa lucratiua extinguatur,si species illa peruenit ad creditorem similiter ex causa lucratiua, vt l.non quocunque.de leg.2. tamen secus est,quãdo vna species sub genere comprehensa peruenit ad creditorem ex causa lucratiua. Nam adhuc in alia re est illæsa obligatio, vt l.Mæuius.§. duorũ.de leg.2. Sic in proposito subducto de genere eo,in quo nõ põt verificari,grã remanet in numero integra,& illæsa.facit ff.de solu. l. Stichum aut Pamphilum. circa prin.cõiuncta l. cũ his.§.q hominẽ.de cõdi. inde. Tertiò hoc probat intentio concedentis in talibus ponderanda. s.eod.c. fi.Nam eius intentio referenda est ad beneficia spectantia ad collationem alienam,non illius, qui poterat suo iure conferre: & sic intentio de suis non impletur per aliena. s.eod.c. ꝓ illorum.super.1.gloss.in nouel.& l.si domus.§.fi.& l.serui electione.§.1.de leg.1.secundùm Io.And. Aduerte,si gratia cõcerneret numerum beneficiorum, procedit quod ipse dicit.s. quòd beneficia, quæ quis potest conferre sua auctoritate,nõ computentur in numero gratiæ:sed tex. nõ loquitur de numero beneficiorum,sed sex clericorum suorum cedentium,vel dcedentium:quorum beneficia quotcunq: sint,etiam si 20.vel 30.posset iste conferre,cui gratia facta est. Non procedit ergo dicta eius quæstio,si ad tex.referatur:in quo patet,ꝙ nec i primo dicto,nec in secundo ad numerum beneficiorum ẽ habenda consideratio.vt ipse dicit super ver.sex clericorum.ꝓcederet autem eius quæstio, si decederet, vel cederet de numero clericorum vnus,qui obtinebat beneficium spectans solùm ad collationẽ illius,cui gratia facta fuit: an ergo iste cõputabit in numero sex clericorum?prædictæ rationes faciũt, ꝙ non; qa Papa nõ videtur de tali clerico intellexisse.& quò ad eum gratia esset inutilis. Item non peruenit ad eum hmõi collatio ex causa lucratiua,sed iure debiti:& obligatio generis non extenuatur,si species sub genere comprehensa peruenit ad creditorem ex causa lucratiua, vt probant præcedẽtia argumenta.& credo hoc verum etiam tenendo opi.quam sequor contra Io.And.j.proxi.q. quæ est talis.Iuxta formã huius c.facta fuit gratia conferendi sex beneficia clericorum cedentium,vel decedentium:an debet intelligi de sex primis cedentibus, vel etiam de alijs quibuscunq; post dictos sex primos? Gloss.magna tenet, ꝙ illa gratia non est restringẽda ad primos,postquàm de primis clericis non est dictũ.in nouell. refert alios tenere contrarium, per c. non potest.2.responso. s.eo.Nam si de beneficijs primis intelligitur,similiter de personis debet idem intelligi,arg.l. qui plures.de vulga.& pupil. pro hoc faciunt oĩa iura alle.in d.c.non potest.in nouel.vbi si ue loquamur de numero, siue actu aliquo,vel tempore:debet intelligi de primo numero tempore, vel actu. Item si aliud diceremus,sequeretur, ꝙ si non intelligitur de sex primis,posset in infinitum gratia extendi,etiam ad millesimum contra c.licèt.s.de testi. Itẽ sic posset priuilegiatus omittere istum,& illum, gratia eius in alijs remanente salua: & istas omisiones posset venales exponere,contra l.filium.§.sed cum exheredatio.de contratab.& c.nonnulli. de rescrip.Item in conditione potestatiua legatario imposita intelligitur,ꝙ adimpleat,cum primum potest,vt l.hæc conditio. ff.de condi.& demon.Præterea mandatum prouidendi de vacatura intelligitur de proxima.s.eod.c.si clericus.& de cõces.præb.c.ne captandæ. Sic & mandatum intelligatur de sex proximis. Io.An.cõtra istas rationes nititur defendere glo.suam satis debili ratione in nouell.dicit enim, quòd si gratia restringenda esset ad primos, sequeretur quòd contra vnũ beneficium tenuisimum (puta 2.solidorum) occupabit gratiam episcopi: nec tale reperiret, qui acceptaret ipsum, contra mentẽ cõcedẽtis.respuẽda ẽ ergo captiosa talis interpretatio cõtraria intẽtioni cõcedentis. de priuil.c.in his. cum si. Item fortè propter scandalũ non expedit per priuilegiatum primum conferri,nec fortè secundum,vel tertium.& sic gratia per talem interpretationẽ posset reddi inutilis. Item ille numerus sex clericorum non restringitur ad prius vel tunc habitos:immo includit etiam receptos postea sine fraude.j.de verb. signif. c.fi.ergo non restringetur ad prius mortuos, vel cedentes.& in hoc residet,& consuluit impetranti hanc gratiam, quòd clausulam obtineat,per quã istud dubium tollatur.Ego dico,quòd aut ex primis sex clericis decedentibus, vel cedentibus erant aliqui vnum beneficium obtinentes ab alio,quàm ab ipso priuilegiato:& isti non computabũtur in numero sex primorum; quia ad tales gratia non refertur, per quam gratia redderetur inutilis:& in eis nihil operaretur,contra mentem concedentis,d. c.si Papa.& l.si quando.de leg.1.& l.bñficia.Si verò tales primi obtinebant ab alio, quàm ab ipso priuilegiato:tunc dico, quòd ad proximos primos cedentes est gratia restringenda, per rationes, & iura pro hac parte superius inducta. Non obstat ratio Ioan.And.quòd inter sex primos possent esse aliqui obtinentes beneficia, quæ non expedit priuilegiato conferre ratione tenuitatis,vel scandali. Nam dico hos casus aduentitios non attendi,vt l.inter stipulantem.§.sacram.de verb.obl. Item econuerso possent beneficia sex primorum esse præteritis magis opulenta: vnde si secus contingat,non potest prætẽdere læsionẽ iste, cuius status pendet,ad optimũ,vel pesimũ ex insidijs fortunę.argu.optimum.C.de vsur.l.si ea lege.& l.si pater puellæ.C. de inoff. testa. Non obst.eius æquiparatio de receptis post gratiã ad prius mortuos, vel cedentes, vt s. dixi.Nam quò ad receptos gratia refert se ad tempus cesionis vel mortis,dum dicit [tuorum cedentium, vel decedentium] non mirum ergo, si in suos recepti postea includuntur, arg.l. in delictis.§.si extraneus. ff.de nox. & sic teneo contra ipsum in isto casu:& reperio Pau. de Leazar. sic tenere in quibusdã scriptis super isto cap.

S V M M AE.

1 *Dignitatem, & præbendam in eadem ecclesia quis habere potest.*
2 *Canonicus non præbendarius ex consuetudine ecclesiæ quis esse põt.*

CAP. XXXVII.

SI is cui de canonica. Secundùm Io. Mo.habet tria dicta. & surgit dubium ex quadam constitutione, quam fecit iste Papa Boni.statim post ꝓmotionẽ suam, in qua reuocauit gratias factas à Nic. & Cælestino eius prædecessoribus. Ex quibus quæsitũ esset ius ad rem. Sed vbi ius erat quæsitũ, non fuit per dictã cõstitutionem sublatũ. modò ponit in hac cõstitutione,vbi ius in re, & ad rem circa diuersa cõpetebat:
1 vtrùm vtrumq;, vel neutrũ,vel alterum tolleretur. ¶† Not. ꝙ potest quis habere in eadẽ ecclesia dignitatem, & præbendam: non autem duas dignitates insimul, & præbendam. ꝙ dic vt s. eo.lib.de consue.c.1.& Cle. si iusta. eo. ti. ¶ Secũdò no. ꝙ gratia de canonicatu, præbenda, dignitate, vel officio adimplenda est,etiam si non simul vacent,in quocunque primo vacante: nec omnium simul vacatio est expectãda. quod dic,vt dixi.s.c.quia sæpè. ¶Tertiò no.quid iuris,cum gratia facta super pluribus est pro parte adimpleta,& pro parte pẽdet.Nam licèt cõstitutio reuocatoria superueniẽs perimat id, quod pẽdet:non tamen perimit quod factum est; ideoque potest vtile ab inutili separari. Si autem non posset vnum tolli, vel stare sine altero,id,quod tollitur, in virtute sustentaretur remanentis,arg.l.si sponsa.§.generaliter.ff.de dona.inter vir. & vxo.& patet in fi.huius c. vbi in cõnexis potius sustentatur ius ad rem propter ius in re;quàm corrumpatur ius in re propter ius ad rem.& hoc ideò;quia est potentius,vt patet ex c. quemadmodum.de iureiuran. vbi multa impediunt,quæ non dirimunt,vt l.pluribus.§.& si placeat.de verb.obliga.Io.Mo. dicit super ver.cum ius. quòd ratio huius dicti est; quia cõstitutio reuocatoria noluit tollere ius in re,sed ius ad rem.Cum igitur hæc dignitas canonico non præbendario conferri valeat,fuit iustius;vt propter ius in re seruaret,quàm per extinctionem iuris ad rem tolleretur ius in re, contra mentem, & verba dictæ constitutionis, secundùm eum. potest esse ratio; quia præbenda venit accessoriè ad titulum canoniæ, & dignitatis. ratione igitur iuris quæsiti videtur in consequentiam quæsitum ius, quod venit accessoriè;quæsitum dico habitu, & aptitudine,licèt non actu: & sic trahitur ad magis dignum,vt in tex.circa diuersas res connexas,vel penitus separatas. An autem impedimentum superueniens vitiet vtrunq;, vel alterum,siue neutrum,in isto c. declaratur. Si verò vna dispositio est incępta, sed nondũ perfecta,& superuenit impedimentum,inficit factum,& fiendum,vt l.pro parte. ff.de serui. & d.§.si placeat.& l.furiosum.C. qui testa.face.pos.et. j.de cõces.præb.c.fi.§.sanè. & istud est bene notandum, cum impedimentum aliquod superuenit post negocium inchoatum nõdum cõsummatum. in separabilibus enim separata ratio est habenda.in connexis verò perfectum non sinit imperfectum corrumpi.& sic consequitur alterius beneficio,quod non habet suo,vt no in d.c.1.de iure pa.j.eo.lib. in gloss.vlti.facit l. si quis duo.de lib.leg.& optimè.l.& si non sint. §.infecti.ff.de au.& argen.& incęptum accedit potius ad naturam facti.& ideò principium dicitur pars potisima cuiuscunq: rei,l.1.ff. de ori.iur.facit l.deniq;.ff.de ritu nup. ¶Quartò no.Ioã.An. post Archid. in §. non sic autem. quòd in ecclesijs, vbi est consuetudo,de qua in tex.potest excipi contra impetrantem à Papa dignitatem illius ecclesiæ, non facta mentione de tali consuetudine.alleg.ff.de decur.l.honores.§.2.vbi dicit,quòd qui nõ est decurio,decurionatu, vel alijs honoribus fungi nõ potest:quia decurionum honoribus plebei frui prohibentur.
2 pro hoc dicto facit hoc c. secundùm eum. ¶† Quintò ipse no.in ver.sed & si ex episcopi.quòd ex consuetudine ecclesiæ potest quis esse canonicus non præbendarius:& facit ad not. per eum.s.eod.lib.de rescrip. c.statutum. §.1.super ver.canonicis. & inducit ad qõ. Si episcopus dedit ecclesiam ecclesiæ collegiatæ eo tenore,quòd non posit conferri, nisi canonico illius ecclesiæ: & demum canonici elegerunt quendam ad illam ecclesiam,& canoniam,in confirmatione hoc adiecto,ꝙ non haberet præbendam.quærebat enim,an poset petere ꝑbendam. Bart.Bri.quòd sic,secundùm T.sed sibi videbatur,ꝙ ex vtraq; parte interuenisset simonia, per c.vnicum.s.vt eccl. bene.Sed dices.si magis dignum trahit ad se minus dignum; ergo corruptio dignioris iuris (sicut est dignitas,personatus vel officium)deberet corrumpere minus dignum, etiam iam quæsitum,contra principium c. Solu. secundùm Io.Mo.magis,& minus hic nõ habent ordinem necesitatis; quia potest esse canonicus sine dignitate:ita quòd in penitus separatis nõ infertur de vno ad reliquum, vt l.si maritus. C.de dona. inter vi.& vxor.¶Sextò,& vltimò not. Lap.quòd tex. dicit de prębenda quæsita dignitati,personatui, vel officio non annexa. Nam si esset alteri ex his annexa,ratione connexitatis ꝓ vna reputaretur. & vnius acquisitio infert acquisitionem alterius ex connexis: & sic non haberet locum expectatio, de qua in tex.ad hoc.s.eo.ti.& li.c.sup eo.& c.quia sępè. & de conse.eccle.vel alta.c.si ecclesiam. in primo responso. & Cle.si iuxta. j.eod.facit quod not.Ioan. And. in reg. cum quid prohibetur. in Mercu.

S V M M AE.

1 *Decretum Papæ non solum afficit inferiores à Papa etiam ignorantes, verumetiam ipsum Papam.*

decreto vallata licèt reuocetur: non tamen per hoc conualescit gratia prius facta alteri contra illud decretum.

3 *Papa concedens alicui literas super prima vacatura; deinde cõcedit alteri eas: & mutato proposito mandat eas cassari, an prima reassument vigorem.*

CAP. XL.

QVodam. ¶Decidit casum dubium exortũ ex duabus gratijs Nico. & Cælesti ni. & processu facto per primam, & secuta post reuocatoria, decisionis cãm exprimit. ¶Nota, ꝙ Cælestinus mãdauit alium recipi in ecclesia, in qua alter iam fuerat receptꝰ per literas Nico. & sic grauata fuit ecclesia in receptiõe duorum, non ab eodem, sed à diuersis: quod dic, vt s̃. de rescript. c. literis. & c. mandatum. ¶ Secundò no. quòd Cælesti. voluit impetrantem suum alijs anteferri etiam receptis auctoritate Apostolica. & sic etiam, si recepti fuissent prius auctoritate sua, volebat talibus anteferri: sed hoc non est de stilo curiæ. Solent etiam Romani Pontifices dare clausulam contra expectantes, auctoritate prædecessorum, non propria. de concess. p̃b. c. pe. Cæle. autem sic fecit quia nullam aliam adhuc fecerat, & sic de se non cogitauit: vel quia stilum curiæ ignora-
1 bat, ideò renunciauit. s̃. e. li. de renuncia. c. 1. §. Cæle. ¶†Tertiò not. Lap. quòd decretum Papæ afficit non solum inferiores à Papa etiam ignorantes: verum etiam ipsum Papam, & ipsius executorem, nisi aliud exprimatur. & vide circa hoc, quod dixi post Ioan. And. s̃. eod. c. si postquàm. ver. sed hic quæritur. ¶ Quartò not. Ioã. An. in fin. c. ꝙ ex collatione q̃ritur ius in re, & an̄ adeptam possess. sic ỹ. de concess. præbẽ. c. fin. & quod not. Ioan. And. s̃. de consue. c. 2. & s̃. eo. c. si tibi
2 absenti. ¶† Quintò not. quòd licèt gratia decreto vallata revocetur: non tamen per hoc cõualescit gratia prius facta alteri contra illud decretum. Circa hoc instat Ioan. And. post Archid. & quærit. si secundus habens clausulam [anteferri] repellitur propter crimen: an præbenda vacans debebitur illi primo, cui ante reuocatoriam facta fuit collatio? videtur, ꝙ sic: quia clausula posita pro secũdo, postquàm non est sortita effectum, non impedit primum. ff. ad Tertul. l. 2. §. liberi. ver. sed si sint. & ff. coĩa prædio. l. in venditione. §. 1. & de vsufru. l. si sub conditione. & idem videtur dicendum, quomodocunq; gratia habentis dictam clausulam sit perempta an̄ vacatiõe præbendæ. l. si mulier. ff. ad Velleia. Idem si nolit vti prærogatiua, arg. l. si iudex. ff. de mino. Alij dicunt, quòd loco istius primi expulsi Capitulum habebit alium eligere. ff. de his, qui. vt indig. l. qui Titij. & de vulg. & pupil. l. ex facto. §. fi. & l. 1. ff. si qs ali. te. prohi. Sed, vt dicit Archi. ista iura probant, Papã, vel à Papa prouisum potius admittendum, quàm Capitulũ, ad idem. ff. de iniust. test. l. posthumus. & l. filio. licèt litera videatur contraria. eod. ti. c. quoniam vxorem. subdit Ioan. An. quòd si in rescripto esset clausula [cum obtulerit se facultas] tunc certum est, quòd primus esset potior, vt l. 1. & 2. C. de lib. & posthu. sed non declarat aliter, quid teneat in prædicta q. cum scilicet secundus his clausulam [anteferri] repellitur aliqua ratione: vel quia non vult, vel quia non potest ex defectu inhabilitatis personæ, vel negligentiæ, vel mortis: an talis præbenda sic affecta cum clausula [& interpositi decreti] debeat primo? Quidam quòd sic: alij aliter, vt vidistis. Aduerte. quandoq; gratia vallata cum clausula [& decreto] est subreptitia. & tunc gratia facta primo stat firma, & ipsam non impedit alia, quæ est nulla. Sicut nec primum testamentum reuocatur per secũdum minus solemne, vt l. si filius, qui in potestate. de lib. & posth. & c. non præstat. ỹ. e. lib. de regu. iur. Quãdoque gratia cum clausula [& decreto.] efficitur inualida ex postfacto per renunciationem, & reuocationẽ, per negligentiam, vel aliter: & tunc an primus recuperet ius prioritatis: & credo, quòd sic. Nam sicut in successionibus, excluso primo gradu, admittitur sequens, vt l. 1. §. sed videndum. de succedic. cũ simi. Ita in istis gratijs, & collationibus, in quibus sub moto priore (vt sic dixerim) ex successorio edicto sequens proximus admittitur. Nam plures post defectum primi possunt succedere in hoc iure. facit quod dixi. s̃. eod. c. statutum. in 3. notabili. Auget tamen in hoc dubium quod dixi. s̃. eo. c. in beneficio. in 1. col. si reseruatio, & decretum Papæ super certo beneficio interposita non sortiuntur effectum: an de illo possit se alius intromittere? dic, vt ibi. Et hoc credo verum vt dixi, si post defectam gratiam cum clausula [& decreto] petit admitti. si autem deliberante illo, qui habet gratiam cũ prælatione, & decreto, fiat altera collatio: si postea ille renunciat, an talis collatio conualescat? vide quod super hoc dixi in d. c. statutum. in vlt. q. & tex. ille facit, quòd non. nam, vt hic pater, ante reuocationem gratiæ priuilegiatæ fuit facta primo collatio, quæ non conualescit: licèt postea reuocetur ista
3 cum clausula [& decreto.] qđ videtur tenere hic Lap. ¶†Subdit Ioan. And. post Archid. quòd si Papa concessit alicui literas super prima vacatura: deinde concessit eas alteri, & mutato proposito mandat eas cassari. ex hoc dicit ipse, quòd literæ primi reassumunt vigorẽ, arg. ff. de bono. pos. secundùm tabu. l. qui liberis. §. non sic. multò fortius si dicat, quòd prĩæ reuiuiscant, vt eadem l. §. testamento. Aduerte. posset argui ex multis legibus, quòd in casu, in quo literæ secundæ reuocent primas ipso iure: licèt secundæ cassentur, non credo per hoc primas reuiuiscere, vt l. planè. in prin. de lo. 1. & l. & si transferam. de adi. leg. quæ leges probãt, quòd si translatio legati sit inutilis in personam secundi: primo tamen non debetur, post quàm fuit semel ademptum. facit quod legi. & no. s̃. eod. lib. de rescrip. c. quamuis. ¶ Opponitur ad fi. c. de c. s̃. proxi. nã Cælestinus contulit huic secundo canonicatum sub expectatione prębendæ vacaturę, vt s̃. c. proxi. Nam canonia iam adepta est dignior, quàm præbenda. hac igitur ratione ius ad ipsam debuit conseruari, per ea, quæ ibi dixi post Ioã. Mo. in 3. nota. Solue, vt ỹ. de conc. præb. c. fi. §. in illis.

SVMMAE.

1 *Singuli de Capitulo pro obligatione Capituli conuenire non possint.*

2 *Forma grauaminis Capituli per Papam.*

CAP. XLI.

MAndatum. Tres casus dubios, cũ scribitur ad collationem Capituli, hic decidit, & in vltimo excipit. scds ibi [ad be-
1 neficia.] tertius est ibi [idem] exceptio, ibi [nisi.] ¶†No. ꝙ pro obligatione Capituli non possunt singuli conuenire; quia alia sunt iura vniuersitatis, alia singulorum, vt l. sed si hac. §. ꝙ manumittitur. de in ius vo. canonizata. 12. q. 2. & l. sicut. ff. qđ cuiusq; vni. no. & facit ad id, quod dixi s̃. eod. c. cum in ecclesijs. in 2. notabili. ¶ Secundò no. ꝙ mandatum, siue obligatio, quæ astringit ad aliquid faciendum, siue conferendum, astringit etiam eum, qui vice, ac nomine illius confert illud, quod in obligationẽ deducit. ad hoc ỹ. de reg. iur. c. qui per alium facit. mandatũ igitur directum dño vicegerens tenetur ad implere. quid econuerso, an mandatum factum vices epi gerẽti, teneatur eps adimplere? dic, ꝙ si in defectum epi defuncti fortè aliquid iniungat eius vices gerenti, vt Capitulo: eps postea creatus ante mandatum perfectum tenebitur illud exequi: nec Capitulum se vlterius intromittet. ¶ Et non solũ, si i defectũ epi rescribatur Capitulo, est verum quod dixi: sed ẽt, si in eius defectum scribatur cuicunq; extraneo. debet enim intelligi in his mandatis, si res in eodem statu permanserit vsque ad collationem. ff. si ex nox. cã aga. l. 1. translatio. n. com modi de vno in alterum operatur translationem oneris, vt l. sed̃m naturã. ff. de re. iu. & ff. de ali. & cibaria. leg. l. Gaio & Seio. ex quo conclude post Inn. ꝙ mãdatũ factũ vicegerẽti arctat successorem, vel dominũ: sed iurisdictio commissa contra vicegeretẽ nõ astringit dñm. Rõ quia ẽ odiosa, & restringẽda: mandatũ verò (qa obediẽtiã cõtinet) nõ est restringẽdũ, secũdũ Ioan. And. post Inno. s̃. de rescr. c. eã te. vbi etiã quid ecõtra, an mandatum factum episcopo, qui ante implementum decessit, teneatur Capitulum adimplere: & sic recipere illũ, pro quo scribitur: dicit. ꝙ non, si episcopus moritur ante præsentationẽ literarum. Sed si postea, cum sit successor episcopi, debet exequi factum inchoatũ, vt de rescrip. c. literis. Ista procedunt, cũ vnus ex his, cui non scribitur, succedit alteri in administratione: vt episcopus Capitulo, & econtra. Si verò viuat episcopus, mandatum factum Capitulo non astringit ipsum: sicut non astringeret, si esset directum extraneo, secundùm eũ ibi. ¶ Tertiò no. ꝙ hic scriptum fuit, vt prouideret de bñficio spectante ad collationem Capituli. quid ergo si fuerit scriptũ simpliciter illi, ad quem nõ spectat collatio, vel receptio vllo iure, ꝙ conferat p̃bendam, vel recipiat talem in tali ecclesia: an poterit adimplere mãdatũ? videt, ꝙ nõ, vt d. c. eam te. ver. ipsi verò. Io. An. post Boa. dicit ibi. aut scribitur alicui, vt executori, ꝙ beneficium conferat: & tunc confert, licèt ad eũ nõ spectet collatio. aut vt collatori ei, q collator est: & tunc clarũ, ꝙ teneret. aut vt collatori ei, qui collator non est: & tunc
2 conferre non põt, nisi Papa ei scripserit ex certa scientia. facit s̃. eo. li. de rescrip. c. cum aliquibus. ¶†Quartò no. formã cum Papa vult grauare nõ solum Capitulum: sed singulos, ad quos aliquo spãli iure spectat collatio prębendarũ ipsius ecclesiæ. debet enim scribere cõmuniter, vel diuisim: In alia materia D. Bald. reuocat in dubium, quod sit remedium, si qs ex contractu ineundo cum aliqua ciuitate, vel cõitate velit sibi obligare non solùm bona propria illius ciuitatis, sed singulorum ciuium, & etiam personaliter ipsos ciues. de quo per eũ in l. 4. in prin. de re iudi. vbi per eum videas. in casu tamẽ huius c. cum scribitur communiter, vel diuisim, intelligo istud, diuisim, de prębendis, quas singuli obtinent iure suo spãli in illa ecclesia, cuius Capitulo sic scribitur: sec⁹ credo, si in alia. quod sentit glo. fi. ¶ Quærit Io. An. si scribitur cõiter, vel diuisim. dicit tex. ꝙ tunc grauãtur singuli, ad quos spectant ratione præbendarum &c. Sed nunquid idem, si ad eos spectant ratione dignitatum, vel officiorum, siue personatuũ. dicit ipse, ꝙ non idem. & sic secundùm eum, glo. fi. debet dicere non dignitatũ: vt sit sens⁹, ꝙ si scribaĩ ad collatiõẽ Capituli: licèt ad daĩ [cõmuniter, vel diuisim] dignitatem illã per hoc non grauet. aliàs æquè dici potuisset, ꝙ grauaret episcopum. Si verò ratione præbendarum tenetur, secus. & hoc planè vult litera, si non violetur, secundùm eum super glo. fi. Io. Mo. & Archid. dicunt contra. & ista exceptio [nisi contineatur] &c. secundũ eos refertur ad omnia suprædicta: vt siue ratione dignitatum, officiorum, personatuum, vel p̃bendarum pertineat collatio, includantur in literis, si adiectum fuerit [cõmuniter, vel diuisim.] & hanc opi. tenet Lap. quia vtrobique est eadem ratio. Nam siue ratione dignitatum, siue prębendarum conferant, iure suo, non iure Capituli, conferunt: ideò cum dicta clausula comprehenduntur, & non aliàs. Non ob. ratio de episcopo, siue prælato: quia de Capitulo non est, nec veniret Capituli appellatione, vt s̃. de his, quæ fi. à pla. in rubro & nigro, & vt no. Io. An. in Cle. vt hi qui. de æta. & qua. & de regula. c. vt professores. Vnde per clausulam [communiter, vel diuisim] in hoc casu non venirent beneficia pertinentia ad collationẽ prælati. Plus dicit Lap. ꝙ si non iure singulari aliquo ex prædictis: sed ratione canonicatus, non ex commissione Capituli spectaret collatio ad canonicos, erit idem iuris, quod si pertineret aliquo ex prædictis modis: vt mandatum directũ Capitulo non includat talia, nisi scribatur communiter, vel diuisim. facit quod no. Inno. & Host. s̃. eod. c. fi. super ver. beneficio. ver. & idem, & eadem ratione. & quod no. Bar. s̃. ne se. vacan. c. 1. in glo. 2. & credo, ꝙ ille sit verior intellectus.

Rub. De clerico ægrotante, vel debilitato.

SVMMAE.

1 *Cura pastoralis officij in quibus consistat.*

2 *Clericorum appellatione veniunt episcopi.*

3 *Ius Superioris vsu inferioris non potest tolli.*

4 *Famuli, dum sunt ægri, dominis seruire intelliguntur.*

5 *Demens quis dicatur.*

6 *Episcopus detentus morbo incurabili suscipit coadiutorem.*

7 *Coadiutor moderatæs expensas recipere debet.*

CAP. I.

PASTORALIS. ¶Primò declarat, cuius sit dare coadiutores episcoporum, & superiorum. Secundò prouidet, cum episcopus coadiutorem vult. Tertiò ibi [si verò] cum est demens. Quartò ibi [finaltem] cum episcopus coadiutorem non vult. Quintò, ibi [præsenti] de coadiutorum expensis, & potestate. Sextò, ibi [cæterùm] ad superio-
1 res prorogat, qđ de episcopis dixerat. ¶†No. de cura pastoralis officij: quæ, in quibus consistat, remittit Io. Mo. ad pastorale Gregorij. dicens, ꝙ quilibet prælatus deberet ibi speculari. ¶ Scdò no. ꝙ rubrica loquatur solum de clerico ægrotã te. & in cap. solùm quæritur de epis, & superioribus. simile. s̃. eo. c. ex parte. & de cleri. nõ resi. c. 2. & c. qualiter. & de cleri.
2 percus. c. 2. ¶†Ex quo datur intelligi, ꝙ episcopi veniunt appellatione clericorum. cuius contrarium dicit hic Io. Mo. s̃. ꝙ appellatio clerici non includit episcopum. C. de episco. & cle. Auth. presbyteros. nec includitur in generali mandato. ỹ. eo. lib. de hæreti. c. inquisitionis. & s̃. ti. 1. c. quamuis. il 2. Nõ ob. ꝙ rubrica loquatur de clerico, & nigrum de episcopo; quia in hoc generalior est rubrica, q̃ text. secundùm eum. Lap. dicit, quòd nomine clericorum simpliciter nõ intelligũtur episcopi: nisi fortè sit constitutio, vel mandatum generale, vel edictum. 17. q. 4. c. si quis suadente. & 21. dist. c. clericos. & quod no. Io. An. s̃. eo. li. de ele. c. auaritiæ. & in Spec. de rescrip. p̃sen. §. ratione autem formæ. vers. quid si in rescripto dicitur. con-
3 questus est talis. ¶†Tertiò no. ius superioris vsu inferioris nõ posse tolli. & est ratio, secundùm Io. Mo. quia populus in consuetudine inducenda declarat voluntatem suam ipsis factis, vt l. de quibus. ff. de le. Sed ipse populus in facto superioris nõ habet declarare: sed alligat ipsum necessitas obsequendi, nõ auctoritas imperandi. ¶ Quartò no. ꝙ episcopis, & superioribus impeditis impedimẽto ꝑpetuo daĩ coadiutor à Papa. & à Papa datus coadiutor propriè dicit, qui daĩ viuenti, vt l. solet. ff. de tu. & cu. da. ab his. Sed ille, qui datur ecclesiæ vacãti, vocatur visitator. & quam potestatẽ habeat datus à sede Apostolica, seu ab alio, est expressum. s̃. eo. li. de elect. c. is cui. & de sup. neg. præla. c. ecclesiæ. Sed incidenter quæro. quæ est ratio, ꝙ non detur episcopis ab alio, q̃ à Papa. Textus dicit; quæ ẽ de maioribus causis. Io. Mo. ꝙ licèt nõ detur inuito quò ad dignitatem: datur tamen inuito, quò ad administrationẽ, vt ỹ. eo. §. 1. & 2. & cum hæc sint coniuncta in vno, tangi non potest vnum, quin tangatur & reliquum. 1. q. 3. c. si quis obiecerit. Sicut igitur non potest deponi ab administratiõe ab alio, q̃ à Papa, vt c. inter corporalia. s̃. de translat. episco. ita nec eius administratiõ modificari, vel aliter coartari, arg. l. si quis cum totum. ff. de excep. rei iud. & l. vulgaris. de fur. Sed dices. contra, episcopus consequitur administrationem in confirmatione, quam recipit ab archiepiscopo, vt c. trans-

missam, de elect. sicut ergo archiepiscopus confirmando, administrationem tribuit: ita videtur, quòd possit auferre, in Auth. de defen. ciui. §. non habentes. coll. 3. So. licèt in confirmatione tribuat ius administrandi: tamen ipsam recipit vigore tituli præcedentis quæsiti per electionem, & consensum: ex quibus creatur, & nascitur titulus in prælatura, vt no. 63. dist. c. quamò Archiepiscopus igitur non potest administrationem auferre, quia non sola eius confirmatio eam tribuit, sed præcedens electio, subsecuto consensu: & sic vinculo spirituali contracto, vt c. cum inter canonicos. de elect. & ita sentit hic Ioan. And, post Ioan. Mo. ¶ Quintò no. quid iuris, cum episcopus senio, valetudine, vel alio impedimento perpetuo impeditur exequi officium suum: & in qua ætate dicatur quis senio confectus. dic per Archi. & Ioan. And. ℣. vt lit. non contest. c. quoniam. super ver. senes. & ℣. in proœmio huius li. in prin. glo. mag. & quo 1 no. in l. 1. §. pueritiam. ff. de postu. vbi de ætatibus. & C. qui test. fa. possl. senium. Valetudinarius. n. ē, qui sæpe infirmatur, vt no. Ioā. An. in d. c. quoniam. super dicto verbo. ¶ Sextò no. quòd licèt prælatus morbo incurabili post prægrauetur, non per hoc remouetur à prælatura, vt in gloss. & sic no, olim erant opi. Quidam dicebāt, nū quā in impeditum remouendum, sed dandum coadiutorem, vt hic. Aliqui distinguebāt inter morbum curabilem, & incurabilem: vt primo casu non remoueatur. secundo sic. Tertia opinio est, distinguens, an possit sine scandalo, & errore populi remanere: & dabitur coadiutor. aut nō; & remouebitur; puta propter lepram. Quarta est opinio Hostien. distinguentis inter episcopos, & alios prælatos: vt episcopi nullo modo remoueantur. alij verò sic, Quinta ē opi. Io. An. qui tenet opi. Vgu. & Lau. quę est, ꝙ nunq̄ viuente prælato leproso, vel aliter infirmo, substituitur alius: sed datur coadiutor ad similitudinem matrimonij carnalis, qđ non dissoluitur etiam propter lepram: vbi videtur maior ratio dissoluendi; quia nō potest ibi deseruiri per substitutum, siue coadiutorem, sicut in matrimonio spirituali. motiua prædictarum opi. vide, vt legi. & no ℣. eo. c. tua. vbi plenius de hoc dixi. facit. ff. de excu. tu. l.
4 post susceptam. & d. l. solet. de tu. & C. qui morbo. l. 1. ¶ † Et concludę, ꝙ ægritudo etiam perpetua non priuat ministrū ecclesiæ stipendio consueto. Nam famuli, dum sunt ægri, seruire dominis intelliguntur: nec per hoc fraudantur suis stipendijs, vt l. 4 §. Stichus. ff. de statulib. & l. arboribus. de vsufruct. Et an sit idem in Doctoribus, & rectoribus ciuitatum, vt percipere debeant salaria dicto tempore. vide plenè per Bart. in l. 1. §. diuus. ff. de vari. & extraor. cog. Sed dices, de re ctore ecclesiæ infirmo videtur, quòd debeat ab ecclesia remoueri, postquam peruenit ad casum, à quo non posset habere principium, vt ff. de fideiuss. l. Vranius. & ff. de iud. l. si à me. & l. Iul. ait si alter. Solu. dicit, ꝙ multa impediūt cōtrahēda, quæ non dirimunt iam contracta, vt c. quemadmodum. de iureiurā. & l. patre furioso. ff. de his qui sunt sui, vel alie. iur. & quod no. Cyn. in reg. malæ fidei possessor. Et conclude, quòd impeditus morbo incurabili retinet titulum dignitatis; ad nouam autem aspirare penitus prohibet, vt dicit lex in dignitatibus seculatibus. ff. de postu. l. 1. §. casum, vbi de Claudio cæco, qui in senatu seueriss̄imam sententiam de piratis disseruit ibi.
5 ¶ † Septimò no, in §. si verò. quòd demēs a dicitur, q nescit,
a vel non potest exprimere quod vult. Et patet ex isto. §. coniuncto prin. c. quòd quædam sunt vitia corporis: quædam animi. qđā verò vitia corporis vsque ad animam penetrant, & eam inficiunt. videas pulchrè. ff. de ędi. edic. l. 1. §. si cum tribus. vbi de phreneticis, dementibus, furiosis, & alijs. & facit. 3. q. 9. c. iudicas. vbi quid iuris de illis, qui habent dilucida intervalla: si non constet, an in furore, vel sanitate. quid in dubio præsumendum. facit C. de cura. furio. l. fi. & l. si cum dotē. §. in fœuissimo. ff. solu. mat. vbi per quæ signa cognoscitur furiosus. & l. diuus. de off. præsi. De prodigis videas de consue. c. ex parte. & ff. de cur. fur. l. 1. ¶ Octauò not. quòd coadiutor datus per Capitulum episcopo dementi debet gerere eius officium, vt in gloss. est ergo. & quia episcopi officiū circa multa versatur, scilicet in his, quæ sunt legis iuris, & diœcesanæ, de quibus in c. conquerente. & c. dilectus. de offic. ord. Item in his, quæ sunt ordinis, & pontificalis dignitatis, vt in c. accedentibus. de priuileg. An super omnibus istis versabitur officium coadiutoris. & etiam super beneficiorum collatione? plures sunt opi. quas retuli in c. consultationibus. ℣. eo. in 5. q. vbi post Ioan. And. tenui, quòd coadiutor possit beneficia conferre. Item si scit, possit exercere pontificalia: aliàs non. & ibi vide quod dixi post Oldra. de officio huius coadiutoris post. 7. q. ver. In ista materia coadiutoris &c. Sed nunquid de causis, de quibus episcopus ante dementiam cognoscebat, vigore delegatæ iurisdictiōis poterit coadiutor cognoscere? dicit Lap. quòd sic, si commissio fuit facta episcopo sub nomine dignitatis, non personæ. de offic. deleg. c. quoniam abbas. Idem dicit in administratore ecclesiæ vacantis. de quo ℣. eod. lib. de elect. c. is cui. potest tamen dici secūdùm eum, quòd licèt prælatus sit suspensus, vel remotus ab administratione: nihilominus dignitatem retinet, ratione cuius sit commissio. & ideò delegatam iurisdictionem retinet, & eam exercere potest secundùm Archid. vt ipse not. 24. q. 1. c. audiuimus. & hoc verum, si est compos sui, & sanæ mē
6 tis. aliàs secus, secundùm eum. ¶ † Nonò not. in § finautē. quòd episcopus detentus morbo incurabili suscipit coadiutorem volens, non inuitus. de quo in gloss. est ergo. de pupillo verò, & adulto, an suscipiant tutores, & curatores demum volentes, vel etiam inuiti: dic vt Insti. de cura. §. sed
7 nunquid inuiti. ff. de tute. l. 3. § si pupillus. ¶ † Decimò no. in §. præsenti. quòd coadiutor debet recipere moderatas expen̄. de prouentibus prælatorum, in quorum auxilio assumuntur. & per hoc differt à tutore, qui non percipit sumptus de bonis pupilli, nisi pro suis negotijs proficiscatur, vt l. à tutoribus. §. si ff. de admini. tut. Sed qđ dices, si infirmo, & coadiutori redditus ecclesiæ non sufficiunt? dic debiliori in dubio consulendum, vt ℣. eod. c. de rectoribus. vbi post glo. dixi. facit 18. q. 2. c. in nullo. ¶ Vndecimò no. in ver. rationem. quòd episcopo, & eius Capitulo tenetur ille coadiutor reddere rationem. & sic videtur, quòd durante tempore administrationis, sit reddenda ratio. Sed contra de administ. l. aduersus. vbi donec durat administratio, non est reddē da ratio. Solu. aliud in tutore, & curatore: quorum administratio habet certum tempus præfixum, & limitatum: aliud in isto coadiutore, cuius tempus est incertum. nescimus enī, quanto tempore sit duratura eius administratio. & hoc not. in fin ff. de tuto. & cura. da. ab his. l. nisi §. cum furiosi. & hinc est, quòd à prælatis, & rectoribus ecclesiarum potest peti rō administrationis; quia sunt perpetui, & nescitur, quanto tēpore viuant: secus est in officialibus ciuitatis, qui dantur ad tempus. non enim possunt, durante officio, conueniri. & hoc no. Bar. in l. de pupillo. §. si quis ipsi prætori. de ope. no. nuncia. in 2. q. ¶ Duodecimò not. quòd successoribus istorum prælatorum est reddenda ratio, si non reddita ipsis fuit. Sed hic q̄ro, an coadiutoris officium expiret per illius obitum, cui datum fuit. Ioan. And. quòd sic. ℣. eod. c. consultationibus. alleg. pro casu. ℣. eod. lib. de supplen. neglig. prælat. c. grā di. exercebit ergo iurisdictionem Capitulum, vel ad quem spectat, sede vacante. ℣. de supplen. negligen. præla. c. 3. & 4. & vt dixi in d. c. consultationibus. in 6. q. Istam opi. tenet Barto. in l. quæsitum. & l. se. ff. de tutel. & hoc probat ratione. Nam quando superuenit administrator legitimus, cessat datiuus. ff. de tut. & ra. dist. l. si tutor. § 1. Sed Capitulum est administrator legitimus, ideſt à iure datus. pro hoc facit; quia si vsufructuarius alteri vsumfructum cedit, emolumentum, & exercitium actionum per mortem vsufructuarii, non illius, cui cessit, expirat, vt l. necessariò. §. quòd si pendente. ff. de pericu. & commo. rei ven. patet etiā hic

hic in episcopo mortuo, vel translato. nam dictis casibus sicut expirat iurisdictio episcopi: ita & illa vicarij dependet ab eo, vt in c. cōsulti. de procura. in no. Titulus enim prælaturæ residebat penes episcopum, cui fuerat datus coadiutor, & penes quem erat datum exercitium curæ, & administrationis. extincto ergo titulo per mortem, vel aliter, non plus durat officium administratoris. facit l. lege vectigali. de pig. in ratione sui. ¶ Decimotertiò, & vlt. circa istam redditionem rationis no. Ioan. An. post Ioan. Mo quòd qui semel rationē reddidit, super eisdem amplius reddere illam nō tenetur. quod est verum, vbi plenè reddidit, prout debuit. ff. de cond. & demonst. l. cum seruus. & nihil dolosè egit. l. creditor. §. Lucius. ff. man. & de pac. l. tres fratres. & ita hic in nouel. Aduerte longa est materia: an in liberatione facta simpliciter veniat remissio doli, & culpæ, quę commissa sunt in administratione, & etiam reliquorum; vel talis liberatio includat solum habita & recepta. & ad reliqua, & ad ea, quæ debentur ratione doli, & culpæ possit agi denuo, non ob. generali liberatione. hoc non prosequor: sed remitto ad no. plenè per Bar. in l. Aurelio. §. Gaius. de lib. le. vbi plenè de ista remissione, & liberatione gratuita. si verò ex causa transactionis fuerit facta liberatio: an possit agi iterum ad species postea repertas penes debitorem sic liberatum. & pro reliquis, & pro dolo, & culpa? vide in l. age. & in l. si de certa, & in l. si vt prætextu. C. de transactio.

ADDITIO.

a ¶ Demens. Adde Bal. in Auth. ex causa, 11. col. C. de lib. præte. & singularia hic tractarem, nisi à quodam non solùm demente, sed etiam homicida voluntario, dicto Per. demente de ciuitate Tolosana proditoriè vulnerā tus fuissem.

Rub. De institutionibus.

SVMMAE.

1 *Capitulum non succedit episcopo in beneficiorum collatione.*
2 *Capitulum instituere præsentatos potest, & admittere.*

CAP. I.

1 ITem si Capitulum, Primò improbat similitudinem casuum. Secundò decidit dubium, ibi [præsentatos.] quod dubium fortificat, ibi [licèt.] ¶ † Nota, quòd in beneficiorum collatione Capitulum nō succedit episcopo. Alibi post Ioan. An. dixi, ꝙ in quibusdam succedit, in quibusdam non, & in quibusdam dubitatur. quod prosequitur, vt ℣. de maio. & obed. c. 1. ℣. eo. lib. vbi omnino vide. ¶ Secundò no. quòd inter admittere, & instituere præsentatos videtur differentia. nam inter ipsa cadit hic copula, quæ consueuit copulare diuersa, vt not. ff. de iur. & fac. igno. in rubrica. Archid. exponit admittere. i. recipere, & eos examinare. instituere, i. approbare, & confirmare. de eccle. ædi. c. 3. de re iu. c. cum Bertoldus. Sed Ioan. And. exponit, admittere. i. confirmare, & approbare. instituere autem i. in pos. mittere. per præsentationem autem habet ius ad rem: ꝙ confirmationē habet administrationem, vt no. 63. distin. c. quantò. postea in possessionē inducitur. & ita hic in no. hoc dictum videtur cōtinere impossibile. s. quòd administratio, quæ oritur ex confirmatione, præcedat missionem in possess. infert enim, quòd administ. et fine possessione. quod est impossibile: vnde est
2 hic videndum, quid est institutio, quid inuestitura: quod prosequitur Dyn. in c. 1. ℣. de re. iu. ¶ † Tertiò no. quòd Capitulum potest instituere, & admittere præsentatos. & hoc ideo; quia confirmatio, & institutio dependet à iure, vt no. Inno. in c. de cteero. de transla. & hæc est ratio; quia illa deuolun-
tur ad Capitulum sede vac. & vide circa hoc quod not. Ioan An. de maio. & obe. c. olim in glo. sciendum. & quod ipse no. in c. illa. ℣. ne sede vacan. vbi refert opi. Spe. de præsentatione non facienda per Cap. sede vacan. & qūo facere pōt commendam. & ibi dixi in 2. notabili. quòd sicut Cap. non succedit in collationibus: ita nec in electionibus, nec præsentationib. & quare magis in iure conferendi, ibi etiam no. & aduerte; quia iste text. loquitur, quando collatio spectabat ad solū prælatum. Si autem communiter ad vtrunque, vel ad episcopum cum consilio sui Capituli, vel assensu: vel econtra ad Capitulum de consilio episcopi, vtrùm istis casibus mortuo, vel suspenso episcopo, poterit ista Capitulum expedire? dic, vt ℣. eo. lib. ne sede vacan. c. vno.

SVMMAE.

1 *Defectus sacrorum ordinum non impedit præsentatum ad parochialem ecclesiam.*

CAP. II.

SI is ad quem. ¶ No. q̄ illa generalitas [si is ad quem] &c. cōplectitur omnes, ad quos pertinet ius præsentandi. tangit Io. An. an populus tale ius præsentandi præscribere possit. remittit ad c. quod alicui gratiosè. de reg. iu. in Mer. vbi tenet, quòd talē
1 præsentationem possit præscribere. ¶ † Secūdò no. quòd defectus sacrorum ordinum non impedit præsentatum ad ecclesiam parochialem: dummodo aliàs sit idoneus, vt in text. similiter & tali potest ecclesia parochialis conferri, vt ℣. eod. lib. de ele. c. licèt canon, Sed nunquid eligi, vel ad dignitatem curatam promoueri? Glo. remittit ad no. ℣. eod. lib. de præben. c. si pro clericis pauperibus. & de elec. c. dudum. sup ver. ordinibus. in no. ¶ Tertiò not. Ioan. And hunc tex. ad id, qđ no. ℣ tit. 2. c. cui de non. super, ver. promoueri. dicit enim (qa ille tex exigit idoneitatem.) ꝙ infra tempus à iure statutum valeat promoueri: & non sufficit, quòd talis possit promoueri, nisi & aliæ idoneitates concurrant. licèt ergo habeat ætatem tantam, ꝙ infra annum possit promoueri, non sufficit: nisi habeat ætatem, quam requirit Concilium, secundùm eum. Qui quærit de q. disputata. In aliquo plebanatu est sita aliqua ecclesia parochialis, habens patronum clericum, & rectorem. contra dictum patronum rector præscripsit præsentationem clerici: & clericus præsentationem rectoris patronus, & plebanus hos instituebat. contingit, ꝙ ecclesia vacat clerico, & rectore. quæritur, quis prouideat, vel præsentet? Arguit primò pro episcopo, ex iuribus, quibus dicitur, ꝙ cura, & sollicitudo totius diœcesis ad eum pertinet, & fundata est eius intentio de iure communi. 16. q. 7. c. omnes basilicæ. de suc. ab intest. c. fin. de reli. do. c. de xenodochijs. cum multis simi. Secundò arguit pro plebano de eccle. ædifi. c. ad audientiam. de præben. c. cum non ignores de offic. deleg. c. coram. de priui. c. cum olim. & quod no. de iure patr. c. significasti. & de excep. c. cum venerabilis. in glo. pen. in nouella. Tertiò arguit pro patrono. Nam præscriptio attulit sibi præiudicium solum quò ad præscribentes, non autem quò ad alios. illis ergo deficientibus, redeat res ad naturam suam, vt l. si vnus. §. pactus. de pac. ff. & l. filio quem pater. de lib. & posthum. ibi [non translatus, sed redditus videretur] post ista argumenta concludit pro plebano, per præalleg. c. ad audientiam, & per no. per eum in d. c. cum venerabilis. per quæ respondetur ad allegata pro episcopo; quia habet locum in ecclesia, quæ nō habet matricem ecclesiam mediam. Iura pro patrono inducta non obstant; quia præscriptio sustulit omnem eius actionem. de præscrip. c. ad aures. & in hoc residet Ioan. And. Sed Lap. vltra quærit, quomodo plebanus in hoc facto procedet. nam cum prius haberet institutionem, vt præmisi in thema: an sibi ipse prius præsentabit, vel simpliciter instituet. & an vtrunque, vel alterum: & ille postea alterum eidem plebano

præsentabit:vt sic clericus, & rector postea instituti recuperent ius illud præscriptum. Lap. ponit tres opi. prima est, ꝙ plebanus habeat prouidere de rectore, & clerico per modũ prouisionis, seu collationis. Secunda est, quòd ipse habeat præsentationem vtriusque:& post præsentatos restituet, vel episcopus eos instituet. demum istis, & alijs opinio. recitatis, subdit, quòd verius videtur, quòd plebanus habeat præsentationem rectoris, & clerici tantùm illorum, & institutionem ipsorum iure suo. ad hoc 23.q.4.c.si ecclesia. & de elec. c. cũ inter vniuersas. & c. cum inter canonicos. & c. qđ sicut. & qđ ibi no. Io. An. post Inn. & Host. & c. cum venerabilis. de excep. & ita dicit, & habet pro indubitato, quòd rector, & clerici sic postea instituti recuperent illud ius, quod prius habebant circa reciprocam præsentationem. nam si illud ius possiderent nomine ecclesiæ, per eorum mortem non fuit extinctum. ideò dixit Lap. quòd iure illorum plebanus in defectũ vtriusque præsentauit. & per hoc posset esse verum, quod ét ipse tangit, s. quòd si plebanus primò prouidit de clerico, talis clericus habebit præsentare rectorem, & plebanus faciet institutionem vtriusque. idem intelligo econuerso, vt scilicet
2 rector præsentet clericum, si fuerit de eo prouisum. ¶ †Quærit etiam Ioan. An. si ecclesia habet rectorem, & clericum: an possidens præsentationẽ vnius censeatur possessor alterius? remittit ad no. de elec. c. querelam. super ver. clericum. in no. ibi dicit, quòd si ecclesia habet presbyterum, & clericum: ille, qui est in possessione eligendi clericũ, non censetur in possess. eligendi presbyterum, si apparet alium possessorem electionis presbyteri. si tamen aliquis possidet patronatum, & vt patronus præsentauit alterum: satis videtur, ꝙ ad reliquũ præsentandum sufficiat illa possessio patronatus, vt c. consultationibus. de iure patro. ego dico, quòd si quis in præsentando innititur ex præscriptione, nunquàm præscriptio respectu certi actus, & articuli extenditur ad alterum: sed si de titulo patronatus apparet circa præsentationem vtriusque, præsentatio in vno impedit cursum præscriptionis in altero, ab alio tamen non possesso. quod collige ex no. per Inn. in c. dilectus. de cap. mo. & per Barto. in l. 1. §. si quis hoc. de iti. actuque priua. vbi videas.

Rub. De conceſſ. præben. vel eccleſiæ non vacan.

SVMMAE.

1 *Petitio, quæ fundatur super iure communi, breuibus verbis expediri potest.*
2 *Electio, quæ non tenet, non præstat impedimentum sequenti.*
3 *Præbendam petens contra possessorem, probare debet.*
4 *Scientia inter domesticos semper præsumitur.*
5 *Tempus ad ignorandum priuilegia non datur, sicut ad purgandum ius commune.*
6 *Sententia, & decretum æquiparantur.*
7 *Priuilegij reuocatio quando incipit sumere vigorem.*
8 *Decretum fieri debet cum causæ cognitione.*

CAP. I.

1 VIA cunctis. Summa, vt in glo. 1. & diuide, vt in 2. ad fin. quæ ponit casum. ¶ †Not. primò, sín Franc. ꝙ petitio, quę fundatur super iure cõmuni, potest verbis breuib. expediri, sicut fecit iste An. qui nitebatur ex collatione episcopi, ad quem spectat de iure beneficiorum col-
2 latio, & omnis cura diœce. 16.q.7.c. omnes basilicæ. ¶ †Secundò no. post Arch. quòd collatio, & electio, quæ nõ tenet, non præstat impedimentum sequenti. ad hoc s. de elec. c. scripтum. in fin. & c. congregato. & quod no. eod. titu. c. auditis. hæc enim collatio, & inhibitio prioris fuerunt inualidæ sup incerto beneficio non vacante, & non acceptato: & sic non impediunt collationem episcopi; quia non præstat impedimentum, & cet. de reg. iur. c. non præstat. s. eod. lib. Circa istam primam partem Io. An. recitat dicta Inn. per quæstiones. nam; quia tex. dicit, quòd duo de ista dignitate vacante
3 contendebant. ¶ † Primò quærit, quid debet probare, qui petit præbendam contra possessorem. & distinguit: quia aut petit eam vt sibi debitam: aut tanquam suam. Primo casu cogitur dicere causam, quare est sibi debita. de libel. obla. c. 2. Secundo casu quando petit eam vt suam, dicens sibi præbendam collatam, quam alius possidet: tunc habet probare, ꝙ collator habuerit potestatem conferendi, & contulit vacantem congruo tempore, & personæ idoneæ. dicit tamen Inno. ꝙ congruum tempus, & idoneitas prouisi præsumitur, nisi cõtrarium ostendatur. de præsump. c. fi. quod est verum, secundùm Host. & Ioan. Mo. nisi sit præsumptio contra collatorẽ, vt d. c. vno. facit quod no. s. eo. lib. de præben. c. si tibi absenti. ¶ Secundò quęro. quid iuris, si hæc litę pendente, superuenit alius idem petens. So. dicunt Inn. & Host. quòd debitur primo vincenti cum cautione de seruando reum indemnem quò ad alium petitorem. ff. de rei ven. l. fi is, à quo. & not. de re iudi. c. cum super. & de reser. c. mandatum. & istæ q. proce dunt, quando vnus conuenitur, & alius agit. Sed quæro, qđ si sunt duo cõfirmati à diuersis, puta vnus ab ordinario, alius à delegato Papę: si vterque conuenitur, qualiter procedetur? dicit Innocen. sicut quando conueniuntur hæredes, qui inter se de hæreditate contendunt, vt l. fin. de pet. hær. & fami. her. l. pen. alle. Host. de prẽben. c. nisi. Si verò agant contra alios. etiã nomine ecclesiæ, nullus eis cogitur respondere: nisi probet suam canonicam confirmationem; puta factam vocatis, qui fuerint vocandi. alle. Host. de elec. c. quia propter. de officarchi. c. ad hæc nos. sufficit tñ, secundùm Inn. & Host. probare confirmationem factam, vocatis illis, quos res tangit. aliàs habet necesse probare canonicam electionem, & confirmationem. & procedunt hæc, etiam si in possessione sit ipse electus. Non obst. C. de pe. hered. l. cogi. quia loquitur, cum non est præsumptio contra possidentem: hic verò est præsumptio; quia patitur controuersiam status sui in sua nouitate. Secus si postquàm diu, forte 30. annis, vel vltra pacificè possedit, & veniat alius dicens se prælatum. graue enim esset dicere, quòd cogeretur prædicta probare, cum fortè mille probationes extent. Nec est verisimile, quòd illi, ad quos spectat, illum sustinuissent tanto tempore administrare. ar. ff. ad Maced. l. 3. 8.q.4.c. nonne. 16.q.4.c. volumus. & circa hoc adde, quod no. Io. An. post Inn. in c. innotuit de eo, qui ord. fur. su. & c. illud. de præsump. & c. trãsmissam. de ele. & not. istam q. vidi semel disputatã Venetijs. agebatur enim ibi cõtra quendam, tanq̃ contra debitorem Romanæ Ecclesiæ ad magnã summã. pro parte D. Vrbani sexti. opponebaẽ eũ de schismate: & ꝙ alius in Auinione similiter se gerebat pro Papa. & sic soluere denegabat: quod an iustè, collige ex prædictis. & inducit ista Ioan. And. contra executores plurium petentium fulminantes sententias, vt eis pareatur: à quibus potest appellari, si precisè sine causæ cognitione exequi velint: quia non debet hoc fieri, nisi facta fide de iure petentis coram ordinario, vel coram executore, argum. s. de rescrip. c. Capitulum. Vel fortè secundùm eum non tenet snía excõicationis; quia iurisdictionẽ non habent, nisi contra resistentes indebitè, vel rebelles: possessor autem recusans sine causæ cognitione dimittere, non indebitè contradicit, argu. s. de præben. c. fi. & de peti. hære. l. si debitor. & depos. l. 1. §. apud Iulianum. & hoc etiam tenet Archid. dicit enim, quòd executor prius debet suam intentionem fundare, nec in contradictorem etiam facti pœnam inferre; antequàm appareat contradictorem esse in culpa, turbando suam potestatem.

rem. de offic. dele. c. 1. contradictores autem iure punire non potest, vt no. s. de præben. c. pro illorum. & dixi s. eod. lib. de præben. c. fi cui. ad fi. ¶ Quartò quæro. Papa præcipit episcopo, vel Capitulo, ꝙ alicui det præbendam: nunquid ex hoc mandato habet ille, pro quo scribitur, actionem ad petendũ illam? dicit, ꝙ non: licèt inobediens puniri dẽat. de præb. c. dilectus. sic fi scribit executori, puniendus est executor, qui mãdatum non adimplet. de offic. deleg. c. pastoralis. Idem dicit, si mandetur alicui, quòd mihi præbendam conferat. nam ex hoc mandato non potero agere, & præbendam petere corã ordinario: sed coram executore, qui etiam sine causæ cognitione poterit illam conferre, vt no. s. eo. c. proposuit. ¶ Venio ad secundam partem. s. ad ver. dicebat. in quo primo no. secundùm Abb. ordinẽ allegationis. primò enim probat epi scopum sciuisse: & sic bona conscientia contra diaconum nil facere potuit. Secundò concludit idem, etiam si ignorasset, ibi [nec alias.] Tertiò, ibi [adijciebatur.] probat omnino per mandatum Papæ sublatam ordinario potestatem ex vi de-
4 creti. ¶ †Secundò no. ꝙ non licet illis de Capitulo ignorare, quæ ibi fiunt. inter domesticos enim, & coniunctos præsumitur scientia, & vnus ét scire facta alterius, vt l. de tutela. C. de in integ. resti. mi. facit c. eam te. s. de rescrip. vbi similis allegatio. ¶ Tertiò no. quòd inhibitio executoris, eius collatio, & intimatio si fiant añ tps vacationis, non ligant manus ordinarij hoc scientis, quò minus conferre valeat, cum vacabit: & ratio; quia est super incerto. s. quòd ille, pro quo scribitur, duxerit acceptandum. ante enim acceptationem prædicta non arctant: nec etiam Papæ decretum, quod plus est, vt j. in ver. nostrum autem. Vnde circa hoc dicit Inno. ꝙ is, qui optat, re seruat, vel suspendit, de certa præbenda id facere debet. ad hoc. s. eo. lib. de elect. c. 2. certam autem dicit, si optat, vel re seruat primam præbendam, quæ vacauerit in ecclesia, diœcesi, vel prouincia. ita dicit in nouel. super verbo acceptanda. & no. hoc dictum, ꝙ certa dicitur, cum acceptat primam, etiã non expressam, vt dicit glo. expressam &c. dicitur autem certa pro tanto: quia refertur ad vnicam. verè tamen prius est incerta, secundùm Ioan. An. supra in nouel. Cui adde quod dixi. s. eo. lib. de præben. c. dudum. ¶ Quartò no. in ver. nec aliàs. quòd priuilegium, quod vni conceditur, per quod ab alterius iurisdictione eximit, sufficit puenire in notitiã eius, cui conceditur, etiam si non fuit notum ei, in cuius præiudicium est indultum. aufert ergo Papa iurisdictionem episcopo, etiam hoc ignoranti: sicut pater, & dominus potestatem dat filio, vel seruo, vt l. pater ex prouincia. ff. de manu. vindic. debet tamen peruenire in notitiam eius, cui conceditur, vt dicit tex. ante igitur non videtur tale priuilegiũ ignoranti prodesse. censetur enim talis concessio donatio quædam: quæ facta inter absentes tunc effectum sortitur, cum ad illum peruenerit, in quem est collata liberalitas, & non ante, vt ff. de acqui. pos. l. qui absenti. & est simile quod not. de præben. c. accedens. in fi. glo. & Inn. hic istam materiam tractat, an literæ, in quibus aliquid prohibetur, vel indulgetur, statim, cum conceduntur, habeant vigorem: vel tunc demum, cum peruenerint ad notitiam illius, in cuius præiudiciũ, vel
5 fauorẽ emanant: hoc ipse prosequitur, prout j. dicã. ¶ †Quintò no. in vet. Nec obstaret. quòd non datur tempus ad ignorandum priuilegia: sicut datur ad ignorandum ius commune. quantum autem sit istud tempus: dic, vt in glos. quod est, &c. super qua in nouel. post Host. dicit, quòd id, quod dicitur de duobus mensibus, est speciale in constitutionibus principis: aliàs autem hoc tempus erit arbitrarium. ff. de iure delibe. l. 1. §. ait prętor. & ideò sufficit, quòd sit publicè promulgata, ad hoc, vt omnes astringat. & quæ sit ratio diuersitatis, vide per Host. in summa de consti. in prin. glo. quæ incipit hæc alleg. &c. Dicit, quòd est ratio differentiæ; quia constitutiones sunt pœnales, priuilegia gratiosa. Sed ista ratio nõ est perpetua, secundùm Innoc. & Host. nam in multis constitutionibus non agitur de pœna infligenda. dicit ergo Io. Mon. quia lex est omnibus communis, & omnes astringit. s. de cõstitu. c. fin. & l. leges sacratissimæ. de legi. ideò ibi est tempus vniforme: sed indulgẽtia est lex priuata. 3. dist. c. priuilegia. in
6 qua sola concedentis intentio contẽplatur. ¶ †Sextò not. in ver. Adijciebatur. ꝙ sníа, & decretum æquiparãtur in hoc; ꝙa afficiunt ignorantes. differunt tñ in aliquibus, vt no. j. e. & de re. ec. non alie. c. j. super gl. scđm ꝙ. vbi per Io. And. post Inn. Aduerte tamen; ꝙa licèt sententia excommunicationis, sicut depositionis, afficiat ignorantes: tamen si non gerit se pro ex communicato (quia excommunicationem ignorat) non tenetur de inobedientia, de cle. excom. c. ad Apostolicæ. & ita hic in nouel. Ex quo infert Lap. quòd si post talem sententiam in suo agat officio, sicut prius, non erit irregularis. quod est verum, nisi fuisset peremptoriè citatus, nec iuit, nec misit; & per hoc fuit excommunicatus, & sic excommunicatus celebrat: ꝙa tunc erit irregularis, licèt tunc nil de excõicatione sciat, & debet per Papã cum eo dispensari, vt no. Gul. in Spe. de legato. §. iuxta. ver. vt autem. est enim talis ignorantia crassa, & supina; quia ex quò sciebat se citatum, debebat credere, ꝙ procederetur contra eum, secundùm Gul. ¶ Venio ad tertiam partem, quæ est in ver. ex parte verò. in qua primò Io. An. not. de isto priuilegiato, ꝙ excommunicari non possit: tenet enim, quòd si postea citatus non comparet, & p hoc ordinarius eum excommunicat: quòd tenet ipsius sententia, quasi hoc operetur uis verborum priuilegii, & intentio concedentis. Sed contra hoc facit l. si quis ex aliena. ff. de iud. & c. si duobus. de appella. Io. An. istud contrarium tangit, & pro solutione remittit ad c. scienti. de reg. iur. in Mercu. in 60.q.j. non ob. c. quia cunctis. in ver. priuilegium, quòd excommunicari non possit, &c. Hinc sumpta occasione ipse post Inno. plura tangit: quando aliquid in iudicio, vel extra, geritur cũ absente: an statim sortiatur effectum: an verò, cum peruenerit in notitiam absentis. & primò loquitur de indulgẽtia absenti, vel præsenti concessa, quòd ab aliquo excommunicari non possit. Secundò de his, quæ fiunt in iudicio, sicut sunt sententiæ diffinitiuæ, & interlocutoriæ, & excommunicationum: an statim habeant effectum suũ, etiam si ignorãt hi, pro quibus, vel contra quos fuerunt promulgatæ. Tertiò si potestas ablata ordinario excommunicandi aliquem fuerit sibi restituta, & per consequens indulgentia reuocata: an tanquã reuocatio peruenerit in notitiam priuilegiati, sortiatur effectum. Quartò, quid in literis contentiosis, si literæ secundò impetratæ reuocent primas: an processus primorum valeat, antequàm reuocatio fuerit eis intimata. Quintò quid in literis ad beneficia, si mandatur primis, quòd prouideant Titio: secundis, ꝙ prouideant, s. non ob. primis literis: an valeat qđ fit per primos per literas secundas sic obtentas? Quò ad primum quò ad indulgentiam, ꝙ excõicari non possit: dicit, ꝙ si concessa est absenti, vel præsenti per procuratorem, statim sortitur effectum. & si habentes tale ius in priuilegium hoc ignorent (qui possent esse plures, de senten. excommu. c. officij.) postquàm enim in vnum concurrunt voluntas priuilegiantis; & voluntas illius, cui priuilegiũ indulgetur, satis est, secundùm eum. Quod verum credo. nam quò ad Papam, episcopi, & alii prælati sunt censendi vt simplices ministri, vt c. mandata. s. de præsumptio. non expedit ergo eis intimari; quia nondum eorum vertitur præiudicium, si non possunt excommunicare. s. eod. lib. de prẽben. c. dudum. ad fin. & ibi exempla allegaui quò ad hoc. facit l. pater ex prouincia. ff. de manu. vin. Si verò Papa proprio motu, non ad alterius instantiam, concedit talem indulgentiam absenti: tunc, nisi appareat de intentione contraria concedentis, priuilegiatus non gaudebit priuilegio, nisi postquàm ad eum peruenerit. 2. q. 5. c. quantò. & ff. de acqui. poss. l. qui absenti. in contrarium tamen facit l. cum pater. §. furdo. de leg. 2. vbi ex testaméto quęritur emolumentum ignoranti. vt ff. quemad. ſerui. amitta. l. ſi patrem.

patrem. & de pecu. lega. l. sed si damnum. Sed potest dici, q̃ ista indulgentia est quædam donatio. & sic magis accedit ad dispositionis naturam inter viuos, ex qua non quæritur absenti, vt d. l. qui absenti. quàm vltimæ voluntatis, ex qua quæritur, vt in iuribus prælegia. ¶ Quò ad secundam q. scilicet de effectu eorum, quæ fiunt in iudicio pro, vel contra absentem, tex. hic in ver. adijciebatur. dicit, quòd talis sententia stat tim ligat. & loquitur in sententia depositionis. Sed immo videtur, quòd ante executionẽ talis sententię contra eum fiẽ dam retineat possessionem. & per consequens administratio nem, quæ causatur à possessione, nõ à titulo, vt no. in c. cum ecclesia. de causa pos. & c. consultationibus. de iure pa. Solu. collige ex his, quæ dixi. s̃. in c. ad Apostolicæ. de re iu. & idẽ, quod in tex. dicitur de sententia depositionis, dicit Io. An. de sententijs diffinitiuis, & interlocutorijs, & excommunicationum: vt statim habeant effectum suum, etiam si ignorent hi, pro quibus, vel contra quos latæ fuerunt. & de sen. excõmu. patet. de appella. c. cum sit. in fin. & de alijs sententijs, quàm excommunicationis, intellige verũ, si latæ fuerint contra contumacem: aliàs sunt nullę ipso iure, vt l. ea quę. C. quo. & quã. iu. &. ff. quæ sen. sine app. re. l. 1. 23. q. 9. per totum. Et aduerte; quia licèt pœna, quæ descendit principaliter à sententia excommunicationis, non afficiat, nisi fuerit sciẽs, saluo quod dixi. s̃. in 6. no. per quę exemplifica, quod dixi. idem tñ intel lige de prohibitione, quæ fit in pœnam absentis. s. vt non habeat efficaciam, nisi postquàm absens fuerit certioratus, vt de post. c. 1. & de consti. c. 2. & de app. c. super eo. nisi ex genere prohibitionis appareat contraria voluntas Papæ prohibentis, vt est in inhibitione alienationis. de do. & contuma.

7 c. veritatis. in fi. ¶ † Super tertio, quando. s. *reuocatio* priuilegij incipiat sumere vigorem, & efficaciã: an statim, postquàm fuerit contra priuilegiatum restituta iurisdictio; ita q̃ ex tunc valeat snia contra illum absentem lata? dicit, quòd ex quò promulgans de restitutione certificatus est, tenet sententia illius, cum priuilegium reuocatum est. Nam ab eo, cui cõcessa est indulgentia, licèt ignorante, reuocari potest: nec poterit illa postea vti; ex quò fuerit facta reuocatio: & ex quò de intentione reuocantis apparet. ff. de ma. vin. l. si pater filio. & ita recitat Ioan. An. in glo. dicit Inno. vers. sed nunquid tenet excommunicatio. &c. Sed hoc videtur contra id, quod s̃. proxi. no. ibi [& idem in reuocatione indulgentiæ] &c. vbi dicit, q̃ reuocatio indulgentiæ, vel mandati non nocet, quousque fuerit certificatus is, cui concessa est. ff. de procu. l. si procura. & de insti. l. sed si pupillus. §. de quo palam. & manda. l. si mandassem. & s̃. de procura. c. pe. Ex quo dicto, & iuribus patet, quòd requiratur certioratio ipsius priuilegiati: aliàs reuocatio sibi non præiudicet: & maximè, quia citatus ab eo non tenetur comparere, postquam priuilegium habet, quòd credere poterat excommunicationem ordinarij nullam fore. vt dixi in pr. huius tertiæ partis. posset dici, q̃ quò ad pęnam extrinsecam infligendam propter contumaciam, & contemptũ requiratur certioratio reuocationis priuilegij. pœna verò excommunicationis teneat: quia tenet, etiam non seruato iuris ordine: licèt malè faciat qui hoc omittit, & veniat puniendus, & eius etiam sententia relaxanda sit sine difficultate, vt c. sacro. de senten. excommu. & ita hic dico. s. istam excommunicationis sentẽtiam relaxandam statim; quia iste credens suum priuilegium firmum: si non comparuit, non dicitur contempsisse; quia non contempsit disciplinam, qui ignorat se militem. ff. loc. l. si ignorans. & l. item apud. §. si quis virgines. ff. de iniu. & sic intelligo ista dicta Inn. quæ videntur sibi inuicem cõtraria, vt vidistis. ¶ Quò ad quartum de literis contentiosis, pone exẽplum. Impetrauit contra te: tu expressè impetras reuocationem huius primi in tuo secũdo: nunquid valebunt gesta per primos iudices, antequàm fuerint certificatiẽ videtur quòd sic, per c. audita. de resti. spo. Secundus. n. non cogitur vti reuocatoria, nisi velit: quia in eius fauorem emanauit, vt l. quod fauore. C. de leg. & hæc opi. est vera, secũ dùm Inno. & Host. s. quòd tenet processus primi, nisi secundus, cum primum sciuerit, infra 10. dies appellet. arg. C. quo. & quã. iu. l. 3. & de offi. deleg. c. quoniã abbas. & nor. de hoc in c. cum contingat. de rescrip. super gl. sed qualiter. vbi post Inn. distinguit inter directam reuocationem tali iudici factã. & hoc dicit motu proprio, non in fauorem, vel ad partium petitionem. quod enim ille facit postea, non tenet; quia nõ est iudex. de offic. vi. c. pe. & ff. de iudi. l. iudicium soluitur. secundo casu necessaria est exceptio: vt *in secundis literis* dicatur (non ob. literis super hac causa impetratis ad tales.) Si enim non excipiatur, tenet quod fit ab eis: quia iudices remanent. ¶ De quinta & vlti. q. an. s. valeat, quod fit vigore primarum literarum super beneficijs impetratarũ, quæ sunt per alias reuocatæ in hac forma. s. quòd *non obst. primis*, prouideant. Dicunt quidam, quòd valet quod fit à primis ar. te notitiam reuocationis. sed postquàm eis innotuerit, quòd secundus impetrans vult vti secundis literis, non valet quod fit à primis iudicibus. Alij dicunt, & fortè melius, secundùm Inno. quòd id, quod fit à primis iudicibus, tenet mero iure: sed si priuilegiatus id petat, debet reuocari; quia volebat vti priuilegio in negocio illo, qđ si sciuisset, id feciisset: nisi ex aliqua cã præsumatur contra ipsum: puta quia probatur, quòd sciuit processum primorum iudicum: & potuit contradicere, & non contradixit, ar. C. de exce. l. exceptionem. & de consti. cum M. & hoc nisi ex iusta causa hic omisisset: de quo etiam protestari debebat. de consti. c. fin. Sed dices. hoc videtur contra hoc c. ver. sed nisi prius. vbi semp valet processus primorũ, quousq; secundi notificent eis, ne procedant. Sol. ille ver. loquitur, quãdo voluntas concedentis non fuit talis, quæ velit statim primos potestate priuare: sed tunc demum, cum eis esset inhibitum, vt dicitur in litera. Sed quæ dicta sunt, habent locum, qñ in vnũ concurrit consensus priuilegiantis, & priuilegiati ante processum iudicum. si autem non concurrit, valet irreuocabi liter quod fit à primis. Subdit etiam, quòd prædicta locum habent non solum, cum primæ literæ reuocantur per secundas cum clausula [non ob. primis.] sed etiam si dicatur in secundis [expressè reuocamus iurisdictionem primorum iudicum.] Nam hęc reuocatio in fauorem impetrantis debet intelligi, si vti voluerit reuocatione. & hoc verum, si Papa reuocauerit in fauorem, vel ad petitionem alicuius. Si autem motu proprio. tunc reuocatio statim suum fortitur effectum; ex quò apparet reuocationem peruenisse ad notitiam reuocati: nisi constet de intentione contraria reuocantis. ¶ Sed hic inciderter quæritur. quare decretum Papæ magis afficit ignorantes, quàm prædicta clausula [non ob. primis literis] &c. vel

8 quare magis, quàm clausula [reuocamus] &c. † Respondet Ioan. And. post Inno. quia decretum sicut & sententia habet ferri cum causæ cognitione. & ideò statim debet habere effectum suum, vt in ver. si. adijciebatur. sed certè decretũ, de quo loquitur iste tex. nunquam datur cum causæ cognitione. & ideò alia est ratio, scilicet. q̃ ex quò Papa suã inhibitionem decretum vocat, vult q̃ hęat vim decreti, & statim cõsequatur effectũ: & idem in alio, quàm in Papa. Nã ex quò verbo, decreti, vtitur, statim indicat voluntatem. de ver. sig. c. in his. vnde perinde est, ac si dicat expressè, voluntatis meæ est, quòd non valeat electio facta ab his, à quibus reuoco, & reuocare possum, vt hic: tamẽ, vt dicit Host. alius, quàm Papa, hoc non posset. s̃. e. lib. de offi. leg. c. deliberatione. sed nõ decernit, quod potest: sed qa dicit [inhibemus ne eligãt] dẽt, intelligi, postquàm sciuerint: & si sciant literas impetratas cõtinentes reuocationem, vel inihibitionem, adhuc valet quod fit ab eis: nisi prius certificentur, quòd de beneficio, de quo agitur, intendit inhibens alij prouidere: vel nisi decernat irritum, & inane quod factum fuerit in contrarium. Sed huic dicto ob. ver. nisi forsan. vbi sine decreto sufficit inhibitio, quæ sola impedit, vt apparet ex textu. sed ipsum intelligit Inno. in eo

eo casu, in quo secundus vti voluerit litera sua. Et ex his patet, quòd prima concessio tenet, si secundus ratificet, vel cassetur, si hoc petat: nec mirum; quia idem contingit in cõtempto, vt s̃. de elec. c. quòd sicut. §. finautem. ista sunt dicta Inn. ex quibus dicit Host. quòd studiosus, peritus, & intelligens plures pernicioſas subtilitates, quàm vtilitates, colliget ex prædictis: cum tamen cõtrarium iuri canonico sit innatum. s̃. de iudi. c. dilecti. & de do. & contu. c. 1. Vel secundùm eum dic, vt s̃. de præben. c. dilectus. il 2. Ioan. An. ita refert, & aliter nõ declarat (quod optassem) maximè ex quo versentur pernicioſæ subtilitates in prædictis: & credo, q̃ circa hoc (videlicet qđ videtur velle Inn.) rescriptum primum ad lites, vel super exe cutione gratiæ ad prouidendum impetratum nõ tollatur per secundum, in quo dicitur. non ob. primo: vel reuocamus primum: vel inhibemus primis iudicibus, ne procedant: nisi secundus impetrans voluerit vti literis impetratis: & quòd tenet mero iure, quod fit à primis, si impetrans secundò ratificet, vel cassetur, si hoc petit, vt dictum est. probat hoc Innoc. p̃. l. quod fauore. & dat simile eius, quod dicimus de contempto. ego per hoc allego l. 2. & 3. ff. de leg. commiſ. vbi resolutio cõtractus pendet ex arbitrio illius, in cuius fauorem fuit appositum illud pactum resolutionis, vt l. Sabinus. ff. de in diẽ adiec. vbi meliorem cõditionem à se factam potest quis obijcere, & primam sequi. ita hic posit impetrans (in cuius fauorem primi rescripti resolutio emanauit) suum secundum abijcere, & primum sequi. & præsertim quia ante inhibitionem rescriptum est suum proprium, & potest illud dilacerare: nec cogitur id exhibere, vel vti, vt no. de rest. spo. c. ex cõquestione. & hæc faciunt pro istis dictis Inno. Sed contra ipsum facit ille text. in ver. nisi forsan. vbi intentio declarata verbis sufficit ad adeptionem potestatis inferioris, & ad ligandum sibi manus: prædictæ autem clausulæ [reuocamus, inhibemus, nõ ob. primis] &c. ostendunt animum reuocandi. Præterea post quàm primæ literæ sunt puræ, & simpliciter reuocatæ, nõ videtur vires reassumere: licèt secundus impetrans suis literis nolit vti. sicut legatum ademptum non reconualescit: licèt illi, in quem translatum fuit, non debeatur, vt l. cum seruus. & l. & si transferam. ff. de adi. leg. & l. planè. de le. 1. & credo hoc verum in reuocatione directa: vt per consensum illius, in cuius fauorem emanauit, non possit reuiuiscere. postquàm. n, semel est à contractu discessum, non potest vires reassumere, nisi omnia reintegrentur, vt l. ab emptione. ff. de pac. & l. hæredes palam. §. si quis post. ff. de testa. & maximè est hoc verum in iurisdictione extincta, quæ non potest reassumi, ẽt de consensu partium, vt c. significantibus. de offi. deleg. Non ob. quòd secundæ non emanauerint in fauorem. ergo nõ cogitur eis vti, vt l. si iudex circunuento. ff. de mino. Nam hic fateor, quòd vti non cogitur ante præsentationem secundùm vnam opi. de qua. in d. c. ex conquestione. non per hoc tamen sequitur, quòd priorum iurisdictio non sit reuocata, quæ non potest reuiuiscere, nisi per nouam principis voluntatem: vt sic ab eo pendeat restitutio, à quo pendet reuocatio, non à potestate, arg. l. 3. ff. de re iud. in reuocatione autem tacita, & indirecta dicta Inno. facilius sustineri possunt. nam facilius reuiuiscit tacita reuocatio, quàm expressa, vt l. 3. in fi. de adi. le. coniuncta. d. l. cum seruus. e. ti. Vlterius in hac parte in vers. subiunctim. in not. quærit quando incipiat potestas executoris dati in literis cum clausula [acceptandi] &c. incipit enim post vacationem: similiter illo tempore incipit effectus decreti, vt in ver. nostrum. & collige post glo. no. quòd executor suspendit ordinariũ à collatione beneficii: quod intelligit Host. verum, quando in rescriptis est clausula [decernentes] s̃. de præben. c. inter cæteras. Refert, quòd alij generaliter intelligunt. & Archid. dicit opin. Host. confundi. j. eo. c. si soli. Ita dicit Ioan. An. super gl. no. quod. Aduerte tamen: vtrum istam suspensionem oportet intimari ei, ad quem pertinet collatio ad ligandum ipsius manus. glo. quę incipit no. quòd quando loquens de acceptatione dicit, quòd quando scriptum est sine clausula [decernentes.] debet *acceptatio intimari*, & antea non ligentur manus collatoris. pro quo facit de appella. c. super eo. il 2. in fi. Si verò scriptum esset cum dicta clausula, acceptatio valet, etiam sine præsentia, & collatione executoris, secundùm Innocen. Ioan. Mona. & Arch. vt hic no. in nouella. super gl. not. quod ille &c. *vbi dicit*, quòd testes debent idonei adhiberi, secundùm Host. qui alleg. de offi. or. c. pastoralis. in fi. melius facit de sent. excomm. c. sacro. in prin. Compo. tamen videtur velle, quòd coram executore sit facienda acceptatio. de rescrip. c. Capitulum. in glo. mag. ad fin. vers. quid si literæ. & ver. se. Sed, vt dicit Archid. hoc non est iure cautum: immo contrarium hic apparet, cum sic indistinctè loquatur, nec dicatur coram quo acceptet, secundùm Ioan. An. & hoc quando scriptum est cum clausula [decernentes] cuius effectus post acceptationem incipit, vt in ver. nostrum. Si autem non fit appositа: vtrùm acceptatio sola in absentia non impedit, sed coniuncta cum suspensione executoris non intimata collatori, an liget eius manus. Ioan. And. super glo. no. quòd quando. sentit, quòd sic, per c. inter cætera. de præben. & c. innotuit. de elec. vbi executor interponit decretum, etiam in absentia partis aduersæ. Est & alius casus, cum s. ille, pro quo scriptum est cum clausula acceptandi, siue decreto acceptat beneficium vacans in præsentia collatoris: an talis acceptatio liget manus illius, ar. quòd non. s̃. de præben. c. dilectus. il 2. vbi mandatum purum à prin. etiam intimatũ Capitulo non afficit tunc præbendam vacãtem. ergo nec ista talis acceptatio: quæ non videtur aliud facere, quàm literas purificare. & conclude, quòd quandoque scriptum est cum clausula [acceptandi, & cum decreto] & valet acceptatio vacantis absque præsentia alicuius. aut absque dicta clausula: & tunc aut executor intimauit, & decreuit: & ligat. aut decreuit, & non intimauit: & idem. aut intimauit, & non decreuit: & idem credo. s. quòd liget. aut nihil egit, sed pars acceptauit: & tenetur, siue in præsentia, siue in absentia nil egit, postquàm non est ibi clausula [decernentes] &c. & hæc procedunt, cum scriptum est cum clausula [acceptandi] absq; temporis præfinitione. Si autem est cum præfinitione temporis &c. (puta mensis, & cum decreto.) & tunc etiam ante acceptationem infra dictum terminum sunt ligatæ manus ordinarij: & non habet locum istud cap. vt in 1. glos. ¶ Venio ad quartam partem, quæ est in vers. sed extitit. in qua not. quòd hic arguit de *vltimis voluntatibus* ad literas ad beneficia: & videtur bona similitudo; quia vtroque casu confertur gratia, siue donum quoddam, vt l. legatum. ff. de legat. 2. sed non est bona, vt in glos. communis responsio, &c. & in glos. vt lego. nam legatum optionis seruorum, vel rerum est factum super seruis, vel rebus præsentibus, non futuris: ista autem acceptatio concernit beneficia, vacatura. Item tales gratiæ super beneficijs habent maiorem similitudinem ex dispositionibus inter viuos, quàm vltimarum volũtatum; quia inter viuentes geruntur. Sed in contractibus optio, siue electio concesa non impedit alienationem, & translationem in alterum ante factam electionem: cessat enim ratio, quæ est in legato optionis electionis: in quo facta electione, dominium retro fingitur fuisse legatarij sic optantis; vt l. si tibi homo. §. cum seruus. de lega. 1. & hac ratione alienatio, vel manumissio facta interim, idest ante electionem irritatur; quia etiam facta postea fingitur retro: secus est in contractibus, & beneficijs, in quibus nil retro intelligitur acquisitum; ideò subsequens acceptatio non vitiat præcedentem translationem in alterum. & hoc plenius tangit Io. And. in nouella. super ver. propositum. & super glo. vt lego. quæ debet in recitatione coniungi: effectum autem ex prædictis habes.

SVMMAE.

1 *Priuilegia reuocantur, cum incipiunt esse dannosa.*

2 *Con-*

Constitutio istius cap. deteſtanda. de con. præben. irritat promiſſiones de cetero faciendas.

CAP. II.

DEteſtanda. Primò ponit exordium. Secundò ius antiquum, & eius ſequelam, ibi [ſanè.] Tertiò illud reuocat, ibi [nos
1 magis.] ¶†No. quòd priuilegia reuocantur, cum incipiunt eſſe damnoſa: & ſimiliter, cum ceſſat ratio, propter quam priuilegium, & conceſsio emanauit. de deci. c. ſuggeſtum. ſimiliter cõſtitutio, ſiue lex, vt c. non debet. de conſan. & affi. & Heſter. c. 16. ibi [Nec putare debetis, ſi diuerſa iubemus, ex animi noſtri venire leuitate: ſed pro qualitate temporis, vt rei publicæ poſsit vtilitati ferre ſententiã.] & vide quod dixi in d. c. ſuggeſtum. vbi formaui q. de patre, qui fecit filium legitimari; quia legitimos non habebat: quos accepta vxore, poſtea procreauit: an filius ille legitimatus poſsit ſuccedere cũ iſtis legitimis, ſic poſtea procreatis? Dy. quòd non in l. ex facto. de vulg. & pup. Ray. ibi contra. quod verius videtur, vt di
2 xi plenius in d. c. ſuggeſtum. ¶†Secundò no. quòd iſta conſtitutio irritat promiſsiones de cetero faciendas. circa hoc Ioã. And. poſt Ioan. Mo. plenè proſequitur, quid de promiſsionibus factis ante iſtam cõſtitutionem in caſu licito, iuxta formam c. accedens. ſ̃. eo. hodie reprobatam per hoc c. An talis promiſsio facta ante iſtam conſtitutionem ſit irrita? diſtinguit plures caſus. Nam quandoque tempore huius conſtitutionis illa promiſsio prius facta adhuc erat in pendenti (quia nondum dies vacationis venerat: nec conditio extiterat:) & talis gratia vitiatur. cum enim ante ſui implementum peruenerit ad caſum, à quo non poſſet incipere, vitiat, vt l. pro parte. ff. de ſer. Quandoque dies vacationis venerat, antequàm iſta conſtitutio emanaret: & tunc; quia dicta promiſsio habuerat iam effectum: & planum eſt, vt C. de nup. l. fin. Idem ſi negocium diffinitum erat, licèt fuerit appellatũ. Idem ſi res in iudicium deducta, vel conſultatio principi porrecta, vt in Auth. vt cum de app. cog. in princ. & §. 1. & ibi no. Idẽ ex quo ante conſtitutionem dies aduenerat, vel conditio extiterat: tamen nihil iudicialiter cæptum erat. nam ex quò iſta conſtitutio ſuperueniens reperit beneficium iam vacare, deuenit res ad eũ caſum, à quo poſſet incipere; quia hodie valeret promiſsio de vacante: cum iſta conſtitutio ſolum reprobet promiſsiones ſuper vacaturis, vt not. Ioan. An. ſ̃. eo. c. 2. poſt pr. Item ius correctum per iſtud. c. accedens. non loquebatur in vacante; ergo nec iſtud corrigens, vt in Auth. de ſi. ante do. inſtr. §. tertia verò. colla. 3. in princip. Præterea quod impedit conditione pendente, non impedit conditione exiſtente, vt l. quotiens. ff. de noua. & ius in re difficilius tollitur, quàm ad rem. ſ̃. eo. c. fi. & de vo. c. 1. j̃. eo. li. Contra iſtam tamen determinationem opponitur de l. eos. §. ſi quis verò. & § ſeq. C. de vſur. vbi modificat noua conſtitutio vſuras promiſſas in præteritum: ſed ibi loquitur in caſu odioſo, in quo multa ſpecialia ſunt ſtatuta, ſecundùm Io. An. qui etiam ſecundò ſoluens dicit, quòd licèt illa modificet vſuras promiſſas in præteritum: non tamen abſorbet ius ſtipulantis in totum. hic autem ius partis abſorberetur in totum: & facilius eſt modificare, q̃ tollere. j̃. de deci. c. pe. Sicut conceſsibilius eſt differre, quàm auferre. ſ̃. eod. lib. de præben. c. & cui. & de re. permu. c. vno. Mihi videtur, quòd illa lex non contradicat, ſed concordat cum proxima eius deciſione. Dicitur enim ibi, quòd illi, qui ante dictam conſtitutionem ſtipulati fuerant grauiores vſuras pro futuro tempore, non exigãt vltra metam dictæ conſtitutionis: ſed illas, quarum dies ante illam conſtitutionem ceſſerat, poſſunt exigere. & ſic noua conſtitutio hic, & ibi nõ reſpicit promiſsiones præteritas; quarum dies iam ceſſerat: ſed ſolum illas, quę habebant dependentiam ex futuro tempore: licèt eſſent contractæ in præteritum ante nouam conſtitutionem, & ſic concordat. & adde quod circa hoc dixi. ſ̃. eo. lib. de elec. c. licèt canon. Sed dices: videtur, quòd iſta non ſit bona conſideratio: vtrùm dies promiſsionis ceſſerit ante nouam conſtitutionem, vel poſtea. Nam etiam ſi ceſsit, poſtea trahitur ad tempus promiſsionis, vt l. qui potior. 2. reſponſo. qui po. in pigno. ha. ff. & l. q̃ ſi pendente. ff. de peri. & com. rei ven. vbi dies extantis conditionis trahitur retro ad diem obligationis tantùm: nec refert, an promiſsio à principio fuerit pura, vel purificetur poſtea per aduentum conditionis, vt ff. de cond. ſi. cau. l. 1. Sicut ergo promiſsiones purè factæ non reuocantur per cõſtitutionem nouiter editam. vt dictum eſt: ita reuocari non debent purificatæ poſtea, vt ff. de vul. & pu. l. ſeruum communem. & de condi. inſti. l. pupillus. j. reſponſo. Sol. contraria locum habent, cum conditione pendente non ſuperuenit aliquod obſtaculum, quod reſiſtat illi promiſsioni. ſed pendente conditione obligationis, ſuperuenit conſtitutio illam reprobans: & ſic non poteſt retro fingere, argum. l. bonorum. ff. rem ra. hab. & ſ̃. eo. lib. & de reſcrip. c. ſi pro te. peruenit enim ante impedimentũ ipſius ad caſum, à quo non poteſt habere principiũ, vt prædixi. ergo &c. ¶ Quartò poſt Ioan. An. dictum eſt, quòd licèt per iſtud c. reprobetur promiſsio de vacaturo: non tamen prohibetur promiſsio de vacante. Sed ad quid aget ille, cui eſt promiſſum beneficium vacans? dicunt quidam, quòd aget ad factum, vt promiſsio impleatur. & ad hoc præciſè compellatur. Nam & alibi cogitur quis p̃ciſè ad factum, vt l. ſtipulatio. §. ſanè. ff. de ope. no. nun. & maximè illa coactio videtur habere locum in hoc caſu, in quo deuenit in promiſsione res ſpiritualis. ſ. beneficiũ, quod eſt inæſtimabile. 1. q. 3. c. ſi quis obiecerit. & ſic in obligatione talis facti non vſ̃ ſuccedere obligatio ad intereſſe, ſicut nec in certis aliis caſibus, de quibus plenè per Barto. in l. ſtipulationes non diuiduntur. de ver. ob. Alii dicunt, quòd ẽt illo caſu agetur ad intereſſe: vt ſic ſaltem vitæ neceſſaria adminiſtrentur, donec fuerit ſibi prouiſum. ſ̃. de præben. c. cũ ſecundum. nec hic æſtimantur ſpiritualia, vel eis annexa: ſed punitur contumacia promiſſoris, & ipſius factum. ff. de tabu. exhi. l. locum. §. condemnatio. per quam. l. & ſi. non eſſet fortè malum dicere, quòd promiſſor puniatur in æſtimatione prouentuum beneficij, quod conferre tenebatur. Nam tales prouentus licitè alienantur, & in affictum conceduntur, arg. eorum, quæ no. in c. quamuis. ſ̃. de deci. & c. fi. ne præla. vi. ſu. & iſtud intereſſe eſt magis conforme rei in obligationem de ductæ, quàm prouiſio in vitæ neceſſariis: quæ poteſt excedere, & minor exiſtere, quàm æſtimatio prouentuum proueniẽtium ex beneficio, quod conferre tenebatur. Tangit etiam Ioan. And. quando oritur obligatio contracta in diem certum, vel incertum, vel ſub conditione, vel purè: & tangit minus ſuccinctè. & quia materia eſt longa, vtilis, & ſubtilis, remitto ad not. per Barto. in l. ſi ſtipulatus. de verb. obliga. & iſta ſunt dicta in nouel. clarius, & alio ordine recitata à quibuſdam alijs.

SVMMAE.

1 *Gratia ſedis Apoſtolicæ, non debet præbere aliquibus occaſionem de linquendi.*

2 *Acceptatio, & proceſſus inualidus non impediunt, neque ligant ordinarium, quominus conferat beneficium malè acceptatum.*

3 *Collatio, & inſtitutio ſubſequens poſt ineptam acceptationem, ſufficit ad ligandum manus ordinarij.*

CAP. III.

NE captandæ. Præmittit conſtitutionis cauſam. ſecundò conſtitutionem, ibi [declarandum.] vbi ponit thema, de quo ſoluit duo dubia affirmatiuè, & tertium negatiuè. primum, ibi [licèt.] ſecundum, ibi [aut] tertium, ibi [certum.]
1 quod tertium proſequitur, ibi [quod ſi.] ¶† No. quòd gratia ſedis Apoſtolicæ non deber præbere aliquibus occaſionẽ delinquendi; quia ſic orirentur iniuriæ, vnde iura naſcuntur, contra. c. qualiter. il 1. de accu. & l. meminerint. C. vnde vi. votum

tum autẽm captandæ mortis alterius eſt à iure reprobatum; q̃a contra bo. mores, vt l. ſi. C. de pa. c. & l. ſtipulatio hoc mõ. de ver. ob. Et circa hoc vide quod dixi. ſ̃. e. lib. de pac. c. licèt. ¶ Secundò not. q̃ ille, qui habet gratiam cum beneficio acceptandi in prouincia, diœceſi, vel eccleſia, non poteſt acceptare beneficium nondum vacans in ſpecie: ſed in genere bene poteſt. Simile dicit lex in ſucceſsione, quòd ſuper hęreditate hominis incerti valet pactum de futura ſucceſsione, ſed non hoís certi, vt l. 3. §. de illo. ff. pro ſo. coniuncta l. fin. C. de pac. Et ad ſimilitudinẽ ſucceſsionis hæreditariæ reprobantur iſtę pactiones in ſucceſsione beneficiorum, vt ſ̃. c. proxi. & c. 2. ſ̃. e. Et collige, q̃ non ſunt paria, aliquid facere tempore permiſſo, & ad illud tempus ſe referre. Nam ſi acceptat beneficium certi clerici, cum vacabit, refert ſe ad t̃ps permiſſum: & tamẽ non valet; quia t̃ps reſiſtit ab initio, vt in ſimili dicit text. in l. ſi minor. ff. de ſer. expor. Q̃q; tamen diſpoſitio celebrata tẽpore prohibito valet, ſi eius effectus conferatur in t̃ps pmiſſum, vt l. in tempus. ff. de hære. inſti. & circa hæc vide quod dixi de fo. cõp. c. Romana. §. cõtrahẽtes. ¶ Tertiò no. in §. q̃ ſi fecerit. q̃ ſi acceptatio fuit nulla; q̃a p̃maturè facta, ſimiliter & p̃ceſſus, & ſnĩa executorũ; q̃ ad ipſa referunt; q̃a nõ bono peragunt exitu, q̃ malo ſunt inchoata principio, dicit canõ. j. q. 1. c. principatus. & acceſſoriũ, & proceſſus executorũ non
2 tenet, ſi non tenet principale, vt c. acceſſorium. de reg iur. j̃. eo. li. ¶†Quartò no. in ver. Immo. q̃ acceptatio, & proceſſus inualidus non impediunt, neque ligant ordinarium, ſiue eius poteſtatem, quominus conferat beneficium malè acceptatũ. quia non præſtat impedimentum &c. vt in c. non præſtat. de reg. iur. & l. non quæuis. ff. de contratab. facit quod dixi. ſ̃. eo. li. de præben. c. cum plures. de offic. deleg. ſ̃. e. li. c. ad hæc. C. de capti. l. nec nos. vbi apprehenſio præmatura hæreditatis viuentis non impedit, q̃ non poſsit apprehẽdi, etiam eo mortuo. Arch. contra. ff. de dona. l. quidam. § fi. vbi talis, qui ſic ſe ingerit ante tempus, vt indignus priuatur. Sol. vt d. l. nec nos. ¶ Quintò no. q̃ ille, qui malè acceptauit, poteſt illud beneficium acceptatum poſtea conſequi per collationem, & inſtitutionem. Sed nunquid per iteratam acceptationem, & proceſſus legitimos ſubſequentes? videtur q̃ ſic; quia qui malè eligit, ſiue optat, poteſt iterum aptè eligere. ſ̃. eod. lib. de ele. c. ſi compromiſſarius. §. 1. & 2. de op. le. l. apud Aufidium. ſimiliter qui ineptè egit, non prohibetur iudicium à capite aptè concipere, vt de iudi. c. examinata. & hoc tenet Io. Mo. Archi. videtur hoc reſtringere ad proceſſus habitos ſuper vacante, per hunc tex. qui videtur velle expreſsè, q̃ in beneficio cõtra formam huius cap. acceptato non ligentur manus ordinarii, niſi per collationem, & inſtitutionem: & hoc fit in pœnam malè acceptantis, & ambientis iſtud beneficium. quò ad alia beneficia ſatis videtur ſufficere, ſi recedatur à malis proceſsibus, & cum bonis fiat acceptatio debita; quia tex. ille loquitur ſolum de malè acceptato. Non obſt. c. ſi compromiſſarius. & l. apud Aufidium. loquuntur enim, cum ille, qui malè optat, non fuit in culpa: & iterum poteſt optare. hic verò fuit in culpa. & ſic ſibi imputet quò ad hoc, vt non poſsit illud amplius afficere, niſi per collationem, & inſtitutionem: non per proceſſum, & acceptationis iterationem, ſecundùm Io. Mo. poſt quem Ioan. An. vltimò ſubdiſtinguit in hoc vltimo caſu: quia ſi gratia eſt communis formæ, quæ facilè extinguitur dolo, vel negligentia illius, cui fit. ſ̃. eo. lib. de reſcrip. c. tibi qui. in fi. & c. ſi clericus. de præben. & procedat quod dictum eſt. Sed ſi gratia eſt vltra communem formam exuberans, vt hic; quia maiora non ita de facili deſtruuntur, poteſt recedere à mala acceptatione, & proceſsibus per eam habitis, & venire ad bonam, & proceſſus legitimos, vt hic. allegat ſ̃. c. 1. §. ſed extitit. & §. contra. huic diſtinctioni ob. hoc c. inquantum reſeruat ius in beneficio malè acpeptato per ſolam collationem, & inſtitutionẽ. Item gratia magis plena nõ dẽt eſſe cauſa minoris pœnæ culpabili infligẽdæ, quàm gratia magis debilis: immo maiori pœna ſunt digni, qui amplius honorantur, ſi deprehẽdantur in crimine, vt l. presbyteri. C. de epi. & cle. De iſto autem, qui malè elegit, an amittat ius ſibi competens propter talem electionem incongruentem? vide per Bar. in l. Clodius ff. de acqui. hære. & l. non decedens. de inof. teſt. & quod leg. & not. ſ̃ e. lib. de reſcrip. c. cum in multis. ſuper gl. vlt. in nouel. vbi de illo, qui malè acceptauit: an poſsit aliud acceptare abſque eo, quòd declaretur per ſententiam
3 acceptatio eius nulla? dic, vt ibi: & tenet, q̃ poſsit. ¶†Sextò no. in §. Immo. q̃ collatio, & inſtitutio ſubſequęs poſt ineptã acceptationem ſufficit ad ligandum manus ordinarij collatoris. Et aduerte; quia nõ dicit tex. quòd ad collationem, & inſtitutionem præceſſerit acceptatio, & hoc ideò ſecũdum Io. An. quia recipiendo collationem, acceptare videtur, vt j̃. eo. Cle. j. in ver. qui etiam. ſemper. n. in ordine intellectus videtur præcedere, quod primò faciendum eſt: licèt verbis non exprimatur. quia celeritate coniungendorum actuum medius occultatur, vt l. 3. ff. de do. inter vi. & vxo. l. illud. ff. de acquir. hære. & l. ſingularia. ſi cer. pet. ¶ Quærit Io. An. ſi quis habet gratiam cum beneficio acceptandi in prouincia: an acceptare poterit in certa diœceſi, vel eccleſia, habente plures prębẽdas? tenet, q̃ ſic. nam ſi poteſt in prouincia: multò magis in diœceſi, vel eccleſia: & Papa hoc facilius cõceſsiſſet; ergo &c. vt c. ſuper literis. de reſcrip. ſed quid ſi nominet decẽ beneficia, plura, vel pauciora: & acceptet quod ex illis primò vacabit, refert in nouel. obtentum, q̃ non valet talis acceptatio: tũ ratione ambitionis: tũ quia certæ perſonæ mortem vſ̃ appere re, ut hic. de quo per Inn. & Hoſt. de iur. patr. c. dilectus. & ſĩm Io. An. Boa. no. cõtra. ſ̃. e. c. 1. ¶ Querit Io. An. an q̃ ſemel acceptauit, poterit variare? dicit, q̃ ſic, ſi prima acceptatio non tenuit, vt dictum eſt. ſ̃. Si verò tenuit; quia fuit ritè facta: tunc videt variatio reprobata. ſufficit. n. ſemel elegiſſe. C. de remiſ. pig. l. fi. & de codi. l. fi. & ſ̃. de elec. c. vt quis duas. de hoc vide quod no. & dixi. ſ̃. e. li. de reſcr. c. gratia. & d. o. cum in multis. Vnum hic not. quòd ſi acceptauit, quod primò vacauerit, & illud reperiatur alteri debitũ, debebitur ſibi ſequens non debitum. & iſtud intellige affectum; quia ſic verba debent intelligi. ſ. de primo nulli debito: vt ſic referantur ad id, quod ſine alterius præiudicio, & commodè fieri poteſt. ff. de condi. indeb. l. ſi procuratori. & l. 2. §. ſi à principe. ne quid in loc. pub. ¶ Vltimò quæro, an valeat acceptatio beneficij, quo nõ erat dignus acceptans. dicit, quòd ſemper in mandato debet intelligi clauſula, ſi ſit dignus illo beneficio: in quo executor debet attendere conditionem illius, mores, ſcientiam, & ætatẽ. de elec. c. cum in cunctis. de æta. & qual. c. accepimus. de iure do. l. quæro. ſuper iſtis debet verſari iudicis officium, & executoris. arg. l. continuus. de verb. obli.

SVMMAE.

1 *Executor ad prouidendum in prouincia non poteſt generaliter inhibere.*

CAP. IIII.

EXecutor. Primò ponit dictum negatiuum, & ipſi⁹ caſum exceptũ, ibi [niſi] ſcdò,
1 ibi [põt.] ponit affirmatiuũ cũ ſuo decreto. ¶†Not. q̃ executor datus ad p̃uidendũ in prouincia, non põt ibi gñaliter inhibere. eſſet. n. durũ per gñalem inhibitionẽ collationẽ omnium beneficiorum in prouincia impediri. ſ̃. e. c. 1. §. cõtra. reſcriptũ ergo, q̃ hoc non concedit, ad hunc intellectũ iniquum, & interpretationẽ trahi non dẽt. ff. de vul. & pu. l. ex facto. & de re. iu. l. Neratius. licèt. n. in mandato gñali videat id conceſſum, ſine quo nõ põt mandatum explicari, vt c. præterea. de off. deleg. & l. 2. de iur. om. iud. non tamen vſ̃ cõceſſum id, ſine quo põt cõmodè expediri: ſed non ita cõmodè abſq; ſpãli reſeruatione. ſpãlis ergo hic p̃mittit: gñalis p̃hibetur. & hoc voluit Inn. & Hoſt. in c. dilectus. de iur. pa. ad quorum declarationem etiã iſtud. c. emanauit. ¶ Secundò not. in ver. poteſt. q̃ põt fieri reſeruatio ſpãlis de primo: vel ex cauſa

de ſecundo,& vlteriori: non tamen certo, vt ſ̃.c.proxi.& in iſto primo poterit ſuſpendere totam prouinciam. Fatuus.n. eſt ille, qui talem inhibitionem pro ſe fieri procurat: ſcilicet de primo, quod vacabit in prouincia curatū: tum quia erit difficile hoc probare, q̃ fuerit tale primum: tum quia minimum eſſe poſſet. & ideò iſta forma nō eſt in vſu, ſed alia. ſ.qđ in prouincia, diœceſi, vel eccleſia duxerit acceptandum: quo caſu ita poterit acceptare cẽteſimum, ſicut primum: licèt tũc ante acceptationem inhibitio, vel reſeruatio non afficiat nedum prouinciam, ſed nec eccleſiam, vt ſ̃.c.1. ¶ Quærit gl.2. an quod hic dicitur de executore in prouincia, habeat locũ, cum mandatur in diœceſi, ciuitate, vel eccleſia: vt non poſsit in his generaliter inhibere. gl.2.q̃ non. idem in nouel. de inhibitione executoris Capitulis, & prælatis, ne ad collationem procedant, donec &c. vt in tex. latius tractat. Et dicit, q̃ qñq; Papa ſcribit ſimpliciter: qñq; cum beneficio acceptandi. primo caſu executor deputatus in prouincia non poteſt ibi generaliter inhibere, vt hic: deputatus verò in diœceſi, ciuitate, vel eccleſia an poſsit. dicit, q̃ ſic; quia reſtringitur ad primum, de quo haberi poterit certitudo in diœceſi. & hoc caſu procedit gl. ſecundo caſu, qñ habet beneficium acceptãdi. & tunc aut cum ſpacio, tempore, & decreto: & non eſt neceſſaria inhibitio executoris; quia ſufficit Papalis, vt in Cle.1.ſ̃.e. Qñq; hẽt beneficium acceptandi ſimpliciter, vel tempore limitato abſque decreto: & iſto caſu an poſsit inhibere: vſ, q̃ non; quia multum grauaret diœceſis ciuitatem, & eccleſiam, retinendo beneficia vacantia in ſuſpẽſo. & dicit Io.An.q̃ hoc caſu multum æquitatis hñet prima pars gl. non tñ poteſt dici, q̃ ille text. hoc probet ſic notabiliter, prouinciam repetens. ita dicit, & credo ſine dubio hoc verum; q̃ ſi gratia habet annexam clauſulam cũ beneficio acceptandi, inhibitio ante acceptationem non impediet ordinarium, ad quem ſpectat collatio, vt eſt caſus. ſ̃.c.j.ver. ſubiũctũ. procedat ergo gl. qñ ſimpliciter eſt ſcriptũ, & p executorẽ inhibitũ, donec &c. ¶ Scdò quærit Io.An. ſi ſunt plures hñtes gñales literas in eadẽ ciuitate, vel diœceſi ſub diuerſa data: ſi oẽs petant beneficiũ vacans, quis erit potior? dñt quidã, q̃ ille, cui primò confertur, ar. l. quotiens. C. de rei ven. in cõtrarium facit. c. tibi qui. j. rñ. ſ̃.e.li. ſ̃. de reſcr. Io.An. dicit, q̃ vno modo dr gñale; quia vagatur p ciuitatẽ, vel prouinciã: propriè tñ loquendo quò ad materiam literarũ gñalium iſtæ pro tanto pñt dici ſpáles; q̃a reſtringuntur ad primũ, qđ vacabit: nec ad aliud pñt extẽdi. facit qđ no. ſ̃. de reſcr. c. j. in fi. gl. vl. & c. ex parte. j̃. de of. del. in vl. gl. & eſſet locus prioritati in data, ſaltim ex quò ante pñta tionem primarum collata non eſſet, vt in d.c. tibi qui. Si verò iuxta minorẽ, oẽs habeant beneficium acceptandi. & hæc eſt gñalitas; q̃a licet vagari, & admittere cẽteſimũ, ſicut primũ: & tunc aut litera primi hẽt ſpacium menſis, & cum decreto, iuxta formam Cle.1.e.tit. & j̃. menſem primus præfertur, vt ibi in ver. ſecus. Aut impetrantes omnes habent beneficium acceptandi ſine ſpacio mẽſis, & maximè primus; ita q̃ eſt locus. c. j. ſ̃.eo. & tunc ſic valeret collatio facta per ordinarium ante acceptationem: ſicut etiam facta per alium executorem ſecundi ipſi ſecundo, debet valere. hoc probat Cle. præalleg. 1. reſponſo. in fin. ſecundùm Ioan. And.

S V M M Æ.

1 *Collatio præbendarum, & receptio canonicorum quandoque ad Capitulum ſpectare dicitur.*

2 *Dolus omnis in beneficijs abeſſe debet.*

C A P. V.

SI Capitulo. Ponit formã gratiæ, cuius duo ſunt dubia. primũ, quando afficiunt. ſecundum, quod ſit officium executoris. primum ſoluit, ibi [per ſolam] & ſolutionem exponit, ibi [abſque] ad ſñ reſpondet, ibi [Immo] incidens dubium ſoluit, ibi [etiam ſine.] ¶ No. q̃ ad canonicatum dr quis recipi, & præbẽda cõferri: & poſtq̃ Papa ſic ſcribit. ſ. aliquẽ in canonicum recipi, dẽt intelligi de receptione, quę ius tribuit, & dicitur collatio. Si autem Papa contuliſſet canonicatum, & mandaret in canonicum recipi: deberet intelligi de receptione, quæ conſiſtit in facto, vt ad ſtallum in choro, & locum in Capitulo. verbum ergo recipere, ſonat in receptionem iuris, & facti: & ſic ſcđm ſubiectam materiam aſſumẽdum, vt res valeat, & nõ pereat, vt c. intelligentia. & ibi no. de ver. ſig. Et facit ad q. Datus eſt executor, vt faciat aliquem recipi in canonicũ, & ſibi de præbẽda prouideri. nõ ob. numero, requirit eṕm, qui ſe excuſat, q̃ receptio nõ ſpectat ad eum, ſed collatio. refert Io. An. poſt Compo. obtentum, q̃ poſsit eṕm compellere, vt conferat: & demum compellat Capitulum, vt illum recipiat ad ſtallum in choro, & locũ in Capitulo: vt ſic verbũ, recipere, intelligatur cum effectu, & aptetur ſingulis, vt rectè põt: vt ſic res, de qua
1 agitur, in tuto ſit, vt l. quot. de re. du. ¶ Scdò no. q̃ qñq; ſpectat ad Capitulũ receptio canonicorũ, & collatio præbendarum. qđ intellige, vt in gl.2. & circa hoc tangit in noue. vtrum cum mãdatur Capitulo, vt recipiat, debeat iſta receptio eſſe collegialis, & in Capitulo: vel ſinguli ſeparatim poſsint recipere, & ſic mandato Apoſtolico obedire. Arch. dicit, q̃ dẽt fieri in communi: aliàs non teneret. quod intelligit verum in receptione, per quam ius confertur: ſed receptionem facti pñt facere ſinguli ſeparatim. Io. And. dicit, q̃ etiam receptionem iuris pñt facere præſentes tñ collegialiter, abſentibus non vocatis: nam poſtquàm neceſſariò eſt parendũ mandato Papæ, tales abſentes non pñt conqueri de contemptu. iſta plenius examinaui. ſ̃.eo.li. de præben. c. cum in eccleſijs. vbi vide. ¶ Tertiò no. formam gratiæ. in 1. rñſo. c. [vel cum ſe facultas offerret.] dicit. n. Io. Mo. q̃ illa eſt forma facultatis, ſi cut in c. cum aliquib. de reſcr. contrarium tenet Io. An. Nã ſecundùm eum, aliud eſt, dare licentiam, vel facultatem recipiẽdi: aliud præcipere, q̃ recipiant, & præbendam conferant, cũ poterunt, vt hic. nam olim talis promiſsio obligabat præciſè. ſ̃.eo.c. accedens. ergo & hodie mandatum Papæ in prædicta forma debet obligare. non. n. an debeat, ſed quando debeat, dicta forma continet: ſed per formam facultatis committit voluntati eius, an debeat, necne, vt d.c. cum aliquibus. facit l. vtrum. §. cum quidam. de re. du. in ratione ſui. ¶ Quartò not. quòd in defectũ Capituli negligentis exequi mãdatum Apoſtolicum alius ſubrogatur: ſimiliter in defectum hæredis negligentis exequi voluntatẽ defuncti alii ſubrogantur in one re, & honore, vt in Auth. hoc amplius. C. de fideico. & c. ſi hæredes. de teſt. facit ſ̃. de offi. ord. c. ſignificauit. & aduerte; q̃a illa ſubrogatio, de qua in tex. debet intelligi. prout iacet: vt ipſe executor exequatur, Capitulo negligente. Ex quo infert Io. An. q̃ executor poſt deuolutionem talem non poteſt cõpellere Capitulum, vt prouideat, vel conferat. mandatur. n. ſibi, vt id faciat, non q̃ cogat illos facere. & forma mãdati, &c. ſ̃.e.li. de præb. c. cui de non. poſtquàm verò, Capitulo negligẽte, executor prouidit, bene coget Capitulũ ad illius receptionem, quæ in facto conſiſtit: aliter non fieret executio, & hoc ſibi placet. ¶ Quintò no. quòd ſola præſentatio literarum facta Capitulo afficit præbendam, etiam antequàm executori ſuæ literæ præſententur, vt in gl. no. quia &c. præſentatio autẽ facta ſolis executoribus non ita afficeret. & ſecũdùm hoc intellige quod no. in c. ſi. de præb. in glo.2. per Inno. & Hoſti. de iure pa. c. cum dilectus. Similiter, dicit Io. And. non afficeret ſola ſcientia collatoris. nam textus ad afficiendum exigit præſentationem. ad hoc. ff. de arbit. l. denunciaſſe. & quod not. de procura. cap. non iniuſtè. in fin. gloſſ. vlti. & quod not. de emp. & vendi. cap. fina. ſuper 1. glo. Tenet etiam hic, quòd præſentatio facta vicario, vel procuratori Capituli non afficeret. facit Cle. cauſam. in prin. & quod ibi not. de elect. & in Spec. de appel. §. 1. verſi. primò, circa med. Compo. in epiſcopo, & eius vicario tenet idem. qui circa hoc quærit. ſi præſentatio fuit facta vni canonico, & non ordinario collatori, & poſtea beneficium incluſum in litera cõferatur illi canonico: tenet,

tenet, quòd non valet collatio: vel ſaltem reuocabitur. Sicut dicitur de proceſſu habito pro illo, qui ſciuit reuocationem mandati procuratoris partis aduerſæ, vt ſ̃. de procu. c. mãdato. & C. de ſatiſda. l. vna. & de euic. l. ſi fundum. ¶ † Item in be
2 neficiis debet omnis dolus abeſſe, vt de elec. c. cum dilecti. ille autem fuit in dolo, etiam recipiendo præbendam, quam ſciebat alteri debitam de mãdato Papæ, ſecundùm eum. Ad uerto. ſi dicamus iſtam præſentationem literarum factã huic canonico non plus operari, quàm ſimplicem ſententiam: ſequitur, quòd ordinarius collator licèt ante præſentationem poſsit conferre, etiam poſt habitam notitiam literarum (vt dictum eſt) tamen non poteſt conferre illi, qui habuit notitiam de prædictis literis. quod fortè non eſt verum: nec eſt dare rationem differentiæ, quare magis ſimplex ſcientia literarũ impediat eum, cui confertur, quàm conferentem. intelligo ergo dictum eius, quando ille canonicus occultauit ſibi literas præſentatas: vel aliter impediuit ipſarum præſentationem, donec fuit ſibi prius prouiſum. iſtis enim modis plus deprehenditur agere, quàm ſimpliciter ſcire: ſimpliciter. n. ſciẽs factum alienum, poteſt, dum contrahit, illud diſſimulare, ne curioſus videatur, vt l. doli mali. §. ideò autem. ff. de noua. & in emolumẽtis conſequendis non eſt culpanda negligentia, ſed ſupplã tatio, & nimia feſtinatio, vt c. oblatæ. de ap. & de iu. fiſ. lecto. §. cum ante. Facit quæſtio de tutore, qui iuduxit teſtatorem ad relinquendum ſibi, quod decreuerat relinquere eius pupillo. de qua in l. Titio, cum eſſet. ad munici. & l. quicquid. C. arb. tut. ¶ Sextò no. q̃ executor deputatus, vt in tex. poteſt præfigere terminum Capitulo, per cuius lapſum apparet negligentia Capituli: per quam in eum transfunditur prouidendi poteſtas. Simile de ſen. excom. c. ſacro. §. qui ſi abſq;. & qđ not. de of. or. in gl. pen. c. ſignificauit. ſed quia mora, & negligentia poteſt aliis modis contrahi, quàm per lapſum termini (puta per interpellationem congruo loco, & tempore factam. l. ſi ex legati cã. de ver. ob. & l. qđ te. ſi cer. pe.) an ex tũc poteſtas iſtius transferatur in executorem, ſicut per lapſum terminiſ fortè videtur iſta differre, lapſus termini, & interpellatio. de quo. ſ̃. & l. quotiẽs in diem. de ver. ob. Circa hoc quærit Io. An. vtrùm poſt transfuſionem iſtam per lapſum termini in executorem poſſet Capitulum recipere, & parere? Inno. videtur ſentire, q̃ non. ſ̃.eo.c. propoſuit. & ibi in nouel. in gl. ſic debent. ver. dicebant. in nouel. ad hoc. ſ̃. de ſup. neg. præla. c. literas. & de op. le. l. mancipiorum. refert Comp. tenere contrarium, & cum eo Archid. ad hoc. ſ̃.eo.li. de of. deleg. c. quãuis. & de procur. c. licèt. de præben. c. ſi tibi. in fi. & quod no. Io. An. de reſcr. c. ab excommunicato. ſuper gl. antep. ¶ Septimò no. ordinem, quem tenere debet executor in prouidendo poſt negligentiam Capituli. debet. n. ſtatim conferre canonicatum. Sed reuocat Io. An. in dubium, an hoc ſit verum, ẽt ſi non vacet aliquis canonicatus? Quidam, q̃ ſic, ſiue dicatur, exequaris, ſiue, q̃ conferat. quod eſt verum, ſecundùm Compo. ſi in literis ſit clauſula [non obſtante canonicorum numero] & ſic ſecundùm eum ſeruat curia. & placet Io. An. per ea, quæ no. in c. conſtitutus. de reſcr. in fi. glo.2. cum. n. executor ſuccedat in locum Capituli negligentis, aſſumit eius naturã; quia eius loco ſubrogatur, vt l. ſi eum. §. qui iniuriarum. ſi qs cau. Item quia vltra numerum Capitulum non contulit canonicatum, non poterat ex hoc dici negligens; cum poſſet ſe exceptione legitima tueri: & vbi nulla petitio, nulla mora, vt l. ſi pupillus. ff. de ver. obl. coniuncto præalleg. c. conſtitutus. & ex hoc ſequitur, q̃ hoc c. debet intelligi de receptione in canonicũ in eccleſia non habente numerum. nam ſi haberet, & non vacaret canonicatus, nec præbenda, ceſſaret mora Capituli, & per conſequens tranſlatio poteſtatis in executorem. Alij aliter ſentiũt, vt hic in nouel. ſuper ver. canonicatum. ¶ Octauò no. in fi. c. q̃ executor præbendam vacantem poſt Capituli negligentiam confert abſque alia Capituli vocatione, vel monitione. nam, vt dicit gl. fi. qui fuit negligens in vno, præſumit negligens in alio, vt in iuribus, q̃ com. alle. & in l. 3. §. quæri poteſt. ff. de ſuſpe. tu. collige ex hoc tex. arg. à contrario ſenſu, q̃ executor ad prouidendum debet, antequàm prouideat, vocare, & monere ordinarium collatorem, antequàm conferat. loquitur tamen text. quando fuit datus executor in defectum Capituli negligentis. quid ergo ſi ſimpliciter datus ſit, vt prouideat: an poterit hoc expedire, non vocato Capitulo: ſiue eo, ad quem ſpectat collatio? Inno. tamen dicit, quòd poteſt prouidere, non vocatis illis, & hoc no. ſ̃.c. propoſuit. & c. accedens. de accu. & de officio huius executoris in proceden do ſine iuris ordine dixi poſt gl. in Cle.1. de offi. deleg. & per do. Io. Cald. in commento c. cum noſtris. ſ̃. eod. 12. & 13. q. ¶ Quæro poſt gl. qualiter fiet præſentatio literarum Capitulo? dicit requirendum illum, qui habet conuocare Capitulũ, vt conuocet iuxta morem. Si autem ſe recludunt, vel impediunt, habetur perinde, ac ſi præſentatio facta eſſet. & ſi quidam veniunt, quidam non, ſufficit præſentare decano, ſiue maiori, & præſentibus, nec requiritur præſentia maioris partis: nam in edictis, citationibus, & denunciationibus vniuerſitati faciendis ſufficit, q̃ in loco congruo coram maioribus, & aliis ibidem inuentis publicè proponantur, ſecundum gloſſ. quod verbum bene nota. Et adde quod de iſta citatione corporis, vel collegij dicit Bart. quòd ſi fiat per edictum, planũ eſt; quia ibi ſufficit propoſitio in loco publico: ſed cum fit per nuncium, vel epiſtolam, quem citabit nuncius, vel cui literas præſentabit? Refert primum modum hic no. in gl. dein de dicit, quòd ſicut in citatione vnius ſufficit ipſum requirere tanquàm caput, vt ff. de in ius voc. l. ſatis. & l. cum in diuerſis. ff. de reli. & ſum. fu. ſic vniuerſitatem poteſt quis citare, citando eos, qui præſunt vniuerſitati, collegio, vel municipio, vt l. municipibus. ff. de cond. & demonſt. poteſt etiam dici, q̃ ſicut tutor poteſt citari in cauſa pupilli: ita huius rectores in cauſa vniuerſitatis, argu. ff. quod cuiuſque vni. no. Subdit etiã Bar. ſufficere, quòd nuncius per terram clamet, quòd ex parte talis iudicis citat ipſam vniuerſitatem. Cum enim talis citatio fiat de multitudine, ſufficit fieri per præconem, argu. l. ſi eo tempore. de remiſ. pig. Aduertendum tamen, quòd p iſtas citationes, quæ fiunt de rectoribus vniuerſitatis conſtituitur contumax fictè: non autem verè, quaſi dolosè ſe occultans, vt no. ff. de reg. iur. l. non poteſt dolo carere. & iſta ipſe no. in Extrauag. ad repri. ſuper ver. citatum. per quæ ad propoſitũ applicata videretur ſatis eſſe, quòd præſentatio fieret ipſi capiti vniuerſitatis: ſicut conuenitur, & agit. & ſicut per eum vniuerſitas ipſa iurat, vt d.c. edoceri. & l. municipibus. & §. quib. præalleg. & vide quod de hoc leg. & not. ſ̃. de elec. c. bonæ. il 1. in glo. 1. ſoli. Quærit etiam glo. ſi collatio ſpectet ad duos, an præſentatio facta alteri afficiat. videtur, quòd non ſ̃. eod. lib. de præben. c. cum in illis. in fi. vbi mandatum directũ vni de duobus, ad quos ſpectet collatio, non ligat alterum. ergo nec ſimiliter debet afficere præſentatio facta vni. Gloſſ. dicit contrarium, per l. de pupillo. §. ſi plurium. de ope. no. nuncia. Nõ ob. c. cum in illis. nam ſi ibi impediretur vtrunque, infringeretur voluntas Papæ, qui voluit vnum ſolum grauare: hæc verò voluntas Papæ ſeruatur eò fortius, cum præſentatio facta alteri de duobus, quos grauabat, afficiat beneficium ſecundùm eum.

S V M M Æ.

1 *Præſentatio literarum Papæ facta ordinario non ligat eius manus, quin alteri, quàm illi, pro quo ſcribitur, conferri non poſſit.*

2 *Inhibitio executoris ad compellendum afficit præbendam.*

C A P. VI.

SI ſoli ordinario. Primò iungit tres caſus, in quibus literas beneficiales non afficit. ſecundus, ibi [aut executor.] tertius, ibi [tibi ſoli.] ſecundò, ibi [niſi nos.] Ponit alios tres, quibus afficit. ſecundus, ibi [aut executor.] tertius,
1 ibi [vel niſi.] ¶ † Nota, quòd ſola præſentatio literarum

Papæ facta ordinario non ligat eius manus, quin alteri, quàm illi, pro quo scribitur, conferre non possit: non ergo afficit talis præsentatio præbendam, sine beneficium: sed operatur sciẽtiam, & contemptum: & per consequens pœnam, vt hic. Similiter non afficit præsentatio facta soli executori ad compellendum, vt hic, nec ad prouidendum, vt §. c. proxi. Præsentatio autem literarum directarum ordinario facta eius vicario, vel Capitulo an afficiat. no. hic Arc. & dixi. §. c. prox. in 5. no. & Ioan. Andr. refert hic, quòd non afficiat præsentatio facta vicario; quia per eius constitutionem non aufertur potestas episcopo conferendi, quando vult. ff. depos. l. 1. §. pen. & de condi. ob cau. l. si pecuniam. §. item. si quis. & §. eo. li. de præben. cap. dudum. §. nos igitur. præsentatio etiam facta Capitulo eum non arctat, quando ad eum solum spectat. Secus si communiter ad ipsum, & Capitulum, vt no. §. c. proxi. in glo. quæro. hoc dicit esse verum, nisi præsentatio facta vicario, vel Capitulo fieret in subsidium; cum episcopi copia non possit haberi. hoc tamen casu dicit post Compo. per talem præsentationem non adimi potestatem episcopi, quando sic erat remotus; quòd per præsentationem illam scire nõ potuit: aliàs præsumitur sciuisse, per c. cum in tua. qui mat. accu. pos. licèt igitur sola scientia literarum Papæ non afficiat, vt no. §. cap. proxi. tamen coniuncta cum latitatione illius, cui erat præsentatio facienda, videtur afficere: sicut habetur cõditio pro impleta, quando stat per illum, qui debet adimplere, quominus impleatur, vt l. in testamento. cum ibi not. de condi. &
2 demon. l. 1. C. de institu. & substi. ¶ †Secundò no. quòd inhibitio executoris ad compellendum afficit præbendam: & sic plus arctat, quàm simplex mandatum Papæ de conferendo. In alia materia dubitatur, an iudex possit interdicere alienationem, & sic dominij translationem in alterum. dic per Barto. in l. si quis ita promiserit. §. ea leg. ff. de verb. obligatio. vbi de alienatione prohibita à contrahentibus, à testatore, iudice, & à lege. & plenè etiam in l. si ea lege. C. de condi. ob. cau. facit l. si is, cui bonis. de verb. obliga. ratio autem quare executor ad compellendum potest interdicere, est illa eadẽ, quę in executore ad prouidendum: vt scilicet videantur sibi concessa omnia, quæ ad ipsam faciunt, & sine quibus prouisio expediri non potest, vt cap. præterea. de offic. deleg. Tangit Ioan. An. vtrùm sicut executor ad compellendum potest interdicere, vt hic: ita possit reseruare. Innocen. in c. pro illorum. de præbend. sentit quòd sic. Ioan. Andr. tenet hic contrarium. dicit enim, quòd sicut non potest conferre: ita etiam nec reseruare ad conferendum: quasi hoc etiam sibi videatur commissum; licèt talis executor ad prouidendum non possit compellere collatorem, vt prouideat, vt dixi §. c. proxi. in 4. nota. & not. Ioan. And. §. eod. cap. proposuit. in glos. sic debent. ver. dicebat etiam Innoc. Collige etiam hic, quòd delegatus decretum apponit. de quo. §. de prẽben. c. si apostolicę. super glo. not. sola autem eius inhibitio ligat manus ordinarij, etiam sine decreto: & sic verbum, præsertim, hic positum exponitur pro, maximè. licèt alibi exponatur pro tantùm. 12. distinctio. cap. illud. & ibi concor. ¶ Tertiò no. quòd postquàm quis ad mandatum Papæ receptus est in canonicum: præbenda postea vacans adeò est sibi debita, quòd collatio eius facta alteri ipso iure non valet. & hoc not. Inn. §. de præbend. cap. inter cætera. istam ergo præbendam sibi debitam euincet à quolibet possessore, agendo, vt possessori auferatur, & sibi conferatur. ad hoc vide no. §. eod. cap. 1. in nouel. & c. si clericus. ad fi. §. de præben. eo. lib. ¶ Vltimò Ioan. And. tangit hic de istis executoribus. dicit enim, quòd plura sunt genera executorum, scilicet sententiarum, negociorum, præceptorum, testamentorum, & gratiarum. de executoribus sententiarum plenè not. in cap. pastoralis. de offic. delega. & cap. de cætero. de re iudic. de executoribus negociorum, & præceptorum not. ff. de nego. gest. l. 3. §. si executor. & de test. l. fina. de executoribus testamentorum not. §. de testamen. cap. Ioan. vbi plenè in nouella. & §. eod. libro. cap. 2. de vltimis, scilicet executoribus gratiarum, hic prosequitur, distinguendo eos in tres species. Quidam sunt compulsores, & ad compellendum dati. Quidam sunt compulsores, & ad prouidendum. Quidam mixti, & partim ad prouidendum, & partim ad compellendum: de quibus sup. eod. lib. de rescrip. cap. tibi qui. & de compulsore ibi vide eod. titu. cap. abbatem. & circa eos scilicet compulsores hic ponuntur tres formæ. prima, cum sibi soli mandatur, vt compellat ordinarium, vt faciat quod sibi mandatur, secunda, cum sibi soli mandatur, vt compellat sine decreto. tertia cum decreto. est & quarta vt faciat assignari. de qua in c. pro illorũ. depræben. in glo. per talẽ. & quod super ea. in nouel. De secunda specie, scilicet de executoribus ad prouidendum, variæ sunt formæ. quandoque dantur simpliciter, vt prouideat in defectum ordinarij negligentis, & non prius: quandoque sub alia conditione: quandoque ad prouidendum secundùm formam literarum legati: quandoque cum beneficio acceptandi, non determinato tempore: quandoque determinato tempore acceptationis. quandoque, vt prouideant primò de canonicatu, postea de præbenda prouident: quandoque de vtroque. Item vt quando que prouideat certæ personæ: quandoque incertæ. istæ varietates colliguntur ex iuribus hic alleg. in nouel. vbi subdit de varietate literarum circa qualitates beneficiorum: & circa personas, quæ grauantur, circa quas etiam variantur formæ. similiter circa modos vacationum: & similiter circa ipsorum durabilitatem, vt patet ex iuribus hic alleg. in nouella. & istæ varietates executorum, qualitates bonorum collatorum, locorum, modorum vacationis, & durabilitatis reddunt istam materiam difficilem, maximè canonistis: qui quia paucos hãt text. ex quibus possint decidi dubia, quę oriuntur ex prædictis varietatibus, satis melius decidunt per similitudines text. legum, vt patet ex his, quæ dicta sunt in prosecutione ti. de præben. ¶ Vltimò not. glos. magn. quæ diuiditur in duas partes principales. prima tractat de plurib. expectantibus, quis alteri præferatur in præbenda postea vacante. secunda incipit ibi [videndum est de secundo] &c. tractat, quæ gratiæ afficiant præbendas, & quæ non. primam partem recita per tres quæstio. Prima est, quando sunt plures expectantes auctoritate Apostolica, quis alteri præferatur. Secunda, quando sunt plures, quorum vnus expectat auctoritate Apostolica: alius alia (puta ordinarii, vel legati.) Tertia quando plures expectant auctoritate legati; quãdoque omnes auctoritate ordinarii: quãdoque aliqui auctoritate ordinarii: aliqui legatorum. Secunda quæstio incipit, ibi [si verò alter tantum.] tertia, ibi [si verò neuter.]

SVMMAE.

1 *Prærogatiua temporis habet locum inter plures habentes literas ad beneficia.*

2 *Pater excludit matrem in successione filiorum.*

CAP. VII.

A Vctoritate. Primò ponit tres gratias factas tribus in eadem ecclesia succesiuè: sed tertio cũ prærogatiua super primũ, ex quibus quæst. format, quam secundo, ibi [cum igitur] soluit, rationem reddens, & argu. inducens, ibi [licèt enim.] ¶ No. quòd auctoritate Apostolica sunt plures recipiendi in eadem ecclesia. quod quando sit verum. dic, vt §. eodem libro. de rescrip. cap. literis. eod. titu. & cap. mandatum. eod. titu.
1 ¶ †Secundò nota, quòd licèt regulariter inter plures habentes literas ad beneficia habeat locum prærogatiua temporis, vt §. de præben. c. eum cui. cum simil. tamen hoc fallit, quando alia apparet intentio concedentis, vt hic: specialis prouisio hominis tollit prouisionem legis in casu disposito, vt l. si

l. si cum dotem. ff. sol. mat. & l. cum ex filio. §. filio. de vulg. & pup. & l. fi. C. de pac. con. ¶ Tertiò not. quòd vigore clausulæ [anteferri.] tertius præfert primo. Aduerte tamen; quia clausulæ beneficiales, quæ dant impetrantibus prærogatiuam super primos, debent intelligi de primis, quibus non erat ius quæsitum. quod intelligunt curiales de iure in rem: non de iure ad rem, quod facilius tollitur, quàm in re, vt cap. proxi. versic. hic not. in nouel. Sed quid dices, si tertius noluit vti prærogatiua super primum: an tunc secundus vincet primũ? videtur, quòd sic: sicut institutus, cui aperitur edictum beneficio præteriti, vtitur beneficio, illo inuito, vt l. si post mortem. §. fi. de contrata. Ar. contra. ff. de mino. l. si iudex circonuento. vbi beneficium restit. in integr. quod maior quandoque consequitur ex persona minoris, non vtitur eo inuito. Similis est quæstio, cum ista tertia gratia cum prærogatiua super primum non valet à principio, vel ex postfacto: an tunc habeat locum quod hic dicitur de secundo, quòd beneficio tertij vincat primum? dixi post Ioan. An. §. eo. lib. de prẽben. cap. pen. ¶ Quartò not. quòd super dubiis literarum ad beneficia recurrendum est principaliter ad intentionem concedentis, quæ debet elici ex ipsarum inspectione. similiter in dubijs testõrum, vt l. si ita scriptum. de lib. & posth. & l. Clemẽs. de hær. inst. & l. si seruus. §. fi. de leg. j. ¶ Quintò no. post Arc. quòd ex persona alterius habeo, quod ex mea habere non possum: sicut ille secundus non ex persona sua, sed huius tertij vincit primum, & mater patrem in adoptiua familia constitutum ex persona agnati. ad hoc l. Aristo. ff. quæ res pi. ob. po. vbi ex persona primi creditoris habet secundus ius distrahendi. quod non haberet ex persona sua. ad idem. l. si post mortem. & l. si iudex. prælleg. & l. petendo. C. de in integ. restit. ¶ Sextò not. quòd illud, quod est mihi inutile, alteri ex persona mea est vtile. tertius enim nocet primo in prima præbenda, & sibi non prodest: quia eam non ipse consequitur, sed secundus. ad idem. ff. de inoffic. testam. l. posthumus. §. si quis ex his. & C. de iur. dot. l. vlti. §. 1. & ff. rem rat. hab. l. procurator. ¶ †Septimò not. quòd in successione filiorum pater excludit matrem, & mater agnatum. & intelligit
2 Ioan. Mo. quòd vincat agnatum per concursum: vt scilicet concurrendo cum eo vincat patrem adoptiuum, quem aliàs non vinceret. Nam secundùm iura Digest. frater succe. cum matre. vt l. 2. § fi sit consanguinea. cum seq. ff. ad Tertul. Aduerte tamen, quia iste versic. sicut contingit, loquitur secundùm tempora. Digest. sed de iure Authent. ista successio aliter regulatur. C. ad Tertul. Auth. solis. & Authen. defuncto. per quæ iura dicebant quidam per istud. c. reuocata iura antiqua. quod non placet Archid. nec Ioan. And. quia iurium correctio est vitanda, vt in cap. cum expediat. de electio. Arguit ergo hic Papa ex iure antiquo correcto, sicut. §. de iud. c. nouit. ¶ Opp. iste primus vincit secundũ, & secundus vincit tertium: ergo primus debet vincere tertium ex persona secũdi; quia si vinco vincentem te: multò fortius vinco te, vt l. de accessionib. ff. de diuer. & temp. præscr. Sol. vt in gl. contrariũ dicebat &c. super qua in nouel. So. dictum Brocardum di, stinguendo post Cyn. sic. Aut quæritur de diuersis casibus: & tũc licèt vincam vincẽtem te, nõ propterea vinco te, vt in Auth. licèt. C. de na. lib. Aut de eodem: & tunc aut est eadem causa vincendi te, qua vinco vincentem te: aut non. primo casu vera est regula, vt d. l. de accessionib. secũdo casu non, vt l. Claudius. qui po. in pign. ha. vbi si tribus successiuè obligaui rem, & primus superatus à tertio non appellauit: per hoc tertius non succedit in locum primi; sed sine præiudicio prioris sententiæ inter eos, inter quos lata est, secundus creditor habet integrè ius suum. Et aduerte, quia illa l. contradicit huic c. in quantum ex victoria tertij super primum nõ efficitur melius, vel deterius ius secundi: hic verò ex persona tertij augetur; quia res inter alios acta &c. vt ibi patet.

SVMMAE.

1 *Successor potest reuocare factum prædecessoris.*

2 *Electus in Papam ante coronationem adipiscitur Pontificatum.*

3 *Interpretari spectat ad eum, cuius est condere.*

4 *Recepti per literas facultatis, an videantur titulum consequi.*

CAP. VIII.

Q Voniam. Primò ponit mentem reuocatoriæ. secundò, ibi [præsenti.] declarat quinque dubia circa illa, & primò tria. secundò quartum. tertiò quintum, ibi [sanè.] & cum ilto principio [quoniam.] iunge literam, quæ est infra [multæ dubitationes insurgunt.] &c. ¶ Nota, quòd † successor potest reuocare factum prædecessoris. & hoc verum in istis gratijs, siue priuilegijs. Secus in contractibus celebratis inter dominum, & subditum. eos enim non potest superior pro libito reuocare, vt c. 1. §. de prob. facit quod notat Barto. in l. omnes populi. de iusti. & iur. ad finem. & j. eodem libro. cap. decet. de reg.
2 iur. & Clemen. 1. de sepul. ¶ †Secundò nota, quòd Pontificatum adipiscitur electus in Papam ante coronationem. nã coronatio fuit facta post istam constitutionem, quod colligitur ex glos. 3. de quo plenè vide super data huius lib. ¶ Tertiò not. beneficia ecclesiastica variis nominibus nuncupari: & ex varietate nominum non variatur effectus. Ex quo debet potius considerari effectus beneficii, quàm ex nomine: vt sic sermo rei sit subiectus, vt cap. intelligentia. de verborum significa. & cap. Marchion & Basilides. 1. q. 1. ¶ Quartò nota, quòd constitutio superueniens facilius trahitur ad præterita, quàm decisa, & effectum consecuta: ad quem constitutio non extenditur, etiam si de præteritis caueatur, vt plenè dixi. §. eodem libro. de electio. cap. licèt ca-
3 non. & quod not. in d. l. omnes populi. ¶ † Quintò no. quòd eius est interpretari, cuius est condere. concordantes sunt in glo. 11. quæst. 1. &c. & discurrit regula ista per multas materias. In sententiis enim est materia de per se, ad quem scilicet spectet interpretatio verborum ipsius sententiæ. de quo in l. ab executore. ff. de appella. in ambiguitate verborum priuilegii dic, vt supra de iudi. cap. cum venissent. Item verborum dubiorum contractus interpretatio ad quem spectet, dic, vt cap. ex literis. de spon. & l. veteribus. ff. de pact. Item testium, procuratorum, actoris, vel rei. dic, vt dixi in repet. cap. in præsentia. de proba. & cap. cum clamor. de testi. & l. si quis intentione ambigua. ff. de iudic. verba autem dubia testamenti per quem declarentur. dic, vt l. si seruus plurium. §. fina. de lega. 1. ¶ Sextò nota, quòd dicit [in præsentia fratrum reuocasse.] quod minus est, quàm si dixisset, de consilio: quod est in maioribus requirendum, non in minoribus, vt erat ista reuocatio. circa quod vide quod not. §. eod. libr. de iudi. cap. ad apostolicæ. in princip. ¶ Septimò nota, quòd in ver. finautem. coniunctis ver. præcedenti, & se. quòd aliud est expectare augmentum iuris iam quæsiti: aliud nouum ius. augmentum enim trahitur, & refertur ad titulum antiquum habitum in re ipsa. & iudicatur de augmento, vt de principali, cui accedit. optimè concor. de pac. dota. l. inter socerum. §. cum inier. vbi pactum super dote extẽditur ad augmentum, etiam si conuentum non fuerit ad idem l. etiam. C. de iure do. & facit ad quæst. Statuto cauetur, quòd bãniti nõ possint conuersari in ciuitate, nec in eius districtu. post bannum augetur districtus: an in illo augmento poterunt conuersari? videtur, quòd non; quia idem iudicamus de augmento, quod de principali, vt hic, & in prælleg. iuribus. & l. si ex toto. de legat. 1. & l. non tantum. §. Iliensibus. ff. de excusatio. tuto. ¶ Octauò nota, quòd quandoque portiones in ecclesia regulantur secundùm numerum canonicorum, & numerum portionum. & quando bona ecclesiæ diuidantur sic per portiones, talis diuisio habet instar præbẽdarum. quod dic, vt legitur, & notatur §. e. lib. de cleric. non resi. c. 1. & de por-

tionibus priuilegiatis, & quomodo religiosi illas habere non possint, no. Ioan. And. s̃. de præben. c. dilectus. il primo. vbi quando in ecclesiam non sunt præbendæ distinctę: sed portiones inter canonicos intra certum numerum diuidendæ: tales portiones habent instar præbendarum. & sic sunt priuilegiatæ: ita quòd recepti vltra numerum non habebunt in eis partem: sed in his tantùm, quæ in mensa veniunt: & tales non possunt habere religiosi: sed aliquam possessionem pro victu an possit sibi superior assignare. vide per Inno. de rescri. cap. edoceri. & quod not. qui cleri. vel mona. cap. insinuante. ¶ Nonò not. quòd quandoque quis est receptus in canonicum, & sic habet ius in re; cuius ratione non retinet ius in præbenda postea vacatura, si constitutio reuocatoria emanauit super iure ad rem. & videri poterat contrarium; quia accessorium (vt est præbenda, quæ est minus digna) debet se qui naturam principalis, & dignioris. s̃. eod. lib. de præbendis. c. si is cui. §. non sic autem. dic vt ibi. ¶ Decimò not. quòd
4 † recepti per literas facultatis, videntur consequi titulum ab eo, qui recepit, non qui concessit; ideò reuocatoria non includit tales: & declara hoc, vt no. & dixi. s̃. eo. lib. de rescrip. cap. cum aliquibus. & hic in glo. concessas eis, &c. ¶ Vndecimò no. quòd quando non est numerus præbendarum, & portionum in ecclesia, portiones deficientium accedent superuenientibus, non per ius accrescendi, sed per ius non decrescendi, vt in simili habetur. C. de cadu. tollen. l. vna. §. finautem ad deficientis. quando verò præbendarum, vel portionum est numerus taxatus, portio, vel præbenda decedentis, siue eius redditus non accrescit aliis: quod dic, vt legitur, & notatur in Clem. 2. de vita, & honesta. clerico. ¶ Duodecimò not. in §. in illis verò. quòd recepti vltra numerum auctoritate Papę non consequuntur illa, quæ hic dicuntur, scilicet plenitudinem iuris canonici quò ad locum, stallum, & quò ad quotidianas distributiones: quod an sit verum, dic vt s̃. de constit. c. cum M. & licèt reuocatoria superueniens non perimat hæc iura quæsita: tamen perimit ius quærendum in dignitatibus, personatibus, & præbendis, quas expectabant: ita quòd ius quæsitum in parte non prodest in alia parte quærenda: sed *in iure iam quæsito conseruando*. nam ratione partis conseruatur in toto. quod dic, vt no. & dixi. s̃. de præben. cap. cui de non. & l. j. de iti. actuque priuato. & quod dixi in d. c. si is cui. ¶ Tertiodecimò not. in §. sanè. quòd per reseruationem, ac processus inde secutos non quæritur ius in re: immo per sententiam, si fuisset adiudicatum sibi vigore gratiæ Nico. vel Cæle. si ergo ante collationem reuocatoria superuenit, videtur ad dictum beneficium extendi; quia sententia non confert ius in re: nec transfert dominium, nisi post actualem executionem, vt no. Insti. de offi. iud. in fi. ad hoc optimè de fun. instru. l. nepoti. vbi deducta in sententia non mutant naturam suam, antequam exigantur. ad hoc c. cum aliquibus. de reg. iur. & probat hoc ille tex. Ex quo patet, quòd decretum, & reseruatio non conferunt ius in re: ergo nec sententia, quæ ei æquiparatur, vt s̃. e. c. 1. §. adijciebatur. ¶ Quartodecimò not. quòd per collationem quæritur ius in re. quod intellige de collatione beneficij iam vacantis, non vacaturi, vt s̃. eo. c. 1. Item intellige, quòd collatio fuerit acceptata per illum, cui facta extitit, vel per eius procuratorem. nam ante acceptationem sola collatio non videtur conferre ius in re: sicut nec sola electio, non secuto consensu electi, vt cap. cum inter canonicos. de electio. & probatur in c. si tibi absenti. s̃. eodem lib. de præben. & ita hic Lap. & ibi. ¶ Quæro post glo. magnam. si in ecclesia non habente numerum præbendarum scriptum est cum clausula [si vacat, vel cum primò vacauerit] an prouidebitur sibi in tali ecclesia? concludit, quòd sic post Hosti. qui idem dicit, si in ecclesia non habente numerum canonicorum, nec præbendarum scriptum cum clausula fuerit pro præbenda, si vacat, vel vacatura, non obst. numero canonicorum, nec præbendarum. dictæ enim clausulæ veniunt ad fortificationem, & augmentum gratiæ: ergo non debent operari contrarium, scilicet diminutionem, vt l. llegata inutiliter. de lega. 1. Clemen. 1. in fin. de præben. & vide in nouel. in c. quoniam. de vita, & honesta. clerico. super fi. glossæ primæ.

Rub. Ne sede vacan. aliquid innouetur.

SVMMAE.

1 *Collatio beneficiorum communis episcopo, & Capitulo, episcopo mortuo vel suspenso, pertinet ad Capitulum.*
2 *Collatio beneficiorum communis episcopo, & Capitulo deuoluitur ad episcopum, omnibus de Capitulo excommunicatis.*
3 *Collatio præbendarum spectat ad episcopum cum consilio, vel assensu Capituli.*
4 *Episcopus si est in mora petendi relaxationem suspẽsionis deuoluitur potestas ad Capitulum.*

CAP. I.

IN ad episcopum &c. Sunt tres partes. secunda, ibi [cum verò.] tertia, ibi [vbi verò.] prima, cum collatio est communis, soluit dubiũ, quod fortificat, ibi [ẽt si.] secundò cõuertit, ibi [idem.] secunda principalis, cũ collatio est solius episcopi, soluit dubia, & à solutiõe excipit, ibi [nisi.] tertia principalis soluit duo dubia. secundum, ibi
1 [neo etiam.] & vtriusque rationem subdit, ibi [quia.] ¶ †† Nota, quòd mortuo, vel suspenso episcopo, Capitulum confert beneficia, quorum collatio erat communis vtrique: & sic impedito vno ex pluribus habentibus ius in re, deuoluitur insolidum ad alium exercitium dicti iuris. simile. ỹ. de testam. c. fin. & est ratio in casu huius cap. quia episcopus, & Capitulum sunt vnum corpus quò ad illa, quæ imminent communiter facienda; ideò altero impedito, alter expedit quod incumbit. & hæc est ratio Innocen. in c. quia diuersitatem. de concess. præb. qui tenebat ibi, quod hic deciditur. licèt Vin. teneret, quòd siue ad solum episcopum, siue ad eum communiter cum Capitulo spectet collatio, sede vacan. non conferat Capitulum. & per hoc gl. 4. dum dicit, propter dominum Innocen. debet dicere Vin. Et aduerte; quia tex. in primo respondo loquitur cum morte, vel suspensione episcopus impeditur. Sed quid si retentis terminis, c. (quando spectat communiter ad vtrunque) conferat indigno vnus episcoporum scienter, alter ignorãter? dicit Lap. quòd ad ignorantem deuoluitur collatio: si autem conferant diuersis, vni digno, alteri indigno: si ignoranter, neutra collatio valebit: si scienter, valebit collatio facta digno. qđ igitur hic in primo respondo dicitur, quòd propter impedimentum fiat deuolutio de vno in alterum, idem intelligitur scilicet ex delicto, non autẽ ex negligentia, sed in casu. ỹ. proxi. in §. cum verò. deuoluitur ex negligentia, & delicto; licèt non ex defectu. & quod dictum est, ex delicto, intellige de delicto in cõferendo: aliàs non deuolueretur, vt de elec. c. cum in cunctis. in fi. & c. bonę. & c. auditis. & c. cum Vintoñ. & ex not. de concess. præbend. c. postulasti. & c. 2. & hic secundùm Lapum. ¶ Secundò no. in §. idem. quòd cum collatio spectat communiter ad Capitulum, & prælatum: sicut impedito prælato, deuoluitur ad Capitulum: ita econuerso impedito Capitulo, deuoluitur ad prælatum: & sic est æqualitas inter eos. Sed an valebit tãtum vox solius prælati, quãtum solius Capituli. & quid iuris, si eps hẽt secũ tres, vel quatuor cãonicos, & 20. an ꝑualeat vox ipsorũ, vel ipsius tm̃ toti capitulo? vide plenè. s̃. de cõcess. præb. c. postulasti. & plenius in nouel. s̃. e. li. de ap. c. à collatione. Itẽ qđ hic dr̃ de collatione præbendarum, idem intelligit Io. An. in colla-

collatione quorumcũq; bñficiorum: cũ eadẽ sit ratio, secun-
2 dùm eum. ¶ †† Tertiò no. q̃ singulariter omnibus ꝺ̃ Capitulo excõicatis, collatio deuoluitur ad epm, vbi ẽ cõmunio inter eos. & no. q̃ dicit, oẽs. Secus si essent duo, vel vnus non excõicatus. nã i ipsum conseruaẽ ius Capituli, & in eum solum resideret. de quo satis de postula. præla. c. gratum. in glo. cum il lo ergo epus collationẽ faciet. Itẽ colligo, q̃ excõicati maiori nõ ꝑnt eligere: immo eorũ mixtura in actu electiõis inficeret totum, qđ dic, vt plenè no. in c. illa. de elec. Item intellige hunc tex. qñ omnes erant excõicati, & ꝑ excommunicatis re putati. nam si essent excõicati occulti, & haberẽt pro absolutis, non posset vitari, & valeret quod facerent tãq̃ Capitulũ; cum hoc ad Capitulum rõne publici officij pertineat, ẽt si appareat eos postea excõicatos fuisse, secũdùm no. ꝑ Io. An. post Inn. de sent. excõ. c. si verò. in magna glos. ad fi. & de consue. c. cum dilectus. super glo. suspensos. & de reg. iur. c. mora. secus si iure singulari inter ipsos excõicatos ageret. Nam tũc vox talium etiam excõicatorũ occultè non valeret, tali excõi catione probata, vt hic, & d. c. cum dilectus. & c. cum inter. de elect. & in d. c. illa. per Inno. & Host. & c. consulti. de procur.
3 ¶ Quartò no. q̃ † quandoque spectat collatio præbendarũ ad epm cũ consilio, vel assensu Capituli; & hoc est de iure cõmuni, vt in glo. & in ecclesia cathedrali. in ecclesijs verò inferioribus collegiatis dic vt dixi in c. cum ecclesia Vulterana. de elec. post D. Fede. de Se. ¶ Quintò no. q̃ aliud est habere partem in collatione, vt in j. respõ. aliud consensum, vel consilium. in habente emꝫ partem in collatione deuoluit ius cõse rendi: sed non ita in habente consilium, vel consensum. Rõ, quia in venientibus eodẽ iure est locus iuri accrescẽdi, sed nõ in venientibus iure diuerso, vt l. sed cum patrono. ff. de bono. pos. & in habentibus symbolum facilior est transitus, vt l. an inutilis. ff. de accepti. facit l. aliud. ff. de reg. iur. vbi aliud est vẽdere: aliud vẽditioni cõsentire: sicut hic aliud ẽ cõferre. aliud
4 collationi consentire, vel cõsiliũ prębere. ¶ †† Sextò no. in verbo nisi episcopus. q̃ si eps est in mora petẽdi relaxationem suspensionis, deuoluit̃ collatio ad Capitulũ: & sic minor supplet negligentiã maioris. & est ratio, secundùm Io. Mo. qa episcopus, & Capitulũ sunt vnũ corpus: cuius episcopus est caput, & canonici membra, vt de his, quæ fiunt à præla. c. nouit. & de verb. sig. c. cum clerici. vnde spirituale coniugiũ est inter eos. de testa. c. requisisti. ideò citius propter societatem huius collegij deuoluitur potestas de vno ad aliũ. arg. d. c. vlt. & C. quãdo non per. par. l. 1. Item intellige hunc tex. in bñficijs, quorũ collatio spectat ad episcopũ cũ cõsilio, vel cõsensu Capituli in re suo. Si autem iure deuoluto, non ad Capitulum, sed ad superiorem eius deuolueretur potestas. de elect. c. ne pro defectu. Nam maior est cõmunio in proprijs, q̃ deuolutis, vt d. c. req̃si sti. §. fecus. & no. Io. An. in c. cum in cunctis. de elect. super vlt. glo. ¶ Septimò no. in §. vbi verò. q̃ si dispositio est celebrãda cũ consilio alicuius: si consiliũ adhiberi non põt, valet dispositio, tali consilio prætermisso. & collige hic, q̃ in Cap. sede vacan. non trãsit requisitio consilij: quod erat ab eẽ requirendum. rõ est secũdùm Io. And. quia illud consulere nõ competebat de iure communi, sed de consuetudine, prout dicit tex. ergo in eo Capitulũ non succedit. Circa quod vide nota. de elect. c. scriptum. super glo. hoc ideo. in nouel. vbi non plus dicit, q̃ s̃. & sicut non transit in Capitulũ: ita ẽt non videtur, q̃ possit consilium alteri committi: cum industria cuiusq; episcopi præsidentis videatur electa. consuetudo enim, vel statutum conferens episcopo consilium in collatione, non debet extendi, vt. s. hoc possit alteri delegare. ad hoc c. cũ dilectus. de capel. mona. ¶ Octauò no. q̃ iste tex. loquitur, cum consilium alicuius requiritur ex consuetudine, vel statuto: vt possit absq; tali consilio actus geri, post q̃ morte, vel absentia consilij requisitio impeditur. quid ergo dices, si ex forma mandati est consilium requirendum, & non potest haberi? dicit in nouel. hoc referendum mandãti: & sic impeditur actus exercitium, vt no. de constitu. in nouel. in c. penult. & per hoc dicit Lap. q̃ si mandetur alicui, vt consilio talis prælati ꝑuideat ecclesię, vel celebret electionem: si prælatus ille decesset, vel erit absens, non valebit electio, vel ꝑuisio fcã sine eius cõsilio, vt s̃. de rescrip. c. cum dilecta. & de præb. c. cui de non. Si autẽ præsens nolit consulere: videtur posse procedi ad actum, eius consilio prætermisso, vt no. in d. c. pe. Per prædicta ista materia nõ ẽ declarata, q̃ habet principaliter quatuor pũcta. Primum est, si in aliqua dispositione dicatur, q̃ fiat cum consilio, vel de consilio: an valeat, si non fuerit consilium requisitum. Secundò, an teneatur, qui tenetur requirere consilium, illud sequi. Tertiò si ille, cuius consilium debet requiri, non dat cõsilium; vel quia nõ vult; vel quia non põt: an poterit ille actus geri eius consilio, vel consensu non expectato. Quartò si det malũ cõsiliũ: an eo spreto, poterit actꝰ exerceri. ¶ Bart. quatu or ꝑdicta principalia mẽbra plenè ꝑsequitur in l. 1. §. si plures. ff. de exercito. Et circa primum leges variant. nam l. 1. §. si plures. præalleg. dicit, q̃ non põt vnus aliquid agere sine alio. sed l. quidam decedẽs. §. Papinianus. de admini. tuto. dicit, q̃ sic. & ideò ꝑ declaratione ipsorum, & aliorum iurium sic distingue. Aut alicui habenti aliquam administrationẽ aliquis additur, vt collega eiusdem officij: aut additur tanquàm præstans auctoritatem: aut vt consultor. Primo casu distingue, vt dicam de testamẽtis. c. religiosus. Secundo casu non põt fieri sine illius auctoritate. ff. de rebus eo. l. si pupillorum. in fi. & l. cum hi. in prin. de transact. Tertio casu aut assumit vt cõsultor ille, qui non est, nec esse põt particeps officij, & tunc de vrbanitate potest eius cõsilium requiri, sed de necessitate nõ expedit, vt d. l. quidam decedens. & l. Titium & Mæuium. eo. ti. in prin. Aut non est particeps officij, esse tamen posset: & tunc aut additur vt consultor ei, qui habet administrationem à lege: aut ei, qui habet ab homine. quo casu aut additur consultor à lege: & debet requiri, vt Insti. de suspec. tuto. §. impuberes. & in Authen. de non alie. §. quod aut additur ab homine: & tunc de necessitate non tenetur requirere, vt d. l. Titiꝰ & Męuium. in prin. de admini. tuto. Secundo casu consiliũ debet requiri. ff. mandati. l. idemq; §. fi qs ea. & de acqui. hære. l. si quis mihi bona. §. si coram Titio. ¶ Circa secundũ, scilicet vtrùm in casibus, in quibus tenetur, an teneatur consilium se qui. dic, q̃ aut addiẽ in dispositione, q̃ fiat cũ cõsilio simpliciter: aut q̃ fiat cũ consilio, & consensu, siue voluntate, vel simi lia verba. Primo casu aut adiectio consilij est facta ei, qui non habet intelligentiam; & accipitur consilium pro consensu. & sic eum tenetur sequi. aliàs factum sine consilio non teneret, vt d. §. impuberes. & sic intelligitur qđ dicitur in c. venerabili. de of. deleg. Aut adiectio consilij est facta ei, qui habet intellectum: & tunc aut ille, qui additur vt cõsultor, ẽ particeps illius officij: & debet eius consilium sequi, vt d. l. Titiũ & Mæuium. in prin. coniuncta l. cõsilio. de cura. furio. Aut nõ est particeps officij: & tunc sufficit, q̃ requirat: & non est necesse sequi. c. cum olim. de arb. & ff. manda. l. 1. in fi. & sic debet intelligi. §. si quis ea. & l. sed si pupillus. §. conditio. ff. ꝺ̃ in stito. Secundo casu qñ additur [cum consilio, & consensu: vel consilio & voluntate:] & tunc aut qui debet consulere, potest eẽ particeps officij, aut non. Primo casu, aut illa conditio fuit adiecta ab homine ei, qui habet potestatem à lege: & non tenetur eius consilium sequi, vt d. l. Titium & Mæuium. aut talis conditio fuit posita à lege: & tunc tenetur quis sequi consilium, vt C. de sacrosanc. eccle. Auth. hoc ius porrectum. & C. de nup. l. si vt proponis. facit quod no. in c. cum in veteri. de elec. Aut talis conditio fuit appositа ei, qui non põt eẽ particeps officij: & tunc non tenetur quis eius consilium requirere, nec sequi, nisi de vrbanitate, vt d. l. quidam decedens. ¶ Circa tertium. si ille, qui debet dare consilium, vel non põt, vel nõ vult: an possit procedi ad actum eius consilio, vel consensu nõ expacto. distingue. Nam aut fuit assumptus vt consultor ex legali dispositione: aut ex dispositione hominis. Primo casu si-

quidé eſt præſens,& in tali actu põt præbere conſilium:& co getur per iudicem,vt C.de bo.q̃ li.l.fi. §.neceſsitatẽ.ad qđ fa cit.C.de decre.Decu.l.ſi quos.lib.10.Aut non eſt in tali actu, ꝙ poſsit cogi,& mora fortè eſt periculum allatura:& tũc po terit ille actus geri eius conſilio,vel conſenſu non expectato. ff.de iudi.l.ſi longius.§ fi.& de iure dot. l.ſi ergo.§.ſi.in fi.vbi probat̃ hęc diſtinctio.facit.ff.ſolu.mat.l.ſi cum dotẽ.§.eo aũt tempore.ver.ſed ſi latitet.& eſt caſus in hoc.c.§.vbi verò. Si verò ex diſpoſitione hominis: & tunc ille, qui actui non conſentit,non põt cogi ſuum conſilium præbere, vt l.3.§.2.de ar bi.Sed an poſsit negocium geri ſine eo.dic aut erat talis,cui⁹ debebat cõſilium requiri, & ſequi. Primo caſu ſi eſt in mora dandi conſilium,poterit procedi ad actum,eius conſilio præ termiſſo,vt d.c.cum olim.& ff.de verb.ob. l.qui Romæ.§.cũ hæres.& l.ſi.C.de iure emphyteu.Secundo caſu aut fuit aſſum ptus conſultor inter vivos,aut in vltima voluntate. Si inter vi uos,ſine eius cõſenſu non valet quod agitur,arg.l.ſi quis arbi tratu.ff.de ver.ob.& C.de contrahen. emp.l.fi.Si in vltima vo luntate:tunc ſi non poteſt,vel per annum diſtulit,poterit,eius conſilio ſpreto,procedi ad actum,vt l.ſi.§.ſed & ſi quis.C.cõ munia de leg.¶ Circa quartum,& vltimum punctũ cum q̃rit̃, ſi conſilium eſt iniquum, an teneatur illud ſequi.dicit,ꝙ illud ver.conſilium,debet intelligi arbitrio boni viri, vt l. Titium, &Mæuium.2.reſpon.& ideo ſi dat malum conſilium,nõ eſt ſe quendum.ff.de contrah.emp.l.hæc venditio. & de leg.3.l. fi deicommiſſa.§.quã q̃.quod ergo dicitur, ꝙ tenetur ſequi, in telligitur,ſi conſilium ſit æquum. Sed dubitatur, quid fiet,an procedetur ad actum,eius conſilio ſpreto,vel non ꝓcedetur? ad hoc dic,ꝙ aut talis eſt caſus,in quo nullo dato conſilio a ctus vitiaretur:vt quando ex diſpoſitione hominis tenetur qs requirere conſilium,& ſequi.Et tunc aut talis poteſtas pẽde bat ex voluntate vnius,ſeu poteſtate (puta conſtituentis pro curatorem,& ſim.) & non poterit vltra procedi: ſed imputet ſibi,qui tam indiſcretè conſtituit, vt ff.de mino.l.cum manda to.pro hoc optime.ſ.eo.lib.de ele.c.pe.Aut pendebat ex vo luntate duorum contrahentium: & tunc illud iniquum conſi lium reducetur ad arbitrium boni viri: & ſic procedetur ad actum,vt l.ſi ſocietatem.§.arbitrorũ.ff.pro ſocio.& đ ope.li ber.l.ſi libertus. Aut eſt talis actus,in quo poſſet procedi,etiã ſi nullum conſilium dediſſet(quod quando ſit, patet ex his,q̃ dicta ſunt.ſ.proxi.membro:) & tunc aut tale conſilium con tinet manifeſtam iniquitatem:& perinde eſt, ac ſi non dediſ ſet,& ſic procedetur ad actũ, vt l.ſi expreſsim.de ap.& l.quo tiens vitioſè.qui ſatiſda.cog.nec eſt neceſſe adire prætorẽ, vt corrigat quod manifeſtè iniquum eſt.ff.de condi.inſti.l.q̃ ſub conditione.§. pe. Aut non continet euidenter iniquitatem:& tunc recurredum ad iudicem: qui cauſa cognita tale arbitriũ reducat ad arbitrium boni viri,vt d.l. ſi cum dotem.§.eo aũt tempore.ver.ſed ſi latitet.ff.ſolu.mat. Sed dices,immo videt̃, ꝙ ét q̃ conſilium manifeſtè eſt iniquum, debet reduci ad ar bitriũ boni viri,vt d.l.ſi ſocietatẽ.in fi.& l.ſeq.Reſpõ. in caſu illo ſi illud conſilium, ſeu arbitrium haberetur omniuo pro nullo,actus vitiaretur,vt l.ſi quis arbitratu. ff. de verb.obl. & l.fi.C.de contr.emp.& ideò lex voluit, ꝙ reduceretur ad arbi trium boni viri,vt res potius valeat,q̃ pereat,vt l.quotiens.de reb.dub.ſed in caſu præmiſſo res non perit. Et prędicta indu cit Bar.ad tertiam.q.¶ Primò quæro poſt ipſum.Si ſtatuto ca uetur, ꝙ feratur ſententia ſecundùm conſilium ſapientis; an valeat ſententia ſine conſilio?Bar.ꝙ non.Nam, vt dictum eſt, quando lex pręcepit requiri conſilium, non debet omitti: aliàs non valet quod agitur,in Authẽ.de non alie.§.quod autẽ. & ff.de ſuſpec.tut.l.impuberibus.Non ob.ꝙ omiſsio leuis ſolemnitatis non vitiat actum;quia illa dicitur leuis,ꝓpter quã facti ſubſtantia non mutatur.ſed ſi ex ſolemnitate adhibenda poteſt actus ſubſtantiæ variari, non debet dici leuis ſolemnitas:& talis eſt ſolemnitas requiſitionis conſilij; quia per ipm poſſet iudex trahi in aliam ſententiam, vt l. item ſi vnus.in fi. de arbi.¶ Secundò quæro. Si compromiſſum eſt in aliquo,vt ferat ſententiam conſilio alterius ſapientis: an valeat? & vi detur quòd ſic; quia in iudicijs,contractibus,& vltimis volũ tatibus poteſt talis conditio apponi,vt d.c.cum olim.de ar bi.& l.Titium & Mæuium.de admi. tut.& l.ſi quis arbitratu. de verb.ob.In contrarium videtur præal.l. item ſi vnus.§.Põ ponius.per quem.§.hoc tenet Bar.in d.l.1.§.ſi vnus.de exer cito.Nam talis cognitio eſt contra ſubſtantiã arbitrij,q̃ eſt,vt arbiter poſsit pronunciare æquè,vel iniquè,vt d.l. diem.§.ſta ri.de arbi.Si autem dictum eſſet, ꝙ pronunciet conſilio Titij ſimpliciter:& tunc valet;quia non tenetur iſto caſu eius con ſilium ſequi.& hoc no.Specu.in titu.de arbitro. §.ſequit. ver. quid ſi dicatur.In iudice autem valet pactum,ꝙ ferat ſenten tiam,vt videtur alicui ſapienti. & rationem differentiæ,quare magis valet tale pactũ in iudice,q̃ in arbitro,vide in d.§.ſi plu res.& plenius ꝓ Io.An.poſt Inno.& Hoſt.in c.ſi pro debilita te.de of.deleg.in nouel.facit quod no.in l.illa inſtitutio.de hæ re.inſti.vbi per D.Bal.quid iuris, quando aliqua diſpoſitio ce lebranda committitur ad ſenſum ſapientis, quid poſsit pone re ſapiens ꝓ hæc verba.dic vt ibi ꝓ eum poſt Bar.¶ Tertiò q̃ ro.Si cã eſt commiſſa alicui conſulenda.ſi ille omittit:an ſit al teri cõmittenda:an verò Iudex procedet alterius conſilio nõ requiſito?& videtur,ꝙ poſsit procedere,per illa, q̃ dicta ſunt in tertio puncto.contrarium tenet,ſcilicet ꝙ debet alteri com mitti.Non.obſt.quæ dicta ſunt.ſ.quia locum habent, quãdo certa perſona poſita eſt in diſpoſitione:cuius conſilio quis v tatur.quæſtio noſtra loquitur,cum ſtatutum generaliter loq tur,ꝙ feratur ſententia cum conſilio ſapientis: quod conſiliũ perire non põt,vt l.in ratione.§.diligenter. ad leg.Falc. & cir ca prædicta vide multa verba, quæ ponit Specu.in titu.de re qui.conſi.per illa,q̃ dicta ſunt.ſ.poteſt dici, ꝙ glo. quæ incipit.qđ ſi quis cum conſenſu &c.non bũ dicit, non poſſe actũ geri,ſi conſenſus illius,qui debet in electione interuenire,præ ſtari non põt.Nam,vt dictum eſt.ſ. in tertio puncto, cum cõ ſilium, vel conſenſus alicuius debet adhiberi ex diſpoſitione legali,& non põt,& mora eſt periculum allatura: põt ille a ctus geri,tali conſilio,vel conſenſu non expectato. & eſt cas⁹ in ſimili in d.l.ſi longius.de iudi. & l.ſi cum dotem.§.ſi pater. & §.ſeq.ſolu.ma.in caſu ergo, in quo conſenſus requiritur ex diſpoſitione hominis in actu celebrando,poſſet procedere i ſta glo.Nam tunc & ſi non poſſet præſtari conſilium,impedi retur actus,vt dixi,& remiſſi in ſeptimo notabili.& vide quod dixi in Cle.1.de foro comp.¶ Quærit Ioã.An.de q.diſputata ꝓ D.Egid. de Foſcharariis de clerico,qui in ꝓprio fundo ædi ficauit eccleſiam,quem epiſcopus excõmunicauit in ſcriptis, ſi eccleſiam illam in aliquos religioſos ſine ſuo conſenſu trã ſferret:quam eo mortuo, & ſede vacan.clericus ipſe cuidam religioſo conceſsit:an eſſet excõmunicatus,& an teneret̃ do natio?Io.An.primò de iſta q.remittit ad no.de in. pa.ic.illud. in nouel.ſuper glo. vlt. in qua dicit illum excommunicatum, cum ſententia fuerit iuſta,& à ſuo iudice lata, & ab ea nõ fue rit appellatum:& licèt lata ſub conditione, tamen tenuit, vt c.præterea.de ap. Nec obſt.ꝙ pro futura culpa.de ſent.excõ. c.Romana.§.caueant. quia iuſta cã potuit ſubeſſe: puta quia id tractabat,vel ſe ad id parabat.& poſito,ꝙ aliqua non ſub eſſet.tũ teneret,vt ibi in princ.ꝓ Ioã.An.Egid. tenuit contrariũ.dixit.n.,ꝙ cũ ſnia lata fuerit ſub cõditiõe, & uiuẽte eſo cõditio nõ euenerit,nõ durauit vltra tps ꝓferẽtis: niſi ſucceſ ſor illã cõfirmauerit,ꝓ l.fi.ff.de pęnis.ad hoc qđ no.Io.An.de off.deleg.c.fi.ſ.1.glo.& quod no.de ſent. excom. c.à nobis. il 1.in fi.glo.1.¶ Quintò quæro.dicit in tex.in §.cum verò.ꝙ ſi in caſu,in quo ſpectat collatio ad epiſcopum cum conſilio, vel conſenſu Capituli,epiſcopus eſt ſuſpenſus,& in mora pe tendi relaxationem, deuoluitur collatio ad Capitulũ: ſed an ſtatim poſt moram,an verò poſt ſex mẽſes? tenet,ꝙ poſt ſex menſes à tempore morę. idem refert in nouel. tenere Archi. & Hoſt.in d.c. fi.de elect. ¶ Sed tunc incidenter quærit.ſi fuit in mora

in mora per menſem,poſtea abſuit cauſa reipublicæ: vel inſti tit pro ſnia,ſed illam non habuit; iterum ceſſat, & fuit in mo ra; poſtea inſtitit:an iſtæ purgationes, & negligentiæ ſibi pro derunt? puto ꝙ ſic; qa tempora negligentiæ ſunt cõiungẽda, & impedimenta media ſubducenda:ſicut in materia præſcri ptionis contingit.C.de remil.l.quod tempore.& C.in q.cau. ceſſ.lon.temp.præſcrip.l.præſcriptione. & Auth. quod ſi qui buſdam.& ſ.de reſcrip.c.cum nobis.& quod dixi in Cle.cãm. de ap.q̃n aũt mora incipiat.dic,vt in gl.& qđ ſup ea in nouel.

Rub. De rebus eccleſiæ non alienandis.

SVMMAE.

1 *Alienatio rerum eccleſiarum antequàm fiat, multa requiruntur.*
2 *Eccleſia defenſorem habere debet.*
3 *Conſuetudo detrahere poteſt ſolemnitati iuris communis in alienatione rerum eccleſiæ.*
4 *Decretum, auctoritas, & ſententia quid ſint.*
5 *Conſenſus quomodo differat ab auctoritate.*

CAP. I.

DVDVM ET INFRA. Sunt tres partes.in prima actoris deciſa petitio.in ſecunda rei defenſio,ibi [dict⁹.] in tertia, ibi[quia.] Papæ diffinitio,tribus ratiõinibus fulcita.ſecunda, ibi [qaia in] tertia, ibi [pſertim.] ¶ No. in prin. ꝙ iſte, contra quem agebatur,allegauit titulum ſuæ poſſeſsionis:& rector, qui agebat,nihil hic ꝓbauit, & fer tur pro eo ſnia:ſed hoc ideò; qa ius commune faciebat ꝓ eo, & contra Archi.ideò talis poſſeſsio non releuat ab onere pro bãdi: quia præſumitur vſurpata,vt c.ad decimas.de reſt.ſpo. ſ.eod.lib.& 100,diſti.c.contra morem.& per hoc non obſt.l. cogi.C.de peti.hæredi.& c.vt noſtrum.vt eccl.bñfi.¶ Secũdò no.ꝙ hic epiſcopus de conſenſu ſui Capituli alienauit iura infe rioris eccleſiæ. & ſic videtur ſufficere conſenſus Capituli ec cleſiæ cathedralis in alienatiõe rerum inferiorum eccleſiarũ, de hoc no.de his,quæ fiunt à ꝓla,c.1. in nouel. vbi dicit, ꝙ in alienatione rerum eccleſiæ cathedralis requiritur conſilium, & conſenſus canonicorum, & etiam ſubſcriptio, vt eod.tit.c. nouit.& c.paſtoralis.Si verò alienatur res inferioris eccleſiæ, adhuc dicit Inno.requirendum conſenſum canonicorum ec cleſiæ maioris,etiam ſine ſubſcriptione:requiritur etiam con ſenſus clericorum eccleſiæ, cuius res alienatur, & ſubſcriptio eorundem. 12.q.1.c.placuit.& hoc dixi in c.1.in 2.q.& ibi qđ iuris,ſi eccleſia cathedralis eſt deſtructa, & cãret canonicis, vt Tuſculana.quid faciet epiſcopus in caſibus,in quibus req ritur conſilium,& conſenſus canonicorum? facit. ſ. c. proxi. ¶ Tertiò no.ꝙ ad ſubſtantiam diſpoſitionis requiritur,ꝙ ſub ſit cauſa:nec ſufficit, ꝙ de ipſa conſtet per ſimplicem aſſertio nem diſponentis:ſed debet conſtare verè: aliàs illis verbis aſ ſertorijs nulla datur fides,ſicut hic apparet; quia verbis epi ſcopi, & Capituli aſſerentium redditus Archidiaconatus te nues &c.non creditur.Sed contra de l.optimam.C.de contra hen.ſtipu.& quod no.in c.cũ in iure.de offi.dele. per Inn.vbi verba enunciatiuè prolata in contractibus probãt inter eaſ dem perſonas. Sol. id verum, qñ verba enunciatiua emanant ſuper eo, ſuper quo partes poſſent liberè renunciare, & ſibi præiudicare:hic verò non.& per hoc dicit Bar.ꝙ ſi aliquis do nauit alicui ꝓ benemeritis, & ſeruitijs habitis, & receptis ab eo: ſiquidem illa donatio fit ab eo, qui poſſet donare liberè, nullis præcedentibus meritis:tunc illa verba enunciatiua in ducunt probationem inter eaſdem perſonas;ſed ſi de neceſsi tate req̃rerentur merita, & aliàs donare non poſſet:tunc illa verba aſſertiua non probarent merita præceſsiſſe, vt no.C.de collatio.l.ſi donatione.& per hoc etiam ipſe infert, ꝙ ſi in in ſtrumento venditionis factæ à Capitulo alicuius eccleſiæ cõ tineretur [prædecentibus legitimis tractaribus] &c.iſta ver ba inter eaſdem perſonas non probant, vt l.ſciendum.de ver bo.obli.per eum.qui ét iſta no.in l.ſi fortè.de caſtrẽ.pecul.

¶ Quartò collige, ꝙ non valet quod facit eps in præiudicium eccleſiæ,quæ caret legitimo defenſore. Sed dices.ipſe epiſco pus eſt legitimus defenſor eccleſiæ vacantis:ſicut inducx pupil li tutore carentis,vt l.bonorũ.C.qui admit.ad bono.poſ. poſ ſũt,& l.ſi infanti.in fi.C.de iure delibe,& c.ſi.de ſucceſ.ab inteſta.malè igitur hic dr̃,ꝙ tunc careat defenſore. Sol.Epiſco pus eſt defenſor mediatus: & multi poſſunt eſſe mediati (vt canonici eccleſiæ,epiſcopus,archiepiſcopus,Papa, patronus, & ſimiles.) de iſtis igitur mediatis defenſoribus quò ad hoc, vt dicatur eccleſia indefenſa,non eſt curandum: ſed de recto re immediato,& proximo:quo quidem eccleſia viduata,nihil debet innouari,vt ſ.ne ſede vacan.c.1.& per totum.Ex his in feras,ꝙ ſi ſint rectores in eccleſijs,non poteſt epiſcopus in ꝓiudicium eccleſiæ de rebus eius diſponere ſine illo rectore.de iudice verò ſuper rebus, & iuribus pupillorum, & adultorũ: vtrùm aliquid poſſet ſine tutore, vel curatore.dic,vt no.Bart. in l.ſi curatorem.C. de in integ.reſti. mi. & ad prædicta vide
1 quod no.in Cle.abbates.de reſcrip.¶†Quintò not.ꝙ in alie natione rerum eccleſiæ multa ſolemnia requiruntur,& cuiuſ libet omiſsio reddit contractum nullum, Simile in alimentis dicit lex,ꝙ non de omnibus,quę inquiſierit.quę oratio mã dat,ꝙ quãuis inquiſierit de quibuſdã: tamen tranſactio erit irrita,vt l.cum hi.§.ſi prætor.de tranſact.ff.& in d.l.§.quid er go.no.ꝙ ſi eccleſia, vel minor vendit in cauſa non permiſſa à iure,tenet cõtractus, ſi fecerit conditionem ſuam meliorem. allegat.ff. de reb.eorum.l.ſi fundus. & dixi.ſ.de his,quæ fiunt à ꝓla.c.tua nuper.in quinto notabili. ¶ Sextò no,ꝙ hic Pa pa per ſententiam decernit contractum nullum. & ſic fuit ad hoc actum.faciunt quæ no.Bar.in l. quæ ſub conditione. §.fi. ff.de condi. inſti. Sed cum ex tali contractu à iure reprobato nou fuerit tranſlatum dominium,nec poſſoſsio, vt eſt tex.no. in l.iubemus.in fi.C.de ſacroſ.eccl. videt̃, ꝙ iſte rector potue rit propria auctoritate rem ingredi,vt pote nõ priuatus quaſi poſſeſsione. & licèt fortè dictam viam potuiſſet eligere,vrba nior tũ,& tutior fuit illa,vt in ſimi. no. in l.3. C.de pig.poſſet etiam dici, ꝙ anteq̃ ſuper dicta nullitate feratur ſententia de claratoria,nõ eſt licitum propria auctoritate rem occupare, vt in ſimili dixi de hęre.c.cum ſecũdùm leges.¶ Septimò no. ꝙ ſuper incorporalibus (puta decimis) iudex per ſententiam adiudicat:quod verbum an importet aliud, q̃ verbum,declaro rare.vide ſ.de conc.præb.c.1.in fi.in nouel.quomodo autem fiat executio,& in victorem rei incorporalis poſſeſsio transto ratur,vide quod no.in c.cum noſtris. de conceſ. præb. in no uel.& quod dixi ſ.eod.li.de re iudi.c.ad Apoſtolicę.circa fi nem c.¶ Quærit Hoſt.quare Papa non condẽnauit hic in fru ctibus,vel decimis perceptis.dicit Io.And.poſt eum; quia for ſitan bonæ fidei poſſeſſor fuerat, & ſic à perceptis excuſatur, vt l.qui ſcit.de vſur.Vel ſecundùm Ioã. Mo.fortè habuit inſtã cauſam defendendi,arg.l.qui ſolidum. §.etiam. de leg.2.Sed cum mercatus fuerit contra canones,non videtur poſſe præ tendere bonã fidem,vt in c.qui contra iura.ℑ. eo.li. Sed illud verum quò ad præſcriptionem, non quò ad fructũ percep tionem, vt not. in l.ſed ſi lege.§.ſcientiam. de petitio,hære. & l.nunq̃.de vſucapio.& vide quod legitur,& notatur in c.cu ra.de iure patro.& c.grauis.de reſti.ſpo. ¶ Quæro.quia text. enumerat tria,quæ ſunt de ſubſtantia in alienatione,vel ꝑpe tua conceſsione rerum eccleſiæ:ſcilicet ꝙ ſubſit neceſsitas,ac vtilitas eccleſiæ,ac tractatus,& defenſor legitimus.¶ Quæro, an ſint alia neceſſaria.& videtur,ꝙ etiam auctoritas epiſcopi, & decretũ,& ſubſcriptio clericorum, & conuerſio in vtilita tem eccleſiæ,vt in Auth.hoc ius porrectum.C.de ſacroſan.ec cle.cano-

2 cle. canonizata. 10. q. 2. †Aduerte quia eccleſia debet habere defenſorem, eſt tex. hic; quia fungitur iure minoris. de reſti. in integ. c. 1. Sicut ergo pupillo non habenti tutorem, vel legitimum defenſorem debet dari per iudicē, vt ff. de reb. eo. l. magis puto. §. nō paſsim. ita & eccleſiæ. De officio defenſoris huius tractat glo. quæ incipit. ſi igitur eccleſia. q̄ ſentit, q̄ verba contractus alienationis debent concipi in p̄ſonam ipſius, dum dicit [diſtrahere poterit] &c. In nouel. poſt Inn. dicit, q̄ hoc faciat ipſe epiſcopus, qui ex cauſa poteſt ipſam eccleſiā, & res eius alteri donare. 12. q. 2. c. ſi epiſcopus. & de dona. c. paſtoralis. & c. conſultationibus. de quo dic, vt in Cle. ſi vna. ℣. eod. Nec eſt mirandum, ſecundùm Inn. ſi ipſe alienat, & ipſe idem auctoritatem præſtat alienationi. nam alienationem facit nomine eccleſiæ, cuius res eſt, & tanq̄ eius defenſor: auctoritatem verò præſtat alienationi vt epiſcopus: & ſic gerit vices duorum, vt in ſimi. s̄. de aliena. c. cum inter. & ita dicit in nouel. quod intelligo verum in caſu huius c. cum res vnius eccleſiæ alteri concedit. debent enim tunc verba concipi in perſonam ipſius, non rectoris eccleſiæ, cuius bona conceduntur. quando verò pro vtilitate, vel neceſsitate eccleſiæ res ipſius diſtrahuntur: tunc in perſona rectoris, non epiſcopi ſunt verba concipienda; quia talis alienatio eſt de adminiſtratione, q̄ non ſpectat ad ipſum epiſcopum principaliter, ſed ad ipſum. quod dic, vt legitur & no. de reſcrip. c. edoceri. & c. cum deputati. de iudi. In tutore & curatore, an debeant verba diſpoſitionis concipi in perſonis illorum, quorum negotia adminiſtrant. dic vt no. in l. 1. ff. de admini. tuto. ¶ Secundò quæro de tractatu: an ſufficiat ſemel fieri, glo. quæ incipit. ſecundùm quod not. & c. dicit, q̄ eſt vtile ſæpius iterari: non tamen neceſſarium, ſecundùm Io. An. pro quo facit iſte tex. dum loquitur in ſingulari de tractatu, nō dicit tractatus ſolemnes, & diligētes. ſimile quod no. in Cle. cauſam. §. tantum. de elect. in glo. licèt ergo. de hoc tractatu, & ipſius formā vide in Specu. de loca. §. ſequitur. verſi. & ſcias. ¶ Circa hoc etiam tangit gloſ. an valeant conſenſus canonicorum non habiti in cōmuni, in nouel. remittit ad not. de hoc in ſimili. s̄. cod. li. de elec, c. ſicut. in fin. glo. 2. vbi colligit multa iura, quæ probant actus collegiatorum, niſi fiant collegialiter in communi, non valere. dicit ergo, q̄ prælatus nomine Capituli faciet contractum, quem poſtea ſingulares ratificare poterunt. Remittit ad notata per eū de poſt. c. bonæ. ſuper glo. ideò dicit & ego de hoc dixi. s̄. eo. li. de præb. c. cum in eccleſiis. ¶ Tertiò quæro poſt glo. an ſolēnitas d. Auth. hoc ius porrectum. in alienatione rerum eccleſiæ ſit ſeruanda hodie. Ber. hic, q̄ non. idem hic Inn. & Io. 12. q. 1. c. videntes. in 1. gl. facit quod no. 10. q. 2. c. quod ſi. & 12. qō. 2. in ſumma. Fran. eriam hic dicit, q̄ illa ſolemnitas de facto non ſeruatur. & Io. An. ſuper gl. ſi igitur. poſt Inn. dicit, q̄ illa Auth. inquantum loquit de materia ordinatoris, dicit, q̄ ſi nihil ſit mobile &c. & de ſubſcriptione, nil fieri in læſionem &c. & q̄ nuncius mittat, qui referat pretium ſolutum in vtilitatem domus, & in decreti interpoſitione eccleſia non acceptauit in iſtis legem, nec vſum: valet ergo contractus, licèt p̄dicta nō interuenerint. Reprobat etiam opi. quorundam legiſtarum, tenentium, q̄ contractus alienationis rei eccleſiæ recipiat ſubſtantiam à ſcriptura: & ſic debet fieri in ſcriptis. canoniſtæ contra. Dicunt enim, q̄ licèt in ſcriptis redigi debeat, & ſubſcribi: recipit tamen ſubſtantiam à ſenſu contrahentiū, non à ſcriptura; & ideò ſecundùm quoſdam etiam ſine ſcripturæ ſubſcriptione debet valere. Sed dices. cum illa Auth. ſit incorporata inter canones, vt in glo. per conſequens videtur habere vim canonicarum conſtitutionum: & per conſequens obſeruanda. Solue hoc, vt no. s̄. de reſcrip. c. 2. ſuper gl. in nouel. vbi enumerat plures leges incorporatas in volumine Decretorum, quę non ſeruantur in foro canonico; quia habent contrarios canones, vt ibi videas. Hoſti. tenet contrarium, dicens, q̄ præcedens opinio ē eccleſiis onoroſa, & ſic tolleda, vt s̄. de conſue. c. 1. fatetur tamen, q̄ decretum non requiritur:

tum quia illa Auth. hoc non requirit, nec l. iubemus. C. de ſac. ſan. ec. tum propter deſuetudinem: prædictorum tamen opinio de conſue. obſeruatur. ¶ †Et ſic collige, q̄ conſuetudo poteſt detrahere ſolemnitati iuris communis in alienatione rerum eccleſiæ: quod an ſit verum, no. Io. An. in c. cum nulli. s̄. eo. vbi vltimò dicit, q̄ conſuetudo non poteſt tollere, ſiue minuere auctoritatem canonicis ſine exceptione. 12. q. 2. c. 1. ad ducit quod no. de do. c. paſtoralis. vbi dicit impræſcriptibile, quòd conſenſus Cap. non requiratur in alienatione rerum eccleſiæ, quam faceret ſolus prælatus, licèt autem minuere non poſſit: poſſet tamen augere conſuetudo ſolemnitatem canonis. adducit no. per eum de conſan. & aff. c. quod. ſuper glo. 2. & de cleri. coniug. c. Ioānes. in 3. quæſtio. ¶ †Quartò quæro, quid eſt decretum, quid auctoritas, quid ſententia, quid collaudatio, ſiue conſenſus: dic vt in ea; in nouel. dicit poſt Inno. in additione, q̄ licèt ſumatur ſæpè vniuocè, decretum, & ſententia: propriè tamen ſententia fertur inter aliquos, quorum alter petit ab altero, & continet condemnationem, ſiue abſolutionem. de verb. ſig. c. etiam in his. & C. de ſen. l. 3. decretū verò dicitur, cum non à parte, ſed à iudice aliquid petitur: q̄ ipſe concedit, cognitione præmiſſa. C. de prædi. mino. l. ob ęs. & de ſuc. edic. l. 1. §. decretalis. & quod cuiuſq; vni. no. l. itē eorum. §. ſi. D. Cy. in l. nec quicq̄. §. vbi decretum. ff. de off. p̄cō. ponit differentias inter præceptum, decretum, ſententiam diffinitiuam, & interlocutoriam. præceptum enim profertur in confeſſum ante lit. conteſt. in caſibus, in quibus ſi eſſet lis cōteſt. ferretur in ipſum diffinitiua. ff. de procur. l. ſi reus parat⁹. & de iudi. l. ſi debitori. decretum eſt, vbi iudex officio ſuo principaliter aditus aliquid decernendo prohibet, vel p̄mittit. ff. de mino. l. etiam. §. ſi. & C. de prædijs mino. per totum. & aduerte, q̄ dixi, officio ſuo. nam ſi iure actionis adiretur iudex: tunc eſſet diffinitiua ſententia, vt C. de iudi. l. iudices. & dico, principaliter aditus; quia etiam ſi incidenter, eſſet ſententia. ff. de ap. l. cum in vna. & de vſu. l. mora. ſententia diffinitiua, é, cum iudex aditus iure actionis principaliter, vel incidenter præcipit aliquid dari, vel fieri, finem controuerſiæ imponendo. ff. de re iud. l. 1. Sententia interlocutoria eſt, quotiens iudex aditus iure actionis, vel iudicis officio incidenter aliquid decidit, non præcipiendo aliquid dari, vel fieri, vt l. quod iuſſit. de re iud. Thomas de Formaglinis dicit, q̄ decretum eſt iudicialis auctoritatis interpoſitio, permiſſa à iudicibus ordinarijs cum diligenti cauſæ cognitione, vt C. de off. eius, qui vicē al. ge. l. fi. & de publicia. l. quęcunq;. §. fi. & per hoc, quod dixi, cum cauſæ cognitione, inferas, quod non poteſt interponi die feriato, vt Cy. no. in l. actus. C. de feriis. debet etiam interponi in ſcriptis, vt no. hic in nouel. ſuper glo. ſecundùm quod. & vide ad hoc, quod no. Bart. in l. iuſtè. ff. de acqui. poſ. vbi obrepticio citius vitiat decretum, q̄ ſententiam, vt l. cum verò. §. ſubuentum. de fideicom. liber. decretum etiam continet in ſe auctoritatem. & pro tanto quandoq; dicit auctoritas, vt C. quādo decre. opus non eſt. l. 1. in minus tamē ſe habet auctoritas in ſpecie ſumpta, quàm decretum; quia auctoritatem præſtat adminiſtrator, vt in gl. quæ loquitur de tutoribus, & curatoribus pupillorū, qui auctoritatem præberent actui. Idem dicas in prælatis, & rectoribus vniuerſitatis: qui auctorizant, quando Capitulum, vel vniuerſitas vult agere, vel ſe obligare. C. de auct. o. præſtan. l. clarum. & de cōfeſ. l. certum. §. pupillo. & iſta ſecundùm Io. An. in nouel. interponitur ſine ſcriptis. ff. de auct. o. tu. l. obligari. §. fi. & interponitur in ipſo negocio, vel parum poſt, vt Inſti. de auct. o. tut. §. tutor. Sed nunquid ſola præſentia talium adminiſtratorum, & taciturnitas habeatur pro auctoritate, ita quod ſufficiat? dicit, q̄ non, vt no. Bar. ff. de auct. o. tuto. l. etiam. debet etiam auctoritas interponi non conditionaliter. quod dic, vt per eum in l. & ſi conditionalis. eod. ti. & hæc de auctoritate. ¶ †Circa conſenſum quæro, in quo differat ab auctoritate. dicit in nouel. poſt Inno. q̄ conſenſus minus eſt, q̄ auctoritas, & valet ſine ſcriptis: niſi in caſibus, in q̄bus ia

bus in iure contrarium caueretur. Sed quando debet intercedere, dicit, q̄ in ipſo contractu, & poſt, quò ad hoc, vt non poſſit contradicere: ſed nō quò ad validandū, qđ de iure non tenuit, vt de elec. c. auditis. & c. quod ſicut. & c. eccleſia. quod dicit verum in his, in quibus certa forma requiritur, ſicut in electionibus, & ſententijs. in his verò, quæ pendent ex ſolo conſenſu, videtur, q̄ conualeſcant ex ſubſequenti cōſenſu. Circa qđ vide quod no. de re. iur. c. non firmatur. & de conſuetu. c. cum conſuetudinis. in glo. dicit Inno. Ego in Cle. 1. de fo. cōp. tetigi, q̄ q̄nque iura diſponunt, q̄ fiat aliq̄d cum alterius auctoritate: q̄nque cum mandato: quandoq; de lnīa: quandoq; cum conſenſu: q̄nque cum cōſilio: q̄nque cum præſentia. dic, vt ibi. vbi retuli dicta Barto. ſuper hoc in l. ſinautem. de aqua plu. arcen. & l. ſi quis mihi bona. §. iuſſum. ff. de acqui. hære. & placet quod s̄. tetigi de conſenſu poſt Io. An. qui bñ loquitur de cōſenſu, qui req̄ritur certo, & limitato tempore. ſequēs. n. ratihabitio nō confirmat talem diſpoſitionē, quæ à principio fuit nulla ex defectu cōſenſus, vt no. Bar. in d. l. obligari. §. tutor. Subdit Io. An. aliam differētiā inter cōſenſum, & auctoritatem. dicit em̄, q̄ cōſenſus eſt minorum: auctoritas maiorū. & dixit. hic Hoſti. q̄ auctoritas epiſcopi poteſt præcedere cō tractum alienationis, & etiam ſubſequi: licèt ſecus in auctoritate tutoris: ſed hoc intellige, vt prædixi. ¶ Quintò quæro. Illa, quæ de prædictis ſolemnitatibus dicta ſunt. s̄. locum habent in alienationibus rerum eccleſiarum perpetuis, vt dicit tex. quid in temporalibus? dicit glo. q̄ ſecus. ſufficit em̄ in eis cōſenſus tacitus: nec requiritur tractatus in tali conceſſione temporali facta fortè cā pietatis. 16. q. 1. c. poſſeſſiones. facit ēt tales cōceſſiones epiſcopus ſine Capitulo. Nō obſt. ad hoc c. ea noſcitur. de his, quæ fiunt à præla. nam ibi loquitur de cō ceſſione ſpiritualium, vbi debet eſſe magna examinatio. 42. diſt. c. quieſcamus. ſecus in cōceſſiōe alicuius poſſeſſionis ad tempus cauſa pietatis, vt dixi. Sed dices. cōceſsio bñficij temporalis eſt, ſcilicet ad vitam. Item eſt neceſſaria; quia prælat⁹ ſibi retinere nō poteſt. de inſtit. c. ſi. Item ſit cā pietatis. de reſcrip. c. poſtulaſti. ſi ergo hanc facere nō pōt, vt c. ea noſcitur. ſimiliter nec illam. Ioan. And. aliter nō ſoluit. Lap. dicit, q̄ cōceſsio bñficij ſit in titulū etiā ſpiritualem: ſed prima nō. ideo ſecus in vna, q̄ in alia, vt hic latius per eum. alios etiam caſus, in quibus in alienatione rerum eccleſiæ non requiritur tāta ſolemnitas, enumerat Hoſt. s̄. de his, quæ fi. à præla. c. 1. & qđ dixi in c. vt ſup. s̄. e. de cōceſsione in emphiteuſim facta p epiſcopum conſanguineo de re modica. ¶ Sextò no. poſt Lap. de q. D. Fede. de Senis, an prælatus, vel rector alicuius eccleſiæ legatum rei immobilis factum eccleſiæ ſuæ poſsit repudiare abſque licentia ſui ſuperioris. Tenuit in 9. cōſilio, q̄ tenet repudiario. pro quo facit quod no. Io. An. de his, quæ fiunt à præl. c. cum in apoſtolica. ſuper glo. ideò. vbi dicit, q̄ in rebus non habitis, ſed habendis, poteſt fieri per ſeruum deterior conditio dñi, vt no. C. de pac. l. ſeruus. præterea reuocatur quod debitor alienat in fraudem creditoris. ff. de his, q̄ in frau. credi. l. 1. & tamen ſi omittit acquirere, vbi poteſt, nō poteſt creditor de hoc conqueri, vt. l. qui autem. eo. ti. Similiter nec patronus de liberto, ſi non quærit, cum poteſt: licèt q̄ſita in eius p̄iudicium alienare non poſsit. ff. ne quid in frau. patroni. l. 1. §. vtrùm. nec eſt vna, eademq; ratio, damnum pati, & lucrū nō capere, vt l. fi. C. de icodicil. Simile in beneficio acquiſito, & acquirendo. nam quæſitum ſine ſuperioris auctoritate renunciari non pōt: q̄rendum verò ſic, etiam ipſo facto. de his, quę fiūt à præla. c. ex ore. & no. de ele. c. ſi electio. s̄. eod. lib. & de p̄bē. c. ſi tibi abſenti. vbi ſine ſuperioris auctoritate ius quæſitū per collationem poteſt repudiari. Ego de illa. q. dixi s̄. eod. c. vt ſuper. in 2. oppo. & tenui contrarium per l. magis puto. §. fundū. de rebus eo. vbi tex. iſtam repudiationem dicit eſſe alienationem: quod probant omnia illa iura, q̄ volunt dominium rei legatæ q̄eri ſtatim mortuo teſtatore, ēt ignoranti, vt ff. de fur. l. à Titio. & l. ſeruum filij. de leg. primo. & l. cum pater. §. ſur-

do. de leg. 2. per q̄ iura patet, quòd hic non cadit illa diſtinctio de iuribus acquiſitis, & acquirendis.

SVMMAE.

1 *Alienatio rei eccleſiaſticæ regulariter eſt prohibita.*
2 *Dominium rerum eccleſiarum eſt penes ipſas eccleſias.*
3 *Alienationes rerum eccleſiarum an ſint permiſſæ, ſeruata forma.*
4 *Prohibitio, & ſuſpenſio impediunt collationē, & iuris translatiōem.*
5 *Contractus à iure prohibitus non confirmatur pœnæ adiectione.*
6 *Titulus minus iuſtus non præbet cauſam præſcribendi.*
7 *Clerici tenentur denunciare ſuperiori; ſi vident bona eccleſiæ ſubijci ſeruituti.*
8 *Laicus in eodem genere delicti punitur alia pœna, quàm clericus.*
9 *Dominium non transfertur, ſi traditio rei eccleſiæ fiat per metum.*

CAP. II.

HOc conſultiſsimo. Diuide, vt in prima gloſſ. & ſecundùm Io. Mo. hic. & in c. 1. de immunitate eccle. prohibētur quidā modi alienationis, vel dationis in rebus immobilibus. Nam ante iſtam conſtitutionem prælati oppreſsi contra opprimentes inuocabant nobiles ad defenſionem ſuam, & potentes, faciendo eos aduocatos, vel defenſores locorum. & propter hoc illi ſibi vendicabant quoddam ius dominij, vel aduocationis in eccleſijs, ſiue locis indefenſis. & referūt hic Guil. & Fran. ſe vidiſſe multos prælatos faciles ad talia: & quandoque nobiles ſubmittebant alios, vt opprimerent ad prædictum finem: à quo abſtinebant, videntes prælatis ſubmiſiones iſtas penitus interdictas per iſtam conſtitutionem. ¶ No. q̄ iſta prohibitio locum habet in rebus immobilibus, & iuribus eccleſiarū: ſecus ergo in rebus mobilibus. vt in glo. hæc igitur. in ipſis enim non poteſt dari certa regula; quia ſecundùm q̄ donum eſt paruū, vel magnum, tenet, vel non tenet: & ſecundùm qualitatem donatarij vtrùm ſit bene meritus, necne. de dona. c. 1. 23. & 12. qō. 2. c. terrulas. & ff. de iudi. l. ſed ſi ſuſceperit. & collige, q̄ alienatio iuriū regulatur ſecundùm naturam rerum immobilium. de quo in gl. no. iura. per quod argue poſt Io. An. q̄ eccleſia iura ſua, vel nomē debitoris nō cedit ſine decreto. de minore remittit ad Spe. de ceſsio. ac. §. 1. ver. ſed nūq̄d minor. alibi gl. reuocat hoc in dub. ſi ſcilicet actiones cōputēt inter mobilia, vel immobilia & diſtinguit; q̄a aut in actiōe venit res mobilis: & cōputāt in ter mobilia. aut competit ad rem immobilem: & tūc inter immobilia, vt in Auth. de non alie. §. 1. coll. 2. Ego s̄. eo. c. nulli. poſui q. Old. quæ fuit de facto circa hoc. Nam rex Francię dimiſit omnia ſua mobilia eroganda per ſuos executores in certos pios vſus. modò quidam tenebatur regi in pecunia ratiōe pœnæ, quam executores volebant exigere, tanq̄ veniret appellatione mobilium. econtra dicebat hæres talia nomina debitorum ad pœnam appellatione mobilium non contineri. dixit Old. q̄ mobiliū, & immobiliū appellatio cadit in his, quæ loco circūſcribūt. idcirco. n. dicit aliquid mobile; q̄a ſui natura aptum eſt moueri de loco ad locum, vt hæc poſſunt colligi ex l. ſi certæ. ff. de furtis, & l. mouentium. de verbo. ſig. ſed nomina non ſunt huiuſmodi: quia non circunſcribuntur loco; vt pote incorporalia, vt l. fi. C. de præſcrip. lon. tēp. Eſt ergo tertium genus, qđ neutri extremorum cedit. & eſt ſecundùm legem. ff. de verb. ſig. l. ſi ita q̄s. & ideò ſi quis leges rectè attendat: actiones, & nomina cuidam tertio gñi aduumerantur. ff. de re iud. l. à diuo Pio. §. 1. & C. q̄ñ & q. quar. pars deb. l. 2. Ex his infert in legato prædicto mobilium nomina non includi; maximè quia verba teſtatoris ſunt potius referenda ad factum, q̄ ad ius. ar. ff. de condi. & demon. l. qui diem. §. dūs. & l. ſtipulatio iſta. §. hi quoq;. de verb. obli. & iſtam opi. ſequitur Bar. quando non eſt neceſſe, q̄ cedat alteri ſpeciei: ſed quādo eſt neceſſe (puta cum q̄ritur de actionis alienatione prohibita, vel permiſſa ſecundùm leges, & canones in rebus minorum &c

rum & ecclesiæ:) tunc secundùm eum habet locum dicta distinctio: vt si in actione cõtinetur quid immobile, inter immobilia: si mobile, inter mobilia continetur. & hoc ipse not. in l. põt. de aucto. tu. & ibi quærit; quia inter mobilia distinguitur: an seruando seruari possint, an non: vtrùm pecunia seruando seruari possit, ibidem no. & dicit, q̃ inter res mobiles, q̃ seruando seruari nõ pũt, vt l. 1. §. fuit quæsitũ. ff. ad Trebel. Quid de annuo redditu: an inter mobilia, vel immobilia computet? dic, q̃ inter immobilia, vt est casus notabilis in Cle. exiui de paradiso. §. cumq; annui. de verb. sig. & l. iubemus. C. de sacro
1 sanct. eccl. ¶ † Secundò no. q̃ licèt regulariter omnis alienatio rei ecclesiasticę fit vetita, nisi in casibus à iure cõcessis. tamẽ submissio, de qua hic, spãliter prohibetur. nã secũdùm Guil. si bñ attendatur, est quædam alienatio, quasi ad illos confitea tur dominium ptinere directũ. ff. si ager vecti. vel emphi. pet. l. 1. §. fi. Sicut, cũ me cõstituo tuo nomine possidere, in te trã sit possessio, & abdicatur à me: quia is possidet, cuius nomine possidetur, vt c. cum venisset. de rest. sp. & ff. de acqu. pos. l. qd̃ meo. Aduerte, q̃ ista sentit Io. An. post Guil. q̃ si verus dñs, & possessor constituat se alieno nomine rem suam detinere, per hoc transferat dñium, & possessionem. Sed dices, cũ vera traditio, facta sine titulo nõ transferat dominiũ, vt l. nunq̃ nuda. ff. de acqui. re. do. ergo nec facta fictè, arg. l. qui ad certum. ff. locati. Sol. talis recognitio habet vim donationis, vt l. cuius p errorem. ff. de reg. iur. Bar. tñ hic reuocat in dubium: an sicut in dominij translatione requiritur cã, siue titulus, vt l. traditio nibus. C. de pac. ita in translatione possessionis per constitutionem precarij? de quo vide per eum in l. quod meo. ff. de ac quiren. pos. vbi tenet, q̃ non requiritur titulus, siue cã. Sed an tũc transferatur dominium? quod videtur; quia conditio, & precarium nõ videtur cadere in re propria. & quia est fictus titulus, scilicet donationis, vt dixi. de quo per eum videas in l.
2 si rem aliquam. ff. de acquiren. pos. ¶ † Tertiò no. post gl. sup ver. ipsarum. q̃ dominium rerum ecclesiarum est penes ipsas ecclesias. Io. An. in nouel. dicit, q̃ Gar. super hoc dicit, q̃ Ecclesia. i. cõgregatio fidelium, cuius Christus est caput, habet dominium, scilicet pauperum quò ad sustentationem, & cleri corum, quò ad gubernationem, siue administrationem & sic dicit concordari contraria. de quo vide per Inno. de cã posl. c. cum sup. ¶ Quartò no. de ista submissione, de qua in tex. re quiritur lxia specialis Papæ. non sufficeret igitur gũralis, vt in glo. humani eñ moris est illum vereri &c. 16. q. 2. c. 1. opor tet ergo, secundùm Lap. q̃ Papa sciat, quare, & de quibus rebus licentia sit concedenda, arg. ff. de rebus eo. l. magis. §. non tñ. & C. de prẽdi. mino. l. ab eo. pro hoc alleg. in fin. ẽ. e. li. de præb. c. 2. & de procu. c. qui ad agẽdum. super ver. generali. &
3 Cle. si apostolicę. de off. ord. ¶ † Quintò no. q̃ alienationes[a] re rum eccl. sunt permissæ, seruata forma, & in certis casibus: de quo dictum est. ẽ. c. proxi. de casibus permisis vide 12. q. 2. i summa. qui licèt sint multi: tñ reducũtur ad quatuor ibi nota tos. Sed quęrit Io. An. post Archi. Si sit seruata forma, sed non est casus licitus, an teneat alienatio? Archid. hic, q̃ non per c. multum. ẽ. eo. & c. quæ in ecclesiarum. de consti. verobiq; eñ dicitur, q̃ legitimus debet esse consensus. facit quod no. Ber. de resti. in integ. c. 1. Io. dixit idem etiam in casu non licito, dũmõ seruetur forma, vt ipse no. 11. q. 2. in fi. summę. idẽ Da masus. hanc opi. tenet Host. apertè in summa, hoc eod. ti. §. 3. ad fi. videtur tamen tenere contrariam in summa. de restit. in integ §. in quibus. vbi in contractibus ita dicit in nouel. Lap. dicit, q̃ Host. in d. §. 3. ad finem tenet hoc apertè. sed dicit, q̃ locum habet, quando contractus tenet, puta celebratus in ca su permisso, & debita solemnitate seruata. 12. q. 2. c. fine exce ptione. aliàs nullus est contractus ipso iure. sed ipse Hosti. tenet cum Ber. & Archi. facit quod no. 10. q. 2. c. si œconomus. ita dicit Lap. tangit etiam in nouel. vtrùm prælato prohibito alienare hoc sibi liceat in casibus permisis. dicit Archi. q̃ nõ, alleg. no. per Inno. in c. Rainaldus, vbi in nouel. tangit de alie

natione prohibita per contrahentes, per testõrem, per legem, p̃ sententias arbitrorũ, & iudicum: an tales ꝓhibitiones impe diant translationem dominij? de quibus plenius per Bar. in l. si quis ita promiserit. §. ea leg. de verb. obli. & C. de cond. ob causam. l. ea lege. & quicquid sit in veris dñis sic prohibitis, & rebus temporalibus ipsorũ: tñ in bñficijs, & aliis spiritualibus
4 dicit Io. An. q̃ prohibitio, & suspensio † semper impediũt col lationem, & iuris translationem. quod dic, vt ẽ. de cõsuetu. c. cum dilectus. & ẽ. de cõcess. præb. c. quia diuersitatem. & ẽ. e. lib. c. 1. & c. si soli. & de iure pa. c. cum dilectus. Idem dicit, si prælatus prohibetur alienare, scilicet q̃ etiam in casibus à iu re permissis alienatio per eum facta postea non tenet. de ac cusa. c. fi. & de do. & cõtu. c. veritatis. ad fi. Ratio differentię sa tis patet. bñficia enim ex electione, & confirmatione sine tra ditione acquiruntur, etiam quò ad dominium, & acceptatio nem. ẽ. eo. li. de p̃b. c. si tibi absenti. quò ad secundùm constat prælatos non esse dños rerum ecclesiæ: sicut sunt laici rerum patrimonialium: sed sunt procuratores tñ. de do. c. fraternitatis. & ideò per illos, qui dant ipsos administratores, possunt facilius impediri, q̃ alij quò ad tes proprias, in quibus habent plenius & pinguius ius. ad hoc. C. de iudę. l. nemo. & mandati. l. in re mandata. Idem dicit in c. Rayn. de testa. super ver. impedire. in nouel. Sed aduerte ad hoc, qd̃ dicit, q̃ prohibitus alienare non possit in casibus permisis à iure: reperio consultum per D. Fede. q̃ episcopus, qui iurauit non alienare, pos fit concedere, ẽt ad perpetuam emphyteusim, terrulam parui valoris vnius floreni cũ dimidio, & redditus quinq; solid. suo consanguineo: qui vult dare terram magni valoris, & reddit quadruplo. non eñ est verisimile, q̃ iurans hoc cogitauerit, & voluisset ad hæc minima iuramento ligari. ad hoc optimè fa cit de ecc. ædifi. c. fi. cum sua glo. Item hæc minima sunt exclu sa à solẽnitate, & rigore iuris. 12. q. 2. c. terrulas. verbũ ergo, non alienare, debet ciuiliter intelligi, secundùm verisimilem intentionem iurantis, & vt nulla sequatur absurditas. & sic de bent intelligi verba gũraliter, & indefinitè prolata, vt de cõiu. seruo. c. 2. & hoc dixi plenius. ẽ. eo. c. vt super. in 4. not. & p ista & alia decisio Io. An. nõ vi vera, scilicet q̃ in casib' ꝑmis sis à iure non possit ꝑlatus prohibitus alienare. talis eñ prohi bitio debet limitari secundùm formam iuris, vt l. si ff. qui sa tisd. cog. & l. q̃ro. §. inter locatorẽ ff. loca. Itẽ ꝓhibitio legis, & testatoris restringitur, nec extenditur ad casus, in quibus est alienatio necessaria, vt l. peto. §. fi. de leg. 2. ergo nec prohibitio superioris: nec est verisimile per hanc prohibitionem vo luisse tollere multa iura, q̃ in casibus licitis alienationem per mittunt, vt c. cum eccl. ẽ. de elect. facit l. qd ergo. §. si hæres. de leg. 1. ¶ Sextò no. q̃ prohibetur ista submissio ad tps nõ mo dicum. ad modicum ergo tẽpus videtur concessa, sicut & ali' cõtractus (puta locationis) ad modicum tẽpus ꝑmittitur sup rebus ecclesiæ. de quo dic, vt in Cle. ẽ. eod. & ibi not. qd̃ di
5 catur tẽpus modicum, siue longum. ¶ † Septimò no. in §. con tractus. q̃ contractus à iure prohibitus non coufirmatur ali cuius pœnæ adiectione, nec etiam iuramento. concor. l. Seius & Augerius. ff. ad leg. Fal. facit quod dixi. ẽ. eo. li. de iureiur. c.
6 mulieres. ¶ † Octauò no. q̃ titulus minus iustus nõ ꝓbet cau sam præscribẽdi. est eñ talis malæ fidei, qui mercatur contra iura, vt in c. qui contra iura. de reg. iur. ẽ. eo. li. dicit tamen gl. q̃ incipit. C. de agri. & censitis &c. q̃ hoc est spãle. nam regula riter ex inutili contractu transfertur dominium, vt in glo. er go & vsucapiendi condictio, vt l. eum qui. & l. q̃cunq;. de pu bliciana. & hanc gl. inducit in nouel. pro opi. T. tenentis, q̃ e mens à solo prælato, si habuit bonã fidẽ, præscribit. Quidam contra, q̃ quibus præalleg. c. qui contra iura. vide p̃ Ioan. An. in c. cura. de iure pa. in casu autem huius c. ne dum præsumptio resistit istis, qui istas submissiones suscipiunt, sed etiam ius commune. cum ecclesia, & ipsarum iura debeant esse libe re. 10. q. 1. c. nouerit. & ẽ. eod. c. fi. & C. de epi. & cle. l. 2. & hoc verum, nisi quantum ecclesia permittit. & sic soluitur de iure pa. c. p-

7 pa. c. præterea. & c. quoniam. eod. ti. ¶ † Nonò nota, in ver, clericos etiam. quòd clerici tenentur denunciare superiori, si vident ecclesiam, vel ipsius bona subijci seruituti. Item si vi deant malè alienari, vt c. si quis presbyterorum. ẽ. eod. & vi de quod dixi ẽ. de his, quæ fiunt à maio. parte Cap. c. 1. vbi plenè examinaui post Doct. quando vnus, vel plures his, quæ fiunt in Cap. non consentit: an ad euitationem pœnæ, quæ p iura infligitur consentientibus contractui illicito, teneantur appellare. vel sufficiat simpliciter contradicere. Distinxi eñ ex dictis Inno. tres casus. nam quandoque actus Capituli ex plicantur in figura iudicij: quandoque non in figura iudi cij. Primo casu qui proprium interesse, vel ecclesiæ prætendit, debet appellare: aliàs acquiescere videtur. ẽ. de re iu. ca. quod ad consultationem. Secundo casu subdistingue tres ca sus. nam quandoque ex facto Capituli vnus, vel aliqui de Capitulo prætendũt grauamen in facto proprio: quandoq; in fa cto ecclesiæ: quandoque in facto tertij. & in quolibet membro ibi videas per Innocen. cuius dicta per ordinem supradi
8 ctum faciliùs percipies. ¶ † Decimò no. quòd in eodem genere delicti alia pœna puniuntur clerici, alia laici. Item alia prælati; quia ab officio, & administratione: alia simplices cle rici; quia à beneficiorum perceptione suspenduntur. & de i stis suspensionibus vide quod no. in c. cum dilectus. de consue. & Cle. cupientes. de pœnis. vbi gloss. magistra. & ẽ. eod. lib. de re iud. c. cum æterni. & quod ibi not. super ver. officij. quod quidem verbum refertur ad officium iudicandi, & offi cium diuinum, vt in Cle. 1. de deci. super ver. officijs. & quod dixi. ẽ. eod. lib. de præben. c. quia sæpe. ¶ Vndecimò not. in ver. laici. quòd constitutio pœnalis punit delicta commissa in præteritum propter perseuerantiam, & continuationem ipso rum delictorum post constitutionem. Ante tamen, quàm in eam incidat, requiritur monitio: sed non ita, si de nouo de linquat. & vide ad hoc quod dixi. ẽ. eod. lib. de præben. c. cũ singula. in quinto not. & c. si beneficia. eod. tit. & vtrùm ad cõ missionem pœnæ canonis, vel legalis requiratur monitio. vi de not. per Innoc. in c. extirpandæ. de præben. & ibi dixi in
9 prima op. ver. sed dices. ¶ † Duodecimò no. in ver. nisi. post Ioan. And. quòd si per metum fiat traditio rei ecclesiæ, non transfertur dominium: & fuit opinio Bor. & Vgo. quam hic tenet Archi. de quo 16. q. 6. c. 1. & per Ioan. An. ẽ. quod metu. cau. c. Abbas. ¶ Tertiodecimò no. in ver. ex contractibus. quòd paria sunt, illicitè contrahere: vel ex contractu licito vl tra debitum aliquid vsurpare. licitum autem dicitur quicqd venit de natura contractus, vel ex cõuentione legitima, siue pacto. & aduerte, quia quædam sunt de substantia cõtractus: quædam de natura: quædam de accidentalibus. quæ declara per exempla, vt in l. pacta conuenta. ff. de contrahen. emp. & quod not. in c. fin. de condi. appel. & c. dudum. de coniug. ¶ Quartodecimò not. Ioan. And. in ver. qui verò. quòd licèt hic, & in §. laici. ẽ. eo. necessaria sit monitio: non tamen est necessaria sententia excommunicationis. & de hoc vide concor. ẽ. de rapto. c. excommunicamus. super gloss. fin.
¶ Quintodecimò not. in ver. & ex tunc. q̃ propter delictum domini terra eius subijcitur ecclesiastico interdicto. de quo in c. non est. ẽ. de spon. Sed quærit Ioan. And. quis prælatus subijciet interdicto dictam terram? pone, quòd terra illa est in diœcesi Floren. & Bonon. laicus, cuius est illa terra, & qui contra istam constitutionem deliquit, hic Bononiæ. Dicit Io an. And. quòd procedetur per illum prælatum, cuius iurisdi ctioni spirituali subest illa terra: etiam si sit ille offensus, se cundùm Gul. & Clericum Pisanum. allegant not. per Innoc. de verbo. signi. c. ex parte. & eod tit. ỹ. eod. lib. c. dilecto. di cunt etiam prædicti, quòd si illa terra non est subiecta præla to ecclesiæ grauatæ, procederetur contra ipsum laicum, qui cõ tra istam constitutionem fecerit, per superiorem illius loci, in quo possessio est vsurpata. ad quod ẽ. de foro competen. c. sanè. & ç. fi. & C. vbi de cri. agi. opor. Auth. qua in prouin cia. ita dicit in nouel. Ego circa hoc dico, quòd si delictum istud contrahitur ex apprehensione possessionis rei ecclesia sticæ vsurpatæ, tanquàm ibi deliquerit, procedi poterit, vt p̃ dicti sentiunt. Sed si delictum istud oritur ex contractu illici tè celebrato super re ecclesiastica. & tunc si contractum fue rit in loco rei, est clarum, quòd idem, scilicet quòd ibidem procedi potest. sed si alibi compulit ad contrahendum: tunc in loco rei non videtur quis fortiri forum, sed in loco contra ctus. & hoc sonat hæc litera, quæ se refert vt plurimum ad cõ tractus, illicitè celebratos. Sed restat dubiũ, cum x̃. locũ cõ tractus, & possessionis vsurpatę est terra istius: quis eam subij ciet interdicto? videtur, quòd episcopus, in cuius diœcesi est ista illa terra, ad requisitionem iudicis loci, vbi deliquit, vt c. postulasti. de foro competen. & quod ibi post Doct. plenè de ista materia dixi.

ADDITIO.

a ¶ Alienationes. Adde, quòd debet fieri auctoritate Papæ: vel quando. Bald. in l. illud. C. quando decre. opus non est. Barto. in Aut. hoc ius por rectum. col. 1. C. de sac. sanc. eccl.

Rub. de rerum permutatione.

SVMMAE.

1 *Resignatio in illius manibus est facienda, ad quem spectat collatio.*
2 *Permutatio facta auctorizante episcopo, contẽptis collatoribus, vel patronis, an sit nulla.*
3 *Permutans pingue beneficium cum tenui, an videatur fraus.*

CAP. I.

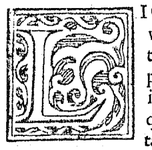

ICET TVA. Primò ponit thema in volentibus permutare, vbi sunt expectan tes. quod definit ibi [volumus.] etiam ponit motiuum, ibi [æquitatem] & e ius rationem, ibi [quæ aliàs.] ¶ *Nota*, quòd beneficia vacantia ex causa permu tationis non debentur expectantibus p literas Apostolicas beneficia vacatura proximò. non enim censetur hæc vacatio: sed continuatio ministerio superioris, & præsidentis, arg. ff. de consti. pecu. l. licèt. & de diuor. l. diuortium. & de testamento mili. l. quod dicitur. §. miles. ad fi. ibi [quasi coniuncto munere, cũ in permutatione in instan ti subrogetur persona personæ, fingitur non vacasse.] de ver. sig. l. nam & ego. Sed contra. C. de libe. & posthu. hæred. institu. l. 2. vbi posthumo præterito nato, rumpitur te stamentum: nec reconualescit, licèt illicò moriatur. Item ex restitutione momento duratura transfertur dominium, vt l. seruus dotalis. ff. soluto matrimo. vnde cum etiam resignatio interuenerit, vacatio illicò fuit: & sic debitum expectanti est affectum in certis casibus. ergo collatio per ordinarium est nulla, facta post ius alteri quæsitum, vt l. insulam. §. fina. ff. soluto matrimo. & l. fi. ff. de pac. & quod not. in l. 3. de seruis expor. & c. ab eo. ẽ. eod. lib. de elect. vbi post ius ter tio quæsitum ex facto alterius, non potest tolli, nec perimi alicuius facto. Solu. ista iura, & similia vrgebant ad dicen dum contrarium illius, quod hic deciditur. ideò æquitatem dicit præferri rigori: & illa æquitas habet etiam pro se iura, quæ volunt, quòd illa momentanea traditio non transferat dominium, l. qui sic soluit. ff. de solu. & in casu illo videtur i sta renunciatio habere tacitam conditionem annexam, si per mutatio sortiatur effectum: sicut traditio, vel promissio facta dotis nomine habet tacitam conditionem annexam, si sequa tur matrimonium, vt l. stipulationem. cum seq. & seq. ff. de iure dotium. & quòd talis resignatio non sit pura, patet; qa

non valet collatio præbendę permutationis causa resignatæ, si conferatur alteri, quàm permutare volenti, vt Clemen. 1. eod. tit. & quod ibi not. in gloss. fin. ¶ Secundò nota. quòd dicit [secundùm formam iuris] &c. Est .n. in permutatione bonorum prodita à iure certa forma, de qua s̃. est quęsitum. Sed videtur, quòd nulla forma posint beneficia titulo ꝑmutationis acquiri. cõstat enim, quòd de natura permutationis est, quòd detur aliquid, vel tradatur: non enim solo cõsensu perficitur, sed rei interuentu. & in hoc differt ab emptione, & venditione, quæ oritur ex consensu partium, vt ff. eod. l. 1. Sed pro spiritualibus nihil debet promitti, vel tradi, vt c. quàm pio. 1. quæstio. 2. ergo sequitur, quòd in talibus permutatio reprobatur. Solu. Ioan. And. post Ioan. Mona. dicit quòd beneficiorum permutatio non fit auctoritate beneficiorum: sed totum permittitur arbitrio superioris, qui ex causis propositis ad permutationem procedet, vel illam denegabit; vt d. c. quæsitum. alle. 16. q. 2. c. nemini. Titulus enim in beneficijs ꝑmutatis non oritur ex consensu partium, vel interuẽtu, siue mutua traditione ipsorum beneficiorum: sed ex noua collatiõe, quam de eis postea facit episcopus, à quo cautum est, ꝙ sumat exordium contractus, iuxta formam, quã tradit Io. An. in d. c. quæsitum. super ver. bñ posset. in nouel. ¶ Tertiò no. ꝙ ille tex. loquitur in illis, qui volunt sua beneficia permutare. Et per istud verbum [sua] quod sonat in dominium, vt l. seruos autem suos. de leg. 3. tria colligit hic Ioan. And. ¶ Primum, ꝙ ipsis permutantibus, & non alijs sit collatio facienda: vnde si renuncio meum beneficium tibi, & tu tuum nepoti meo, vel amico, non esset locus huic Decre. immo esset simoniacum. de quo. s̃. de offi. deleg. c. ex parte. il 1. in gloss. 2. Lap. dicit, quòd etiam facit in contrariũ, & melius facit in cõtrarium. s̃. eod. c. cum vniuersorum. ¶ Secundò colligit ex ꝑdicto verbo [sua] quòd si alter non habet ius in beneficio; quia est simoniacè electus: si permutat cum alio iustum titulum habente, non potest illud salua conscientia retinere; quia primum non erat suum. facit s̃. vt lit. pend. c. ecclesia. in glo. 2. de vsur. c. cum tu. in gloss. vlti. & hoc tenet Do. Federi. de Senis. q. 59. & si dicatur, cum dixeris. s̃. quòd titulum quis consequitur in noua collatiõe ab episcopo, quam facit de beneficijs permutatis, & hic nulla simonia interuenerit: non videtur habenda consideratio tituli vitiosi in resignatione extincti: sicut in simili, pecunia quæ succedit loco rei furtiuę, non est furtiua. ff. de furtis. l. qui vas. in fin. Solu. hoc operatur intentio concedentis: qui licèt posit beneficia certo iure sibi competente conferre: non tamen intendit, sed alio respectu non valet quod agitur, vt s̃. eod. lib. de rescrip. c. susceptum. & de concess. præben. c. ex parte. per Hostien. super ver. occasione Concilij. & in Specul. de arbitro. §. fin. in 10. co. ver. quid ergo. sicut proposuisti. cum ergo conferens intendat vtrique resignantium conferre ex causa permutationis, & ad hoc præcisè teneatur, vt Clemen. 2. ĩ. eod. si ex hoc capite permutatio sit nulla, non debet valere ex alia causa: licèt collator ex illa etiam potuisset, vt in præall e. iuribus. & l. si is ad quem. ff. de acquiren. hæredit. resignatio ergo, & subsequens collatio facta ob causam, causa non secuta reuocatur: sicut res tradita spe nuptiarum, nuptijs non secutis. ff. de iure do. l. stipulationem. Sed hic incidenter quæritur, si permutatio non est sortita effectum ex causa prædicta: an posit quis redire ad suum beneficium resignatum? & eadem est quæstio, si resignatione ab vno etiam recepta, alter non vult resignare: vel moritur, antequàm resignet, vel alia de causa permutatio non potest fieri. Ioan. And. dicit hic, quòd si permutatio non tenet sine culpa vtriusque, redibunt ad beneficia sua prima, per æquitatem c. si beneficia. s̃. eod. lib. de præben. si alterius culpa, locus dabitur expectanti in locum culpabilis, vel ordinario collatori. facit s̃. eod. lib. de renunc. c. 2. Idem videtur, quando sine culpa vnius alteri beneficium euincitur, non in limite permutationis: debuit enĩ ille videre, cum quo contraheret. C. de furt. l. inciuilem. Pone exemplum. erat beneficium alteri debitum, sed ignorabatur saluo casu ca. si beneficia. vel fuit omissus consensus veri collatoris, qui alteri contulit, quod debuisset inquirere permutans. ita dicit in nouel. super verbo sui episcopi. Aduerte. in casu, in quo non tenet sine culpa vtriusque, quòd posint resignantes redire ad beneficia sua prima, per c. si beneficia. non intelligas, quòd redire posint auctoritate propria: sed accedente noua collatione. ex resignatione enim facta permutationis causa inducitur vacatio, ꝓpter quam posset expectans tale bñficium acceptare de iuris rigore, nisi obstaret sibi æquitas, de qua hic. & hinc est, quòd olim si episcopus conferebat tale beneficium alteri, valebat collatio. de præben. c. inter cetera. Item cum res datur ob causam, trãsfertur dominium: & si causa non sequatur, datur condictio ob causam ad repetendum, vt in toto ti. de condi. ob cau. Si ergo transfertur in alterum, per cõsequens abdicatur ab eo, qui tradidit: quia duo insolidum domini esse non possunt, vt l. si vt certo. §. si duobus. ff. commodati. Ex quo infertur, quòd opus est noua collatione. & vide ad hoc quod le. & no. de ele. c. cum inter. R. in glo. magna. Non obst. c. si beneficia. quia ibi non resignauit, sed dimisit: quæ dimissio non habet vim renunciationis; quia non renunciauit verbo, nec facto, cum nõ fuerit verè translatus. & sic ex finali euentu apparet, & declaratur, quòd non vacauit primum beneficium, quod non habuit aĩm dimittendi nisi credidisset posse assequi secundum effectualiter: secus si scienter percepisset. s̃. eod. lib. de præb. c. eum qui. & ita tenet D. Fede. consilio 151. ¶ Tertiò collige ex prædicto ver. sua. quòd si vnus, vel plures expectent per literas Apostolicas beneficia, etiam vacãtia eis debita ante collationem, & acceptationem permutare non posẽt: nam licèt sint eis debita, vt in c. si tibi absenti. s̃. eod. tamẽ ante acceptationem, & collationem non sunt sua, vt c. si. in fi. s̃. eod. lib. de concess. præben. Ex quo conclude, quòd expectantes ambo, vel alter permutare non possunt per hoc c. & ff. eod. l. 1. & de condictio. ob cau. l. fi. Item cessat ratio c. quæsitum. s̃. eod. ibi. & hoc tenet D. Fede. in tracta. permutationum. 53. q. iura eñ, quæ quis habet ad beneficium, non potest permutare cum alio simile ius habente; quia sunt iura personalia, & non possũt de vno in alium transire, nisi Papa mediante, vt c. P. & G. de off. deleg. in contrariũ tamen facit c. ad audientiam. de rescri. vbi habens literas ad beneficium ex pacto potest renũciare, vt habeat aliud beneficium, rationem reddens; quia spiritualium potest adinuicem fieri permutatio. Sed dic, quòd illa nõ est vera permutatio. nam vera requirit dominium hincinde, vt hic, dum dicit [sua] & c. cum venerabilis. de except. Sed ideò dicitur ibi, permutatio: vt pactum, quod ibi intercessit, excusetur à vitio simoniæ. ius verò ad beneficium illius habẽtis literas in nullum fuit trãslatum, sed extinctum per renunciationem, propter quam renuncians consecutus fuit aliquid spirituale, licèt pactione præcedente. Lap. iuxta prædicta dicit, quòd existentes canonici auctoritate Papæ licèt vltra numerum expectantes præbẽdas vacaturas permutare posunt canonici inter se, vel cum alijs etiam ad alia beneficia. & hoc poterunt auctoritate diœcesani. Nec erunt postea canonici auctoritate Apostolica: nec habebunt ius ad vacaturas præbendas: secus si non essent canonici, sed expectarent canonicatum, & præbendas: vel aliàs existerent expectantes etiam cum decreto. tales enim permutare non poterunt qđ non habent, vt dictum est s̃. ¶ Tertiò principaliter nota, quòd dicit [beneficia sua] &c. per quod infert Ioan. And. quòd possunt plura beneficia ꝓ vno permutari. arg. s̃. de ex. c. cum venerabilis. super ver. in ecclesijs. in nouel. vbi tenet, ꝙ sic. Nã sicut iure ꝓprietatis posũt plures ecclesię ꝓ vna ꝑmutari, vt ibi: sic ẽt in titulũ. Aduerte, quando qs habet duo, vel plura beneficia curata ex dispensatione; si vult ipsa cum vno consimili permutare, non poterit transferre in alterum illa

plura

plura titulo talis permutationis: quia cum illa dispensatio sit personalis, non potest transire in alterum, nisi auctoritate illius, qui posset super talibus dispensare, vt Papa. ordinarius ergo, qui non potest super pluribus curatis dispensare, non potest ex causa permutationis talia in suis manibus resignata conferre. quod tenet D. Fede. 12. q. sui tractatus. vbi plenius ponderat. & Ioan. And. etiam dicit, quòd ad beneficia ad aliudq;, scilicet quòd hincinde in permutatione debent esse ad beneficia. Si ergo esset alterum beneficium, alterum præstimonia, quæ non haberetur in titulum, vel quæ caderet in laicum, non esset locus permutationi. facit s̃. eod. c. fin. & de præstimonijs illis vide s̃. de rescrip. c. postulasti. in 3. gloss. in nouel. ¶ Sed iuxta hoc quæro. vtrùm hospitale cum beneficio, vel simplex beneficium cum curato posint permutari? in hospitali videtur, quòd sic, si conceditur in titulum: sicut & præstimonia. secus si non in titulum. dicit tamen D. Fede. quòd si clerico sit commissum hospitale, etiam non in titulũ, poterit cum beneficio permutare. licèt enim non sit beneficium: tamen non est locus totaliter profanus, sed ecclesiasticus: nec posset vendi sine vitio simoniæ, per id, quod not. de simo. ca. cum psalletur. & accedunt sibi spiritualia. de præben. c. literas. Ex quo etiam infert, quòd duo tales clerici hospitalarij, vel laici possunt ipsa permutare. ita dicit q. 14. dicti tractatus. Et cum mente collige, quòd spirituale cum quasi spirituali posit permutari. vnde videtur, quòd ius patronatus posit cum ecclesia permutari. An autem simplex cum curato, vel econtra, sentit Ioan. de Ligna. quòd sic in d. c. exhibita. s̃. e. ¶ Quartò no. quòd dicit [in hac parte] &c. ꝙ vacatio, quæ contingit in resignatione facta permutationis causa, non prodest expectantibus beneficia proximò vacatura. & hoc est verum de æquitate inducta per hoc c. non de iuris rigore, vt dicit text. Ex quo collige, quòd ista æquitas non extenditur ad alium casum. vnde cum beneficia proximò vacatura multis de causis posint alij deberi. dico, ꝙ quandoque sunt specialiter per Papam reseruata, vt c. pro illorũ. de præben. Quandoque in eis habent aliqui optionem, vt ca. fin. de consue. s̃. eod. lib. Quandoque sunt alijs vnienda, siue vnita, vt c. consultationibus. de dona. & Cle. si vna. de reb. eccle. nõ alienan. Quandoque aliquis expectat fructus ipsorum vacantium, vt in c. si propter. s̃. e. lib. de rescrip. Quandoque per obitum, vel recessum institutorum restitutus est numerus in ecclesia propter diminutionem facultatum. in istis enim casibus, & si. in beneficijs vacantibus causa permutationis habebunt locum dictæ ordinationes: & includetur vacatio, quę contingit per resignationem permutationis causa factam, qđ tenet glo. in d. c. si ꝓpter. in gloss. super ver. mortis. & Ioan. And. hic super gloss. quid si. in nouel. dixi de hoc plenius referendo consilia Fede. in d. c. exhibita. in 2. principali q. & Lap. hoc tenet in reseruatis, quòd impediat in eis permutatio. ex quo infert, quòd legatus, vel delegatus Apostolicæ sedis talia beneficia, vel aliàs reseruata specialiter cum titulo permutationis conferre non posit. & est simile. s̃. eod. lib. de præben. c. 2. ibi tamen plus requiritur. Nec ob. Cle. si de beneficio. eo. tit. quia in alio casu loquitur, & quia ibi nulla prohibitio de beneficijs ad se. Apost. deuolutis: secus hic. & eodem modo responderi potest ad c. hi qui. §. eũ quoq;. s̃. eod. lib. de præbẽ.
1 secundùm Lapum. ¶ † Quintò no. quòd in illius manibus facienda est resignatio, ad quem spectat collatio: si tamen collatio spectat ad inferiorem episcopo, non per hoc auctoritatem permutantibus accommodabit. de quo per Ioan. An. in Cle. 2. ĩ. eod. in glo. pe. Aduerte, istam materiam (scilicet qui debeant consentire, vel auctoritatem ꝑstare permutationibus) declaraui. s̃. eo. c. exhibita. in 2. quæstio. principali. & primò quæsiui de ipsis permutantibus, an debeant consentire, vel inuiti transferri. & videtur, quòd non; quia nemo cogitur crescere, quod tenet Ioan. An. 7. q. 1. c. episcopus de loco. in contrarium facit. s̃. eod. c. quæsitum. vbi videtur dari potestas episcopis transferendi personas de loco ad locum, si viderint expedire: & hoc videntur tenere Inno. & Hostiẽ. in c. nisi cum pridem. §. propter malitiam. de renun. super ver. persecutio. vbi dicunt. si periculum destructionis ecclesiæ imminet, vel magnum scandalum, cogitur prelatus inuitus cedere: dũmodo assignetur sibi bonum cambium prælaturæ, vel dignitatis. & sic potest intelligi d. c. quæsitum. & hoc videtur tenere Archid. in d. c. episcopus de loco. vbi dicit, quòd si necessitas, vel vtilitas ecclesiæ exposcit, põt episcopus cogere ad permutandũ clericum. idem tenet D. Fede. in d. tractatu. in 15. q. & q. 25. ¶ Vlterius quæsiui. si duo prælati ecclesiarum collegiatarum volunt permutare: an posint hoc facere, & episcopus auctoritatem præstare, inuitis collegis? dixi, ꝙ in Papa nõ est dubium, quòd potest; quia potest auferre de iure vni, & dare alteri. de reli. dom. c. constitutus. Aut vult hoc facere episcopus. & tunc, aut ad ipsum spectat collatio dignitatum: & potest, etiam inuitis collegis, aut ad collegium spectabat electio, vel præsentatio: & tunc communiter omnes tenent, ꝙ tale debet consentire. Cum enim in permutatione interueniat quædam vacatio, vt prædictum est: si eis inuitis episcopus auctotitatem præstaret permutare volentibus, ĩdirectè priuaret eos potestate eligendi in ecclesia vacante, contra c. cũ Bertoldus. de re iudi. Concludendum est ergo, quòd huic permutationi consentire debeat collegium, vel maior pars, & similiter patronus. quod tenet Io. An. hic, & Pau. in Cle. 1. eod. ti. &
2 Fede. in d. tractatu. q. 19. 25. & 26. ¶ † Circa hoc etiam quærit Lap. an permutatio ª facta, auctorizante episcopo, contemptis collatoribus, electoribus, vel patronis, sit nulla ipso iure, vel annullanda per sententiam. Pau. in Cle. 1. eo. ti. dicit, quòd consensus prædictorum potest interuenire ante, vel post. & ꝑ hoc dat intelligere, quòd non sit nulla, sed annullanda. Nam si censeretur nulla, non posset ratificari per subsequentem cõsensum. de elec. c. auditis. cum si. & ꝙ sit annullãda, videtur ꝑ c. quòd sicut. de elec. & c. cum in ecclesiis. s̃. eod. lib. de præb. ad quod facit c. ea noscitur. de his, quæ fiunt à pręla. vbi contemptus Capituli, vel maioris partis in accommodando consensum, reddit actum annullandum, secundùm expositionem Hostien. & Ioan. An. super ver. peruenit. & videtur casus de iure pa. c. illud. in fin. & hanc opi. tenet D. Fed. vbi s̃. q. 30. Et ex hoc sequitur, quòd facta permutatione auctoritate episcopi, collatores, electores, & patroni, qui fuerint contempti, ante cassationem illius permutationis inualidæ nõ poterunt pręsentare, eligere, vel conferre: secus si talis permutatio esset nulla, iuxta no. in c. inter dilectos. de excess. præla. Fede. tamen residet in contrarium, scilicet quòd ante cassationem contempti poterunt eligere, præsentare, & conferre, per reg. non præstat impedimentum. de reg. iur. lib. 6. pro quo facit c. cum Bertol. præalleg. quod tenet hic Lap. qui dicit prædicta procedere in episcopo autorizante. In legato verò an requiratur in eius permutatione prædictorum consensus. dicit, quòd si sunt beneficia collegiata, etiam si per eum fiat permutatio cum consensu illorum, ad quos spectat electio, vel collatio, non valeat permutatio, per c. pe. s̃. eod. lib. de off. leg. Si enim prohibitio d. c. non comprehenderet permutationẽ: tũc benè valeret, etiam sine consensu illorum, per c. dilecti. de iure pa. & per c. si abbatem. s̃. eo. lib. de elec. In alijs autem beneficijs non collegiatis bñ valeret ꝑmutatio legati, ẽt sine cõsensu illorũ, q hñt eligere, vel præsentare, si sunt personæ ecclesiasticæ. Si autem sunt patroni laici, tunc non valet, si contradicant: quod est verum, etiam si ad eos, & clericos spectat simul præsentatio. Circa quod vide quod dicam post Lapũ. ĩ. eod. li. de iure pa. c. 1. ¶ Hic etiam quæritur. dictum est s̃. quòd præstare auctoritatẽ ꝑmutationibus spectat ad epm, & non ad inferiorẽ, vt no. in Cle. 1. eo. ti. Pone ergo, ꝙ ad inferiorẽ spectat collatio, vel instõ: an renũciatio permutationis causa debet fieri in manibus episcopi, vel illorũ, ad quos spectat electio, vel collatio episcopo auctorizãte? D. Fede. q. 30.

 arguit

arguit, quòd in manibus prædictorum, auctorizante episcopo, ad similitudinem eius, quod habetur. 12.q.2.c.placuit.& c.abbatibus. 17.q.4.c.in venditionibus. Ioan. And.& Pau. tenent contrarium in d.Cle. 1. scilicet quòd totum possit episcopus expedire de consensu electorum, vel collatorum: & videtur probari in c.quæsitum. s. eod.& ex hoc sequitur mirabile, scilicet, q ecclesia cõsueta reformari p viã electiõis, vel p viã ꝓsentationis,& institutionis reformatur nunc p viam collationis per episcopum. nec est hoc inconueniens, postquàm cõsensus eius requiritur, qui debet eligere, vel conferre. & est simile quod no. Ioan. And. de iure patro. c. per vestras. in beneficio igitur permutato videtur, quòd permutans consequatur titulum ab episcopo, non ab electoribus, vel patronis. Ex quo posset inferri, quòd vicarius episcopi, vel Cap. sede vacãte nõ possint in istis permutationibus auctoritatem præstare, nec resignationes ex causa permutationis recipere, cum non possint conferre, nec destituere; quod tenet Fede. q. 26. Facit qđ no. Io. An. in Cle. 1. de hære. & Clé. 1. j. eod. ti. De Capitulo se de vacan. an possit resignationes recipere, & conferre, no. Fe
3 de. ibi. s. q. 26. ¶ †Quærit Io. An. post Io. Mo. an si habẽs pingue bñficiũ ꝓmutat cũ eo, q habet tenue, hoc ipso videat fra⁹ esse probata per illum, qui expectabat in pingui. quod videt, per c. 2. s. eod. lib. de renun. Sed ibi non permutatur minus, & maius: sed renuncians minori, contra quem erat præsumptio fraudis, de illa conuincitur hoc ipso, quòd sibi confertur postea maius. & breuiter concludit, permutationem tenere, argu. l. fi quis donationis. ff. de contrahen. emp. Cum enim venditio, & emptio à permutatione originem sumpserint, vt eod. ti. l. 1. in princ. sicut ibi tenet venditio: ita hic permutatio tenet. & hoc verum secundùm Io. An. vbi non sunt aliæ circunstantiæ fraudis. & bene facit C. de rescin. ven. l. dolus. ergo fortius vbi circũstãtiæ excludũt fraudẽ, vt s. eo. c. cũ vniuersorũ. Reliqua, q restant sup ista materia, videas in d. c. exhibita. vbi tractatum D. Fed. ordinaui per 6. principales quæst. sub quibus omnes aliæ rediguntur. ¶ Vltimò quæro post Lap. vtrùm in permutatione beneficiorum, quæ fit per Papam, vel ipsius legatum, oportet fieri mentionem de qualitate ipsorũ beneficiorum permutandorum. In Papa dicit, ꝙ non. Si enim variat proprio motu, secus. si ad postulationem, in legato qua litercunque fiat, non valet. ratio quia in legatis, & in Papa, cũ non proprio motu facit, requiritur expressio qualitatum, & beneficiorum; quia non potest negari, quin permutatio sit q̃dam beneficiorum impetratio, & dispensatio, vt no. Hosti. s. eod. c. quæsitum. vnde sicut in ipsorum impetratione, & dispẽsatione debent exprimi beneficia, & ipsorum qualitates, vt c. non potest. s. eo. li. de præben. & Cle. j. eo. ti. ita in permutatione, quæ fit auctoritate Papæ, vel legati, vt s. dictum est. secus quando fit per ordinarium; quia tunc non videtur necessaria talis expressio: cum nec etiam in impetratione, prouisiõe, seu collatione ipsorum talis expressio requiratur, vt s. eo. lib. de off. lega. c. fina Et ita in permutationibus, quę fiunt per Papã refert seruare curiam. & sic vidisse literas.

ADDITIO.

a ¶ Permutatio. Adde Ludo. Rom. decisio. 310. vbi amplè tractat materiã, & vide de materia permutationis latè per Io. An. & Pau. in Cle. de re. permuta. & ibi Car.

Rub. De testamentis, & alijs vltimis voluntatibus.

SVMMAE.

1 *Testatoris voluntas pro lege seruanda est.*
2 *Testamentum quid sit.*
3 *Testator dicens. instituo pauperes Christi: deinde mors venit, an valeat institutio.*
4 *Testari qui prohibentur.*
5 *Species vltimæ voluntatis plures esse dicuntur.*
6 *Institutio præcedens est de materia substitutionis.*
7 *Filius testamentum approbare potest, in quo reperitur præteritus.*
8 *Expressio conditionalis filij in testamento non excludit vitium præteritionis.*

CAP. I.

SI PATER. Istud cap. fuit solemniter repertum per D. Pet. de Ancha. V. I. Doct. & ideò ipse nõ dedit nobis in scriptis: prout fecit in alijs capitulis eiusdem libri 6. & si vis videre plenè de testamentis, vide j. in dicta sua repetitione, quam suprascriptus Do. Pet. in orbe famosissimus fecit Anno Domini nostri IESV Christi. 1395.

QVia pro clariori intelligentia dicẽdorum aliqua super ista rubrica prẽmittam: ideò propter solitum morem etiam continuationem Rubricę ad p̃cedentes annectam hoc ordine. ¶ Dictum est. s. de dispositionibus inter viuos: sequitur de dispositionibus defunctorum. licèt enim mors omnia soluat, vt in Auth. de nuptijs. §. deinceps. tamen (vt dicit lex) nihil est, quod magis hominibus debeatur, quàm, vt suprema voluntatis (post q̃ aliud velle non possunt) liber sit stilus, & licitum, quod iterum non redit,
1 arbitrium, vt l. 1. C. de sa. san. ecc. ¶ † Hinc est, ꝙ voluntas testatoris pro lege seruat̃, & debet omnibus dominari, vt in Auth. de nup. §. disponat. coll. 3. & de condi. & demon. l. in conditionibus primum locum. Huic autem voluntati vltimæ iura multum fauent: & ne fiant aliqua ratione caduca, multifariã prouident, pœnam non implentibus infligendo, & alios subrogando, vt in Authen. de her. & fal. §. si quis autem in plures. coll. 1. vbi generaliter ita subdit [Vna est enim legis intentio, vt quæ dispositа sunt à morientibus, impleantur.] Facit c. nos quidã. & c. si heredes. s. eod. Circa etiam dubietates, quæ super testamentorum dispositionibus oriuntur, iura statuunt, quòd plenior est interpretatio facienda. & [desiderium morientium ex arbitrio viuentium non sine nuda ratione colligimus] dicit l. quoniam. C. de natur. liber. & ca. cum dilecti. de dona. & l. in testamentis. ff. de regu. iur. Ex prædictis sic leuiter tactis de continuatione rubricæ (vt à leuioribus initiũ faciam:) Quæro sup ista rub. de quibusdam quæst. breuiter.
2 ¶† Et primò quid est testamentum. dicit lex, quòd testamentum ẽ voluntatis nostrę iusta sententia de eo, quod quis post mortem suam fieri velit. ita dicitur in l. 1. ff. eo. & vt glo. ibi ef fugiat cõtraria de codicil. de dona. causa mor. & de dona. omnium bonorum post mor. supplet ad istum textum [cum institutione hæredis.] nam prædicta, scilicet codicil. donatio cã mortis] omniũ bonorũ post mortẽ censenda est dispositio de eo, quod quis vult fieri post mortem, & non cadunt sub specie testamentorum, si habent naturam propriam, & separatã vnam ab altera, vt patet ex diuersitate tit. sub quibus de ipsis spãlis tractatus habetur, de codicil. & de dona. cau. mortis. C. & ff. Barto. tamen in prædicta l. 1. dicit, quòd dicta diffinitio est perfecta absque illa suppletione. quòd dicit [iusta sententia] &c. illud [iusta] debet accipi pro perfecta, vt in simili ff. de leg. 3. l. cum filio. in hoc ergo differt maximè testamentum ab alijs dispositionibus; quia ad substantiam testamenti requiritur hæredis institutio, quæ est caput testamenti: aliàs esset nullum, vt Insti. de lega. §. ante hæredis. voluerunt enim iura mortuo testatore aliquem succedere in iuribus defuncti, q in obligationib⁹, actionib⁹, & omnib. vicẽ eius sustineat, & ꝑsonã repꝛsenter. talis. n. erit heres, & hõ alius, cui res aliqua relinquitur:

liaqt̃: es. n. alienũ defuncti talẽ nõ seqũ, sed heredẽ, vt l. 1. §. si heres. ff. ad Trebel. & in Auth. de iureiurã. à mo. post prĩ. coll. 5. & l. quotiẽs. C. de her. inst. Aduerte tñ: qa si heres cẽsẽt eadẽ ꝑsona cũ defuncto, iuris fictione, nõ verè, vt in d. Auth. act. & oblig quæ in heredẽ descendunt ex persona defuncti erunt ne ædem verè, vel iuris fictione? videtur, ꝙ iuris fictione; qa mors omnia soluit, vt dixi. quod tenet Cyn. post Pe. & Iac. de Ra. in l. pacto successorum. C. de pact. Ego dico post Bald. ꝙ eadẽ ẽ obligatio in persona defuncti, & hæredis per veritatẽ, non per iuris fictionem. Non obstat, ꝙ mors omnia soluit; qa verum est in iure nõ trãsmissibili: vnde ẽt iacẽtis hereditatis sustentant iura in ipsa hæreditate, quæ etiam repræsentant personam, vt l. mortuo. ff. de fideiuss. immo plus; quia bonis vacantibus durat illud ius, & sustentatur in propria ipsius essentia sine vlla persona, vt l. hactenus. de cõsti. pec. & not. in l. denique. §. sed verum. ff. de mino. & hoc ipse no. in l. quotiẽs. §. hæredis. ff. de hære. insti. Insuper aduertendum, quòd ficut iura voluerunt in persona hæredis repræsentari personam defuncti, & transire etiam actiones, & iura actiuè & passiuè, vti dixi. Ita etiam prouiderunt ipsi heredi, vt testator non possit eum ideò grauare onere legatorum, quòd non remaneat sibi quarta pars, quæ falcidia appellatur. quod vnde dicta sit. dic vt Insti. de l. falci. in prin. & ff. ad l. falcid. l. 1. in princ.
¶ Item si vniuersaliter vellet grauare heredem super restitutione hereditatis, prouisum est etiam, vt possit heres detrahere quartam partem, quæ trebellianica appellatur, vt l. 1. & per totum. ad Trebel. C. & ff. siue ergo singularibus relictis, siue onere fideicom: heres grauetur: ne inane nomen heredis penes eum remaneat, prouisum est sibi de retentione quartæ in titu. præalleg. habere igitur titulum heredis (& sic directum) magis vtile est, quàm habere titulum obliquum, vt no. de leg. præstan. l. filium. & dicam. j. ¶ Et concludo ex prædictis, quòd vna de formis substantialibus testamenti est heredis institutio: aliter testamentum esset sine capite. quod est impossibile, vt d. §. ante heredis. Alia est perfectio in hac materia, vt voluntas sit completa, & perfectè enunciata, etiã inter li
3 beros, vt l. ex ea. ff. eodem. ¶ † Ex quo infero in quæst. fa
a cti. Dixit testator. a instituo mihi pauperes Christi. & cũ vel let vltra progredi, superuenit frenesis, vel mors: an valeat illa institutio, vel legatum simili modo expressum? videtur, ꝙ sic, vt l. iubemus. §. 1. de testa. nam vtile per inutile non vitiatur. ad idem de testa. l. Lucius. & de leg. 2. l. cum pater. in fin. In contrarium, quòd nihil valeat: quia fauorabilior est causa liberorum, quàm ecclesiarum, vt dicam in 7. facit quod no. in l. 11. in prin. de leg. 3. & l. furiosum. C. e. facit in ratione sui de fide instrumen. l. contractus. Non ob. l. iubemus. quia ibi fuit voluntas completa, & actus absolutus: licèt fuerit defectus formæ in parte, vt ibi notat. & ita consuluit Bald. in repetitione legis hac. C. eod. in 4. colum. Tertia est perfectio in solemnitate, quæ appellatur diligentia legum: puta quia requirit numerum testium rogatorũ, & fiat vnico contextu, vt l. codicillis. §. fi. de leg. 2. & d. l. hac consultissima. & l. antiquitas. & l. iubemus. C. de testa. Quarta est perfectio quò ad formationem: & hæc est duplex. prima est, quando testamentum transit ad irreuocabilitatem per mortem testatoris, c. cum Marthæ. de celeb. missa. secunda est, quando testamentum trã sit in suum effectum, & non potest funditus reduci ad causam intestati, nisi in casibus expressis in iure: & illud est per additionem hereditatis, vt l. si alienum. §. in extraneis. de here. insti. Et circa hoc vide quod not. Dyn. in c. 1. de regu. iur. j. eo. lib. ibi [nã in institutione heredis tria sunt per ordinem intuenda] &c. Istæ tamen solemnitates, scilicet institutionis heredis, numeri testium, additionis hereditatis, & similes an sint relaxatæ in relictis ad pias causas. dixi plenè. s. eo. c. cum omnis. in 1. 2. 3. & 4. q. Vltra tamen prædictas quatuor perfectiones adde quintam, scilicet personas testantium, de quibus est ante omnia inquirendum, vt l. si quæramus. ff. de testa. & ibi
4 de personis testari prohibitis. ¶ † Quidam enim prohibentur testari propter mentis exilium, vt furiosus, & demens. C. qui testamen. face. possl. furiosi. Quidam propter carentiã quorundam sensuũ, vt l. distractis. eod. tit. Quidam propter carentiam quorũdam sensuũ, propter morbi acerbitatẽ; qa non possunt tractare, loqui, neque scribere, vt l. iubemus. C. eod. Quidam propter defectum ætatis, vt l. qua ætate. ff. eod. Quidam propter defectum suæ potestatis, vt l. senium. C. qui testamen. fa poss. Quidam propter vitium prodigalitatis, vt l. is cui bonis. ff. eodem. Quidam propter scelus ratione pœnalitatis; vt damnati ad mortem naturalem, vel ciuilem, vt l. eius qui. ff. de testa. Quidam quia commiserint delictum, de quo post mortem possunt accusari, vt l. 2. C. qui testamen. face. poss. Quidam ratione vsurariæ prauitatis. de quo in c. quã quàm. de vsuris. Quidam ratiõe excommunicationis. de quo in c. decernimus. de senten. excom. & Authen. credentes. C. de hæreti. Quidam ratione dubietatis, vt l. de statu. ff. de testa. de qbus omnibus an testari possint ad pias causas: vide in repetitione Barto. & post eum domini mei Bald. in d. l. hac. ibi & primò circa personas testantium &c. quorum dicta retuli. in c. 2. s. eod. vbi etiam de personis capacibus, & habentibus testamẽti factionem passiuè. Quæsiui enim de spurio, de mẽtecaptis, & deportatis, & exbannitis, an possint ex testamentis capere. dic, vt ibi. ¶ Secundò quæro. dicitur in rub. [& alijs vltimis voluntatibus.] quæro, quæ sint istæ aliæ. dic, ꝙ codicilli: & tales sunt ad testamẽtum, sicut scapha ad nauem, vt no. Insti. de codic. in princ. vbi not. qua de causa introducti fuerunt. qñ scilicet vult quis quandoque aliquid addere, adimere, vel mutare in testamento, facilius hoc fit in codicillis: quia testamentum iam perfectum à capite necessariò reformandum esset, vt l. heredes palam. §. si quid post. ff. eodem.
¶ Item quando quis non vult testari, sed aliqua fideicommissa relinquere à suis venientibus ab intestato, hoc potest facere in codicillis, in quibus non est tanta solemnitas obseruanda: quia sufficiunt quinque testes, etiam non rogati, vt C. de codi. l. fina. & no. in l. qui testamento. §. mulier. de testamen.
¶ Est & alia species, quæ vocatur donatio causa mortis: ista tamen participat de natura dispositionis inter viuos quò ad aliqua: vnde dic, quòd donatio causa mortis potest tripliciter considerari. primò quò ad suam ordinationem. secundò quò ad ipsius confirmationem. tertiò quò ad eius efficaciam.
¶ Quò ad primum, magis accedit contractui, quàm vltimæ voluntati; cum fiat stipulatione, vel pacto. ff. de dona. causa mortis. l. inter mortis. & no. de leg. 2. l. cum pater. §. Mæuio. & ita intelligitur gloss. quæ est in l. 2. ff. de do. præle. Et hinc est quòd filiusfa. potest donare causa mortis, cõsentiente patre: sed non relinquere, vel testari. quia contractus possunt pendere ex consensu tertij: sed non vltimæ voluntates, vt l. receptum. communia prædio. & plenè per Barto. in l. cum is. de dona. causa mortis. ¶ Quò ad secundum dico, quòd donatio causa mortis confirmatur morte, nec requiritur aditio hereditatis: secus in legatis. facit quod no. de leg. 2. l. cum pater. §. eorum. in gloss. l. falcidia. Barto. tamen de hoc dubitat in l. mortis. ff. de dona. causa mortis. dic vt ibi. ¶ Quò ad tertium dico, quòd in dona. causa mortis non oriuntur tria genera actionum: quia non oritur actio ex testamento, vel hypotheca. dominium tunc transit per viam ordinariam, secũdùm quandam gloss. quæ est in l. 2. & 3. de pub. In hoc tamen vide Barto. in l. 1. ff. de dona. causa mortis. In iure vetò accrescendi donatio causa mortis æquiparatur legatis. & inter coniunctos parit ius accrescendi, vt l. .. in fin. C. de caduc. tollen. secus in contractibus, in quibus coniunctio non producit ius accrescendi, nisi in vsufru. quod dic vt leg. & no. in l. si mihi & Titio. de verbo. obliga. per Bart. & per ista scilicet. quòd donatio causa mortis participat de natura contractus, & vltimæ volũtatis, vt ꝑdictũ ẽ: si filiusfami. q testari nõ ꝓt, sed donare cã mortis, de voluntate patris fecit testamẽtũ

cum clauſula, ꝙ ſi non valet iure teſtamenti, valeat iure vltimæ voluntatis: nunquid relicta in tali teſtamento valebunt iure donationis cauſa mortis? videtur, ꝙ ſic, poſtquàm voluntas patris acceſsit, & perinde haberi debet, ac ſi de dona. cauſa mor. facta fuiſſet mentio ſpecialis propter clauſulam generalem ſubiunctam quò ad ſpeciem, vt l. ſi duo. de admini. tuto. ¶ In contrarium facit; quia in dona. cauſa mortis requiritur ſpecialis conſenſus. ff. de dona. l. filius. §. 2. Item magis accedit contractui iuxta eum quò ad ordinationem, vt dixi, & hanc tenet Cyn. in l. ſeruum. C. qui teſt. face. poſ. & idem Dy. ¶ Eſt & quarta ſpecies vltimæ voluntatis, quæ vocatur mortis cauſa capio. & differt in pluribus à donatione cauſa mortis, vt l. inter mortis. eodem tit. per Bart. ¶ Reperitur & quinta ſpecies vltimæ voluntatis, quæ in certo ſpeciali caſu vendicat ſibi locum, de qua in l. licèt inter. C. de pact. quæ non reperitur alibi: valet enim ibi pactum ſucceſsionis reciprocę inter milites in expeditione degentes; vt morienti in acie ſuperuiuęs ſuccedat. ¶ Dubitât iuxta prædicta alibi Doc. vtrũ teſtamentum non ſolemne inter pauperes valeat vt teſtamentum: an vt alia vltima voluntas? dicit Bart. quòd aut accipimus teſtamentum largè, prout eſt teſtatio mentis, prout accipitur Inſtit. de teſt. in prin. & tunc bene poteſt dici teſtamentum. Si verò accipimus propriè, prout accipitur. ff. de teſta. l. 1. tunc nõ dicitur propriè teſtamẽtũ, poſtquàm inter ſolemnia deficit. & ſic magis poteſt dici vltima voluntas, quàm teſtamentum, vt no. in Auth. ſi qua mulier. C. de ſac. ſan. eccl. & l. hac. C. de teſta. contrarium tenet ibi do. meus, ſcilicet ꝙ ſit propriè teſtamentum: aliàs verò in ſimili. l. filij patris. fa. her. & in Aut. ex cauſa. de lib. præter. & credo hoc verius, nam tales diſpoſitiones cum duobus teſtibus ius canonicum teſtamenta vocat, vt c. cum eſſes. de teſtamen. Et ex opi. Bar. ſequetur, ꝙ pauperes, & eccleſiæ inſtitutæ in tali teſtamento non ſolemni non poſſent capere iure directo, ſed per fideicommiſſum, quia hæreditas non poteſt directò dari, vel adimi in alia vltima voluntate, quàm in teſtamento, vt Inſti. de codi. §. fi. Sed hoc non videtur verum per c. cum tibi. de teſta. & per no. per eum in diſpu. filium adultum. Conſiderauit tamen Bar. quod alibi ipſe dixit, ſcilicet ꝙ valet inſtitutio pauperum facta in codicillis: & ſimiliter liberorum, vt ar. l. militis codicillis. de teſta. mili. ſicut enim miles poteſt, vt ibi: ita in liberis, & pauperibus eſt dicendum propter iuris obſeruantiam relaxatam ſimiliter in eis, vt d. l. habeat. & l. hac conſultiſsima. §. ex imperfecto. de teſta. cuius opi. præceptor meus impugnat in d. l. habeat. ad fin. nã repugnat huic conſtitutioni ſpecies, & natura codicillorũ, vt l. ſi idem. C. de codi. & diſpoſitio imperfecta inter liberos dicitur teſtamẽtum, non codicillus, vt dixi per l. filij. C. fa. her. & quod ibi per Ol. in milite eſt ſpeciale ex cauſa; quia ſibi eſt licitum ignorare iura, vt l. impuberi. de admi. tut. & ibi non relictis, ſed teſtatori fauetur: & in priuilegium illud militi cõceditur; ergo non eſt extendendũ, etiam vbi eadẽ, vel minor ratio reperitur, vt no. in Aut. quas actiones. C. de ſac. ſan. eccl. facit. l. qđ verò. de legi. ꝙ hoc ipſe allegat. C. de codicil. l. fi. §. penul. vbi liberis permittit variare. non autem valent codicilli, tanꝝ directa ſubſtitutio; quod ſi eſſet, ſuperuacuum foret remedium variandi. quod eſſet con
5 tra illam legem. ¶† Ex prędictis patet, ꝙ plures ſunt ſpecies vltimæ voluntatis. vnde conſtitutio, vel ſtatutum faciens mentionem de vna ſpecie, non includit reliquas; quod induco ad q. de qua. ỹ. de vſuris, c. quanꝝ. in vlt. glo. vtrùm ſcilicet vſurarius manifeſtus prohibitus teſtari per illam conſtitutionem, poſsit codicillari, vel facere aliam ſpeciem vltimæ voluntatis ordinariæ. videtur, ꝙ ſic. quia illa conſtitutio irritat teſtamenta ſolummodo, ergo &c. Contrarium ibi tenet glo. & mouetur ex prin. c. vbi dicit [in vltima voluntate] &c. Et ſic generaliter de qualibet intellexit. Ego dico, ꝙ ſi noua cõſtitutio, vel ſtatutum reddat quẽ inhabilem ad teſtandũ, talis nõ poterit codicillari: non ꝙ cõſtitutio loquẽs de vna ſpecie includat aliam; ſed ex eo, ꝙ lex antiqua vult illos per fideicõ. relinquere, qui teſtandi ius habent, vt l. ſciendum. quæ eſt l. 2. ff. de le. 1, vbi de hoc pro Bar. & hęc dicta ſunt pro intellectu rub. Sed antequàm ad c. veniamus, pro eius faciliori declaratione præmittenda ſunt etiam quædam leuia. ſemper enim, quando eſt quædam difficilis materia examinanda, eſt à leuioribus inchoandum: vt ſic primò leui, ac ſimplici: poſt deinde diligentiſsima, atq; exactiſsima interpretatione ſingula tradantur: & hanc dicit ſacratiſsimus princeps Iuſtinianus inſtructionẽ commodiſsimam in proœmio Inſtitutionum. Iſtis enim ſimplicibus ſtudioſi animus facilius ad alterius prouidentiæ redigitur ſcięti am. Dicit text. in l. 2. §. Romana autem. C. de ve teri iur. enu. & alibi Iuriſlator dicit, ꝙ iſtæ leues præfationes libentius nos ad lectionem propoſitæ materiæ perducunt: & cum ad grauiora peruenimus, euidentiorem præſtant intellectum, vt l. 1. ad fi. ff. de or. iur. Et quia principaliter de materia ſubſtitutionis eſt hic aliquid pertractandum. primò videndum eſt, quid ſit ſubſtitutio. Nam (vt ait Tullius in proœmio primi libr. de officijs.) Omnis enim, quæ ſuſcipitur de aliqua re diſputatio, debet à diffinitione proficiſci: vt ſciamus quid ſit id, de quo diſputamus. Quid ergo ſit ſubſtitutio, eſt videndum. glo. rub. ff. de vulg. & pupil. dicit, ꝙ ſubſtitutio eſt ſecunda inſtitutio, etiam ſi ſit vlterior (puta in defectum multorum graduum.) ſic omnes nuptiæ poſt primas dicuntur ſecundæ, vt in l. 2. C. de ſecun. nup. in ru. poteſt etiam teſtator plures gradus hæredum facere. puta ſi filius meus mihi hæres nõ ſit, ille ſit hæres. Et ſi ille non erit hæres, ſit alius: & ſic deinceps, vt l. poteſt. ff. de vul. & pupil. & Inſti. de vul. ſubſti. in prin. & in iſto c. vbi patet, ꝙ pater, ſi vnus ex filijs ſibi hæres non eſſet, ſubſtituit alterum; & ſi ambo nõ eſſent, ſubſtituit pauperem. Et ſic tres fecit gradus. primò filios inſtituendo. ſecundò eos inuicem ſubſtituendo, tertiò in eorum defectum, pauperes ſimiliter in defectum pauperum potuiſſet de alijs prouidere. Et iſta poteſtas diſponendi de pluribus gradibus vendicat ſibi locum nedum in hæreditatibus, vt hic: ſed etiam in legatis, & alijs diſpoſitionibus, vt l. vt hæredibus. de leg. 1. & C. de impu. & alijs ſubſti. l. poſt aditam. & per Cy. in l. tutoribus. de
6 teſta. tu. ¶ † Et aduerte, quia ex prædicta diffinitione colligitur, quòd de ſubſtantia ſubſtitutionis ſit præcedens inſtitutio: & ſic non poſsit incipere à ſubſtitutione, niſi præceſſerit inſtitutio. & dicit glo. ꝙ ſubſtitutio non poteſt eſſe ſine inſtitutione in l. 1. ff. de vulg. & pup. in gloſ. iſta. & l. Gallus. in princ. de lib. & poſthu. vbi dicit Accur. quòd conſilium illud circa ſubſtitutionem neceſſariò præſupponit filij inſtitutionem. Barto. tamen dicit, quòd poſsibile eſt fieri ſubſtitutionem vulgarem, non præcedente inſtitutione. pro quo allegat dictam l. ſi quis ita hæres. vbi patet, quòd ſubſtituit vulgariter legitimo, ſcilicet ſi hęres non erit. & tamen ſi hęres eſſe voluerit, venit ab inteſtato, non ex teſtamento, vt ibi no. & per hoc etiam ipſe tenet, quòd valeat teſtamentum, in quo inſtituitur extraneus ſub conditione, ſi filius voluerit eſſe hæres: nec ſit nullum ea ratione, quòd filius videatur prius vocatus. ex hoc enim non irrogatur filio aliqua iniuria, quæ eſt cauſa reſcindendi teſtamenta, propter iniuriam irrogatam in præteritione, vt in Aut. vt cum de app. cogno. §. aliud quoq; capitulum. cum imò videatur tacitè inſtitutus eoipſo, quòd teſtator vult eum ab inteſtato ſuccedere, & ſubſtituto præferri, vt l. conficiuntur. de iure co. & hoc ipſe no. in l. Gallus. in prin. de lib. & poſt. & allegat l. cum inteſtato. de her. inſt. & in l. 1. de vulg. & pupil. in materia vulgaris. in 3. prin. q. vbi etiam alleg. pro caſu l. cohæredi. §. fi. ſecundùm vnam lectionem. ff. de vul. & pupil. Sed Bal. tenet contrarium per d. l. Gallus. §. in omnibus. & de iniu. teſta. l. poſthumorum. §. ne ergo. & de vulg. & pupil. l. ſi quis eum. §. fin. vlt. reſponſo. & l. ſi mater. §. ſi filius. eo. tit. puta ſi ſuo hæredi poſſet ſubſtitui vulgariter, ergo & pupillariter quò ad tacitam vulgarem, contra l. 2. §. quiſquis. de vulg. & pup. Item contra Barto. facit l. ſi ita ſcriptum.

ſcriptum. §. teſtamentum. de lib. & poſth. ¶ Non ob. l. ſi quis ita hæres. quia ibi non loquitur in ſuo, ſed in alio legitimo, quem non eſt neceſſe inſtitui, vel exhæredari: vnde ejus præteritio non reddit teſtamentum nullum, ſicut præteritio filij. & hanc opi. credo veriorem. nam per illa verba [ſi filius mihi hæres non erit] &c. non videtur filius inſtitutus, vel exhæredatus, vt l. ex facto etiam agitatum. de hær. inſt. ergo teſtamẽtum illud peccat in forma ſubſtantiali. & per conſequens nullum, vt l. inter cærera. de lib. & poſthu. ¶ Item poteſt filius ap probare teſtamentum, in quo reperitur præteritus, vt l. filio præterito. de iniu. teſtam. & confirmatur æquitate prætoria, non rigore iuris ciuilis, vt ibi: ſed Bar. vult, quòd ſi filius nolit eſſe hæres, valeat de iure ciuili contra illam l. & confirmatur illa opi. per l. ſi quis ſub conditione. ſi quis omi. cau. te. vbi il-
8 lud, quod eſt in conditione, nõ eſt in diſpoſitione. ¶† Ex quo infertur, quòd conditionalis expreſsio filij in teſtamento nõ excludit vitium præteritionis. Concludo ergo, ꝙ ſubſtitutio facta filio in poteſtate non valet, niſi præcedat inſtitutio. Sed contra id obſtat. iſta. n. verba [ſi hæres non erit] debẽt expoponi [& hæres eſſe noluerit.] à contrario ergo ſenſu videtur voluiſſe teſtator, ꝙ ſi hæres eſſe voluerit, poſsit eſſe: & ſic hãc eius eſſe tacitam voluntatem, quæ colligitur arg. à contrario ſenſu, arg. l. inter ſocerum. §. cum inter. de pact. do. Sol. dicit Bal. quòd argumentum à cõtrario ſenſu non ſufficit quò ad inſtitutionem hæredis. Nam verba ordinata ad priuationem, etiam ſi interdum included relictum, illud eſt ſolum quò ad excep. vt l. emptor. §. ancilla. de rei ven. & l. qui volebat. de hę redi. inſti. Et ita dicit in l. ex facto. §. ex facto. ad Trebell. il j. & quod ibi no. Ex quib. concludo, quòd non poteſt dici ſubſtitutio, ſi inſtitutio non præceſſerit. poteſt tamen conditionaliter inſtitui ille, qui in defectum veniẽtis ab inteſtato ſub ſtituitur, vt in dicta l. ſi quis ita hęres. & quod ibi no. & dicta l. prima. de vul. & pup. ¶ Secundò principaliter eſt etiam prę mittendum, ꝙ ſubſtitutionum alia eſt obliqua, alia directa. Obliqua eſt illa, per quam teſtatori ſucceditur, alio mediante, de cuius manu bona percipiuntur: puta vniuerſalis fideicommiſ. de manu hæredis, vt C. & ff. ad Treb. directa eſt, quãdo ſucceditur teſtatori ex ſolo animo, & ſine alicuius miniſterio quis efficitur hæres, & dominus, vt l. cum hæredes. ff. de acqui. poſſ. & ita dicit Cy. in l. precibus. in princ. Et idem hic Ioan. An. ſuper gl. 1. dicit enim, quòd tunc eſt directa ſubſtitutio, quando directò, & non per perſonam mediam ſubſtitutus venit, vel venire poteſt ad hæreditatem ſubſtituentis, vel ſubſtituti. Indirecta autem, vel obliqua eſt, quando perſona media capit illam, & eam reſtituit ſubſtituto. Et iſte ſcilicet, qui alio mediante capit, non dicitur hæres propriè: licèt habeatur loco hæredis, vt Inſti. de fideicom. her. §. reſtitu. & eſt ſimile in negatiua facti: cuius tunc eſt directa probatio, quando eſt adeo coarctata, quòd directò, & non per causam mediam cadit in intellectum teſtis: puta ꝙ non habeat in facie cicatricem, vel caputium in capite. Sed quando per cauſam mediam venimus in cognitionem illius: tunc eſt indirecta. quod exemplifica vt not. de elec. c. bonæ. il 2. cum iſtis concor. Bart. in l. Centurio. ff. de vulga. & pup. in pen. col. vbi quęrit, quę ſint verba, quę ſonent in directam inſtitutionem, & quæ in obliquam. dicit, quòd verbum directum eſt illud, quòd ſui natura importat, vt ille, cui relinquitur, de ſua manu accipiat: nec alterius factum exigit, vt not. in l. eam quam. C. de fideic. ſuper ver. directus. & C. communia de leg. l. omne verbum. pone exemplũ. ſi teſtator dixit: Titius hæres eſto: ex hoc enim verbo [hæres] quod idem eſt, ꝙ dominus. patet, quòd teſtator vult eum accipere à ſeipſo, non ab alio; ideò inſtitutio eſt directa, vt l. his verbis. de hær. inſt. Quædã ſunt verba obliqua, ſiue indirecta: vt illa, quæ ſonãt, vt quis capiat de manu alterius: & ſic factum alterius, quàm teſtantis, requiritur, vt probatur in ver. reſtituat. ff. de vulgari, & pupillari. l. cohæredi. §. cum filiæ. & in ver. detur. l. fundi. de vſufruct. lega. & in verſi. reddatur in l. fundi. de lega. 2. Quædam verò ſunt verba communia, vt illa, quæ poſſunt habere vtranque ſignificationem: vt ſcilicet capiat manu ſua, vel alterius, ſicut eſt verbum [ſubſtituo.] Nam ita ſubſtituitur in hæreditate, qui capit à ſeipſo; ſicut ſi caperet de manu alterius: reſpectu enim rei, vel hæreditatis quomodocũque habeat, dicitur ſubſtitutus; ideò, ſubſtituo, eſt verbum commune. de quibuſdam tamen verbis dubitatur, an ſint directa, communia, vel obliqua: vt de verbo, peruenire, pertinere, habere, remanere, reddere, ſuccedere, reuerti, deuoluere, accreſcere, mori. ¶ Si enim teſtator in ſubſtituendo vtatur altero ex iſtis verbis; puta dixit. ſi filius meus impubes deceſſerit, pertineat, vel pueniat in talem, vel ſuccedat talis, ſiue deuoluatur in talem: & ſic de alijs prędictis, de quibus per Bar. in d. l. Centurio. & notitia prædictorum verborum in iſta materia eſt multum neceſſaria. Nam varijs verbis in ſubſtitutionibus teſtatores vtuntur, in quibus debes aduertere, an ſint directa, obliqua, vel communia: quod percipies ex theorica ſupradicta. Præmitte etiam, quòd quinque ſunt genera directarum ſubſtitutionum. nam alia eſt vulgaris: alia pupillaris: alia exemplaris: alia breuiloqua: alia compendioſa, vt in prædicta gloſ. de quarum formis qualiter concipi debeant, vide ỹ. in c. Raynutius. in glo. ex hoc videtur. & Inſti. de pupil. ſub. in §. qua ratione. vtrobique enim habes gloſ. magiſtras, quæ in ſingulis tradunt formas, & dicta. Aduertendum tamen, ꝙ licèt quinque ſint genera directarum, vt dictum eſt: tamẽ Iuriſconſul. in l. 1. ff. de vulg. & pu. non fecit mentionem, niſi de duabus, ſcilicet vulgari, & pup. Et hoc ideò; quia omnes aliæ ſpecies ad iſtas rediguntur, vel in eas reſoluuntur. Et iſta reſolutio, ſiue includo aliarum ſub vulgari, & pup. & etiam includo pupillaris in expreſſa vulgari, & econuerſo includo vulgaris in expreſſa pupillari, reddit iſtam materiam difficilem: maximè quando concipiuntur verbis non congruẽtibus ſpeciei ſubſtitutionis, cui adijciuntur. vel ſi congruunt, ſunt communia, quæ ſunt apta includere ſpecies vt oppoſita, vt directam, & obliquam. nam qualiter debeat tunc interpretari, magna eſt contentio, & diſſenſio antiquorum, & moderniorum, prout ỹ. patebit. & his præmiſsis deſcendo ad nigrum.

ADDITIO.

a ¶ Teſtator. Adde an teſtamentum, in quo teſtator iuſsit diſtribui omnia bona ſua inter pauperes, an valeat. Bart. in l. 1. C. de ſac. ſan. ecc. Pau. de Caſt. conſil. 148. alleg. conſil. 124. 1. parte.

SVMMAE.

1 *Inſtitutio directa eſſe debet, non obliqua.*
2 *Filius, & filia licèt ab inteſtato pariter admittantur ad hereditatem paternam: tamen inter eos poteſt eſſe diſparitas.*
3 *Maritus in teſtamento poteſt vxori legare.*
4 *Subſtitutionis forma.*
5 *Subſtitutio compendioſa facta impuberibus, excludit matrem, ipſis decedentibus in ætate pupillari.*
6 *Legitima filij venit in ſubſtitutione pupillari.*
7 *Subſtitutio directa ex cauſa trahitur ad obliquam.*
8 *Subſtitutio directa non trahitur ad fideicommiſſariam.*
9 *Pater poteſt facere teſtamentum ſuum filio impuberi.*
10 *Pater per pupillarem ſubſtitutionem poteſt priuare matrem filij ſuc. ceſſione.*
11 *Teſtamentum pupillare cenſetur paternum.*
12 *Matris præteritio quare habeatur pro exhæredatione.*
13 *Exhæredare tripliciter ſumitur.*
14 *Inſtitutio in legitima non repreſentat quotam hæreditatis.*
15 *Diſpoſitio legis, & hominis eſt diuiſa in fideicommiſſarios.*
16 *Subſtitutio directa pupillaris infra tempora pubertatis an obliquetur.*
17 *Subſtitutio compendioſa an fiat pupillo per uerba directa communia, vel obliqua.*

CAP. II.

SI pater. Ioan. An. diuidit dupliciter, prout patet in nouell. mihi autem plus placet prima diuisio, scilicet, quòd diuidatur principaliter in quinque partes. Nam primò ponitur series testamenti, & paternæ ordinationis. Secundò facti accidentia, mortuo testatore contingens. Tertiò decisio emergẽtis q̃ōnis, quæ oritur ex prædictis. Quartò decisionis rō, & confirmatio rōnis, per quã subuertit. Quintò rñdet duabus tacitis obiectionibus, & rñsionẽ ad alteram rōnem confirmat. secunda, ibi [testatore.] tertia, ibi [absque] quarta, ibi [præmissæ.] quinta, ibi [quanquàm.] & breuiter hoc dicit in sum. ¶ Substitutio compendiosa, & breuiloqua facta per patrem filijs impuberibus dẽt intelligi in dubio pupillaris directa: ex qua substitutus admittitur, & mater in totum excluditur, si impuberes illi decesserint infra tẽpus pubertatis. hoc dicit. Vel sic. Substitutus principaliter filijs impuberibus præfertur matri in successione filiorum decedentium infra tempora pubertatis. h. d. Diuide cap. vt prædixi. descendo ad no. ¶ Quòd pater in testamento filios instituit: aliàs testamentum esset nullum, in quo filius non esset institutus, vel exhæredatus, vt l. inter cætera. ff. de li.
1 & posthu. ¶ † Et aduerte, quia debet esse institutio directa, non obliqua, quantuncunque vniuersalis, vt not. in l. cum ex filio. ff. de vulg. & pup. ¶ Et per hoc dico, quòd filius relictus fideicommissarius vniuersalis, non directò institutus, dicitur præteritus, & per consequens testamentum nullum: licèt glo. dicat contrarium. & nō bene in l. scimus. §. cum autẽ. de inof. testa. nam contra eam est text. in l. ita tamen. §. qui rogatus. ad Treb. & ibi per Bar. & olim. s. tempore Digest. istud ius dicendi nullum erat valde rigorosum. reducebat enim rem ad causam intestati, etiam vno ex pluribus filijs præterito: & omnia erant irrita, nisi præteritio appareret, vt l. filio præterito. ff. de iniusto testamento. hodie iure Auth. benignius agitur: quia ex causa præteritionis, vel exhæredationis filiorum rupto testamento, cætera firma permanent, vt in Auth. ex cau-
2 sa. ubi de materia. C. de li. præteri. ¶ † Secundò no. quòd licèt ab intestato filius, & filia pariter admittantur ad hæreditatẽ paternam, vt l. maximum vitium. C. de lib. præte. ex testamento tamẽ potest esse disparitas, & inæqualitas inter eos, vt hic: nec mirũ; q̃a nec ẽt extraneis posset plus conferre, q̃ filiis, q̃ legitima debent esse contenti, quæ est tertia, si fuerint quatuor, aut infra: aliter est dimidia, vt l. cũ quæritur. & in Auth. nouissima. C. de inoffi. testam. ¶ Tertiò not. quòd instituit filiam in re certa, & filium in residuo: & licèt regulariter institutus in re certa, alio vniuersali instituto, habeatur loco legatarij, vt l. quot. C. de hæred. insti. tamen quò ad excludendam filiam à querela sufficit talis institutio in re certa: & habetur loco hæredis, vt no. in l. si quis priore. ad Tre. Aduerte tamẽ, quia licèt ista institutio in re certa reprẹsentet quotam. i. legitimam filiæ: suscipitur tamen sine onere ẹris alieni, vt sentit glo. quæ incipit. institui. quod est infra. Plus videtur, quòd institutus expressè in legitima (& sic in quota) non est hæres, nec vt hæres conueniri, vel experiri possit, per istam gl. & per id quod no. & le. in l. cum à matre. C. de rei ven. ¶ Contrariũ tamen credo, si instituatur sub nomine quotæ simpliciter, vel sub nomine, legitima, vt sentit glo. in d. l. cum à matre. dico, quòd si non per verbum, instituo: sed obliquum relinquatur legitima, filia excluditur à querela; puta relinquo, vel lego filio legitimam suam. argu. l. humanitatis. C. de impub. & alijs substi. Secus si certa res relinquatur per verbum obliquum, vt in glo. nunquid. & tangit illa Bald. in repeti. l. habeat. C. de sac. san. eccle. in 3. char. & pondera quòd dicit [simpliciter in re certa.] quẹcunque igitur fuerit illa res, etiam parui valoris, puta. 5. solid. sufficit ad subsistentiã testamenti. potest tamen agi ad supplementum, vt in glo. instituit &c. Facit quod no. in l. 3. §. sed vtrùm. ff. de mino. & l. scimus. de inoff. testam.
3 ¶ † Quartò no. quòd maritus potest in testamẽto legare vxori, non autem inter viuos donare irreuocabiliter: licèt confirmetur morte, si in vita non reuocet, vt ff. de dona. inter virum & vxorem. l. i. quæ autem vxori legauerit, tangit glo. hodie verò mariti, si ex vxore relinquunt filios, disponunt in testamento, quòd ipsa remaneat domina, & vsufructuaria, donec honestè, & castè vixerit. quæ verba qualiter sint intelligenda. Ioan. Andr. remittit ad Specu. qui fi. sint legit. §. 1. versic. quid si dixit. debent enim intelligi, quòd habeat alimenta, cum sic relinquitur filiis superstitib. Si autem extraneus sit institutus, debet habere integrum vsumfructum. Idẽ si tempore mortis viri supererant liberi, & postea moriañt: vt scilicet habeat vsumfructum integrum. quod dic, vt not. Bar. in l. Titia. §. fin. de leg. 2. Et vide per Host. in summa. de pig. super Decre. cum constat. §. qualiter constituatur. versi. quid si ita dicat. ¶ Quid dices, si testator reliquit alimenta in domo testatoris, & non possit ibi honestè morari; quia est iuuenis: & hr̃des iuuenes (fortè filij ex vxore præmortua) possent insidiari suæ pudicitiæ: dic, quòd potest recedere de domo, & habebit alimenta, vt no. Bart. in l. Gayo. §. fin. ff. de ali. & cib. leg. & ibi per eum: vtrùm ille, qui percipit alimenta in domo alterius, teneatur operari. & quid iuris, si nō est dictũ, ꝙ morã trahat: sed simpliciter alimenta pcipiat? dic, ꝙ poterit vbi voluerit, & habebit alimenta, vt not. Iac. de Are. in l. libertus. §. fin. de ali. & cib. leg. & Spec. in ti. qui fi. sint leg. ver.
4 quid si ita. & ver. se. ¶ † Quintò no. in ver. adiiciens. formam substitutionis. substituit. n. singulis separatim: & hoc est iuris consilium, q̃n alter esset pubes, alter impubes, vt s. separatim substituat: vt sic sit duplex substitutio in p̃sona impuberis, videlicet pupillaris, & vulgaris: aliàs si fiat substitutio p̃sonis disparibus sub vna conceptione verborum, ẹqualiter intelligetur substituisse: vt sicut in persona maioris tantùm vulgaris intelligitur, si fuit substitutio breuiloqua. ita etiam in persona pupilli vulgaris tantum intelligatur, vt l. iam hoc iure. ff. de vulg. & pup. quæ loquitur, cum reciprocè substituit extraneum: vt in vnum casum tantùm, scilicet in uulgarẽ, substituisse videatur, vt l. quamuis. C. eo. vtile est igitur singulis separatim substituere: ut sic sit duplex substitutio in persona impuberis. ¶ Sextò not. quòd sicut in substitutione uulgari, & fideicommis. possent fieri plures gradus: ita etiam in pupillari, ut l. quo gradu. ff. de uul. & pu. & l. potest. eod. ti. primus enim gradus est impuberum inter se. secũdus de ipsis ad pauperes. licèt igĩ iura in pupillari substitutione prẹfigant certã moram respectu temporis, & duplicationis: potest tamen testator aliter moderari: ut quòd uulgaris non contineat pupillarem, & econtra. quod uidetur facere, si singulos substituit in casu suo. similiter potest tempus diuidere, ut unus succedat pupillo, si decesserit infra 10. an. & alius si abinde, ut l. ex facto. §. item quẹro. de uul. & pu. & l. si ita quis. & l. cum ex filio §. filio impuberi. ff. de uul. & pu. l. quamuis. C. de impu. & alijs substi. ¶ Septimò not. ꝙ in istis substitutionibus subalternis secutus est testator ordinem charitatis: prætulit enim filios pauperibus, & rectè; quia in successionibus, etiam Deo, sunt filij præferendi. nam qui uult Deum hæredem instituere, & filium exhẹredare, alium pro consilio quærat, quàm Augustinum 17. q. 4. c. fi. & no. in l. si quis ad declinandam. C. de epis. & cle. & per hoc pōt impugnari distinctio Bald. in illa quæst. utrùm rupto testamento per natiuitatem posthumi, conseruentur legata per Auth. ex causa. nam gl. sunt contrariæ. Bar. dicit, quòd cōseruantur legata per Auth. ex cã. si præterit sciẽter. secus si præterit ignoranter. & ita not. in l. filio præterito. Do. meus dicit hoc membrum uerum, nisi in relictis ad pias causas, quẹ etiam posthumo ignoranter præterito debentur: quasi sm̃ eum in dubio plus fauendũ sit talib. relictis, quàm filiis ignoranter præteritis. quod uidetur contra beatũ Aug. ubi s̃. Sed intellige sanè, ut ipse dicit, quando. s. pro incertis, & malè ablatis relinquat: & sic tanquàm debitum, quod præfertur etiam in foro iudiciali naturali debito filiorum, ut l. si.

anima

§. in computatione. de iure deli. secus ergo, si reliquisset pro anima simpliciter. nam tunc magis videretur fauendum posthumo ignoranter prẹterito, quàm huic relicto. Et licèt quò ad alia sit relictum illud fauorabile: non tamen magis, quàm fuit illud filij, per iam dicta. de hoc tamen an illa distinctio Barto. sit vera, quidam dubitant, vt inferius forsan subdam. ¶ Octauò nota, quòd dicit [testatore mortuo] &c. nam ad confirmationem testamenti paterni, & pupillaris requiritur mors, vt c. cum Marthæ. §. cæterum. de cele. mis. Et hoc est verum de morte naturali. Si verò loquimur de morte ciuili, an per ipsam confirmetur testamentum. dicit do. meus, ꝙ aut est pœnalis: & per eã testamentum rumpitur, vt l. 1. §. exigit. ff. de bono. poss. secundùm tab. aut est casualis (vt si quis capiatur ab hostibus:) tunc non rumpitur testm̃, nec firmatũ: sed in suspenso retinetur, vt l. illa. §. j. ff. de hẹr. inst. & l. nec nos. C. de cap. ¶ Interdum est mors ciuilis. i. iuris artificio introducta, quæ est bona mors, & meritoria: vt si quis profiteatur religionem. & tunc refert secundùm Barto. nam aut est talis religio, quæ non potest aliquid possidere, vel habere (vt fratrũ minorum:) & nō expectatur mors naturalis: quia prẹcisè habetur pro mortuo. aut talis religio in communi habet propriũ: & tunc expectatur mors naturalis, vt confirmetur testamentùm, vt C. de sac. san. eccle. Auth. si qua mulier. & ff. de dona. inter vir. & vxo. l. sed si mors. & ita ipse no. in l. 1. ff. de test. & eius distinctio locum habeat. an testamentum eius confirmetur, vel non, morte ciuili. sed de testamento pupillari idẽ videtur dicendum; vt confirmetur, vel irritetur, sicut ipsum principale testamentum; quia pars eius est, vt in fi. huius c. & tenendo opi. glo. in d. Auth. si quæ mulier (s. quòd per ingressum monasterij rumpatur testamentum prius factum, si nihil monacho in prædicto testamento reliquit, quam sequitur ibi Pe.) rumpetur etiam pupillaris. & in casu, quo non rumpetur (puta cum in aliquo monasterium instituit) non rumperetur ẽt pupillaris: sed an postea si pupillo decedente in pupillari post ingressum p̃ris adhuc viuentis veniret substitutus, transibũt in monasteriũ bona dicti pupilli, restituẽda demũ mortuo p̃re. sicut tũc demũ fit restitutio bonorũ p̃rnorum, & nō añ? & an añ possit institutus adire pupilli hæreditatẽ. nã ingrediens ante mortem eius naturalẽ non posset, vt sentiunt Doct. in d. Auth. ¶ Nonò no. quòd isti filij decesserunt, mortuo patre in ætate pupillari. quid ergo si adhuc patre superstite, vtrũ deuoluerentur bona ad pauperes, prout hic dicitur: & certè vigore pupillaris, pupillo decedente viuo testtore, pauperes nō venirent; quia ipsa habet locũ, cum pupillus est hæres, & in pupillari ætate decedit, vt Insti. de pup. sub. in pr. & l. quod si filius. de cap. ¶ Sed vtrum veniant vigore vulgaris, quæ includitur in compẽdiosa facta per verbum directũ, vel commune, vt not. Bart. in l. Centurio. & videtur, quòd sic; quia vulgaris locum habet etiam in instituto decedente viuo testatore, vt l. Thais. §. Splendoforus. ff. de vul. & pu. quod est verum in expressa vulgari: quæ tunc vtrùm trahatur ad bona impuberis, vel solius testatoris, dicam infra. Sed ex tacita vulgari comprehensa in expressa pupillari vtrum possit substitutus succedere, dubitatur. & glo. sunt contrariæ. & Doc. vt no. Bar. in l. 1. ff. de vulg. & pup. ver. vlterius quæro. pupillus, &c. & eo. tit. l. lex Cornelia. per Bal. & infra tangam. ¶ Decimò not. & pondera, quòd hic dicitur simpliciter, quòd mortuis filijs bona omnia deuoluantur ad pauperes, nulla facta mentione, ꝙ impuberes isti miscuerunt se paternæ hæreditati. sed contra. si testamentum paternum est caducum; quia ex eo non aditur hæreditas, efficitur caduca substitutio pupillaris, vt l. si plures. §. ex asse. ff. de vulg. & pup. Solu. duobus modis. Primò, quòd relicta ad pias causas non requirunt aditionem: sed officio episcopi executioni mandantur, vt not. Spe. in ti. de inst. edi. §. nunc aliqua. ver. sed pone, quòd ex eo. pro quo facit l. si hæreditas. in fi. de petitio. hæred. & l. Quintus. §. Pompo. de annu. lega. & tenet Barto. in l. habeat. C. de sac. san. ecc. in vlt. charta. ver. 4. quæro. Et hic adde, quòd legata ad pias causas habent vltra alia specialem naturam in hoc, quòd non possunt effici caduca. sed si persona, vel vsus, in quem, vel quam erogatio est facienda, fieri non possit, sunt conuertenda in alium pium vsum: quod dic, vt sing. no. Bar. in l. pater. §. Tusculanus. de leg. 3. & tangit etiã Doctor meus in l. habeat. præalle. ver. quæstio talis est. Secundo verò tollitur illud contrariũ de §. si ex asse. ꝙ ibi existentia sui hæredis non potest confirmare tab. pup. quia filius, cui fuit facta, erat exhæredatus: hic verò institutus. ideò talis existentia, & effectus suitatis confirmat tab. pup. sine alia aditione, vt l. si filius qui patri. ff. de vulg. & pupil. Sed ista solutio remanet dubia propter duo; quia hic isti filij fuerunt cohæredes, & inuicem substituti, & subsequenter eis pauperes. vnde datio cohæredis per se tantùm, & datio substituti vulgariter videtur eneruare vires existentiæ sui hæredis, vt no. in l. Papinianus. §. quoniã autem. ff. de inoff. test. & l. filius hæredis. ff. de lib. & post. Sol. iste passus subtilis est, & exigeret maiorem examinationẽ. & nō est materia nostra hic. ideò remitto ad no. in præallega. l. per Doc. vbi de effectu, & existẽtia sui hæredis: & quæ ipsam impediant, vel eneruent, plenè declarat. ¶ Vndecimò no. ꝙ in isto c. admittuntur pauperes ex eo, ꝙ ambo filij decesserunt sine liberis. à contrario ergo si decessissent cum liberis, non venirent. & hoc propter verbum [vtroq;] quod est collectiuum, & non verificatur in altero tantùm; sed requirit concursum in persona vtriusq;, vt sit locus substitutioni, vt l. cũ quidam. C. de impub. & alijs substi. Obstat tamen huic solutioni l. hæredes mei. §. cum ita. ad Treb. vbi fuit facta cum adiectione nominis collectiui. & tamen sufficit, ꝙ in persona vnius existat conditio. Ob. etiam l. Lucius. §. Caio. ad Treb. & ff. de iniust. test. l. pe. vbi altero tantùm decedente, admittitur substitutus in locum eius. So. ista est materia satis bona, de qua etiam infra dicam. ¶ Duodecimò no. formam substitutionis de filijs ad pauperes. dixit enim [si decesserint sine liberis] &c. existentibus ergo liberis, non est dubium, ꝙ pauperes excluduntur propter defectum conditionis. Sed an isti liberi filiorum veniant ad ista bona iudicio testatoris. vt sic non à patre, sed ab auo: vel vt aui bona percipiant, est dubiũ, quod mouet glo. in l. Lucius. ff. de hære. insti. vbi liberi in modum conditionis expressi in testamento videntur capere ex testamento, vt ibi in fi. gl. tamen tenet, ꝙ non venient ex testamento. nam talia verba conditionalia non inducunt conditionem. ad hæc l. ex facto etiam. & l. si quis ita hẹres. de hære. insti. Et ex hoc sequitur, ꝙ si isti liberi abstinerent se ab hæreditate parentũ, nō possunt habere bona aui, tanquàm patribus substituti in dictis bonis. quod tenet ibi Bal. & dicit ẽt tenere Ia. de Are. & Cy. in l. 1. C. de condi. inser. hoc est verũ, nisi filios filiorũ testator grauasset aliquo onere. nam ex hoc videtur eis reliquisse, vt l. deniq;. §. interdum. de pe. leg. & l. alio. in fi. 1. glo. de ali. & cib. leg. de oper. lib. l. si ita stipu. in prin. l. ergo Lucius. & ibi no. debẽt intelligi, quãdo ipsis filijs filiorum nullum grauamẽ imponitur. aliàs secus. & hoc not. Bar. in l. centurio. ff. de vulg. & pup. in vlt. charta. ver. quæro vlterius. ¶ Tertiodecimò no. ꝙ mortuo patre, decessit filius: deinde filia instituta in re certa. & tamen dicit tex. ꝙ ad pauperes bona omnia deuoluuntur. ex quo no. ꝙ substitutio pupil. facta in re certa (sicut fuit ista substitutio facta filiæ) extenditur ad omnia bona. quod ergo dicitur in l. 1. §. si ex fundo. ff. de hære. insti. ꝙ institutus in re certa est hæres in totũ, alio cohærede non dato, habet locum etiam in substituto in re certa. est tex. nota. in ista substitutione pupillari facta in re certa. l. cohæredi. §. fi. ff. de vulg. & pupil. Et intelligo verum, quãdo talis substitutio facta fuit per verba directa, sicut fuit hic per ver. moriatur. Si autem facta fuit per verba communia, vel obliqua: tunc videtur, ꝙ verbum commune adiectũ certæ rei, vel quantitati nunquàm trahitur ad institutionem directã, vt l. cogi. §. generaliter. ff. ad Treb. quod tenet Bar.

& in-

& inducit ad quæſt. in d. l. centurio. in vlt. char. ver. q̃ro vlterius. quid ſi ſubſtitutio &c. ¶ Quartodecimò no. q̃ ſubſtitutio compendioſa facta impuberibus excludit matrem, ipſis decedentibus in ætate pupillari: ex quo infert, quòd pupillaris incluſa in compendioſa non eſt dicenda tacita: ſicut illa, quæ includitur in vulgari expreſſa. illa enim matrem non excludit, niſi aliter appareat de intẽtiõe defuncti, vt no. in l. precibus. C. de impube. & alijs ſubſtitu. de pupillari etiam contẽta in breuiloqua an ſit tacita, vel expreſſa, & ſic matrem excludat, not. in l. precibus. & plenius in l. Lucius. ff. de vulg. & pup. ¶ Quintodecimò no. quòd in pupillari ſubſtitutione venit legitima filij: ſed contra, quia filius debet habere legitimã ſine aliquo onere, vt l. quoniam in prioribus. C. de inof. teſta. nam percipitur vt ęs alienum, vt no. in l. ſi quis legatum. §. fi. ff. de fal. ergo grauari non poteſt. ff. de leg. 3. l. 3. §. ſi rem, nec patronus in portione ſibi debita, vt l. cum patronus. de leg. 3. Sol. ſubſtitutio pupillaris facta filio non dicitur grauamẽ, ſed filij prouiſio: ideo in eo veniunt nedum bona paterna legata in eis ſibi debita: ſed etiam ipſius bona propria, vt l. ſed & ſi plures. §. ad ſubſtitutos. ff. de vul. & pup. In fideicommiſſaria verò non veniunt bona paterna: nec ipſius filij; quia cenſetur onus, vt l. cohæredi. & l. pater. eo. tit. & rationem huius diuerſitatis vide per Cyn. in l. ex tribus. C. de inoffi. teſta. vbi no. dicit, quòd licèt filius non poſsit grauari per patrem onere fideicom. tamen ſuccedentes ſibi abinteſtato poterũt. Ratio quare magis poſsint ipſi, quàm filius; quia ipſi non debent ex neceſsitate, ſed ex voluntate teſtãtis. nam poſſet adimere ſubſtituendo pupillariter directò, vt d. l. ex trib. ille ergo, qui poteſt adimere: ſi non adimit, videtur dare tacitè, ſaltem quò ad hoc, vt grauare poſsit onere fideicom. vt no. in l. j. §. fciẽdum. ff. de leg. 3. Aduertendum tamen, quòd fideicommiſſum relictum à tali legitimo ſucceſſore impuberis expirat, adueniente pubertate, vt eſt caſus not. in l. ſi fundum per fideicom. §. ſi cuti. ff. de leg. 1. qui non eſt alibi ſecundùm Dyn. per quem. §. limitatur l. ſecun. ad Treb. vbi loquitur de certo fideic. quod nõ valet vltra tempora pubertatis, vt ibi no. ¶ Sextodecimò no. quòd dicit [bona omnia] &c. per hoc. n. patet, quòd non poſſent pauperes hæreditatem patris adire, & filiorum repudiare. licèt enim duæ hæreditates cenſeantur, vt Inſti. de pup. ſubſt. §. igitur. tamen quia deferuntur ex eodem teſtamento, non habet locum ſeparatio. quod dic, vt plenè leg. & no. in l. quidam eulogio. C. de iure deli. & l. ſi filius patri. de vulga. & pup. Et hoc verum, niſi repugnet qualitas ſubſtituti; puta eſt ſpurius teſtatoris. iſte enim licèt non poſsit inſtitui à patre: tamen à fratre ſuo legitimo bene poteſt capere; quia non eſt prohibitum, vt in Auth. qui. mo. na. effi. ſui. §. fi. vbi eſt glo. ſingularis. pater ergo ſuo filio pupillo legitimo inſtituto poteſt pupillariter ſubſtituere filium ſuum ſpurium: & tunc iſte ſuccedet in bonis impuberis, non paternis, vt eſt text. not. in l. is qui bonis. de vul. & pup. Et hoc propter qualitatem ſubſtituti, vt dixi. regulariter non habet locum quod dictum eſt. & vide quod no. in d. l. ſed ſi plures. §. in arrogato. vbi alius caſus, in quo pupillaris ſubſtitutio non refertur ad omnia bona, vt ibi contingit, propter limitatam potentiam cauſæ efficientis, ſcilicet patris arrogatoris: qui in bonis ab eo prouenientibus ſubſtituit pupillum arrogato, & patrem naturalem in alijs: & dic, vt l. ſi arrogator. ff. de adop. ¶ Decimoſeptimò no. quòd ille, qui ſuccedit ex directa pupillari, non patitur detractionẽ quartæ treb. vel legitimæ. ſecus ſi ſuccederet vigore ſubſtitutionis fideicom. quia tunc vtraque detrahitur de iure canonico: licèt apud legiſtas ſit magna contentio, vt no. in c. Raynu. ad fin. de teſta. vtilius eſt ergo ſuccedere ex ſubſtitutione directa, quàm ex obliqua, ſiue fideicom. quia illa cãpitur recta via totum. Iſta autem via indirecta, & de manu alterius, vt dixi. ſ. poſt prin. ver. 2. principaliter etiã. ¶ Decimooctauò no. in verſi. præmiſſæ. quòd ſub diuerſis caſibus poſſunt diuerſi pupillariter ſubſtitui: ſimiliter vnus in caſum vulgarem, alius in pupillarem, & alius in certa parte temporis, alius in alia, vt in iuribus allegatis. ſ. in 6. no. ¶ Et collige hic, quòd inæqualitas circa res, in quibus inſtituuntur impuberes, non impedit pupillarem ſubſtitutionem. contrarium videtur, q̃ inęqualitas in ætate facit eam non includi, vt l. iam hoc iure. de vulg. & pup. ergo idem videbatur, ſi erat inæqualitas in quotis, vel qualitate inſtitutorum: ſicut eſt hic inter inſtitutum in re certa, & alios in vniuerſo, vt in glo. inſtituit &c. & in gl. moretur. argum. ad hoc. ff. de teſtamen. mili. l. miles ita hæred em. §. & quia diximus. vbi de certo tempore, vſque ad certũ tempus eſt licitum argumentum. contrarium tamen hic deciditur. & hoc ideo; quia facta fuit ſubſtitutio diuiſim, non reciprocè, vt d. l. hoc iure. dñs Bar. tñ tenet, q̃ inæqualitas rerum non impediat ſubſtitutionẽ pupillarem contineri in breuiloqua, vt l. qui plures. & l. pen. de vulg. & pup. nam inæqualitas etiam in tempore non impedit, nec minus in perſona vnius: licèt alter citius perueniat ad pubertatem, vt l. Lucius. & quod ibi no. de vulg. & pup. vbi de iſta inæqualitate. vide aliam. q. per Bar. in l. pe. & vlt. col. ¶ Decimononò no. in ver. cum in ſubſtitutionibus. quòd licèt dixerim. ſ. in euidentialibus. quædam eſſe verba directa, & quędam obliqua: tamen quandoq; probabiliter dubitatur, ſub qua ſpecie ex prædictis cadant. Quo caſu tex. iſte notabiliter dicit, q̃ dubia ſubſtitutio recipit interpretationem directę, vt de hoc ante iſtum tex. erat vnica, & ſingularis glo. in l. verbis ciuilibus. de vulg. & pup. quæ allegatur in l. fina. C. de hæred. inſti. nam per hoc, q̃ illa lex dicit, q̃ dubia illa ſubſtitutio, de qua ibi valet iure directo, excludit fideicõ. Item illa lex probat, quòd verba in dubio ſunt intelligenda p̃ prius, ſic. ff. de hær. inſt. l. Lucius Titius Seio. & in digniori ſignificatione, vt l. 1. §. qui in perpetuum. ff. ſi ager vec. vel emphy. pe. & dicit in d. l. verbis ciuilibus. Doct. meus not. q̃ in materia ſubſtitutionis in dubio verba communia trahuntur ad directam ſubſtitutionem, ſi aliud non reg-
7 nat. & eſt caſus no. hic ſecundùm eum. ¶ †Vigeſimò not. q̃ dicit [quanquàm] &c. quòd ex cauſa ſubſtitutio directa trahitur ad obliquam: & hoc ex cauſa, regulariter ergo contra. patet hic in multis iuribus, primò in exemplari, quæ non trahitur ad fideicom. ut l. humanitatis. C. de impu. & alijs ſubſti. idem in breuiloqua facta in teſtamento, vt non trahatur ad fideicom. licèt valeat iuriſdictio, vt l. iam hoc iure. de vulg. & pup. Item compendioſa facta per militem etiam filio, dummodo mater non ſit in medio, non trahitur ad fideicom. vt l. Centurio. Item directa, & expreſſa pupillaris facta pupillo in teſtamento non trahitur ad fideicom. cum expiret pubertate, vt d. l. verbis. & l. poſt aditam. C. de impu. & alijs ſubſti. ¶ Ex quibus iuribus patet, quòd regula eſt, ſubſtitutionem
8 directam non trahi ad fideicom. † Quandoque tamen trahitur, vt in illo ver. quem Io. An. aliter non declarat, quando. ſ. ſubſit cauſa, quòd trahatur. ¶ Tu ergo dic, quòd trahitur in duobus caſib. Primò, quando ab initio non poteſt valere iure directo propter defectum ſolemnitatis; vt quia eſt facta in codicillis: nam ex natura codicillorum verbum directum obliquatur. Secũdus caſus eſt, quando ille, cui fit ſubſtitutio, eſt talis, q̃ eius conditio non patitur ſibi directò poſſe ſubſtitui poſt aditam hæreditatem: vt ſi vir faciat compendioſam ſubſtitutionem filio, quę non poteſt valere iure directo; quia nõ habet filium in poteſtate: tamen valet iure fideicom. & uerba materiæ directa habent naturam obliquorum. i. naturam fideicom. ut l. ex facto. in prin. ff. ad Treb. Et ita vult glo. no. in l. verbis ciuilibus. ex qua duo no. poſt Bal. q̃ ſubſtitutio facta verbis directis, quæ à principio habet naturam directorum, nunquàm obliquatur. Secundò not. quòd ſubſtitutio facta verbis directis, quæ à principio non habet naturam directæ, obliquatur. Adde tertium, quòd ſubſtitutio fideicom. nunquàm efficitur directa. ratio eſt; quia facilius eſt deſcendere, quàm aſcẽdere: vnde qñ directa ſubſtitutio obliquatur, tunc deſcendit. i. minuit effectus: ſed ſi obliqua fieret directa, tunc aſcen-

aſcenderet. i. augeretur effectus, & eſſet ſup. voluntatẽ teſtatoris. quod eſſet impoſsibile, & per prædicta dicit Cyn. conſuliſſe in q. tali. Mulier habens filium pupillum ſubſtituit ſibi pupillariter. eo mortuo ſubſtitutus vult admitti: dicitur, q̃ non poteſt; quia ſubſtitutio pupillaris fuit nulla; cum non habeat filium in poteſtate: quod requiritur in ſubſti. pup. vt ĵ. parebit. contra conſuluit ipſe Cy. per glo. præalleg. in l. verbis. quia vbi ſubſtitutio per verba directa non procedit ratione perſonæ, cui apponitur: tunc talis ſubſtitutio obliquatur, vt d. l. ex facto. facit l. ſi mulier. ff. de vulg. & pup. ¶ Ex his concludo, quòd quandoque ſubſtitutio eſt directa quandoque obliqua: quandoque dubia. Item quòd directa quandoque obliquatur: ſed obliqua nũquàm, vt ſic dixerim. ſed nun quid vna directa poteſt variare in aliam directam? dic, quòd ſic, vt eſt caſus in l. Centurio. & eſt ratio; quia in habentibus ſymbolum facilior eſt tranſitus. ff. de acce. l. ſi acceptolatum. de rei vendica. l. in rem. §. item quæcunque. per iſta patent ẽt declarata illa verba [dummodo verbis & perſonis] &c. nam 11
quandoque qualitas perſonarum, & proprietas verborum nõ patitur, vt ſubſtitutio ſit cenſenda directa, vt patet ex prædictis. ¶ Vigeſimoprimò no. in ver. licèt. quòd filius non poteſt priuare matrẽ debita portione: quæ alibi dicitur luctuoſa, ſiue legitima portio, vt C. de inoffic. teſta. l. liberi. & l. cum quidam. de inſti. & ſubſti. & licèt appelletur debitum iure natur: tamẽ dicitur obuenire cõtra votum parentum, & naturalem erga liberos charitatem, turbato ordine mortalitatis, vt l. nam & ſi parentibus. ff. de inoffic. teſta. ¶ Et ſicut liberis præteritis, vel exhæredatis ab aſcendentibus multipliciter ſubuenitur à iure: ita econuerſo ſubuenitur parentibus contra teſtamentum, & aliam diſpoſitionem deſcendentium, ne ſaltem legitima fraudentur, vt l. liberi. C. de inoffic. teſta. l. 1. & l. filio præterito. de iniuſt. teſta. per. Bar. ¶ Quota autem ſit iſta portio aſcẽdentium, vtrùm ſit aucta, ſicut portio deſcendentium, quæ eſt triens, ſi ſunt quatuor, aut. ĵ. abinde verò ſupra eſt ſemiſ: dic, vt no. in Auth. de trien. & ſemiſ. §. conſideremus. & Auth. nouiſſima. C. de inoffi. teſta. & ibi de portione debita collateralibus, an ſit aucta, vt prædictæ. de quo per
9 Ioan. An. ſ. eo. c. Raynu. ſuper gl. no. quòd quartarum. ¶ †Vigeſimoſecundò no. quòd pater poteſt facere teſtamentum ſi lio ſuo impuberi. nam cum impubes non poſsit facere teſtamentum, vt l. qua ætate. ff. de teſt. permiſerunt iura patribus, vt poſsint filijs impuberibus prouidere de hærede, vt Inſt. de pup. ſubſt. §. 1. & l. moribus. ff. de vulg. & pup. rationem reddit glo. quæ incipit. quæ expreſsè. ¶ Et aduerte, quia de iure Digeſt. ſolùm propter impedimẽtum ætatis liberorum permiſſum erat patribus prouidere impuberibus filiis de hærede. Si verò propter defectum dementiæ, furoris, obmutęſcentiæ, vel aliũ filiuſ. non poſsit ſibi facere teſtamentum: vtrùm pater poſsit prouidere? Iuſtinianus in l. humanitatis. C. de impub. & aliis ſubſti. circa dementem, & tales inhabiles ponit nouum genus ſubſtitutionis, quæ exemplaris appellatur, vt ibi. & Inſti. de pup. ſub. §. qua ratione. ¶ Circa alios verò filios inhabiles ad teſtandum; vtrũ pater poſsit in talibus facere teſtamentum, ſicut poteſt in pluribus. Bar. tangit in l. moribus. in 2. col. & tenet, quòd nõ, pupillariter: ſed an exemplariè per l. humanitatis. ibi vide. Et conclude, quod licèt regulariter quis non poſsit facere teſtamentum ſibi per alium, vt l. illa inſtitutio. ff. de hære. inſti. Fallit in filio impubere, cui pater in bonis etiam ipſius filij teſtamentum facit. vt Inſti. de pup. ſubſt. §. non ſolum. & §. maſculo. Item fallit in c. cum tibi.
10 ſ. eo. facit l. captatoriæ. de hære. inſtit. ¶ †Vigeſimotertiò no. quòd pater per pupillarem ſubſti. poteſt priuare matrem filij ſucceſsione. concor. ff. de inoffi. teſta. l. Papinianus. §. ſed nec impuberis. & l. precibus. C. de impu. & alijs ſubſti. & raeſt ſecundùm Iac. de Are. quia pater ſecundùm prædicta iura præferebatur matri in ſucceſsione filij impuberis. vt l. 2. §. objcitur. ff. ad Tertul. vnde ſicut ipſe excludebat matrem, ita & ſubſtitutus datus ab eo. ſed cum hodie fortificatum ſit ius matris, quæ admittitur vnà cum patre ad ſucceſsionem filij, vt in Auth. defuncto. C. ad Tertul. non poteſt pupillariter ſubſtituendo excludere matrem à dicta filii ſucceſsione. pro hoc alle. l. humanitatis. C. de impu. & aliis ſubſt. vbi pater exẽ plariter ſubſtituendo non poteſt excludere certas perſonas: ergo nec ſimiliter ſi ſubſtituat pupillariter. & ita refert Cyn. tenere Iac. de Ra. & Marti. Sill. in d. l. humanitatis. in 2. q. quæ opi. reprobatur per iſtam Decre. quæ ius nouiſ. continet. & expreſsè dicit, quòd ſubſtitutio pupillaris excludit matrem. Non ob. §. obijcitur. quia prælatio in ſucceſsione non erat ratio, quare pater ſubſtitueret pupillariter: ſed patria poteſtas. Non ob. l. humanitatis. quia loquitur in exemplari, non induẽta propter patriam poteſtatem, ſed humanitatis intuitu: in qua humanitate etiã mater participat; quia poteſt, vt pater, prouidere per illam ſubſti. filio dementi. & hoc tenet Barto. in l. moribus. de vul. & pup. in 4. prin. q. & Ioan. An. idem hic refert ſuper gl. quæ expreſsè & c. in nouel. ¶ †Vigeſimoquartò no. quòd teſtamentum pupillare cenſetur paternum, ſiue pars teſtamenti paterni. procedit enim ab eadem cauſa efficiente. formalis. n. ſolemnitas ſufficit in vtroque, & eiuſdem ſunt efficaciæ in eſſentia, & conſiſtentia, vt l. patris & filij. ff. de vulg. & pup. & ibi no. q̃ quò ad aliqua non ſunt duo, ſed vnum, vt ĵ. dicam. ¶ Venio ad opp. & primò opp. & videtur, quòd non conſideratur ætas ex numero anno. ſed ex alio, vt de deſpon. impu. c. puberes. Secundò quantùm ad teſtamenti factionem, & pupillaris ſubſtitutionis denominationẽ conſideratur in ipſis, & multis alijs (vt tutelis, cur. honoribus, & ſimilibus) ætas limitata à tempore, vt l. qua ætate. ff. de teſt. & l. 1. de vulg. & pup. ¶ In matrimonijs verò non conſideratur principaliter ætas, ſed potẽtia generandi, vt d. c. puberes. Repertum eſt enim (vt refert Grego. in dialogo) q̃ puer. 9. ann. impręgnauit nutricem, vt no. in dicto c. puberes. in quo caſu dico, quòd ſubſtitutio pupillaris facta talis impuberi expiraret, ſi ſuſciperet filios legitimos in pupillari ætate: quia non eſt veriſimile, quòd ſi teſtator pater impuberis de liberis talibus cogitaſſet, prętuliſſet ei extraneum, vt l. cum auus. de condi. & dem. & l. cum acutiſsimi. C. de fideicommiſſ. hac eius ratione dico, quòd legatum relictum ſub conditione nup
tiarum debetur ſtatim, cum eſt viripotens, etiam ante metã præfixam: quod tamen nõ præſumitur, niſi appareret ex aſpectu: ita quòd in dubio potentia coeundi menſuratur ex tẽpore, ſi de præuentione aliter non apparet, vt dixi de hoc plenius in d. c. puberes. in tertia op. ¶ Secundò op. & videtur, q̃ in iſto teſtamento non fuerit obſeruata debita ſolemnitas; quia teſtator ille filiam non inſtituit, ſed certam rẽ ei dimiſit: ſed teſtamentum, in quo filius non eſt inſtitutus, vel exhæredatus, eſt nullum, vt l. inter cætera. ff. de lib. & poſth. & l. Gallus. §. in omnibus. eo. ti. Ex quo etiam ſequitur, quòd inſtitutio filij, ſubſtitutio pauperum, & legatum vxori factum non tenuerunt, vt l. ſi filio præterito. de iniuſt. teſtam. So. dicit glo. 3. verbum, inſtituit, quod eſt in tex. refertur ad filium, & ad filiam. inſtituit enim teſtator iſtam filiam in re certa: aliàs potuiſſet rumpere teſtamentum per querelam. ¶ Aduerte, inquantum glo. dicit, quòd filiam inſtituit in re certa, bene dicit: ſed in quantum dicit, quòd nõ inſtituta potuiſſet intentare querelam inofficioſi teſtamenti, non poſſet ſuſtineri; quia querela inofficioſi datur liberis exheredatis, non præteritis à patre, vt fuit iſta'. præteriti enim per lineam paternam habent ius dicendi nullum, ſi ſunt in poteſtate, vel contratab. ſi ſunt emancipati, vt l. inter cætera. & l. pen. & l. 1. ff. de iniuſt. teſt. & l. 1. & 2. ff. de inof. teſta. poſſet ſuſtineri gl. in præteritione materna, quæ eſt habenda pro exhæredatione, vt Inſti. de
12 exhæred. lib. §. 2. ¶ † Quare autem matris præteritio, & non patris habetur pro exhæredatione? no. in l. in ſuis. ff. de lib. & poſthu. Et quid ſit præterire. dic, quòd eſt non inſtituere, vel exhæredare, etiam ſi de eis in teſtamento aliter fiat mentio, vt no.

vt no. in l.nam & his.ff.de inof.testa. ¶ Alibi dicit glo. quòd præterire est nullam in testamento de liberis mentionem facere, vt l.si quis.C. de lib.præte. ¶ Ex quo sequitur, q̃ si pater filio aliquid legauit, non posset dicere se præteritum: sed hoc est contra l.pen.C.de fideicom. Et ideò ad illam gl. addebat Fran. Accu. præterire esse nullam de filio facere mentionem, scilicet instituẽdo, vel exhæredando. fallit in milite, cuius præteritio habetur pro exhæredatione, vt l.si cum in vtero.C.de
13 testa.mili. ¶ †Exhæredare verò quid sit. dic, quòd exhæreda
a re a tripliciter sumitur. Vno modo strictè: & tunc exhæreda tio est ab hæreditate exclusio expresè, & solemniter facta. Et ita loquitur ti.C.de lib.præte.& ff.de lib.& posth. requiritur enim, quòd sit facta exhæredatio nominatim, & interueniant alia, quæ ponuntur in l.3.§.si filio.ff.de libe. & posthu. ¶ Alio modo sumitur exhæredatio largè: & tunc exhæredatio est ab hæreditate exclusio facta tacitè, vel expresè secũdùm voluntatem testatoris: & hoc casu exhæredatio comprehendit præteritionem factam à testatore sciente filium se habere, vt probatur in l.patronus. in prin.ff.de bo. li.& l.si cum in vtero.C.de testa.mili. ¶ Tertio modo dicitur exhæredatio largissimè omnis exclusio ab hæreditate. Et sic comprehendit præteritionem factam à testatore sciente, vel ignorante se filium habere, vt l.si instituta. in fi.cum l.seq.de inoffio.testa. Et est vtilis ista inuestigatio propter intellectum Auth.ex cã. C.de lib.præteri. quæ conseruat legata rupto testamento ex causa præteritionis, vel exhæredationis, an habeat locum, siue præteritio fiat à testatore sciente, siue ignorante. de quo per Barto. in d. Authen. ex causa. & d.l.filio præterito. vbi plenius per eum, vtrùm rupto testamento per querelam, vel per contrata. vel per ius dicendi nullum hodie debeantur, & seruentur legata, fideicom. tutelæ, substitutiones pupillares, & fideicommissa vniuersalia. Et quid iuris si testamentum deficit ratione voluntatis non completæ, vel numeri testium, vel non adita hæreditate: an debeantur, maximè ad pias causas? dic per eum, vt l.habeat. C.de sac.san.etcle. & ibi per Bar.plenè. ¶ Et conclude ex prædictis, quòd quandoque testamentum est à principio nullum, vel propter defectum numeri testium, vel voluntatis imperfectæ, vel ratione præteritionis filiorum. De isto vltimo modo vide per Bar.in d.l.filio præterito. vbi quærit, quanto tempore duret. & an sit nullum simpliciter à principio: vel ita demum, si filius dicat nullum. qđ inuestigare est vtile, proopter plura, vt ibi per eum. Quandoque est aliquod, sed rescinditur (puta per querelam, vel per contratab.) de quibus remedijs rescissorijs sunt tituli speciales. C.& ff.de inoffi.testam. & de bono.poss.contratab. Quãdoque rumpitur: puta postumorum natiuitate, vel agnatione, vt l.postumorum. de iniu.test. Quandoque fit irritum; puta adoptione, vel arrogatione testatoris, vel capitis diminutione, vel ex omissa hæreditatis aditione. quę prosequere, vt l.1.& l.si quis filio.§.irritum. ff.de iniu.testa. ¶ Tertiò op.& videtur, quòd in casu, quem ponit cap. non sufficit ad valorẽ testamenti institutio in re certa. nam ex tex. patet, quòd fuit filius institutus in vniuerso, & filia in re certa. ergo filia habetur loco legatarij. vt l.quotiens. C.de hæred. insti.& per consequens debet censeri præterita, vt dixi. s̃. proxi. op. Et sequitur ex hoc aliud, quòd substitutio pupillaris facta de pauperibus fuerit nulla; quia non fuit facta præterito, sed instituto, vel exhæredato duntaxat, vt no. in l.1.§. substituere. ff.de vul. & pup.& Inst.de pup.subst.§. non solum. Secundò gloss. quæ incipit. morerentur &c. soluit duob. modis. primò, q̃ licèt nõ fuerit instituta hæres in primo gradu: fuit tamen instituta in secundo, scilicet post mortem filij, quæ extitit. & sic valet pupillaris substitutio sibi facta. Ista solutio non est vera; quia talis institutio conditionalis, conditione pendente, facit interim haberi filiam pro præterita, & testamentum nullum, in quo filius etiam minimo momento, reperit se præteritum, vt l.suus quoque. de hæredi. inst. nisi dicas, quòd talis conditio causalis quò ad legitimam tollatur de medio: sicut omnino aliud onus, per l.omnimodo. C.de inoffic.testamen. & sic illę leges sint correctæ. quod an sit verum, dubium est, vt in eis p Doct. Transit ergo gloss. ad aliam solu. quòd l. quotiens. loquitur in extraneo instituto in re certa, q̃ habetur loco legatarij. Secus in filio instituto in re certa, alio filio vltimo instituto in totũ. nam vterque est hæres: licèt alter nõ teneatur ad credita, vel legata, vt in gl. & hic fuit alia opi. Mar. Sill. nam iõ filius habetur loco hæredis; quia succedit loco legitimæ. sed ista ratio non est bona; quia licèt talis institutio redigatur ad quotam hæreditatis. quod patet; quia suscipitur absque one re ęris alieni, vt l.Papi.§.4.de inoff.testam. sicut quando legatur alicui pars bonorum, vt l.non amplius. §. fin. de lega. 1.& l.si quis seruum. §. fina. de lega. 2. ¶ †Ex quo posset inferri, 14
ex eo scilicet, q̃ institutio in legitima non repræsentat quotã hæreditatis; quia inter ipsum, & alios cohæredes nõ fit locus iuri accrescendi. nam tale ius nõ habet locum inter illos, qui veniunt diuerso iure, vt l.sed si cum patrono. ff.de bon. poss. de qua plenè per D. meum in l.pater filium. de inoffi. testamen. vbi plenè in repetitione de ista succes. in legitima, an accedat ad naturam vniuersalis successionis, vel singularium relictorum quò ad ius accrescendi, & petitionem hæreditatis, quò ad alia? dic, vt ibi. Tu solue tertiò dictum contrarium. & dic, quòd filius institutus in re certa habetur loco legatarij, nisi quò ad excludendum querelam; quia quò ad hoc habetur loco hęredis, vt no. in l.si quis priore. ff.ad Treb. ¶ Aduerte, loquendo generaliter de instituto in re certa, vtrùm sit habendus loco legatarij, vel hæredis. dic, q̃ aut non habet aliũ cohæredem: & censetur hæres in totum, vt l.j. § si ex fundo. ff.de hæredi.insti.& est etiam hoc verum, si sic fuerit institutus in re certa in secundo testamento. nam præfertur vniuersaliter instituto in primo, quod rumpitur per hoc secundum. vt est casus no. in d.l.si quis priore. Quandoque in eodem testamento vnus est institutus in re certa, alius in vniuerso. & tunc Doc. variè loquuntur. Quidam dñt, q̃ talis institutus in re certa quò ad oĩa est censendus legatarius. Alij dñt, vt Io. Bal.& Iac.de Ra. q̃ quò ad oĩa hr̃ loco hr̃dis, nisi quò ad onera creditorum, & legatariorum, vt d.l. quotiens. & ita ibi Cy. & si ista opi. est vera, sequitur multiplex effectus. primò q̃ hẽ bit ius accrescendi, repudiante hærede vniuersali. Item non patietur falcidiam. Item habebit remedium l.si. C.de edi. di. Adria. & eius aditione confirmabitur testamentum. & per cõsequens omnia legata, & substitutio pupillaris. Item posset etiam sequi damnum; quia talis institutio in re certa rumpetur, sicut institutio vniuersalis, rupto testamento ex causa pteritionis, vel exhæredationis, vt in Auth. ex causa. C.de libe. præte. Item si ante aditionem decederet, non transmitteret: sed si caperet vt legatum, sic, vt C.de cad.tol.l.1.§ in nouissimo. Quid ergo dicemus? Bar. in l.ex facto. la grande. ff. de hæredi. insti. tenet, quòd institutio in re certa participat de natura institutionis vniuersalis regulariter quò ad omnia supradicta, nisi quòd patitur falcidiam. Item si decedit ante agnitionem, transmittit vt legatum. quod dic, vt ibi per eum, & per Bal. quia non est nostra materia hic principaliter examinanda, sed solummodo ad sciendum, q̃ quo ad valorem testamenti, & quò ad efficaciam pupillaris substitutionis factæ filiæ fuerit satisfactum iuri per eius institutionem in re certa. ¶ Ex quibus etiam potest solui quæstio glos. quæ incipit. nunquid sufficeret dictam rem certam reliquisse filiæ titulo leg. sibi factã. non sufficisset; quia tale legatum nõ excludit vitium præteritionis, quæ reddit nullam substitutionem pupillarem, vt s̃. dixi. quantùm autem ad alia in testamento disposita, vtrùm sufficiat reliquisse titulo legati. gl. tentat multorum opi. Prima, quòd necesse sit relinquere titulo institutionis. Secunda, quòd hoc non expediat. Tertia, quæ est ante, distinguit, vt in glo.4.pater. Quarta est opi. Host. quòd secundùm canones sufficiat quoquo titulo. Quinta & vltima alitter

ter distinguit, vt patet in glo. quæ dicit, quòd prima est tutior, & tenenda. & hanc tenet Iaco.de Ra. Petr. Iaco.de Are. & Fran. Accur. vt refert Cy. in dicta Authen. nouissima. C. de inofficio. testamen. & ibi ratio, quare magis titulo institutionis, quàm legati, per Iacob. Butrig. & Barto. & hic in nouella super dicta gloss. nunquid. quas rationes si cogitasset Hostien. non ita de facili dixisset hanc subtilitatem perniciosam: & hanc, & alias multas dicit. ¶ Quartò op. Iste textus innuit, quòd ita demum admittantur pauperes, si ambo filij decesserunt infra tempora pubertatis. ¶ Sed contra illud opponitur, & videtur, quòd immo veniant altero solum modo decedente, vt l.penul.ff.de iniusto testamen. Solu. hic ipsi impuberes fuerunt inter se inuicem substituti; ideò primo moriente, non admittuntur in eius portione pauperes: sed cohæredes. in contrario non fuerunt substituti inuicem in portione deficientis; ideò admittuntur pauperes post mortem vtriusque, vt l.Lucius. §. Caio. ff.ad Trebell. Solu. ibi fuit facta substitutio pluribus simpliciter. hic verò sub nomine collectiuo [vtrunque] &c. quod requirit concursum duorum, & non verificatur in altero. vt l.penul. C.de impube. & alijs substitutio. Sed illa non videtur bona solutio: nam etiam vbi est appositum verbum [vterque] &c. sufficit in personam alterius conditionẽ existere ad hoc, vt veniat substitutus, vt l.hæredes mei. §. cum ita. ff.ad Trebell. ¶ Item etiam non videtur bona solutio, quòd si substitutio facta pluribus fuerit concepta simpliciter, vel copulatiuè, altero decedente, veniat substitutus. immo requiritur, quòd vterque defecerit, vt l.quamuis. C.de impub. & alijs substitutio. talis namq; est vera copulatiua: & ad eius veritatem requiritur concursus copulatorum, vt l.si hæredi plures. ff. de condi. institu. & c. 2. s̃. de rescrip. Videtis, quando substitutio fit pluribus: vtrùm existente conditione in persona alterius, veniat substitutus, iura multum variant: & alij, quàm Barto. non declarant mentem iurium. vt patet ex his, quæ not. in nouel. super ver. vterque. ipse autem sic distinguit. Aut substitutio est facta pluribus separatim: aut simul. primo casu in persona cuiuscunque existat conditio, locus est substituto, vt dicta. l.pe. & ad leg. Falcid. l.pater filiam. §. fin. secundùm vnam lectur. Secundo casu quando fit pluribus simul: aut fit simpliciter, siue per copulam: aut fit cum adiectione nominis collectiui. primo casu aut loquimur in substitutione vulgari, aut in pupillari, aut in fideicommissaria, aut in compendiosa. Primo casu exigitur, quòd in vtriusque persona existat, vt l.quamuis. C. de impuber. & alijs substitutio. & intelligitur ibi glo. vt not. in l.hoc arti. de hæred. instituen. Secundo casu quando loquimur in pupillari: tunc idem, quod in fideicommissaria; in qua dic, quòd regulariter in cuiuscunque persona existat conditio, locus est substitutioni, vt d. l. Lucius. §. Gaio. & l.fin. §. filium. de leg. 2. fallit, si præsumatur testatorẽ aliud voluisse, quàm ex natura relicti: vel ex voluntate defuncti inter eos, quibus est facta substitutio, locus est iuri accrescendi, vt in vsufru. leg. Item fallit, si superest aliqua persona, quæ ex præsumpta voluntate defuncti excludat fideicommiss. vel substitutum. vt l.si is, qui ducenta. §. si pater. de rebus dub.' & l.cum acutissimi. C. de fideicommiss.& l.generaliter. C. de insticu.& substitu.& hic est casus d.l.pen. C.de impube. & alijs substitutio. quod declara etiam, vt in d.§.cũ ita. Si verò loquimur in substitutione compendiosa, quæ continet vul.& fidei 15
commiss.& etiam pupillarem quandoque, iuxta no. in l. precibus. per glo.& Doc. tunc si succederet ex vulgari: dic, vt dictum est. s̃. in vulgari. si succedit ex pupillari, vel ex fideicommiss. dic, vt s̃. dictum est de ipsis. Si verò substitutio fuit facta cum adiectione nominis collectiui; quia dixit testator [si ambo: vel si omnes] &c. tunc aut quæris, an secundùm propriã significationem vocis.& substitutus excluditur, nisi in personis omnium extiterit conditio. vt d. §. cum ita. Aut secundùm interpretationem, quæ ex defuncti mente colligitur; & tunc aut supereſt aliquis ex liberis, qui substitutum excludit ex præsumpta voluntate defuncti: & substitutus excluditur, vt d.l.pen. de impu. & alijs substitutio. Si verò nullus supereſt, qui eum excludat: sed illi, qui supersunt, sunt in eodem, vel in vlteriori gradu cum eo: tunc substitutus admittitur. casus est no. in d.§. cum ita. vbi ipse sic distinguit, & ratio nẽ differentiæ inter ipsos casus reddit, vt ibi videas. ¶ Quintò opp.& videtur, quòd non valuerit substitutio facta de pauperibus, veluti de personis incertis. vnde videtur obstare Insti. de leg.§. incertis. & l.in tempus. §.1. de hæred. instituen. l. quotiens. §. hæres. eo. ti. ¶ Sol. no. glo. quæ incipit. licèt certè. sentit illud contrarium, & soluit, vt in ea patet. Aduerte quia ista est longa materia, & discurrit in legatis, hæredum institutionibus, tutelis, procurationibus; executionibus, & alijs. vtrùm incertitudo vitiat has, & seq. dispositiones. si igitur vis plenè videre, vide per Cy. in l.id quod pauperibus. C. de episcop.& cler.& per Bar. plenius in l.quidam. ff.de reb.du. vbi plenius, an incertitudo personarum, rerum: vel mixtim rerũ, & personarum vitiet dispositionem. & de electionibus ad officia sęcularia, vtrùm valeant: de incertis personis, quantũ ad intellectum cap. dic, quòd ideò substitutionem pauperum non vitiat incertitudo; quia venit illa incertitudo declaranda per episcopum, vt l.nulli. C. de episc. & cle. Quo casu si incertitudo venit extrinsecè declaranda, non vitiat dispositionem, vt d.l.quidam. cum si. vnum not. quod dicit glo. verum, quòd episcopus debet eligere pauperes de domicilio testatoris, de quib. eum verisimile est sensisse. ad hoc l. quæ conditio. §. vlt. ff.de condi.& demon.& quod no. Cyn. in l.1. in quinta quæstione. C.de sac.san.eccl. ¶ Et faciunt ista ad quæstionem. Quidam de ali qua ciuitate Tusciæ exercuit vsuras in altera: & veniens ad mortem fecit executores ad restituendum incerta. quæritur in quo loco debeat fieri distributio: an in domicilio testatoris: an verò, vbi fœnus exercuit, vt c.cum tu. de vsur. dominus Fede. consuluit, quòd possit fieri etiam in domicilio testatoris: quia ex quo fit distributio pro animabus illorum, qui soluerunt vsuras, non refert quibus pauperibus soluatur. allegat C. communia. de succe. Auth. omnes peregrini. & ita refert Doct. meus in d.l.id quod pauperibus. in 8.q. ¶ Ista decisio confirmatur per id, quod no. hic Io. An. in nouel. vtrũ sicut episcopus tenetur eligere pauperes de domicilio testatoris: ita fideicommissarius, cui nominationem pauperum testator commisit, teneatur nominare de loco domicilij testatoris? & vr̃ primò, q̃ sic; quia ad hoc tenetur executor legitimus. i.à lege datus. s̃. episcopus, vt l. si quis ad declinandam. C.de ep.& cle. ergo & deputatus à testatore, quasi loco epi ad id tenebitur. ff. si quis test. lib. esse iuf. fue. l.1.§. hæc actio. ¶ Item sm̃ voluntatem præsumptam lex exequit̃, in Aut. de hær.& falc.§. si quis aũt non implẽs. hãc ergo volũtatẽ coniecturatam, quam lex sequitur, seq; tenet & fideic. ad hoc allegat præall. l. quæ conditio. §. cum ita. Io. An. refert hic se consuluisse contrarium, & respondet ad rationes in oppositum, dicens, q̃ dicta æquiparatio collationis potestatis eligendi iuris, & hominis non est sim. nam ille, cui confertur potestas à lege eligendi prælatũ, tenetur eligere de ecclesia vacante. de ele.c.ne pro defectu. in fi. cõmissarius verò, cui datã ab homine eligendi ptãs, potest eligere vndecunq; de renũ. c. post transla. nisi fit restricta potestas ad ecclesiam vacantẽ. s̃. de elec.c.cum in iure. ¶ † Item in fideicommissario diuersa est dispositio legis, & hominis, vt infra capit. proxi. in fin. sic in procura. de procurato. cap. primo, ita hic ex quo simpliciter dedit potestatem nominandi, nominet vnde vult. ad hoc de alea. l. prima. §. quod autem. & l. 3. de offic. præsid. & ad leg. Falcid. l. Titia. ¶ Non obst. l. quæ conditio. quia ibi nulli commissa erat electio, vel nominatio fori, secundùm eum. ¶ Sextò op. dicitur hic, quòd ambobus defunctis in pupillari ætate, bona omnia deuoluuntur ad pauperes. & sic nõ videtur requirere aliud, quàm eorum mortem in ista deuo-

lutione. ¶Sed contra,immo videtur,quòd necessaria fuerit immixtio pupillorum hæreditati paternæ; quia aliàs non succeditur ex substitutione pupillari, hæreditate non adita ex paterno testamento,vt l. sed si plures.§.si ex asse.ff.de vulg.& pup.l.2.§.adeo.eo.tit.Sol.id contrarium tetigi.§.in 10.notabili.vbi dixi, quòd relicta ad pias causas non requirunt aditionem. Vel dic, q̃ existentia sui hæredis firmat tabulas pupillares,vt l.filius qui se paterna. ff.de acqui.hære.Non obst. contraria; quia locum habent, cum pupillo datus est cohæres extraneus: quæ datio cohæredis tollit, & eneruat vires existentię cohęredis sui: non sic datio cohæredis necessarij, vt apparet ex isto c. & not.in l.quidam eulogio.in magna gl.C.de iure deli.¶Sed dices. datio substituti vulgaris deberet istam existentiam impedire,vt l.Papi.§.4. ff.de inoff.test. glo.sol. q̃ sub compendiosa ineluditur substitutio pupillaris expressa,quæ non impedit existentiam sui hæredis. immo talis existentia confirmat substitutionem pupillarem, vt d.l.filius.Et hoc est,quod dicit Cyn. quòd sola existentia sui hæredis facit hæreditatem haberi pro adita:& sic pupillaris substitutio incipit, & vulgaris expirat, vt ipse not. in l.precibus.in 4.q. C.de impu. & alijs substit. Ioan. And. tamen super ver. defuncti. in nouel. dicit, quòd hic isti impuberes immiscuerunt se paternæ hæreditati: aliàs venissent pauperes ex directa vulgari in compendiosa subintellecta,vt ff.de vulg.& pupil.l.Lucius.& C.de impu.& alijs substitu.l.precibus. Aduerte,quia hoc non videtur bene dictum. nam ex vulgari directa succeditur defuncto: & ex pupillari succeditur pupillo, vt Insti.de pupil.substitu.in princi. Item succesio ex vulgari non excludit matrem ex succesione in pup. vt l. fina. C. de institutio.& substitutio. sed ex isto tex.patet,quòd mater excluditur;quia pauperes admittuntur in totum. Et ratio text. quæ fundata est quò ad exclusionem matris, fundatur super pupillari. & ideò ex his incidimus in aliâ quæst. vtrùm scilicet,vulgaris expressa, quæ continet in se tacitam pupillarem,trahatur ad bona impuberis. Et attende,quia ista contientia,siue inclusio ita habet locum in vulgari, comprehensa in compendiosa,sicut si esset simpliciter concepta. do.Cy. istam quæstionem ponit in d.l.precibus.& refert istam opin. Dyn.qui dixit,quòd ratione vicinitatis,& continentiæ pupillaris ad omnia bona trahitur, vt l.2.§.sed si ita.ff.de vulga.& pupilla. ibi [hæres ei erit.] nam exponit Dyn.ei,scilicet pupillo. gl. videtur innuere contrarium. C. de institutio. & substitutio.l.vlt. vbi dicit, quòd in vulgari tacita, quæ comprehenditur in pupillari, non veniunt bona pupilli, ex quò filius non adiuit. Breuiter D. Bal. tenet opinio. Iaco. de Are. qui dixit, quòd eo ipso, quòd pupillus abstinet à paterna; veniat substitutus ex vulgari ad bona paterna. Sed si postea moritur in pupillari ætate, veniat substitutus ad eius bona ex pupillari, ad cuius confirmationem non requiritur aditio, vt.d.l.filius.& ita no.in l.2.ff.de vul. & pupill. vbi tractat de quarto effectu vulgaris. & idem dicit in vulgari tacita: vt si pupillus abstinet, veniat substitutus ad bona paterna tantùm:& eo postea moriente in pupillari ætate, veniat ad bona pupilli. Et sic breuiter concludit non reperiri, quòd ex vulgari pupillo succedatur. Et ex his infero,quòd in casu huius cap. si filia, quæ vltimò decesit, abstinuisset se ab hęreditate paterna: & deinde succesisset fratri impuberi, q̃ posset,nõ obstãte dicta repudiatione,vt d.l.filius.& l.si filius qui patri. ff.de vul.& pupilla. & quòd etiam pauperes sibi succederent, ea decedente infra tempora pubertatis. Sed dices, quid si ista filia repudiaut hęreditatem sibi delatam ex prædicta institutione: vtrùm ad ipsam veniat mater,an pauperes?rẽspõdetur,quòd mater; quia pauperes non veniunt, nisi ambo decederent, vt l.penul.C.de impub.& alijs substitutio. In contrarium facit theorica, de qua dixi in 4. op. cum enim nullus superśit, qui ex præsumpta voluntate defuncti succedat,pauperes admittantur ex pupillari,sicut admitterentur ex fideicomiss.vt l.hęredes mei.§. cum ita ff.ad Tre. Sed hic etiam quęritur.si ambo isti impuberes decesissent,viuo patre:an venirent pauperes vigore huius substitutionis? Domi. Io. And. format quæstio. in pupillo mortuo viuo testatore, qui sibi pupillariter substituerat, an veniat substitutus ad succesionem ex vi pupillaris,vel saltem ex vi vulgaris tacitè intellectæ sub expressa pupillari? refert profundæ scientiæ Doc. Dom. Lambertinum de Ramponibus disputasse hanc quæst. qui soluendo tenuit ex pupillari substitutum non admitti. Non obst.l.1. §. pro secundo. vbi substitutus admittitur, si decedat instituto viuo testatore; quia loquitur in expressa vulgari: quæ talis etiam bene vendicat sibi locum:sed non expressa pupillaris, nec etiam vulgaris: quæ secundùm eum expirat similiter dicto casu,s.decedente pupillo viuo testatore, perl.quòd si filius. ff. de capti. nam si non valet pupillare testamentume xpressum: ideo debet valere tacitum, sicut vulgaris tacita in eadem cõprehensa.licèt gl.no.cõtrarium in l.si pater captus. ff.de vulg.& pup.D.Cy.in d.l.precibus.in 5.q. post quam dixit indubitanter tenendum quod prædictum est,subdit posse dici, quòd hæc substitutio vulgaris est potius præsumenda pupillaris in vulgari expressa,quę ea expirata remanet. vt l.2.§.sed & si extiterit. ff.de vulga.& pup. dum tractat de secundo effectu vulgaris substi.& breuiter resident,q uòd si pupillus naturaliter moritur viuente testatore (qui hoc sciens non mutauit testamentum, cum posset) talis substitutus ex vulgari tacita non potest venire. secus si mutare non potuit: quia tunc venit.alleg.pro casu l.tractabatur. de mili.testa. & l.3.C.de inofficio. testamen. Dicit etiam, quòd quando pupillus decesisset ciuiliter tantùm, viuente testatore (quia esset captus ab hostibus) & post mortem testatoris decederet naturaliter, veniret substitutus ex tacita vulgari. & ita potest saluari gl.quæ est in d.l.si pater captus. D. meus in l.lex Cornelia.ff.de vulga.& pupilla.tenet glo.in l.si pater captus.scilicet, quòd pupillo decedente viuo testatore, veniat substitutus ex vulgari tacita. nã sic ex ea succeditur non nato posthumo, vt ff. de ventre inspi.l. penul. ¶Secundò idem si moriatur viuo patre. Non obst. l. quòd si filius. de cap. ibi [nihil est,quòd de secundis tabul. tractari possit] &c. nam verum est, quòd nihil potest tractari de pupillari: sed bene potest tractari de substituione vulgari tacita. & sic non obst.& refert ibi hoc tenere Gul.de Cun.quicquid tamen teneas circa prædictam vulgarem tacitam in prædicta quęstio.in casu huius cap. in quo fuit substitutio compendiosa, quæ continet vulgares non tacitas, sed expressas, vt not. Doct. in l.Centurio. ff. de vulga. & pupilla. videtur dicendum, quòd mortuis istis filijs ante mortem testatoris, admittantur pauperes ex directa vulgari ad bona testatoris: licèt non pupillorum, per illa, quæ dicta sunt in dicto. §. pro secundo. & l. Thais. §.Splendophorus. ff. de fideicommiss liber.]¶ Septimò op. dicit, quòd non detrahitur quarta trebellia. nec legitima. contra immo videtur, quòd vtraque detrahitur, vt cap. Raynu. & cap. Raynald. supra eodem. Solu.hic filij decesserunt infra tempora pubertatis: ideò pauperes successerunt iure directo. in contrario decesserunt post tempora pubertatis. Quo casu substitutus ibi non potuit venire iure directo, sed iure fideicommiss. quo casu habet locum detractio vtriusque quartæ, vt ibi. ¶Ex hac solutione elicio duas conclusiones. Prima est, quòd si in casu huius cap. decesissent filij post tempora pubertatis, venirent pauperes ad ista bona ex substitutione fideicommiss. cum ista substitutio à princ. directa pupillaris (vt dicit tex.)obliquetur post tempora pubertatis. Secunda conclusio est, quòd cum pauperes admittuntur iure fideicommiss. detrahitur ab eis non solum legitima sed etiam trebel. hanc examinabo in secundo contrario. ¶†Reuertor ad primum, & quæro, an sit verum, q̃ substitutio directa pupillaris infra tempora pubertatis obliquetur,vel expiret in totũ p aduentũ pubertatis,& loquor in sub-

16

substitutione compendiosa,quæ concipitur quandoque verbis directis(vt puta)si filius meus impubes decesserit sine liberis:vel q̃cunque decesserit,talis sit hæres. Quandoq; concipitur verbis cõibus; vt talẽ substituo. Q̃q; verbis obliqs, vt q̃cunque decesserit,vel sine liberis decesserit, restituãtur bona tali. ¶Quid iuris igitur in quolibet prædictorum triũ casuum, declarandum est per tres principales quæstiones, sequendo in hoc ordinem Bar.quem rradit in l. Centurio.sũ per declarationę prædictarum q. & loquor, quando substitutio sic concepta fit à pagano.nam si à milite,dic vt l.Centurio.& l.precib.sæpius alle.¶Prima igitur quæstio est, an substitutio compendiosa,quæ concipit verbis directis simpliciter,non adiecto,sine liberis, valeat infra tempora pubertatis iure directo,& postea in totũ expiret, vel obliquetur postea, & efficiatur fideicom.Et q̃ expiret in totũ,tenet hæc gl. quæ incipit.hic decidit,ibi [si autem paganus] &c.Idem Bar. super c.Ray.in gl.sed videtur.Idem Accur.in l.precib. C.de impu.& alijs substi.in gl.mag.ad fi.Idem hic Arch. dicit.n.q̃ in casu huius.c. si isti impuberes decesissent post pubertatem, pauperum substitutio expirasset in totum, & veniret mater. Ita dicit super ver.bona omnia.Hanc opi.(vt refert hic Ioan. An.)tenuit disputando D. Bartolucius de Praris.D.Cyn.etiã in l.precib.in pe.col.dicit,q̃ omnes sunt quasi in ista sententia.s.q̃ substitutio directa, quæ potuit saluari tempore pupillaris ætatis,nunquàm postea obliquatur.Pro istorum opi. faciunt rationes & iura.Primò quia pupillaris non potest protendi in lõgius tempus, quàm ætatis pupillaris,etiam ex expressa dispositione testatoris,vt l.verbis ciuilibus. & l.in pupillari.ff.de vulg.& pup.multò minus igitur debet extendi,si generaliter sit concepta.Secundò probatur ex verbis.nam dicendo. talis sit hæres:videtur velle facere directam: & à verbis non receditur,nisi pateat expresè contraria voluntas,vt l.non aliter.de leg.3.& l.ille aut ille.§.cum in verbis.de lega.3. Tertiò hoc probatur per simi. si apparet aliquem voluisse testari,& omisit solemnia, non valebit eius dispositio,vt cocidillus:& tamen eius voluntas fuit,vt valeret eius dispositio: sed tñ, quia peccat in forma, si non valet, vt valere voluit, non valet eo modo, quo potuit,vt no.in l.si vnus. §.fina.ff.de pact.& l.1.de consti.pecu.Quartò quia non potuit testator, lege prohibẽte verba directa facere obliqua.C.de necess. her.inst.l.cum quidam.§.sed cum veteres.quod ergo potuit, voluit:& quod voluit,&c.vt c.cum super.de offi. delega. & l. multum.C.si quis alteri,vel sibi. Quintò. directa trahitur ad fideicom.fauore libertatis,vt l.generaliter.in fin.de fideicom miss.lib.ergo in contrarium est ius commune. pro hoc C. de testa.ma.l.fin.Sextò.speciale est in militibus, vt directa obliquetur post tempora pubertatis, matre existẽte in medio, vt d.l.precib.& l.Centurio.ergo in contrarium est ius cõe.Septimò sic.pater filijs impuberib.substituendo directè vł substituere in casu,quo sibi nõ pũt facere testũ; quia vsq; tunc est eis hoc à iure concessum, vt Insti.de pup.substi.§. liberis. & l. humanitatis. C. de impub. & alijs substitu. & l. ex tribus. C. de inoffic. testam. post pubertatem igitur, quia pũt sibi prouidere de hẽde,& facere testũ,vt Inst.de pup.sub.§.liberis.& l.humanitatis.C.de imp.& alijs sub.& l.ex tribusC.de inoff. test.& Insti.quib.non est permiss.face.testa.§.circa.videtur in dubio recessum à prouisione paterna: sicut receditur à prouisione legis,postquàm cessat eius ratio.vt l.ex facto. ff. de vul. & pu.& d.l.humanitatis. ¶Istæ sunt rationes, quas elicio ex nouel.pro illa parte,vbi Io.An.attẽrat tenere opi. contrariã, scilicet. q̃ compendiosa facta simpliciter per verba directa valeat iure directo infra tempora pubertatis,& postea fideicom.Primò hoc probat ex coniunctione huius c.& c.Raynutius.s.eo. hic.n.fuit facta substitutio per ver. moriatur. & ibi per ver.succederet.quod verbum ita debet dici directum,sicut hic dicitur de ver. moriatur, vt C.de testa.l. omnium. ex quò igitur ista verba sunt directa (vt hic dicitur, quòd intra pubertatem valeat iure fideicommiss.) manifestè cõcluditur, quòd compendiosa facta per verba directa efficitur fideicõ. post tempora pubertatis. Secundò hoc probat per l.precib. C.de impu.& alijs substi. vbi compendiosa substitutio variat. Non obst. (dicit ipse) q̃ loquitur in milite; quia id notat ibi accidentiam facti,& non iuris ministerium, quod tripliciter ostendit.Primò quia ibi loquitur de filio constituto in militis potestate.ergo loquitur de milite testante de iure communi: quod requirit,vt filius impubes sit in potestate,ad hoc vt valeat substitutio pu.vt ff.de vulg. & pup.l.2.sed in milite testãte priuilegio militari non requiritur patria potestas, vt l.in fraudem.§.miles.ff.de testamen.milit.quod ergo in illa l.præcibus.dicitur,quòd directa conuertitur in fideicom. post tẽpora pubertatis, oportet fateri, quòd fuerit de iure communi, non priuilegio militari. quod etiam patet ex eo, quòd ibi detrahit trebel. aliàs non detrahendam ex priuilegio mili.vt l.1.§.pe.ff.ad Treb.Tertiò probat Cy. ex situatione illius.l.pcibus.est enim sub titulo,sub quo prosequitur tractatum substitutionum, quæ sumunt efficaciam,& valorem de iure communi,non militari,de quo est titulus spãlis.C.& ff.de testam. milit.lex ergo in dubio debet intelligi[secundum titulum, in quo situata est,vt l.Imperator.de in diem adiec.& l.fi.de cõdi.inde.& ibi no.facit quod no.de elec.c.cum mona.in glo.2. & de confir.vti.vel inuti.c.bonæ.in vlt. glo. fit ergo mẽtio de milite in l. precibus. q̃ sic accidit de facto, & mulier ad sui pompam hoc expresit conquerẽs de casu. Et istas rationes etiam facit Cy.pro ista parte, quam dicit quosdam tenere in d.l.precibus.in pe.col. Tertiò principaliter hanc opi.probat expresè testatorum voluntas.nã dicendo [quandocunq; decesserit,talis sit heres] patet etiam, quòd eo post ætatem pupillarem decedente, voluit substitutum admitti. stetur ergo voluntati,postq̃ de ipsa constat. dicit enim lex [voluntatẽ testatoris in omnib.dominari censemus.] C. de lega.l. cum q̃stio.& in Auth. de nup.§.disponat.colla.4.nã talis voluntas, etiam si ex verbis non appareat,est sequenda,si de ipsa aliter fiat fides:vel posset de ipsa capi verisimilis cõiectura.ff.de cõdi.& demon.l.in conditionibus.in princ.& l.quamuis.& l.cũ notissimi.C.de fideicom.multò magis est igitur sequenda in q.nostra,postquàm de eius voluntate patet: licèt enim verba non congruant, debent *accipi tunc impropriè,vt dispositio* salua sit,vt not.in cap.intelligentia.de verbo.significa. Quartò hoc probatur; quia dubia directa, si potest, recipit interpretationem directæ, vt l.fina.C.de hæred. instituen. fortius ergo fideicommiss.quæ humanior est,vt C.communia de leg. l.omne verbum. ibi [quasi humaniori aggregetur.] Quintò inducit pro hac parte benignã interpretationẽ, quæ sumitur ex tribus. primò vt magis res valeat, quàm pereat, l. quotiens. de reb. du. secundò vt verba [post pubertatem] aliquid operentur,l.si q̃s.de lega.1.Sextò quia fauorabilius est voluntatem expressam, vel tacitam sequi.quàm alium cõtra voluntatem admitti. de lib.& posthu.l.cum quidam. Ad contraria respondet,videlicet ad l.verbis ciuilibus.& l. in pupillari. quæ magis vrgent, quòd post pubertatem omnino expiret. debent enim intelligi de sola pupillari in substitutione expressa, ea mente,vt pubertatis tempora non comprehẽderet,& maius tempus fuit in illa expressum per errorem in dicta l. in pupillari. secundùm lect. Ioan. Sed nos loquimur de compendiosa, quæ facta per verba directa, trahitur ad fideicommissariam post pubertatem, postquàm non potest iure valere. ¶Concludo ergo, quòd substitutio,quæ directò est directa, persona pubescente, non fit fideicommissaria: sed si est directa non directò: sed per interpretationem (quia comprehensa in compendiosa) tunc secus in d.cap. Raynutius. Quid dicendum in tanta varietate? Bar.dubitat:sed tandem dictas opin.reduoit ad concor. hoc modo: quòd si substitutio facta sit per verba directa,& ciuilia,vera sit cõis opin.legistarum, & quasi omnium.de qua s.

Si verò facta sit per verba directa non ciuilia, sit vera opin. Ioan. An. & ita ipse no. in d.l. Centurio. in 4. colum. vbi declarat, quæ sint verba directa & ciuilia. & quæ directa non ciuilia. ibi vide. & ista habent locum, quando substitutio fuit facta per verba simpliciter, quandocunque decesserit, talis sit hæres: vel facta sit sine adiectione nominis, quandocunque. glo. in l. precibus. dicit, quòd ista adiectio, sine liberis, operatur, quòd omni tempore sit fideicommissaria. Idem no. in d.c. Raynu. ista opin. est contra tex. vbi in substitutione facta per verba directa fuit adiectum, sine liberis. & tamen est directa infra tempus pubertatis. Quod tenet etiam Barto. post Dyn. in d.l. Centurio. Secunda quæstio est. quando substitutio compendiosa concipitur per verba communia, vt per ver. substituo, & simil. an varietur secundùm tempora, vt scilicet sit directa infra tempora pubertatis, & postea obliqua: an sit omni tempore fideicommis. ¶ Aduerte, quãdoque ista substitutio fit cum distributione temporum: puta, si decesserit in pupillari ætate, vel postea quandocunque, talem substituo. & illa secundùm omnes infra pubertatem erit directa, & postea obliqua, siue fideicom. vt not. in d.l. precibus. Quandoque fit sine distributione temporum: tunc glo. in d.l. precibus. tenet, quòd omni tempore sit fideicommissaria. idem tenet in l. Centurio. Idem Azo in summa huius titu. Idem Ber. in c. Raynu. idem hic gloss. quæ incipit. hic decidit &c. idem Iac. de Belui. Dyn. Ray. & quasi maior pars legistarum, cum quibus concordat D. meus in d.l. Centurio. vbi dicit sæpius se consuluisse secundùm istam opin. Ratio horum est; qa ista est vna substitutio: ergo non debet censeri diuerso iure fieri diuisio voluntatis, vt l. eum qui ædes. ff. de vsuca. & l. eum qui tacitum. de his, qui. vt indi. postquàm enim dispositio semel vnam significationem, & naturam sibi assumpsit, ad alium significatum trahi non debet, vt l. fina. C. de codic. & de rerum permutatio. l. prima. Idem arguendo de personis ad tempus. quod licet, vt l. qui plures. ff. de vulga. & pupill. sicut substitutio facta fratribus debet intelligi in eo casu, qui potest omnibus adaptari, vt l. iam hoc iure. de vulgari, & pupilla. & l. quamuis. C. de impub. & alijs substitu. ita facta sine temporis præfinitione debet intelligi eo casu, pro quo potest omni tempore vniformiter operari. & maximè quia in dubio ista interpretatio, scilicet quòd sit fideicõ. est benignior, quàm si esset directa, vt l. 2. C. communia de leg. & etiam ex eo, quia omni tempore conseruat in esse dispositionem testatoris; ergo sequentia, vt l. quotiens. ff. de rebus dub. ¶ Alia opin. est, quòd ita substitutio facta per verba communia varietur secundùm tempora in pupillari ætate, sicut pupillaris, & postea obliquetur: vt si testator sit vsus verbo communi, videatur loqui secundùm conditionẽ personæ, cui substituit. & sic in casu, quo in pupillari ætate decesserit, videatur simpliciter substituisse, sed postea per fideicõmis. vt l. plenum. §. equitij. ff. de vsu, & hab. pro hoc facit l. Titia Seio. §. vsuras. de leg. 2. & istam tenet glo. Insti. de pupilla. substitu. §. qua ratione. & videtur æquior Cyn. & secundùm eam consuluit, vt ipse refert in l. precibus. C. de impu. & alijs substi. in vlti. colum. Ioan. And. tenet etiam ipsam hic. & dicit q si is, cui videretur, quòd compẽdiosa facta per verba directa expiret, adueniente pubertate (cuius tamen contrarium ś. tenuit) fateatur saltem, quòd facta per verbum commune, substituo, vel simile, etiam sine adiectione, quandocunq; tra hatur post pubertatem ad fideicom. & dicit, q non erunt duę tales substitutiones in vna psona, inspecto. s. fine, & effectu, sed erit vna sola. fatetur tamen, quòd inspecto initio, aptitudine, & potentia bene sunt duæ tales. Et est simile. ś. de postu. præla. c. 1. e. li. de elec. c. vt quis duas. & de iure pa. Cle. plures. in fi. Ia. de Are. dixit, q aut testator substituit compendiosè, non adiecto verbo, quandocunque: puta dixit [& si decesserit sine liberis.] vel dixit [post mortem eius talem substituo.] & ista semper erit fideic. & in hoc sit vera prima opi. Si verò dixit [quandocunque decesserit, talem substituo.] tunc sit vera opi. Cy. Io. An. & gl. in §. qua ratione. nam secundùm eum illud verbum [qñcunq;.] est distributiuum, vt C. de quadri. præscri. l. omnes. & quod ibi no. in 3. gl. & ff. qui. mo. vsufru. amit. l. sicut. & sic singula tempora distinguit. vnde ante pubertatem erit pupillaris, & postea fideicom. vt sic valeat diuersis temporib. diuerso iure. ff. de fideic. lib. l. in testamento. & de hær. inst. l. 3. in fi. & sic erunt in vna conceptione duæ substitutiones: sicut sunt duo præcepta arbitri in l. Celsus. ff. de arbi. & de do. & contu. c. cum dilecti. nam & alibi ex voluntate testatoris verbum prolatum ad tempus retinet propriam significationem, & post tempus assumit impropriam. ff. de condi. & demon. l. pater. §. conditionum. concordat. ś. de reg. c. quia. nec est mirum; quia & alibi ponitur verbum propriè, & improprie. ś. eo. c. Raynaldus. in glo. illud verbũ. & ff. si cer. peta. l. certi condictio. post prin. & secundùm prædicta concludit Iacob. de Are. quòd idem importat verbum, quandocunque, quod verbum directum, si decesserit in pupillari ætate, vel post. quo casu omnes concordant, quòd variatur secundùm tempora, vt dictum est ś. ¶ Istam eius consideratioñ non approbat hic Io. An. quia nec hic, nec in c. Raynutius. ponitur verbum, quandocunque. & tamen hæc est pupillaris infra tempora pubertatis. & in c. Raynutius. est fideicom. postea. Cy. etiam non placet in d.l. precibus. nam secundùm eum licèt ista verba, quandocunque decesserit, videantur omnes casus comprehendere: non tamen comprehendunt enumeratiuè, sed disiunctiuè, vt patet ex solutione, & consonantia. ll. quæ videntur sibi inuicem contradicere. ff. de dona. causa mor. l. senatus. §. fin. & de ver. ob. l. pluribus. §. 1. cum sim. reprobat etiam ipsam Bart. & Bald. in d.l. Centurio. ¶ Videndum igitur restat, quæ sit verior prædictarũ opi. nam si est omni tempore fideicom. vt vult prima opi. pupillo decedente in pupillari ætate, mater, & alij venientes abintestato detraherent treb. & falcid. Si verò sit infra pubertatem pupillarem, vt vult alia opi. eo in dicta ætate decedẽte, excluderetur in totum. quid ergo dicendum? Bar. in d.l. Centurio. in 4. q. principali. inhærens æquitati plus, quàm alij (meo iudicio) veritatem aperuit in prædicta. q. per aliqua membra. Dixit. n. quòd quandoque testator in substitutione compendiosa facta per verbum commune vsus est alijs verbis, per q̃ potest liquere, q voluit substitutum de manu sua capere, non alio mediante: vel apparet, q voluit eum capere totum sine aliqua detractione, vt ibi ponit exempla. & hoc casu valebit infra tempora pubertatis iuris ministerio. quandoque ex talibus non apparet de mente testatoris; quia simpliciter substituit per verbum commune: & illo casu (cum voluntas testatoris sit dubia propter naturam verbi cõis, quod põt flecti ad fideic. & directã.) dicit, q si mater est in medio, in fauorẽ eius dẽt interpretari fideic. omni tpe, vt l. qui duos. de reb. dub. & sic sit verum quod no. in l. Centurio. & l. precibus. & opi. omnium tenentium, q sit fideic. omni tempore. s. quando mater est in medio. quod intelligit, nisi essent substituti filij testatoris, qui ex præsumpta mente defuncti excluderent matrem ẽt venientem ex tacita pupillari, q̃ aliàs contra matrẽ non admittitur, vt no. in l. precib. & l. testõ. C. de testa. mil. sed dices. istud vr̃ contra istud c. vbi mater erat in medio: & tñ compẽdiosa infra tpa pubertatis est directa. Item similiter contra l. precib. vbi variatur cõpendiosa p verba directa. quæstio nra loquitur, cum per verba cõia. in l. precib. est speciale fauore militis. & sic in pagano fauore matris compẽdiosa facta per verbum cõe. omni tempore est cẽsenda fideic. Idem si essent aliæ personæ in medio, contra quas (sicut & contra matrem) admittitur tacita pupillaris. de quib. per eum in materia pupillaris, & earum fauore (sicut & matris) censeatur fideicom. omni tempore. Si verò neque mater, neque alia dictarũ personarum esset in medio: tunc saluo iudicio, & consilio saniori, cui se submittit, dicit, q si decesserit in pupillari ętate, erit pupillaris

pillaris directa: postea aũt fideicommissaria. nã verbum, qđ potest se habere ad plura tempora, videtur in dubio esse prolatum ab initio, vt ostendat futuros euentus, vt l. 3. in fin. de adi. leg. & l. hæc conditio. la 1. de cond. & demon. & l. qui res. post prin. de solu. aut ergo iste filius decedit in pupillari ætate: & videtur hoc prolatum in fideicom. & sic videtur ista substitutio vniformis; quia lex semper certa est, quæ facit istam substitutionem ab initio pupillarem, ex postfacto fideicommis. Et ideò non variatur ex tempore, sed est vniformis, & in vnum casum potest committi. Et per hoc patet responsio ad contraria. Et sic in isto membro concordat cum Ioan. An. & Cyn. & gloss. Insti. de pupillari substit. §. qua ratione. Tertia quæstio est, quando substitutio compendiosa fit per verba obliqua. ista, secundùm omnes, omni tempore est fideicommissaria, nec matrem excludit, vt l. cohæredi. §. cum filię. ff. de vulga. & pupil. super isto sexto membro ponit hic tres, siue quatuor quæstio. quando testator mandat bona sua per executores inter pauperes distribui, quandocunque filius decesserit sine liberis. vel dixerit: si filius meus decesserit sine liberis, bona mea dentur pauperibus. vel dixerit: si filius meus decesserit sine liberis, bona mea vendantur, & preciũ distribuatur inter pauperes: quorum electio fiat per meos fideicom. an substitutiones prædictæ sint directæ pupillares in tempore pubertatis, & postea obliquentur: vel sint omni tempore fideicommissariæ? dic, vt ibi in 2. quæst. principali. ¶ † Ex prædictis collige, quòd substitutio compendiosa fit
17 quandoque pupillo per verba directa, communia, vel obliqua: quandoque fit per verba communia, & directa. puta, dixit [quandocunque filius meus decesserit, talem substituo, & eum hæredem facio.] tenet enim ibi, quòd verbum directum stabit in sua significatione, verbum verò commune tra hetur ad fideicommis. vt sic aliud operetur. ex quo infert, quòd erit in electione substituti capere ex directa, vel fideicommissaria, vt l. si quis. de manu. testa. & l. recusare. §. Titius. ff. ad Trebell. Idem si testator dixit post factam substitutionem. volo valere vulgariter, pupillariter, & per fideicõ. Idem, si vsus sit verbo directo, & obliquo. istis enim casibus erit electio substituti, quo iure capiat, vt d. §. Titius. alia, quæ circa substitutionem compendiosam dicenda essent, infra subijciam. ¶ Octauò oppo. iste text. innuit, quòd ideò mater non detrahit trebel. & legitimam; quia substitutiones de filijs ad pauperes fuerunt directæ pupillares. à contrario ergo sensu, si fuissent fideicommiss. veniret detrahenda trebel. Sed contra de l. si quis ad declinandam. C. de episcop. & cleri. & de §. si autem hæres. Authen. de eccle. titu. vbi in relictis pauperibus, vel ad pias causas cessat omnis falcidia. & idem C. ad leg. Falcid. Authen. si mulier. ¶ Solu. dicit gloss. quæ incipit, ergo. contraria loquuntur in falcidia, quæ cessat in prædictis legatis. Secus in trebellianica, quæ de eis etiam detrahitur hodie; quia in ea non reperitur correctum. nam si voluisset legislator leges antiquas corrigere, expressisset, sicut expressit de falcidia: nec est eadem ratio in vtraq;, vt in glo. Ista solu. non videtur bona. primò quia est contra text. in §. si autem hæres. præalleg. ibi [omni falcidia vacante] &c. vt in gloss. si ergo virtute huius significati vniuersalis [omnis] in vna tantùm falcidia verificatur, verificari non potest in vtraque. ff. de leg. 3. l. mulier. in prin. & de leg. 3. l. Mæuius. §. eũ qui. & ibi not. ex quo infertur, quòd de falcidia iure institutionis debita, & Trebel. debet intelligi. nam de debita iure legitimæ intelligi non potest; quia capitur tanquàm æs alienum. Et ideò de relictis ad pias causas, sicut de alijs, venit detrahenda, vt not. in l. si quis ad declinandam. de episco. & cleric. & l. 1. §. ad municip. ff. ad leg. falcid. & hac gloss. Secundò hoc probat glost. ex identitate rationis. Tertiò per simile canonicæ portionis, quæ de talibus non detrahitur. Quartò ex coniunctione dicti. §. si autem heres. coniuncto. §. si quis in nomine. vbi loquitur de hereditate, & legato. similiter l. si quis ad declinandã. ibi [per falcidiam & aliam occasionẽ] &c. & de hoc ibi. vbi dicitur, sumi falcidiam pro trebellia. quia loquitur de hereditate pauperibus relicta. Nam nomen falcid. generale est, vt hic in gloss. Quintò facit pro hac parte quod not. in Authen. de here. & fal. §. si verò expressim. colla. 1. vbi not. quòd sicut testator potest prohibere falcidiam: ita potest trebel. & pro hac parte dicit Gul. q vidit iudicari in Specul. de instru. edi. §. compendiosè. ver. sed cum deductio. licèt multis tunc videretur contrarium, vt ibi refert. Ioan. And. tenet istam opi. contrariam, scilicet, quòd detrahatur pauperibus quarta trebel. Primò quia ius antiquum l. 1. §. ad municipium. ad leg. Falcid. non reperitur correctum. ergo &c. vt dixi. secũdò probat per d.l. si quis ad declinandam. ver. si enim. vbi dicitur [quòd si à speciali hærede recessum est, vt non falcidiæ ratio inducatur, quomodo] &c. ergo semper habebit locum, vbi specialis est hæres. Tertiò probatur, quia trebel. debetur principaliter prouidentia, ergo debet remanere, vt l. si arrogator. de adop. Quartò probat; quia iura, quæ loquuntur de singularibus non trahuntur ad vniuersitatem, nec econtra. de re. diui. Insti. §. vniuersitatis. Quintò si iura, quæ loquuntur de quarta falcidia, extenderentur ad treb. frustra esset senatusc̃on. Treb. quò ad detractionem quartæ. quod esse non debet, vt C. de vete. iure enu. l. 1. §. sed hoc studiosum. Item ratio differentię est in prõptu, quare magis est treb. debita. quia hæres cogitur adire per confirmationem vniuersalis fideicom. sed non ita pro singularibus relictis: non mirum ergo, si plus honoratur, q magis oneratur, siue grauatur. ar. ff. de iureiu. l. eum qui. & in hac residet hic Ioan. An. post Arch. qui ex prædictis fere rationibus idem tenet. D. Cy. tangit istam quæstionem in Auth. simi liter. C. ad leg. Falci. & remittit ad dicta per eum in Auth. sed cum testator. eo. tit. vbi quærit, vtrũ sicut testator potest prohibere falcidiam, ita posset trebel. glo. ibi tenet, q non. contrarium no. in corpo. vnde sumitur. s. q̃ possit. quam opin. ibi sequitur post Old. Iac. de Ra. & Pe. in 3. q. ¶ Ex hoc ergo sentit, quòd sicut potest prohiberi per testatorem: ita etiam sit prohibita per legem in relictis ad pias causas, siue pauperibus, per iura præalle. Bar. istam opi. format in l. Marcellus. ff. ad Treb. & dicit, quòd hodie sicut in relictis ad pias causas cessat falcidia, cessat & trebel. primò probat; quia appel. falcidiæ continetur trebel. vt hic in gl. sed tex. in corpore eo. tit. §. si autem hæres. dicit cessare omnem falci. & ponderat ver. omnem, vt dixi. ś. Item vna particula scripturę per aliam declaratur. sed in d. Auth. fit mentio de vniuersali fideicommiss. & legato. Item potissimè hoc probat per regulam, quæ traditur in illa l. Marcellus. quę dicit, quòd in quibusdam testamentis cessat falcid. & trebell. Ista igitur regula l. antiquę debet extendi ad casum nouæ legis prohibentis falci. vt videat similiter ꝓhibere treb. vt sic lex noua edita in sexto casu extendatur ad alium, qui falcitur eisdem regulis ex antiqui iuris dispositione. ponit exemplum de l. vt tantum. de ser. cor. quæ extenditur ad casum l. si quis seruo. C. de furt. vt d. l. intelligatur in corrumpente filium, sicut seruum. & sic secundùm eum non obst. ratio. quæ non mutantur &c. vt l. sancimus. C. de testamen. Non obst. quòd grauatur in hoc hæres rogatus de restituendo; quia cogitur adire: sed non hęres pro relictis singularibus. non enim debet expectare coactè: sed expectare primum adeo exercendo actum pium, & restituendo in Auth. de hæred. & fal. §. si non expressim. puta, si non adiret, non minus valerent talia relicta, quæ debentur etiam hæreditate non adita, vt not. in l. eam quam. C. de fideicommiss. Idem tenet D. Bald. in l. id quod pauperibus. C. de episco. & cleri. nam, secundum eum, non est magis fauorabilis quarta treb. quàm fal. immo minus, vt patet ad leg. Fal. l. in quartã. & qđ ibi no. illud c. quia hic non sumit ar. à cõtrario sensu, postq̃ lex exprimit cõtrariũ, vt C. de cõd. inser. l. 2. ¶ Ex p̃dictis igit collige in summa duas conclusiones.

nes. Primæ eſt, q̃ ſicut hodie ceſſat falcidia in relictis ad pias cauſas.ita ceſſat treb.ſecundùm iſtos.Ioan.An.& Archid.cõtra. Secunda eſt, quòd ſicut teſtator poteſt prohibere fal. vt in Auth.ſed cum teſtator.ita poteſt trebel.ſecundùm Oldra. Iac.de Are.Petr.& Cy.licèt aliquæ gl.contra.in hoc aũt omnes concordant,quòd legitima, ſiue debita iure naturæ minuit hæc relicta,vt in gl ¶ Nonò oppo. dicitur hic,quòd matre excluſa,bona omnia deuoluuntur ad pauperes;quia ſubſtitutio de filijs ad eos directa debet intelligi pupillariter:ſed iſta non videtur legitima ratio:quia licèt eſſet directa,non tamen expreſſa pupillaris,ſed tacita,vt incluſa in compendioſa:ſed regula eſt, quòd tacita pupillaris non admittitur contra matrem,vt l,precibus.C.de impu.& alijs ſubſti.& l.fin.de inſti.& ſubſti.Secundò (vt tetigi in 14.no.)regula eſt,vt dixi, quòd tacita pupillaris non admittitur cõtra matrem. & hoc eſt verum in pupillari tacita,quæ includitur in vulgari exp̃ſſa.Sed illud cap. loquitur de pupillari, quæ comprehenditur in compendioſa.rationem differentiæ reddit gl.in d.l.precib. quæ incipit.aliàs peti poſſunt.&c.dicit enim, quòd compendioſa ſub compendio verborum continet expreſſam pupillarem,licèt non ſpecificatam.ſed tacita pupillaris, quæ continetur in vulgari,non declaratur ex ſignificatione verborum, ſed ex interpretatione legis.& ideò contra matrem non admittitur,vt ibi.tacita igitur pupillaris ſubintellecta à iure,nõ excludit matrem:ſed tacita,quæ comprehenditur ſub generalitate verborum ſubſtitutionis compendioſæ, bene excludit matrem.vt no.Bar.in l.Centurio.ff.de vul.& pup.in j.col. & quod dictum eſt in matre, idem intelligas in quibuſdam aliis perſonis, vt non excludantur per tacitam pupillarẽ incluſam in vulgari,vt pater teſtatoris emancipati ab eo.Item nec auia,nec frater pupilli,vt no.Bar.in l.morib.in 5.q.principali.perſonas.n.adeo pupillo coniunctas noluit lex per ſuã interpretationem excludere:quia, ſecundũ Cy.non debet diſcooperiri.&c.in Auth.quo.oportet epiſcopos.§.ſed neq;. & l.aſſiduis. C. qui potio.in pig.hab. Et qa in eis eſt quaſi eadẽ ratio, quæ in matre,vt ibi per eum: vbi dicit, q̃ iſtud eſt verum.ſ.q̃ tacita pupillaris incluſa in vulgari non excludit matrem,niſi probetur contraria voluntas teſtatoris, quæ colligitur ex quatuor. Primò ex his,quæ dixit extra teſtamentum. Secundò ex his,quæ dixit in teſtamento.Tertiò ex conditione perſonæ matris,& ſim.perſonarum,de quibus excludẽdis tractatur.Quartò ex conditione perſonæ eius,qui eſt ſubſtitutus.quæ proſequere,vt ibi per eum in pe.& vlt.col.vbi etiã quæritur,quot teſtes requirantur ad probandum iſtam contrariam voluntatem.ỹ.repetam iſta plenius.Et hic adde,q̃ illud, quod dictum eſt in pupillari incluſa in compendioſa, vt excludat matrem, idem intelligas de incluſa in breuiloqua, vt l.Lucius.& ibi per Bar.ff.de vulg.& pup. ¶ Iuxta prædicta quæro.Mater,contra quam dixi tacitam pupillarem non admitti,eſt excluſa ab hæreditate pupilli;quia eo viuente deceſſit,vel hæreditatem ſibi delatam non adiuit:vtrũ veniat ſubſtitutus,vel venientes abinteſtato ipſi pupillo?quæſtio ſtat in hoc.ſi dicimus,matre exiſtẽte in medio, tacitam pupillarem à principio non comprehendi ſub vulgari expreſſa, venient tunc venientes abinteſtato.Si verò dicamus eam includi,ſed ſine effectu contra matrem: tunc ea ſublata de medio,reaſſumit vires. & ſic veniet ſubſtitutus tanquàm ſubmoto obſtaculo.& licèt in hoc glo.vario modo loquatur: tamen videtur concluſio Bart.& Bal.in d.l.Centurio.q̃ etiam tunc includatur,ſed ſine effectu,propter matrem.ex quo ſequitur. ſi ipſa excluditur,vt prædixi,veniet ſubſtitutus.& quòd veniat, qũ ipſa præcedit,videtur tex.in l.ſi.in fi.C.de inſti.& ſubſti. ſi tamen mortuo pupillo mater decederet,non adita eius hereditate,tranſmitteret ad hæredes ſuos ius deliberandi infra annum.& ſic excluderet ſubſtitutum,vt dicit Cy.in d.l.ſi.¶ Decimo & vltimò op.dicitur hic in fi. quòd teſtamentum pupillare eſt cẽſendum paternum,vel potius pars paterni. contra illud oppo.& videtur,quòd ſit prorſus diuerſum: & ſint duõ teſtamenta,cum poſſint fieri diuerſis horis.& ſic non requiritur actus continuatus,ſicut requiritur in vno teſtamento, vt l.ſi quis eum.§. ſi ſuo.ff.de vul.& pup.& l.cum antiquitas.C. de teſtam.So.dic,quòd ſimiliter non ſunt vnum teſtamẽtum, ſed ſecundùm quid plura.dicuntur enim vnum;quia ab vno, ideſt à patre procedit.& ſic eſt vnum reſpectu vnius cauſæ efficientis.Item dicitur vnum reſpectu vnius ſolemnitatis;quia in vtroq; ſimul facto ſufficiunt ſeptem teſtes, & eadem ſignacula. & ſic dicitur vnum reſpectu vnius cauſæ formalis, vt l. patris & filij.ff.de vulg.& pup. Tertiò dicitur vnum reſpectu conſiſtentiæ; quia rupto paterno,non conſiſtit pupillaris, vt d.§.ſi ſuo. ¶ Quartò dicitur vnum reſpectu iuris accreſcẽdi. ff.de acqui.hære.l.qui patri. Econtra quò ad quid ſunt plura. primò quantùm ad plures hæreditates,vt l.ſed ſi plures.§.ad ſubſtitutos.de vul.& pu.Scdò quantùm ad expugnationes,q̃ fiunt iudiciali auctoritate,nõ ipſo iure.nã pro parte p̃t reſcindi p̃ſũ, & in nullo reſcinditur pupillaris,vt l.ſi contra.de vulg. Itẽ ſunt plura; quia p̃ſt fieri diuerſis tpibus, vt d.l. ſi quis eũ. §.fi.Item ſunt plura.quantùm ad pluralitatem modi,ſiue formæ; quia poteſt fieri vnum in ſcriptis, alterum ſine ſcriptis. Item ſunt pluta quantùm ad ius adeundi,vel repudiandi, vt ff.de acquir.hære.l.quæſitum. Et iſta recolligit doctor meus in d.l.patris,& filij.& per iſta,quæ dicta ſunt,tex.& gl.arg.d. l.per Ioan.And. in nouel. ſunt pleniſsimè declarata. ¶ Repet. Mcccxcvij.de menſe Martij: in die beati Thomæ de Aquino Bononiæ per me Petrum de Ancharano vtriuſque iuris Doctorem.

ADDITIO.

a ¶ Exhæredare. Adde, quòd cauſæ exhæredationis ponuntur in Auth. non licet.C.de lib.præte.& in Auth. vt cũ de app.cog.§.cauſas.gl.in c.Quintauallis,de iureiuran.

SVMMAE.

1 *Religioſus poteſt eſſe executor vltimæ voluntatis,petita,& obtenta à ſuperiore ſuo licentia.*
2 *Mulier,& minor an poſſint eſſe teſtamenti executores.*
3 *Excommunicatus an poſſit eſſe executor teſtamenti.*
4 *Epiſcopus executores teſtamentarios compellere debet.*
5 *Epiſcopus loco recuſantis mortui alium ſubrogare non poteſt.*
6 *Executores non poſſunt diſtribuere malè ablata.*
7 *Epiſcopus an poſſit concedere,quòd malè ablata conuertantur in reparationem eccleſiæ.*
8 *Executor teſtamenti an poſſit alium deputare.*
9 *Executore mortuo,an officium tranſeat in hæredem.*
10 *Executor teſtamenti an poſſit vendere de bonis defuncti pro ſatisfactione legatorum.*
11 *Hæres vocatus,an poſſit impedire alienationem.*
12 *Executor an poſſit vendere,non præſente pecunia.*
13 *Executor inter pauperes an poſſit eligere minus pauperes,per comparationem ad alium.*
14 *Executori an detur actio contra hæredem.*
15 *Executor ad pias cauſas,an poſſit compelli per epiſcopum ad reddendam ſibi rationem de adminiſtratione.*

CAP. III.

R Eligioſus. Duæ ſunt partes.ſecunda ibi[ſanè.] prima ponit dictum,cuius rationem reddit,ibi[cum velle.] ſecundò in vno themate diffinit caſum bimembrẽ, & rõnem reddit,ibi [Ne voluntatem]& caſum excipit,ibi[Niſi.]¶ No.& præmitte primò,q̃ plures ſint executores,videlicet quidam ſentẽtiarum: aliqui negociorum:quidam literarum apoſtolicarum: quidã teſtamentorum,vt dixi poſt Io.An.ỹ.eo.li.de conceſ præb.c. 1 ſi ſoli.¶ †Secũdò no.q̃ religioſus p̃t eſſe executor vltimę voltatis,petita,& obtẽta licẽtia à ſuo ſupiore,& nõ aliter. F.õ, quare p̃t eſſe,eſt;qa iſtud op° eſt pietatis,vt ĩ Aut.de ec.ti.§.ſi qs ãt.cũ duob.§.ſe.& C.de ep.& cle.l.nulli,& iõ ab hoc onere, quod

re,q̃ eſt pietatis, nullus vĩ eximi.C.de ſa.ſan.ec.l.ad inſtructionẽ.& C.de priuil.do.Augu.l.abſit.tutela aũt,& procuratio ſunt monachis interdictæ.in Auth.de ſanc.epiſ.§.Deo autem.& §.illud.Sed cum monachi æquiparent ſeruis,vt no. In noc.de priuileg.c.cum olim.il 2.&l.fi.de ſtip.ſeruor.per Bar. videt,q̃ ſerui etiam poſſint eſſe executores teſtamentorum: maximè quia relicta ad pias cãs in facto,nõ in iure conſiſtũt. ergo cadũt in ſeruum.ff.de capi.dimi.l.fi.& l.ſeruus.de ali. & cib.leg.& leges ſimpliciter loquũtur, q̃ ille debet diſtribuere,qui à teſtatore fuerit electus.C.de epiſ. & cler.l.nulli.§. & ſi quidem.& de ali.& cib.leg.l.pecuniæ. Item cum talis diſtributio in pietate conſiſtat,vt dictum ẽ, nõ debet in ea eſſe diſtinctio perſonarum.in Auth.de monachis.§.1.So.dic cõtra. Iſta enim ptãs exequendi datur à lege, vt l.nulli.ergo nõ cadit in ſeruum,qui iuris ciuilis cõionem non habet,vt l.q̃ attinet.ff.de reg.iu.& l.intercidit. de condi. & demon. Nõ obſt. æquiparatio de ſeruo ad monachũ; quia nõ eſt p̃ omnia bona. Nam poteſtas monachalis eſt magis ſimilis filiali,q̃ ſeruili,vt no Bar.in l.1.ff.de vulga.& pupil.in tractatu vulgaris.

2 ¶† De muliere,a & minore dic, vt in glo. 2. quę ſentit, q̃ de
a iure non poſſit,licèt ſecus de conſuetudine. Sed dic in fœmina,q̃ de iure p̃t.Nam tutela, & cura in muliere cadũt, & cõ filium, vt in Auth.vt matres debi.& cre.& in Auth.de hæred. quæ abinteſt.§.ſancimus.ad hoc.ff.de exerci.l. 1.§.curare. & de inſti.l.ſed & ſi quis.§.parui.Itẽ poteſt eſſe arbitrix.de iure iur.c. Quintauallis. & eſt expreſſum ſecundùm Dy.in l.filio. §.matri.ff.de adi.leg.quod tenet ibi Bar.in Specu.in tit.de ſucceſ.edic.§ nunc verò.ver.quid in muliere.Idẽ dico in iſtis perſonis,quæ non p̃ſt eſſe executores, vt ſunt ſerui,fratres minores,& quidam alij, de quibus in Spe.in d.§. nunc verò.q̃ per hoc diſpoſitio non vitiatur: ſed per eſm exequetur,ac ſi nullus datus eſſet:vel eſſet datus,ſed mortuus,vel negligẽs in exequendo,vt d.l.nulli.& ỹ.eod.c.nos quidem.& in Auth.de ec-
3 cle.ti.§.ſinautẽ.¶ †Sed nunquid excommunicatus b poſſit eſ
b ſe executor teſtamenti? D.Bal.q̃ ſic;quia omnia,quæ agunt excommunicati circa temporalia,valent, vt not.Inno.de ſen, exc.in.c.ſi uerè.Non ob.q̃ excõmunicatus non poſſit eſſe iudex,vt c.ad probandum.de re iud.quia aliud in officio publico,aliud in priuato.Ita no. in l. id quod pauperibus. de epiſ. & cle.in 4.q.& idem ibi dicit in quæſt. 3. de exbannito, quòd ad actum nudi miniſterij: puta quò ad declinationem,vel electionem aliquam faciẽdam, vt l.ex facto. §. ex facto.& quod ibi per Bar.ff. ad Trebel. Idem dicit de aliquo collegio,vt ſcilicet poſſit eſſe executor; quia eſt perſona repræſentata, vt l. mortuo.ff.de fideiuſſo.& poteſt cõſentire,vt l.aliud. §.refert. ff.de reg.iur.& hoc breuiter de perſonis executorum.¶ Secũdò no.q̃ cum licentia ſuperioris poteſt eſſe executor vltimæ voluntatis religioſus,intellige ſuperiorem immediatum. Sed quid ſi eſt mortuus?dicit Io.An.poſt Io Mo.negotium differendum.& ſi diu differretur monaſterij prouiſio, fortè propter litem, dicit Papam cõſulẽdum.Sed Arch.putat,q̃ epiſcopus hanc licentiam dare poſſit.nam monaſterio vacante eps dat adminiſtratorem,qui temporalium curam gerit.de ſta.regula.c.ea quæ.§.qd ſi abbas. & quod ibi per Inno. & Hoſtiẽ. fortius ergo poterit hoc,qd̃ habet cauſam fauorabilem,& pẽdet à charitatis officio.facit ratio ſequentis.§. & quod no.Io. And.ỹ.eo.li.de elec.c.ſi religioſus.in nouel.Lapus dicit,q̃ cõuentus tunc iſtam licentiam dare poſſit, vel adminiſtrator,ſiue œconomus.ad hoc ỹ.de maio.& obe.c.cum olim. & ỹ.eo. lib.de ſuppl.negl.præla.c.pe.& fin. & quod no.ỹ.eo.c.ſi abbatem.per Io.An.poſt Io.Mo.¶ Tertiò no.in §.ſanè.quid iuris cum vnus ex pluribus executoribus non vult exequi, vel non poteſt,vel agit in remotis.ad alios eñ deuoluitur executionis officium:aliàs non videtur,q̃ vnus poſſit exequi,alio irrequiſito.In pluribus tutoribus dic,vt l.ſi plures.de admin.tuto.in prin.& in §.apparet.& C.ſi vnus ex pluribus.l. 1. In pluribus procura.dic vt in c.ſi duo,ỹ.eod.li. de procu.In pluribus iudicibus ordinarijs,vel delegatis dic,vt in c.prudentiam.de offic. deleg. Vt tamen clarius tibi liqueat, cum ſcilicet aliquid committitur explicandum pluribus. an vnus poſſit ſine alio illud facere.ſic diſtingue. Quandoq; pluribus mandatur officium publicum auctoritate,& vtilitate. Quandoq; publicum auctoritate,ſed vtilitate priuatum. Quandoq; vtroq; iure priuatum.Primo caſu,aut eſt adminiſtratio ordinaria:& competit cuilibet inſolidum,vt l. 1.ff.de offi.conſul.& l.Põponius.ff. de re iu.aut ẽ adminiſtratio delegata.& tũc ſecus,vt l.duo ex tribus.ff.de re iu.niſi fortè eſſet talis delegatus,qui haberetur pro ordinario, vt d.l.Pomponius. Secundo caſu ſubdiſtingue hoc modo. Aut eſt adminiſtratio principalis, & ordinaria: vt in pluribus tutoribus, & curatoribus data.& tunc cuilibet cõpetit inſolidum,vt l.ſi.C.de auct̃o. p̃eſtã. Aut eſt adminiſtratio acceſſoria,& quodammodo delegata: vt ſi ſunt plures actores vnius tutoris.& tunc nõ intelligitur inſolidũ,niſi fit dictum, ar.eius, quod dictum eſt de iudice delegato. Nec ob l. decreto.in fi.C.de admi.tut.quia ibi fuit demãdata vni ex pluribus tutoribus.Tertio caſu dic,q̃ quandoq; plures præponũtur à pluribus inuicem litigantibus: & non intelligitur inſolidum,niſi dicatur,vt l.parui. ff.de arbit. Aut præponuntur ab vno,ſiue pluribus non litigantibus. & tunc aut certę vniuerſali adminiſtrationi; ita q̃ eis videatur conceſſa ordinaria adminiſtratio, vt in inſtitore, & magiſtro nauis.& tũc poteſt q̃libet inſolidum,vt l. 1.§.ſi plures.ff. de exercitor.Aut ſunt alij adminiſtratores,& non poteſt vnus ſine altero.ff.de procur.l. pluribus. & quod ibi no. Fallit, ſi eſſent plures procuratores in re ſpeciali,vt d.c.ſi duo.§. 1.Item fallit in pluribus executoribus vltimæ voluntatis in caſibus hic expreſsis.iſta eſt diſtinctio Bar.in d.§.ſi plures.¶ Quartò no. cum dicit [cum velle, vel nolle non habeat.] & cum dicit [nolente] per iſta eñ innuit, q̃ iſtud officium ſit voluntarium. & ſic non poſſit cogi per epiſcopum ad exequendum. ad hoc facit d.c.Ioannes.vbi poſt mandatum ſuſceptum cogi poſſunt: à contrario ergo ſenſu non videtur, q̃ ante ſint cogendi.Cyn.de hoc no.in l. id quod pauperibus.in 3.q.C.de epiſ.& cle.Ego in d.c.Ioãnes. in 4.q.diſtinxi poſt D.Bal.ſic. aut loquimur in mero executore:aut mixto.ſi in mero:& tunc aut in relictis ad nõ pias cãs, aut ad pias cauſas. Primo caſu aut executor promiſit teſtatori,& ſibi fidem dedit de exequendo: & cogitur,vt l.ex ſentẽtia.ff.de teſta.tu.& l.vxori.§. 1. de falſis.& hoc ideò,quia teſtator non debet decipi,vt l.vnum ex familia.§.fi.de leg.2.Secus ſi tantummodo teſtamento patris interfuerit,& tacuerit. non eñ videtur conſentire;ideò non cogetur,ſecundùm Ioã. And.in d.c.Ioannes.ſuper ver.ſuſceptum. Aut non dedit fidẽ teſtatori,ſed acceptauit officium. Et tunc refert: aut acceptauit officium deferendum,aut officium iam delatum.ſi deferẽdum, non valet acceptatio. & p̃t pẽnitere, vt l.ſi ita ſcriptũ. §.ſi ſub conditione.de leg.2.& ſt.quorũ lega.l.1.§. quod ait p̃tor. Aut acceptauit officium iam delatum:& tunc non poteſt pẽnitere,niſi ex cauſa ſuperuenienti petat exonerari,vt ỹ.eo. li.de procu.c. 1.& de procu.l.ſi poſt datũ.ft.Tertio caſu prin-
4 cipali quando eſt executor ad pias cãs. & tunc videtur † ad officium epiſcopi pertinere,vt compellat eum exequi,ſi eum vult compellere: aliàs ipſe epiſcopus exequetur per ſe,vel alium. Nam ſicut epiſcopus poteſt compellere quemlibet,cui vult delegare cauſam,vt l.1.C.ſi pro ſua iuriſ.Ita & executoré iſtum,& hæc dicta ſint in meris executoribus. In executore autem mixto diſtingue: quia aut acceptauit relictum,& officium:& compellitur.aut acceptauit officium,ſed non relictũ: & tunc aut officiũ ẽ ſibi iniũctum obtentu relicti, & ſub noĩe appellatiuo:& non poteſt cogi; quia expirauit officium.ff.de fideicom.libe.l.Lucius.facit quod no. in l.neminem.cum l.ſe. de leg.2.aut eſt iniunctum contemplatione induſtriæ:& tũc cogitur. aut acceptauit relictum, ſed non officimu: & tunc aut ſcienter: & compellitur. aut ignoranter: & tunc ſecus, ſi velit cedere relicto.Sed ſi nolit, tunc compellitur præciſè, vt

l.fi.C.de confir.tu.& ita distinguit ipse in l.1.de leg.2. Et ego post eum in d.c.Ioannes. Quis autem dicatur merus, & nudus executor. & quis mixtus, dixi s.eod.c. tua nobis.in 1.q. per quem aũt epm compellet in casibus, in quibus dixi compelli posse, si forte testator erat de vno loco, & episcopus de alio. Similis qstio formatur de episcopo exequente ex dispositiõe iuris, an intelligatur de episcopo domicilij,an originis testatoris.dixi in d.c.Ioannes.in 3.q.& ibi Io.An. tenet,q episcopus ipsius executoris debet ipsum compellere, vt l. dinus.ff.de tu. & cu.da.ab his.De quo autem episcopo intelligatur, qdã,q de episcopo domicilij testatoris,vt in Auth.de ec cle.ti.§.si quis aũt pro redemptione.ver. si aũt qui hoc.& l.si qs ad declinandam.C.de epis.& cler. ibi [in qua testator larem fouere,ac degere noscitur] in contrarium facit l.nulli.C. de epis.& cle.ibi [ex qua testator oriẽ.] & ibi glo.no.q vterque episcopus originis,& domicilij conuenire debet.ff.de excu.tu.l.iurisperitos.§.cum oriũdus.& ita dixi in c.si hæredes. in 4.no.s.eo.& no.bene istam q.quando testator est vnius domicilij habitatione,& alterius origine,& in tertio sunt bona, quis episcopus exequetur.& aduerte,quia (vt dixi in d.c.Ioãnes.in 3.q.) Doc.formant q. de episcopo domicilij, vel originis,quis exequatur.de episcopo verò, vbi sunt bona sita,non faciunt mentionem,quasi ad ipsum non spectet executio nullo modo;q quo dicto facit qđ dixi post Inn.& Doct.in c.pastoralis.de priuileg.& c.postulasti.de fo.comp. s.eo.lib.de rescrip.c.statutum.in glo. olim dicebamus. & plenius de illa q.
6 videas per D.Bal.in l.nulli.C.de epis.& cle. ¶ † Quintò no.q dicit [liberè adimplere.] Inducit eñ Io.An.q episcopus loco recusantis mortui, vel absentis non possit alium subrogare. quod refert tenuisse Io.de Deo in casu,in quo superstes exequi potest: solum enim defectum,vel malitiam potest supplere episcopus,vt patet s.c.nos quidem.& c.tua.& c.Ioãnes. & de voto.c.licèt.& ita ẽt tenet Bal. in d.l.nulli. vbi dicit,q ñ solum alium: sed seipsum non põt associare. ¶ † Venio ad aliquas vtiles quæstiones executorum. & primò quæro post Io. An.& Archi.an executores possint distribuere incerta, & malè ablata,si ad hoc fuerint specialiter deputati per testatores. Arg.q sic; quia testator ipse potuisset s.eo.c. tua. & de vsur. c.cũ tu. ibi [pauperibus erogare.] Inducit quod no.Vin. Io. & Ber.in c. cum sit. s. de Iude. & concludit, q episcopi se de hoc non habent intromittere, nisi in defectum, vbi scilicet à testatore non est aliquis deputatus ad id.Hosti.tenet contrarium in d.c.cum sit.vbi dicit,q illa restitutio,siue erogatio debet fieri per episcopum; quia iste est de casibus episcopo reseruatis,vt d.l.nulli.& Auth.omnes peregrini. C.com.de succes.Io.An.dicit hic,q vtraque opinio habet æquitatem. Nam non est dare rationem,quare nõ debeat quis haberi pro absoluto, si restituit,prout disponit c.cum tu. de vsu.illas pauperibus erogando. æquum est enim hunc haberi pro absoluto. & sic procedit opinio Archi.opi.ẽt Host.habet æquitatem ꝓpter suspicionis fraudem,quæ de leui posset committi,si erogando pauca certis pauperibus, induceret,vt faterenẽ se multò amplius percepisse:quod de leui facerent.per quam ratio nẽ, & alias æqua videtur ordinatio episcoporũ, q communiter per sua statuta sibi reseruant in incertis non solùm absolutionem peccati, sed etiam dispensationem ipsorũ incertorũ. D.Fede.de Senis.cõsi.32.refert bonæ memoriæ D.Ghirardũ ordinis Heremitarum, bonũ decretistam tenuisse opi.Hosti. & corroborasse inconuincibilibus rationibus. Lap.hic dicit, q Pau.de Leazar.putat veram opi.Archi. Fatetur eñ episcopum sibi posse reseruare confessiõem,& absolut. peccati:sed non dispensationẽ ipsorũ malè ablatorum. & rationẽ, quare nõ possit,collige ex no.per Pau.in Clemẽ.dudũ.§.huiusmodi quoq;.super ver.à iure.de sepul.& de priuil.c.religiosi.§. quibus.super ver.aliorũ.opi. ẽt Archid.tenet Io.Calde.& Recupe.de sancto Minia. qui sic consulendo scripserunt. ipse Lap. remittit hic ad no.per eũ in Cle.abusionibus. de pœn.& rem. & ibi ponit opi.de quibus s.demum distinguit inter malè ablata,in quibus irreuocabiliter transfertur dominiũ: & illa, in quibus non transfertur: vel transfertur,sed reuocabiliter; quia habet locum repetitio.Primo casu sit vera opinio Arch. Ratio,quia cũ sint sua, potest eleemosynam facere: & habet ius dominij licèt illicitè.& ideò per se, vel per aliũ debet posse disponere,prout placet:nec debet libertas sibi subtrahi.de pœni.di.2.c.vbi liberi.Secundo casu,cum nullũ habeat dominiũ in rebus illis dispensandis:vel habet,sed reuocabiliter,nõ debet ipse dispensare: sed episcopus, qui est pater pauperum suæ diœcesis.de ex. c. cum venerabilis. & de relig.dom. c. de xenodochijs.& in hoc residet in dicta Cle.Vidi istam q. de facto Senis.volebat enim ille, qui extorserat vsuras à psonis incertis,ipsas erogare:& eo mortuo hæredes ipsius,siue executores offerebant episcopo,q volebant fideliter dispensare,& non sibi tradere,timentes,ne sibi imbursaret. D.Bal.dicit, q executor datus ad restituendum malè ablata præfertur episcopo per generalitatem l.nulli.C.de epis.& cle.nisi obstet episcopalis constitutio, vel fraudis suspicio:quia tunc posset episcopus demandare, q nil fiat absq; eius conscientia. idem dicit in hæredibus, q possint restituere incerta absq; episcopo: nisi obstet alterum ex prædictis duobus. & ita not. in d.l. nulli. Ego ẽt vltra dico, q episcopi prouidentia per ipsũ principalem,qui extorsit:vel eius hæredem, siue executores eius, debet fieri distributio.& hoc sonat ver. prouidentia,qđ ponit in dicto c cum sit.quod quidẽ verbum nõ sonat,vt episcopus manu sua capiat:sed vt in erogando prouidentiam adhibeat. nam ipsius,& principalis,siue hæredis,& executoris interest, vt voluntas testatoris impleatur: ergo omnes debent adesse, per reg.l nam ita diuus.ff.de adop. & l. de vnoquoque. de re iu,& concursus iste admittit,quotiens duo, vel plures præten dunt habere ius in re,de qua agitur,vt l.Iurisperitos.§. q oriundus.de excu. tu.Istam opi.credo æquam,& sine suspicione cuncta procedent.Nam variatis hodie moribus, & fide, non minus laici habent suspectos episcopos, q̃ econtra, videntes in erogatione,& exactionibus episcopos non seruare formã l.nulli. quæ gestis interuenientibus vult eos pecuniã recipere, & numerũ personarũ,in quas est erogatio facienda, manifestare; ita q pia voluntas per omnia impleatur. & l. illa pfert episcopo executorem testamenti in talibus erogationibus. vnde ipsum excluderet ab illa erogatione malè ablatorum,& ipsum etiam principalem, non est dare rationem,nec ius expressum,hoc dicẽs.Et maximè hoc est verum,qñ de incertis, & malè ablatis aliter non apparet, q̃ per assertionẽ ipsius, q se asserit extorsisse iniustè, & velle erogare per se, vel alium. standum enim videtur in totũ suæ conscientiæ super hoc,ar. c.significasti.de homi.vbi illa, quæ ad conscientiã procedũt, nõ sunt reducenda ad forum contentiosum. Si verò aliter de extorsione illicita apparet,conueniant,vt prædixi. ¶ †
7 Secundò quæro,an episcopus possit concedere,q talia incerta cõuertantur in reparationem ecclesiæ parochialis? videtur, q non;quia debentur pauperibus,vt c. cum tu.& 9.q.5.c.nõ sanè. non contingit igitur liberatio, si quod vni debetur, alteri soluatur.de iureiur.c.eam te.& de deci.c.tua.il 2.& qui tenet pauperibus eroganda,rapit aliena. 45.dist. c.sicut hi.& nemini est consulendum cũ alterius iniuria. ff. eo.li. de reg.iur.c.locupletari. Item soli principi licet deputatum ad certum vsum in alium commutare, vt Cle.1.de reli.do. Item à iure diffinitum est,de quo debet ecclesia reparari, & per quos.de eccle. ædif.c.1.in nouel. opus igitur pietatis nõ est cum iactura pauperum exercendum:nec prætextu pietatis impietas cõmittẽda. 21.qõ.1.c.nosce.In contrariũ arguit, q episcopo æqualis cura imminet de tribus,scilicet de alendis pauperibus,ecclesijs ædificandis & reparandis, & de alendis ministris ecclesiarum.83.dist.c.1.& 12.q.2. c.aurum.Item cum bona ecclesiarum sint pauperibus obnoxia,sicut & illicitè acquisita,vt d.c. aurum. Et sicut pro ædificatione, vel reparatione ecclesiarum po-

rũ põt episcopus dare quinquagesimã.12.q.2.c. bona.sic igit videtur posse de illicitè acquisitis. Item expedit pauperibus ecclesias reparari, in quibus oblationes recipiuntur ad pauperum alimoniam.12.q.1.c.habebat.Item in ecclesijs inuitãtur fideles ad pauperum sustentationem, & ad talia pia opera.& sic illas reparari expedit pauperibus;& maximè qa pauperes ecclesiæ debent in numero pauperum cõputari. & hãc partem refert tenuisse disputando D. Bo.priorẽ sancti Martini de Senis, in casu scilicet, quo ecclesia reparationem, vel augmento indigeat necessariò; vt quia in ea non potest populus conuenire ad diuina: nec facultates ecclesiæ ad ipsius reparationem sufficiunt: aliter,id est,si reparatio est voluntaria,vel necessaria, sed sufficiunt facultates ecclesiæ:tunc non poterit.nec etiam,quãdo nimia fames imminet pauperibus: 86.dist.c.pasce.& his casibus procedũt allegata in cõtrariũ. & hanc opi.refert nouissimè disputando tenuisse D.Recupe
8 rium de sancto Miniate. ¶ † Quæro tertiò, an executor testamenti possit alium deputare.Io.An.dicit,q debet per seipsum exequi,non per alium. s.eod.c.tua. ibi [p manus eorũ.] ad idem.C.de epis.& cle.l.nulli.ibi [pro sua conscientia] &c. Et hoc dicit verum,nisi certæ rei erogatio,& certo loco fienda commissa esset; quia tunc fortè posset alij cõmitti.ad hoc s.eo.lib.de offi.deleg.c.is cui.& ita hic in nouel.post Archid. Cy.post Iac.de Are.dicit,q in iudicijs ad similitudinem tutorum posset lit.conte.alijs demãdare,& non ante,vt l.neq; tutores.C.de procu.In alijs negocijs posset añ.& ita no.in l.id, quod pauperibus.C.de epis.& cle. in 13. q. probabilius est, quod dicit Io.An.propter electam industriam,ac fidem personæ,vt c.si.de off.dele. ¶ Quartò quæro pro intellectu. c.pone,q sunt.4.vel 5.executores, nũquid minor pars,maiore volente,vel impedita,exequi poterit? dicunt quidam,q quotcũque fuerint,vnus solus poterit,certis impeditis,vel nolentib. per hunc tex.& per rationem eius [ne volũtas testatoris] &c. Item quia tex. dicit [pluribus executoribus] & subiũgit [vno eorum] &c.& sic loquitur in pluribus, q̃ duobus: & tamẽ vni executionem permittit.& dicere contrarium,esset restringere hunc tex.ad vnum ex duobus impedimentum;& sic esset prouisio huius c.nimis stricta.D.Fede. consuluit,q maiore parte nolẽte, vel impedita, minor pars non possit exequi, nec habet locum iste. §. qui fauet vltimæ volũtati in hoc;quia de iure cõmuni vno ex 3.datis simpliciter impedito,duo non poterunt.de offic.deleg.c.causam.& c.vno delegatorum.& ideò cum à iure communi exorbitet, non debet sic extendi.esset enim graue dicere, q si testator instituit 4.vel 5.executores: quòd vnus solus possit exequi,alijs impeditis, vel nolentibus. Non obst. q sit nimis arcta prouisio, restringendo eã ad duos,vel cum numerus est par. Nam dico, q habet locum etiam in pluribus,q̃ 2.& cum numerus est dispar (puta cum sunt 3.5.vel plures.)nam vno ex 2.impedito,vel nolente: vel 3.ex 7. maior pars poterit exequi speciali fauore vltię voluntatis.facit quod no.de arbi.in c.2.& in glo. penul.s.eo. lib.& ita dixit consi.65.& in Specu.de instru.edit.§.cõpendio sẽ.alias § nec aliquæ.& ego etiam hoc retuli in d.c. Ioannes. in 8.q. ¶ Quintò quæro post Lap. Dixit testator in testamento.volo per 3.executores meos, vel per duos ex eis insolidũ, alio absente irrequisito, vel defuncto fieri executionẽ mei testamẽti.mortuis duobus:an vnus superstes poterit exequi? Refert Ioan. And.consuluisse,q non.mouetur per hoc c.in 2. rñ. vbi loquitur in datis simpliciter: qstio verò ista loquitur in datis sub certa forma penitus diuersa ab ista huius c. videtur eñ fuisse intentio testatoris, q duo concurrerent in executione,& vnum solum exequi non posse.Sed ob.q dixi [insolidũ] cuius verbi natura est attribuere totum, de quo agitur, cuilibet ex personis in dispositione coniunctis, vt ff.de pœn.l.pluribus.& eod.tit.s.eo.lib.c.si duo. Similiter in obligatiõe duorum reorum credendi, si sit dictum [insolidum.] cuilibet, & contra quemlibet insolidum datur executio, vt l.reos.§.cum in tabulis.ff.de duobus reis.Sed ista locum habent,quãdo dictio,insolidum, respicit personã disiunctiuè, vel alternatiuè: sed hic duobus ex pluribus cõmisit insolidũ: vñ sicut separatim disponendo de pluribus insolidũ,videt voluisse,q singulos insolidũ cõcernat,vt dcm ẽ.ita plurib⁹ nominatis, (subiũgẽdo,q duo ex eis,alijs irrequisitis insolidũ exequãtur) videtur velle illos coniungere loco vnius, & quò ad solidi executionem alijs derogare: aliàs si diceremus, quòd quilibet ex ipsis duobus posit insolidum exequi, concederemus executionem vni ex tribus: aliàs ex quatuor. cuius contrarium videtur voluisse:dum vno irrequisito voluit exequi posse per duos insolidum: quasi totum isti duo distribuant, non obstante tertio.& sic refert sensisse omnes Doct. vtriusque iuris, quos super hoc consuluit Io. An. ¶ Sextò quæro post Bar.filium adultum habens ipsum hæredem instituit: & quandocunque sine liberis decesserit, voluit,quòd per executores,quos in testamento nominauit, bona sua distribuerentur inter pauperes.conditione existente, executores quosdam pauperes nominarunt,& in eos solo verbo distribuerunt certam quantitatem de bonis,& hæreditate prædicta.quæritur,an hæredes dicti filij possint conueniri à dictis pauperibus nominatis cum effectu,& in quantitate prædicta? istam quæstionem Bar.disputauit.& pro so. præmittit quinque. Primò, quòd in quæstione prædicta executores obtinent locum vniuersalium fideicommissariorum:sicut obtinent locum hæredum iure directo,quando nullo instituto hærede, mandauit testator bona sua distribui inter pauperes, vt s.eod.c.cum tibi.per Doc. & l.si quis ad declinandam.C.de epis. & cle.& in Specu.de instru.edit.§.nec aliqua.ver.& scias. & quòd, si per fideicõmissum relinquitur,sint censendi executores vniuersales fideicõmissarij,alleg.pro casu l.nulli.C.de epis.& cle.& in Auth.de eccle.tit.§.si quis autem pro redemptione. Secundò præmittit,q licèt regulariter in fideicõmissarium vniuersalem. s. non transeant iura,& actiones, nisi facta restitutione, vt ff.ad Trebel.l.facta.& l.restituta.& C.ad Trebel.l.penul.tamen quando fideicommissum vniuersale relinquitur ad pias causas,incontinenti transeunt actiones, & iura sine restitutione,vt C.de sac.san.eccle.l. vt inter diuinum. & est expressum in d.§.si qs autem pro redemptione.vbi executor,qui est legitimus,vendicat absque alia restitutione. Tertiò præmittit, quòd licèt p tales executores omnia debeant distribui inter pauperes:tamen potest fieri restitutio partis singularis, vel precium eorũ dando,siue assignãdo.C.de epi.& cle.l.si quis ad declinandã. & d.l.nulli.& de leg.2.l.vnum ex familia, §. si duos. vbi valet restitutio facta in illos duos de familia:licèt non valeat in alijs.Nam & inter hæredes potest fieri diuisio certæ rei,vel certæ partis, alijs remanentibus. C.fa.her.l.1.& ff.fa.her.l. filiæ. Quartò præmittit, quòd quãdo sit talis denominatio, siue distributio,non est necessaria præsentia personæ nominatæ,nec personæ hæredis,qui ex hoc poterit conueniri.ff.de leg.2.l.vnum ex familia.§. si duos.& C.de secun. nup.l.si quis prioris. §.certum.vbi apparet, quòd potest fieri in testamẽto talis nominatio. ergo personæ præsentia non est necessaria. ff.de leg. 2.l.miles.in princ.& l.cum pater.§.donationis.eod.tit.Quintò præmittit, quòd id,quod dictũ est. s. quòd executores censeantur fideicommissarij vniuersales,& quòd habeant actionem,etiam non facta restitutione, sunt vera ex priuilegio speciali in relictis ad pias causas.Nã de iure cõmuni tales executores nõ possũt agere,vt l.Lucius.ad Treb.§.Mæuia.sed pupes electi & nominati peos de iure cõi põt agere cõtra hæredes,ac si testator eos expressè nominasset in testõ. vt d.l.vnũ ex familia.§.si de falcidia.& §.rogo.de leg.2.& l.à filia.§.fin. ad Treb. Ex his concluditur, q si hæres restituerint hæreditatem dictis executoribus, tanq̃ vniuersalibus fideicommissarijs (quod facere poterunt,vt dictum est.) dicto casu hæredes non poterunt conueniri à dictis pauperibus nominatis;quia per dictam restitutionem iam sunt liberati, vt ff.ad Trebel.

l.1.in

l.1.in prin.& l.ita tamen.§.qui ex Trebel.eod.tit.si verò nõ re
ſtituerint,vt prędictum eſt: tunc dicti heredes à dictis paupe
ribus nominaris, & electis poterunt conueniri in illa quantitate,per ea,quę dicta ſunt,& per alia iura, quę alle.in d.diſpu
9 tationé,quæ incipit.Filium adultum &c. ¶ †Septimò quæro poſt glo. vtrùm mortuo executore, eius officium tranſeat in heredẽ? dic, vt in glo. ex liſa &c. Iac. de Are.in ſuo tractatu, quem fecit de iſtis executoribus, idem tenet qđ gl. & ad l.cũ vnus.&.l.à filio.& l.alimenta.allegatas in gloſſ.pluribus modis nũdet Bar.dicit in d.l.à filio.poſt Dy.ꝙ tranſit ad hæredẽ 11
iure cuiuſdam obligationis. quod intellige verum, quãdo obligatio, qua tenebatur defunctus, continebat onus burſale, nõ perſonále tantùm. Sed ſi eſſet onus perſonale tantùm:tũc non tranſiret,vt l.antep.de tute.& l.cuius bonis.de cura.furi. Sed hic coniũgi poteſt quæſtio, an officium executoris tranſeat in ſucceſſorem in dignitate.glo.pe.hoc tangit, & ſoluit diſtinguendo:vt ſi fuerit expreſſum propriũ nomẽ:& non tranſeat. Aut appellatiũ, ſcilicet dignitatis,& ſubdiſtinguit inter prælatum extraneum,& propinquum, vt in ea patet.quã no. & de ipſa etiam vide per Bar.in l.qui liberis. §.hæc verba.de vulg.& pup.& in l. quidam relegatus. de rebus dub. & in di-
10 cto tractatu Iac.de Are.¶ †Octauò quæro.an executor poſſit vendere de bonis defuncti pro ſatisfactione legatorum ad pias cãs,vel nõ pias.Spe.tangit in ti.de inſtr.edi.§.nec aliqua. 12
ver.nũquid executor. Barto.dicit, quòd quidam ſunt executores vniuerſales:& iſti poſſunt vendere,vt hæredes,vt l.ſi qs ad declinandam.C.de epiſ. & cle. Quidam ſunt particulares ad legata ſoluenda,alio inſtituto hærede: & iſti nõ poſſunt vẽdere:niſi hoc eis teſtator ꝓmittat. & ita no. in l.alio. ff.de ali. & cibaria.leg. vbi plenè per eum de viribus, & effectu huius licentiæ,quam concedunt communiter teſtatores ſuis executoribus; quibus dant licentiam,& poteſtatem vendendi,& alienandi de bonis ſuis vſq; ad ſatisfactionẽ integram legatorũ. Circa.n.iſtam licentiam tangit plura dubia.& primò,an ante aditionem hæreditatis poſſint vendere dicto caſu. Tenet quod non:debet.n.datio executorum confirmari per aditionem hæreditatis,ſicut alia legata,vt l. ſi nemo. ff. de teſta.tu. Sed fortè cum legata ad pias cauſas nõ requirant aditionem, vt ipſe no.in l.habeat.C.de ſac.ſan.ecc.ita nec datio executorum quò ad ipſa.arg.ſ.eo.li.de off.deleg.c.ſi ſuper gratia.il 1.
Deinde quærit de illo verbo, licentiam, quid importet, an arbitrium boni viri,an liberam voluntatem. dicit, ꝙ arbitrium boni viri; quia deſcendit à, liceo, lices. Subiungit,vtrùm propter licentiam iſtam vendendi,& alienandi poterunt obligare,vel permutare,vel inſolutum dare?dicit,ꝙ ſi iſta permiſsio vendendi fiat à lege,vel iudice, debet ſtrictè intelligi,prout ꝓmittit,vt l.ſi pupillorum.§.ſi prætor. ff. de rebus eo. Quãdoque fit ab alio priuato. & tunc appellatio venditionis cõtinet
13 oẽm actum alienationis,qua impletur cã, propter quam fuit permiſſa venditio. ad hoc.ff.de ſtatulib. l. ſtatu liberi à ceteris.§.Quintus.Deinde quærit, an poſsint vendere rem,quam volunt,& pro quanto pretio voluntate?dicit, ꝙ non, ſi commiſſio eſt eis facta per verba importantia liberam voluntatẽ:tũc dicit,ꝙ libera voluntas importat, vt faciat bona fide, non doloſè,vt l.creditor.§. Lucius.ff.man. Si verò vellet rem magni precij vendere pro modico: tunc non faceret bona fide, vt l. magis puto.§.ne paſsim. de rebus eo. & ſic debet intelligi qđ nó.in l.1.C.qñ decreto opus nõ eſt.& l. quãdiu.de diſtractio. pig. ¶ Item quærit,an ſit hæres requirendus, anteq̃ executor vendat?dicit, ꝙ quidam executores ſunt,qui poteſtatem vendendi à lege habent: & iſti debent requirere partem,vt l.à diuo Pio.§.in venditione.ff.de re iud. & no. per Cy.in l.ab executore. C.quo. ap.non rec. Quidam ſunt executores, qui habent poteſtatem ab homine:& tunc aut iſta poteſtas fuit voluntaria; vt eſt illa, quam dat dominus ſuo procuratori, quã poteſt pro libito reuocare. & tunc dominus non eſt requirendus:immo debet prohibere,ſi vult, vt l.ſi mandaſſem.ff.man.

Si verò à principio fuit voluntaria, poſtea incæpit eſſe neceſſaria (vt poteſtas quam dat debitor creditori.) & tunc ſi illa poteſtas fuit limitata: vt quia dixit.do tibi poteſtatem alienandi à tali die in antea pro tali precio:tunc non requiritur citatio domini,vt l.1.§.fi.C. de iure delibe. Si verò non eſſet limitata:tunc debet citari,vt l.creditor.& no.C.de diſtractio. pig. Nunc ad propoſitum. mandatum datum executori fuit voluntarium reſpectu teſtatoris à prin. & deinde neceſſariũ, nec eſt limitatum; ideò debet hæres requiri, vt d.l. creditor. nisi teſtator aliud diſpoſuiſſet. ¶ †Vtrùm autem hæres vocatus poſsit impedire alienationem executoris.dicit,ꝙ ſic,certis de cauſis:puta ſi offerat pecuniam pro ſoluẽdis legatis:vel offerat ſe in termino ſoluturum, datis fideiuſſoribus. Idem ſi vellet vendere pro modico legato rem magni precij, vel etiã pro paruo precio,vt dictum eſt. ¶ Quærit etiã,vtrùm execut. teneantur vendere cum bannimentis, ſiue ſubhaſtationibus? dicit,ꝙ ſic,ad exemplum executorum ſententiarum,vt l.ordo.C.de exec.rei iudi.& l.edicto.C. ſi aduerſus fiſcum.& l.2. & l.fi.C.de fi.inſtru.& iur. haſtę fiſcali. 10. & hoc eſt verum, etiam ſi in teſtamento daretur eis libera vendendi poteſtas. Nam tutores conſtat habere liberam, vt no.in l.mandato generali.ff.de procu.& tamen tutores in venditione rerũ pupillarium debent adhibere iſtam ſolemnitatem bannimentorũ, vt l.& ſi ſine.§.1.ff. de minor. ¶ †Quærit vlterius, vtrùm talis executor poſsit vendere non præſente pecunia, ſed adhibita fide de precio?videtur,ꝙ non, in relictis ad pias cauſas,vt l.ſi procurator.in fi. de iure fiſci. Item ad ſimilitudinem executoris ſententiæ,vt d.l.à diuo Pio.§.ſed ſi emptor. de re iudi. debet ergo dicere inſtrumentũ,ꝙ precium habuit, & recepit ꝓ ſolutione talium legatorum.& hoc ſufficit emptoribus,vt ſint tuti.ſ.ob dictam cãm ſoluiſſe: licèt poſtea nõ appareat ſatisfactum ipſis legatarijs, vt l.1.§.fi.ff. de excep. rei ven. Si verò ꝙ pro dicta cauſa vendiderint, non fuerit facta mentio in inſtrumento: quantũcunq; fateantur ſe precium recepiſſe, non videtur facta venditio pro ſatisfactione legati:niſi poſtea appareat, vt l.ſed Iulianus.§.proinde.ad Macedo. & l.1.§.ſi mutuam.ff.ſi quid in frau.patro. ¶ Poſtremò circa hoc q̃rit,an ꝓ miſsio de euictione,quam faciunt executores, obliget hæredes?putat ꝙ ſic, ſi faciunt promiſsionẽ ſecundùm conſue. ciuitatis,vt l.ſi pignore.§.ſi.de pig.actio.& l.Iulianus.§.ſi procurator.de actio.emp.ipſe aũt executor,qui vendit ex officio ſibi iniuncto,de euictione non tenetur, vt l.qui erat.in princ. fami.her.& de euic.l.ſi pignora. & hæc dicta ſint de poteſtate executorum in vendendo, & diſtrahendo bona teſtatoris.
¶ Nonò principaliter quæro de horum poteſtate in diſtribuendo,& diſpenſando inter pauperes.& primò an teneant̃ nominare, & eligere pauperes de domicilio teſtatoris,vel poſſint vndecunq; ? Io.An.tenet,ꝙ vndecunq;. ſ.c.proxi.in nouel.ſuper glo.licèt certa. ¶ †Secundò an executor inter pauperes poſsit eligere minus pauperem per comparationem ad aliũ.dicit Bal.ꝙ ſic.C.de epi.& cle.l. id qđ pauperibus.in 22. q.per l.cum quidam.de leg. 2. ¶ Tertiò, an executor poterit ita diſponere, vt aliqua pars veniat in eius religionẽ,ſi eſt religioſus:vel ſi alius commiſſarius vult ſic diſponere,vt aliqua pars ſibi remaneat,vel propinquo ſuo. ar. ꝙ poſsit monaſterio ſuo,ſibi,& eius amico conferre,& erogare. de leg.1.l. ab omnibus.& C.de ſacroſ.eccl.& Auth. ſi qua mulier.& in Authen.de ſan.epi.§.ſi autẽ eccleſijs.colla. 9.arg. tñ ꝙ non poſſit.C.de ſa.ſan.ec.Auth. quibuſcunque modis. & ff.mandati. l.ſi mandauero.§.ſi tibi.& de iur.om.iud.l.qui iuriſdictioni ꝓ eſt.Nam volendo ſibi acquirere,vel amico ſuo, ſuſpicionẽ inducit contra ſe.& ideò hoc ſibi permiſſum non videtur.ff.de fal. l.ſi quis legatum. & l. vxori. & de excu.tu. l. humanitatis. Poſſet diſtingui ſecũdùm Ia.de Are. quia aut erat ſolus executor,aut cum alijs. Primo caſu ſibi dare non poteſt. ſimiliter nec valde coniuncto, vt in̄ iuribus alleg. pro hac parte. & c.per tuas.de iure pa.niſi fortè in coniuncto eſſet paupertas; quia

quia tunc poſſet ar.ff.de adop.l.ſi pater.§.fin.ſn ſecundo caſu quando ſcilicet cum alijs eſt executor:& tunc põt,vt no.quod cuiuſq; vni.no.l.nulli.& l.planè.& de in diem adiec.l. quod ſi vno. ¶ Quartò an poſsit eligere ſpurium teſtatoris. Idem Iac. dicit, ꝙ non; quia de patris bonis per ſe nõ poteſt capere,nec alio mediante.C.de hæredi.inſti.l.neq;.deueniretur enim per hoc indirectè contra legem,& circunueniretur eius intentio, contra.l.cum hi.§.ſi cum his.ff.de tranſ. & de tut.& cu.da.ab his.l.ſcire. Item arbitrium diſpenſandi, & erogandi ſibi datũ debet intelligi, ꝙ nõ faciat contra ius.ff. de ri.nup.l.quanq̃ & de inof.teſt.l.ſi quando.& ad munici.l. Lucius.& hoc tenet D.Bald.in d.l.id quod pauperipus.in 13.q. vbi idem dicit de epiſcopo executore, ſcilicet ꝙ non poſsit liberaliter cõcedere hęreditatem ſpurijs teſtatoris. quod eſt notandum. Subdit tamen,ꝙ alimenta poſſet eis concedere, per c.cum haberet.de eo qui duxit in matrimoniũ quam pol. per adul. hoc tũ caſu prætextu alimentorum non poſſet in eum conferre omnia bona,vel maiorem partem, vt l.ſi.ff.de exercitor. quæ eſt ad hoc no. Vnum ſubiungit,ꝙ ſpurius non continetur appellatione coniunctorũ. & ſic ſe conſuluiſſe dicit.quod no.de iſta etiam.q.ſpurij teſtatoris,& cõiunctorum ipſe no.in l.habeat. C.de ſac.ſan.ecc.in vltima parte. ¶ Quærit etiam, an poſsit eligere inimicum teſtatoris. dicit,quòd ſi eſt odioſus, & indignus (quia concubuit cum vxore, ſorore, vel matre teſtatoris:) & non poteſt,vt no.in l.fideicom.C.de fideicom. Si verò erat odioſus,ſed non indignus: & tunc poteſt, ſi teſtator deceſsit cum confeſsione, & contritione: ex hoc enim videtur odium remiſiſſe, vt Inſti.de iniuri.§. fin.& de hoc fiat articu-
14 lus,ſcilicet ꝙ in tali ſtatu deceſſerit. ¶ †Decimò principaliter quæro,an executori detur actio contra hæredem,vel legatarijs contra ipſum executorem.D.Bal.in ſimplici executore diſtinguit: qa aut eſt datus ad pias cauſas: & datur ſibi actio, vt l.nulli.& l.ſi quis ad declinandam.de epi.& cler. C.idem ſi deſt ad alimenta,vt l.alio.de ali.lega. Sed ſi ad alias cauſas,nõ habet actionẽ. ff. ad Treb.l. Lucius.§. Mæuia.& ibi no.datur tamen ſibi forte officium iudicis,vt dicebat Dy.per l. Quintus.de annu.le.facit quod not.in l.ſi quis Titio.de le.2.Sed an contra ſimplicem executorem detur actio? dicit,ꝙ ſi non datur ſibi actio, & non ſit conſecutus rem, vel quantitatem,quã debet diſpenſare: ꝙ nec contra eum detur actio. & ſic loquitur l.Firmio.§.1. & quod ibi no. ff.quando dies leg.cẽ. Si verò ſit cõſecutus quod debet diſpenſare:tunc bene datur actio cõtra eum,vt l.ſi à pluribus.de le.1. Si verò ſit talis miniſter, cui datur actio:tunc ſimiliter contra eum datur.& ita intelligitur. gl.in d.l.nulli. & d.l.ſi quis ad declinandam.ſecundùm Oldra. Intellige tamen ſanè,ꝙ ſi nondum percepit,non conuenietur, vt diſtribuat,ſed vt agat; ideò enim cõuenitur,quia actionem habet.& eſt ſimilis modus agendi. ſt. locati.l. cum in plures.§. meſſem. Item intellige ſcilicet contra eum competere actionem,vt dixi,poſtq̃ incæpit gerere.nam tunc compellitur implere officium. Si verò non incæpit,non compellitur incipere.ff.de religio.& ſump.fu.l. & ſi quis.§.ſi cui.& eo. tit.l. ſi quis ſepulchrũ. §. funus.& ſe. Itẽ in caſibus, in quibus dicto executori competit actio,poterit conſtituere procuratorem ad petendum ante li.conteſt.quia habet actionem ſuo nomine, ſecundùm Iac. de Are. & ita no. D. Bal.in d.l.nulli. Et hæc, quæ dicta ſunt, habent locum in ſimplici miniſtro, ſiue executore, Sed quãdo quis eſt executor, & percipit commodum, iſte non debet dici ſimplex miniſter: & ideo habet actionem ad conſequendum omnia, quæ mandauit per eum diſtribui. Item tranſit tunc eius officium ad hæredem.Item ſi aliqua legata, quæ debet diſtribuere,ſint effecta caduca, cedunt eius lucro. Secus in ſimplici miniſtro.& de his vide plenius per Bar.in d.l.ſi quis Titio. & l.pecuniæ.de ali.& cib.leg.
15 ¶ † Item quæro, an executor ad pias cauſas poſsit compelli per epiſcopum ad reddendum ſibi rationem de adminiſtratione,& vſque ad quod tempus.dic,ꝙ poteſt, vſque ad xl.an. nam tanto tempore durat ius pauperum, vt in Auth.de eccl. ti.§.pro temporalibus.& ſecundùm Iac.But.in d.l.nulli.quilibet adminiſtrator, ſiue generalis, ſiue ſpecialis tenetur conficere inuentarium,ſi aliquid ad eum peruenit ex adminiſtratione.Sed hic quæro, qualiter reddetur illa ratio. dicit D.Bal. in d.l.nulli.& l. id quod pauperibus. ad fi.ꝙ codex rationum cum ſacramento executorum ſufficit in iſtis minutis,de quibus non poſſunt commodè fieri inſtrumẽta publica:vt ſi dat 5.ſoli.pro paupere.Secus autem in his, quæ cõtinent maiorẽ quantitatem, de qua conſueuerunt fieri inſtrumenta.Nam in talibus codex rationum non faceret fidem pro ſcribente:nec etiam ſufficeret iuramentum ad plenam probationem. facit quod no.C.de iure delibe.l. fi. §.in computatione. Ad vnũ tñ aduerte, ꝙ quandoq; in teſtamentis releuanẽ executores ab iſto onere reddendi rationes,& liberantur à teſtatore ab omnibus,in quibus ratione adminiſtrationis poſſent modo aliquo obligari.quid autẽ iſta liberatio importet,ſcripſi.ſ. eod. c.cũ Ioannes.in 5.q.& ibi remiſi ad Spe.de inſtru. edit.§.cõpendioſè.ver.nec aliqua.aliàs eſt.§.& quæ hic deficiũt.ibi vide. ¶ Duodecimò quæro,tex.prouidet,ne defuncti diſpoſitio differatur,ſed exequatur in defectum vnius ex pluribus executoribus: ſed pone, ꝙ oẽs ſunt negligentes. dicit, ꝙ executio deuoluitur ad eſm poſt annum.quod dic,vt no. D.Bal.in d.l.id quod pauperibus. & ibi per eũ, qũ incipiet iſte annus, de quo ſ.eo.li.de præb.c. ſtatutum.& ibi dixi.& l.1.de leg.2. Sed ſi nullo executore dato, hæres negligit adimplere: videtur etiam, ꝙ illo caſu deuoluatur ad epiſcopum,vt in Authen.de hære.& fal.§.ſi quis aũt non implens.coll.2.& in Auth.de ec. ti.§. ſi quis autem pro redemptione. & intñ ſuper iſta deuolutione ad epiſcopum eſt à iure ſtrictè prouiſum,ꝙ non poſſet teſtator eam prohibere,vt in prælle. §. ibi [licèt ſcipuè teſtatoribus ſeu donatoribus interdictũ ſit.]&c.ſed hic aduerte,ille.§.ſi quis autem non implens.hæredem negligentẽ implere voluntatem defuncti priuat hereditate,& defert eã alijs ſucceſsiuè cum cautione de implendo iudicium defuncti. Si ergo ad illos ſit deuolutio cum onere ſoluendorum legatorũ. videtur ꝙ epiſcopus ſe de hoc non habeat impedire, contra c.ſi hæredes. Sol. timore illius.§.ego tenui in d.c.ſi hæredes. ꝙ ad epiſcopum deuoluitur executio legatorum ad pias cãs, non autem aliorum ad non pias cãs, contra Inn.& Hoſt.qui tenent,ꝙ executio relictorum ẽt ad non pias cauſas deuoluat ad epiſcopum,hærede negligente,per c.tua.ſ.eo.ibi [vniuerſa procedant.] & in verbo plenariè. & in d.§.ſi quis autem ꝓ redemptione.ibi[omnia.]Ego aliter ſentio in d.c.ſi hæredes. vbi plenè dico.& ad hæc iura, & alias rationes ipſorum reſpondeo. & ibi vide.

ADDITIONES.

a ¶ Muliere.Adde.Bar.in l.filio.§.1.ff.de adimen. leg.& in l.fœminæ.de re. iu.Ang.in l.fœminis.ff.de ꝓ.An.de Bo.in apoſt.in l.ſi quis Titio.de le.2.

b ¶ Excõicatus.Adde rationem; quia habetur pro mortuo. Inn.in c. grauẽ. de ſen.ex.Bar.in l.Barbarius.ff.de of.prætо. Bal.in addi.ad Specu.in ti.de ſpu.ver pari ratione.glo.Inſti.de capi.di.§.media.& in c.paſtoralis.de appel.Car.in Cle.2.de ſen.excom.

Rub. De ſepulturis.

SVMMAE.

1 *Periculis futuris obuiandum eſt.*
2 *Votum fidei, datio iuramenti, & promiſsio paria ſunt.*
3 *Sepelientes illicitè tenentur ad reſtitutionem corporum.*
4 *Viatores vbi ſepeliri debeant.*

CAP. I.

ANIMARVM. Prima pars ponit inhibitionem, & decretum, ibi [nos enim.] ſecunda punit eligentem,ibi [ſtatuentes.] tertia punit inducentem, ibi [ſi verò.] & pœnam aggraua-
1 uat in non parentem,ibi [quam niſi.] ¶ †No. quòd futuris periculis obuiandum eſt per ſuperiorem: qui debet

debet intendere vitijs extirpandis, & plantare virtutes. de maio.& obe.c.solitæ.facit l.congruit.de off.præsi.& c.1.de offic.ordi.ipse enim tenet̃ reddere rationem de aïabus sibi cõmissis,vt c.irrefragabili. de offi.ord. & pro subditis suis agit. de app.c.dilectis.& de iureiur.c.sicut.p Io.An.¶Secũdò not. ꝙ quandoq; constitutio prohibet, siue vetat aliqd in virtute obedientiæ.Interdum sub interminatione:interdum sub anathemate:interdum sub pęna excommunicationis,vt in iurib⁹ hic alleg.in nouel. vbi subdit, ꝙ contra talia præcepta Domini omnino fieri non licet. 28.q.1.c.iam nunc.ad fi.& grauiter peccat, qui nõ paret in c.si quis.de maio.& 81.dist.c.si qui in

2 fin.¶†Tertiò no.ꝙ votum,fidei datio, iuramentũ,& promissio hic ponuntur vt paria. Nec vr̃ circa ista differentia. alleg. Archid.quod me.cau.c. ad aures.& de arbi.ca.puenit.& c.cũ tempore.inde est, ꝙ qui venit contra fidei interpositionẽ nulla necessitate compulsus, priuatur beneficio, vt no. Innoc.& Host.in c.querelam.de iureiur. Aduerte tamen, ꝙ licèt Deus non faciat differentiam inter simplicem loquelam, & iuramẽtum: Ecclesia tamen facit.Vnde plus peccat trãsgressor iuramenti.quod patet ex maiori pęnitentia.24.q.1. c.non afferamus.Et est simile in voto solemni,& simplici.ĩ. qui cle.vel vouen.c.cõsuluit.& c.rursus.& ita not.Io.An.de iureiur.c.debitores.super ver.cogendi.in nouel.¶Quartò no.ꝙ iste tex.ꝓhibet istis fratribus,ne inducãt alquos ad eorum ecclesias sepeliri.& dicit Io.An.põderandũ,qđ dicit tex.[inducãt ad uouẽdũ, iurandũ,& ꝓmittendũ]&c.si aũt inducerẽt,vt eligant, non ligantur ista cõstitutione. nam simpliciter eligens potest variare,& pęnitere,quod non põt vouens, iurans, vel promittens. ponderat etiam quod dicit [apud eorum ecclesias.] Ex quo infert,ꝙ inducens etiam ad vouendum apud non suã ecclesiam non ligatur.& vide quod no. Host.in summa eod.ti.§. an licitum.ver.quod si quis eligat. vbi de illo, qui iurauit non mutare sepulturam,an mutare possit. Sed hic quæritur,quare prohibet̃ quis se ad id obligare, quod liberè potest facere. nam à principio contrahere,& alia promissa facere sunt volũtatis:sed postq̃ sunt ꝓmissa,necessitatis fiunt. C. de act. & oblig.l.sicut.quare nõ ita in sepultura dicimus,vt sit à principio voluntatis,& in obligatione deducta sit necessitatis? Sol.dicit Io.An.post Io.Mo.electio sepulturæ est pars vltimæ voluntatis, cuius libertas tolli non debet, vt l.1.C.de sac.san.eccl.nec pactionibus,vel protestationibus coarctari, vt l.si quis in pri. testamẽti.de leg.3.& l.si mihi & tibi.§ in legatis. de leg.1.Itẽ ius prouidet non eligenti sepulturam: ista ergo iuris prouisio non debet impediri, nisi libera voluntate testantis. Item electio sepulturę est quid speciale inductum contra ius commune:& tale ius solus princeps,q supra ius est, potest inducere. vñ sicut alius à principe non potest tollere ius commune: sic nec ad ius spãle adijcere,quo arctetur ius cõe, secundùm Io. An.Ex quo dicto põt argui,ꝙ promissio, iuramentum,& votum super sepultura motu proprio in aliqua ecclesia non obligat præcisè,quin habeat locum pęnitentia. Nam, vt patet ex prædictis,sepultura accedit ad naturam vltimæ volũtatis.qđ no. ¶Quintò no. ꝙ illicita pactione sublata, reponitur qs in iure communi,sicut sublato priuilegio,vt in l.sed & milites.in prin.ff de excu.tu.quod ergo dicitur, per specialem prouisionem videtur recessum à prouisione iuris cõis,vt l.fi.C.de pac. conuen.debet intelligi, cum de iure tenet prouisio specialis: aliàs non tollit prouisionem iuris cõis. quandoq; tamen secunda stipulatio aïo nouandi interposita, tollit primam:licèt secunda nõ teneat cum effectu,vt Insti.qui.mo.tol.ob. §.præterea.facit Insti.qui.mo.te.infir. §.posteriore. ¶ Sextò no.in ver.si verò. dum dicit [in ecclesijs suis] ar. quem posse in ecclesia sepeliri.quod dic, vt no.13.q.2.c.nullus.vbi generaliter est hoc prohibitum,nisi sint episcopi,abbates, aut digni presbyteri, vel fideles catholici: & qui dicantur fideles catholici

3 quò ad hoc,glo.ibi opti.¶†Septimò no.ꝙ qui illicitè sepeliũt, tenentur ad restitutionem corporum, & hoc si petantur, ad restitutonem iautem aliorum.ĩ. decendium, etiam si non petant̃. de quo in gloss. istud decẽdium &c. semper enim q malè accipit,est in mora,sicut fur,vt l.in re furtiua. ff.de cõd. fur.non ergo debet interpellare,sed vltro se offerre, vt liberetur à peccato. ad pęnam autem intrinsecam infligendam requiritur lapsus termini à iure prefixi. de quo hic. ¶ Octauò no.ꝙ hic interdicitur ecclesia,& cemiterium propter delictũ, quod fortè minimus de ecclesia commisit, ad talem promissionem,votum,& iuramentum illicitum aliquem inducendo. contra quod opponitur de reg.delictum.ĩ.eo.li.de reg.iu.So. vt in glo.fi.quam tenet Ioan.Mo. in nouel.addit aliam rationem,dicens,ꝙ ista pæna est temporalis, quam per restitutionem perceptorum clerici euadere possunt. facit quod no. s̃. eod.lib.de ele.c.quia sępè.in gl. aliud.Item certum est, quòd qñq; præiudicat qd in acquirendo, quod in acquisito præiudicare non posset, vt C. de acqui.pos.l.fi.vera ratio mihi videtur,ꝙ isti hanc pęnã interdicti incurrunt potius ex sequẽti eorum delicto,non restituendo malè accepta,q̃ ex facto alicuius de collegio hoc inducentis: quasi totum collegium dicatur delinquere,si retinent rem inuasam ab vno de collegio.facit quod no.in c.cum dilectus.de or. cogni. præsumitur enim ille talis eorum conscientia deliquisse, postq̃ retinent sic rem inuasam,arg.de rest.spo.c.cum ad sedem.nam ratione coniũctionis alter alterius facta præsumitur scire, ar.l. de tutela.& quod ibi no.C.de in integ.resti.minor.¶Quæro post gl. Dicitur in textu,ꝙ tali inductione non ob.debet iste sepeliri apud illam ecclesiã,apud quam de iure sepeliri debuisset,&c.Quid si ipsa est illa, cuius clericus sic deliquit,deducendo in pactũ, iuramentum,vel votum,ꝙ suus parochianus (vbi aliàs sepeliri debebat) eius ecclesiam non dimittat in sepulturam? dic vt in ea.sed in nouel. dicit quosdam asserere quæstionem non dubiam,per no.in gl. pe. Item quia ista constitutio emanauit in fauorem ecclesiæ, cui sepultura debetur.ergo in ipsius pœnam retorqueri non debet.de re.iur.c.quod ob gratiã.ĩ.eod. lib.Item licèt peccet auferendo libertatem eligẽdi sepulturã: tñ certat de debito retinendo. Non est ergo habẽda illa rõ đ tali,quæ habet̃ de illo,q certat de lucro captando,vt l.fi.C.de codicil.facit C.si quis ali.te.ꝓhi.l.1.& l.Iulianus.cum l.se.de acqui.hær.¶Secundò quæro.pone,ꝙ ecclesia, in qua de iure debebat sepeliri,erat interdicta cum eius cemiterio.dicit Archid.illum sepeliendum in ecclesia cathedrali:quæ etiam si esset interdicta,seruabitur ordo Capituli.13.q.2.c.vbicunque. Sed ego circa hoc quæro. vtrùm ista (quæ debebant restitui huic ecclesiæ,in qua debebat sepeliri,si interdicta non fuisset, vt in glo.non dicit &c. postq̃ non ibi, sed in cathedrali,vel alibi sepelitur) debebunt̃ huic ecclesiæ, ad quam funus transfertur?eadẽ eẽt q̃stio de canonica portione debita ecclesiæ parochiali,an eam pdat, si dep̃hẽdit̃ interdicta tempore sepulturæ.posset dici in primo casu,ꝙ postq̃ cathedralis,vel alia subrogatur loco interdictæ, debet intelligi subrogata cum omnibus qualitatibus.& cum onere,& honore,vt ff.si quis testa.li. esse ius.fue.l.1.§. hæc actio. onus enim comitat̃ emolumentum tali casu, vt l. alumnæ.§.Seia.de admi.leg. & qd no.Ioã. And.ĩ.c.proxi. sup ver.ecclesiæ. in nouel.posset dici,ꝙ si sine eius delicto eẽt ecclesia interdicta, non eẽt priuanda cõmodis consuetis,ar.l.ab administratione.C.de leg.Idem sentio, si non potuit sepeliri apud ecclesiam,apud quam elegit sepulturam pp casum contingẽtẽ in p̃sonam mortui:quia decessit in campis, nec reperitur: vel ẽ exbannitus, p ista eius ecclesia non est priuanda legatis sibi factis gratia sepulturæ,vt not.& dixi.s̃.e.in mãdãte. ver. sed pone,ꝙ.qs.Si autẽ qs post electã sepulturã, & legatum ecclesiæ factum mutasset aïm, eligẽdo alibi sepulturam:an videatur legatum adẽptum, & translatũ ad illam,in qua voluit vltimò sepeliri?videtur,ꝙ sic,arg. d. §.

4 Seia.& eorum,quæ dicta sunt.¶†Tertiò quæro post Io.And. de viatoribus decedẽtibus, vbi debeant sepeliri? Ioã.And.in c.1.s̃.eo.in nouel. dicit, ꝙ in ecclesia cathedrali: hic verò in nouel.

nouel.recitat opi. Archi. qui tenet contrarium.s.ꝙ sepelietur in ecclesia,in cuius parochia mortuus ẽ, sequẽdo Vgo.Vinc. & Ray.per c.ecclesias. 13.q.1.& 16.q.1.c.1.exponendo ibi [patrũ].i.Christianorũ.11.q.3.c. ad mensam.Gof.in summa eo.tit.ver. qd si peregrinus. dicit eum sepeliendũ vel in cathedrali,vel in illa,in cuius parochia mortuus est, per d.c.ecclesias.& fuit ista quęstio de facto Senis in persona cuiusdã magnifici militis forensis, qui decessit in parochia sancti Christophori, & sepult⁹ fuit in ecclesia cathedrali: cuius funeralia fuerunt magnifica,& plurimũ sumptuosa. ibi tñ non erat quęstio de omnibus funeralibus: sed de quarta parochiali, quam petebat ecclesia sancti Christophori;ex eo quia ille in eius parochia domũ conduxerat:licèt nõ habitaret; quia erat capitaneus generalis gẽtis armorũ, hincinde discurrens.vide qđ dixi de ista qõne in d.c.ĩ nostra.s̃.e.ad fi. ¶Quartò q̃ro. dr̃ hic, ꝙ ille,q iniustè sepeliuit,tenetur ad restitutionẽ oĩm illi ecclesię,vbi debuit sepeliri, vt in gl.pe.sed pone,ꝙ ille in illa ecclesia non poterat sepeliri; quia erat ciuitas interdicta, & de facto sepultus fuit apud fratres Minores, ipsis inuitis:multa tñ pro oblationibus,& pro missis oblata sunt fratribus.quærit̃, an illa ecclesia debeat illa habere, vel parochialis debeat de ipsis habere quartam, cũ nec apud ipsam potuisset etiã sepeliri? D.Fede.de Senis tenet,ꝙ ista malè accepta,& oblata nõ veniant diuidenda.ff.fa.her. l.cetere.§.sed & si qd.ad hoc facit quod not.Inn.in d.c.in nostra.vbi ad literam sic dicit [siue ergo is,de quo agitur,apud hospitalarios non de iure, sed de facto sepultus est,de relictis eisdem nec totum,nec partẽ reddent ecclesiæ parochiali:sed corpus tãtùm,& oblationes omnes,quæ factæ essẽt occasione sepulturæ.] vt s̃. eo.c.ex parte. Nõ ob.c.in nostra. quia debet intelligi, quando parochianus alibi sepultus de facto debebat apud suam ecclesiam sepeliri. Sed in casu nostro nulla sibi irrogatur iniuria, cum non haberet tunc ius sepeliendi propter interdictum.de pę.& remis.c. qđ in te.& de priui.c.cum & plantare. §. ꝙ & si templarij. Et infert ista ratio,ꝙ si ecclesia parochialis est interdicta,sed nõ parochiani; qa parochianus tũc alibi fuit sepult⁹ ex electiõe, vel de iure;puta in sepulchro maiorum.dicto casu dicta ecclesia parochialis non habebit quartam. quod not.& ita scripsi in d.c.in nostra.ver. vlt. quæritur. Et per hoc dico, ꝙ si apud aliã,ecclesiã,q̃ vt debuit,ẽ sepultus de iure,põt qđ dixi de iure defendi, vt sua ecclesia interdicta nihil pcipiat. sed si alibi est sepultus de facto:tunc si interdicta sua ecclesia cõmisit culpam,esset fortè idem.Si verò culpam nõ cõmisit;qa fortè ꝓpter delictũ dñi fuit ciuitas interdicta:tũc ecclesia non deberet suo iure priuari;vt cum per eam nõ staret,sed p casum.ar. d.l.ab administratione.& s̃.dixi. Itẽ si in sua poterat sepeliri: tunc omniũ debet fieri restitutio per ecclesiam, quæ illicitè sepeliuit.ar.huius c.& d.c. in nostra.quæ.n. occasione rei meę ad te veniũt,debes mihi reddere,sicut ipã rẽ. qđ dic, vt plenè no.Bar.in l.ꝑtor ait.§.qđ de fructib⁹.ff. de bo.aucto.iudi.pos.

SVMMAE.

1 *Canõica portio debetur ecclesiæ,vbi defunctus cõsueuit audire diuiã.*
2 *Ecclesias parochiales duas quis habere potest.*
3 *Electio sepulturæ in loco minus religiosò valet.*

CAP. II.

1 CVm quis. Tria sunt dicta diuisa p §.§. vt patet in text.¶†No. quòd canonica portio debetur ecclesiæ, vbi defunctus consueuit audire diuina, & ecclesiastica percipere sacramenta.& quid iuris, si in vna audit diuina,vt in capella:in alia percipit sacramenta, vt in baptismali? dicit, quòd debent inter se diuidere,vt not.Ioan.And.s̃.de illis in nouel.super gloss.2.Item intellige [audire consueuit].i.debuit. vnde si nunquàm audiret diuina in ecclesia sua, sed apud mendicantes, non minus suæ ecclesiæ debetur illa canonica; quia sufficit per rectorem ecclesiæ non stetisse, quò minus ministraret, vt l. iuris ciuilis. de condi.& demon.Item non inspicimus quid fiat:sed qud fieri debeat.de elec.c.cũ cãm. Præterea tenet̃ parochianus suã ecclesiã visitare,saltẽ diebus Dñicis,& festiuis,vt de parochi. c. vt Dñicis. peccat igit̃,si nõ facit. & sic nõ debet ex hoc eẽ melior ei⁹ cõditio: q̃ eẽt,si nõ teneret̃ ad canõicã,ar.c.eũ q.đ p̃b.s̃.e.& de dona.inter vi.& vxo.l.3. ¶Secundò not. ꝙ licèt quis debeat sepeliri in sepulchro maiorum, vt c.1.s̃.eo. tamẽ potest sibi de sepulchro aliter prouidere.& prouisio hominis tollit isto casu prouisionem iuris. sic in relictis contingit,vt l. si cum dotem.in prin.ff.solu.ma.& l.cum ex filio.§. filio.ff.de vulg.& pupil.& collige,ꝙ potest quis habere proprium sepulchrum.quod intelligas quò ad vsum, non quò ad proprietatem.nam cum sepultura sit religiosa,non est in dominio alicuius.ff.de re.diui.l.in tantùm.§.sacræ. Circa quod vide qđ dixi post Io.And.s̃.eod.c.abolendæ. vbi de hoc quærit Ioã. And.

2 post Host. ¶†Tertiò not. quòd sicut potest quis habere duo domicilia: ita duas ecclesias parochiales,scilicet in quolibet domicilio vnam,quarum quælibet habet ius in canonica portione,vt hic.sicut in simi.ff.de excu.tu.l. Iurisperitos.§.cũ oriundus.Facit hoc ad not.in Cle.causam.de elec. de illo, qui cõsueuit habitare in duabus domibus,in qua citabitur? dic, vt ibi.Item quod hic dicitur, si eligat sepulturam in tertio loco, idem iuris intelligas,si in altera prædictarum.nam tunc ecclesia,in qua sepulturam eligit, diuidit canonicam cum reliqua. & residuum habebit quasi præcipuum:& est si.s̃.de test.c.of-

3 ficij.& c.requisisti.& c.Raynu.& c.Raynal. ¶†Quartò no.ꝙ valet electio sepulturæ in loco minus religioso. super hoc, vt dicit tex.erant olim opinio.de quibus.s̃.eod.c.fraternitatem. & ibi no. qualiter locus dicatur magis, vel minus religiosus. nam ex frequentia populi,& celebratione diuinorum cognoscitur.¶Venio ad quæstiones.& primò quæro,an quod dicitur hic de habente duas ecclesias parochiales,vt diuidant inter se, habeat locum, cum quis habet domum in confinio duarũ parochiarum. glo. dicit,ꝙ similiter debet fieri diuisio inter eas.in nouel. remittit ad not.de parochi.c. super eo.vbi ecclesia,quæ est in limite duarum ecclesiarum,erit cõmunis vtriq; ep̃o, sicut arbor, q̃ ẽ nata ĩ cõfinio, vt ff.cõi diui.l.arbor.Pro hoc adducit decisionẽ q.disputatę, ꝙ in vtraq; parochia talis tenebit̃ ad collectas.all.ff. đ cẽsi.l. forma.§. si verò. de mũerib⁹ p̃sonalib⁹ impositis tenet, ꝙ si in vtraq; parochia habitat,sua erit electio,ĩ qua velit sepeliri. Si verò solũ ĩtroitũ habeat in vna parochia, & habitatiõẽ eiusdẽ dõus in alia: dẽt sepeliri in illa parochia, ĩ qua habitat, cũ introit⁹ sit pp habitatiõẽ.ff.de le.3.l.p̃dijs.§.antep.& pe.Et ẽ similis qõ ĩ decia p̃sonali, & refert hãc deberi illi ecclesię, in cuius parochia ẽ illa ps dõus,in qua facit opã.ar.l.4, ff.de fũ.instr. Alij(vt refert in d.c.sup eo.)dicũt,ꝙ erit soli⁹ illi⁹ ecclesiæ,in cui⁹ parte caput positũ ẽ.ff.de relig.& sũp.fũe.l.cũ ĩ diuersis.& l.adeo.§.si. de acq.re.do.primũ putat ipse ęqus in d.c. sup eo.Bar.in d.l. p̃dijs.§.q domũ.dicit,ꝙ si domus ẽ posita in duab⁹ parochijs, cedet illi parochię,p quã habet aditũ,vt d.§.q domũ.& § balneas.& de le.3.c.si cui ędes.& de dã.infe.l. qđ cõclaue. Sed si habet aditũ p vtrãq; parochiã,cedet illi parochiæ,p quã aditus frequẽtat̃,vt l.legatis.§.si vnus.& l. pediculis.§.argẽto.de au.& ar.le.¶Scđò q̃ro.ille,q ẽ de duabus parochijs,vt in tex. dicit ita. Lego ecclesiæ meę parochiali centũ. q̃ro cũ non cõstet expressè,de qua ipsarũ senserit,cui debeat?dicũt qdã,ꝙ diuidẽt inter se.ff.de re iu.l.Paulus.de le.2.l.si qs Titio.§.fi.Alij dicũt,ꝙ accipiẽt insolidũ.de le.1.l.filiabus.§.si q. Alij dicũt, ꝙ nihil pcipiẽt.de test.tu.l. duo sunt Titij.Pet. de Bel. pti. vt refert Cy.C.de sa.san.ec.l.1.dicit, ꝙ ẽ recurrẽdũ ad cõiecturas,q̃ colligũt ex pluribus.Priò qa alterã p̃diligebat;qa in ea voluit sepeliri, vel magis cõuersabat̃.in dubio verò dicũt qdã neutri debere.Sed Io.An.dicit,ꝙ primũ est æqus,s.ꝙ diuidãt inter se.¶Quærit ẽt circa hoc. si qs legauit ecclesię suę parochiali 10.& tpe testĩ habitabat in una parochia:tpe mortis in alia.dicũt quidã,inspiciẽdum tempus testamenti. ff.de aur.& arg.l.si ita.Alij, quòd tempus mortis.de fun. instruc.l.penul.

Quidam similiter dicunt recurrendum ad prædictas coniecturas, de quibus si non apparet. dicit, quòd si modicum erat legatum, respiciens funeris sumptus: tunc illa habebit, apud quam sepelitur, vt l. sciam naturam. de re. iu. Si verò magnũ est, habebit illa, q̃ erat parochialis tpe testamenti, cuius merito, & affectione feciſſe videtur, & nõ scãa. pro socio. l. nec adiecit. & ita hic in nouel. Ista opi. mihi placet, quando ex presisset in legato facto ecclesiæ suæ nomen sancti (puta ecclesiæ meæ sancti Andreæ.) cum enim post translationem ad aliã ecclesiã voluntatẽ nõ mutauerit, psumit in eadẽ psuerare, vt l. sancim°. C. de testa. ad hoc. l. tractabatur. ff. de testa. mili. Si verò simpliciter legauit ecclesiæ suæ parochiali: tunc cũ relictũ fuerit quo dãmodo sub noĩe dignitatis, & officij: videtur transire in futuram ecclesiã parochialem. ar. c. qm̃ ab. de off. deleg. ponit, n. ecclesia loco psonæ: sed in personis exps sis sub nomine dignitatis videtur consideratio habenda ad p sentem, & futurum ecclesiæ rectorem, vt l. annua. §. fi. de annu. leg. idem in ecclesia. ad hoc optimè l. placet. & l. seq. de libe. & postu. ¶ Tertiò quæro de illo, qui moritur in religione, ỹ. annum probationis, an parochialis ecclesia habebit canonicam? Archid. hic tenet, quòd sic; quia non est plenè conuersus. de pẽni. disti. 1. §. hoc idem. ver. conuersio. & de elect. c. ex eo. in fi. Itẽ non videtur mutasse domicilium. 13. q. 2. §. quia ergo. & quod ibi no. Ioan. And. remittit de hoc ad no. per eum. s. eod. c. de his. super glo. pe. in nouel. vbi tenet cõtrariũ post Gof. & Host. Nam licèt non moriatur, professus: fuit tamen plenè conuersus, nec voluntatem mutauit. & per illum trasitũ apparet, q̃ voluit mutare domicilium, & desijt esse parochianus propriæ ecclesiæ. de parochi. c. fi. & quod no. in c. beneficium. de reg. in gl. mag. vbi ẽt multa sũt iura, & rationes p opi. Archi. cuius opi. refert hic Lap. in Cle. 2. e. tit. tenere Pau. s. q̃ debeat canonica parochiali ecclesiæ, cũ reqratur cõuersio in vita, & sanitate: sed ille non fuit cõuersus, p cuius opi. facit decisio q. quam disputaui Paduæ, de qua dicã. ỹ. de sta. reg. in d. c. beneficiũ. vide etiã quod not. in c. de his. in nouel. de istis cõfratribus, q̃ retentis bonis, recipiuntur in confratres. tenet q̃ non eximantur à iure episcopali, nec præiudicetur canonicæ portioni, quominus suo tempore debeat. de priui. c. cũ & plã tare. §. de confratribus. & c. priuilegia. §. 1. eo. tit. ¶ Quartò q̃ro. de q̃bus veniat detrahẽda ista canonica. Ad hoc dico, qđ dixi in c. 1. s. eod. q. s. de parte sui iudicij. circa quod reuocant Doc. in dubiũ, vtrùm debeatur de relictis tm̃ factis ecclesię, vbi elegit sepulturam: an verò de factis ecclesijs q̃buscunque. Host. Pe. & Aegi. dicunt, q̃ de relictis factis ecclesijs q̃buscunque, per c. 2. s. ibi [rerum oĩm.] Sed glo. in d. c. 1. intelligit de relictis factis ecclesiæ sepulturę tantùm, & non de alijs: & hęc opi. placet Abb. Nam, secũdùm eum, si in sua ecclesia elegisset sepulturam, de legatis factis alijs ecclesijs non deberetur aliud dictæ suæ ecclesiæ. Idem tenet Archid. hic, & Ioã. An. in Cle. dudum. ver. verũ. in gl. quæro. tangit ẽt in d. c. in nouel. q̃a tex. dicit [quartã partem sui iudicij] an intelligatur de eo, qđ relinq̃tur ecclesiæ sepulturę iure institutionis. Tenet, q̃ sic ẽt de immobilibus. vt ibi dixi in 2. q. ¶ Quintò q̃ro. dictũ est s. proxi. q. q̃ rector parochialis debet habere quartam de omnibus relictis ecclesiæ sepulturæ, sed à quo debet petere, & recipere istam quartam: vtrùm ab ecclesia sepulturæ, an ab hærede? & eadem est quæstio in eo, cui debetur ẽt quarta de his, quæ p aĩa relinquũtur ecclesijs, & alijs pijs locis, vt s. de test. c. officij. & c. req̃sisti. vtrùm petet ipsam à dictis ecclesijs, vel hæredibus. Et est vtilis hæc q̃stio: q̃a quandoq; episcopus, & rector parochiæ plus cõfidunt de hærede, q̃ de rectore ecclesiæ sepulturę, psertim si sit de mẽdicãtibus, cõtra quos difficile ẽ recipe iustitiã corã eo, ad hoc dico, q̃ secundùm opi. Host. quam tenet hic Archid. in portione debita ecclesiæ parochiali, quæstio non habet dubiũ. Tenet enim, q̃ ista portio danda est, anteq̃ parochianus eligat sepulturam, vt dicit tex. in d. c. 1. Sed (vt ibi dixi in 3. notab. post Io. And.) ista opi. non seruatur de facto. Et ideò in c. de his. in 2. q. retuli tres opin. Prima est, q̃ episcopus, & curatus possunt agere, p eorũ portione. non solùm contra ecclesiam sepulturæ, sed etiam cõtra ipsos hæredes. Non ob. q̃ de episcopo. & curato non fuerit facta mentio in testamento; q̃a verũ esset in non nominatis in eo: sed si spectat ad eos ex eo commodum, possunt agere, vt l. 11. §. interdũ. de leg. 3. & l. si cui. §. fi. de leg. 1. & l. seruo legato. §. si testator. de leg. 1. Vnde cum eis istæ portiões canonicæ deferãtur à iure, etiam testatore inuito, vt d. c. officij. & c. req̃sisti. videtur, q̃ possint contra hæredes agere. & sicut falcidia resecat ipso iure legata: ita resecet ista canonica, vt l. linea margaritarum. ff. ad leg. fal. Secunda opinio est, q̃ episcopus, & curatus recipiant istas portiones ab illa ecclesia, cui relictũ est. Tertia opinio Host. est, expulsis subtilitatibus Inno. quòd de canonica æquitate episcopus, & curatus possunt agere cõtra hæredes pro eo, quod sibi debetur; quia si pecunia mea ẽ penes te, æquum est, vt mihi eam reddas, vt l. si me & Titium. ff. si cer. pet. & sic accedit primæ opi. quam sequi videt Ioã. de Deo. lib. 1. q. 39. Ego (vt dixi in d. c. de his. ad fi.) voluissem istos dños declarasse, vtrùm istud in tm̃ sit verum, q̃ si rector ecclesiæ sepulturæ agat ad integra legata, posit heres cõtra ipsum excipere. Ego volo retinere canonicas debitas episcopo, & curato. & an non sit liberatus, si soluat integrè, hac exceptione omissa: quasi soluerit ei, cui nõ debebat, vt c. eã te. s. de iureiu. Tenui, vbi s. q̃ episcopus, & curatus poterũt præuiari ab ecclesia sepulturæ, & sic petere ab hærede. Prędicti ẽt admittẽdi sunt ad petitionẽ, vt dixi. & in concursu erũt pferẽdi. & circa hoc vide no. in Cle. dudũ. §. hmõi. in gl. per hoc dicebat. ỹ. eo. ¶ Sextò quæro iuxta prædicta. dixi, q̃ de relictis ecclesiæ sepulturæ debetur quarta episcopo: & similiter curato, de cuius parochia corpus assumitur. Sed quæ prior detrahetur, an illa episcopi, vel illa curati? & videtur in hoc vis, & differentia in subſtantia. nam cũ secũda quarta veniat detrahenda de residuo, nõ de aceruo integro. circa qđ vide, quod dixi de testa. c. Raynutius. in 9. no. illa erit minor, quę postea detrahetur. pone exemplũ. legata sunt 80. si episcopus primò detrahet, sua quarta erit 20. & de residuo, scilicet de 60. quæ restant, curatus habebit quartam, quæ erunt 15. si autem curatus primò detraheret, contingeret econuerso. Io. An. plenè de hoc no. s. eo. c. certificari. ad fi. in nouel. & dicit, q̃ in hoc non est vis; quia episcopus de quarta parochiali etiam quartam percipit. & sic siue primò, siue postea detrahat, in idem recidit. Nam si secundò detrahens. 15. habeat (vt dixi) ab ecclesia sepulturæ, de 20. quę primò habuit ecclesia parochialis, habebit 5. & sic 20. quæ solum haberet, si principaliter detraxisset, secundùm Ioan. And. in d. c. certificari. qui non bene considerauit, vt ibi dixi in 7. q. ¶ Septimò quæro. vtrũ istæ canonicę portiones debeantur episcopo, & curato à quibuscunque ecclesijs, in quibus parochianus elegerit sepulturam. ad hoc respondeo, quòd si tales ecclesiæ sepulturæ sunt intra diœcesim, non est dubium, quòd debentur, vt d. c. 1. s. e. cõiũcto d. c. requisisti. Si verò ecclesia sepulturę sit extra dięcesim, vel sit intra, tamen exempta: tunc est differentia inter canonicã portionem episcopi, & ecclesiæ parochialis. nam ad canonicam parochialem tenentur ecclesiæ exemptæ, & etiã existentes extra diœcesim, sin talibus quis elegerit sepulturam: sed ad episcopalem non tenentur ecclesiæ extra dięcesim: nec exemptę, si apud eas fuerit electa sepultura. & hoc dixi s. eo. c. in nostra, in septima oppo. & c. cũ sup. eo. tit. Hinc est, q̃ Prædicatores, & Minores ad quartã parochialẽ tenentur, sed non ad episcopalem, vt d. Cle. dudum. Item de certis relictis priuilegiatis, de quibus s. de testa. c. fin. non debetur quarta episcopo, vt ibi. & tamen debetur de talibus quarta parochialis, vt in d. Cle. ¶ Sed circa hoc. 8. quæro. vtrùm episcop' ista canonica parochiali percepta de istis relictis priuilegiatis, percipiet à curato quartam episcopalem? videtur, q̃ non; quia istam percipit, cum curatus aliquid consequitur à defuncto, vt d. c. officij. & c. requisisti. sed curatus percipit istam quartam ex dispositione canonis, & quandoque contra voluntatem testantis, vl prælleg. iuribus. Præterea res priuilegiata semper durat priuilegiata, vt c. fin. de priuileg. & non debet quis admitti ad id vna via, à quo alia phibetur, vt in regu. cũ qd. & c. tua. de procu. cum ibi not. In contrarium facit; quia ista quarta episcopalis de mortuarijs, & omnibus, quæ obueniunt ecclesijs subiectis, debetur, vt c. conquerente. de offic. ordi. & de præscript. c. de quarta. Præterea priuilegium non debet egredi personam priuilegiatam. de priuileg. c. fanè. Sed si fratres non essent priuilegiati ab episcopo, tenerentur ad canonicam episcopalem. priuilegium ergo eis conces sum non debet extendi ad curatum: quod esset, si ipse de eo, quod ab ipsis percipit, non teneretur ad episcopalem. Istam partem tenet Do. Fede. de Senis cons. 6. dicit enim, q̃ ratione mutationis personarum alteratur natura rei. de iure pa. c. 1. ỹ. eod. lib. hoc etiam videtur tenere Ioan. And. s. eod. c. certificari. vbi innuit, q̃ petit quartam quartæ, quam ecclesia parochialis etiam cepit ab illo, à quo episcopus nil recipere potuisset. Ad hoc allego quod not. Gul. in Spec. de immu. eccle. ad fi. contra emptores rerũ clericorum, qui non gaudent priuilegio, quo clerici gauderẽt. allego ẽt pro hoc casum in l. cũ patronus. de leg. 2. vbi res existens cum priuilegio penes vnum, si in alterum transferatur, non transit cum eodem priuilegio. ad idem. l. Paulus. alias per procuratorem. ff. de acqren. hære. & de colla. bono. l. 1. §. antepe. & ita dixi plenius. s. c. relatum. plura alia de ista quarta parochiali, & episcopali dixi plenè post D. meũ D. Pet. de Perusio in c. de his. s. eo. vbi per quæstiones 8 principales cum multis accessorijs istã materiam declaraui.

ADDITIO.

a ¶ Canonica. Adde Panor. in c. de his. & c. fu per eo. de sepul. in Cle. dudũ. §. verum. eod. tit & ibi Car. & vbique sepultura esse potest. 13. quæstio. 1. vbicunq; & c. sacrum. de sepul. Flo. in rub. de relig. & sumpti. fu. Bar. Cæpol. in c. fi. de serui. vrba. præd.

SVMMAE.

1 *Parochia, in qua quis decedit, quò ad sepulturam non est inspiciẽda.*
2 *Sepeliri debet quis in ecclesia, in qua elegit sibi sepulturam.*
3 *Mulier vidua retinet domicilium, & honorem viri sui defuncti.*
4 *Mulier viuua decedens tamulanda est cum vltimo viro.*

CAP. III.

IS qui habet. Partes patent. secunda ibi [aliter.] & prima soluit dubium, & solutionem moderatur, ibi [dummodo.] ¶ Not. q̃ ista tria, scilicet ciuitas, castrum, & villa ponuntur hic vt diuersa. & de diffinitione cuiuslibet scripsi de rescript. c. statutũ. §. cũ verò & per Io. An. in c. fi ciuitas de sent. excom. ỹ. eod. lib.

1 ¶ Secundò not. q̃ quò ad sepulturam non inspicimus parochiam, in qua quis decedit, sed in qua habet domicilium. licèt enim quis ex causa, & ad tempus se aliò conferat: ibi tamẽ cõmorari præsumitur, vbi habet domicilium. ad hoc. ff. de pig. l. debitor. & l. ex facto. §. rerum. de hære. insti. & de verbo. sig. l. malum. §. fi. & inducit hoc Io. An. ad q. illius, qui propter hostilitatem dięcesis currit ad ciuitatem, vbi manet cũ familia, & durante hostilitate moritur, electa sepultura. dicit enim, q̃ ecclesia villæ debet habere canonicam: & non illa, in cuius parochia decesit. non enim mutauit talis domicilium, cũ non habuerit animum ibi perpetuò manendi. quod requiritur in hoc. ad muni. l. non vtique. & l. domicilium. & l. eius qui. §. pe. C. de inco. l. 2. & l. ciues. Durante itaque metu, non dicitur habere animum mutandi domicilium. quod. met. cau. c. 1. & qui dicit animum mutatum, id probet, vt ibi cum concor. Gloss. pen. bene facit ad casum. ff. de dam. infec. l. si finita. §. si quis metu. & de acquir. rer. dom. l. qua ratione. §. fi. Ponit etiam q. de infirmo, qui legauit centum monasterio sancti Proculi, & ibi sepulturam elegit: deinde de alia parochia, in qua morabatur, se transtulit ad parochiã sancti Proculi, & ibi decesit: q̃ prima ecclesia habebit canonicã, per c. de his. s. eo. & aduerte quia hoc c. & istæ proximæ q. probant, q̃ ex habitatione sola in vna parochia non queritur ius parochiale: nisi concurrat propositum, & voluntas constituẽdi ibi domicilium. Sed hic quæritur. quãdo quæritur istud domiciliũ? lex dicit, q̃ quando per decem annos quis moram traxerit in loco, vt in d. l. 2. C. de inco. Sed Ioan. And. in c. significauit. de paro. s. dicit, quòd illa lex non seruatur: & ideò in prædicta q. concludit hoc arbitrariũ. Nã si in loco relicto omnia vendidit, & secum, q̃ habere potuit, asportauit, & in alio loco domicilium, & possesiones emit, præsumitur primum domiciliũ, reliqsse, & elegisse scdm, secundùm eum, & bene dicit. quã do enim quis recedit cum rebus suis de loco, præsumitur habere animum mutandi domicilium, vt not. Barto. in l. assumptio. §. filius. ad municipa. & l. prædia maritima. de fun. instru. & vide quod dixi in d. c. significauit. quando possit quis esse sine domicilio. & quamplura alia, de quibus aliqua. ỹ. subdã. Pro clariori tamen intelligentia prædictorum hic cadit q. D. Fede. de Senis. Quidam puer de vna parochia habens ibi domum, in qua pater habuerat: & in ea habitans translatus est per matrem ad aliam parochiam: qui postea ibi decesit. quæritur, si non habet sepulchrum maiorum, in qua istarũ ecclesiarum debet sepeliri: vel si habeat, quæ ex eis habebit plenariam partem? & videtur, quòd prima; quia ibi pater habebat domicilium, ergo &c. vt in isto c. nec potuit infans illud mutare, se alibi transferẽdo, vt ff. ad munici. l. placet. & l. seq. in cõstitutione enim domicilij requiritur nedum factum, sed animus. & ista cessant in infante, vt l. domicilium. ad municipa. coniuncta l. in negocijs. de regu. iur. contrarium consuluit D. Federi. dicit enim, quòd non est arguendum de iure parochiæ ad ius incolatus, siue domicilij. In iure enim parochiæ consideramus præsentem statum. alleg. s. eod. c. in nostra. vbi vocatur ecclesia parochialis illa, vnde forus assumitur. ad idem. s. eod. c. 1. ibi [audiuit diuina.] & ibi [socij passionum.] & c. de his. ibi [salutis pabula.] pro hoc s. eod. c. proxi, ibi [cum mercenario mercedis exhibitio debeatur.] ex q̃ bus etiam infert, quòd si propter guerram quis se transtulit ad aliam parochiam animo reuertendi ad primam guerra cessante: sed interim ibi decedat, illa erit sua parochialis ecclesia, & non illa dimissa. alleg. pro casu. s. de paro. c. fi. & Cle. causam. de elec. ibi [habitare communiter consueuit.] Idem dicit in mercenario famulo, & nutrice, qui in aliena parochia seruiunt. illi enim sacerdoti debebunt confiteri, & decimas personales soluere, & non in sua. 16. q. 1. c. questi. Facit quod not. Ioan. de pẽni. disti. 6. c. placuit. vbi dicit, quòd scholaris dicitur parochianus illius ecclesiæ, vbi habitat. Ex quibus concludit, quòd ille dicitur parochianus, qui habitat in parochia animo manendi: licèt non animo domicilium constituendi; ita quòd sit ibi verè translatus, non iuris fictione, siue audiuerit diuina, siue non. ideò dixi, animo manendi, propter istud c. vbi non animo manendi, sed recreationis causa se ad illam contulit. Ideò dixi, non iuris fictione, vt excludat domiciliũ iuris: puta paternum, vel originis, vel præsumptum, & beneficij: siue audiat diuina, siue non. Ideò dictum est; quia si parochianus non visitat ecclesiam suam, sicut deberet: vel stetit tã breui tempore, q̃ curatus nullum laborem sustinuit: debebit tamen habere canonicam portionem: vt sic ista verba [audire, & percipere] referantur ad aptitudinem, non ad actum, id est quòd percipere potuerit, si voluisset: cum curatus quotidie officia celebrauerit, vt in simili no. de baptismo. c. maiores. & l. Labeo. de statu libe. ad hoc facit quod not. Archid. de peregrino, qui debet sepeliri in ecclesia, in qua defunctus est, p c. ecclesias. 13. q. 1. p ista reddit dubia decisio Io. An. in eo, quod s. dixi de illo, qui pp hostilitatẽ iuit ad ciuitatẽ. & ibi in aliqua parochia cũ familia habitãs decesit, alibi electa sepultura: nã, secũdùm eũ, ecclesia villę. sed secundùm D. Fe. ec-

clesia,ĩ cui⁹ parochia morit̃,habebit canõicam.cuius opin.se
quor, quando guerra erat verisimiliter duratura.Secus si per
trãsitum alicuius exercitus, siue societatis trãseũtis hostiliter
per comitatũ cõtulisset se ad ciuitatẽ. tunc enĩ est verior opi.
Io.An.nam primo casu venit animo commorandi, secundo
non. ¶ Tertiò not. ꝙ ille, qui non electa sepultura, decedit
non in parochiali,sed in ecclesia, in qua sepulti sunt maiores
ipsius ab antiquo,debet tumulari:& hoc intelligo verũ, quã
do illa ecclesia habet ius sepulturæ de iure cõmuni. nõ enim
omnes ecclesiæ habent illud ius funeradi,sed illę, quæ habẽt
populum,vel priuilegium super hoc.facit quod no.Io.An.de
cle.non resi.c.quia nonnulli.& dixi plenè in c.certificari.s̃.e.
Si verò ecclesia, in qua sunt sepulti maiores ipsius, non ha-
bet ius funerãdi de iure communi:sed priuilegium, ꝙ possit
recipere illos,qui apud eos elegerint sepeliri: & maiores vlti
mi decedentis eligerent.ipse verò vltimus,nulla facta electio
ne,decessit:an ibi, vel in parochiali debeat sepeliri. quæstio
est Lap. & primò arguit, quòd apud parochialem, vt hic,
& præallega.c.ecclesias,13.quęstio.2.In contrarium arguit;
quia licèt ipse non elegerit: est tamen sibi à iure dicta sepul
tura electa.& hanc partem tenet, si illi nituntur ex priuilegio
tenoris,de quo dixi. secus si præscriptionem haberet ius præ
dictum.Ad primum allegat quod not.Io.An.s̃.e.c.in nostra.
in glos.si quis elegerit.post prin.vbi idem intelligas.Pro secũ
do alle.de dona.c.cũ dilectus.& de deci.c. ex parte. & c.cum
contingat. cum ibi not. ¶ Circa illud etiam, quod hic dici-
tur[& in multis locis]quòd quis debet sepeliri in ecclesia, in
qua elegerit sepulturam, vel in qua sunt sepulti maiores. &
vtrum in parochiali.Quærit ipse.si quis laborans in extremis
commisit electionem sepulturæ cuidam, & mortuus est, pri
usquam eligeret: an possit eligere postea? primò arguit,
quòd valuerit commissio & electio per c. cum tibi. de testa.
& de verb.sig.c.cũ tibi.& de reg. iu.c.potest quis.& c.qui per
alium.In contrarium arguit, quòd talis commissio vt incer-
ta nõ tenuerit:licèt qualitas sepulturæ cõmitti potuerit.facit
quod not.in d.c.cũ tibi.& c.1.s̃.eo.lib.de procura. & posito,
quòd cõmitti potuerit,expirauit morte cõmittẽtis. 28.q.2.c.
dudũ.& de officio deleg.c. licèt.& hanc partẽ tenet, scilicèt ꝙ
posito,ꝙ tenuerit cõmissio: tamen postquã non elegit viuẽte
illo,qui cõmisit, cõmissio expirauit eius morte:& statim cũ
decessit, ius sepeliẽdi quęsitũ fuit ecclesię,apud quã sepeliri
debebat.qđ ius quæsitum tolli non potuit facto alterius sub-
sequente,vt c. ab eo.s̃.eo.lib.de elec.Cle.constitutionẽ.eo.ti.
& l.si post mortẽ.§.fi.ff.de cõtrab.Itẽ,vt præiudicet ecclesiæ
apud quã debebat sepeliri,requiritur,ꝙ in vita,elegerit alibi
sepulturã. & ille modus loquendi est omniũ iuriũ. Sed aliud
est,electionẽ sepulturę cõmittere:aliud eligere sepulturã.alle
gat no.per eum.s̃.eo. lib.de prabẽ. c.si apostolica. Non ob.
secundũ eum præalle.c.cũ tibi. quia loquit̃ eo casu, cũ priui
legio derogatur:hic autẽ derogat̃ iuri cõi. quia per talẽ com
missionẽ sepeliatur;ergo apud parochialẽ ecclesiam,vel suo
rum maiorũ,p istđ.c.& c.s̃.&.ĩ.pxi.secundũ eũ. Ista decisio
nõ videt̃ mihi bona;quia mãdatũ debet explicari,vel saltẽ in
choari in vita mãdantis.Tamẽ hoc fallit, cũ mandatũ sumit
initiũ post mortẽ testatoris,sicut est mandatum sepulturæ, vt
no.in l.mãdatum.C.manda.in fin.glo.mag.& quæ allegat ca
sum in l.si verò.§.fi.ff.man.Itẽ electione alicui cõmissa in te-
stamento:si eligat post mortem testatoris, videtur nomina-
tim nominatio ipsa facta in testamẽto.tex.est in l.vnũ ex fa-
milia.§.1.de leg.2.Ad hoc not.in.l. institutio talis.ff.de con
di.insti.Item dispositio hominis super sepultura accedit ad
naturam vltimæ voluntatis,non dispositionis inter viuos, vt
dixi.s̃.eo.c.1.in quarto notabili.ver.item quęrit̃.ergo re inte
gra talis dispositio nõ finit̃ morte. sed magis cõfirmat̃, vt c.
3 cũ Marthę.de celeb.mis. ¶ † Quartò no.ĩ.§.vidua. ꝙ mulier
vidua retinet domiciliũ,et honorẽ viri sui defũcti.cõcor.ff.ad
municip.l.filij.§.1.vbi dicit̃,ꝙ vidua tenet domiciliũ viri defũ
cti,& ipsius dignitatẽ,donec alteri nupserit.vr̃ enĩ stare in pri
mo matrimonio,dũ ẽ vidua, vt l.3. C. de bo.mater.in Authẽ.
de non elig.secũ.nub.post prin.& no. Bar. in d.l.filij.§.vidua.
ad municipa. & si ista consequitur ex persona viri defuncti;
multò magis viuentis, vt l. fœminæ.ff. de senat.& C.de dig.l.
mulieres.Sed hic quæro,vtrùm mulier nupta efficiat̃ ciuis ci-
uitatis viri, vel incola tantùm.& videtur,ꝙ incola; quia nulla
lege cauetur,ꝙ sit ciuis.Gl.tñ in l.ciues.C.de inco. vr̃ dicere,
ꝙ sit ciuis.quod tenet Bar.in l.fi.ad munici.arg.eius,qđ dicit̃
de filio adoptiuo in l.1. eo.ti.& q̃a efficitur vna caro cũ viro.
Sed restat dubium, an desinat esse ciuis ciuitatis suæ origi-
nis,videtur,quòd non; quia origo mutari non potest, vt l.as-
sumptio.in princ.ad municipa.contrarium determinat gloss.
C.eod.l.originem.quod videtur probari in l.cum quędã puel
la.de iurisd.om.iud.&C.de muli.& in quo loco.l.1.li.10.si.n.
in loco originis non potest conueniri, nec vocari ad mune-
ra,vel honores: non videtur,quòd remaneant ciues suæ ciui-
tatis.& inducit Barto.hoc ad q. Statuto cauetur,quòd foren-
sis non possit in territorio emere immobilia.vtrùm mulier in
de oriunda alibi nupta emere poterit? videtur quòd nõ, per
iam dicta. contrarium tenet Bar.in d.l.fi.ad mnnicip.dicit.n.
ꝙ mutat originem, quantùm ad omnia, pp q̃ persona mulie-
ris posset diuerti,& separari à seruitio viri:quod est,si vocare
tur alibi ad munera,vel honores,tam in iudicio,q̃ in domici-
lio viri.quantùm verò ad alia,non mutat originẽ, vt d.l.assum
ptio.Simile dicimus in liberta nupta voluntate patroni,quæ
remanet liberta:nõ tamen quò ad operas. Concludit ergo,ꝙ
possit emere:& ꝙ occidens eam puniatur,tanq̃ occidẽs ciuẽ,
& gaudebit alijs priuilegijs ciuiũ. & ita scripsi. s̃.de parochi.
c.significauit.in 5.q.vbi idem,qđ in nupta,dixi in desponsata
per verba de præsenti,p l.ea,quæ desponsata.& ibi no.ad mu
nicipa.& circa sponsam vide quod dixi in c.ex publico.de cõ
4 uer.coniuga.in 8.notabili.¶†Vltimò no.ꝙ mulier a vidua de
a cedens tumulanda est cum vltimo viro.& hoc, quãdo vir p̃-
decessit.quid ergo si prius ipsa moritur,quàm vir? dicit Lap.
ꝙ sepelietur in ecclesia,in qua vir pro se elegerit sepeliri. nisi
enim pro se elegerit, non posset eligere pro vxore, vt ĩ.c.pro
xi.facit quod no.s̃.eod.c.de vxore.in glo.pe.& c.in nostra.in
glo.2.Si autem maritus non posset eligere sepulturam; q̃a de
mens,vel longè absens,vel nõ elegit. Tũc enim secundùm eũ
debet sepeliri, vbi deberet maritus, si decederet, non electa
sepultura, scilicet ĩ parochiali:vel vbi maiores ipsius viri sunt
sepulti.quòd si non possit, sepelietur, vbi commodè poterit;
cum necessitas non subsit legi.de conse.disti.1.c. sunt etiam
alij.& de consue.c.quantò. ¶ Quæro post Ioan.An.in nouel.
an quod hic dicitur de muliere vidua,ꝙ debet sepeliri cum vl
timo viro,habeat locum,si mortuo viro, reuersa sit ad domũ
parentum. Quidam ꝙ sic; quia l.filij.§.1. simpliciter dicit,
ꝙ retinet domicilium, & honores viri sui. Vgo.contra.7.q.1.
c.sicut.il 2.Nam redeundo ad domum patris,& relinquendo
habitationem mariti, tacitè renunciat iuribus, & honoribus
ex ipsius persona, vel ex matrimonio sibi competentibus. &
perinde est,ac si renunciasset expreßè.ff.si cer.pet.l.cum q̃d.
& de his,quę fi.à ma.par. Ca.c.ex ore.in cõtratium facit qđ
est dictum,ꝙ vidua retinet nomen,& dignitatẽ viri defuncti.
& ꝙ videtur in eodem matrimonio perdurare, vt in Auth.de
nup.§.soluto.Item tale beneficium mulieris, ꝙ teneat hono-
res mariti:non loco habitationis, sed personæ tantùm est da
tum;ergo non debet vidua induci in discrimen ex differentia
locorũ.C.de tẽ,in integ.rest.l.superuacuã.& l.fi.circa mediũ.
C.de præscrip.longi tempo.¶ Secundò quæro post gl.2.Au⁹,
& proauus,& alij ab antiquo sepulti sunt in vno loco: pr̃ ele-
git sepulturam in alio, & ibi sepultus est.vltimò decessit fili⁹,
non electa sepultura.quæritur,an cum patre,vel in sepulchro
maiorum debeat sepeliri? Gloss.tenet, quòd in sepulchro
maiorum. In nouel. dicit, quòd si proauus, auus, & pater
sepulti sunt in diuersis locis, ille vltimò decedens, non
electa

electa sepultura sepeliri debet cũ patre. auita enĩ, & superio
rũ sepultura, vel origo debet inspici:aliàs oportet quærere
agrum Damascenum,vbi est ortus Adam. quod esset absur-
dum,vt no.ad municip.l.assumptio.Item sicut ex vnione car
nis vxor consepelitur viro, vt.ĩ.c.proxi. sic ex eadem vnio-
ne eo casu filius consepeliri debet patri.35.quęstio.6.§.pen.
in princ.vbi vna caro probatur pater & filius. & lex dicit, ꝙ
fere vna persona intelliguntur,vt.C.de impu. & ali. sub. leg.
fina.facit supra de consan. & affi.c.tua.& dicit Ioan.An.hoc
sibi placere:licèt quibusdam videatur, quòd ex quò deficit
sepulchrum maiorum, fortius sit ius ecclesiæ parochialis, vt
hic.&.ĩ.eod.c.proxi. Ego horum gratia hic subijcio.q. Ol-
dra.quam posui etiam s̃.eo.c.1. quę talis est. Quidam; quia
impubes, vel aliter intestatus decedens nihil disposuit de se
pultura.pater & auus apud Prædicatores:superiores verò in
parochiali ecclesia sunt sepulti. modò quæritur, vtra istarũ
ecclesiarum debeat in istius sepultura præferri? arguit quòd
parochialis,& concludit pro illa Prædicatorum. dicit enim,
quòd sicut se habet domicilium in viuentibus: sic se habet
ius funerandi in defũctis.13.quæstio.2.c.vbicunq;. Sed in do
micilijs viuentium sic est,quòd filius originale, & immedia-
tum domicilium patris sequatur, & non aliorum superiorũ:
aliàs oporteret q̃rere agrũ Damascenũ,vt dixi.Prętereà q̃tò
magis cã pximior est:tãtò magis influit,& pducit suũ cãtũ,
maximè secũdũ iuristas, q pximã cuiusq; rei cãm attẽdunt.
ff.de excep.rei iud.l.cũ de hoc.& de cõd.ob cãm.l.pen.&.ff.
rerũ amo.l.si mulier.sed cõstat patrẽ, & auũ pximiores esse
ad hũc, de quo q̃ritur.ergo &c. Præterea ista cõiunctio in se
pulchro aut ex quadã affectiõe:aut ex quadã sãguinis chari-
tate descẽdit,sicut pt̃ colligi ex his,quę dicũt.13.q.2.c.Ebrõ.
sed cõstat maiorẽ affectionẽ vigere inter filiũ & patrẽ; & ne
potem & auum,quàm inter remotiores, ergo & maior erit
in tumulando coniunctio. vt sicut dura est ipsorum viuen-
tium separatio; sic sit etiam defunctorum.vt.ff.de ędili.edic.
l.pleriq;. & de fun. instru. l. quæsitum. §. vxori. Præte-
rea id debet de iure seruari: quod verisimile est, legislato-
rem, vel priuatum, vel testatorem dispositurum fuisse, si ei
id, de quo quæritur, occurrisset. vt. ff. de codicil. l. qui
graui. & de pac. l. tale pactum. §. fin. & consonum est ra
tioni id sequi, quod est verisimile, defunctum, si testabi-
lis, vel si testatus fuisset, electurum fuisse: sed verisimile est,
filium prætulisse sepulturam patris, & aui sepulchro maio-
rum. quia in his, quæ ex affectione, & sanguinis charitate
descendunt, proximior quisq; primo loco videtur inuita-
tus, vt.l.peto.§.fratre.de leg. 2. & C. de fideicom.l. cum acu
tissimi. Præterea sepulchrum maiorum descendit in poste-
ros ex persona patris, vel aui. vt. ff. de colla. bono.leg. de-
dit dotem. sed per electionem alterius sepulturæ patris, vel
aui impeditus est descensus:quod est extraneum.ff.de quæst.
l. à diuo Pio. & de natura.liber. l.fin. superioribus enim iste
post ipsorum mortem conceptus agnatus, vel cognatus non
fuit, vt sumitur ex l.Titius.cũ duabus sequen. de suis & legi.
&.ff. vnde cognati.l.1. §.fi. & istis rationibus cõcludit Oldra.
pro ista parte.questio.24.& aduertendum, quia glo.vt dixi,
format quæstio.cum pater in vno loco:auus, & progenito-
res in alio. in nouel. cum proauus, auus, & pater in diuer-
sis locis. Oldr.cum pater,& auus in vno: superiores in alio.
Et ex decisione gloss. in quæstio. sua. & Oldr. in sua posset
inferri, quòd sola sepultura patris, etiam vbi quis non ha-
bet sepulchrum maiorum, non debet attendi quò ad filiũ,
qui decessit, ea non electa. cap.cum primum. supra eod. &
alia iura loquuntur de sepulchro maiorum quod non veri-
ficatur in sepultura patris: vnde cautè Oldr. formauit quæ-
stio. de sepultura patris, & aui copulatiuè: quasi solius aui,
vel solius patris non dicatur sepulchrum maiorum.& sic for
tè opinio illorum,qui tenent, quòd in ecclesia parochiali,
non in sepulchro patris tantum debeat sepeliri,qui deces-
sit non electa sepultura,magis posset de iure defendi: quia
pro ea facit ius commune: sed pro ecclesia sepulturæ pa-
tris tãtum nullum ius facit.¶ Quid dices,si pater & auus (q̃a
fortè mercatores) decesserunt in partibus alienis: an filius
decedẽs nõ electa sepultura,sepelietur in sepulchro maiorũ?
secundùm vltimam rationem Oldra. videtur quòd non;quia
post ipsorum mortem conceptus non est eis cognatus, vel
agnatus: nec ex persona patris, vel aui tale ius descendit in
eum; quia alibi sunt sepulti. contrarium credo; quia textus
in c.1.s̃. eod. refert se ad sepulturam maiorum ab antiquo.
vnde istud ius descendit à genere,non à patre,& auo.Ex quo
infero,quòd licèt quis abstineat à paterna hæreditate:succe-
dit tamen in iuribus sepulchrorum,& iure agnationis,& iure
succedendi. In talibus enim factum patris non minuit ius fi-
liorum, vt l. eum qui.& quod ibi per Barto. ff.de interdict. &
relega.& l.vt iurisiurandi.de bo.liber.§. si liberi. & quod legi
tur,& notat.in l.diui fratres. ff.de iure patro. facit l. si in em-
ptionem. ff. de minorib. ¶ Tertiò quæro post Ioan.And. in
nouel. de foro iudiciali,an sequatur quis forum originis aui-
tæ, vel paternæ, non firmat: sed remittit ad Cyn.C.de iuris-
dict.om.iud.l.2.& ad Specul.de compe.iudi.adi.§.1.ver.61.
vbi dicit, quòd quis sortitur forum ratione originis paternæ
quò ad honores & tutelam:vbi etiam quò ad facultatem cõ-
ueniendi dicit, quòd ratione paternæ originis non potest ali
quis conueniri. Ratione autẽ propriæ ex contractu alibi ini-
to an possit cõueniri. refert ibi Accur.tenere, quòd sic. Azo,
quòd non. & iura, quæ videntur contradicere, intelliguntur
quò ad honores,& munera secundùm eum. Bart.plenius hoc
examinat in l.assumptio.ff.ad munici. Et ponit circa hoc qua
tuor opin. & post eas sic distinguit. Aut loquimur de mu-
neribus personalibus: aut de honoribus: aut de iure conue-
niendi: aut de patrimonialibus. Primo casu necesse habet il-
la subire ratione propriæ originis, vel paternæ, vt l. libertus.
§. pręscriptio. ff. ad municip. & C.de incolis.l.ciues.& C.de
mu.& hono.l.fi. Secundo casu, cum loquimur de honoribus,
dic, quòd idem, scilicet quòd in loco originis propriæ, vel pa
ternæ, vt ff.de senator.l. pe. Idem in tertio casu, cum scilicet
quæritur de iure conueniendi: vt scilicet possit conueniri in
vtroque foro. quod est verum, si in loco paternæ originis re
periatur: aliàs non, vt ff.de iudic.l. heres absens.primo respõ
so. Quarto casu cum quæritur de muneribus patrimoniali-
bus, certum est,quòd tenetur ibi subire illa, vbi habet bona,
vt ff de cẽsi.l.forma. §.si verò quis. & de mune. & hono.l.pe.
§.patrimoniorum.

ADDITIO.

a ¶ Mulier Adde text.in c.de vxore.de sepu.& in c.Ebron.13.q. 3. c. abbas. & in c.Apostolicæ. de dona.

SVMMAE.

1 *Sepulturam quis sibi eligere non potest ante 14.annum.*
2 *Pater non potest de iure filio eligere sepulturam.*
3 *Consuetudo potest tribuere ius patri, vt eligat sepulturam filio impuberi.*
4 *Impuberes de iure communi sunt tumulandi cum suis maioribus.*
5 *Filiusfamilias sine consensu patris non potest pro anima iudicare.*

CAP. III.

1 LIcèt pater. Duæ sunt partes.secunda ibi[quã uis.] ¶†Not. quòd ante quartũ-
decimum annum non potest quis sibi eligere sepultu-
ram. Sicut nec testari, nec profiteri, nec matrimonium regu
lariter cõtrahere,nec alteri obligari, vt l. qua ætate. ff.de testa
& s̃.de reg.c.1.& de despõsa.imp.c.impuberes.& Inst.de inu.
2 stip.§.pupill⁹.facit l.in negocijs.ff.de reg.iu.¶†Scđò no.ꝙ pa
ter nõ põt de iure filio impuberi eligere sepulturã:cuius con-

 trarium

trariũ tenebant Vinc. Lau. & Gof. ea ratione; quia ei potĕrat teſtari. Inſtitu. de pupil. ſubſti. §. liberis. Item expenſę funeris filij ſpectant ad patrem. ff. de in rem ver. l. filius. Itĕ pt̃ ſubſtituit filio ẽt in bonis maternis. ff. de vulg. & pupil. l. 1. & hoc placuit etiam Hoſti. in ſumma huius tit. in prin. contrariũ hic
2 videas deciſum. ¶ † Tertiò not. q̃ conſuetudo poteſt tribuere iſtud ius patri, vt eligat ſepulturam filio impuberi. Sed dices, hæc cõſuetudo eſt cõtra ius cõmune, quo iure diſtincta ſunt loca ſepulchrorum. Solu. dicit Ioan. And. in nouel. ſatis eſt, quòd ius aſſiſtat. de quo plenè per eum. s̃. de conſuetu. c. fin. ſuper glo. penult. vidi inter conſilia Federi. reuocari in dubiũ, an conſuetudo, de qua hic loquitur, debeat intelligi de præſcripta: vt ſic præiudicet iuri ſcripto. videtur, quòd non; nam ſi deberet intelligi de præſcripta, non fuiſſet neceſſarium in caſu hoc facere ſpecialem mentionem: ſicut nec in alijs materijs, in quibus conſuetudo præſcripta ſuperat ius commune, & quando vult iuriſtator intelligere de præſcripta, hoc exprimit. s̃. eod. lib. de conſue. c. non eſt. contrarium tenet Do. Federi. conſil. 86. dicit enim, quòd Doct. videntur intelligere iſtum tex. de conſue. 40. ann. & q̃ aliqualis titulus dederit cauſam conſuetudini inducendæ. quod apparet (vt ipſe dicit) per iura, quæ alleg. nec eſt neceſſarium, quòd nomine conſuetudinis, non debeat intelligi de præſcripta. nam immo debet, vt colligitur ex c. Cumana. s̃. de electio. Nam in princip. illius c. fuit allegata, & proteſtata conſuetudo: & quia non fuit probata, præſcriptio profuit. ¶ Quartò no. quòd dicit [illius terræ] & c. nam ſecundùm Ioan. And, colligitur, quòd vnius terræ, vel loci conſuetudo in alio non præiudicat. remittit ad no. 12. diſtin. c. illud. Idem hic Archid. & Lap. & Federi. in d. cõſil. dicunt, quòd debet eſſe generalis conſuetudo terræ, non particularis, ad hoc vt tollatur ius commune, quo dicitur, impuberes ſepeliri in eccleſia parochiali, vel maiorum, vt hic.
3 ¶ † Quintò nota, quòd impuberes de iure communi ſunt tumulandi cum ſuis maioribus, vel in parochiali eccleſia. & cũ prædicto modo alternatiuè loquatur. Quærit gloſſ. cuius erit electio. ponit opin. & tutius eſt (vt dicit) ordinem ſcripturæ ſeruari. Idem Archid. Ioan. Mona. vt refert hic in nouel. variat. & in additio. dicit parochialem potiorem: vbi decedit in parochiali. Si alibi, ſecus, vt hic. & s̃. c. proxi. Mihi placet opi. Ioan. And. vt in iſta alternatiua poſita hic inter loca, in quibus cadit affectio ordinata, inſpiciatur ordo ſcripturæ: ſicut contingit in perſonis alternatiuè nominatis in teſtamento, vt l. cum pater. §. penul. de leg. 2. Maior autem eſt affectio ad ſepulchrum maiorum, quàm ad parochialem eccleſiam in iure funerandi. quod patet; quia iura illam eccleſiam ſepulturæ maiorum præferunt parochiali, c. 1. s̃. eod. & ſicut maior, quando non eligit, ſepelitur ibi: ita & minor, qui nõ poteſt eligere ex defectu ætatis. Idem, ſi aliter impeditur; puta dementia, vel furore. ¶ Sextò nota in §. quamuis, quòd filius fami. abſque patris conſenſu poteſt ſibi eligere ſepulturã. Non obſtat, quòd non poſſit teſtari, vt ſequitur, vt Inſtitu. qui non eſt per. fa. te. in princi. & de donatio. l. filiusfami. loquuntur enim de rebus temporalibus. In eccleſiaſticis autẽ, & ſpiritualibus ſecus, in quibus ſui iuris eſſe cenſentur. de regula. c. cum virum. & s̃. eo. li. de iudi. c. ſi annum. Cum ergo ſepultura ſit quid ſpirituale. 13. q. 2. c. queſta. cum tribus ca. ſequen. de ſimo. c. ſuam. cum concor. poterit filiusfa. illam ſibi eligere: ſicut paterfamilias, ſecũdùm Io, An. poſt Archi. qbus adde qđ dixi in c. cum C. laicus. s̃. eo. li. de foro com. & dicto
4 c. ſi annũ. ¶ † Septimò no. q̃ filiusfa. ſine patris conſenſu non poteſt pro anima iudicare, & in vltima voluntate relinquere, ſecundùm glo. à contrario ergo ſenſu de voluntate patris poterit pro anima relinquere in qualibet vltima voluntate: cuius plures ſunt ſpecies, vt dixi s̃. eod. lib. de teſtamen. in rubrica. Et ſic pro anima poterit teſtari, & codicillari de conſenſu patris. Quod an ſit verum, eſt dubium, apud quoſdam. pone in facto. Comitius filiusfamilias reliquit de conſenſu, & voluntate ſui patris centũ pro anima ſua: an valeat iſtud relictũ? D. Fede. conſ. 284. dicit, q̃ quomodo intelligatur iſtud ver. iudicare, gl. non aperit; ſed exponit, in vltima volũtate relinquere. Legiſtæ (vt dicit) exponunt. i. cauſa mortis donare. non debet enim hic ſumi arg. à contrario ſenſu. ſ. q̃ pro anima poſſit in qualibet ſpẽ vltimę volũtatis relinquere, ceſſat em̃ iſtud argumentũ, vbi contra. reperitur iure cautũ, vt l. conuenticulam. C. de epiſc. & cle. & l. 2. C. de condi. inſer. & hoc tenet Do. Bald. in l. habeat. C. de ſacroſanc. eccl. Federi. ibi dicit aliàs ſe ſcripſiſſe, q̃ canonica ſimplicitas de hac ſubtilitate nõ curat; cum relictum pro anima ſit ad pias cauſas, in quo multa ſunt ſpãlia, & tex. huius lib. 6. non conſueuerũt eſſe obſcuri. & Bonifa. vſus ẽ ver. iudicare, generaliter. Item ſi intelligeretur tantùm de donatione cauſa mortis, iſtud c. quod videt velle aliquid ſpãlitatis inducere in relictis pro anima, ſeruiret nobis de nihilo: cũ filiusfam. poſſit cuilibet extraneo donare cã mortis cũ conſenſu patris, vt no. in l. qui in poteſtate. ff. de teſta. Præterea ſi regula eſt dubia, de qbus intelligatur, declaratur per exceptionem, vt l. fi. §. cui dulcia. ff. de vino, triti. & ole. le. ſed hic excipit caſtrẽſe, vel quaſi: de qb⁹ ſine patris cõſenſu oẽm vltimam voluntatem poteſt ordinare. in conſ. 288. dicit, q̃ licèt ſic ſibi videatur: tamen non auderet conſulere, ꝓpter id, quod Io. And. dicit hic in nouel. nam expoſitionem, quam facit de verbo, iudicare. ſ. in vltima volũtate relinquere. in no. uel. declarat, dum dicit, non tñ in teſtamẽto. ſuper quo remittit ad no. p eũ. s̃. eo. li. de teſt. in prin. vbi dicit, q̃ etiam patre permittente, teſtari non poteſt; quia teſtamentũ eſt publici iũris, & non debet pẽdere ab alterius poteſtate, vt d. l. qui in poteſtate. Et aduerte, quia ſi non poteſt teſtari cum conſenſu patris ꝓ aĩa, vt vult Io. An. ergo nec in alia ſpecie vltimę volũtatis relinquere, vt l. ſciendum. ff. de leg. 1. & ſic remanemus in opi. legiſtarum, quòd iſtud c. intelligatur, quòd poſſit iudicare pro anima de conſenſu patris ti. donationis cauſa mortis. & differt in pluribus à legatis, & fideicommiſsis, vt Inſtitu. de dona. §. eſt & aliud. & dixi in d. rubrica de teſtamentis. & ſecundùm hoc iſtud c. prout dixi. s̃. in nihilo ſeruit aĩæ; quia ſic poſſet etiam cuicũq; relinquere. quod videtur durum. durius tamen, quòd per argumentum à contrario ſenſu corrigantur leges. & in caſu, in quo per tale relictum pro anima de cõſenſu patris non præiudicaretur, niſi ipſi: puta qui conſentit, poſſet iſta ſimplicitas, de qua loquuntur Fede. & Hoſti. tolerari. ſed quia ad bona aduentitia filij non valentis teſtari veniunt cum patre mater, & fratres, vt C. ad Tertul. Authẽ. defuncto. quòd ſolus conſenſus patris accommodatus filio relinquenti pro anima non poſſit prædictis ſibi in ſucceſsione æqualibus præiudicare: ſicut nec illi ſibi: non eſt ſimplicitas, ſed æqualitatis obſeruantia inter pares, & coniunctos grata legiſtis, vt l. fi. C. de fruct. & lit. expen. & l. cum pater. §. libertis. de lega. 2. & l. in ſacris. C. de proxi. ſacro. ſcri. ¶ Octauò no. q̃ filiusfami. quandoque habent peculium caſtrenſe, vel quaſi. & in iſtis poſſunt indiſtinctè teſtari, vt l. fi. C. de inoff. teſtamen. & ibi habes, quod dicitur caſtrenſe, vel quaſi. Nam caſtrenſe dicitur, qđ quæritur in caſtris militando, vel militię occaſiõe, & eſt tit. ff. de caſtr. pec. p totũ. Peculiũ quaſi caſtrẽſe eſt, qđ q̃rit filius ex publico officio, vel aduocatiõe. qđ dic vt no. Do. Bal. in l. fori. C. de aduo. diuer. iudi. vbi q̃rit, vtrùm ſicut ex aduocatione, ita ꝓcuratiõe reputet quaſi caſtrenſe. Tenet q̃ nõ; qa tale officium eſt viliſsimũ: & nõ publicũ, ſed priuatũ. Inſt. de excep. in fi. & ideò talis q̃ſtus dr̃ peculiũ, aduẽtitiũ, nõ aũt quaſi caſtrẽſe. Quid in ſalario aſſeſſorũ? dicit, q̃ eſt quaſi caſtrenſe, vt l. velut. C. de aſſeſſo. ſecundùm Barto. & glo. Quid in ſalarijs tabellionum? credit, quòd cum gerant officium publicum auctoritate, & vtilitate: quòd dicatur peculium quaſi caſtrenſe, & q̃ratur eis pleno iure, præſertim ſi gerant officiũ cũ dignitate: puta eſt notarius in curia principis, vel ꝓ notarij⁹ Papæ. Eſt & aliud peculiũ, qđ vocat aduẽtitiũ, qñ filiusfam. ex alijs cauſis, q̃ publicis, ſibi quærit, puta ex ꝓſpera fortuna,

fortuna, officio, vel liberalitate aliorum. Et in iſto filiusfa. habet proprietatem, & dominium, & pater adminiſtrationem, & vſumfructum in vita ſua, vt l. cum oportet. C. de bon. quę libe. & in talibus ſic quæſitis filij non poſſunt facere teſtamẽtum, etiam cum conſenſu patris, vt l. penul. qui teſt. face. poſ. & quod not. in l. 1. §. in filij. ad Trebel. Fallit ſecundum Lap. in clericis, qui licèt ſint in poteſtate conſtituti: tamen in eis poſſunt teſtari. vt not. 19. q. vltima. c. quia ingredientibus. in gl. 2. & in Spec. de inſtrumen. edit. § porro. in fin. & no. eo. tit. §. compendioſe. Et vide quod dixi poſt Hoſt. de teſta. c. quia nos. Eſt aliud peculium, quod vocatur profectitium, qđ proficiſcitur à patre, vel eius occaſione (puta dat filio pecuniã, vt negocietur, & lucretur.) & in iſto quicquid quærit filius, quærit patri, qui etiam obligatur ex contractibus ipſius filij ſuperinde confectis peculio tenus. ſ. quatenus eſt in peculio, vt C. & ff. de peculio. per totum, & circa hoc vide, quod no. in l. cum oportet. præallega. vbi quid iuris, ſi filius mortuo patre reperitur multa quæſiuiſſe: & fratres dicunt ea eſſe communia, tanquàm acquiſierit de pecunia patris, & de bonis ipſius: Ipſe verò dicit præcipua, tanquàm quæſita ex induſtria, & ꝓſpera fortuna. Quid in dubio præſumatur. dic, vt ibi hẽs: ergo not. ex prædictis, q̃ multiplex eſt peculium. Nam aliud eſt caſtrenſe: aliud quaſi: aliud aduentitium: aliud profectitium, vt ex prædictis patet. de iſtis, & alijs generibus peculiorum vide per Hoſtien. in ſumma. de pe. cler. & plenius in Spe. de actore. §. 2. ver. Item quod agit de peculio. & ſeq. & ibi per Ioan. And. in additionibus. Sumitur autem peculium multis modis, vt no. ff. de peculio, ſuper rub. & dixi. s̃. de pecu. cleri. in rubrica.

S V M M Æ.

1 *Monachi apud ſua monaſteria ſunt tumulandi.*
2 *Monachi ſepulturam ſibi eligere non poſſunt.*

CAP. V.

REligioſi. Ponit dictum, cuius rationem interſerit, ibi [cum velle] & exceptionem præmittit, ibi [niſi.] ¶ † Nota, quòd monachi
1 ſunt apud ſua monaſteria tumulandi. cum enim quilibet debeat ſepeliri, vbi debet audire diuina, & percipere ſacramenta. vt s̃. c. proxi. & monachus in ſuo monaſterio prædicta cõſequatur, vt in Clem. ne in agro. §. ſanè. de ſtatu mona. ergo & ibi debet ſepeliri, ſecundùm Ioan. Andr. poſt Archidiaco.
2 ¶ † Secundò not. quòd ideò non poſſunt ſibi eligere ſepulturam: quia non habent velle, vel nolle. concord. 12. q. 1. c. nõ dicatis. & s̃. eo. li. de teſtamen. c. fi. deſcendit enim electio à libero arbitrio: quod ceſſat, vbi ceſſat libertas, vt c. vbi periculum. §. cæterum. s̃. eo. lib. de electio. Sed quid dices, ſi teſtator legauit in gñe, vel alternatiuè monaſterio vnũ ex ſeruis⁹, quẽ monachus elegerit: vel monachus ſtipulatur Stichũ, aut Pãphilum, vel vnũ ex pluribus, quem elegerit. vr̃, q̃ nõ poſſit eligere, vt hic. In contrarium videtur text. in l. fi. ff. de verbo. obli. & l. ſi ſtipulatus fuerit. ff. eo. tit. Bar. loquens in ſeruo, & filio, quibus competit ius eligendi: vtrùm poſſit eligere. ſic diſtinguit; quia aut habent poteſtatem eligendi ex ſua propria opera, & prouiſione: & tunc poſſunt ipſi eligere, vt d. l. fi. & l. ſi ita ſtipulatus fuero. qđ patet; quia tali caſu poſſet ſibi liberè ſolui, vt l. quod ſeruus. ff. depoſi. & l. ſi vnus. in princ. ff. de pac. Quandoque hoc habent ex prouiſione alterius (puta ex teſtamento, vel aliter:) & tunc aut eſt optio: aut eſt electio in alternatiuis. Primo caſu non poſſunt eligere ſine patris, vel domini iuſſu, vt l. Iulianus. de leg. 1. ratio quia optione legata, nihil eſt in obligatione: cum optio ſit magis ius quærendum, quàm quæſitum. vnde non tranſit in dominum: nec per filium, vel ſeruum poteſt explicari ſine iuſſu. Sicut dicimus in l. qui aliena. de acquiren. hæredita. Sed quando eſt electio in alternatiuis: tunc vtrunque eſt in obligatione, & ſtatim quæritur domino, vel patri. Sed electio eſt meri facti. & ideò explicari debet per filium, & ſeruum: & quæ ſunt facti, non trãſeunt ad patrem, vel dominum, vt Inſtit. de ſtipula. ſer. §. ſed cum factum. & ita notat Bar. in d. l. Iulianus. Et hinc eſt, quòd iſta voluntas, quæ *in facto conſiſtit*, ſeruo & filio reſeruatur: ſi ſeruus ſit hæres inſtitutus, & nolit adire, præiudicat domino, vt l. cum proponas. de hæred. inſtituen. & Doct. reuocãt in dubium, quid monacho inſtituto. vtrùm monaſterium poſſit adire ſine eo, vbi ille nolit? & videtur, quòd ſic; quia non habet velle, vel nolle, vt hic. quod tenet Archid. 18. q. 2. cap. j. & tangit Ioan. An. in cap. in præſentia. de probatio. in nouel. licèt Iacob. de Are. & Ray. aliter dicant, vt nota. in l. Deo nobis. C. de epiſco. & cleric. & ibi per Bald. & Barto. ff. de vul. & pupilla. l. 1. in 5. col. vbi videas. ¶ Teriò not. quòd aliàs prohibita conceduntur propter neceſsitatem. concord. in glo. 2. Nam propter neceſsitatem cõceſſum eſt furari, occidere, domum vicini diruere, debitorem capere, ius ſibi dicere, & alia prohibita attentare, vt c. ſi quis propter. de furtis. & Clem. 1. de homic. & l. ſcientiam. §. qui cum aliter. ad leg. Aquil. & l. ait prætor. §. ſi debitorem. ff. de his, quæ in frau. credi. & 1. diſtin. c. ius gentium. & s̃. de feri. cap. licèt. ¶ Oppo. & videtur, quòd religioſi poſsint ſibi eligere ſepulturam, vt de exceſs. præla. c. nimis iniqua. verſic. & ſi quis decendium. Solu. dicit Ioan. Mo. hoc c. intelligendum ſecundùm illud: vt ſcilicet monachus eligat, vbi ad ſuum monaſterium portari non poteſt, vt ibi. aliàs non, vt hic. Idem Archid. qui dicit, quòd quando religioſus moritur extra conuentum, poteſt eligere ſepulturam ſecundùm Innoc. argu. huius cap. à contrario ſenſu. Idẽ Lap. qui quærit, nunquid quando eligit ſibi ſepulturam in caſu, in quo põt, ſit locus ſolutioni canonicæ portionis. de qua. s̃. eo. titu. & lib. c. cum quis. videtur, quòd non, cum nihil habeat, vt d. c. non dicatis. & quod no. Hoſtien. in c. de vxore. s̃. eo. & Inno. & Hoſt. de deci. c. 2. & hoc dicit tenere Federi. de Senis conſi. 265. Ipſe Lap. dicit, quòd ſi peruenit aliquid eccleſiæ, vbi tàlis ſepelitur, debet de illo ſolui canonica portio illi eccleſiæ, vbi conſueuit audire diuina, & ſacramenta percipere. pone exemplum: cum ſcholaris monachus deceſſit in iſto ſtudio, & habitabat in hac parochia. S. Andreæ. facit quod no. Ioan. An. poſt Innocen. & Hoſtien. s̃. eo. c. in noſtra. in nouel. ſuper ver. reliquit. Sed quid ſi in remotis à monaſterio exiſtens moritur, non electa ſepultura? dicit Lap. ſepeliendum in parochiali eccleſia, in cuius parochia decedit. ad hoc 13. quæſt. 1. c. eccleſias. & quod not. Hoſtien. in ſumma. eo. tit. §. & apud quem. verſic. quid & de viatore. & de parochi. §. quis intelligatur. verſic. viator verò. & Arch. s̃. c. 1. cuius dictum Arch. hic ponit Io. An. ibi. vbi dicit ipſe poſt Inn. & Hoſtien. quòd viator ſepeliri debet in eccleſia cathedrali. Sed Archid. dicit, quòd in parochiali: cuius opinio verior eſt ſecundum Lap. per præall. c. eccleſias. Facit quod not. Pau. in Clemen. dudum. eo. ti. vbi ſi monaſterium eſt interdictum, videtur ſimiliter, quòd ipſius monachi poſsint ſibi eligere ſepulturam. vt ſicut poſſunt, quando ſunt impediti impedimento iuris, argu. no. de conditio. & demon. l. obtinuit.

Rubr. De decimis.

S V M M Æ.

1 *Debitores decimarum quis verbo, vel opere corrumpere non debet.*
2 *Decimę an debeantur ex præcepto, & an conſuetudine tollantur.*
3 *Decimam non ſoluentes an peccent mortaliter.*
4 *Clerici à clericis an exigant decimas.*
5 *Decima an ſit ſoluenda de illicitè acquiſitis.*
6 *Decimas an quis ſoluere teneatur ſimoniaco.*
7 *Decimæ de iure communi cui eccleſiæ ſint ſoluendæ.*

CAP. I.

1 DISCRETIONI. †Nota, quòd non debet quis verbo, vel opere debitores decimarum corrumpere, vt non soluãt. & religiosi in hoc contrarium facientes sunt excommunicati ipso iure, per Cle. cupientes. de pęn. & est simile in corrũpentibus seruos, & filios alienos, ex quo dominus damnum patitur; & iõ cõtra tales datur actio, vt ff. de ser. corrup. l. 1. & per to. l. si quis seruo. C. de fur. similiter contra diffamatorem, si quis fortè diffamat me taliter, quòd exinde patior damnum, vt no. Bart. in l. 1. §. cuius autem interdicti. ff. vti possi. facit quod no. Inn. in c. 2. de restitu. in integ. & c. sanè. de offi. del. ¶ Secundò no. q dicit [verbo] &c. q prædicatorum officium est, in suis prædicationibus persuadere populo, vt soluat ecclesijs debita, & hoc declarat Clem. cupientes. quæ vult, quòd in 8. festiuitatibus anni in prædicationibus informét populum super solutione decimarum. qđ
2 dic, vt ibi. ¶ †Quærit glo. 2. & plenè disputat, an decimæ debeãtur ex præcepto, & an consuetudine tollantur. ponit quinque opin. Prima est Innoc. Secunda quorundam theologorum, qui dicunt sufficere aliquid dari pro decima: vt vigesima, vel centesima. Tertia est quorundam aliorum indistinctè tenentium, decimas hodie non deberi. Quarta est opi. q in locis, in quibus est consuetudo, vt soluantur, sunt debitæ; & sic peccant non soluentes. Quinta est opi. Hostien. q prædiales debeantur lege diuina, sed nõ personales. ideò in istis, si est consuetudo contraria, non debentur. prędiales verò cõtraria consuetudine non tolluntur. Prima opi. Inn. est tutior, ideò tenenda, secundùm glo super qua allegat multa consilia hoc dicentia. & subdit, quòd summorum pontificum hoc dicentium non est numerus. vt s. eod. per totum. & præalleg. Clem. cupientes. ¶ Sed vt scias motiua prædictorum. quæro, quæ est ratio, quòd hoc reuocetur in dubiũ per prædictos? ad hoc dico; quia cum clerici abundent hodie in diuitijs, cessat causa, propter quam erant debitæ in veteri testamento, in quo clericis erat prohibitum alia possidere: vnde scribitur Matthei. 18. cap. Nihil aliud possidebitis, decimarum oblatione contenti. & ibi. In terra eorum nihil possidebitis: nec habebitis partem inter eos. pars, & hæreditas tua in medio filiorum Israel. clerici verò contrarium faciendo, & possessiones, & bona possidendo, videntur renunciare illi priuilegio. & ideò eis dici potest. Qui excedit suos terminos, excedit ur à non suis terminis. vt l. fi. C. de edic. diui Adria. tol. Sed his, & alijs rationibus respondet, vt no. Ioan. An. s. eo. in rubr.
3 ¶ †Secundò quæro, an peccent mortaliter non soluentes decimas. Aduerte, quia quatuor sunt genera decimarũ, de quibus. s. eo. c. à nobis. in nouel. primum, quod populus dabat leuitis. Secundum, qđ leuitæ dabant sacerdotibus. Tertium, qđ vnusquisque seperabat de suis horreis ad comedendum in tẽplo. Quartum, quod pauperibus erogabant. & habentur ista s. e. c. 1. Loco tertij generis successerunt oblationes, q̃ an sint hodie in præcepto, ita quòd possint exigi ab inuitis. dicit, q non, nisi cum sacerdos est pauper, vt no. s. eo. c. quamuis. Loco secundi generis succesſerũt decimæ, quas ecclesiæ inferio
4 res hodie dant epis, vt s. de præscr. c. de quarta. †Clericis aũt à clericis an exigant decimas. dic, vt s. e. c. nouũ genus. remanet dubiũ de primis decimis, an peccẽt hodie mortaliter laici, qui non soluunt. Si enim dicimus, quòd sic, maxima multitudo est in damnatione; quia hodie pauci soluunt, & de scripto iuris rigore ita est dicendum. Tamẽ de æquitate, quæ fundatur super consuetudine contraria, quam Papa scit, & tolerat, est tenẽdum, quòd non peccent mortaliter: nisi post monitionem, & prædicationes ipsas retineant, & hæc opinio est benignior, & tenenda secundùm Host. in d. c. nobis. de quo dubito, an sit bene dictum. nam illa æquitas est non scripta. ideò præferendus rigor, iuxta not. in c. fin. de transac. & l. 1. C. de legi. Item appositus dies à lege solutioni decimarũ pro homine interpellat, & eius lapsus absque alia interpellatione constituit non soluentẽ in mora, vt c. potuit. de loc. & l. magnam. de contrah. stip. Vnde cum quis sciat, siue scire dẽat se teneri ad solutionem decimæ, lapso termino est in mora, vt l. quod te. ff. si cer. pet. a. Saluti igitur animarum Papa prouideat, qui potest super decimis disponere. licèt sint in præcepto. Rationem dixi in d. c. nobis. in prima oppo. Et vide de consuetudine Theodoricorum, qui soluunt certas mẽsuras, siue multum colligant, siue nihil, an valeat, dixi in c. in aliquibus. s. eod. vbi tenui, quod de consuetudine Venetorum, qui soluunt in morte decimas omnium mobilium, & in vita nihil. dic, vt ibi dixi. ¶ Secundò quæro. an ille, qui nihil recolligit de frumento, vino, & oleo &c. nisi quantum sibi ad vitam sufficit, teneatur de ipsis soluere decimam? videtur, quòd sic; quia & pauper tenetur de eleemosynis eam soluere, arg. 12. q. 1. c. hẽbat. & hoc tenet Vin. de censi. in c. licèt. nam secundùm eum, prætextu paupertatis non est licitum alienum retinere, vt l. palam. §. non est. de ritu nupt. decima autem est aliena: vnde dicitur reddi, & restitui, non propriè dari, vt c. ad apostolicæ. s. eo. Melẽ. (vt refert Vin. eius discipulus) dixit contrarium, quòd pauperes non tenentur ad tributa, vt d. c. licèt. & decimæ sunt tributa, vt s. c. tua nobis. Item si eis solutis, ad victum sibi residuum non sufficeret, deberet sibi dari tanquàm pauperi. sed melius est non soluere, quàm solutum repetere, vt l. 3. ff. de compen. ad hoc. 86. dist. c. non satis. ibi [ne vestimẽtis, alimẽtisue suis parcant misericordię cã.] pro possibilitate enim conditionis humanæ mensura seruetur: & non sibi quisque totum eripiat. & ita firmat Melẽ. Vin. contra, secundùm Ioan. And. in c. cum homines. s. eo. credo opi. Mel. veriorem, & magis consonam æquitati. nam lex humana in multis casibus statuit, non plus exigi à debitore, quàm facere possit. quod exponitur. s. deducto, ne egeat, vt l. in condemnatione. de reg. iu. Sol. Si quis igitur est debitor ipsi Deo, non est verisimile, quòd plus ab eo exigi voluerit, quàm facere possit. nam mitius agitur secum, quàm cum homine, q etiam hominum gratia cuncta creauit, vt l. in pecudum. ff. de
5 vsur. vnde si ad tributum Cęsari debitum nõ vrgetur pauper: multò minus ad tributum Deo: qui cor interrogat, non manum. ¶ †Tertiò quæro. an de illicitè acquisitis sit soluenda decima: puta de latrocinio, meretricio, vsura. & si. de hoc plenè. s. e. c. ex transmissa. Et dic breuiter, q aut loquimur in decima prædiali: & debetur etiam ab inuasore, vt in glo. d. c. ex transmissa. quam tenet Io. 16. q. 1. in c. decimas. aut de personali. & tunc aut quod illicitè acquisitum est, non potest repeti: & debetur decima. pone exempla in glo. in d. c. ex trãsmissa. aut potest repeti: & non debetur, etiam si dominiũ sit trãslatum, commutabiliter tñ. & hoc tenet Io. An. s. eo. c. pastoralis. & Phi. Inno. & Host. s. eod. c. ex transmissa. & (vt ibi dixi) hæc distinctio videtur habere locum in eleemosyna: vt. s. fieri possit, & recipi de iniustè acquisitis. dicit tamen ibi gl. q sacerdos non debet recipere decimas à meretrice: quod est verum, nisi pęniteat. qñ verò non pęniteat: tunc sacerdos debet recipere cum lnia diœcesani, & non aliter: & de tali eleemosyna, & oblatione vide, quod no. Io. And. in c. cum volũtate. de sent. excom. & de materia plenè. 16. q. 5. in summa. & 1. q. 1. c. non est putanda. vbi no. an ecclesia constructa de pecunia
6 symoniaca debeat demoliri. ¶ †Quartò quæro, an teneat soluere decimas sacerdoti meo, quem scio symoniacum. glos. q sic. in c. tua nobis. s. eod. Idem Cos. ibi & Vinc. sed Host. contra. ne videatur in suo pcõ nutriri. ar. 5. q. 5. c. non omnis. ibi [vtilius furientis] &c. Idem Host. de notorio fornicatore. dc tamen, q propter sacerdotis delictum non debet parochianus eas lucrari. sed in vtilitatem ecclesię conuertuntur auctoritate diœcesa. arg. de suc. abinte. c. fi. & ita ibi pertransit Ioan. And. Ibi ego tenui cum Gos. & alijs; qa nõ reperitur iste casus, q rector per exceptionem crĩs possit ab ecclesiæ administratione amoueri: sed per accusationem, denunciationem, & inquisitionẽ. de app. c. constitutis. & de elect. c. transmissam. in exceptione tamen, quæ non concernit delictum administratoris. sed dilapidationis, vel malæ administrationis, vt ibi dixi, semper dubitaui, an potuit opponi clerico exigenti decimas. & quòd possit, moueor; quia clerici sunt procuratores, non domini. de dona. c. 2. sed si procurator est ribaldus, & de administratione suspectus, debitor non tenetur sibi soluere, vt l. si cum Cornelius. ff. de sol. Item imputatur illi, qui soluit ei, quem scit in malum consumpturum. puta adolescenti luxurioso, vt l. si verò non remunerandi. §. si adolescens luxuriosus. ff. man. & l. si quis cum sciret. ff. pro emptore. c. tamen præalleg. tua nobis. videtur innuere, quòd non possit sacerdotem repellere antedictis exceptionibus, postquàm in
7 administratione toleratur. nam non potest prætextu criminis ab administratione repelli. ¶ †Quintò quæro, cui ecclesiæ sunt soluẽdę decimæ de iure communi. ad hoc dico, quòd in c. cum contingat. s. e. dicitur, quòd pertinent ad ecclesias parochiales. Sed in c. quoniam. & c. dudum. eo. tit. dicitur, q ad epm. Host. in d. c. cum contingat. tenet, q debeãtur ecclesijs baptismalibus, & de perceptis ab ipsis episcopus habet quartam. de offi. ordi. c. conquerente. & c, de quarta. de præscrip. Ioan. An. dicit, quòd est summæ æquitatis, quòd ecclesia parochialis fortè tenuis habeat has decimas. vt s. c. suggestum. & ita dicit in d, c, cum contingat. in nouel.

S V M M AE.

1 *Priuilegiorum verba potius ad factum, quàm ad ius, in dubio sunt referenda.*

2 *Res affecta cum onere reali transit ad priuilegium cum onere suo.*

CAP. II.

STatuto. Diuide istud c. vt in gloss. & præmitte ad euidentiam, quòd potest quis percipere decimas in persona aliena priuilegio, compositione, infeudatione, prescriptione, vel receptione de manibus laicorum, vt dicit glo. 3. ius autem percipiendi altero ex prædictis modis non extẽditur ad decimas noualium, quæ insurgunt in illa persona, in qua tale ius competit, vt s. eo. c. cum contingat. nam cum perceptio dictis modis in aliena persona sit contra ius commune, non debet extendi, sed strictè interpretari, vt c. odia. j. eo. lib. de reg. iu. & facit j. in §. nec pro eo. Sed quia quandoque illi, qui percipiunt decimas dictis modis, impetrant etiam priuilegium super decimis etiam noualium percipiendis ad eum modum, & portionem, quib. antiquas percipiunt; ideò, qualiter istud priuilegium debet intelligi, hic declarat. ¶ No. primò, quòd quando noua concessio refert se ad aliam limitatiuè, debet de illa constare: aliàs vltima concessio est nullius valoris, & sic est in sentẽtia incerta, quæ se refert ad acta. nam si ex actis non potest incertitudo declarari, sententia non tenet. & hoc verum, quando dispositio, quæ se refert ad aliam, non continet in se certũ. Si autem est certa de se, sed additur, secundùm quod in tali priuilegio, vel alia dispositione continetur: vtrùm sit necesse illam aliam exhiberi? vide de cõfir. vti vel inu. c. pe. & plenius de verb. sig. c. abbatẽ. & d. c. contra mor. ¶ Secũdo no. ad idẽ. quòd dispositio, quæ se refert ad aliam, determinatur secundùm illam in loci quantitate, & tempore: & falsa demonstratio facit deficere demonstratum, contra l. in testamento. & l. demonstratio. de condit. & demonstra. de istis dispositionibus se referentibus ad alium vide in l. asse. de hære. instit. & l. si ita scripsero. de condi. & dem. l. prætor ait. de re iu. ¶ Tertiò no. q concessio super decimas noualium parochiæ certæ, non extenditur ad decimas noualium, quæ ab alio possidentur. & per hoc infert Arch. q iam culta appellantur noualia; quia sm̃ eum aliter possideri non poterãt. qđ non fatetur Io. An. simpliciter per id, qđ habes de loco inculto, & eius decima de verborum signifi. c. quid per nouale. in fi. cum ver. seq. & collige ex hoc textu aliud, scilicet quòd noualia præterita, si non ab alio possidentur, veniunt in concessione decimarum super noualibus. Tamen Ioan. An. post Inn. in d. c. quid per nouale. super noualibus tenet contrarium. s. tale priuilegium non extendi ad præterita noualia, sed futura: nisi fortè ibidem & de præteritis caueatur, arg. in eo, quod legitur & no. de consti. c. cognoscentes. & hoc casu (scilicet quando de præteritis conceditur) dicit Inno. quòd debet intelligi de no
1 ualib. cultis à 10. annis citra. quod dic, vt ibi. ¶ †Quartò no. in ver. nec ad alias, & ver. sequen. quòd verba priuilegiorum sunt in dubio referenda ad factum potius, quàm ad ius. qđ sentit gl. quæ incipit. Tertia declaratio, &c. quæ dicit, quòd licèt debeatur dimidia de antiquis; tamen si non percipit nisi tertiam, debebitur de noualibus, non dimidia licèt debita. quod est mirum: sed alibi hoc contingit, scilicet, quòd magis præsens possessio attenditur, quàm proprietas, ut no. de causa pos. c. 3. in nouel. & c. consultationibus. de iure pa. & patet etiam istud hic, vbi possessio tertii impedit vires priuilegij. vnde ad possessionem habetur confideratio quò ad priuilegium irritandum, ergo similiter quò ad ipsum validandum. vt sic idem operetur oppositum in oppositio, qđ propositũ in proposito, vtl. & si contra. ad fi. ff. de vul. & pu. Ex quo infero, quòd si veteres possidebant bona fide, sufficit illa quasi possessio quò ad vires priuilegii impetrati super noualibus, iuxta formam, de qua in tex. Nec potest priuilegiata quæstio refricari; quia sufficit illa quasi possessio, vt prædixi. ¶ Quintò no. in §. statuimus. quòd si fit concessio modificata, sub nomine portionis non debetur amplius, quàm dimidia. quia appellatione partis dimidia continetur, vt l. nomen filiarum. §. portionis. de ver. sig. licèt quandoque propter incertitudinem appellatio partis contineat totum. ff. de leg. 3. l. vxori. in princ. ¶ Sextò not. in ver. non est verisimile. quòd verbo generali non comprehenditur, quod non est verisimile. facit ad no. per Ioan. An. post Inn. s. de præscrip. c. veniens. super verbo mentionem. vbi dicit, quòd si Papa, vel alius primò concessit vni partem alicuius rei (puta decimarum) ex priuilegio, & partem reliquit iure cõi, & postea partem relictam iure communi iteratò concedit eãdem alij, non valebit iterata concessio, nisi de priori fecerit mentionem. Secus si totum ius de iure communi alicui competens concederet à principio: puta decimas parochiæ. nam de iure cõi, quo rector parochialis tenetur, nõ tenet facere mentionem. & istã diuersitatem inducit intentio concedentis. facit quod not. Inn. in d. c. 1. de rescrip. ¶ Septimò not. in ver. cum non sit. quòd verba priuilegiorum debent strictè interpretari, quando cum præiudicio tertij conceduntur. Secus si cum præiudicio concedentis tantùm; quia tunc latissimè, vt c. cum dilectus. de dona. & de const. prin. l. beneficium. & dixi de verb. sign. c. olim. facit de administra. tut. l. impuberi. vbi priuilegium vnius ad alterius iniuriam extendi non debet. ¶ Octauo no. in §. religiosos. Ioan. An. facit mentionem, quomodo istos duos ordines multum Ecclesia honorauit, & specialibus priuilegijs dotauit. de seipso et ã loquens dicit, quòd ad dictos ordines multum afficitur, & cum ordo Cartusiensis hic Bonoñ. domum aliquam non haberet, laborauit per tempora posse tenus. & nouissimè per Dei gratiam optatum obtinuit, scilicet ordinem illum hic prope Bonoñ. collocari, qui locus fundatus fuit 1334. sub nomine patroni sui beati Hiero. ad cuius gloriam, & laudem Hieronimianum anno illo composuit. remittit de his ordinibus. de regula. c. sanè. in fi. glo. mag. ¶ No nò no. quòd priuilegium Papę, per quod iura vnius ecclesiæ alij conceduntur, debet intelligi, vt nõ vltra quàm facere possit illa ecclesia, exigatur. & est hoc dictum valde notabile: vt ex Papæ donatione non possit ecclesia (cuius iura donãtur) cõueniri in plus, quàm facere possit. i. deducto, ne egeat. vt l. in condemnatione. de reg. iu. ff. & hæc est ratio: quia omnis, qui

qui ex causa donationis conuenit, inquantum facere potest, debet exigi, & non vltra, vt l. sunt quidam. & l. inter eos. de reg. iur. & in donatione, quam facit tertius de rebus alterius, puta Papæ. est casus hic secundùm intellectum Ioan. An. qui hũc. §. latè intelligit, vt referatur ad singulos supradictos. §. §. quia litera sic sonat, dum dicit [huiusmodi concessiones decimarum] & quia generalis est ratio ordinationis, & diffinitionis, quæ sequitur. & facit ĩ §. dicœcesa. ¶ Decimò no. in §. sanè. quòd infeudatio, & cognitio facta super re prohibita (puta super decima, quæ à laicis detinetur) non probat veritatem illius contractus. cum enim decima contra ius commune possideatur à laico, quæ spectat ad certam ecclesiam: si fatetur se illam ab alia in feudum possidere, talis confessio, siue recognitio non præiudicat illi ecclesiæ, ad quam spectat. Sic in simili reprobatur confessio, quæ emanat inter personas prohibitas contrahere inter se. si enim ex alia causa, quàm ex causa prohibita, fateatur se vnus debitorem alterius (puta pater filio spurio, vel clericus concubinæ) talis confessio præsumitur in fraudem: & non sufficit ad probationem debiti, vt l. qui testium. & quod ibi no. ff. de probatio. & l. cum quis. § fi. de leg. 3. oportet ergo de veritate causæ, super qua contractus potest subsistere, aliter apparere, quàm per confessionem, vt in ver. illas autem. ¶ In quo vndecimò not. quòd laici decimas, quas ante Lateranen. concilium possidebãt in feudum, possunt concedere religiosis: vsque enim ad illud tempus concessum fuit laicis, quòd possent decimas in feudum acquirere: sed postea fuit eis prohibitum per c. quamuis. & c. prohibemus. s̃. eo. c. cum apostolica. de his, quę fi. à præla. & fuit illud concilium celebratum. 1269. secundũ Archid. qui quærit, quid iuris, si non apparet, vtrùm laicis fuerint decimæ, quas modò possident, cõcesse ante, vel post. nam si ante, iustè possident: si postea, tunc non. Cui ergo incumbat onus probandi: vtrũ sibi, quòd ante: vel ecclesiæ vendicanti, quòd postea. Tenet, quòd incumbat laico onus istud probandi, quòd ante. Idem Ioan. Mo. qui allegat no. in simili. 33. q. 1. in princip. vbi quæritur, si dubitetur de maleficio, an præcesserit, vel secutũ fuerit post contractũ matrimonij, cum petitur separatio propter maleficiũ ipsum: & dicit præsumendum, q̃ impedimentum ipsum fuerit secutũ post matrimonium. Ego de prioritate, & posterioritate dicti Concilij Lateranen. in prædicta q tenui contrarium post Ioan. An. in d. c. cũ apostolica. in 2. opp. ibi enim dixi, q̃ postquàm nõ apparet aliũ vllo vnquàm tpe possedisse, satis præsumit, q̃ q modò possidet, semper possederit. circa quod vide quod dixi in Clem. literas. de rescrip. & in rubr. de spon. duo. post Host.
2 & in c. in præsentia. de probatio. in repetitione. ¶ †Duodecimò nota in §. cæterum. quòd res affecta onere reali transit ad priuilegiatum cum onere suo. nam decima debetur in tributum, quod Deus sibi reseruauit in signum vniuersalis dominij, vt c. tua nobis. s̃. eo. sed onus tributi est reale, & transit ad quemlibet successorem; & ideò in multis ciuitatibus omnia prædia sunt effecta tributaria: vt per hunc modum ecclesiæ de possessionibus, quas acquirent, teneãtur ad onera Comunis, quæ imponuntur pro æstimatione prædiorum, quæ aliàs non tenerentur: cũ sint immunes ab his, quæ imponuntur personæ pro rebus. quod dic, vt not. Bartol. in l. rescripto §. 1. de mune. & hono. de prædicta tamen materia, cum res peruenit ad priuilegiatum, vtrum ipse possit in eo priuilegio se tueri. dic per Cy. C. de sa. san. ecc. Auth. quas actiones. & c. 1. de iur. pa. & quod ibi dicam. Econuerso aũt si res existẽs cum priuilegio penes vnum, transeat in alium, an transibit cũ eodem priuilegio. puta emit quis salem à Cõi exẽpto à solutione datij. an similiter non tenebitur ad datium, qui ab eo emit? vt quòd teneatur, & sic non transeat cum eodem priuilegio, vt l. licitatio. §. fiscus. ff. de publi. Aduerte etiã, quia tex. dicit, quòd religiosi tenentur soluere decimas de possessionibus, de quibus antea soluebantur. & sic loquitur de decimis in futurum soluendis. Sed nunquid idem de decimis non solutis in præteritum de prædio. sic quæsito? ista est quæstio Federi. de Senis. Quærit. n. an emptor prædii, de quo plurib. annis non sunt solutæ decimę, possit ad decimas præteritas conueniri. videtur quòd sic; quia decima est tributũ, vt dixi: sed nouus possessor tenetur etiam pro præterito tempore, vt C. si ne censu, vel re. l. fin. & de publica. l. Imperatores. Ioan. And. vt scripsi in c. cum homines. s̃. eo. in 3. quæst. videtur tenere, q̃ sit in eléctione rectoris parochialis, an velit cõuenire veterem possessorem. vel nouũ: quem posse conueniri probat per c. pastoralis. s̃. eod. & hanc opi. Ioan. And. tenet Fede. cõ fil. 63. & Archid. no. de hoc. 16. q. 1. c. si quis laicus. Ego duas rationes feci contra istam opi. s. q̃ nouus possessor non possit conueniri ad præteritas decimas, vt in d. c. cum homines. dic vt ibi. ¶ Tertiodecimò not. in §. nec pro eo. quid iuris, cum in fundo nouus fructus nascatur: an de illo, qui pcipit decimas spãli iure, pcipiet ẽt de hoc nouo fructu? & dicitur hic, q̃ nõ. Sed contra. s̃. eod. c. ex parte. vbi eadem res non debet diuerso iure censeri. Solu. vt dixi in c. cum contingat. s̃. eod. in 2. oppo. vbi etiam dixi in 3. notabili, q̃ nouus fructus ad eum pertinet, ad quem spectat ille locus de iure cõmuni. Ex quo etiã collegi, q̃ si intra parochiã alicuius oritur nouus casus, super quo diœcesanus ius suum nunquam exercuit, poterit exercere: sicut legibus, & canonibus antiquis vti: licèt nunquam occurrerit casus, quo fuerint practicatæ: vt sunt multæ leges in iure ciuili. Circa quod vide quod no. Io. An. in c. Ioannes. de cleri. coniuga. & concludo ex prædictis, q̃ magis est extensibile quod cõpetit de iure cõmuni, q̃ ĩ id, qđ competit ex priuilegio, vel alio spãli iure. quod dic, vt no. subtiliter Inno. in c. fi. de offi. archi. ¶ Vltimò super isto c. bene cadit quæstio, quã formaui. s̃. eo. c. nuper. in 4 q. Hodie eñ concessum est certis ordinibus priuilegium super decimis non soluẽdis: sicut olim habebant Cistercienses, vt d. c. nuper. vtrùm ergo tale priuilegium extendatur ad decimas, quæ per antiquum feudũ ante Lateran. Concilium à laicis tenebantur, & possidebantur, saltem de hoc mentione non facta? Ioan. And. subtiliter ibi disputat, & concludit, q̃ non extendatur. immo plus; quia Papa intendit per tale priuilegium grauare ecclesias, quæ ab eis decimas exigebant de iure cõmuni (de quo non expedit facere mentionẽ) & non illos, qui suo iure priuato. vtebant. nã per priuilegiũ princeps intendit derogare iuri publico, nõ priuato, vt l. 1. §. si quis à principe. & §. meritò. ff. ne quid in lo. pu. sic lex tollit legem cõem contrariam, non legem spãlis loci. s̃. eod. lib. de consti. c. 1. nam priuilegium non tollit pactũ pcedens. s̃. eod. c. ex multiplici. nec priuilegium, de præscrip. c. veniens. hinc est, q̃ quando Papa vult dare, & tollere, hoc exprimit. Cle. dudum. de sepultu. ad hoc optimè quod not. de iure pa. c. cum dilectus. vbi literę Papæ non præiudicant patronis laicis super iure suo. pro hoc facit hoc c. 1. rñso. vbi patet, q̃ sola possessio tacita in priuilegio impedit vires priuilegij quò ad illud possessorium. probatur etiam de priuil. c. dudũ. fortius igitur impedire debet, pprietas, & possessio, vt in q. nostra. Hic conuenit quod no. de conc. præb. c. cum nostris. vbi colorata possessio, si taceatur, impedit impetrationem. facit etiam quod habetur in 10. colla. si de feu. fue. contro. c. in generali. vbi in generali alienatione vasalli nõ continentur, nisi fuerit dictũ. & de capit. qui curiam ven. c. 1. vbi feudum feudi feudatarij non transit in venditione, quam facit dominus de feudo. aliis etiam rationibus hoc confirmat: sed prædicta magis vrgent, vt ibi dixi.

Rub. De regula. & transeunti. ad religionem.

1 *Monachus ante 14. annum efficaciter obligari non potest tacitè, vel expressè.*

2 *Impubes*

1 *Impubes religionem ingressus egredi potest infra 14. annum.*
2 *Pubes factus tribus casibus statim obligatur.*
3 *Approbare potest quis quod in ætate pupillari fecit.*
4 *Differentia inter puberem, & impuberem.*
5 *Professus in monasterio delicato postea reformato, an resilire possit.*

CAP. I.

IS qui monasterium. Prima pars tractat de impubere monasterium ingresso. Secunda de impubere. ibi [Qui verò.] Tertia declarat distinctionem habituum. ibi [distinctos.] Prima distinguit, an egrediatur ante fi. 15. an, post primum pmittit: sed tres casus excipit. secundum prohibet. ibi [q̃ si.] si sunt habitus indistincti: secus si indistinctissimi. Secunda dicit, puberem professum, si per annum tulerit habitũ indistinctum, etiam si sit indistinctissimus. & diuersitatis rationem reddit, ibi [quoniam.] ¶ Not. primò, quòd dicit [monasterium ingreditur.] &c. ad hoc enim, vt cursu tẽporis inducatur professio, requiritur, quòd moretur in monasterio. nam extra monasterium assumptio habitus, etiam professorum, non videtur inducere professionem tacitam: nec etiam lapsus anni. Multum enim ad professionem operatur claustrum, congregatio, ac loci stabilitas, vt no. Host. s̃. q clerici, vel vo. c. infinuante. & quod no. eo. ti. c. consuluit. Item quod hic dicit [monasterium] intellige etiam canonicorum regularium, quorum loca, vel ecclesiæ monasteria dicuntur, dęta. & quali. c. accepimus. & de priui. c. cum olim. Item requiritur nedũ locus, sed animus: vt scilicet eo animo ingredi
1 tur, vt fiat monachus. si enim ingrederetur visitans locum, vel personam loci, vel pro sua tuitione, vel requie, vel similibus causis: non esset locus his, quę hic dicuntur. nec Auth. ingress fi. vbi hoc glossatur. ¶ †Secundò not. quòd licèt ante 14. an. possit quis religionem ingredi: non tamen potest efficaciter obligari tacitè, vel expressè. Sed dices. cum minor. 14. an. do li capax obligetur diabolo, delinquendo, vt de delic. pu. c. pueris. quare nõ ita Deo profitendo, & sic bñ agendo? Sol. dic, q̃ peccatũ sine deliberatione committitur: nec peccati auctor (scilicet diabolus) deliberationem hominis quærit; sed casum, 26. q. 2. c. visis. post prin. Deus autẽ, qui nemini insidiatur, vult, quòd seruus deliberet, antequàm votũ emittat. 27. q. 1. c. nuptiarum. & de conse. distin. 4. c. quæris. & ita dixi. s̃. e.
2 c. postulastis. ad fi. ¶ †Tertiò not. q̃ impubes religionem ingressus potest egredi. ĩ. totum. 14. ann. sed nunquid qũcunq; ĩ. dictum annum 14. videtur, q̃ sic, si ingreditur sua sponte. secus si à parentibus offeratur: tunc enim ante 14. annum cõpletũ nõ vr̃ posse egredi: qđ an sit verum. dic, vt s̃. eo. c. 2. & c. cum virum. vbi no. an sicut minor in contractibus potest aduersus contractum restitui tanquàm læsus, vt in to. tit. de mi. ita possit aduersus professionem: dicit quòd non potest in hoc prætendi læsio, cum seruiat Deo, cui seruire, regnare est. facit quod no. in Spec. 2. parte. de restitu. in integ. §. qualiter. versi. sed nunquid minor & ff. de mino. l. si ex causa. §. Papinianus. alleg. l. Pap. & quod ibi no. ¶ Quartò no. post Ioan. And. in nouel. quòd quantuncunque impubes in monasterio steterit: tamen totus. 15. annus ætatis suæ est sibi annus probationis; ita quòd ĩ. illum non est obligatus etiam religioni
3 in genere: sed liberè redit ad sęculum, vt in tex. ¶ †Quintò no. quòd factus pubes in tribus casibus statim obligatur. primò scilicet cum expressè profitetur. secundò cum suscipit habitum professorum. tertiò cum professionem à se prius factã postea ratam habet. alios casus enumerauit post Doct. s̃. eod. c. super eo. in 2. q. [& plenius in c. infinuante. qui cleri, vel vo. vbi no. post Hostien. Aduerte tamen, quia ille, qui ante annũ probationis completum professus fuerit, in casibus hic no. & alibi vt s̃. non obligatur precisè illi religioni, in qua ingressus est: sed illi, vel alij. quod dic, vt ĩ. c. 3. & s̃. c. sign. vbi post Hostiẽ. dixi, quòd vbi minor facit professionem, poterit etiam ex dispensatione episcopi, etiam leui, transire ad minorem, vt in illo c. & ita no. in c. dilectus. de tempo. ord. & vide quod no. Io.
4 And. s̃. eo. lib. de præben. c. cum singula. ¶ †Sextò not. quòd potest quis approbare quod fecit in pupillari ætate. Aliæ verò dispositiones initæ per minores, an statim post aduentum pubertatis confirment tacitè, vel expressè. dic, vt no. in l. 1. & fi. C. si maior fac. ¶ Septimò no. in ver. quòd si per totum. &c. innuit enim ista dictio, per, quòd debet esse annus continuatus, non interruptus, ad hoc vt per lapsum anni professio inducatur. vnde si quis stetit quatuor mensibus in monasterio, & deinde exiuit. si iterum & iterum rediens compleuit annũ, non resultat tacita professio. Ego post Ioan. de Ligna. istam q. formaui in c. ad apostolicam. s̃. eo. in 2. q. & dixi post eum, quòd annus interpolatus ad professionem non sufficit; quia intentio iuris fuit, vt omnis asperitas monasterij probaretur continuo anni spacio. nam intermissio asperitatem minuit, vt ad sensum patet. nam aliud est non comedere per annum continuum, vigilare, ieiunare, & alijs asperitatibus vti: aliud est leuius ista agere temporibus alternatis. Item iura simpliciter dicunt de anno; sed cum lex de tempore loquitur, intelligitur de continuo, vt not. ff. de diuer. & tempo. præ. in Rub. & videtur tex. de elec. c. cupientes. §. cæterum. s̃. eo. li. Ad idẽ faciunt omnia iura dicentia cursum præscriptionis per actũ cõtrarium interrumpi: vt sic sit opus præscriptionem à capite inchoari, vt de præscrip. c. auditis. ad hoc quod not. Io. An. post Ioan. Mo. de hære. c. cum contumacia. in glo. per annum s̃. eo. lib. vbi dicit, quòd dictio, per, de sui natura inducit continuitatem. ad hoc etiam allego de excusa. tuto. ff. l. non solum. §. annus. Specu. tamen no. contrarium de statu mona. q. 34. alleg. 23. distin. c. fraternitatis. Bar. de hoc not. in l. fina. §. quotiens. de publica. & Gul. de Cu. in l. necnon. §. si quis sæpius. ff. ex qui. cau. ma. ¶ Octauò no. quòd quandoque incedunt in eodem habitu nouitii, & professi: & dicuntur tunc habitus indistincti, quandoque indistinctissimi; vt qũ eodẽ habitu coutuntur illis seruientes: quandoque verò nouitii, & professi vtũtur habitu distincto: & hæc distinctio est duplex, latens, & patens, vt legitur, & no. in Clem. j. e. ti. in quo autem habitu debeant stare nouitii. ĩ. annum in monasterio, dicunt quidam, quòd in laicali: alii monachali. quod tenet Lau. Vin. & Philip. Tan. in hoc dicit standum esse consuetudini monachorum, & mandatis regulæ potius, quàm iuri scripto. idem gl. Ber. de hoc no. s̃. e. c. sup eo. alle. c. legem. & c. si quis incognitus. 7. q. 2. vbi de hoc. Probabile tamen est, q̃ per signa distinguantur nouitii à professis: sicut in simili Christiani à Iudæis seruus à libero: famulus à domino: paterfami. à filio: meretrix à matrona: clericus à laico: ecclesia curata à nõ curata, vt dixi in d. c. statuimus. in quarto not. ¶ Nonò no. q̃ factus maior per lapsum anni in religione persistens in habitu indistincto, videtur tacitè profiteri. & dicit Hosti. q̃ ista est præsumptio iuris, & de iure, quæ non admittit probationem in contrarium. de spon. c. is qui. Idem Ioan. Mona. & Accur. Ioan. And. contra. dicit enim, quòd hæc præsumptio bene recipit probationem in contrarium. puta si fuit protestatus, q̃ per lapsum anni non intendebat obligari: remittit tamen ad no. n nouella. s̃. e. c. 2. in glo. vt si legatis. & c. ex parte. super glo. fi. Lap. dicit, quòd talis protestatio iuri contraria, cui contradicit per factum contrarium, non videtur talem tueri: nisi ex causa fieret. de consti. cum M. & quod me. causa. c. 1. & de
5 appella. c. sollicitudinem. & de censi. c. cum olim. ¶ †Decimò no. differentiam inter puberem, & impuberem sumentes habitũ indistinctissimè. nam pubes talem habitũ sumẽs, per dolationem annalem intelligitur tacitè profiteri: sed impubes assumens hic deferendo ipsum post pubertatem, per annum non intelligitur tacitè profiteri. rationem differentiæ reddit tex. Sed hic quæro, an deferens habitum indistinctum vltra annum, intelligatur tacitè profiteri. dicit Inn. q̃ non, quantuncunque

cunque tempore eum deferat: & ſic dicit Ab. ſe vidiſſe literã abſolutoriam datam cuidam monacho, qui per 20.an. ſtetерat in habitu probationis. quod eſt verum, quãdo diſtinctio eſt patens in colore, ſciſſura, vel forma: quod dic, vt legitur, & no. in Clemen. eos. eo. tit. & ſ. e. c. ex parte. Aduerte etiam, quia iſta tacita profeſsio per lapſum anni procedit ex iuris præſumptione, vt dixi. & ideò ſi in monaſterio eſſet conſuetudo, quòd in certo tempore fiat vocalis profeſsio, vel aliæ ſolemnitates interueniant: tunc per ſolam receptionem, vel portationem habitus non intelligitur quis profeſſus. qđ dic, vt no. ſ. e. c. 2. de hoc dixi. ¶ Vndecimò not. Ioan. Andr. ſuper
6 verbo. firmiter. † argumentum ad q. de profeſso in monaſterio delicato, poſtea reformato: quòd reſilire non poſsit. Archid. remittit ad ſum. Hoſt. de voto. §. vtrũ & per quem. ver. quid ſi aliquis ſcholaris. vbi plenè, & cum diſtinctione ſoluit. Ioan. An. remittit ad no. per eum. ſ. eo. vbi quæſiui, an in monaſterio, in quo regula ſeruatur, poſsit maior pars, alijs inuitis, indicere, & ordinare regulam magis arctam. de qua Ioan. An. in c. cum omnes. de conſti. & Cle. vt hi qui. de æta. & qua. & no. ỹ. de ſta. re. c. j. in glo. ſed quæro. ¶ Duodecimò not. q impubes maior ſeptennio de his, quæ agit, non habet plenũ intellectum: infans verò quod videt, ignorat, vt in gl. pen. lex alibi dicit, quòd neque ſcire, neque decernere talis ætas pôt, non magis, quàm furioſus, vt ff. de acq. hę. l. pupillus. vbi dicit Bar. q in intellectu nr̃o primò fit quædam examinatio. poſt examinationẽ iudicat intellectus: iſtius examinationis, & iu dicij capax non eſt pupillus. Item illud ſcire dicimur, quod p cãm cognoſcimus, & per examinationẽ factam, vel cum nobis, vel cum alio, vt l. bonorũ. de bo. poſ. & iſtud ſcire nõ hẽt pupillus: pupillus tamen proximus pubertati bene poteſt ſcire, & cognoſcere, ſed non plenè, illa, quæ requirunt examinationem: illa verò, quę ſine deliberatione committuntur (vt de licta). bene poteſt committere proximus pubertati, vt l. 1. §. an in pupillum. ff. depoſ. & l. 1. de noua. ¶ Tertiodecimò no. q qſq; monachi, & ſeruientes eodem habitu gaudent. & ſi talis habitus eſt religioſus: an ferentes tunc p lapſum anni videantur tacitè profiteri? dicit Ioan. An. poſt Archid. quòd vbi qs per annum fuit in religione, tenetur ad profeſsionem, vt ſ. e. c. ſtatutum. Et ad illum præcisè cogit, ſi in loco, quem intrauit, ſeruatur religio per diſtinctionem regularis diſciplinæ. Si verò ibi nõ ſeruabatur religio: nec ipſe ſe obligauit expreſsè ad illam ſeruandam, ſed ſimpliciter intrauit, cogendus eſt, nõ præcisè, ſed cãtiuè, vt in gl. vt ſeruientes. & vide per Hoſt. e. ti. §. ad quid teneatur. de elec. c. cũ cãm. & c. cũ clerici. ſ. e. ¶ Decimoquartò no. ex quib. diſtinctio habit⁹ cognoſcat. nã per diſsimilitudiné habitus denotat diſtinctio patẽs: & cõſtit i colore, ſciſſura, vel forma. p bñdictionẽ verò denotat diſtinctio latẽs. Quædam verò eſt diſtinctio non p habitus, ſed per actus; quia non profeſsi ſtant infra chorũ. Profeſsi ſup. illi non habent vocem in Cap. iſti ſic. & ſicut per delationẽ habitus profeſſorum poſt triduum inducitur tacita profeſsio in maioribus: ita ſi miſcẽt ſe actibus profeſſorum. quod dic, vt no. ſ. eo. c. vidua. in nouel. Tangit Ioan. Andr. in nouel. quid eſt religio. dicit, quòd eſt Dei cultus, vel veneratio; ideò ſic vocata, ſecundùm Iſido. quia per illam religamus animas noſtras ad diuinum cultum vinculo ſeruandũ. ad hoc vide qđ no. ſ. eo. ſuper rub. in nouella. In religione autem requiruntur fides in credendo: ſpes in ſperando: charitas in amando. religioſum inſuper differt à ſacro; quia primum ad iuſtos homines, ſecundum ad Deum pertinet. Sicut autem religio eſt in virtute: ita ſuperſtitio in cultu illicito, ſecundùm Io. And. in nouel.

S V M M AE.

1 *Conſcientiæ puritati debet adeſſe iudicium rationis.*
2 *Annus probationis indulgetur à iure in ſubſidium fragilitatis humanę.*

3 *Mendicantium ordinem ingrediens infra annum liberè egredi poteſt.*

CAP. II.

NOn ſolum. Summa, & diuide, vt in gloſſ. ¶ † Not. q quòd puritati con-
1 ſcientiæ debet adeſſe iudiciũ rationis, vide in prima ad Corin. 8. c. ¶ Secundò no. quòd Prædicatores, & Minores ante probationis annum elapſum non poſſunt aliquem recipere ad profeſsionem ſui ordinis. nam, cum eorum regula ſit in arctiſsima paupertate fundata, voluit hic Papa aliqd ſpecialitatis inducere, ſicut in inſulis, in quib. eſt dura conuerſatio monachorum, vt ſ. c. qa in inſulis. ¶ † Tertiò no. q annus
2 probationis indulgetur à iure in ſubſidium fragilitatis humanæ, cui poteſt renunciari tacitè, & expreſsè, niſi in mendicãtibus, vt hic patet. & ſ. eo. c. ad apoſtolicam. vt tamen ibi dixi, poſſet contra hoc obijci, quòd non poſsit huic dilationi anni renunciari; quia dicta dilatio indulgetur à iure, vt probet quis aſperitatem regulæ, quam fortè humana fragilitas non eſt apta pati: cum ergo de ipſa non poſsit quis eſſe certus, niſi per experientiam, non videtur valere renunciatio ſu per re prorſus incognita: ſicut non poteſt quis renunciare iuri futuro, & caſibus fortuitis, qui non poſſunt cadere in mentẽ renunciantis, vt l. 1. C. de pac. & l. ſed & ſi quis. §. quæſitũ. ſi quis cau. So. vt dixi in d. c. ad apoſtolicam. ¶ † Quartò not.
3 quòd ingrediens ordinem Minorum, vel Prædicatorum, ſiue aliorum mendicantium poteſt infra annum liberè ad aliã regulam tranſire, vel ad ſæculum redire: hoc tamen de reditu intelligas eſſe verum, niſi profeſſus fuerit expreſsè, vel tacitè, vt in ver. vel niſi. quem intelligit Arch. & bene, qñ eſt profeſſus Ordinẽ dictorũ fratrum. licèt. n. iſta cõſtitutio nolit tales obligari religioni delinquentium: non tamen ſequitur, quòd velit impedire obligationem Deo factam, vt adimpleat. poſſunt etiam iſti fratres (qui tamen non deliquerunt) agere, vt ſcilicèt religionem ingrediatur, nec maneat in ſæculo, vt hic in nouel. & per Hoſt. ſ. eo. c. ſtatuimus. & eſt mirũ, quòd ſi qs eſt profeſſus obſeruantiam regulæ Mendicantium, non valet profeſsio; quia facta infra annum obligetur ad religionem in genere. quod non geſsit in mente. Sed dic, quòd quælibet religio habet eadem ſubſtantialia, quæ conſiſtunt in tribus, de quibus in c. cum ad monaſterium. in fin. de ſtatu mona. aſperitas verò, & laxitas, quæ diuerſificant vnam religionem ab alia, ſunt accidentia; & ideò poſſunt commutari, & facilius alterari, quàm ſubſtantia, vt l. ordo. ff. de pub. iud. & l. iuris gentium. §. quinimmo. & l. ab emptione. ff. de pac. nam & alibi ſubſtantia non mutata propter difficultatẽ alteratur, & commutatur diſpenſatio tã in ciuilibus, quàm in criminalibus, vt l. 2. & quod ibi no. ſi cer. peta. & l. pen. de in ius voc. & c. ſi hæredes. de teſta. & hoc dixi ſ. end. c. ſuper eo. ¶ Quintò not. quòd in anno probationis præſumitur quis vitam voluiſſe mutare: niſi clara probatione, vel competentibus indicijs doceatur. ponit exemplum Archid. in domino Alberto Decretorum Doctore Hiſpano: qui omnibus beneficijs renunciauit expreſsè, & omnia bona ſua inter pauperes diſpenſauit: & immediatè eſt ingreſſus Ordinem fratrum Minorum. alia etiam euidentia indicia, per quæ quis præſumitur vitam voluiſſe mutare, ponit hic Archid. & Hoſt. in ſum. qui cle. vel vo. §. ſi. iuxta ſi. ver. vel per euidentia ſigna. & intellige, quòd iſtam vitæ mutationem infra annum debet probare monaſterium; quia non præſumitur, vt in tex. qđ tenet Io. An. poſt Arch. ¶ Sextò no. q qñq; quis ſuſpenditur, ne poſsit ad profeſsionem recipi. Sed hic quærit Ioan. An. ſi aliquem durante ſuſpẽſione reciperent: an ſint irregulares. Tenet, quòd nõ, remittens ad no. per eum de exceſ. præl. c. ſi. & in Spe. de lega. to. ver. quid de officijs. & ver. ſeq. & Cle. cũ ſit. de magiſtris. in gl. ſi. ¶ Quęrit Lap. an hoc c. hẽat locum in mulierib. Ordinũ mẽdicãtiũ? dicit, q ſic, & ſic refert ſe, & D. Recup. cõſuluiſſe. Nã mendicantes ſunt, licèt ex priuilegio Apoſtolico poſsint habere

habere proprium. quod priuilegium dicit ſe vidiſſe, & legiſſe. facit quod not. in Cle. vt profeſſores. in glo. Prædicatores. eo. tit. & quod no. ſ. eo. li. de ele. c. gñali. & de relig. c. vno. ſup verſ. cũctos. Hunc text. dum dicit, q omnino non impediant, quominus infra annum poſsit redire ad ſęculum, inducit ad q. an nouitius exiſtens in nouitiatu delinquens taliter, quòd ſi eſſet profeſſus, deberet puniri pœna perpetui carceris, poſſet hac pœna condemnari à prælato regulari: videtur, quòd ſic, per c. ſicut. 20. q. 1. & 26. q. 6. c. de lapſis. & de ſenten. excommunicatio. c. religioſo. Tenet, quòd non poſsit, niſi ſponte conſentiat: & accommodando conſenſum, videtur tacitè profiteri, ſi triduo perſeueret: niſi contrarium proteſtetur. facit quod not. in cap. beneficium. ỹ. eod. lib. & Clem. 2. eod. tit. per Ioan. And.

S V M M AE.

1 *Profeſsio dicitur eſſe duplex.*
2 *Profiteri expreſsè poteſt manens in habitu ſeculari.*

CAP. III.

COnſtitutionem. Prima pars loquitur de mendicantibus. Scđa de nõ mendicantibus, ibi [in alijs.] iterum prima facit duo. Primò ponit declarationem. Secundò prorogationem, ibi [vnde.] Secunda etiam duo facit, ponit regulam, diſtinguendo duo membra. declarat primum, ibi [ſed expreſsè,] ſecundum, ibi [tacitè.] ¶ No. quòd per identitatem rationis inducitur legum extenſio ad alios caſus ſimiles, ſubaudi non deciſos: deciſos autem non immutat identitas rationis, vt notatur in Auth. quas actiones. C. de ſacr. ſanecle. Bart. tamen dicit, cum quæritur, vtrùm lex extendatur ad caſus ſimilẽ rationem habentes. dic, quòd aut lex eſt prolata ſimpliciter: Aut in ea ſunt verba taxatiua. Primo caſu, aut per extenſionem inducitur correctio alterius iuris: & non poteſt, vt d. Authen. quas actiones. Aut legum declaratio, ſeu diſtinctio: & tunc poteſt fieri, vt l. ſi conſtante. ff. ſo. ma. & l. quæ propter neceſsitatem. & ibi no. de re. iu. Aut lex non eſt ſimpliciter prolata, ſed ſunt in ea verba taxatiua. & tunc aut per aliã legem apparet de extẽſione: & extendimus, vt C. de præd. min. l. ob ęs. & quod ibi not. & de vſuca. l. ſerui nomine. & de reg. iu. l. contractus. Aut per aliam legem non apparet de extenſione: & tunc aut eſt lex prolata in caſu fauorabili, & pio: & extenditur, vt l. illud C. de ſac. ſanc. eccle. aut in caſu odioſo: & tunc ſecus, vt l. 2. C. de patri. qui filios diſtr. & not. Dy. in c. in ar. ỹ. eo. lib. de re. iu. & ita diſtinguit Bar. in l. ſi conſtante. præalleg. in 9. q. Et circa hoc oĩo vide, qđ no. Cy. in l. j. in j. q. C. quæ ſit lon. conſue. vbi ex ſimilitudine rationis non debet extendi conſuetudo, vel ſtatutum ad caſum habentem maiorem rationem, quàm expreſſum ſit in iure cõmuni, vel aliter ſit prouiſum: niſi verba, etiam impropriè ſumpta, poſſent ad talem caſum trahi, vt ibi videas per exempla. & quod dixi ſ. e. li. de ele. c. ſi poſtquàm. & de tempo. ordi. c. 1. Et iſta faciunt pro deciſione qõnis, quã format hic gl. 4. vt ſ. Cle. dudum. non extendatur ad alios, quàm Minores, & Prædicatores; quia à iure communi exorbitat, inquantum de relictis priuilegiatis vult illos teneri ad quartam parochia lẽ. in nou. tũ dicit hãc prorogatã p Cle. ad Heremitas S. Aug. & per Papam Ioã. ad Carmelitas. de qua q. vide plenius in c. quę à iure. ỹ. eo. lib. de reg. iur. & quod not. in c. odia. ỹ. eo. in Mercu. in fi. argumentorum. & in fi. q. 2. de pœn. & de hæret. c.
1 ſtatutum. in fi. primi reſponſi. il 2. ¶ † Secundò not. quòd duplex eſt profeſsio, expreſſa, & tacita: & fortius expreſſa obligat; quia precisè illi religioni, quam profeſſus eſt. ſic & alibi pupillaris expreſſa fortius agit, quàm tacita in excluſiõe matris, vt not. in l. precibus. C. de impu. & alijs ſubſti. facit l. quia certum. ff. loca. & eſt ratio; quia tacita deſcendit ex lege præſumptiuè: expreſſa verò ab hominis diſpoſitione. non mirũ igitur, ſi durius agitur cum homine, quàm cũ lege, vt in l. Celſus. ff. de arbit. & cap. potuit. de loca. coniuncta. l. magnam.

2 C. de contrahẽ. & com. ſtipu. ¶ † Tertiò not. q manẽs etiã in habitu ſeculari, põt expreſsè profiteri. Sed tãgit Io. An. an talis profeſsio neceſſariò fieri debeat in manibus illius, qui põt incorporare Ordini. remittit ad not. ſ. e. c. porrect. ibi dicit, quòd ſic, ſecundùm Inn. & idem hic Lap. dum dicit, quòd debet fieri in illius manibus, qui eam recipiat, & recipere poſſit: vt puta abbatis, vel epiſcopi, vel alterius de mandato ipſorum. plus dixit Arch. ſ. quòd fieri poſsit profeſsio in manibus abbatiſſę, vel ſuper altari. alleg. qui cle. vel vo. c. cõſuluit. & idem Hoſti. ibi. In contrarium facit quod not. 20. q. 1. c. vidua. in prima. glo. & q. 2. c. ſtatuimus. & de pœni. & re. c. noua quędam. de ma. & obe. c. dilecta. Sed dicit Lap. poſito, quòd Abbatiſſa poſsit fœminam ad profeſsionem recipere: an poſſit recipere maſculum. prima facie, dicit ipſe, videretur, q non. nam per profeſsionem efficitur profitens filius ſpiritualis, & ſubditus illius, in cuius manibus profitetur; & ideò dicitur pater Abbas: ſed mulier non poteſt aliquem in filium adoptare, vt Inſti. de adop. §. fœminæ. ergo à ſimili non videtur poſſe quẽ ad ꝓfeſsionẽ recipere. & in ita in hoc deterior ſit conditio fœminarum, quàm maſculorum: ſicut in multis alijs enumeratis in Spe. de ꝓcuratore. §. i. in princ. & l. in multis. de ſta. homi. ¶ Quartò no. quòd receptio habitus profeſſorum cum delatione tridui obligat religioni in genere. iſta autem obligatio in genere intantum ſolemnizat votum: q ſi dimiſſa religione aſſumpta, matrimoniũ contrahat, non teneret, vt hic in nouel. vbi remittit ad no. ſ. eo. c. conſulti. ſuper glo. pe. in nouel. & idem Gul. in Spe. de ſta. mo. ver. 14. & hoc verum, quando profitetur religionem expreſsè, vel tacitè: ſed ex cauſa illi religioni obligatus non eſt, ſed religioni in genere, vt hic. & ſ. c. proxi. Cum autem quis promittit, vel vouet religionem intrare, iſtud votum eſt ſimplex, vt c. qui poſt votum. ỹ. eo. & ſic non diſſolueret matrimonium poſt contractũ, vt. ỹ. ti. 1. c. 1. ver. hæc verò. in nouel. ſuper verbo alicui. poſſet tamen iſte, qui ſic promiſit, conueniri, vt monaſterium ingrediatur. licèt votum ſit de futuro. Nam eccleſia diſtringit illum, qui in genere promiſit religionem ingredi: quod dic, vt not. de cenſi. c. ex parte. in nouel. facit. 7. q. 2. c. Agathoſa. Item diligenter aduerte, q ex receptione habitus profeſſorũ certi ordinis dicit tex. hic, q obligatur religioni in gñe, & non illi, cuius habitum ſuſcepit. Lap. intelligit hoc verum, qñ per ipſum is, qui ingreditur nouitius, intẽdebat in gñe, non autẽ in ſpecie certis loco, vel ordini obligari. nam ſi tempore emiſſi voti, vel factę ꝓfeſsionis expreſsit de certis loco, & tpe, & ordine. ſtabitur expreſsioni. c. ſi probetur. ita q ſi ibi eſſe nõ poterit, non erit nec in ſpẽ, nec in gñe ordini obligatus: & cõtrahere mr̃imoniũ poterit, & contractus tenebit. Si autẽ aliquid non expreſsit: vel expreſsit, ſed non probat: tũc ſtabitur dicto ſuo in foro aĩę, non in foro cõtentioſo: vbi fortè iuraret, delato ſibi iuramẽto, ſi aliter probari nõ poſſet. & hoc caſu an cõtrahere poſſet, remittit Lap. ad no. per Io. An. & Arch. ỹ. de religio. domi. ſ. e. c. conſulti. p Inn. & Hoſt. & ſecundum prædicta & qđ hic, & ſ. c. proxi. dicitur de obligatione ad religionem in genere (quòd reſultat ex tacita profeſsione) debet intelligi, vt prædictum eſt ſecundùm Lap. qđ tene menti. ¶ Vltimò no. de pœnitentia tridui poſt aſſumptum habitum profeſſorum. quę pœnitentia non habet locum in illo, qui tulit habitum per annũ, vt in gl. ergo illa etiã obligat in ſpecie illi profeſsioni: cuius habitum tulit nunc in genere. Item iſta pœnitentia tridui nõ habet locũ in profeſsione expreſſa. Item nec in illo, qui prius vouerat religionem intrare, ſecundùm Io. An. in nouel. ſup glo. Lapus prædicta confirmans nõ dicit amplius in effectu. Sed nunqd, ſicut ſuſceptio habitus profeſſorum requirit pſeuerantiam tridui, ita & immixtio actibus ꝓfeſſorũ. dicit hic Lap. q Io. An. ęquiparat actum diſtinctum, & actum indiſtinctũ: & ita iſto caſu, ſicut illo, requiritur pſeuerantia tridui. de iſtis actibus ꝓfeſſorum vide p Io. An. ſ. de teſt. c. 2. & ſ. e. li. de ele. c.

ex eo q̃. & c. indẽpitatibus. s̃. eo. c. vidua. vbi vide. ¶ Quærit Io. And. de illo, qui animi leuitate religionem ingreditur, & ỹ. triduum pœnitet: sed de facto exire non potuit, donec fuit professus, & recepit ordinem sacrum: postea exiuit, & impetrauit delegatos à Papa, dicens se tunc minorem annis. 14. de quo tamen dubitabat ipse, & testes: qui tamen absolutè deposuerunt eum minorem, & fuit per iudicem absolutus: an poterit in seculo remanere? dic quòd sic: secus si post annum. 14. consensisset. 20. q. 2. c. 1.

S V M M AE.

1 *Beneficiato consentiente, eius beneficium alteri conferri potest.*
2 *Beneficium an conferri possit constituto in anno probationis.*
3 *Canonicus ecclesiæ cathedralis infra annum probationis an vocari debeat ad electionem episcopi.*

CAP. IIII.

BEneficium. Ponit regulam. & quatuor eius casus exceptos ibi [nisi.] & in fi. prouidet, soluẽs obiectionẽ à regula. ibi [sed interim.] ¶ Not. quòd beneficium ingredientis religionem non est infra annum probationis alicui cõferendum. Ratio, quia omnia eius iura in personã eius in suspenso retinentur, & non opprimuntur. sicut dicit tex. in eo, qui est apud hostes. ff. de hæred. instit. l. illa institutio. ¶ † Secundò no. quòd
1 consentiente beneficiato, potest eius beneficium alteri conferri. iste ergo consensus habet vim renunciationis. nam aliter non valeret alteri facta collatio de beneficio non vacante, vt c. 1. de concess. præben. c. ad hoc facit. l. filium. ff. de acquir. here. & l. 3. de dona. inter vir. & vxo. ibi [celeritate cõiungendorum actuum] & c. Sed nunquid ita prælato consentienti electoribus, quòd alium eligant, eligere potuerunt? videtur q̃ sic, per istum tex. per quem posset fieri fraus. c. admodum. de renun. volens enim renunciare in manibus, vt tenetur ibi, intrabit religionem: & cum protestatione, q̃ non per id intendit obligari religioni, consentiet beneficium cõcedi, vel aliũ ad illud eligi, & postea egredietur. Sed dicit Io. An. q̃ id, qđ hic dicitur, debet intelligi in collatore, non in electore: pro quo adducit qđ hic dicitur [conferendum] & c. & quod *ipse no. in c. is qui tacet. ỹ. eo. lib. de reg. iu. in prima quæstione.* vbi dicit, q̃ prælato expressè consentiente electoribus, ipsi non possunt eligere alium in eius locum. non sic si expressè consentit collatori, q̃ ipse conferat. hoc ipse notat in c. ex ore. de his, quę si. à ma. parte Capitu. vbi dicit, q̃ iste consensus prælati accõmodatus per prælatum electoribus, vt alium eligant, ideò non habet vim renunciationis; quia non est facta in illius manibus, in cuius debet. s. episcopi: secus si ipsi episcopo collatori consentit beneficiatus, vt alij conferat. habet enim talis consensus vim renunciationis, vt dixi. & per ista infert Lap. q̃ executor ad conferendum non posset beneficium de consensu impetrantis conferre impetranti: quia non in ipsius manibus est renunciatio facienda. ideò consensus beneficiati nõ habet vim renũciationis: quia executor ad conferendũ non potest renunciationẽ recipere, nisi ad hoc mandatum haberet. facit ad hoc. s̃. e. de præben. c. dudum. vbi receptio renunciationis fuit expressè cõmissa, & hoc placet Io. An. ỹ. de verb. sig. c. sicut. super ver. decedentium. ¶ Tertiò not. q̃ in ipso ingressu constat, q̃ ingrediẽs voluit absolutè vitã mutare: & hoc per suam cõfessionẽ, vel alijs modis, de quibus per Ioan. Andr. s̃. c. statuimus. super gl. 2. & his casibus dicit tex. q̃ potest eius beneficium statim alteri conferri. nam frustra expectaretur finis anni; post quã statim constat eum professum. quia in incertis, nõ certis, &c. l. cõtinuus. §. cum ita. de verb. obl. & alibi dicit lex: quòd frustra expectatur tẽpus, cuius nil operatur euentus, vt. l. aliquãdo. ff. ad Velle. & faciũt ista iura ad q. de qua per Io. An. Vin. Io. & Host. s̃. eo. c. consulti. super gl. pen. in nouel. de sponso, qui ingreditur, sponsa non cognita: q̃ illa statim contrahere potuit, si apparet illũ voluisse dimittere sæculum. Archi.
contra de elec. c. commissa. ¶ Quartò no. q̃ ex cã deseruitur ecclesiæ per vicarium temporalem, vel annalem. concor. s̃. eo. li. c. si pauper. sup gl. 2. & de app. c. peruenit. & de ele. c. cũ ex eo. s̃. eo. lib. & debet huic vicario assignari congrua portio: sicut in vicario perpetuo, de quo de præben. c. extirpãdę. Sed quid fiet de residuo fructuũ in casu huius. c. an dabuntur huic existenti in probatione? de hoc in gl. fin. quæ refert opi. quidam dicunt, quòd conseruabuntur, subaudi ipsi eidem, si exiuerit postea: sed certè iura, quæ de fructibus conseruandis loquuntur, habent locum in ecclesia vacante: hic autem non vacat. vnde Bartol. Brix. post. T. tenet, vt in glo. placet. Idem Arch. qui dicit, quòd qui vult tenere contrariũ, ostendat ius expressum: alias dictum eius non procedat. alleg. 15. q. 3. §. cũ autem. & c. Consaldus. 17. q. 1. gl. tamen ibi facit in contrarium in illa q. An qui fuit in probatione p annum, stipendia repetat. alleg. etiam, quòd in probatione existẽs non dẽt esse onerosus monasterio. 16. q. 6. c. de lapsis. & 7. q. 1. c. si quis rapuerit. Sed illa iura nõ de his, qui sunt in probatione, sed de inclusis propter culpam loquuntur. probatio autẽ ita respicit fauorem monasterij sicut ingressi. s̃. eo. c. ad apostoli cam. ita dicit in nouel. super gl. fi. vbi per ista sentit, quòd si iste, qui per annum stetit in probatione, exiuerit, non tenea tur restituere monasterio recepta illo anno: vel teneatur pro dimidia, cum probatio in fauorem vtriusq; cesserit. cogita.
2 ¶ † Querit gl. magna. vtrum constituto in anno probationis poterit beneficium conferri? videtur quòd sic, sicut retinet acquisitum. vt in hoc. c. contrarium tenet glo. s. q̃ nõ post sit conferri sibi beneficium, qđ non põt possideri per regulares; vt est beneficiũ simplex, vel hospitale, secundùm Lap. quiper hoc infert, q̃ ad curatũ beneficiũ poterit eligi ne dũ expresse, sed etiã tacitè professus, & etiam nouitius: dũmodo sit beneficiũ seculare, non regulare. in eo tñ erit, an cõsentire velit, nec ne. regulare aũt beneficiũ non professo expisse non vẽ posse conferri, qđ dic, vt in Cle. ne in agro. § ceterum. de sta. mo. & per id, qđ dicit Lap. q̃ beneficiũ simplex nõ post sit huic nouitio conferri, collige, q̃ beneficiũ suum non poterit cum illo simplici permutare per id, qđ dicit no. in Cle.
3 de pen. si quis suadente. in glo. non priuat obtentis. ¶ † Secũdò quæro post gl. magnã. an canonicus ecclesiæ cathedralis infra annũ probationis vocari debeat ad electionem epi: quæ tunc imminet facienda, ꝓsuppositio q̃ sit in loco, de quo aliàs esset vocandus: & non constat, q̃ adhuc voluerit mutare vitam. & q̃ sit vocandus, inducit: quia retinet beneficium ipsum, vt hic. ergo & iura ex eo prouenientia: sed eligere est quidã fructus possessionis, vt not. Inn. & Hosti. de rest. ꝓpo. c. in literis. ergo & c. & est similis huic illa quæstio disputata, coram quo iste nouitius debeat conueniri: & tenuit disputans, q̃ coram ecclesiastico, si de facto, & quò ad possess. est plenè trãslatus: vt sic religiosis ad hęrentia, religiosa censeantur, vt l. quæ religiosis. ff. de rei vẽ. & fauor religioni debetur, & pro ea in dubio iudicandum. ff. de relig. & sump. fu. l. sunt personæ. & per hæc opinio Hosti. approbat, de qua. ỹ. e. lib. de sen. exco. c. religioso. 2. responso. facit ẽt quod no. Ioan. And. de sepult. c. de his. super glos. pe. in nouel. an si talis moriatur infra annum probationis, parochialis ecclesia habeat canonicã. ad idẽ qđ ipse no. đ renũ. c. ex trãsmissa. in gl. 1. sed opinonẽ, q̃ hẽt, q̃ ille sit ad electionẽ vocãdus, tenet Arch. Nõ ob. ſm eũ, q̃ ꝓ hoc oportebit eũ exire clausturũ pluries, si vocandus erit ad electionẽ, & ad alios actus, in qbus absentes necessariò sũt vocãdi: vt ad receptionẽ canonicorũ, & ad cessationẽ diuinorũ. & sic sæpius discurrẽdo malè experiet mores, & asperitatẽ regulæ. & in solitudine, & silẽtio dẽt fieri ꝓbatio, vt in gl. Ad ista eñ respõdet Archi. & đt, q̃ ad euitandum ista, tanq̃ iustè impeditus costituet procur. ne sua experientia impediat, vel interrũpatur, alleg. s̃. e. li. de ele. c. pe. in pri. Itẽ hoc ꝓbat, qa ille nouitiꝰ poterit facere testm̃, arg. no. per. Inn. & Host. de testis. c. quia ingrediẽtibus. & per Host. in sum-

in summã de testamen. §. quis possit. versi. idem puto. Item ille tex. probat, quòd habet consensum, & dissensum: ergo non est efficaciter religiosus. Non ob. c. religioso. 2. respon so. ỹ. eod. li. de sen. excom. ibi enim secundùm eum de alia materia loquitur. s. de priuilegio ordinis clericalis, & introducto in fauorem. hic de eo, quod est proprium, & priuatũ, & dependet à propria voluntate, quam adhuc habet. Non ob. secundùm eum. s̃. eo. de procu. c. 2. quod fortiter facit in contrarium. vt in gl. circa fi. nam ibi agitur de facto alterius, scilicet domini constituentis, cuius factum impediri non debet. gl. tenet contrariũ circa fi. vbi dicit secus in patrono, vel alio, ad quẽ nõ iure collegij, sed iure ꝓprio spectaret electio. & dicit in nouel. q̃ in his procedit opinio Arch. qa fortius est ius, qđ spectat ad aliquẽ iure singulari, quã qđ spectat iure collegij: & facilius istud ius collegij euellitur, quàm priuatum, vt patet ex no. in c. cum omnes. in 1. gl. de cõsti. Hinc est etiam, quòd ius collegij non transit in monasterium per professionem: sed ius priuati bene transit. *19. q. 3. c. si qua. facit quod no. s̃. eo. lib. de præben. c. cum in ecclesijs. super gl. fi. per Io. An. post Io. Mo.* Ista faciunt ad. q. quam Paduę disputaui in his terminis. Episcopus, idemq; patronus ecclesiæ Vicẽt. condidit testamentum, in quo Titio, filio fratris sui, eiusdem ecclesiæ canonico pro anima centum legauit. iste. T. mortuo testatore in monachum sanctæ Iustinæ receptus infra annum probationis, mortuo iam episcopo, & adita eius hæreditate, decessit. quæritur, an, & cui legatum huiusmodi debeatur. an ecclesiæ Vicet. an ecclesiæ sanctæ Iustinæ, aut heredibus abintestato ipsius T. Primò quòd ecclesię Vicet. formaui. 10. rationes & 10. alias pro monasterio sanctæ Iustinæ: demum concluſi pro heredibus abintestato: vt eis dictum legatum, & vniuersalis successio huius nouitij debeantur. primò per. l. apud Labeonem. in prin. & §. 1. ff. de præscri. ver. ibi enim est casus in simili. s. cum causa ineundi contractum traditur res experiunda. & si sibi displiceret, infra certum terminum res reddatur. Si verò placet, sit contractus perfectus. dicit enim lex, quòd si displiceat, debet cum ipsa re restitui quicquid eius occasione prouenit. Item si res ipsa perit infra tempus experimenti, dicit tex. quòd contractus non erit perfectus: immo talis interitus perimit eius perfectionem, & cõsummationẽ: ita quòd idem operatur mors, siue interitus ante perfectum contractum contingens, quod operatur displicentia contrahentis: & probatur in mandato, vbi idem operatur mors, quod pœnitẽtia constituentis quò ad reuocationem ipsius mandati ante actum consummatum, vt l. eius qui in prouincia. §. nam & si tibi. ff. si cer. pet. cum ergo in quæstione ista ante annum experientiæ inductum à iure iste decesserit, qui ipsum recepit, non debet eius occasione ali quod emolumentum consequi; præsertim quia talis transitus debet censeri cõditionalis, nõ purus, resoluendus sub condõne: nã si censeretur purus, dñium, & possessio bonorũ ingredientis interim ptinerent ad monasterium, vt l. 2. &. 3. ff. de in diẽ adie. cũ ibi no. cuius contrariũ patet hic: quia hic retinet dñium, & bona; & qa põt testari, vt dixi. & etiã si censeret purus, non posset redire ad seculũ, vt ỹ. e. li. de re. iur. c. semel Deo. sed hoc põt, vt c. ad apostolicam. s̃. e. Nõ ob. q̃ iste decesit vt monachus, & in monasterio: & p conseq̃s videat in morte pseuerare in eodẽ ꝓposito, vt in c. maiores. de baptis. & l. scimus. C. de testa. nã dico, q̃ inter velle & nolle, & cõsensũ & dissensũ est qđdã mediũ. s. ad neutrum istorũ extremorũ animũ applicare: sed in suspenso retinere, & iste est dubius de statu suo: de quo dicit lex, q̃ certã legem dicere non põt, vt l. qui in domini. & l. testator. ff. de testa. de isto loquitur quęstio nostra. Interim enim. s. intra annũ probationis pendet eius voluntas. & vtrũ. s. in monasterio remaneat, vel discedat, declarabit futurus euentus, vt dicit tex. in simili. s̃. eodẽ lib. de ele. c. si forte. & c. fraternitatis. de frigi. & male. & multi sunt casus in iure nostro, in quibus inducitur tacita professio. enumerati in. c. statuimus. de regu, per mortem autem non reperitur, quòd illa tacita professio inducat, ergo &c. vt l. pẽ furioso. ff. de his, q̃ sunt sui vel alie. iur. Non ob. quòd iste dicatur plenè conuersus, vel mutasse domicilium, vt sentiunt Decretorum patres. Inn. Host. & Io. An. in c. de his. de sepul. Nam istud non est verum, secũdum Arch. post. T. s̃. eo. li. de sepul. c. cum quis. obstat enim plenæ conuersioni bonorum detẽtio, testamenti factio, & alia, de quibus no. hic in gl. non enim à seculo discesit, vt perpetuò esset in monasterio: sed probationis causa, vt d. c. ad apostolicam. ergo plenè conuersus dici non potuit, nec potest, arg. ff. de diuor. l. 2. & videtur casus in d. c. religioso. ver. quãuis. ỹ. eo. lib. de sen. excom. vbi dicit, quòd talis non debet cum effectu dici religiosus. Effectus autem religionis videtur esse bonorum translatio consecutiua personam. si ergo persona, quæ per prius, & principaliter non est translata; ergo nec bona, quæ veniunt accessoriè, & in consequentiã, ar. l. 2. & 3. C. si pen. app. mors inter. Præterea arguendo de matrimonio carnali ad spirituale, vt gl. arguit in l. generali. de ritu nup. sicut ibi dotis promissio, & constitutio habet tacitam conditionem, si matrimonium sequatur, vt l. stipulationem. de iure do. ita in spirituali debet intelligi conditio, si sequatur professio expressa, vel tacita: quia ante non quæruntur monasterio, vt in hoc. C. Ad relationes autem Cy. Raynerij de Forli. & aliorum tenentium, quòd spectant ad monasterium. Primo casu ad Aut. ingressi. de episc. & cle. apparet responsum per prædicta, vt plenius in prædicta disputatione: vbi etiam ad iura, quæ possunt adduci pro ecclesia Vicet. quòd ad istud legatum factum ab episcopo sub nomine canonici, & pro anima, vt debeatur sibi. nam hoc est verum, quando relinquitur habenti administrationem. Secus si non habẽti, vt canonico. Item iste episcopus, qui reliquit, erat eius patruus: & sic con templatione sanguinis, non ecclesiæ, reliquisse videtur, vt c. requisisti. s̃. de testa. quotiens enim concurrunt duæ causæ, scilicet naturalis, & accidentalis, effectus in dubio naturali causæ applicatur, tanquàm causæ inseparabili, & ossibus infixæ. ff. de excusa. tutorum. l. tutor petitus. §. 1. & l. qui habet. §. quod autem. ff. de tut. ita etiam disputando reperio tenuisse dominum Guidonem de Fulgineo Decreto. Doctorẽ, qui solemniter (*nimis tamen logicaliter, & obscurè*) allegat, & pro hærede abintestato concludit: cuius (vt dixi) opi. teneo, per alia tamen iura, & rationes.

S V M M AE.

1 *Votum præcedens de intrando religionem non solemnizatur per ingressum alterius.*

CAP. V.

QVi post votum. Ponit dictum, cuius rationem interserit ibi [tanquàm] & subdit de pœna, ibi [pro voto]. ¶ Not. q̃ quandoq; quis emittit votũ de intrando certam religionẽ. quo casu potest illa religio agere contra ipsum, vt votum adimpleat: quia immo & si non expressisset certam, cogeret illum ecclesia ad aliquam profitendam. quod dic, vt s̃. de censi. exparte. in nouel. Sed quid dices, si ille, qui sic vouit in genere, nõ inueniat religionẽ, quæ velit ipsum recipere? dicit Host. quòd debet esse sub obedientia episcopi: & fiat eius monachus, à quo sibi statuatur certa forma viuendi, ꝓut c. ex pedire viderit ipsius saluti, vt ipse no. in c. porrectũ.
1 s̃. eod. ¶ † Secundò no. quòd votum præcedens de intrando religionem nõ solẽnizatur per ingressum alterius: sed illius, quã vouit, videt solemnizari, etiam assumendo habitum nouitiorum. quod est verum, secundùm Lap. quando vouit intrare religionem certam. Si autem cõtinentiam, tunc ingressus subsequens non solemnizat illud votum etiam continentiæ, intantum, quòd non valeat matrimonium post contractum, vt ca. meminimus. qui clerici, vel vo. & per hoc

dicit, q dicit ille tex. [& profitetur in ipsa] tenet Lap. q si ille, qui vouit de intrando certam religionem, antequam ingrediatur, & etiam post, antequam profiteatur laxiorem religionem, s. matrimonium contrahat, tenebit matrimoniũ probat etiam hoc per hoc c. ibi [profitetur in ipsa] & ibi [per secundum solemne] vides ergo, quòd in isto casu nõ dicitur votum solemne per receptionem habitus: sed per professionem religionis factam in ipsa, secundùm eum. Qui in c. vno. ff. ti. 11. inducit hoc ad q. de facto. Quidam vouit seruari castitatem perpetuò, voto simplici: post tempus ingreditur religionem fratrum Minorum, cui datur habitus sine probatione caputio per prælatum, qui eum recepit ad religionẽ. dictus autem intrans religionem post tres mẽses, & infra tempus, quo dictum habitum portauit, habuit pluries dicere, quòd reputabat se professum, & non vt nouitius; & quòd volebat reputari vt professus, & non vt nouitius à fratribus, tamen in nullo actu fuit tractatus à fratribus vt professus. prædictus verò, postquam exiuit ordinem, contraxit matrimonium cum quadam per verba de præsenti. quæritur, an valeat istud matrimonium, necne. fuit consultum per eum, & quendam magistrum Theologiæ, quòd sic. ratio quia habitus cum caputio suto datur illi vt nouitio secundùm regulã dicti ordinis, put placet prælatis: & in fine anni talis facit professionem, sicut si illum habitum non portasset. Non ob. q primò emiserit votum continentiæ. nam solus ingressus cum receptione habitus nouitij, vel indistincti non sufficit ad dirimendum matrimonium post contractũ, vt hic patet, ibi [& professus] & ibi [per secundum solemne] per quod colligitur, quòd votum de ingrediendo religionem non solemnizatur per ingressum religionis, & per receptionem habitus, sed per professionem: quæ professio siue sit expressa, siue tacita, oportet, quòd sit qui profiteatur, & professionem recipiat, & potestatem recipiendi habeat, & incorporandi. s. eo. c. porrectum. Idem in tacita, & pari ratione, vt s. sit qui possit dare habitum professionis, & qui recipiat, vt no. Archi. ff. tit. 1. c. 1. & per Inno. Host. & Io. An. in d. c. porrectũ.

SVMMAE.

1 *Monachus dicitur creari.*
2 *Monachorum creatio quandoq; ad solum prælatum spectat.*

CAP. VI.

1 SI ad solum. Distinguit duo membra. secundũ ibi [aliàs.] ¶ † Not. q monachus dicitur creari: qnq; dicitur recipi: qnq; ordinari. quod facit ad no. in Cle. dispendiosam. de iu. in gl. nunquid.

2 ¶ † Secundò no. quòd quandoq; ad solum prælatũ spectat creatio monachorum. quod dic, vt in gl. quæ dicit, quòd de iure cõi spectat ad vtrunq;: qđ tenet Io. Mo. p c. ea noscit. de his qfi. à pla. & p no. de elec. c. cũ eccl. Vnde dicit Arch. q monachũ non facit abbas sine voluntate fratrũ de iure cõi. alle. 16. q. vl. c. fi. qđ loquit in creatione abbatis, secundũ Io. An. Lap. dicit đ cõs. vel cõsẽsu sui cõuẽtus ptinet creatio monachi ad abbatẽ de iure cõi. & sine consensu sui cõuentus recipe nõ posset, vt d. c. ea noscit. & facit. 24. di. c. eps. & qđ ibi no. in 1. gl. in fi. & de insti. c. ex frequẽtibus. in gl. 2. & qđ no. Arch. 21. di. §. 1. Et hæc vera, qn abbas vult creare mõachũ, monasterium ipi monacho obligando. Secus si velit ipm ad pfessionẽ recipe, ordinãdũ tm, & n monasterio eũ obligãdo; q tũc pt sine cõsensu cõuentus: tũ si cõuẽtus nõ cõtradicat, ẽt in prio casu valeb it receptio. & vide qđ no. Archi. 16. q. vlt. c. fi. & Gul. in Spe. de statu. mo. ver. 20. qritur. ¶ Quæro, an ad substãtiã pfessiõis expediat, q sit aliqs, q recipiat, dicũt, q sic: q a pfessiõi ineste obedientia. de sta. mo. c. cũ ad monasteriũ. & circa hoc vr tenere Inn. in d. c. porrectũ. q pfessio in manibus nõ habẽtis prãtẽ incorporãdi Ordini semp cẽset de futuro, donec p ptatem habentẽ fuerit accepta. Secus est in voto cõtinẽtiæ emisso à vouente de psenti. Nã licẽt nõ sit aliquis, qui illud recipiat: tamen censetur solemne. Ratio est. quia pendet à vouente tantùm: sed professio non pendet à solo pfitente, sed ẽt ab eo, q pfessionẽ recipere põt. s. eo. c. ad apostolicam. Concludo ergo, q non potest fieri professio ab aliquo, si non sit alius, qui illam recipiat, & qui illi possit dare regulam, & ipsum corpori ordinis aggregare: de quo in Spe. d sta. mo. ver. 29. Sed videam, q sint illi, q possint pfessionem recipere. dixi in d. c. porrectum. quòd abbas, & Capitulum, ad quod spectat de iure communi receptio monachorum, secũdùm Io. An. vt prædixi. Alij verò an possint recipere ad professionem. dic, quòd aut communicante abbate: & non est dubium, quòd etiam laicus dicto casu posset: sicut beneficium potest recipere nomine alieno, & etiam procu. esse in causa spirituali, vt s. eo. li. de procu. c. 1. & c. accedens. de pben. Ratihabitio etiam subsequens abbatis, & Capituli videtur sufficere, si alius nomine suo ipsam suam professionem recipiat. 17. q. 1. c. Consaldus. & qui clerici, vel vo. c. in finuante. & de conuer. coniu. c. dudum. ante tamen, q abbas ratum habeat, ille, qui sic professus est in alterius manibus, accipientis nomine abbatis, non censetur monachus: vñ matrimonium ante ratificationem ab eo contractum teneret: non autem si contraheret post ratificationẽ abbatis. & sic distinguit in matrimonio carnali alterius nom. cõtracto. de quo remittit Hostiẽ. ad summam. de sponsa. §. qualiter. ita scripsi ind. c. porrectũ. quærens ẽt, quis possit recipere ad pfessionẽ in genere: & p quę verba. vel actus pfessio inducat. dic vt ibi.

Ru. De voto, & voti redemp.

SVMMAE.

1 *Solemnitas Voti continentiæ est inuenta ex constitutione Ecclesiæ.*
2 *Matrimonium cepit exordium à Deo in paradiso.*
3 *Votum non solemnizatum non impedit matrimonium contrahendũ.*

CAP. I.

1 VOD VOTVM. In prima consultatio. in secunda responsio, ibi [nos igitur] quæ præmittit motiuum. secundò soluit, ibi [præsentis] ponens solemnis voti duas species. secunda ibi [aut] tertia ibi [reliqua] ponit pœnam de non solemni, & pœnam trãsgressionis. ¶ † Not. quòd solemnitas voti continentiæ est inuenta ex constitutione Ecclesiæ, de qua solemnitate legitur, & no. 26. dist. §. vlt. & 28. q. 1. in prĩ. & c. 11. & s. qui cle. vel vo. c. rursus. Tãgit hic Io. And. quid sit votum. & dicit, quòd votum est conceptio animi deliberatione firmata. Vel dic, quòd est alicuius boni cũ deliberatione facta promissio. 27. q. 1. c. de viduis. de re enim mala vel bona sine deliberatione non obligat, secũdùm Ray mundum, & Gof. ad hoc s. eod. c. venientes & de regula. c. ad

2 nostram. ¶ † Secundò not. quòd matrimonium accepit principium, & institutum fuit à rerum omnium conditor em paradiso, & ab eo accepit vnionem, & indissolubiliratem. vnde Math. 19. Quos Deus coniunxit, homo non separet. ¶ Tertiò not. quòd votum solemne per susceptionem sacri ordinis, vel per professionem tacitam, vel expressam alicui de religionibus approbatis dirimit matrimonium post contractũ. & not. quòd dicit [alicui de religionibus approbatis] & c. qd ergo si religioni in genere? ponit Ioan. And. exemplum cũ religionem Mendicantium approbatam aliquis profitetur in annum. tenet, quòd licèt non sit obligatus illi religioni: tamen est obligatus religioni in genere. & talis matrimonium contrahere non potest. & circa hoc vide quod dixi. s. titu. 1. c. constitutionem. in 3. not. vbi retuli quod hic dicit Io. An. sup ver. alicui. in nouel. Sed dices. si matrimoniũ est institutũ à Deo, votũ aũt ẽ ex cõstitutione Ecclesię. vr. q nullum votũ possit dirimere matrimonium; q a constitutio positiua Papę nõ videt posse tollere legẽ Dei, & naturalẽ: sicut est institutio matri-

matrimonij, vt Insti. de iure na. gen. & ci. in prin. &. §. sed naturalia. Item Papa est vicarius Iesu Christi in terris, vt in Cle. pastoralis. ad fin. de re iud. cum similibus. Sed vicarius non potest infringere legem domini sui, nec contra eius factum venire, vt. l. hominem. ff. man. &. C. de offi. præfec. prætor. l. formam. & de ma. & obe. c. 2. & c. de his. Eadẽ oppositio potest fieri in voto: quod cum sit de iure naturali, & diui no: non videtur, quòd naturalis obligatio, quæ ex voto nasci tur, potuerit dirimi constitutione canonica, vt dict. §. sed naturalia. So. collige ex no. s. qui cle. vel vo. c. rursus. & hic in nouel. Nam constitutio Ecclesię non potest dirimere matrimonium iam contractum: sed contrahendum bene potest impedire. & hoc patet; q a quasi oĩa impedimenta matrimoniorum sunt de iure positiuo, vt de consan. & affi. c. non debet. per totum. & de cog. spiri. cum. fi. ita facit & hic. quia prę cedens professio tacita, vel expressa, & susceptio sacri ordinis dirimunt matrimonium post contractum. Ratio autem huius iuris fuit duplex. prima publicæ honestatis iustitia. in honestum enim erat obligatum Deo per monachatum, vel ordinem sacrum contrahere. 84. di. c. cum in præterito. & c. se. Secunda quia per votum solemne monachationis, vel sacri ordinis sui corporis dominium in alium videtur translatum, sicut & per matrimonium. quod ergo prædictorum prę cedit, solvit illud, quod sequitur. s. si præcedit matrimonium, soluitur votum sequens. & econtra: si votum tale præcedit, soluitur matrimonium sequens, & hoc facit constitutio Ecclesiæ, vt prædixi. distinctio etiam voti simplicis, & solemnis est inuenta ex constitutione Ecclesiæ, quę statuit, quòd votũ solemne dirimat matrimonium postea contractum, & non simplex: & sic non tollit, sed distinguit, & declarat legem diuinam. quod potest, vt patet ex his, quæ no. Inn. in c. quę in ecclesiarum. de cõsti. Item (vt dixi in d. c. rursus.) licèt lex diuina dicat votũ seruandum: tamen non dicit non tenere matrimoniũ post contractum. qđ patet, quia lege diuina prohibentur tantũ certæ psonæ, quæ notãtur de diuor. in c. gaude mus. inter quas vouens nõ connumeratur. & hoc edictũ, phibitoriũ est certarum personarum tantũ. nam lege diuina circunscripta lege canonica teneret matrimonium contractũ à monacho, & presbytero. quod patet; quia sacerdotes veteris testamẽti cõtrahebant. 21. di. c. tenete. & Greci cõtrahũt, qui lege canonica nõ sunt astricti. 31. di. c. Vicena. & per hoc tenet Host. quòd Papa potuit statuere, quòd sicut simpliciter vouens potest contrahere. ita vouens solemniter. remittit de hoc Hosti. ad summam qui cle. vel vo. §. quis vouendus. & sic in voto iam emisso potest Papa statuere, & ipsum dissoluere: sed non ita matrimonium. Rationem differentiæ dixi in dic. c. rursus. & vide quod plenè no. Ioan. Andr. in c. semel Deo. de re. iur. in Mercu. vbi tenet, quòd Papa potest ex causa dispensare cum monacho, vt cõtrahat matrimonium, & tenebit: & sic contra votum continentiæ solemnizatum per professionem tacitam, vel expressam, vel sacri ordinis susceptionem Papa dispensat, vt ibi, &. c. cum ad monasterium. in fin. de statu mona. in nouella. vbi etiam plenius scripsi in. 3. q. & tenui post eum, quòd sic. patet igitur ex prædictis, quòd in voto solemni, & simplici est latissima potestas Papæ. similiter in matrimonijs contrahendis potest noua impedimenta inducere, & inducta tollere. In matrimonijs vero contractis dirimendis nihil pôt: in initiatis autem per consensum etiã de præsenti, & non cõsumatis per carnalem copulã etiam multũ potest, vt d. c. ex publico. Cõtra interdictũ verò Papæ decreto vallatum an valeat matrimonium post cõtractũ. Hosti. q non. Sicut em eius constitutio impedit cõtrahendũ. ita eius interdictũ decreto vallatũ: ipse em est lex aiata in terris, vt in Aut. đ cõsulibus. ante fi. col. 4. & vox viua dignior ẽ, q mortua, vt in Aut. de instru. cau. & fide. §. si verò tale. & hoc no. Io. An. in. c. ad dissoluẽdũ. de desp̃o. impu. vbi dixi in. 2. q. ¶ † Quartò no. i. §. reliqua. q nullũ votum non solemnizatum altero ex prædictis modis impedit matrimonium contrahendum. de his autem, qui post cõtractum vouerunt perpetuam continentiam: an per talem copulam videantur recedere à prædicto voto, & licitè hoc possint: dixi post Doct. de cõuer. coniug. c. dudum. vbi dixi, quòd istud votum continentiæ qnq; emittitur à coniugatis: qnq; à solutis. Si à coniugatis, & tũc aut inter eos secuta erat carnalis copula, aut non. Si non erat secuta: tunc aut emiserunt votum continentię ambo, nec fuit vltra processum. Aut fuit vltra processum. s. ad ingressum religionis alterius, vel amborũ. Si non fuit vltra processũ: tunc illud votum seruare tenẽtur. Nã ex quo coniuges siue in priuato, siue in publico cõi consensu solẽniter cõtinentiã vouerunt, illã seruare oio tenẽtur: & si postea cõmiscẽtur, erit cõmixtio illicita, & filij indo suscepti erunt illegitimi. de fil. presb. c. literas. & no. 81. di. c. ministri. Sed nũquid hoc casu alter, altero inuito, poterit religionem intrare, & vitam mutare? dicit, quòd non. nam & si à debito reddendo sint per emissam continentiam absoluti: nõ tamen ab alijs obsequijs. 34. quæstio. 5. c. qđ Deo. Itẽ etiam circa hoc incidẽter quęrit, an altero mortuo valebit mrimoniũ à superstite cõtractũ: tenet hic Inn. q nõ, pprer votũ continentię prędcedens. Io. An. contra p istud c. hoc dictũ Io. An. intelligo verum, quando coniugati emiserunt votum, nec fuit vltra processum. Si autem post votum vnius de consensu alterius fuerit religionem ingressus, quam quàm decesserit, non poterit qui remansit in seculo, contrahere propter votum eius solemnizatum alterius professione, de qua participat qui remãsit in seculo; quia vir, & vxor actiones participãt. hoc not. Io. An. s. eo. c. quod de dis. Sed pone, q coniugati emisso voto continentiæ, & data licentia de ingrediẽdo, se inuicem cognouerunt, & tandẽ alter est ingressus: an per talem ingressum solemnizabitur eius votum prędcedens? videtur, quòd non: quia carnalis copula subsequens rumpit ipsum votum præcedens, vt in hoc. c. Item videtur à licentia data recessum per actum contrarium, vt c. cum. M. de constit. obligatio enim ad continentiam cõmuni consensu contracta, videtur cõmuni consensu soluta, vt l. nihil tam naturale. de re. iur. contrarium tenet Io. An. post Inn. quia secũdùm eos satis esset absurdũ, q illicita cõmixtio coniugum tollat votum. Nõ ob. hoc. c. quia loquitur, qñ votum emittitur à soluto, qđ bene soluitur p sequens matrimonium. Secus cum emittitur à coniugatis, tunc em sequens copula nõ dissoluit votum. & hac ratione videtur, q si spõsi per verba de præsenti ante carnalem copulã vouerant castitatẽ, & deinde se cognoscant, vr à voto recessum, per istud c. Quare aũt votum continentię plus astringit coniugatos per carnalem copulam, q̃ solutos, vel cõtrahentes solùm p verba de præsenti, & deinde vouentes? dicit Io. An. q a continẽtia est voti, nõ pcepti. 22. q. 2. c. integritas. noluit igit Ecclesia iudicare votũ solemne in solutis: nisi certæ solẽnitates interueniãt, p quas sciãt se irreuocabiliter obligari, ar. 29. q. 3. c. in monasterijs. Ex quo verò solemnitates interuenerũt, cõquerantur de Ecclesia, nõ de se. s. tit. 1. c. ad Apostolicæ. & c. statuimus. In coniugatis verò cum iam experti sint coniugalia commoda, & incommoda, vel experiri potuerint, cessat querela inexperientiæ, & præsumit Ecclesia, quòd obseruent votum, & Deo velint animas custodire, vt d. c. quod Deo. ¶ Ex prædictis habes, quid iuris in quolibet mẽbro. s. in coniugatis, sponsis, & solutis: an votum efficaciter obligeț vel soluatur per carnalem copulam subsequentem: & ita quasi ad literã scripsi in d. c. dudum. quæ ẽt hic bene cadunt. ¶ Quæro. dicit hic, q votũ simplex nõ dirimit mrimoniũ post cõtractũ: sed an talis vouẽs, & postea cõtra votũ cõtrahẽs potuit exigere? ponit hic Arch. & 27. q. 1. c. de viduis. tenet, q reddit: sed nõ exigit licitè, qa primũ. s. reddere ẽ necessitatis. sed. s. exigens ẽ volũtatis: & sic exigẽdo frãgit primã fidẽ, ex quo dãnationẽ meret, vt d. c. de viduis. & facit cõtra cõscientiã & sic pec-

cat. de reſtitutio. ſpolia. c. literas. cum concor. inducit etiam quod not. de conuer. coniug. c. quidam. & c. accedens. in fin. gloſſ. ita dicit hic in nouel. Ioan. Andr. Sed (vt dixi poſt eum in c. rurſus. in prima oppo. qui clerici, vel vo.) æquius eſt tenere contrarium. ſ. q̃ exigere potuit: nam per tale matrimo. ſolutum eſt votum, ſm̃ Gof. ibi. & s̃. de ſpõ. c. cum inter. in gl. j. in fi. ergo nihil eſt, q̃ talem debiti exactionem impediat. nimis. n. eſſet periculoſum, & oneroſum tale matrimonium, ſi dicamus eum peccare mortaliter, exigendo: & eſſet injicere laqueum cõtra d. c. de viduis. & iſta opi. eſt æquior: tum quia cõis opinio ſe habet in contrarium, quam ſequitur beatus Tho. 4. Sen. diſtin. 38. arti. 3. dicit Io. An. q̃ hoc caſu diſpẽſatio peti poteſt ſuper exactione debiti: & cũ hic ſubſit iuſta cã, poterit eps̃ diſpenſare per commutationẽ in aliud bonũ, vt s̃. c. 1. ¶ Secundò quæro poſt gl. an ſicut per religionis ingreſſum ſoluuntur ſpõſalia de pũti, vt c. ex publico. de cõuer. coniu, ita ſoluantur per receptionẽ ſacri ordinis ante carnalẽ copulam. gl. dicit, q̃ nõ. Idẽ Archid. in nouel. refert qđ no. Boa. in c. verũ. de cõuer. coniu. de Guido. de Suzaria, qui poſt matrimonium p̃ ſe contractũ nõdũ conſummatũ fuerat poſtulatus in eps̃m Turoñ. cuius poſtulatio nõ fuit admiſſa, p̃ eo tũ allegatur c. ex multa. s̃. eo. vbi patet, perfectiorem eſſe ſtatum epiſcopalem ſtatu monachali. Si ergo monachatus diſſoluit ſponſalia de præſenti, fortius epiſcopatus: ſed certũ eſt, q̃ ẽt ſi eps̃atus diſſolueret, poſtulatio non diſſoluit; & iõ meritò repulſa: conſtat aũt ad eps̃atum peruenire nõ poſſe, niſi per ſacrum Ordinem, qui non diſſoluit, vt dictum eſt. Concludo ergo, quòd religio ſuperueniens eſt potentior in diſſoluendo ſponſalia, quàm ſit ſacer Ordo. in matrimonio aũt conſummato per carnalem copulam an idem potuerit ſacri Ordinis receptio, quod religio: vt ſ. muliere in ſeculo remanente, poſſit vir ad ſacros ordines, vel ad eps̃atum promoueri, ſicut poſſet profiteri, ſm̃ no. in c. cum ſis peritus. de conuer. coniug. dic de iſta q. vt no. s̃. de conuer. coniu. c. coniugatus. vbi de viro in epiſcopum promouendo continentiam promittente. dic vt ibi. ¶ Tertiò quærit gl. antep. de illo, qui profitetur religionem non approbatam, cũ crederet approbatam: vel de illo, qui recepit ſubdiaconatum ab eo, quẽ credebat eps̃m, cũ non eſſet: an ſi poſtea contrahat, teneat matrimonium? In primo exemplo tenet, q̃ ſic. pro quo facit quod no. Io. An. de preſby. non ba. c. 1. ſuper gl. 2. Idem tenet in ſecundo exemplo, ſ. q̃ taliter ordinatus à non ſuo eps̃o potuit contrahere. quod tenet ẽt Arch. qui dicit, q̃ in iſtis ſpiritualibus prẽualet veritas opinioni. 25. q. 9. §. his ita. & ibi no. in gl. fi. nam pro nõ donato habetur & c. de iur. pa. c. quod aũt. cum concor. ibi. Item ſicut ſponſalia, vel matrimonium, quæ ſunt nulla, non ſtant impedimentum matrimonio contrahendo. de deſpon. impu. c. literas. & c. acceſsit. & de ſpon. c. veniens. & c. cum apoſtolica. ſic nec ordinatio nulla. in contrarium allegat iura, q̃ volunt oriri impedimentum ex eo, quod eſt nullum, vt in matrimonijs, quæ ſunt nulla, quæ impediunt futura matrimonia, & ordines. de ſpon. c. vno. j. eod. lib. & de biga. c. nuper. Item in electione nulla, de elect. cap. auditis. vbi de hoc. ergo idem in ordine, maximè propter intentionem recipientis. facit de conuerſio. coniug. c. quidam. & propter cõem opi. q̃ ille eſſet eps̃. 3. q. 7. §. tria. p̃p quæ duo vltima concludit Io. An. iſtum, qui obligari intendebat contrahendo peccare: nec hoc negat gl. ſed dicit, q̃ contractũ tenet. Fede. diſputauit ſimilem q. T. percuſsit. S. laicum, credens eum clericum incedentem in habitu & tonſura, & (quia pro clerico cõiter tentus erat, & reputatus) inter clericos viuentem, conuerſantem, & officiãtem, & celebrationi diuinorum ſe ingerentem: & non obſt. q̃ ex hoc non crederet ſe excommunicatum, diuina officia celebrauit. & credens ſe ex hoc irregularem, permiſit ſe ad beneficium promoueri: nunc quæritur, an manifeſtata veritate (ſ. q̃ S. erat laicus,) debeat dicto beneficio priuari: vel pronunciari, & declarari ius non habere: vel q̃ collatio, ſiue promotio nulla fuerit? Sed licèt non fuerit nulla: dicit tamen, q̃ propter indignitatem ſuam inſurgentem ex contẽptu, & delicto ſuo, quod facere nõ debuit. 24. q. 5. c. vlt. debet priuari, & remoueri, fauendo opinioni illorum, qui dicunt, quòd criminoſus non irregularis non eſt ineligibilis. de quo per Inno. & Hoſt. de poſtu. præla. c. 1. & per Compo. de ele. c. conſideramus. & per Arch. 8. q. 1. c. in ſcripturis. pro qua opi. allegat quædam iura, & aliqua contraria, vt in d. q. quæ eſt tertia in ordine cõſiliorũ. Tangit Io. An. q̃d econuerſo, ſi q̃s profeſſus eſt religionẽ approbatã in manib. Baratorũ, q̃ nõ erãt illius religionis. remittit ad Spe. de ſtatu mo. ver. 40. vbi dicit Io. de Deo tenere in quæſtionibus ſuis, q̃ ſi ille voluit abſolutè vitam mutare, & in ordine, cuius illi ſe eſſe nominabant, viuere. ſiue ibi, ſiue alibi vbicunque talis ordo vigeret, cogẽdus eſt ad illum ordinem ſeruandum. Si verò intendebat ſe Deo obligare in illo loco tantùm, & cum illis: tunc non tenetur alibi. ita refert Lap. de veritate præferenda, vel non, opinioni in contractibus, delictis, iudicijs, & alijs diſpoſitionib. dic, vt patet ex prædictis & dixi. s̃. de biga. c. nuper. hic non proſequor; quia longum.

Rub. De ſtatu Regularium.

SVMMAE.

1 *Moniales extra ſua monaſteria diſcurrere non debent.*
2 *Moniales ſub perpetua clauſura manere debent.*
3 *Honeſtæ perſonæ clauſuram monialium ingredi prohibentur.*
4 *Sacramentum fidelitatis quis per ſeipſum perſonaliter præſtare debet.*
5 *Iudex ſecularis tenetur iudicem eccleſiaſticum adiuuare.*

CAP. I.

1 DERICVLOSO. Diuide, vt in prima gloſſ. ¶ † No. moniales non poſſe diſcurrere extra ſua monaſteria per habita cula ſecularium. hoc etiam prohibetur maribus. 16. q. j. c. iuxta. & c. placuit. Nã ſecundùm regulam beati Benedicti monachus inter clauſuram morari præcipitur 16. q. 1. c. Calcedoñ. & ſicut piſcis ſine aqua caret vita: ita
2 monachus ſine monaſterio, vt in d. c. placuit. ¶ † Secundò no. q̃ moniales debent permanere ſub perpetua clauſura. dicit Io. An. quòd iſta conſtitutio non fuit recepta in partibus Gallicanis: vidit etiam ipſam non ſeruari Venetiis. vbi de hoc vidi quæſtionem inter patriarcham Gradeñ. datum à Papa viſitatorem monaſteriorum monialium, & moniales de Celeſtria, quę nolebãt recludi. & quòd poſsint, facit iſtud c. & Cle. ne in agro. eo. tit. dicit, quòd patet Papã circa profeſſos multum poſſe in veſtibus, cibis, & modo manendi, & ſi quæ plus habent in bonis fortunæ: reſeruata tamen naturali ſuſtentatione. & ſubſtantialibus regulę, de quibus. s̃. eodẽ. c. cum ad monaſterium. in fi. Sed in contrarium facit, quòd ab initio datur annus probationis, vt experiãtur aſperitates ſordinis, infra quem ſi ſibi non placet, poſſunt exire. de regula. c. ad apoſtolicam. nõ ergo vidętur, quòd contra voluntatem ſuam ad aſperiorem vitam debeat aſtringi: vel ſaltem, quòd concedatur ſibi alius annus, & pro hoc quod not. Vgo de regula. in ſumma. §. ad quid. de hoc per Archi. 82. di. c. propoſuiſti. & hoc clarè videtur dicere text. in c. nemo ad ſacrum 32. di. & ne cleri. vel mona. c. relatum. per hoc quod nota. de ſtatu mo. c. 1. & de condi. appo. c. fi. & l. per ſeruum. de vſu & habi. & C. de ſacroſan. ecc. Auth. ſed ſi. ¶ Tertiò no. in verita. q̃ nulla rõne, vel cã debet exire, niſi in caſibus hic exp̃ſſis. Tãgit circa hoc in nouel. vtrũ p̃ viſitandis monaſtrijs ſibi ſubiectis abbatiſſa poſsit ęgredi. iſte tex. facit, q̃ non; quia generaliter loquitur: ergo gñraliter debet intelligi, de cõiu. lep. c. 2. vbi de hoc. Item quia fortificatur prohibitio in eo, q̃ infra duo ſoli caſus excipiũtur. in ãlijs ergo eſt valida. ad hoc de deci. c. ad audientiam. 31. diſt. c. omnino. 31. q. 1. c. quomodo. ibi [nõ exires.] & ſi dicatur, iſta litera non loquitur in abbatiſſa. reſponde, q̃ appellatio monachorum includit abbates, vbi de animarum ſalute agitur. de ſimo. c. fi. Item. in §. verùm. exprimit de abbatiſſa: facit ergo viſitationem per aliam. & vide
3 quod no. in Cle. 1. eo. ti. poſt prin. in glo. iſtorum. ¶ †† Quartò no. q̃ etiam honeſtæ perſonæ prohibentur ingredi clauſuram monaſterij: niſi ſubſit manifeſta, & rationabilis cauſa, & accedat licentia ſpecialis illius, ad quem pertinet: puta illius, qui præeſt illi mõaſterio. 18. q. 7. c. in decima. qui debet eẽ ab epiſcopo comprobatus. ea. q. c. qui religioſis. & not. hic, q̃ duo cõiunctim requiriũtur. ſ. q̃ cauſa ſit rationabilis, & manifeſta, ſicut. s̃. de vi. & ho. cle. c. monaſteria. & ibi cõcordantiæ. ¶ Quitò no. in §. ſanè. q̃ nõ debent recipi in monaſterio plures moniales, q̃ de bonis ipſius poſsint ibi ſine penuria ſuſtentari. & Ioan. And. in gloſſ. not. non dixit. & c. iſtud verbum [abſq; penuria] ponderat, quod minus importat, quàm ſi diceret [commodè ſuſtentari.] quod exemplifica, vt in glo. ſuper qua dicit in nouel. q̃ formantes articulos debent eſſe cauti in ponderando verba. facit quod ipſe no. ỹ. eo. lib. de homi. c. 1. ſuper verbo Chriſtianorum. & de vſu. c. 2. in princ. In monaſterio autem virorum receptio vltra quàm poſsint ſine penuria ſuſtentari, non vitiat receptionem, vt in glo. hoc ſpecia
4 le, quam tenet Io. Mo. & Arch. ¶ † Sextò no. in. §. Verum. q̃ ſacramentum fidelitatis, vel omagium debet quis præſtare per ſeipſum perſonaliter, & etiam per procuratorem: quod dic, vt no. 66. diſt. c. tibi domino. & collige, q̃ p̃ debito ſoluendo debitor ire debet ad domum creditoris, non autem creditor ad domum debitoris: quod quando ſit verum, dic, vt dixi de pign. c. ſignificãte. & l. item illa. ff. de conſti. pecu. per Bar. poſt Cy. ¶ Septimò not. q̃ dicit [quàm primum commodè poterint] &c. quòd ſpecialitas conceſſa, debet eſſe ſuis terminis contenta: qua expedita ſine fraude, eſt redeundum ad ius commune. & cauſa ſpecialitatis ceſſante, ceſſat ſpecialitas. C. de epi. & cle. l. generaliter. & de vul. & pup. l. ex facto in nouel. ſecundùm Io. An. poſt Io. Mo. & Archi. ad hoc optimè. s̃. e. lib. de ele. c. cupientes. §. inſuper. ver. & nihilominus. facit quod not. Bar. in l. de pupillo. §. ſi quis ipſi prætori. de ope. no. nun. & l. ſenatus. de offi. preſi. vbi quando aliquid propter neceſsitatem conceditur, eatenus durat conceſsio, qua tenus durat neceſsitas; & non vltra. ad hoc c. quia pro remedio. 1. quæſtio. 7. ¶ Octauò no. in. §. porro. quòd iudices ſeculares non debent cogere moniales, ſiue abbatiſſas, vt litigent perſonaliter coram ſe. ad hoc. C. de epi. & cle. Aut. caſſa. & quod leg. & no. 11. q. 1. c. de perſona. & s̃. eod. li. de iud. c. mulieres. ¶ Nonò not. in §. & quoniam. quòd ordinarij locorum debent ſubditos cogere ad obſeruantiam canonum: aliter fruſtra occuparent membranas. vnde primo Mach. legitur, q̃ Mathathias zelatus legem quẽdã in Deum idolis ſacrificantem ſuper ara trucidauit, ſm̃ præceptũ legis: & moriẽs filijs ait: Aemulatores eſtote legis, & date aĩas veſtras p̃ teſtamento patrum. & poſt pauca: Cõfortamini, & viriliter agite in lege; qa in ipſa glorioſi eritis. Super iſta autẽ obſeruantia conſtitutionũ poſſunt epiſcopi facere ſtatuta, exaggegando pœnas ipſius conſtitutionis. qđ dic vt legitur, & no. s̃. de off. archipre. c. vt ſingulę. ¶ Decimò not. in d. §. quatuor ordines maiorum dignitatum eccleſiaſticarũ: nã quidã ſunt patriarchæ: & debet intelligi hoc de illis, quę habent. 22. diſt. c. pe. & fi. & de priui. c. antiqua. Quidam ſunt primates. & dicitur primas, qui eſt prior, & maior in prouincia: & de iſto loquitur. 18. diſt. c. 1. & 65. di. c. de p̃ſona. & de maio. & obe. t. humils. & de illis expoſuit. & in capite cuiuſq; prouinciæ debet eſſe vnus primas. 99. diſt. c. 1. vbi patet, q̃ patriarcha & primas idem ſunt, licèt nomina ſint diuerſa: & archiepiſcopi propriè ſunt primates: ſed hoc nomine ideò vtitur, vt comprehendat alios patriarchas: puta Aquileien. de quo habetur 9. q. 3. §. nunc verò. Item Bituricen. de quo habetur. 9. q. 3. c. conqueſtus. Item & Gradẽ. de quo 32. diſt. c. erubeſcãt. p̃ etiam idem dici de Piſano, ſecũdùm Vgo. qui ita not. 21. diſt. c. 1. vbi de hoc in glo. 1. c. primatibus. Iſti autem omnes ſub generali vocabulo epiſcoporum continentur, vt patet in d. c. 1. in ver. ordo verò epiſcoporum. ita dicit hic Archid.
5 ¶ †† Vndecimò no. in d. §. ibi [inuocato] q̃ iudex ſecularis tenetur iudicem eccleſiaſticum adiuuare. concor. de of. ord. c. 1. & ita hic in no. quid econuerſo an eccleſiaſticus teneatur iuuare iudicem ſecularem. iſtud autem auxilium iudicis ſecularis an poſsint inuocare iudices delegati Papæ, vide in c. ſignificaſti. de offic. dele. Item an inferiores ab epiſcopo, vide 23. q. 5. c. adminiſtratores. per Archid. ¶ Duodecimò no. in fi. c. q̃ poteſtas conceſſa ordinarijs in exemptos, debet ſtrictè, & limitatè intelligi, nec extendi vltra caſum cõceſſum, & hoc eſt regulare, q̃ limitata diſpoſitio limitatum producit effectum. vt l. ſi decreta. C. de tranſac. caſus enim omiſſus remanet ſub primæua iuris diſpoſitione, vt l. ſi cum dotem. in princi. ſolu. mat. ff. Item iſta iuriſdictio cõceſſa ordinarijs in exemptos eſt alterius ſpeciei, q̃ ſua: nam eſt delegata. & ideò di uerſam habet naturam ab ordinario. quod dic, vt no. in c. ad abolendam. in fi. de hęre. in nouel. facit quod no. in c. bi qui. s̃. eo. li. de præben. vbi de iuriſdictione, progata alterius ſpeciei, q̃ prima. ¶ Quærit Io. An. poſt Io. de Deo, ſi virgines dicentes ſe meretrices ingrediuntur monaſterium inſtitutũ ſolùm ad recipiendum meretrices, & non alias, ad agendũ pœnitentiam. Tenet, q̃ non tenet receptio talium: nec pñt ibi ſaluari, fraude durante: qua detecta inde debent expelli. alleg. de elec. c. cum dilecti. nam humilitatis cauſa mentiri non debuerunt. 22. q. 2. c. cum humilitatis. & qđ ibi no. legaliter eñ, inſtè, & ſanctè debet fieri monaſterij ingreſſus. 33. q. 5. c. notificaſti. & reprehenſa fuit vxor Ieroboã, q̃ ſub ſpecie pauperculæ intrauit ad prophetam, tertio Regũ. 14. & 1. q. 1. c. iudices. Non ob. de obſerua. ieiu. c. conſilium. cum concor. vbi dicitur, q̃ bonarum mentium eſt culpam timere, vbi culpa nõ eſt. & q̃ non debet eſſe melior conditio meretricum, q̃ virginum; quia ex his non concluditur, q̃ liceat mẽtiri, vel falſum dicere. Item cum iſte tex. irritet conceptionem vltra numerũ poſsibilẽ ſuſtentari ſine penuria: ſequeretur, q̃ virginibus occupantibus illum locum, non eſſet facultas poſtea recipiẽdi ibidem meretrices: & ſic remanebunt in peccato, contra mẽtem fundatoris loci: cuius diſpenſatio eſt pro lege ſeruanda, & non in alium vſum, quàm quo deſtinata fuerit, alteranda, vel cõmittenda, vt Cle. quia contingit. de relig. do. fatetur tñ Io. An. q̃ ſuper hoc verba inſtitutionis eſſent ponderanda. de priui. c. porro. cum cõcor. ¶ Secundò quæro poſt Lap. Si monaſterium eſt exemptum, & epiſcopus facit conſtitutionem, vt ad ipſum monaſterium nullus accedat ſine ipſius licentia ſub pœna excommunicationis, quam ipſo facto incurrat: an contrafaciens erit excommunicatus? videtur, q̃ non [quia extra territorium] &c. vt c. vt animarum. de cõſti. nihil enim ad epiſcopum de monaſterio exempto. de priui. c. 1. indiſtinctè quòd incurrit. In ſoluendo. & quod dicit de ſubdito, idem dicit in nõ ſubdito, ſi vadit ad illud per ſuam diœceſim, & cõſtitutionem illã probabiliter non ignoret: aliter ſi non vadit per ſuam diœceſim ad prædictum monaſterium, non ſit excõmunicatus, vt d. c. vt animarum. & hoc quando conſtitutio ẽ concepta per prædicta verba [nullus vadat] &c. ſi autem cõſtitutio diceret. Nullus in tali monaſterio ſito in ſua diœceſi, & exempto aliquid inhoneſtè committat: tunc quicunque ſit committens, non incurrit pœnam in conſtitutione cõtẽtam, per c. vt animarum. de conſti. facit 18. q. 2. c. Luminoſo. & præalle. c. 1. de priui. & c. ſi Papa. & s̃. eod. li. de of. or. c. ſi epiſcopus. arg. à contrario: facit etiam ad id, quod dicitur de exẽ-

pto,qđ no.Io.An.de vi.& ho.cle. Clc.dięceſanis.vbi đt Lap. in primo eius dicto dubito,an ſtatutum valeat, quod prohibet acceſſum ad monaſterium exemptum ſine eius licentia. Nam per hoc videtur contra priuilegium exemptionis facere,impediendo liberum acceſſum in ſubditis ſuis.arg.c.quã tò.de priui.nam in ſubditis non poteſt fieri talis prohibitio, ſi tẽdat ad præiudicium,ſiue damnum talis priuilegiati.arg. ℣.eo.li.de immu.eccle.c.fi.Item conſiderato effectu,tale ſtatutum videtur principaliter concernere ipſos exemptos: licèt verba ad aliud referantur. & terminus ad quem, non in quo diſpoſitio celebratur,debet conſiderari,vt l.quod ſponſa.C.de dona.ante nup.facit quod dixi in c. poſtulaſti.de foro comp.de indulgentia conceſſa ſubditis pro opere in alterius diœceſi conſtruendo. Sicut enim monaſterium eximitur ab epiſcopi poteſtate: ita acceſſus ad ipſum debet intelligi liber.Nam cui conceditur finis,videntur conceſſa omnia,quæ ad illum finem tendunt.ff.de procur. l.ad rem mobilem.& l. ad legatum.& cui conceditur hauſtus ad fontem,conceditur ſimiliter & iter ad ipſum.ff.de ſerui.ru.prædio.l.3.§.fi.& cui relictum eſt fiorreum, ad quod erat tranſitus per domum:videtur etiam relictus eſſe tranſitus.ff.de ſerui.vrba.pdi.l.Olympico.Ex quibus concludo,ꝙ ſtatutum tale nõ valeat,tendẽs, & principaliter diſponens ſuper re non ſubdita ſtatuenti.

Rub. De religioſis domib.

SVMMAE.

1 *Multitudo nimia confuſionem parit.*
2 *Collegium vnius religionis non poteſt ſe transferre ad aliud ſine licẽtia Papæ.*
3 *Collegium quando debet deſtrui, quid ſit fiendum de rebus communibus.*

CAP. I.

1 2 RELIGIONVM. No. ꝙ nimia multitudo [a] confuſionem inducit:ideò refrenãda fuit,vt hic,& de reſt.c.ſignificauerunt. & c.cũ cauſam.Natura enim ſemper nouas deproperat edere formas.& nihil eſt in ea, quod ſtare perpetuò poſſit, vt l. 2. §. ſed quia diuinæ. C.de veteri iure enuc. Similiter ad nouitates prona eſt,& ad diſſentiendum,vt c.cũ conſuetudinis.de conſue.& l.item ſi vnus.§.principaliter.de arbi.bona igitur fuit prouiſio Cõcilij nouitates refrenare,cõtra quas vide quod dixi in c.fi.s̃.de reli.dom.in notabili.2.& aduerte,quia iſtud c.& c.fi.s̃.eod.videtur cõtra id, quod no. Inno.in c.fi.de exceſ.præla.vbi pro aliqua iuſta cauſa poſſũt plures conſtituere collegium: puta ad defenſionem iuſtitiæ ſuæ,& aliorum:vel ne in officijs ſuis fraudem faciant,vel cauſa religionis,vel pietatis.hoc enim eſt licitum, & à iure cõceſſum,vt l. 1.ff. de colle.illi.hic verò dr̃,ꝙ nõ licet cã religionis nouũ ordiné adinuenire;ergo &c.So.dic vt ibi per eũ.vbi pleni° dixi in prima oppo. poſt Bar.& an in iſtis collegijs poſſit quis intrare voluntariè, vel cogatur neceſſariò. ibi dixi in 2. q.¶ Secũdò no.ꝙ Papa reuocat ordines adinuentos de facto poſt generale Concilium:cuius tempus ponit Ioã.And.s̃.de deci.c.pe.& s̃.eod.li.de elec.c.nemo.ſuper glo.2.in nouel.& ponit Gul.exemplum in iſtis,qui vulgo apoſtoli dicũtur:nec tamen ſecundùm Apoſtolum volebant ſibi victum manibus quærere.10.q.3.c.cauendũ. & s̃.de cenſi. c.cum Apoſtolus. & refert etiam hic Io. An. qũo Papa Io.reuocauit, quantum de facto proceſſerat per eos,qui dicũtur fraticelli,vel fratres de paupere vita, vel bizzochuli, ſiue bigini. & incipit conſtitutio.ſancta Romana.& collige, ꝙ id, quod agitur contra prohibitionem conſtitutionis,non valet.arg. contra.s̃.de matrimo.contra. per totum.Soluunt Garſi.& Ioã.Mo.ꝙ ſi conſtitutio prohibens non procedit vltra: quod ſit contra,nõ valet.C.de legi.l.non dubium.ſi vltra procedit,illud ſeruabitur. vide quod no.de ſpon.duo.c.tua.& per Io.An.de reg.c.ad apoſtolicam.ſuper ver.obtinent. & per Bart. plenius in l.prætor ait.ff.de ope.no.nunci.¶ Tertiò no.in §. cõfirmantes.qũ vult Papa aliquem ordinem iam cõfirmatum in poſterũ aboleri, vel extingui. Non enim debet pr̃tes aliqua iniuria afficere:ſed loco ipſorum prohibet alios ſubrogari. & ſic deficient in ſeipſis.facit in Auth.de menſura or.clericorum.§.ſancimus.colla.3.vbi dicit,ꝙ ne eccleſiæ videatur laqueum inieciſſe; ex quo omnes fuerant confirmati,omnes in vnum ordinem conflari debuiſſent.& ſic non exterminaret quod fecerat.¶ Quartò not. ꝙ iſta cõſtitutio locũ habet in ordinibus mendicantium confirmatis poſt dictum Concilium; quia erãt fratres de ſacco . & etiam ſecundùm clericum Piſanum fratres ſanctæ Mariæ:ſed malè dixit, ſecundùm Io.An. quia nec regulæ,nec conſtitutiones arctant eos ad mendicorum, licèt aliqñ mendicent.Aduerte circa hæc:quia, vt dixi,iſta conſtitutio locum habet in mendicantibus: quibus,vt dicit tex.,pfeſsio, ſiue regula quælibet interdicit poſſeſsiones, & redditus.Quid ergo ſi eorũ regula , & conſtitutiones ſolùm iſta interdicunt? dicit Io.An.ꝙ in libro Gul.erat iſtud verbum [cõſtitutiones] ponens exemplum, cum religioſi non mendicãtes ex regula faciunt conſtitutiones de non recipiendis poſſeſsionibus, vel redditibus, & ꝙ eleemoſynas quærant.Lap. circa hoc referens no.per Pau.in Cle.vt profeſſores.de regu. dicit ꝙ religioſi mendicantes ex ſuis conſtitutionibus tantũ non approbatis per Papam non cenſentur mendicantes; maximè quia poſſunt contra conſtitutionem venire,etiam iuramento firmatam. & pro Paulo facit illa litera,quæ nõ habet [conſtitutioes] ſed in antiqua erat,& ſecundũ ipſam gloſſauit,& exemplum poſuit hic Gul.In contrarium.ſ.ꝙ cenſeantur mendicantes,facit quod ſcripſit Io.An.in nouel.s̃.de regul.c.ſanè.in gl. 1.ſi locus.in prin.vbi dicit,ꝙ ſatis eſt,ꝙ poſſunt non tolli.¶ Quintò no. ꝙ iſti mendicantes,quorum debet religio,& ordo deficere per præſentium obitum,vel deceſſum,nõ poſſunt loca acquirere,nec hactenus acquiſita diſtrahere.hodie omnibus mendicantibus prohibitum eſt noua loca acquirere ad habitandum : vel antiqua mutare ſine ſpeciali licentia Papæ. ℣.de exceſ.præla.c.vno.& per Clo.cupientes.primo reſpõ.¶ Sextò not. ꝙ iſti,quorum debet religio deficere, vt prædictum eſt, poſſunt trãſire ſingulariter ad reliquos ordines approbatos.qđ intellige etiam minoris religionis.Satis eſt eñ, ꝙ promittat tria ſubſtantialia, de quib. de ſta.mon. c.cum ad monaſteriũ.in fi.in nullo igitur religio cum debet deficere,debet hoc nocere præſentibus.ſimiliter cum ſtatus eccleſiæ alteratur,debet hoc fieri ſine præiudicio præſentium, qui ſunt in eccleſia inſtituti, ar.c.conſultationibus.de dona.& c.cum veniſſet.de reſt. ſpo. & vide quod not. in c.paſtoralis.de priu.in nouel. ¶ Septimò no.Io.An.in fi.c. in nouel.aliquid licere ſingulariter,quod non licet vniuerſaliter.ad idem de re.dub.c.cum ſenatus.ff.& C.de iude.l.2.in quibus dr̃,ꝙ collegio Iudęorum, vel aliàs illicito aliquid legari non poteſt : ſingularibus autem perſonis ipſius collegij poteſt. ¶ † Octauò no.in fi.c.ꝙ collegium, ſiue conuentus vnius religionis non poteſt ad alium conuentum alterius religionis ſe transferre ſine licentia Papæ:& loquitur iſte in ordinibus,qui debent deficere in ſeipſis. Quid ergo in alijs, vtrũ ſicut ſingularibus eſt permiſſum tranſire de latiori ad arctiorem:ita etiam ſit permiſſum vni conuentui ſe,ac locum ad alium arctiorem transferre ? Ad hoc dico , ꝙ regula inſtituta in loco, vel ſtatus antiquus ipſius loci immutari, vel alteri loco ſubijci nõ põt ſine auctoritate epi:nec debet epſ i talibus cõſentire ſine cõſenſu Capituli ſui, ſecũdùm Hoſt.s̃.de ſup. neg.præla.c.2.& de his, quæ fi.à præla. c.nouit. & c. ſe. facit quod no.in c.olim causã.il.2.de reſt.ſp.vbi de hoc dixi in 13. notab. ¶ Quæro poſt Ioa. And. pone,ꝙ iſti ordines debentes deficere

deficere,obtinuerunt licentiam transferendi ſe ad alium ordinem approbatum:ſicut obtinuerunt fratres de ſacco trãſlati ad ordinem ſancti Fidriani:nunquid legata eis relicta debẽt huic ſecundo ordini? videtur ꝙ ſic;[quia res, quæ ſuccedũt] &c.s̃.vt lit.pen.c.eccleſia.Item conſtat, ꝙ iſtæ eccleſiæ, & loca obueniebant Eccleſiæ Romanæ per iſtam cõſtitutionem:ſed in talibus bonis vacantibus, quæ deferuntur principi:ſi illa donat,latiſsima fit interpretatio.C.de bo.vac.l.2. li.10.& hæc ſunt beneficia,quę ſunt interpretanda latiſsimè. de ver.ſig.c.olim.Item conſtat, ꝙ ſubrogati tenentur ad onera,vt in Cle.1. de cenſi. ergo eis debentur commoda. de reg. iur.c. qui ſentit. ℣.eod.lib.cum concor. ſimile quod ipſe not. de priui.c.cum perſonę.in fi.pe.gl. ¶ Secundò quærit Io.An. de q. diſputata. qua querit , an miles, qui donauerat prædia iſtis mendicantibus inuẽtis poſt Concilium cum pacto,ꝙ redirẽt ad eum,vel ad eius heredẽ, ſi cõtigerit eos recedere,vel habitum ſiue ordinem mutare. vtrùm,ipſis poſt iſtam conſtitutionem transferentibus ſe ad ordinem approbatum,miles poſsit reuocare donata ? dicit Io. And. ꝙ iſta quæſtio not.in dobus.Primò,inquantum dicit,ꝙ mẽdicantes haberent prędia.Secũdò,in quantum dicit, ꝙ trãſiuerũt ad ordinem ap,ꝙ batum,cum nõ poſſent,niſi cũ licẽtia Papæ, vt in fi. c.eius ẽt ſolutio reprobatur, vt hic in nouel.& ideo Io. de Deo forma uit q.in non mendicãtibus. & tenuit, quòd ſi debito mõ trãſuerunt ad ſtrictiorem religionem,nõ licebit reuocare dõata,cum mutatio fuerit in melius.de voto.c.ſcripturæ.& tacitè id debuerit intelligi.ſi ad latiorem,dicebat locum eſſe reuocationi.de ver.ſig,c.abbate.in fi.omni tamẽ caſu locum dimittere ſine licẽtia donãtis nõ poterãt,ſi contẽplatione loci fuerat facta donatio;puta quia donãs erat patronus, vel habebat ibi ſepulturam:niſi id fieret de Papæ licentia,qui ẽ sũmus princeps.9.q.3.c. cũcta. cũ cõcor. ſecũdùm Io.de Deo. li.1.q.vlt & adde quod circa hoc no.in fi.in c.verum.de cõd. app.& quod dixi in c.poſtulaſti.de fo.comp.poſt Inn.& Hoſti.Lap.in hoc tangit q. de Barone, qui ædificauit,& dotauit monaſterium:ſi abbas,& monachi euis fiãt ingrati,an poterit bona monaſterio collata propter talem ingratitudinem reuocare?vide in Spe.4. parte ti.de dona. ver. quid ſi aliquis Baro.vbi arguit pro & cõtra.& tãdem dicit,ꝙ monaſterium nõ poterit deſtruere,nec bona ei auferre,propter ratiões inductas:pſonæ tñ inde eximãtur , & aliæ ibi ponãtur. ¶ Tertiò quęrit Ioã.An.de iſtis mẽdicãtibus,de quibus remittit ad no.generaliter in Spe.de ſta.mo.§.1. ver. 3. in quo quærit,an bona ingrediẽtium ordinem Minorum, vel Prædicatorũ,vel aliorum mẽdicantium trãſeãt in eos, & dicit,ꝙ ſic; quia & ſi illa retinere nõ poſsint : vẽdere tñ poterũt pro ſuis neceſsitatibus.Ibi etiam in verſ.4.quærit,an illi ordines poſsint petere bona ipſorum ingrediẽtium, vel aliorum.& eſt dicẽdum, ꝙ ſic , ſecundùm Inn. de proba. c. in præſentia. Sed ipſe dicit,ꝙ bona talium debẽt peruenire ad epiſcopum. Tamẽ Archid.ſcripſit.19.q.3.c.qui ingrediẽtibus. ꝙ dictum Gul.ẽ benignius.de iure videtur dicẽdum, ꝙ fratres minores nec bona talium poſsint petere,nec recipere,per c.exiui.& c.exijt.đ ver.ſig. Alij verò mẽdicãtes poterũt illa petere, nõ vt illa teneãt,ſed vt ipſa vẽdant,& de precijs viuãt, etiam ſi legentur eis,vel dẽtur; nõ vt vendãt,ſed vt retineant. Si autem prohibeantur ea vẽdere,tali prohibitiõe nõ obſtante,vẽdere potẽrũt propter turpitudinem ſuam.facit ℣.de reg.iur.c.in pa.ita refert hic Lap.Ex cuius dictis nõ remanet intellectus eius declaratus;quia nihil allegat, qđ eius dicta ꝓbet; & ideò de his plenius vide,vt dixi in c.in præſentia.s̃.de proba.in repetitio ne.vbi plures quæſtiones formaui circa iſtos mẽdicãtes,maximè minores: quibus Bart. multum fauit in tractatu ſuo Minoricarum,& in multis reprehẽditur à diſcipulo eius D. Bal. vt ibi dixi.vide etiam quod de his no. Cyn.in l.Deo nobis.in 3 vltima q.C.de epi.& cle.¶ † Quartò quæro vltra Doct.quando vnum collegiũ,ſiue chorus debet deſtrui,ſiue diſſolui,qđ fiet de rebus communibus ? Iſtud cap.talia bona collegiatorum reſeruat Papę. Sed de alijs collegijs ſecularibus nihil dicit,qñ diſſoluuntur,vel aliqui inde exeũt, an retineãt partem ſuam.Ego in c.dilecta.de exceſ.præla. in 4. qõ. poſt Bart.ita ſcripſi:ꝙ quædam ſunt collegia,q̃ poſſunt habere bona in cõmuni,nõ in particulari (vt collegia monachorũ, & religioſorum) & in iſtis diſſoluto collegio, remanẽt apud ſuperiorẽ, vel cui ipſe commiſerit,vt l.1.C.de bonis va.& l.1. C. de iure fiſci. Quædam ſunt collegia, q̃ pñt habere aliquid in remune rationẽ laboris:vt collegium vnius eccleſiæ,cui bona cõferũt à Chriſti fidelibus pro diuino officio: & tũc diſſoluto tali collegio,ſiue in totum, ſiue quò ad vnum recedẽtem,bona non ſequuntur eos,ceſſante enim labore,ceſſare debet premium, vt l.Scio.in prin.de annu.leg. & quod not in l.ſicut. ff.qđ cuiuſq; vni.no.Quædam ſunt collegia, q̃ habent aliquid nõ ꝓpter ſe,ſed vt diſtribuãt inter alios (vt ſunt collegia hoſpitalium,quæ hũt bona, vt nutriant pauperes, & alios infirmos:) & tunc deſtructo collegio,nõ remanẽt apud eos: & ſi aliquis exijt, nihil inde extrahit. Nõ eñ habẽt hoc ꝓp eos, ſed ꝓp publicam vtilitatem ciuitatis, vt l. ciuitatib. ff.de leg. 1. Sunt.nudi miniſtri,& ideò apud eos nullum debet cõmodũ remanere,vt l.ſi qs Titio.de leg.3. Quædam ſunt collegia,quæ habẽt aliquid ꝓpter ſe principaliter,& directè. exemplũ in pecunia,quam ſimul cõferunt, vt aliquod inde emãt frumentum ad eorum victum,vt l.collegia.§. ſeruos. de colle. illi.& tũc ſi aliquis recedit,vel collegiũ diſſoluitur, debet recipere de illa pecunia,ꝓut eũ pro rata tãgebat,vt l. 1.in fi. de colleg. illi.ff. Eodẽ mõ dico,ſi erat in cõmuni aliqua res deputata ad proprium vſum eius (vt pote in fraternitate diſciplinatorũ eſt veſtis ad vſum cuiuſlibet deputata) certè qui recedit,debet illã veſtem ſibi habere.Si verò aliqua reſpiciunt cõmoditatẽ vniuerſitatis,& nõ ſingulariũ perſonarum principaliter (vt ſunt prędia,paſcua,& nemora,q̃ habet vniuerſitas,ex quibus omnera vniuerſitati incumbẽtia perſoluũtur:) & de iſtis ille, qui exijt , nihil dẽt habere , vt l.ſed & ſi hac.§. qui manumittitur. ff.de in ius vo.vñ ſcholaris, q recedit de ſtudio,nõ debet hr̃e partem pecuniæ,ſiue rerũ,quæ in vniuerſitate reperiũtur. Si verò vniuerſitas diſſoluatur in totũ, iſto caſu qđ reperiť, debet diuidi inter eos,q̃ reperiñť,vt l.3.in prin.de colle.illi.Sed hoc caſu quæro, an dicta bona dñt diuidi inter eos de vniuerſitate per capita:an per ſolidum , vel librã ? dic,ꝙ quædã ſũt bona,q̃ vniuerſitas habet ex collatione eorum ꝓpria:& tunc dñt diuidi,habito reſpectu ad modum,ſecũdùm quem cõtulerunt,vt d.l.1.in fi.de colle. illi. & quod ibi not.Quædã ſunt bona habita ex largitione aliorũ,q̃ donarunt, vel legarũt: & iſto caſu debet fieri diuiſio ſecundùm eum modũ , ſecũdùm quem deſeruiebant vniuerſitatis oneribus , vt l. incola. ff. ad munici.& in §. illud. Inſti. pro ſocio.ſi verò ſeruiebãt per ſolidũ & libram,eodem modo fiet diuiſio. Si verò non apparet,qualiter vniuerſitas habebat dicta bona, præſumẽdũ eſt, ꝙ habuerit ex largitione aliorum, vt no.Inn.de teſta.c.relatum.& prædicta no.Bar.in l.vlt.de colle.illi.q̃ bene hic applicanť;cum iſte tex. loquatur de bonis cõuentus , ſiue collegij diſſoluẽdi: & dicit, ꝙ applicanť Papæ. & patet rõ ex p̃dictis.

ADDITIO.

a ¶ Multitudo.Adde Bar.in tract. de ſchiſma.col.5.gl.in Auth.de referẽda. circa fin.

Ru. De capellis monachorũ.

SVMMAE.

1 *Rectores per epiſcopum ſunt inſtituendi ad præſentationem monachorum in eorum eccleſiis curatis.*
2 *Inſtituti per epiſcopum in eccleſiis monachorum curatis debent eſſe perpetui.*

3 *Inſtitu-*

3 *Institutio qñ spectat ad monachos in ecclesiis curatis eis subiectis.*

CAP. I.

PRESBYTERI QVI. Ponit dictum, cuius ratione interserit, ibi [debeant.] ¶ Not. 1. ꝙ dicit [ꝙ presbyteri] nec distinguit. an sit monachus, vel clericus talis per episcopum institutus ad præsentationem laicorum: quod inducit Io. An. ad q. Io. de Deo lib. 1. q. 37. qui loquens de monacho ad præsentationem abbatis per episcopum instituto in capella, dicit eum per abbatem remoueri nõ posse: nisi ex causa legitima: ne sic illudatur episcopo. Dixit tamen, ꝙ si ltĩa causa subest, ex illa tamen episcopo exposita poterit remouere. alle. 10. q. 2. c. precariæ. dicit enim, obedientiam per talem actum non extinctam: huic rationi contradicit 16. q.
1 1. c. ne pro cuiuslibet. secundùm Io. And. ¶ † Secundò not. ꝙ ad præsentationem monachorum in eorum ecclesijs curatis sunt rectores instituendi per episcopum. & glo. 2. dicit, ꝙ de iure communi tales præsentationes debent fieri à prælato, & conuentu, per c. ea noscitur. Sed certè istud cap. probat, ꝙ debet fieri à prælato cum consensu conuentus, secundùm Lap. & ista diuersa possunt fieri communiter ab vtroque, vel ab vno ex his cum consensu alterius, vt patet. s. eo. lib. ne se. va. c. 1. Item hoc, quod hic dicitur, ꝙ ad monachos præsentatio, & ad episcopum instõ pertinet, intelligit glo. verum in ecclesijs non spectantibus ad monachos pleno iure: aliàs per eos fieret institutio, vt in glo. 3. in nouel. super verbo populi. quę dicit, ꝙ illud, quod hic dicitur, habet locum, ẽt si aliàs in spiritualibus, & temporalibus pleno iure haberẽt ecclesiam ex episcopi collatione. Curam enim populi à se abdicare nõ licet. ff. de of. præsi. l. pe. facit quod no. de censi. c. cum venerabilibus. Item etiam aduertendum, secundùm Io. And. post Archi. ꝙ regulariter per episcopos in ecclesijs parochialibus debent presbyteri institui. 26. q. 2. c. sanè. in fi. & q. 7. c. nullus. 80. dist. c. episcopi. & 10. q. 1. c. regenda. & hoc verum, nisi p̃sentatio pertineret ad patronum, vt d. c. sanè. 1. respon. & de iure pa. per totum. & idem si ecclesia est posita in terminis alterius ecclesiæ: nam episcopus non ponet ibi ministrum: sed rector parochiæ p̃ñtabit: qui si negligeret, episcopus suppleret. pro hoc facit, quia ratione parochiæ rector videtur pñs, vt c. 3. s. de eccl. ædif. vbi de hoc. & ita dicit hic in nouel. referens Inn. & Host. qui hoc dicunt. s. de excep. c. cum venerabi-
2 lis. in fi. ¶ † Tertiò no. ꝙ instituti per episcopũ in ecclesijs monachorum curatis debẽt esse ꝑpetui. i. donec vixerint. de quo in glo. 4. Quandoq; tamen est secus. s. de sup. neg. præla. c. qa regulares. & per Io. An. in c. cum de beneficio. s. eod. li. de p̃ben. ¶ Quartò no. ꝙ tales presbyteri in talibus ecclesijs instituti non debent, nisi per episcopos, & ex causa rationabili, amoueri. & intellige pro cã. s. non leui: imò nec pro graui, quæ in notitiam populi non deuenit. 30. q. 1. c. fi. & no. 81. dist. c. si quis episcopus. facit 83. dist. c. presbyter. secundùm Archi. scd̃m quẽ (ex quò de crimine agitur) solus episcopus habet cognoscere. 16. q. 2. c. 1. in fi. & Archid. 11. q. 1. c. de persona. remittit ad no. per Bar. de priuil. c. cum & plantare. & per Innoc. de off. ord. c. quantò. & de præb. c. in Lateran. & ita hic
3 in nouel. super glo. fi. ¶ † Quæro, quando ad monachos spectat instõ in ecclesijs curatis eis subiectis; ita ꝙ ratione populi non exempti ab episcopo recipiunt ab eodem curam animarũ, ad quẽ spectabit remotio talis presbyteri, si deliquat? Aduerte, quia aliter videtur sentire Lap. hic, aliter Io. And. in c. veniens. de verb. sig. quorum mentem vt clarius habeas, referam verba vtriusq;. Lap. contra. dicit hic, ꝙ isti presbyteri, de quibus loquitur c. erunt perpetui. i. quousque vixerint, nisi reuocarentur ex causa rationabili per episcopum, vt in gl. & tex. exprimitur. & est ratio; quia institutio episcopalis ad curam perpetuat institutionem ꝑ monachos in ipsorum ecclesia exempta. qui institutus nõ per monachos, sed per episcopum remoueri debebit: & hoc facit auctoritas episcopalis, & ꝓrogatiua curæ populi, ad quam per monachos episcopis p̃sentantur, & per episcopos instituũtur. de off. ord. c. ad hoc. & de transac. c. de cetero. & c. veniens. Quò ad primũ dic, vt de præb. c. extirpandæ. §. qui verò. quò ad vltimum (ex quò talis ecclesia est parochialis) suberit loci diœcesano, vt s. de priui. c. ex ore. multò fortius suberit rector illius. j. de priui. c. ꝑ exemptionem. in prin. propter quod si delinquat, per diœcesanum puniri poterit, & ecclesia ipsa, & cura priuari, tanquàm ipsius subditus. ad hoc s. de Iudæ. c. postulasti. & j. eod. li. de priui. ad fin. c. 1. & quod no. Io. An. post Host. de cle. pereg. c. fi. super glo. 2. & de off. or. c. ordinarij. super glo. hoc ad eius. Ratio, quia cum ꝓpter curam ipsam per monachos institutio fiat in ipsa ecclesia: & respectu ipsius curæ instõ fiat per episcopum ad curam, institutio ipsa erit accessoria instõni factæ per ipsum: & naturam ipsius tanquàm principalis, & dignioris sequetur, vt j. de re. iur. c. accessorium. & de cons. ec. vel alta. c. quod in dubijs. & de præb. c. is cui. §. non sic autẽ. s. eod. lib. Vel dicendum, ꝙ si ecclesia parochialis conferatur per monachos ad beneplacitum, quod esse potest, vt in Cle. quia regulares. de sup. neg. præl. & de sta. mona. c. ne in agro. § qui autem. & de exces. præla. Cle. frequens. §. q̃dam est. & Cle. & si principalis. de rescrip. facit ad hoc, & quod vtrobique per Io. An. vbi tũc institutio facta ꝑ monachos erit principalis. & commissio curæ, siue institutio facta per epm̃ erit accessoria. & sic sequetur naturam principalis: vnde remoto instituto, siue prouiso per monachos, præsentato epo ad curam parochianorum, expiraret cõmissio curæ fcã per episcopum. facit quod no. Io. An. & Archid. post Inno. j. de ver. sig. c. veniens. super verbo examinandi. hoc, quod dicitur à ver. vel dicẽdum. hucusq;, intelligẽdũ ẽ, quando pertineret istud ad monachos ex priuilegio, vt patet ex isto c. Si autem nõ institutio, sed præsentatio spectat ad monachos, etiam quò ad ecclesiam, & parochianorum curam: vel etiam institutio rectoris ecclesiæ fienda per eos, non ad beneplacitum, sed perpetuò: & institutio quò ad ecclesiam, & curam ad episcopum pertineret: tũc habebit locum istud c. Ratio quia cõsuetudo, vel statutum non debet posse dare potestatem reuocandi factam institutionem rectoris ecclesiæ, maximè per episcopũ quò ad parochianorũ curam: nec quò ad institutionem per eos in ecclesia perpetuò, non ad beneplacitum, factã. ita dicit ad literam Lap. ex cuius mente, & verbis colligo, ꝙ id verum, etiam vbi ad monachos spectat institutio in eorum ecclesia etiam exempta: tñ propter curam populi, quam committit episcopus, ad ipsum epm̃ pertinebit amotio presbyteri taliter instituti. & si hoc est verum, quæro in quo casu habebunt locum not. per Io. An. & Archi. post Inn. in d. c. veniens. super verbo examinandi. vbi in nouel. & de istis presbyteris præsentatis per monachos dicit, ꝙ qñ ecclesiæ sunt exẽptæ ex toto: tunc clerici instituentur per fratres. 16. q. 2. c. 1. Sed & tũc si populus non est exemptus, talis rector institutus per fratres recipiet curam ab episcopo, & reddet sibi rationem populi; quia & ibi ad consilium episcopale & recipiet statuta synodi, & respondebit de quarta parte decimarũ, & oblationum, & mortuariorum, & hmõi, quæ sibi à populo obuenerunt. & præstabit sibi reuerentiam, & obsequium, & honorem ratione populi, & alia, q̃ alij rectores præstãt episcopo, argu. s. de priui. c. ex ore. & de ma. & obe. c. quod super. nec est cõtra hoc quod diximus. s. ꝙ debet recipere curã animarum ab episcopo; quia eadem ratione videtur, ꝙ quando episcopus instituit aliquem in ecclesiá nõ exempta, vbi clericus est patronus: ꝙ deberet recipere curam temporalium à patrono. Sed non est simile; quia curam animarum non potest quis habere, nisi per episcopum, cui subest, vel vicarium eius. 16. q. 8. c. nullus. & j. de of. archi. c. cum satis. & de insti. c. ex frequẽtibus. ex quo enim per patronum clericum institutus est,

est, & cura animarum quasi accessoria est. & ideò ẽt nulla ei⁹ exceptio admittitur, nisi fortè infamia laboraret, vt s. de appel. c. constitutionis. & de accu. c. accedens. nec accusabitur à populo, vel ab alio coram episcopo. Item episcopus de criminibus eius, vel negligentia nõ inquirit; quia nõ est iudex eius. Sed si est negligẽs, vel etiã absens: tũc episcopus poterit dare licentiã populo, ꝙ ab alio recipiat pęnitentiã, & alia sacramenta. s. de off. or. c. inter cetera. in fin. Sed episcopus nõ prohibebit, ꝙ parochiani nõ recipiant sacramẽta ab huiuscemodi rectore, quamdiu toleratur. 8. q. c. nõne. nisi sciret, vel vehementer præsumeret, ꝙ parochianos vellet rector trahere ad errorem, vel ad peccandum. Tũc eñ non quasi iudex, nec in forma iudicij, sed quasi superior rector eius, & cui etiã præ alijs, & super alios est commissa cura eius parochiæ, poterit eis mandare, ꝙ ab eo nõ recipiant sacramenta. ar. s. de diuor. c. quantò. Tñ bene caueat iste episcop⁹; quia si postea rector cõqueritur de eo, oportet eũ probare cãs, & præsumptiones, quare hoc fecerit: quas si nõ probauerit, punietur, argu. s. de exces. præla. c. 2. Ab hoc autem rectore si appellent parochiani extra iudicium, appellandus est abbas suus; quia & hæc appellatio plus habet vim prouocationis ad iudicium, q̃ appellationis. de ap. c. cum sit. Sed si appelletur ab eo in iudicio: tũc appellandus est episcopus, à quo eos habet. de ma. & obe. c. solitæ. sicut ecclesia vacante custodiam habet populi quò ad curam. 63. dist. c. si in plebibus. officia tamẽ audiẽt in parochiali ecclesia etiam uacante. & etiam ab extraneo sacerdote; quia locus ille corporalis ad hoc deputandus est. s. de paroch. c. vt dominicis. immo & si rector processisset, inquirendo contra parochianum, appellabitur episcopus: & tunc vocabit rectorem, vt defendat processum suum. de app. c. cũ speciali. circa fi. & si non comparuerit, ꝓcedet episcopus; qa in causa appellationis bñ proceditur, lite nõ cõte. Ita refert ad literam in nouel. in d. c. veniens. Cuius dicta (in quantum sentit, ꝙ episcopus nõ sit iudex istius presbyteri instituti, siue præsentati per monachos, nec inquirat de ipsius delictis, nec accusetur coram eo, nec ipsum examinet, & ꝙ curæ commissio sit accessoria, & abbatis institutio principalis:) videt omnia contra ea, quæ superius dixit Lap. & contra istud c. & contra c. per exemptionem. j. eo. li. de priui. vbi ratione populi non exempti sacerdos ecclesiæ, quãtumcũque exemptę, subest diœcesano. vt ergo clarius intelligas, recurrendũ puto ad no. in c. ex ore. de priui. in nouel. post Inno. vbi de istis capellis subiectis abbati exempto. Ex dictis ibi collige tres casus. nã qñq; abbas ẽ exẽpt⁹, & nõ membra: quãdoque abbas & membra, sed non populus: quandoq; abbas, membra, & populus. & in quolibet membro dubitari potest, vtrùm abbas habeat iurisdictionem in dictis membris: & ad quem ex eis spectet institutiò, & destitutio. Quò ad primum ergo casum quis exerceat iurisdictionem in capellis, siue membris non exẽptis. dicit, quòd abbas. arg. s. de off. ordi. c. quantò. & de dona. c. pastoralis. in glo. secus. in fi. Ad quem autem spectet institutio in prædictis ecclesijs non exemptis. dicit, ꝙ ad episcopum, ad præsentationem abbatis: cui debet de tẽporalibus responderi. s. de priui. c. cum & plantare. §. & in ecclesijs. & hoc verum, nisi essent pleno iure concessæ monasterio quò ad vtrãque legem, scilicet diœcesanam, & iurisdictionis; quia tunc abbas institueret. 16. q. 2. c. 1. Secundo casu qñ sunt exempta membra, sed non populus: tunc abbas debet instituere clericos: & si fuerint deponẽdi, referet ad Papam. de sta. mo. c. in singulis. §. ordinentur. & d' iurisdictiõis exercitio idem dico, quod quando non sunt exempta. Tertio casu quando abbas, membra, & populus sunt exempti: tũc in nullo debet abbas episcopo respondere. & per ista videtur dicẽdum, ꝙ hoc c. inquantum loquitur de depositione presbyteri, habet locum, qñ capella non est exempta, nec pleno iure subiecta abbati quò ad vtrãque legem. & sic põt intelligi dictum Lap. aliàs si esset dicto iure subiecta, vel exempta sine populo, vel cum populo, & similiter abbas, ad ipsum institutio pertineret, & depositio ad Papam. cogita sup̃ his, an sint bene dicta: quæ tamen elicio ex dictis tantorum patrum, vt vidistis. & adde quod dixi. s. eod. li. de præbẽ. c. 1. & c. de monachis. eod. tit. & c. cum & plantare. de priui. vbi de his, de q̃bus dicti presbyteri debent respondere episcopo. & super possessionibus, & delictis, an corã episcopo, vel abbate exẽpto habeãt conueniri: & cum quo, si imponantur collectæ, debeant contribuere. dicit, ꝙ cum patronis exemptis, & nõ cũ episcopo. quod not. vbi etiam ad quem spectat custodia talis ecclesiæ vacantis: vide etiam, quod no. in c. recepimus. de priuil. vbi quandoq; clerici, & non rector sunt exempti: quandoq; omnes. quod dic, vt ibi. vbi in delictis coram quo conueniantur isti exempti.

Rub. De iure patronatus.

SVMMÆ.

1 *Laicus potest habere ius patronatus in ecclesia.*
2 *Ius patronatus quid sit.*
3 *Laicus potest dare ius patronatus sine consensu ecclesiæ.*
4 *Donatio iuris patronatus facta per laicum non præiudicat episcopo, qui consensum non adhibuit.*
5 *Patronus laicus ad præsentandum habet tempus quadrimestre.*
6 *Legatus de latere ecclesiã spectantem ad præsentationem clerici, & laici, an possit conferre.*

CAP. I.

SI LAICVS IVS. Tres sunt partes. Prima ponit dictum. Secunda protestat. Tertia ponit vnum dictum, quòd postmodum ampliat, ibi [& omnino.] Secũda, ibi [Per præfatam.] Tertia, ibi [Ve-
1 rum.] ¶ † No. ꝙ laicus potest habere ius patronatus in ecclesiis. & quid sit ius pa-
2 tronatus. † dic, vt s. eod. in rub. in nouel. Et ex quibus causis acquiratur. dic, vt s. eod. c. cum secundum. Nã inter alios modos quæritur cum vniuersitate. s. eo. c. ex literis. circa quem modum acquisitionis vltra ibi not. Io. And. de hoc in nouel. quærit, & latè disputat. si vendatur castrum cum omni iurisdictione, honore, & districtu, & omni iure patronatus, quod competit venditori in ecclesijs dicti castri, vel districtus: an transeat isto casu. dubium in q. facit prædicta expressio [& omni iure patronatus] & c. iura enim, quæ de tali transitu cũ vniuersitate loquuntur, videntur solum debere intelligi, cũ venditur vniuersitas, nulla facta mentione de ipso iure patronatus: & sic pro eo nullum videatur pretium cõstitutum. Sed quando exprimitur, non potest negari, quin aliquid videatur pro ipso pretium constitutum, sicut pro alijs rebus expressis. & per consequens contractus vitiosus, per c. ad quæstiones. de rerum permu. & c. querelam. de simo. Ioã. An. pro ista parte, ꝙ talis expressio noceat, & vitiet. primò probat, quia expressa nocent, q̃ de sui natura venirent aliàs in contractu, vt l. si vnus. §. illud. ff. de pac. vbi expressa remissio futuri doli non valet: licẽt veniret in remissione, vel pacto, ne depositi agatur. Item constat, ꝙ ius patronatus non potest vendi, vt in c. de iure. s. eo. & ff. de contrahen. empt. l. sed Celsus. in princ. accedit tamen rei venditę, vt l. immodicis. eo. ti. vbi ergo nõ venit accessoriè, sed exprimitur, non potest negari, quin aliqd̃ fuerit eius pretium. ad hoc. ff. de euictio. l. pe. vbi pro seruitute viæ, vel actus, quando veniunt tacitè, si euincantur, nõ agitur de euictione: secus si specialiter exprimantur. in cõtrarium arguit. quia illa, quæ sunt in spiritualibus sine vitio exprimuntur. de elect. c. significasti. cum concor. & pro hac parte dicit se audiuisse pronunciatum in curia ꝓ, & contra. facit quod no. de fun. instru. l. quæsitum. §. pe. & de supellecti. leg. l. legata, propter quæ consulit, teneri certum, vt non fiat exp̃ssio

sio venditioni coniuncta. ſ. propter quam poſsit dici illud ex preſſè venditum: ſed in fin. inſtrumenti recognoſcat venditor ius patronatus trãſiſſe in emptorem, & fateatur ſe deſiſſe eſſe patronum, & ſe oẽ commodum, & animum depoſuiſſe.

3 ¶ †Secundò no. q laicus a poteſt dare ius patronatus eidem,
a vel alteri eccleſiæ ſine conſenſu epiſcopi: ſicut eñ in fundatione hoc poteſt agi, q̃ nihil iuris in ea retineat, vt de teſti. c. ſignificauit. ſic & poſtea poteſt ſibi in totum remittere, & donare: vt ſic quod licet à principio, liceat in proceſſu. Tãgit hic Io. An. cum patronus ratione dicti iuris in aliquibus teneatur eccleſiæ: an taliter eccleſiæ ipſe conferendo ius ſuum, vel alteri poſsit ſe ab illo onere eximere? Io. quòd ſ. 16. q. 7. c. cõſiderandum. Bar. Brix. ibi cõtra, cum poſſet illud donare, vt eo. ti. c. ex inſinuatione. Io. An. dicit, q̃ ſi Io. intellexit de eo, q̃ renunciaſſet illi iu. patronatus retento, procederet dictum Bar. Brix. ſed Io. non videtur ſic intellexiſſe. Ego tetigi ſimilem q. in vaſallo, an inuito dño poſsit renunciare feudo. & cũ hinc inde ſit mutua obligatio quò ad quædam, videtur, q̃ nó, vt l. ſicut. C. de ac. & obli. dic plenè per Bar. in l. is cum quo. ff. de aqua plu. arc. facit c. cum inter nos. ſ. de re iud. Tãgit etiã in nouel. an in præiudicium legitimorum heredum poſsit patronus renunciare iuri patronatus. Lau. q̃ non, pro quo facit quod no. 16. q. 1. c. conſtitutum. in fi. Archi. tenet contrarium per iſtud c. & c. ſignificauit. de teſti. Ego credo iſtud dictum Archid. proculdubio verum in iure patronatus, quod deſcẽdit ab ipſo renunciante: ſed in alio, quod deſcendit à genere, & tranſit ordine ſucceſsiuo de vno in alterum, nõ videtur, q̃ prior in gradu poſsit ſequentibus in gradu præiudicare, vt in l. peto. §. fratre. de le. 2. ibi [nec tamen ideò ſequentium cauſa ꝓpter ſuperiores in poſterum lædi debet.] facit quod not. Bart. in l. 1. ff. de interd. & releg. & l. diui fratres. d̃ iure pa. vbi delictum prioris in gradu, non nocet ſequentibus in ſucceſſione patronatus. ¶ Tertiò no. q̃ in iſta donatione, q̃ ſit alteri eccleſiæ, vel eidem nõ requritur conſenſus epi. qd ergo ſi fiat donatio laico, vel clerico iure proprio? Archi. tenet hic, q̃ in tali donatione neceſſarius ſit conſenſus epiſcopi: qa laici magis conſueuerunt eccleſias grauare, q̃ clerici, vel religioſi. ad hoc. 2. q. 6. c. laicos. Item quia ſi clerici lædunt, vel vexant eccleſias, facilius coercentur per iudices eccleſiaſticos. 89. diſt. c. iudices. Io. An. de hoc remittit ad no. per eum. ſ. c. illud. in vlt. glo. vbi idem tenet per iſtud c. pe. ſ. eo. tit. & vide qd̃ ipſe not. eo. tit. c. cum ſecundum. vbi quærit, an ius patronatus poſsit in feudum dari. Hoſt. q̃ non. Item an poſsit legari, vel in ipſo hæres ſingulariter inſtitui. dicit, q̃ non, ſine auctoritate
4 epiſcopi. ¶ Quartò † no. in ver. per præfatam. q̃ donatio iuris patronatus facta per laicum non præiudicat eꝑo, qui conſenſum nõ adhibuit: videtur enim quis donare in dubio ius, quod habet in re: non aũt ius, quod habet tertius in re illa, vt l. ſi domus. §. fin. & l. ſi ſerui. de leg. 1. & l. qui tabernã. de cõtrahen. emp. Sic etiam intelligitur & principis conceſsio, q̃ videtur facta ſine præiudicio tertij, vt l. nec auus. C. de emancip. libe. & l. 2. §. meritò. & l. ſeq. ff. ne quid in loco publi. & c. ex tuarũ. de auct. & vſu pal. t̃ũ ſim. Si aũt epiſcopus conſenſiſſet, in quo talis conſenſus ſibi præiudicet? dic, vt no. ſ. de donat. c. paſtoralis. Sed quid ſi tale ius donetur ipſi epiſcopo? Io. An. remittit ad not. ſ. eo. c. ſignificaſti. in nouel. vbi dicit, q̃ ſi habeat compatronum, epiſcopus præſentat rectorem, & poſtmodum præſentatum inſtituet. & ſic procedit opinio Goſ. Si autem non habeat compatronum: tunc ſine aliqua præſentatione inſtituat. & ſic habeat locum dictum Hoſt. qui dixit, q̃ deberet abſque præſentatione inſtituere. & ita hic Lap. ¶ Glo. 2. tangit, qñ ipſi eccleſiæ quis donat ius patronatus, quod habet in ea, quis præſentabit? dic, vt in ea. circa quam poſſet dici, q̃ tunc ius patronatus confundatur. nã ius patronatus eſt quædam ſeruitus. & per conſequens videtur extingui, cum peruenit ad eccleſiam: quia res ſua nemini ſeruit, vt l. ſi quis ædes. ff. de ſer. vrb. prædi. & l. in re cõmuni. eo.
5 tit. & l. quicquid. commu. prædio. Sol. q̃ eccleſia, & clerici ꝓſentent rectorem, cũ vacat, non eſt ſeruitus, ſed beneficiũ: reſpectu aũt epiſcopi, qui haberet liberam collationẽ, põt dici ſeruitus: ideò ſi peruenit ad eum, & nõ habeat compatronũ, extinguitur. ſecus ſi habeat; quia ratione partis ſocij ſeruitus retinetur in totum, vt d. l. fr quis ædes. ¶ Quintò † no. in §. verum. q̃ patronus laicus ad præſentandũ habet tempus qua drimeſtre. & not. q̃ dicit [ad præſentandum.] per hoc enim infert Io. An. contra laicos, qui credunt conſtitutioni ſatisfacere, eligendo. ſ. tempus, de quo per eũ. ỹ. eo. c. ſi. in fi. & quod ipſe no. poſt Compo. de reſcrip. c. cum. poſt gl. ¶ Sextò no. q̃ ius patronatus de laico in clericum tranſlatum, de cetero iudicatur ſecundùm naturam iuris patronatus clerico competentis, & non tanquam laici: vt, ſicut ad præſentandum, cleri cus habeat ſemeſtre tempus, idem in iure deuoluto per negligentiam laici patroni, vt refert teniſſe D. Ste. diſputando. Idẽ de c. ſtatutis. ſ. eod. li. de præbẽ. vt inferior, ad quem poteſtas reuertitur, non habeat menſem tantùm, ſed tempus ordinarium. allegat quod ipſe ſcripſit ſuper reg. contra eum. de re. iur. per hoc facit; quia mutata conditione perſonæ, & ſtatum rei conuenit immutari. ff. de ſol. l. cum quis ſibi. in prin. & qd̃ dixi de iureiu. c. quemadmodum. & de acquir. hære. l. Paulus. Itẽ filius, repudiata poſſeſsione bo. vñ lib. i qua datur antnus, recurrit ad poſſeſsionem bon. vnde cognati. in qua cum dentur cẽtum dies, ipſe habet annum, vt ff. de ſucc. edic. l. 1. §. qb. &
¶ §. ſe. Item duæ res vnitę in vnum retinent priuilegium, qd̃ ſingulariter habebant. de pæni. diſt. 1. c. medicamentum. & cõmunia de leg. l. 2. & quod legitur & not. ne ſe. vac. c. 1. ¶ Itẽ iſtæ rationes, quæ corroborant quod dicitur in iſto §. faciũt ad q. quam diſputat dominus, & præceptor meus D. Bald. in iſtis terminis. Statuto ciuitatis cauetur, quòd fœnerator poſt quinquennium non audiatur etiam de ſorte: qui ante quinquennium lapſum alteri non fœneratori iura ceſsit. quæritur an lapſo quinquennio, excludatur ceſsionarius necne. iſtud cap. & prædictæ rationes faciunt, quòd non obſtet ſibi curſus quinquennij; quia alteratur præſcriptione, mutato ſtatu rei, & conditione perſonæ. ipſe tenet contrarium per l. ſi fundo. vbi videtur expreſſum. Non obſtat iſtud cap. quia hæc nõ erat præſcriptio quadrimeſtris, inchoata tẽpore iuris ceſſi. quod patet, quia dicit [nullo modo attendi concedentem.] quod, ſi fuiſſet inchoata, attenderetur, ſaltem pro rata temporis, pro qua currit, vt Authen. quòd ſi quibuſdam. de præſc. long. tempo. quæ Authen. facit pro deciſione huius. c. & contra eius deciſionem in prædicta q. in quantum ibi dicitur, q̃ modus præſcribendi ex accidenti variatur, mutata qualitate perſonæ, in qua fundatur præſcriptio. ſed, dicit ipſa, non ob. quia d. Authen. loquitur in vera, & totali tranſlatione: vnde in futuro curſu non debet attendi in perſona, quæ nihil iuris habet, vt l. ſi partem. §. ſi per fundum. ff. quemad. ſerui. amit. & ita in caſu huius cap. pro quo facit quod not. Barto. in l. 1. ff. de app. & quod dixi de appel. c. Romana. §. debet autem. eod. lib. ſed in dicta eius q. cedens non potuit in totum tranſferre; quia directa actio eſt ius inſeparabile: ergo non interuenit vera tranſlatio, arg. ff. de noua. l. ſi vſusfructus. Cum igitur penes cedentem remaneat directa, & illa in ſui fructu, & exercitio, non debet mutare qualitatem, ac naturam ipſa ꝓſcriptio. Plus dicit, quòd ſi ipſe fęnerator, pendente præſcriptione, egit pęnitentiam: tamen præſcriptio currit, attẽto initio, vt l. 1. §. hoc tantũmodo. C. de vſuca. transfor. Sufficit eñ qualitatem huius verbi [fęnerator] ſemel in principio præſcriptionis affuiſſe. arg. C. de inſti. & ſubſti. l. pe. concludit igitur poſt multa, ceſsionarium eodem præſcriptionis genere. ſ. quinquennij, excludendum: niſi interrumpatur præſcriptio; quia tunc de nouo debet inchoari, & non conſiderari poſtea perſona auctoris, ſed ſua propria. & ſic erit neceſſaria ꝓſcriptio. 30. an. vt C. de conſti. pec. l. 2. Non ob. determinatio Ricardi Malum. qui in quadam ſimili q. tenuit, q̃ interruptio ſimplex

ſimplex facit, vt demum inchoetur eadem præſcriptio, ſ. ſtatuti regula: ſed permutatio bene facit recedi à ſtatuto. loquitur enim, quando non mutatur ratio præſcriptionis hic autẽ ratio, & cauſa mutatur, quãdo prędſcriptio incipit à ceſsionario. & hoc caſu aliquid obſtabit directæ, & non vtili, vt l. quotiens. in princ. de admi. tu. & not. in l. 1. de actio. & obli. ¶ Huic accedit q. diſputata, vt hic in nouel. Si Titius rem Seij ꝓſentis cũ bona fide, & titulo poſſedit ſpacio an. 5. & moritur Seius inſtituto herede. dicit eñ, q̃ non ſufficiẽt Titio alij quinque anni. immo requirentur. 35. ad 40. an. complendos. Cy. in Auth. quas actiones. C. de ſac. ſan. ecc. dicit, quòd quãdo priuilegiatus ſuccedit illi, cõtra quẽ prędſcribitur: aut prędſcriptio impeditur in totum, vel in tempus incertum: aut retardatur: aut non impeditur. Primo caſu non vtitur priuilegiatus priuilegio ſuo, vt l. ſi fundum. de fundo dotali. Secundo caſu cum retardatur in tempus certum: & vtitur, vt l. ſicut. de prędſcri. 30. an. Tertio caſu habet locum Aut. quod ſi quibuſdam. præalle. vt idem iuris ſit de parte temporis quò ad partem, quod de toto quò ad totũ: generaliter tamen loquendo, an priuilegiatus ſuccedens non priuilegiato vtatur ſuo priuilegio, vel econtra. dic vt in d. Aut. quas actiones. per Cy. ad quẽ remittit Io. An. Ex cuius dictis poſſet cõtra hoc. c. opponi de reg. nemo plus iuris. cũ concor. & de. c. dilecti. de deci. vbi priuilegium ceſſat in re non priuilegiata. Item q̃ clericus ſuccedens laico, cenſeẽ laicus, vt ſ. e. c. cũ dilectus. & actio ſubrogata obtinet locum primæ. ff. ſi ſeruus teſta. lib. eſſe iuſ. fue. l. 1. §. hæc actio. Item q̃ res trãſit cũ ſuo onere. de deci. c. paſtoralis. Ad idẽ. 2. q. 1. c. nihil. vbi perſona rũ varietas naturam rei, vel iuris non immutat. reſponde ad iſta per id, qd̃ dicit gl. pe. ¶ Quęro poſt gl. pe. vtrum ille, in quẽ titulo donationis excõicatus trãſtulit, ac ceſsit iura, repellatur agens per exceptionem excõicationis, ſicut ſi ipſe excõicatus egiſſet? iura allega. ſ. ꝓximè faciũt q̃ ſic. Sed hoc c. cum ſuis concor. allegatis. ſ. facit cõtra. & hanc partem tenet. ſ. q̃ non obſtet ſibi excõicatio cedentis. in nouel. hãc q. latius reaſſumit, referens primò Dy. diſtinguentem inter ceſsionem ex cauſa lucratiua: & tali obſtet exceptio ex perſona cedẽtis, & ex oneroſa: & nõ obſtet. poſt multa dicit Io. An. quòd non ponderata hac diſtinctione, in q. prædicta tenendum eſt cum glo. & pro ſol. contrariorum dicit conſiderandum, an vitiũ inſit perſonę, & rei: an rei tantũ. Exemplũ primi, quando res furtiua poſsidetur à fure. exemplum ſecũ di. ſ. quando rei tantũ, cum illam rem poſsideat bonæ fidei poſſeſſor: & hæc vitia (quia ſunt realia) tranſeunt ad vniuerſalem, & ſingularem ſucceſſorem. Inſti. de vſucap. §. furtiuę. Quandoq; vitia tangunt actionem, & perſonam: ſicut quando dolus interuenit in cõtractu, cũ aliàs res contrectatur (& ſic vitium non eſt in re: ſed tangit doloſi perſonam, & actionem) & tunc procedit diſtinctio Dy. de cauſa lucratiua, & oneroſa. Sed in q. glo. vitium tangit perſonam tantùm, & nõ actionem, in qua nullum vitium in cõtractu, vel re. & ſic nõ ob. ff. qd̃ q̃ſq; iur. l. 3. §. qd̃ aũt. & de. col. bo. l. cũ emãcipatus. in prin. nam ibi inflicta erat eliſio actioni, hic aũt perſonæ tñ. vnde exceptionẽ excõicationis obijciens non litem inficit, ſed perſonã euitat. ff. de ex. l. 2. in fi. qua rõne dicimus, tales exceptiones perſonã reſpiciẽtes, nec afficiẽtes actionẽ, nõ tranſire in heredem. ff. eo. ti. l. exceptiones, q̃ perſonã. facta igit vera ceſsione, q̃ aliàs teneat, ceſsionarius lucratiuus, vel nõ neceſsarius, vel volũtarius indiſtinctè agit: nec opponet, cedẽtem habere perſonã ſtãdi in iudicio, cum non ſtet ipſe, ſed alius. Fatetur tũ Io. And. q̃ ſunt certi actus facti ab excõicato, ſibi ꝓhibiti, cõtra quos obſtat except. ſicut ſi prælatũ eligit, vel ꝓuidit de bñficio. Eliduntur eñ illa p exceptionem, ſi in vim perẽptoriæ, & eriam per actionẽ, & viã nullitatis, in iudicio deducañ: & iſta nõ tangũt p̃dictam q glo. ſimiliter dicit in bannito, qui alteri ceſsit iura, an ob. exceptio banni ceſsionario. & loquor de bannito, bonis nõ publicatis: aliàs actio nes trãſirent in fiſcum. itaq; ceſsio poſt bannũ non teneret. Do. Bal. in prædicta diſpu. in excõicato, & bannito tenet diſtinctionẽ Dy. & Bart. qui dicunt, q̃ tali ceſsionario ex cã lucratiua obſtarent, ſed non ex cã oneroſa. nã ſiñ eũ ſtatutum vł actionẽ ad tps ſuſpẽdere. ſ. donec duret bãnũ, vel excõicatio. & idẽ operaẽ tpalis ſuſpẽſio facta interim, qd̃ operaẽ ppe tua excluſio facta ſimpliciter. arg. de cõdi. inde. l. ſufficit. Iſta rõ cõcludit cõtra ceſsionariũ, ẽt ex cã oneroſa; & iõ nõ videẽ vera: qa ſtatutũ nihil loqẽ de actiõe, ſed d̃ ꝓſona. & iõ ſiñ eũ rõ differẽtiæ ꝓt eſſe: qa cã oneroſa fauorabilior eſt cã lucratiua. ff. de his, q̃ in frau. cre. l. fi. §. 1. & no. Inſti. de act. §. itẽ ſi qs̃ fraudẽ. & hoc verũ (dicit ipſe) niſi iſta ceſsio ex cã lucrati ua fieret ex neceſsitate: vt qa teſtõr legavit mihi nomẽ d̃bito ris, & heres teſtatoris excõicatus ceſsit mihi iura: & talis ceſſio valet, & ſtatim expirat; qa fit de cõſcia, & mãdato legis. Nõ ob. ratio Io. An. q̃ ꝓſona ceſsionarij nõ ſit infecta. qa vtitur adminiculo infectæ ꝓſonæ, & ab eo habet cãm, & originẽ; iõ ſibi nocet, ne deludaẽ diſpõni ſtatuti. facit qd̃ no. Dy. in c. qd̃ alicui. de reg. iur. & qa q nõ habet ipſo iure exercitiũ ꝓpter bãnũ, nõ põt agere ipſe, vel alius, vt l. q aliena. §. quãquã. de ne. geſt. Et prius dicta locũ hñt, cũ exceptio concernens ꝓſonã auctoris eſt odioſa, excludens iudiciũ, nõ negotiũ. ¶ Sed quid dices de alia exceptione cõcernente ꝓſonã, nõ inducta ꝓpter odiũ, ſed fauorẽ (puta q̃ qſtiones inter cõſanguineos debeãt cõpromitti, & amicabiliter terminari) qd̃ erit, ſi ceſsionarius hñs cãm à cõſanguineo, cui vendidit, in ſe ſuſcipit, & compromiſſum petit: an debet audiri? Bar. tenuit diſputando in hoc vltimo exẽplo, q̃ ſic. & reſpondet ad l. venditor. ff. de iudi. vbi videtur caſus in contrariũ. & incipit diſputatio. Conſiliũ ciuitatis Piſanæ. &c. quæ ambæ diſputationes bene cũ his, quę no. Io. An. in iſto. c. vt prędixi, adaptãtur. ¶ Secundò quæro poſt gl. ſi. ſi ius patronatus eſt cõe clerico, & laico, nunqd habebũt. 6. menſes, vel 4. vel laicus 4. & clericus 6. & ſic quilibet tps ſuũ? gl. tenet q̃ habebũt. 6. menſes. & ſic habebit laicus ex perſona alterius, qd̃ non haberet ex perſona ſua. Idẽ Arch. q alleg. ſimile. C. de tẽpo. in integ. reſti. l. petendæ. Item alleg. q̃ magis dignũ &c. vt c. qd̃ in dubijs. de conſecra. eccle. vel alta. & ff. de rei vedica. l. quæ religioſis. prodeſt igitur laico cõmunio, quã habet cum clerico: ſicut prodeſt maiori communio cum pupillo, vt l. cõem. ff. quemadmo. ſerui. amit. per quam. l. determinauit Goſ. q̃ illud ius commune non præſcribatur per tertium cõtra laicũ minori tpe, q̃ cõtra eccleſiã. alle. l. ſi ſtillicidij. §. fi. cũ. l. ſe. e. ti. vbi in iſtis indiuiduis vno ex ſocijs retinente, retinet alter: & tale eſt ius ꝓnatus. ſ. indiuiduũ, vt ſ. eo. c. 1. Item in talibus vnius victoria ꝓdeſt alijs. de app. c. pe. cũ cõcor. In cõtrariũ facit; quia tale ius cadit in laicum, & eſt prędſcriptibilei, vt ſ. e. c. cura. ergo & cõtra laicũ. 10. vel 20. an. ꝑſcribetur, vt. C. de prædſcri. lon. tẽp. p totũ. nec eſt nouũ, vnũ ex patronis perdere ius, & alium retinere, vt l. ſi duo patroni. ff. de iureiu. & de ele. c. cum Vintoñ. & de pœn. c. in quibuſdam. cum concor. ſic & ſeruitus in parte perditur, & in parte alia retinetur. ff. quemad. ſerui. amit. l. nã & ſatis. & denunciatio quibuſdam ex dominis prodeſt, alijs non. ff. de no. oper. nun. l. de pupillo. §. ſi plurium. ſolu. dicit Ioan. An. Aut loquimur in præſcribente ius laici, & eccleſiæ: & habent locum iſta iura primò allegata. Aut in præſcribente diuiſim ius laici ſtante iure eccleſiæ: & habent locũ iſta iura vltimò allegata. ¶ †
6 Circa iſtam communionem inter laicum & clericum de iure patronatus quęrit Lap. an Legatus de latere eccleſiam ſpectantem ad præſentationem laici, & clerici poſsit conferre. Refert conſuluiſſe. D. Fed. quòd non, inuito patrono: ſed eo conſentiente ſic, etiam inuito patrono clerico. ex qua deciſione, & eis, q̃ dicta ſunt. ſ. poſt gloſ. infert Lap. q̃ clericus patronus cõicat ratione eccleſię priuilegio laici, & laicus priuilegio clerici: in illa eñ vniõe, & mixtura attribuitur alteri, quod in perſona alterius reperitur vtilius, vt dixi ſ. in 6. nõ.

¶ Accedit hic alia quæſtio : quid iuris , ſi ſimul præſentant ſcienter indignum. nunquid ambo,vel neuter: aut quis ipſorum erit ea vice poteſtate præſentandi priuatus? refert Lap. Do.Cornetanum.de Sen.diſputaſſe,quòd clericus erit priuatus, & non laicus. pro qua ſo.adducit quod not. Ioan.And. in reg.cui licet.de regu.iur.in vlt.ſo. quæſtionis.

Rub.De cenſib., procurationibus , & exactionibus.

SVMMAE.

1 *Archiepiſcopus prouinciam ſuam viſitare poteſt.*
2 *Viſitatio plena eſſe debet.*
3 *Eccleſiæ maiores, & minores in viſitatione veniunt.*
4 *Procuratio à locis viſitatis ſolùm recipi debet.*
5 *Epiſcopus ad diœceſim ſemel viſitatam reuerti non debet , niſi reliquæ fuerint viſitatæ.*
6 *Archiepiſcopus viſitatione completa,ipſam iterare poteſt.*
7 *Viſitator qualiter ſe habere debet.*
8 *Viſitantes vltra victualia exigentes æternæ maledict. pœnam incurrunt.*
9 *Scriptura an ſit de ſubſtantia actus,qui geritur.*

CAP. I.

ROMANA. Diuide,vt in glo.1.Prima pars vſque ad §.ſanè. ponit ordinem viſitandi loca. & circa hoc ponit ordinē viſitandi Capitulum eccleſiæ ſuæ ciuitatis, & dęceſis . Secunda ibi [deinde]tāgit ordinem viſitandi prouinciam.Secūda principalis in d.§. ſanè.tangit modū viſitandi. Illa tertia principalis , ibi [procurationes.] facit quod dicit glo. Eſt & quarta ibi [hanc autem.] quæ conſtitutionem prorogat ad alios viſitantes , & proteſtatur.

1 ¶††No.q archiepiſcopus poteſt ſuam prouinciam viſitare. quod eſt verum, etiam epiſcopo non negligente,vt ff.eod.c. fin. Item intellige per ſe, vel per alium,vt in gl. 2.p c.epiſcopum. 10.q. 1. quod c. licèt loquatur in epiſcopo:non occurrit ratio,quare aliud in archiepiſcopo, qui etiam epiſcopus eſt.alleg.Inn.Hoſt.& Io.Mo. 21.diſt.c.in nouo.& de ſa. vnc. c. 1.ver.per frontis. ¶ Secundò no.ordinem viſitandi.debet eñ incipere à capite,& à ſuis,vt in gl.3.& dicit hic Ioa.Mo. q ordo viſitationis traditus in iſto c.eſt ordo ſubſtantialis, intantum , q eius omiſsio reddit proceſſum nullū. de reſcri. c. cum dilecti.& C. de ſen.l.prolatā.& refert, q vidit literas dari ſuper nullitate per cancellariam. vbi verò ordo non eſſet ſubſtantialis, tamen de iure debitus,& peteretur obſerri:non vitiaret tunc omiſsio eius, niſi appellaretur.C. de ap. l. 1.& de reſt.ſpo.c. 1.& l. 1. C.de app.& qđ ibi no.alibi plenè dixi poſt D.Bal. qui hæc ponit in l.ſi duas.ff.de excu.tut.

2 & l. 2.§.prius.ff.de vul. & pu. per Bar. ¶††Tertiò no.q viſi-
a tatio a debet eſſe plena. quod verum expone, vt in glo.4.Super qua dicit in nouel.q non minus dici debet plena viſitatio,licèt duæ,vel tres,vel paucæ remanent viſitandæ.de cōſe.diſt.2.c.re vera. vbi de modicis non eſt curandum. vt ff.in proę.Greg.in glo.fi.& ſecundùm eū,modus regionis in hoc erit inſpiciēdus.ff.de ven.inſpi.l. 1.§. pe.non erit autem plena,ſynodum conuocando,& plenè in ea inquirendo,vt in d. glo.Idem Inn. Hoſt.Io.Mo.& Archi.tenetur ergo ire ad locū,nec ſufficit ad ſuā eccleſiam conuocare : vnde dicit Archi.ſi ad cameram , vel aulam ſuam vellet conuocare ſuum, vel alteri⁹ eccleſiæ Capitulū, vt illud ibi viſitet,nō poterit.cū Decre.reqrat,q accedat ad viſitandos.ad hoc ff.de off.or.c. conquerente.ibi [cum ad eos viſitandos acceſſeris] &c.

3 ¶††Quartò nota,q in viſitatione veniunt maiores eccleſiæ, & minores.& veniet in viſitatione minorum ſcire de vita,& conuerſatione miniſtri:& quomodo eccleſiam, & ipſius iura gubernet.Nam cum ibi poſsit delinqui, & eccleſia nō reparari,ergo locus eſt viſitationi.Itē in viſitatione veniunt populi,vt in tex.quod intelligit Fran. quò ad crimina eccleſiaſtica matrimonialia,& alia,quæ ad eccleſiam ſpectant.in alijs corrigendis non vſurpabunt iuriſdictionem iudicis ſecularis.de iudi.c.nouit. ¶ Quintò no.in verſ.& ſi commodè.q ſi illud,quod certo loco debet explicari,non poteſt ibi commodè,vel ſine difficultate , debet expediri alibi, vbi cōmodè poſſet. 22.q.2.c.faciat.& de elect.c. qa propterea.in prī. & putat Innocē. q ex cauſa poſset vnum collegium in locis pluribꝰ viſitare:licèt ſit honeſtius, quòd in vno loco.colligit Franc. per hunc tex. quòd locus viſitationis non eſt de ſubſtantia,ſicut nec locus electionis. remittit de elec.c.bonæ.il primo.De loco autem, quo mandatur inquiſitio fieri,ſi non poſsit.dic,vt ff.eod.lib.de off.deleg.c.ſtatuimus. il 2.Item p hoc,quod dicit tex.q in vnum locum debent clerici,& laici conuenire , tangit glo. nunquid populus procurabit. Tenet quòd non.Idem Hoſtien.& Ioan.Mona. Archid.contra alle gat not.per Innocen.& Hoſtien.de off.ord.c.inter cetera.& 10.q.3.c.cauendum.& quod ibi tenet Vgo. qui dixit,q vna die erit cum clericis, alia cum laicis,& eorum ſumptibus.& idem not. 10.q. 1.c.placuit.Nec eſt magnum, ſi,vbi ſeminat ſpiritualia,metat carnalia. 13.q. 1.c.2.¶ Sextò not.in §.deīde.q viſitata ſua ciuitate & diœceſi, licèt ſibi viſitare prouīciam.prius ergo non licet,niſi aliud obtineat de conſue. tu. ſpeciali.de off. ord.c. Romana. viſitare autem debet perſonas,& loca, vt hic dicitur : verſatur autem viſitationis officium, vt prius ſtatum clericorum diſcutiat,& qualiter diuinum officium,& alia ſacramenta miniſtrēt,& qualiter ſe habeant in eccleſia, & in uita : & ſi omnia rectè inueniat, Deo gratias agat.Si verò aliter inuenerit,ignaros inſtruat,& puniat puniendos:deinde prædicet populo verbum Dei, vt hic in nouel.vbi dicit poſt Hoſtien.q poſt prandium de illa eccleſia viſitata ibit ad aliam, & viſitabit illam,vbi ſero procurabitur,& ſequēti mane. Alij intelligūt,q de mane,facto ſermone ad populum,ad aliam eccleſiam ibit ſumere prandiū. quodcūq; ſumas,vnius diei erit procuratio. 10.q.3.c.interniſi vna die viſitationem expedire non poſſet:tunc enim pro pluribus diebus (prout oportuerit) procurandum erit. 10. q. 1.c.placuit. Cum eñ hac de cā ad eā potuerit redire,vt in ver. niſi.fortè melius eſt remanere, & viſitationem perficere.Nec ob.c.ſęlicis. verſ.adijcientes.vbi nō dicitur,q ſolum vna die debeat procurari:ſed q pro vna die procurationem vnam ſolam debet habere,etiam ſi viſitet plura loca.dicit tamen Hoſt.vno in caſu eccleſia eſt grauanda,vt patet.ff.eod. c.ſopitæ.& vide quod no.Io.An.ff.eo. c. cum apoſtolus. ſup

4 ver. epiſtolas. ¶††Septimò not.q procuratio debet recipi à locis ſolùm viſitatis.Sed q̄rit Io.An.an accedēs ad vnā eccl. cauſa viſitandi , procurabitur ne ab alia, per quam tranſitū facit ? dicit,q non,iure viſitationis; quia non viſitat:ſed iure potius hoſpitalitatis,q̄ nemini eſt deneganda, de empt.& vendi.c. 1.Similiter iure viſitationis non poſſet petere expēſas,quas facit in via eundo pro viſitatione facienda;tum qa hoc iure cauetur:tum quia, vt illa exerceat, bona dignitatis ſunt ſibi deputata, de quibus debet viuere,cum pauperes eccleſias viſitat.& ita hic Io.An.poſt Inn.Qui q̄rit ēt circa hoc qū intelligāt viſitare:vt ſic ſciamus, quando debet ꝓcurari. đt,qū vadit cauſa cōſignādi pueros,vel cōſecrādi eccleſias. de reli.do.c. 1. ſiue ꝓ quocūq; alio cōmuni negocio, vel qđ multos tangit. 10.q.3.c.relatū.& c.nā numerus.& de ſim.c. cū ſit. Idē cū vadit ꝓ ſalute aīarū, vel ꝓ cultu diuino ampliādo, vel ꝓ ſtatu eccleſiæ in melius reformādo. 10.q. 1.c.placuit.Secꝰ ſcđm Inn.ſi vadit ꝓ cauſis expediēdis: & qū vadit ꝓ recōciliatiōe eccleſię,ſimiliter ꝓcuratio nō dēt, vt no.hic Arch.& vide qđ ſup hoc no.Io.An.đ cōſ.ec.vel alt.c.ꝓpoſui

ſti.Item

ſti.Itē gl.intelligit loca viſitari,ſiue ſint illa,q̄ perſonaliter viſitat,ſiue illa, q̄ad viſitationem conuocat.ff. proxi. reſpōſo. in fi.Nam (vt dicit Innoc.& Hoſtien.) ſi poteſt archiepiſcopus in ſua propria dięceſi , vt ibi: non occurrit ratio quare id non poſsit in dięceſi ſuffraganeorum. de conſtitu. c.trāſlato. & de excep.c.inter.§.qua ratione. ¶ Quærit etiam Ioā. And. an ſit cauſa iuſta non accedendi ad locum ex eo,quòd non ſufficiat ad procurationem archiepiſcopi. Hoſtien.ſenſit,quòd ſic. Archid.contra.dicit enim, quòd iuſta cauſa cōuocationis non eſt paupertas eccleſiæ. nam ſi poteſt ad locū accedere, tenetur ad id. & ſi eccleſia ſit paup, nil exiget,vel recipiet. 12.q.2.c.cauendum.ergo non paupertas,vel alia difficultas excuſat ab acceſſu , vt ibi patet. ad hoc enim ſunt ei eccleſiaſtici redditus deputati.de vi.& ho. cleri.c.cū ab omni.ſic & in c.nobis.ff.eo.&c.cum apoſtolus. in glo.2. pro & contra facit c.conquerente.de offic. ordi. vbi dicitur [procurationis nomine amplius exigi non poſſe, quàm penſatis facultatibus moderatè poſsit exhiberi.] Item ſaltem,ſi non in toto, pro ea parte, qua poteſt, debet in procuratione cōtribuere, vt c.cum inſtantia.& c. procuratione. ff.eod.Solu. iura quæ loquuntur de contributione, non loquuntur de prælatis viſitātibus:ſed de legatis,& nuncijs.imò ſi denē procurationes, facit contra: cum prætermiſsis epiſcopis, de quibus præmiſerat,contributionem permittat ſolis legatis,& nuncijs,arg. 25.diſt.c. qualis. & ita hic plenius in nouel. vbi remittit ad not.per eum in d.c.procurationis. poſt Hoſt. ſuper

5 ver.per ſeipſum. ¶ †Octauò not.quòd ad dięceſim ſemel viſitatam non debet reuerti,niſi reliquæ dięceſes fuerint viſitatæ. Ratio eſt ſecundùm Fran.ſcilicet,ne illa dięceſis grauetur:& ne aliarum viſitatio negligatur. compleat igitur eā, antequam inde diſcedat.melius eſt enim quandoque non incipere,quàm incępta deſerere, vt in corpore, vnde ſumitur Auth.qui ſemel.C.quo.& quan.iu.facit.C.de Iuſt.Co.cōpo. l.cordi. & l. fi.in fi.ad Sille. facit. ff. de reſcript. c. literis.

6 ¶†Nonò not.in ver.poſtquàm. q archiepiſcopus viſitatiōe completa,poteſt ipſam iterare cum quadam moderatione, ſcilicet ; quia prius debet requirere conſilium ſuffraganeorum, diffinitione ſuper hoc habita in ſcriptis, prima ergo viſitatio, quam facit archiepiſcopus,eſt libera,ſed non illa ſecunda. quare autem ingeritur hæc difficultas diffinitionis. dic vt in nouel.vbi dicit, quòd licèt teneatur illo caſu requirere conſilium,non tenetur id tū ſequi.qđ dic, vt dixi. ff. ne ſe.va.c.1.Sup iſta igitur iteratione,an ſit opportuna, vel nō, ſtabitur dicto ſuo:nec poterit ſibi ſuper hoc quæſtio refricari, ſecundùm Io. And.¶ Decimò no.in §.ſanè.de officio viſitatoris.tenetur eñ viſitare loca diuino cultui deputata . Si militer pia loca;vt hoſpitalia,xenodochia,& ſimi.vt no.ff.in ver.deinde.Sed an ſit hoc verum de hoſpitalibus,de quibus neſcitur , an ſint fundata auctoritate epi necne : licèt multæ eleemoſynæ ibi fiant,& habeāt campanilia, & capellam.D. Fede.conſi. 106.conſuluit, q ſic;quia talia loca pia, vt conſeruentur in ſuo ſtatu,pertinent ad ſollicitudinem epiſcopi. de reli.domi.c.3.& 4. & quòd talia loca cenſeantur eccleſia ſtica,probatur in Cle.literas. de præb.alias fruſtra quærere tur,an talia loca ineludantur in literis apoſtolicis.¶††Vnde

7 cimò not.qualiter viſitator debet ſe habere. per ſalubria enim monita nunc leuia, nunc aſpera &c.concor. 43. diſt.c. ſit rector.& 45.diſt.c.diſciplina.& de pęn.c.omnis.facit l. reſpiciendum.de pę.& Seneca in tract.de ira.Cum ægritudini curandæ adhibitus ſum , pro cuiuſque morbo medicina quæratur: hunc ſanet verecundia:hunc dolor:hunc egeſtas: hunc ferrum,& æquiparat ibi iudicem medico,qui ægrotātes leuiter curat.dic vt ibi plenè. ¶ Duodecimò nota, quòd abſque coactione iuramenti debet procedere viſitatio. qđ intellige , cum intendit ad ipſorum emendationem , vt dicit litera.bene enim coget venire, & reſpondere, & ſibi in his, quæ officium reſpiciunt, obedire : aliàs deluſoria eſſet poteſtas, vel iuriſdictio viſitandi , ſi nullam coactionem haberet. de off. deleg. c. ex literis. & cui committitur principale:& acceſſorium.de offi.deleg.c.prudentiam. ¶ Tertiodecimò no.in ver.quòd ſi de aliquibus.quid iuris, cum archiepiſcopus viſitās reperit aliquos infamatos. debet enim hoc ordinario nunciare, ad cuius denunciationem tenentur ordinarij inquiſitionem facere. 2.q.5.c.Mennā.Sed nunquid epiſcopo negligente, deuoluitur ad archiepiſcopum hæc cognitio?dic q nō;qa in canōibus nō eſt expreſsū.& ita dicit Inn.facit quod no.Io.An.ff. de ſup.ne.pręla.c.Romana. ſuper gloſ. not. & hoc tenet Ioan. And. qui contra hoc opponit ex eo, quòd ſic tenendo remanent crimina impunita, contra cap. vt famę.de ſen. excom. Reſpon.q archiepiſcopus coget epiſcopum, vt procedat,& puniat:quod poteſt,ratione negligentiæ. 24.diſt.c. quorundam. 12.di.ca.de his. in fi.facit ad hoc quod not.Inno.& Hoſt.de cle. non reſi.c.ex tuæ. Decre. autem vlti.ff. eod.non de correctione ſimpliciter,ſed de viſitatione loquitur,ſecundùm eum. Item circa materiam denunciationum Hoſt.ponit hic ſatis vtilem glo.quomodo alia eſt euangelica, alia iudicialis , alia canonica , de qua in Spe. de denun.§.2.ver.vt autem. & Ioan. Andr. de iudi.c. nouit. in nouel.poſt Inno.vbi etiam de regulari, in qua dicit gl. quòd regularis denunciatio , & proclamatio non requirit,q fiat ſecundùm iuris ſubtilitates , ſed ſecundùm obſeruantias regulares . & ſecundùm diuerſas religioſorum inſtitutiones de plano,& ſimpliciter expeditur, in qua nec eſt appellatio admittenda. de appella.c. ad noſtram.ad fi.& ca. cum ſpeciali.eod.tit.& ca.qualiter.il. 2.in fin.de accu. Aduertendum tamen,quòd religioſi licèt ſint ſecundùm regulam corrigendi : miſericorditer tamen , nec paſsim more latronum in grauem carcerem detrudēdi ſunt ſecūdum morem prauæ conſuetudinis : quæ quaſi pro lege in quibuſdam eccleſijs inoleuit.de ſtatu re.c.ea quæ. 1.reſpon.Item licèt ad abbatem ſpectet correctio: ſi tamen nimis eſt grauis,de conſilio conuentus, & Capituli ſui temperanda eſt , vt d.c.reprehenſibilis. §. fi. de his quæ fi.à præla.c. nouit. & c. ea noſcitur. Intelligo ergo fi.huius.c. prout iacet .ſ. quòd in talibus conſuetudines religioſorum ſunt ſeruandæ ſuper correctionibus.ſ. quādo ſunt rationabiles, & approbatæ.& ita no. hic in nouel.ad fi.¶ Quartodecimò not.in §.notoria.rationem; quare iſte archiepiſcopus punit iſta.quia eo ipſo, quòd ſunt notoria,conuincitur negligentia prælatorum. & ſic videtur, quòd propter negligentiam epiſcopi fiat deuolutio ad archiepiſcopum : vt punire poſsit crimina notoria impunita: cuius contrarium dictum eſt. ſup. proxi. not. Sed intelligo hūc tex.ſ. quòd punire poſsit,dum eſt in actu viſitationis, & reperit tunc crimen tale:aliàs.ſ.extra actum viſitationis non deuolutio,ſed compulſio locum habet,vt ff.dixi. Tangit Io. Andr.poſt Inno.quòd ſi dubium eſt iudici , an crimina ſint notoria,primò de hoc inquirit: nec videt, q habeat aliud ꝓ nūciare,niſi,q ſuū ē punire hmōi maleficia;qa ſunt notoria: cū ſolū in hoc videat cognoſcere, an ſua ſit iuriſdictio puniendi, ſi eſt crimē notoriū,cuius populus teſtis eſt, vel maior pars , vt hic in nouella. ſuper verſ. notoria. & plenè de materia.ff.de cohab.cler. & muli. cap. veſtra. ¶ Quintodecimò not. in §. procurationes. quòd procuratio non eſt exigenda in pecunia , ſed in victualibus. Si enim verè philoſophantes pecuniam contemnunt. ff.de vaca.mu.l. in honoribus. §.Philoſophis.& 17.q̄ſt.2.c. Socrates.multò fortius viſitantes. Itē ſi ciuilis ſapientia precio nummario dehoneſtari non debet.ff.de va.& ex.cog.l. 1.§.eſt quidem. multò minus canonica deprauanda:quæ deteſtatur auaritiam clericorum ff.eod.ca. ex parte. & c. ea quæ. non enim reſpiciunt , vnde veniunt , ſed quò vadunt . & ſimilam & mela faſtidiunt nati in tugurio ruſticano , & in paupere domo. 12. quæſtio. 2. cap. gloria . Sint igitur victualibus contenti , vt in text. quorum victualium nomine continentur eſus , potus ,

veſtis,& ſacramẽta, & oĩa hominis neceſſaria ad viuẽdũ.ff. de ver.ſi.l.verbo vict⁹.& hoſpitiũ. ff.de ali.& cib.le.l.legatis. & calciarium. vltra tamen facultates grauare non debent eo cleſias.s̃. e. c.cum Apoſtolus.vnde non debent conuiuia exi gere cum magno grauamine ſubditorum.10.q.3.c.cauendũ. Quid ſi perdit equum,ſoluit vecturas equorum,vel his ſimi lia. nunquid hoc exigit nomine procurationis? Ioan.And.in nouel.poſt Innoc.dicit, quòd non, per hunc §. vbi exigit victualia tantùm.& ita dicit ſuper ver. viſitatis.ſed ỹ.ca.proxi. not.quòd pro vecturis, & terraturis equorum poteſt exige re pecu.in nouel.tamen ſuper ea dicit,quòd illa gloſſ.debet intelligi in legatis , & nuncijs : ſed in alijs viſitantibus habet locum quod dixi . Tangit etiam in nouel. an poſsit exigere eſculentum,& poculentum: videtur, quòd ſic; quia illa non continentur appellatione munerum. immo illis prohibitis, conceduntur.ff. de offic. præſi.l. ſenatus.& l.plebiſcito. & s̃. eod.lib.de reſcrip.ca.ſtatutum. §. inſuper. dicit, quòd mens huius literæ innuit contrarium.quomodo enim recipient eſculenta, cum recipiant procurationem in victualibus? ergo illa ſunt ſuperflua. putat ergo, quòd periculum ſit recipere victualia portanda : ſed victualia ibidem comedenda, quan tuncunque excellentia , recipere, non eſt periculum pœnarum infra poſitarum; exigere autem poſſet eſſe peccatum. ỹ. proxi. in gloſſ. conſultè dicit , impunè poſſe recipi eſculenta , & poculenta. vbi tenet in nouel. quòd poterit recipere aſportandum, non tunc edendum, vel bibendum:puta ſi portat aliquos capones,caſeos, vel fiaſcos vini. bene tamẽ facit, ſi ab his abſtinet.ita ibi dicit, & remittit ad ea,quæ ibi
3 dixi. ¶ Decimoſextò not. quòd † exigentes vltra victualia incurrunt pœnam æternæ maledictionis. quod expone.i.pę nam æternam, quæ debetur illi pro mortali: Gen. 3. & facit hæc litera pro ſententia dicentium , quòd iuſtus homo , vel iuſtus iudex poteſt maledicere,& habetur ꝺ hoc diſputatio. 24.q.3.in c.de illicita. cũ c.ſe.Lap.dicit,quòd maledictio pa tris eradicat fundamenta, vt dicit Eccleſiaſti. & quòd Papæ maledictio non importat excommunicationem. licèt ſit ar. contra 24.q.1.§.ſi ergo.ad fin.& q.3.c.ſi quis ex pœnitenti bus.& c.ſe. & c.Deus. & quod diuina maledictio incurritur per peccatum mortale, vt d.c.Deus. ¶ Decimoſeptimò no. in §.hanc autem. quòd forma hic præfixa epiſcopis in viſita tione extenditur ad quoſcunque,quibus competit ex officio viſitare.quod intellige quò ad capitula epiſcopis congruentia. ſunt enim quædam , quæ contingunt ſolos archiepiſco pos,vt in 1.parte.intelligatur ergo iſte §.de primo reſponſo. & de c.ſanè.cum §.ſeq. & quò ad illa dicit Hoſtien.quòd nõ poſſet valere conſuetudo contraria. ¶ Quærit Ioan. And.vtrùm delegatus Papæ teneatur ad obſeruantiam huius formæ. dicit, quòd delegatus debet ſeruare formam mandati. de reſcrip. c. cum dilecta. etiam ſi ſit datus ab alio , quàm à Papa:ita tamen,quòd delegans quod non poteſt, non committat.de iure patro. c. qꝺ autem. in legato autem dicit poſt Hoſtien. & Ioan. Mona. non habere locum triplici ratione. prima quia gerit vices Papæ. 93. diſt. c.fin.ſecunda quia ma ior eſt epiſcopo. de offic. deleg.c.ſanè.qui nõ includitur ſub clauſula generali. de ſenten. excom. c.quia periculoſum.ter tia,quia Romana Eccleſia contra ſe , & ſuos priuilegiare nõ conſueuit.de cenſi.c.cum inſtantia.ita dicit ſuper ver.ordina rio.in nouel.friuolæ mihi apparent iſtæ rationes.nam iſta cõ ſtitutio ponit ius commune in omnibus ordinarijs: ergo videntur teneri legati ad eius obſeruantiam, ſicut alij in capitulis eis congruentibus, vt prædictum eſt.in alijs enim legati poſſunt tranſgredi ius commune, ỹ. eod.lib.de.hære.c.fin. nec in hoc,ſcilicet in tranſgrediendo funguntur vice Papæ.c. ſanè . non obſt. quia loquitur quò ad exercitium cauſæ ſibi commiſſæ,non quò ad iuris cõmunis obſeruantiam,ad quã æqualiter ſunt aſtricti. ca.quia periculoſum. loquitur in ſpe
9 ciali caſu.& ratio ibi redditur. ¶ Vltimò † ſigna gloſſ.notabi. & magiſtram, quæ enumerat. 28. caſus , in quibus ſcriptura eſt de ſubſtantia actus , qui geritur, & ſine ea non valet.addit in nouella viceſimũnonum.in eleemoſynarum quę ſtoribus.de pœni.& remiſ. c.cum ex eo.eſt & 30. in extraua. Bonifa.quę incipit. Prouide.31.in alia, quæ incipit. Iniunctę. 32.in caſu Cle. cauſam.de elec. 33.in Clem.dudum.de iudi. 34.in conſti.Ioan.exactrabilis. Lap.addit. 17. primus eſt de priui.c.paſto.ſecũdus.s̃.e.li.de cõſti.c.1.tertius ꝺ reſc. c.cũ aliquibus. quartus. eod.tit. c.ſi propter tua debita. quintus. eod tit.c.ſtatutum.ſextus eod.tit.c. duobus. ſeptimus de elc. c.quamuis.octauus.eod.tit.c.procurator.nonus.s̃. eod.lib.ꝺ off.deleg.c.fi.§.iudices quoque.decimus.s̃.de præb. c.quam uis.vndecimus.eod.tit.c. cum de beneficio. duodecimus eo. tit.c.ſi motu proprio.tertiuſdecimus de hęre. c.vt inquiſitotores.quartuſdecimus de exceſ.præla.c.vno. quintuſdecim⁹ de priui.c.per exemptionem.in fi.ſextuſdecimus de ſent.ex. c.quia periculoſum.decimuſſeptimus in Cle. per literas.de p ben.& vide quod no.Ioan. An.poſt Archi,s̃.eod.lib.in proę. in glo.hoc tractat. Iſta omnia dicta in nouel. in varijs apoſt. recollecta ſunt per ordinem,vt prædictum eſt.

ADDITIO.

a ¶ Viſitatio. Adde,quòd debet fieri per epiſcopum. c.ſi epiſcopus.de offi. ordiſto lib.in c.de cernimus. 10.q.1.Cle.1.& ibi Card.& glo.in princi. de ſta.mona.

SVMMAE.

1 *Pœnę quare adijciuntur in diſpoſitionibus.*
2 *Creditore volente,an aliud pro alio ſolui poſsit.*

CAP. II.

EXigit peruerſorum. ¶ Tres ſunt partes. Prima ponit exordium. Secunda,ibi [conſtitutionem.] finem c.s̃.proximi repetit, addens menſem. Tertia ibi [alio quin] pœnam apponit , diſtinguendo ſtatum delinquentiũ.

1 ¶ Not.cauſam† quare pœnæ adijciuntur in diſpoſitionibus; quia contra hominũ audaciam ſola prohibitio non ſufficit: ideò dicit lex.[Bonos non ſolum metu pœnarum, ſed etiam præmiorum exhortatione efficere cupientes] l. 1.ff.de iu.& iur.& 4.diſt.c. factæ ſunt autem leges. iſtæ autem pœnæ debent commenſurari delicto, vt c. non afferamus. 24.q.1.& lex dicit,quòd eſt reſpiciendum iudicãti,ne quid aut duri⁹, aut remiſsius conſtituatur, quàm cauſa depoſcit:ſed perpẽ
2 ſo iudicio (prout quęque res expoſtulat) ſtatuendum eſt,vt l.reſpiciendum.in prin.ff.de pœn. ¶ Secundò nota,q†aliud pro alio ſolui non poteſt,etiam creditore volente,& eſt ſpeciale.regulariter verò ſecus,vt l.2. vbi de hoc.ff.ſi cer.peta. ¶ Tertiò nota, quòd inter exigere , & ſponte ſoluere cadit hic copula.ex quo patet,quòd ſunt diuerſa, vt not.ff.de iu. & fa.ig.in rubr.nam exigere eſt propriè ab inuito extorque re,vt l.11.§.ſi rem.de leg.3. & facit ad q.an procurator cõſtitutus ad exigendum debita , poſsit recipere à ſponte ſoluentibus,& eſt quæſtio Spe.de qua per D.Bald.poſt Barto. ff.ſolu.matrimo.l.non ſolum. ¶ Quartò nota,quòd qui exi git procurationem aliter, quàm hic dicatur,tenetur ad duplum eccleſiæ, quam offendit. & ſic pœnas legales, & canonicas poteſt iuſtè etiam Eccleſia exigere. multò magis igitur priuatæ perſonæ.Idem in conuentionalibus. dic tamen, vt legi. & not.de arbi. c. dilecti. & 12.q.2.c.fraternitas.& not. quòd pœnæ conſtitutionis applicantur huic offenſo , & non fiſco : quandoque fiſco. de quo dixi alibi , & remiſi ad Bartol.in l.agrariam.ff.de ter.moto.vbi plenè diſtinguit.facit quod not.de offic.ordina. c.irrefragabili. in nouel.& innuit iſte tex.quòd debet computari ſimplum in iſto duplo. de quo an ſcilicet quando conſtitutio imponit pœnam per nomina multiplicantia : puta duplum, triplum,quadruplũ, & ſimi.vtrùm inſit ſimplum . dic,vt l.ſanctio legum.ff.ꝺ pę. per Barto.multum plenè. ¶ Quintò no.in inferioribus non reſtituẽtibus infra mẽſem qꝺ illicitè extorſerũt,pœnã ſuſpẽ ſionis

ſionis ab officio,& beneficio. dicunt Gar. & Ioan. Mona. q ſufficiebat dicere, ab officio.nam ab eo ſuſpenſus, videt ſuſpenſus etiam à beneficio:quod an ſit verum,& qd econtra, vide glo.notabilem, & magiſtram in Cle cupientes.de pœni. in fi.glo.mag. ¶ Sextò not.q ipſa pœna ſuſpenſionis non eſt p petua,ſed ad tps , ſ. quouſq; reſtituat: regulariter verò bene dẽt eſſe perpetua:niſi ꝓpter cõtumaciam infligatur. qꝺ dic, vt not.de conſti.c.ex literis.& collige,q illa ſuſpenſio tollit, ſubſecuta ſatisfactione ſine alia abſolutione. excommunicatio verò poſt ſatisfactionẽ reqrit abſolutionẽ. qꝺ dic,vt not. in Cle.1.de deci.ad fi.in gl.ſic ſuſpenſi. ¶ Septimò not.in fi. quòd qui illicitè extorſit pecuniam,vel aliud contra iura,nõ liberatur , niſi dupli ſolutione: & gratia, ac liberatio,vel remiſsio creditoris ſibi non prodeſt.& eſt ſpeciale, ſicut in certis caſibus.regulariter verò cõtra.circa quod vide quod dixi poſt Io.An.s̃.e.li.de reſcrip.c.ſtatutum.§.ſi quid aũt.

SVMMAE.

1 *Obligatus ad procurationem poteſt ipſam in pecuniam ſoluere.*

CAP. III.

FElicis recordationis. Sunt quatuor dicta. primum recitat ius antiquum. ſecundum verò illud tẽperat in parte.tertiũ ibi[adijcientes] addit, &declarat quartum,ibi [cętera] in reliquis ius antiquũ conſeruat. ¶ † Not. q obligatus ad procurationem poteſt ipſam ſoluere in pecunia,ſi hoc velit,& ille recipere:& quia hoc eſt voluntarium ab vtraq; parte,putat Io.An.q taliter paciſcentes non poſſunt ad hõc arctare ſucceſſores. Item, q dicit,in pecunia,nõ intelligas ſtrictè:vt comprehendat ſolum pecuniam quæ cõſiſtit in numero:immo largè accipe pro omnibus rebus.qcquid.n.habẽt homines,pecunia eſt. 1.q.3.c.totũ. cõcordare ergo poterunt de certa menſura conſiſtentium in aridis, vel liquidis,de boue,pullo, vel re ſimili danda pro quãtitate taxata: vel ſine alia taxatione, dummodo ſeruetur modus, de quo ſequitur per conſtitutionem Benedicti, quæ incipit. Vas electionis.taxata enim eſt quantitas ſecundùm diuerſitatem prouinciarum,diuerſaq; ſoluenda eſt,ſiue in victualibus,ſiue à volẽtibus in pecunia : in qua etiam diſtinguitur , an per ſe,vel alios viſitent:vt ſi p ſe, ad vnã tantùm rediganturꝓcurationem taxatã:cũ per alios viſitant, reſtringere debẽt per charitatiuũ ſubſidiũ. ibi vide, quia breuiter recitari nõ poſſet,ſcẽm eũ. ¶ Scẽò no.q numerus procurationũ non debet excedere numerum dierum, quibus viſitat. nam cum viſitatio ſit principale, & procuratio acceſſorium,vnius diei viſitationi non debet accedere procuratio plurium:ne acceſſoriũ. ſit maius principali,vt in reg.acceſſorium.de reg.iu.bñ facit. ỹ.tit.j.c. vno.ver. non ſic.

SVMMAE.

1 *Exactio pedagiorum de iure ciuili.& canonico reprobatur.*
2 *Clerici ſunt immunes à rebus,quas deferunt,vel tranſmittunt.*
3 *Conſuetudo an profit in exactione pedagiorum.*
4 *Pœnã,quæ infligatur contra exigentes pedagia à perſonis eccleſiaſticis.*
5 *Negotiator propriè quis dicatur.*
6 *Pedagium non ſoluenti quæ pœna imminere dicitur.*
7 *Pedagium fraudare an ſit peccatum.*

CAP. IIII.

QVanquàm pedagiorum. Primò ponit exordium. Secũdò prohibitionem, ibi [cum igitur.] Tertiò pœnas tranſgreſſorum,ibi [cum verò.]

1 ¶ Not.q† de iure canonico,& ciuili reprobatur exactio pedagiorũ,vt patet in c.ſuꝑ qbuſdã.de ver.ſig.& C.no.vect. in ſti.nõ poſ.p totũ.decreto aũt principis põt inſtitui nouũ vectigal.& cũ cã, puta ꝓꝓ patriæ paupertatẽ,vt l.1.C.no.vecti. inſti.nõ po.fiſco ãt eſt ſoluendũ vectigal de his, quæ deferũt venalia de vna ciuitate in aliã.& eſt octaua pars eius mercis, quæ vehit,vt l.oĩm.& l.ſe.C.de vec.& cõ.& aduerte,quia habemus varia nomina.ſ.vectigal,pedagiũ,tributũ,cẽſus,penſio,pedagiũ, & vectigal idem ſignificant, & ſoluit ab intinerantibus de his,q̃ vehũt, ſiue deferũt non ſui vſus cã.& q̃ũq; ꝓ trãſitu perſonarũ tãtùm, vt Ferrariæ.tributũ verò eſt,qꝺ p ſtat fiſco.& idem importat,quod cẽſus, vel pẽſio.quod ẽ verũ,qũ præſtatur fiſco.ſed ſi eccleſiæ, priuato,vel ciuitati,tũc eſt differẽtia;qa qui debet pẽſionẽ, vel eſt cõductor,vel emphyteuta:& ſi nõ ſoluit, cadit à iure ſuo, vt c.potuit.de lo.& l.vectigalia. §.non ſolutis. de pub.& iſte, q ſic cõcedit,habet directũ dñiũ.& q recipit,vtile,vt l.2.§.in ppetuũ.ff.ſi ag.vec. vel emphy.pe.qñq; ille, q tradit rẽ in aliũ, trãſfert oẽ ius qꝺ habet,vult tũ aliqꝺ ſibi ſolui:& ille vocat cõtractus cenſuales.& p ceſſationẽ,ẽt lõgiſsimo tpe, nõ cadit à iure ſuo. & iſte ẽ caſus no.in c.cõſtitutũ.de reli.do.& no. Bar. in l.1.ff.de pub.vbi q̃rit,an venalia pedagia,& ſimilia ſint mũera realia, vel pſonalia.& dicit, q perſonalia: ĩõ clerici nõ tenẽt ad ea, vt C.de vect.l.fi.& hic.& ita ſcripſi.s̃.c.innouam⁹. ¶ Secũdò
2 no.q† clerici a ſunt immunes à reb.,quas deferũt, vel tranſ-
a mittũt non cã negociandi:à cõtrario ergo ſenſu,ſi negociãdi cã,tenebũtur.Sed cõtra hoc facit c.ſi.de vi.& ho.cleri.vbi clerici negociatores perdũt priuilegiũ immunitatis poſt trinam monitionẽ,nõ ſtatim.So.ſcẽm Lap.ibi poſt trinã monitionẽ perdũt priuilegiũ in omnibus ſuis:hic verò ante aliquã monitionem perdunt in rebus tũ, quas cauſa negociationis deferunt,vel deferri faciunt:& meritò, vt puniantur,
3 in quo delinquunt ¶ Tertiò not.in §.volentes.q† in taxatione pedagij non prodeſt conſuetudo.in hoc aduerte;quia texloquitur de conſuetudine , quæ concernit clericos, quæ dicenda eſt corruptela;quia contra ius diuinum, vt in gl.legitur Geneſis.&c. cõtra laicos verò vtrùm conſuetudine poſſit introduci, q teneantur ſoluere pedagia.Bar. format q.in nobili,an habeas caſtrũ per cõſuetudinem acquirat ius exigendi vectigal.Cy.q ſic, longiſsimo tpe,vt ipſe no.in l.1.C. no.vecti.inſti.non po. & intelligit tẽpus longiſsimũ, cui⁹ nõ extet memoria in contrarium . quod intelligit Bar. quando quis intendit præſcribere perceptionem , vel exactionem vectigalis , quæ nulli competit: ſed ſi cuidam nobili competeret ex priuilegio , vel conſuetudine , & ego vellem præſcribere minori tempore , poſsum , habita diſtinctione : vtrùm cum bona fide , & titulo : vel bona fide tantùm.quod dic, vt ipſe no.in l.publicanus.ff.de pub.ad hoc vi de quod no.in c.1.s̃.de pſcri.in gl.mag.ibi.& [ſecũdùm hoc poſſem⁹ dicere] &c. ¶ Quartò no.† pœnã, q̃ infligitur cõtra
4 exigentes pedagia à pſonis eccleſiaſticis. ſimiliter leges puniũt publicanos:vt ſi illicitè publicè, vel priuatim exigũt,ĩ altero tñ caſsis iniuriã obligant, & ex ordinẽ puniunt, vt l.licitatio.§.qꝺ illicitè.ff.de pub.& l.1.in prĩ.& l.pe.& fi.C.no. vec.inſti.nõ poſ. nec credo illas pœnas per iſtã tolli, vt l.1.§. dixerit aliquis.de pub.ff.& l.q ſepulc.C.de ſep.vio.& l.quotiẽs.ff.de ac.& ob. ¶ Quintò no.in fi.q abſolutionẽ ab excõ catione, & relaxationẽ interdicti debet pcedere ſatisfactio. ſimile.2.q.7.c.accuſatio.in fi.& 27.q.4. c.de presbyterorũ. & idem dicit Io.An.de ſatisfactione tranſgreſsionis, cũ iſta hic copulatiuè ponant. ad hoc de immu.ec.c. q̃ñ.in fi.& de hęre.c.qcũq;.in fi. Sed q̃rit Io.An. cui debet ſatisfieri de illa trãſgreſsõe : videt, q plato, p no.17.q.4.c. ſi qs cõtumax.& placet Arch.dcm Lau. qui ibi hoc tenuit, & dixit illud c.loq, cũ iniuria fit loco.Si verò fieret pſonæ,locum habet.c.parochiano.de ſent.ex. dicit Arch.q alij cõtra,per c.ſi quis in atrio.ea.diſt.vbi dr,q dẽtt ſatisfieri eccleſiæ.& ita dicit hic in nouel.ſuper ver.cõpetenter. ¶ Venio ad alias qõnes,& primò q̃ro. hic dicit, q eccleſiaſticæ pſonę nõ tenent de rebus ſuis ſoluere pedagia. quid de emptorib⁹ reddituũ clericorũ, vel rerũ, vtrùm eiſdẽ priuilegijs poſsint vti? Io.And.remittit ad Spec.de immu.ec.& Arch.hic tenet,q nõ.ꝓ quo facit qꝺ

not.& dixi ſ.eod.lib.de iure pa.c.1.dixi etiam de hoc ſ. eo. c.innouamus.in 3.q.vbi referendo Bart.ita ſcripſi; quia aut eſt vectigal ordinarium:& ex perſona eccleſiæ,ſiue fiſci:& nõ tranſibit immunitas in emptorẽ,vt l.licitatio.§.mercatores. ff.de pub. Aut eſt vectigal extraordinarium, qđ non imponitur à lege,vel ſenatuſconſulto,vel conſtitutione principis. iſta enim ſunt extraordinaria,vt ff.de va.mu.l.in honoribus. §.qui muneris.& quò ad illa immunitas tranſit in emptorẽ. & hoc not.Barto.in d.§.mercatores.dixi.ſ.in 2.not. q̃ clerici deferentes negotiationis cauſa non gaudent iſta immunitate.¶† Quero ergo, quis dicatur propriè negotiator? dicit Ioan.And.poſt Archi.q̃ ille,qui rem emit, & ipſam integrã, & immutatam vendendo lucratur:ille verò,qui emit,vt fit ſibi materia aliquid inde operandi, ille non eſt negotiator, vt dicit Ioan.Chriſoſtomus.88. diſt.in c.eijciens. & per iſta cõ ſuluit Federi.de Senis in q.facti.Monaſterium ſancti Galgani diœceſis Vulteranæ habet venam ferri in inſula Helbæ,& facit illam fodi, & venam deferri per territorium Sen. vt faciat inde ferrũ,& uendat poſtea, & lucretur. Exactores gabellarum Sen.petebant pedagium. Abbas dicebat ſe non teneri. Quæritur quid iuris.& videtur,q̃ teneatur; quia ſic agẽdo negotiat:ergo &c.vt in iſto c. in contrarium facit quod ſ. proximè dictum eſt. & ſic ipſe conſuluit. immo plus dixit,q̃ ſi fratres emerent rudem materiam (puta venam ferri,vt faciant inde ferrum) non dicuntur ex hoc negotiari; quia, vt dictum eſt,negotiari eſt rem emptam non mutatam vendere. Emere verò rudem materiam, & illam per artificium ad aliquam formam redigere,non eſt negociari. immo tales vocantur potius artifices,q̃ mercatores;vt lanifex,textor,aurifex,faber,& ſi. vt probatur in d.c.eijciens. vnde negociator dicitur in commercijs.de verb.ſig.c.forus.negociatio autem eſt clericis interdcta: artificium verò nõ, vt colligit.88. di.p totũ.& 11.diſt.c.clericus.& de cõſe. di.5.c.nũquã. Ergo qñ non in proprio ſolo venam ferri fodi faciũt:ſed emũt,vt ferrũ inde redactũ vendant.cõſultus rũdi, q̃ negociatio eſt mixta artificio,ſi per magiſtros,& alios faciunt hoc fieri:tũc.n. nulla verſatur induſtria clericorum;ideò ſoluere tenenť.fec⁹ ſi eccleſia habet vnam ſyluam,& alia ad hoc apta, & p operarios fieri facit,& deinde vẽdit. Sicut enim in ſimili de fructo,& alijs redditibus recollectis in proprio ſolo non tenẽtur ſoluere: ita nec de iſto ferro, vel materia, quæ appellatiõe fructuũ cõtinetur,vt l.diuortio. §.ſi vir in fundo.ff.ſo. ma.& dixi de iſta q.plenius de vi. & ho. cle.c. fi.& ideò vide qđ no.Bar.in l.legatis.ff.de le. 3. vbi melius hoc declarat,qs dicať negociator,vel mercator. & an ſi ſemel tñ emerit,vel
6 vendiderit,dici poſſit ex hoc negociator. dic vt ibi.¶†Tertiò quæro,quæ pœna imminet non ſoluenti pedagium? dicit, q̃ amiſſionis rerum. qđ patet:qa tales res ab heredib.vẽdicanť,vt l.commiſſa.ff.de pub.& l.cotem.§.dominus.eo.ti.de q̃buſdam tñ ſolui non debent. de quibus p gl.in l.ſi publicanus.§.de rebus.ff.de pub. q̃d ergo ſi in pſalma, vel naui q̃dã licitè,quædã illicitè deferebat:an omnia publicabunť? Bart. q̃ non.in d.l.ſi publicanus.§.1. & dixi in d. c. innouamus.in 4.q.& Cy.in l.1.C.de nauti.fœnore. vbi etiam quærit. ſi quis cum mercibus deferri prohibitis deprehendatur in via, priusq̃ perueniat ad locũ, ad quẽ nõ eſt licitum deferre (puta ferrum,& lignamina gallearum Sarracenis,vt c.ita quorũdam.de iudę.)nunquid ſunt in cã cõfiſcationis?arg.q̃ ſic.C. de ſer.fu.l.ſi fugitiui.& de re mili.l.3.§.ſi is q. de æd.edic.l. qđ ſi nolit.§.idẽ Caſsius.ar.contra;qa redire poterat.& pœnitere,vt l.q falſam.ff.de fal.& pro hoc tota illa diſputatio,q̃ fieri ſolet in l.ſi qs nõ dicã rape.C.de epi.& cle.vbi an puniatur delictũ inchoatũ,& nõ conſummatũ.Guido de Suz.in d. l.ſi fugitiui.tenet,q̃ ſibi nõ proſit pœnitentia.format tñ q.in terminis multũ ſtrictis,cũ.ſ.eſt deprehẽſus in confinib.& fatetur,q̃ portabat ad locũ vetitum. Si aũt hoc neget,& dicat, q̃ intẽdebat deferre ad locũ non prohibitũ:an ſibi ſit credẽdum ? dicit,quod iudex debet arbitrari, quod eſt veriſimile, conſiderando viam, vbi repertum eſt, an ſit recta ad locum, vbi aſſerit,quòd volebat portare. ſubdens,quòd ſi eſt prope confines loci prohibiti,vix negare poterit;& ideò tenebitur,
7 vt l.qui ſententiam.C.de pę. ¶Quartò † quæro: an ſit peccatum fraudare pedagium,& gabellas; ita.q̃ in foro conſciẽtiæ teneantur? dicit Barto. quòd ſi ciues pro ſuis neceſſitatibus hoc ſtatuunt, non ſoluentes ipſam peccant. Secus in forenſibus,ita no.in l.vectigalia.in prin.ff.de pub.ſuper quo vide not.in c.quia plerique.de immu. eccle.poſt Inn.& Ia.Bu. in l.ſi.C.de vect. & com.¶ Quintò quæro.ſi inter exigentem pedagium, & portantem res ſit quæſtio de clericatu: vel de hoc ſcilicet vtrùm portet negotiationis cauſa,necne.Io.An. remittit ad not.in Cle.præſenti.eod.ti.in 6.gloſſ.vbi dicit,q̃ graue eſſet ſemper iudicem adire pro fide huiuſmodi recipiẽda. vnde committenda videtur differentia iuramento, vel ſuorum nunciorum, ſi perſonarum qualitas non diſſuadeat: vel niſi de contrario fides habeatur in promptu.facit de iureiur.c.ſi.&quod met.cau.c.ſi. quò ad perſonam videtur ſuf ficere, q̃ ſit in habitu,& tonſura clericali, per ca.ſi iudex.de ſent. excom. Lap. in d. Clemen. præſenti. quærit ſi contingat iudicem adiri,quis erit ille? videtur, q̃ loci illius, vbi talia exiguntur,& exequuntur.Sed an eccleſiaſticus, vel laicus ibi manẽs? dicit,q̃ ſiue ſit quæſtio de clericatu,ſiue de re⁹, ſcilicet vtrùm ſint res clerici, vel alterius:ſiue vtrum deferantur negotiationis cauſa, necne, ſemper iudex eccleſiaſticus cognoſcere poterit.facit de iud. c.quantò. & de foro comp. c.ſi diligenti.& prealle. c. præſenti.ibi [locorum diœceſani.] & ibi [poſtq̃ de his conſtiterit] &c.

ADDITIO.

a ¶ Clerici.Adde Spe.de immu.ec.& Bal.in l.vſurpationem. C.de vect.in l.ſi quis pro vxore.de dona.inter vi.& vxo.

SVMMAE.

1 *Archiepiſcopus poteſt audire confeſsiones ſubditorum ſuffrag.ſui.*

CAP. V.

PErpetuo de. Sunt duæ partes.ſecũda, ibi [poteſt etiam.] & primò ponit dictum de viſitatione, iteratione, & procuratione. ſecundò vitiat conſuetudinem contrariam,ibi [conſuetudine.]¶ Not.q̃ regula, quæ traditur per antiquos canones: q̃ archiepiſcopi nihil poſsint in diœceſibus ſuffraganeorũ, niſi quatenus eis conceditur à canone, vel à priſca conſuetudine,vt c.paſtoralis.ſ.de off.ord. fallit in viſitatiõe, & alijs hic expreſsis. ¶Secundò not.q̃ plures habent in eadem diœceſi officium viſitandi:vt epiſcopi,archiepiſcopi,legati,& alij,quibus competit ex officio. quid ergo faciet miſer ſacerdos totiens viſitatus, not. ſ.de offic. archi. c. mandamus. vbi dicit poſt Inno.& Hoſt. de mente iuris eſſe, q̃ non grauetur eccleſia vltra poſſe.de cenſib.c.cum Apoſtolus. & ca.ſopitæ.ſuppleat ergo viſitans ſuis ſumptibus, ſi eccleſia non ſufficit.C. de ſta.& ima.l.ſi.& vide per Hoſtien. in ſum.eod. tit §.quod ſit eius officium.ver.ſed dices.& ſe.¶Quare autẽ iura voluerunt pertinere ad tot perſonas officium viſitandi,not.Io.An. de off.archi.c.ſi.in nouel. dicit enim, q̃ ſicut propter defenſionem vrbis ab incendio.7.cohortes cõſtitutæ ſunt ſub vno ſpectabili præfecto vigilum.ff.de off. præfec. vr.l.3.ſic multi defenſores ſub vno Pontifice conſtituti ſunt propter timorem ſpiritualis incendij,vt gererent curam ſollicitam,& aſsiduam,ſcilicet legati, primates,archiepiſcopi,epiſcopi,archidiaconi,archipresbyteri.Item & viſitatores Capituli prouincialis.vigilent ergo, & non dormiant.81.diſti. c.oportet.de homi.c.pro humani.ĩ.eod.lib. ibi [expulſo negligentiæ ſõno.]& per hoc ceſſat oppoſitio, quæ poſſet fieri de d.c. ſicut olim.de accu. vbi Conciliũ examinat, & corrigit delicta nõ ſolum ſuffraganeorum; ſed etiam ſubditorum ſuorum,vt ibi patet.

patet.& ſ.de præb.c.graue.& 18.diſt. per totum.loquitur.n. ibi de Concilio prouinciali epiſcoporum:per quod infertur, quòd viſitatio archiepiſcopi eſt ſuperflua, ſed non eſt ratione prædicta. nam de quibus non perpendet archiepiſcopus in trãſcenſu,perpendet concilium,& econtra. Item licèt archiepiſcopus poſsit viſitare ſingulis annis: non ſequitur, q̃ viſitet, vt experientia demonſtrat: quare vtilis fuit illa prouiſio de prouinciali concilio congregando, ſecundùm Ioan. And.in nouel. ¶Tertiò not.quòd procuratio debet recipi à locis viſitatis.quid ergo, ſi duæ eccleſiæ ſint vnitæ ꝓpter paupertatẽ, vel per epm in procuratione (& ſic ad vnã procurationem tenent:) an ad ipſam cõſequendam ſufficiat alteram viſitari: vel dũt viſitari ambæ? dicit Ioan. And. poſt Archid. quòd ambæ,ſi commodè poteſt: aliàs ad locum idoneum cõgreget clerum,& populum vtriuſque.ſ.e.c.Romano.¶Quartò not.quòd non valet conſuetudo ſuper iſtis tribus, ſ.quòd archiepiſcopus non viſitet,non iteret,& procurationem non exigat.ſunt enim iſta iuris publici, ſtatuta propter correctionem delictorum, & obedientiam.contra iſta autem non põt præſcriptio allegari,vt de præſcrip.c.cum ex officij.& c.cum non liceat. Similiter nec pacto tolli, vt l. ius publicum. ff. de pac.& c.ſi diligenti.de ſo.comp. poſſet tamen ſecundùm Innoc.pacto conuenĩri,quòd certum quid,& modicum pro viſitatione detur.Similiter & conſuetudine introduci.poteſt ergo pactum,& conſuetudo modificare,non in totum abſorbere procurationem.Nam ſi nihil daretur, poſſet negligi viſitatio: ſed non ita,cũ aliquid datur.Sed certè ſecundùm Io.An
1 ita poſſet negligi per modicum datum, ſi fortè oporteret viſitatorem de ſuo impendere, ſicut quando nihil perciperet. & ad prædicta adde quod no.Cyn.in ſimili de tributo,& cẽſu,quæ non poſſunt in totum tolli: ſed an in parte.dic per eũ in l.comperit.C.de præſcri.30.ann.¶†Quintò no.quòd archiepiſcopus poteſt audire confeſsiones ſubditorum ſuffraganei,abſoluere confitentes,& pœnitentias iniungere.& hoc cum viſitat. ergo non aliàs: cum regulariter non ſit iudex animarum prædictorum.& ſic non poteſt illas ligare,vel abſoluere.de pœni.c.omnis. immo videtur,quòd nec illos excommunicatos minori abſoluere poſsit. de ſenten. excommunicatio. c. nuper.

Rub. De conſecrat. eccleſiæ, vel altaris.

SVMMAE.

1 *Eccleſia quando eſt polluta, dicitur eſſe pollutum cimiterium.*
2 *Eccleſia polluitur ſanguinis,aut ſeminis effuſione.*
3 *Acceſſorium ſequitur ſuum principale.*

CAP. I.

IN eccleſiam.¶ Determinat quatuor caſus.ſecundus,ibi [ſecus.]tertius,ibi [nõ ſit.]quartus,ibi (non vnum.] ¶Not. q̃ tex.loquitur de pollutione eccleſię.& vt dicit glo. illa, quæ eſt conſecrata, propriè appellatur eccleſia.& hoc patet de conſe.diſt.5.c.nõ oportet.& 8.q.j.c.poſſeſsiones.Non conſecrata(dicit gl.)appellatur baſilica.Item & eccleſia.de conſe.diſt.j.c.eccleſiam.1. & 2. vocatur autem varijs nominibus.nam quandoque vocatur oratorium:quandoque domus Dei: quandoque domus orationis: quandoq; templum:quandoque tabernaculum: quãdoque domus Do
1 mini,vt in iuribus alleg.in nouel. ſuper 1.gl.¶†Secundò no. quòd polluta eccleſia,intelligitur pollutum cimiterium,ſi ſit eccleſiæ contiguum,& nocet vicinitas.ad idem de pœni.diſt. 1.c.ſed continuo.& de priu.c.ſuper ſpe.& ibi concor.& Señ. lib.7.Declama. Nec mirum tamen,ſi difficulter apprehendi tur vitio conuicino virtuti.& quando dicantur contigua.dicit glo.quando extrema ſe coniungunt. & fuit dictum Ariſt. 5.Phiſico. qui ſubdit illa eſſe continua,quorum terminus eſt vnus & idem. datur exemplum de aqua in vaſe. Eſt enim va ſi contigua: ſed in ſe cõtinua. totius enim aquę terminus eſt vnus & idẽ. Vñ verſus. Contiguũ medio,ſine medio cõtinuũ ſtat.& Señ.de natura.q.li. 7.c. 2. dicit,q̃ continuatio eſt par
2 tiũ inter ſe nõ intermiſſa cõiunctio. vnitas eſt ſine cõmixtura continuatio,& duorũ coniunctorum inter ſe corporũ receptorum.ita dicit Lap. ¶†Tertiò no.quòd eccleſia dicitur pollui ſanguinis, aut ſeminis effuſione. & intellige iſtud pollui,quantum in eis eſt,vt in iuribus alleg.in glo.& expreſsius. 1.q.1.c.quod quidam.in fi. vbi dicitur,quòd mali polluunt ſacramenta, quantum in eis eſt, cum illa maneant impolluta. ad idem.49.diſtin.c.vltimo. vbi dicitur [quantum ad ſe panẽ pollutum offerunt.] & per hoc infert glo. quòd ſi pollutio ſit occulta,non debet reconciliari.Idem Hoſt.qui hoc no.ſ. eo. c.fin.Item quod dicit, ſanguinis,glo.dicit.ſ.iniurioſi. ad hoc de priui.c.tuarum. in prin.ſecus ſi caſu,vel ſi quis diminutionem faciat.i.flebotomiam. Aduerte tamen, quia effuſio ſola non polluit,ſed percuſsio iniuriоſa facta intra eccleſiam,etiã ſi ſanguis effundatur extra: vel etiam in ſcutella. ita dicit gl. & Arch.& de conſe.diſt.1.c.eccleſijs. Subdit etiã gl. q̃ ſi ſine ſanguine occidatur intra eccleſiam.(puta laqueo ſtrangulatur) idem eſt.ſ.quòd dicatur polluta.Ad hoc alleg.in nouel. ff.ad leg.Aquil.l.qua actione.§.j.ibi [occiſum accipere debemus ſiue gladio,ſiue fuſte,vel telo,vel manibus,ſi forte ſtranguauerit.] conſideratur ergo locus vulneris,& nõ locus,vbi ſanguis funditur, vel etiam mors ſequitur.ad hoc vide quod no.Vin.ſ.eod.c.propoſuiſti.in 1.gl.pro quo ff.ad leg. Aquil. l.hæc ſcriptura.& faciunt illa ad q. quis locus debeat cõfinari in libello accuſationis,an locus percuſsionis,an locus mortis. & certè percuſsionis,& ſecundùm illum pœna imponenda ſiue maior,vel minor,ibi imponitur ꝓ delicto,vt no. Bar. in l.libellorũ.ff.de accu. Sed hic etiam cadit quæſtio, de quæ ibi per eum. quid iuris, ſi quis exiſtens in eccleſia cum baliſta vulnerat vnum extra:vel econtra ſagittans extra, vulnerat exiſtentem intus eccleſiam.& eadem eſt quæſtio, ſi cum lancea,vel lapide talia perpetrentur.& licèt circa impoſitionem pœnę ſit,cũ varia ſit in prędictis locis,dicat inſpiciẽda eſſe verba ſtatuti.tamen in dubio.i.de iure attendi debet locus percuſsionis,& non locus, vbi erat qui percuſsit,vt l.ita vulneratus.ff.ad leg.Aquil. ſecundùm hoc ergo ſi percuſsio facta ſit in eccleſia,polluta erit.ſecus ſi extra,licèt tunc percutiens ſtaret intra.de his & alijs ſi.q.dixi in repe.c.poſtulaſti.de ſo. cõpet. vbi ad aliũ effectũ.ſ.quò ad forum ſortiendũ,tractaui de iſtis q.ſ.ſi cum lapide, lancea, vel baliſta quis exiſtens in vno territorio percuſsit alium exiſtentem in alio. de quo per Cy. C.vbi de cri.agi.opor.l.1.¶Tangit gl. quid ſi quis occiditur ſuper tecto eccleſiæ.dicit,quòd videtur occiſus extra.eadem ratione dicit in nouel.quando ſub eccleſia in cella, vel cauerna,vel ſpelunca:vbi ad vtrunque inducit iura loquẽtia de ingreſſu eccleſiæ.ſ.e.lib.de offi.dele.c.3.& de ſen. exc.c. is cui. ¶Circa effuſionem ſeminis tangit gl. ſi in eccleſia vir cognoſcit vxorem,an ſit polluta? glo.quæ incipit.humani. tenet, q̃ ſic.Refert Vgo.Vin.& Raudul.tenere contrarium, cum quibus tenet hic Arch.nam licèt,ſecundùm eum, in eccleſia nõ debeat debitum reddi vxori: ſi tamen ibi peteret, & redderetur,non poteſt dici adulterium,vel fornicatio.Non ob.ſecundùm eum.c.quoniam.31.diſt.non enim dicit ibi tex.tempore, vel loco honeſto debere reddi:ſed dicit opportuno.i.cum vxor opus habet,& petit. pro hoc facit quod not.Ioan.And. poſt Inn.& Hoſt.ſ.de coniu.leproſo.c.quando. vel dicit, q̃ ſi alter coniugum petat ab alio debitum,tenetur reddere, non obſtante exceptione dierum, ſiue locorum ſacrorum. Hoſt. ſ.eo.c.fi.iſtam q.non decidit.¶Quartò not.quòd aliter iudicatur de cimiterio contiguo eccleſiæ,aliter de remoto. cont;

guum enim ſequitur conditionem eccleſiæ,non remotum. & facit ad q. ſi vendo domum : quòd veniat hortus contiguus domui,non remotus. Similiter ſi vendo vineam, venit domus ſibi contigua.de quibus dic per Bar.in l.prædijs. ff. de leg.3. l.Olimpico. de ſer.vr.præd.& l.quod conclaue.de dam. infe. ¶ Quintò no. quòd illa, quæ ſeiunguntur medio pariete, nõ conſentur vnum,ſed plura,etiam ſi habeant portam interme diam pro acceſſu.Ideo vno polluto,nõ eſt pollutum reliquũ: quia in ſeparatis non infertur de vno ad reliquum,vt l.ſi ma ritus.C.de do. inter vir.& vxo.Tangit Io. An.quid iuris, ſi in illa porta fit iniurioſa ſanguinis effuſio. videtur,quòd interdictum ſit vtrunque.arg.ff.communi diui.l.arbor. & pro ſo. l.pe.arg.tamen,quòd cenſeatur pollutum id tantùm,cui ma gis accedit pollutio.ff.de ſta.ho.l. quæritur. & Inſti.de re. di. §.inſula. Item arg.quòd neutrum cenſeatur pollutum,ratione incertitudinis,vt ff.de teſta.tu.l.duo ſunt Titij.dicit Ioan. And.audiſſe determinatum, quòd illud cimiterium dicatur violatũ,cuius gratia vel cauſa,paries, & porta factæ fuerint, quaſi ſit illius acceſsio.ff.de aur.& arg. leg.l. & ſi non ſint.§. pe. & fin. eadem ratione dicit idem, ſi in porta eccleſiæ fiat talis iniuria. Similis eſt quæſtio legiſtarum de delicto commiſſo in confinibus.de qua in l.iuriſperitos.§.oriundos ff.de
3 excuſa.tuto. & dixi in c.poſtulaſti.de for.compet. ¶† Sextò & vltimò no.regulam, quòd acceſſorium ſequitur naturam principalis: nõ aũt ecõuerſo principale ſequit naturã acceſſorij.cõcor.ff.de vul.& pup.l.ex pupillari,& circa hoc vide qđ no.i Cle.diſpẽdioſam,đ iudi.in gl.ſi q̃ratur.& in gl.cũ peranț. vbi naturã cauſæ cõſideramus ex eo,qđ principaliter venit in iudicio,non ex eo,quod incidit,& acceſſoriè venit. facit etiã quod no.in l.petens. C. de pac. vbi principale veſtit acceſſorium,non ecõtra.Item habes hic, quòd vnum acceſſorium non ſequitur naturam alterius acceſſorij:ſicut nec par paris. facit quod no.in l.qui ſeruum.ff.de acquir.hære.& l.3.§. veteres.de acqui.poſ.vbi autem in duabus diſpoſitionibus, ſiue rebus non apparet,an vna accedat alteri, quid præſumendum : vide in ſimili not.in Cle.literas.de præben.

Rub. De reliquijs,& venerat. Sanctorum.

SVMMAE.

1 *Ordines dignitatum ſunt in paradiſo.*
2 *Digniores maioribus præmijs ſunt extollendi.*
6 *Apoſtoli vocantur athletæ.*

CAP. I.

LORIOSVS. ¶Primò ponitur exordium de diuina prouidentia, quæ dignio res extollit, ſecundò ponit imitationem Eccleſiæ militãtis,ibi[ſic alma.] & hic facit tria. Primò commendat Apoſtolos, & Euangeliſtas, & quatuor Doc. Eccleſiæ diuiſim. Secundò,ibi [ideòque.] ponit præmeritam prouiſionem Eccleſiæ circa ipſorum eccellentiam.Tertiò, ibi [nos itaque] ponit ſuam additionem de feſtis illorum ſub duplici officio celebrando. ¶Et no. plenam conſtitutionem compoſitam, ſicut eſt in ſimili in l. ſi quenquàm.C.de epiſ.& cler.& l.dies feſtos. C. de fe. cuius ſtilum
1 iſta ſequitur. ¶† No.q̃ etiam in paradiſo ſunt ordines dignitatum,& excellit vnus alterum.& quare in cælo,& in terra ſe çerit iſtam differentiam. dicit canon, q̃ pro maiori concordia tantæ multitudinis, quæ non poſſet alia ratione ſubſiſte-
2 re.de quo vide 89.diſt.c.ad hoc. ¶†Secundò not.quòd magis digni ſunt maioribus præmijs extollendi, ſiue loquamur in militibus cęleſtis militiæ,ſiue armatę 23.q.5.c.dicat.& qđ no. in c.de multa.ad fi.de præben.& c.ſtatuimus.de maio. &
3 obed. ¶†Tertiò no.quòd Apoſtoli hic vocantur athletæ. & ſumitur athleta pro luctatore,ſiue pugnatore: aliàs forti milite,quaſi fortis athleta ad mortem. de his C. de athlet. l j.li. 10.vbi athletæ certa priuilegia conceduntur,tribus concurrentibus,de quibus ibi.¶ Quartò no.de quatuor Doc.Eccleſiæ, qui ſuis doctrinis Eccleſiam illuſtrarunt, & in quibuſdã ſe,inuicem exceſſerunt,vt le.& no.9.diſt.c.vt veterum.in prima glo.de beato Hierony.dicit Ioan.And.quòd parum hucuſque per Italicos honoratus eſt. ad cuius laudem compoſuit vnum librum ſub eius nomine nuncupatum.ſ. Hieronymianũ.reliqua hic,& Paduæ.hoc videas in nouel.& adde qđ no.ſ.eo.c.1.vbi nullus debet in publico venerari,niſi ab Eccleſia approbatus.

Rub. De immu.eccl.cimiter. & loco. religioſo.

SVMMAE.

1 *Laici per ſtatuta ſua libertatem eccleſiaſticam minuere non poſſunt.*
2 *Papæ pertinet eccleſiaſticas perſonas tueri.*
3 *Eccleſiaſticæ perſonæ ſunt immunes à collectis laicorum.*
4 *Collectæ laicorum, quò ad perſonas eccleſiaſticas ſpecialiter reprobantur.*
5 *Clerici an teneantur contribuere cum laicis,ſi agatur de communi eorum vilitate.*

CAP. I.

VIA Nonnulli.¶ Tria facit ſecundùm Io.Mo. primò recitat in genere tyranni dem ſæcularis poteſtatis.ſecũda, ibi [ſanè]narrat in ſpecie. tertia prouidet contra iſta,ibi[volentes.]¶† No.quòd nõ
1 poſſunt laici per ſtatuta ſua minuere, vel lædere eccleſiaſticam libertatem: & talia ſtatuta ſunt nulla,etiã de iure ciuili, vt in Aut. caſſa. C. de ſac.ſanc.ec.vbi Cy.no. quæ ſtatuta dicantur eſſe contra libertatem eccleſiæ.& dicit,quòd illa,quæ ſunt contra priuilegia conceſſa vniuerſali Eccleſiæ vel à Deo, vel à Vicario Dei,ſiue ab Imperatoribus.alle.no.per Inno. in c.nouerint. de ſen. excom. Pro huius dicti declaratione quæro. Statuto cauetur Peruſij,q̃ qui offenderit non ſubditum iuriſdictioni populi, ac Cõmunis Peruſij puniatur in decẽ libris ad plus: an illud ſtatutum(prout reſpicit clericos) ſit contra libertatem Eccleſię:videtur,q̃ non;quia nõ aufert clericis aliud,qđ ſit eis conceſſum in priuilegiũ:ſed aufert eis id, quod competit cuilibet de populo:ergo non eſt contra libertatem Eccleſiæ,per prædictam doctrinã.Bar. tenet contra, & tradit aliã meliorem regulam, dicens, quòd illa dicuntur eſſe contra libertatem alicuius, propter quę efficitur timidior. ita dicit tex.in l.1.§.quæ onerandæ.ff.qua.re.act.non da. ſed per tale ſtatutum clerici efficiuntur timidiores; ergo &c. ita dicit ibi,quod not. & dicit hic Io. An. quòd multum in hoc peccant Italici;& ideò plagæ non deficiunt,ſed ſuperabundant. ¶ Secundò no.in ver.Sanè.quomodo iſta illicita attentãtur; q̃ũq; per ipſa Cõia:q̃ũq; per ipſorũ cõſules:q̃ũq; per eos, q̃ bus cõmiſſa eſt executio iuſtitiæ ſecularis. ex quo patet, q̃ q̃ũq; in vna ciuitate iuriſdictio exercetur per ipſius Commune:quandoq; per conſules:quãdoq; per rectores. ſuper quo vide quod no.Io.An.poſt Inn.ſ.de conſti.c. cum omnes.vbi no.an penes ipſam vniuerſitatem dicatur eſſe iuriſdictio. & dicit,quòd ſic,& exercet ipſam per ſuum rectorem.& eo deficiente per ſeipſam,licèt iſtud ſit difficile, vt l.2.§.deniq;.ff. de orig.iu.vnde iſte rector debet eſſe temporalis,nõ perpetuus. de quo eſt dubium, an de iure poſsit ciuitas eligere rectorem perpetuum.i.ad vitam.de quo vide.ſ.de iudi.c.ſi. in nouel. Quædam tamen dominia ſunt propria, & perpetua. de quibus,ſ.eo.li.de ele.c.fundamenta.§.vt ergo. de regentibus

bus ad tempus dicit hic in nouel.quòd varijs nominibus nũcupantur,quandoq; Poteſtates,vt hic Bonoñ:quandoq;capitanei, vt hic : quandoq; rectores, ſeu ſenatores : quandoq; iuſtitiarij:quandoq; iudices:quandoq; prępoſiti, vt in iuribus hic alle.in nouel. & eſt differentia inter rectores temporales,& perpetuos in conueniendi facilitate,durante officio, vt no.Bar.in l.de pupillo.§.ſi quis ipſi prætori.ff.de ope. no. nunc.& dixi in Cle.& ſi principalis.de reſcri.vbi de officiali
2 bus ad beneplacitum. ¶† Tertiò not. quòd ad Papam pertinet defendere eccleſias,& perſonas eccleſiaſticas:ſimiliter ad quemlibet dominum ſpectat defenſio ſubditorum. quod dic,vt no.de ap.c.dilectis.in nouel.& c.auctoritate.ſ.eo.lib. de priui.in glo.fi.quæ eſt no.Sed dices.Papa hic,& multis alijs iuribus laicos compeſcit à moleſtia clericorum,& eccleſia rum : & ſic videtur ſibi ius dicere. quod nulli licet, vt C. ne quis in ſua cau.l.1.omnes enim eccleſiæ ſubſunt ſibi, vt.c.2. ſ.eo.lib.de præb.Sol.dicit,quòd hoc Papę licet,ſicut & Imperatori.ſ.ius dicere in re propria,vt l.,pximè.ff.de his, quæ in teſta.delẽ.& no.in c.cum veniſſet.de iudi. Ratio eſt; quia nõ poſſunt alium ſuperiorem adire.Inde eſt,quòd dicit Inn. quòd princeps ſine auctoritate hominis,cui non ſubeſt: & ſine auctoritate iuris,quo non aſtringitur, mouet bellum, vt C.de legi.l.digna vox.quinimmo ſi non poſſet inferior ſuperiorem adire(quia non eſſet:vel eſſet,ſed nollet iuſtitiam miniſtrare:)tunc licet paſſo violentiam res propria auctoritate recuperare.quod dic, vt plenè no.Io.An.poſt Inn.de re.ſpo.
3 c.olim.il.1. & dicam.ſ.e.li.de ſen.exc.c.dilecto.¶† Quartò no.quòd perſonæ eccleſiaſticæ ſunt immunes à collectis, & talijs laicorum. Quid dices de iſtis fratribus tertij Ordinis ſancti Franciſci.& de illis,quos vocat Bar.milites gaudẽtes? prædicti enim non renunciant proprio. Item habent vxores, & viuunt in proprijs domibus,ſicut laici:licèt habeant quendam modum viuendi, & habitum approbatum ab Eccleſia, vt no.de iſto tertio Ordine in Cle. cum ex eo. de ſen. exc. & videtur,quòd iſti non ſint exempti à datijs, & collectis:quia licèt habeant certum modum viuendi,& habitum:tamen nõ ſunt clerici, nec exercent miniſteria clericorum. vnde qui non exercet artem, licèt ſit deſcriptus in collegio, non per hoc habet immunitatem,vt l.ſub prętextu.C.de ſac.ſan. ec. Bart. tamen dicit ſe vidiſſe conſilia plurium Doc. iuris canonici, & ciuilis, quòd iſti à talibus exactionibus ſunt exempti.ſunt enim Deo deuoti.12.q.1.c. duo ſunt genera.,p quo dicto facit iſte text. dum dicit [perſonis eccleſiaſticis] nam non poteſt negari,quod iſtæ non ſit perſonæ eccleſiaſticæ: licèt non ſint clerici.& hoc tenet Bar.ff.de iu.immu.l.ſemper. §.quibuſdam.quod intelligit verum, niſi aſſumpſiſſẽt illum habitum in fraudem onerum,vt l.cura.ff.de mu.& hon. vbi
4 gl. facit mẽtionem de iſtis fratribus de pœnitẽtia. ¶†† Quintò no.quòd illæ exactiones, & collectæ laicorum ſpecialiter reprobãtur quò ad eccleſias, & perſonas eccleſiaſticas: quòd ad laicos verò nõ videtur licere dominis, & vniuerſitatibus talia exigere.quod intellige,conſentientibus illis de loco,& ipſis ad hoc vocatis cum tuba, vel campana, vt no.in l. ſicut. ff. quod cuiuſq; vni.no. & ſufficit, quòd maior pars duarum partium veniat.C.de decu.l.nominatorum.lib.10.& debet interuenire ſuperioris decretum.ff. quando ap. ſit.l.1.§. ſolet. Aduerte tamen, quòd dicta collecta non debet imponi:niſi vniuerſitas, vel dominus non poſsit aliter prouidere ſuis neceſsitatibus,ar.C.de vecti. & com.l.fi.& C.de fabricen.li.12. l.fi.& in Aut.vt iu.ſi quo.ſuf.§.illud.& C.de aquęd.l. ad reparationem. lib.11. in caſu ergo, quo vniuerſitas ſit obligata, & non ſit pecunia in arca communi,coguntur imponere collectam, & ſoluere,vt no.in l.2.ff.quod cuiuſq;vni. no.§.ſi verò.& in Spe.de cẽſi.§.ſequitur.verſi.q.d ſi vniuerſitas. ¶ Sed hic quæro,qualiter imponetur? videtur, quòd pro ſolido, & libra æſtimationis bonorũ,vt C.de aduo.di. iudi.l.ſancimus. & de ope.pu.l.omnes.& C. de apochis publicis.l. 1.li.10.cũ ibi no.ſuper ver.inopes.& hanc partem(.ſ.quòd imponi debeat per ſolidum,& libram)videtur tenere Inno. in c.nouerint.de ſen.excom.Bar.notabiliter ſic dicit, quòd debemus inſpicere cauſam,propter quam collecta eſt imponẽda. quãdoq; .n. vniuerſitas eſt obligata ex contractu (puta ex mutuo,vel alio contractu inito ex cauſa, quæ reſpicit onus vniuerſitatis:) & tunc debet imponi pro viribus patrimonij, i. pro ſolido,& libra,vt d.l.omnes.C.de apo.pu. quandoq; de bitum,quod eſt cõtractum per vniuerſitatem ex cauſa,quæ concernit ſingulos:puta tenebantur ire ad exercitum, & de uentum eſt ad compoſitionem, quòd ſoluatur tantum,& nõ vadant : tunc imponetur collecta per capita,ſicut ſenſerunt per capita leuamentum,vt Inſti.pro ſo.§.illud. & de re. iu.l. ſecundũ naturam.Si verò debebant ſubire illud onus per famantes(quia omnes habitantes in vna familia habebantur pro vno:) eadem conſideratio habebitur in collecta. In dubio, vbi de hoc nõ liqueret, collecta imponitur pro viribus patrimonij,vt l.reſcripto.ff.de mu. & hono. Si autem tenere tur vniuerſitas pro maleficio:qualiter imponatur collecta. dic per eum,vt in l.ne quid.ff.de incen.rui.& nau.quæ prædicta no.in l.3.§.actor.ff.de re iud.¶ Sextò.no.quòd iſti rectores volebant clericos cogere,vt vel ſoluerent, vel extra manum ſuam ponerent.& dicit Ioan. Andr. quòd emptor domus prohibitus extra manum ſuam ponere non potuit illã commodare, vel alij ſeorſum concedere : licèt alium ſecum poſsit ibi recipere.ff.de vſu, & hab.l. pacta. ad hoc inducit, quòd deponere eſt extra manũ ponere.ff.depo.l.2.in princ. de hoc per Cy.C.de re.ec.nõ alie.l.fi. Sed ego circa hoc quæro, quo iure poterant hic rectores moueri. Ad hoc reſpon, ex eo, de quo alibi dubitabatur, vtrum ille, qui tenetur ad aliud factum occaſione rei (puta feudi) cedendo feudum liberetur ab illa obligatione. & idem ſi quis tenetur ad collectas occaſione fundi,vel domus, vtrùm liberetur à tali collecta,renunciando domui, ſiue fundo. & videtur, quòd tales aut ſoluere,aut dimittere teneantur,vt c.cum inter vos.ſ. de reg. & in 10. coll.de vaſallo, qui contra conſti. Lotharij.c. 1.& eſt ſimile in actione noxali,in qua debetur pecunia ratione certæ ſpeciei,vt dando ſpeciem liberetur ab illa obligatione,vt l.miles.§.decem.ff.de re iud.iſtis ergo iuribus vi debatur bona allegatio iſtorum laicorum.Nam (vt.ſ. dixi) collectæ in dubio imponuntur perſonis propter bona. Ad hoc dico, quòd poſtquàm peruenit res ad perſonam priuilegiatam,non videtur tale onus amplius durare: nam ſequitur conditionem, & naturam nouę perſonæ, ad quam peruenit, vt c.1.de iure pa.ſ.eo.lib.& l.1.Paulus.aliàs.l per procuratorem.ff.de acqui.he.vt tamen latius ſcias, an cedendo rei liberetur ab illa obligatione, qua tenetur illius rei occaſione, ſi ille,cui eſt obnoxius,non cõſentit.Diſtingue, quia aut cõuenit ex cõtractu ſuo:& nõ liberatur,cedendo illi rei, vt l.qui cunq;.C.de fun.patri.& l.ſicut.C.de actio. & obligatio. Aut conuenitur ex ſuo delicto.& idem, vt l.is cum quo. de aqua pluuia arcen. Aut conuenitur actione reali: & liberatur cedendo,vt l.ſi fortè.§,hoc edictum.ff.de damno infecto. quia & ibi eſt eadẽ ratio,cum non præſupponat obligationem,vt l.ſi per collusionem.§.1.de actio.empt.aut conuenitur actione perſonali ex virtute contractus, vel quaſi præambuli,vbi hoc expreſſẽ non promiſit, ſed venit occaſione rei. & tunc aut illud onus inde proueniẽs erat ab initio certum, aut nõ. ſi certum,non liberatur,vt in 10.coll. de capitaneo, qui curiam vendidit.cap.fina.vbi plenè de hoc.quod eſt verum, niſi cedendo rei plus faceret,vt d.l.is cum quo.& de tribu.l. illud.in princi.Si verò erat onus incertum à principio,cedendo rei liberatur ab illo onere,vt in d.c.fin. & ex hoc dico, q̃ cum collecta imponatur perſonę pro rebus,& ſic incerta ab initio ; quia onus extraordinarium eſt, cedendo fundo ipſe non tenetur ad collectas eccleſiæ illius. vnde in caſu huius.c. iſta allegatio vel ſoluere, vel extra manũ ſuã ponere, fuiſſet legitima

legitima in persona subiecta imponenti collectas. in censibus, & tributis ordinarijs, quæ à principio sunt certæ, videtur, quòd quis cedendo rei non liberetur. & istam distinc. ponit Bar. in d. c. is cum quo. ¶ Quæro post Ioan. An. quod dicitur in isto. c. verũ est, quãdo possessio per ecclesiam acquisita erat astricta dare pro solido, & libra ad collectas. nam quandoq; ista munera patrimonialia à possessoribus inducuntur, vt ff. de mu. & hon. l. rescripto. §. vltim. & l. munerum. §. patrimoniorum. vnde cum ante acquisitionem res sit affecta onere collectarum: videtur, quòd transeat in clericum, & ecclesiam cum onere suo, vt. ff. de actio. emp. l. siquis alienam & no. in d. l. munerum. §. cursus. & videtur expressum. C. sine cen. vel reli. l. omnes. contra hoc refert tenere Archi. quia descriptio, quæ fit pro solido, & libra, non est perpetua, nec certa; immo secundùm varietatem negotiorum imminentium immutatur, vt dicitur sæpe fieri Boñ. & ideò non videtur huiusmodi onus durare, postquam res peruenit ad personam priuilegiatam. 10. q. 1. c. nouerint. & est expressum in d. c. 1. de iure pa. & dicit hoc tenendum. alle. l. fi. C. quan. ciui. actio. Sed iuxta hoc quęro post Bar. vtrum sit dare medium, ꝙ clerici cõferãt in istis collectis pro possessionib. suis. dicit ipse, ꝙ non, pro iam quæsitis: sed in quærendis in posterũ. i. post statutum, refert duos modos, vnum quòd omnia prędia ciuium, quæ sunt in comitatu, sint tributaria, affecta onere tributorum pro collectis imponendis: quo casu si clerici, vel ecclesiæ quærant possessiones post dictum statutum, tenebuntur. & hoc colligitur ex no. per Inn. in c. postulasti. de fo. compe. & hunc modum tenuerunt Perusini. illi de ciuitate Gubij tenuerunt alium modum. Nam omnes ciues, & comitatenses singulariter, & specificè donauerunt omnes possessiones Communi: & postea receperunt eas à Communi sub annuo censu, & tributo collectarum &c. & cum pacto, quòd possent in alios transferre quocunque titulo cum prædicto onere, quod semper intelligeretur exceptum. & dicit, ꝙ fuit necessarium sic facere; quia ecclesiæ crescebant tantum in possessionibus, quòd aliæ, quæ laicis remanebãt, nõ sufficiebant ad onera Communis subeunda. Subdit, quòd prædicta dicit, salua correctione sanctę matris Ecclesię. Et sic ipse no.
5 in l. rescripto. §. sciendum. ff. de mu. & ho. ¶ † Sed ego vlterius circa hoc quæro, quid iuris, si tractatur de communi vtilitate clericorum, & laicorum: vtrùm clerici contribuere teneantur. pone q. facti. Societas quædam gentium armorum hostiliter venire volens super territorio Sen. causa comburendi domos, depopulandi agros, capiendi homines & animalia, & committendi alia multa mala: Commune Sen. vt liberaret omnes à dictis oppressionibus imminentibus, conuenit cum illis soluere magnam pecuniam, vt cessarent à prædictis. vtrum ad hoc clerici, & ecclesiæ teneantur conferre pro solido, & libra possessionum, sicut laici; quia ita passi fuissent detrimentum in eorum possessionibus, sicut cæteri? ex his, quæ dixi in c. non minus. s. eo. potest dici, quòd sic. allego primò quod no. Iac. Bu. in l. ad constructionem. C. de sacr. san. ecc. vbi dicit, quòd clerici tenentur soluere gabellas de plaustris, siue curribus, si gabella conuertitur in reparationem viarum, & pontium: quia in hoc vertitur eorum vtilitas, sicut etiam laicorum. ad hoc. ff. ne quid in lo. pub. l. 2. §. viarum. ibi [refectio] idcirco fit de communi, & idem dicit Spec. in refectione põtis, & putei necessariorum ad vsum hominum villę: vt ecclesia teneatur, vt in Spe. de censi. §. quid dicendum. ver. Item pone quædam vicinia. Item clerici tenentur vigilare pro custodia, & in commune ciuitatis, vt c. peruenit. s. eo. licet etiam ecclesias incastellare, vt boni à malis valeant se tueri, vt no. Inno. in c. cum ecclesia. s. eod. Item nulla maior est pietas, quàm defendere patriam, debiles, & pauperes ab hostibus. 23. dist. c. fortitudo. & c. si quis. & c. nõ inferenda. & hac ratione (scilicèt quòd pro pace, & qete, in qua tueri, & defensare dicuntur ecclesię) Imperatori est tributum ab Ecclesia persoluendum. 23. q. 8. c. tributum. Sed quia Ecclesia non soluit, nec Imperator defendit à talibus oppressionibus, non videntur succedere ciuitates in illa defensione: vel si succedunt, deberent subrogari cum eodem emolumento, vt l. secundùm naturam. de reg. iur. ff. Non ob. c. non minus. s. eo. vbi pro suis necessitatibus non possunt laici granare ecclesias, etiam vbi ipsi non sufficiunt, Romano Pontifice inconsulto. quia intelligo illum tex. cum volunt grauare ꝓ necessitatibus ipsorum laicorum tantùm: sed si pro communi vtilitate, & periculo euitando, nõ videtur exigi requisitio, de qua ibi, per iam dicta: vt tamen ibi dixi, ista compulsio ꝓ ipsos laicos fieri non debet, sed peti debet ab episcopo, vt ibi videas, & reperio hoc not. per Barto. in l. nullus. C. de cur. pu. lib. 12. vbi ad literam ita dicit. no. istam l. contra clericos. pp istam societatem, quę venit in comitatu deprędando, comburendo, & occidendo: vt possint clerici grauari ad datia, & collectas, & ad alia onera sordida: vt contra dictas gentes reparare valeant. & hoc per illam l. quæ dicit, quòd ecclesia tẽpore expeditionis non excusatur ab angarijs, vel perangarijs. multi non habent esse Bar. vnde vltra quidam dicunt, ꝙ quidam alius compleuit post Bar. illum librum: sed cuiuscunque fuerit, ita dicit, & probat per illam l. confirmat prædicta vna distinctio, quam Oldr. facit, cum generaliter quærit, an clerici excusentur à muneribus. dicit enim, quòd aut loquimur de muneribus personalibus, aut realibus: primo casu excusantur. C. de episc. & cler. Auth. presbyteros. secundo casu aut quæris de ordinarijs: & non excusantur, vt C. de an. & tri. l. fin. & de priui. domus Aug. l. 1. quod verum intelligit, nisi ꝓ iure decimarum, & primitiarum: quia illa habẽt à Deo. & ideò pro illis soluere tenentur, vt no. ff. de mu. & hono. l. fi. §. hi quoq;. & secũdùm ista intelligitur. C. de epi. & cle. l. de his. aut quæris de extraordinarijs. & tunc aut inducũtur propter publicam vtilitatem, vel imminentem necessitatem, vel ꝓp damnum ineuitabile, quod potest reipublicæ euenire. & isto etiam casu dico, quòd viri ecclesiastici non excusantur. sicut C. de sac. san. eccl. l. iubemus. & l. neminem. & C. de qui. mu. vel præsta. l. 1. 2. & 3. li. 10. verumtã canonistæ dicunt, ꝙ istud debet fieri de consilio summi Pontificis, vt c. aduersus. s. cod. quod verum credit, nisi mora esset periculum allatura, vt ff. de dam. inf. l. 4. §. fi. cã. & de op. no. nun. l. de pupillo. §. si quis riuos. & de iniust. testa. l. si quis. §. quid tamen. ad alia autem munera sordida, vel extraordinaria ecclesia non tenetur, nec viri ecclesiastici. argumen. C. de sacr. san. eccles. l. placet. & in Auth. de ec. ti. §. ad hæc. diuisionem autem munerum posui in d. c. non minus. post Ioan. An. Qui tangit ibi, ad quæ munera ecclesia teneatur. hic non prosequor; quia ibi dixi, & superius dictum est. ¶ Vltimò quæro post Ioan. An. si ecclesia, vel persona est in vno loco, vel in vna diœcesi, & res, vel prędia earundem in alia, & onera imponantur ecclesijs, vel personis in vna ecclesia: an pro rebus hic sitis in alia diœcesi ecclesia, vel personæ tales soluere compellantur. Idem econuerso. si ponas, quòd onera imponuntur in illa diœcesi, in qua sita sunt prædia spectãtia ad ꝑsonas, & ecclesias alterius diœcesis: vtrùm locus rerum, siue prædiorũ: an personarũ, vel ecclesiarũ debet considerari. pro & contra alle. Io. An. quæ no. in c. pastora. de priui. in nouel. & deinde subdit, quòd onera realia solui debent in illa diœcesi, in qua prædia sunt: licèt ꝑsonæ, vel ecclesiæ alibi consistant. ponit exemplum in tributis, quæ soluuntur, vbi sunt sita prædia. ff. de censi. l. forma. §. si verò quis. & in decimis prædialibus, quæ debentur ecclesiæ prædiali, & non parochiali. s. de paro. c. fi. maximè quando domini prædiorum, vel coloni sunt diuersarum diœcesium, vt ponit thema. s. de deci. c. cum sint homines. Sed si onera sunt personalia, vel realia ecclesiarum, non tamen prędiorum (sicut procurationes legatorum, fructus primi anni, decimæ Papales, & similia) cum illa ecclesijs, vel personis ecclesiasticis imponantur, in loco illo soluentur, vbi sunt ecclesiæ. & licèt

& licèt illorum prædiorum habeatur cõsideratio, cum propter illa plus soluatur in procuratione, fructu, vel decima: nõ propter hoc est illud onus reale prædiorum, sed personarũ, vel ecclesiarum debẽtium. & quia accessoria sequuntur principale. de re. iu. c. accessorium. & constat, quòd aliud est deberi fructus, vel decimas prædij: aliud fructus, vel decimas beneficij habentis prædia: sicut petens prædium illud specificat in libello. quod non facit petens hæreditatem, in qua sit prædium, iuxta plenè no. de li. ob. c. 2. nec mireris si aliud in prædiis communibus, quàm in Papalibus. vide similia no. in Clemen. dispẽdiosam. de iudi. super ver. decimis. & de deci. c. 2. in fin. glo. 5. ita dicit hic in nouel. Aduerte. Reuerendissimus in Christo pater, & dominus meus, Do. Cardinalis Bonoñ. Legatus tunc de latere in nonnullis partibus commisit mihi q. consulendam in terminis scriptis, videlicet. Monasterium sancti Georgij maioris de Venetijs habet quandam ecclesiam pleno iure subiectam in ciuitate Trigesti, & vocatur ecclesia sanctorum Martyrum. Clerus Trigestinus volebat, quòd dicta ecclesia secum contribueret in procuratione dicti Legati. Castellanus autem asserebat econtra. scilicet quòd contribuere debebat secum; quia in diœcesi sua situm est principale monasterium sancti Georg. quæritur, cum quo debet contribuere? & videtur, quòd cum monasterio, cui subest. Nam caput, & membra constituunt vnum corpus: nec licet à capite membra discedere, vt c. cum non liceat. de præscr. nec dẽt diuerso iure cẽseri. de priu. c. ꝙa circa. & 12. q. 3. c. cognouimus. Sed ò probat: quia istæ ꝓcurationes legatorum imponuntur ecclesijs, & monasterijs secũdùm æstimationem bonorum. de censi. c. sopitæ. c. cum instãtia. & c. procurationes. & sic possunt dici onera patrimonialia, quæ imponuntur personæ pro rebus. i. secundùm facultates. constat autem, quòd talia munera quis subit in loco suæ diœcesis, non in loco, vbi sunt sitæ possessiones. ff. de mun. & ho. l. rescripto. §. fi. & patet ex his, quę dicta sunt s. post Ioan. And. pro hoc c. accessorium. præal. Item inspicitur locus, vbi est caput, non vbi sunt membra, vt l. cum in diuersis. de reli. & sump. fu. Ad hoc vide no. per Innoc. in c. cum & plantare. de priu. vbi dicit, quòd nõ episcopus, vbi situm est prædium: sed vbi situm est monasterium principale, visitat, & procurat. & idem sentit in procurationibus legatorum, in quibus Abbas sancti Georgij contribuet pro facultatibus sui monasterij vbicunque sitis, vt hic dicit, secundùm Io. And. Contrarium consului, & dixi, dictam ecclesiam pleno iure subiectã contribuere cum clero ciuitatis, vbi sita est. Talis enim subiectio pleno iure non eximit ecclesiam ab oneribus, quæ concernunt ipsam; quia translata videtur cum oneribus incumbentibus. argumen. Clem. 1. de censi. vnde cum ante dictam donationem conferret cum clero, vbi sita est, similiter cum eodem onere videtur esse facta translatio, argu. l. qui tabernam. ff. de contrah. emp. & c. ex tuarum. de auct. & vsu pal. & c. 1. de relig. do. præterea ecclesia sic subiecta retinet iura, & actiones: nec confunduntur cum iuribus monasterij principalis, nec pro eis possent vendi, vel distrahi, vt not. Inno. in c. pastoralis. de priui. Sed debitum procurationis computatur inter debita ecclesiæ, vt in c. de monachis. cum ibi no. de præben. & hoc est, quòd iura dicunt, quòd instituto in ecclesia sic subiecta debet assignari portio, de qua possit ista onera supportare, vt ibi, & c. 1. de præb. e. li. & Cle. 2. de iure pat. Non ob. quę. s. dixit Io. An. s. vt debeamus inspicere principale monasterium, vbi situm sit, & nõ eius bona; quia intelligo dictum suum sanè, vt ipse loquitur, s. in possessionib. alibi sitis, quæ habent relationem ad dñm principalem: nec visitãtur per episcopum, in cuius diœcesi sita est: & abbas ẽt alterius, diœcesis illi subest ratione dictæ ecclesiæ, vt c. ex ore. de priui. censetur ergo ille Abb. sicut miles, habens duo patrimonia diuersa. s. Italicum, & prouinciale. Nam quòd ad onera consideratur quodlibet de per se, vt l. fi certarum. de testamen. mili. Non ob. no. per Inno. in d. c. cum & plantare. vbi membrum confert cum suo capite, non cum alio clero. loquitur enim ibi, cum membrum, & caput sunt in eadem diœcesi, non in diuersis, sicut est in casu nostro. & ita consului.

SVMMAE.

1 *Sanctitudo decet domum Domini.*
2 *Ingressus ecclesiæ debet esse humilis, & deuotus.*
3 *Nomen Iesu Christi reuerentia attollendum est.*
4 *Seditio, & acclamatio prohibetur specialiter ecclesijs.*
5 *Venia peccatorum in ecclesia est postulanda.*
6 *Strepitus sæcularium iudiciorum in ecclesia quiescere debent.*
7 *Arbitrator an possit procedere die feriata.*
8 *Iesuani quare non vocati sumus, sicut Christiani.*

CAP. I'I.

DEcet domum. Diuide, vt in glo. 1. & Arc. dicit, ꝙ fuit cõpositа secundùm stilum l. dies festos. C. de feri. ¶ † No.
1 principium, quòd sanctitudo decet domũ Domini. & verbũ, decet, denotat honestatem, vt c. magnæ. de voto. sanctitudo autem dicitur firmitas, quę corrumpi non potest: vnde semel Deo consecrata, ad humanos vsus non debent reuerti, vt c. quod semel Deo. ff. eo. lib. de reg. iur. & de rerum permuta. c.
2 mãcipia. & 12. q. 2. c. nulli liceat. ¶ † Secundò no. quòd ingressus ecclesiæ debet esse humilis, & deuotus: nam si humiliter ingredimur, & manemus coram domino temporali: fortius coram Domino dominorum. ad hoc. s. de hære. c. vergentis. & Hiero. Timeo, ne quando per risum introimus ecclesiam: sic de nobis derideatis. de quo scriptum est. Qui habitat in
3 cœlis, irridebit eos. habetur psalmo 2. ¶ † Tertiò no. nomen Saluatoris nostri Iesu Christi speciali reuerentia attollendũ. quod testari debet capite, cum in missa, vel diuinis officijs nominatur, vt sic per exteriora intrinseca demonstrentur, vt s. de sacra vnc. c. 1. in prin. & de rerum diui. §. gallinarum. & C. de testa. l. non codicillũ. & dicit Fran. propter tria Christum attollendum: propter ipsius prioritatem; quia fuit ante omnia: propter excellentiam: cum sit omnipotens, ęternus, & ineffabilis: propter affectionem, quam ad nos habuit creando, pascendo, redimendo, & nobis gloriam præparando.
4 ¶ † Quattò no. in ver. nullus. quòd seditio, & acclamatio prohibetur, specialiter in ecclesijs. Isti autem seditiosi sunt legibus odiosi. vnde qui in vrbe seditionem facit, incidit in crimen læsæ maiestatis. In alijs locis capitalem pœnam (scilicet mortis) patitur. C. de seditio. l. 1. & 2. pro qualitate dignitatis aut furca suspenduntur, aut in insulam mittuntur, aut bestijs traduntur, vt ff. de pœnis. l. fi quis. §. 2. fit autem seditio, concitando plebem, vt in rub. prædicta de seditio. & dicitur seditio, quasi seorsum itio; quia in diuersum vadunt, & alios trahunt. ¶ Quintò not. in versi. cessent. à quibus debent abstinere accedentes ad ecclesias. cessare enim debent prophana colloquia. concor. Clemen. de cele. missa. & contra tales ponit Franc. versus.

Friuola quæ profert dum sacer presbyter offert.
Lectio facta Dei non suffragatur ei.

Cessare etiam debent consilia, conciones, & parlamenta laicorum. & refert hic Io Ioan. An. Valerium. li. 1. c. 1. qui dicit, quòd Gaius consulatu Galliæ, & Scipio consulatu Corsicę priuati fuerunt; quia parlamenta faciebant in templo. Circa hoc quærit post Gul. an clerici, vel scholares ad sua consilia possint in ecclesijs congregari. & videtur quòd non, cum litera dicat [quarumlibet vniuersitatum, & societatum] facit de ma. & obe. c. solitæ. in fi. Gul. credit, quòd ecclesiastica, & spiritualia negocia possint ibi tractari. Vnde possunt ibi clerici synodum facere, & de libertate ecclesiarum, statu cleri, & reformatione morũ in clero, & populo tractare. Itẽ scholares possunt ibi magistrari, & simiia facere; quia hoc ecclesiasticum

siasticum est, & ab ecclesiastica persona magisterium recipiunt. de magi. & est res sanctissima scientia. ff. de var. & extraor. cog. l. 1. §. est quidam. Si autem scholares velint ibi tẽporalia tumultuosa tractare, ista constitutio eis obstat. Subdit etiam ibi in nouel. q̃ si laici vellent ibi spiritualia tractare (puta de faciendo festum beatæ Virginis: vel aliquam confraternitatem in honorem *Dei, vel alicuius sancti: vel de pace* etiam inter laicos facienda) hoc his non interdicit mens huius constitutionis. ¶†Sextò no. in versi. ne vbi. potius esse orãdum in ecclesia, quàm in domo. & quod in ecclesia est peccatorum venia postulanda: & ideò non debent ibi peccata committi. & est arg. quòd delinquens in ecclesia non gaudet eius immunitate. quod tenet Host. s̃. eod. ti. c. fin. in nouel. ¶†Septimò not. in §. omnis. quòd omnis iudiciorum sæcularium strepitus debet in ecclesia conquiescere. & istud vniuersale [omnis] complectitur omnia genera causarum; vt criminalium, ciuilium, & mixtarum: & irritat sententias, & processus attentatos in prædictis locis contra istam prohibitionem. & si dicas, quo potest Papa irritare snias, & processus iudicum sæcularium. per hoc. n. vī mittere falcẽ in messem alienã, contra. c. nouit. de iud. Sol. dic, q̃ hoc sibi licet ꝑ iurisdictionẽ, quã hẽt in loco, vbi delinquitur. s. in ecclesia. Itẽ ẽt rõne peccati, vt in d. c. nouit. facit quod no. de vsur. c. quanquàm. in gl. fi. & s̃. de hæret. c. aduersus. ¶ Octauò no. q̃ ordinarii dñt facere istã constitutionem obseruari. per quod patet, q̃ sunt deputati ad exequenda ista, non ad ea relaxanda. vnde non potuerunt contra istam constitutionem dare licentiam sup conclonibus, parlamẽtis, vel cãrum cognitionibus, ꝑ laicos in ecclesia faciendis. qđ tenet Gul. & Clericus Pisanus, qui allegãt ff. de transac. l. cum hi. §. si prætor. & de off. procu. Cæsaris. l. j. & s̃. de na. ex li. vẽt. c. vno. dicit tñ Gul. hoc verum, nisi vrgẽs, & euidens causa subesset. & ita hic in noue. & no. casum spãlem, in quo snia est nulla ratione loci. de quo vide in Spec. de sen. prolatio. §. iuxta. ver. item est nulla ratione loci. ¶ Circa prædicta quærit Lap. de quibusdam quæstionibus. & primò quid iuris de sententia, & de processu arbitrorum habitis in ecclesia? videtur quòd secus sit dicendum in illis: nam si idẽ de ipsis voluisset, hoc expressisset. de deci. c. ad audientiam. & quia cum constitutio sit pœnalis, debet restringi. s̃. eo. lib. de elect. c. statutum. contrarium tenet: & dicit, idem iuris est in eis, quod hic dicit de iudicib. & appellatione iudicum veniunt arbitri. 2. q. 6. c. à iudicibus. & dicit hoc verum tam in arbitris, quàm de arbitris à partibus electis, qui habent procedere, & laudare de iure. ad hoc vide, quod no. s̃. e. li. de reg. iur. c. 1. in glo. quid de arbitro. ad hoc facit arg. quod sumitur de tempore ad locum ex l. vinum. ff. si cer. peta. nam arbitris ob. exceptio feriarum, sicut & iudicibus, vt not. in Spec. de arbitro. §. excipitur. ver. item quòd pronuncianit. & §. fin. vers. in forma. & per Arch. in d. c. iudicibus. & c. ab arbitris. & qđ no. in Spec. de libel. concep. §. restat. versi. nunquid. pari ergo ratione obstabit arbitris etiam locus, qui obstat iudicibus, vt hic. bene facit quod not. Ioan. And. de reg. iur. c. in iudicijs. vbi gl. 2. post Ioan. Mo. super ver. arbiter. sic dicit. Si enim arbiter est iudex: ergo arbitrium est iudicium. ¶†Quid de arbitratore. dicit, quòd bene potest ꝓcedere die feriato, vt not. in Spec. de arbitro. §. fin. ver. sed nunquid amicabilis compositor. Credo, quòd possit; quia tale arbitramentum est quædam transactio. Est autem pacis, & concordiæ actus de re dubia: ergo videtur posse fieri in ecclesia; quia est actus pius, vt dixi s̃. in 5. nota. ad fi. sicut ergo transactio tali tempore fieri potest, vt l. dies festos. C. de feri. sic de tali loco. argu. d. l. vinum. ¶ Secundò quæro. Ille tex. irritat sententiam, & processum, si fiant in ecclesia. Sed quid erit de *confessione* ibi facta, nunquid erit similiter nulla? videtur, quòd non: immo valebit ad hoc, quod scripsit Arhid. 30. q. vlti. c. iudicantem. & Vin. de procu. in c. auditis. & Io. An. post Abba. de restitu. spol. c. Pisanis. in nouel. & hoc verum videtur, cum sit confessio coram iudice non prohibito, prout Innocen. & Ioan. And. scripserunt. s̃. de elec. c. per inquisitionem. aliàs secus, vt de iudi. c. at si. & secundùm hoc videtur, quòd valeat confessio facta coram iudice suo: licèt extra territorium, quamuis processus alius non valeret, secundùm Lap. ¶ Qui tertiò quærit. si sunt duo iudices, clericus, & laicus: nunquid tunc valebit processus? videtur, quòd non, vt s̃. de offi. deleg. c. cum super. sed quòd valeat, facit s̃. de arbi. c. per tuas. & quod ibi no. & c. contingit. & quod no. s̃. eo. lib. de iure patro. c. vno. in gl. & in nouel. ad hoc. j. de re. iur. c. vtile. & quod ibi no. ¶†Quartò quæro post Ioan. An. cum dicamus Iesum, & Christũ. quare non sic vocati sumus Iesuani, sicut Christiani? dicit Archi. q̃ nobis cõmunicauit rem significatiuam hoc nomine, Christus, qui dicitur vnctus, s. Spiritu sancto, à Deo patre. hanc vnctionem communicauit nobis. vnde dicit Apostolus. De plenitudine eius omnes accepimus: & eius vnctio nos docet de omnibus. vt c. vno. de sacra vnctio. Sed rem significatam hoc nomine Iesus non communicauit nobis: quod nomen Iesus sonat in Saluatorem. ipsum enim saluare sibi soli conuenit. vnde ipse est, qui saluum faciet populum suum, vt hic: ac si dicat, non alius. ad hoc de conse. dist. 4. c. nemo. & c. aliud est. Item, Iesus, est nomen proprium. vnde Angelus. Et vocabis nomen eius Iesum. quod nomen (quia proprium) non est communicabile. sed Christus est nomen appellatiuum, & sic communicabile. nam est communis potestatis nuncupatio: vnde habet plurale, iuxta c. illud. Nolite tangere Christos meos. ideò autem vngimur à Christo; quia facit nos luctatores contra Diabolum. de consecra. dist. 5. c. 1. ita dicit Ioã. And. in nouel.

CAP. III.

Clericis. Capitulum istud non glossatur in nouella; quia est correctum per Clem. quoniam. j. eod. titu. & quod ibi per Ioan. And. in gl. 1. & not. principium cap. videlicet, quòd laici oppidò sunt infesti clericis. & not. totũ c. vsq; ad ver. si nos igitur talib. &c.

SVMMAE.

1 *Iurisdictionem ecclesiasticam defendere ad Papam spectat.*
2 *Compulsionis modi plures sunt.*

CAP. IIII.

Qvoniam. Primò recitat abusum sæcularium potestatum. secundò contra illud statuit, ibi [nos iustitiam.] tertiò transgressoribus pœnam imponit. ibi [si quis verò.] ¶ No. quòd quã doque de consue. vel de iure causæ laicorum spectant ad ecclesiasticum forum. & quæ causæ sint istę: dic, vt no. de fo. cõpe. c. cum sit. cui adde quod no. Bar. in Extraua. ad reprimẽdum. super verbo denunciationem. vbi refert dicta Inno. sup
1 his in c. nouit. de iudi. ¶†Secundò not. quòd ad officium Papæ spectat defendere iurisdictionem Ecclesiasticam: ne turbentur iudices in eius exercitio. Similiter & defensio clericorum, & ecclesiarum: & non solum ad ipsum, sed generaliter ad quoscunq; iudices pertinet iurisdictionem suã defendere pœnali iudicio, vt l. j. ff. si quis ius dic. non ob. & s̃. de offi. dele. c. j. & loquuntur ista iura, qñ quis impedit vt priuatus: sinaũt vt iudex; qa prętendit se similiter iurisdictionẽ hre. dic vt no.
2 s̃. de rescr. c. cum contingat. & c. fi. de off. arch. ¶†Tertiò no. plures modos compulsionis, qñque per capturam personæ, qñq; rerum, qñq; consanguineorum, & alijs indirectis modis quis dr̃ molestari, turbari, & cõpelli. ad hoc j. c. proxi. & c. quantò. & no. in §. si quis verò. q̃ eadẽ pœna punit principalis delinquens, mandans, & consilium præbens. Quod an sit regulare: vt isti accessoriè delinquentes veniant puniendi eadem pœna, quia auctor principalis. dic per Cy. in l. non iõ minus. C. de accu. & ea. l. j. C. de nili aggeri. nõ irrumpẽ. & l. is q opẽ. de fur. per Bar. & c. j. de offi. dele. vbi glo. magistra. facit quod

quod no. in Cle. 1. de pœnis. vbi vide. ¶ Quintò no. in fi. q̃ ex eodem dicto obligatur quis pluribus, si plures offendit. con cor. s̃. de cri. fal. c. 1. & sicut offensa, & delictum concernit plures; ita satisfactio, & emẽda dẽt fieri cuilibet ex eis. facit l. eum qui nocentem. §. fi. ff. de iniur. & c. cum desideres. de sentẽ. excom. ¶ Sextò no. quòd ex eodem facto oritur actio iniuriarum, & ad interesse pro damnis, expensis, & interesse. facit l. ꝓtor edixit. cũ ibi not. ff. de iniur. in quo aũt ista tria differant, scilicèt damna, & expensæ, & interesse. vide in c. in nostra. de iniur. ¶ Septimò no. quòd satisfactio prædictorũ debet præcedere absq; & ita hic Papa præcipit, dum dicit [nullatenus absoluat] &c. vtrum autem valeat absolutio prius facta contra istam prohibitionem. vide in Cle. 1. de iure pa. & quod not. in c. 1. s̃. eo. li. de offi. ordi. super ver. non attentent. ¶ *Quærit Ioan. Andr. quia ista constitutio loquitur, quando habens temporalem iurisdictionem impedit, vel vsurpat iurisdictionem ecclesiasticam istis modis: an sit idem in priuata persona, vt sit locus huic pœnę. & quid de clerico sic agente: videtur, quòd nõ; quia in principio loquitur de seculari potestate tantum. contrarium tenet ipse: nam licèt sic variet in principio in habentibus temporalem iurisdictionem: constitutio tamen videtur esse generalior, dum dicit [Statuim' ne quis] &c. & in fine subdit [si quis verò] &c.*

SVMMAE.

1 *Dominus prohibere non potest subditis, ne contrahant cum personis ecclesiasticis.*

CAP. V.

EOs, qui temporale. Ponit dictum, cuius ratione interserit, ibi [cum talia.] ¶ No. quòd ista constitutio solum loquitur de habentibus dominium temporale, qui talia interdicunt, secundum Ioan. Andr. qui exponit temporale, & seculare, sicut. s̃. c. proxi. in princi. & j. tit. 1. c. fin. hoc ideò sic exponit; quia non intendit hæc litera distinguere dominium temporale à perpetuo, sed ab ecclesiastico. & dicit tpale: qa pest tẽporalibus, & caducis. de ma. & obe. c. solitę. & istius dñij iudicium qñq; dicitur publicũ, vt s̃. de fo. cõpe. c. si diligenti. quandoq; sæculare, vt ibi. & e. tit. c. licèt. qñq; ci
1 uile. qui fi. sint legi. c. per venerabilem. circa fi. ¶† Secundò no. quòd dñs non ꝑt prohibere subditis, ne contrahãt cũ ꝓsonis ecclesiasticis. Sed an prohibere possit, ne contrahãt, vel conuersentur cum hoibus alterius iurisdictionis, hoc reuocaui in dubium in c. quantò. de priui. & videtur, q̃ possit: quia spãle videtur in clericis, vt hic. pro hoc. ff. de decre. ab ordi. fa. l. fi. ad idem l. dudum. in fi. C. de cõtrahen. emp. vbi lex municipalis, quæ arctat vendere certis personis, valet. per qđ tamẽ vī alijs prohibere, vt l. cũ ita. ff. de cõdi. & demõ. ad idẽ. C. non licere habitato. metro. loca sua ad extra. transfer. l. vna. in prĩ. li. 11. & C. de cõ. & merca. l. mercatores. & hoc tenet hic Io. An. scilicèt, q̃ statutum valet: quod prohibet, ne quis vendat, vel donet rẽm immobilem alicui non existenti de iure statuentiũ; vel nõ subeuntiũ onera cõium, vel dñiorũ: totalem aũt conuersationem, siue cõmercium non videtur, q̃ possit subditis ꝓhibere, ne conuersentur cum subditis alterius dñij, vel cõis. Auferret enim cõem cognationẽ, quam natura inter hoies constituit, vt l. vt vim. ff. de iusti. & iu. & vt ait Tullius: Hoies hominũ cã generati sunt. & pœna est, hoĩm carere consortio, vt C. de apost. l. hi qui sanctam. quæ lex loquitur de hominibus, quibus inter alios cõmorantibus subtrahit cõmercium aliorum: quod põt fieri ex cã, vt ibi patet. & sic loquit l. 1. & l. mercatores. præalle. Sine cã sic generaliter ꝓhibere, non vī rationabile. ¶ Tertiò no. q̃ paria sunt, directè, vel indirectè prohibita attentare. indirectæ. n. consti tutiones laicorum non ꝑt ligare clericos, vt c. quæ in ecclesiarum. & c. sanctę Marię. de consti. Similiter nec indirectè: puta prohibendo subditis, ne cũ eis cõtrahant, vel ministeria faciant. non eñ refert, cum quo quis loquatur. sed in quẽ voluntatis intentio dirigatur, vt l. cũ prĩ. §. donationis. de. leg. 2. indirectè enim tale statutum concernit clericos: sicut prohibens intrare notarium, vel testes ad eum, qui vult testari, vī prohibere ipm testatorem. ff. si quis ali. testa. prohi. l. j. & 2 & sicut prohibens portari necessaria ad refectionẽ itineris. videtur refectionem impedire, vt ff. de iti. actuq; priua. l. vetares. nam in dispositionibus veniunt quædã ꝓsonæ, etiã nõ expressæ, vt l. si ita stipulatus fuero per te. de ver. ob. ff. & l. 3. & 4. de vsu, & habi. vnde paria sunt dispositionem respicere alicui quem directè, vel indirectè: & eadem est offensio, qñ ꝑ indirectã viam illicita attentãtur, vt l. athletas. de postu. §. ait prętor. facit. l. 1. de aucto. tu. & c. tuæ. de procu. ¶ Quæro post Io. An. cap. istud loquitur, cum in interdicto facto subditis exprimebantur personæ ecclesiasticæ. Sed pone, q̃ nõ facta ipsarum expressione, per statuta terrarũ simpliciter ꝓhibetur oĩs alienatio rei immobilis in ꝓsonã non subiectam, vel non subeuntẽ onera cõis, & irritat alienationẽ aliter factã, & imponit pœnã: an talia statuta includant alienatiões, quæ fiunt in ecclesiasticas personas? & vī, q̃ sic: quia non sunt subiectę, nec sustinẽt onera cõis, vt s̃. c. j. ꝑ quo facit qđ no. Inn. in c. postulasti. de fo. compe. cõtrariũ tenet Io. An. cõstat eñ Imperatorẽ concessisse priuilegia ecclesijs, q̃ titulo donationis, emptionis, & relicti possint acquirere, vt C. de sacr. san. ecc. l. 1. & l. illud. & l. fi. generalis ergo potestas cõcessa à iure vniuersitatibus, quòd possint sibi facere statuta, vt l. omnes populi. de iusti. & iu. non extenditur ad illud, qđ erat alteri indultum specialiter, & in priuilegium, vt l. 1. in prin. ff. de offi. eius, cui man. est iurisdõ. ita etiã spãlia semper derogant gñalibus, siue præcedãt, siue sequãtur, vt c. in gñali. de re. iur. Item princeps priuilegiũ concedẽdo, non vī in dubio cõcessisse contra seipsum. de censi. c. cũ institãcia. Ex quo videtur, q̃ ciuitas non potuit statuere in præiudicium Imperialis culminis, vel iurisdictionis. ar. ff. de ope. no. nũ. l. 1. §. fi. & de peculio. l. peculium. §. siue autẽ. & §. seq. ergo non cõtra Ecclesiã, quæ iure Imperij fungitur, & maior est Impio. de ma. & ob. c. solitæ. & 66. di. c. duo sunt. & in Auth. vt determi. sit nu. clericorum. §. 1. & qũo oportet epos. in prin. nec minor legem maioris tollere potest, vt Cle. 1. de elec. nec ius maioris per minorem lędi. de iureiu. c. venientes. cum concor. præterea si exꝑsse hoc statuisset, q̃ subditi non possent ecclesijs donare; vendere, vel relinquere: cum essent excõicati ipso iure statuẽtes, & qui ipsa fecerint obseruari, vt in hoc c. quia sic statuere esset contra libertatem concessam ecclesijs, & contra priuilegia data vniuersali Ecclesiæ à Deo, vel eius Vicario, vel ab Imperatore, vt s̃. de sen. ex. c. nouerint. in nouel. ergo ad hunc peruersum intellectum trahi non debet: cum sub gñali tate non veniant illicita. de elec. c. cãm. & de rescri. c. si gratiosè. lib. 6. & ff. de condi. inde. l. si procuratori. & hoc firmat in nouel. s. q̃ gñalis prohibitio statuti non cõprehendit ecclesias, & per consequens statuentes non sunt ligati excõicationis snia. Subdit tamen non esse absurdum dicere, q̃ iudex ecclesiasticus posset illos, ad quos pertinet, cogere ad declarandũ illud statutũ: qa si nõ de iure (vt dcm̃ est) de fcõ tñ impedit ꝑ illud vtilitas ecclesiarum. alleg. no. s̃. de arbi. c. peruenit. & qđ ibi no. in gl. 2. & hoc verbum tene mẽti. conãtur tamẽ laici per sua statuta generalia, & obscura includere clericos sub certis eorũ dispositionibus. Nam est statutum Sen. quòd si citatus coram officialibus dicti Communis declinauerit ipsorũ iurisdictionẽ, sit extra protectionẽ Cõis: & Ptãs in ciuilibus, & criminalibus non audiat ipsũ. clerici corã talibus officialibus citati non audent declinare; quia postea in eorũ iniurjis, & offẽsis Ptãs nõ audiret. certè eps ꝑt, si ex hoc viderit clericos de facto damnificari, & timidiores fieri, cogere secularem Ptãtem ad declarandum, quòd statutum illud sic generale non intelligatur de clericis volentibus declinare forum: & ita dixi in cap. si diligenti. de fo. compe. & per do. Bal. post Iac. Bu. in Auth. statuimus. C. de epi. &

cle. ¶ Secundò quæro poſt eum: quia quò ad laicos talia ſtatuta prohibentia alienationem in non ſubiectos, etiam ſi ſint pœnalia, valent, vt dixi ſ. quid iuris ſi per ſtatutum publicetur res vendita contra illud? vtrùm pura, & bona conſcientia poſsit res illa emi à cõitate, dño, vel fiſco poſt publicationem in eis factã? dicit, q vbi contra tale ſtatutum vendidiſſet is, qui verè, vel interpretatiuè fuiſſet ipſe, vel eius auctor de numero ſtatuentium, vel ſtatuto conſentientium, ſatis pura conſcientia vſ poſſe emi à Cõi: ſed ſi vendens nõ fuit talis, vel fuit ſtatutum dñi habentis iuriſdictionem, non tamẽ directum dñium rerum, vſ ſecus. Nam dñs ille licèt ex cauſa potuerit prohibere, & forſitan irritare contractũ, vt l.j.C. nõ licẽ. habita. metro. l. 1. li. 11. non tñ videtur priuare poſſe dominio rei, quod eſt de iure naturali, vel gentium. remittit ad ad no. p ipſum in c. quæ in eccleſiarũ. de conſti. ſuper gl. 1. & certè ex no. ẽt in nouel. potuit colligi contrarium. ſ. q per ſtatutum editum ex cã legitima poteſt tolli dñium: quod deſcẽdit à iure naturali, vel gentium, patet in vectigalibus, & bonis hæreticorum, quæ ipſo iure tranſeunt quò ad dominium in fiſcum, de iure ciuili, vt c. cum ſecundùm leges. j. eo. li. de hæreti. & l. commiſſa. de public. & ideò circa hoc vide quod no. Inno. in c. quia plerique. de immu. eccle. & dixi plenè in c. ſi propter. de reſcrip. in repeti. & eo. tit. c. 1.

Rub. Ne cle. vel mon. ſęcula. neg. ſe immiſceant.

SVMMAE.

1 *Decani, archidiaconi, & præpoſiti leges, vel phyſicam audire prohibentur.*
2 *Eccleſiam parochialem obtinens, an leges audire prohibeatur:*
3 *Decanus ſecretè an poſſit legere leges ſocijs ſuis.*

CAP. I.

1 STATVTVM †Ponit iuris veteris declarationem. primò dans regulam, quòd decani, archidiaconi, præpoſiti, cantores, plebani, & alij perſonatum habentes prohibentur audire leges, vel phiſicam. & quæ ſit ratio huius prohibitionis, quòd leges, quę ſunt vtiles clericis propter regnum temporalium, & quibus vtitur Eccleſia in defectu canonum, vt c. 1. de oper. no. nunc. & 10. diſt. c. ſi in adiutorium, malè. n. ſine legibus canoniſta ſim plex iudicabit de quæſtionibus ſuper contractibus, teſtamentis, & alijs infinitis materijs: de quibus in iure canonico modicum, ſiue nihil habetur. Solu. dic vt not. Hoſt. ſ. eod. c. ſuper ſpecula. vbi dicit, q poterit ipſas videre in camera. Sed certè malè intelliget, & de facili errabit. vel dicit, q poterit ab alijs informari: ſed tunc poterit ſibi reſponderi. Turpe eſſe patricio ignorare iura, in quibus verſatur, vt l. 2. ff. de ori. iu. non occurrit perfecta ratio. & ideò dicit Roſ. quòd quando Papa cũ ſuo ſacro Concilio hoc ſtatuit, fecit, vt vulpes faciunt, q̃
2 damnant ea, quæ non poſſunt comedere. ¶† Secundò not. q obtinens eccleſiam parochialem, quæ non ſit plebania, non prohibetur audire leges. qd intelligo, ſi nõ ſit ſacerdos: aliàs rõne ordinis prohibeẽ, vt c. ſuper ſpecula. ad fi. qd ergo ſi eſt parochialis, & collegiata, nõ tñ plebania, ſub ſe hñs capellas; vſ, q non includatur ſub iſta, vel illa prohibitione: poſtquàm nõ habet ſub ſe capellas. Lap. tenet contrarium, & dicit ſufficere, q ſit collegiata: quia non põt negari, q tũc ſit dignitas, ſimiliter ſufficit, q hẽat ſub ſe capellas, ẽt ſi non ſit collegiata: quaſi ratione iuriſdictionis, quam hẽt rõne dictarum capellarum, ſit dignitas. erit tñ tunc locus c. licèt can. ſ. e. li. de elec. Sol. non hẽt locũ illa conſtitutio in eccleſia curata, & collegiata, vt e. ti. c. ſtatutũ. Collige ergo, q quędã eſt eccleſia parochialis ſimplex. Quædã parochialis collegiata, nõ tñ plebania. Quædã parochialis, & plebania non collegiata. & in omnibus hẽt locum iſta prohibitio, excepto quàm in ſimplici curato, vt dixi. & vide pro declaratione prædictorum quod no. do. Fede. de Senis conſi. 81. & ſequenti. ¶ Tertiò no. quòd ad hoc vt hñs eccleſiam curatã cadat ſub iſta prohibitione, requiritur, q ſit plebania, habẽs ſub ſe eccleſias, in quibus &c. Et inducit hunc tex. Lap. ad probandum, q eoipſo, q eccleſia ſita eſt in plebanatu, vel parochia alicuius plebis, probetur ei ſubiecta. 16. q. 1. c. plures. quod autẽ ius habeant plebani in talibus capellis, ſtatur cõſuetudini. de quo per Inno. de
3 mona. c. dilectus. & aduerte, qa tex. iſte, ad hoc, vt habens plebaniam cadat ſub iſta prohibitione, requirit, q habeat ſub ſe capellas, & ſic plures. & per conſequens ſecus eſſet, ſi habeat vnam tantùm: quod videtur tenere Spe. e. tit. poſt prin. vbi dicit, quòd plebania eſt, habẽs diuerſas capellas, in quibus &c. glo. tenet, quòd tutius eſt tenere contrarium, vt in ea patet. Ioan. And. dicit hic, q ex quò plebania habet capellas perpetuas, reputatur dignitas: ex quò. n. plebanatus eſt collegiatus, ſit dignitas: vnde non põt de tali per literas apoſtolicas prouideri illi, cui mandatur prouideri de beneficio, vt not. Innocen. & Hoſtien. ſ. de præbend. c. fin. ſuper ver. rectoriam. ¶ Vltimò in d. c. ſuper ſpecula. poſt Doc. tetigi plures quæſtiones circa iſtam materiam, quæ etiam hic cadunt: & ſuccinctè ipſas repetam. Quærens primò, quando perſona audire prohibita leges, vel phyſicam, incidat in iſtam excommunicationem. Quidam in religioſis dicunt, quòd ſtatim: alij, q poſt duos menſes, & hoc ibi tenui. ¶ Secundò quæro, quæ ſit pęna. dicit, quòd excommunicationis, & amiſsionis ſpei. nam illa ſpes ſublata monachis, & audiẽtibus leges, vel phyſicam per conſtitutionem c. ſuper ſpecula. intelligitur repetita in alijs, ad quos illa conſtitutio extenditur in §. ſi verò. & ita ibi tenui, & probaui in 6. q. poſt glo. ¶ Tertiò quæro, an iſtas pęnas incurrat, qui ad principiũ alicuius ſui amici vadit cauſa ipſum honorãdi Doctorem, qui caret ſcholaribus. de primo tenet Ioan. An. quòd non incidat; quia non eſt amara interpretatio facienda. ff. ad exhi. l. fi. de ſecundo dicit,
3 q non admittit talem honorem. ¶† Quartò quæro, an in camera priuatim, & ſecretè poſsit perſona eccleſiaſtica legere leges ſocijs ſuis. Hoſt. q non in illo c. quia à lectione, ſtudio, & auditu principaliter prohibentur. & vide circa hoc quod no. Ioan. An. in c. cum quid fieri. de reg. iur. in Mercu. ¶ Vltimò quæro, nunquid iſtis perſonis prohibitum ſit ſtudere in camera leges, vel phyſicam. ratio c. ſuper ſpecula. §. quia verò. facit, quòd ſic. contrarium ibi tenui in tertio notabili.

SVMMAE.

1 *Religioſi ad ſtudia ſine licentia adire non debent.*
2 *Abbas ſi religioſo ſtudioſo licentiam ſtudendi dare nolit, an epiſcopus dare poſſit.*
3 *Habitum monachalem dimittens eſt excommunicatus.*
4 *Doctor docens leges monachum, qui dimiſit habitum, eſt excommunicatus.*

CAP. II.

VT periculoſa. Primò cauſa præmiſſa ponit publicam inhibitionem. Secundò pœnam tranſgreſſorum, ibi [ſi quis.] Tertiò, ibi [Doctores] illam prorogat. vel declarat in
1 Doctorib. locum habere. ¶†No. q duo religioſis in iſto principio prohibentur. Primò ne in ſcholis, vel alibi dimittant habitum. Secundò, ne accedant ad quæuis ſtudia literarum ſine licentia, de qua hic. Circa primum de habitu, quærit in nouella. quid ſi portet habitum, ſed abſconſum. remittit ad not. in Clemen. quoniam. in glo. hæc litera. de vi. & honeſta. cle. & plenius in reg. certum. in Mercur. ponderat etiam ver. temerè, vt in gloſſ. ex cauſa. Sed nunquid in lectulo debet deferre, Canon ſentit, quòd ſic 20. quæſt. 1. cap. fin. dum dicit [ſemper.] Ioan. And. non putat de mente, quòd monachus in

in cella ſua dimittens habitum: vel dum balneum intrat in occulto, vel iacens ſine habitu, ligetur hac conſtitutione: ſed tunc, quando exhibet ſe conſpectibus hominum ſine habitu: aliàs pauci reperirentur non ligati. pro hoc facit proœmium, ſiue ratio, de qua in princi. c. Quæ ratio ceſſat in caſibus ſupradictis. & ratio reſtringit dictum, vt l. cum pater. §. dulciſsimis. de leg. 2. Nec verbum poſitum in canone, eſt ita amarè ſumendum, vt non fiat intermiſsio naturalis. de conſe. di. 5. c. ſi tibi. & l. antiquitas. C. de teſta. & ff. ſo. ma. il. 1. per Doct. ¶ Circa ſecundum de acceſſu prohibito ad ſtudia literarum, intellige, etiam ſi ſtudere velit in ſacra pagina, vel ſcientia canonica. ratio quia monachus ſuo clauſtro debet eſſe contentus. 16. quæſtio. 1. c. q verè. & c. placuit. il 2. Intra clauſtrum ergo videtur, quòd poſsit dictas ſcientias legere. cum ſint ſcientiæ pietatis. 37. diſt. c. ſi quis grammaticam. Nec obſtat hæc litera: quia loquitur de accedentibus ad loca ſtudiorum extra clauſtrum. Hodie verò in monaſterijs, quorum ſuppetunt facultates, teneri debet magiſter, qui in primis monachos inſtruat. vt Cle. ne in agro. §. pe. de ſta.
2 mo. ¶† Sed quærit in nouel. quid ſi abbas religioſo ſtudioſo, & docili nolit dare licentiam ſtudendi. Arguit, quòd eps dare poterit. nam contemptor ſcientię eſt membrum Diabo li. 36. diſt. c. vlti. & dicit, q hoc placet Archi. licèt aliquæ rationes vrgeant in contrarium. de quibus hic in nouel. ¶ Secundò no. quòd obtenta licentia ſui prælati, cum cõſilio Capituli poteſt accedere ad ſtudia literarum. & tunc dicit gl. q ſibi videntur cõceſſa oĩa, ſine quibus commodè ſtudere nõ poſſet. Ex quo infert, quòd ſi accipit pecuniam mutuò pro ſua neceſsitate, obligatur monaſterium: quod intelligit verũ Arch. vbi actũ fuiſſet, quòd aliunde ſibi quęreret, fortè à con ſanguineo, vel amico. ¶ Quærit in nouel. quid iuris, ſi monachus exiſtens in ſtudio de licentia abbatis obligat res, vel libros pro ſocio ſuo, vel fideiubet. dicit, quòd non tenet obligatio. Nã monachus ſeruus monaſterij dicit. 54. diſt. c. quoniam multos. & no. in c. non dicatis. vnde ſicut non tenet obligatio ſeruorum in prædictis caſibus: ita nec etiam monachorum, vt l. 1. §. 1. ff. quæ res pigno. ob. po. & de fideiuſ. l. ſeq. Sed quærit de quo prælato debet intelligi iſte tex. an de epiſcopo, vel de abbate. Archi. intelligit de abbate: quia ipſe propriè dicitur prælatus ſuus, vt colligitur. 19. quæſtio. 3. c. ſtatuimus. vbi dicit hominem, non dicit, homines, ad hoc. ſ. eo. li. de ſta. regu. c. 1. & de elec. c. quorundam. ſibi eũ magis, quàm epiſcopo, obedire tenentur, vt no. ipſe Arch. ſ. e. li. de elec. c. quã ſit. Epiſcopus ergo hanc licentiam non poterit concedere, ſi abbas non conſentit, vt hic, & 12. q. 1. c. non dicatis. ¶ Tertiò no. q hic prohibet religioſis acceſſum ad ſtudia ſine ſuperioris licentia, & (vt dixi) per ſuperiorem intelige abbatem. quid ergo ſi abbas velit accedere: nunquid poterit ſine licẽtia alicuius abſq; metu excõicationis huius? Archi. dicit, q licèt male faciat ire ſine cõuentus ſui licentia: tñ ſi vadit, non incurrit iſtã pœnam. In contrariũ allegat, q iſta conſtitutio generaliter loquitur de religioſis, quorũ appellatione cõtinetur abbas. de ſimo. c. vltimo. Item cauſa ſtudiorum ſine licentia prælatorum non eſt probabilis cauſa abſentiæ, vt in c. relatum. ſ. de clericis non reſiden. & c. inter quatuor. & c. vlt. primum verius quò ad euitationem pœnæ huius. c. licèt aliter puniri poſsit, qui monaſterium ſic dimittit.
3 ¶† Quartò no. q qui dimittit habitum a monachalẽ, eſt ex
a communicatus. Sed circa hoc quęrit Archi. nunquid ſi malè dimiſſum habitum reaſſumat, & ſit abſolutus, & effectus bonæ vitæ: an poterit eligi in abbatem? dicit, q non; quia ſic temerè dimittẽdo eſt factus ineligibilis. 16. q. 4. c. legi. circa prĩ. & ibi hoc tenet Lau. allegat ad hoc Archi. c. per tuas. de voto. vbi patet, q ille vouẽs, de quo ibi loquit, fuit ineligibilis, antequã regularem habitũ ſuſcepiſſet, cum hoc vouiſſet: ergo multò magis ille, qui habitũ regularẽ ſuſceperat, & illum poſtea apoſtatãdo dimittit, eſt ineligibilis: cũ magis peccet ille, qui habitum iam ſuſceptum dimittit, quàm ille, qui nunquã ſuſcepit. ar. in corpore Auth. vnde ſumit. Auth. qui ſemel. C. qũo & qñ iudex. & dicit, q huius ſententiæ fuerũt Iac. & Pe. q plus dixerũt, ſcilicèt q non ſolũ erat ineligibilis: immo inſtitutus deijcereẽ. qa aliàs ſuam non poſſet ſanare cõſcientiã, niſi reſignaret, vt ibi dicit. & ita ibi dicit. Subdens, q habitus monachalis eſt cuculla, vt patet in eo, qđ legitur, & no. 19. q. 3. c. mãdamus. & 20. q. 3. c. pſens. Aduerte. Old. in queſtionibus ſuis examinat hoc plenius. Quærit eñ, ſi monachus leuitatis cã dimiſit habitũ, & ſic excõicatus, rediẽs ad monaſteriũ, abſolutus fuit: & laudabiliter cõuerſatus, fuit electus in abbatem: an electio teneat: Arguit, q non; qa trãſgreſſor canonicę regulæ, & ſic ineligibilis, per iam dicta ſuperius. ¶ In contrarium arguit. Conſtat nãq;, ſecundùm eum, talem irregularitatem nõ eſſe. eſt eñ irregularitas de iure poſitiuo, & nunq̃ cõtrahiẽ, niſi hoc injure expreſsè caueat. de ſen. excõ. c. is q. li. 6. Et no. Inn. de exceſ. prælata. c. tanta. ſed hoc in iure cautũ nõ eſt; ergo &c. & ſic arguit. ff. ſol. ma. l. ſi verò. §. de viro. & C. de repudijs. l. diſſentientis. & de colla. l. illam. & in Auth. de nõ eligẽdo ſec. nubentes. §. optimum. & ne ſede vacan. c. illa. Item in iſto c. imponit ſolũ pœna excõicationis, ergo nõ eſt alia imponẽda; qa contẽti eſſe debemus pœnis legalibus, vt ff. de ver. ob. l. ſi ita ſtipulatio facta. & C. de ope. lib. l. libertæ tuæ. illa aũt, & omnes ſint ſublatę per abolitionem: ſicut qđ induxit deportatio, hoc tollit in integ. reſti. & quod induxit captiuitas, per reditum aboletur. C. de ſen. paſsis. l. 1. & l. fin. adeo quòd per hoc fit quis inhabilis ad nouos honores. ff. de decurio. l. 1. & ar. ff. de poſtu. l. Imperator. Eſt enim regulare, quòd minus poſsit abſolutio tollere, quàm potuerit excommunicatio inducere. ſicut eſt videre in acceptilatione, & operis nunciati remiſsione. ff. de acceptila. l. pluribus. & de ope. no. nun. l. 1. in princi. & hoc (ſcilicèt quòd excommunicatus poſt abſolutionem poſsit eligi) apud canoniſtas indubitatum videtur. 37. quæſtio. 3. & 7. c. præceptum. & de elec. c. quia diligentia. & ibi no. per gloſ. & per Vin. & c. eccleſia. & per Inn. de teſti. c. teſtimonium. & 4. q. 1. in ſumma. nec talis eſt cenſendus apoſtata irregularitatis, de qua loquitur c. 1. de apoſta. & ibi not. per Inn. & 50. di. c. fin. nam & ſi habitum tantùm ſemper ex leuitate dimittit: animum tamen religionis non deponit, nec ad ſeculum totaliter ſe conuertit. ar. ff. de ædi. edic. l. quid ſit fugitiuus. §. idẽ ait. & de remili. l. omne delictum. §. qui ſe vulnerauerit. in fin. pro hoc facit. ff. de iud. l. deſtitiſſe. talis nempe leuitas, ſiue laſciuia nõ concludit de neceſsitate animum occidendi. ff. ad leg. Cornel. de ſicca. l. lege Cornelia. §. cum quidam per laſciuiam. & de tali largo ſumpto vocabulo poteſt intelligi quod dicitur in canone. Omnis enim apoſtata refutãdus eſt ante reuerſionem. 3. q. 4. c. Beatus. ergo poſt reuerſionẽ ſecus, à contrario ſenſu. ad hoc de voto. c. p tuas. vbi durante tranſgreſsione voti, non poteſt quis ępatum ſalua conſciẽtia retinere: ſed voto impleto, factus eſt eligibilis, vt ibi dicit. & in hac op. vſ fuiſſe Inn. de æta. & qua. c. intelleximus. ita ſcribit Old. quæſt. 237.
4 ¶† Quintò no. in §. Doctores. q Doctor docens phyſicam, ſiue leges monachum, qui dimiſit habitum, eſt excoicatus. Idem ſi docet, habitu non dimiſſo; quia participat in crimine damnato, vt in gl. quid ſi. ſuper qua dicit in nouel. hoc tenẽdum, ſaltem poſtq̃ monachus incidit, p quo ligatus eſt. remittit ad not. per eundẽ de ſen. ex. c. qa contingit. & ſiñ hoc iſta Decre. non ponit in hoc ius cõe nouũ. Sed intelligas, q ante excõicationem propter auditum Doctoris hanc pœnã incurrat: tũc. n. eſt progatio. nec excederet caſum ſuũ, & nõ haberet locũ, niſi cum habitũ dimittit. & diſtinguo breuiter in iſto articulo poſt Lapum. Quia aut religioſus egreditur monaſteriũ cã audiẽdi leges, vel Phyſicã, aut Theologiã, vel canones, ſiue aliam ſcientiã non prohibitã. Primo caſu ſi non reuertatur infra duos menſes, ſecundùm Inno. vel audiat ſemel tantum infra duos menſes, ſecũdum Hoſt. per. c. ſi. §. ve-

rum.ſ.eod.eſt excommunicatus ipſo facto,tam ipſe religioſus, quàm ipſe Doctor,ſcienter ei participans.hoc verum, ẽt ſi habitum nõ dimittat:& ideò ſubaudi ad tex.dum dicit[habitu ſuo dimiſſo]maximè quò ad leges,vel Phyſicam,ſecundùm Archid.etiam ſi de licentia ſui prælati ipſas audiat. ſ.e. c.magno.& c.ſuper ſpecula.In ſecundo caſu dicas, ꝙ ſi vadit de licentia ſui prælati,& portat habitum,eſt clarum, ꝙ non incurrit aliquam pœnam.Si autem vadat ſine licentia,vel cũ licentia,& habitum non portet,ipſo facto incurrit excommunicationis ſententiam,vt hic. Similiter & Doctor,qui ſciẽter ei participat,docendo,vel retinẽdo in ſcholis.Nam ſatis participat ei in crimine dãnato; ex quò eundem admittit ſcienter,non deferendo habitum.ita dicit Lapus.

ADDITIO.

2 ¶Habitum.Adde tamen quòd ſi temerariè dimittat,non eſt excommunicatus.in c.2.ne cle.vel mona.iſto li.Card.in Cle.1.de elect.

SVMMÆ.

1 *Epiſcopus habens iuriſdictionem ſanguinis,ſi alicui committat vnam talem cauſam: an excuſetur ab irregularitate.*
2 *Irregularitas contrahitur,cum infligitur pœna ſanguinis.*
3 *Irregularitas qualiter contrahatur per homicidium.*

CAP. III.

EPiſcopus. Ponit dictum,cuius cauſam reddẽs ſoluit obſtaculũ,ibi [licèt]¶No.ꝙ iſte tex.indiſtinctè loquitur de prælatis, & aliis quibuſcunque clericis iuriſdictionem iſtam habentibus:vt abſq; metu irregularitatis poſſit eam aliis delegare,& per iſtam generalitatem infert Ioan.An. quòd clericus habens talem iuriſdictionem patrimonii hanc cõmiſſionem facere potuit.plus dicit,ꝙ ſi laicus iuriſdictionem talem habeat, exercendo ipſam per alium(prout hic dicitur) ordinari poſſit.Sed hic occurrit dubium,qũo laicus cãm meri, & mixti imperij poſſit per alium exercere; cũ de iure ciuili non poſſint tales cauſæ delegari,vt l.j.ff.de offic.eius cui man.eſt iuriſd. Item (vt ibi dicit tex.) qui mandatam iuriſdictionem ſuſcipit, proprium nihil hẽt,ſed fungitur vice eius,qui mandauit.Ex quo ſequit, ꝙ vel termini qõnis Io.An.nõ procedũt in laico:vel in caſu, quo procederent, non euitet ille,qui cõmittit,pœnã irregularitatis.pro hoc facit quod hic ipſe dicit de clerico:qui non ex neceſſitate, ſed voluntate cãm delegat ex mandato prælati, talẽ iuriſdictionem habentis.Tenet.n.quia talis cõmiſsio eſt voluntaria,non neceſſaria,ꝙ non hẽat in eo locũ iſta conſtitutio:quę ſolum loquitur,cũ cõmittit ex neceſſitate officij:& per conſequens releuatur in hoc, vt irregularitatem nõ incurrat.ar.l.poſt legatum.§.aduocatũ. & §.ſeq.& l.fi.ff.de his,qb. vt indig.& l.fideiuſſor.§.ſi neceſſaria.qui ſatiſd. cog. ad propoſitum ergo cum laicus talem habens iuriſdictionem ſanguinis committit eã alteri,præſuppoſito,ꝙ hoc poſsit: qa tũ voluntariè hoc facit, non vĩ iſto priuilegio gaudere per iam dicta.dictum tũ Io.An.æquitatem habet. Quid.n.ſi Comes, vel Baro talem iuriſdictionem habẽs aſpirat ad clericatum? æquum eſt, vt iuriſdictionem ſanguinis, quam habet, exerceat per alium: ne amittat ſpem promotionis.ſubdit Io.An. ꝙ ſi Papa committit hanc iuriſdictionem ſanguinis,ſicut facit rectoribus Marchię,& Romãdiolæ,idem iuris eſt in eis,
1 quod in epis.¶†Sed̃ò no.ꝙ etiam ſi prælatus hãs iuriſdictionem ſanguinis committit vnam talem cauſam, excuſatur ab irregularitate.dixit tamen Gof.de capto in archiepiſcopatu, quòd conſulebat prælato habenti iuriſdictionem temporalem,quòd non committat in ſpecie laico puniendum corporaliter:ſed generaliter deleget cauſarũ vniuerſitatẽ, quę ſunt ad pœnam ſanguinis.& ſi Gof.intellexit,quòd non exprimat de pœna corporali infligenda in ſpeciali commiſsione, hoc c.non reſiſtit huic conſilio,ſecundùm Ioan.An.¶Tertiò no. formam commiſsionis iuſtitiæ debitum &c. Ex hoc.n. dicit glo.quòd ſi facit iniuſtitiam, non tenetur mand.nec mirum; quia facit mandatum.circa quod tamen vide,quòd no.Inno. in c.prudentiam.de offi.dele. Nam quod iudex faciat iniuſtitiam,eſt caſus fortuitus:& ſic non imputatur mandãti,poſtquàm talem caſum fortuitum non præcoſsit culpa: aliàs ſecus,vt ſ.de homi.c.poſtulaſti.& in legibus ibi alleg.in glo.2.
2 ¶†Quartò not.quòd irregularitas contrahitur,cum infligitur pœna ſanguinis,quæ mortem, vel mutilationem membri contineat.de homi.c.is qui.tangit Io.An.de efficacia ſtatutorum,quę pro homicidio imponunt pœnam pecuniariam.Remittit ad not.per Hoſt.in c.fi.in j.glo.de conſue. vbi tenet, ꝙ non valeat.tale ſtatutum viget Peruſij. ¶Quintò, & vltimò no quòd habens merum,& mixtum imperium,ſi non poteſt exercere per ſeipſum,exerceat ipſum per alium. & loquitur iſte tex.de impedimento iuris, ſicut eſt clericus. Si quis verò fuerit impeditus impedimento facti (puta propter abſentiã) an poterit delegari? dicit,ꝙ ſic quò ad cognitionem, nõ quò ad executionem,vt l.j.de offi.eius,cui man.eſt iuriſ.Eſſet hic quærendum,quid eſt iuriſdictio,quid merum imperium, & quid mixtum,& exempla in eis. & quæ de iure ciuili ſint delegabilia,& qñ non,quæ proſequere,vt plenè no.Bart.in l.imperium.de iuriſ.om.iud.& vide quod no.in l.1.C.qui pro ſua iur.& c.ſuper qõnum.de off.delega.& c.in archiepatu.de raptori.¶††Vltimò de irregularitate,quæ contrahitur propter
3 homicidium,ſiue mortem.multa dixi poſt Doc.in c.ſicut dignum.de homici.Nam homicidium committitur facto, conſilio,præcepto,& defenſione: an quodlibet ſufficiat ad cõtrahendam irregularitatem.& quid iuris ſi nõ ſit directè factũ, vel conſilium ad illud tendit:ſed indirectè,puta conducit homines ad expugnandum caſtrum,vel inuadendum furtiuè,& homicidia committuntur.& alia circa hoc vide in c.ad audiẽtiam.eo.tit.& in c.rua nos. vide de medico curante infirmũ, qui moritur:an ex hoc ſit irregularis.dic,vt ibi.

Rub. De ſponſalibus.

SVMMÆ.

1 *Impedimenta,quæ reddunt ſponſalia nulla*
2 *Papa an poſſit diſpenſare,quòd monachus ducat vxorem.*
3 *Diſpenſatio Papæ,quòd monachus ducat vxorem:an reddat filios legitimos.*
4 *Iuſtitia publicæ honeſtatis ex ſponſalibus conditionalibus ante conditionis euentum non oritur.*

CAP. I.

EX ſponſalibus. Sponſalia pura, & certa ex conſenſu valida (licèt aliàs nulla) inducunt publicam honeſtatem, quæ habent dirimere ſequentia ſponſalia, ſed non præcedentia: quam publicam honeſtatem non inducunt ſponſalia conditionalia ante conditionis euentum. h.d. Duæ ſunt partes.prima tractat de ſponſalibus puris. Primò in genere.Secundò in ſpecie, ibi [quare.] ſecunda tractat de
1 conditionalibus,ibi [ille verò.] ¶†Not ꝙ hic enumerantur quædam impedimenta, quæ reddunt ſponſalia nulla:de quorum ſingulis ſunt tituli ſpeciales.in quarto lib.Decretalium.& iſta impedimenta, & quædam alia impediunt, & dirimunt. circa quæ tũ conſiderandum eſt,ꝙ matrimonium ſolo cõſenſu contrahitur,vt c.cũ locum.ſ.eo.& cautum eſt iure diuino. Quos Deus cõiunxit,homo non ſeparet. qũo ergo Papa poteſt per ſuas conſtitutiones aliud ſtatuere,quàm Deus,& legem Dei tollere cõtra c.inferior.21.di.gerit enim vices Dei in terris,vt c.per venerabilem,qui ſi.ſint leg. ergo non videtur,ꝙ

tur, ꝙ poſsit ſtatutum domini tollere. ſicut procurator non poteſt,quę geſsit,reuocare,vt l.qui hominẽ.ff.mandati. Sol. circa matrimonium contrahendum magna eſt poteſtas Papę;quia poteſt impedimenta inducere,& futura matrimonia irritare, vt patet in ſingulis titulis.4. libri. Idem poteſt circa matrimonium initiatum, ſed non conſummatum carnali copula.ſ. de conuer. coniu. ca. ex publico. illa enim auctoritas.Quos Deus &c.intelligitur de coniũctis animo,& corpore:ideò ſecundùm quoſdam Papa tollere poſſet ſponſalia de præſenti,& dare ſponſo,vel ſponſæ licentiã cum alio contrahendi, vt no.in d. c. ex publico. ¶ Circa verò matrimonium carnali copula conſummatũ non poteſt aliquid ſtatuere.& ſic loquitur illa auctoritas. Quos Deus &c.fallit in matrimonijs infideliũ:quæ etiã ſi vera ſint,non tamẽ rata:iõ Papa poteſt ea ſeparare per ſuam conſtitutionem, iuxta not.in
2 c.quantò. de diuor. ¶ † Circa etiam impedimenta inducta a lege,vel conſtitutione canonica vtrùm Papa poſsit diſpenſare;vt ſuper impedimento religionis (puta quòd monachus ducat vxorem:) dic vt no.de ſta. mo.c.cũ ad monaſteriũ. ad fi.& per Io.An.qui alibi format.q.vtrum Papa poſsit diſpẽſare cum monacho, vt poſsit contrahere matrimonium durante cum monacho, vt poſsit contrahere matrimonium durante cum monacho, donec filios procreauerit:quã ponit in regu.actus.de reg.iur.ff.e.li.in Mercu.vbi de latiſsima poteſtate Papę circa matrimonia,& circa legem euangelicã limitãdam,& etiam contra ipſam,ex cauſa diſpenſando:de cuius etiam poteſtate vide in Spe.de legato.§. nunc oſtendendum. ver.89. contra ipſam vide in.§. nec breuiter. Adde ad prædicta quod
3 not.Ioan.Andr.in c.rurſus.qui cleri. vel vo. ¶ † Iuxta prædicta quæri poteſt,an diſpenſatio iſta Papæ reddat filios legitimos,qui naſcuntur in talibus matrimonijs; ita quòd per talem diſpenſationem iam nati, & naſcituri reddantur habiles ad ſucceſsiones, & patrimonialia bona extra loca ſubiecta quàm iuriſdictioni temporali.Ioan.Andr.in c. per venerabilem.qui fil. ſint le. videtur velle, quòd ſimpliciter legitimando filios non reddantur habiles ad prædicta: quia cum talis proles non ſit nata ex mrimõiali coitu, ſaltẽ ex affectu,vel cõſenſu,nõ pt facere,vel ſupplere matrimoniale cõſenſum,vbi non fuit:ergo nec talẽ prolẽ legitimare,niſi quòd ad forum ſuum. Si verò proles nata fuit ex coitu matrimoniali:ſcilicèt de futuro,& de facto contracto.Tunc ſubdiſtinguo:quia aut mrimoniũ eſſe non poterat, impediente lege diuina(vt quia vxoratus cum alia cõtrahit,vel auus cũ nepte.) & idẽ qd.ſ ſcilicèt,ꝙ nõ potuit.Si verò matrimoniũ eſſe nõ poterat,impediẽte lege canonica tm̃ (vt quia cõtrahit cũ cõſanguinea,vel affini in quarto gradu, vel contra publicã honeſtatẽ cum cõſanguinea ſponſæ ſuæ:) tunc ſi legitimat prolẽ,quò ad vtrunq; forũ erit ꝑples legitima.cũ impedimẽtum lege canonica inductum Papa poſsit tollere. Sed dices. cum Papa poſsit diſpenſare, etiã in gradibus lege diuina prohibitis,iuxta no.de reſti.ſpo.c.literas.videt, quòd poſsit remouere iſtud obſtaculum:ſicut poteſt canonicum,vt ꝑdixi.Solu.dic,ꝙ poteſt illa approbare,vt extunc,non vt exnunc, qñ ſcilicet filij fuerunt nati.Contracta verò contra legẽ canonicam approbare potuit vt extunc. Nec mirum, ſi plus poteſt in iſtis,quã in illis.ita ſentit Ioan. And.in d.c. per venerabilem.¶ Secundò no.quòd ex ſpõſalibus de facto præſumptis per monachũ fratrẽ meũ,vel aliter impeditũ cum illa cõtrahere,impedit me cõtrahere cũ eadẽ ꝓp iuſtitiã publicæ honeſtatis,qua orta ẽ ex illis ſpõſalibus licèt nullis. & magis vĩ ille rigor,ꝙ id,qđ nullũ eſt,ꝑducat effectũ iuris cõtra regu. nõ ꝓſtat.& cõtra multa iura alle.in c.ad audientiã.ſ. eo.Sol. vt hic no.Io.An.ſup gl. bene ergo.Nã qñq; ad pænæ cõmiſſionẽ ſufficit fieri de fctõ,licèt de iure non teneat. ad qđ adducit multa ſimilia in reg.non ꝓſtat.in Mercu.Ego in ꝑdicto c.ad audientiã.intelligo qđ hic dicit in iſto.c.& ſimi. qñ contractus ille ſpõſaliorũ fuit initus ꝓ errorem facti ꝑbabilem: vt hoc caſu conſenſus talis,licèt erroneus,hẽat in ſe efficaciã inducendi iſtã publicã honeſtatẽ ꝓpter effectũ mrimonialis cõſenſus,qui in hoc actu magis cõſideratur,q̃ effectus, qui inde naſcit,vt de biga.c.nup.& l.3. in prin.ff.de dona. inter vi. & vxo. in hoc caſu poſſet tolerari qđ dicit in prin.huius.c. Si verò frater meus patruelis ex parte pr̃is tm̃, ſacerdos fortè, vel monachus cõtrahat cum extranea, vel cum aliqua ex cõſanguineis matris ſuę:ꝙ iſta ſpõſalia de facto præſumpta impediẽt me contrahere cum eadẽ.rigoroſum.n. vĩ ſentire, ꝙ dẽat talis conſenſus cõtra iura accõmodatus, haberi ꝓ non conſenſus:ex quo ẽt non oritur obligatio naturalis,vt l.nõ dubium.C.de legib.& l.ſi non ſortem.in prin.de cõdi.inde.nõ enim hñt talia ſponſalia ſubſiſtentiam, ſiue titulum, nec etiã certè effectum mrimonij,poſtq̃ contrahentes ſciunt,vel ſcire dñt impedimentũ iuris,qđ tollere ꝑ conſenſum non poſſunt. argu.l.nemo ꝑt. de leg.1.& c.requiſiſti. de teſtamen. Pro hac conſideratione facit,qđ alibi habẽt de colorata poſſeſsione, quę eſt maioris effectus,quã poſſeſsio notoriè improba quò ad impedimentum inducendum, vt in c.cum noſtris.de concef.præben.& qđ alibi notat per Do.de viſo viſibili, & inuiſibili,vt d.l.ſi quis legatum.per Bar.& ita reſtringo iſtum tex. ad contrahentes ignoranter, non aũt ſcienter,titubando tũ, quia ꝑ Hoſt.vel alios,qui optarent per cõtrariã conſtitutionẽ tollere iſtud impedimentum publicæ honeſtatis, hanc limitationem non reperio tactam, licèt eis non placeat hoc impedimentum:nec illud, qđ ꝓuenit ex legali diſpoſitiõe, vt no.Io. An.in c.non dẽt. de conſang. & affi.nec mihi ẽt multum placet illud, qđ inducit ex ſponſalibus ab impubere contractis: quæ per mortem,vel aliter ſunt ſoluta,quæ ẽt vſq; ad quartũ gradum impediunt ſupſtitem contrahere cum conſanguine is morientis:nec illud, qđ ꝓuenit ex coitu fornicationis vnius conſanguinei.impedit.n. oẽs cõſanguineos cõtrahere cũ eadem cognita,vſq;ad quartum gradum, vt ſ.de eo,qui cognoſcon.vxo.ſuę.per totum.poſtq̃ tũ iura ſic dictant, ſer uanda ſunt,donec mutentur.Et vide multa fere oĩa impedimenta mrimoniorum Inſti.de nup.§. ſunt & aliæ.vbi gl magna.¶ Tertiò no.in ver.non aũt.ꝙ quædã impediunt a principio,quæ non dirimunt qđ legitimè geſtum eſt, ſi ſuperuenient ex poſtfacto. videbatur contra; quia impedimentum ſuperueniens añ actũ perfectũ,& cõſummatũ,reddit ipſum inutilẽ.qđ dic,vt no.Dy.in reg.malæ fidei poſſeſſoris. ¶ Quartò no. ꝙ dicit [ſponſalia, vel matrimonium.] vĩ eñ dĩa inter iſta duo.ideò iura,quæ loquunt in ſponſa, non videntur habere locum in iã tranſducta,& cognita. qđ bñ ꝓbat.c.ex publico.de conuer.coniug.facit ad ſtatutũ, quo cauetur, ꝙ maritus ſo.ma.per mortem vxoris lucretur certã partem dotis,mortua vxore in matrimonio.vel dicit, ꝙ filia maritata, extantibus maſculis,non ſuccedet: an illa ſtatuta vendicẽt ſibi locũ in deſponſata tm̃?dic,vt no.Cy.in l.nõ ſine.C.de bo.
4 q̃li.¶† Quintò no.in §.ille verò,ꝙ ex ſponſalibus añ conditionis euentum non oritur iuſtitia publicæ honeſtatis. Et intellige de conditione, quę pendeat ex futuro,non conditione de ꝓterito,vel ꝑſenti:qa illa non ſuſpendit diſpoſitionem, vt l.cum ad ꝑſens.ff.ſi cer.pe. Similiter añ euentũ cõditionis ex contractu ſub conditione cõcepto non oriẽt obligatio,vel actio:quod vtrum ſit verũ in conditione,quæ tacitè ineſt.dic vt l.item quia.ff.de pac.& quid iuris,ſi dicta conditio, quæ ineſt,exprimatur: an reddat diſpoſitionem conditionalem? dic vt in gloſ. fin. quæ remittit ad materiam l.aliquando. ff. de condi. & demonſt. ¶ Quęrit Ioan. Andr. an extraordinaria pollutio, vel vſus carnalis copulæ inducat iſtam publicam honeſtatem. dic, quòd non, ſi fit citra maritalem affectum.& eſt quæſtio Archi.quam deridet Ioan.And. quia illa publica honeſtas non fundatur ſuper coitu, ſed conſenſu ſponſaliorum,vt hic.vſus tamen, & pollutio poſſunt inducere affinitatem,quę contrahitur etiam ex coitu fornicario, nedum matrimoniali, vt not. ſup. de eo qui cog. conſang. vxo. ſuæ. ca. diſcretionem. & poſſet inducere præſumptum

consensum in maioribus infante, iuxta no.in c. iuuenis. s. eo. ¶ Super glo.3.quæ loquitur de sponsalibus incertis ratione plurium personarum. Quero, quid iuris, si cognoscit alteram ex illis: an illa copula faciat cum ea matrimonium subsistere? & quid iuris, si præsentibus. 4. vel 5. sororibus ita dico.iuro, quòd accipiam vnam de vobis in meam coniugem:& illæ responderunt,placet. deinde cognoscit vnam ex eis:an sit matrimonium cum ea? dic,vt s.eo.c.ex literis. De voto qualiter impediat, vel dirimat. dic,vt s. qui cleri.vel vo. c.rursus.per Ioan. And.

Rubr. De desponsa.impub.

SVMMAE.

1 *Infans aliquando contrahit sponsalia cum maiore infante.*
2 *Aetas superueniens non confirmat sponsalia inualida.*
3 *Cursu temporis firmatur quod à principio non valuit.*
4 *Actus,qui non valet,vt agitur,valet vt valere potest.*

CAP. I.

SI infantes. ¶Sunt tres partes.Prima tractat de sponsalibus cõtractis per infantes ambos,vel alterum.Secũda, ibi [idẽ quoq;] de matrimonio contracto p impuberes.Tertia,ibi [porrò.] de sponsalibus contractis per parentes pro filijs: & hoc pro diuisione sufficiat. ¶†No.ꝙ
1 quandoq; contrahit sponsalia infans cum maiore infante: quo casu si non oritur ex parte infantis iustitia publicæ honestatis,non oritur ex altera parte, vt hic: secus si sponsalia contrahat pubes cum impubere maiore septennio; quia pubes efficaciter obligatur. Impubes verò potest per pnĩam resilire.quod plenè dic,vt s.eo. c.de illis. ¶Secundò not.ꝙ ex sponsalib.contractis post infantiam oritur publica honestas, efficax ad matrimonium dirimendum. Sed dices. cum iustitia publicæ honestatis fundetur super cõsensu:consensus aũt infantis nullus est.qũo ergo dicitur cõfirmari post infantiã, si à principio fuit nullus? Item tex.& gl.videntur velle,ꝙ maiores septennio proximi infantię non obligantur,ẽt naturaliter;quia eorum consensus pro nullo hr̃, vt l. pupillus. ff. de act.& obliga.& no.in l.j.ff.de noua.Solu.dic,ꝙ sunt opi. vtrũ maior infante proximus tñ infantiæ naturaliter obligetur.& ille,inquantum fundat iustitiam publicæ hone. super cõsensu,innuit,ꝙ consensum habeat. ideò auctore tutore promittẽdo,ciuiliter & naturaliter obligatur.quod dic,vt plenè no.
2 Bar.in d.l.1. de noua. ¶†Tertiò no,ꝙ sola ætas superueniẽs non confirmat sponsalia inualida ratione consensus:vt igitur præsumatur, exigit iste tex.cohabitationem:vel quòd inuicẽ conuersentur,etiam habitando seorsum.per actus.n.extrinsecos,& per verba colligitur omnis intentio, & voluntas, vt l. non codicillum.C.de testa.& Cle.1.de procur.& l.Labeo. §.
3 idem Tubero.de sup.leg.¶†Quartò not.quòd firmatur cursu temporis, qđ à principio nullum fuit.& multotiens hoc in iure contingit,ꝙ actus inutiliter gestus à principio, superueniente aliquo, confirmetur,vt l.si quis aliena.de act. emp. & l.cum vir prædium.de vsuca.Et intelligo istum tex.& similes in illis,qui scientes actum gestum per eos in infantia, perseuerant postea faciendo actus, de quibus in text.allego quod no.in c.fi.de coniu.ser.de illo,qui ignoranter cũ ancilla contraxit,& sic matrimonium fuit nullum. si post manumissionem eã cognoscit:vtrum reconualescat? distinguitur, vtrum sciens,an ignorans.¶Quintò pondera,ꝙ iste tex.dum loquitur de infante,precisè loquitur.Sed dum loquitur de impubere,maiore tñ infante,subdit[non proximo pubertati,& in q̃bus malitia &c.]Ex quo tacitè dat intelligi, ꝙ in infantia nõ attenditur proximitas, vel malitia: & sic præcisè ætas infantiæ est seruanda. defectus verò pubertatis suppletur altero ex prædictis modis duobus.Arch.tñ dicit,ꝙ si proxima septennio fuit tẽtata,& suppleat malitia ætatem in ea,& sit proxima infantiæ: tunc sufficit,ad inducendam iustitiã publicæ honestatis,vt s.de sponsa.c.iuuenis. ¶Sextò not.ꝙ statuitur idem hic de proximo pubertati, quod de pubere. quis aũt dicatur proximus pubertati. Accur. illud medium tempus post infantiam,vsque ad aduentum pubertatis,qui sunt quinque anni in masculo,& septem in fęmina,diuidit per mediũ. & si sit magis prope infantiam, illud medium tp̃s censebitur proximũ infantiæ,aliàs pubertati.ita sentit in l. pupillũ. ff.de reg.iur.& l. j. in fi. de noua. & ista consideratio vr̃ bona quò ad præsumptionẽ doli,& fraudis in pupillo:& per consequẽs veniet puniendus,vel non, vt d.l.pupillũ. in matrimoniis nõ dr̃ proximus,qui p modicum distat per paucos dies:quo casu vr̃ tenere matrimonium,vt c.fi.s.e.de quo tñ dubito,an verum sit, vbi tali proximitati non sit cõiuncta malitia, siue potentia coeundi:de qua si non constat,iura requirunt in matrimonijs pubertatem perfectam, vel eius defectum suppleri per malitiã,vt prædixi.¶Sed hic quæritur, vtrum ista cõsideratio malitię habeat locũ in alijs dispositionibus,vt suppleat defectum ætatis: vr̃, ꝙ non. nam testm̃ factum per sex horas ante perfectam ætatem,non valet,vt l.qua ætate. ff. de testa. per quam disputando tenuit Iac.de Bel.testm̃ factum ab impubere valde sagace, qui distabat à pubertate per triduum, non valere.ipsius enim tutela non finiretur tali prætextu:nec impubes sagacissimus ante finem pubertatis cõsequitur bonorum administrationem,vt l.2.C.de his,qui veni.ęta impe. ætas igitur limitata in iure non pręuenit malitia,vel prudentia,vt no.Ioan.And.in d.c.fi.& c.pubes. eo. tit. in matrimonijs verò malitiã sine potentia coeundi non credo multum operari:sed coniuncta cum ea operatur multum.vñ ille impubes.9.anno,qui imprægnauit nutricem, vt no.20.q.2.in summa. posset matrimonium contrahere.idem in puella cuiuscũque ætatis apparente apta,maiore tamẽ infante,vt no. Host. s.eo.c.1.Sed dices.frustra ergo iura, quæ determinant ætatẽ in matrimoniis, sunt posita: cum tamen ad illam se referant. s.eo.c.pubes.Solu.dic,ꝙ illi iuri est standum intantum,ꝙ formatur qõ.si puella habens annum 7. cum dimidio desponsatur,& traducitur: vtrùm erit matrimonium? & quid iuris, si sponsus dicat eam cognouisse,illa verò negat?quidam dicũt, ꝙ licèt appareat apta:si tñ non est cognita,non erit matrimonium,nec in dubio præsumetur cognita.plus etiam dñt quidam,ꝙ si etiam aperta appareant claustra pudoris, non præsumitur interuenisse copula carnalis:nisi alia adminicula suffragentur:puta magnitudo personæ,& alia,quæ cognoscunt meli⁹ mulieres,quàm literis hic possint scribi. si tñ talis puella,quæ apparet aperta,dicat se à viro ita cognitam, & vir ita fatetur:dñt quidam,matrimonium consummatum, completo septennio,vt no. s.eo.c. continebatur. Et est pręditorum notitia vtilis ad alia. pone.Testator dixit.lego Titiæ mille,cũ venerit ad matrimonium.vel statutum confert marito lucrũ, vxore in matrimonio p̃decedente:& lex cõsummato mr̃imonio cõfert marito lucrum fructuum dotis:vtrum istę dispositiones hẽbunt effectum statim, cum fęmina traducta erit ad domum viri,ẽt añ cõpletum annum 14. vel expectabitur cõpletũ?dic,ꝙ in dubio expectabitur.sed si appareat aperta,& cognita,secus erit,per iam dicta:quæ tñ loquuntur de substãtia matrimonij.Sed in alijs dispositionib.dixi ętatem non anticipari p malitiã,vel potentiam coeundi.de dispositionibus verò à matrimonio dependentibus,& connexis loquitur pręđicta qõ.in qua idẽ, quod in matrimonijs, credo dicendum ratione connexitatis.ar.c.de prudentia.de dona. inter vir. & vxor. ¶Vtrùm autem per hoc matrimonium tale consummatum ante ætatem completam rumperetur substitutio pupillaris?cogita tu legista: & in casu, quo ex tali matrimonio in ętate non matura perfecto nasceretur proles,non dubito, ꝙ expiraret,p rationem l. cũ acutissimi. C. de fidei.& l.cum ex pacto. ff. de vulga. & pupilla. ¶ Septimò not. in §. idem quoque.

quoque.quòd sponsalia,quæ censentur de futuro iuris fictione,per cohabitationem,& signa transeunt in matrimonium de præsenti.Sed contra.s.de matri.contrac. contra inter.ec. c.1.Sol id,quod hic dicitur, est verum in sponsalibus de futuro iuris interpretatione: quæ tamen quò ad verba erant de præsenti,sed non habebãt talem effectum,ætate prohibẽte.sublato igitur illo impedimento,scilicet defectu ætatis,& ipsis perseuerantibus in eodem consensu,ad statum suũ redeunt,scilicet de præsenti,vt contracta fuerũt.Si verò à principio contraxerunt sponsalia de futuro,illa adueniente ætate non transierunt in matrimonium de præsenti,quantuncũque interueniant munuscula,amplexus,vel oscula:nec mirũ; quia nec etiam nixus,siue conatus carnalis copulæ operatur talem effectum transitus, vt c.is qui.de spon. & c.attestationes.s.eod.¶Incidenter tangit hic Ioan. And. vtrùm qđ hic dicitur de impubere, vt sponsalia per verba de præsenti contracta,adueniente ætate, & actibus subsecutis, cẽseãtur spõsalia de præsenti, sit idem dicendum in infantibus: vt verba de præsenti ab eis prolata (si apparent post pubertatẽ in eadem voluntate manere) transeant in matrimonium de præsenti?dicit Io.An.ꝙ videtur absurdum,istam iuris interpretationem,quæ loquitur de verbis prolatis ab impubere,extendere ad verba prolata ab infante: cum talia à principio nulla sunt, vt in primo responso. facit bene secundùm eũ. s. eod.lib.de regul.c.1.2.responso.Contra istam eius determinationem facit principium huius c. vbi dicitur,talia sponsalia contracta ab infantibus per excessum infantiæ confirmari quò ad iustitiam publicæ honestatis,si appareant actus,p quos constet de perseuerantia voluntatis.si ergo illa perseuerantia corroborat consensum illũ nullũ accõmodatũ in infantia:quare non eodem modo operatur quò ad transitum in matrimonium de præsenti.non est dare rationem differẽtiæ;quia vtrobiq; consensus ẽ de substãtia.& per hanc rationem aliter in hoc sentio,q̃ Io. And.nam & alibi consensus à principio nullus accommodatus in matrimonio,propter errorem conditionis personæ reprobatur per tales actus,vt in
4 c.fi.de coniug.seru.cum simi. ¶† Octauò no. in ver.p dictũ tamen.regulam,ꝙ actus,qui non valet vt agitur,valet vt valere potest:quod est verum semper, quando actus deficit ratione rei,super qua obligatio cõtrahitur:secus si ratione cõceptionis ineptæ.de quo dic, vt no.ĩ l.si vnus.§.pe.ff.de pac. vbi no.an inutilis acceptilatio habeat vim pacti.& dicit tex. ꝙ sic.¶ Nonò nota,ꝙ ex sponsalibus contractis ab impuberibus,dissolutis per dissensum,remanet iustitia publicæ honestatis. similiter si soluantur alijs de causis,de quibus s.tit. proxi.c. 1. Ad vnum tamen ẽ aduertendũ, ꝙ propter istud vinculum,siue nexum,qui remaneret ex isto contractu impuberũ si soluatur (quia rigorosum est tot personas hincinde per talem contractum sponsaliorum resolutũ postea impediri) statutum est, ꝙ isti impuberes non contrahant, nisi vrgente magna necessitate,vt s.c.2.Ex quo c.arguè, ꝙ si q̃s puellam non nubilem desponsauerit,& ad domum duxerit, non lucrabitur fructus dotis, anteq̃ sit apta ad matrimoniũ: licèt Azo.aliud dixerit de ęquitate,vt l.si ante.& ibi no.ff.so. matr.sed non videtur æquitas, postq̃ ius canonicum prohibet talem contractum,causa non existente legitima. Similiter dico,ꝙ non lucrabitur partem dotis,quam defert statutum marito, si prius decesserit vxor; quia vxor dici non potest, quæ nõ potuit virum pati.& videtur de hoc casus. ff.qđ fal.tu.aucto. l. falsus. §. an & in patrem, &c.

SVMMAE.

1 *Pater contrahendo matrimonium nomine filiorum eos non obligat.*
2 *Filiusfamilias quando est in iudicio, an semper requiratur auctoritas patris.*
3 *Sponsalia per parentes contracta nomine filiorum absentium confirmantur per filios tacitè, & expressè.*

1 §. Porro. † No. ꝙ pater contrahendo matrimonium, vel sponsalia nomine filiorũ eos non obligat, si non consentiunt tacitè, vel expressè:& in matrimonio videtur hoc bene dictum;quia talis res non est in administatione patrimonij:ideò nec alius administrator obligare potest eum,cuius negocia gerit in hoc contractu,vt l.in copulandis. C. de nuptijs. In alijs verò obligationibus, vel contractibus per patrem initis nomine filiorum,cum pa pater sit eorum legitimus administrator, vt l.fin.C.de bo.q̃ lib.vtrùm filij obligentur. & an eorum auctoritas cõfirmet contractus initos per filios minores.Dic, ꝙ quandoque tractatur de filiofamilias obligãdo merè, cum quo auctoritas patris non sufficit,vt Inst.de inuti.stipu. §.pupillus.& l.fi.de verb.obli. Quandoque tractatur de mera acqui. & tunc potest etiam sine patre. Quandoq; tractat̃ de actu, de quo potest esse vtilitas,& damnum: & tũc auctoritas patris potest operari obligationem filij,vt l.si infanti.C.de iure deli.& rõ est; quia iura noua faciunt patrem legitimum administratorem in illis rebus, in quibus patri quæritur vsusfructus, vt l.1.C.de bonis maternis.& l. cũ non solum. §.vbi autẽ.C. de bonis,quæ liberis.Sed in alijs non,vt ibi.In istis igitur casibus,in quibus nihil patri quæritur in obligatione filij minoris,sua auctoritas nihil potest operari.Sed si tractatur de alienatione rei,in qua pater habet vsumfructum, patris auctoritas sufficeret, vt d.l.cum non solum. §.filijs autem.
2 ¶†Et per ista patet decisio alterius quæstionis, videlicet an quando filiusfa. est in iudicio, semper requirat̃ auctorias, & consensus patris. & dicendũ est, ꝙ sic, si litigatur sup re, de qua patri quæritur vsusfructus:aliàs secus. vnde in obligatione personali, vel causa criminali filiusfamilias conuentus poterit ẽe in iudicio sine assensu patris.& si sit minor, dabitur sibi curator,vt C.de bonis mater. l.1. vbi glo.dicit, ꝙ detur curator filijs patre auctore: quod intelligitur cuiuscũque ætatis,vt l.cũ non solũ.§.vbi autem in vnum.C. de bo.q̃ liber. Et hinc est, ꝙ si clericus minor agat in iudicio super iuribus bñficij;quantũcunq; sit in potestate patris,non requiritur eius consensus,vel auctoritas; quia sibi nihil quæritur, nec habet administrationem bonorum ad beneficium spectantium. dabitur ergo sibi curator, vt est casus not.in c.fi. ad fi.j.de iudi.& vide ad prædicta Bar.in l.fi.de ver.oblig. ¶Item no.ꝙ præsens,& patiens actũ geri nomine suo habetur pro consentiente.qñque tamen præsens,& tacens habetur pro contradicente,qñ tractatur de eius obligatione,seu præiudicio,vt l.qui vas.§.vetare.ff.de fur. quandoque tenet medium,vt l.2.§.sacram.ff.de tributoria. Sed dices.cũ in casu huius §. tractetur de obligatione filij quò ad ista sponsalia contracta per patrem, quomodo taciturnitas habetur pro consensu contra l. Pomponius. §. in his autem. ff. de procu. cum simi.dic ꝙ in actu matrimonij filius tenet̃ consentire patri, saltim ex debito honestatis,vt no.s.e.c.1.ideò in tali casu,& similibus, in quibus tenetur ex debito consentire,taciturnitas habetur pro consensu. vt l.2. §. voluntatẽ. ff.soluto mat.vbi plenè de ista materia per D.Bal. cui adde vnum verbum Inn.in c.ex parte decani.s.de rescrip.de illo, qui nomine meo egit sine mandato,me tamen sciente & patiente:an mihi præiudicet. & quid iuris, si q̃s conduxit aliquem ad creditorem,dicens. iste fideiubet pro me:& sic vocauit notarium, vt scriberet. qui sic scripsit, illo præsente, & tacente:vtrùm sit obligatus?videtur quòd non;quia fideiussio exigit stipulationem verborum,vt l.blanditus.C.de fideiuss.contrarium tenet Dy.per l.2.ad munic.& de decurio.
3 l.2.§.fi.& l.cum ostendimus.ff.de fideiuss.tuto.¶†Item not. in ver.& est idem.ꝙ sponsalia per parentes contracta nomine filiorum absentium confirmantur per filios tacitè,& expressè. Sed hic quæro, vtrùm sola taciturnitate videantur filij talia sponsalia confirmare sine verbo,vel facto,vel cohabitatione. de quibus s. proximo. §.videtur ꝙ sic;q̃a si fuisset

set ipse præsens à principio, sola taciturnitas fuisset sufficiens ꝙ cõsensu, vt s. in pri. idē ergo, si scientia supuenit sine cõtradictione. in cõtrariũ facit istud ca. in prī. & i ver. nisi. nã si spõsalia à seipsis contracta nõ cõfirmant sola taciturnitate, nisi interueniat aliqd, qđ habeat indicare cõsensum, vt ibi patet. ita dicamus similiter, si à pre cõtracta fuerũt. & istam partem tenet hic Io. An. super verbo, idē est. plus ergo operatur taciturnitas in præsente, q̃ in absente postea certificato de actu noie suo gesto, secũdùm eũ. cui ob. quod p̄dixi. ¶ Itē not. Io. An. tex. qui dicit [parentũ] &c. quòd verbũ istud videtur includere matrē, sicut patrem, ꝙ cõtrahere possit nomine filiorum, secũdùm quod hic dicit. similiter de vtroque dicitur, ꝙ possunt offerre filium religioni. s. de regu. c. 2. per Io. An. nec patria ptãs videtur cõsiderãda in his actibus spiritualibus: sed rõ naturalis, & parentum reuerẽtia, eis debita, vt l. vt vim. ff. de iusti. & iure. Ex quo infero, ꝙ in filijs spurijs, & ex quocunq; damnato coitu genitis habet locum, qđ hic dī de contractu parentum noīe filiorum. facit quod no. Bar. in l. 1. ff. de accu. & alibi dicam latius de hoc. ¶ Quærit glo. añpe. vtrùm quod hic dicitur in isto §. de contractu parentum inito in præsentia, vel absentia filiorum habeat locũ in quocunq; alio fic cõtrahẽte sponsalia alieno nomine. Hostien. ꝙ sic. Inn. no. contra. vt in glo. q̃ tenet cum Host. in nouel. dicit Arch. tenere opi. Inn. ex eo ꝙ non reperit iure cautum, ꝙ pater, non fratres, vel similes, possit istos obligare sine expressa voluntate, vel ratificatione, potissimè in casu, in qno requirunt verba, vt in sponsalibus, & matrimonijs. de spon. c. si inter. & c. tuæ. in parentibus secus, vt hic. Io. An. cõcordando dicit, ꝙ in parentibus est hoc speciale, videlicet ꝙ si contrahunt nomine filiorum p̃sentium, eorũ taciturnitas habetur ꝙ consensu. In alijs verò personis contrahentibus sponsalia nomine alieno requritur illorũ ratificatio expressa, vel tacita patefacta per actus indicantes consensum. nec sufficit taciturnitas pro consensu: sicut sufficeret in parentibus contrahentibus regulariter. ista opi. videtur æqua: vt sic in parentibus sit aliquid speciale, vt iura sonare videntur. ¶ Oppo. extra glo. & Doct. & videtur, ꝙ sola taciturnitas, & consensus tacitus non sufficiat; quia in matrimonijs requiruntur verba, vt s. de sponsa. c. tuæ. Solu. illud verũ regulariter. fallit, cum parentes contrahunt pro filijs. 32. q. 2. c. honorantur. Item fallit in matrimonio præsumpto. s. d sponsa. c. is qui fidem. Item fallit, quando præcessit tractatus, & fuit subsecuta subarratio, etiam sine verbis. talis enim subarratio inducit sponsalia de præsenti: licèt alij dicant, ꝙ in dubio de futuro. quod dic, vt no. in c. fi. s. eo. & aduerte latius. nam Doc. inter se dissentiunt, an in matrimonijs requirantur verba hæc, quasi sic in valentibus loqui: nisi in casibus supradictis, vt no. in d. c. tuæ. idem Io. Gof. Inn. & Bart. Brix. 42. dist. c. sit rector. Alij, vt Host. Vin. & alij dicũt, solo facto matrimonium contrahi sine verbis. Ioã. An. distinguit, quòd aut præcesserit tractatus. & sit vera opi. Host. quasi tunc verba habita in tractatu referantur ad signa, & actus, qui postea sequuntur. arg. l. Titia. ff. de verb. ob. aut nullus p̃cesserit tractatus. & sit vera opi. Inno. ex qua sequitur, ꝙ si qs retinuit in domo vnam vt vxorem in lecto, mensa, & simi. non iudicabitur pro matrimonio, si non appareat de tractatu, vel verbis. quod potest esse verum de iure canonico, ꝙ ea quæ no. Inno. in c. ex parte. de rest. spo. secus de iure ciuili, vt l. si in liberæ. ff. de ritu nup. & qcđ ēet de iure hoc casu ipsis inuicē qõnē referẽtib⁹: sec⁹ quò ad illos, q̃bus ad legitimatiõē sufficit quasi possessio mr̃imonij parẽtũ, ꝙ ꝙ cõiugib⁹ haberent, vt no. Inn. de ver. sig. c. veniens. & de præsum pt. c. illud. ¶ Quæro de quæstione, quã habui de facto. Puella quædam ætatis legitimæ ad matrimonium recusabat sponsalibus consentire. tandem deducta in publico, præsente multitudine, tertio interroganti, si placebat ille in virum, nihil respondit: per patrem accepta manu puellæ, & extensa, vir annulũ in digito misit, & verba apta protulit. deinde orta discordia inter sponsum, & patrem puellæ, dicit pater, sponsalia non tenere propter filiæ taciturnitatem. dubitabat quid iuris. & videtur, ꝙ non teneant, postquam puella semper à principio recusauit, vt l. Titia. de verbo. obl. & ca. maiores. ad fi. sicut eñ iste tex. præsumit perseuerantiam voluntatis: ita p̃sumenda est & perseuerantia contradictionis. p̃terea taciturnitas ista tempore sponsaliorum videtur fuisse meticulosa propter nimiam reuerentiam: quæ operatur idē, quod iustus metus, in personis, quibus est habenda reuerẽtia, vt l. 1. §. quæ onerandæ. ff. qua. rerum ac. non dat. & not. 22. q. 4. c. vnusquisque. & vbi statim, nullo interueniente alio actu indicante consensum, petita fuisset ista separatio ꝑ puellam, vel eius nomine, qõ esset dubia: secus si longo adhibito interuallo talis superueniisset dissensio, arg. s. de spons. c. ad id. ¶ Quid si filius, vel filia contradicit patri: vel eo inuito, matrimonium contrahũt. vtrùm sit iusta causa exhęredãdi eos? dic, ꝙ non, nisi contraheret cum infami, vel vili persona contra voluntatem patris, vt l. notandum. §. si emancipatus. ff. de contrata. vbi est casus notab.

Rub. De cognatione spirituali.

SVMMAE.

1 *Cognatio spiritualis contrahitur cum illo, qui aliquem suscepit de baptismo.*
2 *Patrinus an obligetur ad aliquid filio.*
3 *Compaternitas per procuratorem contrahi non potest.*
4 *Mutus baptizare non potest, nec puerum tenere.*
5 *Cognatio dicitur esse triplex.*
6 *Confirmatio in fronte quare exhibetur post baptismum.*
7 *Cognatio spiritualis cum quibus personis contrahatur.*

CAP. I.

NEDVM. Secundùm Io. An. diuiditur in tres partes. Prima ponit quatuor spirituales cognationes, prouenientes ex leuamine in baptismo. Secunda ibi [& eadem] ponit totidem, quæ prouenient ex baptizante. Tertia illas omnes repetit in confirmatione, ibi [ex confirma-
1 tione.] ¶† Not. ꝙ cum illo, qui aliquem suscipit de baptismo, cõmo, cõtrahit spũalis cognatio. qđ est verũ, si ille, q̃ suscipit, erat Christianus. Si verò fuisset Iudæus, paganus, vel hæreticus, an cum talibus cõtrahatur ista spũalis cognatio. no. 30. q. 1. c. 2. de conse. di. 4. c. in baptismate. Io. And. tenet hic in nouella, ꝙ cum hæretico suscipiente cõtrahitur propter incorporalitatem, quam semel habuit cum Ecclesia: cum alijs infidelibus non contrahitur. de qua quæstiõe vide per eum in reg. ex eo. de re. iu. in Mercu. qui etiam hic dicit, quòd Iudæus cum sua cõmatre, quæ, vel cuius vir in circuncisione tenuit filium, contrahere poterit. ad idem de illo, qui in catechismo, vel circuncisione tenuit, ex quo baptizata nõ fuit.
2 ¶† Incidenter quærit Ioã. An. an patrinus obligeẽ ad aliq̃d filiolo. dicit, ꝙ sic. tenetur eñ ipsum docere Symbolũ, Orationem Dominicam, & q̃dam alia, quæ pertinent ad salutẽ. de conse. dist. 4. c. vos autem. vbi dicitur, ꝙ apud Deum patrinus est fideiussor pro filiolo. cui adde quod not. ff. de tut. l. tutela. vbi quæritur, an præcedat fiscum in successione.
3 ¶† Item not. post Ioã. An. ver. suscipientem. ex quo duo infert. primum, ꝙ compaternitas per procuratorem contrahi non põt. secundum, ꝙ sufficit susceptio: licèt suscipiens non loquatur. licèt ergo in baptizante requiratur verbum, vt s. de baptis. c. si quis. & de conse. di. 4. c. prima igitur. nõ tamẽ in suscipente. contrarium in hoc secundo dubio tenuit Hosti. in summa de matrimonio. §. qualiter cõtrahatur. ver. sed
4 nunquid. ¶† Ex cuius opi. sequitur, ꝙ sicut mutus non põt baptizare propter defectum verbi: ita nec puerum tenere, q̃ conse. dist. 4. c paruuli. Io. And. tenet primum. de prima etiã quæstione, an per procur. possit contrahi compaternitas. |& ꝙ non possit ex cognationis descriptione. quæ est attinentia, secundùm omnes, prouenies ex sacramẽti datione, vel ad id detentione, vt hic gloss. no. ergo qui nõ tenet, vel leuat, non põt esse compater. præterea non posset quis per ꝑcur. baptizari propter actum, qui in baptizando requiritur. i. submersio in aquam, vt c. 1. de bap. similiter ergo requiritur leuatio patrini. Ideò antiqui canones, & iura moderna
5 vtuntur verbo, susceperit. ¶† Prætorea triplex est cognatio, carnalis, legalis, & spiritualis. de prima patet ad sensum, ꝙ per procuratorem non cõtrahitur: similiter nec secunda, vt l. neq;. & l. post mortem. ff. de adop. ergo nec ista tertia. Ad idem facit; quia non põt quis presbytero confiteri per aliũ, ætatis veniam impetrare, nec hereditatem adire, vt hæc per ordinẽ probant de pœni. dist. 1. c. quem pœnitet. & C. de his qui ve. ęta. impe. l. 2. & de acqui. hære. l. Paulus. & hanc partẽ tenuit Io. An. in reg. potest quis. de reg. iu. in Mercu. vbi tenet isto casu, ꝙ ipsi procuratori leuãti quæratur. pro quo facit l. si absentis. C. si cer. pet. quod non approbat D. Fede. de Sen. conf. 15. vbi quærit, si syndicus vniuersitatis habens ad hoc spãle mãdatum, nomine vniuersitatis leuauit aliquem: an cum vniuersitate, vel singulis, vel cum nullo cognatio sit contracta? tenet, ꝙ cum nullo. nam non cum vniuersitate; quia non habet animam. requiritur enim, ꝙ leuans sit Christianus, vt dixi: non cum singul. 12. q. 2. c. qui manumittitur. non cum ipso syndico, qui non suo nomine hoc egit, vt sibi q̃reretur, vt l. multum. C. si quis alteri, vel sibi. Bar. de procuratore leuante tangit in l. Gallus. §. forsitã. ff. de lib. & po. vbi quærit, an legitimatio quæri possit ꝑ procu. tenet, ꝙ sic. pro quo facit c. per venerabilem. in prin. ī. qui filij sint legi. vbi per illum archiepiscopum fuit legitimatio postulata.
6 ¶† Tertiò not. in §. ex confirmatione. ꝙ ista confirmatio in fronte exhibetur post baptismum, & ad firmitatem. de qua de conse. di. 5. c. 1. cum alijs seq. vsque ad c. omni die. & 30. q. 1. c. 2. c. relatum. & c. de his. ¶† Quæro succinctè de
7 personis, cum quibus spũalis cognatio contrahatur. in tex. numerantur plures, quas, vt addam aliquid, per ordinem reassumam. Et primò dicitur in tex. inter baptizatum, & suscipientẽ. illud est præcisè verum. nisi suscipiens fuerit infidelis, vt dixi s. Secundò; quia inter baptizatum, & suscipientem talis spũalis cognatio cõtracta ad alias personas propagatur, siue deriuat. ideò de illa deriuatione aliqua dub. oriunt. Et primò dubitat, vtrùm cũ filijs suscipiẽtis indistinctè contrahatur, vt hic dī. dic, ꝙ siue ante, siue post talem compaternitatem sint geniti, habet locum quod hic dī, ꝙ cum illo, per quem deuentum est ad compaternitatem, contrahere prohibentur: vt sic pater quærat filijs suis fraternitatem quandam cum illo, quẽ suscipit de sacro fonte: an ēt pater illã poterit ducere in vxorẽ, quã suscepit filiⁿ? vī ꝙ idē; qa filiⁿ q̃rit patri. contrarium no. 30. q. 3. c. illud. vbi no. ꝙ pater poterit ducere talem filiam spũalem filij sui. desc̃dit ergo talis cognatio de patre in filios. nõ ecõuerso. & hoc no. in gl. si igit. vbi ēt dicitur, ꝙ pater spũalis p̃t accipere sororem filij spiritualis. Circa hoc etiam q̃ritur; quia tex. ille dicit, ꝙ cõtrahitur in leuantem, & filios leuantis: an appellatione filiorũ intelligantur nepotes? vī quòd sic, vt l. iusta. de ver. sig. contrarium tenet Inn. qui hanc cognationem dicit nõ transire ad nepotes, & vlteriores. vñ leuatus licitè contrahit cum nepte leuantis: licèt non cum filia ēt illegitima. & ista sint dcã ēt de filijs suscipientis, & leuato, & ēt ipso leuante. vtrùm ex ꝓonis ipsorum ad alios cognatio extẽdatur. ¶ De viro & vxore leuantibus an vni per alterum acquiratur compaterni tas? tex. dicit, ꝙ sic, si alter ipsorum leuat filium tertij; quia cum sint vna caro: quod facit pars corporis, alia participat de eodem fcõ, vt l. vulgaris. de fur. & hoc verum, qñ post cõ summatum matrimonium alter suscipit. secus si añ, ēt post sponsalia. vt in tex. Et idem, si filius ipsorum cõis suscipitur à tertio. nã vterque ipsorũ efficit cõpater, vt in tex. secus si tertius leuaret nõ filium cõem, sed alterius ipsorũ: puta quẽ ex concubina suscepit. rõnem vide in gl. secunda. De certis alijs personis, ad quos ista spũalis cognatio ꝓtendit. Io. An. remittit ad summã quarti libri. & vlra personas ibi numeratas non reperiuntur plures, qui dirimant matrimonium post contractum per catechismum.

SVMMAE.

1 *Cathechismus debet baptismum præcedere.*
2 *Baptismus est ianua aliorum sacramentorum.*
3 *Baptismus quotuplex sit.*

CAP. II.

1 PEr cathec. ¶† Nota, ꝙ cathechismus debet p̃cedere baptismum. & sic est eiⁿ præparatorium, & constat ex pluribus enumeratis in c. contracto. s. eo. ex quibus patet, ꝙ non passim est baptismus infidelibus conferendus, nisi primitus instruantur in fide, & recipiant successiuè quæ traduntur. 3. dist. c. cõtracto.
2 ¶† Secundò not. ꝙ baptismus est ianua aliorum sacramentorum. vñ non baptizatus non posset ad ordines promoueri, nec recipere characterem. de quo dic s. de presby. nõ ba-
3 pti. c. veniens. ¶† Et quotuplex sit baptismus, no. eod. tit. c. ad apostolicam. Et an præsumatur q̃libet baptizatus, ita ꝙ non expediat sibi aliud probare, not. in c. fi. In quo autẽ cõsistat sacramentum baptismi, & eius efficacia: vtrùm in ipsa aqua: vel vtrùm in ablutione, seu tẽtione, vel ipsis verbis. dic vt no. s. de bap. super rub. in nouel. ¶ Item nota, ꝙ præparatoria, quæ p̃cedunt actum, non sunt eiusdem efficaciæ, & virtutis, quarum est actus, qui postea subsequitur. tamen de materia ad certam speciem præparata idem, quod de specie, iudicamus, vt l. & si nõ sūt. §. qd ergo. ff. de auro, & arg. lega. nam habetur pro cincto, qui de proximo est cingẽdus, vt l. penul. ff. de testa. mili. & pro clerico, qui est de proximo postulandus, vt c. ex literis. de transact. Ex præparamentis istis vtrùm definat res esse integra quò ad hoc, vt pœnitentia locum habeat in similibus, dic vt l. si pecuniam. ff. de condi. ob causam.

SVM-

SVMMAE.

1 *Cognatio ſpiritualis contrahitur cum omnibus ſuſcipientibus puerum de baptiſmo.*
2 *Sacramentum confirmationis in fronte ambulat pari paſſu cum baptiſmo.*
3 *Cognatio ſpiritualis non contrahitur per dationem aliorum ſacramentorum.*

CAP. III.

QVamuis. Tria dicta ſunt. ſecundum, ibi [de confirmatione] tertium, ibi [ex datione.] ¶ No. q̃ in contrahenda cognatione ſpũali non eſt differẽtia inter maſculum, & fœminam. ſecus in legali: nam mulier non poteſt adoptare, vt ff. ti. de adop. §. fœminæ. & multa, in q̃bus differũt maſculus, & fœmina quò ad iuris prærogatiuas, vide in Spe. de procur. §. 1. & l. in multis. de ſtatu ho. ¶ Item not. q̃ de iure non plures, q̃ vnus debent ſuſcipere de baptiſmo. rõ redditur in 3. glo. & in multis iuris articulis iura admittunt vnum volentem actum gerere, & non plures, vt l. iam tñ. ff. iudi. ſolui. & c. ſi quis iuſtos
1 J. de ele. & l. ſi plures. ff. de accu. ¶†Item no. q̃ ſi contra ꝓhibitionem canonis plures ſuſcipiunt de baptiſmo puerum, contrahit ſpũalis cognatio cum oĩbus. cõtrariũ videbatur; quia nõ debet ſubſiſtere quod agit contra iuris inhibitionẽ, vt l. nõ dubium. C. de legi. Solu. vt ibi per Bar. hæc enim cõſtõ vltra procedit, actum. ſ. cõfirmando. dicit tamen Archi. q̃ peccant contra faciendo; quia faciunt cõtra prohibitionẽ can. non plures. quem glo. allegat. Io. An. dicit, q̃ vbi conſuetudo non reſiſtit, & fortius ſi aſsiſtit, eſt leuis culpa, & leuiter indulgenda. de accu. c. cum dilecti. Item q̃ ſi plures vnũ ſuſcipiunt, licèt pro parte teneãt manus, tñ contrahitur vinculum ſpũale inſolidum. & eſt ratio; quia cõtrahitur ſupra re indiuidua, ſcilicet ſpũalitate, quæ non videtur q̃ri poſſe pro parte: ſicut nec ſeruitus, & alia indiuidua, vt l. pro parte. ff. d ſerui. & l. ita vulneratus. ad leg. Aquil. & de ver. obl. l. ex his. Et ſi dicas, q̃o poſsũt plures ſuſcipere, & an interſit, in qua parte corporis tenuerit infantem. dicit Io. And. q̃ etiam tenendo linteum, in quo eſt puer inuolutus, ſufficit. videtur. n. tangere perſonam, qui linteum apprehenderit ſecũdùm eũ. quod not. facit ad quæſtionem, an ille, qui lacerat veſtes clerici, videatur inferre iniuriã in perſonam, ita q̃ incidat in can. ſi quis ſuadente. de hac plenè dixi poſt Inno. de ſent. ex. c. nuper. & pro iſto dicto Ioan. And. de linteo vide caſum in
2 l. ad teſtium. §. fi. ff. de teſta. ¶†Item nota, q̃ ſacramentũ cõfirmationis in fronte ambulat pari paſſu cum baptiſmo. rõnem vide in glo. fi. & plenius per beatum Tho. 4. Sent. ꝫ 2. diſtin. in 2. arti. 1. q. ¶†Item nota, q̃ per dationẽ aliorũ ſacra-
3 mentorum ſpũalis cognatio nõ contrahitur. quæ aũt ſint alia, glo. enumerat quinq;. additis ergo cũ baptiſmo, & confirmatione ſunt ſeptem. cathechiſmus ergo de per ſe non eſt de ſeptem ſacramentis. ſed præparatorium ad baptiſmum; ideò ſub eo includitur. Quærit Io. An. ſi plures ſuſcipiunt, an inter eos ſuſcipientes contrahatur ſpũalis cognatio. tenet, q̃ non: ſed tantummodo cum ſuſcepto, & parentibus eius. idẽ not. ſ. eod. c. Martinus.

Rub. De accuſationib. denũciationib. & inquiſitionib.

SVMMAE.

1 *Omiſſio ordinis iudiciorum non vitiat confeſsionem in eodem iudicio habitam.*
2 *Confeſsio coram iudice incompetenti emiſſa an valeat.*
3 *Confeſsus an poſsit appellare.*
4 *Epiſcopus ſi eſt confeſsus ſe promiſiſſe mihi centum, vt eum de morte patris non accuſarem: an pro hoc ſit deponendus.*

CAP. I.

POSTQVAM. ¶ Not. primò, q̃ committitur quandoq; contra aliquem inq̃ſitio. quod intellige vel per Papam, vt ſ. eod. c. cùm oporteat. vel per ordinariũ. vt ſ. eod. lib. de offi. vica. ¶ Item q̃ cui eſt commiſſa inquiſitio, debet primò in quirere ſuper infamia, ſi pars, cõtra quã inquirit, hoc petat. nam talis cõmiſsio inquiſitionis, quanquam ſimplex & pura, intelligitur cõditionaliter, ſi infamia præceſſerit: vt ſic verba reſcripti in dubio intelligantur ſecũdùm naturam rei, ſuper qua commiſsio emanauit, vt c. cauſam quæ. ſ. de reſcrip. & l. ſi vno. ff. loca. & hoc verum, ſi Papa ſimpliciter committit inquiſitionẽ. Sed ſi diceret [ad aures noſtras multorum relatione peruenit &c. ideò frequentibus clamoribus excitati committimus inquiſitionẽ] &c. iſto caſu non videtur inquirendũ de fama ꝓ illum, cui eſt cõmiſſa inquiſitio: quod q̃ ſit verum. dic, vt ſ. eo. c. cum oportet. & vide quod no. Io. An. eo. ti. c. qualiter. il primo. vbi ð illo, qui conſentit commiſsioni inquiſitionis contra ipſum fiendæ, vtrùm poſsit coram illo poſtea obijcere, q̃ infamia
1 non præceſſerit. ¶†Item q̃ omiſsio ordinis iudiciorum nõ vitiat confeſsionem habitam in eodem iudicio. & hoc verũ, q̃ talis ordo non eſt prorſus de ſubſtantia iudicij, vt in hoc c. & ſeq. Si verò ordo, & forma eſſet de ſubſtantia: ita q̃ omiſsio eius redderet iudicium nullum; vt omiſsio formæ mãdati, lit. conte. & ſimilis. an confeſsio talis habita in iudicio valeat? videtur tex. q̃ ſic, vt in c. Piſanis. & ibi per Io. An. de reſti. ſpo. & Cle. conſtitutionẽ. ad fi. de elec. vbi eſt tex. nota-
2 bilis. ¶†Quid ſi confeſsio eſt emiſſa coram iudice incompetenti, vt omnino non valere, ſicut nec ſententia, vt ſ. de iud. c. 2. quod qualiter debet intelligi, vide per Inno. ſ. de elec. c. per inquiſitionem. non præcedente autem proceſſu: ſi quis confitetur crimen coram iudice, an eum poſsit punire. ſentit Inno. q̃ ſic, vt in c. qualiter & q̃ſ. il 2. ſ. eod. ti. pto quo facit c. 2. de confeſ. & vide de confeſsione facta coram vno iudice, an faciat fidẽ coram alio, in l. ſi confeſſus. & l. diuus. de cu-
3 ſto. reo. ¶†Itẽ not. tex. dum dicit [puniaris ex ea] q̃ in criminibus ſola confeſsio ſufficit ad punitionem. ad hoc vide l. 1. §. ſi quis vltimo. ff. de q̃ Vtrùm autem confeſſus poſsit appellare. vide glo. no. in c. Romana. §. ſi aũt poſt. de app. ĩ. eod. lib. vide quod dixi de immu. ecc. c. decet. de cõfeſsione emiſſa in eccleſia coram iudice laico: & ſic nulla. ¶ Oppo. & videtur, q̃ infamia debeat neceſſariò inquiſitionẽ præcedere, & copia dari inquiſito, vt c. qualiter & q̃ſ. ſ. eo. retinet. n. fama locum accuſatoris, vt d. c. ſi ergo non præcedit, nõ poſſe ſequi condemnationẽ vſ; q̃a ſine accuſatore vero, vel ſaltim illo ficto nullus videtur poſſe condemnari. de mune. & hono. l. reſcripto. §. ſi quis. Sol. regulariter verum eſt, q̃ nullus ſine accuſatore punitur, vt d §. ſi qs. fallit in caſibus not. in c. 1. ſ. vt eccleſia. benefi. inter ceteros eſt caſus, cum crimẽ eſt notorium. & ſic eſt in caſu huius c. in quo ex confeſsione facta in iudicio reſultat crimen notorium. ergo ferenda ſententia ſuper eo. 2. q. 1. c. ſcelus. Nec obſt. de ordine; quia duplex eſt ordo, vt no. 2. q. 1. in ſum. ordo aũt in caſu huius c. & ſeq. de ꝓceſſu infamiæ præcedentis, & capitulis eſt de ſubſtantia, & neceſsitate, parte patente capitula, vel excipiente, & negante ſe infamatũ: ſed eo tacente, non dicitur hoc ẽe ð ordine ſubſtantifico, ſed congruitatis. ſimile eſt qđ not. 27. q. 4. c. vxor. ¶ Quæro, quia inqſitio quandoq; fit ex mero iudicis officio: q̃ſque aliquo promonente, iuxta no. ꝓ Inno. ð teſt. cog. c. clamor. & multæ ſunt differẽtiæ inter ipſas, vt plenius no. in d. c. qualiter. vtrùm vrrunque modù debeat præcedere infamia. dic q̃ de mente iuris eſt, q̃ ſic, vt d. c. qualiter &

ter & q̃ſ. & hoc regulariter. fallit tamen in certis caſibus, in quibus iudex inquiſiuit, nulla infamia præcedente. quos caſus Hoſt. redegit ad regulas, ſic diſtinguendo. Quædã eſt inquiſitio generaliſsima ex mero iudicis officio. puta, cum in gñrali, vel in prouinciali concilio quæritur de ſtatu prouinciæ, vt ſ. eod. c. ſicut. Quædã ẽ generalis; vt q̃ſ ſit de ſtatu eccleſiæ in capite, & membris. & dum officialis viſitat ex publico officio. ſ. de off. ordi. c. 1. & c. irrefragabili. in iſtis duob⁹ membris inquiritur ſine infamia, de qua hic, & d. c. qualiter. ſit etiam inquiſitio generalis aliquo imperente, vel deferente fama. & tunc dic, vt ſ. de re iud. c. cum I. & A. Quædã eſt inquiſitio ſpecialis, ſiue ſingularis: & tunc q̃ſque ſit ad denũciationẽ illius, ad quem ex officio ſpectat: & non requiritur, q̃ præcedat infamiæ proceſſus, vt l. ea quidẽ. C. de accu. & ð cenſi. c. Romana. §. ſanè. ſ. eo. lib. q̃ſque ſit inqſitio nullo deferente, ſed fama. & tunc aut proceditur contra ſecularem: aut contra regularẽ. ſi contra ſecularem, & tunc aut cõtra p̃latum: & requiritur, nedũ fama, ſed ſcandalũ: vel q̃ non poſſit ſine periculo tolerari, vt d. c. qualiter. Si verò contra ſecularem nõ ꝓlatũ: tunc ſufficiat fama, & frequens clamoroſa inſinuatio, etiam ſi non generet ſcandalũ. & ita debet intelligi, qđ hic dicitur. & d. c. qualiter. Si autem contra religioſum proceditur, & tunc aut ad correctionẽ ſecundũ regulã: & non requiritur iſte ordo. de app. c. reprehenſibilis. aut vt remoueatur ab adminiſtratione: & tũc ſi contra abbatẽ, priorem, vel curã habentẽ, & auctoritate epiſcopi inſtitutũ: & habet locũ c. qualiter. ad fi. ſ. eo. Si autem agat de ſimplici priore obedientiario: & tunc ſine cã remouetur. & ꝓ conſequẽs, vt remoueatur, inquiritur ſine dicto ordine. D. Bar. iſtã materiam clariori ſtilo ꝓſequitur in l. 2. §. ſi publico. ff. de adulte. & per modũ regularũ enumerat quoſdã caſus, in quibus ex officio inquirit contra ſingularem perſonã, etiam ſi infamia non præceſſit. Primus eſt propter incidentẽ cognitionẽ criminis, vt d. §. ſi publico. ad hoc etiam c. 2. ſ. de confeſ. Secundus eſt, quando in gñrali inquiſitione reperit aliquẽ deliquiſſe. & de iſto loquitur l. congruit. de off. præſidis. & c. 1. de off. ordi. Tertius eſt propter magnum dolorem, vel magnam offenſionem: vt q̃ſ cõmittitur crimen corã iudice; q̃a poteſt de illo inquirere, vt l. calumniatores. C. de calumnia. & l. nullum. C. de teſti. caſus eſt in enormibus criminibus, in quibus ſine metu calumniæ admittitur accuſator: & in ipſis poteſt iudex inq̃rere. facit l. ſi quis in hoc genus. C. de epi. & cle. & iſta habent locum, cũ q̃ritur, vtrũ iudex poſsit inquirere ad vindictam publicã, vt maleficia puniantur. ad priuatã verò vtilitatem vtrùm poſsit inquirere. dic, vt no. Inno. in. c.
4 ad noſtram. il 3. de iureiu. ¶†Quæro poſt Io. An. Epiſcopus eſt confeſſus ſe promiſiſſe cẽtum Petro, vt eum de morte patris ſui non accuſaret. quæritur, an ex hac confeſsione ſit deponendus: videtur, q̃ ſic; quia videtur confiteri crimen qui paciſcitur, vt l. quoniã. de his, qui no. infa. ad hoc ſupra de ſimo. c. Mattheus. & c. ſicut tuis. in contrarium facit; q̃a ignoſcitur corrumpenti delatorem, & redimenti ſanguinẽ ſuum qualitercũque, vt l. 1. de bo. eo. qui mor. ſibi conſci. Item videtur iſte redimere vexationem ſuam; quia fortè volebat eũ iniuſtè accuſare, & ſic in dubio in mitiorem partẽ debet iſta confeſsio, ſiue pactio interpretari, iuxta not. per Io. And. ſimile. ſ. de elec. c. dudum. ponit Io. Mo. qui diſputauit hãc quæſtionẽ. diſtinguit. n. q̃ quandoq; res eſt integra: & tunc licet vexationem ſuam redimere: nec per hoc videtur crimen confiteri. ad Turpil. l. mulier. & l. ſe. Quandoq; res non eſt in tegra, & tunc tranſactio, vel pactum facit quẽ haberi pro cõfeſſo, vt d. l. quoniã. quę debet intelligi de tranſact. iudiciali, non extra iu. præſumitur eũ tranſigi metu accuſationis imminentis. arg. ff. de bo. dam. l. 1. §. fraudis. & de materia plenè vide in l. tranſigere. C. de tranſac.

CAP. II.

SI is, cui contra. Iſtius cap. & præcedentis ratio eſt; quia vtrobique eſt renunciatum proceſſui, qui præmitti neceſſariò debuiſſet: qui fuiſſet inefficax, reſiſtente eo, contra quẽ inquiritur. habetur ergo talis taciturnitas pro conſenſu. ſimile. ſ. de deſpon. impu. c. 1. ¶ Item not. q̃ cũ vnũ iudicium eſt præparatorium ad aliud, omiſsio talis iudicij præãbuli non reddit ſequens iudicium nullum. facit quod not. in l. 1. C. de app. & multa ſunt iudicia, quorum vnũ eſt præambulum, ſiue præparatorium ad reliquum. vt actio ad exhibendum, & rei vendicatio, vt l. 1. ff. ad exhib. & officium reſcindens, & reſciſſoriũ: & q̃rela inofficioſi teſtamẽ. & petitio hereditatis, vt l. q̃ de inofficioſo. ff. de inoffi. teſta. ꝓſteratio aũt in talibus iudicijs ſubalternatis nõ videt vitiare. facit qđ no. Bart. in l. natutaliter. §. nihil cõe. ff. de acqui. poſ. & l. ordinarij. C. de rei ven. Io. An. examinat hic, qualiter teſtes debẽt deponere ſuper infamia, vt cõcludãt, vt hic p eũ. q̃a eũ fama põt trahere originem à ſuſpectis, debent deponere de perſonis, à quibus audiunt: vt per hoc appareat, an habeat originem à ſuſpectis, & maleuolis: an ab honeſtis perſonis. quod plenius proſequere, vt not. in d. c. qualiter. il 2. in nouel. vbi poſt Inn. q̃rit, an debeant eſſe cõteſtes, q̃ audierint ab eiſdem, & in eodem loco. vel ſufficiat, q̃ ſinguli à ſingulis, & locis varijs, ibi ſubtiliter videas. & an requiraſ, q̃ ſit fama in tota ciuitate, vel in certa parte, ibi tangit. & Bar. in l. cum quidam. §. quod dr. de acqu. here. & pleniſsimè ꝓ eũ in l. de minore. §. plurium. ff. de qõ. ibi enim quærit, quid eſt fama, ſecundò in quo loco debet eſſe fama. tertiò à quibus perſonis debet oriri. quartò ex quo tẽpore oriri debet. Itẽ qualiter debent teſtes deponere, vt concludant. Item vtrũ fama poſsit negatiuè probari. Item de effectu famæ probatæ. de quo tangit Io. An. ſ. c. proxi. Si infamia ſit ꝓbata cõtra epiſcopum de graui crimine: nunquid ex hoc veniat deponendus, vel ſaltem ſuſpendendus ab adminiſtratione tẽporalium, & ſpiritualium? dicit, q̃ non, regulariter, vt ſ. de purga. ca. c. 2. Secus in crimine ſimoniæ, & dilapidationis, vt ſ. de ſimo. c. accuſatum. & c. licèt Hely. §. qa verò. & de off. deleg. c. venerabili. vbi de hoc. ¶ Vlterius quæro. ſi producti ſunt teſtes ad probandum aliquem infamatum. vtrũ poſsit probare per alios ſe eſſe bonæ famæ? glo. not. q̃ ſic in c. cum in tua. de ſpon. & plenè per Io. An. in c. cum oporteat. ſ. eo. & c. qualiter & quando. in glo. 2. circa mediũ, ibi [ſi actor probet] &c. & per Inno. de ele. c. bonæ. il 1. in glo. not. q̃ in iſto facto &c.

Rub. De hæreticis.

SVMMAE.

1 *Degradatio clericorum per certum numerũ epiſcoporũ fieri debet.*

CAP. I.

PRO euidentia totius tituli ꝓmittendũ eſt, quis dicatur hæreticus. Arch. & Io. An. poſt eum tãgit ĩ. eo. c. 2. nã eſt hæreticus, qui non recipit quatuor Concilia, vt l. quicunque. C. eo. ti. cum ſimi. & 20. diſt. c. de libellis. & no. 24. q. 3. c. inter. glo. alio modo. & Io. An. de hoc poſt gl. ſ. eod. c. firmiſsimè. hæreticus autem videri non debet, qui errat, ſed eſt paratus corrigi. ea. quæſt. c. dixit Apoſtolus. & 2. q. 1. c. hoc eſt. vbi de hoc.

1 QUoniam. ¶†No. q̃ ad degradationem clericorum requiritur certus numerus epiſcoporum. de quo numero hic in glo. 2. Oportet aũt iſtos in ſententia concordare. ſ. de re iud. c. nõ poteſt. vbi de hoc.

hoc.& aduerte quia Ioã.An.alibi reuocat in dubium, vtrùm
iste numerus debet esse pñs in degradatione actuali:vel suf-
ficiat,ꝙ intersit in examine,vel sententia.& hoc vltimum te
net.ĩ.de pęn. c.degradatio.in nouel.plura tamen ca.allega-
ta ibi per eum sonant,ꝙ in actuali istorum præsentia requi-
ratur:quibus ibi respondet super ver.numero.¶Item nota,
ꝙ propter difficilem congregationem plurium in vnum lo-
cum iuris solemnitas relaxatur.& est simile,cũ ad episcopũ,
& Capitulũ spectat collatio præbendarũ:vel ad Capitulũ cũ
cõsilio epi.Si enim mortuus sit eps, vel aliter impeditus,po
terit Capitulũ p seipsum cõferre. vt in c.1.ne sede va.š.e.li.
ad idẽ l.2.§.fi.ff.so.ma.& l.si cũ dotẽ.§.si pris.eo.ti.& l.si lõ
gius.de iud.nã in dictis iuribus pp absentiã eius, qui debet
actui cõsentire,actus geriť sine eius cõsensu:& hoc vbi psen
tia,vel cõsensus reqritur à iure.Si verò requirat ex disposi-
tione hoĩs,vel ex cõuentione pñtia,vel cõsensus:an tũc pos-
sint psentes pcedere,si sit absens aliquis ex eis?in arbitris ẽ
decisum,ꝙ sic in c.2.š.de arbi.eod. lib.in iudicibus delega-
tis secus š.de off.deleg.c.prudentiam.& vide per Bar.in re-
petitione l.1.§.si plures.ff.de exercitoria.¶Item no.ꝙ pro-
pter difficilem psentiam aliquorũ ad actũ alij subrogantur.
simile in l.vbi absunt.ff.de tut.& cura.dat.ab his.isti aũt sub
rogati videnť tenere locũ episcoporũ in examinatione,&dif
finitione; quia eorum loco succedũt, vt l.1. § hæc actio.ff.si
qs testa.liber esse iussus fue.& l.si eũ.§ q.iniuriarũ.ff. si quis
cau. Vtrùm aũt isti cẽseantur ordinarij,vel delegati,vr.ꝙ đ-
legati;qa(vt dixi) vnus sup reliquo nil põt,vt d.c.nõ põt.cõ
iuncto c.prudentiã. palleg.qđ est secus in ordinarijs,vt l.1.
ff.de of.consu. & no.in l.si vni ex pluribus.ff.de re iud.opor
tet nos dicere, ꝙ isti sic subrogati habeãt ordĩariã,& ꝙ om
nes inceperunt simul cognoscere.qđ dic plenè,vt not.in d.l.
si vni.per Bar. & d.c.prudentiam.¶Item nota pęnam hære
tici. traditur etiam iudici seculari pęnis legitimis puniẽdus.
qđ intellige, vt no. in c.ad abolendã.§.1. cum alijs seq.§.š.
eod.Ex quo collige,ꝙ de delicto commisso per clericũ tem
pore clericatus puniunť pęna legali, si tẽpore imponẽdæ pę
næ dephẽdatur clericatu priuatus. & sic in pęnis attẽdiť cõ-
ditio psonæ scđm tẽpus pęnæ infligendæ, nõ scđm tẽpus cõ
missi delicti.qđ dic p Bar.in l.1.ff.de pęnis.Itẽ no.nouã pœ
nã.s.immurandi. & est pęna canõica ad pñiã pagendã adin
uenta,nõ cognita de iure ciuili.quo iure inuentus est carcer
ad custodiã, nõ ad pęnã, vt l.aut fcã.§. solent.ff.de pęnis.&
collige,ꝙ qñq; hęretico ẽ infligẽda vna ex istis pęnis:qñq;al
tera.& cum tex. non exprimat, cuius sit electio,dici potest,
ꝙ in pœnis alternatiuè à iure impositis est electio iudicis,
vt not.in l.quicunque.C.de seruis fugit. & est de hoc glo.no
ta.in c.à crapula.de vi. & hone.cleri. Barto.tamen in l.qui-
cunque. sic distinguit, cuius sit electio in pęnis alternatiuè
impositis. sic distingue. Quandoque verba imponentia pę-
nam diriguntur ad iudicem:quandoque ad reum: quando-
que ad neutrum. Primo casu quando ad iudicem(quia diciť
in lege,puniat,vel condẽnet,& simi.)& est electio iudicis,vt
in l.si fugi.C.de seruis fugi.Secundo casu quãdo verba exe-
cutiua diriguntur ad reũ (quia diciť, soluat 10.aut Stichũ.)
& est electio rei, vt no.in præalle.l.quicunq;.Tertio casu qñ
verba sunt dubia(puta dicit lex.sit pęna pedis,vel religiõis.)
& sic non referunť ad iudicem, nec ad reũ. & tunc in pęnis
corporalibus est electio iudicis, vt in l.1. §.expilatores.ff.đ
effrac.in pecuniarijs est electio rei,vt l.plerũq;.ff.đ iure do.
similem quasi distinctionem facit glo.in contractibus,& le-
gatis alternatiuè relictis in l.Lucio.ff.de lega.2.

SVMMAE.

1 *Hæretici quare cogantur ad obseruantiam fidei metu pœnarum.*
2 *Credentes hæreticis qui dicantur.*
3 *Receptatores hæreticorum qui dicantur.*
4 *Hæreticorum defensores qui dicantur.*
5 *Fautores hæreticorum qui dicantur.*

CAP. II.

QVicunque. Quinq; sunt partes,q̃ patẽt p paragraphos. Prima im-
ponit pęnã sepelientibus hæreticos. Scđa laicis di-
sputantibus de fide.Tertia punit credẽtes, receptatores,fau
tores, & filios hæreticorũ. Quarta recipiẽtes bñficia, & di-
gnitates ecclesiasticas ad pces hæreticorũ. Quintò eorũ irri
tat emancipationes. Partes patẽt.plixè Io.An.scribit in no
1 uel.ex cuius dcĩs magis vtilia elicias p qnq; q̃ões. ¶†Pri
mò quæro,quare hæretici cogãtur ad obseruantiã fidei me-
tu pœnarum. dic, ꝙ multiplici ratione, vt hic in nouel.post
2 Archid.¶†Secundò quæro. qui dicãtur credẽtes hęreticis.
dic, ꝙ illi, qui ore dicunt se credere eorũ erroribus. de pę-
ni.di. 1.c.potest. Item qui in orõnibus sequũtur eorum ritũ,
& consuetudinem,& cõionem ab hæreticis recipiũt:vel simi
lia,q̃ ad ritũ ipsorum pertinent. & ideò tales dicunť creden
tes;qa fcĩs psumiť affectus,vt l.dolũ.C.de do.& plus ẽ fcõ,q̃
verbo aliquid facere.de ap.c.dilecti.& l.certis.ff.si cer. pe.&
intellige de fcĩs, vt dixi,quæ pertinẽt ad ritũ errantiũ.secus
si pberẽt ducatum hæretico,vel alimenta, vel similia, q̃ non
spectant ad cultum fidei. tales eñ non credentes, sed rece-
ptatores dicerentur,ĩ.eo.c.accusatus.§.ille quoq;. ¶Quid
de audientibus sermones, vel prædicationes hæreticorum?
dic,ꝙ isti non possunt dici credẽtes pprie:sed grauiter sunt
suspecti; ita ꝙ esset purgatio indicenda. š. c.excõicamus.§.
qui autem. vbi de hoc. Similiter q cõicant in ducatu cibis,
vt prædixi.semel autem in talibus actibus participando nõ
potest dici quis credens, vel suspectus.immo cõtrariũ,post
quàm non reuertitur. 1.q.1.c.constat.& de psump.c.ex stu-
3 dijs.cum simi. ¶†Tertiò q̃ro,qui dicãt receptatores. dic,ꝙ
illi,qui scienter hæreticos suscipiũt. ĩ.de pęn. c.felicis.post
prin.lex autẽ illum receptatorẽ vocat, q receptat,& cælat,
vt cælatꝰ iudicis manus euadat,vt l.1.& 2.ff. de recepta.de
of.psi.l.congruit.& vide quod no.in l.qcunq;.C.de ser.fugi.
vbi de illo,qui receptat seruũ alienum fugitiuũ.& de his re-
ceptationibus no.Hostien.in summa huius tit. §. quæ pęna.
4 ¶† Quartò quæro, qui dicãtur defensores hæreticorũ.dic,
ꝙ quandoq; quis defendit errorem, qñq; errãtẽ.Primus dã
nabilior est.24.q.3.c.qui aliorum.Secundus, qui defendit p
sonam,etiam punitur, vt hic.& ista defensio personæ potest
multipliciter contingere.puta viribus, & potentia,ne perue
niat ad manus iudicis. & de ista defensione loquitur. 31.q.
1.per totum.Item dicũtur tales defendere principes, & pla
ti, qui tales non corrigunt. nam in eis negligere est fauere.
3.q.7.c.negligere. 83. dist.c.error.& c.famæ.de senten.ex-
5 com. ¶† Quintò quæro. qui dicantur fautores.a distingue
inter personas publicas,& priuatas.illi enim, qui in publica
potestate sunt, ex sola omisione possunt dici fautores:quã
do scilicet ab Ecclesia condemnatos non fugant, nec puni-
unt.24.q.3.c.quis enim.& c.quantæ.de sen.exc. vbi de hoc.
Priuatæ verò personæ non capiendo, vel detinẽdo nõ dicũť
fautores;quia hoc spectat ad habẽtes ptãtẽ secũdùm eũ.qđ
pt tolerari quantũ ad capturã, vel detẽtionẽ.quantũ aũt ad
verbalẽ resistentiã qlibet teneť resistere blasphemãtibus.š.
c.1.& c.q alios.vbi de hoc. verbis aũt an qs dicať fauere hæ
reticis.dicit,ꝙ sic, si nõ per iocũ,aut linguæ lubrico. sed in
publico,& in cõuẽticula dicũt illos nõ esse tales, quales di-
cũtur. ¶ Et generaliter qcũque prouocãt verbis blãdis ple
bem ad hæreticorũ amorem, & fidẽ eneruant,fauere dicũť,
vt probatur,11.q.3.c.timendo.2.q.1.c. fi. Et can.đt, ꝙ fuca
tis excusationib.eius tegere crimina videbať.11.q.3.c.ira.de
fendens igitur coloratè dicitur fauere. secus si per lubricũ
linguæ, vt ff.de ac.& ob. l.obligationũ substantia. aduocati
etiam, qui eos (defendendo eorũ excessus) excusant, fauere
dicuntur,habita tñ consideratione personarũ,tẽporũ,& lo-
corũ.non.n. hæc oĩa ad vnguem perstringi pñt.¶Et de istis
aduocatis vide qđ no.Io.An.in c. pposuisti. de cle. excom.
mini.

mini.vbi quid iuris de aduocato,qui se opponit contra pcess
sum executoris,in quo excõicat impedientes eorum proui-
siones:an ligentur illis processibus. ꝙ autem quis faueat,p-
batione non indiget: puta in eo, qui tali alimoniam procu-
rat:qui liberat: qui ea, per quæ liberatur, administrat,& si q̃
sunt similia 24.quæstio.3.c. non est iniusta.& ĩ.c.accusatus.
§.sacerdos.Item de illo,qui precibus liberat.14.q.6.c.1.ista
sunt visa mihi magis vtilia de his,q̃ dicit Io.An.post Archid.
ferè per duas columnas. Et licèt strictè prædicta intelligat
Ioan.And.de fauentibus,receptatoribus,& defensoribus hæ
reticorum:potest tamen aptare ad alias materias, in quibus
præstantes consilium, vel fauorem delinquentibus puniãtur.
de istis defensoribus,fautoribus,socijs,& consiliarijs vide gl.
nota.& magistrã in Cle. si quis suadenre. de pę.in glo.quia li
tera.& qualiter isti teneantur, qui alijs delinquentibus præ-
stant auxilium,vel fauorem.vide plenè per Inno.in c.sicut di
gnũ,de hom.& đ consiliario, & mandante delictum commit
ti plenius per eundem in c.ad audientiam.eod.tit.Vnum iu-
xta prædicta scias,ꝙ quando proceditur cõtra aliquẽ ex eo,
ꝙ præstitit opẽ, vel aliquod auxilium ad aliqđ maleficiũ, o-
portet,ꝙ prius constet de maleficio principali.& oportet,ꝙ
cõstet in processu,qui fit cõtra auxiliãtẽ mihi. licèt eñ prin-
cipalis sit contumax: vel alio mõ constet de maleficio cõtra
eũ:tamẽ hoc non nocet auxiliãti.vt l.denũciasse. §.q iure.ff.
de adul.& hoc not.Bart.in l.is q. ff.de fur. ex quo inferas, ꝙ
in casu huius c. in pcessu fiendo cõtra credẽtes, & similes,
de quibus in tex.oportebit facere fidẽ,ꝙ ille, cui fauisse dicũ
tur,sit hæreticus:vt cõcludat inquisitio,vel processus contra
tales.Idẽ dici posset in omnibus, q ex delicto tenentur p re-
spectum ad alios auctores delicti. Vltimò signa glo.quæ inci
pit.sed nunquid. ꝙ pœna constitutionis in dubio debet intel
ligi,nõ ipso iure,sed per sñam.cõcor.Cy.in l.in criminali.C.
de iuris.om.iud. facit qđ dixi in c.ipso iure.de rescrip.

ADDITIO.

a ¶ Fautores.Adde Spe.in tit.de hære. per totum.& tales sunt detestabiles
actiuè,& passiuè.Vnde notandum est vnum,quòd hæreticus plus puni
tur,quàm Iudæus.Angel.in l.apud Iulianũ.

SVMMAE.

1 *Quæstio hæresis post mortem an moueri possit.*
2 *Infirmitas aliquando inducit mentis exilium.*
3 *Probatio quòd aliquis non sit sanæ mentis, qualiter fieri debeat.*
4 *Testibus domesticis fides non est adhibenda.*

CAP. III.

FIlij, vel hæredes. In casu dubio distin-
guit,& secundũ mem
brũ prosequitur, ibi [alioquin] quod determinat, ibi
2 [non tamen.] ¶†No. ꝙ post mortẽ potest moueri qõ super
hæresi,cõtra memoriã defuncti.& ẽ speciale in hoc crimine,
& in crimine læsæ maiestatis. vt c.vergẽti.š.eo.Qũo autẽ cõ
tra defunctũ sint concipienda verba, tradit gl.no. Inst.de hæ
re.q̃ abinte.defer.§.p cõtrariũ. Scđò collige, ꝙ filij,& hr̃des
sunt vocãdi,cũ contra auctorẽ, siue prẽ pcediť post mortẽ.
Rõ est; qa interest filiorũ,pris memoriã non cõdemnari, vt
š.c.pxi.§.hæretici.Interest ẽt heredũ pp bona,quæ ab eis au
ferũť.ĩ. eo.c.secũdùm leges.& d.§.p cõtrariũ.qa.n.ista pę-
na cõfiscationis bonorũ infligitur ipso iure p cõstõnẽ,trãsit
contra hr̃edes.Secus si veniret p sñiã infligẽda:qa tũc nõ trã
sit iuxta plenè no.in l.1.ff.de priua.delic.& l.1.C.ne ex delic.
defun.similiter pœna, q̃ p executionẽ infligiť, transit contra
hr̃edẽ, vt est tex. & gl.no.in l.3.§. qñ aũt.ff.quod quisq; iur.
& plenè de ista materia, vtrùm.s. hr̃des teneanť ex delictis
defunctorũ.vide in l.1.de priua.deli. per Barto.& c.fi.de se-
2 pultu.& c.in literis.de rapto. ¶†Tertiò no.ꝙ infirmitas a in
a ducit quandoque mentis exilium, & vocẽ aufert,& conclu-
dit aures.q̃ oĩa si cõcurrant, vel ex eis alterũ: an talis possit
aliquid disponere.vide in l.discretis. C.de testa.Et de furore
supueniente non ẽ dubiũ,vt in l.furiosi.eo.ti.Sed đ surdo tã-
tùm:vel de muto tantùm: vel vtrunq; morbũ simul patiente
est dubiũ: an aliqd agere rectè possit. qđ plenè psequere p
Io.An.in c.cũ aũt.de spon.¶Quartò no.ꝙ admitteť qs ad p
bandũ, ꝙ defunctus non fuerit sanæ mẽtis.& cũ sit negatiua
videretur incũbere istud onus alteri pri. solue vt no.in l.nec
3 codicillos.C.de cod.&-l. ei,q dicit.ff.de pba.Qũo† aũt pbe
tur aliquẽ non esse sanæ mentis. dic ꝙ ex verbis: vñ scriptum
ẽ.fatuꝰ fatua loquiť. facit l.cũ quidã.ff.de cõdi.insti.& l.1.§.
pe.& fi.ff.de ædi.edic.& l.si cum dotẽ. §.finaũt in sæuissimo.
ff.so.ma. & in Spe.de proba. §.1.ver.sed pone qdam.& š.de
suc.abintest.c.cum dilectus.vbi est casus.¶Quintò no.ꝙ a-
ctus,qui geriť, psumitur gestus secũdùm consuetudinem.nã
eius obseruantia est psumenda in actu,qui ab ea informatur.
vñ contrahentes intelliguť tacitè conuenire, ꝙ illud,qđ est
in consuetudine, veniat in cõtractu, vt l.excepto.C loca.& l.
si prius.de aqua plu.arc.per.Bar.¶Sextò no.ꝙ iudex non đ-
bet recipere non verisimilem probationẽ. & ẽ spãle:aliàs pę
na recipiť, sed reqriť pbatio magis plena,vt š.de psũp. c.qa
verisimile.cũ simi. hic alleg.in nouel.¶Septimò no.ꝙ ltĩma
pbatio nõ admittit hic pbationẽ in contrariũ,& intellige le
gitimam,qñ non reprobať.probatio infamiæ, suspiciõis, vel
sanæ mẽtis. hoc.n.casu nõ hẽt locũ pbatio, ꝙ non sanę mẽ-
tis.Sed si corruptionẽ,vel falsitatẽ contra talẽ pbationẽ op-
ponerẽt, deberẽt isti admitti;qa hoc pbato,concludiť,ꝙ nõ
erat ltĩma pbatio.ad hoc.š.de pba.c.licèt cãm. Et aduerte
qa spãle est hic, ꝙ ista probatio non admittat pbationem in
contrariũ regulariter.regulare verò est,ꝙ pbatio recipiat p
bationem contrariam.vñ reus fundata intentiõe actoris,ad-
mittiť ad pbandũ suã exceptionẽ,vt l.emptor.C.de pscri.lõ
gi tem.Saluò qđ diciť de pbationib. directò contrarijs,siue
super articulis publicatis in Cle. 1.de testi.Est aũt rõ spãlita-
tis in isto casu:quia & si pbaretur furor, præsumereť id fcm̃
ex reliquijs pristinæ volũtatis, vt š.de bap.c.maiores.in.fi.&
ff.de his, q sunt sui,vel alie.iur.ad fi.secũdùm Io.An.¶Octa
uò nota in ver. aliàs. ꝙ ex quò quis petit consolationẽ ab hæ
reticis,est censendus hæreticus, vel saltem credens.quod suf
ficit ad condemnationem, vt š.c.proxi.ex hac enim consola-
tione recepta (nisi heredes probent, ꝙ tunc non fuerit sanæ
mentis) damnari deberet. & hoc innuit iste tex.in hac tamẽ
pbatione iudex debet esse cautus;quia multi furorẽ fingunt,
vt l.diuus.ff.de of.præsi.& 3. quæstio. 9. c.indicas.vbi vide.
4 ¶†Nonò & vltimò no. ꝙ testibus domesticis non est danda
fides,sed fide dignis. & qui sint tales, dicitur.š.de testib.c.te
stimonium.de domesticis remittit Arch.ad no.3.q.5.in sum
ma.& l.etiam. C.de testi. vbi no. qui sint domestici. & hic in
tex.aliqui enumerantur,& alij in l.2.C.qui ad eccle.confu.&
in Spe.de teste.§.1.

ADDITIO.

a ¶ Infirmitas.Adde quòd infirmitas probatur per medicos.Bal.in l. contu
maciam.§.pęnam.d re iudi.in l.semel C.de re mili.lib.12.Bar.in l.1.
ff.de ven.inspi.& in l.quæsitum.de re iudi.Spe.in tit. de ap.§. 8. Car.in
Cle.sicut de appel.

SVMMAE.

1 *Ecclesia nemini claudit gremium.*
2 *Cœtus Cardinalium ardua[a] negocia in consilio diffinire debet.*
3 *Hæreticus cum petit ecclesiastica sacramenta, in eo signa manifesta pœnitentiæ apparere debent.*

CAP. XIII.

SVper eo. ¶ Ponitur duorum iurium aduersa-
tio. secundò ipsorum interpretatio,
1 ibi [nos itaque.] ¶ † Nota,quòd Ecclesia non claudit
gremium redeunti. & sic parcit delinquenti, & est speciale
in hoc crimine: in alijs verò nullus desinit per pœnitentiã ẽe
nocens,vt l.qui ea mente.ff.de fur.Rõ est;qa in isto principa
liter Deꝰ offendiť:cuius maiestas ab hr̃tico blasphemať. Deꝰ
aũt nõ diligit mortem peccatoris, sed vt conuertatur, & vi-

uat.

uat. & ſicut facilius contra Deum quis crimen contrahit. ſ. cogitatione dumtaxat:ita facilius aboletur, vt l.ſi quis nō dicam rapere.C.de epi.& cler. ¶ Secundò no. caſum, in quo omnis audientia denegat.alios vide.23.diſt.c.j.in gl. hic heres. Qūo autem poſsit ius poſitiuum auferre audientiā. vide qđ dixi.s. de reſcrip.c.1.¶ Tertiò no. Io.Mo. ꝙ cætus Cardinalium eſt in hac quaſi poſſeſsione: ꝙ ardua negotia † debent ipſius conſilio diffiniri. vtrum aūt valeret qđ faceret Papa in contrarium. refert hic quædā ardua retractata, ga omiſſum fuerat eorū conſilium. remittit ad no. de re iudi. in c.ad apoſtolicę. & vide qđ ipſe no.in c. ex geſtis. de cle.non reſi. vbi q̄rit,an ſolus Papa potuit deponere Cardinales.¶ Quarto not.ꝙ cognitio contra hæreticum ſpectat ad forum Eccleſiæ. executio verò ſpectat ad iudicem ſæcularem. conſuerit enim eſſe pęna ignis, quam pœnā corporalē Eccleſia non imponit, vt c.in archiepatu. de rapto. Vtrum aūt iſta pæna conſuetudinaria poſsit iure probari. vide per Io.An. in c.ad abolendam.s.e.ti.¶ Quintò not.ꝙ iura, quæ videntur contraria, debent aliqua ſubmiſsione iuuari. de quo.s.e.li. de elec.c.cū
3 expediat.¶ † Sextò no.ꝙ in hæretico, petente Eccleſiaſtica ſacramenta, debent apparere ſigna pnię manifeſta.incipit.n. tunc eſſe, qđ nō fuit.50.diſt.c.ferrum.& collige,ꝙ Deus faci lius ignoſcit, quàm Eccleſia,q̄ non niſi ſemel, vt hic: Deus aūt ſeptuagies ſepties. de iureiu.c.quēadmodū. durius ergo agit cum miniſtro, quàm cum dño eius, vt l.Celſus.ff. de arbitris.

S V M M Æ A.

1 *Papa teſtes minus idoneos habilitare poteſt.*
2 *Teſtes minus idonei contra hæreticos admittuntur.*
3 *Particeps criminum admittitur in teſtimonium in cauſa hæreſis.*

CAP. V.

IN fidei. Primò ponit cōſtitutionis cauſam. ſecundò conſtitutionem, ibi [concedimus.] quam fortificat, ibi [præfert] & moderando determinat, ibi [ex veriſimilibus.] ¶ No.ꝙ in fauorem fidei ſtatuitur aliquid ſpeciale. ſimile in fauorem religionis, & etiā in multis iuris artibus. hoc contingit. ꝙ contra omnes regulas plura ſunt ſtatuta in fauorem cauſæ perſonarum, vel rerum: quæ colligas per exempla ex no. per Dyn. in reg. priuilegiū. ff. ſo. ma. In caſu ergo huius c. teſtes min⁹ idonei aliàs in fauorē fidei idonei reputant. ſimiliter in fauorē fidei ꝑt Papa accuſari de occulta hæreſi. 40 di. c. ſi Papa. & dicit Io. An. poſt Arch. ꝙ cōtra Papā ſic accuſatum erit competens iudex Concilium gñale, ēt quò ad condemnationem, vt d. c. ſi Papa. & hoc dicūt indubitarū de Papa viuente. ſed ſi poſt mortem de hæreſi accuſetur, ſucceſſor eius erit iudex competens, etiā ſine conuocatione dicti Concilij gñalis, vt patet in eo, quod leg. & not. 24.q.1.
1 c.1.¶ † Secundò no.ꝙ Papa poteſt teſtes minus idoneos habilitare, ſiue habiles reputare ad ferendum teſtimonium. & hoc verum, quādo exceptio cōtra teſtes cauſatur à iure poſitiuo: puta exceptio excommunicationis, criminis, ſeruitutis, & ſimi. ſi verò cauſaretur à iure naturali. puta exceptio inimicitię: vel q̄teſtes careāt ſenſu, & ſim. iſtas nō videt Papa poſſe auferre, arg. Cleñ. 1. de re iudi. & dixi in c.1. de reſcri. s. eo. lib. remittendo ad Bart. in l. ſi cum filius. de dona. & hoc probatur in c. per tuas. deſſimo. vbi in eo crimine vult admitti teſtes criminoſos, & alios minus idoneos: non tamen conſpiratores, & inimicos, qui de facili mentiuntur, vt l.j. ff. de quęſtio. & hoc eſt, quod dicit tex. hic, ſi ex veriſimilibus coniecturis non falſa dicere præſumitur, quaſi per admiſsionem teſtis inhabilis nō ſit excluſa exceptio falſitatis etiā cōtra dicta. ſua.
2 ¶ † Tertiò no.ꝙ ſpāle eſt propter fauorē fidei, ꝙ teſtes minus idonei admittunt contra hæreticos, & ſic in ipſa cā. hęreſis. in alijs ergo cauſis hæretici accuſati vī, ꝙ debeant conuinci per teſtes idoneos. ¶ Et gl. hic reuocat in dubium. ſi contra teſtes opponat aliqua exceptio (puta criminis. ſeruitutis, & ſimi.) an poſsit ipſe teſtis, vel eū producēs replicare, ꝙ ipſe etiā eſt talis. & ſic talibus teſtibus dignus eſt. & determinat, ꝙ non poſsit replicare. quia quilibet, quantuncunq; crimino ſus, debet cōuinci ꝑ teſtes idoneos. ita dicit gl. not. in c. teſtimoniū. de teſti. cui adde qđ not. Bar. & poſt eū Bal. in l. cum mulier. ff. ſol. mat. & l. hos accuſare. § oibus. ff. de acc. ¶ Quartò no. in verſi. ꝙ ſi ex veroſimilibus. ꝙ ſi teſtes minus idonei admittunt ad teſtificandū, non eſt eis de facili credendū: ſed debet attendi numerus, & eorū qualitas, & veriſimilis coniectura: vt ſic ex iſtis fides eorum debilis confirmetur. & tota iſta inſpectio iudicis arbitrio relinquitur, ſicut erga alios iuribus non exoſos, iuxta plenè no.ꝑ Inn. in c. quoniā cōtra falſā. de ꝓba. In alio tū caſu, q̄ huius c. vtrū plures teſtes inhabiles faciant ſaltē ſemiplenā ꝓbationē; ita ꝙ eius ſtextu hēat locū delatio iuramēti. conſului, ꝙ nō in quadā cā, in qua erāt producti ad ꝓbandū ſolutionē debiti vxor, & familia debitoris, & quidā tertius inimicus creditoris. vnus aūt teſtis idoneus cum alio miſus idoneo (vt ſocio criminis, vel participe) an faciāt plenā probationē: vel vnus teſtis cū fama. vide de teſti. c. veniens. & c. tam literis. eo. ti. ¶ Quintò & vlt. nota, ꝙ
3 ſocij & participes † criminū admittuntur in teſtimoniū in cā hæreſis. ſimiliter in crimine ſymoniæ, & lęſę maieſtatis. ſecus in alijs. vt s. de confeſ. c. 2. in caſibus igitur, in quibus non admittitur, qūo debet reus excipere cōtra eum, ne videat crimē confiteri? Nam ſi diceret. tu fuiſti ſocius meus, vel particeps, fateretur de ſeipſo. dic, vt not. in c. 1. de teſti. s. e. li. & l. ſi filiū. C. de li. cā. ¶ Vtrū aūt iſti ſocij, vel participes de facto recepti in caſibus non permiſsis faciāt indicium ad torturā. dic, vt no. in d. c. 1. & l. fi. C. de accu. Vnū vltimò adde, ꝙ in crimi nibus, quæ committi cōſueuerūt occultè, non requirit ita plena probatio. ſicut in alijs: ſed videtur ſufficere ſemiplena probatio cum fama, vt no. Ioan. Andr. in c. præterea. s. de teſti.

S V M M Æ.

1 *Iudex eccleſiaſticus auxilium brachij ſecularis inuocat.*
2 *Hæreticos occidere an ſit licitum.*
3 *Chriſtianus ad ſuam defenſionem an poſſit vti auxilio fidelium.*

CAP. VI.

PRęſidentes. Ponit dictū, qđ ampliat, ibi [& hmōi. & proteſtat, ibi [nō tñ.]

¶ No.ꝙ qñq; non de iure, ſed de facto dicit quis præſidere regno, prouinciæ, ſiue loco: vt ſunt intruſi, & tyrāni. de quorū ſententijs. proceſsibus, & contractibus celebratis ſub nomine dignitatis vſurpatæ dixi in c. fundamenta. de elec. de infidelibus tangit hic Io. An. an apud eos ſit iuriſdictio. remittit ad notata per eū. s. e. li. de offi. dele. c. pe. & an vna ciuitas poſsit vni dño ſe ſubijcere. remittit ad no.ꝑ Hoſt. in c. fi. de iudi. & tener, ꝙ non, ſicut nec dñs inuitis ciuibus ꝑt eos ſubijcere alteri. vt l. inuitis. C. de fideic. liber. ¶ Item no. in ver. ad re
1 qſitionē, &c. ꝙ † iudex eccleſiaſticus inuocat auxiliū brachij ſecularis cōtra hæreticos. ſimiliter cōtra oēs ſibi rebelles. vt s. de offi. ord. c. 1. Vtrū aūt in caſibus, in qbus iudex eccleſiaſticus habet iuriſdictionē cōtra laicos, de qbus in c. cū ſit. s. de foro cōp. poſsit eos perſonaliter cape ſine auxilio brachij ſecularis. ibi dixi poſt Ol. & Io. An. in addi. ¶ Itē no.ꝙ tex. dū loqt de ordinarijs, ſubdit. vel delegatis ipſorū. & nō ita de inqſitoribus. ꝑ hoc forte innuens inqſitores non poſſe cās delegare, vel alijs cōmittere: cuius cōtrariū tenet gl. in Cle. volentes. poſt prin. j. e. ¶ Itē no.ꝙ vbi piculū eſt in mora, ꝑt qs adire alium, q̄ iuſtū iudicē, ꝙ fortè eſt multū remotus, & iuſtitiā non miniſtrat. à cōtrario ergo ſenſu ipſe, ſi poſſet, eſſet adeūdus: non tyrannus, vel intruſus ſup executione iuſtitiæ. facit ad no.ꝑ Io. An. poſt Inn. in c. cum eccleſia. de cā poſ. & c. in literis. de reſti. ſpo. vbi no. cui debeat ſoluere dignitates: an intruſo, vel vero domino de dignitate expulſo: & quis ex eis reddet ius inter ſubditos. ad hoc vide Cle. 1. de foro comp. & per Inn. in c. in literis. de reſti. ſpo. ¶ Item no. in ver. non tamen. ꝙ reqſitio auxilij, & fauoris ab eo, q̄ iniuſtè poſsidet, nō confert

conſert ſibi plus iuris, q̄ hēat. ar. contra in c. ex ore. de his, q̄ fi. à ma. pa. Cap. vide in Cle. ſi ſummus pōtifex. de ſent. excō.
2 ¶ † Quæro poſt Io. An. vtrùm cuilibet ſit licitum expugnare hæreticos, eoſque occidere, & ſpoliare. videt, ꝙ ſic. nam tota ciuitas pōt igne cōburi, ſi hæretici ſunt ibidem. 24. q. 5. c. ſi audieris. & ibi hī, ꝙ hæretici poſſunt occidi. & 23. q. 1. c. quādo. & ibi Io. & Lau. videntur velle, ꝙ quilibet poſsit hoc facere; quia Eccleſia concedit gñalem licentiā exterminandi hīti cos, vt d. c. ſi audieris. & c. ſi vos. quæ nō dirigūtur principib. dicit Io. An. ꝙ occiſio, & ſpoliatio talium tutius eſt ꝙ fiat ex edicto principis, vel Eccleſiæ, vt j. eod. c. cum ſecundū. ne ex cupiditate, vel vltione potius, q̄ ex iuſtitia, vel obedientia putent videantur. 24. q. 1. c. qui culpat. & 2. q. 2. c. 1. qđ tenuit Raymun. in ſumma huius ti. §. ſed nunquid Catholici. & Ho. eo. ti. §. qualiter euitent. ver. ſed nunquid Catholici. ¶ Ego ēt q̄ro; quia hic videtis, ꝙ Eccleſia ad hæreticorū impugnatio-
3 nē † implorat auxiliū tyrannorū, & excōicatorū: vtrū q̄libet Chriſtianus ad ſuā defenſionē poſsit vti auxilio, & adiutorio infideliū? & vī, ꝙ ſic; qa qcqd fit ꝑ tutela ſui corpis, iuſtè fit. ff. de iuſti. & iure. l. vt vim. maximè ſi aliter ſe tueri nō ꝑt. vt l. ſciam. § qui cū aliter. ff. ad leg. Aquil. Itē in periculo vitæ cōſtituto ignoſcit nō ſolum, ſi occidat aggreſſorē, ſed ēt aliū ſociū, vt ff. ad leg. Corne. de ſicca. l. 1. §. qui aggreſſorē. & ibi no. ignoſcēdū ē cui illi, qui ſanguinē ſuū qualitercūq; redimere voluit, vt ff. de bo. eo. qui mor. l. 1. in fi. nec ſolū cū infidelib⁹, & doloſis poſsum' inimicos impugnare, ſed ēt ꝑ dolū. 22. q. 2. c. vtilē. & 23. q. 2. c. dñs. & ff. de capt. & poſtli. reuer. l. nihil intereſt. Nā & canes in Eccleſia ꝑ pace Eccleſiæ toleramus. 23. q. 4. c. quidā. exēplo Dñi, qui cū malis qñq; facit vindictā. 23. q. 5. §. hinc notādū. Sicut videmus, ꝙ in bello iuſto fideles obediūt, & iuuant infideles. 11. q. 3. c. Iulianus. & 23. q. 1. ca. cū ergo. & ad defenſionē fructuum vtimur arte mathematica. vt C. de maledi. & mathe. l. eorū. cū tamē ſit vtroq; teſtō ꝑ hibi. & Pau. vt ad ſui defenſionē prouocaret Phariſęos, dixit ſe Phariſęum. Actuū. 23. et petijt à præſide milites, quorum auxilio ſeruaret illęſus. 23. q. 4. §. ſe. in fi. & c. Maximilian⁹. & Machabei, qui fuerūt viri ſcti, & pugiles fidei, inierunt pactū cum Romanis, vt mutuo ſe iuuarent. 1. Mach. 8. & tamen Romani erant pagani. Item tempore neceſsitatis communicamus cum excōicatis, vt c. ſi verè. de ſent. excom. & Salomon ligna pro ædificando templo recepit ab infidelibus. In cōtrariū verò illud Paralipo. 19. c. Ipſe ibi præbens auxiliū eis, q̄ dūm oderunt. & rex Hieruſalem fuit per prophetā reprehēſus; quia voluit ſe iuuare cum regibus Iſraelitis. Eſaiæ. 37. & 28. q. 3. c. 1. & c. Maximilianus. Sed ad primū rñde, ꝙ ibi bellum fuit iniuſtū. Ad ſecundum rñde, ꝙ illi de Iſrael volebant eos inducere de Iudæa, & Hieruſalem ad adorandū vitulos aureos, vt d.c. ſex. & c. ſe. iſta ponit Old. conſ. 66.

S V M M Æ.

1 *Contumacia contra ſuſpectum adijcit vehementē ſuſpicionem.*
2 *Suſpectus debet vocari, antequàm excōicetur.*

CAP. VII.

CVm contumacia. Præmittit conſtitutionis cām, & conſtitutionē ſubdit, ibi [ſed ſi ſuſpectus.] ¶ † No.
1 ꝙ contumacia contra ſuſpectū adijcit vehementē ꝑſumptionē. ſuſpicio aūt ad cōdemnationē non ſufficit. quia nemo ſuſpicionib. ē damnandus, vt in l. abſentē. ff. de pæ. mouet tñ iudicē ad ꝓbendā audientiā, & inquirendū. iuxta no.ꝑ Bar. in l. admonēdi. ff. de iureiu. Quo aūt multis modis contumacia contrahatur. remittit Archid. ad no. 11. q. 3. c. certum. & per Bar. in l. contumacia. ff. de re iu. & eſt graue peccatū. 4. q. 1.
2 in ſum. ¶ † Secundò no. ꝙ ſuſpectus debet vocari, anteq̄ excommunicetur. Incidenter tangit hic Archid. vtrùm ſufficiat vna citatio, vel requirantur plures. dic breuiter, ꝙ ad contumaciam contrahendā quò ad ſententiam, & in illis, quæ ſunt magni præiudicij, requiritur trina citatio, vel vna peremptoria, vt c. conſuluit. in actis verò ſingulis iudicij quælibet citatio intelligitur peremptoria. & conſtituit nō cōparentē in cōtumacia. hinc ē, ꝙ ad primam citationē non veniens condēnat in expenſis, vt c. querelā. s. de procur. ¶ Tertiò not. ꝙ in iſto delicto hæreſis ſola cōtumacia coniuncta cū excōicatio ne durante per annum ſufficit ad condēnationē. Super alijs aūt delictis citatus nō veniens, & per annum in excōicatiōe perſiſtens hī pro conuicto, vt dicit gl. non tñ ꝑ hæretico, vt no. hic in nouel. de hoc tū arti. ſ. quò. ad alia crimina, dic ple nè, vt s. de do. & contu. c. veritatis. & qđ no. Bar. in l. qōnis. ff. de qō. & aduerte; quia iſta condēnatio vī fundari ſuper ficta confeſsione contumacis. Nam & alibi iura fingunt, & ſtatuunt quem haberi pro confeſſo, vt c. ſi. s. de iur. cal. & c. 2. de confeſ. & l. is qui delatorē. ff. de iure fiſci. vbi circa iſtam confeſsionem Bar. tangit iſta ſingularia. primū eſt, ꝙ licēt effectus veræ confeſsionis trāſeat contra hędes: non tñ effectus fictæ, nec ēt contra tertiū. Secundum eſt, ꝙ licēt vera cōfeſſio præiudicet in alijs cauſis confitenti: non tñ ficta, niſi in illo iudicio, in quo eſt habitus pro confeſſo. Tertiū eſt, ꝙ poſt talem fictam confeſsionē debet ſequi ſententia: quod ēt hic ꝓbatur. & no. in c. fi. ꝑalleg. ex quibus dictis in caſu huius ca. poſſet inferri, ꝙ niſi poſt contractam tā ſolēnē contumaciā, de qua hic, ſecuta fuerit ſnīa condemnatoria: talis ficta confeſsio, contumace mortuo añ dictam condemnationē, nō nocebit hæredi ſuo, niſi aliter probet contra eum, vt s. c. filij. Secundò infertur, ꝙ talis ficta confeſsio ante condēnationē nō nocebit ſibi in alijs cauſis: licēt vera noceret. & iſta no. ꝑ intellectu c. fi. & c. 2. præal. Id aūt, quod dixi, ꝙ contumax per annum in alijs criminib. habeat pro conuicto, nō procederet de iure ciuili: niſi aliter de crimine appareret contra l. abſentem. ibi [à relegatione.] ff. de pę. qđ plenè ꝑſequere ꝑ gl. s. de do. & cōt. c. veritatis. & d. l. abſentē. Quid ergo ſi contra abſentem apparerent indicia ſufficientia ad torturam, & cō parere contēnit? dic, ꝙ in caſibus, in quibus de iure, vel ſtatuto contumax habet ꝑ confeſſo, poteſt citari, vt cōpareat ſibi turus tormenta. quod ſi contempſerit, poterit condēnari tāquàm confeſſus, vt no. Bar. in l. qōnis. ff. de quæſt.

S V M M Æ.

1 *Factum ſubſequens per præcedens declarari dicitur.*
2 *Animus, & voluntas per actus extrinſecos declarantur.*

CAP. VIII.

ACcuſatus de. Diuide, vt in glo. & venit ad interpretationē ca. ad abolendam. §. illo. s. eod. & c. ſuper eos. s. eo. lib. dicitur, ꝙ relapſi ſine vlla penitus audientia relinquendi ſunt iudici ſeculari. Qui ergo dicātur relapſi, declarat iſtud c. vſque ad §. licēt verò. ¶ Nota, ꝙ quandoque de hæreſi eſt quis vehementer ſuſpectus: quæ vehemens, & magna præſumptio nō habetur pro plena probatione quò ad condemnationē, vt in ver. licet. & s. de præſum. c. līas. & s. eo. c. vergentis. & j. eo. c. quacunq;. §. hæretici. nam ſi in alijs criminibus dñt eſſe probationes luce clariores: multò fortius in iſto crimine, vbi ſimul quis criminaliter damnatur, ciuiliter punit, & eius poſteritas perpetua notatur infamia. & ſic breuiter in cognitione huius criminis concurrere videntur omnia cognitionū genera. de qb. ff. de varijs & extraor. cog. l. cognitionū genera. Et licēt qui leui argumento à fide Catholica deuiat, hæreticus ſit cenſendus, vt C. de hære. & mathe. l. 2. tamen deuiationem talem oportet plenè probari. nam & vbi indicia ad ꝓbationem alicuius actus ſufficiunt, dñt tamen plenè probari, vt eſt gl. no. in l. fi. C. fami. her. in glo. ſuper ver. indicij. ¶ Secundò no. ꝙ dicitur relapſus, qui non plenè conuictus abiurauit hæreſim, & poſtea deprehenditur in eadem. fingit enim ius iſtum à principio talem fuiſſe, qui poſtea talis eſſe conuincitur. arg. ad hoc optimum. C. de adul. l. ſi qui adulterij. ſuper qua l. fundatur iſta fictio, de qua text. loquitur. ¶ Item

nota diuersum ius statui in graui, & leui suspicione. & de istis indicijs propinquis, siue proximis, & remotis quò ad alia de licta vide per Bar. in l fi ff. de qō vbi ponit bona exempla. vnum tamen circa hoc not. q si iudex procedit quādoq; ad sē tentiam ex præsumptionibus nūquā tñ debet imponere pēnā corporalē; sed ciuiliter condēnare. qđ patet ex sīa Salomo. s̄. de p̄sum c. afferte. & no. Inn. e. ti. c. qa verisimile. ¶ Itē no. q relapsis grauissimū suppliciū imminet; quia eis nō parcit. & vī hoc gñrale in omnibus criminib⁹, in q̄bus cōstō de linquētibus ignoscit. debet. n. intelligi semel, & nō pluries. vñ ait lex. [Remissionē veniæ crimina nisi semel cōmissa nō habeāt: nec in eos liberalitatis Augustæ referat hūanitas, q̄ impunitatē vetteris cōmissi nō emēdatiōi potius, q̄ cōsuetudini deputarit] vt l. nemo. C. de episc. aud. & ista ē rō; quia semel tñ parcit hīticis, & non plus, vt s̄. c. super eo. vbi adde d. l. in 5. norabi. ad fi. ¶ Quintò no. in ver. eum vero. quid iuris, si qs errorem super vno articulo abiurauit, & deprehendatur in alio errore: censetur enim ex hoc relapsus, si abiuratio fuit generalis, vel simplex. contra qđ gl. op. de l. si certa. C. de trās. fac. ex cuius solutione collige, q̄ illud, quòd trāsactio, vel sēntia super vna re nō præiudicat in alia, debet intelligi in alia penitus diuersa, non cōtigua & connexa. ad hoc optimè. l. sicut tibi. & quod ibi no. in vl. fol. C. de iudi. in penitus ergo seperatis suspectus habitus in vno, non reputatur suspectus in alio: exemplū colligē in l. tutor quoque. §. quod si quid. & §. quæri potest. & se. ff. de suspec. tu. quæ similia sunt bona. & qđ no. Inn. in c. cum venerabilis. de excep. de cōnexis ergo idem iudicium est habendum. 16. q. 2. c. sed & istud, vbi dr̄, q̄ per vnum membrum in totum corpus diffunditur macula.

¶ Sexcò no, in ver. Illa quoque. q̄ sufficit post abiurationem cōstare de hæresi abiurata ad cōuincendum aliquem vt relapsum super his, de quibus in tex. & hoc no. p̄ intellectu versi. licet autem. s̄. eod. nam leuiter suspectus post abiurationem deprehensus nō damnatur vt relapsus, vt ibi. quod intelligo, nisi post deprehēsionē constet de illo crimine, de quo prius erat leuiter suspectus. & sic probatio minus plena pōt alijs p̄ rationibus confirmari post deprehensionē, de qua in alio iu dicio' quæritr̄, ad exaggerationē pēnæ. quod notandū est, & subtile: vt super crimine iā decisō possit qō refricari ad maiorē pēnā infligēdā in alio iudicio instituto super nouo crimine, qđ habet pēnam aggrauare in crimine iā decisō, & sc̄do cōnexo. qđ no. p̄ intellectu. c. de his. de accu. & l. si duo patrōi. § Marcel. ff. d̄ iurei. q̄ facit cōtra. ¶ †† Septimò no. q̄ fcm̄ subsequens declarat̄ per p̄cedens. similiter & p̄cedēs per subsequens, vt d. l. si qui adulterij. illa eī, quæ veniūt in consequētiam, videnr̄ prohibita, vel concessa; prout ipsum principale conceditur, vel negat̄. similiter & dilata videntur, s̄. de dote post diuor. re. c. 3. & l. ad rem mobilem. de procu. & l. oratio, ff. de spon. & c. 3. & c. præterea de of. dele. & in reg. cum qd. de re. iur. & l cum soluendæ. ff. de distrac. pig. ¶ Sed hic q̄ritur. si mandaui Titio, q̄ cōmitteret homicidium. quod diu postea commisit: an videatur commisisse vigore præcedentis mandati? videtur q̄ sic. arg. huius literæ. sicut ille, qui possessione vtitur, videtur vti prætextu tituli, quem habere deprehenditur, vt l. quēdam mulier. ff. de rei ven. de quo dic quod not. Inno. in c. ad audientiam. de homi. ¶ †† Collige etiam, q̄ animus. & voluntas declaratur per actus intrinsecos. & præsumitur animus confirmatus ex actibus exterioribus subsecutis. facit c. maiores. ad fi. de baptis. & ex isto etiam c. patet, q̄ si quis continuaret crimen hæresis multo tēpore, nūq̄ posset vt relapsus puniri. & si quis per modicum tēporis spaciū fuisset deprehēsus in hæresi, & abiurasset eā; ita vt postea deprehensus censeret̄ relapsus: abiuratio ergo media aggrauat valde deprehensum. & modus, & forma colligitur ex can. Ego Berengarius. de cōse. dist. 2. & c. inter. de purg. cano.

¶ Octauò no. in ver. licèt verò. casum speciālē, in quo testis corrigere p̄t dcm̄ suū. de quo dic, vt s̄. de testi. c. præterea. & l. repeti. ff. de qō. & quid iuris si testis aliter deposuit in vno iudicio, aliter ex̄, cui dicto stetur: an primo, vel secundo, vel neutri? dic vt no. Io. An. post Inn. in c. veniens. s̄. de testi. & c. sicut vobis. eo. ti & collige, q̄ ex quatuor causis potest testis moueri ad correctionem dicti sui, leuitate, odio, corruptiōe, & zelo veritatis. & iste vltimus modus admittit̄, si de eo cōstet indicijs manifestis, vt dicit tex. prima ergo facie talis correctio præsumitur. ideò non de facili admittenda.

SVMMAE.

1 *Diuinare an sit prohibitum.*
2 *Hostiam non consecratam pro consecrata sumere an sit hæresis.*
3 *Hæres an teneatur agere pœnitentiam de peccato defuncti.*
4 *Obligatio, quæ ex delicto descendit, non concernit bona.*
5 *Hæreticus si pœniteat de hæresi, & fuerit incorporatus vnitati Ecclesiæ, hæres eius ad successionem admittetur.*
6 *Religiosi, vel seculares in eodem genere peccati quis eorum magis peccet.*

1 §. Sanè cum. ¶ †† Nota, q̄ est prohibitum diuinare. & sumitur hic in malā partē pro scientia magica, & fallaci. Falsi enim prophetæ, & magici fingunt se præuidere, vel præscire futura. de quibus Numeri 22. & 26. q. 7. c. nō obseruaueris. 2. q. 2. c. intelligitur. Quatuor autem sunt genera diuinationum, quæ habētur ea. cau. & qō. 4. c. 1. in prin. & ibi colligitur differentia inter sortilegos, & diuinatores. ad idem q. 3. c. 1. in prin. de istis etiā sorti
2 legis habes 23. q. 1. c. fi. & q. 8. c. quisquis. in fi. ¶ †† Sed hic q̄ritur. vtrùm sumere pocula, vel dare hostiam cōsecratā ad attentandam pudicitiam mulieris, & amorem prouocandū sapiat hæresim manifestam: vel sumere hostiam nō consecratā p̄ consecrata. Old. cōsuluit, q̄ non qa alia ē pœna istorū, q̄ hīs. & q̄ sint diuersa delicta, patet ex diuersitate rub. ad hoc de cele. missa. c. de hoīe. Similiter non est hæresis manifesta imagines facere: & dæmones incantare ad amorem prouocandū, magis est superstitiosum, q̄ hæreticum. Inuocāt enim tunc dæmō ad id, quod est eius proprium. s. ad tentandū. vñ Saluator eū in Euāgelio vocat tētatorē: licèt ergo hoc facere sit fœtidū, & peccatū mortale, nō tamē hæreticū. facere verò illa, quæ dicit gl. sicut ē &c. ad præscientiā futurorum, sapit hæresim manifestam. quia attribuit creaturę, quod ē propriū Creatoris, iuxta illud Esaiæ 41. Annunciate quæ vētura sunt in futurum, & sciemus quia Dei estis vos. volūtas ergo, & p̄ positum distinguūt maleficia, vt ff. de fur. l. verum. & hoc tenuit Old. cōsulendo. qui etiam plenè examinat cons. 69. de alchimista, an peccet, & sit ars reprobata. & tenet, q̄ non. scripsi post eum in c. 1. de sortilegijs. ¶ †† Secundò no. in ver. si verò. bonum tex. vtrùm hæres teneat agere pœnitentiā de pec-
3 cato defuncti. teneē quidem, si erat imposita: secus si iniungēda. ex quo collige, q̄ illud, quod dicitur teneri hæredē ex delicto defuncti, debet intelligi offensæ parti, cuius interest, vt in c. fi. de sepul. & c. literis. de rap. cū si. de Dei aūt offensa nō teneret hæres satisfacere, nisi pœnitentia esset iniuncta in bonis temporalibus. secus ergo, si pœnitentia consisteret in ieiunijs, peregrinationib. & si. vt in glo. hoc dicit &c. circa qđ vide quod no. Io. An. in c. licèt vniuersis. s̄. de voto. vbi plenè, an hæres teneatur adimplere vota defuncti. ¶ Quare autem magis onus satisfactionis fiēdæ parti tenetur hæres adimplere, q̄ pœnitentiam non indictam: vel indictam, vt in ieiuniis? dic, q̄ ista onera personalia, & quæ concernunt animam, nō possunt per alium explicari. Sicut nec comedere, vel dormire, siue orare. ideò ex facto defuncti non tenetur hæres: sicut nec est periurus, si venit contra iuramentum defuncti, vt l. generaliter. C. de iureiur. & quod no. Io. An. in d. c. fi. de sepult. vbi oīo vide. tene igitur, q̄ in onere merè spūali spūaliter explicando non tenetur heres: nec propter impossibile implementum est in aliud commutandum in personam hæredis, sed bene in personam eius, cui erat indictum. arg. c. magnæ. s̄. de voto. ¶ †† Tertiò collige, q̄ obligatio, quæ ex delicto descendit,

scendit, non concernit bona, nec sunt tacitè obligata. qđ patet; quia hic iste inquisitor recepit istam obligationem bono rū: fiscus autē vtrū habeat in pœnis descendētibus ex delicto tacitā hypothecā, vide. ff. de iure fisci. l. 1. p to. Et collige ēt, q̄ inquisitor potest pro his, quorum interest, stipulari. Similiter alij officiales, ex quorū promissionibus alijs quærit, vt c. quāquàm. de vsur. & l. cum pro quo. ff. de in ius vo. pōt etiā inqui
5 sitor suā sīam exeq̄. & heredes cogere, vt hic patet. ¶ †† Quartò no. in. §. porro. q̄ si hęreticus pœniteat de hæresi, & fuerit reincorporatus vnitati Ecclesiæ, heres eius ad successionem admittitur, vt in Auth. vt cum de app. co. § gñalem. ver. si verò. & ver. se. coll. 9. & hoc verum vī ante sīam diffinitiuam super crimine. vt. j. e. c. cum sc̄dm. hic verò fuit sponte confessus ante sīam, sīn Io. An. & Arch. crederem satis posse de iure defendi, quòd etiam post sīam redeundo ad Ecclesię vnitatem bona recuperet, & trāsmittat ad heredes. nam sicut Ecclesia sibi parcit quò ad pœnā personalem, vt s̄. c. super eo. ita etiam quò ad bona, quæ veniunt accessoriè, & in consequentiam. ar. l. 3. si pen. ap. mors inter. & eorum quę not. in c. ianè. de renu. de cle. coniu. c. 1. & Auth. ingressi. C. de epi. & cle. Et per hoc, quod dixi, quòd postquàm est incorporatus Ecclesiæ, recuperat bona. collige ar. q̄ si ante incorporationem decedat, licèt signa pœnitentiæ in eo apparuerint manifesta: heredibus non redduntur bona ipso iure in fiscum delata, ar. huius. §. & s̄. c. vergentis. cum si. ¶ Quintò no. in §. porrò. q̄ pœnitentia non iniuncta in vita defuncti, nec declarata per iudicē, non potest post eius obitum declarari. licèt enim talis pœnitentia posset concernere id, in quo hæres teneret: & etiā id, in quo non teneretur per iam dicta in secundo notabili. tamen talis declaratio post mortem obligati contra eius heredem fieri non potest. quod est mirum: cum omnis obligatio cōtra eum transeat. & qui declarat, nil de nouo facit: sicut nec ille, qui exequitur, vt in c. nouit. de app. & l. heredes palā. §. sed & si notam. ff. de testa. Sed dic, q̄ hæc declaratio principaliter concernebat defunctum, qui per eam agere debebat pœnitentiam, vel in bonis, vel in personam: postquàm igitur in vita non est imposita, non debet imponi post mortem.
26. q. 7. c. 1. ad heredes enim non transit pœnitentia sīn Arch. qui remittit ad no. 1. q. 4. in prin. facit ad q. Si iudex posuit ali quem ad confinia, quæ dixerit declaranda: si ante declarationem decedat, sīa est nulla. quod dic, vt no. Bar. in l. centesimis. de ver. ob. & l. cum pater. §. vlt. de leg. 2. quæ in alijs casimis. de ver. ob. & l. cum pater. §. vlt. de leg. 2. quæ in alijs casibus loquuntur. Et hunc tex. no. q̄ contra defunctum non pōt aliquid declarari. & loquit̄ iste tex. de p̄missione facta super re non trāsmissibili ad heredem. si verò fuisset facta super re transmissibili, secus puto. & dico, quòd sicut transit obligatio principalis ad heredem: ita & potestas declarandi, ar. c. fi
6 super gratia. de offi. deleg. s̄. e. li. ¶ †† Quærit Ioan. Andr. quis peccet magis in eodem genere peccati, vtrum religiosi, vel alij seculares? refert beatum Tho. secunda secundę. q. 186. ar. 1. tenere, quòd religiosus plus peccat in tribus casibus. primus est, cum peccat contra votum religionis, fornicando, furando, & contra legem diuinam. secundò cum peccat ex contemptu: cum per id sit magis ingratus diuini beneficij, quo sublimatus est ad statum perfectionis, & filium Dei conturbat propter cōtemptum. vnde Hieremiæ. 11. Quid est, quòd dilectus meus in domo mea facit scelera multa? Tertio propter scandalum: cum multi ad eius vitam respiciunt. Vnde Hiere. 23. In prophetijs Hierusalem vidi similitudinem adulterij, & iter mendacij: & confortauerunt manus pessimorum, vt non conuerteretur vnusquisq; à malitia sua. facit de voto. c. magnæ. cum concor. suis. sed si religiosus non ex contemptu, sed infirmitate, vel ignorantia peccat non contra votum religionis, sed occultè, & absq; scādalo, leuius peccat in eodem genere, quàm secularis: nam de facili reparatur. sicut Petrus, qui amarissimè fleuit. Mat. 26. Dum ceciderit iustus, non collidetur. & hoc plenius in nouella.

SVMMAE.

1 *Ciuitas, castrum, & villa possunt sibi statuta facere.*
2 *Iurisdictio ecclesiastici iudicis non debet impediri Statutis Laicorum*
3 *Edere statuta sua contra se an quis cogatur.*

CAP. IX.

STatutum. Primò irritat statutum, per quod directè, vel indirectè impeditur vel retardatur inquisitoris officiū. secunda ibi [ipsius;] officiales, ad quos spectat, iubet excommunicari, si illud nō
1 reuocant, vel reseruant, aut reparēt. ¶ †† No. quòd ciuitas, castrum, & villa possunt sibi facere statuta. vide per Bar. ff. de
2 iust. & iur. l. omnes populi. ¶ † Secundò, quòd iurisdictio ecclesiastici iudicis non debet impediri, vel retardari statutis laicorum directè, vel indirectè, & de eo, quod dicit, indirectè pone exemplum de priui. c. quantò. in glo. 2. quam no. sentit enim, quòd iudex secularis potest cogi declarare statuta sua, quæ pp generalitatem verborum videntur includere id, qđ impedit, & retardat iurisdictionē clericorū. Et facit ad q̄stionem. Florentię, Senis, & cōiter per Italiam sunt statuta, q̄ quicunq; declinauerit iurisdictionem Potestatis, sit extra protectionem Communis. ex hoc enim clerici ibi conuēti dubitāt declinare: ne postea impunè offendi valeāt. certè possunt prę fidentes cogi ad declarandum illud statutum, ne ad clericos extēdāt facit qđ de isto statuto no. Ia. Bu. in Aut. statuim⁹. C. de epi. & cle. & dixi plenius post do. meum in c. fi diligēti. de foro compe. & Bar. tangit in l. 1. § quæ onerande. quarum rerum act. non datur. ¶ Tertiò no. q̄ iudex ecclesiasticus, cuius iurisdictio impeditur per statuta iudicis secularis, pōt ipsum cogere ad tollendum, vel modificandū talia statuta. Alij verò iudices, cum vnus ab alio impeditur, vel etiam à priuato; an possint coercere, & iurisdictionem suam defendere: & sic esse iudices in re propria? vide plenè per Inn. de ver. fig. c. ex parte. & c. venerabili. de censi. & c. cum contingat. s̄. de re
3 scr. & per Cy. C. ne quis in sua causa. l. 1. ¶ † Quartò no. in materia editionis, quòd cogitur quis edere contra se statuta sua. simile de vsu. Cle. 1. regulariter verò nullus aduersario suo cogitur edere instrumenta, siue arma cōtra se: qđ dic vt s̄. de proba. c. 1. ¶ Vltimò format hic Io. An. notabilem quę stio. disputatam. si statutum ciuitatis imponit pœnam cōtra henti matrimonium cum filia fa. sine consensu patris. & Titius conuenitur ad pœnam illam, quia contrafecit, coram iudice seculari: vtrū iudex ecclesiasticus possit inhibere, ne p̄cedat? refert fuisse determinatū, q̄ non: quia statutū est iuri cōsonū. 32. q. 2. c. hortamur. nec est super substātia matrimonij: sed super forma contrahendi. ar. no. s̄. de spō. c. j. Item licèt lex positiua legem Dei tollere non possit: illam tñ distinguit, & modificat, vt dixi. s̄. de consti. c. 1. & habet ęquitatē tale statutū: qa fœminæ semp laborāt cōtra p̄pria cōmoda, & sentiūt tristē exitū: pater verò capit cōsilij p̄ liberis, vt l. 4. C. de spō. & l. nec in ea. C. de adul. in cōtrariū arguit, & cōcludit, qa non p̄t negari, q̄ iste metus pœnæ impediat matrimoniū indi rectè cōtrahi. Itē in multis casibus sunt correctæ leges, quæ certos prohibebant matrimonia contrahere. & p̄sertim illæ, quæ loquebantur de consensu patris, vt no. Ioā. An. de sec̄u. nup. c. fin. Itē, ne libertas matrimonij impediatur, p̄hibita est appositio pœnę. s̄. de spō. c. gemma. nā matrimonia, & eis ac cessoria sunt de foro ecclesiastico. de dona. inter vi. & vxo. c. 2. vnde sicut in eo prohibetur pœna cōuentionalis, vt d. c. gē ma. ita & statutaria, cum ambulent pari passu, vt C. de decre. decurio. in rub.

CAP. X.

NE aliqui. Primò ponit dubium, quod secū do declarat, ibi [p̄senti.] ¶ No. ar. quòd inquisitores in certa prouincia deputati habent ordinariam: quia nec eorum potestas expirat per obitum concedentis, etiam re integra, sicut nec etiam legatorum, vt sup. eod. li. de offi. leg. c. legatos. contrarium tenet Io.

An.ſ.ꝙ habeant delegatā. ỹ. e.c. per hoc. & eſt hoc ſpeciale fauore fidei,vt litera dicit. ¶Scđo no.ꝙ perpetuatio iuriſdictionis in vno articulo intelligitur ꝑpetuata quò ad alios nō incæptos,mandatore viuente. & hoc non ē abſurdum dicere,qñ contra vnā perſonā fcā eſt delegatio. Secus ſi cōtra diuerſas:qa tunc ꝑpetuatio contra vnam perſonā nō inducit ꝑpetuationem cōtra aliā,ſecūdùm Arc.de qua perpetuatione iuriſdictionis hic latius in nouel. & de of.dele.c.licèt vndiq;. Vnū dubium orit̃ hic tactum per Io.An.videlicet cū iuriſdictio vicarij epi ſit ordinaria,vt no.in c.2.de of.vic.e.li. quare eius iuriſdictio expirat per mortē epi?đt ipe,Capitulū ſuccedit in exercitio iuriſdictionis epo cōpetētis.s̃.de ma.& ob.c. cū olim.vñ ſicut ſuperueniēte tutore legitimo,ceſſat datiuus C.de legi.tu.l.nemo.ſic epiſcopo mortuo,datiua adminiſtratio vicarij cedit legitimæ Capituli.Nec eſt tantæ potētiæ iſta ordinaria vicarij,ſicut alia,vt hic latius in nouel.cui adde qđ no.Bar.in l.quod principi.& l. ſi Auguſtæ. de leg.2.

SVMMAE.

1 *Inquiſitores in eadē prouincia deputati habent iuriſdictionē inſolidū.*
2 *Inquiſitores in tota prouincia ſibi cōmiſſa p̃nt pro tribunali ſedere.*
3 *Inquiſitores poſſunt abſoluere iuxta formam Eccleſiæ.*
4 *Inquiſitores poſſunt inuocare auxilium brachij ſecularis.*

CAP. XI.

1 VT officium. ¶†Nota, ꝙ inquiſitores in eadem prouincia deputati habēt iuriſdictionem inſolidum, & in hoc ſunt ſimiles ordinarijs,vt in gl.regulariter &c. & plenius de of.dele.c. prudentiā.vbi no.quid iuris in delegatis, & in arbitris.dic vt s̃.de arbi.c.1.in executoribus teſtamenti.dic, vt s̃.eo.li.de teſta.c.fi.in tutoribus,& ꝓcur.dic vt s̃.eo.li.de procu.c.ſi duo. in iſtis autē,& ſimilibus, qui habent iuriſdictionē,vel negotij executionem inſolidū, per quem actū dicat̃ vnus aliū ꝑuenire, vel præoccupare,no.in c.penul.s̃.de fo.comp.& Bar.in l.ſi pluribus.de leg.1. & quod no.in l.2.de ſepul.vio.& dixi ī c.ſi duobus.de reſcrip.s̃.eo. & vide quod not. Barto.in l.2.đ
2 ſepul.vio. ¶†Secundò not. ꝙ inquiſitores in tota prouincia ſibi commiſſa poſſunt ꝓ tribunali ſedere, & ius dicere,extra nō: niſi fortè partes conſenſerint,& ēt ordinarius ibi.qđ non credo.dic tamē de iſta prorogatione de loco ad locū,vt not. Ioan.An.de off.dele.c. P.& G.& s̃.eod. lib.de reſcrip.c.ſtatutū.§.in nullo.& per Cy.in l.ſi qui ex conſenſu. de epi.audi. ¶Tertiò no.in ver.necnō. ꝙ ꝓpter famam, & ſuſpicionē p̃t ꝓcedi in hoc crimine,ac etiam ꝑꝑ ſcandalū,& tumultū popu
3 li.2.q.5.c.omnibus.& de purga.cano.c.inter.¶†Quartò nota,ꝙ inquiſitores poſſunt abſoluere iuxta formā Eccleſiæ.i. redeuntes ad Catholicam vnitatē. quod eſt verum,etiā obſtantibus ſententijs, quas diebus ſolemnibus ter in anno Papa profert contra tales: ſuper quo vide no. per Ioan. An. s̃. eo.c.excōicam⁹.§.1.& §.ſanè. epiſcopus ēt, & eius ſuperior poſſunt tales abſoluere.24.q.1.c.2.in fi.vtrùm autem valeat abſolutio,non ſeruata forma. vide plenè in c.cum deſideres. de ſentent.excom. ¶Quintò nota,quòd ſimulata conuerſio non prodeſt.& eſt regulare, quòd illud,quod geritur ſimulatè, non valet, vt.C.plus va.quod agi.quàm quod ſimu.cōcip.l.1.& per totum. quandoque ſimulatio cōmendatur.22. q.2.c.vtilem.& 24.q.1.c.officij. & eſt mala ſimulatio iſta,cū quis vult bonus videri, & eſt malus: vnde Tullius lib. 1. de offic.Totius autem iniuriæ nulla capitalior, quàm illorum: qui cum maximè fallunt,id agunt,vt boni viri eſſe videātur. Et alibi, ſimulata æquitas eſt duplex iniquitas.debet ergo iudex in caſu noſtro ſubtiliter aduertere,vt dicit tex.qa ſepè vitia ſe eſſe virtutes mentiuntur. nam Troianos equus non feſelliſſet;niſi quia formam Mineruæ mentitus eſt.facit 41.di. c.ſæpè.¶Sexto nota in §.verum.ꝙ in examinatione teſtium, vltra iudicem,& notarium requiritur p̃ntia duorum.& ē ſpeciale:regularirer verò ſtatur actis iudiciarijs,etiam ſine teſtibus.qđ dic,vt no.s̃.de ꝓba.c.qm̃ contra.in gl.ſic ergo.Quid igit̃ iuris erit, ſi teſtes dicāt,aliud notarium ſcripſiſſe.q̃ dixerint.vide s̃.de præſcrip.c.ad audientiam.& per Cy.C.de fal. l.ſi quis decurio.Reuocat hic Io.And.in dubiū.vtrùm in hoc crimine ad probationem ſufficiant duo teſtes.arguit,ꝙ non. s̃.eo.c.excōicamus.§.adijcimus. ibi [tres, aut plures] &c. & ſic no.Hoſt.eo.ti.§.qualiter.ver.vt tamen.Inno. in c.ſicut. il.1.de ſimo.dicit, ꝙ in crimine ſimoniæ, & hæreſis minores probationes ſufficiunt. C.de hære.l.2. dicit tamen,ꝙ licèt leuia argumenta ſufficiant ad cōuincēdum quem de hæreſi: illa tamen oportet plenè probari,vt c.literas.de præſumpt. ¶Septimò nota in § ad conſcribendas. de tabellionibus, ꝙ poſtea efficiuntur religioſi, vel clerici in ſacris.in cauſa em̃ hæreſis poſſunt liberè exercere officium tabellionatus.& cū hoc ſit ſpāle, vr̃ in cōtrarium in alijs ius cōe.ſ.ꝙ in alijs cauſis non poſſunt.quod dic,vt in gl. per hanc.deuenerunt ergo ad cauſam,à qua incipere non poſſunt.ergo &c.vt l.Vranius. ff.de fideiuſ.Et tene menti glo.per hāc &c.in eo, quod dicit, ꝙ veteres rogationes complebit:ſed nouas non recipiet.De clerico cōſtituto in ſacris,tñ ſeculari, eſt dubium, an poſsit in cauſis,& negocijs clericorum conficere inſtrumēta. & qđ iuris de confectis ab eo inter laicos,an faciant fidem.dic plenè,vt s̃.ne cle.vel mo.c.ſicut.Incidenter tangit Io. An.qs ſatisfaciet de labore iſtis tabellionibus.dicit,ꝙ non ab his,cōtra quos inquiritur; quia inquiſitiones dñt fieri ſine incōmodo reorū in Authē.vt nulli iudicū.§. his inſup.coll.9. ad hoc vide quod no. Io. An.s̃.de do. & cōt.c.cū dilecti. in fi.ſup.gl. vlti.¶Octauò no.in §.cōpeſcendi. ꝙ maiori iudici,qui concurrit in exercitio cū minore, eſt deferendū.& pōt ipſum minorem cōpeſcere à moleſtia. ſed nō ita par parem.de elec. c.innotuit.& qđ no.Inn.de reſcrip.c.cum cōtingat.& c.volē
4 tes.de of.leg.vbi vide.¶†Nonò no.ꝙ inquiſitores poſſunt,ſi opus fuerit, inuocare auxilium brachij ſecularis.alij āt delegati Papæ vtrùm hoc poſsint,no. Archid.de quo plenè ꝑ Io. An.de of.dele.c.ſignificaſti.¶Decimò no. in § non obſtantibus.ꝙ Papa derogat omnibus priuilegijs quibuſcunque cōceſsis, per quæ poſſet inquiſitorum officiū impediri.licèt.n. fratres minores,etiam prædicatores,& multi alij ſint exempti:tales exemptiones eis non proſunt in cauſis hæreſis.ad hoc.s̃. eod. c. ad abolendam.in fi.& no.hic iſtam clauſulam [non obſtantibus] quæ hic venit ad derogationem religioſorū.qñq; venit ad derogationem iuriū ſtatutorū,& priuatarū ꝑſonarū iuriū.de quo plenè ſcripſi in c.ſi ꝓpter.s̃.eo.li.& vide quod no.in Auth.qua in prouincia.C.vbi de crimi.agi. & per Bart.in Extraua. ad reprimendum. ¶Quærit circa hoc gl. quia iſta conſtitutio eſt prior in tempore,q̃ c.ſtatutū.s̃.de reſcrip. vtrùm per iſtam ſit illi derogatum,ſicut eſt derogatū conſtitutioni de duabus dictis. videtur, ꝙ non: quia de natura legis eſt corrigere priorē,nō econuerſo.gl.tenet,ꝙ iſta cōſtitutio non tangit illam; quia loquitur in diuerſo caſu. idem in nouel. & Archi. quia inter cōſtitutiones hoc volumine cōprehenſas non inſpicimus tempus aditionis,ſed confirmationis,q̃ eodē tempore fcā fuit.ad hoc vide qđ not.Cy.in l.2.C. de teſt.tute.& hoc in nouel. ſup gl q̃ incipit s̃ de reſcr.¶Vndecimò no.in §.ſtatuimus. ꝙ dñi tēporales p̃ſtare poſſunt iuramētum ad requiſitionē inqſitorū ſuper obſeruantia conſtitutionum,quæ ſunt contra hęreticos promulgatæ, &c.

SVMMAE.

1 *Sententia contra hæreticos eſt ferenda.*
2 *Acta facta in vno iudicio,faciunt fidem contra eundem in alio.*
3 *Hæretici obedientes qui dicantur.*
4 *Inquiſitor poteſt mitigare pœnam.*
5 *Inquiſitor poteſt mitigare pœnam de conſilio diœceſani.*

CAP. XII.

VT cōmiſsi. ¶No.formā delegationis.Vobis,& veſtrū ſingulis, &c.Alia eſt forma in c.prudentiā.de offic.deleg. Alia in c.cū plures.eo.tit.s̃. eo. li.iuxta hoc vltra Doct. q̃ritur. Statutum eſt

eſt hic,ꝙ omnes priores, vel quinque ex eis poſsint ſuper aliquo prouidere: vtrum quinque poterunt hoc expedire, alijs aliter nō vocatis?videtur,ꝙ non, vt l.hæredes mei.§.peto.ad Treb.in contrarium facit d.c.cum plures.dic ergo,quòd quādoque aliquid committitur pluribus, appoſita clauſula [ꝙ ſi aliqui noluerint, vel non potuerint intereſſe,alij exequantur:] tunc per iſtos alios non poteſt procedi ad actum, niſi primò conſtet de aliorum impotentia, vel voluntate, vt s̃.c. prudentiam.quandoque apponitur clauſula,ꝙ poſsit expediri per eos,vel aliquos ex eis, nec aliud adijcitur. & tunc aut quod committitur,reſpicit eorum commodum:& tunc intelligitur,ſi alij noluerint,vel non potuerint,vt d.§.peto.& l.fundum ſub conditione.§. his verbis.de lega.1. aut non reſpicit eorum commodum,ſed grauamen,vt in plurib.iudicibus vel delegatis,vel arbitris:& tunc poſſunt alij,non requiſitis alijs. actum gerere,& præoccupare,vt c.cum plures. & ex hoc ex prædictis patet ſol.quæſtionis propoſitæ.Nam aut fuit commiſſum prioribus id,quod cōcernebat eorum commodum,
1 aut grauamen,vt ex prædictis apparet.¶†Secundò no.ꝙ cōtra hæreticos,& ſimiles eſt ferenda ſententia: & eſt ſententia declaratoria,non de nouo inductoria; quia prius erant à lege,& canone condemnati. 24.q.1.& quod no. Ioan.An.ỹ.c. cum ſecundùm leges. ¶Tertiò not.ꝙ parati ad requiſitionē inquiſitorū debēt aſsiſtere eis,& præbere conſilium.ſed vtrū gratis: videtur,ꝙ non; quia nullus de ſuo cogitur impendere beneficium.de præſcr.c.cum ex officij.dic contra; quia negocium fidei qlibet tenetur defendere 2.q.3.c.nolite.& eſt ſpeciale.Alias nullus cogitur ſuis ſumptib. militare, ſiue de ſuo impendere beneficium.de præſcr.c.cum ex officij.cum ſimi. ¶Quartò no.in ver.& cōtra illos.&c.ꝙ in prouincia,in qua quis cōtraxit crimen hr̃ſis,eſt contra ipſum procedendū.Iudex ēt domicilij vr̃ ꝙ poſsit ꝓcedere. Sed pone,ꝙ hæreticus de Bononia receſsit,& tranſtulit ſe Rauennā.Inquiſitor Boroniæ petit eum remitti,iuxta no.in Cle.paſtoralis.§.quod ſi punitio.ỹ.de re iud.Inquiſitor Rauēnę vult ipſum punire:An poſsit?Ia. de Rau.ꝙ ſic;quia ex quò hæreticus eſt,omni loco delinquit,vt l.Arriani.C eod.tit Pe.contra.quia remittendus ad locū,vbi magis deliquit, & vbi notoria ſunt eius delicta; vt l.ſi cui.§ fi.ff de accu.& ita refert hic Io.An. remittens ad Cy C.de ſum.Tri.l.j. De iſta remiſsione in contractibus, & delictis quando fieri debeat,vel non,no.Ioan.Cal.in ti.de rapto.Et ego plenè in repetitione c.poſtulaſti.de for. compet. ¶Quid ſi forenſis hic condemnatus de hęreſi alibi habet bona:an fiſcus hic,vbi eſt lata ſnīa: an ille,vbi bona ſunt,occupabit? variè diſputatum reperi. omnium dicta refero in d.repeti.d.c.poſtulaſti de foro compe.& Bar.tangit in l. cunctos populos.C.de ſum.Trin.¶Quintò not.ꝙ dicit [licèt ad alias partes] &c. videtur enim, ꝙ contra abſentem poſsit procedi ſuper crimine hæreſis in loco delicti. In alijs etiam criminibus qualiter contra abſentem procedatur. vide s̃. de do. & cōtu.c.veritatis.23.q.9.in ſumma.in cōtractib.vide in c. Romana.§ contrahentes.s̃.de fo.comp.Sed ꝙ nec in cōtractib. nec in delictis contra abſentē extra prouinciam procedi poſſit,probatur apertè; quia iudicium incipit à citatione:& ſine ipſa iudicium eſt nullum,vt l.ea quæ.C.quomodo & quando iud. Sed contra exiſtentem extra territorium iudex non poteſt aliud ſtatuere,vt in c.vt animarum § 1.s̃. de conſti. ergo proceſſus iſte non poteſt habere principium. Sol.dicit Ioan. Mo. beneficio huius conſtitutionis quò ad procedendum extra territorium inquiſitorum iuriſdictio intelligitur prorogata. vel loquitur de fugitiuo,qui remittendus erat ad requiſitionem inquiſitoris,ſub quo deliquit,vt l.1.C.vbi de cri.agi opor. Ego dico,quòd ſo. huius contrarij pendet ex illa q. an citatio verbalis poſsit fieri extra territorium: & ſi tenemus, quod communiter omnes tenent, leuis eſt ſo. quòd inquiſitor citare poterit hæreticū,vbicunq; moret̃, vt d.§.cōtrahētes.remanet tamen dubium: quia ille.§. effectum talis citationis limitat, & reſtringit ad miſsionem in poſ. & expreſsè prohibet perſonalis pęnæ impoſitionem: quæ cum veniat hæretico imponenda,non videtur.quòd citatio talis poſsit eum
2 arctare extra.cogita.¶†Secundò no.in ver.necnon faciendi. quòd acta facta in vno iudicio,faciunt fidem contra eundem in alio.& ſic videtur,quòd iudex laicus teneatur ſtare actis, & ſcripturis inquiſitoris,cum ſententiam eius exequitur. qđ dic per Bar.in l.ſi confeſſus.& l.diuus.de cuſt. re. in ciuilibus verò an acta coram iudice faciant fidem coram alio: & ſint edenda coram eo.dic plenè,vt l.is apud.C.de eden.& c.fin.s̃. de probat. c.cauſam quæ. ſupra de teſti. vbi plenè, an inter
3 eaſdem,vel alias perſonas fidem faciant in alio iudicio.¶†Septimò not.in ver.& illorum.quòd hæretici conuerſi, & obedientes humiliter mandatis ſunt carcerandi,vel murandi.qui autem dicantur obedientes. dic, quòd moniti infra tempus gratiæ comparentes ab alijs non pręuenti.ad hoc l.1.§ ſi mater.ff.ad Tert.Idem ſi poſt tp̃s gratiæ,re tñ integra: quia nec perſonaliter requiſiti,nec probationes cōtra eos receptæ.ad hoc s̃.de præb.c.ſi tibi abſenti. poſt tp̃s verò gratiæ perſonaliter requiſitus licèt veniat,indignus eſt venia; licèt errorem detegat.ſecundùm Arch.qui remittit de hoc ad Hoſt.in ſum. eo.tit.§.qualiter deprehendatur.verſi.aduerte tamen. ¶Hic incidenter quærit Ioan.An.poſt Arch vtrùm pœna carceris inferatur per modum ſententiæ diffinitiuæ.dicit,quòd non; quia carcer non eſt inuentus regulariter ad pœnam, vt ỹ.de pœnis.c.quamuis.detruſi ergo in carcere,vel aliis pœnitentijs leuioribus onerati ex hoc non dicuntur diffinitiuè damnati. nam detruduntur in carcerem ad pœnitentiam:de quo ſi exiuerint,poſſunt vt hæretici condemnari,ſecūdùm Arch. formam autem pronunciationis cōtra hæreticum hic videas
4 in nouel.vbi aliter tenet,quàm Arch. ¶†Octauò no.ꝙ inquiſitor poteſt mutare,& mitigare pœnam inflictam:non ſolus, ſed cum epiſcopo,& eſt ſpeciale.regulariter enim iſta alteratio,vel mitigatio debet fieri tempore diffinitiuę ſententię,nō poſtea,& ex cauſa iuſta.de quo plenè in l.quid ergo.§.pœna grauior.ff.de his,qui no.infa.& per Inn.s̃.de conſti.& de voto.c.1.¶Nonò nota in ver.priuandi præterea.formam pronunciationis ſuper beneficijs,& aliis hic expreſsis.videtur.n. quòd talis priuatio ſit in ſententia exprimenda: & vtuntur inquiſitores verbis hic expreſsis. videlicet [priuamus & priuatos nunciamus] &c. aduerte, quia in concluſione mea in cap.poſtulaſti. tenui, quòd iudex delicti non debet expreſsè ferre ſententiam priuationis ſuper beneficio condemnati, ſito in alia diœceſi; quia illa priuatio venit in conſequentiam delicti, ſuper quo tantùm videtur ferenda ſententia,& non ſuper pœna,quæ à iure deſcendit,vt l.1.ff.ad Turpil.Vnde in caſu huius ver.ſuperfluam puto hanc expreſsionem priuationis.& ſufficere credo, quòd iudex pronunciet aliquem fuiſſe hæreticum,vt d.l.1.poſt prin. ibi [& quamuis. nihil de pęna ſubiecerit:tñ legis poteſtas aduerſus eum exercebitur: nam facti quidem qō in arbitrio iudicantis eſt] ad hoc ỹ.c.
5 cū ſin̄ leges.in fi.vbi ſuper crimine mādat ferri ſnīam.¶†Decimò not.ꝙ inquiſitor dēt mitigare pœnam de conſilio dięceſani. Vtrùm aūt hoc caſu & in ſim. cū mandat ab hoīe,vel lege aliquid fieri de conſilio,vel cū cōſilio, teneatur ille conſilium ſequi. vide plenè de re.iur.c.nullus ex conſilio.in Mercur.& per Bar.in l.1.§.ſi plures.ff.de exerci.& ne ſed. vacan. c.1.s̃.eo.lib.¶Vndecimò no.quòd in eadem inquiſitione poteſt procedi contra hæreticos,receptatores,filios,& credentes. Sed cōtra hoc opponitur,quòd non poſsint accuſari plures in eodem libello, nec etiam in diuerſis, niſi duo tantum vt l.hos accuſare.§.lege Iulia.ff.de accu. Sol.diſtingue, vt ibi per Bart.¶Duodecimò not.quòd non eſt conſilium epiſcopi requirendum in deſtitutione,qui dolum adhibuit in collatione: ſed eſt ex illa fraude puniendus à ſuo iudice & ſic non ab inquiſitore,quantuncunque hunc dolum ipſe detexerit,& cognouerit incidenter de eo. Nam illud crimen eſt ſeparatū

ab hæresi. Si verò esset connexum, non esset dubium, quòd punitio ad eum pertineret. Quandoque tamen contingit, quòd potest quis punire crimen commissum coram eo: licèt aliàs de illo non posset principaliter cognoscere, vt l. nullum. C. de testi. & per Barto. plenè in l. si quis obrepserit. & l. diuus, ad leg. Cornel. de falsis. Tangunt hic Doc. quis erit iudex contra episcopum delinquentẽ, vt hic dicitur. Quidam, q̃ Metropolitanus. 30. q. 3. c. quia cognouimus. in contrarium videtur, quòd synodus. 31. q. 1. c. si clericus aduersus. Arch. tenet primum. & ad contrarium respondet, quòd loquitur secundùm antiqua iura, quando omnes causæ deferebantur ad consilia episcoporum. Archid. tamen subdit, q̃ qñ tractatur de pœna episcoporum, metropolitanus existens in synodo est iudex competens. quod remittit ad no. per Inno. & Host. de præb. c. graue.

S V M M Æ.

1 *Metus baptismum impedire non dicitur.*
2 *Iudæus transiens ad sectam Sarracenorum, an sit puniendus.*

C A P. XIII.

C Ontra Christianos. Soluit dubiũ, quod fortifi-
1 ficat, ibi [quòd si.] ¶ † Nota, quòd metus, & coactio non impedit baptismum, siue eius effectum: nisi fuerit coactio absoluta, & præcisa. de qua, & de conditionali vide exemplum. 15. q. 1. c. meritò quæritur. ¶ Quæro. vtrùm cõtra Iudæos, qui istos baptizatos ad eorum perfidiam transeuntes, vel redeuntes suscipiunt, extendatur inquisitoris officiũ? videtur, quòd non: quia non possunt ex tali fauore censeri hæretici: cum nunquàm fuerint Christiani. Ioan. An. tenet hic contrarium in nouel. Et si dicatur. cum isti tales defensores debeant tanquàm hæretici condemnari, vt §. c. quicunque. quomodo poterit, vt hæreticus condemnari, qui nunquã credidit, siue fidem habuit? dic, quòd aliter punientur, & no. hunc articulum. nam quandoque pœna ordinaria, qua punitur principalis, & puniri debet etiam præstans opem, nõ cadit in præstante opem: certè punietur alia pœna. Et aduerte quia quandoque in persona principalis est qualitas, propter quam durius punitur, quàm præstans opem: quandoq; mitius. pone exemplum. Nobilis in eodẽ genere delicti plus punitur, quàm popularis: ergo nobilis mandans populari, quòd delinquat, punietur pœna sua. & quid econuerso. dic, vt l. qui seruo. ad fin. ff. de furt. ¶ † Quæro secundò, vtrùm sit puniendus Iudæus, qui transiuit ad sectam Saracenorum? videtur, quòd non: quia cum vtraque secta toleretur à nobis, vt §. de Iudæ. c. & si Iudæos. & C. de paga. l. Christianis. & quælibet sit in statu perditionis, non est curandum, in qua ipsarum sit. quia nil refert, quid de æquipollentibus fiat. C. de epis. & cle. l. Deo nobis. & cum ambo sint extra Ecclesiã, nihil ad nos de his, qui foris sunt. 2. q. 3. c. multi. Iudei enim, & Saraceni canonicis constitutionibus non arctantur. de diuor. c. gaudemus. hanc partem tenet Old. consi. 47. vbi latius examinat istam q.

2

S V M M Æ.

1 *Bona viri licèt propter delictum veniant confiscanda: tamen non publicatur dos mulieris.*
2 *Matrimonium contractum cum hæretico an teneat.*

C A P. XIIII.

D Ecreuit. Ponit dictum, quod secundò de-
1 terminat, ibi [quod intelligendũ.] ¶ † Nor. quòd licèt propter delictum viri bona sua veniãt confiscanda: non tamen publicabitur dos mulieris, q̃ non fuit culpabilis. Ratio dubitandi fuit; quia maritus constante matrimonio censetur dominus rerum dotalium, vt l. doce. C. de rei ven. ergo videbatur venire in confiscatione, sicut alia bona sua. Ratio decidendi in contrarium fuit; quia dos est proprium patrimonium mulieris, vt l. 3. §. sed vtrum, ff. de mino. & propter delictum viri non debet remanere indotata. c. ex literis. de pigno. Nõ ob. l. doce. quia dominium, quod vir habet in dote, procedit ex quadam iuris fictione: naturali verò consideratione est mulieris, vt l. in rebus. C. de iure do. Vnde sicut viro vergente ad inopiam, debet dos mulieri restitui, vt d. c. ex literis. & l. si constante. so. mat. ita cum eius bona publicãtur. ex hoc enim deteregit̃, q̃ vergit ad inopiam. etiam pondera text. qui dicit [non debeant confiscari] &c. Ex hoc enim verbo argue, q̃ mulier veniens tempore executionis sup bonis mariti hæretici impedit incorporationẽ in fiscum. de alijs verò, qui veniunt prætendentes hæreticum possedisse aliqua de eorum bonis, vtrùm impediant istam in corporationem. vide per Cyn. in l. ob maritorum. C. ne vx. pro mari. & l. 1. C. de priuilegio fisci. ¶ Quæro quid econuerso ad tex. vtrùm propter hæresim mulieris publicabitur dos. & loquor in casu, quo matrimonium non soluitur: quia fortè mulier carceratur, vel etiam vbi debet mori; quia traditur iudici seculari, tanquàm relapsa: maritus verò ex pacto, vel consuetudine debebat lucrari certam partem dotis. an lucrabitur hoc casu? dic quòd quinque casibus publicatur dos propter delictum mulieris enumeratis in l. quandoq; legib. ff. de bo. damna. in aliis ergo delictis, & pro ciuilibus debitis mulieris, cum matrimonium non soluatur, non potest fieri executio super dote, vt ibi nota. quod no. ¶ Quid si hæreticus possidebat feuda, vel emphyteusim ab aliqua ecclesia: vtrum ista, & alia bona conditionata publicabuntur? dic plenè per Bar. in l. si finita. §. si de vectigalibus. de dam. infec.

2 ¶ † Vltimò not. quòd tenet matrimonium contractum cum
3 hæretico 2. de quo per Ioan. An. de condi. appo. c. fi. super 2. glo. de contracto cum excommunicato etiam certum est, q̃ tenet. §. de eo, qui dux. in matri. c. significasti. not. etiam glo. fin. quòd quando lex punit scienter contrahentem, ad commissionem dictæ pœnæ requiritur scientia tempore contractus. nec noceret quò ad illam pœnã scientia superueniens ex post facto. de quo vide glos. not. in Clemen. 1. de consan. & affini. in glo. 3.

ADDITIO.

a ¶ Cum hæretico. Adde Spe. in ti. de diuor. vers. de modo.

S V M M Æ.

1 *Infectio est maior in viro, quàm in fœmina.*
2 *Delictum parentum an noceat descendentibus per lineam fœminiñ.*

C A P. III.

S Tatutum. No. q̃ cum dicat [condemno, vel
1 cõdemno vsq; ad sectam gñationẽ] dictio, vsq;, ponitur inclusiuè: vt sic secundam gñationẽ includat. de qua dictione, vsque, vtrũ ponatur inclusiuè: dic plenè p̃ Bar. in l. patron⁹. de leg. 3. & l. meminisse. de of. pcõ. & lega. Arch. §. de rescr. c. gratiosè. & 15. qõ. 4. c. placita. per eundem. & multa iura de hoc varia vide per Oldr. consi. 45. ¶ Secundò not. quòd plus extenditur quò ad prolem delictũ
1 patris, quàm matris. ¶ † Nã infectio in viro est maior, quàm in fœmina. ideo maiori bono maius malum opponitur, secũdùm Philosophum. ¶ Tertiò no. in ver. hoc sanè. quòd pœna contra filios habet locum, si parentes decesserunt hæretici fautores &c. Secus autem si emendati, & incorporati Ecclesiæ vnitati. tales enim redeuntes nõ finguntur fuisse hæretici; quia Ecclesia eis parcit, & recipit, vt §. c. super eo. Sed quid dices de filiis relapsorum, qui tamen relapsi, pœnitentes, & conuersi sacramenta Ecclesiæ receperunt: an teneantur hac pœna, de qua in prin. c. videtur, quòd non: quia sunt de corpore Ecclesiæ. Item benigna interpretatio est facienda pro filiis, qui puniuntur pro crimine alieno, vt C. de natu. lib. l. legem. contrarium tenet hic Ioan. An. in nouella. Saluti enim animæ

animæ talium prouidetur, nõ corporis: ex quo credit, q̃ eius corpus exustum, vel cineres non debeãt in cimiterio sepeliri. nam c. super eo. præalle. sepulturam non permittit: sed pœnitẽtiam, & eucharistiam secundùm eum hic latius. text. igit̃ istũ sanè intellige in non relapsis, quorum filijs parcitur quò ad
2 istas pœnas, prout hic dicitur. ¶ † Opponitur, & videtur, q̃ delictum parentum non noceat descendentibus per lineam fœmininam, vt §. de pœni. c. vbicunque. nam tales non sequũtur in honoribus, & beneficiis conditionem matris, sed patris, vt no. in d. c. vbicunque. & l. cum legitimæ. de sta. ho. Sol. vt in ea patet. & vide per Cy. in l. quisquis. C. ad leg. Iul. maiesta. vbi tangit, an in crimine læsæ maiestatis commisso per fœminam filii puniantur. & ibi per eum videas in 3. q. quare plus punit posteritas ex delicto pris, q̃ mris. & intelligit Io. An. q̃ quò ad bona delinquẽtis, quæ confiscantur, dẽt intelligi omnis gradus exclusus: vt sic pœna sit perpetua, vt l. seruus. C. de pœnis. quantùm verò ad officia publica, vel beneficia ecclesiastica loquitur iste tex. quantùm verò ad hæreditates extraneorum eis delatas in crimine læsæ maiestatis est expressum, quòd filii talium non sunt capaces, vt d. l. quisquis. Quod vtrùm ita sit in crimine hæresis, Cy. ibi, quòd sic, ad fi. vbi ẽt tangit, an bo. auferentur ab eis tanquàm ab indignis. & sic deuenient ad fiscum: an verò sit talium institutio pro non scripta: & sic deferatur venientibus ab intestato ipsi defuncto. de quo dicunt ibi in 5. q. & per Iaco. de Bel. in q. quã posuit in l. 1. C. de his, qui. vt indig. habes igitur tres casus ex prædictis. nam quandoque quæritur de punitione descendentium ab hæreticis in bonis ipsorum hæreticorum: aut in beneficiis publicis, & ecclesiasticis: aut de dictorum descendentium inhabilitate circa hæreditates extraneorum, vt ex prædictis patet. ¶ Quæro post glo. quæ incipit. §. dixit &c. quia tex. iste. & c. quicunque. §. eo. loquitur de filiis. vtrùm debet intelligi de legitimis, & naturalibus: an verò de illegitimis quibuscunque. plures enim sunt species filiorum, vt not. in c. tanta. qui fil. sint legi. Glo. tenet, quòd etiam illegitimi includantur sub ista constitutione. si ex hæreditate parẽtum hæreticorum aliquid deberent percipere. sic refert Ioan. An. se cõsuluisse cum quibusdam Doc. nam cum illegitimus sit de genere improbato, non minus timetur in eo paternum crimẽ, quàm in naturali, & legitimo, vt d. l. quisquis. Nam si puniuntur filij non odibiles: multò magis iuribus odiosi: ne plus habeat luxuria, quàm castitas, vt l. 3. ff. de dona. inter virum, & vxo. Et hãc opi. gl. tenet Cy. si illegitimus sit nat⁹ ex certo coitu. Si verò coitus talis sit, ex quo lex non vult eum filium appellari: & sic existimat patrem incertum. tunc non includitur sub ista prohibitione: vt sic conscientia hominis conformetur cum conscientia legis, vt in Auth. de iudi. §. oportet. Alibi circa naturales tantùm gl. distinguit, quòd aut loquimur quò ad paternam reuerentiam. & hoc casu appellatione filiorum naturales continentur. Aut loquimur quò ad commoda, vel honores: & talium non habetur ratio. ita dicit glo. no. in Cle. 2. de baptis. super ver. liberi. quantùm ergo ad ipsorum punitionem etiam continentur, secundùm Ioan. An. hic in glo. & hoc regulare videtur, quòd magis extendamus ad eos odia, quàm fauores. & ex dicta eius theorica sequitur, quòd si ista tutum prouideret de pœna erga aliquos, priuando eos cum filijs suis honoribus ciuitatis: vel fortè, quòd tales de tali domo cum suis filijs sint perpetuò banniti. sub isto vocabulo, filiorum, venient & naturales; si verò præmium conferendo fortè Doctoribus, vel militibus cum eorum filijs: ad immunitatem illam non includerentur naturales. Alibi sentit Cyn. in sententia, qua condemnatur pater cum filiis: quòd aut est odium rationale: & includẽtur. ita no. ipse in l. si libertinum. C. de interdic. ma. facit l. fina. C. de na. lib. vbi patet naturalem in odio irrationali non comprehendi appellatione filiorum. Ego dico, quòd ista q. latius discurrit: quia quandoque verbum, filij, profertur in legibus, siue statutis: quandoque in testamentis: quandoque in contractibus: quandoque in sententijs. Et si in legibus. dic, vt d. l. fin. & l. parentes. ff. de in ius voc. & l. adoptiuis §. feruiles. ff. de ritu nup. Si in statutis, habui quæstionem de facto Senis: vbi est statutum, quòd de omnibus legatis, siue relictis soluatur gabella, exceptis filijs, qui de relictis à patre soluere non teneantur. Erat quæstio, vtrũ filii naturales de talibus tenerentur soluere. & videtur, quòd sic: quia tales non continentur appellatione filiorum quò ad eorum commoda, vt not. in d. Clem. 1. & 3. q. 5. c. si quidem. & in 10. coll. si de feud. fue. contr. c. adoptiones §. naturales. Item filii naturales continentur appellatione filiorum p interpretationem, & extensionem, vt est tex. C. de institu. & substitu. l. generaliter §. humanitatis. Sed talis interpretatio extensiua cessat in statutis, vt in l. quicquid astringendæ. de ver. ob. In contrarium, quòd appellatione filij veniant naturales tantùm, videtur tex. in l. 2. C. de nat. li. & l. Lucius. § fi. de leg. 2. Et quia de illa q. facti plenè scripsi in c. Raynaldus. de testa. in 8. q. ideò hic remitto ad id, quod plenè scripsi in c. Raynaldus. de testamentis. in 8. q. Tertium membrum fuit, cum appellatio filiorum profertur in testamentis: vtrùm extendatur ad filios illegitimos? dic, vt no. §. de proba. c. in præsentia. & in l. ex facto. §. si quis rogatus. ad Treb. & ibi per Bart. De alio membro, quando profertur in sententijs, non firmat: sed remittit ad not. per Cyn. vbi §. Vltimum membrum est, quãdo profertur in contractibus, puta recipit quis emphyteusim pro se, & suis filijs. Specul. format istam q. in titu. de loca. §. nec aliqua. versicu. 63. & ibi æquiparat quò ad hoc contractus, & vltimas voluntates. aliter Barto. in d. §. si quis rogatus. & ego plenius in d. 8. quæst. facit quod not. Barto. in l. 1. ff. de accu.

S V M M Æ.

1 *Episcopi sub generali commissione quare non includantur.*
2 *Par licèt in parem non habeat iurisdictionem: tamen tenetur eius delictum superiori nunciare.*

C A P. XVI.

I Nquisitores. Primò ponit dictum, à quo
excipit vnum casum, ibi [si tamen inquisitores] informat, quomodo exceptio
1 locum non habeat ibi. ¶ † Quæro, quæ est ratio, quare sub generali commissione non includantur episcopi. dic, quòd fortè; quia speciali nota digna, nisi exprimantur, videntur neglecta, vt l. Item apud Labeonem. § hoc edictum. ff. de iniur. vel dic aliter; quia cum sint plures iudices in prouincia paris potentiæ, vnus non potest procedere contra reliquum, si delinquat. quia par in parem &c. vt in c. innotuit. de elect. In contrarium facit; quia Romulus puniuit fratrem sibi parem in iurisdictione, vt l. pe. ff. de re. diuis. & vidi de facto. duo enim habebant in castro merum, & mixtum imperium, vnus commisit homicidium. Capitaneus Patrimonij volebat partem confiscare secundùm constitutionem: ibi frater dicebat, q̃ ad eum spectabat punitio. de qua q. vide per Bar. in l. inter tutores. de admi. tuto. & dixi latius in c. postulasti. de foro compe. ad hoc optimè facit l. qui duos. ff. de procura. vbi duobus procuratoribus datis ad omnia facta domini, vnus non potuit agere contra reliquum ad debitum, in quo esset domino
2 obligatus. ¶ † Secundò no. quòd licèt par non habeat iurisdictionem in parem: tenetur tamen eius delictum nunciare superiori. vtrùm autem sit credendum eius relationi. dic vt l. diuus. de custo. reo. & c. præterea. §. de testibus cogen.

S V M M Æ.

1 *Ordinarius, & inquisitor habent iurisdictionem insolidum communiter, & diuisim.*
2 *Inquisitor, & ordinarius si simul citant, coram quo magis debeat cõparere.*

CAP.

CAP. XVII.

PEr hoc quod. Sunt tres partes, quæ patent. secunda ibi [verum] tertia ibi [siue autem.] ¶ No. q dicit delegatū. ex hoc enim verbo patet, q inquisitor etiam generaliter deputatus in prouincia habet delegatam. hoc etiam probat ver. Verū. Nam si haberet ordinariam, & discordaret ab ordinario in sententia, valeret absolutoria, vt de re iu.c.duobus. Sed in dicto ver. dicitur, q est recurrendum ad Papam, cum discordant. Non ob.c.ne aliqui. s.eo.vbi innuit, q habeat ordinariam ex eo, q non expirat eius officium re integra, moriente Papa. nam ibi dicit, q est speciale in fauorē fidei, ergo aliàs expiraret. & sic facit pro. 2.notabi. q epi quandoq; procedūt auctoritate ordinaria: quandoq; delegata contra hæreticos, quando autem vna, vel alia via dicantur procedere, dic vt s. eo.c.ad abolendam. in fi. & hoc in glo. si habent. & si hoc non appareat ex processu, qd in dubio? Do. Fed. de Se. cōsil. 126. format. q. in casu, quo vicarius epi habentis delegatam à iure simpliciter processit, non expresso, q tāquàm delegatus, vel auctoritate apostolica procederet. tenet enim, q processus sit nullus: quia qui non exprimit, intelligitur vti sua ordinaria potestate. Nam, cum in procedendo nomen, ordinaria, exprimitur, non præsumitur, q auctoritate apostolica hoc faciat, vt potest colligi ex verbis Inno. & Host. s. de offi. ord. c. licèt. in verbo faciendis. & de prescri. c. cum ex officij. immo plus secundùm eum in terminis supradictæ quæstionis videtur. s. q episcopus constituendo generalem vicarium, non videtur committere nisi ea, quæ cōpetunt sibi ratione ordinariæ iurisdictionis. argu. ad hoc. s. de offi. vica. c. 2. & de procu. c. qui ad agendum. nā talis potestas delegata, quamuis perpetua, non transit in Capitulum sede vacante, vt no. Arch. in tractatu hæreticorum in 3. char. §. post hoc quæro. & Io. An. in di. c. ad abolendam. super penul. gl. & no. prædictum articulum, cum quis potest actum gerere duabus vijs, quam videatur in dubio eligere. ad quod vide no. in c. vbi essent. de præben. & l. 2. ff. de iudi. vbi de hoc gl. singularis. & per Doc. in c. Quintauallis. de iureiuran. in q. arbitratoris, quo iure videatur in dubio, processisse. facit l. 3. de testa. mili. per Dy. & alios. ¶ Tertiò no. q si vnus iudex deputatur specialiter in diœcesi super certo genere causarum: non per hoc videtur illam eximere ab ordinario, quò ad alias causas. videbatur tñ cōtrariū: quia Papa dando delegatum in certa causa, videtur illam eximere ab ordinarij potestate, vt c. studuisti. de offi. leg. Sol. dicit Io. An. speciale est in fauorem fidei [qa facilius inuenit] & c. 20. di. c. de quibus. & [quia integrum est iudicium] & c. s. de offi. delega. c. prudentiam. Ioan. Mo. dicit, q regulare est, q specialis commissio certæ causæ est exempta à suo genere. s. ordinarij potestate. Sed quando propter fauorem certi generis causarum deputatur specialis iudex, etiam iudex ordinarius poterit procedere secundùm eum. quod credo verum, ad similitudinem actionum nouiter instituarum in fauorem. per hoc enim antiqua actio non tollitur, sed concurrit cum noua. ff. de act. & obli. l. quotiens. Nam & quandoq; auxiliū extraordinarium de nouo introducitur in auxilium ordinarij: & tunc cum eo concurrit, iuxta not. in l. in prouinciali. ff. de ope. no. nun. per Bar. & l. 1. §. dixerit aliquis. de publica. Et faciunt ista ad. q. quam de facto vidi. Papa dedit visitatorem patriarchā Gradeñ. super omnibus monasterijs moniahum suę prouincię. Eps Castellanus etiam volebat monasteria suæ diœcesis visitare. ex pdictis videtur, q possit. ad hoc. C. de offi. præfec. vr. l. studentibus. vbi creatio noui officialis non derogat veteri, nec eius iurisdictioni. facit quod no. 25. q. 2. c. in Galliarum. & no. istum passum. ¶ † Quartò no. in ver. verum. quòd ordinarius, & inquisitor habent iurisdictionem insolidum, communiter, & diuisim. & in hoc sunt similes pluribus ordinarijs, qui possunt insolidum procedere, vt l. 1, ff. de offi. consul. Secus in delegatis simpliciter. s. de offic. deleg. c. prudentiam. Quod autem hic dicit de communicando inuicem processus. & quòd possint diuisim procedere, speciale credo. nam in talibus iudicibus simplicibus habētibus potestatem insolidum habet locum præuentio, vt d. l. 1. nec debet quis de eodem facto diuersis instantijs fatigari. & sic causæ continentias diuidere. ff. de qui. re. apud eun. iu. eat. l. j. & 2. eo. ti. c. tuam. & l. nulli. C. de iud. Ideò indulta est excep. litis pendentiæ, ne quis de eadem re trahatur coram diuersis iudicibus, vt no. Inn. s. de consti. cum. M. & l. 2. de sc pul. vio. per Bar. ¶ † Circa hoc quærit Io. And. si inquisitor, & ordinari' aliquē simul citant, corā quo magis debeat cōparere. Arguit, q primò coram ordinario. & deinde concludit, quòd coram delegato. cum iurisdictio sit dignior; quia fungitur vice Papæ. vnde coram eo, tanquam coram maiore, tenetur comparere. quod dic, vt no. Bar. in c. cum parati. s. de appel. plus tenet Archi. q citatus prius coram ordinario si postea per inquisitorem citetur, deserto iudicio ordinarij, venire debeat coram illo, vt l. contra pupillum, ff. de re iu. ¶ Quinto no. in ver. & si diuisim. q quando sunt duo ordinarij, qui discordant in sententia, valet absolutoria: si duo delegati, pendet ex arbitrio delegantis, quæ valeat. s. de re iu. c. duobus. Si verò sit ordinarius, & delegatus. dicit iste text. q in ista mixtura recurritur ad superiorem. Ratio est, quia in isto casu. s. cum iurisdictiones diuersorum iudicum commiscentur, quæ habeant diuersam naturam, debemus sequi naturam iurisdictionis dignioris, vt c. si duo ex tribus. s. de offi. dele. & l. præcipimus. C. de appel. facit c. quantò. & quod ibi dixi. s. de iud. & de consc. eccl. vel alta. c. quod in dubijs. Sed hic quæritur. si duo ordinarij ferant contrarias sententias, nec appareat, quis fuerit actor, vel reus. & per hoc non potest habere locum de re iu. c. duobus. palle. dic, q recurreretur etiam ad superiorem, vt est casus notabilis in l. duo iudices. & ibi per Bar. quæ dicta sunt in hoc nota. quæ no. ¶ Sextò no. in ver. si ue autem. q constitutiones speciales directæ inquisitoribus super negocio hæreticæ prauitatis, debent etiam per ordinarios obseruari. & hoc propter communionem, quam habent in procedendo simul. nam & in materia vnionis dicitur, q statuta in vna de ecclesijs vnitis, debent etiam in alia obseruari, iuxta no. in c. 1. s. ne sede vacā. & l. 1. de leg. 2. ff. per Bar. Nam & Imperator, cum vnit diuersas actiones, vult, q illa, quæ sunt magis in vna vtilia, ad alteram extendantur, vt l. 1. C. de rei vxo. act. ¶ Septimò no. q ista communicatio processus habet locum, quando ambo procedunt. Non autem quādo alter tārùm. quod dic, vt in Cle. multorum. j. eo. & in Extrauag. Benedicti, quæ incipit. Ex eo, q quædam. Aduerte etiam, quia debent ante sententiam conuenire. & si concordant, ferant sententiam, aliàs non: sed remittant ad superiorem. & ita Io. An. intelligit hunc tex.

SVMMAE.

1 *Iudices seculares tenentur parere inquisitoribus.*
2 *Sententia lata super crimine hæresis statim debet executioni mādari.*
3 *Iudex secularis non pōt quoquo mō de crimine hæresis cognoscere.*
4 *Condemnatus pro contumacia non est pro maleficio condemnādus.*

CAP. XVIII.

VT inquisitionis. Not. quòd vt leges locum sibi vēdicēt super rebus ecclesiasticis, requiritur specialis confirmatio Papæ. alibi dicitur, quòd ipso iure sunt approbatæ, nisi canonibus contradicant. 10. di. c. si in adiutorium. de hoc sup. de const. c. ecclesia. & c. fin. de sol. per Ioan. Andr. ¶ Secūdò no. quòd hic Papa approbat aliquas leges ex pluribus promulgatis per Fede. & non omnes. Sed contra hoc opp. & videtur, q aut debuerit in totū approbare, aut in totū reprobare, vt l. in causę. in prin. ff. de procu. & l. cum quæritur. de admi. tu. Sol. dic, quòd hæc materia est longa, & discurrit in multis iuris articulis. vtrum scilicèt posset quis pro parte reprobare in instrumentis continentibus plura capitula, in confessionibus, in administrationibus negociorum, & alijs, in quibus quis vult in parte approbare, & in parte reprobare; an possit. de qua materia per Bar. in l. Aurelius. § idem q̄sit. de libe. leg. & tangitur in c. cum olim. de censi. c. in instrumentis. & in c. cum venerabilis. de exc. per Inn. & C. de dona. ante nup. l. 2. per Cy. in rationibus reddendis dic, vt d. l. cum
1 quæritur. & l. in causæ. præalleg. ¶ †† Tertiò not. quòd iudices sæculares tenentur parere inquisitoribus, & episcopis: & eorum præcepta, & sententias exequi contra hæreticos, de quibus in tex. [indilate.] Non ergo videtur, q possint cognoscere de iustitia processus, vel sententiæ eorundem, postquàm eis merā executio demandatur. alibi dicit Bar. contrarium, vi delicet, q iudex secularis non hēt necesse in inquisitoris processui consentire. Sed pōt de nouo facere processū, & examinare crimē, & punire, si sibi videbit in Auth. de sanct. epi. §. si verò crimen, coll. 9. & ita no. ipse in l. diuus. de cust. re. Gul. de Cu. ponit istam q. in l. magistratus. ff. de iurisdic. om. iudic. contra Bar. facit iste tex. dum dicit [pareant & intendant.] & dum dicit [faciant sine mora.] & ibi [statim recipiant indilate ani maduersione debita] &c. & in §. prohibemus. inhibet iudici sæculari, ne de hoc crimine quoquo modo cognoscat. & sic per hunc text. non video, quomodo possit eius opinio sustineri. Iudex enim sæcularis in huiusmodi mandatorum, & sententiæ executione censetur non mixtus, sed merus, & nudus executor, qui nullam cognitionem habet, vt l. executorem. C. de execu. rei iud. & c. pastoralis. de offi. deleg. ¶ Quarto no. in versi. sub arcta custodia &c. quòd ille, contra quem proceditur super crimine hæresis, debet, dum pendet quæstio, in carcere detineri: & hoc est regulare, vbicunque tali crimine intentato, venit imponenda pœna corporalis. nam si non detineretur, fugam arriperet. & sic deluderet pœnam. Aduerte tamen; quia in modo detinendi carceratos talis est differentia: nam si quidem sunt confessi, non solum tenentur in carcere: sed in cathenis, vinculis, siue cippis, vt l. si confessus. ff. de custo. & exhi. re. idem si non sunt confessi. Sed crimen, de quo agitur, est graue. & hoc vult dicere iste tex. [sub arcta custodia] &c. & d. l. diuus. Si verò crimen non sunt confessi, & non est graue crimen, de quo agitur: tunc potest poni in carcere, non quòd vinculetur: sed quòd committatur custodiendus militibus, vel fideiussoribus, qui promittant, quòd ille non recedet de certo loco. Sicut in simili in cap. ex rescripto de iureiu. & hoc no. Bart. in l. 1. de custo. re. vbi etiā not. quid iuris, quando in defectum pœnæ pecuniariæ venit imponēda corporalis, an interim debeat retineri, vel fideiussoribus relaxari. ¶ Sed pone, q in casibus permissis pro reo criminis quis fideiusserit. reus fugam arripuit: vtrùm ille fideiussor punietur illa pœna corporali, qua fuisset ille punitus? videtur, q non: quia ad talem pœnam corporalem non videtur, q quis se possit obligare: quia nemo est dominus membrorum suorum, vt in l. li. homo. ff. ad leg. Aquil. de ista q. vide per Cy. in l. ad Commentarien. C. de custo. & exhi. re. vbi tenet, quòd quandoque indirectè, & in consequentiam quis potest se obligare ad pœnam corporalem: licèt non directè.
2 quod verbum no. & si. ibi vide per eum. ¶ † Quintò no. quòd dicit [indilatè] &c. quòd sententia lata super crimine hæresis statim debet executioni mandari. & in isto crimine nō est mirum: ex quò appellatio prohibetur: sed in alijs criminibus, in quibus damnato, & cuilibet pro eo licitum est appellare, vt l. non tantùm. ff. de app. vtrùm infra decem dies, qui dantur ad appellandum, debet sententia exequi? videtur, q non, vt ff. nil no. appel. penden. l. 1. & l. qui vltimo. ff. de pœn. vbi Bar. breuiter concludit, q quędam est executio, quæ fit à iure; vt quia quis efficiatur infamis, seruus, & similia. vnde talis executio fit statim lata sententia, vt ibi. & l. furti. ff. de his, qui not. infa. Idem dicimus in sententia excommunicationis, quæ statim trahit secum executionem, vt c. pastoralis. s. de appel. Quædam est executio, quæ fit ab homine, quæ non

debet fieri infra decem dies, qui dantur ad appellandum. qd intelligo verum, nisi in criminibus, quibus non est licitum appellare: quia tunc etiam executio hominis debet statim fieri, vt hic. & per ista fit declarata glo. not. ¶ Sextò not. quòd à sententia diffinitiua super crimine hæresis non est licitū prouocare. quid ergo si in processu inquisitionis ille, contra quē proceditur, sentiat se grauari. videtur similiter, quòd nō possit appellare; quia si causa est priuilegiata, similiter omnes articuli sunt eiusdem conditionis, & naturæ, vt dicam in Clem. causam. de elect. in prin. contrarium Ioan. An. hic post Arch. tenet, dicēs, quòd grauatus in processu poterit appellare. aliàs esset sibi auferre defensionem contra. c. cum inter. de excep. Nō ob. hic tex. quia loquitur de his, quos constat per sententiam esse tales. Sed antequàm hoc liquidetur, retinet primū statum, nec sunt tales, vt dicuntur, interim reputandi, vt l. qui à latronibus. ff. de testamentis. & de iniusto testamen. l. si quis filio. §. irritum. vbi ergo constat talem esse, qualis dicitur, denegatur sibi appellationis præsidium. Sed antequàm de hoc
3 cōstet, omnis defensio reseruatur. quod no. ¶ † Septimò no. in §. prohibemus. quòd iudex sæcularis non potest cognoscere quoquo modo de crimine hæresis; quia est crimen merè ecclesiasticum: contra quod opponit Ioan. An. in nouella de multis auctoritatibus Veteris testa. per quas licere videtur principibus contra tales procedere. nam Deutero. c. 7. legitur, quòd mandatum fuit populo Israelis, quòd aras hæreticorum subuerteret. & alias auctoritates hic allegat in nouel. & soluit, quòd multa in Veteri testamento concedebantur: quæ hodie non sunt trahenda in exemplum nostræ accusationis 32. q. 4. c. quis ignoret. & de pœn. dist. 2. c. quis enim. vel illa loquuntur in executione facti, quæ etiam hodie fieri debet per iudicem sæcularem, vt c. 1. proximo. Sed cognitio, vtrùm quis sit hæreticus, necne, ad Ecclesiam spectat, vt hic. ¶ Octauò not. in ver. si quis verò. dum dicit [contra prædicta fecerit.] &c. ex quo colligit Ioan. An. quòd non facere id, ad quod quis tenetur, est aliud facere. ff. de reg. iur. l. qui non facit. de vsu. c. 1. ver. qui verò. & de simo. c. nemo. comprehendit ergò iste ver. culpas, quæ in non faciendo consistunt. Maior tñ est culpa commissionis, q̄ omissionis, & maleficiū maius, vt no. ff. ad Sill. l. diuus. & l. j. §. si impubes. e. tit. p Dy. & C si aduersus delictū. l. j. Alibi dicit Bar. q omittere non est proprie maleficiū; quia non est male facere, nisi interpretatiuè; q̄
4 interpretatio nō hēt locū in statutis. Ex † quo cōcludit, q cō dēnatus p cōtumacia nō est cōdēnatus pro maleficio, vt ipse no. in l. oē delictū. ff. de re militari. & dixi in repetitiōe c. fi. de do. & cōt. in continuatione rubr. Et vide p Bal. q hoc tangit in l. si mora. ff. so. ma. facit qd no. in l. q seruū. in pr. ff. de ver. ob.

SVMMAE.

1 *Crimen hæresis licèt sit ecclesiasticum: tamen bona hæreticorum per iudices sæculares confiscantur.*
2 *Clericus, qui tenebat bona emphyteutica à domino temporali, si est cōdēnatus de hæresi ab episcopo, cui debeant dicta bona applicari.*

CAP. XIX.

CVm secundùm leges. Duæ sūt partes. prima de confiscatione loquitur. secunda de apprehensione. ibi [confiscationis.] prima tria facit, inducit tria, vel quatuor argumenta legalia: ex quibus concludit primū, ibi [bona] secundum arg. ibi [& mulier] tertium, ibi [ac ēt] quartum, ibi [aut rerum.] ¶ No. ista exempla legalia, quibus patet, quem ipso iure priuari dominio rerum suarum. Et est speciale. regulariter enim propter delictum, ex quo veniunt bona publicanda, delinquens non perdit dominium ante sententiam, nec administrationem. vnde alienationes bonorum factæ post delictum, & ante cōdēnationē valent, vt l. post contractum. ff. de dona. & l. aufertur. §. in reatu. ff. de iure fisc. vide tamen quod no. in Spe. de dona. ver. Item pone aliquis. & quod

qđ ibi p Io. An. in additionib. vbi quid iuris de alienatione facta p illū, qui iā cogitauerat delinquere. q̄ cogitatio colligit ex plurib. coniecturis, quas ponit Bar. in d.l. post contractū. Cum verò constitutio priuat delinquentē statim, & ipso iure dominio: alienationes factæ per eum post contractum delictum non tenent: sed reuocantur per fiscum, etiam non restituto precio emptori primo, vel vlteriori, per quotcunque manus transierit res alienata: cuius iam dominium erat acquisitum fisco. quod est verum secundum Ioan. An. nisi precium solutum, vel aliud loco precij esset in bonis hæretici. ff. de leg. 2. l. Imperator. §. fi. secundùm Ioan. An. post Arch. vnum no. quòd licèt in his casibus, & simi. quæratur dominium ipso iure: non tamen quæritur possessio, vt est glo. not. in l. fin. C. de sac. sanct. eccl. & no. Bar. in l. commissa. ff. de publica. Et hinc est, quòd talia bona tenentes, etiam contra Romanam Ecclesiam præscribunt spacio 40. annorum, vt cap. fina. de præscrip. s. eod. libr. quod non posset, si cum dominio fuisset translata possessio. c. fine possessione. de reg. iur. hinc est etiā, quòd tales pœnæ in casibus hic expressis transeunt contra hæredes: quod est regulare in omnibus casibus, in quibus pœna infligitur ipso iure per legem. Secus si veniret imponēda per sententiā; quia tunc ante condemnationem reo defuncto, extinguitur pœna. quod dic, vt l. ex iudiciorum. ff. de accu. & ibi per Barto. & l. 1. de priua. delic. ¶ Quomodo autem cognoscatur, vtrùm lex imponat pœnam ipso iure, vel p sententiam. dixi in c. 1. s. de rescrip. & l. Imperator. de iure fi. per Barto. Vtrùm etiam in casibus, in quibus lex non publicat bona ipso iure: sed imponit certam pœnam delinquenti; ad illam exigendam fiscus habeat tacitam hypothecam contra possessores bonorum delinquentis? dic per Barto. in l. auferetur. §. fiscus. ff. de iure fisc. per Cyn. in l. si quis posthac. C. de bonis proscrip. ¶ Secundò not. in versi. confiscationis &c. q̄ quantuncunque constitutio irroget pœnam ipso iure: tamen requiritur sententia declaratoria super ea, antequàm fiat executio super dictis bonis. Ex quo argue, quòd per exceptionem hæresis non posset quis excludi ab agendo contra proprios debitores. nam ante talem sententiam retinere videtur administrationem bonorum. argu. huius c. & d. §. in reatu. vide ad hoc glo. in l. his consequenter. ff. fami. hercis. & l. 2. ff. si
1 ager vect. vel emphy. pe. ¶ † Tertiò no. quòd licèt crimen hæresis sit ecclesiasticum: tamen bona hæreticorum confiscantur per iudices sæculares. Ratio quia talia bona non sunt in territorio proferentis sententiam; ideò ad eum non pertinet executio, sed ad iudicem territorii, vbi sita sunt, vt c. postulasti. s. de foro compet. Sententia tamen lata per vnum super crimine sufficit ad confiscationem bonorum per alium iudicem sine nouo processu, vt hic, & ibi, porrigit ergo vires suas sententia vbicunque, etiam extra territorium ius dicentis, vt l. à diuo Pio. in princ. ff. de re iud, & quod not. Ioan. And. in c. Romana. §. contrahentes. de foro compe. Aduertendum tamen, quia post hoc c. emanauerunt quædam Papales constitutiones, quæ bona hæreticorum diuidunt in tres partes: vnā attribuunt iudici: aliam officiali: aliam Romanæ Ecclesiæ, pro tuitione officij. qua quæstione præsuppositā, fuit quæstio disputata in istis terminis. Bonō. origine & patrimonio cōstituit domicilium Florentiæ, & ibi damnatur de hæresi: vtrū apprehensio bonorum, quæ sunt Bonō. spectet ad Cōmune, & officialem Bonō. vel Florentiæ. Ioan. And. refert hic istam quæstio. disputatam per Ricar. Malumbre, qui tenuit, quòd ad iudicem, & Commune Florentię spectent illa bona, hac potissima ratione. Apprehensio, & occupatio damnati spectat ad iudicem sæcularem directò per generales constitutiones, vt hic, & l. 1. 2. & fi. C. de bo. va. lib. 10. Sed si princeps dat administratorem (puta tutorem) ille non solum administrabit bona pupilli, quæ sunt in sua prouincia: sed etiā quę sunt extra. Rō l. speciale in dato à principe. Secus in dato ab alio, vt no. in l. non solum. §. qui testamento. ff. de excusa. tuto. bona tamen, quę sunt Bonoń. non occupabit per sa, quę sunt extra suum territorium. Sed per relationem ad iudicem Bonoń. hoc faciet, vt d. §. contrahentes. & d.l. à diuo Pio. cū si. Nouissimè refert Ioan. An. adoptiuum suum. s. do. Io. Cal. disputasse iterum quæstio. istam. & quò ad partem, quæ debetur officialibus, sibi placuit prædicta determinatio; quia ipsi negocia peregerunt. quò ad alias duas partes tenuit cōtrarium, cum generali fisco sint confiscatę, & à tempore commissi criminis. inducit l. 3. C. de bo. va. quam inducebat Ricar. vult enim illa lex, quòd, cum deputatus ad fiscalia in aliqua prouincia, illius prouinciæ bona capiat, deferātur fisco. fortificat hoc æquitas, ne sit iurisdictionum confusio: maximè quando loca, de quibus quæritur, essent inuicem valde remota. do. Bar. in l. cunctos populos. C. de sum. Tri. in 10. q. in qua tractat de effectu sententiæ iudicis punientis, vtrùm extendat effectum suum extra territorium iudicātis. distinguit in diuersis membris. Nam interdum pœna imposita per sententiam respicit personam: interdum respicit bona. Primo casu, aut pœna respicit certi loci, vel artis interdictionem, aut diminutionem status. primo casu non extenditur extra territorium iudicantis ex potestate sententiæ: sed ex iuris dispositione porrigitur ad quędam loca per quandam consequentiam, vt l. relegatorum. §. 1. & §. interdicere. & §. seq. de inter. & releg. secundo casu quando respicit diminutionem status; vt quia efficitur infamis, vel seruus pœnæ. (nam his casib. dicitur status eius minui, vt l. cognitionum. §. existimatio. & §. seq ff. de va. & extraor. co.) & isto casu talis pœna imposita in ipso loco habet locum vbique, vt l. ex ea. ff. de va. & extraor. co. & isto casu talis pœna imposita in ipso loco habet locum vbique, vt l. ex ea. ff. de post. quæ loquitur de infamia. Idem de excommunicatione, quæ afficit personam. vnde excommunicatus hic, vbique pro excommunicato debet haberi, vt ca. cum ab ecclesiarum. s. de offic. ordin. pœnæ ergo, quæ afficiunt personam, ipsam sequuntur, sicut lepra leprosum, vt no. in d. l. ex ea. & ff. de pęn. l. quò ad statum. & l. qui vltimo. Secundo casu quando pœna respicit bona. præmittendum est, q̄ ciuitates de iure non habent ius confiscandi bona propter delicta. C. de bonis vacan. l. 1. lib. 10. nec mirū; quia grauitatis delictorum, propter quæ bona publicantur, non hńt cognitionem, vt in Auth. de defen. ciui. §. iusiur. Ciuitates ergo Italiæ, quæ hoc ius sibi vendicant, faciunt hoc, vel speciali priuilegio. vel antiqua consuetudine: q̄ habet vim priuilegij, vt l. hoc iure §. ductus aquæ. ff. de aqua quoti. & æsti. & ita dicit glo. in Auth. de defen. ci. §. iusiurandum. in fin. glo. mag. Hoc ergo præmisso. dic, quòd aut iurisdictiones sunt separatæ: sed eadem est bursa fiscalis in vtroq; loco in effectu. Aut sunt separatæ iurisdictiones, & separatæ bursæ fiscales. Primo casu aut illa publicatio fit de iure communi: & bona vtriusque loci erunt publicata, vt l. si quando. de bon. vac. lib. 10. fiet tamen executio per illos officiales, vbi sunt bona delinquentis. de iure communi intelligerentur publicata illa, quæ haberet delinquens in prouincia patrimonij, vel ducatus, vt c. postulasti. de foro compe. Aut publicatio fit secundùm consuetu. & leges speciales. & tunc aut illæ leges vigent in vtroque loco. & idem, quod s. proximo membro dixi. Aut non vigent: & tunc ad bona alterius loci effectus sententiæ non porrigitur, vt l. extra territorium. ff. de iurisd. om. iudi. Secundo casu principali quando iurisdictiones sunt distinctæ, & diuersæ bursæ fiscales. & tunc aut publicatio fit de iure speciali: & non extenditur ad bona alibi sita, vt d.l. extra territorium. Aut fit de iure communi: & tunc extenditur ad bona vbicunque posita: quælibet tamen ciuitas occupabit bona sita in suo territorio. C. de episc. & cle. l. si quis presbyter. vbi partem bonorum habet ecclesia, partem curia, vel patronus, vt C. de exac. trib. in l. fin. lib. 10. facit l. iuris peritos. §. cum oriundus. de excus. tuto. ista in effectu est eius distinctio. ex qua patet decisionem do. Io. Cal. veriorem esse quàm,

2 quàm Rich. Malum. ¶ † Iuxtà prędicta quæro. Clericus, qui tenebat bona emphyteutica à domino temporali, habente iurisdictionem omnimodam in loco, vbi sunt illa bona sita, condemnatus est de hæresi ab episcopo suo. Quæritur, cui debent dicta bona emphyteutica applicari, vtrum domino, an episcopo, & aliis, de quibus. s. in dicta constitutione Papali? Old. consi. 17. latè disputat, & concludit, quòd ad dominum reuertantur. Nam propter delictum possessoris bona applicantur domino temporali. C. de an. & tri. l. indictiones. li. 10. Clerici. n. ratione talium rerum sunt dominis temporalib. obnoxij. 11. q. 1. §. cum ergo. ver. his ita. vnde ratione feudi coram eis conueniuntur, vt in c. verum. & c. ex transmissa. de fo. comp. & c. Romana. § dēt. de ap. s. eo. li. pro hoc optimè. l. fi. de exact. trib. li. 10. & præall. c. postulasti. Item in feudo est expressum, quòd ad dominum immediatum reuertit in tit. de prohi. feu. ali. per Fed. l. imperialem. §. illud. ergo idem in emphyteusi pari ratione. Præterea idem est econuerso. Nam si vasallus ecclesiæ laicus condemnetur de hæresi, feudum ad ecclesiam reuertitur. de pœn. c. in quibusdam. & eo. ti. c. felicis. §. si qua verò feuda. & in emphyteusi est casus, quòd ad ecclesiam reuertatur in Auth. de alie. & emphi. §. 1. quod ergo ius petit pro se, debet ecclesia recipere contra se, vt l. frater à fratre. de condi. inde. & pluribus aliis rationib. hoc probat. dic, vt ibi. Aduerte tamen, quia quæstio loquitur de bonis emphyteuticis clericorum: de bonis verò alijs clerici condemnati de hæresi, vtrùm in eis habeat locum qđ dicitur hic in §. confiscationis. vt super eis dēat fieri executio per dominos temporales, & eis applicari. Credo, q̄ non, sed ecclesiæ. quod sentit Do. Bal. in d. l. si quis presbyter. vbi formatq̄. de clerico hærede instituto, qui accommodauit tacitam fidem defuncto de hęreditate restituenda spurio testatoris: vtrùm applicabitur fisco ecclesiæ? & videtur, q̄ fisco ecclesiæ, per d. l. si quis presbyter. & in Auth. de ecc. ti. § interdicimus. in contrarium videtur per reg. l. Papinianus. §. meminisse. de inof. test. Prætera ista pœna descendit de iure ciuili: ergo dēt fisco ciuili, non ecclesiastico, applicari. C. de epi. & cle. l. si qua per calumniam. & hanc partem tenet ipse in d. l. si qs presbyter. Nam talia bona transferuntur in indignum, cui erant acquisita iam commutabiliter, & non clerico rogato, vt l. ex facto. §. fi. ff. de vul. & pu. Et ex hoc sequitur (conuertē do terminos qōnis) q̄ si clericus fuisset incapax, & indignus, cui talia bona fuissent restituta ex tacito fideicommisso, deberent applicari ecclesiæ: vt sic idem operentur sententia iuris, & iudicis. Et sicut bōa clericorū p sniam iudicis sęcularis non pńt applicari fisco Imperij. similiter nō possint p sniam legis, sm cū. quod no. posset opponi contra hoc c. de Auth. bona damnatorum. C. de bo. dam. vbi bona damnatorum non confiscantur de iure ciuili. Malè ergo facit hic Papa, qui al. leges correctas pro similitudine. Sol. Doc. iuris ciuilis multum variant super intellectu illius Auth. quorum opi. refert Bart. in l. 1. ff. de bo. dam. & dicit, q̄ cōiter tenetur, quòd si pœna ademptionis bonorum venit expresè per leges: tales leges non sunt sublatæ per illam Auth. Ex quo infert, q̄ tit. de reis requiren. non fit correctus. Sed post annum fiet bonorum confiscatio contra contumacem, qui infra annum annotationis non comparuit. quod dic latius ibi per eum, & per Cy. in d. Auth. bona. ¶ Quærit glo. quæ incipit, cum parētes &c. cū de iure canonico possit rapta nubere raptori: an hodie pœna legalis, de qua in tex. vendicet sibi locum? tenet, q̄ sic, inquantum lex priuat talem nubentem lucro adueniente sibi à raptore. similem quæstionem format glo. in illa, quę nubit infra tempus luctus: quæ de iure ciuili patitur multas pœnas, & priuatur emolumentis, & bonis obuenientibus à marito defuncto: quem velociter nubendo, videtur dehonestasse, & parum honestè vixisse, vt l. 1. & 2. C. de secun. nup. vtrùm ergo (quia auctoritate Apostoli statim potest nubere) illæ pœnæ cessabunt? gl. format istam q. in c. fi. s. de sec. nup. vbi etiam per Io. An. Et ego plenius ibi scripsi, referendo do. Fed. qui tenuit consulendo cons. 35. q̄ mulier non perdit qđ sibi relictum fuit à marito defuncto, ne decipiatur Apostoli, & canonis auctoritate. 33. q. 4. c. qui peccat. & l. Gracchus. C. de adulter. dicit, quòd hoc tenet Accur. in l. 1. C. de secun. nup. & gl. Decr. 2. q. 3. in fi. & Hostien. de secun. nup. in fi. in sum. Ia. Bu. Pau. de Leaz. & Ray. consuluerunt in ista q. dicentes, q̄ vbi propter festinantiam mulieris velociter nubentis vertitur timor turbationis sanguinis, ius ciuile non fit correctum per ius canonicum: quia non est verisimile, quòd ius canonicum velit dare filium vnius alteri. ff. de vent. inspicien. l. 1. §. quamuis. Sed vbi cessat timor turbationis sanguinis, tunc habent locum prædicta: vt sic ius canonicum tollat festinationis pœnam, non sanguinis perturbationem. & hoc videtur tenere Ros. in ti. de bo. pos. quæ autem sit æquior prouisio, vel iuris ciuilis, vel canonici, dix. in d. c. fi. vbi etiam quid iuris, si hic timor perturbationis occurrit; quia à morte viri natus est in 9. mense. & in 7. à tempore nuptiarum: ita quod potest esse primi viri, & secundi, vt ibi. & vide quod no. Cyn. de prædicta materia in l. 1. C. de ince. nup. in vlt. q.

S V M M Æ.

1 *Causæ hæreticorum simpliciter, & de plano euacuari debent.*
2 *Adhibitus pro consilio sibi patefacta per iudicem in secreto retinere debet.*

CAP. XX.

1 STatuta. Diuide, vt in prima glos. ¶ † Not. quòd in causis hæreticorum potest procedi simpliciter, & de plano. aliæ causæ in hoc etiam priuilegiatæ enumerantur in Clem. dispendiosam. de iud. & pondera, quòd dicit [procedi potuit] &c. quasi sit hoc iudicis arbitrio reseruatū. poterit ergo procedere via ordinaria, si voluerit, vt est tex. in simili in Clemen. sæpe. de verbo. significa. ad fi. & in illa Clemen. plenè videas expositionem istorum verborum, & per Barto. in Extraua. ad reprimen. ¶ Secundò not. in ver. Iubemus tamen. quòd in causis, in quibus proceditur sine strepitu, & figura, debent dicta testium publicari. nam est speciale in casu huius c. propter iustum metum odij capitalis. Sed hic quæro. Statuto cauetur, quòd potestas nullam iuris solemnitatem teneatur obseruare. Quid importent ista verba. dic, quòd tolletur *omnis solemnitas iuris ciuilis*: non autem solemnitas iuris gentium, vel diuini. puta, quòd in ore duorum vel trium &c. vt in c. in omni. de testi. & probatur hæc theorica in l. 2. ff. de testa. mili. & l. Lucius. & l. diuus. e. ti. hoc apparet etiam in restitutione natalium, in qua nil aliud fit, nisi quòd non obstante solemnitate introducta à iure ciuili, reducitur ad pristinū ius naturale, vt in Auth. qui. mo. na. effi. le. §. liceat. non ergo poterit auferre defensionem, quæ descendit à iure naturali, vt in Clemen. pastoralis. de re iudic. & not. in l. pactum inter hæredem. ff. de pactis. Vtrùm ergo poterit examinare testes, parte absente? dic, quòd non; quia hoc esset auferre defensionem. nam text. dicit, quòd hoc nullo iure licet. 3. quæstione 9. cap. omnia. & c. testes. Vtrùm etiam poterit testes recipere sine iuramento, vel diebus feriatis in honorem Dei? dic, quòd sic; quia illæ solemnitates fuerunt inductæ de iure ciuili. nam iuramētum testium potest remitti pacto partium, vt in c. tuis. de testi. & not. in l. 1. ff. de fer. Item solemnitas feriarum inducta est in honorem Dei potest tolli per legem prouincialem. C. de feriis. Arch. contra in d. Clem. sæpe. Sed ibi sunt alia verba non eiusdem importantiæ. ¶ Quæro etiam circa hoc: an poterit admittere personas à iure prohibitas? dic, vt l. qui iuxta. §. filius. ff. de dona. vbi de hoc per Barto. magis plenè. ¶ Tertiò nota, quòd quandoque testibus deponentibus in causa criminali potest graue periculum imminere: cum scilicet deponunt contra potentem. ex tali enim testimonio oritur inimicitia capitalis, vt c. cum pœnitentia. de accu. & si dicatur. cum veritatē deponunt, nō videtur ex hoc

testis aliquam inferre iniuriam, vel offensam: quia iuris exe-
cutio non habet iniuriam. ff. de iniu. l. 1. Sed dic, quòd ad ini
micitiam contrahendam non inspicitur, an de iure fiat, vel
de iuris effactu. sed an de facto noceat, argu. ff. de his, qui. vt
indi. l. 1. ¶ Quartò not. casum specialem, in quo nomina te-
stium sunt occulta, & secreta accusato, siue inquisito: regula-
riter verò contra, vt c. qualiter & quando. de accus. & c. licèt
Hely. de simo. quæ capitula talem receptionem reprobant:
ne per suppressionem nominum deponendi falsum audacia
præbeatur. Sed contra hunc timorem tex. iste prouidet, dum
statuit, alias personas prouidas, & honestas, & in iure pe-
ritas adhiberi, & eis nomina testium publicari: vt sic tot
inspecta oculis, tot insinuata sensibus hanc suspicionem ex-
cludant, vt dicit tex. in simili. C. qui te. fa. pos. l. hac consultis-
2 sima. ¶ †Quintò no. in versi. Vt eorundem. quòd adhibitus
pro cõsilio in iudicio debet sibi patefacta per iudicem retine
re in secreto: sicut sacerdos confessionem, vt in cap. omnis.
de pœn. & re. Sed quid si isti publicent nomina accusato-
rum, vel testium, qui ex hoc incurrunt graues inimicitias,
& damna in rebus propriis? videtur, quòd teneantur ad in-
teresse; quia rem illicitam attentantes dederunt occasio-
nem damni. argumen. eorum, quæ not. supra de testi. cap.
sicut nobis.

Rub. De schismaticis.

SVMMAE.

1 *Bastardi an dicantur esse de domo.*
2 *Schisma quid sit.*
3 *Fautores delinquentium qualiter puniantur.*

CAP. I.

AD succidendos. ¶ Diuide, vt in prima
glo. & dicit Ioan. An. super ipsa parum
instandum: quia hodie non legitur, &
reuocata fuit quò ad omnes pœnas per
Ioan. 22. & restituti fuerunt isti ad Car
dinalatum. & descendentes dicti Ioan,
ad Cardinalatum, & prælationes alias
sunt suscepti, vt hic in nouel. ¶ Nota, quòd hi, qui sunt de ea
dem cognatione, dicuntur de eadem domo descendere: ita
quòd domus accipitur pro agnatione: vt de domo de Co-
lumna, de Vrsinis, & simi. Quandoque domus ponitur pro
familia, vt l. 1. ff. ad Sille. & C. ne li. po. l. 1. ibi [potentiorum
3 domorum operibus.] &c. ¶ †Vtrùm autem bastardi dican-
tur esse de domo de iure. dicit Barto. quòd non; quia non
cẽsentur de agnatione, vt Institu. de suc. cogna. § pen. & hoc
no. in l. fin. C. de verbo. signifi. vbi dicit, quòd de consuetudi-
ne in quibusdam partibus reputantur de domo, vt in Tuscia;
& est tunc talis vulgi opinio præferenda iuri. vt l. cum Dela-
nionis. §. optimum. de fun. inst. & l. librorum. §. quod tamen
Cassius. de lega. 3. Appellatione coniunctorum dixi eos non
contineri in c. religiosus. ad fin. s. eod. lib. de test. ¶ Secundò
nota, quòd Iaco. & Ioan. fuerunt fratres, vt dicit text. & Petr.
dicti Ioan. filius dicitur hic nepos Iacob. & sic appellatione
nepotis continetur filius fratris: leges verò illos appellant
nepotes, qui descendunt ex filio, vel filia. ff. de gra. l. 1. & 2. &
l. Iurisconsultus. §. secundo gradu. & istud est tenendum de
propria significatione. Sed de consuetudine, & communi vsu
loquendi filii fratrum appellantur nepotes. dixi de hoc in c.
tua nos. de consan. & affini. & Ioan. And. in c. fundamenta.
s. eod. lib. de elec. ¶ Tertiò not. quòd hic Papa expressis no-
minibus principalium delinquentium, fautores, & sequaces
eorũ deducit in processum, & sententiam sub generalitate, &
sic nominibus non expressis: quod an fieri potuit de iure, vi
de per Inn. in c. certificari. & c. in nostra. de sepult. & dixi de
li. ob. c. 1. in repe. & facit quod de istis sequacibus not. Cy. &
2 Doc. in l. quoniam multa. C. ad leg. Iul. de vi publi. ¶ † Quar
tò no. quòd hic bene describitur, quid sit schisma. est enim
insurgere cõtra vniuersalem Catholicam Ecclesiam, & eam
dictis, & blasphemijs impugnare: insurgens verò contra suũ
prælatum non videtur schismaticus: licèt veniat deponẽdus,
de quo dixi in rub. s. eod. ¶ Quintò no. quòd bona schisma-
ticorum exponuntur fidelibus occupanda. similiter & bona
hæreticorum in casu. c. excommunicamus. §. moueatur. de
hære. & ibi dixi, quid iuris de feudis, & bonis emphyteuticis,
quando bona alicuius publicantur. ibi enim est tex. quòd pu
blicantur, saluo iure domini principalis. dixi. s. eod. c. cum
secundum leges. & per Bar. in l. si finita. §. si de vectigalibus,
de dam. infec. ¶ Sextò no. in ver. contra natos insuper. quòd
posteri puniuntur ex delicto progenitorum: quandoque per
petuò: quandoque vsque ad certum gradum, siue descende-
rint ex linea fœminina, siue masculina. d quo. j. de pœ. c. vbi-
cunque. ¶ Septimò no. in ver. omnem personam. quomodo
priuatur quis quasi possessione dignitatis: mandatur enim,
quòd nullus debeat eum reputare pro tali, nec sibi responde
re de iuribus dignitatis. simile. s. eo. li. de re iudi. in c. ad apo
stolicæ. ad fi. & c. cum nostris. de consuet. præben. & c. olim. il
3. de resti. spolia. vbi omnino vide in nouel. ¶ Octauò not. in
d. ver. quod dixit Iac. & Pet. vel eorum alterum. quòd si pœ
na adiicitur, si fauebo. I. & P. non committitur, si faueam vni
tantum ex eis: nisi sit dictum, vel eorum alterum, &c. nam
ad veritatem copulatiuę requiritur concursus copulatorum,
c. 2. de rescrip. & vide de hac materia in l. fin. ff. si quis cau. vbi
plenè, an implens pro parte, similiter pro parte consequa-
tur præmium, siue pœnam. facit l. demonstratio. ff. de con-
di. & demonstra. ¶ †Nonò nota. puniri eos, qui fauent delin
3 quentibus. & fauor iste potest multis modis impendi, vt not.
in cap. 1. de offic. deleg. & plenius in Clemen. 1. de pœn. vbi
est glo. not. & magi.

Rub. De homicidio.

SVMMAE.

1 *Papa sollicitam curam circa oues gerere debet.*
2 *Potestas omnis dicitur esse à Deo.*
3 *Assassini qui dicantur.*
4 *Mandans ex solo mandato tenetur.*
5 *Delicto fauere quis multipliciter dicitur.*

CAP. I.

PRO humani. ¶ Diuide capit. vt in glo.
1 ¶ †No. officium Papæ. debet enim solli-
citam curam gerere circa oues, vt s. de
eta. & qualita. cap. intelleximus. & consi-
stit illa sollicitudo (vt dicit litera) in re-
mouendo noxia, & agendo profutura;
vnde non sufficit prælato hoc annunciare
consilio, scilicet, quod eos facere, & vitare oporteat: nisi pu-
niat non parentes. 23. quæst. 4. cap. quædam. & ibi in gl. non
ergo. & ex hoc sequitur, quòd vita dissoluta, & ignorantia
clericorum redarguit prælatum de negligentia. super quo
vide quod nota. in cap. irrefragabili. in princip. de offic. or-
dina. & cap. penul. supra de re iudica. vbi bona glo. debet
ergo habere vigilem curam: sicut præses prouinciæ, ad quem
spectat curare, vt quieta, & pacifica prouincia fit, quam regit.
quod non difficulter obtinebit, si sollicitè agat, vt malis ho-
minibus prouincia careat, eosque conquirat. ita dicit l. con-
gruit. de offic. præsid. & inducit Ioan. And. hunc text. dum
dicit [excusso negligentiæ somno] & cæt. primò contra
scholares pigritantes, & dormientes: qui melius facerent,
si se,

si se, & suos inanibus sumptibus non vexarent. ff. de inoffi.
testa. l. 1. secundò inducit hoc contra prælatos negligentes,
qui discretè agerent, si se à tanto onere procurarent absol-
ui. nec se tantis periculis obligarent: [quia subiectorum san-
2 guis] &c. 43. distinctio. c. Ephesijs. ¶ † Secũdò no. q omnis
potestas est à Deo: vnde ad Romanos 13. Potestas à domi-
no Deo est. & 22. quæstio. 2. §. sicut etiam. siue sinente, si-
ue iubente. 23. quæst. 1. c. quid culpatur. iuxta fin. 2. quæstio.
4. c. quæsitum. & quia est à Deo, infert Ioan. And. post Host.
quòd non est per pecuniam acquirenda. & intelligit pro Pa
patu, vel Imperio. & incidit in legem Iul. de ambitu vt ff. ad
leg. Iul. de ambi. l. 1. primo respõ. Nec obst. quod ibi dicitur,
quòd non habet locum in ciuitate Romana: quia illud intel-
ligitur quò ad principem iam canonicè electum: quia su-
per omnes est. de elect. c. licèt. & vt legibus solutus quod pla-
cet, disponere potest. ff. de legi. l. princeps. 29. quæstio. 3. c. cũ
acta per mundum. de quo plene de concess. præben. c. propo-
suit. ¶ Tertiò not. quod dicit [cooperante.] per hoc dicit
Ioan. Andr. quòd dominus non cooperabitur non operanti. iuxta illud:

Dat Deus omne bonum: sed non per cornua taurum.

Et vide quod no. in Cle. inter. de magi. in 5. glos. & Sallu. in
Catilinario in arenga Catonis, contra pigros & desides lo-
quens dicit: Non votis, neq; supplicibus mulieribus auxilia
Deorum parantur: sed vigilando, & bene consulendo omnia
prospera succedũt. vbi socordiæ, atque ignauiæ te tradideris;
nequicquàm Deos implores, irati. n. infestique sunt. Et lex di
cit. Vigilantibus, & non dormientibus iura subueniunt. l. pu
pillus. de priuileg. credi. ¶ Quartò not. ad quem effectum
Deus instituerit potestates, scilicèt ad iustitiam, rectumque
iudicium exercendum. vnde Regum est propriè facere iusti-
tiam & c. 23. quæstio. 5. capit. regum. & cap. principes. & cap.
administratores. Summum enim bonum est colere iustitiam
&c. 11. quæstio. 2. c. cũ deuotissima. Ex hoc sequitur, quòd
iniustitia, quæ est eius contrarium, est summum malum, &
aufert nomen boni, & religiosi principis. vnde si caret nomi
ne, carebit & re. C. de fe. l. à nullo. & s. de ver. sign. ca. nam &
ego. Non permittat igitur eos ad arma venire, quos potest
sua iurisdictione compescere. ff. de vsufruc. l. æquissimum. &
iudicialis vigor. ideo &c. C. de iude. l. nullus. Subdit Hostien.
quòd si aliquis est negligens in exhibitione iustitiæ: nec ali-
ter potest sibi quis consulere, habebit locum quod leg. & no.
in capit. Dominus. 23. quæstio. 2. & per Ioan. Andr. in cap. 2.
de iniu. & dam. da. j. eod. lib. ¶ Quintò no. in ver. nos tantò.
quòd dicit [ecclesiastica animaduersione.] & in fin. cap. cæ-
teras pœnas imponit, s. depositionis, diffidationis &c. & sic
ecclesiastica animaduersio in multis consistit. Sed cõtra hoc
oppo. de c. querenti. de verb. signifi. vbi non continentur ni-
si tria, de quibus ibi. Solu. ibi loquitur de censura ecclesiasti-
ca. hic de verbo [animaduersionis] quod latius patet, vt in
fin. capit. Est aduertendum, quòd animaduersio, de qua hic,
non comperit delegatis etiam à Papa, qui non poterunt be-
neficijs priuare, deponere, nouam mulctam indicere, nec ali
as pœnas infligere, de quibus sequitur: licèt possint subdele-
gare, & in expensis condemnare. de offi. deleg. cap. significa-
sti. de do. & contu. capit. 2. & de eo, qui mitti. in pos. cap. 1. &
per totum. Ordinarius autem ecclesiasticus ista omnia pote-
rit, nisi prohibeatur, de cle. non resi. ca. ex tuæ. Subdit Ioan.
And. quòd licèt ordinarius iudex ecclesiasticus possit infligi
re ordinariam mulctam: debet tamen cauere, ne propter
questum pecuniæ sustineat subditos in delictis, vt in cap. di-
lectus. de pæ. & consuluit, quòd ad euitandam suspicionem
auaritię faciat tales pœnas conuerti in pias causas. de iu. ca.
cum sit. in fin. de vi. & ho. cle. c. cum ab omni. & quod no. in
d. c. irrefragabili. in nouel. vbi omnino vide. Si tamen iudex
pœnam spiritualem credit plus timeri, debet illam infligere,
vt hic, & s. vt lit. non conte. c. quoniam. in fi. nam plectendo
& ignoscendo, &c. 23. quæstio. 5. cap. prodest. facit. j. de sen.
exc. cap. venerabilibus. §. denique. secundùm Io. qui in hoc
no. de duplici mucrone episcopali, quorum vnus est eradi-
cans per degradationem. alius disciplinans, qui vibratur ad
punitionem: nec de facili dispensat. de cle. nõ resi. ca. ex tua.
secundus vibratur ad correctionem. 2. quæstio. 1. cap. multi.
hunc vibrare possunt inferiores episcopis, vt hic. sed non pri
mum. de sen. ex. c. Romana. in prin. & s. de elec. c. transmissa.
3 ¶ †Sextò no. quòd quandoq; quis mandat alium occidi per
assassinos, qui dicuntur à scindo, scindis. scindunt enim ani-
mam à corpore, sin Arch. Sed sin communẽ, & vulgarem mo
dum loquendi assassini dicuntur, qui precio conducti deli-
cta committunt. & isti atrocius de consuetudine puniuntur,
quàm si gratis, mãdato, suscepto, delicta cõmittãt, vt no. Bar.
in l. nõ solũ. §. si mãdato. de iniu. & l. Cicero. de pę. & per istas
remissiones intelliges, quis dicatur assassinus. & concor. hic
Io. An. in nouel. Qui dicit, quòd vulgariter assassini dicũtur,
qui per pecuniam homines occidunt. ¶ Septimò no. q si ti-
meo offendi per aliquem, possum adire eius dominum pro
securitate. & sic facit ad quæstio. q si quis timet offendi ab
aliquo, potest adire iudicem, & ab eo petere, q faciat eum
assecurari. & dicit Cy. quòd iudex debet eum exaudire, caus-
sa cognita, inquirendo de inimicitijs. & si aliàs talia facere
consueuit, & sit persona, quæ potuit verisimiliter lædi: &
ista veniunt in causæ cognitionem, secundùm eum post Iaco.
de Are. Pe. & alios, vt ipse no. in l. denunciamus. C. de his, qui
ad eccle. confugiunt. Tu dic post Bar. quòd quandoque peti-
tur præstari securitas à re rei. & de hac habes per totum tit.
de damno infe. quandoq; à re personæ. & de hac dicit nulla
lege caueri, quòd præstari debeat. dicit tamen, quòd potest
iudicis officium implorari: vt faciant eam refici, si est vicinus,
vt l. præses. ff. de offi. præsi. ibi idem reperi in add. Marsi. Old.
Tho. de Forma. & And. Cas. de Pisis. quòd si domus tua meæ
domui minatur ruinam: quòd ego possum adire iudicem, &
petere, quòd eam reficias: nec audieris, si velis cauere de da-
mno infecto: quia cum eam ego, & filij mei personaliter ha-
bitemus: si domus tua rueret super nos, inutilis esset cau-
tio, & non plenè consultum, vt d. l. præses. facit capit. ac-
cedens. 2. vt lit. non conte. in ratione sui. Si verò non inha-
bitaremus: tunc sufficit cautio damni infecti. ad primum fa-
cit. C. de officio priato. l. finguli. secundùm Odof. Quando-
que petitur præstari cautio à persona rei: & ista est licita, &
bona, vt l. fin. in prin. C. de ero. mi. ann. lib. 12. facit l. si fideius
sor. §. fin. ff. qui satis. cog. Quandoque petitur præstari à per-
sona personæ. & de hac loquitur iste tex. & Cy. vbi. s. Sed nũ-
quid ab isto, de quo probabiliter timeo, potero petere secu
ritatem non solum pro me: sed etiam pro amicis meis? dicit
quòd sic. per l. cum precario. ff. de preca. & l. si stipulatus fue
ro perte non fieri. de ver. ob. & l. 2. & l. non solum. de vsu &
ha. similiter econuerso dicit Gul. de Cu. tenetur præstare ta-
lis securitatem, quòd nec ipse, nec familiares sui offendent:
& sic pro se, & alijs, quos potest prohibere, vt l. in lege. & l.
qui insulam. ff. loca. Sed dices, duplici ratione illa cautio non
videtur præstanda. prima, quia leges securitatem omnibus
tribuunt, dum delicta coercent metu pœnarum, vt l. capita-
lium. §. has statuas. ff. de pœni. secunda, quia vbi est pericu-
lum, & timor mortis, fragile est remedium cautionis, vt cap.
accedens. il 2. s. vt li. non conte. & l. qui ita. ad Treb. Sol. quò
ad primam dicit Bar. quòd iste, qui venit contra fidem, &
securitatẽ à se datã, acrius punietur: quasi iusta ista sit causa ag
grauandi pœnam legalem, sicut quædam alia, de quibus in l.
quid ergo. §. pœna grauior. de his, qui not. infa. Quò ad se-
cundam dico, quòd quando cautio est præstanda super eo,
quod non recipit æstimationem, debet adijci pœna iudi-
cis arbitrio, si fuerit conuentum. Circa quod vide quod
not. Ioan. Andr. sup. de offi. dele. capit. coram. & quod
ibi dixi in. 2. oppo. vbi remisi ad Spe. & ad l. fi. de præ. stipu.

¶ Ad idem quærit, vtrùm ille, qui sic timet offendi, possit petere à iudice, vt licitum sit sibi ducere famulos, vel seruientes. & videtur, quòd non quasi sufficiat cautio, vt dictum est. ipse tamen tenet, ꝙ iudex possit concedere ex causa, arg. l. fi. in princip. C. de erog. mi. anno. li. 12. & ibi no. cuius expen. ista fiant. ¶ Tangit vlterius, quòd illa cautio durabit, & limitabitur ad tempus, prout iudici videbitur, cum non sit lege determinatum, vt l. fin. de iur. deliber. Item quòd committitur etiam si extra territorium iudicis committatur offensa. ¶ Tangit ét de alia specie securitatis, quâ quandoque concedunt iudices ex bannitis, & delinquentibus, vel hostibus, vt securè compareant, siue veniant. & istam vtrùm iudex possit concedere, & seruare teneatur, dic, vt in l. is qui reus. de public. iudic. & l. 1. ff. de do. & l. item quia. de pact. & prædicta no. Barto. in l. illicitas. §. potentiores. ff. de offic. præsid. qui ista ibi habuit ex additio. Ioan. Andr. & Caffi. de Pisis, vt ibi reperi. ¶ Octauò nota. in ver. Sacri approbatione, ꝙ prima constitu. astringit omnes principes, & prælatos, & sic duo sunt genera hominum; quorum vnum non venit sub expressione alterius. 12. q. 2. c. duo. & quid importet illud verbum, principes, & quos includat, vide in Cle. præsenti. de bap. super ver. regum. ¶ Nonò nota, quòd illa pœna includit illos, qui mandant per assassinos occidi Christianos. secus ergo si Iudæos, vel alterius sectæ; ex quo dicit Ioan. And. se defendisse quendam prælatum, contra quem fuerat probatum, quòd fecerat occidi homines per assassinos; s. qa cum homines illi potuissent esse non Christiani, non concludebat articulus in hanc pœnam. & sic debent esse aduocati cauti in formandis articulis, vt concludant: aliàs dubia probatio non releuat probantem, vt c. in præsenti. de probat. facit quod ipse not. infra cap. proxi. supra eod. lib. de sta. reg. c. vno. §. sanè. in prima glo. & j. titu. 1. cap. 2. in princip. Cautela autem (vt hic dicit) versatur in formandis articulis secundùm verba legis, siue statuti. & ita etiam not. dominus meus Do. Bald. in l. si quis non dicam rapere. C. de episco. & cler. vbi alleg. illud dictum Ioan. And. pro notabili. ¶ Aduertendum etiam secundùm Archid. quòd ista Decret. loquitur de his, qui non sunt sub alicuius dominio, sed per pecuniam homines occidunt: qui vulgariter assassini dicuntur. & ita hic in nouella. super glo. probabiliter. vbi refert de quodam barone Saraceno: qui ita nutrit suos, quòd parendo mandatis domini sui, credunt saluari: & isti sunt multum timendi. de quibus Sene. ad Lucillum epistola 4. ait. Nemo verò seruus habet vitæ, necisque arbitrium. Ita dico quisquis vitã
4 suam contempsit, cui dominus est. ¶ † Decimò nota, quòd tenetur quis ex solo mandato, etiam si ex eo non sequatur homicidium, quod mandatum fuit. alibi dicit tex. quòd non tenetur ex solo mandato, nisi delictum fuerit subsecutum, vt l. item apud. §. si curauerit. ff. de iniur. Sed ibi loquitur in delictis leuioribus. secus in delictis atrocioribus, vt ibi not. Barto. & plenius eod. titu. l. non solùm. §. si mandato. & dicam. j. plenè: vtrùm scilicet, delictum inchoatum, & non
5 consummatum veniat puniendum. ¶ † Vndecimò no. quòd multipliciter quis fauet delicto, scilicet mandando, receptando, defendendo, & occultando. primi grauius puniuntur. Reliqui secundùm ordinem quilibet minus altero, vt supra eod. c. sicut dignum. in casu tamen huius c. pariter puniuntur. Barto. de istis auxiliantibus plenè not. in l. in furti. ff. de fur. vbi de auxilio prohibito simpliciter, & de alio ꝓhibito respectu certi actus. Item qñq; præstatur auxilium ante delictũ: quandoque in delicto; quandoque post delictum; puta ad euitandum. dic, vt ibi, & Clemen. 1. de pœ. vbi glo. magistra. ¶ Duodecimò not. multiplicem pœnam proditam contra tales assassinos, & inter alias pœnam expositionis bonorum delinquentium, & inobedientium. de qua vide per Ioan. Andr. de hære. cap. excommunicamus. §. fi verò, super ver. exponat. vbi not. quòd etiam episcopus bona excommunicati rebellis, & per annum expectati potest exponere. & de multiplici pœna, quam canones irrogant, & pro eis imponendis ad brachium sęculare recurritur, hic vide in nouel. super versic. bonis mundanis. Ex quibus infert, quòd Ecclesia habet iurisdictionem non solùm quò ad spiritualia: sed etiam quò ad temporalia. Subdit tamen semper æquum forè primò per Ecclesiam recurri ad temporale dominium, quando agitur de correctione sæcularium: qui si non obediunt, vtrunque astringit. de iude. cap. ita quorundam. & cap. & si iudæos, & cap. in nonnullis & cap. cum sit, & c. ad liberandam. eod. tit, & de vsu. cap. post miserabilem, & cap. quantò. ¶ Tertiodecimò nota, quòd constitutio canonica potest aliquem diffidare cum omnibus bonis suis, & credo, quòd idem sit simpliciter diffidare, quod ponere in banno Imperiali. de quo banno habetur in Auth. Item nulla communitas. C. de episco. & cler. & ibi de bannitis à ciuitate, quem effectum habeant talia banna. & an taliter bannitj sint similes deportatis, vel relegatis, siue in metallum damnatis. de quo plenè per Barto. in sua disputa. quæ incipit Lucanæ ciuitatis. & colligunt hic quidam, quòd Christianus Christianum offendere non debet: nisi eum prius diffidauerit. aliàs est proditio; quia infidiatur homini, cui est quædam naturalis coniunctio, vt l. vt vim. ff. de iusti. & iure. Subdit tamen Hostien. quòd ista diffidatio ad hunc effectum offensionis, & vltionis fieri non põt: nisi prius iudicis sententia decernatur. & hinc sumpta occasione Ioan. Andr. post Host. dicit septem esse bella. primum Romanum: secundum iudiciale: tertium præsumptuosum; quartum licitum: quintum temerarium: sextum voluntarium; septimum necessarium. Primum, scilicet Romanum, est iustum. & sit per fideles contra infideles, & dicitur à Roma, quæ est caput mundi. de hære. cap. excommunicamus. Secundum, scilicet iudiciale, etiam est iustum, si fiat auctoritate iudicis habentis merum imperium, non dicentis sibi ius, & debitum ordinem seruantis. quæ verba exponit Hosti en. in sum. de treu. & pa. §. quid sit iustum. Tertium, scilicèt præsumptuosum, faciunt subditi contumaces, & inobedientes iudicibus. & istud sicut est licitum ex parte iudicis inferentis: ita est præsumptuosum ex parte subditi resistentis. de pœn. distinctio. 6. §. 1. ad fin. & de maio. & obedien. cap. si quis. & l. qui restituere. de rei vendica. Quartum, scilicet licitum, dicitur, quòd infertur iuris auctoritate, vt hic. & C. quan. li. se fine iud. vind. & in casibus propulsandæ iniuriæ à se, vel à socio. infra de senten. excommunicatio. cap. dilecto. Quintum, scilicet temerarium, dicitur, quando deficit auctoritas iuris, & iudicis: quod est temerarium in aggrediente, & iustum in defendente, vt s̃. prox. dixi. Sextum, scilicet voluntarium, est, quod ineunt principes inter se, maximè post diffidationem: quod non licet sine superioris auctoritate, vt s̃. dixi. Septimum, scilicet necessarium, est in defensione consistens, vt d. l. vt vim. & d. c. significasti. & d. cap. dilecto. & de his plenius videas vbi s̃. scilicet in summa. & per Ioan. An. s̃. de resti. spoliato. c. olim. il 1. & c. ficut. de iureiuran. & dicam plenius in d. capit. dilecto. ¶ Quartodecimò not. in ver. & postquàm. quòd in pœna, quæ infligitur ipso iure per constitutionem, non requiritur sententia: sed contra id opponit Archid. de cap. vt inquisitionis. s̃. eo. lib. de hære. vbi quis de hæresi prius condemnatur, & post condemnationem recipitur à iudice sæculari: qui non potest ante sententiam iudicis ecclesiastici executionem facere in personam, nec in bonis hæretici: licèt ipso iure sint bona confiscata, vt c. cum secundùm leges. eod. titu. Solu. dicit Ioan. An. post Archid. in nouel. hunc tex. sic intelligendum, quòd non est necesse de prædictis pœnis exprimi in sententia. sed hoc ipso, quòd pronunciatum fuit, illum esse fautorem assassinorum, pœnæ suum sortiuntur effectum; quamuis in sententia specificatum non fuerit. Sicut enim hoc ipso, quòd de capitali crimine quis est damnatus, tacitè

tacitè venit confiscatio bonorũ, vt C. si pen. ap. mors inter. l. si is qui. & l. fi. C. si re. vel accu. mor. fu. & sufficit iudicem pronunciasse accusatorem calumniatum esse in causa, etiam si de pœna nihil dixerit. 2. q. 3. §. notandum. & hoc modo dicit intelligenda omnia iura canonica, & ciuilia, quæ dicunt ipso iure, vel ipso facto aliquem puniri confiscatione bonorum, vel quacunq; alia pœna: vt scilicèt sufficiat iudicem pronuntiare illius criminis talem esse culpabilem. & locus erit pœnis de iure, etiam si in sententia non exprimantur, vt hic, & d. c. cum secundum. Et aduerte, quia Ioan. Andr. solùm loquitur, cum iudex pronunciat in delictis, in quibus pœna infligitur ipso iure per legem. Sed quid in delictis, in quibus pœna venit per sententiam infligenda? Bar. in l. 1. ad Turpil. dicit, quòd quædam sunt delicta, quæ habent nomen à iure, & ex vi nominis comprehenditur delictum, vt furtum, falsum, adulterium, calumnia, & similia. & in istis siquidem est à iure imposita certa pœna: tunc sufficit pronunciare esse commissum delictum, & ita loquitur. l. 1. Item si à iure non reperitur certa pœna statuta. Nam tunc succedit lex, quæ pronunciat super pœna, quæ communiter consueuit imponi pro illo delicto, vt l. quid ergo. §. pœna grauior. de his, qui no. infa. Quædam sunt delicta innominata: vt si iudex pronunciat te percussisse. T. vel ipsius incidisse arbores, vel eius combussisse domum. ista sunt verba magis facti, quàm delicti: quia possunt quandoq; committi absq; delicto. & super istis si iudex pronunciat te alia simpliciter commisisse, non videtur pronunciare super delicto, nisi iudex adijceret pœnam in sententia: vel diceret doloſe, & culpabiliter hæc commissa. hanc differentiam probat ille text. vbi si iudex pronunciat. non probasti: quia hoc potest esse absq; omni dolo, & sine iure, in hoc dubio absoluetur. Sed si diceret. calumniator es: cum non possit esse calumnia absq; dolo: videtur sic distinguendo condemnasse. & dicit hanc practicam vtilem propter ignorantiam assessorum: qui quandoq; pœnam pro delicto infligendam ignorant. possunt enim sine pœnę expressione pronunciare talem deliquisse, & in pœnam succedit potestas legis. Et ex prædictis tacitè infertur, quòd in libello criminali non est necesse, quòd accusator, vel denunciator aliquid concludat de pœna certa: nisi, quòd dicat. quare peto talem puniri iuxta formam nunc seruata solemnitate l. libellorum. de accu. vbi Bar. ita no. cui adde quod no. Inno. in c. cum dilectus. de ordi. cog. super ver. Iustitiam fieri postulabat. ¶ Opp. dicitur hic circa fi. ꝙ si ex mandato mors forsitan non sequatur, tenetur qui mandauit istis pœnis. Sed contra hoc oppo. & videtur, quòd delictum attentatum, & non consummatum non puniatur. de pœ. di. 5. c. cogitationis. & l. 1. ff. quod quisque iur. ibi [quid enim obfuit conatus, cum iniuria nullum habuerit effectum] ad hoc l. item apud. §. si curauerit. ff. de iniuri. vbi delicto non secuto, non puniri manda. ad idem. l. si quis vxori. §. neque verbo. ff. de fur. cum multis si. Solu. ista est longa materia. de qua per Cy. la. Bu. dom. meum Bal. & alios in l. si quis non dicam rapere. C. de epi. & cle. distinctio Cy. est plenior; ideo sequamur ipsum, additis aliquibus dictis Bal. distinguendo sic. Cum quæritur, nunquid delicta perfecta, vel non, puniantur: dic ꝙ aut quis non cogitat delinquere, nec agit, nec perficit: aut cogitat tantum, sed non agit, nec perficit: aut cogitat, agit, & perficit: aut agit, & perficit, sed non cogitat. Primo casu quando non cogitat, nec agit, nec perficit; & non punitur regulariter. quia pœna suos debet tenere auctores, vt l. sancimus. C. de pæ. & cap. quæsiuit. de his, quæ fi. à maio. par. Cap. Fallit in crimine læsę maiestatis, & hæresis quò ad quedam, & in casu cap. felicis. de pæn. & capit. 1. de schisma. Fallit & in alijs certis casibus, prout ibi not. Secundo casu, quãdo tantum cogitat. & tũc aut non persistit in tali cogitatione: & non punitur, nec à Deo, nec ab homine: quia primi motus non sunt in nostra potesta te secũdũ Philosophũ. aut in tali cogitatione psistit: & tũc punitur in foro pœnitentiali, non iudiciali. Fallit in hæresi, vbi sola mentis deliberatio sufficit ad consummationem delicti: nec requirit aliquem actum extrinsecum. vnde mentalem hæreticum, licèt ab extra non ostenderit signa hæresis, puniet inquisitor, si per eius confessionem sibi de hoc constaret: quia de occultis cordis alterius iudicare non posset. Tertio casu, quando cogitat, sed non perficit: & tunc aut quæritur de actione ciuili cõtra talem concedenda: & nõ datur, vt l. vulgaris. §. qui furti. ff. de fur. Fallit, vbi delictum illud attentatum, & non consummatum posset trahi in exemplum, vt l. si quis seruo. C. de fur. Aut quæritur de actione criminali contra talem concedenda: & tunc aut peruenit ad actum proximum, aut remotum. Primo casu aut non perfecit; quia noluit: & non punitur, vt l. falsi. C. de fal. aut quia non potuit: & tunc aut fuit impeditus impedimento iuris: & non punitur, ac si perfecisset, vt l. inter omnes. §. fin. de fur. Aut impedimento facti: & tunc in atrocibus dicunt quidam, quòd punietur perinde ac si consummatum esset, vt l. si is qui cum telo. C. ad leg. Corne. de sicca. Alij dicunt, quòd punietur mitius. quod videtur æquius Cy. per l. 1. ff. de extraor. cri. In leuioribus, dicunt quidam, quòd ei parcitur, vt l. 1. ff. quod quisque iu. sed ibi non est propriè delictum secundùm Iaco. de Are. Quarto casu, quando cogitat, agit, & perficit: & tunc punitur, nec per pœnitentiam definit esse nocens, vt l. qui ea mente. ff. de fur. Fallit in certis casibus, quos ibi tradit Bar. per modum distinctionis. dic vt ibi. Quinto & vlti. casu, quando non cogitat: tamen egit, & perfecit. & tunc dicit Cy. quòd aut commisit delictum casu, aut culpa. Si casu, & tunc aut talem casum præcesserit culpa: & punitur. ff. de dam. infec. l. fluminum. §. hæc stipulatio. & de ac. & ob. l. ex maleficijs. §. is quoque. & l. 1. de legi. Si verò culpa non præcesserit: & punitur. ff. de admi. re. ad ci. perti. l. 2. §. si eo tempore. & de pæ. l. respiciendum. & C. ad leg. Cor. de sicca. l. 1. Secundo casu quando delictum est commissum culpa. & tunc aut culpa lata, aut leuissima, siue leui. si lata, punitur, sed minus, quàm si fuisset in dolo, vt ff. de sicca. l. in lege. & quod not. in l. videamus. ff. de in lit. iur. Si verò deliquit culpa leui: & minus adhuc punit, vt ff. de reg. iur. l. quicqd calore. si verò culpa leuissima, minus adhuc punietur, vt ff. ad leg. Aqui. l. scietiã. §. qui cum aliter. his tamen duobus vltimis casibus non punitur criminaliter, sed ciuiliter tantùm, secundùm Cy. Tu dic de his delictis leui culpa, vel leuissima, perpetratis, an criminaliter puniantur, vt no. Bar. in d. l. respiciendum. ista est distinctio Cyn. in effectu in d. l. si quis non dicã. licèt super certis membris prædictis alleget quædam iura, quæ videntur contrariari, quibus respondet, vt ibi. Procedit autem illa distinctio, qñ delictum cogitatum, attẽtatum, perpetratum, & perfectum cadit sub illa specie delicti, in qua delinquere cogitauit. Si autem cogitauit de vna specie, & incidit in aliam: vel cogitauit minus, & deliquit plenius. do. Bald. tangit in d. l. si quis non dicam. & remittit ad l. eum qui. §. si iniuria. de, iniu. ff. & l. quoniam multa facinora. C. ad le. Iul. de vi. adde, quòd pœna, quæ imponitur ipso iure, vel ipso facto per legem, semper requirit factum consummatum, vt not. Ioan. Andr. singu. in regu. in pœnis. de regu. iu. in Mercu. alibi etiam dicit Bar. quòd pœna, quæ infligitur ipso iure, nun quàm potest crescere per inficiationem. quod est vtile ad statuta, quæ contra negantem maleficium augent pœnam. Nam in pœnis ipso iure per legem inflictis non habet locum illud statutum, vt ipse no. in l. id quod. ff. de pecu. lega. ¶ Iuxta ꝓdicta quæro, vtrum in delicto inchoato in vno loco, & perfecto in alio attendamus locum principij, an finis. puta, dicat statutum, ꝙ villa teneatur capere malefactorem, aliàs puniatur. quę villa tenebit ne in prædicto casu, quo in vna est inchoatũ, in alia est consummatũ delictum? determinauit La. ꝙ vtraq; villa teneatur. qđ dic per do. Bal. in d. l. si quis nõ dicã. Vbi re

quirit, vtrùm in pœnis ſtatutorum proceſſum ad actũ proximum puniatur pro delicto conſummato. Breuiter dicit, q̃ in pœna legis municipalis ſtabit ſtrictæ naturæ verborum. vnde ſi ſtatutum dicit. Adulter decapitetur, requiretur actus conſummatus. & ita tenet Specu. & Cyn. in d. l. is qui cum telo. ¶ Vltimò pro intelligentia prædictorum vide not. in prælleg. cap. in pœnis. in Merc. vbi enumerat multos caſus, in quib. ipſum attentare habetur pro cõſummatione delicti, Inter alios enumerat caſum huius c. vbi punitur ſolum mandatum, etiam delicto non ſecuto. & ita hic in nouel. vbi ſubdit ad fi. quòd quò ad Deum, & in delictis conſummatis habet locum pœnitentia, vt in iuribus, quæ allegat.

SVMMAE.

1 *Clericus de delicto querelam proponens coram iudice ſæculari debet proteſtari, quòd vindictam ſanguinis non intendit.*
2 *Offenſus emendam damni iam illati petere poteſt.*

CAP. II.

PRælatis vel. Primò ponit dictum, quod ſe cundò probat per euitationẽ abſurditatis, ibi[alioquin.]Pro intelligẽtia. c. præmitte, q̃ ex delictis, maximè publicis, oritur duplex actio, ciuilis, & criminalis. ciuilis datur parti ad intereſſe. criminalis datur rei publicę ad pœnã, vt l. ſtor edixit. ff. de iniu. & l. fi. de pri. deli. facit c. tuæ. de procur. vbi in crimine adulterii oritur ciuilis ad ſeparationem thori, & repetitionem dotis, vt c. 1. vt lit. nõ cõteſta. & criminalis ad vindictam publicam, vt l. 2. §. ſi publico. ff. de adulte. facit quod no. in c. at ſi. de iudi. Clericus igitur poteſt agere ciuiliter ex delicto pro ſuo intereſſe. conſequendo. nec imputatur ſibi, ſi reperto delicto, iudex criminaliter puniat delinquentem, vt in iſto c. ¶ Not. primò, quòd omiſſa criminali accuſatione, poteſt quis de crimine ciuiliter agere. vtranque autem. ſ. criminalem, & ciuilem non videtur, q̃ poſſit intentare, vt l. interdum. ff. de pub. iu. & an ſentẽ
1 tia lata in vna præiudicet in alia. ỹ. dicam. ¶†† Secundò not. quòd clericus de delicto querelam proponens coram iudice ſæculari debet proteſtari, quòd ad vindictam ſanguinis non intendit. Ex quo colligo, quòd ſi omiſſa hac proteſtatione, ſimpliciter querelam proponeret, imputaretur ſibi mors per iudicem illata: quod eſt verum, quando tale erat delictũ, ex quo debebat tali pœna puniri. ſecus ſi imperitia, vel ſæuitia iudicis ſit proceſſum ad talem pœnam. quia tunc prælato taliter conquerenti non imputaretur talis imprudentia, vt l. ſi per imprudentiam. ff. de euictio. & l. qui cum maior. §. fina. de bo. lib. & idem ſi petita executione ſententiæ in ciuili latæ pro clerico contra laicum, laicus familię reſiſtens occiditur, vel mutilatur. hoc enim non clerico, ſed ſuæ duritiæ imputatur, vt §. eod. c. poſtulaſti. proteſtatio igitur, de qua hic, tunc habet locum, cum ex narratione facti præſumptis poteſt comprehendi ciuiliter, & criminaliter. debet enim tunc talis duplicitas temperari verbis per clericũ querelantem, vt hic patet. Sicut actio, quæ infamat, intentata cõtra patrem, vel patronum per filium, vel libertum, eſt verbis temperanda, vt l. 2. §. aduerſus. ff. de do. excep. & l. non debet. & per iſta bonum eſt conſilium, quod tradit hic Ioan. And. clerico querelanti: vt dicat [conqueror potius, quàm accuſo:], vt ſic teneat ſe cum verbis, quibus vtitur. iſte text. putat tamen, quòd quamuis dicat [accuſo.] ſi tamen adſit proteſtatio, vt hic, ceſſat irregularitas. nam & querela inofficioſi licèt perſequatur regulariter rem familiarẽ: tamẽ dicitur accuſatio, vt l. in arena. & l. in parentibus. C. de inoffic. teſtamen. ¶ †† Tertiò not. quòd offenſus poteſt petere emendam damni iam illati, & prouideri etiam in futurum, ne ſimilia malefactor illẽ præſumat. quod intellige, quando de
2 iteratione offenſæ eſſet præſumptio contra malefactorem, putà eſt notabilis, & potens vicinus, quem offendit, & damna intulit in perſonis, animalibus, & alijs rebus. de quo dic, vt dixi. §. c. proxim. in 6. nota. ¶ Quartò not. quòd propoſita querela contra malefactorem ciuiliter iudex quandoq; procedit ad vindictam ſanguinis, iuſtitia exigente. & hic aduerte, quia ſi in caſu huius c. iudex laicus poterat cognoſcere de ciuili, & criminali: ſicut poteſt hic Poteſtas Bonoñ. tunc ſi actum eſt de crimine ciuiliter, de quo conſtet: videtur, quòd talis iudex poteſt talem punire criminaliter, etiam ſi ad hoc non ſit actum. & hoc ſonat iſte text. quod forte eſſet verum, quando de tali crimine ciuiliter intentato conſtaret per confeſsionem rei. quo caſu cum per ipſam confeſsionem in iudicio ſit effectum crimen notorium: videtur, quòd iudex poſſit ipſum punire ſine alio proceſſu, vt no. Inn. in c. qualiter. il 2. de accuſ. & cap. cum ſuper. de confeſ. Si verò per teſtes, vel alias probationes conſtaret de crimine ciuiliter intentato: non videntur probationes illæ, vel acta habita in ciuili facere plenam fidem in criminali, vt C. quan. ci. ac. cri. præ. l. 1. facit c. 1. de excep. & c. cum dilectus. ad fin. de ord. cog. hoc ergo caſu quando aliter. ſ. quàm per confeſsionem, conſtat iudici de crimine: quomodo poteſt intelligi iſte text. vt mortem inferat, iuſtitia exigente? credo per inchoationem noui proceſſus per viam inquiſitionis: quaſi proceſſus ſuper crimine in ciuili ſufficiat quò ad hoc, vt iudex poſsit de tali crimine inquirere, de quo conſtat ſibi per probationem in ciuili proceſſu: vt ſic iſte ſit de caſibus, in quibus de iurę ciuili poſsit iudex procedere per inquiſitionem, ſicut in certis alijs: de quibus per Bar. in l. 2. §. ſi publico. ff. de adulter. & hoc etiam modo poteſt intelligi iſte tex. Si autem iudex, qui cognoſceret de crimine ciuiliter, non eſſet iudex competens in crimi nibus: non videtur, quòd poſsit inferre mortem, vel aliam pœnam infligere. Sed quid erit de crimine coram eo probato? nam impunitum remanere non debet, vt c. vt famæ. de ſen. excom. & l. ita vulneratus. ad leg. Aqui. videtur, quòd debeat, remittere ad maiorem iudicem, vt l. diuus. ff. de fal. & in Auth. de teſti. in 2. coll. facit quod no. Inno. in c. pen. & vlti. de pœ. & omnino vide quod no. Cyn. in l. fi. C. de ſpor. vbi dicit, quòd ſi iudex poteſt cognoſcere vſque ad 40. delinquentem coram ſe non poterit punire vltra. & ſi delictum illud maiorem pœnam exigat, reſiduum iuſtitiæ pertinebit ad principem, qui poterit punire in illo exceſſu. & vide etiam quod ipſe no. in l. nullum. C. de teſt. vbi de teſte, qui deponit falſum coram iudice: an ſit iudex in illius criminis punitione, licèt alias non ſit iudex ſuus, tex. ibi vĩ, q̃ ſic. quod no. ¶ Iuxta prędicta quæro. Iudex maleficiorum fert ſententiam ſuper pœna.: an in eadem ſentẽtia poſsit delinquentẽ condemnare ad reſtitutionem rei ſubtractæ, raptę, vel inuaſæ? videtur, quòd non. quia ciuilis, & criminalis non poſſunt ſimul intentari in libello, vt l. interdum. ff. de pub. iu. ergo nec deduci in ſententia, quæ debet eſſe cõformis petitioni, vt l. vt fundus. commu. diui. & c. licèt. il 2. de ſimo. Item, vt dixi. §. iudex ciuilium non cognouit de crimine, ſed remittit. ergo ecõuerſo iudex criminalium non debet pronunciare, vel ſe intromittere de ciuili: ne promiſcuis rerum actibus turbentur officia, vt l. conſulta diualia. de teſta. Do. Bar. de hoc not. in l. interdũ. §. qui furẽ. ff. de fur. vbi dicit, quòd licèt iudex maleficiorum non poſsit de ciuili cognoſcere, vt l. ſolemus. §. latrunculator. ff. de iudi. tamen incidenter poterit cognoſcere de quæſtione ciuili, deſcendente ex eodem facto, de quo criminaliter cognoſcit, iubendo rem reſtitui, vt eſt caſus in d. §. qui furem. & l. 4. §. ſi dicantur. ff. ſi. reg. Et per hoc infert, q̃ procedit libellus, ſeu accuſatio de damno dato, vel robaria, dicendo [peto eum puniri, & condemnari, & rem mihi reſtitui, vel emendam damni:] nec videtur intentari ciuilis, & criminalis in eodem libello, concord. dicta l. interdum. ſed videor intentare criminalem tantùm, & implorare officium iudicis, vt inciden-
ter faciat mihi rem reſtitui, ſeu damnum emendari ſecũdùm formam

formam prælle. §. interdũ. & ſic intelligit l. medicus. de va. & extraor. co. & l. qđ euitandi. C. de con. ob tur. cau. facit qđ not. Cy. in l. ſi quis à ſe fundũ. C. ad leg. Iu. de vi. in 3. & vlt. q. vbi tenet, q̃ iudex ſiue per viam accuſationis, ſiue inquiſitionis ſit proceſſum, criminaliter non poſsit condẽnare ad rei reſtitutionẽ, primò quia ad illam non fuit actũ, & fatuus eſt iudex, &c. vt l. fi. de fideiuſ. Item non põt condẽnare vltra, q̃ petitũ fit, vt l. ſi ex teſtamento. de exco. rei iud. Itẽ fruſtra diceret lex, q̃ ſi eſt actũ criminali, poteſt poſtea agi ciuili. non enim eſſet opus, ſi poſſet eadẽ ſententia condẽnare. & dicit, q̃ omnes ita tenent. Bart. aliter vt vidiſtis, vt probant. ll. quas all. & ibidẽ tenet in c. cũ oporteat. de accu. cui reſpondit Cy. & intelligit illud dictũ quò ad forũ pœnitentiæ, nõ quò ad forũ iudiciale. ¶ Vltimò quæro iuxta prædicta, vtrùm ſententia lata in criminali proſit, vel noceat in ciuili. Legiſtæ dicunt, q̃ aut vtraq; cauſa tàm ciuilis, q̃ criminalis tendũt ad vindictã, vt actio iniuriarũ, & accuſatio: & ſententia lata in vna parit iudiciũ in alia, ſiue fuerit abſolutoria, ſiue condẽnatoria, vt l. prætor edixit. §. 1. ff. de iniur. Si verò ciuilis perſequitur rem familiarem, criminalis vindictã publicam: & tũc aut ſuper vna fertur abſolutoria ſuper facto, quaſi crimen nõ ſit cõmiſſum. aut ſuper iure, quaſi non ſit probatũ, vt præfertur. Primo caſu obſtat exceptio rei iudic. primò per l. præſes. C. de plag. ſecũdò p rationẽ. quia quãdo illud idem, qđ eſt examinatũ in vno iudicio, venit examinandum in ſecundo, ſemper obſtat exceptio rei iudica. vt l. ſi quis cũ totum. ff. de excep. rei iud. in §. planè. & §. ſi ancillam. & tenet Dyn. in c. nullus pluribus. de re. iur. ỹ. e. lib. Si verò abſolutoria fertur ſuper iure, quaſi non probatum, non obſtat exceptio rei iudi. ar. ff. de excep. rei iud. l. duobus. & hoc tenet Dyn. in d. c. nullus. & Cyn. in l. 1. C. quan. ciui. act. cri. præ. aut dubitatur: & tunc dicit Barto. q̃ ſententia abſolutoria videatur lata in dubio: qa non probatum, vt l. Iul. & quod ibi not. de cond. inde. & l. pcur. ad exhib. §. 1. ff. rẽ ra. hab. In iure dicit, q̃ in dubio videtur præſtitum ſuper facto, quaſi non debitum, vt no. in l. fi. d
2 iureiu. ratio differentiæ inter ſententiam, & iuramentum eſt quò ad hoc, dupliciter. primò quia iuſiuran. habet vim ſolutionis. ſecũdò quia ille, qui iurat de eo, quod ſcit, & de facto ſuo: vnde poteſt rectè ſcire, & iurare non eſſe factum, vel cõtractum, iudex non iudicat de facto alieno. Et ideò non poſſet purè dicere eſſe factum, vel non factum. ideò ſuper eo, de quo cognoſcit (ſcilicet an actor probauerit, necne) videtur pronunciare, arg. l. cum heredes. de acqui. poſ. Si verò ſentẽtia abſolutoria eſſet lata ſuper vna: tunc non prohibetur redire ad aliam, vt l. prætor. §. 1. ff. vi bo. rap. vbi per p̃dicta dicit Bar. etiam plenè per eum, an probationes receptæ in vna proſint, vel noceant in alia: & an poſt dicta teſtificata in vna poſsint ſuper eiſdem articulis publicatis, produci teſtes in alia. dic vt ibi. Item quæ dicta ſunt, habent locũ, quando crimen examinatum eſt in vno iudicio per modum principalis intentionis: quia tunc habet locũ prædicta diſtinctio, an noceat in alio iudicio aduerſum effectum inſtituẽdo. Sed ſi crimen eſt examinatum in vno iudicio per modũ exceptio. pone in c. cum dilectus. de ord. co. tunc vtrùm poſsit in alio iudicio refricari per modum principalis intentionis. dic vt no. Cy. in d. l. 1. C. quan. ci. ac. in 3. q. ver. 2. loco. & Barto. in d. l. ſi cui. §. ijſdem. de accu. & Ioã. An. poſt Inno. in c. cum dilectus. de pur. ca. vbi dixit, q̃ de crimine agitur multis modis, per accuſationem, denunciationem, inquiſitionẽ, & receptionẽ: an ſententia lata ſuper vno modo præiudicet in alio. dic, vt ibi dixi. & c. de his. de accu. vbi quid iuris, ſi actũ eſt ad pœnitentiam. dic, q̃ non impedit, quin poſtea agi poſsit ad vindictam publicã: nec vnum forum tollit pœnam alterius, vt ibi not. alleg. hoc Ioan. And. in nouel. de iſto rancore animi dimittendo. quod per te videas &c.

SVMMAE.

1 *Paria ſunt occidere, & mutilare quò ad irregularitatẽ cõtrahendã.*
2 *Mors mandanti imputari debet.*
3 *Proteſtatio an releuet ab irregularitate.*

CAP. III.

IS qui mandat. Ponit dictum: cuius cauſa ſubdit, ibi[cum mandato.]

1 ¶†† No. q̃ quò ad irregularitatẽ contrahendã paria ſunt occidere, & mutilare. cõcor. e. ti. Cle. ſi furioſus. & in concor. in glo. 5. ¶ Secũdò nota, q̃ quando culpa eſt ordinata ad caſum, caſus omnis, qui ſequitur, imputatur culpabili. concor. ỹ. depo. c. bona fides. nam contra doloſum, & culpabilẽ ſem per inſpicitur quod euenire poteſt, vt not. in l. diuortio. ff. de nego. geſt. facit quod no. in c. ſicut nobis. §. de iud. ¶ Tertiò no. q̃ iſte tex. loquitur, cum mandatum fuit illicitum; q̃ tũc mors, & quicquid ſequitur, imputatur mandãti. ſi autem fuit licitũ, dicit in nouella, q̃ non imputatur mandanti: pone exẽplum, cum ad expugnandum caſtrum epiſcopi plures cõueniunt. ſi enim epiſcopus ſubditis mandat, q̃ arma capiant, & viriliter ſe defendãt: licèt homicidia, & mutilationes ibidem perpetrentur, non erit irregularis epiſcopus, qui mandauit.
2 quod dic, vt no. §. eo. c. ad audientiam. in nouel. ¶ † Quartò nota, q̃ ideò imputatur mandanti mors, ſiue mutilatio ſubſequens? Io. An. ſentit, q̃ ſic. qui dicit, q̃ ſi ſolam aggreſſuram conſuluit, & ex ipſa ſequatur mors, vel trũcatio, ſit irregularis. & de iſto conſulente multas. q. tangit in d. c. ad audientiã. in nouel. Primò quærit. ſi quis non conſuluit homicidium directè, ſed indirectè (puta ſuaſit iactum machinæ, vel baliſtę; vel q̃ fiat inſultus ad caſtrum capiendum, & exinde aliquis interficiat) vtrùm conſulens ſit irregularis? tenet, q̃ ſic; quia occaſionem veriſimilem, & propinquam dedit homicidio. Idem dicit in 2. q. in nouella. ſi non conſuluit caſtrum expugnari: ſed furti-

uè,& proditorio modo capi. In ſexta q. quæſiui poſt eum. qd iuris, ſi diu poſt mandatum, vel conſilium ſequatur delictum: an mandans,& cõſulens teneatur,& qualiter vtriuſq; debeat fieri reuocatio, ne poſtea teneatur. dicam. ℣. de ſenten. excõ. c. cum quis. vbi reſeruo hanc materiam de mandante,& mãdatario circa delicta.

Rub. De vſuris.

SVMMAE.

1 *Vſura dicitur vorago.*
2 *Vſura an numeretur inter peccata.*
3 *Occaſio delinquendi tolli debet.*
4 *Alienigenæ non debent recipie volentes fœnus exercere.*
5 *Laici alia pœna puniuntur, quàm clerici.*
6 *Laici delinquentes in vſuris, puniuntur per cenſuram eccleſiaſticã.*
7 *Vſura quid ſit.*
8 *Pecuniam dans mercatori, vt de lucro partem habeat, an ſit vſurarius.*
9 *Emens vilius, vt carius vendat, an peccet.*

CAP. I.

VSVRARVM. Diuide, vt in j. glo. dicit in nouel. q hæc conſtitutio fuit facta propter Florentinos, Senenſes, Piſtorienſes, Lucanos, & Aſtenſes, qui circuibant diuerſas prouincias ad exercendum vſuras immoderatas. & quia ſuper multos prælatos, & principes recipiebantur; ideò hic

1 prouiſum. ¶ †Nota, q vſura[a] dicitur vorago. vnde Lucanus.

2 *Hic vſura vorax, auidumq; in tempore fœnus.*

Sed dices. quomodo põt deuorare animam, cum ſit immortalis? dic ſecundùm beatum Greg. 4. Dialogorum. q anima eſt immortalis quò ad viuere; quia illud nunquã amittit: ſed eſt mortalis quò ad bene viuere, qđ perdit per mortale peccatũ. Faciunt enim contra vetus teſtamentũ. vnde quærit pphera: Domine quis habitabit in tabernaculo tuo: aut qs habit in loco ſancto tuo? Cui Deus reſpondit. Qui ſuam pecuniam non dedit ad vſuras. 14. q. 4. c. ſi quis oblitus. & c. quoniam. Item faciunt contra Euangelium Lucæ. Mutuum dãtes, nihil inde ſperantes. Item faciunt contra prohibitionẽ omnium ſanctorum patrum, vt patet 14. q. 34. & 5. & per totum. Item faciunt contra conſtitutiones Eccleſiæ, vt hic, & ℣. e. per totum. Item faciunt contra conſtituriones nouas ciuiles, vt patet in eo, quod no. 10. q. 5. c. quid dicam. in glo. & ℣. eo. c. quia in omnibus. in j. glo. Ex iſtis dicit Archidia. q vſurarij dicuntur raptores. Item pauperum trucidatores. Itẽ acceptatores turpis lucri auaritiæ cauſa. dicuntur etiam inſideles: poſſunt etiam dici fures. Item ſerui. Item capite diminuti. Item filij diaboli, non naſcendo; ſed imitando ipſius opera. dicuntur etiam maledicti. vnde ſuper omnes mercatores maledictus eſt vſurarius. Prædicta confirmat Archi. multis iuribus, de quibus hic per eum. ¶ Et prædicta faciunt ad

2 q. vtrũm vſura numeretur inter illa peccata, quæ ſunt peccata; quia prohibita, vt fuit peccatum primi parentis. ſ. peccatum prohibitum non ex ſui natura. an verò numeretur inter peccata prohibita; qa peccata,[b] habentia in ſuo genere malitiam conoluram, vt ſunt illa, de quibus Exodi, 5. & eſt ſimilis conſideratio in ſymonia, vt legitur,& no. de of. deleg. c. ex parte, il. 1. cum ſuis remiſ. Io. An. plenè de hoc no. in reg. peccatum. in Mercu. & arg. primo, q vſura ſit peccatum; quia prohibita; nõ quia in genere ſit mala, vel habeat malitiam cõuolutam. Nam quandoq; ille contractus poteſt eſſe vtilis rei publicæ,& partibus gratus, & vtilis: ſi fortè paſcit pauperes ex eis morituros fame; vel redimit captiuos, & alia etiam opera charitatis poſſunt inde ſequi. Item ſi eſſet in ſuo genere malum, ius canonicum,& ciuile nõ permitteret quandoq; vſuras. quod faciunt, vt ℣. eod. c. 1. & c. conqueſtus. & ca. ſalubriter, contrarium tenet, ſ. q contractus vſurarius ex ſui natura ſit vitioſus,& malicia conuolutus. primò probat auctoritate Ariſto. qui nulla ductus ratione, niſi naturali, vſuras deteſtatus eſt primo Polyticorum. quod non dixiſſet, niſi eſſet ex ſui natura vitioſus. Secũdò patet; quia rapina eſt actꝰ ſui natura vitioſus: qui autem vſuras extorquet, rapinam cõmittit. 14. q. 4. c. ſi quis ergo. confirmat hoc multis rationib. in 2. q. ſuper d. reg. peccatum. & ſic concludit, q vſura ideò prohibita; quia in ſe vitioſa: non vitioſa; quia prohibita. idem Io. Cal. in commento c. nauiganti. eo. tit. vbi dicit, q inſpecto facto, exaggerandum fuit iſtud crimen. Nam vſurarius Deũ cõtemnit audacius, quàm alij peccatores: cum alijs peccatis erubeſcat homo: ſed illo minimè. facit. ℣. eo. c. quia in omnibus. Item naturam eludit expreſsius, qui rem, quæ non germinat, germinare facit: & vtitur re ad alium vſum, quàm à natura, vel ab arte fuerit ordinata, contra id, quod habetur. 22. q. 3. c. in his autẽ. & ℣. de relig. do. c. de xenodochijs. Item ſcripturam reſpuit apertius. nam ſi perfectè crederet ſcripturæ: non eſt veriſimile, q tam apertè contra ipſam attentaret. ad hoc. 14. q. 4. c. nec hoc. Item iura ſpernit diutius. Nam ſæpiſsimè vſque ad mortis articulum perſeuerat, non obſtan te iurium prohibitione. & propter hoc emanauit. c. quia in omnibus. ℣. eo. & c. ℣. proximum. & fuerunt iſta verba Ioan. And. in d. c. peccatum. in 3. q. ad fin. ¶ Secundò no. q per iſtam conſtitutionem augetur pœna concilij. ℣. eo. c. quia in omnibus. & ſic illa noua cõſtitutio non tollit illam antiquiorem, ſed corroborat. Ex quo ſequitur, q quis punitur varijs legibus de eodem delicto: & vna pœna nõ tollit aliam, ſed cõcurrit, contra l. ſenatus. ff. de accu. & c. at ſi. de iudi. ſed dic de hoc, vt no. in l. qui ſepulchra. C. de ſepul. vio. per Cy. & l. 1. ff. vi bono. rap. vbi per Barto. de concurſu pœnę ſtatutariæ, & legalis. ad hoc ff. de publica. l. 1. §. dixerit aliquis. ¶ †Tertiò nota in ver. & quia. q debet tolli occaſio delinquẽdi. de quo in glo. not. q. & ℣. eo. lib. de ſta. mona. c. vno. in fi. & C. de lati liber. tollen. l. 1. §. ſed ne furandi. & 14. q. 3. nec hoc quoque. ¶ Quartò nota, q hæc ponuntur vt diuerſa, vniuerſitas, collegium,& ſingularis perſona. & dicit, q vniuerſitas eſt plurium corporum inter ſe diſtantium vno nomine ſpecialiter eis de putata collectio. & per hoc vniuerſitas ab exordio in vno cõſtitui non poteſt: licèt in vno poterit conſeruari, vt l. ſicut. §. fi. ff. quod cuiuſq; vni. no. & ℣. de poſtu. c. gratum. ſunt & alia nomina plurium capitum inter ſe diſtantium collectiua, vt corpus, ſocietas, & collegium: quæ in quo differant inter ſe, vide in l. 1. ff. quod cuiuſq; vni no. vide etiam quod not. in ca. ad Romanam. ℣. eod. lib de ſent. excom. ſuper glo. per hanc. in nouel. & colligẽ ex hoc tex. q vniuerſitas poteſt delinquere, & puniri, alia tamen pœna, q̃ ſingularis perſona, de qua per glo. in c. dilectus. de ſymo. & c. grauem. de ſent. excõ. per

3 Inno. & l. aut facta. ff. de pę. per Bar. ¶ †Quintò nota, q alienigenæ non debent recipi in terris alienis, volentes fœnus publicè exercere. & ad hoc non debet aliquis domum locare. ad aliquam igitur mercationem honeſtam conducere non ꝓhibetur: dumtamen hoc colore quæſito fœnus non exerceat. ponit exempum Io. An. in illo, qui conducitur ad emẽdũ, & vendendum pannos: & illi, qui indiget pecunia, vẽdit carius, & poſtea ab eodem ſtatim ipſos emit vilius. in tali enim habebit locum illa conſtitutio. & de illa fraude, & alijs vide ℣. de emp. & vendi. c. ad noſtrã. in nouel. ſuper verbo mutuũ. ad fi. glo. facit Cle. grandi. §. ceterum. ℣. eod. & aduerte quia ad hoc vt habeat locum illa conſtitutio, requiritur q non ſit inde oriundus. & ſic licet ſit alienigena, vel incola, includitur ſub illa prohib. ſecundùm gloſſ. quod intelligit verum in nouel. niſi ſit ſub eodem dominio. Talem enim nõ arctat illa conſtitutio: licèt inde oriundus non ſit. ſufficit ergo, q terra originis ſit ſub eodẽ dominio

dominio conducẽdi domum nõ arctetur illa conſtitutione, ſm̃ eum ſuper ver. in terris ſuis. ¶ Sextò nota dũ dicit, [expellant nunq̃ aliquos tales de cetero admiſſuri.] ſi hoc vltimũ nõ fuiſſet dictũ, videret, q poſt expulſionem potuiſſet admitti. quare conſtitutioni ſatisfactũ fuerit expellẽdo: & ſic facit ad q. Si ciuitas, vel caſtrum condemnetur ad deſtructionem murorũ: an poſt deſtructionem poſsint reparari, quaſi pœna fuerit conſummata per ipſam deſtructionem? quod videtur, niſi in ſuia dictũ fuerit, q non poſsint reparari. de qua q. dixi ℣. de cõſti. in c. ex literis. & per Cy. C. de pę. l. ſeruus. & ꝑ Bar. in l. qui adulteriũ. ff. de adul. facit etiam ad q. de illo, q iuxta formam laudi rem tradidit: & reuerſa re ad eum, iterum conuenitur, vt tradat vigore eiuſdem laudi: vtrũ teneatur, poſtq̃ ſemel paruit. de qua per Bart. in l. fideiuſſor. de lega. 1. & l. in

5 numerationibus. de ſolu. ¶ †Septimò nota in §. qui verò. q alia pœna puniuntur clerici, alia laici, alia vniuerſitates,& collegia contrarium facientes. & no. gl. q̃ dicit, q dicitur facere cõtrariũ, qui patitur eos ſtare in loco, vel omittit expellere, & ſic non facere quod quis deberet facere, vt dicit glo. quã not. & eſt tex. ff. de his, q̃ in frau. cre. l. 3. & l. ſi mora. ſol. mat. Item aduerte, inquantũ tex. loquitur de vniuerſitate eccleſia ſtica, nõ ſeculari. Gul. & Archid. intelligunt de vtraq; . vt ſic gñraliter dictũ, generaliter intelligatur. de priuil. c. qa circa. cũ concor. Io. An. in nouel. dicit, q ille intellectus eſt nimium rigoroſus, & includeret totum orbem iſtud interdictũ; ideò prior intellectus ſibi magis placet. Ego credo, q intellectus Gul. & Archid. ſit verior. nam cũ ille verſ. ſi vero. comprehẽdat omnes ſupra ſpecificatos contrariũ facientes. & ℣. dictum ſit de vniuerſitate in genere. hic ergo hoc, quod ſequit, generaliter debet intelligi: vt ſic ſint talia ſubiecta, qualia prædicata demonſtrant, vt l. ſi. §. cui. ff. de vino, tri. & oleo leg. Item niſi ſic intelligamus, vniuerſitati ſæculari in hoc cõtrariũ facienti non imponeretur aliqua pœna per iſtam conſtitutionẽ: cũ tamen generaliter prohibeat, & pœnam ſubiungat. Nõ obſtat quod dicit, q ver. ceterùm. puniet vniuerſitates ſæculariũ; qa punit eos in ſingulari, nõ in communi: ſicut ℣. eis ſingulariter ſupradicta prohibuit, ibi [vniuerſitas, vel ſingularis perſona] &c. Non obſt. q ſm̃ iſtum intellectũ totus orbis eſſet interdictus; qa eſt fatendũ ita eſſe, vbi iſta attentant̃, & licèt iſtud ſit rigoroſum, nõ minus durũ eſt, q epiſcopi, prælati, & minores clerici ſint ſuſpenſi, & excõicati, vt dicit in ver. q verò. cõtra iſtam igitur iuris aſperitatem remediũ eſt, vt ipſe dicit in nouel. poſt Franc. q ordinarij hanc cõſtitutionem frequenter faciant publicari, ſicut eis præcipitur in c. 1. de loca. & c. ſicut olim. de accuſa. & qa nec illa, nec alia eis incumbentia peragũt, poteſt eis obijci id, quod no. in illis ver. ℣. de re. eccl. nõ alie. c. fi. ibi notatis.

Epiſcopi muti iure ſuo nolunt vti.
Cum ſint cornuti, non audent cornibus vti.

6 ¶ † Octauò nota in fi. q laici delinquentes in prædictis puniunt per cẽſuram eccleſiaſticam. & hoc ideo qa ſcdm Garſ. propter periculũ aiarum iſtud crimen vſurarũ eſt crimen eccleſiaſticũ. Nam cum leges neceſsitates, & vtilitates hoĩm conſiderantes iſtud crimen permittrerent, neceſſariũ fuit ꝓuidere per conſtitutiones canonicas ſaluti animarum, prouidentes, vt iſtud crimen coerceretur. de quo hic plenius in nouel. ſuper ver. animas deuorat. ¶ Quia ſuper iſto c. bene cadunt aliquæ vtiles q. examinatæ alibi plenius per Doc. ideò hic ipſas ſuccinctè referam: vt ſic iſtud c. habeat bonam do-

7 tem. ¶ †Primò ergo q̃ro, qd eſt vſura. Io. An. in d. c. peccatũ. ponit duas diffinitiones prima eſt, q vſura eſt lucrum ex mutuo pacto debitũ, vel exactum. Inquantum dicit, [ex mutuo] ponit, q ẽ materia in vſura; qa vſura nõ gignit materialiter, niſi ex mutuo: qđ cõſiſtit in rebus cõſiſtentibus in põdere, numero, & menſura: & q̃ritur in iſtis magis, q̃ in alijs, dic, vt ibi per eum. ad fi. 1. q. inquantum aũt ſubditur in prædicta diffinitione, [pacto debitũ, vel exactum] ponitur quod eſt formale in vſura, ſ. ipſa lucri exactio, ſiue obligatio in pactũ de ducta. Ex illa diffinitione inferẽ, q vbi nullũ præceſsit pactũ, vel obligatio: ſi ſponte aliquid vltra ſortem offerat, poteſt illud recipi tanq̃ gratis oblatum, differũt iſta. ſ. petere, vel ſine petitione oblata ſponte recipere. & ideò dicit lex, q quædã honeſtè dantur, q̃ non honeſtè petuntur, vt l. 2. de orig. iur. & canon dicit, q oblatio nullã turpem maculam ingerit, q̃ non ex ambientis petitione proceſsit. 1. q. 2. c. ſi eꝑm. & c. q̃ pio. & 18. diſt. c. de eulogijs. & 13. q. 2. c. queſta eſt. præſumitur em̃ eſſe grata donatio, quàm obligatio, vel pactio nõ præceſsit, vt l. rem; legatã. de adi. leg. & l. cum per errorem. de reg. iu. qñ iſta ſint vera, patebit ex ſequenti q. cũ his, q̃ ſtatim ſubijciã: & talis vſura eſt quicqd ſorti accedit. 14. q. 3. c. pleriq;. addit huic diffinitioni. [pacto, vel intentione precedente.] & ſecũdùm iſtam ſuppletionem debet limitari quod dixi de oblatione ſponte facta vltra ſortem, ſ. q tũc nõ ſit vſura, qñ ſpes, vel intentio mutuantis nulla præuenit: aliàs enim ſola intentione,& ſpe lucri videtur committi crimen vſuræ. & videntur in hoc omnes concordare, q vbi mutuans expectat aliquid vltra illud, quod dedit, vſuram committit: & per conſequens ad reſtitutionem tenet. pro hoc illud Lucæ. 6. Mutuum dantes nihil inde ſperantes, vt not. in l. rogaſti. ſi cer. pera. Quidã tamen Theologus, vt refert Io. An. in d. 1. q. dixit hoc verum, qñ iſta praua intentio mutuantis erat nota ipſi debitori; qa tũc reſultat quoddam tacitũ, & implicitũ pactum inter eos, propter talem ſcientiam: ſecus ſi debitori erat occulta corrupta intẽtio mutuãtis; quia tũc aliquid vltro ab ipſo oblatũ recipere, nõ eſt vſura: ſicut eſt furtum, cum animo furãdi librũ ingredior domum tuam, & tu mihi ipſum donas. Io. And. tenens, q ſola intẽtio mutuantis corrupta ſufficiat abſq; ſcientia debitoris, reſpondet ad iſtam, & alias rationes, vt ibi ꝑ eũ videas. ¶ Secundò principaliter q̃ro iuxta prædicta. nunqd recipiẽdo, ſaltem ex pacto, ſeruitium facti, vel verbale (puta q ſibi qs remuneret, vel pro ipſo intercedat, vel ipm̃ inſtruat, vel pro ipſo roget:) an in talibus committatur vſura? videt, q non: quia ad iſta obligatus eſt debitor, tanquam ad antidora, vt no. 14. q. 3. c. 1. & ff. de peti. hære. l. ſed ſi lege. §. conſuluit. & de teſt. c. cum in officijs. ſed q̃ ſunt debita tacitè abſq; vitio, poſſunt deduci in pactum, & exprimi, vt c. ſignificaſti. de elec. & c. ſignificaſti. de præb. l. q mutuat. ff. mãdati. & hoc de iure tenet. Io. And. in d. c. 1. hanc etiã opi. nititur defendere Hoſt. ex eo, q ex pecunia nihil lucri, vel ſuperabũdantiæ percipit: ergo non dicitur vſura percipere, quæ conſiſtit. in pdictis. 14. q. 3. per totum. Item talia ſeruitia videntur ſpiritualia. & bene tenet compenſatio ſpiritualium adinuicem. de rerum permu. c. ad quæſtiones. finaliter tenet tamen contrariũ eſſe ſequendum tanquam tutius, de ſpon. c. iuuenis. & ita no. in ſumma. §. fi. ver. quid ſi tibi. Idem Raym. & Goff. in ſumma huius tit. D. Io. Cal. tenet hic idem; quia negari non põt, quin ille percipiat aliquid vltra ſortẽ: ergo illud vltra, q cquid ſit, qđ ꝑcipitur, eſt vſura. 14. q. 3. c. 1. ibi [ſi quodlibet aliud] & c. 2. ibi [omnis rei aufert ſuperabundantia] & c. 3. ibi [quicquid ſorti accedit, & quodcũq; nomen imponas.] & ea. cauſa 2. q. 4. c. nullus. ibi [qcqd aliud] ſimile in ſymonia, in qua prohibitio muneris includit non ſolum munus à manu, ſed à lingua, & obſequio. 1. q 1. c. ſunt nonnulli. & de ſymo. c. vt ſi q̃ ſtiones. beatus Tho. 22. q. 68. articu. 2. dicit, q ſi quis accipit ex pacto aliquid, quod poſsit pecunia æſtimari, peccatũ incurrit; quia illud habetur pro pecunia, poſtquam poteſt pecunia menſurari, vt dicit Philoſophus. 4. Aethycorũ. illa autem, q̃ pecunia non menſurantur: (puta beneuolentia, amor, & ſimilia.) licitum eſt ſperare pro mutuo. Non obſt. c. ſignifi caſti. præalleg. quia illa onera inſunt ex natura rei. Vñ ſi deducantur in pactis, eſt quædam declaratio ſecundùm prædicta, ad antidora: tamen non ſunt debita ſimpliciter. & ideò plus obligatur illa promittendo. nam tunc eſt proprie debitor, à quo poteſt inuito pecunia extorqueri. de verb. ſig. l. debitor.

bitor. per prędicta ſoluuntur aliquę quęſtiones. pone Mutuat quis pecuniã, vt vadat ad molendinum, vel furnum ſuũ, vel intret ſcholas, aliàs non mutuaturus. Si enim ex iſto introitu, vel acceſſu ille percipit maiorem vtilitatem, per hoc habebit maiorem concurſum aliorum: & ſic magis lucrabitur, & famoſus effectus vſurarius eſt cenſendus. Sed dices. cui tenebitur illud lucrum reddere: cum illi T. ex iſto ſeruitio nihil abſit; cum iuiſſet ad aliud, & tantundem expendiſſet: & nihil iſti tribuit, quod alteri non dediſſet: puta mercedem de furno, & molendino, & collectam pro introitu. putat Io. Cal. q iſto caſu reſtitutio fit facienda pauperibus, qui ſemper ſuccedunt, ex quò eſt reſtitutio facienda, & non conſtat, cui fiat. ſ. e. c. cum tu. & quod no. de ſymo. c. de hoc. & hoc ipſe no. in
8 commẽto. c. fi. ſ. e. e. 1. in. 5. q. ¶ † Tertiò quæro, vtrum dans pecuniam mercatori, vt de lucro partem habeat, ſit vſurarius. Ioan. And. dicit, quòd ſi periculum ſpectat ad recipientem, non eſt licitum; quia eſt quædam ſocietas, in qua vnus poteſt ponere pecuniam, alius operam, & induſtriã, vt ff. pro ſocio. l. 5. §. 1. quinimmo poteſt paciſci, q ponens pecuniam plus habeat de lucro, ſi præponderat pecuniam ſuam operæ alterius, & econuerſo, vt ff. pro ſoc. l. ſi non fuerit. in dubio partes debent eſſe æquales, vt Inſti. pro ſocio. §. illud. refert inde Io. Calde. Hoſt. dicere, quòd ſi damnum totum ſuſcipit ipſe recipiens, poſſit licitè pecuniam ponentem conuenire de parte lucri: quia & in alijs cõtractibus valet pactum, quo quis in ſe ſuſcipit periculum caſuum fortuitorum, de quibus aliàs non teneretur, vt patet in depoſito, commodato, & ſimi. vt de commoda. c. 1. & de depo. cap. fin. contractus enim ex conuentione legem accipiunt, vt l. 1. §. ſi conuenit. ff. depo. Sed certè iſtud non videtur licitum in hoc contractu ſocietatis, qui obtinet vicem fraternitatis. & appellat lex talem ſocietatem, leoninam. Ex quo vnus percipit commodum, alter damnũ, vt l. verum. pro ſocio. ff. vnde cum tale pactum ſit cõtra naturam contractus, non tenet, vt ff. de precario. l cũ precario. & hoc tenet Accur. & Azo in d. l. ſi non fuerit. hoc etiã ipſe tenet in d. c. nauiganti. in 2. q. Ex qua deciſione poteſt colligi contra iſtos locatores equorum, qui tradunt eos conductoribus æſtimatos. & quòd ducant eorum periculo pro certa mercede. Cum enim non poſſent ſubire periculum interitus, & percipiant lucrum certum: videretur illud, percipere vſuram. Idem in tradente boues ruſtico æſtimatos, vt laboret ad commune lucrum, & boues ſtent periculo ruſtici, quod credo verum, ſi ſuſcipit periculum interitus, & deterioris rationis poſt ęſtimationem contingentium. Sed vbi damnũ deteriorationis pertineat ad tradentem: tunc forte ſecus. & idem in locatore domus, & alterius cuiuſcunq; rei, quæ per vſum conſumitur, vel deterior fit: vt ſ. licitum ſit pro eis recipere mercedem. & caſum, ſiue periculum ex pacto ſuſcipiat conductor. & ſic ſpeciale ſit in contractu ſocietatis, vt dictũ eſt. in alijs ſtet regula, q contractus ex cõuentione legem accipit, vt d. §. ſi conuenit. & in reg. contractus. de reg. iur. facit ad predicta. c. per noſtras. de dona. inter vir. & vxo. ¶ Quartò quæro. habens pecuniam volebat ire ad nundinas, & merces ibi emere, vt alio loco deferret, vel ſeruaret propter lucrum. Ego indigens pecunia illam recipio mutuo, offerens me illam reſtituere cum lucro ſperato in termino, & in loco: nunquid ille contractus ſit vſurarius? dicit Inno. quòd ſic. ſed Hoſt. ſ. eo. c. ſalubriter. tenet, q tali mercatori obligatus ſum ad intereſſe illius lucri, quod ex illa pecunia erat veriſimiliter facturus: dummodo nihil fiat in fraudẽ vſurarum, & talis mercator dicto modo non conſueuerat pecuniam talem tradere ad vſuras. idem videtur placere Raymundo in ſumma de vſuris. ver. item aliquis. in fi. Io. An. tenet cum Inn. & dicit talem tradere ad vſuram. & qđ dicitur de intereſſe, habet locum poſt morã debitoris, non ante. nã ſi ante poſſet ille, qui mutuat, conuenire de ſperato lucro: facile eſſet effingere mutuanti, quòd vult cum pecunia ſua aliò proficiſci: vbi tantum lucrabitur. & iſto colore quæſito fœnus exerceret: iſtis autem figmentis non eſt via aperienda. de diuor. c. quantò. Et hoc placet Ioan. Cald. in. 3. quæſtio. dicti commenti. ¶ Sed quid dices in mercibus venalibus aliò deferendis, ſi quis à mercatore vult emere tantò carius, quantò in loco deſtinato eſſet veriſimiliter venditurus: & ſic offerre verum precium cum ſperato lucro: an ille venditor ſit ex hoc vſurarius? dicit Inn. quòd non: dummodo computato periculo, & labore, non accipiat vltra id, quod in loco, in quo erat venditurus, veriſimiliter lucraturus fuiſſet: quia quo iure poteſt vẽdere carius propter dubium temporis, vt d. cap. fin. eodem modo poteſt propter dubium loci, ſumpto arg. de tempore ad locum. quod licet, vt l. vinum. ſi cer. peta. & hoc placet Ray. in ſumma de vſur. ver. item aliquis. in fin. Hoſti. contra. quia daretur via figmentis, vt d. c. quantò. Do. Ioan. Cal. in 7. quæſtio. oppo. Inno. cum precium ſtatim ſoluitur: quia tunc quęritur ſperatum lucrum alterius loci, quod poteſt eodem modo percipere emptor, ſicut poterat creditor. Sed ſi hoc ꝓtextu ſolutio precij differatur: tunc eſt vera opi. Hoſti. quia poteſt de facili fraus cõmitti, & vendere carius, fingendo quòd poterant alibi tantum vendi: vt ſic illud plus concernere videatur locum, & non tempus ſolutioni præfixum: & ſic fieret de facili fraus.
9 d. capit. nauiganti. ¶ † Quintò iuxta prædicta quæro: nunquid peccet, q emit vilius, vt vendat carius. videtur, quòd ſic per c. eijciens. 88. diſtin. & 14. quæſtio. 4. capit. quicunque. in contrarium facit capit. nauiganti. vbi iſtud eſt prohibitum in illis caſibus, in quibus differtur ſolutio precij, vel traditio rei: propter quod ſolummodo carius vendere, vel vilius emere prohibemur. videtur ergo contra. nam mercari non videtur prohibitum, niſi clericis. 88. diſtin. capit. fornicari. & de dona. inter vir. & vxo. capit. per veſtras. Sol. Ioan. Calde. in 8. quæſtio. vbi ſup. dicit, quòd in clericis planum eſt, quòd peccarent: quia regulariter omnis mercatio, & negotiatio ſecularis eſt eis prohibita, vt d. cap. fornicari. & d. cap. fornicatores. & 81. diſt. per totum. & no. 14. quęſtio. 3. in fi. ſummæ. de laico, qui emit vilius, vt vendat carius: non ex cupiditate, ſed vt prouideat ſuis neceſſitatibus: tunc eſt licitum. vnde etiam ſi emit ſine propoſito vendendi, & poſtea caſus neceſſitatis, vel vtilitatis occurrerit: poterit carius vendere, vt d. c. quicunq;. Cũ iſtis videtur concordare beatus Tho. ſecunda ſecundæ. q. 77. articulo. 4. Dicens, q ſi negociatio fit propter luerum, quod ordinatur ad aliquẽ effectum neceſſarium, vel honeſtum, eſt licita: puta ad domus ſuæ ſuſtentationem: vel cum aliquis negociari intendit propter publicam vtilitatem, ſcilicèt ne res neceſſarię ad vitam patriæ deſint: & lucrum expetit non quaſi finem, ſed laboris ſtipendium. Item ſi emit rem, non vt vendat, ſed vt teneat, & poſtea propter aliquam cauſam eam vendere velit, non eſt negociatio. & licèt carius vendat: tamen licitum eſt, vel quia rem meliorauit; vel quia rei precium eſt mutatum ſecundùm diuerſitatem loci, & temporis, vel propter periculum, cui ſe expoſuit, transferendo rem de loco ad locũ: ſed illicitum eſt, vbi finem principaliter conſtituit in lucro, quando ſcilicet re non mutata, carius vendit. vel quando rem emit ſolum ad hoc, vt carius vendat. Nec per hoc neceſſariò ſequitur, quòd aut fuit iniuſtitia in emptione primo loco facta; quia precio viliori emit: aut fuit iniuſtitia in venditione, quam poſtmodum facit de eadem re in aliquo non mutata. eſt ergo hinc, vel inde iniuſtitia. & ſic in tempore lucrum, vt capit. 1. ne clerici vel mona. & ideo dicitur in canone. eijciens. quòd qui comparat rem, vt integram, & non mutatam vendendo lucretur, ille eſt mercator, qui de templo eijcitur. Si verò facta mutatione rem ipſam mutatam vendat carius, quàm emerit, non peccat. Mutationem autem ipſe intelligit altero de tribus modis. primo quando de materia fecit ſpeciem: puta de ferro inſtrumentum, vt di. capit. eijciens. in fin. vel ratione loci: puta emit mercantias vilius in loco abundantiæ,

dantiæ, vt portaret in loco, in quo erant propter inopiam cariores. his enim caſibus videtur capi lucrum ex opere, & artificio. & hoc eſt licitum. 91. diſtinctio. c. clericus. vel ratione temporis: puta emit tẽpore abundantiæ, vt venderet tempore cariſtiæ. hoc tamen caſu ſi facit hoc in aliorũ diſpendium ex cupiditate, non propter publicam vtilitatem: tũc eſſet turpe lucrum. & ſic intelligitur dictum c. quicunq;. ſed ſi hoc fecerit, ne in terra ſua deficiant victualia: quia videbat homines ipſa transferre ad terras alienas, vel diſsipare, & debitam diligentiam non adhibere: tunc non peccaret. nam hoc fecit Ioſeph. Gene. 51. & hoc no. Io. An. poſt Inno. & Hoſt. in d. c. 1. ne cler. vel mona. & ſic intelligitur quod dicit Aug. & habetur 78. diſt. c. quoniam non cognouit. ſubdit ad fi. q pauci ſunt mercatores, qui prædicta conſiderent. vnde bene dicit Chryſoſtomus in d. c, eijciens, q mercator nunquam. i. rarò poteſt placere Deo. & dat conſiliũ, q nullus Chriſtian' ſit mercator. ad hoc de pœni. diſt. 4. c. qualitas. cum c. ſeq. q̃ ſunt intelligenda ſecundùm prædictam diſtinctionem. ¶ Sexto quæro. ſi mutuans reciperet eãdem rẽ in genere, ſumẽdo genus, vt iuriſtæ accipiunt, in pondere, numero, & menſura: tamen tempore ſolu. eſt maioris æſtimationis, q̃ fuerit tempore mutui: an ille exceſſus ſit cenſendus vt vſura. Vgo. not. 14. q. 4. capit. ſi quis. q non. pro quo facit l. cum quid. ſi cer. pet. vbi debet reſtitui res in eadem bonitate intrinſeca: & de extrinſeca non curatur. quod patet; qa ſi actum fuit, q mutuũ tempore redderetur quò ad æſtimationem, tempore mutui cogeretur creditor illud recipere ſecundùm præſentem æſtimationem. ita ergo ſibi liceat recipere cum augmento, ſicut teneretur recipere cum diminutione valoris. arg. optimũ. C. de vſur. l. ea lege. & de inoff. teſta. l. ſi pater puellæ. & quod ꝯdicam. dixit tamen Vgo. q quandoq; illo caſu intentio mutuantis poſſet eſſe praua: & tunc peccaret. Quidã diſtinguũt. nã aut eſt veriſimile, q ipſa res mutuata non erit precioſior tempore ſolutionis: aut de hoc probabiliter dubitatur: & tũc nullum vitium, vt in d. c. nauiganti. aut eſt veriſimile, q erit precioſior: & tunc eſt vſura. aut erat ſeruaturus: & tunc aut creditor non erat ſeruaturus pecuniam, ſed interim conſumpturus: & tunc eſt vſura. aut erat ſeruaturus: & tunc aut creditor aufert libertatem debitori interim ſe liberandi: & tunc eſt ẽt vſura. In his enim caſibus ſe exonerare voluit creditor, & debitorẽ onerare. aut talem libertatem non aufert debitori: & tunc non eſt vſura: immo poſſet mereri, ſi ante ſolutionẽ reqreret debitorem ante terminum, vt ſoluat, ne oneretur. ſed ſi haberet intentionem corruptam: quia dicit ſibi, q poteſt vſque ad terminum retinere, vt ſe à damno releuet; licèt nõ auferat ei facultatem ſe liberandi: & tũc ſi non ſit vſura, peccat tamen, hæc diſtinctio ſecundùm Io. Calde. innititur magnæ æquitati. & ita dicit in 6. q. dicti commenti. ¶ Septimò q̃ro. pone, q debitor vſurarij mutuauit ſocio pecuniam eo pacto, q ipſe reſtitueret vſuras vſurario in futurũ currentes: an talis mutuans ſit vſurarius? videtur q non; quia nullum lucrum percipit ex tali mutuo; ergo &c. vt d. c. nauiganti. & 14. q. 3. c. plerique. & c. ſeq. Item ſi ſoluiſſet pro vtilitate ſocij, poſſet ab eo petere ſortem, & vſuras, vt ſ. de fideiuſ. c. peruenit. & c. conſtitutus. multò fortius poterit excipiendo retinere. ꝯ. de reg. iur. c. qui ad agendum. quid dicendũ? Io. Cal. in 4. q. dicti commenti ponit opi. & tandem dicit, q ſi tunc omnino intendebat ſatisfacere vſurario de illa pecunia, quam ſocio mutuauit. & non eſt vſura, neque peccat: quia hic non fit ſtipulatio vſurarum, ſed vt damnum euitet, non vt ſibi aliquid accreſcat. ad hoc. 24. q. 4. c. ſi quis oblitus. ibi [aliqua incrementa.] & c. quoniam. ibi [ad queſtũ.] & quod ibi no. nec enim cum damno ſuo renebatur ſocio ſubuenire. 23. q. 5. c. ſi non licet. ſolum ergo damnum euitat, quod erat euitaturus, vnde ſibi nihil germinat pecunia: quia in eo deficiunt rationes diffinitionum vſuræ, de quibus dixi. ꝯ. in 1. q. pro hoc alleg. quod no. Inno. ſ. eo. c. 2. vbi dicit, q ſi teneris mihi ad centum ad diem. & quia non ſoluiſti, recepi ab alio ſub vſuris, reſtituere teneris. adducit etiam quod no. Gul. de eo, qu mutuauit communitati cum pacto. q durante debito, non teneretur ad collectas. nam talis nõ eſt vſurarius: quia lucrũ non capit, licèt damnum euitet, vt no. in Spe. de vſuris. verſi. ſed pone verũ. immo plus videretur teneri in illo caſu: quia ibi euitat damnum, à quo aliàs non poterat ſe tueri, & volebat. & ita feciſſet, ſi non mutuaſſet ſocio. ſi ille ergo non tenetur, qui maiorem videtur vtilitatem habere: multò minus ille, de quo quæritur in quęſtione, qui penitus nullam habet. Credit tamen Io. Cal. quòd ſi collectæ imponẽdæ eſſent, certè is, de quo loquitur Gul. non excuſaretur. ſed ſi dubitatur, an durante debito fit aliqua collecta imponenda, habet locum dictum Spe. & hoc tangit Io. An. ſ. c. conſuluit. vbi verò non intendebat ſatisfacere vſurario, ceſſant prædictæ rationes. & ideò, ſi tunc à ſocio, cui mutuat, vſuras percipit, ad reſtitutionem tenetur. ¶ Octauò q̃ro. ſi conſtitui alicui certam penſionem ad vitam pro certo pretio: an talis contractus ſit vſurarius? in hac q. Oldr. conſultus reſpondit, q non. primò mouetur; quia cui non competit diffinitio: nec diffinitum. ff. de auro & arg. leg. l. Quintus Lucius. §. cum aurum. diffinitio autem tradita per Theologos, & iuriſtas talis eſt. V ſura ẽ lucrũ ex mutuo pacto debitũ, vel exactũ, vt colligitur 13. q. 3. c. vſuræ. & in Euangelio Lucæ dicitur. Mutuum dantes &c. colligit ſ. eod. c. conſuluit. nunc autem ita eſt, q hic nullũ eſt lucrũ; quia omne lucrũ eſt id, qđ, ſorte manente, ei accedit, vt. ff. ꝓ ſocio. l. Mutius. hic aũt à principio ſors, vel pars ſortis conſumitur; ergo lucrũ non eſt. Præterea non eſt mutuũ. datur enim mutuũ animo recipiendi idẽ, non in ſpecie, ſed in genere, vt ff. ſi cer. peta. l. 2. hic aũt nunquã debet recipi, qđ eſt datum, ſaltim totũ: ſic ergo deficit quod eſt materiale in vſura, ſcilicet lucrum accedens mutuo. ſi ſic; ergo &c. Sed dicet aliquis. in quod ergo nomen contractus iſte incidit? Reſpondeo, q eſt vera emptio iuris percipiendi talem redditũ, ſeu tot reddituũ percipiendorũ in vita mentis. ff. de pericu. & cõmo. rei ven. l. neceſſariò. §. vlt. & de contra. empt. l. vlt. §. fi. Nec dicat aliquis hic deficere rem, q̃ venditur: quia immo ſubeſt, cum emi fructus futuri non poſſint, q nondum ſunt in rerũ natura, vt l. nec emptio. ff. de contrahẽ. empt. in hoc autẽ contractu emptionis, & venditionis licet contrahentibus naturaliter ſe decipere, vt ff. de minori. l. in cauſæ. 2. §. penult. Non obſt. q ille emptor poſſet nimis viuere: & ſic poſſet multò plus percipere, q̃ emeret, de precio. qa iſtud conſideraro, eſſet contra naturam. C. de libe. præte. l. maximũ vitiũ. non. n. debet venditor audiri, ſi conqueratur, q plus vixit; quia non conquereret, ſi altera die deceſſiſſet, vt C. de ſolu. l. penul. Itẽ ad oſtendendũ, q iſte contractus ſit licitus, manifeſtè ꝓbat dubia duratio emptæ perceptionis, q̃ debebat cum ipſius mentis vitã finiri: ſicut dicit de donatione annuæ perceptionis collatæ in aliquẽ quò ad vixerit: q̃ libera eſt à monumẽtorũ obſeruatione. & ſubdit lex rationẽ, dicens, incertus ſortunę exitus hoc nobis ſuggerit, vt poſſibile ſit vnius anni tantũmodo, vel etiam ampliori tẽpore metas ſupuiuere vel donatorem, vel eum, qui donationẽ acceperit, vt C. de dona. l. ſancimus. §. penult. hoc etiam ſic probat. ſicut canones ſimpliciter prohibent vſuras: ſic leges prohibent exceſſiuas; puta centeſimas. Sed ſi res datur pignori, vt fructus loco vſurarũ cedant: licèt fructus legitimas vſuras excedant, non per hunc tamen dubiũ euentũ fructuũ talis perceptio videt licita. Et hoc eſt, quod dicit lex. obtentu maioris percepti emolumenti propter incertũ fructuũ euentũ reſcindi placita non poſſunt, vt C. de vſur. l. ſi ea lege. & l. ſi hæ pactiones. & l. oleo. eod. tit. & C. de vſufru. l. ambiguitatis. §. 1. pro hoc facit expreſſè. ſ. eod. c. nauiganti. §. 1. Nec obſt principium eiuſdẽ c. qa loquit in mutuo, in quo mutuans ex intentione ſemp agit cũ intentione integra, vnà cũ lucro ſortem ad ſe redire. & ió illud eſt illicitũ, licèt creditor periculũ ſubeat: hic aũt totum oppoſi-

oppoſitum eſt;quia hic non arguitur,vt ſors data reddat̃:im mo tanquam preciũ incertorũ fructuũ retinet̃: & ſic eſt caſ⁹ valde diſſimilis. ¶ Vltimò iſta q̃ſtio videt̃ determinata pro iſta parte per Hoſt. in c.in ciuitate. s̃. & in ſumma de vſur.§. in alijs aũt caſibus &c. in ver. quid de his, qui oues &c.& in ver. qd de his,q̃ emerunt.& idem tenet Inno.Vin.& Goff.in d.c.in ciuitate.ſi bene intelligantur. & Ber. in d.c.nauiganti. q̃ omnes tenent,q̃ in tali cõtractu ratione incertitudinis tol-liť præſumptio vſurarũ.Subdit vltimò, q̃ hanc opinionẽ ferè corroborat conſuetudo totius mundi, ſm̃ quam tales contra ctus quotidie celebrant̃.ff.de contra.emp.l.ſi emp.§.1.& ar. commu.p̃dio.l. venditor.§.ſi conſtat.cũ ſimi.& ſic concludit. q.242.hoc conſiliũ Oldr.credo vidiſſe Io. An. q̃ ponit eius poſitiones,& alleg. eaſdem ll. ferè eodem ordine in additionib.Spec.in tit.de vſur.poſt prin.licèt de ipſo non faciat mẽtionem.Et vide etiam circa hoc, quod ipſe not. poſt Inno.& Hoſt.in d.c. in ciuitate. vbi de iſta emptione redditũ alicuius caſtri,vel fundi ad certũ tempus,vel incertum: puta,p ſe, & ſuis hæredib.an ſit licita;ita q̃ non ſapiat vſuram?Et tenẽt ipſi, q̃ ſic,q̃ talis redditus erat iam conſtitutus ante contra ctum (puta cenſus,tributum,penſio, & ſimi.) ſecus ſi tempo re contractus naſcatur, ſiue conſtituatur.Idem tenet in em-ptione nominis,ſiue actionis:vt.ſ. poſsit actio iã nata ad mil-le pro minori precio abſq; vitio vſurarũ emi, vt d.c. in ciuita te.Et iſta faciunt ad q.q̃ pluries Venetijs occurrit in dubiũ. Ibi enim,cũ guerræ, & alia onera occurrunt in Cõmuni,co-gunt̃ ciues mutuare pecuniam Communi, & cuilibet mutuã ti reſpondet Commune tantũ pro centenario.ſortẽ verò re-ceptam nunquam reſtituit. & illa in vulgari illi appellant im-præſtita.iſtũ ergo annuũ redditũ multi emunt. & ſæpe reuo-cat̃ in dubiũ : an iſtud emere ſit vſura. Ex prædictis patet, q̃ non.& ſic tenui in d.c.in ciuitate. Tũ quia non plus percipit, q̃ de emptione vnius poſſeſſionis ſimilis æſtimationis. Tũ q̃ precium pro eis creſcit , & decreſcit. nam cum ibi eram, qũ que valebãt 30. qũ 50.nũc aũt 60.ducatos,p cẽtenario dãt. Tum, quia ſubiacent etiam periculo; quia poſſet Commune eis in totũ tollere, & ſæpe ipſis onera imponere,ſicut ceteris poſſeſſionibus : ita q̃ ferè in omnibus conueniunt cum reb. immobilib. inter quas de iure computantur, vt in Cle. exiui. §.cũque.de verbo.ſig. Reperio tamen inter conſilia Fed.cõ-ſilio 292. quendam theologum diſputaſſe latiſsimè iſtam q. & concluſim tenuiſſe , q̃ quò ad ipſos ciues coactè mutuan-tes Communi non ſit vſura cenſenda, ſi q̃d pro illa ſorte coa ctè mutuatæ recipiat mutuans. ab ipſis ãt emere talem red-ditũ annuũ eſt vſura:cuius rationes,& motiua non referó;q̃a de iure iudicio meo efficaciter non concludũt, nec tollunt ra tiones, & illa, quæ poſt Doc. ſuperius dicta ſunt.

ADDITIO.

3 ¶ Vſura.Adde,quòd vſura dicitur quicquid ſorti accedit.c.pleriq;. & c.ſe quen.14.q.3.glo.in l.rogaſti.§.ſi tibi.ff.ſi cer.pet. Pa. de ca.conſ.74.in-ci. Viſo compromiſſo.item dicitur precium temporis,vel dilationis.gl. in l.in tradem.§.fiſcalibus.ff.de in.fiſci. Ioan.de Pra.in l.qui procur.ff. de procur.dicitur etiam prauitas.Card.in Cle.1.in prin.de vſu.vnde no. vnum,quod eſt ſingulare,& contra naturã , q̃ pecunia dicitur parturire.

SVMMAE.

1 *Satisfacere,& mandare vt ſatisfaciat,an ſint paria.*
2 *Vſurario de vſuris ſatisfacere an ſufficiat.*
3 *Sepultura vſurario manifeſto denegatur.*
4 *Cautio danda per vſurarium idonea eſſe debet.*
5 *Religioſis prohibitum eſt recipere vſurarios ad eccleſiaſticam ſepul-turam.*
6 *Vſurarius manifeſtus ſine ſatisfactione abſolui non debet.*
7 *Teſtamentum vſurarij manifeſti eſt ipſo iure nullum.*
8 *Inhumatus,qui probatur vſurarius manifeſtus,an exhumabitur.*
9 *Hæres,qui non fecit inuentarium in foro conſcientiæ, an teneatur re ſtituere vſuras vltra vires hæreditatis.*
10 *Vſurarius manifeſtus ſi idoneè cauere non poteſt : an carebit eccle-ſiaſtica ſepultura.*

CAP. II.

QVanquam. Decreta. præcedens prouidit, ne exigantur vſuræ. iſta ,,puidet, vt exactæ reſtituantur, ſecundùm Fran. qui credit,q̃ iſta conſtitutio,vt theſaurus, ſit ſeruanda, per quam ad reſtitutionem vſurarum vſurarij indirectè compelluntur. & quia quotidiana; ideò diligentius declaranda.quam diui-de,vt in prima glo.ſunt eũ tres partes. Prima ,puidet, qũ ſe-peliendi ſunt vſurarij manifeſti. ſecunda ibi [oẽs] punit ſen-tientes contrarium.tertia,ibi [nullus] ponit duas prohibitio nes : & irritat teſtamentum. Et pro clariori intelligentia præ mitte in caſus poſitione quod dicit glo. dicebat Lateran.Cõ ciliũ &c.¶ No.q̃ qñq; vſurarius mandat in teſtamẽto vſuras reſtitui,qñq; certas,& qñq; incertas.& ſi certas, non videtur legatum vtile:ſicut, cum debitor legat debitum creditori, ut l.ſi creditori. de leg.1. Sed dic, quòd imò, ſi de earum ſolu-tione aliter non probetur. ſufficit enim tunc talis confeſsio, vt legatum.valeat.& non vt debitum, ſed vt legatum tunc p-cipiet, vt l.Lucius. §.quiſquis. de leg.2.vbi confeſsio facta à teſtatore non probat debitum,ſed fideicommiſsi petitionem inducit. quod ẽ verũ ,,niſi confeſsio facta fuiſſet præſente par te : vel interueniſſet nuncius, vel epiſtola ; quia tunc proba-ret debitum , per l.Publia.ff. depoſiti. & ita Barto. per quod poteſt dici verum eſſe, quod dicit hic Lap.ſi teſtator præſen-tibus teſtibus,& notario legauit trecenta pro incertis,& ma lè ablatis , diſtribenda per ſuos commiſſarios. deinde lega-uit ſimili modo centum ſolummodo, omnem aliam reuocãs voluntatem , & mortuus eſt : quæritur , an centum tantùm, vel omnia debeantur ? conſului, quòd centum ſolummodo; ex quò alia ſolemnitas non interuenit . & ita refert reſpon-diſſe ſibi Ioan. And. ſecus dicit ipſe , ſi tranſiſſet ad naturam contractus. quia tunc deberentur omnes. ad quod allega. iſtud cap. & illud quod dicit Mart. de Fano in eo , qui con-feſſus eſt in teſtamento ſe debere certam ſummam, certa cã adiecta.& ſic eam determinat. ad quod adde no.per Cy.in l. generaliter.C.de non nu.pecu. & per Barto.in l. cum quis §. codicillis. de le.3.vbi omnino uide.¶ Secundò no.quòd iſta conſtitutio ſocum habet in vſurarijs manifeſtis, qui vſuras receperunt. à contrario ergo ſenſu, ſi nullas receperunt, ſed ſolum mutuauerunt ſub vſuris, non eſt locus huic conſtitu-tioni. Caueat ergo ſibi aduocatus, qui vult vti conſtitutione iſta ad vitiandum teſtamentum, vel ſepulturam impedien-dam: ne ſimpliciter formet articulum, quòd mutuauit ad v-ſuram, vt dicit ſe iam vidiſſe ſæpè.nam ſæpè contingit,quòd qui fænerari incipit,ante alicuius vſuræ exactionẽ moritur , vel pæniteat , & abſtinet : quandoque neque vſuras recepit, neque ſortem : in his locum hæc conſtitutio non habet , ſe-cundùm Ioan. And.in nouel. ¶† Tertiò nota,quòd nõ sũt paria,ſatisfacere,& mandare, vt ſatisfiat. & ſic eſt arg.quòd ſi teneor ſub pœna excõmunicationis, vel alia tibi ſoluere cer ta die: ſi mitto nuncium cum mandato,quòd ſoluat, non ex-cuſor à pœna,ſi ille non ſoluit. ad hoc s̃. de elec.c.ſi compro-miſſarius.in prin.Archi.contra,quòd excuſor,ſi miſi nunciũ idoneum : licèt ipſe infideliter, vel propter caſum non imple uerit in c.ſignificante.de pigno. & l. cum à matribus. C. qui pe tu.quod credo verum,de quo dic per Bart.in l.cum filius. ff.de ver.obl. hoc autem non excuſat mandãtẽ, niſi ſequatur effectus,ſcilicet ſatisfactio.quia voluntas non ſufficit,vbi fa-cto opus eſt,vt c.1. de eo qui mit. in poſſeſ. & l.prætor ait.§. ſi quis paratus.de ope.no.videtur etiam,quòd ad euitationẽ pœnæ non ſufficeret ſimpliciter mandare, quòd debitum ſol ueretur: niſi mandatario pecunia numeraretur. & hoc for-tè ſi mandaret , & ſolueret mandatario vſuras extortas , vt redderet: ſufficeret enim ad euitationem pœnarum huius c. quod verum credo , ſi mandatarius eſſet perſona fidelis , & legalis.non enim minus eſt tali ſic ſoluere,quàm idoneè caue re.q̃d ſufficit p hũc tex. ar.cõtra;q̃a à forma cõſtitutionis nõ ,,ſt re-

eſt recedẽdum.ff.ad municipales. l. conſtitutionibus.cogita. ¶ Qartò nota,q̃ iſta conſtitutio non aſtringit vſurarium,ni-ſi vt ſatisfaciat iuxta facultates. quod intellige, habita ratio-ne,ne egeat,vt nota.s̃.eod.cap.cum tu.in glo. antepe. Sed di-ces.cum defectus facultatum nõ eximat ab obligatione: nec impediat difficultas commiſsionem obligationis, vt l.cõti-nu'.de verb.obli. quare vſurarius non teneť vltra facultates? nam magis videtur teneri propter delictum,& tranſgreſsio-nem omniũ iurium.Sol.intellige hunc tex. q̃ difficultas excu ſat vſurarium à pœna huius cap. ſi non poteſt ſatisfacere. q̃a difficultas impedit commiſsionem pœnæ legalis . facit quod nota.de teſti.cog.cap.2.& c.querelam. de iureiuran. quantũ verò ad obligationem principalem,& condemnationem ſo-lidi,& carcerationem videt̃,q̃ paupertas non excuſet vſura-riũ:immo fortè nõ ,,pdeſſet ſibi ceſsio, ſicut prodeſt debitori bus non doloſis,vt l.1.& per totũ.C.qui bo.ce. poſ.& c.Odo
2 ardus.de ſolu.¶† Quintò nota, q̃ ſufficit vſurario a ſatisface
a re de vſuris:& ſic non tenetur ad intereſſe.& quantũ ad casũ huis cap.dicit Io.An. q̃ ſufficit cautio de vſuris tantũ, gene-raliter loquendo. refert hic Arch. quoſdam dicere, vſurariũ teneri reſtituere non ſolũ vſuram, ſed & quicquid ex illis lu-cratus eſt;vt puta trahẽtibus originem ab infecta radice.14. q.1.c.neq;.& 1.q.2.c.principatus.Item vſura dicitur rapina. 14.q.2.c.ſi quis.& raptor tenetur de iſta.de reſt. ſpo. c.grauis.ergo vſurarius.Io.An. refert in nouel.beatũ Thom.ſecũ-da ſecundæ.q.68.articulo.3.tenere,q̃ ſi res conſumptibilis, & non fructificans recipiatur pro vſura, (vt pecunia,triticũ, vinum,& ſimilia.) ſufficit reſtituere receptam. quia de tali re quæſitum ex induſtria, non ex fructu rei,non debetur: teneť tamen ad compenſam damni, quod alter in bonis ſuis ſuſti-nuiſſet per detentationem illius rei. Si verò non eſt vſu conſumptibilis,ſed fructus ferens; vt eſt domus,& ſi,p vſurã extortã non ſolũ rem,ſed & fructus perceptos ex illa re (cuius nõ ipſe,ſed ille dominus erat) ſibi reſtituere tenetur.ita dicit in nouel q̃ conſideratio eſt multũ æqua,ſm̃ D. Lap. D. Io. Cal de.hanc q.plenius examinat in c.nauigãti. s̃.eo.in 9. q. cõmẽ ti ſui. & poſt multa idem concludit. & ad contraria reſpon-
3 det,vt ibi videas.¶†Sextò no.q̃.negatur vſurario manifeſto ſepultura: donec de vſuris fuerit ſatisfactũ, vel cautũ idoneè de ſatisfaciendo illis, de quibus in tex. & ponderat Io.An.di cta verba[fuerit ſatisfactum,vel cautũ] quæ cum perſona liter ſint prolata,ſufficit per quemcũq; ſatisfieri,& caueri,ẽt poſt mortem ipſius vſurarij:quod verum credit quò ad ſepul turã:ſed quò ad valorem teſtamenti,debet ſatisfieri,vel caue ri in vita: nec ſatisfactio, vel cautio ſuperueniens poſt mortẽ facit reconualeſcere teſtamentũ, quod in morte reperiť nul-lum ipſo iure,vt in fi.huius c. circa quod vide quod dixi s̃.de reſcrip.c.ſi eo tempore.¶Septimò no.q̃ ordinarius loci, ſiue eius vicem gerens quærit ex promiſsione ſibi facta ei, cuius intereſt.Et dicit tex. q̃ auctoritate huius conſtitutionis pro-cedit iſta acquiſitio, quaſi regulariter per iudicem non q̃ra-tur abſenti.D.meus Bal. poſt Pet. dicit,q̃ in his,quæ incum-bunt officio iudicis, anteq̃ partes ſint in contradictorio iudi cio, quæriť parti abſenti per iudicem; quia hoc intẽdit,& de bet intendere.Secus in his, quæ de ſui natura requirunt par-tis præſentiam : quæ explicantur per modum contradictorij iudicij.q̃d eſt no.dignũ,& à multis ignorantib.nõ intellectũ, ſm̃ eum,q̃ alle.ff.de fur.l.ſi qs vxori. §. ſi fugitiuũ. & per hoc declaratur.l.certũ.§.ſi quis abſente.ff. de confeſ. quia loquitur in confeſsione, cuius receptio non pertinebat ad officiũ iudicis,ſed partis præſentis,& recipientis.Item patet intelle ctus l.fi.ff.de interroga. act. q̃a ibi in perſona abſens nõ erat pars iudicij. & ideò pars iudicij nõ ,,tenditur ad ipſum,ẽt p viã confeſsionis.& ita ipſe no. in Auth. gũraliter.C.de epi.& cle. hoc ergo auctoritate huius cõſtitutionis abſenti q̃rat. & ẽ ſpeciale;q̃a hoc nõ ſpectabat aliàs ad officiũ iudicis.& vide de hoc q̃d ẽt no.Cy.in Aut,ſacramẽta.C.ſi aduer.vẽdi.& q̃d dixi in c.cũ pridẽ.de pac.& l.poſtq̃ litt. C.de pac.Itẽ q̃d dicit [vicegerenti]&c.expone vicario, vel officiali.q̃d intelligit Io An. ſiue in ſpiritualib. ſiue in cognitionib.cauſarũ. Nã & ad huius officiũ ſpectat cognitio,& coerctio reſtitutionis vſura rũ,ſicut & aliarũ cauſarũ mr̃imonialiũ.de cogna.ſpri.c.fi. & ita ſeruat̃.¶ Octauò no.in ver.[aut ſeruo publico]&c. q̃ ad hoc vt ex ſtipulatione notarij acqrat̃ parti, req̃rit mãdatũ or dinarij.& hoc mãdatũ requiriť ,,pter taxationẽ,& ap,,batio nẽ cautionis p̃ſtãdæ,de qua in ver, ceterũ. hoc aũt caſu ſi ta-bellio receperit minorẽ, q̃ debueritan ipſe, vel ordinarius, q̃ mãdauit,teneant?diſtinguit,vt no.in ſimi.s̃.de p̃b.c.ſi eps.an ordinarius quãtitatẽ illã expreſſerit,nec ne. ¶ Sed hic incidẽ ter q̃ro:an per notarium regulariter acquirat actio.Io.An.in cautionib.iudicialib. remittit ad no.per eum.de conuer.con iug.c.dudum.poſt prin.& dicendum videtur, q̃ in ſtipulation-ibus prætorijs , & iudicialibus quæritur per notarium. Sed in conuentionalibus an quæratur vtilis ſine ceſsione. Bartol. plenè nota. in l.2.rem pupil.ſaluam ſo.vbi tenet indiſtinctè, q̃ per ſtipulationem notarij, & cuiuſcunque alterius officia-lis publici potuit nobis quæri actio vtilis. de notario conſtat in d. l.2. & l. non aliter. de adoptio. & l. his verbis. eod. tit. de alijs officialibus probatur in Authen. vt ſine prohi. ma-tres debito. & credito.§.quia verò.& ibi nota.& Auth. quali ter. C.de epi.& cle.& ibi etiam nota. & q̃ idem ſit in conuen tionalibus,quod in prætorijs, & iudicialibus,probat tali rõ ne ;quia in modo acqrendi non reperiť differentia inter eas. Tradit tamen conſiliũ,q̃ ſi notarius eſt p̃ſens, faciat ſibi cedi actiones:& ad hoc cogeretur , vt l.1. §.1. ff. qua. rer. act. ſi verò non eſſet p̃ſens (& ſic non poſſet cedi) ſine dubio com-peteret vtilis,ut l.1.in fi.de inſtitoria.& l.1.C.de actio.& ob.
4 & no.in l.damni infecti.in fi.de dam.infec.¶† Nonò nota,q̃ cautio danda per vſurarium debet eſſe idonea.& quid veniat in promiſsione,dic vt in gl.nomine idonee.&c. & aduerte q̃a qñq;quis teneť ſatisfdare:qñq; cauere.qñq; idoneè cauere.& de his modis in gl.cui adde q̃d no. Bar.in l.ptorię.ff.de ptor. ſtip.qñq; quis tenetur plenè cauere , vel ad ſenſum ſapientis: & tũc an teneatur dare fideiuſſores.vide in Spe.de emp.& vẽ di.§.primò.ver. quid ſi actum.& ver. præcedenti.In hoc ver. dicit,q̃ ſi in inſtrumento dicitur[facies me ſecurũ ad ſenſum ſapientis mei.] q̃ ſi ſapiens inſſerit dari fideiuſſores, non te-netur ad dandũ.ſolum enim ſapientis eſt,vt legitimè ſecuret, & cautè ſecundùm naturam ipſius contractus.In ver.quid ſi actum. dicit, quòd ſi actum eſt, vt plenè caueatur : tunc etiã fideiuſſ.dare debebit.vel vnum non omittas, q̃ in illo,qui te netur cauere ſimplici cautione, venit promiſsio pœnæ,& bo-norum obligatio.q̃d dic,vt no.in l.2.ad fi.de iudi.ff.& p Bar-to.in l.in prætorijs.de prætor.ſtip.de illo, qui ,,mittit indem nitatem.vide per eum.in c.pater.ff. de dote præle.facit l.ſan-cimus.C.de verbo.ſig.& quod ibi per Cyn. ¶ Decimò not. q̃ qñque quis eſt vſurarius manifeſtus: ſed non cõſtat,quãta ſit quãtitas vſurarũ.quo caſu declaratio ſpectat ad iudicẽ, vt dicit notabiliter ille textus. Simile alibi habemus, ſcilicet qñ conſtat de delicto,ſiue dolo,& non de quantitate ſpecifica in tereſſe:tunc declarabitur arbitrio paſſi violentiam,ſiue do-lum,vt l.ſi quando. C.de iureiu.& c.fi. q̃ me.cã.& circa de-claratiõẽ in caſu huius c. iudici cõmiſſam qualiter debeat ſe habere,vide gl.q̃ incipit,ſi quãtitas &c.quã bũ no. Sed cir ca hoc q̃rit in nouel.poſt Arch an ſufficiat repetẽti vſuras ,,p-bare mutuantem fuiſſe publicũ vſurariũ ante cõtractũ,tẽpo re cõtract⁹, & poſt, & cõſueuit exigere inſtrumẽta de duplo verę ſortis. Pro debitore inducebat.e.ti.c.cũ in diœceſi. de pi gno.c.illo vos.& ibi in nouel. ſup vl.glo. de homi.c.tua. & q̃d notat̃ ſ noue.ſup ver.inter ſigna.& ď cle.pegr.c.2.ď hęre.c.ex cõicam⁹.§.fi.d p̃ſum.c.afferte.C. de rei vẽ.l.iudicia.& q̃d no. C.de vſuris.l.cũ allegas.in gl.ſup falſo.Pro creditore alleg.q̃ in dubio cõtra petitorẽ ẽ iudicãdũ.ď fi.inſtr.c.inter.nec ſeq̃t. ſi ſic fecit alios cõtractus;ergo & illũ.immo p̃ſumi debet,p in

ſtro. de pſũ.c.illud.& põderari debet forma , & tenor inſtrũ.
ď priuil.c.porro.ď dona.c.cũ dilecti.facit ď ſpõ.c.fi.nec incer
ta, vel ambigua ſunt iudicanda.30. q.5. c.incerta.Item vſura
eſt crimen:ergo probationes debent eſſe apertiſsimæ.2.q.8.
c.ſciant. hanc partem tenuit Archid. vt ſcilicet in dubio ſte-
tur verbis inſtrumenti,vt ff.de exerci.l.1.§. ſi is qui. ſed dicit
Ioan. And. quòd hoc non approbatur in ſcholis , & in iudi-
cijs reprobatur, & bene, iudicio meo:quia (vt dixi) poſtquã
conſtat de delicto,ſufficit de intereſſe conſtare per præſum-
pt.& indicia.conſuetudo enim patrisfami.eſt conſideranda,
& ſecundùm ipſam in dubio iudicandum, vt l. ſi ſeruus plu-
rium.§.fin.de leg.1.& l.vel vniuerſorum.& ibi nota.ff.de pi-
gno. acti. Non obſtat,quòd in criminibus probationes de-
bent eſſe apertiſsimæ. nam ſecundùm Lapum illud eſt verũ,
cum quis criminaliter accuſatur : ſecus ſi de crimine ciuili-
ter agatur.Quo caſu ad probandum contra vſurarium viden
tur ſufficere argu.s̃.eod.cap,cum in tua. ſecundùm Hoſtien,
quod dic,vt ipſe nota.in ſumma, de probatio. §. & quot ſunt
ſpecies.verſi.3.ita ſupplet Lap. Domi. Federicus de Senis di
ſputauit : nunquid conſtitutio epiſcopalis valeat, qua caue-
tur, quòd per vnum teſtem de veritate, vel per tres teſtes de
fama, vel per quatuor ſingulariter, vel per confeſsionem ex-
traiudicialem, factam coram quocunque preſbytero,poſsit
quis conuinci de crimine vſurarum ; ita quòd ex tali proba-
tione habeatur pro manifeſto vſurario ? & concludit , quòd
non. abſorbet enim ius alterius. & poteſt innocentia hic cõ-
fundi,& veritas occultari contra cap.licèt. il 2. de ſymo.& c.
ceterum.de iuramẽ.calum.& de teſtib.c.licèt. & eſt quæſtio,
17.in ordine conſiliorum. ¶ Vndecimò nota in ver.& ſi ſe-
cus. quòd iudex in minus, quàm debeat , cautionem reci-
piens,tenetur ſatisfacere de ſuo.& ſi in reatu non idoneos fi-
deiuſſores exegit à tutore,vel curatore,tenetur pupillo,& pu
pillæ in eo, ex quo in illa negligentia, ſiue dolo fuerint dam-
num paſsi,vt l. 1.& l.fi.C.de ma.conue.& eſt ille caſus,in quo
iudex ſuper intereſſe priuatorum tenetur impendere ſuũ offi
cium non petitum.regulariter contra.quod dic, vt nota.s̃.de
poſtula.præla.c.bonæ.& ibi dixi.facit quod no.Io.And.poſt
5 Inn.s̃.de iureiur.c.ad noſtram. vbi omnino vide.¶†Duode-
cimò no.in ver.omnes. prohibitum religioſis, & alijs recipe-
re vſurarios ad eccleſiaſticam ſepulturam. & vide circa hoc
c.bonæ.il 1.j̃.de ſepul.Incidenter quærit in nouel.qd iuris,ſi
non ſepeliuit, ſed ſepelire ſimulauit;quia fortè mortuus tunc
erat vſurarius manifeſtus, non præſtita cautione:& clerici ar
cam,ſiue baram ſepelierunt,fingendo cadauer vſurarij intus
eſſ,ecũ nullũ,vel aliud ibi erat.dicit diſputatum fuiſſe eſſe lo-
cum pœnis Concilij. ſatis enim hoc probat ratio huius ꝓhi-
bitionis. Certum eſt enim, ꝙ ſepultura ſolemnis nõ ꝓdeſſet
impęnitẽti:ſicut nec vilis noceret pęnitenti.de ſepul.c.ſacris.
&̃ qď ibi in nouel.ad fi.in illius ergo opprobrium,& hr̃dũ,&
aliorũ terrorẽ ſtatutũ eſt hoc,in cuius eluſionẽ fit hęc ſimula
tio,q̃ reducit ad legis fraudẽ.de qua s̃.de priui.c.quãtò.Itẽ ſi
à pœna nõ excuſat ſimulatio bõi, qď nõ facit:multò min⁹ ex
cuſare dẽt ſimulatio mali.qď facit.ꝓbat primũ de cele.miſſa.
c.ď hoĩe.Itẽ ex eo,ꝙ iſti malũ exẽplũ dederũt alijs, & ſcãdali
narũt,excuſari nõ dẽt à pęna. 11.q.3.c.ꝑcipuè.de eo,q du.in
ma.c.cũ haberet.Idẽ determinat in nouel. & credo bñ cõat⁹
eñ cum opere ſubſecuto punit quandoq;, etiam ſi effectum
non haberet,vt c.nuper.de biga.& c.eũ qui.cum concor.s̃.e.
lib.de ꝓb.facit l.ſi quis ſeruo. C.de fur. vbi ad terrendũ alios
6 à delicto,punitur delictũ attentatũ, & non ſecutũ.¶†Tertio
decimò no. ꝙ nullus manifeſtũ vſurariũ debet ad confeſsio-
nem admittere, ſiue abſoluere. & quod nõ recipiatur ad con
feſsionẽ,eſt durũ: nec ſtatutum erat hoc in concilio Lateran.
nam de iure confeſsio peccatoris perſeuerãtis in crimine be
ne debet audiri ; ſed non debet abſolui etiam ab alijs pecca-
tis, vt hic in glo. quod dictum fallit hic.& ſecundùm hoc di-
ctio,ſiue,ponitur alternatiuè: & erit ſenſus, quòd à tali con-
fiteri volente quærat ſacerdos, ſi vult cauere ſaltem,aliàs ipm
repellat:& talis rubor ad ſatisfactionem forſitan inducet.di-
cit tamen Ioan. And. ꝙ iſte rigor non ſeruatur, & eſt durum
dicere. Et ideò dat alium intellectum literæ: vt iſta dictio,ſi-
ue,exponatur pro,& erit ſenſus,ꝙ nullus debet vſurarios ma
nifeſtos ad cõfeſ.admittere,& ipſos abſoluere.& nihil in hoc
ſpeciale;qa (vt dixi) in crimine perſeuerans admiſſus ad cõ-
feſsionem non debet abſolui. eius verò confeſsionem tãtum
modo audire non eſt ꝓhibitũ, vt prædixi. & ita hic in nouel.
7 ſuper verbo ad confeſsionem. ¶†Quartodecimò not.in fin.
ꝙ teſtamentum vſurarij manifeſti eſt nullũ ipſo iure, niſi de
vſuris ſatisfecerit, vel cautionem præſtiterit, vt in tex.remiſ-
ſiuè tangit in nouel. de teſtamento excõmunicati, an valeat.
& remittit ad no.in c. decernimus. de ſent.exc. Item de Ere
mita an poſsit teſtari.dic,ꝙ poteſt, ſi nõ ſit profeſſus religio-
nis approbatus. 14.q.3.§.econtra.plures perſonas inhabiles
ad teſtandum enumerat Specul.in ti.de inſtru.edi.§.compẽ-
dioſæ.in prin.& Accur.ff.de teſta.l.3. & ego dixi s̃.eo.lib.de
teſta.ſuper rub.Et quia inter alios enumerantur capite dam
nati naturaliter, & ciuiliter, qui nec teſtari , nec codicillari
poſſunt. vt ff.de teſta.l.eius qui.§.1.cum ſeq.& l.qui à latro-
nibus.§.1.cum multis ſimilibus,Circa talem quærit hic Ioã.
And.de q.diſputata. Damnatus eſt quidam de falſo ad mille
ſoluenda infra triduum:aliàs decapitetur.qa poſtea in teſta-
mento,vel codicillis pro anima quędam reliquit ad pias cãs,
& lapſa die tertia decapitatus fuit: an legata ſuſtinent,vt iſta
debeant? videt,ꝙ ſic fauore, & priuilegio talium legatorũ,vt
patet.s̃.de teſtamen.c,cum eſſes.& eo.ti.c.relatũ.C.de epi.&
cle.l.ſi quis ad declinandam. & l.nulli.Item iſte efficitur inte
ſtabilis de iure ciuili tm̃ , vt in iuribus præalle, legata aũt ad
pias cauſas non ſubiacẽt legi ciuili: ſed regulariter legi Dei,
vt s̃.de teſtamen.c.relatum.& c.cũ eſſes. & c.filius.In contra
rium facit;quia iſte perdidit dominium rerum per ſententiã:
ergo velut bonis carens, teſtari non poteſt , vt l. lex Cor. de
vulga.& pupil.& Auth.ingreſsi.C. de ſacroſ.eccle.& l.ꝙ ſi fi-
lius.de cap. præterea non reperitur contrariũ in canonibus;
ergo ſtandum legibus,etiam in foro canonico. de oper.noui
nunciatione. c.1.Item bona talis condemnati deuoluũtur ad
agnatos,vel ad fiſcũ,iuxta diſtinctionem Authen. bona dam
natorũ.C.de bonis damnato.ergo diſpoſitio de illis bonis fa
cta eſt ab illo,qui non potuit : & ſic habet pro non dato &c.
de iure patrona.c.qď aũt.in fin. Non obſtat ꝙ teſtamentũ va
luit à principio; qa præſumit ꝙ tempore teſtamenti erat pe-
cunia in condemnatione. Et ſic exiſtens poſtea cõditio deca
pitationis non debet officere teſtamento, arg.l.furioſum.C.
de teſtamen,nam hoc non obſt. qa ad efficaciam teſtamenti
inſpicit habilitas teſtantis tempore mortis,ſicut & teſtamen
ti,vt l.1.de leg.3. & l.intercidit. de cond.& demo.Item adue
niente conditione retro fingit quis damnatus.2.q.6. c.biduũ.
& de his,q no.infa.l.furti.Nec obſtat fauor legatorũ ad pias
cauſas; quia locũ habet, cũ quis legat, quod durat ſuũ, non
quod deſinit eſſe ſuũ: quod auelli non debet ab eo,cui quæri
tur:ne ſic priuilegium vni conceſſum alteri ſit damnoſum,vt
c.ex tenore. de foro com.& l.impuberes.de admi.tut.Et hãc
partem tenet, vbi illa legata eſſent obligata reſtitutioni;quia
malè ablata certa relicta quibus debebantur,vel incerta pau
peribus; quia tunc deberentur nõ tam iure legati, quàm pri
mæ obligationis: vnde deducitur vt æs alienum debitũ Deo,
vel certis perſonis. & quæ Dei ſunt, reddenda ſunt Deo. de
cleri.coniug. c. ex parte. licèt ergo deferantur à lege, & non
iure ſucceſsionis: tamen tranſeunt cum ſuo onere. de pigno.
cap. ex literis. cum concordã. & in hoc reſidet. Sed aduerte
primò ad terminos quæſtionis , ex quibus patet, quòd in
defectum ſolutionis pœnæ pecuniariæ veniebat infligenda
corporalis . Et præſupponit , quòd iſta pœna capitali
ſubrogata ſit capitalis. Sed hoc non videtur bene dictum:
quia illicò augmentum contingit propter contumaciam
non

non ſoluentis : & ſic non debet conſiderari , ſed id, quod
principaliter in diſpoſitione deducitur, vt l.1.ff.de in litem
iuran.ſed dic,ꝙ bona eſt deciſio. & reſpõde ad hanc l.vt ple
nè no.Bart.in l.2.ff.de publi.iudi. vbi ſubtiliter ſuper hoc lo
quitur. Aduerte etiam ad id, quod dicit, ꝙ malè ablata,& in
certa detrahuntur in prædicto caſu, vt æs alienum. intelligo
.n. eſſe hoc verum,quando de eis conſtat: aliter ſi non con-
ſtat, credo ꝙ habeãt potius vim legatorum, q̃ æris alieni.qď
dic, vt dixi s̃.in primo notabili.& maximè videtur hoc verũ,
quando talis confeſsio emanat poſt nomen receptũ inter re-
os:quia tunc videtur facta in fraudem. quod dic,vt nota.in l.
poſt contractum.de dona.Et ſi diceremus contrarium,ſeque
retur,ꝙ ſemper reus (cuius bona per ſententiam veniunt pu-
blicanda, vel alijs applicanda) fateretur ſe debere pro abla-
tis incertis totam eius ſubſtantiam:vt ſic potius ad pauperes,
q̃ ad eos,ad quos iura deferunt,deuoluerẽtur : quod eſſet ab
ſurdum.facit l.ſi quis poſt hanc.C.de bo. dam. Item aduerte
ad hoc,quod dicit,ꝙ damnatus ad mortem non põt teſtari,
etiam ad pias cauſas , eſt verum in eo,qui dãnatur in præſen
tia,& naturaliter moritur. Nam cum talis efficiãt ſeruus pę-
næ,& bona ſua alijs applicentur, non teſtatur,vt dictum eſt.
& no.Bart.& poſt eum Bald.in l.hanc. C.de ſac.ſan.eccl.Sed
hic manet dubium,quid de illis, qui cõdẽnantur ad mortem
in abſentia ex forma ſtatutorum diſponentium,ꝙ contumax
habeãt pro confeſſo.Iaco.de Are.dicit, ꝙ aut vult teſtari ſe-
cundùm ſtatuta,& priuilegia ciuitatis: & non poteſt; cum is
ſit hoſtis ſuæ ciuitatis , vt l. amiſsione.§. qui deficiunt.de ca-
pi.dimi.vnde lex municipalis ei non patrocinatur, argu.ff.de
mino.l.auxilium. in fin. & quia extra protectionem ſtatuto-
rum.C.de na.li.l.1.& ibi Cyn.aut vult teſtari ſecundũ ius cõ
mune:& poteſt.quod ſex rationibus probat D.Bal. in d.l.ei⁹
qui.§.ſi cui.de teſtamen. vbi nota,ꝙ in tali ſic cõdemnato nõ
habet locum Authẽ.bona damnatorũ.vt bona eius deferan-
tur hæredibus ab inteſtato: ſed deferuntur in fiſcum. de quo
plenè per Bart.in l.1.ff.de bo.dam. Quid dices de illo,cui eſt
amputata manus ex maleficio:vtrùm valeat eius teſtamentũ?
videtur,ꝙ non.quia ille,qui damnatur ad mutilationem mẽ-
bri,condẽnatur capitaliter: ergo efficitur ſeruus pęnæ.nam,
ſicut not. in l. imperium.ff.de iuriſdi.om. iud.iſta pęna æqui
paratur morti.Et idem not. in l. ſuggerentis.de officio eius,
qui vi.al.ge.contrarium eſt verum ; quia cum ſuperuiuat, nõ
efficitur ſeruus pęnæ:nec etiam perdit iura ciuilia.de hoc no
ta.Specul.in titu.de inſtru.edi.§. compendioſo.ver.quid cõ-
pendioſę.vbi quid de exoculatis. & hoc not. Do.meus Bald.
in l.qui manus ff.de teſta.& ibi Bartol. & in d. l. habeat. per
iſta patet ca.declaratum.reſtat, vt alia,quæ tanguntur in no-
uella,per quæſt.expediam,& alia vltra addam. ¶ Primò er-
go quæro. dicitur in tex. cautio præſtetur illis, quibus eſt re
ſtitutio facienda: aut illis,qui eis poſſunt acquirere. Quæro,
qui ſint iſti,ex quorum contractibus alijs quæritur.gloſſ.re-
mittit ad tit. Inſti.per quas perſo.no.acqui.& plenè proſequi
tur de procuratore,an per ipſum quæratur obligatio domi-
no ipſo iure.& plenè diſtinguit. Do.Barto.declarat hanc ma-
teriam per quaſdam regulas. Regula enim eſt, ꝙ alteri ſtipu
lari, vel paciſci nemo poteſt. ratio redditur in l. ſtipulatio.§.
alteri.de verbo.obli.Fallit primò, vbi eſt perſonarum identi-
tas, vt in filio,& in ſeruo, qui cenſentur eadem perſona cũ pa
tre,& domino,vt Inſti.de inuti.ſtipul. §. ſi quis ei. An autem
iſti,(ſcilicet filius,& ſeruus) poſsint ſtipulari patri, & domi-
no. vel econtra,notatur.ff.de ver.obli.l. quod dicitur.Secũdò
fallit, vbi eſt officij neceſsitas , vt in tutore, & curatore, vt l.
quotiens.de admi.tuto.& l.eum qui. §.ſi actori.& §. ſequen.
de conſtit.pecu. & hoc verum in his , quæ pertinẽt ad admi-
niſtrationem ipſorum ſtipulantium : aliàs ſecus. ff.de pigno.
actio.l.ſolutum.§. per liberam. Tertiò fallit, vbi eſt perſonæ
auctoritas , vt in notario,& officiali, per quos quæritur vti-
lis,vt dixi s̃.in 8.notabili. Quattò fallit, vbi eſt peremptoria
ſolemnitas, vt eſt in omnibus ſtipulationibus prætorijs,vt in
l.in omnibus.de præto.ſtipul. Quintò fallit, vbi eſt rerum cõ
nexitas , vt quando quis ſtipulatur ſuper re mea , vt in ꝓ-
curatore:circa quem an quærat vtilem, necne,aliqua mẽbra
ponit; & etiam hic glo. Sextò fallit, vbi eſt præſentia perſo-
næ,& vicinitas,vt l.ſi procurator præſentis.de verb.ob.Septi-
mò vbi eſt defectus perſonæ, quæ cedere tenebat. Nam tũc
datur vtilis ipſo iure, vt l. 1.in fine.cum l.ſequenti.de inſti.&
C.de actio.& oblig.l.1.& l.ſancimus.ad Trebel. Octauò fal-
lit , vbi ẽ perſonarũ affectio,& rei, de qua agitur, æquitas, vt
l.Gaius.ff.ſolu.mat.dic,vt ibi. Nonò fallit, vbicunq; ſuper re
mea ſtipulor,vel paciſcor alteri: tunc quæritur vtilis ſine ceſ-
ſione,vt l.quotiens.C.de donatio. quæ ſub modo. ibi tamen
dicit text.quòd id eſt ex benignitate : quaſi regulariter in a-
lio caſu, quàm donationis , non habeat illud locum. ipſe ta-
men dicit,ꝙ quandoque ego ſtipulor alteri ſuper re,quæ du-
rat mea:& quęrit,vt l.Publia.ff.depoſiti. Quandoq; non du-
rat mea:& tunc regulariter non q̃ritur.Fallit,vbi eſt fauor ex
tertij liberalitate,vt d.l.quotiens. Item fallit propter ſingula
ria pręcipua pecunię,vt l.certi cõdictio. §.ſi nũmos.ſi cer.pe
ta.prædicta ſunt vera in acquiſitione, quæ fit per actum ciui
lem. Ea verò, quæ acquiruntur per actum naturalẽ, & cor-
poreum poſſunt quæri per alium, vt l.ea quæ ciuiliter.de ac-
qur. rerum domi. Item prædicta vera, quando quis paciſci-
tur alteri ad actionem,vt l.quæcunque.de act.& oblig.& l.hę
redi.§.quotiens.de pactis.¶Sed in modo quærendi differũt;
quia exceptio quæritur,ſicut vtilis pacti, vel doli, vt l.reſcri-
ptum. §.ſi & de pac.per Bartol.in l. ſtipulatio iſta. §. ſi ſtipu
ler.de ver.ob. Adde qď no. 2.q.7.in c.quotiens. vbi dicit gl. ꝙ
ſi promitto tibi me daturũ Titio 10.credit me teneri de iure
canonico.arg.22.q.5.c.iuramenti.maximè vbi interuenit iu
ramentum.arg.de conſtitu.pecu.l.1.iſta ſunt verba gloſſ.ibi.
quæ ſi vera eſt, prædicta inueſtigatio caſuum eſſet inutilis, ſi
generaliter de iure canonico alteri per alterũ quæretur. qď
durum videtur ſentire,& corrigere tot iura.¶ Secundò quæ-
ro. dicitur hic,ꝙ iſta cautio eſt præſtanda ſacerdoti parochia
li coram aliquibus fide dignis de ipſa parochia.circa hoc pri
mò quærit,quare coram iſto.dicit ; quia eſt iudex iſtius quò
ad reſpicientia forum animæ.de pęni.diſt.1.c.quem pænitet.
vltra medium.Tangit ad idem .ſi aliquis in pęnitentia eſt cõ
feſſus ſacerdoti ſe vſuras extorſiſſe , ſed hoc eſt occultum:
nunquid ſacerdos iſti denegare debeat ſepulturam, hæredi-
bus volentibus ad dictum eius reſtituere ? videtur ꝙ non:qa
non debet illum publicare. de pęni. & remiſ.c.omnis.Item ſi
bi ſic aſſerenti nõ creditur.6.q.2.c.placuit. Taceat ergo. 2. q
7.c.plerique. In contrarium, quòd publicare poſsit. allegat
quod not. de teſti.c.teſtimonium. in glo.quando grauata.
7 ¶†Quærit vlterius,quid de illo,qui poſt ſepulturam detegit
fuiſſe vſurarius:b an exhumabitur ? dicit, ꝙ non;ex quò in vi
ta communicatus fuit , & eius oblationes receptæ. cogentur
ergo hæredes præciſè iſto caſu ad reſtitutionẽ, vt hic in quin
ta glo.Subdit,ꝙ ſi ante ſepulturam ſuper hoc quæſtio refera
tur : niſi probatio ſit in promptu , ſepelietur, poſtea lis ſuo
marte procedet:aliàs cuique liberum eſſet ſepulturam alte-
rius impedire,& illum vituperare.quod prohibitum eſt,vt l.
fin.C.de ſepulchro viola.& in Auth. qui domum.In cõtrariũ
allegat,ꝙ appellatio impediat ſepulturam.s̃. de ſepultu.c.ex
parte.Sed ibi ſoluitur in 2.gloſſ.& qď ſuper ea in nouel.Sub-
ſequenter tangit de iſtis teſtibus : an ſit de ſubſtantia, quòd
ſint de parochia?tenet poſt Arch.ꝙ nõ.ſed ſufficit,ꝙ ſint ido
nei.4.q.3.c.ad fidem.& 3.q.9.c.ſi debitum.& qď no. in 5. q.
canonica.¶Quærit vlterius, an ſufficiat vnus teſtis cũ illo, q
recepit cautionẽ.Archi. ꝙ ſic. cũ hic nulli fiat præiudiciũ.de
conſe.diſt.4.c. paruulos. in fi.& c.cum ita.vbi de hoc.nam &
exigens habendus eſt pro vno teſte, ſicut & monens.quod ſa-
tis putat verum Ioan. And.ſi de nullius præiudicio ageretur.
ſed ſi veniens ab inteſtato dicat ſe hr̃dẽ;qa teſtm̃ nõ valuit,hoc

non posset negari in prę iudicium instituti, & idem in simili-
bus, secundũ eum. ¶ Tertiò quæro. si post præstitã satisdatio
nẽ aliqui non apparẽt, qui vsuras repetãt: quid faciet ordina-
rius? dicit gl. 3. ꝙ pauperib⁹ erogabit. & in nouel. dicit hoc ve
rum, ẽt si appareãt, sed petere non curent. qđ est verũ secun-
dũ quosdã, vbi liberaliter remitterent, ẽt soluenti partẽ: quia
tunc esset ita, ꝙ nec pauperibus soluerent, secundũ Gof. in
sum. c. vt. vltra medium. ibi qd si vsurarius. & Host. plenius. e⁹
ti. §. vlt. ver. quid si fœnerator. & ver. seq. in summa. Theologi
dicunt contrariũ, nisi totum soluat. qđ põt habere locũ secũ
dùm Gar. & Io. quãdo totũ soluere potest: aliàs locũ habeat
primũ dictum per literã hic [ꝓut patiunt̃ facultates] &c. Dy.
distinguit, vtrũ pecunia sit parata restõni: & prosit remissio.
aliàs dic, vt no. Io. An. ĩ. de reg. iur. c. peccatum. Ego plenius
de hoc scripsi. s̃. de rescrip. c. statutum. §. si quid aũt. e. li. & vlti
mò per ibi dicta scias, ꝙ Io. An. quærit de vsurario, cui eram
obligatus in sorte & vsuris: qui exegit à me vtrũq;, & postea
à me remissionem obtinuit, extincta in totum obligatione;
postea vsuras exercuit, & decedens confessus est se vsurariũ,
& mandauit vsuras à se extortas restitui, quęrebatur, an illas
vsuras solutas repetere posit? cõsuluit simul cũ eius adoptiuo
recurrendũ ad coniecturas. nã si ex eis potest verisimiliter ap
parere, quòd remissio fuerit liberalis, & gratuita sponte fa-
cta, repetere non poterit; postquam sic remisit. Si verò ex
coniecturis potest liquere, quòd remissio non fuerit sponta-
nea: tunc dicit remissionem vsurarum non obstare petenti,
vel eius heredi. de coniecturis spontaneæ remissionis posuit
exẽpla; q̃a præsumitur liberalis ex quãtitate vsuræ; quia erat
temperata: puta ad duos denarios pro libra. Nam talibus vsu
rarijs etiam non petentibus quis sponte soluit vsuras. Item
præsumitur liberalis remissio etiam grauis vsuræ, si ex illo
mutuo lucratus est hereditatem, adimplendo illam ex illa pe
cunia conditionali, sub qua fuerat institutus: vel euasit pænã
capitis: coacta enim præsumitur, si erat vsura grauis, & tales
remissiones erat solitus procurare: vel erat ita potens, quòd
nisi remissionem habuisset, grauare poterat renitentem in
alijs: quia fortè ex alio contractu habebat ipsum insolidum
cum alijs obligatum: ita quòd potuisset ipsum prę ceteris cõ
uenire. Ex his, & alijs præsumitur remissio vsurarum sibi fa-
cta, non spontanea, sed extorta: & ideò ad earum repetitio-
nem deberet admitti, vel eius heredes. & ita not. in additio
nibus. Spe. hoc eod. tit. Sed hic aduerte, remissio vsurarum
facta vsurario liberaliter, & spontè sufficit ad plenam eius
securitatem, vt dictum est; quare non ita pactum de vsuris
non repetendis, quod non videtur impedire repetitionem, vt
c. ad nostram. de iureiu. huic quæsito D. Griffo. respondit. D.
Fede. de Sen. quòd non sunt paria, remissionem vsurarum fa
cere, & pactum de non petendis vsuris. Nam qui remittit ius
crediti, transfert aliquid in creditorem, & quodam modo à
se abdicat actionem sibi competentem: & pro tanto satisfa-
cere, & soluere dicitur. ff. de sol. l. solutionis verbum. qui verò
facit pactum de non petendo, nõ agit in obligationis sub-
stantia, & non dissoluit obligationem: sed obligat ad non
petendum, vt l. si vnus. §. pactus ne peteret ff. de pac. vnde
qui paciscitur non repetere vsuras: si remoueatur exceptio-
ne, replicabit de improbo facto, quasi non potuerit obligari
de iure, saltim iure obligationis; quia consequetur vsuras, sal
tim per remedium c. ad nostram sed qui remittit, non pote-
rit repetere etiam per illud cap. quasi pinguius sit remittere,
quàm pacisci. vel dicit, quòd non est differẽtia inter illa. nam
vtroq; modo tollitur obligatio naturalis, vt l. Stichum. §. na-
turaliter. de solu. nam post pactum sunt naturaliter indebitę,
vt ibi. & hoc verum, quando pactum tale, vel remissio inter-
ponitur super præsentibus iam comissis: sed super debendis
in futurũ non valet remissio, siue pactum de non repetendo
post solutionem: quia inuitat homines ad delinquendum, vt
l. conuenire. de pac. dota. Non obst. c. ad nostrã. quia ibi testa
tor retulit se ad pactum, non ad ius: iussit enim vsuras restitui
his, qui probarent soluisse: quod perpetuò durat, etiam
post remissionem; non autem iussit eas restitui his, quibus
eas debebat: quia tunc nihil redderetur heredibus. Ita refert
do. Fede. consil. 179. & prædicta de remissione locum ha-
bent, cum de vsuris est quæstio in foro contentioso: in foro
autẽ consciętiæ, an remissio, siue realis restitutio sufficiat,
plenè per eundem do. Fede. q. 18. & per Io. An. in reg. pecca-
9 tum. in Mercu. post Dy. qui etiam hoc tangit. ¶ † Quartò
quæro post Io. And. in nouel. an heres, qui non fecit inuenta
rium, teneatur in foro conscientiæ restituere vsuras vltra vi-
res hereditarias? & videtur, quòd sic: quia lex humana facta
ab eo, qui potest, si non nutrit peccatum, ligat in foro con-
scientiæ, de quo per Di. Tho. secunda secũdæ, quæstio. 86. art.
4. & gl. l. fi. C. de iure delibe. edita sup obligatione solidi here
dem per habentem potestatem astringit in foro conscien-
tiæ. contrarium determinat hic post Hosti. qui hoc tenet in
summa de testamentis. §. pe. versi. quid si non sufficit. & hoc
idẽ, quod tenet Hosti. s̃. e. c. tua nos. & ipse Ber. de raptor. c.
in literis. debet intelligi in foro iudiciali. qđ in hoc discordat,
sicut alibi qñq;. s̃. de resti. spo. c. literas. & de sen. exc. c. inqui
sitioni. Itẽ lex humana obligat heredẽ insolidũ, si non fecit in
uentarium: quia præsumit bona fuisse sufficientia ad soluen-
dum totum ęs alienum, postq̃ heres contempsit legis benefi-
cium. & sic fundatur lex super præsumptione. Sed si heredi
est nota veritas, quòd nõ ita sit: si potest vitare iudicialẽ com
pulsionem, debet sequi legẽ conscientiæ, quæ præfertur. de
sent. excom. c. à nobis ad hoc facit quod no. in c. quia pleriq;
de immu. ec. in nouel. post Inn. & refert hanc partem tenuisse
disputãdo. D. Fed. de Sen. hac ratione. De iure ciuili heres nõ
teneretur ex delicto defuncti, nisi quatenus ad eum perue-
nit, vt l. 1. C. ne ex delic. defun. ita ꝙ frustra de iure ciuili pri-
mo casu restitutionis vsurarum quęrimus de beneficio inuen
tarij, cum absque eo heres locuples non sit, si ex eis nihil per
uenit ad ipsum. de iure verò canonico tenetur heres ex deli-
cto defuncti, etiam si ad ipsum nil peruenit: dum tamen he-
reditas sit soluendo: quia vltra non tenetur hic, & præalle. c.
tua nos. & c. in literis. cum ergo ius canonicum istam obliga-
tionem descendentẽ ex delicto moderet̃ vsq; ad vires, non
debemus ipsã vltra ꝓtendere: licèt heres non fecerit inuẽta-
riũ. Ex quo cõcludit, ꝙ vltra in foro cõscientiæ nõ tenetur.
Idẽ tenet Bar. & post eũ Bal. ff. de acq. here. sup rub. ver. om-
nino vide. & aduerte, q̃a prædicta decisio do. Fed. infert, ꝙ ne
dum in foro conscięntiæ: sed ẽt in iudiciali non debeat cõdem
nari heres ex delicto defuncti, obligatus solũ ex cãonica ęqui
tate nisi iuxta vires facultatis. & ille rigor l. fi. in hoc debito
contra legis dispositionem æquitate canonum introducto
cesset in hoc casu. quod est menti tenendum. D. Bal. etiam de
hoc no. in l. habeat. C. de sa. san. eccl. vbi plenè tractat, an in
foro conscientiæ sit sequenda lex ciuilis. dixi in repetitione
c. si propter. s̃, eo. lib. de rescrip. ¶ Quintò quæro post gloss.
fin. pone, quòd vsurarius manifestus fecit testamentum, non
præstita hac cautione: deinde ante mortem eam præstitit. an
istud testamentum reconualescat? Garsi. quòd non, per cap.
non firmatur. ĩ. de re. iur. glos. contra, quòd sufficiat ad valo-
rem testamenti, quandocunque præstitit eam ante mortem.
pro Garsi. faciunt. ll. quæ volunt, quòd testamentũ factum ab
inhabili (puta filiofa. seruo, puta capto ab hostibus) non recõ
ualescit, licèt mortis tempore deprehendatur habilis, vt l. 1.
de lega. 3. & quod ibi no. & l. 4. & l. eius q apud hostes. & l. fili
usfa. de testa. per quas leges dicit in nouella, quòd legistæ nõ
reciperent istam eius glos. sed defendens glo. suam distinguit
inter personas prædictas funditus inhabiles à principio, &
manifestum vsurarium. Iste enim non est simpliciter prohi-
bitus, sed solùm vitiatur testamentum ex defectu cuiusdam
actus præambuli. qui etiam non est de solemnibus, quæ in
sunt testamento. nec pendet à voluntate, vel potestate tertij.
Papa

Papa enim, vel concilium prohibet hic vsurarium testari, nec
facit ipsum intestabilem; ita ꝙ ipsum inhabilem reddat: sed
impedimenta reperit, ne testetur, dum alios prohibet interes
se. Itẽ (vt dictum est) cautio non est de substantia testamen-
ti: cum non in confectione testamenti sit necessariò exhiben
da: sed sufficit ante, vel post. nec de ipsa in testamento expe-
dit facere mentionem: cum hoc nõ reperiatur iure cautũ. ĩ.
de sent. excõ. c. his qui. bñ. tamẽ ista Decr. irritat testm̃ ex de
fectu huius actus præambuli. Adducit simile de c. q̃a pp. vbi
dr̃. Aliter electio cõtra illam formam nõ valeat. & tñ eligen-
tes cõtra formam ex hoc nõ reddunt̃ inhabiles. Itẽ si electio
nõ sit cõtra formã, sed contra p̃ambula formæ, sicut est voca
tio absentium, bñ reconualescit p subsequentẽ cõsensum: ita
hic reconualescat per subsequentẽ p̃stationẽ cautionis, q̃ nõ
est de forma, vel substantia testi, sed p̃ambulũ quoddã, vt s̃.
est ꝓbatũ. Præterea defectus institutionis filiorũ in p̃tãte red
dit testm̃ ipso iure nullum, vt l. filio præterito. de lib. & posth.
& tamen de æquitate quandoq; reconualescit, vt l. filio p̃teri
to. de iniust. testa. & alibi sublata cã nullitatis testi, testm̃ re-
conualescit, vt l. qui soluendo non erat duos. ff. de hære. insti.
cõstat aũt, ꝙ ius canonicum innititur æquitati, vt s̃. de tran-
sac. c. fi. & de re. permu. c. 1. eod. lib. hanc partẽ refert tenuis-
se distinguendo D. Nico. de Mata. in l. vniuersa. C. de diuer. re
scri. canonizata. 25. q. 2. c. apertius. facit. l. vniuersa. C. de pre-
ci. Impe. offe. quæ dicit de rescriptis, ꝙ aliter non valeant, ni-
si fideiussio idonea super solutione debiti præbeatur: & tamẽ
illa postea præterita statim habent effectum. hic tñ plus dicit
tex. [sed sint irrita ipso iure.] pro hac etiam parte alle. q̃a effe
ctus huius c. nõ læditur ex opinione prædicta. Itẽ fauor, q̃ de
bet̃ testis, vt s̃. de re iudi. c. fi. concludit, ꝙ gloss. ex prædictis
remanet defensata, maximè cõtra hæredes abintestato, q̃ im
pugnabant testã: vt haberent hr̃ditatem abintestato absque
onere legatorũ, & fideicõmissorum. istam ẽt opi. tenet Do.
Bart. in l. filio p̃terito. præalle. & D. Bal. in repetitione l. hẽãt.
C. de sac. san. eccl. Nam secundùm ipsum ista Decr. est cõtẽ-
ta cautione. nec determinat añ, vel post. ergo sufficit, ꝙ añ,
vel post præbeat̃; quia (vt dcm̃ est) non est de solemnitate, q̃
debet esse cõiuncta cũ actu, vt l. obligari. §. fi. ff. de auct. tut. l.
heredes palã. § fi. de testa. Præterea hoc c. æquiparat quò ad
istam cautionem testamentum, & sepulturam. Sed huic, q̃ ca
uit, quandocũque non denegatur ecclesiastica sepultura. er-
go idem in testamento. Præterea illa cautio vr̃ indicta p istud
c. fauore animæ testatoris, & creditorum. qñcunq; igit p̃bea
tur, vtriq; est consultũ: ergò cessat cã nullitatis, sicut in testõ
filij p̃teriti, vt d. l. filio. & ita ibi tenet. Istis omnino adde, qđ
dixi post eam. s̃. eod. lib. de rescrip. ca. si eo tempore. Vnum
tamen ob. prædictorum determinationi. nam hic dicitur de
vsurariorũ testis, ne quis intersit. si ergo remouet testes, istud
testm̃ peccat in solemnitate oĩm testium: quorũ debet inspi-
ci conditio tpe testamẽti, vt l. ad testiũ. §. cõditionẽ. de testa.
illa est oppositio præceptoris mei, qui format aliquas quæ-
stiones circa testm̃ vsurarij manifesti in d. l. habeat. & primò
quid si morte præuentus, cum vellet, & cauere non potuit; q̃a
ibi non erat notarius, vel sacerdos? dicit, ꝙ sibi imputet, qui
se ita arctauit, vt l. 1. §. qđ diximus. si quis cautionibus. Secun
dò quid si fecit testm̃, antequã esset vsurarius manifestus: de-
inde recepit publicè. dicit, ꝙ rumpitur; q̃a illa inhabilitas su-
peruenit delicto suo. & hoc sufficit ad rupturam testamenti
iuxta doctrinam glo. in l. 1. §. exigit. de secundis tab. & hoc
dixi in d. c. si eo tempore. Tertiò quid si vsurarius præstitit
cautionem, & cõdidit testamẽtũ: deinde fecit iteratò vsuras.
dicit, quòd testamentum rumpitur; quia illa cautio non re-
spicit vsuras futuras, vt l. si quis ita stipulatus fuerit. §. cum sti
pulamur. & l. si à colono. de verbo. obliga. cum ergo pro illis
vsuris non sit idoneè cautum, testamentum est nullum. Idem
credo, si non cauit de omnibus, sed de parte. idem disputan-
do tenuit D. Fede. de Senis de testamento vsurarij, qui præsti
tit cautionem, & postea continuauit vitium vsurariũ, licèt nõ
manifestè. tenuit enim, ꝙ testamentum eius non valuerit, per
hoc c. vt refert hic Lap. qui de eo, qui confessus est se vsuras
exercuisse in testamento, an ex hoc dicat̃ manifestus. Tenet,
quòd non; quia talis confessio incępta etiam quò ad obligã-
dum non probat. de iure fisci. l. ita fidei. immo etiã certè non
probat debitum, & potest reuocari; quia est pars testamen-
ti, nõ contractus. de libera. lega. l. Aurelius. §. fi. & hoc credit
verum. & addit not. per Cyn. C. de non nume. pecu. l. genera-
liter. Postremò circa prædicta tangit, quis dicatur manife-
stus vsurarius. dicit, ꝙ qui palam corã multis fęneratur: nec
sufficit, ꝙ duo sciant. de iure fisci. l. non intelligitur. §. si quis
palam. Sed fur dicitur manifestus, cum in furto deprehendi
tur à domino rei, vel eius procuratore, vel negociorum ge-
store. ff. de fur. l. si quis in seruitute. & l. si quis solutioni. de v-
suris. §. mora. facit quod no. de hæreti. c. ad abolendam. in gl.
facti euidentia. & de testi. c. ex tua. dicitur etiam manifestum
quod 10. sciunt, vt no. Cy. in l. ea quidem. de acc. in illa q. vel
qđ scit tota vniuersitas, vel populus, siue maior pars, ẽt si il
le populus non habeat 10. homines, vt quandoq; contingit
in villis paruis. C. de testa. l. fi. Barto. de hoc nota. in d. l. 1. de
fur. ff. & alleg. glo. s̃. eod. c. 1. super verbo manifestos. de quo
etiã in illo c. in. 2. gl. ¶ Sextò q̃ro de effectu huius cautionis,
quam exigit iudex, si Italicus in prouincia, Francia, vel An-
glia publicè vsuras extorsit. & de hoc est fama publica in ci-
uitate sua, vbi moritur, & iudex arbitratus est quãtitatem vt
hic dicitur. tamen postea non apparet prouincialis Gallicus,
vel Anglicus, qui petat. dicit post Gul. ꝙ ordinarius faciet
sibi edi librum rationis illius, & quæ extorta ibi inueniet, re-
stitui faciet. facit Cle. ex grandi. eod. titu. & dicit Guli. se ibi
quandoque fecisse. Iaco. de Belui. disputando tenuit ad peti-
tionem partis id fieri non debere. inducit c. 1. de proba. cum
concordantijs. nulla enim cauetur lege, hoc fieri posse. ergo
erubescimus, cum sine lege loquimur, vt C. de colla. l. illam.
Item prohibitum est res alienas rimari, ne secreta patrimo-
nij diuulgentur. C. de alimen. pu. præstan. l. fi. nil enim durius
est, quàm paupertatis detegi vilitatem, vt l. 2. C. quando & q.
quar. pars debe. lib. 10. & iudex rimari volens posset prohibe
ri. C. de iure fisci. l. prohibitum. eod. lib. & est iniuria, alterius
domum ingredi, illo inuito. de iniur. l. lex Cornelia. iudex er-
go, qui debet alios ab iniuria compescere, non debet eam cõ
mittere. de nat. ex lib. ven. c. 2. Io. An. subdit, ꝙ hodie in satis
dationibus semper exigantur libri rationum, vel saltem pro
missio de tradendis. & aduerte, quia c. ex grandi. non dicit, ꝙ
libri violenter de arca tollantur: sed ꝙ per censuram ecclesia
sticam illos edere cõpellat̃, vt ẽt ibi no. & ita hic in nouel. Ex
cuius mente collige, ꝙ iudex domicilij, vel originis est iudex
competens in exhibendo istam cautionem de vsuris alibi ex
tortis. Sed tunc est dubiũ, an si debent pauperibus erogari,
debebit ne erogare inter pauperes, vbi ipsas exercuit, & ex-
torsit: an poterit inter illos domicilij, vel originis? dixi post
Ioan. And. s̃. eod. lib. de testa. c. si pater. & vide quod sup hoc
plenè scripsi in c. cum tu. 7. q. s̃. post D. Fede. Vlterius ad idẽ
quæritur. post exactam cautionem, quod erit officium iudi-
cis super restitutione vsurarum? Dic vt in gloss. 3. ver. de e-
dicto publicè proponẽdo &c. Sed circa hoc quærit Lap. q̃d
si aliquis apparet, cui postea debeantur vsuræ? dicit, quòd si
hoc sciuit, & non comparuit in termino, imputabitur ei: aliàs
non. ad hoc qui ma. accu. pos. c. cum in tua. & quod not. in
Specu. de secundo decreto. §. sed dicendum. ver. sed pone, ꝙ
vnus. Est autem aduertendum, prout not. Hostien. in summa
de testa. in fi. §. ad quid hæres. sub. §. tenetur autem hæres.
ver. quid si non sufficiat hæreditas. dicit, quòd primò debet
satisfieri creditoribus. secundò damnum passis, & insolidum
sine aliqua detractione. tertiò legatarijs, & alijs, qui causam
lucratiuam prosequuntur, detracta falcidia. sed primis
creditoribus primò satisfieri debet. secundò secundis

per ordinem:& hoc ſi ſimul veniant creditores, & legatarij. nam ſi ſeparatim, liberatur heres ſoluendo per ordinem cui libet venienti: dumtamen ſit ſine dolo. ita dixit Lap. & proba tur in l. fin. C. de iure delib. & cum prędictis coniunge gl. quæ incip. paupertas. quæ dicit inter alia, quòd pro vſuris reſtituendis bona vſurarij ſunt tacitè obligata. de hoc plenè dixi in c. cum tu. 4. q. Nam Io. An. tenet, quòd ſint obligata. Gul. & Arch. contra. Ego opi. Io. An. dixi ibi equam in caſu, quo poſſeſsiones, pro quibus ageretur hypothecaria, apparerent emptæ, ſiue quæſitę de pecunia vſuraria illius agentis: aliàs ſit
10 vera opi. Arch. & Guli. vbi vide latius. ¶ † Septimò quæro
c poſt gl. Si vſurarius ē manifeſtus nō poteſt cauere idoneè: an carebit eccleſiaſtica ſepultura? Tenet, quòd ſufficit iuratoria, in gl. nomine idonea. in nouel. dicit. n. quoſdam tenere eum non ſepeliendum, ex quò idoneè cauere non poteſt. & ſic illo rigor eſt ad terrorem criminis, ſicut. j. §. omnes. & ſufficit ſic ſcriptum, licèt perquam durum. 2. q. 3. cap. ſcriptum. 19. di. c. in memoriam. ff. qui & à qui. l. proſpexit. & in re dubia tutius eſt verbis ſeruire. de ſponſal. c. iuuenis. de leg. 3. l. non aliter. vel fiat, vt dicitur in raptore. de raptor. c. ſuper eo. ſecūdùm Gu. Ego dico, quòd ſi difficultas ſatisfactionis excuſatà pœnis huius. c. vt dixi. §. in 4. no. multò magis talis difficultas præſtandæ cautionis debet eum excuſare à pœnis huius cap. & ita ſufficiant ad plenam declarationem omnium, quæ tanguntur in nouel. pfectius declarata.

ADDITIONES.

a ¶ Vſurario. Adde Are. in l. etiam. §. fi. ff. ſolu. matri. vbi Bar. in l. fi. dicit eſſe ſtādum opinioni Doctorum. & ibi Ang. qui ſimiliter ſeremittit ad theologos. & Ioan. de Imo, ibidem dicit, quòd vſurarius manifeſtus de iure ciuili debet incarcerari, vt ſoluat. & ibidem Alex. & do. Pet. de Anch. in reg. peccatum. inf. de reg. iu. Bal in l. vnica. §. ſimiliq; modo. C. de Latini. tollē. in l. falſus. C. de fa. sā. ec. Bar. in l. 2 ff. de fur. in Cle. eos. de ſepultu.
b ¶ Vſurarius. Adde Bal. in l. principaliter. la. 1. C. delib. cau. Io. And. in c. quanquā. iſto titu. Abb. in c. nuper. de ſta. mo. Card. in Cle. 1. de ſepul. poſt gl.
c ¶ Vſurarius. Adde Bal. in l. executorem. C. de exec. rei iu.

Rubr. De exceſsibus prælatorum.

SVMMAE.

1 *Mendicantes loca noua ad habitandum acquirere non debent.*
2 *Mendicantes de licentia prelatorum poßunt eligere vitā heremiticā.*

CAP. I.

1 VM Ex eo. diuiſio ſuper prima gloſſ. ¶ † Not. quòd prohibitum eſt mendicantibus noua loca ad habitandum acquirere, & antiqua mutare. ſimile in certis perſonis conditionatis: qui non poſſunt, relictis locis, vbi degūt, aliò ſe trāſferre. de quibus. §. de Iude. c. 2. & C. ne rei do. vel temp. l. 2. Aduerte tamen, quia iſte tex. non prohibet tranſitum ſingulorum fratrum de loco ad locum: hoc, n. eſt permiſſum ex cauſa, vt c. licèt. de regula. cum ſi. Sed prohibet nouum Capitulum, ſiue conuentum de nouo in aliquo loco ad habitandum fundari: vel in vno loco fundato ad alium transferri. & videtur ſpeciale in iſtis mendicantibus: reſpectu verò aliorum clericorum, ſiue religioſorum noua monaſteria fundari, & iā fundata ad alium locum transferri ex cauſa, non videtur prohibitum, vt c. pe. & fi. de ec. ædifi. & c. ſicut viuere. de exceſsi. pla. & c. 2. & c. inter quatuor. de relig. do. facit quod no. de cōſti. c. cum acceſsiſſent. alibi de populo vnius ciuitatis, vel collegio, an poſsit ſe transferre ad alium locum ad habitandum, ita quòd idem populus cenſeatur: vel plures poſsint conſtituere ciuitatem, vel collegium in aliquo loco. de quo tangit Inn. in c. cum ab eccleſiarum. de offi. or. & c. cū dilecta. de exceſ. prela. & p Bar. in l. 1. de col. illi. & vide quod do populo expulſo de ciuitate deſtructa, vel corrupta not. Inn. in c. 1. de no. ope. nun c. ¶ Secundò no. caſum huius prohibitionis. nam oriebantur ſcandala ex prędictis tranſlationibus, & acceſſu. ad hoc reſpo. & intellige ſcandalum proue nire reſpectu clericorum, & aliorum religioſorum, quibus appropinquant. & ob hoc ſecundùm Ioan. Andr. ſunt multi religioſi priuilegiati, ne ad certam menſuram mendicantes prope eos locare ſe poſsint. oritur enim inuidia inter vicinos, ſi alter alterum expellit, vt l. cum aſſeuerans. C. de prēſcrip. 30 anno. immo plus, iura ſtatuunt, quòd in proprio ſolo nō poſſit quis cum ſcandalo vicinorum erigere fortalicium, vt no, in l. pe. C. de ædifi. priua. & capit. fin. de reſti. ſpo. per Inno.
¶ Tertiò not. quòd hic prohibetur mendicantibus locorum acquiſitio ad mendicandū, & quęſitorum alienatio. alibi etiā de iure eſt prohibita acquiſitio; vt officialibus, militibus, & qui buſdam aliis, vt l. 1. C. de contrac. iudi. & l. non licet. de contrahen. empti. & l. milites agrum. de re mili. & ff. de fun. dota. per totum. & de pign. l. in quorum. de habitatione certi loci prohibita vide in l. cui pacto. de ſeruis expor. ff. cum ſi. circa prędicta bene poſſet adaptari illa materia, ſcilicet cum per pactum, vel legem, vel ſtatutum per iudicem, vel arbitrum, vel teſtatorem prohibetur alienatio certæ rei, vel poſſeſsionis: an ſi contra fiat, transferatur dominium. ¶ Item an intelligatur prohibita alienatio titulo ſingulari, vel vniuerſali. puta ſucceſsionis ex teſtamento, vel abinteſtato. quæ omnia plenè vide per Bar. in l. ſi quis ita promiſerit. §. ea lege. de verb. ob. facit quod not. in capit. Raynal. de teſtamentis. in nouel. vbi de prohibita alienatione per contrahentes, per arbitrum, vel iudicem ſuper ver. impedire. Pro intellectu. cap. circa iſtā acquiſitionem, & mutationem habitationis quærit Lap. quia illud. cap. prohibet ad habitandum noua loca acquiri, & hactenus acquiſita dimitti: vtrum habeat locum, ſi dimittantur antiqua non cauſa acquirendi noua. dic, quòd etiam illa conſtitutio locum habet. ad hoc alle. de relig. do. capit. religionum. §. confirmatos. ſubdit, quòd illa prohibitio ceſſat, ſi dimittantur loca quæſita poſt hoc cap. quia illa cōſtitutio prohibet admitti quæſita hactenus, non quæſita poſt ipſam conſtitutionem. & exponit, hactenus. i. vſq; nunc, ſecundùm Papiam. ¶ † Quartò not. poſt glo. quòd mendicantes de licentia prælatorum poſſunt eligere vitam heremiticam, & ſic mutare locum. l. de conuentu ad heremum: ſimiliter de heremo tranſire poteſt ad alium locum, forſitan aptiorem, ex cauſa, ſecundùm Ioan. And. qui hoc plenè proſequitur, an de iuribus derogatorijs in reſcriptis, & priuilegijs ſit facienda mentio ſpecialis: an ſufficiat generalis clauſu. nō obſtante. & quia iſtam materiam declarauī plenius in repetitione capit. ſi propter. ſup. eod. lib. de reſcrip. ideò hic no repeto: ſed remitto ad ibi not. ¶ Quæro poſt Lap. dicitur hic, quòd iſta acquiſitio locorum ad habitandum de nouo, & mutatio non poteſt fieri abſq; ſedis Apoſtolicæ licentia. Sed nunquid ſufficit licentia legati de latere? videtur, quòd ſic, ſup. de offi. leg. cap. quod tranſlationem. & quod not. Ioan. And. eod. lib. de elec. capit. ſi abbatem. & de priuile, capit. auctoritate. §. iubemus. & infra. de ver. ſign. capit. 1. ipſe tenet contra, quia aliud eſt ſedes apoſtolica: aliud ipſius legatus. ad hoc de fil. presbyte. capit. fin. & de ſen. excom. capit. ea noſcitur. & capit. quod de his. & infra eod. lib. de ſenten. excom. capit. eos. & Cle. ſuper literas. de prēben. non enim licet legato facere contra iura, vt in primis iuribus. & Cle. 2. de offic. ordi. Nec enim quod facit legatus, dicitur facere ſedes apoſtolica. ſupra e. lib. de prēben. capit. hi qui. ſecundùm ea, quæ not. Spe. in tit. de legato. §. nunc tractemus. in princi. Non ob. in contrarium allegata; quia intelliguntur in leuibus cauſis: ſecus ſi in grauibus, vt hic, & ſim. facit quod not. de religio. domi. Clem. quia contingit. in gloſſ. 1. ibi [ſed nunquid alteratio.]

Rubr.

Rubr. De priuilegijs.

SVMMAE.

1 *Priuilegium ſedis Apoſtolicæ nullus infringere debet.*
2 *Exempti ratione delicti, contractus, & rei, de qua agitur, poſſunt coram ordinarijs conueniri.*
3 *Exempti ratione domicilij non poſſunt coram ordinarijs conueniri.*
4 *Exemptio quandoq; per priuilegiū conceditur ſuper certis articulis.*
5 *Proceſſus ordinarij contra exemptum an valeat.*
6 *Exempti ſubſunt ordinario loci.*
7 *Exemptus in quibus caſibus coram ordinario poſſit conueniri.*
8 *Epiſcopus ſi exemptum delinquentem in ſuo territorio excommunicauit, an poterit eum denunciare.*

CAP. I.

VOLENTES. Primò, præmiſſo proœmio, poſuit declarationem circa priuilegium exemptionis, & declarationem objicit, ſoluit, & proteſtatur. Secundò declarationem prorogat ad priuilegium de certo iudice. Tertiò determinat, quid iuris de priuilegio, quod eximit à pœna cenſuræ. ſecunda, ibi [& id ipſum.] tertia, ibi [in eos.] ¶ No, quòd c. iſtud tractat de exemptione conceſſa per Apoſtolicam ſedem. quod eſt ipſius proprium, vt in gl. 2. vbi legatus etiam de latere hoc non poſſet. ſ. de confir. vtil. vel inuti. c. fi. Nec epiſcopus. de exceſ. præl. c. 2. nec archiepiſcopus. de exceſ. præla. c. ſicut viuere. & ita hic in nouel. ¶ † Secundò no. q priuilegium ſe. Apoſtolicæ nullus debet infringere. vnde dicit alibi, quòd non vult de eis per alios iudicari, vt ſ. de iudi. c. cum veniſſet. ſimiliter de ſententijs ejus, & confirmationibus non poteſt aliquis cognoſcere, vt c. 1. & 2. de confir. vtili, vel inut. Ratio colligitur ex c. inferior. 21. diſtin. & c. cum inferior. de maio. & obedien. debet tamen interpretari taliter, quòd non deterioret ius tertij: quia non videtur Papæ intentio, iuri alterius per reſcriptum præiudicare, vt c. ex tuarum, de auct. & vſu pal. & l. 1. §. merito. & §. ſi quis à principe. ne
2 quid in loco pub. cum multis ſi. ¶ † Tertiò no. quòd exempti ratione delicti, contractus, & rei, de qua agitur, poſſunt coram ordinarijs conueniri. nec mirum; quia etiam prorſus extranei dictis caſibus conueniri poſſunt. c. fin. de foro compe. ideò glo. quæ incipit. nunquid poſſet ergo &c. æquiparat exemptum Anglico, qui hic Bonoñ. conueniri poſſet in prędictis tribus caſibus. quinimmo Bonoñ. epiſcopus plus iuris habet in exempto, quàm in Anglico: quia in multis caſibus exemptus ſibi ſubeſt, vt in gl. vt ſ. & c. dicit tamen Ioan. And. quòd multi hodie ſunt exempti, etiam contra hanc Decre. vt etiam in iſtis tribus caſibus, in quibus iſta Decre. permittit, q̄ non poſſint corā ordinarijs conueniri. Plus dicit ſe vidiſſe priuilegia, quæ eximunt etiam loca priuata, in quibus exempti habitant, quamdiu habitant. multum igitur in his ponderanda ſunt verba priuilegiorū. e. tit. c. porro. cum con-
3 cor. ibi in glo. ¶ † Quartò nota, quòd ratione domicilii non poſſunt exempti coram ordinarijs conueniri, ſi in loco exempto contrahāt, vel delinquāt, vel vbi res, de qua agit̄, ſita ſit: ſi militer ſi alibi, q̄ in loco exēpto, extra domicilium iſta agant; & non ſolum ratione domicilij prohibetur conuentio exemptorum coram ordinarijs: ſed etiam remiſsio, & iniunctio; licèt aliàs in loco domicilij conueniri poſsint de delictis, & contractibus vbicunq; initis, & commiſsis: & etiam ratione rei alibi ſitæ, ſi in loco delicti, cōtractus, & rei, de qua agitur; in loco, vbi prædicta ſunt inita, commiſſa, & ſita, conueniuntur coram ordinario domicilij: qui in delictis debet remittere, in contractibus, & rebus alibi ſitis debet iniungere, vt accedant ad locum iudicis, vt de foro competen. capit. Romana. §. contrahentes. il primo. Exemptio igitur ſubtrahit exemptos ab ordinarij poteſtate ab omnibus, in quibus ratione domicilij ordinarij ius habent in exemptos ſuper remiſsione, conuentione, & iniunctione. & hoc etiam declarat glo. quæ incipit. quia videtur &c. & in nouel. ſuper ver. nec verbum, vbi dicit, quòd ver. remittere, reſpicit delicta: de qua remiſsione vide in Clemen. paſtoralis. vbi quid ſit punitio. de re iu. in gl. ſed nunquid. verbum autem, iniungere, reſpicit contractus, & rem, de qua agitur. poteſt enim quis in loco contractus, & rei, de qua agitur, conueniri, vt d. c. fi. de foro compe. & ſi ibi non reperiantur, non habet locum remiſsio: ſed adhiberi debet remedium, prędicto §. contrahentes. vt ibi dixi. ¶ Sed dices. ſi exempti in loco contractus, vel delicti, vel rei, de qua agitur, non reperiuntur: & ordinarij eis non valent iniungere, nec etiam coram eis conueniri: qd fiet tunc contra eos; cum remedia. §. contrahentes. tunc non ſufficiant? dicit Hoſt. quòd recurretur ad Papam. & in hoc eis prodeſt priuilegium exemptionis. ¶ Quintò no. in verſi. ſaluis. quòd in certis alijs caſibus, quàm ratione delicti, & contractus, & rei, de qua agitur, ſubſunt exempti ordinarijs locorum. Qui ſunt illi alij caſus. dic, vt in gl. vt ſ. de hæreti. &c. ſuper qua in nouel. addit alios, vt ſ. de reſcrip. c. veniens. vbi patet, quòd chriſma, oleum ſanctum, conſecrationes baſilicarum, ordines clericorum, & his ſimilia ſunt à diœceſanis epiſcopis poſtulanda: niſi aliud in eorum priuilegijs contineatur. addit no. in Clemen. dudum. de ſepul. in glo. multo. & de pœni. & re. c. 2. in gl. penul. per quas glo. vt dicit Io. An. de multis iuribus inſtrueris, quibus ordinarij poteſtatem habent in exemptos ſecundùm verbum, ſaluis. continuat Hoſt. ad præcedentia hoc modo. Quamuis dixerimus, quòd in tribus caſibus ordinarius habeat poteſtatem in exemptos, non per hoc derogamus iuribus, quæ ordinariis in certis caſibus poteſtatem dant ſuper exemptos. quę per hoc corrigere non intendimus, ſed volumus eſſe ſalua: pro qua continuatione facit iſtud ver. nihilominus. ¶ Sextò no. in ver. idipſum. quòd quandoque ex priuilegio Apoſtolico quis non tenetur, niſi ſub certo iudice, reſpondere. & ſic ſuper futuris litibus nō poteſt quis per literas Apoſtolicas trahi, niſi coram certo iudice: quod videtur contra. c. ad hoc. ſ. de reſcrip. vbi talis impetrario iudicis ſuper omnibus cauſis prohibetur. Item videtur contra. c. fin. §. de reſcript. vbi ſuper futuris litibus non valet impetratio reſcriptorum. Solue primum contrarium, vt in glo. iſtud. Hoſt. dicit, quòd priuilegium iſtud datur ad impetrantis defenſionem: ſit ergo tanquàm fauorabile, & validum dilatandum p reſcriptū, datum ad alterius impugnationem. & ideò odioſum, & reſtringendum ad lites præſentes tantùm. Archid. dicit, quòd ſi iſta litera exponatur, certo, id eſt determinato per priuilegium expreſſo: non per reſcriptum, ſoluta erunt omnia contraria. ¶ † Septimò no. in ver. in eos autem. quòd quandoque per priuilegium conceditur exemptio ſuper certis articulis: puta ne interdici, ſuſpēdi, vel excommunicari poſsint. ſuper alijs igitur ſubiacent ordinarij poteſtati, vt in glo. ſcilicet interdictum, &c. ſuper qua in nouel. dicit poſt Hoſtien. quòd etiam deponere iſtos ſic priuilegiatos poterunt, & in arctum monaſterium detrudere, ſi talis caſus fuerit. poteſtati enim ordinarij non derrahitur in hoc, niſi inquantum eſt expreſſum: ſicut & de præſcriptione dicitur. de præſcrip. c. auditis. & c. cum olim. ¶ Octauò no. quòd contra exemptos in caſibus, in quibus exēptio ſe extendit, ordinarij iuriſdictionem penitus exercere non poſſunt; quod ſi fecerint, ſententia non tenet, tanquàm lata à non ſuo iudice, ſecundùm Hoſt. qui alleg. ſ. eod. lib. de offic. ordin. c. Romana. in fi. Nam ſecundùm eum ſtatim bullato priuilegio, videtur ſecundus Pontifex poteſtatem alijs ademiſſe. ſ. eod. lib. de conceſſ. præben. c. quia cunctis. §. nec etiam. & §. ex parte. alleg. in contrarium, quæ no. ſ. eo. lib. de offic. ord. c. Romana. §. officiales. in glo. fi. Reſpondet, quòd per hoc priuilegiū omnino ſubtrahitur poteſtas. patet enim, quòd talis fuit intentio concedentis, vt hic ſequitur, ibi [penitus.] & d. §. ex parte. ius verò ſcriptum non omnino ſub-

trahitur, nisi apertius hoc dicatur, vt ibi. & ideò quandoque & si contra ius factum fuerit, non reuocatur: licèt fieri non debuerit, vt ibi not. & sic melius agitur cum priuilegio mortuæ legis: quàm cum priuilegio legis viuæ. Simile. ff. de arb. l. Celsus. & de compensa. l. si cum militi. & in Auth. de testi. §. si per nouale. & ita hic in nouella. super verbo præsumat.

5 ¶† Aduerte. Ioan. And. disputat q. vtrum valeat processus ordinarij contra exemptum, qui autem fuit contumax, nec venit priuilegium suum allegaturus. Item an posit sponte iurisdictioni ordinarij se subijcere sine Papæ licentia. & quid iuris de processu iudicis secularis contra clericum, qui laicus putabatur. ¶ In secundo dubio concludit, quòd exemptus priuilegio fori renunciare non possit expresse, vel tacitè sine Papæ licentia. & si renunciat, processus, vel sententia non tenet. In primo dicit, quòd exemptus coram ordinario debet comparere, & suum priuilegium allegare: quod si non fecit, excommunicari potuit, vt contumax. Nam cognoscit in dubio, an sit sua iurisdictio. ℣. e. c. cum personæ. quod est verum, nisi exemptio esset notoria: per quod patet, quòd quia exẽptio clericorum iudici seculari est notoria, citatus non tenetur comparere. Nec valet eius sententia, vel processus contra talem clericum. facit ad hoc quod no. Spe. in tit. de citatione. §. 1. ver. sed pone, q̃ iudex. & §. pe. in fi. cuius verba ponit Archid. 15. q. 4. c. 2. in fin. & hoc no. Ioan. An. in c. scienti. de reg. iur. in Mercu. ad hoc facit, quod not. Inno. de censi. c. venerabili. Idem consultum reperi, si citatus comparuit: & omissa exceptione ordinis clericalis, sponte coram iudice laico litigauit. Nam potest dicere causam nullam ratione iudicis incompetentiæ: quia tale priuilegium, quod omisit allegare, non est suum: sed totius ordinis clericalis, vt c. si diligenti. de fo. compe. & cum ibi sit talis conuentio, & iudicium re

6 probatum, nihil operatur approbatio etiam expressa faciens. de præben. c. dilecto. cum si. ¶† Nonò no. in ver. nisi forsan. q̃ exempti subsunt ordinario loci: si in eius diœcesi assumantur ad regimen ecclesiæ non exemptæ, vel ibi resideant. concor. quod leg. & no. in c. ex ore. ℣. eo. & sicut exempti suscipiendo regimen ecclesiæ non exemptæ tacitè videntur cõsentire in illum iudicem, licèt aliàs non sit suus. sicut ratione contractus, delicti, & rei, de qua agitur, vt ℣. in prin. c. Sed dices. cum ℣. proximo notabili dixerim post Ioan. And. q̃ exempti non possunt expresse etiam in non suum iudicem consentire sine Papæ licentia: ergo nec tacitè supradictis modis. quia non debet esse potentior prorogatio tacita, quàm expressa. arg. l. qui ad certum. ff. locati. ergo quod non potest fieri expresse, nõ videtur fieri posse tacitè. Sol. dicit, q̃ in prædictis casibus illa est prorogatio iuris, non ipsius contrahentis, vel delinquentis. Vel dic, vt no. Inno. de for. compe. c. dilecti. ¶ Decimò not. q̃ isti, qui morantur in prioratibus manualibus tandiu subsunt epo, quandiù morantur ibidem. Ex quo quærit Boa. an ille prior excõicatus post reuocationẽ ad clausturum sit adhuc excõicatus. tenet q̃ sic: si excõicatus est proprio nomine. secus si expresso nomine prioratus, vel dignitatis, vt c. quoniam ab. de offic. deleg. Io. And. remittit ad no. de hoc. ℣. de immu. ecc. c. aduersus. vbi excommunicatio prælati ex propria culpa proueniens, non ligat successorem: nisi illam culpam faciat propriam, vt ibi. ¶ Vndecimò no. q̃ potest quis habere locum in duobus monasterijs, quorum vnum dependet ab altero: secus si vtrunque principaliter p se stat: & sic ratione depẽdentiæ licet, quod aliàs non liceret. ad idem. ℣. eo. lib. de præb. c. super eo. & infert gl. ex hoc tex. q̃ ille vocabitur monachus, qui moratur in prioratu dependente, & habebit vocem in electione vtriusque prælati. quod dic, vt in gl. cui concor. Host. Ioan. Mo. & Archid. Ioan. An. remittit in noue. ad no. per eum post Inn. de relig. do. c. fi. §. vltimo. vbi dicit, q̃ si habent electionem prioris, vel bona discreta, non vocabuntur tales ad electionem abbatis maioris monasterij: qui aliàs vocarentur. & ita hic Lap. Sed hic quæro, cui quærat ille monachus missus ad beneficium manuale. videtur, q̃ debet diuidi inter primum monasterium, & ipsum beneficium, postquàm est monachus vtriusque. Ad hoc facit ℣. de testa. c. relatum. 1. Barto. dicit, q̃ si talis monachus acquirit ex re beneficii, vel ex opera sua: tunc quærit beneficio, & non priori monasterio: cum quodam modo ipsa ecclesia dicatur vsufructuaria dicti monachi. debet enim in omnibus ecclesiæ operari. alleg. ℣. eo. li. de offi. ordi. c. præsenti. ad hoc facit Clem. quia regulares. de sup. neg. prælat. ver. in quibus. vbi de beneficijs manualibus loquitur. dicit tamen, q̃ auctoritate prælati tale quæsitum poterit expendi ex causa in vtilitatem prioris monasterii. alleg. de offic. ordina. c. quanto. & hoc tenet ibi abb. vt refert Ioan. An. in nouel. Si verò aliunde quærat, quàm ex beneficiis, vel ex opera sua: tunc quærit priori monasterio, cuius est monachus: & sub cuius est obedientia. pro quo facit finis huius c. si autem ipse monachus transferatur ad beneficium taliter, q̃ ex toto absoluatur à priori monasterio, & ab obedientia monasterij, & sui prælati: tunc indistincte quærit beneficio. 28. q. 1. c. statutum. & ℣. de priuileg. c. cum olim. 2. & hoc no. de habit. cle. c. volentes. in glo. de bonis. & hoc not. Barto. in l. seruus communis. ff. de stipu. ser. in hoc vltimo casu sine dubio verum dicit. Sed in secundo membro (dum dicit, quòd quærens extra rem, vel operam quærat monasterio primo, propter obedientiam, quam in eo retinuit abbas) dubito an bene dicat in casu, quo bona beneficij manualis sint distincta à monasterio principali. Nam donec non reuocetur, censetur monachus beneficij, in quo manet. vnde quòd interim non quærat sibi, non videtur rationabile dubium. Non minus enim dici debet eius monachus interim, licèt poterit etiam ad aliud vocari. argu. l. non ideò. ff. de rei ven. & videtur ille transitus purus: licèt ad beneplacitum resoluendus: quo casu in simili quis lucratur fructus. s. ante resolutionem, & per omnia videtur, vt dominus, vt l. 2. ff. de in diem adiec. facit quod dixi in c. beneficiũ. ℣. eo. lib. de regul. Item alibi ipse Bar. dicit, quòd de eo, quod est ad beneplacitum, interim videtur, vt de perpetuo, vt ipse no. in l. de pupillo. §. si quis ipsi prætori. de ope. no. nuncia. & Clem. & si principalis. de rescrip. & satis videtur absurdum, quòd beneficia manualia non possint quærere extra rẽ, vel operam, dum ibi morantur: cum ibi magis participent, & secundùm ipsius naturã iudicentur, vt patet in isto. c. ¶ Duo decimò no. post Lap. dicit tex. in prin. dum dicit [ratione delicti.] & dum dicit [prout ius exigit exercere.] quòd ordinarij locorum ratione delicti in eorum diœcesibus per exemptos cõmissi pũt cõtra eos procedere: & beneficijs, quæ ibi possident, priuare. & ẽt extra, si delictum commissum pœnam priuationis exigat. quicquid Host. scripserit in sum. eo. tit. § fi. sub. §. sed dici potest. ver. sed si exemptus. Idem Ioan. An. post ℣. eo. c. si Papa. in glo. minor. facit de fo. compe. c. ¡po stulasti. pro hoc facit equiparatio de exempto ad Anglicum: qui pro delicto hic Boñ. commisso priuaretur beneficio, qđ possidet in Anglia, vt d. c. postulasti. Subdit idem Lap. quid de contractu inito ante exẽptionem. dicit, quòd fortè corã suo iudice conueniretur, secundùm Accur. vt ipse not. C. de epis. & cleric. Auth. causa quæ fit cum monacho. dicit, q̃ cõueniri potest coram iudice laici, maximè vbi ante exẽptionem contraxit, secundùm quod sibi respondit Ioan. An. & vide ad prædicta quod no. ℣. de obli. ad ratio. Innoc. in nouel. vbi de illo, qui post delictum effectus est clericus: & sic exemptus. de qua etiam per Barto. in l. 1. ff. de pœn. ¶ Quærit Io. An. de monacho exempto: qui stans in loco exempto percussit lapide existentem extra locum exemptum: quis erit iudex? disputatum est, quòd vtriusque loci habita consideratione, vterque erit iudex. s. abbas, & ordinarius: tamen ponderato initio, potior est causa primi. s. iudicis loci exempti. alleg. ff. arb. fur. cęs. l. si plures. in fi. de qua q. remittit. ℣. de reiur. c. in obscuris. Fran. ℣. de foro comp. c. fin. dixit vtrunque

indicem

judicẽ conuenire. alleg. de rescri. c. pastoralis. & de sen. exc. c. cum illorum. Ego de illa quæstio. dixi in c. postulasti. de fo. comp. & ibi de alijs si. quando delictum est initiatũ in vno loco, & in alio consummatum, vide qđ dixi in simili in Cle. 1. de offi. de le. & ℣. e. li. de confe. eccl. vel alta. & Cle. j. vt lit. pen. vbi de illo, q̃ mandat hic Boñ. delictũ cõmitti Flo, vel ibi suo noíe commissum hic Boñ. ratũ habet, quæ põnes cadũt etiã in exempto: qui in loco exempto mandat delictum committi in loco non exempto: vel commissum alibi ratũ habet. dic,

7 vt ibi. ¶† Secundò quærit. In casibus, in qbus exẽptus potest conueniri coram ordinario, vt in casibus hic notatis: an ligabitur suis statutis? refert Steph. dispu tasse, q̃ sic: dũmodo statuta religioni congruant: quæ sint disciplinę conuenientia, & saluti proficiãt, j. di. c. consuetudo. & sic soluitur cõtrariũ. d. c. nimis praua. de excef. præla. qđ intellexit de religioni contrarijs. Idem si fierent in fraudẽ exemptionũ factarum. eo. tit. c. quantò. & vide quod ipse no. de ma. & obe. c. quod super his. super. j. gl. in nouel. Ego plenissimè in simili de ista. q. dixi. ℣. an forenses hic Boñ. delinquentes veniant puniẽdi pœna iuris cõmunis, vel statutorũ huius ciuitatis, vel suę, si ibi cõuenian tur: de qua plenè dixi in d. c. postulasti. & tetigi in. c. 2. ℣. e. li. de consti. vbi in nouel. & in c. 1. de raptor. per Io. Cald. & in l. cunctos populos, C. de summa Tri. plenissimè per Bart. tangit & ibi de monacho, qui extra monasterium exemptum incedit sine habitu. Nam per hanc literam arguit, quòd ordinarius illum punit: secus si intra locum exemptum: & sic posset intelligi quod not. Inno. ℣. eod. c. recepimus. & ar. hoc ipse remittit ad no. per eum post Inno. in c. ex ore. in fin. ℣. eo. tit.

8 ¶† Tertiò quæro. Si episcopus exemptum delinquentem in suo territorio excommunicauit: an poterit eum denunciare. dicit, quòd sic, primò q̃a denunciando nõ cognoscit, nec iudicat, sed declarat. ad hoc. 12. dis. c. præceptũ. & ff. de testa. l. hę redes. §. 1. & c. nouit. de appel. secũdò quia per hoc consulitur animę delinquentis. 2. q. 1. c. multi. de cle. excom. min. c. illud. & quod not. de offi. lega. c. nouit. in nouel. super vlt. glos. in fi. vbi dicit, quòd si legatus in prouincia existens excommunicat: egressus potest denunciare, cum per id amplius nõ ligetur. Tertiò probat, quia conditio accessorij sequitur principale. de reg. iu. c. accessoriũ. & de appel. c. pastoralis. & q̃a denuncians non pronunciat, sed declarat: qđ põt fieri in tpe, & post tps, vt dcã. l. heredes palam. & de testi. cogẽ. c. ṗterea. dicit ẽt sup gl. ibi. §. vltimo. q̃ eps existens extra suam diœce sim pt excõicare in notorijs: in quibus nõ requritur causæ cognitio. & vide Guli. in Spe. tit. 2. §. nũc dicamus. ver. sed nunquid potest. bene facit ad hoc de ap. c. sollicitudinem. ver. si verò. ibi potest archiepiscopus auctoritate metropolitana declarare &c. & quod ibi not. Hostien. & post eum Ioan. Andr. facit. ℣. eod. lib. de offi. or. c. ordinarij. §. 1. & 3. & §. seq. & ℣. eod. tit. c. personæ. & quod no. idem Ioan. And. ℣. de pæn. c. felicis. post Archidia. in glo. fi. & ita hic no. Lap. ¶ Quartò quæro post Ioan. And. dicitur in ver. & id ipsum. quòd quandoq; est aliquis priuilegiatus, quòd non possit, nisi sub certo iudice conueniri. pone ergo, quòd talis est debitor. T. q. T. habet priuilegium, q̃ possit reos trahere coram certo iudice: hunc sic priuilegiatum tanquam debitorem suum conuenit coram illo: vtrum poterit illum declinare. nec opponas tex. de. c. ad hoc ℣. de rescri. quod non ob. vt dixi. ℣. in 6. notabili. Item nec ob. quod ipse no. post Compo. & intellige conuentionem fieri super lite orta ante impetrationem actoris, vel post: sed priuilegium exprimebat etiam de primo extortis. hoc præmisso refert Ia. de Bel. disputando tenuisse, quòd præfertur actor, vel reus, qui solus fouet causam fauorabilem. facit. ℣. de re iud. c. fi. cũ concor. Item si vterq; est fauorabilis, sed alter fauorabilior, ille præfertur. ff. de priui. cred. l. priuilegia. & in Auth. de æquandis do. §. his consequens. Si autem vterq; pariter prætendit fauorem causæ, vel neuter id prætendit, sed solum priuilegium personę: cum sit reus, habet plures iudices constitutos sibi, & actori electionis priuilegio tributo, vt in scholaribus, vt in Auth. habita. C. ne fil. pro patre. erit ergo electio actoris. ff. de pecul. l. si verò. & de iudi. l. prior, & de re iudi. l. duo ex tribus. nam & in principio causę fauemus actori. ff. qui satisd. cogan. l. de die. & dubiũ ipse actor declarat. l. si quis intentione. de iud. ff. si verò reus habet vnũ iudicem de iure communi, & alium ex priuilegio sibi & actori tributo electionis priuilegio, vt in viduis. C. quando. Impe. inter pupil. & vi. l. vna, tunc ille actor vel reus, qui forum eligit secundum ius commune, præfertur eligenti per priuilegium. Nam fortior est causa vtentis iur. communi, & priuilegio; quã vtentis solo priuilegio, vt l. fina. C. de edi. di Adr. tol. & in Auth. de cõsan. & vte. fra. § fi. & de decimis. c. suggestũ. vbi vide concor. Inn. super glo. fi. in nouel. & prædicta, vt dicunt, possunt habere locum in priuilegijs datis per ius commune, in quibus quò ad partes non est dare prius, vel posterius. adducitur quod ipse no. de hæreti. ℣. e. lib. c. vt officium. ad fi. super glo. sed in priuilegijs datis singularibus personis videtur habenda ratio prioritatis, nisi quò ad causam illam: cum per derogatoriam clausulam secundi tollatur primum. de præscrip. c. veniens. & 25. q. 2. in fi. summæ. de hoc vltimo facit quod no. ℣. eo, lib. de pac. c. 1. super ver. libera. in nouel. ista est distinctio Inn. super verbo priuilegio. Ego addò aliã quæstionem. In causis à centum libris. ℣. est deputatus per statutum certus iudex: alius viduis, & pupillis. contingit, quòd causa pupilli, vel viduę est à centum libris. ℣. quæritur quis erit iudex ex istis? Do. Bal. dicit Cy. tenere, quòd melior est conditio prœuentis. & si citatus prœuenit, vterq; potest cognoscere, secundùm Cyn. ipse dicit, quòd quęstio stat in hoc, vtrum priuilegium personæ præponderet summæ. Item stat in alio. s. quod istorum statutorum dicatur magis speciale, an qđ est speciale respectu personæ; quia, sicut species, derogat speciei, vt no. Dy. ℣. eo. li. de reg. iur. c. generi. & quia illa se habent vt excedentia, & excessa nõ videtur, q̃ possit maior specialitas denotari. sed bene potest denotari maior progatiua: & tunc est dubium, quæ sit maior prærogatiua, vel causæ, vel personæ, & potest induci in ratione sui. ff. de priuileg. cred. l. priuilegia. & l. assiduis. qui potio. in pigno. habe. &. C. quã. Impe. inter pupil. & vid. l. 1. ita dicit Bar. in l. Gallus. § ille casus. ad fin. ff. de lib. & post. super hoc etiam alibi loquitur clarius, quando. s. vna constitutio est magis specialis quò ad quid. s. quò ad personas. secunda est magis specialis quò ad causas: an secunda limitetur per primam, vel prima per secundam? hæc ambiguitas, & quodammodo perplexitas est: cum in neutra istarum dispositionum possit genus, & species separari ex virtute proprietatis nominis. ideò ad mentem legis dicit recurrendum. dicit ergo, quòd sicut ius singulare semper est introductum propter aliquam vtilitatem, vt l. ius singulare. ff. de legibus. Cum ergo prima lex, & regula aliquid speciale continet, debemus illud speciale obseruare, in quo maior, & euidẽtior vtilitas reperitur. illa enim est benignior interpretatio, quæ semper est in dubio facienda, vt l. benignius. ff. de legi. & quia causa magis priuilegiata præfertur, vt d. l. priuil. & l. 1. de priuil. do. C. & per hoc infert, quòd licèt lex antiqua statuat in causis certarum personarum certum specialem ordinem, qui debet obseruari, vt C. de proxi. sacro. scrin. l. in sacris. tamen in crimine læsæ maiestatis nouissima lex ad reprimendam. quæ in dicto crimine statuit specialem modum, seruabitur contra illos, qui in hoc casu non gaudebunt illo priuilegio, quia specialitas d. Extrauag. ad reprimendam. est inducta propter publicam vtilitatem vrgentissimam, vt ibi in princi. Ecce aliud exemplum. Lex noua statuit in fauorem minorum, quòd nulla currat præscriptio contra eos, vt l. fina. C. in qui. causis in integ. rest. non est necess. & est dicta constitutio generalis quo ad causas: sed specialis quò ad personas minorum. Alia est constitutio, quæ limitat generaliter tps instantiæ iudicij, & hoc fauore

uore publicæ vtilitatis ; ne lites fiant immortales : & eſt generalis quò ad perſonas. ſ. litigantes, & ſpecialis quò ad cauſas, ſcilicet quò ad præſcriptionem inſtantiæ: per hãc tamen, licèt ſit antiquior, limitatur d.l. licèt ſit poſterior, vt no. in l. fi. C. ſi aduer. rem iud. Sed ſi lex antiqua haberet cauſam ſpecialitatis maiorem, & fauorabiliorem : tunc limitaret legem nouam, eadem ratione. Si verò non eſſet vna ratio ſpecialitatis fauorabilior alia, tenet, & putat legem nouam prævalere: & ita ſemper occurrit in ſtatutis. iſta ſunt verba ſua in dicta Extrauagan. ſuper ver. non obſtantibus. per quæ clarius, & perfectius intelliges quæ dixi ſupra poſt Ioan. And. & ſunt bene notanda.

SVMMAE.

1 *Papa ex priuilegio concedit ſtudium.*
2 *Studentes in ſtudiis approbatis habent immunitatem.*
3 *Ius canonicum, & ciuile in ſtudio Romanæ curiæ legi debet.*
4 *Studere quid ſit.*
5 *Studentes in ſtudio generali debent percipere fructus ſuorum beneficiorum integrè.*

CAP. II.

CVm de diuerſis. Præmiſſa cauſa proponit, & prouiſionẽ declarat, ibi [vnde volumus.] ¶†No. quòd Papa ex
1 priuilegio concedit ſtudiũ, & ſtudij priuilegia in loco, in quo ſe. Apoſto. moram trahit. Ex quo bene colligitur, quod alibi dixi, ſcilicet quòd quantumcunque locus ſit inſignis : tamen ibi ſtudentes non habent priuilegia ſtudij, niſi ſit ibi ſtudium approbatum de iure communi. Sicut eſt in curia, vt ibi patet, & in vrbe, vt ſi. de excuſa. tuto. l. ſed & reprobari. §. fin. & ibi no. licèt ergo lex dicat, quòd leges in regijs ciuitatibus ſint docendæ, vt in proœmio Digeſt. ad fin. & not. in d. §. fina. Tamen non ſufficit, quòd ſit regia : niſi de iure, vel ex priuilegio ſibi competat, vt Bonoñ. Peruſij, & Papiæ. vel ex antiqua conſue. vt Paduæ. & hæc vera, niſi ex cauſa neceſsitatis. puta, quando propter guerram, vel peſtẽ ingentem in loco ſtudij approbati aliò ſe transferrent: tunc ibi, vbi ſtudent, habebunt priuilegium. Idem ſi occaſione vnius famoſi Doctoris idem faciunt ſecundùm Ioan. And. in c. tuæ. de cleri. non reſi. ad hoc d. l. ſed & reprobari. §. valde tamẽ diſciplinatos. & vide quod dixi s̃. in ſalutatione huius lib. in 5. not. & d. c. tuæ.
2 ¶†Secundò not. quòd ſtudentes [2] in ſtudijs approbatis habent immunitatem, & priuilegia : quæ autem ſint illa, hic nõ declaratur : ſed dic, vt in Auth. habita. C. ne filius pro patre. & de priuilegio ſcholarium in d. l. ſed & reprobari. vbi de priuilegio Doctorum legentium in ſtudijs approbatis. habent enim immunitatem in omnibus muneribus publicis, & ciuilibus, & filij, & vxores eorum vt C. de profeſ. & medi. l. medi
3 cos. & ita no. in d. l. ſed & reprobari. in fin. ¶†Tertiò not. q̃ in ſtudio Romanæ curię debet legi ius canonicum, & ciuile: & eſt mirabile, quòd in curia permittatur legi ius ciuile, &
4 Pariſijs prohibeatur. s̃. eod. c. ſuper ſpecula. ¶†Tangit in nouel. quid eſt ſtudere. & dicit, quòd eſt diſciplinæ inuigilare, & cum magna animi voluntate applicare ad proficiendum in ea. Quid ergo de illis, qui ſtant in ſtudio, & non ſtudent, licèt intrẽt ſcholas? dic, vt dixi in ſalutatione huius libri. Arch. hic tangit, quòd debet intelligi de dantibus operam ſciẽtiæ: quaſi alij non gaudeant huiuſmodi priuilegijs. quod dic, vt s̃. eo.
5 c. ſuper ſpecula. de magiſtr. ¶†Quartò nota, quòd ſtudentes in ſtudio generali debent percipere fructus integrè ſuorum beneficiorum. quod intellige, vt in gl. fin. cum ſcilicet ſuper hoc habent licentiam à prælato ſuo : & an illi, cum quo diſpenſatum eſt, vt poſſit eſſe in ſtudio, debeantur fructus. vide s̃. de cle. non reſid. c. tuæ. in nouel. ego ibi dixi, quòd ſola licentia reſidendi in ſtudio non ſufficit quò ad fructuum perceptionem, vt no. Archid. 38. diſtin. c. de quibuſdam. tenet enim quòd ſtudentes in theologia, iure canonico, & ciuili de iure communi debent percipere fructus bonorum: dummodo ſint ibi de licentia ſui prælati, hoc eſt epiſcopi, & ita tenet hic Lap. qui dicit, quòd Ioan. An. contra : qui tenet, q̃ requiritur diſpenſatio ſuperioris. ſufficit tamen licentia inferioris prælati. Lap. tenet, vt dixi cum Archid. dummodo non obuiet eis conſuetudo, vel ſtatutum in contrarium edita. & probat opi. iſtam optima ratione, quã hic vide per eum. Sed quid dices, ſi petitã licẽtiã nõ potuit obtinere? dicit agendũ coram ſuperiore, vt c. nullus. de iure patrona. Nõ ob. c. licèt. de regula. vbi ſufficit ipſam petere: licèt non obtineat; quia ſpeciale in fauorem religionis. facit quod no. Hoſt. de magiſt. c. 3. Quantùm autem ad iſtam licentiam concedendam qui dicantur prælati. Ioan. And. dicit tenendum, quod ipſe ſcripſit. s̃. eod. lib. de elec. c. licèt canon. ſuper glo. pe. ſubdit quòd excuſans ſe à receptione ordinum propter ignorantiã debet ire ad ſtudium ſine licentia epiſcopi : quod ſi faciat, vocatus non rediens poterit beneficio priuari. alleg. not. per eum de cle. non reſi. c. relatum. & c. ex tuæ.

ADDITIO.

2 ¶ Studentes. Adde Albe. de Roſa. Bar. Bald. Saly. & Moder. in Authen. habita. C. ne fil. pro patre.

SVMMAE.

1 *Abbates ex priuilegio Apoſtolico poſſunt benedictionem ſolemnem ſuper populum exhibere.*
2 *Eccleſiæ aliquando pertinent ad abbates pleno iure.*
3 *Abbates quibus perſonis poſſunt conferre primam tonſuram.*

CAP. III.

ABbates. Duæ ſunt partes. prima tractat de benedictione ſuper populum faciẽda. ſecunda de collatione tonſuræ, ibi [nec eis.] Circa primam dicit, quid abbatibus liceat, determinando locum, & tps. ſcda, ibi [alibi] ponit qd̃ nõ liceat, & exceptionẽ ſubdit. ſecunda pars principalis miſcendo qd liceat, ponit qd
1 nõ liceat. à quo excipit, ibi [niſi.] ¶†Not. q̃ abbates ex priuilegio Apoſtolico poſſunt benedictionem ſolemnem ſuper populum exhibere. Idem intelligit glo. 2. de præpoſitis, & alijs inferioribus prælatis: quibus idem priuilegium eſſet indultum. Nam ſecundùm Arch. eadem eſt identitas rationis. ergo &c. vt s̃. de conſti. c. tranſlato. bene facit ỹ. e. c. Apoſto. licę. de hac benedictione ſolemni dic, vt in glo. 4. in nouel. dicit, quòd hanc facit archiepiſcopus per totam prouinciam in locis exemptis, vt eo. tit. Clem. Archiepiſcopo. & vide qd̃ de epiſcopis Cardinalibus ipſe ſcripſit. s̃. de ſup. negli. prælа. c. 1. ſuper glo. 2. de benedictione ſimplici, ſiue priuata dicit glo. quòd eam exhibent ſimplices preſbyteri. quod intellige non preſente epiſcopo. 21. diſtin. c. denique. & vide 36. q. 6. c. miniſtrare. & ibi no. de iſta benedictione ſolemni. & de cõſec. diſt. 1. c. cum ad celebrandas. ¶Secundò no. q̃ conceſsio exercitij alicuius actus prohibiti facta preſidenti certo loco, eſt in dubio limitanda ad illum locum, vbi reſidet. & eſt a qua dicta interpretatio; quia per hoc ius nullius læditur, niſi concedentis. pro hoc cap. ex tuarum. de aucto. & vſu pal. ¶†Tertiò no. quòd quandoque ad abbates pertinent eccleſiæ pleno iure. & dicuntur tunc competere pleno iure, quando in eis ſacerdotes inſtituunt̃, & oẽs percipiunt obuẽtiones, præter ſtipendia miniſtrorũ. de præb. c. auaritiæ. & c. de monachis. vbi de hoc. & 16. q. 1. in ſumma. & ita hic in nouell. poſt Ala. & idem Lap. qui addit no. s̃. e. li de offi. or. c. præſenti. in glo. quærit hic Arch. Tu adde etiam quod no. s̃. eo. c. paſtoralis. & quod no. s̃. eo. c. paſtoralis. & quod dixi. s̃. eo. li. de præbend. c. 1. & c. 1. de capel. mon. ¶ Quartò no. quòd certis horis eſt illa ſolemnis benedictio ſuper populum exhibenda. ſ. poſt Miſſarum ſolemnia, Veſpertinas, & Matutinas laudes. iſtæ enim duæ horę ſolemniores ſunt cæteris, vt patet in Cle. ſi diuinum.

ſi diuinum. in fi. de celebra. miſſa. ¶ Quintò no. quòd abbatibus poteſt ex priuilegio Apoſtolico cõpetere ius magis pingue ſuper illa benedictione, ſuper populum exhibenda. & põderat Ioan. An. quòd dicit [Apoſtolico priuilegio] quaſi cõſuetudo hoc non poſsit operari, cum inſignia pontificalia p̃inferiores non præſcribantur. 43. diſtin. c. peruenit. il 2. & c. illud. facit s̃. de conſue. c. quantò. quod tenet hic Ioan. An. nõ ſolum in exhibitione benedictionis : ſed etiam in collatione primæ tonſuræ, vt ſ. ex conſuetudine non poſsint abbates ſibi quærere, ſed Apoſtolico priuilegio tantùm: & dicit, q̃ in antiqua litera excipiebat de priuilegio Apoſtolico, & cõſue. iã preſcripta; quæ litera remota fuit hic per Boniſa. vt ſciatur hoc caſu conſue. non valere, licèt contrarium no. Hoſt. de ęta, & quali. c. cum contingat. & non bene ſecundùm Ioan. And.
3 ¶†Sextò not. quibus perſonis abbates poſsint conferre primam tonſuram. de conuerſis, & qui conuolauerint ad eorum monaſteria (vt ſcilicet fiãt monachi) cõſilium eſt, quòd hoc non faciant infra annum probationis: quia certum eſt, quòd poſtea poſſent exire, & ſic etiam poſſet fieri fraus, quæ præcauenda eſt. de ſeruis non ordi. c. 1. pro & contra. ỹ. eod. lib. de ſenten. excommunica. c. religioſo. Aduerte tamen, quòd licèt non debeant conferre alijs, quàm perſonis hic expreſsis: tamen ſi conferant, imprimunt characterem ſecundùm Ioan. An. poſt Boa. alios autem minores ordines an poſsint conferre abbates. dic vt in glo. pe. quæ intelligit hunc text. de abbatibus benedictis, & presbyteris. circa quod vide quod no. in c. cum contingat. de ęta. & qual. in nouel. ¶Septimò per hoc, quod hic dicitur, quòd abbates poſſunt conferre primam tonſuram, & alios certos ordines, vt in glo. pen. dicunt quidam, q̃ hoc facit pro abbatib. benedicentib. calices, patenas, veſtes ſacerdotales, cruces, & ſimilia : de quib. de conſe. diſtin. 1. c. veſtimenta. nam ſi benedicunt, & conſecrant perſonas, vt hic: fortius & res 12. q. 1. c. præcipimus. Ioan. And. dicit, quòd abſtinere debent à conſecratione calicis, in qua ſit vnctio, vt d. c. Immo. In alijs verò ſuperioribus, & ſimili, vbi ſit ſolum verbalis benedictio, ſuſtineri poteſt quod eſt dictum, quando ad opus eccleſiarum ſuarum hæc faciunt: aliàs abſtinere debẽt, ſicut ab exhibitione benedictionis ſuper populos alienos, vt in primo reſponſo : vt ſic de perſonis ad res licitè arguamus; vt quod non licẽt circa perſonas non ſubditas, vt in ſecundo reſponſo huius c. non liceat circa res, argumen. l. qui plures. & l. poteſt. ff. de hæred. inſtitu. Item argue, quòd ſicut non poſſunt benedicere ſolemniter, niſi ex priuilegio : ita nec aquam ſolemniter benedicere, vt in c. aqua. de conſe. eccl. vel alta. maximè quia eorum benedictio ſimplex, vel ad plures mixta, vt not. in Cle. attendentes. §. ſtatuimus. de ſtatu mona. ſecundum Ioan. An. qui de mitratis abbatib, remittit. ỹ. eo. c. vt Apoſtolicæ. ſuper glo.

SVMMAE.

1 *Exempti in ſolo alieno non poſſunt erigere oratoria.*
2 *Oratoria in diœceſi non ſunt conſtruenda ſine auctoritate epiſcopi.*
3 *Priuilegium exemptorum non extenditur ad ſubditos.*

CAP. IIII.

AVctoritate. Ponit triplicem prohibitionẽ contra exemptos. ſecunda contrafacientes iubet compeſci per ordinarios. ibi [quòd ſi.] tertia prouidet ordinarijs contra conſeruatores, ibi [& ſi quas.] ſecunda principalis, ibi [inhibemus] ponit inhibitionem, & executionem. tertia, ibi [cauſas] ponit
1 aliam inhibitionem, quam declarat. ¶†Not. quòd exempti in ſolo alieno non poſſunt erigere oratoria, vel capellas : qd̃ ſi fecerint, cedunt diœceſano cum ſuis fructibus. s̃. eo. c. cum olim. il 2. ver. inſuper. & quod ibi per Ioan. An. ſuper vnica gl. vbi dicit, q̃ eccleſiæ ſic conſtructæ cedunt diœceſano, non vt ſuas habeat: ſed vt ipſas, ſicut alias ſuæ diœceſis eccleſias regat, & fructus in vtilitatem eccleſiarum ædificatarum conuertat. ¶Sed quærit Lap. quid iuris, ſi de licentia ſuperioris religioſi ædificant in ſuo fundo eccleſiam, & eam non dotent (dotatur tamen ab alio) habebunt ne ibi poteſtatem religioſi quò ad omnia temporalia? dicit, quòd ſic: quia quicquid illi confertur eccleſiæ, datur etiam religioſis ędificantibus ipſam eccleſiam, ſecundùm Vgo. quod dic, vt no. Archid. 16. q. 2. c. ſane. rñdebit ergo rector eiuſdẽ eccleſiæ diœceſano, vel alteri ſuperiori de ſpiritualib. de tpalibus añt religioſis, ſub quorũ ſunt poteſtate, cenſum ſoluendo, & rationem reddendo de ipſis temporalibus. s̃. eo. c. cum & plantare. §. in eccleſijs. & idem videtur, ſi clerici in fundo eccleſiæ conſtruxerint
2 eccleſiam, vt no. ea. cauſa. 2. q. in ſumma. ita dicit Lap. ¶†Secundò not. quòd in diœceſi non ſunt oratoria conſtruenda ſine auctoritate epiſcopi. quæ autem ſit differentia inter eccleſiam, & oratorium, dicit Ioan. And. quòd eccleſia eſt, vbi ſtatuta eſt certa dos pro rectore, clericis, & alijs neceſsarijs. de conſe. diſt. 1. c. nemo. Oratorium eſt, qd̃ nõ eſt dotatũ, nec ędificatũ ad miſſam celebrandam, ſed ad orandum. de cõſe. diſtin. 1. c. vnicuique. De licentia tamen epiſcopi poteſt ibi celebrari : quam licentiam non concedet in maioribus feſtiuitatibus. eadem diſtin. c. clericos. & c. ſi quis extra. facit in Authen. vt nullus fabri. ora. §. 1. coll. 5. Item priuata oratoria non habent immunitatem eccleſiarum, nec ſunt ab epiſcopis viſitanda, nec ab eis procuratio exigenda, nec debent habere campanile. quod dic, vt no. in c. auctoritate. s̃. de cenſi. facit cap. patentibus. s̃. eod. ¶Tertiò nota in verſi. & ſi quas. caſum, in quo non valet ſententia cenſuræ. Ratio, quia conſeruatores habent delegatam, vt s̃. eo. lib. de offic. deleg. c. 1. delegatorum autem excommunicatio ligat illos, qui de facto reſiſtunt : non qui de iure, vt no. in c. pro illorum. de præben. & c. propoſuit. de cler. excom. miniſtran. gl. tamen ſuper ver. reuocamus. aſsignat aliam rationem: ſed prædicta melior. ¶Quartò not. in §. cauſas. quòd in cauſis ſubditorum dominus non habet legitimam perſonam agendi, vel defendi. quare pro dictis iuribus non poteſt agere, nec defendere. Et hoc tenet Innocen. in cap. cum dilectus. de appella. quod eſt verum, quando cauſa, ſiue quæſtio tangit ſolum ſubditos; vt hic patet, dum dicit [quæ videt tantùm.] &c. quaſi dicat: ſecus ſi quoquo modo tangeret dicta quæſtio dominum. puta turbantur coloni in cultura agrorum domini, vel capiuntur; ita quòd cultura deſeritur: poteſt enim iſtis caſibus dominus agere ad ſuum intereſſe; quia ipſe videretur turbari, vt l. vim facit. ff. de vi, & vi arma. Et hinc eſt, quòd in dicto cap. dilectus. decanus rectè egiſſet coram iudice competenti contra epiſcopum, quòd ſuum ſubditum detinebat: quia ex hoc minuebatur eius debitum obſequiũ. vnde ciuitas repetit ciuem ſuum, epiſcopus clericum ſuum, & clericus aſcriptitium ſuum, vt l. de iure. ad municipa. & cap. ſi iudex laicus. de ſenten. excommunica. infra eodem libro, & cap. ſecundo. infra de iudæis. Et hoc eſt verum, cum in perſona ab alio detenta prætendit quis ius ſubiectionis, vel ſeruitij. Si autem prætendo modò actum perſonalem (quia tenetur mihi in mille) an ſi ab alio detineatur: & ſic non poteſt mihi ſoluere, poſſum agere, vt relaxetur? dixi, quòd non in d. capit. dilectus. in ſecunda oppoſitio. remiſi ad nota. poſt Ioan. And. in cap. intra quatuor. de maior. & obedien. & cap. duo ſimul. de offic. ordina. ſuper glo. ſed nec. in nouel. idem, quod hic dicitur, quòd non poſſum recipere defenſionem meorum hominum, eſt verum, ſi ipſi reperiunt iuſtitiam, coram quo agunt, vel conueniuntur: aliàs poſſum eam ſuſcipere, & etiam repreſalias, & bellum indicere. de quo plenè in cap. non debet aliquis. de reg. iur. in mercu. infra de iniurijs. cap. & ſi pignorationes. ergo iſtud cap. intelligitur, cum domini lites ſuſcipiunt agendo, vel defendendo, quæ ſpectant ſolùm ad ipſos ſubditos. Secus ſi in moleſtia ſubditorum ipſi lædantur, & ſecus, ſi ſubditi iuſtitiam

tiam non reperiunt, vel personaliter detinentur. & adde qđ not. Hostien. in summa de pœni. §. fina. sub fine versic. sed pone, quòd guerra. vbi not. an dominus possit petere emendam damnorum datorum in bello subditis suis. Et vide quod circa hoc not. & dixi sup. eod. lib. de re iudic. cap. ad Apostolicæ. vbi de hoc latius dixi. & ibi in nouella vide quod omnino dixi post Innocen. in capit. in nostra. de iniur. vbi quæsiui: an vniuersitas faciendo pacem cum inimicis possit remittere debita subditorum, qui fuerunt passi depredationes, & damna, & sic habeant actionem ad ipsa repetenda. dixi, quòd sic, per modum legis, & statuti: quia est ista iusta causa denegandi actionem, & etiam priuandi dominum dominio suæ rei. Quod an comprehendat infames, furiosos, & fœminas damnum passos, qui talibus statutis non potue-
3 runt consentire. dixi, quòd sic, ibi videas. ¶ † Quintò, & vltimò nota, quòd priuilegium exemptorum non prodest, nec extenditur ad subditos, & familiares eorum. quod dic, vt infra de deci. Clemen. 1. vbi glo. not. argu. pro & contra. ỹ. eod. c. licèt.

SVMMAE.

1 *Priuilegium concessum regi non extenditur ad eius filios, vel reginam.*

CAP. V.

NE aliqui. Præmittit constitutionis duplicem causam, & constitutionem subdit, ibi [omnes.] in qua exceptionem interserit, ibi [illis.] ¶ Nota, quòd priuilegium, de quo hic, conceditur clericis: quandoque laicis. his enim duobus gradibus complectitur totum humanum genus. 12. quæst. 1. cap. duo sunt. Et aduerte, quòd ista constitutio non reuocat priuilegia: sed modificat, vt eorum effectus ordinarios non includat. Et per hoc dicit Ioan. And. quòd habet locum non solùm in priuilegijs concessis tempore huius cõstitutionis: sed in posterum concedendis. Et sic ver. concessa, non intendit distinguere concessa ante hanc constitutionem à postea concedendis. sed quod quæris de iuribus talis priuilegij. quæritur, an locus sit ei, quod hic dicitur: & est simile de verbor. significatio. cap. priuilegium. ỹ. eod. lib. & hoc patet per rationes, quas ponit princip. cap. quæ vtrisque competunt. patet etiam in fin. edicto perpetuo. ¶ † Secundò not.
2 argumen. quòd priuilegium concessum regi, non extenditur ad eius filios, vel reginam: nisi exprimatur. ad hoc alleg. Lap. quod not. Ioan. And. s̃. eod. lib. de cleric. coniug. cap. 1. in glo. his casibus. sed contra. s̃. eod. lib. de sepultu. cap. his. §. fina. & quod no. infr. eod. c. licet. in glo. concord. & ỹ. de regu. iur. c. cui licèt. in Mercu. parte prima. versic. 3. ad fin. & quod not. 11. distin. 1. c. clericum. vbi dicitur in prima glo. quòd eodem priuilegio gaudent vxor, & filius, quo clericus. ad hoc alleg. l. medicos. C. de profess. & me. vbi priuilegium concessum Doctoribus à muneribus publicis, & ciuilibus extenditur ad vxorem, & filios, vt not. in l. sed & reprobari. §. legum verò Doctores. ff. de excu. tuto. ad idem. l. princeps. ff. de legi. Item aduerte ad id, quod dicit [filijs regum.] &c. dicit enim Io. And. quòd filius regis dicitur etiam post mortem regis, etiam si in regno non succedat: quia nõ sit primogenitus. quod intelligo, si natus patre adepto regni dignitatem: aliàs autem non est dicendus filius regis, vel sacerdotis, qui natus fuerit, antequam rex fuerit, vel sacerdos, vt not. C. de nup. l. Imperialis. §. illud. cum ibi. not. & l. emancipatum. ff. de sena. quæ est optima ad prædicta: vbi plenè qui dicantur filij senatoris: per quod hic instrui potes, qui dicantur filij regum. & ponderat Ioan. An. quòd dicit filijs, & non liberis. circa quod remittit ad no. in Clemen. 1. de bap. latior est enim appellatio liberorum, quàm filiorum, vt l. qđ si nepotes. ff. de testa. tute. & l. 12. §. quotcunque autem, de ex cusa. tuto. filiorum autem appellatio an includat nepotes. dic vt l. iusta. de verbo. significa. per Barto. ¶ Tertiò nota, quòd quandoque priuilegium conceditur ordini, siue loco: & fortiora sunt priuilegia data personis contemplatione ecclesiarum, quàm contemplatione ipsarum personarum. quod patet; quia difficilius reuocantur. & bene nota, qp priuilegium, quòd interdici, vel excommunicari non potest &c. dicitur concedi quandoque loco. sed hoc quomodo; cum locus veluti res inanimata non sit capax excommunicationis, vel interdicti? Sol. vt dixi in repetitione. c. postulasti. de foro cõpeten. in remissione indulgentię concessę per episcopum subditis conferentibus opem in alterius diœcesi construendo. Facit quod not. in cap. tanta. de excess. prælato. in glo. not. quanquàm. in dubio, vtrum priuilegium, quod possit pariter respicere personas, & locum, siue ordinem, videatur concessum personis: an ordini, siue loco. istud est quærere, an in dubio priuilegium censeatur reale, vel personale. de hoc Doct. ỹ. in c. cum venissent. s̃. de insti. vbi in secunda opinione breuiter sic distinxi. Quia quandoque talis concessio continet beneficium principis: & tunc in dubio debet intelligi concessio realis, quia beneficia principum, &c. de consti. prin ci. l. fi. & c. olim. ỹ. de ver. sig. Quandoque concessio continet priuilegium, hoc est aliquid contra ius scriptum: & illo casu si quidem datur ciuitati, vel alicui vniuersitati: & in dubio videtur concessio realis, vt l. forma. §. quanquàm. ff. de censi. Quandoque datur certæ personæ singulari: & tunc gl. in d. §. quanquàm. dicit idem. s. quòd in dubio censetur realis. Old. reprehendit illam gl. Bar. de hoc membro no. in l. quia priuilegium. ff. sol. mat. Quandoque talis concessio non continet beneficium, siue priuilegium principis: sed est alia concessio priuata, vel alterius inferioris: & tunc quandoque conceditur mera facultas facti: vt concedo tibi facultatem eundi, vel quòd possis ire, & similia verba, quæ referuntur ad factum magis, quàm ad ius: & tunc concessio præsumitur persona lis, vt l. apud Iul. § fi quis alicui. de leg. 1. facit Insti. de inuti. stipula. §. sed cum factum. Si verò concessio refertur ad ius: & tunc aut fit determinatio respectu fundi domini ante: & præsumitur concessio realis, vt d. cap. cum venissent. & ff. de ser. per totum. nisi ex qualitate relicti, & personæ aliud præsumatur, vt l. pater filiæ. ff de serui. leg. Et ex his inferas, quòd si Imperator concedit iurisdictionem in quodam castro cuidam Comiti: & dubitatur, vtrùm iurisdictio sit concessa castro, vel duntaxat personę Comitis, præsumitur territorio. & ita not. Barto. in l. pater filiæ. prælleg. Ego dixi contrarium post dominum Bald. in d. c. olim. ver. item quia probabiliter dubitabatur &c. Et adde ad prædicta quod not. Bart, in l. si sub vna. de verb. oblig. & Ioan. An. & Dy. in c. priuilegium. de re iudic. ỹ. eod. lib. vbi autem verba immunitatis essent adeo diuersa, quòd possent trahi ad contrarios intellectus, recurretur ad Papam. quod dic, vt s̃. de iudi. c. cum venissent. ¶ Quærit Ioan. An. si priuilegium, de quo in tex. non extenditur ad sententias ordinariorum: ad quas ergo sententias extendetur? dicit, quòd ad processus, & sententias legatorum, conseruatorum, & executorum: nisi clausulæ derogatoriæ essent in rescriptis tales, quæ in hoc priuilegijs derogarent. de quibus clausulis plenè dixi in repetitione. c. si propter. de rescr. Subdit Io. An. qp si non extenditur hoc indultũ (de quo in tex.) ad sententias ordinariorum: multò minus ad sententias statuti, quæ fortius ligãt, vt in reg. cui licet. in Mercu. & quod ipse no. in c. vt animarum. de consti. eo. lib. super ver. diœcesim.

SVMMAE.

1 *Prælati inferiores ex benignitate sedis Apostolicę possunt vti mitra, & alijs pontificalibus ornamentis.*
2 *Inferior insignijs superioris vti non debet.*
3 *Insignia sibi assumere auctoritate propria, an liceat.*

CAP.

CAP. VI.

VT apostolicæ. Præmittit constitutionis causam. secundò consti tutionẽ. ibi [de fratrũ.] & hæc duo facit: primò proui det de locis conciliorum. secũdo de alijs. secunda, ibi [in alijs] Item prima prius statuit de exemptis. secunda de non exem-
1 ptis. ¶ † No. quòd ex benignitate sedis Apostolicę isti inferiores prælati possunt vti mitra, & alijs pontificalibus ornamentis, & baculo pastorali, quo Papa non vtitur. de sacra vnctio. c. vno. ad fi. & compagis, vel sandalijs. & de his 93. distin. §. compagus. & sequen. & s̃. de vita & honesta. cleri. c. clerici. ver. si nec annulos. & ibi per Ioan. And. An abbates, quibus vsus annuli est concessus, possunt in matrimonio illo vti. & dicit formam priuilegiorum attendendam. Idem in Spec. hoc titulo. ver. & quęritur. Ista Decretalis facit, quòd possint, secundùm eum. qui etiam dicit, quòd legatus de latere non posset inferioribus prælatis facere istam concessionem, vt not. in Spec. 3. §. nunc ostendendum. ver. 59. ¶ Secundò not. quòd Papa concedit istis inferioribus prælatis vsum pontificalium ornamentorum in gloriam, & honorem suarum ecclesiarum. & sic in amplitudinem officij eorundem: vnde propter istam cõcessionem nihil, quod sit pontificalis ordinis, exercere poterit. per quod reprobat in nouo dictum Basia. tenentis, quòd abbates mitrati possunt virgines consecrare. quod ponit Archidiac. 16. quæstio. 6. c. secundo. nam (vt dicit tex.) in honorem ecclesiarum dãtur ista. & sic in amplitudinem officij. vnde vulgariter dici solet, qp hoc operantur pontificalia in istis, quod genitalia in mulis. contra tales autem abbates multo labore, & precio talia ornamenta procurantes beatus Bernardus ita loquitur, dicens. Si attenditur rerum dignitas, hanc monachi abhorrent profectò: si ministerium, solis liquet congruere pontificalibus, aliàs pontificibus, profectò esse desiderant, quod videri gestierant merito; quia illis subiecti esse nequeunt, quibus ipsi se desiderio comparant. quòd si & eis nomen conferre priuilegiorum posset auctoritas: quanto putas auro redimerent, vt appellarentur põtifices? ò monachi, vbi timor mẽtis? vbi rubor frontis? quis autem probatorum monachorum hoc verbo docuit, aut exemplo monstrauit? hoc vide in Specul. & Ester. li. 29. c. 84. ¶ Tertiò no. in versi. in alijs. quòd abbates, & alij priuilegiati in vsu mitræ, & aliorum ornamentorum pontificalium possunt in alijs locis, quàm Concilijs, & & synodis vti iuxta tenorem priuilegiorum. & dicunt Ioan. Mona. & Archi. hunc ver. loqui, quando talis non est in præsentia sui prælati, scilicet locutus, & quando suus prælatus est præsens. Ioan. Andr. dicit, quòd illud dictum minus videtur restringere priuilegiorum æquitatem: tamen habet, & de facto seruatur apud multos: vnde (vt dicit ipse) videmus, qp his mitris albis, & planis vtuntur episcopi in præsentia legatorum. & multas alias ceremonias seruant, quæ fundantur super ratione istius Decre. vt non tenere respondellum in ipsorum mensa, & his similia. Ego de hoc dixi post Bar. in c. volentes. de offi. leg. vbi distinxi inter habentes iurisdictionem generaliter delegatam in aliquo casu. & tunc superueniente maiore, cessant minores iurisdi. vt d. c. volentes. & capit. anti qua. de priui. Si verò quis habet iurisdictionem ordinariam: & tunc non cessat per aduentum maioris iudicis, nisi circa insignia. Eps ergo superueniente legato, poterit iurisdictione sua vti, sed non in eius præsentia benedicere. de hoc per Bar. in l. 4. § fin. de dam. infec. & per Doc. in d. ca. volentes.
2 ¶ † Quartò not. quòd ex maiori decore ornatum apparet maioritas dignitatum. & sic inferior non debet vti insignijs superioris. & licèt alibi iste articulus plenè sit examinatus. scilicet in capit. dilecta. de excess. prælą. in 6. quæstio. tamen quia hic congruè cadit: ideò repeto, & quæro an sit licitum cuilibet reperire insignia, & deferre pro libito voluntatis. Ad hoc dixi, quòd quædam sunt insignia dignitatis,
vel officij (vt insignia cõsularia, & legatorũ: & insignia episcoporum.) & illa potest portare quilibet, his dignitatẽ illã, vt l. j. ff. de of. procõs. alius autem portare non posset: imò portãs incurreret pœnam falsi, vt l. eos. §. fin. ff. de fal. vnde illi, qui portant insignia doctoratus, & non sunt doctores, tenentur illa pœna. & pro tanto, vt inferiores portent, requiritur specialis principis concessio, vt in hoc c. & no. s̃. in c. accedentibus. de excess. præla. Quædam sunt insignia cuiusdam singularis dignitatis, vt videmus. quilibet enim rex, princeps, & cęteri potentiores habent sua arma, & sua insignia. & illa nemini licet deferre, vel in suis rebus depingere, vt l. 1. C. de his qui poten. not. in Authen. de mand. princip. §. pen. Quędam sunt insignia, siue arma priuatorum nobilium, siue popularium: & de istis quidam reperiuntur, qui ista arma portant, & insignia ex concessione Imperatoris: & istis licet ex ipsius auctoritate. quia de principis potestate dubitare, sacrilegum est, vt C. de cri. sacri. l. 2. Ad idem vt in Authen. vt armo. vsus. in rub. & nigro. Quidam autem arma, siue † insignia assumunt sibi auctoritate propria: & istis an liceat. dicit, qp sic. Sicut enim nomina inuenta sunt ad recognoscendum. C. de inge. & manu. ita etiam ista insignia ad hoc sunt inuenta. ff. de rerum diui. l. sanctum. Sed nomina imponuntur ad beneplacitum, vt in prælleg. l. ita & insignia cuilibet licet portare, & pingere in suo tãtum, & nõ in alieno. C. vt nem. lic. fine iud. auct. fig reb. impo. l. 2. & ibi no. & hoc verum, quando talia insignia non sunt per alium alijs prius appropriata. Sed si vnus cępit aliqua insignia, siue arma portare: an alius volens illa assumere, prohiberi possit? videtur, quòd non, arguendo, vt dictum est, de insignijs ad nomina, quæ possunt pluribus imponi, & plures esse eiusdem nominis, vt l. duo sunt Titij. de testamen. tut. In contrarium facit l. id quod no strum. de regu. iur. Sol. dic, quòd signum alienum portans potest prohiberi per illum, cuius est signum, si ex hoc ipse iniuriatur. quia fortè ille cum vituperio portat, vel vituperosè tractat, vt C. de iudæis. l. iudæos. & est expressum in d. cap. dilecta. de excess. prælato. ad hoc facit. C. de Lati. liber. tollen. l. 1. §. sed & qui. vbi circa eos, qui pileati quando antecedunt, lex antiqua statuit, ne populus decipiatur. & expressius sup. de iudę. cap. nonnullis. Si verò est de agnatione alterius talium insignium alter, ipse non lædit: nec verisimiliter lædi põt. & non pót prohiberi: sicut si vnus nobilis de Francia, & Alemania deferat arma nobilis Italici. Nam propter magnam distantiam nullum potest prætendere interesse. Secus si Italicus assumeret sibi arma alterius nobilis, fortè domus: quia tunc posset prohiberi per officium iudicis, ad quem spectat quies popularium: quæ ex hoc posset turbari: vt si plebeius fortè, vel infamis sumeret sibi arma nobilis pacifici, & famosæ domus. Gradus enim, & ordines dignitatum non debent confundi, sed conseruari, vt C. vt digni. ordo seruetur. l. 1. & per ista etiam infero, quòd si in ciuitate esset faber, vel alius artifex doctissimus, cuius laborerium, siue ministerium cognoscitur per certum signum: quòd alius sumens illud posset ab eo, & etiam per populum prohiberi, qui poset per hoc decipi. Similiter si quis vellet erigere insignia hospitij, ad quod propter eius bonam famam omnes confluunt. nam posset alius prohiberi, si vellet eadem insignia erigere. & sic vidi seruari. & not. de hoc Barto. in tracta. de insig. vbi plenius. per signa igitur habetur notitia dignitatum. Similiter per signa distinguuntur nouitij à professis: meretrix à matrona: clericus à laico, vt Cle. fi. de statu reg. & c. fi iudex laicus. ỹ. eo. lib. de sen. excõ. per actus etiam appropriatos vni dignitati cognoscitur illa ab altera. vt cap. quod sicut. s̃. de elect. cui omnino adde quod not. in c. vt verum. de offi. archid. in nouella. Ex cuius doctrina potes instrui in formando articulos in prædictis.

SVMMAE.

1 *Citatus coram iudice si intendit iudicium declinare, comparere debet.*

2 *Priuilegia in loco congruo exhiberi debent.*
3 *Subditus per præscriptionem libertatem prætendere potest contra suũ superiorem.*
4 *Reus conuentus priuilegio se tueri potest.*
5 *Priuilegium per se minus sufficiens causam præscribendi præbet.*
6 *Spoliato licitum est inquietare spoliatorem ex interuallo.*

CAP. VII.

CVm personæ. Glo. prima diuidit cap. in tres partes. vltimam subdiuidit in nouel. in secunda, quia prima tractat, quando priuilegium vel sufficit, vel dat causam præscribendi. secunda, ibi [si verò] quando neutrum horum occurrit. ¶ Not. quòd istud c. loquitur, cum eorum iurisdictio sit fundata de iure communi, vt patet. ff. §. penul. & fin. coram ipsis, vel eorum delegatis est fides, & probatio facienda: & lite pendente quandoque iurisdictio exercenda, vt hic dicitur. Idem intelligit Ioan. And. de illis ordinarijs, quorum iurisdictio est tam notoria, & fundata priuilegio, vel consuetudine, quæ non posset negari. imò quandoque longè plus in facto est notoria, quàm ius: commune, vt in partibus Gallicanis, & in multis ecclesiarum Capitulis, decanis, archidiaconis, & simi. exemplificari posset. de quibus loquuntur Decre. dilectus. de appel. de verbo. sign. c. ex parte. de fo. compe. c. cum contingat. de offic. archid. c. fin. Notorium igitur facti eundẽ habet effectum, quem habet notorium iuris quò ad iurisdictionis exercitium. Idem quò ad nullitatem sententiæ contra notorium latæ. Sicut enim notorium faciens sententiæ illum fortificat intantum, quòd ab illa non licet appellare. de appell. c. cum sit. eod. tit. c. peruenit, & c. consuluit. ita & fortius tale notorium resistens sententiæ habet illam reddere nullã, potissimè cum fauorabiliores sint absolutiones, quàm condemnationes. de proba. c. ex literis. cum concor. & hoc no. Ioan. An. in c. Romana. ff. eo. lib. de senten. excom. in nouel. super verbo innoxios. de quo tamen notorio loquatur ibi vide. de exceptione etiam notoriè competente reo, si feratur sententia contra: vel iudex, ea etiam non allegata, procedat contra absentem, an valeat. vide quod no. in c. accedẽs. il primo. ss. vt lite non contesta. & Clem. appellanti. de appell. & Cle. pastoralis. ver. Pisana. & ver. vt illud. de re iudi. ¶ Secũdò no. quòd potest quis quandoque prætendere se exemptũ indulgentia: quandoque priuilegio Apostolico. de indulgentijs vide de sepul. c. in nostra. in nouel. de priuilegijs Papæ & inferiorum vide plene 5. q. 2. in summa. vbi an episcopi possint concedere priuilegia, & quando non. & q quandoq;
1 priuilegium est personale, qúque reale. die, vt ibi. ¶†† Tertiò nota, q citatus coram iudice si intendit iudicium declinare, debet comparere, & allegare priuilegium suum. concor. l. ex quacunque. ff. si quis in ius voca. non ierit. & l. si quis ex alieno. ff. de iudi. si autem non comparet: vtrum valeat processus iudicis contra ipsum, vel alium, qui non sit de ipsius iurisdictione, vide plenè per Inno. in c. 2. de dila. cuius dicta distinguendo retuli in Cle. secunda, de iudi. & Ioan. And. de hoc. s. vtrùm citatus teneatur venire, allegaturus priuilegium suũ, plenè distinguit in c. scienti. de reg. iur. in Mercu. col. vltima.
2 ¶†Quartò nota, quòd priuilegio exhiberi debẽt in loco cõgruo, & securo. concor. ss. de fide instrumen. cap. accepimus. vbi dicit Ioan. And. quòd ratio requirit, quòd locus exhibitionis sit tutus: quia quandoque priuilegium traditum integrum, & illęsum redditur aduersario corruptum: quandoq; in manibus producentis in conspectu iudicis per aduersariũ laceratur. Ego ibi dixi, quòd in istis exemplis, in quibus de dolo aduertarij corrumpentis, vel lacerantis constat, tenor talis instrumenti probaretur per iuramentum, vt l. si de possessione. C. de proba. & arg. not. in c. fin. quod metus cau. ¶ Quintò nota, quòd totus tenor priuilegij debet legi. Sed particula tantùm, quę facit ad causam, debet tradi, & exhiberi. concor. ss. de fide instrumento. c. contingit. & in simili dicit lex, quòd plus est in restitutione, quàm in exhibitione. ff. de ver. signifi. l. plus est. & hic vt diuersa ponuntur, vt sup. de dolo, & contum. c. ex literis. in prima glo. & facit iste text. ad quæstio. quòd si hic Bonoñ. allegetur statutum, vel constitutio ecclesiæ Florentinæ: quòd totum volumen debet exhiberi. sed de particula, quæ facit ad causam, describendi debet copia fieri. de hoc dixi post Barto. & Cyn. in d. c. contingit. vbi dixi, quòd sufficit producere vnum capitulum: nec requiritur, quòd exhibeatur totum volumen. de quo per Bart. in rub. ff. de oper. no. nuncia. & per Cyn. in l. fin. C. de precibus Impe. offeren. facit etiam iste tex. quòd legatario petenti copiam testamenti debet solum tradi particula, quæ ad ipsum pertinet, vt l. prætor. ff. de edendo. ¶ Sextò nota, quòd dicit [exhiberi.] & quòd dicit [tradere.] patet enim, quòd ista exhibitio fieri debet parti sumptibus producentis. Sicut de copia libelli dicimus, vt not. in Clemen. quamuis. de appell.
3 vide in glo. sæpius. & in Clemen. causam. de electio. ¶†Septimò no. in versi. si autem. vbi per præscriptionem potest subditus prætendere libertatem contra suum superiorem. & ponderat Ioan. Mon. istud verbum [libertatem] quo hic iurisdictor vtitur, loquens de præscriptione. dicit quòd exemptionem plenam subditus non potest præscribere: sed bene certas libertates, vt cap. cum non liceat. de præscript. coniuncto cap. auditis. eod. titu. & de excess. præla. cap. accedentibus. de consang. & affinita. cap. 1. & vide quod not. Cyn. in l. comperit. C. de præscrip. 30. anno. circa princip.
¶ Octauò nota, quòd quandoque committit inspectio, & electio priuilegij prudentibus viris. & oportet nos dicere quòd istis prudẽtibus viris de tenore priuilegij postea deponentibus detur fides, & eis credatur. de quo dic, vt ss. eodem. cap. cum olim. il secondo. vbi est ver. notabile, cum per testes vult probare quis tenorem instrumenti, an eis credatur. & videtur, quòd non, sicut nec exemplo sumpto de originali, vt in Authen. si quis in aliquo. C. de eden. & cap. 1.
4 de fide instrumen. ¶†Nonò not. in versi. quòd si tales. quòd reus conuentus potest se defendere priuilegio, & præscriptione. & sic contrarijs defensionibus. de quo in c. nullus pluribus. de reg. iur. & hic in glo. & sic allegans, &c. in præscriptionis, & priuilegij allegatione est in hoc contrarietas; quia si per priuilegium, est exemptus, vel res effecta mea, & econuerso, vt cap. inter. ad fin. de fide instrumen. Sed Ioan. Mona. dicit, quòd hoc cap. in duobus casibus fallit. Primo quando dubium est de prima causa, ex qua dico meum, quia tunc ad cautelam potest fieri meum ex secunda, vt supra de concessio. præben. cap. post electionem. sic est in priuilegijs, si dubium sit, an plena libertas detur, per illam consuetudinem poterit declarari. argumen. sup. de consuet. cap. cum dilectus. Secundò fallit, quando pinguius subuenitur mihi per secundam, quàm per primam. ff. ad leg. Falcid. l. 4. ad hoc l. in bello. §. si quis seruum. ff. de cap. vbi vsucapere possum, quod est meum, si per vsucapionem augetur effectus. hoc requiritur etiam in re, qua effecta mea, durat vinculum pignoris, quod habebã, vt l. quia debitorem. qui potio. in pigno. hab. ¶ Sed iuxta prædicta quærit Ioan. An. an datum per priuilegium, licèt non possit dari per præscriptionem, possit tamen augeri. pone exemplum. priuilegium de sepultura continet, salua iustitia ecclesiarum, à quibus mortuorum corpora sumuntur. de sepultu. c. certificari. nunquid quò ad illam canonicam poterit per præscriptionem priuilegium augeri? dicit in nouel. q Ioan. Mo. tenet, quòd non: quia si procederet præscriptio ex titulo priuilegij, & inspecto toto priuilegio volèns præscribere esset malæ fidei, propter quod præscribere non posset, vt ss. de præscr. c. veniens. & de re. iu. c. 2. ille approbans priuilegiũ pro se, tenet recipere cõtra se. de cẽsi. c. cum olim. ne eadem res diuerso iure censeat.

de

de deci. c. cum in tua. & c. quia circa. de priuileg in fin. & ista inducit Lap. ad quæst. Florentinorum, & Fæsulanorum: an sci licet Fæsulanus præscribere possit (vltra priuilegium, quod habet) vt possit causas subditorum suorum in ecclesia stando, & manendo in campo ciuitatis Florentiæ audire. ad prædicta allego. quę bene facit. ff. quemad. seruit. amitt. l. is cui. vbi de illo, qui latiori itinere vsus est, quàm in conuentione de uenerit: aut plura iumenta duxit, quàm licuit: aut aquæ debitæ aliam misceuit: an in his, in quib' vltra vsus est, præscriptio
5 processerit? dic, vt ibi no. ¶†† Decimò not. in ver. & si priuilegium, q priuilegium per se minus sufficiens præbeat causam præscribendi. pone exemplum in priuilegio subreptitio, vel impetrato lite pendẽte: & sic non valebat. ss. vt lit. pendẽ. c. fi. & de test. c. cãm. tamẽ successori impetrantis, qui habet bonã fidem, præbet causam præscribendi propter probabilem errorem, vt de præscri. c. cum olim. Nam cum error probabilis faciat ius quandoq;, vt ff. de sup. lega. l. 3. fortius tamen dare potest viam ad acquirendum ius per præscriptionem. facit. ff. pro so. l. fina. & l. si hoiem. & præscribet titulo pro suo, vt hic in nouel. plenius super ver. causam præbeat. Sed istud nõ videtur bene dictum: quia mala fides auctoris subiectionẽ impetrantis debet nocere successori quò ad impediendum præscriptionem, vt l. vitia. C. de præscript. long. tempo. Item ecclesiæ, de cuius commodo acquirendo per præscriptionem tractatur, videtur saltem nocere mala fides prælati. nam mala fides administratoris ex contractibus defcendentibus ab eo nocet domino, licèt habeat bonam fidem, vt l. procuratoris. in princip. ff. de tribu. Sol. ista contraria, vt no. & dixi de iure pa. in cap. cura. post Ber. & Docto. ¶ Vndecimò not. quòd in possessione iustificata, & adiuta aliquali titulo colorato debet possessor defendi, licèt contra ipsum faciat ius commune: secus si nullo titulo fulciatur: tunc enim præsumitur vsurpata, vt capit. ad decimas. sup. eod. lib. de resti. spolia. & 100. distin. capit. contra morem. Ex quo videtur iste tex. inferre, quod interim. i. lite pen. possit iste possessor, etiam cõtra quem facit ius commune turbari, & violenter expelli. sicut qui possidet vi, clam, vel precario. possessio enim vitiosa altero ex prædictis modis non tuetur possessorem. quod an sit verum. dic, vt not. subtiliter Inno. in capit. veniens. de præscri. vbi exponit illa verba [vi, clam, vel precario.] & ibi dixi
6 post Barto. & Dy. quòd licitum est † spoliato turbare, & inquietare spoliatorem suum ex interuallo: licèt non nisi incontinenti possit per vim recuperare possessionem ipse spoliatus. & hoc not. Barto. in l. 1. §. quod ait. ff. vti possi. coniuncta. l. 3. §. cum igitur. de vi & vi arma. & quicquid sit de spoliato, de cuius spoliatione non liquet statim iudici: tamen illi, cuius intentio est fundata de iure communi, videtur licitum turbare possessorem in iuribus denegatis, si eius possessio non est aliquo titulo colorata. & hoc vult ille tex. ¶ Duodecimò not. quòd contra illum, qui se prætendit exemptum præscriptione, potest ordinarius exercere iurisdictionem suã, quousque ille, qui ex præscriptione innititur, de ipsa docuerit. Secus quando allegat priuilegium: vel priuilegium, & præscriptionem simul querit. dicit post Lap. quòd aut quis contra ordinarium suum de iure communi ad probãdum se exemptũ allegat priuilegium tantũ, vel præscriptionem tantũ: aut priuilegium, & præscriptionem. primo casu non potest ordinarius, pendente probationis articulo, exercere iurisdictionem suam contra illum, vt ff. eo. §. pe. in prin. à cõtrario sensu sumpto. hoc tamen videtur intelligendum, quando talis allegans est in possessione exemptionis, argu. ss. vt lite pen. c. 1. Secus si ordinarius esset in possessione subiectionis. tunc enim posset ordinarius exercere iurisdictionem super ipsum: sicut contra alios subiectos suos, etiã si talis appellaret. Ratio; quia talis appellatio non debet episcopum, vel alium ordinarium sua possessione priuare. & si fiet, excommunicatur: licèt postea doceat se exemptum per priuilegium: tamen iusta erit excõmunicatio. sicut not. per Ioan. Andr. post Inno. de cens. in c. venerabilis. & de verb. sign. cap. ex parte. il primo. & per Hostien. de censi. c. procurationes. Secundo casu videtur, quòd siue ordinarius sit in possessione subiectionis, siue non, possit vti sua iurisdictione cõtra illum, quousq; ille proferat præscriptionem, vt in fin. cap. Ratio, propter odium præscriptionis. de deci. c. cum contingat. & fauore iuris communis. ss. eod. li. de restit. spol. c. ad decimas. & de præscri. c. primo. facit qđ no. Arch. 16. q. 4. c. volumus. Tertio casu idem videtur dicendum, quod in primo, vt ff. eod. §. quod si tales. in fi. cap. & §. fin. in princ. & hoc fauore priuilegij, quod est fauorabile. de deci. c. ex parte. il 3. Ad secundum dictum, & ad alia facit, qđ not. Ioan. And. post Io. Mona. super ver, fundetur. & ita dicit Lap. cuius verba intelligas, prout ipse dicit. ss. q quasi possessio lit. pen. quandoq; tuetur possessorem contra ordinariũ, & quandoq; non. ab onere autem probandi exemptionem ab ipsa legitimatiõe, quasi possessio nunq releuat possessorẽ, vt patet in isto tex. & no. Cy. in l. 2. & l. fi solemnib. C. de fi. instru. vbi de hoc bene loquitur, & alle. istud. c. 3. ¶ Tredecimò & vlt. no. q episcopus, contra quẽ subditus se prętendit exemptũ, cognoscit de illa quæstio. vtrũ sit exemptus, necne, cõtra iura, quæ dicunt, q nullus potest esse iudex in causa propria, nisi Papa, vel Imperator, vt no. in c. cũ venissent. de iudi. & l. proximè. ff. de his quæ in test. delen. Solue, vt in gl. quæ incipit. mirum est, &c. Lap. dicit, q cum ad instantiam partis procedit, & illa pars de iurisdictione loquitur: & tunc cognoscit bene iudex de sua iurisdictione, an sit sua iurisdictio, vt ibi: secus quando procedit, vt pars: quia tunc non cognoscit, vt notat Io. An. post Inn. de ver. sig. c. ex parte. Sed certè idem videtur, qñ procedit pars, vt in isto cap. Sed dicit, q tunc dicitur procedere, vt pars, quando procedit super eo, qđ tãgit personam suam vt priuatam: puta, cum sibi, vel suis est iniuria irrogata: nisi esset notoria; puta prolata in publico, vel sedẽte pro tribunali. Sed quando procedit super eo, qđ spectat ad officium suũ, vel suã ecclesiam: & tunc pôt cognoscere, vt in isto c. & de hoc alibi distinxi. & Cy. no. in l. 1. C. ne quis in sua causa. & vide gl notabilem in l. de iure. ff. ad muni. vbi dicit, quòd tunc iudex cognoscit, an sua sit iurisdictio, quando de iurisdictionis exercitio non debet commodum reportare: secus si dẽt; puta sportulas. qú verò agit de iniuria, vel qõnibus, & delictis subditorũ, an debeat ipse de eis cognoscere. dic per Bar. in l. si quis. de pœnis. ff. ¶ Quærit Ioan. Andr. an probetur exemptio, probato quòd de mandato Papæ ecclesia plene fuerit cum personis exempta: tamen ministris destituta conceditur ordini, vel collegio non exempto. & arguit primò, quòd de cetero non poterit prætendere se exemptum; quia locus translatus sequitur conditionem personarum, in quas translatus est. de stat. monac. capit. recolentes. §. ceterum. ad idem de iure pa. c. 1. & l. Paulus. de acquir. hered. ibi [castrensia esse mutatione personæ desierint.] Item ecclesia dicitur vxor. 7. q. 1. cap. sicut. sed vxor sequitur forum viri, & collegij, cui nupsit. & ammodo copulata est. ff. de iu. o. iu. l. pe. In contrarium alleg. quia beneficium loco concessum debet esse mansurum. de regu. iur. capit. decet. cum concor. Non ob. quòd fuerit ministerijs destituta: quia postea reparata recuperat: vel, proprius loquendo, à principio retinuit, nec perdidit propter carentiam ministeriorum: quia iura, & possessiones ecclesiæ possident parietes, vt no. in l. sicut. ff. quod cuiusque vni. nom. sic & hereditas vacans reintegratur iura, & possessiones, & dominia. de acqui. re. domi. l. hæreditas. facit quod not. Ioan. Andr. post Innoc. in capit. cum super. de cau. pos. Item quando vniuntur simul, magis dignum trahit ad se minus dignum. cap. quod in dubijs. de consec. eccle. vel alta. & supra. ne sede vacante. capit. 1. in 2. glos. & est expressum. ff. de censi. in l. formã. §. quanquam. vbi priuilegia, & immunitates concessæ locis transeunt cum ipsis rebus. Præterea non est præsumendum, quòd Papa suam iu-

ſtitiam neglexerit: qui alios in ſua iuſtitia tuetur, vt ſ. eo. lib. de immu. eccle. c. quoniam. quid dicendum? Refert fratrem Iaco. diſputando tenuiſſe hanc vltimam partem: niſi religio prima in loco fuiſſet finalis cauſa priuilegij concedendi: quia tunc illa ceſſante, ceſſaret exemptio. facit de verbo. ſignifica. cap. abbate. in fin. & quod ibi not. in nouel. ſuper glo. vltima. cum enim tunc ordini, non illi eccleſiæ ſpecialiter ſit conceſſa exemptio: ceſſante ibi illius ordinis obſeruantia, ceſſat & exemptio. idem quando illa eccleſia erat ſimpliciter exempta: ſed apparet exemptionem fuiſſe conceſſam fauore ordinis ibi inſtituti. procedit ergo dubium quæſt. quando ſpecialiter, & ſimpliciter eccleſia fuerat exempta. nec Papa expreſsit exemptionem competere, vel non competere ſubrogatis. Tunc dicit, quòd duplex eſt modus præſcribendi, ſcilicet iuris communis, & gratiæ. de primo; quia Papa mandat eccleſiam de religioſis alterius ordinis reformari: vel de ſæcularibus clericis, ſi de religioſis reformari non poteſt. de relig. domi. cap. inter quatuor. & ne cler. vel mona. cap. relatum. Secundus modus eſt gratiæ. puta Papa gratioſè concedit certo collegio, vel certo ordini. & ſi collegio, hoc poteſt fieri dupliciter, ſcilicet per viam vnionis, & per viam tranſlationis. 7. quæſtio. 1. capit. temporis qualitas. & de conſecratio. diſtin. 1. cap. tribus. & quolibet iſtorum modorum poteſt priuilegium exemptionis durare, & eximere ſubrogatos. infr. eod. cap. ſi Papa. Primò hoc probat; quia priuilegium eſt pœnale, ergo &c. vt not. Dyn. in reg. priuilegium. & quod ibi in Mercu. Secundò, quia quando Papa iſta concedit vt propria, latiſsimè interpretamur. C. de bonis vacan. l. 2. lib. 10. Tertiò, quia cum ſubrogati ſuſtineant onera; ergo &commoda, vt Clemen. 1. de cenſi. & cap. qui ſentit. de reg. iur. Simile quod ipſe not. ſupra eodem lib. de religio. domi. cap. vno. in glo. fin. In caſu autem, quo concedit per viam vnionis, locus erit Decreta. cum capella. ſup. eodē. vt minus eccleſię reſpectu tm̃ ſint exempti illi de collegio. qđ dic, vt ibi. hic etiam addit, quòd vbi per viam tranſlationis ſedes epiſcopalis transferatur ad eccleſiam inferiorem exemptam: vt ſi eccleſia ſancti Andreæ fuiſſet exempta, non putaret per id epiſcopum exemptum. Mouetur ex eo, quòd concedens à principio hoc non intendebat: nec etiam ipſe transferens præſumitur hoc à principio voluiſſe. de reg. iur. cap. in generali. cum concordan. Secunda reſponſio; quia cum exemptio data eſſet contra epiſcopum, abſurdum eſſet, quòd ſuffragaretur epiſcopo. & dicit lex euidenter iniquiſsimum eſſe, exceptionem rei iudicatæ proficere ei, contra quem iudicatum eſt. ff. de exceptio. rei iudic. l. euidenter. facit de tranſlatio. capit. 2. Lap. circa id, quod dictum eſt ſuprà de vnione, dicit, quòd ſi vnio fiat, ita quòd vna non ſubijciatur alteri, habet locum quod dictum eſt ſupra. Si autem vna ſubijciatur alteri: tunc aliud dđm eſt, vt ſupra. ſi. n. exempta vniatur non exemptę, videtur ſibi aſſumere naturam ipſius eccleſiæ non exemptæ, cui vnitur. & ſic perdat exemptionem. facit. ſ. eo. lib. de prę ben. c. ſuper eo. ſi autem non exempta vniatur exemptæ: tũc aſſumet naturam exemptę, & per conſequens erit exempta. pro & contra facit quod notat Ioan. An. poſt Inn. & Hoſt. de relig. domi. c. 2.

S V M M Æ.

1 *Ciuitas, caſtra, ville, & alia loca ſubijciũtur eccleſiaſtico interdicto.*
2 *Pœna contra eos, qui admittunt excommunicatos ad eccleſiaſticam ſepulturam.*
3 *Epiſcopus an poſſit procedere contra exemptos, qui excommunicatos ſepeliunt.*

CAP. VIII.

EPiſcoporum. Primò ponit quadruplicẽ prohibitionem. ſecundò
1 pœnam adijcit pœnis antiquis, ibi [qui verò.] ¶†No. q̃ ciuitas, caſtra, villæ, & loca alia ſubijciuntur eccleſiaſtico interdicto. & ſic loca propter delicta hominũ puniuntur, cõtra id, quod no. in Auth. vt nulli iudicum. Sol. vt not. Bar. ſ. de exceſ. præl. c. tanta. ¶ No. q̃ interdictum ponitur in loco, vel ab hoſte, vel à iure. & ab hoſte dupliciter, vel ab ordinario, vel à delegato: inferiores autẽ ab eſis an poſsint ponere interdictum, no. hic Archid. de quo. ſ. de appel. c. dilectus. & de his, q̃ ſi. à ma. par. Cap. cap. quæſiuit. vbi de hoc in nouel. ¶ Secundò no. quòd excommunicatos publicè, vel interdictos exempti non debent admittere ad diuina officia. & per diuina officia intellige miſſam, & ſeptem horas canonicas: vel ipſarum aliquam, ſecundùm Lap. qui dicit, quòd intelligantur aliqui admitti ad diuina officia eo ipſo, quòd ſunt ibi cum aſsiſtentibus, & videntibus: & ſi ſint maiores, ſiue pares, ſiue minores, non repelluntur: ſiue non receditur à diuinis. eo. n. ipſo, q̃ non receditur, dicuntur admitti. 11. q. 3. c. ſicut Apoſtoli. vt ibi no. & c. ſi quem. de ſen. exc. & c. nuper. & ibi no. & c. ſi qui. 1. reſpon. de ſen. excom. ℣. eo. lib. quando ergo publicè excommunicatus intrat eccleſiam, omnes debent exire, 24. q. 1. c. omnes qui. & no. 11. q. 3. c. ſicut Apoſtoli. in gl. ſicut ergo. vbi etiam no. q̃ ſacerdos non dimittet propter hoc miſſam incompletam. quod Inno. intelligit, ſi canonem incæpit, vt no. de ſen. exc. c. nuper. Et hoc verũ in publicè excõicato: ſed in occulto dic, q̃ ille, qui ſcit eũ excõicatum, taliter debet exire, q̃ crimen non prodat. facit 6. q. 2. c. ſi tantùm, & quod ibi no. in 1. glo. & 2. q. 1. c. ſi peccarit. & ita hic in nouel. poſt
2 Arch. Idem no. in Cle. grauis. de ſen. exc. ¶†Tertiò no. nouã pœnam contra alios, qui publicè excommunicatos admittunt ad diuina, vel ad eccleſiaſticam ſepulturam. hodie aggrauata eſt pœna, vt in Cle. 1. de ſepul. & Cle. ex frequentib. de ſen. excom. punitur ergo quis quandoq; plurib. pœnis deſcendentib. ex diuerſis conſtitutionibus, contra. c. at ſi clerici. de iud. & l. ſenatus. ff. de accu. Sol. dic, vt ibi no. & l. q. ſepul
3 chra. de ſepul. vio. per Cy. ¶†Quærit Io. An. poſt Ioan. Mon. in nouel. an epiſcopus poſsit procedere contra exemptos, q̃ excõmunicatos à ſe recipiunt ad diuina officia, vel ſepeliũt. Io. Mo. q̃ ſic; quia priuilegium non videtur conceſſum, vt inuitet ad delinquendum: ſicut nec pactum, vel conſuetudo ad hoc debent extendi, vt l. conuenire. de pac. do. de conſue. c. ex parte. Item exempti ponendo, vel pulſando campanas in domibus ſuis coercentur per ordinarios. allegat no. per Innocen. in c. cum & plantare. eod. tit. vbi no. Inn. priuilegiatos per ordinarios coercendos, ſi extra priuilegiorum ſuorum tenorem excedant. Ad idem. l. 1. C. vbi ſena. vel clariſ. vbi ſi clariſsimus rapit virginem, vel alienos terminos inuadit, vel aliàs deliquit, ordinarius eum puniet, nullo ſibi priuilegio ſuffragante. quia reatus omnem honorem excludit, vt ibi. pro hoc adducit quod no. in l. magiſt. C. de iuriſdi. om. iu. vbi miles priuilegiatus relinquitur ſuo iudice puniẽdus, cum eſt delictum militare (puta vendit arma: vel eſt delictum de iure communi; ſed leue.) de graui verò delicto puniet eum ordinarius: Ita hic, vbi delictũ priuilegiatum eſt graue. dẽt. n. ordinarius punire. facit etiam pro hoc Auth. vt iud. ſine quoquo ſuffra. §. volumus. vbi præſes prouinciæ animaduertit in legatos principis: qui illuc miſsi excedunt formam ſibi traditam. ſic diœceſanus poterit in iſtos exemptos excedentes priuilegiorum formam. hoc etiam allego, quod notat Cyn. in Auth. qua in prouincia. C. vbi de cri. agi oportet, in vlti. q. & quod no. Io. An. ſ. de reſcrip. c. fina. in nouel. ſuper vltima glo. quod etiam facit contra. & hanc partem tenet Ioan. Mo. vbi apertè priuilegia non reſiſtant. omnino ergo tenor priuilegij videatur, & ſeruetur, vt ſ. eo. c. porro. Sed in dubio locum habet, quod dixi, ſecundùm eum. Ioan. And. dicit, quòd ſi eſſent exemptæ perſonæ, ſed non loca ipſorum (quod eſſe põt, vt ℣. c. proxi.) tunc exemptio cõis non impediret, quominus ordinarius puniret talia facientes, vt ſ. c. 1. cõis, dixit propter id, quod ipſe no. in d. c. in pr. ſed ſi perſonas, & loca, in quibus hoc faciunt, dicamus exempta, graue eſſet dicere exemptos

exemptos per ordinarios puniri extra caſus expreſſos in iure: de quibus. ſ. e. dixi poſt eum remiſsiuè. Et ratio Ioan. Mo. na. quæ dicit eos ſuper prædictis priuilegiatos non eſſe, nec priuilegiari potuiſſe, parum vrgeret: quia idem concederet in adulterio, fornicatione, & quolibet delicto, ſecundùm Io. An. Lap. dicit hoc forte verum, niſi delictum eſſet notorium. facit quod no. Hoſt. in ſumma de priu. §. fin. ſuper gl. ſed nun quid. & ſ. eo. li. de reſcript. c. ſtatutum. in fi. dicit autem Hoſt. in ſumma in dicto. §. ſub. & §. fi. quòd priuilegium expreſsè continet, quòd non poſsit ab alio, quàm à Papa puniri, illud ſeruetur. Si autem ſimpliciter eximit: tunc aut delinquit in re: aut circa rem exemptam, non præiudicando alij: aut præ iudicando. Item aut notoriè, aut occultè. primo caſu referendum eſt Papæ. ſecundo caſu ſi alteri præiudicat, & notoriè delinquit, corrigi poteſt, quod malè fit, per excommunicationem. Tertio caſu, quando non notoriè eſt commiſſum delictum: tunc nec excommunicari, nec corrigi poterit, niſi per Apoſtolicam ſedem: tamen & h. d. approbari per c. volentes. ſ. e. ti. Ego credo, q̃ quandocunq; notoriè delinquat, etiam in offenſam, & præiudicium diœceſani: ſi non fecit hoc in eius territorio, non poteſt eum punire: ſicut nec Anglicum offendentem ipſum extra eius diœceſim puniet. & no. in ſimili in eo. in c. poſtulaſti. de fo. comp. Item ſi impedit eius iuriſdictionem: vel offendit, non in eius territorio, ſed alibi in loco exempto: in quo admittit ſubditos epiſcopi, vel extraneos ad exercitiũ illorum, quæ epiſcopus prohibuit, nõ potest ex hoc eos punire: nam limitare ſibi conceditur iuriſdic. contra eos, per c. 1. ſ. e. cui cap. ſtandum eſt. & de delictis cõ miſsis extra diœceſim, vel in loco exempto nõ poteſt cognoſcere: vel eos punire, non diſtinguendo, ſit delictum notorium, necne, vt ibi patet. Tenet igitur ſimpliciter cum Ioan. An. qui quærit, vtrùm iſta conſtitutio, inquantum ponit pœnã nouam de ingreſſu eccleſię, habeat locum ſolummodo in exẽptis: an in eis, & alijs. glo. fi. tenet, quòd in eis, & alijs: vt omnibus ſit ingreſſus eccleſiæ interdictus, qui admittunt excommunicatos publicè ad diuina, & alia hic prohibita. Idem tenet Archi. in prima ſua glo. dicens, quòd illud [quandocunque] implicat Decre. locum habere etiam in non exemptis. Item pro hoc facit quod ſequitur in tex. [cuiuſcunque ordinis, vel religionis.] &c. in nouella dicit, quòd optaret præualere opinio. contrariam propter multa pericula, quæ imminent clericis, maximè de illa parte, quæ loquitur de admiſsione ad diuina, & conatur defendere hanc partem, ſ. quòd illa conſtitutio, & eius pœna ſolum habeat locum in exemptis: primò quia conſtitutio ſituata eſt in tit. de priuilegijs. & per hoc in dubio debet intelligi de priuilegiatis, & exemptis: nec eſt aliqua Decretalis in illo tit. quæ de exemptis aliquid ſtatuat. congruat igitur iſta conſtitutio ſuo vniuerſo: aliàs turpis eſſet pars, vt ŝ. diſt. c. quæ contra. de ſpon. du. c. fi. ¶ Ad verſi. [quandocunque] facilè reſpondebitur, & dicitur, q̃ ſicut in diſpẽſationibus, & gratijs beneficialibus eſt dare poſitiuum, comparatiuum, & ſuperlatiuum: ita & in expectationibus, primum no. 12. diſtin. cap. nos conſuetudine. ſecundũ patet. ſ. eo. lib. de reſcriptis. c. duobus. & de præben. c. ſi pluribus. ex quo dicit, quòd illud [quandocunque] implicat plenam, pleniorem, & pleniſsimam exemptionem: & ſic implicat ſolum exemptos. & eſt ſimile. ſ. de ſi. presbyte. c. ad abolendam. in fi. penul. gl. ¶ Ad tex. etiam, dum dicit [cuiuſcunque ordinis religionis] &c. Reſpondet, & dicit, quòd debet intelligi de exemptis, quaſi dicat. cuiuſcunque ſtatus, cõditionis, vel religionis ſint iſti exempti, hac conſtitutione ligentur. & ſecundùm illum intellectum erit oratio vniformis, ſicut debet eſſe. de baptiſ. c. maiores. ver. ſicut. ſimiliter ergo ſi diceret [clericos cuiuſcunque ſtatus] &c. non comprehenderet laicos. Ita ſi dicat, ſedis Apoſtolicæ priuilegij, nec intelligat [cuiuſcunq; conditionis religionis] &c. non debet includere non exemptos. & ita concludit in nouel. quærens veniam ab exemptis, quibus ſuffragari non poteſt. habent tamen prompta remedia ſuper abſolutionibus, & diſpenſationibus per priuilegia Apoſtolica eis conceſſa, & per commiſsiones, quæ ſuis maioribus de facili fieri ſolent. ¶ Vltimò dicit Archid. per iſtum tex. in fin. cum dicit [cuius ſententiam contemſerunt] &c. q̃ iſtæ pœnę habent locum, cum contẽnitur ſententia hominis. ita dicit Ioan. And. & non plus: ſed cum ver. qui verò. referatur ad omnia ſupradicta. vbi facta eſt mentio de illis, qui contemnunt ſententiam conſtitutionis: videtur, quòd iſta pœna locum habeat etiam, quando cõtemnitur ſententia iuris. & tunc illud [ad arbitrium eius, cuius ſententiam] &c. refertur ad ſententiam hominis. & quantùm ad ſententiam iuris, non recurretur ad arbitrium alicuius. vel erit tunc recurrendum ad arbitrium diœceſani loci. ar. Cle. eos. in fi. de ſepul. & hoc videtur verius. & ſic cum dicat [ad arbitrium eius cuius] &c. vtrunque caſum reſpicit. & ita hic Lap.

S V M M Æ.

1 *Exemptio conceſſa eccleſiæ includit ipſius eccleſiæ clericos.*
2 *Exẽptio conceſſa clericis alicuius eccleſiæ an includat ipſam eccleſiã.*
3 *Priuilegium conceſſum ciuitati Lingonen. an profit ciuibus.*
4 *Exemptio facta canonicis non includit clericos.*

CAP. IX.

PEr exemptionem. ¶ Tria ſunt dicta. nam quandoque priuilegium exemptionis datur eccleſiæ: quandoque canonicis: quandoque clericis. & quid includat in
1 quolibet caſu, declarat. ¶†No. quòd exemptio conceſſa eccleſiæ includit ipſius eccleſiæ clericos, conuerſos, perpetuò que oblatos. conuerſi ergo gaudent exemptione. multò ergo magis immunitate. capi. ſi quis ſuadente. de quo dic, vt ſup. de ſenten. excommunicatio. c. non dubium. oblati dicuntur, qui ſe, & ſua dederunt eccleſiæ cum effectu, vt Clemen. 1. in fi. de decimis. Ioan. An. dicit, quòd mos eſt diuerſarum religionum habere conuerſos. & iſti portant habitum religio forum. Item oblatos: & iſti conuerſorum habitu non vtuntur: participant tamen priuilegijs. vt hic vides, & in dicta Clemen. de alijs verò ſeruientibus, de familiaribus, & ruſticis exemptorum dic, vt c. auctoritate. ſ. eodem lib. & cap. ne alii qui. & quod ibi dixi in ſecundo notabili. & patet hic, quòd appellatione eccleſiæ includuntur clerici, & alij, de quibus in tex. de varijs autem ſignificationibus, quas habent eccleſię, vide in c. cum cleri. de verbo. ſignifica. & c. querelam. ne
2 prælati vi. ſuas. ¶†† Secundò not. econuerſo, ſcilicèt, quòd exemptio conceſſa clericis, ſiue canonicis alicuius eccleſiæ non includit ipſam eccleſiam: ſed nunquid idem in legato, ſi teſtator legat in teſtamento clericis, vel canonicis mille: vtrũ eccleſiæ aliquid acquiratur? videtur, quòd nõ, per hunc tex. ¶ In contrarium facit l. ciuibus. ff. de reb. dub. vbi dicit text. q̃ ciuibus ciuitatis legatum, vel fideicommiſſum datum, ciuitati relictum vr: ſicut & ſacerdoti relictum capit eccleſia. 12. q. 3. c. pontifices. & ſ. de teſta. c. requiſiſti. & ff. de annuis leg. l. annua. §. à Titia. quare ergo exẽptio conceſſa clericis non cõcernit eccleſiã: ſicut ipſa cõcernit legatũ eis factũ: põt dici, q̃ legatum eſt fauorabile; iõ extẽditur. ſed exemptiones (vt hic dicit Ioan. And.) ſunt ſtrictè interpretandæ, dummodo aliquid conferant. & hoc ex eo; quia præiudicant ordinariæ poteſtati, quæ fauorabilis eſt. 11. quæſt. 1. cap. peruenit. & quæſt. 3. cap. qui reſiſtit. ſecundùm Hoſtien. ¶ Iſta tamen ratio non videtur vera per primum reſponſum cap. vbi exemptio eccleſiæ conceſſa, licèt poſsit aliquid operari quò ad ipſam eccleſiam, ſiue corpus ipſius: tamen extenditur & ad clericos conuerſos, & alios, vt in tex. ¶ Item, quòd relictum ciuibus videatur relictum ciuitati, non eſt fauor ipſis ſingularibus ciuibus: quia i; ſi non habebunt, ſed ciuitas, quæ habet iura ſeparata, vt l. 1. & l. ſicut. ff. quod cuiuſque vni. no. quare ergo exẽptio conceſſa canonicis, & perſonis eccleſiæ non in-

cludit ecclesiam, vt in fi. sicut includit exemptio: sic econuerso facta in prin. c. maximè cum ecclesiæ contemplatione videatur concessio emanasse. ergo multò magis debent gaudere, vt in Auth. multò magis. C. de sa. san. eccle. vide bonam rationem. vide tamen omnino. quod no. Bart. in d. l. ciuibus. de legato facto quandoq; administrationem habenti: quandoque canonico ecclesiæ: qñq; clericis, siue canonicis: quãdoq;
3 ecclesiæ. dic vt ibi. ¶ † Item faciunt ista, an priuilegium concessum ciuitati Bonon. prosit ciuibus: vel econuerso concessum ciuibus prosit ciuitati, prout habet iura sua à ciuibus separata. alibi dixi, vt Bar. tangit. in l. vrbis appellatione. ff. de verb. signi. ¶ Tertiò no. quòd quandoq; ecclesia, & eius canonici, clerici, conuersi, perpetuoq; oblati sunt exempti, & non presbyter, qui habet curam populi non exempti. ratio est secundùm Io. Mona. quia iste presbyter est cõmunis eis, & episcopo. & genus comprehendit propria, nõ communia, vt ipse no. in c. in generali. ẽ. eo. lib. de reg. iur. ad hoc allego l. legatis. ff. de leg. 2. vbi legatis vxorij his, q̃ eius causa parata sunt, veniunt quæ ipsius proprij, & non communis vsus causa parata sunt. tex. n. dum dicit [non participat de exemptione] &c. dicit, q̃ nõ participat de exemptione, quòd ad ea, quæ ad curam populi pertinent, quia quò ad illa censetur esse nõ exemptus: sicut nec populus, cui seruit. Secus ergo videt quò ad illa, quę non tangunt curam populi. sic fit alibi confœderatio, cum vni vernæ: alij textores legantur. Nam vernã & textorem communicabunt legatarij inter se: vt sic, postquã vnus participat de natura duorũ, vterq; debet cedere sub eadẽ conditione, cuius sunt domini, quibus est communis. ad hoc l. seruis vrbanis. §. seruis lecticarijs. ff. de leg. 3. In. eo verò, qđ est indiuisibile, cederet illud mixtum ex duobus simplicibus diuersam naturam habentibus digniori, vt ca. quantò. & qđ ibi dixi de iud. facit quod dixi. ẽ. eo. li. de iure pa. c. 1. ad fin. ¶ Quartò no. q̃ exemptio ecclesiæ simpliciter facta includit ipsius ecclesię clericos, & personas, non autem populum. Bene igitur dixit Inn. in c. accepimus. ẽ. eo. q̃ per exemptionem ecclesiæ nulla iura in parochianos perdit episcopus. dabit ergo pœnitentias publicas, crismabit, & cetera iura episcopalia, ad vtranq; legẽ spectantia, exercebit. ẽ. e. c. cum olim propter. & de sepul. c. in nostra. Nec mirum secundùm Hosti. si in priuilegio magis includunt clerici, q̃ laici: cum illi plus ecclesiæ sint connexi. vnde etiã noie ecclesiæ continẽtur. ẽ. e. c. cum olim. ver. Interim autem vtriq; parti liceret. per exemptionem ergo ecclesiæ concessam nihil iuris accrescit, vel decrescit, quò ad populum, episcopo, vel alteri, qui habebat ius in populo quò ad administrationem spiritualium. Ex quo sequitur, q̃ ipsis soluentur decimæ, sicut prius, secundùm Ioan. And. qui circa hoc opponit de simili sententia. nam si per sententiam adiudicatur, vel aufertur ius episcopale, & omne ius competens in ecclesijs venit in sníam tã in clericis, q̃ laicis, vt ẽ. de offi. ordi. c. conquerente. ergo ita deberet dici in priuilegio exẽptionis simpliciter indulto, vt includat clericos, & laicos talis ecclesiæ. Respondet, q̃ in iudicio videtur omne ius deducere, nisi expresè agatur in contrarium. de cau. pos. ca. cum ecclesia. de iudi. c. solemus. Sed in priuilegijs non sic. ẽ. eo. c. porro. sunt enim restringenda; quia cum alterius præiu
4 dicio conceduntur, vt dixi. ẽ. in 2. no. ¶ † Quintò no. q̃ exemptio facta de canonicis non includit clericos. Sed contra. exẽptio clericorum includit canonicos. & sic latius patet ver. clerici. quàm ver. canonici. facit ad q. Si impetretur beneficium consuetum canonicis assignari, non includit, quod consuenit alijs clericis assignari. de quo dic, vt ẽ. de præben. ca. fin. alibi post Host. dicit Io. An. quòd canonicus dicitur à canone: & canon idem est, quod regula, quæ est norma rectè viuendi. 3. dist. c. canon. & c. regula. & canon dicit, q̃ omnes, q̃ sacris (id est ecclesiasticis) ordinibus mancipantur, canonicis regulis tenentur astricti. 23. dist. c. quanquam. ergo quilibet canonicè institutus potest dici canonicus. ita no. ẽ. eo. li. de elec. c. 1. in nouel. super ver. canonicis. Ex quo dicto patet, q̃ hic talis lata interpretatio cessat propter strictam interpretationẽ fiẽdam in priuilegijs exemptionum, vt dictum est. ẽ. proxi. not. ¶ Quærit Ioan. Andr. in nouel. de quæst. Ioan. de Deo lib. 4. q. 7. de debitore, qui facto testamento, & filia instituta, factus est conuersus ecclesiæ, illi offerens omnia bona, saluo testamento prædicto: an creditor, cui ipsius bona fuerant obligata ex mutuo, agere debeat contra eum, vel contra ecclesiam, vel contra filiam? & primò arguit, q̃ conuersus ipse debet cõueniri: quia actio personalis personam sequitur, & ab ea separari non põt, vt ẽ. vt lite non cõt. c. quo. ad fi. & c. tuę. & ff. pro socio. l. 3. Item certi sunt modi, quibus tollitur obligatio, vt Insti. qui. mo. tol. obli. per totum. conuersio autem inter illos non numeratur ergo &c. vt l. obligationum fere. de actio. & oblig. & l. patre furioso. de his, qui sunt sui, vel alie. iur. & confirmatur hoc: quia tales conuersiones fiunt solum ex consuetudine in ecclesijs secularibus, nec est dare rationem, quare non possit iste conueniri: cum possit contrahere matrimonium. 2. q. 1. c. vt lex. Secundò arguit, q̃ filia debet conueniri, cum sit heres, & ipse per conuersionem fingatur mortuus. 19 q. 3. c. quia ingredientibus. Tertiò probat, quòd ecclesia, quæ sentit emolumentum; quia de cetero quærit sibi: ergo sentiat & onus, vt in reg. qui sentit. cum concor. Soluendo dixi, q̃ persona conuenienda sit: quia personalis est actio, vt ẽ. dictum est. executio verò fiet in bonis, penes quencunq; sint, propter hypothecam. de quo. 16. q. 3. §. prescriptionum. in prin. quia res transit cum onere suo. c. ex literis. de pig. cum concor. & dixit, q̃ qui sentit contrarium, pecus est. & subdit Ioã. Andr. quòd per hanc Decre. conuenietur vt exemptus, si ecclesia est exempta. Aduerte, quia si illa oblatio, & couersio facta in aliqua ecclesia approbatur solum de consuetudine, oportet ad similia recurrere, & videre, quid operetur ista conuersio quò ad translationem iurium, & personæ ipsius oblati & certè si obtulit se, & sua (vt traditur in ista forma in Cle. 1. in fi. de deci.) tũc videtur posse iste equiparari arrogato; quia transit per hoc in ptãtem ecclesiæ, sicut transit arrogatus: & tunc prædicta decisio non videtur bona. quia susciperе actionem, & mouere spectat ad ecclesiam, in quam transeũt actiones, & iura, & etiam possessiones, vt l. si adoptauero. ff. de prec cario. & de adop. l. si pater. & l. onera. Sicut in fiscum transeũt onera illus, cuius bona publicata sunt: & in monasteriũ actiones, & iura ingredientis, vt l. si tutorem. C. ad leg. Iul. de vi. & Auth. ingressi. C. de sac. san. eccle. & quod no. in c. in præsentia. de proba. Vnde, q̃ iste debeat suscipere iudicium super iuribus iam translatis in alterum, non videtur bene dictum. Similiter credo, q̃ nec filia viuo patre naturaliter teneatur iudicium suscipere. quia talis mors ficta nõ sufficit ad aditionem hæreditatis. facit quod no. in l. 1. ff. de testa. Si verò obla ta sint bona, & non persona: tunc posset subſtantiari iudiciũ, præsuppositа personæ habilitate etiam in bonis. ar. l. 1. §. si heres. ad Trebel. & tunc in eo, quod subdit, quòd executio sententiæ fiet in bonis ab alio possessis, non credo, si ad hoc contra eos non fuit actum. sententia enim lata cõtra debitorem in personali, non sufficit ad executionem hypothecariæ actionis contra tertium possessorem, contra quem nouo iudicio est opus, sicut contra fideiussorem ex contractu, vt ẽ. eo. lib. de iniu. c. vno, facit Auth. hoc si debitor. C. de pigno.

SVMMAE.

1 *Exemptio plena per quatuordecim modos designatur.*
2 *Soluto census est signum subiectionis.*

CAP. X.

SI papa. Primò distinguẽs inter verba narratiua, & assertiua posuit sex formas verborũ, quæ assertiuè prolata sapiunt exemptionem. & de vltimis quatuor rationem subdit. secunda ibi [& est idem] ponit alias octo. & sic quatuordecim. vsq; ad. §. nõ sic. ibi ponit tres formas,

formas, per quas non datur exẽptio. vsq; ibi licèt. vbi de formis alijs protestatur. & quia materiam huius. ca. prosecutus sum plenè in Cle. literis. de ꝓba. facilius hoc transibo. ¶ No. in prin. quæ dicantur verba narratiua in dispositione. dicuntur enim illa, quæ non proferuntur principaliter super eodẽ, de quo agitur, sed incidenter: pone exemplum in l. ex his verbis. C. de testa. mili. pone etiam exemplum de no. in l. cum aliquis. C. de iure delibe. & ex his, quæ no. Inn. in. c. cum in iure. de offi. deleg. & ex his inferas, quòd falsitas in talibus verbis narratiuis non vitiat dispositionem. quod dic, vt not. Ioã. Andr. post Inno. de hære. c. fraternitatis. & per Bar. in l. eos. ff. de fal. & hinc est, quòd narratio, in qua erratum est in nominibus possessionum, abradi solet in literis Apostolicis. ẽ. de fi. instru. c. ex literis. quod intellige, vt ibi no. in nouel. super ver. priuilegia. Rationẽ secundũ Io. Mo. collige, quia natura narratorũ est, quòd probentur, & non probent. Et per ista refert hic in nouella, quòd licèt tabellio multa narret in instrumento, & subscribat: talis subscriptio non refertur, neq; includit narrata: sed illa solum, quæ illo die, & loco gesta sunt & hoc est dictum Inn. in. c. quoniam contra. ẽ. de proba. Vnde si dicatur in sentẽtia [oblato libello, iurato de calumnia, lite conte. receptis testibus, datis terminis] &c. ista verba non faciunt fidem de talibus actis: de quo dixi in dicta Cle. literis. & per Bar. in l. sciendum. de ver. ob. hinc est etiam, quòd si tabellio hic in studio meo existens narret in instrumento, quomodo vendidi, & tradidi. T. fundum situm in districtu Bono. & castro sancti P. non per hoc probatur traditio possessionis fundi: quia non fuit possibilis propter loci distantiã. operantur tamen illa verba, quòd. T. posset illam propria autoritate apprehẽdere: quod nõ posset alias, vt l. si ex stipulatione. ff. de acqui. pos. & hoc no. Bar. in l. prædia. eod. tit. facit quod no. Cyn. in l. minus instructus. C. de acqui. pos. & vide quod no. Bar. in l. si stipulatus. §. Grisogonus. de ver. ob. & l. post dotem. ff. sol. mat. per do. Bal. subdit hic in nouel. post Archid. quòd si Papa sic dicat. Eximimus omnes vestras ecclesias, quæ per vos sumpserunt regulam Augustini, quas his duximus vocabulis exprimendas. narratiua dicuntur illa verba. artic. 3. quæstio. 6. c. hæc quippe. & ideò ex ecclesijs sic expressis nulla probatur exempta: nisi probetur per eos, quòd assumpserint regulam Aguſtini. & dicit hoc fuisse dictum Inno. in quadam sua adiectione in. cap. inter dilectos. de fi. in-
1 stru. ante fi. super ver. alia. ¶ † Secundò not. 14. modos, per quos plena exemptio designatur. inter alios no. modum in ver. similiter. quòd recepti in proprios speciales subiectos, censentur exempti. Et aduerte, quia hic ponuntur ista duo verba [proprios, & speciales.] putat tamen Ioan. Andr. quòd idem iuris sit, si alterum exprimatur. Nam verbũ [prorium] secundùm Philosophum est illud, quod soli inest. vn. de proprij subiecti Papæ sunt, qui soli Papæ subsunt, secundùm eum. facit quod no. ff. de procu. l. Pomponius. §. sed & is, qui. ibi [cum iudicatur rem meã esse: simul iudicat illius non esse.] & collige, q̃ Papa põt ius vnius tollere, & sibi applicare: loquit tamẽ ille tex. in rebus ecclesiarum, in quas plenissimã potestatem hẽt Papa; ita q̃ alij sunt administratores, & vocati in partẽ sollicitudinis. de præsum. c. mãdata. & c. 2. ẽ. e. li. de præben. Res autem alias priuatorum an possit sine causa, vel cum causa auferre. dic vt no. Imperator. C. de quadri. præscri. l. bene à Zenone. ¶ Tertiò no. id, ad qđ allegatur istud c. f. quòd verba debent aliquid operari. legistæ alle. l. si quando. ff. de leg. 1. vt autẽ dispositio salua sit, trahuntur ad improprium intellectum, si non possunt propriè intelligi. no. in c. intelligentia. de ver. sig. ¶ Quartò no. in ver. his enim. q̃ licèt verba, quæ faciunt mentionem de annuo cẽsu cum clau. ad iudicium libertatis perceptæ. denotent plenariam libertatem: tamen si sequantur post certum articulum libertatis, ad illum solum restringuntur. Bene ergo dicit glo. fi. q̃ qñ vnũ, & idem nomen diuersificatur ratione adiuncti, supple, & secundùm materiam subiectam, de qua loquimur: sic præcedentia innuunt significatum sequẽtium. ff. de vino, tri. & oleo
2 leg. l. fi. §. cui dulcia. ¶ † Quintò no. quòd solutio census est signum subiectionis. vtrùm autem ad probandum subiectionem sufficiat solutio census. dic, vt no. in c. peruenit. de censi. & l. cum de in rem verso. ff. de vsur. & l. si certis annis. C. de pactis. per Cy. & alios.

SVMMA.

1 *Priuilegium cum certa moderatione concessum quò ad personas, etiã aliàs à iure prohibitas non extenditur.*
2 *Priuilegium concessum alicui super auditione diuinorum extenditur ad familiares domesticos.*

CAP. XI.

LIcèt vobis. Diuisio patet: quia sunt quatuor dicta per. §§. diuisa, diffinientia totidem dubia circa priuilegium de celebrando tempore interdicti Primò decidit, an vigore priuilegij possit admittere aliunde venientes. & dicit, quòd non. Secundo, an familiares domesticos. & circa hoc distinguit inter concessionem factam collegio, vel personæ singulari. Tertiò, an possit admittere eos, qui dederũt causam interdicto. & dicit, quòd non. ¶ No. q̃ quãdoq; ex priuilegio certis cõceditur celebrare tempore interdicti cum moderamine, de quo in tex. & intellige interdicti generalis, de quo de verb. sig. c. cum in partibus. Itẽ, quod dicit [clausis ianuis.] Intellige clausas ita quòd ibi foramina non faciant per fenestras. vt in Cle. 1. de senten.
1 excõ. ¶ † Secundò no. q̃ priuilegium cum certa moderatione concessum quò ad personas ét aliàs à iure prohibitas nõ extenditur. aliunde enim venientes non debent admitti ad diuina tpe gñalis interdicti, vt in gl. 2. licèt ergo priuilegiũ concedatur certis, q̃ celebrare possint dicto tpe, exclusis excõicatis, & interdictis in hoc c. per istam tamẽ exceptionẽ non videtur ꝑmissum, q̃ alij prohibiti admittantur. Rõ redditur in gl. & in nouel. vbi dicit post Io. Mo. q̃ p̃ ista priuilegia dirũpitur neruus ecclesiasticæ disciplinę, q̃ iubet interdicta seruari. de cõsuetu. c. cũ inter vos. vnde hoc casu improba sit consuetudo, vt ibi: meritò priuilegium circa hoc datum strictè est interpretandum. Ego dico, quòd licèt exceptio firmet regulam in non exceptuatis: non tamen eam dilatat, vt faciat sub ea comprehendi, quæ de sui natura non comprehenduntur, vt l. generalis. §. vxori. ff. de vsufru. lega. & ibi per Bar. hoc declara, vt dixi. ẽ. quia illa executio excommunicat. & interdicti non ampliat concessionem ad alias personas tempore interdicti prohibitas audire diuina in loco interdicto, vt sunt aliunde venientes: de quibus Papa concedendo priuilegium non videtur intellexisse: quia personæ extrinsecæ non veniũt in dispositione, sed illæ, cum quibus loquimur, vt l. si stipulatus. §. Grisogonus. de verbo. oblig. ¶ † Tertiò no. in. §. cum
2 verò quòd priuilegium concessum alicui super auditione diuinorum, extenditur ad eius familiares domesticos. Circa hoc dicit Archidia. quòd est multiplex genus familiæ. Nam quædam est familia, quę est perpetua, & religiosa (vt puta cõuersi, & consimiles:) & de tali loquitur. ẽ. de arb. c. cũ olim. de tali non credit hanc literam in ver. non sic. intelligendam. immo credit, q̃ tales gaudeant priuilegio collegij, vel conuẽtus postquam cum alijs similem vitam ducunt. & ne vna, & eadẽ res &c. de sta. mo. c. recolentes. & 12. q. 2. c. cognouimus. Est alia familia mercenaria, & ꝑfana. & de tali intelligit. ff. de publi. l. j. §. familiæ. & de vi, & vi ar. l. 1. §. familiæ. & ẽ. de testi. c. in literis. & de tali familia debet intelligi hoc c. vt non includat eos priuilegium concessum collegio, vel conuentui: sed concessum singulari personæ an tales includat, dubito: quia licèt vxor & filij sint domestici: non tamen familiares. oportet ergo, quod istæ duæ qualitates familiaritatis, & domesticitatis coniungant: vt sic participent de isto priuilegio. in §. cum verò. Quædã est familia non ꝑpetua, videlicet mercena

ria: ſicut clerici, & religioſi cum Papa, & Cardinalibus commorantes: vel cum alijs perſonis familiares domeſtici cõmorantes in domo. & iſti poſſunt appellari familiares domeſtici ex eo, q̃ in eorum domibus cõmorantur, quaſi in domo ſtantes. & iſti habent priuilegium, de quo in §. cum verò. priuilegium enim ſingularibus perſonis conceſſum ad iſtos domeſticos cõmorantes in domo extenditur. ſicut & ille, cui conceditur habitatio, põt habitare cum coniuge, liberis, & libertis, & hoſpitibus. & ſi ſtipulor per te non fieri, quominus illa ꝺomo vti mihi liceat: ſi vxorem meam ꝓhibeas, cõmittitur ſtipulatio, vt l. 2. §. 1. cum l. ſeq. de vſu & habi. & l. ſi ſtipulatus fuero per te non fieri. de ver. ob. tam latè tñ familiaritatẽ domeſticam non intelligo quò ad caſum huius c. vt patet ex p̃dictis, & ex principio. c. ibi [aliunde venientes] &c. licèt iſti ſint dicendi hoſpites. ¶ Aduerte etiam, quia tunc familiares domeſtici participant de iſto priuilegio, quando ſunt cũ domino ſuo. vt hic dicit tex. [ad celebrandum cũ ea, & celebrãdum ſibi] &c. Ex quo infert Io. An. q̃ in abſentia dñi tales familiares ſibi inuicem celebrare non poſſent. & vide quod dixi in c. auctoritate. ſ. eod. & c. ne aliqui. vide etiã omnino qd̃ dixi. ſ. in ſalutatione huius lib. in 4. no. ver. ſed nunquid familiares. ¶ Quartò nó. in §. huiuſmodi. q̃ iuris, ſiue hoîs beneficium conceſſum collegio, non includit illos, q̃ culpam, dolum, vel fraudem cõmiſerũt in perpetratione delicti: cuius cã pena erat impoſita. de talibus enim delinquentib. non videt cogitatum. ad hoc facit l. 4. §. fi. ff. de condi. ob tur. cãm. vbi p̃mium pollicitũ indicanti furem, nõ debetur furi, vel furis ſocio indicantibus ſeipſos. ad hoc l. 2. §. fi. ff. ſi quis cau. vbi impedimentum excuſat, niſi fuerit procuratum, vel affectatũ. Sic licèt exceptio inimicitiæ contra teſtem profit: non tñ ꝓdeſt ei, qui mediatè hanc inimicitiam procurauit; puta quia dedit alapam teſti: vt ſic eum repellat poſtea à teſtimonio. non em̃ omnino iſte teſtis repellitur: ſed ita demũ, ſi iudici videtur, vt no. Barto. in l. Lucius Titius. §. Lucius Titius Damam. de leg. 2. & ff. de ſenten. excom. c. alma. §. illis etiam. vbi iuris beneficium in interdicti relaxatione certis temporibus non complectitur culpabiles, & doloſos, de quibus hic in tex. & quod not. in d. l. 4. §. fi. & faciunt iſta ad quæſt. q̃ præmium, qd̃ daẽ à ſtatuto capienti bannitum, non debetur bannito capienti alium bannitum. arg. contra. ff. ad Sille. l. ſi quis in graui. §. hoc quoque.

SVMMAE.

1 *Epiſcopi quandoque ex cauſa habẽt neceſſe ſe à ſuis eccleſiis abſentare.*
2 *Epiſcopi an poſſint cocedere licentiam deferendi altare.*

CAP. XIII.

QVoniam epiſcopi eorum. Præmittit conceſſionis cauſam. ſecundò concedit epiſcopis priulegium altaris viatici. † No. q̃ quandoq; ex cã epiſcopi habent neceſſe ſe à ſuis eccleſijs abſentare. ſine cauſa verò non debent abeſſe, facit 7. q. 1. c. peruenit. & c. & tem poris. & 23. q. 4. c. ſicut. ver. ipſe verò. nec excuſaret conſuetudo, vt ibi patet. & de cõſec. diſt. 3. c. epiſcop⁹. vbi de hoc. Quæ aũt poteſt eſſe iuſta cauſa. dicit in nouel. qñ pro negocijs eccleſiæ proficiſcitur, vel ad requiſitionem non ſolum eccleſiaſticorũ, ſed etiam regũ, ſi regalia teneant. de quo de appel. c. cum parati. in glo. 2. vide Extraua. Io. Papæ. 22. etiam. quæ incipit. & ſi deceat. vbi prohibẽt quilibet præſul ſine ſui ſupioris licentia, niſi ꝓ negocijs eccleſiæ ſibi commiſſæ, extra ſuã diœceſim pernoctare, ſecundùm Lap. ¶ Secundò not. q̃ epis conceditur in priuilegium: vt ſi nequeunt in eccleſijs celebrare, vel facere celebrari, celebrent alibi, q̃ in eccleſijs. de cõſe. diſt. 1. c. 1. in fi. & c. ſicut. & c. quicunq;. & vide ea. diſt. c. cõcedimus. vbi de tabula altaris dicitur, quæ idem eſt, quod altare portabile: ſicut & baptiſmus in eccleſijs dandus eſt, vt in Cle. 1. de bap. ¶ Tertiò nota, q̃ iſto priuilegio debent vti epiſcopi in locis aliàs non prohibitis. quælibet em̃ conceſsio ẽ intelligenda, & referenda ad iuris cõis obſeruantiam, quantum põt, vt l. ſi quando. C. de inof. teſta. dumtamẽ aliqd operetur vltra ius cõe. vnde in caſu huius c. operabitur, q̃ ſine licentia diœceſani, per cuius diœce. tranſitum facit, iſte epſ poterit celebrare: aliàs nihil ſibi conferret, ſi licentiam requirere teneretur. Nam tunc ſine illo priuilegio hoc poſſet, vt c. in his. ſ. eod. ¶ Opponitur, & vſ, q̃ iſta Decr. ſit ſuperflua per c. quod nonnullis. ſ. eod. Solu. iſtius cap. latior eſt prouiſio, q̃ illius, in pluribus. & primò quia ibi non dicebatur, q̃ facerẽt celebrari. ſecũdò quia licèt poſſent celebrare: in alijs tñ poterant prohiberi per diœceſanos. quod modò nõ poſsẽt p iſtud c. Item ibi dicebatur, q̃ quandoq; poterant celebrare: hic pa
2 tet eos poſſe hoc ſingulis diebus. ¶† Quæro: vtrùm iſtam licentiam deferendi altare viaticũ poſsint epiſcopi alijs cõcedere, ſicut iſta conſtiõ hic concedit epis: videtur, q̃ non, poſtq̃ ius cõe ex priuilegio hoc concedit. Veritas eſt, q̃ hoc põt in ſua diœceſi. facit quod no. Io. An. de cenſi. c. fi. & no. in Spe. tit. 2. §. nũc de epiſcoporũ, ver. 120. Non ob. hoc c. & præall. c. in his, quia loquũtur de priuilegio generali in toto orbe. qd̃ ſolus Papa concedit. Secus in ſpãli certę diœceſi. in qua epiſcopus hoc poteſt, & ita ſcripſi poſt Io. An. in d. c. in his.

Rub. De iniu. & dam. dato.

SVMMAE.

1 *Pignorationes vulgariter appellãtur repreſaliæ.*
2 *Repreſaliæ ſunt contra naturalem æquitatem.*
3 *Repreſaliæ conceſſæ ſimpliciter non extenduntur ad clericos.*
4 *Repreſaliæ an poſſint concedi contra ambaſciatores.*
5 *Debitore principali condemnato, an videatur condemnatus eius fideiuſſor.*

CAP. I.

1 TSi pignorationes. Primò ponit prohibitionis cãm. Secundo, ibi [vt tamẽ] ꝓhibitionẽ. Tertiò, ibi [illi autẽ] cũ moderati temporis adiunctione infligit pęnã. ¶† Not. q̃ pignorationes vulgariter appellantur repreſaliæ. & in illis cõis vſus loquendi plus debet conſiderari, q̃ propria ver. ſig. vt in iuribus alle. in glo. 3. l. librorum § quod tamen Caſsius. ff. de leg. 3. & vide per Barto. in l. Labeo. ff. de ſupel. lega. vbi tangit de triplici vſu communi loquendi. Item de communi vſu intelligendi, & de communi vſu vtendi. ad hoc autẽ, vt iſte communis vſus conſtituatur; ita q̃ debeat attendi, quanto tempore vſus requiritur. dicit q̃ 10. annorum; qa vſus fit per curſum longi temporis, vt l. de quibus. ff. de legi. & l. conſuetudinis. C. q̃ ſit lon. conſue. Qualiter autem teſtes debeant deponere de iſto cõi vſu, vt concludant: & an ꝺ beant exprimere perſonas, quæ ita vſæ ſunt, & à quot vidiſſe debeant talem vſum: ibi plenè per eum vide in quolibet præ
2 dictorum. ¶† Secundò no. q̃ repreſaliæ ſunt contra naturalem æquitatem: qa vnus pro alio prægrauatur contra illud Ezechielis. 13. Anima, quæ peccauerit ipſa moriatur: & filius non portabit iniquitatem patris. ſuper quo vide quod no. in c. non debet aliquis. de reg. iu. in primo, & ſecundo articulo. in Mercu. Imò ꝓ hac parte dico, q̃ in foro cõſcientiæ teneaẽ reſtituere, qui propter repreſalias conſecutus eſt debitũ ab alio, q̃ à ſuo debitore. In caſu tñ aliquo ſũt licitæ cõtra certas perſonas, & vniuerſitates, quæ requiſitæ iuſtitiam non miniſtrant, & contra ſibi fauentes. contra ſingulares autem perſonas, q̃ non deliquerunt, nunq̃ ſunt licitæ. quod dic, vt plenius ad fi. q. 2. per Bar. pleniſsimè in tractatu ſuo repreſaliarum. in

rum. in 1. q. & ſeq. ver. ſoluẽdo q. prædictã. dicit poſt Iac. de Bel. vbi pro iuſtitia poteſt ad ſuperiorẽ haberi recurſus, non eſt locus repreſaliis, vt in Authẽ. vt differ. iud. §. 1. & 2. & in Auth. de quæſtore. §. ſi verò. aliàs concedi poſſunt reipublicæ propter iniuriam ſibi factam, & ꝓpter eãdem cauſam ẽt priuatæ perſonæ, vt c. Dominus. 23. q. 2. vbi gens, vel ciuitas plectenda eſt: quæ vindicare negligit, quod à ſuis eſt improbè factũ & licèt hoc malè factum ſit purgare inſidijs, fortius per viam repreſaliarum; qa tunc ſolum contra delinquentes. puta contra magiſtratus, officiales, & conſiliarios iuſtitiã de negantes. ĩ. eo. li. de ſent. excom. c. Romana, in fi. & ff. de dolo, vbi de hoc. Item contra vniuerſitatem iuſtitiam denegantem. ff. quod met. cauſa, l. metũ. §. animaduertendũ. & l. aliud §. refertur. ff. de re. iur. & contra ſubditos præbentes auxiliũ domino ad iniuſtitiã ĩ. e. li. de ſent. ex. c. ſi ſententia. §. 1. & C. de hæreti. Authẽ. ſi verò dominus. & contra principalem debitorem, & eum qui res detinet. ff. de his, quæ in frau. credi. l. ait prętor. §. ſi debitorẽ. & in perſonas concedi poſſunt. Cũ enim iuſtitiam denegantes habeantur pro condemnatis (qd̃ patet; quia eis poteſt indici bellum, & eorũ res apprehendi, vt d. c. dominus. & ff. de rei vẽdi. in l. qui reſtituere. & ff. ne vis fi. ei. l. ſi quis miſſus, in prin.) condemnatus capi, & in carcerem detrudi poteſt. C. qui bo. cede. poſ. l. 1. & idem in debitore, q̃ patrimonium diſpergit, vt creditor ad ſuum debitum p uenire non poſsit, vt ff. de his, quæ in frau. cre. l. ſi. §. vlt. ergo hoc caſu perſonæ etiam capi poterunt: dicit autem nullo caſu modo repreſalias concedi poſſe contra perſonas ſingulares, q̃ non deliquerunt: cum pro delicto vniuerſitatis, vel domini non teneantur ſingulares perſonæ. arg. eorum, quæ no. Inn in c. graue. de ſent. excõ. & de reſt. ſpol. c. olim. il 2. & ita dicit Io. An. in d. c. non debet aliquis. Sed aduerte ad hoc vlti mum eius dcm̃; quia de facto non ſeruatur. nam etiã ſingulares, qui nõ deliquerunt, propter repreſalias capiuntur: nec p dicta diſtinctio perſonarum delinquentium in neganda iuſtitia à non delinquẽtibus adhibetur. & ideò in hoc melius ſentit Bart. in tractatu ſuo repreſaliarum. q. 1. dixit enim, q̃ ius concedendi repreſalias nõ vſ iure ciuili, vel canonico introductum: ſed magis iure diuino, vt d. c. Dominus. & de iure gẽtium, quod permittit licita bella, vt l. ex hoc iure. ff. de iuſti. & iu. bellũ ãt ita eſt licitũ ex prædicta cauſa, (ob tutelam vnius ciuis: ſicut ob tutelam rerum ſuarum, vbi ſupioris copia non habetur, qui iuſtitiam faciat, vt l. ſi alius §. belliſsimè. ff. quod vi aut clã. & l. nullus. C. de iude. & probatur apertius vbi alia remedia ceſſant contra debitorẽ: poſſunt. n. capi homines liberi, in quibus ius habet debitor, vt pura liberti. Caſus eſt nota. in l. pro hærede. §. ſi q tamen. & ibi no. in. ſi. glo. ff. de acqr. here. Sed ciuitas, vel dñs iuſtitiam facere negligens eſt debitor iuſtitiam poſtulanti. ergo oẽs homines ſubditi illi ciuitati dño, vel populo poterunt capi: puta, propter delictum dñi negligentis facere iuſtitiam, põt indici bellum contra totã terram, & omnes gentes, quæ ſubſunt ſibi, vt in Auth. ſi verò dominus. C. de hære. Et ſic cõcluditur, repreſalias eſſe licitas ex cauſis legitimis. ita dicit ibi. Ex cuius dictis patet, q̃ indiſtinctè contra oẽs ſubiectos populo, vel dño non facienti iuſtitiã licitè conceduntur repſaliæ, quando. ſ. ad ſuperiorem nõ põt contra talem denegantem hic iuſtitiam haberi recurſus, ſiue copia. Sed tunc quæro. quomodo hoc intelligatur, ſ. q̃ nõ poteſt haberi copia ſuperioris. Non em̃ verè hoc poſſet contingere; qa in defectu ſecularis iudicis ad. t eccleſiaſticus, & etiã Imperator, ſi inferiores negligunt, vt c. licèt ex ſuſcepto. cum ibi no. de foro comp. Solu. dt Bal. in d. tractatu in 2. q. ad fi. q̃ qñque non poteſt haberi copia ſuperioris, neque de iure, ne que de facto; qa non eſt: & tunc eſt clarum, & habet præalle. c. Dominus. 23. q. 2. locum. & quod no. in d. l. nullus. & §. bel liſsimè. cum ſua gloſſ. Quandoq; poteſt haberi copia de iure, & non de facto. Exemplum: Imperator eſt modò in Alemania, & de iure eſt ſuperior: tamen in partibus iſtis de facto ei non paretur. Vel pone, q̃ eſt rector in Marchia, cui ꝓpter occupationem tyrannorum ſimiliter nõ paretur. & tunc idẽ, quod quando de ſuperiori copia non poteſt haberi de iure. Nam modicum eſt ſententias ferre, & exequi non poſſe, vt l. 2. ff. de orig iur, & c. vbi periculum. §. præterea. ſ. eod. lib. de elect. Quandoq; poteſt haberi copia de facto, ſed non de iure; vt quando aliquis tyrannus occupauit ciuitatem: & tunc aut ſua auctoritate occupauit, & non habetur pro ſuperiore, & non valeret, quod fieret ab eo, vt l. ſancimus. C. de ſac. ſan ecc. aut fuit electus ab habẽtibus poteſtatem, fortè per vim, vel metum. & tunc ſi hoc non eſt notorium, valet quod facit propter cõm errorem, vt l. Barbarius. de of. præto. & ſic cenſetur haberi tunc copia ſuperioris. Aut eſt notorium de vi, & metu: & non valet. de hoc per Inn. in c. nihil. de elect. Qũque copia ſuperioris haberi poteſt de iure, & de facto, ſed habere non expedit; quia plus expenderet, q̃ illud, de quo prætenditur: vel fortè paſſus iniuriam eſt pauper. tunc putat non eſſe neceſſe adire ſuperiorem, immo procedendũ eſt, ac ſi ſupioris copia non haberet, vt arg. l. ſi ſeruus. ff. de pig. act. & ita dt ibi: vbi in alijs quæſtionibus plenè tractat, an talia debeãt currere, vt repreſaliæ concedantur, & quo ordine repreſaliæ concedantur. dic, vt ibi. hoc non profequor, quia longum eſſet. ¶†† Tertiò nota, q̃ repreſaliæ conceſſæ ſimpliciter nó ex
3 tenduntur ad clericos, vel eorũ bona: & quia expreſſa conceſſio nõ valeret. ideò gñalitas nõ comprehendit, quæ in ſpecie prohibentur, vt ĩ. eo. li. de reg. iu. c. in generali. vbi de iſta materia. D. Bar. in d. tractatu 6. q. proſequitur contra quos repſaliæ concedantur expreſſè. Et primò an contra rectorem ciuitatis forenſem. Secundò, an contra officiales dicti Poteſtatis. Tertiò, an contra conſules, vel priores ciuitatis iuſtitiam denegantes. Quartò an contra ſingulares homines, qui nihil habent agere in regimine ciuitatis. Quintò, an poſsint cõcedi contra homines terrarum ſubditarum quò ad quædam: licèt non quò ad omnia. de quibus omnibus dic, vt in d. 6. q. & hic proſequor aliud magis in practica. vtile: qñ. ſ. ſimpliciter conceduntur, contra quos exercẽtur. Tex. hic dicit, q̃ nõ contra clericos, vel eorum bona. Circa quod quærit, an hoc priuilegio gaudebunt clerici coniugati. dicit, q̃ nõ, vt c. 1. ſ. eod. lib. de cle. coniuga. Sed quid ſi vnus epiſcopus non facit iuſtitiam de clericis ſuis, & ad ſuperiorem non põt haberi recurſus (quia fortè ille epiſcopus eſt tyrannus, vel ſchiſmaticus:) vtrùm contra clericos illius epi poterunt repreſaliæ cõcedi, & exerceri? videtur, q̃ ſic. Non ob. illud c. quia loquitur, quando conceduntur propter delictum laicorum. ſubdit tamen in hoc ſtandum canoniſtis. Io. An. in nouel. dt poſt Gar. & Archid. epiſcopum non poſſe concedere, vt clericus ꝓ clerico pignoretur. Gul. habet hoc pro dubio. Ego credo, q̃ ꝓpter identitatem rõnis idem iuris ſit de clericis inter ſe, qd̃ d laicis: vt ſicut laicis inter ſe licitè conceduntur, ſecundũ prædicta. Similiter & inter clericos, quibus licet bellum mouere, & repreſaliæ quodammodo pro bello licito reputãtur, vt dictum eſt. ſ. facit ĩ. eo. li. de ſen. excom. c. dilecto. Vlterius ibi quærit: vtrùm repreſaliis indiſtinctè conceſsis contra Florẽtinos, poterunt capi municipes, & incolæ ibidem habitãtes? tenet, q̃ ſic, ſi ibi ſubeunt munera, vt ff. ad munici. l. 1. ibi [recepti in ciuitatẽ:] ſecus ſi munera non ſubeunt. Nã tunc poteſt ciuitas illũ non acceptare, vt l. fi. de lega. Sed qd̃ quis põt acceptare, & non acceptare: anteq̃ accepter, nõ dicitur in bonis noſtris. Ita incola, anteq̃ acceptetur ad munera, non dicitur incola ciuitatis. Deinde quærit, an contra Florentinos alibi morantes poſsint concedi repreſaliæ contra Florentinos conceſſæ. & videtur, q̃ ſic; quia origo nõ mutatur, vt l. aſſumptio. ad municip. vbi Bar. ſ. ponit multorũ opi. & vltimò ponit ſuam: & dicit, q̃ Florentinus, ſiue de Florẽtia dicitur ille, qui tñ eſt municeps, & ſubit munera, vt dictum eſt. ſ. Aut ergo quis habitat alibi, & Florentiæ non ſubit munera nec p ſe, nec per fratrem, vel patrem. & non dicitur Florentinus ꝓ

priè.

priè. Aut ibi ſubit munera per patrē, vel fratrem: & tūc licèt alibi moretur, Florentinus tamen eſt, vt l. 1. ff. ad municip. & l. ſed & reprobari. §. amplius. ff. de excu. tut. & hoc videt expreſsū de agri. & cenſi. l. ſcimus. in fi. li. 11. ¶ Quærit vlterius, an poſsint exerceri contra ſcholares, qui ſunt de illa ciuitate, contra quam repræſaliæ ſunt conceſſæ. text. eſt, quòd non in Authen. habita. C. ne filius ꝓ patre. & hoc verum eſt, ſiue iam applicuit ad locum ſtudij, ſiue non. & hoc dicit verum non ſolum in ſcholaribus, ſed etiam in eorum nuncijs & ſubditis, vt in d. Auth. habita. ibi [& eorum nuncijs.] idem dt de ſcriptoribus, bidellis, & omnibus, qui neceſſarij ſunt in ſtudio, vt in conſtitutione Fede. circa fi. vbi eodem mō concedit iuriſdictionem in ſcriptoribus, & in alijs, arg. l. ſcrinearios. de teſtamili. C. idem putat in patre, q̄ vadit ad videndum filiū in ſtudio, vt not. ff. de iudi. l. 2. §. eum q̄. in gloſſ. ſuper ver. venerat. Sed qualiter ꝓbabitur, q̄ ſit ſcholaris, vel q̄ vadit cā ſtudij? dicit, q̄ ex qualitate perſonæ, & ex qualitate rerum, quas defert, vt l. non omnes. §. à barbaris. ff. de re mili. ¶ † Subſequnter quærit, an contra ambaſciatores poſsint repræſaliæ cōce di. dicit, q̄ non, vt in l. ſctm. ff. de re. diui. & de leg. l. fi. & l. 2. §. fi. ff. de iud. & hoc verum, q̄ non pūt capi in ciuitate, ad quā ſunt deſtinati, nec in illa, per quam tranſitum faciunt, vt l. 2. §. legatis. ff. de iud. & ib no. in glo. ſuper verbo deſtinati. qui autem ſint legati, probat̄ per literas legationis, vel ambaſciatæ. vel alio modo legitimo, vt l. 1. C. de man. prin. idem dicit d̄ his, qui cā teſtimonij, vel aliàs inuiti trahuntur: vel deſtinati ſunt ad aliam ciuitatem. & idē de ſeruitoribus eorundē cōtra eūtes ad nundinas, an repræſaliæ extendantur. dicit, q̄ nō in loco, in quo nūdinę fiunt, vt l. 1. C. de nundi. Sed in loco, ꝑ quem tranſitum ad eas faciunt, ſi ſunt repræſaliæ, an exercentur. dicit, q̄ non, vt C. cōia de ſucceſsio. Auth. omnes peregrini. ibi, liberè hoſpitentur. & gl. hoc tenet in d. l. 2 §. Claudius. Idem dicit de illis, qui vadunt ad loca, vbi ſunt indulgentiæ generales. & idem de ſeruitoribus, & miniſtris eorum. ¶ Vltimò iuxta prædicta tangit, an contra eos, qui nō poſſunt in ius vocari. Tenet, q̄ non: ſi enim eſſent condemnati, non poſſent capi: multò minus ꝓ debito, vel delicto aliorum. Ex quo infert, q̄ ſi aliquis, contra cuius ciuitatē, & homines ſunt hic conceſſæ repræſaliæ, eligeretur, vt hic, Poteſtas, non poſſet capi propter officium. Idem ſi aliquis duceret vxorem de vna ciuitate ad aliam, faciens nuptias. Idē ſi aliquis iret ad aliā ciuitatem ad funus conſanguinei ſui. Idem ſi eſſet furioſus, infans, vel impubes, non poſſent contra eos repræſaliæ exerceri, vt l. 2. & 3. & l. neque impuberes. ff. de in ius vo. ¶ Quærit Io. An. ad fi. q. in d. c. non debet aliquis. an ille, cui repræſaliæ ſunt cōceſſæ, poſsit perſonas captas ꝓ repræſaliis in vinculis detinere, & de rebus ſibi ſatisfacere? dicit, q̄ illa concedenda non ſunt: ſed vt poſsit perſonas, & res iudici repræſentare, in publico carcere cuſtodiantur: vt ſibi de rebus auctoritate iudicis ſatisfiat. quia non eſt ſingulis concedendum, quod magiſtratibus competit, vt l. nō eſt ſingulis. ff. de re. iur. Bart. in prædicto tractatu. 7. q. principali dicit hoc verum in pſonis captis, vt debeant duci ad iudicem, vt l. generali. C. de de curio. & no. C. vbi quis de curia. vel cohor. & in 10. col. de pa. fir. §. 1. niſi dicatur in cōceſsione, q̄ poſsit in ſuo priuato carcere detinere. in rebus verò dicit, q̄ cum repræſaliis capiuntur: vnde non eſt dubium, q̄ res debet remanere penes capiētes, vt l. & ſi is cui. §. ſi legatorū. ff. vt in poſſ. leg. & per hoc nō eſt neceſſe plus adire iudicem: ſed ſufficit prima cōceſsio. ita ibi dicit, & ſubdit, qualiter vēdantur, vel æſtimētur, vt ſibi remaneant. & an poſsint exerceri die feriata, dic, vt ibi. de his, & multis al. js ſuper illa materia prædicta retuli, vt ſcias plures alias eſſe perſonas, q̄ clericos, contra quas non poſſunt repræſaliæ exerceri. ¶ † Quærit glo. vtrùm condemnato debitore principali, videatur condemnatus eius fideiuſſor: vt ſic contra eum fieri poſsit executio ſine nouo proceſſu? Reſpōdet, q̄ non, de fideiuſſore contractus: ſed in fideiuſſore iudicij diſtinguit inter fideiuſſorem de iudicio ſiſti. & iſte per ſententiā liberatur: & fideiuſſorē de iud. ſol. & iſte videtur cōdē natus. & per conſequens contra ipſum poterit fieri executio ſine nouo proceſſu. & iſta eſt intentio gl. magnę. Aduerte in fideiuſſore contractus oēs cum iſta glo. concordant, vt refert Bar. in l. 1. ff. iud. ſol. in fideiuſſore de iudi. ſol. ibi refert multo rū opi. & tandē concludit, q̄ ſi fideiuſſor de iudi. ſol. conuenia tur, & ex iſta clauſula mereatur executionem cōtra eum, ſnīa contra principalem lata probat hoc, per l. fi. C. de vſu. rei iudi. vbi ponitur [ſtatim.] quod verbum ſignificat abſq; iudiciario ordine, vt l. momentaneæ. C. vnde vi. Item importat, vt non requiratur noua ſententia, vt in Authen. de inceſt. nu. §. 1. colla. 2. Præterea confeſsio facta coram iudice meretur executionem abſq; noua ſententia, vt l. 1. C. de confeſ. ibi [& non ſoluere cogetur.] & l. iudicem. ff. de iudi. Sed ille, qui in iudicio promiſit iudi. ſol. iam eſt confeſſus ſe debere illūd, quod iudicabitur, ergo &c. Præterea debitū eſt liquidū iudici, vt iudici; ergo meretur executionē, vt l. 2. C. de exe. rei iu. Nō ob. quòd poſſet habere executionem aliquam ex perſona ſua, quæ obſtaret actori, vt l. duobus. §. ſi quis iurauerit. ff. de iureiur. Nam hoc examinabitur in illa ſummaria cognitione, quę fit tempore executionis, vt l. à diuo Pio. §. ſi ſuper rēbus. ff. de re iudic. Et ſic fideiuſſor non læditur. Non ob. illa reg. res inter alios acta &c. quia hoc non eſt verum indiſtinctē ſpecialiter. quia actum eſt cum alio, te volente, & conſentiente, vt l. ſemper. de re iudi. Non ob. l. in ſtipulatione. ff. iud. ſol. vbi per eum. Qui ſubdit, quòd ſi talis fideiuſſor non conueni tur ex prædicta clauſ. iudi. ſol. ſed ex clauſula de defendendo. ſ. ex clauſu. de dolo malo, quod abſit, ſentit, quòd idem: quia illæ committuntur ad intereſſe. dicit enim, quòd illud intereſſe confiſcabitur in ſummaria cognitione, quæ fit in executione ſententiæ. dic, vt ibi. Qui etiam proſequitur de fideiuſſore de iudicio ſiſti, qui ſi ſtetit vſq; ad ſententiam, non eſt dubium, quòd eſt liberatus, vt in illa gloſ. cum enim ſiſtendo vſque ad illud tempus impleuerit quod promiſerit, vt l. græcē. §. 1. de fideiuſ. non eſt tractandum de executione ſententiæ: ſed ſi non impleuit (puta quia non ſtetit:) tunc tenet Barto. in d. l. 1. iudi. ſol. quòd ſententia contra principalem mereatur executionem contra ipſum, duobus concurrentibus. primò, quòd certa pœna ſit promiſſa, ſi non ſteterit in iudicio. & ſic ſtipulatio habet certā quantitatem liquidam, ſecundùm quam ſit appellata certa dies ſiſtendi. & ita loquitur l. ſcimus. C. de fideiuſ. Si verò haberet diem limitatam, tū non haberet certam pœnam: ſed committetur ad intereſſe ad hoc, idem dicit, ſcilicet quòd mereatur executionem, per ea quæ dicta ſunt. ſ. quia videtur confeſſus ſe debere intereſſe, ſi nō ſteterit. & certificabitur in ſummaria cognitione, quæ adhibetur in executione ſententiæ, per iam dicta. in omnibus autem caſibus prædictis, in quib. dictum eſt ſententiam mereri executionem contra fideiuſſorem, intellige, ſi ſit talis ſtipulatio interpoſita in iudicio coram iudice. alias ſecus, vt l. 2. C. de exe. rei iud. & l. minor. 25. an. cui fideicomiſ ſum. ff. de minori. Ratio quia tunc non eſt liquidum iudici, nec videtur confeſsio facta coram iudice. ¶ Sed iuxta prædicta formo. q. notabilē. Pone, quòd clericus non ſubditus epiſcopo Boñ. coram eo fideiuſsit pro alio clerico, ibidem conuento. Quæro, an ſententia contra iſtum lata mereatur executionē contra dictū clericū fideiubentē? videtur, q̄ nō: quia expreſsè non potuiſſet in ipſum conſentire, tanq̄ in iudicē nō ſuū, vt in c. ſi diligenti. de fo. cōpe. ergo nec tacitè. puta apud acta fideiubendo. In cōtrariū facit qđ no. Inn. in c. dilecti. de fo. cōpe. vbi tacitè pōt in non ſuū iudicem conſentire, ſcilicet contrahendo. Sed iſte fideiubendo contraxit, vt l. indebitam. de condict. indeb. & in iudicio quaſi contrahitur, vt l. 3. §. idē ſcribit. ff. de peculio. Item iſta executio contra fideiuſſorem venit potius ex iuris diſpoſitione, quàm ex diſpoſitione iudicis: & in quandam conſequentiam, per quam aliter prohibita

hibita ſunt promiſſa, vt l. 1. & ibi not. de auct. tu. & quod nō. Cy. in l. ad Comentarienſem. C. de cuſto. & exhi. reo. contrarium ſentit Cy. in l. 1. ſi quis in ius vo. non. ie. Nam nō ſup poſitus iuriſdictioni iudicis, coram quo fideiubet, debet renunciare ſuo priuilegio: vt ſic dicatur idoneus, vt ibi. Sed hoc non pōt eſſe in clerico, vt d. c. ſi diligenti. ſi fideiuſsit corā de legato Papæ. Nam & eius vice fungitur: ſic perinde eſt, ac ſi fideiuſsiſſet coram Papa. Non obſtat, q̄ reſcriptum nō poſsit extendi per prorogationem ad perſonas extraneas; quia verum eſt, per viam prorogationis, ſed per viam acceſsionis bene pōt. Nam cui iuriſdictio conceditur in principali: & in acceſsorijs, vt eſt perſona neceſſaria ad iudicium, vt ſatisdet, vt l. 2. ff. de iur. om. iu. & c. 1. & c. præterea. de off. deleg & ita ibi Cy. in 1. & 2. q̄ quoddam tū dictum Bar. in d. l. 1. iudi. ſol. multum vrget, q̄ idem iuris ſit, ſi iſte clericus extraneus fideiuſsit coram eſo Bonon. vt. ſ. teneatur. dicit eñ ipſe ibi, q̄ ſentētia lata contra principalem non meretur executionem cōtra fideiuſſorem: ſed ſtipulatio, qua fideiuſſor eſt obligatus de iudi. ſol. declaratur per ſententiam, vt eſt caſus in l. 1. ſcdm eū. Ego dico, q̄ illa ſatiſdatio firmatur auctoritate iudiciaria illius iudicis, coram quo præſtatur; qa ſi eſſet interpoſita extra iudiciū, non mereretur executionem, vt eſt dictum ſ. Cū ergo ille Bonon. non ſit iudex ſuus, non pōt eius declaratio, & ſententia producere effectum iſtum: ſicut nec confeſsio coram eo, vt c. at ſi. de iud. operetur ergo hunc effectū in illis fideiuſſoribus, qui poſſunt ſe ſubijcere, ꝓrogando illius iuriſdictionem: & ſic teneo cum Cy. vt dixi ēt de hoc in c. ſigni ficaſti. de foro comp. in 3. q. Quod igitur dictum eſt ſ. limita per illa, quæ dicta ſunt in iſta q. vt locum habeat, ſi fideiuſsio ſit facta corā iudice competenti principaliter, vel per viā poſſibilis prorogationis. ¶ Vltimò quæro. ſi fcā eſt executio cōtra fideiuſſo. de iudi. ſol. vtrùm ipſe contra principalem, pro quo ſoluit, debeat agere via ordinaria: an verò poſsit impetrare executionem contra ipſum ſine nouo proceſſu? dic, q̄ pōt ſine nouo proceſſu petere executionem contra ipſum, vt eſt caſus notabilis in l. fi. C. de vſur. rei iudi. per illa remanet iſta glo. plenè declarata.

Rub. De pœnis.

SVMMAE.

1 *Archiepiſcopo viſitanti quandoq; irrogatur iniuria.*
2 *Archiepiſcopus indiſtinctè an poſsit punire turbantem iriſdictionem ſuam.*

CAP. I.

OMANA. Primò cum triplici modificatione declarat ius vetus, & executionem ſubdit. Secundò, ibi [ſibi etiam] illud prorogat, ſecundam moderationem tollens, & forſan tertiam temperans. & dicit Hoſtien. q̄ hoc eſt vnum mirandū, q̄ primum dictum ſtatim corrigitur per ſecundum. Sed ſm Io. An. nō debet Hoſt. per hoc mirari, vel alius, de modo, quem hic tenet Papa, cum iuſtè fecerit, pronunciando inter partes; prout tunc ius vetus conſtitutum erat. & ex iuſta cauſa nouum ius ſtatuendo. & ita facit hic. Si mile ſ. de accu. c. ad petitionem. in fi. ver. quandoque de iure iudicat, & ſtatim contrarium prouidet. ad idem. ſ. de conc.
1 præb. c. ex parte. ¶ † Not. q̄ q̄que archiepo viſitanti irroga tur iniuria: quandoque familiæ ſuæ: q̄q; alijs, quos mittit. & ſi eſt notoria, ipſam punit, ſi per eam ſua iuriſdictio impeditur. Idem ſi manifeſta, vt in gl. penul. Vtrùm autem manifeſtū, & vtrùm notoriū accipiatur pro diuerſis. hoc eſt notorium de per ſe, & manifeſtum de per ſe: vt ſic illa cōceſsio Inno. probet, q̄ ius antiquum ad iniurias manifeſtas prorogēt, quod tantùm de notoria iniuria loquebatur. & huic intellectui amicat̄ litera: & ad literam violentandam nullum ius cogit. immo benigna interpretatio facienda eſt in hac gratia archiepiſcopis facta. de priuileg. cap. in his. & ita in nouel. ad fi. ¶ Secūdò no. q̄ de gra ſpeciali iſta vltio, & vindictæ proſecutio pro iniuria in ſe, & in ſuos irrogata cōceditur archiepiſcopis, & alijs, dum viſitāt. Ex quo infert à cōtrario ſenſu, q̄ in alijs caſibus non liceat, ſcilicèt propriā iniuriā, vel ſuorum vindicare. & hoc eſt neceſſariū, dum eis irrogatur in loco, in quo nullā aliam iuriſdictionē hñt, niſi ex officio viſitandi: vel habent limitatam in certis caſibus, prout habēt archiepiſcopi, vt c. paſtoralis. de offi ordi. Sed in propria dicœce. archiepus, & quilibet epiſcopus oēm iniuriā ſibi illatā tāgentē eccleſiā vindicare pōt, & tenetur, vt in gl. rō, qa regulariter p ſuas dicœce. ordinariā iuriſdictionē non caſualiter, ſed ordinariè exercēt. Sed archiepūs vltra caſus permiſſos caſualiter, ꝑt ēt, vbi conſuetudo plus ſibi tribuat, vt in tex. & ita Io. And. ſuper ver. ſpeciali. & ſuper ver. conſuetudine. per iſta collige, q̄ iniuriam irrogatam in ſubditos, vel etiā in ſeipſum extra ꝓprium territorium non poteſt iudex punire: quia iuriſdictio cohęret territorio, & ex eo fundatur iuriſdictio iudicis, ſi ibidem aliquid committatur: non ſi in perſonis ſibi ſubditis, vel etiam in ipſis: propriè tamen extra territorium, vt no. Inn. ſ. de fo. compe. c. poſtulaſti. vbi plenius dixi, referendo Barto. in l. 1. C. de ſum. Trī. & fi catho. Immo plus, qa ēt vbi habet iuriſdictionem limitatā, non poterit in alijs caſibus, quā expreſſis hic in tex. vbi ſibi conceditur limitatè, & ſtrictè, cum ſcilicèt eſt iniuria notoria, vel māifeſta irrogata in ſe, vel in ſuos, dum pronunciat, vel viſitat: aliter ergo non licet. facit l. in agris. ff. de acqui. re. do immo fortè iuriſdictio ſic limitatè conceſſa in certis caſibus, non poſſet ad alios de conſenſu partiū prorogari, ſicut nec ad cām alterius ſpeciei, quā ſit iuriſdictio prorogāda, vt l. teſta. omnia. C. de teſta. per Cy. & d. l. in agris limitatis, quæ bene facit, quod intelligo verum, niſi eſs dioce. in qua vult cognoſcere, conſentiret: quia tunc de loco ad locum procedit prorogatio, iuxta no. in c. P. & G. de offi. de-
2 leg. & Cle. 1. de fo. compe. ¶ † Oppo. & videtur, q̄ indiſtinctè poſsit archieps punire turbantē iuriſdictionē ſuā, dum eſt in actu viſitationis: quia cui eſt commiſſa iuriſdictio, vidētur cōmiſſa omnia, ſine quibus iuriſdictio explicari non pōt, vt l. 2. de iur. om. iu. & c. præterea. de off. dele. & eſt expreſſum in c. 1. eo. ti. vbi plenè per Inn. de exercitio contra extraneos turbantes iuriſdictionem. So. dicit Inno. quòd ſine hac coertione, quæ fit in extraneas perſonas, bene pōt perficere iuriſdictionem ſuā. & ſic ceſſat contrarium. Io. Mo. dicit iſtam arctationem, de qua in text. fieri ad notorias, ne archieps regulariter prohibitus hoc prætextu in omni caſu iuriſdictionem attentaret vſurpare. ¶ Secundò oppo. & videt, q̄ nullo caſu poſſet archiepiſcopus punire iniuriam in ſe, vel in ſubditos irrogatam: quia lege cauetur, quòd qui iuriſdictioni peſt, neq; ſibi, neq; ſuis pōt ius dicere, vt l. qui iuriſdictioni. ff. de iur. om. iud. & l. 1. C. ne quis in ſua cauſa. Solue, vt in gl. mag. Ioan. And. remittit ad not. per eum de ver. ſig. c. ex parte. & ad Hoſt. in ſumma de ſententia. §. quis debet ſententiam. ſub §. proprius. Ego, q̄ſ iniuria infertur iudici, alibi diſtinguendo dixi, q̄ q̄ſ; iniuria infertur pſonæ: q̄ſ; dignitati: quandoq; iuribus dignitatis. Si perſonæ, & non pōt eſſe occulta. quod intellige quò ad cognitionem, & punitionem: ſed quò ad capturam, & carcerationem, donec ſuperiori notificet, bene pōt, vt l. ſi adulterium. §. ſi ff. de adul. Sed ſi eſt notoria; & pōt; quia non pōt recuſari vt ſuſpectus in cognitiōe criminis: quæ nō requiritur in notoria. c. veſtra. de coha. cle. & mu. & cap. nouit. de appella. hoc intellige verum, ſi irrogatur intra eius territorium. Sed ſi extra quantuncunq; notoria: & non pōt niſi in caſibus hic expreſsis in text. Secundo caſu cū infer tur dignitati, ſiue ſit occulta, ſiue manifeſta: & poteſt. 2. q. 8. c. ſi qs erga. Tertio caſu, cum q̄ritur, an poſsit cognoſcere de

iuribus

iuribus ad prælaturam pertinentibus: & tunc aut sunt alia iura, quæ spectant ad eum de iure cõmuni, vt est procuratio. & in hoc casu potest esse iudex, & denegantes punire, vt plenè legitur, & no. de censi. c. cum venerabilis. de præscrip. c. cum ex officij. Aut agit de iuribus, quæ non spectant ad prælaturam de iure cõi: & distingue, vt s. ga aut est notorium illa deberi: & pôt cognoscere, aliàs non. Si verò sunt iura pertinentia ad personã prælati: tunc videtur eodem modo distinguẽdum, an sit notorium, necne. de hoc plenius in d. c. ex parte. dicit tamen Cyn. in l. 1. C. ne quis in sua causa. qđ licèt iudex iniuriam suam, quæ respicit dignitatem, vel rempublicã, punire possit: non tamen ipse solus poterit ius dicere. Vñ si delegatus fuerit, recusabitur. si ordinarius, peti poterit aliũ adiungi. C. de iudi. l. apertissimi. & Authen. ibi posita. qđ dictũ est æquum, vt no. Io. An. in c. 1. de male. vbi illa dixi. ¶ Quæro. tex. loquitur in archiepiscopo, q̃ non potest punire iniuriam suis irrogatã, nisi sit notoria, vel manifesta, & illata, dũ visitat. quid si intra eius propriam diœce. suo familiari iniuria irrogetur: an cognoscere, & punire poterit? & idẽ q̃ras in Potestate, & quolibet rectore: cuius familiæ irrogat iniuria. Bart. dicit, q̃ sic, si est notoria. Si verò occulta, & concernit executionem officij: & potest. aut concernit merè personam: & non potest, vt l. senatus. ff. de off. præsi. vbi dicit, q̃ hoc est verum, si quæstio vertitur inter ipsum familiarẽ, & extraneũ. Sed si inter ipsosmet de familia, poterit cognoscere, ꝓpter parem satisfactionem, vt l. non solum. §. puellæ. ff. de ritu nup. Quid dices de delicto, quod commissum dicitur per ipsum officialem, vel familiarem: an poterit rector de hoc cognoscere, & punire? dicit ipse, q̃ sic, si deliquit in officio sibi cõmisso, vt l. 2. C. de sportu. Si verò dicitur deliquisse in alium: tunc idem, si est notorium: aliàs secus. & ita not. in l. senatus. vbi de ista materia.

S V M M Æ.

1 *Constitutus in minoribus ordinibus per episcopum degradari potest.*
2 *Degradatio dicitur esse duplex.*
3 *Degradatio actualis debet fieri proprio episcopo.*
4 *Papa argumentatur de armata militia ad cœlestem.*
5 *Episcopus in degradatione debet incipere ab ornamento, quod vltimò datum fuit.*
6 *Clerici degradati debent capite vadi.*
7 *Episcopus in degradatione actuali quibus verbis vtatur.*
8 *Episcopus in degradatione an debeat esse vestitus vestibus pontificalibus.*
9 *Degradatio an debeat fieri in ecclesia.*

CAP. II.

DEgradatio. Communis diuisio. secunda ibi [super quo.] & hæc duo facit. Primò tractat de verbali. Secundò de actuali. ibi [actualis.] iterum secunda duo facit. primò dans simile ponit formam subtractionis insignium. secũdò formam verborum. ibi [poterit autem:] & determinat nota. per Guil. in Spec. de accusa. in §. scdo loco. ver. & no. & vers. seq. & §.
1 4. loco. per totum §. ¶† Nota primò constitutum in minoribus degradari posse per episcopum. ad idem 11. q. 3. cap. episcopus. in fin. & 17. q. 1. cap. episcopus. incurrit etiam irregularitatem, vt s. de cler. excom. mi. cap. 1. in nouel. post
2 Hostien. & vide in cap. cum non ab homine. de iudi. ¶† Secũdò nota, q̃ est duplex degradatio, verbalis, & actualis: sic & obligationes, quædã. n. verbis, quædam re contrahuntur. Insti. de verborum obligationib. & Insti. quib. modo contra. obl. per totum. Similiter & iniuria verbis, & factis, vt l. de quibus. ff. de leg. fortius tamen factis, quàm verbis, exprimitur propositum, & voluntas. de appella. cap. dilecti. vbi de hoc. & patet etiã hic. hæc. n. degradatio actualis, siue facti requirit maiorem solemnitatem, quàm verbalis. ista enim potest fieri etiam absente contumace. de dolo, & contuma. cap. veritatis. vbi de hoc. 23. q. 9. in summa. verbalis verò requirit præsentiam, vt patet in hoc cap. ¶† Tertiò no
3 ta, quòd degradatio actualis debet fieri à proprio episcopo, assistãte sibi numero episcoporum in canonibus diffinito. Sed circa hoc dubitatur de tribus. primò vtrùm electus confirmatus, nondum consecratus hoc possit. dicit in nouel. quòd de hoc sunt opi. de quibus s. de elect. cap. transmissam. secundùm Hostien. qui plus in hoc fauet confirmato, quàm alij. dicit, quòd potest diffinire illum degradandum: sed degradare non potest. subdit ibi, quòd etiam in illo casu in examinatione interueniet debitus numerus episcoporum. Secundò dubitatur, vtrùm in numero taxato per canones includatur proprius episcopus. Tex. ille probat, quòd non: quia numerus iste ideò debet assistere proprio episcopo: ergo ipse non computatur in numero. & per hoc dicit gl. quòd adiunget sibi numerum, quasi ipse vltra numerum, reputetur. Tertiò dubitatur, vtrùm isti debeant simpliciter assistere, vel simul cum episcopo iudicare? Videtur, quòd illi non iudicent: sed simpliciter assideant, vt in tex. contrarium tenet, & probat per cap. duodecim. 5. q. 4. remittit ad not. per eum post Innocen. de præben. cap. graue. in glo. an quot episcopi. ¶ Quartò nota, quòd iste tex. dum loquitur de verbali degradatione, facit mentionem de illo numero episcoporum. Sed in hoc ver. actuali. vbi vsque ad fin. de ista actuali degradatione prosequitur, non repetit de illo numero: sed de solo episcopo. Ex quo Ioan. And. reuocat in dubium, & quærit, an ille numerus episcoporum debeat interesse in actuali degradatione. & primò arguit, quòd sic ex c. 1. s. eod. lib. de hære. vbi dicit, quòd numerus episcoporum statutus est per canones ad degradationem clericorum, & in fin. dicitur, quòd solus episcopus in illo casu degradat, conuocatis abbatibus &c. ex quo infertur, quòd illi abbates cum teneant in illo casu locum episcoporum, debeant episcopi in alijs casibus interesse in degradatione. facit quod ibi no. Ioã. An. sup gl. fi. Ad idem adducit 11. q. 3. c. epis. nã si in casu, quo apparet iniustè delectus, recipit ista ornamẽta de manu episcoporũ: ergo videt, q̃ de eporũ manu fuerint ibi subtracta in contrarium alle. alios canones, & auctoritatẽ Spe. o. dixit. i d. §. scdo loco. vbi ẽ notãdũ, q̃ actualis degradatio ẽ exercutio siue dispositio sententiæ depositionis. & porum præsentia, quæ necessaria est in sententiæ prolatione, nõ est necessaria in hac executione. alleg. multos canones, q̃ vñr hoc sentire, & primò. c. 1. 15. q. 7. in prin. vbi dr. sine Concilij examinatione presbyterum, vel diaconũ nõ deijciẽdũ. in medio dr, q̃ solus epus honorem auferre non pôt. in fi. dicit, q̃ exui non possunt, vno damnante sui honoris priuilegia: sed diffiniri oportet. præsente synodali iudicio. huic medio, & fini cõcor. c. fi. & c. fi qs timidus. & c. felix. eo. cũ duo seq. in q̃bus dicitur causas audiendas à vicinis episcopis. & cõcor. 3. q. 8. c. suggero. ca. p. si aũt. dicit, cãs discutiant. cui cõcor. c. illud. 23. dist. c. non potest. s. de re iud. dicit, q̃ sñia. Item antiqua iura, q̃ loquunt de degradatione clericorũ, & traditione fiet da iudici seculari, de numero eporũ nihil exprimunt, vt 3. q. 4. c. clericis. & 11. q. 1. c. si quis sacerdotũ. & c. statuimus. de hære. c. ad abolendã. c. 1. & c. excõicamus. in prin. & c. pe. & de crim. fal. c. ad falsariorum. & de ver. sig. c. nouimus. de degradato ẽt loquitur. 81. dist. c. dictum. 21. q. 1. §. opponitur. in prin. d dicto etiam numero nihil dicunt iura, q̃ volunt clericum deponi, & peregrinari per orbem: vel in monasterium detrudi, vel degradari cum impressione characteris. de primo de pœni. dist. 6. c. sacerdos. de secundo. 81. di. c. dictum. de tertio de cri. fal. c. ad audientiam. Ex quibus iuribus infert, q̃ isti epi habent examinare, audire, diffinire, & sententiare cãs criminales talium clericorum. & ista bñ conueniunt verbali degradationi, de qua hic loquimur in prin. & non actuali. & sñ ista præalleg. c. 1. de hære. debet intelligi de degradatione verbali:

verbali: vel cũm diffinitur, actualem fiendam: ad cuius rei cõsilium literati vocantur, qui in actuali inutiliter vocarentur. Ad c. episcopus. respõde per id, quod no. in Spec. in ver. sed nunquid tot. & in hoc residet Io. An. & subdit, q̃ vbi episcopus non tenderet ad degradationem actualem, posset etiam in suo clero audire causas criminales suorum clericorum, etiam de grauib. criminibus, homicidio, & sim. pro q̃bus pœna depositionis debetur. & non adiuncto episcoporũ numero, eos confessos, & conuictos punire de talibus. & hoc placet Ioã. 15. q. 7. in summa. & ita obtinet de consue. generali, ꝓ qua alleg. de iudi. c. ac si. & c. cum non ab homine. & de foro compe. c. postulasti. & de hære. c. ad abolendam. §. 1. & §. qui verò. in fi. & de cle. excom. mi. c. latores. & d. c. ad audientiam. & s. eod. lib. de consue. c. nõ est. & de of. or. c. 1. ver. nisi.
4 & c. vt litigantes. in fi. ¶† Quintò nota, q̃ Papa arguit de armata militia ad cœlestem. Ex quo argue, q̃ sicut illi non possunt conueniri, nisi quatenus facere possunt: ita isti cœlestis militiæ, vt no. in l. miles. ff. de re iudi. de quadruplici militia. s. cœlesti, equestri, legali, remigum, & vigilum no. ff. de testa. milita. l. penul. ¶ Sexto nota, q̃ per contrarios actus perdit qua si possessio, quibus quæritur r. & vnum quodque dissoluitur eo vinculo, quo ligatur, vt l. nihil tam naturale. de reg. iur. qđ dic vt in c. is qui. de re. iur. facit l. si vt proponit. C. de nup. & Authẽ. econtra. C. de repu. vbi solemnitas, quæ requiritur in contractu, requiritur similiter in distractu. & vide quod dixi in Cle. pastoralis. de re in. siue in c. ad apostolicæ. eo. tit. lib. 6. vbi de sententiæ executione super iuribus incorporalibus, cũ
5 in eis lata fuerit sententia, qualiter fiet executio. ¶† Septimò no. q̃ in degradatione debet episcopus incipere ab eo ornamento, quod vltimò datum fuit. & sic successiuè deuenire vsque ad primum. Simile dicit Philosophus Aethico. 1. q̃ vltimum in construendo est primum in destruendo. exemplum patet in domo. & no. hic de istis insignijs, & ornamẽtis, q̃ tradũtur in ordinationib. clericorũ. & quia in prima tonsura, vel psalmistatu nihil traditur: videt quibusdam, degradatiõi locum non esse. Sed ista litera probat contrarium, secundùm Io. An. q̃ exponit, vestibus sacris. i. benedictis, & ab eo episcopo. de consc. dist. 1. c. consulto. vbi exponitur, cõsecrato. i. benedicto. & est contra quosdã simplices sacerdotes, qui bene dicunt corporalia, & sacerdotalia indumenta. remittit ad no
6 ta. per eum. s. eod. lib. de priui. c. abbates. ¶† Octauò not. q̃ debent clerici degradati caput radi, vel tonderi. Gul. in Spe. in d. §. & ver. degradati. dixit, q̃ loca capitis, vel manuum, q̃ fuerant inuncta. radenda erant intro, vel alia huiusmodi. talis enim rasura hic non præcipitur: nec etiam prohibetur. vestigium hic ponitur pro signo, aliter in c. is. de iura. calum.
7 ¶† Nonò not. in ver. poterit autem. quibus verbis vtatur episcopus in illa actuali degradatione: non enim ponit hic formam verborum degradationis verbalis, sed actualis. & sunt
8 eius pars, secundùm Io. An. † Qui circa hoc quærit, vtrùm debeat esse indutus vestibus pôtificalibus. dicit q̃ nõ; quia hoc non colligitur. & in hoc omnes concordant, licèt seruetur cõ
9 trarium ¶† Quærit etiam, vtrùm debeat fieri in ecclesia. dicit hoc esse honestum, vbi etiam audiuntur causæ spirituales. 2. q. 2. c. præceptum. de appel. c. qua fronte. & licèt sit hoc de solemnitate: non tamen de substantia degradationis. & hoc not. de his in §. 2. loco. ver. & est notandũ. circa fi. cõ. ¶ Glos. fi. quærit de 2. q. vtrùm percutiens degradatũ, incidat in can. si quis suadente. Ala. & Bart. Brix. q̃ non. Vgo. Ioã. & Ber. q̃ sic. quorum opinio videtur reprobata per hunc text. dum in fi. dicit. Exuimus te omni ordine, beneficio, & priuilegio clericali. ad idem. 54. dist. c. 2. vbi dicitur, q̃ postquàm de gradu decideris, eius conditionis es, cuius fuerat ante gradum. ad idẽ 54. dist. c. ex antiquis. ibi [exuti religioso priuilegio.] Præterea non pôt dici illum retinere priuilegium; postq̃ iudex secularis injcit in ipsum manus, & punit, vt c. cum ab homine. & c. nouimus. præallega. Glos. tenet istam opi. in actuali degradatione, de qua loquitur iste tex. Sed in verbali, de qua loquitur prin. c. tenet opi. Vgo. Io. & Ber. Sed tunc dices. cum actualiter degradatus celebrando conficiat, vt tenent quidã, vt Lau. Inno. Host. & Archid. hic, & plenè in c. 2. s. de cle. mi. quare non retinet istud priuilegium canonis? Sol. dicit Ioan. An. in nouel. q̃ licèt prædictorũ opinio posset de iure defendi, q̃ conficiat. quod patet; quia si per Papam restitueretur, non ordinaretur de nouo: licèt enim insignia ablata restitui debeant: tamen verum est ipsum priuatum priuilegio canonis, vt prædictum est. Nam istud priuilegium conceditur à iure positiuo: ergo eodem iure tolli de facili potest. vñ in multis casibus aufertur, etiam non declarato, vt patet. s. eod. lib. de biga. c. vno. & de cle. coniug. c. vnico. cum sim. Sed character à Deo imprimitur in anima, qui per hominem non pôt auferri. Et in hoc resident in nouel. ex cuius dictis relinqt decisionem glo. suæ dubiam: in qua firmat, q̃ degradatus celebrando non conficiat. remittit ad ea, quę plenè scripsit in d. c. 2. dic vt ibi. vbi tenet glo. q̃ depositus conficiat, sicut hæreticus. cui concor. Inno. Host. & theologi præcisè. in contrariũ allegatur 50. dist. c. accedens. vbi talem appellat presbyterũ. & dicit eum sacro ordine priuatum. ad idem 50. dist. c. vt cõstitueret. ibi [ad clericatũ redeat] ad hoc 11. q. 3. c. episcopus. & ar. d. c. dictum. in quibus dr [ordinem, vel gradũ amisssum amittit.] Ad idem 1. q. 1. c. quod quidam. §. opponitur. in prin. vbi dicitur, q̃ talibus nulla remanet potestas sacrificandi. Sed istud vltimum solue, vt ibi notatur. ad alia supradicta iura respondet Vgo. quòd de ordinis executione loquũtur. & quandoq; de ipsius ordinis priuilegio. & subdit Ioan. An. in d. c. 2. quòd Gof. loquẽs de depositio dicit se cum Lau. Ala. & T. concordare; quia sicut per dispositionem non tollitur characteris potestas circa immunitatem: ergo nec characteris potestas circa confectionẽ eucharistiæ: licèt executio sit sublata. & loquitur, vt dixi, in depositio. in degradato non dicit ibi amplius, q̃ prædixi.

ADDITIO.

2 ¶ Degradatio Adde Spe. in ti. de accu. §. 2. ver. & nomen. in l. 2. §. sed si cũ cum. ff. de insa. & ibi glo. & de forma degradationis. v. de Iac. Bu. & Bald. in Auth. presbyteri. C. de epi. & cle. Bart. in l. qui vno. §. exaut notatus. ff. de re mili. Ange. in tractatu maleficiorum ver. caput à spatulis.

S V M M Æ.

1 *Carcer de iure ciuili inuentus est ad custodiam.*
2 *Detinens aliquem in via, an possit accusari de carcere priuato.*
3 *Pœna carceris dicitur arbitraria.*
4 *Carcer an fumatur pro detrusione in monasterium.*

CAP. III.

QVamuis ad reorum. Præmittit causam intentionis carceris, quam ampliat, ibi [nos tamen.] vel præmittit quod de iure ciuili: cuius contrarium permitit
1 de iure canonico. ¶† No. q̃ de iure ciuili carcer est inuentus ad custodiam, non ad pœnam. custodiendi eñ sunt, qui de crimin. accusant: aliàs fugiẽdo pœnã deluderent. & hinc ẽ, q̃ non pñt se in tali cã defendere p ꝓcu. vt c. veniens. de acc. & l. pe. §. ad crimen. de publi. iud. Aduerte tñ, qa qñ reus confitetur crimen: tunc nõ solũ ponit in carcerem: sed in vinculis, cathenis, vel cõpedibus, vt l. si confessus. ff. de cust. & exhi. re. Idem si non cõfitet: sed est graue scelus, vt l. diuus. eo. ti. Si verò crimen nõ confitet, nec est scelus ita graue: tũc pôt poni in carcerẽ, nõ q̃ vinculet: sed custodiendus cõmittit fideiussorib. qui non erũt fideiussores de repræsentando: sed q̃ ille talis de palatio, vel alio loco sibi deputato nõ discedet. Et qđ iuris tunc, si fugiat? dic, vt ibi no. Cy. in l. ad Comentariẽ. C. đ custo. & exhi. reo. & glo. no. 23. qõ. 5. c. cũ homo. & vide Bar. in l. 1. ff. de cust. exhi. reo. vbi q̃rit, qđ iuris, si in defectũ pœnæ pecuniariæ uenit imponenda corporalis: an interim debet in carcerem detineri. dicit, quòd sic. adhibet tamen reme-

dium, ꝙ ſoluat illam pecuniam, transferendo dominium in fiſcum ſub hac conditione, ſi condemnabitur, vt l. ſub conditione. ff. de ſolu. ¶ Secundò nota, ꝙ carcer de iure ciuili eſt deputatus ſpecialiter ad cuſtodiam. Sed de iure canonico, ad temporalem pœnam, vel perpetuam, ſi iudici viſum fuerit. & ſic iudici tantùm talis carceratio eſt permiſſa. priuatis verò detinentibus aliquem in carcere, imminet pœna vltimi ſupplicij, vt C. de priua. carce. l. 1. vbi tex. dicit [in quocunq;
2 loco] &c. Ex quo ver. colligit Cyn. quòd † ſi aliquem detineas in via, poteris de priuato carcere accuſari. & vide ad hoc quod not. ff. de verborũ ſignifi. in l. qui neque. Sed dices. ergo videtur, ꝙ impunè poſſit priuatus capere priuatum ex cauſa: puta deprehenſum in facinore, vel in fuga, vt l. prætor ait. §. debitorem. ff. de his, quæ in fraud. cred. & l. capite quinto. de adul. Sol. dicit Barto. ſuper iſta l. capite. vbi ꝙ quidam ſunt priuati, qui habent illud ius detinendi, & capiendi: vt do minus ſeruum, & pater filiũ, vt l. 1. & 2. C. de pat. po. & ff. de li. exhi. l. 3. §. 1. & iſti ſine dubio priuatum carcerem non cõmittunt, vt not. Cyn. in l. 1. C. de priua. car. Quidam ſunt, qui habent ius capiendi, non tamen detinendi: & iſti videntur cõ mittere priuatum carcerem, ſi vltra 20. horas detineãt, vt d. l. capite quinto. vnde in caſibus, in quibus iura permittunt aliquem capi vt falſatorem monetæ, furem, vel adulterum in adulterio deprehenſum, vt l. 1. de fal. mo. & de fur. l. ſi quis in ſeruitute. circa fin. & l. ait prætor. §. ſi debitorem. de his, quæ in frau. cre. in iſtis & ſim. caſibus non poteſt retinere vltra 20. horas. aliter videtur committere priuatum carcerem. facit quod not. Inſti. de actio. in prin. Quidam ſunt, qui non habent ius capiendi, neque detinendi. & in iſtis aduertendum. Nã quandoque aliquem capiunt, vel vt occidant, vel deprædentur. & tunc ſi hoc faciunt in continenti, inſpicimus ſolum illud delictum, propter quod capiebãtur, vt l. illud. ff. ad leg. Aquil. confunditur enim tunc captura cum deprædatione, vel homicidio ſubſecuto incontinenti. facit quod no. in l. qui de crimine. C. de accu. Sed ſi ex interuallo occiderint, vel deprædati fuerint, tenẽtur de priuato carcere, & de occiſo, vt l.
3 nunquàm plura. ff. de priua. deli. ¶ † Tertiò no. ꝙ pœna carceris perpetui, vel ad tempus eſt arbitraria, penſatis circunſtantijs perſonæ delinquentis, & ſpecie delicti. pro certo ergo, & ſpeciali crimine nõ videt pœna ppetui carceris limitata à iure iſto: ergo genus pœnæ non relatum ad certum titulum criminis, non videtur operari effectum diſpoſitionis, vel damnationis in metallum. Sicut æquiparat Innoc. in c. qualiter, & quando. de accuſa. titulus enim criminis, & non durior fortè ſententia videtur hoc operari. argu. l. ictus fuſtium, ff. de his, qui no. infa. vbi effectus iuris ponitur ex titulo criminis, nõ facto iudicis. ad id. l. & ſi ſeuerior. C. ex qui. cau. infa. irrog. Item ille text. iſtam condẽnationem tolerat ad effectum peragendæ pœnitentiæ: hunc ergo debet producere effectum, & non alium, vt l. non omnes. ſi cert. petat. Ex his infertur, quòd vbi genus delicti non reddat ipſum inhabilem ad teſtandum, vel ad teſtimoniũ phibendũ: ꝙ iſte condemnatus ad perpetuum carcerem poterit teſtamentum facere, & teſtimonium perhibere: nec tacitè eius bona intelliguntur confiſcata. & not. hunc paſſum. pendet enim hoc de facto in quodam clerico condemnato ad perpetuum carcerem ex crimine tamen atrociſſimo; quia ſcilicet voluit ſub nertere ſtatum ſuæ ciuitatis, & ſic incidit in crimen læſæ maieſtatis, vt l. ſi. C. de abolitio. quod tamen genus criminis nõ videtur cadere in clericum, nec ligari pœnis ciuilibus, vt Cle. paſtoralis. de re iudi. vbi laicus non ſubiectus Imperatori nõ potuit iſtud crimen committere. ergo minus clericus aſſumptus in ſortem domini, vt c. duo ſunt. 22. q. 2. ¶ †
4 Quærit Ioan. And. vtrùm hic debeamus ſumere carcerem pro detruſione in monaſterium. Nam ſicut ſumitur. ſ. de ſenten. excõ. c. vt famæ. putat Archidiac. directè de carcere hoc intelligẽdum, quod poteſt habere Eccleſia. 17. q. 4. c. attẽdendum. in fin. & de apo. c. à nobis. & ſ. eod. lib. c. vt inquiſitionis. primo reſponſo. de hæreti. & Clemen. eod. titu. de hære. c. 1. §. ſanè. & in concor. vlti. glo. ¶ Quartò not. ꝙ quandoque pœna eſt perpetua: quandoque temporalis. concor. ſ. de conſti. c. ex literis. in dubio autem debet intelligi perpetua, vt in glo. ante pe. quam tenet Archidiac. dicit tamen latius, vt in l. quã allegat. ff. de poſtu. l. puto. §. 1. facit quod no. in c. pro illorum. ſ. de præben. vbi de ſententia cenſuræ per delegatum contra turbantes, quanto tempore duret eius effectus. & adde ad ꝑ dicta quod not. in l. ſi ſine. ff. de pœnis. nam eſt ibi caſus notabilis, ꝙ ſi iudex condemnat ad tempus, & non exprimit quã tum tempus, de decennio intelligitur. Quid ſi ad qñplacitũ? dic, vt dixi in c. ſi gratioſè. de reſcrip. ſ. eod. lib.

S V M M Æ.

1 *Damnari an quis poſſit cum filijs ſuis.*
2 *Prolis appellatione quis contineatur.*
3 *Proſapia quid dicatur.*
4 *Gens dicitur cognatio.*
5 *Generis appellatione qui contineatur.*
6 *Neceſſariorum appellatione qui contineantur.*
7 *Conſanguineorum appellatione qui veniant.*
8 *Suorum appellatione qui veniant.*
9 *Cognatorum appellatione qui veniant.*

CAP. XIII.

VBicunque. Ponit regulam cum ſua exceptione, ibi [vbi.] ¶ Not. hic poſt Io. An. de illo aduerbio [vbicunq;] quod videtur aduerbium loci, & interrogantis de loco. 13. q. 2. c. vbicũque. & tunc arguit, ꝙ hic ponatur inconguè. & ideò dicit, ꝙ hic eſt aduerbium, & exponitur vbicunq; 1. quandocunque. facit ſ. eod lib. de elec. c. vbi periculum. cum cõcor. & eſt ex preſſum in d. c. [vbicunque temporum, vel locorum facultas tulit] &c. eſt etiam aduerbium qualitatis, quantitatis, & ſimilitudinis. hic etiam poteſt ſumi pro aduerbio loci: vt dicam⁹ vbicunque, & in quocunque loco iuris ſcripti, & non ſcripti.
1 ¶ † Secundò not. ꝙ damnatur quis quandoque cum ſuis filijs, ſiue poſteris vſque ad certam generationem. quod regulariter fieri non debet; qa non portabit filius iniquitatẽ patris, nec econuerſo. & peccata &c. de his q̃ ſi. à ma. pa. Cap. c. q̃ſiuit. & l. ſancimus. C. de pœn. fallit in certis caſibus, vt in c. vergentis ſ. de hęre. facit c. in q̃buſdam. & l. q̃ſquis. C. ad leg. Iul. maie. ¶ Tertiò no. ꝙ verbum [poſteris] ſiue [poſteritas] complectitur deſcendentes. concor. præalleg. c. in quibuſdã. vbi no. an includãtur tunc deſcendentes iam nati, vel ſolum naſcituri. & dicit, ꝙ & iam nati, ſi delictum erat tale, propter quod filij tenebantur: vt ſic verba referantur ad intellectum iuris cõis. Sicut verba contractus, & aliarum diſpoſitionum, vt l. quæro. §. inter locatorem. ff. loca. & c. cum dilectus. de cõſue. & l. ſi vno. ff. loca. cum ſim. ¶ Circa hoc tangit Io. An. q̃d iuris, ſi conſtitutio, ſiue ſententia non loquitur per verbum [poſteritatis] ſed [cognationis.] puta Papa condemnat T. & cognationem ſuam, vſque ad quintam generationẽ: an veniant deſcendentes tantum, vel etiã collaterales? refert Bar. tenere, ꝙ ſic: licèt puniri collaterales non debuerint: cũ nec puniantur in crimine læſæ maieſtatis, vt c. ſi quis cum militibus. 6. q. 3. potuit tamen ex plenitudine poteſtatis. facit ſ. de ſchiſma. c. vno. & Ĵ. c. px. §. ceterum. Si quæritur, q̃d Papa intendat per verbum [cognitionis.] dic eum conſulendum. C. de legi. l. humanum. Sed ſi hoc fieri non põt, præſumetur noluiſſe collaterales punire: vt ſic pœna, & odium reſtringantur. de regul. iur. c. odia. & c. in pœnis. & hoc ſibi magis placet: aliàs ſequeretur etiam adoptiuos includi, qui etiam cognati ſunt. ff. vnde cogna. l. 1. ¶ Quartò nota, quòd pœna alicui in flicta cum poſteris, vſque ad certum gradum ab homine, vel à iure intelligit de poſteris deſcẽdentib. per lineam maſculinam,

linam, non fœmininam: niſi aliud exprimatur. idem in priuilegijs in muneribus, & honoribus: vt ad deſcendentes à maſculis deferantur, vt in iuribus allega. in gloſſ. 2. quæ hæc optimè probat. & aduerte, quia tex. loquitur, quando vſq; ad certam generationem condemnaretur poſteritas. fortius dicit Io. An. ſi ſimpliciter damnaretur poſteritas ſine determinatione quotæ, propter maius præiudicium: ſed tunc vſq; ad quotum gradum extenditur, credit, ꝙ hoc decidere, non fit glo. ſed Pontificis ſtatuentis. ¶ Vltimò not. ꝙ hoc c. facit mẽtionem de poſteris. & qui veniant tali appellatione, hic habes. nam includuntur deſcendentes ex maſculis, non ex fœminis. concor. l. vacatio. ff. de mune. & ho. & l. 1. in fi. ff. de iur. immu. & ꝑalle. § in quibuſdam. Quid ſi dicit diſpoſitio [cum liberis] qui veniant ſub illa appellatione, reſpon. vt l. liberorum. de verb. ſig. & de ſenator. l. liberos. & C. de inter. ma. l. libertinus. in fin. per Cyn. in Specul. de locato. §. nec aliqua. vbi ſ. de appellatione autem filiorum qui veniãt: vtrum nepotes, & ceteri deſcendentes? dicam in Clemen. 1. de baptiſ. & per Barto. pleniſimè in d. l. liberorum. quid ſi fiat mentio de hærede? dic, ꝙ regulariter continentur omnes ſucceſſores vſque in infinitum, vt l. hæredes. de verbo. ſignifi. per Cyn. in l. in annalibus. C. de leg. & per Docto. in l. Gallus. de liber. & poſthu. & vtrùm contineatur ſucceſſor de iure prætorio glo. tenet, quòd non. in l. hæredo. & l. hæreditas. de verbo. ſignifi. & Bartol. in tractatu ſubſti. & nunquid fideicommiſ. vniuerſalis? dicit, quòd non: quia licèt effectus ſit hæres, vt l. ſi filius. ff. quod cum eo. & l. poſtulante. in fin. ff. ad Trebel. nõ tamẽ ẽ hẽs, ſed ſimilis hẽdi, vt ĩ Auth. d̃ hẽ. & falci. §. inordinatũ. Quid in fiſco, vtrùm appellatione hæredis cõprehendatur? dicendum eſt, quòd ſic, vt l. ex facto. §. fin. ff. ad Trebel. & not. in l. non intelligitur. de iur. fi. §. 1. & l. nouatio. de nouatio. ff. Sed nunquid monaſterium comprehendatur appellatione hæredis? dic, ꝙ ſic, vt not. in c. in præſentia. de proba. & in Auth.
2 niſi rogati. C. ad Trebel. ¶ † Vlterius quæro, quid contineatur appellatione prolis. dic, quòd idem importat, quod liberi, vt l. fin. C. de bon. dam. Idem de ver. progenies, vt l. fin. C.
3 de eman. liber. † Quid de verbo, proſapia. dicit, quòd proſapia eſt generatio, ſiue familia alicuius, vt l. ſi quis ex corpo-
4 re. C. de murileg. lib. 11. & d. l. ne diutius. † Quid de verbo, gentis. dicit gloſſ. quòd gens alicuius dicitur cognatio. quod
5 dic, vt l. 1. ff. de proba. † Quid de ver. generis, quid contineatur generis appellatione. videtur, quòd genus idem ſit, quod agnatio. & ſic veniant cõſanguinei ex parte patris. quod dic,
6 vt d. l. 1. 2. & 3. de lib. cauſa. † Item qui contineantur appellatione neceſſariorum. videtur ſimiliter, quòd agnatos contineat, vt l. ſi. ff. de iuſt. & iu. & l. 1. in fin. ff. de eo, qui pro tuto. neg. geſſ. & l. impuberibus. in prin. de ſuſpect. tuto. Item qui veniant appellatione parentum. dic, quòd de proprio ſignificatu continentur conſanguinei vſque ad tertium gradum, vt l. iuriſcõſultus. § parentes. ff. de gradi. Sed largè loquendo continentur conſanguinei in infinitum, l. quippe. §. 1. ff.
7 de in ius vo. † Qui veniant appellatione conſanguineorum
a dic, quòd propriè loquendo intelliguntur fratres, & qui ſunt ex latere tranſuerſali, vt l. poſt conſanguineos. in princ. de ſu. & le. & de vſu. l. in fideicõ. §. cum Pollidius. Quid ſi fiat mentio de propinquis. qui veniant appellatione propinquorum. vide l. officiales. de epi. & cle. & per Cyn. in l. etiam. C. de teſti. vbi dicitur, quòd propinqui dici poſſint. Quid ſi fiat mentio de ſuis. qui veniant appellatione ſuorum. dicit, quòd illi, quorum iniuriam poteſt proſequi, vt not. glo. in l. ſi fœmina. ff. ad Turpil. Quid ſi fit mentio de nepote: nunquid contineant filij ex fratre. dixi ſ. eo. lib. de ſchiſma. c. vno. & ibi, qui dicantur de domo. facit l. 1. C. de ſuc. edi. & de inoffi. teſta. l. ſi inſtituta. §. 1. Quid ſi fiat mentio de familia, dicit, quòd appellatione familiæ continentur liberi, nepotes, pronepotes, generi, nurus, & omnes in eadem domo exiſtentes, vt l. pronunciatio. §. familiæ. ff. de verb. ſign. & C. eo. l. fin. Quid ſi fiat mentio de antiquitate? dic, quòd idem eſt antiquitas, quod conſanguinitas, vt l. cum ſcimus. in fin. C. de agrico. & cen. li. 11. Quid ſi fiat mentio de neceſſitudine? dic, quòd perinde eſt, ac ſi fieret mentio de neceſſarijs ſuis, vt in l. in fideicom. §. cum Pollidius. & ibi nota. de vſu. Qui veniant appellatione affinitatis. dic, vt l. non facilè. §. affines. de gradi. & l. affinitates. C. com. de ſuc. in quibus dicitur, ꝙ vir & vxor ſunt cauſa affinitatis: conſanguinei verò vxoris, & cõſanguinei viri ſunt ipſis affines: de quibus in cap. non debet. de conſang. & affinit. Qui veniant appellatione cognatorũ. dic, quòd conſanguinei ex latere materno, vt l. 1. §. 1. de grad. & Inſt. de fideicom. hære. per totum. Quid ſi fiat mentio de agnatis? dic, quod intelligũtur conſanguinei ex latere paterno, vt l. 1. §. item. de gradi. Quid ſi fiat mentio de homine: puta dixi [ſi ſine homine deceſſerit.] dic, quòd intelliguntur ſi lij maſculi, & fœminæ, vt ff. de verb. ſignifi. l. hominis. Quid ſi fiat mentio de natis. dic, ꝙ appellatione natorum continentẽ filij, & nepotes, vt l. natorũ. de verbo. ſig. ff. habes ergo multa verba, quibus vtimur in diſpoſitionibus. licèt hic fiat mentio ſolùm de nomine poſterorum.

ADDITIO.

a ¶ Conſanguineorum. Adde quòd conſanguinei dicuntur etiam nati ex illicito coitu. Io. An. in arb. af. 1. par. Bal. in l. fratres. ff. de inof. teſta. Doc. in l. ſi. C. de ver. ſig. & in l. liberorum. ff. eo.

S V M M Æ.

1 *Cardinalem inſequens eſt excõicatus.*
2 *Cardinalem offendens multiplicer punitur.*
3 *Debitores delinquentium poſt bonorum publicationem non tenentur eis de debitis reſpondere.*
4 *Feuda, & officia in confiſcatione bonorum non veniunt.*
5 *Nepotes an puniatur propter delictum parentum.*
6 *Fauor arbitrio iudicis punitur.*
7 *Bona confiſcata poſt pœnitentiam peractam quis non recupevat.*
8 *Pœna legalis per canonicam non tollitur.*
9 *Ciuitas punitur, quæ non punit ſubditos delinquentes.*
10 *Cardinalem offendens perpetuò eſt infamis.*
11 *Filius propter caſum patris an priuetur dignitate quæſita.*

CAP. V.

FElicis recordationis. Diuide, vt ĩ prima gloſſ.

¶ No. ꝙ ille, qui offendit Cardinalem altero ex modis hic expreſsis, dicitur committere ſacrilegium: cuius ſpecies hic ponit Ioan. And. poſt Archid. in nouel. dicit enim, ꝙ ſacrilegium committit, qui inuadit res eccleſiæ: & qui iniuſtè vexat eccleſiam: & qui violat monialem, vel templũ Dei cõſecratum. Item clericus, qui aruſpices, incantatores, ariolos, & ceteros ſimiles conſuluiſſe fuerit deprehenſus. & qui violat immunitates eccleſiæ. Item qui clericum percuſſit. de his in iur. alleg. in nouel. ſuper 4. glo. in ſua tamen propria ſignificatione dicit lex, ꝙ ſacrilegium ẽ auferre ſacrum de ſacro. & hęc duo requiruntur ſecundùm leges. ſed ſecundùm canonem ſufficit alterum. 16. q 4. c. quiſquis. & ff. ad leg. Iul. pecu. l. diuus. & not. C. de fur. l. ſi nondum. & tunc, quæ ſit pœna, habetur. ff. ad leg. ſul. pecu. l. ſacrilegij. impropriè tamen etiam ad alia crimina refertur, vt C. de crim. ſacri. per totum. & vi-
1 de de hoc. 17. q. 4. c. ſacrilegium. ¶ † Secundò nota, ꝙ ille, q̃ ſolum inſequitur Cardinalem, eſt excõmunicatus. & eſt ſpeciale. Nam inſequens alium clericum, & etiam vibrans, non tamen percutiens, excommunicatus non eſt, ſecundùm Ioan. Andr. poſt Archidiaco. ſuper gloſſ. de percuſsione, & nondum hoſtiliter. qualificat id, nondum fuerit inſecutus. & ſic ponitur in mala parte, ſicut de homicidio. cap. exhibita. ¶ Tertiò nota, quòd multis modis dicitur quis delinquere hoſtiliter inſequendo. & de hoc dictum eſt 1. quandoque percutiendo. & hoc clarum: quandoque capien-

do. & hoc intellige cum effectu ſecundùm Archidia. qui non putat, quòd per inſultum, vel obſeſsionem ad domum locus ſit huic pœnæ: ſed non obſidetur ibi ad cuſtodiam, ſed ad verecũdiam, per ea,ꝙ quæ no. Inn. in c. nuper. de ſenten. excom. de alijs delinquendi modis hic expreſsis, de ſocio mãdante, de ratum habente, de receptante, etiã conſulente, vel aliter auxiliante vide Cle. 1. ℣. de pæ. vbi eſt gl. ſingularis ſuper ver. defenſauerit. Et circa receptatores no. hic gl. quæ dicit, ꝙ ille, qui receptat conſanguineum, vel affinem, qui contra Cardinalem deliquit, non tenetur iſtis pœnis. qđ intelligit Inn. verum, ꝙ nõ puniuntur pari pœna, ſicut extranei. & hoc vult illa l. 2. quã gl. alle. dicit. n. ꝙ nõ abſoluunt, nec tã ſeuerè puniũtur vt extranei. & facit ad q. ſtatuti, quo cauetur, ꝙ receptans exbannitũ puniat tanta pœna. dicit Bar. ꝙ locus erit ſtatuto, ſi erat talis bannitus, qui poterat impunè occidi. nam talis eſt hoſtis ſuæ ciuitatis, & perdit agnationem, & cognationem, vt l. poſtliminium. de capti. vnde videtur, ꝙ vigore ſtatuti filius poſsit impunè occidere patrem bannitũ. de quo tñ dic, vt l. ſi adulterium cũ inceſtu. §. liberto, ff. de adulte. Si verò eſt talis bannitus, qui non poteſt impunè occidi. dic, vt Bar. no. in l. ſi. de recepta. facit l. mutus. §. manente. ff. de iure dot. & l. minimè. ff. de religio. & ſumpti. ſune. ¶ † Quartò nota, multiplici pœna eum puniri, qui cõtra Cardinalem Romanæ Eccleſiæ deliquit. tenetur enim, ac ſi crimen læſæ maieſtaris commiſiſſet, læditur. n. maieſtas Papæ, læſo eius collaterali. Sic 6. q. 1. c. ſi qs cum. & cõmitti videtur hoc crimẽ etiã ex læſione principis inferioris à ſupremo. 2. q. 1. c. in primis. & cum ſit crimen publicum, quilibet ad accuſandum admittitur, vt ibi. & l. 2. C. qui ad eccle. confug. & vide ad hoc ea, q̃ dixi in Cle. paſtoralis. de re iu. ¶ Quintò no, in ver. ſi inteſtabilis, ꝙ iſte perdit teſtamenti factionem actiuè, & paſsiuè. & non' mirũ ſi actiuè: quia ꝓdit bona. & ſic teſtari nõ põt, vt pote nõ dñs, vt l. lege Cornelia. ff. de vul. & pu. & l. qđ ſi pr̃. de capti. & Auth. ingreſsi. C. de ſac. ſan. eccle. paſsiuè etiã, ꝙ ꝓdat acquirendi facultatẽ ex teſtõ, videt mirum: quia poſtq̃ eſt ſimilis deportato, q perdit ciuitatem, & bona, ar. eorum, q̃ no. Inſti. q. mo. ius pa. pote. ſolu. § relegati. vr̃, ꝙ debeat q̃rere fiſco. qđ. n. auferẽ ab indigno, applicatur fiſco, vt l. hæreditas. C. de his, qui. vt indi. So. videtur fatendum, ꝙ hic ſit ſimilis deportato, & etiã magis iuribus odioſus: qa eſt diffidatus, atq; bannitus banno ſupremi principis. i. Papæ. & ſic hoſtis Imperij. vt l. amiſsione. §. qui deficiũt. ff de capi. dimi. & ex hoc ſequitur, ꝙ nõ ſolũ eſt indignus: ſed funditus etiã incapax ſicut dãnatus in metallũ, vt l. ſi in metallũ. ff. de his, quę ꝓ nõ ſcrip. habẽ. ſicut dãnatus in metallũ, & ẽt deportat' habent ꝓ mortuis, vt l. 1. §. pen. ff de contratab. & l. ſi necem. § ſi deportatus. ff. de bo. liber. Item ita eſt etiam dicẽdum de iſto: de quo in tex. & vide circa hoc qđ no. Bar. poſt. Cy. de bannito, an ꝓ dat teſtamẽti factionẽ actiuè, & paſsiuè in l. 1. C. de here. inſt. & l. eius. §. ſi cui. de teſt. & ibi per do. Bal. ¶ Sextò no. ꝙ iſtius ædificia debent dirui. Circa hoc quærit Io. An. qđ iuris, ſi habebat domum, vel turrim communẽ cum alio, & ꝓs inferior erat ſua, & ſuperior ſocij: videtur, ꝙ non deſtruat, ne ſocius innocens ex hoc lædatur: quia nõ dẽt alteri ꝓ alterũ &c. ff. de reg. iu. l. nõ dẽt, & 23. q. 1. c. quid culpat̃. Quidã dicũt, ꝙ iſte ſocius cogeẽ redimere ptẽ delinquẽtis. & iſtud ꝑciũ erit fiſci. ff. cõi diui. l. communi. §. fin. & C. de cõi ſeruo ma. l. 1. Alij dicũt, ꝙ ſupior ps deſtruet̃, & inferior aſsignabit̃ ſocio, iſta eſt mala diuiſio: qa remanebit ps inferior abſq; tecto, & inutilis. Alij dicũt, ꝙ tota deſtruet̃. ff. de aqua plu. arcen. l. ſed interdum. & cõmuni diui. l. ſi is cũ quo. q̃ l. ꝓbat, ꝙ ſuperior contra inferiorem regreſſum habebit. ita hic refert in nouel. Bar. ipſam plenius examinat in l. Attheius. §. de eo. ff. de aqua plu. ar. ꝓbabilior mihi videtur opinio, ꝙ fiſcus redimat partem ſocij, maximè in caſu huius c. in quo ſuccedit in bonis omnibus: vt ſic potius ipſe, ad quem tranſit cõmodũ, ſentiat iſtud incõmodum redimẽdi, quã ſocius, ar. l. ſecundũ naturã, ff. de reg. iu. & l. 1. §. in primo. C. de caduc. tol. nam & alibi fiſcus redimit pro executione publicę vindictæ rem, in qua eſt executio faciẽda, vt l. ſi poſtulauerit. ff. de adulte. & l. 2. C. qñ & qui. quar. pars deb. & l. mulier in opus ſalinarũ. de capti. Bar. tamẽ ipſam latius examinat in d. §. de eo. dic vt ibi. ¶ Septimò no, ibi [vllo tẽpore reparentur] videtur enim, ꝙ ſi hæc clauſula non fuiſſet appoſita, poſt demolitionem poſſet repa rari. repi iſtam quæſtionẽ diſputatã. Si Romanus Pontifex, vel Imperator ciuitatem aliquam condẽnauit ad deſtructionẽ murorũ. quærit vtrũ poſt deſtructionẽ poteſt ciuitas reparari: ſiue de nouo fabricari. quod ſi fecerit, an debeat iterũ demoliri? Arguit ad partes, & finaliter concludit, ꝙ non poſſit reparari ſine iuſſu principis. Idem Cy. in l. ſeruꝰ. C. de pęn. Idem Barto. in l. ſi quis adulterium. §. 1. ff. de adulte. & ſecundùm hoc iſta verba [nullo tempore reparentur] ſunt ex abun
3 danti hic appoſita. ¶ † Octanõ not. quòd poſt publicationẽ bonorum delinquentium debitores non tenentur eis de debitis reſpondere, ſiue ſoluere. ſed fiſco, qui vicem hæredis obtinet, vt l. 3. C. ad leg. Iul. de vi pu. & hoc verum, quando bona ſunt ipſo iure publicata. quando verò venirent per ſententiam publicanda: vtrum tunc ante ſententiã debitores ſoluendo liberentur? videtur ꝙ ſic, vt l. aufertur. §. in reatu. ff. de iure fiſci. & l. reo ff. de ſolu. In ſententia iuris, quæ ipſo iure bona defert in fiſcum, dubito: an ante declaratoriam ſentẽtiam ſuper crimine poſsit debitor repellere debitorem agentem prætextu huius criminis; propter quod ipſo iure deferuntur bona in fiſcum. videtur enim, ꝙ retineat adminiſtrationem ante talem ſententiam declaratoriam, vt ℣. dicam. & dixi. ſ. eo. lib. de hære. c. cum ſecũdùm. facit qđ plenè not. Bart. in l. poſt cõtractum. de dona. ¶ Nonò no. ca. in quo bona delinquentis publicantur. alibi dicit lex, quòd reſeruantur hęredibus, vt in Auth. damnatorũ. C. de bonis dãna. Sed illa Auth. loquitur, cum quis propter delictum debet mori, non de eo, qui ſuperuiuit, vt eſt iſte, & etiam deportatus, iſtis enim bona auferuntur, & transferuntur in fiſcum, vt no. C. de dona. inter vi. & vxo. Auth. ſed hodie, de pęn. l. qui vltimo. & in Auth. vt nulli iudicũ. §. fi. & ita dicit do. Bal. in d. §. ſi cui. quod cõmuniter tenent omnes. & ſubdit, ꝙ ſi aliquis eſt bãnitus ad mortem in abſentia: quòd filijs non reſeruantur bona. quia ille de facto ſuperuiuit, & etiam de iure, donec veniat in fortiam curiæ, vt in Cle. paſtoralis de re. iud. Sed in contrarium videtur caſus in Autẽ. de pac. tenen. & eius vio. c. 1. §. ſi quis hominẽ. coll. 10. & diligenter hic no. quòd ſi quis delinquat in perſonam eccleſiaſticam; ita quòd propter hoc debeãt bona publicari conſtitutione canonica, illa publicatio non concernit commodum fiſci eccleſiæ, ſed domini tẽporalis illius delinquentis. qđ no. & vide quod dixi in c. cum ſecundũ leges. pal
4 le. & c. poſtulaſti. ad fi. de ſo. cõp. ¶ † Decimò no. in §. ſi qui verò. ꝙ in confiſcatione bonorum non veniunt feuda, officia, beneficia ſpiritualia, vel tpalia: quæ dãnatus ab eccleſia detinebat. facit ad no. 16. q. 7. c. filijs. in glo. vbi ꝓpter cõfiſcationẽ, vel dãnationẽ iudicis ſeculares non perdit quis ius patronatus, vt not. in Cle. paſtoralis de re iu. ibi [abſoluendo quoque] ſimiliter confiſcatis bonis, non venit in talibus bonis emphyteuſis eccleſiæ. imò eccleſia repetit à fiſco, vt ĩ Auth. de alie. & emphy. §. 1. coll. 9. Sed quid econuerſo, ſi epiſcopus condemnauit aliquem clericum de hęreſi: an in confiſcatione veniet emphyteuſis, quam tenet condemnatus à non tempore poralĩ? quæſtio eſt Oldr. de qua dixi in d. cap. cum ſecundum leges. vbi iuxta ꝓdicta quærit Bar. de ipſa no. in l. ſi finita. §. ſi de vectigalibus. de dãno infec. vbi tenet, ꝙ feuda indiſtinctè non veniunt in confiſcatione, ita quòd iſte. §. ſi qua verò. non ponit aliquid ſpeciale in feudo eccleſiæ. licèt Spe. dixerit feudum confiſcari in tit. de feu. §. quin. ver. 4. ſed in contrariũ eſt caſus, ꝙ feudũ reuertitur ad dominũ, vel ad agnatos. & ſic ſi vaſallus eo priuat' tñ fiſco nõ q̃rit̃ in 10. colla. ſi vaſal. va. feu dũ. c. 1. & ſi de feu. fuer. cõtrouer. c. 1, & de eo, q̃ interfecit ſres
do. ſui,

do. ſui. c. 1. facit de ꝓhi. feud. alie. c. Imperialem. §. illud. Pro hoc facit; quia ſi vaſallus efficitur clericus, vel ingreditur religionem, ſtatim perdit feudum, nec tranſit in eccleſiam. caſus eſt in 10. col. ſi de feu. fue. cõtro. c. & ſi clericus. & de beneficio fœminæ. c. 1. & vide quod de hoc no. ſ. de proba. c. in p̃ſentia. in nouel. & in Auth. ingreſsi. C. de ſac. ſan. ecc. Rationẽ huius vide ꝓ Bar. in d. §. ſi de vectigalibus. qui dicit, ꝙ huius ratio eſt; qa feuda tarius tenetur ad ſeruitium perſonale, vt in 10. coll. qui. mo. feu. amit. c. 1. & quæ fuerit prima cauſa bñfi. amit. c. 1. & per hoc habet vtile dñium, quod non poteſt ſeparari à ſua cauſa. Sicut igitur in fiſcum non tranſit illa obligatio fidelitatis, quæ eſt merè perſonalis, vt 10. colla. de forma fidelita. c. 1. & de noua fidelita. forma. c. 1. ita ẽt non tranſit in fiſcum, vel monaſterium. accedit hic, ꝙ aliæ ſunt opæ vni'
5 hoĩs, aliæ alterius, vt l. nemo eſt q̃ neſciat. de duo. re. ¶ † Vndecimò no. in §. quod ſi quis. filios, & nepotes puniri ex grauibus pœnis pp delictum parentum. & eſt ſpãle in iſto crimine læſæ maieſtatis, & hæreſis. de quo per Cyn. in l. pe. C. ad l. Iul. maie. aliàs verè non debet vnus alterius odio prægraua ri, vt dixi ſ. c. proxi. in 2. notabi. Et aduerte, quia filijs, & nepotibus iſtis non aufert niſi actus legitimos, & publica officia, & honores. acquirere igitur ſibi ex contractibus non ꝓhibentur, & capere etiam ex diſpoſitionibus aliorũ. & in hoc minus grauantur, quàm eorum parentes, ſcelerum auctores.
6 ¶ † Duodecimò nota in §. illud. quòd nudum conſilium, ſi ue fauor punit̃ ad arbitriũ iudicantis. & illud dicit̃ nudum, quod ad maleficium nihil addit, ſecundùm gl. & in nouel. ponit exemplum in illo, qui poſt inſecutionem requiſitus ab inſequente grauauit maleficium. conſuluit tñ, ꝙ ſibi caueat: vel peccat; quia non indicat, ad quod tenetur, ſupra de furt. c. q̃ cum fure. ſiue ſupra illum habeat ptãtẽ, ſiue nõ, cũ ſic dif fidatus, vt hic primo reſpo. ſimile in participio excõicati. nã plus peccat: & ideò plus punit̃, qui cõicat in crimine, q̃ q̃ extra. de ſent. excom. c. nuper. & aduerte, quia (vt dixi in c. ſicut dignum. in 2. q. de homicid.) plures poſſunt ẽe culpabiles in delicto varijs modis. Nam qñque plures principaliter deliquerunt: qñque vnus principaliter, alij acceſſoriè. & dic acceſſoriè multis modis: qñque mandando: qñque ratũ habẽdo: qñq; conſulendo: qñq; ſuggerendo, ſiue animum inflam mãdo: qñq; aſsiſtẽdo. & hoc multipliciter. nam qñq; aſsiſtit, vt adiuuet: qñq; non vt adiuuet, ſed ne offendens lædi poſsit: qñq; vt pacificet: qñq; cuſtodiendo veſtes, ſpolia, victualia, paſſum, tranſitum, & ſimilia. ſingulis igitur caſibus qualiter puniãtur, non poteſt dari certa doctrina; quia plus & minus peccatur in talibus; ideò imponitur pœna extraordinaria: vt ſicut exceſſus exegerit, vindicta ꝓcedat, vt in tex. vnde Deutero. 26. Pro menſura peccati erit plagarum modus. grauius ergo delictum eſt grauius vindicandum. 24. q. 1. cap. non aferamus. & circunſtantiæ ſunt ponderandæ. 23. q. 8. cap. occidit. facit l. aut facta. ff. de pœnis. tangit hic in nouel. ſuper
7 gloſſ. nudum. de ceteris modis, quos non proſequor. ¶ † Terciodecimò nota in §. numerum. ꝙ poſt peractam pœnitẽtiã, & reconciliationem Eccleſiæ vnitati, non recuperat quis iã bona confiſcata: ſed facultatem acquirendi in poſterum: quæ facultas videbatur ſublata per ſententiã confiſcationis; quaſi ẽt quæſita poſtea intelligantur ſimiliter confiſcata. textus tñ dicit, ꝙ bonis publicatis, qucqd poſtea acquiritur, non ſequtur fiſcum, vt l. ſi mandauero. §. is cuius bona. ff. mãdati. & đ indulgentia, ſiue reſtitutione in integrum condemnati, an incudat reſtitutionem bonorum, dixi ſ. eo lib. de reſcrip. cap. quamuis. ¶ Quartodecimò nota in §. ſi quis verò. de pœna occidentium Cardinalem, vel dantium cauſam mortis. de occiſoribus presbyterorum inferiorum, & monachorum habe tur. 17. q. 4. cap. ſi quis deinceps. & cap. de presbyterorum. & cap. ſubdiaconum. & cap. qui occiderit. de percutiente, ca piente, vel expellente epiſcopũ hĩ in prælle. c. ſi qs deinceps.
8 & ℣. eo. Cle. ſi quis ſuadente. ¶ † Quintodecimò not. in §. per hoc quoque. ꝙ per pœnam canonicam non tollitur pœna legalis. ad hoc C. de ſepul. viol. l. qui ſepulchra. in fi. vbi de hoc por Cy. quod intellige, niſi quatenus concurrunt. remanet ergo tunc altera in reiduo, vt ff. de actio. & oblig. l. cũ ex vno. & l. qui ſeruũ. & hoc (quod dixi ad reſiduũ agi poſſe.) intelligo, quando actum fuit primò ad intereſſe. Sed qñ vtraq; cõpetit ad vindictã, vna electa, & peracta, nõ ageẽ ex alia, vt nota. in l. quod ſenatus. ff. de iniuri. ¶ Circa prædicta refert hic Io. An. fuiſſe diſputatum. ſi pœna per nouam conſtitutionem inducta eſt diuerſa à prima, exigetur vtraq; ꝓ d. l. qui ſepulchra. & patet hic. & l. quoti. de actio. & obliga. Si verò ſunt ſimiles: tunc vna per aliam tollitur, quatenus concurrunt, ſĩm iam dicta. Si verò in pœnis eſt parilitas, non refert, quæ impo natur, vt c. paſtoralis. de fide inſtru. Aduerte. Bart. poſt Dy. tradit in iſta materia tres regulas. prima eſt, qñ eſt vnum factum, vnus titulus criminis, & plures agendi formę. & tũc vna electa, tollit alia, vt l. item ait. § fi. ff. nau. caupo. ſtabu. & ff. de actio. & obl. l. penul. & idem eſt in contractib. vt l. quod in hæredem. §. eligere. ff. de tributoria. Simile videmus in pluribus actibus, qui ex eadem cauſa originem habent: licèt. n. ſint obligationes diuerſæ, vna tñ electa tollitur alia, vt l ſi re'. de fideiuſſor. & hoc ſi cõtra eundẽ. ſecus ſi cõtra diuerſos, vt ff. de admi. tut. l. tutor, q̃ reptoriũ. §. ex duob. & exp̃ſiùs. in l. 1. §. in tutela. & §. ſe. ff. de tut. & rati. diſtr. & patet in l. 1. §. dixerit aliqs. de pub. vbi ẽ vnũ factũ, & vnus titulus criminis, ſcilicet furtum, vel violẽtia, & plures agendi formæ, ſcilicet illo titulo, & ex furto. recipit tamẽ iſta regula vnum, vel duo cõtraria, ſed ibi ipſe ſoluit. Sed̃a regula eſt, ꝙ qñ eſt vnũ factũ, plures tituli criminis, & diuerſæ agẽdi formæ: tũc ſi actũ ẽ ex vna, põt agi ex alia in eo, qđ excedit, vt l. 1. ff. de bo. dã. & l. cũ ex vno. de act. & ob. & hoc eſt verũ, qñ iſti diuerſi tituli criminũ habẽt ſe vt genus, & ſpecies: vt furtũ, qđ eſt genus ad rapinã: & dãnũ datũ ad actionẽ arb. fur. cæ. Sed ſi iſti tituli habẽt ſe vt excedẽtia, & exceſſa; vt eſt actio de tuto. & rati. diſtra. ad actionẽ furti. & tũc vna electa, alia nõ tollit̃, vt l. 1. §. in tutela. de tute. & rati. diſ. facit l. ſi adulteriũ cũ inceſtu. ff. đ adul. Tertia regula eſt, qñ ſunt plures agẽdi formæ: tũc ſine dubio ꝓ electionẽ vnius alia nõ tollit̃, vt l. nunq̃ plura. de prius. delic. & illas regulas ipſe tradit in d. §. dixerit aliqs. ad ꝓpoſitũ ergo huius c. quo electa pœna canõica cõtra ſacrilegũ nõ tollit̃ legalis in aliquo. cum ſit idẽ factũ, plures agẽdi formę, & diuerſi tituli criminũ. puta homicidiũ, & ſacrilegiũ, & ad vindictã agit. vñ dic, ꝙ vna electa, alia inſolidum põt agi cõtra l. ſenatus. ff. de accu. cogita. & vide qđ nõ. Bar. in l. 1. ff. vi bo. rap. vbi q̃rit, ſi ꝓ uno delicto (puta furto, adulterio, vel homicidio, ſiue falſo) imponitur diuerſa pœna ꝓ ſtatutũ à iure cõi: an videat receſſum à pœna iuris cõis? dicit, ꝙ non: niſi appareat de cõtraria volũtate ſtatuentiũ. de qua dt conſtare, ſi in ſtatuto dicat̃, ꝙ vbi nõ eſt determinata pœna in ſtatuto, recurrit̃ de ſimilibus ad ſimilia. & vbi nõ ponit̃ ſimile, recurrit̃ ad ius cõe. ex quo apparet, ꝙ voluit pœnã iuris cõis in ſolidũ imponi. In dubio aũt nõ vr̃ ſublata, qñ poſsit agi: ſed acto ex vno capite, nõ põt agi ex alio, & in hoc omnes concordant ſecundùm eum. ¶ Decimoſextò nota pœnam cõtra rectores, & officiales, qui purè negligunt huiuſmodi ꝓſumptiones. & dicit in nouella poſt Archidia. quòd hanc pœnam incurrunt, ſi non omnes puniunt; quia videtur nil actũ, &c. C. ad Sille. l. penult. & l. ſi quis in graui. §. fin. ad Sille. & peccans in parte, totius reus eſt, vt c. defleat. de regul. iur. ſ. Sed dices. immo videtur de æquitate canonica pœnam peti pro parte, ſi contra fiat, vt c. ſuam. de pœnis. ſed hic loquimur in pœna indiuiſibili, puta excõicationis. In pœna verò diuiſibili (puta pecuniaria) ſi quis implet pro parte, non vr̃ teneri inſolidum. in d. c. ſuam. in caſu verò huius c. etiam ſi eſſet pecuniaria: tamen quia ita concernit inſolidũ punition ẽ vnius, ſicut pluriũ: vr̃ inſolidũ cõmitti, etiã ſi vnũ ex plurib. delinquentibus dimiſerit impunitum. facit ad prædicta l.

si seruus. §. si pluriũ. ff. si quis cau. & l. eadem. §. Cato. de ver. ob. ¶ Decimoseptimò nota, q̃ officiales tenentur, sicut principalis rector, qui non punit delictum. debent enim officiales dominum informare, & incitare quid facere debeat: non dissimulare, & negligere. C. de statuis, & ima. l. 1. & de priua. car. l. 1. §. primatibus. & 86. dist. c. error. & de sent. ex. c. quantò. non ergo puniuntur officiales ex negligentia rectoris, sed ex propria; qa videntur consentire, & principaliter omittendo agere qđ in eis est. Facit optimè l. ciues. C. de appella. vbi glo. dicit, q̃ subditi dicuntur resistere prælatis, si quid iniuste agunt, & instruere debent eos, quid agere debeant. allegat multa iura, quæ probant. & vide quod dixi. s̃. in cap. cum in cunctis. de his, quæ fiunt à maiori parte Cap. & quod dixi s̃. eo. li. & hoc cõsultissimè. de reb. ec. nõ alie. ¶ Dicimo octaua nota, q̃ p̃. mensem à tempore notitiæ computan. tenent rectores, & ciuitas istos tales punire. Sed hic dubitat de trib⁹. primò qñ dicatur ad istorum notitiam peruenisse: vt sic incipiat iste mensis. secundò qñ est possibile istam cãm expedire infra mensem: maximè ad pœnæ impositionem. cũ propter dilationes statutas à iure, appellatas moras iudicij (quæ sunt multæ) videatur exigere longiorem tractũ. tertiò, qñ ciuitas dicatur delinquere, siue negligere, vt hac pœna teneat Quò ad primum dicit Archid. q̃ tunc incipit mensis (& sic peruenire ad notitiam) cum apparet legitimus accusator, & ante non incipit cursus huius mensis. C. de litis contest. Authen. offeratur. Alij dicunt, q̃ incipit iste mensis quò ad pœnæ commissionem per eius lapsum à die renunciationis factæ officiali per officialem publicum, vel priuatam personã, vt l. nulli. C. de iure fisc. l. 1. & l. quidam decedens. §. fi. ff. de admin. tuto. & super hac denunciatione testes recipientur, & diligenter negocium examinabit. 11. q. 3. c. summopere. Nõ ob. q̃ nemo debet sine accusatione damnari, vt c. vt nostrũ. vt eccle. benefi. sine di. cõ. Est enim speciale in hoc crimine, quod simile est crimini læsæ maiestatis, vt in prin. huius c. in illo autem proceditur per viam inquisitionis, denunciationis, & accusationis, vt in Extrau. ad reprimendam. de qua dixi in c. pastoralis. de re iud. Secunda lec. est, q̃ hic loquimur de notitia per famam, p quam auribus iudicis innotuit tale scelus perpetratum: tunc enim incipit currere iste mensis ad inquirendum, & exequendum, vt dictum est. Inducit enim talis fama notitiam de quo s̃. de rescrip. c. cum contingat. in prima glo. & ff. de acquiren. hæred. l. cum quidam. §. quod dicitur. Quò ad scđm, qño. s̃. est possibile intra mensem hanc cãm inchoare, & finire, ppter multas moras, quas habet ordo iudicij. dicit in nouel. q̃ iudex abbreuiabit numerum dilationum, & dies. C. de iud. l. nunquam. & qđ no. s̃. de off. deleg. c. causas. & circa hoc vide, qđ no. Ioan. An. post Inn. in c. vltra tertiam. de testi. & l. 1. ff. de glan. legen. & quod dixi in c. venerabilis. & c. fin. de iudi. Quò ad tertium, qualiter dicatur ciuitas negligere. dicit in nouella, quando collegialiter, & vt commune, communitas ciuium, vel rectores ciuitatis id agunt, vel negligunt. C. de sac. san. eccl. l. iubemus nullã. & ff. de re. iur. l. aliud. §. refertur. vbi de hoc. & facit quod not. de simo. c. dilectus. 2. vbi de hoc. Sed hic qrit, an punita vniuersitate, quæri possit aliquos de vniuersitate puniri. Refert Inno. Ioan. Mona. tenere, q̃ sic; qa quod debet vniuersitas, debent singuli, non econtra. vt ff. quod cuiusq; vniuersi. no. l. sicut. §. 1. & d. §. refertur. nam alia pœna cadit in peccato vniuersitatis, alia singulorum, vt patet in isto c. vbi primò prouidet de pœna singularis delinquentis, & deinde de pœna ciuitatis, vel loci. & verum credo in casu huius cap. vbi sunt diuersa delicta, ciuitatis, vel vniuersitatis, & singulorum: nam vniuersitas ex propria negligentia, siue omissione: & singularis ex delicto proprio. & sic cum sint diuersa delicta diuersum ortum habentia, & contra diuersos: non mirum si punitio vnius alium non liberat; quia nec eundem, diuersimodè delinquendo, vt l. nunquam plura. de priua. deli. Aduerte. hic plenius declarandum occurreret, quomodo vniuersitas posset delinquere, cum nõ habeat animum, sed sit persona ficta & imaginaria: & si potest delinquere, quomodo punietur ex delicto, ex quo singulari veniret imponẽda pœna mortis? dic, vt dixi plenè referendo Barto. in cap. dilectus. de simo. & per eum in l. aut facta. & per Innocen. in c. grauem. de sentẽ. excom. ¶ Decimononò nota, q̃ ciuitas priuatur hic pontificali dignitate, excep. Ro. ciuitate. nam si propter delictum eius puniretur summus pontifex, qñ est Papa. & per consequens priuarentur omnes alij, vocati ab eo in partem sollicitudinis, non in plenitudinem potestatis, vt c. mandata. de p̃sumpt. Sed hic q̃ritur. si est ita, q̃ omnes dependeant ab eo, quare vocatur Rom. Ponti. dicit in nouella. post Ioan. Mona. q̃ dicendo, Bonon. põtifex, dico locum. Sed dicendo Episcopus Ro. dico præeminentiam. est enim vna Ecclesia, cuius sponsus est Papa, & Cardinales sunt filij primi gradus. dat simile de Rege Portugalliæ, qui propter loci eminentiam, vel aliam causam denominatur ab illo loco: nec propter hoc detrahitur, quin sit rex aliorum locorum regni sui. Sed hic q̃ritur. quid importat ista priuatio pontificalis dignitatis per respectum ad locum, de quo loquitur finis cap. dicit in nouella. q̃ episcopale officium quò ad locum illum est sublatum. 15. q. 2. §. est & generaliter. & cap. seq. extincta enim dignitate quò ad locum illum, extinctum est omne id, quod ex ea sequi potest. arg. optimũ. s̃. eod. lib. de hæreti. cap. accusatis. §. porro. in fin. non poterit ergo episcopus ibi exercere episcopale officium. & sic priuatur sine culpa, sed nõ sine cã: de quo s̃. de priuile. c. antiqua. & nisi ita diceremus, priuatio nullius esset effectus, & lex esset imposita verbis, cõtra. o. cõmissa. de elect. s̃. eod. lib. dicit tamen Io. And. q̃ remanent ex ista priuatione dubia, quæ indigerent declaratione. Nam si iste episcopus põt exercere illa, quæ sunt pontificalis dignitatis, per quem tunc exhibẽtur episcopalia: cuius auctoritate, & quo loco, & quæ sit tunc denominatio episcopi extantis: & an ipse eps extra locum, vel in loco quò ad extraneos possit exercere pontificalia? & quid si moritur, an eligatur successor. & ad qđ officium? & qd erit interim de his, quæ sunt iuris ſdictionis episcopalis in nouel. format ista pulchra dubia, & non soluit. exponit autem, pontificali dignitate. i. ordine: nam dignitas pontificalis, & ordo pontificalis pro eodem sumitur. ¶ † Vigesimò nota, q̃ in fine dicitur [q̃ potestas ei affuerit] & c. q̃ punitur ciuitas, quæ non punit suos subditos delinquentes, cũ põt: sicut & quando ipsa principaliter in hoc delinquerit. & sic patet, q̃ delictum in committendo, & omittẽdo p̃t cadere in vniuersitatem. patet ẽt, q̃ quãdoq; ciuitas nõ habet potentiam puniendi tales: & tunc dicit Io. An. post Archid. q̃ cessat tunc illa pœna. ponit exemplum, quando delinquentes sunt adeò potentes: vel tanta est multitudo, q̃ ciuitas (q̃tũ non delinquit) illos punire non p̃t, vel non sine grauiscandalo. vt quia se armis defendunt, vel loci difficultate se protegit: tunc ergo rationabili iudicio nõ dr̃ facultas adesse, si deest. 22. q. 2. c. quæritur. & C. de epi. & cle. l. si qs in hoc. & de his, qui la. l. 1. ¶ † Quæro post Ioan. And. in prin. c. dicitur, q̃ ille perpetuò est infamis, qui offendit Cardinalem, & bona sunt publicata. quæro vtrum ante sententiam sup crimine iste sit infamis, & repellatur ab his, quæ hic dicunt. Item quò ad hoc, vt possit fieri executio sup bonis. respondet notabiliter post Archid. quò ad has pœnas, & quò ad executionem confiscationis sit necessaria sententia saltim gñalis, q̃ declaret illum fuisse talẽ. vt s̃. eo. lib. de hæ. c. cũ scđm. in fi. nã talis snia generalis requritur quò ad corporalem pœnam, & quò ad confiscationẽ bonorum, etiam in crimine læsæ maiestatis, vt Insti. de hære. quæ ab inte. §. per contrarium. & Insti. de pub. iud. §. publica. & ad leg. Iul. maie. l. eorum. ad hoc no. de spõ. c. ex parte. in 2. gl. licèt em in illo crimine læsæ maiesta. & hæresis, & simili quæratur fisco dñium ipso iure sine traditione: sicut monasterio quæruntur dñia bonorũ ingredientis,

dientis, vt no. 19. q. vlt. Auth. si qua mulier. & per Inn. de pro ba. c. in præsentia. & sicut adoptans acquirit potestatem adoptati. vt l. si adoptauero. ff. de precar. tamen in criminibus, propter quæ perdit quis dominium, requiritur sententia saltim in genere, quæ declaret eũ fuisse criminosum, antequàm fiat aliqua executio etiam in bonis, vt d. c. cum secundùm leges. quantùm ad infamiam, de qua hic, dicit sufficere confessionem, quæ in publico iudicio infamat, vt ff. de his, qui not. infa. l. quoniam. & C. de inter. ma. l. si tutor. & intantum est hoc verum secundùm eum quò ad infamiam. nam sufficeret, q̃ ista probatio fit. facta de crimine, vel quòd probatum sit notorium: nam cum certis modis irrogetur infamia. & iste non sit inter illos, non debemus ad hunc casum extendere: quia cum infamia sit pœna, ad odium restringenda est, vt in reg. odia. Item non sunt paria, aliquid esse probatum, & secũdùm probata iudicatum, vt s̃. eo. lib. de officio dele. c. iudex. in fin. & ibi alleg. bona iura ad hoc. sed si ista vera sunt, posses dicere, quid nocebit priuari bonorum dominio, ex quò ante sententiam non auferuntur? respondet, quòd nocebit propter fructus medij temporis, qui debent restitui fisco, vt no. in Auth. de incest. nup. §. 1. Ego dixi hoc esse vtile quò ad alia. scilicet, quòd ad transitum talis pœnæ contra hæredes, & quò ad irritationem factam post tale delictum commissum. & dic vt dixi in d. c. cum secundum leges. circa princip. ¶ Secundò quæro iuxta prædicta. an Cardinalis legatus, contra quem commissus erat talis excessus, possit declarare has pœnas, & in ciuitatem, & in delinquentes: præsuppositò, quòd factũ fit ita notorium, quòd negari non possit: vel quòd vniuersæ viciniæ populus testis est. de pur. ca. c. pe. & 41. distin. c. in sacerdotibus. in fin. Ioan. And. post Archid. arguit primò, q̃ sic: quia cum per istam constitutionem sit lata sententia contra talem, trahit secum suum effectum. & per talem declaratoriam sententiam legati amplius non ligatur. de appella. c. pastoralis. qui enim publicat, non dicitur aliquid de nouo facere. de elec. c. venerabilem. 24. q. 1. c. 2. & 3. c. nouit. de appel. Et per hoc non ob. quòd iste non possit esse iudex in causa. Nam cum factum est notorium, non potest dici iudex, sed potius notificator pœnæ canonicæ: quod potest in causa sua, nec potest recusari, vt d. c. nouit. præterea iste non exequitur suam iniuriam, sed ratione ecclesiæ, vt colligitur ex ver. quis enim locus. ergo potest ipse esse iudex, iuxta no. s̃. eo. lib. & tit. c. 1. & in hoc resident. subdit tamen, quòd vbi reuocaretur in dubium aliud, p̃p quod expediret adhibere cognitionẽ, vt dixi in 18. notab. cum ipse non possit esse iudex, vel cognitor in cã sua. 4. q. 4. c. nullus. melius est id fieri p superiorem ipsius Cardinalis. & caueat, ne notorium dicat, vbi non est. & econuerso caueat ciuitas, ne excusẽt prætextu potentiæ, cum sit potens. s̃. de rescrip. c. cum contingat. & de appel. c. consuluit. ita dicit. quod not. singulariter: licèt enim quis non possit cognoscere de iniuria sibi illata ad impositionem pœnę per snĩam infligendæ: tñ potest cognoscere, & declarare per snĩam pœnam à iure impositam, et super iure, facto proprio: nec probabiliter reuocaretur in dubium, quòd exigeret cognitionem, & examinationem. quod no. ¶ Tertiò quæro post eũ, in nouel. dr̃ hic in fi. q̃ ciuitas eoipso, q̃, cũ posit, non punit excessus huiusmodi, est pontificali dignitate priuata. Sed an cum populo ciuitatis includat diœcesim: vt sit etiam diœcesis priuata? Archid. in quadam additione prosequitur satis prolixè, & tenet, quòd non comprehendat diœcesi. Inducit primò, quia illa sunt diuersa. s̃. de rescr. c. Rodulphus. ỹ. eo. ti. c. statutum. §. cum autem. s̃. eo. lib. & de ver. sig. l. 2. vbi note ciuitatis non venit territorium, ad hoc 63. distin. c. ego Ludouicus. & optimè ỹ. eod. lib. de senten. excommu. c. si ciuitas. pœnalis igitur constitutio puniens culpam ciuium, & habens fines limitatos (s̃. ciuitatis) non debet extẽdi ad diœcesanos: nec suo spirituali patre priuari. ad hoc de reg. iur. c. in pœnis. ỹ. eo. lib. [pœna enim non debet plus extendi] &c. de his, quæ fi. à maio. par. Cap. c. quæsiuit. Præterea prohibitus postulare apud præsidem poterit postulare apud legatum, & procuratorẽ Cæsaris. & prohibitus morari in vrbe, manere poterit in pomerio, vel villa vrbi subiectis, non ecõuerso. ff. de pę. l. mortis §. 1. & §. erit. & de fer. expor. l. cui pacto. & si hoc est verum in pœna iudicis, vt probant iura prælleg. fortius est hoc dicendum in pœna iuris, cũ quo mitiùs agitur, vt l. Celsus. ff. de arb. † Item filius propter casum patris non debet priuari dignitate quæsita ff. de senato. l. fœminæ. & l. emancipatum. nec diœcesi. debet perdere dignitatẽ pp casum, vel delictum ciuitatis. ad idẽ facit. ff. q. mo. vsuf. amit. l. quid tñ. in pr. vbi si hns vsumfructum in villa: & p consequens in fundo ad villã spectãte: pdito vsufructu villę p ipsius diruptionẽ, retinet vsumfructũ in fundo: constat, q̃ p ipsius diruptionẽ, retinet vsumfructũ in fundo: constat, q̃ ita in diœce. sicut in ciuitate episcopus locat cathedram, & exercet episcopalia. s̃. eo. lib. de offi. ord. c. cum episcopus. licèt ergo ciuitas perdat istud ius: per hoc non debet perdere diœce. licèt à ciuitate istud ius fuerit consecuta. ff. de contraria tu. & vti. actio. l. si post mortem. §. fin. In contrarium alle. l. nulli. C. pe epis. & cle. & l. si ex vico. ad munici. & de censi. l. forma. §. qui verò. Item accessorium tollitur principali sublato. de reg. iur. l. accessorium. Tertiò ad hoc respondetur, quòd est verum, quando non potest accessorium per se subsistere: sicut potest in casu nostro. Ioan. Andr. post ista dicit, quòd ista quæstio occurrit Bonon. tempore do. Neapulionis. 1340. & Arch. in addi. hic ipsam prolixè prosequitur: graue tamen tunc fuit, quòd episcopus non exercebat episcopalia in diœc. Bonon. nisi in villa Centi, quæ non suberat dominio temporali dictæ ciuitatis. & vbi etiam diœ. non subesset ciuitati, sicut est Imolæ, & in multis partibus Vltramontanis, esset minus dubium: sed declaratione indigent tã in hoc, quàm in his, quę dixi in 17. notabili. vbi dicit etiam Ioan. And. Barto. examinat istam materiam, vtrùm appellatione ciuitatis contineatur territorium. in qua post eum (tamen breuius) sic distingue. Aut loquimur in beneficijs: & tũc continetur territorium, vt l. 1. §. cum vrbem. ff. de offic. præfe. vr. & ibi no. Aut in alijs actibus, ut vltimis voluntatibus, & aliis. & tunc aut dixit [patria, vel ciuitas.] aut Perusium. Assisium, & si. vel vtrunque. Si dixit patriam, tunc continentur continentia ædificia, vt l. vxorẽ. §. legauerat. de legatis. 3. Quandoque latius sumitur, vt no. C. de nat. lib. l. fin. si dixit ciuitatem. & tunc muris cingitur, vt l. nam quod liquidè §. fi ita. de penu lega. Fallit in casibus specialibus, vt in c. si ciuitas. de senten. excommuni. ỹ. eod. lib. Tertio casu quando dixit Bonoñ. Perusium, & sim. & tunc continentur continentia ædificia, vt l. vrbis appellatione. de verbo. signifi. & d. l. nam quod liquidè. §. quòd si vnus. Quarto & vltimo casu, quando dixit vtrunque: & tunc aut in ciuitate Romana: & ponitur gratia ampliandi, vt no. in d. l. vrbis. Aut in alia ciuitate: & tunc inspicimus quod præcedit. aut præcedit dictio ciuitatis: & sumitur, & finitur muris. Aut nomen, vt Perusium, vel Bonoñ. & tunc continentia ædificia. & hoc secundùm Azo. in l. si seruus communis. de castren. pecul. hoc est verum, quando ciuitas ponitur pro loco. Sed quando ciuitas ponitur pro personis. vt quia dixi [lego huic ciuitati:] vel continebatur in priuilegio. Cõcedimus ciuibus, an contineantur comitaten. videtur, quòd non, vt c. Rodulphus. de rescrip. cũ sua glo. Breuiter ipse dicit, quòd appellatione ciuis continẽtur comitatẽ. licèt appellatione comitatẽ. non contineãtur ciues, vt l. qui ex vico. ad municip. coniuncta. l. ciuibus. C. de municipi. & orgi. lib. 10. Nam idem est dicere ciuem Perusij vt Perusinum. vt l. 1. ad municip. Quando ergo ciuitas ponitur pro loco: tunc muris finitur. sed quando ponitur pro personis: tunc continentur comitatẽ. vt l. 2. de nund. & per ista concludit, quòd quando quis condemnat ciuitatem, videatur condemnare comitatũ. nisi aliud appareat, vt l. ciuitatibus. de lega. 1. & ita in q. proposita videtur dicendum; quia

interdictũ in loco cõcernit personas, vt dicit in c.si ciuitas. videantur etiam interdicti comitateñ. quod non est verum, vt d.c.si ciuitas. Ratio quia talis sententia interdicti concernit nedum homines: sed etiam locum, inquantum nullus potest ibi celebrare. prædicta, & alia vide per eum in d. l. vrbis.

Rub. De pœnitentijs, & remissionibus.

SVMMAE.

1 *Archiepiscopus literas indulgentiarum per totam suam prouinciam concedere potest.*
2 *Confirmatus in episcopum non sacerdos, an possit indulgentias conferre.*

CAP. I.

ROMANA. Tria sunt dicta. primum, & tertium inhibitorium. secundum permissorium, ibi[super benigna.]tertium, ibi[in concedendis. ¶No. quòd quandoque mittuntur quæstores fabricę ecclesiæ Metropolitanæ per diœcesi. suffraganeorum pro eleemosynis colligendis: quod autem sit istorum officium, habes.s̃. tit. de hære. c. vt officium.§.cõpescendi. Non enim debent agere vltra quàm in eorum literis contineatur, quasi legerent per alphabetũ, secundùm Host. per c.cum ex eo.s̃.eo.& quod ibi in nouell. super ver. literis.contra ipsos etiã, & in eorum abusiones est prouisum in Cle.2.e.tit.¶Secundò no.quòd contra impediẽtes istos quæstores non potest archiepiscopus, vel eius vicarius dare dictis quæstoribus potestatem exercendi censurã. Sed contra de c.1.s̃.tit.proxi.Sed ibi loquitur, cum impeditur exercitium iurisdictionis contentiosæ, quam cuilibet est permissum defendere pœnali iudicio, vt l.1.ff.si quis ius di. non ob.hic verò loquitur,cum impeditur in exercitio, quod non habet iurisdictionis executionem,sed charitatiuam sollicitudinem, & exhortationem quò ad quæsta gratuita s̃. de censi.c.ex parte. Est enim opus charitatis, & misericordiæ reparare ecclesias. & licèt hoc spectet ad principes, & religiosos.96.dist.c.fin. non tamen est ad hoc aliquis astringendus. sunt enim ab initio vota gratuita.s̃.de voto. c.magnæ. Non obst.s̃.de his, quæ fi. à præla.c.fi,quia ibi loquitur, quando maior pars Capituli concordat. cui regulæ standum est, eo. tit.c.1.Item ibi loquitur de his,quorũ principaliter interest, & qui ad id tenentur, & qui subsunt archiepiscopo immediatè,quibus totum hoc est commissum,secundùm Host.Io. An.remittit ad c.fin.præalleg.vbi dicit Vincen.tenere,illud, quod ibi dicitur,obtinere, quia Papa id approbat: aliàs nullus compelleretur dare de proprio, nisi vellet; quia tenentur vt singuli: vnde potior est causa prohibentis; quia si tenentur vt collegium, communis mensa habet hoc sustinere,non priuata stipendia. quod dixit Inn. verum, si non esset res ecclesiæ:sed propria canonicorum.de rebus verò ecclesię(licèt singulariter, & specialiter ad illos pertinentibus) poterit archiepiscopus cum maiori parte Capituli pro vtilitate ecclesiæ talia statuere.idem Host.& Abb.vt refert Lap.& vide qđ no.de consti.c.cum omnes.vtrùm aũt illicitè acquisita,& incerta in hunc vsum conuerti possint. dixi post Io. An.s̃. eo. lib.de testa.c.2. vide etiam quod dixi in c. si propter. de rescr.s̃.eo.lib.in repetitione, vbi quæsiui, an capellæ teneantur in fabrica plebis indigentis reparatione, si de se ad hoc non
1 est sufficiens.dic,vt ibi. ¶†Tertiò not.q archiepiscopus põt literas indulgentiarum, & remissionum concedere per totam suam prouinciam. concordat.s̃.eo.c.pe.vbi no.quid iuris de inferiore prælato,an has possit concedere subditis. qđ dic,vt de excess.præla.c.accedentibus. Sed dices.cum remissiones, & indulgentiæ non profint nisi subditis suffraganeorum,vt s̃.eo.c.quod autem.& non possit quis,nisi à suo prælato ligari: vel absolui,vt ibi: non videtur,q archiepś indulgere possit subditis suffraganeorum gratiam; quia non sunt subditi.cum in diœcesi suffraganeorum non possit exercere iurisdictionem, vt s̃.de offic.ord.c.pastoralis. Sol.illa faciebant dubium,quòd non posset.vt d.c.pe.vbi per illud.c.hoc sibi conceditur. extranei verò epi has indulgentias non concedunt. quia siue sint de foro pœnitentiali, siue iurisdictionis, in subditis alienis, & alieno territorio exercere non possunt. vt c.qđ autem. vide tñ quod circa hoc dixi in c.cum ex eo.in 8.no.Sed nunquid suis subditis conferentibus in opere construendo in aliena diœcesi possit proprius epś indulgentias,& remissiones istas concedere.Notabilis est quæstio, & originaliter Oldr.cuius dicta retuli in d.c.quod autem.& cõclusi post eum,q non possit:rõnes,& motiua ibi vide.& c.postulasti.de so.compe.in repetiti.¶Quæro post Ioan.An. Archiepś pro fabrica ecclesiæ suæ mittit indulgentiam per prouinciam: sed suffraganeus,vel ipsius officialis non permittũt illam proponi absque aliqua causa: & patenter impediunt: vtrùm possit exercere? videtur,q sic: cum ptãs eorum verſetur circa exhortationem, de qua sequitur. aliàs esset delusoria contra.c.ex literis.de offic.deleg. Non ob.iste tex.quia fateor non habere ptãtem in subditos suffraganeorũ, de quibus tex. loquitur. vnde si non habent, non possunt dare quę storib.ptãtem. 10.q.7.c.Daybertum.& de iurepatr.c. quod autem. sed in ipsum suffraganeum,vel ipsius officialem bene habet potestatem. & de hoc loquitur quæstio. Non ob.equi paratio, quam hic facit tex.de suffraganeo, & subditis: quia æquiparantur in hoc,q à neutris pñt exigi: sed si delinquũt,
2 sunt impares,vt prædixi sĩ eum in nouel.¶†Secundò quæro. vtrùm confirmatus in epm non sacerdos possit concedere istas indulgentias. Arch.hic,q non. nec etiam Ca. se.vac. In contrarium alle.eo.lib.de sup.neg.præla.c.epś. & c.ecclesiæ.vbi dicitur,q Cap.se.vac.administrat in spiritualibus.Io. An.remittit ad no.per eum in c.accedentibus.de excess.præla.ibi refert opi.quorundam dicentium, q confirmatus non consecratus, & etiam non sacerdos has indulgentias dare possit; cum sint iurisdictionis,quę competit tantùm confirmatis,vt c.quod aũt.eo.ti.coniuncto.c.transmissam.eo.tit.de elec. Alij dicunt contrarium. s. quòd non possit: cum indulgentiæ ex potestate Clauium procedant, & per eas pœnitentiæ eneruentur. s̃.c.cum ex eo.& sunt ordinis epalis.quod patet,quia qñ de epis in iure fit mentio, de episcopis loquitur, vt d.c.seq.& sic non de electis.refert ibi opi. Hostien. dicentis,q confirmatus in epm non sacerdos non potuerit eas cõcedere.poterit tamen alij epo ad suam ecclesiam descendenti dare istam licentiam indulgendi suis subditis: sicut ipsos posset ordinare de eius licentia.de elect.c.suffraganeis. patet tamen de consue. electos non presbyteros has indulgentias etiam presbyteris faciendas committere, maximè qñ prædicant.qđ dicit irrationabile:cum fori sacerdotalis sit pœnitentias imponere, & minuere. Refert etiam opin.Franc.Vercel. dicentis,q confirmati in epos etiam si sint presbyteri has indulgentias dare non pñt.nam & si dubitari poterit, vtrũ concedere indulgentias sit ordinis epalis: negari non potest,q n sit ordinis sacerdotalis.sed illa,quę sunt sacerdotalis ordinis, non vr posse cõcedere, vt simplex sacerdos, postq̃ est in episcopum confirmatus,per c.quod sicut.de electio.Nam sic videretur decrescere contra.c.licèt.de transla.& c.legimus.93. dist.& eadem rõne dicit idem de benedictione fontium,vnctione infirmorum,& si.Sed dicit Io.An. in c.accedentibus, q licèt de archiepo non habente pallium habeamus expressum, q ante consecrationem per benedictionem impediatur in officio epali,vt d.c.quod sicut.nõ tñ habemus expressum, q impediat in officio presbyterali, nec hẽt rationem: aliàs nec

nec eucharistiam conficere potuit,facit 74.dist.cap. gesta, & c.oneratus.C.de digni.l.licèt.lib.12. Ex prædictis concludit ibi Io.An.q Capitulũ sede va.non dat literas indulgentiarũ; licèt quidam sentiant contrarium,vt hic refert Archi. ad materiam vide quod no.in Cle.literas.de hære.in glo.hęc litera, ita dicit in nouel.in d.c.accedentibus. vbi tamen format tria contra.q concedere indulgentias non sit ordinis epalis. primò,q inter illa non numeratur in c.quamuis.68.distin.secundò, quia epalis dignitas nil addit,vt c.2.de transla. tertiò,q talia per inferiores possunt præscribi, vt d.c. accedentibus. quod non posset, si esset episcopalis ordinis, vt c. quantò. s̃. de consue,Sed respondet,vt ibi per eum.

SVMMAE.

1 *Subditus de licentia episcopi potest sibi confessorem eligere.*
2 *Consuetudo an valeat,quòd subditus eligat sibi confessorem sine licentia superioris.*

CAP. II.

SI episcopus. Ponit dictum, cuius rationem
1 cundò consue.reprobat,ibi[nulla quoque.]¶††Not. q de licentia episcopi potest subditus sibi eligere confessorem. & de subdito immediato (sicut sunt presbyteri, & rectores ecclesiarum) tex,planè procedit: quia tenebantur adire episcopum super hoc,cum alij nõ subessent: sed de subditis mediatis epo (puta parochianis alicuius rectoris)an epś hanc licentiam dare possit? videtur,q non; quia non potest ius subditi auferre sine causa. Gl.in contrarium,quam not.& adde Cle.religiosis.de priui.in gl.puto.¶Secundò no.q põt committi electio confessoris arbitrio confitentis. Similiter dari põt licentia gñalis sacerdoti super confessionibus audiẽdis: cum eadem sit ratio, quæ sequitur. facit Clem.dudum.§.per huiusmodi. de sepul. istam tñ licentiam non põt dare vicarius gñalis episcopi sĩ Host.qui hoc no.in summa.eo.titu.§. cui confitendum. in 3.col.ver.quid si epś.Item vnica electio ne consumetur hæc licentia. vide quod no. de præben.c.non põt. in nouel. Cautela tñ est,q exprimatur,q quodcunq; vo
2 luerit intelligere. ¶††Tertiò not.in §.nulla quoque.q non valet consuetudo, q subditus sine superioris sui licentia sibi eligat confessorem. Ratio est; quia (vt dicit glo.) esset onerosa ecclesijs,à quibus debet tale percipere sacramentum. Onus autem patet per sequentia. quia qua ratione hoc posset primò parochialis, posset & vlterius. Et est ratio.quia prælato dicitur Prouerbio.27.Diligẽter agnosce vultum pecoris tui, tuosq; greges cõsidera. hoc aũt non posset,si se ad alios conferendo,posset sibi eligere cõfessorem, sĩ Io.And.in nouel.

SVMMAE.

1 *Indulgentiæ debent concedi cum causa.*
2 *Episcoporum pluralitas concedentium indulgentias, an inferat pluralitatem indulgentiarum.*

CAP. III.

INdulgentiæ. a††No.q indulgentiæ debent concedi cum cã. & sumitur indulgentia multis modis. quandoque demonstrat remissionem pœnæ: quandoque concessionem gratiæ: qñque dispensationem: qñq; ius cõe: qñq; ponitur pro vacare, siue operam dare, vt in iuribus hic alleg. in nouell. post Archid.
1 ¶††Secundò not.q pluralitas eorum indulgentias concedẽtium non infert pluralitatem indulgentiarum: sed vna indulgentia censetur à pluribus concessa.Contrarium, dicit Ioan. And.ante istam compilationem frequentabatur. dicit enim se vidisse literam cum 20.episcoporum sigil.pendentibus.& præconizabatur postea indulgẽtia de tot quarantaneis,quot fuerant epi. cuius contrarium hic est decisum. Sed vr, q non debet, nam plus debet valere indulgentia à pluribus episcopis data. 11.q.1.c.palam. Sol. ista rescriptio procedit à constitutione Ecclesiæ propter abusum, & fraudes,quæ fiebant, vt hic in nouel.in c.cum ex eo.s̃.eo. ¶Tertiò no.q iste text. dum dicit de indulgentijs,quæ ab epis conceduntur. dat intelligere,q inferiores concedere ipsas nequeunt.& de archiepis,episcopis,& legatis,q possint eas concedere suis subditis. tenet hic Archid. Alij dicunt, quemliber sacerdotem posse concedere indulgentiam. Non obs. c.accedentibus.de excess.præla.Nam aliud est dare literas indulgentiarum (quod est iurisdictionis) aliud in absolutione pœnitentiæ prouidere diuersos modos liberandi à pœnis.quod est tantùm officij sacerdotalis,sĩ Inn.qui etiam dixit,& bene,q licèt restricta sit hæc potestas in indulgentijs,quæ fiunt publicè: non tamẽ fuit restricta in foro pœnitentiali; quin possit annos,& dies (prout vult) indulgere: dumtñ hoc discretè faciat. & ita hic Arch. Et post eum in nouel. quæro, si epś dedit indulgentiã: vtrum erit particeps ipsius? videtur,q non [quia in sua cã] &c.vt l.1.C.ne quis in sua cã. Item in gñali sermone non includitur persona loquentis.l.inquisitio.C.de sol. Item nullus potest se absoluere,vel ligare,vel esse iudex suiipsius, vt l.pe. ff.de arbi.24.q.4.c.11.alleg.Arch.quædam iura in contrariũ, cui standum est,sĩ quoddã theologos: dicunt enim absurdũ, q ipse sit deterioris conditionis,quàm alij: quia sic officium suum sibi esset damnosum,contra.c.cum non deceat. de ele. s̃.eo.lib. vbi concludunt, q licèt sibijpsi principaliter indulgentiam impartiri non possit: concessa tamen alijs vti poterit. Subdit Arch. q vtrùm illa opinio vera sit,nouit,qui nihil ignorat.Ego credo verum,quando concesit indulgentiã, vt prælatus, & eius est particeps,vt priuatus.& sic diuerso iure. quod est permissum,vt in simili not.supra de electio. cap. cum inter vniuersas. Item quædam in consequentiam concessa sunt, quæ aliàs principaliter, & directè prohibentur, vt l.quædam.ff.de acquiren.rerum dominium,& cap.ex hominis. de iure patr.præterea etiam ad rem meam emendam admittor propter communionem, quam in ipsa habent alij, vt l.q si vno.§.fi.ff.de in diem adiec.¶Secundò quæro: vtrũ Papa, vel epś possit sibi remittere pœnitentiam per confessorem iniunctam. Tenet in nouel.post Archid.q non.de pœni. dist.5.c.1.vltra mediũ, ibi[ponat se oĩno.]&c.subdit,q pœnitentiam ab epo iniunctam non põt sacerdos remittere: sed bene econuerso epś põt remittere pœnitentiam iniunctam à sacerdote.19.dist.c.inferior.¶Tertiò quęro.vtrũ sępius iterans actum, pro quo data est indulgentia in vna die, totiens habeat indulgentiã.Tenet post Arch.in nouel.q sic.¶Quartò quæro. si in dedicatione concurrunt archiepś, & epś,& q libet annum dat.Tenet Host.q prouinciales habebunt annũ. Subditi episcopi biennium.quod non placet hic Io.An. Qui remittit ad nota.per eum in d.c.cum ex eo.¶Quintò & vltimò quæro de quęstione,quam disputat glo.3.Dicitur in tex. quòd si in concedenda indulgentia est excessus modus Concilij generalis,non obtinet firmitatem. Sed nunquid valebit vsque ad legitimum modum? Tenet primò pluribus rationibus, quòd sic. Idem Archid. qui alleg. alias rationes, & iura de quibus hic in nouel. & subdit opinio. aliorum tenentium,q in nihilo valeat: & hanc in nouel. refert. tenet Ioan. Mo.q propter indiscretionem dantis,contra consilium facẽtis,iure non debet consequi quod intendit.ff.sol.mat. l. si ab hostibus. secundo respondeo. nam cum illa remissio sonet in gratiam, pp facientis peccatũ tota est indebita. Nam in facto aĩæ reus in vno,reus est in oĩbus quò ad gratiam,qua priuatur.ex.de reg.iur.c.desleat. Rationes gl.pro parte alia magis vrgent: vnde Doc.legistæ formant q.in simili in sentẽtia, in qua erratum est in calculo, vtrum valeat,saltem vsque ad summam,in qua non fuit erratum.glo.in l.1.C. de erro. cal. innuit,q in totum non valet:quia sna est indiuidua. vnde nõ põt valere pro parte, vt C. quando prouo. non est necess. l. certa ratione.contrarium gl.in l.2.C.de re iu.sa.But.dicit,q in diuersis causis sentẽtia potest pro parte valere.In alio verò

rò esset nulla.ff.famil.hercis.l.quædam mulier. Sed in eodem capitulo refert.aut continet quid diuiduum, vt quantitatem: & tunc tenet,quatenus non est erratum. Aut continet quid indiuiduum,vel quod explicari nequeat pro parte.& tunc nõ valet in aliquo, vt l.in hoc iudicio.famil.hercis.do. Cy.in d.l. 1.tenet simpliciter, quòd in totum sit nulla: quia secundùm eum sententia de se est quid indiuiduum. Do.Bald. nihil firmat, sed tantùm recitando pertransit, distinguendo vtrum contineat vnum, vel plura capitula, vt probatur in simili per no. in c. fraternitatis. de hære. in nouel. & in c. cum inter.de re iud.vbi etiã de hoc in simili.¶Extra quæro. Quidam veniens de curia Romana portauit secum quasdam falsas literas apostolicas, per quas porrigentibus manus adiutrices in certo opere construendo certa erat indulgentia concessa,& remissio peccatorũ:post magnũ populi cõcursũ apparuit lras falsò fabricatas.quæro,an qui in opere illo porrexerunt manus adiutrices,sint consecuti indulgentiã?vr,q̃ sic pp cõem errorẽ,qui idẽ,qđ veritas,operatur,vt l.Barbarius. de off. pfi. Deus.n.nõ ex opib.iudicat: sed ex corde.22.q.5.c.qui periurat. Item cor interrogat, non manum. & non tm̃ cõsiderat quæ fiunt, sed quo aĩo fiant. 14.q.5.c.fi quid.& 15.q.6.c.fi à sacerdotibus.& dicit beatus Isido. q̃ ex intentione aut probatur bonum,aut probatur indignum. vnde Gl. Mat thęi.12. Thesaurus est cordis intentio, ex quo iudicat Deus opera. sic dicit lex,q̃ voluntate,& proposito maleficia distinguuntur. vt l.qui iniuriæ.ff.de fur.& c.cum voluntate.de sent. excommu.In contrarium facit; quia veritas opinioni præfertur.8.dist.c.veritate.& c.consuetudo. & C. plus valere quod agitur.in Rub.& nigro. Ad hoc.de absolutionibus.eo. tit. ibi [ex deceptione multiplici aliarum.]& c.dudum. de elect.ibi damnabiliter sunt deceptæ. Istam partem tenet Oldr. q.70. Non obst.quòd Deus non iudicat ex operibus,sed ex intentione: quia verum est quò ad hoc,quòd actus iudicetur bonus, vel malus: meritorius, vel non. Sed quantùm ad quantitatem pœnæ, vel præmij non consideratur opinio,vel intentio: vt secundum illam,pœnã,vel præmiũ quis consequatur, sicut ipse credebat. Sed veritas,vt l.eum qui.§.fi iniuria.ff.de iniur.& de fur.l.vulgaris.§. si quis ęs.& dixi de illa q.plenius. s̃.eod.c.quod autem.

ADDITIO.

a ¶ Indulgentiæ.Addes,quòd strictè interpretari debent.Innoc.& Host.in c. licèt.de transl.Bald.in Marg.versi.indulgentia.& in l.humanitatis. 10.q. C.de impub.& alijs sublatitu.

Rub. De sen. excom. suspen. & interdicti.

SVMMAE.

1 *Sententia excommunicationis dicitur medicinalis.*
2 *Excommunicatio,suspensio,& interdictum pari passu ambulant.*
3 *Episcopus si suspenditur à pontificatibus,& postea cũ illis celebrat, an sit irregularis.*
4 *Suspensus si benedicat nuptias,an sit irregularis.*
5 *Homicidę si moniaci celebrantes sunt irregulares.*
6 *Fornicator notorius dicitur à canone suspensus.*

CAP. I.

QVM medicinalis.Primò posuit procemium. secundò statutum circa excommunicationem ferendam,ibi [quisquis.] tertiò pœnã non seruantis, ibi [si quis.] quartò aggrauat,vel pœnas addit,ibi [superior.] quintò statutum prorogat ad pœnã suspensionis,& interdicti, ibi [& hæc eadem.] & cautos reddit illos, qui pœ
1 nam incurrunt,ibi [caueant.] ¶†No.quòd sententia excommuni.dicitur medicinalis, non mortalis: dummodo contra quem lata fuerit,non contemnat.& declarando dic post Ioã. q̃ medicinalis dicitur ex parte proferentis, & ex parte patientis. Nam proferens ad medelam animæ, non ad mortẽ, debet intendere. 11.q.3.c.audi.& debet esse peritus,& sollicitus, & traditiones artis canonicæ obseruare. de ætate, & quali.c.ad aures. Ex parte etiam patientis dicitur medicinalis: quia confusus ex eo,quòd se vitari videt, facilius reuerti tur ad ouile,vt d.c.audi.& s̃.de excep.c.pia. Sed opponitur, quòd non sit medicinalis,sed mortalis. 11.q.3.c. episcopus. vbi dicitur, q̃ propter excommunicationem quandoq; quis moritur citius. Sed illud contingit propter contemptum, vt hic in tex.tunc enim non iudici, sed suæ rebellioni, & duritiæ imputatur. de homici.c.tua. & c.postulasti. Similiter nõ ob. quod alibi dicitur [animam tollere.] 24.q.3.c.1.& 2.q.3.c. nihil.debet enim intelligi,nisi per satisfactionem reconcilietur Ecclesiæ.Conclude igitur, quòd est medicinalis in agente,qui rectè operatur, & in patiente, qui humiliter inclinatur. econuerso etiam mortalis est in quolibet ipsorum se taliter nõ habente. Ex quo beatus Tho.4.Senten.distin.18.sub artic.Credo quòd aliquid deficiat.& etiam in eo.Idem dicitur fieri. dicit,quòd prælatus medicus,qui videt hanc medicinam (tamen quòd non recipiatur appellatio)delegans absoluere potest,vt d.c.pastoralis.secundo respon.si autem nõ fuit appellatus: aut excommunicauit ante diffinitiuam, vel post: sed annus non est lapsus. & tunc ad eum sit remissio, vt hic.& de offic.deleg.c.prudentiam.§.cæterum. Aut excommunicauit post diffinitiuam, & annus est lapsus: & tunc nil põt sine noua cõmissione. de offic. deleg. c. quærenti.qualitercunque tamen delegans absoluat per se, vel alium, tenet absolutio.de offi.or.c.ex parte.& s̃.eo.c.cum pro causa.quia delegatus nil habet proprium.de offic.eius,cui man.est iuris. l.1.§ qui mandatam.ff.de iudi.l.iudicium. & de offi. deleg.c. cum olim. ¶Decimo no.q̃ superior condemnat iudicem nõ seruantem formam huius c. in omni interesse. & dicit Ioan. An.q̃ hoc interesse probabitur per iurm,cum surgat ex maleficio.de quo per Host.in sum. de senten. excommu.§. quis sit effectus.sub §.sed quia aliquotiens. Idem no.in d.c. facer. super ver.isto interesse.& vide quod no.de foro compe. c. di lecti.& s̃.de eo,qđ me.causa.& l.fi quando.C.de iniu.& ff.qđ vi aut clam.l.semper.§.interdicto. Aduerte tamen, quòd iudex iudicans per imperitiam,tenetur ex quasi delicto.vt Insti.de ob.quæ ex quasi delic.na.in princip. Sed prædicta iura loquentia de probatione interesse contra dolosum, loquuntur, cum quis conuenitur ex dolo, vel delic. & sic casus non videntur similes. Nisi dicas, q̃ in casu huius c.iudex,qui trãsgreditur istam formam, potuit dici in dolo: quia error iuris est lata culpa,vt l. liberorum. §. notatur. ff. de his, qui no-
2 tan.infa. ¶†Vndecimò not.in ver.& hæc eadem. q̃ excommunicatio,suspensio,& interdictum pari passu ambulãt quò ad solemnitatis obseruantiam. & dico, q̃ propriè loquendo homo suspenditur:sed non interdicitur, nisi impropriè.de re lig.do. c. cum dilectus. loca verò propriè interdicuntur, vt de sponsa.c.non est.licèt in pœnam personarum,quæ delinquunt, & non loca.in Auth.de mã.prin.§.oportet. coll.3.Io. An.in nouel.enumerat hic. 10.in quibus ista tria conueniũt. & 9. in quibus differunt. Primò conueniunt; quia forma huius cõstitutionis in ipsarum qualibet est seruanda. Secundò, quia in his trib.præcedens appellatio tuetur appellantem: sequens non. de appell.c. ad hoc qm̃.& c.pastoralis. Tertiò,qa neutri debẽt celebrare diuina,ex quò sunt interdicta.de cle. excom.c.1.& c.postulasti. §. fin. Quartò quia vtranq; sniam dẽt præcedere monitio.de appel.c.reprehensibilis. Quintò quia vterq; iurat,antequàm absoluat:& in vtroque potuit fieri absolutio ad cautelã.s̃.c.venerabili.Sextò quia vtraq; snia ẽt à superiorib.est seruanda.de off.or.c.cum ab ecclesiarum. Septimò,qa neuter,durãte snia,eligere,vel eligi,vel testificari potest.de consue.c. cum dilectus. & de ele. c. cum inter. & de excep.c.apostolicę.et de testib.c.veriores.in fi.il 2. Octanò,

no quia non debet superior de ipsis aliquid disponere,partibus non vocatis. s̃. eo.li.c.Romana.§.fi. de appel. & j̃.e.c.Romana.etiam in prin.Nonò quia speciales filij Apostolicæ sedis nulla istarum sententiarum possunt ligari.j̃.c. veniens.& in priuilegijs solent illa misceri.s̃.eo.lib.de priuile.c.1. Deci mò,quia omnia comprehendit appellatio censuræ. de ver.signi.c.quærenti. Differunt etiam, vt prædixi in 9.dif.primò in participatione.nam cum suspenso, vel interdicto licet participare,nisi participatio esset specialiter interdicta.ff.de feri.l. modis.& de seruis expor.l.cui pacto. cum excõmunicato nõ licet.qđ me.causa.c.sacris.Secũdò quia effectus excommunicationis latæ non potest suspẽdi: reliquarum sic. de quo plenè in c.ad hæc quoniam.de appel.Tertia differentia patet.j̃. eo.c.quia periculosum.Quarta patet.j̃. eo.c.præsenti.Quinta.j̃.eo.c.Romana.ad fi.Sexta & septima.j̃.e.c. fi.§.fi. & §.in festiuitatibus.Octaua,quia excommunicatio non fertur pro aliena culpa.23.q.3.c. si habes. sicut interdictũ. & suspensio j̃.eod.c.fi sententia.& 17.q.3.cap. miror. conueniunt etiam in irregularitate contrahenda propter celebrationem diuinorum. Nam q̃ò ad hoc non est differentia inter illa secundũ Inno.Host.& Archi.Sicut.n. prohibiti sunt excommunicati: ita suspensi, & interdicti. Et sicut in excommunicato requiritur contemptus, vt iudicetur irregularis: sic in suspensis, qđ probant canones alleg.in gl.pe.quorum vnus dicit [ausi fuerint.]alter dicit[præsumpserint.]vnde ignorantia,si est probabilis,eos excusat.si est crassa, & erronea,non excusat: sed reddit eos habiles ad dispensationem.de cleri. excom. ca.ad apostolicæ.& cõsuetudo habetur,q̃ cum talibus, qui Claues non contempserunt, legati de latere dispensant secundùm Ioan.Andr.hic in nouel. ad fi. ¶ Vltimò quia hic dicitur, q̃ suspensi,qui immiscent se diuinis,sunt irregulares. Quæro: vt rum hoc sit verum in qualibet specie suspensionis. Nam multæ sunt species suspensionum, de quibus in Cle.cupientes.de pœni.& breuiter. quot sunt actus humani, tot sunt suspensiones;sicut ieiunium abstinẽtia est cuiuslibet rei edibilis, vt no. in 1.c.de obser.ieiu. ad propositum ergo vtrũ quilibet se immiscens diuinis post suspensionem sit irregularis in qualibet specie suspensionis.dic, q̃ non: sed solum cum suspenditur à diuinis,siue ab officio,vel executione officij,vel à celebratione missæ,vel ab alio quolibet huiusmodi. taliter enim suspensus est irregularis,si contra interdictum faciat,vt hic.& s̃.eo. lib.c.cum æterni.de re iudi.& 11.q.1.c. Si quis episcopus dãnatur.Si ergo suspenderetur ab aliquo actu, qui non sit cum celebratione diuinorum,vel sacramentorũ collatione(vt magister à magisterio:doctor à doctoratu: vel is, cui competit collatio doctoratus, ab eius collatione, de magistris.c. cum sit.in Cle.)Electo r,collator,præsentator, aduocatus, procurator,notarius, vel similes personæ in contrarium faciendo nõ sunt irregulares, vt dicunt Inno.& Host.in c.fi. de ex. prælato.& Io.Cald.in c.si celebrat.de cleri.excom. mi.in commento.Contrahitur ergo irregularitas,cum ordinati suspensi, vel interdicti immiscent se diuinis officijs, sicut prius, vt hic dicit litera.& habet locum in quocunq; etiam per psalmistam. vt s̃.de cleri.excom.mi.c.2. & hoc tenet Host. Idem intelligę,q̃ immiscęant se agendo:secus si audiendo.vnde clericus excõicatus,vel interdictus audiendo diuina, non est irregularis;quia hoc non reperitur prohibitum,ergo &c.& hoc tenet Ioan.Calde.per Inno.& Abb.in d.c. si celebrat. Item per hoc dixi,q̃ agens in suo officio,sicut prius, incurrit irregularitatem. collige, q̃ suspensus carens ordine, cuius officio se immiscet,non est irregularis.vnde si acolitus dicit epistolam in apparatu subdiaconi: vel subdiaconus dicit Euangelium, vel diaconus Missam.& sic de singulis, non incurrunt irregularitatem,sed tenentur pœna falsi: sicut ille, qui gerit se pro milite,vel doctore,cum non sit,vt ff.de falsis.l.eos qui.§.fi.& s̃.de excessi.præla.ca.illud. & magis iste delinquit, quàm ordinatus celebrando post depositionem, vel suspẽsionem:cũ quo solus Papa dispensat.de cleri.excom.mini.c.2.Spec. tamen tenet, scilicet quòd nullum habens ordinem, celebrando efficiatur irregularis.vt no.in Spe.ti.2.§. nũc de epo. ver. 18.sed ista est spẽs irregularitatis diuersa ab illa, quæ cõtra hiit ratione pdicta;scilicet q̃ suspẽsus,vel interdictus in suo ministret officio,sicut prius.prædicta etiam sunt vera, quando quis est suspensus à diuinis.Sed si interdictum, vel suspensio indefinitè profertur:videntur prohibita, quæ competunt ratione ordinis,seu iurisdictionis.de consess.præb.c. quia diuersitatem.& de consue.c.cum dilectus. vnde nõ potest excommunicatus suspendere,beneficia conferre,& cetera similia.de quibus de elec.c.transmissam.nec in ordine aliquo celebrare.suspensus autem ab altero ex eis. (puta à iurisdictione) potest exercere, quæ competunt ratione ordinis, & econuerso.& licèt suspensus ab ordine celebrando sit irregularis: non tamen suspensus à iurisdictione ipsam exercendo irregularis efficitur: quia iurisdictio exercetur sine ordinis executione.quando tamen illud, quod est iurisdictionis, habet admixtum ministeriũ ordinis.puta absoluit excommunicatus cum solemnitate, dicendo psalmum, & orationes cum seculari,& alia, de quibus habetur. 11. quæstio. 3.c. debent. & c.seq.& hoc casu est irregularis, vt no.Inn. & Host.in d.c. finali. vbi dicit, q̃ talis absolutio est ordinis. & idem in sim. hoc etiam no.Spec.ti.2.§. iuxta. vbi quid de absolutione. & in ver. quid si excommunicatus. Idem dicit in baptizante so
3 lemniter cum vestibus ad hoc deputatis.aliàs secus. ¶†Etiã reuocat hoc in dubium Ioan.And. si epus suspenditur à pontificalibus,& postea cum illis celebrat:an sit irregularis?dicũt qdam,& fortè non malè,secundùm Inno.q̃ non qa hoc iure cauetur.ergo &c.j̃.eo.c.is cui.& hoc tenet Spe.in ti.2.§.iuxta.ver.qd si qs epus. Item põtificalia non sunt de substantia ordinis, vel officij, qa sine eis quodlibet officium fieri potest. Quid ergo,si talis consentiat,vel ordinet? secundùm illos, q̃ dicunt,q̃ epalis non est ordo,non erit irregularis. Sed Host. tenet,q̃ sit ordo,remittens ad no.de sacra vnctione.cap. immo.post princ.& in proœmio sexti libri. Talia autem(scilicet ordinare,& consecrare sine pontificalibus)expediri non debent.& rõne epalis ordinis competunt, vt not. de elect. cap. quod sicut.§.penul.& de auct.& vsu pal.c.1.Breuiter tenet in nouel. q̃ non sit irregularis, probans,q̃ sacerdotium maius est reliqs sacramentis: cuius consecratio superaddita facit eum sacerdotem magnum in hoc, q̃ sacerdotium alijs cõferre potest.non differt ergo eps à sacerdote specie:sed sicut maius,& minus;per quod concludit, q̃ suspensus à pontificalibus,non est suspensus à diuinis:sed ab additamento ad diuina.Cõclude ergo,q̃ suspensus à diuinis si facit illa, quæ non sunt alicui ordini deputata,nõ incurrit irregularitatẽ. puta si mensam benedicat,dicat oões pro itinerantibus, vel naui gãtib. vel qd simile. ¶ Quid dices de bñdictione aquæ.Inn. & Host. dicũt, q̃ fit populo cũ solẽnitate, & certo ordini est annexa;& ideò secus,vt ipsi no.in d.c.fi.de excess.pla.De benedictione,quæ fit populo,dicit idem,si fiat solemniter,dicõdo: Sit nomen Dñi benedictũ. ad hoc.25.dist.c. ecclesiæ. & Cle. cum archiepo.de priui.secus de illa,quæ fit itinerando: quia certas non habet orationes: sed est tantùm quoddam signũ Crucis, quod nemini videtur prohiberi. 11.dis.c. ecclesiarũ.
4 ¶ † Quid de benedictione nuptiarum?dicit, q̃ irregularitatẽ inducit: qa ordini sacerdotali est deputata.23. dist.c.fi.& de secundis nu.c.1.& 3.& prohibita sacerdoti non parochiali:immo religioso imponit pœna.de priuil.c.1.in Cle.¶Quid de inducentibus mulieres in ecclesias post partum. dicit Io. Cal. q̃ non videtur habere certum officium, neq; est certo ordini deputata talis introductio. nam sola introire posset. de purifica.post par.c.immo.¶ Secundò principaliter: vtrũ omnis suspensus à diuinis,ingerens se suo officio,sicut prius, incurrat istam irregularitatem? Ad hoc dico, q̃ quis suspenditur à diuinis,quãdoq; à sacerdote, siue à Deo propter pec

catum

catum: quandoque ab hoīe: qñque à iure. Si à Deò, aut pp ta
le peccatum, qđ impedit executionem post peractā pniam.
exēpla ponit Host. de renun. c. nisi. §. propter conscientiā. &
tunc est irregularis. Aut pp aliud peccatum: & tunc non, sm
Inn. & Host. ergo homicida, & simoniacus in ordine celebrās
contra prohibitionem tituli de cleric. exc. mi. in contem-
5 ptum clauium. † Item falsarius literarum apostolicarum.
Item hæretici, & similes sunt suspensi à Deo. & canon addit
prohibitionē suā: vnde celebrādo sunt irregulares. Secus in
alijs peccatoribus, qui licèt sint suspensi quò ad se: à Deo ta
men, cum suam suspensionē canon nō arceat præcisam, vel pœ
nalem, celebrando non sunt irregulares, cum hoc non repe-
periatur expssum. & de hoc in Spe. tit. 2. ver. sunt quoq;. Si ve
rò suspenditur à sacerdote in foro pœnitentiæ tm (qđ pōt, vt
patet 26. q. 5. & 6. per totū) melius est auctoritate ipsius ab-
stinere, quàm propria: licèt & ppria possit. de pœni. dist. 1. §.
Facilius. & no. de sen. exc. c. si quem. tunc celebrādo nullam ir
regularitatem contrahit: quia nō reperitur prohibitum. 11.
q. 3. c. euidēter. & est ideò, quia pœna, vel prohibitio fori pœ
nitentialis non porrigitur ad contentiosum. immo qñq; con
traria mandat. Idem iudex diuerso respectu in illis duobus
foris, vt patet de restit. spo. c. literas. ad fi. & de spon. c. cum in
tua. qñque suspenditur ab hoīe, vel à iure. & tunc contrahit
irregularitatem celebrando; vt hic. & s. eo. li. de re iudi. c. 1.
Ad vnum tamen circa interdictos, vel suspensos aduerte: qa
prohibitū est eis celebrare, & agere in suo officio, sicut prius
puta intrando chorum cum alijs, legendo, vel cantando. tūc
enim locus est irregularitati, vt c. si quis epūs. 11. q. 3. dicere āt
secretò officium, non vt officiantes, sed vt debitum persolvē
tes, bene tenentur ēt excommunicati: aliàs pœna præstaret
immunitatem. quod esse non debet. ff. de inter. & relega. l. re-
legatorū. in fi. & ita hic in nouel. super ver. diuinis. vbi dicit.
excommunicatus minori, si celebrat, nullam irregularitatem
6 incurrit. ¶ † De notorio fornicatore,a & simoniaco; qa sunt
a suspensi à canone, secus dicunt quidam. de quo in d. c. fin. de
exc. præla. ista pro parte hic vide ex no. in d. c. si celebrat. per
Io. Cal. in commento. & alia ibi dicit. Hic quærit Lap. quare
Ecclesia statuit, ꝙ ligaret iniusta sen. excom. Nam per hoc vi
detur concedere prælatis materiam fœuiendi in subiectos: di
cit, ꝙ ratio fuit, vt claues Ecclesiæ in maiori reuerentia habe
rentur, dum timent homines iniustas sniās. & vt sic per metū
cresceret cognoscentes se ligatos iniusta snia quò ad Eccle
siam militantem, non quò ad triūphantem. s. eo. c. à nobis.
il 2. eadem ratione statuit iugum graue ferendum. 29. dist. c.
in memoriam.

ADDITIO.

a ¶ Fornicatore. Adde Ang. in Authen quomodo oportet episc. §. qui de bo.
col. 1. Tamen potest interesse electionibus, Inn. inc. sicut. de coha. cleri. &
mul. Baldus in Marga. in versi. fornicator.

SVMMAE.

1 *Excommunicationem in se latam esse nullam asserens, absolutionem ad cautelam petere potest.*
2 *Absolutio ad cautelam an possit denegari.*
3 *Excommunicator, & aduersarius contra absolutionem audiuntur.*
4 *Excommunicatio manifestæ offensæ impedit absolutionem.*
5 *Bannitus, pendente appellatione an possit occidi.*

CAP. II.

SOlet à non. Duæ sunt partes. in prima du-
plex quæstio. secunda, ibi [& an
ante.] tertia, ibi [in prima.] se
cunda excipit, ibi [nisi.] tertia exceptionem moderatur, ibi
[in quo casu.] secunda secundæ distinguit iudicialia. secda, ibi
[extra iudicium.] ¶ No. ꝙ absolutio ad cautelam præsuppo
nit hæc litera, ꝙ fuerit petita coram superiore. gloss. tamen
secunda reuocat in dubium, an coram quolibet peti possit,
siue sit ordinarius, siue delegatus. & in delegato refert opin.
contrarias. Ber. ꝙ sic. Inn. & alij contra, vt Host. & Ioan. Mo.
Archid. cum Ber. inclinat, & dat exemplum in illo, qui vult
probare per testes, qui sunt excommunicati, quia non potest
p alios. Nam videtur, quòd delegatus tales absoluet ad cau-
telam. ar. s. de testib. c. veniens. il 2. in fi. Io. Mo. volens adde-
re huic dicto, dicit, ꝙ quando per commissionem delegati
potest prouideri super excommunicatione, nunquàm venit
absolutio ad cautelam, nisi specialiter sit commissa. Sed qñ ni
hil est tacitum in rescripto: sed incidit casus de excōicatio-
ne testis, vt dictum est: putat absolutionem ad cautelam per
quemcunque iudicem etiam delegatum fieri posse, per d.
c. veniens. inducit iura dicentia aliquid licere incidenter, qđ
non licet principaliter. de rest. in integ. c. pe. cum cōcor. aliàs
esset iurisdictio delusoria, contra l. si idem cum eodem. de iu.
om. iu. Item ista absolutio testis non est vera, (sed durat dispo
sitione durante. arg. s. de priu. c. vt priuilegia. & no. simile de
app. c. ad hæc qm. vnde cum sit modico tempore duratura,
non est ibi periculum timendum. de iudic. c. si debitori. Nec
sit contra excommunicantem, vel illum, per quē lata est illa
absolutio. quia non sit simpliciter. Io. An. putat per inferio-
res iudices illas absolutiones temporales fieri non posse: li-
cèt Papa possit, vt d. c. veniens. & in nouel. super glo. fi. & ita
hic dicit super glo. vbi etiam ꝙ excōicauit, qñq; sic absoluit,
vt patet ex no. per eū post Inn. & Host. s. e. c. per tuas. super
1 ver. consueuerit & super ver. quid si alicui. ¶ † Secundò no. ꝙ
qui asserit esse nullam snīam excom. in se latam, pōt petere
absolutionem ad cautelam. & qa plures sunt spēs huius nul-
litatis, vt no. in c. pnti. reuocat in dubium in nouel. vtrūm hoc
hēat locum in qualibet nullitate. dicit, ꝙ sic super ver. ad cau
telam. ēt cum nulla dr ex defectu iurisdictionis. nam prin. hu
ius c. loquitur generaliter, dum dicit [asserit esse nullam.] er
go de qualibet nullitate debet intelligi l. 1. §. & generaliter.
de leg. 1. & 19. dist. c. si Romanorum. Quid si dicat eam nul-
lam propter exemptionem? dūt qdam, ꝙ non habet locū ab
solutio ad cautelam: sed prosequitur ius suum: & exēptione
probata, pronunciabitur snīa nulla. Nam si hoc casu diceres
locū esse absolutioni, sequeretur absurdum, ꝙ semper iudex
illudet iurisdictionem ordinarij, q se dicit exemptū. Ex quo
sic absoluetur, nec ad suum iudicem remittetur. Host. placet,
ꝙ possit absolui, qñcunque superiori videbitur, ex quo nulli
tas allegatur. Nec ob. absurditas supradicta: qa eqđ posset
mentiri de errore intolerabili, vel alia nullitate. Nec illud re
mouet: quia citatur. Quæstiones tangit, vt sequitur. Item
non deficiet potestas puniendi mendacem. & ita hic in no-
uel. super ver. non negetur. Sed hic quæritur. si ille, qui
dicebat snīam nullam ex defectu iurisdictionis, obtinuit: ip-
se tamen habet conscientiam, ꝙ fuerit iudex: pp quod ad cau
telam extra iudicium petit absolui: vtrùm possit? vr, ꝙ non
sit audiendus, tanquàm contrarius sibijpsi: quia dicendo sen
tentiam nullam, dixit eum non iudicem: & petendo a absol-
ui, dicit iudicem: ergo vt contrarius repellendus. c. sollicitudi
nem. de appel. So. dicit in nouel. post Inn. ꝙ si ipse habet præ-
sumptionem violentam, & conscientiam, ꝙ esset iudex suus,
sine cautela, & eius satisfactione dēt petere absso. ar. de pur.
vul. c. significantibus. & si titubat, ab hoc petat absolui: & sa-
tisfaciat, si sine alterius iniuria fieri potest. Si non potest sine
iniuria, & sine satisfactione, occultè petat, & recipiat absso.
quam si excommunicator denegat facere sine satisfactione
alteri iniuriosa, recurret ad superiorem, qui eam faciet. de iu
re pa. c. nullus. & probatur hoc s. e. c. inquisitioni. & hæc per-
plexitas hic tollitur, qñ à principio absso. ad cautelam petijt
in iudicio. quod patet sm Ioan. And. qui dicit, ꝙ ista absolu-
tio ad cautelam hēt locum, cum dr snīa nulla in qualibet spē
nullitatis, vt dictum est: secus si dicatur iniusta. cum. n. fatea-
tur se ligatum, necesse habet petere absolutionem, non ad
2 cautelā. ¶ † Tertiò no. in §. in prima. dum dicit [absolutio nō
negetur:] colligunt. n. ex hoc quidam, ꝙ absolutio ad caute-
lā nō potuit per iudicē denegari. Sed sm Inn. contra eum ab-
solutio fit de gīa. Nā de iure primò deberet constare de ve-
ritate

ritate causæ, q̄ fieret absolutio. de offi. dele. c. cū contingat. &
contra rōnē huiusmodi iur. inducta est hæc gīa. & sic non ex
tendēda. ff. de legi. l. qđ verò. nisi hoc fiat ab eo, qui pōt. & cū
Inn. fecerit hāc constitutionē, & p ista gl. nūc exprimat intellectū
suū, nil videtur vltra q̄rēdū. dicit Host. ꝙ nō exprimit hoc, vt
Papa, sed vt magister. & dr se sepe ab eo audiuisse, ꝙ nō inten
debat, ꝙ gl. suæ facerēt ius. Concludit tn cū Inn. ꝙ supior hāc
absso. pt pstare. & si voluerit, denegare, ex diuersis cōsiderationibus
ad istorū alterū aīm cōfirmādo. ar. s. de testibus. c. pterea. &
c. in nīa. Nō ob. hæc īra, quæ dicit negari nō dre. Nā dēt intel
ligi, ꝙ negari nō dēt ad petitionē aduersarij, vt sequit. hoc ēt
hic, ꝑbat Io. An. in 10. membro summæ p c. venerabilibus. §.
sed si cā. & §. pe. & fi. j. eo. vbi semper vtitur ver. potest. & nō
ver. dēt. Item. c. venerabili. s. eo. dicit. de gīa relaxauimus, ad
cautelam. Sed vr, ꝙ non possit dici gīa: quia gīa dēt esse man
sura. de reg. iu. c. decet. sed dicit Io. An. absit, ꝙ gīa absso. factę
reuocetur: sed fit quod conuenit eo tēpore. hoc. n. fuerat co-
gitatū, & actū, ꝙ si appareret snīa iusta, satisfaceret, per cau-
tionem ergo ꝓceptā in eū restringet ad id, sm eum. ¶ Quar
tò no. ꝙ iudex debet petenti absso. impēdere. nam petens etiā
potest per iudicem absolui, vt in gl. Cui adde quod no. in c. si
gnificasti. de eo, qui dux. in vx. quā pol. per adult. inuitus au-
3 tem vtrum possit. vide. s. c. proxi. circa. fi. ¶ † Quintò no. ꝙ ex
cōicator, & aduersarius audiūtur contra absolutionem. ergo
patet, ꝙ sunt vocandi, postq̄ ex iusta cā possunt ipsam impe-
dire, ar. l. nam ita diuus. ff. de adop. & l. đ vnoquoq; de re iud.
hoc tn intellige iuxta distinctionem. c. venerabilibus. j. eo. in
prin. potest enim dcā absolutio impediri per obiectum mani
festę offensæ, vt in ver. nisi. ergo fateri oportet ipsos vocādos,
qui pōt hoc obijcere. ar. de testi. c. significauit & s. e. li. de ele.
c. fi. pterea ista absolutio fieri debet cū cautione de parēdo, si
apparebit esse iustè ligatum, vt hic in ver. vel competens. hoc
aūt certificabitur post absso. Nā si constabit eum nō fuisse li
gatū. per consequēs apparebit ex cautione nō teneri. Qui aūt
econuerso, tenebīt. cum ergo in hunc casum cautio in fauorē
aduersarij sit recepta, & cōmitti dēat eo pōte, & vocato, đ iuri
bus huius absso. est discutiendum, vt in iuribus palle. & l. fi. C.
si per vim, vel alio mō. & hoc tenet hic in 6. mēbro summæ.
¶ Sextò no. ꝙ excōicationis snīa est nulla: vel qa lata post ap
pel. legitimā: vel qa continet intolerabilē erroré. & q dicatur
intolerabilis error. dic, cum in snīa exprimitur error, tangēs
cām. puta dixit. pronuncio ex eo valere: quia lata post appel.
legitimā. secus si de illo iure non ageretur. puta si dicat. cōdē
no te in 10. quia snīa non est ferenda in scriptis, vt hic no. Io.
An. in d. c. per tuas. s. e. vbi subdit, qd iuris, si exprimit error
facti. puta qa dixit. excōico te; quia expoliasti. T. & hoc falsū
fit. vr, ꝙ si cā sit manifestè falsa, ꝙ snīa excō. ex hoc sit nulla.
gl. tn in d. c. per tuas. tenet, ꝙ non ꝓp hoc snīa erit nulla, sed in
iusta, licèt ex falsa cā lata sit. facit qđ no. Io. An. ibi. dicit. n. ꝙ
licèt notoriū sit me non cōmisisse delictū: tn tenet excōica-
tio, si notoriū est, me illud cōmittere potuisse. Sed si notoriū
est me ñ cōmisisse: nec cōmittere potuisse, vt infans adulteriū:
tūc snīa est nulla, ēt nō expsso tali errore in snīa. Nā sicut no
toriū faues snīæ illā sic iustificat: vt ab illa nō potuerit appel-
lari. s. e. li. de app. c. Romana. Ita tale notoriū resistēs snię red
dit ipsā nullā. Nam posito notorio impossibilitatis, negat oīs
obligatio. Itē sicut notorius defectus in personā iudicis red-
dit snīam nullā, vt c. ad ꝓbanndū. de re iu. Ita dicit annullare
notoriū in causa. & plenius hoc repetā post Io. An. j. e. c. Ro
4 mana. vbi in nouel. super ver. innoxios. ¶ † Septimò no. ꝙ ex-
ceptio manifestæ offensæ impedit absso. si probetur. j. 8. dies.
& aduerte quia non sufficit probare offensam, nisi probetur
qualitas manifesti. Simile de fo. compe. c. si clericus laicum. in
nouel. Probari ergo debet factum manifestum, quod de sui
natura sit vitiosum, & sufficiens ad excom. prolatam. Sed hic
quæritur. si excommunicator, vel pro quo lata snīa est, proba
uit iniuriam manifestam; excōicatus dicit, ꝙ non fuit iniuria,
cum id fecerit ad tuitionem iuris sui, vt c. cum ecclesia. de ele
& ad probandū petit dilationē. nunquid interim absoluet? di
cit Inn. & Host. ꝙ non: quia nil pōt aduersario imputari. C.
de tempori. in inte. re. l. petendæ. & imputet sibi, qui nō repli
cauit, & ꝑbauit, cum fuit oppositum de manifesta offensa. ad
hoc. s. e. lib. de testi. c. pūtiū & de ꝑba. c. licèt. in ver. indulto.
¶ Octauò no. ꝙ si ꝑbet offensa manifesta, nō dēt absolui, ni
si pstet emendā, vel cautionē idoneā. de qua hic. & dic, ꝙ aut
mādatū fuit aliqd restitui, vel dari. & tūc cōtemptus dr offen
sa: q̄ si fuerit manifesta, ꝓcedit eméda. Si verò iubeat qđ est in
ijciēdo. tūc contēptus est cōtumacia. & sufficit cautio. Sed in
hoc distinguitur, an sit manifesta, vt j. e. c. venerabilibus. §. se
cus. & §. fe. & qđ hic dr de ista cautione, dicit Io. Mo. sumptū
ex. l. 3. C. qui. ad li. procla. nō licet. Nā si possessor in seruū ꝑ-
clamat in libertatē. assertio, & negatio, & pśumptio, ꝙ sit li-
ber, & contraria possessio faciunt rem dubiā. ista aūt statim
acquisita ex re dūica, vel operis, dēt restitui possessori. Sed
quęsita ex testō, vel donatione, nō: donec constabit illum libe
rum, vel seruū. & quia ista pendēt ex euentu iudicij cæpti, ꝓ-
spiciēt hoc casu per cautionē. & si hoc nō pōt, p sequestrū,
vt d. l. 3. in fi. C. de or. co. & l. fi. & quia hoc casu nō ꝑt fieri se-
questrū, recipiēt dicta cautio. s. vt lit. nō cōte. c. tuæ. ¶ Nonò
no. ꝙ pēdēte iudicio sup nullitate excōicatio. euitat excōica-
tus in iudicijs. Sed in extraiudicialibus est interim admitten-
dus, & q̄ sit rō dñię. vide in gl. añpe. q̄ assignat tres rationes in
noue. ēt addit quartā. dicit. n. ꝙ extra iudiciū nō est paratus
iudex medi⁹, sicut in iudicio. facit. s. de appel. c. sępe. & qđ no.
e. tit. c. fi. in vlt. gl. Io. Mo. addit vnum dicens, ꝙ compositū le
uius. impedīt. vnde simpliciora maioris durationis existunt.
sed iudicialia sunt cōposita, & à multis pendent, scilicet iudi-
ce, actore, & reo. Extraiudicialia cōiter ab vno, ergo, &c. cō
tra omnia ista facit l. ordinata. ff. de libe. ca. vbi seruus pendē
te iudicio liberali, interim pro libero hr. & ideò ad omnia in
terim admittit. Ex euentu tn iudicij liberalis apparebit, vtrū
vtiliter, an frustra egerit. Sicut dicit hic in simili glo. fi. in casu
huius. c. ad idem. l. cum aliquis C. de iure deli. Sed dic, ꝙ non
quò ad omnia hr pro libero: sed quò ad quædā, vt not. C. de
5 lib. cā. l. lite. & sic concordat cum isto. c. ¶ † Et facit hoc. c. ad
q. legistarum. Statuto cauet, ꝙ banniti possint impunè occi-
di: modò quidam bannitus appellauit: an hac pendente ap-
pellatione poterit offendi? Dy. ꝙ non: quia pendente appella
tione, nō dēt iniuriam pati. ff. nil noua. ap. pē. l. 1. ibi [nec nul-
lam iniuriā] &c. dubiū facit; quia id, qđ dr [nil nouari appel.
pendente.] hēt locū inter appellātē, & appellatū: sed hic loq-
mur in tertia pśona. cui⁹ respectu nō hēt locū d. reg. vt est gl.
notab. in l. creditor. in prin. ff. man. ad qđ opp. s. e. li. de app. c.
Romana. §. in aliū. Sed ista cōtraria loquunt in tertia pśona,
q̄ nō adhæret ꝓcessui. Sed in qōne mea tertia pśona adhæret
banno, & fundat se ex eo. & ideò verū dicit Dy. Quid ergo si
non vi appellatiōis, sed alia rōne petit bannitus cassari bānū,
qđ aliqua rōne dicit nullū: vtrùm hac lite pendēte, poterit im
pune offendi? vr ꝙ non. quacunq;. n. rōne venitur ad rescisio
nem actus, interim suspenditur ꝓnunciatio. C. de trāsa. l. si cā
cognita. Præterea ista qō nullitatis videtur ꝓiudicialis bāno;
ergo interim dēt super effectu banni supersederi, & præiudi-
cialis exitus expectari, vt c. viam. de or. cog. & istam partem
tenet Bar. contra Dy. in l. 3. §. si seruus. de acqui. pos. & l. cum
verò. circa prī. de fideicō. li. vbi dr, ꝙ sicut ille, cui debet liber
tas fideicō. propter spem vr esse in quasi possessione liberta-
tis. ita ille, qui dēt eximi de banno. Item vr esse casus. s. de in-
iust. test. l. si quis exheredato. §. ꝙ si qs. vbi idem est c effectu
suspensionis, siue snīa sit irritanda p appellationem, vel alio
modo. Pręterea statutum debet intelligi de bannito propriè,
hoc est de illo, à quo inuito potest exigi pœna, vel. debitor. des
verb. oblig. & l. si fideiussor. de fideiuss. Sed illi nō potest exi-
gi, qui habet exceptionem; ergo non pōt dici ꝓpriè exbanni
tus. ita no. in d. §. si seruus. & ego etiā hoc dixi in c. non debet.

de testi. ¶ Decimò no. in ver. in secunda. q̃ ille, q̃ dicit sniam excõicationis nullã. qa lata post appel. legitimã, ipse dẽt hoc probare. & sic præsumitur lata ante. Sed hoc qũo. nam vr̃, q̃ appellatus dẽt docere, q̃ snia lata pro eo sit iusta: aliàs nõ potietur sniæ cõmodo, vt in Auth. de his, q̃ ingredi. ad app. §. illud. So. p̃ snia prima facie p̃sumit̃, q̃ sit iusta; ideò interim do nec pendet qõ sup ea, sortitur suũ effectũ, & maximè snia excom. vt c. pasto. de app. & c. in p̃tia. de renũ. vel dicit, & melius, vt no. ꝯ. e. c. venerabilibus. ad fi. in gl. pe. & qd̃ dixi in Cle. lras. de rescri. ¶ Vndecimò no. q̃ snia, ex quo lata in vno iudicio cõtra aliquẽ facit fidẽ in quocũq; alio quò ad oẽs contra eundẽ, & ẽ rõ; qa afficit statum psonę, & adheret osibus, & ipsũ sequit̃, sicut lepra lepro. vt no, in l. ex ea. ff. de postu. & hoc verũ, qũ p̃batur excõicatio lata, vt c. post cessionem. de p̃b. Sed qd si exceptio excõicatiõis est opposita, & p̃bata in vno iudicio. & sic ille repuls⁹ ab agẽdo: si iterũ agat, obstabũt sibi repulsio, & p̃batio illius iudicij. Idẽ p̃t q̃ri in repulso rõne simoniæ, piurij, vel alterius criminis à testimonio, vel electione siue alio actu: an in alio iudicio sibi obstet. dic vt dixi post Doc. s̃. de or. cog. c. cũ dilectus. ¶ Duodecimò, vbi snia excõ. asserit̃ pẽdente lite admittit̃ ad electiões, postulatiões, & ad alia extraiudicialia, vt in fi. c. & hoc est verũ nedũ añq̃ recipiant̃ p̃bationes sup veritate causæ appel. sed ẽt antеq̃ incipiat̃ p̃sequi appellationẽ. tenent̃ ergo electores istum admittere, & vocare ad electionẽ: cũ protestatione tn̄, q̃ non intendunt secum coeligere, vel celebrare, si excõicatus est: sed pp reuerentiã eius, ad quẽ appellatur, illũ admittunt. Vbi ãt nõ appellasset, in oibus, & eẽ iudiciũ euitabitur. qd̃ ex eo patet; quia cõio hæc extra iudiciũ sibi cõcedit: appellauit. ergo vr̃ sibi alia denegata, ar. 25. di. c. qualis. & de prælũp. c. nonne. Non tenent̃ ergo tũc electores istũ vocare. Immo si eum admitterent, non solũ vox sua non præstaret suffragium, sed nec etiã vox coeligentiũ, q̃ admiserunt eũ spõte. de quo. s̃. de elec. illa. Idẽ tenet Io. An. hic, si notoriũ eẽt, appellationẽ. non tenere. Idem si eo p̃sente lata est excom. snia cõtra eũ, & nihil dixit. Sed si cõtra eũ absentẽ, & p̃sente Capitulo lata sit, ẽt expressa iusta cã: nihilominus Capitulũ tenebit eũ vocare cum p̃testatione p̃dicta, & in forma, de qua hic in nouel. ¶ Super vltima gl. vbi tãgit. vtrũ ille, q̃ excõicatus dicit̃, sit post vitãd⁹ in priuata familiaritate? dicit ꝯ sic, in occulto. & hoc est tutius, vbi nullũ fit sibi p̃iudiciũ: sed in illis, in quibus posset sibi p̃iudiciũ generari, tutius est cum prædicta protestatione admittere. alleg. 24. q. 1. c. ois. 11. q. 3. c. curæ. 22. q. 2. c. 2. ¶ Vltimò est sciendũ, ꝯ Io. An. tractat hic de illa absolutiõe ad cautelã, de qua loquit̃ cap. ad p̃tiã. de app. & s̃. e. c. cum desideres. §. 1. & eo. ti. c. p tuas. & de testi. c. veniẽs. il 2. & s̃. eod. c. venerabilis. & s̃. de ex. c. apostolicæ. & j̃. eo. c. venerabilibus. & c. p̃ti. Super declaratione igit̃ huius materiæ p modũ sum mæ p̃sequit̃. 10. mẽbra. Primò qd̃ sit absolutio ad cautelam. Secundò quare sic dicat̃. Tertio, quare fuerit inuenta. Quartò à quibus sentẽtijs fiat. Quintò qñ fiat. Sextò qualiter fiat. Septimò per quæ verba. Octauò ad quid fiat. Nonò per quẽ fiat. Decimò an impediri poterit, ne fiat. De prima dicit, ꝯ absolutio ad cautelam est vera, vel putatiua liberatio ab ecclesiastica cẽsura. licèt Io. Mo. dixerit, ab excõicatione: sed nimis strictè; quia etiã à ligatione cẽsuræ: (vt susp̃ẽsionis, & interdicti) ad cautelã relaxant̃, vt patebit. j̃. & ẽt declaratio huius diffinitionis. Ad secundũ, quare. s̃. sic dicat̃. dicit, ꝯ cautela est propriè futurorũ. de acc. c. qualiter. 2. ver. & ideo. de simo. c. licet. il 1. post prin. & not. s̃. eo. c. cũ desideres. in 2. gl. p̃ nidentia ergo cõsistit in hac absolutione ẽt excõicati. itẽ etiã aliorum secum cõicantiũ. Item respectu eius, qui excõicari fecit, cautela excõicati in duobus consistit. primò quia licèt nõ putet se ligatũ: tn̄ p̃pter scrupulũ conscientiæ, vel duplicitatis ambiguũ cautè se hẽt, petẽs se absolui s̃cdò qa licèt nullũ scrupulũ hẽat, sibi p̃uidet cõtra dãna, q̃ sibi obuenire possent, si de facto ab alijs vitaret: vel si interim in iudicijs nõ reciperetur vt actor, vt hic in fi & ex his colligitur s̃cda cautela. s̃. aliorũ cõicare volentiũ, qui fortè cũ suo dãno p̃prio abstinuisset: vel sibi cõtra cõsciam cõicando peccasset: & qñq; ponderaꝝ cautela negotiorũ vrgentiũ. Est & alia cautela illius, qui excõicari illum fecit: qa p̃ eo ab isto recipit̃ cautio, vt hic. Sed hoc non est spãle huius formæ. Nã idẽ in dubio in iustitiæ, vt s̃. e. c. p tuas. ad fi. & no. s̃. e c. venerabili. in vltima gl. Ad tertiũ. s. qñ fuit inuẽta illa absolucio ad cautelã, breuiter nõ est instãdũ: sed cõcludendũ, vt ipse dicit. ꝯ tpe cõstit. c. cũ desideres. s̃. eo. Ad quartũ. s. à quibus sentẽtijs fiat. dicit, ꝯ à sentẽtijs latis in hominibus cõprehensis appellatione cẽ suræ. de ver. sig. c. quærenti. Ita tn̄, q̃ nõ extendatur ad interdicta gñalia in loco, vt j̃. c. p̃ti. & ibi no. an extendatur ad interdicta ecclesiarũ. de excõicatione patet hic. & j̃. eo. c. venerabilibus. de suspẽsione patet. s̃. c. venerabili. & de ex. c. apostolicæ. de interdicto hoĩs, qd̃ est idẽ, qd̃ suspensio. & quò ad sacramẽta, q̃ hñt effectũ excõicationis, dicit idẽ & rõ. j̃. e. c. p̃ti. in gl. pe. vbi agitur de harũ sniarũ nullitate, dũ locus erit absolutioni, vel relaxationi: prædicta verò in sentẽtijs, p quas ligat̃ homo. in sentẽtijs s̃ verò canonis, de quibus non dubitat̃ qñ sint iustæ. 4. di. c. erit. nõ vr̃ hæc absolutio locũ hr̃e. Io. An. cõtra si occurrat dubiũ facti, vt s̃. e. c. cũ desideres. §. 1. & forsẽ idẽ in p̃babili dubio iuris, vt hic p eũ sup gl. 1. notoria. de minori verò excõicatione, cuius absolutio fit sine iuramẽto, & nullo vocato, & à sacerdote, vt s̃. e. c. nup. §. in scdo. nõ est faciẽda absolutio ad cautelã. Ad qntũ qñ fiat. dic, qñ dr̃ snia nulla, vt dixi. s̃. e. in scdo notab. & in nouel. in isto qnto membro. Ad. 6. s. qualiter fiat, dt, ꝯ vocato, cuius interest, & cum cautiõe de parẽdo vt dixi. s̃. in 5. notab. De. 7. per q̃ verba fiat: vtrũ iudex dẽt vti verbo absolutiõis, vel relaxatiõis: vr̃ ꝯ magis sit cõe verbũ, relaxare: qa adaptat̃ ad ius, & factũ. dicit tn̄, ꝯ ñ est ius. nã qdã iura vtunt̃ verbo, absolutiõis, & qdã relaxatiõis. & iõ intelligẽtia verborũ ex causis s̃ est assumenda, de ver. sig. c. intelligẽtia, & sm̃ materiã, de qua loqmur, sunt verba sumenda, ẽt im, ppriè, si nõ p̃t̃ ppriè, vt ibi. & l. si scriptis ff. d̃ vsuris. & l. si vno. ff. loca. Quæro de 8. ad qd̃ fiat. dicit ꝯ ad habendã indubitatã p̃ticipationẽ sacrorũ, & hoĩm: quæ prius erat dubia. & peccatorũ inductiua. de app. c. qua frõte. §. 1. incidẽter ẽt fit ad p̃uisionẽ aduersarij: qñq; fit ad p̃uisionẽ negotiorũ (puta vt fiat ecclesiæ prouisio. de excep. c. apostolicæ.) vt habeat veritas à teste, vt c. veniens. de testi, vt p̃cedat actoris petitio realis, vel personalis, contra quẽ de excõicatiõe excipit̃, & ipse replicat de nullitate. De. 9. scilicet, per quem fiet. dixi. s̃. eo, in primo no. Ad 10. s. quo iure fiat. dic, ꝯ de gratia, nõ de iuris necessitate, vt dixi. s̃. in tertio no. & hic in nouel. De 11. s. vtrum posit impediri, ne fiat. dic ꝯ sic, per aduersarium opponentem sententiã latã esse pro manifesta offert. s. a. dicit Inn. ꝯ solũ procedat, cũ petit absolutio sniæ lata post appel. p̃bata. n. manifesta offensa, apparet app. nõ tenuisse, vt s̃. e. c. cũ sit. & c. ꝯ posuit. non competit ãũt, qñ dr̃ nulla pp intolerabilẽ errorẽ: quare impossibile sit, ꝯ error talis sit manifesta causa: quasi quis sit iustè excõicatus. Idem si dicatur nulla ex defectu iurisdictionis p̃ferentis. Nã prius, q̃ constet, an sit iudex, non est recipienda p̃batio manifesta. qa nõ prius iuris rõ, q̃ psona, q̃rẽda est, vt l. quidã referũt. de iure codic. & c. exhibita. de iudic. Sed quæro, qualiter istius manifestæ offensę probatio fiat. ad hoc dico, quòd excommunicatio infligitur pp contumaciam, & contẽptũ, vt s̃. c. p̃xi, aut ergo qs cõtemnit obedire sniæ diffinitiuæ, aut interlocutoriæ, vel mãdato emanatis cũ cãe cognitione. Prio casu aut à tali snia lata fortè ad restõnẽ rei furtiuæ nõ fuit appellatum. & tunc si ille, qui tali sniæ nõ obtẽperat, pp hoc excõicetur: si istã excõicationẽ petat reuocari vt iniustã, excipiẽs cõtra istã petitionẽ de manifesta offensa nõ arctabit̃ p̃bare, ꝯ tale furtũ sit manifestũ p euidẽtiã facti, cõfessionẽ, & p̃bationẽ corã iudice receptas. sed satis est sibi p̃bare sniam latã eẽ, à qua non fuit appellatũ. Ex tali enim snia resultat notorium iuris, quod pro

pro veritate accipitur, vt l. res iudicata. ff. de re iu. & s̃. de ver. sig. c. ex parte. Idem iuris est, si fuit appellatum, & nõ sit facta eius prosecutio. quia fingit̃ non appellatũ, vt l. fur. ff. de his q̃ no. infa. qñq; à tali snia fuit appellatum, & appellatio nõ est deserta. & tunc si excõicetur appellans post talem app. nõ tenet excõica. & fiet absolutio ad cautelã, vt s̃. c. p tuas. & idẽ si excõicetur post sniam latã in principali, tũ j̃. tpa appellandi: obtinebit. n. tunc officio iudicis reuocationẽ huius grauaminis, sicut & aliorũ, q̃ fierent illo intermedio, vt no s̃. de excõ. c. dilectæ. eadẽ distinctio locum hẽt, si appellat à mandato, vel interlocutoria lata cum cãe cognitione. de elec. c. cum dilecti. ad fi. & de re iu. c. qd̃ ad consultationẽ. Sed hic q̃ritur, si pronunciatio super principali negocio sit coniuncta (puta excõico te, nisi tm̄ emendaueris pro furto, vt s̃. eo. c. p. si iste petit absolutionẽ ab excõicatiõe, vt iniusta: vtrùm executio manifestæ offensæ possit objci? dic, ꝯ sic, non solùm de illa, de qua constat per notoriũ facti, vel p confessionem: sed ẽt de illa, de qua constat p probationes ab excõicatore receptas, p quas factum fuit furtũ manifestũ, & p cõsequens nõ absoluẽdus. de ver. sig. c. cum olim. qñq; ẽt non p probationes ab excõicatore receptas, sed per facti euidentiam, vel confessionem probatur offensa manifesta: vt si iudex nullo iudiciario ordine obseruato, monuit aliquem, vt satisfaceret de rapina: vel testimonium redderet in aliqua cã, vel aliquid simile. & qa non fecit, illũ excõicauit. petit absolui vt ab iniusta, qa nullus ordo p̃cesit. excipit de manifesta offensa, dicendo, ꝯ ordo seruari non debuit. qa rapina fuit manifesta p eius cõfessionẽ, vel euidentiã facti. idẽ dicit de teste, in quo non requirit ordo. sed est iuris notoriũ, qd̃ debuit testificari: nisi ltimã excõicationẽ proponeret. Iõ aũt dictũ est prædicta procedere, vbi non est seruatus ordo iuris: qa si seruaret̃, mandatũ transiret in rẽ iudicatam, vt d. c. quod ad consultationẽ. & sic non esset necesse ꝓbare offensam: qa sufficeret executio iuris, à quo non esset appellatũ, iuxta q̃ s̃. dixi. ¶ Tertiò q̃ro. q̃ di ille, cui opponit̃ manifesta offensa, ne absoluat, vult deponere pignora apud ædẽ sacrã pro satisfactione: nunquid statim absolueture? vr̃, ꝯ sic; quia malicijs hoĩm non est indulgẽdũ. ff. de rei ven. l. in fundo. Inn. cõtra. dicit. n. ꝯ nõ est malitia, imò prouidentia. Nã si ille excõicatus non dẽ excõicatio sibi non nocet. s̃. eod. c. inquisitioni. & si non admitteret̃ talis exceptio manifestę offensæ, posset malum euenire illi, cui satisfaciẽdũ est: qa excõicatus sciẽs se dẽre, pp cõfusionẽ excõicationis nõ prorogabit cãm, qua cessante confusionis rubore illius per absolutionẽ forsan pro posse prorogabit, nõ obstãte depositio. ita dicit hic in nouel. in fi. in ver. in 3. q. tãgit qua re p̃figitur terminus. 8. dierum ad probandũ manifestã offensam cõtra petentem absolu. ad cautelã. & nõ cõtra petentẽ ab iniusta snia. dic, vt ibi per eum. ¶ Vltimò quæro. excõicatus dicit sniam excõicationis nullam, tanquàm latã post ap. legitimam. nõ est dubium, ꝯ admitti debet extra iudicium in officijs, electionibus, & alijs legitimis actibus, vt in text. ¶ Sed nunquid si admissus fuit, valebunt quæ gessit? dic, vt in gl. fi. quæ tenet, ꝯ pendebunt ex futuro euentu, vt in ea patet. Sed circa hoc quærit Lap. nunquid idem erit in electo excõicato, vt electio de ipso celebrata pendeat ex futuro euentu, pendẽte cã nullitatis: vel erit ipso iure nulla ante aliquẽ euẽtum? vr̃ ꝯ idem, arguẽdo de eligentib. ad electũ, & per c. 2. de rest. in integ. ad fi. & de iu. pa. c. ex literis. & qd̃ ibi not. in contrariũ facit. s̃. e. li. de eleo. c. in electionib. & de accus. c. omnipotens. & quod vtrobiq; no. & ita. j̃. de reg. iur. c. non firmat. in Mercu. & de elect. c. prouida. §. verum. & qd̃ ibi not. & in c. auditis. per Io. An. & s̃. eo. lib. vt lit. pen. c. 1. in vlt. gl. & qd̃ no. Archi. 81. di. c. tantis. & quòd idem sit in electionibus, no. Ioan. An. post Inn. & Host. de ap. in c. dilectis. ad fi. super ver. incubiles. in nouel. Sed quid econtra: puta, quia non admittit, an pendeat ex futuro euentu: si velit impugnare quod factũ est, & suum prosequi cõẽptum, vel iniuriam, oporteat prius constare de legitimitate appellationis? & dicẽdum est, ꝯ si c. Non. n. posset agere pendente probationis articulo, vt dr̃ in isto. c. ita dicit Lap. qui ẽt tangit. iste dixit sniam nullam, quia post ap. &c. vt in ver. in secũda. pendẽte super hoc iudicio, celebrauit, vel ad celebrandum, siue ad cõcelebrandũ admissus fuit: vtrùm si appareat eũ iustè excõicatum, debeat dici irregularis? vr̃, ꝯ sic: quia hoc pendeat ex futuro, sicut alia, vt in isto tex. Ipse tenet, ꝯ non, maximè si probabili errore facti, vel etiam iur. ad hoc ductus fuerit. & potissimè si arctabat̃ ex debito ad officium: quia fortè erat curatus. & hoc tenebat do. Fede. de Sen. secundùm eum.

SVMMAE.

1 *Excommunicatio dicitur esse duplex.*
2 *Excommunicato maiori propter participationem cum excommunicato, an quis excommunicari possit.*
3 *Participans in crimine damnato incurrit maiorem excõmunicationẽ.*
4 *Participare cum excommunicatis an impunè liceat.*

CAP. III.

STatuimus. Ponit prohibitionem de sniа nõ ferenda cum quadam protestatione. secundò dat modum, quo ferri potest, ibi [ꝯ si.] tertiò vitiat sniam aliter latam, & cõminatur ferenti, ibi [aliter.] ¶ No. ꝯ text. loquitur, cum quis vult prohibere participium excõicatis ab eo: vt teneatur ad obseruantiam huius formæ: aliàs snia ipso iure sit nulla. Secus ergo, si excõicet participantes cum excõicatis ab archidiacono, vel alio episcopo. licèt. n. tunc snia potuerit esse iniusta: non tn̄ erit nulla per istam constitutionem. Nimis. n. erãt prompti excõicantes ferre hanc sniam in participantes cum excõicatis à se: iõ fuit potestas super hoc eis meritò restringenda. sed. c. constitutionem. & c. statutum. j̃. e. generalius loquuntur, non appositio isto verbo [à se.] Sed cum suæ constitutiones veniãt ad interpretationem istius, constitutio interpretans restringitur ad casum, in quo habet locum constitutio interpretata, vt in Auth. de filijs ante dotalia instr. na. circa fi. ¶ † Secundò no. ꝯ duplex est excõicatio, maior, & minor. & differunt; quia maior excõicatio remouet à sacris, & cõione fratrum. minor à sacramentis tm̄. In dubio excõicatio simplex prolata, de qua dẽt intelligi? vr̃, ꝯ de minori. qa in pœnis benignior est interpretatio facienda, vt c. in pœnis. de re. iu. & l. interpretatione. & l. prę̃ses. de pœnis. Contrariũ est verum, vt c. si quem. s̃. eod. titu. & est ratio; quia nullus excõicatur, nisi pro mortali, vt 11. q. 3. c. nemo. mortale aũt de per se absq; excõicatione operatur remotionẽ à sacris, vt minor excõicatio. 1. q. 1. c. sacerdotes. vt ergo excõicatio aliqd addat, dẽt intelligi de maiori, vt l. 1. in fin. ad municip. & c. si Papa. s̃. e. lib. de priu. alias rõnes vide in d. c. si quem. ¶ † Tertiò no. ꝯ quis põt excõicari maiori pp participationẽ cũ excõicato. & sic no. ꝯ cõicare cũ excõicato, ẽ mortale p̃tm̃: pp qd̃ qs põt excõicari maiori. & hoc verũ post denunciationẽ factã soleniter, vt regrit ista cõstitutio: añ denunciationẽ verò est veniale. & de hoc no. hic Host. & Arch. & plenius p Io. An. in c. sacris. qd̃ me. cã. ibi primò arguit multis rõnib. ꝯ sit p̃tm̃ mortale. deinde cõtrariũ, & hoc cõtrariũ sequunt̃ theologi. Arch. 11. q. 3. c. rogo. ẽt hoc tenet, vbi cõicet in crie, vel in cõẽptũ, vel in diuinis. alle. S. Tho. sup 4. sniarũ. Io. An. tenet, ꝯ regulariter sit veniale, nisi in casib. certis: puta, si facit in cõtẽptũ Clauiũ: vel in cõtẽptũ superioris, & ipsius p̃hibitionẽ: vel qñ in crie, vel qñ erat excõicatus cũ particib. p Papã: vel qñ cõicat in diuinis: vel qñ nimis frequẽter. aliàs ãt p̃ter istos casus, nõ credit cõicãtẽ i orõne, cõuiuio, & sim. peccare mortaliter. & sentire cõtrariũ, esset magn⁹ rigor: si fortè mihi obuiãs me salutat, vel incedo secũ in conuiuio cõis amici, vel aliter honestè fugare nõ valens, secũ participauero. Nam ꝯ ex hoc sim dignus gehenna infernali, quã inducit mortale, est rigorosum sentire. Concludit ergo in d. c. sacris. ꝯ regulariter incurrat veniale per talem participationem. ¶ Quartò no. ꝯ

iudex põt participantes cum excõicato à se excõicare maiori, si ille amplius indureſcat: vt ſic contumacia creſcente, creſcat & pena, vt 31. diſt. c. qm̃ in Romani. in fi. & vt li. nõ cõt. c. qm̃. §. fi. & aduerte, q a tex. gñaliter dicit [iudex] &c. Ex quo verbo hic gñaliter poſito dñt quidam, q ẽt delegatus poteſt hanc aggrauationẽ facere, ẽt excõicãdo maiori participantes. ad hoc ℣. eo. c. ſtatutum. in fi. §. eo. li. de of. dele. c. 2. & hoc tenet hic Arc. Abb. tenuit contra, dicens hoc nullo iure caueri, q delegatus hãc ſuam ferre poſit, nã non extenditur eius iuriſdictio ad perſonas non contentas in reſcripto, vt §. de of. del. c. P. & G. & c. cũ olim. & licèt impedientes iuriſdictionem ſuã, vel partes in teſtib. producendis. & ẽt ſniam exequi, poſsit conſtringere, vt §. de of. del. c. j. & c. ſignificaſti. & de teſti. c. cõſtitutus. il j. & c. tã literis. tñ non inuenit, q participãs excõicet. & iõ ptãtem ſuam ad hoc non extẽdat. pro quo facit qđ no. §. pxi. in gl. 3. Sed c. ſtatutum. ℣. e. qđ Ab. non vidit, facit pro opi. Arc. quã credo veriorẽ. Nã contra turbãtes delegatũ hẽt iuriſdõnẽ. ſatis ãt turbat ille, q cuius participiũ excõicatus amplius indureſcit, q videns ſe vitari, facilins &c. ẽ, pia, §. e. li. de excep. Arc. all. §. de of. dele. c. pterea. & c. pruden
3 tiam. §. cæterùm. ¶†Quintò no. q participans in crimine dãnato incurrit maiorem, vt §. e. c. ſi concubinæ. & iſtud [dãnato] põt eſſe loco proprij noĩs. & tunc refertur ad criminoſum: vel ponitur loco adiectiui. & tunc concor. §. c. nuper. ibi [damnati crĩs.] Requirit ergo, vt participans in crĩe incidat in maiorẽ, q illud crimen ſit dãnatũ quò ad oẽs. Secus ſi quò ad T. q a fornicatus eſt cũ. B. Nam ſi B. ſimiliter excõicata ſit, alius cum eadẽ fornicans non erit excõicatus: qđ dic, vt dixi §. e. c. ſi concubinę. ſcdò q participet in crĩe crĩoſo, ſed nõ dãnato: puta cognoſco excõicatã pp furtum. Itẽ prædicta ſunt vera in participatiõe indirecta. ſecus ſi in directa. puta excõicatus eſt, T. quia guerram facit eccleſiæ: poſtea illi guerram facio. Tu contra me iuuas illum, auxilium ei præbendo; quia per hoc melius guerram faciet: tñ p hoc excõicatus non eris; quia nec hoc intendis, ſĩm Inn. in d. c. nuper. Eſt & aliud, qñ quis participat criminoſo, ſed non in crimine. & tunc eſt ligatus minori regulariter, vbi participat poſt monitionem canonicam, de qua hic. Diſtingue ergo, q qñq; participo criminoſo, & in crimine damnato: & tunc aut directè, aut indirectè: qñq; participo criminoſo, & in crĩe nõ damnato: qñque participo in crimine, ſed nõ in criminoſo: qñque criminoſo, ſed non in crĩe: & tunc aut poſt monitionem, aut ante, vt ex prædictis patet. & dixi in c. nuper. §. in ſecunda. ¶Sextò no. ver. & proferentes. q licèt ſnĩa excõicationis ipſo iure ſit nulla: tñ punitur pœna ltĩma ille, qui eam tulit, intelligit gl. fi. pẽ nã c, ſacro. & ſic facit ad q. de iudice, qui excõicauit nõ ĩ ſcriptis: tñ ſnĩa pp præcedentem appel. non tenuit. q nihilominus incurrit pœnam. c. cum medicinalis. §. eo. & ibi in nouel. ſuper ver. ſuſpenſis. & ℣. de reg. iur. c. quæ contra ius. & vide ſimilia, quæ no. §. eo. li. de præb. c. eum qui. Facit ẽt ad q. de teſte, qui tulit falſum teſtimoniũ non iuratum. & de tabellione, qui confecit falſum inſtrm non ſolemne: an teneantur de falſo, de quib. per Bar. in l. poſt legatum. de his qui. vt indig. & vi
4 de qđ no. in reg. non præſtat. in Merc. ¶†Opp. & vĩ, q impunè liceat participare cũ excõicatis, 11. q. 1, c. qm̃ multos. Sol, regulare eſt, q non licet. fallit in certis perſonis ibi enumeratis. & §. eod. c. inter alia. vt hic no. in glo. 3. & dixi in d. c. inter alia. q excõicatio ſubtrahit à cõione, ſiue à participio non ligatum ad hoc: ſed obligationem ad obſequium non diſſoluit. Tenetur ergo debitor ad obſequium ipſum impendere excõicato: licèt excõicatus hoc petere non poſsit, vt no. in d. c. qm̃ multos. Niſi fortè eſſet obſequium, quo tenetur vxor viro, & econuerſo, in hoc enim petenti non obſtaret exceptio excõicationis, ſecũdùm Hoſt. qui ita no, in ſum. de reſti. ſpo. §. qũ facienda, vbi qđ ſi vir, & vide in Spo. de petitorio, & poſſeſſorio. §. fi. ver. ſed in cauſis. & facit hoc ad q. an debitor teneat ſoluere debitũ creditori excõicato: vĩ, q ſic. Nam cũ du
ret debitum, ergo & ſoluendi neceſsitas. ad hoc. 15. q. 6. c. iuratos. & de hæreti. c. fin. & aduerte, quia in cap. quoniam multos, numerantur vxor, filius, ſeruus mercenarius, & ſi, qui tenent impendere obſequium ſuis ſuperioribus cum his participando, & non eſt excõicatus. Quid econtra an pater filio, dñs ſeruo excõicatis, & ſi cõicare poſsint abſque metu excõicationis? Inn. q nõ. 37. di. §. hinc ẽt. 27. q. 1. c. de filia, vbi de filio vĩ caſus. & rõ dĩæ ibi patet. idem. P. & Ab. in d. c. inter alia. Aduerte ẽt, q a licèt pdicti teneãtur ſuis ſuperioribus impendere obſequium: tñ nullus de nouo dẽt vitare familiã excõicati. & q mercenarius finito ſuo tpe, non dẽt iterum ſe refirmare. Similiter ẽt filio, & vxore ſolutis ab obſequio pĩis, vel filij emãcipatione, vel diuortio. Nõ. n, poſtea pt eſſe cõio ſine pena ſĩm Io. An. in d. c. inter alia. vbi de viatoribus an teneãt vitare excõicatos. dicit q ſic, niſi in neceſsitate: quãta verò dẽt eſſe hęc neceſsitas. dic, vt ibi ĩ gl. ¶Quærit gl. ſi eps cõicat in crĩe excõicato à ſe, an ĩcurrat maiorẽ. Recitat opi. & inter aliàs, illã Hoſt. q tenet, q minor & maior excõicatio cõtrahit p cõionẽ in locutione, vel in crĩe: q a illa eſt ſnĩa iuris, nõ hõis. & hanc opi. alias illã Hoſt. tenet ẽt Inn. in d. c. nup. & placet hoc Io. An. Snĩa verò ſua eps proferens ligari non poſſet (puta excõicat aliquem cũ his, q ſibi auxilium dederunt.) Nam licèt ipſe eps tali pbuerit auxilium, nõ tñ ligat ſnĩa ſua, ſĩm Io. An. & ex hoc ẽt. §. q ſnĩa, qua ligantur participantes, eſt ſnĩa canonis, non iudicis proferentis, colligitur, q alienus parochianus participans criminoſo erit excõicatus. quod non eſſet, ſi cenſeretur ſnĩa iud. proferentis, vt §. de conſti. c. vt aiarum. dictum de hoc plenius in d. c. nuper. ¶Secundò quæro. dixi, q contra participantes in locutione, oſculo, & ſi, non põt ferri ſnĩa excom. non præmiſſa monitione canonica. ſed quid contra participantes in crĩo? dicit Inn. q contra tales non prohibetur ferri gñalis excõicatio, ſĩm Hoſt. & Ioã. Mo. & dicit Hoſt. q hoc caſu cõicãs in crĩe incurrit duas ſententias. ſ. iuris. & hoĩs de ſecunda fatetur, q prolator illam non incurrit. facit quod no. in reg. cui licet. in Mercu. & quod §. dixi. ¶Vltimò dic poſt eum, q qui incurrit minorem, denunciari non poteſt illa minori ligatus: niſi de illa fuerit conuictus, vel confeſſus. Nam in ſententia iuris conſtare debet de crimine, vt no. §. eo. lib. de homi. c. pro humani. in fi.

S V M M Æ.

1 *Epiſcopi nullam pœnam interdicti incurrunt, niſi in ſententia ſint expreſſi.*

C A P. IIII.

1 Q Via periculoſum. †Epiſcopi nullam pœnam interdicti, vel ſuſpenſionis incurrunt: niſi in ſententia ſint expreſsi. & tria facit. præmittit conſtitutionis cãm. ſecundò conſtitutionem poſuit priuilegiantem epiſcopos, ibi [nos.] tertiò excipit, ibi [ni ſi.] No. q in ſuſpenſione, vel interdicto generalib. eſt ſpecialis mentio de eſo facienda: aliàs ſub generalitate non veniet. Quid de Cardinalib. dicit idem in nouel. etiam ſi non ſint epiſcopi Cardinales, vt no. Hoſt. de cleri. non reſi. c. 2. & vide qđ no. Io. An. §. e, li. de ſchiſma. c, vno. vbi licèt omnes iſti eximantur ab iſtis pœnis: tñ grauius peccant, quàm alij. §. de tranſla. c. 2. ad fi. iſta autem conſtitutio non habet locum in pœna ex cõmunicationis generaliter promulgatæ à canone, vel aliàs, vt in glo. cui adde quod no. Spe. in tit. de legato. §. nec epiſcoporum. ver, ipſi quomodo in multis. & ibi *in additionibus.* ad de etiam quod no. in Clemen. cupientes. de pœn. in glo. not, novam. & quia hoc c. declaratur plenè in glo. ideò non proſequor.

S V M M Æ.

1 *Archiepiſcopus, & officiales, an poſſint relaxare ſententias interiorum prælatorum.*

2 *Inferiores epiſcopo iuriſdictionem habent, & poſſunt excommunicare.*

1 *Sententia generalis archiepiſcopi ligat ſolum eius ſubditos.*
2 *Sententia excom. ſuper futuris culpis non eſt ferenda.*
3 *Excommunicatio ſuper futura culpa, an ſit ipſo iure nulla.*
4 *Statutum, & ſententia quò ad excommunicationem differunt.*
5 *Sententia excommunicationis in vniuerſitatem ferri non poteſt.*
6 *Collegium eſt nomen iuris, non perſonæ.*
7 *Vniuerſitas criminaliter accuſari non poteſt.*
8 *Vniuerſitas an poſsit decapitari.*

C A P. V.

1 ROmana. Diuiſio ĩ prima gl. partes patẽt p §§. no. q †Arc. hic & ipſius officiales nõ põt relaxare ſnĩas inferiorũ plato-
rum, & multò minus delegatorum, cũ tũc recurratur ad delegantẽ, vt c. ſuper qõnum. de of. dele. & intellige hoc verum, niſi fuerit gradatim ad archiepm appellatum: puta de dictis prælatis inferiorib. ad epm, & de epo ad archiepm. Nã tunc appellatio faceret eum iudicem. licèt ergo archiepiſcopus ſit iudex prouincię, eſt tñ mediatus: iõ ſubiectos mediatos non poteſt principaliter aditus ſoluere, vel ligare, vt §. de of. or. c. paſto. & eius ſnĩa ipſo iure non tenet, vt in gl. 2. Quid dices in epiſcopo? nunquid valeat eius abſolutio ab excõmunicatione lata per inferiorem eius prælatum, puta archidiaconum, vel plebanum. gl. in c. cum ab eccleſiarum. de off. or. tenet, q ſic. idem Vin. T. Gof. & Phi. pro quibus facit. c. venerabilib. §. vbi aũt. ℣. e. & 16. q. 6. §. 1. & in Auth. de defen. ciui. in pr. coll. 3. vbi dr̃, quòd non prohibetur defenſor ciuitatis, qui cõparat epo, cognoſcere de cauſis inferiorũ, ptermiſsis magiſtratib. municipalib. in fi. idem tenet Inn. & Hoſt. niſi conſuetudo eſſet in contrarium. idem tenet ibi Io. An. nã cum iuro media ta concurrunt, ſicut valet excõicatio: ita & abſolutio. & hac de cã cognoſcit legatus de oĩb. cauſis prouinciæ ſuæ. §. de off. le. c. 1. nec iuro eſt abſorpta per creationem minoris officialis, nec econtra. e. ti. c. volentes. & c. ſi duob. de ap. & hoc verũ vbi hẽt cãs cõos. aliàs ſecus: vnde monachus plus obediet abbati, quàm epo. & clericus plus ſuo epo, quàm metropolitano. de quo. §. de of. or. c. paſto. & d. c. quantò. & d. c. cum ab ec
2 cleſiarum. ¶†Scdò no. poſt gl. 2. q inferiores epo hñt iuriſdictionem, & pñt excõicare. ſed q arch. excõicare non poſsit, vĩ expreſſum. 6. q. 7. c. 2. & de off. arch. c. cum ſacramento. & vltra ibi no. Arch. inducit pro archidiacono. d. c. cũ ab eccleſiarum. vbi plebanus minor archidiacono excõicat. Item parochialis ſacerdos. Ad c. 2. rñde, q loquitur de cõib. cauſis, in quib. tam metropolitanus, quàm ſuffraganei ſunt ordinarij, vt in cã epi, presbyteri, vel diaconi, & alijs reſpicientib. ſtatũ prouinciæ: vel loquitur diſtributiuè, vt cãæ ipſorum ad metropolitanum: inferiorum verò ad epm ſuum referãtur, vt ibi
3 no. Vgo. ¶†Tertiò not. in §. porrò. q ſnĩa gñalis archiepi ligat ſolum eius ſubditos: licèt eius conſtitutio edita in prouinciali Concilio liget oẽs prouinciales, vt in gl. canon. quem facit &c. Rñ. quare ipſius ſnĩa non ligat eius ſubditos; q a hoc non poſſet in ſpecie, vt d. c. paſtora. ergo nec in genere, vt in iſta gl. facit ff. de bo. auct. iud. poſ. l. cum vnus. §. is qui. vbi ſim pliciter præceptum iudicis extra eius territorium non extendit ur: ſimiliter nec ſtatutum. quod dic, vt dixi §. e. c. à nobis. il 1. ¶Quartò no. in §. ſed nec in ſpecie. & in §. ſeq. q pro delictis præteritis, & pũtib. non profertur ex eo ſnĩa, non pmiſſa monitione: & eſt rõ, q a excõicatio nõ pferẽ pp crimẽ: ſed pp cõtẽptũ. hĩc eſt, q dr̃ medicinalis. §. eo. c. 1. & c. ex lrĩs. de conſti. vbi patet, q non eſt pena. Nã tunc dẽret eſſe perpetua, vt C. de pęn. l. ſeruus. Contemptus. ergo monitionis ſup ſatisfactione præteritę, vel pũtis offenſæ requiritur ad iſtã excõ. ſnĩam: vt ſic pp contumaciam, nõ delictum videatur inflicta: competens aũt monitio erit ſpãlis, vel gñalis, prout ſpãlẽ, vel
4 gñalẽ ſnĩam ferre intẽdit, ſĩm Hoſt. Io. Mo. & Arch. ¶†Quintò no. in §. caueant. q pro futuris culpis non eſt ferenda ſnĩa excõ. eſt. n. abſurdũ, & iniurioſum, ſi dicat prælatus. excõico Io. An. ſi fecerit furtũ, ſi adulterium commiſerit; cũ tñ ad iſta paratus, vel ſuſpectus nõ ſim. & q què poſſet dicere. excõico, ſi aliud facies cõtra pcepta legũ, vel contra iura canonica. Idẽ eſt dđm in forma ſequẽti. dẽt. n. primò monere, vt ſatisfaciat. ex quo nullum de tribus interuenit: nõn. n. concurrere debent monitio, & fulminatio, niſi ex cã. Nec mirum, cum ẽt in monitione interuenire dẽant dierum interualla, niſi ex cã. ℣. c. conſtitutionem. Nec diſting. Io. And. an ſit tale factum, qđ reſtaurationem recipiat; vt furtum, vel rapina: an ſit tale, qđ nõ recipiat, vt homicidium, & piurium, licèt in iſtis nõ cadat reſtauratio: cadit tñ ſatisfactio. & de hac hic loquimur, ſaluo qđ no. de excel. præla. c. 1. ſuper gl. edita. in no. ¶†Sed hic q̃ritur: an excõicatio ſuper futura culpa, ſit nulla ipſo iure. & idem põt queri, ſi lata fuit pro culpa, vel offenſa præterita, vel pñte. & vĩ, q ſit nulla; quia tex. prohibet aliter fieri, dum dicit [caueant.] ar. l. non dubium. C. de legi. Io. An. tenet, q ſnĩa lata contra formam huius. §. non ſit nulla, ſed iniuſta, vt probatur. §. eo. c. ſacramento. primo rñſo. vbi poſuit ver. [prohibemus] & hæc vltra verbo caueant. quib. verbis non obſtantib. ſnĩa lata tenet, licèt ſit iniuſta: & ita hic in no. Lap. ẽt idem dicit, p illa verba ſuper ver. iniuſtas. non ergo ſunt nullę. & per hoc patet, q ſnĩa exc. lata contra conſtitutionem §. eo. c. ſacro. & §. eo. ti. c. cum medicinalis. ſĩm Ber. Hoſt. & alios non eſt nulla. qđ verum fateor, cũ fertur ab ordinario, vt hic. & 11. q. 3. c. ſnĩa paſtoris. ver. de hoc. per Arch. ſecus ſi feratur à delegato: quia tunc eſt nulla. quod dic, vt ſcripſit Arch. §. e. li. de præb. c. cũ in illis. & de conceſ. præb. c. q a cũctis. & de of. del. c. 1. in fi. §. e. li. iſta sũt verba ſua. adde qđ no. §. de off. dele. c. prudentiam. ſuper gl. & circa fi. in no. ¶Opp. & vĩ, q pro futuro delicto poſsit ferri ſnĩa excо. vt c. à nobis. il 1. §. e. Sol. ibi p modum ſtatuti futura delicta pũt coerceri per ſniam excom. q a propriũ conſtitutionis eſt, futura proſpicere, vt c. fi. §. de conſti. & l. leges. C. de legi. Per modum verò ſnĩæ coerceri non poſſunt, vt hic. Ratio: q a tractus futuri tpis
5 &c. vt *in* glo. quia tractus. ¶†Habetis ergo vnã dĩam inter ſtatutũ, & ſententiam quò ad excommunicationem. Secundã collige ex gl. can. qui facit &c. §. eo. c. Tertia, eſt in poteſtate abſoluendi, quam collige ex no. in nouel. §. de præb. c. graue. ad. fi. ver. Epiſcopus. n. abſoluit excõmunicatum per canonẽ epalem non reſeruantem abſolutionem. Item & excõicatus p ſtatutum confirmatũ p Papã, vt §. de inſti. c. ex frequentib. in nouel. à ſnĩa tũ archiepi, vel cõfirmata p Papã nõ abſoluit Quintam quò ad durationem igſius collige ex no. in c. à nobis. alle. in fi. pe. gl. & c. fi. de of. leg. & c, p illorũ. de præb. Sextã trimembrẽ colligas hic: q a ſniam dẽt pręcedere mora, culpa, vel offenſa. quod non eſt in ſtatuto. Septima; quia ſniam dẽt pręcedere monitio. aliàs proferẽs incurrit pœnã c. ſacro. e. ti. qđ non eſt in ſtatuto. Octaua, ſĩm opi. quæ hẽt, valere ſtatutũ nõ editũ in ſcriptis. hãc collige ex no. in c. nemo põt. ad fi. de reg. iur. Nona hẽt opi. q excommunicatio per ſtatutum ligat ſuperiorem, & ſucceſſorem: qđ nullo modo poſſet ſnĩa, ſĩm oẽs. hanc diſputãdo improbat in quæſtione prædicta, & ita hic in nouel. Cui adde, qđ ipſe not. in c. p illorũ. de pben. Adde decimã, quia ſnĩa ſtatuti non ligat ignorãtes, vel extra territoriũ ſtatuentis delinquentes. §. eo. li. de conſti. c. 1. ſecus in ſnĩa ſimpliciter lata, vt ibi videas in nouel. ſup verbo ſtatuto. Vndecima, q a ſtatutũ nõ indiget cauſæ cognitione, maximè cõtẽtioſa, & ideò põt fieri die feriato, & ab eẽ territoriũ exiſtẽte ĩ ſnĩa verò ſecº: niſi ferat ſup notorio, vt ſcripſit Lap. §. e, li. d priui. c. 1. ſup gl. de monacho. Sed ei, qđ dr̃ de ſtatuto, multũ ob. d. c. 2. & g l, & ideo, ibi poſita in fi. §. 2. ita dicit Lap. ¶Quæro. dr̃ ĩ tex. q ſi culpa, mora, vel offenſa pceſsit, põt ferri ſnĩa excõmuni. p futura culpa: quæro de exẽplis, Glo. quæ incipit. Cõdẽnatus. cũ 3. ſeq. ponit exempla in ſingulis, & glo. cõdemnatus. ponit exẽplũ, cũ mora contrahit ex lapſu termini legalis. Inn. & Hoſt. idẽ dicunt, cum terminus primus fuit humilis, vt quia præceperat iudex, q infra 20. dies ſoluerer. Sed hoc caſu quærit Hoſt. quid ſi poſt lapſum huius primi ter

mini præfigatur ſecundus,vt ſoluat ſub pæna excom. ſi pendente hoc ſecundo termino ſit appellatum:an teneat appellatio?Videtur,ꝙ ſic.de app.c.pręterea.il 2.cõtrariũ tenet,& dicit,ꝙ illa Decreta.inter.qñ infra primũ terminũ, & infra 10. dies à tpe ꝓlati mãdati,vel ſnīæ appella. aliàs p appellationē non releuat.de appel.c.qõnũ.& de re iud.c. qđ ad cõſultatione.Io.An.remittit ad no.p eũ in d.c.ꝑterea.vbi đt, ꝙ ſi iudex excõicet aliquē, niſi ſoluat centũ vſq; ad annũ;qñcunq; talis appellat infra annũ,releuabit nõ ſolũ ab excõicatiõe,ſed ēt à condẽnatione.ꝙ ſi condẽnet illũ purè,& poſtea ſic adijcit[niſi ſolueris infra menſē,ſis excõicatus;]tũc ſm Inn.ſi appellat infra,10.dies,releuat ab excõicatiõe,& condẽnatiõe. Si verò poſt decē dies,appellat,& infra mēſem,releuat ab excõicatione:ſed non à condemnatione,quæ p lapſum decē dierum tranſiuit in rem iudi.& licèt teneat condemnatio,grauari nõ potuit in excommunicatione;vt quia ſine cauſa, vel infra tēpus iuris,vel quid ſimile: propter quod ſi iuſtificetur appellatio,impeditur excommunicatio. ¶ Secundò quæro.quæ poteſt eſſe alia iuſta cauſa à prædictis tribus ferendi ſententiam pro futura culpa.Sol.vt in glo.pone exemplum. ſuper qua in nouel.addit aliam ſcilicet de cap.ad noſtram.il 2. de iureiuran.& Decre.ſi.de eo, qui furti.ordi.ſuſc.Inn.& Hoſt. ponũt exemplum,ꝙ iuſta cauſa eſſet, ſi excõmunicaret cruce ſignatos,non portantes publicè Crucem. Non enim debet ſubtrahere bonum exemplum, ſupple nec ſe cælare; vel ſecundùm eos excommunicat tolerantes hæreticos, vel conſimiles,ſup. de hæreti.cap. excommunicamus.§.credentes. & 24.qõ. 3. c.ſi habes.Io.Mona.ponit exemplũ,quando neſcitur, quis cõmiſerit delictum per.c. ſi ſacerdos. de offic. ordi.vbi ſcripſit Io.An.ſuper ver.indeterminatē,ꝙ rationabilis cauſa ferendi generalem excommunicationis ſententiam, eſt incertitudo: & ita tenet hic ſecundũ Hoſt.idem Lap.Io.An. dicit, ꝙ Cancellaria dat formam hanc contra occultos detentatores.Frã. improbat exemplum iudicum, qui mandant presbyteris, ꝙ citent aliquos: aliàs ipſos excommunicant. poteſt etiam eſſe iuſta cauſa ſecundùm Io.An.quando conſentit ille, in quem fertur, vt quotidie ſeruatur in recipientibus mutuũ, qui ſponte recipiunt præcepta ſub pęna excõicationis de ſoluendo in termino,de quo conuenit.facit reg.ſcienti.cũ concor.de reg.

7 iur.¶ † Sextò no.in §.in vniuerſitate, ꝙ ſententia excõ. non poteſt ferri in vniuerſitatem.& quia tex.dicit[penitus prohibemus] videtur, ꝙ ſit ipſo iure nulla. Nam penitus prohibere,eſt poteſtatem in totum auferre: & hoc tenent quidam.ſ. ꝙ ſit ipſo iure nulla,vt in gl.per hanc.ſuper qua in nouel.hãc opi.ſequitur Io.Mo.Arch. & Fran. qui addens rationem dicit, ꝙ hoc eſt priuilegium vniuerſitatis, contra quod ſententia lata non tenet.s̃.eo.li.de conceſ.ꝑben.c.quia mentis.& de priui.c. volentes.& circa hoc vide, quod no.s̃.eo.li. de offic. or.c.Romana. ſup gl.licèt.in nouel. ¶ Sed q̃ro,quæ ſit ratio, quare ſnīa excõ.ſit ipo iure nulla,lata cõtra vniuerſitatem.dicit qa qñq; cõtingeret innoxios irretiri. Sed hanc opi.impugnat Hoſt.niſi dicat.ꝙ p vinculũ vniuerſitatis vincularentur ſinguli.& ꝑpea tenebat iungere rõnem ſequētem in textu. vt ſ.ſoli culpabiles puniant; ne ligent innoxij Io.An.dicit, ꝙ rõ textus eſt bona:qa in materia,cui⁹ corpus nõ eſt capax,interdictũ corporis reſpicit ſingulos,qđ ꝓbat.ĩ.ca. ſi ſnīa.§.ſi.Per qđ infert poſt Inn.ꝙ ſi cõtra Capi.impetrent literæ,ꝙ cogantur ad alicuius receptionē.delegati cogēt ſingulos canonicos ad illius receptionē: licèt contra ſingulos impetratũ nõ ſit reſcriptum.& hoc ea ratione; quia præceptum Cap.factũ,vt aliqđ faciat,eſt intelligendum,ꝙ canonici & alia membra capituli id faciant.vt s̃.de præben. c. ꝓ illorũ. quia Capitulũ (qđ eſt nomen intellectuale,& res incorporalis) nil facere põt p membra ſua.idem iuris ſi mandetur delegato, ꝙ cogat vniuerſitatem facere ſolutionem debiti,venditionem, permutationem,vel aliud ſimile, cogenda ſunt membra illi facto expreſſum præſtare conſenſum,& ſic de omnibus,quæ in facto conſiſtunt,& q̃ per vniuerſitatē nõ poſſunt.Sed prædictis ob. 12.q.2.c.qui manumittitur.Sol.leuis eſt,ſm Inn.nam vniuerſitas poteſt habere libertũ,& agere,& conueniri p procuratorem ſuũ:ſed conſenſũ facto præſtare ſine membro, non poteſt:cũ nec cõſenſum ſui corporis,nec corpus habeat.dicit ēt in prædictis caſibus videri, ſi alicui cõmiſſa eſt cã vniuerſitatis:ꝙ per delegatum(vbi expediret) cogēda eſſent membra ꝑſtare conſenſum. Aduertēdum tñ, ꝙ monitio vniuerſitatis non ſufficit ad excommunicationem illorum,etiam qui fuiſſent culpabiles,niſi ſingulariter moneantur, & contra ipſos cauſa cognita procedatur,vt dicitur.s̃.eo.c. ſacramento. 22. q.1.c. nemo. Nam alia eſt cauſa vniuerſitatis, vel Capituli à cã ſingulorũ,vt d.c.qui manumittitur,nam quid ad ſingulos, ſi Capitulũ nõ vult recipere aliquē in canonicũ?Nam & ſi veniret ſingularis,nõ admitteret ſine mãdato,vel cautiõe: nec poſſet ſingularis expedire q̃ ad Capitulũ ꝑtinēt,vt.s̃.de his,q̃ ſi.à ma.par. Cap.c.1.& 2.& hoc fortè voluit Io. Mo. qui dixit hic,ꝙ qñ æqualiter puniendi ſunt culpabiles, tenēda erat doctrina tradita.s̃.in §.caueant.Alij dicunt,& fortè melius, ſecundùm Inn. ꝙ auctoritate huius conſtitutionis iudices pñt excõicare tales ſine noua cauſæ cognitione: dũmodo cõſtet illos culpabiles. nam ſolum hoc requirit ille finis. Sed ſi de culpa non conſtat,abſtinere debent, & tunc illos vocare tenentur. 11.q.1.c.ſi quiſquam. & ca. nemo. ita dicit in nouel. Lap.etiã idem ſentit.dicit.n.ꝙ Hoſt. ſcripſit in ſumma de cõtuma.§.ſi.ver.ergo ſi conſtat.ꝙ ſi conſtat,ꝙ tota vniuerſitas, vel totũ collegium deliquerit,excõicari poterũt vt ſinguli, & locus interdici. & hoc dicit ꝓbari p hoc.c.dicendo, ꝙ poteſt ſic fieri.Excommunico præpoſitum,& archidiaconũ, & omnes de tali collegio:quia nolunt parere mandatis noſtris. alleg.de cle.excom.mi.cap.propoſuit.& c.ꝓ illorũ.& ita dicit. ¶ Sed ego tunc quæro.cũ ſupradictum ſit, ꝙ ſingulares expedire non pñt illa,quæ pertinent ad Capitulum, qũo prouidebitur illis de Capitulo, qui vellent obedire mandatis, ſed non poſſunt?Nam ſi non committunt culpam, non ſunt excommunicandi,vt hic.Ad hoc reſpondeo,vt no.Inn.s̃. de poſtu.c.bonæ.il 2.vt dixi poſt Doct.s̃.eo.lib. de cõceſ.præben. c.ſi cap.Iuxta prędicta quærit in nouella. vtrum appellatio facta nomine Capituli tueatur ſingulares canonicos:vt de cetero non valeat ſententia contra eos.reſpõde,ꝙ ſi iudex erat delegatus,tuebitur illa appellatio ſingulares,etiam culpabiles,& in quos ante appel.potuiſſet ferri ſententia:quia ſublato principali commiſſo.ſ.cauſa vniuerſitatis, ſublatum eſt acceſſorium.de conſti.c.tranſla.& de reg.iu.c. acceſſorium.per iuſtam ergo appellationem & in acceſſorio deſinet eſſe iudex.Si autem ordinarius, à quo per Capitulum appellatum eſt in aliquo negocio:cũ illud per appella. delatum ſit per ſuperiorem, pro illo ſingularem canonicum excommunicare non poterit.3.quæſtio.6.cap.multum.& c.dudum.& de offi. deleg.c.licèt.quod ſi fecerit, Capitulum petere poterit ſententiam pronunciari nullam,ſi Capituli intereſt: vt quia nomine Capituli,vel ipſum defendendo, fecit id, propter quod excommunicatus eſt;vel quia Capitulum diffamatur ꝓ eo,ꝙ ſuus canonicus ſic denunciatur,vel alia iuſta cauſa.ad hoc.ff. de fer.l.1.§.ſi verò.& de appella.c.dilecti.il 2.Sed ſi Capitulum vellet dicere ſententiam in Capitulum latam iniuſtam, non audiretur: quia nec ille audiretur, vbi prius abſo.peteret.s̃.eod.c.per tuas. Et quod dictum eſt de excommunicato ꝓ Capitulo,dicendum eſt ēt de rectoribus ciuitatis excõmunicatis ꝓ ciuitatibus,ſm Io.An.Lap.dicit,no,pro rectoribus ciuitatis,ꝙ appellatione vniuerſitatis tueatur eos:ꝙ vniuerſitas ad tuēdum eos admittitur. & ꝙ appellatio epiſcopi profit clero,& populo no.Io. An.poſt Inn.& Hoſt.de appella.c.dilectis.in glo. no.ꝙ appellationem. & iſta omnia prædicta tene menti.quia notabilia dicta ſunt. Et q̃bus colligitur, ꝙ bona eſt rõ tex.quia ideò in vniuerſitatē non põt ferri ſnīa excõicationis, quia contingeret innoxios irretiri; quia talis

ſenten

ſnīa, cũ non poſsit ligare vniuerſitatē,ligat ſingulos, vt d.c. ſi ſnīa.ĩ.eo.Quare autē vniuerſitas nõ ſit capax huius pęnę, latius declarat in nouel.in glo.p hanc.dicit enim, ꝙ vniuerſitas eſt rei rationalis indiuidua ſubſtantia.vñ collegiũ dicit p ſona non vera,ſed repræſentata, vt ff.de fideiuſ. l.mortuo.excõicatio aũt ligat ſolum naturalē perſonã. de of.deleg.c.P.& G.de iureiu.c.ſicut.il.3.de relig.dom.c.cũ dilectus. & habentē animam rõnalem.s̃.eo.c.1. de re.ec.non alie.c.ſi qs preſbyterorum.Itē baptizatam,11.q.3.c.omnis Chriſtianus.Sed vniuerſitas caret anima,& baptiſmo,vñ hac ratione penitus prohibetur vniuerſitas excõicari:quia perſona repræſentata non eſt capax impreſsionis excom. & ob hoc nihil agit;quia ſecundùm Philoſo. Actus actiuorum ſunt in patiente diſpoſito.et iam ſi referat ad verã perſonam,cõtingeret vnius diei puerum,vel abſentem ligari. ad hoc facit d. c.qui manumittitur.& de acqui.poſ.l. qui vniuerſas.in princ.& de vſucap.l.eũ qui.in prin.& l.rerum mixtura. p quas leges patet,quòd poſſidere, vel vſucapere vniuerſa, non reſpicit ſingula.& ad hoc vide quod not.Io.An. poſt Inno. & Hoſt.s̃.eod.c.grauem.in glo.ciues.& s̃.de iureiu.c.veritatis,ſuper vlt.gl. & c.ſicut.il 3. ꝑpe fi.& ita hic in nouel.ſuper gl. p hanc. Vbi ēt vide,vñ dicatur vniuerſitas,cõitas,collegiũ, corpus, ſocietas, & ſimil. ſunt enim quaſi idem ſignificantia,de quo in l.1.quod cuiuſque vniuer.& per Bar. in Extraua.ad reprimendã.ſuper.ver. cõitas. & ſuper verbo corpus. & prædicta locum habent in pęna excom. Sed an aliæ pœnæ cadant in vniuerſitatem?iſtã q. præcedit alia, ſcilicet an vniuerſitas poſsit delinquere. & quid in delictis, in quibus imponitur pęna mortis.dicunt q̃dam, ꝙ non:quia vniuerſitas caret anima,& ab his,qui anima,ac ſenſu carent,delicta non perpetrantur, vt l. 1.ff.ſi quadru.pauper.fe.di.Nam animus,& voluntas requiritur ad pu

8 nitionem delicti,vt l.verum.ff.de fur.& l.diuus.de ſicca.†Itē illa nomina, vniuerſitas, collegium, & ſimilia ſunt nomina iuris,non peſornarum, vt d.l.mortuo.Item cum mulieres,in fantes,& abſentes ſint de vniuerſitate:ſi diceremus vniuerſitatem poſſe delinquere, iſti punirentur, cum tamen non deliquerint, contra l.ſancimus. C. de pœnis. & c.q̃ſiuit.de his, quæ ſi.à ma:par. Cap. Item cum eadem ſit vniuerſitas iſtius ciuitatis hodie,& quæ fuit à mille annis,vt l.ꝓponebat.de iudi.contingeret ſucceſſorem puniri, qui non deliquit ex deli-

9 cto auctorum.† Et ex iſtis rationibus concludit Inn. ꝙ vniuerſitas non poſsit excõicari, nec criminaliter accuſari,in c. grauem.s̃.e.ciuiliter tamen de crimine conueniri poterit,interdici,ſuſpendi,& pęna pecuniaria mulctari, & etiã pp cõtumaciam miſsionē pati,vt l.1.in fi.ff.quod cuiuſq; vni.no.& l.metum.§.animaduertendũ. qđ me.cauſa.Ex iſtis tamen dictis Inno.& Doct.iuris canonici non habetur perfecta theorica.Ideò Bar.lumen iuris latius iſtam q.proſequitur in l.aut facta.ff.de pęn.cuius dicta retuli.in c.dilectus.de ſimo.& hic breuius repeto.& poſt eum dico,ꝙ primò videndum eſt,an vniuerſitas poſsit delinquere. Dicit ipſe, ꝙ non propriè: qa eſt perſona ficta.nam vniuerſitas ſcholarium eſt alia pſona à ſcholarib.vt l.mortuo. impropriè verò an delinquat:dicit,ꝙ peccatum omiſsionis poteſt vniuerſitas cõmittere. licèt em hoc contingat negligētia regentium ciuitatis, tñ ipſa vniuerſitas dr̃ negligere,vt l. iubemus nullam. C.de epi.&cle.cõiuncta l.ſi ꝓcu.in fi.ff.mãdati.Quoddã verò ē delictũ nõ in omittēdo,ſed in faciendo.& tũc dicit,ꝙ q̃dã ſunt,q̃ poſſunt fieri p ipſam vniuerſitatē:vt facere ſtatutũ, dare iuriſdictionē, imponere collectas,& ſimilia.& iſto caſu põt vniuerſitas delinquere, vt in Auth. Itē nulla cõitas,C.de epi.& cle.nec.n.põt dici, ꝙ aliqs priuatus hoc faciat: ſed ipſa vniuerſitas,in quã cadũt illa iura, vt l.omnes populi. ff.de iuſt.& iure.& l.ſi.C.đ iur.om.iud.Quædã ſunt iura,q̃ nõ pñt reſidere apud ipã vniuerſitatē.vt cõmittere homicidiũ, facere violētiã, & ſim.tũc vniuerſitas illa facere nõ põt propriè;qa reqrũt pſonã verã, vt l.ſed ſi ex dolo.§.1. ff.de dolo.ſed dr̃ cõmittere impropriè p alios regētes vniuerſitatē, vt l.1.in fi. cũ l.ſeq.ff.de acq.poſ. & l.1.de lib.vniuer.& ita in l.metũ. §.animaduertendum.qđ me.cã.& l.aliud.§.refert.de reg.iu.hoc ergo diſcuſſo (q̃liter poſsit delinquere ꝑpriè, vel impropriè) ē videndũ, qualiter debeat puniri.de hoc dcm̃ eſt.s̃.poſt Inn. Sed Bar.ſic dicit.q̃dã ſunt delicta,in q̃b.filius punitur ꝑpter patris delictum,vt in crim.læſæ maieſtatis,& hr̃ſis. vt C.ad leg.Iul.ma.l.qſquis. & c.vergētis.de hr̃ti.& c.ſtatutũ.e.ti.li.6.& de pę.c.felicis.& iſto caſu põt criminaliter puniri vniuerſitas. & ita intelligit l.ſi vſufructu.ff.q.mo.vſuſfr. amit.& c.1.de ope.no.nũ.& ita đt ſe vidiſſe ſnīã Imperatoris Hērici, qui cõdẽnauit ad aratrũ ciuitatē Brixiæ;qa fuerat ſibi rebellis:quã poſtea ex miſericordia relaxauit. & ita fecit Papa Bon. q mandauit deſtrui totũ collegiũ tēplariorũ; qa erant hæretici: & in iſtis talibus delictis ceſſant rõnes Inn. quia in ipſis punit filius ꝑpter patrē. Quædã ſunt delicta, in quib. filius non punit ꝑpter patrē.& ita in caſib. in quibus dixi vniuerſitatē delinquere,ipſa vniuerſitas punit:ſed in modo puniēdi nõ eſt differentia:qa ſi quidē pęna, quæ cadit in vuiuerſitatē, ipſa vniuerſitas punietur,vt d.l.iubemus.Sed ſi eſſet talis pęna,quæ cadat æq̃ in vniuerſitatē,& in ſingulos(vt ē pęna pecuniaria) tenet ſi qdē collegiũ eſt paruũ,vt hic dñorũ priorũ: & non punient oẽs đ collegio:ſed illi tñ,qui deliquerũt,vt l.1.circa prin.de ma.cõue.Sed ſi eēt collegiũ magnũ,& diffuſum (vt populus.ſiue aliqua cõitas:)|tunc quia diſtinguere cõſentiētes à nõ cõſentiētib.eēt difficile:tũc tota vniuerſitas puniet, vt d.Auth.itē nulla cõitas.Si verò eſt delictũ, qđ non cadit in vniuerſitatē ꝓpriè(vt homicidiũ,rapina,& ſim.) & tũc punitur vniuerſitas more priuatorũ,ſi põt in vniuerſitatē cadere talis pęna,vt d. §.animaduertēdũ.Sed ſi in vniuerſitatē non põt cadere talis

10 pęna:vt pęna decapitationis.(†Nã vniuerſitas non põt decapitari; quia non habet caput verũ,ſed fictũ.) tũc talis pœna alteratur,ar.l.qd ergo. §.pęna grauior.ff.de his,q no.infa.& l.hos accuſare.§.oĩbus.de accu.Sed tu dices:quare nõ amputat illud caput fictũ; hoc ē ꝙ illa vniuerſitas deſtruat, vel collegiũ diſſoluat?Rñdeo;quia ſequeretur illud inconueniēs,de quo dicebat Inn. quia punirētur non culpabiles,& ēt læderetur ius poſterorũ, q dicũtur habere patriã à gñre,& antiqs, non à plurib.delinquētib.vt ff.de bo.dam.l.1.Sed iterũ objcies,& dices:ꝙ inconueniēs remanet etiã in collecta,q̃ imponetur illis,qui non deliquerũt.đt Bart. certè in veritate cõcederē illud, ꝙ licèt ſuperior totam vniuerſitatē condẽnet: tñ qui non deliquerũt,non debēt conferre in collectã,ar.l.1. in fi.de mag.conuē.& ita dicit ſe vidiſſe in quadã ſnīa Imperatoris Henrici.Ego dico,ꝙ illa ſeparatio,& diſcretio eēt qñque difficilis,ſicut hic Bonon. vbi in Cõſilio gñrali propoſita decidũtur ad balotas albas,& nigras poſitas in buſſolis occultè. Nec ſciri põt,quis poſuerit albam,vel nigrã: ſi partitũ igitur ibi poſitum,quod delictũ ſapiat, vincatur(quia maior pars conſiliariorũ poſuit albam.)qui nigram poſuit,non deliquit.& qui illi,vel iſti fuerint, ignoratur. crederē in iſto dubio oẽs puniri.Sicut in ſimili in l.ſi in rixã. ff.ad leg.Corn.de ſicca. fęminæ igitur, impuberes, & abſentes etiam iſto caſu crederem non teneri ad conferendum ad collectam, ſecundùm dictum Bar.vt dixi in d.c.dilectus.vbi etiã dixi, quãdo dicat delinquere vniuerſitas:vt ſic teneat ad pęnã iuxta dicta s̃. dic, vt ibi etiam not. an imponatur collecta per ſolidum, & libram: an per libram.dic,vt ibi.& dixi s̃.de immu.eccle. c. 1.Sed hic quæro, vtrùm punita vniuerſitate, poterunt de eodem delicto illi de vniuerſitate puniri, vt ſinguli? dic vt nota s̃.eod. c.ſi. ſuper gloſſ. pe. & ibi dixi. ¶ Vltimò ſuper ver. innoxios. quærit in nouel.ſi notorium eſt,illum, qui excommunicatur, non commiſiſſe culpam, propter quam excommunicatio lata eſt,an liget.dic, ꝙ ſi iſta concurrant, ſcilicet ꝙ nõ commiſit,nec committere potuit. & ꝙ hoc ſit notoriũ, non ligatur tali ſententia excom. ſiue ſit notorium actu ꝑmanens, ſiue tranſiens, vt Cle. paſtoralis. §.Piſana. cum alijs.§.

s̃.de re iud.Sicut enim notorium ſententiæ fauens illã in tantum iuſtificat,ꝙ ab illa appellari non licet.de ap.c.cum ſit.& c.conſuluit. & c.peruenit. ita & fortius tale notoriũ reſiſtens non habet illã reddere nullam; potiſsimè qa fauorabiliores ſunt abſo.q̃ condẽnationes.de ꝓba.c.ex literis.cum concor. Nam poſito notorio impoſsibilitatis,negatur omnis obligatio.de reg.iu.c.nemo poteſt. Item ſicut notorium in perſonã iudicis annullat ſnĩam, vt c.ad probandum.de re iud.ſic annullare debet notoriũ in cã: ſi verò ſit notoriũ.ꝙ non cõmiſit:tñ nõ negat̃,qn cõmittere potuerit.remittit ad no.ꝑ eũ in c.per tuas.ſuper glo. error.& in c.ſcienti.de regu.iur.& maximè in fin.q.

SVMMAE.

1 *Vim vi repellere iura permittunt.*
2 *Excõicationem contẽnere quando quis dicatur.*
3 *Iniuriam vicino illatam propulſare quis poteſt.*
4 *Filius an poſſit defendere patrẽ.*
5 *Vir nunquid teneatur defendere vxorẽ.*
6 *Concubina an poſſit defendere amicũ.*
7 *Socius an poſſit defendere ſociũ.*
8 *Clerici ad defenſionẽ ſuã arma mouere poſſunt.*
9 *Proximum iuuare quis tenetur.*
10 *Subditus quando poſſit reſiſtere facto iudicis.*
11 *Defendere ſe contra violentiã, an ſemper ſit licitũ.*
12 *Licita defenſio in quo conſiſtat.*

CAP. VI.

DIlecto filio. Primò ponit allegationẽ, & cõclu. gñralem: ex qua infert ſpecialem,ibi[& quãquam,] tertiò fortificat per argumentũ à maiori,ibi [& quidem.]dixit Hoſt. ꝙ iſta Decr. dirigebatur cuidam fratri minori, qui legatus in partibus illis cõſuluerat,an decano licuerit vtroq; gladio ſe tueri: conqueſtus enim fuerat baliuus coram eo,ꝙ ipſe decanus per omnia Cæſar erat. quia vt presbyter, & vt miles nunc cenſura,nunc armis procedebat contra ipſum,&
1 eius terram.¶† Nota,ꝙ vim vi a repellere omnes leges,omniaque iura permittũt, vt l. vt vim.ff.de iuſt.& iure.dicam.j̃. ¶Secundò not.in ver. hæc omnia.argumentum à contrario ſenſu,ꝙ ſi ille decanus gladio temporali ſe tueri potuiſſet,ad ſpiritualem recurrere nõ debebat. Sed Hoſtien.& Archidia. contra.& ſubaudiunt ad hunc text. ver.maximè.pro quibus adducit Io.And.tit.fortè qui hic ponitur.conſuluit tamẽ Hoſtien. ſpiritualem præmitti debere,quaſi lucem,& ducem, & demum ad temporalem recurri, quaſi maleum. de homi.c. poſtulaſti.24.q.1.c.miles. & ille gladius Eccleſiæ non exercetur nec pro ſua, nec pro aliena iniuria,niſi in homines ſuæ iuriſdictionis: naturalis autem defenſio pro ſe, & ſuis exerceri poteſt in homines cuiuſcunque iuriſdictionis.Idem hic in nouel.& ſubdit Ioã.And. ꝙ quando ad talem tuitionem, vel defenſionem fertur excomminicatio,non eſt neceſſaria monitio.de quo dic,vt no.Inno. s̃. de cenſi.c.venerabilis.in glo. magna.vltra medium.¶Tertiò nota,ꝙ ſicut varijs defenſionibus iuris poteſt ad iudicium ꝓuocatus vti, vt c.nullus pluribus.de reg.iur.|Ita etiam aduerſus iniuriam facti varijs defenſionibus facti vti,& ſe tueri,vt in glo.pe.ſuper qua in nouel.dicit,ꝙ gladius temporalis, & ſpiritualis non ſunt aduerſantia,ſed mutuum ſubſidium præſtantia,vt hic in fin.Potuit enim iſte decanus gladium temporalem ad alium pertinentem ſuo ſpirituali iuuare,& in ſui ſpiritualis auxilium inuocare.de quo nulli dubium. 96.diſt.c.cum ad verum.& 10.diſt. c.quoniam.23.q.5.c.de Liguribus.de iudic.c.cũ nõ ab homine.de maledic.c.ſtatuimus.& in Lombarda.vt epiſcopi & comites ſimili. auxilium deb. in rubro, & nigro. & in Authen. iuſiur. quod præſt.|ab his.§. & æqus & recolatio.& vt differ. iud.coll.9.¶ Quartò notã,ꝙ hoc c. loquitur de decano,qui põt ad ſui tuitionem inuocare brachium ſeculare,& c. 1. de offi.ordi.loquitur in epõ,& ſic eis ſimul iũctis,collige, quòd prælatus inferior ab epõ habet iuriſdictionem de conſue.vel priuilegio, ſicut erat ille decanus, vt dicitur in 2. glo. poteſt enim inuocare auxilium brachij ſecularis. ad idem facit de reli.do.c.cum contingat. in gl.inuocando. quod tenet Arch. s̃.eod.lib.de ſta.mo.c.vno.in fi.& c. adminiſtratores. 23.q. 5.vbi etiam de hoc per eum.¶Quintò no.quòd excommunicatus propter excommunicationem contra excommunicatorem prouocatus ipſum ſpoliat, & offendit.contra tales prodita eſt pœna,vt dicit̃ in gl.contra tales.&c,Super qua in nouell.dicit poſt Innoc.non licere clericis,vel laicis aliquos, quos crederent,vel pro certo ſcirent iniuſtè excommunicatos,iuuare contra excommunicatorem, cogendo eum relaxare ſententiam,vel abſtinere à denunciatione: quia nec liceret eis cogere iudicem ſecularem ad ſuam ſententiam relaxandam. Nam (vt dicit Innocen.) iſta Decre.maximè locum habet, cum infertur violentia corporalis, non verbalis.
2 ¶†Sextò nota,ꝙ dicitur quis quandoq; contemnere ſentẽtiam excom.vt hic not.in nouella.cõtemni dicitur multis modis. Primò quando excommunicatus accumulat culpam culpæ. Secundò quando ex certa ſcientia intrat eccleſiam, etiã quando non dicitur officium. 24.q.3. c.clericus. Niſi cauſa prædicationis, qua audita exeat. s̃. eod. c. reſponſo. Tertiò quando non intrat eccleſiam, ſed ad valuas audit officium. quod eſt contra iura. s̃.eod.c. perpendimus.& de priuileg.c. quod nonnullis. Quartò quando communioni Catholicorum,quos euitare poteſt, ſe ingerit. de cleri.excom.miniſt. c.illud.§.illud.Quintò quando nimis dormit in ſententia ſic ligatus.s̃.eod.c.per tuas.ver. verum.& maximè vltra annum 11.q.2.c.rurſus.& c.quicunque.de hære.c.excõmunicamus. §.ſi verò. ¶ Septimò nota, ꝙ iſte decanus poſt ſpoliationẽ illum excommunicauit,& tamen dicitur in hoc ſe defendere:ſed cum defenſio ſolum ſit licita incontinenti, vt no.in l.1. C.vnde vi. non videtur poſſe incontinenti adhibere tot remedia,quæ permittit hoc c. ſcilicet armis ſpiritualibus, & temporalibus vti. Solu.contrarium ſentit Hoſtien.& dicit,quòd quandiu fuerit purgata rebellio,& contumacia baliui, quicquid |facit decanus iſte, ad ſui defenſionem facere videtur, etiam ſi pugnet.dat ſimile, ꝙ res violenta non præſcribitur, niſi prius purgato vitio. Inſti.de vſucap.§.furtiuæ.& §.quod autem. Item reus in iudicio grauatus appellans,quamuis appel.proſequendo agat, ponderato initio,videtur ſe defendere.de ex.c.cum inter.& c.dilecti.& c.dilectæ.& c.ſignificauerunt. Sicut & infidelis coniunx iniuſtè agens licèt relinquatur, videtur iuſtè relinqui. de diuor.c.quantò. ver. ſi enim. ex iſtis exemplis vult inferre,vt credo, Ioan. And.ꝙ quando grauamen eſt continuatum,quicquid interim agitur,dicitur fieri incontinenti. & ſic licitè:licèt longum temporis ſpaciũ intercedat: quod etiam in materia repellẽdi vim illatam circa rem videtur verum, ẽt poſt ſpoliationem,vt l.3.§.eum igitur.ff.de iureiu.in propulſanda verò iniuria perſonali,ſi interueniat temporis interuallum, non videtur defenſio. ſed vltio
3 ex vindicta. ¶ † Octauò not.in ver.& quidem.quòd poteſt quis defendere, & propulſare iniuriam proximo, vel vicino illatam:& quia iſtud ver.ꝓximus, latè patet, videamus quos proximos comprehendat. & primò an comprehendat filiũ: vt pater poſsit eum defendere. dic, quòd ſic; quia filius eſt pars patris,& commune bonum coniugatorum.l.iſti quidẽ.
4 ff. quod metus cauſa. † Quid econuerſo, an filius poſsit defendere patrem? dic, quòd ſic:immo punitur, ſi non defendit, vt l. vtrùm. ff. ad leg. Pompe. de parri. Item generale eſt,quòd quis poſsit propulſare iniuriã illatam ſibi, & ſuis. ff.de ſic. l. 1. §. item diuus.nam cum datur actio criminalis: multo magis debet dari defenſio.l.1.§.qđ aũt.ff.de ſup. & in iuria,quæ ſit vni de agnatione,omnes reſpicit,vt l.lex Corne
5 lia.ff.de iniur.† Itẽ nunquid vir vxorẽ?dic,ꝙ ſic:quia ſpecia-

liter

liter ſunt vinculo fœderis vniti, & vna caro effecti.33.q.3.c. admonere.& de lib.cauſa.l.4. Et idem econuerſo vxor põt defendere virũ:ſimiliter ſpõſus ſpõſam,& ecõuerſo, vt l.omni
6 no.ff.de ſpon.& de adulte.l.vxor.§.ſi minor.¶†Vlterius quæro:an concubina amicum,vel econtra? videtur, quòd ſic, ꝑp amicitiam nõ leuem, quæ inter ipſos exiſtit. de ver.ſig.l.Maſ
7 ſurius aliàs incipit nemo.† Ad idem quæritur,an ſocius poſſit defendere ſocium itineris.Dicunt Doct.quòd ſic: quia iniuria communis eſt,vt l.Item apud labeonem.§.errare. ff.de iniur.Idem in ſocio habitationis, vel vitæ.30. quæſtio. 3. per totum.Alia quæſtio eſt, an dominus poſsit defendere ſuum famulum.vel econtra.de ſeruo non eſt dubium: quia defendendo ipſum defendit tanquam rem ſuam.ff.de appella.l.ſerui app.Idem in vaſallo,aſcriptitio,& ſimilibus: quia dominorum pecuniariter intereſt eos non lædi: ſed idem dicendum eſt in famulo conducto; quia debet nobis operas ſuas, & infirmus præſtare non poteſt.de ſtatulibe.l.cum heres.§.fi.prædicta tamen non vendicant ſibi locum in lege promotionis. nam in ea defenſio neceſſaria, non voluntaria toleratur, vt no.in Cle.1.de homi.Sed quęro,an ceſſante qualibet affectione,poſsit quis aſſumere defenſionem hominis ignoti: videt̃ ꝙ non.quia tex.iſte ponderat proximitatẽ, & ſic affectionẽ. Idem Arch.in d.l. vt vim.in contrarium videtur,præſertim ſi offenſus clamat,adiuuate,adiuuate. Primò quia in defenſione rerum hoc licet,vt d.§.eum igitur. multò magis in defenſione perſonarum.facit.ff.qđ me.cã.l. ſed & partus. §. quæri poterit.& de fur.l.ſi qs in ſeruitute. Scđò cũ reſpublica lędit̃, cuiuſlibet interẽ ipsã tueri,ne offendat̃: qa ius ĩ his cõſiſtit,vt l.licitatio.§.qđ illicitè.ff.de publi.& de capti.l. ſi qs ingenuã. §.in ciuilibus.Et hoc tenet Inn.Si quis tñ,cum poſsit alterius iniuriam propulſare,noluit ſe intromittere:an puniatur? dic, vt no.in c.quãtę.s̃.e.Inn.ꝙ ſic. Sed ꝙ nõ teneat̃,facit reg.culpa caret.de reg.iur.facit quod no. in l.metum.§. ſed licet. ff. quod me.cauſa.& ibi per Gul.de Cug.& per Bart. plenius in d.l.vt vim.iſta elicio ex repetitione pręceptoris mei do. Bal. in l.1.C.vnde vi.Ia.But. etiam de illo tertio ſuſcipiente defenſionem iniuriam patientis not.in d.l.vt vim. & ibi habes etiã
8 in additionibus.¶ † Nonò not.quòd clerici ad defenſionem ſuam poſſunt mouere arma.de quo vide.23.q.8.in prin. circa hoc Ioan. An. dicit hic poſt Hoſti. quòd clerici habentes temporalem iuriſdictionem indiſtinctè pro defenſione ſua, & ſuorum poſſunt ſumere arma:quia hoc omnia iura permittunt,vt s̃.in prin,& 23.quæſt.1.c.noli. cum cap.ſe. quod ſi tẽporalem iuriſdictionem non habent,non licet eis arma ſumere in propria perſona,niſi ad defenſionem,vel niſi portando.
9 23.quæſtio.vlti.§.ecce.¶ † Decimò not.in ver. licuit profectò.quòd ſi quis tenetur iuuare proximum,vel amicum:multò magis ſeipſum. quia ordinata charitas &c. vt in gloſ.quia. Hoſt.inducit illud. Miſerere animæ tuæ placens Deo. & 86. diſt.c.non ſatis.& C. de his, qui mor. ſibi conſci. l. 1. & vide quod not.s̃.de iureiu.c.petitio.¶ Vndecimò not. in fi.in ſubuentione mutua &c. quòd ſicut epiſcopus, cum opus fuerit, poteſt inuocare brachiũ ſeculare, vt c. 1. de offi.or.Ita iudex ſecularis poteſt inuocare auxilium iudicis eccleſiaſtici: quia. vna poteſtas per alteram adiuuat̃,vt in c.1.de ope.no. nũ. & 96.diſt.c.cũ ad verum.& c.duo ſunt gña.eſt tñ differẽtia: qa ſecularis cogi poteſt per eccleſiaſticum,nõ econtra.s̃. de off. or.c.ad reprimendam.eſt & alia differẽtia: quia ſecularis nõ habet examinare proceſſum iudicis eccleſiaſtici. eccleſiaſticus verò nunq̃ ad petitionem iudicis ſecularis excõicabit, niſi ex cauſa rõnabili,& ſeruata forma canonica. c. ſacro. & c. cum infirmitas.s̃.eo.& concludit Hoſt.ꝙ ſecularis dẽt ꝓſcribere,& bannire excõicatos ab eccleſiaſtico, & ecõtra excõicare dẽt eccleſia ꝓſcriptos,& bannitos à iudice ſeculari per Hoſt.in ſumma de treuga,& pace.§.qđ ſit iuſtum bellum.vbi quid de comitibus. ¶Sed quærũt Doct. in d.c.1. de offi.ord. pone,ꝙ iudex ſecularis reperit ſnĩam iudicis eccleſiaſtici iniuſtã,& iniquam:an debebit ſibi dare auxiliũ? videt̃,ꝙ non, vt d.c.qui reſiſtit.ſm̃ Inn.Non ob.c.paſtoralis.§.pe. de offic. deleg. vbi ſubditi dñt exequi ſentẽtias maiorũ iniuſtas. quia ſeculares iudices non ſunt ſubditi,ſed pares,vt d.c. cũ ad verum.& hoc verum ſecundũ Inn. qñ iudex eccleſiaſticus mandat iudici ſeculari, vt lædat. Si verò condẽnatũ in iudicio petat caſtigari per regẽ, debet hoc facere, & eſt excõicandus, niſi faciat:nec eius eſt inquirere,an ſit iuſta ſnĩa,necne: vt ſic idem ſit in rege,qđ in ſubditis,qui ſnĩas ſuorum maiorũ iniuſtas tenentur exequi, vt d.c.paſtoralis,§.pen. & c.cũ in iure.ꝑ Inn.de offi.deleg.& ad hoc adde,qđ no.Bart.in l.diuus.ff. de cuſto.& exhi.reo. Secũdò quæro iuxta ꝑdicta eps inuocat auxiliũ brachij ſecularis contra clericũ ſuũ, qui tñ ab eo ex cauſis probabilibus ad ſe.Apo.appellauit. quærit̃, an princeps, vel iudex ſecularis debet ipſum iuuare? & videtur,ꝙ ſic. Nã brachium ſeculare tanq̃ executor eſt. & ſic q̃tuncũq; ſciat iniuſtam,tenetur exeq̃,vt d.c.paſtoralis.§.quia verò.de offi.dele.& de re iud.c.de cetero.Immo ad hoc põt cõpelli. de maledicis.c.2.& videt̃ caſus.C.de his,qui latro.l.1.circa mediũ. vbi impoſuit pœnam vetanti in caſu iniuſto:per quod datur intelligi,ꝙ inuocatus in oĩ caſu debet iuuare.hoc patet etiam in iudice,qui remittit delinquentem, qui non cognoſcit, an deliquerit.3.q.6.in ſumma.& videtur caſus de accu.c. ſi cui. §.fi.& de hoc per Cy.C.vbi de cri.agi oportet, Authen. qua in prouincia.& ſi diceremus cõtrarium,ſequeretur abſurdũ, ſcilicet ꝙ clerici potentes ſemper illuderent correctionem, appellando:cum tamen à correctione non appelletur, vt ca. ad noſtrã.& c.reprehenſibilis.de appel.& in dubio magis eſt præſumendũ pro ſnĩa iudicis,ſiue præcepto, q̃ pro appellatione:qa ꝓ iudice præſumẽdũ eſt.de renũ.c.ĩ ꝑſentia.& de re iud.c.ſicut.& c.cũ inter vos.In cõtrariũ facit. qa q̃ fiunt à iudice,ſi ad eius non ſpectant officiũ,iuribus nõ ſubſiſtũt, vt j̃. de reg.iu.c.ea quæ.& q̃ cõtra ius fiũt, debent pro infectis haberi,vt ibi.Sed cũ per appel. ſuſpenſa ſit eius iuriſdictio.de iureiu.c.venientes.immo ſecũdùm leges ſit extincta.ff. ad Turpil.l.1.in fi.intantum ꝙ quicquid agit,appel.pẽdente,eſt nullum,vt ca.ad audientiã.& c.ad pręſentiã.de appel.& eo.tit.c. non ſolũ.& ff.nil noua.appel.pendente.in rubro,& nigro.Sed cum hæc fiant à non competenti iudice, in punitione ei non paretur,vt C.ſi à non compe.iudi.l.fi.& s̃.eo. li. de conſti.c. vt animarum.Quantũ verò ad hoc priuatus eſt,vt l.3.de off. præſi. Sicut & in iſtis ſubditis poteſt ei reſiſtere.C. de iure fiſci.l.prohibitum.& 23.quæſtio.1.c.quid culpatur.& no. Inn. de tempo.ordi.c.ad aures. immo procedendo pendente appel.videtur ſuperiori iniuriam facere, cognoſcendo de cauſa ad ſuperiorem pertinẽte.20.q.1.c.monachũ.& 2.q.6.c.arguta.nam Feſtus Paullũ appellantem remiſit ad Cęſarẽ. Actuũ 25.immo procedẽs peccat,& punitur.2.q.6.c.decreto. & de appel.c.de priore.& C.de appel.l.quoniam iudices. vbi dicitur,ꝙ officialis non reſiſtens punitur in 25. ponderibus auri.& ibi eſt caſus noſtræ.q. & ad denotandum, ꝙ non debet brachium ſeculare ſuper iniuſtis ſuum auxilium impartiri.dicit tex.ꝙ debet eum iuuare ad ea, quæ Deo ſunt placita,& ſequenda,non ad præiudicium,vt d.ca.1.de offic.ordi. immo canon videtur innuere, quòd antequam ſuum auxiliũ impartiatur,dẽt aliquatenus examinare,an iuſtum ſit præceptum.23.q.5.c.adminiſtratores.& ff. ad municipales.l.de iure.& C.de agri.& cenſi.l. ſi coloni. & qđ vtrobiq; not.per quæ iura tenent Docto. ꝙ remittens criminoſum primò debet aliqualiter cognoſcere,vt Io.An.no.in Clemen. paſtoralis.de re iudi.Non obſt.ca.paſtoralis.nam ibi non fuit appellatum, vt ibi not. in gloſ.& Innoc.ibi.& in cap.cum iniur.& hanc partem tenet Oldra.quæſtio.93.& Ioan.And. in dicto. cap.1.de offic.ordi.dicit tamen Oldra. quòd tunc habet locum inuocatio, quando inuocans fecit, quod potuit, & non habet vltra quid faciat. de iud. c. cum non ab homine. & de maledicis.c.2.ibi [ſi neceſſe fuerit,ſi opus fuerit,& huiuſmo

di] vt

di]vt d.c. 1.& ſ.eo.li.de ſtatu reg.c.periculoſum.& C.de his qui latro.l.2.¶ Tertiò quæro.ſi iudex iuris ordine non ſeruato iniurietur ſubdito,vel laico in perſona,vel rebus:vtrùm tali liceat ſe tueri? Ioan.And.poſt Innoc. hic tenet, q̃ ſic per l. prohibitum.C.de iure fiſci.lib.10.& in Auth.vt iudi.ſine quo quo ſuffragio.§.volumus.colla.2. quare ad hoc Innoc.vocat ordinarium proceſſum,etiam qui habitus eſt per modum inquiſitionis,de accu.c. inquiſitionis.& c.ſuper hus.& de of.ordi.c.1.& talis proceſſus eſt legitimus etiam ſecundùm leges, vt in Auth,de colla.§.iubemus.& de oft.præſi.l.congruit.Idē Io.Mona.facit quod no.Io.An.ſ.de reſt.ſpoliato.c.conquerente.in prin.& in fi.cum concor. Quod dictum eſt per Inn. proceſſum inquiſitionis eſſe orpinarium, videtur cotrariari ei,quod ipſe idem not. ſ.de accuſat.c.cum oporteat.& in no uel.ſuper ver.non ſubdito.circa med.glo.ibi,nec mireris.Solue per id, quod dicit principium illius glo. vbi dicit, q̃ cum procedit per modum inquiſitionis,non eſt p̃cipitandus,p̃ceſſus:quod fieret, ſi non ſeruaretur iudiciarius ordo ſuus,p̃ quod poteſt dici,q̃ eſt ordo iudiciarius, cum per modum inquiſitionis proceditur,ſine quo ad inquiſitionem p̃cedi non poteſt, ſecundùm Lap. cui adde, q̃ licèt in certis cauſis non requiratur iudiciarius ordo,ſed aliqualis:in ordinarijs tamē vitiat omiſsio ordinis ſubſtantialis, vt videtur tex.in c.ad noſtram.de iureiur.& hoc eſt,quod dicit Ioan.And. poſt Inno. ſ.de cohabi.cle.&mulie.in vltima colum. q̃ ſicut in alijs cauſis, quæ requirunt ordinem non iudiciarium, non valet ſententia,quæ fertur non cognito de cauſa,vt C.de ſent.& interlocuto.om.iud.l.prolatam.& C. de accuſ. l.ſi accuſatoribus. & l.abſentem.ſic videtur in notorijs:vbi & ſi non omnis,aliquis tamen ordo ſeruādus eſt, vt d.c.ad noſtram.vbi de hoc
10 dicit in dicto c. veſtra.quod not.¶† Reuoco in dubium,quādo ſit verum, q̃ ſubditus poſsit reſiſtere facto, vel præcepto iudicis,qui iniquè agit. Inno. vt vidiſtis, dicit,quādo iuris ordine non ſeruato iniuriam infert ſubdito in perſona,vel rebus dic latius. aut loquimur in ſententia excom. aut in alio p̃cepto.& ſi in alio præcepto,aut non pertinet ad officium ſuū: & tunc aut quod præcipit, eſt omnino malum:aut eſt omnino iuſtum: aut eſt dubium, ſi eſt iuſtum, vel iniuſtum.Primo caſu non tenetur obedire ſubditus,nec facere contra conſciē tiam,etiam ſi prælatus credat iuſtum, vt no.Ioan.And.tenēs hoc dictū verū. Secūdo caſu cum præcipit,quod omnino eſt iuſtum.& tunc aut facit cum cauſæ cognitione,aut ſine.& de hoc dic iuxta not.C.commina.vel epiſ. per totum. & per Inoc.de reſtitu.in integ.c.2. Tertio caſu cum eſt dubium: tūc obedire tenetur,& credere potius ſententiæ, & præcepto iudicis, quàm ſibi. quod eſt verum, ſi poteſt ſuam conſcientiā informare ex præcepto prælati:aliàs ſequatur ſuam cōſcientiam, licèt erroneā.de ſimo.c.per tuas.& illa in præceptis.in ſententijs autem diffinitiuis, vel interlocutorijs an parere teneatur ? dicit Innocē. q̃ tenetur parere infra decem dies.Sed quid dices, ſi id, quod iudex vult agere,non conſiſtit in præcepto,vel pronunciatione verbali, vel reali, & in facto: puta 12
vult capere ſubditum, & torquere:vel poſſeſsionem auferre, an poterit ſubditus de facto reſiſtere? dicit, q̃ aut infert violentiam vt priuatus:& poteſt ſubditus de facto reſiſtere, vt d. l.prohibitū. Aut infert vt officialis : & poteſt per viam iuris, non facti,vt l.addictos.C.de appel.& l.non tantum.ff.eod.iudicibus enim malè procedentibus ad ea, quæ ſibi commiſſa non ſunt,reſiſtere poſſumus, & contra eos intentare interdictum vnde vi.vt d.l.prohibitū.Sed ſi etiam illa,quæ commiſſa ſunt eius officio,malè agat (licèt hoc ſit certum) tamē eis non eſt reſiſtendum, niſi per viam appella. iſta elicio ex his, quæ ſcripſi poſt Innocē. & Doct.in d.c.ad aures.de tempor. ordi.& c.ſi quando. de off.delega. ver.hæc vltima verba ponit.facit l.lectos.cum duabus ſeq.ff.de pericu. & commo.rei
11 vendi.& hæc not.¶†Quartò quæro. an ſemper ſit licitū cōtra violentiam ſe tueri.ad hoc dicit poſt Iaco.But.q̃ aut violentia infertur licitè,aut non. Primo caſu eam p̃pulſare nō licet.de re mil.l.milites.§.irreuerēter.& de his,qui ad eccle.cō fu.l.3.ſit autem violentia licitè,cum fit à magiſtratu iuris honore,quem ſuſtinet.ff. de iniur.l.iniuriarum. §.is qui iure.
Nam quandoque oportet iudices violentia vti contra contumaces reſiſtentes, vt l.qui reſtituere. ff. de rei ven.& l.1.ff.ne vis fiat ei.& quod dixi.ſ. eo.lib.de homi. c.1.vbi de bello licito ex parte inferentis.¶ Itē quandoque infert̃ p̃ violentiā filio: puta eum corrigendo. ſimiliter dominus ſeruo,& propinquus propinquo, vt in Authen.de nup. §.ſed ſi expectet. & C.de patria pote.l.congruentius.& C.de emenda.ſeruo.p̃ totum.Secundo caſu, cum ſcilicet violentia infertur illicitè: aut in perſonam:aut in res:aut in perſonam,& res.ſi in perſonam, aut ad violentiam caſtitatis : & tunc non ſolum licet p̃pulſare,ne fiat:ſed etiam licet in flagranti crimine etiam animo vlciſcēdi occidere.ff.de ficca.l.1.§. fi.& C.de epi.& cle.l. raptores.& arg.ff.quod me. cauſa.l.iſti quidem.Aut ſalua caſtitate ad læſionem perſonæ.& tunc dicit,q̃ poteſt reſiſtere, ne fiat:non autem factam, etiam incontinenti, vlciſci, vt d.l. vt vim.& ad leg.Aquil.l. conſcientiam. §.qui cum aliter. & l. itaque. Non ergo recedentem poſt illata vulnera licet inſeq , & ferire.vt ff.ad leg. Aql l.qua actione.& l.ſi ex plagis.§.j.q̃ ſi fecerit,punietur (ſecundum quoſdam)mitius,quàm alij in tegra pœna, vt ĵ. dicam. Si verò in res committatur violentia:aut ad earum deſtructionem:& tunc poteſt non ſolum repelli, ſed etiam licet depopulatorem inſequi, & interimere. C.quando liceat ſine iudi.ſe vindi.l.1.idem fortè in incendiarijs domorum , vel diruptoribus. Nam cum ſit par delictum par licētia debet intelligi data vt C.q acc.nō po.l.data. Satis tñ eſſet in nocturno depopulatore agrorū obtinere, quod dictum eſt. Aut committitur violentia in res ad earum ablationem, & tunc aut mobilium:& tunc eſt licitum non ſolum defendere, ſed quandoque occidere , vt in c. 3. de homi. cum ibi no. Aut immobiliū. & tunc nō ſolū defendere licet,ne expellatur de poſſeſsione, vt C.de iureiur.l.1. ſed etiam poteſt ablatam poſſeſsionem recuperare incontinenti, vt l.3.§.cū igitur.& l.qui poſſeſsione.de vi & vi arma.& c.cum olim. de reſti. ipo. Si verò in perſonam & res committatur violentia: tunc etiam licitè vindicatur, vt l.quoniā.C.ad leg.Iul.de vi. iſta eſt eius diſtinctio in effectu,quæ in omnibus quaſi membris,in quibus defenſio conceditur, debet limitari cum moderatione inculpatæ tutelæ, vt d.l. 1.C. vnde vi. vbi plenè, in quibus conſiſtat iſtud moderamen. & c.ſignificaſti.de homi. vbi etiam plenè. nam conſiſtit in factorum qualitate,in temporis congruitate, & neceſsitate, vel æquabilitate factorum. qualitas attenditur in æqualitate:vt iuxta qualitatem offenſæ defenſio adhibeatur, & proportio. vnde inſultus cum baculo non ſe debet armis tueri.nec licet cum pugno percuſso armis ferire:niſi inæqualitas perſonarum aliud ſuadeat,vt ibi not.Item requiritur temporis opportunitas; quia inconti nenti omnino,non ex interuallo.& qualiter intelligatur incō
tinenti.dic, vt d.c. olim.& d.l.1.† Conſiſtit licita defenſio circa tertium, ſcilicet in neceſsitate,vel euitabilitate.& in hoc q̃runt Doc.an debeat inſultatus fugere.Dic breuiter,q̃ aut fuga importat periculum ſalutis; vt qa inimicus eſt ſibi ad ſpatulas,& terga vertendo poſſet de facili vulnerari. tunc nō debet fugere: ſed ſuā ſalutem tueri,vt d. l.ſcientiam.§.qui cum aliter.ad leg. Aquil. nam iſta eſt defenſio neceſsaria,& præciſa, qua omiſſa pſona erat verisimiliter peritura, vel deterior futura;ergo eſt licita. Aut fuga importat periculum honoris.& idem ſecundùm Iac.de Are.quia quilibet debet præferre honorem ſuum omnibus, vt l.illud.ff.ſi quis omi.cau.te.
Aut fuga nullū importat periculū, ſed cautelā quādā:& tūc debet fugere;qa ſibi nō nocet,& alij p̃deſt,ar.l.2.§.itē varijs ff.de aqua plu.arc.,nec leuis honor ē curādus. de iniur.l.ſi qs iniuriarū.§.ſi qs de honorib. & ita dt D.Bal.in d.l.1.C.de iureiur.vbi quærit, an inſultatus debeat pati primò ſe pcuti:vt
ſic eius

ſic eius defenſio cenſeatur licita.Glo.ibi, q̃ non.ibi[tātū inſultū] immo ſufficiūt ſolæ minę ad iuſtū terrorē inferendū:ſi ille,qui minat̃,conſueuit ſuas minas exequi;aliàs ſecus. Con ſuetudo enim in talib.debet attēdi, vt l.1.C.ſi qs Imper.maledix.& ſentit ipſe ibi in ver.vltimò cōcludendo &c.q̃ durāte rixa , ſi aggreſſus percutit , videtur feciſſe ad defenſam , non ad vindictam : & ſic ad probandum defenſionem licitā,ſufficit p̃bare inſultū ab aduerſario factum.qđ ſentit glo. magna. in c.ſignificaſti. de homi.& ſi aliqs vim fcā repellat: potius præſumi debet,q̃ defendēdi,nō vlciſcēdi cā id faciat: dūmodo in ipſo negocio fiat.ff.ad leg. Aql.l.ſi ex plagis.§. ta bernarius.cōſiderat tñ ibi aliud circa hoc: vtrū aggreſſor volebat iterū repcutere;aut nolebat. qđ eſſet difficile p̃bare in ſultādo.Nec illa glo.h.d.q̃ ſibi incūbat. & idē no.in ſumma. 23.q.1.¶ Sed iuxta prædicta q̃ritur.ſi qs exceſsit modū licitę defenſionis: vtrùm teneat integraliter p̃ toto facto,an p̃ exceſſu ēt? vī,q̃ puniatur in totū; qa factum indiuiduū.vt l.ſtipulationes nō diuiduñ. de verb.ob.In contrariū,q̃ pro ſolo exceſſu, vt l.ſi adulteriū cum inceſtu.§.Imperat. ver.& magis ff.de adul.& c.olim. de reſt. ſpo.in fi.& hoc eſt humanius,ſīn Iac. Bu.in d.l.vt vim.Circa iſtū exceſſum dt gl. in d.c.ſignificaſti. & in præall. ſumma. q̃ ſi quis moderamē excedit nō ex propoſito,non tenet, vt d. §.tabernarius.& habet hoc æquitatem; quia prouocatus ab alio ad rixā , & pcuſſus fortè nō pōt ictus moderari, nec impetū,& iracūdiam tēperare.ideò dicitur,q̃ calor iracundiæ culpa caret,vt l.qđ calore.ff.de regu.iur.plura alia circa iſtam defenſionē poſſent pro pleniori declaratione meæ ſupradictæ q. hic examinari: ſed qa tūc eſſet repetitio,non perfectio lectionum;ideò omitto. Et addo ſolum quod no.in c.olim.il 3.de reſt.ſpo.vbi notat̃ qualiter debet verbū,incontinēti, intelligi in recuperatione iuriū incorporalium, quibus quis ſpoliatur.& plenius,& ſubtilius in c.1.de immu.ecc.poſt Inno.& Doct. dixi,vtrùm prohibitus vti via,habitatione,iuriſdictione, annuo redditu, vſufructu,eligere,& ſim.poſsit in continenti tanquam ſpoliatus occupare corporalia, quibus adhærent iura ſua incorporalia, quib. vti prohibet̃. & dominus meus tangit in d.l.1.

ADDITIO.

a ¶ Vim vi.Adde Alb.de Ro.in l.vt vim.ff.de iuſt,& iur.& ibi Bar.Bal.& Iaſ.

SVMMAE.

1 *Archiepiſcopus excommunicatos ab inferioribus prælatis abſoluere non poteſt.*
2 *Archiepiſcopus non pōt cognoſcere de cauſis ſubditorum ſuffraganei*
3 *Iudex cum procedit per inquiſitionem,debet defendere ſentētiā ſuam coram ſuperiore.*
4 *Contumax præſumptiuè poſtea veniens auditur.*
5 *Comparitionis difficultas excuſat à contumacia.*
6 *Excōmunicatus propter manifeſtam contumaciam ¡non auditur,niſi reſiſis expenſis.*
7 *Citatus ad locum non tutum, an comparere debeat.*

CAP. VII.

VEnerabilibus. Habet multa dicta, & primò vſque ad § porro.oſtendit, quando habeat,vel non,archiepiſcopus iuriſdictionem abſoluendi excommunicatos à ſubditis ſuffraganeorum, vel ab ipſis ſuffraganeis.Secundò vſque ad §. ſed ſi.oſtendit eo caſu, quo iudex eſt,abſolutionem ante omnia fiendam', niſi in caſibus. Tertiò ibi [ſed ſi.] & §.pe.& fi. tractat de abſolutione ad cautelam danda , quando de nullitate ſententiæ agitur. Quartò in §.ſanè. quid iuris, quando non de nullitate,ſed de iniuſtitia quæritur. Quintò in §.denique. quandam conſuetudinem approbat. Summabitur autē
1 per partes. & prima ſup prima glo. ¶ †Nota, q̃ non poteſt archiepiſcopus,vel eius officialis abſoluere excōmunicatos ab inferioribus prælatis ſuffraganeorum ſuorum. Ratio; qa nec excommunicatorum,nec excommunicantium eſt iudex: ideò non poteſt abſoluere,vel ligare,vt c.quod autem.de pe
nā.& remi. & circa hoc vide quod dixi.ſ.eod.in prin.vbi idē in interdictis,vel ſuſpenſis, quod hic dicitur de excommunicatis. Iudex ergo non ſuus non poteſt abſoluere ab excommunicatione.quod vtrùm ſit verum de abſolutione ad cautelam.dic vt ſ.eo.c.ſolet. ¶†Secundò no.in §.neutra.q̃ archiepiſcopus non poteſt cognoſcere de cauſis ſubditorum ſuffraganei, niſi per appellationem deuoluantur ad ipſum:quia aliàs non eſt iudex,vt in tex. contra ipſum verò ſuffraganeum poteſt adiri,& abſque appellatione. ¶Tertiò no.quando ſpectat ad iudicem defendere ſentētiam ſuam coram ſuperiore. Nam tunc ſpectat, quando contra ipſum agitur ad pœnam, vel intereſſe.quando verò de reuocatione ipſius tantùm,non ſpectat ad eum, ſed ad partem. quod not.quia alibi ita clarè non reperitur.& videtur in electione illius,contra quem eſt lata ſententia, vtrùm velit iudicem conuenire, an illum, pro quo ſententia lata fuit, vt ſententia reuocetur , & ſic cum ad diuerſa competant iſta remedia contra diuerſos , ſententia lata cum iudice non prodeſt litiganti,nec econuerſo.& hinc deſcendit quæſtio, ſi non fuit à ſententia appellatum:ſed trā fiunt in rem iudicatam,an poſsit agi contra iudicē,cuius ſententia dicitur iniuſta.de qua per Inno.de appel.c.ſæpè.& plenius per Bart.in diſputatione,quæ incipit.Iudex qui per imperitiā. & iſte tex.facit,q̃ ſic;quia ſententia,quæ tranſiuit in rē iudicatā,nocet cōtra eundē,& in eadē cā,& nō alij, & in cā diuerſa,licèt ex eodē facto deſcendat, vt l. mater.§. cū q̃ritur. ff de ex.rei iud. & aduerte,quia id, quod hic dicitur,q̃ nō ſpectat ad eum, quando petitur reuocari, debet intelligi principaliter. aliàs iudex ſententiā à ſe latam defendere pōt 2.q.6.c.quotiēs epiſcopi.& c.hoc etiā.vbi de hoc.& per Inn. ſ.de tranſac.c.de cetero.& de procura.c.in noſtra.& ſ.de re
3 ſcrip.c.dilectus.eod.lib. in princ.in nouel.¶†Quartò not.q̃ iudex,cum procedit per inquiſitionem, debet defendere ſententiam ſuam coram ſuperiore;quia obtinet tunc locum partis.Sed vtrū tunc contra ipſum poſsint opponi illæ exceptiones , quæ poſſunt cōtra accuſatorem. & vtrùm poſt didicita teſtificata præcludatur ſibi via producendi alios teſtes.& vtrùm inquiſitio eius debeat eſſe ſolemnis, ſicut accuſatio.dic per Bart.in l.2.ff.de adult. & collige,q̃ pro defenſione ſuorū iurium poteſt epiſcopus exercere cenſuram. quod quando ſit verum,dic,vt ſ.de ver. ſig.c.ex parte.poſt Inno.& c.venerabilis.de cenſib.per eundem. ¶ Quintò no.in §.porro.q̃ archiepiſcopus in caſibus,in quibus iuriſdictionem habet, ante cauſæ cognitionem abſolvit excommunicatum ad petitionem partis,vel ex officio;vbi dicitur excōmunicatus pro manifeſta offenſa,vel contumacia. ¶ Sextò not.q̃ quandoq; qs excommunicatur poſt diffinitiuam ſententiam, & ſubſequitur appellatio, & hæc appellatio poteſt ſequi: vel poſt quam ſententia diffinitiua tranſiuit in rem iudicatam, vel ĵ. tempora appel.hoc eſt infra decem dies. hoc autem caſu vtrùm excommunicatio ſit nulla, ac ſi lata eſſet poſt appel. videtur q̃ ſic; qa iſta ſunt paria,ſcilicet appellaſſe, vel eſſe infra tempora appel.vt c.non ſolum.de appel.& ſic talis appellatio reuocari debet per modum attentati, vt d.c. non ſolum.Glo.quæ incipit poſt diffinitiuam.tenet contrarium;quia per appella. nō ſuſpenditur excommunicatio iam lata.de offic.ordi.c.ad reprimendam. Item non eſſet neceſsaria abſolutio,vt in iſta glo.Archi.tamen tenuit,q̃ per iudicis officium ſic obtinet revocari talem excommunicat.ſicut alia attentata.inducit glo. Inno.ſ.eod.c.ſolet.Ioan.And.hoc dictum Archidia.non approbat, ſed tenet glo. ſuam . vt hic in nouella. vbi dicit poſt Ioan.Mona.tenere cum Archid.quando appell.eſt à ſententia diffinitiua : vt tunc ſuſpendatur totum , quicquid factum eſt in præiudicium appellationis pendentis , ſecus ſi ſolum ab executione. Nam appellare ab executione directa, nihil eſt; quia non tangit id, à quo ortum executio habet.nam talis appellatus dat liberum antecedens,à quo habet ortum ex communicatio,& negat conſequens ad illud,ſcilicet execu-
tionem

tione m iudicari. & ſic loquitur de ap. c. conſtitutus. vbi decanus non appellat à confirmatione, ſed cõfirmationis executione, propter quod fuit appellatio repulſa: nec admittit per viam exceptionis, licèt agere poſſit. ita dicit in nouel. ſup gl. poſt diffinitiuã. ¶ Septimò no. q; ſi appellatur in caſib. in qb. jura ꝓhibẽt appella. poſt diffinitiuã, & infra tempora ap. nõ debet abſolui iuxta formã Eccleſiæ. ſicut eñ talis appellatio non impedit exercitium iuriſdictionis iudicis à quo circa cognitionem, & executionẽ negocij principalis, vt not. in Cle. ſi ante. de dolo, & contu. & c. paſtoralis. de appel. ita non impedit excommunicatũ. nã ex ſnĩa, à qua non eſt licitũ appellare, reſultat notoria offenſa: & ſic abſol. debet præcedere ſatisfactio, vt ſ. eod. c. ſolet. dicit tamen Ioan. An. poſt Io. Mo. q; licèt in iſtis caſib. non relaxetur excommunicatio: Iudex tamen appell. poſtquam cognoſcere incæperit, an ſit recipiẽda appellatio, inhibere poterit, ne dicta excõmunicatio. ſententia executioni mandetur. ¶ Octauò no. in ver. idem eſt. q; excommunicatus propter contumaciam, ſi de ea conſtet, vt dicitur in ver. ſecus, non debet abſolui, niſi vt ibi dicitur. ſi de ea ſit dubiũ, abſoluitur, vt in iſto ver. idem eſt. & no. q; ſicut ꝓ vera, & manifeſta cõtumacia ita ẽt ꝓ ꝓſumpta põt qs excommunicari. q̃ aũt ſit vera, vel ficta, ſiue præſumpta. dic vt dixi poſt glo. de dolo, & contu. Cle. 1. ¶ Nonò no. q; citatus, iuſto impedimento decentus excommunicationem contra eum latam, tanquàm contra contumacem, debet petere reuocari coram ſuperiore. & ſic non coram iudice, qui de cã cognoſcebat. Quo aũt iure perat iſtam reuocationem. ẽt hic in nouel. q; ſententiam latam in cauſa principali debet petere reuocari, vel per viã ſupplicationis, vel reſtitutionis in integ. qua petat, vel ſupplicet ſe reſtitui ad cauſam agendã ſine pœna expenſarum, vt ſ. de procur. c. querelam. & de reſtit. in integ. c. ex literis. vel appell. per quam dicat reuocandã ſententiam. C. quomodo & qñ iu. l. ab eo. communi eñ iure cũ tranſiuerit in rẽ iud. ſibi ſubueniri non ꝓt. idem vĩ, ſi tantum excõicationis ſnĩa ſimpliciter fcã eſt. ſ. excõmunica. quia fuit contumax in tali territorio, vel terris: hæc enim ſententia licèt non ſit diffinitiua: tamen ſi non ſit appellatũ, tranſit in rẽ iudi. ſ. de re iud c. quod ad conſultationem. & licèt ſup hoc, vt ſuper expen. & contumacia excuſanda vlterius nõ audiat: ſemper tñ auditur pro abſolutione petenda; quia nunquam, quominus ſatisfacièti detur abſolutio, tranſit in rẽ iud. ita di
4 cit in nouel. poſt Inn. ſuper ver. querimoniam. ¶ † Decimò not. q; contumax præſumptiuè, poſtea veniens auditur, ſi allegat iuſtum impedimentum: quo probato, non tenetur reſi cere expen. & conceditur audientia ſibi, etiam non refectis expen. & facit hoc ad not. ſ. de eo, qui mit. in poſ. in c. fi. in nouel. poſt Inn. vbi abſens ex cauſa neceſſaria paſſus miſſionem recuperat poſſẽt veram, nec tenebitur ad expen. niſi factæ fuerint circa rem. de quo in Spe. de citatione. §. ſeq. ibi [ſed an reo.] Idem etiam, ſi ſit verè contumax: tñ probat actorem doloſè petere debitum, fortè iam ſolutum. Nam miſſio, venditio, & ſecundum decretum hoc probato veniunt reſcindenda, & an ipſo iure, vel ope reſtitutionis. dic per Bar. in l. Fulcinius. §. cum hoc. & §. ſi qs bona poſſederit. ff. q. ex cauſis in poſ. ea. & de priui. credi. l. Imperatores. & ſ. de dila.
5 c. ꝓterea. in nouel. poſt Inn. ¶ † Vndecimò not. q; difficultas comparitionis excuſat à contumacia: licèt, donec de impedimento conſtet, debeat vt contumax reputari. facit ad no. ſ. de teſt. cog. c. 2. vtrùm ſcilicet citatus ſub pœna excom. ſit cenſendus excommunicatus, ſi non comparuit in termino propter iuſtum impedimentum: videtur q; non; quia difficultas impedit commiſſionem pœnæ. l. continuus. §. illud, de ver. oblig. & periurij, vt c. querelam. de iureiur. & excommuni-
6 cationis, vt hic. & d. c. 2. vbi de hoc in nouel. ¶ † Duodecimò nota in ver. ſecus autem, q; excommunicatus propter manifeſtam contumaciam non auditur, niſi refuſis expenſis, & ꝓſtita cautione. & not. q; dicitur, contumacia manifeſta, cũ mo

nitus in iudicio reſpondet, q; minimè cõparebit. ſecus, ſi ita dicat nuncio extra iudicium ſic citanti, vt in glo. quaſi ex certa. quam quidam non approbant. pro quib. facit. ff. de reſti. in integ. l. fi. in glo. & C. quomodo, & quando iud. l. conſentaneum. in gl. præſumpta. & l. ſeq. in 1. glo. dicebat autem Archid. q; eo caſu licebat procedi ad ſententiam, inducens iura ꝓ Inn. de accu. c. ad petitionem. cum gl. concor. Iac. de Ra. & ſub dubio fortè, vt refert Cy. in dicta Auth. qui ſemel. in 10. q. & ad contrarium reſpondet, q; tres citationes fiunt, non ſolum ad contumaciam, ſed ad maliciam conuincendã. C. de iud. Auth. iubemus. & ſ. de dolo, & contu. c. prout. Tu dic de
7 hoc, vt dixi in d. Cle. 1. de dolo, & contu. ¶ † Decimotertiò no. in ver. & hoc ipſum. q; citatus ad locũ non tutũ debet cõparere. & de loco nõ tuto excipere, & probare. & dicit Hoſt. ſ. de ap. c. ex parte. q;, anteq̃ fiat appellatio, debet requiri locus tutus: quem ſi deneget, tunc põt ap. quod ſcđm eũ probat ſtilus curiæ. nã qa diligenter, & humiliter requiſitus locũ tutum aſſignare denegauit, vel eius pñtiam, appellauit. Inno. dixit, q; hoc ipſo, q; nõ eſt locus tutus aſſignatus, iuſta eſt appellatio: nec pars habet neceſſe petere locum ſecurum. Sed iudex tenetur eum ſibi conferre. Boa. refert quoſdam diſtinguere, vtrùm iudex ſciat, vel veriſimiliter ſcire poſſit locum non tutum: & ſit vera opi. Hoſt. Ioan. An. in d. c. ex parte. arguit primò pro opi. Inno. q; ſit vera. & præmittit, q; eſt reperire grauamen re ipſa, & non ex mente iudicis. Item grauamen ex mente. ſed ad iuſtificandum ap. ſatis eſt, q; ſit grauamen in re. ſ. q; iudex grauet, & ſi grauare non credat. ſ. de ap. c. cũ cauſam. & de teſti. c. dilecto. & de exc. c. ſignificauerũt. & de teſta. c. Raynal. in cõtrariũ facit, & ꝓ opi. Hoſ. alleg. qa iudex aſſerenti locũ idoneũ nõ tenet credere, niſi hoc ꝓbet. Item ſequeret abſurdum; quia illa exceptio loci nõ turi eẽt iuſta apoellatio, cum poſt appel. non teneatur appellationis ꝓbare grauamen coram iudice à quo. ſ. de ap. c. ſi à iudice. eo. lib. ne vlla culpa iudicis abducatur ab eo iuramento. & hac ratione Io. An. tenet cum Hoſt. niſi in duobus caſib. in q bus vera eſt opi. Inno. primò quando tantum ſubeſt periculum, q; nec per me, nec per alium poſſum in loco exceptionẽ proponere. Item & quando ſuſpicio eſſet notoria. Nam tũc videtur citatio non arctare, vt Cle. paſtoralis. §. Piſana. de re iud. concludit ergo, quòd requiritur, ſicut enim de ſuſpicione iudicis eſt neceſſe excipi, nec aliter poteſt appellari. ſ. de app. c. nouit. ita & de ſuſpicione loci, nõ tuti: niſi in caſibus ſupradictis. Et hoc tenet Gof. de app. c. interpoſita. in 3. glo. vbi dicitur, q; ſicut grauamen, quod proponitur, cum contingit perſonam iudicis à quo, debet coram ipſo proponi, & ꝓbari: ita ſi dicatur locum nõ eſſe tutum: vel q; aliqua difficultas eſt accedendi ad locum: vel q; grauant officiales in exigẽdo præter iudicis conſcientiam. Sed ſi grauamen cõtingit pſonam iudicis ad quem; tunc proponet coram eo: ſed probabitur coram ſuperiore, ne ipſe probationes ſubuertat. Credo hanc opi. veram. Nam ipſa citatio iudicis (ſicut & actio intentata) debet elidi per obiectum executionis, ſuſpenſionis, declinationis fori, loci non tuti, & ſim. & anteq̃ talis exceptio proponat̃, & repellatur, vt d. c. interpoſita. cum ſim.
¶ Decimoquartò not. in ver. & ſi iudex. q; ſuper exceptione declinatoria an ſit locus tutus, necne, iudex ꝓnunciat. & hoc coram eo debebit diſcuti, & proponi, vt l. de vnoquoque. ff. de re iudi. & ſic verum eſt, quod. ſ. proximè dixi. & eſt magni effectus iſta pronũciatio. Niſi enim appelletur ab eius executione, iuſtificatur ſententia iudicis, vt hic patet. & circa hoc vide quod not. in d. Clemen. paſtora. de re iudi. & not. q; lapſus 10. dierum à die grauaminis præcludit viam parti, vt ſententia interlocutoria tranſeat in rem iud. nec poſit articulũ per interlocutoriã deciſum vlterius refricare. quod intellige, vt no. ſ. de ap. c. cum ceſſante. & eo. ti. c. licèt. ſ. eo. li. & in Cle. 1. eo. tit. per q̃ iura iſtum articulũ plenè intelliges. ¶ Quæric in nouel. Io. And. Dicitur in tex. q; ſi excõicatus ex eo, quia non

nõ cõparuit, nec probauit, velit probare coràm ſuperiore locũ non tutũ, debet abſolui ab excõicatione interim. Sed q̃rit poſt Io. Mo. ex quibus actis debet hoc probare: vĩ, q; non, ex nouis, ſed antiquis: qa cũ ſit appellatum ante diffinitiuam, talis appellatio iuſtificari nõ põt, niſi ex actis iã habitis, vt Cle. appellãti. de app. & hoc verũ, ſi fuit negociũ ſup exceptione inſtructũ, vel ꝑ alia, ſi forſan factũ iudicis nõ fuit inſtructũ, & ꝓ id fuit appellatũ: qa noluit iudex dare quartã ꝓductio nẽ teſtiũ cũ iuris ſolemnitate. ſ. de teſti. c. vltra tertiã. Nã (vt dicit Archi.) tũc quia negociũ non fuit inſtructũ coràm primo iudice, & ꝑ legitimã appel. iuriſdictio tranſfuſa fuit in archiepiſcopũ, hoc coràm eo ꝓbari poterit, vt coràm iudice cõpetẽti.

S V M M Æ.

1 *Excommunicatio lata poſt appellationem interpoſitã ex cauſa probabili non ſtatim pronunciatur nulla.*
2 *Prælati eccleſiaſtici pœnas pecuniarias exigere poſſunt.*
3 *Error intolerabilis expreſſus in ſententia excommunicationis reddit ipſam nullam.*
4 *Nuncio aſſerenti ſe citaſſe aliquem, an ſit fides adhibenda.*

1 **§. Sed ſi ex cauſa.** Io. And. cũ. §. plus. & fi. ſummat iſto mõ. † Excõicatio lata poſt appellationẽ interpoſitã ex cã ꝓbabili, non ſtatim pronũciat nulla: ſed põt fieri relaxatio ad cautelã, ẽt anteq̃ incipiat cognoſcere de veritate cauſæ. Idẽ ſi dicat per intolerabilem, & in cõtrariũ error ille ꝓbabiliter defendatur. ¶ No. q; ſuperior qñq; abſoluit: qñq; remittit neceſſariò: qñq; volũtariè. & habet locũ hoc tm̃ in pura abſolutione ad cautelam, qñ appellatio præceſſit: de qua hic in fi. & collige, q; appellatio ex iuſta cã non reddit adeo nullam excõicationem ſequẽtẽ, q; nõ debeat de veritate cauſæ allegatæ cognoſci. Sed nunquid eſt hoc verũ, qñ ſe obtulit ꝓbaturũ? vĩ, q; dicto caſu nõ expediat probare veritatẽ cauſæ: ſed ſolũ, q; ſe obtulerit probaturum, vt. c. interpoſita. de app. &. c. ex parte. de teſt. dic vt ibi.
¶ Secũdò no. in. §. vbi aũt. q; iniuſta abſolutio ita valet, ſicut iniuſta excõicatio: dũmodo lata ſit à iudice cõpetenti. Idem eſt in alijs ſentẽtijs. poſtq̃ enim tranſiuerunt in rem iudi. non
2 eſt amplius de ipſarum iuſtitia, vel iniuſtitia diſputandũ, vt ſ. de re iu. c. cũ inter. & ff. de re iudi. l. res iudicata ¶ † Tertiò no. in. § deniq;. q; ꝓlati eccleſiaſtici imponere, & exigere poſſunt pœnas pæcuniarias: ſed iſte. §. præfatus. probat contrarium, cũ de conſue. dicat hoc licere, quaſi nõ de iure. Sed põt dici, q; quò ad ſubditos ſuffraganeorũ pondorareẽt hæc conſuetudo patriæ quò ad caſus, quibus licebat excõicare, per quã licebat emẽd as exigere: honeſtius tñ eſt hoc facere poſt abſo. q̃ in ipſa abſolutione. Nec ob. c. ad aures. de ſimo. vt ibi notatur in nouel. ſuper ver. cõtrarium. de hac materia vide. 23. q. 5. c. ſi vos. 18. diſt. c. quoniam. 44. di. c. fin. &. 5. q. 5. c. ſi quis. licèt prælatus ad euitandam ſuſpitionem pœnas pecuniarias conuertat in pias cãs. vide ẽt de hoc in di. c. licèt. de pœnis. &. c. irrefragabili. de offic. ord. de pœnis legalibus an poſſit eas eccleſia exigere. dic vt. c. fraternitas. 12. q. 2. De cõuentionalibus dic, vt. ſ. de arbit. c. dilecti. ¶ Quartò no. in. §. põt quoq;. q; quandoq; illud, quod in ſuo genere eſt malũ, & prohibitum, ex cauſa põt eſſe licitum, & permiſſum, & econtra quod prima facie eſt bonum, ex cã eſt prohibitum, & pmiſſum. vide in gl. ſicut. & in nouel. poſuit exemplũ. cum ꝓhibetur orare, ieiunare, infirmos viſitare, & ſimilia: vel iniũgit hominem occidere, pacem frangere, contra iuramẽtum venire, & ſimi. præſumendum eſt tũ bonum, vel malum ſecũdùm naturam ſui generis: niſi cõtrarium doceatur, qđ probari debet, vt. l. ſi non conuitij. C. de iniur. & c. 1. de præſum. &. c. cum dilecti. de accu. & propter hoc dixit Inn. q; nullum eſt delictum, quod nõ poſſit quandoq; excuſari, vt ipſe no. in glo. de dilatio. c. præterea. Et ideò etiã in notorijs criminibus requiritur citatio: quia homicidium, adulterium, furtum, & ſimi. licèt notoria, habent tñ excuſationes legitimas, vt prædixi. & no. Io. An. poſt Innoc. de coha. cle. & mu. c. noſtra. ¶ Quintò no. q; ꝑtes, vel intolerabilis error expreſſus in ſnĩa excom. reddit ipſam nullam ipſo iure. & dicitur patens error, qñ in literis exprimitur. aliàs licèt etiam diceret̃ error intolerabilis: non tñ eſſet patens, vt hic, vel expreſſus, vel apertus, vt ſequitur, quod hic requiritur. Alij dicunt ſufficere, ſi error ſit notorius, licèt nõ exprimatur in literis, arg. de offi. vica. c. 1. & quod not. Io. And. ſ. eod. c. Romana. §. fin. Arch. putat non ſufficere ſi ſit notorium, niſi ſit expreſſum, vt hic. &. ſ. eo. c. ſolet. primo reſponſo. & de offic. deleg. c. cũ contingit. 22. q. 6. §. item, ſi ſententia. ¶ Sextò no. poſt gl. penul. q; aſſerenti ſe excõicatum poſt appel. legitimam incumbit onus probandi tempus limitatè, prout poſcit: aliàs ſuccũbit. de quo dic omnino, vt dixi poſt gl. in Cle. literas. de reſcrip. & poſt Hoſt. de ſpon. duo. in rub. & in repetitione. c. in præſentia. de proba. Quærit Io. And. vtrùm cum appellatur ab interlocutoria, vel non, ſit ſicut cum appel. à diffinitiua, iuxta not. ſ. de appel. c. cum cauſam. in fi. Tenet, q; ſententia excommunicationis non habeat ſimilitudinem cum diffinitiua; quia eius interpoſitio non ſuſpendit effectum ſentẽtiæ, vt. c. Paſtoralis. de appell. quod facit appellatio à diffinitiua, vt l. furti. ff. de his, qui no. infa. æquiparanda eſt ergo appel. à grauamine. quod patet; quia defert non ſolum cognitionẽ ipſius, ſed negocij principalis, ad quod neceſſarium eſt eam eſſe ex iuſta cauſa, & vera interpoſitam, vt. ſ. de appellatio. c. vt debitus. & ita hic in nouel. in fi. ¶ † Secundò quærit in ver. idem eſt. an credatur nuncio aſſerenti ſe aliquem citaſſe. dicit, q; Archi. hoc placet, quod no. Io. And. 4. q. 3. c. teſtes. aliàs incipit patroni. ipſe remittit ad no. per eum de appella. c. cum parati. ſuper. 3. glo. in nouel. vbi dicit Hoſtien. dicere, quod hoc eſt arbitrarium. alleg. de iureiuran. c. fin. nam grane eſſet, quòd vni nuncio, forſitan vili, contra epiſcopum iurantem contrarium crederet: cũ ſic epiſcopus damnari poſſit abſens, nec audiretur appellãs. 2. q. 6. c ſunt ẽt quorum. & Hoſtien. de proba. c. quoniam contra. ſuper ver. citationes. quærit vtrùm nuncio ſuper hoc credetur, nempe cũ iuratus ſit tanq̃ tabelliones, prima facie. Nam ſi negatur, per ſolum nuncium, vel tabellionem non conuinceretur negans, vt patet. ſ. c. ſacro. & de reſtit. in integr. c. ex literis. & hoc qđ not. in d. c. cum parati. & de dolo & contu. c. cum dilecti. & quod no. Hoſt. in ſum. de do. ſub rub. de contu. §. 1. verſi. quid ſi appellans dicat. & ſeq. & ita refert hic Lap.

ADDITIONES.

a ¶ Poſtulando. Adde tamen quia poteſt eſſe arbitrator. Bart. poſt gl. in l. Pedius. ff. de arbi. & in l. cum pater. §. hereditatem. ff. deleg. 2. & in l. ex facto. §. ſi quis rogatus. ff. ad Tre. & in l. ſi quis arbitratu. & l. in illa. ff. de ver. obl. & in l. ſi ſtipulatus fuerim. eo tit. Bal. in c. ad probandum. de re iu. Spe. in tit. de arbi. §. differt. ver. item ſecundùm eum, Hoſtien. in c. cum dilectus, eo. tit.

b ¶ Excommunicatus. Adde tamen, quòd poteſt eſſe teſtis in contractibus. Spe. in tit. de inſtru edi. §. 1. ver. quid ſi teſtis. Bal. in l. 1. C. de hære. inſti. Alexan. in l. 3. §. lege Iul. ff. de teſtib.

S V M M Æ.

1 *Iudices ſeculares debent admittere exceptionem excommunicationis in iudicio coram ſe.*
2 *Excommunicatus repellitur à poſtulando.*
3 *Excommunicatus à teſtimonio repellitur.*
4 *Excommunicatus tabellio an poſſit inſtrumenta conficere.*
5 *Vſurarij manifeſti teſtari non poſſunt.*
6 *Excommunicatus vetinet dominium, & adminiſtrationem rerum ſuarum.*
7 *Acta facta in iudicio per excommunicatum an valeant.*
8 *Teſtamentum excommunicati an valeat.*
9 *Excommunicatus contrahens peccat.*
10 *Excommunicatus an poſſit agere de contractu inito, excom. durante, eo poſtea abſoluto.*

11 *Ordinatio facta à prælato simoniaco, an valeat.*
12 *Distinctio de factis excommunicatorum.*

CAP. VII.

DEcernimus. Decernit, qui sint cogendi, qua pœna, per quẽ, qua forma, & ad quid. & hoc tri

1 membre. ¶ †No. q iudices seculares debent admittere exceptionẽ excõicationis in iudicio coram se. quod verum est secundùm leges, quæ statuunt seruandas sacras regulas, & plectendos eorũ trãsgressores. in Auth. de sanct. episco. §. vt autẽ, statuunt etiam non teneri vasallum iuuare dominũ excõicatum, vel à rege bannitum: imò à sacramento fidelitatis absolutum, donec ab Ecclesia, vel à rege fuerit restitutus. 2. q. 6. c. nos sanctorum. & c. alius. & de pœni. c. fi. Item Lotharius statuit per seculares distringi exõicatos contumaces, vt in Lombarda. de decimis. l. de deci. & l. fi. lib. 4. & de hoc dic, vt s̃. eo, lib. de ex. c. pia, super gl. 2. idem intelligas in nouel. ¶ Secundò not. q iudex ecclesiasticus cogit iudicem secularem, vt repellat excõicatum ab istis, de quib. in tex. non enim iudex secularis recipere debet illum ad infrascripta, quem sua mater excluſit, vt saluus fieret spũs eius. 11. q. 3. c. audi. Et de notoriè excõicato debet facere istam expulsionem, etiam nemine opponente, vel compellente, de excep. c. ex tenore. quinimo inuitis partib. ex officio talem repellit, vt no. Gul. in Spe. de of. iudi. §. 1. in fi. It em pondera, quòd dicit [generaliter ecclesiasticis iudicib.] &c. vt comprehendat non solum episcopos, qui sunt propriè iudices tam in ciuitate, q in diœcesi. 11. quæst. 1. c. de persona. sed etiam omnes, qui habent in loco episcopalem iurisdictionem, vel quasi. quod esse potest. s̃. eo, lib. de priuile. c. abbates. in fi. Sed numquid iudex secularis tenetur credere ecclesiastico nuncianti talem coram eo agentem, patrocinantem, vel testificantem esse excommunicatũ? Ioã. q sic; quia non secularis iudicis, sed ecclesia. est hæc cognitio. facit. ỹ. eo. c. fi iudex. cum concor. vbi autem inter iudicem ecclesiasticũ, & partem esset qõ. Aut ille negat se excõicatum: & tunc etiam corã ecclesiastico iudice ꝓbare habet excõmunicans, quod p suas literas fieri poterit. de quo satis. s̃. de prob. c. post cessionẽ. si verò fateat se excõicatum, sed dicit sniam nullam, vel iniustã. dic vt s̃. c. ꝓxi. & c. solet.

2 ¶ †Tertiò not. q excõicatus repellit à postulando a & est de
a ꝓhibitis in primo ordine, vt in 1. glo. & si contra istud ius pa
crocinet, tenet ad restitutionẽ salarij inde ꝓcepti, vt no. Host.
3 de ex. in c. pia. ¶ †Quartò not. q excõicatus b repellitur et à
b testimonio. fallit in casu s̃. de hære. c. in fauorem. vtrũ ãt absolutus possit testificari. hic in nouel. remittit, & ỹ. dicam. qa in tex. tria tantum modo prohibentur. s. agere, patrocinari, & testificari. ītem nec reconuenire, vt in glo. 3. tũ gl. fi. reuo-
4 cat in dub. de duob. alijs: vtrùm scilicet possit testificari. † Secundò vtrũ, si sit tabellio, potuit instrumenta cõficere, & tribus medijs probat, q non possit. primò per §. antepe. secundò, quia actus legitimi &c. tertiò, quia est similis deportato &c. vt in gl. quia generaliter prohibita est communio excõicato à canone. 11. q. 3. c. 2. & c. præcipuè. & c. si inimicus. & c. seq. & c. illud. de cle. excom. mi. vbi patet, q nec sibi est licitum alijs communicare. de sent. excõ. c. cum desideres. & c. nuper. vnde nec, aue, est ei dicendum. 34. q. 1. c. omnis qui. & patet hoc ex diffinitione excõicationis, quæ est ab omni cõmunione, & actu legitimo seperatio, vt no. Bar. de sent. excõ. c. si quẽ. & s̃. eo, c. solet. & c. licèt. & d. c. pia. sed cum sine cõmunione non posset confici testm; qa oportet testes ad hoc rogari, audire, & cognoscere testatorem, vt l. hac consultissima. C. qui testa. fac. pos. & l. qui testamento. §. fi. de testis. ff. infertur, q nec vocari debent testes, nec dñt adesse. ergo si cõtra faciunt, non valet qđ agitur, prohibẽte iure cõmunionẽ. & sic per consequens q excõmu. descendit, vt l. non dubium.
5 C. de legi. & l. oratio. de spõ. & l cũ quis. de reg. iur. ¶ †Quintò quia vsurarij manifesti nõ possunt testari, vt c. quãq; de v-
suris. eo. lib. multò minus excõicati; qa plus delinquũt. qđ patet ex maioritate pœnæ. 24. q. 1. c. si afferamus. pœna eñ excõicationis est maior in Ecclesia. 24. q. 3. c. corripiant. nec. n. leuis est ꝑnamõ ẽe inter hoies, &c. C. de apost. l. hi q sanctã, & s̃. eo. c. sacro. ibi [tantã infligere pœnã] &c. & hanc opi. (s. q excõicatus nõ poterit testari) tenent, vt dt gl. Ho. & Garsi. eandẽ refert in nouel. tenere Io. Mo. & Spe. prouinciale, qui alle. Auth. vt cum de ap. cogno. §. gñralem. Io. An. multis rõnibus tenet contrariũ. s. q testari possit. Primò, quia ꝑt donare, vt patet s̃. eo. c. cum voluntate. ergo & legare, cũ legatũ sit donatio in testamento relicta, vt l. legatũ. ff. de leg. 2. Secũdò quia põt contrahere. s̃. eo. c. fi verè. immo q̃que quod nõ licet inter viuos, licet in vltima voluntate, vt C. de lege fus. cani. l. 1. & Inst. eo. tit. & adulto minori libertatẽ dare in Authẽ, vt spon. largitas. §. 1. & Insti. q̃bus ex cau. ma. nõ pos. §. eadẽ. Tertiò, qa infamis põt testari. C. de sec. nup. l. 1. quasi ergo non excõicatus: cum & ille à cõmunib. actibus sit exclusus, vt ff. de his qui notã. infa. l. 1. §. miles. & l. 1. C. de digni. li. 12.
6 †Quartò, quia excõicatus retinet dominium, & administrationẽ rerũ suarum. Item de iure vꝫ cõparandus relegato, vt not. in c. pastoralis. de ap. & relegatus testari põt, vt l. relegatorum. §. 1. ff. de interdic. & relegatis. & testm̃ est voluntatis iusta sententia de eo, quod qs de rebus suis post mortem suã fieri velit, vt l. 1. ff. de testa. & nihil est, qđ hominib. magis debeatur, q̃ vt supremæ volũtatis exitus &c. l. 1. C. de sac. ss. ec cle. nam prohibendo testari de rebus suis, non posset prouidere animæ suæ saluti contra c. respõ. & c. inter, s̃. eo. †Quin-
7 tò, qa quæ fiunt in iudicio per excõicatum, valent, & tenẽt, si non fuerit exceptũ, vt c. pia. de exce. ergo multò magis, quæ fiũt ꝟ iudiciũ debẽt valere. ar. c. q̃ gñraliter. eo. li. de procura, nã & in iudicijs quasi contrahimus. l. 3. §. idẽ scribit. ff. de pecu. Sextò, quia edictũ testandi est prohibitorium certarũ psonarum, de quib. in l. fi quæramus. ff. de testa. sed excõicatus non est de personis prohibitis: ergo de concessis, vt Inst. qui. non est permissum face. testa. §. fi. ergo testari poterit. qa omnia non expressẽ prohibita intelliguntur de iure licita, & pmissa. C. de relig. & sump. l. statuas. & ff. ex q. cau. maior. l. nec nõ. §. sed qđ eis. Septimò, q hic facit alia regula, qua cauet, q testari põt omnis ille, q retinet ciuitatis libertatẽ, familiã, & bona, nec est expressẽ ꝓhibitus, vt ff. de pœn. l. qdã. & de le. 3. l. 1. §. hi qb. sed excõicatus est talis. nã nõ solũ retinet bonorũ dñium, sed ẽt honorẽ, & dignitatẽ, vt s̃. eo. li. de offi. dele. c. is cui. licèt post annũ possit illo priuari. 11. q. 3. c. rursus. & c. q cunq;. ergo concludit, q testari poterit. Nõ ob. q sit à cõmunione hominũ separatus: nã & alibi à cõione fidelium separatus, si bona non amisit, testari poterit. C. de apostа. l. apostatarum. l. manicheos. & l. cognouimus. & Auth. ibi posita. Octaua, quòd licèt forma testandi sit de iure publico, vel ciuili: tamen voluntas, & potestas testandi sunt de iure naturali, vel gentiũ, vt C. de test. l. testãdi. & de iust. & iur. l. 1. §. publicũ. & ff. di. c. ius naturale. & Inst. de iur. natu. gẽt. & ciui. §. sed naturalia. sed tamẽ volũtas nuncupatiua fit corã. 7. testib. C. de testa. l. hac cõsultissima. §. p nũcupationẽ. ergo excõicatus rudẽ, & simplicẽ voluntatẽ corã testib. exprimẽdo testari poterit: ex quo ius gẽtiũ hoc sup volũtate fundat. Nã talia, q̃ sup volũtate fundant, nõ de facili impediũt. de spõ. c. 1. & cũ apud. vñ valet mſimoniũ ab excõicato cõtractũ. s̃. eo, q du. in mſi. c. significasti. Itẽ valet ꝓfessio ab eo fcã, & ordinatio de ipo fcã quò ad impressionẽ characteris. patet vtrũq; de sen. ex. c. cũ illorũ. quare ergo nõ valebit test. cõtra q̃ multũ vrget excõicatio ab hoie lata; qa ẽ pœna cõtumelię. s̃. eo. c. sacro. in prĩ. & no. Io. A. s̃. c. j. sup gl. & qa. in nouel. Itẽ q̃nq; ẽ iniusta, & ligat tũ, vt s̃. c. ꝓxi. §. fi verò. Sed absurdũ, & durũ eẽt dicere, ꝓ contumaciã, & eius pœnã quẽ ꝓhiberi à testando. facit. s̃. de consti. c. ex literis. & qđ ibi no. Nã secũdùm leges contumacia, & eius pœna non prohibet quẽ ab actibus ciuilibus. C. de mo. mulct. l. 1. & de requi. re. l. fin. vbi de hoc

de hoc. Idem & multò fortius est hoc dicendum, vbi nulla culpa interuenit: quia fortè excõmunicatio fuit iniusta. Nam & de sui natura excõicatio est potius medicina, quàm pœna. s̃. eo. c. 1. & licèt sit pœna, est tamẽ temporalis, non perpetua, vt d. c. ex literis. Item si loquamur de excõicatione iuris, est pœna criminis, vt colligitur ex not. ỹ. eo. in c. eos qui. in gl. 2. super qua. 14. casus enumerat in nouella, in quibus cõtra habetur: & si ponderabis qualitatem illorum casuum bene, iudicabis durissimũ, & graue, q illæ culpę reddant eũ intestabilem. & pro hac parte concludit Io. An. q valet testamentũ excõicati: nisi vbi expresè vitiatur, vt in §. credentes. & ex opinione contraria aperiretur via infrigendi testamenta. Nam multi sunt casus, in quibus à iure, à vulgaribus, & à peritis cõiter ignorantur, contrahitur excõicatio, & post mortem testatoris posset falsò probari eius excommunicatio. putà q clericum percussit, vel aliud fecit, propter quod excommunicа. incurrit, vel etiam post mortem excommunicati: & iniuria absoluti non posset probari eius absolutio, de qua non semper, immo rarò conficitur instrumentum. & si conficitur, non multum cautè custoditur: propter quas absurditates vitandas æqua sibi videtur ista opinio. & ad contraria supradicta respondet, vt hic in nouel. Idem consulendo tenuit do. Fede. de Senis consilio. Ar. 13. & dicit, quòd plures, grauio resq; sunt, qui in hanc sententiam inclinant: sed excluso loco ab auctoritate, etiam rationibus idem probat dicto consilio Ar. Idem tenet Inno. Similis est altercatio de contractu inito cum excommunicato, an teneat. Inn. q sic. vnde secũdùm ipsum ex illo agere poterit post absо. alle. 11. q. 3. c. quoniam multos. & s̃. e. c. fi verè. Host. tenuit cõtrariũ. cuius ratio potissimè fundatur super cõmunione prohibita, vt s̃. in 4. ratione dixi. & vtriusq; motiua vide latius in c. veritatis. de dolo, & contuma. in nouel. Ioan. Cald. in quadam sua disputatione, quæ incipit. Excommunicatus maiori, &c. tenuit, quòd si ex communicatus contrahit super rebus ecclesiæ, non teneat; quia ab illarum rerum administratione est remotus. & sic in telligatur de dolo, & contuma. c. veritatis. in fi. licèt ibi, non solum fuerit excommunicatio impediens, sed etiam expressa prohibitio. & in hoc sit vera opinio Host. Sed si contractus fuerit initus ab excommunicato super rebus proprijs: tunc dicit contractum valere, & post absolu. excõmu. agere posse. & in hoc sit vera opinio Inno. super eo. lib. de pœn. cap. felicis. §. cum autem. in fi. vbi dicit tex. quòd illo absoluto, ad exactionem debitorum illorum, quæ contracta fuerant, excommunicatione durãte potest agere post absolu. ¶ Non ob. opi. Hostien. de communione prohibita. nam fateor, quòd excõmunicatus contrahens peccat. & ex hoc debet puniri; quia se ingerit communioni hominum contra iuris prohibitionem, vt c. illud. de cleri. excom. mini. sed non impeditur eius consensus, qui est de iure gentium. nec exprimitur, quòd contrahere non potuit. nec sequitur. si peccat, non tenet contractus. vide instantiam de matrimonio de præsenti contracto, pendentibus sponsalibus de futuro. de sponsali. c. si inter virum. cum concor. & in casibus no. 23. quæstio. 2. §. hic autem & in eo, qui iurauit non vendere librum. si contra facit, tenet venditio, vt no. Io. An. in c. dilecto. de præben. ¶ Secunda quæstio glo. est de tabellionatu: vtrum valeat instrumentum confectum per excommunicatum. Arguit primò, quòd sic. secundò quòd non. tertiò posuit opinio. Innoc. Vin. & Guliel. quòd teneat, si excommunicatio sit occulta, vel manifesta, sed probari non possit: sed si sit notoria, tunc secus. Guli. hoc ponit in Spe. de instrum. edi. §. restat. ver. quid si instrumentum confectum est. & in ver. ibi se. tractat de notario, qui publicè exercet officium, & de hæretico ibi in ver. quid si instrumentum confectum sit. pro opi. Hostien. & Gul. alleg. quod not. Bart. de hære. cap. excommunicamus. §. credentes. in gl. sic. & idem tenent Pe. & Abb. in c. pia. de except. vbi Inno. dicit, quia scriptura sumit auctoritatem ex persona scribentis, ideò non valet, cum est ab excõicato confecta. Subdit demum, q si notarius est excõicatus, non tñ sententialiter damnatus, valet instrumentum ab eo confectum. Fatetur, q aliqui contra, qui alle. c. consulti. de procu. cui dicit tñderi; quia loquitur de his, qui præstãt auctoritatem instrumento, quòd sit autenticatum, non de his, quæ dicuntur, vel fiunt in instrumento. Ad canonem. nullus. 3. quæstio. 1. qui etiam pro prædictis facit, respondet, quòd loquitur de scripturis, quas faciunt excommunicati non ratione publici officij, sed proprio motu. Item ibi loquitur de damnatis, non de toleratis. Do. Federi. de Senis dicto consi. Ar. 13. dum quærit, an instrumentum scriptum per notarium excommunicatum fidem faciat, sic respondet distinguendo: an sit publicè excommunicatus, vel non. vt primo casu, quando. s. sit publicè excommunicatus, instrumentum per eum factum non faciat fidem, secũdo sic: & licèt sic communiter respondeatur: videtur dicendum contrarium. primò auctoritate Innoc. quòd quantuncunq; notarius sit excommunicatus, instrumentum ab eo confectum, valeat, nisi sit sententialiter damnatus, vt instrumenta facere non potuerit, hoc not. in d. cap. pia. in glo. iudicij. ad idem facit. quod not. Host. de hære. c. fraternitatis. vbi dicũt, q licèt notarius semel confecerit falsum instrumẽtũ: nihilominus valẽt instrumẽta alia ab eo cõfecta, donec sit de crimine falsi condẽnatus. Præterea in §. credentes. & c. felicis. sunt casus speciales. ergo in contrariũ est regula. Præterea illa iura nõ rõne excõi. sed criminis irritant talia instrumenta: sicut albi suspendũtur ab officio notariatus pp crimen. de hæreti. c. fi aduersus. ¶ Sed posito, q cõis opinio, de qua. s̃. fit vera, quis dicet publicè excõicatus: an cuius excõicatio est publica iuris fictione; vt quia excommunicatus est per iudicem sedentem pro tribunali in loco consueto, vt no. de excе. c. exceptionem. an cuius excommunicatio est publica in rei veritate? dicendum est debere inspici veritatem facti, non iuris fictionem, vt not. de sepult. cap. cleri. & vt ipsa excommunicatio ad notitiam illorum perueniat, qui ad ipsum notarium concurrebant pro conficiendis instrumentis. Nam iusta ignorantia, & probabilis error vbiq; excusat. s̃. eod. lib. de consti. cap. 2. & de eo qui renun. episcopa. c. 1. & no. de bigamis. c. nuper. Hinc est, quòd Inno. no. quòd cap. ad probã dum. de re iudi. loquitur in illo, qui denunciatus fuit excommunicatus. & hoc not. in d. cap. exceptionem. in glo. & quid. plus Ioan. And. dicit in d. ca. ad probandum. quòd si aliquis publicè excõmunicatus, & denunciatus in loco proprio transferat se ad locum, vbi habetur pro homine integri status, valebit quicquid facit ratione publici officij, per l. Barbarius. & per id, quod habetur 3. q. 7. in princi. & C. de testamen. l. 1. & in hoc ibi resident. Pro cuius opinio. allego glo. notabilem Authen. de tabellio. §. penul. in glo. hic est arg. ¶ Tertiò quæro. dictũ est, p notariũ excõicatũ de instrumẽto cõfecto: sed quid de teste excõicato in instrumento descripto? dicit in nouella post Innoc. quòd dummodo non sit suspectum instrumentum alleg. bene valebit: sed si esset suspectum, non daretur fides instrumento per testem nunc suspectum, vel excommunicatum: licèt dici possit, quòd si nunc est absolutus, quamuis inscriptionis tempore esset excommunicatus, bene nunc per suum testimonium det fidem instrumento. hoc dictum ponit Guliel. in Spe. de instrum. edit. §. instrumentum. ver. quid si testis. ita dicit hic in fin. ¶ Sed aduerte, quia de excommunicato, nunc autem absoluto reuocat Ioan. Andr. in dubium, vtrum obstet testi, quòd fuerit excommunicatus, si nunc apparet absolutus. Innoc. & Hostien. quòd non, immo necesse est probari crimen, propter quod fuit excommunicatus, ad hoc vt à testimonio repellatur. Nam ex quò probatur absolutus, præsumitur & de crimine emendatus: & talis à testimonio non repellatur, vt s̃. de testi. c. testimonium. & graue esset sentire, q excommunicatio perpetuam infamiam irrogaret. nam

cum solum propter contumaciam infligatur, ea cessante, ces
sat & pœna, vt c.ex literis.de consti. Item excommunicatio,
vel priuatio à communione fidelium, vel sacramẽtorum non
est proxima causa, vel pœna delicti: immo est aliud interme
dium, scilicet contumacia, propter quam solam excõmuni-
catio fertur ab homine, & nunquam pro crimine.& quantũ
cunq; sit graue, semper est monitio præmittenda, vt d. c. sa-
cro. Idem si excommunicatio sit proxima pęna delicti: qđ
tunc est, quando à iure infligitur, vt in c.si quis suadẽte.& si.
quia in talibus non infertur sententia excom.ab homine, sed
à iure. Vnde non amplius repellitur talis excommunicatus
propter excommunicationem, quàm propter crimen, tamẽ
durante, scilicet excommunicatione, vel quousque pęniten-
tiam agat.& hoc not.in d.c. testimonium.in nouel.super ver.
per excommunicationem. Dom.Ioan.Cald.disputauit q.de
excommunicato, qui excommunicat. durante, contraxit, vel
iniuriã passus fuit. quęritur, an absolutus ex pręd ictis cõtra-
ctu, vel iniuria agere, vel accusare valeat cũ effectu.& cõclu-
dit, quòd agere, & accusare valeat. Nam non reperitur iure
cautum, quod excommunicatus possit spoliari, vel iniuriari
in persona, vel rebus.vnde quia iniuriæ sunt vtroque iure ꝓ-
hibitæ, vt in prima constitutione Grego. patet quòd ibi orta
fuit obligatio contra talem iniuriam inferentem. Et de per-
sonali iniuria videtur expressum, ꝙ percutiens clericum ex-
communicatum sit excommunicatus.de senten.excom.c. 1.
ibi [se se] & not.j.eo.tit.c.cõtingit.Similiter tenet, quòd po
tuit agere ex contractu inito excommunicatione durãte, eo
postea absoluto: qui per ista sentit, quòd durante excommu
nicatione si vulneretur, vel spolietur, non possit ciuiliter, vel
criminaliter agere. & spoliato agẽti ad restitutionem obstet
exceptio excommunicat.not.23. dist.c. 1.in fin.& de procu.
c.ex insinuatione. in ver. canonicis.& de rescript.c.dilectus.
il 1.in glo.hoc videtur.in fi.& ista postillauit Ioan.An.de ex.
c.à nobis.in glo.prima.ibi addebat, criminosus, non excõ-
municatus.& in dicto c.dicitur, quòd non poteſt accusare.&
hoc expressè not.4. quæstio. 6. c.omnibus.& de testi.c.testi
monium.in glo.fin.& ita consuluit Fede.consil. 3.& dicit mi
rãdum, ꝙ aliquis canonista debeat de hoc dubitare: nec nisi
tunc, vidit in dubium reuocari. ¶Quartò quæro principali-
ter de alia quæstione Io. Cald.disputata in istis terminis.Ex
communicatus (qui communi opinione habetur pro nõ ex-
communicato) ecclesiasticum beneficium contulit, vel ele-
git ad illud, vel rescriptum impetrauit. de prædictis quærit̃,
an de iure valeant.dubium facit, quòd non; quia neq; excom
municati collatio valuit.de conces.præb. c. quia diuersitatẽ.
s.eod. ne sede vacan. c.1. de consuetu. c.cum dilectus.Item
nec rescripti impetratio. s. eod. lib.de rescript.c. 1.nunquid
ergo propter huiusmodi velamentum, scilicet cõmunis opi-
nionis, mutetur dispositio iuris communis: vt propter hoc p̃
dicta sint valida?hoc præmisso arguit multifariam.Primò ad
partem negatiuam. Secundò ad partem affirmatiuam.Ter-
tiò varias opiniones Doct.recitat.Quartò concludendo sol-
uit.Et breuiter in effectu concludit, ꝙ si dictus excommu-
nicatus, (qui communi opinione habebatur pro non excom
municato) pro se, & iure proprio elegit, vel rescriptum impe
trauit, siue suo proprio nomine, siue nomine ecclesiæ, siue ad
litem, siue ad beneficium, non valet electio, nec impetratio:
nec iuuat communis opinio. Ratio; quia ciuiles actus (quos
exercet excommunicatus non ratione publici officij: sed ra
tione singularis iuris, vel interesse ad suum commodum, &
vtilitatem, sicut sunt eligere. & impetrare. & qui ab his ha-
bent originem, & fundamentum) non tenent: nec in hoc suf-
fragatur communis opinio, excommunicatione detecta. &
hoc bene probatur de cle.excom.minist. c. proposuit. ꝙ au-
tem rescriptum impetrare non cõpetat hoc casu ratione pu
blici officij, per se patet: nec eligere; quia id ratione canoni-
catus competit, vel ratione spiritualis fraternitatis, vt not. In

no.in præalleg.c.veritatis.de dolo, & contu. & de elect.c.cũ
Vintonien.in glo.vlt.Nam canonici, vt singulariter cõsidera
ti, non dicuntur habere publicum officium, vt not. in c. cum
dilectus.de consue.& c.irrefragabili.§. excessus.de offi.or.&
quod ibi no.Inno.& optimè quod per seipsum no.de procu.
c.si.in prima gl. & sunt vera hæc, siue sciat, siue ignoret se ex
communicatum.ad hoc, quod not.de cle. excom. mi.c. apo-
stolicæ.vbi etiam dicit Host.ꝙ eligere, vel eligi nullo mõ ca-
dit in excom.quantuncunq; sit occultus, dummodo conuin-
ci possit.Quod autem no. Inn.de elec.in c.illa. ꝙ occulti ex-
communicati sunt vocandi ad electionem. nam vt ex verbis
eius patet, intelligit de his, qui nullo modo possunt conuin-
ci, in quibus omnis probatio deficit.¶Sed hoc supposito, ꝙ
postea constare debeat de excommunicatione, idem putat,
ꝙ prædicta non valeant, si excõicatus, qui cõmuni opi. non
putabatur talis, elegit, vel impetrauit procuratorio nomine
alterius: sed dominus constituens sciuit eũ talem.Ratio quia
beneficium ignorantiæ, de quo statim dicam, non ꝓdest sciẽ
ti.s.eod.c.cum non ab homine. primo responso. & qđ no.in
d.c.apostolicæ.& quod solet dici, ꝙ rescriptum impetratum
à ꝓcuratore reuocato nõ valet, neq; in fauorẽ dñi reuocan-
tis, & per consequẽs scientis, licèt nõ noceat aduersario igno
ranti.de rescrip.c.ex parte decani.& qđ ibi in nouel.& in c.
dilectus.de præb.super 2. gl.vbi dicit, ꝙ non tenet impetra-
tio eius, q impetrauit scienter excõicatum in iudicẽ, licèt oc
cultè.bñ facit ad hanc rationem de præb.c.inter cetera.& e.
tit.c.si beneficia.vnde nullą est emptio liberi hominis facta à
sciente: sed ignorantia emptoris non ꝓdest vẽditori.ff.de cõ
trah.emp. l.liberi hominis. & l.si in emptione.§.liberũ.& §.
seq.eod.tit.& in p̃dictis casib.vera sit opi. Io.An.& Io.Mo.Si
autem dñs constituens ignorauit procura. excõi.si cõis opi-
nio probabilis erat (puta qa excommunicatio occulta erat)
credit valere prædicta, scilicet electionem, & impetrationẽ.
& hoc casu sit vera opi.Hosti.& Arch.nam tunc non agit̃ de
cõmo.excõmunicati, sed domini, q in nulla fuit culpa: & rõ-
ne publici officij prædicta fecit excõicatus.in quo casu com
munis opinio iuuat: nec curo siue constituens potuit tollere
impedimentum, siue non.Idẽ siue multa alia fecerit ratione
publici officij, siue non.putat enim ratione publici officij fa-
ctũ, si fecit rõne publici officij sibi commissi; ex quo cõi opi
nione habilis reputatur, per ea, quæ statim dicam de confe-
rente: de collatione verò facta ab excommunicato, qui cõi
opi.habebatur pro non excommunicato, dicam ipsam vale-
re, si sit facta ei, qui ignorauit ipsum excõicatum: dummo-
do cõis opi.sit probabilis.s.ꝙ occultè erat excõicatus princi
paliter. moueor ad hoc, qa ratione publici officij, in quo sic
probabiliter tolerantur eius facta, circa alios sunt valida. 8.
quæstio.4.c.nõne.vnde & q̃ fecit Iudas, licèt malus, q̃diu fuit
toleratus, valuerunt, sicut facta aliorum Apostolorũ.1.q.1.c.
dedit baptismum Iudas. & c.1.& 2.3.q. 3.c.tu bonus.& pro
phetauit etiam Saul, licèt malus. 1.q.1.c.multæ.& c.prophe-
tauit.Similiter & Cayphas, quia illo anno erat põtifex, ꝓphe
tauit.ea.q.c.dictum. & à sacerdote fornicario, q̃diu tolerat̃,
licitè recipiuntur sacra.25.q.5.c. si.& facit qđ not.de elec.c.
dudum.2.in glo.qa cum.& quod dictũ est.s. de notorio oc-
cultè excõicato.i 2.q. Item valẽt gesta à seruo gerẽte officiũ
ꝓtorium, quandiu in officio toleratur, vt l.Barbarius.de offi.
11 præ.† Item valet ordinatio facta à prælato symoniaco, qui
ommuni opi.non habetur pro tali.1.q.1.c.si qui à symonia-
cis.Quid plura?vr̃ expressũ, ꝙ iurisdictionalia, q̃ exercet oc-
cultè excõicatus, valẽt, & tenent.de re iu.c.ad probandum.
Constat autem, quòd conferre beneficia est iurisdictionis.
de elect. cap.nosti. & cap. transmissam. & ibi nota. & is, de
quo in qõ. proposita quæritur, ratione officij dignitatis,
quam habebat, beneficium contulit, & ratione cononici ele
git, & in officio toleratur: ergo sequitur p̃dicta valere de iure.
& maximè hoc probat decis. illius. c. ad probandum. vbi
secun-

secundis iudicibus commissa fuit confirmatio electionis: er-
go etiam id fuerat commissum pridem: sed factum priorum
valet, non obst.excommunicatione eorum, dummodo occul
ta.ergo bene patet, ꝙ confirmatio electionis ab occultè ex-
communicato (& sic qui communi opi. habebatur pro non
excõmunicato) valet, & tenet.& tamen constat, ꝙ confirma-
re electionem ita est actus spiritualis, sicut beneficium con-
ferre. vnde & spiritualia, quæ non habent aliam executionẽ
ministratam ab excommunicato, vel hæretico, vel symonia-
co occultè, benè valent. dummodo forma debita fuerit ob-
seruata: nec est necessaria alia dispensatio. 19. dist.c.secũdũ.
32.disti.c.verum.cum sim.saluo, ꝙ non puto tenere excom-
municationem latam ab excommunicato, & occultè tolera-
to: licèt contrarium videatur sentire Innocen. in c.si verò.s.
eod. Sed quæ habent executionem annexam (sicut sunt or-
dinationes:) quia prædicti suspensi executionem non habẽt,
illam effectualiter non conferunt.& ideò circa ipsam execu-
tionem necessaria est dispensatio.1.q. 1.c. si qui à symonia-
cis.& s.de or.ab epis.qui renũ. c.2. & sic intelligendi sunt ca
nones, qui videntur contrarij. Sed communis opi.non erat ꝓ
babilis; quia sententia excommunicationis fuit publicè la-
ta: tunc non iuuat communis opi.per d. c.ad probandum. &
idem videtur dicendum, scilicet, ꝙ collatio non valeat, si sit
facta ei, qui sciebat illum occultè excommunicatum, per il-
la, quæ dicta sunt in præcedenti articulo de impetrante nomi
ne alieno. Sed verius credo hoc casu, ꝙ collatio tenet mero
iure, ratione publici officij conferentis.tamen is, cui facta est
collatio, priuari poterit illo beneficio: vt sic puniatur in quo
deliquit.participauit enim cum persona prohibita, & in actu
prohibito.ad hoc.2.q. 1.c. si qui episcopi.cum concor.& de
cle.exc.mini. c. postulastis.& est hæc alia ratio, quàm in im-
petratione, vel electione, quam facit procurator excommu-
nicatus, quem dominus scit talem: quia ibi constituens fuit
in culpa, à quo procurator suam recipit potestatẽ. vnde nõ
valet electio, vel impetratio ipso iure, vt s.dixi. Sed hic con-
ferens potestatem habet ratione officij, vel dignitatis, in qua
toleratur. 1.q. 1.c.cum scrip.& de elect.c.transmissam.quam
dignitatem habuit ab alio (puta à superiore) quæ dignitas
non est in culpa. & ideò mero iure tenet collatio: licèt.n.eũ,
cui facta fuit, æquum sit puniri ratione prædicta. Ex p̃dictis
† potes colligere talem distinctionem.cum quæritur de actis
factis per excommunicatum, an de iure communi irriti sint.
hoc dico, vt excludã collationes sacrorũ, de quib.in di.dispu.
Et in casu c.pia.an, quia excõicatus, qui cõmuni opi.habeba
tur pro non excõmunicato, actus ab eo gesti valeant, vel nõ:
sic distingue. Aut illa cõmunis opi.non est probabilis: & tũc
non prodest.aut est probabilis: & tunc aut actus, de quo quæ
ritur, competit ratione singularis, & priuati interesse. Aut ra
tione publici officij.Primo casu aut facit pro se, vel ad sui cõ
modum, & vtilitatem: & tunc etiam cõmunis opi.non iuuat.
Aut facit procuratorio nomine alterius: & tunc aut consti-
tuens sciuit eum talem.& idem dicit, vt sup.ꝙ opi.non iuuat.
aut ignorauit: & tunc iuuat.Si autem actus.de quo quæritur,
competit ratione publici officij. Aut est actus temporalis: &
tunc communi opi.iuuatur.Aut spiritualis: & tunc quæritur
de excommunicatione ab ipso lata.Aut de alio actu spiritua
li.primo casu communis opi. non iuuat.si de alio: aut is, cir-
ca quem actus fuit initus, sciuit illum talem. & tunc licet qđ
factum est, mero iure teneat. tamen est irritandum.Aut igno
rauit: & tunc quod factum est, nec est irritum, nec irritandũ.
singula huius distinctionis membra ex supradictis proban-
tur. per quam etiam, que videntur conrraria, ad concordiã
reducuntur.ista sunt dicta Io.Cal. & eius decisio in p̃dictis.

SVMMAE.

1 *Participans cũ excõicato maiori incurrit maiorẽ.*
2 *Monitio canonica in ferenda sententia quæ dicatur.*
3 *Monitio debet habere dierum interualla.*
4 *Iuris terminos quandoq; abbreuiare licet.*

CAP. IX.

CONstitutionem. Duæ sunt partes: prima declarat cõ
stitutionem Inno. secunda ibi [statuimus.] dat for-
mam monitionum, & vnũ excipit, ibi [nisi.] ¶No. quòd di
cit tex. [ea participatione] quæ in illis casibus, in quibus in-
currit minorem, in eisdem monitis nominatim incurrit mi-
norem, vt illi, de quibus in glo. Ex quo infert Ioan.Andr. ꝙ
si snia excõmunicationis ferretur generaliter in participan
tes per illum, qui posset (puta per Papam.) illi participando
non incurrunt minorem, vt illi, de quibus in glo. qui non
ligabuntur tali sententia, secundum eum. Vltra etiam posset
dici, quòd personas istas, quibus nõ esset participium inter-
dictum à iure, non posset iudex monere nominatim sine cau
sa ad effectum maioris excommuni. quia illa maior excõmu
nicatio sub hac forma ferẽda in participantes debet regula
ri ad dictum minoris, vt dicit tex. ¶ Secundò no. quòd
hanc sententiam in participantes debet præcedere monitio
canonica. Ex quo potest argui, quòd non potuit simul cu
mulari, sed lapsum monitionis expectare: & erit speciale
hoc casu. Nam in alijs casibus iudices bene cumulant ex-
communicationes cum terminorum præfixione, dicentes
[aliàs ex nunc, prout ex tunc.] &c. vt c.prætereà.de appell.
1 & c. 1.de concess. præben. in Cle. ¶ Tertiò not. ꝙ † par-
ticipans cum excommunicato maiori incurrit minorem, &
ille dicitur participare, qui in locutione, oratione, &c. vt in
glo.3. Quærit de illo, qui mittit litteras, vel nuncium: tenet
enim, quòd iste dicit̃ participare in locutione. pro hoc 27.
q. 2.c. lex diuina.& vt dicit Io. Mo. constat, quem alteri lo-
qui etiam nutu, & signis.facit s.de spon.c.cum apud.cum cõ
cor.inducit illud Ouidij. Nutu vbi quę loquitur, & facto lo-
quuntur.22.q.2.c.cauete.& Gregorius.4. Dialog.de quodã
monacho dicit.Vbi ibi taceret facto. Hyero. contra Iouia-
num ad fi. Nostro gregi tristes pallidi sunt irati: & quasi
peregrini huius seculi, licèt sermone taceãt, habitu loquũt,
& gestu. Et facit hoc pro Cartusien. quib. aliqui detrahunt,
ꝙ non prædicant. facit quod not. s. de appell.c.dilecti.& Se
ne.lib.6.Declamationum.7.declama.Videte, cum nihil dice
retur, dixit.& de beneficijs.lib.7.Res ipsæ loquũtur, nobis ta
2 centibus.¶ Quartò not.in §.statuimus.quæ dicatur † moni-
tio canonica in ferenda sententia excommuni. dicitur enim
a trina, avel vna pro omnibus aliquorum dierum, vt in tex.Pro
cuius declaratione aliqua in nouel. tangit. & primò an illud
sit verum in qualibet sententia: vel solùm, cum fertur in par-
ticipãtes, de quib.proximè dictum est.& dicit, ꝙ habet locũ
obseruantia huius formæ in qualibet excommunica.snia.&
ideò studiosè ponitur hic §.vt sciatur, ꝙ hoc dicitur esse ge-
nerale, nec restringit̃ ad casum. s. proximum, secundùm eũ.
qđ verum credo per id, quod hic dr̃ [statuũt iura permitti]
&c.sunt aũt illa iura, quæ de ista monitione loquunt̃.s.eo.c.
sacro.de ap.c. reprehensibilis. & c.cum speciali. 12.q. 2.c.in
dignè.24.q.3.c.de illicita.cũ si.Item pondera, ꝙ generaliter
hic dicit [iudices] &c. vt includat episcopos, & inferiores or
dinarios, & delegatos.facit j.eod. c.statutum.¶ Quintò no.
3 ꝙ † monitio debet habere dierum interualla. & not. ꝙ dicit
[dierum] in plurali. per hoc enim videtur, quòd ad minus
duo dies requirantur pro quolibet termino. j. de reg. iur.c.
pluralis. Guli.dicit hoc arbitrariũ, & quòd sufficiat vna dies
pro hoc allegat Abb.ff.de publi.iudi.l.inter accusatorem.ibi
[Nec per triduum p singulos dies ter citatus.] &c. Clericus
Pisanus allegat. ff. de pignora. actio.l.si conuenerit. & quod
ibi nota.in quibus adde quod no.in Cle.1.de app.dicit etiam
Io.An.ꝙ qñ sit vna monitio, habebit dies expressos.sic faciũt
executores.s.duos pro primo.duos pro secundo, & duos pro
tertio &c.¶ Sextò not.in versi.nisi facti.ꝙ † quandoq; opor
tet terminos iuris abbreuiare; quia fortè res celeritatem de-

siderat, vt in glo. fi. ff. de dam. infe & l. 1. Vnde si res, vel instantia iudicij est peritura, iudex debet dilationes iuris minuere, vt no. ſ. de offi. dele. c. de causis. & in hoc omnino vide quod not. Inno. in c. vltra tertiam. de testi. facit l. 1. ff. de glan. le. & quod no. Cy. in l. 1. C. qui accu. non pos. ¶ Circa hoc quærit Ioan. And. in nouel. Quid si iudex verisimiliter præsumat, q̃ hi, qui sunt ad arma parati, per excommunicationem non desistent à malo incæpto. consuluit, quòd non fulminet. Sed dicat. sub pœna excommunica. præcipio, quòd deponatis arma, vel intretis hospitia, vel discedatis de loco secundùm occurrentia. ista enim verba non important excommu. ipso iure, vt ſ. de sagit. c. vno. Nã si contra verisimiliter non parentem ferret ipsam, non esset medicinalis, sed mortalis, cõtra. c. 1. ſ. eo, facit de coha. cle. c. clericos. ¶ Quæro. hic dicitur, q̃ non valet monitio gñalis etiam in participantes. sed nunquid in alijs casibus ab isto valeat gñalis monitio? dicit in nouella, q̃ sic. ſ. d̃ off. or. c, si sacerdos. de iud. c, & si iudeos. de vsu. c. post mi ſerabilẽ. & vide cõcor. ſ. e. c, Romana. §. caueãt. sup glo. pone exẽplũ ĩ nouel, in istis casib⁹ credo verũ, qd̃ hic d̃t Io. An. post Ho. q̃ ap, pbãs gñalẽ monitionẽ cõtra participãtes subdebat, q̃ si post factã gñalem monitionem dicatur aliquis communicasse, non denunciabitur, nisi ad rationem ponitam cõmunicetur. de accu. c. si cõstiterit. de vsu. c. cum in diœcesi. de cle. ex. c. proposuit. sic fit in vniuersali petitione. Nam adiudicata hæreditate in singularibus rebus, non fit executio, nisi pro rebus hereditatis. ff. de pet. he. l. item videndum. §. fi. & l. seq. & no. de resti. spo. c. cũ ad sedem, in fi. gl. vbi. ſ. de offi. or. c. cõ querente hæc qõ non procedit in generali monitione cõtra participantes, per istum tex. Sed quia in alijs casibus hæc monitio gñalis valet, vt prædixi, in istis alijs dico, q̃ non denunciatur aliquis, qui dicatur contrauenisse, vbi conuincatur: vt si ſnia, quæ infligitur ipso iure ab homine, hoc requirat, subdit practicam ſpãlis monitionis in participantes. Talẽ videlicet, cum talem exõicauerimus, q̃ nõ se emẽdat longo tpe expectatus. Sed medicinam sibi propinatã contenere, in aiæ suę periculũ noscit, iõ monemus. A. B. C. D. ne cũ ipso de cetero communionem, vel participium aliquod præsumant hre: sed infra tot dies, quos, quorum, vel 10. pro primo &c. ab ipsius principio in totum abstineant: nec videtur, q̃ debuerit subdere, alioquin, per id quod dixi. ſ. in 2. no.

ADDITIO.

a ¶ Trina. Adde, q̃ monitio trina non dicitur quando iudex dicit solue, solue, solue. Abb. in c. tua. de do. Bal. in Mar. ver. iudex. & Panor. hic. vnde no. q̃ mon tio requiritur, antequam feratur sententia. Spe. in tit. de test, § 14. versi. qualiter. & ti. de primo, & secundo decreto. §. 3. versi. quid si reus.

S V M M Æ.

1 *Interdictum generaliter fertur in regnum, ciuitates, & castra.*

2 *Interdictum generale quod dicitur.*

CAP. X.

PResenti. Nõ indiget summario, vel diuisione: sed multum rationis notione, vt patet in gl. 1. Præmitte, q̃ Do. Io. Cald, fecit vnum tractãtum pulcherrimum, & notabilem de ecclesiastico interdicto, quod diuisit in septem membra principaliter. In primo tractat de vi nominis, in secundo de spẽbus interdictorũ. in tertio, à quo potuit promulgari. in quarto qualiter, & ex qua causa. in quinto contra quẽ. in sexto de ipsius effectu. in septimo qualiter toleratur. Sub quolibet membro incidẽter multas. q. annectit. de quibus membris, & q. in prosecutione ti. faciam mentionem, singulis cap. applicando qd̃ vtile mihi visum fuerit. & quod aptè, & commodè adaptari potuit. & super isto interdicto locorum speciali & generali,

1 & de relaxatione vtriusq;. ¶ † Not. quòd quandoq; interdictum fertur generaliter in regnum, ciuitates, castra, loca, siue terras alias. quandoq; interdictum non est generale: sed speciale. puta vnius ecclesiæ, vel certarum. & hoc dupliciter, quandoq; à iure. & hic aduertendum; quia in multis casibus iura interdicunt, siue ꝓhibent in ecclesijs celebrari: & tñ celebrantes non sunt irregulares, vt patet in ecclesia polluta seminis, aut sanguinis effusione, nam ante recõciliationẽ non debent in ea diuina ofiã celebrari, de consec. di. 1. c. si motu. & c. ecclesijs. & ſ. eo. li. de cõse. ec. vel al. c. 1. Item qñ ep̃s pp dis cordiam patronorum claudit ecclesiam, iuxta formã. c. 2. de iure pa. Item si ecclesia est symoniacè consecrata, vel principaliter pro quæstu, 2. q. 1. c. ecclesia. de consec. di. c. si quis basilicã. Item si sine lnia epi est constructa. de consec. di. 1. c. pce pta. 16. qõ. 5. c. lator. Itẽ qñ cessant canonici à diuinis, vt ſ. de of. or. c. irrefragabili. §. excelsus. in his quidẽ casibus ꝓhibitũ est in talibus ecclesijs celebrari à iure, vt in ꝑalle. iuribus. tñ celebrantes non sunt irregulares: quia hoc non repitur iure cautum. & hoc sufficit ad euitandam irregularitatẽ in eis: qui si fuerint interdicti ſpecialiter ab homine: tunc non est dubium, q̃ celebrãtes sunt irregulares. & hoc est de mẽte Io. Cal. in suo trac. de ecclesiastico interdic. in secũdo membro. ver. alio. mõ, vbi ẽt posuit dñas inter ĩterdictũ gñale. & ſpãle, de quibus etiam hic in nouel. tangitur. Nã gñale non relaxatur ad cautelam: ſpeciale concernens certam ecclesiam relaxari potest. Item in generali interdicto loci habet locũ moderatio Decre. alma. ſ. eo. sed non in ſpeciali, vt ibi no. in §. adijcimus. Item in gñrali interdicto loci non põt celebrari extra ecclesiã sub tentorijs, & si. Sed in interdicto speciali alicuius ecclesiæ, vel etiam multarum, secus. Item generale interdictum in locum nõ potest proferri pro commodo pecuniario sine licentia Papæ, vt in Extraua. Bonifa. Prouide. quæ prohibitio in speciali locum non habet: vnde sæpe executores gratiarum Papæ, si eis non paretur, interdicunt ecclesias. ¶ Secũ

2 dò quæro † pro declaratione prædictorum, & renoco in dubium, qd̃ dicatur interdictum generale in locum prolatũ, & qd̃ ſpãle: dicit Io. Cald. in d. mẽbro. 2. & hic Io. An. q̃ gñale interdictum d̃r, cum concernit locum, territorium, siue solũ. de ver. ſi. c. cum in partibus. de consue. c. cũ inter. de priui. c. petistis. ſ. e. li. de elec. c. vbi periculum. §. ciuitas. & de pæ. c. felicis. §. fi & in Cle. de pæ. c. si quis suadẽte. §. si q̃ ciuitas. & d̃ gñale; q̃a in nulla particula talis loci poterit celebrari absq; violẽtia interdicti. Vnde & si in illo loco ĩterdicto nulla esset ecclesia, siue vna tãtùm: tamẽ diceretur generale quò ad omnem eius effectum, vt no. Io. An. in d. c. cum in partibus. Speciale autem interdictum est, cum interdicitur vna ecclesia, vel plures, etiã si omnes ecclesiæ ciuitatis, vel loci interdicerẽtur. puta pp decimas non solutas, vel procurationes legatorum, vel causas similes. Nam, vt hic dicit Io. An. interdicta ecclesiarum non debent dici generalia quò ad effectum generalis interdicti, etiam si interdicerentur omnes ecclesiæ ciuitatis, vel prouinciæ: nec erit tunc locus. c. alma. ſ. eo. §. adijcimus. Nam non poterit in illis ecclesijs celebrari, etiam cum moderatione, de qua ibi: sed extra illas sub tectorio: vel si qua esset non interdicta, bene poterit celebrari: nec tunc esset locus denegationi sepulturæ hominibus illius loci. nec aliorum sacramentorum, & diuinorum officiorum, quæ non prohibentur, nisi tempore generalis interdicti, vt d. cap. fin. Idem tenet Ioan. Cald. in d. 2. membro. ver. sed quæro. dicit enim, q̃ sicut vna ecclesia ciuitatis, vel loci est interdicta, dicitur interdictum speciale: ita cum interdicuntur omnes ecclesiæ ciuitatis, vel prouinciæ: quia talis vniuersitas resoluitur in singularitates perinde, ac si diceret, interdico illam, & illam, quæ sunt in tali prouincia. ad hoc. 19. di. c. 1. & de pæ. di. 3. ad hoc de ma. & obe. c. solitæ. de of. præ. l. 1. §. cum vrbem. & l. si corpus. de leg. 3. ver. casus. & probatur in d. capit. cum in partibus. de ver. ſign. distinguendo generale interdictum a particulari, siue speciali. ¶ Iuxta prædicta q̃rit in d. 2. mẽbro. ver. prędictorũ cã. an interdictũ ꝓmulgatũ in Cõmune, populũ, ciues, & incolas, vel vniuersitatẽ: & sub pdictis appellationibus, vel aliqua ipsarũ debeat dici generale, vel speciale. Nam in multis differunt, vt videtis. ſ. ad hoc respondet, q̃

det, q̃ est gñale. ĩ. eo. c. alma. §. illis ẽt. & quia interdicto loco propter delictum populi, vel ciuium, singulares personæ loci intelliguntur generaliter interdictæ. ĩ. eod. c. si ſnia. §. 1. & ibi no. in gl. & tunc dicitur generale interdictum, vt d. c. cum in partibus. eodem modo istud dẽt dici generale. nam vbi vnũ propter alterũ, vtrobiq; tantũ vnum, vt 81. di. c. si quis sacerdotum. immo fortius, quia in dicto casu d̃r gñale interdictũ; q̃a vniuersitatem populi, siue loci populum complectitur. iõ propter quod vnumquodq; tale, & illud magis. 19. dist. c. j. & in Cle. si dominum. de reli. & ve. san. Nõ ob. q̃ tunc sæculares personæ intelliguntur interdictæ: quia hoc non ob. generalitati, sĩn eum. ¶ Tertiò quæro. dicitur hic, quòd interdicto generaliter promulgato in ciuitates, loca &c. nõ habet locũ relaxatio ad cautelam. Sed vtrum habeat locum in interdicto ſpeciali, ſumendo ſpeciale, vt dictum est. ſ. Ar. q̃ idẽ. ſ. vt non debeat relaxari ad cautelam interdictum loci ſpeciale. nam eadem est intentio, & mens iurisdictoris in vtroq;. Ioan. Mo. contra. dicit. n. q̃ interdicta ecclesia, si prælatus, & canonici petant eius relaxationem, sĩn hanc formam relaxari poterit, & seruabit regulam, nisi in casu, quo reperit illam vitiatam. ff. de re. iur. l. 1. in fi. & hæc opin. placet Ioan. An. Ex qua infert, q̃ si executor gratiæ (q̃a non recipitur is, cui data est) ad mandatum ipsius excõicet canonicos, & interdicat ecclesiam (vt sæpius accidit.) & canonici propter appellationem præcedentem, vel aliam cãm dicant sententias illas nullas, relaxari poterunt ad cautelam. Non ob. hæc litera, dum dicit [vel quælibet alia loca] &c. quasi idem in interdicto ſpeciali loci. nã debet exponi, alia loca, expressis superius similia. puta regna, prouincias, cõitates, baronias, vel villas: & sic in materia odiosa illa dictio, alia, ad similia expressis referatur. c. fedes. de rescr. Hæc ẽt opi. placet Ioan. Cal. in d. 2. membro. ver. sed quæro. p rõnem Ioã. Mo. quæ infert similitudinẽ in excõicatiõe, & in interdicto personæ, & ſpãlis ecclesiæ. Itẽ quia ista Decre. dicit generaliter. secus ergo in ſpãli interdicto. 25. dist. c. qualis. de præsum. c. nonne. ff. de iudi. l. cum prętor. Itẽ qd̃ est dictum in interdicto ecclesiæ ſpeciali, idem dicas in interdicto personæ: vt ſ. posſit peti relaxatio ad cautelam. quod tenet Inn. de ap. c. ad hæc qm̃. Sicut. n. fit talis relaxatio in excõicatione: ita in interdicto personę. Idem in persona ficta, & repræsentata, vt in vniuersitate, & collegio interdicto: vt scilicet posſit peti relaxatio ad cautelam. quod sentit hic Ioan. And. super glo. quod fit. post Franc. Sed huic ob. quod supradixi, hoc interdictum vniuersitatis dici generale. ergo ista prohibitio locum habet. sentit hoc dubium Ioan. Cal. in 6. membro. ver. sed potest quæri. & in 2. membro. ver. prædictorum causa. dicit, vt ibi. de effectu interdicti prolati in personas dicetur. ĩ. in prosecutione ti. ¶ Vlt. no. glo. 2. quæ enumerat. 12. casus, in quibus sententia excommunicationis est ipso iure nulla. & in nouel. super ea tangit de excõicato, quare excommunicare non potest. dicit, q̃ excommunicare est iurisdictionis, cuius exercitium excommunicatus non habet. ſ. eo. lib. de off. vica. c. Romana. & de re iudica. c. ad probandum. Item cum sit extra communionem, alium non potest excludere, sicut nec possessus ab alio possidere posſet. ff. de adul. l. sic eueniet.

CAP. XI.

QVicunque. Primò excommunicat cum certis limitationib. dantes licentiam offendendi in personis, vel rebus suis, vel suorum, exercẽtes contra aliquos ecclesiasticam censuram, vel exerceri facientes, vel illam seruãtes. Secundò, ibi [eadem.] prorogat pœnã ad vtẽtem, vel motu proprio id agentẽ. Tertio, ibi [qui aũt] pœnam grauat. dixit Fran. quia multi prælati timebant qũq; exercere censuram propter grauamina, quæ ei, vel suis inferebantur. ideò edita fuit hæc constitutio. ¶ Not. q̃ ista constitutio ligat oẽs concedentes licentiam offendendi eos, de quibus in tex. [occasione sententiarum censuræ prolatarum in hæredes] &c. istud ver. [quicunque.] est vniuersale, singulos cõprehendẽs. ff. de hær. inst. l. hoc art. & de pi. ac. l. si necessarias. §. fi annua. & de maio. & obe. c. solitæ. ad fi. per quæ patet ẽt Imperatorẽ includi, sĩn Arch. qñque signum vniuersale ponitur pro parti

1 culari. 1. q. 7. c. si quis omnem. 15. q. 1. c. mulier. ¶ † Secundò no. q̃ prælati qũq; in reges, & principes proferunt sentẽtias censuræ. & hoc ideò, quia subsunt eis. de maio. & obe. c. oẽs. 63. dist. c. Valentinianus. 21. q. 7. §. item cum Balaam. ver. sed nondũ. & qui dicantur principes. vide in Cle. præsenti. super ver. regũ. de bap. ¶ Tertiò not. q̃ qũq; prælati propter sĩas censuræ, quas proferunt, incurrunt odium, & læduntur ipsi, & sui in personis, & rebus. ad hoc. ſ. de accusa. c. qualiter. il 2. & sic in consequentiam propter factum vnius alius damnum patitur in persona, vel reb. & qñ illud factum fuit iustum, nulla huic lęso vĩ actio danda contra illum, sed contra damnum inferentem: sed si factum illius fuit iniustum, vĩ teneri tertio, qui ex facto eius damnum patitur: vnde si propter inimicitiã scholaris in domo per eum conducta ponitur incendium, videtur teneri locatori, tanquàm sua culpa præcedente, incendium factum fuerit. quod dic, vt no. do. Bal. in l. in his rebus. ff. so. ma. Bar. hoc tangit in simili in trac. repręsaliarum. q̃ si aliquis capitur pro repręsalijs concessis pro facto Cõis, vel singularis personæ: q̃ licèt sibi facta sit iniuria (quia cõtra iura, quæ repręsalias prohibent, captus fuit) tñ poterit repetere ab eo, qui fuit cã huius iniuriæ illatæ. ad hoc vide, qd̃ ipso no. in l. nam & seruus. ff. de neg. gest. & in trac. suo repręsaliarum n 1kti. qõ. & qñ factum tertij fuit illicitum, non vĩ dubium, q̃ quid ex eo malè sequitur, imputatur sibi, vt l. qñ multa. C. ad leg. Iul. de vi. & in teste habemus; q̃ si ꝓpter eius falsum testimonium verum matrimonium separatur, imputatur sibi omne adulterium, quod separati committerent, etiã in figura matrimonij, vt cap. sicut nobis. de testi. & de iniuria illata emptori, vel fideiussori per iudicem, an imputetur ipsis: ita q̃ non habeant recursum contra suos auctores. vide in l. si per imprudentiam. ff. de euic. & l. exceptionem. ff. de fideiuss. Plus vĩ, q̃ si in contractu sit permissa defensio contra omnem personam, intelligitur, si à tertio molestetur per viã iniuriæ, vt no. Cy. in l. si. C. de act. emp. & per Bar. in l. ſtipulatio. ista. de ver. ob. Ego quæsiui in c. cum. P. de acc. vtrũ cũ iudice, qui condemnauit aliquem ad mortem, sit orta inimicitia cum agnatis consanguineis condemnati. Nam si priuatus hoc fecisset, non esset dubium; quia ex iniuria illata vni de cognatione alij intelliguntur offendi, vt no. in l. lex Cornelia. ff. de iniurijs. Sed in iudice est maius dubium propter iuris executionem, quæ non habet iniuriam, vt l. iniuriarum. §. 1. ff. de iniur. & necessitas officij excusat, vt l. post legatum. §. in omnibus. & l. fin. ff. de his, qui. vt indig. In contrarium facit quod dicitur de teste in d. c. cum P. vbi conatus, & animus offendendi, etiam sine effectu, sufficit ad inimicitiam contrahẽdam. puta tulit testimonium super accusatione nulla, exhibita per laicum contra clericum: & tñ ille, qui super ea deposuit, inimicus effectus fuit. idem si verum tulisset testimoniũ super accusatione valida, vt in Auth. si dicatur. C. de testi. ad hoc optimè l. 1. ff. de his, quib. vt indig. vbi ad inimicitiam cõ

ADDITIO.

a ¶ Trina. Adde, quòd monitio trina non dicitur, quando iudex dicit. solue, solue, solue. Abb. in c. tua. de do. Bal. in Mar. ver. iudex. & Panor. hic. vnde not. quòd monitio requiritur, antequàm feratur sententia. Spe. in tit. de test. §. 14. versi. qualiter. & titu. de primo, & secundo decreto. §. 3. verb. quid si reus.

S V M M Æ.

1 *Prælati quandoque in reges, & principes proferunt sententiam excommunicationis.*

2 *Excommunicationis pœnam quandoque quis incurrit, non iniiciendo manus in clericum.*

3 *Licentiam dare est minus, quàm mandare.*

trahenda non cõsideraretur, an factum sit iustum: sed vtrũ potuit ad iracundiam prouocare. ista ergo constitutio voluit compescere metu pœnæ oẽs, qui offendunt iudices, vel suos in personis, & rebus occasione sniarum censuræ prolatarum in reges, principes, &c. Si ergo occasione alterius sniæ, quàm cẽsuræ, cessaret ista pœna. & ita dicit hic Io. An. q̃ in alijs sñijs vel pœnis non hẽt locum ista constitutio, vel ipsius pœna. ad-
2 ducit quod dicit tex. [tales] &c. ¶ † Quartò no. q̃ qñq; quis incurrit pœnam excom. non injciẽdo manus in clericum: sed in reb. suis, & domesticis. & est speciale, q̃ ẽt offendens laicũ in personam est excõicatus à canone, si occasione clerici fuit talis iniuria irrogata. simile. ℣. eo. li. de elec. c. sciant cuncti. & quod hic dr̃ [sui] reuocatur in dubium, qui veniunt appellatione suorum. gl. dicit familiarium, & consanguineorum. in nouel. dicit, q̃ veniunt filij, & serui, vt Inst. de his, qui sunt sui, vel alie. iu. per totum. Item domestici. de his, qui ad ecc. confu. c. præsenti. §. sanè. de his no. 3. q. 5. in sum. Item vxores, & mancipia. C. de epi. & cle. l. 2. 89. dist. c. iudicatum. & C. de remili. l. quicunque. lib. 12. & de quib. hr̃. 4. q. 3. §. lege. & 15. q.
3 3. c. nõ est. & qđ no. in l. si fœmina. C. ad Turp. ¶ † Quintò no. q̃ qñq; dat quis licentiam ostendendi alium. & dicitur in no. q̃ minus est dare lnĩam, quàm mãdare, vel iubere. & subdit, q̃ est ad modum eorum, qui trahunt aliquem de sua protectione, & hac quò ad clericos sæpe vtuntur Italici. hoc dictũ eius declara, vt Iac. Bu. no. & post eũ D. Bald. in Auth. statuimus. C. de epi. & cle. & vide qđ dixi. ℣. de immu. ec. c. fi. eo. lib. ¶ Sextò no. q̃ ad euitationem pœnæ põt lnĩa delinquendi cõcessa reuocari re integra. sic in mandato, & consilio. de quibus. ℣. e. c, cum quis. ¶ Septimò no. q̃ in delictis tã mandans, quàm mandatarius in eandẽ pœnam incidunt. C. de accu. l. nõ iõ. & ff. de vi & vi ar. l. 1. §. quot. dicã in d. c. cum quis. Quæro post Io. Mo. in ver. nisi. præfigitur à iure certus terminus delinquenti, vt satisfaciat: aliàs fit excõicatus. Similiter & ab homine, vt ℣. de ap. c. præterea. si iste terminus vel ab hoie, vel à iure præfixus fuerit prorogatus à parte: nunquid post termi num iuris, vel hoĩs lapsum statim ante diem prorogationis erit excõicatus? vr̃ quòd non: quia nihil aliud agit prætor, nisi vt controuersiam litigantium dirimat: à quib. si recesserint, id prætor ratũ hr̃e dẽt, vt l. 1. §. & post operis. de ope. no. nun. Item partes totum põt iudiciũ innouare, & ab ipso recedere, vt l. 4. §. si ex conuentione. de re iu. ergo magis prorogare. qa qui põt totum: multò magis põt disponere super parte, vt l. quæ de tota. ff. de rei ven. contrarium tenet Io. Mo. Non obst. rationes prædictæ; quia locum hñt, cũ illud, quod prorogat, pendet solum ex arbitrio partium. tunc. n. põt fieri prorogatio nedum in principali, sed ẽt in accessorijs. arg. l. 2. j. rñ. ff. si quis cau. Si verò id, quod prorogatur, tangit alios, vt fideiussores; vel quia sunt data pignora aliena: tunc ills, quos res tãgit, non consentientib. prorogatio fieri non põt. ff. quod met. cã. l. illud. & l. Labeo. ff. de arbi. & ita est hic. excõ. n. tolli non põt partium conuentione, vel satisfactione: nisi absolutio subsequatur. ℣. eo. c. cum desideres. in prin. & §. fi. põt etiam esse rõ; quia iurisdictio delegata solo consensu partium prorogari non põt, nisi & iudex consentiat. ℣. eo. de off. dele. c. P. & G. Sed excõicatio est pars iurisdictionis, vt ℣. de elec. c. transmissam. ergo sine eius consensu non possunt partes effectum iurisdictionis consummatum per prolationem sniæ impedire. & in hoc residet. & idem Io. And. in d. c. præterea. nam in snia excommunicationis est tutius hoc sentire. argum. de homi. c. ad audientiam. cum simil. Ista eorum opin. non procedit sine dubio. nam contra ipsam fortiter facit cessatio contumaciæ, & contemptus in isto casu, propter quam solum hæc sentẽtia profertur, vt ℣. e. c. cum medicinalis. & c. sacro. Præterea difficultas superueniens in personam istius soluere debentis impediret commissionem pœnæ, & effectum huius excommunicationis, vt c. 2. de te. co. & c. querelam. de iureiur. quare ergo non ita impediat partis prorogatio, quę posset tam condemnationem debiti remittere? nõ habet rationem. Non ob. q̃ tertius, cuius interest, debet in prorogatione consentire, vt l. Labeo. cum si. Nam non dicitur iudicis interesse, si de quæstione, quæ coram eo agitur, partes componant, vel aliter tranfigant, vt d. §. & post operis. & c. venerabilibus. post prin. ver. sed si excom. debet. n. iudex sequi quod placet partib. super lite, vt l. si conuenerit. de iurisd. om. iu. Non ob. q̃ excõicatio sit pars iurisdictionis: cuius exercitium competit iudici, & non parti. nam dico, q̃ illa iurisdictio (quatenus cõcernit personas priuatas) non debet exerceri, partib. non pertentibus: & multò minus ipsis aliter de quæstione componẽtibus, vt l. 4. §. hoc autem iudicium. ff. de dam. infec. Non ob. c. cum desideres. fateor enim, q̃ excommunicatio iam inflicta non potest tolli per partem: sed excommunicatio infligẽda in partis fauorem videtur impediri, si ille, in cuius fauorẽ lata fuit, aliter de causa, siue lite disponit. vnde tamen posset dici, q̃ termino prorogato, si non soluatur, non sit iste, qui nõ soluit, excommunicatus: quia excommunicatio certo tempore secundum intentionem iudicis committenda, sine eius cõ sensu non potest in tempus longius prorogari de consensu partium tãtùm: & tunc illa ratio prædicta de. l. Labeo. stat cum si. ¶ Secundò quærit Io. Mo. cum fertur sententia à can. nisi vsq; ad certum tempus satisfeceris, sis excõmunicatus: an, si iste, in quem fertur sententia, infra dictum tempus appellauerit, appellatio talis suspendat sententiam canonis. & videtur, quòd sic: quia suspendit talis appellatio sententiam hominis dicto modo prolatam, vt d. c. præterea. Contrarium tenet in sententia canonis. ff. de ver. sig. l. si qua pœna. ratio est; quia sententia hominis potest esse iusta & iniusta. 11. q. 3. c. 1. Sed sententia canonis semper est iusta. vnde eius effectum non suspendit appellatio, quæ ad præsidium innocẽtiæ instituta traheretur ad defensionem iniquitatis. quod esse nõ debet. de appel. c. cum speciali. §. porro. constitutio enim licèt dura, seruanda est. vt l. prospexit. ff. qui & à qui. & lex dicit, q̃ si ex perpetuo edicto aliud decernatur, id quo minus fiat, nõ permittitur appellare, vt ff. de app. re. l. fin. plus dicit ibi Dy. q̃ non potest appellari à sententia lata prætextu talis canonis, siue statuti, licèt iniqui, vt d. l. si qua pœna. vnde in casu huius c. si à sententia iudicis lata fuerit appellatum secũdùm formã traditam in ver. nisi. non suspenditur eius effectus, lapso dicto termino, de quo hic. faciunt ad hoc not. ℣. eo. lib. de consti. c. 1. in glo. ratio rationis. ¶ Tertiò quærit. si sententia excommunicationis lata fuerit iuxta formam. c. præterea. vtrùm post 10. dies poterit appellari? videtur, q̃ non; quia tẽpus ap. interponendæ à sententia conditionaliter lata incipit à tempore sententiæ, non ex tempore existentis conditionis. 2. q. 6. c. biduum. primo & secundo respõso. ff. quan. ap. fit. l. j. §. biduum. & §. se. contrarium tenet in sententia excom. Nã non infirmatur iam interposita per desertionem app. vt j̃. eo. c. licèt. vnde si tempus app. interpositæ, non prosequendæ nõ impedit eius prosecutionem postea, vt ibi 1 multò minus debet currere tempus ap. interponendæ. alijs rationibus hoc probat. hic vide.

SVMMAE.

1 *Cognitio, vtrùm quis sit clericus, necne, spectat ad iudicem ecclesiasticum.*
2 *Malefactor apud quem detineri debeat, donec cognoscatur de titulo clericatus.*
3 *Clericatus quasi possessio, an sufficiat ad probandum clericatum.*
4 *Fama an sufficiat ad probationem tituli clericatus.*
5 *Beneficij quasi possessio an releuet ab onere probandi titulum ipsius beneficij.*
6 *Virgo deprehensa in habitu meretricali an censeatur meretrix.*

CAP. XII.

SI iudex. Diuiditur in duas partes. prima dicit, quòd ad iudicem ecclesiasticum pertinet cognoscere (tamen parte vocata) de clericatu,

clericatu, quem allegat captum per iudicem laicum. & causam reddit. secunda pars, ibi [& si notorium] subdiuiditur in tres. primò ponit tres casus, in quibus ante cognitionem fit remissio. secunda ibi [idem] addit quartum, quem probat triplici ar. legali. tertia, ibi [non sic] ponit, si quæratur, quomodo fit remissio ante causæ cognitionem, & iudex laicus interim non procedit. ¶ Not. q̃ tractus coram iudice seculari rõne clericatus dupbus modis põt declinare iudicium iudicis secularis: vno modo si clericum se prætendat. secũdo modo, si ipse iudex ecclesiasticus ipsum repetat. circa primum modum generaliter potest quæri, an hoc sit verũ in alijs qui buscunq; subiectis alterius dictioni, siue potestati: vt conueniti, vel tracti coram vno, qui prætendit subiectionem in eos, possint illum, quẽ in dñm cognoscũt, in iudicio noĩare: sicut captus iste per iudicem secularem nominat ecclesiasticũ, & ad eum petit remitti. & videtur, q̃ possint, sicut colonus conuentus rei vendi. nominat dominum in iudicio, vt l. 2. C. vbi in rẽ ac. & c. qñ. vt li. non contest. §. quod si super. Tu dic, q̃ quandoq; ad subiectionem agitur actione personali: & non habet locum talis nominatio. quandoq; agitur reali: & tunc aut contra vicarium, vel alium locũtenentem, siue possidentem ius subiectionis in alium nomine alieno. & tunc habet locum dicta nominatio, sicut cum agitur ad res corporales, vt d. §. q̃ si super. quandoq; agitur contra ipsas personas, vel eo
5 clesias, in quas subiectio vendicatur, vt à clerici obedientia, quam alius tenet: & non habet locum dicta nominatio. Ratio quia in istis iuribus incorporalibus nõ habet facultatem rei restituendæ is, qui conuenitur. non enim potest se subtrahere ab obedientia eius, cui tenebatur, & alterius se subiectum facere, nisi per sententiam absoluatur. quod non potest contingere contra non citatum, vel non conuictum, vt not. Innoc. in cap. quoniam. vt li. non con. 28. quæstio. 4. c. nonne. nec subditus meus subiectionem, quam in eo habeo, constituendo se alterius nomine possidere, priuat me hoc ignorantem à quasi possessione: sicut nec sic constituendo priuaret vera, nisi interueniret corporaliter, ipsam in alterum transferendo, vt no. in l. quamuis. ff. de ac. pos. Ex prædictis in hoc casu concludo, q̃ agendum est pro subiectione contra illum, qui subiectionem prætendit, non contra ipsum subiectum, vt in c. auditis. de præscrip. Si autem illum, in quem subiectionem vendico, à nemine possidetur, agendum est contra ipsum. quod dic, vt no. Bar. in l. fin. de lib. exhi. & post Innoc. dixi plenius de hoc in c. inter quatuor. de ma. & ob. Item quãdo est quæstio de ciuitate, contra quem debeat agi. vide in d. l. de iure. ff. ad muni. per Bar. & vide Cy. in l. 1. C. vbi de cas. ta. vbi alle. istud cap. ad fi. & per Innoc. de ser. non or. cap. 1.
1 ¶ † Secundò not. quòd illa cognitio, vtrum aliquis sit clericus, necne, spectat ad iudicem ecclesiasticum; quia agitur de re eccle. & spirituali. ergo etiam incidenter mota coram iudice seculari est ad ecclesiasticum remittenda, vt c. tuam. de ord. co. & cap. lator. qui si. sint leg. de hac tamen materia vi-
2 de, vt dixi in Cle. dispendiosam. de iu. dic vt ibi. ¶ † Tertiò no. penes quem debet malefactor detineri, donec cognoscatur de titulo clericatus. & sic est prius de possessione, quàm de titulo, & proprietate cognoscendum, cum inter duos oritur quæstio super re, vt l. inter litigatores. de iudi. ff. & l. ordinarij. C. de rei vendi. ¶ † Quartò not. quòd quasi possessio
3 clericatus non sufficit ad probandum ipsum clericatum. nã possessio, & proprietas nihil habent cõmune, vt l. naturaliter. §. nihil commune. ff. de ac. pos. prodest tamen quasi possessio; quia donec constat de titulo, debet & ille, qui est in quasi possessione, vel quasi gaudere possessionis cõmodo: qđ est maximũ, vt Inst. de interd. §. cõmodũ. & patet. ℣. de fi. instr. c. inter
4 dilectos. ¶ † Quintò no. q̃ fama, vel cõisa op. non sufficit ad
a probationem tituli clericatus: sed bene constituit talem, pro quo fama, vel communis opi. facit, in quasi possessione: similiter & habitus, vt in tex. Sed dices, & op. q̃ in casu huius c. ex quasi possessione debet præsumi titulus. nam hic principaliter agebatur de punitione delicti: & incidenter vertebatur quæstio clericatus; ergo ad probationem tituli dominij debet sufficere quasi possessio, post quam proprietas, & titulus non deducitur in iudicio principaliter, sed incidenter, vt l. si cuti. §. sed si quæratur. ff. si ser. vendi. Sol. dic, vt no. Barto. in l. quidam. ff. de con. inst. & l. Titia. de sol. Io. An. hic in nouel. dicit super gl. pen. post Io. Mo. q̃ aut actor agit, vt auocet possessionẽ à possessore: & tũc ceteris paribus pro possessore est pronunciandum, etiam si nihil probauerit, vt d. cap. inter dilectos. in fi. quandoq; actor non agit ad possessionem euincendam, sed ad alium finem: & tunc secus. vt puta tenentem beneficium iudex cogit, vt faciat fidem de sua ordinatione. 2. quæstio. 1. cap. legum. de rescri. cap. cum adeo. subdit tamen, quòd vbi antiqua esset possessio, reputaret illam petitionem calumnioſam, & præsumeret illum clericum. de ri. nup. l. in liberæ. secus in facto recenti nunc aliter se habente, vt faciunt baratores. de præsum. cap. illud. & quod ibi in nouel. in glo. ad confirmationem glo. Subdit etiam, q̃ in eo, qui contendit de beneficio, firmiter diceret, quòd deberet probare se clericum, vt cap. cum adeo. & c. ex literis. de rescrip. Secus vbi inconcusse diu tenuisset. ¶ † Aduerte. quan-
5 doq; quæritur, vtrũ quasi possessio beneficij releuet ab onere probandi titulum ipsius beneficij. & de hoc plenè inf. eo. cap. 1. de reg. iur. & Cle. 1. de cau. pos. & pro. Quandoq; quæritur de quasi pos. clericatus, an ex quasi pos. præsumatur titulus, & ordinatio. & Ioan. Andr. vt vidistis, distinguit inter possessionem antiquam, & recentem: vt antiqua sufficiat, recens non. Idem tenet Hostien. in cap. innotuit. de eo, qui fur. or. re. vbi retuli opi. aliorum, qui in matrimonio, tabellionatu, vel alio officio (cum refertur quæstio de titulo) distinguunt. aut est quæstio cum illis, de quorum matrimonio, tabelloniatu, vel officio quæritur: aut inter alios de istorum gestis. Primo casu ille semper debet probare, qui se verum notarium, vel officialem asserit: nec prodest sibi quasi possessio, cui ius commune non asistit. Secundo casu sufficit. & ita no. in d. cap. illud. in nouel. & cap. veniens. de ver. sign. per Inno. in ordinato tene, q̃ sufficiat quasi possessio diuturna, etiam si cum ipso sit quæstio, vt prædixi. & tenet Innocen. in d. cap. innotuit. Rationem ibi videas. facit quod not. Cyn. in l. si solemnibus. C. de fid. inst. & vide. 100. distin. cap. contra morem. & cap. ad decimas. supra eod. libr. de restitu. spo. Lap. dicit hic, quòd licèt in casibus, de quibus hic, reddatur iste iudici ecclesiastico: non tamen erit liberatus ab accusatione iudicis laici, apud quem detinebatur: sed ageretur coram ec clesiastico iudice, cui reddit' est, coram quo de proprietate. (i. de titulo clericatus) dẽt fieri fides: quia sola possessio non sufficit, vt censeri debeat clericus: sed probandus est titulus clericatus, secundum Ioan. Mona. qui alle. 2. q. 5. c. legum. & quæstio. 5. in sum. per hoc simpliciter sentiunt, quòd probari debet semper titulus, nec ex possessione præsumetur. quia talis possessio habet præcedentem veritatem necessariò. s. quòd primò fuerit laicus: & qualitas clericatus non potest inesse à natura, sed accidenti; ergo probanda: sed hoc intelligo, vt prædixi. & adde quod not. Barto. in l. prius. ff. de a qua plu. arcen. ¶ Iuxta prædicta quæro. quæ probatio clericatus sufficiat; postquam non sufficit quasi possessio? Ioan. Andr. ponit in ista materia quæst. j̃. de reg. iur. cap. non licet. quæ est talis. Accusatus pro homicidio coram iudice seculari alle. se clericum. ad quod probandum coram ecclesiastico iudice producit literam Papalem, qua nominatur clericus, & canonicus Parrisiensis. quæritur, an sufficiat talis probatio isto casu. & primò distinguit inter agentem, & excipientem: vt agenti litera talis non sufficiat, excipienti sic. Et intelligit, quando litera fuit collatrix beneficij. quo casu quæstio habet minus dubium, quàm si esset confecta super alio puta delegatione ad eum, vel per eum impetrata. Ipse postea dicit

cit, quòd aut talis habetur pro clerico, vel de hoc erat fama: & sufficit talis litera; quia sine ipsa sufficeret communis opi. siue fama, vt hic. & idem in deprehenso in habitu clericali, qui prius non habebatur pro laico: sed si prius pro laico habebatur, talis litera non sufficit; immo subreptitia reputatur. de rescrip. c. super literis. insurgit enim præsumptio ex dilatione præcedenti habitus laicalis, vt in ver. non sic autem. ¶ Sextò not. in versi. & si notorium. quòd ista quasi possessio clericatus, fama, vel cõmunis opi. de eodem tunc prodest, cum ille est talis, qui huiusmodi priuilegio gaudere debeat. Sunt enim quidam, quos nedum possessio, sed nec proprietas, siue titulus clericatus defendit. de quibus in glo. & hoc ideo dicit. cui adde casum Cle. 1. de vi. & ho. cle. & quod no. s. eod. c. perpendimus. & c. contingit. 2. & vtrobique in nouel. vide casus, in quibus clericus perdit priuilegium clericale absque prolixitate dist. quas quidã faciunt in hoc passu. Tu dic, quòd quandoque clerici honestè viuunt, & incedunt in habitu, & tonsura, & multis priuilegijs potiuntur cõtra inijcientes in eos manus quò ad forum, quò ad pedagia, & immunitates alias; etiam in personis, & rebus proprijs, vt s. de immu. eccle. per totum. & c. 2. de vi. & hone. cle. Quandoq; dimittunt habitũ, & tonsuram: & tunc aut loqueris in clericis coniugatis. & dic, vt s. eo. li. de cle. cõ. c. immo. Quãdoque loqueris in non coniugatis. & tunc aut post dimissum habitum, & tonsuram immiscet se enormitatibus, & perseuerat in illis: & tunc perdit priuilegium clericale quò ad forũ, & sine pœna excommunicationis potest etiam puniri ab eo, qui scit eum clericum, vt. s. eo. c. perpendimus. & c. cum non ab homine. & hoc verum, etiam si reperitur deferens tonsuram, licèt in habitu seculari, vt no. Ioan. And. in c. contingit. s. eod. sed in d. c. perpendimus. dicit in nouel. quòd si clericus sumptis armis, & dimisso habitu ingreditur bellum, vel aggressiones, quò ad illos, qui tunc eum percutiunt, perdit priuilegium, sed non quò ad forum. vnde tunc captus debet restitui iudici ecclesiastico. Si verò deferat habitum, & tonsuram: licèt enormitatem faciat, nõ perdit priuilegium quò ad forum: sed nec etiam quò ad percutientẽ ipsum, quin sit excommunicatus, saluo iure defensionis, & eo, quod no. s. eod. c. si vero. in nouel. & dicit in d. c. perpendimus. idem sentit in d. c. contingit. vbi loquens de illo, qui defert tonsuram, licèt habitum secularem. dicit, quòd si non perseuerat in enormitatibus (quia fortè semel commisit furtum, vel homicidiũ, & recessit:) & tunc subdistinguit. aut est tertiò monitus, vt desistat: quo casu perdit ex toto priuilegium clericale. aut non est monitus: & tunc gaudet priuilegio, vt d. c. cõtingit. quòd si incedit, vel inuenitur in habitu seculari: puta in armis, vestibus virgulatis, vel alijs clericos non decentibus. quo casu ab exercentibus iustitiã potest sine pœna puniri. s. de priui. c. ex parte. & de apo. c. 1. percutiens verò eum est excommunicatus, si sciat eum clericum: secus si ignoret. s. eo. c. si vero. 2. ista elicio ex no. in nouel. in prælleg. c. perpendimus. & c. contingit. 2. ex quibus posset magis aptè distinguere. Quia aut defert habitum, & tonsuram, & honestè viuit, aut inhonestè: & tunc aut dimittit habitum, & tonsuram: aut alterum tantùm: aut neutrum. Primo casu non est dubium. Secundo casu aut in coniugatis. & remitte vt. s. aut in alijs: & tunc aut immiscet, sed nõ perseuerat. & hoc casu aut est monitus, aut non, vt. s. & hoc qñ dimittit habitum, & tonsuram. Qñ dimittit alterum tm̃ (puta habitũ, & non tonsuram) & tunc similiter distinguitur, perseueret in enormitatibus, vel non. Tertio casu, qñ neutrum dimittit: tunc quantumcunque enormibus se immisceat, & perseueret in illis, non perdit, vt. s. vidistis hoc no. nisi in casibus, in quibus perdit priuilegium ipso iure, vt in gl. & in casu degradationis, vt. s. de iudi. c. cũ non ab homine. ¶ Septimò no. in ver. idem esse. quòd habitus clericalis cõsistit in duobus. s. tonsura, & vestibus. quod est no. & de tonsu. vide qd̃ no. in Cle. qm̃. de vi. & ho. cle. in gl. si ergo de vesti. etiam vide quod no. in Cle. 1. de elec. in gl. dicunt q̃dam. in fi. ¶. Octauò. no. q̃ talis quis esse præsumitur, qualis habitu reperit. ad hoc tex. adducit aliqua simi. legũ. alleg. ad hoc Archi. 25. di. c. qualis. 24. q. 5. c. ne quisquam. & s. eo. c.

6 in præsentia. † vbi ẽt de virgine deprehensa in veste meretricali, vt meretrix præsumatur. ¶ Nonò no. in ver. non sic aũt. q̃ possessio quasi clericatus non sufficit ad probandum aliquem esse clericum, si ante deprehensionem pro laico se gerebat, & pro laico communiter habebatur. & qd̃ dicit tex. ante deprehensionem, intellige parum ante, vt dixi. & ita hic in nouel. vbi dicit post Io. Mo. q̃ in hoc ver. plura faciebant contra ipsum, quàm pro ipso. & ideo à pluribus denominabitur, & secundum illud iudicabitur, vt no. in l. cum in adoptiuis. C. de adop. ¶ Decimò not. in fi. quòd pendente qõne præiudiciali, oĩs alia prius mota debet interim cõquiescere. concor. c. tuã. s. de or. co. & alibi dicit lex, q̃ prius est de statu personæ, quàm crimine. inquirẽdum, vt. l. præses. C. ad leg. Fal. de plag. & hoc qñ qõ status est præiudicialis ad crimẽ, vt ibi. Idem si ad competentiam iurisdictionis, vt hic. Et qd̃ hic tex. dicit [interim] expone & pendente probatione de clericatu, & lit. pendente in iudicio, p̃bationis de clericatu. nõ tñ iudex laicus relaxabit eum interim ab accusatione: quia hoc iudicio pendente. s. an sit clericus, nil est innouandũ. s. de ap. c. significãte. sm̃ Inn. in. d. c. vt famæ. Sed quid dices hic, si per statutum præfigitur terminus ad cãm criminalem finiendã: nunquid pendẽte cognitione coram iudice ecclesiastico sup illa incidenti qõne clericatus, curret ille terminus? certũ est enim, q̃ iudex secularis non põt præfigere terminum iudici ecclesiastico, vt expediat, vt no. Bar. in l. 2. ff. de re iu. & dixi in. c. lator. qui fi. sint le. q̃ pp̃ hoc non debet iudex pati instantiam perire, sed infra ipsam sniam ferre. facit qd̃ not. Inno. in c. vltra tertiam. de testi. In contrarium facit qd̃ no. plenè Cy. in simili. C. qui acc. non pos. l. 1. Nam pendente dilatione legali, & iudice impedito non currit terminus, vt. l. fi. §. donec. C. de iur. deli. & l. 1. C. de an. exc. & dixi de hoc in. d. c. tuam. ¶ Quæro. text. loquitur, cũ clericus petit se remitti. iudex ex officio hoc facit: nunquid ergo malefactore capto volẽte, & se nõ defendẽte poterit prælatus repetere. Inn. q̃ sic, quia in iniuriã ecclesiæ nõ põt clericus consentire. s. eo. c. contingit. 2. qõ. 1. c. in primis. quinimmo eps, si est ordinari⁹ capiẽtis, posset procedere per modum inquisitionis cõtra detinentẽ. nã crimen sacrilegij est clericum detinere. 17. qõ. 4. c. qsqs. & c. si quis deinceps. & hoc verum, si fama est eum esse clericum. Si verò notoriũ est: tunc sine fama requirit eũ, & excõicat detinentẽ. Refert ẽt hic in nouel. Inn. dicere, q̃ si clericꝰ nolens, vel inuitus, ẽt super cã ciuili, conueniatur coram seculari iudice, prælatus suus põt illum ẽt inuitum abstrahere à iudicio seculari. de fo. compe. c. si diligenti. 11. q. 1. c. inolita. & c. placuit. & potest iudicem punire, quasi de sacrilegio. ar. s. de fo. compet. c. 1. qui tñ prælatus ageret pro recuperatione clerici sui, quẽ laicus vt laicũ posideret, vel officio iudicis, vel rei vendicatione de iure canonico, vel præiudiciali. de q̃bus. s. de ma. & obe. c. inter quatuor. q̃ tunc dicit agere corã iudice rei, vt C. vbi de cau. stã. l. 2. sm̃ Inn. fama ergo, cõis opinio notorium, & quasi possessio clericatus recens, vel antiqua. & cum de ipso clericatu qõ vertitur incidenter per iudicem ecclesiast. qui de clericatu litigat, cognoscitue. & habet locũ illud. c. si verò laicus alteri subditus in clericum vendicatur, agẽdũ est corã iudice ipsius rei. & fortè intellexit Inn. de iudice rei. s. seculari. sicut cũ agit cõtra talẽ de re, q̃ dr̃ ecclesiastica, vt. s. de fo. cõpe. c. si clericꝰ laicꝰ. Ego credo, q̃ intellexerit de iudice rei ecclesiasticæ: puta epo; qa hic agit de re spũali, vt dicit tex. hic ī prin. ergo nõ corã iudice laico, dicit tex. vt pall. c. tuã. & c. lator. & de ista cõtẽtione. s. cũ opponit de incõpetẽtia fori, qs cognoscat. vide qd̃ no. Inn. ī c. sup lr̃is. s. de resc. vbi qñ negat, locũ delicti esse de territorio iudicis cognoscentis. &c. pretorea. de dila. vbi omnino vide. ¶ Secũdò quæro

quæro. dr̃ hic, q̃ ex possessione habitus clericalis præsumit, donec de contrario fiat fides: vel contrarium ostendatur. Sed cum ista sit negatiua (s. q̃ non sit clericus) quõ probabitur? dicit in nouel. per positionem confessatam. s. eo. li. c. 1. posset ẽt contrarium cadere in affirmatiua, si diceretur priuatus priuilegio clericali, vt in casibus no. in gl. hoc iõ dicit. subdit circa hoc, q̃ qñ esset penitus illiteratus, vrgens præsumptio esset contra eum, q̃ clericus non esset: cum tali clericatus, vel prima tonsura conferri non debeat. s. e. li. de tem. or. c. nullus. cũ concor. in nouel. super ver. illiterato.

ADDITIO.

a ¶ Fama. Adde, quòd fama publica facit præsumi scientiam. glo. & Bar. Bal, Ang. & Do. in l. si tutor. C. de peritu. Bar. in l. Celsus. de vsur. & in l. 2. C. si ser. vel li. ad dec. asp. Bar. in l. is poteſt. de ac. hære. & in l. si cui. §. ijsdem de accu. & in l. cum quidam. §. fin. & admi. tuto. Bald. in l. quicunque. C. de ser. fugi.

SVMMÆ.

1 *Monitio debet præcedere sententiam censuræ.*

2 *Excommunicare, & suspendere possunt delegati communicantes cum excommunicatis ab eis.*

CAP. XIII.

STatutum. Cap. statuimus. & c. constitutionem. cum isto. c. sic coniungendo continua. quia faciles erant iudices cum participantibus ex corpore, emanauit. c. statuimus. quod prohibet excõicari participantes maiori, nisi monitione p̃missa. circa istam monitionem quia iudices cõmittebãt fraudẽ, faciendo monitionem generalem, contra hanc fraudem prouidet cap. constitutionem. quod statuit noĩatim fieri debere. verùm quia prædictæ constitutiones loquuntur solũ de pœna excõicationis ĩ. participes iudices omissa hac, trãsibant ad pœnas suspensionis, & interdicti contra participãtes, quasi forma p̃dictarũ constitutionũ vendicaret sibi locum in excõicationis pœna, de qua loq̃mur. iõ Bonifacius hic declarat contrarium, & statuit, q̃ prædicta forma in sententijs interdicti, & suspensionis cõtra participantes proferendis dẽt obseruari. Quid aũt dices, si iudex alias pœnas, quàm cẽsurę, velit contra participantes infligere? dicit in nouel. q̃ de alijs sn̄ijs, quàm censuræ, non dẽt intelligi prouisum; ex eo ga contra illas extant remedia ẽt sequentium appellationũ; p quas suspenduntur. qd̃ secus est in sn̄ijs censuræ. ĩ. eo. c. is cui. in fi.

1 ¶ † No. q̃ monitiõ dẽt præcedere sn̄ias censuræ contra participantes: ergo non dẽt cũ ista accumulari, vt dixi s. e. c. constitutionem. ¶ † Secundò no. delegatos posse excõicare, & suspendere participantes cum excõicatis ab eis. quod quidam verum dñt, si fuerit hoc expressum in rescripto: aliàs non. cõtrarium placet Arch. per hũc tex. dum dicit [delegatus.] Ialle, de offi. dele. c. prudentiam. §. cæterũ. vide qd̃ no. & dixi. s. e. c. statuimus. ¶ Tertiò no. Io. An. tex. dum dicit [ad declarationem.] ad id, qd̃ dixi in d. c. statuimus. super ver. ab eo. s. q̃ ista iura, quæ loquuntur de ptãte exercendi censuram, licèt limitata forma contra participãtes cum excommunicatis, habẽt locum, cum prohibet participantes cum excommunicatis à se: sed si ab alio, non videntur hac forma ligari. quod dic, vt d. c. statuimus. vbi dixi post Io. An.

SVMMÆ.

1 *Excommunicatio posĩ appellationem legitimam est ipso iure nulla.*

2 *Appellationis desertio non confirmat sententiam nullam.*

CAP. XIIII.

LIcèt excommunicationis. ¶ Primò obiectioni respondet. secundò quæstionem

1 soluit, ibi [excommunicantis.] ¶ † Not. q̃ excommunicatio post ap. legitimam est ipso iure nulla. Subtrahit. n. talis ap. appellantem ipso iure à iurisdõne iudicis à quo, vt s. e. li. de ap. c. non solum. & c. contingat. de of. del. ergo subsequens ap. lata vr̃ à iudice incõpetẽte, ergo &c. vt C. si à nõ cõ. iud. p totũ. & hac rõne non solũ excõicationis sn̄ia, sed quæcũq; alia est nulla ipso iure post ap. ltĩmam lata. & hoc tenet gl. 2. & hic Lap. qui alle. no. in nouel. s. de ap. c. vt sup. e. li. & de re. ec. nõ alie. c. dudũ. sup gl. fin̄ qd̃ in supplicatione. ¶ Scd̃o no. q̃ text. loquitur, cum recessum est ab appel. per negligentiam appellantis. quo casu non ratificatur excõicatio post ap. illam nũc defertam promulgata. Sed nũquid idem fit, si fit recessum ab ap. per renunciationem ipsius appellationis. Io. An. in nouel. sentit, q̃ sic. super ver. prosequentes. subdit. n. vel alleg. expresse renunciatus. vt s. de ap. c. sollicitudinem. ad fi. Idem Lap. dicit. n. q̃ in casu huius c. idem erit, si renunciet excõicatus appel. in casu licito, vel si renuncietur propter sui contumaciam. ¶ Sed op. de no. s. de resc. c. ex parte. s. in no. post Inn. s. e. li. de do. & contu. c. eum qui. vbi ille appellans, qui appellationi renunciat, non potest vti beneficio appellationis pro se. So. hoc est in fauorem animæ, & iuris publici: vbi etiam audiatur quis allegans turpitudinem suam. In contrario non est

2 fauor animæ, sm̄ Lap. ¶ † Tertiò no. q̃ desertio appellationis nõ confirmat sn̄iam nullam. & aduerte quia tex. non loqutur de nullitate sn̄iæ, à qua fuit appellatum: licèt ista etiã desertio appellationis non corroboret, vt est casus in l. si expresim. de appel. quod intellige, prout dicit glo. 2. in fi. quam no. Sed loquitur tex. de nullitate sententiæ subsecutæ post appel. ab aliqua forte sn̄ia diffinitiua, vel interlocutoria, quæ processit: cuius confirmario per desertionem, vel renunciationem appel. nõ confirmat excommunicationem subsequentem cõtra nullitatem, vt vult tex. ¶ Quartò not. q̃ deserta appel. nõ solum sn̄ia, à qua extitit appellatũ, mandatur executioni, iuxta no. per Inn. s. de appel. c. ex ratione. sed etiam quæcunque alia lata postea, quæ ab ea dependet: puta excommunicatio, quę exequi dr̃, cũ publicè nunciatur. nec qõ nullitatis retardat executionem sn̄iæ: sicut nec alia, quæ requirat altiorem indaginem, vt c. de cætero. de re iud. & l. 4. §. condemnatum. de re iu. & bene hoc probatur, vbi donec cõstet de ipsius sn̄ię nullitate, interim fortitur suos effectus. facit s. de fi. instr. c. accepimus. ver. interim ãt. Et facit hoc ad q. disputa. vt refert in no. quę fuit talis. Seius minor. 25. annis matrimonium publicè contraxit, & consummauit: postea Titius p sn̄iam cõtra Seium latã vxorem ei euicit, sed ipse à sn̄ia appellauit, & eã nõ fuit prosecutus. lapso decẽnio, & illo facto maiore, Titius accusat illũ de adulterio coram iudice seculari: q̃rebatur quid iuris: ante oĩa dr̃, q̃ id, quod in qõne ponitur de ętate minori, nõ est ponderãdum, q̃ in cãis spiritualib. talis habebat ltĩmã personam, vt c. ex parte. de rest. spo. & c. 2. de iud. s. eo. li. pro Titio facit res iudicata, cui acquieuit app. non prosequendo. 2. q. 6. c. licet appellatori. & s. de app. c. cũ sit. & c. sępe. patet ergo per sn̄iam illã vxorẽ Titij. & sic cognoscens illã, adulter est. pro Seio facit hęc Decr. Seius tuetur se per nullitatẽ sn̄ię, in qua decepta fuit ecclesia p falsas probationes. constat aũt; qa lata fuit cõtra, nõ transit in rẽ iud. c. tenor. c. lator. & c. cõsanguinei. per negligentiam ergo nõ prosequẽtis nõ cõualescit, vt hic. ergo hoc ad sui defensionẽ p̃bato, apparebit illũ nõ adulterũ. & vt dicit, soluẽdo tenuit Io. de Deo, dicẽs, q̃ ec clesiastic⁹ iudex de hoc cognoscẽs mãdabit iudici seculari, q̃ interim supsedeat accusatiõi. de or. co. c. tuã. Io. An. p hãc Decre. putat, q̃ separabitur Seius à cõiuge, donec cognitũ sit de cã: vt per sn̄iam, & negligẽtiã totã appellationis Seius priuabitur possess. cõiugis, vt hic. pp illa duo priuatur possessione cõicationis. Nec ob. vt lit. pen. c. laudabilem. quia ibi nõ concurrũt illa duo. s. sn̄ia, & deserta appellatio. si dicatur. ad hoc non agitur. respõdetur, quia Ecclesia ex officio hoc facit, nec aliàs illum audiat. s. de ma. & obe. c. 1. & 3. nam ẽt hoc procedit ex officio ad hanc denunciationẽ. de qua in tex. in pœnam negligentis, & pp periculum cõionis. s. eo. li. de excę. c. pia. Et ita hic no. eius dictum vtrũ credo de ista separatione interim fienda, licèt in themate nõ ponat, q̃ Seius post sn̄iam in se latam, & appellationẽ desertam perseuerares in illo mãdato, iã per sn̄iam separato. ¶ Sed quærit solummodo de punitione

nitione Seij; qa constat p̃ sñiā illā suā non fuisse coniugē, quā cognouit. & vt vidistis, tenet, ꝙ nō, si de dcō mr̃imonio qō refricaṫ. qđ p̃t, & vt dixit, etiā interim inhiberi iudici seculari. Ego dubito, an priuilegiū illud, ꝙ sñia super mr̃imonio lata non transeat in rē iudicatā, habeat locum in alijs cāis, q̃ descendūt ex eo; vt causa adulterij, filiationis, & si. Si. n. sup istis cāis lata sit sñia, tanquā fuerit mandatū, vel non fuerit, & ab ea non fuerit appellatū, & deserta appellatio: vtrùm recedēdūm sit à p̄dictis sñijs iam firmatis, si qōne mr̃imonij repetita appareat de contrario eius, qđ ꝓnunciatū extitit in p̄dictis cāis: ex decisione prædicta apparet, ꝙ sit recedendū: q̃ si priuilegiū illud, ꝙ non transeat in rē iudi. vēdicet sibi locū etiā in causis, quæ habēt dependentiam à mr̃imonio. alibi dixi, ꝙ natura, & priuilegiū causæ principalis trahiṫ ad connexas, & dependētes ab ea, vt no. Bar. in l. solēt. ff. de ali. & cib. le. In còtrariū facit spuālitatis rō, quæ est in mr̃imonio. s. piculū aīæ, quæ cessat in cōnexis. ergo & priuilegiū. ar. l. quod verò. ff. de legi. & l. cū patronus. de le. 2. Itē priuilegium sine excom. ꝙ nō firmetur per omissionem, vel desertionem ap. vt dixi. s̃. eo. c. qcunq;. ad fi. non extendiṫ ad sñiā aliā, q̃ sit cōnexa cum eo, & sup debito principali, vt s̃. vt ap. pē. per Inn. dubia, & subtilis ē mihi ista q. licèt ipam Io. de Deo terminauerit, vt vidistis. Iuxta p̄dicta q̃rit in nouel. quia desertio ap. in principali cōfirmat excō. ltimā postea prolatā, ꝓ quo, ad hoc vt dēat euitari, & excludi de actib. ltimis, donec &c. vtrū si post denunciationē interim se immiscuit diuinis, & ltimis actibꝰ. sit irregularis. tenet in celebrante interim, ꝙ non sit irregularis, si in veritate ligatus nō est. Et licèt hic iubeat ipsos p alium vitari: non tñ iubeṫ hic, ꝙ ipse se gerat pro excōicato. ad hoc s̃. de ap. c. ad p̄sentiā. vbi hoc no. Inn. & eod. ti. c. dilectus. in fi. Non ob. ꝙ ingerendo se in diuinis, vr̃ contemnere sñiam sui pastoris, & per id ligari. s̃. eo. c. 1. per tuas. cū concor. Nā illa intelligānṫ de sñia iniusta, quæ ligat quò ad Ecclesiā, & si non quò ad Deū. hic loquitur de sententia nulla: quæ tunc ligat quò ad Ecclesiā, vt hic in prin. licèt qñque de facto tollaṫ. s̃. de testi. c. dilecto. & d. c. ad p̄ntiam. ¶ Ego dico, ꝙ si canonici hunc admitterēt ad electionē, punirenṫ pena, qua puniuntur admittentes, scientes excōicatos non fuisse similiter participātes. nā cū illa cōstō mandet eos vitari interim: ergo illis participantes contra prohibitionem canonis peccant. Sed an sicut excōicati minori, si postea appareat illos non ligatos. cogita. Lap. tñ dicit, ꝙ licèt excōicatus debeat vitari in iudicialib. tñ ea, q̃ interim fecerit, vel de ipo facta fuerint; vt si elegit aliquem, vel fuit electus ad aliquod bñficium. & sic quod fecit, vel de ipso factum fuerit. ¶ Op. & videtur, ꝙ postq̃ prima sñia est confirmata per desertionem, dēat intelligi similiter confirmata sñia excōicationis. nam ꝓ lata fuit ad effectum excōicationis sñiæ præcedētis: sed lege caueṫ, ꝙ firmata sñia, à q̃ fuerit appellatū, firmata fuerit executio interim fcā; licèt fieri non debuisset, vt l. cum ex cā. ff. de ap. à contrario sensu. & hoc contrariū melius intelliges p no. s̃. eo. li. de ap. c. non solū. in 4. gl. soluit in nouel. illud contrariū post Io. Mo. distinguentē inter directā executionē iudicati, & indirectā, siue obliqā. lex illa loqṫ in directa, q̃ fit p possessionis traditionē, vel solutionē eius; de quo fuerat iudicatum. deserta igiṫ appel. tolliṫ suspensio, vel extinctio iudicati, quā induxerat appellatio. & hoc casu remanet firma directa executio, licèt malè facta: quam de nouo, si facta non esset, vel si iā fcā reuocareṫ, fieri oporteret. s̃. de re iu. c. cū aliqbus. confirmato ergo priucipali. i. sñia, confirmaṫ accessoriū. i. talis directa executio: vt sic ēt circuitus euiteṫ, Cle. auditor. de rescrip. Scđo casu qñ executio non ē directa; licèt fiat, vt ad executionē inde veniatur. & tunc in casu nr̃o non excōicatus victus, qa non paret, nō confirmaṫ ergo accessorium, principali confirmato; nec mirū, si confirmaṫ magis directa executio, q̃ obliqua vt indirecta. nā ex maiori vicinitate aliqd tenet, qđ remotū non teneret. C. de vsu. l. per retētionē. & de pact. l. pactum. ¶ Scđo op. dr̃ in fi. ꝙ debet docere de nullitate sñiæ excōicationis. vel ex eo, ꝙ lata fuerit post ltimā ap. vel ex alia cā. & sic innuit, ꝙ ex oī cā possit detegere ipā nullā. ¶ Sed cōtra hoc op. & vr̃, ꝙ nō, nisi ex cā in ap. exp̄ssa, vt Cle. appellāti. de ap. So. hic appellat à diffinitiua: vel veriꝰ hic ñ ꝓsequebaṫ appel. nec eā prosequēs audireṫ, tanq̃ desertā, vt Cle. si appel. de ap. sed egit de nullitate, petens se declarari non ligatū: oēm ergo declarationis cām prosequi p̃t. ¶ Est aduertendū, ꝙ licèt appellatio dēat proseq corā iudice app. ista tñ declaratio nullitatis poterit fieri corā quocūq; iudice cōpetēte. de istis duob. s. sñia diffinitiua an possit dici nulla ex plurib. cāis, sicut p̃t dici iniusta, & corā quo iudice ista cā nullitatis sit ventilanda: & vide plenè per Bar. in d. l. si expressim. de ap. ¶ Quæro, vtrùm iste tex. dēat intelligi de sēt. ex. lata post ap. ltimā à diffinitiua, vel post ap. ltimā ab interlocutoria. Io. An. dt, ꝙ nò curat, vtrū post ap. à diffi. vel ab interlocuto. fuerit appellatū. Sed tunc succedit qō, q̃d, neglecta appellationis ꝓsecutione à diffinitiua, veniet probādum. certū est eñ, ꝙ per c. non solum. p̄alle. veniebāt reuocāda attētata p modū nullitatis, ēt nō verificata iustitia ap. ex quò apparebat appellatū à delegato mō, & tpe, quod sufficere putat ēt in hoc casu, qñ agit, vt declareṫ nulla &c. ¶ Sed q̃ro, cum appel. deuoluat ad iudicem ad quem iniustitiam, & nullitatem, vt l. quædam mulier. ff. fam. her. & l. Carmelia Pia. de iure pa. & per Doc. in c. dilecto. de app. & d. l. si expressim. per Bart. vtrùm deserta instantia ap. per lapsum anni, vel biennij remanebit instantia nullitatis: vt iudex app. possit vltra procedere, vel simpliciter declarare dēat appellationē desertā, & in cā nullitatis opus sit noua interpellatione, & corā primo iudice p l. 4. de ap. D. meus Bal. in l. tale pactū. §. q ꝓuocauit. ff. de pact. sufficere putat, ēt in casu, qñ agit, vt declareṫ nulla: ꝓbato. n. qđ ꝓximò dixi: nisi ex aduerso ꝓbaretur casum fuisse, quo non potuit appellari. vel ante excō. renunciat ap. vel aliud tale. s̃. eo. li. de ap. c. Romana. §. si verò. & §. si āt. apparebit exc. non tenuisse. & per cōsequēs sic poterit appellari, & graue foret dicere contrariū. Ex quo sequereṫ, ꝙ per acta antiqua, vel p nouas ꝓbationes ꝓbare dr̃et iniqtātē sñiæ. & ita hæc in nouel. ¶ Scđò q̃ro post Lap. an ad instātiā appellati possit iudex à quo, inuito appellante, à sñia, q̃ est nulla, iterū sñiare. & refert Do. Fed. de Se. sup hoc tenere, ꝙ sic. & nō dicit plus. Rō, qua moueṫ, est; qa à sētentia nulla p̃t appellari. ff. de ap. l. si expressim. Itē certū est, ꝙ si iudex reuocat grauamē, nō interest ap. ꝓseq ap. vt c. cū cessante. de ap. & eo. ti. c. añpe. s̃. eo. li. hinc ē, ꝙ instante appellato, iudex ap. p̃t ꝓcedere in principali appel. prætermisso ꝙ non habet vñ conqueraṫ appellās. & de hoc plenè in c. j. s̃. eo. li. de ap. super ver. partium. per Arch. prima facie gl. dt, ꝙ si ap. renūciat, & nō sñiæ pro se latæ, q̃ est nulla propter solēnitatē omissam, vel iuris ordinē nō seruatum, & petit ex eisdē actis sñiam bñ ferri per ordinarium, q tulit, vt l. 4. de accu. non occurrit ratio, ꝙ appellans possit cōtradicere. habet eñ, quod quærebat. q̃rebat eñ sñiam detegi nullā: & iudex habita sñia pro nulla, reassumit. cām in eo statu, in quo eā dimisit. Ho. tñ dt in c. cum cessante. ꝙ iudex pōt reuocare grauamē, nisi iam dederit apostolos: vel nisi iudex superior inhibuerit. Sed istud dictum Host. pōt intelligi verum, qñ factum iudicis tenebat, licèt iniustum. hic verò nullum. & pro isto dicto optimè facit. c. sacro. de sen. ex. ad. fi. ver. si verò. ita dicit consilio 236.

SVMMAE.

1 *Excessus prælato constare debet ante capturam clerici.*
2 *Clerici pro delictis à se commissis sunt carcerandi.*
3 *Delictum clericorum, antequam capiantur, liquidari debet.*
4 *Satutum an valeat, quòd quis pro debito carceretur.*
5 *Clerici in delictis aliquando relaxantur fideiussoriæ cautioni.*
6 *Fideiussores pro eo, qui erat pœna corporali puniendus, an puniātur* eadem

tur eadem pœna, sicut delinquens, qui aufugit.
7 *Iniuria in persona quæ dicatur.*
8 *Offensa quid dicatur.*

CAP. XV.

SI clericos. Duæ sunt partes. secunda ibi [eosdem] prima facit tria. soluit dubiū, quod dupliciter fortificat, ibi [& per.] & ibi [licèt.] & causam reddit ibi [cum in his.] secunda dat reg à qua duos casus excipit, ibi [nisi.] ¶ No. primò, ꝙ generaliter dicit [clericos] non distinguens, an sint, vel non, in sacris. in mō tñ capiēdi, & detinendi dēt in his hr̃i distinctio. 45. di. c. cū beatus. ¶ Secundò no. ꝙ dicit [tuæ iurisdictioni.] nec ex suprascriptiōe appet, cui dicaṫ. ex quo patet, ꝙ dēt gñraliter de quocūq; p̄lato iurisdictionē hñte intelligi. & sic tenet gl. & idē Arch. & intellige, ꝙ hēat iurisdōnē puniēdi crimina, vt in gl. cōcor. s̃. e. &c. duo igitur coniunctim requiruntur. ꝙ clericus subsit iurisdictioni illius, qui mandat illum capi: & quòd iurisdictio talis sit, ꝙ ille mandans habeat eum corrigere. Rector ergo vniuersitatis, vel delegatus ad causam ciuilem clerici hoc mandare non posset. ex causa tamen secūdùm Inn. & Abb. quilibet iudex, immo etiam laicus, item socius, item vicinus posset clericum delinquentem capere, ne fugiat, & vt ipm epō p̄sentet. sic de defensiōe diciṫ in Auth. de de sen. ciui. § nos igitur. & § interim. coll. 3. & in Auth. vt iu. sine quoquo suffr. § necessitatis. coll. 2. de decurio. l. generali. lib. 10. & l. ait p̄tor. §. si debitorē. ff. de his, q̃ in frau. credi. Itē vr̃, ꝙ cuicunq; clerico liceat seruientem suū clericū, si ipsum de furto habet suspectum, medio tpe retinere. ar. ff. de pæ. l. respiciendum. §. furta. ista dcā Inno. & Abb. non vr̃ tenere Host. in c. vt famæ. s̃. e. Nā iura super ista iniectiōe manus in clericos generaliter emanarūt, vt c. si qs suadente. 17. q. 4. & c. nuper. s̃. eo. qui ergo dicit sibi licere, ostendat ius expressum: aliàs sibi non credetur. ar. ff. de proba. l. ab ea pte. & s̃. de translatio. c. 2. versi. sed neq;. Item, vt dicit, casus tales, vel consimiles, qui omnino sunt canonici, per solas leges, vel gl. magistrales cum securitate aīæ non decidūtur, vt patet ex no. in c. si. s̃. de solu. & ita relatis post dictorum, & aliorū opi. pertransit Io. An. in d. c. vt famæ. Ego ibi dixi, ꝙ can. si quis suadente. coercet manus temerarias iniectas in clericos, suadente Diabolo. & sic dolosè, & malo aīo. quod non contingit in capiētibꝰ ex p̄dictis cāis. vnde cum cessat qualitas, à qua delictū illud causat, nō mirū, si cessat illius canōis dispositio, vt l. 3. §. docere. ff. vi bono. rapto. & sic ibi teneo cum Inn. & Abba. & infero, ꝙ familia Potestatis possit capere clericum deprehensum in rixa, vel adulterio, vt episcopo p̄sentet. nam si hoc licet priuato, cum de fuga quis est suspectus, vt s̃. dixi: multò fortius & ministro iustitiæ. & hoc tenet. Bar. in l. si quis in seruitute. ff. de furtis. & Do. Bald. in familia P̄ātis idē tenet in l. si qua p calūniam. C. de epis. & cle. dico tñ, ꝙ nisi rebellio aliud suadet, dēt duci honestè, non turpiter, vt patet in d. c. vt famæ. ibi [duntñ non amplius illorum violētia se extēdat]
1 &c. & ibi nota. in nouel. super ver. rebellio. ¶ † Tertiò not. post Ioan. An. ꝙ dicit, cōmissos excessus. per hoc. n. videtur, ꝙ ante capturā clerici debet constare p̄lato excessum ab eo fore cōmissum. ad hoc. 20. q. 2. c. 1. ibi [cōuicti.] & in fi. ibi [detectus fuit.] ad hoc. s̃. e. c. vt famæ. ibi [postq fuerint de crīe cōdēnati] ergo nō prius, nisi fuerint notorij. s̃. de accu. c. euidētia. immo nec in notorio illi, qui est paratus obedire, est violētia inferenda, vt in c. vt famæ. & c. cum non ab homine. eo. ti. nisi suspecti essent, ꝙ obedire nollent: vt quia aliàs eluserunt. s̃. de appel. c. quæstioni. & quod no. s̃. eo. c. si verò. in 4. glo.
2 ¶ † Ex prædictis duo colligas. primum, ꝙ pro delictis à se
3 commissis sunt clerici capiendi, & carcerandi. † Secundum, ꝙ ante debet liquidari eorum delictum, quàm capiantur, per iura prælle. quò ad primum dicit Io. An. ꝙ vbi cōstat delictum esse commissum; licèt ignoretur persona, pro veritate habenda, & delicto puniēdo capi possunt clerici, & multi sic seruāt. ꝓ quibus alleg. hūc tex. dū impsonaliter dicit [cōmissos excessꝰ] nec dicit, à se. sed ꝓ Ar. q tenet, ꝙ solū ꝓ delictis à se cōmissis sint capiendi, facit iste tex. dū dr̃, ꝙ includunṫ, vt puniantur, licèt non sint incorrigibiles. & sic loqṫ de delictis à se cōmissis. quare cōsuluit in nouel. ꝙ caueāt sibi p̄lati, q ad talia nimis ꝓni sunt, & se, & alios illaqueāt. Sed de scđo dubito, an sit verū, scilicet ꝙ tūc demū sint capiēdi, vel carcerādi, cū de delicto cōstat: aliàs de eo sunt cōuicti, siue cōdēnati. nā cū hoc dicat in nouel. ꝙ nō dnt capi, nisi ꝓ grauibus excessib. 35. di. c. 1. & vlt. idē & Ho. in c. cleri. à crapula. &c. cū dilecti. de accusa. l. leuia. ff. videṫ, ꝙ in grauibus dēt causam dicere in vinculis. nam si ante possent liberè ire, quò vellent, cum iudiciū hēat multas moras, vt l. quod debetur. ff. de pecul. arriperent statim fugam, cum publicato processu, vel aliter id appareret eis, etiam in casu condēnationis. & hac rōne nō potest in hac causa criminali defendere qs se p ꝓcura. vt no. Doc. in c. veniens. de accusa. & Bart. in l. pen. §. ad crimē. de publi. iudi. concludo ergo, ꝙ ex quacūq; causa veniret imponenda pœna corporalis, debent psonaliter detineri. in modo tamē detinendi distinguiṫ inter graue crimē, & nō graue. qđ dic, vt not. Bar. in l. 1. de custo. & exhi. re. & hoc bene probat ille tex. dum dicit [reos, ne fugiant incarcere postea pœna debita sunt custodiēdi] & c. expōe eñ, postea. i. post excessum liqdatū. & sic exponit in nouel. postea, scilicet crīe ꝓbato. 15. q. vl. c. vlt. in fi. nā post sñiam nō dēret in carcere detineri, ne fugiat, sed puniri, vt l. fi. C. de custo. & exhi. reo. ibi [aut conuictos velox pœna subducat: aut liberandos custodia diuturna non maceret.] & vide in Spe. de accu. §. 1. versi. sed pone te. Vbi querit, an si accusatus de furto vult dare fideiussores, debeat admitti. & dicit, quòd aut est confessus crimen: & tunc incarceratur. aut non est confessus: & tunc, aut est suspectus de non graui crimine: & committitur fideiussoribus. aut de graui: & tunc non committitur. & ita hic Lap. ¶ Quartò no. in ver. cum in his. quòd in concessis à iure non debet excedi modus ex proposito. similiter in defensione propter tutelam sui corporis, vel suarum rerum est modus seruādus, vt dixi. s̃. eo. c. dilecto. & vtrùm qui excessit, puniatur solū de excessu, vel ītegra pœna. dixi ibi. & remisi ad. c. olim. 1. de resti. spol. & l. si adulterium cum incestu. §. Imperatores. ff. de adulte. ¶ Quintò no. ꝙ propter excessus cōmissos permittit ille tex. capturam, & carcerationem. pro debitis ergo pecuniarijs non vr̃, ꝙ possit clericus detrudi in carcerem, etiā si ad hoc se obligasset, vt s̃. de pig. c. 2. & de iureiuran. c. ex re-
4 scripto. ¶ † Circa hoc quæro, an valeat statutum, ꝙ homo pro debito carceretur. Dyn. ꝙ non; quia qđ non potest fieri per pactum, nō pōt fieri per legē, vt no. in rub. C. de decre. ab or. facien. & ff. de pac. l. non impossibile. Sed per pactum non potest infringi libertas alicuius. C. de lib. causa. l. nec si volēs. Item non est dubium, quòd statutum sumit auctoritatem ab hominibus. sed nemo est dominus membrorum suorum, vt l. liber homo. ff. ad leg. Aquil. Item voluntas testatoris est lex. in Auth. de nup. §. disponat. sed testator non potest disponere, vt l. Titio centum. de condi. & demon. ergo & statutum. Itē est contra bonos mores, & cōtra ius hominē carcerari, vt l. ob æs. C. de actio. & obli. & l. succurritur. & l. seq. ex qui. cau. ma. Do. Barto. tenet contrarium. scilicet, quòd statutum valeat, si est factum in ciuitate, quæ habeat merum, & mixtum imperium. nam & de iure ciuili quis post cōdemnationē pōt pro debito carcerari, C. qui bo. cede. pos l. 1. ergo & per statutum. alijs rationibus hoc probat, & respondet rationibus supradictis in d. l. Titio cētū. §. Titio. & vide quod de bñficio cessionis, an. s. ei possit renunciari per pactum, no. Cyn. in d. l. 1. C. qui bo. cede. poss Iac de Are. vt ibi refert, consulit, quòd sic, si pactum fuit vestitum cohærentia contractus: aliàs secus, per l. fi. in fin. qui bo. ced. pos. Ricar. Malum. tenuit, ꝙ non valet pactum, per glo. in d. l. ob æs. Secūdò in eo,

qui tpe contractus sciebat se non esse soluendo. & hoc tenet Barto. in l. alia. §. eleganter. ff. sol. ma. Fallit in duob. casib. primo in eo, qui dissipauit bona in fraudem credi. vt l. fin. in fi. ff. de his, quæ in frau. cre. & l. pe. de iure do. tu pro tertio casu fallentiæ adde glo. quæ est in l. stipulatio. §. fine. ff. de ope. no. nun. quæ dicit, q̃ scriptor potest cogi præcisè ad scribẽdum, & poni in cõpedibus: vel tenetur ad interesse, si hoc placeat scholari, arg. quod met. cau. l. sed si cum exceptione. §. perinde. & ita dicit, q̃ concord. omnes Doc. Bonoñ. residentes. & intelligo glo. simpliciter absque conuentione, vel renunciatione aliqua de prædictis. ¶ Sextò not. delinquentes pœna debita castigandos: pœnam debitam intellige, quæ expressa est in iure. & variæ sunt statutæ in iure pro delictorum varietate, de quibus. s̃. de offi. ord. c. ad reprimendam. nec debent excedere modum, sed condigne, in delicto. 16. q. 6. c. cognouimus. de sta. regula. c. ea quæ §. 1. 23. q. 4. c. qui peccat. pôt tñ iudex in pœnis à iure statutis ex causa dispensare. quod dic, vt plenè no. de consti. c. 1. per Inn. & l. quid ergo. § pœna gra
5 ior. ff. de his, qui no. infa. ¶†Septimò not. quòd quandoque clerici in delictis relaxantur fideiussoriæ cautioni, quòd parebunt iuri. & not. istam formam, scilicet, quòd parebunt iuri, non ergo tenentur cauere, q̃ suæ voluntati parebunt, vel arbitratui, nec appellationi renũciari. facit s̃. de ap. c. ad hæc. & ff. qui satisd. cog. l. fi. vnde caueant sibi prælati nostri tempo
ris, qui etiam constitutos in sacris, & in dignitatibus detinent
6 inuitos, nisi sic caueant. ¶ †Iuxta prædicta quæro. Quidam erat in carcere propter delictum, ex quo erat pœna corporali puniendus. Illi de genere fideiussorum pro eo: nunquid, si fugiat, eadem pœna punientur? Cyn. format istam q. in l. ad Cõmentarienſem. C. de custo. & exhi. re. tenet quòd non, & si adhibuissent dolum in eius fuga. Sed opponit de illa l. vbi custos carceris tenetur eadem pœna, si eius dolo, & fraude taliter carceratus fugit. Sol. dicit notabiliter, q̃ aliud est se obligare directò, aliud p̃ consequentiam quandam. Nam directò non potest quis se obligare, vt corpus suum interficiatur, vt l. liber homo. præalleg. Sed per quandam consequentiam (vt suscipiendo publicum officium) eadem pœna tenetur, si fuit in magna culpa, vt in illa l. alleg. simile in clerico, qui non directò, sed in consequentiam renunciat foro, vt c. si diligenti. coniuncto. c. dilecti. de fo. comp. & in marito, q̃ nõ donat vxori directò, sed in quandam consequentiã. ff. de do. inter vir. & vxo. l. si sponsus §. donationis. pro hoc vide gl. nota. 23. q. 5. c. cũ homo. ¶ Vltimò qa ille tex. ponit casum spãlem, in quo capiens, vel manus inijciens in clericum non est excõicatus, cum s. pro excõicatione iustitiæ hoc facit super plurib. circa hoc dubitatur, quid iuris. & primò quid si non injicit manus: sed minatur mortem, nisi carcerem ingrediatur: vel spõtè ingreditur, & ibidẽ postea trudit. dicit idẽ in no. in d. c. nup. s̃. e. & subdit hoc verum, qñ inclusio fit ad iniuriam: secus si ad tutelam ipsius clerici, ne ab inimicis eum persequentib. occidatur. nam sñ Host. includentes ẽt violenter non erunt excõicati. alleg 45. dist. c. cum beatus. & de libero ho. exhi. l. 3. §. si quis eum. & §. si quis nolentem. idem sñ Inn. si inimici alicuius clerici occidant eum in castro, vel domo: vel illum fortè in domo mulieris claudunt, non vt illum ibi custodiant, sed vt verecundiam illi inferant. non. n. tunc dicentur teneri custodia, vel carcere; quia nec ad id tendunt. Item nec inferre violentiam in persona, nec in reb. sibi adhærentib. requiritur. n. iniectio manuum in personam, vt ligetur sñia canonis si quis suadente. vbi gl. Idem dicit, si injiciat pedes, vel si spuat, vel perfundat eum aqua, vel vestimenta sua rumpat. Nam & hoc casu iniuria fit personæ. quia quæ religiosis, &c. ff. de rei ven. l. quę religiosis. in d. c. nuper. in nouel. ¶ Plenius de hoc tangit, & dicit sñaliter, quòd iniuria in persona dicitur, si quis teneret clericum per vestes, vel per frenum equi, cui insidet: clericus autem cum abire non posset, quò vellet, auferens ẽt rẽ violentam à clerico excommunicatus est. Idem si occidat equum subtus clericum, vel deturpet ei vestes, vel laniet in eius dorso. iniuria. n. in persona fieri videtur, qñ fit in vestib. quibus induitur, vel in equo, quem equitat, vel quem manib. tenet: secus si non violẽter, sed furtiuè auferret ei corrigiam, qua cinctus esset, vel vestem, qua esset indutus: vel si per metum compellit clericum sibi aliquid dare, vel exire de domo, vel fundo, quem possidet, & postea eum capit. ad hoc. n. vt incidat in can. oportet, q̃ in personam injiciat manus violentas, vel res, quæ sunt circa personam, vel quas tenet: quia & tunc fieri dr̃ vis personæ, vt d. c. si quis suadente. sed in alijs casibus proximè præmissis non fit vis in persona, nec in rebus, quæ personæ adhærent, vel per quas personam teneat. ita dicit in d. c. nuper. in nouel. licèt alij aliter sentiant, vt ibidem vide. †Ex prædictis habes quę dicatur iniuria in persona, & quæ non. Sed hic repeto quę latius ibi scripsi post Bart. dicit enim, q̃ quædam est offensa, quæ fit in persona, largè loquendo; vt quando intendo aliquid facere circa res: secundariò circa personam; vt in violentia, vt no. in l. itaque fullo. ff. de fur. & l. 2. & l. extat. ff. quod me. cau. quandoque offensa dr̃ fieri in personam strictè: vt qñ tangit personam, vel res cohærẽtes personæ, vt in prædictis exemplis. & est casus in l. sed est quæstionis. circa princip. ff. de iniur. & de testamen. l. testium. §. 1. & d. l. qui religiosis. & de sepul. viola. l. 2. prout dicit de statua affixa, vel monumento, vt no. in l. iniuriarum. §. quæ statua. eod. ti. & in ista significatione accipitur, qñ agitur ad pœnã aliquã infligendã p̃ delictũ, & odiũ rõnale, vt est casus in c. si qs suadente. Nõ ob. l. j § hæc verba. ff. de his, qui deie. vel effu. qa ibi requirit, q̃ fit notitia personæ: qđ ita demũ fit, si corpus tangat. qñq; offensa in personã pôt sumi strictius; vt qñ fit in ipso corpore; vel circa ea, q̃ sũt inseparabilia à corpore; vt circa pilos, & capillos. & in illa significatione accipit in l. j. §. hoc aũt. de ope. no. nun. Rõ qa ibi tractat de odio irrationabili. nã illud edictum hẽt locum siue iure, siue iniuria opus fiat. & iõ latius accipiuntur dicta verba in interd. quod vi aut clã. vt no. in d. § hoc aũt. Et prædicta inducit ad q. Cauet statuto Florentię, q̃ si nobilis offenderit populare in pso
nã, teneatur ipse, & ẽt alii de domo puniant. dico igit, q̃ quã tùm ad ipsum offendentẽ dr̃ offendere in psonã, si aliquid ar ripuerit de manibus, vel vestes sciderit. sed quantũ ad alios (cum sit odium irrationabile, q̃ teneant ex delicto alterius) dico eos teneri ita demum, si corpus tangitur. facit in corp. vt cum de app. cogno. §. cãs. & prædicta sunt vera, qñ cõstitutio, vel statutum facit mentionẽ de offensa illata personæ, sicut est can. si quis suadente. Si aũt faceret mentionẽ simpliciter de offensa: tunc dr̃ quis offendere, siue violentas manus injiciat, siue furto aliquid subtrahat, vel cum vxore adulteriũ committat. talis. n. appellatur offensa, & iniuria: licèt nõ per
7 sonalis. †Offensa. n. est. qñ aliquid mihi fit, ex quo facto venit imponenda pœna, vt l. testõ. de manu. testa. Item offensa est, quicquid aliquẽ ad iracundiã prouocat, vt probat in Extrauag. Fed. de pace Constantiæ. circa prin. & intellige, q̃ prouocet ad iracundiam; ita q̃ potuit inferri pœna ab hoíe, iudice, vel à lege, vt d. l. testõ. pro hoc l. si maritus. & l. filia in orbitate. C. de inoffic. test. & facit ad q. q̃ si feci pacem cũ inimico, & promisi ipsum non offendere: q̃ si facio postea sibi furtũ, vel vxorem adultero, dicor rumpere pacem. Et prædicta no. Bart. in l. licitatio. §. quod illicitè. ff. de publica. verba autem iniuriosa an dicantur iniuria, & offensa in personam; ita q̃ cõ uiciãs sit excommunicatus. dicit, q̃ licèt iniuria fiat personæ, non tamen in personam. istud verbum ponit Bal. post Gul. de Cu. in l. si qua per calumniam. C. de episc. & cler.

S V M M Æ.

1 *Clerus & populus sunt diuersa.*
2 *Ciuitas propter delictum domini subijcitur interdicto.*
3 *Populo interdicto, nulla singularis persona diuinis interesse poterit.*
4 *Ciuitate interdicta, an intelligantur suburbia interdicta.*

CAP.

CAP. XVI.

§ I sententia. Tres sunt partes, quæ patent; prima soluit dubium, & excipit, ibi [nisi.] & solutionem declarat, ibi [vñ.] [cẽda, ibi [cæterum] soluit secundum, duas limitationes interserens, ibi [qui culpabiles.] & ibi [dũmodo] tertia, ibi [oum non] certiũ ratione interserens, ibi [vt ecclesiastica]
1 ¶ †No. q̃ clerus, & populus sunt diuersa: ideò tanq̃ à sꝑatis de vno nõ infert ad reliquum: nec vnius appellatio aliũ includit. contra qđ gl. 3. opponit de §. plebiscitũ. Sol. vt in ea. dicit tamẽ in nouel. q̃ si districtualibus alicuius dñij, vel prouincia libus (puta Anglicis) daret priuilegiũ, vel immunitas, clerici illius prouincię, vel domicilij bene ꝑticipabũt priuilegio, vel immunitate, vt s̃. eo. li. de off. dele. c. fi. §. 1. super ver. districtu. in nouel. ibi bñ dicit probari clericos, & prælatos esse de districtu dñorum temporalium, quorum est territorium. ad idẽ vt lit. non. cõte. c. accedẽs. 2. Nam ad hoc, vt de districtu dici posit, satis est, q̃ in certis casib' habeãt ptãtem distringendi eos, siue coercendi, vt in casibus no. in 23. q. 5. c. princeps. & vide qõnẽ Old. 22. vbi q̃rit, an sacerdos dicat esse de vniuersitate. dicit, q̃ sic. vide qđ no. in l. 1. ff. ad munici. vbi no. an collegia clericorũ sint habẽda ꝑ ciuibus ciuitatis, vbi sita sunt. dicit, q̃ sic. & ẽt, q̃ ꝑ monachationem nõ desinit quis esse ciuis. Itẽ forensis recipiens monachatũ hic efficit ciuis: durat
2 tamẽ ciuilitas illa, donec morã traxerit. dic, vt ibi. ¶ †Secundò no. in ver. ceterùm, q̃ ꝑpter delictũ dñi, vel rectoris, eius ciuitas subijcit interdicto. & sîn Arc. hoc facit pro opi. Host. & T. cõtra Vin. scilicet q̃ ꝑp contumaciã efji posit eius ciuitas interdici. hoc not. in c. fanè. 2. de offi. dele. & ibi no. & qđ dicit tex. [domini, vel rectoris] dñm accipe pro dño ꝑpetuo, & rectorẽ ꝑ tpali. & est quasi vicarius. qũo aũt ciuitas posit sibi eligere dñm ꝑpetuũ. vide. s̃. de iudi. c. fi. in nouel. ¶ Tertiò. no. in ver. dummõ. q̃ qñq; propter delictum domini, vel rectoris subditi interdicuntur in pœnam dñi. qñq; tñ pœna vnius alterum afficit, & affligit, sicut propriè in personã suã. ff. quod met. cau. l. isti quidem. 22. q. 3. §. sed quĩ. ¶ Quartò no. q̃ si ciuitas propter delictum dñi est interdicta, ciues in
3 hoc non culpabiles licitè alibi pũt audire diuina. ¶ † Quintò no. q̃ interdicto populo, nulla singularis persona poterit interesse diuinis: qa populi appellatio oẽs singulariter includit. plus ergo est interdicere populum, quàm ciuitatem: quia ex ciuitate ciues non culpabiles pũt licitè alibi interesse diuinis, vt s̃. proximo rñ. sed populo interdicto, necubi pũt. Bñ ergo dicit gl. q̃ aliud est interdicere ciuitatẽ, & ciues: aliud ciues tantùm; ex quo in nouel. dicit post Arch. manifestè colligi, q̃ aliud est interdictũ ciuitatis, vel loci, ab interdicto colligij, qđ dicit probari. s̃. eo. lib. de vsuris. c. 1. & ibi in nouel. supẽr ver. terra interdicta. ergo in ciuitate poterunt clerici ianuis apertis, & pulsatis campanis alta voce celebrare, excõicatis tamen, & interdictis exclusis; cum hoc nõ sit prohibitũ. interdicto ergo loco, ibi celebrari nõ pôt, nisi vt dr̃. s̃. e. c. fi. & vide qđ dixi post Io. An. s̃. eo. c. præsenti. ¶ Sextò no. ibi [cũ diuinorũ] singulare dcm̃, q̃ gesta sub noíe vniuersitatis, q̃ nõ possunt cadere in ipsam vniuersitatẽ (vt psonã repsentarã, & fictam) cõprehẽdũt singulos de ipsa vniuersitate: nec hẽt locũ reg. l. sed si hac. §. qui manumittitur. ff. quod cuiusq; vniuer si. no. canonizata. 12. q. 2. Circa hoc vide quod dixi. s̃. eo. c. Romana. §. in vniuersitate. vbi etiã plenè dixi, an vniuersitas possit delinq̃re, & qualiter puniatur. ¶ Venio ad no. hic in nouel. plenius declaranda, & primò: cum interdicitur simpliciter terra alicuj' dñi: de qua terra dẽt intelligi? & mouet circa hoc. 6. vel 7. dubia. primò. vtrum de terra dotali. secundò vtrũ de pignorata. tertiò an de terra, in qua hẽt vsumfructũ, vel nudam proprietatem. quartò an de terra cõi. qntò an de terra q̃sita post interdictum. sextò an de terra distracta, siue alienata post positũ interdictũ. De primo & sẽdo remittit ad no. ꝑ eũ in nouel. s̃. de postu. præl. c. 1. super gl. bona fnit. vbi dicit aduertendum ad formã interdicti. nã aut ꝑ verba, q̃ sonant in dñium: puta dixit terram suã. nam suus, meus, tuus, & similia noĩa possessiua denotãt dñiũ, vt l. Quintus. de aur. & arg. leg. & tũc venit dotalis; qa in ea maritus hẽt dñiũ, & non pignorata. qa creditor rei pignoratæ non hẽt dñiũ, vt l. doce. C. de rei vẽd. Si verò dictũ fuit [terrã, quã is tenet] tũc venit pignorata; qa creditor dr̃ possidere. ff. qui satisf. cog. l. sciẽdũ. §. creditor. vbi de hoc. Si verò dr̃ [terram talis dñi interdicimus] tũc genitiuus denotat dñium. & qñq; verificatur in mera possessione. qđ dic, vt no. Bar. ff. de op. no. nũ. l. interdicta. & qđ no. in l. 2. ff. de orig. iur. vbi est glo. singularis. q̃ incipit. no. ar. pro hoc idem Io. Cal. in secũdo mẽbro. ver. quid si ptineret ad ipsum. & ver. seq. Quò ad tertiũ dicit, q̃ venit terra, in qua hẽt vsumfructũ: quia in multis casibus censetur pars dominij, vt ff. de vsufru. l. 4. vbi quæritur de hoc. Idem etiam videt ecõuerso, vt veniat terra, in qua quis hẽt nudã proprietatem, vt ff. qui satisd. cog. l. pe. & l. 2. §. 1. ff. de relig. & sum. fu ne. aliter tenuit Io. Cal. vbi. s̃. ver. qđ si interdictum. De quarto (scilicet de terra cõmuni) format in nouel. sup hoc dubiũ: cũ terra est in duabus ꝑuincijs, scilicet partim in vna, & partim in alia. dicit, q̃ si pro diuiso, omnes intelligunt interdicti: secus si ꝑ induiso, ne innocẽs puniat. bñ facit d̃ sepul. c. sacris. & qđ ibi no. & de ritu nup. l. illud. & de auro, & ar. leg. l. Quintus. & de concess. præben. c. 1. vbi decretũ nõ ligat incertum. De quinta. q. scilicet de terra quæsita post interdictũ, q̃ interdicta non erit: nisi verba sñæ aliud exprimant. quod not. de priuile. c. cum capella. in 1. gl. & quod ibi in nouel. & de iudi. l. non potest. & de dam. infec. l. damni. §. fi is qui. De sexta. q. scilicet terra alienata post interdictũ, non ꝑ hoc tollitur interdictum, sed tolletur ab illo, qui tulit: qui tñ, vbi fraus non interueniet, cessante interdicti causa in tollendo se facilẽ exhibebit ad vtrunq; facit. s̃. eo. c. sacris. & ita hic in nouel. idem vbi. s̃. Io. Cal. qui dicit, quòd terra, quæ est sua quò ad dominium iurisdictionale includetur sub ꝑdicto interdicto, vt d. c. 1. & vide expressum. s̃. de offi. dele. c. sane. 2. & de iureiu. c. ex rescrip. & de spon. c. non est vobis. fortius si terra illius domini esset simpliciter & absolutè ꝑpria. ff. de relig. l. 2. §. in locũ. Idẽ de terra, quã ab alio tenet in feudũ, vel in emphyteusim: quia in istis casibus ad ipsum spectat vtile dñium, vt est expressum in emphyteuta. ff. si ager vectig. vel emphy. pe. l. 1. §. vlti. & de vasallo in lib. feudo. si de feudo fuc. contro. inter vasallos, & alios omnes, si causa inter vasal. & ita no. in c. 2. ver. quid si interdicitur. ¶ Secũdò quæro post Ioan. An. an delinquentibus consiliarijs regentibus ciuitatem, vel deliquente vniuersitate, propter quod delictum latum est interdictum vniuersale in consiliarios, vel vniuersitatem: vtrum illi consiliarij, vel illi de vniuersitate tempore commissi delicti absentes, vel expressè contradicentes sint interdicti? arguit primò, q̃ sic, ex iuribus, quibus dicitur factum à maiori parte corporis, à toto factum videri. s̃. de his, quæ fiũt à maio. par. Capi. c. 1. & l. qđ maior. ad municipa. cum simi. Item propter delictum vnius (puta domini) possunt non culpabiles interdici, vt in isto. c. & quòd propter delictum vniuersitatis, quæ cẽsetur dña subditorũ, possunt subditi, quãtuncũq; nõ culpabiles interdici, & ex contrario vilipẽderetur censura, & sñia interdicti contra istud. c. & seq. & licèt durũ sit, tales ligari: tñ sñia iudicis, vel iuris, licèt dura, seruanda est. 6. q. 3. c. scriptum. & l. prospexit. ff. qui, & à qui. bene facit quod no. de pæni. & re. c. quod in te. in glos. fi. & super ea in nouel. in contrarium decreta, statuta. & banna non ligant probabiliter ignorantes. s̃. eod. lib. de consti. c. 2. qui ma. accusa. pos. c. fin. & ff. de decre. ab ordi. fa. l. fi. ergo absens non ligabitur. Item absens & ignorãs ex maleficio non obligãtur. ff. de actio. & obli. l. ex maleficio. §. 1. & lex dicit [cõsensum enim, non ignorantiam volumus obligari] l. generali. C. de tabu. li. 10. Item præsentes in præiudicium absentium non possunt facere constitutionẽ voluntariam, vel decretũ. de consti. c. cum oẽs. bene facit. C.

de magiſtra.conuen.l.1. vbi ex facto decurionũ non tenẽtur tunc abſentes.Idem in familia ſeruorũ tunc abſente tpe, quo dñs fuit occiſus quò ad pœnam Silleniani.ff.ad Sille.l.j.§.hoc aũt.& §.ſi quis in villa.& §.ſeq.Ex iſtis iurib.clarè liquet,abſentes non ligari.& hoc verum eſt : multò fortius non ligantur expreſsè contradicentes.de ſimo. c.ſicut.2. de homici. c. Petrus.plus eſt.n.expreſsè contradicere, quàm non conſentire, vt ibi:& pœna ſuos teneat auctores.c.quæſiuit. de his, q̃ fi.à maio.par.Capi.Item ad pœnæ euitationem ſufficit contradicere ſuperiori, ne actum illicitum attentet, vt l. qm̃ iudex. de app.& de pœni.diſt.1.c.nemo.& quod ibi not.& c. ſi quis presbyterorum.de reb.eccl.non alie.Quid dicendum?refert multis religioſis per has vltimas rationes videri abſentes, vel contradicẽtes ligatos eſſe tali ſententia interdicti,etiam quò ad eccleſiam.& quod dr̃ in ſnĩa interdicti, vnam pro alio ligari,intelligunt de præſente,& tacente,qui geſta videtur taci turnitate firmaſſe.C.de his, qui à non do.l.ſi.Io.An, dicit, q̃ iſte tex.iſtorum dictum non patitur. per quem apparet aperte non culpabiles propter delictum dñi, generali ciuium interdicto ligari.pp quod, & rationes prius inductas tenẽdum eſt primum:licèt fateatur certis caſibus culpabiles à non culpabilib.diſtingui. j̃.e.c.ſi. §.illis.de priuile.c.quod nonnullis. & e.ti.c.licèt.in fi.s̃.e.li.& j̃.e.c.vlt.§.illis etiam.Si verò non fuit culpabilis,& ex toto definit eſſe de populo interdicto,credit ceſſare interdictum circa eum: quia ceſſat in eo cauſa efficiens, & conſeruans:ergo ceſſare debet effectus,61. diſt.c. neophitus.& ff de iure pa.l.adigere.§.quamuis.& ff.de reg. iur. l. nil tam naturale, vnde ſi talis ſe tranſferat ẽt voluntariè ad aliũ locum domicilij mutãdi cã, ceſſat interdictum quò ad eũ: qa libertas ſibi data eſt à lege de trãſlatione domicilij.ff.ad munic.l non vtiq;.& l.nihil.& non tollitur p hmõi interdictũ.ff. de adop.l.ſi arrogator.bene facit de capti.& poſtli.reuer.l.in bello §.manumittẽdo.& ff.de cond.& dem.l.2. nec talis põt dici ꝓuentus,vel deſtinatus;ex quo ponitur inculpabilis : ſed ſolum dicebatur interdictus;quia de vniuerſitate,ſiue populo interdicto.& ſic non ob.ff.ad muni.l. incola.2. & quod ibi no.& de fo.comp.c. propoſuiſti. & per hoc ẽt rñdetur ad ea, quę dicta ſunt de ſpãli interdicto.Quid econuerſo, ſi exiſtẽs de populo non interdicto factus eſt poſt interdictũ de populo interdicto.dicit,q extũc ligatus eſt, ſicut & alij. Cum.n. factum ſit membrum illius corporis,non dẽt alio iure cenſeri. 12.di.c.1.& de præſc,c.cũ nõ liceat.facit.ff.ad muni,l.incola, j.& de ſtatu reg.c.recolentes.Nec ob.q̃ præceſſerat ſnĩa:quia ponitur,q̃ lata fuerit cõtra vniuerſitatem, vel populũ, q non mutatur nouis perſonis ſuperuenientib.ff. de iudi. l. proponebatur.7.q.1.c.denique.Item,vt dictum eſt,hac ſnĩa ligan-

tur,qui non peccauerunt. per quę rñdetur ad l. prouidendũ. C.de decurio'. Quid dices,ſi exiſtens de populo interdicto, banniatur,vel confinetur.rñdeo, ſi perpetuò,ceſſat interdictum:quia non cenſetur amplius de illa vniuerſitate,ſiue populo:ſecus ſi ad tempus fuerit confinatus,vel bannitus : quia tunc remanet ciuis,& de corpore vniuerſitatis. ff. de interdi. & releg.l.relegati.& l.exilium.& de pœnis.l.relegati.& de iure fiſ.l.bona,quamdiu.n.in eo non remanet nomen ciuis,vel vniuerſitatis,vel populi,interdictũ eum ſequitur.Sed ceſſante verè dicto nomine appellatiuo, ceſſat interdictum circa eum.ad hoc.68.diſ.c,cor eſi.& de tute.l.j. §.tutores.& quod ibi no,quod.n,ſub noſe appellatiuo diſponitur,tñ durat,quã tũ appellatio,ad hoc 18.q.1.c.vno.50.diſt.c,ferrum.de reſc. c.ſi gratioſe.& ad Trebel,l.quotiens.§.fi.& ſi dicatur.ſm̃ hoc pœna conſequitur premium ; quia abſoluitur ab interdicto contra.l.relegatorum.§.fi.de interdic.& relega.ff. Sed dic,q̃ non ex culpa hoc conſequitur:ſed propter bannum, quod ſe gregat ipſum à populo.& ſic ſnĩa,ſiue bannum eſt cã immediata relaxationis.& hæc cauſa proxima attenditur, non remota,vt patet in ſimili.ff.de excuſ.tut.l.ſed & miles.§ ſi ignominia.& s̃.de conſeſ.præb.c. quia diuerſitatem. & de ſuſpe. tu.l.decreto. Item quæro.ſi talis,qui eſt de populo,vel vniuerſitate interdicta ingreditur monaſterium;an valeat ordinari? Solu. poſt profeſsionem abſque dubio ordinari poterit.nam talis deſinit eſſe de populo : ergo extinguitur interdictum in perſonam ſuam,per illa, quæ dicta ſunt. s̃. Sed ante profeſsionem tutum eſt conſilium,q̃ non ordinetur : quia in dubio tenendum qd̃ eſt certius.de ſpõ.c.iuuenis.cũ concor. & quia poſſet præſumi id factum eſſe in fraudem, ſi ille ante profeſsionem rediret ad ſeculum.quod facere poteſt. c.ad apoſtolicam.de regula.& quod vituperari poteſt, præcaueri debet. de ſer.non or.c.1.Sed tñ ſi ordinatus fuit ante profeſsionem. putat eam tenere,ar.j̃.e.c.religioſo.& 6.q.j.c.duo ſunt. ¶ Vlterius quæritur, quid de habitantibus in ciuitate, non ciuib. vel non de populo illius ciuitatis. dicit, q̃ non includuntur interdicto illius vniuerſitatis,vel populi, vt probatur hic, ibi [ſingulares ex ea perſonas.] &c. & ibi. ſed iſti non ſunt de exco.ſ.populo, licèt ibi inhabitent. ſi tñ locus eſſet interdictus,non poſſet in eo audire diuina,ſicut nec poſſent penitus extranei : ſed extra locũ illum ſunt oĩno liberi ab interdicto, facit ff.ad munici.l.nihil.& l.magiſtra.Sed nunquid ciues habitantes continuò extra ciuitatem, & ſuburbia, ſiue continẽtia ædificia,intelliguntur interdicti,populo, vel ciuibus ciuitatis interdictis ? Reſpon. ex quò ponuntur ciues de vniuerſitate interdicta,cenſentur interdicti, vbicunq; inhabitent, vt dictum eſt.s̃.in prin.huius 3.prin,q.Sed quid dices de nobilibus:puta marchionibus,Comitibus,vel hmõi habitantib.in dioceſi ciuitatis,vel populi interdictiꝰSol.ſi ſunt de illo populo,ſiue vniuerſitate (quia fortè ſubeunt onera, & habent honores,ſicut alij de dicta vniuerſitate) & ligantur tali ſnĩa, ſicut cęteri. ad hoc.ff. de interdic.& releg.l.relegatorum.§.ſolet.& C.de incol.l.eſt verum.lib.10,arg.ſumpto à contrario ſenſu.& quod ibi no.& Inſti. de iure natu.gen.& ciui.§.plebs autem.Idem puto,ſi tales eſſent exempti à muneribꝫ. per privilegium,ſiue onerib. per hoc.n.non ſequitur, q̃ non ſint de ipſa vniuerſitate.vnde ſaluis priuilegijs ligantur pœnis, quib. ligantur alij de illa vniuerſitate.de priui.c.cum capella.& eo, tit.c.j.s̃. eo.li.¶ Sed pone, quòd dicti tales ſunt ſui iuris, vel extranei,vel priuilegio Imperiali ; ita quòd dictæ vniuerſitati tanquàm de ipſius corpore in nullo participant.dic,q̃ tales velut penitus extranei ſunt cenſendi. vnde interdicto lato in vniuerſitatẽ,non ligantur.ar huius c.in fi. à cõtrario ſenſu. ¶†Sed nunquid interdicta vniuerſitate loci,intelliguntur interdicti habitantes in ſuburbijs,vel cõtinentib.ædificijs:q tñ non ſunt de corpore illius vniuerſitatis,ſed ſui iuris,vel alteri ſubiecti.ſimilis ẽ qõ,ſi nõ vniuerſitas,ſiue populꝰ,ſed ciuitas interdr̃ : an ſuburbia,& continentia ædificia eius alterius ditionis,

tionis,& ptãtis ſint interdicta, vt dicitur.j̃.c.proxi. vbi dicã. in propoſita q.dicit Io.Cal. q̃ licèt interdictum ciuitatis extendatur ad ſuburbia,vt j̃.c.prox. tñ interdictum vnius vniuerſitatis non extẽditur ad aliam,vt in iſto c. ſicut interdictũ ſingularis perſonæ non extenditur ad aliam perſonam.24.q. 3.c.ſi habes.vniuerſitas aũt eſt ꝑſona repreſentata, vt l.mortuo.ff.de fideiuſ.in dubio tũ,ſi non apparet,habitantes in ſub urbijs eſſe ſui iuris, vel de alia vniuerſitate, præſumerem eos eſſe de ciuitate, cui adhærent.ar.l.vt Alfenus.& l.quæ in continentibus.ff. de ver.ſig.& l.inſulæ.ff. de iudic.prædicta habui de prædicto tractatu ſecundo membro,q̃ optimè hic cadũt.

SVMMAE.

1 *Ciuitate interdicta,ædificia eius comprehenduntur.*
2 *Suburbia quæ dicantur.*
3 *Diuina in eccleſia interdicta celebrari non poſſunt.*
4 *Eccleſia interdicta,cimiterium interdicitur.*

CAP. XVII.

SI ciuitas. Duæ ſunt partes. ſecunda, ibi [ratione.] prima ſoluit dubium, & obiectio ni reſpondet,ibi [nam licèt.] Secunda pars diſtinguit ſecundum membrum, ibi [ſecus.] ¶ Nota, q̃ ciuitas,caſtrum,& villa ponuntur hic,vt diuerſa. & in multis iuribus de ipſis fit mentio,vt patet.s̃.de reſcri.c. ſtatutum.§. cum verò.de ſup.neg. prælato.c.grandi.circa medium. de immu.eccle.cap.1.§.1.cum ſimil.de oppido,& municipio additur 23.q.8.c.in qualibet.per quæ patet, quòd iſta differunt ſpecie,ſicut & nomine. Quid ergo ſit ciuitas, quid caſtrum, quid villa, quid oppidum, & quid municipium. hic declarat de primis tribus, & etiam quid ſit regnum,& prouincia. dixi plenè in d.c.ſtatutum.§.nec audiantur. De oppido,& municipio hic vide in nouel. vbi ſubdit, q̃ prodeſt habere notitiã prædictorum,cum quæritur: an priuilegium, vel immunitas conceſſa ciuitati,vel ciuibus includat caſtra,vel villas, vel dię ceſanos.& videtur,quòd non;quia ſunt diuerſa, in quibus de vno ad reliquum non infertur,vt l.ſi maritus.C.de don. inter vir.& vxo.pro quo etiam.s̃.de reſcrip.c.Rodulphus.& in privilegijs hoc firmat : niſi aliud de mente concedentis appareat : vel niſi vſus loquendi, vel conſuetudo aliud inducat. his enim,ſcilicet conſuetudini,& vſui ſtandum eſt.s̃.de ſpon. c.ex literis.& l.liberorum.§ quod tamen.ff.de leg.3.& l.cum Delanionis §.aſinam.de fun.inſtru.& inſtru.lega.& c.cum dilectus. de conſue. Beneficia verò debent latius interpretari, quàm priuilegia, vt s̃.de verbo.ſignifi. c.olim.in nouel.ſuper vl.gl.& ratio in ipſis;qa ſub appellatione ciuitatis venit ciuitas cum ſuis adiacentibus,pertinentijs,& territorijs. argu. ff. de offic.præfec.vrb.l.j §.cum vrbem.& de bo.vaca.l. ſi quando.lib.10.& de lega.2.l.ſi quid eſt relictum.& l.ciuitatibus.à contrario.& ita in nouel.dixi de hoc plenius s̃.eod.lib. de pęnis.c.felicis.ad fin. vbi videas. ¶†Secundò no.quòd interdicta ciuitate,caſtro,vel villa,ſuburbia, & continentia ædificia eorumdem locorum intelliguntur interdicta. quod putat verum Ioan.Cal.ſi proferens interdictum habebat iuriſdictionem ſpecialem non ſolum in loco, quem interdixit, ſed etiam in ipſius ſuburbijs,& continentibus ædificijs. tunc.n.licèt de iſtis non in mente gereret:tamen ius ſic huiuſmodi ſententiam interpretatur,de arbi.c.cum olim.de verbo, ſig. c.in his.de appel.c.ab executore.§.1. Sed ſi proferens non habebat iuriſdictionem ſpecialem in ſuburbijs, vel continentibus ædificijs: licèt illam haberet in locum, quem interdixit, non videtur habere locum hoc c.per l.3.de offic.præſid.ff.de iuriſdic.om.iud.l.ſi.s̃.de offi.lega.c.nouit.s̃.eo.lib. de conſti. c.2.& ff.de bo.auctori.iud.poſſ.l.cum vnus.§.ſi is qui.& vt dicit,licèt ita videatur de iure ſcripto:tamen ponderata mente huius c.poſſet dici, quòd etiam hoc caſu ſuburbia, & continentia ædificia adhærentia loco interdicto intelliguntur interdicta,non ab homine,ſed à iure.de ſenten,excommunica. c.nuper. & de accuſ.c.ſuper his.ver.poſt confirmationem. & per hoc reſpondetur ad iura.s̃.proxi.in contrarium alleg.ita dicit in d.tract.ſecundo membro, vbi circa quod quæro.Ad uerte, quia per hoc videtur accedere opin.Archid.qui (vt dicit hic Ioan.And.) volens ſubtilizare, dixit,quòd in iſtis non expreſsis interdicto hominis,quæ veniunt per conſequentiã, ædificia,vel capella,& cimiteriũ contigua interdicto iure interdicta dicantur,hoc non placet Io.And.cum ex vi verborũ hic declarẽtur illa interdicta.vbi aũt non ex vi verborum;ſed ex ſubſequẽti culpa præcederet pœna;vt in cõicante cũ excõicato in crie:tunc fatetur illã eſſe pœnã iure cãtam à ſnĩa hoſprout ipſe no.s̃.e.c.nuper.in nouel.Cõſtat.n.hic vnica ſnĩa ex eadẽ culpa:& ibi duplex culpa, & duplex ſnĩa.& per iſta eius dicta vẽ verior prima opi.vt ſ.iſte tex.loquaꝫ, qñ ſuburbia,& continentia ædificia ſunt de eadem iuriſdictione cum ciuitate interdicta.hoc.n.frequentius accidit.Illud aũt(ſ.q̃ nõ ſunt ſub eadem iuriſdictione) rariſsimè contingit. ad id igitur,qd̃ frequẽtius accidit, adaptantur iura, vt l.nam ad ea.ff.de legi. pro hoc facit text.dum dicit [illorum ſuburbia.] non.n. ſunt alterius iuriſdictionis.l.2.§.alterius.ff.de relig.& ſump.fune. ¶Tertiò no.in ver.nam licèt.q̃ appellatio ciuitatis,caſtri,vel villæ regulariter murorum ambitu terminatur.concord.l.nã quod.ff.de pe.leg.& C.de offi.præfec.Afri.l.in noſe Dñi.§.in Sardinia.ibi [& clauſuræ prouinciarum.] & eſt ſimile. 17.q. 4.c.quæſti.& facit ad q.de qua.s̃.de reſcr. c. Rodulphus. ſ. à quo loco incipiat dicæ. vni.ibi dicit,q̃ à continentibus ædificijs,cui ob.hæc litera, quæ non vult ex vi verborum comprehendi ſub nomine ciuitatis vltra ambitum murorum.& in caſu hic expreſſo poſuit aliquid ſpeciale.& ideò dicit, q̃ hoc tñ caſu Arch.in c.ſtatutũ.s̃.e.li.ſtat pro prĩo dicto,vt ſ. in ſuburbijs poſſem audire cãs.Subdit Io.An.vni dixiſſe,q̃ parochiani eccleſiarum ciuitatis, licèt longè extra muros extendatur parochia, appellatione tñ ciuitatẽ. poterunt conueniri ſui.

2 ¶†Sed hic quæro, quæ dicantur ſuburbia, vel cõtinentia ędificia.Gl,dicit hoc arbitrio iudicis relinquendum. Io. Cal.dicit ibi s̃.ver. quæ dicantur, q̃ iſta Decre.vẽ ponere vt diuerſa,ſuburbia, & continentia ædificia,ꝑp copulatiuam hic poſitam, & diſiunctiuam, vel. Vnde ſuburbia intelliguntur burgi extra,& prope ciuitatem, in quib. domus ſunt contiguæ. continentia verò ædificia dicuntur domus vltra burgos ſeparatæ,& non contiguæ.Subdit tñ,q̃ licèt prope ciuitatem, vel locum interdictum non ſit aliquod ędificium : nihilominus loca adhærentia loco interdicto, debent intelligi interdicta : vt in eis non valeat celebrari ſine violatione interdicti.quia ſi in eis poſſet celebrari, ſine dubio vili penderetur ſnĩa interdicti,quod eſſet contra rationem huius literæ. dictũ aũt debet intelligi ſm̃ eius rationem.7.q.1.c.ſcias.& de ver.ſig.c.intelligẽtia. & l.cum pater.§.dulciſſimis.de leg.2.Sed cã huius quęrit, vſque ad quem locum durant ſuburbia, & cõtinentia ędificia.reſpondeo.ſi de conſuetudine, vel ſtatuto, ſiue ex vulgari opi.hoc apparet,ſtandum eſt tali interpretationi. 1.diſt.c.cõſuetudo.de ſpon.c.ex literis. ſi nõ apparet de vſu,viri boni arbitrio,& iudicis hoc terminetur.ff.de iure delib.l.1.§.1.& 12. q.2.§.econtra.ad idem & hoc caſu intelligitur iſta gl. ¶ Sed nunquid adhærentia ædificia,vel contigua ſuburbijs,vel continentib.ędificijs intelligentur interdicta? dic,q̃ non:aliàs ſequeretur,q̃ adhærentia adhęrentibus eſſent interdicta. & ſic vna ciuitate interdicta,totus mundus eſſet interdictus qd̃ dicere eſt abſurdum.ad hoc de teſtib.c.licèt.pro hoc alle.iſtud c.quod vult interdictũ loci per certum finẽ terminari.hoc tenet Io.And.per c.bonæ.de poſtu.præla.qui dat ſimile de eo, quod dr̃,q̃ excommunicatio non tranſit in tertiam perſonã. 11.q.3.c.qm̃ multos. ſimile etiam põt dari in materia reconuentionis,qñ non eſt à iure permiſſa,vt no.de mu.pe.c.1.nec retorquutio retorquutionis iuris iniqui impetrati, vt l. fin.ff. quod quiſque iur. ¶ Quartò no. Ioan. And. poſt Ioan.Mona. & Archid.verba propter materiam, de qua loquuntur, de-

bere extendi, nam idē verbū aliter ſumitur in vna materia, q̄ in alia. hinc dicitur, q̄ ſīm ſubiectam materiā ſunt intelligēdi ſermones, vt c. intelligentia. de verb. ſig. & q̄ ibi no. ipſe. alleg. l. ſi vno. ff. locati. vbi ver. donare, ſumitur pro, remittere, vel tranſigere. vt de ver. ſig. l. tranſigere. vt ff. de verb. ob. l. ſtipulatio. vbi ver. poſſeſsio, propter ſtipulantem ſeruum intelligitur de naturali. ſimile in ver. beneficium. cuius appellatio ne non comprehenditur dignitas in materia odioſa: ſed in fauorabili ſic. ſ. de præben. c. fi. coniuncto. c. pe. de ver. ſig. Item ver. beneficij prolatum in plurali reſtringitur ad duo in materia odioſa: ſed non in materia fauorabili. ſ. eo. lib. de præben. c. is cui. & c. non poteſt. §. 1. coniuncto prælleg. c. pe. & ſ. eo. lib. de priui. c. ſi Papa. in gl. fin. adde. ff. de condi. & demon. l. quibus diebus. §. dominus. vbi ver. debitum propter cōditionem ſerui, ad quem dirigitur, intelligitur de debito naturali tantùm: licèt aliàs abuſiuè tale dicatur debitum, vt l. fideiuſſor obli. ff. de fideiuſſ. & l. ſi is cui. §. Flauiꝰ. & quod ibi per Bart. ff. de ſolu. ad hoc l. vbi ita donatur. de dona. cauſa mor. & l. ſi ſtipulatus. de vſuris. Simile dixi alibi, quòd ſermo relatus ad perſonam intelligitur ſecundùm conditionem perſonæ ſuæ, vt ſcripſi. ſ. e. de p̄bendis. c. cū de bñficio. ¶ †Quintò nota, quòd in eccleſia interdicta [a] nō poſſunt celebrari diuina. ſed an poterit ſeruata forma Decre. alma. ĵ. eo. §. adijcimus. dic, quòd non. nam illud. c. loquitur, cum fuerit interdictū. & tale appellatur generale interdictum, vt dictum eſt. ſ. eod. cap. præſenti. Nam cum moderatio cap. alma. loquatur ſolùm in generali interdicto, ſiue communi, ſequitur, q̄ interdictio ſpecialis eccleſiæ non vendicat ſibi locum: ſed remanet ſub prohibitione, poſtquam de eo non reperitur cautū, ſ. de tranſl. c. 2. & l. quod verò. ff. de legi. Sed nunq̄d in eccleſia ſpecialiter interdicta poſsit aliquis baptizari, vel in fronte criſmari. Ioan. Mo. in prælleg. cap. præſenti, videtur innuere, quòd no. Ioan. Cald. vbi ſ. dicit, quòd ſic: quia in alio quouis interdicto iſta. ſunt excepta. de ſpon. cap. non eſt vobis. & ĵ. eod. cap. quoniam, vnde in prohibitione non includūtur. Dicit tamen, quòd vbi incōmoditas aliud ſuadeat, honeſtius alibi expedirentur, ne aliqua nota poſsit ad ſcribi facienti. ſ. de renun. c. niſi cum pridem. §. pro graui. ¶ † Sextò no. q̄ interdicta eccleſia, capella, & cimiterium contiguum includuntur ſub interdicto: ſecus ſi ſint remota. Simile in pollutione dicimus: q̄ polluta eccleſia, intelligitur pollutum cimiterium eccleſiæ contiguū, non remotū: non ecōuerſo. nā polluto cimiterio, nō eſt polluta eccleſia ēt cōtigua; nec vno cimiterio polluto, eſt pollutū alterū, ēt ſibi cohærens, pariete intermedio. ſ. eo. lib. c. 1. de conſe. ec. vel alta. Ex quibus ſequitur, q̄ interdicta eccleſia, vel cimiterio alia eccleſia cohærens interdictę, vel illud cimiterium cohærens interdicto, pariete intermedio, non intelliguntur interdicta. & ita no. Ioan. Cal. de verb. ſig. ſecundo membro. ver. redeo ad membrum.

ADDITIO.

a ¶ Interdicta. Adde tamē. quòd interdictum differt à ceſſatione à diuinis; quia celebrans tempore interdicti eſt irregularis. ſ. no. in c. irrefragabilis. de off. or. Bar. & Imo. in c. dilecti. de ap. Card. in Cle. 1. §. in ceſſationibus. de ſent. excom.

SVMMÆ.

1 *Celebrans in eccleſia polluta temere agere dicitur.*
2 *Celebrans præſentibus excommunicatis peccat.*
3 *Irregularis eſt ineligibilis.*
4 *Celebrans ſcienter in loco interdicto eſt irregularis.*

CAP. XVIII.

I Squi in. Duę ſunt partes. ſecunda ibi [is verò] prima ſoluit duo dubia. ſecundum, ibi [vel qui] & rationem interſerit, ibi [cū id] ſecunda ponit pœnam violantis interdictum, declarando
1 quis violat. & qui importat pœnam. ¶ † Not. quòd temere agit, qui celebrat in eccleſia ſanguinis, aut ſeminis effuſione polluta. & (vt ibi dixi) intellige ſanguinis humani, & iniuriоſi. & ſeminis humani, & etiam vxorij. ſecundùm Io. And. vel humani. i. fornicatorij, non vxorij. quia tunc non cenſetur ec eccleſia polluta, nec indiget reconciliatione, ſecundùm Hugo. de conſe. diſt. 1. c. eccleſijs. quod dic, vt dixi in d. c. 1. facit q̄d no. Io. An. ſ. de coniug. lepro. c. 2. Et collige, q̄ non ſequitur. prohibitum eſt in eccleſia celebrari: ergo celebrans eſt irregularis. nam in multis caſibus prohibitum eſt celebrari, vt in tribus caſibus hic in tex. in eccleſia ſimoniacè conſe. 1. q. 4. c. eccleſia. Item ſi pro quæſtu, non pro diuino cultu cōſecrata eſt. Item ſi ſine reliquijs, vel in loco deſerto, & nunquam habitato fuerit dedicata. de conſec. diſt. 1. c. placuit. Item ſi pp diſcordias patronorum epiſcopus clauſerit oſtia. ſ. de iure pa. cap. 2. & cap. 1. Item cum ceſſatur à diuinis. de offi. ord. c: ſi canonici. ſ. eod. lib. Item præſentibus excommunicatis, nō debet in eccleſia celebrari, vt tex. in iſtis ergo, & ſimilibus, niſi pœna irregularitatis ſit in iure expreſſa, contrafaciens nō incurrit ipſam. quod in ceſſatione à diuinis eſt verum, ſi fuerit ceſſatio ſpecialis: ſecus ſi generalis. quod dic, vt in d. c. ſi canonici. in nouel. ſuper. 4. glo. & in ſecundo tractatu, ſecundo membro. in 2. col. vbi etiam quid iuris de caſu illius c. 1. & 2.
2 ¶ † Secundò no. quòd peccat ille, qui celebrat præſentibus excommunicatis. eſt tamen, vt dicit glo. proximus irregularitati; quia ſi poſtea ingreditur eccleſiam, irregularis eſt, vt ſ. eod. libr. de priuile. capit. quoniam. ¶ Sed iuxta hoc quærit Lap. vtrum ſicut celebranti præſentibus excommunicatis eſt interdictus ingreſſus eccleſiæ, vñ pœna irregularitatis poſtea ingredienti ſtatī immineat: ita ingredienti imminеat talis pœna, poſtquam celebrauit in eccleſia ſeminis, vel ſanguinis effuſione polluta. ponit opi. & demum tenet, quòd celebrans in eccleſia ſeminis, vel ſanguinis effuſione polluta non eſt ſuſpēſus ab ingreſſu eccleſiæ, ſeu non eſt ſibi interdictus ingreſſus eccleſiæ. Nam hic celebrantes præſentibus excommunicatis, vel in eccleſia polluta non ſunt cenſendi irregulares, vt dicit tex. Sed c. epiſcoporum. prælleg. imponendo pœnam interdicti ab ingreſſu eccleſiæ facit ſolum mentionem de admittentibus publicè excommunicatos. dicendo ergo de vno, & omittendo de alio, (ſcilicet de celebrante in eccleſia polluta) debet expreſſum pro expreſſo, & tacitum pro omiſſo haberi. ad hoc. ſ. eod. lib. de reſcrip. c. ſuſceptis. & quod ibi not. &
3 hoc tenet Ioan. Cald. vt ſ. ¶ † Tertiò no. quod irregularis adeo ē ineligibilis, quòd nec poteſt eligere, nec eligi. & vt dicit Lap. ſi non admittitur ad eligendum: multò minus ad cōferendum actiuè, & paſsiuè. pari ratione alleg. ſ. de ſen. excom. c. illorum. 1. reſponſo. & ſ. de cler. excō mini. c. poſtulaſti. & ſ. eo. li. ne ſede vacan. c. vno. ¶ † Quæro, dicitur hic, q̄
4 qui ſcienter celebrat in loco interdicto, [a] eſt irregularis. quid ſi ignoranter? gloſ. quæ incipit. ſecus tunc. dicit, tūc ſecus. Sed quærit in nouel. poſt Arch. ſi ille, qui ſcit locum interdictum ab homine, vel à iure (non tamen eſt publicum per denunciationem:) an ibi celebrans erit irregularis? Arch. dicit, q̄ ligabitur hac pœna, niſi ſit occultus. Et hoc quia celebrare volūtarium eſt. Io. An. remittit ad no. per ipſum in Cle. grauis. eo. ritu. in 2. glo. vbi dicit, q̄ expediret per conſtitutionem prouideri, clericos non teneri ad obſeruantiam interdictorum latorum à iure: niſi prius fiat illorum declaratio. ſimile de hæreti. c. cum ſecundum leges. dic, vt in illa. gl. ſecundam opi. Ar. tenet Io. Cal. vbi ſ. ſexto mēbro. ver. ſed quæritur de clerico.

ADDITIO.

a ¶ Interdicto. Adde Spe. tit. de cleri. excom. mini. per totum.

SVMMÆ.

1 *Baptiſmus, & confirmatio in fronte poſſunt conferri tēpore interdicti,*
2 *Ordines in loco interdicto an fieri poſſint.*

CAP. XIX.

Q Voniam. Ponit dictum, cuius ſurgentē rationem præmittit. ¶ No. quòd ad poſitionem conſequētis ſequitur poſitio antecedētis. Vnde qui vult vnū, videt velle antecedens

dēs ſi nē quo ad illud pueniri ñ pōt, vt l. illud. ff. de acqr. hr. & l. ad rē mobilē. & l. ad legatū. ff. de p̄cu. vñ dicit lex, q̄ cui cō cedit hauſtus ad fontē, cōcedit ſimiliter & iter ad ipū. ff. de ſeruit. vrba. p̄di. l. licet. §. fi. & cui relictū eſt horreū, ad q̄d p domū tranſitus erat, vī relictus tranſitus per domū. ff. de ſer. vrba. prædio. l. Olympico. alia ſimilia vide, quæ ſcripſi in c.
1 cum liberum. de ſepul. facit ſ. de offi. leg. c. præterea. ¶ †Secundò not. quòd baptiſmus, & confirmatio in fronte licitè conferuntur tempore interdicti. & hoc propter moræ periculum: propter q̄d ſæpiſsimè aliter prohibita concedunt, vt hic. & ſ. de feri. c. licet. de fur. c. 3. & Cle. 1. de homi. dicit autem Ioan. And. q̄ qui confirmationem iſtam contemneret, non eſſet verus Chriſtianus. de conſ. diſt. 5. c. 1. & c. vt ieiunij. Tangit hic remiſsiuè in nouel. de mīmonio, & ordinib. an tēpore interdicti poſsit fieri. in mīmonio, ēt q̄ ſic, ſed ſolemnitates dicto tempore ſuſpendunt. de ordinib. dicit, q̄ licèt laici de loco interdicto non poſsint ad ordines promouri: tū qui clerici erant, cum nō ſint interdicti, ad alios ordines
2 poterunt promoueri. ita no. ſ. de ſpon. c. non eſt vobis. † Ioā. Cald. ſuper hoc dicit, q̄ loco interdicto, laici, ſiue clerici ordinari non poſſunt. iſtud enim eſſet percipere ſacramenta, à quorū perceptione ſunt remoti, niſi in caſibus permiſsis. ad hoc de cleri. excommu. mini. c. fin. Nec in loco interdicto poſſunt conferri ordines aliquibus perſonis, vel laicis; quia ibi prohibentur ſacramenta miniſtrari, exceptis quibuſdam caſib. de q̄b. iſte nō eſt, vt patet in d. c. nō eſt vobis. & ĵ. eo. c. fi. Si autem eſt interdictus populus: tamen propter hoc non ſit interdictus clerus. ſ. eo. c. ſi ſententia. primo reſponſo. clerici illius loci poterunt extra locum interdictum ad ſuperiores ordines promoueri. quod intelligas, dummodo ordinentur ab epiſcopo, qui ipſos de iure valeat ordinare, vel de illius licentia ab alio. de temp. ordi. c. cum nullus. ſ. eod. li. Si verò locus tm̄ eſt interdictus: licèt in eo (vt dixi) nullus valeat ordinari: laici tñ, (q̄ in nullo fuerūt culpabiles in delicto, q̄p quod ſententia lata fuit extra locum interdictum ēt per epiſcopum loci ſupradicti, vel per alium de ipſius licentia) poterunt ordinari. hæc vera, niſi propter delictum vniuerſitatis fuerit in loco interdicti ſententia lata. nam eo caſu nullus de vniuerſitate poterit ordinari: cum omnes tunc intelligañ in terdicti, vt d. c. ſi ſententia. ſicut aliter ſpecialiter culpabiles ſententiæ latæ in locis intelliguntur interdicti, vt ibi. & c. licèt. de priuile. ſ. eo. lib.

SVMMÆ.

1 *Eccleſiæ ingreſſus quandoq; interdicitur.*
2 *Sepultura eccleſiaſtica denegatur ei, cui prohibitus eſt ingreſſus eccleſiæ.*
3 *Pœnitentia eſt ſufficiens, vt interdictus admittatur ad eccleſiaſticā ſepulturam.*

CAP. XX.

I Scui eſt. Triæ ſunt dicta. ſecūdum, ibi [talis quo
1 que] tertium, ibi [ſanè.] ¶ † No. q̄ quādoque interdicitur ingreſſus eccleſiæ. & non dicit tex. vtrùm ſibi interdictum fuerit ab homine, vel à iure: intelligāt igitur de vtroque. pone exemplum, cum interdicitur à iure. de ſenten. excommu. c. ſacro. & ĵ. eod. tit. & lib. c. 1. de conſi. c. exigit. & 17. q. 4. c. ſi quis deinceps. pone etiam exempla, cum interdicitur ab homine. 17. q. 4. c. nullus. de offic. dele. c. ſanè. 2. & eod. tit. c. 2. ſ. eod. lib. & de pœni. & remiſ. c. omnis. in glo. & ita in glo. 2. Circa hoc quærit glo. 3. vtrùm iſte, cui interdictus eſt ingreſſus eccleſiæ, poterit celebrare extra eam. tenet, q̄ ſic. Idē Inn. & Ho. & in d. c. ſacro. & Gul. in Spe. de leg. § iuxta. ver. quid ſi quis ſuſpenditur. & Arch. hic. & ſ. de offic. dele. c. 2. Sed nunquid poterit iſte celebrare in oratorio, quod conſtrui non poteſt, ſine diœceſani licentia. vt ſ. eo. lib. de priuile. c. auctoritate. uel in eo celebrari. de conſe. di. 1. c. clericos. & c. ſi quis. dicit Io. Cal. q̄ ſi ſtrictè eſt oratoriū; ita q̄ nō eccleſia. de cōſ. ec. vel alta. c. vlt. de priuil. c. patētib. non eſt irregularis; quia nō ſubiacet prohibitioni, q̄ eſt, q̄ in eccleſia talis non celebret: cum tale oratorium nō ſit eccleſia, vt in p̄dictis iurib. & de conſe. diſt. 1. c. miſſarum. & c. hoc ergo. & c. nullus. & c. vnicuiq;. ¶ Quid ſi talis celebret in eccleſia non conſecrata, quæ propriè dicit baſilica. de reli. do. c. 1. dic, q̄ eſt irregularis. ad hoc de conſe. eccle. vel alt. c. vlt. ſatis eſt enim, q̄ auctoritate pontificis ſit dedicatus. de conſ. diſt. 1. c. nemo. ¶ Ad idē quærit Io. Cal. ſi presbytero dicente miſſam in eccleſia: diaconus, cui eſt ingreſſus eccleſiæ interdictus, dicit Euangelium x̄ eandē: ſubdiaconus etiam, cui pariter eſt interdictus ingreſſus eccleſiæ, dicit x̄ eccleſiā epiſtolam illius miſſæ, q̄ dicitur intra. dicit q̄ ſunt irregulares; quia vnum eſt officium. 7. q. 1. c. nihil. nam Euangeliū, & epiſtola ſunt de conſecutiuis, & appendicijs miſſæ. vñ p̄hibitus à diuinis intra eccleſiam, per cōſequens non vī admittendus ad illa, q̄ ad diuina miniſtranda intra eccleſiā referunt. vt ſic idem ſit iudicium de cōtiguis, & connexis, quod de ſuis principalib. vt hic, & 50. diſt. c. ſi qs viduam. & de homici. c. ſicut dignum. § illi. & ſ. eo. c. ſi ciuitas. de cōſ. ec. vel alt. c. 1. faciūt ad hoc iura, quæ dicunt, q̄ id, q̄d eſt potētius, eſt ſpectandū, vt ſ. de cōſ. ec. vel alt. c. quod in dubijs. & alia, q̄ volunt, q̄ locus, in quem cōuertit effectus diſpoſitionis, debet attendi. ſ. eo. li. de cōſti. c. 2. ſcdo rñ. ſicut de tempore dicitur. de dona. inter vir. & vxor. l. ſi cum vxor. & ſ. de ſepul. c. de vxore. ſubdit, q̄ presbyter, q̄ ſcienter admiſit talem, eſt irregularis; q̄a participat criminoſo, vt in crimine. ſ. eo. c. ſi concubinæ. & c. nuper. Et q̄a videtur tale participium factum in eccleſia, vt p̄ dictum eſt &c. Quid econuerſo. ſubdiaconus, cui eſt eccleſię ingreſſus interdictus, dixit epiſtolā in eccleſia in miſſa, quam ſacerdos celebrat ex̄ eccleſiā: an ſit irregularis? videt, q̄ nō; quia cōſideratur principale; & acceſſorium regulatur ab eo. in loco ergo permiſſo cōfertur effectus ipſius epiſtolæ, quam cantauit, vt dictum eſt. contrarium putat idem Ioan. Calde. nam licèt per interpretationem videatur iſtud feciſſe extra eccleſiam: tamen & in eccleſia verè de facto id fecit. & ſic in loco prohibito egit in officio ſuo, ſicut prius; ergo eſt irregularis, vt hic. bene facit de actio. & obligatio. l. contraxiſſe. & de verb. obl. l. q Romæ. presbyterū aūt celebrantē ex̄ eccleſiam non audet dicere irregularem hoc caſu: licèt aliqua videatur participatio cum prædicto ſubdiacono, ſcilicet in culpa, propter quam ipſe ſubdiaconus irregularitatem incurrit: ſed quia principale non debet ſequi naturam acceſſorij, ſed contra, vt ſ. eo. li. de cōſ. ec. vel alta. c. vno. ideò hæc opi. ſibi placet. ¶ Quærit vlterius, vtrùm iſte, cui eſt interdictus ingreſſus eccleſiæ, poſsit tranſire per eccleſiā. Io. And. dicit, q̄ iſte tranſitus non vī prohibitus. 11. q. 3. c. ſi inimicus. quę ēt minor excōicatio ſeparat ab introitu eccleſiæ: quod Archid. non credit. ad hoc. ſ. de ſen. excom. c. à nobis. & quod no. 1. q. 1. c. qui ſtudet. Io. Cal. dicit, q̄ tali non licet tranſire per eccleſiam, cum diuina celebrantur; q̄a non debet audire diuina in eccleſia. 5. q. 2. c. præſenti. ſicut nec celebrare, vt hic. ſimiliter nec alio tempore licitè intrat eccleſiam cā orandi. 21. diſt. c. cleros. in fi. & de pœ. di. 1. c. qui ſanctus. & 33. q. 3. c. vir cū p̄pria. & ibi no. ſed aliàs (puta p̄ fcis ſuis) bñ pōt tranſire p eccleſiā, ſīm Inn. q̄ hoc no. ſ. eo. c. ſacro. & Arch. ſ. eo. li. de of. de leg. c. 2. hic ſubdit Io. Cal. q̄ nō videt rōnē diuerſitatis, quare poteſt licitè tranſire per eccleſiam p̄ factis ſuis, & non in ea orare. nam is, cui eſt interdictus ingreſſus eccleſiæ, ſīm propriam ſignificationē nulla ex cā poteſt ingredi. Hinc eſt, q̄ in eccleſia, vel ipſius cemiterio non p̄t ſepeliri, vt hic 2. rū. at tamen iſta Decre. in primo rñ. & prælleg. c. præſenti. videt tale interdictum reſtringere ad celebrationem, & auditionē diuinorum. Ex quib. infert, q̄ tempore, quo in eccleſia nō celebrantur diuina [1], poteſt in eccleſia orare. facit. 1. q. 1. c. qui ſtudet. in fi. & hoc ſibi placet. Sunt tamen quidam, qui dicūt q̄ is, cui eſt interdictus ingreſſus eccleſiæ, licèt non poſsit in eccleſia celebrare [2]: tamen in ea poteſt audire diuina, niſi au-

ditio diuinorũ fit ſibi ſimpliciter interdicta. & ſic intelligũt præalleg.c.præſenti.ſed (vt hic dicit Ioan.And.) conſequentia, quam hic ponit iſta Decre, infert contrarium. Item æquiparatio.ſ.facta & c.præſenti. copulatiuè ponit iſta ad dubiũ
2 tollendum.¶ † Secundò not.in §. talis quoq;. quòd denegatur eccleſiaſtica ſepultura in eccleſia, & cimiterio ei, cui prohibitus eſt ingreſſus eccleſiæ. ad cimiterium autem interdictum iſtud extenditur per quandam conſequentiam, ſicut.ſ. c.ſi ciuitas.nec diſtinguitur, vtrùm ſit eccleſiæ contiguũ, vel remotũ, vt in gl.& eſt hic argu.quòd ille, qui nõ poteſt morari in ciuitate, dum viuit, non poteſt poſt mortem ibi ad ſepulturam deferri. quod colligitur per Bart. ex l. ſi quis inſulam.
3 ff.de cadauer.puni.¶ † Tertiò not.ibi[niſi pænituerit.] quòd ſola pænitentia ſufficit, vt interdictus admittatur ad eccleſiaſticam ſepulturam. & ſic non videtur relaxatio neceſſaria (licèt hoc tutum ſit) quæ à ſacerdote in morte fieri poſſet. de ſepulturis.cap.fin.& not.hic caſum, quo denegatur terra cimiteriata. alios hic ponit Archid. quos vide de ſepultu.cap. expatte. ¶ Quartò no.in §.ſane.quòd ſicut ſubſequens appellatio non ſuſpendit excommunicationem: ita nec ſuſpenſionem ab officio, vel ingreſſu eccleſiæ. omiſit autem de interdicto, vtrùm ſcilicet ſuſpendatur per appellationem ſequentem. nam de ipſo non dubitabatur p cap.ad hæc quoniam. de appel. ſed de ſuſpenſione non ſic erat expreſſum. & aduerte, quia per prohibitionẽ ingreſſus eccleſiæ. ſupra in §.tali. apparet interdictum. & hoc appellat ſuſpenſionem. Quærit in nouel.poſt Ioan.Mona.quare aliæ ſententiæ diffinitiuæ, & ipſarum effectus ſuſpenduntur per appellationem ſubſequentem, & non iſtæ ſententiæ ſuſpenſionis, & excom. Reſpondet, quòd ratio colligitur ex cap.paſtoralis.ſ.de ap. nam trahunt ſecum illæ ſententiæ executionem: ergo illi ſuſpenſioni non eſt locus in eis. quod intellige, quando purè ferantur.ſi verò in diem, vel ſub conditione, ante diem, vel conditionem appellatio interiecta contra poſt decem dies bene ſuſpenderetur, ſecundùm Ioan.Mona.de quo ſatis de appella.cap.præterea.2.dic vt ibi.& d.c.paſtoralis.vbi in nouel. redditur ratio, quare appellatio ſubſequens non ſuſpendit effectum excom.& vide per Barto.in l.qui vltimo.ff.de pœnis. & l.fi. C.ſi à non compe.iudi.Subdit autem circa hoc Ioan.Mona.quòd quando excom.lata eſſet in diffinitiuam, & tempora appellandi eſſent præfixa, appellatio infra illa tempora interpoſita ſuſpenderent effectum illius excom.per c. non ſolũ. de appel.vbi ſunt paria, ſcilicet appellaſſe, & eſſe infra tempora appellandi.Idem videtur ſm̃ Lap. quando appellatur à declaratione, vel pronunciatione iudicis, qui pronunciat, vel declarat aliquem incurriſſe excom.latam ab homine, vel à iure, ſi eſt dubium factum, propter quod incurriſſe dicitur. de ap.c. peruenit.il 1.facit quod no. Ioan.And.ſ. eo. cap. paſtoralis. ſuper ver.denunciare.& ſ.eod.lib.de elec.cap. cupientes. §. inſuper.ſuper ver.priuatos.idem etiam videtur, quando excommunicatus, ignorans ſe excommunicatum eſſe, appellat. non enim debet talis excommunicatus denunciari poſt appellationem, ſecundùm Hoſt. & poſt eum no.Ioan. Andr.in d.c.paſtoralis. ſuper ver. excommunicatus. & idem qñ poſt appellationem legitimam fuit excommunicatus. & pendet probationis veritatis articulus, & pſecutio appel. quia interim non repelletur excommunicatus in extraiudicialibus, & diuinis officijs, & legitimis actibus, vt ſ.eo.tit. & lib.c. ſolet. in fi. finito verò probationis articulo, & articulo appellationis, & proſecutionis, euitabitur in omnibus, vel in nullo, vt probatum, vel non probatum fuerit.ſi autem neglexit proſequi appellationem intra tempus debitum, euitabitur in bonis, quouſq; poſt appellationẽ legitimã fuerit excõicatus: vel aliter de ipſius ſñiæ excõ.docuerit nullitate.ſ.e.tit.& lib.c.licèt.ita dicit Lap.¶ Quærit gl. vtrùm qđ hic dicitur de ſuſpenſione ab officio, habeat locum in ſuſpenſione à bñficio.dic vt in ea. ¶ Et inq̃tum dicit placuiſſe Inn. ꝙ hoc. c. hẽat locũ in qualibet ſuſpenſione eccleſiaſtica, vt appellatio non ſuſpendat.dicit in nouel.Archi.attribuiſſe Inno.op.contrariam: propter quod ponit ad literã verba Inn.ſuper iſto dicto: & ſm̃ illa videtur dicendum, ꝙ qñ quis ſuſpenditur ab eccleſiaſtico bñficio tm̃: ꝙ per talẽ ſuſpenſionẽ ſi appellet, non abſtinebit à bñficio, ſicut & in tpalibus dcm̃ eſt. vñ ſi appellat, percipiet beneficium, ſicut prius, quaſi à quadã tpalitate ſuſpenſus videatur.ſ.e.c.1.§.ſi quis.ibi[ab ingreſſu eccleſiæ, & diuinis.] Alij dicunt idẽ in omni ſuſpenſione eccleſiaſtica, & interdicto, ſcilicet ꝙ appellatio non ſuſpendit, cum hoc Decre.non diſtinguat.¶ Et no.ꝙ interdictum, ſiue ſuſpenſio ab officio, vel beneficio habet ſimilitudinem cũ excõicatione in eo, ꝙ per neutrum ap.ſuſpenditur.& c. iſtud vltimum demonſtrat ſuperiorem ſecundam opi.palcui ſſe Inn.& hoc mouit gl. vltra doctrinam Ho.quam dedit de opi.Inn.ſ.eo.li. de pœnis. in c. Romana.vbi vide ſuper ver.demonſtra.

SVMMAE.

1 *Abſolutio religioſi inijcientis manũ in ſecularẽ ſpectat ad epiſcopũ.*
2 *Percutiens nouitium incidit in canonem latæ ſententiæ.*
3 *Percutiens non profeſſum incidit in canonem latæ ſententiæ.*

CAP. XXI.

R Eligioſo. Diuiſio patet, ſecunda ibi[quamuis.] & ſat.ſe ſummat. & venit ad declarationem c.cum illorum.ſ. eo.ver.ꝙ ſi clericum. Nam quãdoq; clauſtralis percutit clauſtralem eiuſdem monaſterij: qñq; alterius. & dic vt d.c.cũ illorum. Qñq; clericus ſecularis clericũ ſecularem: & tunc aut ſimul viuebant. & dic vt.ſ. de vita, & hone. cleri.c. qm̃ vt ait. qñq; ſecularis clauſtralem: & mittẽdus eſt ad ſed.Apo. regulariter, niſi in certis caſibus. qñq; clauſtralis clericum ſecularem: & hoc caſu ille ver.ꝙ ſi clericus.indiſtinctè dicit, ꝙ erit mittendus.ſed iſtud c.limitat, & declarat hoc verum in caſu, quo mittendus eſſet clericus ſecularis: & in caſu, quo clericus ſecularis abſolueret, epiſcop⁹ etiam clauſtralem abſoluit.qui aũt ſint illi caſus, in quibus eps̃ abſoluere poſsit mittẽtes manus in clericos, no.in d.c.cum illorum. & inter alios not.caſum, cum percuſsio eſt leuis, non dico leuiſsima, vt not.ſ.eo. c.peruenit.vbi de hoc. Breuiter diſtinguo inter leuem offenſam, mediocrem, & grauem: vt in leui eps̃ omnes indifferenter abſoluat.In mediocri certas pſonas priuilegiatas, (vt officiales, oſtiarios, ſeruos, clericos cõiter viuẽtes, & pfeſſos.) In enormibus nullos, niſi in caſibus, in quibus Papa non põt adiri: alias opi.refert in d.c.peruenit.ſed prædicta de conſue. approbantur, vt ibi in nouel.de iſtis pſonis priuilegiatis poſuit Io.An.ſ.e.c. cũ illorũ. ver. Regula, mors, ſexus, hoſtis, puer, officialis, deliciofus, inops, ſexus, egerq;, ſodalis. Ianitor, aſtrict⁹ ptãti alterius, dubius cãę iuſtę, leuis locus, debilis abſolui ſine ſede merent. Atroces verò ſoli Papæ retinentur. ita no.in d.c.cũ illorum.vbi etiam quę offenſa dicatur grauis ſiue enormis.& tex.ibi dicit, quòd tunc, quando interuenit mutilatio, vel ſanguinis effuſio: ſed certè qñq; cum effuſione ſanguinis poteſt dici leuis.nam de æſtate de facili exit de naſo, & qñq; ſine ſanguine, vt no.in c.1.de conſe.ecc.vel alta.ſ. eo.li.Io.Inn.& Hoſti.dicunt, ꝙ hi ſunt arbitrio, & diſcretioni iudicis committendi: mitius tamen laxandum eſt arbitriũ
1 circa clericos, quàm circa laicos, ſm̃ Hoſti.ibi. ¶ † Secundò no.ꝙ abſolutio religioſi inijciẽtis manus in clericum ſecularem ſpectat ad epiſcopum. Ratio eſt, ne eundo, per acceſſum ad curiam habeat materiam vagandi: quæ ratio etiam adaptatur circa religioſos exemptos. & ſic epiſcopus hoc caſu etiam religioſos exemptos poteſt abſoluere: ſed maximè illos, qui deliquerunt in loco non exempto. ſuper quo vide.ſ.eo.lib. de priui.c.1. ſuper ver. in loco exempto. in nouel.& ſi hoc verum eſt, infert, quòd etiam nouitium talis monaſterij exempti poteſt epiſcopus abſoluere. ſuper quo vide in nouel.ſupra eod. cap.canonica. in prima glo. quod intellige, etiam ſi ante nouitiatum deliquit. Ex quo prius epiſ-

epiſcopus poterat illum abſoluere. Sed oppones, & dices, immo abſolutio clauſtralis ſpectat ad abbatẽ, vt d.c.cum illorum. ſol.ibi, cum iniecit manus in alium clauſtralem, non in clericũ ſecularem.ſed hic quæro.ſi ante ingreſſum religionis quis percuſsit clericum, vel regularem: an poſsit in anno probationis abſolui per abbatem? Refert hic in nouel.opi.& cõcludit, ꝙ ante profeſsionem tacitam, vel expreſſam non poſſit abbas abſoluere. ita etiam not. in c.cum illorum. Sed immo videtur, ꝙ poſsit, vt ſ.e. c.monachi.ſed ibi loquitur, quã do nouitij in monaſterio poſiti incurrunt hanc excommunicationem. ſecus ſi ante ingreſſum eam incurriſſent; quia tũc (vt dictum eſt) abbas non poteſt infra annum probationis abſoluere, vt no. in Spe. de regula.in vltima col.in fi.talis ergo nouitius debet per epiſcopum abſolui etiam de caſib.re-
2 ſeruatis ſibi.de qubus ſ. ¶ † Tertiò not. in §.quamuis.ꝙ percutiens nouitium religioſum incidit in canonem latæ ſñiæ, contra quod opponit gl. de ſtatu libe.qui ſm̃ primum pcedẽtem debet iudicari, non ſm̃ futurum euentum.ergo & à ſimili nouitius ſecundùm pximum præcedentem ſtatum vr̃ cenſendus laicus, ſicut erat tempore ingreſſus.ſol.vt in glo.añp. in nouel. inter ſtatuliberum, & nouitiũ aſsignat alias rõnes diuerſitatis, vt per te videas. & pondera tex.dum dicit[religioſus cenſeri non poſsit cum effectu.] Induco eĩ hunc text. ad quæſtionem, quam diſputaui. de qua in c.beneficium. ſ. eod.lib.de reg. ¶ Quartò nota, ꝙ dicit generaliter [ſi quis] &c.dicit enim Io.An.ꝙ includit patrẽ, q filium ẽt impuberẽ violenter traheret de eccleſia, vel eius ambitu: & eò fortius, ſi etiam clericus erat. Non obſt. ſ.eo. c.cum voluntate.quia licèt pr̃ impuberem reuocare, & coram ſuperiore petere poterit: non tñ debet violentiam inferre. facit ſ. eo.lib.de pbẽ. c.eum qui.idem vide in c.nullus.& C.vnde vi.l.ſi quis in tan-
3 tẽ.¶ † Vltimò q̃ro.tex.loquitur in religioſo non profeſſo, qđ in conuerſis? dic idem, ſi ſunt profeſsi eccleſiæ regularis.ſ.e. c.non dubium ſed reuocat in dubium ibi glo.quid de profeſſis eccleſiæ ſecularis. Hoſt.ibi dicit, ꝙ aut cõuerſus remanet in domo ſua, tanq̃ laicus viuens: & nõ gaudet hoc priuilegio. ſ.de priu.c.3. §. de confratribus. Aut eſt conuerſus, qui tradidit ſe & ſua, & eſt tonſuratus, & habitum mutat, & audit horas, & viuit honeſtè, ſicut viuere decet clericos: & talis in totum intelligitur eſſe tranſlatus in forum eccleſiæ, & gaudet immunitate. & ſic debet intelligi glo.c.non dubium.per iura, quæ alleg.maximè per c.duo ſunt. 12.quæſtio.2.vbi Ioan.videtur concordare cum Ber.ad hoc in lib. feu.de priuilegio ſcholarium.l.vna. & probatur expreſſè de priuile.cap.vt priuilegia.§.hoc autem & vide quod plenè de hoc nota. 27. q.1.c.vt lex cõtinentiæ.de iſtis fratribus Gaudentib.ſ.de Pœnitentia alibi dixi: ꝙ magis accedunt ad vitam ſecularium, q̃ clericorum. & ideò immunitate non gaudent.dixi ſ.eod.li. de immu.eccle.c.1.

SVMMAE.

1 *Excõicatus aliquando quis eſt ab homine, & aliquando à canone.*
2 *Abſolutus ab excõicatione ſatisfacere debet.*
3 *Papa à quibuſcunq; ſententijs excõicationis abſoluit.*
4 *Legatus de latere an poſſit abſoluere inijcientes manus in clericos, ſi læſio ſit enormis.*

CAP. XX.

1 EOS qui. Duæ ſunt partes, quæ patẽt.¶ † No.ꝙ qñq; quis excom. à canone, & qñque ab homine.gl.2.hic enumerat.32. caſus, quib.per conſtitutiones huius voluminis.li.6. incurrit in excom.ipſo iure. Quorum pauci ſunt papales. hoc eſt Papæ reſeruati. Sunt enim Papales quintus, vigeſimus tertus, viceſimus octauus. Item trigeſimus poſt perſeuerantiam duorum menſium, & nõ prius.hoc videas in iuribus, quæ allegat gl.retento numero ſupradicto, prout in glo.quæ enumerat triginta etiam caſus iuris veteris, in quibus quis incidit in excom. ipſo iure, quos enumerat Hoſt. in ſumma.eod.tit.§.3.in prĩ. in Cle.1.in glo.eſt ſciendum.ex illis 16. ſunt Papæ reſeruati, quos ibi videas.¶ Secundò no.ꝙ quandoq; quis non põt abſolui ab eo, à quo de iure fuerat abſoluendus: ſed quis eſt ille, cui competit hoc de iure.dic, ꝙ à ſententia canonis ille abſoluit, cui canon reſeruauit.aliàs.i.ſi nemini reſeruauit, abſoluit ordinarius.ſi verò eſt ſententia hominis, ille, qui protulit, debet abſoluere: ſed in eius defectum, vel negligentiam, ſi ẽ delegatus, aditur delegans.ſi eſt ordinarius, aditur ſuperior. hæc probantur de off.deleg.c. prudentiam.§.ſexta.& de offic.ordi.c.ad repudiandam.& c.paſtoralis.& ſ.eod.tit.c.nuper. ¶ Tertiò not.ꝙ propter iuſtum impedimentum poteſt quis abſolui ab alio, q̃ ab eo, à quo de iure fuerat abſoluendus, imminens autem periculum mortis dicitur iuſtum impedimentum, & ſi immineat aliter, q̃ per infirmitatem: puta timet hoſtem capitalem, vel obſeſſus, vel in manibus prædonis, vel tyranni, vel nauigaturus eſt periculoſo nauigio, vel patitur naufragium, vel iturus eſt per loca periculoſa.ff. de dona.cauſa mor.l.licet. cum l.ſeq.iſtos, & alios caſus vide ſ. eod.c. quod de his. Sed hic quæritur, vtrùm iſta abſolutio, q̃ conceditur propter iuſtum impedimentum, ꝙ poſsit fieri ab alio, q̃ ab eo, qui debet, habeat locum in excommunicatis alia ratione, q̃ pro manuum iniectione.dicit Inno.ꝙ habet locum ſolum in excommunicatis pro manuum iniectione.ſed ſi aliàs excommunicatus ſit à iudice, vel à iure, licèt abſolui poſsit in mortis articulo.argu.ſ.eo.c.à nobis. 2.in fi.tamẽ in alijs caſibus, quæ ponuntur in c.quamuis.ſ.eo. non habet locum: ſed tantùm ab excommunicatore, vel illo, ad quem ſpectat, abſoluẽdi ſunt.& ita not.ſ.eod.c.quamuis.in nouel. ſed hic ſimiliter in nouel.dicit, ꝙ iſte tex. facit contra iſtam opi. dum dicit [ab alio abſoluuntur.] &.§.generaliter, dixit [ab homine, vel à iure,] & ſic de alia etiam excommunicatione, quàm illa, quæ per manuum iniectionem infligitur, locum habet iſta abſolutio, alio modo propter iuſtum impedimentum proueniens ex multis cauſis, vt præalleg. c.ea noſcitur. &.c.quamuis. &. c. quod de his.¶ Quartò not. ꝙ abſolutus ex cauſa ab alio, quàm ab eo, à quo debuiſſet, ceſſante illa cauſa, tenetur facere id, quod primò facere tenebatur.ſ. cõparere coràm ſuo iudice.optimè concor.ſ.eo.lib.de elect.c. cupientes.§.inſuper.ver. & nihilominus. & quod ibi dixi. & aduerte ad quem finem debet comparere, ad hunc.ſ.vt mandatum ſuſcipiat, non vt amplius abſoluatur: & in caſibus reſeruatis Papæ tenebitur coram ipſo comparere, vel ipſius legato, qui etiam talibus hæc mandata facere poteſt, vt.ſ.eod. c.ea noſcitur. in fi. Sed nunquid à legato tranſeunte poterit recipere hæc mandata ad effectum huius liberationis conſequendum? Quidam, quòd ſic.nam ſicut poteſt abſoluere: ſic mandata dare. Alij dicunt, quòd licèt poſsit abſoluere propter periculum: ceſſante tamen periculo (quia tamen abſolutus eſt) mandatum dare non poterit, niſi proprius legatus. ſ.eo. c. à nobis. 2. Quando ergo legatus tranſiens abſoluit, poteſt mandare.nam tunc mandatum venit ad abſolutionẽ, tanquam acceſſorium; ergo conceſſum, ſicut ipſum principale.ſ.de offi. deleg. c. præterea. quando verò iam abſolutus erat, legatus tranſiens ideò mandare taliter abſoluto nõ poteſt: quia tunc mandatum eſt vt principale. prima tamẽ opi. magis placet Hoſt. tanquam benignior. in titu. de legato.§.
2 nunc dicamus.ver.ſed tunc.alleg.d.c.accedens. ¶ † Quintò no.quòd qui abſoluitur ab excommunicatione, debet ſatiſfacere. quòd intellige iuxta proprias facultates. & per hoc infert Archi.facultates eccleſiæ, quas ad vſum habet, ad hoc nõ teneri.alle.16.q.6.§.fi.per hoc facit Clem. volentes.§.1. ſ.eo.de hære.& de appel.c.reprehenſibilis.vide qđ nota. de præb.c.de multa.in.4. gl. Itẽ qđ hic dicitur, quod debet, cũ commodè põt, ire ad eum, à quo fuerat abſoluendus: qualiter ſumi debeat hoc ver.commodè.vide quod no.in Clem. ſi quis ſuadente.in glo.antepe. & ideò quare ſic citò ire teneatur,

tur est; quia absolutus per iuramentū in absolutione per iuramentum tenetur ad factum sibi per mandatum iniunctū. obligatus autem ad factum tenetur illud implere, q̄ citò cōmodè poterit, vt l. continuus. §. cum ita. ff. de verb. obl. & l. interdum. & ff. de ope. lib. l. cum patronus. §. fi. & l. fi libertus.
¶ Sextò not. q̄ si prima obligatio est sublata ob certam causam, cā nō impleta, reuiuiscit illa prima obligatio iā extincta. hic enim reuiuiscit excōmunicatio iam extincta per absolutionem; si absolutus contemnit mandatum recipere, & satisfacere de offensa. in alijs casibus, an sit ita, vt propter ꝓmissa non seruata reuiuiscat pristinum ius. s. actio, siue obligatio ipso iure. dic, vt not. in l. cum mota. & l. si diuersa. ff. de trā sac. & l. si quis accepto tulerit. de coudi. ob causam. facit qđ not. ş. de elec. c. cum inter. & in glo. magn. & c. 2. ş. de condi. appa. & ē materia subtilis: cum prima obligatio ē sublata ob aliquam causam de futuro, an agi debeat ad id, quod erat in prima obligatione: an ad id, quod in ꝓmissione deuenit. de quo in d. l. cum mota. & l. cum proponas. C. de dolo. facit l. q̄ res. §. aream. ff. de solutio. & aduerte quia tex. dicit, in eādem sententiam recidere ipso iure. Io. Mona. dicit, q̄ est, ead. genere, & non numero. vult ergo ista Decre. q̄ sicut olim absolutus non parens absoluenti reducebatur per hominem in pristinum: sic hodie in casibus his sine hominis ministerio reincidat ipso iure. & meritò sic statui iustum fuit; quia si ꝑ hominem oporteret reduci, expediret partē aduersam citari, & causæ cognitionem adhiberi, & longus tractatus necessarius esset. quod redundaret in aliorum dispendium, & illuderentur censuræ secundùm Io. An. in nouel. ¶ Septimò not. in §.
8 idem. ibi [quibusuis sententijs.] q̄ † Papa, & legatus absoluunt à quibuscunq; sententijs excom. quod Io. Mo. intelligit de sententijs iuris, nō hominis. nam, vt dicit, Papa delegatum non absoluit ab illis de stilo curiæ, sed remittit: nisi in casu, quo delegatus non posset absoluere. de offi. deleg. c. quærenti. vel mortuus esset, nec alius successit in delegatione. de off. ord. c. pastoralis. idem putat, quando successor bene succedit in delegatione: sed non est spes de festina prouisione. facit ş. eod. lib. de offi. deleg. c. si is cui. putat etiam Ioan. Mo. in casibus prædictis delegatorum, si absolutus non pareat, non reincidat ipso iure, sed per sententiam hominis: vt sic stetur antiquæ regulæ, nisi in eo, in quo appareat vitiata. C. de app. l. præcipimus. hæc omnia cessant, si latè recipiat literā, vt verbum sonat hic, & in prin. huius. c. quod etiā generaliter loquitur, & de vtrisq; exprimit. & hoc tenet Io. And. ſ. quòd in quibuscunque sententijs iuris, & hominis locū habeat, quòd hic dicitur, quòd reincidat ipso iure, nisi pareat, & compareat post absolutionem, prout hic dicitur. ¶ Octauò no. quòd licèt Papa, vel legatus absoluat excōmunicatos ab aliis: tamē pro pœnitentia, & satisfactione remittit ad suos ordinarios. & hoc ideo: quia in Romana curia, vel curiis legatorum circunstantiæ in imponēdis pœnitentijs ponderandę, vel in satisfactionibus arbitrandę non de facili sciri possent: solent tales remitti super his ad ordinarios, vel alios, qui sunt in partibus ante hanc constitutionē, quādo absoluti non curabant adire. & est simile supra de offi. ord. c. significauit. & no. quòd Arch. exponens hoc verbū [contempserint] dicit, quòd contemnere dicitur hoc ipso, quòd iusta causa cessante, se nō ꝓsentat illi, à quo fuerat absoluendus, vt no. 2. q. 7. c. metropolitanum. ¶ † Quærit Io. And. in nouel. vtrùm legati de latere
4 possint absoluere a injicientes manus, si læsio fuerit enormis. Refert hic Archid. tenere, q̄ sic. aduerte quia super hoc sunt opi. de quibus in nouel. ş. eod. c. ad eminentiā. & finaliter tenet, q̄ possit in atroci, siue graui delicto: puta à mutilatione, ossis fractione, & homicidio, & sim. & hoc tenet ibi Abbas. refert tamen ibi Io. An. q̄ vidit ibi aliquos legatos absoluentes ab homicidio, & mutilatione, & aliquos abstinentes. de iure credit, q̄ possint; quia iura, q̄ eis istam tribuunt ptātē, gn̄aliter loquuntur, & iura, q̄ excipiunt actionē, non in legatis sed in inferiorib. loquūtur. & hoc tenere expedit animab. secundùm eum. ¶ Secundò quæro post eum hic in nouel. vtrū in alijs casib. reseruatis Papæ, de qb. ş. in primo not. possint legati absoluere. tenet, q̄ non, nisi in casu reseruato propter manuum iniectionē. nā iste casus incæpit eis cōpetere de cōsuetudine postea approbata per c. qđ translationē. de of. leg. vñ excōicatos nominatim à Papa, vel ab eius delegato non posset absoluere. de off. leg. c. studuisti. & de off. ord. c. pastoralis. hoc verum, nisi super hoc hēat spāle mandatū, sup̄ quo sibi non credit, nisi ostendat. qđ si perdiderit, probet amissionem, & tenorem. sufficit tū, si semel fuerit publicatus. ad hoc de manda. prin. l. 1. de priui. c. cū olim. C. de testa. l. publicati. & ş. de fi. instru. c. si instrumenta. ¶ Tertiò q̄ro. text. ille propter impedimentum excusat excōicatū ab accessu: aliàs innuit, q̄ semper teneatur se personaliter ꝑsentare pro absolutione obtinenda. sed an talem absolutionē posit qs petere ꝑ procuratorem. Inn. q̄ sic, ex iusta causa: aliter nō. Host. cōtra. dicit enim, q̄ nullo mō potest peti absolutio ꝑ ꝓcuratoré. requirit enim contritionē, & confessionē excōicati. 11. q. 3. c. cum aliquis. & certam formā, & solēnitatem, & interdictionē in ecclesia: & manus impositionem, & reconciliationē, ante quā non est ei cōicandū. 24. q. 4. c. notandū. contrarium seruatur in curia, vt no. Specu. in tit. de procur. §. 1. ver. item opponitur, q̄ licèt. in ver. & illo. immo si habet speciale mandatū petendi absolutionem, vī posse iurare, licèt ad hoc non habeat speciale mandatū. de hoc in Spe. de iura. cal. §. restat. versi. quid ergo fiet. à sniā aūt interdicti, & suspensionis pōt peti absolutio per procuratorē; q̄ nec solemnitatē formæ, nec reconciliationē desiderat. & in hoc oēs concordant. & hoc no. ş. eo. c. cum desideres. in nouella.

ADDITIO.

a ¶ Legati. Adde Card. in Cle. 2. post gl. de sent. excom.

SVMMAE.

1 *Ratihabitio in maleficijs æquiparatur mandato.*
2 *Mandans percuti clericum excōicatus est.*
3 *Ratihabitio retrotrahitur.*
4 *Iniectionem manus in clericum ratam habens peccat.*
5 *Delictum ab vno commissum si alius habeat ratum, an teneatur.*
6 *Differentia inter mandantem, concedentem, & persuadentem.*
7 *Mandans an teneatur, quando est sequutum delictum.*
8 *Pax an possit fieri ei, qui mandauit homicidium committi.*
9 *Mandans an teneator vt principalis.*
10 *Delinquenti qualiter quis dicatur præstare opem.*
11 *Delinquentes plures simul an teneantur de auxilio inuicem præstito.*
12 *Consulens Titio, quòd occidat Gaium, & Gaius occidit Titium aggressorem, an consulens sit irregularis.*

CAP. XXII.

CVm quis. Duo sunt dicta. secundum, ibi [si verò.] & vtrumque sui rationem subdit. primum, ibi [cū rati.] se
1 cundum, ibi [cū qs.] ¶ † Not. q̄ in maleficijs ratihabitio æquiparatur mandato, quod Accur. dicit verum. secus ergo in adulterio. ar. l. 1. §. ne autem. C. de cad. tol. & ita no. in l. 1. §. quotiens. ff. de vi, & vi arma. Sed certè idem est in alijs crimi nibus, vt homicidio, & simil. nam si tu occidisti, impossibile est, quòd ego occiderim. & per hoc concludit Barto. ibi, q̄ sicut per alium potest quis committere homicidium, & suo nomine cōmissum habere ratum: ita & ibi adulterium, vt ibi
2 per eum. ¶ † Secundò not. q̄ qui mandat clericum percuti, siue manus in eum injici, est excōicatus, si ille postea manus iniecerit. nam ille iniecisse dicitur, q̄ mādauit, vt l. 1. §. deiecisse. ff. de vi, & vi arma. & c. mulieres. ş. eo. in fin. ¶ † Tertiò
3 no. regulam, q̄ ratihabitio retrotrahitur. qđ intellige, vt in glo. quæ incipit ex ratihabitione &c. quam no. đt enim trahi retro; q̄a propter delictum retro commissum obligat: sed obligatio incipit non vt ex tunc, sed ex nunc, hoc tpe, quo ratū habet. & ꝓpter hoc dicit in nouel. post Io. Mo. & Arch. q̄ magis cautè super hoc locutus est Iurisconsultus in l. 1. §. quotiens. ꝑalle. nō enim ibi dixit, ratihabitionē retrotrahi: sed solum, q̄ cōparabit mandato. & idem ff. de re. iu. l. hoc iure. §.
6 deiecit. nisi ēt gn̄alius loquat. vt ergo defēdas tex. in eo, qđ đt retrotrahi. đt. n. retrotrahi, dupliciter cōsiderat; vno mō, q̄ trahat ad actū pri⁹ & habitū, & ad eius tps. alio mō, q̄ ad primū solū trahat, & nō ad seqūm: & ita sumitur hic & aduerte; q̄a regula dicit simpliciter, retrotrahi: quod pōt intelligi quò ad tempus. de hoc hic in nouel. Itē pōt intelligi quò ad locū, si fortè delictū cōmissum vno loco, habeat ratū alio. & de hoc vide in simili quod post glo. dixi ş. vt lite pē. Cle. 1. & ibi vide, qd iuris de mādato, ad quē locū trahat: an ad locū, in quo incipit: an vbi cōsummatur. ¶ Bar. alibi reuocat in dubiū in mādāte, vtrùm secuto delicto oriat obligatio ex mādato, an ex delicto subsequuto, & vī, q̄ ex mandato, ad similitudinē cōtractuū, vt in toto tit. ff. manda. ad idem l. 1. §. persuadere. ff. de seruo cor. contrarium tenet ipse in l. non solum. §. si mandato. ff. de iniur. tunc. n. ex delicto propter mandatū, qđ tenet in d. §. persuadere. idem tenet Inst. de oblig. q̄ ex delicto nascun. §. ob hominē. & ꝓbatur in l. si qs vxori. §. neque verbo. ff. de fur. & l. qui seruo. §. 1. eo. ti. vbi apparet, q̄ tenetur, cum maleficiū est cōmissum. & ex hoc infert, q̄ in accusatione debet poni locus, & tps mandati. l. ꝓtor ait. §. hoc aūt edicto. vi bono. rapto. sicut ēt cōmissi delicti locus, & tēpus quò ad pœnam augendā, & minuendā, vt d. §. 2. apparet ergo, q̄ ibi debet puniri, vbi delictū est cōmissum, vt ipse no. in l. si vt ꝓponitur. de fideiuss. & dixi in dicta Cle. 1. Idē Bart. in præstante opē. s. q̄ obligatur ex delicto sequuto. s. cum pficitur: nō cum opē præstat, vt ipse no. in l. is q opē. in fi. ff. de
4 furtis. ¶ † Quartò no. q̄ peccat ille, q̄ iniectionē man⁹ in clericum, nō suo nomine factam, ratā habuerit. & intellige ratā 1. gratam. Talis. n. cōgratulatio inducit peccatum, vt hic, nō autem effectum ratihabitionis, postq̄ non suo nomine facta fuit. & vide quod circa hoc nota. in dicto §. deiecisse. & qđ hic dicit [pecces] subaudi venialiter, & non mortaliter. grauè. n. esset dicere, q̄ hoc esset mortale: cum facilè obueniat propter quod vī dignū venia. & sic veniale. facit qđ not. ş. quod me. cau. c. sacris. in nouel. ¶ Vltra Doc. super isto. c. qa bonam materiā tangit, aliqua sunt dicenda. Ad quorum euidentiā præmittendū est, q̄ in delicto cōmisso per vnū aliꝰ pōt esse particeps multis modis, quandoq; ratum habendo, q̄nque mandando, q̄nque conducendo, quandoq; opem, vel auxilium ꝑbendo, q̄nque consulendo, q̄nque suggerendo, siue inducendo, siue inflammando, q̄nque solum patiendo, & non ꝓhibendo, q̄nque licentiā cōcedendo.
5 ¶ † Primò quæro, an pp delictum ab vno cōmissum, si alius habet ratum, teneatur. distingue, aut cōmissum fuit suo nomine, aut nō, vt in c. 1. facit quod no. de rest. spo. c. cum ad sedem. & de ista ratihabitione dic, vt ş. dixi, qualiter trahatur retro quò ad locū, & quò ad tempus. qđ hic non repeto. Sed addo quod no. Cy. in l. non eo minus. C. de accu. in 1. & 2. q. D. Fed. cons. 231. quærit de tali qōne. Quidam percussit clericum nomine meo. cum sciui, dolui, & contradixi: deinde ratum habui, an sim excōicatus? ad consultationem eiusdem D. Fed. Io. Pagliaren. de Sen. sic respondit. si primò præcedit rati non habitio, & sequatur postea ratihabitio, superueniēs ratihab. nihil operatur, quantùm ad ratum habentē; quia nō per hunc actū negocium gestum censet. nec ille per hoc agere pōt, & hoc ꝓcedit; q̄a quod ego re, pbaui, non possum postea approbare. & sic loquitur. l. dispēsatorē. de sol. & l. Pomponius scribit. si negocium. de nego. gest. sed quantùm ad aliū non dico: quantùm verò ad ratum habentē superueniens ratihabitio post non ratihabitionem bñ operatur; quia tollitur actio ex stipulatu rē ratam haberi, saltem ope exceptionis doli. vt ff. rem ratam haberi. l. procurator ad exhi. §. si ꝓcura. in qōne nostra ergo dico, q̄ ratihabitio, de qua loquit, nihil operari pōt; quia si operaretur, nihil posset operari, nisi duntaxat vt cōueniretur ex ea ratū habens, contra ꝑalle. l. Pomponius scribit. & per hoc cōcludit illud, de quo q̄ritur,
6 non fore excōicatum consilio, de quo ş. ¶ † Secundò quæro, q̄ sit differentia inter mandantē, conducentē, & persuadentē. Respon. mandator dicitur ille, q̄ mandat delictum committi pp seipsum, & ad satisfactionem suæ volūtatis, nulla data pecunia. conductor dicitur ille, qui hoc facit data pecunia, & in vulgari dicitur assassinus, vt no. & dixi eo. lib. c. pro humani. de homici. persuasor dicitur, q̄ persuadet alicui ꝓpter ipsum, cui sit persuasio. & ideò nō curo, quib. verbis vtatur, siue mādo, siue rogo, siue q̄buscunq; verbis. non enim dī persuasio, seu consilium, postq̄ sit eius gratia, cui persuadetur. & parum distat ab illo, qui inflammat, instigat, vel accendit alicuius animum ad delictum, qui etiam tenetur, vt c. sicut dignū. §. q̄ verò. de homici. facit l. 1. §. incidit. & quod ibi per Bartol. ad Turpil. & l. ob hæc verba. & quod ibi no. ff. de his, qui no. inf. vbi de persuadente, exhortante, consulente, permittente. nullus enim istorum videt mandare, vt ibi in glo. ¶ † Tertiò q̄ro. quando sequutū est delictum, an teneatur mādans. & certè tenetur tā ipse, q̄ qui mandatū suscepit, vt d. §. si mandato. nisi qui mandatum suscepit, excuset se. ista autem excusatio contingit q̄nque rōne personæ, cui mandatur; quia putabat illud delictum. q̄nq; ratione personæ mandāte, cui debebat obediri. ¶ Circa primum dic, q̄ aut id, quod mandatur, poterat esse simpliciter licitum. & mandatarius excusatur. verbi gratia. mandaui tibi, vt laborares in tali fundo. vel in tali domo, quam putabas esse meā. certè tu excusaris, vt l. in rē. §. tignum. ff. de rei ven. Q̄nque id, quod mandatur, non erat licitum, nisi certæ personæ, & ex spāli iuris priuilegio (vt marito, qui pōt occidere adulterū inuentum cum vxore.) certè cum hoc sit ex priuilegio concesso certæ p̄sonæ, non pōt hoc mandare alteri, nisi forte filijs suis. facit circa hoc quod not. in l. qui possessione. ff. de vi, & vi arma. ¶ Circa secundum q̄ mandatarius prætendit excusationē; quia hēbat necesse: & admittitur illa excusatio in leuib. secus in grauibus, vt l. liber homo. & quod ibi no. ad leg. A quil. & l. si seruus. de actio. & oblig. Sed hic quæro, q̄ dicantur delicta leuia, & quæ grauia. glo. tangit in l. liber homo. & l. auxilium. §. in delictis. de mino. & de accusa. l. leuia. Bart. in d. §. si mandato. distinguit, q̄ quædam sunt delicta leuia: q̄dam grauia: quædā grauiora: q̄dam grauissima. leuia sunt delicta, in quibus non requiritur dolus, vt damnum iniuria datum, vt l. liber homo. præalleg. Item est delictum leue, vbi requiritur dolus, tamen commititur circa modicam rem; vt furtum rei modicæ, vt l. ad ea. & ibi no. de reg. iur. Sunt etiam delicta leuia, de quibus ff. de accu. l. leuia. Quædam sunt etiam delicta grauia; vt crimina priuata, quæ requirunt dolum, & magnum præiudicium: pariūt & merentur magnam pœnam; vt furtum rei magnæ, vt l. respiciendum. §. furta domestica. ff. de pę. & d. §. in delictis. & not. in d. l. ad ea. Idem dicit de qualibet iniuria, quæ infertur in personam, quòd dicatur graue delictum, vt d. §. si mandato. in eo, quod dicit teneri filium, licèt obediat patri. ex quo sequitur, q̄ est maleficium graue. pro quo facit; quia quælibet iniuria personalis est grauior, q̄ alia, quæ concernat bona, vt l. in seruorum. de pœnis. Quædam sunt delicta grauiora; vt publica delicta. pro quibus non imponitur pœna mortis. grauissima, in quibus pœna mortis imponitur. & de istis duobus loquitur glo. in d. l. auxilium. §. in delictis. de mino. ¶ Quartò quæro. quid si aliquis mandat, & ille mandatum suscipit: non tamen sequutum est delictum: an mandans teneatur? dicit, q̄ aut delictum est atrox: & ex solo mandato quis tenetur, vt extraordinariè puniat, vt l. 2. de extraor. cri. & c. 1. ş. eod. lib. de homi. vbi tex. Aut est delictū leue: & tūc non tenetur, vt l. item apud §. si curauerit. ff. de iniu. Sed hic quæritur, quid si quis non interuenit vt procurator: sed vt nūcius in delicto, an teneatur? Pone. dico nūcio meo. vade ad talem hominem, & dic, q̄ interficiat, & capiat. T. ille iuit, & dixit

xit (& ſic factum eſt:) nunquid talis nuncius teneatur? dicit, q̃ ſic, in grauibus, non in leuibus, vt not. Bar. in l. aut qui aliter. §. pe. ff. quod vi aut clam. & Cyn. in l. non ideo minus. in 3. q̃ C. de accu. ¶ Quintò quæro. vtrùm ille, qui mandat aliquid fieri, ſi quinto delicto dicatur verè facere, vel interpretatiuè? & videtur, q̃ verè, vt c. mulieres. s̃. eod. ibi [cum is verè committat, cuius auctoritate mandato] &c. in contrarium facit quod not. Iac. de Are. in l. qui ſeruum. §. prætor ait. ff. d̃ acqui. hær. vbi dicit, q̃ mãdans comprehenditur, non verè; quia non verè facit: ſed fictè per hoc arguit ad quæſtionẽ ſtatuti, quo cauetur. ſi quis interfecit aliquem, puniatur in mille. & quidam mandauit aliquem interfici: quòd ſtatutum nõ includit iſtum mãdantẽ. quia verba ſunt ſcripta in perſonã, dicendo ſi quis &c. ſecus ſi eſſent ſcripta in rem: puta, pro homicidio imponitur pœna mille. nam tenet fieri faciens. & includitur ſub verbis ſtatuti. facit l. aut qui aliter. §. fin. ff. quod vi aut clam. & l. hæc verba. ff. de adul. per Bart. quod licèt ex interpretatione includatur mandans: tamen talis interpretatio habebit locum, vt abſurditas euitetur, & maleficia nõ remaneant impunita, vt l. 1. §. deieciſſe. ff. de vi, & vi arma. & ita diſputando concludit, vt l. ſi per alium. ff. ne quis eum qui in ius vo. vi exi. & hæc faciunt ad aliam. q. ¶ Statuto cauetur, q̃ de quolibet maleficio poſsit fieri pax, excepto homicidio.

8 †Quærit, an poſsit fieri pax ei, qui mandauit committi homicidium? ex prædictis videtur, q̃ ſic; quia non eſt ꝓpriè homicida, ſed per interpretationẽ. ad hoc facit d. l. ob hæc verba. de his q̃ no. infa. & ita refert D. Bal. in d. § prætor ait. ſed D. Bart. hunc articulum plenius diſtinguendo proſequitur in l. ſed ſi vnius. §. ſeruus meus. de iniur. allegat enim multas ll. quarum aliquæ probant, q̃ mandans videatur verè facere. & aliquæ, q̃ videatur facere fictè. Ex quib. poſtea ſic diſtinguit. Quidam ſunt actus, qui non poſſunt expediri, niſi per inſtrumentum ſeparatum à corpore, vt adulterium. & tunc qui mãdat, non facit verè, ſed fictè. & hoc voluit l. 1. §. quotiens. ff. d̃ vi, & vi arma. Idem dicit in falſo teſtimonio: cum. n. requirat actum perſonæ teſtificantis, non poteſt propriè cõmitti per alium. eadem ratione quædam ſunt factã, q̃ poſſunt explicari per inſtrumentum ſeparatũ à corpore; vt percuſsio, homicidiũ, & ſim. quæ nõ explicari ſagitta, & lapide emiſſo. & hic aduerte. quandoq; inſtrumentũ, quo mediante, ille actus perpetratur, agit de neceſsitate, nec ꝑt non agere. & tunc qui facit mediante tali inſtrumento, verè facit. & ita loquit. l. itẽ Mela. in prin. ad leg. Aquil. Quandoq; illud inſtrumẽtũ, quo mediante perpetrat actus, agit in virtute libertatis ſuæ: vt ſi mãdo heri homicidium homini habenti intellectũ: tũc ſi ille occidit, ipſe verè facit. ſed ego mandãs dicor præbere cãm; q̃a mandatum non eſt cauſa neceſsaria illius actus. ita loquitur l. ſi obſtetrix. & multæ aliæ. ff. ad leg. Aquil. Quandoque ille agit actum vigore ſuæ libertatis, ſed ex neceſsitate ciuili (puta quia eſt ſeruus, vel alius, qui in tali actu dño obedire tenetur.) & tunc dominus, qui mandat, dicitur verè facere. & ita loquitur l. pater ex prouincia. de manumiſ. vindi. & l. 3. §. ſi ꝑ curator. ff. quod quiſque iur. & licèt loquatur in perſona: cõprehendit tamen verè eum, qui mandat ſuo procuratori. & ꝓ hoc dixit Bart. q̃ ſtatutum puniens illum, q̃ contra inſtrumẽtum publicatum excipit, & non probat, includit eum, qui opoſuit per procur. habentem ad hoc ſpeciale mandatum. ſed ſi mandatum non eſſet licitum; & ille, per quẽ quis facit, non de neceſsitate verè; quia liberum habet arbitrium, nec ex neceſsitate legali; quia rei turpis nullum eſt mandatum; tũc q̃ mandat, verè non facit, ſed interpretatiuè. & ita loquitur. §. deieciſſe. Nec obſt. c. mulieres. vbi dicitur, q̃ verè facit; quia debet intelligi, q̃ verè facit, quantùm ad peccatum. quia canones magis conſiderant animũ, q̃ actũ, vt not. Dy. in regu. peccati. & iſta dicta Bart. retuli in d. c. mulieres. & iſta faciũt ad aliud, quod ipſe not. in præſtante opem furto, homicidio, percuſsionibus, & ſim. q̃ non dicatur fur, homicida, vel percuſſor: licèt quantùm ad irregularitatẽ, vel repellendum eũ à promotionib. pro talibus irregularis reputetur, vt ipſe not. in
9 l. is qui opẽ. in prin. de fur. ¶ † Sextò quæro. vtrùm qui mã-
a dat, a teneatur velut principalis: an vt præſtans opem. Cy. arguit pro, & contra in d. l. non eo minus. in 4. q. Bart. dicit in d. §. ſi ſeruus meus. q̃ ſi faciens eſt principalis, mandans tenetur vt mandans, præſtans opem tenetur vt præſtans. & omnia iſta ſunt ſeparata, & diſtincta. & obligationes, quibus iſti tenetur, quælibet eſt principalis. nec obligatio accedit obligationi, licèt factum accedat facto. quod dic, vt per eum in l. ſeruo. §. 1. ff. de fur. & per hoc ſcilicet, quia ſunt diuerſæ obligationes, & diuerſa pacta: videtur, q̃ defenſiones factæ ꝑ principalem delinquẽtem: puta, quia fecit ad ſui defenſionẽ, vel reprobauit dicta teſtium, vel perſonas contra ipſum teſtificantes. & dic, q̃ non profunt mandatario. vt no. in regula rati. j. de reg. iur. in Mercu. & per Cyn. in l. 1. C. de aduo. diuer. iud. & per Bar. in l. adulter. ff. de adul. vbi plenè, an abſoluto malefactore, videatur abſolutus mandator. ¶ Septimò q̃ro de quæſtione, quam format glo. 2. vtrùm reuocatio mandati, quæ non peruenit in notitiam mandatarij, excuſet mandantem à pœna excommunicationis, ſi mandatarius poſt talem reuocationem clericum verberauit? Ber. & Hoſtiẽ. q̃ ſic. Inno. q̃ non. Bart. Brix. tenet opi. Ber, & Hoſt. quò ad eccleſiam militantem. ſed quò ad Deum vera ſit opi. Inno. & hoc placet glo. pro opi. Inn. contra opi. Ber. & Hoſt. facit l. idem. §. ſi ſeruo. ff. de condi. ob tur. cauſam. nam vbi lex, ſiue conſtitutio in aliquo caſu prouidet: ſicut eſt, cum conſtitutio facit eum liberum, cui hoc mandatum eſt, vt faciat, & non facit. nam ſi dominus reuocat illud mandatum: licèt mandatarius non certioretur: tamen nõ erit liber ex conſtitutione diui Pij propter reuocationem, quæ faciebat eum liberum, quæ certa eſt. vt l. ſi pecuniam. & l. cũ ad præſens. ff. ſi cer. pet. ita hic debet ceſſare pœna canonis, cui reuocatio certa eſt. Guli. de Cu. tenet ibi contrarium. nam illa excommunicatio non infertur ſimpliciter à iure. ſed interueniente facto hominis. & ideò debuit ille homo, quẽ de facto excõmunicatio debebat ſequi, certiorari. & ita dicit Bart. in d. §. ſi ſeruus. & dixi in Clemen. prima. de renun. Quid ſi ante mandatum conſummatũ mãdans moriatur: an poſtea ſequuto delicto erit excõmunicatus? Barto. in d. c. mulieres. quòd non. Inno. & Hoſti. T. & Goff. contra, cum intelligatur in eadem voluntate deceſsiſſe. c. maiores. debapt. tenui in c. mulieres. opinio. Ber. Inno. & Hoſt. quia mandatum re integra expirat morte, vt l. mandatum ciuitati. Item mandatum non obligat, ſed oritur obligatio ex delicto ſequuto, vt dixi s̃. in 2. no. Cũ ergo tũc, quo ille perficit mandatum, mandans ſit mortuus, excõmunicatio non apprehendit mortuum; quia eccleſia, vel eius cõſtitutio non ligat ſub terra. s̃. eo. c. à nobis. Sed hic quæritur. mandans non reuocauit mandatum: ſed diu poſt mandatarius illud delictum perpetrauit: an teneatur mandans? Iſtam quæſtionem ponit Inno. in c. ad audientiam. de homi. & dicit, quòd ſemper tenetur mandans, niſi mandatum ſit reuocatum expreſſè, vel tacitè: puta quia fecit pacem cum inimico ſuo, vel parentela. ff. de ali. lega. l. 3. in fin. & hoc not. in d. c. ad audientiam. Vbi etiam not. an talis reuocatio debeat intimari aduerſario, quem mandaui offendi. dicit, quòd non; quia ſufficit reuocationem innoteſcere mandatario: ſecus in conſulente, vel perſuadente; quia ſi vult reuocare, vt poſtea nõ teneatur, requiritur, quòd non ſolum reuocet, ſed intimet illi, in cuius perniciem, & detrimentum ſuaſionem, & conſilium dedit. rationem differentiæ ibi vide. & Barto. in d. §. ſi mandato. Et hæc dicta ſunt de mediante. de conducente Barto. parum dicit in d. §. ſi mandato. & dat regulam, q̃ omnia, quæ dicta ſunt in mandante, & mandatario, debẽt intelligi repetita in conducente, & conducto: hoc ſaluo, quod dixi; quia iſti ſic conducti, & conducẽtes grauius delinquũt; quia peccata mediantur. Et ideò grauius puniuntur; vt aſſaſ

10 ſini, vt d. c. 1. de homici. s̃. eod. lib ¶ † Venio ad præſtantem opẽ, ſiue auxilium. & quæro ergo, qualiter dicatur quis præſtare auxilium, ſiue opem delinquenti. Barto. dicit, quòd quandoque lex punit opem, vel auxiliũ ſimpliciter, non contemplatione certi actus. puta dicit ſtatutum. Quicũque dederit opem, vel auxilium exbannito, puniatur in tantum. Quandoque punitur auxilium reſpectu certi actus: puta qui dederit auxilium: & tunc ſumitur multum latè pro quolibet adiutorio, ſiue iuuetur perſona, ſiue aſſocietur, ſiue aliud fiat, quod ad eius vtilitatem pertineat, vt l. 4. poſt prin. ad leg. Iul. maie. ibi [cuius opera] &c. circa hoc eſt aduertẽdum, quòd quandoque præbetur auxilium, ſciente ſuperiore (puta implorãdo ab eo ſimpliciter miſericordiã, vt exbãnitus rebaniatur) & iſtud auxilium eſt permiſſum, vt l. ſi fuerit. & l. quidam. de reb. dub. fallit in eo, qui damnatus eſt crimine læſæ maie. pro quo nõ licet ſupplicare, vt l. quiſquis. C. ad leg. Iul. maie. Quandoque hoc fit coram ſuperiore in via iuſtitiæ; vt quia peto pronunciari bannum nullum, vel peto caſſari, allegãs aliquam cauſam iniuſtitiæ, & ſuccumbo ego aduocatus, & procurator in curia: & videor præſtare auxilium ad hoc. facit quod no. in c. propoſuit. de cle. exc. mi. Quandoque præſtatur auxilium extra iudicium, ignorante ſuperiore; vt mittendo victum, vel pecuniam: & punitur, vt l. 4. ad leg. Iuliam maie. & quod ipſe not. in l. poſt legatum. §. his verò. ff. de his, qui. vt indig. & hoc de primo, quando in lege, vel ſtatuto fit mentio, ſcilicet de auxilio, ſiue ope ſimpliciter. ¶ Venio ad ſecundum membrum, quando fit mentio de ope, ſiue auxilio reſpectu certi actus. & in hoc dic, quòd quandoque quis præſtat auxilium ante maleficium: vt ſi præſtat ferramenta, vel ſcalas cauſa faciendi furtum, vel pecuniam cauſa adiuuãdi aſſaſsinum, vel domum: & tũc videtur præſtare opem maleficio, vt. ff. de fur. l. ſi pignore. §. qui ferramenta. & l. vtrum. ad leg. Pompo. de parri. & de adulte. l. qui domum. & punietur eadem pœna, qua principalis delinquens, habita conſideratione qualitatis, vt infra dicam. Quandoque quis præſtat auxilium in ipſo actu, quo maleficium committitur aſsiſtendo malefactori, vt habilius committat: & tunc idem, ſcilicet vt puniatur, vt s̃. probatur in l. 1. C. de rapto. virgi. Quandoque auxilium præſtatur poſt maleficium: puta præſtitit auxilium ad euadendum homicidæ: & tunc non tenetur, tãquam præſtans auxilium, ſiue opem homicidio: ſed ex illo ti 11
tulo de his, qui latro. & ſi impediret familiam capere, teneretur lege Iul. maie. de quo per eum in l. cuiuſque. ff. ad leg. Iul. maie. Quandoque per aliqua verba quis præſtat auxiliũ, ex quibus poteſt præſumi de intentione proferentis talia verba, ſi præceſsiſſet cõſilium ante: puta dixit. primò facias; quia adiuuabo te ad euadendum. nam talis ſpes ad malũ eſt ſpecies auxilij. Iſta ponit Barto. in l. in furti. ff. de furtis. quæ membra, & alia in prædictis vtilia tangit glo. in Clement. 1. de pœnis ¶ Nonò quæro. in caſibus, in quibus præſtans auxilium, ſiue opem obligatur ex delicto principalis, qualiter pũniatur. Bar. in l. is qui opem. ff. de fur. refert opi. Dy. Cy. Ray. & aliorum. poſtea dixit, quòd regulariter præſtans opem puniatur eadem. pœna, qua principalis, vt l. ſi is qui opem. ff. de adult. & l. nihil. ad leg. Cor. de ſicca. fallit in caſu l. raptores. C. de rap. virg. & l. 1. C. de nili agge. non irrũ. vniuerſaliter de hoc per Cyn. ¶ Item fallit, quando qualitates, propter quas debet pœna augeri, vel minui, ſunt diuerſæ in perſona facientis, & opem præſtantis. ſuper quo aduerte; quia quædam ſunt qualitates, ex quibus pœna augetur, quæ ſuperueniunt præter propoſitum delinquentis ex poſtfacto extra ipſum delictum. vt deprehenſio, de qua in l. is qui opem. & tũc cuilibet permittitur ſecundùm quod illa qualitas ſuperuenit in ipſo. ex quo infert, quòd ſi principalis condẽnatur in plus propter contumaciam, præſtans opem, qui non fuit cõtumax, non tenebitur in illo pluri. idem dico, ſi creuit condemnatio propter negationem delicti, vel ſolutionem non factam in termino. facit. l. 1. ff. de in lit. iur. Quædam ſunt qualitates, quæ inſunt ab ipſo initio tempore delicti ſecundùm propoſitum delinquentium. Exemplum. principalis offendens erat filius, præſtans erat extraneus: iſto caſu præſtans opem punietur in plus, propter qualitatem inhærentem in perſonam principalis delinquentis. vt l. vtrum. ff. ad leg. Pompe. de par. ¶ Ex quo infert, quòd ſi popularis præſtaret opẽ nobili, qui punitur in plus ſecundùm ſtatuta ciuitatis Peruſij: vel ciuis præſtaret opem forenſi, qui ſimiliter plus punitur ſecundùm ſtatuta ciuitatis ibi: præſtans opem talibus punietur in plus propter qualitatem inhærentem perſonæ principalis. ¶ Sed quid econuerſo ſi in principali eſt qualitas, quæ habet pœnam minuere: pone exempla econuerſo. Nobilis præſtitit opem populari: vel forenſis ciui: an minuetur pœna præſtantis opem propter illam qualitatem inhærentem in perſonam principalis delinquentis? tenet, quòd non in l. qui ſeruo. eodem titul. & l. ſi quis id quod. in fi. ff. de iur. omnium iudi. & probatur in l. 1. ff. ad leg. Pomp. de par. vbi ſi aliqua de coniunctis mandat extraneo, quòd homini dicat conuicium, ex hoc tenebitur de particidio, vt ibi patet, ibi [nec de dolo malo.] &c. Et ſic mandans tenebitur ſua pœna, non conſiderata perſona mandatarij. Quædam ſunt qualitates, quæ inſunt tempore delicti ratione loci, vel temporis, vel perſonæ, in qua delinquitur. Exemplum: præſtiti tibi opem, ſtando ad tui ſecuritatem extra plateam, vel extra eccleſiã: & tu commiſiſti in platea, vel eccleſia, vbi eſt maior pœna: vel præſtiti tibi arma ad occidendum Titium, quando erat priuata perſona: tu occidiſti, quando erat in dignitate: vtrùm præſtans opem punietur in plus propter qualitates inhærentes ipſi delicto? dic, quòd quæſtio ſtat in hoc: vtrùm præſtans opem obligetur, cum delictum perficitur: an cum præſtat opem. & tenet, quòd obligetur ex delicto propter mandatum, ſiue opem præcedentem, vt ſentit glo. in l. 1. §. perſuadere. de ſer. cor. & Inſti. de oblig. quæ ex del. naſcuntur. §. opem. ex quo infert in quæſtione prædicta, quòd cum præſtans opem obligetur tempore, quo principalis deliquit, & ille in prædictis exemplis deliquit in eccleſia, vel platea, vel de nocte: vel in perſona poſita in dignitate, tenebitur ratione dictarum qualitarum eadem pœna, qua principalis. ita nota. in d. l. is qui opem. ¶ † Decimò quæro. ſi plures ſimul delinquunt: vtrùm poſsint teneri de ope, vel auxilio inuicem præſtito? pone. Duo interfecerunt vnum: vtrùm quilibet de homicidio, & de ope inuicem præſtito teneatur. tex. in l. qui ſeruo. §. ſi duo. ff. de fur. videtur dicere, quòd ſic. Barto. ibi dicit, quòd quandoque plures committunt vnum malum, & vnum homicidium, vel vnum furtum, omnes ſimul ſubtrahendo trabem: & tunc quilibet tenetur, vt principalis, vt l. vulgaris. §. pe. ff. de fur. & l. ita vulneratus. ad leg. Aquil. Et ideo non poteſt teneri acceſſoriè ex eodem facto. vt l. generaliter. de fideicommiſſ. Et licèt poſſes dicere: duo facta fuerunt, ſcilicet homicidium, & auxilium, omnia iſta rẽdunt ad vnum effectũ, & ideò vna pœna imponitur, vt l. illud. in fi. ad leg. Aquil. Qñque plures committunt diuerſa maleficia: puta furantur diuerſas res. vel vnus facit vnum vulnus in capite, alius in brachio: tunc poteſt teneri vt principalis, de vulnere, vel de furto alterius. & ita loquitur. §. ſi duo. tamen illo caſu eſt aduertendum, qualiter formetur accuſatio, vel inquiſitio. nam ſi ego dicerem. Titius percuſsit Seium in capite, & Martinus in brachio, & ad prædicta præſtiterũt ſibi inuicem auxilium & fauorem: non poſſet ſequi condẽnatio de auxilio; quia non exprimitur, qualiter præſtiterunt ſibi inuicem auxilium, & fauorem. Et ideò debent intelligi in benigniorem partem, vt l. interpretatione. & l. ſi præſes. ff. de pœnis. intelligetur, quòd percutiendo præſtitit auxilium mihi, & ego ei. Et ſic actus meus ſeruit tibi, & tuus mihi: ſed de

illo actu punior vt principalis. Et ideò non possum ex eodem puniri, tanquam præstans opem. debet ergo dicere accusatio, vel inquisitio, quòd vnus præstiterit opem alteri, vt habilius committeret. & sic præstitit opem per aliū, quàm per illum, de quo principaliter accusatur ergo &c. vt d.§.si duo. sed si in accusatione, vel inquisitione diceretur, præstitit auxilium, consiliū, & fauorem. ex eo, quòd dicit, consilium, posset puniri, tanquam præstans opem: quia præstare consilium, est ꝓstare opem, vt d.l. qui seruo. licèt tex. inter opem, & consilium videatur facere differentiam in l. in furti. §. opem. & §. consilium. de fur. ¶ Sed dic, quòd largè sumendo opem, ille, qui consuluit, dicitur opem præstare. est enim quoddam adiutorium, siue confortatio, illa talis impulsio consultiua. Sed stricto modo loquendo, consilium differt ab ope. vt ipse not. in d.l. in furti. ad fin. & hæc dicta sint de materia auxilij, & fauoris, hoc addito, quòd quando proceditur contra aliquem, quòd præstat opem, vel auxilium ad aliquod maleficium, oportet quòd prius constet de maleficio principalis. & oportet, quòd constet in processu, qui fit contra auxiliantem. licèt enim principalis fit contumax; vel alio modo contra ipsum de maleficio constet: tamen hoc nocet auxilianti, vt l. denunciasse. §. fin. de adul. & hoc not. Barto. in l. is qui. ad fin. ff. de fur. & hoc nota. ¶ Venio ad aliud membrum &c. & quaro. 11. quando quis accedit ad maleficium alterius cõsilio; quia consulit maleficium committi. de hoc per Cyn. infra de reg. iur. cap. nullus ex consilio. vbi quęrit, vtrum debeat distingui: vtrum ille erat aliàs facturus, vel non. glo. de hoc no. in d.§. si mandato. & l. consilij. de reg. iur. Bar. in d.§. si mandato. tenet, quòd si illud, quod consulitur, vel persuadetur, sapiat, siue cadat in delictum; non debet distingui, erat ille aliàs facturus, vel non. nam dicta distinctio non adhibetur in præstante opem. & præbere consilium, est præbere opem, vt dictum est. Si verò persuasio, siue consilium fiat circa illud, quod in delictum non cadit: tunc adhibetur illa distinctio; aut facit dolc, aut non; & aut aliàs erat facturus, vel non: & non habet locum in mandante, vt ibi per eum, vbi tanquam de persuadente, instigante, & instruente habes casum nota. supra eodem. cap. quicunq;. ¶ Circa materiam consilij in materia delictorum quantum ad irregularitatem contrahendam, Ioan. Andr. post Innocen. quærit de pluribus quęstionibus. ſ. in materia homicidij scilicet de homi. ca. ad audientiã. & omnes tendunt ad hoc, quando non consulitur homicidium: an consulens sit irregularis. & per quæstiones ordinat ipsorum apparatum, in primo quærens. Quando quis consulit factum machinæ, vel balistæ, vel insultum ad castrum impugnañ. & ex hoc aliquis interficitur: an consulens sit irregularis? & tenet, quòd sic. secus si consulit castrum expugnari, sed furtiuè & proditionaliter. sed certè cùm consilium accõmodaretur super re illicita, etiam si casu sequatur homicidiũ,
22 imputatur secundũ eos. ¶ † Quid si consulo Titio mortem Cai: Caius se defendit, & occidit Titium aggressorem: tenet, ꝙ non sim irregularis, qñ consilium de occidendo non erat directum in loco, vel tempore, non periculo: aliàs secus. Quãdo verò consilium datum esset circa licita, nunquam sequens homicidium esset imputandum. ¶ Item quid iuris, si diu post datum consilium ille occidit: vel postquam consilium reuocaui; vel consulo, ꝙ exponat se cõfidenter ad mortẽ pro honore Iesu Christi, & ille sic fecit, & mortuus fuit. die de istis quæstionibus, vt plenissimè ibi dixi. ¶ Circa etiam consulentem quæritur, qualiter teneatur ciuiliter ad interesse, vbi ciuiliter damnum consilium dedit. dicit Innocen. quòd si sunt plures, omnes tenẽtur insolidum. vtrum autem liberatio principalis delinquẽtis, vel eius satisfactio prosit consiliarijs, vel econuerso. die, vt in c. sicut dignum. de homicid. in not. vbi plenè de assistentibus malefactori, & non præstantibus, nisi solam præsentiam, vel assistentiam; an teneantur? distingue,

vt ibi. de illo autem, qui potest prohibere delictum, & nõ prohibet. dic vt ca. quantò. ſ. eo. & in regu. culpa caret. &c.

ADDITIO.

a ¶ Qui mandat. Adde, ꝙ mandãtis, appellatiõe venit faciẽs. Bar. in l. si per alium. ff. nequis eum, & in l. sed si vnius. & ibi Ale. plenè. §. si seruus. ff. de iniur. Bar. in l. si seruus. §. ꝓtor ait. de acqui. her. Bal. in c. 1. qui. mo. feud. amitt. Alexan. in l. siquis id quod. de iurisd. omnium iu. & in l. 2. §. 1. ff. quod quisq; iur. & in l. 1. ff. de ver. obli.

SVMMAE

1 *Extranei venientes ad locum interdictum an sint admittendi.*
2 *Interdicti an sint prohibiti recipere corpus Christi.*
3 *Virgines in festiuitatibus Paschæ, Natiuitatis Domini Pentechostes, & Assumptionis Virginis an possint confessari.*
4 *Laici cantantes in ecclesia interdicta an sint irregulares.*
5 *Horas canonicas dicentes in loco interdicto an sint irregulares.*
6 *Campanæ tempore interdicti an possint pulsari*
7 *Crisma, vel oleum sanctum conficientes in loco interdicto, an sint irregulares.*
8 *Laicis in loco interdicto an possit dari eucharistia.*
9 *Eucharistia mulieribus prægnantibus an dari possit.*
10 *Interdicti an gaudeant indulgentijs, & remissionibus.*
11 *Nuptiarum benedictio an possit fieri in loco, vbi vir, vel mulier est interdictus.*
12 *Ordines an possint conferri tempore interdicti.*
13 *Corpora defunctorum in ecclesia interdicta sepeliri non debent.*
14 *Terra ad vsum sepulturæ deputata vendi non potest.*
15 *Ecclesia non consecrata gaudet immunitate.*

CAP. XXIIII.

A Lma mater. Summa, & diuide, vt in prima gloss. primò ponit generalem prohibitionem tempore interdicti, diuinorum officiorum, & sacramentorum de iure antiquo. secundò quomodo eodem iure quædam officia, & sacramenta conceduntur. tertiò quomodo iure isto dicta concessio extenditur ad quosdam alios casus ex istis. D. Ioan Calde. dicit in suo tractatu de ecclesiastico interdi. mẽbro. 6. ꝙ in duobus consistit effectus ecclesiastici interdicti. primò in prohibitione diuinorum. secundò in administratione, & exhibitione sacramentorum. sub isto secundo membro tractat de pœnitentia, & ecclesiastica sepultura, tunc prohibita, vel concessa. Pro pleniori ergo doctrina, & declaratione huius cap. quæ super prædictis videbuntur ex illo tractatu vtilia, referã. ¶ Primò ergo quęro de effectu prohibitionum diuinorum. ista (vt hic patet) generaliter prohibentur, cum terra, vel locus subijcitur ecclesiastico interdicto. limitatè tamen tunc clericis conceditur celebrare Missas, & dicere alia diuina officia, sicut prius, vt dicitur in §. adijcimus. Item conceditur dicto tempore alta voce, & solemniter celebrare, vt dicitur in §. in festiuitatibus. super istis igitur moderationibus quædam dubia oriuntur. primò vtrum in ecclesijs specialiter interdictis habeat locum illa moderatio, [vt ianuis clausis] &c. & in quatuor festiuitatibus alta voce &c. celebrari possit. glos. quæ incipit. non intelligas. dicit, quòd nõ: sed solum cum terra, vel locus subijcitur ecclesiastico interdicto. quando autem hoc dicatur. die, vt dixi supra eodem. cap. præsenti. ista ergo moderatio. §. adijcimus. solum habet locum in interdicto generali alicuius terrę, vel loci. quod probat hoc capit. in princip. vbi solum dixit de interdicto terræ, siue loci. Iste ergo. §. adijcimus. debet trahi, & intelligi secundùm principium capit. quia ad principium legis, vbi aliud non apparet, debent trahi sequentia. ff. de iur.

& fa-

& facti ign. & l. 2. & C. de impo. lucra. descri. l. vna. lib. 10. Et ex hoc infertur, ꝙ illa moderatio. §. adijcimus. nõ habet locum in interdicto populi, siue vniuersitatis expresso loco in sua interdicti. sup hoc tñ est dubium, an interdictũ populi, siue vniuersitatis debeat includere locũ, ẽt in quo populus, vel vniuersitas interdicta moratur. Ioan. And. dicit in c. si sua. ſ. eo. ꝙ interdicto populo, vniuersitate, collegio, vel cõi, non per hoc vꝫ interdictus locus. nam aliud est interdictũ loci: aliud vniuersitatis, vel collegij, vt vꝫ expressum. ſ. eod. lib. de vsuris. c. 1. & ex hoc infertur, ꝙ in illo loco poterat celebrari alta voce, vt prius, absq; violatione interdicti. Io. Cal. dicit, ꝙ licèt illud interdictum procedat de iure scripto: tñ videtur præstare occasionẽ periculo. audientur enim voces celebrantium publicè ab interdictis: qui etiam patenter videre poterunt corpus Christi. & per hoc vilipenderetur censura ecclesiastica, contra id, quod habet de priuil. c. vt priuilegia. & de senten. exc. c. si ciuitas. Consulit ergo clericis, vt tali interdicto durante, abstineant celebrare. ¶ Secundò dubitatur, vtrùm laici nõ interdicti possint admitti, cum celebratur in ecclesijs singulis diebus submissa voce, vt dicitur in §. adijcimus. dicit secundùm omnes, ꝙ non: quia interdictũ loci excludit omnes, siue sint de loco interdicto, siue extranei. Sed obst. quod in §. adijcimus. dicitur [interdictis, & excommunicatis exclusis] & sic istos prohibendo, videtur de alijs permisisse. argu. l. cum prætor. de iudi. Sed dic, ꝙ dicta verba non ponuntur causatiuè, vel cõditionaliter. & ideò per ea nõ est arguendum à contrario; maximè quia casus vꝫ, ꝙ ẽt non interdicti non sint admittendi, vbi in hoc sint priuilegiati, vt
1 c. licèt. ſ. eo de priuile. ¶ † Tertiò est quæstio de clericis extraneis venientibus ad locum interdictum. vtrùm sint admittendi ad celebrandum, vel concelebrandum secundùm moderationem istius. §. adijcimus. Archi. dicit, ꝙ possunt diuina à proprijs monachis, vel clericis ecclesiæ cuiuscunque celebrari. & sic extranei clerici non debent admitti ad celebrandum, vel concelebrandum in dictis ecclesijs loci interdicti. alle. c. is qui. §. 1. ſ. e. & c. licèt. & c. quoniam. ſ. e. lib. de priui. vbi episcopis per priuilegium conceditur: ergo videtur alijs denegari, arg. d. l. cum prætor. & c. nonne. de præsum. alleg. etiam hunc. §. adijcimus. in quantum loquitur de quotidianis distributionibus, dicto tempore non negandis. per quod patet, quòd loquitur de clericis eiusdem ecclesiæ, nõ de extraneis. pro hoc alleg. dictum Petri de Sanxo. in c. quod in te ſ. de pę. & remiſ. vbi dicit, quòd clerici non poterant interesse diuinis in ecclesijs extraneis priuilegiatis de celebrando tẽpore interdicti. cum. a. quod in te. solum loquatur de sepultura priuilegij, super laicos. Ioan. An. dicit durum esse hoc dictum, secundùm quod ibi vernatus vnius ecclesiæ in alia tũc
2 celebrare non potest. Io. Cal. dicit, quòd istud dictum sæpe pulsauit aures suas. & concludit contra Archi. nec putat hoc verum. ſ. interdictum hunc effectum complecti, vt clerici ẽt alibi vernati non possint celebrare, vel concelebrare in aliorum ecclesijs, seruata forma. §. adijcimus. absque violatione interdicti, & pœna irregularitatis. Mouetur primò; quia hoc non videtur expressum in iure. ergo &c. secundò quia iste. §. adijcimus. moderatione ista seruata, reducit celebrantes ad primum statum, vt ibi, sicut prius: sed primo non erat prohibita admisio extraneorum clericorum ad celebrandũ, vel concelebrandum: immo erat permissa, etiam quantum ad clericos aliorum diœce. & etiam vernatos, saltem cum literis suorum diœcesanorum. 62. distin. per totum. Tertiò pro hoc alleg. ca. auctoritatis. & c. episcoporum. ſ. eod. de priuil. in quibus dicitur, quòd prohibetur tempore interdicti celebratio diuinorum, exceptis casibus expressis in iure; vel nisi quibus à iure conceditur. Sed per. §. adijcimus. conceditur illius moderatione seruata. ad idem alleg. c. fin. ſ. eod. lib. de priuile. quod Archi. alleg pro se. nam ibi dicitur, quòd quia episcopi absentes à suis ecclesijs, & diœce. interdum non possunt commodè accedere ad ecclesiam aliorum pro missis celebrandis, indulgetur eisdem, vt cum altari viatico possint celebrare, vel facere celebrari absque interdicti transgressione, cum locus est interdictus, seruata moderatione. §. adijcimus. Ex quibus apparet, quòd non datur episcopo priuilegium de ecclesijs aliorum tempore interdicti, sed de celebrando vbique etiam extra ecclesiam cum altari viatico: vnde episcopus in aliena ecclesia ad celebrandum admitti poterat tempore interdicti cum moderatione prædicta, illo priuilegio circunscripto. Ad contraria, quæ alleg. Archi. pro sua opi. respondit Ioan. Cald. in sexto membro sui tractatus, vbi subdit, quòd ante factum non fuit ausus cõsulere, quòd tales extranei admitterentur. & dicit, quòd hoc determinet Roma. Pontifex. habet tamen pro indubitato, quòd in quatuor festiuitatibus, de quibus hic, clerici extranei, etiam alibi vernati, possint celebrare, & concelebrare in dictis quatuor festis: in quibus clerici, quantùm ad celebrationem diuinorum officiorum ad primum statum reducãtur, saluo, ꝙ hi, propter quorum culpam positum est interdictum, altari non dñt appropinquare, vt etiam in §. in festiuitatibus. Præterea, vt ibi dicitur, si interdicti admittantur dicto tempore ad participationem diuinorum. multò fortius clerici extranei, secundùm eum. Retenta autem opin. Archi. in prædicta quęst. 6. quòd solum clerici ecclesiæ celebrare possint in ecclesijs fitis in loco interdicto, oriuntur ex prædicta eius opi. alia dubia. primò de clericis seruientibus in ecclesia, vel intitulatis: an tempore interdicti possint seruire in diuinis officijs? secundùm prædictam opin. videtur quòd non; quia possunt dici clerici ecclesiæ. at contra. ſ. eod. de priui. c. licèt. Similiter si clericus intitulatus in ecclesia se absentat, non poterit substitui alius loco eius. Sed quærit. quid si rector habebat seruientem laicum ante interdictum: vtrùm interdicto superueniente poterit eum retinere: vel eo recedente alium non interdictum subrogare? Tenet, quòd sic. nam tales familiares, & domestici sine fraude procurati gaudent priuilegio concesso ab homine, vt d. c. licèt. §. 1. fortius iuris permissione, de qua. in §. adijcimus. hæc vera, nisi talis seruiens, vel subrogatus esset de illis, quorum culpa, vel dolo, vel fraude ſbia lata fuit. vel qui ad perpetrãdum delictũ, ꝓpter qđ interdictum extitit promulgatum, præbuerunt auxilium, cõsilium, vel fauorem, vt d. c. licèt. in fi. Sed quid si ille laicus primò seruiens erat de populo interdicto. dicit, ꝙ non auderet dicere, ꝙ rector eum posset retinere ad sibi seruiendum in diuinis: cum saluis dictis quatuor festiuitatibus, interdicti excludantur, etiam cũ celebratur, seruata moderatione. §. adijcimus. Non ob. c. licèt. §. 1. quia intelligitur de familiaribus non interdictis. ¶ † Quæro vlterius. vtrũ in dictis quatuor festiuitatibus possit licitè concedi corpus Christi, vel extrema vnctio. Archi. hic tenet, quòd corpus Christi non possit concedi dictis diebus. quia. §. adijcimus. cum. §. seq. nil immutat de prohibitione sacramentorum: sed solùm diuinorum officiorum. Sed corpus Christi (nisi inquantum dicitur viaticum) est prohibitum tempore interdicti. ſ. eod. c. responso. ibi [vniuersa sacramenta non ita.] & in isto ca. §. 1. ibi [nulla, certis casibus exceptis,] &c. ergo cum nõ sit expressè permissum, remanet prohibitio, vt Cle. exiui. §. porrò. de verbor. significa. & per hoc respondetur ad cano. qui dicunt, fideles debere recipere corpus Christi in primis tribus festiuitatibus de supradictis. de consecra. distinctio. 1. c. & si non frequentius. & c. seculares. & c. omnis homo. vel saltem in Paschate. de pœn. & remiſ. c. omnis. loquuntur enim dicta iura, interdicto, & alia prohibitione cessantibus. idem tenet hic Ioan. Andr. qui respondet ad literam, quæ prohibet certos appropinquare altari in dictis quatuor festis: quasi innuat, quòd alij appropinquare possint. Dicit enim, quòd istud non intendit litera: sed quòd tales propter opprobrium culpæ remaneant magis remoti. Et aduertendum, quòd

ipſi non diſtinguunt clericos à laicis, & interdictas perſonas à non interdictis. Ex quo infertur, quòd oēs indiſtinctè ſint ꝓhibiti à ꝓceptiõe corporis Chriſti, & in dictis feſtiuitatib. qđ rigoroſũ vī Io. Cal. q đt ſm̃ iſtorũ opi. idẽ tenẽdũ đ extrema vnctione, de qua ét quærebatur, ſcilicet, qꝑ illa oĩbus intelligitur prohibita, etiam in prædictis quatuor feſtiuitatibus.

¶ Sed quæritur, an in prædictis quatuor feſtiuitatibus poſsit dici alia miſſa, q̃ de feſto. puto, qꝑ ſic; quia generalis eſt ꝓmiſſio. honeſtius tñ eſt, & iuſtius (ſaltẽ quantũ ad principalem miſſam, q̃ in eccleſia celebratur) qꝑ de proprio feſto dicatur; quia id eſt inductum in honorem illarũ ſolemnitatũ. ad hoc de cõſec. diſt. 1. c. & hoc attentius. & de celeb. miſ. c. 2. Itẽ q̃ro, an in dictis quatuor feſtiuitatib. poſsit aqua ſolemniter bn̄dici, & aſperſio fieri: panis, & fructus bn̄dici, & laicis inter dictis miniſtrari. credit, qꝑ ſic. prædicta. n. non ꝓhibẽtur de ſe tpe interdicti: ſed ipſorum bn̄dictio, q̃ eſt diuinum officiũ, qđ generaliter in dictis quatuor feſtiuitatibus permittitur. Sed hic incidenter quærit, an in dictis feſtiuitatibus poſsint in loco interdicto ſolemniter mortui ſepeliri. de interdictis ſpãliter, & nominatim ſibi non eſt dubium, qꝑ omni tempore carere debent eccleſiaſtica ſepultura. s̃. eo. lib. de priuileg. c. epiſcoporũ. niſi pœnituerint. s̃. eo. c. is cui. 2. reſponſo. Idẽ de iſtis, de quibus in §. illis etiam. in alijs autem ſiue ſint de populo interdicto, ſiue de loco interdicto, ſiue non, procedit q̃ ſtio Ioan. And. in d. c. eos. qui dicit, qꝑ non putat dictis diebus poſſe mortuos ſepeliri: licèt multotiens contrarium fuerit factum. alle. de priuile. c. cum & plantare. §. quod ſi. ad iſtum. §. in feſtiuitatibus. qui videtur facere in contrarium, reſpondet, qꝑ loquitur de diuinis officijs, nõ autem de ſacramentis. Item quia in mortuis ceſſat cauſa. ſcilicet ſpei reconciliationis ibi expreſſa, cum in mortuis reconciliatio non ſperetur. ergo ceſſat in eis illius. §. diſpoſitio, vt l. adigere. §. quãuis. ff. de iure patro. Ioan. Calde. dicit, qꝑ licèt poſsit videri temerarium reſiſtere opi. patris ſui D. Ioan. And. tamen exceptis p̃dictis caſibus, putat contrarium. ſ. in dictis feſtiuitatib. non obſtante interdicto, poſſe publicè, & ſolemniter mortuos ſepeliri. Mouetur primò; quia per generale interdictum nõ ꝓhibetur ſimpliciter eccleſiaſtica ſepultura: ſed prohibitio ecclеſiaſticæ ſepulturæ hoc caſu accedit illi prohibitioni diuinorum officiorum, vel prohibitioni adminiſtrationis eccleſiaſticorum ſacramentorum, vt in iſto c. §. 1. hoc autem præmiſſo, ſic arguit. Aut dices, his diebus prohiberi eccleſiaſticã ſepulturam; quia tunc diuinum officium celebrari non poſſit. & hoc eſt falſum, vt d. § in feſtiuitatibus. Aut quia ſacramenta non poſsint miniſtrari. & tunc ſequitur, qꝑ his diebus poterit licitè, ſolemniter, & publicè celebrari officium ſup funus, mortuo corpore poſtea inhumato remanente, vel eo ſepulto extra eccleſiam, & cimiterium. quod eſſet abſurdũ. & deriſibile. Præterea ea ratione, qua poteſt tunc publicè, & ſolemniter quodlibet diuinum officium celebrari: eadem ratione & eccleſiaſtica ſepultura miniſtrari, argu. de except. c. cum inter. Item ſepultura à dictis diebus accedit ad diuinũ officium, quod dictis diebus eſt permiſſum: ergo & ipſa ſepultura, tanquam acceſſoria ad permiſſum, debet intelligi cõceſſa. ar. c. ſup eo. s̃. eo. li. de ꝓb. & c. acceſſoriũ. cum concor. đ offic. delega. Præterea interdicti viuẽtes admittũtur tunc ad participationem diuinorum, vt in iſto §. in feſtiuitatibus. fortius interdictis mortuis tunc debetur eccleſiaſtica ſepultura. s̃. de ſepul. c. ex parte. 2. & in hoc reſider. & ad rationem Ioan. And. ſubtiliter reſpondet in dicto ſexto membro. Sed horum cauſa dic, vt ibi: vbi quærit, vtrùm in dictis quatuor feſtiuitatibus poſsint epiſcopi publicè conſecrari. quantùm ad feſtum Natiuitatis Domini, & Aſſumptionis Virginis gloriоſę procedit queſtio, cum occurrit in Dominica. 75. diſt. c. 1. ex quo dicit, quòd non, tenendo, quòd epiſcopatus ſit ordo, & ſic ſacramẽ. quod eſt neceſſarium, vt ipſe plenè ſcribit de purga. cano. c. quot. prohibitio autem ſacramentorum remanet dictis diebus, vt infra dicam. Faciunt aliqui q. an dictis feſtiuitatibus tempore interdicti poſsint nuptię ſolemniter benedici: quę queſtio ad feſta Natiuitatis, Reſurrectionis, & Penteco. eſt ſuperflua; cum ex allo capite, ſiue iure prohibeatur in dictis feſtiuitatibus benedictio nuptiarum. 23. q. 5. c. non oportet à ſeptuag. & de feriis. c. capellanus. de feſto autem Aſſumptionis Virginis glorioſæ dicẽdum eſt, qꝑ eadem die poſſunt nuptiæ ſolemniter benedici, per ea, quæ ſupra proximè dicta ſunt. Sed hoc non eſt iure dubium, cum ſola prohibitio officij, & benedictionis nuptiarum inducatur per eccleſiaſticum interdictum. dictis autem diebus per
3 mittuntur diuina officia celebrari. ergo, &c. ¶ † Sed an in prædictis quatuor feſtiuitatibus poſsint virgines, vel altaria conſecrari, vel benedici, & velum monialibus imponi: calices, paramẽta, abbates, & abbatiſſę benedici. Putat, quòd ſic; quia prædicta non ſunt ſacramenta propriè, ſiue ſtrictè: ſed orationes, & certa officia Domini. vnde tale officium eſt ponderandum. diuinum autem officium permittitur, pręcipuè dictis diebus, vt d. §. in feſtiuitatibus. Non obſt. quòd abbas benedictus poteſt certos ordines cõferre. 69. d. c. quoniam. de æta. & qualita. c. cum contingat. quia hoc non facit ex ordine, cum in tali benedictione ordo non cõferatur: ſed hoc facit ex priuilegio à iure ſibi conceſſo. nec etiam ſufficit, qꝑ poſsit dictos ordines conferre, & qꝑ ſit benedictus. immo debet eſſe presbyter, vt d. cũ. c contingat. ¶ Vltimò quæro, qualiter accipiatur dies in iſtis quatuor feſtiuitatibus. Sol. de principio non eſt dubium, qꝑ incipit in Veſperis vigiliæ. 75. diſt. c. quod dies. & de fer. c. 2. facit. de reliq. & venerat. ſancto. Clemẽ. ſi dominum. ante fi. Sed de fine an terminetur in Veſperis feſti, excluſo Completorio: an verò Completorium includatur, ſunt opi. Archid. tenet, qꝑ ſic; quia omnes horæ canonicæ diei dicuntur, aut Matutinales, ſcilicet vſque ad Nonã excluſiuè, aut Veſpertinæ ſcilicet vſque ad noctem, vt probatur. 11. quæſtio. 3. c. ſi quis epiſcopus in concilio. & not. 32. diſt. c. fin. ad hoc de fer. c. 2. inquantum ibi dicitur, qꝑ ſolemnia feſta debent tardius terminare. Item in beneficijs eſt lata interpretatio facienda. de præben. c. quamuis. & Ioan. An. in gloſſ. antepe. tenet, qꝑ poſt Veſperas diei feſti cantari non poſsit Completorium, nec reliqua, vt d. c. 2. de fer. in nouel. verò ibi addit, qꝑ ante feſtum tenendum eſt cum d. glo. & abſtinendum à Completorio. poſt feſtum pium eſt tenere cum Archid. & ſubdit, qꝑ ſecundùm glo. cantans ſolemniter Completorium eſſet irregularis: quia tamen per opi. ſolemnis Doctoris fulcitus hoc egit, non in cõtemptum Clauium, legatus de latere cum eo poterit diſpenſare. hæc opi. Ioan. And. placet Ioan. Calde. quia ſolemnitas, & celebratio vnius diei naturalis incipit in Veſperis feſti. vt d. c. 2. de fer. ſermones verò ſecundùm ſubiectam materiam debent intelligi. ff. de ſta. homi. l. 2. & ff. locati. l. ſi vno. in prin. & de auc. & vſu pal. c. 2. textus autem primò ſine expreſsione verbi decidit [in feſtiuitatibus verò] &c. & poſtea ſubdit [præfatis diebus] qđ verbum de die naturali etiã in materia, de qua eſt ſermo, debet intelligi. ff. de verbo. oblig. l. ex ea parte. §. inſulam. & de adulte. l qui habet. facit de proba. c. in præſentia. Vlterius qa celebratio diuinorum conceditur multum ſtrictè tempore interdicti per iſtum. §. adijcimus. quærit, per quos actus dicatur quis violare interdictum: vt ſic ſit irregularis, per c. is qui. s̃. eod. & quia hoc circa quatuor debet in celebrando cõſiſtere moderamen: vt ſcilicet celebret ſubmiſſa voce, ianuis clauſis, non pulſatis campanis, excommunicatis & interdictis excluſis, vtrùm ſi ex iſtis vnum violat, alijs obſeruatis ſit irregularis: puta ſeruatis tribus, admittit ſolùm interdictus: vel ſolum ianuis apertis, vel campana pulſata. Ioan. And. hic dicit, qꝑ ſic. idem Ioan. Calde. quodlibet enim iſtorum per ſe prohibetur, vt in §. adijcimus. In vno ergo contrafaciente, committitur pœna inſolidum. vt ff. ſi quis cautio. l. ſi ſeruus. §. plurium ſeruorum nomine. argumen. l. fina. ff. ſi quis in ius

in ius voca. non ier. facit materia l. eadem. §. Cato. de verb. oblig. ad hoc Clem ex frequentibus. ĵ. eod. tit. vbi patet, quòd violat interdictum, qui celebrat in eccleſia ianuis perforatis, vel feneſtris factis in eis; ita quòd exiſtentes extra eccleſiam poſsint audire celebrantes, & corpus Chriſti videre. multò fortius violare videntur, qui in aliquo ex iſtis quatuor publicè, & patenter contrafaciunt.
4 † Quid dices de laicis habẽtibus fraternitates, & ſocietates, & publicè cantantibus lętanias, rogationes, & laudes Dei, & Beatæ Virginis, etiam in eccleſijs ſitis in loco interdicto? dicit, qꝑ non ſunt irregulares, cum orationem, vel officiũ nõ habeant: nec credit eos ex hoc peccare; quia non ſunt prohibita talia per interdictũ, niſi eſſent de incluſis in Extrauagã. Io. 22. quæ incipit. Sancta, & Romana. quod diſputare, non ſpectat ad propoſitũ. ¶ Quid ſi clericus interdictus, vel non, in loco tamen interdicto intereſt officijs, ſed non eſt principalis celebrans. dicit Innoc. qꝑ non eſt irregularis, qui officio intereſt, & cantat, non tamen celebrat: nec enim eſt hoc iure expreſſum ſecundùm eum. legere enim pſalmum, vel Euangelium nouum, & vetus teſtamentum in terra interdicta nõ eſt prohibitum: cum etiam. prædicari poſsit. s̃. eo. c. reſpõſo. Sed huic opinioni ſecundum Hoſt. ob. c. illud. de cleri. excõmini. vbi dicitur, qꝑ irregularis eſt, qui ſe ingerit celebrationi diuinorum. quibus verbis etiam vtitur. c. cum æterni. §. ſciturus. de re iudi. s̃. eo. lib. & c. is cui. s̃. eo. Sed. c. s̃. eo. cum me dicinalis. dicit diuina officia exequi. Saluando dictum Inno. poſſes dicere, qꝑ ex quò principaliter non exercet officium alicuius ordinis, ſicut prius, non eſt irregularis. Verum eſt tamen, quòd inquantum Inn. dicit, cantat. contradicit ei, quod tenent communiter Docto. de pſalmiſta, qui ſecundùm Canoniſtas habet ordinem. ad cuius officium pertinet cantare in choro pſalmizando lectiones, & reſponſoria legendo. 21. diſtinctio. cap. cleros. in princ. 23. diſtinctio. c. pſalmiſta. & per hoc tenet Ioannes Andreas. in d. c. medicinalis. talem irregularem in quocunque officio cantando, & in quibuſcũque horis tales officient, ſunt irregulares. Ex quo infertur, talem pſalmiſtam ſolemniter pſalmizando lectiones, & reſponſoria cantando eſſe irregularem. & ſic ad propoſitũ infertur, quòd in eo, quod Inn. ſupra dixit de cantu, non bene dixit. licèt Goffre. videatur eum ſequi, & plus dicere, ſcilicet quòd excommunicatus poteſt dicere officium cum alijs cãtando. quod probat canon. Si quis epiſcopus damnatus à iure, placet opinio præceptoris ſui, qui dixit intereſſentes diuinis officijs irregulares non eſſe. Pe. contradicens de audiente, quòd incurrit pœnam illius. c. ſi quis epiſcopus damnatus. Io. Cald. dicit ſibi placere opi. Hoſt. & Specu. quòd ſi talis iungat ſe audiendo ex quadam ſimplici deuotione, nõ cõtemnendo, non eſt irregularis, & ſic procedat dictum Inno. Sed ſi hoc facit contemnendo, & faciendo celebrat diuina, ſiue auctoritatę præbendo, vel cooperando, tunc irregularitatem incurrit. argu. c. tanta de exceſ. præla. & de cleri. excõ.
5 c. 2. ¶ † Quid dices etiã de dicentibus in loco interdicto horas canonicas in itinere. dicit ipſe, conſulo, qꝑ hoc non faciãt per. §. adijcimus. in prin. ſi enim ſint duo, vel plures ſimul dicentes, nõ video, qꝑ hoc poſsint facere ſine violatione interdicti, ex quò ab alijs audiri pñt extra eccleſiã. de pę. & remiſ. c. quod in te. Sed ſi eſſet vnus ſolus, poſſet ita ſubmiſsè diſcere,
6 qꝑ hoc ceſſaret. ¶ † Circa pulſationem campanarum prohibitam tpe interdicti quæritur: quia pôt in tali loco prædicari, vt cap. reſponſo. s̃. eo. an poterunt pro prædicta cauſa pulſari campanæ? dicit, quòd ſic, cum illud ſit ſignum, & ꝑambulum actus permiſsi, & habet generalis cõſuetudo. ad hoc de offi. deleg. c. præterea. &. c prudentiam. §. fin. eo. tit. & l. ad rẽ mobilem, & l. ad legatum. de procur. intelligitur ergo permiſsio, ſiue conceſsio ſecundùm conſuetudinem. argum. l. ſi prius. de aqua plu. ar. &l. qꝑ ſi nolit. §. quia aſsidua. ff. de ędi. edic. Sed nunquid pro miſſa, vel horis canonicis dicendis po terunt tempore interdicti pulſari campanæ, quæ non ſunt in eccleſia, ſed extra, etiam fortè procul ab ea? dic, quod non: aliàs fieret fraus legi, iuxta no. 23. q. 4. c. plerique. đ priuileg. c. quantò. ponderari enim debet principaliter id propter qđ aliquid fit. vt. 1. quæ. 2. c. de benedicto. & c. cum liqueat. facit de ex. c. cum inter. & c. fin. Sed an poterunt tempore interdicti pulſari campanæ pro horis notificandis: puta tertia, nona, & huiuſmodi? non credit illicitum laicis hac de cauſa pulſare campanas: ſed clericis non credit hoc licere. licèt enim de facto non celebrent diuina: verisimiliter præſumetur, qꝑ pro celebratione diuinorum ſonarent. ſic enim præſumitur quod fieri ſolet. 28. diſtin. c. de Syracuſanæ. & de cle. coniug. c. diuerſis. & ex hoc poſſet ſcandalum induci, quod in dubio eſt vitandum. 1. quæſtione. 7. c. & ſi illa. 23. quæſtio. 1. c. quid culpatur. & per hoc ſæpe dicit ſe redarguiſſe clericos, & præcipuè religioſos, qui in eorum feſtiuitatibus ſonant, vel ſonari faciunt campanas dictis horis. licèt de facto non celebrent: ſed fateor propter hoc ipſum ipſos non incurrere irregularitatem. ¶ Sed an tempore interdicti pro oſtenſione reliquiarum ſanctarum, vel aduentu alicuius prælati, vel ſimili cauſa liceat clericis pulſare cãpanas? Credit, quòd ſic. ſatis eſt enim, quòd hoc non prohibeatur. de rer. permu. c. ad quæſtiones. de ſpon. c. cum apud. ff. ex quib. cau. maio. l. necnon. §. quod eis. Sed vtrùm tempore interdicti liceat pulſare paruam campanellam pro diuinis officijs celebrandis, vt ſæpe faciunt religioſi mendicantes. Sol. cum de facto talis campanella audiatur exterius, ſatis iſta prohibitio pulſationis campanarum includit etiam minimas campanellas; poſtquam eadem eſt ratio. argumen. de appellat. c. de appellationibus. & de prębend. c. maioribus. & in hoc non conſideratur quantitas campanæ. bene facit de pœni. & remiſ. c. quod in te. ibi [campanarum pulſatione] voluit ergo. §. adijcimus. quòd celebraretur ſine ſigno alio tempore conſueto. ſæpe dicit fuiſſe ab eo quæſtum, an tempore interdicti poſſint pulſari campanæ pro Aue Maria: vt de laudabili conſuetudine fieri ſolet de ſero. & in aliquibus locis etiam de mane. dicit, quòd ſic: quia illa ſalutatio Virginis glorioſæ non eſt officium alicui ordini deputatum. immo maximè propter laicos id dignoſcitur introductum. quare omnino ceſſat regula ſupradicta. de multis alijs ſuper celebratione diuinorum prohibita dubitari poteſt, quæ plenè tetigi in c. 1. s̃. e. tit. & li. ideò ibi vide. & illa hic adde. ¶ Quærit hic Ioan. And. in fine. c. reuocantur omnia priuilegia conceſſa, aliter diſponentia, quàm hic dicatur, de quibus exempla. quid ergo ſi non ſuper celebratione diuinorum: ſed ſuper audiendo diuina priuilegia ſint retro (ideſt ante iſtam conſtitutionem) conceſſa: quia de poſterioribus non eſſet quæſtio, vt dicit glo. fina. & eſſet fortior illa quæſtio in laicis, quibus ſuper audiendo diuina tempore interdicti ſint ante iſtam conſtitutionem priuilegia iſta conceſſa: & intellige de dignitate; quia de perſonis tempore huius conſtitutionis fruſtra fieret quæſtio, cum defunctæ ſint. contra iſtos alleg. connexitatem, quæ eſt inter celebrationem, & auditionem. nam auditus ſine celebratione eſſe non poteſt. vnde prohibitio de celebrãdo, infert neceſſariò prohibitionem auditus. de conſti. c. tranſlato. ſed modus celebrandi eſt, quòd excludantur interdicti, niſi in tribus feſtiuitatibus. Ioan. Andr. dicit, quòd vtilis eſſet declaratio. Ioan. Calde. dicit, quòd de mente huius. c. eſt renocare etiam priuilegia de audiendo. nam celebrare ad auditum eſt tanquam principale, & dignius. debet ergo eius naturam ſequi. non autem econtra, ſcilicet celebrare debet ſequi naturam ſui acceſſorij, ſcilicet auditus. argum. l. ex pupillari. ff. de vulg. & pupil. & quod not. in l. potens. C. de pact. & hæc ſufficiant quò ad effectum prohibitionis diuinorũ officiorum tpe interdicti. ¶ Reſtat videre aliqua de effectu prohibitionis ſacramentorũ, ſub quo includitur prohibitio eccleſiaſticæ ſepulturæ. & ad euidentiã præmittendũ

est,quod hic dicitur in princ.c.quòd certis sacramentis excẽptis, tempore interdicti ministrari non possunt ecclesiastica sacramenta. sed super exceptis aliquibus dubitatur. nam in dicto tempore permittitur baptismus paruulorum, vt c.non est nobis.ſ.de spon.Sed hic quæritur, an baptizandus dicto tpe dẽat cathechizari cũ debito officio. dic, quòd sic. quia permisso baptismo, permittuntur omnia, per quæ peruenitur ad illum:& sine quibus, si fieri potest, non debet baptismus expediri.de offic. deleg. cap. præterea. & cap. prudentiam.& prælleg.l.ad rem mobilem.& l.ad legatum.de procura.nam nõ debet quis baptizari, nisi primo cathechizetur cum debito officio.de conse. distin. 4.cap. ante baptismum. & cathechismus est pars baptismi. 31. quæstio. 1. cap. 1. An autem in ecclesia specialiter interdicta possit quis baptizari, vel in fronte crismari, Ioan.Mona.in cap. præsenti. supra eo. innuit,quòd non.Ioan.Cald. quòd sic, in secundo membro. ver.sed nunquid in ecclesia.nã ista sunt excepta de quolibet interdicto,vt d.c. nõ est.& eod.tit. cap.responso. sup.e.& su. eod. cap. quoniam. vnde in prohibitione non includuntur.

7 ¶ † Sed quid dices de facientibus officium pro baptismo in sabbato sancto, vel pro confectione crismatis in die cænæ Domini, vel pro anniuersario defuncti? dic, quòd prædicta fieri non possunt aliquo modo à clericis interdictis sine pœna irregularitatis. nec etiam à non interdictis in loco interdicto: nisi seruata moderatione prædicta; quia prædicta sunt diuina officia alicui ordini annexa. vnde in eis habet locum regula.& de officio, quod fit pro confectione crismatis, hoc tenuit Hostien. se corrigens in d.cap. perpendimus. supra eodem.& idem Ioan.Mona. Archidiac.& Ioan. Andr.in cap.quoniam.supra eodem. Idem per omnia dicas de benedictione calicis,& paramentorum,vel corporalium,vel candelarum in festo Purificationis,vel oliuarum in festo Palmarum,cum talis benedictio ab episcopo, vel sacerdote fieri debeat.de consc.distin.1.cap.vestimenta.& cap.consulto.& de sacra vnctio. cap. vno. idem est dicendum de consecratione ecclesiarum,vel altarium manentium,vel viaticorum eadem ratione. ¶ Viso de baptismo,permisso tempore interdicti, videndum est de corpore Christi. & hoc permittit, in quantum dicitur viaticum. & cum datur decedentibus, vt supra de pœn. & re.c.quod in te. nec enim debet alicui pœnitenti denegari. 50. dist. cap.pœnitentes.Sed hic quæro. an sanis dam natis ad mortem tempore interdicti possit dari eucharistia? dic,quòd sic.ad hoc Cle.1.de pœni.& re. & ibi no. in 4. glos. planum enim est,quòd isti censentur in mortis articulo. quo casu appellatione pœnitentiæ intelligitur viaticum, vt d.cap.

8 quod in te. ¶ † Quærit vlterius.an clericis,vel laicis non interdictis possit dari eucharistia in loco interdicto,postquam in mortis articulo.dicit, quòd de presbytero celebrante missam non est quæstio, cum enim quotidie debeat celebrare seruata forma huius.§.adijcimus.per consequens potest, immo debet sumere corpus Christi.de conse.dist. 2.c. peracta. & cap.comperimus.sed de alijs dubitat,licèt viderit religiosos suis fratribus,& sororibus,quarum curam gerunt, indifferenter concedere tali tempore eucharistiæ sacramentum: sed quo iure id faciant, ipsi discernant: cum contrarium videatur de iure scripto. in edictis enim permissorijs certorum casuum quod non reperitur expressè permissum, subiacet regulæ prohibitiuæ. 2. quęstio. 6. cap. consuluisti, 18.quæstio. 2.cap. hoc enim.de transla. cap. 2. & est expressum in Cle.exiui.§. porro. de verbo. signi. Cum ergo per interdictum prohibeatur generaliter administratio ecclesiasticorum sacramentorum,certis casibus, & sacramentis exceptis,vt dicitur in princ.huius.cap.sequitur,quòd alijs quibuscunq; personis ministrari non debet. Dubitabatur etiam circa hoc, cum portatur corpus Christi ad infirmum : vtrùm portabitur cum pulsatione campanellæ, & lumine præcedente, & alijs consuetis?credit, quòd sic ; quia cum aliquid per-

9 mittitur:si aliud non apparet, intelligitur permissum,secundum quod ius disponit illud fieri,& vsus obseruat.arg.4. dist.c.erit autẽ.& 12.dist.c.illa.76.dist.c.vtinam.de cõsti.c. ex litteris.& ff.de vsu, & ha.l. planũ.§. equitj de lumine autem deferẽdo disponit ius.de cele.mis.c.sanè.de campanellæ pulsatione disponit consuetudo generalis. Item campanarum pulsatio non videtur prohibita, nisi propter diuina officia celebranda,vt d.c.quod in te.& in isto.c. ¶ Sed an viaticum dabitur tunc infirmo in præsentia personarum astantium, & venientium ad locum, vbi est infirmus ? putat, quòd sic. vt sic permissio intelligatur secundùm conditionem status personæ, cui fit.41.distin.c.quisquis.de priui.c. porro.ff. de mili.testa.l.ex militari.de dona.c.pastoralis.sed cõditio personæ in firmæ requirit astantes.Item dicit,quòd dum portatur, obuiantes sibi in itinere debent inclinare.de cele.mil.c.sanè. fortius astantes cum infirmo ipsum extra pixidem apertè conspicere,& adorare. nec fortè est iure expressum, quòd visio tanti sacramenti prohibita sit tempore interdicti,nisi cum diuina officia celebrantur actualiter. & sic põt intelligi qđ no.

10 in Cle.ex frequentibus.circa princ.eodem tit. ¶ † Sed quæritur,an mulieribus pregnantibus,& partui appropinquantibus potuerit tunc dari eucharistia?dicit Ioan.And. in d.cap. quod in te.malè posse dici eas decedentes,licèt partui appropinquent:sed hoc est necesse, vt supra.sicut decedens is, cui dicto tempore conceditur eucharistia, vt d. cap. quod in te. & cap.permittimus.supra eo.quare, nisi aliud periculum immineat,est abstinendum eadem ratione:idem per omnia est dicendum de intrantibus mare,vel bellum campestre,vel obsessis.facit quod no.de offi.ord.c.pastoralis.2.respon.in glo. quo casu,& de corpore Christi. ¶ Videamus de pœnitentia, quæ de iure veteri tempore interdicti concedebatur morientibus tantum.de spon.cap. non est nobis. hodie etiam sanis, nisi sint excommunicati, quibus solum in mortis articulo cõceditur,vt hic:vel nisi sint interdicti propter eorum culpam, siue fraudem lata sit sententia interdicti. vel præstiterint in hoc auxilium,vel fauorem. quo casu conceditur eis limitatè: si cautionem, vel iuramentum præstiterint, & promiserint, vt hic dicitur.Posset dubitari, si contingeret casus imponendæ alicui solemnis pœnitentiæ:an tunc solemnitates iuris deberent obseruari? Sol. cum inter solemnitates hoc casu sit solemnis decantatio diuini officij, aspersio aquæ solemniter benedictę,auditio diuinorum,perceptio corporis Christi, & alia,quæ non possunt fieri in loco interdicto etiam circa non interdictos, non credit tunc illas solemnitates obseruandas. de quibus habetur 33.quæstio.2.in cap.Iatronem.Item quęritur, an ab interdictis pœnitentibus,vel non liceat clericis mortuaria, vel funeraria recipere,& pro eis fit orandum. Innocen.in vtrisq;, quòd sic post pœnitentiam.de excel. præla. cap.fi.& 11.quæstio.3.cap.quicunq;. Sed ante pœnitentiam susceptam pro eis non est orandum,nec mortuaria recipienda. 87. distin. cap. fin. aliæ autem oblationes ab interdictis

10 pœnitentibus non recipiuntur etiam in loco interdicto, per ea,quæ notantur.90.distin.cap.oblationes. ¶ † Sed nunquid interdicti gaudent indulgentijs,& remissionibus?dicit, quòd non illi,qui fuerunt in culpa,dolo, vel fraude, quòd ponerentur interdictum ; cum non sint verè pœnitentes, & confessi. quod est necesse ad obtinendas ipsas in Cle. literas.de reliq. & venera. sanctorum. Sed alij interdicti non propter eorum culpam, bene sunt participes eo modo, quo alij, vt probatur in isto c.§. illis etiam. bene facit de priuile. c. quod nõnullis. & eo.tit.c.licet.in fi.ſ.eo.lib.& hic de pœnitentia. Item dicto tempore interdicti permittitur matrimonium, quod potest contrahi quocunq; tempore per consensum ligitimũ de præsenti. de fer.c. capellanus. etiam si contrahentes essent interdicti,secundùm Inno.de spõ. c. non est.Nã & ꝑ infideles põt contrahi. de presby. non bap. cap.finali. & per excommunicatos.de e.qui duxit in matri.quam pol.per ad.c.significa-

fti.Sed

sti. Sed an solemnis benedictio tempore interdicti fieri potest?dic,ꝙ non, secundùm Host.nam illud officium est certo

11 ordini deputatum.de seouũ.nup.c 1.& 3. ¶ † Sed quęri potest,an dicta benedictio nuptiarum fieri potest, vbi alter tãtùm,vir,vel mulier est interdictus in loco non interdicto.Respon.si alter est interdictus tẽpore benedictionis, planum, ꝙ non; quia non debet non interdictus simul cum interdicto communicare, vt probatur in c.vt priuilegia. & c. seq.ſ. de priuile. & c. quod in te. & c.permittimus.prælleg.& in §.adijcimus.per quẽ etiam probabitur, ꝙ potius dimitti debet officium,quàm interdictis præsentibus celebrari,licèt ibi sint etiam non interdicti.ad idem ſ. eod. lib.de priuile.c. episcoporũ. quod est verum, vbi sacerdos dicens missam iã

15 canonem incępisset, vt no.Inn. ſ.eo. c.nuper. & c. inter. qđ not. 11.q. 3.c. sicut Apostо. Ex his sequitur, ꝙ si sponsus est interdictus,vel expressè, vel nominatim, vel etiam sit de populo interdicto:licèt sponsa non sit interdicta, tamen benedici non debent, etiam in loco non interdicto.simul enim benedicuntur de consuetudine,& de iure. 23.dist.c.vlt.licèt benedictio dicatur principaliter respicere mulierem. & hoc de

12 matrimonio. ¶ † Videamus breuiter de sacramento ordinis an conferri possit tempore interdicti, vel interdictis? dicit, ꝙ interdictis conferri non possunt ordines, siue sint clerici, siue laici: id enim esset percipere sacramenta,à quorum perceptione sunt remoti:nisi in casibus permissis. ad hoc de cleri.excommu.ministran.c.fi.nec in loco interdicto possunt cõferri ordines aliquibus clericis, vel laicis; quia ibi prohibẽtur administrari ecclesiastica sacramenta, exceptis quibusdam casibus enumeratis in glo.in prin.de quibus iste nõ est. si autem populus loci est interdictus: cum per hoc non sit interdictus clerus,vt ſ.eod.c.si sententia.clerici illius loci poterunt extra locum interdictum ad superiores ordines promoueri. qđ intelligas, dummodo ordinentur ab episcopo, qui ipsos de iure valeat ordinare,vel de ipsius licentia ab alio.de tempo.ordi.c.cum nullus.ſ. eod. Si verò locus tantùm est interdictus : licèt in eo loco nullus valeat ordinari (vt dictum est.) laici tamen non culpabiles delicti, (propter quod sentẽtia lata fuit) extra locum interdictum, etiam per episcopum dicti loci,vel per alũ de eius licentia poterunt ordinari.hæc vera, nisi propter delictum vniuersitatis fuerit in loco interdicti lata sententia.nam tunc nullus de vniuersitate posset ordinari : cum eo casu omnes de vniuersitate intelligantur interdicti,vt in isto c.§.illis etiam.& ſ eo.lib.de priuilegijs.c.licèt.in fin. & hæc dicta sint de sacramento ordinis. ¶ De extrema vnctione, quæ est vnum de sacramentis. dicit tenendum incunctanter, ꝙ est prohibita tempore interdicti,vt d. c.quod in te.de pœn.& remiss. Sed dubitant quidam,an extrema vnctio conferri possit clericis, vel religiosis maribus, vel fœminis non interdictis : sed de loco interdicto,& qui seruauerunt interdictum. Io.And.quòd non,in d.c.quod in te. dicit tamen, quòd hic multi malè aduertunt. ¶ Videndum est ammodo de effectu prohibitionis ecclesiasticę sepulturę tempore interdicti. ad cuius euidentiam pręmittendum est, quod multi sunt casus, in quibus interdicitur ecclesiastica sepultura.de quibus plenè per glo. & alios.de sepult.c.ex parte 2. Sed hic specialiter est tractandum de ecclesiastica sepultura,quæ prohibetur interdictis.de priuile.c.vt priuilegia.§. sane.& eo.ti.c.episcoporum.supra eod.lib. Item interdicitur ecclesiastica sepultura in loco suoppositо ecclesiastico interdicto,de quo loquuntur quatuor iura de priuil. c. cũ & plantare.§ & quid fi.&.c.vt priuilegium. primo respõ. d. c.quod

13 in te.& Cle.cos.de sepult. † Ex quibus patet,quòd in ecclesia, vel eius cimiterio interdictis sepeliri non debent corpora defunctorum, vt prælleg.§.quod fi.& c.vt priuilegia.qđ enim ibi dicitur tempore interdicti, exponitur,& in loco interdicto, vt probat c. quod in te. Item nec in ipsis sitis in loco interdicto : nisi sint clerici, qui seruauerunt interdictum, qui sine campanarum pulsatione,cessantibus omnibus solẽnitatibus (intelligo dupliciter) possunt cum silentio tumulari,vt d.c.quod in te.& Clem.eos qui scienter. contrafacientibus ipso facto imponit pœnam excom.à qua non debẽt absolui: nisi prius ad arbitrium diœcesani eis, quibus propter præmissa fuerit iniuria irrogata, satisfactionem exhibuerint competentem. ¶ Iuxta prædicta quærit,quid hoc casu appelletur cimiterium.Ioã. And.in d.Cle.eos dicit,ꝙ est locus ad vsum cimiterij per episcopum benedictus. de conse.dist.c.nemo.Steph.in d.Clemen. dicit, ꝙ sufficit,ꝙ fit ad sepulturam

14 deputatus, licèt non sit benedictus.alleg. quod no.† Hostiẽ. de sepultu.c.pen.vbi dicit,ꝙ terra ad vsum sepulturæ deputata vendi non potest.sicut nec benedicta. ¶ † Item quia ecclesia non consecrata, postquã est diuinis officijs deputata, gaudet immunitate.de elec.c.pe.& dicitur pollui.sicut terra cõsecrata.de consec.eccle. vel alta.c.fina.Ioan.Cald.tenet opi. Io. An.ſ. ꝙ non sufficit locum esse deputatum ad sepulturã: nisi sit ad hoc per episcopum destinatus.& hoc casu tempore interdicti non est in talibus prohibita sepultura. Nunqd ergo sepelientes extra ecclesiam,& cimiterium violant interdictum? dicit,ꝙ non;quia non debent corpora insepulta manere.23.q.5.c.placuit. 2.q.8.c.quicunque.& licèt possint extra cimiterium tunc sepeliri : non tamen cum diuino officio. aliàs clerici violarent interdictum. facit de rapt.c. super eo. §.ita tamen. ¶ Item quæro, an laici non interdicti possint in cimiterio sito in loco interdictorum clericorum officio sub silentio, & cessantibus alijs solemnitatibus sepeliri?dic, ꝙ non ; quia hoc ex gratia conceditur clericis, vt di.c. quod in te. & quibusdã alijs ex priuilegio, vt c.vt priuilegia.de priuileg. ergo alijs intelligitur denegatum, vt c. quod alicui.de priuileg. Sed quid de priuilegiatis post cap.istud super audicione diuinorum, & perceptione sacramentorum, vel super altero prædictorum tantum: nunquid debẽt tempore interdicti admitti ad ecclesiasticam sepulturam ? Putat, quòd sic, quando est priuilegiatus super vtroque, vel super perceptione sacramentorum. nã cum sint septem sacramenta,sub eorum appellatione includitur ecclesiastica sepultura.de simon.c.non satis.& cap.cum apostolica.in quibus est satis expressum. sed si priuilegium esset concessum super auditione diuinorum.licèt non possit dici mortuum audire:tamen posset iustè interpretari, per illud priuilegium fore concessam ecclesiasticam sepulturam, per reg.cui nõ communicamus in vita,nec in morte, &c. 24.q.2.c. sanè.& ꝺ sepul.c.ex parte. 2.& cui conceditur ingressus ecclesiæ, per consequens sepultura.ar.ſ.eo.lib.de his,qui.in fi.intellige tamen sibi istam sepulturã pmissam,cessantib. solẽnitatib.vt putà clericis,ꝙ ser uauerunt d. c. quod in te. Sed an defuncti tẽpore interdicti. & propter hoc extra cimiteria sepulti,relaxato interdicto, possint in cimiterio sepeliri. Innocen.& Hostien. ꝙ sic,in ca. tanta.de excel. prælato. si in eis tempore mortis apparuerũt signa pœnitentiæ, & contritionis. sed quid si interdictus, vel nõ interdictus tempore interdicti fuit sepultus in cimiterio : nunquid relaxato interdicto ibi remanebunt? dicunt idem Doct. quòd si fuerit pœnitẽs, non exhumabitur;quia res venit ad casum, in quo idem fieri posset.de conuer.coniuga.c. placet.& ff.ad leg. Aquil.l.quia in eum. ¶ Vltimò circa istã sepulturam prohibitam tempore interdicti, vel personis interdictis,scias, quòd fortificata est pœna contra sepelientes, vt Clemen.eos.de sepultu. circa quam dubitant ibi Doct.an omnes operantes in tali sepultura sint excommunicati:puta fabricantes,vel fodientes terrã:vel ponentes in sepulchro, vel fouea,vel porrantes cruces,vel cereos,siue funus, vel assistentes causa honoris,vel amicitiæ,vel clerici diuinum officium facientes, vel non prohibentes, cum possint.dicit sine dubio omnes istos excõmunicatos;quia sunt participes criminis, siue cooperatores. ad hoc ſ.eod. c.nuper & c.si concubinæ. Si verò sine officio clericorum defunctus sepultus ẽ

etiam in cimiteriato, licèt tutius sit dicere, omnes istos forè ligatos sententia excommu. de qua in prædicta q. de cle. exc. mi. cap illud. tamen trepidus credit talem non ligari dicta pę na: licèt sint tales aliàs ex contemptu canonum puniẽdi. 13. q. 2. §. ocontra Adam. ad hoc mouentur ex fi. illius Cle. vbi circa præmissa non vult aliquod exemplare priuilegium suffragari: sed cum talia priuilegia exemplaria consueuerint cõcedi ecclesiasticis personis, patet ꝙ de ipsis solum contra facientibus loquitur Clem. & sic tenet Io Cald. & alijs rationibus hoc confirmat. Et quærit, si clerici dicunt officium sepulturæ super funus. & postea deponentes funus in loco secreto non ponunt ipsum in humo, vel in alio sepulchro: nunquid sint excommunicati. videtur, quòd non; quia illa Cle. disposuit de sepultura. quod est in humo, vel tumulo mortuum cõdere, & sic propter solam officij celebrationem nõ esset delictum consummatum. ergo non incidunt in pœnam. s̃. eo. li. de elec. c. perpetuę, contrarium tenet ipse ad finem. 6. membri. Per prædicta elicita ex illo solmni tractatu habetis materiam huius c. plenè declaratam.

Rub. De verb. significatione.

SVMMAE.

1 *Templarij, & hospitalarij an dicantur exempti.*
2 *Priuilegium quando conceditur alicui, quòd non possit interdici, vel excommunicari, an poterit suspendi.*
3 *Legatus de latere an liget exemptos.*
4 *Locus desertus quis dicatur.*
5 *Iuramentum de veritate est secundùm conscientiam iurantis.*

CAP. I.

VENIENS. Diuiditur in quinque partes. primò declarat, quid conferat priuilegium fit relationis. Secundò, ibi [illum.] qs dicatur de seruis. & circa ecclesias talium locorum. Tertiò in §. ceterum. deducit articulum decimarũ. Quartò, ibi [in alijs.] fit reseruatio iuris episcopa. & parochia. Quintò ibi [per declarationem.] fit protestatio de iure vtriusque. Positionem casus elicias ex gloss. quæ incipit. sed in quo. nam fratres templarij, & hospitalarij quæstionem habebant cum episcopo Thiberiacen. produxe runt quædam priuilegia Alexandri, & Lucij, de quorum certis verbis dubitabatur, quid significarent. quod hic in principio diffinitur. Sed Inn. tãgit & Abb. clarius, ꝙ hic loquitur de quodam ordine, qui dicitur sancti Iac. & est in Hispania. & sunt laici vxorati certis dieb. in septimana abstinẽtes à thoro vxoris: habent tamen clericos in ordine suo. & sic legen-
1 do, cessarent aliquæ obiectiones, de quib. ꝯ. dicetur. ¶†Not. ꝙ templarij, & hospitalarij non sunt exempti, licèt gaudeant certis priuilegijs. & istud hic colligitur, inquantum iste text. intelligitur de prædictis fratrib. templarijs, & hospitalarijs. vt dixi. s̃. in casus positione. intelligendo autem de quibus ibi dixi, istud notabile hic non cadit: sed bene hoc sentit Io. An.
2 de priuilegijs. c. recepimus. super gl. & in nouel. ¶†Secundò not. ꝙ quando conceditur alicui priuilegium, quòd non possit interdici, vel excommunicari; nunquid ergo poterit suspẽdi? videtur, ꝙ sic; quia hoc. ſ. quòd non possit, non cauetur, iure ergo est concessum. quia casus omissus remanet sub dispositione iuris cõis, vt l. si cum dotem. in prin. ff. so. ma. facit c. susceptum. s̃. e. li. de rescr. contrariũ tenet gl. 5. pro qua alleg. in nouel. s̃. eo. tit. 1. c. is, qui. coniuncto c. responso. cum 1. & 2. ad idem. s̃. titu. & c. 1. §. si quis. coniunctis cum illa Decret. facto. e. ti. & c. episcoporum. s̃. e. li. de pri. & c. 2. s̃. e. li. de offi-
3 dele. ¶†Tertiò not. ꝙ dicit [Romano pontifice, vel legato.] &c. & sic patet, quòd legatus de latere ligat exemptos, & per consequens hoc probatur, secundùm Abb. legatos posse cognoscere de causis exemptorum: quod dicit alibi non ita clarè probari: sed certè hoc non probat: quia ex tenore priuilegij hoc legato competebat, vt patet ex tex. ergo non de iure communi: quia frustra petitur &c. vt l. 1. C. de thesaur. lib. 10. Item sunt ordinarij, & ad instar ordinariorum iurisdictionem habent, vt in prouincijs sibi decretis, vt s̃. eo. lib. de offi. leg. Sed illi in exemptos nil possunt, nisi in casibus exceptis. ergo nec isti. Ber. tenet cum Abb. s̃. de off. leg. c. translationẽ. de quo per Hostiẽ. in summa eo. titu. §. quid pertinet. in princip. & in Specu. eod. titu. §. supereſt. versi. sed nunquid legatus potest suum officium. & in d. cap. quod translationem. vide, an ad ipsum legatum possit appellari omissis medijs. vbi dicit in nouel. de consuetudine obseruari, quòd possit: & an possit adiri per simplicem querelam. dic, vt no. in c. j. de
4 offi. leg. s̃. & vide quod no. s̃. eo. lib. de hære. c. fin. ¶†Quartò no. ꝙ locus dicitur desertus, qui non est habitatus penitus, nec cultus, vel sub Saracenorum &c. quem tex. declara, vt in in glo. s̃. quia nõ nã secundũ eam ad hoc vt dicatur desertus, sufficit, ꝙ vltra memoriam steterit sub potestate Saracenorum: licèt cultus fuerit, licèt Host. dixerit, ꝙ hoc casu priuilegium locum non habeat: sed hoc reprobat in nouel. & tenet cum gl. & secundùm ipsum Hostien. intellectus gl. benignior est, & magis certè literæ applaudit; quia inter habitatum, & incultum ex vna parte, & detentum vltra hominum memoriam à Saracenis cadit alternatiua legis. & sic diuersos casus determinat. Aduerte tamen, quia etiam in inculto, & inhabitato requiritur excessus memoriæ hominum, quod intelligit quò ad hunc casum priuilegij, de quo hic. nam secundum de riuatores locus ideò dicitur desertus; quia non seritur: aut quia habitatio deseritur. & hoc vult litera cum certo temporis spacio quò ad hunc casum. in alijs ergo non sic, vt patet in appellatione, quæ per lapsum anni dicitur deserta: & ecclesia dicitur deserta per non residentiam ministrorum, vt Cle. sicut. & Clemen. si appellationem. de appella. & 7. q. 1. cap. si quis presbyter. & de cleri. non residen. c. 2. & tales clerici dicuntur desertores. 20. q. 2. c. placuit. & legistę habent Rubr. de desertoribus. C. lib. 12. ¶ Quintò no. in §. ceterum. quòd fratres istius ecclesiæ ab eisdem cõstructæ in dictis locis gaudent plena libertate, scilicèt quò ad legem diœcesanam, ad quam ista plena libertas restringitur per hunc text. quò ad legem. ergo iurisdictioni subiacebunt episcopi. & sic coram eo poterunt conueniri, secundùm Innocen. & vide quod no. s̃. eod. lib. de priuileg. c. 1. §. in eos. in 2. glo. & de vtraque lege vide remissiones plenas, vt in glo. est lex &c. ¶ Sextò nota in ver. ab. quòd religiosi clericos instituendos in ecclesijs eis subiectis debent episcopo præsentare, & ab eo examinari. & hoc ideò, secundùm Innocen. quia huiusmodi ecclesiæ non erant exemptę. & ideò clerici per episcopos in eis erant instituendi. secus autem si ecclesiæ essent exemptę ex toto: qa tunc instituentur clerici per fratres. 16. q. 2. c. 1. Sed tunc si populus non esset exemptus. rector ecclesię institutus per episcopos recipiet curam ab episcopo, & reddet sibi rationem populi, & ibit ad consilium episcopale, & recipiet statuta synodi, & respondebit de quarta parte decimarum, & mortuariorum, & huiusmodi, quæ sibi à populo obuenerunt: & præstabit sibi reuerentiam, obsequium, & honorem ratione populi, & alia, quæ alij rectores præstant episcopo. argumen. supra de priuilegijs. cap. ex ore. & de maio. & obedien. cap. quod super. Ista sunt verba Inn. quæ hic refert in nouella: in qua plenius, prosequitur hoc de iure episcopi super institutione in ecclesijs exemptorum, & circa ipsos exemptos ratione talium ecclesiarum, cuius dicta retuli. s̃. e. lib. de capel. mona. c. 1. ideò hic non decido. ¶ Septimò not. in ver. à quib. euidenter probari secundum Host. quòd de iure communi debetur canonica decimarum. ad idem. s̃. de decimis. c. qm̃ & ꝙ. dudum. & de præscrip. c. de quarta. de offi. ord. c. cõque-

rente. aliàs non esset priuilegiũ, secundũ eum. ¶ Octauò nota. in fi. quòd ad Papã pertinet declaratio, si super verbis priuilegij quæstio oriatur. concor. s̃. de iudi. ca. cum venisset. Et vtrùm requirat talis interpretatio partium præsentiam, vel iuris ordinem. & per quem fiat, si quæratur de dubio sententiæ inferioris iudicis, compositionis, priuilegij, statutorum, & similium. vide. s̃. eo. c. olim. in nouel. post Inno. & Host. & per Bar. in l. ab executore. ff. de app. facit. s̃. de postu. præla. cap. 1 ibi [nostrum interpret. mandatum] &c. ¶ Opponitur. & videtur, ꝙ per istos fratres frustra fuerit priuilegium impetratum super decimis non soluendis; quia ad hoc de iure cõmuni non tenentur, vt. c. ex parte. 1. de decimis. Sol. si dicamus, quòd iste tex. intelligatur de alijs religiosis, quàm templarijs, & hospitalarijs (prout quidam intelligunt, vt in principio dixi) tunc cessat istud contrarium. Si verò intelligas de prædictis secundũ Host. Io. Mo. & Arch. dic ꝙ isti grauantur in vno; quia soluunt, ad quod non tenentur, per præalle. cap. ex parte. sed statim releuantur in alio; quia soluunt cleri. sui ordinis, iuxta regu. de parochi. cap. 1. & de iureiuran. l. eum qui. in prin. vnde dicebat Ioan. Mona. In habentibus symbolum. i. conuenientiam, facilior est transitus. de testa. ca. requisti. §. secus. & alibi dicit lex. Absumptum nõ videtur, quod in corpore patrimonij retinetur, vt l. Imperator. §. fi. de leg. 2. Boa. dixit ideò hos fratres teneri ad solutionem maioribꝰ sui ordinis, ad saluandum eorũ cõscientias, propter opi. quã habet, Papam decimas remittere non posse, cum sint de iure naturali. de quo de deci. c. à nobis. vel secundũ eum intelligatur, ꝙ soluunt de his, de quibus, priuilegio cessante, deberẽt. ¶ Secundò op. dicitur in fin. ꝙ vtriq; parti remanent salua iura sua, & defensiones. sed contra. aut ista reseruatio respicit iura, quæ competunt partibus tẽpore sniæ: & illa nõ sunt salua; quia lege cauet, ꝙ post sniam, quæ transiuit in rẽ iudicatã, non pñt produci nouæ defensiões, siue iura, vt l. sub spe cie. C. d̃ re iu. & C. sẽ. rescin. nõ pos. l. 2. & c. suborta. de re iud. Aut dices, ꝙ ista reseruatio respiciat iura in posterũ acquirẽda: & tunc frustra adijcitur, cũ talia per sniam non lædantur. de ex. c. pe. & l. an & eadem. §. qui cum partem. ff. de excep. rei iud. & l. se. eo. titu. & l. fi rem meam. & l. se. eo. ti. Sol. intelligę, ꝙ ista reseruatio concernat iura tempore sniæ competentia, non quæsita postea: sed tunc stat contrariũ prædictorũ iurium. Sol. istud cõtrariũ, vt in gl. fi. in nouel. aliter soluit. sed sol. gl. plus placet. ex qua collige, ꝙ snia, quæ fertur super declaratione verbi, vel intẽtionis ambiguę, nõ pręcludit viã probationibus, sed iuribꝰ ꝓducẽdis post ipsã sup talibus iuribus declaratis: qñ verò non de dubia intentione, sed de ipso iure cõpetente esset quæstio post snïam, alijs probationibus, & defensionibus est via præclusa. Sed nunquid per reseruationem in snia conseruari possint: puta, condẽno te in centum, nisi. T. vsq; ad annum probauerit, se soluisse, & similia. in nouel. sentit, quòd Papa hoc possit ex plenitudine potestatis. & sic non alius. circa quod vide, quod no. de sepul. cap in nostra. in nouel. super ver. probauerit. Declaratur autem interesse fructuum, & expen. an possit in sententia reseruari. dic, vt not. Inn. in cap. sæpe. de app. & cap. fin. quod me. causa. facit l. idẽ Labeo. fami er. ¶ Quærit Ioan Andr. post Ioan. Mona. quid in cũbat episcopo probare, & qd religiosis. So. vt in ea: ex qua vnum not. ꝙ qui nititur ex priuilegio super certo iure, in eo quòd excederet terminos priuilegii, diceretur esse in mala fide: & per consequens nullo tempore præscriberet, vt cap. vigilanti. & c. fi. de præscrip. Ex quo arguit Lap. cõtra epm Fæsulanum, quòd vltra priuilegium exemptionis ecclesię sanctę Mariæ in campo florum, quòd ibi possit causas suorum clericorum, vel ad suum forum spectantes audire: non possit tamen præscriptionem allegare contra episcopum Florentinum in his ſ. quæ non sunt in priuilegio expressa facit ad hoc quod not. s̃. eo. li. de priui. c. cum personæ. super glos. & sic in fin. ¶ Vltimò scias, quòd Ioan. Mona. hic posuit vnam magnam gl. quæ principaliter tractat, quid venit in probatione, cum monasterium priuilegiatum super decimis noualiũ, & certæ parochiæ agit contra rectorẽ parochiæ, quasi possessorẽ earum: & ecõtra rector agit contra monasteriũ, vt illa sibi dimittat in pace. Oportet. n. monasterium probare tãto tempore loca illa fuisse inculta, siue inhabitata, ꝙ nõ sit memoria in contrariũ: vt sic possint dici noualia ad culturam redacta, vt cap. quid per nouale. de verb. sig. qualiter ergo dicere debeant super hoc testes, & qualiter testes rectoris parochialis contrarium deponẽtes. Io. An. hic, vel alibi dictam glo. non ponit, sed remittit ad Spe. de proba. § j. & ver. vlt. Quæritur, qualiter. Spec. super ista materia coniungit glos. Innoc. cum ista alia, quam super isto articulo posuit Innocen. s̃. eod. cap. quid per nouale. & alia, quam posuit de priui. cap. fin. & quia sunt vtiles, & recitatæ ad literã, sicut iacẽt: iõ alio ordine eas prosequar magis clarè, quibusdam additis, vt patebit in fine. ¶ Quærò ergo quomõ deponẽt testes monasterij probare volentes, quòd locus fuerit incultus, & inhabitatus, vel à Sarracenis detẽtus vltra hominum memoriam, & dicatur de sertus, vt vult ista Decre. in §. illum locum. vel quomodo probabitur, quòd non extet memoria, quòd quãdoq; cultus fuerit: vt sic dici possit non extet memoria, vt d. c. quid per nouale. vbi Inno. tradit primò vnum modum, qui sibi nõ placet: deinde alium in ver. melius. vbi dicit, quòd debent dicere, omnium esse opi. communem, sed non vidisse, vel audisse eos, qui viderint, vel audiuerint, quando culta fuerit hæc possessio. ff. de ꝓbat. l. si arbiter. Sed contra istum modum obijcit. nã sedm eum si hoc modo probabitur, memoriam alicuius facti nõ extare, de leui probare poterit, quòd non extet memoria legis Moysi: nec de Christo, & de multis, quæ in lege noua, & veteri referuntur: cum nullus sit, qui hoc viderit, vel audierit illa suo tẽpore facta esse: sed tñ hoc dicere, est absurdũ, & hæreticũ. Sol. dicit ibi Inn. dictum testimonium non esse ita latè accipiendum: sed ita restringendum. non vidimus, qui viderint. & hoc leue est. nec qui audierint, suo tempore factum; id est in communi opinione habebatur, ꝙ possessio, de qua agitur, non colebatur, sed locus erat: vel transeuntibus bestijs, vel paludibus patebat. Si verò velles addere [nec audiuimus, nec vidimus illos, qui viderint, vel audiuerint suo tempore, vel ante tempus eorum factum] malè intelligeres, & prædictæ absurditates, & multę aliæ sequerẽt. ista (vt credo) est eius intentio in d. c. quid per nouale. circa istam probationem noualis. Sed in isto. c. à prin. gl. mag. vsq; ad ver. sed qd rectis. tradit alios deponẽdi modos: vbi sup eo, qd. s̃. dcm est de modo deponendi, ꝙ nõ vidit eos, qui audierint factum suo tempore, refert quoldam dicere (& fortè non malè) ꝙ idẽ si audiuerint ab alijs fcm, non tpe ipsorum, à quibus audiuerint, sed ante ab alijs: puta audiui à Io. ꝙ tpe Iusti. hæc loca colebantur. sed ab eo tempore citra, est communis opinio, ꝙ fuerint inculta. si enim à Iustiniano audiuisset, indubitatum esset, quòd non probaretur præscriptio. Idem si non dicat de certo homine, sed nominat certum factum; vt si dicit, se audiuisse, ꝙ prædicta loca colebantur eo tempore, quo fuit conflictus Sarracenorum cum Christianis: sed postea fuerunt inculta. & illa est quorundam opi. fatentur tamen, ꝙ non debet confusum tempus dicere: puta quia culta fuerint à tẽpore Christi citra. sed certũ dicere debet, vt ẽ prædictũ. ſ. tpe Iustii. vel conflictus. Aliqui tamen sedm eum dicunt contrarium. ſ. ꝙ nõ sufficit dicere, ꝙ audiuerint ea culta tẽpore Iustiu. vel tpe conflictus; nisi dixerit, ꝙ audiuerit, vel viderit suo tẽpore cultа. ponit alium deponendi modum. ſ. ꝙ est cõis opinio omnium habitantium circa loca, quæ monasterium dicit noualia, & etiam aliorum. qui de his curam agitant: vel melius, omnium. ꝙ circa hoc arbitrantur, nullum, qui viuit, vidisse, qñ talia fuerunt culta. & oportet hos arbitrantes, vel habitantes, qui ꝑdicta opinantur, esse duos, vel tres, siue plures, vt iudex arbitrabitur. & adijcient in suo testimonio, quòd nun-

nunquam viderunt aliquos, qui dicerent se vidisse illa loca coli. vel audiuisse ab alijs prædecessoribus sursum in infinitũ prædicta loca suo tempore coli. ¶Sed iuxta prædictos modos quærit. quid si testis interrogatus responderit, aliquos, sed paucos, & sine ratione opinari contrarium. credit proba ri præscriptionẽ. Sed qd si dicat, parem partem opinari con trarium, sed sine ratione credit probari præscriptionem, cre dit Inno. non valere testimoniũ; qa nõ est testis distinguere, qd faciat cum ratione, vel sine. Sed quid si dicat. Audiui ali quem sæpè vidisse, vel audiuisse, q suo tempore culta fuerãt prædicta loca, sed ipse non credit; quia cum interrogasset ab eo de causa dicti sui, vel de circunstantijs, non respondit ei, vel respondit ei falsum: respondet, q per hunc testem non probatur præscriptio; quia cum hic testis non esset iudex il lius, à quo audiebat loca culta, non tenebatur ei respondere: sed si falsam causam subiecisset dicti sui: tunc posset dici, quòd benè probatur præscriptio, dummodo cõstet causam, quam dixit, falsam, & etiam eum eam dixisse; quia fortè non est sibi credendum, q eam dixerit, nisi pars monasterij hoc probet. Sed quærit Spe. vbi s. verò qd si nõ est. pone, quod nõ est. qui viderit, vel audiuerit, quòd fuerint culta: apparent ta men aliqua signa (puta ædeficia antiqua, vel locus est vici nus alicui castro antiquo, & depopulato.) dicit Specu. quòd quò ad præstationem decimarum debent pro cultis haberi: qa ager est locus, q sine villa est. ff. de verborum sign. l. ager. & per ædificia probatur aliquid. C. de admi. tut. l. lex quæ. & C. de ali. præst. l. 3. i 2. q. 2. c. quatuor. in fin. & c. aurum. 24. q. 2. c. sanè. & ff. de albo scrut. l. 1. & 2. ita dicit Specul. in d. §. 1. de probatio. vers. quid si non est. & hæc ita dicta sunt de mo nasterij testibus probare volentibus nouale, siue memoriam non extare, vt dixi. Sed quæro, qualiter testes rectoris paro chialis debent deponere ad probãdum contrarium, dicit, q debent probare esse communem opi. hominum, q prædicta loca culta fuerint: vel audiuerint, quando prædicta loca cul ta fuerunt. & hoc sufficit, licèt non probent aliud. Sed quid dices, si testes vtriusque partis hoc dixerint? dicit Innocen. hoc arbitrio iudicis relinquendum, qui partibus præferatur. & cum testes iuxta prædicta deponere debeant de commu ni opinione loca illa fuisse culta, vel non, præferentur digniores, & verisimiliora dicentes. c. in nostra. de testibus, & c. præterea. Sed aduertendum, quòd testes monasterij deponentes de communi opinio. loca nõ fuisse culta à tẽpore, de quo nõ extat memoria: vel se non vidisse eos, qui viderint, vel audierint, deponunt negatiuam. Testes verò rectoris parochialis deponentes communem opi. esse, ea fuisse culta, vel se vidis se, & audisse eos, qui ab alijs audierint ea loca suo tempore culta, deponunt affirmatiuam: vnde duo tantùm vel de com muni opi. visu, vel auditu (vt dicitur) deponentes prẽferunt; cum testes monasterij dicerent contrarium, iuxta theoricã glo. l, diem proferre. § si plures. ff. de arbi. & s. eod. lib. de arbi. c. 1. & hoc tenẽt quidam. Alij tamen dicunt hoc discretio ni iudicis committi; quia vtrunque testimonium est admissũ contra ius; qa de auditu; licèt testimoniũ monasterij sit ma gis cõtra ius; quia est de auditu, & etiam astruit negatiuam. hæc autem satis probantur in prælleg. l. si arbiter. ff. de ꝓb. vbi glo. quærit, an duo testes sufficerent: qui dicerent se vidis se, vel audisse illum, qui vidit, vel audiuit. videtur, q non: quia ille, quem isti viderunt, non sufficeret; quia solus, ergo nec i sti. contrarium tenet ibi [nec ad rem] q ille non sufficeret, nam nec aliquis sufficeret pro se: sufficiunt tamẽ duo testes, qui audiuerint eum stipulari secundùm Azo. ita dicit ibi. Sed contra hoc vide aperte s. de test. c. licèt ex quadã. Sed dt, q ibi loquitur, qñ in illa prima persona non consistit veritas, sed probatio veritatis, & ideò quia probatio ex probatione assu mitur, non debet esse maioris auctoritatis probatio assum, pta, q illa, ex qua assumitur, vt in Authen. si quis in aliquo. C. de eden. sed hic in tali persona consistit veritas, scilicet me moria. & sic hæc est probatio veritatis, nõ probationis: & sic bene dicit illa glo. secũdùm Ric. & Cyn. ibi in additionibus. hæc vera, quando testificatur de auditu, vel memoria alte rius. quando verò de communi opi. oportet, q dicat se à mul tis audisse, quos interrogatus si nominat, bonum est: sed si di cat. non habeo memoriam de aliquo, quia nec recordor de aliquo certo: sed quia sic communiter dicebatur, videtur va lere testimonium, secundùm Inno. & de aqua plu. ar. l. in sum ma. §. idem Labeo. Dicunt etiam quidam, q si constet p cõ fessionem, vel alio modo, q à centesimo anno citra ante lit. contest. fuerunt prædicta loca culta: quantuncũq; monaste rium probet pro se oĩa supradicta, tamen succumbet: qa tũc oporteat eum probare p̃scriptionem, cuius non extat memo ria. hæc non est tas, q est infra centũ annos, vel parũ minus, in quã posset extẽdi memoria hominũ, sicut vita. ff. qui. mo. fusfr. amit. l. an vsusfructus. secus si per confessionẽ, vel alio modo non constet de anteriori: sed constet à ducentis annis citra culta fuisse; quia tunc valet monasterij probatio prædicto modo facta. ita dixit Inno. vt refert Spec. in d. §. 1. ver. sunt autem. hæc sunt dicta Inn. super prima probatione. Sed glo. in d. l. si arbiter. & §. item Labeo. prælleg. se breuius expediuit, vt vtrobique not. ¶Sed pro pleniori declaratione cõ tra prædicta oppo. nam secundùm dicta. s. recipitur testimo nium de auditu. Item recipitur testimonium de opinione, siue credulitate aliorum. Sed contra vtrunque opponitur, & vi detur, q testis debet deponere super eo, quod percipit visu, & aliter non valet eius testimonium, vt l. testium. C. de testi. & l. qui testõ. §. veteres. ff. de. testa. Solu. dicit Do. Bald. q testis id, super quo deponit, debet percipere ex quinq; sensib. cor poris, visus, auditus, gustus, odoratus, & tactus. vnde intellectus testis debet decidi, & causari à sensu. & idem debet esse in teste, in sensu, & intellectu, & non diuersum. & istud, quod residet in mente alicuius non per sensum, sed excedit sensũ, dicitur iudicium, & non testimonium, vt dixit Innocen. in c. cum causam. de test. & ideò cum quinque sint sensus corporis, vt prædixi, & no. in l. quod meo. §. fi. ff. de acqu. pos. id, qd non clauditur sub altero istorum sensuum, nõ cadit directò in testimonium, secundùm eum: qualiter autem super quolibet sensu debet reddere causam, plenè in d. c. cũ cãm. & plenius in d. l. testiũ. per Cyn. vbi quantùm ad propositum, q in casu nro, quando quæritur, vtrùm extet alicuius rei memoria necne; ideò sufficit testimonium de auditu; quia deponit de memoria facti operis, vbi veritas negotij comprehenditur per aspectum oculorum. tamen per auditum eorum, q ab illis audiuerint, qui viderunt fieri. Concludo ergo, q si est q̃stio de eo, quod percipitur visu (vt de numeratione, & percus sione, & similibus.) debet fieri testimoniũ de visu. si est q̃stio de eo, quod ꝓcipitur auditu (puta quòd. T. promisit mihi cẽtũ.) dẽt fieri testimoniũ de auditu. vtrũ aũ hoc casu possit cæ cus testificari. & qd iuris si paries, vel cortina esset in medio inter testes, & cõtrahentes. Glo. tenet. q valebit testimoniũ, vt d. §. item Labeo, de quo ibi per Cy. in d. l. testium. & in Spe cul. de test. §. 1. ver. sed nunquid cæcus. de ratione super alijs sensibus idem dicas, q reddere eam testis debeat, prout illi sensui adaptatur. ¶Sed restat dubium, quãdo deponit d̃ cre dulitate, & opinione aliorum; vt memoriam non extare, cum hoc non percipiatur visu, auditu, gustu, odoratu, vel tactu, sed iudicio intellectus tantùm, quo modo hic accipitur tale testimoniũ in casu, quo quæritur, vtrùm extet memoria, nec ne? Solu. dic quòd aut credulitas est proxima, & cõiuncta sẽ sui, per quem veritas scitur. Aut est separata, & remota. Pri mo casu valet testimonium. ponit exemplũ in teste deponẽte, q. T. credit. S. cognouisse. B. qa vidit eos in lecto nudos actus agẽtes, quos faciũt seculares cõmiscẽtes: nescit tñ, an rẽ intrinsecã peregerunt: sed firmiter ex prædictis actib. opinatur, q sic. certè illa credulitas est cõiuncta sensui; ideò sufficit ad plenè probandum, vt c. præterea. de test. & de præsump. c. literis.

literis, idem in filiatione, quæ non potest verè probari: sed per credulitatem indubitatam: vt si viro, & vxore simul habi tantib. vxor parit: præsumit. n. q ex viro: & valebit dictũ testis de credulitate coniũcta cũ sensu, & rõne probabili, vt prædi ctũ est, vt l. filiũ. ff. de his, qui sunt sui, vel alie. iur. & l. Lucius. de cond. & dem. & hoc etiam no. Bar. in d. §. itẽ Labeo. & hoc sentit Inn. dum dicit, q hic cõis opi. idem est, q cõis creduli tas; & iõ probat, & ẽt credulitas cum aliqua rõne. licèt. n. lin gua facilè moueatur ad loquendum, qd̃ vult, sic & caro facilè monetur ad illicita. anima tñ non facilè mouetur ad aliquid credendum, sed præcedente ratione tñ. & tanquàm so lus Deus scrutator. de iud. c. nouit. ideoq; qui de cõi opinio. deponit, interrogatus qũo scit hanc esse cõem opin. rñdebit, nescio; quia solus Deus scit: sed credo, quia sic verbis exprimebatur. 22. q. 5. c. humanæ. Vel aliam subijciet credulitatis causam. & si interrogabitur, à quibus audiuit: respondebit, vt s. dixi in ver. hic verò qñ &c. Ad prædicta adde quod no. Io. And. post Inno. s. de iur. cal. c. in causa. vbi dicit ad literam, q ita possum bona conscientia confiteri, quæ indubitanter no ui: vel quæ firmiter credo, sicut ea, quæ vidi. quia non vidi Christum crucifixum: tamen hoc firmiter credo. Item non vi di Constantinum, Iul. vel Iustinianum Imperatores: tñ ipsos bene noui. ad hoc facit, qd̃ dicit Aug. Quia spes ẽ certa expe ctatio futuræ beatitudinis: quia de futura beatitudine nõ põt esse certitudo sciẽtiæ, sed credulitas tñ. Sic est de iusto de veri tate dicenda; quia iurans potest illa asserere vera esse, de qui bus non dubitat, licèt ea non viderit. & lex dicit factum sci ri, & indubitatum esse, quod communi auditu percipitur ab antiquis. ff. de aqua plu. arcen. l. in summa. §. item Labeo. & in Spec. de proba. §. 1. ver. & nota. q testis non tantùm iurat de veritate, sed de his, quæ in eius præsentia facta sunt. C. de testi. l. testium. hoc intellige, vt dixi. s. sic & procurator iurat in animam constituentis de veritate dicenda. & de consue tu. ratione curiæ in animam suam approbata hodie. s. eo. lib. de iuramen. calum. c. 2. §. 1. Et cum bona conscientia respon dere potest vera esse, quæ scit, vel ab alijs, in quorum animas iurauit, intelligit vera esse. s. eo. lib. de testi. c. præsentium. Ex cuius dictis concludit ibi Host. q ꝑ iuramentum de veritate est secundùm conscientiam iurantis: nec esset periurus, qui, quod falsum est, affirmat verum, credens sic esse: sic & iudex secundum iura pronunciat, sed non iurat simpliciter pronun ciare, quod iustum fuerit, sed secundùm quod sibi visum fue rit, vt in Auth. iusiurandum quod præstatur ab his. §. equius. colla. 1. ad idem. s. eo. lib. de re iudi. c. 1. ver. contra conscien tiam. ita dicit ibi. quæ sunt notanda, & coniungenda his, quæ s. dicta sunt. Sed quærit Inn. vtrùm prædictæ probationes de communi opinione cum prædictis adiectionib. de auditu il lorum, qui ab illis, qui viderunt, vel auditu illorum, qui ab alijs audiuerunt suo tempore factum, habeant locum in om nibus factis? dicit Inn. q habent locum in omnibus, quę exce dunt metam centum annorum. puta si negetur Constantinũ fuisse Imderatorem Romanorum, vel Carolum Regẽ Franciæ; vel si negetur aliquem fuisse notarium, vel prælatum. in his omnib. est eadem æquitas. Subdit aũt notabiliter Inn. q licèt probatio cõis opi. etiam cum prædictis adiectionibus, non sufficiat, nisi in his, quæ excedunt metas prædictas: tñ & in his, quæ sunt circa metas ꝑdictas, sæpè multum valet: quia transfertur onus probandi in reum, arg. s. de ꝓsum. c. quia ve risimiliter. & c. illud. & C. de testam. l. 1. & in Auth. ibi posita. & C. de sen. l. 2. & hæc vera videntur, vt ipse dicit, si dẽ con tractus alicuius ꝓlati mortui non valere; quia non fuit præla tus: vel contra instrã tabellionis mortui, q non fuit tabellio: vel contra filios, q non fuit matrimonium inter parentes: & dẽ ille viuere, qui cõi opin. dẽ mortuus. & sic in fin. ar. prędictarum legum. & 24. q. j. c. 1. & de offic. ꝓto. l. Barbarius. secus autem si ꝓlatus viueret, vel tabellio, vel maritus. Nam in his casibus, & si. si prædicti agerent: puta quia prælatus repete ret suam ecclesiam, in cuius possessione alius esset: vel tabel lio peteret aliquem cessare à diffamatione sua super eo, quòd non esset tabellio. nam in his casibus non videtur, q cõis opi nio transferat in alium probationem. & est ratio; quia multa sunt pro reo. s. quia est in possessione, & quia negat: quod nõ est in alijs casibus: tamen & huic aliter subuenitur, vt no. in d. c. illud. & de resti. spo. c. sæpe. Item hoc est verum, qñ talis, qõ vertitur inter principales: sed si inter alios; puta si aliquis pe tit aliud ex contractu prælati viuentis, vel per instrumenta ta bellionis viuentis: sufficit. n. actori probare cõem opin. quòd habebatur pro prælato, vel notario, quousque probetur con trarium, ar. C. de testa. l. 1. & C. de sen. l. 2. est rõ diuersitatis; quia principalis persona magis debet habere paratas proba tiones sui status, quàm alius. ita dicit hic Inn. & Spe. in d. §. 1. de prob. licèt ecõuerso. Addo, q etiam si ipsi principali, suffi cit sibi quasi possessio, si sibi quæstio moueatur: nec tenetur, si agat de iuribus prælaturæ, ostendere. sed sufficit quasi possessio, vt no. in c. transmissam. de elec. & c. nihil. & in nouel. Adde etiam quod no. in c. illud. de præsum. in nouella. vbi plenius de testimonio matrimonij, & prælaturæ, an pro bari debeat, vel sufficiat quasi possessio cum fama. tenet q sic, in antiqua possessione, non in recenti. & quæ sit recens, vel antiqua, arbitrabitur bonus iudex. dicit & ibi de testimo nio ordinationis, an s. præsamatur, si cõi opi. quis clericus re putatur. dic, vt in c. innotuit. de eo, qui fur. or. per Inn. qui sub dit, differentiam inter cõem opinio. & notorium. dicit. n. q cõis opin. est tantùm de præteritis longè, & quæ non possunt probari per testes de visu. notorium autem est de ꝑsentibus, vel proximis præteritis, & quod facilè probari potuit per te stes de visu. & vt dicit, non mireris, si sufficiens reputetur à iu re probatio cõis opin. indubitanter. n. reputari debet, q om nes hoĩes com. opinati sunt sine contradictione tanto tpe, à quo non extat memoria, vt d. l. in summa. §. idem Labeo. de acqua plu. ar. ista elicio ex glo. Inn. & ex dictis Spec. quæ visa sunt mihi vtilia, & notanda pluribus additis, vt vidistis. Ego etiam dico, q communis opin. est etiam vtilis ad probationẽ rerum præsentium, & quandoque sufficit; vt ad probandum paupertatem alicuius, vel q vergeret ad inopiam. probantur enim illa per communem vulgi opin. vt probatur in l. vbi ad adhuc. C. de iure dot. & plenius per Bar. in l. si constante. sol. matri. Ad probandum etiam alicuius mortem sufficit com munis opinio, siue fama, vt dixi. s. post Inn. & plenè per Bar. in l. 2. §. si dubitetur. ff. quemad. testa. aper. Sed hic quærit, an illa communis opinio debet esse in toto populo: vel sufficit, q sit in aliqua eius parte? Tho. de Piperata in quodã suo tra ctatu. de fama. dixit, q in hoc aduertendum, quale erat negocium, de quo tractatur. si. n. erat magnum negocium (vt de morte regis, vel vnius magni viri) requiritur fama totius ciui tatis. in negocio verò non ita notabili sufficit opinio, siue fa ma viciniæ, quod dictum placet Bar. in l. cum quidam. §. qd dicitur. & ibi Bald. ff. de acq. hær. ad hoc facit l. 1. in prin. ff. ne quid in flu. pu. ibi [aut æstimatione eum colentium] & l. cum delanionis. §. a finam. ff. de fun. instr. ibi [in qua præsumptio ne sunt, qui in regione commorantur.] & per ista melius in telliges, quæ supra dicta sunt post Innoc. super probatione per testes: de cõi opi. q aliquis fuit prælatus, tabellio, vel ma ritus; vtrùm debet intelligi de cõi opi. hoĩum, qui sunt in ciui tate, vel in rure: ex prædictis collige, & adde qd no. Bar. in l. de minore. §. & pluriũ. de qõ. & de consc. di. 4. c. sanctũ. vbi fa ma, q̃ est inter hoĩes, diffinit sic. Fama est cõis ꝓclamatio ex sola suspitiõe, & incerto auctore ꝓueniẽs. fama verò hoĩs dif finit, vt l. cognitionũ. §. estimo. de var. & extra. co. sup alijs, q̃ ꝑdictis. oportet sumere qñq; ꝓbatiões ex cõi vulgi opinione. vt Bar. plenè tangit in l. Labeo. ff. de sup. lega. Cuius dicta (quia notanda sunt) pro intelligentia prædictorum breui ter hic adiungam. dicit ergo, q habemus tria. primò cõmu nem vsum loquendi. secundò cõem vsum vtendi. tertiò com

munem vsum intelligendi. Quærit ergo. cum quis vult ꝓbare alterum ex istis tribus, quanti tpis vsus requiritur. gl. in d. l. Labeo, videtur dicere, ꝙ vsus longi temporis, dum dicit. [& sic vsitata.] iste autem vsus fit per cursum longi temporis, vt l. de quibus. ff. de legi. & l. consuetudinis. C. quæ sit lon. consuetu. in singulis ponit exemplum. & primò in cõi vsu loquendi. Testator habet multos equos. legauit alicui palafrenos suos. certè si dubitatur, qui veniant app. palafrenorũ, dè clarabitur ex cõi vsu loquendi. ad declarandum aũt hunc cõmunẽ vsum loquendi formabo articulum, ꝙ à decem annis citra, & per ipm tẽpus cõis erat vsus loquẽdi in hac ciuitate, vnde est testator, vel vbi cõuersabat, ꝙ equus talis cõditionis appellabatur palafrenus. & quare debeat dicere, ꝙ à decem annis, & citra. dicit per ea, quæ dicta sunt; quia tantum tempus requiritur ad vsum inducendum. quare etiã dictũ sit. vñ erat testator, vel vbi conuersabatur? certè; quia talis locus debet inspici, vt l. nummis. de leg. 3. si testis interrogatus, quomodo hoc scit. respõdebit, ꝙ per dictum tempus audiuit equum talis conditionis sic vocari. quare aũt dico audiuit? certè ex eo, quia testis debet concludere id, qđ per sensum corporeum comprehendit, vt l. qui testamento. §. fin. de test. & l. 1. ff. de his, quæ in test. delentur. & ideò si testis de hoc interrogatus, quomodo scit, responderet; quia sic communiter dictum, non probaret; quia non testificatur aliquid, quod suo sensu percipiat. facit quod no. Inn. in d. c. cum causam. & qđ dixi s̃. in ver. sed pro pleniori. Sed quid dices, si testis apertè *deponit de causa scientiæ*; quia dicit sic, communiter audiui dici, & non repetit dicto tempore, vel in dicta ciuitate: an ꝓbet? videtur, ꝙ non; quia licèt primò dixerit contenta in articulo vera esse: tamen in ratione, quam reddit. locus, & tempus non debent intelligi repetita, arg. l. qui fundum ff. de cõtrahen. empt. contrarium tenet; quia si rationẽ dicti testis intelligimus de alio loco, vel tempore, q̃ testificatus fuerit, esset sibijpsi contrarius, nec valeret eius dictum. sed non debemus eius verba taliter accipere, scilicet vt in falsum incidat, vel vt eorum testimonium nullum sit, vt c. cum tu. de test. & l. quotiens. de reb. dub. ¶ Quæro de cõmuni vsu vtendi: pone exemplum in l. quod si nolit. § qui assidua. de ædil. edic. & de agri. & censi. l. domini prædiorũ. lib. 11. & l. si prius. de aqua plu. arc. & quantum tempus in hoc requiritur, dictum est. s̃. de decem annis. articulus autem sic debet formari. à decem annis citra, & per ipsum tempus communis vsus fuit in ciuitate Perusij, ꝙ qui emeret pannum de lino, haberet ad mensuram brachij maioris: testis deponet contenta in articulo vera esse. interrogatus de causa scientiæ; quia sic vidit ementes, & vendentes in dicta ciuitate à decem annis citra, & per dictum tempus. si autem interrogabitur, quot personas vidit. dicit, ꝙ stabitur arbitrio iudicis. nam si factum est quotidianum, requiritur, ꝙ talis vsus sit factus à multis personis: secus si nõ est ita quotidianum, vt d. l. cum quidam. §. qđ dicitur. de acqui. her. & quod dixi. s̃. in ver. sed. Sed quid si testis diceret se vidisse à mille personis, sed de hominibus non recordatur. dicit, ꝙ sufficit, vt l. testium. de testi. C. faoit quod dixi s̃. post Inno. in ver. hæc vera, quãdo. ¶ Quæro vltimò de *communi vsu intelligendi*. pone exemplum in l. in vsu. de ver. signi. certè deponit testis, ꝙ à decem annis citra. & per ipm talia, & talia verba in dicta ciuitate audiuit ab hominibus loquentib. de hoc. & sic esse intelligenda. & subdit Barto. ꝙ illa sunt vtilia ad ꝓbandum cõem opi. hominũ, q̃ q̃nque ꝓbãda est, vt l. arbiter. de proba. ꝓbabitur autem communis opi. ꝓbato aliquo ex supradictis secundum ipsum. & per istam gl. Inn. satis confusam, & obscuram in pluribus dictis habebis perfectius, & plenius declaratam.

S V M M A E.

1 *Defectus euidens in aliquo ex sensibus corporeis impedit promouendum.*

2 *Manifestum, & euidens differunt.*
3 *Canonici an possint facere statuta sine episcopo.*
4 *Coniuratio quid sit.*
5 *Ciuitates Tusciæ, quæ de facto in temporalibus non cognoscunt superiorem, an possint simul confœderari.*
6 *Crimen an possit probari per instrumentum.*

CAP. II.

1 COnstitutionem. Diuide, vt in prima glo. ¶ †Not. ꝙ euidens defectus in aliquo ex sensib. corporis impedit ꝓmouẽdũ. de istis sensib. dictũ ẽ. s̃. c. ꝓxi. & idẽ addit hic de defectu memoriæ, & intellectus. Iuriscõsul. pulchrè ꝓsequitur vitia animi, & vitia corporis, & per exempla declarat in l. 1. §. si fic fiendũ. vsque ad fi. legis. cum l. se. & se. & circa istum obiectum euidẽtiæ defectus scíæ, vel personæ vide quæ dicta sunt in c. si fortè. s̃. eod. lib. de elect. cuius tenor hic reperitur. ideò ibi dicta etiam hic cadunt. ¶ †Secundò not. ꝙ non est differentia inter euidens, & manifestum. de quo in glo. mag. Ex qua not. ꝙ illud dicitur euidens, quod per visum corporeum percipi non potest: sed iudicio, & oculo intellectus, vel memoriæ. hi enim defectus non possunt ad oculum demonstrari, sed per locutionem. hinc dicitur in Euangelio. Nam & loquela tua te manifestum facit. lex dicit, ꝙ dicitur euidens, quod potest probari per legitimas coniecturas, vt l. licèt Imperator. de leg. 1. & l. si quis loculpes. de manumiss. testa. Sed dices. isti defectus inuisibiles, cum non appareant in euidenti, requirunt examinationem; ergo non videtur idẽ, quod manifestum, quod oculis se exhibet, & in cõspectu. Sed dic, quòd cũ per breuem examinationem possit hic appare re, perinde dicitur haberi, ac si esset euidens in cõspectu. Nã secundum Ioan. And. in nouella. ista sunt paria. aliud esse certum, vel leuiter posse fieri certum. ff. de dam. infec. l. damni. §. Sabini. & C. de adult. l. quid. facit quod not. qui matr. accu. pos. c. insuper. & quod ibi not. in glo. 1. Ioan. Mo. ponit exemplum, cum promittitur vinum, vel granum, quod est in horreo: quod per apertionem horrei fiet certum. ff. de verb. obli. l. vbi ãt non apparet. §. si qui vinum. sic si examinabitur electus scienter, quid sit ibi in horreo suo. facit 22. q. 5. c. humanæ. facit prædicta l. Licinius. ff. qui. ad li. procla. non licet. vbi paria sunt aliud in esse cõsistere, vel in eo statu, qui de proximo rem producit in esse. Circa istam primam partem. c. nofin. glo. 4. vbi paria sunt in expressione euidentis defectus ex primere quid sit euidẽs, vel aliud, quod importat illud idem, per alia tamen verba. puta dico, ꝙ caret oculo, vel naso, & si. defectus enim isti de sui natura sunt euidentes. licèt ergo in eorum oppositione non opponatur euidens, non per hoc potest dici exceptio inepta proposita. cum natura defectus oppositi euidentiam præsupponat. c. ad audientiam. de appella. facit quod not. Inno. in simili. in c. fin. de libel. obla. & l. certum. si cert. peta. ¶ †Tertiò not. in §. certum. ꝙ canonici possunt facere statuta sine episcopo. quod intellige, vt in glo. ex hoc. Cap. enim non põt absque episcopo, vt gl. dicit. Ad contraria de. c. cum dilectus. de cle. non resi. & c. cum omnes. de constitu. & c. constitutus. de rescrip. dic, vt hic per Archid. &

2 3

4 per Ioan. And. in iuribus prælleg. ¶ †Quæro post Archi. qa hic fit mentio de coniuratione, & eius pœna. quæro, quid est coniuratio, siue conspiratio? & dic secundùm Vgo. ꝙ cõiuratio est plurium in vnum iuratio, & differt à conspiratione; qa coniuratio fit cum iuramento, sic dicta à coniurando, & simul iurando in vnum. conspiratio sit petitio tantum, dicta à conspirando. hoc præmisso ponit q. facti. In monasterio sancti Petri de Perusio Abbas est dilapidator, & bonorum monasterij consumptor. quinque monachi eiusdem monasterij videntes suum monasterium in temporalibus labi, iurauerũt insimul se iuuare, & defendere pro posse, tam contra Abbatem, q̃ contra quancunq; aliã personam monasterium suum destruentem: super hoc factum fuit publicum instrumentum, hoc

hoc facto dicebat Abbas ex hoc eos coniuratores à iure reprobatos. contrariu n dicunt monachi, dicentes: nos hoc fecimus pro honore, & defensione nostri monasterij. quæritur quid iuris contra monachos, ꝙ ex hoc censendi sint conspiratores, alleg. ꝙ monachi prohibentur tractare etiam illa, q̃ ad monasterij vtilitatem pertinent absque auctoritate episcopi, vel abbatis. 15. q. 1. c. monachi. tit. 2. c. qui verè. & 18. q. 2. c. diffinimus. & 20. q. 4. c. 2. & 3. per quæ iura patet, ꝙ ẽt in honestis, & licitis monachus à se voluntatem habere non potest. Itẽ coniurationes non ex zelo iustitiæ, sed fomite odij procedere videntur. de simo. c. licèt Heli. in fi. & c. per tuas. vnde conspiratores, & coniuratores vniuersaliter pellunt. 3. q. 4. c. conspiratores. 11. q. 1. c. coniuratio. cum 4. c. seq. & s̃. de re iudica. c. cũ l. & A. & hæc plenè ponunt Innoc. & Hostien. de elect. In c. bonæ. Item per leges seculares etiam talia probantur. C. de his, qui ad eccle. confu. l. denũciamus. & C. de monopolijs. l. 1. & C. de colle. illici. l. j. & in 10. coll. de pace tenenda. l. hac edictali. §. conuenticulas. pro hac parte bene facit quod not. Innocen. de testi. cog. c. fi. vbi dixit, quòd omnis coniuratio, siue conspiratio præsumitur illicita. & inducit pœnam contra conspiratores. In contrarium arguitur, & videtur, quòd vbi ex causa licita, & honesta fit simul in vnum concordia, & vnio, ibi non dicitur esse conspiratio, siue coniuratio, sed potius concordia. vt ff. de colleg. illi. l. 1. Nam quandoque conspiratio in bonam partẽ accipitur. in Authẽ. vt cum de appel. co. §. si quis de prædicts. vbi dicitur, ꝙ beatissimi Patriarchæ vna conspiratione, & concordia rectã præ dicant fidem. ad hoc alleg. qđ not. 11. q. 1. c. si qui clericorũ. vbi dicit Ioannes, ꝙ coniurationes, quæ fiunt super re licita, licitæ sunt. quod probare videtur illud c. dum dicit [rebelli cõiuratione.] & ibi [auctoritate interdicẽte.] vbi dicit Lau. ergo si non interdicit auctoritas, bene possunt clerici contra suum episcopum coniurare, si malè versatur in administratione. & de tali bona coniuratione loquitur. s̃. de elect. c. cũ ecclesia. & de causa possess & proprie. c. cum olim. & de testi. co c. fi. 3. q. 1. c. nulli. & 100. dist. c. ꝓcipim⁹. s̃. de treu. & pa. c. 1. & hoc approbant Inno. & Host. in in d. c. cum l. & A. quæ Decre ẽt in bona conspiratione loqui vr. nam ibi in prin. dr, ꝙ aliqui monachi erant in causa nomine aliorũ, & de aliorũ mandato. ꝓ quod constat, ꝙ ibi coniuratio interuenit, & tamen nõ fuit ibi re, ꝓbata. & ad idem de actu prælatorũ. & qđ no. 2. q. 2. c. quia ea. per quod ẽt patet, ꝙ talis coniuratio non est à iure reprobata: sed licita, & honesta. ergo admittenda, & non punienda & hæc planè no. Gof. & Host. s̃ de iud. cap. exhibita. vbi dicunt, quod in casu licito admittitur cõspiratio: qñ. l. clerici statuunt inter se, quòd teneant se simul: nec p mittent prælatum dilapidare bona, nec excõicatum admittent. arg. 22. q. 4. c. si ad peccatum. Nec ob. quod no. in c. si q clericorum. vbi dicitur, ꝓsumptio; debet enim exponi. i. temeritas. & idem probatur eadem q c. si clerici. vbi dicit, [an per coniurationem.] vbi patet, ꝙ loquitur de illa coniuratione, q̃ crimen est. s. quando est diuisio, quod in malum sonat. de cõfec. dist. 2. c. primo. Nos autem loquimur de illa, q̃ causa boni fit, & non odij fomite. pro hoc s̃. de iureiu. c. petitio. vbi patet, ꝙ non ob. iuramentum; dumtamen non fiat machinatio. quę ce ssat in q. proposita. Non ob. c. fin. de te. cog. nam ibi loquitur in machinatione occulta. quod patet; qa dicit ad hæc cælanda. de tali etiam loquitur. 7. q. 6. c. secundum. nos autẽ d tali non loquimur: sed de eo, quod est licitum. similiter respõdetur ad § ecce. 8. q. 2. vbi loquitur de mala ꝓpter utilitate monachorum. sicut etiam loquitur Hostien. hic in sum. de iureiur. § fi. ver. si verò temerarium. vbi dicit, quòd prædicta de mala tenentitate debent intelligi: & sic loquitur hæc constitutio. & hanc partem tenet Hugo in d. cto cap. si qui clericorum vt etiam hic refert Ioan. Andr. in nouella. credo etiam probabiliter posse dici, quòd ista decisio est bona, quando apparet, & est exorta ex aliqua causa legitima de præsenti cõtra prælatum, & superiorem: puta quia iam dilapidat, malè tractat personas, & bona monasterij. & sic fundãtur, & ꝓsupponunt termini q. prædictæ, scilicet ꝙ prælatus iam dilapidabat tempore coniurationis monachorum. sed si contra superiorem nihil apparet de præsenti iniustum, vel præsumptum illicitè, non credo licitè subditum coniurare, vel conspirare contra prælatum in casu, quo melius esset in posterum se iuuare contra eum. & sic intelligo hoc c. vbi patet ꝙ coniuratio istorum contra imperantres non fuit inita super re illicita: puta quòd defenderent se vsque ad ius, vel sententiam, quantum possent. ista enim conuentio non sonat in delictum; quia licitum est se defendere vsque ad ius, & sententiam superioris, quantùm potest quis: tum quia, vt dicit text. allicit subditos ad peccandum, videntur propter hoc conspiratores. incitat enim eos talis conuentio ad iurgia: quæ licèt per se non sint in se mala: tamen quia malum ex eis sequi potest, reprobantur à iure, vt not. in c. & si Christus. de iureiur. & ad hoc tendunt causæ, quas assignat litera in ver. statutum quoque. & hoc est, quod fortè volunt Docto. ꝙ prima facie omnis coniuratio præsumitur illicita, & ad malum finem fieri, nisi appareat contrarium, vt not. Inno in c. 1. de schisma. & s̃. dictum est. malum autem finem intelligo eoipso, ꝙ non subest legitima causa de præsenti. & super futura contra prælatũ, vel superiorem non possunt coniurando prouidere. & sic intelligo *eorum decisiones. Item quæstio loquitur*, cum fit coniuratio licita super re communi, vt est defensio bonorũ ecclesiæ, vt c. si quis presbyterorum. de re. ec. non alie. Si verò nõ super re cõmuni, sed propria alicuius de collegio fiat coniuratio. puta si prælatus alicui de collegio iniuriam intulerit, vel grauamen. quod nos de ipso collegio coniuramus, & promittimus communibus expen. de iure defendere iuxta posse. etiam hæc conuentio videtur illicita, & contra reuerẽtiam, & honorem, qui debetur superiori. pro hoc facit quod not. Barto. in l. sodales. ff. de coll. illi. quòd exceptis illis actibus, qui nominantur in l. fina ff. de iu. im. omnia alia collegia omnes colligationes, omnes aliæ sectæ sunt prohibitæ. & ideò illæ sectæ, quæ fiunt in ciuitatibus, quæ non fiunt sup his, quæ habent simul tractare, sunt prohibitæ. item istæ ligę, quę fiunt inter ciuitates, & inter principes, & barones non valẽt, vt dixi post Inno. in c. dilecta. de exc. prala. & quod ipso not. in d. c. 1. de schisma. Non ob. l. non dubito. de cap. vbi dicit, ꝙ ciuitates inuicem fœderantur, & colligãtur. nam illud est verum, quod ciuitates aliæ, non amicæ, vel liberæ fœderantur populo Roma. sed plures Comites, vel barones, qui essẽt sub vno domino, rege, vel principe, non possunt istam confederationem facere. regulariter enim sunt sodalitia, & colle-

5 gia prohibita, vt s̃. eod. c. 1. † Ex istis collige, quòd ciuitates Tusciæ, quæ de facto in temporalibus non recognoscunt superiorem, possunt simul confœderari tanquam liberæ: sed plura castra, vel villæ, quæ essent sub vna ciuitate, vel dominio, hoc non possent, vt dictum est. & ita ipse not. in d. l. sodales.

6 ¶ Vltimò † inducit glo. istum text ad q. quòd per instrumẽtum possit probari crimen. de quo s̃. eod. lib. de iureiuran. c. cũ in impositionibus. in 4. glo. & C. ad leg. Aquil. l. contra negantem. in 1. glo. Ioan. And. refert se disputasse, quòd crimẽ probatur per instrumentum, vbi de voluntate illius, contra quem producitur, cõfectum fuit instrumentum, vt hic, aliàs non posset. vt in regula semel malus. de regulis iur. in Mercur. & dicit, quòd per instrumentum directè non probatur crimen. Nam etiam in contractibus notarius non potest cõficere instrumentum contra me, me non mandante, in Authen. de tab. ad fin. 1. col. 4 coll. hæc vera, nisi per me, vel me volente, & mandante confiatur instrumentum, per quod ipso facto crimen meum probetur: indirectè autem benè potest probari crimen per instrumentum. puta dico te rupisse pacem; quia me vulnerasti. si vulnera probo per testes, & pacem per instrumentum, probatum est delictum. alia

exempla etiam vide.idem tenet Bartol.in l.ſenatus.ff.ad Turpil.& per Cy.in l.pennl. C.de ꝓbationib.

ADDITIO.

2 ¶ Manifeſtum.Adde quid dicatur manifeſtum.Bar.in l.3.ff.de furt Spe.in tit.de no,cri.§ 5.l,licet.Imperator.de le.1.l.ſi tutor cũ q I.C.de pericu. tu. Et an manifeſtũ, & notorium differant.vide Inno.in c.cua. & in c.ſicut.de cohab cle,& mu & in l.cues C.de app.Bal.in l ſi C de edic,diui Adri.tol.Bar.in Auth.qui ſemel.C.quomodo,& quando iudex.

SVMMAE.

1 *Monachi conſerunt ſe quandoq; ad habitandum in cellis.*
2 *Monachi poſſunt ſoli in cellis habitare.*
3 *Cellæ appellatione an veniat prioratus, vel eccleſia.*

CAP. XIII.

PRiuilegium. Dicit Io. An. nõ diuiditur, quia pendet vſque ad vltimam dictionem. ¶† No.ꝙ monachi quandoq; conferunt ſe ad habitandũ in cellis,& ſic ad viram ſolitariam.quæ quando ſit expediens,vide ſ̃.de regu.c,ſanè. in fi.glo.vlt.vbi dicit, ꝙ id, quod poteſt eſſe ſolitarium ſibi,per ſe debet eſſe ſufficiens.ſ̃.de ſta.mo.c.2.vnde ſolitudo conuenit contẽplãti,qui iam peruenit ad perfectũ.qđ dupliciter contingit à do no Dei,vt Io. Baptiſta , qui ſanctificatus eſt in vtero matris, cum puer erat,in deſerto. Luc.1. ſecundò per exercitium virtuoſi actus.ad Hebre. 5. Perfectorum cibus eſt ſolidus corũ. ſ.qui per conſuetudinẽ exercitatos habent ſenſus ad diſcretionẽ boni, & mali.ſubdit aũt,ꝙ ſi vita ſolitaria ſumat abſq; præcedẽti exercitio vitæ ſocialis, periculoſiſſima eſt:niſi per diuinam gratiam ſuppleatur.concor Senen.ad Lucillum.epiſtola 10. Crates(inquit) cum vidiſſet adoleſcentulum ſecretò ambulantem,interrogauit, quid illic ſolus faceret.Mecũ, inquit,loquor.cui Crates:Caue inquit,rogo,& diligenter attende, ne cum malo homine loquaris. & ſubdit. nemo eſt ex imprudentibus, qui ſibi relinqui debeat. tunc enim mala cõſilia agitat.tunc aut alijs,aut ipſis futura pericula ſtruit: tunc cupiditates improbas ordinat.tunc quicquid aut metu , aut pudore celebrat,animus exponit.tunc audaciam acuit, libidinem irritat,iracundiam inſtigat. hæc ille. vitam ergo ſolitariam commendat Tullius in Scipione Affricano : qui dicebat nunquam ſe minus ocioſum eſſe, quàm cum ocioſus : nec minus ſolum , quàm cum ſolus eſſet ; magnifica vox , & magnifico viro , ac ſapiente digna,quæ declarat illum, & in ocio de negocijs cogitare , & in ſolitudine ſecum loqui : vt neque ceſſaret vnquam , & interdum colloquio alterius non egeret. Itaque duæ res, quæ languorem afferunt ceteris , illas acuebant ocium , & ſolitudo. ita dicit Tul. libro 3. de offi. in prin. ſubdens,quòd cuperet, ſibi hoc verè liceret dicere. quod ſi tanto viro non licuit. qualiter idiotis, & ſimplicibus heremiticam , vel aliam vitam eligentibus ſolitariam licet ꝓpſi videant. An autem vita ſolitaria ad contemplandum,& Deo vacandum ſpecialiter deputata ſit melior,quàm actiua. dicit Io.An.hic,quòd 12. ſunt, in quibus vita contemplatiua præeminet actiuæ , vt dicitur in ſum. de virtutibus , vbi tract. de præeminentia vitæ contemplatiuæ ad actiuam. Io.An. remittit ad no. per ipſum in d.c. ſanè. in magna glo. vbi arguit pro contemplatiua de eo , quod ſcribitur Luc. 10. Optimam partem elegit Maria. per Mariam autem figuratur vita contemplatiua. de reg. iur. c. licèt.ad fin. Item hæc vita eſt certior, & ſecurior : ergo tenenda . de pæn.diſt.5.c. 1. in fin. in contrarium arguit de d. c. licèt. de regu.ibi [ſicut maius bonum] &c. cum littera, quæ ibi ſequitur , ſi ergo in actiua eſt maius bonum , ergo melior . Item actiua tendit ad charitatem proximi[Maioris autem charitatis] &c. Io.15.Item ſicut maius eſt illuminare,quàm lucere tantùm,ita vtilius eſt cõtemplata alijs tradere,quàm ſolum contemplari.Idem probat Philoſophus.1.Aethi. Melius eſt bonum gentis, quàm hominis. ad hoc facit quod no. Io.And.in c.cum ad monaſteriũ.in fi. iſta argumenta ibi tango poſt ipſum. Tullius de hoc pulchrè loquitur,& cõcludit, quòd vita actiua eſt longè melior, quàm comtemplatiua tan
2 tùm in lib. 1. de offi.ad fi. ¶† Secundò no. quòd monachi poſſunt ſoli in cellis ſecretis,& ſeparatis ab hominum communione,habitare : & ſic de vita ſociali fit tranſitus ad hanc vitam ſolitariam , tanq̃ ad vitam perfectiorem. quod dic, vt in c.ſanè.in nouel. ad fi.glo. mag.& c.cum monaſterium. de elect.& iſti ſunt heremitæ,qui quãdoq; non ſunt porfeſsi: neque clerici,ſed meri laici:& tunc vtrùm iſta vita habeat votũ annexum; ita ꝙ non poſsit contrahere. dic, vt not.7.q.2.§. ecce. Item ſubſunt epiſcopo , & hãt priuilegiũ clericorum. qđ dic,vt no.16.q.1.c.qui verè.& vide quod nota.in c. vt lex continentię. 27.q.2. de conuerſis eccleſiæ ſæcularis, vel re-
3 gu.v de ẽt quod not.in c.2.de inſti.¶†Tertiò no.ꝙ appellatione cellæ non venit prioratus,eccleſia,vel capella. videbatur,ꝙ de prioratu poſſet intelligi per c.præterea.de tranſac. ꝙ eccleſiæ, vel capellæ venirent nomine cellarũ monaſterij, videbatur per c.q̃ ſit. in prin. 18.q.2.cum ſua glo.Sed dic,ꝙ licèt largo ſumpto vocabulo nomen, cella, poſsit ad prædicta adaptari : tamen (vt dicit Io. Mo.) quando vnum dicitur de duobus: de vno principaliter ipſum ſimpliciter ſumptũ, debet intelligi de eo,de quo per prius,ſiue principalius dicebatur,& eſt caſus expreſſus in hac materia de priui.c.qm̃.& alleg.multa iura,quæ hoc non probant.& ideò dicit Io.And. ꝙ ratio huius tex.eſt,quia cum de cellis datum ſit priuilegiũ, & de illis prius loquamur , vt de ſolitarijs locis,q̃ dupliciter cẽlant, vt ipſe declarat ſuper glo. cella.ad alia referri non debet. facit in Auth. đ nup.§.q in perpetuum. ſi ag.vec.vel emph.& Inſti.de in.na.gẽ.vel ciui §.ſed quotiens.

SVMMAE.

1 *Commenſales Cardinalium,& epiſcoporum habẽt priuilegium.*
2 *Clericorũ tuorũ appellatione cõprehendũtur,qui ſunt de familia tua*
3 *Domeſtici qui dicantur.*
4 *Familiaritas naturalis,quæ dicatur.*
5 *Vt,dictio an faciat modum, vel conditionem.*

CAP. IIII.

SIcut nobis. Cõis diuiſio. in prima conſultatio à verbis duplicis gratiæ cauſata.in ſecunda latior reſponſio,ibi[verum] ratio rũſionis patet in ver. curaſti. ¶ No.ꝙ hic non apparet,ad quẽ Papa dirigat iſtud c.ex quo dat intelligere,ꝙ in quocũq; habẽ
1 te hanc gr̃am vendicet ſibi locũ iſta conſtitutio. † hodie cõmenſales ẽporũ, & Cardinaliũ hãt priuilegiũ de iure cõi ſup officio dicendo.de quo in Clo. dignum.de cele.miſ.hæc autẽ duo priuilegia,de quib.in tex.nõ hãt de iure cõi: ſed habere poſſunt ex priuilegio, vt hic patet. De primo ſcilicet de poteſtate conferẽdi cõmenſalũ ſuorũ bñficia, ꝙ de iure cõi nõ habeant,ſatis cõſtat. De alijs,ſ.an poſsint fruct.bñficiorũ ꝓpre re in abſentia,ac ſi ꝓſonaliter reſideret,vt cõmenſales Cardinalium:dic vt in Cle.de cle.nõ re.c.cum dilectus.ſup gl.in nouel. de eſpo ipſe no.eo.ti.in c.ad audiẽ. in gl. fi. ¶ Sedo not.ꝙ hic licèt effectus gratiæ cõcernat clericos iſtos , quib.gratiã facit. tamen gratia, & priuilegium dicitur ipſius principalis domini, cui fit.& propter hoc dicit Io.Mo. ꝙ priuilegiũ quãdoque conſiſtit in perſona priuilegiati.ſ̃. eo.tit.de concel.ꝓbẽ.c.qa cunctis.§.ex parte.& qñque derivatur in alios,vt hic & eod.ti.c.quamuis.poſt prin.ibi [gr̃am tibi factã.]& hoc facit ad q.Old.cũ concedit ſubditis indulgentiã manus porrigentib.adiutrices in opere in alterius diẽce. cõſtituendo, an valeat.tenet ꝙ non; quia gratia intelligitur concerniere illud opus cẽ diẽceſ.licèt effectus indulgentiæ deriuetur in ſubditos,vt dixi in repe.c.poſtulaſti. de ſo.comp & aduertendum ſm̃ Io.An.qa propter hoc.(ſ ꝙ vtilitas effectus huius gr̃ę nõ cõcernit priuilegiatũ, ſed tertiũ,)eſt minor ambitio,q ſi ipm cõcerneret.nõ nimis ſtrictè,nec nimis latè eſt interpretãda:non nimis ſtrictè ex eo,ꝙ appellatio bñficij debet in ipa accipi latè,vt ẽt maiora cõprehendat,vt c.pe.ſ̃.eod.& quod ibi in

ibi in nouel.& c.ſi pp.de reſcrip. vbi ẽt in nouel.de beneficijs exẽptorum,an veniant in hac gratia.Item extenditur ad familiares clericos commenſales tpe datę:& ad eos, qui ꝓ data loco cedentium, vel decedentiũ ſubrogantur , qđ plenè ꝓbat in nouel. ſuper ver. exiſtãt.vbi eiſdẽ rõnibus cõcludit, ꝙ dictum priuilegium ſiue gratia extẽdatur ad beneficia ẽt poſt eam acquiſita.& non reſtringi ad illa,quæ habebãt clerici tpe datæ ipſius priuilegij . & dicit hæc ſatis ꝓbari ex eo, ꝙ videmus has gratias dari dignitatibus.& maximè ſm̃ ꝙ ipſe no.ſ̃.eo.li.de reſcri.c.ſi.ſuper.4.gl. Ex quò cum ſint ppetuæ , fateri oportet , ꝙ illi participant ẽt.qui nati non erant tpe,quo datæ ſunt,ergo fortius nondum bñficiati.Nõ nimis latè ẽt eſt interpretanda iſta gratia ex eo,ꝙ appellatio clericorum tuorum , ſumitur multum ſtrictè in ipſa . licèt aliàs latè,vt in tex.& gl.pone.cõceditur,&c.tenet ergo mediũ illa gratia;quia participat de fauore,& odio,& capit ab vtroq; , vt per proxi.dicta patet.Sed tunc eſt dubium, cum ſimul cõcurrunt fauor, & odiũ:an dici debeant priuilegia odioſa, vel fauorabilia.dicit Io.An.ꝙ odioſa,vt patet ex no.ſ̃ eo.de ſo. compe.c.ſi diligenti.in 1.gl.Ego remitto de hoc ad not.ſubtiliter per Batt.poſt gl.in l. qui exceptione.ff.de condi.inde.
2 ¶†Tertiò not.ꝙ appellatio clericorum tuorum comprehendit illos,q ſunt de familia.in nouel.poſt Io.Mo.dicit Io. An. ꝙ meus,tuus,& ſuus,ad diuerſos loquendi modos relata, referũtur ad idem ſuppoſitum. Vnde ego Pet.dicã de hoc ſexto li.iſte liber eſt tuus : duo extranei ad me verba dirigentes dicent,eſt liber ſuus. Idem in clerico alicuius familiaris.nam ille talis dicet clericum meum, tertius ſibi dicet clericũ tuũ: duo extranei dicẽt ſuum. Aduertendum tñ vtilius , ꝙ iſta, & ſimilia ꝓnomina poſſeſsiua ſignificant dñium,vel quaſi,vt l. Quintus.§.argentum.ff.de aur.& ar.leg. & idem ſi tertius dicat,iſte liber eſt Pet.nã genitiuus importat ẽt dñium.de quo in rub.de no.oper.nun.per Bar.Tangit tñ hic Io.An.de illo, qui habet rem cõem cum alio, vtrũ poſsit dicere ipſam ſuã, ſiue iſta res eſt mea.all l.quæ dicit,ꝙ ver.ſuum.ambiguũ eſt. vtrũ de toto,an de parte ſignificet,vt l.pupillus.§.verbũ.ff.e. & ideo ille,qui iurat ſuũ non eſſe,debet adijcere:nec cõe eẽ. facit qđ no.ff. de ꝓcu.l.Põpo.§.ſed & is.In cõtrariũ ꝙ nõ ſit ambiguum.ff.de inter.ac.l.ſi defenſor. § & idem. de ex. rei iu.l.ſi quis cũ totum.§. 1.Io.Mo.rñdendo dicit, ꝙ vt accidẽs denoẽt ſubiectum,oportet ꝙ ipſi ſubiecto conueniat in totum,vel ꝓ parte maiori.ff.de le.3.l. legatis ſeruis. §. ſi vnus. & ideo ver.meum.de vi verbi debet intelligi, ꝙ ſit meũ ſimpliciter.& in omni ſui parte,ſeu maiori.& qđ dicit d.l.pupillus. debet adijcere &c. debet intelligi dubitationis tollendæ cã,vt ibi not.Concludit ergo,ꝙ id, qđ habeo cõe cũ aliquo, nõ põt propriè dici meum.ff.de ri.nup.l.illud. 1.rñ.& de au. & arg,le.l. Quintus.per iſta reprobat gl.quæ eſt in l.Pompo. §.ſed ſi is.prę.al.q̃ dicit,ꝙ ſi iudex pronunciat rẽ meam eſſe, non valet ſuia,tanq̃ incerta:niſi dicat meam totã,qđ non eſt verum:nam cum dicit meam,intelligit de tota.idem tenet in l.ſi rem.ff.de rei ven.& l.de pupillo.§.qui nũciat.de oper.no. nũ.& hoc no.Bar.poſt Dy.in l.legatis vxori.de lega.2.qñq; tñ quò ad certos actus illud,quod eſt cõe,cenſetur meum,vt d.l.illud.2.rñ.& fit hoc ibi fauore matrimonij. C.de ſer. cõma.ſit qñq; fauore libertatis,q̃ omnibus rebus fauorabilior eſt.ff.de re.iu.l.libertas.per iſta,q̃ tangit Io.An. non habetis hoc declaratum.& gl.iu.ciui.ẽt diuerſimodè loquunt.nã in l. 1.C.de cõdi.inſti.dicit,ꝙ id, qđ cõe eſt, meum eſt.vbi ẽt reperit expreſſum in dubio.ſecus alibi dicit , ꝙ id , qđ cõe eſt, meum eſt fictè,nõ verè,vt l.id qđ noſtrum.de reg.iu.ſſ.Et iõ dicit Bar. ꝙ qñq; aliud eſt cõe pluribus vt vniuerſis : & tunc qđ cõe eſt,meũ non eſt,vt l.in tñ de re.di.ff.& Inſt.eod.ti §. vniuerſitatis.& ff.de in ius vo.l. ſed ſi hac. §. qui manumitti tur. Aut eſt cõe pluribus vt ſingulis.& tunc aut quæris, an ſit meum quò ad diſpoſitionem partis meæ.& dicit, ꝙ ſic, vt l. ſerui electione.§.Labeo.de le.1.& l.2.de con.inſti. Aut quò ad diſpoſitionem partis ſocij.& tunc nõ eſt meum,vt l.falſo. C.de co.re.alie.aut quò ad diſpoſitionẽ ſup toto. & tunc aut res erat ad hoc deſtinata:& dr̃ meum, vt l.in tñ §. in cõe.ff. de re.di. & l.ſi ædes.cõ.diui.Aut nõ erat deſtinata ad hoc.& nõ dr̃ meum,vt l.Sabinus.cõ.di.Fallit in certis caſibus,quos enumerat in d.l.Labeo.vbi ponit iſtam diſt.& ſubdit,ꝙ vbicunq;.ſ̃.dictum eſt, qđ cõe eſt,meũ eſt, debet intelligi fictè, non verè,vt d.l.id qđ noſtrum.no. & probaẽ in l. illud.de ri. nup.¶ Quartò no.tenorem huius priuilegij,dũ in eo dr̃[cedentium] &c. nec declarat adhuc , vt iſte priuilegiatus taliũ clericorum beneficia cõferat:in cuius manibus ſit ceſsio facienda.& iõ dicit in nouel.ꝙ vbi aliud nõ exprimit̃,debet fieri ceſsio in manibus eius,ad quem ſpectat.ad hoc.ſ̃.de ꝓbẽ. c.dudũ. vbi receptio renũciationis fuit expreſsè permiſſa. ſ. ꝙ ceſsio fieri poſsit ĩ manib' iſtius priuilegiati,arguit Archi. nam conceſſa ſibi collatione,vr̃ ſibi conceſſum oẽ id, per qđ ad collationem peruenitur.ff.de iur.om.iu.l.2.& c.preterea. de offi.dele.ſic in conceſsione alicuius principalis vr̃ conceſſum ẽt id,quod ei cohæret. 1.q.1.c. ſicut Chriſtus.44.diſt.in prin.Item oĩa eiuſdem generis debent eodẽ iure cenſeri , vt no.95.diſt.c.illud.in vlti. gl. Cum ergo conferre non poſsit, vbi vacet,ꝓ conſequens ptãtem habebit renunciationẽ accꝑtandi.ff.de ſer.vrb.ꝓd.l.3.§.fi.& de ac. em. l.creditor. & de bo.va.l.1.li.10.& c.qm̃.& ſ̃.tit.1.In contrarium arguit;quia ver.[cedentium] debet ciuiliter intelligi, vt ceſsio ſit iuridica,& talis,quæ faciat beneficium vacare,ſ.facta in manibus ſui ſuperioris.7.q.1.c.ẽps de loco.de renun c.admonet. & c. qđ in dubijs.6.q.1.c.denique. nec debet priuilegiũ Papæ ius alterius abſorbere.99.diſt.c.ſi.de eccle,ædi.c.ad audiẽtiã. 2. de confir.vti.vel inu.c ſi.de off.or.c.licèt.nec debet princeps ius alterius perimere.licèt poſsit differre . C. de preci Imp. of.l.quoti.per renunciationem aũt talem,ſi fieri poſſet in manibus huius priuilegiati,abſorberet ius epi,qđ habet in pſona renũciante cõtra.c.ſatis puerſum.56.di.& ſufficere debet priuilegiato,ꝙ ſine alterius præiudicio poſt renunciationem in manibus deſtituere valentis factam, bñficium cõferre poſſit.de priui.c.in his. Archi.hic arguendo pro,& cõtra ꝓtranſit.ſed hæc vl.pars placet Io.An.ſ.ꝙ ceſsio fieri debet in manibus illius,ad quẽ ſpectat, vbi in priuilegio aliud nõ exprimit̃.¶ Quintò not. ꝙ plu. requirunt ad veritatem priuilegij in hac forma cõceſsi:primò ꝙ pro ſe.ſcđò,ꝙ non quæſiti ꝓpterea,vel recepti.tertiò,ꝙ ſuis expẽ.& cõtinui ſint domeſtici.commenſales.in eo,qđ dr̃[pro ſe]per hanc gr̃am non debẽt participare nec potuli,nec aſini deferrati:qui nõ ſunt ꝓ, ſed contra:nã principalis rõ cõſideranda eſt.de aucto.ꝓſtan. l.1.in prin.& de ſta.ho.l.q̃ritur.& Arch.monebat ꝙ eadẽ iura, vt caueret,ne haberet aliquos nõ ꝓ ſe, ſed ad finẽ priuilegij participandi.ſepe enim(vt dicit) cõpertum eſt,ꝙ volẽtes bñficia concedi nepotibus , faciunt ſe talium capellanos , vt ipſi priuilegiati eis renunciantibus illis nepotibus illa conferãt. interdũ ẽt priuilegiati hoc ꝓcurãt, cũ ſpes ẽ proximę vacationis,vt ſuis cõferre poſsint. dicit ẽt,ꝙ ad finẽ fructuũ ꝓcipiendorũ qdã ꝓcurãt capellanias taliũ . cõtra oẽs ꝑdictos facit hæc litera,dũ dicit [nõ q̃ſiti ꝓpterea,vel recepti] aliqđ ergo ꝓdeſt nõ procuratũ: qđ ꝓcuratum non prodeſſet, ſiue affectatum,vt l.2.§.ſimili n:õ.ff.ſi qs cau.& Inſti.de exeu.tu. §.item tria.ff.ex q.ca.ma.l.item hi.& l.& qui.& ff. de accu.l. eos accuſare.in fi.1.rñ.habes ergo, qũo intelligitur verbum,
3 pro ſe,& ver. non quæſiui propterea &c. † Sequitur & tertiũ [tui domeſtici] &c.ſuper hoc q̃rit Io.An.qui dicãtur domeſtici.hic dicit,ꝙ non ſumitur pro conſtitutis in dñica, vel patria ptãte : nec ꝓ prius aſtrictis aliquo vinculo cognationis, ſeruitutis,vel quaſi:ſed ꝓ liberis pſonis.de q̃bus.ſ̃.e.lib.c.auctoritate.§.fi.de priui.ſeipſos deputãtib' ad ſeruitiũ honeſtũ alicuius domini,q̃ mercenarijs æquãtur;quia ꝓ mercede ſeruiunt,ſaltem victus ſtrictè ſumpti: vñ dicit[tuis expen.] contrahit hæc ergo familiaritas cõi conſenſu accipientis,& rece

pti.& habet inſtar ſocietatis, q̃ licèt conſenſu pluriũ cõtrahã tur, alterius renũciatiõe diſſoluit. Inſt. de ſocietate. §. manet. & ff. p̃ ſo. l. 2. & l. ſi cõuenit. ſi ergo dñs licẽtiat familiarẽ, vel familiaris licentiat ſeip̃m ſine fraude, ceſſant hæc priuilegia, cũ deſierit eẽ familiaris, ſicut legatũ factũ vxori. ſi ante mortẽ vxor eſſe deſierit, non debeť. ff. de lega. 3. l. itẽ legato. §. pe. & de aur. & arg. leg. l. 2. & 3. hoc verum, q̃ ſine fraude familiaris ab iſta familiaritate recedit. ſecus ſi cum fraude. puta ſi conſtitutus in mortis articulo, vel beneficio cedere volẽs, receſsione, vel morte vacet: & ſic, vt priuilegiatus nõ cõferat, ab eius familiaritate diuertit Nã ille nihilominus conferret, ſi tunc vacabit. argu. s̃. eod. lib. de ronun. c. 2. & optimè prælleg. §. manet. & ff. pro ſo. l. actione. §. diximus. in quibus dicitur, q̃ ſi ſocius omnium bonorum hæreditate ſibi delata, priuſquam adeat, ſocietati renunciat, illam cõmunicare cogitur, ſi adeat. melius facit l. filiæ meæ. ff. ſo. mat. vbi ſi in fraudem ſtipulãtis dotem ſibi reddi in caſu mortis viri, mittit repudium vxori ægræ, vt ſic non morte, ſed repudio ſoluatur matrimonium. huic enim nocet ſtipulanti morte ſecuta. multos canones, & leges, quæ faciunt mentionem de iſtis domeſticis, & familiaribus, alleg. Ioan. And. 47. diſt. §. neceſſe. ver. hoc etiam. 2. q. 8. c. peruenit. 3. q. 5. c. 1. 4. q. 3. c. etiã 6. q. 3. c. quoniã multos. 24. q. 3. §. vt ergo. s̃. de off. deleg. c. inſinuãte. de off. iu. c. 1, de arb. c. cum olim. de teſti. c. in literis. vbi de hoc. de cle. non reſi. c. cum dilectus. s̃. eod. lib. de cenſib. c. exigit. de priui. c. licet. de hęre. c. filij. in fi. de pœ. c. 1. & in Cle. de deci. & de cele. miſ. Cle. 1. leg. etiam de talibus domeſticis, & familiaribus faciunt mentionem. ff eod. l. pronunciatio. & ď ædil. edic. l. ædiles. §. familiæ. & ff. de his, qui ad ec. confu. l. p̃ſenti. §. ſanè. & C. de aſſeſſo. & dome. l 3. 4. & 5. & ſeq. & de do. p̃leg. p̃ totũ. D. Bal. cũ tractat de illa familiaritate ad finẽ repellendi teſtes, dicit, q̃ quadruplex eſt familiaritas. Quędã eſt ſubiectiua de iure, quãdo habemus vſum parẽdi. & de iſta quando repellat à teſtimonio, dic, vt l. qui teſtamento. §. quæ autem. ff. de teſt. Quædam ẽ familiaritas ſubiectiua de facto. ſicut ſunt familiares, quos habemus: & in iſtis dicit, q̃ nõ repelluntur, niſi tempore, quo deponunt, ſint de familia. cui ad
4 de quod no. Bar. in l. 1. ff. de quæſt. † Quædam eſt familiaritas naturalis (puta inter fratres, & illos, qui ſunt de eodẽ caſato.) & iſta repellit in criminali, ſed non in ciuili, vt no, in l. ſex Cornelia. 2. de iniur. & l, parentes, C. de teſti. p̃ Cy. Quarta eſt familiaritas ſocialis. de iſta tangit Inſt. de teſta. §. legatarijs. & C. de teſti. l. quoniã. Inn, poſuit quædam membra. ď iſtis in c. inſinuante. de off. dele. Requiritur etiã quantùm ad effectum huius gratiæ conſequendum, ſcilicet, q̃ ſint continuè tuis expen. domeſtici commenſales. iſtud autem continuè, dicit glo. pe. ciuili modo intelligendum. & alleg. bona ſimilia. in nouel. alleg. alia poſt Ioan. Mona. & Arch. ſ. ff. de cõdi. & demõ. l. ſi ita quis. & de an. leg. l. Mæuia. §. vxorẽ. de ver. ſig. l. nullum. §. fi. & d. c. 2. de conſe. diſt, 5. c. ſicut. & c. nũquã. in prin. 23. diſt. §. his igitur. 25, di. c. 1. de off. Arch. c, 1. de fri. c, vlt. in fi. & 1. diſt. c. ſi laicus. 36. diſt. §. ecce. & de cau. poſ. c. cũ eccleſia. in glo. ex hoc. quæ iura probant, q̃ ver. continuè, nõ de quolibet inſtãti: ſed de tempore congruo debere intelligi, & ſecundùm Io Mo. refertur ad aptitudinem, non ad ipſum actum. per quod infert, q̃ clericus magni principis, vel p̃ſulis ſic priuilegiati priuilegio gaudet, ſi continuè ſe offert: licèt vſus non ſit continuus: aliàs iudicium ſibi manducat, & bibit. & ſimile quod no. Io. An. de magi. c. ſuper ſpe, ver. ſtudentes. ¶ Et iſta faciunt ad q. teſtis dixit aliquem continuè poſsidere. ad huius dicti probationem probo illum talem, q̃ dicitur continuè poſſediſſe, fuiſſe abſentem. Nunquid iſte teſtis puniatur, vt falſarius? videtur, q̃ ſic. quia hæc dictio, ſemper. & dictio, continuè, denotant continuitatem, vt l. Gaio. §. ſuper. de ali. & cib. le. contrarium no. Cyn. in l, 1. ff. ſolu. mat. & videtur probari in l. Mæuia. de ma. teſt. Item (vt dicitur) poteſt ſuſtineri iſtud dictũ teſtis ex eo; quia abſens retinuit ciuilem, vt l. clam poſsidere. §. qui ad nundinas. ff. de acq. poſ ſeſ. ſed hic, qui depoſuit, vidit ipſum continuè poſsidere: igit excuſatur; quia ſaltem ciuiliter poſſedit: nam ſola ciuilis ad continuationem prodeſt, vt l. ſerui. & l. filij. §. fi. de fur. & l. 1. §. per ſeruum. de acqui. poſ. ¶ Quæro. dicitur hic, q̃ in forma huius priuilegij eſt, q̃ potuit conferre. qua igitur auctoritate iſte dicatur conferre iſta talia beneficia clericorum ſuorum? dic, q̃ auctoritate Papæ: ſi enim ille aliàs cõferre iure ſuo poterat, tali iure conferre videtur: niſi in illis velit etiam vti gratia, & eius virtute conferre. Aduertendum tamen, q̃ nec illa, vel iſta conferre alijs cogitur, ſi non vult; q̃a cum iſtud priuilegium dicat, poſsit: patet, q̃ voluntati ipſius, non neceſsitati ſubijcitur, vt l. ſæpè. ff. de off. pręſ & l. 1. C. quomodo, & quã iu. in literis facultatis bene diſtinguitur: an eo caſu ſit ibi expreſſum auctoritate apoſtolica, vel non, vt c. cum aliquibus.
5 s̃. eod. lib. de reſcriptis. ¶ † Vltimò remiſsiuè tangit Io. An. de iſta dictione [vt] an faciat modum, vel conditionem. remittit ad not. in c. verum. de condi. appo. & ibi dixi. Bart. plenè not. in l. quibus. ff. de con. & demon. de quibus, & alijs verbis dubijs, & ipſorũ ſignificatione cũ viſo hoc opere à capite, vt vtilia multa addã: cũ huc peruenero Deo duce, pleniſsimè dicã. hic, q̃ modò omitto, & Cle, p̃ſequẽs, reaſſumo in tit. de vita, & honeſta. clericorũ. Die penultimo Octob. 1396.

PETRI DE ANCHARANO,
Clariſs. Iuriſconſul. Pontificijq; iuris interpretis celeberrimi in nonnulla totius tit.
capita de reg. iuris in Sexto, acutiſsima, & elegantiſsima
Commentaria.

S V M M Æ.

1 *Regula quid ſit.*
2 *Caſus qui faciant regulam, & qui exceptionem.*
3 *Regula per quæ verba conſtituatur.*
4 *Indefinita an æquipolleat vniuerſali.*
5 *Oratio particularis quæ ſit.*
6 *Oratio indefinita quæ ſit.*
7 *Oratio ſingularis quæ dicatur.*
8 *Exceptiones an contineantur ſub regula.*
9 *Exceptio declarat regulam.*
10 *Regula qualiter plures caſus ſimul comingat.*

PROOEMIVM.

SOLENT Iuriſconſulti, cũ materia vtilis, & quotidiana in medium pertractanda proponit, ipſam cõmendare, & verbis tollere, vt l. 1. ff. de in inte. re. tit. gñrali. & l. 1. ff. de ex. tu. & l. leg. de li. le. & plerius, rogo, quæ ad hæc ſpectãt, attingas. quotidiana. n. ſunt; & ideò tractanda, & fauorabilius admittenda, vt l. iuſto. ff. de vſuca. ¶ Inter ceteras aũt materias iuris nulla cõmunior ẽ, & ad vtrunq; ius canonicũ, & ciuile, magis apta, q̃ tractatus iſte de reg. iur. vbi reuoluiť. totũ corpus vtriuſq; iuris. ió gloſſatores antiqui, & moderniores ipſas regulas multis gl. decorauerunt. Ex quib. poſtea D. Dyn. compoſuit ſuper iſtis regulis elegantẽ tractatum. ſubſequenter D. Io. An. poſt gl. ſuas qõnes quotidianas per varios diſputatas adiunxit. Ex quorum dictis, & aliorũ aliqua vtilia eliciam, magis memoriæ cõmendanda in vlt. ad di. q̃ ſup ſingulis regulis poterunt cõgruè applicari. Reaſſumam ergo priò gl. rub. vt aliqua circa ipſam addam. Primò eñ cõtinuat rub. ad p̃cedentia, vt in ea patet. Scdò q̃rit, quare tractatus iſte regularum ponitur in fine voluminis, & nõ in principio. nam iuriſlatores conſueuerunt præmittere in ordine ſemper titulos, & materias generales, & deſcendere

ſcendere ad titulos ſpeciales, qui ex ſuis generibus ortũ habent, vt patet in tractatu. iudiciorum. Vbi præmittitur tit. generalis de iud. & ſequuntur ſpeciales, in quib. partes iudicij repræſentant. idem patet in tit. de proba. q̃ præcedit alios titu. de teſti. de fi. inſt. de iureiu. de p̃ſump. & fi. Iſti. n. tituli ſequũť ti. de p̃ba. velut ſpecies, q̃ de genere euelluntur, & eiineſſe dicuntur, vt l. ſemper. ff. eo. Alia ſimilia ſuper hoc ponit glo. cui potes addere alia, vt patet. C. de iudi. & ſubſequũtur aliæ iudiciorum partes. Item præcedit ti. generalis. ſi cer. pe. cõmunis ad omnes titulos ſubſequentes, & titu. de ac. & ob. cõmunis ad titu. de verbo. obl. de fideiuſ. & ad alios, qui ſequũtur. Itẽ ti. de in inte. re. cõmunis ad tit. de mino. & ad tit. ex q. cau. ma. & alios. item tit. de teſta. communis ad omnes rubr. ſequentes. C. & ff. ¶ Ad propoſitum igitur videtur, q̃ iſte tit. generalis ad materias vniuerſas debuerit præmitti, non poſt poni. Solu. vt in glo. ibi, eſt autem vera ſolutio. dicit enim, q̃ ius non ſumitur ex regula, ſed regula ex iure, quod præcedit. qď glo. latius. ỹ. probat in illo articulo, q̃ ſit poteſtas regulæ. vbi cõtra ſupradictam ſolutionem obijcit de regula Catho. & de multis tractatibus, quorum deciſio ex regula iuris ſumitur. ergo regula facit ius contra ſolutionem prædictã. Ad hęc reſpõdet in ver. ſubtiliter dixerunt Doct. & fuerunt iſta formaliter verba Dyn. cum quo gl. non reſidet, inquãtũ Dy. voluit, q̃ ex regula ſumat ius, ſi p̃cedat iuris traditionem, vt eſt videre in reg. Cath. & in alijs Decretalibus, quorum deciſio ex reg. iuris ſumitur, vt prædixi. Non. ob. iſta iura, quibus gñrãdet, vt in ea patet. Bar. in l. 1. ff. de reg. Cath. dicit, q̃ cõtra Io. And. & pro dicto Dyn. eſt tex. in l. cum legato ſeruo. ff. qñ di. le. ce. ſubdit tamen, q̃ quilibet bene dicit: ſi enim appellas regulas iuris tranſitiuè, hæc eſt regula facta de iuris materia. & tunc verum dicit Io. And. Alio modo intranſitiuè, hęc eſt regula, quæ eſt ius, hoc modo verum dicit Dy. vt d. l. cum legato ſeruo. ſi. habes. C. de condi. ob. ca. l. 1. & per iſta reſoluũtur contraria de peruerſione ordinis ſe. quare iſte generalis tractatus regularum non pręcedit, ſicut præcedunt illa, de q̃bus s̃. Nam iura, quæ ponuntur ſub titulis generalibus, cõſtituunt ius commune omnib. titulis ſpecialibus, qui ſequuntť: vt ſic ſemper generalibus ſpecialia inſint, vt in reg. in. ¶ Iuxta prædicta incidenter tangit glo. quid noui ſtatuat iſta reg. Catho. & dicit, q̃ legata inutilia à prin. altero ex 5. caſibus, ſiue modis not. in glo. non confirmat, licèt cauſa impedimenti removeatur, vt l. 1. ff. de reg. Catho. ſed videtur, q̃ quò ad ſingulos caſus, ſiue modos regu. iſta Cathonis fuerit ſuperflua: q̃a in iure regula cauebatur. quod ab initio vitioſum eſt, non poteſt tractu temporis conualeſcere, vt in l. quod ab initio. ff. e. & ỹ. eod. c. non firmatur. Solu. iſta iura loquuntur in his, quæ ſtatim debent valere, & non habent ſuſpenſiones; vt contractus, & alij actus inter vuios; ſed q̃a legata habent aliquã ſuſpenſionẽ, cõfirmari videbantur morte. & propter hæc fuit introducta regu. Cathonis, q̃ vitiat legata inutilia à prin. altero ex prædictis modis, vt dixi: quorum aliquos, vt addam aliquid, reaſſumam. Primo ergo modo quando legatum eſt inutile ex perſona legantis, non conualeſcit, licèt impedimentũ amoueať. pone exẽplum, cum tpe teſtamenti ille, q̃ legat, eſt filius ſa. ſeruꝰ, vel aliter inhabilis ad teſtandũ. nã licèt efficiať poſtea filius ſui iuris, vel ſeruus liber, vel aliter inhabilis habilitetur, teſtamentum à prin. inutile non conualeſcit. ff. de lega. 3. l. 1. in prin. glo. etiam in l. regula. ff. de reg. ca. ponit exẽplũ in teſtamento, quod eſt nullũ à prin. qa filius eſt p̃teritꝰ. Nã licèt filius viuo patre decedat, teſtamentũ nõ cõualeſcit, vt l. ſi hŕditas. §. q̃ filium. ff. de teſt. tu. licèt cõtrariũ not. in d. l. regula. p̃ qua gl. vť caſus in l. poſthumus. §. idẽ. & c. ff. de iniu. te. illud eſt verum de iure p̃torio, cum inſtituti ſunt venientes ab inteſtato. Et aduerte; quia illud primum membrũ eſt verum, quòd teſtamentum eſt inutile ratione teſtantis; quia eſt funditus, & ſimpliciter inteſtabilis: ſecus ſi ratione alicuius impedimenti, quod poteſt amoueri proprio fõ ſuo; vt in vſurario manifeſto, cuius teſtamentum eſt irritum, ſi non p̃ſtat cautionẽ, de qua in c. quanq̃ de vſu. Nã ea etiam poſt teſtamentum præſtita confirmatur ſecundum Ni. de Mat. q̃ ita tenuit diſputando, & Bar. eum ſequitur in l. filio præterito. de iniu. teſt. licèt Ioan. And. errauerit, vt dixi in c. ſi eo tẽpore. de reſcrip. s̃. eo. lib. Secundus caſus glo. quando legatũ ẽ inutile ratione legãtis, & legatarij; vt qa teſtator legat ſeruo ꝓprio, vt C. de leg. l. ſeruo. Tertius, qũ legatarij, & eius, à quo legatum eſt p̃ſtandum, vt qñ teſtator legat ſeruo heredis ab here. vt Inſt. de leg. §. an ſeruo. Quartus, qñ legatum eſt inutile ratione rei tm̃, vt in re ſacra, vel tigno ædibus iniuncto, vt l. cetera. de le. 1. Quintus quando mixta cõſideratione rei, & legatarij; vt ſi lego tibi rem tuam. iſto caſu etiam habet locum regula Catho. ¶ Circa ſecundum membrũ, ſiue caſum q̃rit Bar. Pone, q̃ teſtator legat filio ſuo exiſtenti ſpurio tpe teſtamenti. q̃rit vtrùm valeat, ſi tẽpore mortis teſtatoris reperiať capax: vť, q̃ non, propter impedimentũ regulę Catho. Contrarium tenet ipſe, & dicit, q̃ regula habet locum, quando contra impedimentũ teſtator poterat ꝓuidere, manumittendo ſeruũ, cui legat: ſed in caſu iſto non poterat prouidere. alle. l. qa ob rẽ. ff. de cõdi. inde. ¶ Circa illos caſus, ſiue membra prædicta vide, qď ibi ipſe not. & l. ſi. eo. ti. vbi dicit, q̃ regu. Catho. ad nouas leges non pertinet, qď qualiter debet intelligi, ibi vide. De iure canonico, cum diſpoſitio eſt inutilis à principio, vtrùm ex poſt facto poſsit conualeſcere. vide plenè. ỹ. in reg. non firmat. & s̃. de ele. c. auditis. & Cle. literas. de reſcr. vbi plenè dixi. ¶ † Scdò p̃dicto principaliter poſt glo. q̃ro. qď
1 a ſit regula dic vt in ea. Offiñ aũt ei⁹ ẽ, ſimiles caſus ſimul iũgere, vt in l. 1. ff. eo. ponit Dy. exẽplum. vna leg. cauet, q̃ piſces occupantib. cedant ea rõne; qa in nullius bonis ſunt. & qa iſta rõ vendicat ſibi locum in lapillis inuẽtis in littore maris. Itẽ in auib. & feris beſtijs: ideò etiam iſta occupãtib. cõcedãť ea ratione; quia in nullius bonis ſunt. & ſic ex iſtis caſib. varijs deriuatur reg. iuris. qď in nullius bonis eſt, occupãti cõcediť, vt ff. ď re. di. l. q̃dã. & de acq. poſ. in prin. & Inſt. ď re. di. §. 1. & §. feræ. Sed hic vltra Doc. q̃ro. q̃a quãdoq; leges tractãtes eãdem materiã ſunt cõtrariæ. Pone exẽplũ in materia rehibitoriæ, & quantò minoris, de qua ff. de ædi. edi. p̃ totum. Quædã. n. leges dicunt venditorẽ ignorantem vitium rei vẽditæ non teneri. Quædam dñt eum teneri, ẽt ſi ignorauerit, vt gl. enumerat in l. Iul. in prin. ff. de ac. em. & in toto iſto tracta. de re. iu. patet, q̃ q̃libet reg. habet tot cõtraria: q̃ ex eis poſsit formari regu. in totũ oppoſita. ¶ Vbi ergo nõ habemꝰ
2 regu. formatã, ſed cõtrariantem † hincinde, vellẽ doceri, qũo cognoſcam, q̃ caſus faciant regulã, & qui exceptionẽ. glo. in d. l. Iul. §. 1. no. ďt. quod explicat cãm in hoc dubio, eſt regula cõſtituenda, & alij ſint caſus excep. ar. l. nã ad ea ff. de legi. ẽ vtile hoc ſcire, ꝓpter id, quod gl. no. hic dicit. q̃ fortior eſt causus eius, pro quo facit regu. Habet enim aduerſarius neceſſe oſtẽdere, quare in illo caſu regu. non logť. quod verbum no. ¶ Sed iuxta p̃dicta pôt applicari qõ, quam format D. meus Bal. in l. Gallus. §. ille caſus. de lib. & poſth. ſuper cãis à centum libris infra eſt deputatus vnus iudex. ſuper cauſis pupillorum, & viduarũ alius. contingit, quòd cauſa pupillorum, & viduarum eſt à 100. libris infra. quæritur quis cognoſcat. quæſtio ſtat in hoc, quod iſtorum ſtatu. dicatur magis ſpeciale, vtrùm quod eſt ſpeciale reſpectu perſonæ, vel cauſæ. & ſic cum habeant ſe vt excedentia, & exceſſa, non videtur, quòd poſsit maior ſpecialitas denotari. Primum enim ſtatutum eſt generale quò ad perſonas, & ſpeciale quò ad cauſas. Secundum eſt generale, quò ad cauſas, ſpeciale quò ad perſonas. Dicit, quòd licèt non poſsit maior ſpecialitas denotari, poteſt tamen denotari maior prærogatiua: & tunc ſit dubium, quæ ſit maior prærogatiua, vel cauſæ, vel perſonæ, ſoluit aliter, ſed alleg. in ratione ſui de pri. cre. l. priu. & qui. po in pi. ha. l. aſsiduis. C. & quando Imperato. ibiter pu. & vi. l. 1. cum ſi. Bart. ſubtilius, & plenius hũc paſſum examinat in

Extra. ad. repri. super ver, Non obstantibus. Illa enim constitutio statuit, q in crimine læsæ maie. procedatur contra absentem, & sine figura iudicij, vt ibi patet. p legē aūt antiquā concessum est certis personis, vt gaudeant progatiua in modo procedēdi, vt C. de proxi. sa. scr. in l. sacris. occurrit enim hic similis perplexitas, nec potest cognosci regula à casu excepto. Concludit, q cum lex antiqua propter aliquam cām specialem fuerit introducta, & lex noua pp aliam, debemus illam specialem dicere, in qua maior, & euidētior vtilitas reperitur. ista enim est benignior interpretatio, quæ facienda est, vt l. benignius. ff. de legi. & ita magis priuilegiata præfertur, vt l. 1. C. de pri. do. & d. l. priuilegia. Si verò non esset vna ratio specialitatis fauorabilior alia: tunc lex noua præualeret. de hoc post eum dixi plenius in c. 1, de priuileg. s. eo. lib.

3 ¶ † Tertiò principaliter quæro, per quæ verba constituatur regula. dicit, q per signa vniuersalia affirmatiua, & negatiua. Item per verba indefinita simpliciter prolata, vt in ea patet.

4 Hinc sumpta occasione Dy. † plenè prosequitur, vtrùm in-

8 definita æquipolleat vniuersali, b cuius dist. refert Io. And. in c. vt circa. s. de ele, vbi tetigit, sed hæc verba Bar. refert plenius. dico enim, & præmitto, q præponitur signum vniuersale, vt omnis, nullus, &c. Et istorum vniuersalium nominum sunt quædam collectiua: quædam distributiua, vt plenè per

5 Bar. de hęre, insti. in l. hoc articulo. † Oratio particularis est illa, cui præponitur signum particulare, vt, quidam, aliquis,

6 vnus, & si. † Oratio indefinita est, quando ponitur terminus communis, aliquo signo non apposito, vt homo, filius, dūs

7 & si. † Oratio singularis est, quando ponitur in oratione nomen proprium, non terminus communis, vt Titius, & Seius, & hoc no. Bar. in l. si ita relictum. de le. 2. Glo. dicit, q indefinitè traditur, quando vniuersale subiectum, vel eius loco aliquid ponit in regulæ traditione sine vniuersali signo. Qđ aūt dicat vniuersale subiectū, vel loco eius aliquid ponatur, declarabo post eum in rub. j. eod. tit. de re. iu. Hæc præmissa ipse plenè examinat ibi in l. seq. quæ incipit si in pluribus, vbi de ista oratione indefinita dicitur, quòd cum quæritur, vtrùm æquipolleat vniuersali, debet intelligi, cum profertur ab homine. Sed prolata à lege siue dubio æquipollet vniuersali. nec mirum; quia etiam oratio singularis loquens de certa persona, ad omnes extenditur, vt in 1, const. C. in fi. & l. iura non in singulas. de legi. Restat ergo dubium, cum profertur ab homine: quo casu dicit, q aut profertur in materia, quæ de necessitate inest; & tunc æquipollet vniuersali; vt si dico. homo est animal, æquipollet necessariò huic. oīs homo est animal. Aut profertur in materia contingenti: & tunc aut profertur negatiuè: & æquipollet vniuersali, vt l. si is qui du. §. vtrum. de re. du. ibi [quid non feci] idest, nihil eorum feci. Ad idem de verb. ob. l. 2. in fin. vbi promitto per hæredē non fieri, intelligitur. i. per nullum hæredem. Si verò apponitur affirmatiuæ: tunc aut huic termino indefinitè prolato adijcitur aliquid, quod ei potest contingenter inesse in aliquo euentu propter voluntatem disponentis: & tunc æquipollet vniuersali, secundùm quod casus contingentia dederit. Pone exemplum, q homo currat, non est in potestate mea; vel q omnes serui, quos habeo, sint textores. Si ergo dico. homo currit; vel lego seruos textores, si omnis homo currit, vel serui oēs sint textores, æquipollet vniuersali, vel particulari, vt l. seruū, & l. Iul. de leg. 3. Si verò contingentia pendet ex voluntate proferentis, vt scilicet hæres meus damnas esto dare, si ego volo, intelligitur de omnibus, aliàs nō. Vel lego lanam, nam omnis lana veniet, si hoc volo: aliàs non, qualiter autem tunc debet intelligi, dicit Dy. quòd aut est eadem ratio omnium contentorum sub indefinita, aut non, vt hic ipse no. Io. And. in d. c. vt circa. & loquitur distinctio Dyni, cum indefinita cadit inter res. Si verò cadit inter personas, & tunc aut profertur in casu odioso: & non æquipollet vniuersali. Aut in casu fauorabili: & æquipollet, vt ff. de testamēt. tutela. l. si quis ita,

§. 1. & l. qui filiabus. in princ. ¶ Subsequenter quæritur in casibus, in quibus æquipollet: vtrùm æquipollet vniuersali collectiuę, an vniuersali distributiuæ. dic, quòd aut vni, vel alteri secundùm subiectam materiam, cui additur, exemplifica, vt per eum in d. l. si pluribus. qui etiam circa hanc materiam quærit, vtrum in casibus, in quibus æquipollet, hoc sit secundùm propriam significationem, an secundùm interpretationem. Nam propriè loquendo aliud est dicere, omnis homo currit, quod falsificatur, vno non currēte. aliud est dicere. homo currit, vt l. qui quadringentas. ad leg. Fal. & alle. Bart. casum pro illo dicto. ff. de ser. vrb. pd. l. si seruitus. ibi [& humanus] vbi declarat, q indefinita æq pollet vniuersali ex humanitate, & interpretatione, non ex propria significatione vocabuli. ¶ † Quartò quæro post gl. an excep. cōtinentur sub

8 regula. dic vt in ea. cui adde, q licèt exceptio firmet regulā in casibus non exceptis: non tamen eam ampliat, vt per eam sub reg. includantur alij casus à regula exceptuati. pone exēplum. In generali commissione facta vicario episcopi multi casus non veniunt; vt beneficiorum collatio, clericorum depositio, & similes, de quibus in c. generali. de offi. vi. s. eo. lib. Pone ergo, q episcopus cōcesit vicario, q posit omnia, excepta beneficiorum collatione: vtrùm ergo poterit clericos deponere? videtur, quòd sic, quia detractio in quibusdā operatur inclusionem aliorum, vt l. si tribunus. de te. mi. Contrarium tenui post Lap. in d. c. & Bar. hæc no. in l. generali. ff. de vsuf. le. & hoc no. & vide quod no. Bar. in l. omnes populi. de iust. & iu. vbi dicit, q exceptio debet esse de prædicatis regulæ, tamen contra effectum regulæ. & quòd quędam excipiēdo detrahenda, cętera efficaciter dimittit sub regula. Nam detractio in quibusdam, videtur cętera confirmare, l. tribunus. §. fin. de test. mili. ¶ Sed hic quæro. si statutum loquitur de quibusdam exceptionibus taxatiuè: An aliæ, quæ de iure à regula erant exceptæ, videantur sub illa referuatæ, siue ad regulam reuocatæ; verbi gratia. statutum mandat exequi instrumentum, nulla exceptione obstante, nisi solutionis, & falsitatis, quid ergo erit de aliis, quæ potuissent opponi de iure communi, vt præscriptionis, compen. transact. rei iudi. nullitatis contractus, vel similis. Barto. de hoc no. in l. 1. ff. quod vi aut clam. & Bal. subtiliter in l. ita pudor. C. de adult. vbi dicit, q consuetudo se habet, q nullæ alię, quàm permissæ à statuto, opponi possunt; quia statutum, qđ loquitur taxatiuè de quibusdam exce. non posset extendi ad alias leges. l. 3. C. de pa. qui fi. di. Alia circa istam restrictionem statutorū ibi vide per eum, & per me plenius in tract. statutorum, Deo

9 duce, per me proximò publicando. ¶ † Iuxta prædicta. solet dici, quòd exceptio declarat regulam, de qua materia, siue p sonis loquatur. verbi gratia. si statutum dicit, quòd prēter nobiles ciuitatis Perusij, omnes artifices possint esse de officio priorum, Modò quæritur, an artifices ciuitatis poterunt esse de prioribus? & videtur, quòd non: quia locus exce. arctat locum regulæ, argum. l. nam quod liquidè §. si cui dulcia. de vi. tri. & oleo le. in contrarium dicit Bald. in d. l. hæc oratio. quic quid enim excipitur, remanet sub iudicio regulæ. de. le. 1. l. Titiæ textores. & ita Bal. in d. l. omnes populi. Et adde etiam, s. dictis vnum, q si constitutio propter sui generalitatem aliquos læderet de facto in casibus, ad quos de iure non extenditur: tūc potest peti declaratio, vt casus, quos de sui natura regula non includit, specificè excipian. Pone. dicit statutum, quòd omnes, qui declinauerint iurisdictionem Potestatis, possint impunè offendi: certum est, quòd de iure communi includit clericos declinantes, qui sunt totaliter ab eius foro exempti. vt c. nullus iudicum. de fo. competen. certè propter statuti generalitatem vulgares intelligunt ipsum generaliter, vt etiam clerici includantur; quia qui omne dicit &c. vt l. procur. C. eo. cū ergo clerici declinantes hic possunt de facto lędi, possunt petere, q statutū illud declaretur expresse, q ad eos non extēdatur. & hoc sentit Ioan.

eit Io. An. in c. 1. de im. ec. s. eo. li. vbi dixi. quod tene menti. Prima gl. magna primò rubricam continuat. secò ad situationem opponit, & dupliciter soluit. tertiò per modū summę de regula quærit: qnque etiam de iure ibi, quæ omnia cōprehendat: & ista clausula generalis reperitur in legibus, in canonibus, in tractatibus, testamentis, & alijs dispositionibus: de cuius effectu in l. sed & si quis. §. quæsitum. si quis cau. & c. qui ad agendum. alleg. in glo. & l. doli clausulam. de ve. ob. §. sanctio legum. de pę. 19. dist. c. si Romanorū. & c. sedes. de rescrip. vbi de hoc. & nod. tit. & c. cum multis. vbi etiam d hoc ¶ Eadē gl. ibi [cū rub. seq.] adde alia, de qbus s. post prī. remisi. & solue, vt ibi dixi in vers. & per illa. ¶ In eadem Glo. ibi [quid sit regula.] ista autem est recta additio. Omnis enim quæ suscipitur de aliqua re disputatio, à diffinitione debet p fiscisci, vt sciatur, quid est, de quo disputatur, vt ait Tullius 1, de offi. in prin. & ita incipit. Iurisconsul. in l. 1. ff. eo. de testa. ¶ Eadem glo. ibi [vnde dicatur ista.] dicitur allusio vocabuli, à qua vtrùm ita posit argui, sicut à diffinitione, no. Bar. in l. 1. ff. si cer. pe. & l. 1. de testa. facit quod no. in l. 1. ff. de dolo. ¶ Eadem gl. ibi [breuiter enarrat] Io. Mo. dicit, q regula iuris idem est, q iuridica, sicut cappa Socratis, & cappa Socratea, & dicit cōgruè dici posse, q regula iuris est, dictorū, prauumque corrigēs, bonum, & æquum breuiter comprehendens. ¶ Eadem glo. ibi [sui natura cōprehendens] &c. Hoc vide quod dixi. s. cui adde, q quandoq; excipiuntur à regula casus expressè quandoq; tacitè; qa ius excipit multos casus quandoq; à regula: vt patet in singulis regulis. quo casu si ex generalib. verbis quis lęderetur de facto, posset peti declaratio, vt dixi s. in d. 4. q. ¶ Eadem glo. ibi [æquipollent vniuersalibus] de hac materia, vtrùm indefinita æquipolleat vniuersali, hoc plenè per Dyn. cui adde, quod dixi s. in 3. q. ¶ Eadem glo. ibi [simul iungere.] Sed hic quæritur. si contingat in vno ex illis casibus sub eadem regula ius iam statutū corrigi, an inducatur correctio in alio? Bart. dicit, q sic, in l. Marcel. ff. ad Trebel. vbi regula tradita in falci. & testi. mi. habet locum in Trebel. Vnde si alia regula variatur, siue mutatur in vno, intelligitur immutata in alio. Idem si in vno duorum casuum per regulam coniunctorum nouum ius statuit, videtur idem in alio statutum. l. si quis seruo. C. de fur. vbi gl. tenet, q illa l. licèt pœnalis, habet locum in corrumpente fi-

10 liūfa. ¶ † Vlterius post dcm Dy. quæro de exemplis, qualiter regula plures casus simul coniungat. dic, vt hic per eum, ibi: quare in nullo casu regula nō loquatur. hic optimè cadit qđ dixi s. sed hęc vltra Doct. &c.

ADDITIO.

2 ¶ Regula. Adde quòd regula antiqua trahitur ad casum legis nouæ. Bal. in l. si quis seruo. C. de fur. & quòd regula generalis comprehendat casus speciales, vide Bart. in l. in fraudem. §. fi. ff. de testi. mili.

SVMMÆ.

1 *Beneficium ex vna causa tantùm quæri potest.*
2 *Ius feudale an possit præscribi.*
3 *Beneficium ecclesiasticum, quod præpriè dicatur.*
4 *Beneficium ecclesiasticum non potest dari, nisi clerico.*
5 *Prouisio beneficij debet esse sine peccato.*
6 *Modus in collatione est reseruandus.*
7 *Beneficii conferendi capax quibus temporibus esse debet.*
8 *Confirmatio electionis, quæ est nulla, an teneat.*
9 *Titulus beneficii an doceri debeat.*
10 *Persona inhabilitas contra beneficiatum an possit opponi.*
11 *Institutio quid sit.*
12 *Possessio quare non quæritur per annulum.*

CAP. I.

BEneficium. No, q tex. dicit [obtineri] nō [possideri.] Nam vī, q ex timinus canonico transferat possessio būficij. qđ patet; qa qnq; quis ipm possidet, tanē pdo; & datur sibi restitutio, si spolietur, vt c. itē cum qs. & c. in literis. s. de re. spo. Itē qnque titulus ipso iure extinguit in pona vnius, q tn possessio-

nē retinet, vt c. licèt eps. s. eo. li. de pb. Et qnq; materia disponit de possessione būficij, reseruato iudicio, pprietatis, vt patet s. de cau. pos. & propr. c. cum super. & c. cū ecclesia. cum multis si. hoc dixi ex eo; qa pridie opponebatur cōtra rectorem vnius hospitalis agentē interdicto vti possidetis. q circa sibi cōmissa non erat seruata forma Concilij Vien. p Cle. qa contingit. de reli. do. vnde dicebatur, q possessionē non poterat q̄ siuisse; qa illa Cle. irritat qcquid agit. & p consequens nō poterat agere vti possi. veluti nō possessor. Respōdebā. q ex cōtractu inutili, & à iure reprobato transferē possessio, vt in l. 1. §. si vir vxo. de acqui. pos. Itē si sine aliquo ti. ē reperire possessiones in būficijs, & q̄runtur, & possident, vt dixi: multò magis ex titulo inefficaciter. & siue iusta, siue iniusta sit possessio, nō curatur de interdicto; qa semp debet possessor in possessione defendi, vt l. 3. ff. vti pos. & qđ no. Inn. in c. veniēs. de pscrip. Nā quò ad exercitiū iurium spectātiū ad eius beneficia fauetur possessori, tanq̄ proprietario, q possessione careat. iuxta not. in c. cum ecclesia Sutrina. de caus. posses. vel pro. facit c. consultationibus. de iure patrona. hæc vera, cū in illo, qui de facto possidet, cadit talis possessio. Si autem non cadit in laico primæ ecclesię, vel p. rei spiritualis: tunc potest de facto expelli. quia ius commune resistit huic possessioni. de rest. spol. c. ad decimas. lib. 6. facit quod dixi nota. in c.

1 tanquam. de præscrip. ¶ † Secò not. q ex vna cā tantùm q̄ri potest beneficium, non ex canonica institutione. non ergo pscrip. non transac. vel sententia, si tantū sententia lata est pro illo, q subreptiuè literas ad beneficium impetrauit, vtrū post sententiam posit agi, vel excipi de tali subreptione. vide qđ plenè leg. & not. de rescrip. cap. ad audientiam. in nouella. Et adnerte; quia text. loquitur in beneficio eccle. quid ergo in alio beneficio, vtrùm posit præscripitone, vel alio tit. obtineri? dic, vt in feudo. ¶ † Vtrùm ius feudale posit præscribi, vt c. si quis per 30. ann. si de feud. fue. cō. & licèt in beneficio ecclesiastico non quæratur titulus sine canonica institutione, vtrùm ex possessione diuturna titulus præsumatur. dicam j. ¶ Venio ad qq. & primò quæro. quid est beneficium ecclesiasticum. Ad hoc dicas, quòd beneficium in genere diffinitur ita. Beneficium est benenola actio, gaudium tribuens capienti, vt in 10. coll. qui. mo. feu. amit. §. in primis. Et istud genus multas species sub se continet, vt ibi not. & inter alias feudum appellatur beneficium, de præsumpt. c. ad audientiā. in fin. & de pę. c. ad aures. Vnde sub plurib. rub. in lib. feu. feudum appllatur beneficiū, vt in rub. quæ fuit prima causa būficij amittendi &c. & de būficio fęminæ. ¶ † Beneficium verò ecclesiasticum, quod propriè dicatur, no. Io. Cal. in c. in nostra. in 3. q. vbi dicit, quòd quatuor debent cōcurrere. Primò habilitas in persona, quæ prouidet. Secundū in persona, cui prouidetur. Tertiò qualitas ipsius beneficij. Quartò modus in prouisione seruandus. ¶ Circa personam prouidentis exigitur, q sit episcopus, vel prælatus ecclesiarum. Ad laicum. n. non potest illud pertinere, nisi ex priuilegio Papali. s. de præben. c. dilectus. & de con. præben. c. vlti. & quod not. 16. q 7. in fine summæ. & 96. dist. c. bene quidem. & de ele. c. Messana. & c. sac. san. in iure tamen præsentādi ad ecclesias laici ex gratia tolerantur, vt patet de iu. pa. p to, facit qđ no. c. quā. ò. & c. decretum. de iudi. vide tamen quod no. in c. 2. de præbē. j. eod. lib. ¶ Quò ad secundum dic, q de beneficio eccle. nō potest prouideri, nisi clerico. de rescr. c. cum adeo. de transa. c. ex literis. de insti. c. 2. bene facit præal. Cle. quia contingit.

4 §. vt autem. ¶ † Quò ad tertium dic, q ipsum beneficiū, vt dicatur ecclesiasticum, debet habere aliquid spiritualitatis an nexum, vel cui annectitur. Vnde propter diminum officium datur ecclesiasticum beneficium, vt s. eodem lib. de rescript. cap. fina. & 81. dist. cap. si qui sacerdotum. Item quia perpetuum est quò ad eum, cui confertur, & hoc est proprium be neficium ecclesiasticū. 50. distinct. cap. præcepta. & 70. dist.

5 c. sanctorū. & no. de si. presb. c. veniens. ¶ † Ex quarto cogno

ſcitur; quia debet prouideri purè, & ſine pacto, vel conditione, & non pro commodo temporali: aliàs committitur ſimonia. 1.q.1.c.ſanctorum. & 1.q.2.c.quã pio. 1.q.3.c.ſi. quis dator. & c. Saluator. & quaſi per totũ. & ſ. de ſimo. c. conſuluit. Si igitur prædictæ conditiones concurrãt, bñficiũ eccleſiaſticum eſt. nec curandum, quo nomine nuncupet, vtrum beneficium, præſtimonia, penſio, vel alio nomine, vt d.c. Saluator. ſicut dicimus in vſura. 13.q.3.c. plerique. quãdoq; tamen etiam confert aliquid nõ in titulum eccleſiaſtici beneficij, ſed in ſtipendium, vt magiſtro præbendam. vt cap. quia nonnullis. de mag. facit quod no. Gof. & Compo. ſ. de reſcrip. c. poſtulaſti. & ſ. eo. lib. de præben. c. quamuis. Patet igitur ex prædictis, ꝙ quatuor requiruntur, vt beneficium eccleſiaſticum dicatur canonicè collatum. ſ. habilitas ex parte conferentis. Item ex parte eius, cui collatio eſt facta. Item qualitas tali beneficio
6 inhærens. † Item forma, ſiue modus in collatione ſeruandus. ſic dicit lex in datione tutorum. nam, vt dicatur legitima, requiritur, quòd is dederit, qui dare potuerit: is acceperit, cui fuerat dandus. & is detur, cuius dandi facultas erat, & pro tribunali decretũ interpoſitum. ff. de confir. tu. l. naturali. §. ſi quæratur. His ergo concurrentibus, vt dicit D. Dy. inſtitutio eccleſiaſtici beneficij eſt cenſenda canonica. Idem Ioan. Andr. in nouel. & in gloſſ. fin. ver. in qua præcipuè &c. ¶ Secundò. quæro. quia dixi, ꝙ requiritur habilitas conferentis.
7 Quæro ꝙ bus tpibus dẽt eſſe capax bñficij cõferẽdi. † Arguit, ꝙ videtur conſiderãdum tps collatiõis; ita ꝙ incapacitas ſupueniẽs non dicat vitiare collationẽ legitimã præcedẽtẽ, vt ſ. e. c. factũ legitimè. ſicut inhabilitas ſuperueniens in conferente. vt l. 1. §. exigit prætor. ff. de bo. poſ. ſecundum tabu. arguit in contrariũ de quibuſdam legibus, quibus cauetur, ꝙ ſi poſt teſtamentum factum teſtator perdidit teſtamẽti factionem, teſtamentum iam factum irritatur, vt l. ſi quis filio. §. irritum. de iniu. ru. te. & ff. de bo. poſ. ſecundum tab. l. qui liberis. § teſtamento. So. iſta iura, & ſimilia debent intelligi, cũ teſt. factionem perdidit ſuo facto, vel delicto. de quo per gl. in d. §. exigit. In inſtituente verò non debet attendi, vtrum caſu fortuito, facto ſuo, vel culpa ſit effectus inhabilis. nunquam enim hoc nocet inſtituto ab eo. Non ob. ſimile de teſt. quod teſtatore viuente eſt reuocabile, vt l. ſi mihi & tibi. §. in legatis. de leg. 1. & l. ſi quis in princ. teſt. de leg. 2. Inſtitutio verò, poſtquam eſt perfecta, non poteſt retractari per inſtituentẽ ſine cauſa, vt c. conquerente. de reſtit. ſpolia. nimirum ergo ſi facilius reuocantur ea, quę à principio non habent effectum irreuocabilem, quàm ea, quæ reuocabiliter tenent. vnde propter delictum ſuperueniens non reuocatur donatio inter viuos: ſed bene reuocatur donatio cauſa mortis; quia iſta vſq; ad mortem eſt reuocabilis, illa non, vt l. perfecta. C. de do. cau. mor. l. ſi aliquis. & in hoc reſidet Dy. cuius deciſio vera eſt, cum inhabilitas ſuperuenit poſt factã in ſtitutionem, poſt tamen ius ad beneficium quęſitum variatur conditio perſonæ conferentis: puta tempore, quo Papa mandauit Titio, ꝓuideri de beneficio ſpectante ad collationẽ epi Bonoñ. bñficium tũc ſpectabat ad eius colla. Sed tpe, quo vacat, ſpectat ad alium, vel econtra. de hoc plenè dixi in Cle. ſi de bñficio, de præben. & no. in Cle. literas. de reſcri. Eſt & tertius, quãdo non ex nouo delicto, ſed propter inhabiliatem antiquã: & tunc de regitur habere ius in bñficio, vel debere priuari. an retractabuntur inſtitutiones, & alia, quæ geſsit. dic, vt dixi in c. ſi beneficia. de præben. ſ. eo. lib. Et vtrum in caſu, in quo priuatio talis noceat inſtitutis ab eo, ſit hoc verum, etiam ſi vocati non fuerint ad cauſam. dic, vt ſ. de re iudi. cap. quamuis. in nouel. ¶ Tertiò ad idem quæro. ſi credebatur inſtituentem habere ius inſtituendi, cum in rei veritate non haberet tan comperto errore, inſtitutio vitietur: ar. ꝙ ſic. de le. 1. & l. qui neq. de re. e. & ff. de eo, ꝙ pro tuto. l. is, qui. ¶ In contrarium arguit de l. Barbarius. de offi. præ. Sol. dicit, ꝙ de iure ciuili ſingularis error facti, vel iuris excuſat à reſtitutione fructuum conſumptorum, vt l. ſed ſi leg. §. ſcire. ff. de peti. her. aliter dicit ſecundùm theologos. ego de hoc remitto ad. c. conſultationibus. de iure pa. & quod no. in c. quod ſi cut. de ele. in nouel. & c. in literis. de re. ſpo. in nouel. & per Io an. Andr. ad fi. ¶ Quartò quæro, quibus temporibus debeat eſſe capax, qui in beneficio inſtituitur. dicit, ꝙ tribus temporibus. ſ. collationis, inueſtituræ, & miſſionis in poſſeſſionẽ. & hoc ad ſim, hęredis. vt l. ſi alienũ. §. in extraneis. de her. inſt. cum ſi. Subdic ꝙ inhabilitas ſuperueniens poſt prædicta ſibi nocet, ſi cauſatur à delicto, vel culpa ſua: ſecus ſi à caſu. puta effectus eſt inutilis propter morbum: vel ſuperuenit dementia, lepra, furor, & ſi. de quo. ſ. de cle. ęgro. c. 1. ¶ Quintò ꝙro etiã poſt Dy. Canonicus recepit prębendam de manu prioris, qui non erat legitimè inſtitutus: an poſsit eum ſuper hoc poſtea moleſtare, & petere remoueri? arguit, quòd non: ſicut filius, qui recepit legatum ſibi relictum in teſtamento. nam non poteſt poſtea impugnare, vt l. ſi pars. § ſi. de inoffi. teſta. ad hoc c. nulli. ſ. eo. lib. de elec. & c. ex ore. de his, quæ ſi. à ma par. Ca. & l. ſi quis teſtibus. C. de teſt. In contrariũ alle. Dy. & Cy. de legatario, qui poſt acceptũ legatum poteſt dicere legatum indignũ. ff. ad Silla. l. pen. & de hoc de proba. l. quidam. Item poteſt. quis dicere teſtamentum falſum, vel minus ſolẽne: licèt ex eo fuerit conſecutus legatũ. ff. de his, qui. vt indi. l. poſt legatum. ſoluendo dicit Dy. ꝙ ſi defectus inſtitutionis prioris pendebat ex poteſtate canonici, qui poterat petere irritari propter contemptum, vt capit. quod ſicut. de ele. & tunc recipiendo beneficium ab eo, videtur illi iuri renuncia re, vt d. l. ſi pars. §. vlt. Si verò non pendebat ab eo: tunc poteſt eum petere remoueri, vt in iuribus in contrarium alle. Et hæc ſint dicta, quando inhabilitas eſt in perſona conferentis, vel illius, cui prouiſio, vel collatio facta fuit. ¶ Sextò quæro, quid iuris cum defectus eſt in forma inſtitutiõis: quia aliquid de ſubſtantialibus eſt omiſſum. dicit Dyn. in 8. quæſtio. quòd omiſsio cuiſcunq; ſolemnitatis vitiat totam diſpoſitionem, vt l. cum hi §. ſi prætor. ff. de tranſac. & de re. eo. l. ſi pupillorum. §. prætor. leuium tamen ſolemnitatum omiſsio, quę nõ ſint de ſubſtãtia, nõ vitiat rẽ, de qua agit, vt l. 1. in fi. de vẽ. inſpi. ¶ Sed hic incidẽter quæro. vtrũ ille, ꝙ obijcit contra formã, vel perſonã, debeat ꝓbare, vt ille, ꝙ dicit formã ſeruatã, & ſe habilẽ. Io. An. de hoc no. ſ. de elect. ca. ꝙ ſicut. & refert ibi ſup gl. vlt. in nouel. plu. opi. Prima eſt, ꝙ aut obijcit cõtra formã poſt cõfirmationẽ, vel ꝓbat excipiens. nã ſicut nõ cogitur quis dicere titulũ ſuæ poſſeſsionis, vt l. cogi. C. de peti. hære. ita nec confirmationis, niſi fuiſſet appellatum. quo caſu ꝓbabit confirmatus ſniam, vt ſ. de renũ. c. in præſentia. vbi de hoc. Aut obijcitur cõtra formam ante confirmatam: quia probat electus, non excipiens, qui negat. ſ. de elec. c. auaritię. & qd no. Io. An. in c. cum olim. de dolo & contu. ſuper ver. canonice. Secundò refert opi. Inn. de qua in cap. innotuit. de eo, ꝙ fur. ordi. ſuſ. qui loquens in electione dicit, ꝙ huiuſmodi ſolemnitates, & electiones per præſumptiones probantur: quia quod quis extra iudicium facit, ſpectans ad ſuum officium, preſumitur benefactum, niſi probetur contrarium. C. de contrahen. ſtip. l. 1. & de verbo. ob. l. ſciendum. Et ex hoc infert Inno. ꝙ allegans in electione non factum ſcrutinium, vel collationem, vel communem electionem, habebit probare, ex quo de poteſtate eligentium, & electione conſtat. ff. de proba. l. ab ea parte. Vltimò refert opi Compo. qui dicit tutius, tenere diſtinctionem, de qua. ſ. Nam ſecundùm eum, ſi in iudicio non creditur, niſi per acta. de proba. ca. quoniam. idem eſt dicendum extra iudicium, quòd ſcriptura requiritur. de ſen. ex. c. cum medicinalis. 10. quæſtio. 2. §. hoc ius. ver. item prædium. & ver. ſeq. & vbi ius dicit formam probandam. de ſen. ex. c. ſacro. & hæc ſint dicta, cum obijcitur cõtra formam. Si verò contra perſonam, dicit, ꝙ obijciens crimen contra perſonam ante, vel poſt confirmationem, ſemper debet probare; quia quib. præſumitur, & c. ſic de præſump. c. fin.

fin. licèt vtrobique ſuperior poſsit ex officio inquirere. de ele. c. cum nobis olim. & hic adde quod no. Io. An. ſ. c. infantibus. in Mercu. vbi plenè cui incumbit probatio, cum obijcitur defectus natalium, vel ætatis. Qui autẽ admittantur ad dicendũ contra formam, vel perſonã, & qñ. dic, vt in c. vt circa. de ele. ſ. e. li. & c. ſuper his. de ac. in nouel. poſt. Inno. in d. c. ꝙ ſicut. in vlti. glo. vbi in prin. proſequitur, cum obijcitur contra formam electionis, vel perſonam electi. Deinde per duas columnas proſequit, quid iuris in inferioribus dignitatibus; vt Archidiaconatus, præpoſitura, & ſimilia, in quibus non fit cõſecratio, ſed confirmatio. vtrũ poſt confirmationẽ, vel ꝓ ſionẽ admittantur excepti. cõtra formã, vel terminos. contra perſonã dicit, ꝙ non, ſi facta fuerit cauſa cognita. Si verò confirmatio, vel prouiſio facta fuerit cauſa incognita. refert, an agat poſſeſſorio. & tunc excep. criminis non impedit reſtitutionẽ de re. ſpo. c. item cum quis. Aut petitorio. & tũc obijciens crimi nis effectum, collationis, vel confirmationis non impedit; niſi de illo dicatur infamatus. de app. c. conſtituit. & de accu. c. accedens. ſed ſi dicatur infamatus: aut petit agens beneficium, in cuius poſſeſsione iam fuit. & tunc non impeditur, vt in præalle. c. item cum quis. de cau. poſ. c. cum ſuper. Non ob. c. accedens. quia loquitur de illo, qui nunquam habuit poſſeſsionem. & hæc vera, niſi opponeretur exceptio, ꝙ quã diceretur ipſo iure priuatus, vt hęre. depoſitio, & ſi. 8. di. c. quo iure. & de re. ſpo. c. accepta. Sed ſi excipitur de criminibus, quæ nõ inducunt pœnam priuationis ipſo iure, licèt ſint grauia (vt homicidium, periurium, & adulterium) non audietur excipiens probare volens. C. de proba. l. ad probationem. ad id tamen, quod de homici. dixi, vide quod no. Io. An. poſt Inno. de con ceſ. pręben. c. cum noſtris. Si verò agitur de beneficio, cuius poſſeſsionem agens non habuit, exce. criminis, ſiue infamiã non impedit effectum prouiſionis, vel confirmationis, per quæ plenum ius habet: ex quo de iure nil faciendum reſtat. ſcilicèt nec conſecratio, nec ordinatio: ſed ſola facti poſſeſsio, vt c. conſtitutus. & c. accedens. erit ergo tunc neceſſaria accuſatio, vel denunciatio. ff. de mu. & hono. ſi reſcripto. §. ſi quis accuſatorẽ. quãdò verò non habet plenũ ius, ſed ſolus electus eſſet, vel recipi peteret per literas apoſtolicas, admitterentur excep. criminum contra eum. quod dic, vt no. ſupra de exce. cap. cum eccleſiaſticæ. Si verò obijcitur exceptio criminis cum fama: tunc aut obijciens ignorauit confirmationem, vel prouiſionem, vel impeditur confirmationis effectus, vt d. cap. accedens. aut ſciuit, & habuit facultatem excipiendi: & tunc non impeditur confirmationis, vel prouiſionis effectus, etiam ſi crimen obijciens accuſaret, vel denunciaret, vt cap. cum in tua. qui ma. accuſa. poſ. audietur tamen prædictis modis poſt poſſeſsionẽ adeptam, vt d. c. cõſtitutus. de appella. facilius ergo conceditur accuſatio, vel denunciatio, quàm exceptio contra illam. l. cui damus. ff. eod. Sed ſolue, vt no. Inno. in cap. inter dilectos. de exceſ. præla. Et aduerte. quod dixi (quòd ille, qui ſciuit, & potuit excipere, repellitur ab excipiendo ad impediendum effectum confirmationis, vel prouiſionis) habet locum in prin. quæſtio. vt dixi, quando nil. reſtat, niſi poſſeſsionis traditio. Sed ſi reſtat conſecratio, vel ordinatio facienda: tunc aut ille, qui non excipit, ſciuit cauſam confirmationis agi, & habuit facultatem excipiendi, non admittitur ad excipiendum, cũ petitur ordinatio, vel conſecratio. aut non fuit in illa cauſa: tunc ſi de crimine, de quo modò excipit, fuit in cauſa cõfirmationis cognitũ & diſcuſſum: & non debet admitti; quia de facto eiuſdẽ
8 hominis, &c. de offic. leg. c. licèt. ¶ † Septimò principaliter quæro poſt Io. An. in d. c. ſicut. vtrum teneat confirmatio electionis, quæ eſt nulla: & an confirmatus ſit prælatus. Sol. dic quò ad perſonam, ꝙ valet quò ad adminiſtrationem: ſicut valet confirmatio electionis, quæ erat nulla. ff. de adop. l. adop. Idem in confirmatione ſententiæ, quæ non tenet. ff. quæ ſen. ſine appel. re, l. 1. §. 1. Idem in datione tutoris dati ab eo, qui non habet ius dandi, vt no. in ſumma. de confir. tu. Alij diſtinguunt inter nullitatem, quæ prouenit à iure poſitiuo. & ſit verum. quod dictum eſt, & inter illam, quæ prouenit à iure naturali: & tunc ſecus, vt dicam ſtatim. Ad ſecundam quæſtionem, an talis confirmatus ſit prælatus, Iuriſconſultus non reſpondit in d. l. Barbarius. ſed dixit acta valere. Quidam dicunt eum non prælatum. tamen alij diſtinguunt nullitatem. Nam aut prouenit à iure naturali (quia deeſt conſenſus eligentium, vt in intruſo, & ſimoniaco:) & tunc confirmatio non facit eum prælatum, nec confirmationem dat, nec facit teſta. valere: & ſic ſine conſenſu cetera fruſtrantur ad inſtar matrimonij carnalis. 27. quęſtio. 2. cap. lufficiat. aut à iure poſiti uo tantùm (vt quia non interuenit collatio, vel communis electio) quo caſu confirmatio facit eum verum prælatum, & quæ per eum geſta ſunt, facit valere. ¶ Sed circa hoc notabiliter quæro, an talis prælatus non canonicè electus teneatur cedere. Sol. dicit Innocen. quòd electio dicitur canonica tribus modis. largè, ſtrictè, & ſtrictius. Dicitur canonica ſtrictius, quando omnia interueniant, & etiam quæ ſunt de ſolemnitatibus iuris. & de tali fruſtra quæritur, an cedere teneatur; quia non tenetur. & de hac loquitur. 63. di. cap. 1. Strictè verò, vbi ea, quæ ſunt de ſolemnitatibus, omittuntur; vt quia facta aliquo contempto: ſed omnia, quæ ſunt de ſubſtantia, interueniunt; vt quia plenè ſeruata eſt forma concilij ca. quia propter. largè verò dicitur canonica, quando eſt ſeruata forma: tamen non interuenit conſenſus eligentium, & electi. His præmiſsis dicit, ꝙ ſi electio non eſt canonica ſecundùm hunc vltimum modum, electus renunciare tenetur: quia maritus non eſt, ex quò non interuenit mutuus cõſenſus, per quem vitiatur ſpirituale matrimonium inter eccleſiam, & prælatum. de tranſla. pręla. c. quantò. Et dicit in tantum hoc verum, ꝙ ſubſequens cõſenſus eligentiũ non purgabit hoc vitium: ſed præcisè cedere tenetur, ex quo dolus ipſius interuenit; vt quia fuit intruſus. talis enim executionẽ nõ hẽt. 16. q. 7. c. ſi quis. quare cedere tenetur. de renuncia. c. niſi cum pridẽ. §. 1. Et dicit Inno. hoc verum, etiam ſi contra vnum ex electoribus compellendum interuenit dolus ipſius electi, vel vnum pro ſe rogaſſet. ſ. de elec. c. per inquiſitionẽ. ſed ſi ſine dolo ſuo fuiſſet vnus, vel plures compulſi: tamen maior pars erat illum electura, non videtur, ꝙ teneatur renũciare. De dolo verò mente concepto, vel cum ad actus, vel verba tranſiuit: vtrum ſufficiat pænitere, vel cedere teneatur? videtur inclinare finaliter, ꝙ teneatur. & aliud in ſimonia mentali. ſupra de ſimo. cap. fin. De dolo autem in confirmatione, vel conſecratione commiſſo remittit ad no per ſe in c. cum olim. de dolo, & contu. in glo. contra. Si verò electio non ſit canonica iuxta modum ſecundum, propter omiſſam ſolemnitatem iuris poſitiui, valet tamen de iure naturali propter conſenſum: tunc cedere nõ tenetur, ſicut iniuſtè condẽnatus ad reſtitutionẽ rei ſuę, quamuis de iure ciuili reddere teneatur: tamen dominus remanet, nec peccat illam tenendo, niſi de facto ſibi auferatur perinde, vel dari præcipiatur. ar. de condi. inde. l. Iul. ceſſant enim cauſæ iuris poſitiui introducti propter lites vitandas, quas incurrebat eccleſia propter formas non ſeruatas. Sed ex quò confirmatus, & conſecratus eſt, lites ceſſant. & ſic ius poſitiuum redit ad naturale, quod facile fuit. 75. diſt. capit. ab exordio. & hoc verum ſecundùm Innoc. vbi non lædit honeſtas eccleſiæ. quod eſſet, ſi rediretur ad ius illud; quòd conſobrini licitè contrahant, & iſta ſint dicta, cum electio ſit nulla, vel annullanda propter defectum ſolemnitatis. Si autem eſt defectus in perſona electa: vt quia eſt ſuſpenſus, vel excommunicatus, vel obnoxius tali peccato, quod reddit electionem nullam, vel annullandam. dicit, quòd talis confirmatus cedere non teneatur, niſi tempore ordinationis tacuiſſet irregularitatem. de cor. vitia. cap. fi. vel niſi peccatum illud impediret executionem officij poſt pœnitentiam. de renun. c. niſi. §. perſonæ. & quod not. Ioan. Andr. de conceſ. præben.

ben. post elec. in glos. deuoluitur. Si verò excommunicatus erat confirmatus, vel prouidens. dic vt ꝯ. de do. & contum. c. veritatis. in glo. excommunicatus. in nouel. nec mireris, si tractu temporis fit valida electio prius nulla à iure naturali, vt dictum est, hic solus tractus temporis: immo confirmatio, & fortè consecratio in Auth. de nup. § quãdo. in fi. & C. si maior factus ratum habuerit. l. 1. Non obstat prædictis de dolo & contuma. c. cum olim. vbi post confirmationem quæritur de forma non seruata: quia licèt posset agi, non negatur, quin possit salua conscientia detineri post penitentiã, si sit criminosus post accusationem de his. de temp. ord. c. fi. Distinguit ergo ex prædictis, ꝙ quandoq; electio est nulla, vel annullanda propter defectũ formæ: quandoq; propter defectum consensus eligentium: quandoq: propter dolum electi: quandoq; propter dolum tertij, vel alicuius ex eligentibus in compellendo commissi: quandoq; proter dolum electi in mente retinentis, vel ad actum transeuntis: qñq; electio est omnimodo valida in qualibet sui parte: sed est vitium in persona electi; quia suspensa, excõicata, vel tali delicto obnoxia, qđ reddit electionem nullam, vel annullandam: qñq; est defectus solum in confirmante, vel prouidente: & in omnibus istis mẽbris vidistis, quid iuris. Vtrùm electus in foro conscientiæ teneatur, vel possit peracta pœnitentia in tali officio remanere. quæ perpetuò tene menti. nam per ea habes intellectum huius regulæ, quæ fine institutione canonica dicit non posse ecclesiasticum beneficium obtineri. de hoc. n. qñq; quærit in iudicio contentioso. & tunc vtrũ possit de hoc quæstio refricari, & qñ, vidistis. s̃. in 5. q. qñq; super hoc à nullo impetit, nisi à verme conscientiæ, quæ remordet eũ, cognoscens quę dã iuris solẽnia deficere, vel vitium in persona. & tunc vtrum cedere teneatur, vidistis plenè in 6. quæstio. ¶ Octauò quæro. illa, quæ dicta sunt. s̃. habent locum, cũ ostenditur de titulo: sed clerico possidenti, vel petenti, vel petẽti beneficium oppo. de minus canonico titulo altero ex prædictis modis. Sed nunquid his casibus, & alijs teneatur ostendere titulum: vel sufficiat sibi sola possi. Primò gloss. fi. format hic questionem, & solum tangit, cum clericus possidet. quo casu concludit, quòd superiori titulum requirenti tenetur ostendere, non autem tertio ab eo beneficium vendicanti. Do. meus Do. Gasp. de Cald. retigit plura membra. idem Do. Ioan. pater suus in cap. in literis. de resti. spolia. ex quarum distin. & alijs
9 latius sic distinguo, & dico. ¶ † Cum quæritur, vtrùm quis teneatur docere de ti. beneficij, sic distingue. aut ipse est actor, aut reus. si est actor, aut agit pro iuribus beneficij, de quo licèt pacificam habeat possessionem, & ad ipsum spect. beneficium: si tñ agit pro iuribus beneficij: tunc aut obijcitur mala fides, & intrusio: & tunc si de hoc constat, repellit: nec tenentur debitores beneficij respondere tali: nec liberarentur, si soluerent, vt no. Inn. de re. spol. c. in literis. & c. nihil. de elec. in nouel. Aut hæc nõ objcit, nec obiectio ꝓbatur: & tũc, postq̃ est in pacifica possessiõe, nõ ꝑt repelli tali excep. qa ex possessione pñti præsumit titul⁹, & dominiũ, cũ deducit in iudicio incidenter, vt no. Doc. in l. qdã. de cõdi. inst. & 8. q. 4. c. nõne. & soluẽtes talia debita dignitatis sue, siue beneficij sunt tuti. ad hoc qđ no. in c. nihil. de electio. in nouel. super glo. vlt. ver. & debent omnia, quę facit electus, &c. & qđ ipse ibi not. in fi. de epo Armeniæ agenti in curia, contra quem excipitur, ꝙ non sit epus illius ecclesię. Ad idem qđ ipse not. in c. transmissam. de elec. & c. cum in iure. de offi. dele. quasi enim possessio pacifica alicuius prælati, tabellionis, vel matrimonij faciat tneri tertias psonas, quę cũ talibus cõtraxerũt: vel ex illorũ quasi possessione se defendunt. argumen. eius, quod le. & no. in c. illud. de præsump. in nouel. & in c. veniens. de ver. sig. hodie. li. 6. per Inn. & hoc cũ agit pro iuribus beneficij, & possidet. si verò agit ad ipsum bñficiũ: & tũc aut ad ipsum de nouo
10 quærendũ. & certũ est, ꝙ dẽt de titulo docere. † Vtrũ aũt cõtra ipsum possit opponi de inefficacia tituli, vel inhabilitate personę. dic, vt dictũ est. s̃. in 5. q. facit. c. cum Ber. de re iud. Aut agit ad bñficiũ iã possessũ recuperandũ: & tũc aut inter dicto vñ vi. & non tenet docere de titulo, sed de spoliatione, & possessiõe, vt c. item cũ qs. de rest. spo. vide tñ qđ not. Ioan. An. in addi. Spe. ti. de rest. spo. in prin. vbi plenè de hoc membro, cũ clericus agit possessorio recuperandæ, an de titulo teneatur docere. Hoc verum, nisi contra agentẽ possessorio per eius confessionẽ, vel euidentẽ probationẽ constaret: vel aliàs notorium esset, ꝙ esset inhabilis: puta illegitimus, ꝙ ecclesiã occupasset. nam his casibus denegaretur ei restitutio, nisi cõtra tale notorium aliquid rationabile opponeret, & ꝓbaret. nã cum sine pcõ ecclesiam retinere non posset, iustius est eũ sic repelli, quàm post restõnem ipsum incontinenti amoueri. sic. n. circuitus euitatur. Cle. auditor. de rescrip. & ad hoc de diuor. c. significasti. ita enim repellit notoriũ, sicut ineptitudo, de quo constat ex tenore libelli, vt no. Io. An. post Inn. in c. 1. de offi. vic. & c. constitutus. de fil. presby. hic cum agit possessorio. Si verò petitorio: tunc debet docere de titulo, sicut ille, qui ageret rei ven. ad aliquam rem prophanam, vt l. item in rem act. ff. de rei vendi. dixit tamen Inn. ꝙ si quis, vt rector, vel vt clericus, siue canonicus in aliqua ecclesia diu steterit, & fama viciniæ hẽt, ꝙ talis erat, non solũ in possessorio (de quo satis in cap. ex parte. de rest. spo. in nouel. in gloss. quali dicat.) sed etiam in petitorio obtinebit. & idem in vxore, si ad ipsam agatur. Sed dices. cum sic probare non sufficiat, si agatur petitorio ad res ꝓphanas, sed dẽt ꝓbare, vt in d. l. in rẽ actio. quare sic leuius probatio sufficit, si agatur de istis spiritualibus, vbi maius versatur periculum aiarum, ar. 42. dist. c. quiescamus. Sol. dic, vt no. Io. And. in c. illud. de præsump. vbi dic, vt ibi. & c. innotuit. de eo, qui fur. ordi. fusce. Cum verò constat de titulo, vtrùm possit repelli prętextu criminis, vel infamiæ. dic, vt s̃. in ver. sed si dicitur infamatus &c. Secundo casu, cũ clericus sit in possessione, & agitur contra ipsum: an tunc teneatur docere de ti. gl. fi. distinguit, vtrũ super hoc molestetur ab ordinario, aut ab extraneo. Tu dic latius. qñq; super titulo molestat eum ordinarius: qñq; alius in ecclesia ius prætendens, vt patronus, & simi. quandoq; penitus extraneus. Primo casu subdistingue: quia aut superior consensit tacitè, vel expressè; puta quia eum visitauit, vel ad cõmunes actus admisit: & tunc non cogitur clericus ostendere sibi titulum, ar. de his, quæ fi. à maio. par. Capi. c. ex ore. Posset tñ epus ꝓbare illũ non canonicè institutũ, & si expressè cõsensisset in eũ, vt c. de simoniacè. post Hosti. Aut nõ cõsensit in eũ tacitè, vel expressè: & tũc aut superior cõstituit se eius aduersariũ: & tũc clericus nõ tenetur docere de tit. vt l. actor. C. de proba. canonizata. 6. q. vlti. & ita sentit gl. de rest. spo. c. conquerente. in gl. pe. tunc aũt dicit se constituere eius aduersarium, eũ agit contra eũ coram superiore, vt ipsum spoliet, iuris ordine nõ seruato. non enim episcopo crederetur asserenti se iustè spoliasse, vel illum licitè detinere. 6. q. 2. c. si tã tum. & c. placuit. Hoc verum, nisi constituisset se eius aduersarium, defendendo suam suam contra clericum, qui titulũ exhibere recusauit: tunc enim ipse clericus in causa appel. tenetur docere de titulo, sicut tenebatur epus in causa principali. ar. l. postquam. §. Imperator. ff. vt le. no. ca. & cap. quoniam contra. de proba. Solu. aut nõ cõstituit se eius aduersariũ, & petit, vt titulũ bñficij exhibeat: tunc probabilis videtur distinctio, vtrum breui tempore: & tunc nõ ꝓsumat titulus, nisi constet; & ideò ostẽdere teneat, ar. c. ordinarij. s̃. de offi. ord. vbi de hoc ꝙ Arc. aut diu possederit. & tunc ex possessiõe prę rita, & pñti continuata titulus ꝓsumat: & sic nõ cogat docere. ar. not. in d. c. illud. in nouel. ad hoc optimè. l. 5. ver. sed si non adierint. ff. de acqui. here. vbi glos. not. quòd ex tempore præsumitur solemnitas obseruata. vt l. cum de in rem verso. ff. de vsu. Do. meus Gasp. de Cald. dicit, quòd ista distinctio posset tolerari quò ad modum probandi, vt in recenti requat plena ꝓbatio; in antiquo sufficiat iuramentũ: nec videt bene dictum

dictum, scdm eũ, ꝙ in antiquo non teneat docere aliquid de ti. arg. s̃. de consue. & de testa. c. 2. Secundo casu, cum superinquietat eum patronus, vel illi, ad quos spectat electio, vel institutio: tunc distinguo per oĩa, vt s̃. in ordinario dictũ est. Tertio casu principali, qñ impedit eum penitus extraneus: tunc tene cum gl. scilicet, ꝙ ostendere non cogatur. nã ꝑtùm ad ipsum liberas ædes habet, vt l. loci corpus. §. competit. ff. si ser. ven. ¶ † Nonò quærit Dyn. quid sit institutio, & in quo
11 differat ab inuestitura, & inductione in possessionem. Refert opi. Host. & aliorum canonistarum. Ipse verò dicit, ꝙ institutio est numerus alicuius beneficij verbalis collatio. Inuestitura verò institutionis, vel collationis, est ipsius inuestituræ executio. ostendit hoc per simile de institutione hæredis, da tione tutoris, & concessione feudi, vt hoc videas per eũ: qui etiam circa hoc quærit. cum supradicta tria sint distincta, ꝓprię sumendo. Vtrùm distincta iura tribuant. dico, ꝙ sic: qa per institutionem verbalem tribuitur ius proprietatis: per inuestituram declaratur, & confirmatur illius iuris collatio, vt c. cum ex iniuncto. de hære. per induc. in pos. tribuitur ius possessionis, & quasi ius administrationis, vt c. ad hæc. & c. cum nostrum. de offi. Archi. secundùm Dy. aduerte. Io. And. in c. transmissam. s̃. de elec. reuocat in dubium, an ex sola cõfirmatione competat ius administrandi. & ibi ponit opin. & vr residere in hoc, ꝙ ex sola confirmatione habet ius administrandi, nisi consuetudo aliter se habeat. Item subdit, ꝙ confirmati sua auctoritate possunt apprehendere bona ad beneficia sua spectantia, ar. ff. de acqui. pos. l. cum hæredes. & hoc verum, qñ contradictorem non habent: sed si habent cõtradictorem, qui bona possideat, qũid iuris, ibi videas magis
12 plenè. & in c. literis. de resti. spo. per Inn. & melius ꝑ Io. Cal. in sua repeti. vbi plenè in 1. q. qualiter acquiratur possessio beneficiorum, & iurisdictio vniuersalis possessionis. & nunquid canonicus, vel prælatus sua auctoritate possit apprehendere possessionem. ibi ẽt plenè ad fi. Vtrum prælato confirmato agenti nomine dignitatis obstabit exceptio non canonicæ electionis, hæresis, simoniæ, vel similis. de quo. s̃. in 1. q. 2. & 7. ¶ Decimò quæro post Dy. si institutus annulo, vel baculo inducatur in possessionem vnius rei, quæ est in beneficio sibi collato nomine ipsius, & aliorum: an nõ solum illius (quia corporaliter apprehendit) sed ẽt aliarum intelligatur acquisita possessio? videtur ꝙ sic per l. restituta. ad trebel. in prin. & l. 3. in prin. de acqui. pos. vtrobique enim acquisitio vnius rei, vel partis eiusdẽ extenditur ad aliam rem, vel partem illius acquisitæ. Contrarium tenet Dyn. l. enim restituta. non ob. quia loquitur de translatione dominij, ad quam sufficit verbalis institutio: sicut hæredi ad acquisitionem dñij rerum hæredis, sola sufficit aditio: sed acquisitio possessionis, quæ consistit in facto, exigit specialem apprehensionem, vt l. cum hæredes. ff. de acqui. pos. ad positionem ergo vnius facti, nõ sequitur alterius, ab illo totaliter separati. C. de ꝓba. l. non nudis. & l. non epistolis. & l. neque natales. & l. ad probationem. Ad l. possidet. dic, ꝙ ibi non dr, ꝙ acquiratur possessio aliarum rerum, quæ erant ab illa essentialiter separatæ, sed cęterarum partium fundi, quæ acquisitæ parti erant continuatæ. ita dicit do. Dyn. sed Barto. in d. l. 3. hunc passum tangit, & dicit, ꝙ qñque emitur vna res, & pro parte intrat: & loquitur illa. l. Qñq; emuntur plures, & intrat vnam: & loquitur ibi gl. Qñque emitur vna res, plures sub se continens; vt castrum: & tunc sufficit intrare possessionem castri. nam castrum est vnum: diuisio autẽ possessionum, quæ sunt de eius territorio, fit gratia commodioris habitationis, vt l. Gaius. Io. An. post Inno. intricatè, & confusè istam q. prosequitur in c. in literis. de resti. spo. ibi enim primò dicit, ꝙ si qs inducit in possessionem præbendæ corporalem (puta in domum, vel fundum aliquem ad istam præbendam pertinentẽ) acquiritur possessio non solum illius loci, in quo quis ponit, sed ẽt aliorum omnium, & iurium ad ipsam pertinentium; dũtamen hoc aĩo, & hac intentione fiat, vt d. l. 3. §. 1. & l. pro hærede. & l. gerit. de acqui. hæred. Sed postea vltra subdit, ꝙ possessio non extenditur, nisi ad ea, quę sunt apprehensa. Vñ si apprehendit tñ vnum fundum, illum possidet, & nõ alios. & si legit, vel cantauit, in possessione tñ cantandi, & legendi est, & non aliorum iurium, & canonicatuum ad id spectãtiũ. Vnde si talis spolietur, non põt petere restitutionem, nisi inquantùm ad illos actus, quos possedit. vr ergo sibijpsi cõtrarius. Io. Cal. etiam ibi leuiter pertransit cum Inn. & ideo ego dico, ꝙ apprehẽsa possessione ecclesiæ, vel dignitatis, & qualiter fiat, ibi vide. per hanc. n. apprehensionẽ ego credo quæsitam possessionem oĩum bonorum ipsius ecclesiæ. Non ob. l. cum hæredes. de acqui. poss. vbi acquisitio hæreditatis non infert acquisitionem possessionis. Nam aliud in hære. quę nõ possidet res ad ipsam hæreditatem pertinentes, vt l. 1 §. Scęuola. ff. si quis te. li. esse iuss. fu. ecclesia aũt, vel dignitas possident bona ad ipsas spectantia, vt no. in c. cum super. de causa pos. & proprie. in nouel. & l. sicut. in fi. ff. qđ cuiusque vniuer. no. apprehensa ergo possessione dignitatis, vel ecclesiæ, videtur quæsita possessio dignitatis oĩum, quæ possidẽt. ar. l. si adoptauero. ff. de preca. & quod no. in c. in præsentia. de ꝓb. in nouel. qđ aũt dixi. s̃. post Io. An. scilicet ꝙ apprehensa possessione vnius fundi, vel domus ecclesiæ, siue præbendæ videatur possessio ipsius ecclesię, vel ꝓbẽdæ, & aliorũ bonorũ apprehẽsa, nõ placet. quia licèt accessoria sequantur naturã principalis: tñ econuerso principale nõ sequitur aliud accessorium sub eodem principali non consistens, vt c. 1. de consecra. eccle. vel alta. & l. ex pupillari. ff. de vulga. & pupil. ad hoc. l. 2. & vide qđ ibi no. de acqui. poss. ¶ † Vndecimò quæro post Dyn. quare per annulum, vel biretum non quæritur possessio rei, quæ sub clauibus clauditur, vt l. clauibus. ff. de contrahen. emptio. & l. 1. & l. qua ratione. § item si quis. ff. de acqui. rerum do. Sol. claues habẽt cõiunctionem maximam cum rebus, quæ sub clauibus custodiuntur: sed annulus, baculus, siue liber nihil habent commune cum rebus, quæ in beneficio continentur. nam in fi. dici solet. si tradatur, vel legẽt instrumentũ, in quo continẽt emptio prædij, vel alterius rei, ipsa res intelligit tradita, vel legata, vt C. de dona. l. 1. & de leg. 1. l. seruũ filij. §. eum q. & de leg. 3. l. qui chirographũ. dicit tñ Inn. in d. c. in literis. ꝙ si fit consuetudo, ꝙ in signum traditę possessionis iur. præbendalis detur, vel tradatur aliquid (puta certa summa pecuniæ, vel libra panis, vel vini, vel aliquid simile) quo facto intelligitur ei tradita plena possessio iuris ipsius præbend æ: quia talis consuetudo sit seruãda, arg. s̃. de consue. c. 1. nã super tales fictiones intelligitur tradita possessio rei corporalis ex vi consuetudinis, vt ibi innuitur. multò fortius iuris incorporalis. ar. de præben. c. dilecto. 1. respon. versi. dictus legatus. & versi. si dictus quoque celle rarius. ita ibi dicit. & infert, ꝙ de generali consuetudine possessio iuris ẽpalis, vel archidiaconatus, vel alterius cuiuslibet dignitatis acquiritur per installationem in sede, vel loco ad hoc deputatis, argum. prædictorum iurium. ¶ Vltimò formar Io. An. quæst. Mercu. quæ est, vtrùm executor ad prouidẽdum in certa ecclesia possit prouidere de beneficio ad Pam ꝑ Laterani. Cõciliũ spectãtes expeditũ est, ꝙ sic, vt in Cle. si de beneficio. de prębend. Dyn. vltimò format quæst. quę est hodie expedita, vt in c. ꝓsenti. de of. leg. s̃. e. li. dic vt ibi dixi.

S V M M Æ.

1 *Malæ fidei possessor an præscribere possit.*
2 *Ius canonicum an præscriptione discordet à iure ciuili.*
3 *Ius ciuile tendit ad confirmandam amicitiam.*
4 *Præscriptio quare fuit inducta.*
5 *Institutio canonica imitatur legem Euangelicam.*
6 *Animæ hominum quibuslibet rebus sunt præferendæ.*
7 *Præscriptio an sit contra ius naturale.*
8 *Occupletior an quis effici possit cum detrimento alterius, et sine eius iniuria.*

9 *Præscriptum an restitui debeat.*
10 *Inferior legem superioris tollere non potest.*
11 *Heres præter voluntatem defuncti retinet falcidiam.*
12 *Matrimonium solo consensu perficitur.*
13 *Opiniones, quæ prolixitatem inducunt, sunt vitandæ.*
14 *Lex facta propter bonum commune, non inducens peccatum seruari debet in foro conscientiæ.*
15 *Electus minus canonicè in foro conscientiæ si habet voluntatem eligentium, iustè retinet prælaturam.*
16 *Soluens tempore libertatis dicitur fidem implere.*
17 *Acceptilatio de iure ciuili est inuenta.*
18 *Principi non obediens morte moriatur.*
19 *Ius naturale dicitur esse duplex.*
20 *Veniens ab intestato in foro conscientiæ rectè petere potest hæreditatem ab eo, qui inutiliter est institutus.*
21 *Debitum præscriptum an possit solui.*
22 *Mulier supponens partum quid agere debeat.*
23 *Res incidentes in commissum an licitè quis emere possit.*
24 *Debitor, cuius bona sunt confiscata, cui soluere debeat.*
25 *Iudeorum possessiones an retinere possumus.*
26 *Iudex an debeat iudicare secundùm conscientiam.*
27 *Statutum an valeat, quòd qui non petit debitum infra decem annos, cadat à iure suo.*
28 *Possessor malæ fidei an possit præscribere.*
29 *Papa per suas constitutiones an possit leges corrigere.*

CAP. II.

POssessor malæ fidei. In repetitiõe huius regulæ vtilis, & famosæ in sua materia retinebo ordinem, prout inferius apparebit; quę propter suj breuitatem summario, & diuisione non indiget. Summari tñ potest duobus modis sm̃ diuersam literę pũctationem. Nã punctando post ver. [possessor malę fidei] est sensus, q̃ possessor malæ fidei vllo tempore non præscribit: & tunc cõcor. s̃. de p̃scri. c. vigilanti. ibi [nulla dierum antiqua possessio iuuat aliquem malæ fidei possessorẽ.] Secũda punctatio est post verbũ [vllo tempore:] & tũc est sensus, q̃ in nulla parte tpis q̃ pscribit, dẽt habere malã fidẽ. & tunc concor. s̃. de pscrip. c. fi. vbi oportet, vt qui pscribit, nulla pte tẽporis habeat cõsciẽtiã rei alienæ. & istos duos intellectus ponit glo. 3. & clarius Dy. & quilibet est bonus, per iura prę-alleg. & quilibet intellectus recipit contraria, vt patet in gl. Ad quas venio. Prima gl. ponit exempla. Secundò dicit, regulã nõ ꝓcedere sm̃ leges, nisi dicãtur correctę. circa qđ ponit duas op. contrarias, & tertiã, q̃ distinguit. Tertiò ponit aliud diuersum inter legẽ & canonẽ. Quartò dat remissionem de mala fide, q̃ præscrip. seq̃t. Quintò subdit ẽt titulũ requiri, & format contrariũ, & sol. Sextò remittit de præscrip. vsuca. & induc. in po. Scda gl. de significationibus fidei, & remittit. Tertia gl. ponit duas lec. Vltima format contrariũ, & dupliciter
1 soluit. scdò format aliud. in quo remittit. ¶ † Opp. cõtra primũ intellectũ. vr̃, q̃ malæ fidei possessor
a præscribat, saltim spatio 30. vel 40. an. vt c. cũ notissimi, & l. si qs emp. & l. oẽs. C. de præscrip. 30. vel 40. an. Sol. dicit gl. 1. dictas. ll. correctas per ius cano. isto casu, & hanc sequit Dy. dicit. n. q̃ ius canonicũ cõsiderauit naturalẽ æquitatẽ, quæ nõ patitur locupletari cũ alteri⁹ iniuria, siue dãno, vt l. nã hoc natura: ff. de cõdi. in de. ius autem ciuile considerauit rigorem causatum à publica vtilitate, quæ suadet, vt sit finis litium, & non sint omnia rerum dominia perpetuò in incerto, vt l. 1. ff. de vsuca. & l. fi. ff pro suo. Sed certè cõsideratio naturalis æquitatis nõ nouit ius canonicum, & correctionẽ legũ, sed periculum animarũ, qđ versatur in possessorib⁹ malæ fidei, vt c. vigilanti. & c. fi. s̃. de præscrip. Parum enim distant ab inuasoribus, qui detinẽt alienum scienter quò ad periculum animarum, vt c. sæpe cõtingit. s̃. de restit. spo. & si ratio Dy. esset vera, nulla præscriptio vendicaret sibi locum. quia quilibet aufert lucrum cum alterius detrimento, vt ỹ. dicam. ¶ Sed antequam procedam vlterius, secundò contra istam solutionem principaliter oppo. & videtur, q̃ ista diuersitas non procedit, nec sit bona, quia non est sentiendum, q̃ ius ciuile istam præscriptionem cum mala fide induxerit contra naturalem æquitatem; cum dictũ ius sit ars boni, & æqui, vt l. 1. ff. de iu. & iu. & lex est sanctio sancta, permittens honesta, & prohibens contraria: ac diuinarum, & humanarum rerum notitia, & diuinitus. i. à Deo per ora principum promulgata. & hæc probantur. ff. de legi. l. 2. & 3. & l. fi. C. de præscrip. lon. tempo. & in Authen. de instr. cau. & fid. §. quia igitur Imperiũ. ergo videtur, q̃ ista præscriptio cum naturali æquitate concordet. quod ex eo patet: quia propter bonum publicum introducta est, vt sit finis litium, vt prædixi: licèt ergo isto iure propter bonum publicũ introducto lædantur aliqui singulares: tamen nõ dẽt lex pro cõmuni vtilitate conscripta violari, sed seruari: licèt dura ẽt illo casu, vt l. prospexit. ff. qui, & à quib. & quod no. Io. An. in c. quia pleriq;. de immu. ec. ¶ Præterea etiam vbi oĩs æquitas suadet vnum, ius non scriptũ suadet contrariũ, nõ recedit Papa ab illo iure, vt c. innotuit. de ele. nec præfert publicę vtilitati priuatam, vt c. bonę. 1. de postu. præla. & hoc est, qđ dicit lex, q̃ multa iura ciuilia contra rationem disponendi pro cõmuni vtilitate recepta sunt, vt l. ita vulneratus. ad leg. Aquil. facit l. bona fides. ff. depo. vbi recedit à iure naturali, & gen. propter obseruantiam iuris publici, & cõmune bonum. Item ius ciuile in ista præscriptione considerauit spatium 30. vel 40. an. sufficere cuilibet volẽti repetere, qđ debeẽt, vt l. 1. ff. de vsucap. & contra tanti temporis negligentiam, de fidiam, & contemptum iuris proprij noluit alicui subueniri, vt l. fi. in fi. C. de edi. diui Adri. tol. culpa igitur negligentię, & contẽptus visa est legislatoribus sufficiens ad audientiam denegandam ei, qui tanto tempore tacuit. certũ est aũt, q̃ ex cã põt ciuilis, & canonica cõstitutio trãsferre dominium de vno in alterũ, vt no. in c. quę in ecclesiarum. de cõst. in nouel. super gl. 1. nec mirum. iure enim humano (quod Deus per Imperatores, & Reges seculi distribuit humano generi) bona temporalia possidentur, & sublato iure Imperatoris, nullus audet dicere, hęc villa mea est. & ita dicit canon. 8. disti. c. quo iure. hinc est, q̃ omnia principis esse ĩtelliguntur, vt l. bene à Zenone. C. de qua. præscrip. & ipse Imperator dicit. Dns mũdi sum. in l. depreca-
2 tio. ff. ad leg. Rho. de iac. iustè ergo possidet, q̃ possidet Imperatoris auctoritate. qui potest (vt dixi) de vno in alterum transferre. pro quo. l. & generaliter. ff. de noua. & in canonibus, quos alleg. glo. fi. in prin. † Ex quibus *omnibus videtur*, q̃ ius canonicum in ista præscriptione malæ fidei non debet discordare à iure ciuili, præsertim cum ista duo iura tendant ad eundem finem, vt patet. s̃. in constitutione Grego. 4. dist. o. factę. & consueuerunt se inuicem adiuuare, vt c. 1. de ope. no. nun. & 10. dist. c. fi *in adiutorium*. Sol. Io. An. mouet illud cõtrariũ in nouel. in Mercu. al. js tñ verbis nõ legalibus, sed theologicis: quia theologus fuit ille noĩe frater Gerardus de Senis de ordine Heremitarũ. q̃ in materia pscriptionis q̃dam dubia copiosè, & subtiliter disputauit, q̃ hic refert Io. An. nimis prolixè: licèt ille prolixius illa dubia fuit profecutus, vt dicit. Soluendo igitur contrariũ dico, q̃ in hoc casu ius canonicum discordat necessariò à iure ciuili propter diuersum finem, ad quem principaliter dicta iura tendunt, siue ordinan-
3 tur. † Nã ius ciuile tẽdit ad finem principaliter conseruandi amicitiam inter hoĩes, inter quos cognationẽ quãdã natura cõstituit, vt l. vt vim. ff. de iust. & iure. & quoũ hominũ gña natura i. Deus oĩa cõparauit, vt l. in pecudũ. ff. d vsur. Ista aũt cõseruatio maximè cõtingit, si tollant lites inter homines, & negligẽtia puniat. pstãt. n. lites materiã criminibus, vt l. ꝓperandũ. in prin. C. de iudi. & lædũt rẽpublicã, vt l. si qs in graui §.
4 in ciuilib⁹. ff. de rap. † Propter istos igit fines est inducta ĩs præscriptio, ẽt q̃ cum mala fide ꝓcedit. & licet magna versetur

fur iniqtas ex parte præscribẽtis: tñ sicut legibus scriptis iniquus visum fuit lites taliter nõ pscindere, negligentiã nõ punẽdo; qa taliter eẽt iniquitatẽ ꝓseq;ita de duob. malis illud, per qđ minus offenditur res publica, & cõis vtilitas tolerauit, vt facit Iurisc̃õsultus in simili. ff. ad leg. Aquil. ita vulneratus. & c. duo mala. & c. nerui testiculorum. 13. distin. & 12. q. 1. c. certè. vt enim dicit Ioan. And. ius ciuile tendit ad conseruationẽ ciuilis societatis: cui fini magis deseruit negligentium punitio, & litium exterminatio, quàm correctio pscribentis cũ mala fide. Est bene aduertendũ, q̃ per dictam præscriptionẽ non quæritur dñium vtile, vel directũ, sed cõtra dñm, qui tanto tempore ius emptionis &c. C. de præscrip. 30. annorũ. l. fi. Vnde cum ius ciuile nõ potuerit hanc iniquitatem absq; læsione reipublicæ persequi, & punire: nõ fauit sibi aliter; ni si quia præclusit viam volẽti ipm̃ possessoré ingetare, post tã longa temporũ curricula: sed secus est in alijs pscriptionibus, quæ cũ bona fide procedunt, vt ỹ. dicã. Et ista fuit iuris ciuilis consideratio, quæ (vt dixi) solum tendit dirigere actus nostros in pace, & ciuili amicitia: q̃ sm̃ Philosophũ li. 8. Aethy. videtur ciuitates cõcernere, vnde Sallustius in Catil. Concordia paruæ res crescunt, discordia maximæ dilabuntur. † Canonica autem institutio imitatur legem Euangelicã, cuius finis principaliter tendit dirigere multitudinem fidelium in Deum, vt gloriã assequantur. Vnde scribitur psalmo. 8. Lex dñi immaculata conuertens animas. Ius ergo canonicum huic legi diuinæ, à qua trahit originem. de accu. c. qualiter, & quã do. dẽt deseruire, & rectificare actũ interiorẽ hõis: quę actum Deus magis respicit, q̃ actus exteriores iuris no. in l. si qs nõ dicã. C. de epi. & cle. & habetur. 14. q. 5. c. sed qđ inuenitti. & de isto actu interiori conscientiæ non curauit lex, sed tm̃ nõ de actu exteriori, ad quę rectificandũ nititur metu pœnarũ, & præmiorũ exhortatione, vt l. 1. ff. de iusti. & iu. & 4. dist. c. factæ. & propter istum diuersum finem, ad quẽ tendũt principaliter canonica constitutio, & ciuilis, non potuit ius canonicũ cõcordare cum iure ciuili, sicut nec ẽt in multis alijs, prout ait beatus Augu. lib. 1. de Libero arbitrio. Lex ista, inquit, quę regendis ciuitatibus fertur, multa concedit, quæ per diuinam prouidentiam iudicantur. Hoc dictum Augu. probat. 31. q. 4. c. venio. hinc est autẽ, q̃ ius canonicũ ita intendit de foro fori, qđ finaliter remittit ad forum conscientiæ. qđ patet de pœni. & remiss. c. oẽs. & c. mulieres. de iureiu. Hinc est etiam, q̃ de iure canonico vtilius scandalũ nasci permittitur, quàm veritas derelinquatur, vt c. qui scandalizuerit. de re. iur. & potius deberet homo oĩa mala pati, q̃ peccatum mortale operari, & excõicationis sniam incurrere: vt sic Deo potius, q̃ iudici pareamus, vt c. literas. de rest. spo. & c. in quisitioni. de sen. excõ. Item iure fori cogitationis pœnã nemo meretur. secus iure poli. vnde scribitur Matthe. 5. Oĩs, q̃ viderit mulierem ad cõcupiscendum, iã mœchatus est in corde suo. facit l. cogitationis. ff. de pœnis. Conclusio igitur prædictorũ est, q̃ finis iuris ciuilis est confirmare ciuilem societatẽ. finis iuris canonici etiã ad hoc tendit, vt patet in prima constitutione Grego. Sed vbi iste finis deuiaret à rectitudine legis Euangelicæ, q̃ conuertit animas, vt prædixi, recedit tũc à dicta ciuili iustitia, & sequitur legem ipsam Euangelicam, à
6 qua ortum habet, & rectè. † Nam ẽt lex dicit, aĩas hoĩm præferendas quibuscunq; rebus, vel causis, vt l. scimus. C. de sac. san. eccle. sicut. n discordãt illa duo iura in hoc casu præscriptionis malæ fidei: ita etiam in vsucap. quas ius ciuile nõ prosequitur, sed bñ ius cano. vt c. quoniam. & c. cum tu. de vsu. & eo. ti. c. quanquã. s̃. eo. Istam differentiã, siue discordiã vtriusque iuris propter effectum diuersum, ad quẽ tendũt principaliter, vt prædixi, ꝓsequitur diffusè, vt dixi, Io. An. in materia præscriptionis super illa reg. in 3. q̃ siue articulo, & in materia vsurarum. ỹ. eod. cap. peccatum. in 5. q. ¶ Tertiò oppo. & videtur, quòd per istam considerationem iuris canonici (scilicet dirigendi actus nostros in Deum) oĩs præscriptio nõ solum malæ fidei, sed bonę fidei est sublata: qa quęliber pscriptio est inducta cõtra naturalẽ æquitatẽ: q̃ est, q̃ nullus locupletaret cũ aliena iactura, vt l. nã hoc natura. ff. de cõdi. inde. cũsi. ibi alleg. sed cũ pscriptio sit ḋ iure ciuili, & similiter dãij acquisitio, q̃ procedit ab ipsa, vt Insti. de vsu & ha § fi. & no. in l. ex hoc iure. ff. de iust. & iure. videt, q̃ ius ciuile non potuerit, nec possit ius naturale corrumpere, vt Insti. de iure natu. gen. & ciui. §. sed naturalia iura. dicit canon, q̃ ius naturale in ter omnia iura primatum ọbtinet, nec variatur, sed immutabile permanet. 5. dist. § nunc aũt. Prętera cognito q̃uncũq; q̃ res sit mea, vr̃ q̃ secundùm conscientiã ille dimittere teneatur, sicut veritate manifestata receditur à consuetudine, vt c. frustra. & c, cõsuetudo. 8. dist. Si ergo consuetudo vetusta veritate postea reuelata, non attenditur: ergo nec pscriptio, si post eã completam appareat rẽ fore meam. nam validior debere esse consuetudo, quæ fundat in actibus vniuersorũ, quã præscriptio, quę fundat in actibus singulorũ, vt patet ex not. ꝓ Inn. in c. fi. de offi. Arch. Si igitur reuelata veritas illam vincit: multò magis istã, per iã dicta. Item talis, qui ex pscriptione nititur, si cognita veritate resistat, dicit facere cõtra Christũ, qui dixit. Ego sum veritas, vt d. c. si consuetudinem. & c. seq. Sed contra Christum nihil põt licitè attentari, ẽt vigore cõstitutionis humanæ. 8. di. c. fi. Ex quibus infertur, q̃ tractatus de pręscriptionibus s̃. & C. & ff. si ius naturale, & veritatẽ
7 iuxta conscientiã consideremus, frustra sit traditus. ¶ † Sol. Io. An. hic in 2. q. diffusè prosequtur pro intelligentia quæstionis, vtrùm præscriptio sit contra ius naturale. & refert iurisperitos tenere, q̃ sic: quia est cõtra naturalẽ æquitatẽ, vt no. de vsuc. l. 1. & 15. q. 3. c. quicunq;. in gl. 1. Fundamẽtum huius opinionis sustinitur ex l. iure naturæ. ff. de reg. iu. & c. locupletari. ỹ. eo. contrariũ tenet ille theologus, vt dicit. nam secundùm eum ius legis ẽt q̃dã specificatio naturalis rectitudinis expressiua. sicut. n. vt dicit, in scientijs speculatiuis traditur virtus confusa, & videtur indeterminata in gñalibus principijs, quæ postea in specialibus cõclusionibus declaratur: sic per ius positiuum determinatur rectitudo iuris naturalis confusa, & indeterminata, quæ per ius legale explicatur altero de tribus modis, quandoq; eam determinando per cõgruos modos: quandoq; eam applicãdo per varios actus: qñq; eã declarando ꝓ quosdã euentus. De primo ponit exẽplũ. Naturale ius vult delinquẽtem puniri, sed modos punitionis non determinat. quod facit ius legale, vtendo rectitudine iuris secundùm qualitatem delicti. Exemplum de secundo. Ius naturale vult nemini subtrahi, quod suum est. Ius legale distinguit actus ab illa rectitudine deuiandi, scilicet factum furandi, rapiendi, & similia. Exẽplum de terio. Ius legale specificat rectitudinẽ iuris naturalis per quosdam euentus. est talis iure naturali sancitum, neminem fieri locupletiorẽ cũ alterius detrimento, & iniuria: sed nõ potest à dicto iure haberi rectitu
8 do. † Verum sit dare casum, in quo sine iniuria cũ detrimento tñ alterius quis possit fieri locupletior? & certè ius legale statuit, q̃ sic in pscriptione, & vsuca. vt alia regula iuris naturalis seruetur, q̃ pscindere intendit materiã litium, & rixarũ, vt dixi. s̃. proximo cõtrario. Et circa hoc dicit notabiliter adueretendum, q̃ sicut ius naturale habet diuersas regulas, quæ ita sunt intelligendæ, q̃ vna alteri non contrarietur: ita ẽt sunt seruandę q̃ cũ vna seruatur, cõtra alã nõ eat. Et post longã verborũ ꝓlixitatẽ cõcludit, q̃ pscriptio nõ directè trahit originẽ à iure naturali: immo sibi potius vr̃ aduersari, cũ cõferat lucrũ eũ alterius detrimento, vt dixi: sed reducẽdo ipsam pscriptionẽ ad alias dictas regulas dicti iuris naturalis, quæ tẽdunt ad amputationem litium, & rixarum, & punitionem negligẽtię, non põt dici ius legale deuiare à iure naturali: sed in directè ad eius intellectum, & mentẽ reduci. ad ꝓdicta bñ facit qđ no. j. di. c. ius naturale. ¶ Ad solutionẽ igitur contrarij redeũdo, sm̃ proximè dcã cõcludo, q̃ lucrũ ex pscriptiõe ꝓueniẽs nõ dr̃ cõtra i⁹ naturale, í nõ indirectè à dicto iure de

scendens:& per consequens licitè ēt in foro consciæ retineť.

9 ¶ † Sed quõ rñdetur ad aliam rationem de veritate manifesta, quicunq; qđ præscriptum est, debet restitui, ne Christus q est veritas, offendať? Ad hoc rñdeo, ꝙ Io. An. reuocat hoc in dubium hic in 6.q. vtrũ.s. mala fides adueniens, præscriptione cõpleta, tollat ipsam pscriptionem: ita ꝙ ille, q pscripsit, teneať ad restõnem in foro consciæ. Item frater Gerardus dixit, ꝙ sic. pro quo alleg. Io. An. c. si virgo. 32.q.2. & c. vigilanti. de pscri. & reg. peccatum. ĭ. eo. Io. An. cõtra. s. ꝙ restituere nõ teneať. Hanc opi. refert tenere Io. 14.q.6.c. si res. & Ber. s̃. de pscri. c. vigilanti. eã tenẽt oẽs summistę, vt Ray. in sum. s̃. de pscri. ver. Item põe, ꝙ est cõpleta. Gof. eo. ti. in fi. Host. sub rub. de pscri. rerũ immobilium. §. q exiganť. sub. §. verum quicquid. ver. quid si iam completa. Idem dicit tenere Thomam, & Da. & Inn. in c. fi. de pscri. Non ob. c. frustra. & c. consuetudo. 8. dist. cum simi. quia scĩa superueniẽs post completam præscriptionem, non põt dici mala fides. Item modi acquirendi, & distrahendi dñia sunt de iure positiuo: licèt ipsa dñia sint de iure naturali, vel gen. cum ergo iste sit vnus modus agendi per pscriptionem, & licitus; ex quo cũ bona fide: quare non erit, qui pscripsit, tutus, sicut qui emit, & maximè deuoluta in fiscum. Si.n. per ius positiuum ille tutus est, quare non iste, precipuè cum negligentia eius, cõtra quem præscribitur, aliquid naturale (.i. cõsensum) includat, vt l. alienatio. de ver. signi. Aduertatis, dicta superius per psatum fratrem Gerardum Io. And. verbis legalibus apertius declarare, & multis exemplis confirmare nititur, ꝙ ius positiuum, canonicum, & ciuile interpretať multipliciter ius naturale confusè, & generaliter traditum, prout no. Io. Cald. in quadam sua qõne, quæ incipit. Bononiensi statuto caueť. de qua primò subijciam. Dicit enim ibi in tertia rõne ad partẽ affirmatiuam, ꝙ dispositioni, quæ sumit efficaciam à iure naturali, vel diuino põt per statutum addi, vel minui: sicut certa forma dari, per quam ei, cui sm̃ prædicta iura ius competebat, præiudicabitur, si non fuerit illa forma seruata. patet hoc in contractibus, qui sunt de iure gen. quod etiam est naturale, vt Insti. de re. di. §. singulorum. & de iusti. & iure. l. ex hoc iure. & ff. eo. l. cõtractus. Idem de matrimonio, qđ est de iure ciuili. 1. di. c. ius naturale. cui forma datur à iure positiuo, per qđ impediuntur consanguinei, affines, cognati spirituales, & certi alij matrimonium contrahere, vt in toto libro de sponsa. c. 1. qui tñ non impediuntur de iure naturali, vel diuino. Item in voto, quod dr̃ esse de iure naturali: & tñ esse cõsummatum recipit de iure positiuo. de vo. c. literarum. & qđ ibi per Io. And. melius datur exemplum de voto solemni, & non solemni. de voto. c. vno. s̃. eo. lib. Item de iure diuino tenet ordinatio, dicente episcopo. sis presbyter, vel sis diaconus; quia aliam formam non dat ius diuinum, Actuum. 6. & 8. quęst. 7. c. sed ecclesia dat certam, qua omissa, non tenet ordinatio, etiam quò ad impresſionem characteris. de sum. tri. c. firmiter. §. hoc sacramentum. ibi [qui ritè fuerit ordinatus secundum Claues] &c. quod ver. [ritè] notat formam substantia. vt probatur in d. §. hoc sacramentum. & de elec. c. nihil. & no. de inof. test. l. 2. & prædicta bene probantur, & no. per Inno. de sacramen. non reiteran. c. vlti. & de bapt. c. 1. Itẽ non solum statutis à iure diuino constitutio positiua dat formam, vt dictum est, sed etiã certis casibus derogat, vt patet in seruitute, quæ est contra ius naturale: quo iure omnes homines liberi nascebantur. 1. dist. c. ius naturale. Insti. de iure na. in prin. Item in præscriptione, & vsuca. contra naturalem ęquitatẽ, de quibus dic, vt. s̃. Item in numero duorum testiũ, qđ est de iure diuino, Deutero. 19. Mat. 18. 2. ad Corinth. 8. c. Et tamen super his constitutio positiua certis casibus aliter disponit, & statuit. patet in testamentis, & certis casibus, in quibus maior numerus requiratur. quod dic, vt not. s̃. de testa. c. cum oẽs. sicut in certis alijs, qui notã. 1. dist. c. ius generale. & ff. de iust. & iure. l. ius ciuile. Vnde bene dicit Inn. ꝙ consuetudo. c. fi. ius positiuum distinguit, & minuit ius diuiuinum, & ad illud addit. facit quod idem Ioan. An. post alios no. s̃. de constit. in c. quæ in ecclesiarum. & ff. de consti. prin. l. 1. & C. si contra ius, vel vtili. publi. l. fi. ¶ Vltra prædicta, q̃ dicta sunt p Io. An. possum alia addere. Nã statutum est lege diuina. Honora partem, & matrem. & tamen ius positiuum permittit filio patrem occidere, & (quod plus est) præmium inde consequatur; puta cum venerit ad delendam patriã, parẽtes, & liberos interficiens, vt l. minimè. ff. de relig. & sump. fune. Item lege diuina dicitur. nõ occidas: & tamẽ lege positiua permissum est homicidiũ multis casibus; vt maritis occidere adulterũ cũ vxore repertũ. ff. de adulte. l. Gracchus. Itẽ furem nocturnum. c. si perfodiens. de homi. Item aggressorem, si aggressus aliter non potest se defendere, vt Cle. 1. de homi. Item transfugas, & hostes ciuitatis, vt l. 3. §. transfugæ. ff. de sicca. & l. 1. C. quando lic. se sine iudice vin. l. 3. in princ. Item lege diuina prohibetur furtum, & tamen iure positiuo permittitur in quibusdam casibus, vt no. in c. 3. de fur. Item cõtra statuta noui, & veteris testamẽti Papa indulgere posset diebus solemnibus operari, quæ dictis iuribus prohibentur, vt l. licèt. de fer. Item lege diuina. Anima, quæ peccauerit, ipsa morietur, Ezechi. 18. & tamẽ lege positiua in multis casibus vnus tenetur ex delicto alterius; vt in crimine læsæ maiestatis, hæresis, & simi. vt c. vergentis. de hære. & l. qsquis. C. ad leg. Iul. maie. Item nihil tam congruit humanæ fidei, quàm promissa seruari. de pact. c. 1. deposita reddere. 1. dist. c. ius naturale. dñm posse rem suam in alterum transferre. de sepul. c. de his. l. 1. ff. de pac. & Insti. de rerũ diui. §. p traditionem. & ff. de consti. pr. l. 1. & tamen in multis casibus ius positiuum statuit contrarium, prohibens obseruantiam pactorum, depositi restitutionem, & nõ dñij translationem, vt d. c. fi. de hęre. 15. q. 6. c. iuratos. & c. nos sanctorum. & 10. col. hic finitur lex. c. dño guerram. & l. bona fides. ff. depositi. & l. is, cui hominis. de verb. obli. Item naturali voto debetur filijs hæreditas parentum, vt l. nã & si parentibus. de inoffic. test. & tamen multis casibus possunt illa priuari, vt not. in c. Quintaual. de iureiurã. multa alia similia reperiri possent, de quibus per Io. An. in c. actus legitimi. ĭ. eo. in Mercu. Sed vt alibi dicit glo. esset potius laboriosum, q̃ subtile, vt no. in l. 1. ff. solu. matri. Prædicta ergo sufficiant ad probandum, ꝙ ciuilis, & canonica constitutio ius naturale interpretatur, addendo, modificando, & declarando, extendendo, & simi. qđ dic, vt legitur, & no. in l. ius ciuile. ff. de iusti. & iur. quæ lex cõfirmat prædicta, inquãtum ibi videtur, ꝙ ius ciuile est, quod neque in totum à iure naturali, vel gen. recedit, nec per omnia ei seruit: itaq; cũ aliquid addimus, vel detrahimus rationi naturali, ius proprium, idest ciuile, efficimus. ita dicit illa lex no. ad prædicta. sic & vbi ius prætorium superuenit causa adiuuandi, corrigendi, & supplendi ius ciuile. vt l. ius aũt. ff. de iusti. & iur. & quod ibi not. & licèt (vt dixit Ioan. Cald. in dicta disputatione) dicti casus iure positiuo decisi videantur contra regulas iuris naturalis, & diuini quò ad verba: nõ tñ quò ad mentem: sicut dicit ostendi posse ex regula, qua cauetur, non debere deponenti rem depositam denegari. 1. dist. c. ius naturale. & tamẽ potest (immo debet) furioso denegari gladius, quem deposuit. 22. qõ. 2. c. ne quis. nec illud est contra mentẽ dictæ regulæ: licèt videatur quò ad verba.

10 † Quod ergo dicitur, ꝙ inferior legem superioris non potest tollere, vel mutare in Cle. ne Romani. de elec. debet intelligi subrogãdo in totum. supplere autem, & extendere, etiam cũ pœnarum adiectione, bene potest, vt no. Io. And. de statutis episcoporum, & legatorum in c. fi. de off. archipresby. ¶ Cõcludo igitur, ꝙ acquisitionem legalem, quę ex pręscriptione descendit, solum impedit mala fides: qua cessante, ciuilis acquisitio est iusta, & ei standum, etiam in foro conscientiæ, p iam dicta. Item quòd licèt ius naturale, siue diuinum generaliter & confusè intellectũ sit æquum: tamen certi casus sunt, in

in quibus æquius est contraria statui, & dictum ius modificari, vt patet, scilicet in homicidio, & furto, maiori æquitate suadente certis casibus concesſis. & hoc est, qđ legitur, & no. in l. 1. ff. de iusti. & iu. Nam (vt ibi dicit gl. & plenius post eam Cy. in cõmento.) quoddam ius est bonum, & æquum. Quoddam bonum, sed non æquum. Quoddam ecõuerso est æquũ, sed non bonum. & de his tribus exemplificat. interdũ considerať bono melius, vt ff. de offi. præsi. l. obseruandum. in prin. interdum æquo æquius, vt ff. de fur. l. si seruus. §. qđ verò. interdum iusto iustius, vt l. exigendi. C. de proc. Hoc aũt facit ius diuersis considerationibus, non vt sint contraria. Nam qđ vna consideratione est iniquum, alia est ęquum. vel quod vna consideratione est æquum & iustum, alia est ęquius & iustius. Nam ius semper bonum æquitatem summã considerat. & ibi neutrum sine captione inuestigari nõ põt. Interdum eligit qđ minimum habet iniquitatis. ff. de his, qui sunt sui vel alie. iur. l. 2. & ff. eo. l. quotiens. Interdũ eligit qđ durum est. ff. qui & à qui. l. prospexit. ¶ Quartò principaliter opp. & vr̃, ꝙ si quælibet ciuilis acquisitio impeditur pp malam fidem quærere intendentis, non solum tractatus pręscriptionis, q̃ cum mala fide procesſit, sed etiã plures alij essent correcti. Nam lege cauetur, ꝙ per iniustam sñiam nobis acqritur, etiam si malam fidem habeamus pp auctoritatem rei iudi. l. Pompo. §. quod iussu. ff. de acqui. poss. & de noxa. l. & generaliter. Item quod iuramus nostrum esse, falsò iuramus, vt ff. de iureiur. l. admonendi. in fi. Item, qđ dolo in nos transferri curamus, & sunt transacta tpa actionis de dolo, vt l. eleganter. in prin. ff. de dolo. Item qđ post biennium per chirographum extorsimus, per Dyn. in l. locupletari. 1. capi. Item cum aduersus eum, qui contra veritatem conuenitur, lege prohibente, aut iudice vetante, non potest probare. C. arbi. tu. l. fi. & de non nu. pecu. l. fi. & de eden. l. argentarius. §. cum inter. Item de iure licitum est contrahẽtibus se inuicem decipere, vt l. in causę. §. idem Pompo. ff. de mino. Ista sunt exẽpla dñi mei dñi Bal. in quadam sua disputatione, de qua. ĭ. dicam, cui potestis addere plura alia, ex quibus ostenditur, ꝙ sine bona fide sm̃ ius positiuum aliqua licitè acquiruntur, vel retinentur non bona conscientia, nec bona fide: puta si mathematicus, vel meretrix induxerit aliquem ad dandum sibi pecuniam: licèt enim malè quærãt, si tñ repetatur, restituere non tenentur; quia hincinde turpitudo versatur: ergo est melior conditio posſidentis, vt ff. de condi. ob tur. cau. l. vbi aũt. Item de lucratis in ludo, ad quem per illum, qui perdidit, quis incitatus fuit, vel in bello. Item si aduocatus, vel medic', artifex, vel mercator absque dolo: tñ plus debito extorquet; quia illud est de arte, & labore suo. Itẽ filiusfamilias, & mulier iuuantur contra obligationes contractus in mutuo quò ad filium, & fideiussor quò ad mulierem legum beneficijs, vt

11 patet. ff. & C. ad Mace. & Velleia. † Similiter hæres cõtra voluntatem defuncti retinet falci. de iure Digest. & hodie præter voluntatẽ, & quod detrahit, est naturaliter debitum legatario de iure iuxta no. in l. cum quis. C. de iur. & fac. ign. Ista hic, vltimo excepto; & quædam alia tangit Io. An. post Inno. in c. quia plerique. de immu. eccl. Ex quibus probabiliter dubitari potest, vtrum istæ ciuiles acquisitiones, & retẽtiones, cum habeant malam fidem annexam, procedant de iure canonico, quod sequens legem Euangelicam, & conscientię dãnãt istam acquisitionem in casu pręscriptionis: sed de enumeratis superius nihil statuit, quid ergo dicemus? & certè do. Io. Cal. istum passum reputauit adeo difficilem, ꝙ disputãdo noluit decidere, sed veritatem inuestigando dixit, ꝙ ius positiuum reddit aliquas personas inhabiles ad ineundos contractus, etiam qui sunt de iure naturali, vel gen. qui consensu perficiuntur. & licèt consensum non tollãt: quia non potest: tamen ibi non est aliqua fictio. quia non disponit contra veritatem, & talis lex positiua obligat in foro pęnitentię, & conscientiæ. Ponit exemplum in rectore ecclesiæ, qui prohibetur vendere res ecclesię, cuius habet liberã administrationem: & ideo si de facto vendat, etiam iusto pretio, non tenet venditio, nec emptor facit fructus suos: immo illos tenetur restituere in vtroq; foro. 10. q. 2. c. nõ licet. de reb. ecc. nõ

12 alie. c. si quis presbyterorũ. † Ponit aliud exemplum in matrimonio, quod solo consensu perficitur 27. q. 2. c. sufficit. cũ simi. & tamen lex positiua prohibet quasdam personas contrahere, quas glo. enumerat. Instit. de nup. §. fin. certè si tales personæ matrimonialiter consenserint, non tamen erit matrimonium, vt c. non debet. de consang. & affi. & c. cum haberet. de eo, qui dux. in matri. quã pol. per adul. In nullo ergo foro ex tali consensu reprobato à iure positiuo isti tenentur ad hoc, quod not. Bart. in l. cum lex. ff. de fideiuss. Interdũ ius positiuum non reddit personam inhabilem ad contrahẽdum, sed super contractu inito à tali persona, vel sub tali forma aliquid statuit, & disponit. & tunc aut secundum veritatem: & talis dispositio debet seruari in vtroq; foro. nec enim est tunc aliqua iuris fictio. Verbi gratia. Actum est inter contrahẽtes, ꝙ id, qđ pretij nomine p aliqua re datur sit mutuũ, licèt ineant contractũ sub forma venditionis: tñ verè, nõ fictè cõtractus est pignoratitius. & ita disponit lex. C. plus valere quod agitur. l. 3. & c. ad nostram. de emp. & vend. secundùm vnam lecturam: & tunc in vtroq; foro talis, qui est creditor verus, tenetur computare fructus in sortem, vt c. ad nostram. de iureiurand. Sed quando ius disponit, vel præsumit contra veritatem facti, scilicet ꝙ aliud censeatur, & etiam facti veritas aliter se habuerit. & ista propriè est fictio. Ponit exemplum illius quæstionis disputatę, quę fuit talis. Vsurari' emit rem vnius iusto precio sub pacto reuenditionis: nunqd fructus perceptos, qui proueniunt ex parte rei (quę pars non trascendit in valore precium datum) dictus emptor restituere teneatur? & pręsupponendum est, ꝙ iste contractus de iure pp circunstantias in q. deductas præsumatur vsurarius, vt d. c. ad nostram. de emp. & ven. Contra igitur fictionem istã (quia contrahentes aliter intenderunt, vt dixi) quid erit de iure. dicit ipse, ꝙ hoc casu vr̃ aliud etiam de iure positiuo, siue fori iudicialis: aliud de iure fori pęnitẽtialis, & conscientiæ. Item potest lex positiua diuersis considerationibus diuersam habere efficaciam secundùm fori diuersitatem. 17. q. 4. c. si. de spon. c. tua. & de eo, qui cogno. consang. vxo. suæ. c. 1. & seq. & quod ibi no. in vlt. gl. & c. literas. de resti. spol. & per hoc non decidendo, sed arguendo refert in prædicta qõne, ꝙ quicquid sit in foro contentioso, tamẽ sm̃ Dei iudiciũ, quod nititur veritati, vt c. à nobis. de sen. & excom. non vr̃, ꝙ iste emptor fructus restituere teneatur. adducit simi. qđ no. Io. An. in c. is qui fidem. de spon. vbi tex. præsumit sponsalia de futuro trãsire in matrimonium de præsenti pp carnalem copulam subsecutam. Et tamen in veritate potest esse, ꝙ cognouerunt se fornicario coitu, & non matrimoniali affectu: & tñ ista constitutio fingit precisè matrimonium: nec admittit pbationem in cõtrarium. quæ cõstitutio in casu, quo veritas aliter se habeat, est seruanda in foro iudiciali, & cõtẽtioso, non in foro consciæ, siue pœnitentiali, & concor. in hoc dñs meus dñs Bal. in l. cũ quis. C. de iur. & fac. igno. ver. post hoc sciatis, ꝙ Bononiæ fuit in scholis fratrũ Pręedicatorũ disputata talis qõ &c. vbi videas Io. An. post Doc. Ponit etiam exemplum de hærede, qui non fecit inuẽtarium. Nã per hoc astringit ipsum constitutio positiua vltra vires hæreditarias, vt l. fi. C. de iure delib. non tñ tenebitur vltra in foro pęnitentiali, vt no. Io. An. de vsu. c. quanq̃. s̃. eo. lib. adducit etiã quod no. Inn. in d. c. quia pleriq;. de obligato ex chirographo post biennium, qui in veritate mutuum non recepit, & in debitore condemnato iniustè. Isti enim in foro contentioso possunt vrgeri ad solutionem. Sed in foro conscientiæ sponte soluere non tenentur, vt not. Innocen. in dicto c. quia plerique. & ita in effectu scribit idem Ioan. Cald. in dicta disputatione. quæ incipit. Vsurarius emit rem &c. & credo istam deci-

sionem veram, vbi contra iuris fictionē prohibetur quis alle
gare contrariū: vel si posit, deficit sibi ꝓbatio, vt l. duo sunt
Titij. de testa. tu. Sed vbi ex inspectione cōtractus, vel dispo
sitionis resultat probatio malæ fidei, & aliter ꝓbari posset,
vt potes colligere de exemplis supradictis post dominū meum, vt in eis: tunc vtrum in foro contentioso iste satisfacere
cogatur: ita ꝙ illæ lēges sint correctæ, sicut istæ, quæ de pscri
ptione cū mala fide disponunt, est quæstio magis fortè vtilis,
& quotidiana plenius attingenda, vt dicit Iurisconsultus in l.
legaui. ff. de lib. leg. Et reperio hunc passum tactum per Bar.
Fe. de Senis. Ioan. Da. & do. meum Bal. vt de omnibus subdam. Bar. ergo hoc tetigit in herede volente fal. vel treb. retinere, an peccet: & sic posset cogi integrè soluere, vt testator
disposuit. Item tangit in illo, qui est tutus præscriptione. Ter
tiò de filiosa. tuto Mace. Quartò de muliere tuta Velle. Quin
tò de iniusta sentētia. Sextò de obligato naturaliter tantū ex
pacto nudo. In primo, scilicet de herede, dicit, quòd licitè po
test heres retinere dictas quartas, etiam in foro conscientiæ:
nec est verum, quòd defunctus simpliciter relinquendo voluerit contrarium: & heres ipse in obligatione absq; deductione non præsumitur consensisse; ideò ēt de iure canonico
licitè retinet: qđ non esset, si talis defalcatio saperet peccatum, vt c. Raynal. de testa. In filio tuto Mace. dicit similiter
non teneri ad solutionem in aliquo; quia talis exceptio descē
dit odio creditoris circa illud commissum. ff. ad Mace. l. 1. Et
idem in qualiber exceptione introducta contra odium credi
toris. In muliere tuta dicit similiter non posse cōueniri in ali
quo foro. nam dicta exceptio descendit à naturali æquitate
pp imbecillitatem sexus: vnde naturalis, qua tenetur, non ha
bet efficaciam. Idem putat in pupillo eo casu, quo naturaliter obligatur, non tamen ratione malæ fidei, vel peccati. nam
aduersus talem obligationem datur sibi restitutio, iuxta no.
in l. interdum ff. de con. ind. & C. si aduersus ven. l. fi. & idem
tenet in quocūq; casu contra naturalē, vel ciuilē obligationē
dareť restitutio. dictis. n. casibus obligatio naturalis eliditur
per exceptionē descendentē ex aliqua naturali æquitate, vt l.
si vnus § pactus ne peteret. ff. de pac. In ſiſa iniusta conclu
dit, ꝙ de hoc non pōt in iure canonico, vel ciuili. q. refricari
pp auctoritatē rei iudicatæ. & quia ius fingit eam rectè latā,
nec recipit probationē in contrariū, sicut nec in eis, qui fide.
Ad hoc. l. admonendi. de iureiur. & c. suborta. & c. inter mo
nasteriū. de re iudi. & de obligato nō naturali & ea naturali,
qua qs tenetur; qa est effectus locupletior: qa qđ alienū est, p 13
uenit ad eū. vt l. nam hoc natura. ff. de condi. ind. & ea natura
li, q̄ hēt originem à consensu. l. vt iurisiu. in prin. ff. de ope. li.
Dicit istos posse conueniri in foro cōtentioso, & ecclesiastico rōne pacti. qđ sentit Io. An. post Inn. in c. nouit. de iudi. &
illa ponit Bar. in Extrauag. ad repri. super ver. denunciat. Et
dic, ꝙ ista à Docto. iuris canonici non sunt tacta. Sed non
meminit Bar. de no. per Inn. in d quia pleriq;. de immu. ecc.
vbi in herede volente vti fal. concor. cum Bar. & quòd repe
tit, si soluisset legatario, quod defalcare poterat. quod est ve
rum secundùm Host. si soluit per ignorantiam facti: secus si
iur. vt C. ad leg. fal. l. error. concor. etiam cum Bar. In senten
tia autem iniusta, in qua Bar. dicit, ꝙ de tali iniustitia non pt
cō refricari, fatetur Io. An. nisi qñ victor fatet iniquā sniam
pro se latam: quia tunc nō habet petitionē. de purga. ca. c. 2.
Idem dicit, si creditor ex chirographo post biennium fatere
tur se non numerasse pecuniam, nam tunc non audiretur ip
sam petendo, etiam si iurasset debitor ipsam soluere, vt C. de
non num. pecu. l. 1. 2, & fi. ex istis collige, quòd licēt lex dicat,
quòd res iudicata pro veritate accipitur, vt l. res iudicata. ff.
e. & ꝙ non recipitur probatio in cōtrariū, vt l. sub specie. C.
de re iu. & c. suborta. s̄. eo. ti. tamen admittit probationem in
contrarium per confes. illius, pro quo suia lata fuit, vt dictū
est. ad hoc optimè quod not. in Auth. de æqua. do. in prin. &
in Authē, sed iam necesse. C. de dona. ante nu. in creditore
chirographario, vt post biennium probare possit pecuniam
non numeratam per eius confess facit quod not. Dyn. ỹ. eo.
c. locupletari. Aduerte, latius Do Fed. de Senis disputauit in
ista materia qōnem talem. nūquid heres extraneus, qui non
fecit inuentarium secundùm formā iuris, teneat in foro con
scientiæ restituere extortas vsuras à testatore vltra vires hæ
reditarias? & arguit pluribus rōnibus, ꝙ non. & inter alias
adducit, ꝙ in foro conscientiæ nititur veritati, & veræ exists
tiæ, non erroneę. vnde Apostolus. 2. ad Corinth. primo. Glo
ria nostra hæc est, testimonium conscientiæ nostræ. lex autem
humana iudicat, & disponit de his, quę apparent, & non de
occultis. 52. di. c. erubescāt. & de resti. spo. c. literas. & c. inqui
sitioni. de sen. excō Sed lex ciuilis, q̄ statuit hæredē teneri in
solidū oībus creditoribus, si non fecit inuentariū, ꝓsumit he
reditatē sufficere ad solutionē debitorū, posteq̄ heres cōtēpsit
legis bñficiū: ideò in foro iudiciali soluere compellitur. Sed
posteq̄ præsupponimus pro veritate hered. non fuisse soluen
do, videtur ꝙ in foro cōsciæ non teneat̄ soluere. & si pōt, de
beat effugere iudicialē cōpulsionem: nec est hoc nouū quò
ad forum iudiciale, qđ quia non iudicat de occultis, statuit
vnū, & aliud sm̄ cōsciētiā, vt d. c. literas. & c. inquisitioni. 17.
q. 4. & c. vlt. ibi [aliud iure poli.] & qđ no. 10. q. 2. c. hoc ius. in
gl. qd si offerat se. In cōtrariū arguit, ꝙ etiam in foro conscié
tiæ, tradens regulam, quę vult: ꝙ lex humana condita ab eo,
qui ptātē habet legē condendi, manifestam nō continēs ini
quitatem, est sequenda in foro conscientiæ. Nā, vt ait Augu.
hæc iura humana per leges seculi Deus humano generi distri
buit. 8. dist. c. quo iure. & alibi dicit. Venerandę sunt Romanę
leges per ora principum diuinitus promulgatæ. 16. q. 3. c. vlt.
Et dicitur alibi [habet Imperator priuilegia ptātis suæ, quæ
in administrandis publicis legibus ei diuinitus est concessa]
97. dist. c. Imperator. Vnde idem beatus Augu. dicit. Qui po
testati resistit, Dei ordinatiōi resistit. 11. q. 3. c. qui resistit. Et
alibi dicitur, generale quippe ē peccatum societatis humanæ
suis non obtemperare regibus. 8. dist. c. q̄ contra. Et ibi [mo
nemur esse subditi regi, tanquam præcellenti, & ducibus tan
quam ab eo missis] prima Petri. & de maio. & obe. c. solitæ. Si
ergo ista iura positiua processerunt per ora regum, ducum,
& principum tanquam ministrorum Dei, non est dubium,
ꝙ seruari debent in foro conscientiæ. hinc est, ꝙ Romana Ec
clesia mandat Imperiales, & Romanas leges ab omnibus cu
stodiri, vt clarè legitur. 10. dist. c. de capitulis. cum seq. & per
totam dist. † Præterea, dicit ipse, quantum possumus, debe
mus vitare op. quę prolixitatem, & incertationem inducunt,
vt d. c. literas. perplexitas enim injicit laqueum, quod lex ve
tat. 27. q. 1. c. de viduis. Sed tenendo primam opi. (scilicet, ꝙ
quis in foro conscientiæ nō teneatur) ꝙ lex positiua dicat cō
trariū, iste tenebit, & nō tenebit sm̄ diuersas leges. & sic vel
contemnit legem per ministrum Dei iusta de causa promul
gatā, & sequendo sniam nō soluit, & aliæ infinitæ absurdita
tes sequerent. Nā per statuta ciuitatū prouidetur circa legiti
mam descendentium, circa exactionem dotium, & emenda
tionem damnorum. Item ꝙ filiæ dotatę non succedant patri.
& de multis alijs, vt ỹ. tangam. nunquid ista obligent in foro
conscientiæ? certè sic. alioquin tu, non ego soluo, & extrica
nodositatem intricationis, & perplexitatem inter forum hu
manum, & conscientię. Concludit igitur Feder. quòd in l. 1.
quicquid vult lex humana condita ab eo, qui potestatem ha
bet legem condendi, manifestam non continens iniquitatem
obliget in foro conscientiæ, per rationes, & iura superius de
ducta. fallit quando continet peccatum, vt in isto cap. Item
quando expresse lex humana, canonica, vel diuina statueret
aliud sequendum in foro humano, aliud in foro conscien
tiæ, vt præalleg. capit. inquisitioni. In quæstione autem
proposita tenet, non teneri dicto casu hæredem vltra vires
hæreditarias: quia ad restitutionem vsurarum non tenere
tur ex delicto defuncti, quando ad eum nihil peruenit, vt
l. 1.

l. 1. de priua. delic. sed de æquitatē canonica hæres tenetur sa
tisfacere de delicto defuncti, si facultates patiuntur, vt c. in
literis. de rap. Cum ergo contra ius ciuile æquitas canonica
obliget hęredem vsque ad vires hęreditarias, non videtur, ꝙ
propter omissum inuentarium debeat in plus teneri secun
dum eum. quod est nota. & hoc tenet Ioan. in c. quanquam.
de vsur. eo. li. super glo. dicebat. Et aduerte, ꝙ determinatio
domini Fede. scilicet ꝙ nō teneatur vltra vires hæreditarias,
est dubia, an concludat solum in foro pœnitentiali: an etiam
in iudiciali. & videtur sentire, ꝙ in terminis prædictæ. q. scili
cet vsurarum restituendarum, vltra vires hæreditarias non te
neatur etiam in foro iudiciali, posteq̄ æquitas canonica non
plus ipsum obligat, q̄ vsq; ad vires. in alijs casibus, q̄ in isto,
expresse sentit, ꝙ ēt ecclesia in foro conscientiæ teneat vltra
vires, postquàm non fecit inuentarium. sed Bart. & post eum
do. Bald. indistinctē tenent contra, scilicet, ꝙ in foro conscié
tiæ non teneatur vltra, vt ipse no. ff. de acqui. hære. in rubr. &
dicit Bart. ꝙ omnes theologi sic tenent, vt vidisse se refert in
eorum summis. & idem tenet Bald. in l. 1. C. de sac. san. eccl.
Nam secundùm eum vltra vires, illud non est debitum de iu
re naturali, & ideo Ecclesia illud respuit. & prædicta etiam
determinatio domini Fede. ꝙ omnis lex non continens ini
quitatē, sit sequenda in foro conscię, est vera, nisi in duob⁹ ca
sibus, quos excipit. Nam secundùm eam teneretur quis pare
re iniustæ sentētiæ, inquantum aduersarius credit bonam: qa
erat hæres illius, cui erat solutum debitum: nec debitor po
tuit solutionem probare. vel pone in hęrede creditoris peten
te post biennium mutuum ex chirographo: qđ tamen in rei
veritate debitor non recepit. teneret enim istis duobus casi
bus debitor ex sententia, vel chirographo condemnatus sol
uere, etiam in foro conscientiæ, postquàm lex ita statuit: qđ
tamen non est verum, vt s̄. dixi. & pro tanto ad dictas suas
exceptiones adde aliam, quam collige ex decisione Ioā. Cal.
quæ est, cū scilicet dispositio legis, vel canonis fundatur su
per præsumptione, vel fictione, vel in sententia iur. & fi. Si
enim in conscientia verè scio illud, quod ius fingit, esse fal
sum, non teneor legem illam sequi, sed conscientiam, vt præ
alleg. c. is qui fidem. & c. literas. & c. inquisitioni. Et, vt expe
diam istam materiam, quæ concernit forum pœnitentiale,
siue conscientiæ formo aliquas quæstiones circa ipsam, cum
scilicet conscientia non concordat cum l. quid sequendū sit.
Et primò quæro de quæstione, quam disputauit Ioan. Cald.
in istis terminis. Bononiensi statuto cauetur, ꝙ irritum sit te
stamentum, non registratum in memorialibus communis
Bononiensis infra tertium diem, postquàm fuit conditum.
modò. A. condidit testamentum, & Titius sibi hæredem in
stituit, quod testamentum non fuit registratum. an per B. q
de iure dicto. A. abintestato succederet, prædictorum con
scius possit de iure succedere? & puto in conscientia dictam
hęreditatē petere, & hīe posse de iure positiuo, saluo, nisi Ec
clesia in dicto testamento esset hæres instituta: tunc. n. nō pos
set dictam hæreditatem habere veniens abintestato. qa hoc
esset contra priuilegium datum Ecclesiæ per Imperatorem.
Vnde ad hunc casum non debet statutum trahi: quia esset
contra libertatem Ecclesiasticam. C. de sac. san. eccl. l. fin. &
quod no. Inn. de sen. excom. c. nouerint. & optimè de immu.
ec. c. fi. s̄. eo. li. & quod ibi in nouel. & hoc de iure positiuo,
14 vt dixi. ¶ † Sed an dictum statutum liget in foro conscientię? ¶ Vt cuiqs
dubitatur, & credit ipse, ꝙ sic; quia lex facta pp bonum cōe, non inducēs, vel nutriens peccatum, seruari debet, & ligat
in foro cōscientię, vt probatur. 8. dist. c. quo iure. vnde Prouer
biorum. 8. Per me reges regnāt, & legū conditores iusta de
cernunt. & C. de epi. & cle. epistola inter claras. Sed ista lex
municipalis est huiusmodi. Nam edita fuit, vt voluntas testa
toris perpetuò valeat reperiri, & ne fraus aliqua in posterū
confingatur. fi. de fideiusso. l. 1. Allegat ad hoc quod tenet
beatus Thomas in secunda secundæ. quæstio. 96. articu. 6.
Ibi enim dicit, ꝙ lex positiua, vel est iniusta ex fi
ne (puta quia non ordinetur ad bonum commu
ne, contra. c. erit autem. 4. dist.) vel ex auctore;
quia vltra potestatem facientis se extendit. de cō
stit. c. quæ in ecclesiarum. & c. ecclesia. vel ex for
ma; quia inæqualiter subditis onera imponit. fa
cit de constit. c. cum omnes. & talis non est lex, nec obligat
in foro conscientiæ: nec debet intelligi quod no. Inno. in d. c.
plerique. de immu. ec. Nam magis est Deo, quàm hominib⁹
obediendum. Actuum. 5. de sen. excom. c. relatum. facit. 11.
q. 3. c. quisquis metu. & c. Iul. optimè probantur prædicta. 8.
dist. c. quæ contra morem. Sed vbi lex ordinatur ad bonum
cōe, nec excedit potestatem condentis, & ex forma æquali
ter astringit subditos sm̄ dictum finem boni communis: etiā
si videatur inferre onus, ligat tamen omnes subditos condē
tis etiam in foro conscientiæ sm̄ Thom. ad hoc. 1. dist. c. con
suetudo. vbi lex est omne, quod ratione constitit: quod reli
gioni congruat: qđ disciplinæ conueniat: & qđ saluti ꝓficiat.
petens ergo, & habens vigorem prædicti statuti, licitè, & iu
stè petit, & habet: quia non peccat, qui peccat legis auctori
tate. 23. quæst. 4. c. qui peccat. fatetur tamen, ꝙ si conscien
tiam habet, & malè facit, credens se in hoc lædere Dei iusti
tiam: tunc petendo, vel retinendo peccaret; quia & si erro
nea foret cōscia, ligaret tñ, nisi eam primò deponeret. de si
mo. c. per tuas. Non ob. ꝙ in themate præsupponitur, istū. B.
sciuisse veritatem, i. testatorem Titium instituisse. nam licēt
ita sciat, tamen scit dictum testm̄ esse irritum prætextu sta
tuti: vnde in effectu dicitur intestatus, vt l. 1. ff. de iniu. rup. &
irri. te. nec est mirum, ꝙ aliqua sint vera in facto, quæ tamen
carent iuris effectu, vt no. ỹ. eo. c. factum legitimè. & in hoc
resident. Addit tamen ad instantiam pœnitentiariorum, quòd
dictus institutus hæres de voluntate veniens abintestato pos
sit habere dictam hæreditatem pura conscientia; quia testa
mentum sit de per se perfectum: licēt non consummatum iu
re positiuo habuit parere naturalem obligationem. ff. de leg.
1. l. cū filio. & de leg. 2. l. cum filius. & ibi. no. Ciuili ve rō obli
gationi ortæ per statutum potest renunciari per eum, cuius
interest. ff. de pac. l. iure gen. §. sed cum nulla. quo sublato de
facto, naturale habet suum effectū. Ad hoc. ff. de condi. inde.
l. Iul. & no. de solu. c. vlt. ita dicit Io. Cald. idē tenet dns meus
Bal. in sua disputatione, quę incipit. Statuto ciuitatis cauetur
&c. loquitur tamen, cùm veniens ab intestato dictam hæredi
tatem possidet. nam secūdùm eum non dicitur transgressor
legis, quis vtitur legis beneficio. arg ff. de nego. gest. l. at qui
natura. §. cum absente. Aduerte; quia hæc decisio Ioā. Cald.
exigit, ꝙ ad hoc vt institutus in tali testamēto possit dictam
hæreditatem recta conscientia retinere, ꝙ veniens ab intesta
to consentiat. Sed quid dices, si non consentiat, sed tacet, vel
ignorat talem nullitatem prouenientem à statuto prohiben
te? dic, ꝙ est seruandum, ēt in foro conscientiæ, vt s̄. dictū est
post Fede. de Senis. & Io. Cal. si scit ergo se contra iura possi
dere, ergo est malæ fidei, vt c. qui contra iura ỹ. eo. facit l. cū
quæreba. C. vnde vi. vbi quod quis scit non esse suū, scire de
bet ad aliū pertinere. Sed cōtra hoc fortiter facit quod dixi
post Doc. s̄. c. proxi. in 6. principali. q. vbi si electio est valida
ex consensu eligentium, licēt inualida ex defectu formæ sub
stantialis, potest taliter electus licitè retinere platurā in foro
conscientiæ. ita hic; post q̄ habet defuncti, & sic dñi, voluntatē, licēt deficiat forma substātialis ꝓdita à statuto, salua con
sciētia bñ tenet dictā hŕditatē, nec tenet eā vltimo dimitte
re, si ab eo nō vendicet. Ad hoc facit decisio. s̄. dicta legista
rū, ꝙ licēt lex statuat teneri hŕdē vltra vires hæreditarias: tñ
illud vltra nō tenet spōte soluere, si ab eo non exigat, posteq̄
verè scit nō plus in hæreditate fuisse. Idē in debitore cōdēna
to iniustè, & debitore ex chirographo, vt s̄. dixi. In istis ei ca
sib⁹, & similib⁹ poti⁹ veritati, & cōscię inhærendū est, q̄ iuris
solēnitati, quantū ad retinēdū, donec p iudicē cōpellatur. Et

istã partem cum determinatione, de qua in fin. huius qõnis, teneo, & cõcludo, ꝙ sicut veniens abinteſtato hæreditatẽ talem ab hærede inutiliter inſtituto in foro conſcientiæ, & cõtentioſo iuſtè petit; qa habet legis auctoritatẽ ſm̃ dictum Io. Cal. ita taliter inſtitutus, ſi ab eo nõ petit, ſalua cõſcientia re ctè tenet; qa habet defuncti voluntatem. Primò hoc ꝓbo auctoritate Inn. de qua. s̃. vbi in foro conſciæ minus canonicè electus, ſi habet eligentiũ voluntatem, iuſtè retinet ꝓlaturã.

15 ¶ † Scdò qa multa ſunt iura, q̃ dicũt, ꝙ hæres, qui implet voluntatem minus ſolemnẽ, dr̃ piè agere. item & ꝓſtare plenio rem fidem, vt l. in teſtamento. ff. de fideicõ. li. & l. 1. C. ad leg. Fal. ibi [ex conſcia relicti ſatisfacere voluntati defuncti] et l. 3. C. de fideicõ. liber. 1. ibi [ſecutam defuncti voluntatẽ] & alibi lex vituperat hæredem, q̃ relictũ naturali æquitati ſubnixum ſoluere detractat, vt l. qdã. §. illo. C. de ſer. nece. hære. inſti. ibi [non tũ ita impij hæredes exiſtant, vt libertatis reſtitutionis] &c. ¶ Tertiò, qa in multis ius ciuile diſponit ſup amiſsione rei ꝓpriæ, vel obligationis: & tũ naturale vinculũ non diſſoluit. patet hoc in præſcriptionibus: nam per eas oẽ ius tollitur, vt l. ſicut. & l. oẽs. C. de ꝓſcrip. 40. an. & tñ obliga

16 tio naturalis remanet. l. fin. ff. rem ra. haberi. † Vnde dicit lex. qui tpe libertatis ſoluit, fidẽ impleuit, vt ff. man. l. cũ fide iuſſor. §. fi. hinc eſt, ꝙ poſt præſcriptionẽ longiſsimi tpis res reuertit ad dñm, & habet commodum retentionis, licèt ad ipſum agere non potuiſſet, vt l. ſi qs emptionis. C. de ꝓſcrip. 40. anno. & c. cũ dilectus. de or. cog. patet etiã hoc in ſeruis, quorum ſtatus eſt funditus nullus de iure ciuili, vt l. quod attinet. ff. eo. & ſubdit ibi litera, ꝙ non idẽ de iure naturali, quo iure oẽs hoĩes æquales ſunt. & quia hoc iure ſerui ſtatus non eſt funditus nullus, cadit in eũ naturalis obligatio, vt l. naturaliter. de condi. inde. & l. neo ſeruus. ff. de pecu. idem in deportato, & dãnato in metallum, qui perdunt ea, q̃ iuris ciuilis ſunt, ſed non illa, q̃ ſunt iuris naturalis, vt l. qdam. ff. de pẽ. & l. ſi in metallum. ff. de his, qui pẽ. no. facit. l. ſi tibi mandauero. § is cuius bona. ff. man. Ratio ꝓdictorum colligitur ex l. eas. ff. de capi. di. & d. §. ſed naturalia. Inſti. de iure na. gẽ. & ciui. vbi ciuilis conſtitutio ius naturale corrũpere nõ põt. Hinc eſt, ꝙ verus debitor abſolutus ꝓ ſmam nõ manet debitor vinculo æquitatis, vt l. Iul. ff. de condi. inde. & de iſta naturali dicit tex. ꝙ ſuſtinetur ſolo vinculo æquitatis, vt l. Stichũ. §. natura. ff. de ſol. & alibi dicit. Is naturaliter debet, quem iure gẽtiũ dare oportet, cuius fidẽ ſecuti ſumus, vt l. is naturali

17 ter. ff. e. ¶ † Quartò hoc probatur in ſimili. Acceptilatio enim eſt inuenta de iure ciuili, & habet certã formã, vt Inſti. qui. mo. tol. oblig. poſt prin. Et tñ lex dicit. ꝙ ſi peccet in forma, habet in ſe vtile pactum, q̃ñ fuit interpoſita ſuper contractibus iuris gen. vt no. in l. an inutilis. ff. de accep. & l. ſi acceptolatum. eo. tit. & l. ſi vnus. §. pe. ff. de pac. & l. ſi ſtipulor. §. fi ff. de ver. ob. Cum ergo teſtmñ ſit iuris gen. & ſic natu. licèt in ea fuerit forma omiſſa, quã exigit cõſtitutio poſitiua. ſ. l. hac conſultiſsima. C. de teſta. vel ſtatutum in caſu noſtræ qõnis: tñ æquitas, & pietas ſuadet impleri tales defuncti voluntates. & iõ dicit lex, ꝙ nihil eſt, qđ magis ab hominib. debeatur, q̃ vt ſupremæ voluntates morientium impleant̃, vt l. 1. C. de ſacroſan. ec. & d. l. in teſtamẽto. & l. quidã. ſuperius alleg. Ex quibus concludo, ꝙ iſte Titius in foro conſcientiæ iuſtè tenet dictam hereditatem ex tali teſtamento nõ ſolemni. qđ tñ habet ſubſiſtentiam ſuper voluntate defuncti, q̃ proba

19 tur ex ipſo teſtamento imperfecto, vt l. fin. ff. de teſta. & l. ẽt ff. de cõpenſa. vbi qđ naturaliter debet̃, licite tenet̃, licèt peti non poſſet. Sed huic deciſioni meæ tria obſtant. Primò quia teſtmñ imperfectum pro nullo habetur, vt l. hac cõſultiſsima. §. ex imperfecto. C. de teſta. ibi [pro nullo haberi.] Si ergo habetur pro nullo, non vr̃ ex eo naſci aliqua obligatio. ¶ Secundò obſtant not. s̃. in 3. opi. verſic. aduertatis. & in 4. opi. poſt princ. vbi dixi, ꝙ lex poſitiua obligat etiam in foro conſcientiæ, ſi reddit perſonas inhabiles ad contrahendum, niſi cum tali ſolemnitate contrahant, vt ibi patet. Ad idem quod not. per Barto. in l. cum lex. de fideiuſſo. vbi ex contractu inito cum perſona contrahere prohibita non oritur obligatio etiam naturalis. ratio horum; quia ſicut obligatio, quæ ſolo æquitatis vinculo ſuſtinetur, contraria conuentione diſſoluitur, vt l. Stichũ. §. naturalis. ff. de ſolut. ita debet eius origo impediri per aliquam æquitatem illi oppoſitam, ſicut eſt in caſu quæſtionis noſtræ. Nam de iure gen. & ſic de naturali ſancitũ eſt, quòd parentibus, & patriæ pareamus, vt l. veluti. de iuſti. & iure. eſt enim æquitas naturalis, quæ me aſtringit ad obſeruantiam mandatorum ſuperioris. † Vnde

18 ſcriptum eſt in lege. qui non obedit Principi, morte moriatur, vt c. 2. de maio. & obe. Hinc eſt, ꝙ de iure gen. ſunt cogniti magiſtratus, & etiã reges, vt d. l. ex hoc iure. ex quibus ſatis videtur inferri, ꝙ ex tali teſtamento licèt habeat conſenſum teſtatoris: tñ quia teſtatus eſt cõtra ſtatutum patriæ ſuę, non vr̃ æquitas, ꝙ ex eo naſcatur aliqua obligatio. ¶ Tertiò ob. rõ vitandę abſurditatis, & correctionis multorum iuriũ, quæ inducunt iſtas acquiſitiones, vt transferant quod eſt vnius in alterum, remanente tñ inualida, & eliſa naturali obligatione, vt in præſcriptione, ſententia, & ſi. caſibus. Itẽ obligantur naturaliter ſerui pactis nudis. Item ex teſtamento minus ſolemni, & multis caſibus, quos declarare tædioſum eſſet potius, q̃ ſubtile. Nam ſi quod debetur ex tali naturali obligatione, eſſet debitum in foro conſcientiæ, peccaret ille, ꝙ tale debitum retineret: & per conſequens poſſet poſt denunciationẽ Euangelicam deduci in foro contentioſo, & exigi iuxta formam c. nouit. de iudi. ſed hoc dicere eſt abſurdum, & eſſet correctio multarum. ll. quæ de iſta naturali loquuntur, & ſtatuunt, ꝙ non habeat effectum exigendi. in concurſu ergo duorum videtur, ꝙ ille, cui fauet voluntas, & diſpoſitio imperfecta ẽt in foro cõſciẽtiæ ꝓferat̃, & ſi ille iuſtè aduocat, cui fauet lex ſcripta, iſte iniuſtè retinet, cui lex reſiſtit, vel ſaltim non aſsiſtit in tali acquiſitione. nam cum titulis legitimis rerum dominia acquirãtur, vt patet in toto titulo. ff. de acqui. re do. & Inſti. de re. di. per totum. iſte nullum habẽs titulum legitimum, poſsidet tanquàm prędo, ſciens ſecundũ ius ſcriptum alteri acquiſitum eſſe, vt d. l. cum quærebatur. C. vnde vi. ex quibus contra concluſionem meam videtur tenendum, & dicendum, ꝙ iſte ſcriptus hæres in tali teſtamento inualido, non poſsit dictam hereditatem in foro conſciẽtiæ retinere. nec videtur bene dictum, quòd vnus iuſtè in foro conſcientiæ, & alius ſimiliter iuſtè teneat. quia ſuper eodem facto duo contraria non videntur poſſe concurrere, ſicut nec in eodem dominio. l. ſi vt certo. §. ſi duobus. commoda. Solu. licèt iſta multum vrgeant contra iſtum hæredem ſic inſtitutum: tamen tenendo, vt præ dixi, poteſt omnibus reſponderi. Et primò ad primum dico, quòd licèt lex dicat teſtamentum imperfectum pro nullo haberi: tamen non impedit, quin naſcatur ex eo naturalis obligatio, quæ hæredem obligat naturaliter ad implendam eam, vt d. l. in teſtamento. & l. quidam. cum alijs ſi. alleg. s̃. & iſtam partem teneo, vbi exempla, quæ ibi deduxi de teſtamento non ſolemni, de præſcrip. de ſeruili cond. & deportato, probant, quòd annullata cauſa à iure poſitiuo non impedit natiuitatem naturalis obligationis: nec etiam obligationem perimit, vel agentem concludit, naturalem tamen obligationem non corrumpit, vt d. §. ſed naturalia. Inſti. de iure na. gen. ¶ † Et quò ad

19 ſecundum reſpondeo, & dico, quòd duplex eſt ius naturale. vnum, quod conuenit omnibus animalibus, vt filiorum educatio, & cõiunctio, quam nos matrimonium appellamus, vt Inſti. de iure na. gen. & ciui. in prin. & iſtud ſic cõmune omnibus animalibus non dr̃ eſſe obligatio naturalis; quia animalia non obligãtur, vt l. 1. ff. ſi qua. pau. fe. di. Quoddam eſt ius naturale, quod conuenit ſolum hominibus, & illud eſt duplex. Nam quoddam fuit eo ipſo, quòd gentes eſſe cęperũt, naturali rõne inductum abſque alia conſtitutione gentium vt fidem

vt fidẽ ſeruare, liberos educare, libertate potiri: & ex iſto oritur obligatio naturalis, quæ æquitatis vinculo ſuſtineẽ, vt dicit tex. in d. §. ſed naturalia. & ex illo iure deſcendit illa naturalis, qua ſeruus obligatur naturaliter. de cond. ind. l. Iul. Qđdam eſt ius gen. quo omnes gentes vtuntur ex conſtitutionibus eorum, non ſm̃ rõnem naturalem, ſed contra qñque, vt bella, captiuitates, ſeruitutes, diſtinctio dominiorũ, vt l. ex hoc iure. ff. de iuſti. & iure. & ab hoc iure gẽ. trahit ortũ iſta naturalis obligatio, ſi cõſenſum hẽt, vt patet in omnib. cõtractib. luris gẽ. in d. l. ex hoc iure. & l. cõſenſu. de ac. & ob. & iſta ẽ cõſtitutio iuris gen. quæ annullat ſtatum ſeruorum, qui domiorum, teſtamẽtorũ, & poſſeſsio. ſunt funditus incapaces. q̃ tamen. ſ. dominia, & poſſeſsiones ſunt de iure gen. vt d. l. ex hoc iure. & not. de hoc Barto. in l. ſi id quod. & l. Iul. de eondi. inde. Ad propoſitum igitur obtemperare legibus, & conſtitutionibus temporum deſcendit à iure naturali. i. iure gen. eorum conſtitutionibus introducto, non à iure gen. primæuo. quo homines reges erant, vt not. Innocen. in c. licèt ex ſuſcepto. de foro compe. & ſuper hoc omnino vide qđ le. & no. de tranſ. in c. corporalia. in nouel. ſuper gl. argu. quod etiam in c. ſuper his. de voto. in nouel. in mag. gl. in verſ. ſed nunqd licitum eſt inuadere. vbi etiam videas, ibi [liberæ voluntatis] quo iure illud teſtamentum imperfectum habet ſubſiſtẽtiã: & ſic naturaliter ei debetur, quem teſtator habere voluerit, vt in iuribus prælleg. & in l. 1. de ſacroſan. eccle. nec iſtam voluntatem poterit corrumpere ciuilis conſtitutio, vt dixi. Quò ad factum eſt aduertendum ad id, quod not. Innocen. in c. nouit. de iudi. & ibi in nouel. vbi tenet, quòd illud, quod debetur tantum naturaliter, poteſt peti in foro eccleſiaſtico, ſeruata forma denunciationis Euangelicæ, de qua ibi. & dixi. s̃. in 4. opi. ver. & reperio hunc paſſum &c. Sed de qua naturali dẽat intelligi illud dictum Bar. & Inn. eſt conſiderandum, ꝙ quadruplex eſt obligatio naturalis. Vna eſt, quæ venit ex illa ratione. nihil magis conſonũ iuri naturali, q̃ qđ cõuenit, ſeruari, vt l. 1. ff. de pac. & de cõſt. pec. l. 1. in principio. Et iſta qñq; tendit ad obligationem: quandoq; ad liberationem. Si ad obligationem, tunc iuuata iuris ciuilis adminiculo inducit actionem de pact. limit. non autem inducit compenſationẽ, vt l. etiam. de compen. & impedit ſoluti repetitionem, cum diſtin. tamen eius, quod no. in l. 1. ff. de cond. ind. & c. fi. de ſolu. Quandoq;, vt dixi, tendit ad liberationem: vt pactum de non petendo. & hoc tollit naturalem, & ciuilem eli dit. & de hoc in l. ſi vnus. §. pactus ne peteret. ff. de pact. & l. Stichum. §. naturalis. de ſo. Eſt & alia naturalis, quæ venit ex alia æquitate. i. naturali ratione, quæ eſt, vt benefacientib. no bis benefaciamus. & eſt in genere in terminis iuſtitiæ, ſiue æquitatis non redacta in præceptis. ſed reſidens in terminis cordium laicorum, non redacta per iuris ciuilis comprobationẽ ad aliquam neceſsitatem. & hæc nec act. parit, nec exce. & impedit ſoluti repetitionem, vt l. 1. §. cum patronus. de of. ꝓfec. vrb. & l. ſi non ſortẽ. §. libertus. de condi. ind. Iſta verò eſt Ia. Bu. in l. ex hoc iure. de iuſt. & iur. de qua ergo naturali debet intelligi dictum Inn. de quo s̃. dico, quòd de prima; nam de ſecunda. ſ. illa, qua tenemur ad antidora, non poteſt deduci ad prę ſtandi neceſsitatem etiam de iure canonico, vel diuino. de illa ergo, quæ oritur ex pacto, debet intelligi. & ſic intelligit Barto. vt dixi in dicto ver. & reperio hunc paſſum &c. quod

20 verum credo, niſi talis eſſet eliſa præſcriptione cum bona fide, vel ſmã. & ſic per actum ciuilem, ſcilicet, q tunc nõ poſſet in iudicio deduci. Ad q. ergo propoſitam redeundo dico, ꝙ naturalis obligatio, quæ oritur ex teſtamento non ſolemni ſecundùm opin. citramontanorum, de qua in l. 1. ff. de condi. inde. & l. Iul. eodem. titu. per Iaco. Bur. ſufficit huic inutiliter inſtituto ad remotionem in foro conſcientiæ, ſi nõ moleſtetur. & ſic concludo, ꝙ ſicut ille, qui habet pro ſe legis auctoritatem, ſed non voluntatem, in foro conſcientiæ iuſtè petit ſecundùm Io. Cal. ſimiliter & iſte, q habet voluntatem, licèt non iuris ſolẽnitatẽ in foro conſcientiæ iuſtè tenet ſm̃ iſtã opi. meam. cui accedat qđ not. Ia. Bu. in d. l. Iul. in vlt. colũ. vbi dicit, ꝙ in vltima voluntate eſt duplex forma, ſubſtantialis, & accidentalis. Subſtantialem appellat ipſam teſtatoris volũtatem, qua ſic diſponit, & in quem, & de quibus rebus. Accidentalem vocat ſolemnitatem probatoriam; vt de numero teſtium, de vno contextu, & ſim. licèt ergo iſtis ſolemnitatib. non ſeruatis diſpoſitio non valeat: tamẽ ex ea, poſtq̃ talis fuit voluntas, oritur obligatio naturalis. adducit ſimile in tutore, qui licèt debeat præſtare auctoritatem pupillo: tamen defectus talis ſolemnitatis, vel alterius ſimilis non impedit naturalem obligationem contrahi. ff. de cond. inde. l. naturaliter. §. fi. & quod plenè le. & no. in l. 1. ff. de noua. Adduco etiam quod no. Barto. in trac. Minoricarum. circa prin. primi lib. vbi quærit, vtrùm valeat teſtamẽtum, in quo ſunt inſtituti fratres minores. & ſi non valet de rigore iuris, vtrùm poſsint venientes abinteſtato dictam hereditatem retinere in foro cõſcientiæ? Quò ad primum dicit, quòd teſtamentum eſt nullum, & hereditas pertinet ad venientes abinteſtato. ff. de his, quæ pro non ſcrip. ha. l. ſi in metallum. & C. de hære. inſti. l. 1. Ad ſecundum arguit pluribus modis, quòd non poſsit in foro conſcientiæ retinere dictã hæreditatẽ. ¶ Secundò arguit in contrarium, & concludendo diſtinguit tres caſus, dicens: quòd in foro conſcientiæ ille, apud quem dicta hæreditas remanet, de iuris rigore debet ſollicitè de voluntate defuncti inueſtigare. & tunc ex illa aut remanet certus; quia teſtator voluit illud valere etiam de iure codicillorum, & omni modo quo poteſt: aut is, apud quem remanet, non poteſt eſſe certus: nec applicat animum ſuum ad id, quod ex prædictis remanet in eo, quod ius præſumit. Primo caſu. ſ. quando cõſtat, ꝙ teſtator voluit valere iure tſti tantũ: tũc ille, apud quẽ hæreditas remanet, licitè ꝓt eam retinere in foro conſcientiæ. nam eo ipſo, ꝙ teſtator voluit, ꝙ valeret iure teſtamẽti tãtùm: videtur voluiſſe, ꝙ hæres inſtitutus caperet à ſeipſo, vt l. ſed ſi in conditione. §. fin. ff. de hære. inſt. Sed cum in caſu huius quæſtionis capere non poſsit propter incapacitatem inſtitutorum: non videtur, quòd hæredes ab inteſtato in foro conſcientiæ teneatur reſtituere, vt l. 1. ff. de iure codi. & l. eã quam. C. de fideicom. Non ob. ꝙ ex teſtõ imperfecto oriatur obligatio naturalis. nam illud verum, quando eſt imperfecta rõne omiſſæ ſolemnitatis: non autem quando ratione inhabilitatis perſonæ inſtitutæ, quæ eſt funditus incapax: quo caſu ſumit lex, ꝙ teſtator voluerit deuenire ad venientes ab inteſtato, vt l. conficiuntur. de iu. cod. Secundo caſu, quando conſtat, ꝙ teſtator voluit valere omni modo, quo melius poteſt: tunc dic, vt ꝑ. proxi. Tertio membro, quod fuit, quando veniens ab inteſtato eſt dubius, nec ſibi liquere poteſt de intentione teſtatoris. Et tũc, dicit ipſe, quòd de iuris rigore idem, quod in primo ſcilicet, ꝙ voluerit valere iure teſtamenti tantum, vt ff. de iure codi. l. 1. & l. illud. §. tractari. ſed (vt ſubdit) putat reperiri aliquem, qui vult valere omni modo, quo poteſt: & ideò in foro conſcientiæ tutius eſt non retinere. & ita dixerunt multi magiſtri theologiæ ſecundùm eum. Et cõtra riatur aliquantulum iſta deciſio deciſioni Ioã. Cal. qui tenet, ꝙ veniens ab inteſtato in foro conſcientiæ rectè petat hæreditatem ab eo, qui eſt inutiliter inſtitutus ex defectu ſoleni-

tatis. ¶ † Nam ſi tutius eſt non retinere, quando inſtitutus eſt funditus incapax; quia eſt frater minor: multò tutius, & ſalubrius videtur non aduocare ab inſtituto habili, & capace: licèt ſibi deſit formalis ſolemnitas, non voluntas, quæ debet in omnibus dominari. l. in conditionibus primum locum. de condi. & demonſtr. Accedat etiam ad hoc, quòd inſtringere veritatem de ſui natura eſt malum: ergo nulla ratione

faciẽdũ. de iureiu. c. & ſi Chriſtus. §. q̃dã. & vt ſcandalũ euite tur. de ope. no. nũ. c. 2. & de reg. iur. c. qui ſcandalizauerit. ad hoc optimè. c. nr̃as. de reſti. ſpo. & c. inquiſitioni. de ſenten. ex com. vbi quis potius debet ſequi veritatem in foro conſcien tiæ, quàm iudicialem auctoritatem, & per conſequens multò fortius, quàm legalem: quia durius agitur cum iudice, quàm cũ Deo, vt l. Celſus. de arbi. & præſertim in foro conſcientię, quod fundatur in timore Dei, qui ſequitur veritatem, nõ opi nionem in foro examinis, vt c. à nobis. de ſenten. excom. Et multum de iſta opi. dubitarem, ne poſſem de temeritate re prehendi, innitendo prudentię meæ in tam ardua quęſtione; propterea conſului quatuor ſacræ theologiæ magiſtros: quo rum tres in eandem ſententiam declinauerunt, & vnus ex eis profundæ ſciẽtiæ, & optimæ conſciæ magr̃ Michael Ordinis Carmelitarum mihi in ſcriptis ita reſpondit, vt ſequitur. Sup pono primò, quòd teſtamentum ex parte teſtantis ſit debi tè factum: quamuis aliqua iuris ſolemnitas in ea ſit omiſſa. Suppono ſecundò, quòd in ſcriptura teſtamenti duo conſide rantur. ſ. ſubſtantia, quæ eſt principalis intentio legis: & ſo lemnitas, quæ eſt magis acceſſoria, & non principalis. ſub ſtantia autem ſcripturæ teſtamenti intendit principaliter, vt voluntas teſtatoris nota, & publica fiat tam præſentibus, quàm abſentibus, & futuris: quia ad hoc ſolum rediguntur verba in ſcriptis. quia quod dicitur, tranſit: quod autem ſcri bitur, manet, vt docuit beatus Gregorius. 6. Moralium. So lemnitas autem ſcripturæ appoſita ad hoc magis intendit, vt malitijs hominum obuietur. & quòd, ſi fraus interueniat, fa cilius deprehẽdatur. ad hoc enim & numerus certus teſtium requiritur, vt habetur Deutero. 27. & quandoque ſigillum principis apponitur, vt habetur Daniel. 14. Ex quibus patet, quòd tam ſubſtantia ſcripturæ teſtamentalis, quàm ſolem nitas appoſita ad hoc principaliter tendunt, vt defuncti vo luntas cognoſcatur, & cognita obſeruetur, & ne ſibi fraus cõmittatur, & malitia. Quibus ſuppoſitis dico primò, quòd recta conſcientia debet ſe legibus teſtamentorum confor mare. patet; quia omnis talis lex eſt iuſta, aliter vim legis non 21
haberet. conformatur enim lex humana legi diuinæ, quæ ſem per eſt iuſta, & immaculata. Pſal. 17. & per conſequens oppo ſitum legis eſt iniuſtum. Secundò dico, quòd in lege duo at tenduntur. ſcilicet legis litera, & intentio legiſlatoris: quа rum principalior eſt legiſlatoris intentio, & non econuerſo. ſecundum eſt; quia propter quod vnumquodq; tale, & ip ſum magis: & ſic recta conſcientia dẽt ſe magis conformare intentioni, quàm literæ. patet quia ſic oportet facere in lege diuina, quæ non minus obligat, quàm humana. cum ſit ſuper ior. Et hoc eſt, quod intendit Apoſtolus. 2. ad Corinth. 3. Li tera occidit: ſpiritus autem viuificat. Secũdò ex his ſequitur, quòd voluntas teſtatoris debito modo ſituata obſeruari de bet, etiam ſi ſcriptura teſtamenti aliqua ſolẽnitate iuris ca reat. patet; quia hoc intendit principaliter legiſlator, tãquam intentum principale. & probo à fortiori: quia etiam ſi nulla fuiſſet compoſita ſcriptura, eſſet obſeruanda. ¶ Ex prædi ctis concludo, quòd in ſcriptura teſtamentaria inſtitutus hę res, etiam aliqua ſolemnitate omiſſa, in foro conſcientiæ dи ctam hæreditatem poteſt adire, ſemper hoc ſuppoſito, quòd per ſcripturam teſtamentariam voluntas defuncti debito modo ſit clarè nota. Et per hoc infertur ex prædictis, quòd in foro conſcientiæ hic à nullo debet moleſtari: quia de ratio ne conſcientiæ circa eandem rem non poteſt contradicere. nec valet ſi dicatur, quòd abinteſtato ſuccedens poteſt illum impetere in foro conſcientiæ: quia innititur auctoritate legiſ latoris, cui recta conſcientia ſe conformare debet. Iſta ſunt verba ſua magna ęquitate fundata: & confirmant opinionem meam in terminis quæſtionis propoſitæ, cum ſcilicet teſta mentum deficit ex eo, quòd eſt omiſſa ſolemnitas probato ria. Quidã verò venerabilis, & in ſacra ſcriptura peritiſsimꝰ, deuotus mihi à tenera ætate frater Thadeus de Vrbe ve teri ordinis Prædicatorum mecum conferens de hoc reſpon dit, conſiderandum, vtrùm iſte teſtator inconſultè prætule rit hunc hæredem extraneum alijs ſibi conſanguinitate con iunctis, fortè filijs, fratribus, & ſororibus, vel alijs ſibi proxi mis indigentibus. Et in hoc caſu, quia teſtator non eſt ſecu tus ordinem charitatis, contra. c. eſt etiã alia. 86. dиt. non po terit ſic inſtitutus in foro conſcientiæ retinere, quod in illos pro ſua neceſsitate tenebatur teſtator conferre. Si verò ille, cuius conſanguinei, & domeſtici erant diuites, & inſtitutus fortè indigens, vel multum teſtatori amicitia copulatus, & plus dilectus, quàm illi conſanguinei: tunc in foro conſcien tiæ inſtitutus poteſt licitè dictam hæreditatem retinere, per ea, quæ ſuperius dicta ſunt. & videtur illa conſideratio mul tum æqua. Ex his etiam euidenter concluditur verum eſſe, quod dixit Inn. de prælato minus canonicè electo ex defectu formalis ſolemnitatis. Nam in foro conſcientiæ iuſtè tenet prælaturam, ſi habet eligentium voluntatem, vt ipſe not. in d. cap. quod ſicut. de elec. & dixi. ſ. ¶ Secundò quæro circa il lud debitum naturale tantùm. ſi teſtator deputauit executo rem ad ſoluenda debita, vtrum poſsit ſoluere debitum natu rale tantùm. & ſimiliter poteſt quæri, vtrum poſsit ſoluere de bita præſcripta. In prima quęſtione Bar. tenet, quòd non poſ ſit ſoluere debitum naturale tantùm: ſed tantùm debita, qui bus nulla ob. exceptio, vt ipſe no. in l. ſi is cui. §. Flauius. ff. de ſolu. & l. legaui. de lib. leg. Sed dominus meus Bald. dicit, q̃ ille. §. Flauius. loquitur in contractibus: ſed in iudicio aĩæ, de quo loquitur, ita vrget debitum naturale tantum: ſicut debi tum naturale, & ciuile. quod credit verius; quia Eccleſiaſti cum forum non curat de obligatione ciuili, & de pactis. & credo hoc verum de naturali, quę oritur ex pacto nudo, vel alia æquitate, non de illa in genere, nec de illa, quæ eliſa eſſet ſecundùm modum, de quo. ſ. dixi. tamẽ illa prima poſsit de duci in foro iudiciali eccleſiaſtico, vt dixit Ioan. Andr. poſt Innocen. in d. c. nouit. de iudi. & in nulla culpa comprehendi tur executor, ſi ſponte ſoluit talo debitum, ad quod poſſet vr geri. ¶ † De alia quæſtione, ſcilicet de debito præſcripto, an poſſet ſoluere. Dicit dns̃ meus, quòd aut eſt talis præſcriptio, quæ fouetur iure canonico per bonam fidem: & non poteſt ſoluere. Aut non fouetur propter malam fidem: & poteſt ſol uere. facit ad prædicta q̃d no. ff. de neg. geſt. l. atqui natura. & de admi. tuto. l. ſi pupilli. & ff. rem ra. ha. & hoc ipſe not. in l. id quod pauperibus. in 9. q. C. de epi. & cle. vbi ſubdit, vtrum poſsit ſoluere debitum, à quo teſtator fuit abſolutus per iniu ſtam ſententiam? dicit, q̃ ſic, ſi iniuſtitia eſt notoria: quia tũc debet agnoſcere bonam fidem, vt in c. cum æterni. de re iudi. ſ. eo. lib. alias ſecus, vt l. Iul. de condi. inde. ¶ Tertiò quæro. vtrùm pœnam legalem, vel conuentionalem, in quã quis inci dit ſuo dolo, vel culpa, teneatur ſponte ſoluere in foro con ſcientiæ: puta pro furto, rapina, ſacrilegio tenetur ad duplũ, vel ad quadruplum. 12. q. 2. c. in legibus. 17. q. 4. c. quiſquis. & 89. di. c. deceter. vel tenẽt pœna corporaliũ? videt, q̃ ſic. quia tales pœnæ ſunt debitæ iure naturali, ideſt gẽ. vt l. 1. ff. de fur. & ibi no. & de iure diuino; quia ẽt naturale eſt. 1. di. c. ius natu rale. & patet Exodi. 21, & 22. cap. cum ſe. & not. Bart. ff. de iuſti. & iure. l. ex hoc iure. ad fi. facit quod no. in l. 1. §. be ſtias. ff. de poſtu. Si ergo pœna eſt iure naturali debita: ergo dẽt ſponte ſolui. q̃d poſſet fortè tolerari in pœna cõuentiona li, quæ deſcendit à libero arbitrio, & conſenſu. Imperijs au tem legalibus non videtur, quòd teneatur quis vltrò ſe offer re ad ſoluendum: quia canonis conſilium eſt, quòd nullus ſe ipſum prodat. de conſe. diſt. 1. c. non tibi. aliter dicitur, quòd pœna occulta non habet vindictam: immo plus dicitur, quòd nedum ſponte ſoluere non tenetur: ſed etiam ille, cui talis confiteretur, vt pœnitenti non debet eam imponere in foro pœnitentiæ, vt no. 12. q. c. fraternitas. Et tenet dominus meus Bal. quãdo nondum condemnatus fuit reus in d. l. id quod pauperibus. in 9. quæſtio. Credo etiam, quòd non peteret il le, cui

le. cui talis pœna debetur, ſi eam exigat ab inuito; quia nec iudex p eccat, exigendo corporalem. alibi tamen gl. in pœna corporali iuſtè ſubeunda dicit, q̃ ſi reus fuit relaxatus cũ iu ramento de redeũdo ad carceres, teneẽ redire: ſecus ſi mors erat iniurioſa; qa tunc redire nõ tenetur. ita no. in Cle. paſto ralis. de re iud. in gl. ſuper verbo violentiã. ex qua infertur, q̃ ſi tenetur redire ad carceres talis reus ad ſubeundam pœnã in foro conſcientiæ: ergo ſi inde poſſet, nõ deberet fugere. lex tũ dicit, q̃ ignoſcendum eſt ei, qui ſanguinem ſuũ qualitercũ qui redimere voluit in l. 1. ff. de bo. eo. q̃ mor. ſi. cõſci. Sed gloſ ſatores vtriuſque iuris intelligunt nõ per calumniã, vt ibi no. & c. 1. de iura. calũ. pauci reperirentur, qui talem conſcientiã
¶ No. hanc q. de mulie re, quæ ſup poſuit par tum, quali ter agere debeat q̃ exoneran da eius cõ ſcięcia q̃d not.
ita ſtrictam haberẽt, vt non fugerent de carceri bus, cum poſſent, ſcientes ſe ſubituros vltimũ ſup 22
plicium, ibi ſtãdo. ¶ † Iuxta prædicta quæritur. ſi mulier finxit ſe prægnantem, & partum ſuppoſitũ aſſeruit eſſe viri, & vir ſuum eẽ credit: & p conſe quẽs de bonis ſuis aliter diſponere, vel teſtari nõ cogitat: ſed huic velut filio omnia relinquere, put patres facere debent, vt not. in l. ſi quis ad declinã dam. C. de epi. & cle. vxor de hoc conſciam ſibi facit, & peccatũ ſuũ nõ audet reuelare: quid er go faciet? Ioan. And. iſtam q. examinat in c. officij. de pœni. & remiſ. vbi remedium primum tradit, q̃ mulier iſtum filiũ ſic ſuppoſitum inducat ad profeſsionem in ordine mendican tium: vt ſic marito non poſsit ſuccedere. nam inducere eum ad profeſsionem in alia religione non mendicantiũ, nõ videt plenè prouiſum, cum ſuccedant. 18. quæſtio. 2. c. ver. not. & 19. q. vltima. in fi. & ſi põt ſine periculo, debet hoc huic ſup poſito reuelare: qui tamen ſibi credere non tenetur, cum ha beat ius præſumptionis pro ſe ex eo, q̃ in domo, & conſtan te matrimonio natus creditur, vt l. filium. ff. de his, qui ſunt ſui, vel alieni iur. fortè tamen habet conſcientiam iſte filius, qui de hoc matri credit, quæ melius alio veritatem nouit, & quæ non præſumitur in hoc falſitatem dicere. de hoc de ſi mo. c. per tuas. 2. Si autem ſibi, vel alijs nõ vult reuelare, nec eũ ad profitendũ poteſt inducere, vt prædixi: & tũc ſi q̃d ha bet, debet tantum dare de ſuo, quantum valet, quod habuiſ ſent venientes ab inteſtato, ſi poteſt id veriſimiliter opinari. 14. quæſtio. 6. c. ſi res. & ſi id opinari non poteſt, det pauperi bus ſecundùm Innocen. & iſtud ſic diſtribuendum, vel prædi 23
ctis dandum tradat epiſco. in pœnitentia, qui exinde ſic cau tè ſatisfaciat: quòd neſciatur, vnde venerit, ſecundùm Hoſtien. Si verò non habet vnde ſatisfaciat: & tunc aut poteſt ſi ne periculo fraudem reuelare. Aut non poteſt hoc reuelare ſine veriſimili, & forſan indubitato periculo homicidiorum: & tunc ſecundùm Innocen. & Hoſtien. confiteatur, & taceat. 22. quæſtio. 2. cap. ne quis. Nam hoc caſu cum ex vna parte ſit damnum rerum, ſi taceat: ex altera periculum animarũ, & corporum, ſi probationes inducat: cum vtrũque vitari nõ poſsit, inter duo mala eliget minus malum, 13. diſtinct. c. ner ui. & c. duo Taceat ergo cum damno rerum, quod eſt minus malum. ad hoc de pigno. c. primo. Sed huic opi. ob. quod le gitur, & not. in c. 3. ſ. eodem titu. vbi vtilius permittitur ſcan dalum naſci, quàm veritas relinquatur. Solut. in hac veritate nõ proderit veritas iuſtitiæ; qa mulier illa nec iudex eſt, nec teſtis eſſe põt. In quibus caſibus illa auctoritas locũ habet, quæ ſi probationes paratas nõ habet, ſimiliter debet. 2. quæ 24
ſtione. 7. c. plerique, & ſi probationes habeat, inuita non co gitur accuſare, & maximè cum ſcandalo, vt C. vt nemo inui. l. 1, & cap. nihil. de præſcriptio. & ita not. in dicto cap. officij. in nouella Et Ioan. Calde. plenius in addit. in eodem c. quan quàm. ideò ſic coniunxi cum præcedenti; quia per eam pa tet, quòd mulier digna morte non tenetur etiam in foro cõ ſcientiæ ſuum delictum reuelare cum ſuæ perſonæ periculo, quantumcunque alius ex hoc damnum patiatur, cui propter inopiam ſatisfacere etiam in ſecreto non poteſt, vt dixi, & quicquid ſit de illo, contra quem eſt proceſſum ad captura, quod fugere non debet, poſtquam ſcit ſe reum criminis: ta men ante capturam, ſi poteſt recedere de loco, ne capiatur, non crederem eum peccare in foro conſcientiæ: poſtquam non eſt à iudice præuentus per capturam, vel aliter: non eñ eſt iure cautũ, q̃ ipſe ſponte dẽat ſe directè, vel indirectè ſup plicio deputare: ſed potius diuinæ iuſtitiæ reſeruare, quæ vlci ſcitur non punita in hoc ſeculo. 6. q. 1. c. omnia. & 32. diſti. c. erubeſcant. & vide c. quid ergo. 34. q. 5. vbi de punitis pp delictum in hoc ſeculo, an puniantur in futuro. ¶ Quartò q̃ ritur. qa dixi. ſ. q̃ pœnas legales, in quas incidit, non tenetur quis in foro conſcientiæ à ſe exigere, vt dicto c. fraternitas. licèt ſine peccato poſsit ab eo exigi: vtrùm idem ſit in alijs oneribus, quàm per leges, vel ſtatuta poſſeſſoribus, vel tranſ untibus indicuntur: puta datia, collectæ, pedagia, & gabellę. & quoſdam vidi viros bonæ reputationis, qui non faciunt ſi bi conſcientiam fraudare datia, pedagia, & alia prædicta: & benè ſentiunt, de his. ſ. quæ non ſunt legitimè impoſita, & in dicta: puta ſine cauſa, & ab illo, qui non poteſt imponere: ſi cut nullus poteſt, niſi Imperator, vel Papa, vt C. noua vecti gal. inſti. non pol. per totum. vel niſi ciuitas pro ſuis neceſsita tibus imminentibus talia ſtatuat, & indicat, vt no. Bar. in l. ve ctigalia. in prin. ff. de pub. Iaco. dicit, q̃ de hoc debent conſu lì fratres, vt l. fin. C. de vec. & com. Ego dico opi. Barto. ve rã, quãdo illa tria in promulgatione talis legis, vel ſtatuti cõ currunt. de quibus dixi ſ. 1. q poſt principium. Si enim p̃ re fectione pontium, vel viarum, vel pro tranſitu fluminis, vel p̃ cuſtodia ciuitatis, & territorij ſunt neceſſariæ gentes armo rum: ſi pro talibus oneribus, & ſimilibus moderatum onus ſubditis indicatur, ſatis æquum videtur, q̃ in foro conſcien tiæ quilibet ſoluere teneatur: vt ſic patrię, cui natus eſt, con ſulat, & eius neceſsitatibus obſequatur, vt l. veluti. ff. de iuſti. & iure. & vide quod no. Io. An. poſt Hoſt. ſ. de immu. eccle. c. pleriſq;. circa fi. vbi dicit, q̃ conſtitutio Imperatoris, vel al terius principis ſi ſit contra ius naturale (puta q̃ trãſeant do minia rerum de vno in alterum ſine cauſa) in foro conſcien tiæ non eſt ſeruanda: immo nec etiam in foro iudiciali, qđ plus eſt, vt no. ſ. de conſti. c. quæ in eccleſiarum. in nouel. plꝰ ibi ſubdit, q̃ conſtitutio ex iuſta cauſa in caſu, de quo agitur, ceſſare debet talis conſtitutio. Alij tamen contra in hoc vlti mo. dic vt ibi. ¶ † Sed iuxta prædicta quæritur. quia iura cõ munia, & ſtatuta non ſoluentibus gabellas imponunt pœnã amiſsionis rerum, vt l. commiſſa. ff. de publica. cum ſi. rerum tales res, & ſimiles, quæ incidunt in cõmiſſum, poſsit qs e mere licitè in foro conſcientiæ? Et idem poteſt quæri de re bus publicatis propter delictum. Ioan. And. formar iſtam q. in re publicata, vendita contra formam ſtatuti. Tenet enim, q̃ ſi ille, qui vendidit, fuerit de numero ſtatuentiũ, vel ipſius heres, ſatis pura conſcientia videretur poſſe emi, poſtquam vendidit contra legem, cui cõſenſit. & ſic meritò ſibi dici poſ ſit. Patere legem, quam tu ipſe tuleris. ſed ſi vendens non fuit talis: vel fuit ſtatutum domini habentis iuriſdictionem, non tamen directum dominium: tunc videtur ſecus. Nam domi nus ille licèt ex cauſa potuerit prohibere, vel etiam irritare contractũ, vt ſic in l. fi. C. de habita. metro. libro 11. nõ tamẽ videtur poſſe quẽ primari dominio rei, quod eſt de iure natu rali gen. ſuper quo tamen remittit ad no. per eum de conſti. c. quæ in eccleſiarum. ſuper prima gl. ¶ † Vlterius quæritur, 24
ſi bona alicuius, cuius eram debitor, cum iuramento ſint pu blicata propter delictum: vtrùm ſibi, vel fiſco ſoluere debeã. & loquor in foro conſcientiæ: nam in foro iudiciali nulli du bium, q̃ fiſco, qui habetur loco heredis, vt l. 3. C. ad leg. Iul. de vi. in foro conſcientiæ idem credo. nam promiſsio de ſol uendo iurata intelligitur, ſi res in eodem ſtatu permanſerit. in c. ne quis. 22. q. 2. facit c. fin. de hæreticis. & c. nos ſanctо rum. & c. iuratos. 15. q. 6. Ad hoc vide quod no. in Specu. de lega. §. nunc oſtendendum. ver. 24. leges enim, quæ de publi

catione bonorum loquuntur, ſunt editæ propter bonum publicum; ne maleficia remaneant impunita, & vt mali meriti publica egeſtate laborent, & alij nõ teneantur, vt dicta. l. ita vulneratus. ff. ad leg. Aquil. & ff. de pœ. l. bona fides. & c. vt famę. de ſenten. excom. Non poteſt igitur debitor has leges tranſgredi, & debitum fiſco quæſitum alij ſoluere, vt l. inuito. C. de ſolu. & hoc ponit Fede. ſuo conſi. 232. licèt enim dictum ſtatutum, quod de confiſcatione loquitur, non poſsit liberare à iuramento: tamen priuat creditorem iure ſuo, & accuſatione: & iuramentum habet tacitam conditionem annexam, ſi res in eodem ſtatu permanſerit, vt ſ. dixi. & ſecundùm eum Hoſtien. ponit iſtam quæſtionem ad literam. ſ. de cen. cap. ſignificauit. circa prin. vbi expreſſè dicit, ꝙ ſi bona alicuius ſunt confiſcata per ſententiam, vel ipſo iure: quòd iudex ſecularis poteſt præcipere debitori aſcripto per iuramentum, quòd ſoluat fiſco, tanquam hæredi illius creditoris damnati. & ſic illo caſu poteſt quis excipere, & de iure precipere. quod tenet Iaco. Bu. in l. his conſequenter. ff. familiæ hercis. licitum eſt enim reo, quomodocunque poteſt, excludere actorem, & probare, quòd non habet ius, vel dominium in re petita. & hoc placet Compoſt. de reſcrip. in cap. mandatum. in 3. col. Idem ſentio econuerſo, ſcilicèt quòd debitor, cuius bona ſunt confiſcata, non teneat ſolue uere creditori; quia in fiſcum tranſit omnis obligatio actiuè, & paſsiuè, cum locum hæredis obtineat, vt dicta l. ſi tutore. C. ad leg. Iuliam. de vi. glo. tamen alibi dicit in deportato, ꝙ erat debitor, quòd remaneat naturaliter obligatus; quia retinet ea, quæ ſunt iuris gen. vt l. quidam. ff. de pœnis. & ita not. in l. vbicunque ff. de fideiuſſo. ſed in l. ſi debitor. eo. ti. no. contrarium: ſcilicet quòd à ciuili, & naturali obligatione ſit liberatus. & hanc tenet Barto. in l. fin. ff de duob. reis. Nam ſecundùm eum ſi remaneret naturaliter obligatus, poſſet no uari, quod eſt falſum. ff. de noua. l. quotiens. §. vltimo. Dom. Bald. dicit, quòd aut fiſcus agnouit bona: & tunc eſt vera opin. glo. in l. vbicũque. & remaneat naturaliter obligatus, nõ ciuiliter; quia deportatus habetur pro mortuo. pro hoc alle. quod legitur, & notatur in ſi. in l. ſi ſeruus plurium. §. ſi quis ante ff. de leg. 1. & ita not. Dom. meus. Bald. in l. eum qui. de iur. & fac. igno. Et hæc ſufficiant quò ad illa, quę iura de vno in alterum transferunt contra domini voluntatem, vel alter aliquem obligant: vtrùm in foro conſcientiæ ſint ſequenda. ¶ Quintò quæro. quid de eo, quod ſic transferret, vel diſponeret Imperator, vel Papa per ſuum priuilegium, vel reſcriptum: puta rem meam tibi concedit: vel contra ius naturale, vel gentium aliquid contra me, vel pro me ordinat, & diſponit: vtrũ in foro conſcientiæ tenear illud ſequi. plenè dixi in repetitione c ſi propter. de reſcrip. eod. lib. in 2. & 3. oppo. vbi etiam retuli diſputationes prędictas Ioan. Calde. & præceptoris mei. Et vltra ibi notata eſſet tractandum, vtrùm ille, cum quo Papa diſpenſat, vel in relaxatione iuramenti, vel in relaxatione iuris poſitiui, & diuini: puta ſuper pluralitate beneficiorum: ſuper matrimonio inter perſonas prohibitas contrahendo, vel iam contractum diſſoluendo: vel cũ monacho, vt contrahat matrimonium, vel vt proprium habeat, vel in voto: vtrùm talis, cum quo Papa ſic diſpenſat, ſit tutus in foro conſcientię quò ad Deũ. Ioan. Andr. in varijs locis tangit, & breuiter tenet, quòd non, ſi ſine cauſa diſpẽſet: aliàs ſit tutus, vt not. in cap. non eſt. de voto. & vide per Ioan. And. in cap. dudum. 2. de electi. ſuper ver. canonicè. & de ſtatu monachorum. cap. cum ad monaſterium. ſuper gloſſ. vlti. in nouella. & c. ſemel Deo. eo. li. in Mercu. ϊ. eod. tit. & cap. actus legitimi. in Mercu. & in Spec. in titu. de lega. §. nunc oſtendendum. verſ. 24. vbi not. an abſoluat à iuramento, de quo 15. q. 6. cap. auctoritate. Et caſus, in quibus Papa diſpenſare non poteſt, vide in dicto tit. de legato. §. nunc habetur. per totum. vide etiam quod not. Ioan. An
25 dr. in d. cap. quod ſuper his, de voto. † vbi quærit vtrùm poſ

ſeſsiones, & iuriſdictiones, & alia, quæ retinent infideles, poſſumus licitè occupare. teneẽt, quòd ſic, ſi nolunt nobiſcum pacificè viuere. dic, vt ibi. & in cap. olim. il 1. de reſt. ſpolia. vbi de acquiſitis in bello. De acquiſitis autem de vſuris, vel alijs prouenientibus ex rebus illicitè acquiſitis, vtrùm poſſint in foro conſcientiæ licitè retineri: dixi in diſputatione, quæ incipit. Raynerius, natione Senen. & ibi etiam plenè. Vtrùm gratuita domini remiſsio vſurarum, & aliorum, quæ fuerunt illicitè vſurpata, ſufficiant in foro conſcientiæ: vt ſic ſit tutus quò ad Deum ille, cui abſque alia ſatisfactione remiſsio facta fuit. dic vt ibi, & tetigi in cap. ſtatutum. de reſcrip. ſ. eod. lib. & per Ioan. And. poſt Dy. in cap. peccatum. ϊ. eod. vide etiam, quod no. in cap. ex tranſmiſſa. de deci. vbi no. an de illicitè acqſitis qs poſsit facere eleemoſynã. Itẽ qd fiet de his, quæ quis vt bonus Chriſtianus reputacus, cum eſſet hypocrita, acquiſiuit. dic vt per Ioan. Andr. in cap. quia plerique. de immu. eccle. ¶ Iuxta prædicta quæro de quæſtione tali. Titius mutuauit mihi mille in ſecreto; & ſic ſibi in ſecreto reſtitui. petit à me poſtea dicta mille in iudicio, quæ dicit ſe mutuaſſe, & eſt contentus ſtare iuramẽto meo. Ego ſi confiteor veritatem, condemnabor; quia ſolutionem probare non poſſum, quam ipſe negat. & etiam certus ſum, quòd ſi deferam iuramentum de ſolutione facta, deierabit. Vtrùm ergo abſque offenſa Dei, & conſcientiæ potero negare, quòd mihi mutuauerit, ne condemner iniuſtè? Si confiteor, videtur, quòd nõ poſſum negare; quia falſum dicere nõ inuenitur Sanctis conceſſum. 22. q. 2. cap. ne quis arbitretur. Nec debet veritas pro commodo temporali, vel ſalute corrũpi. ϊ. eod. c. ex quæſtione. & cap. primum genus. qui enim dicit mendacium, offendit Chriſtum, qui dixit. Ego ſum veritas. 8. diſt. cap. ſi conſuetudinem. ſed, vt dixi ſ. contra Chriſtũ nihil poteſt licitè attentari. 8. diſt. cap. fin. anima enim, quæ ex periurio, ſiue mendacio afficitur, cunctis opibus præferẽda eſt. C. de ſacroſan. eccle. l. ſancimus. vnde in Euangelio. Quid enim prodeſt homini, ſi totum mundum lucretur, animæ verò ſuæ detrimentum patiatur? Item iſte venit contra præceptum ſuperioris, monentis cum cum iuramento dicere veritatem. Talis autem iuxta legem diuinam debet mori, vt cap. ſi quis. de maio. & obedien. offendit etiam Deum, cui iuramentum præſtatur: vnde ſcripum eſt. Reddite Domino iuramenta veſtra. in cap. & ſi Chriſtus. de iureiuran. In contrarium facit quod not. in c. cupientes. in prin. de elec. ſ. eod. li. vbi glo. dicit, quòd qui habet ius in principali, cauillationes malitioſas aduerſarij poteſt per alias repellere. alleg. cap. nullus. 23. q. 2. vbi quando quis iuſtum bellum ſuſcepit, nihil ad iuſtitiã, vtrũ pugnet ex inſidijs, an apertè. & lex dicit, quòd non videtur dolo facere, qui fraudem excludt in l. cum pater. §. Titio. ff. de legatis 2. Item canon dicit, quòd mendacium non eſt magna culpa, cum aut iocamur, aut proximo conſulendo mentimur. Et hoc vltimum minus malum eſt; quia retinet nonnullam beneuolentiam. ita dicit text. in dicto cap. ne quis. 22. q. 2. Cum igitur mentiendo illo caſu liberem animam aduerſarij mei à morte, qui nititur bis idem exigere contra bonam fidem, non debeo dici periurus, vel peccare mortaliter, ſed leuiſsimè, vt in prælega. cap. facit c. bona fides. ϊ. eod. puta ſi aliter non poſſum recuperare rẽ meam, permittitur mihi eam furto ſubtrahere, vt 1. diſtin. cap. ius gen. & not. Innocen. in cap. olim. de reſtitu. ſpoliato. §. 1. Multò magis videtur mihi licitum pro ea non amittenda mentiri, & fallere aduerſarium, etiam cum iuramento; quia pariter eſt vtrũque prohibitum, ſcilicet deierare, & furari, vt patet Exodi. vbi ſupra. Si ergo permittitur furtum dicto caſu: ergo & periurium. & eſt vrgens ratio. Quid dicẽdum? quidam frater magnæ ſcientiæ, & conſcientiæ, cum quo de hoc contuli, tenebat primã partem, quæ eſt tutior quò ad Deum. Si tñ veritatem dicendo enormiter læderetur in tali caſu: quia quãtitatis, ꝙ eſt iã reſtituta, ſi dolo reperi-

reperit, eſt multũ magna. Credo, ꝙ apud Deũ, qui ſcrutatur corda hominũ, non ea, quæ foris prodeunt, vt c. nauiganti. de vſur. facilè talis veniã mereatur. quia mitius cũ Deo agitur, quã cũ eius miniſtro, vt l. Celſus. ff. de arbi. Et fortè ad hãc formam iuramẽti (ſ. vt reſpondeat, vtrùm receperit pecuniã, necne) deberet cogi, ſi iurare velit, ſe etiam, ſi mutuo ſuſcepiſſet, non teneri, neq; obligatum eſſe. nã ſicut in conteſtatione litis ſufficit nãderi ſuper obligatione, vel ſuper actione, licèt non ſuper facto, vt dixi poſt Inn. in c. 1. de lit. conteſt. Ita & in talibus interrogationibus debet ſufficere. nã poteſt eſſe, ꝙ contraxi, ſed non ſum obligatus. & poteſt eſſe, ꝙ ſum obligatus, ſed tibi agenti non competit actio contra me. Et poteſt eſſe, quòd contraxi. & ſum obligatus, & actio tibi cõpetit, quã poſſum elidere per exc. videt ergo ſufficere, ꝙ iurẽ ſuper eo tantum, per quod in effectu ſalua conſcientia te excludam à tua improba petitione, vel conditionaliter reſpon
26 dere iuxta doctrinam Dy. in c. exceptionẽ obijciens. ϊ. eo. & l. non vtiq;. ff. de excep. per Bar. ¶ †Sextò circa iſtud forũ conſciæ quæritˉ, quid de iudice an vtrum in pronunciando debeat ſequi allegata, & probata: an verò ſm conſciẽtiam. Iſta eſt vulgaris quæſtio, de qua in c. ſi ſacerdos. de offi. ord. & l. il licitas. §. veritas. ff. de off. præſi. per Ioan. Andr. plenè in addi. Spe. ti. de diſpu. & alleg. ad no. per Ioan. Cal. in c. paſtoralis. de offi. deleg. breuiter ſic diſtinguit: ꝙ Aut eius conſcientia contra allegata, & probata fundatur ſuper coniecturis: Aut ſuper indubitata, & certiſsima veritate. Primo caſu ſubdiſtinguenam aut illam cõſcientiã nõ deponit: & non debet quis agere, vt c. per tuas. de ſimo. 2. cap. ad hoc. 13. diſtin. cap. nerui. Aut illam deponit (quod facere debet, poſtquam contra illud, quod conſcientia eius dictat, videtur contrarium facere per probata in cauſa.) & hoc caſu debet ſecundùm allegata, & probata in cauſa iudicare, & ex eis ſuam conſcientiã informare, & contrariam, quam habebat, deponere, ſiue ipſam habuerit ex probabilibus coniecturis, ſiue aliter, vt 3. q. 7. c. iudicet. de renũ. c. in pũtia. 15. q. 5. c. pſbyter. cũ ſi. Scdo caſu principali, cũ eius conſciẽtia eſt fundata ſuper veritate cõtraria his, q̃ probata ſunt in cã: tũc diſtingue tã in ciuili, q̃ in criminali. Nã aut habet talẽ cõſciẽtiã cõtra reũ, cõtra quẽ accuſator, vel actor non probauit: Iudex tamen ſcit reum debitorem, vel criminis reum eſſe. Aut econuerſo habet conſcientiã talem pro reo, contra quẽ tñ actor debitũ, vel crimẽ ꝓbauit. Primo caſu debet iudex eũ abſoluere: & ſic acta ſequi, non conſcientiã cõtra ipſum reũ informatã: licèt enim quis debitor ſit, vel reus criminis, non per hoc dẽt per iudicẽ condem
27 nari: niſi actor, vel accuſator probauerit quod intendit. 1. q. 1. c. Deus omnipotens. & ea. q. c. nos in quẽquam & c. mulieri. & d. c. pſbyter. vbi videtur caſus. & c. ſacerdos. prælle. forma tamen abſolutionis non erit, vt dicat eum non debitorẽ, vel non reum criminis, ſed abſolui ſimpliciter. Secundo caſu quando habet talem conſcientiam pro reo contra acto rem probantem debitum, vel delictum: & tunc non condemnabit eum, ne damnet conſcientiam ſuam de veritate aliter informatam, quàm per acta appareat: non enim debet infringere veritatem, vt d. c. iudicet. vbi in fine dicitur [in iudicando cordi magis eſt cuſtodia veritatis, quàm obedientia voluntatis. 11. q. 3. c. eorum. ibi [& veraciter intelligat.] & 30. quæſtio. 1. c. nullum. in princ. Nec ritè poſſet contra talem veritatem conſcientiam informare. de reſtitu. ſpo. c. literas. & d. c. inquiſitioni. de ſen. excom. Conſtat enim, quòd infringere veritatem de ſua natura eſt malum: ergo nulla ratione faciendum. de iureiur. c. & ſi Chriſtus. § quædam. etiã vt ſcandalizatuerit. & (vt dicit) non ſolum dicto caſu non condemnabit: ſed nec ſubdelegabit, nec remittet ad ſuperiorem: ſi propter hoc ver ſimile eſſet, quòd innocens damnaretur: quia occaſionem præſtaret huic malo contra. c. culpam. 86. diſtin. Quid ergo faciet? dicit, quòd probationes, quas nouit in conſciẽtia ſua falſas, ſi poterit, reprobabit; vel ſuper ſedebit in caſu, quo verò ſimiliter ſucceſſor ſibi in officio nullam faciet cõdemnationem ex illis actis. Ad hoc ff. de pœnis. l. abſentem. Si autem eſt veriſimilis præſumptio de contrario, conſuluit, quòd potius abſoluat, quàm faciat aliquod prædictorũ. quia hoc eſt minus malum; & ideò potius eligendũ. 13. diſ. c. 1. & 2. & ſcdm eum, ſi bene inſpiciatur, in duobus vltimis membris diſtinctionis eadem eſt ratio. nã quia iudicare debet vt iudex, non vt priuatus, ideò in penul. membro nõ condẽnat reũ, ſed abſoluit, per rationem, de qua. ſ. Eadem eſt ratio in vltimo caſu; quia nõ põt ſcire vt iudex id, de cuius contrario habet indubitatam conſcientiã: cum illa ſcientia iudicialis ſit in homine quomodocunq; inſtructo: vnde ſine ipſa eſſe nõ poteſt. ſed vt homo nouit contrarium. ergo vt iudex, non vt homo, nouit; quia eſt contra veritatem probatum. per iſta patet, ꝙ 1o. Cal. conſuluit tm̃ iudici, vt ſaluet cõſciam in hoc vltimo caſu, ſed nõ ꝓuidet cõtra piculũ, qđ incurrit ex tali ſua abſolutoria, vel in bonis, vel in ꝑſona. tã̄ q̃ imperitiã iudicauerit cõtra ꝓbationes, quas tanq̃ iudex nõ potuit reꝓbare. oportet ergo dicere in caſu, quo in tali ꝓplexitate cogit iudicare, vel ꝙ ſequat cõſciẽtiã cũ diſpẽdio æſtimatiõis litis, & infamia ſua, vel conſcientiã offendat, ne diſcrimini ſe ſupponat. & certe in cauſa pecuniaria tolerari poſſet, ꝙ potius velit litis æſtimationem ſoluere, quàm conſcientiam offendere. Sed in criminali abſoluendo accuſatum, contra quem apparent probationes euidentes, licèt in conſcientia nouerit eſſe falſas, ſupponeret ſe periculo perſonæ. tutius eſſet ergo, ſi nõ poſſet vllo modo ſe exonerare à iudicando, condemnare illum, qui defendere ſe non potuit contra falſas probationes, quàm ſe exponere ſupplicio. hoc enim eſt minus malum ſecundùm ordinem charitatis, vt l. præſes. C. de ſerui. ergo eligendum, vt d. c. nerui. & hac ratione forte etiam in ciuili deberet reum condemnare, licèt iniuſtè ſecundùm veritatem, & conſcientiam. & non propter abſolutionem, ſed ad ſolutionem litis, onerare. In contrarium facit: quia conſilium canonis eſt, ꝙ prius debeamus oĩa mala pati, q̃ malo cõſentire, vel conſcientiam perdere. 32. q. 5. c. ita ne. & c. literas. de reſt. ſpo. vnde Seneca ad Lucillum epiſtola. Nullus mihi magis videtur æſtimare virtutem. nullus magis illi eſſe deuotꝰ, quàm qui boni viri famã perdidit, ne conſcientiam perderet. tene quod placet. nam quæſtio eſt mihi dubia. ¶ Septimò quæro. dictũ eſt. ſ. ꝙ cũ mala fide non procedit præſcriptio de iure canonico: quod in hoc non potuit concordare cum iure ciui
27 li, vt dixi. ſ. in 2. oppo. ¶ † Sed quæro, vtrum valeat ſtatutum, quod vidi in quibuſdam ciuitatibus, quo cauetur, ꝙ qui per decem an. debitum non petierit, cadit à iure ſuo. Io. An. in c. ſi. ſ. de exce. tenet, quòd non. nam ſi per canones corriguntur leges communes, quę de tali præſcriptione loquuntur. multò magis ſtatuta non debent valere: quia ſunt pars iuris ciuilis, vt l. omnes populi. ff. de iuſt. & iure. Ad hoc facit quod not. Ioan. Andr. in cap. quæ in eccleſiarum. de conſtitu. in no uel. & ff. de cõſti. princip. l. 1. & l. quotiens. C. de pre. Impe. offe. Barto. etiam idem tenet in l. omnes populi. ff. de iuſti. & iure. Et dicit ibi hoc verum, quando ſtatutum per ſolum curſum temporis excludit creditorem: puta cadat à iure ſuo, vt dixi. Nam ſecundùm eum in prædicto caſu, & quocunque alio, quo lex, vel ſtatutum non excludit peccatum, correctionem recipit à iure canonico, patet in alienatione rei dotalis, vel renunciatione hereditatis paternæ ſub iuramento alienationis. Nam quia leges contrarium ſtatuẽtes, (ſcilicet quòd veniri poſsit contra, non obſtante iuramento) non excludũt peccatum, corriguntur per ius canonicum, vt cap. cum contingat. de iureiur. & cap. 2. de pac. ſ. eod. lib. Sed ſi diceret lex, quod contractus, ſiue inſtrumentum fictum præſumatur: tunc valet; quia talis cauſa excludit peccatum. Item ſi ſtatutũ diceret, ꝙ contractus minorum non valeant, etiam ſi fuerint iurati, niſi interuenerit conſenſus duorum conſanguineorum:

rum:non valeret eadem ratione,quia non excludit peccatū. Sed ſi diceret. ſi contractus aliter facti ſint, ꝙ minores ꝑſumã tur dolo inductitūc valet ſtatutum. ꝙ ſi dolus eſt (qđ violẽter ꝑſumitur per ſtatutum) pōt iuramētū ſine culpa cōtemni,vt in ꝓalleg. iurib.& c.licèt.ſ.eo.li.de iureiu.& dicit quaſi ita ſentire Iac.de Bel.in quadam ſua diſputatione,& hæc bñ ſunt notãda. nã ex eis patet,ꝙ pōt ſtatutū,ſiue lex excludere peccatum,ꝑſumendo ex curſu temporis diſpoſitionẽ ſimulatam,ſiue fictitiam, ſiue ẽt dolo initam ex qualitate ꝑſonarū cōtrahentium.& ſic iuris fictio excludit pctm.quod intelligo verum, quantū ad hoc, vt in foro cōtẽtioſo nō poſsit de hoc referri quæſtio: contrahens aũt ſit tutus beneficio legis, vel ſtatuti præſumẽtium ſimulationẽ, vel dolum:ſi ſcit in animo ſuo rem aliter ſe habere, nō eſſet tutus in foro conſcientiæ,q̃ ſequenda eſt quò ad Deum, non iurium fictiones, vt dixi in 3.oppo.poſt Io.Cal. Aduerte etiam,quia non ſolū per viam fictionis,& præſumptionis doli poteſt ſtatutum tollere iuramenti efficaciã:ſed ẽt ipſum principaliter annullando,ſecundùm D.Fed.de Sen.qui cōſuluit in illa quæſtione.Statuto ciuitatis Peruſij cauetur, ꝙ certa confeſsio, ſeu promiſsio facta à filio ſine conſenſu patris non valeat ipſo iure,etiã ſi iuratum fuit.filiuſq. cōpromiſit ſine conſenſu patris,& ꝓmiſit parere laudo , & iurauit ad ſancta Dei Euangelia nō venire cōtra:q̃ritur vtrùm talis promiſsio valeat? videtur,ꝙ nō;qa ſtatutum non potuit diſponere ſup iuramento:qđ eſt res ſpiritualis,ergo &c.c.decernimus.de iudi. Contrarium tenet,& dicit,ꝙ recipiens tale iuramentum à filioſa. facit contra prohibitionem ſtatuti ex cauſa facti,cui debuit obtemperare,& non contrauenire. 8.diſtin.c.quæ contra. & 11.q.8.c.qui reſiſtit. Vnde ſi ex dicta tranſgreſsione puniri debeat,non debet commodum ex delicto reportare. 16.q.1.c.legi.& de ꝑben.c.eum qui.ſ.cod.lib. & concludit,ꝙ filiuſa.qui ſic iurauit, poteſt petere relaxationẽ talis iuramenti:nec in hoc venit iurans contra iuramentum; imò ſic petens fatetur ſe ex eo obligatū:ſicut accidit in eo,qui iurauit ſoluere vſuras,qui obligatur iuramento:& tamen poteſt petere relaxationẽ. de iureiuran. c.debitores. Cogeretur autem creditor relaxare iſto caſu: nam ſicut recipiens iuramentū ſuper re illicita quò ad ſe cogitur relaxare,vt d.c.debitores.ita iſte recipiens promiſionem iuratam à filioſa.contra prohibitionẽ ſtatuti,cui obtemperare debuit, dẽt ad relaxationẽ cōpelli. Plus ẽt, ꝙ iurans conuentus añ petitam relaxationẽ pōt excipere, non debet audiri, petens obſeruantiã iuramẽti; quia ipſum iuſm relaxare debet,& ſic ipſum relaxari petat. ad hoc ff. de inof. teſta.l.Papi § ſed ſi filius.Ad hoc,facit, ꝙ pœna l.ſi quis in tã tam. C.vnde vi. non incurrit ipſo iure. ſed per ſniam:& tū ex illa conſtõe añ ſniam latam excipit, ſi ſpoliatus agat,vt no. de cauſa poſ.& proprie.c.paſtoralis. in glo.pe. in fi.& ſatis il lud videtur poſſe dici de iure.arg. contra hoc vltimum de iureiu.c.debitores. patet igitur ex prædictis,ꝙ ſtatutū,ſiue lex poteſt excludere peccatum, quod contrahitur ex obſeruantia promiſſorum, etiam cum iuramento.ſimiliter peccatum, quod ex præſcriptione cum mala fide contrahitur,ſi fictionẽ cōtractus, vel dolū ꝑſumat.Idem tenuit dñs, & ꝓceptor meꝰ Dom.Bal.diſputando,ꝙ cōtra ꝑſonã legib. & homnib.odio ſam,poteſt debitor præſcribere,ẽt cum mala fide,& incipit. Statuto cauetur, ꝙ ſenerator infra quinquenniū non audiatur,etiam ſuper ſorte. quæritur, an ſtatutū valeat, & arguit, q̃non:Primò quia ſtatutū æquiparatur ſentẽtiæ,& decreto. ff.de decr.ab or.fa l. ambitioſa. ſed hæc ſentẽtia. qđ debes, ne ſoluas, eſt ipſo iure nulla propter vitium intolerabile, & inexcuſabile.l.qui teſtamento.de excu.tu.Secundò hoc probat per iſtud c. quod reſiſtit malæ fidei poſſeſsori. & iſte eſt de illis quò ad ſortẽ. Tertiò quia ex mutuo oritur naturalis obligatio.ff.de iuſti. & iur.l.fin. Statuta autem ſunt de iure ciuili, vt d.l. omnes populi. debitor igitur, cum ſit naturaliter obligatus,peccat, ſi non ſoluit. facit l.at qui natura. de neg.

geſt.Quartò ſic. Statutum de præſcrip. ideò valet, quia continet iuſtitiam poſitiuam, vt no. in l.1.§.pueritiam. de poſtu. Sed illud ſtatutum continet in ſe manifeſtam iniquitatem,& nullam habet cauſam. ergo non valet, ſicut nec ſententia, vt no.Inno.in cap. cũ Bertoldus.de re iud.In contrarium,ꝙ valeat,arguit alijs medijs.& primò;quia lex poteſt alicui dene gare audientiã ratione moræ, & cõtumaciæ,& præfigere terminum ad agendum, vltra quem nõ audiatur.l.ſancimus.C. de iud.& l.diffamari.ide inge,& ma. ergo & ſtatutum hoc debet poſſe. nam ſic ſtatuendo videtur monere ſeneratores, vt ſi agant infra terminum,non audiantur. facit quod no.de ꝑben.c.extirpandæ.& quia patitur contra ſe præſcribi,renunciare videt.ff.de neg.geſt.l.ſi ego.Secundò probatur.rõne ſolius inobedientiæ poteſt quis repelli à limine iudiciorum,vt l.ſed & ſi ꝓ prætorem. §.ſed & ſi dum decreto. ff.ex qui.cau. ma . multò magis ob refrenandũ vitiũ vſurariorũ, q̃ nõ ſine ſuſpicione fraudis differunt petere tã longo tpe:ſicut de mutuante frumentũ tpe vbertatis, q̃ repetit tpe cariſtiæ, vt not. C.de erog.mi.annonę.l.nulli.vnde ſicut bannito ꝑ ius denegari:ita & ſeneratori.& ĩ bãnito hoc tenet Iac.de Are.in ſua diſputatione.nã ius ſæpè alteri reſiſtit , & ei iudiciorũ copiã claudit.ff.mand.l.ſi verò nõ remunerandi. §. antepe. qui eſt no.ad prædicta.de iſta ratione,& alijs concludit ſtatutum valere,intantum ꝙ iſte ſænerator non poterit denunciari Eccleſiæ; quia odio rationabili excluditur.Nec eſt conſiderandũ, ꝙ debitor contra inſtrumentũ poſsidet,cum actor malè petat.arg.ff.de ſecũ.tab.l.qui liberè.§. teſtamento.& l.1.in prin. ff. ſi pars hęre. pe. pro hoc facit quod dixi ſ.de filioſa. tuto Macedon.Nam quia illud eſt inductum odio creditoris,filiuſſa.ſibi ſoluere non tenetur,vt no.Inn. & Io.An.in c.qa plerique.de immu,ec.ſed illud verum,cum filiuſa.non habet pecuniam penes ſe,vel ſecus,vt ibi no.Si ergo iſte debitor haberet penes ſe veram ſortem : licèt ratione peccati nõ poſsit in quietari in foro iudiciali propter odium creditoris vſurarij: tamen in foro conſcientiæ quò ad Deum non eſſet fortè tutus,dictam ſortem retinendo. ¶ †Patet igitur ex prædictis, ꝙ poſſeſſor malæ fidei poteſt præſcribere contra illum,quẽ ius ꝑſequitur, & cõtra quem ius de facili ꝑſumit fraudẽ , & dolum,licèt nõ contra deſidem,& tantũmodo ſui iuris contẽptorem,quæ negligentia non viſa eſt canonib.ſufficiẽs cã: ſicut eſt viſa legibus ad excludendum creditores.& de talib. intelligitur iſte tex.vt vllo tempore non præſcribant:non autem ſi alia iuſta cauſa moueatur lex ad excluſionem alicui⁹, vt in prædicto exemplo de vſurario.Stat ergo regula iſta vera,ꝙ ratione peccati, quod ex mala fide acquirentis, vel poſſeſſoris contrahitur,lex, & ſtatuta laicorum ſunt inualida,niſi firmentur ſuper aliqua cauſa rationabili, prout patet ex ꝓdictis.Quibus adde aliam q.vtrùm valeat ſtatutum ciuitatis Peruſij, quo cauetur , ꝙ filij ſpurij poſsint hæredes inſtitui à patribus,& eis legari, & donari pro libito voluntatis.Reperio in conſilio Fed.de Sen. D.Ia.Bu.D.Pau.de Eleaza.ac Recuperum de ſancto Miniato conſuluiſſe,ꝙ non.primo hoc ꝓbat Iac. Bu. quia reſtituere ſpurium iuri , non eſt de caſibus principi reſeruatis,ſicut reſtitutio natalibus antiquis.Et iſtã ęquiparationem facit tex.in Authen.qui mo.na.effi.legi.§.ſi quis ergo.& in Authẽ.qui.mo.na. effi.ſui.§.illud. Sed natalitiũ reſtitutio eſt denegata ordini Decurionum. de na. reſti. l.1. ergo ſpurios natalibus ex iure naturæ reſtituere non poſsũt. Item lex excludendo ſpurios à bonis paternis,intendit refrę nare concupiſcentiam peccatricem ipſorum parentum,vt in prælleg.Authen.qui.mo.na. effi.legi.§.qui autẽ.in fi.§.ver. eos enim. Contra talem ergo legem Imperialem, quæ coercet nefandam libidinem, non videtur poſſe ſtatutum contra ius diuinum.nam Geneſis.c.21.ſcr.bitur.Eijce ancillã,& filium eius. Idem dicitur in Nouo teſtamento ad Gala. c.4.& tranſumptiuè. 32.q.2.c.nõ oĩs.Item tale ſtatutũ nutrit peccatũ.nã hoies ex vxoribus nõ habentes filios,vel habẽtes vxo-

28

res parum ſibi acceptas,retinebunt cõcubinas publicè, & q̃plures, ſi ſcient filios ſpurios eis poſſe ſuccedere. abſtinendũ eſt ergo ab eo, qđ materiã peccati ꝓbet:ꝙnimò inuitat hoĩes ad impudicitiã,& incõtinentiã. Ad hoc facit qđ no.in c.fi.de conſue.in nouel & Gub.de Cun.in l.ſi vnus.§.illud.ff.de pac. & de cõſue.c.ex parte. vbi nõ valet cõſuetudo , ꝓ quam quis inducit ad peccandũ.ius ergo canonicum,& diuinũ, q̃ tẽdũt ad coercendum hoĩes à peccato, vt̃ non ſolum ꝑſequi,qđ de natura ſua eſt peccatum, ſed ẽt qđ eſt ſequela peccati : ſicut eſt proles illegitima.arg.c.nã concupiſcentiã.de cõſti.15.q. 6.c.cum multæ.& 61.diſt.c.naſci.faciat qđ not.Hoſti.in ſumma q̃ fil.ſint legi.§.fi.ver.quid ſi Imperator.vt.n.dicit, nõ curarent multi habere filios legitimos: ex quo ſcirent ſibi ſuccedere poſſe ſpurios, & eſſet cã multorũ peccatorum mortalium,& in hoc reſidẽt ꝓdicti canonũ,& legũ patres.idẽ Bar.
29 in l.teſtamenti factio,ff.de teſt.¶†Octauo q̃ro poſt glo.primã , vtrũ Papa poſsit ꝓ ſuas conſtões ſemper leges corrigere.dico,ꝙ non,niſi in his,vbi vertit̃ periculũ.in alijs leges ſeruent̃ in foro ſuo,& canon in ſuo. & hoc eſt verum, qñ in foro alterius,& inter ſubditos qõ agitat̃. ¶ Sed qđ iuris,ſi cleric' litigat in foro ſeculari in caſibus , qbus debet , vt ſ. de foro cõpe.c. ſi clericus laicum.vtrũ in ordine iudicij, & in deciſionib. ſeruabunt̃ leges, vel canones ĩ queſt.de his, in quibus inter ſe diſcordant, vt in app.ab interlocutoria,in tpe inſtãtiæ, in productione teſtiũ poſt didicita teſtificata,in cã app.in ſolemnitate teſtamentorũ,& in multis alijs. D.Io. Cal. de hoc diſputauit vnã qõnẽ,q̃ incipit.Statuto ciuitatis cauet̃,ꝙ ſi ab actore &c.dic,vt ibi,& Bar.tãgit in d.l. oẽs populi.ff.de iuſt. & iu.Et ego plenè de hoc dixi in c.qđ clerici.ſ.de fo. cõpet. vbi gl. no.& qđ no.Io.An.in c.1.de cõſti.vbi dicit. ꝙ ſi de re Eccleſiaſtica agat̃ coram iudice ſeculari , iudicabit̃ cã ſcđm canones,non ſm̃ leges,vt in ꝑſcriptione.& qđ ipſe ẽt no.in c. ſi duobus.de ap.ſuper ver.noſtræ tpali. ¶ Vltimò eſſet hic ꝓ q̃ões expedienda materia,quã gl.hic poſitæ tangũt, ſed nõ plenè examinant: nã ad ſubſtantiã ꝑſcriptionis primò requiritur poſſeſsio,ſine qua ꝑſcriptio non ꝓcedit, vt c. proxi. Et vtrũ intelligat̃ de ciuili tm̃,vel de ciuili & naturali, dic vt per Dy.ĩ.c.proxi.Itẽ requirit̃, ꝙ poſſeſsio , fuerit continuata,& habuerit efficax principiũ:& qũo iſta probet̃, continuatio, & ſimilia,dixi in c.1. de ꝑſcrip. vbi remiſi de iſta poſſeſsione ad no.per Bar.in l.cum ſolus.& l.Celſus. de vſuc. Et qualiter interrumpat̃ illa poſſeſsio continuata , dic per eũ in l.natura liter.e.ti.Sed ò requirit̃ bona fides, & cõtinuata ſm̃ canones, quos ſuccinctè tetigit in d.c.1.ſ.eo.li.de ꝑſcript.in 2.q. Tertiò in ꝑſcriptione requirit̃ titulus,qđ q̃ñ ſit verum de iure canonico,no.hic gl in ver.nõ ſolũ aũt &c. de iure ciuili tãgitur ẽt hic per Dy. Ex ꝓdictis remiſſionibus materiam ꝑſcriptionis ſi quis vellet per modũ repetitionis ꝓſequi,poſſet ſe extẽdere quantum vellet , quã hic non proſequar , nec excedam morẽ hactenus in ſimilibus obſeruatũ ꝓdicta igit̃ ſufficiant, q̃ ſubijcio correctioni cuiuslibet melius ſentientis , maximè dñorũ theologorũ,& dñi mei dñi Gaſ.de Cal.re & fama Decretorũ Doct.ſolemniſsimi,militis,& Comitis Palatini.Repetitũ fuit iſtud.cap per me Pe.de Anc.minimũ vtriuſq; iur. Doc.in hac feliciſsima ciuitate Boñ. Studiorũ matre. 1347. 3. die Ianuarij ad laudem Omnipotentis Dei , & Beati Antonij,& totius cęleſtis curiæ triumphantis. Amen.

ADDITIONES.

a ¶ Acceptilatio.Adde qualiter diffiniatur acceptilatio,tex.in l.1. & in ru. C.eo.ti.Spe.in tit.de ob.& ſo.§.1.ver.Aquiliana.& quòd poſsit fieri ſub condõne,eſt tex. in l. acceptilatio.& in l.2.ff. de accep. & ꝙ acceptilatio habeat vim ſolutionis,vide Bar.in l.ſi marito §.ſi pater.ff.ſo. ma.& in l. & ſi fideiuſſori.§.qui ita.ff.de accep.Bar.& Bal.in l.1. C.de reuo.quæ in frau.credi.

b ¶ Iudice.an iudex debeat pronunciare ſecundum conſcientiam.Et pro hoc dic tamen,quòd quando in dicat ſecundùm conſcientiam contra leges ſcriptas,non incidit in pœnam.c.cum æterni.de re iu.ſ.Bal. in l.fi.C.de pe.iu.qui ma.iu.Alexan.in l.bonorum.C.qui adm.

EPITOME BREVIS OMNIVM, Quæ ſunt ab auctore in hac præſenti reg. peccatum. pertractata.

SVMMAE.

1 *Cordis contritio,an ſufficiat ſine oris confeſsione.*
2 *Debitor in foro conſcientiæ an liberetur cedendo bonis.*
3 *Dominus,à quo fuit res ſublata, an poſsit per furtum recuperare.*
4 *Principes an poſſint infideles expellere,& eorum regna occupare.*
5 *Vxor ſine peccato an poſsit de vſuris alimenta ſumere.*

IN CHRISTI NOMINE AMEN. Breuem ſummam omnium , quæ dico in hac repetitione reg. peccatum. hic inſerere,& præmittere vtile viſum fuit:vt ſic ſtudioſi,& q̃ per quirere velint,q̃ in ea ſcripta ſunt, eis neceſſaria,ſiue grata,facilius valeant reperire . Primò ergo ꝓmitto vnum euidentiale,ꝙ ad verã pniam tria ſunt neceſſaria,cordis cõtritio,oris cõfeſsio,& operis ſatisfactio. & quare ꝑdicta tria requirant̃,pulchrè in dicto euidentiali &c.Subſequẽter formo quinque,vel ſex oppoſitio.in quarũ prima,ꝙ iſta reg.peccatum.corrigit multas leges , q̃ permittunt multa, & approbant cum peccato,maxime in q̃rendo cõtra dñi volũtatem,de quibus ibi multa exempla. ¶In ſcđa oppoſitione,
1 ꝙ non ſolũ reſtõ,ſed cordis contritio requirat.†Et hic tãgo, vtrũ ſine oris cõfeſsione ſufficiat cordis contritio : & ſi quò ad Deum peccata remittuntur per ſolam cordis cõtritionẽ : quare ſatisfactio,vel alia cõfeſsio eſt neceſſaria. ¶ In tertia oppoſitione de iſtis remiſsionibus,& indulgentijs, quas concedit Eccleſia pœnitentibus,& cõfeſsis,ꝓ quas modico dato, vel facto remittit̃ pœna per pniam iniungenda,& pœna purgatorij.& ſic pœnæ grauiſsimæ pro modico reputant̃:an hoc cõueniat diuinæ iuſtitiæ.Pro,& contra efficaciter, & deinde ſo.ꝙ ſic.¶Itẽ ꝓſequor qđ eſt indulgẽtia:& an rectores paro chialium eccleſiarum poſsint indulgentias cõcedere, an ſoli epi. Et vtrum hoc cõpetat tõne dignitatis , an rõne ordinis: & an poſsit hoc ꝑſcribi ab inferioribus ꝓlatis, ſicut ptãs excõicandi.& an legatus de latere poſsit concedere indulgentias.Et cũ duæ ſint claues ſacramentales, & iuriſdõnales . an æquè ꝓ malos ꝓlatos, ſicut per bonos, indulgentia cõcedat. iſta oĩa copioſè in iſta.3.oppo.¶In quarta oppo.declaro regulã, inquantum pro remiſsione peccati requirit reſtõ abla ti.quid ſi non pōt ſoluere ſine ſuo magno incõmodo; qa nihil remanet pro victu:vel nõ pōt ſine ſuo magno periculo viuere, vt mulier ĩ partus ſuppoſitione,vel aliter alienũ credẽs ſuũ, qualiter ſatisfaciet ipſa mulier,q̃ hoc nõ audet reuelare
2 viro. †¶Itẽ vtrũ per ceſsionẽ bonorum in foro pniæ liberet̃ debitor.& qđ ſi eſt debitor ex delicto, & debet luere in corpus in foro pniæ,& in foro contẽtioſo eius ſit electio,luat in corpꝰ,vel nõ:an ꝓ luitionẽ ſit liberatus à debitor? & an vſurarius teneat̃ pro debitis reſtituendis inſolidum: an quatenꝰ facere pōt.¶In quinta oppo.ꝓ ęquor dictũ ver. reſtituat . qđ ſi non pōt reſtituere;qa res perijt ante morã, vel poſt morã debitoris.nã ſi poſt morã,erat peritura eodẽ mõ penes acto rẽ: vtrũ in foro conſciæ teneat̃ debitor ſpõte ſoluere. in hoc facio differẽtiã inter debitores ex cõtractu,& ex delicto . & hẽt locũ qõ,cũ ſpẽs eſt in obligatione. Quid ſi genus ſubalternũ;vt qa moneta eſt reprobata.¶In ſexta oppo parũ tango de triplici ſatisfactione neceſſaria,vt peccatũ remittat̃ & op.ꝙ reſtõ nõ liberat,quãtũcũq; pœniteat. l.qui ea mẽte.ff. de fur.Deinde ad qõnes deſcendens in prima examino, qđ iuris,ſi nihil eſt ablatum:ſed aliter eſt damnum irrogatũ , vt in hoĩe occiſo,vel mutilato,fama laceſsita,virginitate corrupta , & ſimil. in quibus non eſt poſsibilis reſtitutio parti læſæ : qualiter ergo ſatisfaciet ei . Quid autem de pœna ex ta-

libus,& similibus excesibus debita:an teneatur qs à se exigere, siue in corpus, siue in pecunia consistat:vt sic dimittat peccatum.& nota istā. ¶ In secunda.q.principali tango alias incidentes.primò vtrum,qui emit rem ignoranter,teneat restituere vero dño postea venienti, nō restituto ꝓtio,vt remittat sibi peccatum.Scdò an teneat eam reddere, nō euicta re per sniam:vel arctēt dns.repetendo eam, per sniam euincere. Et qd iuris,si vendicat, & succumbit:vtrùm emptor absolutus teneat reddere,non restituto ꝓtio,postq verè scit illum verum dnm.Tertiò quid iuris,si emit eam scienter,vt eam restituat vero dño:vel ex eo emit; quia ꝓp illam rem(quia erat castrum inuictum) patiebat incommodum guerræ,& depræ dationum:an istis casibus teneat restituere,ꝓtio non restituto.Quartò si statuto cauet,ꝙ emens in foro sit tutus,nec teneat reddere,nisi sibi restituat ꝓtium:an hoc prętextu poterit in foro ét conscīæ retinere contra verum dnm. † Quintò, vtrum verus dns,à quo fuit res subtracta,vel vi ablata,possit per vim,vel furtum recuperare.Et quid de tertio, q furripit à fure,vt restituat vero dño: vt si res tua ad me peruenit sine vitio,vtrùm possim sine peccato retinere pro debito, in quo mihi téneris in foro conscīæ,ét in casibus, in quibus de iure non competeret retentio. ¶ In tertia.q.plenissimè de rebus occupatis in bello,an efficiant occupantiū:vt sic possint retinere sine pectō. & primò vtrū dux belli teneat restituere ablata,& damna data à se,& ab illis, vt remittat sibi peccatum.Scdò & remissiuè de socijs in bello,an remittat peccatū de damno,& rebus ablatis à se tm, vel ab alijs teneat restituere:& an insolidum,an pro parte.Tertiò,cum bellū est illi tum cum infidelibus: vtrū Christiani capti efficiant serui infidelium:ita ꝙ in foro cōscīæ teneant seruire eis: nec ne, vel res infidelium furari,vel fugere.Quartò q d iuris de infidelibus in regnis,& terris Christianorū pacificè viuentibus:vtrū sit licitū principibus eos repellere, & res eorum occupare. † Quintò si hūt regna separata à nobis, vtrum sine peccato possint reges,& principes Christiani auferre eis bona: & vtrū vera rerū dnia,& iurisdōnes sint apud eos.& sic teneātur furti,& alijs pęnis legalibus,q molestant eos Host. aliter, q Inno.ego teneo cum Inn.s.ꝙ apud eos sint vera rerū dnia,& iurisdōnes: nec sine peccato possit ab eis auferri, nisi eis sit bellum indictum.& vtrum indici debeat à Papa,vel Imperatore.& regna sic inuadere, vtrum sit de iurisdōne Papæ, vel Imperatoris.& no.ista. ¶ In quarta.q.prosequor de materia belli,cum infert à priuato ꝓp suarum rerum recuperationē, vel à iudice ꝓp sua iurisdōnis defensione contra subditos rebelles. Itē cū vna ciuitas cōtra aliā:vel vnus princeps cōtra alium:vtrum in his casibus occupata fiant occupantiū,tanq si indicta essent ab Imperatore,cum sint qnq; permissa p leges, & cano. ¶ Scdò q̄ro,qñ ꝑdictæ ciuitates,vel principes bella gerētes veniunt postea ad pacē,in qua cōsueuerūt gña liter sibi remittere oēs iniurias.& de damnis hincinde illatis & deprędatis,& captis suis subditis inuicē se absoluūt. vtrū ergo in foro conscīæ sint tuti,q in ꝑdationibus,& rapinis huiusmodi interfuerunt,& rapuerunt,& possident de pīti:vt licēt vetātibus cōuētionibus conueniri nō possint: tñ non remittat peccatū,nisi restituant sic ablata,& dāna. ¶ In quinta q.tango primò plurima dubia remissiuè ad summā Hos. qd iuris,si aliquid non est ablatū:sed negligentia, imperitia,vel auxilio alij damnū datū.ponit exemplū in ꝓlatis,quorū negligētia ecclesiæ patiunt dāna. Itē in assessoribus,aduocatis, & iudicibus,quorū imperitia qs iniustè succubuit. Itē de iniustis lucris.pono exemplū in lusoribus,aleatoribus,& negotiatorib⁹. ¶ Scdò tāgo plenè,vtrū sine peccato possit vēdere qs res suas plus,q̄ valeant: vel emere minori ꝓtio : vel emere vilⁱ⁹,& vēdere cariⁱ⁹.& hāc ꝓsequor plenè. ¶ Tertiò an vsurariⁱ⁹ nō solū teneat ad restōnē vsurarū:sed ētiⁱ⁹,qd est lucratⁱ⁹ ex ipsis,siue cū ipsis vsuris.puta:emit de vsuris possessionem, vel cū eis aliter est mercatus. ¶ In sexta q. de illicitè extortis in bello ex iniusta negotiatione, & alijs supradictis : vtrū qs possit facere eleemosynā, & oblationem: vel soluere decimā,vt de meretricio,& histrionatu. Et qd iuris si iustè q̄sita nō possint cōmodè separari à q̄sitis iniustè,vt in ꝓcuratoribus,aduocatis,mercatoribⁱ⁹,artificibus,& simi.q excedūt in extorquēdo ab isto,& ab illo vltra debitū,& sic diuites sunt effecti:nec (vt dixi) de facili pnt illos excessus vltra debitum æstimare, qualiter restituāt sic ablata. ¶ †Vlterius vtrū vxor, filij, & alij de familia possint sine peccato sumere alimēta de vsuris, & alijs illicitè extortis. ¶ In septima q. declarādo verbū, restituat,positū in reg. ꝓsequor,qd iuris,si ablatū nō restituit: sd ille,à quo abstulit,gratis sibi remittit:an remittat peccatum. Scdò pleniſsimè ꝓsequor,si in electione, vel confirmatione venit aliqs defectus;ita ꝙ electio,vel cōfirmatio sit nulla, vel annullāda : vtrū possit talis defectⁱ⁹ quoquo mō purgari; ita ꝙ talis electⁱ⁹, & cōfirmatus remanere possit sine peccato in ꝓlatura,vel ꝑcisè eū dimittere teneat,vt remittat peccatū. Et plenè declaro,quot modis possit ꝓuenire iste defectⁱ⁹.nā ex p sonis eligētiū,vel electi, vel cōfirmatoris ex parte formæ substātialis pp dolū,simoniā, vel aliter.& no. illā.q. ¶ In octaua q.vtrū ista reg.peccatū. vēdicet sibi locū in ablatis, & dānis datis ab his,q intellectu,vel aīa carēt:vel in illis,q obligātur lege,vel canone: vel in vniuersitate,q̄ mutuat sub vsuris, vel occupat aliena castra. & hāc partē ꝓsequor, qualiter cadat peccatū in vniuersitate,corpore,vel collegio &c. ¶ In nona q.plura vtiliter ꝓsequor.primò vtrū ista reg. habeat locū in hæredibus:vt ex delic.defunc.teneat⁹ vltra vires hēditarias, si nō confecerūt inuentariū. Scdò an in alijs obligationibus descendētibⁱ⁹ ex cōtractibus teneant⁹ in foro conscīæ vltra vires hæreditarias,si non cōfecerunt inuētariū;qa ista est obligatio iuris ciuilis in illo vltra &c. Tertiò si vnus ex hēdibus efficitur nō soluendo:vtrū alij teneant⁹ soluere partem eū tāgentē,si sufficiunt portiones eorū, vt dimittat⁹ peccatum defuncto.prosequor hanc plenè;qa mihi dubia. Quartò si bona defuncti q̄plura puenerint ad aliquē titulo singulari, sint sibi auferēda:vt sic satisfaciat pro remissione peccati defuncti.& no.ēt istam. q. Quintò qd si illi, à qbus qs extorsit, nō apparēt de edicto publico proponendo. & qd si veniūt illi,à qbus extorsit post erogationem inter pauperes. Sextò quid si bona vsurarij,siue raptoris non sufficiant cēbus,de quibus apparet:vtrū de eo,qđ pōt solui, satisfiet cēbus pro rata, vel melior sit cōditio venientis primò;ita ꝙ sibi nō possit obijci per raptores,vel hæredes de malè extortis aliorū.& no.istā. q. Septimò an in loco domicilij (puta Senis, vel Anglia, vbi vsuras extorsit) debeat fieri ista erogatio incertorum inter pauperes.& est pulchra qō. Octauò si hēs, vel executor testamenti vult distribuere inter pauperes:cui eps se opponit, & dicit,ꝙ spectet ad eum,tanquàm patrem pauperum. illi verò de episcopo non confidunt,quid iuris. & ista est vltima. Laus Deo circa dubia declarata.

¶ Vxor an possit viue re de vsura mariti.

S V M M Æ.

1 *Deus sola cordis contritione an peccata remittat.*
2 *Procuratores contra legem domini venire non possunt.*
3 *Pœnitens non dicitur,qui non satisfacit.*
4 *Indulgentia quid sit.*
5 *Rectores parochialium ecclesiarum an possint indulgentias cōcedere.*
6 *Claues Ecclesiæ duæ esse dicuntur.*
7 *Debitor si non potest restituere sine eius detrimento, an teneatur.*
8 *Vsurarius an teneatur in totum restituere.& deducto ne egeat.*
9 *Aestimatio in foro conscientiæ an iustè peti possit.*
0 *Peccatum obligat quem Deo; Ecclesiæ,& proximo.*
11 *Damnari nemo debet sine accusatore.*
12 *Furi rem raptam an surripere possim, vt restituam domino.*
13 *Res occupatæ in bello an fiant occupantium.*
14 *Princeps sine peccato an possit Sarracenos de regno suo expellere, & bona eorum in vsum suum conferre.*

Capti

15 *Capti in bello efficiuntur serui,cum illis bellum est nuntiatum.*
16 *Infideles an sint ad fidem cogendi.*
17 *Infideles an arctentur Apostolicis constitutionibus.*
18 *Vniuersitas an possit dimittere debita subditorum.*
19 *Leges iniquas statuentes qualiter teneantur.*
20 *Aleatoribus an possit repeti,quod sint lucrati.*
21 *Emens vilius,& vendens carius an peccet.*
22 *Lex conscientiæ cum lege scripta confirmari debet.*
23 *Vsurarius an teneatur reddere quicquid lucratus fuit ex vsura.*
24 *Vsura dicitur rapina.*
25 *Eleemosyna an possit fieri ex iniustè acquisitis.*
26 *Vxor an possit viuere de vsura.*
27 *Superior an possit dispensare super irregularitate,etiam non vocatis illis,quorum interest.*
28 *Furiosus dans damnum an peccet.*
29 *Inopia vnius ex hæredibus an liberet animam iam defuncti.*
30 *Restitutio malè ablatorum cui fieri debeat.*

C A P. IIII.

PEccatum. ¶ Quia sequens reg. peccati venia.tractat de eadem materia cū ista:ideò ambas istas regulas in præsenti traditione coniungam. Et pro clariori intelligentia dicendorum præmitto,ꝙ ex offensa illata in proximum peccator tribus personis est obnoxius. Primò Deo, cuius pniam, & præcepta contemnit. Secundò iudici,siue reipublicæ, cuius maximè interest, ne maleficia remaneant impunita,& vt quieta sit prouincia,quam regit.c.vt famæ.de senten. excō.li.ita vulneratus.ad leg.Aquil.& l.congruit. de offi.præsi.Tertiò est obnoxius proximo, quē offendit,& lædit,& hæc habētur in c.1. de crimi. fal. Et ex his patet, ꝙ ex vno delicto, siue iniuria quis obligat pluribus,& diuersis personis, vt l.1. ff.de iniur.& c.cum desideres.§.fi.de sen.exc.& qđ not.in c. parochianus,eo.tit.vt ergo ab illis obligationibus liberetur, oportet,ꝙ eibus satisfaciat,diuersimodè tñ:nam vinculum, quo ligat Deo,in contritione remittit. Aliud,quo ligat iudici, siue Ecclesiæ militanti,per satisfactionem iniunctā, cōfessionem, & absolutionem ꝑsbyteri, vel snia ecclēsiæ relaxat, vt col.in c.à nobis.2.§.1.de sent.excō.& no. Host.in sum.de pę.& re.§ quibus.& quot diebus.illud aūt vinculum,quo ligatur offenso, siue proximo,per restitutionem eius, qđ illicitè est extortum, dimittit. 14.q.6.c.1.& in hac reg.peccatum. Vide Dyhic & Io. An. in nouella.

Ad peragendam igit veram pniam tria sunt necessaria, cordis contritio oris confessio, & operis satisfactio. In corde versatur contritio:in ore confessio : in opere tota humilitas. Hæc est pnia ftuctuosa.de pęni.dist.3.c. perfecta. quia enim Deum trib⁹ modis offendimus.s. delectatione cogitationis, imprudentia locutionis, & superbia operis: iō, vt contraria contrarijs curent,delectationi cordis opponit contritio:imprudentiæ locutionis confessio : superbiæ opis satisfactio.l. nihil tam naturale.ff.de reg.iur.& ē.eo.c.oēs res.& hoc not. Host.in d.§.quibus & quot.circa prin.in quo.§. de ista contritione prosequit.& de confessione,quid sit, qualis esse debeat,& qs,& cui cōfiteri debeat,& de quibus peccatis, & de officio sacerdotis;plenè ibi prosequit in §. quis debet cōfiteri.cum tribus.§.seq.De satisfactione aūt, quibus,qualiter,& à qbus:& in quantū facienda est restō,examinat multū plenè in § qbus.& qualiter ius ciuile de ista obligatione,q̄ oritur ex delicto,quò ad Deum non curauit:sed tantūmō de criminali, vel ciuili.q̄ oriuntur ex eo,vt l.fi.de priua.del.& l.iuris gen.§.si pacisear.de pac.& l. qui nomen.ff.ad leg. Corne. de fal.& hoc iō est;qa nō tendit principaliter ad illū finē, dirigēdo actus nostros in Deū:sed ad finē cōseruationis rōnabilis creaturæ,& ciuilis. His itaq; ꝑmissis,istæ duę regulæ de satisfactione triplici faciēda, vt dixi, de duabus solū tangūt. Primò de satisfactione facienda proximo in reg. peccatum. Scdò de illa,q̄ fit Deo in reg.peccati. De tertia aūt,q̄ fit per oris confessionē,non tangitur:vel pōt dici,ꝙ ēt de ea tangit pp ver.correcto,qđ pōnitur in reg. peccati, qđ quidē verbū tanq̄ gñale oēm satisfactionem includere vī.& sic correctus dicat,qui corde conteritur,ore confitetur,& ope satisfaciat. Vtrum aūt alterum sine alijs sufficiat; infra tangam. ¶ Venio ad casum in terminis,quem figurat gl.in reg.peccatū. p duo.c.& per vnā.l.& similiter in reg.peccati. Et ex istis duab⁹ regulis descendit reg.possessor,q est malæ fidei.vbi. s.detinens alienū scienter,vllo tpe nō ꝑscribit;quia tenēdo peccat mortaliter;vt c.vigilanti. & c.fi. de præscri.diuturnitas autē tpis nō excludit peccatum: sed augēt. c. cū haberet. de eo, qui dux.in matri.quam pol.p adul.& l.si diuturna.ff. de pœ. & quod ibi no.& vide quod no.in d.c.1.1 4.q.4.& c.fi. de ꝑscri.vbi quid,si post completam præscri. bona fide superueniat scientia rei alienæ:an restituere teneatur. dixi plenius in repetitione c.possessor.& ibi Io. An.in 6.art. ¶ Quia notabilia hic non cadunt, descendo ad oppositiones.& primò circa gl.oppo.& vī,ꝙ ista reg.sic gñaliter intellecta, prout verba sonant,corrigat multas leges,quæ nō tolerant, & permittunt concubinatum,l.1.ff. de concu.præscriptiones cum mala fide,vt C.de præscri.30. vel 40.anno.per totum. contrahētes se inuicem decipere.l.in cāe.ff. de mino. vsuras vsque ad certum modum.l.eos.C.de vsu.ex pacto nudo non agi.l. iuris gen.§.quinimo.& per totam.l.ff. de pact. ex iniusta snia, & etiam ex falso iuramento,quod in eis deductum est,posse consequi,& eorum prætextu verum debitum retinere. l.Iul. ff.de condi.inde.& l.admonendi.in fi.de iureiu.ex testō non solemni, in quo deficit solemnitas, nihil posse capi.l.nō dubium.ff.de testa. Item Trebel. & olim Falcidiam contra voluntatem testatoris detrahere.l.1.ff.ad leg. Fal. Item multas exceptiones inducere contra pacta ēt iuramento firmata, vt Mace. Velle.& similes.vt in titulis ad Mace.& Velle.C.& Digest.Item fingere debitum contra charitatem,& fingere matrimonium,vbi verè non est quandoque,vt c.is qui fidem.de spon.& Insti.de lite.obli.per.to.In his quippe casibus,& multis alijs,quos studiosus posset prædictis addere, videntur hæ duæ regulę corrigere tales leges;ex quarum ordinatione inducunt hoies ad peccandum:cum fides,& conscientia repugnare videantur obseruantiæ prædictarum legum. & ēt ius naturale repugnat;quia videntur disponere contra charitatem, & veri dñi voluntatem : & legum auctoritate lucra iniusta sectari,vt patet in singulis supradictis exemplis,in quibus negari non pōt,quin versetur peccatum,vt c.fi. de ꝑscri. Oportet ergo fateri, ꝙ in prædictis vel non sit peccatum,& per consequens licitè, & impunè consequi talia legū auctoritate,l.Gracchus.ff. de adul. vel si est peccatum dicere,ꝙ ꝑdictæ leges sunt correctæ, & hoc mirandum, ꝙ leges inducant peccatū,cum lex sit sanctio sancta permittens honesta, & prohibens contraria : & sunt leges donum Dei, & per ora principum diuinitus promulgatæ,l.2.& 3.ff.de leg.& l.fi.de præscri.lon.temp.vnde q eis resistit, Dei ordinationi resistit. 11.q.3.& c.si quis cōtrauenerit.de ma.& obe. Canones aūt allegati superius,& q̄plures alij simpliciter statuunt in certis casibus,qđ vī contra conscientiam; vt de obseruantia iniustæ snīæ in acquisitione ex præscriptione,in fingendo matrimonium,& alijs,vt prædixi. Ex istis vī resultare perplexitas, & repugnātia quædam,& laqueos parari per leges, & canones statuentes talia,quibus conscientia non cōcordat. contra.c. de viduis.26.q.1.& c.Nerui.13.dist. Quid ergo dicendum? ad hoc respondeo,& dico,ꝙ Ioan. And. in eo,ꝙ canones cōtradicunt legibus in præscriptionibus cum mala fide iure ciuili permissis,& canonico prorsus iure prohibitis,& in vsur. iure ciuili permissis, & canonico prorsus inhibitis:q̄ cōtradictio sit ista,& an bona,& qua de causa,plenè no.in reg. possessor malę fidei.in Mercu.3.art.& etiam in 2.& in hoc capi. peccatum.5.arti.& ibi tetigi,vtrùm ratione peccati in prædictis casibus, vel quibus ex eis possunt dictæ causæ deduci

ad forum Eccleſiæ, vel cum bona conſcientia retineri. quod leges conferunt in caſibus ſupradictis, & ſimilibus, non repo to: quia ibi plenè proſequor vltra Bar. qui hoc tetigit in Extrauaganti ad reprimendū. ſuper ver. denuntians. & Inn. in c. plerique. de immu. eccl. & c. nouit. de iudi. in nouel. & p Bal. de vſur. Auth. ad hæc. vbi plenè, & l. 1. C. de ſum. Tri. per eum. & vltra ipſos aliquas vtiles qōnes Io. Cal. & aliorum ibi refero de prædicta materia, quæ optimè applicantur ad materiam iſtarum regularum, quæ ſolum ſtatuunt, nō remitti peccatum, niſi &c. Sed an vbicunque quis arguitur de peccato, poſſit trahi ad forū Eccleſiæ contentioſum, ibi videas. ¶ Secundò oppo. & vſ. q̄ ad remiſſionē peccati non ſolum reſtō ablati: ſed cordis contritio, & oris confeſsio requirantur, vt in reg. peccati. de pœ. di. 1. §. denique. & c. fidera. & c. fi. cum multis ibi ſol. Iſte autem textus innuit, q̄ ſola ſatisfactio ſufficiat, quare malè. ſolu. illud. c. per alia limitatur. & ſic iura in ribus concordantur. & circa hoc vide quod dixi. s̄. in euidentiali. Alibi Hoſt. reuocat in dubium, vtrūm ſola cordis cōtritio ſine confeſsione peccatum deleat. Et vſ. relatis multorū opi. tenere quod dixi. s̄. in prin. videlicet, q̄ vinculum, quo ligatur quò ad Deum, ſola cordis contritione remittit: ſed vinculum, quo ligatur, quò ad Eccleſiam remittitur, cum per ſacerdotē ſoluitur: vel per ſūam Eccleſiæ relaxatur. Sed dices, ſi Deus peccata remittit per ſolam cordis contritionē, abſolutio Eccleſiæ, vel ſacerdoris, vel ſententia Eccleſiæ militantis nihil reperit, quod relaxet. de pœn. diſ. 5. c. diuina clementia, & ſic fruſtra requiritur, cōtra iura, quæ dicunt ſuperfluis cautionibus non vtendum. l. ſtip. §. diuus. ff. vt leg. no. caueas. & l. non cogendum. §. Sabinus. de procu. Sol. dicit canon. Ita impartitur à Deo largitas mīæ; vt non relinquatur iuſtitia diſciplinæ. de pœni. diſt. 1. c. nullus. & c. ſi peccatum. & c. quem pœnitet. impartitur autem à Deo largitas miſericordiæ peccatori propter contritionem, ne æterna pœna crucietur: ſed ne delictum remaneat impunitum, commutatur in temporalem. Deus enim, cum ſit iuſtus, & miſericors, ex miſericordia pœnitenti ignoſcit, non reſeruans peccatum ad pœnam æternam; ex iuſtitia verò impunitum non relinquit delictū. Aut enim homo punit, aut Deus. ſi quid purgandum remanſerit, punit igne purgatorij, quod ſuperat omnē pœnam, & tormenta, quæ pati potuiſſet in hoc ſeculo, vt ait Aug. de pę. diſt. vlti. c. fin. Si ergo pœnitentiam iniunctam à ſacerdote in hac vita peccator peregerit, ab illa pœna purgatorij liberatur, iuxta not. per Hoſtien. in tit. de remiſ. §. ad quod valent. ver. illud autem conſulimus, & magna eſt poteſtas ſacerdotis in iſta pœnitentia iniungenda, qui fungit vice Dei, & eius loco poteſt abſoluere pœnitentem. 1 1. quæſt. 3. c. abſit. & de pœn. diſtinct. 1. c. verbum. & c. multipliciter. & not. Hoſtien. in ſumma de pœni. §. cui confitendum. in princ. & ſub. §. qui recepta. verba ergo Dyn. qui dicit in reg. peccati, quòd per
1 ſolam cordis contritionem Deus peccata remittit. † Intellige quò ad pœnam perpetuæ gehennæ: non autem, q̄ non debeant in hoc ſeculo, vel futuro pœnis temporalibus purgari; quam purgationem ſola contritio non excludit. Item nec ſolutio, vel ſatisfactio fienda proximo per hanc reg. peccatum, per ipſam enim non eſt eccleſiæ ſatisfactum, vt in ſimili de ſenten. excommu. c. cum deſideres. §. fin. Nam (vt dixi) in peccato etiam Deus offenditur, cuius mandata peccator tranſgreditur: pro qua tranſgreſsione iudex Eccleſiaſticus, & Chriſti Vicarius imponet pœnitentiam ſalutarem, iuxta not. in ſumma per Hoſt. de pœn. §. quæ pœnitentia. in princ. vt ipſe dicit, eod. ti. §. quibus, & qualiter. in pe. col. ver. ſed nunquid ſufficit, in hoc ſæpè delinquunt plurimi ſacerdotes, qui credentes ſufficere ſatisfactionem, nil aliud impo nunt, ſed ſimpliciter abſoluunt; & ſimiliter peccatores delin quunt, qui, poſtquam ſatisfecerint, credunt non eſſe neceſſe amplius confiteri. Sed certè, vt dictum eſt, per rationem de peccato ſatisfecit proximo: ſed hoc non ſufficit, niſi Deo, & Eccleſiæ ſatisfaciat, vt prædictum eſt. Concludo igitur, quòd his tribus concurrentibus, ſcilicet cordis cōtritione, oris cōfeſsione, & operis ſatisfactione, eſt pœnitentia fructuoſa. & per conſequens quò ad Deum deletur peccatum in totum: de pœn. diſt. 3. c. perfecta. ¶ Tertiò contra prædicta immediatè oppo. & videtur, quòd ſi proximè dicta vera ſint, fruſtra per Eccleſiam conceduntur indulgentiæ, ſiue remiſsiones, p quas quò ad pœnam temporalem imponendam ab Eccleſia à pœna purgatorij liberat peccator; quia non punit Deꝰ, neque homo; poſtquam per indulgentiam pœnitentia, ſiue pœna debita gratis remittitur. & quòd ita etiam remittat, patet in Clem. ſi dominum. in fin. de reli. & vene. ſan. & patet hoc expreſsius in verbis c. ad liberandum. de iudi. in parte deciſa, quæ poſtea Hoſtien. refert ibi, & glo. ſimiliter Io. An. in nouel. facit c. accedentibus. de priuileg. & de pœn. & remiſſ. cap. fin. de iſtis indulgentijs, ex quibus inſurgit gratuita, & liberalis remiſsio peccatorum, patet etiam in literis Pape Nicolai tertij, in quibus concedendo indulgentias tranſferentibus ſe in ſubſidium Terræ ſanctæ, vtitur ad literā iſtis verbis. ¶ Vt eiuſdem Terræ negocium eò libentius, atq; eò feruētius proſequi ſtudeatis, potiorem fructum ex veſtris laboribus vos noueritis percepturos. Nos de omnipotentis Dei miſericordia, & beatorum Petri, & Pauli Apoſtolorum auctoritate confiſi: & illa, qua nobis, licèt indignis, Deus ipſe ligandi, atque ſoluendi contulit poteſtatem, omnibus, qui vexilli Dominici charactere inſigniti perſonaliter proprijs ſumptibus in prædictæ Terræ ſubſidium proficiſci curauerint, ſuorum peccaminum, de quibus veraciter corde contriti, & ore confeſsi fuerunt, plenam veniam indulgemus, & in retributione iuſtorum ſalutis æternæ pollicitamur augmentum &c. Et ſubdit de alijs, qui expenſis alienis (perſonaliter tamen) acceſſerint: & de alijs, qui iuxta qualitatem, & facultatem ſuam perſonas idoneas expēſis proprijs deſtinabunt (quamuis perſonaliter ipſi non vadant) ſimiliter plenam cō cedimus veniam peccatorum. Subiungit. De illis, qui non iuxta facultatem, aliqua tamen contulerint: vel perſonas aliquas proprijs ſumptibus miſerint, vel de ſuis bonis temporalibus ad aliquas deſtinandas contribuent. & generaliter omnes, qui de bonis temporalibus ad aliquas deſtinandas aliqua miniſtrabunt, prout ſingulis fuit diuina inſpiratione ſuggeſtum &c. Decernit omnes dictarum indulgentiarum fore participes.] Ex iſtis liquidò apparet, quòd per Eccleſiam pœna debita pro peccatis, modico fortè dato, remittitur per tales indulgentias, prout poteſt ex prædictis ſtudioſus lector aduertere. quod an conueniat diuinæ iuſtitiæ, & veræ ſint tales indulgentiæ in conſpectu Dei. arguo quòd non, pluribus rationibus. & primò; quia nulla lex Noui, vel Veteris teſtamenti, vel ab Apoſtolis (ſuper iſtis indulgentijs reperitur edita. In nouis autem caſibus dicit Imperator erubeſcendum ſine aliqua lege loqui, vt l. illam. C. de col. & in Authen. de trien. & ſemiſ. §. conſideremus. quod etiam non eſt decreto Dei, vel Apoſtolorum ſancitum, non videtur ſuperſtitioſis adinuentionibus præſumendum. c. inter corporalia. de tranſ. ¶ Secundò arguitur à diuiſione. Aut dicit iſtas indulgentias prodeſſe impœnitentibus: aut pœnitentibus. ſi pœnitentibus, eſſet abſurdum remittere pœnam ei, qui retinet odium Dei. de pœn. diſtinctio. 3. c. ſanè cauendum. & c. nihil prodeſt. de pœn. diſtinctione 1. §. hoc idem. & diſtinctio. 3. c. irriſor. & diſtinctio. 4. c. vel eis. Eſt enim impœnitens, contumax, & rebellis Deo. Et tales etiam contumaces, & rebelles lex humana proſequitur, omnem eis audientiam denegando. l. ſed & ſi per prætorem. §. ſed ſi dū decreto. ex quib. cau. maio. facit. c. ad abolendam. de hære. & c. ſuper eo. eod. tit. hoc eod. lib. Aut dices prodeſſe pœnitentibus: & hoc videtur impoſsibile; quia contra diuinā iuſtitiam; quæ licèt propter contritionē dimittat culpam, nō tñ pœnam cōmenſurandā delicto. vnde Deute. 25. ſcđm modū delicti

delicti erit plagarum modus. c. felicis. de. de pę. eo. li. & Apo. 18. Quantum glorificauit ſe, & in delicijs fuit, tñ date illi tormentum, & luctum. & alibi. Quanto tpe erraſſe te noſti: tanto nihilominus humilia teipſum. de pę. di. 1. c. vide. quinimo ꝓductior debet eſſe pœna, q̄ delictū fuit. de pę. di. 2. c. productior. & c. pœna. & per illas indulgentias quantitas pœnę non commenſuratur delicto; quia pro modico corporali labore, vel pro modica datione pecuniæ oīs pœna deleatur. & hoc non cōuenit diuinæ iuſtitiæ, cui debet ſe humana iuſtitia cō formare. 1 1. q. 3. c. tunc vera. & oportet, q̄ iuſtus miſereatur iuſto: aliàs non eſt in eo iuſtitia. facit de pę. di. 1. c. quem pœnitet. & c. nullus. & c. ſi peccatum. & qđ dixi. s̄. in 2. oppo. Itē pro peccatis mortalibus quantuncunque abolitis per contritionem quò ad Deum imponitur pœna purgatorij, q̄ excedit oīa tormenta, & cruciatus, quos potuiſſet pati in hoc ſęculo. de pę. di. vlt. c. fi. In hoc ſeculo ieiunia, & alia quàmplura corporis afflictiua indicuntur pœnitētibus. 33. q. 2. c. amouere. & c. felicis. de pę. eo. lib. Quòd ergo pœnæ corporales adeò graues tollantur indulgentia (vt pro paruo opere meritorio pecuniæ, vel laboris corporis) non congruit diuinæ iuſtitiæ, nec humanę, per iam dicta. ¶ †
2 Tertiò confirmat hoc; quia procuratores, & miniſtri non poſſunt venire contra legē Dñi, nec factum eius impugnare. Cle. ne Romani. de ele. & l. ſi hoīem. ff. manda. & 21. diſt. c. inferior. Sed Papa eſt Vicarius Ieſu Chriſti in terris. & oīs Chriſti actio ſua debet eē inſtructio: ſed nō apparet Chriſtū dimiſiſſe pœnas gratis, ſed bene culpas. Nec venit ſoluere legem, qui ſoluit per illas indulgentias, dum pœna debita pro peccatis gratis remittitur, contra iura alleg. s̄. proximo articulo. Vnde dicit lex, q̄ facti quæſtio in arbitrio eſt iudicantis: pœnæ verò perſecutio eius voluntati non mandatur, ſed legis auctoritati reſeruat. l. 1. poſt prin. ff. ad Turpil. Nec pōt facere iudex, quin damnatum furti ſequatur infamia. l. non pōt. ff. de fur. debet enim Papa iura tueri, non pro libito deſtruere. c. iuſtum. & c. cum ad noſtram. de elec. & qđ no. de offi. archipreſ. c. fi. in nouel. ¶ Quartò fic. præſuppoſita oī lege diuina, pariter & munda na, quæ dicunt publicè intereſſe, ne malitia remaneat impunita, c. vt famæ. de ſent. exc. & l. ita vulneratus. ad leg. Aquil. Et præſuppoſito canone, quo cauetur, q̄ facilitas veniæ incentiuū tribuat delinquendi. 23. q. 4. c. eſt iniuſta. & 35. q. 9. c. loci. ibi [ſi ea, quæ malè vſurpantur, omittimus, exceſſus viam alijs aperimus] vī ergo ex iſtis, q̄ ſi Papa, vel alius prælatus prætextu ptātis Clauium pœnas maximas in hoc ſeculo pro peccatis ſuſtinendas per indulgentias remittat, abutatur Clauibus datis Petro, & ſucceſſoribus in ędificationē, nō in deſtructionem. de pę. diſt. 6. in prin. 24. q. 3. c. non in perpetuum. Cum enim dictæ leges ſeculi ſcriptæ, ſint rationabiles, & fundatæ ſuper cōi bono. 4. diſt. c. erit aūt. iniuſtū eſt p̄fata conſideratione eas tranſgredi. 61. diſt. c. miramur. & de poſtu. præla. c. bonæ. 1. Cum ergo iſtæ indulgentiæ certis locis, & perſonis, & eorum priuata conſideratione concedantur: videntur iniuſtæ, & dicendæ ſunt diſsipationes, & non diſpenſationes. & per conſequens qui vtuntur eis, non ſunt tuti coram tribunali æterni iudicis. ſicut in ſimili. c. cum æterni. de re iud. s̄. eo. li. facit qđ no. Bar. in c. non eſt voti. de voto. in glo. & quod ibi ſuper ea in nouel. & c. de multa. de præb. in
3 nouel. ¶ † Quintò, & vltimò confirmatur hoc alia ratione. Qui non ſatisfacit, non dicitur pœnitens. de pę. diſt. 1. c. tres ſunt. & c. quamobrem. & diſt. 3. c. totum. & c. ille rex. & hinc eſt, q̄ ille, qui ſatisfecit, non abſoluitur. 14. qōne. 6. c. ſi res aliena. & de conſe. diſt. 4. c. ſine pnīa. ſed initium pœnæ debitæ pro delicto eſt pars ſatisfactionis, vt patet in iuribus alle. s̄. in 2. ar. in fi. ideò non videtur ſatisfeciſſe, & per conſequēs ob peccatū non remiſſum in foro conſcientię malè ſecurum, cum Dei præceptum impunè calcauerit propter dictam indulgentiam vicarij Ieſu Chriſti: cui tñ fuit viſum ſatisfieri, & pœnā debitā pro peccato ſubire. facit. 15. q. 6. c. iuratos. Deꝰ enim non acceptat diſpenſationem Eccleſiæ, niſi ſecundum iuſtitiam. de pę. diſt. 1. c. quem pœnitet. de conſec. diſt. 2. c. q̄ ſceleratè. & 24. qō. 3. c. non in perpetuum. & d. c. cum æterni. Ex iſtis quinque rationibus ſic efficaciter deductis videtur, q̄ iſtæ indulgentiæ peccatoribus (quantuncunque pœnitētibus, & confeſsis) parum, aut nihil proſint, niſi ſatisfaciant, prout iura volunt. alleg. s̄. in 2. articu. & confirmantur prædicta; quia per duo ſacramenta expiantur peccata, ſcilicet per baptiſmum, & pœnitentiam. Et pœnitentia appellatur ſecunda tabula poſt naufragium. de pę. diſt. 1. c. ſecunda poſt naufragium. & de ſum. Trin. o. 1. ergo non per indulgentias, quæ non ſunt ſacramenta prædicta, ſed inferiores: quod patet; quia conceduntur ēt per non habentem poteſtatem Clauium, vt ſunt electi, & confirmati, ēt non presbyteri, qui poſſunt eas concedere, vt c. accedentibus. de exceſ. præla. in nouel. & ibi per Ioan. Cald. quod ſecus eſſet in pœnitentia, & baptiſmo: quæ non poſſunt miniſtrari, ſiue conferri, niſi à ſacerdotibus, qui habent poteſtatem Clauium. c. verum. & c. multiplex. de pę. diſt. 1. & remiſ. s̄. ad Hoſt. in 1. op. Iſtæ ſunt fortes rationes, quas habui pro maiori parte ex repetitione ſolemni, quam fecit recolendæ memoriæ ſummus Decretorum Doc. D. Gaſp. de Cal. in Romana curia de ca. noſtra. s̄. de pę. & remiſ. multum tamen ad eorum corroborationem. ex quibus rationibus apud antiquos, & modernos reuocatur in dubium: vtrum indulgentiæ tantum valeant, quantum ſonant: & refert ipſe de hoc multorum opin. de quibus in c. quod autem. s̄. de pęn. & remiſ. in ſum. eod. tit. Et iſte primò dixit, quòd tñ valent, quantum in eis reperitur indultum, ſiue remiſſum. poſtea dixit ſe neſcire. Alij dicūt eas valere quò ad delicta ignorātiæ tollenda. Alij quò ad venialia. Alij quò ad pnīa negligenter peractam. Alij quò ad diminutionem pœnæ in purgatorio. Alij quò ad conuerſantium deuotionē, & fidē ſuſcipientium ipſas. Alij aliter opinantur. Sed idē D. Gaſpar dicit, quòd ipſæ opi. nimium diminuunt, & vilificant theſaurum, & poteſtatem Eccleſię militantis: cuius regno p̄ſidentes antiquis tpibus, & modernis iſtas indulgentias concedunt. Et licēt de eis in Veteri, & Nouo teſtō non ſit expreſsè cautum: tñ ſanctos Patres, qui eas inſtituerunt, credendū eſt ab Apoſtolis, & alijs ſanctis patribus habuiſſe, & non erraſſe 12. diſt. c. quis neſciat. ad hoc. 11. di. c. eccleſiaſticarum. de cele. miſ. c. cum Marthæ. poſt prin. Itē fundāt ſuper ptāte Clauium, contra quam nō eſt tutum diſputare. de exceſ. pla. c. tanta. & 50. di. c. vt conſtitueretur. & tradita eſt ſacerdotib⁹ hæc ptās, quibus à Dño dictum eſt. Quorum remiſeritis peccata &c. & dixi. s̄. in 2. oppo. per Hoſt. in ſum. de remiſ. §. qui remittit. & §. quis poſit. fundantur ēt ſuper merita Sanctorum, qui ſanguinem innocentem effuderunt in augmentum fidei, & militantis Eccleſiæ, quorū merita dū Eccleſia in cōmuni, & ſingulari ī diuerſis officijs cōmemorat, vt de reli. & vene. ſanc. c. 1. s̄. hoc eo. lib. etiam credendum eſt, q̄ ipſi in paradiſo pro Eccleſia Catholica, & peccatoribus intercedant. vnde de Paulo ſcribitur, q̄ in orationibus ſuis ſine intermiſſione orabat Deū ꝓ Romanis. 22. di. c. ſac. ſan. Oīones ēt aſſiduæ Eccleſiæ militantis pro peccatorib. apud Deum ipſis veriſimiliter ſuffragantur. Vñ dicit canon. Credēdum eſt eī, & fidei pietas hoc expoſtulat credere, q̄ oēs eleemoſynæ totius Eccleſiæ, oīones, & opera iuſtitiæ, & mīæ ſuccurrant recognoſcenti mortem ſuam ad conuerſationem. de pę. diſt. 6. c. 1. ver. laboret. Iſta ergo maxima merita, & beneficia, q̄ ſancti patres, & martyres reliquerunt in terris, ſunt ſatisfacientia compenſare cum pœnis, q̄ eſſent aliàs peccatoribus irrogandæ. Et his circūſcrip. ſufficeret ſolum meritum paſsionis Chriſti, qui ꝓ peccatoribus orauit, & cuius liuore ſanati ſumus. Quia ergo vnus pōt alium à debito liberare. l. ſoluēdo. de neg. geſt. & l. ſoluit. de iud. vī quòd merita paſsionis Chriſti, & ſanctorum martyrū ꝓ indulgentias poſsint ēt cōicare, & participare cum peccatoribus: vt ſic per merita iuſtorū le

nientur pœnę,& ſupplicia peccatorum.& ſic poteſt intelligi dictum Ambroſij de pę.diſt.3.c. ille rex. Peccatum (inquit) aut donatur,aut deletur,aut tegitur. donatur per gratiã.deletur per ſanguinem.tegitur per charitatem. donari dr̃ propriè per baptiſmum.quia ſine omni pœna ſunt dona baptiſ. de conſec.diſ.4.c.ſine pęna.Donari enim dr̃,quod nullo iure cogente datur.de reg.iu. l. donari. Deletur (dicit ibi tex.) p ſanguinem,i.per paſsionem,& fidem, quã quis habet de paſſione Chriſti;& illud propriè fit per indulgẽtiam. Tegitur p charitatem.i.ſatisfactionem,& alia bona opera.vt iſtæ indulgentiæ proſint.per prædictã rationẽ idẽ tenet Hoſti.in ti. de pę.& re.§.ad quid valent,& inquãtum.vbi appellat hæc merita ſanctorum orationes in cõmuni , & alia opera theſaurũ Eccleſiæ, quem per talos indulgentias cõicat peccatoribus : vt pro ipſis ſoluantur.& per iſta tolluntur oĩa quaſi argumẽta cõtraria,quę locum habent de ſtricto iuris rigore.Sed vbi in peccatore reperitur cordis contritio,item confeſsio,& ſatisfactio facta proximo:q̃ pœna debita pro peccatis nõ poſſit p ſacerdotes Eccleſiæ minorari,& in totũ remitti, eſſet rigoroſum dicere, & in Dei miſericordiã non ſperare, contra c.multiplex.de pę.diſt.1. Sententia ergo, ſiue opi. quæ vetat miſericordiam,fugienda eſt.50.di.c.ponderet.in fin.Item in Veteri,& Nouo teſtõ multa ſunt exẽpla,ex quibus ſola cordis contritione,& conuerſione ſunt oĩa peccata dimiſſa.patet in Dauid,in beato Petro,& beato Paulo,& alijs, de q̃bus de pœni.di.2.§.nunquid ẽt Dauid.per Hoſtiẽ.in ſum. de pę. §.quibus.& q̃d dicit in ver.q̃d cõtritio.et 50.diſ.§.ecõtra.& c.quia tua ſanctitas,& c.quia.& c.põderet. Ex quib⁹,& alijs multis ſimilibus clarè liquet de magna Dei miſericordia erga illos,qui conuertuntur ad cor. veriſimile eſt ergo hãc poteſtatem eius Vicario,& ſacerdotibus reliquiſſe.ſ.relaxandi pœnas: alioquin,dicit canon , contra Claues Eccleſiæ datas diſputabitur.Quodcunque ligaueris,&c. Matthei.16.& 50. di.c.vt conſtituerẽtur.Non ob.q̃ pœna legis auctoritati,nõ iudicis voluntati mãdatur;quia hoc verum, niſi ex cauſa.Nã tunc põt mitigare pœnas iuxta not.in l.quod ergo. §. pœna grauior.ff.de his, qui no.infa.Item Imperator , qui præeſt tẽporalibus,delinquentibus indulget,& in integrũ reſtituit,vt patet.C.de ſenten.paſ.per totũ.ergo & Papa, qui præeſt curæ animarum , põt per indulgentias relaxare pœnas alias p peccatis condignas. & in hac opi. reſidet idem D. Gaſpar in prædicta repetitione:qui tñ conſuluit iſtis, qui remiſsionem pœnarum per indulgentias ſunt conſecuti,ne abſtineant ꝓpter hoc à bonis operibus. quamuis enim ſint ex indulgentia immunes:tñ ex contemptu poſſent ligari. 11.q.3.§.notãdum.Idem cõſuluit Hoſti.in præall.§.multa alia,quæ de iſtis indulgentijs vtiliter proſequitur hic , omitto . ſed ſolum pro
4 intelligentia prædictorum tangam poſt eum . ¶ † Quid eſt
a indulgentia[a] & dicit,q̃ indulgentia eſt remiſsio pœnæ temporalis,debitæ pro peccatis actualibus pœnitentium, non remiſſæ in abſolutione ſacramentali facta à prælato rationabiliter, & ex rationabili cã per compenſationem de pœna indebita iuſtorum. Exponendo ſingula verba dicit,q̃ in diffinitione ideò dicitur[remiſsio]quia omnis indulgẽtia eſt remiſsio,ſed non econuerſo . & ſic remiſsio ponitur loco generis, vt patebit.¶ Ibi [pœnæ.]hoc dicitur ad differentiam remiſſionis culpæ,quæ culpa contrahitur per peccatum.& iſtã,mediante contritione,ſolus Deus remittit.de pę.diſtin.1.§.hoc idem.& c.verbum.& de pę.diſt.4.c.nemo tollit.& ideò dicitur abuſio , quando quis dicitur abſolui à pœna , & culpa. Contrahitur enim ex rancore,& odio inter Deum,& hominem per peccatũ generato:quæ culpa dicitur maculare animam.1.quæſtio.1.c.ventum.& ex hoc meretur pœnam æternam,quæ per contritionem aboletur, & commutatur in tẽporalem:quam ſi non ſubit, vel ſi non patitur in hoc ſęculo, patietur in futuro.de pę.diſtinct.1. c.ſi peccatum.& c. multiplex.& 5.diſtin.c.qualiter.& de rap.c. ſuper eo.¶ Ibi [debitæ] nam pro quolibet peccato debet imponi , vel ſuſtineri pœna.de pœn. diſtinct.1.c.Deus.& c.tres ſunt. Item dicitur,debitæ,ad differentiam indebitæ, quam ſuſtinuerunt ſancti martyres.& hanc indebitam , quaſi per modum compenſationis , & retributionis beneficij ipſis ſanctis martyribus conſueuit Eccleſia peccatorum pœnas debitas per indulgentias eneruare,vt ſ̃.dixi.¶ Ibi [debitæ pro peccatis.]dicit ad differentiam pœnæ, qua Deus punit aliquos in hoc ſeculo ſine culpa,vt in cæco nato.Ioan.9.& ſimilibus.de pœn.diſt.3. ¶ Ibi[pro peccatis actualibus] hoc dicit ad differentiã pœnæ, quæ inſligitur pro originali , quæ non remittitur , niſi in baptiſmo,& immediatè à Deo.de conſe.diſtinct.4.c.firmiſſimè.¶ Ibi [pœnitentium] hoc ideò dictũ eſt; quia impœnitens non gaudet indulgentia,vt dictum eſt.ſ̃.in hac.3.oppo. in ſcõ argumento . ¶ Ibi [non remiſſæ in abſolutione ſacramẽtali.]quæ ſi non remittitur in totum,relaxatur per indulgentias id,quod reſtat de pœna. quòd enim ibi remiſſum fuit,non poteſt amplius remitti.argum.32.quæſtio. 3. c. qd̃ verò non formatum.& de deſponſ.impub. c.ad diſſoluendũ. & quòd ſacerdos poſsit remittere pœnam irrogandam propter offenſam Dei,& Eccleſiæ,non priuatam illatam proximo,no.Hoſtien.plenè in titu. de remiſ.§. quid remittit ſacerdos.verſic.remittit igitur.& iſta remiſsio ſacerdotis, q̃ fit in confeſsione,appellatur remiſsio priuata. quæ autem fit per indulgentias,eſt generalis,publica, & ſolemnis. eod. titu. §. quis poſsit.¶ Ibi [facta à ꝑlato Eccleſię.]quia non valeret,ſi non eſſet poteſtas in faciente.de iure pa.c.quod autem. cum
5 concor. ¶ † Sed hic incidenter quæro , an presbyteri , maximè rectores parochiarum, poſsint indulgentias concedere ? & videtur,quòd ſic.quia ipſi ratione curæ,& ordinis videntur ſucceſſores Apoſtolorum. 21.diſtinctio. c. in nouo. 12.quæſtio.1. c.videntes.& ibi no.quòd omnes fuerunt pari ratione prædiți.& 18. quæſtione.1. c. loquitur. & ex prærogatiua ordinis presbyteralis videt̃ deſcendere iſta poteſtas indulgentiarum, quę verſatur circa animarum ſalutem, & peccatorum remiſsionem , & ſolis presbiteris conceſſa ꝑ illud Euangelij . Amen dico vobis , quodcunque ligaueritis &c. Matth.18.& Ioan.20. Accipite Spiritum ſanctum, quorum remiſeritis peccata . facit. c. omnis. & c. cum ex eo.de pœn.& remiſ.& dixi.ſ̃.in 2. op. Item hæc remiſsio peccatorum procedit à poteſtate Clauium.de pœni. diſtin.1.c. agite.& c.multiplex.& c.verbum . Sed inferiores ſacerdotes nõ habent Claues.de ſumma Trin.c.firmitèr. in fine. de conſecra.eccle.vel alta.c.aqua.Ex his infertur,quòd indulgentiæ, per quas pœnitentię eneruantur , poſſunt concedi à ſimplici ſacerdote. & quòd carens ſacerdotali ordine , non poteſt ipſas conferre.Alij,vt Archid.ſ̃. eod.lib. de pœni. & remiſſio.c.Romana.tenẽt, quòd ſolis epiſcopis hoc competat ratione epiſcopalis dignitatis . hinc eſt ſecundùm eum , quòd electus confirmatus hoc non poteſt. & hoc nõ. Hoſtien.ſ̃.de exceſ.præla.c.accedentibus.Tertij dicunt , quòd concedere indulgẽtias cõpetat ratione dignitatis,vel iuriſdictionis ẽpalis.& hoc tenet Hoſtien.in ſumma de remiſsio.§.quis poſsit. & aduerte,quòd dicit,epiſcopalis iuriſdictionis. & non epiſcopalis ordinis.ex hoc enim inferas, quòd electi,& confirmati,ſed non confirmati, poſſunt concedere iſtas indulgentias.quod tenet Ioã.Cald.in c.accedentibus.de exceſsi.prælatorum.in additionibus ad nouel.Concluditur tamen, q̃ ſi nõ ſit ſacerdos,q̃ debeat abſtinere, inferens aliud , q̃ Abba. & inferiores prælati (quantuncunque presbyteri) non poſſunt concedere indulgentias.quod tenet D. Gaſpar in d. repetitio.vbi etiam tenet,q̃ hæc non poſſunt præſcribere, vel conſuetudine vendicare , ẽt ſi habeant epiſcopalem iuriſdictionem.Non ob. q̃ poteſt præſcribi poteſtas excõicandi ; quia aliud eſt in excommunicatione,quæ poteſt competere inferioribus prælatis permiſsione iuris , & hoĩs : aliud in indulgentijs concedendis,quia ex ẽpali iuriſdictione competit,vt prędictum

prædictum eſt.Non ob. quòd remiſsio peccatorum pendeat à ptãte Clauiũ,& per cõſequẽs cõpetat etiam ſimplici ſacerdoti:quia illud verũ de claue fori pœnitẽtialis:non ãt de claue iuriſdictiõis, & dignitatis.& hinc eſt,q̃ ſimplex ſacerdos nõ poteſt excõmunicare; quia illud nõ cõpetit rõne ordinis tm̃. de quo no.2.q.1.c.nomẽ.& de offi.ord.c.ſi ſacerdos. & c.cũ ab eccleſiarum.eo.tit.¶ Iuxta ꝓdicta dubitatur de legato de latere,& videtur,q̃ non poſsit.qa hoc nõ **eſt iure expreſſum.** & q̃ ſanctorum patrum & c.2.q.5.c. cõſuluiſti. **Contrarium** tenẽt oẽs. ſ. q̃ poſsit. quia poteſt facere ſtatuta **perpetua** , & maiorẽ iuriſdictionem habet poſt principem in prouincia.c. ſi abbatem.de elec.ſ̃.eo.lib.& c.ſi.de offi.lega.& tenet Spec. in ti.de lega.§. ſupra eſt.in 3.colum.ver. poteſt etiam indulgentias.vbi dicit,q̃ propter reuerentiam Concilij debet lega
6 tus ſe conformare cum alijs prælatis. ¶† Ex prædictis etiam
b argue , q̃ duæ ſunt Claues ♭ Eccleſię. quod patet ex quibuſdam iuribus, quæ loquuntur in plurali,Claues. Quædam tamen alia loquuntur in ſingulari.de exceſ.prę̃la.cap.tanta. D. Gaſpar dicit, q̃ duæ ſunt Claues. vna ſacramentalis:alia iuriſdictionalis.Prima eſt clauis ordinis;quia illam poteſtatem non poteſt exereere,qui non eſt in ord.ſ̃. de ſum.Tri. c.1. & de conſue.c. quantò. Secunda dicitur **auctoritate dignitatis,** vel iuriſdictionis,hanc conſequitur quis per canonicam electionem,& confirmationem,vel multitudinem, vel aliam ac quiſitionem dignitatis miniſterij , vel officij eccleſiaſtici. de elec.c.tranſmiſſam,de maio.& obe.c.cum in eccleſijs.de hac plenius in prædicta repetitione.& per Hoſt.in ſumma de remiſ.§.1.¶ Sequitur in diffinitione[rationabiliter,& ex cauſa rationabili.] Iſtud ponitur ad diferentiã diſsipantium,nõ diſpenſantium theſaurum Eccleſiæ,quorum indulgentiæ nedum valent,quantum ſonant: ſed penitus non valent. ad hoc de pæni.diſt.1.& diſt.5.c.conſideret.videtur.n.tñ clauis. & ſic aperire non valet.24.q.3.c.non in perpetuũ.vel poteſt dici,q̃ ſit tanta:quia fides ſubditi tanta eſſe põt, q̃ ad illam cõſequẽdam acceptatur à Deo.15.q.vlti.c.ſi.de cõſe di.4.c. baptiſmi vicẽ.vñ abſoluitur quis à putatiuo ꝓlato.licèt.n.ꝓlatus peccet,tñ ex fide meretur abſolutionem. de elect.c. dudum. & q̃d ibi no.Idẽ dicit in ꝓdicta repetitione.Hoſt.ſentit, q̃ ꝓciſè valet,ẽt ſi fuerit indiſcretè conceſſa.puta remittit pnĩam, ſeu pnię partem pro tribus denarijs: peccat tñ prælatus ſic indiſcretè remittens,vt ipſe Hoſt.no.in tit.de remiſ.§. ad qd valet.¶ Sequitur in diffinitione [per recompenſationem pænæ indebitæ iuſtorum.]Iſta verba expone,vt dixi. ſ̃.in c.contrariorum. ver. fundatur etiam ſuper meritis ſanctorum &c. ¶ Poſtremò circa iſtas indulgentias quęro,an æquè per malos prælatos concedatur indulgentia, ſicut per bonos. videtur q̃ nõ. 1.q.1.c.remiſsionem.de conſec. diſt.4.c.quomodo **exaudiuit.** facit ad prædicta. 3.q.7.cap. in grauibus. pro hoc **quod dicitur**[non eſt iudex niſi ſit in eo iuſtitia]de ver.ſig.c. **forus.ad idem.** 1.q.1.c.maledicam.Item peccator conſtitutus in mortali non participat de indulgentia.ergo multò fortius prælatus malus non videtur poſſe conferre.ar.cap. cum Marthæ.de cele.miſ.ibi[beatius eſt dare,quàm accipe.]Ho. dicit,q̃ per bonum miniſtrum fit remiſsio ex officio, quandiu ab Eccleſia toleratur. Vnde Matth.24. **Super cathedram** Moyſi ſederunt principes & phariſei. nec voluntas ſacerdotis obeſſe,nec prodeſſe poteſt: licèt multum per benedictionem poſsit.1.q.1.c.dictum.pro hoc optimè.1.q.1.c. inter Catholicam.cum multis.cap.& 15.q.vlt.& iſtam opi.tenẽt omnes,vt in d.repetitione no.Et hęc ſufficiaut de materia indulgentiæ,quę bene ad propoſitum iſtarum adaptatur:quia per iſtas fit remiſsio peccatorum , concurrentibus ſatisfactione,& alijs de quibus in tex.¶ Quartò principaliter op. dicit tex.quòd debet reſtitui ablatum:aliàs non remittitur peccatum. Sed contra , quia multi ſunt caſus , in quibus eſt impoſsibilis reſtitutio ex parte debitoris:puta cum debitor laborat inopia. in quo caſu ſecundum iſtam regulam debitor iſte inops eſſet in caſu damnationis , poſtquam eſt ſemper in peccato : quia non reſtituit ablatum . ſed certè hoc dicere eſſet abſurdum , & contra iura, quę non obligant quem ad impoſsibile,vel difficile quo ad pænam , vt no.in l.continuus.§.cum ita.ff.de ver.ob.& cap.2. de teſti. cog. Item quòd ad reconciliationem cum Deo oris confeſsio , & cordis contritio ſufficiunt cum propoſito reddendi , cum commodè poterit,quod improbè extorſit.Solu. dicit gl. q̃ aut q̃s eſt debitor ex contractu,aut ex delicto. ſi ex contractu, ſufficit, ſi ſit inops,q̃ cedat bonis,vt remittatur ſibi peccatũ:ſi aũt ſit debitor ex delicto: tunc ſi non poteſt ſoluere , debet luere in corpus. & iſta caſtigatio in corpus liberat eum à debito, prout ſentit gl. ¶ Sed occurrit dubium , vtrum hoc ſit verũ, inuito creditore:qui dicit,q̃ vult potius in carceribus detineri,q̃ verberari ſic,ne à debito iõ liberetur.Io.An.poſt Inn.refert quoſdam dicere,q̃ non habet locũ iſta cõmutatio, cum agitur ad intereſſe: ſed tunc cũ agitur ex delicto,ad pænam, vel pnĩam imponẽdã.& hoc ſi placet actori.12.qõ.2.c.frater nitas.ſicut iudex procedit ex officio ad pænam imponẽdam, vt ſ̃.de maledi.c.2.Alij dicunt, q̃ dicta cõmutatio habet locum,cum pœnæ applicentur fiſco:quod eſt dicendũ in dubio in l.agraria.de termino mo.per Bar.Sed vbi applicantur certis perſonis,non fit cõmutatio eis inuitis.& ita no.in c.Odoardus. de ſolu. & hoc videtur ſentire Innocen. q̃ creditoris ſit electio,vtrùm velit eum caſtigare,vel in carceribus (vt ſic dixerim) macerari.Alij dicunt, quòd eſt electio ipſius debitoris,vt refert Bal.in l.fin.de inĩu.te. vbi tenet,quòd aut creditor debet habere fidem de debito , donec veniat ad pinguiorem fortunam:aut eligere, quòd fuſtibus cædatur. nam in carceribus,poſtquam conſtat de delicto,nõ debet detineri.ad hoc.ff.de iure pa.l.diuus Veſpaſianus, §. fi.& quod no. in l.q̃ ſi minor.§.ſi feruus.de mino.ſi tñ ipſe debitor eligat ſtare in caceribus,& nõ cędi,audiẽdus eſt,vt no.Bal.in l. q̃cũq;. C.de ſer.fugi.q̃d eſt verũ,ſi eſt inops.ſecus ſi idoneus ad ſatisfaciendũ:quia tũc eligens potius ſtare in carceribus , quã ſoluere,audiri non debet.ff.de polli.l.de pollicitationibus.Colligimus igitur,quòd pœna pecuniaria remittitur, ſi commutatur in corporalem.facit l.quid ergo.§.pœna grauior. de his, qui no.infa.& non ſolum fit iſta commutatio in prædicto caſu inopiæ.ſed in certis alijs,& inter alios, cum pœna ordinaria non cadit in delinquentem:puta eſt pœna manus, quam non habet, vel habet aridam : tunc fit commutatio in aliam, vt not.Bald.in Authen.ſed nouo iure.C.de ſer.fugi. & l.2.C. vt infra certum tẽpus. 15.q.6.c. quia iuxta. & vide qd̃ not. Bal.in l.nullũ.C.de teſti. & l.2. C. de ſpor. Et iſta intelligo in foro iudiciali:ſed in foro pnĩali , vtrum debitor ex delicto teneat vltro ſupponere ſe caſtigari in corpus , vt dimittat̃ ſibi peccatum , prout vult iſta regula, dubito,vtrum ſola confeſsio cum intentione reſtituendi,cum poterit,ſufficiat iſti obligato ex delicto,ſicut obligato ex contractu.Nam in iure fori non ſufficit,vt in iſta gl.iure verò poli non tenetur ſe ſubijcere tormentis,quò ad liberationem ab obligatione,qua tenetur homini ex delicto illo.Sed quantùm ad obligationem, qua tantùm ſatisfacere Eccleſiæ de peccato,& offenſa in Deum tenetur, recipiat hanc luitionem in corpus in penitentia à ſacerdote:ſuper quam vide not.per Hoſtien.in ſum.de pæ. §.quibus.verſi.ſed nunquid ſufficit.pe. col. & hæc ſunt vera, cum eſt euidenter in totum inops. quod qualiter probetur, not. ipſe Bal.in l.quicunq;. facit quod not.in l. vbi adhuc.C. de iure do.& l.ſi fideiuſſor.§.1. ff.qui ſatiſ. cog. ſi autem non in totum,ſed pro parte ſit inops. dic , quòd exigitur , quatenus facere poteſt , non vltra : vt ſic eadem ſit ratio de toto quò ad totũ,quę eſt de parte quò ad partẽ. l. quæ de tota.ff. de rei ven.de hoc per Hoſt.in d.§.quibus.pe.col. vbi quid iuris,ſi debitor poteſt commodè ſatisfacere,& hoc recuſat,ſed petit dilationem : creditor negat , vtrũ abſolui poſsit in foro pœnitentiali. cui adde quod not. in d. §. quibus. ver. quid ſi

difficilis ſit reſtitutio. & ibi plenè de effectu iſtius ceſsionis. & vide qđ ſtatim dicã in ver. vlterius quęro. & hæc ſint dicta, cum debitor propter inopiam nihil põt ſoluere: vel põt, ſed cum magno incommodo. Sed q̃d dices, ſi põt ſoluere, ſed nõ abſq; perſonæ ſuæ periculo. pone exemplum cũ mulier certa eſt ſe concepiſſe, ꝑturit, vel partũ ſuppoſuit, quẽ vir, vt filium educauit, & hr̃dem inſtituit. vel tanquam filius, & abinteſtato ſucceſsit. mulier de hoc conteritur, & reatum ſuum cognoſcit, videns maritũ ſuum educaſſe filium adulterinum vt proprium, vel ꝑtũ ſuppoſitum, & eius futurum heredẽ. hoc tñ nõ audet reuelare, & virũ ſuum rigidũ, & ſeuerũ nouit: vel ſi nouit mitẽ, non audet bonam famã ſuam hac de cã denigrare. qualiter aũt cõſulatur ſuæ ſaluti? dicunt quidã, ꝙ durãte, ſiue ſtante hac fraude, non vr̃, ꝙ debeat intelligi pœnitẽs. de pę. & remiſ. c. quod quidã. 14. q. 5. c. & ſi res. mõ ſtãte fraude, iſte pater putatiuus priuat ſuos conſanguineos ſua hereditate, contemplatione iſtius filij putatiui, quos aliàs non priuaret. C. ſi quis ali. teſt. ꝓhi. l. 1. Et iõ per diſcretum ſacerdotem eſt ei pnĩa iniungẽda. de pę. & remi. c. officij. ¶ Sed reſtat dubiũ, qualiter de expenſis ſit reſtõ facienda: vtrum ei, qui alit filiũ alienũ: vel de hereditate ſua illis, qui fuiſſent ſibi veriſimiliter ſucceſſuri, ſi vir iſte non credidiſſet iſtum fore eius filium: qui vt filius ex teſtamento, vel abinteſtato hæreditatem poſsidet. Hoſtien. conſiderat, vtrum ex reuelatione veritatis fienda marito mulier poſſet incurrere periculum, aut non poſsit. Primo caſu vt credat pro poſſe reuelando hoc filio in ſecreto; quia ſimplex vel ſpiritualis. & tunc ſi ei credat, conſulat, & inducat eum, vt ab illa hereditate abſtineat. quod ſi facit, mulier erit tuta, niſi de expenſis factis in talem filium putatiuum, quas ipſa, non ipſe filius, reſtituere tenetur. Nam illa habuit malam fidem: iſte bonam, vt l. certum. C. de rei vendi. Sed ſi filius non vult matri credere: vel eſt ſibi, ſiue marito periculum reuelare: tunc non eſt aliud remedium, quàm vt ipſa de ſuo reſtituat venientibus abinteſtato marito: vel alijs inſtitutis cum eo heredibus portionem ſuam, quã habuit de hereditate patris putatiui. vel ſi tales non extant, faciat inde eleemoſynam de conſilio, & conſenſu diœceſani pro anima illius mariti. nam in hoc gerit vtiliter negocium ſuum. 12. q. 2. c. quatuor. & no. Hoſtien. in d. §. quibus & qualiter. ſub. §. quid de prædã ementibus. ver. quid ſi non põt reperiri. & ver. quid ſi filius. ¶ Et hoc verũ, quando mulier põt de proprio ſatisfacere, vt ſ. dictum eſt. Si verò non poteſt, tunc doleat de peccato, & diſponat in mente ſua ſatisfacere, cum primum poterit iuxta poſſe ſuum. ¶ Sed reſtat dubium, qualiter illi læſo reſtituat, vt non prodat ei peccatum, & culpam ſuam? dicit Hoſtien. quòd per medium ſacerdotem debeat fieri reſtitutio, dicendo: vnus, qui læſit, tibi hoc reſtituit. vel in alio caſu dicat, quòd non poteſt ei reſtituere; ideò ſibi remittatur pro ſalute animæ ſuæ. Vbi tamen hoc ſacerdos non poſſet dicere ſine ſuſpitione, & infamia mulieris, cuius culpa poſſet per hoc detegi, vel ſuſpecta haberi (& fortè tormentis ſubijci) melius eſt tacere ex contrario, & ſufficiet mulieri. 22. quæſtio. 2. cap. ne quis. & ita not. Hoſtien. in d. §. quibus & qualiter. in fin. primæ col. nam patet ex his, quòd ſemper in defectum eorum, quibus eſſet reſtitutio facienda, fiet erogatio pauperibus, vt prædictum eſt. facit quod not. Hoſtien. in ſumma de vſur. §. qua pæna. ſub. §. alia à iudice. ver. quid ſi venerat. cum ver. præcedenti & ſe. Sed de iure ciuili videtur, ꝙ bona, & iura illius, cui erat reſtitutio facienda, deferantur in fiſcum, vt in heredem, ſi hoc vult, vt l. 1. C. vnde vir, & vxor. vel ſi non vt heredẽ, tanquam bona vacantia occupet illa, vt l. 1. ff. de iur. fiſc. & ſic videtur, quòd iſta erogatio in pauperibus non procedat de iure ciuili. Solu. oportet fateri contrarium, quòd ſemper heredi fiet reſtitutio, qualiſcunque ſit heres, fiſcus, vel alius, qui de iure ſuccedit. his non apparentibus, veniunt paupe-
7 res, prout gloſſ. dicit. ¶ † Vlterius quæro. quid ſi debitor poteſt reſtituere, ſed cum magno eius incommodo; quia nihil ſibi remaneret ad victum: videtur, ꝙ in totũ. ar. eius, quod not. in l. Neſennius. §. fi. ff. de re iu. qđ credo verum, ſi malè ablata ſunt illa, quæ hr̃et penes ſe, vt d. §. fi. Si verò non haberet: tunc ſi eſt debitor ex contractu, videtur ſecundum glo. ꝙ integrè, niſi cedat bonis: ſed certè in foro conſcientiæ etiam ſine ceſsione, videtur teneri vltra quàm commodè facere poſsit. Nam ceſsio eſt actus iuris ciuilis, ſecũdùm quem non debet regulari conſcientia, ſed ſecundùm veritatem, & ſecũdum Deum. vnde vltra quam ſatisfacere poſsit, deducto ne egeat, non videtur in foro pænitentiali teneri ad reſtitutionem, vt credo. pro hoc cap. in literis. de rap. & cap. cum tu. de vſuris. quæ iura loquuntur in criminibus. Et tamen vltra facultates non debent inquietari pœna canonica, ſiue ſpi-
8 rituali priuationis, videlicet ſepulturæ. ¶ † In vſurario vtrum teneatur in totum, & deducto ne egeat. gloſ. quòd inſolidum c. cũ tu. de vſu. Goſ. Arch. contra. de c. quanquam. eodem tit. & lib. idem Hoſt. in d. cap. cum tu. Et hæc opi. ſecundùm Io. an. Andr. videtur vera in foro pænitentiali. prima in foro iudiciali, vt in d. cap. cum tu. in nouel. ſuper gloſſ. licèt. ¶ Quintò principaliter op. & videtur, quòd quandoq;, etiam ſi non reſtituatur ablatum, remittatur peccatum: puta cum res perit caſu fortuito: tunc enim ipſe interitu liberatur, l. ſi ex legati cauſa. ff. de ver. ob. & l. item ſi verberatum. de rei ven. & l. quod te. ſi cer. peta. So. gl. prima ſentit illud contrarium, & dicit, ꝙ iſtud c. debet intelligi, cum reſtitutio eſt poſsibilis; q̃a res extat: ſecus ſi res perierit, ita ꝙ reſtitui non põt. Tunc enim, dicit gl. tenebitur ad æſtimationẽ, non obſtante quod dixi, ꝙ eius interitu liberetur: quia illud verũ, cum culpa ſine mora debitoris nõ præceſsit interitũ ipſius ſpeciei. Sed ſi pręceſsit: tunc ad æſtimationem tenebitur, vt in l. ſubtractum. C. de fur. In caſu ergo huius ca. debemus intelligere, quòd præceſſerit mora, & culpa: & hoc propter illud verbum [peccatum] aliàs non teneretur ad æſtimationem, vt in contrarijs. ¶ Sed hic occurrit dubium, vtrum iſtud ſit verum, ſi res debita eodem modo fuiſſet peritura penes creditorem, ſiue dominũ. Ad hoc vide, quod not. plenè Bar. in l. quod te. præallegata. vbi refert opi. & ponit ſuam, quòd poſt moram teneatur de interitu indiſtinctè, ſi ſpecies eſt debita actione perſonali. l. nemo. §. fin. de ver. ob. per Barto. ſed ſi reali, diſtingue, vt no. in d. l. ſi verberatum. cum l. ſe. Sed quicquid ſit in foro iudiciali, remanet mihi dubium in foro pænitentiali, in quo loquitur iſtud ca. an peccator ammodo teneatur, poſtquam res perijt, peritura eodem modo penes creditorem. Et glo. relata ad tex. ſentit, quòd teneatur propter peccatum, quod iam contraxerat. In contrarium facit. quia creditor licèt offenſus ex rapina, tamen poſt interitum non videtur proſequi intereſſe, ſed vindictam legi moroſam de interitu propter delictum. & ſic iſtud intereſſe, quod petit creditor de re ſua, quæ perijſſet eodem modo penes eum, poteſt dici pœna ex parte ſoluentis, & etiam recipientis: ſed pænarum exactio non eſt licita iure poli. 12. quæſtio. 2. cap. fraternitas. Sed ibi loquitur, cum res eccleſiæ extat, & cum ea petebatur, vt augeretur pæna legalis quadrupli, vel dupli. quod non poteſt facere Eccleſia de honeſtate, vt ibi. Sed in priuatis perſonis, & iure poli videtur licita pænarum exactio, quæ deſcendit ex lege, vel canone contra delinquentẽ. de quo per Hoſtien. in ſumma de pænis. §. quibus. ſub. §. interfectoribus. ver. ſed nunquid poſſunt. & in ver. de pæ. §. quid de accuſatoribus. verſi. quid ſi pæna. ¶ Sed aduerte, quia quæſtio non formatur, vtrum creditor in foro conſcientiæ poſsit petere à debitore moroſo intereſſe rei ſuæ peremptæ, quæ ꝑijſſet ſimiliter apud eum: in debitore enim ex delicto (puta furti, vel rapinæ) poteſt peti etiam in foro conſcientiæ. Sed in debitore ex contractu, in quo ſola mora abſq; delicto alio poteſt depre-
9 hendi, eſt † maius dubium, vtrum æſtimationẽ in foro conſcientię iuſtè petat creditor, poſtquam etiam apud eum perijſſet.

ijſſet. plus. n. delinquit, qui furatur, quàm qui interpellatus non ſoluit. ibi. n. delictum, & offenſa in faciendo, hic in omittendo, & negligendo. & inter iſtos iura faciunt differentiam. l. ſi ſeruum. de verbo. ob. & l. ſi mora. ſo. ma. ¶ In quæſtione autem ſupradicta non quæro, an creditor petere poſsit: ſed vtrum debitor vltro ſe offerre debeat, vt peccatum ſibi remittatur. multa. n. ſunt, quæ exactus tenetur ſoluere, ſed non vltro ſe offerre: vt ſi ex iniuſta ſententia quis deberet, & in multis exemplis, de quibus. ſ. in prin. primæ opi. & quod not. in Cle. paſtoralis. de re iudic. in illa. q. vtrum iuſtè condemnatus ad mortem in foro conſcientiæ teneatur expectare ſupplicium, ſi poteſt ipſum vitare, de carcere fugiendo. & ſaluo iudicio theologorum, credo, ꝙ teneatur vltro ſe offerre, & ſoluere intereſſe rei peremptæ, ſi erat debitor ex delicto: ſecus ſi ex contractu, licèt ſit in mora ſoluendi. poſtquam. n. naturaliter res ꝑijt, vel peritura fuiſſet apud dominum, illa obligatio in receſſu contracta, propter ſolam moram in foro conſcientiæ non videtur efficax. debet enim bona conſcientia proſequi damnum ſuum, quod prouenit alieno delicto ex negligentia non ſoluendi, quæ non eſt propriè delictum, qđ intelligitur per hoc ver. peccatum. in tex. poſitum. includit. n. verbum, peccatum, in ſe culpam ex animo. prædicta procedunt in debitore generis reſpectu certę ſpeciei, vel in debitore generis ſimpliciter, vel in debitore quantitatis, vtrùm liberetur per interitum ante moram, vel poſt moram. plenè videas in prędicta l. quod te. per Bar. & Bal. qui quærũt de no. q. cum contingit reprobatio monetæ certi generis per ſtatutum: vtrum debitores in pecunia illius formæ, ſiue generis liberentur? videtur, ꝙ ſic, ſicut ſi cum perijſſet, & effuſum eſſet totum vinum Cãpanię, ſiue cellarij, de quo debebam tibi dare decem ſalmas. ar. l. in naue. ff. loca. Nam eadem videtur ratio in debitore generis ſubalterni reſpectu interitus totius generis, q̃ per interitum ſpeciei certę, l. in ratione. §. incertæ, ad leg. fal. ipſi tenent contrarium, & concludunt: tñ remanet obligatio in materia, ſiue maſſa, vnde alia pecunia redacta fuit ad formã: quia perẽptio formæ ſpecificatæ nõ extinguit debitum ſecundùm iura, quod de illo gñe ſupereſt, vt l. illud. §. quæſitum. & qđ ibi no. ff. de le. 3. & eſt caſus in ſi. in c. olim. de cenſi. facit qđ no. Bar. & Bal. in d. l. quod te. vtrum difficultas ꝓſtationis impediat, eſt clarum, ſi eſt pæna ſpiritualis excõicationis, periurij, vel ſimilis. c. 2. de teſt. cog. Si verò aliud, dic, vt l. continuus. §. aliud. ff. de ver. ob. quod eſt vtile ſcire in materia huius regulæ. vtrũ videlicet interim, dum non poteſt ſatisfacere, contrahat peccatum, vt ſic etiam interim re perempta remaneat obligatus. Si enim non contrahit, liberatur tali interitu: ſecus ſi contrahit, vel peccat interim, dum non poteſt ſatisfacere. & procedit quæſtio quò ad obligationem, qua tenetur ꝓximo, non quò ad illam, qua tenetur Eccleſiæ, vel Deo: q̃a mitius agit Deus, & Eccleſia, q̃ hõ, vt l. Celſus. ff. de arbi. & d. c. 1. ¶ Sextò opp. præſuppoſito, ꝙ iſta dictio, niſi, ponatur, prout. j. dicam. innuit iſte tex. ꝙ facta reſtitutione eius, quod indebitè eſt ablatum, remittatur peccatum. Sed contra. in delictis conſumatur venia pænitentię, cum ipſa rei reſtitutione coniuncta deſinit eſſe nocens, vt l. qui ea mente. de fur. & l. pe. vi bo. rap. Sol. dicit Dy. ibi ſecundum rigorem iuris ciuilis, hic autem de benignitate iuris canonici, quod imitatur in hoc ius diuinum, ergo. ſol. vt ſupradixi in ſecunda
10 oppoſitio. † Nã propter peccatũ obligat̃ quis Deo, Eccleſię militãti, & proximo: per reſtitutionẽ remittitur peccatũ, quò ad ꝓximũ: non aũt quò ad Deum, vel Eccleſiã, quibus (vt ibi dixi) ẽt obligatur Eccleſiæ, videlicet ꝙ cõfiteatur peccatũ, & pnĩam agat, & Deo, vt in corde conteratur; & de iſta vltima ſatisfactiõe ꝑ cordis cõtritionẽ nõ curauit lex ciuilis, ſed de primis duabus: nã ẽt ſi ſatisfacit ꝑti læſæ, obligatur ad pænã fiſco: & etiam econuerſo, ſoluta pęna, remanet obligatus ꝑti. l. 1. C. qua. ciui. ac. præ. cri. & ꝑ hoc dicit gl. in ſe. c. ꝙ pœna formæ pęnitẽtialis non tollit pænã legalẽ, vt not. in c. de his. de accuſa. ¶ Ex prædictis contrarijs venio ad aliquas vtiles quæſtiones: pro quarum pleniori, & clariori intelligentia ꝓmitto, ꝙ in reſtitutione malè ablatorum qñq; contingit difficultas in reſtituendo ex parte debitoris: puta q̃a inops, vel non põt abſq; ſuo periculo, vel magno incõmodo: & de his dictum eſt. ſ. in quarta oppo. & remiſsiuè repetam in 1. qõ. Quandoq; contingit difficultas in reſtituendo ex parte ipſius rei ablatæ. & ibi etiam de hoc tetigi. Quandoq; cõtingit difficultas ex parte creditoris. & de hoc in gl. 1. & de his omnibus proſequitur per quęſtiones principales, & acceſſorias principalibus coaptandas, & ipſarũ materijs. ¶ Primò igit̃ quęro. dixi. ſ. in 4. oppo. q̃d iuris, cum reſtitutio eſt impoſsibilis propter interitum ipſius rei: vel propter reſtituẽtis periculum. Sed pone, ꝙ alia ratione eſt impoſsibilis, vt in hoĩe occiſo, vel mutilato, vel infamia laceſsita, vel virginitate corrupta. iſta. n. non recipiunt æſtimationem pecuniariam. l. fi. de his, qui deie. vel effu. & l. pe. ſi quadru. paupe. feciſ. di. in q̃bus dicitur, ꝙ liberũ corpus deformati non recipit æſtimationem, ſimiliter nec corrupta caſtitas poteſt reſtitui. l. 1. C. de rap. Qualiter igitur, qui ſic offendit, ſatisfaciet, vt peccatũ remittatur? rñdeo. in his, & ſimilibus caſibus, non cadit directa ſatisfactio: ſed fit quædam æſtimatio per leges, quę prouident, vt habeatur tota operarum remiſsio, quibus cariturus eſt ex eo, ꝙ inutilis factus eſt propter cicatricem, aut deformitatẽ: ideò non debetur æſtimatio; q̃a liberũ corpus & c. vt ibi. & per Hoſt. in ſumma de iniur. & dã. da. §. q̃bus. ver. illud certum eſt. & ver. ſed qualiter. in raptu honeſtarũ dñarum, & virginis tenẽtur raptores: quia bona ſua dãtur in ſolatium tam atrocis iniuriæ, & offenſę. l. raptores. C. de epiſ. au. & 27. q. 1. c. ſi quis rapuerit. ſimiliter propter offenſam illatã in dñm priuatur vaſallus feudo, & reuertitur ad dñm: vt ſaltim (dicit text.) habeat ſuæ iniuriæ vltionem in 10. coll. quæ fuit prima cauſa. c. boues. §. deniq;. interfectoribus clericorũ limitatæ ſunt certæ pænæ per cano. contra tales. 17. q. 4. cap. ſubdia. & c. ſe. & hoc propter præcedentẽ pnĩam. c. 1. de pę. & no. Hoſtien. in ſumma de pæ. §. quæ quis. ſub. §. interfectoribus. & ibi cui iſta pæna debeat applicari, in ti. de ſen. ex. §. qualiter. hæc abſolutio. ſub §. ſerui. ver. ſi cui. vbi de æſtimatione iniuriæ irrogatæ per quem fiat, & cui debeat applicari de fama autem lęſa, ſiue laceſsita qualiter fiat ſatisfactio. no. Hoſt. in ſumma de pæ. §. quibus. ſub. §. quid de accuſato. ver. obligantur etiam tales. ſicut enim publicè diffamauit, ita publicè confiteri oportet ſe mẽdaciũ, & falſum dixiſſe, & inſuper ab infamato veniam poſtulare. Ad hoc. 14. quæſtio. 6. c. ſi res. 2. quæſtio. 1. cap. quidam. & 6. quæſtio. 1. c. deteriores. Ex ꝑdictis exẽplis, & multis ſimilibus appet, ꝙ multi ſunt caſus, in quibus non cadit vera reſtitutio ablatorũ, in quibus iura ꝓuidẽt, cõmutando in aliud, qđ non põt directò cõſtitui, ſiue reddi. ad hoc qđ no. in l. 2. §. 1. ſi cer. pe. ¶ Sed remanet dubiũ, vtrum iura, q̃ careant pęnis in ꝑdictis caſibus, & ſi. ſint ſequenda in caſu huius cap. vt ſ. non remittatur peccatũ, niſi (vt iura ſtatuunt) reſtituatur ablatũ. ¶ Ad hoc dico, ꝙ locũ habent in caſibus, vbi loco intereſſe iura ita modificant; vt in amiſsis operis, & perdendis propter mẽbrum debilitatum, vel propter falſum, & mendacium purgarẽt infamatum, vt dictum eſt: pœnam autem amiſsionis bonorum contra raptores, vel pecuniariam contra interfectores clericorum, vel æſtimationem iniuriæ irrogatę, vtrum pro remiſsione talium peccatorum teneatur à ſe exigere, & ſatisfacere, vel vltra quos offendit, videtur, quòd non in capit. fraternitatis. 12. quæſtio. 2. c. ſicut. nec etiam pœna vltimi ſupplicij tenentur tales vltrò ſe ſubijcere, & ſeipſos accuſare. de pæ. diſ. 1. c. non tibi dico. ¶ Ego credo, quòd de dictis pænis canonicis, & legalibus tenetur ſatisfacere, vt peccatum remittatur; quia ſubrogantur loco inæſtimabilis intereſſe, & impoſsibilis reſtitutionis rerum malè ablatarum. vnde videtur talium pænarum exactio licita, etiam in foro conſcientiæ, maximè

vbi ſunt

vbi sunt in æquitate fundatę, vt plenè dixi in c. possessor. ℣. e. tit. in repetitione ipsius. moram, aut pœnam applicando parti, vt dupli, vel quadrupli in furto, & similibus: quia est pœna ex parte vtriusq; , vel pœnam applicando fisco. peccatum autem in corpus non credo, quòd teneatur vltro soluere, & non exactus à se exigere: quia ista possunt dici ablata, vel quòd succedant loco ablatorum, seu loco publicæ vindictæ, ne maleficia remaneant impunita. & sic cessat ver. huius regu. [restituatur ablatum :] quia hic nihil sublatum. Item quia ista publica, & pœnalis vindicta expeditur per viam ac-
11 cusationis. † Nam nemo sine accusatore damnatur, vt cap. nostrum. vt eccle. bene. l. rescripto. §. si quis. de mu. & ho. & canon dicit, quòd illaudabile genus est accusationis. 2. quæstio. 7. cap. si quis episcopus. Item peccator offerendo sponte pœnam seipsum proderet. quod non est in precepto legis, vt d. cap. non tibi dico. facit l. 11. de bo. eorum, qui mor. sibi consci. vbi tex. dicit, quòd licitum est vnicuique, qualitercunque potest, sanguinem suum redimere: ergo non effundere, deferendo seipsum; & occulta peccata non habent vindictam, vt dicit canon. & propter hoc gloss. in d. Cle. pastoralis. quæ dicit, quòd iustè damnatus tenetur expectare vltimũ supplicium, & non debeat recedere de carceribus, & vitare hoc supplicium, si possit, fortè non bene sentit. nam natura hoc abhorret, & refugit: ideò & omne animal tueri salutem desiderat. mortẽ verò tanquam perniciem deuitat, vt ait Boetius. facit Clo. pastoralis. vbi dicit, quòd etiam dæmones hoc deuitant. pro alijs merè pœnis pecuniarijs, quòd non laudabiliter exigantur, est tex. in d. c. fraternitatis. 12. q. 1. per ꝓdicta patet, quòd gl. si. in prin. bene dicit, ꝙ vbi nihil est ablatum, sed dãnũ datũ; ex quo nihil adest damnum dãti, sed abest dãnum passo, non dimittitur sibi hoc peccatum, nisi restituat damnũ. & sic habet locũ regula. ¶ Sed quæro. istud. c. loquitur, cum res peruenit ad aliquem vitio, dum dicit [ablatum.] Quid ergo si cum ti. puta emit animalia, vel res depdatas in bello, vel furto subtractas: an teneatur restituere? Sol. in subtractis furto, vel rapina. dic, quòd emit mala fide, aut bona. Si mala, tenetur, etiam re perempta, quamplurimi fuit ex tempore contractus: quia scienter emendo, furtum commisit: ideò semp fuit in mora, l. 2. & l. qui iumenta. de fur. & l. si vt certo. §. sed interdum. ff. commoda. & hoc habet locum nõ solum in primo, sed ẽt in scdo, tertio, & vlteriori malæ fidei emptore. l. vbi. ff. de mino. & l. sed & si lege. §. siue aũt. de peti. here. & c. si bñficia. de præbẽ. ℣. eod. lib. Aut emptor emit ignoranter: & tunc aut eius ignorantia fuit crassa, & supina (quia communiter publicè dicebatur, ꝙ res erat rapta, vel furata:) & non excusat eum talis ignorantia, sed habetur pro malæ fidei emptore. 17. q. 2. c. si cupis. & l. 2. C. de fur. Aut eius ignorantia fuit probabilis; & tunc excusatur à furto, sed tenetur reddere, postquam sciuit postea ad alium pertinere. Nam ex tunc, nisi restituat, incipit esse possessor malæ fidei, vt d. l. 2. facit l. qui contra. C. de nup. Potest autem agere contra venditorem suum ad recuperationem pretij, & interesse, si res est ab eo euicta per sententiam, iuxta not. de contrahen. emp. c. fin. ¶ Sed restat dubium, si iste emptor, ad hoc vt restituat domino, monet ipsum, vt moueat sibi litem; quia vult per sententiam restituere, aliàs non posset pretium ab actore suo recuperare. do. dicit. nolo me litibus implicare; quia dubius est litis euentus, nec habeo probationes in promptu. restituc, si vis, postquam scis in tua conscientia, ꝙ sit mea: aliàs non dimittitur peccatum. & c. vt hic. respondeo text. alibi dicit in simili, quòd emptor debet subijcere vnũ. qui ab eo petat nomine veri domini, & euincat per sniam, & sic agat cõtra venditorẽ ad ptiũ, l. at qui na. §. cũ me absente. de nego. gest. Sed certè tam emptori, quàm illi, quẽ subiecit, difficile esset probare dominium, vel quasi dominiũ veri dñi: si nõ essent instructi de probationibus, & iuribus, q̃ prætendit verus dñs in illa re, Et ideò saluo iudicio saniori, dico, ꝙ verus do. tenetur suscipere iudiciũ cõtra verũ emptorẽ: & de furto, siue rapina, vel de suo titulo fidẽ facere, si vult illa onera recusare, procuratorẽ constituere, & iura competentia, & probationes in iudicio exhibere: & tunc remanet dubium, si contra dictas probationes exhibitas pronunciari cõtingat. vel quia minus sufficientes, vel per iudicis imprudentiam, cuius erit damnum, vel veri domini, vel emptoris. & crederem in his casibus, quòd veri domini. nam emptor nõ tenetur sibi reddere, nisi illi fidem faciat, quòd sit sua, vel sibi ablata. Nã absq; sententia reddere non potest sine detrimẽto, siue damno pretij, & interesse: quod non posset recuperare, nisi per sniam euincatur ab eo: non enim timore cõsciæ tenetur emptor bonæ fidei ius suum dimittere indiscussum. l. illud. de peti. here. nec illi credere, ꝙ sit sua, quia communiter, & publicè oẽs dicunt. Ad hoc ipse potest rñdere, & dicere: certè ego bona fide emi, & pretiũ solui: vnde non possum pcisè dici prædo. l. si rem & pretium. de pe. hr̃. ne ergo ipse do. & ego patiamur damna, faciat illud, quod debet ex parte sua, suscipiendo onus iudicij, & probationum: & hoc modo sibi, & mihi consulet: aliàs nolo, quia sine iudicio restituendo perderem interesse meum: & certè credo, ꝙ bñ dicat. Nõ ob. l. 2. de fur. quia intelligo illam. l. qñ do. egit contra emptorẽ, & obtinuit: tunc. n. nõ põt obijcere de pretio sibi restituẽ do à do. intelligo ergo istam regulã, qñ ille, apud quem repe ritur res ablata, non hẽt manifestam cãm retinendi: sicut est causa, de qua supra, ex præcepto legis inducta; ne sine sententia restituat, si vult damnum pretij, quod incurreret, euitare, vel propter expẽsas bona fide factas, vel etiã (qđ plus est) si emisset scienter, tñ bona fide restituat dño, recepto ptio, & interesse suo; cũ alias dñs rei ipsam recuperare nõ potuisset, vel non ita de facili. cẽsetur enim iste emptor bonę fidei, nec cõmittit furtum. l. falsus. §. pe. de fur. quinimmo si ita emendo fuerit protestatus, ꝙ emebat nomine veri domini, & vt sibi restitueret, haber actionem neg. ge. si vtiliter negocium domini gesserit, vt prædictum est. facit l. sed an. de neg. ge. l. Nesennius. & de admi. tu. l. nõ existimo. & ita not Hosti. in sum. de pen. §. quibus. sub. §. quid de prędam ementibus. in prin. in versi. sed nunquid emptor. vbi circa hoc quærit in versi. si quis emat. & o. Pone statutum est, quòd si quis emit rem publicè in mercato, non teneatur restituere, etiam vero domino postea venienti. Respondet, ꝙ tale statutum non põt seruari sine peccato. ideò eo non obstãte nihilominus euincẽtur res, si extat: aliàs liberatus est emptor. ego dubito, de hac eius decisione Papa no. in cap. quæ in ecclesiarum. de consti. potest enim lex, & statutum auferre rem vnius, & dare alteri ex causa iusta. Sed statutum reputat causam iustam, si emerit in publico foro, vnde iustè possidet & c. l. iustè. de acqui. pos. Non ob. quòd superuenerit scientia rei alienæ: quia ista non nocet post acquisitionem iam factam ex causa onerosa. c. fi. de prescri. & no. in c. 1. de consue. præben. & tenet Io. An. in c. possessor. ℣. eo. in 6. articulo. Sicut enim ratione tpis, siue præscriptionis lex statuit de dominio acquirendo: ita etiam posset hoc facere lex ratione loci, arg. l. vinum. ff. si. cer. pet. vrgent in simili aliæ rationes, de quibus plenè in d. 6. articulo. Sed contra opi. theologorum dicentium, quòd etiam si post præscriptionem completam veniat scientia rei alienæ, tenetur restituere, vt not. in d. capit. 1. de consue. præben. ¶ Sed occurrit quęstio, quę sæpe contingit in prouincia Patrimonij, vnde mihi origo est in ipsa. Nam quædam gentes armorum, durante schismatis tempestate, occupauerunt ciuitates, & castra; & illam prouinciam, (quandoq; tenendo cũ vno, quandoq; cum alio de istis, de papatu contendentibus) afflixerunt annis. 30. & vltra. quandoq; contigit, ꝙ clandestinè rapuerunt castra istius domini, & illius, & in ista se reducendo faciunt magnam guerram dominis, & ciuitatibus, & suis cõuicinijs. dñi, quorũ sunt, non pñt recuperare de facto: sed vicini domini, qui læduntur, & quorum territoria depræ dan-

dantur ab illis, ipsa emunt mãgnis quantitatibus pecunię, & retinent: quæritur, an dicantur emptores malæ fidei, & sic pe ccent: & videtur, ꝙ sic, postquam emunt à prædonibus, & latrũculis, & sciunt ad alium pertinere; ita ꝙ succedunt scien
13 ter in vitium c. sæpe. de resti. spo. l. 1. C. pro empt. & l. cum quærebatur. C. vnde vi. ex quo sequitur, ꝙ etiam non restituto pretio tenentur ad restitutionem: aliàs non dimittitur peccatum, vt in ista reg. & l. 2. C. de furtis. In cõtrarium est, quia licitum est vnicuiq; redimere vexationem suam iniustè illatam. c. cum ver. issent. de insti. Item postquam res suas aliter defendere non poterãt, licitum fuit sibi emere alienas, ex quibus patiebantur iniqua, aut deprędationes, & furta, vt l. si quis fumo. §. 1. ff. ad leg. Aquil. vbi casus est. Authen. qua in prouincia. C. vbi de crimi. agi oportet. Item quò ad dominium dicti castri occupati poterit dici dictum castrum perditum, postquã erat ab hostibus occupatum sine spe recuperationis. facit quod no. Cyn. in l. 2. C. de iure emphy. in quæstio. & l. per seruum. de peti. here. Item istis vicinis fuisset licitum dictum castrum vi, vel furto occupare, postquam propter eius causam, & recep. à prędonibus opprimebãtur: multò iustius potuerunt emere, & iustam habent causam retentionis: donec eis pretiũ fuerit restitutũ, & fortè ẽt dãna illata dicti castri occupati. & quanquã dñs sit verus dñs; quia furto subtractum fuit: tñ iustior est causa vicinorũ, q̃ sua, qui similiter certant de dãno vitãdo. & hanc partẽ credo verã. & gñaliter non posset absurdè dici, ꝙ in foro conscię loquendo, ꝙ si res tua ad me peruenit sine vitio, ꝙ competat mihi ius retentionis sine peccato, si ex aliqua causa res mihi obligatur in specie, vel quãtitate, & mihi non satisfit. Ad hoc quod no. Cy. in l. si commode. & l. si non fortẽ. §. si centũ. de cõdi. inde. & l. 1. C. ẽt si ob chiro. pe. Si autem cum vitio peruenisset ad me; quia eum scienter emo à fure, vel à prædone. vel egomet furto subtraxi, vel spoliaui. & in foro contentioso certum est, ꝙ non possem pro debito, in quo mihi tenetur, retinere, vt d. l. fi. per Cy. Sed in foro conscientiæ, vtrum possem sine peccato retinere, nisi restituas, in quo mihi teneris. Credo saluo meliori iudicio, quòd possim, nec habet locum ista reg. peccatum. Nã debet intelligi, cum retineo cum peccatõ, & contra cõscientẽ: sed non possem dici cum mala conscia retinere, si paratus sum reddere, quod debeo: quia tu es ille, qui peccas principaliter, denegando reddere id, quod debes. Ad hoc qđ not. Inn. in d. c. olim. il. 1. de resti. spo. vbi licitum est 14
furari rem meam, quã indebitè tenes, vt no. 1. dist. c. ius gentium. Sed idem videtur, si subtrahã tibi aliam rem tuam: quia recusas reddere mihi rem meam. & licèt canones contrarium statuunt: certè hoc faciũt propter bonum publicum, ne quis dicat ius sibi ipsi. l. extat. ff. quod me. cau. Sed conscia non habet iudicem, nisi Deum, qui ad cor respicit, non ad manum, vel factum eius: ergo rem meam si sic subtraho, vel spolio de bitorem meum, qui in me peccat, est Deo notum, quòd non facio animo lucrandi, sed rem meam, vel debitum consequẽdum: non ergo peccat apud Deum, qui sæpe aliter iudicat, quàm iudex corporum. c. 1. de re iudi. eo. lib. & c. literis. de restit. spo pro hoc facit quod dicam post Host. in proxima quęstione. Nam si possum furari à fure, vt restituam vero domino: multò fortius vt liberem à peccato. ¶ † Iuxta prædicta
12 etiam quæro, vtrum furi, raptori, vel vsurario possim rem raptam, vel subtractam, siue malè extortam furripere, vt restituam vero domino? Ad hoc dico, ꝙ in foro contentioso hoc non esset licitum. sed delictum: de fure, & inuasore vtrum agere possit, si ab ipsis res vitio furti, vel violentiæ affecta surripiatur. dic, vt no. in l. 1. §. qui à me vi. ff. de vi & vi arma. & l. itaq; . de fur. In foro pœnitentiali, dicit Host. in cap. quibus ius. §. quid de accusatoribus. versi. quid ergo. si ideo quis sub trahit furi, vt restituat vero domino, videtur sic excusatus. ar. l bona fides. depo. Nam vtiliter gerit negotium furis; ergo cogitur hoc habere ratũ. ff. de neg. ge. l. sed an vltro. §. 1. non tamen possem à fure, ab vsurario, vel raptore ita furripere, vt ex hac faciam ecclesiam. quia non sunt facienda mala, vt veniant inde bona. 30. q. 1. c. nosse. 32. q. 4. c. sic non sunt. 14. q. 5. c. fortè. & c. neq; . ¶ † Tertiò quæro de rebus occupatis in bello, vtrùm efficiantur occupantium. & distingue duo membra, siue tria. Nam aut est bellum illicitum, aut licitum, aut dubium. & de bello licito, siue iusto vide in d. §. quibus, & qualiter. Quid de rapina, vel præda, quot requiruntur, vt sit bellum iustum. vide per Host. in summa de treu. & pa. & tetigi. ℣. eo. lib. de homi. c. 1. de præmisso in primo casu nulli dubium, quòd ablata sunt restituenda. Sed est dubium, inquantum quilibet teneatur pro occupa. & rap. in bello iniusto: & de auctoritate, & duce belli non est dubium, ꝙ tenetur non solum de rap. & de prædationibus proprijs, sed etiam omniũ aliorum, quos secum duxit, & similiter de homicidijs, & scelebus perpetratis in tali bello non solum à suis, sed contra suos, vt l. qm̃. C. ad leg. Iul. de vi pub. sed de comitantibus eũ, vel consiliarijs suis, vtrum de rapina, & damnis datis à se teneatur, vel de damnis & rap. & socijs & comitibus suis. & an pro parte de talibus, an in solidum quilibet teneatur. & an vnius solutio liberet alios. prosequitur Hostien. in d. §. quibus. ver. sed nunquid qui sequuntur. & habuit ab Innocen. in c. sicut dignum. de homici. cuius dicta reassumpsi, & plenè scripsi in c. accessorium. ℣. eo. in q. prin. ideò non prosequor. Secundo casu qñ bellum est iustum, siue licitũ: tunc res deprædatæ efficiuntur occupantium. 1. di. c. ius gentium. & captus in bello licito (quia seruus efficitur) peccat, si aufugit. Sed vbi bellum est illicitum: tunc licet aufugere. de cap. l. nihil interest. Ex his infero secundùm Hostiẽ. ꝙ si Christianus est captus in bello inito cum Saracenis, non põt subtrahere, vel furari aliquid Saraceno, cuius est seruus, nec ab eo recedere, nisi Saraceni cogant eum captum ad infidelitatem: tũc enim captiu⁹ eripitur, & libertati donatur. Nam in hoc casu cum de subuersione fidei agatur, magis obediẽdum est Deo, quã hoibus. 11. q. 3. c. qui resistit. & c. Iul. Ideò nõ tenetur surripiens res illius isto casu, vt in d. §. quibus. sub. §. quid de accusatoribus. ver. quid si Christianus. secundùm Host. Ex quibus dictis ibidem collige, quòd ab infidelibus, dum nobiscum pacificè viuunt, non possumus res eorum rapere, siue furari, siue alio modo illicito vsurpare: quia iusta rerum dominia ita sunt apud eos, sicut apud nos, vt not. in cap. quod si his. de voto. in nouel. vbi omnino videas. ¶ † Sed hic quęro, vtrum princeps sine peccato possit repellere Iudeos, & Saracenos de regno suo, & eis bona auferre. Et an Papa possit hoc principibus præcipere, vel persuadere. & videtur, quòd non, postquàm inter Christianos volunt viuere pacificè, & honestè. Nulla enim molestia in persona, vel rebus est eis isto casu inferenda. C. de Iudęis. l. nullus. & ℣. eod. titu. capit. multorum. Hinc est, quòd contra Christianos præscribunt. 16. quęstio. 3. cap. porro. & ibi no. 23. quæstio. 7. cap. si de rebus. peccat ergo dominus, si sine causa eos spoliat: nec Papa debet eis auferre bona, sed debet eos, quandiu potest, tolerare. 45. distin. cap. qui sincera & cap. de iudęis. cap. & si Iudęos. & est ratio prædictorum, vt per eorum commercium eos Domino lucrifacere possimus. 23. q. 4. cap. infideles. & ar. 11. q. 3. c. ad mensam. & de diuor. c. gaudemus. & c. quantò. & Iudęi maximè tolerandi sunt: quia per eorum codices alios infideles conuincimus: cum de Christo dño nostro veraciter per eorum codices veritatem, & fidem nostram probemus, postquam. n. codicibus volunt credere, credant illis, vt dicit beatus Augu. super psalmo. 40. beatus Hiero. assignat aliam rationẽ, quia in lege cauetur, ꝙ in fine seculi illuminabuntur, & reliquiæ Israel saluæ erunt. & hoc expleri non posset, si licitum eos esset de toto orbe expellere. & ita Hiero. in nouel. Innocentum. & illud est, vbi Christianis non immineret periculum, vel scandalum, vt not. Innocen. in c. super his. ℣. de voto. Ex omnibus enim prædictis ideò expelli possunt,

& prius

& priuari bonis:quia postquam pietate,& ex gratia ab Ecclesia tolerantur, vt dicit tex.in d.ca. & si iudæos. si ea abutuntur,priuilegium merentur amittere,tanquam ingrati, vt ibi, exemplo ancillæ,& filij eius.cum.n.esset ingrata, & molesta dñæ suæ, per quam Ecclesia figuratur,dictum contra eã fuit: Eijce ancillã,& filium eius. 23.q.3.c.si ecclesia. nã per mortẽ Christi effecti sunt serui, vt d.c.& si iudęos.& propter hoc dicit Arch.ꝙ princeps,qui eorum dñs est, põt eos vẽdere.40. di.c.qui sincera.& etiam bona.4.di.c.fraternitatẽ.per Arch. multò ergo fortius eos expellere.ar.C.de ser.expor.l.1.& 2. & hæc vera, vt dixi, vbi viuerent quietè,& nõ immineret scãdalũ:aliàs nõ deberet Papa pcipere, vel persuadere hoc principibus,per not.in d.c.qđ super his.& nihil ad eũ de his, qui foris sunt.de diuor.c.gaudemus.& in hoc residet obiectio q. 2. & ista intelligo, dummodo quietè velint viuere inter nos. Sed si habent regna,& prouincias separatas à nostris,& ibidem iurisdictionem exercent, & omnia tenent: vtrum licet Christianis illis volentibus in pace viuere,bella mouere, & bona eorũ occupare sine peccato?pro solutione illius.q. sciẽdũ est,ꝙ inter illustres pr̃es canonũ Inn.& Host. fuerunt op. vtrũ.s.apud infideles rerum dñia,iurisdictiones, & possessiones possint esse sine peccato. Nã si sic, non possent in eis inquietari, occupari,vel inuadi sine peccato. & hãc op.s. ꝙ sint dñia, possessiones,& iurisdictiones apud eos sine peccato,tenuit Inn.in d.c.qđ si sup his.probatur primò.quia in rei veritate.Dñi est terra,& plenitudo eius.& c.de deci.c. tua nobis. sed ipse Dñs hæc oĩa subiecit rationabili creaturę,pp quã oĩa fecit.Gene.primo.& l.in pecudũ. de vsur.& fuerũt ista à principio oĩbus cõia, quousq; iure gentiũ distincta sunt dñia, & regna diuisa.1.di.c.ius gen.& ff.de iust.& iu.l.hoc iure. & no. s̃.de sum.Tri.& fi.Catho.c.1. super verbo dispositio. ex quo patet,ꝙ ab initio rationabilis creaturæ non erãt in bonis alicuius,ideò occupanti concedebãtur,vñ Deutero.40.Omnis locus,quẽ calcauerit pes vester,vester erit.& not. ꝙ dicit postea,vester erit. quasi nõ liceat alteri postea vlterius occupare,postq̃ ab altero occupatũ est:vñ Prouer.22. Ne transgrediatur &c. & lege naturali prohibitũ ẽ, ne quis alteri faciat, qđ sibi fieri non vult,vt in prin.Dec.Ex quibus patẽter ostenditur,ꝙ pro omni rationabili creatura ista sunt à Deo ordinata,qui solem oriri facit non solũ super bonos,sed etiam super malos,& omnia volatilia pascit. Matthe.5. in fi. Qui dat escã omni carni.psal.& ꝙ vnus ab alio non caperet,nec alteri inferret violentiam,expressè prohibuit,dicens. Ne furtum facies. per qđ dictum omnis violentia, & rapi. prohibetur. Exo.20.& 13.q.5.c.1. Ex istis infert Inn. ꝙ possessiones, & dñia, & iurisdictiones sunt apud infideles: & ideò non liceat fidelibus, nec Papę auferre ab infidelibus quæ tenent.i. quæ sine peccato possidẽt,& Deo auctore,per ea,quæ dicta sunt. facit l.iustè.ff. de acqui. poss. Nam ad fidem non sunt compellendi, sed gratia diuina vocandi. 40. dist. c. de iudęis. & 23.dist.ad fi.Et per ista dicit, quòd si populus alicuius magni principis infidelis conuerteretur ad fidem, & ipse remaneret in sua infidelitate, deberet tolerari per Papã in sua iurisdictione, & dominio. nisi immineret periculum fidei, vel ipsorum fidelium;qua tunc posset cogi ad recipiendum pretium,vel cõmutationẽ.s̃.de iude.c.fi. nã & alibi amittit quis res suas sine causa,puta fauore libertatis. C.pro qui.cau. ser. acci.lib.l.1.multò ergo fortius ratione fidei,& religionis, & est summa ratio.facit de reli.l.sũt psonæ.Et hęc vera sm̃ Inn. nisi in sancta terra,de qua iustè põt Papa infideles expellere, & eis bellũ indicere, & ad Christianorum dominium reuocare.Nam & prædicatione Apostolorum,& iusto bello deuicti sũt ab Imperatore post mortẽ Christi:ideò Papa ratione Romani Imperij,qđ obtĩet,põt, & debet ipsam ad suam iurisdictionem reuocare, tanquam iniustè ab illis fuerit spoliatus. Ex quo etiam dicit Inn. ꝙ hæc ratio sufficit in omnibus alijs terris,in quibus aliquando Romani Imperatores iurisdictionem habuerunt.Item etiam prædicta vera: nisi infideles malè tractarent,& opprimẽt Christianos in eorũ terris habitãtes.Nã tũc posset ẽt Papa eis præcipe,ꝙ eos nõ molestẽt, & eos ab eorũ iurisdictione eximere.Et si malè eos tractarent, posset ipsos iurisdictione, & dñio priuare, & bellum contra eos ipse tantùm Papa, & non alius, si talibus non obediant, indicere,& contra eos implorare auxilium brachij secularis secundum Inno.cuius op.vt videtur,est,ꝙ nisi in prædictis casibus,infideles iustè possideant terras suas,iurisdictiones, & dominia: nec sine peccato, exceptis prędictis casibus, spoliari valeant.Sed Host. videtur velle,ꝙ op.Inn.sit vera in infidelibus, qui dominium Ecclesiæ recognoscunt. nam tales bene sunt ab Ecclesia tolerandi;quia nec ad fidem sunt præcisè cogendi, vt prædictum est. & in talibus toleratis ab Ecclesia potest habere locũ, quod scribitur prima Petri.c.2.Serui obedite in timore dominis,non tm̃ bonis & modestis, sed etiã discolis. prima ad Thi. 6. princ. Serui honore dominos suos dignos arbitrentur. Alij autem infideles, qui nec potestatem Ecclesiæ Romanæ,nec dominium recognoscunt,nec obediunt,omni regno,principatu,& dominio sunt indigni;sicut illi,qui terram sanctam, vel alias partes, quas Christiani acquisiuerunt, occupatas tenent, quòd debent auctoritate Ecclesiæ impugnari.Nam secundùm Host. in aduentu Christi omnis iurisdictio, principatus, & dominia subtracta fuerunt ab infidelibus,& translata ex causa iusta ad fideles.ꝓbatur,cũ à Christo à gẽte in gentẽ regnũ trãsfertur propter iniustitias,iniurias,contumelias, & vniuersos dolos. Ad hoc c. translato.de consti.vnde ipse Dei filius Iesus Christus prædixit Iudæis.Matth.21. Auferetur à vobis regnũ,& dabitur gẽti facienti fructus suos. habenti autem principatum commisit Petro,& suis successoribus, vt patet in eo,quod le. & no.s̃. eod.lib.de homi.c.pro humana.& qui fi. sint le. c. per venerabilem.§. rationibus. & hac ratione de iure infideles debẽt subijci fidelibus,nõ econuerso.patet in eo,qđ legitur, & no. in capit. multorum. & capit. & si iudeos. & vide Reperio in istis op.Oldra.adhærere.op. Host. quam format, an contra Saracenos Hispaniæ sit bellum licitum,eis volentibus in quiete,& pacificè viuere. nam dicit cum eis bellum licitum ea ratione. quia cum illa prouincia Hispaniæ fuerit Christianorum,ibi fuerunt monasteria,ecclesię,& alia pia loca,vbi laudabatur, & colebatur Christus, & suberant Romanæ Ecclesię: & Saraceni occupauerunt illam prouinciã, spoliantes nos, propter peccata nostra, permissione Dei terra, à qua fuimus violenter expulsi: vnde bellum est licitum, & debet iudicari defensio, & non inuasio. quod etiam tenet Innocen. dum dixit,ꝙ hæc ratio sufficit in omnibus alijs terris, in quibus vnquam Romani Imperatores & c.vt superius retuli. Et aduerte, quòd istam rationem Innocen. Oldra. adducit pro opi.Hostien.Nam hęc ratio Innocen.adaptatur ad omnes iurisdictiones,terras,& regna, quę occupãt infideles:non enim est reperire locum, in quo nomen Christi non fuerit laudatum, & cultum:vnde de Apostolis legitur,quòd in omnem terram exiuit sonus eorum, & in fines orbis terræ verba eorum.30. distin. ita Dominus & Saluator discipulis suis dixit. Eritis mihi testes in omni Iudea, & Samaria,& vsq; ad vltimum terræ. pro hoc. 21. distin. cap. in nouo.de Christo etiam scribitur,Omnes reges terræ adorabunt eum, & omnes gentes seruient illi. 23. quæstio.4. cap. displicet. Omnia enim subiecta sunt Christo,oues,& boues, insuper & omnia pecora campi. per oues intelligimus Christianos, de quibus ipse loquitur.Ego sum pastor bonus, & cognosco oues meas, & bonus pastor ponit animam suam pro ouibus suis. 8. quæstio.1. cap. in scripturis. Sed per boues, & pecora campi intelligimus Saracenos, tanquam bestias ratione carentes, qui relicto Deo vero, colunt idola. & de his plenè in Historia scholastica. cap. de fuga agni. Item Ecclesia figuratur in Sara, cui dictum fuit. Eijce ancillam, & filium eius, ne
habeat

habeat portionem cum filio liberę.22. quæstio.3. cap. dixit Sara. & cap. recurrat. Ex quibus concludit Hostien.& Old. ꝙ hodie non est iurisdictio, nec dominium, nec honor, nec potestas apud infideles, cum sint funditus incapaces. & ita no.in q.67.Ex cuius opi. sequitur, ꝙ Christiani possunt sine peccato,furto subtrahere,rape,occupare,& inuadere loca,& terras infidelium, qui Ecclesiam, vel eius dominiũ non recognoscunt:nec in terris morantur,sed in regnis, & terris à nobis distinctis,& separatis, etiam si velint nobiscum pacificè conuersari. Nec isto casu habebit locum ista reg. peccatum non remittitur. quia secundùm prædicta istud non est peccatum: vidẽtur tamen in verbis suis innuere Inno. & Hostien. quòd etiam in casibus,in quibus dicit hoc esse licitum. quòd reqrãt auctoritas Papæ,& Eccle.sed esset tunc modicũ, aut nullũ dubiũ:qa eius diffinitioni,& determinationi esset in hę rẽdum:nec peccatum contraheret, qui auctoritate Ecclesiæ occuparet.Sed circunscripta Papæ auctoritate,remanet mihi dubium: vtrum peccent, qui occupant proprio motu. Nã si opi. Hostien. est vera, quòd non sit apud infideles possessio,vel dominium, seu iurisdictio, eorum bona sunt vt bona vacantia,& pro derelictis habita.ergo occupantibus conceduntur,sicut illa,quæ in nullius bonis sunt;vt aues,pisces,lapilli in littore maris,& similium. Institu.de rerum diui.Si verò opi.alia esset verior:tunc in rebus ipsorum, sicut Christianorum,committeretur furtum,oppressio,& rapina: vnde inferrem secundùm Innocen. quòd tali infideli repetenti corã iudice Christiano rem raptam, vel subtractam ministrari deberet iustitia. Sed secundùm Hostien. secus, tanquam nulla fuerint apud ipsum infidelem ipsum dominium,seu possessio talis rei. Vnde illa prohibitio.non furtum facies & c. nõ ligaret Christianos surripientes res infidelium: nec illa. qđ tibi non vis fieri,alteri non facies.1.di. in prin.& multa diuina lege prohibita non ligarent Christicolas, si liceat eis rapere, deprædari,& occupare bona infidelium sine peccato:& hęc satis viderentur absurda.Et pro tanto, saluo iudicio cuiusli-
15 bet melius sentientis, credo op.Inn.veriorem.¶ † Moueor primò,quia bona hostium tunc fiunt nostra,& capti fiunt serui,cum est eis bellum indictũ,vt l.hostes. de capti. ex tũc ergo,cum occupãtur in bello,incipiunt esse nostra: ergo prius erat dominiũ apud eos:quia qđ de vno tpe permittitur, de alio prohibetur,vt l.statulibe.ff.de lega.2.facit c. nonne. de præsum. quinimmo in tali bello capti Christiani efficiuntur serui ipsorum,vt patet in eo.ti.de capti. & dixi. s̃. ꝙ non pñt sine peccato fugere,vel furari suis dominis,vt dixi.s̃.in prin. huius tertiæ quęst. & ipse Host. hoc sentit in d. §. quibus & qual.versi.& dixi.vbi s̃. si enim essent penitus incapaces dominiorum,& bonorum(vt ipse dicit) ergo nostri ab eis capti non fierent ipsorum serui. Cuius contrarium ipse firmat.
16 ¶ † Secundò probo. Infideles non sunt ad fidem cogendi, sed sunt exhortationibus inducendi.45.distin.cap.de iudęis. 23.quæstio.10.cap.ad fidem.sed si intellexerunt, quòd de iure nostro,& diuino non sunt dñi rerum suorũ bonorũ, iurisdictionum,& similiũ,& sine peccato pñt ab eis surripi: certè efficerentur in sua perfidia nequiores,& metu iusto amissionis bonorum retraherent se à fide nostra.ar.c.abbas. qđ metus causa.vbi est iustissimus metus,amissio omnium bonorũ. Item si Eccle. tolerat personas eorum in sua infidelitate, in matrimonijs,& alijs, vt sępe prius dictũ est, vt c. gaudemus. de diuor.quare non ita in dominijs, iurisdictionibus, ac bonis,quæ possident?non occurrit ratio,immo contraria: quia semper bona, vt necessaria,sequuntur conditionem personę. c.1.de iure pat.eo.lib.& Authen.in gressi.C.de sac,san. eccl. Item quæ tolerantia Ecclesiæ esset ista: & quæ exhortatio salubris ad fidem,si auferret eis bona,dominiũ, iurisdictiones,& honores,certè ista non esset exhortatio,sed dura coactio,cũ sine istis boĩs tpalibus non posset vita hoĩs diu durare.arg.1.q.3.c.si quis obiecerit. & esset quædã coactio indirecta,iõ prohibita.c.tuæ.de procur. & cã. cum quid vna via.
17 de procu.¶ † Tertiò probat.Infideles, & eorũ bona tẽporalia nõ vident arctari apostolicis cõstitutiõibus: quia nihil ad nos de his,qui foris sunt.vt d.c.gaudemus.Sed Hosti. & Inn. videntur sentire oppositum, dum dicunt, auctoritate Papæ bona eis esse subtrahenda.Et dum Innocen.dicit, ꝙ Papa,& non alius,potest eis bellum inferre, si non obediant: & hoc idem Romanũ Imperiũ, quod obtinet & c. per quorum dicta videtur Imperatori subtracta potestas indicendi bellum infidelibus,& de rebus ipsorum inuadendis, & occupandis, vel aliquid disponendi, quod est cõtra iura, & dicta sanctorum, quibus cauetur,ꝙ istæ duæ ptãtes distinctæ sunt à Deo s.Sacerdotiũ,& Impiũ,Papæ spiritualiũ,& Imperatori tpaliũ administrationẽ liberã cõferendo.in Auth.qũo oportet epi. in prĩ.& c.soli.de maio.& obe.& 96.di.c.cũ ad verũ.& 8.dist. c.quo iure.& dixi plenè in repetitione.c.canonum statuta.de constitu.post princ.sed nec in legibus Imperialibus, nec etiã canonibus reperitur cautum, quòd apud infideles non sint possessiones,dominia, & iurisdictiones. & quòd possent ab eis auocari, si non fuerit contra eos bellum indictum. nam etiam,si non essent ipsorum, vt dicit Hostien. tamen remanerent sub iurisdictione Imperatoris tam ipsi, quàm eorum bona,iurisdictiones,cum sint laici,& bona temporalia:vt sic redeant ad naturam suam, & dominium naturale, cui subsunt omnes nationes, & dominus mundi est, & temporalia eius protectioni commissa, & executio gladij temporalis,vt plenè dixi in d.c.canonum. & ante, & etiam post aduentum Christi per Imperatorem acquisita, & possessa. debent ergo ad ipsum,tanquam antiquum dominum, res suę deuolui, & suis legibus bona talium regulari, etiam si vera esset op. Hostien.non canonicis constitutionibus,vt prædictum est. facit cap.cum dilectus.de ordi.cogni. ¶ Quartò pro ista parte faciunt rationes Innocen.de quibus.s̃. gratia enim hominum, & ad ipsorum vsum Deus cuncta creauit,vt d.l. in pecudum. de vsur.& dat escam omni carni, & solem suum oriri facit super bonos,& malos,vt dictum est supra,& adde quòd de hęreticis,& schismaticis specialiter est permissum in certis casibus,vt bona eorum possint à fidelibus occupari propria auctoritate:aliàs hoc non licet.de quo in cap.præsidentes.s̃.de vsur.eod.lib.in nouel & not.Hostien.in summa de hæreticis. versi. sed nunquid Catholicis.in casibus ergo alijs improuisis non videtur licitum bona talia occupari.facit de hæreticis.c. excommunicamus.¶ Quintò quæro.dictum est supra proxi. quæstione de bello indicto à Papa,vel Imperatore. Sed quid de bello indicto à superiore cõtra subditos, rebelles, vel contumaces;vel de bello dominorum, principum, & ciuitatum, qui sibi varijs ex causis, & discordijs mouent bella: vel de bello,quod vult inferre priuata persona ad defensionem personę,vel rerum suarum, & iurium recuperationem. In his enim bellis potest probabiliter dubitari, vtrum sine peccato gerantur, & vtrum capti fiant serui, vel res ablatæ occupantium.de his omnibus tangit Innocen.in d.cap. olim causam. & primò de bello ad suarum rerum defensionem. & illud est semper licitum incontinenti, etiam sine superioris auctoritate: nec in tali est auctoritas principis necessaria, cum sit bellum à iure concessum, etiam conuocando amicos. l. 3.§. cum igitur.& quod ibi not.de vi & vi ar.capit.dilecto. supra de sent. excom. eodem libr. ex interuallo autem dicit Innocen.quòd si habet superiorem,non licet sua auctoritate: immo temeritate arma mouere est ius sibi dicere. C. de iudic. l.nullus. & l. extat. quod me. cau.3. quæstio. 2. cap. 1. Auctoritate verò superioris (si non potest rem suam recuperare, vel suum prosequi) licitum est ei arma mouere, & bellum indicere ad sua recuperanda, & etiam furtiuè tollere. ar. 22.quæstio.2.capit.quinimmo potest rem suam furari sua auctoritate,si superiores non habeat.ar.qui fi. sint legi.c.per venerabilẽ.§.1.immo plus sentit Inn. ꝙ si non sit iu-

dex,q poſſit facere iuſtitiam:tunc licitè poſſim. qđ ſi qs, qđ
ſuum eſt,iniquè occupauerit:non tñ vr̃,ꝙ illi, qui ipſam rem
iniquè tenebat,reſtituere teneatur.ar.c.cum dilectus.§.1.de
or.cogni.& c. bona fides.depoſi. Et hoc ſiue per mēdacium,
vel fraudem,calumniam , ſeu per quodcūq; aliud peccatum
rem ſuam occuparet,quamuis de peccato, & iniquitate pę-
nitentiam agere debeat; quia ſub ſpe veniæ peccare non de-
buiſſet.de cle.excō.mini.c.illud.& ita Inn.in d.c.olim. in gl.
magna. ver. auctoritate verò ſuperioris habita &c. Ego ali-
ter dixi,& plenius in hoc.s̃.in 3.q.principali.ver.ſed hic oc-
currit dubium.cum ſe.ver.& gñraliter proſequit̃ Inn.in ver.
illud ēt ſatis pōt concedi.& ver. quid ſi non ſit indictum bel
lum.de bello iudiciali,quod infert iudex ad ſuę iuriſdōnis ꝓ
tectionem,& iuſtitiæ executionem contra ſubditos, qui red
dunt ſe rebelles,& inobedientes.& dicit hoc licitum ēt prę-
latis,iuriſdōnem,& merum imperium habentibus; quia iſta
eſt iuris executio,quæ non hēt iniuriam, vt l. iniuriarū.ff de
iniur.facit præalle.c.dilectus.de ſe.i.excō.eo.li. Eſt (vt dixi)
aliud bellum,qđ mouēt inter ſe principes,vel ciuitates quo-
tidie,maximè in Italia, vbi de multis ciuitatib.& dñis, quā-
tuncunq; recognoſcāt de iure ſuperiorem. ſ. Eccleſiam , vel
Imperatorem : tñ de facto non habent iuriſdōnis executio-
nem, nec poſſunt per dictorum ſuorum ſuperiorum ſenten-
tias coerceri:ꝙ an licitè hac de cā moueant bella inter ſe,ita
ꝙ rapta,& deprædata fiant occupātium,no.Hoſt.in ſumma
de pœ.§.quibus & qualiter.ver.hoc tñ teneas.de treu. & pa.
§.qd ſit iuſtum bellum.ver.lex aūt aſſerit.& ver. quid aūt de
comitibus noſtris. ego de hoc in quadam mea diſputatione,
q̃ incipit.Orta diſcordia.vbi qñ tale bellum ſit licitum,& an
deprædata fiant occupātium, plenè ſcripſi in ſolutione.1.q.
vbi retuli Bar.Io.de Lig.Inno.Hoſt.Oldra.& alios,ideo hic
non repeto.Sed moueo vnam.q. quā habui bis de facto Ve-
netijs.vbi vigente guerra inter ipſos,& Ianuenſes multa na-
uigia deprædata ſunt,& qdam de illis mercantijs depræda-
tis,& raptis emerunt.Similiter cum legerem in Senēſi ſtudio
ordinariè Decretales,ſuperuenit guerra inter ipſos,& Florē
tinos,& maximæ prædæ rerum,& animaliū hincinde factæ,
& venditæ,& diſtractæ fuerunt:poſtea in pace inter ipſas ci-
uitates firmata pactū fuit, ne de talibus p̃dationibus redde-
retur alicui iuſtitia cum plenaria liberatione iniuriarū,dam
norum,& ablatorum.Sed multi,qui emerunt mercantias, &
animalia deprædata, dubitabant, vtrū talis liberatio,quita-
tio,& abſolutio facta à ſuis cōmunitatibus, in foro conſcīæ
reddat eos tutos,& ſine peccato poſſint licitè retinere.& vr̃,
18 ꝙ non;quia † vniuerſitas non pōt remittere debita ſubdito-
rum,nec ſuper eis tranſigere, vel paciſci ſine conſenſu ipſo-
rum dñorum,qui paſſi ſunt damna.facit qđ no.in l.1.C.quę
ſit lon. conſue. Præterea decreta , & ſtatuta debent tangere
vniuerſos de populo,non particulares aliquos,qui ſunt dam
num paſſi;quia tunc non eſſet lex cōis,ſicut eſſe debet. 4.di.
c.erit autem. & c.cum oēs.de conſti. Nam iuſtius videretur,
ꝙ fieret primò damnorum contributio in populo:vt ſic qui-
libet conferret de populo in hoc onere , non aūt totum hoc
onus aſcribere damnum paſſis . & ſic eos iure ſuo tantūmō
ſpoliare,vt d.c.cum omnes.Et hanc partem tenet Hoſti. niſi
caſu,quo aliter pax haberi non poſſet;quia tunc ex iuſta cā,
tanquàm vrgenti,& iuſta videtur valere remiſſio , & tranſa-
ctio.s̃.dicta,tanquàm eorum negotium fuerit vtiliter geſtū.
& ita not.Hoſtien.in d.§.quibus,& qualiter.ad fi.ver.ſed po
ne,ꝙ guerra . Ego dixi de hoc in c.de noſtra.de iureiur. vbi
de pace facta ſub prædicta forma, & ſecundùm vnum intel-
lectum Innoc.pro bono pacis vniuerſitas potuit ſic ſtatuere:
ex quorum dictis ſequitur, ꝙ illi, qui occupauerunt anima-
lia, pannos, & alias mercantias de nauibus, non peccant,ſi
non reſtituunt ſic ablata. Super hoc eſſet ſubtilius inquiren-
dum de iuſtitia , vel iniuſtitia huius belli.nam ſi fuiſſet iniu-
ſtum ex vna parte,& iuſtum ex alia,poſſet dici,ꝙ ſi ex parte

iniuſta pugnant,ad talem liberationem,& remiſſionem etiā
pro bono pacis factam non purgaretur peccatū poſſidētiū
bona deprædata,& rapta:nec cōſenſus,& quitatio pōt tales
abſoluere à peccato imprudētū ſubditorū, pro quorū dānis
non poſſet agere,vel ipſa remittere.vt no.in c.ſicut & ibi di-
xi poſt Inno.de iureiuran. Sed quando eſſet dubium, ex qua
parte bellum debeat dici iniuſtum.Hoſtien.in d.§.quibus,&
qualiter.ver.quod autem dictum eſt teneri illos &c. Vbi per
eum, qualiter teneantur de prædatis, & raptis illi, qui ſunt
principalem dominum , & belli auctorem comitati. dixi
in dicta reg.acceſſorium.Et vtrùm dicti comites,ſi ſunt paſ-
ſi damna in bello (puta deprædati,capti, redempti , vel vul-
nerati) habeant actionem contra vocantem eos ad prædi-
ctum bellum iuſtum,vel iniuſtum.& dic,vt plenè no.in præ-
dicto.c.ſicut.in nouel. poſt Innocen.& l.qui multa.C.ad leg.
Iul.de vi pu.Et iſta ſufficiant, quantum eſt de materia belli.
Quantùm ad declarationem huius regulæ quædam alia ad
fidem facientia vide in d.§.quibus,& qualiter.ver.& qd ſi ſu
mus.cum verſ.ſe.in duabus colum.& vtrum ad iuſtam defen
ſionem licitum ſit inuocare auxilium infidelium pręciſorum
ab Eccleſia (vt hæreticorum,ſchiſmaticorum , & ſimilium)
dixi plenè poſt Oldra. in dicta diſputatione noſtra, quæ in-
cipit. tota diſcordia &c. ¶ Quintò quæro breuiter de qui-
buſdam quæſtionibus concernētibus ver. ablatum, poſitum
in iſta regula.& primò , quid ſi non ſit aliquid ablatum , ſed
negligentia,vel auxilio alij damnum datum: vel de artificijs
reprobatis quæſitum,vel extortum: nunquid tales teneantur
ad reſtitutionem. Hoſtien. in d.c.quibus, & qualiter. tangit
de prælatis , per quorum negligentiam eccleſia ſua patitur
damnum:& tenetur reſarcire,vt d.§. poſt principium tangit
etiam de iudicibus perperā, & iniquè iudicantibus : vt puta
Ptās literarum ignarus de conſilio aſſeſſoris fert vnam ſen-
tentiam.Nam aſſeſſor tenetur, & officiales , qui conſentiūt,
vt in ver.quid de officialibus.& in ver. quid de aduocatis.ꝑ-
ſequor,ſi imperitia , vel ignorantia aduocati clientulus per-
dit iuſtam cauſam:vel econuerſo propter cauillationes , vel
aſtutias aduocati cliētulus reportauit pro ſe iuſtam cauſam,
vel ſententiam:dic vt ibi cum ver.ſeq.& in verſi.quid de teſti
bus corruptis &c.vbi tenēt teſtes ex falſo dicto,ſi iudex eo-
rum dicta ſecutus,tulit ſententiam.facit.c.ſicut nobis. & qđ
ibi no.de teſtib.ibi quid iuris,ſi non cadit reſtitutio, vt in ho
micidio,adulterio, & ſimilibus, ſicuti propter falſum teſti-
19 monium.Subdit in ver.quid de concedentibus &c.¶ † Quid
iuris de condentibus leges iniquas , dicit teneri inſolidum
ſtatuentes,conſultores,ſcriptores,executores,iudicantes, &
ſeruantes.cui adde quod not. Innoc.in c.plerique.de immu.
eccl.per Hoſt.in ſum.de cenſi.§. ex quibus cauſis. ver. quia
ſi moneta. & ſequenti.& in ſumma. de conſti.qualiter conſti
tutionibus derogetur,proſequitur Hoſtien.in d.§.quibus.&
qualiter de iniuſtis lucris,an teneatur reſtituere,& cui.& pri
mò de prælato,qui dat hiſtrioni,vel meretrici,dicit, ꝙ pec-
cat mortaliter.86.di.c.donare.prędicti etiā,qui taliter rece-
perunt,an teneantur ad reſtitutionem vide.14.q.6.c. ſi res.
ſi verò cā eccleſiæ, & ſic pro ſuſtentatione naturæ,cōferant:
tunc poſſunt,dūtamen abſtineant à peccato.86.diſ.c.paſce.
12.q.2.c.ſi illi.&c.vt epiſcopi.facit quod no.62.di.c.Hadria
nus.cui autem fiet iſta reſtitutio.dicit ipſe,ꝙ non illi,qui de-
dit,ſed ſuo ſucceſſori. 17.quæſt.4.c.ſi quis in atrio.Illi ergo,
qui eſt particeps in delicto , non debet reſtitui : ſecus ſi non
ſit particeps:licèt aliàs malus.& ſic nō ob.de deci. c.tua no-
bis.& ita not.in d. §. quibus. & in d. ver. de his, quæ dona-
20 uit . ¶ † Tangit etiam de luſoribus , & aleatoribus nun-
quid poteſt repeti,quod in alea eſt amiſſum.refert opi.Ray.
quòd non , ſi voluntate , vel cupiditate proceſſit ad ludum:
& dicit,quòd non poteſt repetere:quinimmo ſi vicit , in fo-
ro conſcientiæ tenetur reddere : ſecus autem ſi attractus ,
vel coactus, vel importunitate allectus, vel cauſa recreatio-
nis

nis luſit cū aliquo modicū.in iſtis caſibus.n.nō tenet̃.facit ad
hāc di.14.di.c.nō famæ.de ſimo.c.dilect⁹.ſi quadrup.pau.fe.
di.l.1.§.cū arietes.Sed Hoſt.indiſtinctè tenet,ꝙ poſſit repete
re,per l.fi.in fin.de aleato.dicit enim,ꝙ lege Græca alearum
vſus vſque ad 50.annos repetitionem admittit. Nam ex quò
ludus eſt illicitus,& reprobatus, bono animo fieri nō pōt.ff.
de fur.l.in furti actione.in fi. nec in foro cōtentioſo eſſet cre
dēdum ei,q diceret ſe luſiſſe cauſa recreationis , cum cōiter
ſub ſpe vincendi hō ludere conſueuit ad aleas, vel taxillos.l.
nam ad ea. ff. de leg. & ita not. in d. ver. quid de luſoribus.
¶ Subdit in ver.quid de negociatoribus &c.quid iuris,reſpō
deo,ꝙ quædam negotia ſunt de ſe illicita (vt vſura,meretri-
cium,ſimonia,& his ſimilia,quæ ſine peccato committi non
pñt.) & iſta ſunt clericis,& laicis interdicta,& oēs obligant,
ex quò ſunt doli capaces.14.q.4.c.ne hoc quoq;.& 1.q.1.c.
reperiuntur.88.di.c.fornicari.Quædā ſunt negotia,q̃ ſui na
tura non ſunt inhoneſta,ſed adiūcta cā,ex perſona , & loco,
ex tpe,ex iniuſto exercitio,& fraudulenta intentione ſunt il
licita.Ex ꝑſona,puta in clericis,negotia ſecularia , de quib⁹
s̃.ne cle.vel.mo.per totum.& ibi in ſumma per Hoſt. Ex lo-
co,qa in lupanari.l.itē ſi vnus.ff.de arbi.vel in eccleſia mer-
cari,& iudicium exerceri.de immu.ec.c.decet.eo.li.16.q.7.
c.& hoc.diximus ex iniuſto exercitio,ſiue corrupta intētio-
ne.qđ pōt exemplificari in contractibus,vel quaſi, & in oīb⁹
actibus mechanicis,vt textoriæ,ſutoriæ,becharię,& ſimiliū,
& in mercationibus,ſiue negotiationibus.dic de iſtis vt d.§.
ſub.ver.qd de negotiationibus.& quia leuia ſunt,ſufficiat re
21 miſiſſe,& duo ex p̃dictis hic plenius attingere.¶ † Et primò
vtrū peccet;qa vendit carius,& emit vilius:vr̃,ꝙ ſic.88.di.c.
eijciēs.vbi vr̃ expreſſum.14.q.c.quicunq;. In contrariū facit
c.nauiganti.de vſu.vbi iſtud plus reprobatur,ſi prouenit rō-
ne illius tpis,puta pp dilatam ſolutionem rei; puta frumēti,
vini,vel olei,quā in æſtate emit vilius,q̃ fuit tunc tpis veriſi-
militer valitura,vt in d.c.nauiganti. In alijs ergo caſibus vi-
lius emere,& vendere carius de pñti,non vr̃ peccatū,maxi-
mè qa vſq; ad dimidiam iuſti p̃tij ius canonicum,& ciuile to
lerant læſionem.c.1.& c.cum dilecti.de emp.& ven.Si igitur
eſt vtroq; iure permiſſum,ergo nullum peccatū , qđ ſit legis
auctoritate.vr̃ ēt,ꝙ licitum eſt contrahentibus ſe decipere ſi
ne dolo.l.in cauſæ.§.pen.ff.de mino.& l.Gracchus.de adult.
& 13.q.4.c.qui peccat. D.Io.Cal.format iſtam.q.in d.c. na-
uiganti.q.9. Ex quibus dictis collige,ꝙ aut negotiatio ſit ob
lucrum,qđ ordinatur ad aliquem effectum neceſſariū,vel ho
neſtum;puta ad ſuſtentationem ſuæ domus, vel pro pauperi
bus indigentibus,vel pp publicam vtilitatē,ne neceſſaria ad
victum patriæ deſint:& in iſtis caſibus,ſi rōne ſui laboris ſu-
perlucratus eſt, ſic familiæ prouidendo:vel aliàs iuſta cā ca-
rius vendat,non peccat , poſtq̃ p̃tium eſt mutatum, & auctū
rōne loci,& tpis:vel fortè pp periculū,cui ſe expoſuit , tranſ
ferendo rem de loco ad locū . & ita tenuit Beatus Tho. ſcđa
ſcđæ.q.87.ar.4.Et ita ēt no.Hug.& Lau.13.q.3.c.ſi quis cle
ri.Aut non ob cām aliquam ex prædictis,ſed ſolum ſpe lucri
emit vilius,& vendit carius:& tunc,aut tali ſpecie nō mutata
in ſubſtātia,nec loco,nec tpe.& tenet Io.Cal.ꝙ talis peccet.
qa fateri oportet iniuſtitiam in tali emptione, vel venditio-
ne,in re, vel p̃tio eſſe:ergo turpe lucrum. ne cle. vel mo. c.1.
Aut ſpecie mutata in ſubſtantiam. puta emit ferrum,& fecit
inde aliqđ inſtrumentum,vel ex infecto argēto, vel auro fe-
cit poculū:& iſtud eſt licitum,& nō peccat vēdendo plus:qa
illud plus eſt p̃tium induſtriæ,non materię.Item ſi rōne mu-
tationis loci vendit carius: puta emit frumentum in Apulia,
vbi eſt vile,& vēditur Bononiæ multò plus pp penuriā pñtis
anni . Nam iſtud plus (vt dixi) pōt dici quæſitum ex opera,
induſtria,labore & periculo.& hoc eſt licitum.91.di.c.cleri-
cus. Item ſi rōne tpis cōtingat talis mutatio;puta emit tpe,
quo cariſtia ſuperuenit.hoc verū, niſi in aliorū diſpendiū ſic
emiſſet,vt ſeruaret in tp̃s cariſtiæ ex cupiditate,& non pp pu

blicam vtilitatē:puta vidit victualia patriæ alibi trāſportari,
vel pp abundantiam diſſipari: tunc.n.ſine peccato pōt eme-
re,& in tp̃s cariſtiæ conſeruare, ſicut fecit Ioſeph Gen.41.vt
no.Hoſt.& Io.An.in c.1.ne cle.vel mo.Et aduerte;qa Io.Cal.
in oībus caſibus loquitur in mercatoribus, ſiue in negotiato
ribus,qui emunt, vt poſtea vendant cum ſuperlucro : ſed in
emptionibus,& alijs cōtractibus,vel quaſi ſuper rebus, quæ
ſunt in cōmercio noſtro , non cā negotiandi, ſiue mercandi,
ſed pro ſe retinendi : vtrum ſine peccato poſſit emere vilius,
vel vendere carius,q̃ cōiter valeat.& Io.Cal. ſentit,ꝙ ex par
te ementis vilius ſit peccatum . & ſimiliter ex parte vendētis
carius;quia negari non pōt,quin ſit iniuſtitia in tali exceſſu.
quod dictum poſſet tolerari , ſi maxima ſubſit neceſſitas ex
parte vendentis vilius:puta emendo frumentum pro ſuſten-
tatione familiæ tpe magnæ famis,vel redimendi ſe ab hoſti-
bus hoc facit,aliàs non venditurus:vel econuerſo emit cari⁹
à vicino rixoſo, vel inhoneſtè in domo vicina verſante. ī iſtis
enim exemplis, & ſimilibus iſte exceſſus in pluri , vel in mi-
nori fundatur ſuper cauſa irrationabili,& vrgenti; ideò ſub-
uertendum, nedum in foro conſcientiæ , ſed in foro ciuili .
Quandoque contractus non fundatur in neceſſitate tali,ſed
in libera voluntate emendi carius,vel vendendi vilius:tūc,vt
tetigi,ſemper ſtandum eſt legali,& canonicæ iuſtitiæ,quę to
lerant hunc exceſſum vſque ad dimidiam iuſti p̃tij, vt l.2.C.
de rei ven.& c.1.& c.cum dilecti.de emp.& ven.& hēat hoc
caſu locum regula illa, ꝙ tm̃ res valet , quantū vendi poteſt.
l. p̃tia rerum.ad leg. Fal. cadit.n. affectio ſingularis in rebus
qñque.l.ſi in emp.de mino.& l.ſeruus.ff.mandati.& d.l.p̃tia.
Si quis ergo pp ſingularem affectionem emit plus, q̃ valeat;
vt Codicem, vel Digeſtum,in quo à pueritia mea ſtudui , &
memoriam collocaui,non peccat (vt credo)qui mihi plus iu
22 ſto p̃tio vendidit:aliàs pro iuſto p̃tio non venditurus.† Item
debet lex conſcientiæ conformari cum lege ſcripta. & quod
lex ſtatuit,arbitrare iuſtè ſancitum. & nō diſputato de legis
conſcientia.4.di.c.erit aut.in iſtis.n.ſic dicitur . Ne innitaris
prudentiæ tuæ.c.ne innitaris.de conſtit.& ſentiendo contra-
rium,ſubtraherent ſe multum homines à cōi cōmercio,ſi cō
uenta inter ſe,omiſſa legali iuſtitia, eſſent ad forum ſcrupu-
loſum conſcientiæ redigenda,contra illud, quod legit̃. Noli
eſſe nimis iuſtus.& ſanguinē elicit, qui nimis emungit.4.diſ.
c.deniq;.Item cum quilibet teneatur ſcire cōe p̃tium rei ſuę.
l.quiſquis.de reſcin.ven.vendendo minus,vr̃ donare iſtū ex-
ceſſum.& ſimiliter emēdo plus,vr̃ donare p̃tium rei ſuæ, qđ
excedit.vt d.l.quiſquis.& l.1.de condi.inde.& l. cuius per er
rorem.de reg.iu.in mercatoribus ergo , ſiue negotiatoribus
habeat locum quod dicit Io. Cal.ꝙ ſit peccatū emere vilius,
& vēdere carius,nulla interueniēte mutatione,vel cōmerciū
accipere in eadē re,& ꝑſona hoc agēte,& frequēter vt mer-
catores.frequētia.n. talis ī ſe reddit illicitū,qđ in ſuo genere
eſt licitū,& ꝑmiſſum.vt c. & ſi Chriſtus, de iureiu.de iſto fo
ro conſcīæ,vel diſcordia à l.canonica,vel ciuili multa, & pul
chra ſcripta aliorum Doctorum noſtrorum in vnum redegi
23 in repetitione c.poſſeſſor malæ fi.s̃.eo.¶ † Vlterius q̃ro cir-
ca vſurariū , vtrū teneat̃ reſtituere qcqd lucratus eſt ex vſu.
& vr̃,ꝙ ſic,tanq̃ lucrum productū ex radice infecta. 14.q.5.
c.neque.1.q.1.c.principatus.& c.fertur.cum ſi.benefacit l.ſi
rem,& pretium.in fi.de pe.hær. vbi etiam poſſeſſor bonæ ſi-
dei tenetur reſtituere quod lucratus eſt de re aliena. Item ſo
lutio.vſurarum fiunt indebitæ.c.debitorem.de re.iu. ergo &
totum id,qđ inde ꝑcipitur,debet reſtitui. de condi.cā da.l.q
24 ſe debere.& l.indebiti.de cond.inde.† Item vſura eſt rapina.
14.q.4.c.ſi quis vſuram.ſed raptor tenetur, ergo &c.In cōtra
rium;quia nullo iur.hoc cauetur, ſed tantummodo de vſura
extorta:ſed erubeſcimus, cum ſine lege loquimur , l. illam.
C.de col.Item nummus habitus ex re furtiua , non eſt furti-
uus.ff.de fur.l.q vas. §. fi. ergo nec ſimiliter de vſura ꝑceptū
poteſt dici vſura. Item dominium vſuræ tranſlatum eſt in

vſurarium, vt no. 15.q.4.c.ſi quis vſurã. quod ergo ex re ſua quæſitum eſt, non tenetur reſtituere. Et hanc opi ꝙ teneatur reſtituere ſolam vſurã, tenet Tan. & Bar. Brix. in q. venereali, quæ incipit. Aliquis accipit. Hoſti. tenet, ꝙ vltra vſuras tenea tur ad expenſas, & intereſſe, in quo continetur lucrum, & dã num, de eo, quod cer. lo. l. 3. §. fi. cum l. ſequen. Io. An. in d.c. nauiganti. circa fi. refert Beatum Thom. ſecunda ſecundæ. q. 78. ar. 3. vbi dicit, ꝙ aut vſura conſiſtit in re, quæ vſu conſumit̃, vt pecunia: & tunc lucrũ ex ea prouenies non ſubiacet reſtitutioni; qa tale lucrũ nõ eſt fructus rei, ſed humanæ induſtriæ. facit de deci. c. paſtoralis. tenetur tũ vltra talem vſuram reſtituere damnum, ſiue nocumentum debitori prouenies ex prædicta extorſione, ſi͂a eum. ſed latius Hoſti. dicit, vt ſ̃. Quandoque vſura conſiſtit in re, cuius vſus non eſt conſumptio ipſius rei: & in ea operatur natura, pluſquam induſtria, in arboribus, animalibus, & ſimil. quæ naturaliter in ſeipſis fructum producunt ſine hominis induſtria: tamẽ principaliter ex re ipſa prouenit; vt in penſione domus, vecturæ equorum, & ſimilibus: & in iſtis, & ſimilibus vſurarius nõ tenetur reſtituere non ſolum dictas res per vſuram extortas: ſed etiam quæ percepit ex illis. Aut ergo pro vſura eſt extorta pecunia: & lucrum inde prouenies vſurarius nõ tenetur reddere. Aut res alia, quæ non vſu conſumitur, ſed natura à ſeipſa, vel opera hominis operatur: & tenetur reſtituere ipſã rem cum omnibus inde perceptis: vtrum autem tanꝝ malæ fidei teneatur de percipiendis, & de conſumptis. vel tanꝝ bonæ fidei: & de his non teneatur. cogita. dubium mihi facit, ꝙ habet dñium, & habet dñi voluntatem, & pecuniam mutuauit. non prorſus ergo põt dici malæ fidei, ſicut prædo. & hinc eſt, ꝙ Io. Cal. dicit, ꝙ dicta diſtinctio, vtrum ſit res vſu conſumptibilis, necne, non habet locũ in furto, vel rapina, ſicut in vſura; quia in illis non transfert dñium, ſicut in vſura. multa alia dubia ſuper vſura mouit, & decidit D. Io. Cal. in d. repetitione. c. nauiganti. quę non ꝓſequor, vt plenè reaſſumpſi in ca. quãquam. ſ̃. de vſur. eo. lib. & adde, quod no. Hoſtiẽ. in
25 d. §. quibus, & qualiter. ¶ † Quæro quinto, vtrum de prædictis lucris illicitis (puta ex vſura, furto, raptu, meretricio, iniuſto bello, iniuſta ſententia, pedagio tali, vel alia extorſione illicita, vel aliquo turpi lucro ꝓueniẽtibus) liceat facere elemoſynam: vel vxori, filiſs, & familię de talibus alimenta percipere ſine peccato. de hoc gl. in c. ex traſmiſſa. ſ̃. de deci. & cum ea concor. ibi Hoſti. nam aut loquimur de decimis, vtrũ prædicti ſoluere teneantur. & ſubdiſtingue inter prædiales, & perſonales: vt in prædialibus, quãtuncunque quis ſit iniuſtus poſſeſſor; ſiue Chriſtianus, ſiue paganus, ſiue iudęus, ſiue hæreticus, teneatur. ff. de pac. l. inter debitores. C. ſine cenſ. vel reli. l. 1. Nam decima, ſicut tributum, eſt onus reale; idcò ſequitur poſſeſſorem. de deci. c. cum ſit. & c. de terris. & c. paſtoralis. In perſonalibus aũt an de prædictis iniuſtè quæſitis debeat quis ſoluere decimã, tenet Hoſt. ꝙ ſic, ſi ſit translatũ dñium irreuocabiliter; vt ĩ quęſitis ex meretricio, vel hiſtrionatu. ſecus autem in quæſitis, in quibus non transfertur dominium: vel ſi transfertur, competit repetitio, vt in vſura, & cum turpitudo verſatur ex parte recipientis tantùm, prout in ſimonia illicita, pedagio, vel gabella, vel barataria, furto, & ſimilibus. Subdit tamen Hoſtiẽ. ꝙ licèt non teneatur quis ad reſtitutionem, & irreuocabiliter ſit translatum dominiũ: tamen ſi talis illicita acquiſitio eſt notoria, non debet ſacerdos recipere talem decimam, ne videatur delictum approbare, vel peccatorem in peccato nutrire. Secus autem dicit, ſi talis acquiſitio illicita ſit occulta, quamuis hoc ſciret prælatus. 32. quæſtio. 5. c. Chriſtiana. 6. quæſtio. 1. c. ſimonia. Et quod dictum eſt in decimis, eadem diſtinctio eſt adhibenda in oblationibus, & eleemoſynis, an poſſint recipi, & dari pauperibus, & de talibus illicitè acquiſitis, vel extortis dicit Ioan. Andr. quòd eleemoſynæ poſſunt recipi ab excommunicato, & peccatoribus, quamuis notorijs, cum ad ipſas omnes teneantur. 80. diſtinctio. c. non ſatis. in fin. nam omnibus ſuadendæ ſunt; quia per eas ad pœnitentiam merentur homines citius peruenire. 26. diſtinct. c. deinde. oblationes autem à talibus non recipiuntur. 20. diſtin. c. oblationũ. & c. earũ. nam ratio differentiæ eſt; quia eleemoſyna fit in occulto, de ſimo. c. ſicut nobis. ĩ fi. ideò nihil ad eccl. ſi fiat in publico; cum per hoc non mutet naturam ſuam, quæ eſt, vt fiat in occulto. Matthe. 5. oblatio verò in publico, quod ideo non ꝓhibetur, ne peccator inde conſoletur, & Eccleſia videatur approbare peccatum ſecundùm Innoc. Aduerte tamen; quia hoc, quod dictum eſt, ꝙ poſſunt recipi eleemoſynæ à peccatoribus, non intelligas de ipſis rebus illicitè acquiſitis, vt res ipſę detineantur, ſecundùm Ioan. An. Non bene capio iſtud dictum, niſi in rebus illicitè quæſitis ſubiacentibus reſtitutioni; vt in rebus ſubtractis, & alia quacunque extorſione, ꝙ qua detur repetitio. Sed in quæſitis ex meretricio, vel hiſtrionatu, credo, ꝙ inde poſſet fieri eleemoſyna: quinimmo totalis erogatio, & diſtributio facienda poſſet fieri per ipſam meretricem, vel ipſum hiſtrionem, vel alium, qui iniuſtè quæſiuit irreuocabiliter. Conclude, quòd peccator etiam notorius, & excommunicatus poſſunt, & tenentur ad eleemoſynas, etiam de illicitè acquiſitis, pro quibus non competit repetitio contra ipſos, & in foro conſcientiæ, & in foro canoni co ſunt liberati, ſi erogauerint. Nam, cum ſint ſua irreuocabiliter quò ad forum contentioſum, debent poſſe diſponere, & ad eleemoſynam tenentur. ad hoc de pœn. diſtinct. 2. c. religioſus. ſ̃. de teſti. eo. libr. in 1. quæſtio. Et dicuntur iſta lucra illicita, non quòd interſit alicuius ipſa repetere, ſed vt ille, qui illicitè acquiſiuit, ſi ſaluti animæ ſuæ vult conſulere, erogare debeat, vt not. Hoſti. in d. § quibus, & qualiter. ver. quid de his, qui excommunicati. & ver. vbi verò nullius intereſt. vbi tamen Hoſtien, ſentit, quòd talis erogatio debeat fieri auctoritate diœceſani. quod intelligo in extortis illicitè, in quibus non eſt translatum dominium: vel ſi translatum fuit tunc irreuocabiliter, quandoque ſunt pauperibus eroganda, ſi incertus eſt ille, cui debeat fieri reſtitutio. hoc enim caſu non eſt illi, qui extorſit, tam lata poteſtas concedenda, vt pro ſuo arbitrio diſtribuat: ſed diœceſani prouidẽtia. c. cum ſit. de iude. & dixi in d. c. religioſus. in 1. quæſtio. plenè. & adde prædictis, quod no. Hoſti. in ſum. de iude. §. & in quibus grauetur. ver. 2. & de teſta. ver. quid ſit effect⁹ ſub. §. 1. ver. & prodeſt. & de pignore ſub. §. cum cõſtet. § & qualiter admittantur. & ver. maximè. & ſeq. Et de iſtis decimis ſoluendis, vel nõ, de illicitè acquiſitis vide glo. in c. ex transmiſſa. de deci. & per Hoſti. in ſum. illius titu. §. de quibus rebus, & §. & vtrum præſcribi poſſit. ſub. §. ſcribitur vtrum de illicitè acquiſitis. & per Io. An. de eleemoſynis, oblationib⁹, & mortuarijs recipiendis à peccatoribus, vel non, vide in c. cum voluntate. de ſen. excom. ſuper ver. eccleſiæ. ¶ Poſſet vlterius circa iſta illicitè extorta, ſiue immoderatè, & de vendi tione merciũ, de lucratione pedag. commercijs, & ſimilibus probabiliter dubitari, ſi non põt exceſſus talis ab eo, qđ fuit licitũ, diſcerni. Nam de aliquibus extorſit plus iuſto ptio, de aliquibus quod iuſtũ fuit: & in talibus longo tpe implicitus, & verſatus non poſſet de leui licitum ab illicito ſeparare. Nã fortè mixtis omnibus pecunijs talibus emit magna palacia, domos, & ſimilia ſine dolo, & bona fide, & magnos habuit redditus. & hæc ſæpe contingunt in maximis aduocatis, doctoribus, procuratoribus, & mercatoribus, qui non poſſunt de facili diuidere quæſita licitè ab illicitis, quæ conſiſtunt in quodam exceſſu. certè ſaluo iudicio meliori, in talibus eſſet adhibenda ſubtilis indagatio, & præ ceteris attendenda cõſuetudo illius aduocati, doctoris, artificis, vel ſimilis: vtrùm fuit improbus, auarus, exactor: an curialis, & gratus, vt vidi de facto Senis vnum, qui multas pecunias rufticis mutuabat cum termino, & illi ruſtici non volentes in termino ſoluere, donabant ſibi opera ruſticana, pullos, lignum, bladum,

bladum, fœnũ, & ſimilia: ex quibus minutis munuſculis ditiſſimus factus eſt, omni pactione ceſſante, ſicut ſcribit: Ex multis paupertatibus diuitiæ fiunt. Eps dicebat iſta exacta illicita, & hunc fuiſſe vſurarium mentalẽ; quia non mutuaſſet, niſi ſub ſpe talium munerum: quia licèt eſſent minima, & gratis data, intentio eius erat corrupta. Illi ruſtici de contrata eo mortuo examinati, ſunt teſtificati, quòd vir pauperibus gratus non eſt repertus ſimilis illi, & erat ita dilectus ab oĩbus, ꝙ malè faciebat eps moleſtare heredes eius, cũ liberè ea dederint: & tunc etiam ſponte ſibi remittunt. Iſtã. q. cum in veritate de facto Senis contingeret, hic Boñ. poſtea diſputandã aſſumpſi, ſed in ſcriptis non redegi. Et cõcluſi propter cõſuetudinem longã, & frequentẽ eum fuiſſe vſurariũ mẽtalẽ. facit c. in ciuitate. de vſu. Ad propoſitũ ergo redeundo dico diſcretionem, & ſeparationẽ iſtã de licitis, & illicitis acquiſitis fiẽdã arbitrio boni viri, ꝙ põderato prin. bonorũ taliter quæ fitorũ, & exceſſu illicito veriſimili, debeãt æſtimare ſubtiliter quantum poſſunt aſcẽdere, ſiue ad quantã ſummã licita ſint, & ad quantã ſint illicita, cõſiderãs cõſuetudinẽ ipſius acquirentis, & vulgi op. facit etiam. l. 1. C. de ſen. q̃ pro eo qđ inter eſt. & Inſti. de ac. §. curare. facit qđ no. in c. cum in officijs. de teſta. in nouel. vbi de ſimplici mixtura, & c. quanquam. ſ̃. de
26 vſu. eo. lib. ¶ † Sed hic quęritur, vtrùm vxor filij, & alij ex familia poſſint de talibus iniuſtè quæſitis ſumere vitæ neceſſaria, vel ſumendo peccent. Hoſt. de hoc not. in d. §. quibus & qualiter. ver. quid de his in d. §. quibus. qui inde comedunt, & induunt. & videtur quòd non peccent, ſed excuſantur, ſi non habeant aliud, vnde viuant: dummodo peccatori non conſentiant, ſed reprehendant raptorem, & ad reſtõnem inducant, ar. 11. q. 3. c. quoniã multos. & de ſen. excõ. c. cum voluntate. & hoc verũ, ſi põt eſſe ſpes correctiõis: aliàs nõ. ſi ſit talis ſpes, dixit Ray. ꝙ vxor, filij, & familia, ſi ſũt aliqua iuſtè quæſita, de illis debent viuere: ſed ſi nulla ſint de iuſtis, quærant ſibi victum ſuis laboribus, ſiue ab amicis: vel etiam petant hoſtiatim potius, quàm comedant de rapina. Si autem raptor ille hoc non patitur: tunc vxori Hoſt. dat tria remedia, & vltimum eſt, ſi aliter nõ poteſt facere, debet potius de rapina, & extortis illicitè comedere, quã perire fame, cũ intentione tamen reſtituẽdi, qñ poterit. ad hoc de cõſe. di. 1. c. ſicut. & di. 5. c. diſcipulos. Et ſubdit Hoſt. ꝙ in omni caſu redat debitum viro, niſi aliud ſubſit impedimentum. 33. q. 5. c. dicat. & c. ſm̃. & c. vno. Et iſta ſunt dicta Hoſt. in d. §. quibus & qualiter. ver. ſed quid de his, qui inde comedunt. cum ver. ſe. ex quibus collige, ꝙ vxor iſta ex eo, ꝙ maritus præbeat ſibi victum de quęſitis illicitè, non poteſt, neq; debet petere ſeparationẽ thori. pro hoc. c. 2. de diuor. Alij verò de familia (vt filij, & ſimiles) vtrum teneantur ab eo diſcedere potius, quã cũ eo manẽdo, de talibus illicitis victũ ſumere, arguẽdo à caſu ſpeciali. de vxore vr̃, ꝙ potius debeat inde diſcedere, q̃ de rapina comedere. Et intelligo cum prębet victũ vxori, & familiæ de quæſitis illicitè, in quibus nullũ habet dñium: vel ſi habet, tenetur tũ ad reſtitutionem: ſed ſi ad reſtitutionem, nõ tenenr̃, vt cũ lucrat̃ de negotiatiõe ſibi ꝓhibita, veluti meretricio, hiſtrionatu, & ſimilibus, fortè familia de talibus alimẽta ſumẽdo, non tenẽt ad reſtitutionẽ: qa ſunt illius ꝓpria, licèt iniuſtè acquiſita. nã erogare põt talia ꝓ libito voluntatis, vt dixi: ergo & familiam inde alere. facit. 81. di. c. nõ facit. ¶ Quæro. 7. & reſpicit ver. reſtituat. pone ꝙ vſurarius, fur, vel raptor ablatũ non reſtituit, ſed dñs gratis ſibi remittit, & liberat: vtrũ ꝑ iſtã remiſſionẽ, & liberationẽ gratuitã remittatur ſibi peccatũ? Glo. 2. primò allegat, ꝙ ſic, niſi in caſibus, in quibus iura requirunt realẽ reſtitutionẽ, & ſtatuũt nõ pro deſſe remiſſionem, vt in iuribus allegatis in gloſſ. Secundò arguit contrarium, inhærendo ver. reſtituatur, quod eſt in tex, ſed Ioan. And. in nouel. ſuper iſta gloſ. refert Dy. tenere hoc, ꝙ ſufficiat gratuita remiſsio, ſi res erat reſtitutioni parata, quaſi tunc fingatur reſtituta, & poſtea reſtituenti donata. de dona. inter vi. & vxo. l. 3. in fi. & l. ſingularia. ſi cer. pe. Io. An. putat animum ponderandum. nec putat illum tutum, qui gerit in mente non reſtituere, remiſsione non facta. & iſtam opi. teneo in c. ſtatutum. §. aſſeſſoris. de refer, ſ̃. eod. lib. quia Deus interrogat cor, non manum; cui nullum ſecretum latet, & omnis voluntas loquitur. c. in ciuitate. de vſu. do. Fede. de. Se. diſputauit iſtam quæſtionem, & tenuit indiſtinctè, ꝙ liberalis remiſsio ſufficiat cum oris confeſsione, & cordis contritione, etiam ſi vſurarius geſsiſſet in mente non ſatisfacere: quæ opi. tolerari poteſt in foro conſcientiæ, quãdo ille, cui erat reſtõ facienda, liberali aĩo remittebat, etiam ſi vſura rius, fur, vel raptor vltimò reddere noluiſſet. nam iniutus liberari poteſt à creditore. l. ſoluendo. de neg. geſt. & l. ſolu. & iudicium. de ſol. Qualiter autem præſumi debeat talis remiſſio liberalis, vt dixi in extorta, ſuper hoc refero quaſdã notabiles coniecturas in c. quanquam. de vſu. ſ̃. eod. lib. in 3. q. & eas etiam ponit Ioan. And. in addi. Spe. in tit. de vſu. ¶ Sed di ceret aliquis, videtur indiſtinctè dicendum, ꝙ remiſsio non liberet vſurarium, ſicut non liberat pactum de non petendo. cap. ad noſtram. de iureiur. Tango & ſoluo iſtud contrarium in d. cap. quãquam. in 3. q. plus enim operatur remiſsio; quia aufert, & perimit totum ius crediti, ac ſi ſolueret. l. ſolutionis verbum. de ſolut. ſed pactum de non petendo non diſſoluit obligationem, ſed obligat ad non petendum. l. ſi vnus. §. pactus ne peteret. de pac. ¶ Iuxta prædicta quæro Aliquis obtinet prælaturam vnius canonicè: vtrum poſsit purgari talis defectus, ita vt remaneat in prælatura, vel omnino cedere te neatur? & videtur quòd teneatur præciſè dimittere, ſicut furem furtiuam, & vitium furti, vt l. 1. C. de vſucap. pro emp. fur enim, & raptor dicitur, qui tenet beneficium vnius canonici. c. dudum. de elec. vnde dicitur malę fidei: quia contra iura poſsidet. ỹ. eo. c. qui contra iura. nec vr̃ poſſe ſuppleri defectus ſolẽnitatis, niſi oĩa reponant̃ in priſtino ſtatu. l. hr̃des pa lam. ff. de teſta. Et hinc eſt, ꝙ etiam poſt confirmationem poteſt obijci contra formam, & contra perſonam electi, & confirmati, & de criminibus accuſari ad depoſitionem prælaturę. c. cum olim. de dolo & cõtu. pro hoc. 72. diſt. c. ſi. vbi dr̃, ꝙ nullus non canonicè electus ordinetur. & ſi contra præſumptum fuerit, deponatur ordinans, & ordinatus. Aduerte, ꝙ ego iſtam materiam examinaui in c. 1. ſ̃. eod. in 6. quæſtio. hic autem latius reaſſumendo præmitto; quia electio habet plures partes, de quibus Inn. in c. publicato. ſ̃. de elect. quandoq; etiam eſt minus canonica ex defectu eligentium: quia ſuſpenſi, excommunicati, vel aliter inhabiles ad eligendum. ſ̃. de conſue. c. cum dilectus. Qñq; eſt minus canonica ex defectu ipſius electi, ratione criminis, vel defectus, iuxta no. ſ̃. de poſtu. c. fi. Qñq; eſt minus canonica ex defectu formæ nõ ſeruatæ. c. quia propter. ſ̃. de elec. Quandoq; eſt minus canonica; quia facta per impreſsionem, per metũ, per dolum, per ſimoniam. ſ̃. de ele. c. bonę. & de ſimo. per totum. & de ele. c. per inquiſitionẽ. Qñq; eſt minus canonica propter defectũ in confirmatione commiſſum: quia fortè forma nõ ſeruata, de qua in cap. fin. ſ̃. eod. lib. de elec. vel quia dolus, & ſurreptio interceſsit. Si ergo alter eo ex prędictis caſibus reperitur minus canonica: vtrum omnia cedere teneatur, vel peracta pœnitentia, ſiue diſpenſatione obtenta poſsit in tali beneficio remanere. Io. An. ponit iſtã materiã ĩ c. ꝙ ſicut. circa quã revocat primò in dubiũ, vtrũ iſte, donec dignitatẽ poſsidet, poſsit dici ꝓlatus, ſiue ſpõſus eccleſiæ. & vr̃ ibi tenere Inn. & Doct. ꝙ non. in c. nihil. e. ti. & legiſtæ idẽ tenẽt in l. Barbarius. de offi. ꝓfi. geſta verò ꝑ talẽ in ordinatiõib⁹, in collationibus bũficiorum, in iudicijs, cõtractib⁹, & ſimilibus vtrũ rema neãt firma, & valida: licèt ille poſtea deponatur? diſputauit Io. Cal. & ego dixi plenè in repeti. c. acceſſoriũ. ỹ. eo. c. cũ dilectus. de cõſue. & per Inn. in d. c. veritatis. de do. & cõtu., ꝓſequẽdo igit̃ ſingulos caſus: dic, ꝙ qñq; eſt nullus pp defectum formæ omiſſæ. Qñq; ex defectu eligẽtiũ eſt minus canonica.

& hoc dupliciter, vel pp eorum inhabilitatem, vt dixi, vel pp impreſsionem eis illatam: vel qa nunq̃ à principio conſenſerunt, ſed finxerũt ſe eligere. Primo enim caſu eſt mala ex defectu formæ, ſi poſtea eligentes in eum ſponte conſenſerũt, & admiſerunt, vtrũ purget iſte defectus per ſubſequentẽ cõſenſum: vt ſic reddere non teneat. & in matrimonio carnali vſ ſufficere hic conſenſus ex poſtfacto, facit qđ no. in c. lras. de coniug. lepro. & c. non debet, de conſan. & affi. & c. 1. de eo, q duxit in mrimonium, quã pol. per adulte. De matrimonio verò ſpũali eſt dubium; qa non contrahit nudo conſenſu eligentium ſine obſeruantia formæ. c. qa pp. s̃. de elec. vnde ſi illa ſolemnitas eſſet de iure poſitiuo, eius omiſsio nõ vſ impedire intentionem bñficij cum bona conſcia, ſi cõſenſus eligentium ſuperuenerit. nam talis conſenſus producit naturale vinculum: vſ licèt iur. ca. poſitiuo non valeat talis electio; valet tñ iure naturali pp talem conſenſum, & naturalis ſola ſufficit ad retentionem. C. de compen. l. ẽt. pro hoc l. Iul. de condic. inde. verus. n. debitor abſolutus per iniuſtã ſniam naturaliter remanet oblig. vſ in foro conſcíænon tenet ſponte ſoluere. ad hoc qđ no. Inn. in c. quia plerũq; de immu. ec. Item ille, qui hẽt volũtatem dñi, licèt non ſolemnitatẽ, iuſtè poſsidet, ſiue tenet, velut naturale debitum pp conſenſum, licèt non ſolemniter accõmodatum. de condi. inde. l. 1. & l. cũ qs. de iur. & fac. igno. ergo iſte ſimiliter platuram pp conſenſum eligentium. ꝓterea formæ ſunt inuẽtæ in electionib' pp euitandas lites, q̃ oriebanẽ ex varietate formarũ in electionibus. c. qa pp. ceſſante ergo iſta cã, debet ceſſare conſtõ. l. adige. §. q̃uis. de iure pa. pro iſta parte faciunt iura, & rõnes, de q̃bus per me in repetitione. c. poſſeſſor malæ fidei. in 1. q. s̃. eo. vbi in ſimili q. tenui, qꝓ inſtitutus in teſtõ minus ſolemni hr̃ditatem in foro conſcíæ iuſtè poſsidet, poſtq̃ hẽt teſtõris voluntatem: licèt nõ iur. ſolẽnitatem. ꝓterea defectus formæ ſubſtantialis in electione, vſ purgari in confirmatione legitimè ſubſecuta. Nam iſta cõfirmatio hẽt vim ſniæ diffinitiuæ, c. fi. de elec. s̃. e. li. Non ob. qꝓ ẽt poſt confirmationem poteſt amoueri à beneficio pp defectũ formę. c. cum olim. de do. & cõtu. qa licèt poſſet amoueri, tñ nõ vltro, antequ amoueatur, dẽt talem platuram dimittere. ſimiliter in condemnato iniuſtè, q licèt poſſet ad ſolutionem compelli: non tñ vltro ſpõte tenetur ſoluere, vt no. Inn. in d. c. ſicut. ſic hæres non faciens inuentarium, licèt vltra vires hr̃ditarias non obligeẽt ad debita. l. fi. C. de iur. delib. tñ non exactus ſponte in foro conſcíæ non teneẽ vltro ſoluere, vt no. Bar. & poſt eum Bal. in rub. de acq. here. Alia ſimilia de hoc reperies in d. 1. q. & argumenta cõtraria: ſed ꝑcedentẽ opi. q̃ eſt Inn. veriorẽ credo, in caſu, quo ſit nulla ſolũ ex defectu formæ ſubſtãtialis. & ad hoc tẽ dunt ꝑcedentia arg. Hanc opi. intelligo, qñ ꝑceſsit electio capitulariter. Si aũt nulla ꝑceſsit electio, ſed ꝓ electo ſe ingerẽs confirmatus fuit: licèt poſtea recipiat vt electus, & cõfirmatus in eccleſia per canonicos: non vſ, qꝓ talis receptio capitulariter, vel ſingularis hẽat vim, ſiue figuram electionis; nec talis potentia, & tolerãtia canonicorum producat naturalem conſenſum, de quo loqtur Inn. nam & in ſimili figura matrimonij carnalis operatur certos effectus. l. 3. de donat. inter vir. & vxo. Concludo ergo, qꝓ in electione concordi, & capitulari ꝑcedenti, licèt nõ ſolemni totaliter ex defectu formæ, hẽat locum opi. Inno. & hoc operatur illa effigies, & figura, ar. c. nuper. de biga. Sed vbi nulla penitus ꝑceſsit electio, receptio, & admiſsio canonicorum ad plaruram, non hẽt vim electionis, nec facit eum electũ. ar. l. Herennius. ff. de Decu. & hæc ſint dicta, vbi eſt defectus in forma, non in cõſenſu eligentium. Si aũt ſit nulla ex defectu eligentium; qa ſunt excõicati, vel ſuſpenſi. c. cum dilectus. de conſue. tunc ſecus, ſi corrupti pecunia, vel coacti, vel dolo inducti ſunt ad eligendum iniuſto metu. In iſtis exẽplis, & ſimilibus ſi electus ſciuit eligẽtium defectum, corruptionẽ, vel impſsionem, in his vſ, qꝓ cedere teneaẽ, nec purgentur tales defectus p abſolutionem ipſorum eligentium, & conſenſum ſuperuenientẽ, per hoc. n. non purgatur defectus, & mala fides ipſius electi ſciẽtis eligẽtes inhabiles, corruptos, ſiue coactos: licèt in iſtis vltimis, videlicet in eligentibus per impreſsionẽ. ſi poſtea ratificant, & conſentiant tali electioni, vſ electio confirmari, per l. 2. qđ me. cauſa. ſicut carnale matrimonium confirmatur à conſenſu, licèt à principio metu cõtractum. c. cũ locũ. de ſpõ. nõ. n. poſſunt eligentes iſto caſu argui, ſiue culpari, ſicut cũ excõicati, vel corrupti eligũt. hoc verum, niſi electus impreſsionẽ ipſam ꝓcurauerit, vel de iſta particeps fuerit. ar. c. alma. de ſen. excõ. s̃. eo. li. facit qđ no. i c. ſi alicuius. de ele. vbi electus ſimoniacè ẽt ignoranter non põt poſt-penitẽtiam remanere in ꝑlatura, quã habuit à principio vitio ſimoniæ à ſe, vel ab alio ẽt non ignorãte commiſſę. nec poſſunt iſti defectus purgari, niſi res in prãtem dñi reuertatur cum affecto vitio reali, vt dixi. s̃. nam licèt electus corruptionis, vel impreſsionis, vel doli particeps egerit pniam de peccato. hoc tñ non prodeſt ad retentionem rei malè quæſitæ, ſi non reſtituit, vt in iſto. c. Sed quid dices, ſi ex 10. canonicis tres, vel quatuor ſunt paſsi metum, vel corrupti pecunia, vel excõicati: alij verò ſex liberè, & canonicè vna cum ꝑdictis elegerũt: vſ, qꝓ electus iuſtè in foro cõſcíæ poſsit retinere ꝑlaturam, poſtq̃ hẽt conſenſum maioris partis habilis ad eligẽdũ: quinimò in foro iudiciali eẽt valida, ſi aliorũ vitium ignorabat. facit. c. cũ. I. & A. de re iudi. & quod no. de ele. c. illa. & qđ no. in reg. vti le. j. eo. ¶ Sed hic quærit de contẽptu vnius, vel pluriũ: vtrum ipſis contradicentibus, vel non ratificantibus, cedere teneatur? & vſ, qꝓ non, poſtq̃ à maiori parte aliàs legitimè eſt electio celebrata: licèt. n. contemptus poſsit inſtare, vt caſſetur electio, vt c. quod ſicut. de ele. tñ anteq̃ caſſetur, non peccat electus retinẽdo. nam iſtud iudicis officiũ licèt ſit de rigore iuris introductũ, tñ de æquitate nõ dẽt caſſari; qa electus in hoc non deliquit, ſed contemnentibus dẽt pœna imponi. ar. l. quod maior. ad muni. facit qđ dixi. s̃. de omiſsione formæ canonicæ, q̃ non ob. electo in retinendo, ſi habet quod eſt de iure naturali. ſ. eligentium volũtatem. Plus dicunt quidã, qꝓ contempto nõ comperit iudicis officium, niſi vt caſſetur electio: ſed ſola exceptio, ſi petatur confirmatio, vel cõſecratio per electum: vnde poſt conſecrationem non põt agi, vel excipi de contemptu. Subdit Inn. alios tenere, qꝓ ſemper contemptus poteſt agere, & ſemper peccat electus, tenendo contra voluntatem contempti. Sed huic opi. ob. quod dictum eſt. s̃. de omiſsione formæ ſubſtãtialis, quæ debet fortius operari contra electum, q̃ contemptus vnius, vel duorum: & tamen concludit ibi Innoc. qꝓ cedere teneatur. nam, vt dictum eſt. s̃. iſtud ius caſſationis, competens contempto, eſt valde rigoroſum; quia de æquitate, quod põt facere totum Capitulum, vel maior pars eo preſente, & contradicente: multò magis eo contempto, & abſente, ar. l. ſi dotem. ſo. ma. Item punitur qui non deliquit, vt dictum eſt, & credo mediam oppoſitionem æquam: vt poſt confirmationem non poſsit contemptus agere, ſed purgetur iſte defectus, ſicut quidã alij, de quibus poſt confirmationẽ ſolemnem non põt qõ refricari, ſicut nec poſt diffinitiuã ſniam, vt prædixi. Nam poſtq̃ electus bonus eſt, & habet conſenſum Capituli, ad qđ prodeſt contẽpto petere caſſationẽ, cũ ea caſſata iterũ poſſent eũ eligere: tanq̃ igitur ſua non interſit, nec eccleſię, nec canonico. nõ vſ audiendus, ſi velit reſcindere quod à Capitulo, vel maiori parte factum eſt. ar. c. 1. s̃. de his, quæ fi. à ma. par. Ca. Nã ad eius petitionẽ caſſari, & ſtatim iterum à Capitulo eligi, eo in nito, eſt cõtradicere ſine cã ſine vtilitate: ideò malitijs hominum obuiandum eſt l. in fundo, de rei vendi. & maximè illis, qui ſe ingerunt, ſolum vt noceant nihil laturi, l. 2. ad Tertu. Eſt alius caſus, cum ſcilicet nullitas electionis cauſatur ex parte electi; quia non eſt idoneus ſciẽtia, moribus, vel ætate, vt eſſe debet. c. cum in ciuitate. de elec. inhabilis ratione defectus, vel criminis, vel irregularis, vt not. de ta-

libus

libus in c. fi. de poſtu. præla. vel commiſit dolum in negotio electionis: vtrum ergo ſi electio de ipſo celebrata aliàs eſt canonica, & confirmatio, cedere teneatur: vel peracta pnia, vel obtenta diſpenſatione, poſsit remanere in prælatura. & in patientibus defectus, de quibus. s̃. morum, ſcientiæ, vel ætatis: vſ, qꝓ purgatis iſtis defectibus poſt promotionem nõ tenetur cedere, poſtq̃ res puenit ad caſum, à quo poſſet inoꝑe. c. placet. de conuer. coniu. In cõtrariũ. c. ſi eo tpe. de reſcri. s̃. eo. li. Et in foro iudiciali non vſ dubiũ, qꝓ poſtq̃ electio fuit vitioſa, nõ conualeſcat, vt d. c. ſi eo tpe. Sed in foro cõſcientiæ vtrũ poſsit retinere prælaturã, ſi mõ purgati ſunt defectus, ſuperuenientę ſcientia, moribꝰ, & ætate: videtur qꝓ non; quia conſenſus eligentium à principio fuit nullus, vt in ca. cum in ciuitate. de elec. nec de nouo conſenſerunt, ſed ex veteri conſenſu in nullo ſibi obediunt, vt prælato: quinimmo nouus cõſenſus ſine noua, & ſolemni electione non videtur. eum facere prælatũ. facit ad prędicta qđ plenè, & ſubtiliter no. Inn. de eo, qui dux. in ma. quã pol. per adul. & breuiter in c. fin. de coniug. ſer. in gl. facto. & in c. non debet. de cõſan. & affi. ſup verbo libere. in ꝑdictis eñ locis hr̃, qꝓ ſicut matrimoniũ nullum à principio propter aliqđ impedimentũ canonicũ cõfirmatur, illo impedimento ceſſante, & ſuperueniente illo conſenſu, qꝓ poſſent de nouo cõtrahere: ita ergo hic in mrimonio ſpũali vſ dicẽdum. Præterea ſupra tenui poſt Inn. qꝓ defectus formæ ſubſtantialis non nocet in retẽtione prælaturæ, in qua dicta forma ſufficit, ſi conſenſus eligentium interuenit: ergo & hic ſufficere debet purgatio, ſiue ceſſatio prædictorum defectuum quò ad legem, vt cedere non teneatur: quia omiſsio formæ eſt maior defectus, quàm prædicti, qui ſunt quodammodo qualitates quædam, quæ facilius abolentur, quàm defectus ſubſtantialis, l. in delictis. §. ſi detracta. de noxa. & ca. ei cui. & cap. ſi pro clericis. de præben. ſupra eodem lib. pro hoc etiam facit, quod not. Inno. in d. cap. quod ſicut. vbi quid iuris, ſi electus eſt criminoſus, & tacuit. Nam peracta pœnitentia de peccato, dicit ipſe, qꝓ licitè retinet prælaturam. 57. diſ. cap. ſicut ſemel. niſi ſecundùm eum eſſet tale peccatum; quod peracta penitentia impediretur executio. de renunc. c. niſi cum pridem. vel niſi tacuiſſet irregularitatem ſuam: tunc enim modis omnibus offerre debet renunciationem ſuam,
27 & peccat tenendo beneficium. ¶ † Sed occurrit hic dubium: vtrum ſuperior poſsit diſpenſare ſuper irregularitate, etiam non vocatis illis, ad quos pertinet electio, confirmatio, vel ius aliud, vt præſentiandi: videẽ, qꝓ non. quia iſte non intrauit per oſtium, & malum habuit ingreſſum propter defectum diſpenſationis; & in tempore, quo diſpenſatum fuit, non habuit prædictorum conſenſum. Contrarium tenet Innocen. in d. ca. niſi cum pridem. Nam ſemel habuit conſenſum prædictorum: vnde non poſſunt hodie reſilire. & ideò etiam eis non vocatis diſpenſabit ſuperior, vt ipſe ibi not. ſuper ve. indulgeri. & ſuper hoc vide quod not. Innocen. in d. cap. dudũ, de elec. ſuper ver. electionis tempore. & cap. ex tenore. de tempo. ord. vbi omnino videas de iſta diſpenſatione ſuper criminibus cum promotis, vel promouendis per Innocen. ad de etiam quod not. in cap. quamuis. de reſcrip. s̃. eodem lib. Quandoq; in negotio electionis interceſsit dolus electi. & hoc dupliciter, vel mente conceptus, vel actibus, ſiue verbis expreſsus: & in quolibet ex prædictis caſibus Innocen. in d. cap. quod ſicut. ponit op. & tandem vltimò ita ſubdit. melius videtur, quòd ſiue dolus ſit mente conceptus, ſiue exterius ad verba, & actus tranſiuit, ſemper peracta pœnitentia, remanet ſecurus in beneficio. licèt enim peccauerit in ingreſſu, ꝓpter hoc tamen non tenetur renunciare, vt in cap. fi. de ſimo. nec reſtringo, quòd poſsit agere pœnitentiam, remanendo in ordine ob peccatum tantũ mente conceptũ; immo idẽ dicimus, etiam ſi ſit in verba, & opus emiſſum. & illa Decre. licèt. loquitur in ſimonia tantùm mente concepta; de dolo autem in confirmatione commiſſo, non. de dolo & cõtu. c. cum
28 olim. Iſta ſunt verba Inn. qui refert op. aliorum dicentium, qꝓ vbicunq; dolus circa electionem commiſſus eſt, ſemper renũciare tenetur, & eodem modo, ſi vnum de electoribus pro ſe rogaſſet, pro prima opi. facit, quia dolus eſt vitium perſonale, & peccatum mortale: vnde ſicut alia peccata electi non vitiant electionem, vt prędixi; ita nec iſtud. Ego credo dicendum de iſto dolo commiſſo in electione, ſicut in alijs contractibus: vt ſicut in illis dolus dans cauſam contractui reddit contractum nullum; vel annullandum, iuxta not. in d. l. bonam fidem. de ac. & obli. & l. eleganter. ff. de do. ita & multò fortius in contractu electionis, vbi contrahitur ſpirituale vinculum inter eccleſiam, & electum. cap. cùm inter canonicos. de elec. in hoc vinculo debet omnis dolus abeſſe, & omnis puritas adeſſe; ideò magis dolus videtur inficere in eo, quàm in alijs contractibus. & hoc verum credo, quando dolus electi dedit cauſam contractui; quia abſq; illo non erant eum electuri. Sed ſi incidit in contractu; quia erant electuri, ſed non ita citò, & ipſe doloſè procurauit, ne mutarent propoſitum: vel econuerſo, vt differrent, vt eum poſtea eligerent, vel obſequia prębuit. iſtis enim exemplis, & ſimilibus dicitur dolus incidere in electione, nec taliter electus renunciare tenetur, ſecundùm vnam op. Innocen. nam is corde in dolum incidit, ſed non dedit cauſam electioni. nam ſi dedit, vt dixi, non credo hoc delictum poſſe purgari ad effectum retentionis ipſius beneficij, niſi dimittatur, quantuncunq; in hoc delicto diſpenſet ſuperior, vel electus pœnitentiam agat. nec eadem ratio eſt habẽda in iſto peccato, ſicut dictum eſt. s̃. in alijs non tangentibus, nec inficientibus ipſam electionem. In dolo dante cauſam electioni non poteſt dici, quòd electus habuerit vnquam voluntatem eligentium. nam ex illo dolo cauſatur error in eligẽtibus: & qui errat, non conſentit. l. ſi per errorem. de iuriſdi. om. iudic. diſpenſatio ergo ſuperioris, vel pœnitentia de peccato non ſupplet defectum cõſenſus eligentium. In metu autem, vel alia impreſsione bene eſt conſenſus: vnde dicitur, coacta voluntas eſt, vt no. in cap. cum inter. ff. de ele. purgatur ergo per ſubſequentem conſenſum tacitum vel expreſſum. cap. cum locum. de ſpon. & hæc ſunt dicta de dolo ipſius electi. de dolo autem tertij in electione commiſſo ſi dedit cauſam electioni, videtur idem eadem ratione ex defectu conſenſus eligentium, qui illum non fuiſſent aliàs electuri. In alijs contractibus dic, vt d. l. eleganter. de dolo. Ad hanc conſiderationem meam facit ſimile de reſcriptis ad lites. s̃. de reſcr. c. ſuper literis. nam ſi ibi viciatur reſcriptum ad lites propter ſuggeſtionem falſitatis, vel ſuppreſsionem veritatis: quia tacite, vel falſitate expreſſa, princeps nullatenus conſenſiſſet: multò fortius & in beneficijs eſt hoc dicendum, & in foro conſcientiæ, de quo loquitur ibi [non dimittitur peccatum] &c. vt in iſta regula, in qua ſiñ omnes debet fieri illi reſtitutio, à quo extortum eſt. Sed in caſu noſtro iſta prælatura eſt extorta ab electoribus propter talem dolum, ergo ea eſt reſtitutio facienda per renunciationem, & dimiſsionem ipſius prælaturæ, & iſta ſufficiant circa iſtam materiam ſatis neceſſariam clericis, & prælatis Deum timentibus, quorum elec. vel prouiſio in alio ex prædictis peccat, vel in forma, ſiue modo prouiſionis, vel in perſonis eligentium, vel electi, vel ratione doli, vel metus, ſine impreſsionis; vtrum dimittatur tale peccatum, ſi non reſtituatur. hoc eſt vtrum cedere teneatur, vel purgato quoquo modo tali peccato, ſiue vitio, & qualiter remanere poſſit in beneficio. quæ dicta originaliter ſunt Inn. in d. c. quod ſicut. per me latius hic diſcuſſa ad correctionem cuiuſlibet melius ſentientis. ¶ Quandoque peccant ex perſona collatoris, vel prouiſoris, vel confirmatoris, qui non habent canonicum ingreſſum: vtrùm valeant geſta per eos? dixi plenè in regu. acceſſorium. & per Ioan. Calde. in ſua diſputatione. & capit. nihil. de elec. & capit. ſi beneficia. de præben. eodem libr. vbi tetigi. ¶ † Octauò quæro, quid

de ablatis, vel damnis datis ab illis, in quibus non cadit peccatum, nec titulus criminis, vt in furiosis, dementibus, non doli capacibus, & similibus. in istis enim non cadit culpa, vel dolus. l. diuus. ff. de offic. præsi. satis enim ipsi furore, vel dementia puniunt, vt ibi. & ad hoc l. 1. C. de fal. mo. l. 2. de iure codi. Ad hoc dico, quòd regula ista non habet locum in personis ipsorum: quia non cadit in eis peccatum, siue delictum tali tempore. In administratoribus autem ipsorum, q̃ eorum nomine res alienas occupatas, vel mala fide tenent, credo habere locum istud c. quia debent restituere, & agnoscere bonam fidem. l. quotiens. de admini. tut. In dominis autem, quorum animalia dant damnum, probabiliter dici potest, eos debere noxaliter: vt vel damnum emendent, vel animalia dent pro noxa, sicut in foro iudiciali tenerentur. l. in delictis, & per totum ff. de noxa. Sed remanet dubium de vniuersitate, cum occupat aliena castra, territoria, vel aliàs iniustè agit, extorquendo gabellas, vel pœnas illicitè: & videtur, quòd non habeat locum ista regula; quia vniuersitas est res inanimata, & persona ficta, & repræsentata, l. mortuo. ff. de fideiuss. ergo in ea non cadit peccatum, sicut nec in rebus, quæ anima carent, vt l. 1. ſi quadru. paup. fe. di. & hinc est, quòd sẽtentia excommunicationis, vel alia censura, quę animã absq; non cadit in vniuersitatẽ. c. Romana. §. in vniuersitatẽ. de sentẽ. excom. ſ. eo. lib. vt enim dicit Inno. vniuersitas, Capitulũ, populus, & huiusmodi sunt noſa iuris: vnde sumpta vt corpus vnicum, non cadit in eis delictum, cum ibi sint pueri vnius diei, & idem sit populus, qui fuit, iam sunt centum anni. l. proponebatur. ff. de iudic. ex delicto autem præmortuorũ delinquentium punirentur, qui sunt hodie. & hoc iniquum, vt vnus alterius delicto puniatur. l. sancimus. C. de pœnis. &c. quæ sunt de his, quæ ſi. à ma. par. Cap. 23. q. 3. c. 1. In contrarium, q̃ peccare posset vniuersitas: nam potest in ferre metũ. l. metum. §. animaduertendum. qđ me. cã. potest bona posſidere, & contumax esse, & per consequens missionem pati: & ſi non ministratur in ea iustitia, potest mulctari, & plecti. 23. q. 2. c. dixit dominus. & cum ista omnia requirant animum. l. 3. in fi. de acqui. poſ. & l. licèt. C. eo. tit. & l. 1. quod cuiusque vniuer. no. ſatis ex istis infertur, q̃ in ea cadit animus, ſi. n. habet animum, & per consequens peccatum. & tunc habet locum ista regula. In vniuersitate quid dicẽdum? Ad hoc dico, q̃ Hoſt. firmat istam q. in ciuitatibus, & collegijs mutuantibus sub vſuris, nũquid singuli sunt vſurarij? & videtur, q̃ nõ: quia causa vniuersitatis non est singulorum. 12. q. 2. c. q manumittitur. Contrarium tenet ipse, dicens, q̃ illi de vniuersitate, qui huic delicto consentiunt, tenebuntur etiam singulariter, non tanquam vniuersi, sed tanquam singuli. de vſu. c. conqueſtus. & in d. §. animaduertendum. Et dicit hoc verum in illis, quibus in mente illud factum placet, & ratum habẽt; vel non prohibẽt, cum hoc posſit. de sen. excom. c. quanò. & ita not. Hoſt. in ſumma de pœni. §. quib. & qualiter. ver. qđ de ciuitatibus. & credo hoc bene dictum in pœnis, quæ ligãt animam, quæ non cadũt in vniuersitatẽ propriè sumptã: quo casu ligantur culpabiles tantùm, tanquàm singuli, vt est casus in c. ſi sententia. de senten. excommu. ſ. eod. lib. Quandoque verò ex delicto, vel facto vnius alius obligatur per l. vt l. obligamur. ff. de actio. & obligatio. & vtrùm in isto, quẽ lex, vel constitutio obligat, habeat locum ista regula? & videtur, quòd non; quia non nascitur talis obligatio ex consensu proprio, sed lege. pro solutione recurre ad no. 14. q. in princ. & c. ſi habes. vbi pœna temporali sæpè vnus p̃ alio corporaliter flagellatur, & ciuitas quandoque aratrum patitur, vt Carthago, & Troia. quod qſi sit uerum, vide in l. facta. ff. de pœ. per Bartol. & Innoc. in c. grauem. de senten. excommu. pœna verò ſpirituali, qua anima afficiatur, vnus pro alio nõ punitur, vt d. c. ſi habes. ¶ Sed contra prædicta opp. & videtur, quòd ſi vnus gerit actum, indiſtinctè omnes obligentur, ſi obtentum fuit per maiorem partem, l. maior. ff. ad muni. Solu. quãdoque illi de vniuersitate gerunt actum voluntarium, vel cõsuetum in vniuersitate: tunc quod maior pars facit, omnes fecisse videntur. Secus ſi prouiderent circa id, quod non est necessarium, nec consuetum: tunc enim non obligantur nisi cõsentientes, non autem absentes, & contradicentes secundùm Cy. in l. 1. post prin. de ma. cõ. Est aduertendũ ſm D. Bal. ibi, quòd vbi agitur de obligatione vniuersitatis, non obligantur absentes, & contradicentes; nisi vbi esset arduum negotium, vt de subiectione, & submiſsione ciuitatis. de hoc tamen vide per Bar. in l. 1. de albo ſcri. & in Spc. in tit. de syn. constitutione autem, siue ſtatuto vniuersitatis omnes ligãtur, & obedire tenentur, nisi esset iniqua; quia tunc licitum est ipsam circumuenire, & in foro conſcientiæ non tenentur ea ſequi. Ad hoc quod no. in c. pletique. de immu. ec. in nouel. & l. fi. C. no ua vec. inſti. non. po. per Iaco. Bu. Ex istis etiam inferas, q̃ vniuersitas potest esse in mora, & per consequens põt mulctari pecuniaria pœna: nõ autem corporis afflictiua, vt c. grauiper Inn. vbi q̃n obligatur, qualiter, ſinguli obligẽtur ad restitutionem: an per capita, an per ſolidum, & libram. i. iuxta facultates. dic vt ibi. & l. 4. ff. de re iud. p̃ Bar. & ita in d. l. aut facta. prædictis adde quod dixi ſ. in 4. q. in illa quæſtione, vtrùm dimittatur peccatum, ſi quis non restituit ablata: quia ita p̃ ſtatutum populi est prouiſum, ne posſit peti restitutio subtractorum. & circa hoc etiam declarandum esset; vtrùm Papæ, vel Imperatoris auctoritate posſit quis retinere male ablata sine peccato. circa quod vide, quod dixi in repetitione. c. canonum ſtatuta. de constitutionibus in ſ. oppo. vtrùm diſpoſitio legis, vel canonis indicentis obligationem liget in foro conſcientiæ. facit quod dixi in c. malæ fidei poſſeſſor. ſ. eod. in repetit. ¶ Quæro nonò. dictum est ſ. in 4. opp. de principali debitore, in quo habet locum ista regula, nisi excuſet propter inopiam, vel alia ex causa, vt ibi. quid in hærede illius, qui restituere tenebatur: vtrùm in eo habeat locum ista regula. & proculdubio est dicendũ, q̃ ſic, ſi hæreditas est ſoluendo; quia hæres, & defunctus eadem persona censentur, in Authen. de iureiuran. à mo. præ. post prin. & hoc verum etiam in obligatione, quæ descendit ex delicto. vt ſcilicet hæres ſatisfacere teneatur, etiam ſi ad eum ex delicto nihil puenerit, vel non fuerit cum defuncto lis conteſt. de iure canonico. quod ſecus esſet in his caſibus de iure ciuili, vt no. in d. c. parochiano. de ſepul. & c. cũ tu. de vſu. ¶ Sed restat dubiũ. ſi hæreditas non est ſoluendo, & hæres non fecit inuentariũ: vtrùm teneatur vltra vires hæreditarias ex delicto defuncti? D. Fede. de Senis tenuit diſputando in foro cõſcientiæ, quòd non, & fortè idem in iudiciali, ſi descendit dicta obligatio ex delicto: quia cum lex ciuilis in dictis caſibus, ſcilicet cum nihil ad hæredem peruenit, vel non fuit lis conteſtata cum defuncto, non obliget hæredem, vt l. 1. ff. de priua. deli. & cõſtitutio canonica dictam obligationem ex delicto moderetur vſque ad vires hæreditarias pro ſolutione animarum, vt d. c. cum tu. cum. c. quamquam. & ſimilibus. non videtur enim, q̃ talis modificatio extendatur per d. l. fin. ad ſolidum debitum integrum propter inuentarium non confectum. nam causa finalis conſtitutionis canonicæ in æquitate fundata (ſcilicet ad ſalutem animarum) non potest adaptari vltra facultates defuncti: ſoluere autem compulſo propter non confectũ inuentarium non cederet ad ſalutem, & dimiſsionem peccatorum defuncti, de alieno ſcilicet ſatisfieri. c. eam te. de iureiu. ceſſat ergo causa canonica in eo, quod est vltra facultates, ergo & conſtitutio, vt l. adigere. §. quamuis. de iure patro. Non obſt. q̃ lex ciuilis præſumit hæredem non conficientem inuentarium habuiſſe de hæreditate tantum, quod ſufficiat ad ſatisfaciendum creditoribus, & etiam propter contemptum legis teneatur in illo vltra, vt d. l. fin. de iure deli. Nam ad hoc dico, q̃ conſtitutio canonica ob ſalutem animarum inducta fundatur ſuper veritate, non ſuper præſumptione legis, quæ quandoque fallit. c. à nobis. de ſent. ex com. Item dictã obligationem

gationem in eo, quod est vltra, lex induxit in pœnam hæredis legis bñficium cõtemnentis, vt dicit tex. in d. l. fi. Sed, vt dixi, per ſolutionẽ hæredis in eo, quod est vltra, nõ liberatur anima defuncti: nec d. l. fi. cogitauit de constitutione canonica, q̃ limitet legem, ſiue corrigat, in quantum ſtatuit obligari hæredes defunctorum vſque ad vires hereditarias ex delicto d̃functi. Et posſet generaliter non abſurdè dici, q̃ in omnibus caſib. in quibus heredes conueniunt, inquantum facere posſunt, vt d. l. ſunt quidam. cum l. ſeq. in eiſdem non mutat natura obligationis p̃p inuentariũ non cõfectum; qa hæc nõ fuit intentio illius l. fi. ſ. augere effectum obligationis limitatæ per canones, ſiue leges. quod mihi est nouũ dictum, & notabile. Ex quo etiam ſequitur, q̃ p̃pter omiſſum inuentariũ non perdit hæres bñficium cedendi bonis. & ista ſint dicta, vtrùm ex delictis defunctorum hæredes teneãtur vltra vires hereditarias ex omiſsione inuentarij. ¶ Sed restat dubium in lijs obli. deſcendentibus ex contractibus: vtrùm ſi heres non fecit inuentarium, teneatur in foro conſcientiæ vltra vires hæreditarias. nam in foro iudiciali, q̃ teneatur, non est dubium, vt in d. l. fi. & quod de ista q. plenè ſcripſi in repetitione. c. poſſeſſor malæ fidei. ſ. eo. tit. in 3. oppo. vbi quia dixi latius; ideò hic nõ repeto, ſed ibi de ista, & alijs dubiis. De noſtra, quando potest imputari creditori negligentia, ſine mora, hic plenè videas, & maximè in prima q. de illo, q̃ poſsidet hæreditatem ex teſtamento non ſolemni, vel eam repetit à venientibus ab inteſtato in foro conſcientiæ, tenẽdo eam contra voluntatem defuncti, licèt minus ſolemni.

¶ Iuxta prædicta quæro. inter hæredes est obligatio ipſo iure per l. 12. tabul. l. 1. ſi cer. pet. & l. pro hereditarijs. de acq. hære. pone ergo, q̃ vnus ex heredibus efficitur non ſoluẽdo: nunquid alter conuenietur inſolidũ, ſi portio ſua ſufficit? glo. format istam q. in c. quãq̃. de vſu. in duobus heredibus vſurarij, quorum alter efficitur non ſoluendo. & tenet, q̃ alius inſolidum conueniri poſsit. primò quia bona vſurarij ſunt obligata pro restituendis vſu. ergo cum penes alterum deprehendantur bona ſufficiẽtia ad ſatisfaciendum creditoribus, merito conueniri poterit. l. pro hereditarijs. præallegata, p̃ hoc tex. in d. c. tua. vbi quatenus ſe extendit hereditas, obligatur. Item dicta ſatisfactio æris alieni est inducta pro ſalute animæ defuncti. † Inopia ergo vnius ex heredibus non liberat 29
animam iam defuncti à peccato, ſed restitutio ablati de bonis defuncti, vt in isto c. Et aduerte, quia istæ rationes vrgẽt non ſolum in hæredibus vſurarij, ſed in omnibus heredib. q̃ ſuccedunt defuncto obligato ex delicto, vel contractu. postquam enim canones obligant heredes vſque ad vires hereditarias pro ſalute animæ teſtatoris: videtur, q̃ ille, penes quẽ bona defuncti deprehenduntur ſufficere, teneatur, quaſi in bonis defuncti ſit magis fauendum ſaluti animæ, quàm hæredi: potius etiam creditoribus, qui certant de damno vitando, quàm heredi, qui certat de lucro captando, ergo &c. l. fi. C. de codicil. ¶ Quid dicendum? in foro iudiciali videtur, q̃ uis ſtet in hoc, vtrùm bona defuncti p̃ ſatisfactione æris alieni, ſiue ex contractib. ſiue ex delictis deſcendat, ſint tacitè obligata, & pro vſuris restituendis. glo. ſentit, q̃ ſic, ſi peruenerit res ad aliquem titulo lucratiuo: ſecus ſi oneroſo, vt c. cum tu. de vſu. quod tenet Ioan. And. eod. tit. & li. c. 2. Archi. ibi contra, cuius opi. teneo in d. c. cum tu. niſi in caſu, in quo conſtaret rem, de qua agere quis vult hypothecaria, emptã de pecunia vſuraria. & in hoc ſit vera opi. Ioan. And. in debitis verò alijs deſcendentibus ex delictis, vel contractibus, p̃ qb. nulla ſit in bonis hypotheca contracta, videtur, q̃ ex quò inter heredes ſitobligatio diuiſa per l. 12. ta. non augeat in p̃ſona vnius ex hæredibus propter inopiam alterius, vt l. legatorũ petitio. ff. de leg. 2. quod habet in ſe rationẽ p̃p culpã in
non exigendo ab illo, qui deſijt eſſe ſoluendo: quando autẽ 30
talis culpa imputari non poteſt: tunc rationes factæ ſuperius multum vrgent pro creditoribus, & contra heredes in foro eccleſiaſtico, in quo tex. dicit, q̃ ea ſunt diſcretione cogendi; qua parentes, ſi viuerent, cogerẽtur. ita dicit text. in d. c. tua. ſed debitor cogeretur pro modo facultatum, vt c. cũ tu. eod. tit. ergo per conſequens & ipſius heres, cum ſit eadem perſona cum eo in Authen. de iureiur. à mo. præ. poſt prin. obligatio enim deſcendens ex canone, puidente ſaluti animæ de linquentis est modificata ad eius bona, & ipſa videtur affectare quò ad reſtitutionem malè ablatorum. & ſic non est curãdum, vtrùm alter deſierit eſſe ſoluendo, poſtquam ſuperſunt bona, quæ ſufficiunt in perſona alterius coheredis. & in heredibus videtur Hoſt. tenere iſtam opi. in d. c. tua. vbi de hoc dixi in 2. not. & in foro eccleſiaſtico, vt dixi, poteſt iſta opi. tolerari fauore animarum, vt à peccatis ſoluantur. Sed in foro ſeculari non videtur, q̃ poteſt dicta opi. ſuſtineri: poſtquam. n. obligatio est diuiſa ipſo iure per leg. pro hæreditarijs portionibus. vt d. l. 1. ſi cer. pet. & not. Cy. in l. ſi plures. in 1. q. de cõdi. inſer. non videt, q̃ potio æris alieni, quo vnus obligat ex heredibus propter eius inopiam accreſcat alteri, vt d. l. legatorum petitio. habet ergo locum quæſtio in obligationibus diuiduis natura, & effectu. in obligationibus autem diuiduis, vel indiuiduis iuris beneficio, fortè de duobus reis, vel de fideiuſſoribus, contrarium eſt dicendum, videlicet q̃ quilibet ex heredibus teneatur inſolidum: quod dic, vt p̃ Bar. in l. eadẽ. §. Cato. & l. 2. § ex his. de ver. obl. ¶ Quæro vlterius qd iur. in non heredibus, ſed alijs, ad quos bona delinquentis p̃bantur deueniſſe titulo ſingulari: an de eo teneantur ſatisfacere damnum paſsis. reperio iſtam q. tactam per D. Fed. de Senis. in vſurario, qui nihil habuit, niſi quod extorſerat p̃ vſuram, qui tradidit filiam ſuam nuptui Sempronio, cui dedit mille nomine dotis: deinde mortuo Sempronio, dictæ filiæ vſurarij reſtituta ſunt mille per heredes mariti. dubitabatur, ſi bona patris non ſufficiunt pro vſuris reſtituendis: vtrũ dicta filia de p̃dicta dote debeat ſatisfacere creditorib. vſurarij tam in foro cõſcientiæ, q̃ in foro iudiciali? & in foro cõſcientiæ vr̃, q̃ dicta filia teneat de dicta dote recepta ſatisfacere creditorib. per illa, q̃ dixi ſ. in 6. q. ver. ſed hoc q̃rit. đ tali. n. pecunia illicitè extorta nõ potuit à p̃re dotari: ſicut nec de tali pecunia alimenta percipere, vt ibi dixi. Item mulier ī d. dote cõſtituta ſibi de extortis illicitè habuit titulum lucratiuum, l. fi. de his quæ in frau. ergo creditores, qui certant de damno vitando, ſunt ſibi præferendi, vt ibi. Non obſt. q̃ pecunia reſtituta ſibi ab heredib. viri nõ ſit illa ſibi data à patre in dotẽ, ſed diuerſa; quia dos eſt quid vniuerſale, vt not. Bar. in l. 1. ſo. ma. Sed in vniuerſalibus vna res ſuccedit loco alterius, l. Imperator. ff. de leg. 2. & maximè in vſuris, vt not. Ioã. And. in d. c. tua. de vſuris. & c. cum tu. vbi dicit Io. An. quòd ſi poſſeſsiones prius emptæ vendantur, & iterum de ipſarum p̃cio emantur aliæ: illæ ſuccedunt loco priorum quò ad onus ſatisfaciẽdi creditoribus: ergo multò magis pecunia loco pecuniæ; quia facilius recipit functionem, & compenſationem, quàm ſpecies pro ſpecie. l. 2. & l. ſingularia. ſi cer. pet. & hoc credo verum in foro conſcientiæ, & iudiciali canonico, vbi bona defuncti penes heredes non reperiantur ad ſatisfaciẽdum creditoribus: aliàs prius ipſi, q̃ ſingulares poſſeſſores bonorum defuncti, eſſent diſcutiendi, maximè ſi teneamus illam opi. q̃ bona vſurarij, vel aliter delinquentis nõ ſint obligata, ſiue hypothecata pro ratione malè ablatorum, vt dixi in d. c. cum tu. in 3. q. circunſcripta autem quæſtio non remaneret dubia in foro ſecu. q̃ creditores ex causa vſuræ, vel alterius delicti non poſſent aduocare ſibi iſtam dotem reſtitutam ab hæredibus viri hypothecatam, poſtquam rei vendicatio, vel alia realis, vel ẽt perſonalis nõ reperitur competere dictæ filiæ, niſi per tit. de his, quæ in frau. cre. vt in d. l. fi. de hac q. aliter ſcripſi in d. c. cum tu. in 5. quæſtio. ſed hoc magis placet. ¶ † Decimò quæro, quibus', vel cui debebit fieri 30
reſtitutio malè ablatorum? glo. in iſto c. dicit, q̃ ei, à quo extortum eſt, vel eius heredibus, ſi extant: quibus non extantibus,

bus,pauperib. erogabitur,vt glo.declarat hoc,vt s̃.in 4.oppoſitione. ver.ſed reſtat dubium. quòd ad defectum omniũ, qui ad hæreditatem veniunt ordine ſucceſsiuo,admittentur pauperes, & per conſequens etiam poſt fiſcus: & hoc cũ eſt certus is, à quo eſt extortum. Si autem incertus,tunc ſubdit glo. ꝙ erogabitur pauperibus. quibus autem pauperibus, & per quem fiet iſta erogatio.ĩ.dicam. ¶ Sed iuxta prædicta q̃ro.apparet euidenter,ꝙ onus de vſuris, rapinis, & alijs illicitis extorſionibus eſt multum:nec tamen illi, à quibus extorſit,repetunt:vtrùm ſtatim, vel quo ordine ſint iſta malè ablata pauperibus eroganda,ſi fortè vnus de Florentia extorſit, & quæſiuit illa illicita in aliena patria,& longinqua,vt in Frãcia,Anglia, Alamania, vel Vngaria.eſſet iniquum dicere, ꝙ epiſcopus Florentinus poſſet,illis aliter non certificatis,erogare iſta pauperibus,& illos poſtea venientes ſuo iure priuare.c.non putanda.3.q.1.Ioan.And.tangit in c.quanquam đ vſur.s̃.eod.lib.in nouel. & ibi etiam refero in 6.q. & ibi etiã de hoc in glo.3. vbi de edicto publicè proponendo. ſi eñ in termino in edicto præfixo non comparet, qui hoc ſciuit,imputabitur ei:aliàs non.c.cum in tua.qui ma.ac. poſ. & quod no.in Spe.de ſecundo decret.§.nunc videndũ. ver.ſed pone. & hoc credo verum, ꝙ imputetur ei, ſi venit poſt reſtitutionem factam inter pauperes: vtrùm aũt poſſet reuocare erogata in eos, non obſtante lapſu termini perẽptorij. & fortè ſic.nam & ſnĩa reuocat̃, veritate poſt patefacta, vt in c.2.de pur.vul.& de condi.ſine cã.l.ſi fullo. & l.admonendi. de iure iur.pauperes.n.in eo, quod eſt eis erogatum, habent cãm lucratiuam.illi autẽ,quib.eſt ablatum,habent cãm oneroſam:igit̃ præferendi,& de ſuo eis inuitis eleemoſyna non retinẽda,vt d.c.nõ eſt putanda.facit.l.ſi.C.de codi.¶ Vlterius q̃ro. ſi bona raptoris, vel vſurarij non ſufficiunt ad reſtituendũ omnia malè ablata,vel inſolidũ, an ſint exoluẽda primò venientib. donec ſufficiant facultates. ego tango iſtam materiã in c.quanq̃.de vſu.s̃.eo.li.in fi.Et poſt Lap.dico, ꝙ heres ſiue ipſe raptor primò debet ſatisfacere creditorib. ſecũdò dãnum paſsis inſolidũ ſine aliqua detractione tertiò legatarijs,& alijs,qui cãm lucratiuam cõſequũt, detracta falcidia. & hoc ſi ſimul veniunt. nam ſi ſeparatim,liberatur hr̃s ſoluẽdo p ordinẽ cuilibet venienti:dumtñ ſit ſine dolo,vt l.ſi.§. & ſi p̃fatam.cum §.ſeq.de iur.delib.& ita ibi ſcripſi:ex quo vr̃, ꝙ non ſufficientibus facultatibus,teneatur heres præciſè ſoluere creditoribus, ſiue debentibus recipere, qui primò eum requiſiuerunt ſuper ſuis debitis malè ablatis:nec poſſet contra primò venientes excipere de debitis aliorum, vel retẽtione vti ex eorum perſonis. quod de iure verũ credo inter creditores chirographarios,quibus conſulitur per legem, vt ſint vigilantes ꝓ ſuo debito exigendo.l.pupillus.de his,q̃ in frau. cre. In foro aũt cõſcĩæ vtrùm heres, q tenet ꝓ malè ablatis vſque ad vires hereditarias, (vt non vltra de iure canonico, vt d.c.cum tu.) ſit liberatus ſoluendo integrè primò venientibus:vel ꝓ rata debeat cuilibet ſubtrahere,& pro alijs poſtea venientibus retinere partes ſuas?in hoc dubio non videt̃ mihi,ꝙ debeat induci differentia inter forum iudicialem, & forum cõſcientiæ, cum ſm̃ vtrunque ſint ſeruandæ leges: q̃bus cauetur, ꝙ debitor tenetur ſatisfacere creditorib. qui ab eo petunt abſque deductione æris alieni, vt d.l.ſi.§.& ſi præfatam.l.inter eas. de re iud. & d.l. pupillus.quandoque tamen creditor,qui primò exegit, tenetur reddere alijs creditorib⁹ poſtea venientibus, ſi ex priuilegio, hypotheca, vel alio iure ſint in ſuis creditis præferendi,vt d.l.pupillus.& l.priuilegia. Sed debitor, ſiue eius heres conuentus nõ poteſt de dicto iure alterius creditoris contra agentem excipere.Vtrùm autẽ cautionem ab eo, cui ſoluit, poſsit exigere pro creditoribus alijs,qui tenentur ab eo recipere. & certè ad cautionem iſtam non credo creditores arctari, niſi in caſibus expreſsis in iure.ſicut eſt.ff. ſi cui plus, q̃ per leg. fal.l.1.& per totum. ſimiliter non videtur,quòd peccent recipiendo eius totũ debitum,& non pro rata;quia hoc non reputat lex ad culpam, ſcilicet vigilare pro eius debito conſequendo,vt d.l.pupill⁹.

¶ Pro pleniori declaratione huius 10. q.princi.quæro. cum de incertis,& malè ablatis debet fieri erogatio inter pauperes,de quibus pauperibus debet intelligi:an de illis,qui ſunt de domicilio teſtatoris: an de illis,vbi illicitè rapinas,vel fęnus extorſiſſet,vt poſui exemplum s̃.in prin.huius q.? Et videtur,ꝙ debeat intelligi de pauperibus illius loci, vbi habet domicilium,qui extorſit illicitè.Nam ad dictum locũ lex expreſſè ſe retulit in l.ſi quis ad declinandam.& l.nulli.C.de epi.& cle.Nam iſte extorſit vſuras, vel alia lucra illicitè in aliena patria, vt aduena, & vt viator : ergo non ibi, ſed in patria propria,debent pauperibus erogari: poſtquam ex talib. illicitè extortis non videretur cum illis pauperibus contraxiſſe.arg.l. heres abſens.de iud.præterea iſta ſatisfactio concernit forum pœnitentiale, vt pote ſalutem animarum reſpiciens:ergo in foro domicilij,non in loco, vbi deliquit, debet agere pœnitentiam,vt no.in c.1.16.q.1. ¶ In contrarium facit, ꝙ in iſta reſtitutione incertorum videntur pauperes ſubrogari loco illorum, à quibus ſunt illicitè extorta.ergo ſicut illis,ſi de eis conſtaret,reſtitutio eſſet facienda:ita pauperib. patriæ ſuæ, qui ſunt veris creditoribus magis coniuncti ſecundùm ordinem charitatis, arg. 87. diſt. c. non ſatis. nam in numero pauperum eius loci, vbi eſt extorta, de facili veriſimiliter reperirentur de proximis, & coniunctis prædictorum, à quibus ſunt extorta illicitè. ergo iſta tanquam indebita ratione incertitudinis, iuſtius eſt ibidem inter pauperes erogari, quàm inter pauperes extraneos ignotis illis, à quibus extorta ſunt. Item ille, qui extorſit, tenetur ratione contractus, vel delicti ad illum locum ſe conferre, & ibi ſatisfacere, vbi deliq̃t, vel cõtraxit.l.cõtraxiſſe. đ ac.& ob.c.1.de rap.& c.Romana.§.cõtrahẽtes.de fo.com. s̃.eo.li. ergo cũ ſubrogẽt loco illorũ, à q̃b. extortæ ſunt, illi đbẽt eligi,q ſunt de terra ſua.arg.l.1.§.hæc actio.ff.ſi quis te. li.eẽ iuſſus fu. Ideò ſicut lex intelligit de pauperibus domicilij teſtatorum in ſuis bonis erogandis, vt d.l.ſi quis ad declinandam.& l.nulli. ita in caſu noſtro intelligamus de pauperibus loci,in quibus contracta ſunt debita,vel delicta commiſſa.aliàs ſequeretur,ꝙ iniuſtè extorta hic Bononiæ poſſent diſtribui inter pauperes Alamaniæ, Angliæ,vel Hyberniæ.hoc eſt contra interpretationem legum, quæ interpretantur in ſimili de pauperibus illius loci,& non totius orbis.l.id quod pauperibus.& l.nulli.& l.ſi quis ad declinãdã.p̃alleg.& maximè.quia iſta bona erogant̃ tãquã debita, nõ vt lucra reſpectu debitoris,qui extorſit.& hanc ꝑtẽ tenet Hoſt.in c. cũ tu. de vſur.& Arch.poſt Ray.14.q.5.c.nõ ſanè. Sed Fed.de Se. cõſilio ſuo 32.tenet, ꝙ ẽt in loco domicilij poſſet fieri erogatio inter pauperes.qđ probat quibuſdã rõnibus,vt plenè retuli in d.c.cum tu.in 6.q. pro qua opi. facit quod no. Io.An. in c.ſi pr̃.de teſta.s̃.eod.lib.in nouel.ſuper glo.licèt circa &c. vbi tenet, ꝙ fideicommiſſarius,cui eſt commiſſa nominatio pauperum, poteſt nominare pauperes, etiam de domicilio teſtatorũ,ſi veniunt,vnde volunt.& intelligit Federic.opinio. Hoſtien. Arch. & Ray.in conſilio animæ,quorum opi.etiam in foro iudiciali videtur validioribus rationib. poſſe defendi, & maxima ęq̃tate fulciri,vt ꝓbant rõnes aſsignatę ſuperius, q̃ concludunt contra Io.An. inquantũ dicit, fideicõmiſſariũ poſſe nominare paupes vbicunq;, & non arctari ad nominãdum illos de domicilio teſtatoris, tanquam eius executor.

¶ Vltimò quæro.ille, q extorſit,vel ipſius heres, ſiue executor teſtamẽti vult erogare pauperibus vſuras, vel alia illicitè extorta: epiſcopus ſe opponit, & dicit, ꝙ ipſe debet facere iſtam erogationem, & iſtam diſtributionem:q̃ritur ad quem ex eis pertineat. Ego iſtam q̃onem plenè examino in c. religioſus.de teſta.s̃.eo.lib. in 1.q. & relatis contrarijs opinionibus dico,& põdero tex.in c.cum ſit.de iudęis.inq̃ũ dicit epiſcopi ꝓuidentia &c.quod quidẽ verbũ nõ ſonat,vt ẽps manu ſua

nu ſua

nu ſuá accipiat,ſed vt in erogando prouidentiã adhibeat.nõ dẽt ergo eps ab iſta diſtributione.excludere eũ, qui extorſit, vel eius executores,ſiue hr̃dẽ,quorum intereſt: vt ſine ſuſpicione fraudis diſtributio fiat.ar.l.Quintus.§.Pomp.ff.de annu.le.quinimmo in caſu,in quo eps dẽt erogare (qđ eſt, qñ nullus eſt deputatus executor in teſtamento) debet facere diſtributionem publicè,expreſsis pauperum nominibus,quantitate eroganda, & alijs, quæ habentur in d.l.nulli. de epi. & cler.ꝓpter intereſſe igitur p̃dictorum ſunt vocandi ad erogationẽ dicta prouidentia epiſcopi faciẽdam, vt d.c.cum ſit.de iude.ar.l.de vnoquoq;.de re iud.& l.nam ita di.de adop.l.iuris peritos.§.cum oriundus.de excu.tu. & c.cum illorum. de ſen.excom.& hoc verum intelligo de prædicto concurſu. de vſuris,& malè ablatis,de rapina,furto,vel alia extorſiõe, ex qua non ſit tranſlatum dominium in accipientem,vel tranſlatum ſit irreuocabiliter;puta ſi per metum, vel turpiter accepit.Si autem ſit tranſlatum irreuocabiter;vt in meretricio, vel cum eſt turpitudo ex parte vtriuſq;,vel ſi accepit vltra verum rei precium,in iſtis caſibus abſq; epiſcopo ille, qui extorſit,vel heres eius,vel executor poterit eligere, & erogare inter pauperes, maximè ſi de talibus incertis non appareat, niſi per ſuam confeſsionem,vt c.ſignificaſti. de homi. maiorem igitur habet poteſtatem in extortis illicitè per rapinam, furtum,vel aliter ex delicto,in quibus qui rapuit nullum quęſiuit dominium:quàm in alijs, in quibus irreuocabiliter acquiſiuit,vt ſcripſi in d.c.religioſus. In illis nanq; pecunia eroganda,vel male ablata prouidentia epiſcopi ſunt diſpenſanda recto iudicio rationis, & publicè ſicut dixi, in raptorum præſentia,vel heredum eorum propter ipſorum intereſſe,vt diſtributio ſit vera,non ficta.In alijs, in quibus dominium ille,qui extorſit,ſibi irreuocabiliter acquiſiuit,ipſe vel eius heres manu ſua diſtribuet,poſtquam ſua ſunt.l.in re mãdata.C. man.plenius prædicta retuli in prædicto.c.religioſus.& primò opi.Hoſt.& do.Fed.concludentium indiſtinctè pro ẽpo. Secundò opi.Arch.poſt Vinc.Ioan.And.& Ber.cum quo cõcor.Pau.de Elea.Io.Calde. & Recuperus de ſancto Miniato. Tertiò opi.Io.And.qui dicit non referre, per quem facta ſit erogatio, dummodo fcã fuerit bona fide. Nam quicunq; eã ex eis fecerit, ſatisfactumeſt iuri, & conſultum ſaluti animæ peccatoris.nam poſtquam eius nomine negotium vtiliter geſtum eſt p rſtõnẽ malè ablatorũ, peccatũ dẽt ſimiliter intelligi remiſſum,vt in iſta regula,in qua finẽ facio, laudes humiles referẽs Deo Saluatori noſtro Ieſu Chriſto. publicè quidẽ repetij eã,vbi erat iã ſacrũ Conciliũ cõgregatũ, & in ſcriptis poſtea Boñ.redegi 1412.die 3.Iunij.Ego Pet.de Ancha.minimus V.I.D.ad correctionẽ, & ſup.cuiuſlibet meli⁹ ſentiẽtis.

ADDITIONES.

a ¶ Indulgentia.Adde ꝙ ſtrictè ſumi debet.Inn.& Hoſti.in c.licet.de tranſac.Bar.in marga.ver. indulgentia. & in l. humanitatis. C.de impub.& alijs ſubſti.

b ¶ Claues. Adde quòd claues Petri Apoſtoli ſunt plures.no.Car.in Cle.1. de ſepult.gloſ.§.1.20.diſtin.

c ¶ Niſi.de hac dictione,niſi, vide quæ ſuperius dixi.

EPITOME BREVIS OMNIVM, Quæ ab auctore ſunt in hac præſenti reg. peccati venia.pertractata.

SVMMAE.

1 *Homicida occultus an poſſit in beneficio manere.*
2 *Vſuræ an ſint omni iure prohibitæ.*
3 *Mercatori an licitum ſit mutuare pecuniam cum lucro veriſimili.*
4 *Mutuans an poſſit recipere obſequium verbale.*
5 *Emptio fructuum ad vitam,an ſit licita.*
6 *Vſura in quibus rebus committatur.*

SVMMA omniũ, q̃ diffuſa ſunt in repetitione reg. Peccati venia nõ dat̃,niſi correcto primo.& hoc đ
a primo.in ſecũdo no.multũ plenè de dictione,niſi: a
qñ ponat, vel nõ. & vtrũ appoſita cõtractibus reddat ſñiam principio conditionalem, vel reſoluendam.& de illa.q.ſi promitto non vẽdere,niſi tibi: vtrùm per hoc cogar tibi vendere.In prima oppo.ꝙ correctio, & contritio ſine ſatisfactione non ſufficit:& quæ ſit ratio,ibi vide,vbi tex.an poſsit quis accuſari de delictis, de quibus egit pęnitentiam. & ſic forus iudicialis tollat pænitentialem. Item quid de criminoſis poſt pænitentiam quò ad legem promotionis,vel executionẽ ordinum ſuſceptorum, vel ſuſcipiendorũ. & de diſpenſatione quaſi cum criminoſis in executione ordinum, vel beneficijs
1 obtinendis. ¶ † Et no.de homicida occulto, vel notorio:vtrũ poſsit in beneficio retineri, ſiue manere, vel quærere. & ex diſpenſatione in ſuſceptis ordinibus miniſtrare.& cum ex delicto quis obligatur pluribus; vtrùm ſñia lata cum vno proſit,vel noceat alijs. ¶ In ſecunda opp.ꝙ venia peccati dat̃ ẽt per pænitentiam,confeſsionem,& contritionẽ. ¶ In 3. op.ꝙ venia pænæ interdum datur etiam non correcto, ſed non venia culpæ,& quare hoc.2.quia dicitur.qui egit pænitentiam, & contritus eſt, dicitur nouus homo, & non debet amplius dici peccator.Vtrũ iſta abolitio turpis nois extẽdatur ad oẽs criminoſos:vel poſt pęnitentiam, vel condemnationem, vel abolitionem non poſsit dici homicida, vſurarius,fur, vel raptor.Et an,qui impunè cõmiſit homicidium,ſiue furtum,poſſit dici homicida,ſiue fur: vt ſic repellatur ab officijs, à quibus tales,vel ſimiles repelluntur per ſtatutũ.& no.iſtam. ¶ In quarta oppoſitione; vtrum confeſsio non pænitentis debeat audiri,& pænitentia ei iniungi.& ſi debet, ad quid ei proſit, poſtquam dicit ſe non poſſe à delicto ſiue peccato abſtinere.& vtrùm bona opera ſibi proſint,cum non ſit in ſtatu ſalutis. ¶ In 5.op.breuiter vtrũ admittatur pęnitentia in delictis. ¶ Deſcendo ad quęſtiones in materia vſurarum. In quarum prima examino, quid eſt vſura. Item vtrùm ſola ſpe præmij mutuando dicatur vſurarius ex receptione pręmiorum,& teneatur in foro conſcientię, vel iudiciali talis vſurarius menta
2 lis. ¶ † In 2. q. vtrum vſuræ ſint omni iure prohibitæ. & dubium eſt,an per leges Iuſtiniani,quę inter ſe videntur contrariæ. ¶ In 3.quæſtio. quare prohibitio vſurarum eſt ita omni iure rigoroſa,& ſtricta: & obijcio multis modis, quòd ita rigoroſè ſtatui non debuerit.& ſoluo,quòd debuerit ſic ſtrictè prohiberi pluribus rationibus, & quia poteſt quandoq; quis ex pecunia debita aliud cõſequi, & exigere vltra ſortẽ. quæ ſit ratio in illis caſibus,ꝙ poſsit abſq; vitio vſurarum, & no.dictos caſus:& vtrũ pecunia poſsit exigi abſq; vitio vſurarum. & no.dictos caſus:& vtrum pecunia poſsit vendi, locari,vel commodari. ¶ In.4. q. vtrùm exactio pænæ appoſitæ dationi,vel facto poteſt dici vſura:ſi dationi, eſt dubium: ſi facto,eſt certum,ꝙ ſit. ſed reſtat difficultas.ſ. factum adijcitur obligationi,dationi,vel delationi pignorũ,vel parere laudo ſuper datione pecuniæ lato, & hæc ſub pœna: vtrum videatur pœna appoſita dationi, vel facto? & quid ſi ſtipulor mihi dari tertiæ perſonę.vtrùm pœna maxima adiecta dationi pecuniæ per canones, vt priuatio ab emphyteuſi valoris mille propter canonem non ſolutum trium ſolidorum? & an leges,q̃ ꝓmittunt vſuras pp morã nõ reſtitutæ dotis vxori ſoluto mr̃imonio,poſsit peti,tanq̃ pæna legalis: & q̃ eſt differentia inter pænã & vſurã: & an in teſt. poſsit cõtra non ſoluentem legata ꝓuideri,vt ſoluat.10.annua,donec ceſſauerit. ¶ In 5.q.vtrũ poſsit ibi cõtrahi ſocietas: vt q ponit pecuniã tm̃,habeat dimidiam,vel tertiam partem lucri.& ſiponit dictã pecuniã ſuo periculo,ad lucrũ,& dãnũ?tenet,ꝙ ſic: ſed ſi ad lucrũ,& nõ ad damnũ,eſt dubium, & ſi ſuſceptio periculi pecuniæ facit dictũ contractũ licitũ:vtrũ ergo idem in aduentitia pecunia,& vtrùm in diuiſione ſocietatis capitale ab vno
3 poſito debeat ſibi eſſe ſaluum. ¶ † In 6. quæſtio. vtrùm ſit licitum mercatori mutuare pecuniam cum lucro veriſimili, quod lucraturus fuiſſet cum illa pecunia mutuata, ſi ad illum locum iuiſſet pro mercibus pretio viliori comparandis, & carius vendendis.& vtrùm ſit peccatum emere rem vilem

carius,

carius, quàm valeat, & econuerſo emere eam minus. Et no. primâ q. ſi volo emere poſſeſsionẽ pro cẽtũ. tu vis, vt mutuẽ tibi dicta centum, & ſoluere interim, quantum fuiſſes ibi percepturus de fructibus dictæ poſſeſsionis. ¶ In 7. q. quid iuris ſit. ſi poſt contractũ creuit æſtimatio rei mutuatæ, veluti pecuniæ, frumenti, vel argenti: vtrùm poſsit peti licitè illud pl⁹, vel ſit vſura. & quid iuris, ſi ſit dies appoſita ſolutioni pecuniæ, vel frumenti: & tunc temporis, videlicet ſolutionis, valet plus: an poſsit peti, ſi creditor in diem in centum dicit debitori. ſolue ſtatim quinquaginta, & libero te à reſiduo. vtrũ iſtud ſit vſura? & eadem quæſtio ſi debitum erat purum, & ſoluendo ſtatim ſine litigio remittitur ſibi certa pars: an qđ
4 retinet ſit vſura. ¶ †In 8. q. pulchrum dubiũ: vtrùm pro mutuo poſsit quis ex pacto recipere verbale obſequium, vel vt fideiubeat, vel aliud, quod nil debitori noceat, vt ire ad furnum, vel molendinum creditoris, vel intrare ſcholas ſuas; qa erat Doctor legẽs. illud enim, quod ex his cõſequor, ipſe ſolueret, vel faceret, & hoc eſt vſura, cui teneor reddere. ¶ In 9. quæſtio. ſi volo ſoluere meo vſurario debitum, vt extricetur curſus vſurarum. ſocius antedictam pecuniam petit à me mutuo cum pacto ſoluendi meo vſurario, vel mihi dictas vſuras: vtrùm poſsim eas petere, ſaltim tanquã intereſſe? iſta q̃ſtio viſa eſt dubia antiquis. Ego addo aliam in pſona mea cõtingentem. quia coloni poſſeſsionum petunt tempore cõductionis boues periculo dominorum, & quædam alia grauia, à quibus vt exonerer, mutuo ſibi centum, vel ducentas lib. retinendas, donec duraverit cõductio: vtrùm iſtud ſit vſura, inquantum propter dictum mutuum exonerer à prædictis oneribus. & quid iuris ſi mutuo ciuitati, vt me exoneret à collectis. ¶ In 10. q. refero quæſt. ſubtilem diſputatam cum iuris præſumptione. Contractus eſt fictus, & celebratus in fraudẽ vſurarum; quia vſurarius emit minori precio, & cum pacto de reuendendo: tamen in rei veritate probatur, q̃ erat vera emptio, & venditio: vtrùm ergo venditor inhęrendo iuris pſumptioni poſsit petere ex computatione fructuum, qui exq̃rebatur dicto minori precio, vel omnium. pulchra eſt quæ-
5 ſtio, & teneo contra eius deciſionem. ¶ †In 11. q. vtrùm emptio reddituum, ſiue fructuum alicuius poſſeſsionis ad vitam ſit licita, maximè, ſi ille tantũ vixit, q̃ percipit quadruplũ vltra precium ſolutum à principio: in quo principio redditus, qui emuntur, ſunt incerti, & tempus incertum. & vtrùm propter dilatam ſolutionem priorem, de ipo prædio, vel alijs rebus venditis ſit licitum vendere ſatis vltra, q̃ venderem, ſi ſolueret mihi ſtatim. & nota limitationem. c. nauigãti. ¶ In 12. q. proſequor, quando omnia ſunt certa. ſ. quãtitas annorum, & redditus, qui emũtur ad tempus certum. puta 15. annua tibi debita nomine penſionis, vel affictus emo pro centũ vſque ad 10. annos. & ſic cum ſim in decennio pro certo amplius percepturus: vtrùm illud amplius ſit vſura. & ſi ſit; quare magis in emptione ad tempus certum, q̃ incertum, vbi nõ eſt vſura, & in q. proxima. ¶ In 13. q. quid iuris, cum quis emit fructus incertos talis poſſeſsionis ad tempus certum, veluti ad quinquenniũ: vtrùm, ſi plus in illo quinquennio p cipiat, ſit vſura. ¶ In 14. q. quando redditus ſunt certi, & tempus incertum: puta ad vitam, vel pro ſe, & ſuis hæredibus emit tributum, vel annuas penſiones à monaſterio. & hic plenè proſequor quæſt. quam diſputaui de impręſtitis Venetorum, ex quibus multi percipiunt annuatim à Communi tantum pro centenario: puta 5. in perpetuum, & quotidie vendũtur, permutantur, & de vno in alium varijs titulis transferũtur: vtrùm ergo talis perceptio ſit vſura; quia pecuniã parit. & vtrùm ſimiliter ſit vſura, quem emere, & ſuper ipſis cõtrahere. ¶ In 15. q. de emptione nominum debitorum conſiſtẽtium in pecunia an ſi emo actionem ad mille pro 800. vtrũ illa ducenta, q̃ poſtea exigo vltra à dicto nomine, ſit vſura. & ſi Doctor ſalariatus, qui debet habere centum de ſuo ſalario à Communi vſque ad 6. vel 8. menſes, recipiat ea ſtatim à Theſaurario cũ diminutione quartæ partis: vtrũ iſta quarta pars, quam pro ſe retinet Theſaurarius, ſit vſura. quia ſolum eam lucratur; quia ſoluit ante terminum. Item ſi volo recuperare ab vno Communi, vel magno domino id, quod mihi tenebatur, ſed vult, q̃ mutuem ſibi mille, & ſatisfaciet poſt de toto debito: vtrùm ſi hæc facio, ſit vſura. & quid ſi nõ poſſum aliter recuperare quod meum eſt: vtrùm iniuſtè detinẽti poſsim mutuare ſub vſura, ad finem recuperandi meũ de-
6 bitum ab eodem. ¶ †In 16. q. quæro, in quibus rebus cõmitatur vſura. & quare magis in rebus, quæ conſiſtunt in pondere, numero, vel menſura, q̃ in alijs. & quare mutuum ſimiliter magis in iſtis cõſiſtat, q̃ in alijs. ¶ In 17. q. vtrũ lucrũ, p̃ueniens ex pecunia, vel re per vſuram extorta, debeat reſtitui, ſicut dicta vſura. ¶ In 18. q. ſi vſurarius non poteſt omnibus ſatisfacere, quia inops: vtrùm primò venientibus debeat ſatisfacere inſolidum, an pro rata. Item, vtrùm bona vſurarij ſint pro vſuris reſtituendis tacitè obligata, ita q̃ poſsint bona eius aduocari per hypothecariam à quolibet poſſeſſore. Item ſi vnus ex hæredibus efficitur non ſoluendo: vtrùm onus eius accreſcat alijs coheredibus vſque ad vires hereditarias. ¶ In 16. q. vtrùm per epiſcopum domicilij, vel per eum, in cuius ciuitate, & diœceſi vſurarius fœnus exercuit, debeat fieri diſtributio incertorum inter paupes. ¶ In 20. q. vtrùm dictam diſtributionem debeat facere epiſcopus, vel heres, ſiue executor; ſi vnus fortè de alio non confidat, q̃ fideliter diſtribuat. ¶ In iſtis 20. principalibus quæſtionibus & 32. acceſſorijs ſit iſta regula expedita vtiliter, & de rebus quotidianis, maximè in foro conſcientiæ, & in omnibus dubijs vtrùm ſapiant vſuram.

ADDITIO.

a ¶ Venia. Adde Dy. hic Car. Alex. in c. deniq;. in prin. 4. di. Doct. in l. quid ſit. de ædil. edi. & l. qui ea mente. de fur.

SVMMÆ.

1 *Peccati venia datur correcto.*
2 *Offenſam vni illatam, an alius remittat.*
3 *Niſi, & præter, an differant.*
4 *Criminoſus poſt pœnitentiam, an poſsit promoueri.*
5 *Delictum obligat quem Deo, iudici, & proximo.*
6 *Pœnitentia an habeat locum in delictis attentatis, & nõ cõſumatis.*
7 *Vſura quid ſit.*
8 *Caſus de iure canonico, in quibus aliquid vltra ſortem recipitur.*
9 *Pœna regulariter eſt permiſſa contra factum ſuum venientes.*
10 *Pœna an præſumatur in fraudem vſurarum.*
12 *Pecuniam dans mercatori, vt de lucro participet, an ſit vſurarius.*
13 *Iudicium diuinum per humanum non debet mutari.*
14 *Lex poſitiua an reddat perſonam inhabilem ad contrahendum.*
15 *Fructus incertos ad tempus certum emere, an ſit licitum.*
16 *Nomina debitorum an poſsint emi.*
17 *Vſura in quibus committatur.*
18 *Vſurarij bona vtrùm pro vſuris reſtitnendis ſint tacitè obligata.*

CAP. V.

PEccati venia. a Super regula. ſ. proxima Ioan. An. tractauit de materia vſurarum ſatis vtiliter: cuius dicta, ſiue dubia reaſſumam ſuper iſta reg. breuiter. & addam alia quàmplura varijs locis diſcuſſa, de quibus apud viros conſcientiæ timoratæ quotidie dubitatur, vtrùm ſapiant vſuram, vel non. ex quibus, & ex his, quæ dixi ſ. reg. proxi. & reg. poſſeſſor malę fidei. ſ. eod. multa dubia (in quibus viri Catholici, & timentes in ſuis agẽdis Deum offendere, dubitare cõſueuerunt) tãguntur, & deciduntur. Pro cuius regulæ clariori intelligentia præmitto quod dixi. ſ. cap. proxi. in princ. & pone in ea caſum per cap. legat. & l. Manicheos. C. de hære. ibi [delicti veniam pœnitentibus damus] per epiſtolam inter claras. in fin. C. de ſum. Trini. ibi [Eccleſia non claudit gremium rede unti]

1 unti] de hærẽ. c. ſup eo. & c. vnò. de ſchiſ. ¶ †Not. primò ex reg. q̃ peccati venia dat̃ correcto. qs aũt det ſibi dictam veniam. dic, qđ Deus, cuius maieſtas ex peccato offendit, vt in
2 Pſal. Tibi ſoli peccaui. † Offenſam aũt vni illatam alius non remittit. c. cum deſideres. de ſen. exc. & l. iuris gen. §. ſi paciſcar. de pac. & qđ no. in l. venia. C. de in ius vo. per Bald. poſt Bar. in hac ego venia peccatori danda ſĩ Io. Mo. principalis agens eſt Deus, & patiens, ſiue ſuſcipiens eſt peccator cõtritus, & pœnitens. & iſta duo. ſ. agens, & patiens requirunt in actionibus hoĩm; quia actus actiuorum ſĩm Phylo. ſunt in patiente bñ diſpoſito. vnde Aug. ſuper epiſto. ad Corin. 3. Qui fecit te ſine te, non ſaluabit te ſine te. Scd̃ò pondera verbum [correctio.] nã eſt verbũ gñrale, & indiffinitè ponit in reg. ex quo patet, q̃ oẽm correctionẽ neceſſariò ſubeũdam pro peccato includere vr̃, vt ſatisfactionẽ p̃ximo, & Eccleſiæ militanti. & hæc verſat̃ in oris cõfeſsione, pœnitẽtiæ p̃ pecca. receptione, & cordis contritione, ex quib. reſultat pœnitentia fructuoſa, vt dixi. ſ. c. proxi. in prin. ¶ Scd̃ò not. q̃ ſĩm p̃eximũ notabile iſta dictio [niſi.] ponit actũ, cui adiungit. nã hic iũgit cum hoc participio [correcto,] & præſupponit, q̃ correcto dat̃ venia, ſicut in p̃cedenti reg. præſupponit, q̃ remittat̃ peccatũ, ſi reſtituat ablatũ. ex quo colligit Dyn. q̃ iſta dictio ponit, cõtra qđ immediatè opponit de l. Titio. § fi. de manu. teſta. vbi illa verba teſtõris ad ſeruũ relata [liber ne eſto, ni ſi rõnes reddideris] nõ inducũt dationẽ libertatis: licèt reddiderit rõnes, vt hic p̃ eũ: ſed ſubtilius, & clarius p̃ dñm meũ Bal. & Lambertinum de Salinis in l. ſi eũ. §. qui iniuriarũ. ff. ſi quis cau. Dicit. n. q̃ qñ p̃cedens orõ erat negatiua actus: tũc ponit actum. & ita in c. iſto. & ſ. proxi. nam in l. Titia. non erat ibi habitus. ſ. libertas in ſeruo, & iõ dictio [niſi] ponit ibi promittendo, nõ inducendo. nã intendebat teſtõr ad diminutionem potentiæ libertatis ſerui, niſi rõnes reddiderit: nõ ergo debet operari augmentũ. i. libertatis dationẽ, ſi reddiderit, ſed amotionẽ obſtaculi p̃cedentis, qđ teſtõr apposuit libertati: quatenus ego excludit orõ negatiua p̃cedens, eatenus põt includere dictio ſubſequens: non aũt includit diuerſum qđ ab orõne prima ſĩm Bal. in d. §. q̃ iniuriarũ. ¶ Et hæc theorica facit ad qõnem, quam format ibi gl. ſi promitto nõ vendere, niſi tibi: vtrum ſi nemini volo vendere, poſſem cogi ad vendendum? dicendum eſt, q̃ non; quia p̃cedit negatiua orõ potẽtiæ, ſiue libertatis, & reſpicit actum de futuro: ideo dictio [niſi] non diſponit de præſenti, ſi nolo alicui vendere. nam in dicta qõne oratio præcedens non ponit venditionẽ, ſed negat vendendi poteſtatem: ergo dictio [niſi] ſubſequẽs illud idem econuerſo facit; quia ponit ptãtem vendendi, non neceſsitatem, ſĩm Iac. But. in d. §. qui iniuriarum. & hæc vera, cum dictionẽ [niſi] præcedit oratio negatiua; quia tunc dictio [niſi] ponit qñque ptãtẽ. Quãdo verò præcedit oratio affirmatiua: tunc dictio [niſi] ſubſequens priuat. l. ſi feriatis. de fer. & l. extraneo. de ven. in poſſ. mit. Adde, q̃ dictio [niſi] qñque ponitur reſolutiuè. vt vendo tibi fundũ, niſi alius meliorem conditionem attulerit: & tunc venditio eſt pura, ſed reſoluenda in euentũ conditionis. Quandoque ponitur conditionaliter; ita quòd facit actum conditionalem à principio, vt not. in l. 2. & ibi exempla. ff. de in diem adiect. & c. illo vos. de pign. vbi eſt caſus notabilis. & l. obligationum fere. de ac. & ob. In dubio verò vtrum dictio [niſi] reddat diſpoſitionem puram, ſed reſoluendam, vel à principio conditionalem. glo. ſimpliciter in d. l. 2. tradit bonam doctrinam. Et ſubdit, quòd quando in vltimis voluntatibus ſiuè à principio, ſiue poſt diſpoſitionem apponitur, ſemper facit diſpoſitionem conditionalem. l. quibus diebus. §. quidam Titio. ff. de condi. & demonſtra. ¶ Sed hic incidenter quæro, quid in ſententijs: puta iudex mandat Titio, vt de poſſeſsione diſcedat, niſi compareat infra tres dies, de grauamine oſtenſurus: vtrum iſta dictio [niſi] veniat ad reſolutionem ſententiæ, ſi compareat: aut reddat ſententiam conditionalẽ à principio, ſicut in vltimis voluntatibus? Iac. But. contrarium putat. ſ. q̃ potius inducat reſolutionem ſuiæ, q̃ reddat ipſam cõditionalem à principio; & ita per eum videas in d. §. qui iniuriarum. Do. Bal. in l. Aqui. ff. de tranſac. tenet, q̃ tale præceptum ſit conditionale à principio, & dictio [niſi] ponat̃ pro [ſi non.] & idem ibi ſentit, & dicit, q̃ tale p̃ceptum videat̃ à principio fuiſſe conditionale, ſicut in legatis, in quib. non refert, vt dixi, utrùm dictio [niſi] p̃ponat̃, vel poſtponat̃. & iõ ſtatim Titio cõparẽte, expirat p̃ceptũ, & reſoluit in ſimplicẽ citationem, ſĩm Bal. ibi. c. noſtra. de coha. cle. & mu. Cõclude ergo ex p̃dictis, q̃ aut dictionem [niſi] p̃cedit oratio negatiua. & tunc ponit qñq; actũ, qñq; potentiam. Aut p̃cedit orõ affirmatiua: & tunc negat, ſiue excipit in contractibus qñq; per modum reſolutionis, qñq; non, vt in d. l. 2. ſed in vltimis voluntatibus ſemper p̃ modum conditionalis diſpoſitionis à principio, ſiue præponat̃, ſiue poſtponat̃, & idem dixi in iudice, vt no. in d. §. conditio. & videtur caſus in d. c. præterea. de app. vbi de ſen. exc. ,plata, niſi ſolueris infra. 20. dies &c.
3 ¶ †Sed quęro, vtrùm ſit differentia inter dictionem [niſi] & dictionem [præter] quãdoque. n. ſumit implicatiuè, ſcilicet quando ponitur ſuper eo, quod nullo modo includebatur ſub præcedenti oratione. l. 1. in fin. de pig. act. fallit ratione irrationabilis odij vitandi. c. dudum. de elect. per Innocen. ¶ Venio ad oppoſitiones, quæ poſſunt elici ex glo. & primò oppo. innuit iſta regula, quòd peccati venia non detur, niſi correcto. contra videtur, quòd non detur, niſi primò ſatisfaciat læſo, & Eccleſiæ, vt ſ. c. proxi. & c. cum deſideres. de ſen. excom. plures enim ex delicto offenduntur, Deus, iudex, & proximus. c. 1. de crim. fal. debet ergo omnibus ſatisfieri, vt dixi. ſ. c. proxi. in prin. & hic caderet prima oppoſitio, quam feci ibi. poſtquàm enim per cordis contritionem Deus abſoluit, talis abſolutio videtur delere omnem ſatisfactionem, alijs faciendam. dic, vt ibi in ſecunda oppo. ver. ſed dices. nã (vt ibi dixi) per cordis contritionem Deus remittit offenſam ſuæ maieſtati illatam, non illatam proximo, vel miniſtro iuſtitiæ, quem dimiſit in terris, vt paſceret oues ſuas, & vt euellat, diſsipet, ædificet, & plantet. c. ſolitæ. de ma. & obe. & hinc eſt, quòd licèt iudex ex cauſa ſuper delicto tranſigat, vel componat, per hoc non præiudicat offenſo, quin poſsit petere intereſſe ſuum: ſicut nec econuerſo offenſus paciſcendo ſuper crimine, præiudicat reipublicæ in punitione delicti, vt l. iuris gentium. §. ſi paciſcar. ff. de pac. & quod no. Doct. in l. venia. C. de in ius vocan. vbi per Bart. & Bald. bene ergo dicit gl. hic, quòd licèt per cordis contritionem delictum ſit deletum quò ad Deum: adhuc tamen poteſt de dicto crimine accuſari. 34. quæſtio. 2. c. ad monere. vbi de hoc. ¶ Sed contra hoc immediatè oppo. & videtur, quòd ammodo accuſari non poſsit; quia incipit eſſe, quod non fuit, & videtur eſſe nouus homo. 50. diſtinctio. c. ferrum. ſic etiam in baptiſmo delicta delentur. Solu. illud verum quò ad ſe, & ipſius ſalutem, non autem quò ad præiudicium proximi, vel quò minus poſsit accuſari de dictis criminibus, vt not. in d. c. admonere. & 26. diſtinctio. c. deinde. vbi videas etiam, an
4 tollatur infamia prius contracta. ¶ † Quid dices quò ad legem promotionis: vtrùm poſt pœnitentiam criminoſus promoueri poterit, vt prius promotus, & officium ſuum exequi. Archi. hoc plenè not. in c. de his. 50. diſtinct. & primò examinat de criminibus occultis, q̃ poſt peractam pœnitentiam regulariter non impediunt executionem officij Eccleſiaſtici. nam peccator occultus non eſt obnoxius Eccleſiæ militanti, quæ non iudicat de occultis. 32. quæſtione. 5. c. Chriſtiana. poſt princ. ergo poteſt celebrare, & vti ordinib. ſine peccato. fallit hoc in crimine ſimoniæ. 1. qõ. c. ſi quis. c. neque. & 3. q. 7. c. requiritis. & idem in crimine homicidij, quantũcunque occulto, & quantuncunque egerit pñiam. nam talis non promouetur, nec ſuſcepto ordine vtitur, vt no. in c. quæſitum. de temp. or. vbi Vin. vidit tenere, q̃ homicida occul-

tus post pactam pniam posit ministrare in ordinibus. qđ tenet Arch. cõcurrẽte dispẽsatione epi, qđ dicit colligi ex dicto Lau. & Io. de cõse. di. 1. c. 1. in gl. sed mirũ. ver. sed ego. sm aliã op. de qua. s. tenet Host. in summa. de homi. §. qua pœna. ver. sed & sm canones. & vide quod no. 6. q. 3. c. sacerdotes. Illud autem certum est, ꝙ homicida, si promoueatur, recipit ordinem habitu: sed non quò ad executionem, & similiter titulũ in beneficio. c. cum nostris. de conce. præbẽ. per Inn. in d. c. de his. per Arc. in c. studeat. vbi de homicida, an teneat bñficiũ in titulum, an in stipendiũ, & quis cũ eo dispenset in bñficio, an alius, quàm Papa. Alia verò crimina vtrùm post peractam pniam impediãt executionẽ officij post dispensationẽ, si sint notoria, vel posit in eis ẽs dispensare? dic, vt per Arch. in d. c. de his. cui adde quod no. in d. c. testimoniũ. de testi. vbi vtrũ de crie emẽdatus. & pœnitens posit testificari. ¶ † Sed iuxta
5 prædicta incidenter quæritur. cum ex delicto obligetur quis Deo, iudici, & proximo: ꝙ licèt satisfactũ sit Deo per pniam, non tñ intelligatur satisfactũ proximo de interesse, & iudici de pœna, vt d. c. deinde. & c. admonere. Quid ergo si absoluatur diffinitiuè per iudicẽ Ecclesiasticũ quò ad pœnã fui fori: an poterit per iudicẽ secularẽ de dicto crie amplius inquietari à parte ꝓ eius interesse? videt, ꝙ nõ ꝓ c. de his. de acc. & l. si cui. §. ijdẽ. de acc. & ff. nau. cau. stab. l. licèt. §. fi. vbi de delicto eiusdẽ hois nõ debet sæpius quæri, nec pluribus legibus reus fieri, l. senatus. de legi. Item cum idem sit crimen, quod deduceretur in alijs iudicijs, quod in primo, vr obstare exceptio rei iud. l. cum quæritur. & l. an & eadem. de exce. rei iudi. ¶ Ad hoc dico, ꝙ dicta absolutoria nõ ꝓdest quò ad Deũ, sicut iniusta: sicut nec obesset condẽnatoria. iudiciũ. n. Dei in nititur veritati, nec fallitur. c. cũ æterni. de re iud. s. eo. li. & c. cũ à nobis. de sent. excõ. snia autẽ absolutoria lata ab vno ex prædictis iudicibus, an alteri ꝓiudicet, nõ credo: qa ad aliud agit in vno iudicio, q in alio. nam pœna fori Ecclesiastici, quę tendit ad pniam, non debet tollere pœnam iudicis secularis, quæ tendit ad vindictam publicam, ne malitia remaneat impunita. c. vt famæ. de sen. excõ. & l. ita vulneratus. ad leg. Aql. similiter nec condemnatio quò ad vnum forum præiudicat ratione prædicta. quantùm autem ad interesse (puta vtrùm absolutio in criminali præiudicet in ciuili.) dic, vt l. 1. C. quando cri. ac. & l. si eo tpe. ff. ad leg. Aquil. per Doc. vtrobiq;. & quod leg. & not. 22. q. 5. c. quid ergo. vtrum. s. pœna mortis temporalis, vel alterius cruciatus tollat æternam, vel purgatorij. dic, vt ibi. ¶ Secundò op. & videtur, ꝙ peccati venia det aliter, q ꝓ correctionẽ, & satisfactionẽ, videlicet p remissiones, vel indulgentias. c. quod autem. de pœn. & remiſ. Solu. indulgentia, siue remissio pręsupponit prædicta. s. veram pœnitentiam, confessionem, & contritionem. Cle. 1. in fine. de reli. & vene. san. ¶ Sed dices, si prædicta cõcurrunt, satisfactio. pœnitentia, & oris confessio. cum per ista peccatum deletum sit, etiam quò ad Deum, superfluò dictæ remissiones, & indulgentiæ conceduntur ab Ecclesia. Solu. vt plenè dixi. s. eodem. c. prox. in. 3. op. ideo hic non repeto. ¶ Tertiò opp. & videtur, quòd detur venia ẽt non correcto. 4. di. c. deniq;. Sol. dicit glo. ibi loquitur de venia pœnæ temporalis, quę ex certis causis quandoq; datur etiam non correcto, istud cap. loquitur de venia pœnæ æternalis, q nõ datur, nisi correcto: correcto aũt datur. & ita intelligitur ista regula. & ad veniã pœnæ æternæ intelligas correctum per solam cordis contritionem, etiam sine satisfactione Ecclesiæ, vel ꝓximi, si dictę pœnæ ppetuæ gehennę per contritionẽ cõmutant in tpalẽ, vt sic ea puniat in pñti seculo, vel futuro: ex tũc. n. incipit esse in gratia Dei, & fruitur suis bñficijs: quod dic, vt dixi. s. ꝓximo. c. in 2. op. in prin. verba ergo Dy. & c. intelligũtur in hęretico, cui pœnitenti Ecclesia parcit, & sibi remittit, sed pniam nõ relaxat. c. cũ super. de hære. s. eo. lib. vnde in Sallustio in Iugurthino ad fi. Cum rex Bochus hostis populi Romani vellet reconciliari, & eius beneficijs, & amicitia frui, ad hæc verba

posit homicida. nã licèt tale homicidiũ sit tolerabile, non tñ laudabile: iõ erit infamis infamia facti: secus in iudice; quia illud est laudabile, cũ faciat ꝓ executione iustitiæ, & officij ne cesitate. & iõ verba homicidij nõ debent ad eũ trahi. ar. ff. de in ius vo. l. quis, & qđ ibi per Doc. no. in q. de barbitõsore. si aũt statutũ dt, ꝙ posit occidi licitè, & impunè: tũc nullo mõ eẽt maleficiũ pp illud aduerbiũ, licitè: qđ n. licet, maleficiũ ñ est. l. 3. §. trãsfugas. de ficca. & C. de sic. l. is q. ibi [nullã rapinã metuere dẽt.] & ita no. Bal. in l. decuriones. C. de his qui no. infa. refert ergo, vtrum lex, vel statutum præcipiat homicidiũ an permittat tantùm. primum enim est absolutè excusabile. secundum excusabile quò ad pœnam fori iudicialis. quantũ aũt ad pœnitentiam, & foꝝ pniale, an sit excusabile, postquã non lege cogente, sed sponte pmittente, hoc facit, & forè priuata inimicitia concurrente. & credo, ꝙ non excusetur quò ad Deum, qui confiderat magis aím, quàm fem. & vide qđ no. Bar. in quadam disput. quæ incipit. Lucanę ciuitatis &c. & in Auth. qui semel. C. quo & qñ iud. Ex his collige, ꝙ qñq; lex pręcipit: qñq; permittit: qñq; consulit: qñq; exhortatur. facit. 4. di. §. hæc & si legibus. & 28. q. 1. c. fin. Adde ad prædicta quod no. Bal. in rub. de vsu. vbi quæritur de constitutio ne synodali, qua cauetur, ꝙ cõtractus vsurariorũ censeantur de duplo veræ sortis. pone ꝙ qs fuit vsurarius, si restituit vsuras, & postea mutuauit: vtrùm dictum instrm mutui censeatur de duplo? Bar. ꝙ. fic. Bal. consuluit contrarium, vt ibi per eum. ¶ Quartò opponit gl. de. c. qđ quidã. & c. officij. de pæ. & remiſ. vbi imponitur pnia nõ correcto. So. dicit gl. licèt imponat pnia, nõ tñ datur remissio, nec prodest talis pnia quò ad vitam æternã; quia nõ põt dici verè pœnitens, vel cõfessus, qui fatetur se non posse abstinere. & ifte est vnus modus, quo homines retrahuntur à vera pnia, cũ cogitant se in bono non posse perseuerare. sunt & quàm plura alia, quæ retrahunt homines à vera pnia, contra quæ Host. ponit exhortationes faluberrimas, quas debet sacerdos facere confitenti, de quibus pulchrè in summa de pę. & remiſ. §. quæ impediant pniam. ꝓ totum. §. Sed dices. postquam non conceditur remissio confitenti, ad quid prodest sibi illa confessio, vel bona opera, quę facit? gl. in d. §. qđ quidã. dicit, ꝙ dicta bona opera qñq; fiunt ab illo, qui est in bono statu: & prosunt ad vitam æternam ꝓ merendam, & pœnam euitandam: quandoq; fiunt ab eo, qui est in malo statu, & peccato mortali: & tunc prosunt ad mitigationem, & ad minus supplicium subeundum. Item ad duo alia, de quibus ibi in glos. cui adde, ꝙ valent ad assuefactionẽ bonorum operum, sicut in baptismo Ioannis. de conse. di. 4. c. non regenerabantur. Item in tali homine non habet Dæmon tantam potestatem, sicut de Iudeo legitur in dialogo, qui muniuerat se signo Crucis. de quo dixit. Inueni vas vacuum, sed signatum, vt not. de conse. disti. 4. c. postea signatur. prædicta probantur de pę. dist. 4. c. si quando & c. quid ergo. & no. in d. c. ꝙ quidam. in nouel. vbi quærit, quid iur. si exi stens in mortali, vel excõicatione dicit horas suas, ad quas tenebatur, si non fuisset in illo statu. dicit, ꝙ sicut dicẽdo libera tur, & pœnam euitat: sic liberaretur faciendo in illo malo statu alia opera charitatis, ad quæ præcisè tenebatur, vt parentes alere, pauperes pascere, & sabbatum custodire. & vide de pæ. dist. 4. c. intermittentes. & c. diuina clementia. vbi bona, quæ per peccatum moriuntur, per pœnitentiam reuiuiscunt. & econuerso, mala, quæ sunt deleta per pœnitentiam, per mala sequẽtia reuiuiscunt ad supplicium. ¶ Quintò opp. & vr, ꝙ peccati venia non detur correcto. i. pnia: † quia nemo in deli ctis consummatis innocentia desinit esse nocens, l. qui ea mẽte. ff. de fur. & l. quid sit fugitiu⁹. de ædil. edi. & l. pe. vi bo. rap. Sol. illa iura loquuntur de venia pœnæ quò ad forum iudicis. istud. c. de venia culpæ quò ad Deum. & rationem differentiæ reddit Dy. s. cap. proxi. facilius enim contrahitur vinculum obligationis quò ad Deum, & sola cogitatione; ideò sola contritione dissoluitur. Sed vinculũ, quo tenetur per leges, non cõtrahit sola cogitatione, sed delicti cõsummatione, vel attentatione, vt l. si quis nõ dicã. C. de epis. & cle. & d. l. qui eamente. ideò difficilius dissoluitur. ar. l. nihil tã naturale. de re. iur. & c. omnis. eo. ti. Et de hac materia vtrum in delictis attẽtatis, & non consummatis, vel consummatis habeat locum pœnitentia. dic, vt d. l. si quis non dicam. per Bald. post Cy. Ia. Bu. & alios in d. l. si quis non dicã. per Bal. post Cy. Ia. But. & alios in d. l. si ea mente. per Bar. Et ista sint expedita, quæ hic tanguntur de materia regulæ per Doc. & glo. Verùm quia in præcedenti regula Io. An. tetigit in stilo nostro iuristarum, & theologorum plura dubia de materia vsurarum: ideò mihi vtile visum est dicta eius succinctè, & alia quàm plura resume re per alios varijs locis tacta, de quibus apud bonos conscię tiæ viros quotidie dubitatur: & ideò primò, quia (vt ait Tullius in proœmio primi libri de officijs) omnis, quæ suscipitur de aliqua re disputatio, debet à diffinitione proficisci, vt sciatur id, de quo disputatur. ¶ † Quæro, quid sit vsura. a Ioan.
7 a Andr. in 1. quæstio. super regu. s. proxima. primò dicit, quòd vsura est lucrum ex mutuo pacto debitum, vel exactum. in qua diffinitione, vt dicit, ponitur quid materiale in vsura. s. ipsum mutuum: quia naturaliter non gignitur de alio, nisi de mutuo. Item ponitur quid ẽ formalem vsura, scilicet ipsa exactio lucri, siue obligatio in pactum deducta: vbi ergo non ex pacto, vel obligatiõe aliqd offeratur, sed gratis, & liberaliter, potest illud recipi, tãquã gratis oblatũ. fic alibi quædã honestè dantur, quæ non honestè petuntur; vt honores. l. secũda. ad fi. de orig. iur. & alibi canon nullam culpæ maculã ingerit, q nõ ex animentis petitione processit. 1. qõ. 2. c. quam pio. & c. si quis. & 18. dist. c. de eulogijs. ¶ Alia diffinitio vsuræ est. vsura est quicquid sorti accedit. 14. q. 3. ca. pleriq;. cui addit Gof. ex pacto, vel intentione præcedente: ex quo verò valet intentio præcedente. &c. quærit Io. An. vtrùm sola intentio, vel spes lucri constituat hominem vsurarium, non interuenięte aliqua obligatione, vel pacto. refert Gerar. theologum diputasse, quòd non: quia non habet locum diffinitio supradicta: quia non est pacto debita, vel exacta. ergo cessat diffinitio. de dolo. l. 1. Secundò probat per simile in furto, ꝙ non committatur: licèt quis ingressus fuerit animo furandi librũ, quẽ sibi dominus sponte dedit, vt l. inter omnes. §. rectè. de fur. si ergo non cadit furtum, vbi abest voluntas domini: igitur nec vsura, quæ similis est furto. 14. q. 3. c. vsura. Tertiò ꝓbat, ꝙ debet magis considerari liberalitas donatoris, quàm corrupta intentio mutuantis. nam etiam vbi verè fuisset vsura soluta voluntate domini, posset vsurarius retinere quantuncunq; gesisset in animo non restituere: si ergo gratuita remissione vsurarum potest vsurarius liberari: multò fortius à principio liberali domini voluntate non obligari. ad hoc, qđ dixi de remissione gratuita supra proxi. in 7. quæstio. principali. in prin. Concludit ex istis, postquam debitor donauit gratis, per consequens nihil est indebitè vsurpatum: quamuis recipiens, cum mutuauit, hoc fecerit intentione corrupta sub spe remunerationis: non tamen tenetur ad restitutionem. nã hoc nõ fuit error in specie contractus. nam eum vtriq;, dans. scilicet, & accipiẽs cõcesserint aliquid in donatione expressa. quid ergo alter in mente gesserit à princ. non debet attendi. arg. l. si repetendi, C. de condi. ob cau. facit l. si ego. si cert. peta. Ioan. An. in d. 1. quęstio. tenet contrarium, videlicet vbi intentio, & spes lucri est principalis causa mutui, constituitur homo vsurarius, & tenetur ad restitutionẽ in foro conscię, vt etiã ipse no. in c. cõsuluit. de vsu, ꝓ hoc illud Lucę. 6. Mutuum dantes nihil inde sperãtes. & dicit, ꝙ oẽs in iure periti cõiter sic tenent, & fundant se super dicta auctoritate, & alijs auctoritatibus sanctorum, Aug. Ambr. Hier. de quibus. 14. q. 3. & rñdẽt prædictis argumẽtis in cõtrariũ, vt in d. q. s. ca. ꝓxi. Est aduertendũ; qa ad restitutionẽ dictæ vsurę mentalis dicit, ꝙ tenetur in foro cõscię. Sed qd dices in foro cõtẽtioso, si talis intẽtio corrupta ꝓbaret ex cõiecturis: puta ex frequẽtia mutuan

di remunerantibus cum in varijs donarijs, ꝓut de facto mihi occurrit in ciuitate Senarũ in quodã noĩe Raynerius, qui in quodã castro moram trahens omnibus rusticis liberaliter mutuauit, qui postea donabant sibi operas rurales, ligna, frumentum, vinum, oleum, pullos, & alia, ex quibus postea est multum ditatus, & tandem mortuus, contra cuius heredem ẽps inquisiuit tanquã contra hr̃dem vsurarij: nec aliud probauit quàm qd supius dcm̃ est. & rustici cõtra ꝓcessum opponebant se, dicẽtes se liberaliter donasse, & meliorẽ virũ non vidisse. Et vt ex prædictis, q talis liberalitas quò ad Deum nõ excuset dictum Raynerium: cuius intentio satis videtur fuisse corrupta ex assiduitate, & frequentia mutuandi, & munera postea recipiendi. resultat enim ex tali consuetudine quasi quoddam pactum tacitum, vel implicitum, quod operatur fortius, quàm expressum. l. cum quid. & l. certum. ſi cer. pe. & quod no. in c. dilecti. de ap. & l. de quibus. de le. facit l. ſi seruos. de pig. act. vbi consuetudo multum inspicitur: vnde rõne peccati, nisi interuenisset gratuita remissio rusticorũ, à quibus pater familias extorsit, fortè etiam in foro contentioso potuisset heres cogi ad restõnem. Vtrum ergo vsurarius mentalis restituere teneatur in foro conscientiæ qd accipit? Arc. q sic in c. ſi fœnerarius. 14. q. 3. & quare secus in simonia mẽtali, c. ſi. de simo. dic vt ibi per eum. ¶ Secundò quero: vtrum omni iure diuino, & canõico sint ꝓrsus inhibitæ vsuræ? certũ est, q sic, c, quia in omnibus. de vsur. Sed de iure ciuili veteri antè Iustiniani erãt permissę, vt in toto tit. C. & ff. de vsur. Sed de iure ciuili tempore Iustiniani est dubium, nam in sua noua l. C. de vsur. l. eos. approbat vsuras vsq; ad certum modum. sed cum fateatur alibi se velle viuere secundùm legem beati Petri traditam Romanis. C. de sum. Trini. l. 1. & alibi approbet quatuor sacra Cõcilia, in quibus vsuræ sunt expressè prohibitæ, vt no. in d. c. quia in omnibus. videtur q etiã sunt ꝓhibitæ de iure ciuili, & maximè, qa alibi ipse dicit, q leges nõ dignantur sacros canones imitari, Auth. ne cle. apud ꝓprios episcopos. in ſi. coll. 6. Omnes ergo leges nouæ, & veteres ꝓmittentes vsuras videntur correctæ. qd tenet glo. in d. c. quia in omnibus. & 14. q. 4. c. quid dicam. & 10. di. c. non licet. & Accur. idẽ tenet in Auth. ad hæc. C. de vsur. vbi Cy. videtur tenere contrarium, videlicet q vsuræ sint permissæ per Iustinianũ. p d. l. eos. idem Iac. Butr. in in d. Auth. ad hęc. vbi rñdet ad leges, quæ videntur innuere cõtrariũ, ap̃ꝓbãdo legẽ beati Petri, & sacra cõcilia. nã loquunt̃ de ap̃ꝓbatione quò ad fidem Catholicã, nõ quò ad alia, q legibus iã ab eo statutis ordinauerat: quia si illas voluisset corrigi, fecisset de illis spãlem mẽtionem. nam generalis confirmatio non extẽdit ad correctionem eius, in quo aliud spãliter reperitur statutum. ar. l. doli clausula. de ver. ob. & quod not. in l. ſi quis priore. ad Treb. Sed mirandum est, q Imperator Iustinianus pmiserit vsuras præcisè prohibitas in nouo, & veteri testamento, & in Niceno Concilio, & iure cano. cum dictorũ diuinorum eloquiorũ habuerit plenam notitiam, vt l. cunctos populos. C. de sum. Tri. & in epistola inter claras. eo. ti. §. suscepimus. nam videtur ex hac vsurarum permissione contra tot iura errasse in fide Catholica, & credidisse vsuras licitas. quod est hæreticũ. Cle. 1. de vsur. Solu. Bal. tangit hoc in d. l. cunctos populos. sed plenius Io. An. in c. ſ. proxi. in 1. q. ſiue articulo, vbi dicit, q ius ciuile non aduersatur dictis per contradictionem, seu per omissionem, seu derelictionem, quasi dicto cõtractui nõ assistat, sed nec resistat, sicut in certis aliis casibus. l. ſtipulatio ista. §. alteri. ff. de ver. ob. & de pac. l. iuris gentium. §. quinimo. l. legitima. sed certæ leges Iustiniani vsq; ad legitimum modum assistunt, & prestant fomentum super vsuris exigendis, vt l. eos. Vnde excusando Iustinianum in hoc videtur dicendum, quòd in hoc voluerit modificari iura diuina propter publicum, & commune bonum, quod versatur in hoc, quòd homines indigentes pecunijs propter solutionem vsurarum suis necessitatibus occurrere possint, qui alias non reperirent de facili mutuantes gratis: & hæc ẽ ratio d. Auth. ad hæc. ibi [omnibus congruis consulentẽ mediocre solatium afferentem.] Vnde quia intentio legum est conseruare ciuilem amicitiã, & commune bonum, & impedientibus istã pœnã comminari, noluit ius ciuile punire illud crimen vsurarium: quia non habet impedire ciuilem amicitiam; vnde ius diuinum in hoc modificauit, sicut in multis alijs, vt patet in c. quia in ecclesiarum. de consti. & dixi in repe. c. canonum. nec est mirum, si quandoq; aliquid, quod esset cum pacto, tolerat ius humanum, quod non toleratur diuinum, vt dixi. ſ. proxi. ca. in 1. opi. & beatus Augu. in 1. lib. de libero arbitrio. lex, inquit, ista, quæ regendis ciuitatibus fertur multa concedit impunita relinqui: quæ per diuinam prouidentiam vindicantur. Ex istis infertur, q usuræ usq; ad legitimum modum pñt peti in foro seculari, postquam leges, quæ seruandæ sunt in dicto foro, l. leges. C. de le. non sunt correctæ per canones: sed ut supradixi, cõior est opi. q leges, quæ permittunt usuras, sint correctæ indistinctè. & ita tenet Bal. in d. Auth. ad hæc, nã qd prohibitum est iure diuino & canonico, nõ põt humana constitu. permitti: qa lex Imperatoris non est supra legem Dei, sed subtus. 10. di. c. 1. 2. & se. unde sim̃ eum in uno minimo non sunt licitæ leges, uel statuta, quæ permittunt usuras. ¶ Tertiò quæro. quare dicta prohibitio usurarũ sit ita stricta, & rigorosa iure diuino: ut non possit modificari per leges in cãsibus, ubi uersatur publica utilitas, & cõe bonũ, & ciuilis amicitia, quam natura constituit inter hoies. l. ut uim. ff. de iust. & iur. non. n. uĩ tale ius diuinũ inniti naturali æqtati pluribus rõnibus, primò quia per earũ receptionẽ necessitatib⁹ pauperũ subueniť: qa aliàs, ut dixi, nõ de facili homines mutuarent gratis. ¶ Secundò quia cõcurrit uoluntas soluentis usuras: unde quod libera uoluntate datur, recipitur licitè. 1. q. 2. c. placuit. & Insti. de rerum di. §. per traditionem. ¶ Tertiò quia per permisionem usurarum obuiatur multis malis. nã sæpe uitatur malũ in rebus, & periculum in personis. Itẽ sequi pñt hæc bõa, uidelicet pauperũ sustẽtatio, pñ monij cõseruatio. ꝙtuncũq; igitur in suo gñe usura eẽt mala: tñ ad euitãda maiora mala, & picula; ut furtũ, & homicidia, & similia, ad q̃ hoies impelluntur pp famẽ, & necesitates: & ẽt pp bona, q̃ ex eis seq pñt, uident debuisse pmitti. sicut in iur. qdã ius ẽ bonũ, & æquũ: qdã bonũ, sed nõ æquũ, ut usu capio: quoddã æquũ, sed aliud æqus: quoddã iustũ. sed aliud iustius, ut no. in l. 1. post prin. de iusti. & iu. & l. exigẽdi. de procu. & 13. di. c. duo mala. ¶ † Quartò qa de iure canõico multi sunt casus, in quibus recipitur aliqd ultra sortem. & illud in terpretatione canonica non censetur usura. c. 1. & c. salubriter. & plenè in c. conq̃stus. de usu. quare talis interpretatio canonica non extenditur ad casus, in quibus est maior ratio æqtatis ad permittendum illud idem, ut in casibus supradictis propter maius malum euitandum, uel bonum operandum? ¶ Quintò quia si concedo tibi equum, uel domum ad habitandum, uel operas meas, & similia, propter ulum rei meæ tibi concessum, uel opæ impensæ recipere possum pensionẽ, & mercedem. ff. locа. l. in operis. & quasi per totum. ergo idẽ uidetur, quòd possum recipere propter usum, & commodum pecuniæ meæ tibi mutuatæ aliquid ultra sortem. Istas, & alias rationes in effectu tangit Ioan. Andr. ſ. cap. proxi. in ult. art. & respõdet ut ibi in nouella in Mercu. & clarius quò ad illud contrarium, quòd obuietur malis, & succurratur bonis ex receptione usurarum. respondet in tertio artic. in quo probat, quòd malum, quod committit usurarius, est maximum peccatum propter quatuor. Primò quia contemnit Deum audacius. Secundò, quia contemnit naturam expresius. Tertiò, quia contemnit scripturam deterius. Quartò, quia contemnit iura diutius. ¶ Contemnit namq; primò Deum audacius, inquantum abſq; uerecundia, & rubore hominum, uel timore Dei dictum crimen committit, & quodãmodo gloriatur super eo. d. c. qa in oĩbus. quod non contingit in alijs peccatis. ¶ Secundò, ut dixi, contẽnit naturam expsisius; quia illa, q̃ sunt in certo põdere, numero, & mẽsura, dat operã, ut excedãt debitũ pondus, numerũ, & mensuram. qd est cõtra naturam: & illud ẽt agit, ut contra naturam germinet, & ꝓducat ex se fructum, quẽ naturaliter ꝓducare non pñt; ut pecunia pecuniã, sicut frumentũ, & similia, q̃ non sunt ad talẽ usum naturaliter destinata. qd declara p eũ in 2. q. siue arti. circa fi. ¶ Tertiò cõtinit scripturã deterius: dũ sacrã scripturã Veteris, & Noui testamẽti contẽnit: & quodãmõ infidelis in dcã neqtia se exercet, & qñq; tacitè, & qñq; expressè fatet hoc non esse peccatum, contra Cle. 1. de vsur. ¶ Quartò contẽnit iura diutius, dum in dicto crimine pseuerat, vsq; ad obitum, ex cuius continuatione crescit in eo delictũ. c. cum haberet. de eo, qui dux. in ma. quam pol. p adul. & l. ſi. ff. de pæ. ex quibus cõcludit, q cõtractus usurarius nõ debet ꝓp aliqd bonum operandum, vel malum euitandũ p canones concedi, ẽt pro redimenda vita captiui. c. super eo. de vsur. Non ob. q in solutione usurarum videatur accedere voluntas soluentis usuras. nam non est libera, cum ex pacto implicito, vel explicito eam soluit. nec à principio paciscendo videtur voluntas libera, sed correcta propter indigentiã pecuniæ: qua ratione pactum legis commissoriæ in pignoribus reprobatur. ff. de leg. commi. per totum. & c. significante. de pi. Non ob. ratio prima; quia uersatur in usur. publica utilitas; quia ciuilis amicitia conseruatur & c. quia hoc non debet attendi in hoc casu, & similibus, in qbus Deus offendit, cũ eius ꝓhibitio cõtemnit: qa potius dẽt homo oĩa mala pati, q̃ malo consentire, & ꝓcepta diuina contẽnere. ¶ Ad quartam, & ultimã rõnẽ, q ius canonicũ pmittat usuras in certis casibus, non tñ magnam rationẽ habentibus: sicut pro redimenda vita captiui, &c. & addo quod not. Io. Cal. in cõmento. c. nauiganti. de usur. in 5. op. ¶ Ad quintum, dum dicitur, q in multis casibus recipitur aliquid ultra sortẽ, & tñ non est usura: dicas, q usuræ q̃q; petuntur ut sors, vt q̃ fideiussor soluit usuras: & tũc pmissæ sunt, si recipit à reo; qa redigũtur ad sortẽ, vt c. 2. de fideiuſ. q̃q; petunt̃, vt damnu emergens: & idem, videlicet q peti possunt. nã petuntur sub nomine interesse futurum taxari tempore conuentionis, cum non habeat certam quãtitatẽ, vel naturã. qd tenet Cy. in l. seruus. de ser. expor. in additionibus. in re verò principali permissa ẽ taxari à principio interesse l. ſi de pẽo. ſti. q̃q; usuræ petuntur prętẽso interesse lucri cessantis: & pñt peti ab homine, qui nõ consuenit tenere pecunias ociosas: vt ſ. post morã debitoris possit creditor petere interesse lucri cessantis, vt in Auth. ad hæc. C. de vsu. per Cy. Item q̃ñ facta relatione istius prętationis, qua dr̃ usura, aliud antecedens resultat, quasi facio vt des, potest peti ultra sortem, vt in matrimonio, in quo vir pp onera matrimonij potest petere ultra dotem promissam propter dilatam eius solutionem. c. salubriter. de vsur. idem si vẽdo tibi, & tradǫ fundum, & tu es in mora soluendi precium. nam potero ultra precium soluere interesse meum. l. Iul. §. ex vẽdito. de act. emp. in fin. In istis enim casibus, & similibus, in quibus repitur q̃dã conformitas, siue recõpẽsatio vni⁹ ad alterũ, ibi ꝓprię ẽ usura: qa nõ est lucrũ, sed recõpensatio debita. & ita no. Bal. in l. 1. C. de sum. Tri. in 4. op. & hos casus, & alios, in quibus aliquid petitur ultra sortem, vide in cap. conquestus. de vsur. in gl. & in nouel. & plenius per Hostiẽ. in summa de vsur. §. an aliquo casu. & conclude, q quædã sunt usuræ perfunctoriæ: quædam compensatoriæ. quædam lucratoriæ. primæ (& sic iure diuino permissæ) sunt, sicut illæ, quę sunt ex contumacia, addito sibi interesse petẽtis, & hęc quãtùm ad petentem non sunt usuræ, sed fors. de fideiuſ. ca. 2. ex

quo inferas, q si teneris mihi ad certum diẽ: & quia non soluisti, ab alio sub usuris accepi, propter aliquam meam utilitatẽ, vel necessitatẽ, teneris mihi rosarcire has usuras. qd est verum, si teneris mihi ex cõtractu bone fi. secus si stricti iur. l. ideo. de condi. inde. secundæ similiter sunt permissæ usq; ad congruũ, & honestum modũ, vt d. c. salubriter. & c. p vestras. de dona. inter vir. & vxo. & l. curabit. C. de act. emp. Sed circa hoc est dubium. si tradidi tibi fundum, vel aliam rem, & es in mora soluendi precium, quod erat interesse precij non soluti: vtrum quod percipit venditor ex re vendita tradita sit usura. & quid iuris, si nihil percipitur, vt post quinquennium de sylua non cædua. Bal. dicit quòd in istis non soluitur usura p respectum ad fructus: sed ratione impletionis fidei venditoris, & per fidem emptoris precium non soluentis: poterit ergo peti interesse medij tẽporis precij nõ soluti, potius ex quadã æquitate, quã rõne moræ, vt dicit tex. in d. l. curabit. de act. emp. ista & alia vtilia no. Bal. in l. vsuras. C. de vsur. vbi qd iuris, si emptor sub vsuris accepit pecuniam, & soluit venditori, & venditor non soluit rem. nam dicit, q emptor poterit petere dictas vsuras, per l. Lucius Titius. de act. emp. secũdũ vnam lec. vltimæ vsuræ. ſ. lucratoriæ indistinctè sunt prohibitæ, vt s. dictum est. ¶ Ad quintã rõnem rñdeo, q alia est ratio recipiendi aliquid, vltra quã det de rebus, q̃ consistũt põdere, numero, & mensura, & alia in alijs rebus. in primis em transit dominium, & usus rerum prædictarum in recipientem, & nihil remanet penes mutuantẽ: sed solũ certi conditio, siue actio personalis oritur: vt tantundem restituat in eadem bonitate, & eodem pondere, & mensura. l. 2. & l. cũ qui dam. ff. si cer. pe. vltra ergo hoc recipere aliquid est iniquum, & iniustum, vt ex re non mea aliquid recipiam: sed in alijs rebus locatis, vel cõmodatis, siue precario cõcessis trãsit in recipientẽ tantũmodo usus, & penes tradentẽ dñium, & ꝓprietas remanet. l. nõ solet. ff. loca. non mirum ergo, si ex re, quæ non desijt esse mea, possum de illo usu aliter concesso aliquid recipere: & maximè quia propter usum deterioratˀ, & deficit substantia dictarum rerum: quod non contingit in prædictis mutuabilibus; quia per earum usũ substantia non decrescit. Item usus, & cõsumptio in alijs prædictis rebus adeò sunt cõnexę, q non pñt una ab alia separari. nã pecunia, vinum, & similia consumuntur ipso usu: qđ non contingit in alijs rebus, in qbus salua rerũ substãtia repit̃ usus l. 1. ff. de usufr. ¶ Item pecunia, & alia mutabilia nõ ꝓducũt naturaliter fructũ: sed usurarius germinare ea facit: vnde dicit cano. q in usura arte nequissima ex auro aurũ nascitur. 47. di. c. sicut. rursus ẽt cõtra naturam facit, dum rebus destinatis ad vnum usum, ipsas trahit ad usum non sibi naturaliter deputatum. & istas rationes, & alias prolixius prosequitur Io. An. ſ. c. proxi. in 2. arti.

a ¶ Ex quibus concludit, q cõtractus usurarius a sit vitiosus, & malitia cõuolutus: & p cõsequns usura iure diuino cẽsẽt peccatũ; qa in se malũ, sicut furtum, homicidiũ, & similia. & sic sit peccatũ; qa malũ: nõ qa prohibitũ. qđ declara, vt in primo art. qõnis p eum ibidem. facit quod no. in c. ex parte. 1. de off. deleg. do. Bal. in d. l. cunctos populos. vtitur aliis verbis, dicens, q ratio est, quare usuræ sunt prohibitæ: quia in eis est figura sine materia, siue sine substantia, & sine causa. nam, vt dicit, omnis præstatio, excepta donatione, debet proportionari ad aliquid: sed quando transfertur usus rei cum dominio (sicut est in rebus mutuabilibus. l. 2. ſi cer. pe.) usura non potest proportionari, nisi tempori: sed cum tpe nulla est ꝓportio, quia est cõe, sicut aer, & sol: ex quo sequitur, q prætatio usurarũ hẽt cãm: qa in solo tpe non põt fundari obligatio. l. obligationum fere. §. placet. §. de actio. & obligatio. ¶ Sed hic quæro. si creditor non mutuat, sed locat pecuniam pro certo lucro: vel vendit usum pecuniæ suo periculo de certo precio, quid iuris. not. in d. cap. ſi fœnerarius. 14. quæstio. 3. dicit ibi Archidiac. quòd pecunia impropriè locatur, vel venditur, sed propriè mutuatur, & ad hunc usum est apta:

apta:vnde licèt in domo,equo, & alijs cadat emptio,& locatio:non tamen in pecunia; quia non reperitur in ea vsus separatus à corporea substantia rei locatæ, vel venditæ, vt prædixi.& vide ibi per Archid. ¶ Quartò quæro:vtrùm vltra sortem posſit exigi pęna apposita in cõtractu sup eius obseruãtia,si fuerit cõuẽtũ.& videť,ꝙ nõ;qa pęna vř qdã vsura,postquam accedat sorti.14.q.3.c.1.& c.plerią;.& vsura appellať pœna in l.cum allegas.C.de vsur.vbi plenè de ista q.p glo.& Doct. qui distinguũt breuiter: ꝙ aut pœna adijcitur fcõ, vel nõ fcõ:aut spẽi:aut addiť dationi. in cõtractu videtur apposita loco vsurarũ. qđ est verum in homine cõsueto fęnerari sm̃ oẽs: sed in alio non cõsueto fęnerari qdam dicunt, ꝙ pt peti,dũmodo nõ nimis excesſiua: qđ videtur sentire Io.An. in c. sum.de pę.in nouel.¶ Itẽ si rõne moræ petatur(vt interesse dãni emergentis,vel lucri cessantis in hoĩe cõsueto mercari:) videř posse peti, vt dixi s̃.proxi.q.ver.ad quartum,dũ dicit.¶ Si verò apponitur dationi, in alio cõtractu,q̃ mutui, pt exigi. idem si adijciatur fcõ, vel spẽi, vt plenè per Bald.in his mẽbris in d.l. cũ allegas. vbi ad euitandas opiniones,cũ pœna adijciatur dationi quãtitatis, aduocati sapientes,vt faciant malũ,cõsueuerunt apponere pactũ tale,ꝙ pecunia mutuata, vel debita soluatur infra certum terminum:quo elapso,& non soluta, debeat debitor deferre ad domum creditoris pignora aurea, argentea, æquiualentia sorti:vel spõtè ĩ iudicio confiteri, & recipere præceptum de soluendo. quod si non obseruauerit,incidat in magnã pęnam. & sic ista pœna tanquam apposita super facto delationis pignoris,vel receptione præcepti,poterit secundùm eos exigi,quantuncũq; sit excesſiua.& hanc particulã ponit Iac. But.in l.rogasti.ff.si cer.pet. & eã approbat,dicẽs, ꝙ delatio pignorum, vel receptio præceptorum non venit ad augmentum obligationis,sed ad securitatẽ ꝑmisſionis.Cy. & Bal. ibidẽ reprobant istã cautelã,& dicunt,ꝙ cũ datio pignorum,& præcepti referatur ad dationẽ pecuniæ mutuatæ: similiter & p̃dicta pœna adiecta fcõ gratia quantitatis.& ita cõsuluit Dy.Et not. Ioã. An.in addi.Spe.4.parte.in tit.de obli.& sol.in 3.char.& Bar. in l.cum seruus.ff.de cõdi.& de.vbi oĩno videas.¶ Huic accedit vtilis qõ.In compromisſo ꝑmissum est stari,& parere sententiæ arbitri sub pęna mille.qui arbiter condẽnauit in centum,soluenda infra mensem, q̃ soluta nõ sunt:an posſint exigi dicta mille,& peti nomine pęnæ. quæstio stat in hoc,an dicta pęna videatur adiecta dationi centum : & non posſit. an facto,hoc est parere,& stari,quod est facti: & posſit.Bal.argumentať,ꝙ põt: quia dicta pœna vř apposita in dubio,non tm̃ fauore contrahentiũ, quantũ ẽt arbitri, ne suum arbitriũ contẽnatur:& iõ quò ad ipsum solutio est fcm̃ , nõ datio.l.liber homo.§ fi.de ver.ob.¶ Item licèt fcm̃ per actiones resoluať ad dationẽ,hoc ñ ẽ ex origine ꝑmisſiõis;qa ꝑmisſio fundat sup parere, & stari.Doc.vt refert Bal.in d.l. cũ allegas. tenẽt cõtrarium;qa finis fcĩ est datio,et ipm̃ vertiť in obligatione.exemplũ in eo qui debet reddere rõnes.l.cũ seruus.ff. de cõd.& de. & in l.si ita. de ma.testa.& ideò fcm̃ reputatur datio pp finalem effectũ,siue relationẽ.sic econtra interdum datio reputatur fcm̃.l.si pœnam.ff.de verb.ob.& ista confirmant decisionẽ qõnis. s̃.proximæ, de eo.qui si non soluerit, promisit deferre pignora, vel præceptũ suscipere sub pœna. nam vř in effectu apposita dationi,licèt sit apposita facto;qa respicit implementum, & cautelam dictæ solutionis. si autẽ pęna petitur nõ ex eo, ꝙ nõ sit soluta pecunia, q̃ deuenit in laudo:sed ex eo, ꝙ compromissum, vel laudũ impugnať:tũc sine dubio peti pt; qa non petitur ob neglectã solutionẽ, sed qa fit contra id,qđ facere tenebatur.s.obedire, & laudũ non impugnare,qđ est fci, ar. l.si in lege.§.colonus.loca.& l.j.C. đ sen.q̃ ꝓ eo qđ interest. & vide cino qđ de ista q.not.in l.5. de ver.ob.p gl. & Bar.¶ Quid dices si pęna adijciť dationi fiendæ tertiæ psonæ,ñ ipsi stipulatori: puta ꝑmittis mihi dare Titio mille sub pęna,tãtum mihi dando: & vř, ꝙ valeat; qa inquãtum debet dari tertio, datio reputatur fcm̃. l.liber homo.ff.fi.de ver.ob. Et scđm hoc facile erit vsurario stipulari tertio sub pęna sibi dãda,si fuerit cõtrauẽtũ,iõ đt Bal. ꝙ ille §.fi. qñ iusta cã erat ex parte stipulantis pęnã.puta qa dicto tertio tẽebať similiter sub pęna.si ergo stipulor sibi dari sub eadẽ pœna, dicta stipulatio continet interesse meum, vt not. in d.l.si pœnam.¶ Vlterius posset opponi,ꝙ dationi minimę quantitatis posſit adijci maxima pœna. pone exemplum in em phyteuta,ꝙ pp vnum denariũ nõ solutum caderet ab emphyteusi vnius castri valoris mille. de iure emph.l.2.Bald.in d.l cũ allegas.dicit,ꝙ pœna incidendi in cõmissum est illi cõtractui naturalis; quia hanc naturam dat sibi lex. & est sicut in pacto legis cõmissorię.l.sed si lege.in prin.de pet.hære. vnde illa non est vsura,sed cõtractus natura,vt est tex.in simili in l.Iul §.idem.in fi.de ac.emp. & idem ipse tenet in Auth.quarem.C.de sac.san.ec.põt ẽt dici, ꝙ ista pęna incidenti in cõmissum est pęna legalis,& canonica:ideò quãtuncũq; sit excesſiua,nõ pt argui de iniquitate, vel p̃sumptione fraudis vsurarũ,nec ab ea reclamari.l.si qua pęna. de ver.sig.& est seruanda,licèt dura.l.ꝑspexit,qui & à quibus.¶ Et per hoc posset dici,ꝙ vsuræ, q̃ debentur vxori soluto matrimonio ꝓ dote non restituta, ẽt hodie debeantur in pęnã nõ restituentis, & morosi.nam vsura est pœna. l.pignoribus.& l.accepta.C. de vsur.Bal.in l.1.§.exactio. C.de rei vxo. act.refert. Dy.tenere ꝙ petet vt interesse propter morã,quasi vt alimenta dotis,& proprij patrimonij.l.4.§.sed vtrum.de mino.nam sicut dos constante matrimonio deseruit onerib.vtriusq; l.ꝓ oneribus.C. de iure do.ita matrimonio soluto deseruiat oneribus superstitis mulieris,& hoc videtur firmare Cyn.in d.l.1. §.exactio. Iac. But.dicit,quòd vidit petere in libello tales vsuras;quia non veniunt ex pacto,vel dispositiõe mulieris,sed ex lege in pęnam morosi. vnde sicut valeret pœna legis contra non soluentem in termino:ita valet apposita sub nomine vsuræ.nam vsura ptopriè est pœna,nec est vis in nomine.refert tamen Ia.But.in d.Auth.ad hæc. C.de vsu.ꝙ qdã magnus theologus dicebar,ꝙ non erat licitũ;quia si simpliciter apponeretur pœna,bñ valeret: sed ponendo,ꝙ ꝓ rata tẽporis soluanť vsuræ,nõ est licitum; quia referunt se ad cõputationem tpis secũdùm eũ. Et hãc opi.(s ꝙ soluto matrimonio nõ posſit recipere vltra dotẽ,qn cõputet,qđ recipit,in dotẽ.) sentit Io.An.post Inno.& Host.in c.salubriter. de vsur.non.n. diciť soluto mat.amplius dos,nec deseruire oneribus matrimonij. careat ergo effectu nominis, postq̃ caret nomine. l. à nullo. C.de ser.& hoc sentit Bar.l.in insulã.§. vsuras.sol.ma.¶ Opi. Dy. & sequacium habet æquitatem in muliere inope: q̃ non habet,vnde percipiat alimenta, nisi de dote sua:vt tunc & interesse posſit exigere ꝑpter moram sibi factam in restitutione dotis, iuxta superius dicta. In muliere autem diuite,& aliunde idonea ad se alendum habeat locum opi.Ioã.An.Inn. Host. & Bar. postq̃ enim põt agere,& exigere,imputet sibi, si hoc negligit;quia extinctum est,vt dixi,nomẽ dotis,& simpliciter remanet nomen pecuniæ debitæ : ex qua quicquid vltra percipitur, est vsura,nisi in casibus expresſis in iure,de quibus.s̃.in pri. quæstionis.¶ † Postremò qa pęna regulariter ẽ permissa contra fcm̃ suum venientes, vel negligẽtes:vsura verò regulariter prohibetur, qualiter cognoscam pœnã ab vsura. nam ex solo vocabulo non debemus hoc considerare. c. plerią;. 14 q.3. & vt dixi,quandoq; leges,& vsuræ loquunť sub nomine pœnæ,nec ex nomine , sed ex effectu cognoscitur natura rei.c.petitio. de ꝑcu.So.đt Bar.in l.cũ stipulati sumus.ff.de ver. ob. pęna ꝓ toto tpe cõsueuiť apponi.vsura verò distinctis temporib.ut quolibet mense,uel anno.l.traiectitiæ.§.de illo.ff de act.& ob.& hoc tenent canonistæ in c.summa.de pę.& hoc uerum,etiã si singulis annis,uel mẽsib.pęnę nomine permittatur homini consueto fęnerari,ut d.l.cum allegas. & hoc cum apponitur dationi quantitatis: sed si obligationi facti, remittit ad no.per eum in l.cũ seruus.de condi. & demon.

10 & demon.¶ † Et prædicta.s.ꝙ pœna p̃sumať in fraudem vsurarum,cũ addiť dationi q̃titatis,hñt locum in contractibus: secus in vltimis voluntatibus,vbi non p̃sumiť fraus vsurarũ: sed in pœnam spretæ voluntatis.ff.de his,q̃ pœ.no.l.1.& hoc verum,si pœna in vltima voluntate sit vna,non p dinumerationem mensium,vel annorũ,vt d.l.cum stipulati.& l.3.in fi. ff.de annu.leg.per Bar.ex tali ergo dinumeratione, & distinctione temporum , siue lex hoc statuit,siue homo in contractu,vel vltima volũtate,cognosciť vsura à pœna,nec de noĩe est curandum,prout patet ex p̃dictis.& no.Bal.in d.l.cũ allegas.in fi. vbi contra differentiã inter obligationẽ facti,& dationis q̃titatis opponit;qa in omni obligatione succedit obligatio ad interesse.l.stipulationes non diuiduñť. §. Celsus. de ver.obli.sed interesse cõsistit in datione pecuniæ, & sic succedit loco facti.Sol.interesse venit ex prouidentia legis;iõ cessat fraudis suspitio in ista obligatione succedanea loco facti, vt ibi no.& ista sufficiant circa istam qõnem, cui esset addendum,an istas pœnas legales, conuentionales, iudiciales, vel alias teneať qs soluere in foro cõsciæ,vel exigi posſint,dixi ĩ repe. c.possessor malæ fidei.s̃.e.in 4.q.ideò hic nõ repeto.& plenè de istis pœnis,vtrùm posſint exigi,& inq̃tum.de arbi. c.cũ dilecti.facit qđ no.in l.fi.C.de sent.q̃ pro eo qđ interest.

11 ¶ † Quintò q̃ro:vtrùm dans pecuniã mercatori,vt de lucro partem habeat,sit vsurarius.Io.voluit,ꝙ hoc nõ sit licitum,si periculum spectet ad recipientem. secus si spectet cõiter ad vtrũq; :& ita no.14.q.3.c.plerią; . nam isto casu vnus ponit pecuniã,& alter laborem.censeť.n.opa æqualis ipsi pecunię. l.cum duobus §.si in coeũda.ff.pro so.C.eo ti.l.1. nec est minor interdum redditus opæ, q̃ q̃titas pecuniæ.ff.pro so.l. societatis.§.societas.& Insti.pro so.§.2.Quidam dicunt , ꝙ ex pacto mercator, q recipit pecuniam,põt conuenire de periculo pecuniæ,ꝙ sit suum.& si lucrabiť,dabit partem lucri.ꝓ qua opi.facit.c.p vestras.de dona.inter vir. & vxõ.qđ c.vř,ꝙ debeat intelligi,vt dote semper salua remanente , pars lucri reddať.præterea licita vř societas, in qua recipiens pecuniã, recipit eius periculũ in solidũ:& teneť ad partem lucri.Insti. pro soc.§ de illa.& se.& in alijs contractibus valent pacta super rei periculo : ad qđ aliàs qs non teneť;qa contractus ex conuentione &c.l.cõtractus.ff.de re.iu.& hãc opi. refert Io. An.in sum.de vsu.§.an aliquo casu. ver. itẽ ad maritum . sed Azo,& Accur.tenent contrarium in l.si non fuerit.ff. pro so. & dicunt,ꝙ tale pactum non est p̃ter, sed contra naturã contractus societatis.vñ non valet.l.cum precario.ff.de preca.& hanc opi.Azo & Accur.tenet Bal in l.1.C.pro so. Dicit.n.ꝙ ista nõ est societas , neq; ex forma;qa est contractus mutui, cum dicta pecunia transit in mutuum,neq; ex natura societatis.nam cum societas sit q̃dam fraternitas.ff.pro so.l.verũ. 1.rñ.istud est contra naturam societatis, ꝙ vnus hẽat capitale saluum,& alius capitale fructuum. Non ob. c per vestras. qa dẽt intelligi,qñ pecunia dotalis datur ad partem lucri, & dãni.& ita no.Bal.in d.l.in 9.q.& Io.Cal.in cõmento.c.nauiganti.de vsu in 2.q.vbi rñdent ad.§.de illo.nam non dẽt intelligi de capitali,sed de damno,& lucro mercimonij;qa ꝓpriè dř lucrum,omni damno deducto.& ideò põt coiri societas, vt eius lucri, qđ reliquũ in societate sit, omni damno deducto alteri parti feraẗ.s.ab vtraq; parte , & eius dãni,qđ similiter reliqueť , pars alia capiať.s.ab vtraque parte.ff ꝓ so. l. Quintus. pñt ergo qñq; partes in societate esse inæquales: puta,vt vnus duas partes, alter tertiam partẽ lucri ferat : qđ est verum,si is,qui plus dẽt habere, plus contulit societati in pecunia,vel in operis cuiuslibet artis,vt d.l.si non fuerit.& ĩ d.§.de illa.aliàs secus.& ita no.in d.c.nauiganti.in 2.q.¶ Ex istis apparet,ꝙ susceptio periculi pecunię positæ in societate facit lucrũ ꝓueniens licitũ,qđ aliàs non liceret. ¶ Sed cõtra hoc posset opponi de pecunia traiectitia, in qua creditor mutuans suscipit in se periculum.& tñ si vltra recepit, est vsura de iure canonico:ergo susceptio periculi nõ sufficit ad lucrũ de pecunia recipiendum : cuius contrarium dictũ est.s̃. post Doct. vñ vř obstare.c.nauiganti.de vsu. licèt secus sit de iure ciui.quo iure pp periculum, qđ suscipit in se creditor pecuniæ mutuatæ,põt recipere vsuram centesimam.l.1.& p totũ C.de nauti.fęno.Sol.istud contrarium prosequiť plenè Host. in sum.de vsu.§.an aliquo casu.sub.§.in alijs. arguẽs primò, ꝙ titulus. C.de nau.fęno.non sit correctus;qa vř in se habere æquitatem; quia illa vsura est p̃cium periculi , qđ suscipit in se creditor.quod tenet Ia.Bu.in d.l.1. Sed Host. vbi.s̃. tenet contrariũ,& asſignat rõnẽ diuersitatis,quare in societate, & locatione rei proprię pp vsum in alium translatũ licitè aliqd recipiť,& non de pecunia traiectitia. dic,vt ibi. vbi q̃rit,si mercator vendit militi equum suũ pro centũ, cũ pacto, ꝙ quicquid in bello lucrabiť,sit cõe:& econuerso qcqd mercator lucrabiť de p̃dictis centum,similiter sit cõe. idẽ tenet, si in ipso contractu,vel parum post ponať in isto cõtractu,ꝙ iste non est cõtractus mutui,sed qd positum iuxta contractũ emptionis,& venditionis.& sic est pars rei, vel precij.l.fundi partem.de contrahen.emp.in mutuo ergo non excusat susceptio periculi;qa cõtrahiť nauticum fęnus; iõ poniť sub ti.de nau.fę.scđm Host.in d.§.an aliquo.sub.§.in alijs. vbi omnino videas circa istam materiã societatis, cũ vnus ponit operam,alter pecuniam:vel ambo pecuniã, & operã : vel ambo operam,vt plures fratres cõiter habitantes,& viuentes:quorũ alius est mercator,alter Doctor, alter miles: qd ergo erit de lucris in dictis casibus,& similibus?Reuertor ad primum membrum.cum vnus ponit pecuniam,alter operam,non est dubium,ꝙ lucrũm,& damnum æqualiter est cõe : nisi aliter actum sit.sed qd erit de dicto capitali pecuniæ in diuisione societatis,an veniat diuidendum? gl.ꝙ sic de iure,licèt secus de consuetudine,vt no.in l.1.C.pro so.Ia.de Are.ibi contradicit.n.capitale detrahendũ añ cõia,ẽt de iure. nam p̃ciũ opę intelligiť eẽ correspõdẽs iterusurio pecuniæ,nõ ipsi sorti.vñ si vnus ponit cõmoditatẽ operæ: alter ponit cõmoditatẽ pecuniæ,non aũt proprietatem.Et hic est expressum,qñ in societate poniť spẽs ex vna parte , vt pecora : ex alio poniť opera pastoris.nam damna,& obuentiones sunt cõia, non aũt ipsa pecora.l.cum duobus.§.si in coeunda.pro socio . tunc dicamus in dubio,ꝙ potius intelligať cõis vsus rei,q̃ res . & hæc faciunt ad qõnem societatis simpliciter contractæ: vt lac, & lana,& similia sint cõia, nõ aũt ipsa pecora: q̃ si fuerint meliorata (quia agni facti sunt pecudes,& porcelli magni) melioramentum erit cõe,sm̃ Bal. q q̃rit,qd iuris,si capitale est perditum aduersa fortuna:nunquid ille,q ponit operã,teneatur aliquid conferre ei,q̃ posuit pecuniam? ponit ibi opi. cõtrarias,& finaliter tenet,ꝙ non;qa ad damnum sortis non vř se obligasse.& sufficit sibi damnum operarum; qa correlatiuorum eadem est natura.proportionať.n.siue correspõdet opera pecuniæ.sicut ergo sibi perit opera ; ita illi pereat capitale,sm̃ Bal.licèt aliter Pe.& aliter Iac.de Are. sentiãt in d.l.1. pro so.vbi Bal.ponit aliquas notabiles qõnes in materia societatis,quas hic non ꝓsequor ; qa nõ applicanť congruè ad materiam vsurarũm. ¶ Sextò q̃ro prosequẽdo casus dubios in materia.& p̃mitto,ꝙ varia sunt p̃cia rerum per singulas ciuitates,& regiones,maximè vini, olei , & frumenti pecuniarũq;:nam alijs locis facilioribus,& leuioribus vsuris inueniũtur:alijs difficilioribus, & grauioribus. ita dicit in l. & ideò. de eo,quod cer.lo.& l.precia rerum.ad leg.Fal.pone ergo,ꝙ mercator Venetus parat se cum pecunia ꝓfecturus Damascum pro mercibus operandis,& conducẽdis Venetias , vbi carius vẽduñť.ego indigens pecunia rogo eũ, vt mutuet mihi dictam pecuniam:& promitto sibi soluere totum illud lucrũ,quod consequi verisimiliter posset de dictis mercibus,vt p̃dicit:vtrũ illud lucrum vltra sortem,quod sic cõsequiť mutuãdo,sit usura. Inn.ꝙ sic.Host.in c.salubriter. de usu. tenet, ꝙ tali mercatori obligať ad illud interesse illius lucri uerisimilis, dummõ hoc non fiat in fraudẽ usurarum,& mercator

ille illo mō non cōsueuerit fenerari. idem vī placere Ray. in sum. de vsu. ver. item aliqs. in fi. Io. An. dicit, q Ioan. dicit verum. & qđ dī de interesse, habet locum post morā debitoris. alias parareturvia figmentis, dum fingeret se cum pecunia velle ire pro mercibus operandis. talibus aūt fraudibus præcludenda est via. de diuor. c. q̄to. in fi. cum si. & hoc placet Io. Cal. in d. c. nauiganti. in 3. q. & in d. c. q̄rit. qđ econuerso in futuro venditore mercium: puta pannorum, & certarum merciū, q̄ de Venetijs deferunt ad alias partes, vbi plus valent: vtrùm possit eas vendere Venetijs cum spato pluri, si ad prędictas partes detulisset. refert Inn. tenere, q non sit vsura recipere illud vltra verisimile lucrum; qa qua rōne pōt carius vēdere pp dubium tpis, eadem rōne pp dubium loci. & hoc placet Ray. in sum. de vsu. in d. ver. item aliqs. refert Host. tenere contrariū rōne p̄dicta in fraudibus obuiandis. & qa delaborib. pro expensis itineris habenda est rō. Io. And. tenet opi. Inn. veram, si p̄cium ſtatim ſoluat: ſed ſi ſolummō differat, hēt locum rō. Host. qa tps non est causa ad lucrum, & dānum. qđ esse dēt, vt d. c. nauiganti. nam emptori nullum commodum puenire pōt in isto casu, & hoc no. Io. Cal. in d. c. nauiganti. in 7. q. ¶ Ego non video rōnem dīriæ, quare diuersū. ius ponat Inn. inter qōnes, cū à principio de pecunia deferēda alibi non est licitum recipere ſtatim ſperatum lucrum de mercibus alibi deferendis, vt ipse vult in ista vltima. q. nā, vt dicit Iurisconsultus, in lucro verisimili ponit, vt pariat pecuniam, & res oēs. in d. l. ideo. merces videtur in hac materia vsurarum haberi loco pecuniæ, vt d. c. nauiganti. ¶ Circūscripta igit differentia inter merces, & pecuniam, & retentis eisdem terminis, relinquit ſatis dubia decisio p̄dictarū qōnū. ¶ Quid cōcludendum? & vī, q istud sit licitum. ſ. illud lucrū à principio in vtraq; qōne. & hoc vult illa. l. iō. & l. 2. §. fi. de eo, qđ certo lo. vbi in interesse loci debet haberi rō ēt lucri p rōnem, quā dixi. s. in prin. huius q. ¶ Item mercator loco interesse pōt petere lucrū verisimile, nec illud cēsēt vsura, vt no. Cy C. de vsu. Auth. ad hęc. Ego credo contrariū in vtraq; qōne. ſ. q lucrum ſperatum, & verisimile de pecunia, vel mercibus non pōt in pactum deduci. Nō ob. l. iō. & l. 2. §. fi. quia dicta iura, & totus ille titulus, in qtum petit interesse lucri, & damni rōne loci, loquunt, cum dicta vilitas petit post morā debitoris, q nūc soluit in termino, vel in loco destinato. & sic ēt loquit tit. de plus petitionibus. vbi quatuor modis dī plus peti: sed conuenire à principio de ſperato, & verisimili lucro ex parte mutuantis, vel vendentis merces, non vī licitū: nec ēt (vt dicit Host.) aperienda est via istis fraudibus de facili deducendis in consuetudinem: ſi sub isto colore possent sic hoēs à principio lucrum verisimile, & ſperatum de sua pecunia, vel mercib⁹ recipere. Nec ob. c. nauiganti. vbi dī, q verisimile lucrū ex debita solutione proueniēs pōt p̄cipi; qa illud verū, cū illud verisimile pōt se habere ad plus, & minus, & sic ad cōmodum, vel incōmodum vtriusq; contrahētis: in casu aūt nostro à principio p̄cipit debitor totū illud verisimile. & sic debitor nihil pōt ſperare de diminutione, & p cōsequens est vsura: & maximè; qa in delatione mercium creditor subijciebat se periculis maris, & casibus fortuitis, qđ euitat, recipiendo ſtatim verisimile lucrum. facit l. in laqueū. de acq. rer. do. ¶ Ex hac rōne posset nō absurdè dici, q eodē loco siue ciuitate posset qs ex pecunia, siue mercib⁹ ſtatim consequi lucrū verisimile. d. §. pecunia. mercando, vel merces vēdēdo nō cōtrahit vsuram, si cū dicto lucro verisimili aliter mutuā pecuniā, vel merces vēdit. & sic sit locus isto casu opi. Ray. & Inn. qui loquunt, cū lucrū ſperāt verisimiliter de loco remoto: sec⁹ si in eodē loco, vbi nullū imminet periculū, expensa, vel labor: ibi verò imminet periculū, expensa, vel labor: ibi aūt concurrunt oīa si in loco remoto. & hoc dico saluo iudicio melius sentientis. Incidēter eēt hoc declarandum: vtrū sit licitū vēdere carius, & emere vilius. de qua qōne plenè dixi in repetitione. s. proxi. q. 5. ver. & primo vtrum peccet. ¶ Septimò quæro. si rei mutuatæ creuit æstimatio post tps cōtractus: pone pecunia, argentū, vel frumentum erat minoris valoris, vel æstimationis tpe mutui: sed tpe, quo petit, est maioris: an recipere illud plus sit vsura? no. Io. Cal. in d. c. nauiganti. in 6. q. Sed pro clariori solutione p̄mitte, q est bonitas rei intrinseca, & extrinseca: intrinseca in mutuabilibus semp est informis quò ad restitutionem: qa debent reddi in eadē bonitate intrinseca, in qua sunt mutuatæ, vt l. cum qd. si cer. pe. In extrinseca aūt bonitate, vt in valore, siue æstimatione magna est variatio, & mutatio ex tpe in p̄dictis reb⁹, maximè in frumento, vino, oleo, & similib. & ēt in argēto, & ipsorum crescit, & decrescit valor ex tpe. ad hoc. l. vinū. si cer. pet. l. in hac. de tri. & l. Paulus. de so. & per Bar. in c. cū olim. de consi. Ad propositum ergo si aucta est æstimatio post contractū mutui, vtrū sit vsura recipere, siue petere dictum augmentū. Et ex dictis suis distingue, q aut dicta obligatio est simpliciter cōtracta: aut dies solutioni adiecta. Primo casu qñ est cōtracta simpliciter: & tunc creditor pōt recipere qūcūq; mutuum in eadem bonitate intrinseca, & ēt extrinseca: licèt aucta in æstimatione: nec debet illud augmētum dici vsura; qa non descēdit ex pacto, sed ex tpe, in quo rerū p̄cia variant. l. p̄cia rerum. ff. ad leg. Fal. Et potuisset debitor prius soluere, & in tpe, quo fuisset minoris valoris: nō dēt ergo conqueri, si creuit æstimatio tpe, quo petit; qa potuisset ēt esse minor, ar. l. si ea lege. C. de vsu. & in d. c. nauiganti. similiter est dicēdū, si post interpellationem, & morā creuisset æstimatio, & fuisset pluries variata. nam pōt peti in illa æstimatione, q plurimi fuit à tpe moræ citra, vt d. l. vinum. & in addi. Spe. 4. parte de obl. & sol. §. sequit. ¶ Sc̄do casu qñ dies fuit adiecta solutioni: & tunc aut creditoris gr̄a: aut gr̄a debitoris: aut dubitatur. Primo casu p̄dictum fuit, q nō posset reddere debitor, nisi qñ peteret ab eo, & petit tpe quo plus valet: & istud pl⁹ est vsura, & vidi hoc pactum in quodam magno mutuo frumenti, in quo pactum fuit appositū, q teneretur soluere, qñ ab eo peteret, & nō añ. & petitū fuit tpe, quo valebat in quadruplo. Nā dixi, q ista est vsura: puta, postq̄ admisit debitori facultas soluendi, qñ voluerit, & sic intelligo not. in l. q Romæ. in prin. ff. de ver. ob. si verò in fauorē debitoris terminus est appositus. tunc qa pōt terminū p̄uenire, dēt attendi tps, quo cedit dies destinata solutioni. nā tūc posset esse æstimatio ei⁹ maior, & minor: iō nullum vitium pp incertū, & dubiū euentum, vt d. l. si ea lege. & c. nauiganti. si aūt in termino non solui sset: tunc illius tpis haberet æstimatio, & ēt posterioris, si creuisset pp moram debitoris. ¶ Tertio casu qñ. ſ. dubitatur, cuius gr̄a sit apposita dies solutioni. dic, q in dubio p̄sumit gr̄a debitoris: & iō pōt terminū p̄uenire. l. qđ in diē. de sol. facit. l. si ita relictum. §. Pegasus. ff. de le. 2. & l. in fideicō. §. cū Polidius. de vsur. ¶ Sed iuxta p̄dicta occurrit mihi mō in mēte pulchrū dubium. ecce quis est debitor in diem in pecunia, frumento, vel alia re. dicit creditor. solue mihi ſtatim dimidiā, vel tm̄, & libero te à residuo, & debitor sic facit. an ista remissio de pluri ſapiat vsuram: videtur, q sic; quia sicut nō licet creditori plus recipere rōne dilatæ solutionis ex pacto. d. c. nauiganti. ita non debet esse licitum debitori minus soluere rōne præuentionis termini in soluendo: vnde solum debet istud censeri lucrū proueniens ex tpe. ¶ In contrariū faciunt multa iura, q dicunt, q tpe plus, vel minus soluit. plus est. n. hodie soluere mille, q̄ ad 10. annos. c. 1. de plus peti. Iste ergo debitor nō debet dici minus soluisse, p̄ueniendo in tpe: licèt non soluerit totā summam. nam dies est pars precij, vt l. 1. ff. de eden. & iura considerant cōmodū repr̄ęsentationis, & interusurij medij tpis. pro hoc l. si constāte. §. qđ. ff. so. ma. l. 2. §. idem quæsijt. de dote præle. si verò qs esset debitor purè, & paciscerēt cū creditore de soluendo minus ſtatim: tūc dicerē, q remissio est gratuita vsurarū. nam si volebat ſtatim ſponte soluere totū debitū: tunc remissio liberalis certæ partis valet: nec mirū; qa valuisset in totū. l. si rē. §. oīs. de pig. ac.

si autem

si āt recusabat soluere, & parabat se fortè ad litem: nisi fieret sibi talis remissio: tunc nō dēt dici liberalis, sed metu futuræ litis extorta: ideò in foro conscīæ nihil sibi prodest, ad simili tudinem remissionis, vt dixi in regu. s. proxi. in 6. q. princ. & adde prædictæ qōni, quod no. Bal. in l. acceptam. in 5. op. C. de vsur. ¶ Octauò quæro. sæpius dictū est, q ex pacto, vel intentione corrupta q̄cqd accipitur vltra sortē, est vsura: sed nunqd ex pacto pōt, q mutuum dat, recipere aliquid, qđ non obsit debitori, & sibi prosit: puta preces, p eo porrigere, & satisfare, sibi rem mutuare: ad molēdinū, vel ad furnū suū ire, potius quā ad alium: vel si est Doctor legēs, mutuare scholaribus, vt cū eo intrent scholas. in oībus. n. istis exemplis, & similibus quicqd isti dant, vel faciunt huic creditori mutuanti ē sine eorū incōmō, siue dāno: quia ei dāt, vel faciunt qđ dedisset, vel feciſsēt alij. Io. Cal. in d. c. nauigāti. in 5. q. arguit primò q nō: quia ille, q recipit mutuū, ex hoc būficio erat naturaliter obligatus ei būfacere. d. test. c. cū in officijs. l. sed & de lege. de peti. hī. ergo non vī, p hibitū id deducere in pactū ex pressum, ad qđ tacitè quis tenetur. l. muto. §. si sub condōe. de tutel. & c. significasti. de ele. huic cōtrario rñde post Arc. in c. fi fenerarius. 14. q. 3. & s. c. proxi. in Merc. ar. 5. ¶ Itē hic nulla sup̄abundantia, nihilq; lucri ex istis percipere vī, postq̄ debitor nihil sibi dat. hic. n. dāt cōcurrere. ſ. qui dat, & qui recipit. 24. q. 3. per totum. Item talia seruitia hinc inde vāt spiritualia, & spiritualiū bñ admittitur cōmutatio, c. ad quæst. s. de rerum pmu. ¶ Contrariū tenent Ray. & Gof. in sum. de vsur §. qa spes lucri est. & Io. 14. q. 3. c. 1. in gl. 2. Host. dicit, q tutius est tenere istā opi. in dubio. & hoc not. in sum. de vsur. §. fi. ver. quid si tibi. Io. Cal. dicit, q nedū tutius, sed iustius ē hoc tenere. primò per rōnem. s. dictā. semper. n. cum plus p̄cipit, q̄ q dat, vsura est, qcqd sit illud 14. q. 3. c. 1. ibi, [qđlibet aliud.] & s de vsu. c. cōsuluit. ibi, [supabūdātia,] sicut in simonia, p hibet nō solū munus à manu, sed à lingua, & obsequo. 1. q. 1. c. sūt nōnulli. & de simo. c. & si qōnes. p hoc qđ no. B. Tho. 2. 2. q. 78. ar. 2. vbi dicit, q si qs accepit ex pacto aliqd, qđ possit pecunia mēsurari. ē usura. idē dt Phi. 4. Aethi & 1. ff. de cōtr. emp. & talia sunt ea, de quib. q̄rit. q aūt pecunia non mēsurāt, vt beneuolentia, & amor, bñ ē licitū recipere cōpensationem, & mutuādo q̄rere sibi beneuolos, & amicos. ¶ Sed dices in aliquib. ex p̄dictis exēplis, quid cōsequor, si pp mutuū tibi fcm̄ venis ad furnū meū, & molendinū. illud n. cōsequor à te ex opa & labore meo, qđ cōsequerer à quocūq; alio sine illo mutuo, & tu nō amplius mihi soluis, q̄ alteri, & similiter in Doctore hac de cā mutuāte scholari. rñdet Io. An. q cōsequor maius lucrū pp maiorē cōcursū hoīum, ex quo cōcursu furnus, & molēdinū efficiūt maioris reputationis, & famæ apud hoēs. & similiter Doct. ex cōcursu scholariū efficit plus famosus, & plures cōfluūt pp famā ad ipsius scholas. sed certè idē, p uenit ex amicitia, & bñuolētia amicorū. ſ. fruct⁹ multiplex, & vberrimus in prosperis, & aduersis in fauorabilibus, & honoribus, & in lucris, laudibus extollendo amicū: & si est Doctor, vel artifex, exhortando notos, & beneuolos, vt p consilijs, & aduocationib. eū adeant, q fauor, & cōcursus maiori p̄ pecunia ēstimari, quā posit accessus ad furnū, & molēdinū. nisi dicas, saluando Io. Cal. q proxima præcedētia veniūt in consequētiā amicitiæ, q̄ nō pōt in pactū deduci. sed in p̄dictis exēplis accessus ad molendinū, & ad scholas fundatur sup̄ principio vitioso. ſ. in pacto pp mutuū fcō: ergo q̄cquid sequitur, vitiosum est. 1. qō. 1. §. vulnerato. & c. cum Paulus. pp̄ter mutuum aūt amicitias q̄rere, est res sancta. vnde in Euāgelio. Facite vobis amicos de mām̄ona iniq̄tatis. si ergo sequant in cōsequentiam emolumenta, dñt dici mutua; quia nō ex mutuo principaliter, sed ex amicitia proueniunt. & sic mutuū est cā remota, q̄ ñ debet cōsiderari, sed cā proxima l. mulier. ff. rerū amo. & c. de cetero. de homi. & l. si qs. & l. rogasti. ff. si cer. pe. tñ credo, q si contēplatione lucrorum proueniētiū ex amicitia mutuauit (& sic cū intentio

ne corrupta) sit cēsendus vsurarius mētalis: & per cōsequēs obligatus in foro cōscientiæ ad restitutionē. c. consuluit. de vsuris. ¶ Sed in hoc casu, & p̄dictis est dubium, quib. est facienda restitutio. nam nō euntib. ad furnum, molendinū, vel scholas; quia à dño molendini, vel furni, vel Doctore nihil exactū est vltra hoc, quod alij dedisſent, & sic nihil eis abesse. putat Io. Cal. q restitutio facienda sit pauperib. qui semper succedunt. ex quo cōstat, q est facienda restō, & non constat cui s. eod. c. cum tu. & de simon. ca. cum tu. si ergo constat cui ē restō faciēda: puta de dāno alteri⁹ molēdini, furni, vel scholarum, cuius est redditus diminutus, diminuto cōcursu, huic eēt restō facienda pone exēplum in recolendæ memoriæ D. meo, D. Bal. cuius scholæ, cum legeret Papiæ, fuerunt plurimum diminutæ scholarib. & cōcursū, pp̄ter Doctores cōcurrentes, suis scholarib. pecunias mutuantes, ipse aūt in hoc nō vacans, sed studio, & doctrinæ: non pecunia, sed scientia, & sapientia illustrabat oēs. ¶ Nonò q̄ro. dictum est s. in 6. q. vtrū q̄s posset mutuare pecuniā cū lucro verisimili. & vtrū vēdere merces plus, ſperans illud plus ab alio, vel s alio loco consequi. Sed quid dices, si ego habens pecuniam dico, q ego volo eam soluere vsurario: cui obligor sub vsur. vt ab eis exonerer: venit ad me socius, & dicit: mutua mihi, & promitto tibi soluere vsuras debiti, in quib. teneberis, & sic mihi soluit: vtrùm tenear sibi ad restitutionē? vel si non soluit, habeā actionē ex illo pacto, vt soluere teneat? Io. Cal. in c. nauigan ti. in 4. q. relatis contrarijs opi. tenet, q si ego, qui mutuaui, in tendebam ſatisfacere vsurario meo de p̄dicta pecunia, quam mutuaui socio sub dicto pcō, non sum vsurarius. nec si mihi soluit, teneor reddere; quia non recipio eam, vt lucrifaciam, sed vt solutionem vsurarum euitē, & cōmodum illud vsurarū ī vsurariū deriuetur, ego nō debeo dici vsurarius, si vsurā capio cū effectu. Item non tenebar cū meo damno socio subuenire. 14. q. 3. c. si non licet. Item si non mutuaſsē socio dictā pecuniā, eā soluēdo vsurario, euitaſsem cursum vsurarū. & sic nō posset petere dictas vsuras, vel retinere solutas. & sic illud mutuū eēt cā dāni mei. ¶ Et si dicam⁹ hūc socium ad vsurā nō teneri, cōtra naturā būficij, oneraret, & decipere⁹: cū tñ iuuari būficio nos oporteat, nec alicui cum iactura alterius subueniendum. c. 1. de cōmo. & hoc tenet Arc. 14. q. 3. c. vsura. & in c. 1. vbi fideiussor pōt ab eo, pro quo fideiuſsit, repetere vsuras, quas vsurario soluit, p hoc facit qđ no. Inn. in c. 1. de vsu. vbi si mihi teneris in certo termino, quo elapso, non soluis: q si mutuo recipio ab alio sub vsu. teneris soluere dictas vsuras, nec est hoc absurdum; vt posim me exonerare à debito vsurarum, mutuando illam pecuniam alteri, quam eram alteri soluturus. nam ex pacto possum mutuando communitati me exonerare ab onere collectarum. vt not. Specul. in tit. de vsu. ver. sed pone. quod tamen est verum, si erat dubium, vtrū collecta esset imponenda, vel non: secus si collecta esset certa: tunc enim si ab ea releuarer ex pacto, propter mutuū, cen seretur vsura, ſm̄ Io. Cal. & Io. An. in d. c. consuluit. de vsu. si verò pecuniam, quā cū dicto pacto mutuaui, non intendebā tunc soluere vsurario: cessant prædictæ rationes. & peccarē, si eas reciperem, & receptas deberem restituere ſm̄ eum. nō potest ergo quis mutuando per pactum se ab onere imminēti eximere: nisi per pecuniam mutuatam se ab illo onere releuasset. & hoc verum, quando illud onus, à quo volo per mutuū ſubleuari, sit iustum, & debitum: si autem indebitū, & de facto vexer, non pecco, si mutuādo ſubleuer à prædicto onere; quia sic videor redimere vexationem. ar. c. cū veniſſet. de instit. ¶ Circa istā exonerationē rōne mutui occurrit mihi dubitatio talis. Coloni, siue laboratores ex pacto volunt, q dominī p̄diorum ponant boues suo periculo in culturis agrorū: dant tamen pro bobus certas mēsuras frumēti. Sed quia cōiter malè tractant boues, paciscunt domini q̄q; eis mutuare magnā pecuniæ quātitatē pro dictis bobus emēdis, & alijs ſuis necessitatib. ſubleuandis: qui emūt ſibi boues ſuo periculo

nec

culo, & ex pacto non tenetur restituere dictum mutuum, do nec laborant prædia, & in eis habitant: vtrum dicta exoneratio pp dictum mutuum sapiat vsuram; quasi videat aliqd pcepisse vltra sortem, eoipso q euitat periculū interitus dicto rum boum? ¶Et pōt ista qō ad multas alias applicari, vide licet quotiens permiscet contractus mutui incidēter cū aliquo principali contractu, vtrū per hoc principalis cōtractus reddat vitiosus, & in fraudem vsurarū initus pp dictā mixturam contractus mutui. nā qnq; ad euitandā suspitionē fraudis vnus contractus licitus iungit, vt vēditio ꝓpter lucrū fructuum: tū ius ꝓsumit hoc in fraudem vsurarum, concurrentibus aliquibus coniecturis, de quibus in c. ad nostrā. de emp. & ven. similr & qnq; pœnam ꝓsumit adiectam in fraudē vsurarū. l. cum allegas. C. de vsu. ¶In dubio supradicto non habeo legem, vel canonem, q ꝓsumant aliquid. & fortè considerandum foret. vtrùm dictum mutuum incidens in alio cōtractu dederit cām dicto contractui, & fecerit conditionē meliorem ipsius mutuantis, & censeatur contractus vsurarius: vt sic quod principalr prohibetur vt vsura, intelligat prohibita ēt cum mixtura contractus liciti, vt l. athletas. §. ait ptor. de his, qui no. infa. nec mirum, si accessorij vincet principalem contractum, si qs non erat alias contracturus. l. cum te. C. de pact. inter emp. & ven. vel in terminis qōnis ꝓdictæ vr, q principalis contractus societatis remanet validus, vitiato contractu mutui, cum possint abinuicem separari, l. si sponsus. §. generaliter. de dona. inter vi. & vxo. ¶Sed certè colonus non posset ex parte sua adimplere cōtractū principalem in colendo agrum sine emptione boum, & sibi incumbentium, annullato pacto pecuniæ mutuandæ: nec dns aliter, q̄ per mutuum, intendebat inire contractum cū colono in dan dis bobus, & alijs: iō impossibilis vr separatio liciti ab illicito, & per cōsequēs vitiet in totū. c. ad qōnes. de rerū permu. & quod dicam. j. proxi. q. si verò non apparet, an esset aliter contracturus, vel non: tunc ex varijs coniecturis in foro contentioso deberet hoc discuti, & inquiri, vtrùm talis cōsueuerit fenerari, vel non. & vtrū ꝓpter mutuum dns, siue mutuās fuerit à multis onerib. consuetis in dicto cōtractu releuatus, vel vltra ēt per pacta grauia cōsecutus. nā qa multis modis, & exquisitis fraudibus cōmittitur vsurarū crimen, vt d. c. ad nostram. in nouel. iō in foro, vt dixi, contentioso ex varijs cōiecturis facti esset veritas ꝓsumenda. in foro aūt pœnitētiali, & conscīæ, cuius Deus est cognitor, ex aīo contrahentis mul tū esset qō dirimenda: in terminis aūt qōnis ꝓdictæ, quia inter dnos, & colonos dictus contractus quotidiè frequētatur hic Boñ. & cum colonis meis ipsum iniui, vt dixi in prin. sæpius cogitaui, vtrū sit licitus. & considero, q isti sunt coloni partiarij; qa lucrant partem fructuum; ita q magis ꝓprièdebent dici socij, in q̄tum principaliter ponūt operā in cultura, & cura: dñi aūt ponunt prædia sua, partes seminis, & q̄dam alia. ꝓsuppositō aūt hoc ꝙ vero, ꝙ iste censeat contractus societatis, inferr, ꝙ ī dicto cōtractu possunt inire pacta inæqualia super lucro, & damno sup periculo subeundo quò ad vnū socium, non quò ad aliū, vt colligit ex his, q̄ dicta sunt. s. in 4. q. in prin. & in ver. circa materiam. ¶Ad ꝓpositum ergo, si coloni, siue socij volunt obligare dñm in mutuando, & nō teneri ad restitutionem, donec duret cōductio: vr satis iustū, q dñi possint cum bona conscīa eximere se ab onere tradendi boues suo periculo: nec istud ꝓprièpōt dici mutuum, sed collatio pecuniæ in societate contrahenda. ꝙ aūt eā habeat salua, societate finita, hoc est de iure sm naturā societatis, vt dixi. s. in 4. q. nam cum sola pecunia possit poni ex vna parte, & ex alia opera, & industria, & lucrū æqualiter, & inæqua liter iuxta pacta diuidi, vt in d. q. 4. multò fortius pōt ista inæqualitas periculi subeundi in pactum deduci, si dns ponit pecuniam, & ꝓdium: cuius bonitas qnq; pōt esse tāta, ꝙ dns nihil ponit. si aūt non sit tanta, non pōt supplere eam cū pecunia. & ob hoc colonum in periculo bouū onerari, nō credo sapere vsurā, considerata natura contractus. In alijs verò contractibus, cum permiscet contractus mutui (qa illud nō est substantiale, vel naturale contractus, sed accidētale) locū habeāt, q̄ superius dicta sūt. ¶Decimò qro de qōne, quam disputauit Io. Cal. in his terminis. Vsurarius emit rem minus iusto ꝓcio sub pacto reuenditionis faciendæ venditori, ipsis contrahentibus emptionis, & venditionis contractū intendētibus celebrare: nunquid fructus perceptos, qui prouenerūt ex parte rei, q̄ pars non transcendit in valore ꝓcium datū, dictus emptor restituere teneat? dubiū qōnis descēdit ex c. ad nostram. de emp. & ven. quod. c. vr velle, ꝙ cōcurrentib⁹ istis tribus, videlicet ꝙ res sit vendita minus iusto precio, & ab hoīe consueto fenerati, & sit appositum pactum de reuendēdo, ꝙ talis censeat contractus mutui, & pignoratitius, q̄tunc̄q; sub emptionis, & vēditionis titulo celebratus. & in isto intellectu illius. c. cōcordant sm eum oēs canonistæ. licèt Ia. de Are. dixerit ex dictis tribus circūstantijs non præsumi pignoratitium, vt refert Cy. C. plus valere quod agit. l. emptio ne. sed reprobat hæc opi. vt no. in c. illo vos. de pig. in nouel. hoc ergo ꝓsuppositō procedit dubium qōnis: ꝙ si cōtractus iste sit pignoris, iura volunt, ꝙ creditor computet sibi fruct⁹ in sortem, vt c. ad nostram. de iureiu. nam fructus eodem iure censentur, quo res principalr obligata; qa sunt pars ipsius rei. l. 2. C. in quib. ca. pi. taci. cōtrahi. & l. fructus. C. de rei vē. sed vtrùm saltē lucret emptor fructus, vsq; ad q̄titatē precij correspondentis valori ipsius rei, postq̄ in rei veritate ꝓsupponit contrahentes voluisse celebrare contractū emptionis, & vēditionis, meritò dupliciter, & primò ar. ꝙ intētio vtriusq; contrahentis non profit emptori vsurarjo; qa emit contra interdicta legis. & sic ꝓsumit malæ fidei, postq̄ canonista statuit. s. hunc contractum censeri ab eo initum in fraudem vsurarum. Ex his sequitur, ꝙ non dēt fructus lucrari, sed teneri ad restōnem eorum, tanq̄ emptor malæ fidei. 2. q. 2. c. non licet. & ibi no. & de resti. spo. c. grauis. vbi ēt de hoc. ¶Sed ò ꝓsupponit, ꝙ hic fuerit vnus cōtractus celebratus. s. emptionis, & venditionis. ergo in totū dēt censeri pignoratitius, canonis ꝓsumptione, non pro parte, qua iusto ꝓcio correspondet emptioni, & pro alia pignori; quia sic vna & eadē dispositio censeretur diuerso iure contra. c. cum in tua. de deci. & l. eum qui ædes. de vsuc. & 24. q. 5. c. loquitur. vbi plura exempla, ꝙ vnitas non recipiat sectionem. & canon dicit, ꝙ diuisio vnius, eiusdemq; mysterij non pōt sine grandi sacrilegio prouenire. de conse. dist. 2. c. comperimus. 23. dist. c. quorundam. Item prælleg. c. ad nostram. vr hoc expresè dicere. approbat. n. ex forma in totum contractus emptionis, & vendi tionis, & Papa ex circunstantijs dictorum trium ꝓsumit contractū pignoris, nec curauit de parte ꝓcij, in qua poterat sustentari vera emptio, & venditio. ¶Tertiò ꝓbat natura duorum, quorum vnum est vtile, alterum inutile, tamen hoc casu vtile per inutile uitiatur. 9. di. c. si ad sacras. de ele. c. Messana. de re iud. c. ad probandum. & quod probatur in c. utile. in Merc. & multa similia in dicta dispu. 4. ar. ex quibus probat, ꝙ dictus contractus censeatur in totum pignoris, nō autem emptionis pro ea parte rei, quæ dicto precio correspondet. ¶Quartò, ꝙ pro nulla parte etiam, quæ correspondeat dicto precio iusto, deberet remanere emptio. probatur ratione incertitudinis partis rei. nam quæ debeat dici empta pro diuisa, uel etiam pro indiuisa, uel pro pignore remanere, nō potest apparere; quia licèt possit æstimari tota res uendita. & per hoc (inquantum est minus uendita, discerni tñ pro illo minori, quanta, uel quota pars fundi illius debeat remanere penes talem emptorem) non potest ad oculū mentis, uel corporis demonstrari: cum usq; ad dimidiam iusti precij sit licita diminutio, & excessus. l. 2. C. de rei uendi. nec taxatio rei, uel precij ex post facto uidetur posibilis de iure; quia à principio debent ista esse certa, uel in alterius arbitrium collata. Insti. de emp. & uen. §. precium. in ista. n. taxatione ex post facto cum

cto cum sit uerisimile, quòd partes discordent. ar. l. 3. de eo, quod certo loco. non pōt dici perfecta emptio, quæ non hēt consensum partium à principio, nec certitudinē precij, siue rei, vt in dictis iuri. & l. in venditionibus. & l. 1. de contrahen. emp. pro hoc 5. ar. inducit Io. Cal. multa similia, ꝙ incertitudo vitiet contractus, & alias dispositiones. In contrariū. s. q dictus emptor non teneat fructus restituere, probat alijs argumentis, & primò; qa veritas vincit oēm præsumptionem. succumbit enim semper præsumptio veritati, si de ea liquet, vt in themate præsupponitur. 8. dist. c. veritate. & c. qui contēpta. C. plus valere quod agi. in rubro, & nigro. & alibi dicit can. Nihil firmius veritate, quæ vincit id, quod sub dissimulatione putabatur. 8. dist. c. consuetudo. 81. dist. c. quicunq; . de purg. vul. c. 2. ¶Secundò sic. Pactum de reuendendo de per se non parit præsumptionem fraudis vsurarū, cū huiusmodi pacta sint expresè approbata à iure. l. 2. de pac. iter empto. & vend. & l. ꝙ si nolit. §. si quis ita. de ædi. edi. similiter min⁹ iusto ꝓcio non est cā rescisionis contractus. C. de rescin. ven. l. ad rescindendam. & l. dolus. quinimmo ēt vltra dimidiā deceptio non reddit contractum ipso iure nullum, sed annullandum. & interim emptor lucratur fructus propter titulū de rescin. ven. l. 2. de emp. & ven. c. cum dilecti. & c. pe. sola ēt persona vsurarij non est inhabilis ad emendum; qa hoc nullo iure cauetur. rursus illa tria oīa simul iuncta non reddunt vsurarium ad emendum inhabilem, sed præsumendum contractum vsurarium, vt d. c. ad nostram. sed præsumptio iuris admittit probationem in contrariū: quo probato ab illa præ
13 sumptione recedimus, & sequimur veritatem probatā. l. siue posidetis. de proba. ¶††Tertiò. per humanum iudicium non debet diuinum iudicium mutari. 11. q. 3. c. tunc vera. de sen. excō. c. à nobis. 2. sed diuinum iudiciū innititur veritati. & p consequens veritatis iudicium est sequendum, postq̄ constat de ipsa liquidè, vt in casu nostro. Deus namq; cū sit veritas, & ab eo omnis fallacia, & fictio est aliena. de cele. mis. c. in quadam. 11. q. 3. c. abijt. & c. seq. inhærere debemus potius Dei iudicio, q̄ humano in casu, quo, vt dixi, de veritate liquidè constat: iudicium aūt, qđ fundat in præsumptione iuris, sæpe fallr, & tunc sequendum, cum de veritate aliter nō apparet, vt d. c. à nobis. immo Papa in consilio aīæ consulit potius nos sequi debere veritatem, de qua in conscientia nobis constat, q̄ iudicis sñam. de rest. spo. c. literas. de sen. exc. c. in quisitioni. ex qua rōne infertur, ꝙ venditor cum mala cōscīa repetit fructus rei, postq̄ pro certo scit se veraciter vendidisse: nec de iure rōne minoris precij potest petere rescisionē talis contractus, vt dictum est. s. proximo ar. pro hoc qđ no. Inn. in c. quia plerique. de immu. ecc. licèt tū res iudicata habeatur pro veritate. l. res iudicata. de re iudi. tū si quis verè nouit eam iniustam, non dēt, nec pōt cum bona conscīa exigere, qđ ex tali sña deberet sibi: similr nec verus debitor ab solutus iustè retinere, si sciebat se verum debitorem. nā talis sña naturale vinculum non dissoluit. l. Iul. de condi. inde. & hoc vult Inn. in d. c. quia plerique. ¶Quartò sic. reperitur in casu qōnis posibilis separatio partis venditæ, q̄ precio correspondet, ab alia, quæ excedit precium, diuidendo proportionabiliter, & per quotas rem vēditā, & precium, vt ad sensum patet, & vr casus in l. suæ rei. cū l. se. de contrahen. empt. vbi ꝓ parte, in qua non tenet, pro hoc Io. Cal. inducit multa similia in 4. ar. 2. partis. 37. dist. c. turbat. & c. si quid veri. Itē donatio inofficiosa non tota, sed excessus, reuocatur. C. de inoffi. dona. l. si totas. de dona. c. pastoralis. similr in sententijs, & cōuentionibus, si pōt vtile ab inutili separari, vtile nō vitiatur per inutile. de præben. c. dilectus. de testa. c. Ray. de trāsac. c. si ex falsis. de vsur. l. placuit. & l. pecuniæ. & l. vsuras. quæ leges bene faciunt ad propositum, vbi agit de rescisione contractus: vt videlicet rescindat pro parte tm̄, quæ adiecta est in fraudem vsurarū. & pro parte, in qua fraudem adhibuerit, perdit falcidiam, nō in alia. de his qui. vt indig. l. hæres. Alia q̄ plura adijcit similia, ex quibus infert, ꝙ ꝓ parte, q̄ vero precio correspondet, contractus emptionis debeat esse validus. ¶Quintò sic. quantuncunq; de iur. veniret totus cō tractus rescindendus per c. ad nostram. tū non vr, ꝙ fructus non debeant excedere sortem rōne bonæ fidei, quæ resultat ex titulo emptionis. de acq. re. do. l. bonæ fidei. & de vsur. c. qui sit. Insti. de re. diui. §. si quis à non dño. de iure pa. c. consultationibus. cum ibi no. Non obst. ꝙ hic errauit in iur. credens validum contractum à iure reprobatum. c. qui contra. j. eo. nam hæc mala fides præsumpta nō nocet quò ad lucrū fructuum, vt est casus de dona. inter vir. & vxo. l. de fructib. coniuncta. l. 1. eo. ti. nec est inconueniens rem pignoratā sub iacere restitutioni, & non fructus, vt patet de pigno. l. 1. §. 3. ¶Quid dicēdum? Ioā. Cal. primò distinguit inter emptorē, qui sciebat ius: & non lucratur fructus, sed tenetur eos restituere venditori, nisi scienter tali modo vendidit: quia tunc ēt ipse fuit in culpa, vendēdo cōtra tale ius: si aūt emptor ignorabat ius, tunc ad restōnem rei tenetur, nec possit eam præscribere; quia emit contra iura. c. quia nunq̄. de vsuc. coniuncto. c. qui contra iura. tū fructus lucratur, nec eos restituere tenetur. 14. q. 5. c. non sane. & l. sed si lege. §. scire. de pet. hære. & l. quemadmodum. de agri. & censi. & quod ibi no. in gl. reddit. in gl. fi. sed contra eam facit. c. si quis. in fi. de reb. eccl. non alie. & 12. q. 2. c. non liceat. sed istā iura loquunt̄, qñ contractus simplr est nullus: hic aūt non sic; quia dispositione cē setur pignoratitius, nec vr, ꝙ iur. ignorantia. l. iur. ignorātia. & l. se. in fi. Et procedunt in qōne nostra in fructibus, q̄ proueniūt ex parte rei, quæ in valore transcendit precium datū. quò ad illū. n. fuit emptio iniusta ex parte venditoris, si vēdit plus iusto, & ex parte emptoris, si emit minus iusto. ¶In his enim casibus, quibus ex altera parte deprehenditur inæqualitas, & iniustitia, debet fieri restitutio ei, qui verum valorem ignorauit. fuit enim pecunia inuenta, vt imponeret rebus ꝓcium: hinc dr. pecuniæ obediunt omnia, & omnia per pecuniam æstimantur. l. 1. ff. de contrahen. emp. & quare hoc prouisum fuerit, certè vt æqualitas seruaretur. 87. dist. c. eijciens. vbi ergo adest inæqualitas, ibi abest bona fides: licèt contractus sit initus sub nomine emptionis. quod dicit Io. Cal. verū in non suspecto contractu, si deceptio precij est notabilis vltra, vel citra dimidiam iusti precij: vnde fructus percepti p talem emptorem scientem deceptionem ex illa parte rei ꝓuenientem, debent restitui venditori, qui iustum rei valorem ignorauit de iure diuino, & canonico in foro pœnitentiali. ad hoc de pœn. dist. 5. c. fides. 88. dist. c. aliud. & aduerte ad verba Io. Cal. quia ad hoc, vt habeat locum restitutio dictorum fructuum partis excessiuæ in precio vltra, vel citra, requirit scientiam ex parte emptoris, & ignorantiam ex parte venditoris: sed certè scientiæ, & ignorantiæ probatio esset difficilis. nam ex parte venditoris præsumitur scientia valoris rei, quam vendidit. l. quisque. de rescin. ven. quà scientia præsuppositā, non videtur fienda restitutio fructuum portionis excessiuæ in foro pœnitentiali. Ego autem non distinguens inter forum pœnitentialē, & iudicialē inhærens simpliciter ordinationi legis, & canonis statuentiū, dico, ꝙ si deceptio reperitur vltra, uel citrà dimidiam iusti precij, habeat locum. l. 2. C. de rescinden. vend. & c. cum dilecti. & c. pe. de empt. & uend. quæ iura simpliciter loquuntur, non habita distinctione scientiæ, & ignorantiæ. utrum ergo si talis emptio, & uenditio rescindantur, ueniant fructus interim percepti, & usq; ad partem. quæ uero precio correspondet. Ioan. Cald. sentit, ꝙ non. pro parte autem, quæ excedit, dicit, quòd emptor sciens uerum precium, tenetur restituere uenditori ignoranti pro ea parte rei, quę excedit precium in foro pœnitentiali. ¶Sed ego, ut dixi, non pondero quò ad iuris dispositionem scientiam, uel ignorantiam, sed simpliciter excessum ultra, uel citra dimidiam iusti precij, ut d. l. 2. & d. c. cū dilecti. Et credo etiā, ꝙ si pro illo excessu rescindatur contractus ex

dispone

dispõe dictorum iurium, non debeant fructus restitui. nã cõ stat, q talis cõtractus interim tenet, donec rescinderetur, & emptor fuit verus: vnde pp dñium medij tpis iustum est, q lucretur fructus per illa, quæ dixi. s. 5. ar. secundę partis. & vr casus in simili. s. de reb. ecc. non alie. c. ad nostram. vbi resoluto contractu pp nimiam læsionem, non venit restitutio fructuum perceptorum, sed retinentur pro labore. huic tñ meæ opi. ob. l. 2. in fi. coniuncta. l. item quod dictum. de in diem adie. vbi fit in simili casu restõ fructuum, resoluto cõtractu. sed ibi loquitur, cum à principio contractus fuit super resolutione pactum appositum inter partes, sed non in casu nostro. & vide quod dixi in repe. c. accessorium. ỹ. eo. vbi quid iur. de pignore medio tpe cõtracto, si emptio, & venditio rescindatur. ¶ Et prædicta dubitatio procedit in fructibus q̃uenientibus ex re, cuius vsus non est ipsius cõsumptio: aliàs secus. qd declara, vt dixi in repeti. c. s. proxi. in 5. q. ver. vltẽrius quæro. ¶ Item habent locum proximè dicta, cum contractus rescinditur pp deceptionem vltra dimidiam iusti p̃cij. Sed qõ nostra præsupponit, q vendita fuit iusto precio, & empta ab vsurario cum pacto de reuendendo. quo casu rescinditur. quia constitutio canonica p̃supponit contractum initum in fraudem vsurarum, vt d. c. ad nostrã. & c. illo vos. de pig. vtrùm ergo ea rescissa debeant omnes fructus restitui, vel in sortem computari, vel solummodo pro parte illa minore precij soluti, & aliam lucrari, quæ precio correspondet. & hoc est dubium qõnis suæ, qui dicit, q magis inuestigãdo, q̃ determinando loqui intẽdit, pp ipsius periculosos euẽtus. dicit ergo, q ius positiuum interdum reddit aliquas personas inhabiles ad ineundos contractus, etiam qui sunt de iure naturali, vel gentium, videlicet qui cõsensu perficiũtur, vt l. consensu. de act. & obl. & licèt consensum non tollat, nec possit tollere; quia est de iure naturali. Insti. de iure na. gen. & ciui. §. sed naturalia. tñ lex positiua illi cõsensui resistit, an nullando cõtractum præcisè, qa non est ibi aliqua fictio. pone exemplum. cum lex, vel canon resistit prælato, prohibendo alienationem rei ecclesiasticæ, vel tutori alienanti sine decreto, et seruata omni solẽnitate legali. 12. q. 2. c. non liceat. de reb. ecc. non alie. c. si quis presbyterorũ. in fi. de reb. ecc. non alie. l. 1. per totũ. & talis lex, vel canon obligat in vtroq; foro. s. pœnitentiali, & iudiciali, & aliter contrahentem constituit in mala fide, & obligat ad restitutionem fructuũ; quia lex sibi resistit. facit c. qui contra iura. ỹ. eod. illud in matrimonio, quod consensu contrahi solet. c. 1. de spon. & tñ constitutio canonica, & ciuilis prohibet matrimonium inter certas personas, vt patet in toto tit. de despon. impu. & no. Insti. de nup. §. fi. ¶ Si ergo aliqui contrahunt contra dicti iuris dispositionem, matrimonium separatur, & puniuntur nedũ ipse, sed filij. Authen. ex complexu. de incest. nup. Cle. 1. de consan. & affi. & c. non debet. eo. tit. vnde si in casu nostro constitutio canonica, phiberet vsurarijs, ne contraherent, siue emerent, contractus esset nullus, & teneretur ad restitutionẽ fructuum, etiam in foro conscientiæ; quia nec dñium, nec iustã possessionem potuit quærere contra iura mercanda. facit l. cum lex. & quod ibi no. per Bar. ff. de fideiuss. & sic intelligit l.
14 quemad. C. de argr. & censi. lib. 11. ¶† Q̃nque autem lex positiua non reddit personam inhabilem ad contrahendũ, sed super cõtractu inito à tali persona, & super tali forma dispo nit: & tunc aut sñ necessitatem, & debet talis constituto seruari in vtroque foro, nec ista est iuris fictio: vnde si actum est inter contrahentes, talis contractus verè, & non fictè erit cõtractus pignoratitius. & ita loquitur titulus. C. plus valere qd̃ agitur. & hoc casu etiam in vtroque foro tenetur computare fructus in sortem, vt d. c. ad nostram. sñ vnam lect. & q̃nque ius disponit, siue præsumit contra veritatem facti. s. q aliud censeatur, q̃ facti veritas se habeat. & ista propriè est fictio, vt in terminis huius quæstionis. & hoc casu vr aliud esse de iure positiuo, aliud de foro conscientiæ, siue pœnitentiali, aliud sñ ius fori æterni iudicis. nec mirum, si sñ diuersitatẽ istius, & illius fori constitutio positiua diuersis consideratio-nibus põt habere diuersam efficaciam. 17. q. 4. c. fi. de spon. c. tua. de eo qui cog. consangui. vxo. suæ. c. pen. in fi. & qd̃ ibi no. in vltima glo. cũ si. ¶ Ex istis concludit Io. Cal. in dicta disputatione sua, q posito, q vsurarius non sit prohibitus eme re sñ prædictum modum, vt in veritate contrahentes inierunt, & inire potuerunt contractum emptionis: tamẽ ex quo lex ex causa fingit aliter. s. contractum esse pignoratitiũ, q̃quid sit in foro contentioso sñ Dei iudicium, qd̃ innititur veritati. de sen. excõ. c. à nobis. 2. cũ si. non vr, q dictus emptor dictos fructus restituere teneatur. adducit si. qd̃ no. in c. is q. de spon. vbi sponsalia de futuro subsecuta copula matrimoniali, affectu vero transeunt in matrimoniũ de p̃ti in vtroq; foro: sed si copula subsecuta est affectu fornicatio, canon tñ præsupponit mr̃imonium. & hæc est fictio contra veritatem, scilicet, q sit mr̃imonium, vel consensus mr̃imonialis interuenerit: vbi tñ non interuenit in foro contentioso, siue iudiciali, iudex pro tali matrimonio iudicabit: sed nõ ita in foro cõscientiæ, siue pœnitentiali, vt not. in d. c. is qui. in nouel. & sic debet intelligi. c. vidua. de reg. & rõ, quare iudicium Eccl. aliter iudicat, quàm iudicium Dei, collige ex. d. c. à nobis. ¶ Ad ducit duo alia similia, q alr̃ iudicat de hoste lex æterna, aliter lex humana. de quo per Host. in sum. de testa. §. ad quid. ver. sed non sufficit. & de vsur. c. quanq̃. s. eo. li. in nouel. super gl. dicebat. & de immu. eccl. c. plerique. per Inn. & ita cõcludit, q in foro pœnitentiali ex quo dictus emptor vsurarius ipse, & venditor verè intendebant contractum emptionis, & venditionis inire, non teneat ad restõnem fructuum: sed in foro iudiciali vtrùm oẽs, vel pro rata minoris pretij, vel nullos penitus teneat restituere, non determinat, sed excusat se, dicẽs, q malum est, si voluerimus aliquid temerariè affirmare. 6. q. 1. in fi. ¶ Ego autem semper salua reuerentia debita recolendæ memoriæ tam excelsi Doctoris, & correctione omniũ melius sentientium audeo dicere, q c. ad nostram. de emp. & vend. & c. illo vos. de pig. quæ solum loquuntur de forma huius contractus, non inducant fictionem, sed præsumptionẽ. multum enim differunt fictio, & præsumptio. fictio. n. est sua dente aliqua æquitate cõtra veritatem, etiam de qua cõstat, pro veritate assumptio; vt fingere mortuum viuum, vel viuũ mortuum: vel semper fuisse liberum, quem constat fuisse seruum: vel captum ab hostibus nunq̃ captum. & multa alia exẽpla per Bar. in l. si is, qui pro emptore. ff. de vsuca. vbi in 2. q. principali tractat de tribus speciebus fictionum, scilicet inductiua, priuatiua, & translatiua, siue extensiua. & per exempla, quæ ibi ponit in singulis, clarè patet, q fictio, vt dixi, est contra veritatem pro veritate à iure assumptio, aliqua suadẽte æquitate, vt ibi in 1. q. per Bar. præsumptio aũt est duplex. quædam iuris tñ: quædam iuris, & de iure. & de his plenè in c. is qui. de spon. & in l. non est verisimile. quod met. cau. ¶ Quòd autem prouiso dictorum capitulorum sit præsumptio, non fictio, patet primò ex tex. in c. illo vos. vbi vtitur verbo [præsumitur vehementer] &c. & in c. ad nostram. dicit [quod patet ex eo] &c. & glo. exponit verbum [patet] id est præsumitur. ex quibus verbis, & alijs circunstantijs illa iura præsumunt violenter contractum pignoris, licèt initũ sub forma emptionis, & venditionis. resultat ergo præsumptio iuris violenta ex illis circunstantijs; quia Papæ ibi aliter de veritate non constabat, & hęc est natura præiumptionis, scilicet in re dubia, & obscura ex varijs circunstantijs præsumptiuè iudicare. & quandoque vna præsumptio tollit aliam, elidit, & extenuat. patet in c. literas. de præsumpt. fictio autẽ semper cadit super facto certo, super quo ius fingit, aliter stante, quàm veritas se habet, vt prædixi. quod non faciũt c. ad nostram. & c. illo vos. immo super contractu in dubiũ reuocato vtrum esset pignus, vel venditio, Papa ex circunstantijs præsumit pignus, & sic ex præsumptionibus iudicat, quod

quod in multis alijs iuribus reperitur idem. absurdum autem esset dicere, q in omnibus iuribus, in quibus eorum dispositio fundatur super præsumptione, illa deberet dici fictio: nã licèt præsumptio iuris sufficiat ad condemnationẽ, sicut esset in casu illius. c. talis tamen præsumptio bene admittit probationem in contrarium, etiam si præsumptio esset vehemens, vel violenta, vt d. c. literas. & etiam si esset iuris per confessionem in Authenti. sed iam necesse. C. de dona. ante nup. per Cy. ¶ Quid enim, si in casu quæstionis nostræ constaret per confessionem partium, quòd in veritate fuit verus contractus emptionis, & venditionis initus inter eos: an iudex pronunciabit contractum pignoris iuxta præsumptionem illorum iurium? certè sic, si est fictio, quod in illis cap. statuitur, vt dixi. Sed contrarium credo, & similiter, si violenter de dicta veritate constaret: puta propter vrgentem necessitatem redimendi se à carcere, vel pascẽdi filios, exposuit publicè rẽ venalem, quam vsurarius sic expositam emit minori pretio, & cum pacto de reuendendo, & mediatores fide digni, quibus ex forma statutorum in certis locis datur plenissima fides, exponunt de dicta veritate contractus: certè nõ videtur tutum recedere à prædicta veritate, de qua liquidè constat propter præsumptionem illorum iurium. ¶ Concludo ergo, quòd ex circunstantijs, quæ habentur in alijs capitulis, nosse git vehemens suspicio doli, & fraudis vsurarum, sufficiens ad sententiam. sed dico, quòd ista præsumptio potest elidi per contrariam partium assertionem, & per alias circunstantias grauiores, contrarias, & per testes idoneos. nam, vt prædixi, ex dictis circunstantijs ius præsumit, sed non fingit, vel statuit ita esse, si veritas in contrarium se haberet, sicut facit in materia fictionis: & ita sentio in prędicta quæstione saluo & c. vt prædixi. & secundum hoc probata aliter veritate, nõ est disputandum de quantitate fructuum non restituenda vsq; ad portionem rei venditæ pretio correspondentem: quia nec res debet restitui, nec fructus. si autem esset fictio, super qua fundatur nullitas contractus: tunc etiam, postquam ius sic statueret, q contractus taliter celebratus præsumeretur emptionis: sed si simpliciter esset, & fingeretur pignus, veniret restitutio omnium fructuum per iam dicta superius in primis ar. & tunc lex fingeret super certo etiã contra veritatem: ideò se quenda etiam in foro conscientiæ, prout ipse dixit in membro de inhabilitate personarum. ¶ Vndecimò quæro, referendo membra quæstionis, quam disputaui de impræstitis Venetorum, quorum conditio, & natura hæc est. Imminentibus namq; necessitatibus in Communi, maximè calamitatibus guerrarum, & bellorum, illustris & excelsa ducalis dominatio cogit ciues ad conferendam pecuniam in Communi. & de ipsis respondet pro quolibet centenario annuatim quinq;, vel quatuor: capitale autem nunquam reddit. Ciues itaq; ad soluendum coacti recipiunt annuatim à Communi summam, de qua supra. ¶ Item quandoq; ipsi impræstita vendunt, vel alio titulo in alios transferunt, & valent quandoq; plus, quandoq; minus: similibus grauaminibus subiacent communia, sicut bona immobilia; dubitatur ergo sæpius, & frequenter apud homines conscientię timoratæ: vtrum eos recipere dictum annuum redditum titulo emptionis, vel alio sit vsura tam in illis, qui à principio coacti fuerunt soluere, quàm in illis, qui eos sponte emerunt, vel alio titulo receperunt. Et omissis ar. hic vrgentibus pro, & cõtra, de quibus ibi plenissimè, referam hic breuiter decisionem quæstionis. Cuius materiam altius exordiendo, diuidam eã principaliter in quatuor membra, quorum primum sub ista. 11. quæstio. referam, & alia in sequentibus. ¶ Tango ergo in primo membro, quid iuris, quando tempus, & redditus sunt incerti; vt emptio vsusfructus vnius possessiõis ad vitam pro certo pretio, sicut hic Bonoñ. Capitulum, & conuentus sancti Michaelis in Busco sæpe concedit. vtrum iste contractus sit licitus: & videtur, quòd non; quia præsenti pecunia emit ad vitam redditus vnius possessionis, qui in modico tempore excedent pretium solutum. puta emit pro mille redditus vnĩ° possess. rddit° annuati centũ. si ergo vixerit vltra. 10. annos. quicquid percipit vltra preriũ solutũ, erit vsura; quia est superabundantia. & sic prohibita. s. eodem c. in ciuitate. 14. quæstio. 3. cap. pleriq;. cum si. ¶ Item ex eo etiam est vsura; quia propter annuos redditus repræsentatur solutio pretij satis minoris, quàm sit verisimiliter cum tempore perceptum, ergo vsura. c. nauiganti. de vsur. iuuenis emit redditus possessionis ferentis annuatim centum pro mille: & viuet secundùm iuris præsumptionem annis centum. ita in l. hereditarium. ad leg. fal. & sic pro mille dicto tempore de dicta possessione percipiet tria millia, vel quatuor. & per consequens dictus contractus debet dici vitiosus; quia multum percipitur vltra sortem. & hanc opi. tenent Ray. & Gof. Host. contra in summa de vsu. §. an aliquo. ver. quid de his, qui emunt. nã secundùm eum vsura non contrahitur, nisi in contractu mutui, vt ibi dixi in prima ratione secundæ partis. sed in hoc casu non potest dici mutuum, sed contractus emptionis, siue emptio vsusfructus constituti in certo corpore. scilicet in possessione ad vitam: vsusfructus autem potest vendi, legari: pactionibus, & stipulationibus. cõstitui. l. 3. in prin. ff. de vsufr. & l. necessariò. §. quod si pendente. ff. de peri. & commo. rei ven. ¶ Item istud pretium nunquam potest repeti: ergo non est mutuum, quod necessariò debet reddi in eadem bonitate. l. cum quid. ff. si cer. pet. Item pro hoc videtur tex. in Auth. vt hi, qui oblig. perhi. res mino. §. licebit. iũcto principio coll. 6. vbi Imperator Iustinianus, qui fuit Catholicus, præmittit, q intendit auferre omnem peccandi materiam, & tamen in d. §. licebit. monet tutores, & curatores, vt curent cautè inuenire, si poterunt, redditus modicis fundationibus publicè obligatos, venditorem habentes idoneum, & opulentos redditus existentes &c. & glossi. ibi intelligit de redditibus annuis. ex quo patet, quòd emere istos redditus annuos opulentos non esse peccatum, quod patet; quia Imperator hoc statuens protestatur, quòd vult auferre peccandi materiam & c. vt prædixi. Et istam partem tenent Innocen. & Hostien. in c. in ciuitate. de vsur. Non ob. quòd iste emptor diu viuendo percipe ret, plusquam fuerit rei pretium. vnde illa superabundantia debet dici vsura, vt d. c. pleriq;. nam illud verum in mutuo: sed in casu nostro est emptio pro certo pretio, nec ex eo, q cum temporis prolixitate iste sit amplius percepturus de redditibus, quàm fuerit pretium, debet considerari, quòd hoc contingeret in emptione cuiuslibet possessionis, ex qua perlongum tempus plus percipiet de fructibus, quàm fuerat pretiũ. Nã per relationẽ ad fructus quãdoq; 20. anno. ista iura limitant pretium rerum in Auth. de alie. & emphy. §. sanctissimas. & in Auth. de re. ec. non alie. §. quia verò Leonis. quandoq; æstimatur quantum cõiter vendi põt, vt l. pretia rerum. ad leg. falci. ¶ Præterea non potest dici iste amplius percepturus propter commodum repræsentationis in pretio statim soluto pro vsufructu annuo fortè centum. & tetigi supra in 8. quæstio. ver. sed iuxta prædicta. & plenius in dicta disputatione in 5. ar. secundæ partis. ¶ Præterea attendi etiã debet labor in cultura, & cura quò ad lucrum fructuum, & non solum pretium solutum à principio. c. ad nostrã. de reb. eccle. non alie. Item non ob. q propter anticipationem solutionis in pretio non debet carius vendi: licèt ipsarum rerum venditarum solutio differatur, vt c. nauiganti. nam illud cap. intelligo in mercibus, & in vino, & oleo, & frumento, quorum vsus, siue fructus est consumptio, nec potest sperari alius. vnde de mercibus destinatis venalibus idem dispo-nitur ibi, quod de pecunia mutuata ad idem. de qua propter dilationem nihil recipi potest, quin sit vsura. ad hoc l. cetera. §. sed si parauit. ff. de lega. 1. in l. pedicul. §. item

cum quæreretur. ff. de au. & arg. leg. in equo verò, possessionib. & alijs reb⁹ statim traditis, quia est ibi dare vsum, & fructum in alio tempore, ideò non est prohibitũ propter dilationem pretij vendere maiori pretio, q̃ si statim solueret. & econuerso viliori pretio emere, si differatur solutio rei venditæ. & hoc plenius declaraui in solutione questionis mẽbro primo ad finem. & Bal. tangit hoc super rub. C. de vsuris. Postremò non ob. ꝙ iste emptor sit amplius percepturus: qa poterit diu viuere. nam econuerso posset citò mori. & per consequens vsusfructus citius finiri, q̃ fuerit pretium: ergo propter probabile dubium excusatur iste contractus. l. si ea lege. C. de vsur. & C. de dona. l. sancimus. §. pe. ibi [incertus enim fortunæ exitus hoc nobis suggerit] &c. & l. si pater puellæ. C. de inoff. testa. Ex istis ergo includo, ꝙ emptio reddituum, siue certæ possessionis ad vitam sit licita, nec possit argui, ꝙ sapiat vsuram: sed ꝙ sit ibi deceptio, vel vltra, vel citra dimidiã iusti pretij, quod communiter potuisset, vel debuisset vendi: vnde posset ex hoc contractus retractari. & sic loquitur. c. ad nostram. de rebus eccle. non alie. ¶ Quęro duodecimò quãdo omnia sunt certa: puta emit quis certam annuam pensionem, siue censum ab ecclesia: puta decem annua pro tempore quinque annorum. & pro 30. nomine pretij stat. soluti; ita ꝙ in dictis 5. annis lucrabitur 20. vtrùm hoc lucrum sit vsura. hoc in secundo membro dictæ disputationis plenè examinaui, & hic succinctè repeto. Nam Innocen. & Host. in dicto c. in ciuitate. videntur tenere, ꝙ constituere dictũ annuũ cẽsum de nouo in personam tertij, vel in propria ꝓ minori pretio, sit illicitum, & à fidelibus abstinendum. ab antiquo autẽ constitutum dicto modo videtur licitè posse emi, sicut etiam potest emi ad tempus incertum. & ita not. in d. c. in ciuitate. sed Io. An. in addi. Spec. eo. tit. tenet, ꝙ quando redditus sunt certi: puta censuales, non subiacentes fortunæ, & tempus est certum, traheretur plus iste contractus ad vsuram. hoc deinde intelligo, cum census talis consistit in pecunia: quia tũc pecunia datur in minori quantitate, & post tempus ex pacto recipitur in maiori: ita ꝙ pecunia repræsentatur pro pecunia, non in fructu aliquo certo: vnde non potest haberi hic alia consideratio, nisi ꝙ tp̃is interuallo aurũ parit aurũ. Si autem pro centum nomine pretij modò soluti vẽderes mihi decem corbes frumenti annuatim vsque ad decem annos, quas tu venditor recipis pro annua pensione cuiusdam tui fundi emphitheutici: tunc starem dicto Innoc. & Hosti. in d. cap. in ciuitate. nisi posset prætendi læsio vltra dimidiam iusti pretij, vt s̃. proximè dixi. ¶ Sed dices, quare est magis permissa emptio certorum reddituum perpetuò, vel ad vitã, vt in 14. q. & non ad certũ tẽpus. respondeo, quia primo casu est vera emptio, cum redditus perpetuò spectent ad emptorem, & p̃tium ad venditorem. Sed in secundo casu cum sit talis emptio ad breue tempus, res vendita (hoc est redditus) reuertitur ad venditorem, & pretium cum augmento reperitur penes emptorem; vnde accedit potius ad naturam mutui: licèt sub nomine emptionis cõtractum. facit quod no. Bar. in l. cũ stipulatus sim. de ver. ob. Et ꝑ hanc differentiã dico, ꝙ licèt impręstita Venetorũ licitè, & cum bona conscientia possint emi pro se, & suis hæredibus, vel ad vitam: tamen emendo ipsa ad tempus certum, vt 4. siue 5. annis. quicquid plus perceperit, q̃ fuerit pretium, reputarẽ vsuram, postquam omnimodo certus erat, ꝙ plus erat cum tp̃e percepturus: sed non mutuarẽ ꝓ. 5. annis tibi centum pro quolibet anno, reddens mihi 25. ita ꝙ in fine quinquennij recepi 25. vltra sortem, licèt sub nomine etiam impręstitorum. & hoc nõ obstat in di
15 cto cap. plerique. 14. q. 3. ¶ † Quæro. 13. cum quis emit ad tẽpus certum fructus incertos: puta omnes redditus, & prouẽtus talis possessionis vsque ad quinquennium: & hoc videtur licitum etiam si verisimiliter emptor sit amplius percepturus, q̃ fuerit pretium: licèt de nouo cõstituatur. nam emptio bene cadit in fructibus futuris. l. fin, §. vltimo. de contrahen. emp. & l. nec emptio. & l. necessaria. §. quòd si pendente. de peri. & commo. rei vendi. Si ergo iste est contractus emptionis, sequitur, quòd licitum fuerit contrahentibus inter se decipere vsque ad dimidiam iusti pretij, l. in causæ. 2. §. pen. ff. de mino. ¶ Item iura permittunt istam venditionẽ, & emptionem reddituum etiam à prælatis ad modicum tempus. c. 2. & c. si propter. de loca. & c. fin. ne præla. vic. suas. & Cle. 1. de rebus eccle. non alienan. nec dicta iura sunt modificanda, quòd pretium fuerit correspondẽs annuis redditibus emptis; quia esset nimis restringere illa iura, & esset contra naturam cõtractus emptionis, & venditionis, in quo infra dimidiam isti pretij læsio toleratur. c. cum dilecti. de emptione, & venditio. Item si in vno, vel duobus annis contingeret sterilitas, non fieret remissio pretij, si cultura, & cura spectabat ad emptorem; quia pro dicto tempore periculum est suum, si non nascantur fructus: & videtur tunc venditum ius vtendi fruendi, vt not. Bartol. in l. cotem. §. qui maximos. de publi. in 3. qõ. vnde sicut suum esset periculum, si minus perciperet: ita sit incommodum, si percipit multum plus. ¶ Quæro. 14. quando redditus sunt certi, & tempus est incertum. puta ad vitam, vel pro se, & suis heredibus emit redditus certos censuum, pensionum, siue affictuum, vel certam quantitatem annuam de prædictis impræstitis Venetorum: quæro, vtrùm hoc sit licitum, & quando, ad vitam. consuluit Oldra. ꝙ sic in quodam episcopo, qui dedit vni monasterio multis debitis prægrauato quatuor millia ducatorum cum pacto, quòd deberet monasterium sibi dare annuatim quadringẽtos ducatos toto tempore vitæ suæ, qui superuixit annis 20. & sic percepit octo millia toto tempre vitæ suæ: quæritur vtrùm illud plus fuit vsura? determinauit, quòd non: quia non potuit dici hoc mutuum, cum capitale sit consumptum, nec dicto episcopo debeat restitui. Itẽ potuit episcopus citò mori, & sic monasterium fuisset lucratum quatuor millia duca. licèt ergo diutius superuixerit, non debet conqueri, postquã de contrario non fuisset conquestum. l. pe. C. de so. Præterea ius canonicum prohibet vsuras simpliciter: ius ciuile prohibet excessiuas. l. eos. C. de vsur. Sed si res datur pignori, vt fructus in vicem vsurarum cedant: licèt fructus legitimas vsuras excedant: non tamen talis perceptio videtur illicita propter dictum dubium fructuum. C. de vsur. l. si ea lege. & de dona. l. sancimus. §. pe. & l. si pater puellæ. de inoffic. testamen. & hanc partem tenet Ioan. Andr. in addi. Specul. in tit. de vsur. nam (vt dicit hic) non cadit nomen lucri, quod est propriè, damno, & forte deductis. ff. pro socio. l. mutuus. Item nec nomen sortis, quæ præseruari debet: sed hic statim consumitur. Item hoc non est mutuum, in quo agitur, vt reddatur idem non in specie, sed in genere. ff. si cer. peta. l. 2. Ex quibus concludit Ioannes Andr. & ego post eum in dicta disputatione, quòd si non est mutuum, per consequens nec vsura: & hæc sint dicta, cum redditus sunt certi, & tempus incertum ad vitam. Sed quandoque contingit, quòd dicta emptio certorum reddituum est incerta, & perpetua, id est transmissibilis ad quoscunque hæredes: sicut est in dictis impræstitis Venetiarũ. & ista est quæstio per me disputata, & prius per aliquos sacræ theologiæ magistros absque tñ ll. iuris diuini, canonici, vel ciuilis: quod apud iuristas esset reprehensibile, & quodãmodo esset inniti prudentiæ suæ cõtra c. ne innitaris. de consti. nam & Imperator erubescit, cum sine lege loquitur. l. illam. C. de colla. & in Authen. de trien. & semi. §. confideremus. & per hoc ibi efficaciter probo, quòd decisiones dubiorum super vsur. quanquam sint materiæ spirituales, & trahant originem à iure diuino: spectant tamen ad canonistas, nõ ad theologos in dubijs sup votis, iuramẽtis, decimis, m̃rmonijs, simonijs, furtis, homicidijs, & sim. pro interpretatione etenim taliũ, & similiũ dubiorum recurrimus ad canones, vel

nes, vel leges, quæ ẽt interpretãtur ius diuinum, detrahendo, modificando, addendo, & declarando, vt dixi in repetitione c. canonum statuta. ¶ Ad propositum igitur redeundo concludo in prædicta quæstione, ꝙ ex dictis impræstitis tam successores eorum, qui coactè soluerunt, quàm illi postea, qui quotidiè voluntariè ea emunt, licitè hoc faciunt: nec dictos annuos redditus recipere, sit vsura. probo primò, quia non potest dici in dictis præstitis mutuum, cum soluatur venditori, vt pretium. quod patet; quia nunquam potest repeti, vt dixi. s̃. in ver. nam dicit & c. reperitur etiam res, quæ venditur, hoc est ipsum ius incorporale, exigendi, & recipiendi dicta impræstita à Communi. nam simile ius reperitur in iure decimandi, in iure censuum, tributorum, & similium: quæ sunt iura incorporalia, quæ adhærẽt quandoq; rebus corporalibus, quandoq; non, vt in casu nostro. & dixi plenè in repeti. c. fine possessione. s̃. eod. Reperitur ergo hic res, & pretium, quę sunt de substantia emptionis, & venditionis. Institu. de emptio. & vendi. §. pretium. & per hoc tolluntur argumen. in contrarium, ꝙ hic sit mutuum, & quòd est amplius perceptus cum tempore & c. nam vt dixi, hoc non est mutuum, & ꝙ si est emptio, licitè potest ex fructibus rei emptæ percipere omnes fructus, etiam si transcendunt pretium rei emptæ in decuplo successiuè cum tempore, vt prædixi. nam dicti annui redditus inter possessiones, & res immobiles computantur. Cle. exiui. §. cũq; annui. de verbo. sig. Secundò moueor, ꝙ tributa, annuæ pensiones, seruitia personalia, & similia reperiuntur in rebus, & personis ab antiquo causata, vt decima Deo, tributum Cæsari, census superiori, pensiones annuæ, & ciuiles annonę mõasterijs, & ecclesijs. Item de nouo in rebus immobilibus ista iura præstationum creantur, vt in rebus proprijs, vsufructu alij concesso in emphyteusim in perpetuum pro annuo canone. & probantur ista de deci. capit. tua nobis. 11. quæstio. 1. c. si tributum. c. constitutum. de relig. domi. c. querelam. de elec. l. iubemus. C. de sacrosan. eccle. 18. q. 2. c. Eleutherius, 12. q. 1. cap. apostoli. & c. bonæ. & c. concesso. & capit. si quos. ibi, manumittantur serui, ecclesiæ constituta in bonis suis. 20. sol. annua pensione. & prædicta omnia habent similitudinem cum prædictis impræstitis. quia sunt pe-
16 cuniaria, & in pecunijs regulariter consistunt, & relationẽ habent à principio, cũ creantur ad aliqd̃ certũ tẽpus, siue cãm: & tñ nulli dubium, ꝙ dicti annui redditus ex iure censuali decimali, tributario, & quocũq; alio prouenientes, sunt in commercio hominum, & venduntur, permutantur, donantur, & alijs titulis de vno in alium transferuntur, sicut bona immobilia, vt d. l. iubemus. & c. 2. de loca. c. quamuis. de deci. Clemen. 1. de rebus eccle. non alie. de iure emphyteu. l. 3. & per totum. ff. de vsuris. Si ergo prædicta iura, & alia quamplurima canonica, & ciuilia approbant hunc contractum emptionis, & venditionis annui redditus, absurdum esset dicere talia emere, & tenere iuris auctoritate esse peccatum, siue vsuram. cap. qui peccatum. 23. quæstio. 4. & l. Gracchus. de adul. & l. 2. de his, qui ve. ętat. impetra. Tertiò me mouet causa originis istorum impræstitorum, tam ex parte Communis, quã ciuium. Commune enim ciues suos cogit conferre in necessitatibus Communi pecunias necessarias, & sponte prouidet annuatim respondere singulis. 5. vel 4. pro centenari. oposset autem sine dicta solutione simpliciter cogere ciues suę patrię subuenire, ad quod quilibet obligatur iure naturali, scilicet patriæ, & parentibus subuenire, & morti etiam se exponere. l. vt vim. ff. de iustitia & iure. l. postliminium. §. filius. de capti. & l. viduæ. de relig. & sump. fu. ergo ciuitas, tanquam pia mater vult suis ciuibus, tanquam condendo legem, dicto modo prouidere: istud. n. nõ est vsura ex parte ciuitatis, quæ liberaliter remunerat ciues, sicut faciunt boni patres, meritis prouocantes filios ad obsequia: non autem pactionibus astringentes. l. si quando. §. illud. C. de inof. test. Intẽtio enim ciuiũ conferentium in Cõi nõ est corrupta; quia coacti conferunt: nec reperiretur aliquis, qui sponte tali modo poneret pecunias in communi: quia nunquam posset eas repetere. ergo istud non potest dici mutuum: nec remuneratio prædicta potest dici vsura, quæ non ex ambitionis pactione, sed Communis ordinatione processit. 1. q. 1. c. quàm pio. 18. dist. in. ca. de eulogijs. Quartò moueor, quia sicut vsura, ita simonia prohibetur in Veteri, & Nouo testamẽto; vt pro spiritualib. aliqd recipere non possit. 1. q. 1. per totum. & de simo. per totum. Sed per statutũ potest disponi, vt interessentibus diuinis officijs dentur quotidianę distributiones: nec qui eas recipit, dicitur committere simoniam. cap. 1. de cle. non resi. s̃. eo. li. & ibi no. similiter si hoc habet cõsuetudo pro spiritualibus, pñt licitè à laicis exigi tp̃alia consueta. c. Iacobus. de simo. & facit c. significatum. de p̃b. si ergo pñt pro spiritualibus ministrandis ex consuetudine, vel statuto conferri tp̃alia: ergo similiter per statutum suum ciuitas suis ciuibus succurrẽtibus rei publicæ potest conferre ista impræstita: vt sic quod licitũ est pro conseruatione status Ecclesiastici, liceat pro conseruatione, & salute ciuitatis, & populi, ar. l. 1. ff. de iust. & iu. & l. fi. C. de sacrosan. ecc. Sed dices. ista rõ infert, ꝙ licitè pñt recipere, qui coacti fuerunt: sed in alijs non coactis, sed sponte emẽtibus, & maximè in forensibus cessat dicta rõ; iõ quò ad eos esset vsura. quod quidam de plano fatentur. Sed ego teneo similiter, ꝙ nec ẽt sponte tã in ciuibus, quàm in forẽsibus, postquam à principio dictum ius fuit iustè creatum; quia originaria cã inspiciẽda est. l. qui se. de dona. & à primordio tituli posterior formatur euentus. l. 1. de impo. lucra. descri. Radicatũ n. fuit dictũ ius iustè in ꝑsonis ciuiũ coactorũ. ciuitas. n. antiqua cõsuetudine tolerauit, ꝙ quocũq; titulo in aliũ trãsferantur: standum est ergo interpretationi, & consuetudini ciuitatis in dependentibus à statuto suo. l. si de interpretatione. & l. de quibus. ff. de legi. Quintò & vltimò confirmantur prædicta per no. in c. in ciuitate. de vsur. per Inno. & Hostien. qui in istis redditibus iam creatis dicunt licitè posse contrahi emptionem, & venditionem. & hoc idem ibi Ioan. An. alijs rationibus prolixius confirmat, vt in dicta disputatione videre poteris per supradictas tres proximas quæstiones in solutio-
16 ne, & argumentis pluribus pro, & contra. ¶ † Quæro. 15. de emptione nominum debitorum consistentium in pecunia. vtrum possint emi minori p̃tio, quã sint ipsa noĩa: puta tenet̃ qs Titio in mille purè: vtrum possim emere à Titio ꝓ octingentis. & sic minus in ducẽtis. vel pone nomẽ debitoris in cẽtũ emi ꝓ 50. vtrũ ergo his casibus totũ, qd̃ vltra p̃tiũ exigo, sit vsura? vr̃, ꝙ sic. pecunia. n. parit isto casu pecuniã, vt ca. pleriq;. 14. q. 3. vẽdẽdo. n. siue emẽdo nomina vr̃ emi pecunia, in qua non cadit venditio; quia non est in hunc vsum reseruata: vnde licèt quis in ea transferenda vtatur verbo, vẽdo: tamen debet dici mutuũ in effectu, qui dẽt attendi, & non nomẽ, vt d. c. pleriq;. & l. si vno. loca. & qd̃ no. Host. in c. petitio. de procu. & c. intelligẽtia. de ver. sig. facit qd̃ dixi. s̃. in 3. q. in fi. Cõtrariũ credo, & dico, ꝙ in nominibus debitorum cadunt omnes tituli legati, donationis, emptionis, venditionis, & similium, vt l. ab Anastasio. & l. per diuersas. C. man. & de here. vel act. ven. C. & ff. per totum. & hoc pro vero præsupposito, consequenter infertur, ꝙ sicut in alijs rebus, in quibus cadit contractus emptionis, venditionis, non curatur æqualitas valoris rei venditę ad pretium: dummodo vltra dimidiam liceat contrahẽtibus se decipere. l. 2. de rescin. vend. & l. in causæ. 2. §. pe. de mino. ita etiam dicam in emptione nominum debitorum: vt sic eadem sit natura nominum, quæ est aliarũ rerum, quę sunt in commercio hoĩm. ex quo sequitur, quòd si vendo nomen debitoris in trecentis pro ducentis nomine pretij: iste excessus non sapiet vsuram, sed sit deceptio tolerata per legem ex natura contractus. Non ob. quòd hoc casu pecunia pecuniam pariat. & ꝙ in pecunia non cadit emptio; quia fateor, immediatè: sed mediatè per medium aliarum rerum; sup quibus cõtractus emptionis, vẽditionis, locationis,

permutationis,& similiũ incurritur, pecunia pecuniã parit,
rem f. emptam minori pretio alteri plus vendendo. & ita in
casu nostro mediante nomine empto, vltra quã emerẽ ab eo,
exigo: ipsum ergo nomen est tanquã materia, siue res in con
tractũ deducta, & non pecunia. quod patet, quia etiã si non
habet debitor vnde soluat vnum nũmũ, nihilominus obliga-
tus est in toto debito, vt patet in toto ti. qui bo. ced. pos. C. &
ff. istud ergo ius exigendi, qđ est ius incorporale, est res, quæ
venditur non pecunia, in qua tenetur principaliter. facit qđ
not. in c. quamuis. de deci. vbi aliud est ius, quod residet pe-
nes me: aliud, quod ex illo iure consequor, vt fructus ex iure
decimandi. Præterea illud nomen ita emptum subiacet peri
culis, expensis, & laboribus: quia poterit effici non soluendo.
oportebit ergo in iudicio litigare cum eo cum sumptibus, &
laboribus in dubio litis euentu. l. properandum. in prin. C. de
iudi. l. si eo tempore. de pec. c. dispendia. de rescri. s̃. eo. lib. c.
finem. de dolo & contu. ex quibus nomen debitoris debet cõ
siderari, & tantò minus æstimari, vt no. Bal. post glo. in d. l. ab
Anastasio. & hoc credo verum, vbi talis emptio nominũ fiat
ex causa, & de nomine dubito, vtrùm statim, vel in termino p̃
fixo soluat. Vbi autem est omnino certum, ꝙ soluet: puta q̃a
est fidelis, & tutus mercator, qui tenetur in diem soluere mi-
hi centum, & ego indigens de præsenti pecunia delego tibi
eum, vt tibi soluat dicta cẽtum in termino, & mihi des 80. no
mine pretij dicti nominis statim, credo illa, quæ recipis vltra
in termino ab illo mercatore, censeri vsuram. & ita consultus
in foro conscientiæ à quodam iuuene mercatore in Venetijs
respondi. quidam enim tenebatur recipere tria millia duca.
hinc ad annum à Communi Venetorũ, indigens pecunia de
præsenti adiuit dictũ iuuenẽ, vt daret sibi duo millia, & quin
genta, & reciperet dictum nomen trium millium, vsq; ad an-
nũ: dixi. n. ꝙ q̃a verisimiliter in termino est à dicto Cõmuni
dicta tria millia percepturus. istud plus, quod percipiet in
termino, est vsura. nec refert, an recipiat plus ab eo, à quo mi
nus accepit, an ab eius debitore. Idem & sæpe contingit Do
ctoribus deputatis ad lecturam, & salariatis hic Boñ. quibus
sæpe deputatur vnũ datiũ, & mandatur datiarijs, vt statim cũ
exegerint, soluãt dcã salaria. Doctores aũt nõ valentes q̃nq;
tantum differre, recipiunt à dcõ datiario satis minus statim.
nam dico, ꝙ totũ, qđ datiarius vltra quam soluit, de dcõ da-
tio sibi retinet, est vsura: quia illud lucrũ prouenit ex quadã
repræsentatiõe debiti. quod erãt Doctores in termino firmi
ter de dcõ datio recepturi. facit c. nauiganti. de vsu. Non ob-
stant prædicta. s. ꝙ natura contractus admittat excessum. nã
hoc verum in nominibus specierũ, & rerum immobiliũ. Sed
in nominibus existentibus in pecunia est adhibẽda cõsidera-
tio, de qua dixi, vtrum sit nomẽ indubitatum, & locuples, &
in termino verisimiliter nunquã fallens: & non sit licitũ illud
minus emere ex eo, ꝙ statim soluit: ista enim pecunia descen
dens ex nomine vendito põt dici minus, qđ in se cõtineat so
lum pp tps solutionis dilatum. Sed hæc est vsura, pro minori
modò pecunia soluta recipere post tp̃s vltra. Et vide, quod
dixi. s̃. in 11. q. ver. item non ob. ꝙ p̃ter anticipationem &c.
¶ Occurrit etiã hic q̃ó, quam de fcõ vidi. contingit q̃nq;, ꝙ
magni dñi, & Cõia nolunt creditoribus suis soluere debita,
quia sunt nimis grauia: sed volentibus ipsis creditoribus ab
eis recuperare suas pecunias, adijciunt onus, ꝙ eis solui dẽat,
si mutuauerint sibi tertiã, siue dimidiã eius, qđ recipiẽt de eo
rũ debitis. & vr̃, ꝙ illud mutuũ sapiat vsurã, inquãtũ spero re
cipere, qđ aliàs non fuissem repturus, & quodãmõ recupera
re amissum: accedit ergo istud plus sorti, ergo vsura. c. si fęne
rarius. 14. q. 3. Cõtrariũ credo, qđ nihil lucror ex isto mutuo,
sed recupero mihi debitum, ꝙ de fcõ, & iniustè à tali dño re
tinetur: quo casu possem in foro conscĩæ sibi subtrahere ęqui
pollens. ad hoc quod no. Inn. in c. olim. j̃. de resti. spo. & 1. di.
c. ius gentiũ. vñ si possum sibi subtrahere, ergo ad dictũ finẽ
recuperandi mihi debitum mutuare, & fortè etiam mutuare
sibi expressè sub vsuris ad finem recuperandi per hunc mo-
dũ id, in quo mihi tenet. ꝓ hoc facit qđ no. in c. 1. de vsur. vbi
aliàs fructus rei pignoratæ cõputãdos in sortẽ nõ cõputat, q̃
mutuauit malæfidei possessori rei suæ: quia nõ dr̃ istud lucrũ,
si fructus percepit de re sua ab alio mala fide possessa, & sibi
pignori pro mutuo obligata, vt ibi, ad rationem. qđ no. Arch.
14. q. 3. c. fi. in illa. q. an sit licitum Christianis mutuare infide
libus sub vsuris, maximè Iudeis, qui tenent posse secundùm
legem suam Christianis licitè sub vsuris mutuare. Sed illud. c.
loquitur, cum ab illo quis extorquet vsuras, quem est licitũ
deprędari, & occidere; vt ab hostibus, sed non ita ab alijs in-
fidelibus nobiscum pacificè viuentibus. c. quod super his. de
voto. per Doc. & dixi in repe. s̃. proxi. 3. q. Arch. in d. c. vlti. po
nit op. contrarias theologorum, & vltimã illorum, qui dicũt,
ꝙ illa acceptio vsurarum à gentibus, inter quas habitant Iu
dei, potius erat rei suę recuperatio, quàm vsura: quia illa tota
terra data fuit Iudeis à Domino, & iustè pósidebatur à gen
tibus. Ex istis ergo verbis patet, quod illicitè detinenti res
meas possum mutuare sub vsuris: multò ergo fortius mutua-
re gratis cum pacto, ꝙ mihi restituat debitum, vt in quæstio-
ne proposita. & vide quod dixi. s̃. 9. q. ver. circa istã exonera-
17 tionem. ¶ † Quæro. 16. & debuit esse secunda in ordine, in
quibus committatur vsura. Ioan. And. s̃. c. proxi. in primo ar
ticulo ad finem distinguit inter vsuram, quæ ab vsurario exi-
gitur, & rem illam, in quam vsura committitur. nam qđ vsura
rius exigit, propriè loquendo, est illud lucrũ, qđ exigĩt vltra
sortẽ: & hoc lucrũ põt cõsistere in oĩbus rebus, vt d. c. pleriq;
Res aũt illæ, in q̃bus vsura cõmittĩt, siue producĩt. dici, ꝙ so
lũ in his, q̃ consistũt in põdere, numero, vel mẽsura: põdere,
puta aurũ, vel argentũ: mensura, vt granum, vinum, oleum, &
similia: numero, vt pecunia. nam in istis tribus consistit mu-
tuum. l. 2. ff. si cer. pe. ¶ Sed circa hoc occurrunt duo dubia.
Primum est, quare mutuum cõsistit solum circa tria dicta ge
nera rerum. Secundũ est, quare vsura cõmittat̃ solum in p̃dĩ-
ctis rebus, in quibus consistit mutuũ, & non in alijs. So. in d.
primo arti. ad fin. dicit Ioan. And. ꝙ in prædictis mutuabili-
bus trãsfertur dominium in accipientem; & ideò dr̃ mutuũ:
quia de meo fit tuum. l. 2. §. appellata. ff. si cer. pe. Item obli-
gatur, qui mutuum recipit, reddere tantundem in eodem ge-
nere, & eadem qualitate intrinseca. l. cum quid. si cer. pe. & li
cèt aliud pro alio reddi nõ posit, vt Stichus pro Pamphilo,
bos pro equo, fundus pro domo: tamen in mutuo non reddi
tur id, quod datur, sed aliud (vt dixi) similis bonitatis, & qua
litatis. ista aũt bonitas, & qualitas oĩno similis nõ reperĩt in
alijs speciebus, quã in dictis mutuabilibus, quæ dicuntur reci
pere oĩmodã functionem, vt d. l. 2. quæ omnimoda functio
non reperitur in speciebus alijs, ideò in ipsis non contrahi-
tur mutuũ. ¶ De secundo dubio quare in prædictis mutuabi
libus committatur vsura, & non in alijs, prosequitur ibi Ioã.
And. in secundo arti. vbi prosequitur, an cõtractus vsurarius
sit ex sui natura vitiosus, & malitia conuolutus. dic vt s̃. dixi.
in 3. q. ver. Ad quintam rationẽ. respondeo. ibi multiplex red
ditur ratio, quare in mutuabilibus, & non in alijs committa
tur vsura. ¶ Quæro. 17. Vsurarius pro nomine vsurarum, &
pro vsuris sibi promissis recepit in solutum vnã possessionẽ,
ex qua multos fructus percepit, vel cũ pecunia pro vsuris ex
actis fecit mercantias licitas, & lucratus est multum: vtrùm
teneatur restituere nõ solũ vsuras, siue possessionem illam in
primo casu: sed etiam dictos fructus, & lucrum. de ista. q. di-
xi. s̃. c. proxi. in 5. q. vbi dixi, ꝙ aut lucrum prouenit de vsu-
ra consistente in pecunia: & non tenetur; q̃a illud lucrũ vr̃ po
tius ꝓuenire de industria, quã de pecunia illa vsuraria. Aut
pro vsura vsurarius acquisiuit possessionem, ex qua fructus,
vel pensionem percepit: & tenetur ista reddere. & idem in fu
re, & raptore, qui omne lucrum proueniens ex pecunia, vel
re furata, vel deprędata tenet̃ restituere, vt plenius hr̃ in p̃di
cta. q. ¶ Decimo octauò q̃ro de pluribus q̃onibus, quas ꝓse
quor

quor. s̃. proxi. c. in 5. q. & quia ad eandẽ materiã pertinet, hic
cõiungã eas. Et primò sic. Vsurarius, vel raptor à pluribus ex
torsit, & nõ est idoneus ad soluendũ integrè omnibus. vtrùm
ipse, vel eius hr̃des posint recusare soluere ꝓ rata duntaxat:
vel p̃cisè teneant̃ soluere primò veniẽtibus insolidũ. & tenet̃
ibi in 10. q. ꝙ tenent̃ soluere insolidũ p̃rĩò veniẽtibus tã in fo-
ro cõscĩæ, quã in foro iudiciali. l. inter eos. ff. de re iud. & l. fi.
§. & si præfatã. de iure deli. & l. si pupillus. de priui. cre. si ta-
men postea venientes haberent p̃rogatiuam hypothecæ, vel
aliud priuilegium, p̃st auocare à prius exigentibus, vt in iur.
præalle. inter creditores ergo pares, vt chirographarij, habet
locum p̃occupatio: tenet̃ tñ in foro conscĩæ qui exigit, cõica
re alijs postea venientibus: quia lex nõ reputat hoc ad culpã,
18 sed ad diligentiã, præuenire alium, vt d. l. si pupillus. ¶ † Hinc
etiam incidenter quæro: vtrum bona vsurarij pro vsuris resti
tuendis sint tacitè obligata illis, à quibus extorsit: vt sic pos-
sint per hypothecariam auocari à quolibet possessore. Ioan.
And. s̃. de vsur. eo. lib. c. 2. super ver. paupertas. tenet, ꝙ sic. &
per cñs pluribus simul venientibus sit locus regulæ. qui pri
or est tempore &c. Guli. & do. Arch. ibi contra. qui dicũt ser
uandum in istis, quod seruaret̃ in pluribus creditoribus habẽ
tibus personales, vt l. fi. §. Inĩa. de iure deli. & ita refert Fede.
de Se. cons. 255. vbi tñ saluando Io. An. tenuit, ꝙ si constaret,
de cuiꝰ vsura vsurarius emit domum, siue fundum, huic cõce
deret priuilegium hypothecę, & temporis. ar. l. si cum dotẽ. §.
si mulier. ff. so. matri. aliàs vera sit opi. Archid. & Gul. Et hac
opi. pręsupposita pro vera, quòd non sit dare hypothecam in
bonis vsurarij pro vsuris restituendis, succedit. q. in pluribus
heredibus vsurarij, inter quos obligatio hereditaria est diui-
sa per legem ipso iure. l. 1. si cer. pe. & l. pro hereditarijs. de
here. vel act. ven. Vtrum ergo si vnus postea efficiatur nõ sol-
uendo, alij, qui sunt soluendo, in bonis hereditarijs teneantur
ad dictam portionem? & in foro ciuili non videtur dubium. l.
legatorum. ff. de le. 2. Sed in foro canonico, in quo text. dicit,
ꝙ heredes sunt ea districtione cogendi, qua si defunctus viue
ueret, cogeretur. c. tua. de vsur. videretur dicendum contra-
rium, & pro salute animæ vsurarij hoc ddm. s. quò ad hoc ta-
le æs alienum ex delicto, & peccato proueniens, obligent̃ he
redes vsq; ad facultates insolidum. nec in tali ære alieno ha-
bet locũ diuisio per l. 12. tabu. ar. s̃. de vsur. c. cum tu. & tene
mẽti istam. q. de qua per me plenius in d. 10. q. ¶ Decimono
nò quæro. pone. Florentinus origine, & domicilio mercator
in Anglia multas ibi vsuras extorsit, vel iniustè quæsiuit, &
ignoratur à quibus. quis episcopus dẽt dicta incerta pauperi
bus erogare, vel ep̃s domicilij, vel ille, vbi eas extorsit? in du-
bio videtur, ꝙ ep̃s domicilij, & originis præferatur: nisi dica-
mus, ꝙ ratione contractus posit ille ep̃s, in cuius loco
deliquit siue contraxit, conuenire. c. Romana. §. contrahen-
tes. de fo. compe. s̃. eo. li. & maximè quia inter illos, in quorũ
terra vsuras extorsit, debet fieri ista erogatio incertorum, vt
no. Host. s̃. de vsur. c. cum tu. Arch. post Ray. 14. q. 5. c. non sa
nè. licèt Fed. de Se. voluerit, ꝙ etiã inter pauperes domicilij
testatoris posit fieri per episcopũ suum erogatio: sed proba
bilior, & æquior mihi videtur opi. Host. & Arc. vt dixi. s̃. cap.
proxi. in 10. q. ¶ Vigesimò quæro. quid iuris, si est contentio
inter ep̃m, & heredẽ, siue executorem super ista erogatione
incertorum inter pauperes, quis alteri præferatur, maximè
cum de fideli distributione vnus de alio non confidat. quidã
dicunt, quòd episcopus, per c. cum sit. de iude. vocatis tamen
heredibus, vel executoribꝰ, quorum etiam interest, quòd fiat
fidelis dispensatio pro salute animæ peccatoris. ar. l. de vno-
quoq;. de re iudi. Alij, vt Ioan. Andr. dicunt, quòd dummodo
distributio bona fide fiat, non est differentia, per quem ex eis
fiat. ego plenius de ista. q. dixi in c. religiosis. de testa. s̃. eo. lib.
1. q. vbi vltra omnes pondero tex. in d. cap. cum sit. vbi non
dicitur, ꝙ distribuat episcopus, sed quòd eius prouidentia di
stributio fiat. & per illũ tex. dico, ꝙ debent simul cõcurrere,
ep̃s, & executor, siue herès; q̃a vtriusq; interest, videlicet ep̃i
tanquã patris pauperũ, & heredis, siue executoris pro salute
animæ defuncti. facit l. nulli. C. de epi. & cle. vt enim ibi pa-
tet, & in l. si quis ad declinandam. non debet ep̃s facere dictã
distributionem sub modio: sed (vt ita dixerim) super cande-
labrum, hoc est publicè, & actis interuenientibus, & perso-
nas pauperum declarare, vt ibi patet. Et circa hoc adde qđ
dixi in d. q. ad fi. Et ita ego hic facio finem ad laudem, & glo-
riam Dei, & Saluatoris nostri Iesu Christi completa die. 10.
Octobris hora. 13. per me Petrum de Ancharano, minimum
vtriusq; iuris Doctorem Boñ. legentem.

ADDITIONES.

a ¶ Correctio. Adde, ꝙ correctio dicitur esse triplex, vna realis, altera verbalis, tertia mortalis. Dy. hic, & ibi. do. meus. dominus Boerij.
b ¶ Vsura. Adde tex. in c. pleriq;. & c. se. 14. q. 3. glo. in l. rogasti. §. si tibi. ff. si cer. peta. quod est verum, si ab initio præcesit conuentio. Pau. de Ca. consi. 74 inci. Visis cõpromis. Item dicitur lucrum ex mutuo debitum pacto vel exactũ. Pau. consi. 19. Ab. in c. conquestus. de vsur. in c. dilectus. de simo. in c. sicut. 1. q. 1. Io. de Pra. in l. qui procurato.
c ¶ Vsurarius. quia vsura dicitur priuata in Cle. 1. & ibi Car. de vsur. in prin.

NE repetitionis. Prolixitas te lectorem perterreat, sed delectet, ex multis vtiliter examĩatis eorum, quæ tibi ma
gis placẽt, vel expediunt, subijciam hic tabulam, siue summã
breuem omnium, quæ in ea scripta sunt, quorum omnium in
confuso summa breuis est, videlicet principaliter, & plenisi-
mè declarare de mixtura iurisdictionis ecclesiasticæ, & secu
laris respectu fori, & in eodem foro de obseruantia canonũ,
vel legum, si sibi aduersentur. & in quibus casibus laici sint
de foro ecclesiastico, & econtra clerici de foro iudicis secula
ris, hoc breue pręambulum libentius nos ad lectionem pro
positæ materię perducet; vt cum id nouerimus, euidentiorem
præstet intellectum. l. fi. in fi. de ori. iur.
¶ In primo igitur declarando, aggredior, qualiter istud no-
men [officij] sit latisimum. Sed sub illa regula. iudicis officiũ
adaptatur. quo casu, qualiter, siue quot modis hic sumatur,
& in quo differat à iurisdictione, declaro.
¶ Secundò collectis notabilibus elicio ex gl. mag. tres opi. in
quarum prima plenè examino, an sit parendum iudici, qui
verbo, vel facto præcipit, siue facit, quod nõ spectat ad eius of
ficium: vel si spectat, illud agit ex abrupto, & sine causæ cogni
tione. & an his casibus posit sibi de facto resisti.
¶ In. 2. op. quia glo. tetigit, quòd vigore prorogationis po-
test iudex facere, quod non spectat ad eius officium, inciden
ter tango, an hoc sit verum quò ad forum pænitentiale, vel
quò ad spiritualia. & an illa habeant effectum, si extra paro-
chiam, vel dioc. expresiuè rector suis subditis voluerit ex-
hibere.
¶ In 3. op. in qua glo. tangit, an ex delegatione posit quis fa
cere vltra suum officium, tango de sacris, & de his, quę sunt
ordinis, vel dignitatis episcopalis, an per clericos posint ex-
pediri ex delegatione ep̃i sui: & an hæc per Papam posint lai
co demandari, s. ordinare clericos, consecrare ecclesias, Cor-
pus Christi, vel chrisma conficere, & similia.
¶ Deinde plenè examino. q. glo. vtrum valeat sententia vsq;
ad summam sub iurisdictione inclusam, si in pluri, quàm pa-
teretur iurisdictio, condemnauit. Et generaliter etiam iurisdi
ctione præsupposita, an valeat sententia in maiori, vel minori
quãtitate, quàm fuerit deducta in iudicio: & quid iuris si con
demnauit in parte petitionis, an valeat, & videatur in alijs ab
solutus. Subsequenter descendo ad materiam, per quam su-
per ista regula plenè examinare pluries cogitaui. nam est vti
lis, & quotidiana: ideo plenius examinãda. l. legaui. ff. de lib.
leg. sæpe. n. causæ, & personæ laicorum agitantur, & litigare
tenentur in iudicio seculari: & quãdoq; iudex ecclesiasticus,
& secularis in cognitione concurrunt.

¶In 1.igitur q.declaro,in quibus casib. iudex ecclesiasticus, & laicus simul de necessitate debent cognoscere.& ad quem tunc ab eorum sententia appellabitur:& an leges,& canones in procedendo. & terminando debeant obseruari.

¶In 2.q.examino,an iudex laicus possit cognoscere de causa vsurarũ principaliter,vel per modũ exceptionis, ita ꝙ nõ possit ꝑ iudicem ecclesiasticum cognitio inhiberi.Et cõcludo,ꝙ possit cognoscere,& ꝙ non possit inhiberi,vrilem q.interferens; vtrùm corã iudice ecclesiastico instrumentũ aliàs solemne,sed per statutum non solemne (quia non in memorialibus registratum) faciat plenam fidem contra vsurariũ, productum ad probationem debiti, & vsurarum.

¶In 3. q. prosequor, cum dispositio laici est iurata, an spectet super hoc cognitio, & decisio ad ecclesiasticum iudicẽ, vel ad secularem,vel cõmuniter ad vtrunque, incidenter annectens, an super iuramento possint leges, vel statuta aliqd disponere,annullãdo, præsumendo contrarium,vel aliter eis vires perimendo.

¶In 4.q plenè prosequor de causa matrimoniali,& nataliũ, qũ possit cognoscere iudex laicus,vel non possit

¶In 5.succinctè quando possit super causa decimarum cognoscere.

¶In 6.vtiliter de iudeis, & alijs infidelib.in spiritualib.apud nos (vt in mrimonijs, decimis,iuramentis,& similib.)vtrum debeant conueniri coram seculari, vel ecclesiastico.

¶In 7.cum ratione qualitatis alicuius(puta oppsionis,fraudis, violentiæ, vel rapinæ circa res ecclesiasticas cõmissarũ) laici sint etiam de foro ecclesiastico. quid iuris si talis qualitas, à qua causatur fundamentum iurisdictionis, & victoria causæ negetur: an in vim peremptoriæ, vel dilatoriæ de hoc cognoscat.

¶In 8.plenè quando ratione peccati laici possint trahi ad forũ ecclesiæ, vt ꝑ exẽpla quãplura declaraui, ĩ qb.multis modis potest quis argui de prædictis: vtrùm ergo omnib. dictis casibus poterit contra laicum haberi recursus ad ecclesiasticum forum.

¶In 9. quia in multis casibus laici possunt conueniri in vtroque foro, an sua condemnatoria iudicis ecclesiastici pariat exceptionem rei iudicatæ coram iudice laico, vel econtra.Et vtrùm vnus teneatur stare processui alterius.

¶In 10.vtrùm cum iudex ecclesiasticus implorat auxilium brachij secularis, teneatur iudex laicus indistinctè auxilium præbere, vel primò super hoc causæ cognitionem habere.

¶In 11.vtrum iudex ecclesiasticus ꝑ cris ecclesiastico possit capere laicũ, & carceri mãcipare: vel cũ de reb. laicalib.cognoscere possit, in ipsis ẽt executionẽ facere actualem.

¶In 12. in quib. clerici perdant priuilegiũ clericale quò ad forum clericalem,& subijcio q. de immiscente se sæuis,& enormitatib.vtrùm possit in delictis puniri per iudicem secularem scientem eum esse clericum.

¶In 13.de laico post delictum, vel carcerationem assumente clericatũ an possit ꝑ hoc effugere forũ iudicis secularis.

¶In 14. an clericus agens coram iudice laico possit coram eo reconueniri.

¶In 15.de oblatis,cõuersis,heremitis,hospitalarijs,fratrib. tertij ordinis sancti Francisci,militib. sanctæ Mariæ,an gaudeant priuilegio clericorum quò ad forum,& alia.

¶In 16.coram quo debeat conueniri vniuersitas scholariũ, quæ est mixta ex clericis, & laicis. Et an clerici scholares habeant priuilegium eligendi iudicem quò ad forũm.Authen. habita.C.ne fi.pro patre.

¶In 17. de clerico veniente ad causam incognitam coram iudice laico, vtrùm possit pro suo interesse causam reuocare ad ecclesiasticum forum, vel cogatur coram iudice laico de suo iure docere,plenè de illa: vbi tango argumentum quæstionis meæ de clerico, qui vult dicere laudum iniquum, latum pro laico: an suus, an laici erit iudex adeundus,vel cum vult petere contra laicum examinationem testium ad perpetuam rei memoriam super solutione debiti,vel laicus contra eum super probatione ipsius debiti.

¶In 18.coram quo iudice pater laicus teneatur emancipare filium clericum.

¶In 19.de intellectu.c. cum non ab homine.de iudi.inquantum ibi requiritur, vt tradatur iudici seculari, ꝙ fit incorrigibilis,& vt venerit in profundum malorum. Et an pro vno enormi, & proditorio homicidio in personam alterius sacerdotis cõmisso possit degradari.

¶In 20. an clericus repertus in flagranti crimine possit capi per familiam Potestatis, & duci ad carceres epi,& in hoc possit eps iudici laico dare licentiam gñralem, ꝙ possit capere,& carcerare clericos delinquentes. Et in quibus casib. iudex laicus exerceat iurisdictionem in clericos: & an clerici possint dici districtuales, vel de vniuersitate.

¶In 21.an clericus,qui deponit falsum testimonium coram iudice seculari, possit ab eo puniri,& cum propter delictum bona clerici publicantur, an publicabitur emphyteusis,quã tenet à domino temporali. Et quid si laicus accõmodauit tacitã fidẽ presbytero de restituendo spurio: an fisco his casib. dicta hæreditas applicabitur.& an fisco seculari,an Ecclesiæ: & vtrùm contra clericum, qui fideiusit de iudicato soluendo coram iudice seculari, iudex ecclesiasticus habeat limitatum tempus ad causam incidentem terminandam. & an offeratur in ea libellus,& seruabitur reliquus ordo iuris.Et an sicut laicus iudex remittit incidentem spiritualem:ita ecclesiasticus incidentem temporalem. & si non, quæ sit ratio diuersitatis.

¶In 22.an iudex laicus possit punire,& statuta facere contra concubinas clericorum, vel procedere contra laicum ex delicto,ex quo clericus infamatur;vt puta accusso fœminam de adulterio cõmisso cum Papa,vel sacerdote.

¶In 23.an valeat sententia iudicum,& processus iudicis secularis cõtra clericũ,ꝙ non opposuit exceptionẽ clericatus.

¶In 24. quid si statutum sub pœna offensionis in personam prohibet declinari forũ secularis. quid faciet clericus volens declinare.& quid iuris, si ipso clerico declinante forũ, eius fratri, vel consanguineo ex hoc pœna imponatur.

¶In 25. cum clericus litigat in casibus in quibus debet coram iudice seculari,an seruabuntur sibi canones.& econuerso an laico corã iudice ecclesiastico seruabuntur leges,& statuta sua:& hæc est vltima.

S V M M Æ.

1 *Iudici an sit obediendum.*
2 *Forus pœnitentialis differt à iudiciali.*
3 *Episcopus an possit concedere literas indulgentiæ pro opere in alterius diœcesi construendo.*
4 *Episcopi quare non possunt demandare sacerdotibus collationem ordinis sacerdotalis.*
5 *Insignijs archiepiscopalibus an quis vti possit.*
6 *Sacramentum multis modis sumitur.*
7 *Sententia debet imponere finem controuersiæ.*
8 *Iudex ecclesiasticus an possit in aliquo casu concurrere cũ laico.*
9 *Dispositio,cũ ẽ iure cõfirmata,an sit de foro ecclesiastico,vel seculari.*
10 *Causæ natalium,& decimarum an sint de foro ecclesiastico.*
11 *Spiritualia an cadant in laicis.*
12 *Iudex laicus in causa decimarum an sit iudex competens.*
13 *Delictum, in quo Deus offenditur, per iudicem secularem punitur.*
14 *Rapinæ commissæ in rebus ecclesiasticis an sint de foro Ecclesiæ.*
15 *Laici rõne peccati an possint conueniri in foro ecclesiastico.*
16 *Fraus vbicunque allegatur,potest adiri iudex ecclesiasticus.*
17 *Iudex ecclesiasticus an possit pro ecclesiastico crimine punire laicum capere, & carcerare.*
18 *Iudex laicus an possit cognoscere de causis clericorum.*
19 *Laicus post delictum commissum, si effectus fuerit clericus, corã quo iudice procedere debebit.*

20 *Here-*

20 *Heremitæ an gaudeant priuileglo clericali.*
21 *Vniuersitas scholarium coram quo conueniri debeat.*
22 *Pater volens emancipare filium suum: an coram episcopo, vel laico emancipatio fieri debeat.*
23 *Pœna perpetui carceris pro minimo delicto imponitur.*
24 *Iudex laicus an possit capere clericum,ne fugiat.*
25 *Episcopus an per ministros laicos possit clericos tormentare.*
26 *Bona clericorum gaudent eodem priuilegio, quo bona ecclesiarum.*
27 *Principes an possint facere statuta contra sacerdotes concubinarios.*
28 *Mulierem,quæ adulterata est eum Papa,accusare possum.*

CAP. XXVI.

EA quę. Pro euidentia istius regulæ repetendæ ante oía prẽmitto,ꝙ hoc nomẽ[officij] simpliciter sumptum,est gñalissimum: adaptatur,n.nõ solũ ad offũ iudicis cũ iurisdictione coniunctum, sed etiam ad alios iurisdictione carentes; vt puta ad priuatas personas,quæ in suis actibus certis officiorum generibus fungi debent:vnde dicit Acc.Appellatio officij genera lis est.ff.de le.3.l.legatis.§. si ex officio.Idem Tullius li.1.de offio.in prin.Nulla enim (inquit) pars vitæ,neq; publicis, neque forensibus, neq; domesticis in rebus vacare officio potest, in eoq; excolendo sita vitæ est honestas omnis, & in negligendo turpitudo.ad hoc 86.distin.c.in singulis.89. distin. c.fing.& de te.c.cum in ot.& l. non distinguemus. §. de officio.de arb. & est sciendum,ꝙ de ista latissima appellatione officij plenè per exempla prosequitur Arch.eod.tit.c.1.ṽ.eodem lib.verum quia exempla (nisi sub certis regulis coarctẽtur)parum conferunt ad hanc regulam vniuersalẽ:ideò multitudinem casuum,qui habentur de istis officijs ibi per eum, ad tria mẽbra redigo quò ad nostrum propositum. & dico, ꝙ tria sunt,quibus ecclesiasticę religionis conditio monetur. ſ.circa ministeria officiorum,circa negocia rerum,& circa sacra spiritualium.In primis famulatur Deo, in postremis ,pximis,& vltimis consulimus nobisipsis ad salutem:vt sic per obsequia Deo exhibita stipendia æterna speremus:vt per absolutionem litium animos proximorum pacificemus:vt per fidem sacrorum perueniamus ad intellectũ occultorũ. In officijs igitur spes:in negocijs charitas:in sacramentis exercetur fides.quibus tribus virtutibus quasi pariete,tecto, & fundamẽto totius Dñicę domus offiũ cõsummatur.hęc sunt verba Arc.1.q 1.in prin.bñ ergo dixit Acc,ꝙ appellatio officij gñalis est.cõplectitur.n. officiũ quò ad regimẽ priuatũ suiipsius, quò ad obsequia, & ministeria exhibenda alijs respectu publici,& cõmunis boni:ac etiam priuatorũ, puta proximorũ, & domesticorũ & oĩm,put plenè nos instruit Tullius in ꝓdicto li.de officijs. In ista aũt regula non ita latissimè sumitur, sed ,put spãliter ad officium iudicis adaptatur: & hoc modo qualiter in ista regula accipiatur,est declarãdũ.& dico, ꝙ ꝑt sumi ẽt multum largè:vñ dicit lex, ꝙ iudicis officium est latissimum,vt l.1.ff.de iur.om.iu. Consistit enim circa multa,q̃ enumerare esset potius laboriosũ,quã subtile, vt in fin. dicit glo.in l.1.ff.solu.ma. remitto tamen de hoc ad plenè not.per Host.in sum.de offi.iudi.& in d.l.1.& in Spe.de off.iud.§.iud. officium.& § deseruit.& d.§.plenè.not.de off.iu.nobili,quod principaliter imploratur.de mercenario,quod deseruit actioni principaliter intentatæ:& de eo, quod extra iudiciũ exercetur,qđ ẽt in multis consistit,vt d.§.pòt aũt distingui. Item & præmittendũ est,ꝙ Ho. & Spe. loquuntur in ꝑalle. locis de off.iud ,put consistit in facto,vel in exercitio: qa illud factũ, & exercitiũ causatur à iurisdictione, ego in ista regula sumo vtroq; mõ,ſ. prout cõsistit in habitu, & ,put in exercitio. dr .n.iurisdictio ab officio,sicut habit⁹ ab actu,& sicut differt homo in habitu à se ipso operante. iurisdictio enim est potestas de publico introducta,ex publica necessitate ad fin.exhibendæ iustitiæ. officium iudicis est executio illius potestatis, & est deducere habitum ad actum suum. sine iurisdictione igitur nullum est officium. ea verò præsupposita officium iudicis,etiam iniquè ministratum,fortitur effectum.l.pen. §.prætor.ff.de iusti.& iu.& de ver.sig.c.for⁹.§.iudex.& dico, quòd vbi deest iurisdictio, non oportet appellari: sed ea stante ab officio malè interposito appellandum est. l. 1.ff. de appel. & c.cum speciali.§.porro.eodem titu.facit quod not.in cap.super literis.de rescrip.in nouel.post Innocen. & hanc differentiam inter iurisdictionem,& officium iudicis no.D.meus,D. Bal.in l.1.C.si à non comp. iud. Secundo modo assumo pro iurisdictione, & potestate circa illa, quæ extra iudicium explicantur:tamen dependent à iudicis potestate,vt in collario ne beneficiorum,& simi. de quibus in cap. dilectus. de offic. ordi.& in cap.1.de sta.monach.per Innocen.& in l.1.§.cura carnis.& §.qes. ff.de offi.præfe.vrb.& l.si in aliqua.ff. de offic.procon.& le.& quod not. Barto. in l. si res. ff. de ap.reci. quædam etiam sunt,quæ dependent à publica potestate,non à iurisdictione;vt illa,quæ sunt fori pœnitentialis,vel ordinis. de quibus in cap.accedentibus.de excõ. præla. & facit quod de iudicibus cartularijs not. glo. in l. 1. ff. de iudi. & de istis etiam potest intelligi ista regula:& tunc nomen iud. latius sumitur adaptando illud ad eos, qui actum gerunt ex publica potestate absq; iurisdictione.facit cap.quod autem.de pœni.& remiſ.& quod not.Innocen. in cap. consulti.de procur. Istis igitur tribus modis potest sumi hoc iudicis officium. Primo modo prout consistit in habitu, & potentia. & tunc quandoq; à iurisdictione,& in iudicio explicatur: quandoq; à iurisdictione,sed non in figura iudicij ministratur:quãdoq; à publica ptate,siue iurisdictione,vt patet ex ꝓdictis. ¶ Secundò no.principaliter ,put consistit in actu,& exercitio. facere n.idem est,quod in habitum,& exercitium deducere. facit c. nõ solũ.de ap.ṽ.eo.lib.§.& ex his.Ad regulã descendendo dico,ꝙ hæc regula diuiditur in duas partes. Primò loquitur de offõ iudicis,put cõsistit in facto, & exercitio. Secundò ,put consistit in iure,& potentia exercendi. Prima in principio vſq; ibi[ea q̃ fiunt à iudice.]Secũda ibi [ad eius nõ spectant officium] & c.vſq; in fine non indiget ſummario & qa summat seipsam, iõ dicitur regula;quia rem, quæ est, breuiter enarrat.ff.eo.l.1.& no.ṽ.eo.in rubri. Casus huius cap. in glo.ponitur tribus modis. Primò in his, quę cõmissa sunt officio epi, inferior acceptando, nihil agit, vt virgines, vel altaria consecrare, ordines conferre,& si. quę enumerantur. 68. distin. cap.quamuis.Secundò ponit exemplum in his, quæ rõne ordinis,seu iurisdictionis limitatè ẽpis sunt concessa, vt concedere publicas indulgentias,de quibus remitto ad no. in c.accedentibus.de pri.& ibi per Io.An.in addi.Tertiò ponit casũ in his,quæ gerũtur rõne iurisdictionis contentiosæ,vt qđ gerit,careat viribus,si ex̃ territorium, vel vltra terminos ptãtis suæ velit ius dicere, vel etiam statuta facere,vt in iuribus allo. in gl.ex quibus iuribus patet, ꝙ ista regula locũ hẽt in his, q̃ ꝑ iudicẽ in figura iudicij explicantur, sed & in his,q̃ ex̃ iudiciũ ministrãtur,si non spectant ad suũ officiũ, viribus nõ subsistant. Rõ; quia robur,& efficacia eorũ,quæ geruntur à iudice,fundatur in iurisdictione.quæ si deficit,nihil valet quod agitur:nec consensu partium, vel tpe confirmat.l. priuatorũ. C.de iur.om.iu.in c.significãtibus. de offi.dele.c.super eo.de cri.fal.& qđ no.Inn.in c.cum in iur.de offi.dele.iurisdictione verò supposita valet, qđ fit à iudice, & quid sup hoc,vide qđ no.Inn.in c.super literis.de rescrip.de offi.ergo,& iurisdictione iudicis primò.& ante omnia inquirendum est, tanquã de fundamento iudi.c.inter monaste.de re iud. huius autem cognitio vtrũ spectet semp ad eũ,vel qñ, & de viribus sniæ, qua ꝓnũciat se iudicẽ cõpetentẽ, no.in d.c.super literis.in nouel. & in c.venerabilis.de censi.per Innocen.per Dy. in l.ex quãcunq; ff.si quis in ius vo.non ie.& ibi per Bar. vbi omnino vide.¶ Secundò pondera,quòd dicit[à iudice] per hoc,n.verbum oẽs iud.cõplectit,ẽt ipm Papã,Imperatorẽ, & reliquos iudices ordinarios,delegatos,& arbitros,vt hic per ordinem

probaẽ. & 96.di.c,cum ad verum. & c. Imperator. & c. licèt. de fo.cõp. Cle. paſtoralis. de re iud. l. extra territoriũ. de iur. om.iu.c.cum dilecta. de reſcrip. l. non diſtinguemus. §. nunc de offi. ff. de arb. & quò ad oẽs ẽ ti. gñalis. C. ſi à nõ cõpe. iud. p to. Et qa non cadunt ſub regula plura notabilia, deſcendo ad oppõnes eliciendas ex gl. mag. Et primò op. & vr̃, q verba regulæ implicent contradõnem. Primò. n. dicit, q fiunt à iudice: deinde ſubdit [ſi ad eius non ſpectant officiũ] nam ſi non ſpectant ad eius officium, non poſſunt dici officia facta à iudice; qa non iuſtè iudicat, vñ vr̃ obſtare. 23. qõ. 2. c. 1. de ver. ſig. c. forus. §. iudex. gl. in ver. & qđ dicit. tangit hoc contrarium, & exponit tex. à iudice. ſupple alias, quaſi in eo, qđ facit, excedendo officium ſuum, non ſit iudex, ſed priuata pſona. ex quo infero, q ſi facit verba, non ſit ſibi obtemperandũ. c. vt aiarũ. de conſti. ſ. eo. li. & ſi facit facta: puta executionẽ in perſonam, vel rem, poſſit ſibi de facto reſiſti. ſicut cuicũq; priuato violentiam inferenti. l. vt vim. de iuſti. & iu. & c. ſignificaſti. de homi. ſed non vr̃ bũ dictum; qa cõtra iudicem ſi iniquè agat verbo, vel facto, introducta ſunt iuris remedia appellationis, querelæ ſimpli. ſupplicationis, & alia in toto ti. de appel. C. de ap. l. addictos. & l. ſi qs prouocatione. facit. 11. q. 3. c. ſnia paſtoris. nam ſic de facto reſiſtere, eſt contra bonum obedientiæ, qđ eſt maximum. & eius contrariũ. ſ. cõtumacia, & contemptus eſt crimen atrocisſimũ, vt plenè no. 14. q. 1. in ſum. ad hoc dico, q qñ iudex vult extendere iuriſdõnem ſuam ad illa, q̃ non ſunt ſibi cõmiſſa, q poſſumus ſibi reſiſtere violenter, & cõtra eum competeret interdictum vnde vi. l. prohibitum C. de iu. fi. li. 10. facit. 64. diſ. c. quia per ambitionẽ. in gl. qñ nõ excedit terminos ſuæ ptãtis, ſed aliàs malè agit, ſiue iniquè. & tunc, licèt hoc ſit certum, non tñ eſt ſibi de facto reſiſtendum, ſed appellandum. & hæc no. Inno. in c. ſi qñ. de offi. dele. poſt appellationem verò, qa deſijt eſſe ſuus iudex, ſi verbo, vel facto aliqd attentaret in cã, nõ eſſet ſibi obtemperandum, ſed de facto reſiſti poſſet impunè, ſm Io. An. in c. ſi qñ. ſtante ergo iuriſdõne, iudici, ẽt ſi inique ſtatuat, ſiue agat, parendũ eſt, ſiue appellandũ. ¶ Et hoc intelligo verum, ſi ſtatuat diffiniendo, vel interloquendo ſup his, q̃ ſunt deducta in iudicium: extra iudicium verò ſi non ſpectãt ad eius officium, non eſt ei parendum. Idẽ ſi ſpectẽt, ſed cãe cognitionem non adhibuit. C. cõ. vel epi. per totum. & qđ plenè no. Inn. in c. ad aures. de temp. or. vel verius emiſſa cauſæ cognitio non reddit ſpceptum nullum, ſi qđ præcipit, ſpectat ad iudicis officium, vt no. Inn. in c. cũ veniſſent. de integ reſt. ſuper ver. inhibitionem. & ibi plenè in nouel. ſuper gl. nõ vr̃. vbi dicit hoc verum, niſi præceptum eſſet notoriè iniuſtũ. c. qui reſiſtit. c. ſi domus c. Iul. 2. q. 3. & in cauſæ cognitione, ſi ſpectent ad officium ſuũ, qñ habebit locum titulus. C. cõ. vel epi. programata. in oĩbus. n. legibus illius tituli patet mandata iudicum de ſoluendo debitũ, ſiue pœnã audiri: nõ audita, & non examinata tñ ligant. ad idem. l. ex ſtipulatione. C. de ſen. vbi non oĩs vox iudicis iudicati auctoritatẽ continet. Ex quibus iur. male vr̃ dicere Inn. q valeant, & ligent ſpcepta iudicum ſine cauſæ cognitione. ¶ Sol. illetit. debet intelligi in his, quæ deducta erant in iudicium, vel debeant deduci principalr̃, & per ſuam diffinitiuã terminari. talibus. n. terminationibus expediri non pñt, ſed ſeruato iuris ordine, & pmiſſa cauſæ cognitione. l. prolatam. & qđ ibi no. per Bar. C. de ſen. in talibus. n. iura dant iudici officium limitatum. q̃dam aũt ſunt iudici cõmiſſa, non in figura iudicij terminanda, ſed in hoc officium exequendo, vt cogere clericos qñq; ad promotionem, ad reſidẽtiam, vel aliquod officium. & in his, & ſimilibus locum hẽt dictum Inn. vt ligent, & valeant, tñ præmiſſa cauſæ cognitione. Rõ quia in talibus non reperit ordo à iure traditus in mandando talia. & pſumendum eſt pro iudice in his, quæ ſuo officio ſunt commiſſa. c. innotuit. de eo qui fur,
1 or. ſu. per Inn. ¶† Ex prædictis a ergo cum quæritur, vtrũ ſit
2 obediẽdum iudici facto, vel verbo aliquid agenti; diſtingue

fic: aut non erat iudex ſuper eo, qđ ſtatuit, vel decreuit: & impunè non pareẽ, & põt ſibi de facto reſiſti. d. c. vt aiarum. aut eſt lege prohibitum: & non eſt parendum. d. c. ſi domus. & c. Iulianus. aut id, qđ ſpcepit, nõ eſt delictũ. & tunc aut loqmur in his, quæ deduci dñt in iudicio, ſeruato iuris ordine, oblato libello, lite conte. & ſi. in his hoc ordine ptermiſſo, non valet qđ agit, nec ei obtemperandum in toto ti. com. vel epi. aut loquimur in cõmiſſis ſuo officio, vel arbitrio: & tunc ſiue dicto, ſiue facto exequaẽ, non eſt de facto reſiſtendum, ſed obtemperandum: vel ſi diſplicet, appellandum. intelligo verũ, cum per appellationem põt illa executio de facto retractari per iudicem appellationis. c. non ſolum. de ap. ſ. eo. lib. ſi aũt retractari non poſſet; vt ſi pẽdente appellatione, vel alio mõ reſciſſorio vult exequi ſuam corporalem capitis: tunc dico q poſſet ſibi reſiſti violenter, poſtq̃ periret iuſtitia partis per talem executionem: ne. n. pereat ius de facto, q̃dam aliàs pphibita, ſunt conceſſa; vt ſibi ius dicere, & capere debitorem fugitiuum, & repertum in flagranti crimine. l. ait ptor. §. ſi de bitorem. ff. de his, quę in frau. cre. & no. Inn. in c. olim. de re. ſpo. & l. capite quinto. de adul. fac. l, licèt. C. de fe. & qđ dixi poſt Pau. in Cle. 1. de re iud. vbi pmiſſa executione in caſibus illius Cle. debet retardari, ſi per executionem periret ius partis. hoc bñ not. & vide ad materiam, qđ no. in ſimili in c. 2. de dila. ¶ Ex pdictis apparet, qñ dicat ſpectare aliqd, vel nõ, ad officium iudi. nam ſumendo officium, prout principalr̃ radicat in ipſo iudice, id, qđ aget circa illud, valet, & eſt ei parendum, ſm dicta ſuperius. ¶ Quædam verò principlr̃ non ſumunt initiũ in pſonam iudicis, ſed partis; vt actiones, & obligationes, & in his, ſi deducta fuerint in iudicium, non dicunt ſpectare ad eius officiũ, & ipẽſum ſi non fuerit poſtulatũ, nõ tenet. l. 4. §. fi. ff. de dam. infec. poſtq̃ verò debitis actionib. deductum fuerit in iudicium, magna eſt iudicis ptãs in pcedẽdo, & ſententiãdo, vt tetigi. ſ. in 1. nota. & l. properandũ. C. de iud. in princi. qđ offi. qñ incipiat, vide in c. ſignificante. de ap. in nouel. Alijs ẽt modis dicitur qđ ſpectare ad officiũ iudicis rõne cauſæ, vel pſonæ, vel loci, non ſuæ iuriſdõnis. l. extra territorium. de iuriſ. om. iu. ¶ Pro pleniori tñ intelligẽtia pdictorum q̃ro. cum conſtõ, vel ſtatuta prohibent aliqd attẽtari per iudicem, vel limitatè aliqd concedãt ſibi: puta q nõ audiat bannitum, vel q poſſit inquirere ſup crimiñb. vſque ad biennium, & nõ vltra: vtrum valeat, ſi faciat contrarium, vel aliter, q̃ ſtatutum dicteť vr̃, q nõ: nam ad vtilitatẽ actus ſufficit ſola legis prohibitio. l. non dubium. C. de legi. & forma tradita à iure non minus eſt ſeruãda. c. cum dilecta. de pſcriptionibus. & d. l. diligenter. ff. manda. In cõtrariũ, qa multa fieri nõ dñt, quæ facta tenent, ſi exceptio non opponitur. l. 1. §. biduum. qñ ap. ſit. & l. ſi. ff. qđ me. cau. ¶ Aduerte, lac. de Are. diſputauit qõnem de bannito, cui per ſtatutum oĩs audientia denegatur: an valeat, ſi fuerit per iudicem ad audientiam admiſſus ſ ¶ Solu. dic, quòd aut illa exceptio ſine cauſæ cognitione fuit corã iudice propoſita. Aut non fuit in iudicium deducta. Primo caſu valet iudicium, ſi iudex eum retulit, fortè non prohibitũ, uel tanquàm non ritè bannitũ, uel de banno exceptum ſit. argum. ff. de re iud. l. cum prolatis. C. de fide inſtrument. l. fin. & l. quod ſi in diem. §. 1. de compen. Secundo caſu non valet ſententia, quaſi non diſcutiendo de eius ueritate, uideatur contempſiſſe legem. quo caſu perinde eſt, ac ſi expreſſo iuris errore pronunciaſſet: puta bannitum audiendum. c. 1. de iudi. l. 1. §. item cum contra ſacras. ff. quæ ſen. ſi. ap. re. Tertio caſu, ſcilicet, cum fuit in iudicio deducta, dicit non ualere iudicium; quia contra formam ſtatuti. & ſic contra legem factum eſt, d. l. non dubium. ¶ Itẽ in omni iudicio requiritur actor, reus, & iudex. de uerb. ſig. c. forus. §. in omni. de iur. cal. l. 2. circa princ. ſed hic deficit, q actoris officio fungi poteſt. & paria ſunt non eſſe; uel eſſe, & inhabile. l. 1. §. fin. ff. quod cuiuſ. uniuerſi. ¶ Item quando alicui denegatur audientia pro fauore ſuo; ut minori, prodigo,

prodigo, & ſimilibus, non valẽt iudicium ipſo iure contra ip ſum. l. 3. C. ſi aduer. rem iu. multò magis, ſi in eius odium, vt in reg. odia. & hanc partem tenet ipſe, vt no. Ioan. An. in Spe. de ſen. §. iuxta. in addi. pro cuius opi. allego. l. cum non iuſto. de col. dete. contra illam deciſionem facit quod not. in c. 2. de offi. deleg. ſ. eo. lib. vbi ſi iudex agit aliter, quàm canõ ſtatuat, valet quod facit. ad idem quod no. ſ. eo. lib. de offi. ord. c. 1. in fin. ſuper ver. non attentet. vbi valet ſententia iudicis contra legis præceptum. ¶ Item ſi ſtatutum prohibet teſtes receptos contra magnates redargui de falſo: tamen ſi iudex eos de falſo iudicauit, valet ſententia, vt no. Bar. in l. abſentẽ. ff. de pœ. & canon prohibet audiri excommunicatum. & tñ, ſi iudex audit, valet iudicium. c. 1. de exce. ſ. eo. li. Item cum ſtatutum prohibet audientiam, videtur valere iudicium, ſi exceptio nõ opponatur, vt no. Bar. in l. ſi. §. ſublata. ff. ad Treb. & l. cum lex. ff. de fideiuſ. vbi plenius per eum. item poſt peremptam actionem preſcriptione, vel aliter, valet iudicium, ſi exceptio non opponatur. l. cum putarem. ff. fami. her. ¶ Ex quibus infertur, q prohibitio directa ad iudicẽ, ne ſic agat, vel ne audiat, vel ad partem ne agere valeat, non reddit iudicium nullum, ſi actum fuerit contrarium contra prædictam deciſionem. ¶ Quid ergo dicendum? dominus meus, dominus Bald. tangit illam quæſtionem in l. non dubium. ad fi. C. de leg. referens dictam quæſtionem Ia. de Are. & Bart. vbi. ſ. ¶ Ex dictis tamẽ ſuis non remanet intellectus clarus, ſed in quadam ſua diſputatione. Statuto ciuitatis cauetur, q fænerator &c. plenius diſtinguit, & ſic. aut conſtitutio denegat ali cui audientiam propter perſonæ improbitatem, & inhabilitatem: & proceſſus eſt nullus in quatuor caſibus. Primò quãdo eſt expreſſus talis error in libello, vel ſententia; puta dicitur in ſententia. Iudicamus pro tali bannito: expreſſus enim error in ſententia, vel libello reddit iudicium nullum. l. cum prolatis. de iud. & d. c. 1. Secundò quando talis exceptio fuit à principio oppoſita, & iudex non admiſit eam. Item quando admiſit, & non eſt paſſus eam ventilari poſſe & contrarium pronũciauit, valet iudicium. d. l. fi. de fideiuſſo. cum ſi. Si autem denegatur audientia pp morę diuturnitatem, & pſumptam actoris iniquitatem: & tunc valet iudicium, ſi non fuerit oppoſita exceptio, l. 1. §. accuſationem. ff. ad Turp. & l. emptor. de præſcri. lon. temp. ¶ Aliqñ prohibẽt pp facti pcedentis ad id, qđ nunc agit, contrarietatem, ſiue difformitatem. & tunc ſimiliter valet iudicium. l. nã & poſtea. §. ſi damnetur. de iureiur. fa. her. l. cum putarẽ. & l. poſthumus. §. ſi qs ex his. ff. de in ius vo. Hæc vera, cũ prohibitio hẽt cãm perpetuam prohibitionis: ſecus ſi tpalem, & ſic intelligitur de excõicato. & ita reſidet in pdicta diſputatione, & loquitur ſolũ, cũ pphibet audiẽtia: ſed in multis caſib. non tractamus de audientia deneganda p iudicem, ſed lex ordinem, ſiue modum ſtatuit, vel ſibi aliquid prohibet: an ſi contra fac. ſit ipſo iure nullum. gl. in pdicto. c. 1. de offi. or. tenet, q non, & cõcordãt in hoc iura q̃plura. ſimilr̃ quædam alia faciunt in contrariũ: ĩ qua cõtrarietate ſoleo me reducere ad doctrinã, q̃ eſt ſing. in Cle. 1. de iure pa. ibi. n. poſt multa iura, q̃ faciunt pro, & cõtra, concludit, q aut iudex recipit iuriſdõnem ab aliqua cõſtõne modificatam, vel iuriſdõnem ademptã iudici reſtituit, certa forma non ſeruata: & tunc omiſſio talis modi, vel formæ vitiat diſpoſitionẽ. alle. c. prouida. iuncto. c. q̃uis. de elec. ſ. eo. li & l. cum hi §. ſi prætor. ff. de tranſ. ¶ Qñq; iudex nõ recipit prãtem à conſtõne, q̃ tradidit ſibi certum modũ, ſiue formã, ſed ante ipſam conſtõnem hẽt iuriſdõnem ſuper illo actu: & tunc valet actus, forma illa ptermiſſa. exempla ibi peũ, qui intelligit hoc verũ, niſi conſtõ ſuperueniens, & inducens talẽ modũ, ſiue formã haberet annexum decretũ. ſicut eſt. ſ. de reſcrip. c. ſtatutum. in fi. & ibi cum multis ſi. in quib. ſemp reperies hoc decretũ irritans, qđ ſit contra: & rectè qa oĩa, quæ iudici incũbũt, in progreſſu cauſæ ſunt cenſenda de forma, vt in ſimili dicit tex. in c. eccleſia. de elec. iuncto. c. qa pp. eo. ti. & qñ cognoſcaẽ, an aliqd ſit de forma, vide p Bart. in l. 1. C. qui admi. ad bo. poſ. charta vltima. facit qđ no. Ioã. An. in c. quanq̃. de vſu. ſ. eo. li. in nouel. ſuper vlti. gl. ¶ Ex his potes inſtrui, qñ iudicis officium hẽt formam, ſeu modũ annexum, an omiſsio talis formæ, vel modi vitiet factum iudi. & hoc no. ¶ Scdò op. de c. P. & G. de offic. deleg. & l. 2. C. de iur. om. iu. & c. 1. de ap. vbi valet, qđ fit à iudice, ẽt ſi non ſpectet ad eius officium id, qđ facit. Solu. dicit gl. in illis iuribus hoc operatur prorogatio iuriſdictio. licèt enim cõſenſus partium non poſſit facere eum iudicem, qui nullí præeſt iuriſdictioni. l. priuatorum. de iu. om. iu. tñ iuriſdictio limitata in rebus, tpe, vel perſonis, põt ad alias res, perſonas, & tpa pprogari. & ſm quoſdam ẽt ad alia loca, plenè no. in c. P. & G. de offi. deleg. in nouel. & d. l. 1. & p Cy. & Bal. in l. ſi qui ex cõſenſu. C. de epi. aud. vbi plenè de materia prorogationis, in qua plura occurrunt dubia. Sed inter cetera omiſſis alijs, q in foro pœnitentiali non habet locũ materia prorogationis, nec in ſpũalib. vnde non ſuus eps non põt in foro pniæ abſoluere alienum parochianuum: nec ordines, nec alia ſacramenta miniſtrare ſibi, quãtuncũq; talis ſubditus conſentiat, de po. c. nullus. de pœ. & remiſ. c. oĩs. de pẽ. diſt. vlt. c. placuit. de fo. compe. c. ſignificaſti. & ibi no. in hoc conſiſtit differẽtia quò ad prorogationem inter iſtum forum, & pœnitentialem ex alio; quia prorogatio quò ad illa ſpũalia requirit conſenſum proprij iudicis, vt not. Ioan. An. in c. P. & G. de offi. dele. & in alijs põt fieri prorogatio, ẽt proprio iudice prohibente. qđ an ſit verum, qñ eſſet ſportulas recepturus, not. Cyn. in d. l. ſi quis ex conſenſu. & Io. An. in addi. Spe. de compe. iud. adi. & plenius per Bar. in l. 1. §. & poſt. de ope. no. nun. In cleri. aũt certum eſt, q non poſſunt iuriſdictionem non ſui iudicis p-
2 rogare ſine cõſenſu ſui epi. c. ſi diligenti. de fo. cõpe. ¶† Differt ẽt iſte forus pœnitẽtialis à iudiciali in alio; quia rõne delicti non ſortit quis forum pniæ, vbi peccauit: ſecus eſt in foro iudiciali. c. fi. de fo. compe. & quod no. in c. 1. 16. q. 1. ſimiliter vr̃, q ẽt extra locum proprium poſſit iudex ſuus confeſſiones audire ſubditorum, abſoluere, iniungere, & ſimilia, vt no, Hoſt. in ſum. de pœ. & re. §. cui confitendum. poſt princ. non ſic prorogari poſſet iuriſdictio extra locũ, nec videretur requirendus cõſenſus proprij iudicis, vt d. l. ſi qui ex cõſenſu.
3 per Cyn. & in d. c. P. & G. in nouel. ¶ † Et ex iſtis differentijs inſurgit dubium ſatis forte, vtrum. ſ. eps poſſit concedere literas indulgentiæ ſuis ſubditis pro opere in alterius diœceſi conſtruendo. hanc. q plenè examinaui in c. poſtulaſti. de fo. compe. in oppo. &, vt ibi dixi, dubitatio quæſtionis conſiſtit in duobus. Primò an illa indulgẽtia dicatur reſpicere ſubditos concedentis ex eo, q effectus indulgẽtiæ comitatur eos: an verò dicatur reſpicere locum, licèt effectus comitẽ ſubditos, prout per multa ſimilia ibi probo. Scdò conſiſtit dubiũ, an concedere indulgentias ſit de foro pœnitentiali; quia poſſet eps ſuis ſubditis vbiq; indulgere, ſicut & abſoluere in foro pœnitentiæ in quocunque loco: an verò dicatur eſſe iuriſdõnis, & ordinis, & q epi etiam diaconi poſſint eas exercere, ex quo ſunt pontifica. dignitatis. c. tranſmiſſam. de ele. nõ ſic autem, ſi eſſent ordinis epalis, vt ibidem, & ĩ. dicam. Non ob. q videaẽ de foro pniali ex eo, q per talem indulgentiam conſequuntur ſubditi remiſſionem peccatorum. & ſic abſolutionem quandam, q̃ extra territorium de ſubditis fieri poteſt. d. §. cui confitendũ. nã illud dictũ Hoſt. nõ ẽ ſine dubitatione: nam vr̃ contra Cle. ſuper Cathedram. de ſepul. vbi prædicatores, & minores extra loca deputata ipſis non poſſunt audire illos, quos poſſunt aliàs admittere ſup ipſis confeſsionibus, & pœnitentijs, & illum tex. contra hos allegat Archi. in c. placuit. de pœ. diſt. 6. Sed non ob. qa prędicatores, & minores in audiendis confeſsionibus, abſolutionibus, & pœnitentijs non ſunt curati: & concedit eis illa ptãs iure quodam extraordinario, & ſpeciali. prelati aũt, vt curati miniſtrãt talia, & inter ſuos ſubditos iure illorum, ergo. ſ. curatorũ ptãs,

vt

vt fauorabilis,amplianda eſt:iſtorum aũt, velut extraordinaria,reſtringenda,vt no.Inn.in c.fi.de offi.Archi. in fi. & facit quod no.in c.1.de reſcri.ſ.eo.lib. & l.cum quidam.de lib.& poſthiu.vel iõ illud eſt in Cle.ſuper Cathedram.quia ita ſtrictè eis hoc conceditur:vnde non mirum,ſi nõ pñt egredi terminos ſibi deputatos.l.in agris limitatis.ff.de acqui.re.do.talis aũt limitatio quò ad ſubditos non reperitur præfixa curatis:igitur pñt extra aũdire, & abſoluere ſubditos in pnĩa : tũ ex eo,quia videñt voluntarię iuriſdõnis ,& ſic poſſunt.l.2.ff. de offi.procon.tum ex eo;quia hæc ptãs depender à poteſtate Clauium,& Dei vice funguntur in alio actu.vnde non habent quò ad animas ſibi commiſſas territorium limitatum, ſicut nec etiam ipſe Deus,ar.l.1.§.qui mandatam.ff.de offi. eius cui manda. eſt iuriſd. Redeundo igitur ad propoſitum, quare magis ſubditi pñt in pœnitentia extra territorium abſolui à curato ſuo,q̃ abſolui per viam indulgentię.reſpõdeo, & dico,q̃ concedere indulgentias,non eſt ordinis, ſed iuriſdõnis,vt prædixi : abſoluere autem à pœnitentia eſt ordinis facerdotalis:nec poſſet impartiri ab alio, quàm à presbytero;quia alius non habet Claues.de pę.diſt.1. c. multiplex. & c.verbum. ¶Item,vt prædixi.ſ. concedere indulgentiam extra locum,eſt principaliter prouidere illi loco, & de ipſo diſponere,& ordinare quod eſt prohibitum.c.ſcriptum.6.q.3. & 9.q.3.c.nullus.cum ſi.audire verò ſubditum in confeſsione extra locum non eſt diſponere, vel ordinare de loco, ſed prouidere ſaluti animæ eius ſibi traditæ. & ille non vī immittere falcem in meſſem alienam, ſed ſpicas manu conterere, & animas à vitijs purgare,& comedere.i. Eccleſiæ incorporare.& ita exponit Arch.in d.c.ſcriptũ.¶ Tertiò principaliter gl.op.de c.1.95.di. vbi presbyteri exercent ea, quæ non ſpectant ad eorum officium, ſed epi, vt chriſmare. Sol. vt in in glo.ibi,ad primum caſum contra &c.vult ergo gl.q̃ ex de mandatione poſſit ſacerdos chriſmare , & ſic exercere ea, quæ ſunt ordinis epalis,ſicut ordinare clericos, chriſma conficere,virgines vel altaria conſecrare.6 8.diſt. c. quamuis. & no.in c.tranſmiſſam. de elect.& intellige , q̃ illa poſſunt ſimplici ſacerdoti cõmitti per Papam.licèt etiam de ipſo ſit dubium,vt no.in c.quamuis.epiſcopi autem illa, quæ ſunt ordinis epiſcopalis,mandare non poſſunt,niſi epiſcopis. de cõſe. eccl.vel alta.c.2qua.ſed dicendo iſtud,non vī bene dictũ. nã iuriſdõnem poteſt quis demandare ẽnõ habenti.quia ille, cui demandatur, fungitur vice eius , cui mandata eſt iuriſdictio.ĵ.eo.c. qui per alium.ſol.aliud in mandante iuriſdictionem,aliud in collatione ſacramentorũ. illa enim poſſunt demandari nõ habenti in ſeipſo, quod alij miniſtrare debet:vn de etiam Papa non poſſet demandare non presbytero confectionem corporis Chriſti,vel poteſtatem ligandi,& ſoluẽdi.quod eſt proprium presbyterorum.de pę.diſt.1.c.multiplex.& c.verbum & 85.diſt.ecce.ergo iuriſdõ demandat nõ habenti.& hoc iõ; quia facilius conſequitur eam mandãs,& verbis ſolummodo:puta,confero electionem,vel collationẽ, & iõ facilius eam mandat:ſed collatio ſacramentorum verſatur in ſolis verbis,& exigit etiam factum,& impreſſionem characteris animæ conferentis;quaſi qui non habet,non poteſt dare alteri,etiam ex demandatione,vt not. Arch.in c.1. 95.di.& 1. q.7.c.Daibertum. item facilius reuocatur iuriſdictio;quia ſola voluntate.l.iudicium ſoluitur.ff.de iudi.illa autem ſacramenta ſemel ſuſcepta adeo adhærẽt oſſibus,quòd non poſſunt ſeparari, ſicut anima à corpore viuo, nec eis auferri quò ad virtutem ſacramenti: vnde ſecundùm quoſdam nõ poteſt Papa prohibere presbytero baptizare , vel corpus Chriſti conficere,vel epiſcopo ordinare,vel chriſmare impedire,vel ſacramentum miniſtrare.de quo leg.& no.in c. quã tò.de conſue.& de conſec.diſtinctio.5.c. manus. Sed vtrum Papa poſſit committere ſacerdoti , vel cle.inferioris gradus ordinationem clericorum,conſecrationem eccleſiarum , & alia,quæ ſunt epiſcoporum,vt d.c.quamuis. communis opi. eſt,q̃ ſic, ex quò habent adminiculum ordinis:carentib.aũt dine,vt laicis,non videtur, q̃ Papa poſſit iſta committere.qđ
4 dic,vt no.in d.c.quantò.¶† Epiſcopi verò quare nõ poſſint demandare ſacerdotibus collationem ordinis ſacerdotalis , & aliorum ordinum inferiorum , cum ſacerdos eos habeat . (& ſic videtur,q̃ eos dare poſſit)non occurrit mihi bona rõ: niſi quia illa ſunt ordinis epiſcopalis in conferendo.d.c.quãuis.ea verò,quæ eſſent epiſcopalis iuriſdictionis , vel auctoritatis,bene poſſet demandare presbyteris.quod dic,vt no.in c.accedentibus.de priuileg.in nouel.& quis ſit ordo epiſcopalis,quæ dignitas,vel auctoritas , quæ iuriſdictio,vide in c. fi.de offi.Arch.in nouel.¶Tertiò circa fi.glo.op. q̃ formæ à iudice,etiam ſi non ſpectent ad eius officium, ſortiuntur effectum,vt patet in ordinatione, & conſecratione non ſui epiſcopi,cuius ordinatio de alieno ſubdito, & cõſecratio de nõ ſua eccleſia valent.ſ.de temp.ord.c. quod tranſlationem. & no.in c.gratum.eod.titu,¶Sol.dicit glo. fallit in ſpiritualib. quæ depẽdent potius ex poteſtate ordinis, quàm iuriſdictionis.probatur.ſ.de ord.ab epiſc. qui renunc.epiſc.c.1.virtus enim ſacramentorum non impeditur,quantum ad eſſentiã, etiam ſi minus canonicè miniſtrentur ; puta in aliena dicœce. vel inter non ſuos ſubditos, vel etiam contra iura,vel contra prohibitionem Papæ,vt dictum eſt.ſ. & facit quod not.in c. plerique.de elect.& quæſtio.2.c.nullum.7.quæſtio.1. c.episcopus in dicœce.1.quæſtio.1. c.ordinationes. ad eſſentiam, ideo dixi ; quia quò ad collat. ſacramenti executionem non poteſt tribuere , qui non habet poteſtatem ſacramentum cõ
5 ferendi.d.c.epiſcopus in dicœce.¶† Eſt aduertendum,quòd certis dignitatibus,vt archiepiſcopali,& abbatiali ſunt certa inſignia deputata: his igitur,vtrum quis vti poſſit extra loca ſibi commiſſa,plenè in Cle.archiepiſcopo.de priui. & ibi de his,q̃ dependent à ptãte ordinis,vel iuriſdonis,vt clericũ deponere,verberare,ſiue tormentare , quæ non poſſunt expediri per non habentem ordinem, & iuriſdictionem.c. 1.95. diſt.per glo.& vide quod not.in Clemen.attendentes.de ſta, mo.& de omnibus ſacramentis,& virtute ipſorum, ac natura vide. 1.quæſt.1.§.ſed nondum.de accu.c.veniens.& plenè
6 per Io.And.in rub.de ſa.non rei.¶†Et quomodo multis modis ſumatur ſacramentum,vide Arch.1.quæſt.1. c. multi. & hæc ſint dicta breuiter de executione , & exhibitione ſacramentorum extra officium exhibita, vel ſuſcepta,quæ careãt iuris effectu.Illa verò, quæ cõpetunt rõne iuriſdõnis,vel curæ animarũ,ſi non fuerint à ſuo iudice, vel curato attentata, ipſo iure ſunt nulla quò ad vtrumque,ſ. eſſentiam , & ipſius executionẽ.C.ſi à non cõp. iud.per to.& c.quod aũt.de pœ. & re.& Cle.paſtoralis.ad fi.de re iud. ¶ Quærit glo.ſi iudex excesſit officiũ ſuum in pronunciando (quia poterat cõdemnare vſq; ad.10.& condẽnauit in 20.) an valeat ſnĩa de.10.& ponit opi.& primò illam Io.gl.qui tenuit, q̃ nõ. idẽ Accur. in l.extra territorium.de iur.om.iud.Hug.& Lau.tenẽt cõtrarium.ſ.q̃ in 10.valet ſnĩa,& ſic in nulla ſuperflua.hanc tenet Azo in l.2.C.de re iu.& idem ſentit Inn.in c.cum inter.de re iu.& diſtinguit,q̃ aut ſnĩa continet plura capitula, & diuiſa: aut plura capitula,& connexa:aut vnum tñ . Si plura diuiſa, valet in eo,in quo eſt pronũtiatũ.l.q̃dam mulier.fa. her. & l. fi.de iure pa.quaſi tot videantur ſnĩæ,quot ſunt capita.l.ſcire debemus.ff.de ver.ob.Si verò capitula ſunt connexa: & tunc idem,quod in vno:in quo dicit,q̃ ſuper toto debet pronunciari abſoluendo,vel condemnando:aliàs non valet ẽt in eo, quod pronunciatum eſt. l. in hoc iudicio. fa. her. contra illã tũ opi.alle.l.1.§.ſi ſtipulanti.ff.de ver.ob.& de ne.ge. l.ſi aũt. §. præterea. ſed ad ſingula reſpondet,& concludit, q̃ in vno cap.vel pluribus connexis ſnĩa non valeat.idem tenet Cy. in l.1.C.ſi aduer.rem iu.& idem Bar.in l.extra territoriũ. ſalle gata.¶Sed ego ex dictis dũi mei,do.Bal.examino iſtã q. diſtinguendo ſic.ſi quærit,an valeat ſnĩa in parte petitoris, diſtingue,q̃ aut ſunt plura capit.aut vnũ gñale,aut vnũ vniuer ſale.

ſale.¶Primo caſu aut ſunt plura capitula ſeparata,aut connexa:ſi ſeparata,& per partes ,pnunciata, quaſi tot ſint ſnĩę, quot ſint res, vt dixi. & ſeparatorum ſeparata debet eſſe rõ. l.ſi maritus.C.de do.inter vi.& vxo.& l.ẽt.ff.de mi. ¶ Vnde ẽt in cã conuentionis,quia diuerſæ ſunt cauſæ,poteſt pronũciari in vna,& non in alia.ſimil. in cã petitorij, & poſſeſſorij. l.1.in fin.ff.quæ ſen.ſine app.reſc. & l.1. C.de ap.ſi verò ſunt connexa,idem eſt dicendum,quod dicam.ĵ. in vno capitulo ſingulari;quia plura connexa pro eodem reputantur.l. eum actũ.& l.at qui natura.§.Scæuola.de neg.ge. iõ dixi cõnexa, quaſi dicam, vno ſpiritu,& vna eſſentia ſubſiſtũt.diuerſa verò dicuntur; q̃a ex diuerſitate factorum ſeparationem recipiunt.C.ſi vnus ex plu.ap.l.1.¶Secundo caſu q̃ eſt vnũ capitulum ſingulare:& tunc ſunt opi.variæ in glo.& ſ. tetigi.& dic.plenius,q̃ aut pronunciauit in pluri,errando in iuriſdõne:& non valet ẽt in eo,qui potuit pronunciare: & ſic eſt vera opi.Io.hic, & Accur.in l.cum certa rõne.C.q̃ pnuo.nõ eſt ne.canonizata.2.q.7.c.ſicut.vbi verus iudex admiſcet,& adiungit ſibi perſonam incompetentem in pronunciando:& iõ non valet quod agit.c.cum ſuper abbatia.de offi.deleg.ita cum admiſcet ſummam vltra ſuam iuriſdõnem , arguẽdo de rebus ad perſonas.l.qui plures.ff.de vul.& pu. ¶ Idem puto ſi ſtante iuriſdõne pronunciauit in pluri , vel minori , & de reſiduo nihil dixit;quia cum ſnĩa cauſetur ab inſtantia,& iudicio, quæ ſunt indiuidua : ergo & ſnĩa debet eſſe indiuidua, & error in parte indiuidui in totum vitiat.l.ſi vnus.C.de teſt. ¶ Item abſurdum eſſet,q̃ remaneat inſtantia iudicij in pẽdẽti ſuper iudicio in reſiduo : vel intelligetur abſolutus, vbi de abſolutione non appareat de ſcripti recitatione , vt dicam ĵ.ſtatim.& intellige hoc verum, niſi ex neceſsitate oporteat iudicem pronunciare ſuper parte,vt eſt,qũ perit inſtantia ,p parte.l.ſi cum dotem.§.fi.ſo.ma.¶ Item cum inſtantia eſt diuiſa in plures à principio , vel ex poſtfacto , vt inter plures reos.§.cum in tabu.de duobus re.vel inter plures heredes,in quibus inſtãtia,ſicut obligatio,diuidit pro hæreditarijs portionibus.l.1.in fi.ff.de præto.ſtip.& no.Bar.in l.1.C.ſi aduer. rem iu.Item hoc verum, cũ omittitur pars principalis rei deductæ in iudicio:ſecus ſi omittatur qualitas, vel aliq̃d acceſſorium;quia talium omiſsio non vitiat ſnĩam ſuper principali articulo.l.in delictis.§.ſi detracta.ff. de noxa. & l. 3. C. de pœ.& l.2.ff.ſi quis cau.¶ Item intelligo, niſi de parte debiti liqueat per confeſsionem partis ; quia ſuper illa parte vī , q̃ poſſit facere præceptum,& ſuper reſiduo cã ventilabitur, vt l.quidam æſtimauerunt.ff.ſi cer.pe.& l. qui ſolidum. de lo.2. & l.in fideicom.de vſur.Et hæc ſint dicta,cum eſt vnũ capitulum,& in pronunciatione ſuper eo omittitur pars ſubſtãtialis qualitatis,vel ipſius neceſſaria:& quid iuris de iuribus ,pnunciationis,apparet ex prædictis.¶ An aũt ſuper illa qualitate,vel acceſſorio ſic omiſſis poſſit nouum iudiciũ inchoari,non ,pſequor,ſed remitto ad no.in ſi.per Bar.in l.ſenatus. ff.de accu.& de adul.l.denunciaſſe.¶ Alio verò caſu cum eſt vnum capitulũ gñale,ſub ſe continens multas ſpẽs,vt tutelę, curæ,neg.ge.& in hoc diſtingue duo membra. primũ eſt, q̃ in eadẽ ſpẽ , vel diuerſa ipſius adminiſtrationis eſt erratũ in calculo,ſed ſuper vno capitulo,vel plurib.pronunciatũ,& ſuper aliis in ſnĩa nihil dictũ. Primo caſu,cum.ſ.in ſnĩa apparet falſa computatio calculi:puta q̃a dixit.10. & 10.faciunt.20. ideo in 20.te condemno:tunc vī valere in 20 q̃a de tanto ,p nunciat,q plus pronunciat.ff.de in li.iur.l.cũ furti.& l. is cui. ff.quemad.ſer.ami.& hanc opi.tenet glo. quæ loquit̃ directò de errore calculi in d.l.2.C.de re iu.ſed in l.1.de erro.cal. vī dicere,q̃ error expreſſus vitiat in totum;quia inducit vniforme vitium,& eſt viſibile:ſecus ſi de errore pateat p relationẽ ad acta.non.n.vī;q̃ ex quò ſnĩa ſine vituperatione apparet, poſſit redargui de nullitate ex inſpectione actorum.ſ. bona, vel iniqua.ad hoc quod not.Inn.in c.qũ contra.de ,pba. in nouel.ſuper vlti.gl.& pro iſta differentia de vitio viſibili fa cit.l.ſi.C.de edi.di. Ad.tol.in l.ſi quis legatum.ff.de fal. gl.tĩ in d.l.1.C.de erro.cal.in hoc membro.ſ. cum eſt error calculi expreſſus in ſnĩa,innuit non valere ſnĩam . qđ põt intelligi verum in eo,in quo eſt erratum ; q̃a expreſſo falſo computo cõdemnauit in pluri,in quo pluri nõ valeat, ſed vſq; ad verũ computũ valeat,& ſic cõcordat cum gl.d.l.2.& põt hoc tolerari,vbi cõdemnauit in pluri,expreſſo (vt dixi) falſo computo:ſed ſi cõdemnauit in minori,puta in 10.vbi debuit in 15. q̃ 10.rediganẽ in 15.ſine noua ſnĩa,nõ vī dicẽdũ; q̃a quò ad 5.quæ deficiunt,ſine ſcriptis non põt intelligi condemnatũ, nec valet l.fin.C.de ſent. ex pe.reci.nec qđ deeſt ſnĩæ iudicis lex ſupplet in facto,ſed in iure ſic q̃ſq;.l.1.ff. ad Turpi. item non eſt dicẽdũ,q̃ duret inſtantia ſuper dictis.5. non. n. vī,q̃ poſſit remanere in pendenti pars iudicij ; quia non poſſet de ipſa diſcuti,quin refricaret q̃ũ,ẽt depoſitione deciſa, & ſi prima fuit condemnatoria, illa poſſet eſſe abſolutoria . qđ eſſet abſurdum ſup eodẽ facto,& actione indiuiſibili quò ad in iudicium deducta.ad hoc facit optimè qđ no.Inn.in c.cum cõ
7 tingat.de offi.dele.¶†Item ſnĩa dẽt imponere finem cõtroueꝛſiæ,qđ hic nõ eſſet,ſi materia prima litis remaneret.l.terminato.C.de fru.& li.expen.& ſeq̃retur abſurdum, q̃ ſup eadem rõne reddenda (puta tutelæ , vel curæ) in libello petita poſſent ferri plures ſnĩæ,ſi in qualibet diceret fuiſſe erratum in calculo,expreſſo errore in ſnĩa.nam ſi non exprimit,nulli dubium,q̃ non poſſet.d.l.2.¶ Ex his concludi poſſet, q̃ ſnĩa lata expreſſo errore calculi in maiori ſumma,valet vſque ad debitam ſummã ; q̃a in illa reperit̃ ſnĩa lata de ſcripti recitatione:ſed lata expſſo errore calculi in minori ſumma,non valet;q̃a in eo,qđ deeſt,non intelligit̃ condemnatus,vel abſolutus.& q̃ inſtantia remaneat in pendenti,eſt abſurdũ, vt dixi. & ſic dẽt intelligi gl.in l.1.de er.cal.¶Sed dices.quare ergo non valet ſnĩa in minori ſumma, lata ſup vno capitulo abſq; falſo computo:dẽt.n.tolerari factum ſuum rõne erroris in facto vſq; ad ſummam debitã;q̃a deeſt conſenſus iudicis, quatenus eſt erratum.l.ſi per errorem.ff.de iure iur.ſed cum cõdemnat in minori ſimplr,& de reſiduo nihil dicit, vī vel diuidere velle inſtantiam iudicij,vel ſcienter cõtra legem agere, qua cauetur,q̃ debeat ſuper toto pronunciare.l.in hoc iudicio,fa. her. minus ergo eſt tolerabile factum ſuum illo caſu. Itẽ error calculi venit conſecutiuè ad ſnĩam in cã,ſup qua debeat eius veritas fundari;quia dixit.10.& 5.faciunt 15.iõ in his te condemno. Iſta enim verba emiſſa in modum impertinentis cauſæ,deberent vitiare ſnĩam,etiam ſi ſint falſa,vt no. Inn.in ſim.in c.cum Bertoldus.de re iud. & ibi in nouel. ſup gl.ſi.contra hanc rationem fac. l. qui teſtamento.ff.de excu. tu. vbi verba, quæ veniunt ad ſnĩam per modum finalis cauſæ,ſi ſint falſa,reddunt eam nullam.ſed ibi, ex illa falſa cauſa reſultabat error iuris,hic facti.& no.iſtas conſiderationes vltra alias in prædictis punctis . & hæc ſint dicta, q̃ deducta in cap.gñali in ſnĩa apparet error calculi.Sed ſi ſuper certis ſpeciebus eſt pronũciatũ,ſup alijs nihil dictum,an valeat ſnĩa in exp̃ſsis:& quid iuris in omiſsis,vide l.licèt.C.de iudi. ¶ Venio ad vltimum mẽbrũ.ſ.cũ eſt iudicium vniuerſale, & in iſtis vniuerſalibus iudi.aut loqueris reſpectu perſonarum inſeparabiliter cõnexarum:& habet locum l.in hoc iudicio. fa.her.aut reſpectu rerum:& habet locum l.licèt. C. de iudi. & l.ſi filiæ.§.familia.ff.fam.her.Item in caſibus,in quibus dicit ſnĩã ſuper parte latam nõ valere,intellige verum,niſi ſnĩa nulla fuerit,deuoluta ad iudicem appellationis: quo caſu iudex appellationis poterit dictam ſententiam reformare : nã nullitas facit eum ſuccedere in iudicio.l.Titianus.ff.quod cũ eo.facit c.Rainal.de teſt.Diſtingue ergo ex prædictis. cũ q̃ritur,vtrum valeat ſententia in parte petitorum, q̃ aut erant in libello deducta plura capitula ſeparata: aut plura connexa:aut vnum tantum.Primo caſu poteſt iudex per partes ,pnunciare per iura præalleg.Secundo caſu, ſcilicet cum plura capitula ſunt connexa.& idem eſt dicendum,qđ in vno capi
tulo

tulo: in quo an valeat pronunciatio ſuper parte, diſtingue. nam aut eſt vnum capitulũ generale, aut vniuerſale, aut ſingulare. ſi gñale, & tunc aut pronunciauit in minori, vel pluri per errorem calculi: & tunc aut hoc non expreſſit in ſnia: & non nocet. l. 2. C. de iudi. Aut hoc expreſsit, & tunc aut pronunciauit in maiori: & valet in eo, quod debetur. Aut in minori: & in nihilo valet. rõnem. ṡ. dixi. aut aliter pronunciauit ſuper petitione generali, ſi nõ loquimur de vniuerſali: & ſub diſtingue, vt ṡ. per Bal. in ver. igitur ad vltimũ membrum. Vltimo caſu, cum eſt vnum capitulum ſingulare, dic, ꝙ aut in eo pronũciauit pro parte, & de reſiduo nihil dixit: & tũc aut fecit hoc ex neceſsitate (quia inſtantia erat pro parte diuiſa, vel pro parte perempta) & valet in parte. d. l. ſi conſtante. §. ſi. & l. 1. in fi. de præto. ſtip. aut non ſuberat talis neceſsitas: & tunc aut liquebat de parte, ſuper qua pronunciauit ꝑ confeſſionem: & valet. d. l. quidã æſtimauerunt. vel aliter, & tunc aut eſt omiſſa pronunciatio in qualitate, vel acceſſorio: & nõ vitiat talis omiſsio in principali. aut eſt omiſſa pars ipſi⁹ rei in iudicio deductæ, & tunc aut illa pronunciatio eſt deducta corã iudice appellationis: & põt ipſam reformare. d. c. Ray. aut non eſt deducta querela coram aliquo: & tunc talis ſnia ſuper parte eſt nulla, ſm̃ opi. Io. quã teneo, vt prædixi. ¶ Sed reſtat reſpondere ad contraria, quæ faciunt pro opi. contraria, quibus reſpondet Io. An. in d. c. cum inter. & primo ad §. ſi ſtipulanti. dr̃, ꝙ loquitur in contractu, qui põt pro parte valere, & pro parte non. in Authen. de non alie. §. hoc aũt. & Inſti. de au. tu. §. 1. & eſt rõ; quia in contractu ambo conſentiunt in quãtitate expreſſa: ſed in ſnia lata in minori ſumma non deprehendit̃ conſenſus partium, nec ab eis trahit originem, ſed à iudice contra inuitum ſententiante. l. inter ſtipulãtẽ. §. 1. de ver. ob. Item ſic per partes pronunciando nõ conformat ſecum libello, quod eſt neceſſe, vt l. fundus. ff. cõi diui. c. qualiter, & qñ. de accu. Non ob. l. ſi autem. de neg. ge. & l. quod in diem. §. 1. ff. de compen. & de cõtrario iudicio tut. l. 1. §. præterea. l. in rebus. §. fin. ff. commo. quia ibi erant duæ cauſæ, directa, & contraria: vnde valet & ſnia in directa, ẽt ſi nihil dictum ſit de alio, vt prędixi. Non ob. l. apud Celſum. §. 1. ſi ponatur ibi rectè caſus, vt ibi no. Non obſt. c. 1. de arbi. eo. li. vnde cum. 15. peterentur, valet ſnia illius, qui pronũciauit in 5. & illius, qui in 10. quò ad dicta. 5. licèt de reſiduo in petitione deducto nihil dixerint. ad idẽ l. non diſtinguemus. §. ſi plures. ff. de arbi. & verè multum ob. pp cõformitatem, quæ eſt inter arbitria, & iudicia. l. 1. ff. de arb. oportet ergo dicere, ꝙ aliud in arbitrio, quod trahit ſuum principium à cõſenſu partium, & accedit ad naturã cõtractus. l. 2. ff. de arbi. vñ idem, qđ in ſtipulatione dictum eſt. aliud in iudicio, qđ in ingreſſu, progreſſu, & egreſſu redditur in inuitum, vt d. §. 1. Bal. dicit, ꝙ ibi in reſiduo abſoluit arbiter, q in minori ſumma cõdemnauit. qđ eſt diuinare. alia multa cõtraria fieri poſſent contra iſtam opi. Io. quæ elicias ex no. ex reg. vtile. ī. eo. & ſolue, vt in ſolutione dicti Brocardi, ꝑut ibi no. ¶ Sed iuxta prædicta incidenter quæro de duabus qõnibus, prima eſt. in caſu, in quo lata eſt ſnia in parte petit. quid in alia parte, an in ea intelligatur cõdemnatus, vel abſolutus? & intellige qõnem in caſu, quo tenuit in parte deducta in ſnia: multò minus in parte omiſſa. iſtã. q. format Inn. in d. c. cũ inter. & Cy. in l. 1. C. ſi aduer. rẽ iudi. & diſtinguit Inn. inter petitionẽ, quæ contineat capitula ſeparata, & petitionem generalem, quæ ſub ſe plures habeat ſpecies; vt ius epiſcopale, adminiſtratio tutelæ, curæ, negociorum geſtorũ, & ſimi. & inter petitionem ſingularem certæ rei, vel ſummæ. ¶ Primo caſu non eſt dubium, ꝙ põt hodie pronunciare ſup vno capitulo, cras ſuper alio, & ſic de ſingulis. ¶ In ſecundo eſt dubium. nam Inn. tenet, ꝙ videatur in alijs capitulis deductis in ſnia abſolutus: vt ſic cõdemnatio in expreſſo inferat abſolutionem in tacito. arg. c. nonne. de præſump. & C. de procura. l. maritus. adducit pro hoc. l. 1. C. ſi aduer. rem iu. ſed Accur. ibi contra. quod placet Pe. & Iac. de Rau. vt ibi per Cyn. qui reſpondet ad d. l. 1. ꝙ ibi tutor ſit in parte condemnatus, & in parte abſolutus: cõtra quam partem abſolutoriam reſtitutio petebatur. Item ſm̃ Pet. condemnatio, & abſolutio ſunt ſpecies oppoſitę. condemnatoria ergo non debet operari abſolutionẽ; quia ſic idem actus. ſ. ſnia, produceret effectus contrarios, & tendens ad diminutionem operaretur contrarium, contra l. legata inutiliter. de lega. 1. & c. maioris. ver. ſed ad hæc. de bap. & vide Spec. de ſentẽ. prola. § qualiter. ver. quid ſi peto. vbi diſtinguit, an per iudices, an per arbitros lata ſit ſnia cõdemnatoria: vt primo caſu intelligatur abſolutus, in reſiduo verò non. tu dic, vt not. in d. l. licet. C. de iudi. & l. age. C. de tranſac. vtrùm autem cum eſt petitio generalis, poſſit agi ad ſententiam poſt id, quod non eſt deductum in ſententiã? diſtingue, vt ibi no. ¶ Tertio caſu, cum eſt petitio certæ rei, vel ſummę: tunc dicit Inn. in d. c. cum inter. ꝙ non vr̃ abſolutus, vel condemnatus in parte non deducta in ſentẽtia. ego dixi. ṡ. ꝙ in caſu, quo non valet ſententia in expreſſo, nõ valet in omiſſo. & ſic verum eſt, ꝙ non ſit in eo abſolutus, vel condẽnatus: ſed in caſu, quo valet in expreſſo; vt cum in eo, omiſſa quantitate debita ratione qualitatis, vel acceſſorij pronũciatur, an ratione alterius ſic omiſſi duret inſtantia? & ſi non durat, an poſsit nouum iudicium inchoari? & dic, vt in l. 1. & l. ſi cum tibi. C. de iudi. l. non vtiq;. de rei vend. & l. 1. §. ſi rem. ff. de leg. 3. & l. denũciaſſe. de adul. per Bart. & l. quid ergo. §. pęna grauior. per eundem. ff. de his qui notan. infamia. In caſu verò, quo inſtantia eiuſdem rei, vel ſummæ eſt diuiſa, vel pro parte extracta, minus eſt dubium, ꝙ durat in parte omiſſa, vel in parte, pro qua duret inſtantia. d. l. ſi conſtante. § ſi ſol. ma. facit. c. cum I. & A. de re iud. ¶ Tertia quæſtio eſt. in caſu, quo non valet ſententia in parte eius, quod petitur: quid iuris, ſi iudex dixit in ſententia [& ſi dicta ſententia eſſet lata in minori quantitate, vel aliter, quàm deberet, ex nunc reduco eam ad debitam quantitatem, & in ipſa debita quantitate in his ſcriptis condemno] an per hanc clauſulã poſſit dicta ſententia ſuſtentari? Iac. de Bel. diſputat iſtam qõ. in terminis. Cauetur lege municipali, quòd ſi quis aliquem percuſſit ſine ſanguinis effuſione, condemnetur in 10. Alia lege cauetur, quòd qui commiſerit aliquod maleficium in platea puniatur duplici pœna. accidit, quòd Petrus percuſſit Martinum cum ſanguinis effuſione in platea, & de eo crimine cõdemnatus eſt in 10. prout dictum eſt in condemnatione, vt ṡ. an per illa verba intelligatur condemnatus in 20. & ita cõtra eum debeat fieri executio? & videtur, quòd ſic. Primò quia pœnæ impoſitio non eſt in iudi. poteſtate, ſed legis. l. 1. § calumniam. in fin. ff. ad Turp. hinc etiam eſt, quòd ſufficit etiam iudicem pronunciare ſuper crimine, etiam ſi de pœna nihil dicat, vt ibi. ſi ergo vbi nihil de pœna pronunciat, lex ſupplet in toto: multò minus eſt, quando de aliquo pronunciat. l. illud. §. minus. de trib. & de vſu. l. qui ſic. Secundò expreſſè non poteſt iudex aliter de pœna diſponere, quàm lex ſtatuit. l. ordine. ad muni. ff. de fur. l. non poteſt. ergo nec tacitè: quod eſt, quando omiſit condemnare in pœna debita: vnde non poteſt iudex de priuato crimine iniuriarum referuare hominem decurionatus. l. diuus. ff. de iniu. multis alijs argu. hanc partem corroborat, & concludit contrarium, ſcilicet, quòd valeat ſententia in 10. & prædicta clauſula, & ſi dicta ſententia eſſet lata &c. nihil operetur. ꝓbatur primò; quia continet pęnam incertam, ergo &c. Inſti. de act. §. curare. Tertiò quia videtur pronunciaſſe in pluri, quantùm ad mentem, non quò ad verba: ergo non cenſetur lata in eo pluri de ſcripti recitatione. l. 1. & 2. C. de ſenten. ex peri. reci. debet enim ferri ſententia ex animo, & mente, non autem ex facto loqui. l. dicere. in princi. ff. de arbit. item non debet dictus iudex ſuper eodem facto ferre duas ſententias, quia hoc videtur facere contra. l. 1. C. quando prouo. non eſt neceſſ. nec debet in ſententia variare; quia per primam functus

functus eſt iudicio ſuo. l. iudex poſtquã. de re iud. c. in literis. de offic. delega. Barto. dicit hanc op. veram, ſi dicta clauſula ponitur in ſententia poſt verbum [condẽnamus] quia nõ poſſet illud omiſſum corrigere, vt dixi; quia clauſula non reddit ſententiam conditionalem, ſed reſoluendam ſub conditione. l. 2. ff. de in diem adie. ſed illa reſolutio non poteſt fieri per iudicem, vt d. cap. in literis. cum alijs ſi. Si verò dicta verba proferuntur conditionaliter in ipſa ſententia; vt ſi dixit [quia conſtat nobis fuiſſe delictum commiſſum; ideò ſi pro ipſo eſt pæna. 10. illam impono: aliàs ſi eſt maior, vel minor, in illa maiori, vel minori ſecundùm formam ſtatutorum te condemno.] valet enim tunc dicta ſententia, ac ſi nulla pœna exprimeretur. d. l. 1. ad Turpil. & ita not. Bart. in d. l. iudex. ¶ Et inquantum concordant, quòd ſententia purè lata in 10. quando debuit condemnare in 15. valeat, videtur opi. Ioan. quam. ṡ. tenui. & dixi poſt eum, & alios, quòd in nihilo valeat. non enim poſſet reddi bona ratio differentiæ, quare hic valeat in parte, in nullo ibi; præſertim quia non minus quantitas pænæ redditur certa per legem in caſu illo, quàm per libellum, vt in caſu. q. Ioan. arg. l. 1. ff. de iu. & fac. ign. ſed dic, quòd in pæna legis tempore ſententiæ iudex habet magis latum arbitrium in augendo, & in minuendo, quàm ſuper petitis in libello, ſuper quibus debet fundare ſententiam: aliàs lex vocat eum fatuum, vt l. fi. C. de fideico. lib. & d. c. qualiter & quando. iuncto prędalleg. §. pæna grauior. licèt loquatur, quando cum cauſæ cognitione auget, vel minuit: aliàs ſi ſine cauſæ cognitione dicit tex. in fi. lex ſupplet, quod ſentẽtiæ iudi. deeſt. l. 4. §. ſi qs condemnatus. de re iud. qui. §. dimittit me dubium in prædictorum deciſione, in qua etiam licèt per illum. §. lex ſuppleat: tamen in caſu quæſt. nr̃æ loquitur, quando quantitas debita non deſcendebat ex obligatione legis, ſed hominis: nam videtur lex velle ſupplere, quod ſententiæ iud. deeſt in libello deducta. & per iſta ſit expedita gloſſ. cum multis ſuppletionibus, vt vidiſtis. ¶ Deſcendo nunc ad alia vtilia, quæ per quæſtio. aliquas ſuper iſta regula applicare decreui. pro quorum euidentia præmitto, quòd de iure ciuili ſumma diuiſio de iure perſonarum eſt, quòd aliqui ſunt liberi: aliqui ſunt ſerui. Inſti. de iu. perſo. in princi. de iure verò canonico ſumma, & breuis diuiſio alia traditur, ſcilicet quòd duo ſunt genera Chriſtianorum. Vnum genus, quod mancipatur diuino officio, & contemplationi: alterum, quod rebus terrenis, & mundanis occupationibus, vt eſt genus laicorum. de ambobus iſtis in cano. duo ſunt genera. 12. quæſtio. 2. ¶ Quodlibet genus in plures ſpecies ſubdiuiditur, de quo nihil ad propoſitum: ſed quò ad vtrunque genus, & ſingulas eorum ſpecies eſt etiam præmittendum, quòd vtrunq; genus habet ſuos ſuperiores Dei ordinatione, ſcilicet Papam, & Imperatorem. Deus enim illa duo luminaria in mundo conſtituit. c. ſolitæ. de maio. & obedi. quorum officia adeò ſunt diſtincta, quòd nõ debet vnus alterius iura vſurpare, nec promiſcuis actibus dicta officia turbare. 96. diſtin. cap. cum ad verum. cap. duo. cap. ſi Imperator. de quorum diſtincta poteſtate, & ſuperioritate vnius ad alterũ, hic non dico; quia plenè tetigi in cap. 1. ṡ. de conſtitu. quam nondum compleui: verùm quia clerici rebus temporalibus, & obſequijs laicorum indigent. d. cap. cum ad verum. ideò propter iſtam quandam quaſi cognationem expedit quandoq; clericis habere recurſum ad iudicium ſeculare: & econuerſo laicis ad iudicium ſpirituale. & diuerſis reſpectibus clerici quandoq; litigare tenentur in iudicio ſeculari, & econuerſo laici in iudicio Eccleſiaſtico, ꝑut infra patebit. ¶ Quot ergo modis poſſit iſta mixtura contingere, etiam eſt præmittendum. ad quod dico, quòd iſta mixtura verſatur in iudicibus; vt cum iudex Eccleſiaſticus, & ſecularis ſimul de cauſa participant: quandoq; verſatur in litigatoribus; vt cum clericus, & laicus ſimul litigant: quandoq; verſatur in cõmunibus cauſis, & perſonis; vt cum perſona eſt ſecularis, cauſa verò ſpiritualis: quandoq; eadem cauſa participat diuerſis reſpectibus de vtroq; foro; vt cauſa adulterij, & ceterorum criminum: quandoq; cauſa ſimpliciter, & abſolutè conſiderata eſt de foro temporali, ſed ratione alicuius qualitatis adiunctæ (vt peccatum rapinæ) eſt de foro eccleſiaſtico: quę vt latius per exempla declarem, proſequar dicta membra per
8 quæſtiones. ¶ † Quæro ergo primò, vtrum iudex eccleſiaſticus poſsit aliquo caſu concurrere in cauſæ cognitione. ad quod reſpondeo, & dico, quòd poſsit certis caſibus concurrere: nam quandoq; lex coniungit eos in cognitione. Auth. ſi verò contigerit. C. de iud. quandoq; neceſsitas indiuiſibilis inſtantiæ; vt cum volo conuenire clericum, & laicum obligatos inſolidum ratione contractus, vel adminiſtrationis: puta fuerunt executores teſtamenti, vel in alijs cauſis, in quibus eſt apud eundem iudicem agendum. ff. de qui. re. apud eun. iud. ea. l. 1. & cap. cum. M. de conſt. & videtur in hoc caſu velle, quòd vnus ex eis debeat cauſam alteri delegare, vel ſimul in procedendo conuenire. d. Authenti. ſi verò contigerit. & no. Bart. in l. ſolent. de ali. & cib. lega. nam & alibi plures iudices diuerſi fori conueniunt: cum cauſa, de qua agitur, eſt vtriq; communis. cap. cum illorum. §. ſi verò clauſtra. de ſent. excom. idem dicit in ſi. Bald. quòd ſi clericus, & laicus electi in arbitros diſcordant in pronunciando, neceſſarius eſt vterq; iudex in compellendo, ſcilicet Epiſcopus, & Poteſtas. idem ſi delictum eſt commiſſum in confinibus: nam vterque iudex eſt competens, & poteſt cognoſcere, & ne ferant contrarias ſententias, debent conuenire, & inuicem concordare, vt not. Bald. in l. iuriſperitos. §. cum oriundus. de excu. tut. & l. ſiue contra. §. quia Plautianum. de lib. agno. fac. quod de illa coniunctione iudicum leg. & not. in cap. cum contingat. de offi. dele. ad idem cap. per hæc. de hęre. eodem lib. epiſcopus & inquiſitor contra hæreticum conueniunt in ſententia, & proceſſu. ¶ Sed incidenter hoc caſu quęro, quid iuris, ſi contingat ab iſtorum ſententia appellari, ad quem appellabitur, an ad ſuperiorem iudicis Eccleſiaſtici, vel ad ſuperiorem iudicis ſecularis, an ad vtrunq;? & videtur, quòd ad vtrunq; ex quadam iuris neceſsitate: quia iniuſtitia iudicis ſecularis non poſſet appellationis remedio emendari per aliũ, quàm per ſuum ſuperiorem: nec econuerſo iniuſtitia iudicis Eccleſiaſtici poſſet emendari per iudicem ſecularem: ſicut ergo ſententia vtriuſque lædit, ita per vtrunq; ſuperiorum ſuorum debet emendari: laicus ergo ad ſuum iudicem appellabit à ſentẽtia lata. ¶ Sed ex hoc ſequitur iſtud iniquũ, ſcilicet quòd de iniuſtitia vnius ſententiæ recognoſcetur apud diuerſos: cum tamen de eadem re ſit vnus iudex adeundus, non plures, qui poſſent ferre ſententias contrarias contra. l. 1. de qui. re. ad eun. iud. ea. & quod not. Inn. in ca. cum contingat. de offic. delega. Barto. dicit ſuperiorem iud. eccleſiaſtici adeundum in l. 1. in fin. princi. de appel. Idem ſentit Bald. in l. præcipimus. in fin. C. de appel. vbi dicit, quòd ſi cauſa compromittitur in clericum, & laicum ſimul: quòd epiſcopus eſt adeundus ſuper reductione ad arbitrium boni viri; quia clericus tanquam dignior trahit ad ſe laicum. ſicut ẽt iudic. qui cognoſcunt de cauſa habente diuerſos ſuperiores, appellabitur enim ad ſuperiorem illius iudicis, qui habet digniorem iuriſdictionem: vt iuriſdictio magis digna conſideretur in interponenda appellatione. cap. duo. de offic. deleg. ſupra eodem libr. capit. ſuper quęſtionum. eodem titu. & d. capit. per hæc. ex quorum omnium iurium mente colligitur, quòd non debeat appellari ad vtrunque. ¶ Sed remanet mihi dubium, quare magis diuerſi iudices conueniunt in ventilatione cauſæ principalis, vt ſupra patet, quàm in ventilatione cauſæ appellationis: maximè, cum (vt dixi) iudex Eccleſiaſticus adeundus ſuper tali appellatione cognoſcat de ſententia ſecularis iudic. cuius non eſt ſuperior: propter quod crederem, quòd ſi poſſet

vterq; superior adiri,& cognoscere simul,sit ad vtrũq; appel
landum, & cognoscent tunc simul,vel vnus alteri delegabit.
Nõ ob.d.c.si duo.& c.super quæstionũ.& c.p hæc.pallegata.
quia loquuntur,cum iurisdõ,quam habebãt illi diuersi iudi-
ces,trahebat originem à Papa: non mirum ergo,si res reuer
titur ad naturam suam.l.si vnus.§. pactus.ff.de pact. In casu
verò nostro,ex quo iurisdõ diuersorũ iudicũ pendebat peni
tus à diuersis,bene fateor,ꝙ in casu,in quo non esset possibi
lis ille concursus,& conuentio iudicum,esset adeundus eccle
siasticus,tanquam dignior,vt in præalleg.iur.c.quantò.de iu
di.c.quod in dubijs.de conse.eccle.vel alta.per quæ iura di-
ci posset, quòd quò ad clericum seruabuntur in dicta causa
canones: quò ad laicum seruabuntur leges in decidendo. In
procedendo verò in casu, quo diuersum ordinem proceden
di statuãt leges,& canones, vel statuta ipsorum iudicum; qa
non possent in eiusdem instantiæ prosecutione diuersa iura
seruari,credo potius obseruandos canones,& statuta iud.ec
clesiastici synodalia,quàm leges,& statuta iud.secularis,per
præallegata.¶ Ex istis ergo iuribus patet,quòd ista mixtura
iudicis Ecclesiastici,& laici ẽ de iure necessaria: similiter cõ
iunguntur clericus,& laicus in iure præsentandi.circa quod
vide quod no.in c.1.de iure pat. s̃.eo.li.similiter in executio
ne testamenti.c.Ioannes.de testa.& quod ibi not. in nouel.
¶ De ista mixtura hominũ diuersæ professionis q̃ro, an ꝓ-
cedat de iure.& prædicta procedunt, cum Ecclesiasticus, &
secularis iudex coniunguntur simul in causæ cognitione, &
decisione. Quæro secundò,an sint casus,siue causæ,quæ per-
tineant ad iurisdictionem vtriusque diuisim; ita quòd qlibet
ex eis sit iudex competẽs in eisdem. Pro cuius quæstionis cla
riori intelligentia præmittendum est quod legitur,& no. 11.
q.1.in summa.vbi de pluribus generibus causarum,quarum
quædam sunt spirituales.& quot modis sic dicantur,plenè p
Archid. 1.q 1.in prin.Quædam sunt spiritualibus annexæ,vt
causa iuris patro.quædam temporales,quæ tamen à spiritua
libus dependent, vt bona ecclesiarum:& omnes istæ spectãt
ad Ecclesiasticum forum, possunt tamen deduci coram secu
lari propter qualitatem rapinæ, oppressionis,violentiæ, siue
doli:quibus casib. ẽt iudex laicus potest adiri.c.cum sit gñra
le.de fo.comp.& de his non dubitat̃;quia tex.est ibi. Quædã
verò sunt causæ, de quibus est dubium,an possint agitari co
ram iudice seculari ,de quibus succinctè tangam. Et primò
de causa vsurarum,an illa sit de foro Ecclesiæ;ita ꝙ non pos
sit iudex laicus principaliter, vel incidẽter de ipsa cognosce
re.& glo.in d.c. cum sit generale.tenet, ꝙ causa vsurarum sit
de foro Ecclesiæ.idem Io.11.q.1.in summa.Arch.plenè hãc
quæstionem examinat. 14. q. 4. c. quid dicam. & ibi refert
opi. Hug. dicentis, quòd sicut iudex Ecclesiasticus, ita
iudex secularis potest cogere vsurarios ad restitutionem vsu
rarum. & quòd sub iudice seculari possint vsuræ repeti, no.
Lau.in d.c.qd dicam.& Gof. d̃t hanc opi.Lau.esse veram, &
concludit, ꝙ laici super vsuris coram seculari: clerici coram
iudice Ecclesiastico sunt conueniendi.ar.c.ad hæc.de iureiu.
¶ Si verò vbi non fuit exactum iuramentũ sup veritate de cã
vsuraria,quasi spiritualis sit:tunc Ecclesiastica est,si non ciui
lis, idest crimen Ecclesiasticum.de vsu.eo.lib.in nouella.vbi
refert opi.Bart.qui dixit, ꝙ propter periculum animarũ vsu
ra est crimen Ecclesiasticum . Præterea leges nõ præcisè pro
hibent vsuras , sed permittunt vsque ad certum modũ.l.eos.
C. de vsur. ex quadã.n.tolerantia illud crimen l.nõ ꝓsequit̃.
sic nec simpliciter fornicationẽ,vel concubinatũ. sicut.n.ista
& q̃dam alia x̃. pęnã legis, sed non x̃ pœnã canonis sunt pp
pctm̃,vt plenè per Io.An.s̃.eod. in reg peccatũ.& hæc ꝓpriè
dicuntur delicta Ecclesiastica,vt d.c.qd dicam.& 11.q. 1. in
summa.per Arch.& per Io.And.in d. c.cum sit generale. Et
ex ista ratione infertur,ꝙ hæc causa vsurarum non sit de fo-
ro seculari , postquam lex hoc crimen non prosequitur, nec
punit :ergo de foro Ecclesiæ, saltem de cõsuetudine,quæ dat
iurisdictionem aliàs non habenti. c.nouit.de iud.& hanc te-
net Ioan.Mona.in d.c. 1. Ioan.And.videtur in hanc opi.de-
clinare in Clemen. dispendiosam. de iud. dum respondet ad
iura,quæ faciunt pro Hug. Lau. Goffr. alleg.in glo. cum repe
tuntur.Quid ergo dicendum in ista varietate?ego saluo iudi
cio melius sentientis, dico, ꝙ vsuræ possunt peti in iudicio se
culari.& probo hoc primò;quia crimen non includit in se a-
liquã spiritualitatem, sicut nec alia crimina vniuersaliter,ex
cepto crimine simoniæ,& hęresis. hoc em̃ dicit tex.ꝙ est me
rè Ecclesiasticum, vt in c.vt inquisitionis.§ ꝓhibemus.de hæ
re.s̃.eod. lib. & pondero ibi [merè ecclesiasticum]&c.p qd̃
verbum datur intelligi,ꝙ non sint alia crimina.ratione ergo
spiritualitatis annexæ nõ potest dici istud crimen de foro Ec
cle.Item non ea ratione, ꝙ sit crimen Ecclesiasticum,non vi
detur per hoc cognitio denegari iudici seculari,sed permit-
ti, sicut in alijs criminibus Ecclesiasticis,quæ sunt etiam gra
uiora;vt sacrilegium,adulterium,de quibus in d.c.cum sit ge
nerale.aduersus eĩ sacrilegos, & adulteros plures sacrę leges
pœnas statuunt, & per suos iudices punire decernunt. patet
in sacrilegio.C.de epi.& cle.l.si quis in hoc genus.& l.sacrile
gij pœna.ff.ad leg.Iul.pecu.& in c.felic.§.per hoc quoque.d̃
pę.s̃.eod.lib.de adulterio,periurio,& incestu patet. ff. de a-
dul.l.adulterium cum incestu.& no.s̃.de ꝓcu. c.tuæ.& C. de
transac.l.si quis maior.si. n. nõ esset iuramentũ , & prædicta
alia,non essent tot leges editæ super eis: quia qui non posset
iudicare,non posset statuere. c. ecclesia Sanctæ. M.de const.
& quod no.ff.de iuris.om.iu.in rub.si ergo alia crimina prin
cipaliter, & vniuersaliter sunt de foro seculari,non est dare,
quare etiam non sit crimẽ vsurarum. Item si dicatur,ideò nõ
esse de foro seculari;quia leges permittunt vsuras,ad hoc re-
spondeo per interpretationem, & dico hoc falsum, vt plenè
no.Io.An.in reg.peccatum.s̃.eo.in Mercu.5.articulo.prĩ.q.
Item posito,ꝙ de iure ciuili non essent prohibitæ: tamen nõ
sequitur,ergo non sunt de foro suo. nã licèt vbi iudex secula
ris secundùm leges non potest de causa cognoscere ex defe
ctu iuris litigatoris: tamen si canones aliter prouident,q̃ le-
ges,iudex laicus erit competens,& omissis legibus iudicabit
secundùm canones.c.licèt. s̃.de iureiur.eo. lib.& c.cum con
tingit.de iureiur.c.2.de pac.eod.lib.¶ Concludo ergo,ꝙ cri
men vsurarum non adeo sit de foro Ecclesiæ,ꝙ non possit a-
diri iudex secularis principaliter: quia imò potest,per iã di-
cta,cum inter ipsum, & alia crimina non sit differentia. & si
dicatur, ꝙ ea ratione sit de foro Ecclesiæ; quia includit in se
peccatum,& deuorat animas, vt in c.1.de vsur.s̃.eod. lib. di
co, ꝙ illa ratio nõ cõcludit. nam omne crimen ratione pec-
cati potest dici Ecclesiasticum, vt not.Arch.11.q.1.in sum-
& not.87.dist. c.eos. sed non sequitur. continet in se pecca-
tum,ergo est de foro Ecclesiæ limitatè enim ratione peccati
causæ deuoluuntur ad Ecclesiasticum forum.s̃.de iud. c.no-
uit.in nouel.& j̃.dicam.¶ Et ex istis infero, ꝙ non solum prĩ
cipaliter possunt peti vsuræ in foro seculari,sed etiam si inci-
denter per modum exceptionis dicatur cõtractus mutui,vel
alius contractus vsurarius,poterit de hac exceptione cogno
scere iudex secularis:nec poterit sibi iud. Ecclesiasticus inhi
bere. & de hoc consuluimus recolendæ memoriæ Do. Ga-
spar.de Calde.& ego.& dico, quòd ita tenuit pater suus Io-
an.de Calde.per cap.post miserabilem.ve vsur.& Pau.d Elea
za.in Clemen.ex grandi. eod.tit.& Bart.in l.Titia.ff sol.mat.
& facit quod dicam.j̃.proxi.q.de causa iuramenti.Et prædi-
cta intelligo vera,prout Pau. & Bart.intelligunt, quando est
quæstio super facto;vt si dico te recepisse vsuras,& tu negas.
vbi verò est quæstio de spiritualitate, hoc est de ipsa substan
tia dispositionis:puta,an cõtractus,de quo cõstat,sit inuolu-
tus malitia vsurarũ(exẽpla collige ex c.nauigãti.& in c. in ci
uitate.de vsur.) tunc quia de quadã spũalitate disputatur, &
pertinet ad iudicium Ecclesiæ cognoscere, non ad iudicẽ se
cularem.& hæc est intentio Pau. in d. Cle.& Bar.in l.Titia.&
Io.An.

Io.An.in c.tuam.ad fin.de ordi.cog. & plenius p Federicum
de Senis.in consi.91.& adde quod dicam.j̃.quæst.4.vnũ hic
non omittam,quòd iudex secularis in casibus,in quibus dixi
posse cognoscere in ordine procedendi, non seruabit Cle.di
spẽdiosã. de iud.sed leges suas. vt d̃t gl.no.ibi.cũ repetũt.qd̃
no.tam in illo casu,q̃ in omnibus,in quibus dictæ causæ sunt
cõmunes: vt in his,in quibus differunt leges, & canones,qui
libet iura sua sequat̃ in ordine ꝓcedendi. Sed si tendũt ad li-
tis decisionẽ: qd iuris,habui de facto in his terminis.¶ Statu
tò huius ciuitatis cauetur,ꝙ instrumentũ non positum in me
morialib.Cõis nullã faciat fidem.modò quidã conuẽtus fuit
sup vsur. in curia episcopi, in qua,ꝓbata quãtitate debiti,cõ
tra eum,qui publicè fœnerator præsumebatur, quòd rece-
pisset vsuras ad rõnem quatuor denariorũ ꝓ libra:modò ad
probationẽ debiti cõtra publicũ vsurariũ producebat̃ instrũ
registratum in memorialib.aliàs tñ solẽne.opponebat̃,ꝙ nõ
faciebat fidem dicta de cã.replicabat̃ dictum statutum laico
rũ nõ habere locũ in curia epi. & sic vr̃, ꝙ inter laicos litigã
tes in curia epi sint seruandæ leges. sicut ecõuerso in clericis
in foro iud.secularis litigantib.seruarent̃ canones,vt no.in c.
1.de const. in nouel. Itẽ iudex Ecclesiasticus sequitur instrũ
de iure cõi inualidum, si de consuetudine laicorũ reputat̃ so
lẽne,vt in c.cũ dilectus.de fi.instr.ergo p contrarium non de
bet sumere ꝓbationẽ ex instrõ, cuius fidei derogatur p statu
tum.Itẽ dicẽdo contrariũ,sequeret̃ de causis laicorũ cogno-
scẽdũ in casib.quib.põt,vt in executione testamẽtorũ secũdũ
opi.Io.An.vt in c.Ioan.de fi. instr. haberet̃.n. testm̃ ꝓ valido
cum duob.sm̃ canones,& contra leges. & hoc non vr̃ dicen-
dum,ꝙ ex sola compe.fori mutent̃ leges, & statuta litigato-
rũ:bñ fateor,ꝙ si eẽnt de temporali iurisdictione Ecclesiæ,iu
dicarentur sm̃ canones,non sm̃ leges.c.duob.de ap.in nouel.
Ad hoc facit quod no. Bar.in l.oẽs populi.de iust.& iur.& c.
cũ venissent. de eo q mit.in pos.& in l.ex ea.ff. de postu.dubi
taui,& dubito decidere de hac parte ex eo, ꝙ hic agit̃ de pe
riculo aĩæ,propter qd̃ de illa cã cognoscet iudex Ecclesiasti-
cus,vt de cã sui fori.videtur ergo, ꝙ debeat regulari iure po
li,& non fori:& sm̃ canones, non sm̃ statuta laicorũ,arg.c.cũ
esses.& c.filios.de testa.quod tenet in si.q. Fed. de Sen.in suo
cõsilio ꝓdicto.16.qd est notandũ. & vide qd̃ plenè dicam.j̃.
9 in 26.q. ¶ † Quæro tertiò de iuramento, vtrùm cum dispo
sitio aliqua est firmata iuramento, an sit de foro Ecclesiæ, vel
seculari,an cõiter de vtroq;?videtur, ꝙ siue agatur de iura-
mento,vt seruetur,siue cõtra agentẽ de iuramento excipiat̃,
spectet semper cognitio, & decisio ad iudicem Ecclesiasti-
cum, de cuius foro efficitur laicus rõne iuramenti.c.cũ lai-
cus.de fo.comp.s̃.eo.lib.& c.nouit.de iud.Item eius obseruã
tia,& transgressio concernit tm̃ animam.nam scriptum est.
Reddite Dño iuraméta vestra.c. & si Christus.de iureiu.cura
autem animarũ spectat ad Papam,& cura temporaliũ ad Im
peratorem,vt probatur 96.dist.c. cum ad verum.& s̃.de ma
io.& obe.c.solitæ.& hanc partem videtur tenere Arch.& Io.
Mona.in d.c.cum laicus.inquantum dicunt, ꝙ adiectio iura
mẽti forũ mutat.Io.An.ibi in nouel. refert alios,q tenent,ꝙ
talis adiectio nõ mutet, sed accumulet forum foro, & fatent̃
isti crimẽ periurij circa ecclesiasticũ, sicut loquitur. 22.q.2.
c.ꝓdicandum.& quod ipse no.de purg.can.c.nos inter.super
gl.1.in nouel. ¶ In secundo casu,cũ scilicet est q.iuramenti ĩ
foro iudiciali:tunc aut est qõ de iureiur.vtrũ sit licitũ,vel illi
citum:& spectat ad forum Ecclesiæ. s̃.de elect.c.venerabilẽ.
Aut de iure iuramẽti non dubitat̃ ratione alicuius interesse ,
in istis casib.vterque est iudex competens,scilicet ecclesiasti
cus iudex,& secularis. Et rõ, quare ecclesiasticus est compe
tens,est Dei irreuerentia, q̃ propriè est Christianæ religioni
contraria.& ꝙ iudex laicus sit competẽs, est tex.in d.c.licet.
s̃.de iureiur.eod. lib. dum d̃t [quamuis ei constet legitimè]
&c.& dum d̃t, [ꝙ debet iudex hæredem cõpellere ad ius ca
nonicum] &c.Ex quibus not. quòd tam in cognoscendo, q̃
in diffiniendo super obseruantia,de qua eis constat, sunt iu-
dices competentes.& ex istis infero post Io. An. in d.c.cum
laicus.quòd si contra agentem in foro seculari excipiatur de
iuramẽto,ipse iudex laicus de hoc cognoscet, & dif-
finiet : in qua diffinitione seruare debet ius canoni-
cum,& ad hoc per Ecclesiam cogi potest.& sic in-
telligit̃ palleg.c.licèt.& sic etiã practicaretur c. quã
uis.de pac.in eod.lib.in Authen.sacramenta.C.si ad

¶ No.istd̃, qa raro ĩ uenies alibi tactũ.

uer.ven.sed Host.dixit,ꝙ exceptio de periurio opposito co-
ram iudice seculari,sit remittenda ad episcopum,& non bñ,
vt not.in c.tuam.de or. cog. in nouel. Ex prædictis patet, ꝙ
causa iuramenti non est ita de foro Ecclesiæ , sicut causæ. s̃.
scriptæ.nam de ipsa cognoscere potest iudex laicus principa
liter,& incidenter.ex quo infero,ꝙ leges quandoque remit-
tũt.l.adigere.§.lege Iul.ff.de iure pa.vbi gl.notabiliter d̃t,ꝙ
lex obtinet vim apostolici, idest Papæ in remissione iuramẽ
ti.ad hoc l. quæ sub conditione. §.fi.de condi.inde. & l. non
dubium.in fin.C.de le.similiter lex ciuilis potest interpreta-
ri iuramentum, & statuere, ne extendat se ad casus illicitos.
d.l.non dubium.& l.si quis inquilinos.in fi.de leg.1.In his e-
tiam casibus,in quibus lex præsumit simulationem, siue frau
dem,nec est necessaria probatio hominis,iuramentum nihil
probabiliter operatur.ff.de prob.l.qui testamentum. & l. cũ
quis.§.Titia.de leg.2.& l.fi.ad muni. & in his, in quibus lex
præsumit simulationem , siue fraudem , nec est necessaria
probatio, reprobat iuramentum, quod remittit, siue fraudẽ
præsumit,vel ex causa concessa desierit, non est necesse adi-
re episcopum pro relaxatione. d.§.1.& l.Iu.qui satis. cog.&
not.Barto.in l.nec patronus.C.de ope. li. Item si statutum ꝓ
hibet iuramentum recipi, de tali iuramento non potest exci
pi contra iura,vt not.in rub.ne fi.do.den. in glo. & in l. inui-
tus.§.fi.de reg.iuris.& hoc not.Bald.in l.pactum.C.de colla.
vide tamen, quod not.Bar.in l. cũ lex. de fideiuss. & plenius
in l.si quis pro eo. eo. tit. & c. vbi periculum.§ ceterum. ver.
cum lex etiam humana. de elect.eo.li. Ex quibus incidenter
dictis apparet,ꝙ quando leges,& statuta disponunt super iu
ramentis subditorum , & per consequens legum instrumen-
tis, siue iud. sint in ipsis competentes illi,ad quorum spectat
officium leges, & statuta tueri.l. 2.§. post originem.de orig.
iur.sicut ad officium prælatorum spectat tueri canonicas cõ
10 stitutiones.de offic.arch.c.fi.in nouel. ¶ † Quæro quartò de
causa natalium , & de causa decimarum : an ista sint de foro
Ecclesiæ adeò, quòd non possint agitari in iudicio seculari.
de causa enim matrimonij cũ inter illos vertitur, qui dicunt̃
matrimonium contraxisse, videtur minus dubium,quòd spe
ctet ad forum Ecclesiæ, siue agatur de fędere matrimonij,si-
ue ad separationem thori, vel ipsius matrimonij,etiam inter
dicto recuperãdæ possessionis matrimonij.patet primò hoc
in toto tit.de spõ. in quo Papa super matrimonijs iura, & co
dices ecclesiasticos in ipsorum causæ cognitione ordinat, &
decernit:quod non faceret, si non esset de iurisdictione eius.
c.nouit.de iud. facit c.1.de cons.& affi. & c. de prudentia.de
pona.inter virum,& vxorem. cap.ex parte.c.ex conquestio-
ne.& c.literas.de rest.spol. & quod no.in Clemen.dispendio
sam.de iud.in gloss.si quæratur.& in hoc viderentur recipere
correctionem omnes leges, quibus cauetur,quòd adiri pos-
sit iudex laicus super istis causis,vt vult ille text. in l.1.& l. si
iniuriam.C.de nup.cum simil.& in multis alijs,in quibus le-
ges discordant à canonibus, dicimus leges esse correctas,
patet in cap.1.de reg.iur.& in cap.1.de despon. impu. Et est
ratio,quia scriptum est.Quos Deus coniunxit,homo non se
paret. pronunciare ergo matrimonium nõ fuisse,spectare so
lum debet ad eum,qui vices Dei gerit in terris,hoc est ad Pa
pã,vt no.Inno.in c.tuam.de ordi.cog. Causæ autem nataliũ,
(cum scilicet reuocatur in dubiũ,an filij sint nati de legitimo
matrimonio,vel nõ)spectat cognitio ad iudicẽ Ecclesiasticũ
etiam si incidenter illa q̃stio legitimitatis moueatur coram,

iudice seculari.d. c.tuã. & c. causam. qui fil.sint le.& hoc est
verum,qñ in qõne natiuitatis incidit dubitatio circa mrimo
nium,an fuerit,vel non:vel an fuerit legitimum,vel non.si ve
rò de mrimonio, vel ipsius iuribus nõ dubitatur,sed negetur
filiatio eius,qui se dicit filiũ;quia illa est qõ facti absq; mix-
tura alicuius spũalitatis,poterit de ipsa cognoscere iudex lai
cus,coram quo incidit.C.de or.iu.l.2.censetur ergo illa quæ
stio legitimitatis, cum de parentũ matrimonio dubitat̃,spi-
ritualis:stante igit̃ mrimonio, an de ipso mrimonio sint nati
liberi,vel non, cognoscet iudex laicus.& istam opi.tenet Io.
An.in d.c.tuam.& Bar.in l.Titia.ff.so.ma.Et si ista opi.est ve
ra,sequitur,ꝙ positiones,& respõsiones ad eas,& probatio-
nes,quæ quotidiè fiunt super matrimonijs coram iudice lai-
co,ipso iure non valeant,tanq̃ coram iudice incompetenti.c.
at si clerici.de iudi.pp hoc dixit Bar.in l.quotiens.C.de iud.
ꝙ de matrimonio põt esse qõ super facto,& super iure.super
facto:puta negatur contractus matrimonij.illud.n.contrahe
re est facti.l.consilio.§.quæsitũ.ff.de cura.furi. & de ista põt
cognoscere laicus.qñ verò est super iure (putà pp cõsangui-
nitatem, vel aliud impedimentum canonicum dr̃ matrimo-
nium fuisse nullũ) tunc debet qõ etiam incidenter mota co-
ram seculari remitti ad epm.Do.Bal.in d.l. quot. indistinctè
voluit,ꝙ siue sit qõ super facto,siue super iure,cognoscat iu-
dex ecclesiasticus.Idem sentit Ioan.And. in d.c.tuam.cuius
verba.s̃.retuli.& sm̃ illam opi.reuoco (vt prædixi)in dubiũ,
quomodo poterit saluari communis practica,quæ habet, ꝙ
super matrimonio fiant articuli, & probationes coram iudi-
ce seculari.Bald.in d.l.quot.dicit,ꝙ si pars sponte respõdit,
& fatetur matrimonium coram iudice laico, valet cõfessio.
Sed si potius vult remitti ad episcopum,non cogitur respon
dere.& hoc est,quod dixit Spe. de recõuen.§.2. scilicet,ꝙ.c.
tuam.locum habet,qñ procedit per viam disceptationis: se-
cus vbi non est contradictio,vel disceptatio.Idem tenet Bal.
eadem ratione in l.1.C.de confes.idem l.Titia. ff.sol.ma.cõ-
trarium ipse firmat,& notat in l.cum proponas.C.de bo.au-
cto.iu.poss.¶ Quid dicendum in ista diuersitate? Ego,saluo
iudicio melius sentientis,teneo cum Bart.cuius opi.non ob.
c.præalleg.Sed concordat in d.c.lator.& c.causam quæ. vbi
apparet quæstio super iuribus matrimonij parentum.vtrobi
que enim dicebatur non legitimum:& sic non super facto cõ
stabat,scilicet ꝙ contractum erat,sed dicebatur minus legi-
timè.eodẽ modo,vt credo.debet intelligi.c.tuam . licèt hoc
non declaret tex.sed dicat simpliciter causam natalium,&c.
¶ Credendum enim est, ꝙ ibi (quia erat regina) constabat
de figura matrimonij parentum: sed dicebatur nullum ratio
ne parentelæ.& amicatur magis literæ iste intellectus, q̃ in-
telligere,quòd ibi negaretur contractus matrimonialis, qui
inter parentes regem,& reginam non poterat esse notorius:
sed impedimentum,quod est multiplex in iure, poterat in-
ter parentes esse occultum.Et huic opi.concordat Innocen.
ꝙ causa matrimonij sit de foro Ecclesiæ,cum est certum de
contractu,sed dicitur non tenere. de quo dubio, postquàm
constat semel fuisse cõtractum, spectat cognitio ad Papam,
siue eius forum.Sed si de contractu non apparet,non potest
prætendi spiritualitas super facto dubio. & tenendo etiam,
cum est quæstio de facto, hoc est super contractu matrimo-
nij,ꝙ spectet cognitio ad iudicem Ecclesiasticum, sequere-
tur correctio multarum legum, quæ tractant de patria pote
state, siue eius effectu; vt contractus existentiæ sui hæredis:
tractatus de liberis exhibendis,& educandis: tractatus de li
beris agnoscendis. Item tractatus de acquisitione vsusfru-
ctus patris in bonis filij,& ipsorum administratione. omnes
enim illę causæ,in quibus reuocaretur in dubium matrimo-
nium, à quo causatur patria potestas (ex quo descendunt
prædicti,& alij infiniti effectus) essent de foro Ecclesiæ,vt ex
eo descenderet totius causæ decisio: & sic per hunc modum
indirectum infinitæ causæ laicorum deducerentur ad Eccle
siasticum forum: & per consequens absorberetur tota iuris-
dictio secularis contra mentem omnium legum,quibus ex-
pressè non reperitur per canones derogatum. & licèt aliqui
ratione peccati,& periculi aĩarum trahant ad suum forũ: nõ
tñ expressè disponunt, ꝙ iudicibus secularibus sit adempta
ptãs de ipsis cognoscendis in certis casibus;vt in crimine hę
resis,& in matrimonio,cum de eius iuribus dubitatur, iura
mento,& vsuris secundùm ea,quæ dixi.s̃.in 2.& 3.q.¶ Item
cum ad pœnã legalem ageretur de adulterio, & negaretur
contractus matrimonij: si iudex laicus non posset probatio-
nes recipere super eo,non videtur etiam,quòd iudex Eccle-
siasticus posset eas recipere ad finem, & effectum pœnæ cor
poralis imponendæ.si enim facto suo, hoc est ex probationi
bus receptis,& remissis ad iudicem secularem,ille pœna san
guinis puniretur.idem si accusetur quis,quòd cõtraxit cum
duabus, vel pluribus ad effectum pœnæ capitis imponẽdæ,
l.cũ quis duas.C.de adulte.vt de facto vidi, & obtinui,ꝙ iu-
dex laicus dẽat cognoscere de his,tutũ fuisset iudici Ecclesia
stico de his ꝓbationib.se nõ intromittere, pp periculũ irre-
gularitatis cõtrahendæ.c.sententiam.ne cler.vel mona. cum
ibi no.¶ Postremò dixi,quòd in prædictis practica, quæ est,
vt iudex laicus super matrimonio confessionem partis: & si
neget,probationem recipiat,non possit saluari: nam per cõ
suetudinem in spiritualibus non videtur, quòd possit quære
re iurisdictionem,cum non sit capax talium iurium,nec ce-
dant in eum.c.sacrosancta.& c.Messana.de elect. nec est ꝓ-
babile,quod dicit Spe.ꝙ tunc possit cognoscere,cum non ꝑ
modum disceptationis cognoscat. nam sicut confessio cleri
ci coram iudice seculari non tenet.c. at si clerici. de iudi. ita
nec in causa spirituali.ar.de rebus ad personas;quia vtrobi-
que est eodem iure prohibitio,& maior in rebus, tenẽdo, ꝙ
clericus possit cõueniri coram iudice laico,vt dicam.j.in q.
¶ Item in vi prorogatę iurisdictionis non posset dicta cõfes-
sio sustineri; quia prorogatio in causis spiritualibus vr̃ peni
tus prohibita. vt not. in c.significasti.de foro cõpe.in nouel.
sed huic opi.Bar.quam sequor, videtur obstare c. si iudex lai
cus.de sent.excom.s̃.eo.lib.quem enim clericum esse,vel nõ
esse,est facti:ex quo facto causatur,scilicet ex canonica ordi
nis collatione:& tamen iudex laicus non cognoscit,vt ibi pa
tet.Item quem esse excommunicatũ,vel non esse: vel esse hæ
reticum,vel esse simoniacum,vel nõ esse,sunt facti:& tamen
si in modũ exceptionis,& incidenter opponãtur corã iudice
laico,nõ cognoscet de eis,vt no.Io.An.post Host.in d.c.tuã.
super gl.Et si de istis non cognoscit, cum est quæstio sup fa-
cto:ergo non de mrimonio. quod nõ minus põt dici spũale.
Ad hoc dico,ꝙ spiritualia varijs modis considerant̃,vt ple-
nè no.Archi.1.q.1.super glo.summæ. Sed quò ad propositũ
concordando prædicta cum opin. Bar.sic distinguo:ꝙ quæ-
dam sunt spiritualia,quæ nullo modo cadunt in laicum acti-
uè, vt eligere, ordines conferre, excommunicare, ecclesias
possidere,vel de ipsis ordinare.& de istis, & similibus etiam
si sit quæstio super facto (vt in prædictis exemplis) non co-
gnoscet iudex laicus; quia nec in suis subiectis illa cadunt
11 quò ad omnem effectum actiuè. † Quædam sunt spiritua-
lia,quæ cadunt in laicis (vt matrimonia contrahere, liberos
procreare, & similia.) & in istis videtur, ꝙ si est quæstio sup
facto,ꝙ laicus sit iudex competens,postq̃ huius rei sui subdi
ti sunt capaces.sic dixi.s̃.in iuramento,& vsura, quæ sunt in
vsu laicorum,cum est quæstio super facto: ideo iudex laicus
de hoc cognoscet. Quædam nõ sunt spiritualia,sed adhærẽt
spiritualibus;vt ius patronatus.& sic actiuè cadunt in eũ: tñ
quia de gratia sibi concedit,hæc gratia ad ipsius iudicẽ spe-
ctat,vt de ipsa cognoscat.c.quantò.de iure pa.cõfirmat hoc,
vt dixi, participatio in punitione criminũ, quã habet iudex
secularis cũ ecclesiastico:quę licèt sint ecclesiastica crimina,
tñ Ecclesia hẽt iudicẽ laicũ pro competente.d.c.cum sit gñã
le.rã qa cadunt in laicũ actiuè, meritò eius iudex laicus põt
eum

eum punire.d.c.cum sit.fallit in crimine hæresis. & est rõ, di
cit tex.quia est merè Ecclesiasticum.c.inquisitionis. §.prohi
bemus.de hære.s̃.eo.li.Ex ista æqua distinctione Papa ꝑ istã
rõnem indirectam spiritualitatis generaliter consideratã ad
suum forum traheret plura genera causarũ,q̃ ciuili iure agi-
tari debent coram iudice laico,in qua nõ posset incidere qõ
de periculo animarum præiudicialis ad.q.principalẽ.& hæc
(vt dixi) esset q̃dam iurisdõnis confusio:& permixtionis acti
bus esset turbare officia iurisdõnum,quæ sunt penitus distin
cta in Auth.qũo opor.epi.in prin.in c.solitę.de ma.& obe. c.
cũ ad verum.95.di.¶ Cõcluditur ego,ꝙ spũalia,vel spũalib.
annexa,quę per viros ecclesiasticos conferuntur,& ministrã
tur ei,& de quibus ipsi tantummodo sunt capaces actiuè, &
passiuè, sunt de foro Ecclesiæ pręcisè,etiam incidenter mo-
ta:illa verò spiritualia,de quibus passiuè laici participant,vt
in matrimonijs,iuramentis,criminibus:& sic cum est qõ su-
per facto, iudex laicus est competens, nisi in casibus à iure
prohibitis expressè,vt in iure pa.& heresi.sicut.s̃.dixi.& ista
est mea distinctio,& consideratio in præmissis,submissa cor
12 rectione cuiuslibet melius sentientis. ¶ † Quintò quæro de
causa decimarum: an iudex laicus sit in ea iudex competẽs.
& si dicimus,ꝙ sit spiritualitas.vr̃,ꝙ non,per præalleg.c.tuã.
c.quantò.§.prohibemus.& c.si iudex laicus.& Ioan.hoc sen
tit.11.q.1.in summa.& Hostien.de fo.compe.c.ex tenore. &
Ioan.An.& Archi.in c.fi.de iudi.s̃.eo. lib. In contrarium vi-
detur,quia hi fructus,qui ex spiritualibus proueniunt, pos-
sunt locari,& vendi.de loca.c.nostra.ne præla.vic.suas. c.fin.
Item potest interuenire permutatio super fructibus aĩarum
præteritarum.no.de re.eccle.non alie.c.vt super.in glo.1. de
rerum permu.c.fi.sed si essent spiritualia,nec vendi,nec loca
ri,neq; temporalibus permutari possent: iura sunt vulgaria.
& licèt iura dicant,ꝙ illi,qui tenentur soluere decimas,pos-
sunt distringi per censuram ecclesiasticam,vt Clem. dispen-
diosam. de iudi. non ergo possunt distringi etiam per iudicẽ
sęcularem.nam & in alijs causis iurisdictio inter eos est com
munis. d. c. cum sit generale. & hanc partem tenet Fede. in
consi.23.dicens,ꝙ quando non est quæstio de iure decima-
li;quia constat decimas deberi ecclesię,cuius rector ad ipsas
agit, & prædium decimale ad laicum peruenisse cum onere
decimarum.c.pastoralis.de deci. si verò refertur quæstio su
per iure soluendi; quia dicit possessor ex priuilegio, com-
positione,vel alia ratione se ad decimas non teneri, vel ad il
lum,qui agit non pertinere: tunc ista quæstio est de foro ec-
clesiæ,postquàm ius decimæ in dubium reuocatur, & nõ me
rum factum,scilicet solutio earum,sicut dictũ est. s̃. de vsur.
iuramento,& matrimonio. ¶ Ex quibus infero generaliter,
ꝙ super fructibus,& obuentionibus temporalibus,qui pro-
ueniunt ex rebus spiritualibus, etiam iudex laicus est iudex
competens:& maximè cum laicus,qui eos detinet, arguitur
de mala fide,& intentione illicita,& iniusta: tunc enim cum
subtractio earum possit dici sacrilegium.de pecu.cleri.c.in-
quirendum.17.qõ.2.c.2. certum est iudicem secularem esse
competentem.d.l.cum sit generale.¶ Sextò quæro,quia di-
ctum est in præcedentibus quæstionib.ꝙ de quęstione spiri-
tuali non cognoscit iudex laicus,neque principaliter,neque
incidenter:& qñ dicatur spiritualis, etiam ex prædictis colli
gitur:vtrũ igitur sicut in prædictis causis iudęi,& alij infide-
les in vsur.iuramentis,matrimonijs,decimis,& casibus alijs,
in quibus rõne peccati,vel spiritualitatis Catholici traheren
tur ad Ecclesiasticum forum: ita etiam & prædicti trahãtur.
& breuiter credo,ꝙ nõ.& in vsur.vr̃ casus,ꝙ sit de foro secu.
in c.post miserabilem.de vsur.In alijs ꝑdictis cessat rõ spũa-
litatis: ideo pp periculum animarum dictæ causæ deferũtur
ad iudicem Ecclesiasticum, & forũ: sed nihil ad nos quò ad
salutem animarũ eorum,qui foris sunt.2.q.1.c.multi. & hoc
est, qđ dicit tex. ꝙ infideles canonicis constitutionibus non
arctantur.c.gaudemus.de diuor.arctãtur aũt legibus,& sunt
de foro secu.& est rõ; quia censura legum respicit corpora,
& in facto consistit:vnde per ipsam sic possunt arceri corpo
ra infidelium,sicut fidelium.censura verò canonica, quæ re-
spicit animas,consistit in iure.de verb.sig.c.q̃renti. & hac nõ
potest arceri, nisi fidelis,& obediens Christianus.d.c.gaude
mus.de reb.eccl.non alie.c.si quis presbyterorum. & ꝑ hæc
Hostien.exponit illud verbum [nihil ad nos]scilicet quò ad
excommunicationis sententias proferendas in tales, & quò
ad fidem,& spũale consortium.& ita no.Io.An.in d.c.gaude
mus.¶ Aduertendum tñ,ꝙ si iudęi delinquerent contra legẽ
diuinam,fortè in pluralitate vxorum, in contrahendo in gra
dibus lege diuina prohibitis,deberent puniri per iudicem se
cularem,sm̃ Io.An.ibi.aliter tamen sentit in d.c.quod super
his.de voto.vbi in nouel.post Host.ad literam ita dicit. quia
Petro,& successoribus eius Christus Claues dedit regni cœ-
lorum &c. dicens. Quodcunque ligaueris super terram &c.
& iterum dicens.Pasce oues meas, &c. oues autem sunt non
solum fideles, sed etiam infideles per creationem: licèt non
sint de ouili.vnde sequitur,ꝙ Papa super oues habet potesta
tem,& iurisdictionem de iure,licèt non de facto.& probatur
hoc in eo,quod legitur, & notatur.s̃. de electio. c. significa
sti.de maio.& obe.c.solitæ.de iudi.c.nouit.igitur per hãc po
testatem,quam habet Papa,dicendum est,ꝙ si gentilis, & si
non habeat legem,nisi naturæ: si tñ contra legem ipsam fa-
ciat,poterit puniri per Papam.ar.Geñ.19.vbi habes, ꝙ So-
domitæ, qui contra legem naturæ peccabant, puniti sunt à
Deo.cũ.n.iudęi nobis sint exemplaria,non occurrit rõ, qua
re Papa,qui est Christi Vicarius,hoc non possit, & debeat,
dummodo facultas adsit.ideo, & oẽs idolatras punire põt,
& debet.naturale.n.est vnum solũ Deum colere,non creatu
ras.hinc est ẽt,ꝙ Papa iudicat,& punit iudęos,si contra legẽ
Dei faciant in Moralibus, quando prælati eorum ipsos non
puniunt.& eodem modo punit eos,si contra legem suam hæ
reses inueniunt,& obseruẽt. & hac ratione motus Papa Gre
go.& Inn.quartus mandauerunt comburi librum,quẽ Iudęi
vocant Pthalmoth:in quo multæ hæreses continentur.ita di-
cit Ioan.An.ibi ad literam. ex quibus verbis videtur sibijpsi
cõtrariari,inquantum.c.gaudemus. dicit eos de foro iudicis
secularis. Ex prædictis contrarium sentit in c. quod sup his.
& hinc sumpta occasione subijcio.q.facti. Cõgregato clero,
& populo ciuitatis Cessenæ in solemni processione, & cantã
tibus cler.lętanias, quidam iudęus venerabilem Crucẽ, quã
in hasta quidam ex clericis deferebat,proiecta super ea im-
munditia,& spurcitia deturpauit,contra quem Episcopus ci
uitatis volebat procedere,& punire,similiter,& dominus ci
uitatis eiusdem.Et quòd præferatur episcopus,probatur ex
eo;quia deliquit in rem ecclesiasticam:ergo efficitur de eius
foro,sicut si deliquisset in clericum.2.q.1.c.in primis.ver.de
persona.& c.cum sit generale.de fo.compet. ¶ † In contra-
rium videtur;quia eius delictum,in quo Deus etiam offendi
tur,punitur per iudicem secularem.ff.ad leg.Iul.pec.l.sacri-
legij.leges etiam grauissima pœna afficiunt eos,qui venera-
bile signũ Crucis in marmore, vel silice positum humi pin-
gunt.C.nemini licere signum Salua.l.1.similiter,& qui iurat
per eius capillos,vel aliter inuerecundè,vt in Authen.vt non
lux.contra naturam.§.& quoniam.& ratio ibi redditur; qa
semper propter opprobria,& contumelias Creatoris tolera
mus fames,pestilentias,& terremotus eueniunt.Interest er-
go reipublicæ vindicare,& tales persequi.ad hoc. c. & si iu-
deos.de iude.vnde ẽt priuato vr̃ cõpetere vindicta huius cri-
minis, vt in 1.Machab. 2.c.vbi Matathias Mathæum im-
molantem idolis super aram Domini trucidauit. C. de epi-
scopo.& clericis.l.si quis in hoc genus.vbi intantum lex vult
per suos iudices seueriter iudicari, quòd non debet expe-
ctare monitionem episcopi, cui Deus ignoscendum reli-
quit. ¶ Canones etiam statuunt hoc crimen, in quo Deus
offenditur,puniri ad instar criminis læsæ maiestatis: & tan-

 tò

tò grauius, q̃tò maius est ēt maiestatem æternam offendere, quàm terrenā. c. vergentis. de hæreti. ad hoc. c. nonnullis. de iudeis. & ꝓ hac parte motus consului principalī, ꝙ pro hoc crimine (cum. ſ. diuinum officiū perturbatur) venit imponenda pœna capitalis. d. l. ſi qs in hoc genus. q̃ ēt in eo, qui concutit lætanias, est expressa in Authē. de san. epis. §. si quis autem. coll. 9. & tex. in simili in d. c. nonnullis. dic, ꝙ principes seculares possunt condigna animaduersione punire, & animaduertere &c. Animaduertere. n. est animā à corpore separare in totum, vel in partem, vt no. in l. imperiū. ff. de iurisd. om. iud. ¶ Quia ergo hanc pœna non irrogat Ecclesia, sed remittit ad iudicem secularem ēt q̃sque suum clericum, degradatum prius, vt in c. cum non ab homine. s̃. de iud. concludo, ꝙ hac de cā cognitio, & punitio sunt de foro seculari. idem dixi ēt, si veniret imponenda pēnā pecuniaria. Nam ēt tali pœna, cum laicus offendendo Deum delinquat, punitur per suum iudicē, & ad eum spectat pœna. c. postulasti. de iudi. & c. fi. de maledic. quinimo si laicus crimen merè ecclesiasticum cōmittit, vt hæresis, de quo per iudicem Ecclesiasticum cōdemnetur, tñ pœna tpalis (puta bona) spectant ad iudicem suum, vt in c. cum secundum. de hæreti. s̃. eo. li. Non ob. no. in d. c. quod super his. nam dico, ꝙ Iudei immediatè sunt de foro iudicis secularis: mediatè verò subsunt Papæ, q̃ præest omnib. Christianis ēt Imperatori, vt plenè scribo in repe. c. canonum sta. s̃. de const. nondū cōplera. & ita no. Io.

14 An. in d. c. gaudemus. ¶ † Septimò quæro; quia rōne violentiæ, rapinæ a, vel doli cōmissi in res ecclesiarum laici sint de foro Ecclesiæ. c. cum sit generale. de fo. compet. quid iuris, si laicus cōuentus super fundo, quem possidet, tanq̃ inuaserit: vel aliàs malæ fidei possideat rem ecclesiæ. ipse aūt ad exclusionem fori Ecclesiastici negat malam fidem, violentiam, & rapinam: an ad fundandam iurisdōnem iudicis Ecclesiastici debeat hoc probari, vel tanq̃ peremptoria reseruari postea. Ad hoc dico, ꝙ illæ qualitates fraudis, rapinæ, oppressionis, & doli fundant iurisdōnem iudicis ecclesiastici contra laicū coram eo conuentum super rebus ab eo possessis: & ideo ipse iudex per modum declinatoriæ fori de his cognoscet, per reg. l. ſi quis ex aliena. ff. de iudi. Et ſi de his qualitatibus apparebit, procedet in causa: aliàs remitter ad iudicem secularem, vt clericum condemnet in expensis. de appel. c. cum speciali. & c. vt debitus. & hoc no. in c. ſi clericus. de fo. compe. in nouel. Sed in c. cum sit generale. eo. tit. in nouel. dicit, ꝙ ſi laicus conuentus neget oppressionem, rapinam, vel aliam qualitatem: nihilominus procedetur in principali. & ſi non ꝓbauerit dictam qualitatem, super qua fundatum est iudicium ecclesiæ iurisdōnis, absoluetur ex illa causa: sed iterum poterit agi ex alia. ff. de except. rei iudi. & l. an & eadem. §. actiones. & sic concludit, ꝙ semper in petitione debeat fieri expressa mentio de rapina, vel oppressione: aliàs nō audietur, nisi coram iudice laico. d. c. ſi clericus laicum. vī ergo sibi ipſi Io. And. post Doct. contrariari in d. c. ſi clericus. vbi dicit, ꝙ de istis qualitatibus, super quibus fundatur iurisdictio iudi. ecclesiastici, debet cognosci in vim dilatoriæ, etiam ante lit. contesta. Sed in d. c. cum sit. dicit, ꝙ procedetur in negotio principali ¶ Quid ergo dicendum? mihi videtur, q̃d not. in c. ſi clericus laicum. Primò hoc probo per not. in ſi. in c. 1. de lit. contest. eo. lib. exceptiones enim, quæ possunt opponi in vim declinatoriæ, & peremptoriæ, possunt ante lit. cōtest. probari, similiter cum elidunt iurisdictionem, & actionem, ſi ue negotium principale, vt in c. constitutus. de rescrip. ꝙ Inn. Item super dictis qualitatibus fundatur iurisdō iudicis ecclesiastici. nam his cessantibus, certum est, ꝙ agendum esset contra laicum in foro coram iudice suo. d. c. ſi clericus. sicut ergo cum super qualitate aliqua fundatur actio, est probanda. l. habebat. de instito. l. 4. §. docere. vi bo. rapto. Item etiā, cum super eo fundatur iurisdictio: aliàs iudex procederet sine contractu. l. hęc aūt. ff. ex quibus cau. in pos. ea. & l. multū.

de condi. & demonstra. per Bart. ad hoc quod not. Barto. & post eum Bald. in l. præscriptione. C. ſi contra ius, vel vtil. publi. vbi exceptiones excludiuæ iudicij, siue iurisdictionis, & actionis examinantur ante litis ingressum: puta. conuenimus Florentinum ex contractu hic Bonoñ. inito, vel delicto commisso. Florentinus autem declinando forum, excipit se hic non contraxisse, vel deliquisse. certè debebit primò de hoc discuti, tanquàm de fundamento iudicij. de quo no. Innoc. in c. super literis. de rescrip. & sicut inter exceptiones dilatorias, & peremptorias non licet iudici peruertere ordinem iudicij, vt in c. exhibita. de iudi. ita etiam nec licet in vna exceptione, quæ habet naturam declinatoriæ, & peremptoriæ simul. Et secundum hoc videtur, quòd illa exceptio debeat bis probari. nam probatio facta ante lit. contesta. ad elidendam iurisdictionem, non videtur efficax ad fundandam intētionem. argum. c. veniens. de testi. per quod credo in illo dubio rectè sentire Innocen. & post eum Ioan. Andr. in prælleg. c. ſi clericus. & c. cum sit. dicunt enim, quòd quò ad fundandam iurisdictionem cognitio erit summaria, & ea fundata debebit plenè probari. hoc enim alibi contingit, quòd vnum iudicium præparatur ad aliud: quo casu in primo summariè proceditur, in alio ordinariè, vt patet in actione ad exhibendum, præparatoria ad rei vendicationem. in hac enim requiritur plena probatio: in illa autem semiplena. l. 3. §. ibidem. & l. thesaurus. ad exhiben. ſi. cum maior petit restitui aduersus omissam allegationem. nam prius debet cognoscere summatim, vtrùm ex illa omissione sit læsus: aliàs non restituetur. l. nam postea. §. ſi minor. ff. de iureiuran. & quod not. in c. coram. de in integr. restitu. in nouel. licèt Bal. in hoc aliter sentiat in prædicta. l. præscriptione. ver. quartò quæro.

15 ¶ † Octauò quæro, qualiter illud debeat intelligi, ꝙ ratione peccati laici possint conuenire in foro Ecclesiæ. nam ſi generaliter hoc dicatur, multæ causæ erunt, in quibus non audiretur à iudice Ecclesiastico. & ponamus plura exempla. primò in casib. in quib. quis tenetur naturaliter tm̃, vt ex pacto nudo. l. Stichum. §. naturalis. de sol. Item in eo, qđ resecatur per falcidiam, vel in debito ex minùs solemni testō. l. cum quis. C. de iur. & fac. igno. & l. 1. de condi. indebi. Item in debito præscriptione, vel iniusta sententia sublato. certum est enim, ꝙ ex his non tollitur natura. l. fi. ff. rē ra. ha. & l. Iul. de condi. indebi. Item casus sunt, in quibus quis tenetur ciuiliter, & naturaliter; vt in filiofami. recipiente mutuum, & in muliere fideiubente. iuuantur. n. in talibus contractib. bñficio Velleia. & Macedoniani, vt ff. & C. ad Macedo. & Velleia. per totum. Item obligatur quis ex chirographo post biennium, vel annum ex contractu rescindendo per actionem de dolo. l. fi. C. de dolo. his. n. casibus pōt tale debitum ab inuito extorq̃ri, similr debitum ex iniusta sna. & in istis non audiretur veniens contra in foro seculari: & tñ negari non potest, quin in primis casibus, quos. s̃. dixi de vniuersali obligatione, peccatum contrahit, qui promissa non implet: & in istis, qui contra veritatem prætextu iniustæ sententiæ chirographi, vel dolosi contractus vult debitum extorquere, peccat. ponit Inn. alia etiam exempla in c. quia plerique. de immu. eccle. videlicet in acquisitis illicitè per meretricem, vel mathematicū, vel histrionem, & in similibus casibus, in quib. versatur turpitudo ex parte vtriusque, vel ex parte dantis. licèt enim non detur repetitio: tamen peccat, qui taliter acquisita retinet.

Item pone exemplū in aduocato, notario, medico, qui aliqd vltra exigunt, tamen non immoderatè, & sic in foro seculari cessaret repetitio in eo, qui plus vendit, & lege vtitur, qua cauetur, quòd licitum sit cōrahentib. se inuicem decipere. ff. de mino. l. in causæ. §. idem Pompo. vel ſi in ludo vicit. & sic cessat in eo repetitio. l. 1. & per totum. ff. de alea. vel in hypocrita, qui sub nomine boni Christiani multa acquisiuit. Item in principe, qui per iniustam constitutionem bona vnius in alterum transfert: vtrùm ergo in his casibus,

bus, & similibus, in quibus iuris canonici, vel ciuilis constitutio sic statuit, in istis acquisitionibus, vel retētionibus, & cum animæ piculo poterit adiri iudex Ecclesiasticus ratione peccati, vel in alijs casibus, in quibus debitum est certum, vel obligatio, qua tenetur ex contractu, vel maleficio est certa, & liquida. & sic peccat, qui non satisfacit: vtrum sicut potest in his adiri iudex laicus: ita possit Ecclesiasticus ratione peccati. & ſi non potest, da mihi regulam, quando possit, vel non possit adiri. Ioan. Andr. post Innocen. tradit in hoc talem regulam. quòd iudex Ecclesiasticus indistinctè illam querelam siue denunciationem non debet admittere. & non nisi in defectum iustitię: vel ſi crimen de sui natura est Ecclesiasticum: vel ratione pacti, pacis, vel iuramenti: vel quandò crimen est notorium: vel quando non adiuit in foro seculari; vt quia est obligatio naturalis tantùm: vel hanc denunciationem proponit miserabilis persona, & oppressa. s̃. de pac. c. qualiter. 83. distin. per totum. aliàs ſi indistinctè admitteretur, temporalis gladij iurisdictio, & omnis causa per hanc viam deferetur ad Ecclesiam, vt ibi dicit in c. nouit. de iudi. in nouel. idem dicit, & refert verba illa Bar. in Extrauag. ad reprimendam. super ver. denunciationem. Bald. vtitur alijs verbis, quæ tamen in idem reincidunt. dicit enim, quòd aut est tale peccatum, quod potest purgari per viam actionis, vel alterius remedij introducti à iure. aut est peccatum simpliciter tale, quod nō potest purgari, nisi per viam denunciationis Euangelicæ. Primo casu recurritur ad iudicem laicum: aliàs, si indistinctè ratione peccati posset adiri iudex ecclesiasticus, ecclesia ab forberet totum iudicium seculare. Secundo casu potest adiri iudex Ecclesiasticus per viam denunciationis Euāgelicæ. de qua in d. c. nouit. in nouel. & per Bar. vbi s̃. & per Bald. qui de

16 hac materia plenè not. in Authen. ad hæc. C. de vsur. † Alibi dicit Innocen. quòd vbicunq; allegatur fræus, vel oppressio, potest adiri iudex Ecclesiasticus. quod est verum in causis pauperum, & miserabilium personarum, vel locorum piorum: puta hospitalium, vel ecclesiarum. ita not. Innocen. in capit. cum sit generale. Ex prædictis habemus duos casus.

¶ Primus est, cum per remedia iuris potest esse consultum laico contra laicum coram suo iudice: & tunc ipse est adeundus li cèt qđ deducitur, arguatur ēt de peccato in proximū ipse conuentus. vbi verò deficit iustitia iudicis secularis de facto: puta quia est negligens, vel impotens in executione iustitiæ; quia sibi non paretur: tunc canonistæ vario modo loquuntur. nam quidam sentiunt, quòd his casibus potest adiri Ecclesiasticus: alij, ꝙ superior ipsius iudicis negligētis, seu impotentis: alij, ꝙ Ecclesiasticus debet eum iuuare in casibus talis impotentiæ, non aquam ad molendinum suum trahere, nam ipse in tali casu implorat auxilium iudicis secularis. c. 1. de offi. ordi. cap. 1. de noui op. nuncia. & de his vide in cap. licèt ex suscepto. de fo. compe. Et videtur illa opi. in casu impotentiæ iudicis secularis conuenire iuri, & æquitati regu. quod quisq; iuris &c. & per cap. cum omnes. de consti. nam in casu etiam negligentiæ iudicis secularis inferioris, ſi potest talis negligentia suppleri per iudicem immediatū, æquius est per ipsum suppleri, quàm per iudicem mediatum penitus diuersi fori. turbaret enim iurisdictionē illius proximi superioris, cum impediret deuolutionem ad ipsum. c. cupientes. de elec. s̃. eo. lib. & quod not. in c. à collatione. de appel. s̃. eod. lib. & hoc non est intentionis Papæ. d. c. licet. & ca. nouit. Item etiam quando crimen est notorium, sed non Ecclesiasticū de sui natura: ſi pōt haberi recursus ad secularē iudicē iure ordinario, & cōpetētibus actionibus, nō videt habere locum etiam ratione peccati euidentis posse adiri Ecclesiasticum recta via, vt in violentijs, oppressionibus, rapinis proposita qualitate notorij. ſi enim posset iudex Ecclesiasticus contra laicos adiri, sequeretur, quòd in interdicto vnde vi, vti possid. & multis casibus, in quibus delicta essent notoria, adiri posset, & ad suum forum trahere multas causas laicorum in diminutionem iurisdictionis iudicis secularis contra. d. ca. nouit. cū simili. In alijs autem casibus exceptis à regula Innocen. de quibus. s̃. in pace, iurisdictione, in oppressionibus miserabiliū personarū, ecclesiarum, & piorū locorū, & cū de fraude contrahentes cum talibus arguuntur, teneo cum prædictis. ¶ Modò restat breuiter discutere de secundo casu, scilicet cum quis non audiret in foro seculari: vt quia est obligatio naturalis, & sic ius sibi non asistit, vt in alijs casibus numeratis. s̃. in princ. quæstio. in quibus iuris auxilia, siue remedia deficiunt, vt aliquid retinere, vel petere prætextu iniustæ sententiæ: vel non implere defuncti iudicium propter solemnitatis defectum: vel non soluere verum debitum; quia præscriptum, vel petere vltra verum rei precium; quia conuentū, vel venire contra proprium pactum, vel promissum: quia ita vult ius scriptum, vt in Macedoniano, vel Velleia. cōtra iusti tiam naturalem. l. 1. ff. de pactis. & eod. tit. ca. 1. vel falcidiam, vel trebellianicam detrahere præter defuncti iudicium: vel retinere id, quod est quæsitum per iniquam constitutionem principis. in his enim, & similibus casibus quanquam ius scriptum vnum statuat: tamen in sic statutis lex priuata, scilicet conscientię non concordat. & Inno. in c. pleriq; de immu. eccle. prosequitur, quid iuris in prædictis quò ad forum conscientiæ. Sed vtrùm per dictam denunciationem Euangelicam possint deduci ad forum Ecclesiasticum rōne peccati, cuius emendatio, & correctio absq; rei temporalis restitutione, à qua peccatum causatur, cōtingere non pōt, vt in reg. peccatū. & in reg. peccati venia. s̃. eo. Do. meus D. Bal. dicit, ꝙ forum pœnitentiale non est trahendum ad forū iudiciale, etiam per denunciationem, nisi in casibus expressis in iure, propter bonum enim publicum in singulis prædictis casibus lex ita statuit in sententijs, vt sit litium finis in præscriptione, ne dominia rerum sint in incerto. l. bono publico. de vsu. & l. prætextu. C. de re iudi. in Macedoniano propter odium fœneratorum, & vt vitentur mortes parentum. l. 1. ad Macedo. in Velleiano propter sexus fragilitatem., & consilij imbecillitatem. l. 1. ff. ad Velleia. in testamentis propter vitandam falsitatem. l. hac consultissima. C. qui testa. fa. pos. in falcidia & trebellianica propter periculi præmium. quicquid ergo ius scriptum ordinat, vel decernit propter bonum publicum, vel suadente aliqua vtilitate, seruandum est in foro canonico: nec per viam denunciationis Euangelicæ in dubium reuocandum, vel subuertendum. vnde ipse disputauit, quòd valet statutum, quo vsurarius excluditur à petitione sortis post quinquennium ad ipsius sortis restitutionem: quia odio ratio nabili fœnerator excluditur. refert etiam Pau. de Elea. terminasse, quòd ſi statutum dicit, quòd debita non posita in memorialibus non possint peti, non poterit adiri Papa, vel episcopus ratione peccati. cum statutum pœnale inter laicos editum etiā episcopus debeat seruare, secūdùm Pau. hāc disputationem eius nō vidi, sed vidi illam. Si statuto cauetur, ꝙ testamentum non registratū in memorialibus sit nullum, nec habeat vires ipso iure: vtrum heres scriptus in tali testamento aliàs omni solemnitate vallato possit dictam hereditatem in foro conscientię retinere, vel veniens ab intestato ad successionem possit illam salua conscientia aduocare ab herede scripto. de qua quęstione plenè scripsi in repe. cap. possessor malæ fidei. s̃. eodem. vbi plenè prosequor de illo foro cōscientiæ in multis iuris articulis: ideò hic omitto. Et concludo, quòd ver. obscurum Innocen. dum excipit casum illum, quando non auditur in foro seculari; vt quia est obligatio naturalis tantum & c. debet strictè intelligi: nec per hoc mutari, vel subuerti legum, vel canonum prouiſio in suis casibus, prout patet ex prædictis. Reliqua, quæ ad materiam denunciationis Euangelicę pertinent, plenè videatis per Barto. & Bald. in locis præallegatis. ¶ Nonò quæro, vtrum in casibus, in quibus potest conueniri in vtroq; foro, de quibus in d. ca. cum sit generale. sententia absolutoria lata ab vno pariat ex-

ceptionem rei iudicatæ, ſi conueniatur coram alio, vel proceſſus vnius impediet alium. ad hoc dico, quòd cum actum eſt ciuiliter coram vno, non poteſt agi coram alio, poſtquam ad idem agitur inter eaſdem perſonas, & ex eadé cauſa. obſtat enim tunc exceptio rei iudicatæ coram quocunque alio. l. cum quæritur. de excep. rei iud. & l. cum de hoc. & not. in c. aduerſario. de excep. ſi verò agitur ad pœnam imponendam eſt maius dubium; quia in delictis, quæ reſpiciunt vtrunq; forũ, diuerſa eſt pœna canonica à legali. & iõ quia non ad idé; igitur vr obſtare alia ſententia, & proceſſus alterius. d. l. cum quæritur. Io. An. tangit hanc qõnem. s. de off. ord. c. 1. ſuper glo. fi. ver. poſt Hoſt. & ſentit, q poſtquã iudex Eccleſiaſticus puniuit pœna ſpũali', vel pœnitentiali ad correctionem criminis. de iud. c. nouit. non põt iudex ſecularis temporaliter, vel corporaliter punire. & hoc iõ, quia Eccleſia debet defendere pœnitẽtes. 11. quæ. 1. c. aliud. ita dicit in d. c. 1. Reperio D. Bald. conſuluiſſe aliter in tali q. Epiſcopus inquiſiuit contra laicum; quia quandam monialem carnaliter cognouit: q laicus comparuit; & quia probari non potuit maleficiũ, fuit abſolutus. q̃ritur, vtrũ iudex laicus poſsit denuo ꝓcedere cõtra eum, & repertũ culpabilem condemnare? & videtur, q non: ſed exceptionem rei iudicatæ per iudicem Eccleſiaſticũ admittere debet in foro ſuo. s. de excep. c. fi. Item quia nõ debet de delicto eiuſdem hoĩs ſæpius quæri. l. licet. ff. nau. caup. ſtabu. nec duplici contritione conteri. de iud. ca. ſat ſi clerici. nec diuerſis legibus reũ fieri. l. ſenatus. de accu. præterea iudex laicus nõ poteſt cognoſcere de cauſa monachatus; vt puta ſpirituali. de ſenten. excommu. c. ſi iudex laicus. s. eod. nã talis eſt neceſſariò remittendus ad epiſcopum. c. tuã. de ord. cog. ſed eps iam eum abſoluit. ad finem ergo condẽnationis cognoſcere non põt. arg. l. ſi duo patroni. §. 2. de iureiur. Itẽ ſententia abſolutoria eſt ſimilis condemnatoriæ, ſecuta ſatisfactione. l. ſi quis cum totum. de excep. rei iud. & not. in l. ex morte. C. ad leg. Aquil. & not. in c. feli. de pœ. eod. lib. Sed ſi epiſcopus cõdẽnaſſet, & ſatisfeciſſet, nõ poſſet vlterius puniri: licèt diuerſa eẽt pœna fori temporalis, & Eccleſiaſtici. nã cum quælibet tendat ad vindictam, ſufficit vnã pœnam exactam eſſe. l. quod ſenatus. de iniurijs. In contrarium videtur: quia eps non poteſt auferre iudici ſeculari iuriſdõnem ſuam nec mandare ei, ne ſuo iure vtatur, vt not. Inno. in c. dilecto. de ſenten. excommu. & idem in omnibus iudicibus. l. ſi cui. §. cum ſacrilegium. de accuſa. & not. Arch. 11. q. 1. c. de ꝓfona. Item eſt expreſſum, quòd cognitio iſtius criminis nõ poteſt per ſolum epiſcopum auferri iud. ſeculari, vt in Authen. de man. prin. §. ſi verò canonicum. col. 3. nec vnus ex eis tenetur ſtare proceſſui alterius. in Auth. de ſan. epiſc. § ſi verò crimẽ. colla. 11. & per Gul. in l. magiſtratibus. de iuriſdict. om. iud. Item conſtituto epiſcopi non arctat iudicem ſecularem, vt not. in Cle. diſpendioſam. de iud. ergo nec eius proceſſum debet impedire. ad hoc quod not. Bar. in l. diuus. de cuſto. reorum. & hanc partẽ ipſe tenet, & q epiſcopus abſoluendo laicum à crimine iudici ſeculari præiudicare non poſsit, nec impedire eius ꝓceſſum criminalẽ. nã quilibet in ſuo foro maior eſt, vt not. ff. de manu. l. apud eum. & credo hãc opi. veriorẽ. nam licèt canones ſacrilego pœnam imponant: per prædictã tamen nõ ceſſat alia, q̃ per legem imponitur. c. felicis. de pœ. eo. lib. licèt ibi glo. dicat ſpeciale propter criminis attrocitatẽ, ſed eſt diuinare. Subdit tamen ipſe Bald. notabiliter, quòd probabiliter dici poſſet, quòd de delicto commiſſo in clericum, vel monachũ epiſcopus poſsit plenè cognoſcere, & abſoluere p. d. c. fi. de exce. ſed certè cũ pœnæ canonicæ ſint vt plurimũ ſpirituales: q p iſtas tollant̃ pœnæ legales corporales cõtra tales ſacrilegos, nõ vr tutũ dicere, & ſentire. & vidrt contra d. c. felic. in fi. vt dixi. & l. ſi quis in hoc genus. C. de epiſ. & cleri. & de iure ciuili hoc non videtur dubium. nam etiam clericus in atrocibus delictis dimittitur puniendus iudici ſeculari, eo primitus degradato, d. §. ſi verò canonicum. de ſanctiſſ. epiſco. §. ſi vero crimen. & in Auth. vt cleri. apud pro. epiſc. ante fi. tituli. Quia ergo pœna inflicta canonicè nõ videtur ſufficere ad ſolutionem criminis: cõcludo abſolutionem, vel condemnationem iudicis Eccleſiaſtici non producere effectum rei iudicatæ quò ad iudicem ſecularem. allego ꝓ hoc quod notat Cyn. in l. extra territorium. in 6. q. ff. de iuriſdict. om. iud. verſ. ſi diuerſi iudices varijs pœnis poſſunt puni re delictum, quilibet puniet lege ſua. Bal. etiam quæſtionem format. ſi propter adulterium, & inceſtum commiſſum per Gaium cum conſanguinea Alberti nupta eps eum condemnauit ad perpetuum carcerem, Poteſtas vult eum decapitare: quæritur, nunquid poſsit? videtur, q non: quia condemnatio epiſcopi eſt terminus pœnæ quò ad iuriſdictionem epiſcopalẽ: tñ temporaliter maior pœna debet imponi. & iõ iudex ſecularis ſuo iure poteſt vti in puniendo, ſicut dignum eſt. Nam pœna epiſcopi propter qualitatem iuriſdictionis nõ correſpondet exceſſui. & ideò cum delictum nõ ſit plenè punitum, debet plenè puniri. ff. de of. ꝓcon. l. ſi quis. & l. 2. C. de ſpor. vbi in ratione ſui vr caſus. & ita not. Bal. in l. cunctos populos. C. de ſum. Tri. vbi tñ ſubdit, q hoc non determinat; qa pẽdebat de facto', ſed in l. placet. C. de ſac. ſan. ecc. poſt Gui. & Iac. But. firmat quod s. tenui. pro hoc facit, quia reperio ita tenuiſſe recolendæ memoriæ Do. Arg. de Peruſio, q Eugubinus punitus Eugubij pro homicidio pœna pecuniaria (quia ita ibi eſt ſtatutum) poterit decapitari Peruſij, vbi dictum homicidium commiſit contra ciuem; quia ſic eſt ibi ſtatutum. alleg. quod not. in l. nullum. C. de teſt. & hoc not. in l. ſi vacantia. de bo. vacan. lib. 10. in hac tamen quæſtione aliter ſentit Germanus ipſius D. Bal. in d. l. nullum. C. de teſti. nam ſecundùm eum ſufficit ſemel pronunciatum, dummodo pœna ſit integra: nec attenditur diuerſitas reipublicæ. Non ob. q in diuerſis territorijs vnus iudex in altero nihil poſsit. ff. de manu. l. apud eum. quia illud verum in territorijs: ſecus in iure communi, quod diſponit de vna pœna tantùm reſpectu vnius delicti. ſicut nõ põt plurib. legibus municipalib. cõdẽnari & ſi cõtingat, q ſit cõdẽnatus vtrobiq;, erit melior cõditio occupantis per executionem ſententiæ, vt ſentit Iaco. de Bel. in ſua diſputa. quam poſuit. C. vbi de cri. agi. oportet. & Bal. in l. 2. de ſepul. vio. per quæ prædicta patet qõnem iſtam principalẽ melius declaratam, quàm per Io. An. in d. c. 1. nec ſit verum, q in delictis cõmunibus foro canonico, & ſeculari condemnatio, vel abſolutio laici delinquentis facta ab vno pariat exceptionem rei iud. coram alio. quando autem commiſſum crimen à laico eſſet merè canonicum, vt hæreſis, & ſimonia: tunc eẽt fatendum, q ſententia, & proceſſus iudicis Eccleſiaſtici ſolum conſideratur, & facit ius. ratio eſt; quia iudex laicus non poteſt cognoſcere, vt in c. vt inquiſitionis. §. prohibemus. s. eo. lib. de hęre. & quod dicatur crimen canonicum, no. glo. plenius Bal. in Authen. clerici. C. de epiſ. & cl. vbi qñ iudex ſecularis remittit clericum delinquentẽ ad ep̃m cum actis, & munimentis: vel ecõuerſo, iudex Eccleſiaſticus remittit laicum condemnatum de hæreſi ad iudicem ſecularem, an teneatur vnus ſententiæ, & proceſſui alterius ſtare: tenet, q ſic in iudice laico; quia remiſsio fit tãquam de ſuperiore ad inferiorem. Bart. tenet cõtrariũ in l. diuus. de cuſto. reo. §. crimẽ. in Auth. de ſan. epi. & vr dicere cõtra d. c. in ſitionis. vbi oĩs cognitio denegatur de tali crimine iudici ſecu lari. & ꝓ hoc d. Auth. clericus. iudex autem Eccleſiaſticus vtrùm debeat ſtare ſententiæ, & ꝓceſſui iudicis ſecularis. dico, q non, ſi non vult. d. §. ſi vero crimen. qui tamen loquitur, cũ cã erat cõmunis inter eos. ſi aũt in caſib. in qb. vnus ſcribit alteri ſuper executione ſnĩæ ſuæ: an ſine alia cognitione teneatur eam exequi? dic, vt no. in c. cum in iure. de offi. deleg. & c. de cetero. de re iud. in nouel. ¶ Poſtremò notandum eſt iuxta prædicta, q quando pœna canonica in delictis Eccleſiaſticis præparatur ad præparationem legalis pœnæ: tunc nunquam tollit aliam, ſed concurrunt, vt patet in pœna de-

na derogationis clerici propter delictum. nam eo depoſito, deuenitur ad pœnam legalem. c. cum non ab homine. de iudi. vt in hæretico. d. §. prohibemus. & c. cum ſecundum. eo. ti. ex quibus iur. cum ſimi. confirmatur quod dixi, q propter qualitatem iuris Eccleſiaſtici ſæpe pœna non correſpondet exceſſui: ideò debet impedire legalem. ¶ Decimò quæro circa iſtam requiſitionem ſuper executione, quam facit iudex Eccleſiaſticus de ſeculari, vel econuerſo ſecularis de Eccleſiaſtico: vtrùm debeat indiſtinctè præberi, vel adhiberi cauſæ cognitio, ſi cõtra ipſum aliquid opponatur. pone. de facto clericus noluit recipere ipſum viſitantem, prætendens ſe exemptum, & in poſſeſsione libertatis: appellauit ad ſedem Apoſtolicam: eps eum excõicauit, & implorauit auxiliũ brachij ſecularis: clericus ſe opponit, & dicit non fore ꝑbendũ. quęritur quid iuris. & vr, q dẽat eũ iuuare; quia iudex ſecularis in hoc eſt tanquã executor, cuius offiñ eſt ſolũ exequi de iuſtitia facti, ſiue requiſitionis inquirere. de off. delega. c. paſtoralis. §. qa verò. de re iudi. c. de cetero. & qđ no. in Cle. 1. ad fi. de fo. cõpe, ꝓ hoc C. de his, qui latro. l. 1. circa mediũ. vbi impoſuit pœnã inuocanti auxiliũ in caſu iſto. p qđ ſatis dẽt intelligi, q inuocatus in oĩ caſu debet iuuare. Itẽ iudex, qui remittit delinquẽtem. no. in q. 5. in ſumma. de accu. §. fi. & in Auth. qua in prouin. vbi de cri. agi oportet. ¶ In contrarium alleg. hæc regu. ea quæ ſiunt à iud. & c. Sed per appellationem deſijt eſſe iudex, & ſuſpenſa eſt eius iuriſdictio. c. venientes. de iureiu. ergo non eſt ei parendum, tanquam iudici incompe. c. fi. de conſti. eo. lib. & l. extra territorium. de iuriſdi. om. iu. Nam & Feſtus Paulum appellantem remiſit ad Cæſarem. Actuum. 25. ad hæc. l. quoniam iudi. C. de ap. vbi etiam officialis non reſiſtens punitur. in 25. ponderibus auri. & q brachium ſeculare non debeat impartiri iuſtitiam, dicit tex. q debet eum iuuare ad ea, quæ reo ſunt placita exequenda, & non ad prætiudicandũ. c. 1. de offi. or. & canon innuit, q antequã ſuũ auxiliũ impartiatur, debet aliqualiter examinare, an iuſtum ſit ꝓceptum. 26. q. 5. c. adminiſtratores. ad muni. l. de iur. de agri. & cenſi. l. fi. & vtrobiq;. per quæ iura tenent Doc. q remittens criminoſum prius debet aliqualiter cognoſcere, vt no. Io. An. in Cle. paſtoralis. de re iudi. & Io. And. tenet hãc partem in d. c. 1. in nouel. ſuper glo. pe. & Old. in quæſtionibus ſuis. q. 98. qui dicit in illa inuocatione, q tunc habet locum, quando inuocans fecit quod potuit, & non habet vltra quid faciat. de iudi. c. cum nõ ab hoĩe. c. 2. de maledi. ibi [ſi ne ceſſe fuerit] vnde ſuper iura, q̃ de hac inuocatione loquũtur, ponũt hãc clauſulã: ſi neceſſe fuerit, vel ſi opꝰ fuerit, & hmõi.

17 de ſtatu reg. c. 1. s. eo. li. & C. de his, qui latro. l. 2. ¶ † Vndeci mò q̃ro, vtrũ iudex Eccleſiaſticꝰ ꝓ Eccleſiaſtico crimine poſſit purum laicum capere, carcerare, vel punire vltra cenſuram, vel ſpirituales pœnas: & vr, q non; quia diſtincta eſt iuriſdictio. 96. di. c. cum ad verum. de iudi. in prin. ad hoc ca. cũ eps. de off. ord. eo. li. vbi de libero arbitrio ſuper exercitio iuriſdictionis in tota diœceſi, poſtquã gñaliter, cũ deſcenderet ad capturam perſonarum, reſtrinxit ad perſonas Eccleſiaſticas. ad idem. s. eo. li. de pæ. c. quamuis. de ſententia excõmunicationis. c. vt famæ. de ver. ſignifi. c. nouimus. Pro hoc etiã l. placet. C. de ſacro ſanctis eccle. vbi epiſcopus excommunicauit ſacrilegum, & iudex laicus deportauit. in Authenti. de man. prin. §. ſi verò canonicum. ¶ In contrarium, quia qualitas delicti facit illum de foro Eccleſię. C. de epi. & cle. Authen. ti. item nulla. & ibi no. Item. c. 1. de offi. or. non diſtinguit inter clericos, & laicos: ſed indiſtinctè dicit, quòd poteſt vlciſci 18 adulteria, & ſimilia: & ſi opus fuerit & c. quaſi dicat, quando de facto impediretur, tunc inuocet auxilium iudicis ſecularis: aliàs ipſe faciet. & videtur tex. in Authen. cauſa quæ fit cũ monacho. in fi. de epi. & cle. ad hãc partem facit c. feli. de pœ. eod. lib. in fi. in illo tam graui ſacrilego reſeruatur iudicibus ſecularibus pœnarum ciuilium impoſitio. & in hanc partem inclinat Oldra. q. 90. Io. And. dicit cõmuniter teneri inferiores prælatos, niſi in crimine hęreſis, de quo non dubitatur, vt patet de hære. c, vt cõmiſi. & c. vt inquiſitionis. & apertius in Cle. 1. eo. ti. & hoc no. Io. An. in addi. Spe. in ti. de maio. & obe. ¶ Et ego non bene capio, de quibus inferioribus prælatis ſentiat Io. And. & an per illa verba, inferiores prælatos, intelligat etiam de epi. & ideò ſaluo ſaniori iudicio ego intelligo, & credo, q pro Eccleſiaſticis criminibus, vel alijs cauſis laicorum, quæ agitantur coram iudice Eccleſiaſtico, non poſsit ipſe iudex Eccleſiaſticus capere, vel exequi contra ipſos laicos, capiendo eorum perſonas. & moneor primò per ea, quæ no. Io. An. in c. ſignificaſti. de offi. dele. in nouel. vbi in illa. q. vtrùm iudex Eccleſiaſticus poſsit dare poſſeſsionem rerum ſecularium, firmat poſt Ho. q. licèt de ipſis poſſeſsióibus q̃q; cognoſcat, vt de dote, & ſimilibus, vt in c. 3. de dona. inter vir. & vx. tñ non põt dare ꝓcisè poſſeſsionem, ſed recurret ad ordinarium ſecularẽ. qui fil. ſint legi. c. cauſam. 2. 11. q. 1. c. de perſona. 96. di. c. cum ad verum. alleg. Ho. in ca. poſtulaſti. de fo. cõpe. vbi talis executio debet fieri p iudicem territorij, in quo ſita eſt poſſeſsio: licèt alius ſuĩam tulerit. & ſi hoc eſt in rebus, multò fortius in perſonis, & cauſis laicorum. non ſequitur ergo, habet cãm actualem, & executionẽ. hoc. n. nõ cõcedit, niſi in ſubditos, & in ſuo territorio, vt in c. Romana. §. cõtrahẽ. de fo. cõpe. s. e. li. & l. cũ vnus. §. is qui. de bo. auctо. iudi. poſ. laicus aũt licèt rõne cauſæ ſortiatur forũ epi: non tñ per hoc põt dici ſubditus, vt dicit gl. in fi. in Cle. 1. de foro cõpe. & in multis ſimilibus hoc contingit, q iura dãt alicui prãtem cognoſcẽdi, ſed nõ exequẽdi actualiter. l. à diuo Pio. in prin. de re iudi. & l. 4. de dam. infect. ¶ Item licèt territorium dici poſsit quò ad laicos, & dicece. reputetur in eodem ſitu, loco, ſiue ſubiecto: tamen territorium dici poteſt quò ad laicos, & ipſorum poſſeſsiones, & bona. quò ad clericos, & eccleſias, & eorum bona poteſt dici dicece. facit Cle. ne Romani. de elec. licèt ergo qñq; de caſib. emergentib. iudex Eccleſiaſticus cognoſcat inter laicos, & de bonis ipſorũ: & ecõuerſo laicus iudex qñq; de cãis clericorũ: tñ executio actualis vr ſuo iudici reſeruanda, hoc eſt illi, q hẽt perſonam ſubditam, & bona in ſuo territorio. & hoc faterentur canoniſtæ de leui ecõuerſo. ſ. q licèt iudex laicus cognoſcat de cã clerici, vel de rebus ſuis: tñ coercere perſonas Eccleſiaſticas, vel ipſarũ bona ꝓ executionẽ realem nõ poſſet ſine mandato epi. c. vt famæ. de ſen. excõ. facit quod no. in c. poſtulaſti. & c. verum. de fo. compe. in nouel. vtatur ergo eodẽ iure eps in laicis, & in bonis ipſorũ, ſicut vellet vti iudicem laicũ in perſonis, & bonis clericorũ. l. 1. ff. qđ quiſq; iur. Nõ ob. rõ, ſuper qua fundãtur cõtraria, ſcilicet q ex quo hẽt eps ꝓtẽ cognoſcendi de poſſeſsionibus laicalibus: ergo hẽt ꝓtẽte exequẽdi. nã illa cõſequẽtia non eſt bona inter nõ ſubditos, vel de bonis non territorij, vt expreſſè patet in d. §. contrahentes. cum ſimilibus prælleg. Non ob. Auth. cã quæ ſit cũ monacho. in fi. de epi. & cle. vbi datur ptãs oꝑo detinendi laicum in carcere: quia dicam ibi ſpeciale, ſicut in hæreſi dictum eſt. Non ob. c. 1, de offi. or. immo facit ꝓ, dũ ſubdit [ſiñ quod canones cenſuerint.] canones autem de hac captura laicorum, vel executione in rebus laicalibus non expreſſè loquuntur, ſed de cenſura. de ver. ſig. c. querenti. non debemus ergo abſq; canonibus hoc firmare; quia erubeſcimus & c. l. illam. C. de coll. in Auth. de triẽ. & ſemiſ. §. cõſideremus. & q non eſt ſanctorũ patrum de certo ſan. &c. & c. inter corporalia. de trãſla. pla. ¶ Et hæc ſufficiãt quò ad prædictã materiam, quæ fuit, qñ iudex Eccleſiaſticus cognoſcit de cauſis laicorum. ¶ † Sequitur econuerſo diſcutere, quando iudex laicus poſsit cognoſcere de cauſis clericorum. ſuper quo diſtingue principaliter duos caſus. nam aut clericus venit ad iudicium, tanquam actor: aut trahitur tanquam reus. ¶ Primo caſu regula eſt, quòd tenetur adire iudicem ipſius rei, etiam ſi ſit iudex laicus, & coram eo litigare. c. ſi clericus laicum. de foro compe. fallit hæc regula in caſibus not. eodem. titu. cap. cum ſit generale. ¶ Secundo caſu,

casu,cum scilicet traditur tãquã reus.regula traditur negatiua,scilicet q̃ nõ p̃t trahi corã iudice seculari,neq; in ciuili,neq; in criminali.c.nullus iudicũ. de foro cõpe.C.de epi. & cle. Auth.statuimus.& Auth.clericus.& est hoc verũ, ẽt si in ipm iudicẽ non suũ velit expresse cõsentire: & pæna imminet ipsi consentiẽti,& etiã ipsum trahenti.c.si diligenti.de fo.compe.qđ dic,vt in Spe.de compe.iudi.adi.§.1. ver.In cleri.autẽ. & ver.Item clericus.& in ti.de reo.ver.Item clericus. hæc tamen regula fallit in certis casibus,in quibus perdit priuilegiũ clericale:qđ licèt consistat in multis,vt no. in c.1. de cleri.cõiug. eo. li. tamen quò ad propositum intelligas de priuilegio fori, & cano. si quis suadente. in quibus quando perdat,vel non,breuiter sic distingue.nam aut loquimur de clericis coniugatis,aut nõ coniugatis.¶ Primo casu, aut contraxit cum vidua, aut virgine.si cum vidua, vel corrupta: & perdit ipso iure.quod quidam dicunt verum de clericis in minoribus: secus si in sacris constituti taliter contraxissent.quod dic,vt s̃. eodem lib.de biga.cap.1.aut cõtraxit cum vnica, & virgine: & recurre tunc ad no.in cap.1.de cleri.coniu. s̃.eod.lib. vbi retinet priuilegium,si portat habitum,& tonsuram: aliàs perdit,donec non portat:alij,q̃ omnino,etiam si postea reassumat.de quo ibi dixi,& in Clemen.1.de vita & hone. cle.¶ Secundo casu cum loquimur de cleri. non coniugatis: & tunc aut exercent artem ignominiosam, de qua in cap. 1. de vita & hone.cleri.eodem lib.& perdunt ipso iure post annum, & ante,si fuerint tertiò moniti,vt ibi not. aut exercent alias artes non conuenientes clericatui:& tunc aut illas,de quibus in d.Clemen. 1. de vita & hone. cleri. & dic vt ibi. aut alias non ita cõueniẽtes:& tunc aut eas exercent retẽto habitu,& tõsura:aut sine ipsis. Primo casu in rebus suis post trinam monitionem perdunt,secũdò quò ad priuilegium fori,& canonis, postquam incedunt in habitu & tonsura, vt in cap.fi. de vita, & hone.cleri.eodem lib.& hæc sint dicta de coniugatis,& exercentibus artes prohibitas iure ecclesiastico. Quandoque aliam artem exercent:& tunc aut incedunt in habitu, & tonsura:& hoc casu quantuncunq; delinquant,non amittunt priuilegium,nisi fuerint incorrigibiles: vel nisi fuerint degradati,& traditi curiæ seculari in casibus permissis à iure, de quibus in cap. ad abolendã. de hære. Q̃nq; cler. dimittit habitum,& tonsuram: & tunc aut leuiter delinquit: puta venando,arma portando, ludendo ad azardum, & similia: & tunc post trinam monitionem episcopi perdit omne priuilegium. & sic intelligitur cap.in audientia. & cap. contingit. de sent. excom.ante verò monitionem nõ perdit,licèt iudex sic ignorans eum clericũ in delictis ipsum puniat: & si priuatus simiiter ignarus eum verberet, non sit excommunicatus. & sic potest intelligi cap. cum ex parte. de priuile. aut non leuiter sed grauiter deliquit (puta sæuis enormitatibus se miscẽdo) & iste est casus dubius, si constat de clericatu: vel est dubiũ, an remitti debeat ad iudicem Ecclesiasticum:vel puniri possit per iudicem secularem, qui eum cepit, & tenet in carceribus ꝓpter homicidium, furtũ, vel aliquod delictum atrox. in hoc membro dubitaui semper, cogitans de quodam professo in regula fratrum Minorum, qui susceptо sacerdotio exiuit de ordine per.15.an.& vltra, publi. bellis vt laicus, & cum armis semper interfuit, & de prædationibus, & rapinis multis.tandem post multa & infinita mala perpetrata per ipsum suscepit habitum heremiticum, & gestauit per annum: cumq; ipsum cum charitate monerem, vt sumeret habitum sancti Francisci; quia aliàs saluari non poterat: ipse dimisso dicto habitu heremitico,& assumpto stipendiariorum, fecit se scribi corporalem quinquaginta peditum armorum: cum quibus profectus est in bellum.Istum igitur professum,& verũ sacerdotẽ ego nouiac sepius mecũ ipse cogitaui, si essem iudex,& eum caperem pro homicidio, vel pro furto,an possẽ de eo sumere supplicium capitis,vel furcarum absq; pœna cano. si quis suadente. 17. quæstio. 4. dubium mihi faciunt iura: quæ in istis se immiscentibus enormitatibus,& sæuis,& præsertim in eis perseuerantibus, videntur aliquid specialitatis inducere quò ad forum iudi. secularis. nam si in ipsis requireretur monitio,vt in alijs,qui non sæua exercuerunt, nihil esset in istis speciale. quod tamen cap. perpendimus. de sen excom. videtur inducere speciale in hoc, quòd sine monitione exercens vindictam de talibus non sit excommunicatus.Ioan.Andr. post Abb. dicit in cap. cõtingit. 2.de sent. excõ. in nouel.quòd aut loquimur in eo,qui perseuerauit in enormitatibus. & tunc sine pœna can. puniri potest ab eo, qui scit eum clericum pẽr cap. cum non ab homine. de sent. excom.& cap.perpendimus.Aut non perseuerat in eis:sed semel furtum,vel homicidium commisit:& tunc licèt deprehensus fuerit in habitu seculari,debet tñ remitti ad episcopũ, nisi primò fuerit tertiò monitus,vt prædixi.sed in cap. perpendimus. sentit,quòd si sumptis armis, & dimisso habitu bellum ingreditur, non perdit priuilegium quò ad forum: vnde captus debet restitui iudici Ecclesiastico.¶ Sed aduertendum, quia Ioan.Andr.non loquitur hoc casu de eo, qui perseuerat in enormitatibus:sed de eo,qui semel exercet sęua. quo casu Abb.dicit eum esse remittendum: videtur ergo probabiliter dici posse, quòd perseuerans in sæuis crudelitatibus, & enormitatibus posit in criminibus puniri per iudicem secularẽ. quod etiam Host.sentit. dum dicit, quòd cap. perpendimus. debet intelligi de inueterato in aggressuris,& tyrannijs:quasi in istis idem operetur diuturnitas temporis in peccatis absq; monitione,quod operatur in alijs monitio. nam continua causa delicti solet augere pœnam,vt in cap. cum haberet. de eo,qui dux.in ma.& l.si quis diuturno.ff.de pæ. Item si clericus est buffo,post annũ macellarius,vel tabernarius public⁹, hoc priuilegium perdit per trinam monitionem, vt in iur. præal.quantò magis,qui est inueterator malorum,debet per dere?constat enim, quòd vbi est maius delictum, debet esse seuerior pœna, & vindicta. 14.q.1.c.non afferamus. alium tamen tex.non habeo,qui hunc casum determinet, nisi dictum cap.perpendimus.quod habet varios intellectus,vt ibi patet in nouella.Sed si velles hanc partẽ tenere pro te, habes Abb. & Hosti.canonum veros patres.& rationes, quas etiam.s̃.ad duxi. & ex prædictis hẽs, q̃ contra non deferentes habitũ,& tonsuram trina monitio episcopi est multum periculosa. nã in delictis postea deprehensus à iudice seculari non potest se tueri priuilegio fori:quasi ex tunc sit incorrigibilis. & sic idẽ contra eos operetur monitio, quod operatur actualis degradatio.d.cap. cum non ab homine. ¶ † Tredecimò quæro de quęstione vulgari.nam laicus post delictum commissum, vel debitum contractum effectus est clericus, coram quo iudice debet respondere,& in delictis distingue, aut assumpsit clericatum,postquam captus fuit à iudice seculari:aut ante captum,& ante iudicium inchoatum:aut post iudicium inchoatu ante tamen sententiam:aut post sententiam. ¶ Primo casu post capturam:puta in carcere fecit professionem: & hoc sibi non prodest; quia est præuenta causa, & persona. Item ordo,& professio non inuenit istum liberum.& tenendo contrarium nimium deluderetur iustitia.ita no. in cap.1. de obli.ad ratioci.in nouel.¶ Secundo casu cum ante iudicium inchoatum assumpsit clericatum,nõ videtur dubium, quòd coram iudice Ecclesiastico, postquam iudex laicus præuenit, vt in cap.pen.de fo.compe.& l. si quid postea. de iud. ¶ De tertio casu, cum post iudicium inchoatum coram iudice seculari efficitur clericus, quinque opi.refert Ioan. Andr. in d. cap. 1. de obli. ad ratioci. Primam Ala. Ber. Goff. Vincen. Hostien. & Bar. Brix. quòd ille clericatus superueniens post litem motam nihil sibi profit,etiam quò ad executionem vitandam secundùm Hostien.& Vin.alleg. de excu. tuto.l. tutor petitus.& l.adul.de episco. & cle. l. officiales. ¶ Secunda est opi.precedenti cõtraria directò,quam tenent ibi Frã. Vercel.& Arch.isti.n. indistinctè tenent propter sacerdotiũ, vel ordinem sic susceptum liberari à foro seculari.nã sacerdotium,siue ordo superueniẽs tollit munus publicum iniunctũ. ff.de excu. mune.l. ꝓtor. circa prin. Item soluit compromissum iã factum,l.distinguemus.§.sacerdotio. de arb.Item qui deliquit tempore,quo erat paganus, si accusatur de crimine factus miles, non agitur sub primo iudice, sed sub secundo iudice.l.qui cum vno.§.reus. ff. de re mili. & videtur casus.ff. de accu.l.hos accusare. §.primo. Item dignitas superueniens tollit vinculum præcedentis obligationis voluntariè contractæ.ff.de ope.lib.1.interdum.Non ob.l.si quis postea. & cap. pen. quia ibi non mutatur forus, sed adijcitur: inter quæ est differentia,l.senatore. ff.de sena. Item quia non mutatur status, & conditio in compasibilibus cum illo foro.cap. si diligenti.de fo. compe. ¶ Alias opin. non refero, sed concludo cum Ioan.An. quòd in ciuili, & criminali debet fieri distinctio per iudicem secularem; vt ponere in carcere, & similia. nec ẽt aliqua fieri dẽt executio in persona talis clerici, quasi talis clericatus exemerit personã quò ad omnẽ manuũ iniectionem, & districtionem: sed non exomit causam à iurisdictione præueniente quò ad ipsius processum,& instantiam fiendam,& realiter exequendam.& sic erit iudex causæ,non personæ,vt in simi.habetur. s̃.de foro compe.c.sanè.in nouel. Et quæ dicta sunt in clerico, idem dicit in professo, maximè ordinato,facit de pæ.dist.1.§.his auctoritatib.c.1.& 32.q.2. c.admonere.& ita cõcludit Ioan.And.in d.c.1.¶ Sed tunc remanet dubium, postquam iudex secularis debet expedire causam, prout dicit Ioan. And. oportet ipsum condemnare ad pœnam capitis, vel furcarum, si talis erat pœna delicti intentati. Sed cum ipse non posit distringere, prout dicit Ioã. Anst.& iudex ecclesiasticus hanc non posit exequi, sńa erit deluſoria, per l.si prætor.ff.de iu.propter hoc dicit Bart. in l. 1.ff.de pæ.post Ia.de Bu.& Dy.q̃ episcopus debebit eum degradare, & tradere curiæ seculari. cap. cum non ab homine. de iud.& d.l.qui cum vno.§.reus.& in Authenti. vt cle. apud pro.episco.conue.ante fi.& hoc tenet Bal.in d.l.offici. clericatus ergo superueniens lite pendente si non prodest in causa ciuili quò ad forum: nec quò ad genus pœnæ, ne quò ad executionem faciendam in bonis. Sed bene prodest quò ad executionem pœnæ corporalis vitandam: nisi fiat degradatio,quam tenetur illo casu facere eps,per iura pręallegata.& si est casus,quòd clericus, etiam qui non est incorrigibilis, degradatur,& traditur curiæ seculari. Sed quia episcopi sunt difficiles in istis degradationibus,& recusant eas facere contra iura.quia iudices seculares excedunt suos terminos,& de talibus sumunt supplicium contra iura, vt dicit Barto. in d.l. 1.Bald.etiam de hoc parum not.in Authenti.causa quæ fit cũ monacho.& in l.1.C.an seruus ex suo facto.nec dicit aliud in effectu,quã qđ supra dictum est.¶ Quartodecimò quæro de alia quæstione vulgari: vtrum clericus agens contra laicum coram iudice seculari possit coram eo reconueniri.Pe.Iaco. Bu. Arch. & quam plures alij tenent,q̃ non possit recõueniri.& rũdet Bar.illi rõni,per quã hoc tenent, q̃ clerici non p̃nt iurisdictionem sui iudicis expisse prorogare.c. si diligenti.de foro compe.ergo multò minus tacitè.nã quædam tacita prorogatio resultat in reconuentione sin̄ Ia.Bu.& alios.Sed Io.An. tenet, q̃ possit reconueniri: & dicit,q̃ contraria op.sapit tyranniam,& est contra æquitatem.& hoc ipse not.in c.at si clerici.de iud. & hãc opin. tenet ibi Io.Cal.in addi.& ipsam semper tenui.forum enim, quod sortitur quis in reconuẽtione, causatur à prorogatione iuris, non hominis.quod patet, quia redditur in inuitum, & datur inuito.l.fi & Auth.& consequenter.C.de sen. c. dispendia.§. res quæ.de rescrip.s̃.eo. lib. secus in prorogatione hominis, in qua vtriusq; consensus requiritur.l.est receptum. & l. si cõuenerit.de iurisdi.om.iud.l.1.& 2.ff.de iud.c.P.& G. de offi.de le.& sic equiparatio de prorogatione hominis expressa ad re conuentionem non est bona. Non obst. q̃ reconuentio quodammodo causatur à consensu clerici ex eo, q̃ traxit laicum coram suo iudice.nam hoc fecit ex necessitate; vt consequaẽ debitum suũ corã iudice laico, cum non possit coram ecclesiastico.c.si clericus laicũ.de foro cõpe,nõ est ergo aliud imputandũ clerico, quia voluit ius suũ iudicis cessum relinquere. l.illud.ff.de peti.here.& arg.c.prælatis.de homi.s̃.eo.li. item c.si diligenti.cum simi.de foro cõpe. qđ prohibet clericũ cõsentire in iudicem nõ suũ,hẽt locũ,qñ principaliter se, vt reũ submittit iudici nõ suo: secus si principaliter submittit se, sed consequẽtur,puta in alterius diœcesi contrahendo,vel delinquendo.c.postulasti.& c.dilecti.de foro cõpe. ius.n. isto casu dat sibi iudicem loci,contractus,vel delicti,vt in dictis iurib⁹ & c.Romana.§.contrahentes.de foro compe. s̃.eo. lib. ita in reconuentione ius dat sibi iudicẽ,licèt trahat originem à facto clerici adeuntis iudicem laicum contra debitorẽ.& sic illo casu hẽat locũ, quod dr̃, q̃ multa p̃nt fieri in consequẽtiã, quę nõ p̃nt principaliter.l.1.ff.de aut.tu.& l.is qui duos.ff.de lib.le.& ibi per Bar.Itẽ rõ Pe. qua arguit de expresso ad tacitum:sic videlicet, quod non licet clerico expresse, non liceat tacitè,cõfundit per sequelã à simili.nam sm̃ eũ clericus Bon. conueniens clericum Mutineñ. coram epo, non posset ꝓrogare iurisdictiõem eius.c. significasti.de foro cõpe. qđ tñ est falsum,& contra mentẽ totius materię reconuentionis.contra.c.1.& 2.de mu.pet. ad idem facit quod dixi. cum clericus contrahit,vel delinquit in alia diœcesi.fortitur enim forũ tacitè,cũ non posset expresse. cum ergo clerico canon dat iudicem, & non ipse principaliter illud agit, non habet locum ca.si diligenti.de fo.compe.¶ Conclude ergo, q̃ cum iura generaliter in causa reconuentionis faciant illum iudicem, qui aliàs non est iudex eius, qui reconuenit,sunt generaliter intelligenda.l.de precio.de pub.& l.1.§.generaliter.de leg. præstã. Et hæc op.est amplectenda:quia est fundata super æquitate, quæ monit omnes iurisłatores ad illam materiam reconuentionis inuestigandam. vitantur enim litium dispendia,si dum hęc commodius coram vno,quàm coram diuersis iudicibus, terminantur. d. c. dispendia. cum si. ¶ † Quintodecimò quæro de non clericis, Deo tamen deuotis, & conuersis fratribus de pœnitentia heremitis illis, qui sunt de tertio ordine sancti Francisci, & militibus sanctæ Mariæ Theutonicorum, & rectoribus hospitalium, vtrùm isti gaudeãt priuilegio quò ad forum circa iniectionem manuum, vel immunitatem rerum suarum.in his enim versatur priuilegium clericorum.9.quęst. 1.per totũ.17.quæstio.4.c.si quis suadente.12. quæstio. 2.c. ecclesiarum seruos.& cap.fin. de vita,& hone. cle. ¶ Ego de his omnibus scribo in Cle.cum ex eo.de sen.excom. vbi Guido de monte Plautio tenet,quòd non.Idem ibi refero consul usse Ioan.Calde. isti enim, propriè loquendo,non sunt personæ Ecclesiasticæ:quia non sunt clerici, nec religiosi. & hoc est clarum in religione per sedem Apostolicam approbata, nec ligati,nec professi alicuius professionis. Et hæc est ratio, quæ sumitur ex ca.duo sunt.12.quæstio.1. ¶ Item quòd eorum ordo non sit religio:patet;quia neq; continentiam promittunt, neque obedientiam, & vtuntur proprio. quæ tria sunt de substantia religionis.vt in cap. cum ad monasterium. in fi.de stat.monach.bene facit cap.1.de voto.lib.6. Non obquòd vocanrur fratres, vel deferunt habitum religiosum: quia,vt dicit.d. meus Bald. ista sunt accidentia sine subiecto, & potius quædam apparentia in habitu, quàm existentia realitatis in effectu,vt ipse not, in l. officia. C. de episcop. & cleri. facit cap. quantò. de consue. & circa hoc videas quæ per me dicta sunt in prædicta Clemen.cum ex eo. ¶ † Decimosextò quæro, coram quo debeat conueniri vniuersitas scholarium. facit dubium mixtura clericorum, & laicorum, ex quibus componitur vna vniuersitas. dicas ergo, quòd vniuersitas aut est ex solis laicis, aut ex solis clericis, aut est mixta.

19

20

21

¶ No. hãc qõnẽ; qa quotidie habetur ĩ practi. & eã habui in hac ciuitate Lugdunensi.

¶ Cõuersi an gaudeant priuilegijs clericorum.

mixta. Primo casu potest cõueniri coram Potestate, coram epo, & coram rectore vniuersitatis: sicut Capitulum pôt cõueniri coram iudice laico. licèt. n. ipsa vniuersitas nõ habeat in se characterem. & vniuersitas nõ est aliud, quàm homines vniuersitatis. Si est ꝑmixta. Distingue tres casus. Aut maior pars est laicorũ: & tunc inspicitur maior pars; quia alia hẽt accessionis loco, licèt preciosior sit. ff. de auro, & argẽ. leg. l. & si non sint. §. perueniamus. Aut est maior pars clericorum: & tunc clerici trahũt ad se laicos. & ideò episcopus debet adiri, vel rector vniuersitatis. c. 1. de loc. Tertius casus ẽ, quando sunt in numero pari: tunc laici accedunt clericis, tãquàm digniorib⁹, vt hic no. Bar. in l. 1. ff. de colleg. illi. & Bal. in Auth. habita. C. ne fi. pro pat. vbi quærit, an priuilegium illius Auth. quò ad elect. iudi. vnius ex tribus. ſ. Potestatis, epi, vel rectoris habeat locũ in scholarib⁹ clericis. & distinguit; quia aut in studio sunt auctoritate iuris, vel Papæ: & pôt eligere Potestatem, & rectorem, & laicos: & sic non habeat locum. c. fi diligenti. & c. significasti. de foro compe. quia cõtra illa videtur Papa, vel ius dispensare, nec præiudicare priuilegio illius Auth. aut est in studio de licentia sui prælati: & habet electionem in casu, in quo rector esset clericus: nã si laicus, coram eo non posset per iura prædallegata, cõtra quæ nõ potuisset expressè episcopus dispensare. & in hanc opi. videtur inclinare Io. An. in c. fi diligenti. in nouel. & credo veram in hoc membro proximo, cum electio versatur in altero de de iure Ecclesiastico: sed cum in primo membro cum auctoritate Papæ, vel iur. sunt in studio, ꝙ possit eligere Potestatem, vel rectorem, dubito, an benè dicatur. nam priuilegiũ c. fi diligenti. concessit fauorem totius ordinis clericalis, vt ibi dr̃: nec vr̃ illud c. cogitasse de priuilegio Auth. habita. qa posterius emanauit, nec Imperator potuit clericis concedere priuilegium super foro penitus interdicto clericis, & sic canonibus derogare contra mentem legum, quæ intendunt sacris canonibus deseruire. vt in Auth. statuimus. de epi. & cle.

¶ Decimoseptimò quæro. mota lite emptori laico coram iudice seculari, comparuit clericus eius auctor, seu vẽditor ad defensam, & petit se remitti ad episcopum, in cuius foro cogit litigare. Quæritur, an debeat remitti, vel debeat defendere coram iudice laico? & videtur, ꝙ debeat remitti, cum illa causa sit ipsius propria, cum ad ipsum spectet commodum; quia si euincitur, tenetur de euictione, ẽt si non promisit. l. 2. C. de euic. Ex hoc ergo causa pôt dici ipsius propria. l. 11. §. in propria. ff. qñ appel. sit. Præterea cum venditor suscipit defensionem emptoris, perinde est, ac si possideret: & sic potest vti omnibus defensionib. ex persona sua. l. sed si lege. § sed si distraxerit. ff. de peti. hære. sed certum est, ꝙ si clericus possideret, esset conueniendus coram suo iudice. d. c. fi diligẽti. & c. nullus iudicum. de foro compet. & vr̃ tex. ff rem ra. hab. l. procurator ad exhib § si procu. item pro hoc vr̃ tex. cum gl. C. de euic. l. si parentum. vbi gl. sentit, ꝙ venditor ex sua persona pôt implorare beneficiũ personale in causa agitata cũ emptore. cũ dicat. nisi essent minoris potestatis postulantes &c. ¶ Item pro hoc vr̃ tex. in l. antep C. de iur. fis. li. 10. inducendo sic. fiscus hẽt priuilegium sui iudicis; quia fiscales causæ agitantur coram procuratore Cęsaris. C. vbi causa fisca. p totum. modò pone, ꝙ fiscus vendidit fundum cuidam priuato, à quo extraneus vult vendicare, & fiscus eum defendere. Quæritur coram quo. respondeo, ꝙ coram procuratore Cæsaris, qui est iudex inter fiscum, & priuatum. quod sentit ibi gl. magi. in ver. si autem contra emptorem &c. Pro hac parte facit quod no. Spec. in tit. de primo, & secundo decreto. §. restat videre. ver. quid si dicunt. clericus est. & versi. seq. & Ioã. glossator. 11. q. 1. c. clericum nullus. In contrarium videtur; quia ex persona defensoris, vt venientis ad causam, in nullo debet fieri conditio aduersarij deterior. l. 3. §. defendi. ff. ex quib. cau. in poss. eatur. & l. sed & hæc. §. defendere. & l. fi minor. §. fin. ff. de procura. Item ius istorum, qui veniunt ad causam ab alio, siue contra alium prius motam, regulatur quò ad prosecutionem, secundum quod regulatur ius principale litigatoris: vt à quibus ille excluditur, excludantur & illi, vt est casus notabilis in c. fina. vt lite penden. eo. libr. facit quod no. in cap. cum super. s̃. de re iudi. sed in casu nostro emptor conuẽtus est coram suo iudice. ergo ad personam clerici cõparentis ad defensam pro suo interesse non debet mutari forus. ad istud enim iudicium non trahitur: tunc enim habent locum canones, qui hoc vetant, quòd trahatur: sed quòd se vltro offert, videtur in hac causa reus voluntarius, de quo aliud, quàm in reo necessario, iudicandum est, secundùm Innocen. in c. cum inter priorem. de except. & hanc partem teneo, quia est casus in d. l. venditor. non quòd ad clericum spectet commodum, & incommodum; quia hoc verum respectu effectus, non rei principalis in iudicium deductæ, quam emptor possidet, & non clericus; quia ergo rei vẽdicatio cõcernit, & sequitur possessorem. l. in rem actio. ff. de rei vendi. persona possessoris debet quò ad forum attendi, non clerici, cuius obligatio non est deducta in hoc iudicio. Non obst. alia iura allegata supra, quæ dicunt, quòd potest vti defensionibus, & iuribus ex persona propria. nam hoc non negatur: sed coram eodem iudice. & hoc sentit Io. And. in d. c. clericũ nullus. dum dicit, quòd non efficitur de foro illius, sed præstet ei auctoritatem. Intelligo enim præstare auctoritatem, inquantum in illo foro suis defensionibus vtitur: sed de foro non efficitur; quia inuitus ad illud non trahitur. Non ob. qđ no. Spec. in d. §. quid si dicũt, clericus est. nam loquitur, quãdo defensioni causæ alterius non assistit, sed ad ius suũ principaliter defendendum venit: puta conuento emphyteuta, & feudatario laico, clericus dominus rei emphyteu. vel feudi nominatus in iudicio pro suo directo dominio ad defensam venit. quo casu cum eo coram suo iudice iudicium est ordinandum. qua ratione dicendum est generaliter in omni casu, quo venit tertius pro iure suo principaliter defendendo. nam aliter assistendo debet remitti ad suum iudicem. pone exemplum. quidam petijt missionẽ ex edicto diui Adri. sm̃. l. fi. C. de edict. diui. Adri. tol. & contra missionem factam in vna re comparet clericus contradictor, dicens se possidere. certè ista quæstio agitabatur coram iudice competenti. i. nõ in illo iudicio, in quo missio petebatur. cõtra talem. n. sic cõparẽtem debet offerri libellus, vt innuit ibi tex. & Accur. idẽ sentit in noua eius addit. & rõ, qa petens missionẽ dicitur agere condictione ex illa lege. & licèt contra incertum agat: tñ si quis cõparet, est reus in hoc iudicio. i. offerẽdus ẽ libellus coram iudice suo, vt ibi dicit tex. Vnde cum iudicis officiũ in hoc vertatur, qs habeat potiora iura, vt ibi dicitur: nõ videtur iudex laicus competens contra clericum opponentẽ se, vt posteriorem, contra istam immissionem petentẽ. & ita reperio consultum per quendam egregium aduocatum Perusij, nomine Raynerium de monte Vbiano. Occurrit tamẽ mihi dubium circa prædicta. quid iuris, cum laicus minor petit restitui aduersus aditionem hæreditatis, quo casu debẽt oẽs citari per generale ꝓclama, per Auth. si oẽs. C. si vt se abhære. absti. quid ergo si cõpareãt clerici pro suo interesse; qa sunt creditores hæreditarij, & interest ipsorum non restitui. & sm̃ proximè dicta videtur, ꝙ quilibet remittendus sit ad iudicem suũ, & sic quibuscunq; alijs se similiter opponentib. etiam si essent laici non subiecti illi foro, vbi restitutio postulatur: quod satis esset absurdum; ideo in hoc exemplo in simili credo clericos, & laicos cuiuscunq; fori debere subire iudicium, vbi quasi contractus fuit initus per minorẽ in ipsa aditione hæreditatis. Ex illo enim quasi contractu obligatur eis, vt Insti. de obli. quæ ex quasi cõtractu nascun. post prin. & sic in loco, vbi quasi contractus initur, sortiatur forum, si agatur ad eius resolutionem. arg. l. qui certo. ff. de cõd. inde. & vt iudicium vniuersale, qđ est agitãdum cum multis (sicut est illud) non coram multis iudicibus agitur. ff. de quib. reb. ad eum.

ad eum. iuſ. ea. & l. nulli. C. de iud. Non obst. quod. s̃. dixi. in illo, qui comparet vt legitimus contradictor contra petentem immissionem ex edicto diui Adri. quia talis comparet vt possessor rei, in qua missio petitur. & sic non impugnat ius agentis. sed suum tuetur, & non comprehenditur sub vniuersali petitione, nisi ex simplici assertione agentis. Sed in casu isto comprehẽditur, & omnium comparentium est eadem defensio, hæc scilicet, ne restitutio concedatur. & vide quod circa hoc no. Bal. in l. 1. C. de edic. diui. ver. sed hic quæritur, an infiniti sint priores. ¶ Iuxta prædicta breuiter applico vnum de tribus articulis per me disputatis. C. laicus. B. clericum prætendebat debitorem suum in magna pecuniæ quantitate. clericus autem hoc negabat. compromiserunt in Titium cõmunem amicum, qui dictum B. clericum condemnauit. cuius laudum B. clericus vult dicere iniquum: quæritur: an coram suo iudice. i. episcopo: an coram iudice ipsius laici, an verò coram superiore ipsius arbitratoris, qui est diuersus à iudicibus prædictorum, debeat proponere istam causam iniquitatis. Primò probaui octo efficacibus argumentis, quòd clericus super illa iniquitate teneatur adire suum, scilicet episcopum. ſSecundò probaui multis alijs rationibus, & argumentis, quòd iudex secularis ipsius laici esset adeundus. Tertiò tribus argumẽtis ostẽdi, ꝙ iudex loci, vbi laudũ datũ est. Quartò, quòd iudex ipsius arbitratoris: quæ omnia ibi disputanda relata nõ refero. nam aliter Bar. aliter Fed. de Senis, aliter Ang. de Perusio varijs in locis sentiunt, & decidunt. ego autem ad concordiam distinguo omnes. ¶ Sed in quæstione proposita in terminis, sicut distinctè proponitur, concludendo teneo, quòd si quæstio, de qua fuit compromissum, vertebatur super rebus Ecclesiæ. quòd iniquitas laudi secuti superinde, potest deduci coram iudice Ecclesiastico, & corã se culari, siue clericus circunscripto compromisso fuisset in illa causa futurus actor, siue reus. & sic intelligo c. exposita. de arbi. & c. peruenit. vtrobique enim laudum latum fuit inter laicum & clericum: & tamen super querela iniquitatis fuit aditus ibi Papa. & hoc ideo, quia iniquitas laudi concernebat res ecclesiarum, & sic principaliter in vtroque foro potuisset laicum conuenire, vt no. in c. cum sit generale. de foro compet. in nouel. ergo similiter coram altero, coram quo clericus maluerit istam querelam iniquitatis proponi, & discuti. vbi verò non de rebus ecclesiæ: sed de ipsius clerici proprijs (puta de suis patrimonialibus fuisset compromissum factum, & laudum datum, quod vult clericus dicere iniquum:) tũc quia electio, de qua in d. c. cum sit generale. non habet locum in talibus, secundum Ioan. An. qui ita ibi no. vera videtur doctrina Bar. ꝙ ille iudex sit adeundus super reductione, qui fuisset futurus iudex in illa quæstione. vnde si clericus erat actor, debuisset adire iudicem laici. c. si clericus laicum. de foro compe. ergo adire debebit super illa reductione: si autem clericus erat futurus reus in casu, quo non fuisset causa compromissa: tũc coram suo iudice Ecclesiastico petet illam reductionem, vt sentit Bart. in le. si societatẽ. §. arbitrorum. ff. pro so. allegat simile de reo, qui vult petere publicationem testiũ ad perpetuam rei memoriã super sua exceptione solutionis, pacti, vel similibus. nam petet eam coram suo iudice, coram quo actor debuisset eum necessariò conuenire. & sic clericus petet ipsam examinationem contra laicum coram episcopo. Et econuerso clericus, qui in causa esset futurus actor, petet ipsam coram iudice ipsius laici: & in illa examinatione testium sequor eum: sed non in prædicta sua doctrina, siue regula, de qua. s̃. nã aliter sentio in prædicta sua disputatione. die vt ibi. ¶ Pro pleniori etiam prædictorum declaratione quæro de alia quæstione. Statuto cauetur, quòd legata non valeant, nisi insinuentur coram vicario, vel capitaneo, citatis citandis. modò legatarij in testamento, in quo fuerat institutus clericus, fecerunt citari coram capitaneo clericum, & legata sua insinuari, contra quod opponitur de nullitate, quòd citatio de clerico fuit nulla. & sic perinde habeatur, ac si facta fuisset nemine, citato, postquàm citatio non arctauit citatum. Cle. pastoralis. de re iudi. iuncto. d. cap. nullus iudicum. & cap. si diligenti. de foro compe. ¶ In contrarium videtur: quia in illa causa insinuationis non reperitur alius iudex, quàm laicus. clericis enim hoc officium est interdictum. l. testamenta omnia. C. de testa. & hanc partem tenet ibi Bal. dicens, quòd cum laicus sit iudex illius causæ insinuationis: ergo omnes, qui debent adesse dictę causæ. & quilibet volens opponere, siue sit clericus, siue laicus, oportet, quòd opponat contra eum, qui est iudex causæ. ff. de re iudi. à diuo Pio. §. si super rebus. ¶ Item citatio, quæ fit de hærede, non est simpliciter, nec absoluta citatio: sed potius conditionalis in effectu. ſ. si vult se opponere, & non est aduersarius, vt no. in l. ea quidem. C. si manci. ita fuerit alie. Vnde potius ista potest dici edictum, quàm citatio. & edictum omnes astringit. qui matri. accu. pos. c. cum in tua. ſ& de eloc. c. fi. e. li. fit enim potius ad voluntatem exquirendam, quàm ad causam. ideò potest fieri etiam de forensi. & ita ibi refert fuisse consultum Perusij. Et aduerte, quia dum allegat. §. si super rebus. videtur sentire, quòd clericus volens impedire executionem sententiæ iudicis secularis, debet se opponere coram ipso iudice. & ibi summatim de iure suo docere. sed ego videor tenuisse contrarium per l. fi. C. de edi. diui Adri. tol. Sed certè & hoc non nego, quin si constat summariè clericum posse rem, in qua petitur fieri missio, remittatur ad iudicem suũ. summaria ergo cognitio, quæ fieri debet, cum iudex laicus suam sententiam, vel mandatum legis exequitur, debet semper eoram eo fieri, etiam si clericus se opponat. quod est notãdum. ¶ Et hæc dicta sufficiant de illa tertia quæstione, ex qua super iudicis aditione, & causæ examinatione vidi aliqua pulchra dubia super foro, cum quæstio sit inter clericos, & laicos. quæ nota. ¶† Decimooctauo quæro. Pater vult emancipare filium suum clericum: quæritur, an coram episcopo: an coram iudice laico hæc emancipatio fieri debeat. nam certũ est, ꝙ debet fieri coram iudice competenti. l. fi. C. de eman. li. quis ergo erit iudex competens illo casu? & reperio in decis. Rotæ istã. q. vbi decidit, ꝙ iudex ipsius patris, non filij. d. l. fi. ergo debet solẽnizari à iudice eius, qui agit: nõ qui excipit. similiter in prælato vni⁹ dioece. qui vult alienare bona ipsius monasterij sita ĩ alie. dioece. adhibebit enim ꝓ auctoritate iudicem suum: non illum, vbi sita est res. cap. pastoralis. de priui. in nouel. licèt Cy. dixerit in hoc casu vtrumque posse auctorizare, sicut coram vtroque agi rei ven. l. j. C. vbi in rem actio. cap. sanè. de foro compe. & de hoc no. in l. prædium. C. de prædi. mino. igitur de alienatione rerum ad alienationem personæ, quæ quasi in emancipatione versatur, videtur coram vtroque posse fieri illam emancipationem, per no. in d. l. fi prædium. Non obst. ꝙ hic filius in hoc actu sustinere videatur personam rei, & pater personam actoris. & sic iuxta reg. actor sequi debeat forum rei. c. cum sit generale. de foro compe. nam illud procedit in contentiosis, & quando iudiciũ redditur in inuitum. secus in voluntarijs, & extra iudicium. vnde in casibus, in quibus posset pater compelli ad emãcipationem filij, esset quæstio minus dubia, quòd coram iudice laico deberet filius agere, per regulam cap. cum sit generale. pro hoc optimè facit quod no. Inn. in cap. quod in dubijs. de renun. vbi dicitur, ꝙ ille recipit renunciationem beneficij à uolente, qui posset ipsum inuitum destituere. Non obst. ca. si annum. de iudi. eo. lib. ubi iudex Ecclesiasticus, non secularis præbet filiosa. clerico auctoritatem, & dat curatorem: quia loquit̃. cum est quęstio de rebus Ecclesiasticis, in quib. nihil ad patriam ptãtem, ut ibi. sed hic loquit̃ de ipsa patria ptãte. & sic de iure patris, qd hẽt in filiũ, adimendo, & in ipsũ filiũ præmiũ conferendo. emancipatio. n. appellatur præmiũ, siue donũ. l. 2. & l. cũ oporter. §. cũ aũt. de bo. q̃ li. & l. pe. C. de bo. mater. iudex. n. illius, qui cõfert ꝑmiũ, nõ qui ipsũ suscipit,

videtur adeundus ſuper auctoritate prẽſtanda. & maximè in hoc caſu, in quo canones non multũ tractant de hac patria poteſtate, nec de ſuis effectibus. Non ob. c. ſi iudex laicus. de ſen. exc. ſ̃ eo. lib. vbi cũ de ſtatu ꝓſonæ eccleſiaſticæ q̃rit, cognitio ſpectat ad iudicem Eccleſiaſticum; q̃a ibi erat q̃ de clericatu. & ſic cã merè eccleſiaſtica: hic verò non de ſtatu clericali: ſed de vinculo, ſiue nexu patriæ ptãs dirimendo tractatur. & ſic de iure ꝓſonæ clerici quò ad ſtatum ꝓpalem, non ſpũalem. & hanc partem firmat deciſio, de qua. ſ̃. in ordine. 175. ex qua in ſimilib. dici poſſet, ꝙ ſi laicus vult aliena re vltra ſummã. 5. aureorũ, vel laicus minor vult alienare clerico, vel ſe ei ſoleniter obligari, iudex ipſius laici, nõ clerici, in ꝓdictis caſib. erit adeundus ſup inſinuatione, vel auctoritate. & econuerſo ſi clericus vellet laico ſic donare, alienare, vel ſe obligare, iudex ipſius clerici ſuper inſinuatione, vel auctoritate debebit adiri. agenti. n. actum iſtis caſib. non recipienti, auctoritas impartiẽ. ¶ Iuxta ꝓdicta q̃ritur. ſi clericus minor, tanq̃ actor, litigat coram iudice ſeculari: an dictus iudex poterit ſibi dare curatorem ad lites, vel dabit per eꝑm ſuũ tangit. Old. q. 56. & Spe. in ti. de cura. tenet, ꝙ quilibet iudex, etiam delegatus. & Ia. de Are. vt ipſe refert, tenet, ꝙ dari dẽt à iudice illius loci, corã quo cã verteret. C. de peri. tuto. l. 1. pro hoc. l. ſi longius. de iud. ¶ In contrarium facit. C. de admi. tut. l. ſi. §. 1. vbi dicit recurrendum eſſe ad competentẽ iudicem per eum, coram quo lis vertit. pro hoc c. ſi. de iudi. vbi vꝝ ſpãle in delegato Papæ, vt dari poſſit in cã, q̃ corã eo vertit. Old. ibi diſtinguit, ꝙ aut loqmur in procuratore gñali, & cũ ille videat datus ad oẽs cãs. l. qui hẽt. §. fi. de tute. dico, ꝙ dẽt dari à ſuo iudice, & habebit effectum datio quò ad lites, q̃ agitarentur ẽt extra territorium iudicis, q̃ ad ſimilitudinẽ tutoris eſt datus à iudice, q̃ adminiſtrat bona vbicunq; ſita. vt no. de excu. tuto. l. ꝓ litem. §. licet. Aut loquimur de curatore dato ad vnam litem tm̃: & tunc dẽt dari ab illo, vbi cã tractatur: dumtm̃ ſit caſus talis, q̃ competat de iure, ſicut conſueuit dici in ꝓgatione in l. 1. C. de iuriſ. om. iud. ꝓ hoc addu. præall. c. ſi annum. in prin. vbi dum dicit [de ſuo] loqt ſimplr ad lites. vbi dicit [debere dari à delegato] licit de dato ad illam cãm tm̃. & vide quod no. Inn. in c. petitio. de procu. & de hoc dixi in d. c. ſi annũ. & vltra ibi p me notata. vel hic cogita, an in bonis patrimonialibus, vel in clericis pupillis habeat locum tractatus tutelarum: & laicus poſſit eſſe eius tutor teſtamẽtarius, legitimus, vel datiuus. dubium facit, q̃a tutela eſt ptãs in capite libero, & dat principalr perſonę: ſed non vꝝ permiſſa datio & laicis, & perſonis eccleſiaſticis: nec in bonis ipſorum, qui gaudent eodem priuilegio cum bonis eccleſiarũ. c. decernimus. de iud. c. fi. de vita, & hone. cle. nec clerici videntur cogendi ſuſcipere tutelas, niſi tm̃ legitimas, ſi voluerint. vt no. in Authen. presbyteros C. de epiſ. & cle. & 86. diſt. c. peruenit. & vide quod not. Bal. in l. generaliter. circa fi. C. de epiſ. & cle. ¶ Decimononò quæro de intellectu. c. cum non ab hoĩe. de iudi. ante traditionẽ iudici ſeculari tex. exigit, ꝙ venerit in profundum malorum. & ſic vꝝ, ꝙ pro primo homicidio, quantuncunq; graui, & enormi, non debeat degradari. quod an ſit verum, ibi plenè ſcribo: & gratia repetitionis hic breuiter reaſſumo q̃nem facti, quam ibi pono. ¶ Quidam miſer ſacerdos plura, & enormia primò cõmiſerat: & poſtremò quendam antiquum ſacerdotẽ eccleſiæ ſancti Marci tpe noctis hoc modo ſubduxit. dixit enim, venias ad domum meam mecum pro victulo maluaſiæ, qđ rediens de inſula Candię tuli mecum, vt offerrẽ eccleſiæ ſancti Marci. ille ſtatim cum eo acceſſit, & in domo quadam ipſum ſacerdotem vnà cũ certis alijs trucidauit: & ablatis clauibus, quas habebat ſecum, venit ad eccleſiam ſancti Marci. & de camera dicti presbyteri magnas pecunias abſtulit. tandem poſtea captus fuit: & perſonæ qualitate pẽſata, & facti attrocitate, omnes clamabãt, eum degradãdum eſſe; eo maximè, ꝙ ſocius eius laicus in illo facinore ſi fuiſſet captus, fuiſſet ꝓ

fruſtra diuiſus, & morte turpiſſima condemnatus. cum dominus Epiſcopus tunc alios, & me ſuper hoc conſuleret. reſpondi ſibi plenè quod in d. c. refero. & concludens dixi, ꝙ poterat, ſi volebat, eum degradare, & tradere, primò ꝑ tex. in c. 1. de homici. nam licèt verbum, euellas, quod ibi ponit, habeat varias expoſitiones: tamen ego intelligo, & refero ipſum ad clericum homicidam, non laicũ. iſte enim euelli non poteſt, ex eo, ꝙ non debet miniſtrare circa altare: & priuatio præſupponit habitum. l. decem. de verb. oblig. & c. venerabilem. de elect. illud enim euellitur, quod radices habet. c. ſolitæ. de maio. & obe. intelligo ergo, euellas, per depoſitionem, ita vt moriatur, ſcilicet per executionem iudicis ſeculares. & dum dicit, moriatur, loquitur in tertia perſona, quaſi non per epiſcopum, qui euellat ab altari, ſed per alium pœna mortis ſit imponenda. & verbum, moriatur, debet intelligi de naturali, non ciuili in dubio. c. ſuſceptum. de reſcri. ſ̃. e. lib. & aliæ expoſitiones, quas ibi fecit Io. And. ſatis viderentur contra mentem illius legis Exo. quæ homicidium ſimpliciter puniebat morte; quę ideo eſt redacta inter conſtitutiones canonicas, vt ſeruetur: non vt fruſtra membranas occupet. 19. diſt. c. ſi Romanorũ. item aduertẽdum ad caſus, in q̃bus per conſtitutiones canonicas degradatur clericus ꝓ delictis, de quibus in c. ad abolendam. de hære. hoc autem delictum videtur omnibus alijs atrocius, & enormius. ergo nõ minus, q̃ in alijs caſibus, vindicandum. 24. q. 1. c. non afferamus. ¶ † Item pœna perpetui carceris non videtur cõmenſurari huic delicto adeo graui. nam pro minoribus delictis imponitur; vt pro ſimonia, & pro hæreſi, poſtquàm pœnituit. c. quoniam. de ſimo. &, vt ibi enumero, in delictis non ita atrocibus hæc pœna perpetui carceris reperit. præterea Inn. in c. qualiter, & quando. 2. de accu. comparando pœnas legales pœnis canonicis, dicit, quòd vbi per ius ciuile imponitur pœna mortis, ſimilis erit pœna canonica, quæ relinquitur ſeculari iudici. & hoc fieri non poteſt, niſi poſt degradationẽ. vt d. c. cum non ab homine. ſed omni iure naturali, & poſitiuo homicidium morte punitur. & pro hoc facit c. at ſi clerici. dum dicit [ſi non debet quemliber depoſitum] &c. quaſi dicat, quãdoque debet, tunc videlicet, cum delictum eſt atrocisſimum, ſicut eſt homicidium in perſonam ſacram. nam ſecundùm legem. qui templa Dei frangunt, & dona Dei tulerunt, damnantur ad beſtias. ff. ad leg. Iul. pecu. l. ſacrilegij. plus eſt autẽ, ſacerdotes ſic tractare, quàm eccleſias ſpoliare. Deus. n. hominũ cauſa oĩa cõparauit. l. in pecudũ. de vſu. Itẽ ſi non in tã grauibus delictis reperiuntur caſus huiuſmodi de gradationis, & traditionis: ergo & in illo, vbi eſt eadẽ, vel maior ratio, idem ius ſtatuatur in pœnis. in c. inter corporalia. de translat. & l. illud. ad leg. Aquil. & quod no. in c. 1. de tempo. ordi. eod. lib. Item non video, quare non ſimpliciter, prout ſonat, debeamus intelligere iſtud c. 1. de homi. maximè cum concordet cum iure ciuili, vt in Authen. vt cle. apud prop. epi. conue. ante finem. & in Authen. clericos. C. de epiſco. & cler. & habet iſta opi. licèt rigida prima facie, æquitatẽ. nã ſi contingeret clericum, & laicum prima facie conſpiraſſe in proditionẽ patriæ in aſſaſſinamento, & alio delicto ſecundum mores enormiſſimos, & laicus combureretur, vel per fruſtra ſcinderetur: & clericus pro eodem delicto poneretur ad carcerem (quantuncunque perpetuum) nimis magna eſſet inæqualitas: & præſertim, quia vt plurimum clericaliter condemnati de carceribus fugam arripiunt: quod videntes laici contra clericos, & prælatos contumeſcunt, & fœniunt: & faciunt ſtatuta contra eccleſiaſticam libertatem, indirectè ſaltem: puta quòd non ſubditis communitati non reddatur ius: quòd declinantes forum Ptãs poſſint impunè offendi, & ſimilia, prout infra tangam. & alia ſtatuta, & conſuetudines vidi contra clericos multum prauos. puta ꝙ laic⁹ offendens clericũ, dũmodo non occidat, ſoluat vnum ſol. & hæc ſolũ faciunt pp dictas inęqualitates pœnarum pro eodẽ, vel

ſimilib. delictis. in ꝓdicta ergo q̃ne ſic concluſiſſe dictis rõnib. non vꝝ durum, & minus ſatis malum, q̃ occaſionẽ laicis ꝑbere talia ꝓpetrandi. ¶ Iuxta hoc q̃ro. quia tex. in d. c. cum ab hoĩe. dicit, ꝙ ad hoc, vt clericus poſſit comprimi per iudicem ſecularem, exigit, ꝙ venerit in ꝓfundum malorum: & ante dicit, eum deponendum. Scđo excõicandum. Tertiò anathematizandum. Quartò comprimendum ꝓ iudicẽ ſeculari. Vtrùm ergo quælibet pœna exigat delictũ ꝓ ſe; vt ꝓ homicidio primò depoſitio, ſcđo excõicatio, pro tertio anathema, pro quarto compreſſio ꝓ iudicem ſecularem? Et vꝝ, ꝙ ad pluralitatem dictarum pœnarũ requirat pluralitas delictorum. c. at ſi clerici. de iudi. l. ſenatus. de accu. ¶ Contrarium teneo in d. c. cum non ab hoĩe. quia ibi vult ꝓcauere, ne poſſit eſſe ꝓbatio plurimorum. Sed cõtrarium cõtingeret, ſi deberemus tot ſcelera expectare contra mẽtẽ d. c. arg. l. ſcire oportet. ff. de excu. tut. intelligo. n. ſane illud. c. hoc mõ, ꝙ ſi pro primo homicidio, vel ꝓ alio graui crimine ſubterfugit ſubire pnĩam (puta perpetui carceris: vel aliam per eꝑm infligendam. c. 2. de pę. eo. li.) ex tunc poſt depoſitionem excõicetur, & ſi hanc ẽt contemp ſerit, anathematizetur: & poſtremò, pſeuerante eo in contumacia, relinquat iudici ſeculari. hunc intellectũ ꝓbat ver. corrigibilis. qđ potius ſonat in contumaciam primi delicti, q̃ in nouum delictũ. ille. n. cotrectus dr, ꝙ dicit ſe fuiſſe peruerſum. hoc. n. probat ibi ver. deinde creſcẽte contumacia. contumacia. n. non ſignat nouum delictum: ſed contemptũ pnĩæ de antiquo. ꝓ hoc expoſitio Io. An. exponentis illa verba [cũ Eccleſia non habeat vltra, qđ faciat] declarãdo ſupplet, pp ipſius potentiam, qñ dicit, ꝙ ſi Eccleſia nõ põt ipſum cogere ad pnĩam pp eius potẽtiã, adhibeat illa remedia. ſ. excõicationẽ, & anathema. & q̃a nõ vltra ꝑt, relinquat ipſum iudici ſeculari. ſola ergo depoſitio nõ debet eſſe terminus, ſiue finis pœnæ, ſed detruſio ſequi dẽt: & ſi ſeq nõ põt, ꝓcedat ordine, de quo in d. c. 1. & ſic intelligo. parat⁹ igit ſubire correctionem ꝓ ſimplici homicidio, furto, & ſimilibus nõ vꝝ, ꝙ dẽat tradi curiæ ſeculari. in qualificato aũt (vt ꝓdixi) videat aliud ſentiendũ p ea, q̃ dicta ſunt in d. c. cũ non ab hoĩe. ¶ Quærit Io. An. vtrũ, poſtq̃ eſt actualiter degradatus, vel poſtq̃ eſt depoſitus verbaliter, & incorrigibilis poſſit ſine alia traditione capi, & puniri ꝓ iudicem ſecularem. & in degradato tenet, ꝙ ſit ſtatim de foro ſeculari: in verbaliter depoſito incorrigibili tenent qdam, ꝙ antequàm poſſit cõprimi, neceſſaria ſit actualis degradatio. ſed Io. An. cõtra, vt ibi in nouel. ¶ †† Vigeſimò q̃ro, vtrum iudex laicus poſſit capere clericũ delinquẽtẽ, ne fugiat, & vt ipſum eꝑo preſentet. Inn. ꝙ ſic, ſicut dr de defenſore in Auth. de defen. ciui. §. nos igit. & §. iterim. coll. 3. & in Auth. vt iudi. ſine quoquo ſuffra. §. neceſſitatem. coll. 2. de decu. l. gñali. de his, q̃ in frau. credi. l. ait ꝓtor. §. ſi debitorem. Hoſt. contra ex eo, ꝙ canones, q̃ ꝓhibent manus in clericos violentas, indiſtinctẽ loquuntur: nec cum ſecuritate aĩæ iſte caſus, & iſti ſimiles merè canonici ſunt decidẽdi per leges, vel magiſtra. regulas. & ita not. in c. vt famæ. de ſen. exc. Nam c. ſi qs ſuadẽte. loquit de doloſa, & temeraria manũ iniectione: dũ dicit [ſuadẽte diabolo.] hoc aũt nõ cõtingit in caſu nr̃o, in quo, ne pp fugam delictũ remaneat impunitũ, capit à iudice, vel ipſius familia. & traditur in hoc reg. gñalis, ꝙ in oĩbus, qbus poſſet impunè offendi, vt no. in c. 3. de ſent. excõ. in his poterit impunè capi. facit qđ no. in d. o. cũ non ab hoĩe. in nouel. Et ꝓdictam opi. Inn. ſequit Bar. in l. ſi qs in ſeruitute. ff. de fur. & Bal. in l. ſi qua ꝓ calumniã. de epiſ. & cle. ¶ Vidi dubitari, an epſs poſſit dare licentiam iudici ſeculari capiendi clericos delinquẽtes, eũtes de nocte, & repertos cũ armis, & ponẽdi eos i carcere ad petitionẽ ipſi⁹. ad hoc dico, ꝙ de licẽtia ſpãli iſtius clerici, & illius nõ vꝝ dubiũ, ꝙ poſſit, ꝑ d. c. ſi clericos. & c. vt famæ. ſed de gñali magis dubito. & crederem, ꝙ nõ licoret in gñe, ſicut licet ecõuerſo, vt no. ſ̃. de offi. ordi. c. ſi ſacerdos. rõ q̃a in ſpeciali iudex laicus nullã hẽt cognitionẽ de crimine, pp qđ capit, ſed merã executionẽ facti: ſed in gñali negari nõ põt, ꝙ nõ videat ſibi cõmiſſa cognitio aliqualis ſup crimine, pp qđ ad capturã vult ꝓcedere. & hoc penitus eſt prohibitũ, vt in o. decernim⁹. de ſen. exc, facit qđ no. i Cle. paſtoralis. de reg. iu. & hoc verũ, niſi reperiat in flagranti crimine, vt cũ armis vel ire de nocte contra conſtõnem fortè: vel ſit gñalis licẽtia data iudici tali capiendi tales, & detrudendi eos in carcerib. ipſius iudicis ad mandatũ epi. & ita Venet. practicat. † Vtrũ ꝑ miniſtros laicos poſſit epſs, vel ꝓlatus ſuos clericos tormentare. remitto ad no. in c. vniuerſitatis. de ſen. exc. & dixi. ſ̃. in 3. oppo. ¶ Ex prædictis latè dictis apparet, ꝙ in multis caſibus Ptãs ſecularis exercet iuriſdictionem in clericos. alios videte in gl. 23. q. 5. c. principes. & inter alios notabiles quoſdã caſus. i. cum ſunt incorrigibiles, vel cũ ſchiſma faciũt, vel cũ fidem volũt ſubuertere, vel cũ Eccleſiæ prãs deficit. & hi caſus habenẽ in iurib. ibi allegatis. & hac rõne. ſ. ꝙ clerici in certis caſib⁹ ſunt de iuriſdõne iudicis ſecularis, dicit Io. And. ꝙ dicũt diſtrictua. q̃ in alienis locis gaudẽt certis immunitatibus. hac imunitate, vel priuilegio participant ẽt clerici, vt no. Io. An. in c. fi. de off. delegati. eo. li. in nouel. ad hoc. ſ̃. de foro compe. c. dilecti. Old. etiam qõ. 30. tenet, ꝙ ſacerdos debeat reputari de vniuerſitate. ſicut enim eccleſia eſt de vniuerſitate domorũ inter territoriũ poſitarũ. l. pupillus. §. territoriũ. de verb. ſig. ita ſacerdos dẽt reputari de vniuerſitate ꝓfanarum. Item ꝓp hoc auctoritate Philoſophi & pagani quoque de vniuerſitate reputant, ſicut fuit Ipodominus, qui totã regionẽ diuiſit in tres partes: quarum vnã ſacrã, alteram publicã, alterã priuatam appellauit. vniuerſitates ẽt ſunt diuiſæ in tres partes, vt narrat Philoſophus. 2. Aeth. 4. c. circa medium. cũ ergo ſint partes totius ſacra, & priuata, nõ debent diuerſo iure cẽſeri. l. eum q̃ ædes. de vſuca. c. cũ in tua. de deci. & iccirco tanq̃ pars vniuerſitatis põt perſonę eccleſiaſticę ſtaturis vniuerſitatũ, & ſingulariũ vti in fauorẽ ſuũ. 10. di. c. ſi in adiutoriũ. facit. 12. q. 1. c. duo ſunt gña. Nec ob. ꝙ ſacerdos multis priuilegijs gaudet. p hoc. n. nõ minus eſt pars vniuerſitatis. nã Decuriones, Senatores, Doctores, & milites gaudẽt multis priuilegijs in ꝓnis, & reb. ff. de pę. l. moris. §. iſte ferè. & C. de qõ. l. diuo Marco. & C. de profeſſ. l. medicos. tm̃ conſtat, ꝙ appellatione populi, & vniuerſitatis continentur. Inſti. de iure nat. §. plebiſcitum. ſic ergo talis immunitas non impedit, quominus ſit de vniuerſitate ſacerdos, de quo quærit ſecm Oldr. Ad id tũ, qđ dixi, ꝙ gaudẽt ſtatutis patriæ, an hoc ſit verum in iudice, infra dicam. ¶ Vigeſimoprimò q̃ro, ſi contra clericum agentem, vel teſtificãtẽm in iudicio ſeculari opponatur exceptio criminoſa, an iudex laicus poſſit cognoſcere? Inno. ꝙ ſic; quia ex probatione talis exceptio nõ patiẽ pœnam. de ord. cog. c. cum dilectus. ad fi. repulſio. n. à teſtimonio, vel fides ex hoc non ſibi exhibita nõ cedit ad ſuum incõmodũ, ſiue pœnam: ſed producentis tm̃ ſm̃ Inn. ſed Hoſt. contra. vt no. ſ̃. de foro compe. c. verum. in nouel. & hæc opi. vꝝ probabilior. nam negari nõ põt, ꝙ iſta exceptio criminis non ꝓbata facit, quin nõ grauet ex hoc opi. & fama ipſius clerici apud iudicem laicum, & apud bonos, & graues, vt no. in d. c. cum dilectus. & c. ſuꝑ eo. de elect. hac ergo rõne vꝝ remittenda cognitio ad eꝑm, poſtq̃ põt clericus ex probatione tali, ſiue cognitione grauari. & idem vbicũq; de crimine ageretur ciuiliter contra clericũ. puta ad amiſſionem feudi pp proditionem, vel aliud crimen cõmiſſum contra dm̃ feudi. remittenda eſt. n. de hoc cognitio ad ꝓlatum ſuum, ẽt ſi feudũ ſit paternum. ad hoc. ſ̃. eo. li. de cler. cõiug. c. 1. & tradit regulam in d. c. verum. q̃a de crimine clericorũ nec directè, nec indirectè, nec incidenter põt laicus cognoſcere: ſicut nec de legitimitate. ſ̃. de iudi. c. at ſi clerici. & de ordi. cog. c. tua. lata aũt ſnia contra clericũ ſup crimine ꝓditionis, vel alio, pp quod debeat priuari à dño: tũc ſm̃ Vinc. dm̃s aufert feudum pro velle ſuo. & ſi fuerit abſolutus, nõ poterit eum dm̃s amplius ſuper illo crie inquietare. Huius gra-

ra ſubijcio hic quæſtionem Old. 17. Quidam clericus habe
bat q̃dam bona in emphyteuſim à dño tpali, qui in territo-
rio, vbi poſita erant, habebat omnimodam iuriſdõnẽ. iſte
clericus condemnatus eſt per eſm in confiſcatione bonorũ
ipſi epo. quæritur de iſtis bonis, an debeant ad eſm pertine
re, an ad dñm reuertiꝰ videreť, ꝙ ad eſm; quia bona ſequun-
tur conditionem pſonæ. l. 1. C. de impo. lucra. deſcri. li. 10. in
Auth. de eccle. ti. §. ad hæc. de iure pa. c. 1. ſ̃. eo. li. ¶ Itẽ magis
dignum trahit ad ſe illud, quod eſt minus dignũ. c. qđ in du-
26 bijs. & qđ ibi no. de conſe. eccl. vel alta. ¶ † Item bona cleri-
corum gaudent eodem priuilegio, quo gaudent bona eccle-
ſiarum. 16. q. c. ſimiliter. cõtrarium tenet Old. multis rõnib.
& inter alias prima eſt; qa clerici rõne talium bonorũ ſunt
ſubiecti dñis tpalibus. 11. q. 1. c. cum ergo. ver. his ita rñdet.
quo caſu dñm eſt, ꝙ ſicut talia bona pp delictum applicari
debent dño tpali. C. de anno. & tribu. l. indictiones. lib. 10. 8.
diſt. c. quo iure. ſic etiam rõne feudi ſubſunt dño tpali. c. ve-
rum. de fo. compe. & c. Romana. §. debet de appel. eo. lib. ad
hoc de exa. tribu. l. fi. li. 10. quæ vꝫ decidere qõnem. Præterea
de bonis feudalibus eſt expreſſum, ꝙ reuertuntur ad dñm.
10. coll. §. illud. ergo eadem rõne dicendum eſt idem in em-
phyteuſi. Præterea idem Papa ſtatuit in caſu econuerſo. ſ. ꝙ
ſi laicus tenet rem in emphyteuſim ab Eccleſia, & condem-
netur de crimine, pp quod talia bona confiſcantur, ad Ec-
cleſiam reuertuntur. de pœ. c. in quibuſdam. & c. feli. eo. tit.
circa princ. eo. lib. illud ergo ius debet recipere contra ſe, qđ
recipit pro ſe. ff. quod quiſque iur. l. 1. 3. & 4. & C. de hæreti.
Auth. idem eſt. vbi in crimine, maxime eccleſiaſtico, eccle-
ſia admittitur ad bona vſque ad annum, & poſtea perdit il-
lud ius. & patet, ꝙ eſt ſpeciale in illo caſu: ergo in cõtrariũ
eſt ius commune. ad hoc qđ no. in l. addictos. C. de epiſ. audi.
Item confiſcatio fit rõne iuriſdõnis, quæ adhæret territorio.
C. vbi & apud quos. l. fin. ſed eſs non habet territorium, qđ
patet; quia ſi eſs ꝓnũciat inter clericos, iudex laicꝰ exequit.
& hoc ideò, quia eſs non habet ptãtem realiter exequendi.
Auth. de ſanct. epiſ. §. ſi quis aũt litigantium. & in hac opi. re
ſidet, & reſpondet ad contraria. cui adde quod no. Bar. in l. ſi
finita. §. ſi de vectigalibus. ff. de dam. infec. & per Bald. in l. ſi
qs presbyter. C. de epi. & cle. vbi quærit de tali qõne. Cleri-
cus habens ſpurium inſtituit fratrem ſuum hæredẽ: qui fra-
ter tacitam fidem dedit de reſtituendo hæreditatem ſpurio
teſtatoris; ita ꝙ debet ſibi auferri vt indigno, ꝑ l. in fraudem.
ff. de his qui. vt indi. Sed quæritur cui fiſco, an fiſco Eccleſia-
ſtico; qa clericus fuit, qui mandauit reſtitui: an fiſco ſeculari;
quia ille eſt laicus, qui ſuſcepit fidem. & videtur, ꝙ fiſco Ec-
cleſiæ, qui in bonis presbyteri præfertur fiſco Imperij. d. l. ſi
quis presbyter. & in Auth. de eccle. tit. §. interdicimus. & in
Auth. vt cum de appel. cogno. §. ſi verò filij. ¶ In contrarium
primò per regulam l. Pap. §. meminiſſe. de inoffi. teſta. & l. ex
facto. §. fi. ad Trebel. Item quia illa pœna deſcendit à iure ci
vili: ergo debetur ciuili iudici, nõ Eccleſiaſtico. l. ſi qua ꝑ ca-
lumniã. in ver. publi. ortulis. C. de epiſ. & cle. hãc partẽ tenet
ea ratione, quia bona auferuntur de manu hæredis, q̃ eſt lai-
cus, cui erat ius q̃ſitum. ergo applicãtur fiſco Imperij. l. ſi qs
pſbyter. & loquit̃ de immediata ſucceſſione clerici, in quo
magis attẽdit̃ perſona proxima, q̃ remota. ¶ Ex quib. infert
in caſu econuerſo, videlicet qñ clericus accõmodauit tacitã
fidem laico de reſtituendo hr̃editatem laici eius ſpurio: ꝙ at-
tenta pſona, quæ in hoc punit̃, & quæ eſt de foro Eccleſię, ap
plicabit̃ Eccleſiæ. qđ eſt notandum ſm̃ eum. ¶ Iuxta p̃dicta
ẽt quæritur. quia dictum eſt. ſ̃. proximè, ꝙ de crimine cleri-
ci non põt cognoſcere iudex laicus, ẽt ſi deductum ſit in iu-
dicio per modum exceptionis, vel ciuiliter. quid ergo, ſi cle-
ricus productus in teſtem coram iudice laico depoſuit falſũ
teſtimonium: an puniri poterit per ipſum iudicem ſecularẽ?
vñ, ꝙ ſic, per l. nullum. C. de teſti. quam legem Accur. exem-
plificat in clerico. idem ibi Cy. Bal. idem ſentit. dicit. n. quæ-
ro hic de clericis, qũo poſſint puniri à iudice laico. ¶ Reſpõ
deo, ꝙ eſt ſpeciale, ꝙ cle. delir quer do in iudicio ſe aſtringit
foro. Hoſt. tenet contrarium, & dicit, ꝙ illal. nullũ. nõ habet
locum in clericis. 5. di. c. verũ. qualitercunque. n. clericus de-
linquat, iudex ſecularis non habet cognitionem in perſonã:
ſed ad eſm ſpectat cognitio, ẽt de iure ciuili, vt in Auth. ſta-
tuimus de epiſco. & cleri. & licèt clericus delinquendo, vel
contrahendo in aliena diœce. ſortiatur ex hoc ibi forum. d.
c. dilecti. de foro compe. debet intelligi de foro Eccleſiaſti-
co dicti loci, non ſeculari. facit quod not. in Auth. qua in ꝑ
uincia. vbi de crimine agi oportet. non eſt ergo bona ratio;
ꝙ delinquendo aſtringatur de foro. quia hoc non poſſet ex-
preſsè coram iudice laico: ſed bene delinquendo aſtringit ſe
ibi foro Eccleſiaſtico. ca. poſtulaſti. de foro cõpet. D. Franc.
tangit iſtam quæſtionem in conſi. 88. & ita dicit, vt ſequitur.
¶ Item ad id, quod obijcitur, ꝙ iudex laicus non poteſt pu-
nire clericum de crimine accuſatum: ſed dico, ꝙ iudex ſecu
laris clericum agentem, vel accuſantem coram eo calumnio
sè, vel falſa teſtificantem poteſt ex officio ordinariè punire;
ita tamen, ꝙ ſi executio talis pœnæ ſit facienda in perſona,
reſeruetur epiſcopo. ſi verò ſit realis executio facienda in bo
nis, põt eã facere iudex ſecularis, vel diſtringendo eius fide-
iuſſores, quos clericus dedit. C. qui accu. non poſſ. l. 3. & eo-
dem modo poteſt punire clericum in ciuilibus deficientem
in expenſis & hoc ſentit Io. & Archi. ſcilicet, ꝙ iudex laicus
poteſt ex officio punire clericum delinquentem coram eo;
putà falſo teſtimonio, vt no. 5. q. 6. c. presbyteri. & facit qđ
no. de iudi. c. at ſi clerici. & videt in hoc ita reſidere, vbi Lap.
in apoſtilla ſubiungit in contrarium. facit qđ no. Io. An. poſt
Inn. & Hoſt. de foro compe. c. verum. in prima gl. videt æqua
conſideratio Fed. & licèt ſecundùm Hoſti. non poſſit cogno
ſcere iudex laicus incidenter, vt dicto cap. verum. tamẽ quã
do crimen incidit in cauſa facto ipſius clerici accuſantis ca
lumnioſè laicum, non occurrit ratio, quare ſuper calumnia
tali non poſſit ferre ſententiam, poſtquàm cõſtat de ipſo iu-
dici. nam ſi poteſt laicum condemnare de crimine, quare nõ
clericum pecuniariter, vel ſuper eius calumnia ferre ſenten-
tiam, reſeruata pœna epiſcopi auctoritati, non habet in ſe
rationem: ſed bene legitur in contrarium. ff. ad Turp. l. 1. in
prin. nec debet proceſſus calumniæ accuſatoris ſeparari, vel
diuidi à proceſſu principali: vt ſic qui eſt competens in prin
cipali, ſit competens in dependentibus, & connexis. l. 3. ff.
de iuriſd. omnium iudic. & c. præterea. de offic. deleg. æqua
ergo videtur conſideratio Fede. vt ſic de qua re iudex cogno
ſcit, de ea pronunciet. c. cum ſuper. de cauſa poſſ. l. de qua re.
de iudi. executione tamen ſuo iudici reſeruata, vt dictum eſt
de facto clerico poſt delictum. ¶ Et pro confirmatione opi.
Hoſtien. quæro de notabili quæſtione. Vos ſcitis, ꝙ ſententia
lata contra principalem meretur executionem contra fide-
iuſſorem de iudicato ſoluendo, licèt non contra fideiuſſores
contractus. vt plenè no. in c. 1. de iniur. & per Bart. in rub. ff.
iudi. ſol. & l. fi. C. de vſur. rei iudi. per Cy. modò pone, ꝙ cleri
cus agens coram iudice laico contra laicum dedit fideiuſſo-
rem clericum in cauſa reconuentionis, vel fideiuſsit coram
iudice Eccleſiaſtico non ſuo, ſcilicet clerici fideiubentis. vtrũ
ergo clerico his caſibus condemnato fiet executio ſententiæ
contra iſtum clericum fideiuſſorem? videtur, ꝙ ſic, maximè
cũ ſic fideiuſſerit coram Eccleſiaſtico licèt non ſuo. videtur
enim coram eo fideiubẽtem quaſi ibi contraxiſſe; qa in iudi.
quaſi contrahitur. l. 3. §. idem ſcribit. de pecun. Sed contra-
hendo, vel delinquendo in alterius diœce. obligatur in illo
foro. d. c. dilecti. de foro compe. Contrarium no. Cyn. in l. pri
ma. ff. ſi quis in ius voca. non ier. ¶ Idem videtur, ſi fideiuſ-
ſit coram iudice laico; quia illa executio contra ipſum cleri-
cum non fit principaliter auctoritate ſententiæ ipſius iudicis
ſecularis; quia in ipſa nõ apparet condemnatus de ſcripti re
citatione: nec cũ ipſo eſt fundatum iudiciũ, ſed ꝑ eo, ꝑ quo
fideiuſſit.

fideiuſsit. ergo non poteſt dici per talem fideiuſſionem in iu
dicem laicum conſenſiſſe; poſtq̃ cum eo non poteſt dici iudi
cium iniuſtum. potius igitur illa executio fit contra ipſum iu
ris auctoritate propter contractum à ſua promiſsione
cauſatum, quàm à ſententia, non principaliter, ſed indirectè,
ratione ſcilicet præambuli contractus. & quod principaliter
agitur, non quod venit in conſequentiam, debet conſidera-
ri. ff. de donat. inter virum, & vxorem. l. ſi ſponſus §. ſi dona-
tionis. ff. de auctorit. tuto. l. prima. Dy. in l. 1. ff. ſi quis in ius
voca. non ier. tenet contrarium, niſi clericus fideiuſsiſſet de
iudicato ſoluendo coram legato, vel delegato Papæ. iſti em̃,
qui funguntur vice Papæ, cenſentur iud. etiam ipſius clerici;
ideò non poteſt dici conſenſiſſe in iudicem non ſuum. ¶ Itẽ
quia iure acceſsionis repert. extenditur ad perſonas non ex
preſſas in eod. c. 1. de offic. deleg. in nouel. & fideiuſſor eſt
de talibus. ergo venit ſub mandato delegationis. c. præterea.
de offi. deleg. coram ergo alio etiam Eccleſiaſtico iudice ſic
fideiubendo non videtur poſſe illi foro conſentire clericum.
multò minus ergo, ſi coram iudice laico fideius ſit. Ex qui-
bus patet, quòd clericus coram non ſuo iudice cenſetur ido
neus fideiuſſor de iudicato ſoluendo: ſed extra iudiciũ valet
eius fideiuſsio. c. 1. de fideiuſ. & nullitas fideiuſsionis iudicia
lis deſcendit; quia recepta iudicialiter corã iudice nõ ſuo: &
ſic prohibito iudicio totali, videatur prohibita quælibet pars
ipſius iudicij. l. quæ de tota. ff. de rei vendic. quod eſt notãdũ.
¶ Viceſimo ſecundò quæro de quibuſdam quæſtionibus cir-
ca iſtam iurisdictionem ſpiritualem. Et primò quia iura volunt,
quòd omnis cognitio remittatur ad epiſcopum. ca. tuam. &
cap. lator. præalleg. vtrùm iudex Eccleſiaſticus habeat limita
tum tẽpus, infra quod debeat determinare dictam inciden
tem? videtur, ꝙ ſic, duorum menſium. d. cap. lator. contrariũ
ibi not. in nouel. vbi dic, ꝙ propter malitiam aduerſarij ibi
Papa ſic abbreuiauit. & pondera ex eo, quod dicit, Papã ab
breuaſſe, colligitur, ꝙ ad illum articulum ſimendum nõ poſ
ſet iudex laicus præfigere terminum iudici Eccleſiaſtico. &
hoc not. Barto. in l. 2. ff. de re iudi. alle. cap. ex inſinuatioe. de
appellat. ſuperior verò ipſius Eccleſiaſtici bene poſſet infe-
rioris terminum moderari. arg. eius, quod dicitur in d. c. qđ
Papa moderauit. ¶ Secundò quæro, an ſuper incidenti de-
lata coram iudice Eccleſiaſtico ſit offerendus libellus? quidã
ꝙ non; quia in cognitione huius exceptionis ſubrogatur lo- 28
co iudicis ſecularis. & ſic debet procedere eo modo, quo ille
proceſsiſſet, arg. eius, quod not. in Clemen. prima. de ſupplẽ.
neglig. prælatorum. & l. ſi eum. §. qui iniuriarum. ſi quis cau.
ſed ſuper exceptione coram eo iudice ventilanda ſine libel-
lo proceditur. ergo idem, cum ſeorſum coram alio eſt exami
nanda facit ad not. per Bar. poſt lac. But. in l. pe. §. ad crimẽ.
de publ. iud. Hoſt. reputat tutius, ꝙ libellus offeratur; quia 29
ab eo, vt principali, pendet in iudicio petitio hereditatis vt
acceſſoria, vt patet in cap. 1. in fin. qui filij ſint legi. ¶ Ego di
co, ꝙ illa ſpiritualis incidens eſt de cauſis, in quibus principa
liter mota, procederetur ſine ſtrepitu, & figura iudicij de q
bus in Clemen. diſpendioſam. de iud. modò non procederet
ſuper illa incidenti ſine aliquali petitione deſcripta apud a-
cta. vt in Clemen. ſæpe. de verbo. ſignifi. Si verò non eſſet de
his, licèt Hoſt. dicat, ꝙ ſit tutius: hoc non nego, ſed de iure
non credo neceſſarium. nam cum plures incidentes ſpiritua-
les poſſ.nt occurrere in eadem cauſa: ſi ſuper ſingulis offer-
retur libellus, & per conſequens ſeruaretur ſolẽnis ordo iu-
diciarius, nimis poſſet negotium protelari, contra mentẽ iu
ris. Itẽ ſi fuiſſet de mente Papæ in d. c. lator. ꝙ debuiſſet libel-
lus offerri, & ſolemnis ordo ſeruari, non præfixiſſet tam bre
uem terminum duorum menſium ad cãm finiendã ſuper il-
lo articulo. nam nimis eſſet breuis dilatio in cã, q̃ libellũ req
reret. ¶ Tertiò ibi q̃rit, vtrũ ſicut iudex laicus remittit inci-
dentẽ ſpũalem ad eſm: ita econuerſo eſs remittere debeat
ad iudicẽ ſecularẽ incidentẽ tẽporalẽ, vt poſsit ipſam diffini-
re? & tenet poſt Tanc. ꝙ ipſam remittere non tenetur. ca. de
prudentia. de dona. inter virum, & vxorem. vbi de quæſtione
temporali dotis cognoſcit iudex Eccleſiaſticus, qui cogno-
ſcit de matrimonio. & idem dicit Vinc. ꝙ ſi in quæſtione na-
tiuitatis caderet quæſtio hereditatis, ꝙ de ipſo poſſet cogno
ſcere iudex Eccleſiaſticus. ſed in d. cap. lator. ideò nõ cogno
uit; quia prius fuerat mota coram iudice ſeculari. quare autẽ
cognoſcit Eccleſiaſticus de incidenti temporali, non iudex
laicus de incidenti ſpirituali? dicit hoc ius vanum cauſari ꝓ-
pter excellentiam iuriſdictionis Eccleſiaſticæ, vt ibi not. &
probat illam excellentiam per not. in cap. per venerabilem.
qui filij ſint legiti. in nouella. in gloſſ. hoc ſatis. ver. tertia
naturali ratione. in prædicta tamen quæſtione, qui cogno
ſcit de legitimitate, non poſsit cognoſcere incidenter de hæ-
reditate, tenet verum ex eo; quia illa cauſa de ſui natura eſt
de foro ſeculari: nec habet neceſſariam conſequentiã ad le-
gitimitatẽ, ſicut dos ad matrimoniũ, ſine quo non poteſt eſ-
ſe dos. l. 3. ff. de iure do. nam ſi bene eſt legitimus, fortè ex a-
liqua cauſa eſt excluſus ab hereditate. diſtinguit ergo Vinc.
inter cauſas, quæ de ſui natura ſunt de foro Eccleſiæ; vt ſpiri
tualis, patrimonialis, patronatus, & ſimiles. & eas, quæ ſolũ
ratione perſonarum poſsidẽtium ſunt de foro Eccleſiaſtico;
vt cauſæ poſſeſsionum clericorum. primæ nec incidẽter, nec
per reconuentionem poſſunt eſſe coram iudice laico: ſecun-
dæ poſſunt. Si verò eſt quæſtio de foro ſeculari circunſcripta
cauſa ſanguinis, poteſt iudex Eccleſiaſticus incidẽter per re
cõuentionẽ cognoſcere, iuxta no. in d. c. tuam. in nouel. ſuper
glo. fin. vbi ſubdit poſt Hoſt. quòd ſi in ſeculari foro aliqui ob-
jiciatur excommunicatio, vel nõ poteſt agere; quia ſymo-
niacus, vel intruſus, hæc omnia ſunt ad Eccleſiaſticum iudi-
cem remittenda; quia ſunt eius fori, vt ſ̃. de elect. & de ſymo.
per totum. de periurio idem tenet Hoſt. Io. And. contra per
no. in c. ſi. de fo. comp. ſ̃. eod. lib. in nouel in vlt. glo. ¶ Vice ſi-
motertiò quæro de quæſtione, in qua cõſului ad conſultatio
nem Clariſsimi, & Illuſtriſsimi principis Caroli de Malate-
ſtis, qui præ cæteris dominis, quos nouerim, timet Deum, co
lit iuſtitiam. & clerici, & eccleſiæ in ſuis ciuitatibus potiunt
priuilegijs; & libertat. omnib.; qa tñ eorũ vitia deteſtat, nõ
valẽs eos corrigere me cõſulutit: an cõtra cõcubinas ipſorũ
poſſet ꝓcedere, & ſtatuta pœnalia edere cõtra ipſos. & ꝓmò-
vẽ, ꝙ ſic. † quia talis fornicatio eſt dãnata vtroq; iuris ſtatu
to. ergo cõtra ipſos ꝓcedẽdo, nõ vꝫ cõtra canões, ſed canóib.
deſeruire, exaggerando pœnã canonis cõtra tales. ſic. n. vna
poteſtas aliã adiuuat. 10. di. c. ſi in adiutorũ. & c. primo. de
ope. no. nunc. & l. priuilegia. C. de ſacroſ. ec. & 22. q. 5. c. mere
trices. ad hoc facit deciſio quæſtionis diſputatæ per Pileũ, q
tenuit, † ꝙ poſſum accuſare mulierem de adulterio cõmiſſo
per Papã: licèt Papa accuſari nõ poſsit, ar. l. adulter. ff. de a- 29
dul. nec ex eo, ꝙ delinquant cũ perſonis exemptis. i. cum cle
ricis, debent eſſe melioris conditionis, vel iuuari priuilegio
clericorum. hinc dicitur, ꝙ delictum non tribuit immunita-
tem. l. relegatorum. §. fi. ff. de interd. & relega. ¶ Item hoc vi-
detur eſſe de mente oſium canonũ, qui clericis retinentib. cõ
cubinas pœnas imponunt. de fornicarijs autem ſuis nihil di-
cunt, quaſi punitionem relinquant iudici ſeculari. de cohab.
cleri. & mulie. per totum. ¶ In contrarium, quia facit contra
ſtatutum Eccleſiaſticum: nec directè licitum eſt laicum ali-
quid ſtatuere. de immunita. eccle. cap. primo. ſ̃. eod. lib. Sed
in quæſtione prædicta ex proceſſu contra fœminam infama
tus eſt, ſaltem de facto, propter criminis connexitatem. 70.
diſtinctio. capit. tantis Daniel. periculoſa autem eſt cleri-
cis talis infamia. nam vituperatur miniſterium Eccleſiaſti-
cum, in mentibus fidelium ſcandalum generatur, & percu-
tiuntur corda infirmorum. 2. quæſtio. 5. cap. presbyter. &
c. ſi mala fama. ſed cũ cleri. laici oppidò ſint infelti. 2. q. 7. c.
nullus laicus. & c. laicos. non vꝫ ergo per hanc viã indirectã,
ꝙ poſsint eorum crimina in populo publicare. funguntur

enim clerici Dei legatione,& ſunt habendi, vt patres. ideò damnãtur ſuia,ſicut filij Noe, qui ſuorum poſteriorum culpam deridendo oſtendit.8.qó.1.c.qualis.& cap.oꝑt. ¶ Ego tunc diſtinxi,ꝙ contra concubinas notorias,ſiue manifeſtas poſſit ſtatuta facere,procedere,& punire:nec tunc honeſtas Eccleſiæ maculatur,ſed potius defenſatur, & ſacri canones melius cuſtodiuntur,vt dictum eſt ſupra. contra occultas verò concubinas non videtur,ꝙ laicus poſſit ex officio decidere (& ſic detegere crimen clericorum:) & habeant locum rationes allegatæ pro alia parte. & pro hoc facit, quòd fertur Conſtantinum dixiſſe, videlicet ꝙ clamyde ſua cooperiret clericum peccantem,ne ab aliquo videretur.95.di.c.in ſcripturis·hinc dicitur,ꝙ peccata occulta non habent vindictã. 32.q.7.c.Chriſtiana.cum talibus enim in hoc mundo viuere oportet,& tolerare,ſicut Chriſtus Iudam. vt plenè not. in c. mulier.& c.ſi peccauerit.& c.Deus omnipotens.2.q.1.quod ergo dicitur,ꝙ directè, & indirectè non poteſt iudex laicus cognoſcere de delicto clerici,eſt verum, ſi contra ipſum habeatur illa cognitio:ſed ſi contra laicum proceditur de delicto cum clerico perpetrato (puta contra adulteram cum clerico:) tunc videtur poſſe accuſari fœmina,quæ deliquit cum eo.facit lex denunciaſſe.§.fi.ff.de adulterijs.& quod notatur in cap.decreto.de re iudicata.in nouel. licèt propter connexitatem etiam clericus infametur, ſicut per ſuam confeſſionem extraiudicialem.cap.quàm ſit graue. ſ. de exceſſ. prælat.ex quo inſurgit vnum mirabile,quòd ſententia iudicis ſecularis ſufficit ad indicendam clerico purgationem: ex quo per eam laicus condemnatur de delicto cum clerico perpetrato,& operatur hoc infamia, quæ oritur ex ſententia prædicta.non minus enim facit ſententia delictum notorium, q̃ confeſſio extraiudicialis ipſius clerici:quæ tamen ſufficit ad indicendam purgationem.d.c.quàm ſit graue.¶ Vigeſimoquartò quero.Quidam clericus per iudicem laicum citatus, non ſub nomine clerici,ſuper delicto commiſſo, non compa ruit;ita vt poſitus eſt in banno,& habitus pro confeſſo vigore ſtatuti:demum captus dicit ſententiam, ſiue bannum nullum;quia latam contra clericum licèt non incedentem in habitu,& tonſura quæritur,quid iuris.& breuiter omnes concordant in ſententia, ꝙ ipſa ſit ipſo iure nulla ex defectu iuriſdictionis:ſemper.n.poteſt contra ſententiam opponi, etiã ſi conſtitutio,vel ſtatutum dicter,ꝙ nulla exceptio admittatur,vt no.in Clem.1.de ſequeſ.poſſ & illam tenet Cy.& poſt eum Bal.in l.generaliter prælle. Idem Spec.de cita.§.1.ver. ſed pone qđ iudex.& §.pe.in fi.& Arch.15.q.4.c. placita.& Ioan.And.in c.ſacrati.eo.tit.& lib.idem conſuluit Barto.talí ratione.quotiens eſt tale factum,quod à iure reprobatur, taciturnitas eius,qui non poſſet actui conſentire, nihil operatur,vt no.de præben.c.dilectus.cum ſimilibus. Sed clericus eſt huiuſmodi: nam non poſſet in laicum iudicem conſentire.c.ſi diligenti.de foro compet.ergo eius contumacia,vel taciturnitas in comparendo non tribuit iuriſdictionem iudici contra eum.& eſt ratio Ioan.And.in d.c. ſcienti. ¶ Et circa prædicta vnum eſt notandum, quòd iudex ipſe poteſt ſuam ſententiam declarare nullam, vt no.Archi.in d.c.placita. ſimiliter & iudex ſecularis aditus per appellationem, vt not. Bar.in dicto conſ.quod incipitClericus non ſub nomine clericali. & not. hoc nam prima facie vr̃ recurrendum ſup hoc ad Papam,arg.c.expoſita.de arbit. vbi ſuper iniquitate laudi dati ibi per iudicem laicum fuit aditus Papa.de hoc plenè in diſputatione mea de qua ſupra feci mentionem.¶ Vigeſimoquintò quæro. In iſtis ciuitatibus Italiæ ſunt ſtatuta, ꝙ quicunque declinauerit iuriſdictionem Poteſtatis, ſit extra protectionem Communis, nec Poteſtas habeat iuriſdictionem cognoſcendi de injuria, vel offenſa talibus irrogata. clericus ergo citatus coram iudice ſeculari non audet declinare,ne impunè poſtea offendatur: nec etiam litigare, ne locũ in clericis amittat,qui non poſſent expreſsè conſentire, per d.c.ſi diligẽti.nam aliud eſt dicere ſe nolle:aliud non poſſe.l. cũ filius.§ non videtur.ff.de leg.2.C.de leg.l.ab adminiſtratione.D.Bal.dicit,ꝙ nihil debet dicere,ſed comparere patẽter in habitu,& tonſura:tunc enim ipſe non excipit,ſed habitus eum eſſe clericum manifeſtat.c.ſi iudex laicus.de ſenten. excom.eo.lib.per quod.c.dici poteſt illo caſu,ꝙ ad euitationẽ illius periculi talis clericus nihil debet dicere: ſed epiſcopus poteſt eum repetere: nec per hoc diceretur clericus declinare.& dico,ꝙ aut ſtatutum expreſsè loquitur de clericis declinantibus:& non valet;quia contra canones & leges eximentes clericos à iuriſdictione ſeculari,vt dicit Auth. ſtatuimus.& c.nullus iudicum. & ademptio iuriſdictionis iſto caſu eſſet inutilis tanquàm contra Eccleſiaſticam libertatem, vel immunitatem,vt in Auth.caſſa.C. de epiſ. & cler. ¶ Aut ſtatutum non exprimit clericos: ſed generaliter loquitur. ſi quis,vel quicunque declinauerit &c.& tunc ſub illa generalitate dico de iure clericos includi,per ea,quæ no.Ioan. An.in c.eos. de immu. eccle. verùm quia propter generalia verba dicti ſtatuti clerici timent de facto offendi, poteſt iudex Eccleſiaſticus petere declarari,& expreſsè ſtatui, quòd tale ſtatutum non intelligatur de clericis.& ita not.Ioan. And.in d. c.eos.quod eſt notandum ad ſimilia. nam conantur in multis caſibus laici includere clericos ſub eorum ſtatutis indirectè,ad alios dirigendo verba, vel generaliter ſtatuendo, vt ibi per eum Bald.idem ſentit in dicta Authen. ſtatuimus. & non ſolum hæc ſunt vera,cum pœna clericum concernit declinantem principaliter,& directò:ſed etiam in conſequentiam,& indirectò:puta,ſi clericus declinauerit, pater, conſanguineus, vel alius laicus ſoluat centum, paria enim ſunt punire ipſum clericum ex hoc facto, vel punire prædictos: quia idem metus eſt in ſe,& ſuis. l. iſti quidem. ff. quod me. cauſa.& vno offenſo,offenditur & alius.l.1. C. ſi qua.prædi. pote.& prohibito vno coniunctorũ, aliud prohibetur. l.ſi iſti pulatus fuero per te.de verbo. oblig.& l.ſi plagijs.& l.Titia. eo.tit. ¶ Item ſi non valet principale: nec etiam quod ad ipſum eſt cõſequens,& acceſſorium,l.Seius,& Augerius. ff. ad leg.Fal.& hoc tenet Bal.in l.1.C.de indic.viduita.vbi plenius de hoc.facit.c.ſciant.de elect.ſ.eo.lib. ¶ Vigeſimoſexto, & vltimò quero.in omnibus caſibus,in quibus.ſ.cõcluſum eſt, clericos poſſe, & debere litigare in iudicio ſeculari;vt in reconuentione,cum agit contra laicum: vel cum venit pro ſuo intereſſe,& in multis alijs: vtrùm ligabitur ſtatutis illius fori.& quid iuris in caſibus, in quibus leges,& canones, puta in appellando ante ſententiam diffinitiuam, vel in ordine ꝑcedendi,& varia interdicta in iura,& ſolẽnitate,& ꝓbationibus varijs inter vtrunq; ius: & videtur,ꝙ in omnibus debeat ius illius fori conſiderari,& in eius defectum ius ciuile,quod in curia iudi.ſecu.ſeruatur.nam econuerſo iudex eccleſiaſticus inter laicos litigantes in ſua curia ſeruaret canones. de app.c.ſuper eo.vbi laicus litigans in foro Eccleſiaſtico appellauit ante ſent ẽtiam diffinitiuam:qđ ſm̃ leges regulariter nõ licet.2.q.6.c.ante.pro hoc quod no.Lau. ibidem.vbi dic,ꝙ ſi clericus reconuentus fuit coram ſeculari iudice, nõ poteſt ante ſententiam appellare. ¶ Item clericus coram ſeculari iudice debet appellare ad iudicem ſecularem: econuerſo laicus reconuentus coram eccleſiaſtico debet appellare ad Eccleſiaſticum.pro hoc de epiſ.& cleri. l. cum cleri. in fine.vbi apertè innuitur, quòd clericus in cauſis clericorum litigantium in foro ſecularis,fori conſuetudo ſeruari debet. ad hoc 10.diſt.c.certum.& quod ibi no.in 2.gl.& c. ſi in adiutorij. & c.quoniam.in quib.expreſsè probatur,clericos aſtringi in ciuilibus ſecularibus legibus ad hoc quod no. in ſumma. de teſte.§.qualiter conficiatur.ver.verum.vbi dicitur,ꝙ ſi agitur in foro ciuili inter clericum agentem,& laicum reum,iudex iudicabit ſm̃ leges humanas.¶ Item dicit canon. Quod lege firmatur ciuitatis,nulla ciuis,vel peregrini libidine violetur.8.diſtinctio.c.quæ contra morem.12.diſtinct.c.illa.& lex

lex dicit,ꝙ iudex ſeruare debet ea,quæ in eodem oppido frequentata ſunt.C.de ædifi.priua.l.an in totum.& quæ ſit longa conſuetudo.l.1.vbi tenet Accur. debere attendi conſuetudinem,& iura loci iudicij.ff.de varijs,& extraor.cogn.l.1.§. in honorarijs.& Inn.in c.ſi.de feriis.no. quod in aſsignatione termini non ſunt attendendæ feriæ partiũ,ſed iudicis,coram quo cauſa agitatur,& in vocatione teſtium ſtandum eſt conſuetudini loci, in quo iudex iudicat.ff.de teſti.l.3.in fi.In contrarium facit primò; quia ſtatutis patriæ ligantur ſolum ſubditi,& non ſubditos non aſtringunt.l.1. C.de ſum. Tri.c. vt animarum.de conſti.ſ.eo.lib.& c.à nobis.de ſent.excom. & c.quod autem.de pœni.& remiſ.ſed clerici, & eccleſiæ nõ ſunt ſubiecti poteſtati ſeculari. nam diſtinctæ ſunt iſtæ duæ iuriſdictiones; quia duo genera Chriſtianorum ſunt, clerici, & laici.12.q.2.c.duo ſunt.96.diſt.c.erunt autem.ff. de leg.l. de quibus.C.de decuri.l. tantum. ſed conſuetudo laicorum etiam iuſta non aſtringit clericos, vel eccleſias, vt no. Inn. & Comp.& D.Io.An.de conſue.ſuper rub.& Hoſtiẽ.in ſum.de conſue.§.fi.ver.ſed pone,ꝙ inter laicos.& Cy. C. quæ ſit longa conſuetudo.l.2.ad fi.& per hoc dicit Pe. ꝙ ſi eſt conſuetudo in loco,ꝙ in cauſa non detur libellus: quòd hæc conſuetudo non aſtringit clericos.de fo.compet.c.quod cleri. & hoc generaliter de conſuetudine,vel ſtatuto no.Bar.eo.tit.c.poſtulaſti.¶ Item illa iura videntur ſeruanda cleri.litigantibus in iudicio ſeculari,quæ ſeruarẽtur,laicis litigantib. in Eccleſiaſtico foro.2.q.7.c.in ſancta.& c.ſe.28.q.1.c.omnis.de teſti. c. iudẽ.& eſt ratio,ne iuriſdictionum ordo turbetur, & ne altera iuriſdictio videatur de iure alterius vſurpare.96.diſtin.c.cum ad verum.10.diſt.c.quoniam.11.q.1.c.peruenit. ſed laicis in foro Eccleſiaſtico litigantibus ſeruarentur ſua iura.de integ.reſt.c.conſtitu.de eo qui mit.in poſſ.c.cum veniſſent.no.ff.de poſtula.l.ex ea.de teſta.c. Ray. ergo clericis in foro ſecula.debent ſua iura ſeruari.ad hoc. C.de epiſc. & cleri.Auth.clericus.& iura vulgaria,quæ volunt,ꝙ iura laicorum non ligent clericos,vel eorũ iura.c.eccleſia ſanctæ Mariæ.de conſtitu.c.ſi.de re.eccle.non alie.¶ Quid ergo cõcludendum in iſta varietate?reſpondeo, & dico,ꝙ eſt materia de per ſe. vtrum clerici, & res eccleſiarum ligentur legib. & ſtatutis laicorum:vel econuerſo laici ligentur canonibus. de clarabo plenè in alia repetitione, quam Deo duce faciam in c.canonum.de conſtit.¶ Quantum verò ad quæſtionẽ propoſitam debetis ſcire,ꝙ D.Io.Cal. diſputauit qónem de ſtatuto:quo cauetur,ꝙ ſi ab actore non ſubdito iuriſdõni Cõis petatur ſatiſdatio de ſoluendis expenſis & ſi non fuerit præſtita, proceſſus non teneat. Item ꝙ ſi cauſæ ciuiles infra.10. dies vtiles non fuerint terminatæ,inſtantia pereat.Item,ꝙ ſi ſolutio alicuius debiti per teſtes probari non poſſit.Quibus ſtatutis præſuppoſitis,contingit,ꝙ clericus egit corã iudice ſeculari,& ſatiſdationem petitam præſtare cogitauit in cauſa infra decem dies vtiles, quibus tranſactis terminata non fuit.& cum illo iudicio eſſet ſup debito reconuentus, ſolutionẽ debiti per teſtes probauit.quæritur,an in prædictis caſib. ſtatuta debeant obſeruari.contẽdit n.clericus, ꝙ ſeruari nõ debeant rõnibus. ſ. proximè factis. laicus vero dicit ex aduerſo fore ſeruanda,ꝓ rõnes,& iura primo loco deducta.ipſe verò Io.Cald. poſt multa ar. pro ſolutione primò remittit ad loca: vbi de illa.q. tractatur, videlicet ſi diuerſa ſunt iura litigantium,alterius,vel amborũ,& iudi.circa proceſſum,& deciſionẽ litis,quæ iura ſint attendenda,& ſequenda.de qua plenè.12.diſt.c.illud.in vlt.gl.per Accur.C.quæ ſit long.cõſue.l.1.in Spec.de feri.§.1.ver.ſed pone, & de inſtru. edit. §. compendioſe.ver.quid ſi de conſuetudine.& de ſent.§. qualiter.ver.debet & formare.& vt ex ꝑdictis remiſſionib.apparere põt, varia ſentiunt.¶ Vera tũ,& cõis opi.eſt ſm̃ eum,ꝙ ſi contenditur de his,q̃ reſpiciunt proceſſum,& ordinationẽ litis,ſeruandũ eſt ius fori, vbi litigatur,per l.teſtiũ.in fi.ff. de teſt.dummõ illud ius ſit rõnabile.& ſic non ob.de teſt.c.cõſtitutis.ſi aũt cõtenditur de his,quæ reſpiciũt litis deciſionẽ: tunc ſeruabitur ius loci contractus,ſi naſcitur ex contractu. ff.de euic.l.ſi fundus.C. de vſu.l.1.& præallegatum. c.conſtitutus.de in integ.reſt.& c.cum veniſſent.de eo,ꝙ mit. in poſſ. ſi verò reſpiciunt rem,de qua litigatur:tunc ſeruãda ſunt iura loci,vbi ſita eſt res.de teſta.c.Raynutius.C.de ædi. priua. l.an in totum.& ꝑdictis concordat Cyn.C.de ſum. Tri.l.1.& ibi per Bar.in repetitione.¶ Ex ꝑdictis in ꝓpoſita qõne concludit,ꝙ in primis duobus caſibus illa prima duo ſtatuta valent de ſatiſdatione præſtanda, & lite infra certum tẽpus finienda,& in cauſa clerici,vel eccleſiæ agitanda in foro ſeculari debere ſeruari:aliàs proceſſus non teneat in primo caſu, & inſtantia pereat in ſecundo.& hoc ideò;quia dicta ſtatuta proceſſum,& litis ordinationem reſpiciunt, vt per ſe patet. nam in principali nihil reperit occaſione illorum, quare ſub ditus, & omnes ibi litigantes aſtringunt in tertio arti. qõnis de probatione debiti nõ admittenda per teſtes: tenet.n.hoc caſu,ſtatutum non ligare clericos, vel Eccleſiam. nam ſicut cum reſpiciat litis deciſionem,debet attendi ius loci contractus,vel delicti,vel rei, ſuper qua eſt quæſtio; ita & perſonæ, qualitatem reſpici oportet: nam cum de iure priuilegij perſonam tangentis agatur,ſcđm illud iudicari oportet, coram quocunque iudice agatur.facit.c.1.de iure pa.ſ.eo.lib. & de priui.c.porro.ſm̃ vnam lect.& ita eſt in caſu illo.nam probatio propriè reſpicit perſonam, quæ probationis onus habet ſubire:ius ergo ſibi competens ſeruari debet, in quocunque foro litiget.& ſic intelligi poſſunt.c.cum veniſſent. & c.conſtitutus.præalleg.& de foro compet. c.quod cleri.vbi patet, ꝙ cauſæ clericorum, quas habent contra aliquos (intelligo etiam laicos.& per conſequens in foro ſeculari) debent iure Eccleſiaſtico,& canonico terminari.¶ Sed ob.huic deciſioni quod tenet Ioan.Andr.in q. de primogenito,cui defertur hæreditas ex conſuetudine: an hæc conſuetudo præiudicet clerico ſecundo genito?& tenet,ꝙ ſic,in reg.facti culpa. ſed reſpondet ipſe, ꝙ ideò illa conſuetudine ligatur; quia ante clericatum (ſaltem quando natus fuit) dicta conſuetudine erat aſtrictus quò ad excluſionem ipſius à ſucceſſore clericatus:ergo ſuperueniens non reſtituit ſibi,quod reperit ademptum.l.ſpem ſucceſſionis primogenito iam delatam. ſed in caſu noſtro probationes habent ſuum principium, cum coram iudice producantur. nam ante non poſſunt dici probationes:tunc ergo,cum ſit clericus, ſeruari ſibi debent canones,& ius diuinum, quo cauetur.In ore duorum,vel triũ &c. c.in oĩ.de ver.teſti.& adde qđ dixi.ſ.in 2.q.5. Vt vnũ hic nõ omittam &c.¶ Et hæc dicta ſufficiant de mixtura eccleſiaſticæ,& ſecularis iuriſdictionis quò ad laicos in foro Eccleſiaſtico litigantes:& quò ad clericos in iudicio ſeculari eſt obſeruantia canonum,ac legum in prædictis caſibus. Extra iudicium verò quando laici,& eorum bona ligentur conſtitutionibus canonicis:& econuerſo clerici,& bona eccleſiarum ligentur legibus,& ſtatutis municipalibus,& de ipſorum efficacia in ſpiritualibus,& ab eis dependentibus, plenè proſequor in dicta repetitione c.canonum.Et hinc ſit laus Deo, & Virgini glorioſæ. Amen. ¶ Repetita dicta regula per me Petrum de Ancha.minimum vtriuſque Iuris Doctorem, regentem Cathedram Sexti,& Clementinarum in regia, atque alma ciuitate Bonon.ſtudiorum omnium vera matre. 1400. de menſe Decembris die Beatæ Luciæ Virginis.

ADDITIONES.

a ¶ Ex prædictis.Adde Dyn.hic,& in l.dominium.C.de decu.& in l.1.& fi. C.de iur.om.iu.l.vlt.& de offi.præfect.vrb.

b ¶ Rapinæ.Adde de materia rapinæ Spe.in ti.vi bo.rapto.& in tit. de fur. per totum.

BREVIS EPITOME OMNIVM, quæ ab auctore ſunt in præſenti reg. Acceſſorium pertractata.

SVMMARIVM ferè omnium, quæ tangũtur plenè, & vtiliter in repetitione huius. c. acceſſorium. per me Petrum de Anch. minimũ vtriuſq; Iuris Doctoré. ¶ Et primò præmitto vnum euidẽtiale, qualiter multis modis plura inuicẽ coniunguntur: quandoq; vt totum, & pars: quandoq; vt vnita, ſed diuerſa: quædam, vt correlatiua: quædã vt cohærentia, & cõnexa: quędã, vt cõſequẽtia: quædã vt perplexa: q̃dã vt principale, & acceſſoriũ, vt in iſta regula: q̃dã alijs modis, de quibus hic. ¶ Secundò exemplifico regulã tribus modis. primò de principali in eſſe producendo. in quolibet. n. ex prędictis acceſſorium naturam ſequitur principalis, vt in exemplis videbitur. j. ¶ In tertio notabili tango plenè reſpectu iuris, ſi eſt dubium, q̃d ſit principale, vel acceſſoriũ. & pono exẽplum de facto, cum quis impetrauit eccleſiã, quæ habebat hoſpitale vnitum, de eo non facta mentione: q̃ erat ęquè principale, non acceſſoriũ eccleſiæ: ſed cõtra eccleſia hoſpitali: & p cõſequẽs grã ſua ſubreptitia: an de hoc incũbat onus pbandi. ¶ In tertio no. de natura acceſſorij non eſt curandũ: ſed de ipſa eſt neceſſaria expſsio in lr̃is ad bñficia: & p hoc infertur, q in dignitate non curata põt epſ diſpenſare, licèt hẽat annexas eccleſias parochiales. ¶ In quarto, & in quinto notabili induco regulam ad plures vtiles, & quotidianas quæſtiones, quas not. ¶ In prima op. plures opi. pſequor de iuramento, q̃d venit tanquã acceſſoriũ ad cõtractũ. nã q̃nq; confirmat contractũ irreuocabiliter: q̃nq; tenẽt adimplere, ſed repetit, vt c. debitores. & quare hoc, pulchrè & ſubtiliter. ¶ Vtrum iuramentum confirmet contractum à iure prohibitum, & retractabilem, qui aliàs prohibetur. & circa hoc de intellectu Auth. ſacramenta pub. & de conſideratione Bar. quam nõ pſequor. ¶ Vtrum phibitio ſtatuti ſit concepta in rẽ, vel in perſonã. & quid ſi minor iurauit, & re ipſa enormiter, vel doloſè ſit læſus: an habeat locum Auth. ſacrã. & deinde per modũ regularũ enumero multos caſus, in quibus iuramẽtũ non cõfirmat actũ inualidũ: & an illum, cui ius non aſsiſtit. Itẽ vtrũ leges, & ſtatuta poſsint reprobare iuramẽta, cum ſint ſpũalia, & de foro eccleſiaſtico. ¶ In 2. op. q̃n principalis obligatio tollitur pacto, iuramẽto, pſcriptiõe, vel ſñia: an tollantur acceſſoria hypothecę. Itẽ pulchra diſtinctio Cy. de quadruplici acceſsione pſonarũ, rerũ, obligationum, & actionum, & ſubijcio. q. diſputatam. vtrum reſciſſa venditione per l. 2. C. de reſcin. ven. ſit reſciſſum, ſiue reſolutum pignus hypothecæ ante reſolutionẽ ab emptore cõtractũ: vr̃, q non, cum fuerit dñs. in cõmẽ. iſtius reg. acceſſorium. vide plenè. ¶ In. 3. op. ſi contractus initus à minore ſit nullus, quid iuris de hypotheca contracta in proprijs bonis, & eius curatore ſuper obſeruantia talis contractus. Et induco ad quæſtionem de laico, qui fideiuſsit pro clerico, vtrum poſsit conueniri in foro eccleſiaſtico, vel in ſuo tãtùm: & eſt quæſtio dñica. quã no. ¶ In 4. opin. remiſsiuè de obligatione pænali, an poſsit accedere obligationi præter legem, vel contra legem, & ſecundùm legem. ¶ In 5. op. vtrũ geſta per eũ, q poſtea deponat ab officio, ſiue p̃latura teneãt, & remaneãt firma. & q̃d ſi poſtea detegatur inhabilis. vt l. Barbarius. ff. de offic. præto. vel ſuperueniat inhabilitas; quia hæreticus efficitur, vel ſimoniacus. ¶ Et quid iuris, ſi quis erat excommunicatus, qui habebatur pro non excõicato. vtrũ ordinationes, collatiões, conſecrationes, impetrationes literarum ad lites ad eum, vel ab eo ſuo noĩe, vel geſta per eũ teneãt. qõ diſputata p Io. An. hic plenè relata. ¶ Et proſequor, vtrum excõmunicatio conſtituentiũ, vel p̃lati obſtet ſyndico conſtituto ab eis: vel excõmunicatio epĩ obſtet inſtitutis ab eo; vel excõicatio adulti eius curatori: vel excõicatio filij patri agenti in aduentio. & not. iſtam. ¶ In 6. oppo. de tacita ſequela bonorum mutato ſtatu perſonæ. & primò de ingrediente religionem, & poſtea exeunte, an recuperet bona. & quid ſi ingreſſus perſonæ non tenuit. ¶ Et an tacita obligatio ex ſequela bonorum habeat locum in minore ingrediente, cum non poſsit alienare. ¶ Et prohibitio alienationis bonorũ prodigo an extẽdatur ad bona extra territoriũ iudicis interdicẽtis. ¶ quid de ſñia confiſcationis bonorum hæretici, vel alterius: an extẽdat effectum ſuum ad bona condemnati ſita extra territorium iudicis ſententiantis: & ſi extenditur, cui fiſco applicabũtur: vtrum iudi. pronunciantis: an illius, vbi ſunt bona ſita. ¶ In 7. op. de perſonis, quæ veniunt acceſſoriè ad delictum, vt mandatores, & ratum habentes, fautores, cõſiliarij, inſtigatores, receptores, aſsiſtentes, & perſuadentes qualiter teneantur. ¶ Et proſequor primò de mandante, & mandatario, an ſit idem delictum numero: & an ſententia abſolutoria pro, vel contra vni proſit, vel noceat alteri. Et an in eodẽ libello poſsint accuſari ſimiliter teſtes de falſo, & qui eos pduxit. & an notario cõdẽnatio de falſo noceat domino inſtrumẽti. Et vtrùm poſsit eſſe delictum in mandãte, & nõ in mãdatario. ¶ Proſequor vlterius de p̃ſtante operã, ſiue auxilium, an dicatur teneri acceſſoriè. & ex quibus actibus dicatur quis p̃bere auxilium ante delictum in ipſo delicto, & vel poſt. Et an principalis teneatur ex delicto aſsiſtentium, & in iſtis acceſſoriè venientibus ad delictum: an vnus ex delicto alterius teneatur. Et vtrũ quilibet inſolidum, vel pro virili. Et vtrùm conſiliarij plures teneantur de dãnis datis à principali raptore liberaliter abſoluto, an intelligantur abſoluti conſiliarij. ¶ In 8. op. de intellectu, ſiue ratione Clemen. ſtatutum. de elec. vbi acceſſoria (vt ſunt fructus iuriſdictionis) non ſequuntur iuriſdictionẽ deuolutã ad Cap. ſede vacante. Itẽ de eo, q dẽt pcurari in aliena eccleſia: eo tamen diuina officia illo die celebrante, q celebrare non poteſt; quia eccleſia eſt interdicta, eſt q̃ſtio diſputata ¶ Item vtrum præbenda, quæ in tpalitate conſiſtit, dicatur acceſſoria ad canonicatũ: vt ſic collato canonicatu, videatur collata præbẽda illi canonicatui annexa. Et quid ſi impetrans nouum beneficium facit mentionem de canonicatu, non de præbenda: teneo contra deciſio. Rotæ. Quid econuerſo ſi prębenda vacans alicui conferatur: an videatur collatus canonicatus, cui illa præbenda erat annexa: & teneo, quod no. Arch. Et vtrùm traditio poſſeſsionis inducat collationem canonicatus, vel præbendę, quibus facta eſt miſsio: teneo cõtra Old. ¶ Deſcendo ad qõnes: & primò reaſſumo Mercurialẽ, in qua quæritur. ſi ſtatutum arctat legentes diſputare, & quæſtionem diſputatam ad ſtationem ponere ſub pæna. Doctor priuilegiatus ad non diſputandum, diſputet, & non ponat ad ſtationem: an incidat in pænam. tenet. q ſic. ego cõtra pluribus rationibus. ¶ In 2. q. plenè, vtrum reſoluta vnione eccleſiæ parochialis per reuocatoriam Bonifacij, ſiue reſoluta perpetua vicaria vicarij ibidem intitulati: vel vtrùm titulus vicariæ alteretur in titulum rectoriæ. Cum iſta cõiungo ſibi ſimilem diſputationẽ. ſi quilibet archiepſ Rauennas in dioc. Imolenſi ex gratia apoſtolica poteſt conferre vnũ bñficiũ ſpectãs ad collationẽ epĩ Immolẽſis, cuius dioec. certa ps eſt nouæ cathedræ applicata: an in illa noua vacans beneficiũ conferre poterit & videtur, q non: poſtquã talis mutatio, & alteratio ſuperuenerit. ¶ In contrarium, quia ius quæſitum noua ſtatus mutatio nõ pimit. & nota iſtas quęſtiones; q̃a vtiles, & ſubtiles ſunt; vtrũ diſſoluant acceſſoria ipſius rei. ¶ In 3. q. vtrũ miles recognoſcẽs caſtrũ in feudũ ab aliquo, videatur hoc ipſo recognoſcere territorium. ¶ Et an priuata ciuitate epiſcopo, remanebit epiſcopus in comitatu ſuæ dioec. vel quid erit de ipſo. & alias quæſtiones tango, qualiter iure acceſſorij aliqua veniant, & ſequantur ſuum principale, vel non. ¶ In 4. q. de ſtatuto, quo cauetur, q nulla probatio vltra centum lib. poſsit fieri per teſtes. modò in inſtrumento obligauit

ſe quis ad damna, & intereſſe: vtrùm iſta poterunt probari per teſtes, ſi excedant dictam ſummam. & quia iſta probatio eſt mixta, ex inſtr̃o, quo probatur obligatio, & teſtibus qb' liq̃daẽ obligatio, tango de alia. q. diſputata de duob' mixtis in vnum: an habeant naturam ſeparatam à ſuis ſimplicib'. iſtę ſunt quæſtiones diſputatę per Ia. Bu. & Io. Cal. ¶ In 5. q. vtrum iudex aliàs non ſuus, niſi rõne cõtractus, vel poſſeſsionis poſsit minori ſuper dicta cauſa coram eo conuento dare curatorem in dicta lite, vel dari dẽat p ordinarium ipſius minoris. ¶ In 6. q pſequor q̃nem de facto in hac ſchiſmatis tẽpeſtate ſup obligatione cõtracta inter iſtos duos cõtendentes tã damnabiliter de Papatu: quilibet. n. ſuis Cardinalibus promiſerat voto, & iuramento cedere Papatui, ſi & q̃n alter renunciaret, & nullus ex eis volebat incipere, aſſerendo ſm̃ formam dictæ obligationis ad hoc non teneri, niſi alter primò cederet. & ſic econuerſo etiam ille alter dicebat. ibi plenè videas, quid reſpõderim tũc interrogatus. & cadit iſta qõ ſub materia de perplexis: ſimiliter ſequẽs adaptatur cõgruẽtius ſub reg. fruſtra. ¶ In 7. q. refero duas. q. diſputatas in dicta materia de perplexis. ſi ſtatuto cauetur, q bannitus non audiatur agendo, vel defendendo: ſi agit bannitus contra bãnitum, & opponatur exceptio banni, & actor replicet contra reum de banno: an audiat agentem, vel excipientem. Et ſimilis quæſtio in duobus non ſoluentibus gabellam: an audiat actorem agendo, vel reum excipiendo, cum ſub pœna neutrum per ſtatutum debeat audire. ¶ In 8. q. ſi ſtatuto cauetur, q nulla propoſitio in conſilio poſsit fieri, niſi per capitaneum. ¶ Alio cauetur, quòd capitaneus deſinat eſſe capitaneus ipſo iure, ſi propoſuerit de aliquo bannito eximendo à banno, qui propoſuit, & obtentum fuit: an valeat. & videtur quęſtio puncti, vtrum. ſ. in ipſo actu deſinat, an poſt eum firmatũ. ſimilis eſt qõ: ſi epſ ecõicat, ſi eligat, vel appellet: an ſtatim, cum ſe parat ad eligendum, vel appellandum, ſit excõicatus: vt ſic videatur excommunicatio præceſsiſſe: an demum electione, vel appellatione perfecta. & ſic videatur excõmunicatio ſequi. & iſtæ ſunt vltiæ. Laus Deo. Et ſunt circa quinquaginta dubia vtiliter diſcuſſa cum multis alijs.

SVMMAE.

1 *Acceſſorium ſequitur naturam ſui principalis.*
2 *Acceſſorij natura non eſt criminoſa.*
3 *Vacca vendita habente vitulum, iure acceſſorii venit vitulus.*
4 *Sententia lata contra principalem poteſt mandari executioni contra fideiuſſorem.*
5 *Confeſſio facta à filiofamilias ſine conſenſu patris non valet ipſo iure.*
6 *Caſus, in quibus iuramentum non firmat cõtractum irreuocabiliter.*
7 *Leges an poſſint reprobare contractus iuramento vallatos.*
8 *Obligatio principalis tollitur pacto.*
9 *Obligatio acceſſorij eſt efficacior, quàm principalis.*
10 *Obligatio fideiuſſoris eſt acceſſoria.*
11 *Acta, quæ gerit excommunicatus, an valeant.*
12 *Satisfactio mandatoris an liberet mandatarium.*
14 *Sententia lata contra vnum, an noceat alteri.*
15 *Traditio poſſeſsionis an inducat collationem.*
16 *Canonici ſi vocant non vocandum ad electionem, an valeat electio.*
17 *Interpretatio benigna in ambiguis eſt fienda.*
18 *Territorium caſtri ſubiacet caſtro.*
19 *Inceſtuoſus an poterit diſpenſari cum nato ex adulterio, & inceſtu.*
20 *Iudex Eccleſiaſticus de acceſſorio eſt iudex competens.*
21 *Clerici facientes ſchiſma poſſunt comprimi, vt deſiſtant, per principes ſeculares.*

CAP. XLII.

ACceſſorium. a In repetitione huius regulę p clariori intelligẽtia quædam pro euidentia præmittam, quæ latius poſtea per quæſtiones proſequendo reaſſumam. ¶ Secundò vltra exempla, de quibus in glo. alia addam vtilia ad idem tendentia. ¶ Tertiò notabilia colligam. ¶ Quartò ad oppoſitiones gl. deſcendam, & alias q. extra gl. ſubijciã. ¶ Quintò de his, quæ præmiſi in Euidentialibus, quædam ex eis per quæſtiones vtiles latius declarabo. ¶ Reuertar ad primum, & præmitto, q plura ſe habẽt adinuicem diuerſimodè. Quædam enim ſe habent, vt totum, & pars. de his. j. eo. c. in tota. & ff. de rei ven. l. quæ de tota. & in l. inſulę. de iud. & l. rectè dicimus. de ver. ſig. & l. qui vſumfru. de ver. obli. per Bar. Quædã habent ſe vt vnica, licèt ſint diuerſa. & de iſtis, ne ſede vac. c. 1. & l. 1. alias. 2. ff. de leg. 1. per Bart. Quædam ſe habent, vt correlatiua. de iſtis vt in l. fin. C. de indic. vidui. & l. 1. C. de ſacr. ſan. eccle. per Bald. poſt Bart. in l. fin. de accep Quædam habet ſe, vt cohærentia, & connexa, vt offic. & beneficium. & de iſtis in c. tranſlato. de conſti. & Clemen. cupientes. de pæ. Quædam habent ſe vt conſequentia: quia ad poſitionem vnius ſequitur poſitio alterius, & ſimiliter econuerſo, ad deſtructionem, & corruptionem: exempla in l. illud. de acqui. heredi. Quædam habent ſe, vt perplexa. Quædam, vt contraria, & habent ſe, vt tranſlata, ſiue alterata cum perſona: vel res de vno ſtatu tranſit ad alium. Quandoq; vt prorogata. exempla vt in ca. P. & G. de officio deleg. quandoq; vt ſubrogata, & eſt, cum vna pſona, vel res loco alterius ſubrogatur. & de iſtis in ca prior. j. eodẽ. Quandoq; identitas rationis vel ſimilitudinis diuerſa complectitur ſiue coniungit. & de iſtis exemplum in ca. 1. ſ. de temp. ord. eodem libr. & l. fin. C. de ſacr. ſan. eccle. & l. ſi quis ſeruo. C. de furt. Quædam habent ſe, vt incidentia, vel emergentia circa aliquod principale. & de iſtis in cap. 1. de ord. cog. & cap. tuam. eodem titu. Quædam habent ſe vt principale, & acceſſoriũ: & de iſtis in iſta regula. ¶ Super cuius regulæ declaratione venio ad ſecundum, ſcilicet ad exempla. Et poteſt exemplificari regula tribus modis. Primò cum q̃rĩt de ipſo principali in eſſe producendo. Secundò de ipſo principali in eſſe producto conſeruando. Tertiò de ipſo principali perimendo, ſiue corrumpendo. ¶ De primo pone exemplum in iuriſdictione commiſſa alicui. Nam videntur commiſſa oĩa, ſine quibus expediri non poteſt. l. 2. ff. de iur. om. iudi. & cap. præterea. de offic. deleg. & glo. ponit exemplum de c. prudentiam. de dona. inter vi. & vxo. ¶ Circa ſcd̃m de principali intereſſe producto conſeruando. pone exemplum in c. ſi ſuper gratia. de offi. deleg. ſ. eo. lib. vbi in virtute principali acceſſorium ſuſtinetur, quod aliàs expiraret. & huic exemplo concordat, quod not. Bart. in l. fundi venditor. de acqui. poſ. vbi commiſsio executionis ſententiæ non expirat re integra, mortuo mandatore, vel finito eius officio: quia executio venit acceſſoriè ad ſententiam, cuius effectus durat, mortuo mandatore, vel eius officio finito. l. geſta. C. de re iudicata. ad idem c. cũ ex officio. de præſcrip. ¶ De tertio in peremptione principalis pone exemplum cum gloſſ. in cap. & hoc diximus. 17. quęſtio. 7. & cap. 2. de no. ope. nun. & l. eos. C. de vſur. vbi in curſu pręſcriptionis acceſſorium ſumit ſibi naturam ſui principalis. pone etiam exemplum in obligatione bonorum acceſſoria ad perſonam, vt extinguatur etiam quæſtio bonorum acceſſoria. l. 3. C. ſi pen. ap. mors inter. pone etiam exemplum in coadiutore, cuius officium finitur mortuo principali. c. grandi. in fi. de ſup. neg. p̃la. ſ. eo li. & l. quæſitũ. ff. de tut. & cura. da ab his. pone exemplũ etiam in c. præſenti. ſ. eod. li. de offi. deleg. vbi finito legationis officio, expirant pceſſus pendentes, & gratiæ nõ ſortitæ effectum. ad idẽ Cle. paſtoralis. in fi. de re iud. Et iſta exempla habent locum, cum principale tenuit à principio: ſed poſtea eſt corruptum, ſiue extinctum. ſi verò principale à principio fuit nullum: tunc acceſſorium, & dependens ab eo ſimpliciter debet dici nullum. l. non dubium. C. de legi. l. cum principalis. ff. eod. & c. ſi diligenti. de foro cõpe. & c. cum inter vos. de re iudi. Ex iſtis & ſimilibus exemplis poteſt caſus in iſta regula figurari. interim tranſeo ad tertium ſ. ad notabilia. ¶ No. primò poſt Ioan. Andr. quòd acceſſorium ex principali productum, vel deriuatum illius efficaciæ, & naturę debet eſſe, cuius eſt producens

ducēs vel deriuās: & hoc ſiue loquamur quò ad eius in eſſe ꝓ ductionem, ſiue quò ad eius perēptionē, vt patet in iuri. pal.

1 ¶ †Scdò not. ꝙ acceſſoriū regulatur ſm̄ naturā ſui principalis: econuerſo aūt principale non regulatur, nec ſequitur natu ram acceſſorij, nec ab eo capit vires, vt l. ex pupillari. ff. de vulg. & pu. & c. 1. de conſe. cc. vel alta. Et hinc eſt, ꝙ veſtimen tū pacti acceſſorij non veſtit principalem cōtractū, vt no. C. de pac. l. petens. Ex quo etiam patet, ꝙ eſt minoris roboris, & virtutis acceſſorium, quā ſit ſuum principale. optimum de hoc exemplū collige ex l. qđ principi. & l. ſi Auguſtæ. ff. de leg. 2. vbi legatum factum principi tranſit in ſucceſſorem. Sed le gatum factū Auguſtæ non tranſit in futuram Auguſtā: quia eſt dignitas acceſſoria, & expirat cum perſona. ſimiliter cā cōmiſſa vicario epi, nō tranſit in futurū vicariū, vt ibi ꝑ Bar. & Bal. facit Cle. & ſi prin. de reſcri. ¶ Tertiò collige, ꝙ duo inuicē coniunguntur vt principale, & acceſſorium: ſed hic in cidenter quæro, quid ſit principale in diſpoſitione, & qđ ac ceſſorium. tex. dicit, ꝙ ſemper cum quærim', quid cui cedat, illud ſpectamus, qđ cuius rei ornandæ cauſa adhibetur, vt ac ceſsio accedat principali. l. & ſi non ſint. §. peruēniamus. de au. & ar. leg. vbi in fi. ſubdit [qm̄ hæc ſpectamus, quæ res cuius rei ornādæ cā ſit adhibita, nō q̄ ſit ꝓcioſior.] ¶ Et hinc é, ꝙ ec cleſia curata licēt propter curam animarū ſit dignior. c. cū ſit ars. de æta. & qua. tū accedit ſimplici beneficio non curato. c. ſuper eo. ſ. eo. li. de ꝓbē. Sed ſi hoc ipſum non apparet: puta Hoſpitale, & eccleſia ſunt cōnexa, nec apparet ex eis, qđ ſit principale, vel acceſſoriū: tūc dicit gl. recurrendū ad cōiecturas, & ad illam potiſsimè noſiationē in vulgo, ſicut contingit in venerabili hoſpitali Senarum, vbi licēt ſit eccleſia, & mini ſtri quāplures in diuinis deſeruientes: tū vulgo appellat hoſpitale, & ibi eſt collegium fratrū oblatorū ipſi hoſpitali. clerici autem non ſunt ibi, vt collegiū, ſed vt ſinguli, & recipiūt ſua ſtipēdia, nec tpalia admittunt, ſeu adminiſtrant, ſicut rector cum fratribus. eccleſia igit̄ cenſetur ex ipſis annexa ipſi hoſpitali. & vide de hoc glo. no. in Cle. 1. de ꝓben. & hoc eſt vtile ſcire. ¶ Pone. n. q. de facto. Quidā impetrauit prioratū ſcti Ia. cū hoſpitali ſibi annexo: vtrū cōſequatur ſuū intentū, ſi econuerſo hoſpitale eſt principale, & eccleſia eſt annexa? & vr̄, ꝙ ſic; quia non refert, vtrū principale ponatur in propria vi: an in vi acceſſorij, præpoſterando ordinem. nam in com mētationibus dictionū, & oronū ſubſtantiā veritatis conſide ramus, & non verba minus cōgruè prolata, vt eſt tex. cū glo. in l. quidā teſtō. de pecu. le. facit. c. cām q̄. de reſcri. c. exhibita. de iud. c. ad hoc. de hęre. inſti. l. talem. in prin. ꝑterea dictio, cū, ponit̄ pro, &, qñ ponitur inter pariter copulandꝫ, vel primò exprimitur acceſſorium, poſtea principale. ff. de leg. 3. l. Ti tiæ textores. §. nihil diſtat. & Inſti. de leg. §. ſi quis ancillas. vn de poſito, ꝙ principale ſit hoſpitale, & eccleſia ei annexa: tamen perinde eſt, ac ſi Papa dixerit. confero tibi hoc, & illud: quo caſu minus dubitandum videtur collationē valere. ¶ Cō trarium ſoluit Doctor meus do. Bal. nā ſecundùm eū multū refert, vtrū aliqđ ꝓnatur principaliter in diſpoſitione: an in conſequentiā diſpoſitionis. nam qñ in conſequentiam, ſi non tenet principale, non tenet acceſſoriū. de pecu. le. l. 2. qui. mo. vſufr. amit. l. quid tñ. in prin. Itē alio mō regit eccleſia annexa: alio mō eccleſia principalis. c. extirpandę. §. 1. de ꝓben. & ca. ſup eo. eo. ti. ſ. e. li. & iō reſcripta hmōi, in quibus principa le ponitur in conſequentiā, & econuerſo, non ſunt eiuſdē formæ, & naturæ, & propterea executores deputati non poſſunt exequi; quia egrederentur formā mādati, quę eſt ſeruāda ad vnguē. de ꝓbē. c. ſi clericus. ſ. eo, li. & in hoc reſidet, & ſubiungit: vtrum impetranti incū bat onus probādi, ꝙ illud eſt principale, qđ tanquā principale in impetratione deduxit: & dicit, ꝙ ſic: aliàs ſuccumbit: quia iſtud eſt cā ſuæ intentionis, vt not. in ſi. in Cle. 1. de reſcr. & l. non ſolū. §. ſed vt probari. de ope. no. nun. per Bar. & ita ſentit gl. in d. Cle. liſas. de præben.

2 ¶ †Tertiò no. ꝙ de natura acceſſorij nō eſt curandū; qa aſſumit ſibi naturā ſui principalis. & hoc probat ꝑalleg. c. ſup eo. de ꝓbē. eo. li. vbi de iure ꝑt tenere eccleſiā curatā, ſi ſit acceſſoria, quā nō poſſet, ſi principaliter p ſe ſtaret. & p hoc quidā Doc. conſuluit p dictum c. ſuper eo. iuncto. c. pmittimus. de ęta. & qua. ſ. eo. li. epm diſpēſare poſſe cū eo, qui pegit vigeſi mū annū in archidiaconatu, cui erāt annexę duę parochiales eccleſiæ, tanquā in dignitate: cui cura nō imminebat aīarum, cū ipſi archidiacono ex cōſuetudine cōpeteret ptās excōicā di, interdicēdi, vel viſitandi: ſed tantūmō pſentandi idoneos. ad hoc Extraua. execrabilis. §. quātū aūt. ſm̄ Lap. Itē facit, ꝙ in impetratione bñficij non tenet̄ facere mentionē de eccleſia annexa, ſiue acceſſoria: ſed tm̄modo de principali accedē te, ꝙ & cōtra adducit Io. An. qđ no. in Cle. 1. de ꝓbē. & intelli go hic, cū vna eccleſia eſt acceſſoria alteri: ſecus ſi ambo pari ter vniunt̄: qa tūc de vtraq; dēt fieri mētio. ar. notatorū in c. 1. ne ſede vac. & d. Cle. 1. ꝙ Pau. in Cle. 1. de ele. ¶ Quarto in duco hac regulā ad q. Papa cōceſsit abbati, ꝙ poſsit vēdere do boīs monaſterij ex certa cā. Abbas vēdit fundū ꝙ cētū, & ꝙ quadā alia petia terræ: vtrū valuerit? & vr̄, ꝙ ſic: quia petia terr̄ę venit acceſſoriè ad vēditionē, ſeu ad vēditū. ergo ceſſet eius pars, & naturā eius aſſumit, vt in iſta regula. In cōtrariū facit, qa iſta eſt mixta ēptio & ꝑmutatio cum dicto fundo. ar. c. ad quæſtiones. de rerū permuta. hic venit conſiderandum quid prævaleat. vtrū centū, an illa petia terræ. & ſic, ꝙ plus valeat, iudicetur principale, alterum acceſſorium. Et ſm̄ hoc ſi petia terræ non valet centū, iudicabitur emptio pp cētum data. Si verò valet vltra, iudicabitur permutatio. & hoc not. in l. Ariſto. de dona. & arguo ēt, ꝙ ꝓhibita principaliter, iure acceſſorij conceduntur, ar. l. ſi is qui duas ff. de lib. le. facit l. 1. de auct. tu. & quod no. in l. dictantibus. C. de theſau. lib. 10. tamen alibi dicit, ꝙ ſi mancipia principaliter prohibentur fa cere quæſtuaria ſui corporis, prohibentur etiam incidenter, & iure acceſsionis. l. athletas §. ait ꝓtor. ff. de his, qui not. infa. ¶ Quintò & vltiò colligo ex reg. qđā argumēta. Priò, ꝙ ſnia lata in principali facit ius ſuum peti, & fructus rei in cōdemnationē deduci, tanquā ſuper acceſſorijs, nō poteſt ergo ſup iſtis conuentus de iniuſtitia ſententiæ, vel errore quæſtionē replicare, ſeu refricare. l. ex diuerſo & qđ ibi no. ꝑ Bar. & Bal ff. de rei ven. & l. qui Romæ. §. duo fratres. ff. de verb. obli. & l. ſi iudex. ff. de his, qui ſunt ſui, vel alie. iuris. ¶ Secundò quòd in caſibus, in quibus laicus eſt de foro Eccleſiæ, per ipſi' iud. poterit mādari executioni ſuper poſſeſsionibus ipſius laici ſi tis in territorio iudicis ſecularis. aliud tenet Spe. in tit. de primo & ſecundo decreto. §. reſtat. Item poterit capere ipm laicum, & carceri mancip̄are in caſibus, in quibus eſt de iuriſdictione ſua. & eſt quæſtio Ol. per me relata in c. cum epſs. de offi. Arch. ſ. eo. lib. cum. n. Iudici Eccleſiaſtico iura contra lai cum in certis caſibus dēt iuriſdictionem, vt not. in c. cum ſit. de foro compe. nituntur concedere ēt executionem actualē. ar. l. 2. ff. de iur. om. iudi. dixi plenè in repe. regulæ ea q̄. 11. q. ¶ Tertiò collige argumentū, ſi de iure, vel per reſcriptum cā principalis eſt ſummaria, oīa, quæ incidunt, vel emergunt in dicta cā, velut acceſſoria, ſunt eiuſdē naturæ, vt in Cle. diſpen dioſam. de iud. & quod no. Bar. in l. ſolent. ff. de ali. & cib. leg.

3 ¶ † Quartò colligo, ꝙ vendita vacca habente vitulum, iure acceſſorij venit vitulus, etiam hoc non expreſſo. l. ſi vt certo. §. vſq; adeo. ff. commo. & vendito equo, venit ſella, frænum, & alia ornamenta iure acceſſorij. l. ædiles. & ibi no. ff. de ædil. edi. ¶ †Quintò arguo, ꝙ ſnia lata contra principalē ꝑt mādari executioni cōtra fideiuſſorem ſine alio proceſſu: quia fideiuſſoris obligatio eſt acceſſoria ad principalem. l. generaliter. de fideiuſ. de hoc vide per Barto. in l. 1. ff. iud. ſolu. & cap. 1. de iniur. ſ. eo. lib. facit quod no. Cy. in l. fi. C. de execu. rei iud. Item arguo, ꝙ immunitas conceſſa dño videtur conceſſa etiam ſuis familiaribus in Auth. habita. C. ne fil. pro pa. & c. licēt. ſ. e. li. de priui. facit ff. de vſu, & hab. l. 2. cū pluribus ſimi. ¶ Sextò facit iſta regula ad quæſtio. Old. In quodam priuile gio con-

gio continet̄ ita. De prouētibus, & redditibus, qui in vſus pau perū conuertunt̄ decima nō prēſtet. modò reuocāt in dubiū, quid iuris de prouentibus, & redditibus, qui in vſus hoſpitala riorū, qui hoſpitalibus præſunt: & in illis, qui pauperibus de ſeruiunt, cōuertunt̄. dicit ipſe, nō eſſe abſurdū idem priuile gium datū intelligi ſeruientibus pauperibus; quia ipſi paupe res ſine ipſis eſſe non poſſunt. C. de vxo. mili. l. 1. & 2. de bo. poſ. ex teſta. mili. l. vnica. de fun. inſtruc. l. quæſitum. §. inſtru ctum. ibi [ea pedagia] &c. Vnde priuilegium datum militi da tur medico militis, & militis comiti. ff. de admi tut. l. adminiſtratores. §. 1. ex qui. cau. ma. l. inter eos. §. 1. Item in vſus pau perum conuerti vr̄, quod in neceſſarium vſum ſeruientium pauperibus conuertet: ſicut vr̄ ad armandam nauem eſſe con uerſum, quod expenſum eſt in alimentis nautarum, ſine qui bus nauis produci nō poſſet. ff. de exerci. l. 1. §. nō aūt. ibi [vel nautas exhibēdos.] pro hoc lex quæ dicit: ꝙ ſi teſtator legat vxori eius cauſa parata, cedunt in legatū etiā ea, quæ parata eſſent ad vſum ancillæ ſeruentis vxori, quaſi per quoddā me dium videātur vxoris cauſa parata. ff. de aur. & arg. leg. l. vxo ri. & ibi no. de preca. l. pe. & l. ſi ſtipulatus fuero. ff. de ver. obl. & l. veteres. ff. de itine. actuq; priua. & in hoc reſidet Oldr. q. 11. Ex prædictis itaq; not. ſic collectis exemplis, & argumē tis hæc regula reddit̄ ſingularis & vtilis. ¶ Venio ad oppo. & primò ad gl. & poſtea extra gl. Primo ergo contra regulam oppo. de c. debitores. et. ca. cum contingat. de iureiur. & c. licēt. eo. ti. ſ. eo lib. vbi tenet acceſſorium. ſ. iuramentum, & nō principalis diſpoſitio. ad idem Auth. ſacramenta pub. C. ſi ad uer. ven. Solu. dicit glo. illud ſpeciale propter periculum aīæ, quod eueniret, ſi iuramentū non ſeruaret. aduerte in c. debitores. iuramentū non aſtringit iurantē ad ſolutionē: ſed cōce dit ſibi, poſtq̄ ſoluit, repetitionē: ſed in c. cum cōtingat. & c. licēt. in Auth. ſacramēta. iuramentum firmat cōtractū à iure ciuili improbatū irreuocabiliter: quæ eſt ergo ratio diuerſita tis? ad hoc reſpondeo, & dico, ꝙ in omni caſu, in quo contra ctus prohibēt odio creditoris, ſi in tali cōtractu ſuperueniat iuramentum, debitor propter vinculum iuramenti cogitur ſoluere: & ſic iuramentum ſuum adimplere: ſed poſtquàm ſoluit, poteſt repetere. ita loquitur cap. debitores. Et ideo ſi filiusfamilias recipiens mutuum obligauit ſe ad ſolutionem cum iuramento, propter vitandum periurium debet ſoluere, ſed poteſt poſtea repetere; quia propter odium creditoris iſte contractus eſt à iure prohibitus, vt le. 1. ff. ad maced. & ideni eſt dicendum in pacto legis commiſſoriæ, & in omni contractu prohibito odio alterius contrahentis tantum; vt ſi metu iuramenti quis ſoluat, & poſtea ſolutum repetat. & hoc nota. Bar. in l. ſi quis pro eo. ff. de fideiuſſo. in quarto ar gumento prohibitionis contractus propter odium creditoris. ¶ Secundò contra iſtam ſolutionem opponitur, & videtur primò, ꝙ qui ſic ſoluit, vt repetat, non videtur ſoluiſſe: ergo nec à periurio non debet excuſari. l. qui ſic ſoluit. ff. de ſolu. ad hoc. l. non videtur. ff. de acqui. heredi. Item licēt vſuræ ſint indebitæ omni iure, vt no. in reg. peccatum. ſ. eodem. tamen qui ſoluit eas ſcienter, & ſponte, non debet poſſe repetere. l. cuius per errorem. ff. eo. tit. Idem ſi coactus à iudice. l. 1. ff. de condi. indebi. & ſic videtur velle, quòd talis ſolutio momentanea irreuocabilis non excuſet à periurio, vel quòd ſoluens nullo caſu poſſet repetere: & maximè cum competeret ſibi excep. dolo facis, quòd petis quod reſtituturus es, &c. imputet ergo ſibi, ſi omiſit eam opponere, vt in reg. dolo facis. & quod no. in c. conſtitutus. de reſcrip. in nouella. iſtas oppoſitiones colligit glo. in d. cap. debitores. quæ primò dicit, quòd iſta non poteſt dici ſpontanea ſolutio propter metum periurij. & ſic iſta præſumptio tollit præſumptionem donationis. ff. de dona. l. ſi cum aurum. ſtat ergo repetitio per condictionem indebiti ſimpliciter. & d. reg. dolo facis. per cuius oppoſitionem non euitaretur periurium non ſoluendo. facit lex Iul. ff. de condi. inde. Sed ad contrarium de coacto ad ſoluendum per ſententiam iudicis, quòd non poſſit repetere per l. primam. C. de condi. inde. qualiter reſpondetur? Ad hoc reſpondeo, quòd illa l. & ſimiles debent intelligi, quando illa cauſa, vtrum eſſet debitor, vel non, potuit examinari in illo iudicio, cuius vigore factum eſt præceptum. nam ſi tunc nō fuit oppoſita, non poteſt poſtea oppon. l. peremptorias C. ſenten. reſcin. nō poſ. Sed qñ examinari nō potuit, vt in caſu noſtro propter iu ramentū, nihil impedit, qñ competat cōdictio indebiti, & ſi ne cā, vt no. in d. l. 1. per Bar. Poſt Cy. in illo c. debitores. vbi iudex denegata ſibi exceptione, compellit eū ſoluere propter iuramentum. Et iſta ſunt vtilia. ſi per ſtatutū prohibet opponi oīs exceptio contra inſtm̄ publicum, niſi exceptio falſitatis, ꝙrationis, vel ſolutionis, vel canonis, phibet ēt oīs exceptio nullitatis cōtra executionē triū ſm̄arū. Cle. 1. de re iu. qđ ergo erit remediū, ſi contra inſtrumentum publicū, vel tres ſm̄as competant aliæ exceptiones legitimæ, vt præſcriptionis, in riſiurādi, rei iudicatæ, doli, ſimulationis, & ſimiliū? certè tunc vr̄, ꝙ talis teneat̄ ſoluere, & poſtea poſsit repetere: poſtq̄ dictæ exceptiones non potuerunt examinari in priori iudicio. de qua. q. dic plenè per Bar. in l. 11. ff. quod vi aut clā. vbi oīno videas. Ad l. qui ſic ſoluit. rūdeo, ꝙ momentanea ſolutio libe rat ab obligatione: & tū ſolutum ex alio capite, qñq; repetit, vt contingit in poſſeſſorio retinendæ, contra qđ non admittit aliqua exceptio. l. ſi quis ad ſe fundum. C. ad leg. Iuliam de vi pu. & tamen poteſt ad eandem rem agere. & in multis caſi bus datur actio, non exceptio. facit quod no. in cap. fi. de or. cog. in nouel. & in d. Cle. 1. de re iu. vbi permittitur agere cō tra tres ſententias executas, non excipere. & prædicta hñt locum in caſibus, in quibus exempla poſui in prima opp. ut in promiſsione vſurarum, mutuo facto filioſa. cum iuramēto de ſoluendo, pacto legis commiſſoriæ, & in omni contractu prohibito odio alterius contrahentis: tamen ſi in contractu inito cum minore, vel ſuper alienatione futuræ hæreditatis paternæ iuramentum ſit vallatum: quare in iſtis iuramentum fortius operat̄, vt confirmet contractū irreuocabiliter, & nō ſic in illis: cum tñ iſti cōtractus non ſint à lege ciuili repro bati, ſicut illi, vt l. 1. per totum. de fundo dota. & l. 11. C. ſi ad uerſus ven. & l. pactum quod dotali. C. de colla. Ad hoc reſpō deo, ꝙ in iſtis caſibus prohiberetur contractus fauore mulie ris, minoris, vel filiorum: cui fauori videtur poſſe renuncia ri propter iuramentum, quod ſemper eſt ſeruandum, vbi nō vergat in diſpendium ſalutis æternæ, vt in di. iur. remanent ergo in iſtis caſibus contractus firmi, & validi propter au ctoritatem iuramenti, vt in prædicta Auth. ſacramenta. ſuper ver. obſeruari. ſed non ita in præcedentibus caſibus. nam con tractus prohibetur odio creditoris, vel alterius cōtrahentis, vt dixi. ¶ Tertiò contra iſtam ſolutionem opponitur, & videtur, quòd in prædictis caſibus iuramento non firmetur con tractus; quia prohibiti propter publicam vtilitatem. nam di cit lex, publicè intereſt, ne quis re ſua malę vtatur. Inſtitu. de his, qui ſunt ſui, uel alieni iur. in prin. alias lex dicit, publi cè vtile eſt, dotes mulieribus conſeruari. l. 1. ff. ſolu. ma. Item renunciare futuræ hæreditati paternę videtur contra bonos mores, ut d. l. pactum. & l. fi. C. de pac. talia enim, & ſimilia nō firmantur iuramento. cap. ſi diligenti. de fo. compe. & l. non dubium. C. de leg. & cap. non eſt obligatorium. ỹ. eo. ¶ So. quandoque contractus prohibetur ratione publicæ utilitatis ſecundariò: principaliter tamen fauore priuatorum, & loquū tur iura, de quibus. ſ. circa idem omnino vide quod no. Bar. in l. 1. ff. ſo. ma. & in d. l. ſi quis ꝙ eo. ff. de fideiuſ. vbi quādoq; prohibet principaliter pp vtilitatē priuatam, & tunc an firmē tur iuramento, ponit vnam cōſiderationem notabilem, vidz licet ꝙ quandoq; lex prohibet contractum, vel alienationem ſimpliciter, nec verba prohibitiua dirigit ad perſonam. & lo quuntur iura de alienatione rei dotalis, rerum minorum, & ſimilium, de quibus. ſ. Qñque prohibitio legis dirigitur ad perſonam

persõnam: puta nullus audeat contrahere cum muliere, vel mulier non cõtrahat: & talis cõtractus nõ firmatur iuramento. ratio est; quia talis contra faciens venit cõtra præceptum & inhibitionem superioris; ergo peccat mortaliter. & videtur resistere Deo, qui superioris ordinationi resistit. 12. quæst. 3. peccat ergo mortaliter qui sic iurat; ergo non seruandum. pro hoc qđ no. in c. licèt. s. eo. li. de iureiur. vbi mulier primò iurauit non alienare, postea alienat cum iuramẽto, non valet alienatio, nec iuramentum super eo; cum peccauerit mortaliter, veniendo contra primum. adduco pro simili quod not. Bar. C. ne fideiuss. dot, dentur. in rub. vbi prohibetur donatio fideiussoris pro dote conseruanda: & illa fideiussio non firmatur iuramento ex eo, quòd prohibitio dirigitur ad personam. & ita no. in d. l. si quis pro eo. confirmãtur prædicta per ea, quæ ipse not. in l. cum lex. ff. de fideiuss. vbi dicit, quòd quãdo lex resistit contractui, præcipiendo, ne fiat, dirigendo præceptum ad personas: tunc ex tali contractu non orit ciuilis, nec naturalis, & non potest accedere fideiussor. C. quæ res ven. nõ pos. per totum. & l. iubemus. de sacr. san. ec. & de agri. & censi. l. quemadmodum. & C. ne lice. me. habi. l. 1. & 2. lib. 11. & quòd non nascatur naturalis, probatur per l. eos. §. 1. C. de vsur. & l. si non sortẽ. in prin. de cõdi. inde. eo casu potest intelligi. l. non dubium. C. de le. idem si prohibitio fiat ex parte vnius contrahentis tantùm: tunc enim non potest quæri etiã naturalis. l. fin. C. si quis alteri, vel sibi. & l. non licet. C. de contrahen. emp. adduco rationem, de qua. s. quia talis mercatur contra præcepta legum: ergo non obligatur, etiam naturaliter: quia peccat mortaliter, vt prædixi. idem dicit, si lex non resistit contractui, sed obligationi: quia tunc impeditur naturalis, & ciuilis obligatio. ff. de fideiuss. l. sed & si. & ibi. & l. antiquæ. §. fi. C. ad Velle. pro hoc l. 1. de do. inter virum & vx. vbi dicitur donationem inter virum & vxorem non valere, quod intelligitur etiam quò ad naturalem obligationem: quod patet, quia non potest in eo accedere fideiussor. l. si spõsus. §. si iusta. de do. inter vi. & vxo. & sic debet intelligi. C. ad Velle. l. si mulier. & ita. no. Bar. in d. l. cũ lex. Aduertatis dñi: qa ista consideratio Bar. vtrũ. s. lex ꝓhibitiua cõtractus dirigat verba ad personam, vel ad irritationẽ cõtractus, nunquã mihi placuit: qa vr̃ mihi verbalis, non realis: nõ. n. vr̃ differentia, ꝓhibere personam, ne contrahat: vel annullare contractũ factũ à persona. nã annullatio satis videtur prohibere psonã, vt abstineat à cõtractu: quia ꝑsona est cã contractus; ideò tã quã efficiens, sine cuius facto, vel ministerio contractus non posset in esse ꝓduci, vr̃ ꝓhibita, ne cõtrahat. ar. l. oratio. ff. de spõ. & ipe idẽ Bar. hoc no. in simili in l. cum lex. prælleg. ad fi. nam licèt verba sint prolata in rem ipsam, de qua agitur: tñ persona videtur ꝓhibita. c. tanta de excess. pla. vbi licèt verba interdicta sint relata ad locum: tñ videntur prohibitę per sonæ, ne ibidem celebrent. & lex alibi dicit, ꝙ non refert, cũ quo quis loquatur: sed in quem voluntatis intentio dirigatur: l. cũ pater. §. donationis. in fi. ff. de leg. 2. ¶ Præterea ipse Bar. in d. l. cum lex. dicit, ꝙ siue lex resistat personę, ne contrahat, siue obligationi, ne ex contractu obligatio oriatur, non refert: quia in vtroq; casu impeditur obligatio naturalis, & ciuilis, vt ipse dicit. & si ita est, non est dare rationem, quare firmetur iuramento, cum lex irritat contractum, & non quãdo personã prohibet à contractu: postquã vtrobiq; sín eũ nulla orit obligatio naturalis. pro cõfirmatione huius opinionis facit quod consuluit Fede. de Se. in simili de statuto, quo cauetur, ꝙ confessio facta à filiosa, sine cõsensu patris, non valeat ipso iure, etiam si iuratum fuerit. nam si filiusfa. obligauit se cum iuramento, potest compelli qui secum cõtraxit ad eum relaxandum, per c. debitores. de iureiur. nam secũ cõtrahens facit cõtra statutum ciuitatis, cõtrahẽdo cũ persona ꝓhibita obligari. 8. dist. c. quo iure. vnde cum ex dicta transgressione deberet puniri, non debet ex ea commodum reportare, vt d. c. q resistit. 11. q. 3. in c. eum qui. s. de præb. e. li. ¶ Idem dispu-

tando tenuit Iac. de Bel. in filiosa. prohibito contrahere sine certa solemnitate. tenuit. n. ꝙ iuramentum non potest dare robur huic contractui, tum quia est accessorium, tum quia est contra bonos mores. nam tales contractus filiorum præbent causam deprędandi parentes. l. 1. ad Mace. & c. non est obligatorium. ỹ. eo. de quo in Spe. de sen. & his quæ eã sequũtur. §. vt aũt. in addi. & de resti. in integ. §. 1. ¶ Ex prædictis ergo apparet, quę sit vera cõclusio in prædicta q. nam qñ ꝓhibitio dirigitur ad personã, vr̃ iuramentum nõ ligare sedm Bar. qñq; verò ꝓhibet cõtractũ, non seruata certa solẽnitate: tunc sín Fede. pôt peti relaxatio iuramenti: ego verò sentio, ꝙ perinde sit, ac si esset directa ꝓhibitio ad personam. ¶ Sed tunc qualiter respõdetur ad c. cũ cõtingat. & c. licèt. & Auth. sacramenta. in quibus iuramentum firmat contractum nullũ à iure, ꝓhibitum irreuocabiliter. & sic relaxatio iuramẽti cessat. Pro declaratione prædictorum subdo qõnẽ, in qua Senis consului. nam quædam dña Nicola minor. 25. an. mortuo patre habitauit cum fratre suo, qui eam nuptui tradidit, constituta sibi dote sexcentorum florenorum, ꝓ qua dote renũcia uit hæreditati paternæ cum iuramẽto: & dicta hereditas, cui se prius immiscuit, erat valoris quatuor millium florenorũ: modò dicta domina facta maior vult venire cõtra dictam renunciationem iuramẽto firmatã, & patris hereditatem aduocare: vtrùm posit? & prælegata iura. s. Auth. sacramenta. c. cũ contingat & c. licèt. & c. 2. de pac. s. eo. lib. faciunt, ꝙ non posit propter iuramentũ. ego dixi contrariũ, & ꝓmissi illam reg. ꝙ iuramentum non est institutum, vt sit vinculum iniquitatis: per quod verbum, iniquitatis, pondero qđ dr̃ in c. inter cetera. 22. q. 4. rursus iuramentum dẽt in se habere tres comites. s. veritatem, iudicium, atq; iustitiam. 22. q. 2. c. animaduertendum. & c. quàtò. de iureiur. In hac autem renũciatione eui dens apparet iniquitas, cum mulier, & minor renunciat vniuersa, quæ habet: ex quo patet, ꝙ re ipsa inest dolus, & deceptio iuris præsumptione. præsumit. n. lex fragilem esse statũ minoris, & multis captionibus expositum. l. 1. ff. de mino. si militer cõtra sexum muliebrẽ ꝑsumens, dicit fœminas cõtra ꝓpria cõmoda laborare. l. 3. C. de spo. vñ sicut sunt faciles ad renunciandum, ita etiam ad iurandum. l. si mulier. C. ad Velle. & l. doli mali. de noua. cum igitur ex qualitate facti dolus ꝓsumatur, l. 1. & ibi no. de exce. doli. ex minori ętate, sexus fragilitate, facti qualitate arguitur hic contractus de dolo ꝑsumpto, vel de dolo re ipsa, ar. l. si quis cũ aliter. ff. de ver. ob. & l. 2. C. de do. excep. Ex quo infero, ꝙ sicut pôt peti relaxatio iuramenti per cõtractum dolo initum, vt no. in ca. abbas. qđ me. cã. & c. si verò. de iureiu. & hoc sentit Io. An. post Vin. in c. cum contingat. super gl. circa fi. vbi dixit, ꝙ licèt iuramẽtum obliget mulierẽ ad obseruãtiam contractus: debet tñ in stare, vt absoluatur. & sic concludit, ꝙ debeat absolutionem consequi illo casu: multò magis in isto, vbi concurrunt sexus fragilitas, & minor ætas. & probatio læsionis enormis. facit q̃ stio disputata per Io. An. de eo, qui iurauit non venire cõtra laudum, qđ ostendit postea iniquum. & ego ẽt dictã disputationem in alia re assumpsi plenius, & incipit. Cũ capitulo laicus. ¶ Sed tunc instabis, ꝙ Auth. sacramẽta. & c. cum contingat. cum si. ꝙ malè dicant, cõtractũ debere inuiolabiliter obseruari, si semper relaxatio possit peti. Sol. dic, ꝙ in illis iuribus iuramentum firmat cõtractum contra solemnitatem iuris ciuilis, reprobantis illos contractus. Sed si de dolo, vel de æquitate euidenti contractus arguatur: ergo tunc non debet iuramẽto firmari; quia esset iniquitatis vinculum contra iura prædicta. ꝙ hoc ẽ consilium Fede. in ordine. 194. vbi minor ꝓmisit suis fratrib. nõ habere regressum ad bona paterna, vel materna. & hoc fecit certificata ꝑ notariũ de legato mille li. sibi facto in testõ patris: cũ tñ nullũ testiñ, vel lega tũ sibi fact̃ appeat. ex hoc. n. apparet: vñ ꝑ inde est, ac si cã non subeẽt. l. cũ i lege. de cõtrahẽ. emp. facit qđ no. Cy. post Dy. in l. 2. C. d̃ rescin. vẽd. Io. An. de emptio. & vẽdi. in c. pe. in nouel.

¶ † Ex

6 Casus notabiles in quib. iuramẽtum nõ firmat cõtractũ irreuocabilẽ.

¶ † Ex prædictis possumus elicere plures casus, in quibus iuramentum non firmat contractum irreuocabiliter: puta contra nullitatem, quæ prouenit ex omissa solemnitate legis, vel statuti. item nec contra iniquitatem, & dolositatem. Item cũ prohibetur propter odium cõtrahentis tantùm. Item cum prohibitio contractus dirigitur ad personam, secundùm Bart. ego idem dico, cum prohibitio est in rem. Adde alios casus, in quibus contractus non potest firmari iuramento: vt cum initur super impossibili de natura, de facto, vel secundùm bonos mores. nam videtur in talibus deesse consensus. l. solum. de ac. & oblig. Item iuramentum requirit iuris adminiculum, quod non cadit circa impossibilia. de condi. insti. l. filius. Item iuramentum non firmat actum contra naturam impossibilem ipsius actus. l. cum precario. ff. de prec. & quod no. in c. quod semel. ỹ. eo. vbi dicitur de statuto iurato. & in c. dilecto. de præbend. in nouel. Item non firmat contra ius publicum, vel magistratus, vel contra ius superioris: & generaliter non firmat actum contra ius tertij. l. fina. ad municip. & c. venientes. de iureiu. Item nec contra publicam vtilitatem, vt d. c. si diligenti. ¶ Item iuramentum non firmat actum inter prohibitos. l. qui testamentum. ff. de probat. & l. cum quis decedẽs. §. codicil. ff. de leg. 3. Similiter non firmat contractum cessionis, nec contractum simulatum. l. ab Anastasio. C. mandati. & l. emptione. & ibi not. C. plus valere quod agitur. ¶ Item non firmat donationem inter virum, & vxorem, ne reuocetur. l. 1. C. de sac. sanct. eccl. per Cyn. Item non firmat contractum, cui deficit solemnitas probatoria. Nam talis solemnitas est inducta ob publicam vtilitatem. Vnde non potest pactis, & iuramentis priuatorum tolli. de pactis. l. ius publicum. & l. nemo potest. ff. de lega. 1. ¶ Aduerte tamen; quia iuramentum facit valere actum omni forma, & modo, quibus melius potest. l. cum pater. §. filius matrem. ff. de lega. 2. Vnde si in testamento iuratur, in quo deficit numerus testium, iuramentum operatur, sicut clausu. quòd valeat omni modo & iure, quo melius valere potest: & sic valebit, vt no dicillus. Item iuramentum non firmat contractum, qui deficit ratione solemnitatis formalis: vnde non firmat stipulationem, quæ deficit ratione formæ. Sed quid si deficit contractus; qa lex sibi non assistit: vt in stipulatione facta alteri, & in pacto nudo. die, quòd firmatur iuramento, vt in c. quotiens cordis. 1. quæstio. 7. Item non firmat contractum ratione rei, vel materiæ, super qua interponitur: vt si contrahat super re, de qua non est commercium, vt l. inter stipulantem. §. sacra. ff. de verbo. oblig. & l. apud Iul. §. fin. de leg. 1. Item non firmat contractum super hæreditate futura deferenda, vel certo modo disponenda. l. fina. C. de pact. & l. stipulatio hoc modo. ff. de verbo. obligat. per Bart. firmat autem contractum prohibitum à iure propter alias nullitates subditorum; vt transactionis super futuris alimentis, vel renunciationis futuræ hæreditatis. ista enim sunt prohibita; quia contra bonos mores. Sed quia verisimiliter pro modico in præsenti re mitteret quis multa de futuro. c. 1. de pact. s. eod. lib. ¶ Ex his aliqua habui à Bart. in d. l. si quis pro eo. vbi dicit in fine, quòd donatio inter virum, & vxorem firmatur iuramento, vt no. Guil. de iureiur. in l. sed & si possessori. aliter Cyn. in l. 1. C. de sac. sanct. eccle. vt dixi. s. opi. Guli. sequitur Bart. & Fede. de Senis consi. 135. vbi plenè tangit, an iuramentum spectet ad forum iudicis secularis. & an lex, vel statuta possint reprobare iuramentum, dixi in repetitione regulæ ea

7 quæ fiunt. in 3. quæstio. ¶ † Sed iuxta prædicta occurrit probabile dubium: vtrum leges, vel statuta possint reprobare contractus iuramento vallatos. Nam ex quæstione Fede. de Senis Iaco. de Bel. Bart. & aliorum. s. relatorum videtur, quòd sic: quasi qui resistit legi, vel statuto, videatur resistere potestati: ideò quod facit, est inualidum, tanquàm peccet mortaliter, prout dictum est. ¶ In contrarium facit, quòd iuramentum obligat Deo. c. & si Christus. de iureiuran. non videtur ergo, quòd possit impediri per legem humanam: sicut nec impediri potest obligatio naturalis. Insti. de iure natu. gen. & ciui. §. sed naturalia. Item quia iuramentum est res spiritualis. nihil ergo ei cum statuto. c. decernimus. de iudi. & c. cum ad verum. 96. distinctio. Item si lex expresse cõfirmat contractus iuramento vallatos. Authen. sacramenta. prælleg. quod ergo superior confirmat, inferior non infirmat, vt in Authen. de defen. ciui. §. interim. Item si passim possent statuta reprobare iuramenta appositа contractibus, aperiretur via periurijs, & inducerentur homines ad peccandum. talia enim statuta ipso iure sunt nulla. c. constitutionem. de verborum significatione. s. eod. lib. & quod notat Barto. in l. testamenti factio. ff. de testamen. sic similiter non potest statutum disponere super matrimonijs, prohibendo sub pœna filijfami. contrahere sine consensu patris. c. statutum. de hære. s. eodem libr. in nouel. ¶ Ad hoc respondeo, & dico, ꝙ istud dubium declaraui plenè in repetitione. c. ea quæ fiunt. in 3. quæstio. vbi primò concluſi, quòd iudex laicus potest cognoscere de quæstione iuramenti principaliter, & incidenter: quod tenet Ioan. Andr. in c. cum laicus. de foro compet. s. eod. lib. Reprobare autem, vel remittere iuramentum vtrum possit, rationes & iura, de quibus s. vrgent. Sed certè multæ sunt leges, quæ reprobant, & remittunt iuramenta, vt l. non dubium. C. de legi. & l. si quis inquilinos. §. fin. ff. de legatis. 1. & l. quæ sub conditione. §. fina. de conditio. insti. & l. fina. ff. qui satisda. cogan. cum infinitis similibus. Et gloss. singu. dicit, quòd lex in hoc obtinet vim apostolici. l. adigere. §. quamuis. ff. de iure patr. Idem etiam est dicendum de statutis; vt si aliqua æquitate, vel causa legitima prohibeant minores, filiosfami. mulieres, & similes contrahere, & contractum reprobent; quia fingunt deceptionem, vel dolum, certè tales contractus non poterunt iuramento firmari. de quo per Bald. in d. Auth. sacramenta. C. si aduer. vend. & l. pactum quod dotali. C. de collat. & per me plenè in dicta repetitione. ideo hic vltra non prosequor. & ꝑ Bald. etiam plenè in dicta l. non dubium. in 17. opp. ¶ Secũ dò principaliter opponitur de dicta l. intelligere. C. de luitione pig. hypotheca enim est accessoria ad obligationẽ principalem, cui accedit, sicut fideiussoria, vt l. generaliter. & l. si deiussor obligari. ff. de fideiuss. & tamen sublata principali ꝑscriptione, non tollit hypothecaria, vt d. l. intelligere. Sol. dicit gl. sublata principali tẽpore, adhuc durat hypothecaria; quia est longioris vitæ, vt l. cum notissimi. C. de præscri. 30. vel 40. an. secus si principalis tollatur pacto; quia tũc ẽt tollitur hypothecaria, vt in gl. ¶ Sed videtur, ꝙ ista sol. non sit bona; quia destructo principali per viam præscriptionis, etiam accessorium destruitur, siue loquamur de accessorio fauorabili, vt de fructib. vt l. eos. C. de vsuris. Sol. quandoque rẽpus vitæ accessorij est per se statutum à iure seorsum à principali: & tunc nõ tollitur, vt d. l. eos. & hoc verum, qñ principale tollitur præscriptione. nam tunc eadẽ est ratio tollendi principale, & accessorium. s. negligentia non petentis, vt c. vigilãti. de præscrip. secus si principale tollatur solutione; quia tũc non tollitur accessorium, vt ff. de eo quod certo loco. l. fina. & l. centum Capuæ. nam tunc non est eadem ratio tollendi accessorium; quia solutio nõ debet parere liberationẽ, vltra quam soluatur. l. penulti. C. de non numerata pecu. ¶ Sed quid dices, si principale tollatur sententia, an tollatur accessorium. glo. in d. l. eos. dicit, quòd non: quando est tale accessorium, quod sit in obligatione, vt d. l. 1. C. de iudic. quæ non facit; quia loquitur in sententia condemnatoria. Sed qõ quærit de absolutoria; & ideo ibi dicit Bal. ꝙ aut in sententia inseritur cã apta ad vtrunq; remouendum. s. sortẽ, & causam solutionis sortis: & tunc non tollitur obligatio accessoria pœnæ, vel interesse. Aut nulla inseritur causa: & tunc in

dubio tene gloſſ. in d. l. eos. quia cum incerti ſumus de cauſa, & poteſt ſe habere ad eſſe, & non eſſe, exceptio rei iudicatæ non concludit de neceſſitate in acceſſorio. facit. l. 1. §. Labeo. ff. de flumi. & l. non ſolũ §. ſed vt probari. ff. de nou. ope.
8 nuncia. per Bart. ¶ †Collige igitur ex prædictis, quòd quandoque principalis obligatio tollitur pacto: quandoque præſcriptione: quandoque ſolutione: quandoque ſententia. & in quolibet dubitari poteſt, an tollatur hypothecaria, vel alia acceſſoria, quæ deſcendit ex ipſa principali. & in quolibet membro patet ſolutio ex prædictis. ¶ Ego credo in ſententia, ꝙ per eam ſublato principali tollatur hypothecaria: ſicut quando principalis tollitur iuramento, vel pacto. Nam his caſibus æquitas, quæ liberat à principali, liberat ab hypotheca. l. ſi defendente. qui. mo. pignus, vel hypot. ſolui. & glo. & Bald. in d. l. eos. non contradicunt; quia loquuntur de acceſſione pœnæ, & intereſſe deſcendentium ex obligatione ſeparata à principali ſuo, aliam æquitatem habente, vt patebit infra ſtatim. ¶ Sed dices quare in l. eos. C. de vſuris. tollũtur illa acceſſoria, ſublata principali præſcriptione: & tamẽ non tollitur hypotheca, quæ eſt ratio diuerſitatis? Solu. quædam eſt acceſſio, quæ tunc datur in æquitate ſui ſolius: vt eſt acceſſio, quæ venit officio iudicis. ff. de dam. infe. l. cũ poſtulaſſem. & iſto ſublato principali tollitur acceſſorium; quia fundatur ſolũ in æquitate rõne ſui principalis, nec habet matrem obligationem. l. 4. C. depoſi. Quædam eſt acceſſio, quæ fundatur per ſe in æquitate ſeparata à ſuo principali: vt eſt acceſſio pignoris, quæ fundatur in æquitate ſui contractus: & in iſta non ſequitur. ſi ſublata eſt obligatio principalis tẽpore, ergo & acceſſoria hypothecæ. nam æquitas, quæ tollit actionem perſonalem, non eſt talis, quæ poſſit tollere hypothecam realem; quia hypothecaria eſt fortior. quod patet; quia durat longiori tempore, vt d. l. cum notiſſimi. §. 1. & hoc no. Cyn. in d. l. intelligere. vbi arctius exorditur, nunquid ſublato principali, poſſit remanere acceſſorium. & diſtinguit ibi quatuor genera acceſſionum. ¶ Nam quædam eſt acceſſio perſonarum: quædam rerum: quædam obligationũ: quædam actionum, & in quolibet membro quæritur, an ſublato principali, tollatur acceſſorium. ¶ In primo genere, ſcilicet perſonarum diſtinguit. Nam aut quæritur, vtrum ſcilicet neceſſe ſit perimi acceſſorium perempto principali. & dic, ꝙ non; quia mortua matre, non eſt neceſſe mori liberos: immo propter liberos quandoque ſuſtinetur l. prægnãtis. ff. de pę. Aut quæritur, vtrùm ſit neceſſe perimi, non quantùm ad ſe, ſed quantùm ad diſpoſitionem de ſe factam. Et ſubdiſtingue; quia aut erat diſpoſitio ante mortem conſummata: aut non. Primo caſu non tollitur acceſſorium. ff. de rei vendica. l. ſolum. §. meum. Aut non erat diſpoſitio conſummata. & refert. Aut eſt facta mentio de principali, & acceſſorio expreſsè, vt lego, vel vendo ancillam cum liberis: tunc ſi ante traditionem moritur ancilla, non tollitur acceſſorium. l. 3. & 4. de pe. leg. Aut non eſt facta mentio de acceſſorio, ſed de principali tantùm: tunc ſi, ante quam diſpoſitio conſummatur, tollitur principale, tollitur etiam acceſſorium. l. ſi res vendi. ff. de in diem adiect. ¶ Secundum genus, ſcilicet de acceſſione rerum æquè per eadem membra ſubdiſtinguit; quia aut quæritur, vtrum ſit neceſſe perimi acceſſorium, ſublato principali: & dicendum eſt ꝙ non, ſi poteſt per ſe ſtare, vt res corporalis. vnde veſtis, quæ non eſt acceſſoria homini, non perit mortuo homine. l. ſeruo alieno §. 1. de leg. 1. Aut non poteſt per ſe ſtare, vt ſeruitus in fundo; quia eſt qualitas, quæ per ſe ſtare non poteſt. ff. com. præd. l. 1. & de ver. ſig. l. qd aliud ſunt iura. Aut quæritur, vtrùm ſit neceſſe tolli quantùm ad diſpoſitionem ſui: & tunc aut diſpoſitio non erat conſumpta. & perempto principali, non perit acceſſorium, vt d. l. ſolum. Aut diſpoſitio non erat conſummata: & tunc aut eſt facta mentio de principali tantùm, aut de vtroque. Si de principali: & tunc tollitur acceſſorium, vt l. mortuo. §. 1. ff. de leg. 2. Si de vtroque, refert. Aut eſt facta mentio de vtroque per ver. æquè principaliter copulatum, & per copulam: & tunc non tollitur. & perit acceſſoriũ, perempto principali. ff. de fund. inſtr. l. ſi fundũ. & l. 1. §. quæ depoſitis. ff. depoſiti. Aut per verbum acceſſorium coniunctum, vt per coniunctionem, cum: tunc ante conſummationem perempto principali, perit acceſſorium. l. 1. & 2. de pe. le. & in hoc differt iſta acceſſio rerum ab acceſsione perſonarum, in qua non refert, vtrũ per verbum copulatiuum principaliter; an per verbum, acceſſoriè coniunctiuum. ¶ In tertio genere, ſcilicet acceſſione obligationum, nunquid ſublato principali tollatur acceſſorium. diſtingue; quia aut quæritur de acceſſorio contra hendo eo tempore, quo tollitur principale: tunc ſublato principali, tollitur acceſſorium, ſiue principale tollatur ipſo iure, ſiue ope exceptionis. ff. de vſu. l. acceptum. de fideiuſſ. l. ſi poſtquàm. aut obligatio acceſſoria eſt contracta, antequàm tollatur principale: & tunc aut tendunt ad diuerſos effectus, aut ad eundem effectum. Si ad diuerſos: tunc quomodocũq; tollatur principale, non tollitur acceſſorium. de ac. & obl. l. traiectitiæ. §. de illo. & de verbo. oblig. l. qui Romæ. §. 1. & idem de pœna loco expenſarum ſuccedente. Si tendunt ad eundem effectum: tunc refert. Aut principale erat ſublatum ipſo iure, aut ope exceptionis. Si ipſo iure, ſubdiſtingue. Aut principale tollitur propter æquitatem deficientem in ſe ipſa: & tunc ſublato principali, impoſsibile eſt acceſſorium remanere. Inſt. qui. mo. tol. ob. in prin. & ff. de reg. iur. l. cum principalis. Si autem non tollitur propter æquitatem deficientem, ſed propter aliam ſubtilem rationem: tunc non tollitur acceſſorium, ſublato principali. ff. ad Trebel. l. debitor. §. fina. de ca. pecu. l. fina. §. qui caſtrenſe. l. Stichum. §. 1. de ſolu. & l. ſi fine hærede. de admi. tut. Secundo caſu quando principale ſublatum eſt ope exceptionis, ſubdiſtingue. Aut enim erat æquitas tollendi acceſſorium, ſicut principale: & tunc non permaneat acceſſorium, ſublato principali ff qui. mod. pign. vel hypo. ſol. l. deferente. & l. ſoluitur. in fin. cum l. ſeq. eod. titu. Aut non eſt eadem æquitas tollendi acceſſorium, ſicut eſt tollendi principale: & tunc non tollitur acceſſoriũ, ſublato principali: immo remanet, vt d. l. intelligere. de lui. pign. & ratio eſt; quia fortior eſt hypotheca, quàm perſonalis. ¶ In quarto genere, ſcilicet actionum, cuius non tangit, niſi, cum actio largè ſumitur pro officio iudicis, quod deſeruit actioni principali, dixi. ſ. poſt primam oppo. in ver. ego credo in ſententia, &c. Et prædicta eſt diffinitio d. l. intelligere. quæ loquitur, quando quæritur, an ſublato principali, pereat acceſſorium. Sed Innocen. alibi tangit, an acceſſoria comitentur, ſiue ſequantur ſuum principale, etiam ſi de ipſis non fiat mentio. & diſtinguit. Nam quædam ſunt acceſſoria actionum: quædam iudicis officio, & aliis diſpoſitionibus, quæ videas per exempla, vt not. in c. tanta. de exceſſ prælat. Et ego de iſtis acceſſorijs tango in c. ſignificantibus. de li. ob. in repe. ¶ Prædictis applico quæſtionem diſputatam. Titius vendidit Seio fundum, qui Seius dictum fundum Sempronio obligauit. Seius poſtea conuentus à Titio, & condemnatus condictione l. 2. C. de reſcinden. ven. noluit ſupplere iuſtum precium, ſed fundum reſtituere, & ſic fecit. quæritur, vtrum ſic reſoluta venditione, reſoluatur pignoris obligatio, ſiue hypotheca prædicta per Seium ante reſciſsionem contracta, vt ſic Sempronius non poſſit agere hypothecaria? & videtur, quòd non poſsit aduocare; quia fuit contracta hypotheca à Seio, vero domino tempore obligationis, licet dominus eſſe deſierit. l. & quæ nondum. §. quod dicitur de pign. ¶ Secundò videtur tex. in ſimil. bus in l. bouem. §. pignus. & §. præcedenti. de ædil. edic. vbi ſeruus emptus ſi poſtea redhibetur, manet pignus medio tempore contractum. Ad l. ſi debitor. in princip. ff. quibus modis pign. vel hypothe. ſol. dic, quòd iſta reſtitutio eſt quædam alienatio; quia per eam in venditorẽ dominium

nium transfertur. l. 1. C. de fundo. doergo cum ſua cauſa, & oneribus, ꝙb. ſubiacet, transferri vi. l. alienatio. ff. de cõtrah. emp. & l. traditio. de acqui. re. do. ¶ Quartò pro hoc vi. tex. in l. ſi poſt acceptum. de rei vend. vbi ſi auocatur dominium ab eo, qui vſucepit, cogitur cauere de dolo, ne fortè pignora uerit. ex quo patet, ꝙ licèt dominiũ reuerratur: tamen durat pignus medio tempore contractum; quia certi ſunt modi, quibus tollitur hypotheca, de quibus in l. ſi tibi. §. de pignore. de pact. & de pig. l. Græce. & qui. mo. pign. vel hypo. ſol. p totum. Sed reſciſsio, quæ fit à vendicãte decepto vltra dimidiam iuſti precij, non eſt de illis, ergo &c. l. obligationum ferè. §. placet. ff. de ac. & ob. pro hoc reg. alteri per alterum nõ debet iniqua condirio inferri. l. non debet ff. eod. tit. ¶ Sed ſi diceremus pignus creditoris reſolui facto emptoris, ſcilicet redhibendo, auferretur ius creditoris, eo inuito contra. d. l. id quod noſtrum. & daretur emptori materia malignandi, & aperiendi viam malitijs, prius videlicet obligando. & poſtea reſoluendo cõtractum: claudenda ergo eſt via fraudibus, & malitijs c. porro. de diuor. & l. in fundo. ff. de rei ven. & d. l. bouem. §. ſi quis ſeruum. ¶ In cõtrarium faciunt rationes, & iura, & primò l. quod autem. §. Marcellus. & §. fin. de in diem adiect. qui. mo. pig. vel hypo. ſol. l. ſi res. & quemadmo. ſer. amit. l. ſi is cui. § fi. & l. lex vectigal. In iſtis legibus patet, quòd reſoluta venditione, reſoluitur ius pignoris, & reſoluto iure actoris, reſoluitur ius ſucceſſoris. c. nuper. de do. inter vi. & vxo. ¶ Secundò quia dicta reſciſsio facta legis auctoritate videtur ſimilis reſtitutioni, quæ eſt in priſtinum ſtatum re poſitio l. quod ſi minor. § reſtitutio. de mino. ¶ Tertiò quia factum debitoris videtur nocere creditori. de pub. l. ſi vſucapio. §. fi & Clem. ſæpe. de verb. ſignif. Quid dicendum? repertio quæſtionem diciſam, ꝙ hypotheca durat: licèt venditio ſit reſciſſa. per d. l. 2. Non ob. l. lex vectigal. & §. Marcellus. cum alijs allegg. ſ. quia loquuntur in reſtitutione neceſſaria, & contra inuitum: hic verò in voluntaria. quia emptor ſic voluit, non ſoluendo, ſicut poterat, iuſtum precium. & l. ſi is cui. loquitur, cum reſciſsio fingit retro. l. à Titio. de fur. Non ob. ar. quòd ſit ſimile reſtitutioni; quia hoc nego, cum reſtitutio ſit contra ius cõe, iſta reſciſsio ſit ius cõe, vt in d. l. 2. Nõ ob. l. ſi vſucapio. § fi. quia illud contingit propter factum debitoris, quod tuit ante obligationẽ & ita, vt dixi, concludit Thomas de Piperata diſputando. ¶ Tertiò principaliter opp. de l. & ſi is. C. de prædi. mi. ſol. dicit glo. venditio ibi non tenuit quò ad pupillum vel minorem: tenuit tamen quò ad illũ curatorem olim quò ad principale, & acceſſorium, ſcilicèt quò ad pignora. Sed iſta ſol glo non videtur bona; quia tutores, & curatores, & alij adminiſtratores neceſſarij non tenentur de geſtis, & adminiſtratis per eos, finito eorũ officio. l. poſt mortem. ff. quando ex fact. tuto. vel cu. & no. in l. procurator, ꝙ pro euictione. ff. de procu. Dic ergo, ꝙ illa lex non dicit, ꝙ te-

Acceſſoriũ an ſemper fundetur i ſuo principali.

neat contractus principalis contra curatorẽ. Sed in rebus ſuis, quas dedit pignori, obligatio valet, & eſt efficax. ¶ Et ideò Bal. ſoluendo contrarium dictum, ita dicit: ꝙ aut id, quod ſequitur ex principali, fundatur in propria virtute ipſius conſequentis: & tunc valet, vt ibi; quia eſt extra cauſam prohibitionis. Aut non poteſt fundari, niſi in virtute antecedentis prohibiti: & tunc non valet; quia eſt in cauſa ꝙ hibitionis. & ita not. Bald. in l. non dubium. C. de legi. in 13. oppo. Cyn. ibi remittit ad notata in l. cum lex. de fideiuſſ. & ibi vide per Bart. in d. l. ſi is. per Cyn. vbi dicit, quòd quò ad curatorem, & pignora tenet ibi venditio, non quò ad minorem. & hoc eſt mirum, cum (vt dixi) finito officio curatoris de contractib. iur. ſub nomine officij initis, non teneẽ rurſus; ideò cũ lex reſiſtat tali vẽditioni rei minoris, non videtur tali cõtractui prohibito per l. poſſe accedere pignus. ſol. quò ad primum, vt in d. l. procurator qui pro euictione. per Bal. quò ad ſecundùm dic, vt d. l. cum lex. per Bart. poſt gl. Et vide. ſ.
2. oppo. ver. ſed quare in l. eos. Et iſta ſolutio præceptoris mei eſt ſolutio aliorum contrariorũ. in quibus acceſſorium durat principali ſublato, vt in l. 1. C. de iud. & in alijs ſimilibus, de quibus. ſ. in ſecundo principali contrario, & ſequenti. in omnibus enim illis, & ſimilibus acceſſorium ſubſiſtit, & fundatur in propria obligatione, non ſui principalis: & hinc eſt, quòd lite finita per ſententiam, non poſſunt peti expenſæ, & alia, quæ adhærebant obligationi principali, & vſuræ, & ſimilia. l. terminato. C. de fru. & lit. expen. & l. 4. C. depo. ſecus ſi veniebãt ex propria ſtipulatione. l. ſi mulier. §. ſi rem. ff. de leg. 3. & ibi not. & d. l. 1. de iudi. idem ſi res in iudicium deducta pereat, lite pendente. Nam non perit iudicis officiũ ſuper acceſſorijs. l. vtrique. & l. item ſi verberatum. ff. de rei vendi. vbi videas. Idem dicimus in obligatione principali, & fideiuſſoria. Nam lata ſententia contra debitorem, nõ mandatur executioni contra fideiuſſorem contractus; quia ſepa-
9 rata, & diuerſa eſt fideiuſſoris obligatio à principali. l. Pap. C. manda. ſecus in fideiuſſore iudicij. quia contra ipſum fit executio, cum ſententia lata contra principalem ſit pars iudicij, & accedat ipſi iudicio, vt no. in c. 1. de iniur. ſ. eo. lib. & l. 1. de iud. per Bar. & l. fi. de vſu. rei iud. per Cy. Item ſi fideiuſſoria obligatio ſit efficacior, quàm principalis, durat, vbi aliàs nõ duraret. l. hæres debitor. § quod ſi hic ſeruus. ff. de fideiuſſ. facit l. debitor. de ſepara. ¶ Ex iſtis exemplis patet, ꝙ quando acceſſorium non fundatur in ſuo principali, ſed ſubſiſtit per ſe, & trahit originem à ſeipſo, non ſequitur naturam ſui principalis. Et iſta faciunt ad quæſtionem domini Io. Cal. nunquid ſi laicus fideiuſſit pro clerico inuito, poſſit, vel debeat conueniri in foro eccleſiaſtico, vel in ſuo. & videtur, ꝙ in ſuo; quia fideiuſſor datur, vt magis ſit cautum creditori. ff. qui ſatiſ. cog. l. 2. in prin. accumuletur igitur forum ſuũ foro clerici, non mutetur. arg. l. 4. § ſi ex conuentione. de
9 re iudic. ¶ † Item obligatio fideiuſſoris reperitur efficacior, quàm principalis argu. d. l. ſi pupillus. & d. l. & ſi is. de prædi. mino. Præterea exceptio fori Eccleſiaſtici eſt inuenta ꝙ clericis. c. ſi diligenti. de foro compe. quod ergo in ſingulare priuilegium clericorum inductum eſt, non debet trahi ad laicos. arg. c. priuilegium ẏ. eod. & per conſequens nec ad fideiuſſorem laicum; quia iſta exceptio eſt cohærens perſonæ, non rei. de excep. l. exceptiones. §. rei. ad hoc Inſti. de repli.
10 § ſanè. ¶ † In contrarium; quia obligatio fideiuſſoris eſt acceſſoria ad principale. l. 1. ff. de fideiuſſ. ergo rõne fideiuſſionis factus eſt de foro eccleſiæ. do do. poſt di. reſti. c. de prudẽtia. & de reli. l. qui religioſum. præterea reperitur hic q̃ſtam mixtura diuerſorum. Nam quia laicus, cõueniri debet in foro ſuo; qa fideiuſſor, & pro eius debito, vꝛ, ꝙ in foro Eccleſiaſtico: vnde cũ ſit mixtum, ſortiatur naturã ſimplicis dignioris, & benignioris. C. de rei vxo. ac. l. 1. in prin. de pę. di. 1. c. medicamentum. præterea ſi conueniret in foro ſuo, eſſet ei' conditio durior, q̃ in foro Eccleſiaſtico, vt in vſur. l. lecta. ſicer. pe. conuncto. c. debitores. de iureiu. & ſubiacent ſtaturis laicorum: quæ fortè magis ſunt rigoroſa in præſcriptione, ordine procedendi, & ordine probationis, & alijs: qđ non contingeret in foro Eccleſiaſtico, ex quo duo inconuenientia inferuntur. primò, ꝙ eſſet deterior deiuſſoris cõditio, q̃ principalis contra l. Græcè. §. illud. de fideiuſſ. Item ſi cõdenaretẽ ſm̃ formam canonum, hoc redundaret in damnum clerici, l. fi. C. de vſu. rei iud. & ſic indirecta ſnia iudicis ſecularis affligeret clericũ in effectu: qđ directa nõ poſſet, ergo &c. c. tuæ. de pcu. & c. cũ q. d. ẏ. eo. ¶ Quid ergo dicendum? ſoluo breuiter, ꝙ aut eſt actio mutui ſimplex: & cõueniri dẽt i foro ſuo; qa priuilegiũ fori clericalis, cũ ſit perſonale, nõ tangit eum, nec ſuã obligationem. vt d. c. priuilegiũ. Aut eſt actio mutui prægnans; quia contractus eſt vſurarius, qui ad forũ Eccleſiaſticũ pertinet. de pign. c. illo vos. & de emp. & vend. c. ad noſtrã. & tunc qa iſta exceptio contingit rem: & tunc cõpetit ſi deiuſſori: nec mirum; q̃ ẽt cuilibet extraneo. C. de excel. fi-

deiusione.tu addo, q̃ etiã si in foro suo conueniatur, & per statuta aliter qõ decidatur, quàm per ius canonicum; quia damnum redundaret in clericum, cum si condemnaretur secundùm statuta pro clericis ageret in iudicio seculari, p̃ suo interesse, & peteret, quòd causa decidatur secundùm canones; non secundùm leges, vel statuta. ar. l. idem. §. & generaliter ff. mandati. l. procura. ff. rem ra. ha. facit. l. venditori. ff. de iudi. & omnino vide quod no Bald. post Cyn. C. de preci. Impe. offe. l. quotiens. vbi quærit, vtrum fideiussor, qui renunciauit beneficio fideiussoris, & beneficio cedendarum, possit vti dilatione iudicij, vel obligationis concessa reo principali, vsque ad quinquennium, ibi videas plenè, & per Bar. in l. cum filius. ff. de verb. obl. vbi in princ. d. l. patet plenè, cum vno condemnato deuenitur ad aliud in consequentiam, vtrũ noceat ei factum principale. ¶ Quartò opp. videtur, q̃ licèt non valeat principale, valeat tamen accessorium. l. stipulatio ista. §. alteri. ff de verb. oblig. Sol. gl ponit distinctionem in l. pacta quæ contra. C. de pact. nam aut principalis dispositio est sin̄ legẽ: & valeat accessoria, & pœnalis laboret proprio vitio. de ser. expor. l. serui vẽditor, & l. seruus ea. interdũ principale est præter legem, sed pœnale secundùm legem: & valeat pœnale; quia non laborat eodem vitio, vt d. §. alteri. interdum principale est contra legem: & tunc non valeat accessorium, vitiato principali in totum. l. cum principalis. & l. Seius, & Augerius. ad leg. Fal. & ibi Bar. per l. stipulatio hoc modo. & l. si homo mortuus. ff. de verb. oblig. & no. etiam de hoc in l. non dubium. C. de preci. Impe. offe. vbi habes, quæ dicatur dispositio contra legem, vel præter. & vide qd̃ scripsi in c. canonum statuta. de consti. in 11. qõ. principali ad fi. vtrùm. s. pœna firmet actũ prohibitum. ¶ Quintò extra glo. opp. de l. Barbarius. ff. de offic. præto. vbi patet, q̃ Barbarius tanquàm prætor multa gesit, & omnia fuerunt valida, & firma. & tamẽ ipse non potuit esse prætor, cum esset seruus. Ex quo patet, q̃ accessoria (hoc est quæ gesit) valuerunt, licèt eorum auctor fuit reprobatus, & sic accessoria non sequuntur naturam sui principalis contra istam regulam, & cõtra c. licèt ex quadam. de testi. vbi non debent admitti, quorum repelluntur auctores. & c. fraternitatis. de hære. & quod ibi no. & c. cum ex iniuncto. de nou. ope. nun. ¶ Sol. speciale est in l. Barbarius. vt valeant gesta per eum, & hoc ratione publicæ vtilitatis, & communis erroris; quia ab omnibus habebatur pro libero, licèt non esset. & licèt reuocetur in dubiũ per Doct. vtrùm ipse fuerit prætor: tamen communis opin. est, q̃ non. vnde seruitute detecta, remanſit seruus. & hoc tenet ibi Bar. Guli. de Cu. & Bal. & Inn. in c. nihil eo. tit. vbi ad fi. no. dicit in simili. q̃ tuitio prætoris valet in his, quæ cõtra hunt cum bono prælato: sed nõ cũ malo prælato: gestorũ ergo efficacia, siue validitas fundatur in illo Barbario super publica vtilitate, quæ versatur in multis per eum gestis, quæ ratione publici officij, quod gerebat, non perimit, & super assumptione de ipso facta à populo Romano ad dictum officium. & hæc assumptio habet vim confirmationis, & reddit habilem ad officium, qui non erat quò ad efficaciam gerendorum: licèt non quò ad personam suam, quin possit ab officio remoueri, & in seruitutem redigi. facit ad hoc quod no. Inn. in d. c. quod sicut. de elect. & l. 1. §. illud Pompo. ff. quod fal. tu. au. & reprobant hoc plura similia, videlicet quòd ratione publici officij valent, & tenent, quæ quis facit, quãdiu in officio toleretur. 8. q. 4. c. nonne. & hinc est, quòd ea, quæ fecit Iudas, licèt malus, quandiu fuit toleratus, valuerunt, sicut facta aliorum Apostolorum. 1. qõ. 1. c. dedit baptismum Iudas. & c. Christus. & prophetauit Saul, licèt malus. 1. q. 1. c. multæ. & prophetauit etiam Cayphas. ea. qõ. c. dictum. facit quod no. de elec. c. dudum. 1. gloss. in notario occultè excõmunicato, cuius instrumentum valeret, vt in c. decernimus. §. eod. lib. de senten. excom. in nouel. Inn. de exce. in c. pia. & in Spec. de instr. edi. §. restat. ver. quid si instrumentum. & no. in Auth. de tabel. ad fi. ¶ Idem in sententia lata à seruo, q̃ communi opi. habebatur pro libero: licèt postea in seruitutem deueniat. l. 2. C. de sent. & interlo. om. iu. ¶ Idem in ordinatione facta à prælato simoniaco, qui communi opi. nõ habebatur pro tali. 1. q. 1. c. si qui à simoniacis. vnde Inn. circa hoc generaliter loquens tradit regulã, q̃ oẽs, qui habuerunt canonicum ingressum: licèt postea fiant hęretici, vel simoniaci, ratũ est, quod fit ab eis, quousq; in officio tolerentur, vt in d. c. nihil. idem vr̃ de illis, qui non habuerunt canonicum ingressum, vt patet in illo Barbario, qui erat seruus tpe, quo assumptus fuit ad prælaturam, seu ad præfecturam. idem in patrono putatiuo, cuius præsentatio remanet valida: licèt postea appareat tunc nõ fuisse patronum. c. consultationib. de iure pa. ¶ Sed pro pleniori declaratione prædictorum applico hic. q. disput. per dñm Io. Cal. in his terminis. Excommunicatus, qui cõi opi. habebatur pro non excõicato, ecclesiasticum beneficium cõtulit, vel eligitur ad illud, vel rescriptũ impetrauit: quærit, an talia de iure valeãt. Et primò ad partẽ negatiuam arguit sex medijs, q̃ non valeant. Secũdò ad aliã partem affirmatiuam alijs sex medijs, quòd valeant, & deinde soluit. & post solutionem ex his, quæ dicit, elicit vnam dist. breuem, & not. per quam suis iuribus, & rationibus in solutione positis confirmabo singula mẽbra dictæ distinctionis. ¶ † Cum ergo quæritur, vtrùm valeant, vel non, quæ gerit excommunicatus, sic distingue: aut illa communis opi. non erat probabilis, & tunc non prodest: puta erat sententia excommunicationis publicè cõtra eũ lata. c. ad probãdum. de re iudi. & c. tanta. de excess. prælat. & c. veritatis. de do. & contu. & hic adde quod no. in Clem. 1. de sepul. & in c. 1. & 2. de or. ab epi. qui re. epi. & 40. dist. c. præter. hoc idem, si sit in possessione dignitatis, sed non confirmatus. nam & in hoc casu opi. non tuetur gesta per ipsum, vt no. Inn. in d. c. nihil. aut illa communis opi. erat probabilis: & tunc aut actus, de quo quæritur, cõpetit ratione singularis, & priuati interesse: aut ratione publici officij. ¶ Primo casu, aut facit pro se, & ad sui commodum, & vtilitatem: & tunc etiam communis opi. non iuuat. & ideò si excommunicatus, qui communi opi. habebatur pro non excommunicato, pro se, & ad sui commodum impetrauit rescriptum, vel iure proprio elegit, non valet impetratio, nec electio, nec iuuat eum communis opi. de testi. c. cum tu. & de cler. excom. mi. c. proposuit. nam prædicto casu impetrare rescriptum non competit ratione publici officij, vt per se patet. similiter nec eligere; quia id cõpetit ratione canonicatus, vel spiritualis fraternitatis, vt no. Innocen. in c. veritatis. de dolo. & c. cum dilecti. in vlt. glo. & c. cum dilectus. de consuet. & de offic. ordi. c irrefragabili. §. excessus. & quod ibi no. Innocen. & optimè quod per ipsum not. de procu. c. fin. in 1. glo. & sunt hæc vera, siue sciat, siue ignoret se excommunicatum. ad hoc quod not. de cle. excõ. c. Apostо. vbi etiam Hostien. dicit, quòd eligere, vel eligi nõ cadit in excommunicatum, quantuncũque sit occultus, dũmodo conuinci possit. Idem putat Ioan. Cal. si talis sic excõmunicatus, qui communi opin. habebatur pro non excommunicato, elegit, vel impetrauit pro alio, qui sciebat eum talem. nam beneficium ignorantiæ, de quo statim subdam, nõ prodest scienti. de sen. exco. c. cum non ab homine. & quod no. in d. c. apostolicæ. & de præben. c. dilectus. 1. super glo. 2. vbi non tenet impetratio eius, qui impetrauit excommunicatum, licèt occultum, scienter in iudicem. Si autem dñs constituit procuratorem excommunicatum occultum ignoranter: tunc dicit valere electionem, & impetrationem factã nomine dñi ignoranter. & hoc casu vera sit opi. Host. & Archi. in c. 1. de rescrip. eo. lib. ¶ Aliud membrum est, qñ actus, de quo quæritur, competebat ratione publici officij: & tunc aut erat actus temporalis: & communi opi. iuuatur, etiam, vt credo, si ille, ad cuius commodum actus geritur, sciebat eum excõmunicatum. ratio quia contra ipsum hoc opponere non poterat,

poterat, quousq; erat in officio toleratus. c. 2. de ele. per Inn. & ad hoc vide qd̃ no. Doc. in d. l. Barbarius. aut nõ erat actus tpalis, sed spũalis: & tunc quæritur de excõicatione ab ipso lata: & nõ tenet ab excõicato, quantuncunq; occulto, & tolerato. nam talis excõicatus etiam occultus est extra Ecclesiam. 4. q. 4. c. fi. 11. q. 4. c. audi. & ca. omnis. ergo in virtute Dei, vel Ecclesiæ ius aliquod tribuere non põt, vel effectualiter exercere: Aut loquimur de alio actu spũali, quàm excommunicationis: & tunc aut loquimur in spiritualibus, in quibus cõfertur caracter, vt sunt ordinationes, cõsecrationes, & similia. & in istis videtur velle Inno. in d. c. nihil. q̃ ista duo ad excommunieationem sunt irrita, nisi interueniat dispensatio, & sic loquitur. 1. q. 1. c. 1. & 2. Alibi Inn. dicit, q̃ ordinationes, & sacramenta alia collata ab hæreticis, & simoniacis, & alijs quibuscunque criminosis, & occultis valent, & tenent: nec recipientes indigent aliqua dispensatione; quia tales executionem sui officij habẽt iuxta no. 1. q. 1. c. si qui à simoniacis. nisi essent simoniaci, vel hęretici notorij. de quo ibi no. & ita no. Inno. in c. 1. de schisma. sed Io. Cal. in d. dispu. videtur inclinare in primam opin. videlicet, q̃ in spiritualibus, quæ habent executionem annexam, (sicut sunt ordinationes,) quia prædicti suspensi executionem non habent, illa effectualiter non conferunt: & ideò circa ipsam executionem necessaria est dispensatio, vt d. c. si qui à simoniacis. & de or. ab epi. qui re. ep. c. 2. ¶ Quædam sunt spiritualia, quæ non habent aliam executionem, postq̃ sunt ministrata; vt conferre beneficia, confirmare, & similia: & in istis Ioan. Cal tenet, q̃ facta ab excommunicato, qui communi opi. habebatur pro non excommunicato, valent, si sint facta ei, qui ignorauit, dummodo cõmunis opin. sit probabilis. mouetur quia ratione publici officij (postquàm toleratur) ista eius facta, & alia sunt valida. nam hoc videtur facere dignitas, non persona, postquàm in officio toleratur, vt no. Inno. in c. nihil. de elect. & hoc tenet Io. Cal. licèt Inno. alibi videatur tenere, q̃ in beneficijs Ecclesiasticis, & alijs spiritualibus non tenet collatio facta à prohibito; quia suspectus est. hoc ipse no. in cap. Raynal. de testa. in gl. pactum. ver. in beneficijs. aliter dixit in c. si verè. de sen. exc. ¶ Ego teneo opi. Io. Cal. Non ob. q̃ sint suspensi à iure; quia ista suspensio iur. donec fuerit publica per sẽtiam hominis, non vr̃ impedire executionem publici officij. ar. c. cũ secundum legem. de hęre. & Cle. 1. de censi. Subdit Io. Cal. de collatione facta ei, qui sciebat eum occultè excõicatũ, vtrùm valeat? vr̃, q̃ non, sicut. s. dictum est de occultè excõicato impetrato scienter. & in electione, quam facit procurator occultè excõicatus, si dñs sciuit eum talem, cõtrarium ipse verò tenet in collatione facta scienti ab occultè excõicato; cũ super hoc habeat ptãtem rõne officij, uel dignitatis, in qua toleratr: poterit tũ tali bñficio priuari, vt puniat, in quo peccauit. parti cipauit enim cũ psona prohibita, & in actu ꝓhibito. ad hoc. j. q. 1. c. si qui epi. cum concor. & de cle. ex. mini. c. postulastis. ¶ Ex prædictis apparet, q̃ licèt principalis auctor ex postfacto detegat inbabilis ad offiñ, quod gerebat: tũ gesta per eũ rõne publici officij remanent valida; quia consideratur in ſic gestis dignitas, non persona ministri. facit l. cum decem. ff. ad leg. falc. ¶ Et hinc sumpta occasione quero, si syndicus constitutus ab vniuersitate, vel constitutus à prælato agit pro vniuersitate, vel nomine prælati, vtrùm possit ei inhabilitas constituentium, puta excõicatio, opponi. Inn. in syndico dicit, q̃ non obstabit sibi agenti pro vniuersitate: licèt omnes de vniuersitate sint excõicati post eius cõstitutionem: secus si tẽpore cõstitutionis, & est rõ: qa syndicus, & œconomus, postquã sunt creati, recipiunt ptãtem à canone, & agunt nomine vniuersitatis, q̃ non potest excõicari. 23. q. 3. c. si res. in cõstituto à prælato dicit secus: cum talis necesse habeat agere nomine prælati cõstituentis: vnde sicut prælatus repelleret: ita & constitutus ab eo, c. post cessionem. de proba. & idem, quod de syndico vniuersitatis, dicit in visitatore, & coadiutore, qui non agunt nomine dantium: sed nomine ecclesię, cuius est visitator, vel coadiutor. in istis enim non nocet, q̃ is, cuius adiutor est, sit excõmunicatus, cum ab eo non fuerit constitutus, nec nomine eius agat, sed ecclesiæ. ¶ Et idem dicit, si constituens esset excõicatus, vt & ipse no. in c. fi. de procur. vbi dicit aliud esse in syndico, & actoribus, & huiusmodi officijs temporalibus, & quæ ad libitum reuocantur: vt. s. non habeant exercitium à constituente excommunicato. ad hoc. c. 1. §. eo. de offi. vic. ¶ Et per ista dico, q̃ excõicato epo, instituto ab eo in beneficijs non ob. excommunicatio epi in agendo, post quam instituti, sic agunt nomine suo, non nomine epi. & sic à canone recipiunt exercitium actionum. & idem vr̃ in prioribus, & monialibus, vt non obst. eis excõmunicatio maioris prælati eadem rõne. facit Cle. 1. de sup. ne. prel. & Cle. 1. de reser. ¶ Quid si excõicato pupillo doli capace, vel adulto, vel filiofamilias: vtrùm tutori, curatori, & patri obstabit excõmunicationis exceptio ex pœnis prædictorũ? in tutore, & curatore puto, quòd obstaret prælato sua excõicatio agenti nomine ecclesiæ, quæ ęquiparat pupillo. c. j. de re. in inte. & licèt tutor, & curator habeant administrationem à lege, siue à iudice, qui dedit eos. l. 1. ff. de tute. tamẽ in agẽdo debent facere mẽtionẽ de pupillis suis, & adultis, & eorum nõe agere. l. 1. C. de admi. tu. & sic non ob. qd̃ dixi de visitatore, & coadiutore. In patre ẽt est dubiũ, quia hẽt administrationẽ à lege in bonis filij, & ẽt usumfructum. vnde saltẽ hoc respectu nõ vr̃ sibi obstare excõicatio filij. Sed certè cũ in agẽdo oporteat facere mẽtionẽ de filio, & ei⁹ nomine agere. l. cum nõ solùm. de bo. quę libe. fortè idem est in eo, quod in tutore, & curatore: in patre etiam, qui agere potest pro dote de consensu filiæ, s. ma. l. 1. §. voluntatem. ff. so. ma. vtrùm ob. exc. ex persona filię. credo, q̃ non, propter communionẽ, quam habet pater in actione de dote, vt no. in l. nõ solum. s. ma. & quia exercitium actionis de dote fundatur in patre, & in filia, accommodante consensum tantùm, vt d. §. voluntatem. Vnde & si excommunicatio impediret accommodare hunc consensum, de quo dubito, tũ pater non prohibetur ob hoc ab exercitio actionis, ar. c. 1. §. ne se. vac. eo. lib. & in d. §. voluntatem. vbi filia impedita præstare consensum propter furorem pater potest agere. ¶ Sextò op. sic. si quis ingreditur monasterium, bona vac. velut accessoria eum sequuntur in Auth. ingressi. C. de sa. san. eccle. l. si adoptauero. ff. de preca. vbi etiam probatur, quòd bona tanquàm accessoria sequuntur personam: sed alibi dicit canon, quòd ingresso religionem, si exeat, non restituuntur eius bona. ergo accessoria non sequuntur naturam principalis. 17. q. 4. c. sunt qui opes. Sol. de ista sequela bonorum, cum ingressus monasterium egreditur, est longa distinctio: utrùm bona recuperet. & Docto. dicunt, quòd si exijt infra annum probationis, recuperat; quia videntur sub tacita conditione collata, scilicet si in monasterio remanserit. l. stipulatus. ff. de iur. do. & quòd ista videatur donatio quædam causa mortis: quæ, si non sequatur mors, reuocatur, quæ est ratio Bart. in d. Auth. ingressi. Quãdoque exijt post annum, & sic post professionem tacitam, vel expressam: & tunc si de licentia superioris, vel iuris (quia transiuit ad aliam strictiorem religionem) sequuntur eum bona, ne sit secundo monasterio onerosus. 27. quæst. 1. c. si quis rapuerit. Quandoque sine licentia: & tunc non recuperat. cap. licet. de reg. & d. ca. sunt qui opes. Quandoque exijt, quia ingressus non tenuit (puta erat vxoratus:) & tũc aut hoc ignorabat credens vxorem mortuam: & restituuntur bona. & si non tenuit principale, scilicet ingressus: ergo nec accessorium, ideſt sequela bonorum. l. cum principalis. ff. de re. iu. aut hoc sciebat. s. vxorem viuere. & sic ingressum non tenere: & tũc qa ante ingressum de bonis nihil dixit (& sic eum tacitè sequebant:) & tũc si nõ valeret expressum: nec tacitũ. l. item. §. qui habet. ff. de. ser. vr. præd, & hoc tenet Ia. Bu. in Au

¶ Filiusfamilias si sit excõicatus, an obstabit patri exceptio excõmunicationis.

thē.ingressi.& ibi cōiter omnes. Aut contulit bona expressè, quia dixit [offero me, & mea:] & tūc vitiata obligatione, & professione personæ non vitiat̄ obligatio bonorum; quia vr̄ donare.l.cuius per errorem.ff.de reg.iur.si tñ sit inops, & nō habeat vnde viuat, de æquitate canonica sunt ei bona reddēda. 17.q.4.c.fi.& c.quod à te.de cle.cō. & ibi in nouel. & per Ho.in sum.e.ti.§. placet. ¶ Sed incidenter iuxta prædicta q̄ro, vtrùm ista tacita obligatio, & sequela bonorum habeat locum in minore ingrediēte religionem? vr̄, ꝙ non, quia ista est quædam alienatio in monasterium: ergo requiritur iudicis decretum, & auctoritas curatoris.ff.de re.eo. qui sub tu. per to. Contrarium tenet Cy.in d.Auth.ingressi.& Io.An.in c.in præsentia.de prob. per istud.c.nā cum principale (.s.professio psonæ) non requirat ista solēnia; quia mutat statum in melius, ideò non læsus seruiendo Deo. l.si ex cā.§.fi.ff.de mino.ergo nec accessorium isto casu (.s.sequela bonorum) requiret aliā solemnitatem, vt in ista regu.& in c.si super gratia. de offi.de. s̄.eo.lib.fac.d.l.si adoptauero.de preca. vbi transit precarium sine alia traditione, translata persona, cuius erat, in alterius ptātem, quod aliàs nō acquireret̄ sine apprehensione. l. cū hæredes. de ac. pos. regulant̄ ergo bona secundum statum dñi, cuius erant, velut accessoria. & hinc est, ꝙ interdicto bonis prodigo per iudi. Bonon. illud interdictum extenditur ad bona sita Ferrariæ, & alibi vbicunque per istam regulam, vt no. Bart.in l.relegatorum. §.interdicere.de interd.& rele.& l.cūctos populos.in vl.q.C.de sū.Tri.& fi.Cat.& Io.An.post.Inn. in c.pasto.de priui.vbi in alienatione rei sancti Proculi Bono. sitæ Florētiæ requiritur auctoritas, & decretum epi Bono.vbi monasterium situm est, non Florentiæ, vbi est sita possessio: licèt quidā dicant, ꝙ etiam eps Florentinus hoc possit: de quo per Cy.C.de præd.mi.l.si prædiū.vbi dicit, ꝙ cautius est, ꝙ vterq; interponat, arg.l.iuris peritus.§. cum oriūdus.de exc. tu.& c.cū illorū.de sen.ex.de hoc tñ oīno vide qđ scripsi post Io.An.in c.2.de immu. eccle. eo.li. vbi quò ad onera subeunda inspicitur locus, vbi sita est ecclesia, siue monasterium, nō vbi sunt eius bona.& ratio ibi no.& p̄dicta faciūt ad no. in d. l.cunctos populos.& per Bar. in vl.q.vtrum effectus snīæ latę extēdat̄ extra territorium: & distinguit, quia aut snīa respicit personam, aut respicit rē respectu certi loci: & tūc interdictū non porrigitur ad alia loca extra territorium ius dicentis, nisi ad quædam bona in consequentiā ex iuris dispositione, vt d.l.relegatorū.& hinc est, ꝙ interdicta ciuitate, etiam suburbia, & cōtinentia ædificia intelligunt̄ interdicta rōne accessorij, & cohærētiæ.de sen.ex.c.si ciuitas.s̄.e.li.quod est verū, ēt si suburbia, & cōtinentia ædificia sint alterius iurisdictionis, q̄ iudicis de ciuitate interdicētis, vt no.Io.Cal.in trac.de Eccle. inter.nā dicta suburbia, & continentia ædificia veniunt ex dispositione iuris in consequentiam, nō principaliter ex snīa iudicis interdicentis. facit qđ dicimus de excōicatis minori pp excōicationē.nam licèt causet̄ à snīa hominis: tñ dr̄ excōicatio canonis; iō vbiq; extendit effectum sum contra participātem iuxta no.in c.nuper.de sen.ex.& qđ no.in l.quid ergo.§. pęna grauior.de his, qui no.infa.& qđ dixi in suburbijs, & cōtinentibus ædificijs, idē dicas in capella contigua ecclesię interdictę; secus si remota, vt c.1.de conse. eccle.vel alta.s̄.e.li. Qn̄que snīa non respicit interdictionē loci, sed diminutionē status, vt est excōicatio, infamia, & similia: & tunc sequit̄ psonam vbiq;, sicut lepra leprosum, vt no.in l.ex ea. de postu. & c. quæ in ecclesiarū. de offi.or.excōicatus ergo, vel effectus infamis per snīam hic Bono. erit excōicatus, vel infamis vbiq;. Secundo casu qñ sententia respicit bona, vtrum extendat̄ ad bona extra territorium iud.sententiātis: pone.quidam est cōdemnatus hic Bonon. cum publicatione bonorum, habet q̄dā bona alibi: vtrū illa bona erūt publicata? Gul.de Cu.ꝙ sic, sed quælibet ciuitas habebit bona sita in suo territorio, quasi vacantia.de bo.va.l.1.pro hoc l.si quis presbyter. C.de epi.& cle.vbi presbyteris condemnatis, bonorū partem habet ecclesia, partem curia, vel patronus.ad hoc Insti.de legi.tu.§.fi. de bo.va.l.si qñ.Bar.in d.l.cunctos popu.relatis aliorum opi. ponit suam, dicens, ꝙ ciuitas non pōt sibi publicare bona de iure communi pp delicta, vt d.l.1.de bo.va.& ibi no.ciuitates Italiæ, q̄ hoc ius sibi vendicāt. qđ faciunt ex priuilegio, vel antiqua consuetudine, quę obtinet vim priuilegij, vt no.in Auth. de defen.ci.§.iusiurādū in fi.magnæ gl.hoc p̄misso đt, ꝙ aut iurisdictiones sunt separatæ, & vna est bursa fiscalis ī effectu.ī vtroq;: casu dic, ꝙ aut sūt separatæ iurisdictiones, & separatæ bursæ fiscales. ¶ Primo casu, aut publicatio fit de iure cōi: & bona vtriusq; loci erunt publicata.l. si quando.de bo. vac. & fiet executio per officiales illius loci, vbi sunt sita bona, vt l. cum vnus.§.si is qui.de bo.au.iu. pos. & quod ibi no. & d.l.si quando.& l.fi.de bo.va. Aut publicatio fit secundum constitutiones, vel leges speciales, & tunc aut illæ leges sunt in vtroque loco, vbi sunt bona. exemplum cum plures iudices deputati sunt in vno regno per diuersa territoria regni, & vnus publicat secundùm constitutionem legalem: & tunc omnia bona regni erunt publicata eadem ratione. Aut dictæ leges speciales non sunt in vtroq; loco: & tunc publicatio non se extēdat ad bona loci, vbi non viget constitutio, vt l.extra territorium.de iur.om.iu.& c.vt animarū. de consti. e.li. ¶ Secundo casu, quando iurisdictiones sunt distinctæ, & diuersæ bursæ fiscales: & tunc aut publicatio fit de iure communi: & extenditur ad bona alibi sita.aut de iure speciali: & tunc non extenditur ad bona alibi sita.& ita no. Bar.in d.l. cunctos popu.ad fi.vbi Bal.in isto membro declarat, vtrum sententia extendatur ad bona sita extra territorium sententiantis. distinguit, ꝙ Aut respicit bona per modum cōfiscationis: aut per modum alterius pænæ consistentis in quantitate.puta cōdemnatur in mille.primo casu quando per modum confiscationis, refert: Aut status personæ sic mutatur, ꝙ non pōt habere proprietatem bonorum: tunc oīa confiscant̄ vbiq; posita: non tñ confiscant̄ oia fisco iudicis pronunciantis, sed fisco, vbi bona sunt sita, vt d.l.cum vnus.§.is qui.facit qđ no.Inno.in c.postulasti. de fo.compe.Aut status personæ nō repugnat proprietati obtinendæ.tunc non confiscantur nisi bona, quæ habet in loco condēnationis, nō bona extra territorium situata.nam q̄tum ad confiscationem pōt diuidi effectus snīæ.l.si mulier.§.1.ex qui.cau.ma.& ad leg.fal.l.in rōne.§.cum quidā si aūt non est pęna cōfiscationis, sed pecuniæ cōdemnationis: tūc ista snīa indicat obligationē, cuius executio pōt peti in bonis vbicūq; positis.de ver.si.l. si qua pœna.ex dicta ergo snīa in criminali ita oritur obligatio & actio in factum, sicut in ciuili.ar.l.3.§. idem scribit.de pec.& qđ no.in l.& si condemnatus.de noxa. & in hoc residet ibi Bal. vnus tamen text. facit me dubitare circa prædictum membrum, vbi fit publicatio de iure cōi, ꝙ extendat̄ ad omnia bona.Cle.pasto. de re iud. vbi ille Rex condēnatus fuit p Imperatorem de crimine læsæ maiestatis, & publicatione bonorum: & tñ non extenditur ad bona sita in territorio Ecclesiæ.& fortè ibi iō, quia illud non sit crimen læsæ maiestatis, vt ibi đt tex.& sint diuersę iurisdictiones, & separatę bursæ fiscales. ¶ In prædictis occurrit qō disputabilis Io.Cal.in his terminis.Pręsupposito, ꝙ p cōstōnes Papales bona condēnatorū de hæresi debeāt diuidi in tres partes: quarum vna sit dñi temporalis: secunda officialium inquisitionis: tertia in subsidium officij reseruat̄. quærit̄, si habens immobilia Ferrariæ per inquisitorē Florentinū sit Florētiæ legitimè condēnatus de hæresi, ad quos illa bona ptineant? arguit primò, ꝙ illa bona sita Ferrariæ pertineāt ad officiales Cōis Florentiæ: postquam ibi fuit de hæresi condemnatus. nā bona veniunt accessoriè, & in consequentiam ad personam, quæ condemnata est Flotentiæ, ar.huius reg.& c.de prudētia.de do.inter vi.& vx.& c.pasto.& c.pe.& vlti.de offi.dele.& ff. de au.& ar.le.l.cū aurū.in fi.cū.l.seq. nā cōcessa iurisdictione officiali Florētino cōtra psonā hæretici: ergo simile sup bonis, faciunt no.in d.c.qđ à te.in fi.vlt.gl.de cle.cōiu.& C. de exa.tri.l.fi.li. 10. vbi

10. vbi in publicandis bonis attēnditur locus personæ, quæ deliquit. ¶ Secundò sic.dicit lex, vbi quis iniustitiam fecerit, ibi pænas subeat delictorum: vt non alius quisq; tale aliquod agere præsumat, ad exemplum respiciens, vt in Auth.vt iu. si ne quoquo suf.§.si quis autem.col. 3.& tamen dicit, ibi dicet̄ iniuria, vbi plectibilis est orta præsumptio. 24.q. 4.cap. folli. ¶ Item officiales Florentini laborauerunt in procedendo, & condemnando hæreticum: ergo bona videntur eis debita ratione laboris, & officialibus Ferrariensibus ddm.. qui non laborat, non manducet.& ad hoc de censi.c. procurationes. & no.de damno infe. l.quāuis.ad hoc 12.q.1.§.his itaq;. ¶ Tertiò ratione personæ sortitur quis forum, etiam super rebus alibi sitis.c.sanè.de fo.compe.C.vbi in rem ac.l.1.& 2. & ibi no.& de præscri.lon.tem.l.fi.ad hoc quod no.Innocen.in ca. past.de priui. & quod dixi.s̄. in ver. regulantur ergo ad hoc. ¶ Quartò pro hoc facit c.cum sm̄.de hęre.s̄.e.li. nā debet ille text.intelligi de dño temporali illius loci, de quo erat eps, qui tulit snīam, ad hoc opti.l.Titiū.§.tutores.de adm.tu. ¶ In contrariū alijs ar.probat, ꝙ ad officiales officij inquisitionis Ferrarię, & Commune illius ciuitatis pertinent bona ibi sita, licèt alibi sit condemnatus. sic probo. Primò quia dispositio super rebus simpliciter cōcepta debet ad superiorē loci, vbi sita res est, vbicūq; fuerit dñs dictæ rei.patet hoc ī iurisdictione, administratione, & suppletione. Primum patet in d.ca.sane.de fo.comp.& c.ex parte.& c.fi.cum si.Scđm patet. 10. q. 2.c.casellas.& Cle. quia regularis.de sup.neg.pla.vbi ī suppletiōe negligentis inspicitur superior bñficij, non personæ negligentis. Scđò constat bona hæreticorum ipso iure hodie cōfiscata.c.cum sm̄. de hære. & de fisco Imperiali exprimit lex C. de hr̄.c.qcūq;.§.eos.& §.si honestè.& l.cognouimus.ista aūt cōfiscatio dēt fieri p pcuratorem fisci in prouin. deputatū, & p illū pcuratorē fisci, vbi sunt illa bona.C.de bo.va.l.si qñ.li. 10.cōstōnem ergo ipsam, de qua ī themate, quia se refert ad dñm temporalem, & officiales inquisitionis, & officij, intelligā de illis, vbi sunt bona sita: quia procuratoris fisci loco subrogantur in ista executiōe.ar.l.1.§.hęc actio.ff.si quis test.li. esse iul.fue.Nō ob. ꝙ snīa lata sit per officiales Florentiæ sup crimine: quia talis sententia etiam personalis cōsequenter lata super bonis nō aufert super eis administrationē alteri, vbi bona sunt sita, vt est casus in l.tutores. §. hæres institutus. de admi.tu.ad hoc c.postulasti.de fo.cōp. vbi licèt effectus snīæ latæ per vnum epm extendatur ad bñficium situm in diœco. alterius epi, iste, non ille, q tulit snīam, exequetur, & gñaliter idem est ddm in qualibet executione fienda in bonis alterius territorij.de bo.auct.iu.pos.l.cum vnus.§.is qui. c. Romana. §.cōtrahentes.s̄.e.li.de fo.comp.de hr̄.c. vt offm̄.in prin.& ca.per hoc s̄.eo.li.& 11.q.2.per to. Et pro ista scđa parte cōcludit, & firmat Io. Cal. p parte dñi tpalis, & p parte officij inquisitionis Ferrariæ. & mouet̄ principaliter per scđam rōnem factā pro ista parte, de qua.s̄.& ēt ne videat̄ iurisdictionum cōfusio. & p cons litigationū, & discordiæ materia subtrahat̄. De tertia verò parte inqsitori Florētiæ, q tulit snīam, tenet, ꝙ dēatur, in qua subest rō.laboraui, vt in p̄dicta q.plenius.sed iste est effectus totius disputatiōis, ex qua cōiunctis alijs in hac oppositione deductis, hr̄, qñ bona sunt accessoria ad personam, vel non.facit l.3.C.si pen.ap.& c.1.de iure pa. s̄.eod. li. & l. Paulus.de acqui. he. ¶ Septimò principaliter op.& vr̄, ꝙ accessorium non sequatur naturam sui principalis.constat enim, ꝙ mandatum venit principaliter ad contractū.in Auth.vt fideius.in prin.& similiter ad delictū, arguēdo de cōtractibus ad delicta.quod licet.l.oēm.ff de iud.& l.2.in fi.& de exhi.re.l.2.in fi.& probatur in l.non solū.in prin.cum gl.ibi posita.ff.de iniu. similiter præstās opem dr̄ teneri accessoriè.l.q seruo.§.idē placuit.ff đ fur.& tñ isti licèt accessoriè teneantur, lex dicit, ꝙ qui mādauit, tenet̄: & sic mandatarius ex delicto sequuto.l.si qs id qđ §.sed si ali⁹.ff.de iurisd.om. iu di.& d.§.idē placuit.vbi licèt nō teneat̄ principalis: tñ tenetur præstās opē.p hoc l.Marcellus.de fideius. vbi accessoria obligatio est efficax, licèt principalis inualida. Ex quibus seqt̄, ꝙ ista regula malè đt, ꝙ accessoriū seqt̄ naturā sui principalis. Sol.in illis, q veniūt accessoriè in obligatiōibus descēdētibus ex cōtractibus, nō tāgo hic: sed remitto ad ti.de fideius. C. & ff. Sed de illis, qui veniunt accessoriè in obligationibus descendētibus ex delictis; vt sunt mandatores, ratū hñtes, fautores, cōsiliarij, instigatores, receptores, siue præbētes auxiliū, assistentes, persuadētes, & similes qualiter obligent̄, vtrū pariter, vel alter sine alio, tāquā principalis delinquēs, tāgit̄ plenè de aliquibus ex p̄dictis p Inn.in c.sicut dignū.de homi.& ibi in nouel.& qa minus pfectè, iō dicta Inn.breuiter reassumo, vt remissiue addā q̄dā vtilia ad eius dcā: & anteq̄ ad eius dicta descēdā, in mādatore tenēt cōiter Doc. ꝙ teneat̄ principaliter, nō accessoriè: & ita, vt principalis, puniendus. nā facit p aliū, iō ipse facere vr̄, vt in reg. q p aliū. & hoc tenet Cy. in l.nō iō minus.C.de acc.in 5.q.p hoc l.j.ff.vi bo.ra.vbi mādans dr̄ principalis capitaneus.facit l.qm̄ multa. ad leg. Iul. de vi pub.& idē Bal.in d.l.nō iō minus.ver.itē q̄ritur, an mandans.& ibi videas in 2.q.vtrū mādantis, & mandatarij sit idē delictū numero, & quoddā est delictū in specie. & circa hoc vide Cy.in l.1.si re.vel ac.mor.fue.vbi plenè idē p eū: vtrum qualitas psonę mādātis rōne pænę augmentatiuè extēdat̄ ad psonā mādatarij, vel ecōuerso, vbi oīno videas cōtra Bar. in hoc ibi etiam videas in 5.q.vtrum mandans, & mandatarius obligētur simul in tempore, & in alijs cōcomitantijs delicti, vt qualita.manifesti, noctis, & similiū, vt p Bar.in l. is q opē. de fur.vide qđ no.Io.An.in addi.Spe.ti.de treu. & pa. vbi q̄rit, an socij in delicto possint accusari de pace fracta, sicut pt principalis delinquēs, qui fregit pacem: tenet ꝙ sic per l. vl.aliàs vtrū.ad leg.Pomp.de pa.vide ēt in d.l. non iō minus. vtrū mandans dicatur verè facere, vel fictè. & si fictè, non ligetur statuto, qđ loquitur de faciēte.de quo plenè per Cy. in l. si p aliū.C.ne quis eū.in commento suo.& per Bar.in l. si vnus.ff. de iniu. Et aduertendum, ꝙ notitia prædictarū qōnū est vtilis in materia huius regulæ: quia licèt obligatio mādatarij nō possit dici pssus obligatio principalis delinquentis: accessoria tñ pōt dici connexa, & coniuncta.& hæc sit qō, vtrùm absoluto principali, videat̄ absolutus mandator, & Dy.distinguit, ꝙ aut pnunciat̄ delictū nō cōmissum: & sic super facto; aut iō q a nō fuit in culpa, & sic super iure. Primo casu victoria pdest. secundo, non, ar.ff.de iureiur.l.duobus.§. à fideiussore.& §.si ei.Nō ob.de re iud.l.sępe.& de exce.l.Modestin⁹. & C.res inter alios acta.per to.quia loquunt̄, qñ iura diuersarū psonarū sunt diuersa, & separata. secus cū sumūt originē ex eodē facto, & eadē est cā defensionis.facit l. si qui separatim.de ap.& hoc no.Dy.in regu.rati. hoc eo. tit. & approbat primum dictum Dy.videlicet ꝙ nō prosit, cum pronūciatur super iure.puta q a nō fuit culpa.alle.ff.de ver.si.l.nihil interest.cum sua gl.vbi licèt furiosus absoluatur: nihilominus mādator tenet̄.pro hoc d.l.si quis id quod.§ sed si alius.de iuris. om.iu.vbi mandator tenetur, & non mandatarius, qui nō fuit in culpa.p hoc oīno vide quod no.Bar.ibi, & l.is q.§.si ita Titiū.ff.de fur.vbi casus, in qbus punit̄ mādans, & nō mādatarius, vbi videas no.differentiam inter delicta nominata, quæ recipiunt nomen spāle, & essentiam à iure, & innoīata, q̄ stāt in suo nomine gñali, & in facto consistunt, vt no.in l.si quis id quod.de iuris.om.iud. ¶ In secundo aūt mēbro Dy. cum pronunciatur delictum non cōmissum, & sic super facto, inquātū dicit snīam absolutoriā latā pro mādatore, ēt intelligi p dicto mādatario, non bñ dicit per l. adultera. vbi loqt̄ de crīe adulterij valde cōiūcto inter adulterū, & adulterā. tñ snīa absolutoria p vno nō pdest alteri. Non ob.§.à fideiussorè.quia loquitur in iuramēto, qđ hēt vim solutionis. nos loquimur in sententia absolutoria, quæ lata pro fideiussore, nō pdest principali.l.aduersus.de arb. & ita refert Bar. de terminasse Ric. Malū.in sua publica disp.in d.l.adultera.similiter dicimus in con-

condem n ato de falſo, qui produxit falſos teſtes, vt non no-
ceat teſt i bus: vt per eam probetur eos eſſe falſos. vel ſi nota-
rius ſit co ndemnatus de falſo inſtrumento, non præiudicat
hoc dño, cui ſpectabat inſtrumẽtũ, vt l. ſi docueris. C. ď fi. inſt
& quod no. Dy. ĩ l. 1. C. q accu. nõ poſ. & ĩ l. 1. C. ſi reus vel ac.
mor. fue. vbi vtrũ ꝓducẽs falſos teſtes, ſit eadẽ pęna puniẽd⁹,
& ďt, ꝙ ſic: qa idẽ ẽ delictũ in ſpecie. ꝑ quã rõnẽ vtrũ idẽ ſit in
mãdante, & mãdatario, vr̃ recurrendũ ad remiſsiones, de qui
bus. s̃. ſ. vtrum vtrinſq; ſit idem delictum numero, vel ſpecie.
& an mandantis ſit obligatio acceſſoria, ſicut principalis, &
fideiuſſor, qui poteſt conueniri in eodem libello. in Auth. de
fideiu. & manda. ¶ Ad prædicta adde ſi. quod not. Cy. in l. 1.
C. de aduo. di. iu. vbi cõcludit, ꝙ probationes, & acta contra
aduocatum accuſatũ de ꝑuaricatione non nocẽt aduerſario,
cum quo dr̃ ꝑuaricatio facta: niſi fuerit vocatus ad cãm, ſm̃
Ia. de Are. facit quod no. in d. c. dilectus. 2. de ſimo. & 10. q. 2.
c. qui manumittitur. & in c. quamuis. de re iu. vbi remiſsiones
in fi. ad c. decretũ. & in d. l. 1. ꝑ Cy. vbi videas, q̃d ecõtra, vtrũ
ꝓbatiões, & acta ꝓſint in ꝑdicta cã ꝑuaricatiõis. & iſta, q̃ ſuc
cincte de mandante, & mãdatario dicta ſunt, plenius reaſſu-
mã in re. rati. s̃. eo. Vtrũ ãt mãdatoris ſatisfactio liberet man
datarium, vel ecõuerſo. & q̃d iuris, ſi vnus mandat pluribus,
& plures vni, quãtũ ad obligatiões oĩm in ſolidũ, vel ꝓ pte vi
rili tãgã. ĩ. & no. in l. ſi familia. ff. ď iuri. om. iu. Seq̃t videre de
ꝑſtãte opẽ, vel auxiliũ vtrũ iſte dicat̃ teneri. dic, ꝙ ſic, vt per
Bar. in l. qui ſeruos. §. item placuit. de fur. dicit tñ, ꝙ nõ ideo
dicitur acceſſoria, quòd obligatio accedat obligationi; quia
quædam obligatio eſt de per ſe principalis. quod patet, quia
vno ſoluente, alius non liberat̃. l. ſi q̃s id q̃d. §. fi. cũ l. ſeq ff. de
iuriſdi. om. iud. & põt vnus teneri, pluſquã alter. l. is qui opẽ.
de fur. ſed dicitur teneri acceſſoriè: quia factum accedit fcõ.
non enim poteſt quis præſtare opem de facto, niſi illud fcm̃
fiat, l. is qui. § ſi tu Titium. de fur. & pp hoc ſufficit illud fa-
ctum, licèt non oriatur ex eo obligatio. vnde põt q̃ñq; teneri
præſtans opem, licèt non teneatur principalis, vt s̃. dictũ eſt
in prin. oppoſitionis. ¶ Sed iuxta prædicta quæro. ex quibus
actibus dicatur quis præſtare auxilium, ſiue opem alicui ſim
pliciter: dic, quòd aut præſtat auxilium iur. puta aduocando
pro eo: aut præſtat auxilium facti reſpectu certi actus malefa
ctori. primo caſu: puta, peto pronũciari bannum nullum, vel
peto caſſari bãnũ, allegans iuſtam cãm, & ſuccumbo: vtrum
puniar tanquam præſtiterim auxilium bannito. no. Inn. in c.
mulieres. in gl. mag. de ſent. excom. & in c. propoſuit. de cle.
ex. mi. vbi tangit, an ſi oppono me per viam iuris cõtra pro-
ceſſum executoris, an poſsit me excõicare tanquã impedien
tem eum. Q̃ñq; non per viam iur. ſed veniæ ſuæ miſericordiæ
compareo corã ſuperiore: & illud eſt permiſſum, niſi in crĩe
læſæ maieſtatis, in quo licet ſupplicare. l. quiſquis. ad leg. Iul.
maie. Q̃ñq; ꝑſtatur auxiliũ, tñ extra iudicium: & tunc aut an
te maleficiũ, aut in ipſo maleficio, aut poſt maleficium. quæ
membra proſequar, vt no. Bar. in l. in furti. de fur. & in c. qui
cunq;. de hære. s̃. eod. tit. in nouel. vbi ponit plures modos, in
quibus dicitur quis defendere, vel fauere erranti & plus fa-
uere dicitur prælatus, negligendo vindictam ſumere, quam
ꝑñtialiter auxiliũ exhibendo: & ibi bona exempla in nouel.
ſuper ver. defenſores. & Cle. 1. de pæ. vbi bona gl. de ſocio cri
minis, & fautore, & defenſore ante delictum, & poſt delictũ.
& cap. 1. de of. dele. de aſsiſtente autem maleficio, vel conſi-
ſiliario plenè no. Inn. in c. ſicut dignum. de homi. vbi ex dictis
ſuis colligo plures caſus. nam quandoq; plures principaliter
deliquerunt: vel vnus tantùm, ſed alij aſtiterunt, auxilium
præſtando maleficio cõmittendo. Q̃ñq; aſtiterunt, ne delin-
quens poſsit offendi, diſſuadendo tñ rapinã. Q̃ñq; aſtiterunt
cã pacificandi, non vt dãnum, vel delictum committerẽt rur
ſus. Quandoq; principalis aliàs etiam ſine iſtorum aſsiſtẽtia
fuiſſet facturus ſine iſtis. Q̃ñq; non fuiſſet facturus. & in iſtis
membris dubitatur, qualiter principalis delinquens tenea-
tur ex delictis aſiſtentium. Item ecõuerſo inquãtum aſsiſtẽ
tes ex delicto principali, vel ex dãnis cõiter, vel diuiſim cõ-
miſsis à ſe tã in foro iudiciali, quàm in foro pñali. & vtrum
hæc ſolutio, vel quietatio liberaret alios. & bñ iſta, quæ proxi
mè dixi, applicantur huic regulæ, ꝑſupponendo pro vero, ꝙ
aſsiſtentes dicantur acceſſorij: & qui eos ducit, vel ſuſcipit, di
catur auctor principalis, vt ſentit Inn. in ca. ſicut dignum. de
homi. dũ dicit cõueniẽs eſt, ꝙ ſublato principali, tollatur ac
ceſſoriũ, nõ ecõuerſo. in ſingulis ergo caſibus prædictis dico
primò, ꝙ auctor principalis delicti tenetur de eo, quod ipſe
fecit: & de eo, quod fecerunt alij, quos ſecum duxit: & de his,
quæ paſsi ſunt ab aduerſarijs, quos ſecum duxit. vnde de ho
micidijs, ſiue homicidio commiſſo in perſonam ſecum comi
tantis tenetur de occiſo. l. q̃m multa. C. ad leg. Iul. de vi pub. &
hoc eſt mirabile, ꝙ teneatur de cæde ſuorũ comitantiũ cõtra
eius propoſitum: ſed hoc contingit, quia dederat operam rei
illicitæ. vel ideò debuit cogitare euenire poſſe de facili. c. is q.
de homi. s̃. eo. li. ¶ Sed vtrùm idẽ ſit in iſtis acceſſorijs, vt te-
neantur de damnis datis tam à ſe, quam ab alijs. tex. videtur,
ꝙ ſolum teneantur de damnis à ſe datis in l. 2. §. ſi quis non
hoĩes. vi bo. rap. & hoc dicitur verũ, q̃ñ poteſt diſcerni dãnũ
vnius à damno alterius. Sed ſi diſcerni non põt. tunc Inn. in
c. ſicut dignum. ver. ſi autem diſcerni. videtur dicere, ꝙ quili-
bet tenetur inſolidum. ff. de fur. l. ſi plures. 23. q. vlt. §. fin. quia
quilibet in hoc damno opem tulit. & ſic tenet̃ vnus pro alio
de auxilio inuicem præſtito. Bal. tñ dicit, ꝙ circa vnũ factũ il
le, qui tenetur principaliter, non põt teneri vt præſtans opẽ.
ſecus circa facta diuerſa etiam in eadem rixa cõmiſſa, vt te-
net Bar. in l. qui ſeruo. §. ſi duo. de fur. quod no. ſed in ver. alij
tñ in hoc caſu &c. vr̃ dicere Inn. ꝙ quilibet tenetur pro virili
parte: ita tñ, ꝙ habeatur æſtimatio, vt in pluri teneatur for-
tior, & ſtrenuior, quã debilior, & timidior. In dicto tñ ver. lo.
quitur cũ timore oĩm ſimul rapina commiſſa fuit, vel damnũ
datum: nec dicit, vtrum diſcerni poſsit damnum vnius ab a-
lio. & ideò hanc partem teneo indiſtinctè in his duobus caſi
bus: vt ſ. pro virili teneatur quilibet. & hæc ſint dicta, quãdo
aſsiſtentes, & comitantes me comitati ſunt animo deliquen
di. ſi aũt comitati ſunt, & aſtiterunt, ne principalis auctor of-
fendi poſsit, vel cã ineundi concordiã, diſſuadentes tñ rapi-
nam: & tunc iſti aſsiſtentes non tenentur, dũmodo iſtorũ in-
tentio nota fuerit dãnũ paſsis, ſiue lęſis. nam ſi hoc eis nõ ĩnõ
tuit, & propter illorum aſsiſtẽtiã probabiliter nõ fuerũt auſi
ſe defendere, tenerẽtur perinde, ac ſi auxilium ꝑſtitiſſent ſm̃
Inn. q̃d no. nã aſpectus, & terror hoĩm armatorũ obligat alĩ
quos ad damnum ſubſecutum: & ſi non ab ipſis armatis, ſed
ab alijs damnũ datum fuit. ff. de vi & ar. l. 3. §. ſi quis aũt viſis
armatis. vbi ſufficit terror armorum. Sed hic quæro. quid
iur. ſi ſine iſtorum aſsiſtentia principalis auctor intuliſſet iſta
damna quia fortè cum alijs ſibi fauentibus comitatus erat.
dixit Inno. ꝙ iſti, qui venerunt cauſa pacificandi, vel cauſa iu
uandi, ne lædi poſsit, non tenentur, niſi raptor non iuiſſet ſi-
ne cõmitatu iſtorũ. ſimilis conſideratio ſecundũ quoſdam in
mandante, & conſulente, vt teneantur, ſi principalis non erat
aliàs facturus: vel ſecus. de quo in l. non iõ minus. de accu. &
l. non ſolũ. §. ſi mãdator. de iniu. & c. nullus pluribus. hoc eo.
ti. & li. ¶ Sed vlterius q̃rit Inn. vtrũ conſiliarij teneant̃ de dã
nis datis à raptoribus inſolidum, vel tñmodo pro virili, ſicut
dictum eſt in aſsiſtentibus. & tenet, ꝙ inſolidũ: quia auxiliũ re
ſtringitur ad ea, in quibus auxiliũ ꝑſtitũ eſt: ſed cõſiliũ eua
gat̃ ad oĩa. nã dolo de cõſilio ſuo dãnũ datũ eſt. ff. de dolo. l. ſi
cut. & l. cum q̃s. ¶ Iuxta ꝑdicta q̃ro poſt Inn. ſi principalis ra
ptor ſit liberaliter abſolutus ab eo, q paſſus eſt dãnũ: vtrũ cõ
ſiliarius eius intelligatur abſolutus? ďt, ꝙ ſic. niſi de eo, q̃d ad
eũ perueniſſet. econuerſo: aũt abſoluto conſiliario, an princi
palis debeat intelligi abſolutus? dicit, ꝙ non: nec ipſe, nec alij,
ad quos res peruenit. eſt ratio differentię; quia ſublato princi
pali, tollitur acceſſoriũ, nõ ecõtra. c. trãſlato. de cõſt. & c. 1. de
conſe.

cõſe. ec. vel alta. s̃. eo. li. & loq̃tur Inno. de liberali remiſsione
dãnorũ, ſed vtrũ idẽ ſit de reali ſatisfactiõe, non tãgit. ſed in
ver. hoc aũt gñaliter teneas &c. ďt, ꝙ in foro pęnitẽtiali, ſi ab
aliquo ſatisfactum eſt plenè læſo, alij vlterius ſatisfacere nõ
coguntur. ſed ei compenſare tenentur, qui pro omnibus ſa-
tisfecit. de hoc an ſi iſti acceſſorij ſatisfecerũt, vel ẽt principa
lis auctor, inter ſe habeãt repetitionẽ: vr̃, ꝙ nõ, ſm̃ Inn. facit l.
14 ſi plures. de admi. tut. † Et vtrũ ſñia pro, vel cõtra vnũ lata ꝑ
ſit, vel noceat alteri. dic vt tetigi. s̃. poſt prin. q. & q̃d iur. ſi iſti
aſsiſtentes, vel fauentes principali delinquenti ꝑdunt equos,
vel arma, & aliter paſsi ſunt damnum: vtrum poſsint repete-
re à principali, qui eos ſecum duxit. glo. quòd non. in d. l. quo
niam multi. quod eſt verum in bello licito: & ad iuſtam de-
fenſionem concurrentes ad iuuandum iuſtè pręliantem, & de
fendentẽ. dic ꝑ Inn. in c. ſicut. de iureiu. ¶ Prędicta procedũt,
cũ agitur ciuiliter de delicto contra plures acceſſoriè delin-
quentes ſi verò criminaliter vtrùm pro parte, vel in ſolidum
teneantur: & vtrum vnius ſolutio liberet alios. dic, vt in l. ſem
per. ff. q̃d vi aut clam. vbi etiam quid iuris, ſi agatur criminali
ter contra plures, vtrùm teneantur inſolidum. ¶ Octauò prin
cipaliter opponitur, & videtur, quòd acceſſorium non ſequa
tur naturam principalis. nam ſede vacante, iuriſdictio deuol
uitur ad Capitulum. c. his quæ & c. cum olim. de maio. & obe.
& tamen fructus, q ex iuriſdictione proueniunt, iure acceſſo
rij non debentur. Cle. ſtatutum. de ele. Sol. Ioan. Andr. ſoluit
iſtud con. & dicit, quòd ratio illius deciſionis fundatur ibi ſu
per vitanda diuina vocatione. nam ſi ad canonicos dicto tem
pore fructuum perceptio pertineret, fraudes excogitarent,
& diu duraret vocatio propter lucrum talium fructuum ex
iuriſdictione prouenientium: deuolutio autem iuriſdictionis
non tendit ad lucrum, ſed ad onus, ſcilicet iudicandi. l. mune-
rum. § iudicandi. ff de mune. & ho. non eſt ergo eadem ratio
principalis & acceſſorij: ideò acceſſorium non ſequitur na-
turam ſui principalis. l. 1. §. 1. ff. qui. mo. pig. vel hypo. ſol. &
nec. in l. ſi tibi. §. de pig. ff. de pac. facit quod dixi. s̃. in 2. opp.
videlicet vbi non eſt eadem æquitas acceſſorij cum ſuo prin
cipali, non ſequitur eius naturam, vt ibi dixi in certo genere
acceſsionis. ¶ Et facit hoc ad. q. diſputatam per Ioan. Cald.
Doctor eccleſię ſancti. A procurare tenetur certo die Recto
rẽ eccleſiæ ſancti B. diuina officia populo celebrantẽ in di-
cta eccleſia ſancti. A. contingit dicto die, quo inſtaret cele-
bratio, quòd dicta eccleſia eſt interdicta, & ita prohibita eſt
celebratio: vtrùm, hoc non obſtante, procuratio debeatur? &
videtur, quòd non; quia procuratio videtur acceſſoria viſita-
tioni, qua ceſſante, ꝓcuratio nõ debet̃, vt in c. ſi epiſcopus. in
fi. de off. ord. s̃. eod. lib. pro hoc iſta regula. & ĩ. eo. c. priuile-
gium. hinc eſt, quòd excommunicatio ſuſpendit obligatio-
nem, qua vaſalli, & ſubditi tenentur dominis: & eodem mo-
do obſequia, & acceſſoria, ad ipſam obligationem. 15. q. 7. c.
nos ſanctorum. & c. iuratos. de pæ. c. offi. hinc eſt etiam, quòd
ſuſpenſione officij durante, durat ſuſpenſio beneficij. 32. di-
ſtin. cap. præter hoc. c. paſtoralis. in fi. de appel. 86. diſtin. cap.
ſi qui ſacerdotium. & c. eos. & plenè in Clemen. cupientes. ad
fi. magnæ glo. de pæn. & gratia expirante, expirat poteſtas
executoris, quæ eſt acceſſoria. c. ſi ſuper gratia. de offic. dele.
s̃. eo. lib. & rupto teſtamento paterno, rumpitur pupillare,
tanquã acceſſorium. Inſti. de vulg. & pupil. §. liberis aũt. ¶ In
contrarium aũt arguit pluribus medijs, ꝙ procuratio debea
tur in q̃ne. & ſoluendo conſiderat, vtrũ iſtæ obligatiões fue
rint à principio ſeparatim contractæ: an verò fuerint mutuæ,
& reciprocæ ex eodẽ cõtractu debitę: quo caſu aut obligatio
procurationis erat adiecta per modum cãæ ad celebrationẽ:
aut per modũ modi: aut hoc erat dubium: aut per modũ con
ditionis. & in hoc vltimo membro ſubdiſtinguit de ſingulis,
& quid iuris ſit, plenè declarat: ſed non proſequor, ſed remit
to ad dictam diſputationem, quæ incipit. Rector eccleſiæ ſan
cti. A. & aptè põt applicari, vtrum præbẽda, quæ in tꝑalitate
conſiſtit, dicat̃ acceſſoria ad canonicatũ, qui cõſiſtit in ſpũali
tate? & vr̃ dicendũ, ꝙ ſic: quia canonicatus trahit ad ſe præbẽ
dã, ſine qua non põt diu cõſiſtere, ſiue durare. 1 q. 3. c. ſi quis
obiecerit. hinc dr̃, ꝙ poſtquã quis eſt canonicus, nõ dẽt care
re ꝑbẽda. quia q altari ſeruit &c. c. relatum. & c. dilectus. & c.
cũ ſm̃. de præbẽ. ꝑbenda aũt, quæ in tꝑalitate conſiſtit, & à ꝑ
beo, ꝑbes. dr̃: quia ꝓ ꝑcio ſpũalis laboris ꝑbetur, nõ põt eẽ ſi
ne canonia. c. ſup ſpecula. de magi. & in c. cum omnes. de con
ſti. facit q̃d dixi. s̃. in rub. de conceſ. præben. Clem. vbi videas
diffinitionem præ bendæ, & canoniæ. nam à præbẽda deſcẽ
dit canonia, tanquam filia à mr̃e. 12. q. 2. c. de q̃bus. & ꝑ hoc
patet, ꝙ ꝑbẽda ſit acceſſoria ad canonicatũ. arguo, ꝙ eoipſo,
ꝙ confert̃ canonicatus, vr̃ collata præbẽda debita illi canoni
catui, ſine qua officiũ canoniæ explicari non poteſt. l. 2. ff. de
iur. om. iud. & c. præterea. de offi. dele. ad hoc c. ſi poſtquã. de
ꝑben s̃. e. li. vbi collatio canonicatus afficit præbendã, intm̃,
ꝙ collatio facta alteri non valeret. & ſi dicatur ibi ſpeciale in
collatione canonicatus facta à Papa. ſecus ab ordinario. c. in
ter cetera. & quod ibi no. de præben. reſpondeo, fateor ſpãle
eſſe in hoc, ꝙ Capitulum per canonicatum non tribuit ius in
præbenda vacatura: quia illa non eſt illi canonicatui ſpeciali-
ter deſtinata, quod eſſet cõtra Lateran̄. Conciliũ. c. ne captan
dę. de conceſ. præben. s̃. eo. lib. in Papa aũt ſecus eſt, vt d. c. ſi
poſtquã. ſed ſi Capitulum, vel eṕs conferat canonicatũ, vr̃ eo
ipſo conferre præbendam vacantem illi canonicatui deſtina
tam rõne neceſſariæ actionis, vt in iur. prælleg. & c. ſi ſuper
gr̃a. de offi. deleg. s̃. eo. lib. ¶ Et per hoc ſcilicet ꝙ ꝑbẽda ſit
conſecutiua canonicatus: Argue, ꝙ eoipſo, ꝙ quis eſt conſe-
cutus quaſi poſſeſsionem canonicatus, videtur aſſecutus
poſſeſsionem præbendæ: ita ꝙ poteſt eã propria auctoritate
apprehendere. ar. eo. quę no. in c. tranſmiſſam. de elec. & l. ſi
adoptauero. de preca. licèt arg. contra quandã deciſionẽ Ro
tæ in ordine. 358. quæ habet, ꝙ ſi habens canonicatum, &
præbendam in eccleſia, impetrat aliud bñficium vacans, fa-
ciens mentionem de canonicatu, & non de prębenda: ꝙ talis
gratia ſit ſubreptitia. probat primò, quia iura canonicalia, &
præbendalia ſunt diſtincta, & in bonis, & iuribus diſtinctis
conſiſtunt, vt patet ex no. in ca. cũ omnes. de conſt. per Inn. &
Hoſt. Item ſi de iure ad rem (puta de expectatione præben-
dæ) debeo facere mentionem. c. ad noſtram. de præben. mul-
tò fortius de iure, quod eſt potentius. c. ſi. de conceſ. præben.
s̃. eo. li. præterea in literis ad bñficia nihil debet ſubticeri, q̃d
potuiſſet mouere Papam ad gr̃am denegandam. c. ſi motu ꝓ
prio. s̃. eo. lib. ¶ Sed ſi ita expreſsiſſet de præbenda, ſicut ex-
preſsit de canonicatu, Papa non ita de facili literas cõceſsiſ-
ſet, vt d. c. ſi motu proprio. & c. ſi proponente. de reſcrip. &
hoc verum credit compilator dictarum deciſionũ in ꝑbẽdis
diſtinctis, & conſecutiuis, quas quis cõſequitur eoipſo, ꝙ ca
noniã adipiſcitur. c. ſi. de cõceſ. ꝑben. s̃. eo. lib. & idem dic de
portionibus canonicatuum, vbi eſſet certus numerus canoni
corũ, & non ꝑbendarũ, de quibus per Inn. in c. dilectus. & c.
dilecto. de ꝑben. fuit ergo inter auditores Rotæ deciſum, vt
auditor cauſæ informaret ſe de diſtinctione, vel indiſtinctio
ne canonicatuũ, & præbendarum dictę eccleſiæ, in qua impe
trans aſſeruit ſe canonicatum obtinere: ſed (vt dixi. s̃.) natura
acceſſorij facit in oppoſitum. & quod. s̃. dixi. in. 3. no. nam in
iſta conſecutiua, & acceſſoria venire intelligunt̃, ẽt ſi expreſ-
ſè non fuerint in diſpoſitiõe deducta, vt d. l. 2. cum ſimi. ¶ Itẽ
qui vnum dicit, videtur etiam illud dixiſſe, quod eſt ei⁹ ſeque
la. 8. diſtin. c. quo iure. & l. illud. de acquir. here. & alibi dicit
lex [celeritate actuum cõiungendorum medius occultatur.]
l. 3. §. ſi debitorẽ. de dona. inter vi. & vxo. & l. ſingularia. ſi cer.
pe. vr̃ ergo exprimentem, interpretatione canonicatus tacitè
expreſsiſſe præbendam, & non inane nomen canonici dedu
xiſſe in ſua repe. quia verba cum effectu ſunt intelligẽda. c. re
latũ. de cleri. non reſi. & l. 1. ff. quod quiſq; iur. & ſic eſt ꝑſu-
mendum, ꝙ Papa intellexerit impetrãtem. ſ. eũ eſſe canonicũ
pręben-

p̄bēdatū, nō aūt nudo, & inani nōīe, postquā p̄bēdaeſt ſequela neceſſaria, & regularis ad canonicatū: nec expedit exprimere, q̄ ſunt de natura diſpoſitionis. nā cū tacitè inſint ꝓ expreſſis habenda ſunt. l. cum quid. ſi cer. pet. Sed iſte intellectus reddit interpretationē validā aliter nullā. iſte ergo tanq̄ benignior debet accipi: vt ſ. diſpō in tuto ſit, quantuncunq; ſtrictiſsimi iur. l. quotiens. de ver. obli. & de re. dub. l. quotiēs. & no. in c. intelligentia. de ver. ſig. pro hoc facit quod no. in c. ſuper eo. de præbē. ī. e. li. vbi de eccleſia vnita canonicatui ſīm Io. And. ſed non minus: immo magis eſt acceſſoria præbenda ad canonicatum, quàm eccleſia parochialis vnita canonicatui: quia iſta ex accidenti, & hominis miniſterio: illa autē ſcilicet præbenda de iure cōmuni, vt d. c. relatū. & c. dilect⁹. de præben. ꝓ hoc q̄d no. in c. 1. de reſcrip. ī. eo. li. & no. in c. 1. de conſti. ī. eo. li. in rōne ſui. & per hoc non ob. q̄ Papa non ita de facili conceſsiſſet nouam gratiam, ſi expreſsiſſet ſe canonicum prębendatum, ſicut cum expreſsit ſimpliciter ſe canonicum. nam, vt dixi, veriſimile ē, q̄ Papa intellexit, q̄ eſſet canonicus cum effectu, & ſīm ius cōe, non inani nōīe, & ſic retulerit mentem ſuā ad ius, non cōtra, vel præter, vt in c. cauſam quæ. de reſcrip. & l. quæro, §. inter locatorē. ff loca. Non ob. q̄ vtriuſq; ſint iura diſtincta, vt d. c. cū oēs. quia dcā diſtinctio, nō diſtinguit ipſa tanquā penitus diuerſa & ſepata: ſed vt cōiuncta, & tendentia ad eundem finē, ſcilicet in diuino officio in eccleſia impendendo: nec vī ꝓbabilis differētia inter p̄bēdas diſtinctas, & cōſecutiuas. nā nō minus dēt dici debita p̄bēda diſtincta canonico, poſtq̄ eſt canonicatui deputata, quā indiſtincta, ſiue cōſecutiua. & iſtā ptē credo verā, tenendo illā opi. q̄ in noua gra, ſiue promiſsione nō ſit exprimenda qualitas bñficij, q̄d impetrās obtinet, ſi per cōſecutionem alterius illud dimittere teneatur de cōſuetudine, vel de iure: quaſi præbēda ſit q̄dā qualitas ad canonicatū. ſecus ſi ad diſpēſationē, vel aliter retineri valeat primū cū ſcdo ꝓ gram cōſecuto. vt plenè ſcripſi in Clo. 1. ī examinatiōe ſcdę reg. de p̄bē. vbi oīno videas ad ſi. ¶ Sed ob. huic meæ op. & facit pro op. Rotæ. c. ſi clericus. & c. quia ſæpe. de præben. ī. eo. li. in quib⁹ patet, q̄ diuerſa, ſiue duo Papa dedit mādata executori: vnū ſup collatione præbendę, & aliud ſuper collatione canonicatus. & ſubditur ibi in tex. c. ſi clericus. q̄ mandatum ſuper canonicatu non extenditur ad præbendā. & in c. quia ſæpe. patet, q̄ mandatū q̄nq; impletur in altero, & non in reliquo: & ſic iſta acceptio, & cōſecutio præbendæ ad canonicatū nō ē ita acceſſoria, vt tu dicis. ¶ Ad hoc reſpondeo & dico, q̄ in c. ſi clericus. præbēda ꝓxiè vacatura nō erat annexa canonicatui, ꝓ quo ſcriptum erat. nā erat ibi fortè maior numerus canonicorū, quā præbēdarū. q̄d eſſe pōt. c. dilectus. & c. pro illorum. de præben. & idem erat in c. quia ſæpe. vbi tex. in fi. facit pro op. mea, ex quo patet, q̄ pp annexionē p̄bendæ ad dignitatem, poſterior in tpe præfertur prius impetrāti cōtra. c. cū q. de p̄bē. ī. e. li. Ego aūt intelligo, q̄ præbēda erat annexa canonicatui: quo caſu mihi vī, vt dixi, q̄ collatio canonicatus extendatur ēt ad p̄bēdā, tanquā acceſſoriā: de qua acceſſoria non expedit facere mentionē in noua impetratione alterius bñficij, vt prædixi. confirmat ēt op. meam q̄d tenet Io. An. poſt Arch. in d. c. ſi clericus. vbi dicit, q̄ ſi præbēda vacās alicui cōferatur, hoc ipſo canōicatus intelligat eſſe collatus. fatetur tñ ſecurius, ſi prouiſor dicit. confero tibi p̄bendā cum plenitudine iuris canonici. de conceſ. præben. c. propoſuit. & q̄d no. Cōpo. de conſt. c. cū omnes. in glo. vñ eis. nā ſi hoc eſt verū, q̄ per collationē p̄bēdę videat cōferri canonicatus, videat collata p̄bēda, tanq̄ acceſſoria, & depēdens. dcm tñ Arch. nō ſequor in d. c. ſi clericus. & teneo, q̄ collatio p̄bēdæ nō includit collationē canonicatus propter naturam acceſſorij, quæ eſt, vt ſequat ſuum principale: non aut principale naturam acceſſorij. l. ex pupillari. de vulg. & pupil. & q̄d not. in l. petens. C. de pac. & de confec. ecc. vel alta. c. 1. ī. eo. lib. facit quod no. in repetitione Cle. cū ei quem. de conceſ. præben. in 10. notabili. nam eſt ibi caſus, q̄ ille, qui petit bñficiū ꝓ ſuum executorē conferri, hoc ipſe vī acceptare. ¶ †Sed poſt Ol. ibi q̄ro: vtrū traditio poſſeſsionis inducat collationē? dic, q̄ nō: ſicut nec petitio operarum inducit indictionē earū, niſi prius indictæ ſint. ff. de ope. liber. l. ſi quis hac. Nō ob. q̄d no. Compo. de elec. c. trāſmiſſam. vbi tenet, q̄ inueſtitura facta ab eo, ad quem ptinet, inducit collationē: quia illi duo actus. ſ. inueſtitura, & collatio ſunt ſimiles, & iura diſtribuunt: iō faciliorem recipiunt functionem. i. vnus alterius vice fungitur; quia in eodem gñe ſunt. ff. ſi cer. pet. l. 2. & de bo. poſ. l. ſed cum pecunia. hinc eſt, q̄ vna poſ. bonorum in aliam etiam ſibi appoſitam cōuertitur: q̄a in eodē gñe ſunt. ff. de bo. poſ. ſīm tab. l. 2. §. ſi ſub conditione. & de col. dot. l. filius emancipatus. & tñ petitio bonorū poſſeſsiōis non operatur adiectionē, q̄ ſit ex ſolo aīo, eo q̄ non eſt eiuſdē gñis cū adiectione, vt not. C. de iur. delib. l. puberē. ſic poſſeſsio cū ſit facti, & in rei proprietate ius non tribuit, non eſt ſub eodē genere cū collatiōe: & iō eā ſicut inueſtituram opari non pōt. & in hoc reſidet Ol. q. 161. de qua deciſione dubito. nam ꝓſuppoſita ptāte poſſeſsionem tradētis, & ſciētia iur. ad rē competentis illi, cui tradit tradēdo cōfert titulum; poſtquā erat ad hoc obligatus ex apoſtoli cō mādato, vel alter ſic ꝓſuppoſito titulo habili, traditio operatur tranſlationem dñij. Inſti. de re. diui. §. traditę. ſatis. n. traditio videtur actus conſecutiuus ad præcedentem titulū iur. ad rē, vt per ipſam conſequatur ius in re: quinimmo traditio poſſeſsionis facta aīo donandi ſimul, & ſemel habet vim tituli donationis, & tranſlationis dominij. l. cuius per errorē. ff. de reg. iur. hinc dī, à primordio tituli poſterior formatur euētus. l. 1. C. de impo. lucra. deſcrip. facit. l. quædā mulier. de rei vendi. vbi poſ. in dubio ſemper habet relationem ad ꝓcedentē titulum: nec ꝓt negari, q̄n iſta ſit cōuerſio & facilis tranſitus de vno ad alium, ſcilicet de iure ad rē ad ius i re, q̄d ex traditione naſcitur in rebus profanis, licèt in bñcijs oriat ēt ex collatiōe. c. ſi tibi abſenti. de p̄bē. ī. eo. li. Sed nō video rōnē, quare non ita ex traditione tit. præced. vt in iuribus prælleg at. quæ ergo Oldr. dixit diſſimilia & diuerſi gñis. ſ. poſſeſsionē, & collationē: ego dico ſimilia, & correlatiua, præcedente titulo in bñficio ſic tradito. facit c. cum dilect⁹. de cauſa poſ. & proprie. proprietas enim non debet ſeparari à poſſeſsiōe, nec dici diuerſæ ſpeciei, cum ex ea cauſetur, vt l. permiſceri ff. de acquiren. poſſeſ. facit quod dixi. ī. proxi. col. verſi. ſed vt dixi. ī. ex quibus mihi videtur, q̄ eius opinio non ſit vera, ſaluo iudicio melius ſentientis. Et adde ad prædicta quod no. Barto. in l. 3. de acqui. poſſeſ. & quod not. in deciſio. Rotæ. 27. ¶ Iſtis contrarijs ſic expeditis, venio ad quæſtiones, quas elicio ex membris poſitis ſupra in Euidentiali. in prin. vbi dixi, quòd plura ſe habent adinuicē diuerſimodè. nam quædā habent ſe vt totum & pars: quædam vt vnita: quędam vt correlatiua: quædam vt cohærentia, & annexa: quædam vt conſequentia: quædam vt perplexa: quædam vt continua: quædam vt principale, & acceſſorium: quædam alijs modis, vt ibi. Proſequor ergo hic quædam membra ex eis, alijs reſeruatis in regu. in toto. ī. eo. Et incipio à membro huius regulæ, ſcilicet cum quædam habent ſe vt principale, & acceſſorium. ¶ Circa quod primò quæro de quęſtione Marcuriali, quam hic ponit Ioan. And. Arctat ſtatutum Doctores legentes, vt diſputent, & vt quæſtionem diſputatam infra certum diem in ſcriptis ſtationario tradant: Doctor priuilegiatus, qui diſputare non tenebatur, diſputauit: ſed quæſtionem diſputatam ſtationario non reddit: quæritur an inciderit in ſtatutum? & arguit quinq; medijs, q̄ non inciderit. ¶ Primò ex not. in c. cupientes. de elec. ī. eo. li. vbi electus, qui non arctatur per illam cōſtitutionem ire ad curiam: ſi voluntariè accedat, non arctatur à tempore, vel ad pænas illius conſtitutionis. ſimiliter eligentes ſi vadant, vel mittant ſponte, non habent expēſas, vt no. in c. cū nō deceat. e. li. ¶ †Scdò ad hoc inducit no. per Doc. in cap. cum inter vniuerſas. de ele. vbi ſi canonici vocant non vocandum

dum ad electionē, valet electio, eo nō expectato, licèt teneantur illi poſtea venienti ad expenſas, vt in nouel. ¶ Tertiò inducit no. in c. cum dilecti. eo. ti. vbi cōpromiſſarius, qui ſcrutatus eſt vota compromittentium ſua ſponte nō arctatus ad hoc ex forma compromiſsi, non tenetur illa vota ſequi. ¶ Quartò ad idem inducit le. tutori. C. de neg. geſt. vbi qui voluntariè vt amicus quædam negotia geſsit, non arctatur ad illa, quæ non geſtit: quod ſecus eſſet in tutore, vel alio non neceſſario adminiſtratore, qui tenet etiam de non geſt. nam in primo, qui non geſsit ſponte, eſt quædam gratia, quæ non debet trahi ad neceſsitatem vltra quàm facere velit: quia ſufficit ſi cui, vel in paucis &c. vt d. l. tutori. ¶ Quinto inducuntur leges. C. de excu. tut. l. voluntariè. & l. 1. & 2. C. de his, qui ſpō. mu. pub. ſubę. & Auth. presbyteros. C. de epiſ. & cle. Itē ſicut ibi, non ſublata principali pœna, remanet acceſſoria: ita hic ceſſante priuilegio in actu diſputandi, remaneat in actu non tradendi, licet acceſſorio. ¶ Item pro hoc quod ipſe no. in c. cum acceſsiſſent. de cōſtit. vbi tenet pro regula, q̄ priuilegiū vnico actu nō perdit, niſi in caſibus quibuſdam conſideratione odij, vel fauoris. ¶ In cōtrarium arguit, & primò quia aut diſputare, & tradere accipis vt connexa: aut vt acceſſoriū, & principale: aut penitus ſeparata. ſi vt connexa, renunciatio priuilegij per actū diſputationis infert renūciationē in actu traditionis. c. trāſlato. de cōſti. 3. q. 6. c. hoc quippe. 8 1. di. c. tantis Daniel. ¶ Idē ſi iſtos duos accipis, vt principale & acceſſorium, vt in iſta reg. acceſſorium. & maximè quia priuilegium de facili perditur, & reuertitur res de facili ad naturam ſuā, vt no. in d. c. cum acceſsiſſent. & l. ſi vnus. §. pactus ne peteret. ff. de pac. & c. pro illorum. de præbē. & l. 2. de iure do. in prin. ¶ Tertio caſu cū prædicta duo accipis, vt penitus ſeparata. ſ. diſputare, & tradere ſtationario: & ideò quia priuilegium nihil dicit de actu iſto tradendi: ergo priuilegium non extendit ſe ad actum diſputandi, cui ipſo facto contrario renunciauit. l. ſi. ff. de diuor. ¶ Secundò inducit; quia poſtq̄ cæpit, ſiue ad principiū ſe aſtrinxit, debet perficere, & imitari creatorē ſuū, qui non nouit imperfectū. de bap. c. maiores. §. ſed adhuc. de conſe. diſt. 1. c. nullus eſs. nam actus diſputatiuus prodeſt ſolum audientib. ſed actus traditionis prodeſt poſteris. quia ſcripturā memoria, quæ labilis eſt, interim cōſeruat. l. Celſus. de proba & le. curauit. ff. de teſt. & cap. Albericus. & cap. ſignificauit. de teſti. ¶ Tertiò pro hoc facit l. 1. C. de his qui ſpon. niu. pub. ſub. & quod ibi no. in rub. vbi immunes à muneribus ſi paſsi ſunt ſe in ordine decurionum eligi, ad excuſationem non redeunt. fortius ergo iſte Doctor, qui in ordine diſputantium ſe le ingeſsit, actum ſuum perficere cogit. ¶ Quarto adducit ſimilia, q̄ ſunt quædā à principio voluntaria, quorum aſſumptio ſpōte facta ſit ipſa neceſſaria, vt proſequi cām appellationis. ff. ad Sille. l. propter veneni. in fi. & q̄d no. in l. minoribus. ff. de his quib. vt indi. & q̄d no. in c. non in iuſtè. de procu. ¶ Iſtis ergo argumentis hinc inde dictis, ſeu deductis pro ſolutione q̄nis præmittit, q̄ qō nō proponit in Doctore, ſeu ſubſtituto. ſ. legente, ſed priuilegiato in non diſputando: & per conſequēs tacitè in nō tradēdo, quia hoc nō eſſet poſsibile, tradere, & non diſputare: nō diſputando ergo ceſſat impoſsibilitas in tradēdo: ceſsāte ergo expreſſo, ceſſat & tacitū: vt ſic vnde oriī, & ſic tollat. l. 3. C. ſi pen. appel. mors interue. tradere ergo, vel nō tradere venit in cōſequentiā ad expreſſum, vt vbi ceſſat expreſſum, ceſſet tacitum. & ecōuerſo locū habeat tacitū, vbi locū habet expreſſum: ſecus eſſet ſe cundū eū, ſi eſſet priuilegiatus in vtroq; copulatiuè, videlicet vt diſputare nō teneat, nec diſputādo tradere: tūc enim non hſet qō locum, vel dubitationē, cū renūciatio quò ad vnū de duob. nō extēderet ſe ad aliud prīcipale: pariter facit ad hoc, quod dixi in c. quia ſæpe. de præben. ī. eo. li. & q̄d dixi. ī. in ſecunda oppoſitione principali in ſcdo gñe acceſsionū. & ad hoc optime. l. 3. ſi pen. app. mors interue. vbi aliter ſtatuit in bonis, q̄ ſequunt perſonā expreſsè, aliter tacitè. ſimiliter de cle. coniug. c. q̄d à tē. & l. 3. §. quibus. de ſer. ruſti. prædi. ¶ Ex quibus concludit, Doctorem, de quo quęrit, in ſtatutum incidiſſe. & tñdet ad l. voluntariè. qa facit ꝓ cōiunctis, vt ibi no in 1. & 2. gl. nā munus tutolæ ſuſceptum licèt non præiudicet quò ad alia, tñ præiudicat quò ad illud ſuſceptū, & ipſius accēſsoria tutelæ annexa. ſimiliter ad arg. de gratia. nā non facit gratiam, ſi renunciat gręæ ſibi factæ. nam gratiā diſputādo faceret nō incluſo ſub ſtatuto, vt dictū eſt ſecūdū Io. An. cuius deciſio multū noceret Doctorib. priuilegiatis, q̄ ab actu laudabili diſputādi ſe ſubtraherēt metu obligationis tradēdi ſtationario q̄nē diſputatā. & hoc abſurdum eſt, retrahere quē à bono actu Doctori condigno tali metu, ar. l. illud. de pe. hære. & l. ſi filius qui patri. de vul. & pu. vbi timore alterius obligationis incidenter non prohibet quis liberè actū gerere ſibi beneficio ſingulari conceſſum. nā per hoc beneficiū redūdaret ſibi in præiudiciū, ſi abſq; noua obligatione publicè diſputare nō poſſet contra. l. q̄d fauore. C. de legi. & c. ad Apoſtolicam. de regula. & grauaret libertas ſemel conceſſa. l. 1. §. quæ onerādæ. qua. re. ac. non. da. nec dēt obeſſe iſta opi. ſcholarib. qui non poſsēt Doctorē priuilegiatū fortè ſuis meritis, & ætate matura audire publicè diſputantē. Ex hoc. n. actu. ſ. diſputādo, & q̄rēdo Modeſtinus optima rōne decreuit in l. munerū. §. iuxta. de mu. & ho. Itē talis Doctor exēptus æquiparatur ꝓrſus ēt extraneo. vt no. ī. de priuile. c. 1. ī. e. li. qui extraneus diſputando tradere non tenet, vt ipſe dixit: exēptio ergo reponit exemptū in libera facultate diſputādi, vel non diſputandi. non aūt diſputādo vī fuiſſe intētio concedētis indultū, q̄ incidat in obligationē ſtatuti. ar. l. ſeruus effectus. ff. de act. & obli. Pręterea iſti duo actus. ſ. diſputandi, & ſtationario tradē di copulanī per ſtatutū, tanq̄ actus penitus ſeparati, & vt pariter principales ꝓ copulā, &, vt no. in ſim. ff. de iur. & fac. igno. in rub. & dixi. ī. in 2. q. principali in ſecūdo membro acceſsionū. non dīt ergo coniungi poſtea, vt connexa, vel vt principale & acceſsorium ex accidēti pp actum diſputandi; quia originalis cauſa intuēda eſt. l. q. id qd. de dona. & l. 1. C. quando & qui. quarta pars de. renunciatio autem priuilegij in vno non infert renuntiationem in alio, ut d. l. uoluntarie. facit. l. 1. ff de in litē iur. & qd̄ no. in l. certi cōdictio. ſi cer. pe. & per hoc non obſtat argumētum, q̄ traditio diſputationis ſtationario ueniat ut tacitū, uel ut acceſſoriū ad ipſum actū diſputandi: quia, ut dixi, ab ipſo naturaliter non deſcendit, ſicut deſcēdit adminiſtratio tutelæ, & redditio reliquorum ab ipſa tutela. nam veniunt talia ex natura contractus tutelæ, ſicut in ſimili no. in l. pacta conuenta. de contrahen. emp. ¶ Item quæ per legem relaxant, ſiue relinquuntur in libera facultate, nunquā obligant. puta ire per uiam publicam, uel macellū certo loco tenere, ſiue furnū, ut dixi in c. ſignificante. de pig. & no. Doct. in l. cum notiſsimi. C. de præſcrip. 30. anno. Quòd ergo doctor eximatur ab onere neceſſario diſputandi per priuilegiū, eſt reponere Doctorē in iure communi, & in libera facultate. l. ſed & milites. in prin. ff. de excu. tut. quo iure certum eſt, Doctorem non arctari ad traditionem aliquam. recupeerare igitur libertatē non eſt gratia, ſed liberatio quædam ab obligatione cōtra ius cōe inducta per ſtatutū. ¶ Poſtremò iſta obligatio ad tradendū ſtationario nō poteſt trahere aliunde originem, q̄ ex actu diſputandi, ſed iſte actus eſt diſformis. nam poteſt fieri ex naturali facultate, qua Docto. præcipuè famoſi, & illuſtres naturaliter, & gloriæ cā ad hoc mouentur, ut d. §. iuxta. ¶ Item poteſt fieri animo iterum ſe obligādi ſtatuto. nā prima cā eſt fauorabilis, ſed proxima odioſa; ideo non eſt præſumenda, ar. l. Arrianus. de act. & obli. Et eſſet ualde onerоſum priuilegiū, ſi tendens ad liberationem ab onere diſputandi, induceret reditum ad primeuum ſtatum, & obligationem ſtatuti, poſtea uoluntariè diſputādo. nam priuilegium eximit Doctorem ab actu diſputandi, non autē ſe aſtrinxiſſe uī, ut diſputaret, uel diſputādo uolūtariè incideret in ſtatutū ſi nō traderet: ſed ſicut ueriſimiliter principale hoc diſputare uidetur

videtur reliquisse in sua libera voluntate : ita & non tradere, tãquã accessoriũ, reliq̃sset : & hoc mõ ista regula facit ꝓ, non cõtra. & istã op. credo veriorẽ. s. ꝙ non tradẽdo nõ inciderit in statutum talis Doctor: & hoc dcm̃ sit sine p̃iudicio melioris sn̄iæ, vt accedat l. Claudius. qui po. in pig. ha. ¶ Secundò quęro de q̃one facti. Quędam parochialis ecclesia erat vnita cuidam monasterio, & ibi monachi retinebant perpetuũ vicarium, assignata eidẽ de prouentibus cõgrua portione, iuxta Cl. de iure patro. Cõtingit, ꝙ Bonifacius Papa. 9. fecit quãdam reuocatoriam oĩm vnionum; ita ꝙ sub ea includebatur vnio supradicta. Quæritur, an per dictam resolutionem vnionis sit resoluta in dicta ecclesia perpetua vicaria, & sic titulus vicarij resolutus per cñs. ¶ Et primò arguo ad partem affirmatiuam, videlicet ꝙ dissoluta vnione, etiam vicaria, tãquã accessoria resoluatur, vt in ista reg. accessorium. & l. cum prin. ff. eo. & c. cum ex iniuncto. de no. ope. nun. facit Cle. pastoralis. ad fi. de re iud. cum simi. Certum est ergo, ꝙ vicaria est accessoria ecclesiæ principali, cui subijcitur c. super eo. de præben. s̃. eo. li. nã inter vicarium, & rectorem est magna coniunctio, & connexitas, vt no. Host. in summa. de fil. presby. & c. extirpandæ. §. quæ verò. & c. exposuisti. de pręben. eo. li. vi. & c. G. perpetuus. de fide instru. extincto ergo titulo rectoris principalis in ecclesia annexa, per reuocatoriam debet extingui titulus, & nomen vicarij in prædicta ecclesia. ar. l. lex vectigali. ff. de pig. & c. nup. de do. inter vi. & vxo. ¶ Secũdò hoc probat alteratio status rei, quę operat̃ alienationẽ in substantia, & effectu. & de ipso iudicandũ est, non sm̃ præteritũ statũ sed p̃ntẽ. probatur hoc per multa similia, primò in naue facta ex lignis syluæ pignoratæ. nam quia sunt translata dicta ligna in aliã sp̃em, non veniunt in obligationem. l. si conuenerit. §. si cauerit. de pig. act. ¶ Idẽ si ex materia aliqua sp̃es facta sit. nam quia ꝑ hoc assumit sibi nouum statum, & nomẽ, sm̃ istũ p̃sentem statum iudicatur, nõ sm̃ præteritum immutatum, patẽt exẽpla. Inst. de re. diui. §. cum ex aliena. & l. lana. & l. heres. ff. de leg. 3. plus quia ex mutatione noĩs contingit mutatio substantiæ, & effectus. 63. di. c. qđ aũt. ibi [si nomẽ non habent, qualiter officium habebũt.] & l. nullo. C. de fer. ibi [si noĩe eximunt̃, ẽt fructu carebũt.] ¶ Idẽ contingit in mutatione status personarũ: vt si de abbate fiat ep̃s, vel ex clerico monachus. nam secundùm statum præsentem iudicabitur. c. ne pro cuiuslibet. 16. q. 1. & l. non distinguemus. §. sacerdotio. de arbi. patet hoc etiam in laico ad ordines promoto. deinceps enim quò ad forum, & alia subiacebit canonibus, nõ legibus. s̃. de obli. ad ratio. in nouel. ad hoc quod not. Barto. in l. legatus. §. si ex officio. ff. de leg. 3. per transitum ad aliud officium perdit primum. ca. de multa. de præben. patet hoc etiam ex no. in c. cum inferior. de maio. & obe. vbi assumptione noui status ecclesiæ absorbetur primus. & in ca. 1. de iure pa. s̃. eod. lib. ¶ Ex quibus, & similibus exemplis patet quòd in casu nostro ecclesia ista parochialis, q̃ redijt ad primeuũ statum per resolutionem vnionis, desinit esse vicaria, & nomen & effectus vicarij sunt in ea extincta, postquam à vinculo principalis rectoris est absoluta. rector enim & vicarius cum sint nomina correlatiua repręsentata in eadem persona, perempto nomine, & effectu in principali, debet extingui etiã in vicario, vt in ista regula. & l. 2. & 3. de pecu. le. & l. eos de vsur. c. translato. de const. ¶ Tertio hoc probat concursus impossibilis de duobus contrarijs in eodem subiecto. ad positionem. n. vnius necessariò est alterum remoueri, l. 1. C. de fur. & c. vt quis duas. de elec. s̃. eo. lib. & l. si seruus exte. l. 1. sed rectoria, & vicaria non videntur posse cadere, vel se cõpati in eadem ecclesia, vel in eadem persona vicarius, & rector principalis, sed potentius superueniens confundit, l. generaliter. ff. de fideius. nec in eadem p̃sona potest cadere maioritas, & subiectio. vnde nullus imperat sibijpsi, vel coercet seipsum, l. ille à quo. §. tempestiuum. ad Treb. & l. pe. de arbi. propter ergo repugnantiam, & impossibilem concursum videtur proculdubio concludendum, ꝙ ex tali alteratione priora vocabula vicariæ, & vicarij sint extincta, & renata (vt sic dixerim) priora nomina libertatis ecclesiæ, scilicet rectoriæ, & rectoris. ad hoc. s̃. de offi. dele. c. super quæstionum. & l. præcipimus. §. & hoc C. de appella. in quibus patet, ꝙ si in eiusdẽ persona concurrat cumulatio diuersorum titulorum, titulus dignior, & efficacior absorbet alium minus dignum, & à maiori titulo dependentem: aliàs suspendet dispositionem effectus. ¶ Quartò pro ista parte facit intentio Papę, quæ est semper in dubio referenda ad intellectum iuris cõis, & ad cõditionem personarum, & rerum, de quibus loquitur, vel disponit. 26. di. c. inde. c. si de bñficio. de præben. s̃. eo. lib. l. plenũ. §. equitij. de vsu, & habi. l. si qñ. ff. de inoffi. testa. & c. causam quæ. de rescript. Sed Papa hic reuocãdo vniones, videtur restituere ecclesias vnitas, & reducere ad primeuum statum; quia talis est natura restitutionis, legis, & hominis. l. quod si minor. §. restitutio. ff. de mino. & hoc fit de facili, redir̃ scilicet ad naturam suam. l. si vnus. §. pactus ne peteret. ff. de pact. & l. filius quem pater. de li. & posth. ibi [non translatus, sed redditus] Et quòd ista pars affirmatiua sit benignior, & peramplectenda in dubio. l. benignius. de reg. iur. & hoc patet; quia fauet libertati ecclesiæ: altera serui. & subiectioni: ergo illa tanquam fauorabilior amplectanda. l. fauorabiliores. de reg. iur. ¶ Ex istis infertur, ꝙ ꝑ dictam reuocatoriam extincta vnione, & per cñs titulo vicarij, & nomine vicariæ, dicta ecclesia tanquã vacans de iure potuit impetrari à Papa. & impetrans præferatur dicto vicario, cuius titulus fuerit extinctus, & resolutus ꝑ reuocatoriã, vt prædixi. & ista erat quęstio facti inter eos. ¶ In contrarium ad partem negatiuam, quòd titulus vicarij, & vicarię in dicta ecclesia nõ extinguatur per dictam reuocatoriam. primò probat Papæ intentio; qui licèt habeat latas habenas in bñficijs, & tanq̃ iudex ordinarius omnium posset auferre de iure vnius, & dare alteri. c. 2. de præben. s̃. eodem lib. & c. cuncta per mundum. 9. q. 3. & 22. dist. c. omnes. tamen omnis eius ordinatio, & prouisio intelligitur facta, saluo iure alteri competenti. 11. q. 3. c. peruenit. de auctoritate & vsu pallij. c. ex tuarum. 11. q. 3. §. nunc nota. de eccle. ædifi. c. ad audientiam. de rescriptis. c. si propter. & c. quãuis. s̃. eo. lib. vnde dicit Imperator, beneficia tribuere in cuiusquam iniuriam, non est moris nostri. l. nec auus. C. de eman. libe. c. super eo. de offi. dele. & l. 1. §. meritò etiam. §. si quis à principe. ne quid in lo. pub. & alibi dicit, quòd priuilegia prĩcipum ad alienam iniuriam extendi non oportet. l. impuberi. de admi. tu. Quinimmo statuit Imperator, ꝙ ẽt si expressè habeatur mentio de iure tertij pimẽdo, nõ valet concessio. l. quoties. de p̃ci. Impe. offe. ¶ Ex quibus iuribus cõcluditur in q̃one, ꝙ ius, & titulus vicarij per reuocatoriã nõ vr̃ extinctus pro hoc optimè facit qđ no. in c. abbate. in fi. de verb. sign. in nouel. vbi mutatio status monasterij non extinguit ius, quod alteri ibi competit eligendi abbatem: similiter nec patrono nocet alteratio status ecclesiæ: quin sit sibi saluum ius præstãdi, vt no. in c. nobis. de iure pa. & etiam multa exempla, & similia pro hac parte in disputatione domini Ioan. Calde. quæ incipit. Dominus Papa concessit in omnibus argumentis partis affirmatiuæ. ¶ Secundò pro hac parte faciunt plures regulæ iuris. j̃. eo. c. factum legitimè. & in l. in ambiguis. §. 1. ff. eodem. titu. in quibus patet, quòd factum legitimè non debet retractari, licèt casus superueniat, à quo nõ posset inchoari: patet hoc in matrimonio, quod non vitiatur superueniente furore, affinitate, cognatione spirituali, adoptione, vel simili impedimento: quod si fuisset à principio, vitiasset. 32. quæstio. 7. c. hi qui. cum se. & de co. spi. c. 2. de eo, qui cogno. consang. vxo. suæ. c. 2. & c. discretionem. c. pe. de ritu nup. & multa similia per Ioan. Cald. in quæstio. disputata, quæ incipit. Impetrauit clericus. & hoc videtur proculdubio verum, si dispositio erat tam perfecta, & consummata: vt non vitietur, licèt veniat ad casum, à quo non posset incipere. patent exem

pla

pla. 60. dist. c. pręcepta. 29. q. 2. c. perlatum. & 30. q̃. 2. c. relatum. & vtrobique de hoc. ff. de his, qui sunt sui, vel alie. iur. l. patre furioso. de bo. pos. sm̃ tabu. l. 1. §. sufficit. de itine. actuque priua. l. nec. n. & l. pluribus §. & si placeat. de ver. obli. & l. furio. C. de testa. ¶ Sed in casu nostro vicaria, & vicarius in eadem ecclesia erant actus perfecti consummati: ergo superueniente reuocatoria, vitiari non debent, vt in iuribus præallegatis. & in alia iuris reg. id quod nostrum est, sine facto nostro à nobis auelli non debet. l. quod nostrum ff. eo. tit. & in alia. sine culpa non est aliquis puniendus, vel suo iure priuãdus c. sine culpa. j̃. eod. titu. Et ista contingerent, si dicamus ius vicarij dicto modo extinctum sine eius facto, vel culpa. & ista videntur maximè vera: tñ contingit mutatio accidẽtis tm̃. scilicet curæ, & tituli in eadem. nam vbi erat titulus vicariæ, & cura vicarij, mõ reperitur titulus rectoriæ, & curę principalis. & hæc mutatio sic contingens dr̃ mutatio qualitatis, nõ substãtiæ, vt l. 3. §. qui si lei. ff. de hæred. insti. ibi [non desinat hæres esse, sed ius in eo mutetur successionis] ad idem. l. fundi. & l. falci. Et in ista mutatione qualitatis, & trãsitu de vno statu in alium, ꝙ non mutet ius quæsitum, faciunt not. in præalleg. c. abbatem. & c. nobis. allega. s̃. proxi. articulo. pro hoc. c. cõsultationib. de dona. vbi si status ecclesiæ alteretur, anteq̃ vacet rector illius, remanet in eadem, vt prius. ad idẽ de eccl. æ di. c. ad audientiam. ita ergo econuerso alterato statu ecclesiæ durat ius vicarij in eadem, & sic contrariorũ eadẽ sit disciplina. 32. distin. c. hospitalium. de iure verò intelligitur, & pro regula traditur, ꝙ mutatio accidentis in re alicui debita non perimit ius illius, si ex tali mutatione substantia, & materia non mutatur, sed eadem remanet, illo accidentali statu sub moto, vt est in casu nostro. argu. notatorum in l. quæsitum. § illud fortasse. ff. de leg. 3. & l. legata §. pe. de leg. 3. & l. si cui lanæ. §. lanæ. eo. tit. & l. in delictis. §. si detenta ff. de noxa. Ex quibus infertur, ꝙ sit eadem ecclesia in substantia, & eadẽ cura animarũ in genere, & licèt per accidẽs varietur status ipsius ecclesiæ, hoc non debet attendi. nec per hoc perimi ius alteri quæsitum, vt in præallegatis iuribus. ¶ Tertiò principaliter pro hac parte faciunt quæ dixi. s̃. in 2. opp. vbi primò tetigi, ꝙ si accessorium non fundatur in æquitate sui contractus: tunc sublato principali, non tollitur accessorium, vt in iuribus ibi allegatis circa princip. oppositio. Solu. ibi dixi circa finem in solutione vltimæ quæstionis, ꝙ quando rescissio principalis contractus est necessaria, & contra inuitum: & tunc remanent accessoria (puta pignus, & hypotheca) vt in iuribus ibi allegatis. ¶ Sed istę regulæ habent locum in quæstione nostra, in qua titulus vicariæ habet originem in contractu proprio, & non sui principalis. c. extirpandæ §. qui verò & c. exposuisti. de præben. declaraui, ꝙ vicarius non in totum habet dependentiam à rectore principali. nam habet titulum irreuocabilẽ ab episcopo, & curæ exercitium ab eodem, non rectore. vnde mortuo, vel excommunicato rectore, non extinguitur titulus vicarij, nec eius exercitium impeditur, vt ibi dixi. habet etiam locum secunda regula. certum enim est, ꝙ ista rescissio vnionis est necessaria, & inducta contra inuitum per reuocatoriam: & per consequẽs extendi non debet ad peremptionem tituli ipsius vicarij per se stantis, vt dixi &c. ¶ Quartò probo sic. ista vnionum reuocatio quò ad ecclesias, quæ erãt vnitæ alijs, potest dici q̃dam principis restitutio, aut ad pristinum statum reuocatio: sed regula est, ꝙ restitutio legis, vel hominis non extenditur ad bona, vel iura medio tempore alienata. patet in l. si. C. de sen. pas. & c. q̃uis. de rescrip. s̃. eo. lib. patet etiam hoc in l. si. C. de rep. hære. & idem, cum de iure venit aliqua dispositio rescindenda, siue reuocanda, vt donatio propter ingratitudinem. c. fi. s̃. de dona. nam talis reuocatio non extenditur ad bona quocunque titulo in alium translata, vt l. his solis. C. de reuo. dona. facit quod not. in l. Gallus. §. & quid si tantùm. ff. de libe. & posthu. Sed in casu nostro, durante vnione ecclesiæ fuit in ea tertio (idest vicario) ius quæsitum ꝑ collationem episcopi ad præsentationem principalis rectoris, vt in d. Cle. 1. de iure pa. & d. c. extirpandæ. §. qui verò. licèt ergo vnio reuocetur, & ecclesia recuperet statum suum: tamẽ non debet ius quæsitum vicario per talem reuocationem extingui, siue perimi: cum ista collatio vicariæ possit dici q̃dã alienatio, & translatio iuris in alterum in prædicta ecclesia, vt prædictum est: sic & ab ordine amotus, & postea restitutꝰ recuperat locum suum, nisi sit alteri iam collatum. l. 2. ff. de decu. & no. in l. quid ergo. § pœna grauior. de his, qui no. in-
17 fa. &c. ¶ † Quintò probo hoc per aliquas iuris regulas, quarum prima est, ꝙ in ambiguis facienda est benigna interpretatio. l. semper in dubijs. ff. eo. cũ concor. ibi no. Secũda est, ꝙ cũ aliquid sine iuris, offensa statui non potest, siue inuestigari, id eligendum est, quod habet minus iniquitatis. ff. eod. l. quoties nihil. & l. exigendi. C. de procur. & c. nerui. 13. distin. cum simi. ¶ Quò ad primam regulam certum est, ꝙ ista est benignior interpretatio, vt res potius valeat, quàm pereat. l. quot. de reb. dub. & l. quotiens. de verb. oblig. & quod no. in c. intelligentia. de verbo. signif. melius est ergo dicere, ꝙ titulus vicariæ remaneat, quàm pereat. Secunda etiam regula hoc probat. nam ꝙ durat titulus, multiplex æquitas persuadet. Primò Papæ intentio, vt in primo argumẽto pro hac parte hic non irritanda. Scdò pp casum superueniẽtem consummata, & perfecta dispositio, & sine culpa, vel facto nostri in iure prohibita priuatio, vt in iuribus in secundo ar. pro hac parte deductis. Tertiò in materia principalis, & accessorij duarum regularum traditio. de quibus in tertio arg Quartò restitutionis in integrum prohibita extensio ad ius quæsitũ, vt in iuribus, & exemplis deductis in quarto argumen. ¶ Et licèt ex rationibus factis. s̃. pro vtraque parte in oppositum resultet conflictus rationum hinc inde vrgentium: tamen ꝓximè præcedentes minus habent iniquitatis, & magis æquitate nituntur. igitur pro hac parte sentiendum, vt d. l. quoti. nih. l. & istam partem fui nixus defendere, tanquàm verã coram domino auditore, qui tamen contra partem meam sententiã tulit: alijs tamen rationibus, vt dicebat, pro qua vsque hodie pro solutione q̃onis cogitãs reperi quandam q̃onem disputatam per D. Io. Cald. quæ incipit. Dñs Papa concessit ecclesię Rauennati &c. cuius solutio multum facit pro decisione istius: & termini illius suæ q̃onis sunt tales. Dñs Papa concessit ecclesiæ Rauennati, ꝙ quilibet archiep̃s Rauẽnas possit in diœce. Imolẽsi de bñficio ecclesiastico spectañ. ad collationem ep̃i Imolæ vni clerico auctoritate Apostolica ꝓuidere: demum ecclesia sancti. H. erecta fuit in ecclesiam cathedralem, parte diœce. assignata, postea vacauit beneficiũ in dicta noua diœcesi ad ipsius ep̃i collationem spectãs: qđ tamen ante prædictam diuisionem pertinebat ad collationẽ episcopi Imolen. Quæritur, an præfatus archiepiscopus vigore dictæ cõcessionis valeat de dicto bñficio prouidere. de solutione autem q̃onis præmittit, ꝙ nouæ prouisiones, & cõcessiones tunc solum præiudicant iuribus aliorum, qñ dictis iurib. in suo statu manentibus dicta noua prouisio, & cõcessio redderetur vana, & iuris disp̃õ læderet̃ nimis. ponit plura exempla. Primum est, cũ monasteriũ archidiacono subiectum erigitur in ecclesiã cathedralẽ. nam ꝑ hoc eximitur à iurisdõne archi. & sic iuri arch. derogat̃. & hoc iõ; q̃a esset cõtra ius, ꝙ archid. haberet iurisdictionem in suũ episcopum, & in sua ammodo ecclesia cathedrali; q̃a sic haberet p̃tãtem filius in patrem contra. c. cum inferior. de maio. & obe. Item esset contra canones, q̃bus cauetur, ecclesias, & oẽs dignitates infra diœ. ep̃o dr̃e esse subiectas. 10. q. 1. c. regenda. 16. q. 7. c. oẽs basilicæ. & c. de synodo. & c. seq. de reli. do. ¶ Ex ista ratione infert in q. sua, ꝙ in parte diœce. siue præcisa à diœ. Imolen. præiudicatur ep̃o Imolensi quò ad iurisdõnẽ, & iura ep̃alia translata in ep̃m, non ecclesiæ cathedrali: aliàs si iurisdõ Imolen. duraret in dicta parte præcisa, fieret iuris-

dõnum confusio,contra id,qđ hr̃ in c.peruenit. 11.q. 1. & in
ista noua dicœce.essent duo capita. qđ esset monstruosum. c.
qm̃.de offi.ord. Similiter,dicit ipse,si vna parochia diuiditur
sub limitatione territorij.nam q̃rum ad decimas psonales,
& oblationes habitantium in noua parochia,& q̃tum ad prę
diales,ex quo parochia noua fuit p territorium assignata, p̃
iudicat antiquę parochiæ,cui detracta est portio nouę paro
chiæ assignata.Sic intelligit de deci.c.ad audien.il.2.& c.fin.
Item si mona.situm in vna dicœce. vniat epo mona. vniti,nõ
præiudicatur quò ad iurisd.c.2.de relig.domi. Sed verè præiu
dicat in confirmatione abbatis, q̃ spectat ad epm monaste-
rij principalis:cui vnitum est dictum monasterium epi,illud
ius confirmandi non põt epo vniti monasterij remanere si-
ne offensa iuris cõis,stante vnione.& in d.c.1.no.10.Andr.in
nouel. ¶ Subdit aliam regulã quò ad terminos suæ qõnis,vi
delicet,qp vbi sine iuris læsione noua diuisione debitũ, & li-
berum põt sortiri effectum,põt fieri interpretatio ẽt cum al
terius leui præiudicio,non autem graui nimis. Adducit.c.ad
apostolicæ.de do.& qđ no.in c.quid per noua le.de verb.sig.
coniuncta.l.quot.C.de preci.Impe.offe. vbi leue præiudiciũ
(puta ex dilata solutione proueniens) dẽt tolerari p conces-
sionem principis,sed non graue: puta totalis peremptio rei
debitæ.facit qđ no.de rescrip.c.ad aures.de priui.c.in his.de
ver.sig.c.olim.& in casu suæ qõnis appellat leue præiudiciũ,
p qđ ius illius,de quo agit,nõ impedit effectualiter:licèt for
tè effectum non posset consequi ita de facili, aut ita latè, ex
quo soluendo infert in sua qõne prædicta, pfatum archiepm
vigore dictæ concessionis non posse de dicto bñficio vacan-
te in parte nouæ dicœce.assignata nouo epo prouidere; quia
remanet sibi ius saluũ in alia parte dicœce.q̃ remanet episco-
po Immolen.vbi ppetuò remanet archiepo ius saluum:cum
concessio,vt apparet ex terminis qõnis,fuit realis:& sic non
multum lædit,si nõ ita latè competat sibi ius prouidendi:se-
cus,dicit ipse,si cõcessio fuisset psonalis:puta impetrauit qs
bñficium vacaturũ in dicœce.nam si vacat in parte dictæ dioe
ce. precisa,& assignata nouæ cathedræ, debebit impetranti;
quia si non debeẽ illud fortè non vacaret in vita sua. aliud in
parte alia, q̃ remansit epo Immolen. & sic resultaret ex hoc
sibi grauis læsio.adducit Extrauagantẽ Papæ Ioãnis.22. vbi
in parte diuisa durant lr̃æ impetratæ in 3. dicœce. similr̃ lr̃æ
iustitiæ,& in alia Extrauagan.quæ incipit. Ad apostolatus.&
hoc operat,vt dixi,dubium maximum iudicij,qđ posset con 18
tingere,si non duraret gr̃a personalis in parte dicœce. sic præ b
cisa.& in hoc residet.¶ Ex qua solutione possumus applica-
re ad qõnem,& discutere,vtrùm iste Vicarius, qui remanet
in dicta ecclesia post dissolutam vnionem,dicat offendi iure
cõi. Et si non lædit,p hoc tñ,qp ibi remanet Vicarius,& du-
ret titulus Vicariæ,vtrũ dicat istud graue, vel leue p̃iudiciũ
ipsi ecclesiæ. ¶ In qua q.dico, qp quò ad primũ vr̃ iure offen
sa;qa cũ ammodo dicta ecclesia recuperauerit libertatẽ,dẽt
hr̃e rectorem,nõ Vicarium,q alterius vicem gerit.hoc.n.est
de iure possibile: vt de cetero dicat vicarius, q nullius vices
gerit,& in iuribus allegatis in 2.ar.& subtilius in 3.ar. partis
affirmatiuæ. Item simil̃ esset offendere ius, si poneret ibidẽ
nouus rector, & ẽt vicarius remaneret intitulatus in ea ppe-
tuò,& cum cura aiarum cõtra.c.cum nõ ignores.de p̃ben.&
essent duo capita in eodem corpore,quasi monstrum.c.qm̃.
de off.arch.Per ista,& alia plura satis põt cõcludi,qp sine iur.
cõis læsione nõ põt iste remanere vicarius in ecclesia libe-
ra,& alicui,quò ad titulum non subiecta,vel vnita.¶ Sed vi-
dendũ restat, vtrũ ecclesia ista dẽat istud p̃iudiciũ cũ offensa
iuris tolerare, tanq̃ leue dici possit: an verò dicat graue, &
sit intolerabile per p̃dictam theoricam 10. Cal. & in hoc sine
p̃iudicio melioris sn̄tię dico,qp illud dẽt dici p̃iudiciũ leue;
qa non ppetuò,sed ad vitam vicarij retinebit istũ statũ:& sic
quò ad ecclesiã põt dici potius q̃dam dilatio in recuperãdo
statũ suũ,q̃ ppetua peremptio.Plus dici põt,qp p hoc ius dictæ
ecclesiæ nõ minuit, sed auget;qa residuũ reddituũ,qđ debe
bat monasterio,cui erat vnitũ,debebit ipsi ecclesiæ,& con-
uertet in vtilitatem ecclesiæ, non aũt assignabit vicario, cui
per epm iam fuerat portio assignata in Cle.1.de iure patr.&
sic ecclesia,donec durabit titulus vicarij, lucrabit dictos fru
ctus,qđ põt dici vtile,nõ dãnosum.pro hoc optimè.d.c.con
sultationib.de dona.& c.ad audientiam.de eccle.ædifi. sicut
enim ibi durat titulus rectoriæ, nec extinguitur per nouam
vnionem:ita hic durat titulus vicariæ, nec extinguit̃ p vnio-
nis dissolutionem: sicut ibi non est absurdum ecclesiam esse
vnitam,& hr̃e rectorem.ita similiter nec absurdũ sit hr̃e vi-
carium,licèt sit vnio dissoluta p locum à cõtrario, vt dixi.s̃.
vel posset dici ẽt non absurdè,qp titulus vicarij altereẽ in titu
lũ principalis rectoris:& sic habeat oẽs fructus. pro quo fa-
ciũt iura,& rõnes deductæ in 2.ar.partis affirmatiuæ. & ista
videntur maxime vera &c. Nam ex ista conuersione huius ti
tuli in alterum minus ius offendit, quã si stante vicario pone
reẽ ẽt ibi rector,& minus ẽt,quã si stante vicario,ecclesia nõ
lucreẽ residuum fructuum. nam p hoc si non lucratur eccle-
sia,non dicat pdere.ar.l.fi.C. de codi. & minus ius offendit,
si istud residuum fructuum cedat lucro vicarij, quã si lucro
ecclesię,tanq̃ accrescat portio portioni,per hæc iura allega-
ta in tertio argu.partis affirmatiuæ, & maxime in l. quotiẽs
nihil.ff.eo.ti.& in ista parte vltimam inclino in prædicta
qõne.& concludo,qp tanq̃ vacans per dissolutionem vnionis
non potuit per p̃dicta impetrari: quæ qõ est multum vtilis,
ideò sic latè, & p modum disputatiuum volui ipsam attinge
re,& ita concludere ad correctionem cuiuslibet melius sen-
tientis.¶ Tertiò q̃ro, vtrum miles habens recognoscere ca-
strum in feudum ab aliquo, videatur hoc ipso recognoscere
territorium:videtur,qp sic, per istam reg. accessorium sequi-
tur principale.l.fi vt certo. §. vsqueadeò.ff. commo. de insti.
c.cuiuscunque.§.pe.c.cum ex iniuncto.de ope.nou.nun. Sed
territorium habet se ad castrũ per modũ accessorij ad prin-
cipale.quod apparet;quia qui præficitur vni,præficitur alte-
ri.16.qõ.5.c.fi quis episcoporum.& c.possessiones. Secun-
do territorium, & castrum constituunt quoddam totum in-
ter certos fines posicum.de verbo.signi. l.pupillus.§.territo-
rium. non debet ergo hoc totum diuerso iure censeri. ff. de
vsuca.l.eũ qui ædes. ne huiusmodi totius pars libera, & pars
alteri subiecta annullari videatur.ff.de excep.rei iud.l.res iu-
dicata.circa princ.& de lib.cau.l. duobus. † Sed territorium
b castri subiacet castro.arg.ff.de iniur.l.qui ex vico. & C. de
episc.& cle.l.nulli.& de iudi.l.insuper.cum fi. Qui ergo reco-
gnoscit castrum,videtur recognoscere omne illud, quod sub
iacet castro.ff.de adopt.l.fi pater.& argu.C.de pecu.eius qui
vi.l.vnica.Tertio constat territorium fore connexum, & cõ
iunctum castro. nam totum eidem domino seruit. de serui.
rusti.prædio.l. qui sella.§.fi. Qui ergo recognoscit castrum,
videtur recognoscere territorium, vt coniunctum, & con-
nexum ipsi castro.ff.de act.emp.l.creditor.§.vlt.& l. in præ-
dijs.§.balneas.§.penul.& fi.¶ Quartò videtur casus in simi-
li in l.1.§.cum vrbem.de offi.præfe.vr. vbi in cõmissione fa-
cta de vrbe pr̃fecto,nihil dictũ fuit de territorio: & tamen
lex interpretatur, qp videatur etiam sibi commissum territo
rium. Sicut episcopus dicit eps ciuitatis, tamẽ intelligitur &
dicœce.de relig.domi.c.de xonodochijs.& 17.q.7.c.omnes.
Contrarium tenet Oldra.q.119. Primò per diuersitatem no
minum,ex qua solet resultare diuersitas effectus.l.fina.C.de
codi.ex quo sequitur, qp expressio,& recognitio de vno non
includit reliquum, vt pote diuersum.ff.de leg.3.l. Lucius §.
collatio.& de verb.obl.l.quicquid astringendæ.Secundò p̃-
bat p simile de castro ad territorium:& de ciuitate ad dięce.
in quo certum est,qp in literis ad lites, & ad bñficia expressa
ciuitate non includitur dicœcesis.c.Rodulphus.de rescri.& c.
q̃is.de præbẽ.s̃.eo.lib. Tertiò probat,qp accessoriũ non mõ
non cohæret suo principali:sed ab eo diuisibile ipsum princi
pale

pale non sequitur, si in alterum transferatur simpliciter de
fun.instru.le.2.§.1.de sup.leg.l.fin.territorium autem castri à
castro non solum est diuisibile, sed diuisum medio pariete.
cõmunia præd.leg.si quis duas. de l.1.l.quod in rerũ. §.si qs.
Quarto,vt dixit,expresse vr̃.63.di. c.Ego Ludouicus. & etiã
ibi gl.tangit istam q.pro hoc d.l. si quãdo. vbi adiacentia rei
donatæ non cadunt in donatione, vel in commissione, nisi sit
dictum, integro statu, vel cum iure suo.& hanc opin. vt di-
cit, credit iuuari validioribus rationibus. mihi videtur cõtra
rium dicendum,& posse efficacius probari. Primò per.d.l.2.
§.cum vrbem.& per no.in d. c.Ego Ludouicus. Secũdò quia
in castro repræsentatur quędam vniuersitas prædiorum in-
tra fines castri positorum, vt d. l. pupillus. §. territorium. de
verb.sig.& quod no.Inn.in c.cũ ad sedem.de rest.spo.Et ideò
dicit Io.And.post.Host.in c.ex literis.de iure pa.qp villa,& ca
strum sunt nomina vniuersitatem designantia, quæ continẽt
iurisdictionem, territoriũ & districtum:& ideo transeũt cum
vniuersitate,etiam si de sui natura specialiter aliàs non transi
rent.l.quædam.de acqui.re.do.de contrahen.emp. l. in modi
cis.& de re iudi.c.cum Bertoldus. Tertiò p hac parte faciunt
rationes,& similia de quibus. s̃. in princi.quæstionis.Pro hoc
adduco quod no.ipse Old.in quæstionibus suis. q.149.vbi te
net, qp princeps concederdo similiter castrum Ecclesiæ pro
anima sua, videtur concessisse merum,& mixtum imperium.
nam hoc imperium videtur adhærere administrationi, quam
quis habet ratione territorij.C.vbi & apud quos.l.fi.& de fun
dis limit.l.quicunque. Est enim iurisdictio castro adiacens,si-
ue ei cohærẽs.arg.d.l.creditor.§.vlti.de act.emp.& l.prædijs.
§.balneas.& §.pe.& fi.ff.de leg.3.& hoc ad similitudinẽ serui
tutum,quæ debentur à re, vel rei, quę ipsam comitantur, ad
quencunque transeunt.ff.de serui. rusti. prædi.l.via constitui.
§.quęcunque.si ser. ven.l. testatrix. & quemadmodum serui.
amit.l.satis.§.j.& l.si partem §.si per fundum.& de serui. vr-
ba.prædio.l. si qs ædes.§.fi.si ergo,vt ipse tenet,in cõcessione
castri venit iurisdictio:necessariò concluditur,quòd videatur
etiam concessum territorium,in quo (sicut in castro) iurisdi-
ctio exercetur: aliàs sic esset diuidere territorium à castro, si
non venit in concessione, & per consequens non posset iuris-
dictio exerceri,cuius contrarium ipse firmat,vt dixi. Conclu
do ergo primò cum eo,quòd per concessionem castri videa-
tur concessa iurisdictio etiam in territorio:& per consequens
etiam territorium venit in concessione:cuius contrarium te-
net ipse,& non bene in eo iudicio,rationibus. s̃. dictis. tangit
etiam quæstionem istam Bal.in l.cum multa.C.de bo.quæ li.
& tenet istam opi.meam.& bene facit.c.pastoralis.de do.vbi
in simplici concessione episcopi venit totum illud, quod eps
obtinebat in ecclesia,quã concessit,p,& contra faciunt no.in
c. felicis. de pæ.s̃.e.li.vbi in casu illius c. quo priuatur ciuitas
dignitate Pontificali, dubitatur, vtrum ibi appellatione ciui-
tatis comprehendatur dioecesis.Arch.ibi,qp non;quia sunt di
uersa.c.Rodulphus de rescrip. cum fi. Item etiam non com-
prehẽdit territorium.l. 2.ff.de ver.sig.& optimè de sen.exco.
c.si ciuitas.s̃. eo.li. pænalis ergo constitutio premens ciuita-
tem, veluti odiosa non debet trahi ad dioc. ne culpa ciuitatis
priuet comitatenses patre suo spirituali.arg.c.quę sunt.de his
quæ fi.à ma. par.Ca. ¶ In cõtrarium facit ista regula, in qua
accessorium tollitur, principali sublato: sed hoc verum in ca
su, quo accessorium per se subsistere non posset: aliàs secus,
vt dixi supra in secunda op. circa princ. ¶ Subdit Ioan.An.
quòd cum ista quæstio contigisset Bonon. de facto seruatum
fuit, quòd episcopus non exercuit episcopalia in dioec. Bo-
non. nisi in villa Centi,quæ non suberat temporali dominio
ciuitatis Bonon. vbi enim dioc. non subest ciuitati: sicut est,
vt dicit, Imolæ,& in multis partibus vltramontanis, minus
esset dubitabile: sed declaratione indigeret tam in hac,quàm
in his, quæ sunt iurisdictionis episcopalis, & per quem tunc
exhibeantur episcopalia, & cuius auctoritate, & quo loco,
& quæ sit denunciatio instantis episcopi. & an ipse extra lo-
cum, vel in loco quò ad extraneos possit exercere pontifi-
calia. & quid si moritur, an eligatur successor, & ad quod
officium. Ita dicit ibi Ioan. Andr. in nouel. super ver. ciui-
tas. cui adde quod no. Bart. in l.2.de ver. sig. & Ioan. Andr.
in d. cap. si ciuitas. in nouel. super ver. castrum, aut villa.
ad fin. ubi tenet in fin. quòd in beneficijs, quæ sunt latissi-
mè interpretanda. de verb. sign. cap. olim. super glo. vlt. in
nouel. appellatio ciuitatis intelligitur cum suis adiacentibus,
pertinentijs, & territorijs, vt d. §. cum vrbem. & l. si quan-
do. C. de bo. vacan. lib. 10. Sed in priuilegijs appellatione
ciuitatis continentur suburbia, continentia ædificia, & nati
ibidem: nisi aliud de mente concedentis appareat, vel vsus
loquendi, vel religionis consuetudo aliud inducat. Bart. in
d.l. 2. plenius tangit, & inter alia ibi dicit, quòd si Imperā-
tor concedit mihi ciuitatem, videtur concedere cum omni
iurisdictione. quod tenet Ia. de Are. in l. si fundi. §. ex hoc
edicto. ff. de dam. infec. & similiter in beneficijs, dicit ipse,
appellatio ciuitatis includit territorium. in alijs autem ac-
tibus, vltimis voluntatibus, & legibus considerat modum lo-
quendi. nam aut dixit, patria, aut ciuitas, aut Perusium, aut
Asisium,uel Bononia,aut vtrumque,quæ membra ibi prose-
quere: vbi subdit, quòd quando quis condemnat ciuitatem,
videtur condemnare comitatenses, nisi aliud appareat. ff.de
leg. 1.l.ciuitatibus. nam (vt dicit) quandoque ciuitas ponī-
tur pro loco: & tunc muris terminatur: quandoque pro po-
pulo, tunc tenentur etiam comitatenses. dic vt ibi. & vide
quod no. Bal. in Extraua. de pace Const. circa prin. vbi di-
cit, quod damnata ciuitate ad aratra, eius castra non viden-
tur esse damnata: priuilegia tamen ciuitatis pereunt, cum
per damnationem moritur. Si aũt incendio, terræmotu, vel
alio corruit,tunc si fine spe reparationis:& tunc non perimũ
tur; sed effectus eorum suspenditur. nam tunc durat ciuitas
habitu, sed non actu. ff. quod cuiusq. vni. no. l. sicut §. fina.
& de pig.l.Paullus. §. domus. & Cle. in plerisque. de elec. fa-
cit quod no. Inno. in cap. cum ex iniuncto. de ope. no. nun.
vbi quid iuris de populo expulso de ciuitate à prædonibus oc
cupata, an desinat esse vniuersitas, quia caret sono. facit l.
pacta cõuenta. infra de contrahen. emptio. & vide circa hoc
quæstiones, quas ponit Bal. in dicta Extrauag. & vide no. in
l.2.C. de colle. illic. vbi disoluto collegio, quid de ipsis bo-
nis. ¶ Scias tamen, quòd in scripta q. Old. vtrum scilicet
in recognitione castri veniat territorium. Bal. tenet opi. meã,
quando eodẽ titulo possidetur castrum,& territorium. nam
vtrumque intelligitur esse recognitum per rationes pro hac
parte superius inductas. Si autem diuerso titulo, vel non con
stat de titulo possessoris: tunc, vt dicit, prævalent allegatio-
nes pro parte contraria. arg. le. sed cum patrono. ff. de bon.
pos. ¶ Subdit vlterius circa prædicta considerandum, quòd
quædam se habent, sicut pars in toto, vt duo in decem: &
tunc dispositio totius includit omnes suas partes. ff. de pact.
l. si vnus. §. si cum. & C. de furt. l. post decisionem. Quæ-
dam se habent sicut pars circa totum, ut alluuio circa flumẽ:
& idem, nisi sint agri limitati. de ac. re. do. l. in agris. ¶ Quæ-
dam se habent, vt continens & contentum: & tunc aut signi-
ficatio continentis sumitur ex contento, aut de per se. Pri-
mo casu continetur contentum nomine continentis: vt ille,
qui præficitur ciuitati, intelligatur præfectus hominibus ci-
uitatis; quia significatio ciuitatis sumitur ex ciuibus. facit
quod no. in cap. nimis. de excess. præla. Secundo casu secus:
vnde nomine sacri non continetur forma, quæ est ibi: nec
econtra: quia separata est significatio. ff. de fur. l. qui cum sa-
crum. Quædam se habent vt connectens,& connexũ. & tunc
si quidem connexum est mobile:& nõ continet, nisi actus sit
fauorabilis,& res mobilis sit ei ppetuò destinata:vel nisi ver-
borũ significatio cõprehendat ipsam rẽ mobilẽ:vel nisi repu-
tet pars rei imobilis. ff. đ pig.l.debitor. & l. quẽadmodũ. C. de

agri.& censi. porro immobile connexum semper continẽtur.ff.de act. empti. l. granaria. Quædam se habent vt principale,& accessorium. & tunc aut accedit de necessitate: & non continetur.ff.loca. l.sed hoc addes. §. si quis mulierem. ¶ Et ideo quid si de statuto, vel consuetudine territorium est assignatum, vel deputatum castro: tunc quia tale statutum legem imponit. qui recognoscit castrum: & territoriũ. in Authen.quib.mo.na effi.sui.§. si quis igitur. Aut non accedit de necessitate: sed ita demum, si exprimatur: & tunc non continetur, nisi apponantur aliqua verba, quæ ampliatiuũ habeant significatum.l.si quando.C.de bo.vacan.li.10. de vsufr.l.sed & si quid.§.proprietatis.& ista sunt verba Bal. in 10. coll. de vsibus feudorum. & sub titulo de Capitaneo qui curiam vendidit. vbi si capitaneus in curia sua beneficiũ militi dedit,postea vendidit curiam simpliciter, non habita mentione de beneficio, dictum beneficium non cadit in venditione,nisi de eo nominatim actum sit:& sic vendita curia, non videntur vendita feuda,quæ intra curiam alijs sunt concessa.& quæ sit ratio,ibi vide per eum:vbi quærit,si Imperator concessisset castrum cum suis pertinentijs, videatur concessisse molendina castri. non reuocando in dubio potentiã concedentis,refert disputationem Iac.But. ꝙ translata ciuitate quadam cum iurisdictione, & dominio in dominũ Marchionẽ,ꝙ molendina, quæ sunt peculium ciuitatis,apud ipsam ciuitatem remaneant,nec videntur esse translata: sed iurisdictio,quę pertinebat ad ipsum concedentem,videtur esse translata. Bald.dicit idem in iurisdictione, & molendinis, si spectabãt ad ipsum concedentem: secus si ad ipsam ciuitatem pertinebant iure priuato: vt sunt in ista ciuitate Bonoñ. molendina Communis,de quibus de verb.signific.l.inter publica. per Acc. &c. ¶ Quartò quæro circa istam materiam principalis, & accessorij: de quibus quæstionibus succinctè prima sit quæstio Iac.Bu.de statuto,quo cauetur, quòd nulla probatio alicuius debiti excedentis summam.25.lib. possit fieri per testes.modò quidam per instrumentum publicũ promisit mihi damna, & interesse, ex qua promissione volo petere quinquaginta nomine interesse, & damnorum, & probare per testes; quia tantùm mea interest. Quæritur, vtrùm possit,non obstante statuto.& applicabitur ista quæstio ad materiam huius regulæ,inquantum damna,& interesse veniunt accessoriè ad principalem obligationem debiti; quia ex ea oriuntur.l.si quis ab alio.in fi.de re iudi. ¶ Vnde prohibita probatione debiti per testes, videtur prohibita ꝓbatio obligationis ad interesse, tanquàm ab ea descendens, & accessoria.l.oratio.ff. de sponsalibus.summa enim,siue q̃titas est in substantia ipsum debitum,& dat esse debito,tanquàm forma,quæ dat esse rei.de pact.l.si plures.& ad exhiben. l. Iulianus. §. sed & si. & hoc satis per se patet; quia antequàm appareat,quantum interfit, promissio caret forma,& substantia,cum sit nulla sine quantitate.ff. de iure do. 19
l.cum post.§.genũ.& de leg.2.l.Titia.in prin. nihil ergo videtur aliud probatio interesse,quàm probatio debiti;ergo prohibita per testes.Præterea obligatio interesse à principio incerta,ordinatur ad finem, & effectum cõsequendi ipsum interesse postea declarandum,& committendum, inquantum interierit:tunc ergo incipit deberi, cum interest, & tantum, quantum interesse repetit: sed hoc probatur per testes. & ꝓ consequens ipsum debitum tunc extortum videtur probari per testes:quod est prohibitum per statutũ. nam videtur ista promissio interesse à principio tota conditionalis, si interierit,inquantũ interierit.ar.l.Stichus qui meus erit.ff.de leg.1. Sed de natura cuiuslibet obligationis cõditionalis est,quòd suspendatur obligatio in conditionis euẽtum: & tũc incipit debitum.l.cedere diẽ.de.ver.sig.& hoc per instrm: ergo non ex instrumento illo,sed ex testibus resultat,& causatur probatio debiti.& sic prohibita per statutum:sed his, & alijs argumentis substantialibus,quæ faciunt pro ista parte,nõ obstantib.tenet contrarium: videlicet, ꝙ per testes possit probare interesse descendens ex promissione facta per instrm. probat hoc multis rationibus: & inter alias adducit; quia à dicta promissione probata per instrumẽtum descendit probatio debiti; quia per eam dicitur quis consecutus alienã fidem;ergo inde creditum,& debitum nominandum.ff.si cer. per.l.1.in fi.¶ Item ex contractu oritur obligatio,& sic debitum.ff.de ver.sig.l.Labeo.§.contractum.& Insti.de oblig. in princ. sed contractus,& obligatio probatur per instrumentum:ergo & ipsum debitum dicitur probari per instrumentum. ¶ Item probato interesse per testes potest dici potius quædam liquidatio debiti, & declaratio,quàm inde oriri de bitum. ex declaratione autem quantùm ad substantiam nõ sumitur efficacia dispositionis: sed ex negotio prius gesto.c. nouit. de appel.& l. hæredes palam. §. sed si notam.de testa. facit.ff.de peti.hære.l.2.cum l.sequen. ¶ Præterea per testes supponitur fore probatum interesse tantùm:sed ex dicta ꝓbatione nullus resultaret effectus,nisi probaretur promissio per instrumentum.& per consequens ex eodem resultat probatio obligationis,& debiti,quasi ex his firmetur,& robore tur probatio interesse per se solum inutilis, vt prædixi. ar.l.si quis priorem. ad Trebel. vbi quando dispositio inutilis per aliam confirmatur,effectus dispositionis sumitur ex confirmante.ad hoc.l.legitimã.de pac.& l.si quis argentum.de do. ad idẽ ipse arguit ex notatis in l.ex placito. C. de re. permu. vbi quando secundũ,vt implementum venit ad perfectionẽ, & consummationem primi contractus, agitur ex primo, nõ ex secundo.de noua.l.cum eo.arg.ff.de aur.& arg. leg. l.& si non sint.§.peruenimus.qui po.in pig.hab.l. potior.hinc dicitur.à primordio tituli posterior formatur euẽtus.l.1.C.de impo. lucra. descrip. ¶ Vlterius probatur. ex instrumento tantùm non resultat clara probatio; quia sola promissio damnorum,& interesse simpliciter nõ resultat ex solis dictis testium,qui deponunt de damnis,& interesse.nam de aliqua promissione ex coniunctione instrumenti, & testium resultat plena probatio, videlicet promissio debiti non liquidi, & probatio interesse testibus liquidãdi. ex ista autem mixtura non rectè dici poterit: ista est probatio facta per testes: cum hoc sit falsum, sed coniuncta cum instrumento, & testibus,vt probatur argumen.l.si is qui ducenta.§. vtrum. de reb.dub.& de verbo.significa. l.rectè dicimus.ibi [nec falso confirmat hoc.] nam.n. actus mixti, & compositi ex duobus simplicibus diuersam naturam habentibus non attribuitur alicui simplicium: sed constituit tertiam speciem de per se:hinc dicitur, quòd sub simplicibus continentur mixta,vt not.in l.2.de verbor.obliga.& Insti. de act. §. quædam actiones mixtam causam.de verbor. signific.l.in lege censoria.& de lega.2.l.legatum vxori.cum simi.& disputando tenuit Ioan.Cald. quòd legatus habens à Papa potestatem legitimandi filios adulterinos, † incestuosos non poterit dispensare cum nato ex adulterio, & incestu. argumen. l. vim passam. §. præscriptione. de adulte. ¶ Postremò arguit, quando aliquid implicat in se plura: quorum vnum suadet vnum, aliud eius oppositum, iudicare debemus illud secundùm illud, quod est dignius altero. Insti. de rerum diui.§.si quis ex aliena.& de contrahend.empt.l.in emptione.& de ædi.edic.l.iustissimè.Item secundùm illud, quod ꝓ dest,non quod nocet.l.nõ intelligitur.§.si quis palam. Item quod facit rem valere, non quod facit rem perire. ff. de reb. dub.l.quorum.¶ Sed si ex cõcursu,& compositione istorũ.f. instrumenti, & testium res valet. f. probatio, & hoc actui prodest,dignior est probatio per instrm:ergo sic videtur dicendum,ꝙ talis probatio interesse per testes valeat, non obstante statuto. & in hac parte residet, & respondet contrarijs,vt in dicta disputatione, quam refero in repeti. c. canonum statuta. de constitutio. in materia interpretationis extensiuæ. 14. qõ. princ. quarto membro principali. vbi tango quæstionẽ

go qõnem de statuto, ꝙ instrumenta mandentur executioni,sicut fiẽ.Vtrũ ergo si vigore instrumẽti petitur interesse non liquidi,sed liquidandi per testes, merebitur executionẽ per statutũ?dico ibi,ꝙ sic.& no.Bar. in l.fi.ff. de leg.2. Idem dico ibi in statuto, quo cauetur, ꝙ in causis vertentibus sup debitis ex instrumentis guarentigiæ procedatur sine figura iudicij.Nam similiter procedetur super hypothecaria, quæ pro securitate debiti interuenit.quod est verũ sin Bal.si agat hypothecaria contra ipsum debitorem: secus si contra singularem successorem.facit quod dixi.ꝛ.in quinto, & vltimo notabili.tertio arg.& vide Bal.in l.1. cõia.de leg. ¶ Quintò quæro.cum minore non habente curatorem vertitur qõ coram iudice aliàs non suo,nisi fortè rõne contractus, vel rei, de qua agitur: vtrum ipse dabit sibi curatorem ad dictam litem?& vr̃,ꝙ sic;quia postq̃ in causa principali est iudex competens.c.fi.de foro compe.& c.Romana.§.contrahentes.eo. tit.ꝛ eo.li. ergo dẽt censeri competens in omnibus accessorijs,sine quibus cã expediri non possit.arg.l.2.de iurisd.om. 20
iud.& c.ex parte.de offi. deleg.¶† Sic de accessorio iudex ecclesiasticus est iudex competens,qui non esset principaliter. c.de prudentia.de dona.inter virum & vxo.& in l.quot.C.de iudi.& in iudice delegato est expressum, ꝙ in causa.quæ vertitur coram eo,põt dare curatorem in ipsa lite.in ca.fi annũ. de iudi.ꝛ.eo.lib.faciunt similia,quæ adduxi.ꝛ. in quinto notabili.In contrarium facit; quia est iudex causæ,non personæ.vnde cum non habeat iurisdõnem: licèt coram ipso fortiatur forum iuxta glo.naturalem.in Cle.1. de foro comp.nõ vr̃ curator ad litem illam dari posse.quod tenet Inn.in c.petitio.de procura. Nam,vt dicit, ista datio curatoris est mixti imperij quod patet;quia nõ potest delegari.de tuto.& curada.ab his.l.nec mandante.Item regula attendit, ꝙ qui potest dare tutorem,etiam curatorem: quod patet ex natura rubricarum. Insti. de cura.in princ. ff. de tutoribus, & curato. da.ab his.l.curatorẽ.& C.qui da.tu. vel cura. po. Et hoc innuit Imperator,dum dicit,ꝙ debent peti à competenti iudice,quasi dicat,non ab omni.in l.1.C. vbi petan. tuto. vbi de hoc per Cyn.dominus Oldra.qõ.59.refert opi. & distinguit; quia aut loquimur in curatore generali simpliciter constituto:& debet dari à suo iudice, qui tractabat causas non solũ infra illam prouinciam,sed etiam,quæ sunt extra illam,ad si militudinem tutoris dati simpliciter,vt no.de excu.tut. l. ꝓpter litem. Aut loquimur de curatore speciali ad vnam litẽ tantùm:& tunc debet dari ab illo,vbi causa tractatur:dumtamen sit casus talis,cui competat de iure,sicut consueuit dici in prorogatione.C.de iurisd.om.iud.l.1.pro hoc adducit. d.c.si annum.in prin.vbi dum dicit [à suo episcopo] loquitur de curatore dato simpliciter ad lites: vbi subdit debere dari à delegato, loquitur de curatore speciali ad illam causam tantùm:sic distinguit in tutore,& curatore generali. nã vel dantur simpliciter:& tunc dantur à iudice domicilij, vel originis.Aut dantur ad certa bona:& tunc ab illo iudice,vbi sunt bona.& sic intell git gl.in l.non solum. § qui testamento.de excu.tuto.& C.eo.l.2.& d.§.licèt facit quod no.Cy.in l.si prædiũ.C.de prædi.mino.& circa hoc vide quod no.Azo in sum. de in lite dando tutores.¶ Non ob.secundùm Old.l. fin. §. sed & si quis.C. de admi.tuto.vbi dicitur, quòd debet dari curator à competenti iudice. nam intelligit de curatore generali, non speciali ad causam, quæ agitur coram iudice: & in hoc resident, quòd specialis curator ad litem potest dari per iudicem,coram quo lis vertitur.& sic in delegato Papæ,qui potest dare,vt in d.ca.si annum. nihil erit spãle. ¶Ego in d.c.in 8.nota.teneo contrarium.& ꝙ sit spãle in de legato Papę, vt talem curatorem ad litem dare possit, tex. videtur expressus in d.§.sed & si quis. vbi iudex, coram quo lis vertitur,non dat ipse,sed eius cura.eligendus est à iudice competenti. Ita dicit ibi tex.ibi [reddat rationem, ne contingat litem, quæ coram eo vertitur, retardari.] nam si ipse dare possit,cessaret dicta ratio; quia ipse statim daret,nõ curam impenderet, vt daretur ab alio. Item quid ad iudicem vnius causæ tantùm pertinet adhibere curam,& prouisionẽ generalis curatoris? Nam hæc necessitas incidit certis personis,de quibus.C.qui pe.tut.l.1.& l.cum à matribus. & ẽt iudici,qui cognoscit de certa causa,ne per hoc suum iudiciũ fundatum cum minore carente defensore sit delusorium. c. cum causam.de iudi.& l.3. C. si aduer. rem iudi. & l. contra pupillum.de re iudi.Intelligo ergo d.§.sed & si quis.in iudice cognoscẽte de aliqua specialitate, in qua si immineret datio curatoris,& in dando aliàs non sit competens,adhiberet curam,& prouisionem,vt detur à iudice competenti: & hæc vult ille.§.pro hoc no. Innoc.in c.pastoralis.de priuile. vbi iudex personæ præstat auctoritatem, & alienationem rei extra suum territorium situatæ.facit quod no. Cyn.in d.l.1.C. vbi pe.tut. curator enim datur ad supplendum defectũ personæ illegitimæ:ergo debet dari ab eo,cui persona subest.& sic intelligeretur persona inhabilis à suo iudice, ar. l. quæ de tota.ff.de rei ven.& est meo iudicio bona ratio. nam in talẽ personam iudex causæ non habet potestatem aliquid disponendi:sed in exercitio ipsius causæ,& in bonis ibi sitis, fortè ratione contumaciæ.arg.c.Romana.§.contrahentes. de foro compe.ꝛ.eo.lib.Nec occurrit probabilis ratio; quia magis possit dare specialem ad litem,quàm generalem. Et ratio in contrarium per se patet;quia prohibitum in genere,vr̃ prohibitum in specie sub genere comprehensa.arg.l semper in generalibus ff.eo.¶ Sextò quæro.ꝛ.in omnibus qõnibus, & contrarijs est plenè discussum de principali,& accessorio: sed quia quędam habẽtur perplexa;Ideo circa hoc,ꝓsequor qõnem quãdam motam inter alias multas circa cessionem fiendam de Papatu per dñm Papam tunc Gregoriumapud Italicos, Germanicos, Anglicos, Vngaros, & ꝙplures alias nationes,ad quam dicebat se de iure non teneri pluribus de causis ¶ Et inter alias erat ista. nam in conclaui conuenientes in vnum omnes dñi Cardinales,de quorum numero ipse erat:astrinxerunt vinculis iuramentorum, & votorum, ꝙ si vnus ex eis fuerit electus in Papam,cederet Papatui,si, & qñ dominus Benedictus tunc apud Gallicos,& Hispanos,& ceteras alias nationes cederet,vel decederet. Similiter econuerso Benedictus tunc Papa iurauit cedere,si & quãdo Gregorius cederet,vel decederet.secundùm formam autem huiusmodi afferebat dominus Gregorius,ꝙ interpellatione,& requisitione principũ,& dominorum Cardinalium non potuisset in mora constitui.& per consequens non teneri ad cessionẽ,nisi prius cederet Benedictus.Similiter econuerso dñs Benedictus dicebat se non teneri, nisi prius cederet Gregorius. super quo dubio ad consultationem reuerendissimi patris, & domini dñi Iordani de Vrsinis,titu. sancti Martini in montibus, presbyteri Cardinalis plenè scripsi cum ipsis dominis,&c. Cardinalib.vtriusq; Collegij,separatus ab eis assistens: licèt minus in agendis idoneus inter ipsos, & posui in tractatu schismatis. qõ. 9. ¶ Et ibi primò arguo, ꝙ vigore dictæ promissionis tunc demum fuerit ad cedendũ obligatus,cũ primò cesserit Benedictus,& ante non potuerit interpellari,nec in mora constitui, vel sibi negligentia imputari; quia dicta obligatio fuit conditionalis, ante cuius euentum rectè non petitur,cum nihil interim debeatur.l.qui hæredi.§.fina.de condi & dem.& l.grege.§.si sub cõditione.de pigno.& l.cedere diem.de verbo.signif.Si ergo interim nulla petitio,per consequens nulla mora, vel culpa. l. si pupillus. de verbo. significa. facit. c. 1. de plus pet. Solu. probat hoc natura obligationis perplexæ inducta à creditore. nam perplexitas talis reddit dispositionem nullam;quia est quid imputetur creditori; quia in perplexitate se posuit l. Titius. de condictio.indebi.Sed dicti Cardinales,sicut inuicem stipulando à futuro pontifice,quòd renunciabit,si & quando. induxerunt istam perplexitatẽ:ergo sibi, non domino Gre-

bi, non dño Gregorio deberet imputari ad culpam, ſi nõ cedit, anteq̃ dñs Benedict⁹. facit. l. quisquid aſtringẽdę. de ver. obli. ¶ Tertiò, q̃ dicta obligatio ſic concepta, redditur etiam nulla, collata ī arbitriũ cedere debẽtiũ, ſed ex quo lex p̃ſumit debitorẽ nullum velle cedere, p̃ſumit etiã hoĩes de facili diſſentire. ff. de eo quod certo lo. l. 3. & l. ſi vnus. §. principaliter. de arbi. & hac ratione dicit, q̃ nulla promiſsio poteſt conſiſtere, q̃ ex voluntate promittentis ſtatum capiat. l. ſub hac. de act. & obli. & l. à titio. §. fin. de ver. obli. ¶ Quartò probat nul litatem naturæ roi in obligatione deductæ. nam in ſumma Apoſtolatus dignitas non videtur recipere diem, vel conditionem, maximè reſolutiuam ſummi Pontificatus: ſicut nec hæreditas temporalis poteſt dari ad tempus, vel deſinere ex tempore. l. hęreditas ad diem. ff. de hære. inſt. & quod no in c. ſi gratioſe. de reſcrip. eo. lib. & idem in hæreditate ſpirituali. 1. q. 3. c. quam pio. 8. q. 2. c. dilectiſsimi. ¶ Quintò redditur dicta obligatio nulla, ſiue inutilis: quia non eſt dare iudicem, qui de ea poſſit cognoſcere. ¶ Nam poſtquàm quis eſt aſſumptus in Papam, omnes iudicat, & ipſe à nemine. hinc dicitur. nemo iudicat primam ſedem, & nemo ſibi poteſt dicere. cur ita facis. 9. q. 3. c. cuncta per mundum. c. aliorum. & cap. nemo. nec poteſt dici, q̃ ſubſit Cõcilio generali, vt ab eo poſſit condemnari ad ceſsionem: quia non ſubeſt Concilio, niſi in hæreſi. eap. ſi Papa. 40. diſt. Item nec videtur, quòd electores eorum domino futuro poſſint imponere onera, propter quæ grauaẽt eius libera poteſtas. 8. quæſt. 3. c. Attaldus. & no. in cap. ſignificaſti. de ele. & l. 1. §. quæ onerandæ. quarũ re. act. non da. &c. ¶ In contrarium, & quòd prædictis nõ obſtantibus obligatus fuerit ex prædicta promiſsione, & potuerit idem dominus Gregorius in mora conſtitui, & ad ceſsionem compelli, aliis rationibus demonſtratur. ¶ Et primò ex tenore ſupradictæ ordinationis factæ in conclaui, ex qua patet multipliciter, quòd non fuit ſic ruditer, & ſtrictè concepta dicta ordinatio, quòd ſummo Pontifici, qui fuit Gregorius, fuerit reſeruata poteſtas cedendi: vel ad illam ſolam viam ceſsionis aſtrictus: ſed ad illam, & omnem aliam magis celerem, & Cardinalibus acceptam, ex qua ſubſequetur in Eccleſia Chriſtianorum vnio: & quia in d. 9. q. diligentius ponderaui ſingula verba, per quæ dominus Gregorius omnino cedere tenebatur: & multa fecit, quæ non debuit, vt ibidem in quæſtionibus illis proſequor; ideò illis non repetitis, ſolum hoc diſcutiendum eſt: vtrum alijs omnibus, quæ eum obligant circunſcriptis, dicta obligatio ſic perplexè, vt prædicitur, cõtracta potuerit dici nulla. & ſic nõ potuerit in mora conſtitui, vel culpa imputari: & argumenta facta ſuperius clarè probant, quòd non. Sed quòd de iure dici debeat oppoſitum, ſic probatur, &c. ¶ Conſtat de iure communi, q̃ cum ſtatus vniuerſalis Eccleſię periclitatur, Papa debet ſe opponere, tanquam murus pro domo Dñi, & impendere omnes ſuos conatus. ca. memor. 23. q. 1. & 43. diſt. c. ſit rector. pro hoc no. Io. An. poſt Inn. & Hoſt. in c. niſi cum pridem. §. pro gratia. de renun. vbi dicunt, prælatum inuitũ cogi ad cedendum, vbi imminet periculum deſtructionis Eccleſiæ, vel magnum periculum in ſpiritualibus, & temporalibus: vt ſic publica vtilitas præferatur priuatæ. 8. q. 1. c. ſcias. de regu. c. licet. nec quiſquã dicat, prædictas auctoritates habere locũ in prælatis inferioribus, nõ in Papa. nã in eo multò fortius propter maius periculum, & læſionem vniuerſalis Eccleſiæ. c. vbi periculum. de elec. ī. eo. li. & 23. di. c. in nomine Domini. & maximè hoc in caſu noſtro, in quo à tempore ſciſſuræ Eccleſiæ circa annos ferè triginta duos probabiliter eſt dubitatũ, vtrum Bñdictus, vel Gregorius eſſet Papa: & ſimiliter de eorum prædeceſſoribus ſchiſma retinẽtib. in ſanctã ſedem Apoſtolicã. ¶ In dicto ergo probabili dubio videtur poſſe per ſacrum Cõcilium generale vtrumq; ad ceſsionẽ compelli, uel ambos deijci, & deponi. 79. di. c. ſi duo cõtra fas. & plenè ſcripſi in tract. ſchiſmatis. in membro. deciſione coacta. & in quæſtionib. ſuper hoc editis. q. 3. vbi de hoc, q̃ cogi debeãt de iure vltra plures rõnes adduco etiã auctoritates Sanctorũ, præcipuè beati Auguſtini in li. Geſtorum pro pace Chriſti. inquit. Debent autẽ nõ eſſe quæſtores, quid dubitamus redemptori ſacrificium illud humilitatis offerre: nonne Deus de cœlo in humana membra deſcendit, ut membra eius eſſemus, & nos, ne mẽbra eius crudeli diuiſione lanient, de cathedris deſcendere formidamus? Eſos autem pp Chriſtianos populos ordinauit: ergo quod Chriſtianis populis ad pacem prodeſt, hoc de eſpatu noſtro facimus. & idem in epiſtola ad Caſtorium. longè, inquit, gloriosius eſt ab eſpatu, Saratinam proptor euitanda Eccleſiæ pericula depoſuiſſe, quàm pro regẽdis gubernaculis eum ſuſcepiſſe. ibi. lib. 2. contra Neſtorium: Nec eſpi pp nos ſumus, ſed pp eos, quib. verbum prædicationis, & ſacrum Dñicum myſterium, ątq; vt eorum ſniæ ſcandalos è neceſſarios eſto debem⁹: quia nõ pp nos, ſed pp alios ſumus. & poſt pauca ſubdit. Qua fronte in futuro ſeculo promiſſum à Chriſto ſperabimus honorem, Chriſtianã in hoc ſeculo noſter honor impedit bonitatẽ. Iſtis auctoritatib. & alijs rõnibus. in d. 3. q. Concludo ambos ad ceſsionẽ teneri. quo pro vero præſuppoſito, ſequit, q̃ ambo, videlicet Gregorius, & Benedictus obligauerunt ſe votis, & iuramẽtis. ad idem, q̃ de iure tenebant, in tãto igitur, & euidenti bono non debuit vnus alium expectare, ſed præuenire, & perplexitatem, ſi qua videbatur, in eorum obligatione diſſoluere. nã in his, q̃ debent inferiorib. eccleſijs, contrahit in ea re ipſa, ſicut in minorib. l. iniuriarũ. C. in qui. cau. in inte. reſti. nõ eſt neceſ. multò ergo magis ī obligatione cõtracta cũ Deo, & cum tota ſua Eccleſia militante ſuper ipſorum ſponta nea ceſsione. in Auth. multò magis. C. de ſa. ſan. eccle. Sol. probat, q̃ dicta obligatio dicti dñi Gregorij, q̃q̃ videat cõditionalis. ſ. ſi, & q̃ Benedictus ceſſerit, ego cedã: tamẽ dicta obligatio debeat dici pura: quia deductũ in ea fuit expreſſum ad id, q̃ erant iure vinculis alligati, vt proxi. dictum eſt. nõ ergo illa verba, ſi & q̃ &c. faciũt conditionem, ſed monitionem. l. muto. §. ſi ſub cõditione. de tute. & no. in Cle. iudices. de offi. dele. & Inn. in c. prudentiam. de offi. deleg. & per hoc tollitur contrarium, q̃ ante purificatam cõditionem nihil eſt in obligatione: nec poti põt, vel in mora conſtitui. Nam illa non eſt cõditio, ſed monitio, ſiue excitatio ei⁹, q̃d de iure facere tenebat: & ſic nõ producunt nouũ effectũ. ar. c. licèt. & c. fi. de offi. ord. ¶ Tertiò probat hoc arg. intẽtio eum eligentiũ, & ipſius Gregorij electi præponẽda eſt verbis: verba enim debent deſeruire intentioni, non intentio verbis. c. intelligentia. de ver. ſig. & 1. q. 1. c. Marchion, & Baſilides. Sed intẽtio prædictorũ dominorum Cardinalium eligentium fuit, omiſſa via iuſtitię, Dñi Gregorij, & Benedicti contendentium de Papatu eligere, tanquam magis celerem, viam ſpontaneæ ceſsionis. illa enim via iuſtitiæ viſa fuit eis prolixior, & iure multum dubia, & in facto varia: & cuius cognitio pertinebat ad Cõcilũ generale, q̃d non de facili congregat. ar. l. 2. ff. de ori iur. de cuius difficultate viæ iuſtitiæ, dixi in tractatu de ſchiſmate. Sed ſi illa verba (ſi dñs Benedictus ceſſerit, ego cedam.) & econuerſo (ſi Gregori⁹ ceſſerit, ego cedã) facerẽt ex parte vtriuſq; conditionem, nullus ex eis poſſet cogi, vſq; ad mortem. l. ita ſtipulatus. de ver. ob. & ſic dicta via ceſsionis electa, vt facilior, & breuior, fuiſſet ſatis prolixior: quia via iuſtitiæ per cõgregationem ſacri Concilij cõtra eorum intẽrionem, quæ ex multis verbis colligitur in dicta eorum ordinatione poſitis. & in d. 3. q. ſubtilius põderatis. nulla autem diſpoſitio ſic dẽt intelligi, vt producat effectũ cõtrariũ eius, q̃d intẽdit: nec inducta ad celeritatẽ, dñt reduci ad prolixitatẽ. ad hoc. l. ſcire oportet. ver. ſed ſi maximè. de excu. tu. l. cõtra legẽ, ff. de legi. & c. certũ. ī. eo. & l. legatũ inutiliter. ff. de leg. 1. dñt ergo dicta verba pplexa ſic intelligi (ſi & q̃ Benedict⁹ deceſſerit) &c. i. cedere debuerit: ſed, vt dixi circũſcripta dicta ordinatiõe, obligati erant ambo de iure ad ceſsionẽ. & per cñs dñs Bñdictus fuit in mora, ſicut ipſe Gregorius, vltro non cedere. vnius ergo

go delictum, ſiue mora, alium nõ excuſat. l. 3. de adul. nec relatione crĩs, ſed ignorãtia reus purgatur. l. is qui reus. de pub. iud. ¶ Quartò pro hac parte vĩ caſus, & certus in ſimili. ff. de ver. ob. l. Titius. vbi obligatus ſub conditione, quæ habet in ſe perplexitatem, ſi poteſt eam debitor diſſoluere, & non diſſoluit, hẽtur illa perplexitas pro ſoluta, & remanet obligatio tanquã pura: ſed ita eſt in qõne noſtra. nã ambo iſti dñi Gregorius, & Bñdictus obligauerunt ſe cum dicta perplexitate, quam potuerunt diſſoluere, & doloſe neglexerunt, & ẽt nũc electi, & dãnati à ſacro Concilio generali negligunt. ergo remanẽt obligati purè per ceſsionem: ſic & illa. l. Titius. quę digerit in perſona vnius debitoris, habeat locũ in perſonis duorũ, cũ in tertij p̃iudiciũ. i. Dei, & ſuæ vniuerſalis Eccleſiæ militãtis, quibus votorũ, & iuramẽtorũ ſe vinculis aſtrinxerunt dictã pplexitatẽ diſſoluere tanto tpe neglexerunt. facit l. ſingularia. ſi certum pe. Oẽs. n. mundi reges, principes, & cõitates inſignes per eorum ſpeciales nuntios interpellauerũt eos ſuper dicta mutua ceſsione, & in electione loci, vbi debeat fieri ceſsio prædicta, longum tempus conſumpſerunt, & difficultates varias ingeſſerũt, ex quibus monitiõibus videt eis p̃culdubio dolus, mora, & negligentia debere imputari. & per conſequens poſtea contra eos rectè, & ſanctè generale Concilium congregatum Piſis, ad amborum depoſitionem, & electionem proceſſit. pro quo multa cum ſua materia. C. de cõtrahẽ. & cõmit. ſtip. & latius dixi in d. 3. q. ¶ Itẽ infinitis iuribus hẽtur, q̃ cõditiones habent p̃ impletis, & remanet diſpoſitio pura, cũ ſtat p illũ, qui implere tenetur, & negligit. l. iu. ciuili. de cõdi. & demõ. & l. in executione § fi. de ver. obli. & per iſta ſit reſpõſum cõtrarijs, q̃ iſta fuit diſpoſitio conditionalis: ante cuius aduentum agi contra eos non potuerit, nec compelli. nam immo agi potuit, & cogi per ſacrum Concilium, vt p̃dictum eſt. Non ob. quartũ, & quintũ argumẽtũ: q̃a locũ hũt in vnico, & indubitato ſummo Pontifice, in cuius promotione pactio de cedendo, vel alia, non vĩ poſſe apponi, nec poſt aſſumptionem ab aliquo iudicari: & in tali loquũtur iura in dictis argumentis adducta. Sed cum duo contendunt de Papatu, & per talem contentionem vniuerſalis Eccleſia eſt ſciſſa in duas partes. & propter dictã dubitationem durauit ſciſſura in Eccleſia iam. 20. annis, videtur proculdubio dictam ordinationem ſuper ceſsione prædicta piam eſſe, ſanctam, & rationabilem. nam, ſicut eſt in multis ſimilibus, quòd propter probabile dubium poſſunt quædam deduci in conuentione, quæ aliàs prohibentur. l. 1. quæ ſen. ſine appel. reſcin. l. 1. C. de pa. po. cũ ſi. ¶ † Præterea clerici facientes ſchiſma poſſunt comprimi, vt deſiſtant, per principes ſeculares. 23. q. 5. c. principes. & dixi plenè in tractatu ſchiſmatis in membro coactæ ceſsionis. ſi. n. poſſunt ad hoc compelli; multò honeſtius ſuper hoc, vt ſchiſma tollatur, tranſigere, & paciſci. ar. l. 1. §. & poſt operis. de ope. no. nun. Confirmo hoc alibi alijs rationibus, quas hic non repeto. Sed concludo, quòd dicta perplexitas non obſtat, quominus debuerint cedere, & compelli ad hoc per ſacrum Concilium generale, & contumaciter recuſantes eijci, & deponi, prout meritò factum fuit. & vide in ſimili quęſtione de iſta perplexitate, vt cap. fruſtra. ī. eo. in Mercu. per Io. An. vbi etiam refert aliquas qõnes de hoc. ¶ Septimò quæro. circa iſtam materiã de perplexis de q. diſputata per Ia. Bu. ſuper ſtatuto, quo cauetur, q̃ bãnitus non audiatur, nec agendo, nec defendendo: bannitus agit cõtra bannitum, & petijt centum. excipit bãnitus cõtra actorẽ de bãno. replicat actor q̃ non dẽt excipiendo audiri; q̃a bannitus. Quær ẽ q̃d iuris. nã ſi vnũ non audis, alterũ audis: & q̃c quid facis in ſtatutum incideris videris. Bar. dicit, q̃ termini qõnis non proceduũt in reo neceſſario, cui nõ vĩ poſſe p ſtatutum tolli defenſio, q̃ eſt de iure naturali. Cle. paſtoralis. de reiu. nam etiam pacto tolli non poteſt. l. pactũ inter heredẽ. de pac. Sed tu dic poſt Bal q̃ ẽ q̃dã defenſio, in qua bãnit⁹ nihil ponit, ſed ſimpliciter negat: & iſta non põt auferri. l. qui accuſare. C. de edẽ. Quædam eſt defenſio, in qua aliquid ponit: & tũc aut deſcẽdit à iure naturali, vel gentiũ: & dẽt admitti. l. vt vim. ff. de iuſti. & iur. Aut habet ortũ de iure ciuili, vt exceptio p̃ſcriptionis, rei iudicatæ: & tunc ſup tali exceptione, obſtante ſtatuto, non debet audiri bannitus: quia ciuilis rõ &c. Inſti. de iure natu. gen. & ciui. §. ſed naturalia. Aut nõ eſt mera defenſio, ſed impugnatio: & iſta põt tolli per ſtatutũ. l. q̃m Alexandrũ. C. de adul. & de act. l. ſeruos. & hinc eſt, q̃ bñficiũ ceſsionis; quia tendit ad defenſionem, eſt de iu. d. l. 1. §. nunc tractemus. cum ergo exceptio rei iudicatæ ſit de iure ciuili, poteſt per ſtatutum tolli: & ſic procedunt termini qõnis, ex quo arguitur, quòd actori obſtat bannum: tanquam inhabili: quia prius de eius perſona quærendum eſt. l. quidam deferunt. de iure codicil. ¶ Secundò vĩ ſibi deficere actio, vel ſaltẽ officiũ magiſtratus tanquã contumaci, & rebelli eſpi iud. p̃ bannũ. l. ſed & ſi per ptorẽ §. ſed cũ ex edicto. ex qui. cau. ma. non. n. dẽt iudex bãnirum excõicatum, vel hæreticum coram ſe audire: ſed ex offo repellere. l. quos prohibet. de poſtu. & c. pia. in fin. de excep. ſ. eo. li. &c. Ex iſtis infertur. q̃ reus bannitus debet vincere non ex eo, q̃ fuerit auditus, ſed ex eo q̃ actor erat funditus inhabilis: nec cum eo poterat iudicium initiari, vel fundari. l. vniuerſis C. qui da. tu. poſ. ¶ In contrarium, q̃ reus non poſsit excipere de banno; probatur ſic: duplex eſt compoſitio. Quædam ex mutua compenſatione debitorum: & fundatur exceptio, non replicatio. nam compenſationis exceptio vnius debiti non tollitur per replicationem alterius debiti. Quædam eſt compenſatio ex mutua relatione inhabilitatum, vel delictorum: & de iſta poteſt excipi, & replicari. l. cum mulier. ff ſol. matri. Cum ergo reus bannum alleget, & illud primò introducat in iudicium, debet haberi pro actore; igitur repellendus. ¶ Secundò ſic. bannitus per ſtatutum ſimpliciter prohibetur excipere, & non debet audiri iſte modus excipiendi non videtur ei competere: vt ſic in totum quos ſtatutum prohibet, prohibiti intelligantur à quibet ſpecie defenſionis. arg. d. l. quos prohibet. & C. de tranſac. l. ſi cauſa cognita. ¶ Tertiò ſic. Iudex litigatorem tantùm ſuppleat. l. properandum. § ſi autem. de iu. ſed non debet ſupplere in fauorem perſonæ, cui ſtatutum modicam denegat exceptionem. facit quod not. in l. vbi pactum C. de tranſac. quid dicendum? Iac. But. tenuit, quòd iſta exceptio banni tollitur per replicationem bãni: & ſic auditur actor, & non reus. Non ob. quòd exceptio banni ineſt ipſo iure, & reddit actorem à principio inhabilem, & ſic petitio eius nulla. nam aliud eſt obſtare exceptionem, aliud per reum conuentum opponi non poſſe. l. loci corpus. §. competit. ſi ſer. vẽ. Interdum enim innuit actor ſolum: & hoc quia non habet legitimum oppoſitorem. l. qui habet. §. fi. de manumiſ. teſtamento. & de excep. c. cum eccleſiaſticæ. Non ob. quòd actor careat actione. conſiderato enim ſubtiliter, quòd actio eſt ius, nõ factum. Vnde licèt illud, quod eſt facti, actor agere prohibeatur: tamen, put eſt ius nulli competit. Similiter dicimus, q̃ aliud eſt quem ab exercitio remoueri, aliud remoueri à iure. l. ſi ex pluribus. de aucto. tuto. Sicut in excommunicato dicimus, q̃ ius competit, ſed non exercitium iuris: vnde eo abſoluto, poteſt agere ex contractibus, & delictis etiã tempore excõmunicationis initis, & perpetratis. cap. veritatis. de dolo & contu. ¶ In quæſtione ergo noſtra actor habet fundamẽtum ſuper actione: ſed reus nullum habet fundamentum ſuper exceptione, quam opponit, quia ſibi non competit, nec reſpectu exercitij. Secus eſſet, ſi reus opponeret aliam exceptionem ad eliſionem iuris agentis. tunc enim contra replicationem banni contra eum oppoſiti per actorem competeret ei replicatio, actor eſt ſimpliciter bannitus, nã replicatio eſt eiuſdem naturæ, cuius eſt exceptio, vt no. C. de excep. l. ſi pactum. Secus, dicit Bal. ſi ſtatutum in cauſis bannorum aufert iuriſdictionem iudici; quia tunc exceptio banni non poſſet excludi per replicationem banni. nam prius de iuriſdictione conſtare debet.

21

de iniust.testa.l.si quis filio.§.quid si quis.de leg.1.in fi. ¶ Vltimò contra decisionē Ia.But.opponitur.ista banna processe runt ex diuersis causis, & inter diuersas personas: ergo non compētatur dolus Titij cum dolo Seij.l.1.§.si reus.in fi. ff. de eo, per quem fa.est.Sol.ibi de compensatione criminum, hic de compensatione inhabilium, secundum eum: ex cuius diffusè dictis ista collegi, quæ ipse ponit in d. l.cum mulier. so. ma.vbi sequenter refert aliam quæstionem. Ad idem Bart. But.de statuto,quo cauetur, ꝙ de quolibet contractu soluatur gabella. ℨ. 10. dies, aliàs contractus sit ipso iure nullus. ¶ Modò vendidi rem,& tradidi, habita fide de precio, neuter nostrum soluit gabellam: & ideo repeto rem: quia dico te non soluisse gabellam.tu excipis; quia nec ego solui.quæritur quid iuris.Ex istis terminis oriuntur tres quæstiones.prima de essentia contractus, vtrùm sit nullus. secunda, vtrum possit res vendicari. tertia,si non potest res vendicari,an possit dici contractus nullus, & agi condictione sine causa,neutro soluente gabellam. ¶ Quò ad primum,ꝙ cōtractus à principio non sit nullus, patet: quia omnia sua habent essentialia, rem,pretium, & cōsensum, & redditionem rei. Inst.de rerum diui.§. venditæ. Cōcurrentibus omnibus causis ad essentiam contractus à principio, debet concurrere & effectus, scilicet translati dominij; maximè quia sic voluerunt contrahentes, qui possunt excedere in suis actibus fines legum, & statutorum.l.1.§.si conuenerit. depos. & l.pactum inter hæredem. & l.non imposs ibile.de pac.præterea statutum annullat contractum,non à principio:sed ex postfacto, si gabella non soluitur infra decem dies: interim ergo contractus debet produ cere omnem eius effectum. patet in posthumo in l. posthumus.§.si quis his.de lib.& posthu. Interim enim vī cōtractus validus ante decem dies:vnde dominium quæsitum dicto medio tempore de consensu contrahentium, non vī posse tolli, & extingui per statutum propter gabellam postea non solutam.nam si ius positiuum nō potest inducere naturalem obligationem, vt patet in chirographo ante biennīū:multò minus tollere.l.Iulia.de condi.inde. In contrarium, ꝙ non soluta gabella contractus debeat censeri ab ipso principio nullus, & interim infra decem dies sit in suspenso. ff. ad Mace. leg.1.§. si pendeat.& l. pecuniā.si cer.pe.nā expressa conditio,& tacita suspēdit. l.item quia.ff.de pac.Bal.distinguit:quia aut quærimus de valore commutabili,aut incommutabili.primo casu valet interim, & parit obligationem. Si verò incommutabili:& non valet incommutabiliter;quia potest ipso iure resolui. vnde quia in casu nostro in pænam nō soluentis gabellam venit ipso iure rescindendus post omnē suā perfectionem, qđ est magis dicere, solutio,q̄ suspensio,vel impeditio perfectionis.& vide in simili de hoc in l.2. de in diē adiec. & c. illo vos de pig.facit quod no.Bar.in l.cum es.de fideiuss. ¶ De secundo dubio,an possit res vendicari, vel agi condictione sine cā. & tenet, ꝙ licèt cōtractus per statutum reddat nullus ex post facto:dominium tñ semel translatum non resoluitur;quia statutum nō annullat dñium,sed cōtractum: vnde licèt sit extincta cā acquisitionis dāij,non per hoc dominium tollitur.Cōcludo ergo,ꝙ agetur cōdictione sine cā ad possesionem. l.indebiti.§.si nummi.de condi. inde. ¶ In tertio dubio, vtrùm poterit res vendicari,vel pretium condici, neutro soluente gabellam;ita ꝙ excipiens de gabella non soluta possit repelli ex eo,ꝙ nec etiam ipse soluit.Bald.arguit pro,& contra satis obscurè.tandem distinguit,ꝙ aut volo expugnare talem contractum:& possum.aut volo agere ex eo:& non possum.istud autem expugnare intelligo,vel per modum exceptionis,si ex tali contractu cōtra me agatur:vel per modum principalis petitionis,repetendo rem traditam propter pretium fortè mihi nondum solutum.& videtur,ꝙ possit ad hoc agere. Nam annullato contractu,& tamen redacta cā ad non cām,improbè possessor.i.venditor retinet rem, & pretium: nec debet iudex istud pati.l.illicitas.de offi.præsi.pro hoc.l. fi.C. de liti. vbi in pari dolo rei vendica.cōcedit.l.siue emp.§.item si emptor.& l.si dominij.§.fi.de contrahen.emp. Nam cum ibi dicatur cō tractum non valere: ergo potest hoc in iudicio allegari. aliàs frustra lex redderet actum nullum, si non posset hoc deduci in iudicium.l.2.§.post originem.ff.de ori.iur.agetur ergo cōdictione sine cā,vt d.§.nummi. Si verò volo expugnare cōtractum,tāquàm nullum per modum exceptionis: vtrum possit contra me replicari de turpitudine pari, ꝙ similiter ego non solui? & videtur ꝙ exceptio non solutę gabellæ tollat replicatione simili.& sic re' in prædicta exceptione succumbit, sicut bannitus excipiens de banno sui accusatoris,vt dixi.s. proxi. q.Contrarium tenet ipse post Bartho.de Bu.qui ita tenuit disputando, videlicet quòd exceptio non solutæ gabellæ admittatur,& replicatio repellat. ratio, quia actor caret funditus actione,qui nititur ex contractu nullo:vnde eius replicatio non dat robur actioni,quæ non competit, no. in l.vbi pactum.C.de transac.nam replicatio,quæ non iuuat actionem, est impertinens, & ideò non admittenda, vt in Specu. de excep.§.fin.ver.pe.Et in hoc residet in repetitione d.l.si mulier. so.ma. ¶ Octauò ad idem quæro de quæst.disputata per Iac. But. super statuto, quo cauetur, quòd per consilium nihil possit reformari,nisi per capitaneum primò proponat de eo. Alio statuto cauetur,quòd si per capitaneum proponatur de homicida aliquo cancellando de banno, ipso iure desinat esse capitaneus. Contingit quòd capitaneus proposuit, & consilium firmauit de cancellando aliquem bannitum. Quæritur, an ipsa eadem reformatio in cuius propositione deliquit, qui prius erat capitaneus, vitietur. & primò arguit ad partem affirmatiuam ratione principij; quia certum est in actu propositionis,quòd erat capitaneus: vnde licèt desierit, eo actu durante,hoc non debet attendi. Sufficit enim habere administrationem officij tempore, quo actum inchoauit, licèt habere desinat tempore,quo consummauit.l.Pompo. de nego. gest. & pro socio.l.si id quod. §. fi filius. ¶ Item sufficit, quòd, si inchoauit vtiliter, licèt terminauerit inutiliter, tota causa iudicetur vtilis, ratione principij vtilis. l. sed & an vltro.de neg.gest.& de cōtrario iudi.tute.l.1.§. sufficit. rursus inchoata vno tēpore,& consummata alio,habent tractum retro ad suum principium, & vt ex tunc sumunt effectum. l. si potior. & l. qui balneum. qui po. in pig. ha. ¶ Præterea cum duo concurrunt circa eandem rem, quæ de ipsa diuersimodè se habent, iudicatur secundùm id, quod potentius operatur.l.quæritur.de sta. ho.& l. quicquid.§.cum partes. de acqui. re. do. Sed in qualibet re potisima pars est principium. l. j.ff.de ori.iur. hinc dicitur, quòd à primordio rei formatur posterior effectus. l. 1. de impo. lucra. descrip. & in Authen. quomodo oportet epis. in princi. ¶ Secundò arguit, coniungendo pænam, & delictum. nam oportet delictum præcedere pænam.l. sancimus.C. de pænis. ergo ante propositionem perfectam non dicitur deliquisse: & per consequens ante non potest intelligi priuatus officio capitanei: & ideò valuit reformatio, tanquam facta à capitaneo proponente. à propositione enim, tanquam à capitaneo inchoata, ceteri actus sequentes habent dependentiam, & trahuntur ad ipsam. l. 3.§. Seio. de mino. facit l. tutor. post princ. arbi. tu. ¶ Vlterius arguit de concursu duorum actuum contrariorum in eodem puncto,vt est hic, in quo concurrunt ex propositione capitanei priuatio, & reformationis validitas, vel irritatio:quo casu cum in puncto sic duo concurrunt, debemus sumere illud, quod facit actum validum. & sic fauorem, non odium. le. si fuerit. §. fina. de reb. du. & le. post mortem. §. fin. ff. de le. 1. & sic in casu nostro potius præsupponere propositionem factam à capitaneo, quàm ab eo vt capitaneatu priuato. ¶ In contrarium arguit,quòd ex principio propositionis desinat esse capitaneus; quia pœna legis delictum punientis refertur ad tps non consummatum, dum dicit,proponatur. C. de ser.fugi.l.2.& l.si quis id qd. ver. si dum.

si dū.de iur.om.iud. ¶ Itē inchoata,nondū cōsummata,vitiā tur,si superuenit inhabilitas in psona illū actum gerente, vel in re,de qua disponitur.l.furiosum. C. de testa.& l. pluribus. §.& si placeat.de ver.obli.q̄libet. n. dispositio, siue lex sumit statū ex forma, qui ex consummatione sumitur.l. fi is qui. §. quidā. ad leg.falc.hinc dicitur, ꝙ forma est,quę dat esse rei. l.Iulianus.§.si qs.ad exhi. sed hic in fine, saltim propositionis, ante ipsam confirmatā per cōsiliū desijt esse capitaneus; ergo reformatio non potest perfici, sed vitiaī veniens ad casum,à quo non posset capere principium.c.placet. de cōuer. coniu. quando enim in aliquo actu expectatur effectus,ante consummationem insurgere, nec cępisse, potest effectus. de acqui.re.do.l.naturale. §.illud. præterea si ex prioritate, vel ex posterioritate dispositio debet effectum producere,ex cōcursu deficit dispositio. de dona.inter vi. & vxo.l.cum hic status.§.si à nullo.Sed hic concurrunt priuatio,& propositio eodem contextu,siue instanti:ergo reformatio sequi non debet ex propositione facta à capitaneo iam priuato.& ad hoc adducit argumentum de puncto,& momento in concursu duorum,ex quorum altero tñ non dēt dispositio esse valida: nā propter alterius concursum vitiatur tota.l.si fuit.§. fin. de re. du. ¶ Item ex eodem facto non debet insurgere præmium, & pœna,nec manere duo contraria in eodem subiecto.l.siue heredes.de neg.gest.& Insti.de his qui sunt sui,vel alie. iur.in prin.Sed hic ex eodem actu.s.propositionis insurgeret pœna priuationis,& præmium reformationis, & sic duo contraria orirentur ex eadem propositione. Item propositio facta fuit statuto ꝓhibente:ergo non debet ex ea oriri effectus validus. s.reformatio efficax,ar.l.nō dubium.C.de legi. Immo in ista mixtura inseparabili vitile ab inutili debet totum vitiari,iuxta no.in reg.vtile.ℨ.eo.& in hac parte residet.Et rñdet ad cōtraria,& præsertim ad iura, quæ loquuntur de duobus concurrentibus:quorum vnum impedit,alterum fauet actui,prout ibi per eum ad finem.&de isto concursu etiam tangit Bal. in l.Arethusa. de sta.ho.& Io. And.disputauit. q. talem. Eps Titium legentem appellationem,quā ab eo interponebat,excōicauit. Item excōicauit Lucium,qui eo proferente sniam, appellauit.nunquid in isto concursu ꝑualet appellatio: vt sic fingatur excōicatus postea: vel fingatur excōicatus prius,& postea appellatū. Nā primo casu excōicatio erit nulla,scilicet cū fingit appellationē ꝑcessisse. ¶ In sēdo casu.s.si fingaī secutā fuisse excōicatio.trahat secū suū effectū. c. pastoralis. de appel. & de offi.deleg.c.cū cōtingat.& cōcludit,ꝙ ligatus est Titius, quē inchoantē ꝓuenit eps in ꝓnunciatione, & Lucius ligatus non est,qui eps.n inchoātem excōicare,ꝓuenit in appellatione.adducit c.si duo.de ꝓcura.ℨ.eo.li.per qđ patet, ꝙ non ponderatis præābu.litis,ille dicitur occupasse,vel ꝓuenisse,qui prius est contestatus litem.sic imposita non sunt pōderanda præambula,vel exordia appellationis,vel pronunciationis,sed ipsum verbum,appello,vel pronūtio,super quo fundatur substantia,& effectus appellationis, vel sententiæ. & ita no.in c.cum sint iura.ℨ.eo.in Mercu. Et aduertendum, quia supradictæ quæstiones nō possunt propriè dici quæstiones puncti:quia sunt actus diuersi, & non concurrentes tota liter in eodem puncto. sed propriè possunt dici quæstiones de puncto,quas ponit Inn in c.requisisti.de appel. per Ioan. An.in nouella.vbi concludit post Inno.si iudex te excommunicat,si appellas:vtrum si appellas,fingatur appellatio præcedere excommunicationem, vel econuerso excommunicatio appellationem,vt ℨ.dixi. ¶ Primo casu excommunicatio esset nulla, quam præcessit appellatio. ¶ Secūdo casu est excōicatio efficax.sed appellatio subsecuta fingitur.Inn. primò dicit,ꝙ quàm citò se parat ad appellandū,est excōmunicatus. Vnde tenet appellatio. Goff. distinguit, vtrūm eps dixerit, si appellas: & sit vera sua opinio. an si appellaueris: & sit vera proxima,quæ distinctio non placet Host. in summa de sen ten.& re iudica.§.qualis.sub.§. pura. per totū,ꝙ format in d. c.præterea.etiam quæstionem. Si iudex excōicat te, si elegeris talem:vtrùm appellatio præcedens impediat excōicationem,& reddat validam electionem? Ad hoc dico, ꝙ ex verbis Inno.non sum clarus.dicit enim ponderandam intentionem iudicis proferentis excōicationem,vt dictum est:quia si talis est,quē voluit,ꝙ vt eligēs post electionē statim sit excōmunicatus:tunc appellatio præcedens impedit excommunicationem, & tenet electio. Sed si voluerit eligentem propter electionē, quam facit de facto, excommunicatum esse: tunc non tenet electio,& tenet excommunicatio. Et idem dicit,si dubitetur de intentione ꝓferentis, vt sic in prolatione verborum sit excommunicatus,nec valeat electio. & ideò intelligitur excommunicatio præcedere electionem secundum Inn. cuius dictum credo verum, si appellatio non præcesit actū electionis.Sed si præcesisset,magis debet attendi appellatio ad nullitatem excōicationis,quàm iudicis intentio,sicut credo,& intelligo: vt reddatur notabile istud dictum Inno. cum circūscripta appellatione quis eligit,postquam iudex excōicauit,si eligis,vel elegeris:vt tunc excommunicatio censeatur præcesisse actum electionis in illo instanti, quo se parat ad eligendum.ideo electio sit inutilis,tanquā facta ab excōmunicato. & sic habet locum ratio penetrabilior & c. vt sic ista pænę ratio inducat istam nullitatem electionis,tanquam eligens fuerit excommunicatione præuentus.Sed dices,sm hoc videtur ista excōicatio prolata sine causa,quę videlicet nondum venit,scilicet electio,postquam ante ipsam te fingis esse excōicatum contra.c.sacro.de sen.excom.Sol.dicit Inn.ꝙ statim in prolatione verborum incurrit excommunicationem: sed excommunicatio propter sui velocitatem fingitur præcedere in ordine intellectus propter proferentis intentionem, quæ fuit,vt electio non valeret.arg.de his,quæ pro non scripha.l.1. ¶ Item subest iusta cā,scilicet inobedientia,quam cōtrahit, cum se parat agere actum à superiore prohibitum & c.Sed oppones.si non renet electio,vt tu dicis, ergo iste conatus inutilis eligendi non debet producere iuris effectum. s.excommunicationis.l.1.si manci.ita fu.ali. Solu. aliud in pœnis spiritualibus,in quibus sufficit voluntas mala. & inobedientia,& aliud in conuentionalibus.Illę enim scilicet spirituales sunt medicinæ, vt obedientia. ideò amplectendæ. alię scilicet conuentionales sunt odiosæ;ideò restringendæ.c.odia.sup.eodem. Et quòd necessariò sit fingendum, ꝙ excommunicatio præcesserit electionem, probatur; quia si fingamus secutam fuisse,videtur lata pro culpa, & delicto iam commisso: puta excommunico te, quia elegisti eum expresse,scilicet pro delicto iam commisso non esset ferenda excōmunicatio sine mora monitione de sen.excom. satis ergo non debemus hoc fingere, quod de iure non potest expresse contingere.l. qui ad certum.ff. loca. Et cum istis dictis Inno. huic repetitioni finem impono, & quæ de istis,& alijs membris. ℨ. in prin. præmissi,prosequar in alijs regulis,suffragante gratia Domini nostri Iesu Christi,cui honor,& gloria, per infinita sœcula sœculorum. Amen.

ADDITIONES.

a ¶ Accessorium. Adde Dy hic & do Boe.& Bal.cons.30.in prin.2.vol.& in l.his.§.mancipia.ff.solu ma.glo.& ibi Lud Bul.in l.fin ff de condi. inde. Hipp.de Marsi.in fin.17.in c.accessorium. & quæ ibidē apostillau. Alb. de Ro.hic & quæ ibidem dixi.Cy.in l.2.C.de luitio.pig.Bal.in l.si paternam.C ad Velle.Ioan.Fa.in d.l.2.Bar.in l.1.ff.de penu leg.& in l.fi.§.Lucius.ff.de condi.indeb.

b ¶ Territorium. Adde,quòd territorium dicitur à terrēdo.l.pupillus.§.territorium.ff.de verb.sig.& ibi Bart.Inn.in c.ad sedem.de resi.spo. & in c. vbi §.porro.de ele.ℨ.glo.in c.vt animarum.de consti.ℨ.vnde aduerte,ꝙ territorij appellatione non veniunt proprietates.Old. consi. 176. incipiente:factum est tale in vertice.

EPI-

EPITOME BREVIS OMNIVM, quæ ſub hac præſenti reg. ſine poſſeſſione. ſunt ab auctore ingenioſè pertracta.

IN PRIMIS. ponit caſum diuerſis modis, & contra eos opponit, & declarat, vnde origi nem habuit poſſeſsio. & quid ſit poſſeſsio, & quem effectum habeat. & hæc de primo.

¶ Secundò an in rebus prophanis apud Iudæ os, & Paganos, & infideles ſit iuſta poſſeſsio, & cum ea procedat præſcriptio.

¶ Tertiò quòd agenti interdicto vnde vi. non ſufficit probare ſe eiectum de poſſeſsione, niſi probet ſe rem illam, de qua eijcitur, poſsidere.

¶ Quartò occupans non incipit præſcribere, donec abſens retinet ciuilē animo, & quātò tēpore, dum eſt abſens, ſic dicatur animo poſsidere, vel perdere.

¶ Quintò an qui habent voluntatē, detinendo ſi ſpolientur, vtrùm agere poſsint.

¶ Sextò an hæreticus, qui ſpiritualia non præſcribit, res prophanas præſcribere poſsit.

¶ Septimò an fiſcus bona alterius, quæ poſsidet hæreticus, præſcribat eius miniſterio.

¶ Octauò opponit contra illam regulam, ꝙ procedat præſcriptio facti poſſeſsione.

¶ Nonò opponit extra gl. ꝙ reuerſus ab hoſtibus omnia recuperet, & reponatur in priſtinum ſtatum.

¶ Decimò opponit ad id, quod dicit glo. vocatus ab hoſtibus vſucapit per eos, quos habet in poteſtate.

¶ Vndecimò Quærit incidenter de ratione differentiæ; quæ eſt ratio, quare magis captus ab hoſtibus præſcribit, ſi ꝑ aliū ex cauſa peculiari poſsidebat, quàm ſi per ſeipſum.

¶ Duodecimò declarata prima gl. magna, in qua tangitur, ꝙ eſt q̄dā poſſeſsio, habens multū iur. & multū facti: quædā multum facti, & parum iur. &c. & de omnibus ponit exēpla.

¶ Decimotertiò oppōit, ꝙ ſine poſſeſsiōe ꝓcedat p̄ſcriptio.

¶ Decimoquartò opponit, ꝙ incorporalia non poſsideātur.

¶ Decimoquintò opponit, ꝙ licēt ratione quaſi poſſeſsionis poſsit procedere præſcriptio in iſtis incorporalibus: tamen quia dicta poſſeſsio non poteſt eſſe cōtinua, videtur propter hoc impediri præſcriptio.

¶ Decimoſextò q̄rit de rōne differētiæ, quare magis ſeruit' p̄ſonalis diſcōtinua p̄ſcribitur ſpacio longi tpis, & realis diſcontinua requirit tp̄s, cuius contrarij non eſt memoria.

¶ Decimoſeptimò quare magis requiritur titulus in præſcriptione rerū corporaliū, q̄ in ſeruitute p̄ſonali vſusfructus.

¶ Decimooctauò opponit, & vī ꝙ etiam vbi nulla eſt poſſeſsio, vel quaſi poſſeſsio, procedat præſcriptio.

¶ Decimononò quotuplex eſt poſſeſsio incorporalium.

¶ Viceſimò quærit qualiter quaſi poſſeſsio acquirat̄, & qualiter retineatur, & ipſius quaſi poſſeſsionis effectus, & qualiter amittatur. & in ſingulis ponit exemplum.

¶ Viceſimoprimò vtrū quilibet vſus cū patiētia alterius ſufficiat ad acquirendā iſtā quaſi poſſeſsionem incorporalium.

¶ Viceſimoſecundò concludit, ꝙ poſſeſsio, quæ tenetur contra ius commune, non releuet ab onere probandi.

¶ Viceſimotertiò ponit, ꝙ ille, qui eſt in quaſi poſſeſsione, ſi ue agat, ſiue conueniatur, debet ei cauere de non impediendo eum vti ſeruitute pendente iudicio.

¶ Viceſimoquartò, ꝙ in iſtis incorporalibus quaſi poſſeſsio ē aliud, quā vſus q̄dā, habens ius cū patientia aduerſarij.

¶ Viceſimoquintò principaliter quærit de quadā quaſi poſſeſsione, quæ reperitur in actibus hominum.

¶ Viceſimoſextò quærit, ꝙ q̄dam eſt quaſi poſſeſsio fundata merè ſuper rebus; quædam alia quaſi poſſeſsio, & dignitas, quæ cohæret perſonæ.

¶ Viceſimoſeptimò qualiter acquiratur quaſi poſſeſsio, & dignitas canonicatus, vel prębenda.

¶ Viceſimooctauò infert, ꝙ canonicus poſt adēptā poſſeſsionem eccleſiæ, ſiue canonicatus poteſt occupantem violenter repellere.

Viceſimononò quærit, vtrùm iſta acquiſitio, & apprehenſio poſſeſsionis corporalis eccleſię, vel particulę ſit adeò neceſſaria, ꝙ ea non habita, non poſſet electus, & confirmatus, vel per annulum inueſtitus adminiſtrare.

¶ Triceſimò quærit de effectu probationis poſſeſsionis præſaturæ, vtrum ſola poſſeſsio tueatur illū, qui eſt in quaſi poſſeſsione dignitatis. & q̄d iuris, ſi debitores dignitatis ſoluant illi, qui apparet poſtea falſus prælatus.

¶ Triceſimoprimò principaliter agit de quadā quaſi poſſeſsione, q̄ cōſiſtat in iur. rerū, in iur. p̄ſonarū, & actibus hoīum (vt eſt quaſi poſſeſsio iuriſdictionis) qualiter acquiratur.

¶ Triceſimoſecundò cum quæritur, vtrū fiat extēſio exercitij alicuius actus de perſonis ad p̄ſonas, vel de iuribus ad iura, vel de locis ad loca, diſtinguendo extenſionem conſuetudinis, aut præſcriptionis, aut conceſsionis, aut priuilegij.

¶ Triceſimotertiò q̄rit, Quidā fecit quoddā hoīes alteri ſubiectos abiurare iuriſdictionem prioris, & ab eis iuramentum fidelitatis exegit & cōfiteri fecit, ꝙ homines ſui ſunt: an per illa acquiſierit quaſi poſſeſs onē iuriſdictionis in eos, & prior dominus eam amiſerit.

¶ Triceſimoquartò quęrit, vtrū poſsit quęri iſta quaſi poſſeſsio per conſtitutionem precarij.

¶ Triceſimoquintò quærit, vtrū qualis qualis poſſeſsio tuea tur geſta per talem poſſeſſorem.

¶ Triceſimoſextò ponit qualiter amittatur iſta quaſi poſ. iuriſdictionis.

¶ Treciſimoſeptimò quærit, vtrùm in caſibus, in quibus qs perdit quaſi poſ. iuriſdictionis, illa quaſi poſſeſsio acquiratur occupanti ſiue ſpoliatori.

¶ Triceſimooctauò ſubſequēter quęrit, vtrū quis poſsit à ſe abdicare iſtā quaſi poſſeſsionē iuriſdictionis, ei renūciando.

¶ Triceſimononò quærit principaliter de quaſi poſ. iuriſdictionis eligendi, qualter primò acquiratur. ſecundò de eius effectu. tertiò qualiter perdatur.

¶ Quadrageſimò quærit, cum electio habeat plures partes: vtrū ſi ignorauerit electionem factam à tertio, ſciuit tū confirmationem, vel ignorauit vtrunq;: ſciuit tū poſtea electum, & confirmatum tertiò adminiſtrare: an perdat dictam quaſi poſſeſsionem eligendi.

¶ Quadrageſimoprimò Iuxta prædicta q̄rit. ſi qs ſolus elegit ꝓlatū in eccleſia, in qua ſpectabat ad me quaſi poſ. iuris eligendi: an cōtra talem debeā intentare interdictum vñ vi, vel vti poſſidetis. & an contra electum, qui conſenſit: vel contra ſuperiorem, qui electionem illam confirmauit.

¶ Quadrageſimoſcdò quærit: ꝙ ſunt aliæ plures quaſi poſ. in iur. perſonarum, vt quaſi poſ. matrimonialis: eſt etiā quædam quaſi poſſeſsio clericatus: eſt etiam quædā quaſi poſſeſsio filiationis. & dicit etiam, ꝙ eſt quaſi poſſeſsio multiplex in iure perſonarum, ſiue ſtatu hominum.

S V M M Æ.

1 *Infideles an iuſtè poſſideant eorum poſſeſsiones.*
2 *Agēti interdicto vnde vi. an ſufficiat ꝓbare ſe deiectū de poſſeſsiōe.*
3 *Hæreticus an poſſit præſcribere res eccleſiaſticas.*
4 *Hæreticus res prophanas an poſſit præſcribere.*
5 *Poſſeſsio, quæ habet multum iuris, & parum facti quæ ſit.*
6 *Præſcriptio an procedat ſine poſſeſsione.*
7 *Incorporalia an poſsideantur.*
8 *Poſſeſsio incorporalis quotuplex eſt.*
9 *Plura requiruntur in acquirenda quaſi poſſeſsione in ſeruitute.*
10 *Clerici res eccleſiarum ſuarum defendere debent.*
11 *Poſſeſsio incorporalium qualiter acquiratur.*
12 *Animus an ſufficiat ad acquirendam poſſeſsionem.*
13 *Confirmatio habet vim ſententiæ diffinitiuæ.*

Obedien-

14 *Obedientia an debeat præſtari minus digno prelato.*
15 *Iuriſdictio qualiter acquiratur.*
16 *Eligere quid ſit.*

CAP. III.

SIne poſſeſsione. In repetitione huius regulæ tenebo ordinem in alijs conſuetū, prout ex infra dicendis patebit. & quia propter eius breuitatem non pōt cōgruè diuidi, nec ſummari: ideò his omiſsis, gl. 1. in prin. ponit caſum in terminis tribus modis. ¶ Primò in ſeruo, qui cū ab alio poſsideatur, nō poſsider, & p cīs nō p̄ſcribit, vt in l. qui in ſeruitute. ff. eodē. ¶ Scdò ponit casū in hæretico, Pagano, & laico; qui cū ſpūalia poſsidere non poſsint, vt c. porro. & c. cām quæ. allegato in gl. iō dicta iura ſpūalia non p̄ſcribunt; quia ſine poſſeſsione & c. vt in tex. ¶ Sed contra primū exemplū poſſet oppōi. nā poſſeſsio hēt ortū à iure naturali, quo cauetur. quicq̄d cal cauerit pes veſter, vīm erit. Deutero. 11. c. ſed illa, quæ ſunt iuris naturalis, cadunt bñ in ſeruis, & maximè illa, quæ ſunt facti, & in facto cōſiſtunt: ſicut vī eſſe poſſeſsio, vt in l. legatū. ff. de cap. dimi. & l. is cui. & l. ſeruos. de ali. & ci. le. & l. ſi in me tallum. ff. de his, quæ ꝓ non ſcrip. So. illud eſt verum de iure naturali primeuo, quo iure omnia erant cōmunia. Nā Deus creator oīum, & vniuerſorum oīa ſubiecit rōnali creaturæ, cuius gratia omnia creauit. Gene. 1. & ff. de vſu. l. in pecudū. Sed poſtea vſibus primorū parentū introductū fuit, ꝙ terræ diuiderentur, & limitarentur, vt patet in Abraham, & Loth: quorū vnus accepit ad dexterā, alius ad ſiniſtrā. Geñ. 13. c. Et ꝓp hoc dicit lex, ꝙ iure gentiū termini agris impoſiti ſunt, ędificia collata, & dominia diſtincta. ff. de iuſti. & iur. l. ex hoc iure. & 1 diſt. c. ius gen. ad idem. l. 1. ff. de acqui. poſ. in princ. vt enim ibi dicitur, poſſeſsio appellata eſt, quaſi ꝑdum poſitio: quia naturaliter tenetur ab eo, qui ei inſiſtit, dūmq; rerum ex naturali poſſeſsione cæpit. & ſubdit. eiuſq; veſtigium remanere in his, quæ terra, mari, & in cælo capiuntur & c. ex quo tex. clarè colligitur, ꝙ à iure naturali poſſeſsio traxit originem, & non erat in alicuius bonis, ſed occupanti concedebatur: ſicut hodie conceduntur beſtiæ, volatilia, & piſces, vt in prædicta l. 1. poſtquam aūt occupata ſunt ab vno, alij nō licebat inuadere, ſiue occupare, prohibente hoc lege naturali, ꝙ nō faciat alteri, qd ſibi nō vult fieri, vt in prin. Decretorū. & Prouer. 22. ca. Non tranſgrediaris & c. Poſt p̄dicta aūt diuiſionem emanauerunt iura poſitiua Regū, & Impatorum ſuper modis acquirendi, retinendi, & recuperandi hmōi poſſeſsiones, vt patet. ff. & C. de acq. & reti. ſiue ami. poſ. & tuitio nē rerū, & poſſeſsionū ſic diuerſarū receperūt reges, & principes in ſua ptāte, vt probat̄ in c. quo iure. 8. di. & l. deprecatio. ff. ad le. Rho. de iac. & l. bñ à Zenone. de quadri. p̄ſcri. hoc aūt iure poſitiuo ſerui pro nullis habentur, vt l. qđ attinet. ff. eo. ti. poſſeſsio igī, quæ ſuſcipit ſtatū à iure poſitiuo, nō cadit in ſeruum: & qa hæc eſt illa, quæ dat cām p̄ſcribendi, & vſucapiendi, iō nō cadit in ſeruū: nā præſcriptiones ſunt inductę à iure poſitiuo, & cōtra naturalē æqtatē ex cā, vt l. 1. ff. de vſuca. & dixi. ſ. cap. ꝓximo. Poſſeſsio verò ſumpta ſm̄ ius naturale primeuū, ꝓut ſumit̄ in d. l. 1. bñ cadit in ſeruū, & appellatur in iur. poſ. naturalis, vt l. ſtipulatio iſta. §. hæc quoq;. ff. de ver. ob. & hoc mō ſumitur poſſeſsio, ꝓ detentatione, quæ materia conſiſtit in fctō. & hoc mō debent poſsidere. i. in poſſeſsione eſſe ſerui coloni, miſſus in poſſeſsione ex primo decreto, & ſimiles, vt l. 3. §. ſi ff. de acqui. poſ. & l. 3. §. creditores. ff. vti poſ. & l. communi diui. §. neq; colonis. cōi diui. & l. qđ ſeruus. de acqui. poſ. & l. ſtipulatio iſta. §. hæc quoq;. de ver. obl. & hoc eſt, qđ dicit lex, longè diuerſum eſſe poſsidere, & in poſſeſsione eſſe, vt l. ſi quis ante. ff. de acqui. poſ. vt not. in ca. olim. 1. de reſti. ſpol. Concludo ergo cum glo. ꝙ poſſeſsio, ex qua cauſatur p̄ſcriptio, debet habere iuris adminiculum: nam ſi ei non aſsiſtit, præſcriptio non procedit: & multò minus, ſi ei reſiſtit, ſicut pagano poſsidēti ſpūalia, vt in ꝑallega

to. c. porro. qđ eſt ſm̄ exemplū gl. Ad qđ etiā aduertēdum, ꝙ gl. ſolū dixit de poſſeſsione ſpūaliū, quæ nō cadit in Pagano. In rebus aūt prophanis, an apud Iudæos, Paganos, & infideles ſit iuſta poſſeſsio, & cum ea procedat præſcriptio? glo. tenet, ꝙ ſic contra priuatas perſonas: dumtamen quierē viuāt, & legibus Romanorum: ſed contra eccleſias non præſcribitur. & ita not. in d. c. porro. 16. q. 3. Ioan. And. poſt Innocen.

1 & Hoſt. iſtum articulum examinat, vtrū ſcilicet infideles † iuſtè poſsideant, & habeāt dñia rerū, quas poſsidēt, ſicut Chriſtiani, & apud eos ſit vera iuriſdictio, plenè no. in c. qđ ſuper his. ſ. de voto. & quò ad illos, qui pacificè nobiſcum viuunt, & dominium Eccleſiæ recognoſcunt, concordant omnes ibi, quòd ſic. quò ad alios, qui Papæ non obediunt, pacificè tamen viuunt, Inno. tenet, ꝙ iuſtè poſsident res ſuas, & iuriſdictionem exercent, & multis rationibus probatur. Hoſt. contrarium tenet, qđ non profequor, quia ibi plenè not. in laico etiam clarum eſt, ꝙ ſpiritualia non præſcribit; quia ius canonicum tali poſſeſsioni reſiſtit, vt in c. cauſam. ſ. de præſcrip. facit quod legitur, & no. 13. q. 1. in prin. circa hoc quod no. in c. ad decimas. ſ. eo. lib. de reſt. ſpo. in gl. no. literam. & eo. lib. de præſcri. c. 1. in gl. magna. & ſecundum hoc poſſemus dice

2 re. † Ex prædictis infero, ꝙ agenti interdicto vnde vi, non ſufficit probare. ſe deiectum de poſſeſsione: niſi probet ſe rem illam, de qua eijcitur, poſsidere, vt no. gl. in c. olim. de reſt. ſpo. & c. conſultationibus. de offic. deleg. & 44. q. 1. in prin. multi enim ſunt, qui tenent rem corporaliter, ſed eā non poſsidēt, vt prædixi, inter quos eſt tamen differētia: nam ille, cuius detentioni reſiſtit ius commune, ſi ſpoliatur, non conceditur reſtitutio, vt c. ad decimas. de reſt. ſpo. & 14. q. 1. in prin. idem ſi poſsident clam: puta poſſeſſore abſente, aliquis eſt ingreſſus fundum ſuum, & ſic tenuit, illo abſente, & ignorante per multos annos longo tempore. poterit enim dominus reuerſus illum expellere: nec dicetur vim feciſſe, ſed ſuam poſſeſsionē defendiſſe. ar. ff. de vi & vi ar. l. poſſeſsionem. ¶ Item talis ſic occupans non incipit præſcribere, donec abſens retinet ciuilem animo: q̄ quāto tempore, dum eſt abſens, ſic dicatur aīo poſsidere, vel perdere, hoc per Dy. & plenius in addi. Spo. in ti. de peti. & poſſeſſ. ad fi. prī vbi oīno videas. Alij verò q̄ habent domini voluntatem in detinendo, ſi ſpolientur, vtrùm agere poſsint? dic, vt l. fin. C. ſi per vm, vel alio modo. & ca. cū dilecta. de reſcri. facit quod not. Bart. in l. 1. in fi. cum l. ſeq. ff. de no. ope. nun. verbum ergo [poſſeſsio] quandoq; ſumitur pro poſſeſsione, quæ in facto conſiſtit, quæ propriè appellatur detentatio. & hoc modo debet ſumi, cum perſona, de qua diſpoſitio loquitur, non eſt habilis ad acquiſitionem, vel retentionem poſſeſsionis, quæ iure fulcitur. facit quod no. in d. § hoc quoq;. & l. 2. poſt prin. de ori. iur. & l. ſed ſi poſſeſſori. §. item ſi iura. ff. de iureiuran. & cap. intelligentia. & quod ibi no. de ver. ſig. vnum tamē ver. Inn. circa hoc multum eſt notabile, quòd omnis, qui detinet, in dubio videtur poſsidere, vt ipſe not. in c. cum olim. 2. de priui. 7. quæſtio. 1. c. Pontifices. & Oldra. in q. ſuis. quæſtio. 286. de iſta detentione, & poſſeſsione corporali, quæ eſt etiam ſpecies de per ſe, vide per Barto. in l. 1. ff. de acqui. poſ. ibi enim proſequitur de quatuor ſpeciebus poſſeſsionum. nam quædam eſt ciuilis: quædam naturalis: quædam corporalis: quædam detentatio. & quid iſtæ inter ſe differant, & de effectu ipſarum, non proſequor; quia ibi plenè per eum, & hic per Dyn. de effectu ciuilis, & effectu naturalis poſſeſsionis quò ad præſcriptionem. & plenius per

3 Barto. in l. 3. §. ex contrario. ff. de acquir. poſ. ¶ † Tertium, ſi ue quartum exemplum ponit gloſſ. in hæretico, qui ſpiritua-

4 lia non preſcribit, cum ea non poſsideat. † Res autem prophanas ſimiliter non videtur præſcribere; quia ipſo iure ſunt omnia iura confiſcata, vt c. cum ſecundum legem. de hæreti. ſ. eodem li. & no. de præſcrip. c. fi. eo. li. in gl. bene. quædicit poſſeſsionem tenere, non perdere ipſo iure. ar. d. c. cum ſecundum. & no. in l. fi. C. de ſac. ſan. eccle. & l. ſi tibi. §. ſi is cuius. ff.

manda.

manda. licet enim dominium possit transferri de vno in aliũ ipso iure, vt l. denique. ff. ex quibus cau. ma. ciuilis tamen possessio, quæ plus iur. habet, vtrùm videatur confiscata pro debito. nam videretur, quòd sic, cum in iure consistat: & omnia in iure consistentia ipso iure perdit, vt in d. c. cum secundum. hæc enim bona aliena, qæ possidet hæreticus, intelligitur fiscus præscribere. nam ex sola ciuili procedit, vt hic plenè per Dy. & per Bar. in d. §. ex contrario. & videtur tex. coniuncta glo. q ciuilis possessio intelligatur confiscata, sicut dominium, & alia, quæ in iure consistunt in l. raptores. C. de epis. & cle. quæ nõ est alibi. In contrarium tamen facit, qa postliminio reuersus non videtur recuperare possessionem ciuilem, sicut alia, quæ consistunt in iure. quod patet; quia vsucapio interrupta per captiuitatem sibi non restituitur, vt intelligatur vsucepisse medio tempore. & hoc ideo, quia possessionem antiquam non recuperat sine noua apprehensione, vt d. l. denique. nam si recuperaret ciuilem, cõmodum medij temporis, vt vsucapio, velut accessorium, deberet intelligi sibi reseruatũ: cuius contrarium patet in. d. l. denique. posset tamen dici, quòd ciuilis sine naturali, etiam in casu confiscationis, non quæritur ipso iure. & licèt solo animo retineatur: non tamen iuris artificio quæratur, ar. l. licèt. C. de acquiren. pos. speciale ergo est. in d. l. raptores. vt per legem possessio transferatur sine actu corporeo, sicut in casu. c. 2. §. de cõsue. Concludo igitur, q fiscus bona alterius, quæ possidet hæreticus, non præscribat eius ministerio: nec hæreticus etiã ad profectum suum. licèt enim possit concedi ex contractibus, & alijs dispositionibus iur. gen. q hæreticus post contractam hæresim quærat fisco, sicut deportatus, vt l. si deportati. C. de bo. proscri. & quod no. in l. si tibi mandauero. §. is cui bona. ff. mand. tamen ex præscriptione, vel vsucapione vtrum hæreticus quærat fisco, maius est dubium, & q non acquirat, facit l. 1. C. de acqui. pos. vbi. per alium nõ quæritur vsucapiendi cõ dictio ignorãti, etiam p seruum, vel filium, vt l. 2. §. Celsus. ff. pro emptore. & de acqui. pos. l. quod seruus. Ex prædictis apparent exempla plenius declarata per iura, quæ ponit glo. in ista regula. & ex ipsis infert, q ad præscriptionem requiritur, quòd quis possideat de facto, & iure quod declara, vt in ea patet, quæ latius prosequitur remissiuè de possessione, quæ habet multum facti, & multum iur. & de possessione, quæ habet plurimum facti, quàm iur. & de alia, quæ habet plurimũ iur. quàm facti. statim declarabo in recitatione vltimæ glo. ad quam venio. ¶ Et oppo. primò contra illam reg. q procedat præscriptio facti sine possessione. nã captus ab hostib. nihil possidet, cum ab alio possideatur, vt. ff. de acqui. pos. l. cũ hæredes. §. in his. & tamen vsucapit, vt l. iusto. §. fi. ff. de vsuca. ¶ Secundò ad idem op. ignorans possessionem non quærit; quia in eius acquisitione animus est de substantia, vt l. licèt. C. de acqui. pos. & tamen ignorans præscribit, vt l. 3. ff. pro so. & l. 2. § Celsus. pro emptore. Sol. ad vtrumque cõtrarium gl. respondet, q regula non loquitur, cũ quis possidet, & præscribit per seipsum. nã ex facti possessione præscriptio tunc non procedit: sed si quis possidet per alium, quem habet in potestate (puta filium, vel seruum) tunc eorũ ministerio bene potest quis præscribere absq; eo, q ipse possideat. & sic loquuntur contraria, quæ glo. habuit de lectura Dy. vt hic per eum, cuius apparatum in isto, & sequenti contrario, & quibusdam alijs reassumpsit Cy. in l. 1. C. de vsuca. transfor. ¶ Sed aduertendum, q gl. Dy. & Cy non distinguunt, vtrum captus ab hostibus possideat per filium, & seruũ ex causa peculiari: vtroque enim casu habebit reuersus ab hostibus continuatã possessionem ipsorum ministerio: & per consequens fictio postliminij trahitur ad istam possessionem, & vsucapionem, quæ ex possessione causatur; & secundum istam solutionem glo. postliminio reuersus non recuperat ipso iure possessionem, qua per seipsum possidebat. & sic ad ipsam fictio postliminij non extendit, sed ad illam, qua per alium, possidebat quẽ habebat in potestate. illam enim videtur continuasse eius ministerio. ¶ Secundò incidenter extra glo. contra prædicta op. iure postliminij reuersus ab hostib. oĩa recuperat, & reponitur in pristino statu, vt l. postliminium. in princ. de cap. dũ ergo possidens per seipsum ante capturam vsucapiebat, debet reuersus in pristina vsucapione reponi: vt videatur vsu cepisse. Sol. dicit, quòd reponitur in pristino statu in his, quæ sunt iuris, non in his, quæ sunt facti, vt l. denique. ff. ex qui. cau. ma. licèt ergo vsucapio sit iur. vt l. bonæ fidei. §. 1. de acqui. re. do. possessio tamen, sine qua præscriptio non procedit, est facti, vt d. l. denique. & hanc non recuperat sine noua apprehensione, ut l. cum hæredes. §. 1. de acquir. pos. ¶ Item non restituitur sibi iur. postliminij, vt d. l. denique. & l. in bello §. factæ. ff. de cap. & hoc est, quod supra dixi, quòd licèt quandoque dominium quæratur per legem, non possessio, quę in facto consistit, vt no. in l. fi. C. de ss. san. eccle. Sed dices. ista solutio non videtur bona: nam fictio postliminij fingit etiam circa facta: nam esse, vel non esse in ciuitate, est facti: & tamen fictio postliminij fingit reuersum ab hostibus semper fuisse in ciuitate, vt ff. de cap. l. postliminij. ¶ Item viuere, vel mori est facti: & tamen lex fingit eum, qui moritur, in captiuitate decessisse prima hora captiuitatis, vt l. in omnibus. ff. de cap. Sol. dicit Bart. in l. fi is qui pro emptore. ff. de vsucapio. omnis fictio iur. introducta est propter aliquam naturalem æquitatem, vt l. postliminium. ff. de cap. cir ca princ. Sed in vsucapione, quòd fingatur quis vsucepisse, cessat naturalis æquitas. quinimmo est ei contraria; quia lucrum tribuit cum iactura alterius contra naturalem æquitatem, vt l. nam hoc natura. ff. de condi. inde. & cap. locupletari. infra eo. & ideo lex, quæ per iur. fictionem reponit reuersum ab hostibus in iure primeuo, non reponit in illa possessione, ex qua videatur vsucepisse rem alienam, vt d. l. deniq; & l. sciendum. ff. ex qui. cau. ma. vbi hæc solutio probatur. Sed ista solutio nõ videt bona. nã sm eã reuersus ab hostibus recuperaret possessionem rei propriæ per fictionẽ postliminij, cũ hic subsit omnis æquitas, vt recuperé, quod est meum, vt l. si & me & Titiũ ff. de acq. pos. & tm eã ipse nõ recuperat, vt d. le. cum hęredes Sol. dicit Bar. in d. le. si is qui pro emptore, omnis fictio habet duo extrema, scilicet extremum à quo, & extremũ ad quod. declara vt dixi supra de rescrip. ca. si pro te. eodẽ li. & Bar. in dicta l. ad propositũ ergo licèt adsit æquitas, vt iste recuperet possessionem: tamẽ extremũ à quo deficit, eo quòd in recuperatione possessionis requiritur apprehensio, vt d. l. cum hæredes. §. 1. istam tamen solutionem declara latius post Bar. in prælega. l. si is qui pro emptore in 3. col. & op. ¶ Tertiò op. ad id, quod dicit glo. quòd captus ab hostibus vsucapit per eos, quos habet in potestate, vt seruos: nam per eos non possidet, nec serui possident, vt l. neq; seruus. ff. de vsuc. ergo non præscribit, vt in ista regula. ¶ So. contrarium debet intelligi, quando illi, quos habemus in potestate, possident ex causa nõ peculiari. Sed si ex causa peculiari possidẽt, vsucapiunt, etiam nobis existentibus apud hostes. & no. solu. quòd in vsucapione inchoante tempore captiuitatis sufficit, si etiam de nouo possideant, ut incipiant præscribere, vt l. iusto. §. fi. ff. de vsuca. bene ergo dicũt glo. Dy. & Cy. quòd is, qui apud hostes est, nihil sibi per vsucap. acquirere potest, si per seipsum possidebat: secus si per seruum, vel filium ex causa peculiari. ad hoc. l. ait prætor. §. is autem. ff. ex qui. caus. ma. ¶ Sed hic incidenter quæro de ratione differentiæ, quæ est ratio, quare magis captus ab hostibus præscribit, si per alium, & ex causa peculiari possidebat: quàm si per seipsum, maximè cum supra dixerim, quòd fictio postliminij ideo non extendit ad vsucapionem; quia est contra naturalem æquitatem, vt d. l. sciendum. & l. denique. ff. ex qui. cau. maio. nam hæc ratio vendicat sibi locum, siue per seipsum possidebat, siue per alios, quos habebat in potestate. Sol. dicit Bar. quandoque modicum est illud, quod impedit

impedit vsuca. tunc est æquum, quòd in restitutione veniat id, qđ quis vsucapturus esset. ar. ff. de vsucap. l. rerũ mixtura, § Labeo. sed in his rebus, quas serui cæperunt peculiariter possidere, parum deficit ad vsucapionem. nam seruus quodammodo possidet, licèt impropriè. ff. de actio. & obliga. l. qui à seruo. & scientia, vel factum domini non requirit, vt l. Labeo. in prin ff. de acq. pos. ideo æquum est, vt veniat in postliminio: sed quando dominus possidebat per se, vel per alium extra causam peculiarem, multum deest ad vsucapio. nam tunc res à nullo possidetur. ¶ Item scientia domini erat necessaria, vt d. §. Celsus. quæ deficit. nam captus ab hostibus eum nõ retinet, vt l. absentis. de verb. sig. in fi. & quod ibi no. ergo in his, quæ seruus possidet ex causa peculiari, factũ, vel scientia domini non est necessaria: ideò ad talem possessionẽ extenditur fictio postliminij quò ad vsucap. ¶ Op. quartò, & videtur, quòd illud non sit bene dictum. nam in his, quæ dns possidet ante captiuitatem p colonum, vel seruum ex cã non peculiari, procedebat vsucapio, præsuppositio, q dominus hoc sciuit, ad continuationem dictæ vsucapionis. nam non requiritur continuata scientia, sicut nec etiam bona fides, vt l. 1. §. hoc proculdubio. ff. de vsucap. transfor. licèt ergo dominus capiat ab hostibus, videtur, q fictio postliminij, eo reuerso, extendatur ad illam vsucapionem, in cuius continuatione factum, vel scientia domini non fuit necessarium, sicut in peculiaribus dominis est. Sed ego in solutione præcedentis contrarij dixi contrarium. ergo ma'è. ¶ Sol. ex eo, q in reuerso ab hostib. non fuerit bona fides tpe captiuitatis, non impedi tur continuatio vsuca. in possessione per seruum, vel filium nõ peculiariter, sed impeditur propter extremum à quo, qđ debet esse habile in essentia: & tunc, cum redijt, posset (qa tũc retrotrahit) iure postliminij ichoari sine aliquo facto suo, idest ipsius reuersi. & hoc reperitur in retentis peculiariter p filios, vel seruos: nam quæ possidebant filij, vel serui peculiariter, per captiuitatem non mutantur, cum ipsi remaneant in ciuitate. cum ergo dominus reuertitur, ius, quod amisit, recuperat ipso iure sine facto suo aliquo. nam in peculiariter possessis nõ requiritur, quòd ipse possideat corporaliter: nec requiritur eius scientia. & sic in essentia repericur habile vltimũ extremum sine aliquo eius facto: meritò habet locum fictio in taliter possessis. & hęc ratio colligitur ex tex. l. iusto. §. fi. ff. de vsuca. ibi [quia eius scientia, si esset in ciuitate, non esset necessaria] sed in pos. per filium, vel seruum non peculiariter, siue colonum ad initium præscriptionis requiritur scientia domini. licèt enim filius, seruus, vel procur. quærat possessionem domino ignorante: non tamẽ vsucapiendi conditionẽ, vt l. 1. C. de acqui. pos. sed cum tempore captiuitatis scientia domini per captiuitatem sit sublata, vt d. l. absentem. in fi. ff. de ver. sig. ista scientia non reperitur in essentia in reuersione sua. & sic cessat fictio, postquàm cessat extremum à quo. scientia enim est facti: quia consistit in animo, vt l. bonæ fidei. §. in contrarium. ff. de acqui. re. do. & ibi no. q cum fuerit interrupta per captiuitatem, non recuperat facto legis, sicut nec possessionem, vt l. in bello. §. factæ. ff. de capti. ¶ Et istam rationem elicio ex dictis Bar. per alia tamen verba in d. l. si is qui pro emptore. in peculiarib. ergo fictio postliminij retrotrahitur quò ad vsucapionem, etiam in his, quæ domino existente in captiuitate, serui, vel filij incipiunt possidere, vt d. l. iusto. §. fi. qđ declara, vt ipse no. in d. l. si is, qui pro emptore. ¶ Et ex prædictis patet declaratio. 1. gl. magnæ. in particula, in qua tangit, q quædam possessio habet multum iuris, & parum facti. & sunt verba magistralia glo. in le. 1. C. de acqui. pos. & l. denique. ex qui. cau. maio. & cap. cum nostris. de concess. præben. & singula membra declarando dico, q multum iuris, & multum facti habet possessio, quæ quæritur nobis per procuratorem, vel seruum ex causa non peculiari. nã habet multum facti ex eo, quia requiritur eorum apprehensio corporalis, vt ff. de acqui. pos. l. quemadmodum. cũ si. Itẽ habet multum iuris, quia acquiritur nobis ignorantibus, vt l. quod seruus. & l. peregre. §. quæsitum. ff. de acqui. pos. nec dicitur habere plus iuris, q facti: quia ibi ius non operatur tm, q effectus possessionis, qui est vsucapio, quæratur ignoranti; requiritur enim scientia, vt l. 1. ff. de acqui. pos. & ad hanc possessionem non extendit se fictio postliminij ipso iure, cum. n. quis reuertitur, nõ quæritur sibi possessio, & vsuca. condictio sine alio facto. f. scientia, prout. s. dictum est. ¶ Venio ad secũdum membrum, in quo dixi, q est possessio, quæ habet multum facti, & parum iuris; vt est illa, quæ per nosmetipsos quærit. nam illa multum facti habet; quia requiritur apprehensio corporalis, & animꝰ: habet aũt parũ iuris; quia ius nihil aliud facit, nisi q assistit, vel non resistit, vt solet dici circa diffinitionem possessionis, de qua plenè per Bar. in l. 1. de acqui. pos. & in hac similiter nõ habet locum fictio postliminij propter interruptionẽ possessionis. nã cum captus fuit, desijt possidere, vt d. l. cum hæredes. §. 1. de acquir. pos. fictio ergo postliminij nõ potest fingere, q possideat qui desijt possidere: quia facta infecta nulla constitutione fieri possunt, vt d. §. factę. & d. l. denique. Circa istud tm membrum dicunt gl. q ista possessio habet multum iuris in retinendo; quia solo animo retinetur, vt l. licèt. de acqui. pos. & l. peregre. § fi. ff. eo. titu. ¶ Sed certè si habet multum iuris, vt dicunt, haberet locum fictio postliminij, vt in possessione ex causa peculiari, vt superius dictũ est. Et ideo Bar. in hoc discordat à glo. in d. l. si is qui pro emptore. vt ibi plenius de hoc per eum. ¶ † Dixi tertiò, quòd est qdam possessio, quæ habet multum iuris, & parum facti, vt illa, quam habemꝰ per filios, & seruos ex causa peculiari. nam in ea plurimum versatur dispositio iuris, cum nobis ignorantibus acquiratur possessio, & possessionis effectus, vt vsucapio, vt l. peregre. §. quæsitum. & l. Labeo. de acqui. pos. versatur tm factum eorum; quia oportet, q adipiscantur eorum corpore, & animo, vt eo. ti. l. quemadmodum. & in hoc procedit fictio postliminij, vt probatum est. s. in solutione huius quarti contrarij. & prædicta de postliminio reuersis. ¶ Circa illos autẽ captos ab hostibus, qui in captiuitate decesserũt, habet locũ fictio legis Corneliæ, q fingit eos mortuos prima hora captiuitatis, vt l. lege Cornelia. ff. de testa. Ipsis igitur in captiuitate defunctis, vtrum in possessione per eos, vel per illos, quos habebãt in prãte, processerit vsucapio interim. i. donec in captiuitate pmãserint. & quid iuris interim in quæsitis per eos ex causa peculiari Bar. per modũ distinctionis recolligit supradicta, mixtim loquendo de fictione postliminij. & legis Corneliæ circa possessionẽ, & vsucapionem. Secundùm ipsum. tgi tur ita dicas. Cum quæritur, quid operent fictiones dictarũ legũ circa possessionẽ, & vsucapionẽ distingue. Aut quæris de possessione tantùm, & tunc de possessione per alium: & tunc siue ex causa peculiari, siue ex alia, vtraque fictio operatur, quòd ad possessionem: vt retro videatur possedisse. nam in tali possessione factum, vel scientia domini non est necessaria, vt l. 1. C. de acqui. pos. & l. 1. §. item ac quirimus. ff. eo. ti. ideo extrema à quo, & ad quod reperiunt habilia, vt s. dictũ est de possel. ex causa peculiari. Aut qris quantum ad usucapionẽ: & tunc subdistingue. Aut quæris de possessione ante captiuitatem: aut de quæsita postea primo casu aut possidebat per seipsum, vel per alium ex causa non peculiari: & non procedit fictio postliminij, vel Cornel. vt d. l. si is qui. in prin. Aut possidebat per filium, uel seruum ex causa peculiari: & procedit, ut d. §. factæ. & le. pe. eo. ti. de cap. Si uerò quæris de quæsitis post: & tunc aut per seruum, aut p filium. primo casu aut ex causa peculiari: & procedit utraq; fictio, ut d. l. si is qui. & §. factæ. aut ex causa non peculiari: & tunc non procedit usucap. nisi ab adita hæreditate, & apprehensa possessione, ut ff. de usucap. l. fina. in fin. Si uerò quæris de filio: & tũc aut quæris de postliminio; quia pater reuertitur. & idem quod in seruo. aut pater ibi morit: & tunc filius

ſemper uī poſsediſſe, ut l.iuſto.§.fi.de uſuca. ¶Per prædicta plenè patet declarata gl.fi. de vſucap. quò ad contrarium de capto ab hoſtibus, vt vſucapiat ſine poſſeſsione, & quò ad aliud, ꝙ ignorans præſcribat cum poſſeſsionem non quærat, cum tamen animus in ea ſit de ſubſtantia acquiſitionis.patet enim ſolutio ex prædictis, quæ licèt ſint extranea à materia canonica,& etiam ciuili:quò ad practicam tñ intelligentię,& acuitatis,ingenij multum cōferunt.& prolixè nimis per Bar. recitatur in d.l.ſi is qui pro emptore.cuius dicta in effectu in prædictis breuiter perſtrinxi. ¶ Quintò principaliter oppo. & videtur, quòd ſinè poſſeſsione procedit præſcriptio, vt in cap.cum contingat.ſupra de dolo, & contu.ſol.vt in glo. fin. circa fi.& ſecunda ſolutio videtur vera. nam,vt dictum eſt.ſ. iura fingunt etiam circa facta, vbi ſubſit æquitas, vt patet in omnibus iuribus inducentibus fictionem contra veritatem; vt in fictione legis Corneliæ, & poſtliminij. ſed æquitas magna ſubeſt, quòd vbi dolo, & violentia aduerſarij non poſſum in poſſeſsionem deduci, quòd ius mihi ſubueniat, & fingat me inductum quò ad commodum ex inductione proueniens: aliàs doloſus de ſua malitia reportaret commodum contra iura,vt ibi dicit tex.& l.quāuis.ff.de bo. au. iud. poſsi. nam & aliàs per legem transfertur poſſeſsio ipſo iure propter odium delinquētis,vt in l.raptores.C. de epiſ. & cle. & in multis iuribus hoc habetur, quòd per actus fictos quæritur poſſeſsio ſine actu corporeo,vt in cap. 2. ſupra de conſue.& no.in l. 1.C.de acqui.poſ.& ff.eo.ti. l. 3. in fi.& in le. 1.
6 per Bart. in 3.quæſt.qualiter acquiratur poſſeſsio. ¶ † Sextò oppo.& videtur, quòd ſine poſſeſsione procedat præſcri-
a ptio. a conſtat enim iacentem hæreditatem non poſsidere, vt l. 1.§.Scæuola.ff.ſi quis teſtamento liber iuſ.eſſe fue.& tamen vſucapit.vt ff.de vſucap.l.cæptam. & l.iuſto. §. nondum aditæ.& l.nunquam. §.vacuum. eo.ti.Sol. dicit Dy. ſine poſſeſsione non poteſt præſcriptio inchoari,vt hic: ſed inchoata in perſona defuncti,bene poteſt iacente hæreditate continuari, vt in contrarijs. ¶Sed contra hoc facit l. naturaliter. eo. tit.vbi interrumpitur continuatio.Sol.illud verum in naturali interruptione:ſed iſta non poteſt dici vera interruptio propter ſpem aditionis fiendæ de proximo per hæredem, qui fingitur eadem perſona cum defuncto, vt ff. de vſuca. l. hæres. & in Auth. de iureiu.à mo.præſti.poſt princ. ad hoc. l.cū miles. circa princ.qui. ex cau. maio. & pro hæreda.l. 2.§.fi-
7 lium.¶ † Septimò oppo.& videtur, quòd incorporalia b nō
b poſsidentur. vt l. 3. in princ. ff. de acquir. poſ.& l ſeruos. §. incorporales.de acqui.re.do.& l.ſequitur.§. ſi viam.ff.de vſuca. & tamen præſcribuntur, vt l. ſi quis diuturno. C. ſi ſerui. vendi.& l.ſeruitutes.ff.de ſerui.ti.generali.& per Inno. in ca. de quarta.de præſcr.vbi plenè.¶Sol. dicit Dyn. in corporalibus reperitur quædam quaſi poſſeſsio,quæ idem operatur, quod in incorporalibus vera poſſeſsio:quod patet: quia pro ea tenenda competit interdictum vti poſsidetis, quod nō datur,niſi poſſeſſori,vt l. 1.§.hoc interdictum.vti poſsi.coniuncta.l.fi.e.ti.& l.ſicuti.§.Ariſto.ff ſi cer.pet.ſimiliter & pro ea recuperanda competit interdictum vnde vi.vt.c.ſi.de iudi.& cap.querelam.de elec.& no Bar.in l. 1.§.ſequitur, ſi viam.ff. de vſucap.¶Octauò op.contra iſtā ſol. & videt hoc impoſſibile, ꝙ in incorporalibus non ſit dare poſſeſsionem, vel quaſi.& per cōſequens præſcriptio non procedat: ſi enim habes domum tuam altam,& ego depreſſam prope tuam, propter hoc non videris habere aliquam quaſi poſſeſsionem in domo mea,quin mihi liceat eleuare: immo ſemper licet vſq; ad cęlum,vt l.altius. C.de ſeruitu. Item ſi te venientem ad domum meam ſæpiſsimè recepero,& hoſpitium præbuero, nō per hoc poteſt dici te habere aliquam poſſeſsionem, vt l. qui iure.ff.de acqui.poſ.ad idem.l.fi.ff.qui bo.ced. poſ.vbi nō datur poſſeſſorium contra debitores perſonaliter obligatos.Ex quibus infertur,ꝙ in talibus præſcriptio non cedat ſine poſſeſsione:cuius contrarium.ſ.dixi in proximo pręcedenti cōtrario.ad hoc.ff.de vſuca.l.ſequitur.§.ſi viam.¶So.pro declaratione huius cōtrarij inquirendum erit de acquiſitione iſti' quaſi poſſeſsionis iuris incorporalis. & diſcurrit illa inueſtigatio circa plura,ſcilicet circa ſtatum perſonarum,qui multiplex eſt,vt Inſti.de iu perſo.per totum.& in quolibet ſtatu reperitur quædam quaſi poſſeſsio illi ſtatui deputata: puta per actus,vel per ſigna,vt ca.ſi iudex laicus.ſupra eo. lib. de ſen. exc.& infra ſubdam.¶Item diſcurrit circa ſtatum rerum incorporalium, quæ ſubijciuntur nexibus multiplicis ſeruitutis, vt patet. C. & ff. de ſerui. & in iſtis etiam qualiter in eſſe producatur iſta quaſi poſſeſsio,ſiue acquiratur, infra ſubdā. ¶Item diſcurrit iſta inueſtigatio in quibuſdam quaſi poſſeſſionibus, quæ non adhærent alicui rei corporali, nec perſonæ,vt eſt quaſi poſſeſsio iur. eligendi, quaſi poſſeſsio pēſionis,iuriſdictionis,matrimonialis,canonicalis, & ſimi. & hæc quaſi poſſeſsio quomodo acquiratur in talibus,infra dicam. ¶Cum enim ſupra dixerim,quòd eūdem effectum parit hęc quaſi poſſeſsio in incorporalibus, quòd vera poſſeſsio in corporalibus quò ad præſcriptionem,& alios effectus eodē modo acquiritur,ſcilicet corpore & animo, vel facto & animo, vt le.quemadmodum. ff. de acqui. poſ. & le. 3. §. dare. ff.de vſufru.& no.Innocen.in cap.literis.de reſti. ſpol. in præſcriptione lex æquiparat incorporalia rebus ſoli, vt le. fina. C. de præſcrip. lon.temp.& l. 2.de ſerui.¶Nonò opponitur, & videtur, quòd licèt ratione quaſi poſſeſsionis poſſet procedere præſcriptio in iſtis incorporalibus: tamen quia dicta poſſeſsio non poteſt eſse continua propter vſum diſcontinuum, & interpollatum, videtur propter hoc impediri præſcriptio,quę requirit poſseſsionem continuatam, vt ſupra de præſcri.c.illud.& 15.quæ. 3.§ poteſt.& l.nunquam.§. 1.ff.de vſuca. ¶Solu. dicit, quòd quædam eſt ſeruitus continua,vel quaſi: & hæc præſcribitur longo tempore,vt. ff. ſi ſerui.vendi.l.ſi quis diuturno.& de aqua plu.arc.l. 1.in fi.quædā eſt ſeruitus diſcontinua.& in hac dicas,ꝙ quædam eſt ſeruitus perſonalis;vt illa,quæ debetur perſonæ, ſicut vſusfr. iuriſdictio, & ſimilia. quædam realis, quæ debetur rei. primo caſu ſcilicet in ſeruitute, quæ debetur rei: & illa, ſi fuerit diſcontinua,non præſcribitur,niſi tāto tempore, cuius non eſt memoria in cōtrarium,vt l hoc iure.§.ductus aquæ ff. de aqua quoti.& æſti. ſi verò fuerit perſonalis: tunc licèt ſit diſcontinua, præſcribitur longo tempore cum titulo.ſi autem ſine tit. 30. vel. 50.annis.vt d.l.fi.in fi.de præſcri.long.temp. ¶Sed quæro de ratione differentiæ, quare magis ſeruitus perſonalis diſcontinua præſcribitur ſpacio longi temporis,& realis diſcōtinua requirit tempus,cuius cōtrarij nō exiſtat memoria. Ad hoc reſpondeo, quòd ſeruitus realis debetur fundo:vnde dicit lex,quòd ſententia prædio datur, vt l.qui in aliena §.fi.ff. de neg.geſt.cum ergo funditus non habeat animum,per quē retineatur poſseſsio,non poteſt dici continuata, niſi vſus ſit continuus. Sed in iuribus perſonalibus quaſi poſseſsio tenet animo,vt l. 3.§.vnde vi.ff.de ui,& ui arma.& ſic continuatur, & præſcribitur iſta ſeruitus perſonalis, ſicut alia immobilia, ut d.l.fi.in fi.¶Et hoc tenet Bar.in præſcriptione vſusfructus, iuriſdictio.& iuris exigendi uectigal: ut in iſtis quaſi poſseſſio retineatur animo,& per hoc dicantur habere cauſam continuam,ꝗlicèt uſus ſit diſcontinuus, & interpollatus, ut ipſe no.in l.iuſto.ff.de uſucap.& l.1. poſt princ. ff. uti poſsi. cauſa ergo continua,cum ius reale debetur perſonæ, referri debet ad aptitudinem,non ad actum.cum uerò debetur rei,referri debet ad actum.& per iſta dici poteſt, quòd ſi aliquis longo tempore interfuit in electionibus epiſcopi à Capitulo celebratis,quòd præſcripſit ius eligendi, etiam ſi ſemel tantummodo occurrit uacatio in 40. annis. ſed certè per ur am uicem non uidetur quęſita poſseſsio iuris eligēdi, niſi aliter doceat ſe fuiſse admiſsum iure debiti,non de gratia.de quo infra dicam.& Cy. tangit, & poſt eum dicit dn̄s meus Bal.in l. 2.C.de ſerui.& aqua.in 6.quęſt.& plenè de prędicta materia per

per Io.An.poſt Inn.in c.de quarta. de præſcrip. vbi de quaſi poſſesſione eligendi,& decimandi: & quibuſdam alijs,an dicantur habere cām continuam,an diſcontinuam:& quæ tēpora requirantur in ipſis iur.præſcribendis.facit.c.cū eccleſia Sutrina.de cā poſ.& proprie.¶ Quæro ēt incidenter;qa. ſ.dixi,ſeruitutes habentes cām continuam pręſcribi minori tpe,q̄ alias non habentes: quæro quæ ſeruitutes dicantur habere cām continuam,& quæ diſcontinuam,& quę quaſi cōtinuam. ¶ Ad hoc dico, ꝙ illæ dicuntur habere cām continuam,vel quaſi,ex quibus ꝑcipitur commodum facto naturæ. pone exemplum in aquæductu non exigente factū hoīs, & ſtillicidio,vt l. 2.C.de ſerui.& l.foramen.de ſerui. vr.ꝑdio. ſed illæ, ex quibus non pōt percipi commoditas ſine facto hoīs,& quatenus homo vtitur, dicuntur habere cām diſcontinuam.pone exemplum in d.l hoc iure.§ ductus aquæ.& in ſeruitute viæ,& itineris;quia non poteſt hō ſemper ire. & ſic non habēt cām continuam,vt l. ſeruitutes. de ſerui. Et ratio differentiæ eſt;quia natura ſemper eſt,& eſſe poteſt in actu, & operatione:ſed homo non ſemper eſt in actu,& operatione,vt d.l.foramen.& ſunt hæc verba Bald.poſt Cyn. Iac.Bu. & Bart.in l. 2.de ſerui.& aqua. & per illa poteſt dici,ꝙ quaſi poſſesſio iuris eligendi dicatur habere cām continuam;quia naturaliter per mortem, & alijs modis poteſt eccleſia quotidie vacare, & per hoc ius eligendi in habitu poteſt in actum deduci,vt d.l.foramen.ſed tamen,vt ſupra dixi,illa quaſi poſſeſsio retinetur animo: ideò dicitur habere cauſam cōtinuā, vt in alijs ſupra dixi.¶ Circa hoc etiam quæritur in iſta præſcriptione ſeruitutum, vtrum præſcriptio procedat ex quaſi poſſesſione naturali:an ex quaſi ciuili.In rebus enim corporalibus tenet hic Dy ꝙ ex ſola ciuili procedit præſcriptio,vt latius infra dicam: ſed in incorporalibus eſt dubium, quod mouet Iac.But.in l. 2.pręallegata.& ibi dicit,ꝙ ſi ſeruitus habet cauſam continuam, procedit præſcriptio ex ciuili,& naturali; quia vſus continuus in talibus habetur loco naturalis poſſesſionis.Sed in his, quæ non habent cauſam continuam, refert opi.& tenet illam Dy.ꝙ ex ciuili procedit pręſcriptio: ſed ſecundum hoc videtur, ꝙ in non habentibus cauſam cōtinuam,deberet præſcribi,ſicut in alijs,cum ciuilis continuata ſufficiat ad vſuca. vt hic plenè per Dy.Sed dicit Iac. ꝙ iſta mera ciuilis ſeruitus,ſi habeat cauſam diſcōtinuam, videtur quotidie interrumpi per dominum poſsidētem fundū: ideò requiritur tempus,cuius contrarij memoria non exiſtat.aliter dicit Bar.in l. 1.ff.de acqui poſſ.in alia qōne, vtrum poſſeſsio incorporalium diuidatur in ciuilem,& naturalem. dic vt ibi.¶ Opp.decimò,& videtur,ꝙ licèt ratione continuatæ quaſi poſſesſionis poſsint iſta iura ſeruitutis præſcribi: tamē alia rōne ꝑſcriptio impediatur.ſ.ratione malę fidei.cōſtat.n. ꝙ quælibet res præſumitur libera vſque ad cœlum,niſi probetur ſerua,vt l.altius.& l.ſi tibi.C.de ſerui.præſcribēs igitur ſeruitutem ſcit,vel ſcire debuit rem eſſe liberam.& ſic in pręſcribendo habet malam fidem.ergo &c.vt ſ.c.proxi. omnes enim ſcire debent,qd̄ ſuum non eſt,ad alios modis omnibus pertinere,vt l.cum quærebatur.C.vnde vi. in re igitur aliena non videtur licitum aliquid facere iure ſeruitutis. nam in rebus alienis &c.vt l.fi.C.de pact.& 1.diſt.c.omnes leges.cum ibi no.in 6.q.3.c.ſcriptū eſt in l.ratione ergo præſumptæ malæ fidei videtur in iſtis corporalibus impediri præſcriptio,vt ſ.c.proximo.& de præſcrip. c. fi. nam aut incipit vti mala fide: & non præſcribit.aut credidit ſibi licere: & tunc errauit in iure,quod prohibet talem vſum,vt d.c.oēs. & c.ſcriptum. In præſcriptionibus autem iuris error nocet, vt l.nunquàm. ff.de vſucapio.& c.qui contra iura.ī.eo.Ad idem.ſ. eod. lib. de reſtitu.ſpo. c. ad decimas. vbi ſi quis poſſidet decimas in aliena parochia, præſumitur vſurpaſſe, niſi doceat de titu.vt enim dicit Compoſtel. cogitur poſſeſſor oſtendere titulum, quando poſſidet id,quod ius negat. 100.diſtinctio. c.contra morem.de decimis.c.dudum.& ita not.in c.conſtitutis.ſ. de elect.Timore iſtius contrarij dicunt quidam,quòd præſcriptione ſeruitutis requiritur titulus, ſine quo abeſſe præſumitur bona fides,per ea,quæ dicta ſunt. ſed hæc opinio non eſt vera in ſeruitutibus realibus, in quarum præſcriptione titulus requiratur,ſed tantummodo bona fides, vt l. ſi quis diuturno.ff.de ſeruitu.vrba. prædio. & not. in d. c. de quarta.in nouel.Et quare magis requiratur titulus in præſcriptione rerum corporalium,vel in ſeruitute perſonali vſusfru. vide per Cyn.in l. 2. C. de ſeruitu. in 5. quæſtio. ¶ Vera ergo ſolutio eſt,quam ponit Cyn.in l. 1.C.de ſeruitu.in 4.qō. & Barto. in l. 1.§ interdicto.ff.de itine.actuque priua.vbi dicitur, ꝙ ille, qui nitit̄ ex præſcriptione,ꝓbare dēt illud, propter quod ipſe motus ſit ad credendum ſibi ſeruitutem competere, vt ff. de aqua quoti.& æſti.l. 1.§.ſed ſi in re.puta erat de hoc fama in contrarium.per hoc enim potuit iuſtè credere,& per hoc habere bonam fidem.argu.eius, quod not.in l. 3. C. de proba.& l.atqui natu.§. 1. & quod ibi not.ff. de neg. geſt. idem ſi erant ſigna viæ,& itineris, ſiue alia, quæ poſſent inducere animum ad talem credulitatem.facit ad prædicta quod leg. & not.in c.cura.de iure pat.¶Ex prædictis apparet differentia inter corporalia, & incorporalia quò ad præſcriptioné. nam in corporalibus præſumitur bona fides, niſi probetur mala,vt ſ.not.de præſcrip.c.ſanctorum. & c. ſi diligenti. In incorporalibus non præſumitur,niſi probetur, ſaltem per ꝓbabiles coniecturas,vt dixi.Sed dices: cum in re aliena naturaliter libera præſcribatur ſeruitus ſecundùm ius gentiū, quo iure libertas agnatorum ſubſiſtit, videtur ad præſcriptionem ſemper exigi tempus, cuius contrarij memoria non exiſtit:vel ſaltem titulus,qui cauſam tribuat pręſcribendi,vt c. 1.ſ.eod.lib.de præſcrip. Sed ego dixi pluries contrarium, & quòd minori tempore,& cum credulitate bonæ fidei,& ſine titulo præſcribuntur.ergo male.¶Solu.quandoque diſpoſitio iuris eſt certa in genere, & in ſpecie (puta ꝙ decimæ ꝑdiorum intra Bonon.dioc. ſpectent ad Bonon. epiſcopum:) tunc,vt contra ipſum præſcribatur,requiritur titulus,vel tēpus,de quo in d.c. 1. Quandoque diſpoſitio iuris eſt certa in genere, & non iure poſitiuo,ſed gentium introducta,vt libertas agrorum.& tunc,cum contra iſtam libertatem iura poſitiua,& vſus gentiū introduxerint ſeruitutes,non poteſt dici, ꝙ talis præſcribat contra ius commune: propter frequentiā igitur ſeruitutum, & quia ius poſitiuum non reſiſtit (ſicut in decimis,& alijs prohibitis hoc facit) ideo legitimo tempore præſcribuntur, nec in eis vendicat ſibi locum illud c. 1. ſed bene hēt locum in vectigalibus exigendis.in iuriſdictione,& alijs pluribus eſt ſpecialis prohibitio,vt C.noua vecti. per totum.& c.ſuper quibuſdam.de verb. ſignifi.& d. c.contra morem. Vel poteſt dici, quòd præſcriptio ſeruitutis eſt parui præiudicij;quia rei dominium,vel poſſeſsionem non aufert: ſed rem ipſam cuidam oneri ſeruitutis ſupponit. vnde quia agitur de modico præiudicio, non exigitur tam ſolemnis obſeruantia, ſicut de abdicatione totius dominij, & magno præiudicio,q̄ eſt rō Dyn.in c.ſ.proximo.& Cyn. C.de ſerui. in l. 2.in 5.quæſtio.¶ Vndecimò,& vltimò oppo.& videtur, ꝙ etiam vbi nulla eſt poſſeſsio, vel quaſi poſſeſsio,procedat præſcriptio,vt patet in obligationibus perſonalibus, contra quas præſcribitur ſpacio.30. anno.vt l. ſicut. & l. omnes. C. de præſcript. 30. vel 40. anno. & tamen ibi nulla eſt poſſeſſio in perſona debitoris præſcribentis, vt patet ex not. plenè per Cyn.in l.ſi certis annis. C.de pact.& Ioan.And.in c.peruenit.de cenſi.Solu.fatendum,quòd illa præſcriptio non fundatur ſuper aliqua poſſeſsione præſcribentis, ſed ſuper negligentia non petentis,vt l.fin.C.de anna.excep. nam potius tu,qui petere negligis,perdis, quàm ego præſcribam, cum penes me debitoré nulla ſit poſſeſsio. & per hoc infert Bar. quòd.ca.proxi.quo cauetur, quòd malæ fidei poſſeſſor vllo tempore non præſcribit,non corrigat iura ciuilia, quæ contra actiones perſonales ſtatuunt præſcribi ſpatio triginta,

vel.40.anno.quod dictum c. loquitur in præscriptione, quæ ex possessione procedit.ista vero ò contra personales actiones procedit sine possessione. ergo in ipsa lege remanent incorrecte. & idem credit in statutis, quibus cavetur, q̃ creditor non petens debitum infra certum tempus, cadat à iure suo, vel non audiatur. & hoc ipse no.in l.sequitur.§.si viam. ff. de vsuca.subijcit tamẽ illã suam opi.determinationi fori sanctæ matris Ecclesiæ,& theologorum. ¶Sed ista opi.non vr vera. primò quia omnis præscriptio ciuilis, quæ procedit cũ mala fide,corrigitur à canone,vt in c.fi.de præscri. vbi nulla valet absq; bona fide præscriptio tam canonica, q̃ ciuilis.& rõnem præmittit(quoniam oẽ, quod non est ex fide,peccatum est.) Istud ergo ca. & eius ratio complectitur omnem præscriptionem cũ possessione, vel sine.nam de possessione nulla fit ibi mentio. sed generaliter loquitur de quacunque præscriptione: vt quicunque præscribit, in nulla parte rei habeat conscientiam alienæ.& ponderat[rei]quod adaptatur ad omnes contractus,& obligationes, vt l.1.in fi ff si cer.pe.¶Præterea qui detinet alienũ, similis est prædoni,& ab eo parum distat quò ad periculum animæ,vt l.sæpe contingit. de resti.spo.& in illa materia præscriptionis,quæ currit cum mala fide, hic principaliter ponderatur,vt d.c.fi.& c.vigilanti. eo. tit. quia enim talis præscriptio procedit cum peccato, & cũ periculo animæ; ideò ius canonicum corrigit ius ciuile,vt no.in ca.s. proxi.¶Præterea secundum Bar.debilior est prescriptio possessione munita,quàm totaliter nuda:cum tamen debeat esse potentior.ar.l.1.in fi.ff.vti poss. non aduertit ergo Bar.ad rõnem cõstitutionis canonicæ, quæ tendit ad exclusionem peccati:sed ponderauit corticem verborum.c. præcedẽtis, dum dicit(possessor malæ fidei)&c.nec meminit de.c.fin. quod generaliter loquit.& pro constitutionis cã præmttit vitationem peccati.Item hoc esset nimis restringere mentem iuris canonici. nam non haberet locum in debitore certæ speciei actione personali obligato, cum ibi debitor non præscribat rem suam alteri debitam: sed contra personalem actionem, qua tenetur: & sic sine possessione. ¶Item perempta re,quã quis prescribebat cũ mala fide, etiam culpa possessoris, vel dolo, succedit obligatio ad interesse,siue æstimationem: & secundum eum cõtra istam obligationem succedat,an debitor malæ fidei præscriberet;quia nihil possidet:quia tamen non præscriberet,cum possideret, melior esset cõditio illius,qui plus delinqueret,& peccaret contra mentem iuris.argu.cap.cum haberet.de eo, qui dux. in matri.Ex illis etiam patet, q̃ sua illatio de statuto, quòd creditor non potest post certum tempus petere debitum,non est bona. nam quia tale statutũ fundatur super mera negligentia non petentis,non valet ppter peccatum,& animæ periculum,quod versatur in tali præscriptione, vt no.Io.An.in c.fi.de præscrip. secus si propter rõnabile odium,vel præscriptionem fraudis excluderet creditorẽ post certum tempus,vt disputando tenuit dñs Bal. & Bar. in l.omnes populi.de iusti.& iure.in prin.quorum dicta retuli in repe.s.c.proxi. ¶Cõcludo igit, q̃ c.malæ fidei. & constones canonicę dñt generaliter intelligi in omni præscriptione ciuili,quæ procedit cum mala fide.& intelligas.mala fides,vera, non ficta.vt no.Dy.in c.s. proxi.& Ioan.Andr. in ti. de præscrip.in addi.Spe.¶Item intelligas,cum intendit præscribere contra creditorem,cui actio competit.secus si nondum cõpetit,sed potest competere acceptando, vt in legatario quantitatis,uel speciei.ante enim, quàm acceptet,contra eum hæres præscribit,vt dicitur in præscriptione malæ fidei, postquam non apparet legatarium agnouisse legatum. quod est nouum dictum.& ita consuluisse se dicit Bal.¶His itaq; contrarijs declaratis, circa præscriptionem iuris incorporalium videndum est de materia quasi possessionis iurium incorporalium, quæ varijs locis, & confusè nimis traditur per Doct. iuris canonici, & ciuilis, eam plenius inferius declabo. ¶ † Primò quæro, quotuplex est possessio incorporalis. & circa hoc repeto latius, quod dixi superius in 8. contrario. & dico,quòd possessio incorporea reperitur in iure personarum:& in hoc iure duæ sunt possessiones extremæ, scilicet libertatis,& seruitutis,vt l.liberalis.§. fi.ff.de libera.cau. & l.ius eius.& l.fi de possessione.C.de proba.sunt & quædam aliæ quasi possessiones status personarum,vt clericorum, libertorum eorum,qui vocantur originarij,& censiti,& plurimorum aliorum,de quibus Inst.de iure perso. per totum. & C.de agri.& censi.& alijs titulis illius lib.11,& cap.2.de iud. & cap.si iudex laicus.supra eo.lib.cum si. quædam quasi possessio reperitur in iure rerum,sicut est quasi possessio seruitutum:quia seruitutes rebus cohærent,& sunt ius in corpore. l.2.ff.de vsucap.quædam reperitur in actibus hominũ;vt qua si possessio iuris eligendi,iuris præsentandi,& similibus,vt in cap.cum ecclesia Sutrina.de cau.pos.& proprie.& cap. consultationibus.de iure pa. quædam reperitur similis in iure personarum,& rerum;vt quasi possessio iurisdictionis,quæ concernit personas,& concernit territorium, tanquam iurisdictioni subiectum: & concernit actus hominum in sententijs proferendis,& decretum interponendum. harum autem possessionum quædam repræsentantur per res, quibus insunt, vt l.3 §.dare.ff.de vsufru.& ff.de seruit.l.fi cui.& ista est vera repræsentatio,quæ designat rem,prout est.quædam repræsentantur per signa episcopalis dignitatis,vel abbatialis per mitram,& alia dignitati insignia deputata, vt ca. vt Apostolicæ. de priui.cum enim hominum status, conditio, & fortuna sit multiplex,vt prædixi,non potest cognosci aliter,quàm per signa,vt clericꝰ à laico:miles à priuato:meretrix à matrona:iudeus à Christiano, & sic de singulis, vt per ordinem probat. ff.de contrahen.emp.l.quia difficile. & d.c.si iudex laicus. & l.si ignorãs.ff.loca.& l.ite apud §.fi qs virgines.de iniu.& de iudeis.c.in nõnullis.concor.ibi no.& ista signa sunt deputata istis incorporalibus quandoque à iure communi, quandoq; à consuetudine:circa quod omnino vide,quod no.in c.vt nostrum.s.de offi.archi.in nouel.facit.c.dudum.§.sed cum in iure.de elec. ¶Quædam quasi possessio repræsentatur pactus hominum, & constituitur ab ipsis,sicut per electionem constituitur quasi possessio iuris eligendi, & ex actu incipit creari quidã habitus,seu quasi possessio ciuilis.& sic in quasi possessione iurisdictionis iuris præsentandi,excommunicãdi, & similib,put.J.appatebit.¶Et ex his collige, q̃ in incorporalibus q̃dam quasi possessio adhæret reb.corporalib. vt in seruitute vsusfructꝰ & sim.quædã,quæ nõ adhæret alicui rei corporali;vt quasi possessio iuris eligendi, præsentandi, & simi. & videtur inter istas differentia, vt no. Io. And. in cap. cum nostris.de concess.præben. vbi plenius in commento Io. Cal. 6.& 7.q.& dicam infra.¶Et similiter est quædam quasi possessio,quæ cohæret quibusdam dationibus,vel factis, vt si alicui ecclesiæ debetur census, vel aliud in facto, vel in dando consistens annuum,vel menstruum signum subiectionis, vel fidelitatis.nam licèt fidelitas,& subiectio non sit plena seruitus,est tamen quædam species seruitutis,vt nota.ff. de vsufructu le,l.si vsusfru. & ista incorporea possessio nõ est fundata super aliqua re corporea: habet tamen multum iuris in amittendo, & retinendo habet;diuersam naturam à possessione rei corporalis,vt patet ex no. per Inno.in d. ca. cum nostris. & cap.olim.3.de restitu. spo.vt J.repetam. ¶Præmitto etiã, q̃ incorporalia ad similitudinem rerum corporalium rediguntur.& inuisibilia,vt sunt iura, per ea, quæ videntur, cognoscũtur. vnde sicut in rebus corporalibus aliud est res(puta fundꝰ:)aliud possessio rei:aliud perceptio cõmodi:& hæc quodam ordine se pariunt; quia ex possessione fructus acquiritur, & non ex causa: sed ex ciuili, ut not ff. de acqui. pos. le. 3. §. ex contrario. sic in rebus incorporalibus (puta in iure eligendi) aliud est ius, aliud quasi possessio, aliud est possidere, aliud est ire,& aliud est iter, ut Insti.de stipu. seruo.§.sed cum factum.possidere enim est actus ipse,qui est causa

causa possessionis:& licèt actus, scilicet eligendi sit momẽtaneus:tñ ipsa quasi possessio hẽt cãm continuam, & quasi naturalem, vt dixi.s. in 60. oppo. huic actui intrinseca vtilitas inest, q̃ appellatur fructus. & est in eligente,tanquam in eo, qui ferit, & in electo, tanquam in eo, qui metit voluntatem possessoris. aufert enim electo commodum: quia debet eius electio confirmari, & præsentatus institui, vt c. pastoralis. de iure pa.Verbum aũt præsentatus est semẽ eius,qui exijt semi nare semen suum.¶ Ex quo inferas, q̃ iste fructus, qui nascitur,vt prædictum est, potest dici fructus industrialis potius, quàm naturalis.nam homo,nõ natura dat sibi esse, & formã: quia de non esse deducit ad esse, & ad vsum esse: fructus autem naturales non seruntur manu,vt ff.de contrahen. emp.l. cum manu sata.& ista verba ponit dominus meus, dominus Bald.in l.2.C.de seruit.& aqua. & hoc vltimum (scilicet quòd fructus quasi possessionis iuris eligendi.sit industrialis) not. Innocen.& Ioan.Andr.in cap.in literis.de restit. spo. & ibi in commento Ioan. Cald. ¶ His igitur pro clariori intelligentia generaliter sic præmissis,quia(vt dixi) & in iure personarũ,& in iure rerũ,& i iure rerũ & psonarũ,& in actibus hoim istæ quasi possessiones reperiuntur plenè, de quibus ex multis inquirendum erit. nam de omnibus tractare laboriosum esset nimis.& ideò de illis,de quibus dicturus sum, circa quã libet quasi possessionem quæram de tribus modis principaliter. Primò qualiter quasi possessio acquiratur.Secundò qualiter retineatur,& de ipsius quasi possessionis effectu. Tertiò qualiter amittatur. ¶ Primò ergo quæro de quasi possessione,quæ est in iure rerum: puta seruitutum realium, qualiter dicta quasi possessio acquiratur. Ad hoc respondeo, quòd sicut supra proximè dictum est,possessiones rerum incorporalium ad similitudinem possessionis corporalium rediguntur. Vnde sicut in acquisitione istius veræ possessionis requiritur animus,& corpus,vt ff.de acquirẽ.pos.l.possideri.& l. quem admodum.eodem titu.& C.eod.titu.l.licèt. ita est in acquisitione quasi possessionis seruitutis, siue iuris incorporalis. & hoc no.Ioan. Andr.post Innocen.in c. literis. de re. spol. vbi circa hoc mouet dubium, vtrum incorporalia si adhærent rebus corporalibus, sicut est seruitus rustica vrbana, & decima ad acquisitionem quasi possessionis, sufficiat nuntio, & inductio in rem ipsam.videtur, q̃ sic.l.3.§.dare. ff. de vsuf. vbi dicitur, dare autem vsumfructum intelligitur, cum induxit in fundum legatarium, cum ue patiatur vti frui. exponitur enim,ve, pro ;. & nam sola traditio fundi non videtur sufficere,nisi interueniat vsus,vt ff.de publ.l.si ego.§.1. vel dic & melius, q̃ aliud est in vsufructuario fundi:aliud in habente seruitutem. vel decimam.vsufructuarius enim habet naturalem possessionem fundi, in quo habet vsumfructum, vt ff.de acquiren. pos. l. naturaliter. & l. possessio. decimarius verò nullo modo possidet fundum,in quo decimam possidet. nec is,cui competit seruitus, habet possessionem aliquam fundi seruientis.sola ergo traditio,siue inductio in fundum non sufficit ad acquirendam quasi possessionem decimæ in ipso fundo:sed per vsum quæritur.puta cum præstatur,& soluitur decima.& hoc fortè sufficit sine aliqua introductione in fundũ: sicut quasi possessio in annua præstatione, non in fundi traditione, vt in c. querelam. de elec. illud dico in seruitutibus, vt vsus pro traditione possessionis habeatur. Vnde dicit lex Nulla huiusmodi iur.vacua traditione in.l. quot.ff.de seruit. Ex vsu ergo quærere intendentis, & patientia eius, contra quem acquiritur, nascitur, & in esse producitur quasi possessio rei corporalis. puta si te sciente, & patiente ingredior fundum tuum causa acquirẽdi possessionem. secus si te ignorante,vt l.clam possidere.§.qui ad nũdinas. & l.peregre.§.fi. ff.de acqui.pos.& dixi.s.in prima charta.ver.idem si possidet clã.Est tñ differentia;quia obligatus ad traditionem rei corporalis liberatur,semel tradendo,vt l. in numerationibus.de sol.& de statuli.l.seruus si hæredi.sed traditio quasi possessionis incorporalis per actum patientię,siue pati, habet tractũ successiuum,& obligatus est perpetuò pati.facit.quod no.in l.corruptionem.C.de vsu.& hab.& not. Bart.in l.2. §. & harum omnium.de ver.ob.¶ Sed hic incidenter quæro,vtrùm quilibet vsus cum patientia alterius sufficiat ad quærendam istam quasi possessionem incorporalium.ad hoc dico, quòd quædam sunt seruitutes affirmatiuæ; vt posse ducere aquam per fundum tuum, & similia. & quædam sunt seruitutes negatiuæ: vt altius non ædificare. In affirmatiuis subdistingue. nam quædam inchoantur per modum facultatis: quædam per modum iuris debiti. ¶ Primo modo pone exemplum.p fundum tuum habeo potestatem, eundi, nisi prohibitus sim, vt l.per agrum.C.de serui.cum ibi not.& 1.di.c.omnes leges. & c.scriptum.6 q.3.& hoc casu dt lex,q̃ antequã sim in quasi possessione talis seruitutis,oportet,q̃.30.diebus iuerim,vt l.1.ff. de iti. actuq; priua. ¶ Secundo modo q̃n per modum iuris debiti.pone exemplum. cum duco aquam per fundum tuum.nam de hoc non licet in fundo alieno, nisi per modum iuris debiti,& hoc casu quæritur possessio talis seruituris per vnicum vsum tantùm,domino sciente, & patiente, vt l.2.C. de serui.& l.1.§.pe.de aqua plu.arc.& l.1.§.qui aũt.de aqua quoti.& q̃sti.¶ Quidam verò sunt actus indifferentes, inordinati,& vagi;vt ire per fundum alienũ. nã hoc iure familiar. fit,nõ iur.seruitutis,vt l.si locus.§.fi.ff.quẽad.ser.amit. & l. vt pomũ.de serui.& per istos actus nõ ,pbat quasi possessio,nisi ex verbis prolatis,vel alijs indicijs hoc præsumi possit.¶ Quidam sunt actus appropriati, qui non solent fieri citra ius, & nomen possessoris;vt facere aquæductum per fundum tuum, & interesse electioni:tunc per vnicum actum ritè factum probatur quasi possessio. & illam theoricam tradidit Cy. post Pet.in l.1.C.de serui.& ibi per Bart.& Bald. & fuit originaliter Innocen.in c.bonæ.2.de postu.prælato. & ibi in nouel. & c.cum ecclesia Sutrina.de causa pos. & proprie. vbi ex prædictis infert de semel admisso ad electionem: q̃ per hoc sit quæsita quasi possessio.alle.l.1.§.quæsitum.de aqua quoti.& æsti.Sed si vnus episcopus in domo alterius episcopi,vel vnus miles in domo alterius militis prandieret, vel hospitaretur, etiam mille vicibus,non præsumeretur per hoc ei q̃sita quasi possessio prandendi, siue hospitandi. nam talia consueuerunt fieri potius de gratia,& iure amicitiæ,quàm iure debiti. tales ergo actus ad communem vulgi intelligentiam referendi sunt,sicut & verba,vt c.ex literis. de spon. ¶ Aliud dicendum est,in eo,qui visitans suam diœce.& iure debiti exigẽs hospitia,& prandia recipiatur à subdito suo. nam quia tales consueuerunt recipi iure debiti,quæritur in talibus quasi possessio de facili.ar.de præscrip.c. cum ex officij. & de censi.c. sopitæ.facit l. qui iure familiaritatis. de acquiren. pos. ¶ In actibus ergo indifferentibus, & qui possunt fieri citra ius, & nomen possessoris,& etiam dicto nomine.scilicet æquirendi possessionem,dicit notabiliter Innocen. q̃ ex qualitate psonarum,& actuum,atq; frequentia,& modo petendi.& exercendi,& alijs circunstantijs arbitrabitur bonus iudex:& is tũc refundet in alterũ onus probandi. & ita no.Io.An. post Iun.in d.c.bonæ.sup gl.3.& in c. cũ ecclesia Sutrina.similiter sup.3.gl Bar.ponit exẽplum. si Cõs illius ciuitatis pateret te esse in cõsilio.nõ p hoc nõ esses in quasi possessione illius,nisi ex frequentia actuũ,ad minus.30.diebus,vt l.1.de iti.actuq; pri.sed si pateret te eẽ de priorib,vel te semel ,pponere in cõsilio,tanquã cõsiliarius,ex vnico actu illius iuris q̃ritur quasi possessio,vt l.1.§.q̃ ãt.de aqua quot.& q̃sti.& idẽ dt in certis iuribus:vt ex qualitate actuum requiratur vnus, vel plures in acquirenda illa quasi possessione.& ita no.in d.l.1.de iti.actu que priua. Cyn. etiam in d.l. 1. de ser. in 5. quæstio. ponit exemplum in peregrinis, qui licèt longissimo tempore euntes Romam, vel ad sanctum Iacobum fecerunt trãsitum per istam ciuitatem, non poterunt cogi de cetero ad eundum, si noluerint.Item si ad molendinũ tuum, vel furnum venit ali-

quis ad molendū, vel coquendum panem longo tpe, non potes eum ad hoc cogere in posterū, si recusauerit. & hoc rōne prędicta; quia consueuerunt talia exerceri iure facultatis, nō
9 iure debiti. facit. l. pro hærede. §. Pap. ff. de acqr. hære. ¶† Cōclude ergo, q̄ in acquirēda quasi possessione in seruitute affirmatiua requirūtur plura. s. animus acquirere intendentis, & congruitas actuum inferentium acquisitionem. Item patiē tia aduersarij ēt contra vnum, & si contra plures intendit q̄rere. vide per Inn. in d. c. bonæ. & ibi in nouel. sup gl. vbi si diuersa est iurisdictio in dioece. epi, & plebani: si intendo q̄rere contra vtrumq;, vtriusq; scīa requiritur. si verò cōtra alterū, illius tantùm scīa requiritur. dic vt ibi. & hoc de acquisitione quasi possessionis seruitutis affirmatiuæ. Possessio verò seruitutis negatiuæ (puta altius non tollendi) tunc requiritur, cum quis volēs altius tollere prohibeatur, & prohibitioni acquiescat: tunc enim ille, qui prohibet, quærit quasi possessionē seruitutis in illo ædificio, vt l. 2. C. de serui. & l. fi. ff. quēad. serui. amit. & ita no. Cy. in d. l. 1. & hæc sint dicta de quasi possessione seruitutum. ¶ Sequitur videre, qualiter dicta quasi possessio seruitutis retineatur, & de possessionis effectu. De prima quæstione tangit Cy. in l. 2. C. de serui. & 3. q. vbi dicit, q̄ ad exemplum rerum corporalium dicta quasi possessio retinet solo animo, vt d. l. 2. & l. licēt. de acqui. pos. & secundùm hoc ista quasi possessio diuiditur in ciuilem, & naturalem, sicut possessio rei corporalis, vt hic plenè per Dy. quod tenet Bar. in l. 1. ff. de acqui. pos. in prin. vt dixi. s. in 6. op. ad fi. de effectu etiam istius quasi possessionis tangit Cy. in d. l. 2. in 4. q. dicit enim, q̄ in iudicio possessorio releuat possessorem ab onere probandi, vt Insti. de interd. §. commodum. In petitorio autem distinguit. aut enim quæritur de seruitute personarum: & tunc adhuc releuat ab onere probādi, vt l. liberalis. §. fi. de libera. causa. & l. circa. de proba. si rerum (puta prædiorū) tūc in petitorio non releuat talis quasi possessio ab onere probationis, vt l. sicuti. §. sed si quæratur. ff. de serui. vrba. prædio. ratio Dy. est, quia libertas rerum est fundata de iure gentium, cum omnia prædia præsumantur libera, donec probetur contrarium: quod probari debet per eum, qui habet psumptionem cōtra se, vt l. sue possidetis. C. de proba. sed in personis non reperitur illa libertas ab origine. nam plures nascunt̄ serui, secundū eum, vt Insti. de iure perso. §. serui aūt. ¶ Conclude ergo, quòd possessio, quæ tenetur contra ius commune, non releuat ab onere probationis, vt cap. ad decimas. de resti. spo. & cap. cum ecclesia Sutriua. de cau. pos. & proprie. cum verò ius commune possess. non resistit, nec contra eam præsumit, non incumbit probatio possessori, vt l. res alienas. C. de rei vendi. & l. 3. ff. vti possi. ¶ Illa tamen latius declarat Bar. in l. si prius. ff. de no. ope. nun. vbi plenè distinguit de illo effectu oneris probandi: an quasi possessio alicuius qualitatis, seu status transferat in eum, qui contradicit, onus probandi. de quo per Dy. in reg. semel malus. infra eodem. refert tamen Ioan. And. post Inno. & Host. in d. cap. bonæ. super glo. tertia. opi. quorundam distinguentium inter corporalia, & incorporalia: vt in incorporalibus qui possidet, præsumatur de gratia, & precariò possidere: nisi p̄bet, q̄ iure suo: sed in rebus corporalibus præsumatur iure suo. Vnde si canonicus dicat se spoliatum quasi possessione iuris elegendi, nō restituetur, nisi probet possessionem suam non esse precariam. idem in illo, qui prætēdit seruituté, vt d. le. si quis diuturno. ipse post eos tenet contrarium in possessorio. nam non impeditur restitutio, nisi probetur ex aduerso, quòd precariò possideret, nec de proprietate poterit sibi referri quæstio. de resti. spol. c. in literis. & l. 1. §. qui vi à me. de vi & vi arma. & hanc opi. sequitur Bar. in l. §. hoc interdicto. ff. de itinere, actuque priua. Si autem sit quæstio non de possessione, sed de proprietate iuris incorporalis (puta confessoria) tunc quasi possessio non releuat ab onere probationis. nam debet docere de iure suo, siue agat confessoria, siue interdicto vti possidetis. de cau. pos. & proprie. c. cum ecclesia. Sed secundum istam opinionem in istis seruitutibus requireretur probatio tituli contra. l. si quis diuturno. & ideo intelligas dictum Inno. & Host. sane, prout dixi. s. in opp. & hæc sufficiāt de effectu istius quasi possessionis quò ad onus probandi non subeundum. ¶ Secundus effectus est, quòd ille, qui est in quasi possessione, siue agat, siue conueniatur, debet ei cauere de non impediendo eum vti seruitute, pendente iudicio, vt est casus secundum verum intellectum in l. placet. ff. de aqua queti. & astiua. ¶ Tertiò prodest in alio; quia si turbaretur extra iudicium, de facto resisteret contra turbantem, vt l. 1. §. vnde vi. ff. de vi & vi arma. quod non esset, nisi possideret. & hoc no. in d. l. 1. & § hoc interdicto. & habet Bar. pro singulari, quòd & in istis quasi possessionibus iuris habet locum illa regula, vim vi repellere licet. de qua in cap. olim. de restitu. spo. & cap. dilecto. de sen. excom. supra eodem lib. ¶ Ex quo infert, quòd si vniuersitas, vel Capitulum coadunatum esset ad aliquid faciendum, & esset aliquis, qui non esset de corpore Capituli, vel vniuersitatis, qui vellet oīno ibi esse, posset per vniuersitatem, & Capitulum expelli: licèt impunè; quia turbat eos in iure, in quo sunt. secundum eum non meminit Bar. de no. per Ioan. And. post Inn. in ca. 1. de immu. eccle. vbi plenè prosequitur de his, qui prætendunt in re sua aliquam seruitutem, si prohibeantur: vel per appositionem obstaculi impediantur, quo minus vti possint: vtrum poterunt de facto resistere, & obstantia remouere? ponit plura exempla. Primo de illo, qui sibi reseruauit cēsum, vel hospitium in aliqua ecclesia tempore fundationis. quod potest. 18. quæst. 2. c. Eleutherius. & ca. quanto. cum ibi not. de censi. vtrum si existens in quasi possessione iurium non admittitur, poterit sua auctoritate domum intrare, & recipere ista consueta necessaria, etiam violenter: & ostia, quæ reperit clausa, frangere. Secundum exemplum est de habente iurisdictionem in loco, vel prælaturam ecclesiæ, & alius locum (in quo talis iurisdictionem exerceat, vel quasi possessionem eccl. siæ habet) violenter intrat, & super se ostia claudit: an possit talem vi expellere, & violēter intrare. Tertium exemplum est, nunquid liceat canonico frangere ostia eccl. siæ, & expellere violentum. Quartum exemplum est in abbate habente capellā subiectam quò ad temporalia: nunquid per violentiā, si non aperitur, poterit frangere ostia talis capellæ, & violenter ingredi. Quintū exemplum est: vtrū si nō liceat remouere violēter prædicta sibi obstācia in exercitio iuris sui: possit tamen illum, qui ei personaliter se opponit, & resistit, quò minus iure suo vtatur, per violentiā distringere, & expellere. Sextum exemplum est, quid iuris in rebus prophanis, siue seculārium priuatorum. puta si habens seruitutem in fundo impeditur ea vti per appositionem sepis, vel muri, vel alterius obstaculi: an possit ipsa impedimenta remouere propria auctoritate, & etiam contra resistentem sibi personaliter se defendere etiam violenter. ¶ Omnia illa exēpla ponit Inno. in d. cap. 1. & in primo exemplo. scilicet in eo, cui debetur census, prandium, vel hospitium: arguit, q̄ possit vim vi repellere, & ius suum defendere: & sic sua auctoritate domum intrare, & hospitari etiam violenter, & necessaria recipere. de resti. spo. cap. olim. ff. quod ui aut clam. l. si §. si ad ianuam. & C. quod cum eo. l. si seruus. & l. quemadmodum. §. 1. & 2. ad leg. Aquil. Ipse tenet cōtrarium: quia in ecclesia, uel ipsius domibus non est uiolentia committenda ratione alicuius iuris sibi debiti: unde qui in eis uiolentiam infert, sacrilegium committit. 12. q. 2. c. nulli liceat. & c. quicunque. no. de so. compe. cap. conquestus. Et si dicatur. cum illud debitum sit reale, quia rem concernit: ergo respectu iuris sui uidetur hoc licere, quia nemini facit iniuriā &c. de elec. c. cum ecclesia. respondet ipse, q̄ ad illud debitum ecclesia pōt dici personalit̄ obligata licèt præstatio concernat rem, arg. l. fin. ff. de contrah. empt. uel posito, q̄ esset obligatio realis, & ecclesia obligata: tñ propria auctoritate non licet inuadere res obligatas: quinimmo nec p̄prias sine magna pœna, vt l. si quis in tantam. C. vnde vi. & l. extat. ff. quod met. cau. quinimmo si cōuenit expresè, q̄ his non exhibitis, possit rem, quam tradidit, cum prædicto onere apprehendere, & occupare propria auctoritate, hoc ei non licet, secūdū Inn. qui ita no. de fo. comp. c. verum. licèt Host. in hoc contra per c. cum dilectus. de dona. & l. 3. C. de pig. Idem tenet Inn. in sexto exēplo: vt impeditus vti seruitute itineris per appositionem muri, vel sepis, non debet dictum murum diruere, vel sepem frangere propria auctoritate, quāuis contra impedientes vsum possit resistere violenter. ¶ Sed p̄dictis obstant leges prælegatæ, scili cet. l. quemadmodum. & l. si ad ianuā. & l. si seruus. Item obst. l. 2. ff. de vsufr. vbi dī, q̄ pro vsufructu inducitur legatarius in possessionē fundi, in quo est relictus vsusfructus, vnde habet naturalem possessionem, vt l. natura liter. ff. de acqui. poss. Item vt s. dixi in 9. oppo. ille, cui debetur seruitus, habet quandam possessionem ciuilem. quare ergo pro ipsa tuenda non habeat illud beneficium amouendi obstacula, per dictum. §. qui ad ianuam. & l. quemadmodū. ¶ Ad hoc respondet Inn. q̄ loquuntur in vero dño soli, cui cedit quicquid ædificatur, plantatur, vel seritur, vt Insti. de rerum di. §. cum in solo suo. & l. 2. C. de rei ven. non mirum ergo, si propria auctoritate potest diruere ædificium, siue murum, vel sepem, & oē obstaculum; quia vī tollere alienū, non in alieno, sed in suo: vsufructuario aūt non liceret; qa nō est dñs soli, vt ff. de vsufr. l. fi cuius rei §. vsufructuarius. & l. seq. aliàs incip. æquissimum. fatetur tñ, q̄ idem vsufructuarius, & quilibet alius, qui habet ius in re, pōt agere, vt murus remoueatur, vt paret. ff. si serui. vendi. l. si eo loco. & l. egi. pro hoc facit; quia isti habent seruitutem, vel debetur eis aliqua præstatio annua, non habent aliquam possessionem ipsius rei, vt dixi. s. in prin. huius principalis qōnis. pro Inn. facit l. 1. §. fi. cum l. seq. & l. qui viam. ff. de ope. no. nun. vbi contra facientem nouum opus isti non habent ius nunciandi nouū opus. multò ergo minus demoliendi auctoritate propria. fatetur tamen Inn. q̄ alij, q̄ tenent contra Host. & Io. An. nullam firmant, sed simpliciter in ore suo Ioan. An. eorum dicta, & verba Inno. ad contextum refert in d. c. 1. de immu. ecc. vbi contra opin. Innoc. tenui pluribus rationibus. prima, quia vsufructuarius habet naturalem possessionē: & similiter vtuarius, licèt magis modificatam, vt d. l. naturaliter. & l. poss. & l. fi. ff. vti poss. Item prædicti, & expulsus à quasi possessione viæ habent interdictum vnde vi, vt l. si plures. §. de certu. ff. de vi & vi ar. & l. 3. §. vnde vi. eo. tit. Item habent interdictum vti possidetis. vt d. l. fi. & no Bart. in l. sequitur. § si viam. ff. de vsuca. & de expulso ab vsu habitationis, vel ab vsu quasi possessionis incorporalis plenè not. per glo. in d. §. vnde vi. & probat̄ in l. Aquilius. ff. de dona. vbi quasi loco possessoris constitutus est, qui vsum cœnaculi accepit. si igitur isti habent interdicta possessoria pro dicta quasi possessione recuperāda, nō est dare rationē, quare nō possint remouere obstacula, quæ impediant vsum rei. videtur enim hoc difficilius debere concedi. quia.

Turpius eijcitur, quàm non admittitur hospes.

vt in c. quemadmodum. s. de iureiur. vt in vsufructuario, & vsuario, qui habent naturalem possessionem rei, in qua habet vsum fructum, vt supra dictū est. Sed certè in istis incorporalibus quasi possessio nihil est aliud, quàm vsus quidam, habens ius cum patientia aduersarij, vt l. quotiens. ff. de serui. qui ergo impedit istum vsum, vel coerceat utentem, no vtatur, turbat, & expellit. quare ergo non possit habens vsum tollere obstacula, sicut potest agere interdicto vti possidetis, vel vnde vi, nō est dare rationem: præsertim cum facilius concedatur defensio, quàm actio, vt in c. intelleximus. de iudi. Secundò probatur; quia secundùm Inn. contra illum, qui personaliter se opponit, & impedit vsum seruitutis, pōt violenter resisti, vt ipse tenet in d. c. 1. & Bart. post glo. in d. §. si ergo permittitur propulsare violentiā personalem, quod est plus: multò magis obstacula remouere, quod fortè poterit sine vi, & strepitu. arg. eorum, quæ no. Bart. in l. iustè. ff. de acqui. poss. & l. non est singulis. de reg. iur. ¶ Non obst. q̄ non habeant possessionem rei; quia sufficit, q̄ habeant quasi possessionem vsus rei constitutā à domino per patientiam, vt p̄ ea tuenda possint vim vi repellere, protestando, q̄ non intēdit violentiam propulsare, nisi pro sua quasi possessione tuēda. facit quod no. in fi. in l. si quis in tantam. C. vnde vi. Non obst. q̄ non possunt nunciare nouum opus, vt d. l. 1. in fi. & l. si viam. loquuntur. n. cū per factum domini, vel alterius vsus deterioratur, non in totum amittitur. nos verò loquimur, cū expellitur, vel turbatur. Item non est dare rationem differētiæ, quare magis iura istis concesserint, vt haberent interdicta, quàm possint violentiam propulsare. quod in rebus, & personis iure naturali videtur esse concessum, vt c. dilecto. s. eo. lib. de sen. excom. ¶ Et istam opi. credo veram, cum ista quasi possessio seruitutis concernit vsum ipsius rei, cui adhæret; vt quasi possessio hospitandi, siue habitationis; viæ, itineris, & si. fi verò non concernit vsum rei, sed ex re debetur alia quæ præstatio: puta pensio census, decima, & si. quia ista nullum habent vsum rei, ex quo hoc percipit: si sibi denegatur præstatio, non videtur, q̄ possit violenter ingredi in rem illā censualem decimalem, vel si. nam talis quasi possessio non est fundata in illa possessione, sed in præstatione possessoris. quod patet; quia solummodo denegando, videtur eum quasi possessione priuare, iuxta no. in c. querelam. de elect. in nouel. post Inno. & hoc casu opi. Inno. videtur vera in secundo exemplo, cum quis intrat locum, in quo alius iurisdictionem exercet: vel intrat ecclesiam, in cuius possessione est aliquis vt prælatus: vtrum possit talis, qui sic ingreditur, violenter expelli. tenet q̄ sic. & sic loquitur. c. olim. 1. de resti. spo. & de sen. excom. c. dilecto. s. eo. lib. & hoc facit pro eo, quod dixi superius. potest enim possessio territorij esse vnius, & alteri³ in eadem iurisdictio. & sicut seruitus viæ, vel itineris, vel habitationis fundatur super vsu rei immobilis: ita iurisdō adhæret territorio, vt C. vbi & apud quos. l. fin. sicut ergo iurisdictionem habens potest frangere ostia in loco, in quo iurisdictionem exercet: ita debet posse cui prædicta debentur. nam ambæ istæ quasi possessiones fundātur in alieno solo quò ad possessionem, & proprietatem, & eodem mō acquiruntur. s. per patientiam possessoris, vt d. l. quotiens. de serui. & infra subdā. ¶ In tertio exēplo de canonico tenet, q̄ non licet sibi violentū possessorem ecclesiæ, vel ipsius domorū expellere, vt de prab. c. cū s. eo. li. & qd no. in c. ex parte. de arbi. in nouel. non. n. possessio prædictorum est penes illū: vñ nō licèt sibi ius dicere. C. de iudi. l. nullus. Si verò aliqua domus ecclesiæ deputata esset pro sua habitatione, quā alius violēter intraret, posset ipsum vi repellere incontinenti, & sic possessionem suam defendere. Ego credo, q̄ inuasorē ecclesiæ, vel domorum ipsius possit incontinenti de facto repellere, & cōtra violentos de facto resistere. nam si iniuriam illatā proximo dēt q̄s propulsare, cū pōt, vt in c. dilecto. de sen. exc. s. e. li. multò magis iniuriā illatā ecclesiæ, à qua peepit stipēdiū, & quæ ipsum dño sociauit. 2. q. 6. c. ad Romanam. de pe. c. 2. ¶† Item oīa iura clamant, q̄ clerici dñt defendere res ecclesiarum suarum, & resistere occupare volentib. vt in c. gñali. de ele. li. 6. & qd no. in c. si qs presbyterorū. de re. ec. nō alie. maritus tenetur defendere vxorem, pf filium, & econtra, & p̄pulsare violentiā cōtra eos illatā, vt no. in l. vt vim. de iusti. & iu. ergo & clerici ecclesiam suam, velut matrem, vt c. sicut de simo. ¶ In quarto exemplo. s. de abbate habente ecclesiā subiectam quo ad temporalia. credo Inn. bene dicere: posteā enim ibi est alius per episcopum institutus, vt c. 1. de capell monā. s. eod. lib. & c. extirpandæ. §. qui verò. de præben. ab ipso debet Abbas petere rationem de temporalibus, vt

cap. cum & plantare. §. in ecclesijs. de priui. & ista sufficiant dixisse de effectu istius quasi possessionis. De tertio autem articulo qualiter dicta quasi possessio seruitutis perdatur. dicam infra. ¶ Tertiò principaliter quæro de quadam quasi possessione, quæ reperitur in actibus hominum, vt est quasi possessio dignitatis, quæ sicut hereditas, iur. intellectum habet, & voluntatem, vt c. si gratiose. de rescri. s. eodem libr. Item est capax iurium, & possessionum: & ipsa res suas dicitur possidere, vt no. Ioan. Andr. post Inno. s. de cau. pos. & proprie. c. cum ecclesia. & l. sicut. ff. quod cuius. vni. no. & ibi not. facit. l. mortuo. ff. de fideiusso. & l. hereditas. de acqui. redo. sicut enim hereditas obtinet vicem personæ, ita & dignitas: & sicut illa sine vllo corpore iuris intellectum habet, vt l. hereditas. ff. de peti. here. ita & dignitas sine vllo corpore subsistit, & voluntatem habet, & iniuriam pati potest, vt d. ca. si gratiosè. & c. tanta. de excessi. præla. & de epi. qui renun. episco. c. 1. ¶ Ex quibus patet, quod alia est quasi possessio dignitatis: alia rerum, & possessionum ad dignitatem pertinentium. qualiter itaq; dicta quasi possessio acquiratur, est videndum. ¶ Ad hoc respondeo, & dico, quod Io. An. post Inn. prosequitur de quasi possessione dignitatis episcopalis, canonicalis, præbendalis, archidiaconalis, & cuiuslibet alterius dignitatis, vt in c. in lris. de rest. spo. & subtilitates Inn. sup his vitupat Ho. cui' Inn. dicta dicit nimis plixa, & cõfusa, & gl. suã' minus vtilẽ, q̃ subtilẽ. & iõ dt Ho. quãdoq; prior cõfirmat electionẽ: quãdoq; qui pt cõfirmare, pt ét puidere, vt in bñficijs deuolutis: quãdoq; ad diœcesanos spectat collatio: quandoq; institutio tantũ, & ad inferiores electio. omnibus enim istis modis per confirmationem consequitur quis ius administrandi, & possessionem beneficiorum ipsorũ propria auctoritate apprehẽdẽdi, & contra inuasores agendi, vt s. de elec. c. transmissam. & de cau. pos. & proprie. c. cum super. ver. plenè vtrobiq; in nouel. facit. l. cum heredes. ff. de acqui. pos. sed certè licèt per solam confirmationem prædicta consequantur secundum eum, & Io. An. cuius contrarium infra subdam. tamẽ commodius est possidere, quàm agere, vt Insti. de interdi. §. cõmodũ. ¶ Item non sine ratione Inn. laborauit, qualiter acquiratur: vt sic si molestentur, vel spolientur, vtãtur beneficijs possessorum. & sic Iurisconsultus consuluit faciendum, vt l. is qui destinauit. ff. de rei vendi. fateor tamen, quod Inn. in hac materia confusè, & obscurè loquitur. & ideò pro clariori intelligentia repetendum est hoc, quod dixi. s. in. 1. q. sicut enim dicimus in rebus, quod quædam habent fines suos à natura: quædam facto hominis, vt no. in l. legato generaliter. ff. de le. 1. ita in istis dignitatibus vsu hominum aduenientium reperiuntur actus, & signa deputata à iure communi, vel consuetudine. ¶ Item quędam fundantur merè in persona, & personæ exercitio: quædam merè super rebus: quædam in personarum exercitio, & in rebus. prosequor per exempla. & primò de dignitatibus cohęrẽtibus personæ; vt clericatus, militia, doctoratus, tabellionatus, & similia. In creatione. n. in signum talis quasi possessionis quædam traduntur signa, in quibus eorum officium designatur. 23. di. c. diaconus. cum quinq; c. seq. in quibus patet, quod illis personis, de quibus ibi, traduntur illa loco quasi possessionis officij, in quo deberent ministrare: & similiter cum priuantur, auferuntur, vt in c. degradatio. de pe. s. eo. lib. similiter & militi insignia militaria, put ibi patet. Doctoribus etiam certa insignia traduntur, vt liber, cathedra, biretum, annulus, & benedictio cum potestate legendi, interpretandi sacros canones, vt prædicta officia exercere valeant. aliàs si insignijs non legitimè traditis, vel officio vterẽtur, essent puniendi, vti falsarij, & prohibiti ab vsu, vt l. eos. §. qui se pro milite. ff. de fal. & de istis insignijs plenè dixi post Bar. in c. vt apostolicæ. de priui. s. eo. lib. facit. c. ad honorem. cum seq. s. de aucto. & vsu pal. & c. 1. vt lite penden. ¶ Dixi secundò, quod est quædam quasi possessio fundata merè super rebus, vt seruitutes reales, & vsusfructus: & in istis vsus cum patiẽtia aduersarij habetur loco quasi possessionis, vt l. quot. de serui. ¶ Quædam est quasi possessio dignitatis, quæ cohæret personæ. & quò ad exercitium super rebus, vel personis concernit eas vt subiectum. hoc patet in episcopo, ad quem spectat exercitium illorũ, quæ sunt leg. diœce. vel iurisdictionis, quæ multa sunt, & enumerantur in c. conquerente. de off. ordi. & c. dilectus. in istis ergo qualiter quasi possessio acquiratur, dicam infra in 7. q. hic autem prosequor, qualiter acquiratur quasi possessio ipsius dignitatis episcopalis, vel alterius. & qualiter res temporalium, quæ ad ipsam dignitatẽ pertinent. nam, vt s. dixi, potest quis esse in quasi possessione dignitatis episcopalis, abbatialis, & simi. absq; tamen prædictis bonis, vel exercitio prædictarum legum, vt patet in episcopo, qui renunciauit episcopatui, sed non ordini. patet in alijs, qui sunt veri prælati, & proprietarij prælaturę: tamen nõ habent possessiones, cuius commodo potiuntur possessores, & non ipsi veri prælati, iuxta no. in c. cum ecclesia Sutrina. de causa possessio. & proprie. in nouella. & c. consultationibus. de iure pa. & ex hoc, scilicet quòd prædicta sunt diuersa, & separata, acquisitio bonorum non infert acquisitionem dignitatis prælaturæ; quia in separatis de vno ad reliquum non infertur. l. si maritus. ff. de dona. inter virum & vxo. qualiter igitur acquiratur quasi possessio dignitatis (non dico dignitatis affixæ ossibus) nam illa quæritur traditis insignijs deputatis illi dignitati, vt dixi: sed loquor de quasi possessione dignitatis, siue prælaturæ; à qua habet titulum, & quæ habet personam fictam, & repræsentatam, abstractam ab omni visibili subiecto ¶ In ista acquisitione Inn. tradit tres modos in d. c. in literis. Primò modum consuetudinis. dicit enim, quod de generali consuetudine, quæ pro iure obtinet, & seruatur, gñaliter possessio iuris episcopalis, vel archidiaconatus, vel alterius cuiuscunq; dignitatis, acquiritur per installationem in sede, vel in loco ad hoc deputato, vt s. de renun. c. cum inter. per. Goffre. & de prębẽd. c. dilectus. in § 1. & c. dilecto. primo responso. versic. dictus legatus. & hoc verum, si fiat installatio per illum, ad quem spectat. de offic. or. c. vt nostrũ. & c. dilecto. de præbendis. nam per istos modos fictos potest quęri possessio rei corporalis, vt s. de consuetu. ca. 2. multò fortius iuris incorporalis, in quibus vt plurimum per actus, & signa extrinseca quęritur dicta quasi possessio, vt s. dictum est. Subdit, quod si non potest installari in loco ad hoc deputato, fortè propter violentiam aliquorum, an poterit fieri in alio. quidam, quod non; quia consuetudo præter ius inducta non debet extendi, vt l. qđ verò. ff. de leg. i. Alij cõtra. qđ est verius secundùm Inn. & Host. arg. eius, quod legitur, & no. vt lite pendẽ. c. ecclesię. 1. & 2. & hoc dicunt verũ, si ille alter locus spectet ad illam dignitatem. facit. 23. distin. ca. in nomine Domini. post medium. ¶ Secundo modo quòd per alios modos traditur quasi possessio iuris canonicalis, & præbendalis, quando si is, ad quem spectat, signat alicui stallum in choro, & locum in Capitulo. ex hoc enim omnium iurium ad canonicatum pertinẽtium videtur quasi possessionem acquisiuisse. ¶ Item si quis inducitur in possessionem alicuius domus, vel fundi ad ipsam præbendam pertinentis, quæritur quasi possessio, non solum illius loci, in quo pars ponitur: sed etiam aliorum bonorum omnium, & iurium ad ipsam pertinentium, dummodo hoc animo, & intentione fiat, vt l. possideri. §. 1. ff. de acqui. pos. & de acqui. here. l. pro herede. & l. gerit. ¶ Subdit, quod tertio modo generaliter acquiritur quasi possessio iuris canonicatus, præbendæ, vel cuiuscunq; dignitatis, si quis vtitur aliquo iur. canonici, intendẽs generaliter, & aduersario hoc sciente & patiente vt no. in ca. 2. de capel. mo. & de postu. pla. c. bonę. 2. vel si apprehendatur possessio castri, vel villæ, vel fundi ad præbendam pertinẽtis: vel si legat, vel cantet, tanquam canonicus. & idem de apprehensione iuris episcopalis, & cuiuscunq; alterius dignitatis. hoc tamen casu nõ intelligitur possessio extẽdi, nisi ad ea, quæ sunt appre-

hensa, vt si tantùm legit, vel cantauit, possidebit tantũ illum fundum, & erit tantummodo in quasi possessione legẽdi, vel cãtandi, & non aliorum iurium ad canonicatum pertinentium. ¶ Et idem dicunt isti de alijs iuribus episcopalib', & similibus. vnde si talis spolietur, non potest petere restitutionem spoliationis, nisi quantùm ad illos actus, quos possidet. istos tres modos acquisitionis electio. no. Inn. in d. c. ex literis. & primus modus inductus à consuetudine est clarus: sed vbi non viget hæc consuetudo, vel cum difficultate probaretur ex alijs duobus modis prædictis, non remanet mihi clarus intellectus. nam per secundum modum per acquisitionem tertij actus, vt dixi, inducitur acquisitio quasi possessionis omnium aliorum. per tertium modum inducitur solùm acquisitio alterius actus gesti, vel possessionis apprehensæ. Sed non video rationem, quare magis extendatur inductio in possessionem certæ rei, vel assignatio chori, vel Capituli, vt in 2. casu, quàm patientia in tertio. nam videntur ista paria, tradere, & pati alium possidere, vt l. manus instructus. C. de acqui. pos. de hoc tamẽ articulo, an acquisitio vnius rei extendatur ad aliam, dicam. j. in 8. q. Sed in prædicta. q. qualiter acquiratur quasi possessio dignitatis canonicatus, vel præbendæ. saluo iudicio cuiuslibet melius sentientis, dico, quod apprehensa possessione corporis ecclesiæ cathedralis collegiatæ, monasterij, & alterius cuiuscunq;: videtur quæsita possessio dignitatis, & prelaturæ, & omnium possessionum, & iu-
11 rium earundem. ¶ † Primò hoc probo per id. quod not. Io. Cal. in commento suo. d. c. in literis. in 1. q. in qua quærit, quãliter acquiratur possessio a beneficiorum, & aliorum incorporalium. dicit enim, quod si incorporalia cohærent corporalibus, ita quod habeantur plenè per inductionem in possessionẽ talium corporalium, aliàs si sub specie, & figura corporaliũ non potest acquiri possessio incorporalium (vt in iure eligendi, & præsentandi) tunc requiritur vsus ipsius iuris cum intentione quærendi: cum ergo in casu nostro quasi possessio dignitatis prælaturæ sub forma, & specie rei corporalis possit apprehendi, dicamus per inductionem in possessionem ipsi' ecclesiæ acquiri. ar. l. 3. §. dare. ff. de vsufru. habet enim prælatus plenè possessionem corporis ecclesiæ, postquam apprehendit. nam dicit canon, quod prælatus est in ecclesia, & ecclesia in prælato. 7. q. 1. c. scire debes. & ideò maxima est cõiunctio inter eos, vt c. requisisti. de testa. censentur nanq; suus maritus, & sponsus ecclesiæ, vt c. sicut. 7. q. 1. ipsius igitur ecclesiæ possessione apprehensa, videtur quæsita quasi possessio dignitatis: vt sic in ecclesia repræsentetur dignitas prælaturæ. ¶ Secundò principaliter hoc probatur: quia penes ipsam ecclesiam dicuntur consistere possessiones, & iura; ita quod ipsa est p sona ficta, & repręsentata, vt no. in c. cum super. de causa pos. & proprie. per Inn. & fungitur iure minoris, vt c. 1. s. de restitu. in integ. quæsita igitur ipsius possessione, videtur quæsita possessio dignitatis, & bonorum omnium. ar. optimum. l. si adoptauero. ff. de adopt. per quam. l. respondetur ad l. cum heredes. ff. de acqui pos. vbi post aditam hereditatẽ non quęritur possessio bonorum ipsius sine apprehensione. nam ipsa hereditas non possidebat ipsam, vt l. 1. §. Scæuola. C. si quis testa. lib. esse ius. fuer. sed ecclesia etiam vacans possidet bona sua, vt d. c. cum super. & quod no. in l. sicut. ff. quod cuiusq; vniuer. no. facit quod no. Io. An. in c. in præsentia. de proba. ¶ Tertiò probo per locum ab absurdo, prout arguit Iuriscõsultus in l. diuortio. ff. so. ma. Et præmitto, quod sola intentio, siue animus non sufficit ad quærendam possessionem, sed requiritur actus corporeus, etiã in incorporalibus, quæ adhæ-
12 rent corporalibus, vt d. §. dare. ¶ † Item quod ecclesia hẽt multa iura, & possessiones maximè cathedralis. nam episcopus exercet nomine dignitatis suæ vtranq; legem, quæ in multis consistit, vt d. c. conquerente. & c. dilectus. de of. or. si ergo in acquisitione singulorum capitulorum, & possessionum esset necessaria apprehẽsio, siue vsus ad acquisitionẽ possessionis, esset quodammodo difficile vnquam quærere, sicut glebã fundi circuire, vt l. 3. ff. de acqui. pos. oportet ergo oẽm acquisitio. quò ad possessionem referri ad certum subiectum; cuius possessione apprehensa, videatur quæsita quasi possessio omniũ rerum, & iurium ipsius ecclesiæ, & dignitatis. hoc aũt subiectum esse debet ecclesia, prædictarum oium dña, & possessor: nec est probabile dictum, quod acquisitio vnius capituli, siue certæ rei cum intentione alia acquirendi inferat aliorũ acquisitionem. requiritur enim, vt dixi, actus corpore' in acquisitione. & sic præsentia ipsius rei, vt l. hoc si præses. ff. de rei vend. nec per medium vnius rei potest quæri alia eiusdem conditionis. nam vna res carens anima in acquisitione alterius nihil præstat, & solus animus intendentis acquirere non sufficit, vt d. l. licèt. facit quod not. in l. 1. §. veteres. ff. de acquiren. pos. alleg. quod not. glos. ff. de acquiren. pos. l. 3. § 1. in glo. quãlibet. Non ob. qđ no. in l. restituta. in prin. ff. ad Treb. vbi restitutio, quam facit heres in vna re, extenditur ad omnes alias res sub eadem vniuersitate, siue hereditate contentas. nam illud verum, quantùm ad translationem iurium in omnib. si in mente vna fuerit restituta: secus quò ad translationem possessionis, vt ibi no. Barto. & bona est æquiparatio hereditarię successionis successioni ecclesiasticę quò ad hoc: quia quælibet est vniuersalis successio, sed non quò ad retentionem possessionis: quia ecclesia vacans possidet res suas, sed non hrẽditas iacens, vt d. l. Scæuola. ¶ Concludo igit, vt p̃ dixi, quod dignitas prælaturæ repsentetur in ecclesia, cuius possessione quæsita, intelligitur acquisita possessio dignitatis, & omnium iurium pertinentium ad eandem. idem dico in acquisitione possessionis iurium, & beneficiorum inferiorum ecclesiarum: vt quærantur, quæsita possessione, arg. d. l. si adoptauero. de adop. ¶ In acquisitione autem possessionis iur. canoni. quæ multa sunt, vt notant Doct. in c. cum M. de const. requiritur installatio in locis illis iuribus deputatis. ad tractandum enim facta ecclesiæ assignatur canõico locus in Ca. ad canendum, & interessendo diuinis officijs assignatur stallus in choro: vt ergo dicatur esse in quasi possessione iur. canonicatus, requiritur (vt dixi) installatio in prædictis locis. postquam enim actus, qui per canonicos fiunt, habent loca deputata, stat regula, de qua. s. dixi. quod ad acquisitionem quasi possessionis incorporalium requiritur apprehensio corporalium, quibus adhærent, vt d. l. 3. §. dare. de vsuf. ¶ Aduertendum, quia hæc sunt vera, quando possessio rei corporalis ad illum pertinet, ad quem spectat quasi possessio incorporalium adhęrentium illi rei; vt in ecclesijs, & locis canonicis deputatis. exempla posui. Si autem ad vnum spectat possessio rei corporalis adhærentis illi rei: vt in fundo decimali, censuali, vel de quo annua pensio debetur: tunc ad acquisitionem quasi possessionis decimæ, pensionis, vel census non requiritur remissio in re illa: sed ex præstatione annua pensionis, decimæ, siue census causatur, & in esse producitur ista quasi possessio, vt dixi. s. in 2. q. prin. circa prin. ¶ Prosequuntur Doctores etiam de quasi possessione iurium, & possessionum pertinentium ad præbendam, qualiter acquiratur. Hostien. & Inn. videntur inuicem contrarij in d. ca. in literis. de restit. spo. Host. n. dicit, possessionem iuris præbendalis, & etiam canonicalis non extendi ad alia, nisi ad apprehensa, & possessa. Inn. ibi contra. dicit. n. quod in quasi possessione canonicali, & præbendali vsus vnius actus canonicalis, vel per apprehensionem vnius possessionis præbendæ, scientibus & patientibus his, ad quos spectat, videtur quæsita possessio oim. & hoc idem no. Inn. in c. ex parte. de rest. spo. & idem videtur sentire in c. auditis. de præscrip. & c. venerabilis. de excep. in pen. glos. & idem in decisionibus Rotæ reperio istam decisionem Inno. approbatam. quæ est. 270. sed caret ratione, quod acquisitio possessionis vnius rei extendatur ad aliam penitus separatam, & ab illo remotam, vt no. ff. de acquir. poss. l. 3. §. 1. nam clauium traditio, sub quibus possessio custoditur, non inducit

inducit acquisitionem possessionis, nisi in ipsa possessione sit facta, vt l. claruibus. ff. de contrahē. empt. non teneo ergo istā opin. Innoc. nec illam Hostien. vt in omnibus sit fienda missio, sicut in hac quasi possessio. dignitatis, & cuiuslibet beneficij: vt apprehensa possessione corporis ecclesiæ, sit quæsita possessio omniū, vt probatum est supra. ¶ Et quia hæc possessio præbendalis repræsentatur in canonicatu, credo saniori iudicio, quòd apprehensa quasi possessione canonicatus per modum, de quo. s. sit q̄sita quasi possessio præbendalis, hoc est iurium, & possessionū pertinentium ad præbendam. Primò probat ratio connexorum. Præbenda enim succedit canonicatui, siue titulo canonicatus, qui sine temporalibus non debet creari, vt c. cum secundùm apostolum. de prebē. & quod not. in c. cum M. de consti. facit 1. q. 3. c. si quis obiecerit. quæsita ergo quasi possessione principalis rei, non mirum si quæritur alia, quæ cohæret sibi iur. necessitate, vt in c. accessorium. j. eo. & c. si super gratia. de off. deleg. & l. si adoptauero. de adop. & quod no. Ioan. Andr. de possessionibus professi, vt transeant in monasterium sine alia apprehensione, vt c. in præsentia. de proba. præterea, vt ibi etiā dicit Ioā. 13
Andr. possessiones præbendæ vacantis dicitur ipsa ecclesia possidere, licèt ipsa diuiserit per præbendas. facit quod not. Innoc. in c. ex literis. de proba. Si ergo canonicus est adeptus quasi possessionem canonicatus in ipsa ecclesia, iustum est, vt possessiones, & iura præbendalia tali canonicatui assignata quæsita intelligantur sine alia traditione. facit. l. cum delanionis. §. asinam. ff. de fun. instru. ibi [in infinitum primis qui busque proximè copulata procedunt] & l. vulgaris. in prin. ff. de fur. ¶ Ex his infero, q̄ si canonicus post adēpram possessionem ecclesiæ, siue canonicatus reperit occupantem, pōt eum violenter repellere, sicut posset possessor reuersus à nūdinis inuasorem talem: & dicitur ipsum canonicum spoliasse illa possessione, quam intelligitur quæsiuisse per apprehensam possessionem canonicatus, vt dixi. facit l. clam possidere. §. qui ad nundinas. de acqui. poss. Si verò ante apprehensam possessionem canonicatus fundum prebendæ aliquis occupasset nō nocet suo, sed nomine suæ præbendæ, expelleret. super quo vide quod not. Ioan. Andr. post Innoc. in c. cū super. de causa poss. & proprie. ¶ Item particula quasi possessionis, quam habent intitulati in ecclesia legitimè acquisita, idem debet operari quò ad acquisitionem iurium, & possessionum spectantium ad ipsam: quod operari dixi possessionem corporis ecclesiæ quæsitam quò ad possessiones suas. ar. l. quæ de tota. ff. de rei vendi. ¶ Pro confirmatione prædictorum addūco, quod no. Bart. in l. 2. in princ. ff. de acq poss. vbi si vna res (puta castrum) continet sub se plures possessiones diuisas: tunc si capio possessionem castri, videor capere possessionem omnium: nam illa diuisio fit gratia melioris gubernationis, vt l. Gaius. ff. de leg. 2. & l. prædia. & l. patronus. ff. de leg. 3. & ita est in ecclesia, quæ licèt diuidat per præbendas possessiones suas: tamen ipsa intelligitur possidere, vt no. in d. c. ex literis. de proba. Si ergo vnum recipit ad possessionem canonicatus pēr modum, de quo. s. non mirum si videtur sibi quæsita possessio accessorij, hoc est præbendæ illi canonicatui deputatæ, vt l. si adoptauero. & hæc mea opi. vt mihi videtur, est iuri consona. & ista acquisitio quasi possessionis dignitatis prælaturæ, vel canonicatus, & possessio ipsius est magis expedita, & plana, quàm per modos, quos tradunt prædicti patres canonum inter se contrarij, vt patet ex iam dictis. ¶ Subsequenter quæro, vtrùm ista acquisitio, & apprehensio possessionis corporalis ecclesiæ, vel particulæ (prout dixi) sit adeò necessaria, quòd ea non habita, non posset electus, & confirmatus, vel per annulū inuestitus administrare, super hoc dixit Innoc. quòd post confirmationē sine alia possessione, installatione, vel inuestitura statim pōt administrare in spiritualibus, temporalibus, in iudicio, & extra. allegat. c. transmissam. de elect. & c. nouit. & c. qualiter. de iud. & de transla. c. 1. & hanc partem tenet Innoc. & Hostien. in d. c. transmissam. vbi Ioan. And. post eos dicit hoc habere locum in omnibus ecclesiasticis personis administrationem habentibus: quarum aliquę confirmantur, si aliquid interuenit. quod loco confirmationis habeat, sicut institutio, vel inuestitura, quam recipiunt ab episcopo, vel alio inferiori prælato, ad quem spectat. de concess. præbē. c. proposuit. & quod ibi not. in nouel. post Innoc. & de his, quæ fi. à ma. par. Ca. c. ex ore. hoc idem not. Innocen. in c. cum super. de causa poss. & proprie. & multum vrgent iura prædicta. s. c. nouit. c. qualiter. & c. transmissam. de elect. & c. 1. de transla. quæ expressè innuunt, q̄ ex sola confirmatione competat istud ius administrandi: sed quòd sola confirmatio non sufficiat, nisi sit apprehensa possessio prælaturæ per installationem, vel modum, de quo dixi, tenet Archid. in c. eum qui. de præben. eo. lib. & hanc opi. credo veriorem de iure, primò per tex. quos allegat. de offi. Archid. in c. ad hoc. §. in quadam. vbi tex. dicit, quòd institutio corporalis spectat de iure ad Archid. ad idem. c. vt nostrum. eo. tit. ibi [ponere abbates, & abbatissas in sede.] ¶ † Secundò quia confirmatio habet vim sententiæ diffinitiuæ: licèt minoris efficaciæ quò ad quædam, iuxta no. in c. fin. s. eod. lib. de elect. sed licèt quis habeat pro se sententiam super beneficio, non debet propria auctoritate possessiones occupare: sed à iudice debet peti executio, vt c. veniens. de testi. quinimmo furti, vel vi bonorum raptorum punitur qui auctoritate sua occupat bona sibi adiudicata, vel alio titulo concessa, vt l. miles. §. qui iudi. ff. de re iu. & de acqui. poss. l. si ex stipulatione. cum concor. ibi not. Ex quibus patet, quòd quātuncunque quis habeat titulum canonicū, siue legitimum in aliqua re, nunquàm tamen propria auctoritate poterit illam occupare. qualiter igitur magis possit confirmatus, non video rationem. ¶ Tertiò probo. certum est, q̄ auctoritas confirmationis non tribuit possessionem ecclesiæ, vel dignitatis; quia nec sententia hoc facit. nam post ipsam debet fieri executio per iudicem, vt in d. §. qui iudicati. & c. cum secundùm leg. s. eo. lib. de hære. nec etiam ius possessionē solet transferre, licèt priuet ipso iure titulo, & dñio q̄nque, vt ibi, & not. in l. fi. C. de sacrosan. eccl. & l. si tibi mandauero. §. is cuius bona. ff. mand. administratio autem competit ratione possessionis, non tituli, quantuncunque legitimi, vt in c. cum ecclesia Sutrina. de causa poss. & proprie.
¶ Quartò pro hoc facit. c. grandi. de sup. negli. præla. vbi Papa mandat illi obediri, postquam ad locum accesserit. ad idē l. obseruare. de offi. procon. vbi qui nudam possessionem aprehēdit, non administrat in prouincia sibi decreta. ¶ Quintò probatur ex similitudine, quam habent rectores ecclesiarum cum tutoribus, & alijs administratoribus, vt c. fi. 7. q. 1. & c. 2. de dona. sed illi non accedunt ad administrationē, nisi inuentario confecto, & decreto iudi. eis administratio concedatur, vt l. legitimos. & ibi per Bart. ff. de legi. tut. ergo nec isti. facit. c. manifesta. & capi. sint manifestæ. 2. q̄. 1. Item sunt prelati similes vsufructuarijs, vt plenè not. in cap. præsenti. de offi. ord. li. 6. sed illis debet tradi quasi possessio vsus fructus per inductionem in fundum, vt l. 3. §. dare. ff. de vsufru. ¶ Sextò, & vltimò hoc tenet Dyn. in c. s. proxi. vbi dicit, q̄ per inductionem in possessionem tribuitur ius possessionis, & administrationis, vt d. c. ad hæc. & c. vt nostrum. & alia similia, de tuto. nam ponderatur in testamento secundo illa datio, q̄ confirmatur à iudice, vt patet. ff. & C. de confir. tuto.
¶ Tertiò sequitur decretum iudi. administrationem concedentis. C. arbi. tutel. l. fi. & in Authen. vt hi, qui ob. §. pen. idē in feudo. Nam primò feudi concessio. Secundò inuestitura, quæ est præcedentis cōcessionis confirmatio". Tertiò in possessionem inductio, quæ est concessionis, & inuestituræ realis executio, vt in tit. quid sit inuestitura. coll. 10. ¶ Ex his ergo concludo, quòd opin. Archid. est ipsa veritas: vt non minus in administratione patrimonij ecclesiastici requiratur in possessionem inductio, & ipsius apprehēsio quàm in alijs. s. dic. Opi. enim Innocen. Hostien. & aliorum infert, quòd ille, qui nunquàm fuit adeptus possessionem ex solo titulo confirmationis, patiatur commodum possessoris. quod non posset iur. defendi. Non obst. contraria, quæ innuūt administrationem competere ex sola confirmatione. nā debent supleri per alia, quæ expressè volunt, q̄ possessio apprehendatur, & legitimè, hoc est de manu eius, qui habet potestatem, vt d. c. ad hæc. & c. vt nostrum. Non ob. q̄ hæres statim adita hereditate, & vniuersalis fideicōmissarius facta restitutione, ēt solo verbo consequitur potestatem administrandi, & iura omnia in eos transferunt, vt l. cum hæredes. ff. de acqui. poss. & l. restituta. & l. facta. ad Trebel. nam aliud in hæreditate, & hærede: aliud in rectoribus ecclesiarum, & bonis ecclesiasticis. Isti enim, anteq̄ ad administrationem accedant, adeunt iudicē pro confirmatione, adhibetur causæ cognitio, & sīa fertur, vt d. c. fi. de elect. s. eod lib. non ergo iudex debet exequi sīam, sed ille, qui sīam obtinuit, vt d. §. qui iudicati. hæres ergo, & fideicommissarius nō tenētur adire iudicē, sed solo aīo hæres adibit, & verbo fideicōmissario restituet, vt d. l. facta. & l. gerit. de acq. hære. Item possessiones rerum iacentis hæreditatis non sunt apud aliquem, vt l. 1. §. Scæuola. C. si quis test. li. esse iuss. fue. possessio verò ecclesiæ vacātis possidetur per ipsam ecclesiam, vt d. §. cum super. de causa poss. & per Inn. non ergo ita debet esse facilis occupatio rerū ab alio possessārū, sicut si à nemine possideantur. facit q̄d no. Inn. in c. veniens. de test. & maxime, vt dixi, quia postq̄ confirmatio est obtenta in figura iudicij, debet à iudice executio iudicij postulari. nam post confirmationem pōt cōtra cō firmatum talis exceptio opponi, quæ impedit confirmationis effectum, vt c. accedens. de ac. saltem ergo propter hoc. s. q̄ pōt executio retardari, non debet, suā auctoritate apprehendere possessionem. & sicut in ea auferenda post priuationem ipso iure iudex dēt possessorem citare, vt c. licèt eps. de præben. s. eo. li. ita & in ea acquirenda dēt auctoritas iudicis accedere: vt sic cum illa maturitate tradatur, cum qua aufertur, & ēt vt eadē sit rō acquirendi, & amittēdi, vt l. quemadmodum. de acq. pos. & q̄d operatur propositum in proposito, ita oppositum in oppositō, vt l. nam hoc iure. ff. de vulg. & pupil. ¶ Ex prædictis patet decisio. q. quam format Io. And. post Compo. s. de consti. c. cum super. gl. hoc ponit. vbi q̄rit, an canonicus non installatus debeat vocari ad electionem: sicut si est in loco, vnde vocari debuit, & contemptus fuit, an possit impugnare electionem rōne contemptus. Compo. q̄ fi. quia licet in alijs nō transeat dominium sine possessione, tū in ecclesiasticis bene transit, iuxta illa, quæ plenè no. in c. si tibi abtenti. de præben. s. eo. li. nam ex sola collatione habuit ius in re, vt ibi, & c. fi. de concess. præben. eo. li. Archi. tenet cō trarium. s. talem installatum non debuisse vocari. & ita no. in c. eum qui. de præben. s. eo. li. & dicit ibi hoc probari, cū non habeat possessionem iuris sibi collati: q̄ possessio nō datur per inuestituram, vt no. in c. auctoritate. de insti. p Dy. s. c. 1.
¶ Præterea, vt dicit, eligere est fructus possessionis, non proprietatis, vt no. Io. An. post Inn. s. de elec. cū ver. quid si duo. & ex prædictis apparet, q̄ illa opi. est vera. ¶ Iuxta prædicta quęro de effectu possessionis prælaturæ, vtrūm sola possessio tueatur illum, qui est in quasi possessione dignitatis. & quid iur. si debitores dignitatis soluant illi, qui apparet postea fal sus prælatus. Bald. dicit, q̄ q̄nq; ille, qui est in possessione, est funditus falsus prelatus: & talis possessio non patrocinatur, vt no. in l. 2. C. q̄ ex facto tut. debitores etiam sponte tali falso prelato soluentes non liberantur ab ecclesia. ff. de cōdi. ob causam. l. procu. falsus. & l. si quis vxori §. item apud Labeonem. de fur. tu dic de hoc plenius per Io. An. post Inn. in c. in literis. de resti. spo. in gl. magna. ver. quid ergo si aliquis intrusit se, &c. ¶ Q̄nq; non est funditus falsus, quia hēt confirmationem superioris: & tunc aut ipsa confirmatio est nulla ipso iure: aut valet, licèt confirmatus sit indignus. Primo casu aut est vitium patens: & repellitur. aut latens: & non repellitur. ff. de mino. l. verum. §. ex facto. & C. de peti. hære. l. si putas. Secundo casu non repellitur, q̄diu est in possessione auctoritate superioris, ar. ff. de offi. præto. l. Barbarius. & de præscri. c. fisicatus. per Inn. facit. ff. fami. herc. l. his consequenter. & q̄d ibi no. ex quo. n. superior habet eū pro tali: ergo à quolibet alio dēt haberi. ff. q̄d fal. tu. aucto. l. 1. §. idem Pōpo. ¶ Et prædicta vera sīa eum, qui agit nomine dignitatis: sed ſi nomine suo contraxit, indistinctè præiudicatur sīa Inn. in d. c. in literis. sed certè si ipse contraxit nomine dignitatis, cum ius sit quæsitum ecclesiæ, nō potest sibi præiudicare, ar. C. qui. cau. in integ. rest. non est necesse. l. si tutor. & ff. de sol. l. filiæ. & l. optimam. C. de contrah. stipu. per Iac. de Are. & Cyn. ¶ Sed cōtra prędicta ipse opponit, & videtur, q̄ semper ille, qui est in possessione, agere pōt: quia talis p̄sumitur, qualis possessio eum ostendit, vt no. C. de fi. instru. l. si solemnibus. & l. nō nudis. C. de proba. & C. vbi causa stat. l. 1. per Cyn. sol. quædam est possessio, quæ sui aptitudine cum natura concordat, vt possessio maternitatis: nam & ipsa maternitas est. ff. de capi. dimi. l. eas. & natura communis. ff. de accu. l. hos accusare. §. fi. & huiusmodi possessio (quia naturalibus conuenit) veritatis præsumptionem inducit. ff. de his qui sunt sui, vel alie. iur. l. filium. idem si quasi naturalis iurigentium conueniat possessio; quia est tale quid, quod de iure cōi potest à quolibet possideri, & quilibet est capax, vt no. in l. ficuti. §. fi quærāt. ff. si ser. ven. facit de agri. & censi. l. litibus. si autem possessionis qualitas exorbitet à regulis permissiuis, & exigit titulum expressum, nec aliter potest conformare se iuri: tunc sola possessio non inducit præsumptionem veritatis, nisi publica vtilitas cum cōi errore concurrat. hinc est, q̄ non præsumit̄ q̄s prælatus, vel maritus. de resti. spo. c. ex parte. per Inn. l. 1. §. si ea. de ven. in pos mit. neq; tabellio, vt no. Azo in summa de fi. instru. & de ver. sig. c. veniens. per Inn. & g̃naliter nemo p̄sumitur priuilegiatus, nisi doceat de priuilegio: & nemo præsumitur confirmatus, nisi doceat de cōfirmatione. C. de mā. prin. l. 1. & de hoc p Inn. in c. trāsmissam. de ele. nisi fortè fuerit in longa possessione. de adop. l. post mortē. & de vsur. l. cū de in rem verso. Et ita dicit Bald. plenius cū Bar. in l. si prius. ff. de no. ope. nun. nā in hoc vlt. membro. s. cum quasi possessio est fundata in priuilegio, nec aliter obtineri pōt, vtrū releuet ab onere p̄bandi: dic, vt in c. cum p̄sonæ. de priui. s. eo. li. & p̄ Dy in d. l. si solemnib. Item q̄n p̄sens quasi possessio non concordat, immo discordat à iure naturali (vt seruitutes agrorum) an releuet ab onere probandi, & quid iur. de ila, quæ concordat cum iuregentium, sed discordat cū iure naturali, vt seruitutes hominum, dic vt d. l. si prius. p Bart. de quasi possessione militiæ dic per Dy. in c. semel malus. j. eo.
¶ Item vtrùm releuet ab onere probandi, dēt intelligi, cum agitur ad priuationem iur. super quo sustentatur illa quasi possessio: interim verò, donec sup hoc in iudicio discutitur, debet in dicta possessione defendi. q̄d dic, vt d. c. cum persona, & dixi. s. in 2. q. ver. sequitur videre. nec per viam exceptionis, cum agit p̄ iuribus deputatis illi quasi possessioni, vt posse excludi: sed expedit, vt principaliter agat ad priuationē, vt d. c. trāsmissam. & p̄ illas remissiones p̄cedēs distinctio p̄ceptoris mei declarari pōt: & adid, q̄d vltimò dixit de diuturna possessione, q̄ fundat in priuilegio, vel in vsu hoīm: vt si diu duo tractauerunt se, vt vir, & vxor, vel diu tenuit beneficium, vel gessit se p̄ clerico: si aliter nō constat de veritate, an præsumatur ita esse, si est contentio inter eos, vel cum eorum aliquo, & tertio, vel inter alios. dic, vt c. veniens. per Innoc. in d. c. innotuit. de eo qui fur. ord. su. & d. c. ex parte. de restitu. spolia. & c. illud. de præsumpti. ¶ Per ista potest decidi quæstio, quam ipse scribit de obedientia, & iurisdictione, an sit obediendum minus iusto prælato, qui est in possessione pacifica officij sui, & an possit exercere iurisdictione

tionem in rebelles:& videtur, ꝙ sic in l.Barbarius.in hoc passu perfectius loquitur Io.An.post Inn.in d.c.in literis.in glo. mag.vers.quid ergo si aliquis intrusit se in aliqua dignitate & c.dic vt ibi dixi.¶ Vltimò circa istam quasi possessionem dignitatis canonicatus,& præbendæ esset tractandum,qualiter admittatur.dicam.j.q.proxi.vbi de ipsa, & alijs multis succinctè dicam.¶ Quartò principaliter quæro de quadam quasi possessione, quæ consistit in iure rerum,in iure personarũ, & actibus hominum,vt est quasi possessio iurisdictionis,qualiter acquiratur. Ad hoc dico,ꝙ Inno.& post eum Doct.tangunt de ista materia in multis locis: sed plenius in c. dilecta. de cap.mo.cuius dicta reassumit D.Bal.in l.2.C.de ser. & aqua.Ex dictis Inno. quatuor mẽbra elicio,primum est,qualiter acquiratur iurisdictio in causis. secundum qualiter in personis. tertium qualiter in vna ciuitate, vel populo. quartum qualiter acquisita perdatur.Reuertor ad primum,in quo dicit Inn.ꝙ generalis possessio iurisdictionis acquiritur, etiam si vnicus actus iurisdictionis exerceatur: puta cognoscit de aliqua causa crĩali,vel ciuili: vel quia excommunicat aliquẽ, vel suspẽdit,vel aliud quodlibet facit, qđ tñ pertinet ad iurisdictionẽ. Si enim istos actus exercet animo quærendi iurisdictionem vniuersaliter,sic eam quærit, vt in animo suo gessit. de quo animo quomõ cõstare possit,vide.s̃.in 2.q. prin.Cy. illud dictum Inn. reprobat in l.1.C.de emanci.libe. nam secundùm eum acquisitio iurisdictionis certæ speciei non infert acquisitionem alterius penitus diuersæ,& separatę. nam sic est in rebus corporalibus separatis: vt vnius possessione acquisita,alia non veniat,vt l.3.in prin.ff.de acqui.pos. & qđ dixi.s̃.in 3.q.prin.ver.nec est probabile dictum.cum ergo diuersæ sint species iurisdictionis,ciuilis,& crĩalis:q̃a vna,ẽ simplicis iurisdictionis,alia meri imperij;per acquisitionem possessionis alterius alia spẽs non vr̃ quęri.ff.quemad. ser. amit. l.si stillicidij.§ fi.& l.si prius.ff.de aqua plu. arcen.¶ Pro illa op.allegat Bal.dictum Phi.ꝙ in habentibus symbolum facilior est transitus.& prorogatio,siue extensio fit ad similia,nõ ad diuersa,vt no.Cy.in l.testa.C.de testa.& istam op.Cy. contra Inn.tenui in c.dilectus.præal.¶ Nunc verò dico Inn. recte sensisse.accepit enim iurisdictionem,prout sumitur in genere,includente sub se merum,& mixtum imperium, & simplicem iurisdictionem.quod patet ex verbis suis, dum se retulit ad intentionem intendentis acquirere vniuersaliter &c.vnde quia acquisitio generis infert acquisitionem omnium spẽrum sub genere inclusarum,vt l.si chorus. ff. de leg. 2.& l. si duo.de admi.tu. videtur Inno. bene dicere, & cum eo sentit Io.An.in d.c.dilectus.qui dum respondet ad dictum Cy. dictum Inn.sic exponit. Aduerte tamen ad id, quod statim dicã in secundo membro. quod fuit, qualiter acquiratur iurisdictio in personis. In hac dicit Inno. ꝙ quasi possessio iurisdictionis acquisita in vna persona non extenditur ad aliam personam, etiam si hoc gerat in animo ille, qui iurisdictionem exercet.Sed tunc post eum quæro de ratione dr̃ę, quare magis acquisitio talis extenditur de vna re ad aliam, vt s̃. proximè dictum est,quàm de persona ad personam.dicit ipse,quia sub iurisdictione comprehenduntur omnes partes, & actus iurisdictionis:sed sub vna persona non comprehenditur alia. nam diuersi sunt homines.& quod fit in vno,non extenditur ad alios,vt l.sæpe.de re iud.& c.quamuis.eo. titu. adducit simile de gleba,ꝙ vna apprehensa, omnes contiguæ apprehensæ intelliguntur.separatæ verò nõ.de acqui.pos.l.3.post princi.& c.1.de conse.ec.vel alta.s̃.eo.libr. & sic dicendum est secundùm eum in hac materia, ꝙ apprehensa quasi possessione iurisdictionis in vno capitulo, videtur apprehensa in alijs, dummodo apprehendens hoc intendat:secus est in personis, vbi non est talis connexitas,secundùm eum:cuius op. in hoc sequitur Cy.in d.l.1.C.de eman.li.Ego,prout dixi in d.c.dilectus.non bene capio istud dictum Inno.nec facio differentiã inter causas,& personas.nam aut Inn.intellexit de acquisitione iurisdictionis in certis personis,siue vna sine territorio: & talis acquisitio non procedit; quia priuatus iurisdictione nõ exercet iurisdictionem in certas personas, si non habet territorium, vel non præest collegio, iuxta no. in c. cum contingat. de foro compe. Si autem ratione territorij iurisdictionẽ exercet in vna persona,vel pluribus:tunc credo, ꝙ istud exercitium extendatur ad aliud.quod etiam sentit Innoc. dum subdit,qualiter acquiratur iurisdictio in vno populo.dicit.n. si exerceo iurisdictionem in vna tantùm vnius populi parte, sciente domino & patiente:ꝙ super toto populo acquiro; q̃a quasi vna,& continua est gleba.s. vnus populus. loquitur tamen Inn. cum in isto populo, in quem intendo possessionem acquirere, alius exercebat.& sic non quæro nouam iurisdictionem in personis illorum de populo: sed iam acquisitam per alium,& ab eo possessam.sed certè si in eis nullus alius iurisdictionem,quam intendo quærere,possidebat: videtur, ꝙ sit idem iur.vt s. quæram in alijs, si acquiro in illo, in quem exerceo cum intentione quærendi in omnibus.hoc credo verum,si adeptus sum possessionem soli, siue territorij, cui iurisdictio cohæret, cum voluntate domini,& hanc acquisitionem magis considero,quàm exercitium in persona istius,vel illius.si verò iurisdictio exercetur non ratione territorij, sed dignitatis:tunc considero acquisitionem illius dignitatis: vt sic videatur iurisdictio quæsita, velut accessoria dignitati. & hoc per ea, quæ dixi. s̃. in 3.q. prin. Præterea videtur bona differentia inter causas, & personas. nam sicut vna persona differt ab alia numero,non specie:ita vna causa ab alia,& respectu iurisdictiõis pariter subijciunt cãæ, & p̃sonæ.nõ ergo est rõ,quare magis fiat extensio in causis,q̃ in p̃sonis: sed velut indiuidua includuntur sub acquisitione iurisdictionis,quę contingit per acquisitionem quasi possessionis dignitatis,vel territorij:vt prædixi,altero nõ concurrente, non capio quo modo in istum hominem, vel in illum possim iurisdictionẽ quærere.Bart.tamen dicit, ꝙ in acquirenda iurisdictione uniuersaliter in uno castro:si accedat consensus domini, quæro ipsam per unicũ actũ:si aũt non accedat, per acquisitionem unius actus nõ quęritur in alijs:ita no.in l.1.§.hoc interdicto. ff.de itinere actuq; priua.& l.3.in princi.ff.de acquirẽ.pos.in hoc satis concordat cum Inn.inquantum loquitur de acquisitione possessionis iurisdictionis in uno populo alteri subiecto.In non subiecto uerò uidetur tenere Inn.ꝙ acquisitio iurisdictionis in vna persona non extendatur ad aliam. Ego autem dico,ꝙ aut in omnibus acquiritur,aut in nullo, vt patet ex prædictis.¶ Subsequenter quærit Inn.qualiter iurisdictio generalis in vna ciuitate,vel prouincia acquiratur. & distinguit,ꝙ aut nullus ibi iurisdictionem possidebat: & quæritur per generalia banna,& præconia pœnalia transmissa per partes ciuitatis.& est hoc verum,etiam si nullus inciderit in edictum.nam hęc edicta ponere,iurisdictionis est. si autem alius ibi iurisdictionem possidet: tunc qui mittit dicta præconia, non acquirit iurisdictionem,nisi in illis capitulis,& hominibus,quos apprehendit, vt l.quod in eo.§.vlt ff.de acqui.pos. ¶ Subdit Inn.ꝙ licèt primo casu sit quæsita generaliter iurisdictio in singulares personas:quia obligatio, quæ concernit vniuersitatem,non ligat singulos.ff. de in ius vo. l. sed si hac. §.qui manumittitur.canõizata. 12.q. 2.c.qui manumittitur. ¶ Ego in d.c.dilectus.non approbo illud dictum.nam iurisdictio sine coerctione nulla est,vt l.1.ff.si quis ius di.non ob. & l.fi.ff.de off.eius, cui mã. est iu. sed licèt vniuersitas possit obligari ex cõtractibus,& delictis,vt l.1.§.fi.ff. quod cuiusq; vniuer.no.& quod no.Bar.in l.aut facta.de pæ. & c. dilectus. de simo.tamẽ de facili hoc non contingit, vt ff.de dolo.l.si ex dolo.in §.1.ergo nimis stricta est ista acquisitio p̃ter formam banni,quam ponit Inno. ꝙ talis dominus Ciuitatis mandat, ꝙ quicunq; sic fecerit,incurrat talem pœnam & c.Illud bannum potius concernit illos de vniuersitate, vt singulos,quàm vt vniuersos.non est ergo rationabile,ꝙ singuli non ligentur,

vel in singulos iurisdictio non quæratur:licèt enim verba quãdoq; referantur ad vniuersitatem: tamen complectuntur illos de vniuersitate vt singulos,si natura dispositionis non potest congruè ferri ad vniuersitatem,vt in sententia excommunicationis,& interdicti patet per cap.si sententia.in fi. de senten.excommu.s̃.eodem lib.& quod no.in cap.tanta.s̃. de ex-
25 cess.præla.¶ † Ex prædictis potest in summa redigi, & distingui,cum quæritur,qualiter iurisdictio acquiratur. quandoq; enim quæritur,qualiter acquiratur in causis generaliter:quãdoq; qualiter in personis: quandoq; qualiter in ciuitate, vel castro:quandoq; qualiter in vno populo.& quid iuris in quolibet membro,superius patet,vbi ista extensio, siue prorogatio iurisdictionis in causis, & personis potest ad similia applicari,maximè ad not.per Inno. in cap.dilecto. supra de offic. archi.& ibi Ioan.Andre.relata glos. Innocen.ad contextum subijcit,quòd ex ea eligas q̃d boni poteris. & vt credo, ideo sic dixit,quia visa sibi est confusa, & difficilis,prout verè est. Ego autem dictam gloss.ordino, distinguendo sic. cum quæritur, vtrùm fiat extensio exercitij alicuius actus de personis ad personas, vel de iuribus ad iura, vel de locis ad loca. distingue: aut quæris de extensione consuetudinis, aut præscriptionis. aut concessionis, siue priuilegij. ¶ Primo casu aut consuetudo inducitur contra iura, vel est ecclesijs onerosa:& non est extendenda.de consuetu.cap.1. de deci. cap. tua.& cap. cum contingat. neq; ad alia iura. de præscri. cap. auditis.& de cap. mo.cap.2.neq; ad alias.12.distin. cap. omnia.& 11.distin.cap.catholica.Aut est laudabilis, & super re de facili concessibili,qualis est,vt archidiaconus iurisdictionem exerceat in monasterio:nam hoc episcopus de facili sibi debet concedere,vt sic diuidat onus suum in cap.mandata.de præsump.& cap.fin.de offic.archidia.& cap. cum ecclesia Vulterana.de elec.& cap. in his. 11. distin. & 12. distinc. cap. consuetudo.& de censi.cap.sopirę.& hoc est verum, vbi maior pars ecclesiarum,& personarum eiusdem conditionis hanc seruet,vt ibi, & ff.de iusti. iu.& l.pe. ¶ Item hoc est verum non solum de ecclesia eiusdem diœce. sed etiam eiusdẽ prouinciæ,adeo quòd illæ ecclesiæ, quæ hanc communem consuetudinem recusarent obseruare, possent ad hoc cogi. qđ patet;quia ecclesię,q̃ de nouo constitutę sunt, eã obseruare tenentur.de censi.cap.ecclesijs. ponit Innocen.exemplum in officijs ecclesiasticis,in quibus vnum modum debent obseruare, vnam mensam communẽ habere,& prærogatiuam eiusdem dignitatis seruare,vt probatur per ordinem. 12.di. c.pe.in fin.de censi.c.ex parte.de consue.c. cum olim. & hæc sunt iura:q̃ tenẽtur obseruare, nisi habeãt cõtrariã certã laudabilẽ consuetudinẽ,& præscri.de cõsue.c. fi. de præscrip.c. auditis.& 12.dist.c.illud breuiter. vel nisi alius hæc iura in illo monasterio exerceat. de præscrip. cap. cum ex officij. vel nisi pro illa aliam habeat: puta vna ecclesia ieiunat die Sabba.alia de Mercurij. 12. dis. cap. illa. tunc enim minor pars non cogitur sequi maiorem.Alij dicũt,quòd in his,quæ sunt iurisdictioni annexa, fit prorogatio de personis ad personas, dummodo maior pars populi vtatur tali consuetudine. ff.de iusti.& iur.l.pe.& l.quod maior.ff.ad muni. & de testi.l. testium.§. fi. nisi consuetudo sit contra legem inducta, vt l. quod non ratione. ff. de le. In his verò, quæ consistunt in pręstationibus,& similibus,non est extendenda consuetudo. Non ob.ff.communia prædi.l.venditor.§. si constet. quia ibi non fit extensio de vna re ad aliam, sed ad eandem tantùm, quæ nunquàm debet diuerso iure censeri,vt d. c. cum in tua. de deci. cum concor. Alij indistinctè dicunt, ꝙ consuetudo non est extendenda ad alia monasteria, siue ecclesias, vt in Archid.ꝙ iurisdictionem exercuit de consuetudine in nouis, vt c.cum contingat.de deci.Non ob.c.cognouimus.12. quęstio.2.quæ ibi ideò dẽt solui, quia sic debebatur de iure cõi, non ex eo,ꝙ de cõsuetudine cõsueuit solui.Nõ obs. de censi. c.sup eo.de consue.c.cum olim.quia ibi loquimur de his iur. de quibus nihil est certum in iur.statutum. in talibus enim satis est ęquum,ꝙ consuetudo prouinciæ, siue vicinarum ecclesiarum dẽat obseruari.ar.12.di.c.diuturna.& c.cõia.& se.sed ꝙ Archidiaconus in monasterio iurisdictionem exerceat,est contra ius cõe.& facilius fit extensio in his,quæ non pertinẽt ad alium de iure cõi,vt c.1.de reli.do. Alij dicunt in præscriptionibus,ꝙ aut ille,qui exegit annuam pensionem,vel certã partem oblationũ in oĩbus ecclesijs, vel monasterijs ex consuetudine,vel præscriptione,& vult exigere in vno, quod non soluit;quia erat ep̃s,cui subsunt oẽs ecclesiæ:& poterit exigere etiam in isto. Aut est alius: & non poterit, vt d.ca.dilecto. versi.cum in huiusmodi.& est rõ; quia de iure cõi ep̃o omnia subesse videntur. 10.q.1.c.regenda. 12.q.1.c.præcipimus. & c. ecclesiarũ. ¶ Sed dices. si illa ecclesia nõ est passa cõtra se consuetudinem induci in exercitio iurisdictiõis respectu pręstationis,imò semp violenter resistit, qualiter ei debet præiudicare negligentia aliarum. nam & res inter alios acta & c. de re iud.c.pen.rñdet Inn.ꝙ hoc est ideo, ne vna, & eadem ecclesia diuerso iure censeatur.12.q.2.c.cognouimus.ex quo argue secundùm Host.ꝙ si ep̃s à subdito petit aliquid nouũ, vel insolitum à iure,non tñ omnino improbatum (puta censum,vel charitatiuum subsidium,& similia) ex quo p̃bat, ꝙ id hẽt,& percepit in alijs conuicinis,conuincitur is,à quo petit,nisi aliud probet.ad hoc allegat Io. And.iura. quę allegat gl.fi.in c.dilecto. de offi. arch. Fit etiã extensio iurisdictionis ad locum,de quo non constat, ꝙ ad alium pertineat. de reli. do.c.1.& fit ista extensio maximè in iuribus archidiaconalibus,& consimilibus,quę per consuetudinem acquiruntur sm̃ Inn. & hæc sint dicta de extensione consuetudinis de personis ad p̃sonas,de locis ad loca,& de iuribus ad iura. ¶ Secundum membrum fuit de acquisitione per præscriptionem. & in isto dicit Io.An.post Inn.ꝙ non est extendenda,sed potius tanquam odiosa restringenda.c.vigilanti.de præscri. ¶ Tertium membrum est de cõcessione, an extendatur ad alias ecclesias,si concessa est iurisdictio in quibusdam.dicit,ꝙ nõ.rõ differentiæ est inter concessionẽ, & consuetudinem; quia eo ipso ꝙ concedit in aliquibus,in alijs prohibetur,ar.55. di.c. disciplina.de deci.c.1.& c.ex parte. ¶ In consuetudine verò, ex quo hoc permittit in alijs, hoc idem & de illo præsumitur tacitè cõsentire sm̃ eum.dñs Bal.de ista extẽsione p̃sequitur in quadã sua disputatione,q̃ incipit.Apostolus.& sicut fit p̃rogatio iurisdictionis p consensum quatuor modis,de tp̃e ad tp̃s,de re ad rẽ,de p̃sonis ad p̃sonas, de locis ad loca: Ita de ista extensione q̃rit ipse in materia p̃scriptionis. & ex dictis suis in summa collige primò in tp̃e, ꝙ qui ex p̃scriptione hẽt ius cognoscendi de cã.j.certa tp̃a,postea nõ cognoscet, ar.l. statuli.§.Stichũ.ff.de le.2.hoc verũ,nisi partes prorogent. nã quod prorogatur,dicitur esse idẽ cũ primo, si sit eiusdẽ formæ,& naturæ.secus si diuersæ,vt no.in o.hi q.de p̃ben.s̃. e.li. ¶ In sc̃da spẽ.s.de p̃sonis ad p̃sonas refert dictũ Inn.de quo. s̃.s.in c.dilectus.de capel.mo.vbi dicit,ꝙ non extendit: sed, vt vidistis in c.dilectus.de off.arch. multum variat in acquisitione,quæ fit per cõsuetudinẽ.nam multas op. quas ponit.s̃. retuli,quæ sunt vel contrariæ, vel distinctione ad concordiã reducendæ.In acquisitione,quæ fit p p̃scriptionẽ, & etiã per concessionem indistinctè ꝙ non fiat extensio. considerat tamen Bal.potius causam actus,quã ip̃m actũ:vt si est intentio vniuersalis, vniuersaliter acquiratur, licèt exercitium fuerit in vno actu,& in uniuersalibus licita est extensio,iuxta no.in l.mandatum. C. manda. per Pe. & Cyn. plenius hoc dixi.s̃. post Innocen. ¶ De tertia specie prorogationis parum dicit,licèt tangat vnam quæstionem,quæ est talis. Archidiaconus præscripsit iurisdictionem in patronalibus ecclesijs: an si patroni non eligunt,videatur præscripsisse collationem?& videtur, quòd postquam præscripsit episcopalem iurisdictionem in suo archidiaconatu in principali: quòd præscripserit etiam in accessorio, quod secum rapit ex vi attra-

ctiua. nam iura præſcripta habent tacitas acceſsiones, vt ff. cõia prædio.l.refectionis. §.fi.¶ Item illud ius eſt conſecutiuũ ad iuriſdictionẽ.præſcriptam.& à primordio tituli poſterior formatur euentus.C.de imponẽ.lucra.deſcrip.l.1.li.10. cõtrariũ tenet Bal.qa ex duobus iuribus eſs non perdidit,ni ſi vuũ.ſ.ius inſtituẽdi. reliquũ remãſit in calamo:ergo ſtat in iure cõi in præſcriptione,ſicut in priuilegio,qđ non extẽdit. ff.de vul.& pu.ſubſt.l.ex facto.& ceſſante priuilegio, remanemus in iure cõi,vt l.ſed & milites.in prin.ff.de excuſ. tut. nec dixerit aliquis,iuriſdictio ordinaria eſt fauorabilis. ergo eſt extendenda:quia hoc eſt odium in modum acquiſitionis,ſcilicet per ꝓſcriptionẽ, quæ eſt odioſa,in ſuis terminis reſtringenda,vt ſ.dcm̃ eſt.& eſt ſimile in c.ſede vacante.ſuccedit.n. in naturali.iuriſdictione,nõ in præſcripta,vel priuilegiata,vt no.in c.verũ.de ſo.cõp.in nouel. pro parte hac allego qđ no. Io.An.poſt Inn.in d.c.dilectæ.in fi.gl. magnæ.vbi dicit, ꝙ ſi archidiaconus acquiſiuit per conſuetudinem viſitationem:ſi poſtea amittat ipſam per deſuetudinẽ,ꝙ epiſcopus, qui per centum annos nõ viſitauit,viſitare volens admittetur.de præſcrip.c.cum ex officij,& de cenſi.c.cũ venerabilis. reuertitur enim res faciliter ad naturam ſuam. & quod per præſcriptionem acquiritur, ſi perdatur res,ad priorem dm̃ redit, vt c. cum dilectus.de or.cogn.& l.ſi quis emptione.de prꝛſcip.30. an.& l.filio quem pater.de li.& poſthu.& omnino vide qđ circa hoc no.ſ.eo.li.de inſti.c.2. in nouel.& quod ibi dixi.¶ In quarta ſpecie,cũ. ſ. quæritur, vtrùm fiat extenſio de loco ad locum:& dicit, ꝙ quidam eſt locus finitiuus,ſiue circunſcriptiuus:& non licet hos terminos tranſgredi. de ædic. edic. l. qđ ſit fugitiuus.§. idẽ Celicius, ali⁹ eſt locus occaſionatiuus; vt quia fuit delictum commiſſum in caſtro,non extra,vel intra vnum miliare,& non vltra.& ille locus non circunſcribit iuriſdictionem,ſed delictum, vt l.libellorum. ff. de acc. & in dubio locus particularis non attenditur: ſed limites territorij,intra quos delictum commiſſum punitur.ar.l.3. de acquiren. poſſeſ. & ita dicit in dicta diſputa. ¶ Prædicta omnia procedunt, cum quis iuriſdictionem acquiſitam vult extendere altero ex prædictis modis contra inuitum.hoc enim iure acceſsionis,vel in conſequentiam regulariter eſt permiſſum,vt plenè not.in cap.1.de offi.deleg.Item quando eſt permiſſum iure præuentionis. vt in cauſa reconuentionis.cap.1. & 2. de mu. peti. principaliter verò ad aliam rationem, vel perſonam penitus diuerſam ad diuerſa loca, ſiue tempora non extenditur,niſi de partium voluntate,vt plenè legitur,& not.in cap.P. & G.de offic. dele. quæ autem dicatur diuerſa res penitus,vel eadem,contigua,vel connexa, vel acceſſoria, vide ad hoc.l.rerum mixtura.ff.de vſuca.& l. ſtillicidij.§. fin. cum l. ſequen.& l.Labeo.cum ſequen.ff. quemad.ſer.amit. & l. fundi. per totum & de act. emp. l. ſi quis cum totum. de exc.rei iud.& l. ſi prius. de aqua plu. ar. ¶ Iuxta prædicta quæro.quidam fecit quoſdam homines alteri ſubiectos abiurare iuriſdictionẽ prioris dſi, & ab eis iuramentũ fidelitatis exegit,& confiteri fecit, quòd homines ſui ſunt: an per illud iur. acquiſierit quaſi poſſeſſionẽ iuriſdictionis in eos, & prior dominus eam amiſerit. & dicendum eſt, quòd non ſecundùm Inno. in c. dilectus. de capel.mona. iſti enim,ſecundum eum non ſunt actus, per quos iuriſdictio acquiratur. & intellige hoc ſanè,prout ipſe intelligit,ſcilicet cum homines, qui ſic fatentur,alij ſunt ſubiecti,non enim ſe alij ſubmittendo priuant poſſeſſorem dominum quaſi poſſeſsione: ſicut nec alij,qui rem poſſident alieno nomine,vt l.fina. C. de acquiren. poſſeſſi. nec videtur quis poſſe quaſi poſſeſſionem, quam alius in eo poſſidet, ſic transferre, maximè eo, qui poſſidet, ignorante. vt c.olim. 1. de reſt. ſpol. Item illa non eſt vera traditio, quæ non cadit in incorporalibus,ſed ficta. quæ facta ab eo,qui poſſidet nomine alieno,non nocet. facit quod not.in cap. inter quatuor.de maio. & obe. in nouel. & quod no.Ioan.Andr.in d.cap.olim.ſuper glo. vt ſcias.& Bar. in l.ſi colonus. de acquiren. poſſeſ. ſi verò nullus poſſidebat in eo ſubiectionem:videtur, ꝙ poſſit in tali cõſtitui talis qua ſi poſſeſſio:nam in rem meam poſſum alieno nomine poſſidere:quod dic, vt no.in l.ſi rem aliquam.ff. de acqui. poſ.per Bar.& l.qđ meo.eod tit. & l.cum falſa.ff.de iur.& fac.ignor. ¶ Quæro ẽt, vtrum poſſit quæri iſta quaſi poſſeſſio per conſtitutionem precarij: pone enim, ꝙ exiſtens in quaſi poſſeſſione iuriſdictionis caſtri, quod alteri concedit, conſtituit ſe eius nomine poſſidere.dicit Bar.ꝙ ſic: quia tranſfert iuriſdictionem miniſterio ſuo,vtendo pro alio:ſed ruſtici, qui nulla iuriſdictione vtebantur, ſed alius vtebatur in eos, concedunt iuriſdictionem loco,& ſubmittunt ſe: tunc conſtituendo ſeipſos illius nomine poſſidere,non tranſferunt quaſi poſſeſsionem iuriſdictionis,cum apud eos nullus eſſet eius vſus, & per iſtam conſtitutionem precarij vſus non inducitur ſecũdum eum,qui ita no.in d.l. qđ meo. vbi etiam p eum videas, quid iur. in alia quaſi poſſeſsione incorporaliũ, an tranſferatur,& inducatur per cõſtitutionem precarij:dic vt ibi. ¶ Subſequenter eſſet hic examinandum de effectu huius quaſi poſſeſsionis iuriſdictionis acquiſitæ: vtrùm talis quaſi poſſeſſio tueatur geſta per talem poſſeſſorem. de hoc non proſequor: ſed remitto ad nota.per Ioan.Andre.poſt Docto.in c. quod ſicut electi.& per legiſtas in l.Barbarius.ff.de offic. præto. & quod dixi ſupra in 3.quæſtio.principali.verſi.Iuxta prædicta quæro de effectu poſſeſsionis prælaturæ &c. & quod etiam dixi in repetitione cap. ſupra proximè. ¶ Poſtremò videndum eſt circa iſtam quaſi poſſeſsionem iuriſdictionis, qualiter amittatur.Inno.& Io.An.poſt eum aliquid tangũt, qualiter perdatur quaſi poſſeſsio dignitatis in d. c. in literis. de reſt.ſpo.in gloſ.magna.verſi. Sed quæro qũo amittatur poſſeſsio &c.de amiſsione autem quaſi poſſeſsionis iuriſdictionis tangit in d.cap.dilectus.de capel.mo. vbi inter cætera illud notat,ꝙ ſi caſus vtendi ſe non exhibet, nunquam quis iuriſdictionẽ pdit.,ꝙ quo allego l.arboribus.ff.de vſufruc.¶ Itẽ illud etiã ibi nota,ꝙ vtendo pro parte, retinet quis totam iuriſdictionem ſecus in acquiſitione,quæ non extenditur. facit quod notat Bar.in l.1.§.hoc interdicto.ff.de iti.actuq; priua. ſi autem me exiſtente in quaſi poſſeſsione iuriſdictionis alius vtatur,an perdam ipſam.dic,quòd non,ſi hoc ignoro, vt plenè not.Ioan.Andr.in cap.conquerente.de offic. or. ſi autem me ſciente,tunc ſi patior illum vti,& ſubditi illi obtemperãt, videor perdere: ſecus ſi reſiſto, & ſubditos ſibi obedientes punio,vel aliter coerceo per ſententias cenſurę, ne ſibi obediant. ſic enim reſiſtendo nunquam perdo dictam poſſeſsionem,vt c.olim.3.de reſtitu.ſpo.per Inno. & Ioan.And.vbi illud not.ꝙ poſſeſsio incorporalium, quæ non poſſunt tangi, difficilius perditur, quàm poſſeſsio rerum corporalium, vt ibi ſubtiliter not.Inn.Et ibi etiam quid iuris,ſi ſubditi patiuntur, & obediunt ei,qui fructus percipit: an ex hoc quæratur quaſi poſſeſsio.diſtinguit notabiliter,an mandatum conſiſtat in faciendo,vel in non faciendo. facilius enim quæritur, ſi cõſiſtat in faciendo,quàm in non faciendo. rationem differentiæ ibi vide.Vide etiam quod nota.Ioan.Andre.in cap. querelam.de elec.in nouel.in glo.verſi. quid ſi eram in poſſeſsione &c.& quod ipſe no.de reſcrip.c.ſuper literis.in vl. col.vbi omnino vide. Ignorans autem alium exercere iuriſdictionẽ, cuius eſt in quaſi poſſeſsione, nunquam eam perdit. nec mirum eſt;quia nec poſſeſsionem rei corporalis., vt dixi. ſupra in 1.col.ver,idem ſi poſſidet.& not.Innocen.in cap. conquerente.de offi.ord.Et cuius ſcientia requiratur, ſi ſunt plures, qui habent iuriſdictiones diſtinctas; puta vnus epiſcopalem, alius præbendalem. vide in d. cap. conquerente. & cap. bonę. de poſtu. prælat. in nouella. nam, vt ibi dicit, illius ſcientia requiritur, cuius quaſi poſſeſsionem alius ſibi quæ rere intendit. facit quod nota. in l. ſi quis in tantam. C. vnde vi. ¶ Sed incidenter quæro, vtrum in caſibus, in quibus quis perdit quaſi poſſeſsionem iuriſdictionis, illa quaſi

quaſi poſſeſsio acquiratur occupanti, ſiue ſpoliatori. Ioan. And. poſt Innocen. in iur. proximè allegatis videtur ſentire, quòd ſic: ſed Bar.notabiliter diſtinguit,& dicit, quòd aut iuriſdictio cohærebat territorio: tunc quicunq; vtatur iuriſdi. retinetur, vt l.qui fundum.ff. quemad. ſeruit.amit. aut iuriſdictio competebat perſonæ in loco: & tunc ille, qui non vtitur,licèt deiectus,perdit,vt l.ſi plures.§. deiectum. ff. de vi & vi ar.tamen hæc iuriſdictio non quæritur ei, qui per vim, & ſine titulo vſus eſt, ſed reuertitur ad eum, cui competit de iure communi; vt ad præſidem, vel præfectum, vt l. illicitas. §. qui vniuerſas. ff. de offic. præſi. ille tamen, qui deiecit, tenebitur deiecto ad intereſſe, tanquam re perempta. caſus eſt,qui probat illa.ff. de vi & vi.ar.l. ſi de fundo. & hoc not. Barto. in l. ſequitur. §. ſi viam.ff. de vſuca. ¶ Subſequenter quæro, vtrùm quis poſsit à ſe abdicare iſtam quaſi poſſeſsionem iuriſdictionis, ei renunciando? videtur, quòd non: quia hoc debet fieri in manibus ſuperioris, vt l. penul. ff.de offic. præfec. vr. & cap admonet. & cap. quod in dubijs. de renun. & cap. 1. de renun. ſupra eodem libr. Barto. tenet contrarium in l.ſi quis vi. §. differentia. ff.de acquiren. poſſeſ. & dicit ſic ſentire Innocen. in d. cap. quod in dubijs. & hęc de iuriſdictione ſufficiant. ¶ Quintò quæro principaliter de quaſi poſſeſsione iuriſdictionis eligendi, qualiter primò acquiratur.ſecundò de eius effectu. quartò qualiter perdatur. de primo & ſecundo dic, vt tactum eſt. ſ. in 2. quæſtio. princi. ver. vbi ex prædictis &c. & verſi. ſequitur. &c. ¶ Et circa eius effectum addo prædictis vnam quæſtionem, vtrùm probata ſolummodo quaſi poſſeſsione iuris eligendi, debeat electio confirmari? de hoc not. Ioan. Andr. in cap. cum veniſſent. de reſtitu.in integr. vbi dicit, quòd non ſufficit petenti confirmationem electionis probare ſe eſſe in qua ſi poſſeſsione iuris eligendi:ſed debet probare etiam bonam fidem per probabiles coniecturas. ff. de libe. cauſa.l.igitur. §. 2. vel quòd longo tempore fuerit in hac quaſi poſſeſsione,vt l.poſſidere. §. ſi ſeruus. de acquiren. poſſeſ. & quod dicatur longum, relinquitur arbitrio iudicis. l. 1. ff.de iure deli. & notat Innocen. de elec. cap. querelam. cum ergo iſta quaſi poſſeſsio iuris eligendi de iure debeat eſſe penes Capitulum.vt cap. 1. ſupra.de elect. extraneus, qui dicit ſe eſſe in dicta quaſi poſſeſsione,debet probare, quòd bona fide:aliàs præſumitur mala,vt dixi ſupra in 10.contrario.& illa eſt vna opinio Innocen. vt refert Ioan. Andr. in d. cap. cum veniſſent.in gloſ. magna.ſuper verb.monachis.q̃ videtur hoc confirmare.dicit enim,quòd quantuncunq; conſtet aliquem fuiſſe in quaſi poſſeſsione iur. eligendi: tamen non eſt electio confirmanda, ex quo ante confirmationem objicitur, quòd poſſeſsio ſit violenta, vel vitioſa, niſi hoc primo diſcuſſo, & diffinito.vt d.cap.cum veniſſent.vbi verò nihil objicitur, tenet facta confirmatio. & ſic intelligitur cap. ex literis.de iure pa. & eſt ratio ſecundùm eum; quia qui petit electionem confirmari,vel infirmari,potius videtur agere petitorio, quã poſſeſſorio, niſi aliud exprimatur: vnde vires electionis, & formæ perſonæ veniunt in hoc iudicio, vt patet ex notatis de elect.cap. poſtquam.& cap.nihil. Ioan. Andr. poſt Innocen. videtur ſentire,quòd ſufficit facere fidem de quaſi poſſeſsione pacifica iuris eligendi: puta quia elegit bis prædeceſſores immediatè præcedentes, ſicut not. de cauſa poſſe. cap. cum olim.idem ſi elegit illum,qui immediatè præceſsit, vt ibi no. nec ibi exigit Ioan. Andr.quòd probetur aliter bona fides, ſed ſufficit probatio actus pacifici.& hoc dicit verum, quando poſſeſſorio tantùm agitur: ſed ſi petitorio ageretur, neceſſe eſt probare bonam finem per titulum, vt patet ex not. in cap.ſi diligenti.de præſcrip.& de cauſa poſſeſ.cap. cum eccleſia. ſed ex his non remanet intellectus clarus, vtrùm ad confirmationem obtinendam ſufficiat probare ſolùm quaſi poſſeſsionem abſq; titulo, vel alia bona fide. ¶ Et quæſtio conſiſtit in eo,quod dictum eſt,an illa petitio accedat ad naturam petitorij, an poſſeſſorij. nam in iſtis iur. incorporalibus,quæ poſſidentur ab alio, contra quem eſt iuris præſumptio:ſi agatur poſſeſſorio retinendæ,vel recuparandæ,ſufficit ſola poſſeſsio, & in ea tuendus eſt poſſeſſor. ſi verò agatur poſſeſſorio:tunc ſecus eſt, vt dixi ſupra in 2.quæſtio. ver. ſequitur videre qualiter &c. ¶ Et mihi videtur, quòd electionis confirmatio petita fundetur principaliter in poſſeſsione eligentis:incidenter verò veniat proprietas.quo caſu cum ſci licet dominium deducitur in iudicium incidenter, præſumitur ex poſſeſsione,vt not.in l.ſicuti.§. ſi quæratur. ff. ſi ſerui. ven.& l.quidam.de condit.inſtitu.per Barto.¶ Item communis doctrina Doctorum eſt,quòd eligere ſit quidam fructus, ex quaſi poſſeſsione proueniens, vt cap. conſultationibus.de iure patro. non videtur ergo quaſi poſſeſſor ab effectu huius modi remouendus per exceptionem; ergo non habet titulum:ſed oportet, quòd agatur contra eum negatoria. ſic dicimus in poſſeſſoribus dignitatum,& beneficiorum, qui ſi agunt pro iure dignitatis, vel beneficij, non poſſunt remoueri per exceptionem.tu non es prælatus, &c.vt no.in cap. tranſmiſſam.de elect.nam, vt dixi,actus eligendi, & præſentandi fundatur in poſſeſsione,non in proprietate, adeò quòd ſi vnum præſentat poſſeſſor,alium ille, ad quem ſpectat proprietas iuris eligendi,qui non eſt in poſſeſsione, confirmabitur electio poſſeſſoris,non proprietarij,vt no. Innocen.in c. cum eccleſia Sutrina.de cauſa poſ.& proprie.& d.cap. cum veniſſent.& per Ioan.And.in cap.in literis.de reſti. ſpo. poſt prin. in nouella.& d. cap. conſultationibus. & vtrobiq; idem dicit in ſententijs latis à bonæ fidei poſſeſſoribus dignitatis, & alijs actibus,prout plenè not.in d.cap. in literis. De quaſi poſſeſsione tamen excommunicandi vide quod no.Ioan. And.poſt Innocen.in c.olim. 3. de reſtitu. ſpo. ¶ Poſtremò quæritur, qualiter iſta quaſi poſſeſsio iur.eligendi amittatur.dic, quòd quandoq; quis prætendit quaſi poſſeſsionẽ inſolidum: qnq; vt vnus in Cap.ſi inſolidum, & tunc aut quæris, an poſsit eã perdere,etiam eccleſia non vacante; quia viuit ille, quem elegit:& tunc quantuncunq; tertius, vel ẽt ipſe electus neget ad illum, qui eſt in quaſi poſſeſsione eligendi, ius illud elig.pertinere, non per hoc perdit dictam quaſi poſſeſsionem. electus enim, & inſtitutus in beneficio non poteſt quaſi poſſeſsionem iu.eligẽdi,quæ ſpectat ad alium,interuertere, nec mutare ſibi cauſã poſſeſsionis,vt l.nemo.de acquiri poſ.nec quaſi poſſ.dicti iur.eſt penes eum, ſed penes electorem habitu, licèt non actu,vt no.in c.de quarta.de præſcri.in antiq. poſſet tamen, viuente inſtituto, talis poſſeſſor perdere dictam quaſi poſſeſsionem:puta ſi ei renunciet, vel in alium verbo tranſferat,vel per ſententiam abdicetur ab eo,vt not.in ca. cum noſtris.de conceſ.præben.in nouel.poſt Inno. mortuo verò inſtituto in quaſi poſſeſsione iur. eligendi, qualiter hæc quaſi poſſeſsio amittatur.dicit Ioan.Andr.poſt Inn. ꝙ non ſtatim, cum alius eligit:ſed tunc demum,quando de poſſeſsione expellitur.quando autem dicatur expelli, dicunt ipſi, quando propter timorem iuris,vel facti non eligit: pone exemplum, quando propter timorem iuris; quia non credit ius eligendi ad ipſum pertinere: vel quia eſt lata ſententia contra ipſum, vel alia ratione;& ideò ad illam ſe intromittere non intendit. propter timorem autem facti perdit eam;quia non audet eligere propter potentiam illorum, qui hoc ius eligendi ſibi vendicãt:vel qui de facto poſſeſsionem nacti ſunt, & ideo ſuſpicatur ſe poſſe repelli; qui eſt vnus de mod.s perdendi poſſeſsionem.ff.de acquiren. poſ.l.ſi id quod.§.ſi.quouſq; igitur ignorat illam quaſi poſſeſsionem eligendi occupaſſe, ipſam non perdit: nam ſolo animo retinetur, & ſine eo non perditur: ſicut nec poſſeſsio rerum corporalium. C. de acquiren. poſſeſ.l.licet.& ff.eodem titu.l. quemadmodũ. & l. clam poſſidere.§.qui ad nundinas.eo. tit. In illa enim poſſeſsione iurium acquirenda eſt neceſſarius cõſenſus expreſſus, vel ſaltẽ patiẽtia poſsidẽtiũ illud ius,aliàs nõ q̃rit̃,vt l.2.C.de ſerui.&

aqua.& quod not. Ioan. And. post Innocen. in c. bonæ. 2. ℣. de postu. præla. ¶ Sed hic quæritur. cum electio habeat plures partes, vt not. in c. publicato. de elect. & c. 2. de restitu. in integr. in nouel. vtrùm si ignorauit electionem factam à tertio, sciuit tamen confirmationem, vel ignorauit vtrũque, sciuit tamen postea electum, & confirmatum à tertio administrare; an perdat dictam quasi possessionem eligendi? Ioã. And. post Innocen. sentit, quòd sic, si hoc patitur, postquàm sciuit: & sic patientia in actibus consecutiuis ad electionem inducit priuationem quasi possessionis in actibus præcedentibus, & in tota electione secundùm eum. & si dicatur, iniusta possessio non debet extendi ad partes non acquisitas, vt l. quod meo. §. fin. de acqui. possess. & not. Innocen. in c. super literis. de rescript. & c. in literis. de restitu. spol. Solu. hic loquimur de quodam toto integrali indiuisibili. sicut homo, qui vno spiritu continetur, vt l. rerum mixtura. de vsucap. & l. vulgarem, de fur. in hoc ergo toto, ex pluribus partibus cõposito, negligentia, & patientia in sequentibus priuat à possessione totius: sed non ita in fundo, qui facilè diuiditur, & de vno plures fiunt, vt l. quod in rerum ff. de leg. 1. ¶ In hoc enim, & similibus potest quis perdere possessionem in parte, & aliam retinere, vt d. §. fin. facit ad prædicta quod no. in l. legato generaliter. ff. de lega. 1. & d. l. rerum mixtura. ¶ Iuxta prædicta quæro. si quis solum eligit prælatum in ecclesia, in qua spectat ad me quasi possessio iuris eligendi: an contra talem debeam intentare interdictum vnde vi, vel vti possidetis. & an contra electum, qui consensit: vel contra superiorem, qui electionem confirmauit? & videtur, quòd ex sola electione, alio non secuto, non possit agi cõtra talem per eum, qui quasi possidet: vtrũque enim interdictum, scilicet vnde vi, & vti possidetis. exigunt factum, scilicet turbationem, vel expulsionem, vt patet in l. vim facit. ff. de vi & vi arma. & per totum. & ff. vti possidetis, per totum. Sed ille, qui verbo eligit, nihil facit, sed labia sua solum mouet. facit l. si quis vxori. §. neque verbo. ff. de furtis. satis enim videretur delusorium, quòd quicunque diceret. eligo talem in prælatum talis ecclesiæ, teneretur interdicto. Contrarium tenet Innocen. & post eum Ioan. Andr. in c. 2. de restitut. in integ. vbi contra talem dicunt competere interdictum vti possid. quia per electionem factam per eum, qui non possidet, posset magna turbatio prouenire, & præiudicari priori. & idem dicit in eo, qui excommunicat, vt possit contra eum agi. Nõ obst. §. neque verba. & quæ dicta sunt supra. habent enim locum, quando quis extra iudicium, & cum amicis assereret ad se pertinere ius eligendi; non tamen ad actum electionis procederet. ex solis enim illis verbis enunciatiuis fatetur Innocen. quòd non oritur aliquod interdictum. Ex sola ergo diffamatione non dicitur quis turbari, nec competit interdictum secundùm eum ibi. quod est verum, quando solus possessor non læditur: sed quando læderetur; quia propter talem diffamationem non reperit laboratores: vel in electione nullus à possessore electus vult acceptare; quia dubitat de illo tertio diffamante: tunc contra talem bene competit interdictum vti possidetis. vt notat Barto. in l. 1. §. hoc interdictum. ff. vti possidetis. & in dicta l. vim facit. de vi & vi arma. ¶ Sed quærit Bartol. quid iur. si non tertius, sed ille, qui tenetur recipere eum, quem eligo, turbat me: an competat interdictum, & ponit exemplum in ciuitate Spoleti, vbi Commune Perusij erat in quasi possessione iur. eligendi ibi Potestatem, dicit ipse, quòd illud turbare, potest contingere diuersis modis. Primò non admittendo electum, & non obediendo sibi. & hoc casu non turbatur Commune Perusij in possessione iuris eligendi: sed turbatur ipse electus, vel dictum Cõmune in exercitio iurisdictionis, & esset agendum confessoria, vel vtili in rem. l. 1. §. per hanc. ff. de rei vendi. ¶ Secundo modo potest turbari dicta quasi possessio, si ipsi de Spoleto eligunt. in hoc aduertendum, quòd si quem eligunt, sciente Commune Perusij, & negligente eligere; tunc perderet quasi possessionem, quam habebat; quia in istis incorporalibus non est aliud quasi possessio, nisi quædam patientia aduersarij, vt l. quod. ff. de ser. & l. 2. C. eodem titu. ¶ Sed si non obstante tali electione Commune Perusij eligit, non priuatur illa quasi possessione; quia non suspicatur se posse repelli, sed habet animum retinendi. & ita dicit, quòd Innocen. not. in dicto cap. 2. Contra electum autem, vel confirmatorem tenet cum Innocen. quòd non competat interdictum vti possidetis; quia ipsi non turbant me in possessione iur. eligendi. quod putat verum, si per talem acceptationem electi, vel per confirmationem non turbet in possessione iuris: aliàs secus, & adde ad prædicta quod notat in fin. Innocen. in c. olim. de restitutio. spolia. & hæc sint dicta, cum vnus prætendit quasi possessionem iur. eligendi insolidum. sed si vnus de Capit. tunc qualiter istam possessionem amittat, prosequitur Ioan. Andr. post Innocen. in c. querelam. de elec. ex cuius dictis colligo tria membra. Primum est, cum quis veniens ad electionem non admittitur. Secundum, quando expellitur. Tertium, quando contemnitur. In primo membro primò dicit, quòd aut iste vendicat sibi vocem de iure communi; puta quia de Capitulo; aut quando iure singulari; quia extraneus. ¶ Primo casu si Capitulum non admittit eum, non per hoc perdit quasi possessionem, & Capitulum non retinet suo nomine. & hoc dicit ibi in gloss. magna. ver. si verò is, qui erat. sed in versic. dicitur autem possessor spoliari &c. dicit, quòd possessor dicitur spoliari possessione iuris eligendi, si fiat electio sine ipso animo spoliandi, vt cap. cum ecclesia. de causa poss. & proprie. & per hoc idē sentit Host. qui ibi dicit, quòd si canonicus ex eo admittitur; quia sibi refertur quæstio de titulo, dicitur spoliari, vt cap. dilecto. de præbendis. Ad hoc facit quod not. de elect. cap. in Genesi. ¶ Et hanc opinionem credo veram, & præcedentem etiam vno casu, quando scilicet certa persona impedit canonicum, ne accedat ad Capitulum: vel metu eius non audet accedere, vel eligere: tunc enim credo, quòd possessionem eligendi retineat per Capitulum, nec perdat eam, post quam tertio non quæritur, nec Capitulum habet animum cum spoliandi. facit quod not. in l. 1. §. sue autem. ff. de vi & vi arma. & quod not. Ioan. Andr. in d. c. querelam.

¶ Secundo casu quando extraneus vult admitti iure singulari, sine dubio eo ipso quòd nõ admittitur, possessionem perdit, si electum ab alijs in sua dignitate pacificè agere patiatur. facit quod not. Ioan. And. de postu. præla. c. bonæ. 2. super tertia glossa.

¶ Secundum membrum, cum expellitur, non habet dubium; quia perdit dictam quasi possessionem: & multò fortius; quia facta magis patent, quàm non facta, vt not. Innocen. in cap. extirpandæ. de præbendis. facit l. si mora. ff. soluto matrimonio. & l. si seruum. de verborum obligatio.

¶ In tertio membro, cum scilicet contemnitur, aut simplicitate, vel ignorantia, aut ex certa scientia. ¶ Primo casu non videtur spoliari, nec poterit agere tanquam spoliatus: sed bene tanquam contemptus, poterit petere electionem irritari. de electio. cap. quod sicut. idem cum ex certa scientia contemnitur. iste enim actus non uocationis non infert necessariò animum spoliandi ex parte non vocantis; ideo agit potius de contemptu, quàm de spoliatione, vt d. c. quod sicut. ¶ Est & quartum membrum, quando scilicet vocatus semel, vel pluries, venire contemnit; an ex hoc perdat quasi possessionem, dicerem hoc casu perdi, vel nõ perdi ad similitudinẽ rei corporalis, q̃ perditur p nõ vsum cũ spatio tpis arbitrando, vt no. Io. An. post Inno. in d. c. querelam. ita dicerem in prædicta quasi possessione, quæ oritur ex qua si annua præstatione pensionis, de qua in capi. querelam. ℣. de

℣. de elec. & ibi in nouel. post Innocen. qualiter dicta quasi possessio amittatur. & vtrum pro ea amissa competat possessorium recuperandæ. de qua per Cyn. in l. si certis annis. C. de pac. per Ioan. Andr. in cap. peruenit. de censi. per Barto. in l. 1. in fin. qui bo. ce. pos. & l. cum de in rem verso. de vsur. corũ dicta non refero: quia longũ foret. & circa retentionem huius quasi possessiõis vide qd no. Bar. in l. si prius. ff. de aqua plu. arcen. Et si tertius inuasit rem tributariam, censualem, & emphyteuticariam, & soluit canonem semper ille, cui erat illa res debita cum prædicto onere: an per talem solutionem retineat ius suum. vide per Bal. in l. si solemnibus. C. de rei ven. ¶ Sunt & aliæ plures quasi possessiones in iure personarũ; vt quasi possessio matrimonialis, quæ videtur ab alijs differre in eo, quòd non potest cognosci per actus sibi specialiter conformes, & necessariò inferentes dictam quasi possessionẽ, vt subtiliter no. in c. ex parte. de resti. spo. & cap. illud. de præsum. ¶ Est etiam quædã quasi possessio clericatus, de qua in cap. si iudex laicus. de sent. excom. libr. 6. circa quam vide quod not. in cap. innotuit. de eo qui fur. ordin. su. vbi de quasi possessione beneficij, de qua etiam in d. cap. ex parte. ¶ Est & quasi possessio filiationis. & de ista in cap. per tuas. de proba. & cap. Michael. de fil. presbyte. & in l. [illegible] in fin. cum seq. de lib. agno. vbi de quasi possessione fraternitatis, & consanguinitatis. ¶ Est etiam quasi possessio multiplex in iure personarum, siue statu hominum, vt patent exempla in d. cap. si iudex laicus. de quasi possessione tabellionatus, vel alia, quæ iure singulari, siue priuilegio nascitur, vide per Cy. in l. si solemnibus. C. de fide instru. & per Innocen. in cap. veniens. de verbo. sign. in l. 1. §. familiæ. de publi. vbi de quasi possessione familiatus. & in c. semel malus. infra eodem. vbi per Dyn. de quasi possessione militiæ per istas remissiones poteris videre: sed qa ista repetitio fieret plixior, si de qualibet singulariter voluissem prosequi, & excederẽ metã solitã aliarum repetitionum mearum; ideò omitto. Vnum tamẽ vlti mò scias, quòd circa amissionem istarum quasi possessionũ, quæ non adhærent rebus corporalibus, vel adhærent, Innocen. dicit aliqua vtilia, & subtilia in cap. cum nostris. de concess. præben. & cap. qualiter. 2. de acc. vtrobiq; enim tangit, si per sententiam ius eligendi, seruitus, decima, vsusfru. & similia adiudicentur: an statim sit in ipsis quæsita possessio sine aliqua missione. & quid iuris, si per sententiam priuatur quis dictis iuribus, an amittat statim dictam quasi possessionem. dic vt ibi. & hic finem facio ad laudem, & gloriam Saluatoris Domini nostri Iesu Christi, qui est in sæcula benedictus. Amen. ¶ Repetitum per me Petrum de Ancharano, vtriusq; iuris Doctorem in magnifica, atq; alma Ciuitate Bonoñ. studiorum matre ibi regentem cathedram Sexti, & Clementinarum. 1398. 21. mensis Februarij.

ADDITIONES.

a ¶ Præscriptio. Adde Io. An. in regula possessor. in Mercu. Et q̃ præscriptio procedat in foro conscientiæ, vide But. & Abba. in c. vigilanti. de præsc. Inn. in c. fi. eo. tit. & ibi Abb. & in ca. cura. de iure pa. & in c. quia plerisq. de iure immu.

b ¶ Incorporalia. Adde Dy. hic Alb. de Rosa. in l. 1. ff. de seruit. & ibi Bar. Flo. de sancto Pet. in l seruitutes. eo. ti. gl. in l. quotiens. ff. e. tit. Abbas Sicu. in c. conquestus. de foro. compe. Ang. Insti. de rebus cor. & incor. Inn. & Panor. in c. querelam. de elect. Inno. in c. bonæ. de postul. præla. & in c. in literis. de resti. spol. in c. peruenit. de censi, dominus Boeri hic.

c ¶ Possessio. Adde secundùm communem vsum loquendi, q̃ possessio est proprietas. Bar. in l cum antiquitas. C. de vsufr. in l interdum. ff. de ver. sig. Bar. in l. 1. §. si vir ff. de acqui. pos. no. in cap. ad. sedem. de restitu. spo. in l. 2. C. de vsufr. Inno. in c. cum aliquibus. de re iud. A exan. in rub. de ope. no. nunc. Ludo. de Tisa in consilio inci. Tanta est scitia patris. in fi. locorum. de omni agro de ser. libro. 11. Benedi. de Plumbino in l. 1. ff. de ope. noui nun. & quæ ibidẽ dicit dominus Boherij in apost. & quæ postea tetigi.

d ¶ Possessio. Adde q̃ possessio canoniæ, vel præbendæ non acquiritur per procuratorem sine mandato speciali. ita decidit in dec. Rotæ. dec. 293. Bal. in l. 2. C. de seruit. 10. co. ver. sed si vsusfructus. & Innocẽ. in c. literis. de rest. spo. in ver. vltimò autem.

EPITOME BREVIS OMNIVM, quæ sunt ab auctore in hac præsenti reg. nemo potest. ingeniosè pertractata.

INCIPIT tabula sub breui compendio omnium contẽtorum sub ista reg. nemo potest.

¶ In primis ponit, vtrum impossibilitas vitiet dispositionem. Et etiam quærit incidenter, quo cognoscam, vtrũ principaliter, an in pœnã ipm dispositũ inducatur.

¶ In secundo quærit, quare impossibilitas circa executionẽ vitiet contractũ: sed non vltimã dispositionẽ, siue voluntatẽ.

¶ In tertio quærit, qd si admittit turpis cã de pterito, & futuro: puta dabo tibi centũ; quia feci homicidium, vel ex eo, quòd promittis facere: an talis stipulatio ipso iure valeat. Et quærit. quidã religt fratribus mendicantibus aliq̃d podere, pone cum onere, q̃ ibi debeant construere locum: vbi morentur certi fratres, aliàs perdant relictum: vtrùm valeat istud onus: vt sic, si non impleant, perdant dictum relictum.

¶ In quarto dicit. pone, q̃ reliquit centum Titio, vel Seio, si monasterium intrauerit: vel reliquit monasterio centum sub conditione, si Gaium receperit: vtrũ istud onus habeatur pro non apposito.

¶ In quinto dicit, pone. testator reliquit filiæ suæ mille pro dote. & si monasteriũ intrauerit, non debeat habere, nisi quin quaginta: vtrùm teneat ista diminutio.

¶ In sexto dicit, pone. testator mandat hæredi suo, q̃ faciat vindictam armata manu à Titio: aliàs priuat eum, tanquam indignum: an illud præceptum possit sperni, tanquam iuri naturali contrarium.

¶ In septimo dicit, pone. testator reliquit aliquid fratribus pro sepultura, tandem decessit excõicatus; ita q̃ sepeliri non potuit: an legatum debeatur fratribus.

¶ In octauo ponit. vtrũ reseruatio vitiet ingressum, vel ecõtra reseruatio vitietur, & remaneat ingressus purus.

¶ In nono ponit qõnem, quã Bar. disputauit. quidã reliquit, vel donauit aliquam rem monacho ea condicione, & eo pacto, q̃ monasterio suo nullũ ius queratur. queritur, an valeat.

¶ Vltimò ponit (quod Io. An. tangit) quæstionem, q̃ annus appellationis prosequendę non currat, nisi à die interpositionis ipsius. & prosequitur illam quæstionem, vtrùm lex, vel cõstitutio legati, siue epi non scripta prohibens actum, & contra facientem excõmunicans valeat; ita quòd contra faciens excommunicatus sit.

SVMMAE.

1 *Impossibilitatis ratione perplexitatis quare vitiat vltimã volũtatẽ.*

CAP. VI.

NEmo potest. Ad impossibile obligari. Gl. post Dy. exemplificat regulam, siue eã ponit in triplici impossibilitate, naturæ, iuris, & facti, & in qualibet ponit exẽpla. vide gl. q̃ dicit, in omnibus dispositionibus regulam aptari. Bart. dicit reperiri quatuor species impossibilitatis. nam quædam est impossibilitas de iure: quædam de natura: quædam de facto: & quæ dã de ratione perplexitatis. & de qualibet, vtrum vitiet, per eundem plenè in l. 1. ff. de condi. insti. & adde, quòd illud, qd̃ non potest fieri salua bona fama, dicitur impossibile. nam il la possumus, quæ salua honestate, & honore nostro possum̃: vnde miles insultatus à rustico licèt posset fugere: si non fugit, sed expectat, & percutit, non tenetur, vt l. si filius. de condi. institu. per Bal. & per Bar. in l. pecuniæ ff. de ali. & cib. & aduerte, qa in qualibet specie exẽpla per gl. & Doc. ponuntur, cũ qd dari, vel fieri ẽ impossibile in suo gñe. ff. nõ fit impossibile in suo genere, sed difficile promissori; vt dare.

10. millia, vel ſcribere librum nõ habenti manum. iſta enim potius dicitur difficultas, quàm impoſsibilitas: quia ſi non à promiſſore, tamẽ ab alio iſtud, quod eſt in oblig. deductum, eſt poſsibile adimpleri: & ita vtrum à principio obligationis vitium exiſtens, vel ex poſtfacto ſuperueniens impediat obligationis ſubſtantiã, vel iam natã perimat, vel committi impediat, plenè per Bart. in l. continuus. §. illud. de verb. oblig. & declarabo. ✝ latius per exempla. Primò tamen redigo materiã, quæ eſt longa, examinando eã per oppo. vt facit Bart. in d. l. 1. ad quãdam breuẽ diſtinctionẽ, quam ponit ibi Bal. cum ergo quæritur, vtrum impoſsibilitas vitiat diſpoſitionem. diſtingue: nam. Aut ipſum diſpoſitum eſt impoſsibile: & non valet contractus. ff. de verbo. oblig. l. inter ſtipulãtem. §. ſacram. Aut non eſt impoſsibile diſpoſitum, ſed eius executio: & tunc aut eſt impoſsibilitas emergens poſt factum: & non vitiat, ſi eſt temporalis: ſecus ſi eſt perpetua, vt l. Celſus. §. idem ait. ff. de arbi. & l. 2. §. quod diximus. ſi quis cau. Aut eſt impoſsibilitas à principio: & tunc refert, aut loquimur in iudicijs, aut in arbitrijs, & tunc non vitiat; quia videntur duo præcepta. c. cum dilecti. de dolo, & contum. Aut in contractibus bonæ fidei, & idem, vt in l. inſulam. §. 1. ff. loca. Aut in contractibus ſtricti iuris: & tunc impoſsibilitas circa executionem vitiat, vt Inſti. de verbo. oblig. §. loca. niſi ex partium ordinatione ſit prouiſum contra impoſsibilitatem. ff. de verb. oblig. l. vlt. §. inter eos, cuius caſum hic vide in glo. Aut loquimur in vltimis voluntatibus, & tunc ſi ipſum diſpoſitum eſt impoſsibile: & tunc non valet diſpoſitum. & ita intelligitur l. ſi mihi, & tibi. §. ſi quis ſeruos. de lega. 1. Aut ipſum diſpoſitum non eſt impoſsibile, nec eius executio, ſed eſt impoſsibilis conditio: tunc refert, aut ipſum diſpoſitũ diſponitur in pœnã: & non valet diſpoſitio, vt Inſt. de leg. §. fi. Aut non diſponitur in pœnã, ſed principaliter: & tũc valet diſpoſitio, vt d. l. 1. de condi. inſti. ¶ Sed hic incidenter quæro, quomodo cognoſcam, vtrum principaliter, an in pœnam ipſum diſpoſitum inducatur: & optimè reſponde, ꝙ qñ delictum incipit à conditione neceſſaria: puta ſi hominem mortuum non dederis, decem dabis: & tunc in 10. valet diſpoſitio, tanquàm pura. ff. de noua. l. ſi pup. §. ſi ſub conditione. & per Cyn. in l. 1. C. de his, quæ pẽ. no. Quandoque diſpoſitio incipit ab impoſsibili præcepto: & tunc non valet; quia tunc non fit in pœnam, & odium grauati: ſed grauatus non meretur pœnam, nec odium, non faciendo impoſsibile, vt l. in teſtõ. vbi plenè. de condi. & demõ. hic etiam incidenter q̃ro de duobus. ¶ ✝ Primò quare impoſsibilitas ratione perplexitatis vitiat vltimam voluntatem, & non alia impoſsibilitas, quæ deſcendit ex leg. na. vel iur. reſpondeo quia impoſsibilitas perplexitatis contingit vitio teſtatorum, vt in l. ſi Titius. de condi. inſt. ſed non ita aliæ. ¶ Secundo quæro quare impoſsibilitas circa executionem vitiat contractum, ſed nõ vltimam diſpoſitionem, ſiue voluntatem, vt d. §. loca. coniunc̃to. §. ſi quis ſeruos. vtrũ ergo vitiet, vel non, donatio cauſa mortis, quæ participat de cõtractu, & vltima voluntate. l. Seia. in fi. & quod ibi. no. de dote præleg. die, ꝙ nõ. caſus eſt no. in l. quę ſub conditione. §. & in mortis. ff. de condi. inſti. facit qđ no. in l. cum pater. §. nemo. de leg. 2. ¶ Quæro ẽt qd ſi diſpoſitum eſt pro parte poſsibile, & ꝑ parte impoſsibile? dic quòd pro parte poſsibili valet, tam in contractu, q̃ in vltima voluntate. & pro parte impoſsibili vitiatur. ff. de dona. inter virum, & vxo. l. ſi ſeruus cõis. & l. 1. C. de ſecũ. nup. & l. qui dotem. ff. de dote præl. & idem Bar. & Bal. in d. l. 1. de cõdi. inſti. & hæc dicta ſunt, qñ impoſsibilitas concernit ipſum diſpoſitum, vel ipſius executionem, vel cõditionem. quid de modo poſsibili? dic idem. ſ. ꝙ non vitiet. l. Lucius. §. quiſquis. & l. cõdicillis. in princ. de leg. 2. ¶ Quid ſi admittitur turpis cã de præterito, & futuro, puta dabo tibi centum, ꝙa feciſti homicidium, vel ex eo, ꝙ promittis facere. dicunt quidam, ꝙ talis ſtipulatio ipſo iure valet. quidam ꝙ non. ſ. ob excep. Bar. tenet primam, ſi dicta turpis cauſa exprimitur, ſecus ſi hæc ſit cauſa tacita, vel expreſſa. quod dic per Bar. in l. gñaliter. ff. de ver. obl. & l. ſi plagij. eo. ti. & l. iuriſgen. §. ſi ob maleſi. de pac. Circa difficultatẽ, in qua dixi, ꝙ non vitiet diſpoſitionẽ regulariter. dicas hoc verũ, niſi ſit tãta difficultas, quæ habeat ꝙ impoſsibili: puta qa pendet de ſolius principis poteſtate. nã tunc impedit, ſicut impoſsibilitas. l. apud Iul. in fin. de leg. 1. de ver. obl. l. continuus. §. ſi quis ſub hac. & hoc verum, niſi eſſet conditio, quæ eſſet de ſubſtantia, vt ſi pater relinquit ſpurio ſub conditione legitimitatis. ff. de hære. inſti. l. in tempus. ¶ Sed hic quæro. pone, ꝙ relinquitur fratribus mendicantibus aliquod podere cum onere, ꝙ ibi debeant conſtruere locum, vbi morentur certi fratres. aliàs perdant relictũ: vtrum valeat hoc onus: vt ſic ſi non impleant, perdant dictum relictum? dubitationem facit, ꝙ ſine ſpeciali licentia Papæ non poſſunt dicti fratres ad noua loca tranſire, vt in c. 1. de reli. do. lib. 6. Et ex hoc ſequitur, ꝙ cum iſta licentia conſiſtat in poteſtate vnius tantum, habeatur pro impoſsibili: & per cõſequens remoto impoſsibili onere, fratres poſsint capere relictum, ſi eius aliàs ſint capaces, iuxta not. in c. in præſentia. de proba. & hoc conſuluit Bar. prout refert Bal. in l. rem alienam. C. de leg. vbi dicit, ꝙ licèt non valeat illud onus adiectum: tamen debet transferri in alium vſum, ſuperioris arbitrio. Cle. quia contingit. de relig. do. & ff. de vſufruct. l. legatum ciuitati. puta in conſtructione vnius capellę in eius eccleſia, vbi pro anima teſtatoris celebrentur diuina officia, & in hoc reſidet in d. l. rẽ alienam. ſed in l. 1. C. de his, quæ pœno. dicit iſtud idẽ in effectu. & ſubdit, ꝙ illa. l. loquitur. de diſpoſitione incogitabili: & quòd ibi creſcit circa vſum viridarium apud licitam perſonam aliter legatum: ſed hic loquimur in relicto ad pias cauſas, vbi eſt veriſimile Papam prouidere, ne legatum ad pias cauſas pereat, quod de facili non contingit, iuxta not. per Bar. in l. pater filium. §. Tuſculanus. de lega. 3. refert tamen D. Fede. de Senis determinaſſe ſimpliciter, ꝙ non valet relictum, nec eſt expectanda Papæ diſpenſatio, conſi. ſuo. 375. quod incipit. Viſo inſtrumento certæ dona. ſubdit Bald. quòd prima opin. æquior eſt in d. l. 1. de his, quę pœ. no. vbi aliqua exempla tangit, in quibus quid iur. cum diſpoſitio eſt impoſsibilis de iure. ſed ſubiungitur pœna, quã poſsibile eſt dari, ſi illud factum non fuerit. refert ex ipſis quædam vtilia, Et primò pone. in fideicomiſſ. relicto ſpurio ſub iſta conditione: quòd ſi hæres eum moleſta uerit, cadat ab hæreditate. dicit enim, quòd non valet pœnæ adiectio, ſicut nec ipſum principale. l. Seius & Augerius. ff. ad leg. fale. Secundò pone, quòd pater reliquit filiæ mille, mandans, quòd non poſsit nubere ſine conſilio, & conſenſu matris, vel fratrum: aliàs cadat à dicto legato. vtrum poſsit adijci illa pœna, cum matrimonia debeãt eſſe libera abſque metu pœnæ? dicit, ꝙ ſi dixit. cum conſilio, honeſtum eſt requiri conſilium: aliàs perdit relictum: ſed ſi dixit, ſine conſenſu: & tunc in vidua valet appoſitio pœnæ, ſed non in virgine. in Auth. cui relictum. de indicta vidui. tol. & vide quod no. in c. ſtatutum. de hære. lib. 6. & in nouel. & certè ſupra legitimã videtur adijci illud onus, quòd ſi non vixerit, vt teſtator diſpoſuit, non admittatur ad legatum: & aliud eſt pœnam apponere: aliud à relicto repelli. propter factum nuptiarum, vt l. Titio centum. §. 1. ff. de condi. & demonſt. Tertiò ad idem. pone, ꝙ pater inſtitutis filijs maſculis, & fœminis ita dixit: præcipio, & volo, atque mando, ꝙ filij, & filiæ meæ non contrahãt matrimonium, niſi cum filijs, vel filiabus mercatorũ: aliàs ſi ſecus fecerint, exhæredo eos, & priuo oĩbus bonis meis vſq; ad legitimam tm̃, in qua eum, vel eos mihi hæredes inſtituo, & nihil de hæreditate volo habere, quod vtrùm facere potuerit, ſtante, quia ſi nubant alijs, ſint priuati: & vſ. ꝙ nõ; quia matrimonia debent eſſe libera, tam in contrahẽdo, q̃ in diſſoluendo. & tam inter ipſos principales, quàm inter alios, quorum interpoſitio. poſsit dictis iuribus fieri fraus, iuxta

iuxta no. plenè in ẽ. gẽmma. de ſponſa. & l. Titia. ſolu. matri. C. de ſpon. l. vlt. Contrarium tenet Ol. in ſuis. q. dicit enim, ꝙ licèt matrimonia debeant eſſe libera, vt in iuribus præallegatis. tamen ſub huiuſmodi lege relinqui, non eſt prohibitũ, quaſi ſub ſpe cuiuſdam lucri ad certas, & honeſtas nuptias in uitari. ff. de cond. inſti. l. vter ex fratribus. de inſt. & ſubſti. l. 2. & l. Titio centũ. §. Titio cẽtũ. 1. ff. de cond. & demon. & licèt tale præceptũ videatur pœnã continere. C. de his, quę pę. no. l. 1. tamen veritate atenta, pœna non infligitur, per quam aliquid abſit, vel abſturũ ſit: vnde propriè pæna non eſt. ff. de damno infecto. l. damnum. & l. Proculus. ſed eſt quędam lex, & conditio appoſita rei, qua datur, quod eſt relictum. de pado. l. ob res. nec refert, vtrum à principio ſub huiuſmodi conditione relinquatur purè relictum, vel ſub conditione adimatur. ff. de adi. le. l. & ſi transferam. & l. legatum purè. & hoc dicit verum, cum nuptiæ, quæ ſint cum mercatoribns contrahendæ, conueniant conditioni, & ſtatui mulieris, de qua quę ritur: ſi autẽ tales nuptiæ ſint ad dedecus mulieris, dicendum eſt id præceptum quaſi inhoneſtum. & per conſequens impoſsibile. l. 3. §. ſi emancipatus. de contratab. & l. ſi filius. de condi. inſt. & de verb. ſign. l. Nepos Proculo. & quaſi in fraudem appoſitum debere contemni. de cond. & l. demon. l. hoc modo. & in hoc reſidet Oldra. quæſtio. 16. ibi etiam quærit in caſu, quo veniat priuanda, cui applicabitur. & videtur alijs cohæredibus, qui ſeruarunt voluntatem defuncti. l. cum pater. §. libertis. de leg. 2. Auth. de hæredi. & falc. §. is igitur iur. vbi videtur, quòd debeat applicari fiſco, tanquam ablatum ab indigno. de his qui. vt indig. l. cum quidam. & de iure fi. l. Lucius. ¶ Quartò pone, quòd reliquit centum Titio, vel Seio, ſi monaſterium intrauerit: vel reliquit monaſterio centum ſub conditione, ſi Gaium receperit. & videtur, quòd iſta onera habeantur pro non appoſita, quaſi contineant ſimoniam. c. dilectus. & cap. quoniam ſimoniaca. de ſimo. Bald. tenet contrarium in l. 1. C. de inſtitu. & ſubſtitu. & dicit, quòd iſta non eſt ſimonia, ſed iudicij pietas. nam tale relictum abſque dubio videtur relictum pro anima ad pias cauſas, cum ad turpẽ cauſam non referat, ſed ad piã: vnde officiũ illud piet. dẽt ad effectum perduci. de au. & arg. leg. l. Quin. §. Pompo. ſicut ſi teſtator iuſſiſſet monaſterium fundari pro decem monachis. l. ſeruos ad cuſtod. de au. & arg. leg. facit capit. nos quidem. de teſta. & in Authenti. de eccle. titu. §. ſi quis oratoriũ. demum multum ob. prælle. cap. dilectus. vbi ad iſta ſpiritualia videtur prohibitum aliquem principaliter inuitari. & vide bonam glo. in ſim. in cap. 1. de cle. non reſi. & vide Bald. in l. 1. C. de his, quæ pæ. no. vbi dicit, ꝙ non eſt ſimonia, quando relinquitur loco, ſecus ſi perſonæ. puta abbati, ſi receperit talem in monialem in Auth. de ſan. ep. §. ſi quis autem. coll. 9. vbi eſt tex. no. & vide Barto. de iſta. q. in l. Titia centum. §. 1. de condi. & demon. ¶ Quintò pone. teſtator reliquit filiæ ſuæ mille pro dote. & ſi monaſterium intrauerit, non debeat habere, niſi 50. vtrum teneat iſta diminutio? & videtur, quòd non. quia eſt quædam pœna contra vitam contemplatiuam, & ſpiritualem in Authen. de ſan. ep. §. ſed hoc de præſenti. ad hoc igitur, vt in caſu profeſsionis minus percipiat, quàm ſi nubat. dicit Bal. verba aliter concipienda, videlicet quòd teſtator debet incipere à legato ſub conditione, ſi intrauerit monaſterium, hoc modo. ſi filia mea intrauerit monaſteriũ, loco eleemoſynæ relinquo ei centum: ſi verò nupſerit, ei pro dote relinquo. 200. nam hic non reperitur aliqua conditio pœnalis. Non ob. §. ſed hoc de præſenti. nã ibi illud ex interpretatione, cui interpretationi derogatur: ſed hic patet expreſſè de intentione contraria teſtatoris. & iſta eſt communis opin. & ita ſeruatur de facto, ſecundùm eum. quod credo verum: duntamen quod relinquit ratione ingreſſus, non ſit minus legitima: aliàs monaſterium poſſet agere ad ſupplementum per l. quoniam in nouel. & l. eam. ff. de inoffi. teſta. non enim quia efficitur monialis, perdit iura filiationis, & ſucceſsionis. facit quod no. Bal. poſt Bar. in l. vlt. C. de pac. ¶ Sexto pone. teſtator Titio mandat heredi ſuo, ꝙ faciat vindictã armata manu, aliàs priuat eum tãquam indignum. dicit. Bal. quòd illud præceptum poteſt ſperni, tanquam iuri naturali contrarium. facit l. iuriſgen. §. ſi ob maleſi. de pac. & l. ſi plagij. de ver. oblig. & idem dicit in quocunq; alio iuſſu teſtatoris: quia iuſſui, qui inducit peccatum, non eſt obediendum: puta teſtator mandat heredi, quòd mutuet ad vſuras ſub pœna priuationis hereditatis. ſed quid dices, ſi teſtator mandat heredi, quòd ſoluat mihi centum, adijciens, quòd ſi non ſoluat anno quolibet ſoluat. 10. nomine intereſſe legati: vtrùm valeat dicta diſpoſitio? Bal. dicit, conſiderando perſonam legatarij, vtrum ſit mercator; ita quòd veriſimiliter potuiſſet tantum annuatim lucrari, valeat: aliàs videtur hoc adiectum in fraudem vſurarum. de hoc l. 1. de his, quæ pæ. no. vbi finaliter concludit præciſè non valere illud præceptum: quia ſemp poſſet fingi intereſſe; quia conuertiſſet in emptionem prædij eiuſdem redditus, ſcilicet annuatim. 10. facit quod no. Cy. in Authen. ad hæc. C. de vſu. ¶ Septimò pone. teſtator reliquit fratribus pro ſepultura. tandem deceſsit excommunicatus, ita ꝙ ſepeliri non potuit: an legatum debeatur fratribus? dic, ꝙ ſic: quia ſtetit per teſtatorem, quominus conditio implere tur. & ita no. in d. l. miles. §. fi. aduerte quia dic. Bal. eſt no. in l. 1. de cond. inſtit. ſiue enim fuerit impoſsibilis conditio, ſiue modus, ſiue cauſa finalis, non vitiat legatum. l. ab adminiſtratione. C. de leg. pone etiam, ſi relicta ſint alicui mille, ſi vicerit in colluctatione, vel iaciẽdo lapidem, vel ſagittã: non vicit, ſed fecit quod potuit per eum, nec remanſit, an vicerit? dic quòd non ſequitur: quia talis eſt natura conditionis, vt requirat factum, non conatum, vt no. ff. de ver. obl. l. in executione. §. fin. & hæc exempla ſufficiant, per quæ iſta regula vtiliter declarata patet. ¶ Sed tangã vltimò quæſtionem glo. circa ingrediẽtem monaſterium cum aliqua reſeruatione regulæ monachali: vtrum talis reſeruatio vitiet ingreſſum, vel ecõuerſo reſeruatio vitietur, & remaneat ingreſſus purus? puta, tempore profeſsionis paciſcitur cum abbate qui ingreditur, quòd ſibi liceat retinere proprietatem bonorum ſuorum, quod eſt directè contra regulam, vt c. cum ad monaſterium. in fin. de ſta. mo. & c. nõ dicatis. 12. q. 2. & videtur, ꝙ talis reſeruatio non vitiet ingreſſum, ſed quòd reijcieẽ, tanquã exceptio impoſsibilis, vt l. ſi ita qs heres, excepto fundo. de here. inſtit. & hoc tenet glo. in Auth. ingreſſi. C. de ſacroſan. eccle. idem ibi Pe. quia iſta reſeruatio non reſpicit ſubſtantialia. in Authent. de mona. §. illud. Iaco. de But. dicit hoc verum, niſi per modum cõditionis eſſet monaſterio facta reſeruatio: puta, vt mihi liceat reſeruare proprietatem fundi. l. non ſolum. de ac. & ob. idem ſi proteſtatur, quòd volo profiteri, hoc pacto, & non aliter, vel alio modo: quia illa verba habent vim conditionis, vt l. cũ quidã. & ibi no. C. de cond. inſ. Cyn. in l. ſi pater. ff. de adop. dicit, quòd reſeruatio contra naturam actus aut eſt ad diminuendũ: & vitiat actũ regulariter, ſi fit, antequam actus ſumat eſſe perfectum. fallit fauore religionis. & ob hoc concludit, quòd valeat ingreſſus. & ſit ſpeciale: ſed ſi fit ad augendum, nunquã vitiat. ff. de preca. l. cũ precario. Bar. tenet op. Ia. Bu. in d. l. ingreſſt. nã qñ cõditio adijcit profeſsioni, ideò vitiat ingreſſum; quia facit deficere volũtatẽ, & intelligãt gl. Bar. in d. l. cũ quidã. C. de condi. ap. & c. 2. de ſta. mona. vbi vtrobiq; tenet, ꝙ vitiet ingreſſus. & hoc dicit Bar. verum, cum apponatur per modũ conditionis: ſed ſi per modum cuiuſdam modi: tunc vitiatur modus, ſiue pactum. & ita intelligatur glo. in Auth. ingreſſi. ſed Cyn. in d. Auth. indiſtinctè tenet gloſ. Accu. ſcilicet quòd reſeruatio vitietur, & non ingreſſus. Non obſtat d. c. vltimò Deus. vbi vitiatur matrimonium carnale contractum contra ſubſtantiam matrimonij: quia in matrimonio ille, qui contraxit, conditioni impoſsibili conſenſit; ni mirum ergo, ſi non poteſt prætendere contrahentem ſecum ſibi obligatum: ſed in profeſsione quis

obligatur Deo: vñ licèt abbas consenserit conditioni impossibili: non tñ Deus. & in istã op. Cy. inclinat Io. An. in d. c. fi. adde ad prædicta quod nota. in l. Lucius. §. tres hæredes. ff. ad Trebel. vbi quid iur. si relinquatur fundus, ne abbas ei faciat quæstionem: aliàs si fecerit, relinquit tali ecclesiæ. dic, vt ibi Accurs. nam si abbas faciat contra: transferetur in aliam ecclesiam facit quia hic bonus videretur facere contra bonam obedientiam, & daretur monacho materia exigendi ter vicem contra abbatem, cum tamen nil possit possidere, nec habeat velle, vt in d. cap. non dicatis, & dic, quòd non est contra regulam, si abbas cõcedit monacho simplicem vsum facti alicuius professionis, quem tamen possit prohibitio auferre: vnde hoc modo debet intelligi dispositio testatoris secundum subiectam materiam. le. stip. ista. §. hæc quoque. de ver. obl. & l. si vno. ff. loca. & no. Bal. in d. Auth. ingressi. ibi, nemo ad q. & vide in c. non est obligatorium. in Mercu. ¶ Octa vò applico hic quæstionem, quam Bar. disputauit. Quidam reliquit, vel donauit aliquam rem monacho ea conditione, & eo pacto, vt monasterio suo nullum ius queratur. queritur, an valeat. Pe. arguit plurib. modis, siue medijs pro, & contra. & tandem soluit, q̃ si contractus fuit celebratus cum monacho, forma videtur in dubio adiecta dolo monachi, & monasterio non præiudicat. ff. de stipu. ser. l. 1. §. cõis. & ibi no. ad quod optimè facit de castren. pecu. l. si fortè. sed in vltima voluntate, vbi nihil est celebratum cum monacho, debẽt dicta verba intelligi, videlicet q̃ monaste. non quæratur, nisi monachus voluerit, vt dicitur in fin. de seruo. ff. de seruit. l. Stichus. §. vsufru. ver. ceterum. facit l. qui hæredi. in prin. de condi. & demon. & concludit, q̃ si monasterium peteret fine volũtate monachi, posset ab eo repeti. ff. quando di. le. ce. l. si vsusfruc. §. si ita. Non ob. q̃ monachus non habeat velle, vel nolle sine abbatis licentia. 12. q. 2. c. non dicatis. ergo dicta verba non possunt intelligi dicto modo, si monachus voluerit: quia hoc verum, nisi abbas concedat sibi illam voluntatem, quam concedere debet. si verò abbas cogeret monachum ad volendũ: tunc vendicaret sibi ius in re cõtra voluntatem testatoris, & incideret in penam, q̃ ad alium deueniret. hoc. n. scilicet monachũ nolle, vel velle est persona. vt dr. ff. de ver. ob. l. si ita stipulatio. & le. fina. in princ. facit in fi. q̃ monachus potest esse executor testamenti, si abbas voluerit: sed in casu, quo nolit, non transit ius exequendi in mo. c. fi. de test. lib. 6. unde dicimus in hæreditate delata monacho, vt monasterio non q̃ratur, nisi monachus vellet adire. l. cum proponas. C. de here. instituit. licèt quidam aliter in ca. in præsentia. de proba. in nouella, & sic potest intelligi quod no. in l. Lucius. §. tres hæredes. ad Tre. & hæc vera: tamen expresse dixit, q̃ monasterio non q̃ratur, nisi monachus voluerit: si autem alias causas mendaces apposuit testamento, propter quas volebat monasterio quæri: tunc simpliciter monasterio non præiudicat, vt d. l. si forte. & quod no. in Authen. vt lic. ma. & auiæ. in princ. & ibi no. concludit, si adijciatur, si abbas petierit, quòd reuertatur ad concedentem, vel q̃ vadat ad tertium. nam in his formis habet locum distinctio, de qua supra secundum eum. & incipit disputatio. Quidam reliquit, vel donauit &c. ¶ Vltimò Ioã. Andr. in Mercu. primò tangit quæstionem, q̃ annus ap. prosequẽdę nõ currat, nisi à die interpositionis ipsius pp quãdã impossibilitatẽ exactionis patientię, in qua punietur in alio membro per l. 2. C. vt intra cer. Item facit, quod no. supra eo. lib. de elec. cap. si compromissarius. in glo. fi. cum iuribus allegatis super ea in nouel. quibus adde, quod not. Bald. in Auth. scen. non. so. fid. §. 1. vbi similis quæstio de carẽte manu, vel habente eam aridam, cui manus forte illa dextera debebat propter maleficium amputari. ¶ Tertiò latè prosequitur aliam quæstionem, vtrum lex, vel constitutio legati, siue episcopi non scripta prohibens actum, & cõtrafacientem excommunicans valeat, ita quòd contrafaciens excommunicatus sit. & videtur, quòd nõ, propter impossibilem notitiã cõstitutionis nõ scriptæ, maximè cũ sint perpetuę eorũ cõst. & perpetuò ligent. 26. q. 1. c. qui perpetuum. perpetuò autem transeunt in obliuiorem, nisi redigantur in scriptis. ẽ. de re iud. c. ad Apostolicę. de rest. c. Albericus. & c. significauit. & 12. quæ. 2. c. longinquitate. videtur ergo constitutionẽ non scriptã obligare ad impossibile. vt. ſ. homo ꝓpetuò recordetur, cum tamen fragilis sit hominum memoria. l. peregre. de acqui. pos. Secundò impossibilitas ostenditur per nominis ethymologiã, ex qua argumẽtum sumitur. 15. q. 1. c. si cupis. Insti. de ac. §. aliud. sed secũdùm Isidorum. 5. Ethi. lex dicitur à legendo. sed legi non potest, quia non redigitur in scriptis. le. 1. de his, quæ vi me. Tertiò hoc probat diffinitio legis, quæ est, q̃ lex est constitutio scripta. 1. di. c. lex est. & 4. di. ca. erit autem. ibi [pro communi vtilitate conscripta] 19. q. 2. c. duæ sunt. in Auth. vt fac. no. const. post prin. Quartò patet hoc ex omnibus speciebus legum, quæ sunt in scriptis redactæ, vt leges. Noui, & Veteris testamenti, sacri canones, & leges ciuiles. Exodi. 31. c. in fi. 7. di. c. Moyses. cui ergo non cõuenit legis diffinitio, nec diffinitũ. l. 1. ff. de dolo. ¶ In contrariũ arguit, & soluẽdo tenet qõnem nõ scriptam iur. esse legẽ, & per consequens contrafacientem, ad cuius notitiam peruenerat, ex communicatum esse. idem tenet Cyn. in l. 1. C. de leg. Bal. in le. humanum. eod. titu. idem tenet. ſ. quòd scriptura non sit de forma substantiali legis, vel statuti, sed est quędam forma substantialis accidẽtalis, quæ requiritur ad hoc, vt lex liget secundum eum, vbi tangit de gratijs factis à Papa oraculo viuæ vocis, in quibus (vt dicit) non requiritur scriptura ad effectum gratiæ, sed ad eius probationem. de quo p Io. An. post Arch. in præmio Sexti libri. & 26. q. 2. c. cõstitutiõis.

S V M M Æ.

1 *Commissio facta sub nõe canonici an transeat in futurũ canonicum.*

CAP. VII.

PRiuilegium Personale personam sequit, et extinguit cum psona. Hæc regula exemplificari potest in priuilegijs, & beneficijs legum, & canonum, & etiã in concessis ab homine, vt à principe, uel à Papa. & in singulis põe casum, & exẽplifica, vt in gl. sed ampliando, siue extendendo manum per glo. ad alias dispositiones per similitudinem dicere possumus, q̃ uersatur ista materia circa pacta, & transactiones: ut q̃dam sint psonalia, q̃dam realia. ff. de pact. l. iurisgen. §. pactor. & c. uenies. de transla. per Inn. in edictis prætoris, in quibus etiam dicimus, quòd quandoque uerba sunt concepta in rem, quandoque in personam, ut ff. de adul. l. hęc uerba. & quod me. causa. l. 3. §. animaduertendum. & de acquir. hæred. l. si seruum. §. non dixit. & l. aut qui aliter. §. fi. ff. quod ui aut clam. Item & in ultimis uoluntatibus, & stip. dicimus, q̃ quandoque uerba sunt scripta in rem, quãdoque in personam. l. si sub una. ff. de uer. obli. & l. si sic. eo. titu. ubi plenè per Bar. & per eum etiam in le. pater filiæ. de ser. ubi omnino uide. & per Bart. in le. cum seruus. & in l. cum alicui. de lega. 1. Idem & in alijs commissionibus. quandoque sunt realia, & sunt transitoria in alios: q̃nque merè personalia, ut in c. quoniam abbas. de of. dele. & c. cum uenisset. de insti. ubi de hoc. primò igit tangam de priuilegijs, super quib. fundatur regula, & materiam eius subiungã. Secundò aliquas qõnes super singulis, quę superius sic in nube tetigi. ¶ Primo igit est sciẽdũ, q̃ circa istã materiã (utrũ priuilegiũ extinguatur cũ persona, uel trãseat in aliũ) Dy. ponit unã notabilem di. & Bar. aliam in l. maritũ. ff. so. ma. quas non refero; quia de ipsis cõiter habẽt copia. & quia Bal. in d. l. maritũ. etiam ponit suam distinctionem, quæ uí mihi utilis; ideò eum hic refero, & dico, q̃ quãdoq; priuilegiũ concedit, primò propter personam: q̃nq; personæ propter causam: q̃nque simpliciter ipsi causæ. Primo casu aut loquimur, utrũ trãseat ad aliã p̃sonam, quæ fuit cã priuilegij concedendi & trãsit. l. assiduis. C. q̃ po. in pig. ha. & l. amissionẽ. §. Lucius. de excu. tu. aut trãsit ad aliã p̃sonã, quæ nõ erat cã priuilegij: & nõ transit

transit ad alium, ut d. l. maritum. & no. in l. sciendum. de re iudic. ¶ Secundo casu q̃n conceditur personæ propter causam: aut illa causa cohæret personæ, & non transit ad alium. l. 3. §. si igit filius, de mino. aut non cohęret personæ, & non transit ad aliũ, vt l. si minoris. de admi. tut. & l. non solũ. de resti. in integ. Tertio casu q̃n priuilegiũ merè datur causæ: & tũc est trãsitoriũ cum ipsa causa. de re iudic. l. in omnibus. de aqua quoti. l. 1. §. permittitur. Aut verba priuilegij sunt dubia: & tunc aut si fieret extensio ad successores, nimis lædereẽ ius tertij, & præsumit personale, vt d. c. cum uenisset. Aut nõ lęderet nimis ius tertij: & tunc glo. innuit, q̃ præsumatur priuilegium reale. ff. de censi. l. de forma. §. quãquã. vide in Spe. de instru. edi. § satis. ver. si aũt dubiũ. hunc passum repetam infra. Et pro regulę, & predictorũ declaratione, quæro de pluribus. Et primò quæro, an priuilegium personale exprimens nomen prælati cum tali tenore, qui respiciat ecclesiam; vel e contra non exprimens nomen prælati, sed dignitatem tantùm, cum tñ tenor respiciat personã, intelligatur personale, vel reale. in hac quest. facit dubiũ generalis doctrina, quæ tradit in c. q̃n abbas. de offic. dele. in quantum ibi attenditur, an exprimat nomẽ dignitatis, vel proprium: vt sic sciamus, an sit commissio realis, & transitoria in successorem, an verò personalis: & sic expiret morte. de quo loquit illud. c. in rescriptis ad lites: sed qõ ꝓposita loquit in priuilegijs, in quib. per sim. habẽda vi eadẽ distinctio; sic etiam in testamentis, arbitrijs, & alijs dispositionibus multum refert, an concipiantur verba dispositionis nomine dignitatis, siue officij in proprio, vt de testa. cap. requisisti. & c. gratioso. & ibi dixi, de rescri. ẽ. eo. li. quod not. in Clemen. fi. de procur. & l. qui liberis. §. hæc verba. de vulg. & pup. per Bar. Ad quæsitum igitur redeundo ponit Io. An. qõ. in specie sub hac forma, videlicet scribendo eꝓ, expresso proprio nomine eꝓi Papa dicit [vices nostras tibi in tali prouincia duximus committendas] vtrum sit commissio realis, vel personalis. soluit ipsam commissionem esse realẽ per c. cum uenisset. de inst. Bar. Choloiẽ. & Cau. contra. quos sequitur Spe. in tit. de instru. edi. §. nunc autẽ. ver. quid si Papa. & hoc placet Io. An. vbi ex ver. rescripti illius nõ sumatur. rñdet ad c. cum uenisset. & c. mãdata. de prę sum. nam ex eo, q̃ Papa ibi protestatur vices suas non loco committere, sed personæ, innuitur, q̃ hac protestatione nõ facta, fuisset realis commissio: sed secundùm eum illa fuit quædam declaratio ad cautelã. demũ factis pluribus argumentis in vtranq; partem, soluendo concludit non semper curandum de nomine, an sit expressum, vel non: sed tota virtus cõsistit in tenore, & verbis priuilegij. de priuil. c. porro. c. recepimus. & c. cũ olim. ſ. eo. ti. & c. cum & plantare. in fi. & c. dilecti. & sic de controuersijs, quæ proficiscuntur ex testamentis. non potest iudicari, nisi uisis & cognitis verbis testamenti, de tranſact. l. de his. & q̃ sola nominis expressio non impediat realitatem, & per petuitatẽ priuilegij, subijcit exempla, & primò si priuilegiũ, per quod datur exceptio, dicat prælato nominato, re, & ecclesiam eximimus, nulli dubiũ ipsu successiuè exẽptũ. de priu. c. per exẽptionẽ. econtra ponit casum, si nõ exprimit nomen proprium, vel æquipollens nomini proprio: tamen exprimit gratiam, quã facit, esse p̃sonalẽ, vt d. c. mandata. vel exprimit cãm nõ exprimẽtem dignitatem, vel ecclesiam, sed personã prælati: puta propter labores. ſ. quos sustinuit ꝓ Romana Ecclesia, vel pp eminentem ipsius scientiã, vel sanguinis parẽtelam, vel q̃ posset abesse ab ecclesia pp aerem sibi nõ conformẽ, vel capitales inimicitias, his & similib. casib. non põt dici priuilegium respicere dignitatẽ: & per consequens suppressio proprij nominis, & expressio nominis dignitatis nõ facit priuilegium reale. quia concedit eius causa personalissima. & subdit, q̃ in dubio standum est distinctioni illius. c. q̃n abbas. si tñ ex verbis non posset apparere, vtrum sit reale, vel p̃sonale, recurrendum est ad concedentem. de offi. or. c. 2. §. fi verò. ẽ. e. li. & de re. iur. l. Neratius. Subdit vltimò, q̃ si nõ põt haberi copia superioris, intelligẽdum est reale, nisi contra ꝓbetur, per reg. l. beneficium. ff. de consti. in Spe. de inst. edi. §. nunc aũt. ver. item quod fuit concessum. & in hoc residet. sed ad matariam. c. cõgruentius adaptat dispositio Pau. de Elea za. in his terminis. Papa eꝓo in salutatione expreſso cũ noĩe dignitatis i narrõne sic dixit [tua supplex deuotio, & deuota supplicatio nos inducũt, vt tibi; vt pote sedi Apostolicæ immediate subiecto spãlem gratiam faciamus: hinc est, q̃ deuotionis tuæ precib. inclinati auctoritate præsentium tibi indulgemus, vt extra eandem ciuitatem, & dioece. per literas sedis Apostolicę, vel legatorum eius in cãm trahi nequeas, nec ad iudicium euocari super his, quæ ẽ. illas obtines absque spãli mãdato sedis eiusdem, faciẽte plenã, & expressam de indulgentia hmõi mentionẽ] quæritˇ, vtrùm ista istulgentia censeat realis, aut personalis. & antequã arguat ad partes, pro declaratione dicendorũ præmittit, & q̃rit, quæ indulgentia, siue priuilegiũ sit reale, & q̃d personale: & in dubio vtrũ reale, vel personale debeat censeri. dicit, q̃ priuilegium reale dr̃, quod concedit rei; vt dignitati ecclesię, vel loco, de priuile. c. cum capella. & c. cum olim Papa. vel alicui, seu aliquib. rõne loci. de consue. c. cum olim. de statu reg. c. recolẽtes. vel gñi psonarum, proprijs nominibus non expresſis. de fo. cõpe. c. cũ dilecti. de rescri. c. cũ ordinẽ. & tale priuilegiũ est perpetuũ, & durat durante cã. 25. q. 2. c. 1. & 2. & quasi p to. p̃sonale autẽ dicitur, quod alicui personæ, vel personis, expreſsis proprijs nominibus personaliter conceditur, vel his, quæ æquipollent proprio nomini. de concess. præben. c. constitutus. cum concor. hic in glos & de consangui. & affi. c. tua. fi cer. pe. l. certũ. de rei vendi. l. si in rem. nec transit in successorem, vt in dictis iurib. ¶ In tertio casu. si dubitat vtrũ sit reale, vel p̃sonale dr̃, q̃ semper debet censeri p̃sonale. de inst. c. cum uenisset. no. 16. q. 1. c. possessiones. & 25. q. 2. in sũma. & ista sunt, quæ ex eius distinctione, quam hic ponit Dy. clarè eliciuntur. ad quod igitur propositũ redeundo primò arguit, q̃ dicta indulgentia sit realis, non personalis; quia concessa administratori, siue ecclesiæ; ergo ipsi ecclesiæ quæsita, quæ nunquam moritur. 22. q. 2. c. liberti. & l. annua. de annu. leg. de testa. cap. requisiti. §. illud. arg. à contrario sensu sumpto. & no. in §. nec est contrarium. ¶ Item necessariò hoc fateri oportet. ſ. priuilegium esse, quod exorbitat à nouo iure, & veteri. de rescrip. c. nonnulli. & eo. ti. c. statutum. §. cum verò. & quia concedit aliquid prius tum. de verb. sign. c. abbatẽ. ergo largam debet recipere interpretationẽ. de cõst. prin. l. fi. de priui. c. quia circa. cum sim. ¶ Itẽ hoc demõstrat nomẽ dignitatis in salutatio ne præmissum: vtrum quælibet persona in illa dignitate succedens videatur cõprehendi: nec curatur, si post expresſionem nominis dignitatis sequatur nomen proprium, iuxta no. in c. quoniam abbas. de offi. dele. l. si filius cõis. ff. de stip. ser. Item illa verba [sedi Apostolicæ immediatè subiecto] satis demõstrant contemplatione dignitatis Papam concessisse: nec facit alicui iniuriam, si vult de sibi subiecto per se principaliter iudicare, non per eius, vel alterius delegationem: ergo cum sine alicuius licentia sit concessum, debet interpretari latissimè. l. beneficium. de consti. prin. cap. cum dilectus. de donam & rescriptum odiosum, si nomẽ dignitatis præcederet, censetur reale, per prælle. c. quoniam abb. in contrarium arguit, q̃ debeat dicta indulgentia censeri personalis, inſpectis potius verbis narratiuis indulgentiæ, quàm expresſione nominis dignitatis in salutatione. nõ sic in suis, & quacũq; alia dispositione, vt ipsarum effectus iudicet ex cã in narratione, siue præfatione expressa. de accu. c. qualiter. 2. in fi. C. de transac. l. vt respõsum. & no. Inn. de rescri. in c. super literis. sed in prædicta q. in verbis narratiuis dupliciter exprimitur causa. prima est simplex deuotio: ergo deuotio p̃sonæ fuit cã indulgentiæ concedendæ: quia dignitas tanquam res inanimata non potest haberi in deuotione, nec supplicari: sed persona sic. de re. c. ad supplicationem. de celeb. miſ. cap. in quadam.

circa

circa prin. ſecunda cauſa fuit deuota ſupplicatio, qđ demõ ſtrat copulatiua, cum: quæ duo diuerſa coniungit. de verbo. ſigni.l.ſi quis. de reſcrip. cap. ex parte conuentus.& ibi not. ¶Item ſubditur in literis[deuotionis tuæ precib.] & ibi[auctoritate tibi]iſtud enim ,pnomen,tibi,& tua,& tuis,veſtris, & ſi.denotant perſonam, rem, ſeu dignitatem.de verbo. ſig. cap.tua.vbi eſt ſimilis indulgentia : & ſcribitur epiſcopo tantum ſub nomine dignitatis : & tamen expirat iſtud priuilegium per mortem eius,cui conceſſum fuit, non tamen concedentis: & ſic in caſu noſtro, in quo fit mentio ſedis Apoſtoli cæ.cap.ſi gratioſe.de reſcrip.& breuiter alias rationes adducit, quòd debeat talis indulgentia dici perſonalis, non realis,reſpiciens tamen obligationes eccleſiæ, non perſonæ ipſius epiſcopi. ex quo infert, ꝙ dicta indulgentia non extendi tur ad actus criminales,perſonales, vel mixtos circa epiſcopum intendens:quæſtiones tamen non ſoluit ex cauſa, prout dicit:ex cuius tamen articulis percipio,quòd inclinat magis ad iſtam partem.ſ.ꝙ cenſeri debeat perſonalis; quia reſpondet allegationibus pro illa parte factis. ꝛ. & illæ mihi efficaciores videntur.ex cuius diſputatione in effectu,& in ſumma redige,quòd conſequenter priuilegium, ſiue gratia concernit vtilitatem eccleſiæ , non prelati : & tamen non cenſetur realis, ſed perſonalis,& extinguitur cum perſona: & hoc fecit intentio concedentis , quæ ex pluribus colligitur , prout ſupra dixi poſt.Ioa.An.ſed magis vtiliter hic poſt Paulum in prædicta diſputatione. dicit enim, quòd ad hoc , ut priuilegia ſint cenſenda perſonalia, vel realia, plura ſunt conſiderãda.Et primò verba ipſorum. de priuile.cap. porro.vt ab eorum verbis , vbi nulla ſit dubitatio , non recedatur . de deci. c. ad audientiam.& l. ille aut ille. §. cum in verbis. de leg. 3. Secundo intentio concedentis , quæ videtur eſſe in dubio; quòd ad epiſcopum, ſiue eius prætudicium latisſima , quòd ad prætudicium tertij ſtrictisſima,vt d.cap. cum dilectus. de dona. per Innoc. Tertiò cauſa priuilegij eſt conſideranda : vt ſi ſit finalis , ea ceſſante , ceſſet priuilegium . 1. quæſt. 1. cap. quod pro neceſſitate.de deci.c.ſuggeſtum.& ꝛ.e.c.decet.vbi de hoc. Quartò debet attendi perſona,ſeu res, cui priuilegiũ conceditur,& circunſtãtiæ,de quib.de transla.c.ſi de ſponſ. cap.ex literis.hic debet attendi odium,vel fauor,vt ꝛ.c.odia. & c.inſpicimus. & his attentis debet iudicari priuilegiũ reale,vel perſonale. Item iuxta prædicta etiam aduertendum,ꝙ ipſius rei natura, ſuper qua priuilegium concedit, operatur, ꝙ priuilegium ex parte eccleſiæ ſit reale, ſed ex parte ſui præſulis ſit perſonale: vt ſi concedatur eccleſiæ, ꝙ eius archiepiſcopus certis diebus pallio vti poſſit. de vſu pallij. cap quia vos.nam iſta cõceſſio eſt realis reſpectu eccleſiæ,cui cõceditur, ſed reſpectu ſui archiepiſcopi eſt perſonalis:quia cũ eius perſona extinguitur , ex eo, quòd ſucceſſor nouum pallium debet hãre:ex quo patet, ꝙ multum res, ſuper qua priuilegiũ conceditur , intuenda eſt, vt hic:nam priuilegium conceſſum Nicoſiano epiſcopo,cõtinens, quòd nullus poſſit in ciuitate, & dioce . Nicoſiana ſine eius conſenſu de beneficio cum cura,vel ſine cura prouideri,debet iudicari reale, & ipſi eccleſiæ,vel eius intuitu fore conceſſum, ſi ét nomen expreſſum eſſet in priuilegio.dictã poſſeſſionẽ, &c. vt no.in conſilijs Fed. conſi. 66.& hæc ſint dicta circa priuilegia, an ſint realia, vel perſonalia.nã ex prædictis colligitur regula. & ét quædã alię notabiles excep. ſim.hẽmus in alijs quibuſdã noĩbus, ſub qbus celebratur diſpoſitio,quæ nõ ſunt noĩa dignitatis,ſed appellatiua , quæ differũt in effectu à proprijs noĩb. ut patet in l.nonnunq.ad Treb.ſi.n.portionib.inæqualib. grauo.eos ſub ,pprijs noĩb. intelligant grauati ,ꝙ virilib. ſi vero ſub noĩe appellatiuo hæredis,,ꝙ hæreditarijs.ſimiliter ſi ſeruꝰ pluriũ dñorũ ſtipulet expreſſis noĩb. dñorũ,pro virilib,ſi verò ſub noĩe dñorũ ,ꝙ dñicis portionib. intelligiſ ſtipulari.l. ſi ſeruꝰ cõis. de ſtip. ſer.in his ergo & ſimilib. ſi vtrũq; nomẽ exprimit. ſ. proprium,& appellatiũ,inſpicimus in dubio,qđ præcedat, ſicut diſtinguitur in mandato iuriſd.vt d.c.qm̃ abbas.in qbuſdã caſibus ex aliquib. coniecturis,& præſumptionibus aliud eſt dicendum,ſicut dictum eſt.ꝛ.in priuilegiis.& has no. con iecturas ponit Bar.in d.l. ſi ſeruus cõis, dicit. n. ꝙ dicta reg. ꝙ in dubio inſpiciamus,quod præcedat,fallit ratione oneris iniuncti.pone exemplum in d.l.nonnunquam.Secundò rõne rei,ſup qua fit diſpoſitio:vt ſi tutor prẽmiſſo nomine,vel ſimpliciter cõtrahat ſuper re pupi.nã ſemper vſ, vt tutor contrahere.l.cum poſt.§.1.de admi.tuto.ad idem l.ſi.de inſtit.Tertiò rõne notitiæ.l.qui habebat. de re du. vnde. d. diſtinctio, qđ præcedit,habet locum,qm̃ nomiuanf perſonæ notæ:ſed ſi incognitæ nominent, indiſtinctè ſemper videntur adiecta ,ppria noĩa à demonſtratione appellatiuorũ:& ſic inſpiciuntur appellatiua,vt d.l.qui habebat. Quartò qm̃ ſecundum vnum modum poteſt valere,ſecundum alium nonſtunc non inſpicitur quod præcedit, ſed valet eo modo quo poteſt , vt l. quotiens.de re.du.& quod no.in l.tale pactum.in fi. ff. de pac. & hæc dicta ſufficiant circa priuilegia. ¶Secundò quæro circa reſcripta,qualiter tranſeunt in aliũ.& in reſcripto, per quod mandatur iuriſdi. diſtingue; quia aut quæris de ipſa iuriſdictione,vtrum tranſeat in alium:aut quæris,vtrum tranſeat in ſucceſſorẽ ipſius impetrantis,vel eius,contra quem eſt impetratum.primo caſu,dum quæris de ipſa iuriſdictione:& tunc aut commiſſio facta eſt ſub nomine proprio : aut ſub nomine dignitatis: aut ſub vtroque. primo caſu ſubdiſtingue, aut mortuus eſt delegans re integra : & expirat. aut re non integra:& non expirat, vt hæc membra colliguntur in c. quoniã abbas. de offi. dele. & ibi quid iur. cum ſub vtroque nomine fuit facta commiſſio.prædictis adde quod not.Cyn.in l. more maiorum.ff.de iur.om.iudi.& Bart.in l. quod principi. de leg. 2.vbi dicit prædicta hẽre locum, ſi fit commiſſio ſub nomine dignitatis principaliter per ſe ſtatuentis:ſecus ſi ſub nomine dignitatis alteri inhærentis, vt eſt dignitas vicarij . iſta enim nunquam tranſit in futurum vicarium : ita ꝙ non eſſet etiam hic quærendũ de rõne differẽtiæ, quare magis expirat iuriſdictio morte delegantis re integra ; quia fuit facta ſub nomine dignitatis,& non morte delegati:quæ etiam re integra tranſit in ſucceſſorem, ſi ſub nomine dignitatis facta fuerit.dic,vt d.cap.qm̃ abbas. in nouel. circa princ.& prædicta no. quòd morte delegantis reintegra expirat iuriſdictio , cũ committitur delegata : ſecus ſi ordinaria,vt c.2.de offi. dele. lib.6.& no.in d.cap.quoniã abbas. vbi etiam in nouel. qualiter cognoſcatur,vtrũ ſit cõmiſſa iuriſdictio ordinaria,an delegata.circa quod vide quod no.Bal.poſt. Ia. Bu. in l.præcipimus.in prin.C. de app. vbi tangit de auctoribus , quorum eſt certus numerus . de nulla tamen cauſa cognoſcant , niſi ſpecialiter demãdetur:dic vt in Cle.auditor. de reſcrip. ¶Secundo caſu principali cum quæritur , vtrum tranſeat in ſucceſſorem impetrantis,vel eius, cõtra quem eſt impetratum. & in priuatis ſucceſſorib.iure hæreditario, vel ſucceſſore ſingulari iure,ſuper quo eſt impetratio. dic,vt in c. ſignificauit. de reſcrip. de ſucceſſoribus autem dignitatis, an effectus reſcripti tranſeat ad tales , vel contra tales ſimpliciter , vel diſtinguatur,vtrùm ſit res integra,vel non integra, remitto ad no. plenè in cap. is qui. infra eodem in Mercu. ¶Sed iuxta prædicta quæro, vtrum commiſſio facta ſub nomine canonici trãſeat in futurum canonicum: vtrũ ſuccedat in dignitate canonicat⁹?gl.in c.cano.ſtatuta. poſt prin. ꝛ.de cõſtit.innuit, ꝙ nõ, dũ dicit, ꝙ delegatio ſequitur ipſum canonicũ,ſi trãſferatur:quod non eſſet,ſi cenſeretur facta commiſſio ſub nomine dignitatis:quia tranſiret in eius ſucceſſorem,nec ſequeretur eum, vt no.in d.cap.quoniam.in nouel.circa princ. pro hoc quod not.in cap. ſicut.ſupra de ele.ſuper glo. ſic patet. in nouel.vbi nouus canonicus agit de contemptu canonici prædefuncti: ibi etiam videas de canonicis ſubſtitutis loco mortuorum.nam inquantum repræſentant Capitulum,cenſentur idem cum defunctis. 6. quæſt. 1. cap. denique. de iud. cap.

propo-

proponebat. & quod no.Bald.in l.quòd l. grege.de lega.1.ſacit.cap.adverſus.de immu.eccle. ¶Item reperitur quædam ſucceſſio in iuriſdictione ſatis diſſimilis , & in cuius locum ſuccedit,vt Cap.iuriſdi.epiſcopi.vel epiſcopus nouus in prædicta iuriſdictione. ¶Vtrum ergo iuriſdictio conceſſa contra Cap.ſuper his,in quibus ſuccedit,tranſeat contra nouum epiſcopum, vel iuriſdictio contra epiſcopum exerceri poſſit contra cauſam ſuccedentis in eius iuriſdictionem: & eadem eſt quæſtio; vtrum vnus alteri ſuccedat in mandato,ut mandatum tueatur alius, qui ſucceſſit Capitu. & in mandato iuriſdi. tenent Doc. ꝙ vnus non ſuccedat alteri in mandatis, aliàs ſic.quod dic,vt no.Ioan.And.poſt Inno. in c.eã.ꝛ.de reſcrip. in nouel.cui adde quod no.in c.verum:de foro compe. in nouel.ſuper. 1.glo.prædictis adde mandata executiua ſententiarum,vel literarum ad beneficia:an ſucceſſor debeat ad implere,mortuo mandatore re integra. vide in d.c.quoniam abbas.in nouel.ver.ſinautem executio &c.& quod no.Bal.in l.fundi venditor. ff. de acqui. poſ. & hæc dicta ſint circa reſcripta.¶Tertiò quæro principaliter, & ſuccinctè de alijs diſpoſitionibus celebratis ſub nomine dignitatis , vel alterius officij,an tranſeant in ſucceſſorem.& Bar.tãgit,an compromiſſo facto in epiſcopum ſub nomine dignitatis, tranſeat in ſucceſſorem . Item in officio executoris teſtamenti. & tenet Bart. in compromiſſo , ꝙ non tranſeat in l. qui liberis. ff.de vulg.de pupil. Non obſt.ca.quoniam abbas.quod loquitur, cum mandatur iuriſdictio: ſecus ſi aliud factum, vt nota.Inno.in cap.fin.de offi.deleg. & adde quod no.in Cle.fi.de procu.& executione dignitatis data ſub nomine dignitatis , vel proprio nomine,no. glo. in cap. fina.de teſti.ſupra eo.lib.& in Spec.de arbi.§ finitur. ver. quid ſi prælatus.& in Spec. de teſti.§ 1.ad fi.facit cap. requiſiſti.de teſtamentis . ¶Quæro vlterius cum conceditur alicui facultas fundi,vel aliquid faciendi;vt cædere lapidem: vtrùm iſta cõceſſio cenſeatur realis,vel perſonalis.Bar.diſtinguit. Nam aut talis conceſſio cõtinet beneficium principis:& in dubio debet intelligi conceſſio realis;quia beneficia principum &c. cap.olim.de verbo. ſigni.& l.fina.de conſtit. prin. Quandoque conceſſio continet priuilegium,hoc eſt aliquid contra ius commune:& tunc ſi quidem datur ciuitati, vel vniuerſitati. intelligitur reale l. forma §.quanquam.de cen. Quandoque datur certæ ſingulari perſonę:& tunc glo.in d.§. quicquid ſentit,quòd in dubio ſit reale. Oldra.reprehendit illam glo. Bar. remittit ad no. in le. quia tale ſoluto matrimo.& de hoc dixi ſupra plenè poſt princ.Quandoque conceſſio non continet priuilegium principis,ſed priuati,vel alterius inferioris : & tunc aut conceditur mera facultas facti: puta facultas eundi, vel ꝙ poſſis ire: q̃ referuntur ad factum magis, quàm ad ius: & tunc cõceſſio prẽſumit perſonalis,l.cũ ſeruũ.§.ſi quis alicui.de lega.j.ſi verò conceſſio refertur ad tũc:aut fit determinate reſpectu fundi dominantis:& præſumitur realis,l.pen. de ſer.vrb. prædi. aut indeterminatè,& præſumitur conceſſio perſonalis,vt c. cum veniſſet.de inſt.niſi ex qualitate perſonæ,& relicti aliud præſumatur,vt eſt caſus notabilis in l.pater filiæ. de ſeru.vbi illa ponit Bart.& ſubdit.ſi Imperator concedit iuriſd.in quo dã caſtro, & dubitatur, vtrum cõceſſio ſit facta comiti illius caſtri,vel ſit facta territorio.Bar.in dubio præſumit, ꝙ territorio,niſi ex verbis conceſſionis aliud apparet,& ita not. in d.l.pater filiæ.Bal.dicit ꝙ aut cõceditur quid certum,aut incertum.ſi quid incertum: & non tranſit in aliũ, vt l.cũ ſeruũ, §.ſi quis alicui,de lega.j.ſi verò certum:& tranſit.l.ſi neceſſaria.§.ſi in reddendo. de pact. ſimilis diſtinctio inter certũ,& incertum no.de cond.indeb.l.ſi non ſortem.§.libertus.in cõceſ.autem caſtri in terminis Bar.ipſe idẽ Bal. concedẽdo, ſiue conſulendo dixit,ꝙ aut cõceditur in ſignum vtilis dñij: & habet locum diſtinctio,de qua ſupra prox.aut conceditur ꝙ modum officij:& præſumitur conceſſio perſonalis,ad hęredẽ non tranſitoria.l. cuius bonis.ff. de curat. fur.& de tute.l. antepe.Aut dubitatur, qualis eſt iſta cõceſſio:& tũc dicit,ꝙ ex tribus præſumitur conceſſio perſonalis, ſcilicet ex forma verborum : vt quia Papa dixit,per te exerceas iuriſdictionẽ. ¶Secundò ex natura rei: vt quia dixit [concedimus vſumfructũ.caſtri.] C.de cadu.tol.§.ne autem, Tertiò ex cauſa conceſſionis : quia electa eſt induſtria perſonæ,& hoc appareat ex verbis conceſſionis. cap. fi.de offi. delega. ¶Si verò nullum ex iſtis apparet,ꝙ conceſſio præſumitur realis:dic quia in beneficijs Principum latisſima debet fieri interpretatio.l. fina. de conſtit. princi. & ita not. Bald. in d. §. ſi quis alicui. ¶Vlterius in tranſactionibus , & in pactis , & legibus reperiuntur verba ſcripta in perſonam. & cum ea extinguitur ipſa diſpoſitio: quandoque verò ſunt ſcripta in rem:& per conſequens tranſitoria in alios ſucceſſores. dedi remiſſiones ſupra in principio . ſimiliter dicimus , quòd quædam ſunt realia : quædam perſonalia,vt le. vitia. C. de præſcript. lon. tempo. ſimiliter exceptiones quædam ſunt reales : quædam perſonales,vt l. exceptiones,q̃ perſo.ff. de excep.& đ vnioni bus factis vtrum videatur dicendum,quod no.Inn. in cap. 1. de iure pa. & C. de preci. Impera. offe. l. quot. per Cy.in 6. q.ſimiliter & in obli.ipſis videat electa induſtria pſonę.vt ſic non poſſit per alium explicari:de quo. dic,vt l.nemo eſt qui neſciat. de duo. reis. per Bart. in l. quiſquis. C. de epiſco. & cle. & per Bald.in d.cap.fina. de offi.deleg. in nouel. ex iſtis remiſſionibus ſic ſuccinctè relatis materiam huius regulæ, quæ de priuilegijs perſonalibus , vel realibus loquitur, poterit ſtudioſus ad multas alias materias adaptare , & ſic regulam ampliare.

SVMMAE.

1 *Aetas omnis prona eſt ad malum.*
2 *Præſumptionum genera ſunt multa.*
3 *Præſumptio malitię eſt præſumptio hominis.*
4 *Præſumptio malitiæ aggrauat pœnam.*
5 *Crimen per inſtrumentum an directè probetur.*
6 *Abſens an poſſit damnari de pœnis.*

CAP. VIII.

SEmel malus ſemper præſumitur eſſe malus. Glo. exemplificat primò regulam in ſemel periuro , in ſemel contumace , in ſemel calumniante , vt in iuribus allegatis in ea. quæ ponit exemplum in milite , qui ſemel ſe malè geſſit in militia. nam præſumitur, quòd non bene ſe habeat in futurum. l.nõ omnes. §. à Barbaris . de re mili. pone exemplum in ſemel mendace, qui præſumitur mentiri. de offic. deleg. cap. cum olim. 2.& de procurato. cap. 1. ratio autem regulæ,& dictorum exemplorum oritur ſecundùm glo. ex natura corrupta hominis præſumentis illicita , quem Deus creauit rectum, & ad ſimilitudinem ſui fecit illum . vnde per hoc licèt qui libet præſumatur bonus : tamen accidens naturæ contrariũ tollit effectum præſumptionis naturæ. ¶ Sed contra hoc opponitur, & videtur, quòd potius debeat in homine confiderari , & præſumi illud , quòd eſt ſecundùm naturam , quàm quod eſt ſecundùm accidens : nam naturalia ſunt immutabilia.Inſti. de iure na.gen. & ci. §.ſed naturalia.& 6.diſt.cap. naturale. Solu. dic, quòd quædam ſunt naturalia propriè:& iſta ſunt immutabilia , vt in contra.quædam non ſunt de natura de neceſſitate, ſed ex prẽſumptione naturę,vt bonitas, & iſta ex accidenti poſſunt mutari,vt hic,& l. 1. §. beſtias.de poſtu. quæ inducit ad q. ſi vnus eſt origine Florentinus , ſed diu habitauit Peruſij : non per hoc debet cenſeri Peruſinus. quia conſuetudo alterat naturam . facit ad id , quod dixi in cap.ſtatutum.§. cum verò.de reſcrip.ſupra eo.lib.vbi de repræſalijs conceſſis contra Florentinos : vt non extendantur

da

ad Florent,alibi habitantes,ar.l.prouinciales. ff. de ver. sign. Sed iterum contra regulam opponitur, & videtur, ꝙ potius debet attendi causa naturalis,quàm accidentalis.l.3.in prin. ff.de tu.vbi pupillo furioso dabitur tutor,vt pupillo, non curator,vt furioso.ſo.dicit ibi Bar. quòd quandoq; causa naturalis,& accidentalis sunt sibi inuicem repugnantes: tunc prævalet accidentalis, cum natura alteratur, vt hic. & d. §. bestias. quandoq; causa naturalis, & accidentalis non repugnant, sed repugnat effectus earum, vt d.l. 3. nam licèt quis possit esse simul pupillus,& furiosus:non tamẽ potest habere tutorẽ,vt pupillus, & curatorẽ vt furiosus:sed tũc prævalet cã naturalis, & accidentalis potest simul concurrere, & etiam effectus earum se compatiuntur: & tunc vna non prævalet alteri,vt l. cum pater. de iure do. facit. l. filio quem pater. ff. de in inte. rest. & l. in rebus.C.de iure do.fundatur ergo ratio huius regulæ in corruptione naturæ propter accidẽs malitiæ superueniens ex animo;ꝑsumitur. n. perseuerantia voluntatis in malo, sicut in bono. capit. maior. in fin. de baptism. ¶ Tertiò opp.& videtur,quòd homo,etiam si non fuit nunquam malus,tamen debemus præsumere eum malum; quia natura humana quodammodo labitur ad delicta.in Authen. de nup. §. si verò in altera. Item septies in die cadit iustus. de pæni.c.qualis.§.fin. † Item omnis ætas prona est ad mala ab adolescentia sua. 12.quæstio.1.cap. 1.& proclivis est cursus ad voluntatem,& natura imitatrix est vitiorum. 20. quæstio. 3. cap. 2. & multæ homnibus vię sunt ad malitiam, vt Authe. de nup.§ mitiores. & homo ad malitiam semel addictus,nihil est mali,quod non adinueniat,vt Authen.hi, qui se ob.res habere perhi. mi. post princ. ¶ Item humana natura nititur in vetita.& hinc est,quòd facilis est ad dissentiendum. l.item si vnus.§.principaliter.ff.de arbi.ex quibus videtur, ꝙ etiam si non fuerit homo semel malus, tamen præsumi debeat; postquam natura hominis imitatur vitia, & totiens in die peccat.Sol.Iaco.de Bel.in disputatione sua 21. in ordine dicit ita: quòd aut quæritur de bonitate hominis in genere, aut in specie.si in genere:tunc quilibet debet præsumi in dubio bonus,de scrut.c.1.de præsump.c.fi.si in specie aut quæritur de bonitate præterita,aut futura.si de præterita,scilicet an in præteritum fuerit quis bonus: tunc ex vita eius præterita bona, vel mala debemus eum præsumere de præsenti. de præsump.cap.ex studijs.& ff.de iureiu.l.aliud.& 32.quæstio. 1.cap.qui viderit.si autem sit dubium:tunc bonus esse præsumitur,vt l.omnino.ff.de inoffi.testa. & l. cum pater. §. rogo. de leg.1.Si ergo quæratur de futura bonitate: tunc si fuit semel malus,præsumendum est, quòd erit malus etiam in futurum in cap.1.si autem non apparet, quod vnquam fuerit malus:tunc præsumendum est, quòd debeat esse bonus in futurum,vt no. ff.de proba.l.2.& Insti.de suspec.tut.in fin.nisi sit persona vilis, vel inhonesta,vel malæ opinionis, & famæ: vel aliàs se ingerat, vel aliàs sinistra suspicio cõtra eum laboret, vt in Authen.de rest.cap. scimus. cum concor. istis omnino adde,quod not. 2. quæstio.7. cap. quærendum. Quartò post Dyn,& alios op,& videtur, quòd licèt quis fuerit semel malus:tamen hodie non debeat sic præsumi: sicut ille, qui olim possedit, hodie non præsumitur possidere. l. siue possidetis. C.de proba.& bona equiparatio est malitiæ, & malorum nostrorum ad possessionem,vel quasi,in qua & in acquirendo, & continuando quæritur.l.3.§.in amittenda.& l.quemadmodum.ff.de acquiren.pos.sicut ergo possessio rerum non præsumitur continuata de præterito in præsenti; ita nec possessio malitiæ,vel malorum:cuius contrarium vult illud cap.So. dicit Dy.quòd aliud in possessione rerum, quæ facto alterius auferri potest sine concursu possidentis, vt paret.ff. de vi. & vi ar.per totum.aliud in vitio animi, quod non potest auferri per alium sine concursu causæ delinquentis: & ideò præsumitur semper continuare quasi possessio in existentia malitiæ, si contrarium non probatur. sic dicit Dy.in fi. hoc tũ dictum Dy. de possessione rerum,quòd non præsumatur de præterito in præsenti,non est præcisè verum:sed dicendum, vt in d. l. siue possidetis.per Cy.& alios.& cap.cum ad sedem.de restitu.spo.in nouel. ad dicta tamen Dy. omnino adde Barto. & quod not.per ipsum in l.si prius.ff.de no.ope.nun.in 2.op. cum quatuor sequentibus. vbi quare in seruitute rerum non præsumitur ex quasi possessiõe seruitutis, quòd res sit serua, sed libera,vt in possessione malitiæ cũ tamen naturalis status hominis sit ab origine bonus, sicut status naturalis ędium liber vsq; ad cœlum.l.altius.C.de serui.dic vt ibi. ¶ Venio ad quæstiones aliquas ꝑ pleniori declaratione regulæ per Doc. hic non plene examinatas.Et primò gloss. & Docto. tenent, quòd in dubio quilibet præsumatur bonus,vt d.c.1.de seru. Item gratus.cap. meritus. l. omnimodo. de inoffi. testa. & l. cum pater.§.rogo.de le.2.& bonæ fidei.l.pe.C.de euic.& ca. vigilanti. de præscrip. & innocens à peccato. C. de eden. l.is apud quem. & innocens à dolo, & culpa. l. dolum. C. de dol. & de pi. ac. l. si creditor. vbi de hoc, & fine vitio. C. de ædil. edic. l. 1. & ff. de proba. l. cum probatio. & idoneus.cap.fi. de præsumpt. ¶ Quæro ergo, vnde istæ præsumptiones oriantur,siue quo iure fundentur;cum habitu,& natura vitia sint,& innata hominibus ex originali peccato contracto à primis parentibus.de conse. distin. 4. cap. 2. & dictum est supra in 3.oppo. Sol.ista præsumptio bonitatis oritur ex obseruantia legum,quas quilibet scire præsumitur, ac tenetur etiam seruare,vt C.de legi.l.leges. & l.ab ea parte.ff. de proba.leges autem sunt regulatæ,& directiuæ ad bonum, & bonos facere studentpræmiorum exhortatione, & delictorum punitione.l.1.ff.de iusti.& iur.Quilibet ergo præsumitur bonus ex earum præsumpta scientia, & obseruantia. ¶ Item prima natura in homine fuit bona,& regulata ad bonum, & creata à perfectissimo artifice Deo, qui ad imaginem sui fecit illum & c.ex persona igitur Creatoris, qui omnia bona fecit,& hominum gratia comparauit, quilibet præsumitur esse bonus.arg.in Authen.de defen.ciuita. §. qui verò. & de eden. l. si quis ex argentarijs. §. 1. ¶ † Sed quæro, 2
quæ præsumptiões sint bonitatis,& malitiæ: nam multa sunt genera præsumptionum, de quibus. 54. distin. cap. fraternitatem.& cap. is qui fidem. de præsump. & l. non est verisimile. quod me. causa. sol. quod quis sit bonus,dicit glossa. quòd potest dici præsumptio hominis,facti, & iur. vt in gloss. ¶ Tu dic quòd præsumptio bonitatis est præsumptio naturæ: quia naturaliter bonitas est insita homini. Item est præsumptio iur.opitulantis naturæ,vt not.in d.l.non est verisimile.& cap.is qui fidem.cũ alijs alleg. † Sed præsumptio malitiæ est præsumptio hominis secundùm legem, & secundùm canonem,quæ procedit, cum quis habet malam famam, & est præsumptio facti,& de præterito ad præsens tempus.ff.de accu.l.si is cui.§.ijsdem. & etiam præsumptio iur. adminiculantis prædictis præsumptionibus. ff. de re mi. l. non omnes §.à barbaris.Item potest dici,quòd sit præsumptio; quia cõsuetudo delinquendi alterat naturam.ff.ad Mace.l.1.in prin. secundùm Iaco.de Bel.qui circa hoc quærit, quis sit effectus præsumptiõis malitiæ in homine semel malo.dicit ipse,quòd aut quæritur de malitia hominis in casibus præteritis, aut in casibus futuris. ¶ Primo casu si quidem constat delictum, tunc duplex est præsumptio contra eum: vna, quæ descendit ex lege, ꝙ præsumat mala animo perpetrasse.l.si non conuicij. C. eodem. & cap. 1. de præsum. alia, quæ descendit ex malitia,& delicto aliàs commisso.istę tamen præsumptiones quandoq; ad condemnationem sufficiunt, potest tamen probare suam innocentiã, diutius tamen astringit se ad probandum propter dictas præsumptiones,vt C. qui & aduer. quos in integ.rest.post.l.1.& d l. nõ est verisimile.facit cap.cũ dilectus.de accu. ¶ † Item præsuptio a malitiæ aggrauat pœ- 4
a nam.ff.de pœnis.l.si diuturno.& l.nemo.C. de epi.au. quandoq; verò non constat delictum commissum ab eo,qui aliàs fuit

fuit malus:tunc ista non est iur.præsumptio, ꝙ dicatur etiam commisisse istud,de quo nunc agitur.esset enim iniquissimũ, & absurdum,quòd si semel, bis, vel ter quis commisit adulterium,homicidium,siue furtum,quòd præsumatur homicidia, siue furta cõmisisse: esset tũ aliqualis præsumptio contra eũ, si persona, quæ commisit homicidium, siue furtum, de quo constat, esset incerta: animus enim iudicis inquirentis facilius contra eum,quàm contra alios, ad suspicionem inducitur,arg. l.in lege Aquilia si deletum. ff. ad leg. Aquil. Secundo casu quando loquimur de malitia hominis in casibus futuris, tunc ex præsumptionibus malitiæ efficitur suspectus, & non præsumitur malus in omnibus similibus casibus, in quibus prius fuit malus;& ideò remouendus est ab omnibus similibus,vt d.§.ijsdem.§.à Barbaris.& ff.de his,qui no.infa. l.2.§.miles.vbi de hoc. & l. Lucius. & ibi not. eodem titu. & de suspe.tu.l.3.§. quæri potest. & cap. testimonium. de test. cum si.vbi de hoc.& hoc modo potest intelligi ista regula, vt scilicet præsumatur semper malus quò ad ipsum repellendum ab actibus similibus: non autem ipsum puniendum de delicto simili, si non constat eum aliter commisisse. ¶ Tertiò quæro.si aliquis fuit malus in vno actu, in genere malitiæ præsumetur malus? videtur,quòd sic,per istam regulam, quæ indistinctè loquitur. ff.de pub.l. de pretio.& l. 1.§. generaliter. de le. præstan. econtra videtur, quòd in alijs generibus malitiæ non præsumatur malus; quia vitium & defectus in vno actu(puta luxuriæ)nihil habet commune cum alio vitio; puta auaritiæ. de vno ergo ad aliud non infertur.l.Papi. exuli.ff.de mino. & l. si maritus. de dona. inter virum & vxo. & hinc est, ꝙ in materia redhibitionis seruus ratione vitij, de quo constat,possit redhiberi,non propter alia, quæ non apparent.ff.de ædil.edic.l. 1. & per totum. & idem in animalibus irrationalibus. nam quandoq; bos cornu petit, & non pessundat.ff.de ædi.edic.l.bouem.in prin.Item iura, quæ præsumunt quem malum ex eo, ꝙ semel fuerit, semper referunt se ad idem malum in genere,non diuersi generis, vt in d.l. si cui.§.ijsdem.de acc.& l.non omnes.§.à Barbaris. de re mili. & in alijs exemplis,de quibus dixi supra in prin.secundæ regulæ.& l.tutor quoq;.§.si autem ipse tutor.ff. de susp. tu. vbi tutor est suspectus in noua tutela,si in alia malè gesit. & istã partem tenet Iaco.de Bel.in disputatione sua.21. nam secundùm eum in corpore humano sunt quatuor humores,ex quibus corpora conficiuntur humana,vt not.Instit. in proœmio. §.igitur.à quibus vitia causantur;quia humores non ęqualiter se habent in homine,sed superabundant, & etiam in alio quis abundat, & in alio deficit. igitur non videtur possibile, quòd homo,qui est malus in vno, quòd ipse peccet in omnibus. vnde multi peccant in luxuria, & in alijs seruant virtutem. & idem in alijs, vt experientia notum est. ¶ Quartò quæro, vtrum præsumptio malitiæ tollatur per pœnam. sol. dic,quòd aut loquimur quò ad mundum:aut ad Deum. primo casu aut tempus pœnitentiæ est à iure præfixum,& ℣.illud pœnituit: & tollitur præsumptio malitiæ, & præsumitur bonus. C. de plus pet.l.1.& 50.distin. cap.ferrum. Si verò nullum tempus est à iure præfixũ:tunc aut ex illo delicto contraxit infamiam iur. & pœnitentia non desijt esse nocens. l. qui ea mente.ff. de fur.aut ex tali peccato non contraxit iur. infamiam:& tunc aut semel tantùm peccauit,aut bis,vel pluries. & si semel:tunc non tollitur præsumptio malitiæ:quia per tale peccatum conuertit se ad brutum animal. & recessit ab hoĩbus.ꝑsumit ergo semp talia cõcupiscere nec tales censentur homines,sed bestiæ.in Authenti. de ince. nup. §. 1. & de dona.in prin.& 28.quæstio.5.cap.si homo.23. quæstio. 1. §. nunc notandum.Aut peccauit in fide: tunc si quidem in fide Catholica; quia rupit fidem Deo: tunc si tantùm semel, & post pœnitet:& tũc tollitur præsumptio malitiæ, & præsumitur bonus;quia videtur redire ad perfectam materiam.C.de sum.Tri. cap. epistola inter claras.in fi. Si verò bis, & sic est relapsus,& post pœnitet;& nõ prodest.de hærẽ.c. ad abolendam. §. illos quoque. & C. de apo. l. hi qui sctãm. Si autem rupit fidem homini, vel quid aliud, & postea pœnitet: tunc si quidem delictum est occultum: & præsumitur in dubio bonus propter dictam pœnitentiam; quia occulta in meliorem partem interpretantur.de scrut.cap.ex tuarum.& 2.quæstio. 7. cap. ipsi apostoli.Si autem delictum est manifestum, & ex animo postea pœnitet, & apparent certa, & vera signa pœnitentiæ, & operatus est postea bonum: & cum posset operari malum,ab eo abstinuit: tunc tollitur præsumptio malitiæ in illo genere mali, & præsumitur postea bonus, quasi redierit ad naturam suam. quod est facile. ff. de pac. l. si vnus. §. quod & in spẽ. & quia omnis noster status sub perpetuo motu consistit.in Authent.de non alie.aut permu. §. vt autem. & hoc verum non solum si semel, sed etiam si bis deliquit ex animo,& postea bis operatus est bonum:& cum posset operari malum,ab eo abstinuit, quasi deputauerit se emendationi,& rediuerit ad naturam suam,& notitiam sui creatoris: nam tales etiam suscipit lex. l. 3. §. sed vtrum. ff.de mino.fallit in relapsis,& in his,qui habentur in Authen. de iur.nu. vt prædixi. si verò delictum non processit ex animo,sed ex culpa: tunc per pœnitentiam tollitur præsumptio sine dubio:quia culpa procedit ex negligentia.& negligentia non corrumpit animum,neq; naturam. & ideò si primò fuit negligens, & postea diligens, tollitur illa præsumptio. ff. de neg.gest.l.si negotia absentis.& cap. testimonium. de test. & de ædil. edi. l. quid si fugitiuus. §. 1. & 2. ¶ Secundo casu quando loquimur quò ad Deum,eo casu per veram pœnitentiam tollitur præsumptio malitiæ, si fit emendatus: & si verè pœnituit,potest probari per sacerdotem suum,vt d.cap. testimonium.vbi de hoc,& l.Imperialis C.de nup.& d.c. ferrum. & cap.ipsi apostoli.¶ Quintò quæro. quia glo.facit mentionem de præsumptione iur. tantùm, & de præsumptione iur. & de iure.& nos habemus alia genera probationum: puta in dicia,præsump.facti, fictio.& similia, de quibus in dicta. l. non est verisimile. quod metus causa. ¶ Quæro de singulis succinctè, & vtiliter. & primò quid est præsumptio iur. & de iure.Respõdeo,quãdo lex præsumit, & vltra statuẽdo procedit: vt contra eam non admittatur probatio. in hoc tamen casu dico, quòd admitteturprobatio per confessionem partis,vt no. Cyn. in Authenti. sed iam necesse.C.de dona.ante nup.sed circa hoc quid dices,si constitutio, vel statutum dicit, stari iuramento, vel alteri præsumptioni: vtrum poterit probari contrarium?Iaco.quòd sic in l. 1.C.de re iu.alij contra,vt l. 1.C.si aduer.lib. Sed quæro,quid est præsumptio iur. tantùm.dic,quòd est illa, quando lex simpliciter præsumit: & tunc auctoritas legis operatur, vel vt aggrauet onus probandi,si aliàs minuebat,vt d.l.non est verisimile. vel transferat onus probandi in aliũ:& hoc facit quandoq;.ff. de proba. l.circa eum.& hoc bene no.quòd præsumptio aggrauat onus probandi,quando est contra eum,cui incumberet aliàs probatio.& effectus huius grauationis est; quia ibi aliàs semiplene probanti deferretur sacramentum in defectum plenæ probationis:sed in hoc casu, cum scilicet præsumptio est contra probantem, nõ deferretur iuramentum ex semiplena probatione; quia præsumptio elidit illam suam semiplenam probationem. ar. l. 1. C. qui & aduersus quos. quod est not. Item est præsumptio naturæ,quæ versatur circa illa, quæ insunt communiter homini à natura; sicut bonitas, capacitas, industria naturalis, non dico artificialis,iuxta not. in cap. si forte. de eleo. lib. 6. ¶ Item est præsumptio facti, quando ex vno facto præsumit aliud,vt in hac pũti reg. Fictio aũt est quoddam ius,statutum contra expressam veritatem, vbi circa probationem veritatis laborare non conueniat; quia intentioni nostræ nullum præstat admiculum, arg. l. ad probationem. C. de proba. adde, dicit Innocen. quòd ex pluribus præsumptionibus potest iudicari. de pigno. cap.

illo vos. Item ex pluribus adminiculis, de ſucceſ. ab inte. cap. cum dilectus. Item ex pluribus indicijs. ff. de excu. tuto. l. 2. §. 1. & hoc verum in ciuili: ſecus in criminali, niſi ſint indicia vehementia, vt ibi per Dyn. & cap. literas. de præſum. Item ex pluribus arg. l. 3. §. eiuſdem. ff. de teſti. no. tamen quòd minus eſt vnum indicium, quàm ſemiplena probatio. & quòd indicium eſt probandum per duos teſtes, quando non teſtificantur de facto principali, ſed indicio tantum, vt no. in l. fin. C. fami. her. & per Innocen. de ſimo. c. ſicut vnum. & valde not. quòd cum iudex fert ſententiam ex præſumptionibus, ſiue indicijs, debet magis ſententiam temperare, quàm ſi eam proferat ex veris probationibus, vt not. Innocen. in cap. quia veriſimile. de præſum. facit quod ipſe no. de renun. cap. ſuper hoc. & 6. q. 3. c. ciues. & 11. q. 1. ca. ſi qui per ſuperbiam. per Archi. & no. ꝙ vna præſumptio quandoq; elidit aliam. l. diuus ff. de in inte. reſt. & d. cap. literas. de præſump. iſta ſunt dicta domini Bal. in d. l. non eſt veriſimile. quæ ſunt not. ¶ Sextò quæro. illud. c. præſumit ex præterito circa pñs, & futurum. quandoq; lex, ſiue canon præſumit ex pr̃eſenti circa pr̃eteritum, & interdum circa futurum, de quibus gloſ. remittit ad cap. multis. 54. diſtin. cum alijs allegatis in glo. & quia dominus meus Bal. ſequendo Iac. de Are. multa vtilia circa iſtam materiam tangit in l. ex perſona. C. de ꝓba. ideò pro leuiori declaratione huius regulæ dicta eius ſuccinctè referam, & etiam aliorum, prout ⁊ parebit. ideo ſecundùm eum conſidera, ꝙ duæ ſunt materiæ. ¶ Prima eſt, an ex præſenti præſumatur in præteritum. & iſtam præſumptionẽ vocat translatiuam. & de iſta ſtatim dicam. ¶ Secunda materia eſt, an ex præterito pr̃eſumatur in pñti: & iſtã pr̃eſumptionẽ vocat continuatiuã. & de iſta. ⁊ in ſequẽti proxima. q. ¶ Præſumptio translatiua oritur ex præſenti ſtatu, & iſtud appellatur extremum à quo, & requirit pñs verum, & præteritum poſsibile: & illud præteritum vocatur extremum ad quod, & huiuſmodi præſumptione vtuntur iura, quando ſi non præſumeretur pr̃eteritum, parum operaretur pñs. verbi gratia: ſi ille, qui eſt ſub poſſeſsione ſeruitutis, nõ præſumeretur retro ſeruus, parum operaretur domino pñs poſſeſsio; quia præſumeretur violenta, clandeſtina, vel impoſsibilis. & ideò lex ſtatuit, quòd ex præſenti poſſeſsione ſeruitutis præſumatur retro fuiſſe ſeruus, ne aliàs præſentis temporis obrumperetur effectus. de lib. cauſa. l. liberis. §. fi. & C. de proba. l. actor. in illa igitur præſumptione tranſlatiua, vtrùm præſumatur. diſtingue, quia aut loquimur in materia neceſſaria, aut poſsibili, aut in materia contingenti. primo caſu de præſenti infertur in præteritum: verbi gratia, ſum hodie minor, ex neceſsitate concluditur de præterito. ff. de mino. l. minor. 25. annis ex aſpectu. ſed in materia poſsibili reſtando in eodem ſtatu, de præſenti non pr̃eſumitur in pr̃eteritum: vnde ſi hodie ſum maior, non præſumor in præteritum fuiſſe maior. C. de proba. l. cum te. Sed in materia contingenti diſtingue, quia ſi ſtatus pñs poteſt concurrere cum naturali veritate antecedentis ſtatus: & tunc ex præſenti præſumitur in præteritum, vt d. l. liberis. §. fi. aut præcedẽs ſtatus non poteſt concurrere cum veritate ſtatus pr̃eſentis, & tunc ſecus. verbi gratia eſſe literatum, vel prudentem eſt contingens, illud non poteſt concurrere cum veritate primi ſtatus. quia nemo pr̃eſumitur literatus, cũ iſti ſint habitus acquiſiti, non nati. & tunc ex præſenti non præſumit in præteritum. ió ſi mandat Papa ꝓuideri alicui idoneo de bñficio vacaturo: ſi cõſtiterit tpe vacationis eũ eſſe Doctorem, vel literatũ, non tamen præſumitur retro fuiſſe talem. & idem in ſimilibus eſt dicendum. facit. c. ſi eo tempore. de reſcrip. lib. 6. & Cle. literas. eo. ti. & hęc materia de contingenti ſecundùm eum, alibi per Oldr. melius declaratur, diſtinguendo ſic, aut præſens cõuerſatio eſt connexa cũ, tpe, ad quod volo præſentẽ conuerſationem in modum probationis, vel præſumptionis inducere: aut ſeparatur per tempus primo caſu de præſenti præſumimus in præteritum in Authenti. de reſti. & ea quæ pa. §. vnde ſi quidẽ. coll. 9. & ibi not. Secundo caſu, aut habet cõtra ſe præteriti temporis neceſſariã contrariam veritatem: & tunc non arguimus de præſenti conuerſatione ad præteritũ. nam qui eſt fugitiuus hodie, non præſumitur, quòd olim fuit. & ita. C. de proba. l. 4. aut non habet præteriti temporis neceſſariam contrariam veritatẽ, ſed ex contingenti, vt in paupertate, & diuitijs. non enim eſt neceſſarium dare aliquod tempus, in quo quis fuit dives, vel pauper ſecundùm commũnem curſum naturæ: & tunc de præſenti arguimus in præteritum, vt l. 1. §. ꝓbatio. de ma. cõuen. & C. de ꝓba. l. ex ꝑſona. ex ꝑdictis apparet ſolutio. q. quam format Dy. de illo, qui vẽdidit bona, & dudũ poſtea condẽnat vt hęreticus: nũq̃d poterũt dcã bõa auferri ab ẽptore, tãq̃ retro pñſumat fuiſſe q. vẽdidit, hñticus? arguit, ꝙ ſic ⁊ pal. §. ꝓbatio. Cõtrariũ dicit Bal. p ꝑdictã theoricã. nã pñs cõuerſatio, q̃ fuit tpe vẽditionis, hẽt cõtra ſe ꝑteriti tpis cõtrariã veritatẽ. ſ. ꝙ nũq; nõ fuit hñticus; puta qñ erat infans. & ita no. ipſe poſt Ol. in d. §. ꝓbatio. ex hoc tamen, vtrũ ex præſenti ſtatu paupertatis, vel diuitiarum præſumatur in præteritum, alibi dicit glo. ꝙ qui fundat intentionem ſuam ex paupertate, vel diuitijs, debet hoc probare. l. ſi fideiuſſor. §. qui pro rei qualitate. ff. qui ſatiſd. cog. adde quod not. in c. infamibus. de reg. iur. lib. 6. in Merc. vbi plenè, cum objicitur, ꝙ quis fuerit illegitimus, vel mundatus, cui incũbat onus probandi. dic, vt ibi. & aduertẽdum, quòd facilius præſumunt iura ex præterito circa præſens, quàm econtra de præſenti circa præteritum, ſiue loquamur circa rerum ſubſtantiam, ſiue circa rerum qualitates intrinſecas, (vt ſcientia, artificia, & ſimilia) ſiue extrinſecas; vt circa diuitias, paupertates, rerum dominia. & ſi. bene enim ſequitur. olim fui Doctor, artifex, dominus, vel poſſeſſor talis rei: ergo ſum de præſenti, ſed non econtra. vnde ſicut dictum eſt. qui hodie eſt hæreticus, doctor, dominus, & ſi. non præſumitur quòd olim fuit: econtra bene præſumitur, qui olim ſic fuit, ergo & hodie; quia tales qualitates intrinſecæ, poſtquam in ſunt, durare præſumũtur, vt in iſta reg. ex quo ſequitur, ꝙ ſi volo te repellere, vt excommunicatum, probãdo te olim fuiſſe excommunicatum, etiam hodie præſumitur, vt not. in cap. propoſuit. de cle. excõ. & quod not. in l. ſiue poſſidetis. C. de proba. ſed dices, imò videtur, quòd non debet ſumi probatio de præterito in præſenti: quia talis probatio non concludit neceſſariò. nam & ſi fui excommunicatus, Doctor, vel dominus in præteritum, poſſum hodie non eſſe talis: vnde quia ſunt penitus ſeparata præſens, & præteritum, non infertur de vno ad reliquum. nam probatio debet eſſe concludens neceſſariò. ad hoc c. in præſentia. de proba. & c. cum contingat. facit l. non hoc, C. de vnde co. & quod not. in cap. literas. de reſcrip. in Clemen. & c. veñ. in fi. de ſenten. excom. li. 6. ex quibus videtur, quòd iſtæ præſumptiones legum, & canonũ, cum ex eis non reſultat probatio concludens, neceſſariò non videntur concludere: aliàs procedere. dic, ꝙ quandoq; contingit abeſſe vt plurimum: & tunc eſt vera regula ſupradicta. non probat hoc eſſe &c. quandoq; econtra vt plurimum contingit ad eſſe: quia eſt conſuetum, & ſolitum, vt in pluribus: & tũc debet dari regula econuerſo, vt probet hoc eſſe, quod ſæpe contingit abeſſe: & ideò in materia probationũ locus à communiter accidentibus multum ponderatur à iure: vnde ſecundùm Iaco. Butr. & Bald. probatur, aliquam eſſe meretricem, etiam non probato actu, ſed probatis circunſtantijs: vt quia paſsim intrabant ſcholares in domum eius. ſ. de die, & de nocte: & quia ſcholares loquebantur ſecretè cum puella, non præſumuntur dicere, Pater noſter. idem eſt de eo, qui viſus eſt exire cum gladio cruentato. nam eſt manifeſtum ſignum, quòd perculſit illum: licèt poſsibile eſſet, quod percuſſerit aliquod animal, & gladius eſſet ſanguinolentus. tene ergo menti hunc locum à communiter accidentibus in materia probationũ, & præſumptionum iur. nam licèt neceſſariò non

non concludant: tamen fundantur ſuper eo, qđ communiter accidit, & abeſſe contingit: quia tamẽ neceſſariò concludũt, ideo admittũt probationẽ contrariam, vt l. diuus. de reſt. in integ. facit l. nã ad ea. ff. de legi. & c. literas. de ꝑſum. iſtis addo, ꝙ ex poſſeſsione, vel quaſi de pñti colligitur, ꝙ talis ꝑſumi quis debeat de pñti, de quali ſtatu reperitur. vt enim elegãter dicit Dy. quælibet res ſecundùm pñtem ſtatum, vt vel ex ꝑcedentibus, vel ex præſentibus præſumitur, iudicatur, ſiue ſit accidens naturale contrarium, vt ſeruitutis. ff. de lib. cã. l. ſi cui. §. licet. & l. liberis. §. pe. & ff. de ſer. expor. l. ſi minor. & de inge. ma. l. pen. & de ſenten. excom. c. ſi iudex laicus. lib. 6. ſiue ſit accidens ſecundùm naturam; vt ætatis incrementum, & libertas perſonæ. ff. de mino. l. minor. 25. an. ex aſpectu. & C. de teſta. l. 1. de ſen. l. ſi arbiter. ſucceſsit. n. accidẽs præter naturam; vt dignitas, & conditionis perſonæ auctoritas. ff. de of. præto. l. Barbarius. & ff. loca. l. ſi ignoras. & l. item apud Labeonem. §. ſi quis virgines. ff. de iniur. ex his patet, quòd maximus eſt effectus iſtius poſſ. vel quaſi: quia. n. ius pro ea fuit, releuatur dominus poſſeſſor ab onere probandi proprietatem illius poſſeſsionis, vel quaſi. quia ex quaſi poſſeſsione tali præſumitur dominus. l. quidam. de cond. inſti. quod ẽ verum in rebus, quas poſsidet ſecundum ius commune: ſecus autem in rebus, quas poſsidet contra ius commune, vel non poſſunt poſsideri ſine priuilegio. in talibus enim poſſeſſor tenetur probare titulum, vel docere de priuilegio. aliàs præſumitur vſurpaſſe, vt c. ad decimas. de reſt. ſpo. lib. 6. & c. cum perſonæ. de priuile. eod. lib. & l. ſi ſolemnibus. C. de fid. inſtrum. per Cy. & Bar. & quod not. in c. contra morem. c. de eſt. & d. c. ſi iudex laicus. & ſimiliter in rebus, in quibus non cadit poſſeſsió ſine titulo, non præſumitur pro poſſeſſore, niſi probetur titulus. de quo tamen dic per Innocen. in c. literas. & c. illud. de præſump. & c. veniens. de verb. ſign. & cap. in notuit. de eo, qui fur. or. ſu. vbi omnino vide. in quibus remiſ. reperies plenè tactum, quid operetur quaſi poſſeſsio mercimonialis, rebellionatus, clericatus, doctoratus, & ſi. quæ non abſq; titulo quæri poteſt in eis. & per hoc dicitur dicta quaſi poſſeſsio habere mixtum caſum proprietatis. l. 1. ff. de interdi. facit. c. beneficium. de re. iur. lib. 6. & quod no. Innocen. in c. cõſtitutus. de fil. presb. & c. ex inſinuatione. de procu. & hęc dicta ſint de præſumptione ex præſenti ſtatu, ſiue tempore in præteritum, quibus adde quod not. Bald. in l. ſi qui adulterij. C. de adul. vbi caſus not. de illo, qui exceptiõe conſanguinitatis abſolutus fuit à crimine adulterij. nam ſi poſtea cum eadem deprehenditur contraxiſſe nup. præſumitur in præteritum commiſiſſe adulterium, de quo fuerit accuſatus. præſumptio enim naturalis fæderis, ꝙ non ſunt aliquid ſęui criminis conſpicati in iuuentute, tollitur per contrarium factum ſubſequens, intantum ꝙ receditur à priori præſumptione, & ſententia ſup ipſa lata, vt ex illa violenta pſumptione prima contraria condemnetur vt confeſſus per illam ſecundùm vnam lec. quod eſt no. facit. l. 1. C. vnde vi. & l. auunculo. de cond. ſine cauſa. & c. 1. de purg. vul. ¶ Septimo quæro de præſumptione ex præterito in præſenti, quæ (vt dixi) eſt præſumptio continuatiua, & ſumitur à præterito referente in præſenti. & requirit duo extrema, ſcilicet præteritum verum. & hoc eſt extremum ad quod. & de illa præſumptione continuata loquitur. C. de proba. l. ſiue poſside. & alia iura, quæ loquuntur de præſumpta perſeuerantia voluntatis, ſi non probetur mutata. c. maiori. in fi. de bap. & l. ſancimus. C. de teſti. & illa regula, quæ loquitur de præſumpta continuatione malorum morum, ſimiliter & bonorum. c. ex ſtudijs. de præſum. & circa iſtam materiam dominus Bal. ſequens Ray. de Inac. tangit in oĩbus ꝑdicamentis. ſ. ſubſtantiæ, quantitatis, qualitatis pati. vbi, hr̃e, ſitum eſſe: de quibus oĩbus poſt eum breuiter referam per exempla. & primò de ſubſtantia: vt dicamus, qđ olim fuit in eſſentia, vel ſubſtantia, nunc præſumitur eſſe. de teſt. l. toſtium. in fi. & l. ſi quis ex. §. fi. cum. l. ſe. de eden. vnde qui dicit peremptionem rei, quæ fuit, debet probare, quæ peremptio poteſt probari per probationes neceſſarias directè, vel per obliquum: puta viderunt hominem, vel animal mortuum, vel proſtratum: vbi de neceſsitate ſequitur, vltra non viuere, ſed deſinere. l. fi. C. de ſa. ſan. ec. quaodoq; probatur per ſigna, & indicia veriſimilia, vel per famam antiquam, quæ vt plurimum reperitur vera, ſi durat, vt d. l. fi. & l. & ſi quid eſt. ff. ſo. ma. & l. ſi conſtante. ff. eo. ti. per Bar. & quod no. in c. quoniam frequenter. c. porro. vt li. non conte. & l. 1. ff. quemad. teſta. ape. Ex prædictis apparet, quomodo probetur ſubſtantia eius eſſe, vel nõ eſſe. pr̃eſumitur enim ſtare, niſi probetur eius perẽptio vel verè, vel naturaliter ſm̃ curſum naturæ; vt in homine, ꝙ viuet vſque ad cẽtũ annos, in fructibus, pomis, vino, alijs iuxta ſua tempora. l. 1. ff. de glan. le. c. fi. de iud. per ſigna, & indicia. idem quod dictum eſt in ſubſtantia, dicendum eſt in quantitate ſubſtantiarum rerum, quæ fuit in depoſito, vel legato, vel in alia obligatiõe; vt nũc eẽ pſumat. ff. de leg. 2. l. Sempronius Proculo. niſi facta diminutio, vel augmẽtum probetur directò. vel per obliquum. ff. de pac. l. iuris gen. §. adeo. ff. de adi. leg. l. 3. §. conditio. de proba. l. quinquaginta. & hoc de præſumptione præteriti ad pñs in præterito quantitatis. idem in relatione facta, quę fit circa ſubſtantiam; vt ſi conſtat aliquem fuiſſe patrem, relatione facta ad filium. & hodie pr̃eſumitur eſſe, & ecõuerſo. & idem in domino, ſeruo, patrono, liberto, & alijs ſimilibus relatiuis. facit quod no. in c. licèt ex quadam. de teſt. & qui dicit eum deſijſſe eſſe patrem, patronum, vel dominum, debet hoc oſtendere directè, vel per obliquum, vt dictum eſt in alijs ſuperioribus. ad hoc. C. de proba. l. matrem. & de lib. cau. l. de ancilla. & hoc in prædicamento relationis. idem in prædicamento qualitatis, vt qualis fuiſſe conſtat, pſumat̃ talis nunc eſſe directò, vel per obliquũ, vt eſt dcũ in alijs ſuperioribus. hoc verũ, niſi qualitas curſu tpis naturaliter varietur: puta frumentum, vini bonitas, vel hominis ætas, ſiue animalis. in talibus enim, quæ non neceſſariò actu permanent, ſed cum tempore neceſſariò variantur, non arguimus de præterito in præſenti. ar. l. ſpadonem. §. qui abſolutus. & quod ibi per Bar. de exc. tu. idem dicit in prædicamento ſitus. vnde conſtat ſi rem mobilem ſitam fuiſſe infra certos limites, præſumitur hodie ibi eſſe. de proba. c. ex literis. niſi deſijſſe eſſe in loco illo probetur directò, vel per obliquum. hoc aũt deſinere eſſe nõ poteſt contingere mutatione rei (quia res immobilis nõ mutatur) ſed per mutationem terminorum: quia fundus augetur, vel minuitur à flumine, vel ab homine. vnde qui talem mutationem allegant, debent eã probare. ff. rem ra. ha. l. 1. & 2. & l. amplius. adde hic, quod no. Inno. in c. nimis quidam. de iureiu. & in Cle. ne Romani. de ele. & 26. q. 6. c. oẽs baſilicæ. & hoc in ꝑdicamento ſitus. in agere vero dicta regula non habet locum: quia qui procurauit, litigauit, vel aliud geſsit, non præſumitur hodie id agere, quantũ ad ipm agere, ſiue facere: licèt ſecꝰ ſit in voluntate, ſi ue in ipſo velle: quia agere eſt voluntatem in actum deducere: ſed velle eſt tantum in ſeipſo abſq; eo, ꝙ vlterius ꝓcedat: & ió dicit l. ꝙ aliud eſt agere, & aliud agere velle. ff. rẽ ra. ha. l. amplius. & eſt rõ: qa ſm̃ naturã agere hoĩs nõ põt eſſe cõtinuũ. ff. de ſer. vrb. ꝑdi. l. foramẽ. ſed volũtas ſic. ff. de ꝓba. l. 3. & l. ẽt. in prædicamẽto ergo agere habes duos terminos naturales, vnde eſt quòd ipſum agere, prout in actu verſatur, nõ põt eſſe cõtinuũ, ſed in qualitate mentis præſumit perſeuerantia, nec mens mutata à principio ſui eſſe, ꝓ pal. l. ſanci. de teſta. & c. maior. de ba. in fin. ¶ Sequit̃ de ꝑdicamẽto pati, vbi eſt dđm, ꝙ q olĩ fuit paſſus, hodie pſumit̃ pati. verbi gr̃a: q hodie fuit irat⁹ alij, vel inimicus, vel amic⁹, ẽt hodie talis ꝑſumit̃, niſi directò, vel ꝑ obliquũ aliud ꝓbet̃. C. fam. hercis. l. in ipſius. & de adi. le. l. 3. §. fi. ſunt enim iſtæ, vt ait, paſsiones aĩæ intrinſecæ, & mentales: ideò pr̃eſumuntur durare, & cõtinuari. ſecꝰ in paſsionibus extrinſecis, ſiue ab actu extinſeco ꝓuenientibus, & corporalibus; vt iniuriam pati, vel percuti, vel

infirmum esse:non enim sequitur.semel quis percussus, vel in
iuriam passus fuit,vel febricitauit:ergo hodie percutitur,iniu
riam patitur, vel febricitat. istæ enim possessiones causantur
ab actu agere,quod non pōt esse in hoīe continuũ, vt p̄dictũ
est:& quia dignius est agere,q̄ pati:iō consideramus,vnde no
men assumit.ar.ff.de ser.vrb.prædi.l.2.& quod ibi no. ¶ Se-
quitur de p̄dicamēto vbi ē aduertendũ in quo, ꝙ illud ꝓpriè
dicitur in reb⁹, & q̄nq; dicit̄ vbi.i.apud quē.ff.vtrobi.l.1. sed
illud proprius est in prædicamento hr̄e.ff.de ver.sig.l. hr̄e. &
de hoc infra dicā.Itē q̄nq; dicitur.vbi.in quo loco.ff. de iud.
l.vbi.vñ circa existētiam rei, vel p̄sonæ credit hanc regulā ve
ram:quia vbi, idest in quo loco fuit,& nunc esse præsumitur.
ff.de eden.l. si quis ex ea.§.pe.vñ qui dicit alibi esse,dēt hoc
probare directò,vel per obliquũ,vt in alijs dcm̄ est. & intelli
ge vbi, lato mō:puta in aliqua ciuitate,villa, vel comitatu. nō
aũt te restringas ad vnũ angulũ:quia in rebus se mouentibus
esset solum naturaliter. Item non in fugitiuo , errante , vel
in eo,q est in mari,hēt locũ ista p̄sumptio:qa cōsuetudo taliũ
nũquā in eodē statu permanet.ff.de ædil.edi.l. quid si fugiti-
uus.& de pub.l.Cæsar.¶ Sequit̄ de prædicamento hr̄e:dicit,
quòd qui semel habuit , præsumitur nunc habere : & qui di-
cit priuationē,vel perditionē,ꝓbet.ff.de edē.l.vtrũ.& de pig.
ac.l.creditor,& de nō nu.peo.l.1,vñ qui semel habuit dñium,
nunc p̄sumitur habere. qa verbũ pos. coniunctũ cũ ver. habe
re præsumitur permanere.si aũt significat merè fcm̄, vt merũ
possidere:quia facta non p̄sumũtur , dñt quidā , nō præsumi
ex p̄terito in pn̄ti.Alij dicũt cōtra:qa sufficit continuatio aī:
& animus præsumit̄ nō mutatus.de quo dic,vt l.siue posside
tis.C.de ꝓba.per Cy.& alios.& c.cũ ad sedem.de rest.spo.in
nouel.per illa habes de prædicamēto hr̄e. ¶ Sequitur de p̄di
camento qñ.vebi gratia in ætate: quia quandoq; quis est mi
nor,quandoq; maior.& in ætate distinguendum est:quia quę
dā ē mobilis, q̄dā īmobilis ætas:mobilis est minor ætas,q̄ mo
uet̄ ad maiorē: sicut naturaliter oē imperfectũ mouet̄ ad suā
perfectionē naturalem: & in hac non cadit p̄sumptio de præ-
terito ad pñs,vt d.l.spadonem.§. qui absolutus. quædam est
immobilis:verbi gratia postquā quis est perfectæ ętatis,sem
per pōt dici legitimæ ętatis,postquā probo in p̄teritũ sic fuis
se.quia quod non pōt à suo esse remoueri,necesse est semper
continuari.¶ Vltimò dicit Ni. de Ma.ꝙ arg. de præterito in
pn̄ti hēt locũ , qñ præsupponimus ens; puta substantiā : sed
qñ præsupponimus priuationem (puta quia dicit quē pau-
perem,vel minorē)nā qa per ista priuat eum habitu rerum:
tunc non procedit ar. de priuatione in præteritum ad pñs,
vt l.si defunctus.C.arbi.tu. Cōclude ergo,ꝙ præsumptio affir
mata de p̄terito in pn̄ti cōcludit in oībus p̄dicamētis. p̄terq̄
in p̄dicamēto agere.& sunt illa dcā Ni.de Ma.relata p Bal.in
5 d.l.ex persona.& per me hic,paucis additis.¶ † Vltimò Ioā.
Andr.ponit mercurialem : vtrùm per instrumentum directè
probetur crimen:puta quia adhibitis testibus, rogatusq; ta-
bellio conficere instrumentum de vulnere,adulterio, homi-
cidio,vel incendio,vel his similibus,quæ commisisti. & tabel
lio sic fecit:quod postea cōtra te producitur. & ad partem af
firmatiuam,ꝙ probetur crimen per istud instrumentum.Pri
mò inducit æquiparationem instrumentorum,& testium.l.in
exercendis.C.de fi.instru. Secundò, quia fauore reipublicæ,
quæ versatur in punitione delictorum , materia probationis
non est angustanda. 24.q.3.c.est iniusta.& l.quoniam. C. de
hære. Tertiò quia multa iura hoc expressè dicũt,crimen per
instrumenta probari.2. q.7. c. plerìq;. ff. quo.app. non re.l.
sciant.C.de proba.& 23.q.4.c.fortè in populo. Quartò pro
hac parte facit c.cum ad sedem.de resti.spo.ibi[nos priores]
& de dolo,& contu.c.veritatis.Quintò videtur casus:quia p-
jurium & falsum probatur per instrumentum.de iureiu.c. vl.
li.6.de his,quæ fiunt à præla.c.quantò,& de ver.sign.c.2.lib.
6.& eo.li.de schismati.li.6.Item dilapidatio rerum eccle. de
re.ec.non ali.c.si quis presbyterorum. C. de eden. l. is apud
quem.& l. 1.§.diui.de iu.fis.Sextò inducitur.l. 2.ff. de ferijs.
vbi per aspectum probatur iniuria. sic ergo aspectu tabellio
nis,& testium poterit instrumentum confici,& probari per
illud.Vltimò allegat glo.iur.canonici, & ciuilis, quæ hoc te-
nent.¶ Cōtrariũ sex alijs ar.ꝓbat.Primò vbi maius periculũ ,
c.vbi.de elec.li.6.vbi autem de salute hominis quæritur,ma-
ius versat̄ piculũ.l.addictos.C.de ap. Scd̄ò quia in instrumen
to possunt esse rogati testes fæminæ, & minores. 20. an. qui
non sunt idonei.4.q.3.c.in testimonium. Item non testimo-
nijs,sed testibus est credendum.4.q.3.item.ver.alia.& de te-
sti.l.3.§.3.& sæpe talia ex mala fide scribuntur.l. diuus. de te
sta.Tertiò accusatio est odiosa.2.q.7.c.si quis ep̄s. ergo pro-
batioangustāda,nō ampliāda.ad hoc.s̄.de test.cog.c.sup.nisi
in ciuili,in criminali non coguntur testes.Quartò multum fa
cit ꝙ in criminali testes debent exhiberi corā iudice. in Au-
thē.de testibus.§.multę.& C.de fide instr.l.iudices. & Auth.
ibi posita.ergo non stabitur instrumento,vbi testes non exhi
6 bentur.† Quintò absens non potest damnari. de pænis.l.ab
sentem.multò.minus conuinci. vt ibi.2.q.8.c. præscripta. &
c.1.& 2.Sextò facit.2.q.7.c.iudex.& c.primates.vbi dicitur,
ꝙ iudex non debet punire,nisi primò conuictum per testes,
vel per propriam confessionem. Vltimò pro hac parte,alle-
gat aliquas glos.antiquorum: & tandem postea concluden-
do soluit,per institutionem non posse crimen directò proba
ri.nam in contractibus non potest notarius conficere instru-
mentum, nisi parte mandante contra me. in Auth. de tabel.
ad finem.& hoc verum,nisi per me,& me volente, & mandā
te conficiatur instrumentum , per qd̄ ipso facto crimen meũ
probetur. 23.quæstio.2. cap.sanè. 88. distinct. cap. neq;.in-
directè autem instrumenta, & crimen coadiuuant probatio-
nem.ponit circa hoc quædam exempla,& hanc op.recitat,&
respondet ad contraria.

ADDITIO.

a ¶ Præsumptio. Adde, an præsumptio sufficiat ad condemnandum de cri-
mine.Bal.in l.fi.ff.de hære. insti.& in l.si aduersarius.C. de fide instru.&
in l.non hoc.C.vnde cogna.& in l.neq; natales. C. de proba. & in l. siue
possidetis.eo.tit.& in c.afferte.de præsump.Bar.in l.fin. de proba. in l. si
quis adulterij.C.de adul.

CAP. IX

a RAtum. a Pone casum,quem collige ex iuribus allegatis in glo. nam primò exemplifi
cat regulā ex c. 1. 1.q.2. & c.cum quis.de sen.exc.s̄.
eo.tit.& l.si pupilli.§.sed si ego.ff. de neg.gest.¶ Subsequen-
ter contra regulam oppo.de quatuor iuribus,& soluit tribus
modis, licèt aliter q̄dam alius soluat cōtrariũ de c. Lugdu.9.
q.2.& aliter alia contraria de alijs tribus iuribus,videlicet re
missiuè ad reg.nō firmatur.Demũ op.de l.fi. ad Macedo. vbi
pater habet ratum contractum,non suo nomine,sed nomine
ipsius filij celebratum.ad idem allegat Dy.ff.quod cum eod.
l. 1. §. si ratum. & de rem verso.l. si res. §. penul. vbi pater
hn̄do ratum contractũ, vel quasi à filio,vel à seruo nō suo no
mine celebratum tenetur insolidum, vbi circumscripta rati-
habitione tenetur de peculio tantùm.soluit Dy.primò,quòd
contraria loquuntur,quādo filius,vel seruus per seipsos con-
traxerunt:tunc enim quia eadem persona cum patre, & do-
mino reputatur,perinde debet haberi,ac si pater , vel domi-
nus contraxisset:si autem seruus, vel filius per alium suo no-
mine contraxerunt:tunc pater,vel dominus non potest habe
re ratum : vt teneantur per talem ratihabitionem in pluri,q̄
tenerentur absque ea, scilicet de peculio.vt d. §. sed si ego.
ibi [nam si seruum] & c. sed ista solutio non videtur bona,
per l. si seruus. ff. de preca. vbi contractus fuit celebratus à
seruo:& tamen pater ratum habendo non tenetur vltra pe-
culium,sed meretur sine ratihabitione : & ideò Dyn. repro-
bata illa dist.soluit aliter,dicens,ꝙ aut tēpore habet ratum à
filio,tanquam pater,aut tanquā alius , aut dubitatur. primo
casu tenetur insolidum, secundo in nihilum rōne illius rati-
habitio-

habitionis.l.2.§.vlt.ff.qd̄ cum eo.in tertio casu idem, ꝙ nihil
opar̄ ratihabitio,vt dicto.§. sed si ego. sed alibi distinguit̄,
vtrũ faciat aliquid tanquam pater, aut tanquam filius. de ad
op.l.si pater.§. qui duos. l.fin. §. si autem. de bo. quæ lib. &
so.ma.l.si verò § item quicquid.& p ista solutum sit cōtrariũ
de.§.sed si ego.sed alia contraria gl. de c. quod sicut. de c. cũ
inter vos.de c.cura.quæ gl.allegat, Dy.non soluit.sed glo. di-
cit,ꝙ illa iura non loquuntur de ratihabitione, sed de quodā
nouo consensu, quæ sunt diuersa secundùm gl. ex qua patet,
ꝙ ratihabitio non potest trahere ad se negotium suo no-
mine gestũ;sed cōsensus ipsũ ad se trahit:sed hęc diuersa sũt;
cum vtrunq; post gestũ negotiũ,& p̄fectũ superueniat,& rati
habitio oritur cōsensu etiam tacito,sicut mandatũ.l. quo. n.
ff.rem ra.ha.& l.qui patitur.ff.man. nec vr̄ dr̄ia inter ratifica
re,& consentire;quia vt dixi,qui ratificat,consentit.quē ergo
effectum debet producere consensus.ad hoc dico, ꝙ ratifica
tio alienum negotium ad se trahit;vt ip̄m contractũ emptio-
nis, ip̄m nunciũ , & ipsam obligationem suo noīe celebratā:
sed consensus non trahit ad se negotium , nō suo noīe gestũ,
nec suum facit:sed in iure suo super tali re , in qua negotium
geritur,sibi competente p̄iudicatur , vt patet in c.qd̄ sicut.&
c.cũ inter vos. in quibus nō fuit dispositio inita eius noīe , q
consensit postea,sed noīe Capituli,& Cōgregationis: vñ eius
subsequens consensus nō trahit ad se illā electionē,vel dipō-
nem,vt faciat eam suā:sed propter talem cōsensum amittit ꝓ
secutionē iur.sui sibi competētis in re illa, sup qua fuit dispō
ab alio celebrata.ratificatione ergo actus,noui iur. ꝓductiu⁹
totum illud ad se trahit.consensus verò super alieno negotio
accomodatus est iuris proprij extinctiuus, non ipsius nego-
tij ad se(vt ita dixerim)attractiuus:& sic declaro glo.& so.Io.
Mo.de contrario d.c.qd̄ sicut.cōtrariũ de c.Lugdun.so. vt in
glo.& in tertia so.Sed econtra gl. op. ꝙ ratihabitio trahat ad
se negotium non suo nomine celebratum,vt l.4.ff.de rei ven.
vbi per ratihabitionem vēditionem nō factam meo nomine
ad me traho,& precium rectè peto.so.Dy.hic illud cōtrariũ
plenè prosequitur,& Cy. in d. l. mr̄. nam re existente,quam
Titius vendidit suo noīe,quæ est mea, quidā dicunt,ꝙ hn̄do
ratũ possum indistinctè petere precium: quia postquam per
talem ratihabitionem præiudico mihi in dñio (quia ipsum
perdere est iniquum) ꝙ precium remaneat penes venditorē;
qa sic lucraretur cũ mea iactura.& sic intelligo dictā.l.& l.1.
de re.ec.non alie,& ista fuit opi.Mar.& Io. An. per regulam
huius.c.Dy. autem sic distinguit. aut iste, qui vendidit rem
meam nomine suo,& pretiũ percepit,habebat cām à me,aut
ab alio : aut à nullo. Prīo casu cōpetit mihi actio ad precium
in re existente.de cōdi. inde.l.si nō sortem.§.libertus. & l.in
summa.§.si seruũ.& hoc verũ,cũ rē meā, vt tuā,tibi datā po-
tero vēdicare p cond.inde.sec⁹ si act.cōmoda.depo. vel simil.
vt no Bal.in d.§.si seruũ.& ibi de rōne dr̄iæ. & vide quod no.
in l.Labeo.1.de verb.sig. Secũdo casu si ab alio, aut habebat
cām lucratiuam,aut nō lucratiuā : si nō lucrat. ēt re perēpta
non tenet̄ ad preciũ,nisi vel culpa sua interierit.ff.de rei ven.
l.Iul.scribit si hominem.hoc.n.casu cum tm̄ sibi adest, quan-
tum abest,non dicitur lucrari cum aliena iactura. Inst. de le.
§.si res aliena.Sed si habet cām lucratiuam : tunc in subsidiũ
re perempta,vel præscripta tenet̄ mihi ratum habenti ad pre
cium act.neg.gest.l.vlt.de neg.ge.adde qd̄ no.Cy.in d.l. ma-
ter.in 11.q.& seq.vbi quid iur.si ad plures peruenit res titulo
lucratiuo,& vendiderunt,à quo in subsidium possim haben-
do ratum precium vendicare:dicit, ꝙ mea est electio p rōnē
d. l. mr̄. si aũt volo ratificare venditionē vtriusq; hn̄tis cām
lucratiuam,& ab vtroq; precium petere,non possum:quia in
subsidium lex sibi voluit subuenire in damno vitando,non in
lucro captando.ar.C.pro emp.l.fin.& l. si minoris.de admi.
tu.Tertio. casu , cum à nullo habet causam præexistentem,
& si ratum habeo,nullo modo teneor;quia qd̄ meo noīe ge-
stũ &c.sed consulit̄ mihi cōtra possessorē ad rē in subsidiũ,tñ
re perempta, vel præscrita cōsulitur mihi ratum habenti ad
precium act.neg.ge.vt d.l.si mater. & l. 1.de re. ec. nsi alie.&
hoc si is , qui vendidit,erat bonæ fidei possessor:aliàs tenetur
ad iustum precium,& non liberatur restituendo perceptum.
de pet.here.l.si possessor.§.vlt. & adde quod not. Cyn.in d.l.
Iul.in 7.q.vbi quærit̄ econuerso , videlicet vtrum rem emptā
de pecunia mea non meo nomine possum habendo ratā em
ptionē,vendicare in subsidiũ , si mea pecunia sit consumpta.
Cy.post Pe.dicit,ꝙ sic pp idētitatis rationem.facit.de dona.
inter vir. & vxo. l. vxor marito.& no.de iur. dot. l.Proculus.
ad fi.¶ Vlterius quærit ibi Cy. in 3. q. quid iuris,si res mea,
quam tuo nomine vendidisti, non est vsucapta , vel præscri-
ta:sed est in remotis partibus,& possidetur à talibus , qui ne
queunt conueniri:nunquid reputabitur vsucapta?dic, ꝙ sic;
quia eadem est ratio:ergo idem ius,ar.de insti.act.l. 1.in fi.cũ
l.seq.& de dam.infec.l.damnum infec.§.vl.cum glos. quæ est
ibi.& not.illā. q. & prædicta sunt vera. cum quis vendit rem
meam suo nomine.quid si me consentiente : an præiudicem
mihi in precio propter talem consensum?dic,vt no.Bar. in l.
si fundum per fideicommissium.de leg. 1. quòd si me tacen-
te,& patiente contrahat super re mea, vt mihi debita, vel me
mandāte:an mihi præiudicem in ipsa re, vel precio ? dic vt l.
quæ dot.so.ma.plenè per Bar.Circa prædicta posset dubitari
de ista actione,quę competit in subsidium habenti ratum,an
sit datiua,vel natiua:& videtur, ꝙ sit datiua : quia non oritur
ex aliquo negotio gesto cũ eo,qui ratum habet. dic per Bal.
in l.si me & Titium.¶ Tertiò principaliter opponitur, & vi-
detur,ꝙ negotium non meo nomine gestum non possum ne
cessariò habere ratum:vnde videt̄ur ob. de neg.gest.l.Item si
cum.§.fi.& l. si pup. §. si quis ita. sol. hinc sumpta occasione
plenè examinanda esset materia,de qua in d.l.si pup.§.quod
ergo inquit. nam vt ibi tangitur,per alia tamen verba , qua-
tuor sunt genera negotiorum. vnum , quod pertinet ad nos
necessitate obligationis, quod dicitur nostrum ipso gestu. se
cũdum,qd̄ pertinet ad nos necessitate rei, qd̄ dr̄ nr̄m re ipsa.
tertiũ qd̄ p̄tinet ad nos volũtate , non ex necessitate. & illud
dr̄ nr̄m ratihabitione, vt no.ff.e.ti.l.si pupilli. § antepe. & ita
no.in d.§.quid ergo inqt.si ergo altero ex p̄dictis modis non
pōt ad nos p̄tinere, non possumus ratũ hr̄e,ēt si nr̄o noīe ge-
stum sit.pone exemplum, vt in d. § qd ergo.vbi si te heredem
putabam,cum esset heres Seius,tuo noīe fulsi insulam heredi
tariam, non pōt hr̄e ratum , quia nec re ipsa , nec ipso gestu
potest hoc negotium ad eũ pertinere; & per istas regulas pñt
deduci q̄dam dubia,de q̄bus hic in Mercu.per Io. An.Primò
enim tāgit.q.venerealem.si duo ex trib⁹ simpliciter delegatis
tulerunt sententiā,tertio non requisito, sed postea ratũ hñte.
Bar.Brix.tenuit dictam sn̄iam,q̄ nulla fuit,ratihabitione con
firmari non posse.Secundò tāgit aliam venerealē. si sn̄iam la
tam per ep̄m Mutineñ.cōtra clericũ Boñ.ep̄s Boñ hēat ratā,
vtrũ valeat: dic,ꝙ non, postquam fuit nulla ab initio, ēt si tu
lisset eam nomine ep̄i Boñ. cũ effectus sn̄iæ excōicationis nō
possit pēdere : sed trahat secum statim executionem. de ap.
c.pastoralis. Ad.§.falsus.& ad alia iura , quæ videntur facere
in contrarium respondeo infra.Tertia quæstio est de religio-
so electo ad prælaturam,qui absq; sn̄ia sui superioris electio
ni consentit : demum prælatus dedit sibi sn̄iam , vel consen-
sum ratum habuit.soluit, ꝙ suus consensus,vel ratihabitio su
perueniens non iuuabat electum : quia quod nullum fuit,ra
tificari non potuit.de elec.c.auditis.& maximè hoc verum in
electionibus,in quibus spectatur initiũ validũ eo.ti. c. dudũ.
Quarta qō est de electione celebrata p vnũ ex duob⁹ cōpro
missarijs,q si fuisset p̄sens,verisimiliter cōsensisset,q ēt postea
cōsensit:vtrùm valeat.soluit,ꝙ non, singulari rōne. nam cum
hic fuerit electa industria personæ , & per cñs non potuisset
vnus alteri à principio delegare, de of.dele.c.qm̄.ergo nec ex
postfacto rata hr̄i p̄t , cũ ipsius p̄ntia desiderēt. ar. de aucto.
tu.l.obligari.§.tutor.ex ista solu.no.ꝙ cũ actus requirit p̄ntiā

perſonæ,vel induſtriam, geſtus abſq; pñtia nõ põt ratificari. ſimiliter cũ à principio reqr pñtia,ſnia non põt firmari ratihabitione ſequenti. ¶ Pro declaratione tñ prædictarũ qõnũ in iure ratihabitionis aduerte: nam qñq; in diſpoſitione requiritur iuſſus:quando q; mandatum:qñq; auctoritas : qñq; lr̃etia:qñq; conſiliũ.vtrũ ergo illa omiſſa à prin.diſpoſitiõis ad confirmationem actus ſuppleri dẽat p ſubſequentem ratihabitionem.no. Bar.in l.ſi diem.ff.de aqua plu. ar. in conſenſu cum requiritur,dicit Inn. q̃ non eſt vis , vtrũ à principio,vel ex poſtfacto ſuperueniat.c. q̃ ſicut. de elec. quod eſt verum, qñ diſpõ erat aliàs de ſe valida:licèt poſſet ꝓgnari, vel non competeret ex ea exercitium ante talem conſenſum eundi per fundum.cõi.predio.ff.l. receptum. ſecus ſi diſpoſitio à principio eẽt nulla ex tali defectu conſenſus.c.auditis. de elec.exemplum ẽt in ſtatuto facto à Capitulo ſine conſenſu epiſcopi,& in alienatione rei eccleſiaſticæ,quæ facta à minori parte Capituli non eſt nulla. 12.q.2. nam ſubſequẽs aliorum conſenſus non firmaret contractum nullũ:& hoc not.in c.cum conſuetudinis.de conſue.in nouel.ſed contra hoc facit c.2.& 3.de his,q̃ fi.à pla.vbi ſubſequẽs cõlẽſus, vel ñ cõtradictio firmat cõtractũ alienationis eccleſiæ,ſi à principio interueniſſet.adde qđ dicit Bal.in l. cũ non ſolum.§. neceſſitatis. de bo. q̃ li. vbi qñ cõſenſus venit ad integrãdã ꝑſonã agẽtis, dẽt adeſſe à principio: nec ſufficit ex poſtfacto.vbi etiã dicit Bal.q̃ oĩs conſenſus, qui ꝓtinet ad aliquem rõne primi officij,eſt auctoritas.qđ vr̃ contra dictũ Inn.in c.cũ cõſuetu. vbi dicit,q̃ cõſenſus non hr̃ ꝓ auctoritate:ſed pſtari dẽt,ſicut verbum ſonat,in ipſo negotio,vel parũ poſt, vt ibi no.vide etiam qđ no.Inn.in c.prudentiã.de of.dele.vbi per ratihabitionem ſequentẽ nunquã põt ſuppleri ſolemnitas omiſſa, q̃ requirebatur à principio:ex qua doctrina pater,q̃ ꝓceſſus, & ſnia lata à iudice cõpetẽti, ẽt noĩe veri iudicis,non põt cõfirmari ratihabitione pp defectũ ſolẽnitatũ , quas ſimplex ratihabitio nõ ẽt ſupplere ſimpliciter,nec defectũ cõſilij veri, vel iuſſus, ſi à principio requirebatur ad ſubſtantiam diſpõnis : & hæc ẽt no.Io Mo.in c.proxi.vbi dicit, q̃ confeſſio,& abſolutio in foro pœnitentiali à non ſuo iudice,ẽt noĩe veri iudicis , nõ põt hr̃i rata.dñs Bal.alibi no.ita dicit:q̃ quẽdã requiruntur ad integrationem ꝑſonæ, vt auctoritas tutoris: & tũc dẽt interponi in ipſo negotio.l.obligari.ff.de auct.tu. ¶ Quædã requiruntur ad integrationem actus; vt conſenſus maioris,& ſanioris partis Capituli in electionibus : & tunc debet interuenire in ipſo actu:& acceſsio ex poſtfacto non faceret conualeſcere electionem nullã.c.auditis.& c.eccleſia vĩa.de ele. ¶ Quædam requiruntur ad confirmationem actus : & illud non eſt propriè conualeſcere,ſed quædam perfectio,ad quam actus ordiabat.l.1.de cõſue.& c.ſi religioſus. ſ.e.li.de ele. ¶ Quædam requiruntur ad integrandum mandatum : & non ſufficit ratihabitio.l.quid ergo. in prin.ff. de infa. ¶ Sed ex iſtis infertur,q̃ electio falſi compromiſſarij, vel ſnia falſi iudicis nõ põt ratificari. qa electio eſt actus, qui nõ recipit ſuſpenſionẽ, & iuriſdictio requiritur à principio.l.inſtar.de iure fi.lib.10. ¶ Sed dices quare illud in falſo procuratore,cuius factũ non poteſt dñs ratificare.l.licet.ff.de iud.& l.4.§.falſus.rẽ ra.hab. dixit Bal.q̃ hoc iõ;quia ratihabitio inuenit aliquid, cui adhæreat;quia in lit.conte.cũ ap.quaſi cõtrahit,& actio,quã intentat in iudicio,eſt vera. Itẽ in cõtractibus interuenit actio directa,quæ in ipſius ꝑſona fundatur.de ac.& ob.l. q̃cunq;. vñ ratihabitio eſt quædã relatio,quæ innuit extremũ ad qđ.prædicta vera,qñ ratificans habet ius ratificãdi: ſecus ſi ratificãs eſt excluſus tpe.tunc.n. ratificatio non reperit aliquid,qđ ſpectet ad ratificantem;iõ nulla.l.bonorum. rem ra. hab. & l.1. & qđ ibi no.ff.nihil noua.app.pen.fa.l.diſpenſatorẽ.de ſol.& prædicta faciunt ad qõnem ſtatuti,quo cauetur,q̃ filius poſſit teſtari cum conſenſu patris:q̃ tpe teſtamenti debet pſtari talis conſenſus.nam cum talis conſenſus nõ pertineat ad patrẽ re ipſa,nec cura,vel ſollicitudine,nec ipſo geſtu, & ratihabitione,vt no.in d.§.neceſsitate.ergo pertinet ad eum ſolum vno mõ.ſ.auctoritate:quapp vr̃ dicẽdũ, q̃ donatio cã mortis facta per filiũ in ptãte ratihabitione patris non credatur valida.& iſta no.Bar.in l.ſi vxorem.C.de condi. inſer. ¶ Quartò op.dixi.ſ̃ proxi.& in principio præcedentis opp. q̃ ſi negotium nõ põt ad me pertinere altero ex prædictis quatuor modis,non poſſim hr̃e ratum:ſed cõtra.c.cũ quis.de ſen.excõ.ſ̃.eo.li.certum eſt.n.q̃ ſi tu verberaſti , vel occidiſti clericum meo noĩe,illud negotium non eſt meum altero ex prædictis modis.& tamen habendo ratum,ſum excõicatus , vt ibi. & c.mulieres.eo.ti.ſol.Dñs Bal.in l.ſi. ad Mace. mouet iſtud dubiũ:vtrum videlicet in actibus,ꝑ quos nihil acquirit , hẽat locũ ratificatio:& vr̃, q̃ ſic,vt ꝓalle.c.in quibus ex verberatione,vel occiſione noĩe meo facta nihil quæritur:& tñ ratihabitio locũ habet.& gl.hoc tenet.ſ. q̃ in maleficijs cõmiſsis noĩe alieno habet locũ ratihabitio,ſi poſſunt ꝑ alios explicari: ſecus ſi non põt per alios explicari , ſicut eſt adulterium. & ita no.gl.in l.1.§.deiecciſſe.de vi & vi ar.quam gl. Cy. non ſequtur in d.l.ſi.nec Bar.in d.§.deiecciſſe.vbi dicit, q̃ neq; homicidiũ, neq; adulterium poteſt cõmitti per aliũ verè,qui ratihabendo,dicatur commiſiſſe adulterium,vel homicidium.l.verum. de reg.iur.ſed ſi nomine tuo infertur mihi iniuria , ita teneor ex ratihabitione adulterij,vel homicidij: ſicut ſi mandaſſem, vel tuliſſem opem.hæc vera de adulterio,vel homicidio.l. verum.de reg. iur.ſed Bal. in d.l.dicit,q̃ illa glo.optimè loquitur;quia in ratificatione opus eſt fictione:q̃ fictio nõ cadit ſuper eo,quod eſt impoſsibile de natura.de cadu.tol.l.1. §. ne autem. adulterium enim requirit actum reflectẽtem ſe in aliũ,& in ſe : ſed alia delicta, ẽt ar. in ſe tantùm;ergo non poteſt alieno nomine conſummari.Plus enim dicit Bald.q̃ ſi qs mandat aliquod adulterium cõmitti , non rectè agitur cõtra eũ,tanquã cõmiſerit adulterium: quia adulteriũ nõ cõmittit ſine carnali copula,q̃ nõ ꝓt interuenire inter corpa ſeparata: vt ſi ſponſus mandat alteri, vt cognoſcat ſpõſam ꝑ carnalem copulã,illius nõ cõfirmat mr̃imoniũ:nec filius conceptus , & natus ex tali copula,poſſet rõne illius mãdati,vel ꝓ ratihabitionẽ dici filius eius.& hoc eſt, qđ dr Apoſtolus : q̃ nemo ꝓt niſi in ꝓprio corpe fornicari;qa eſt actus cohærẽs ꝑſonæ, & ꝑſm duæ aĩæ polluunt,vt no.in c.at ſi clerici.de iu.in nouel. mutatione ergo ꝑſonæ mutat forma. ¶ Cõclude ergo , q̃ ex ope,vel mãdato, vel cõſilio ꝓt qs obligari ad pœnã ꝓ adulterio:ſicut pro alijs criminibus,ſed nõ de crimine adulterij. rati verò habitione nõ vr̃, q̃ crimen adulterij poſsit quis ad ſe trahere,etiam quò ad pœnam.& ita intelligatur gloſ. in d. §. deiecciſſe.& Bal.ita ſentit in l.non ideo.C.de accu. & eſt vtilis iſta inueſtigatio in alijs actibus inſeparabilibus à perſonis, quæ requirunt actum corporeum(ſicut eſt ieiunare , peregrinari,baptizari, ſolemniter recõciliari , ordinari , & ſimilia) vtrum nomine meo geſta ab alio poſsim hr̃e rata : vt ſic ego intelligar ieiunaſſe,peregrinatum,baptizatum , vel reconciliatum , vel ordinatum fuiſſe. certè non videtur ratihabitionẽ poſſe in talibus operari. ſicut tenuit Fed.de Se. q̃ cõpaternitas non poteſt contrahi per procu.cõſtitutum.Dicit ſimiliter Bald.quod geſtum eſt per falſum nuncium nomine meo, non poſſum ratum habere:vtrum quia cum debeat concipere verba in perſona domini:puta dominus dicit:vbi eſt diuerſorium meum & c. impoſsibile certè eſt , ſi à principio hoc non dicit, ſicut nuncius eum dixiſſe falsò ſuggeſsit:quòd dominus poſsit hoc ratum habere. ſecus quod geſtum eſt per falſum procuratorem. & hoc nota. etiam in. l. multum. C. ſi quis alteri , vel ſibi. facit quod not. Barto. & poſt eum Bald. in l.Gallus. ff. de liber.& poſthu. ¶ Quintò oppo. & videtur , quòd licèt quis habeat ratum delictum ſuo nomine commiſſum, non per hoc teneatur. conſtat enim , quòd ille, qui taliter nõ deliquit,etiam abſq; ratihabitione fuerit illud facturus : quo caſu etiam ſi expreſsè mandat , non teneretur de mandato,vt not. Inſtitu. de ob. quæ ex de. na. §. ope.

æqui-

æquiparando igitur ratum habentem ei , qui mandauit , vt infra cap. proxi. ſicut ille non teneretur: ita nec ratum habens . ¶ Solu. illa regula vtrùm mandatarius erat vel facturus , vel non, habeat locum in eo, qui tenetur ex ratihabitione , ſicut in mandato : de quo dic. vt d.§. ſi mandatum. per Bald. in l. non ideo. de accu. per Bald. ¶ Quæro de vna quæſtione . pone , quòd incipit quis litigare per errorem coram iudice non ſuo : ſed tandem de hoc certificatus conſenſit ſponte in eum: vtrum valeat proceſſus,& ſententia inde ſecuta? & videtur,quòd non: quia apud eũ acta prius per errorem fuerunt nulla.l. ſi per errorem. de iuriſ.om.iu.ergo ſcientia , & conſenſus ſuperueniens non firmat retro geſta. arg.l. obſeruare.de offi.procon. & le.nec etiam agitata poſt ſcientiam ſunt valida:quia carent principio, & fundamento valido. arg. cap. principatus. 1. quæſt. 1. glo. tenet contrarium in le. 1. C. vbi de crim. agi oportet . nam , vt ibi dicit, dicta nullitas non fuit cauſata ex carentia iuriſdictionis ; qa aliàs erat iudex , licèt non in illa cauſa , vel illius : ſed fuit cauſata ſuper defectu voluntatis. voluntas igitur ſuperueniens firmat proceſſum etiam retro factum contra illam nullitatem. ſecus ibi dicit glo. ſi ille, qui cognouit , non potuiſſe de cauſa cognoſcere , etiam de ipſius voluntate ; quia fortè erat priuata perſona. nam licèt ſuperuenerit iuriſdictio : tamen non conualeſcit iudicium retro nullum , vt in illo generali . Initium eſt ſpectandum . de quo in cap. dudum . de elec. Collige ergo, quòd ratihabitio firmat actum , in quo erat defectus ſimplicis voluntatis ratificantis:ſed non firmat actum nullum ex defectu carentię iuriſdictionis à principio. & iſtam opi.tenet Iac.de But. & Bal. poſt Cyn. tenet contrarium: quia litis conteſtatio à principio fuit nulla propter errorem iuriſdictionis à principio: vnde non poteſt ſequi ſnia; quia iudicis ratihabitio non fingit retro , nec facit eum valere vt ex tunc , ſed vt ex nunc , vt d. l. obſeruare . § fina. de offi. procon.& le.& hoc verum, quando iuriſdictio ſuperuenit de nouo : ſecus ſi ex cauſa de præterito : quia tunc valet vt ex nunc.d.l.obſeruare.§.fina. probabilior mihi videtur opi. Accur.in d.l. 1. & Iac. But.& Bar.ibi, qui Iac.But.in l. 1.qui pro ſua iuriſ.in iudice deleg.latius proſequitur,& diſtinguit quatuor caſus,dicens,quòd quandoq; tempore initij non erat defectus voluntatis,nec poteſtatis. ſed quia delegatus aliàs iuriſdictionem habebat , licèt delegatio non teneret , partes tamen id ſcientes litigauerunt : & tunc valet potius vi prorogationis, quàm delegationis . & ſic loquitur glo. in d.l. 1. quæ incipit. ſcilicet conſenſum. huic tamen dicto adde quod no.Inno.in c.cum ex officij.de præſcri.Quandoque tempore initij non erat impedimẽtum poteſtatis: qa bene habebat aliàs iuriſdi.ſed erat defectus voluntatis: quia partes ignorabant non valere: ſed poſtea cœperunt ſcire , & nihilominus litigare:& tunc confirmantur omnia, & trahitur retro confirmatio, vt l. 2. C.qui pro ſua iuriſd. & l. 3. ff. rem.ra. ha. Quandoque tempore initij erat defectus poteſtatis; quia nullam iuriſdictionem habebat: & tunc aut erat iuriſdictio radicata in delegato:& tunc per iuriſdictionem ſuperuenientem confirmatur hodie, ſed non trahitur retro, vt l.aliquando. de offi. procon. & le. aut non erat radicata : & tunc confirmatur hodie, non retro, vt l. apud Celſum. §. ſi à Titio. de doli excep. collige ergo, quòd iuriſdictio ſuperueniens ex cauſa de præterito non fingit retro : ſed facit valere vt ex nunc,vt dicit tex.in d.l.obſeruare.§ fina. ſed hoc mirum , quòd non valeat vt ex nunc; quia lit. conte. quæ præceſsit, fuit nulla. cap. 1.de lit. conte.ſed Iac. But.colligit ibi, q̃ iuriſdictio ſuperuenit ante li.conte.aliàs ſtandum eſſet cõtrario,quod tamen non loquitur de iuriſdictione ſuperueniẽte:ſed de exercitio,ſecundùm Bal.in d.l 1.qui pro ſua iuriſd. Dy. quærit vtrùm hæres poſsit habere ratum quod geſtum eſt nomine defuncti: vel ſucceſſor quod geſtum eſt nomine prædeceſſoris. dic,vt hic per eum.

ADDITIO.

a ¶ Ratum. Adde pro elucidatione iſtius regu. Dyn. hic,& Bald.in l. quid ergo.ff.de his qui no.infa. Paul.de Caſt.conſi.272.

SVMMAE.

1 *Actio negotiorum geſtorum an pendeat ex voluntate ratum habentis.*

CAP. XII.

a RAtihabitionem. a Retrotrahi, & mãdato non eſt dubiũ comparari. Continuatur ad proximum cap. hoc ordine. Dictum eſt, quòd nõ poſſum habere ratum &c. ſi meo nomine geſtum eſt,& ratum habuero , quis erit effectus huius ratihabitionis? & dicitur in hac regula , quòd talis ratihabitio retrotrahitur , & mandato comparatur. Glo. exemplificat regulam in iudicibus,iudicijs,contractibus,& delictis,vt geſta per alium nomine meo poſsim ratificare. Cõſequenter op.de cap. non ſolent. 2. quæſt. 6.& de l. bonorum. rem ra. ha. Secundo op.de l.qui ergo.in prin.de his qui no.infa. Tertiò op.de l.ſi pupilli.§.ait prætor.de nego. ge. coniuncta l.licèt.§.ea obligatio.de procur. Quartò op. de l. obſeruare. in fi.de of.procon.& leg & l.ſi quis mihi bona §. iuſſum.de acqui.hære. Quintò op.de cap.nonnulli.& ca. ex parte decani. de reſcri. Vltimò quærit de duabus quæſtionibus iſtis contrarijs:quas quæſtiones tangit plenius hic Io. Mo.hæc quidẽ contraria cũ veniant per modum exceptio.à regula in vtroq; dicto declaranda, videlicet q̃ nec retrotrahat, nec mandato cõparari videat,pro clariori intelligentia in ſingulis caſib.exceptis tradenda mihi vr̃ ſpecialis doctrina, in quibus non habet locum iſta regula in primo dicto ſuo.Et primò ratihabitio non trahitur retro ſecundùm dictum ſuum,cum non reperit principium confirmabile propter renunciationem iur. tacitam.& ſic loquitur l. bonorum.rem ra. ha.& l. ſolent.in quibus per curſum temporis quis excluſus eſt à bonorum poſſeſsione. & ap. non poteſt ergo habendo ratum trahere ad ſe ius , cui tacitè , vel expreſſè renunciauit.item quod ſemel geſtum eſt ſuo nomine, reprobauit. l. diſpẽſatorem. de ſol.& vide quod dixi. ſ̃.cap.proxi.in 3.oppo. Secundò quando actus peccat in aliquo ; vt quia deficit conſenſus , qui de ſolemnitate formali requiritur à principio diſpoſitionis, tũc non poteſt ratificari. declarat illam regulam per exempla, quæ dedi.ſ̃.c.proxi.in op.in quæſtionibus,& caſibus declaratis. ¶ Tertiò fallit illa regula in caſibus , qui non poſſunt pondere:vt ſunt acta legitimè, vel recepta conſequentia prędi. & ſuper hoc dixi. quod vide in d.3.op.vbi dominus Bal. alibi &c. ¶ Quartò fallit in actibus, in quibus requiritur induſtria perſonæ,iuſſus, licentia,auctoritas, vel mandatum à princi. illa enim non poſſunt geſta nomine alieno ratificari, vt in d.3.op.videas. ¶ Quintò fallit iſta regula, quãdo actus emanat coniũctione extremorum. l. ſi indebitum.§.procur. rem.ra.ha.& de ſol.l.cum.10.& hoc facit ad quæſt. ¶ Quidã fecit pacem nomine ſuo , & ſequacium ſub pœna de non offendendo:demum antequam ſequaces habeant ratam pacẽ, quidam ex eis fuerunt offenſi, & poſtea habuerunt eam ratã: vtrum poſsit ꝓcedi ad pœnam, tanquam fuerit pax rupta ꝓpter offenſam talium, poſtea eam ratã habentium? & videtur q̃ non: quia tempore offenſæ non erant in pace actualiter: licèt potentialiter.ar.ff.de his,qui no.infa.l.fur.§.1. ¶ In contrarium arguit Bar.qa ſimpliciter ſtat eis pactis,q̃ paci inerant:vnde non dẽrent ſupplantari, & in offenſam peruenire.ff. ſi ex nox.cauſa aga. l. fin.& l. 2.§.ſi mater.ad Tert. ¶ Itẽ paria ſũt quò ad hoc, vt nihil debeat innouari,aliquid eſſe in potentia , vel in actu.l.Labeo.de ſtatuli.& ca.non ſolum.de app. lib.6.Bald.tangit illam quæſtionem in l. fi. C.ad Mace.& re-

¶ Exẽplar hoc in loco mancũ mihi videtur.

mittitur ad Bart. in l. ſi vxor. §. ſi quis. de adul. vbi iudicatur
rupta. facit illa. l. in quantum dicit, ꝙ ſicut non poteſt violari
matrimonium: ita nec ſpes matrimonij violari permittitur. cum enim talis diſpoſitio pendeat ex ratihabitione, vide
tur prohibitum alteri contrahentium venire cõtra, antequã
inclutus in pace potentialiter approbet, vel reprobet. pro &
contra adduci poſſunt not. in c. beneficium. de reg. iur. ſ. eo.
lib. & loquitur iſte tex. cum tertio eſt quæſitum ius potentia
liter ante ratihabitionem. ¶ Quid ergo ſi actualiter. pone
enim, ꝙ filius ſine conſenſu patris accepit mutuum, & dedit
fideiuſſores. pater poſtea ratum habuit: vtrùm fideiuſſores
teneantur. Io. Mo. in ſi. dicit, quòd ratihabitio non extenditur ad præiudicium tertij, cui erat iam ius quæſitum, ſicut
in caſu noſtro fideiuſſori. ar. l. fina. ff. de pac. contrarium te
net Bald. in prædicto dubio. dicit enim, ꝙ ratihabitio initiũ
contractus reſpicit, & infundit ipſi initio virtutem obligandi. vnde reconciliatur in acceſſorio. de fideiuſ. l. ſi quis pro
eo §. ſi nummos. facit quod no. de non nu. pe. l. tam mandatori. ¶ Septimò fallit iſta regula in alle. quæ non per aliũ poſ
ſunt explicari. & illum caſum exceptum declara, vt ſ. proxi.
ca. in 4. opp. ¶ Quærit Dy. vtrùm actio negotiorũ geſt. oriat
ex ipſa ratihabitione, an ex ipſo negotio prius geſto. & diſtinguit quatuor genera negotiorum: quoddam enim negotium geſtum eſt noſtrum cura, & ſollicitudine: quoddam
ipſo geſtu: quoddam re ipſa: quoddam ratihabitione, quę de
clara vt ſ. c. proxi. in 3. op. in prin. in primis ergo tribus gene
ribus dicit, ꝙ actio negotiorum geſtorum naſcitur ex admi
niſtratione præcedenti, mediante ratihabitione ſequenti ſpõ
tanea, vel coacta. ſimile in l. ex placito. de re. permu. nec mirum; quia etiam circumſcripta ratihabitione daretur actio
neg. geſt. cum pro rato habendum eſſet, quod vtiliter eſſet ge
ſtum. de neg. ge. l. Pompo. in ver. & quemadmodum. In quar
to verò genere. ſ. quod eſt noſtrum ratihabitione. dicit Dyn.
ꝙ ex ratihabitione tũ naſcitur actio, vt l. ſi pupilli. §. itẽ quę
rit. de ne. ge. Ia. Bu. tenet, ꝙ ex negotio geſto. l. 3. § hæc actio.
de neg. geſt. & eſt ratio; quia paria ſunt ab initio eſſe tale, vel
redire ad tale. l. ſi cum dos. in prin. re. amo. ſed ita eſt, ꝙ ſi ab
initio negotium eſſet meum, ſine ratihabitione naſceretur
actio ex negotio ge. vt d. §. hæc actio. ergo idem, ſi ex poſtfacto efficiatur meum ratihabitione. nam ratihabitio trahit ne
gotium ad me, & facit eſſe meum. l. ſi pupi. §. idem ait ſi Titium. ff. de nego. geſt. ſecunda ratio eſt ſecundùm Ia. Bu. quã
do ad eundem effectum concurrunt duæ cauſæ, vna p prius,
alia per poſterius, denominatur effectus à priori, non à poſteriori. exemplum in l. legitima. ff. de pac. vbi per prius venit pactũ, & per poſterius lex cõfirmat illud, & tamen ex facto oritur actio, mediante lege. ſimiliter in contractu permutationis, in qua oritur actio ex pacto præambulo, non ex impleméto ſequenti: licèt ſit cauſa actionis ſecundariò, & per
poſterius, vt d. l. ex placito. tamẽ actio negotiorum geſtorum
debet denominari à negotio geſto. & ex ipſo naſci, non ex ratihabitione. aut ergo quæris, vnde naſcatur: & dic, ꝙ ex negotio geſto. aut quando naſcatur: & dico, ꝙ demum ratihabitione ſecuta. & ita poſſet ſuſtineri opi. Dy. glo. & aliorum ſecundùm Ia. Bu. quod ita no. in l. ſi pecuniam. C. de neg. geſt.
& eſt vtilis iſta inueſtigatio. Si negotiũ Florentię geſtũ habeo
ratum Bononiæ. vtrùm Bononiæ, aut Florentiæ debeam con
ueniri ratione contractus. & videtur ꝙ Florentiæ, vbi negotium geſtum eſt: quia ex illa geſtione oritur actio, ſicut ſi hic
mandauero, ꝙ emat librum Florentiæ, ſiue vendat: nam effectus dirigitur ad locum contractus, idem ſi exiſtens in curia
conſtituit procuratorem ad renunciandum extra curiam. nã
beneficium dicitur vacare in loco, vbi procura. renunciauit,
non in loco, in quo dominus mandauit, vt eſt glo. no. in Cle.
1. vt lit. pen. vbi contrarium innuit glo. in ratihabitione: quia
ſi renũciatio. beneficij quis in curia ratam habuit, dicatur va
care beneficium, vbi dominus ratificauit, non in loco, vbi re
nunciatio facta fuit. & certè cum ratihabitio ſit ſimilis mandato, vt in iſta regula, vtrobique videtur dicendum, quòd de
bet inſpici locus, in quem effectus rei dirigitur, & non locus,
in quo verba habent, vt d. l. contraxiſſe. & l. ſi vt procura. vbi
idem ius in delictis, in quibus conſideratur locus, vbi delictũ
conſummatur, nõ locus, in quo committi mandatur. & vide
quod no. Bar. in l. non ſolum. § ſi mandato. de iniur. & cum
delictum in vno loco inchoatur, & in alio conſummatur, vide in l. 1. C. vbi. de cri. agi oportet. & quod no. Bar. in l. libellorum. de accu. cuius dictis adde quod ſcripſi in Cle. 1. de of
fic. delega. in prin. ¶ Secundò quæro: vtrùm illud, quod hic
dicitur, ſit verum ſimpliciter, ꝙ ratihabitio comparetur mã
dato. videtur, ꝙ ſic, per illam regulam. & l. 1. §. deieciſſe. de vi
& arma. l. fi. C. ad maced. & l. hoc iur. §. deiecit. ff. eo. tit. glo.
in l. non ideo minus. C. id de accuſa. dicit hoc verũ, quando
quis habet ratum delictum ſuo nomine commiſſum, prout
ſuo nomine factum eſt. Si autem non factum eſt ſuo nomine, ſed tanquam delictum contra illum commiſſum fortè ſi
bi maliuolum gaudet, & lætatur: & tunc ex hoc non teneẽ,
tanquam ratum habeat, ar. l. quæ dicit, approbat quis quandoque factum, ſed non qualitatem facti. ar. C. arb. tu. l. cum
interdictę. facit quod dicimus, ꝙ approbat quis quandoque
ſentẽtiam, vt latam, ſed non tanquam bene latam. l. 3. §. falſus. rem. ra. hab. contra illud, quod no. in cap. mulieres. ad fi.
de ſen. excom. ꝙ ille, qui gaudet in animo clericum ſuo nomine verberatum, ſit excommunicatus, vt ibi no. Nam, vt di
xi, ſi lætatur eum verberatum, ſed non ſuo nomine, non tene
tur tanquam ratum habens. & tene menti iſtam ſubtilitatẽ,
quã ponit Cy in l. nõ ideo minus. prælleg. Subdit vtrum de
lictum non meo nomine commiſſum poſſim habere ratum.
& videtur, ꝙ ſic, in meum præiudicium, ſiue damnum. ſicut
contingit in contractibus nomine meo celebratis ſuper re
mea. nam ratum habendo, mihi præiudico, vt l. mẽ C. de rei
ven. So. dicit ipſe, aliud in contractibus, aliud in delictis: quia
contractus non meo nomine celebratus non produxerat ſe
cum plenum effectum; ideo ratihabitio ſupplet illum defectum, ex quo poterat contractus ille irritari: ſed delictũ non
commiſſum nomine meo ſortitum erat plenum effectum, vn
de quia in eo ratihabitio nihil addit, nihil ẽt operatur: quia
ergo leges prouident, vt actus potius valeat, q̃ pereat. l. quotiens. de rebus dub. ideo talis ratihabitio firmat cõtractũ in
præiudicium ipſius ratũ habentis. & ita Cyn. in d. l. non ideo
minus. ego ſupra c. proxi. in 1. op. ad fi. dixi, ꝙ habendo ratũ
contractum non ſuo nomine celebratum, non dicitur ratum
habere, ſed conſentire, & differunt inter ſe ratihabitio, & cõ
ſenſus. nam conſenſus fortius operatur in præiudicium conſentiẽtis, vt ibi dixi. ¶ † Tertiò quæro poſt Dy. vtrùm actio
nego. geſtorum pendeat ex voluntate ratum habentis. dicit
Dy. ꝙ ſic à prin. in eo genere negotiorum tantùm, quod eſt
noſtrum ratihabitione. nam ſi ratum habeo, oritur: ſi ratum
non habeo, natiuitas impeditur. l. ſi pupi. §. item quæritur. &
§. item ait. de neg. ge. ſed ex poſt facto non pendet ex voluntate mea: quia ſi ſemel ratum habui, non poſſum contra voluntatẽ tollere act. iã natam. Itẽ ſi reprobaui qd geſtũ erat,
& p hoc impediui natiuitatẽ eius, nõ poſſum amplius appro
bare qd ſemel reprobaui. l. diſpẽſatorem. de ſol. facit qd̃ dixi
in c. ex parte decani. ſ. de reſcr. In alijs autẽ tribus generib.
negotiorum, quãdo negotium eſt noſtrum cura, & ſollicitudine, ipſo geſt. vel re ipſa. certum eſt, ꝙ non pendet ex volun
tate noſtra; quia velim nolim cogor ratum habere: ideo non
pendet ex voluntate ratum habentis. l. Pompo. de neg. geſt.
¶ Et quia ſuper iſta regula, & proxi. cõgruẽ applicatur q. de
facto, in qua cũ recolendę memoriæ D. An. de Bu. & ego con
ſulerimus, figuratẽ in alias pſonas, q̃ inter quas. q. verteret,
in curia Romana tãdẽ deducta fuit poſt obitum eiuſdem. D.
Ant. q̃ q. cũ occurriſſet in pſonã illuſt. & inclyti regis Cypri,
eã publice diſp utãdo reaſſumpſit in hoc Bono, ſtudio in ter-

minis,

minis, qui ſequuntur. Splendidæ inſulæ regni Cypri regio faſtigio ſublimatus, cum potentiori & magis magnifica ſtirpe,
quæ eſſet in Italia, coniungi affinitate perquireret, fama publica uagante, ad eius notitiam eſt perlatum, ꝙ domus de Vice comitibus Mediolanen. pro magis excelſa, & potentiori
habebatur ab omnib. in qua dominus. B. cũ in eadem domo
magnifica principatum, & famam celeberrimam prę ceteris
obtineret, hẽs duas filias. C. videlicet iuniorem, & Agneſiam ſeniorem. interim ipſe Rex cum d. C. iuniore vellet ma
trimonium contrahere, ſicuti publicè coram omnibus aſſeruit, procuratorem conſtituit ad contrahendum matrimoniũ
cum Agneſia: qui procu. dicta de cauſa verſus Italiam eſt ꝓ
fectus, & antequam ad locum deſtinatum declinaret, rex ſe
in nomine erraſſe aſſerens, mandatum procurationis publicè reuocauit: procurator autem de dicta reuocatione ignorans, cum dicta Agneſia ſponſalia de præſenti procuratorio
nomine contraxit, & eam annulo ſubarrauit, & ſic publicè
tanquam ſponſa ſe geſſit. procuratore autem ad regem reuerſo, & dictis ſponſalibus intimatis, rex de hoc à principio
contriſtatus fuit: ſed tandem poſtea quòd ita factum proceſſerat, approbauit, & ratum habuit qd̃ procu. fecerat. illa autem Agneſia audito, ꝙ per errorem fuerat diſponſata, extraxit ſibi annulum de digito, & proiecit. & ſe nolle pro ſponſa
amplius gerere, omnibus notum fecit. rebus ſic ſe habentib.
illa, vel ille vult ad aliud votum migrare, & matrimonium cõ
trahere: e contrario verò alter illa ſponſalia de præſenti irrita non habere, & matrimonium contrahere intendebat.
apud igitur auditorẽ ſacri Palatij, coram quo dicta quæſtio
agitabatur, duo reſultabant dubia ex prædicto themate. Pri
mum erat quia quadruplex erat error, perſonæ, formæ, qualitatis, & conditionis, ſub quorũ altero ex prædictis cadebat
iſte error, non preſuppoſita aliter contrahentium inter ſe no
titia, quàm per famam prædictam. ¶ Secundum fuit ſeries
expoſita ſuperius diligẽter põderata, vtrum dicta ratificatio
regis ſubſequens faciat reconualeſcere dicta ſponſalia in caſu, quo circũſcripta à principio reuocatione nulla extitiſſent
à principio dicti erroris, ita quòd non liceat alteri ex eis,
inuito altero reſilire. Quò ad primum arguo, quòd talis debeat dici error in qualitate, nõ in corpore in A. immo enim
ætas impellebat regem ad cõtrahendum cum C. magis quã
cum Agne. ſeniore, nam in corpore alterius nõ poteſt dici re
gem erraſſe: quia de vna magis, quàm de alia notitiam habebat. ſicut igitur error qualitatis non vitiat matrimonium in
eadem perſona. 29. q. 1. in prin. & l. in venditionibus. de contrahen. emp. Ita ſimiliter ſi contingat talis error in altera perſona ex perſonis prorſus incognitis. ar. l. ſingularia. ſi cor. pe.
Si enim eſſet ſuggeſtum regi, filiam dicti. B. eſſe iuuenem, &
formoſam, & ipſe poſt ſponſalia per procuratorem contracta reperiret vetulam, & deformem, non per hoc vitiarẽtur
ſponſalia: quia eſſet error in qualitate, non in corpore; quia,
vt dixi, neutram cognoſcebat. & errare eſt aliud pro alio putare. l. ſi per errorem. de iur. om. iud. In corpore igitur perſonæ, ſiue ſubſtantia nullus error fuit, ſed in ætate, & formoſitate, quæ ſunt qualitates in corpore, non ſubſtantia, ſicut diuitiæ, paupertas, nobilitas, ignobilitas, ſcientia, & ignorãtia:
in quib. & ſimilib. error nõ vitiat, vt no. 29. q. in prin. ¶ Vlterius ſi dicamus hic fuiſſe errorẽ in corpore, iſte error cauſat
à prædicto errore ætatis, & nominis, & ab eis deſcẽdit: ſicut
quandoque error iur. cauſatur ab errore facti: quo caſu potius inſpicimus, quod facit diſpoſitionem valere, quã id, qd̃
habet impedire. l. ſi vir vxori. ff. pro donato. & l. emancipatum. §. fi. de ſena. & l. non intelligitur. §. ſi quis. de iur. fi. ſed
in caſu noſtro error in corpore cauſatur, vt dixi, ab errore
dictarum qualitatum, videlicet nominis, & ætatis, quæ nõ impediunt: ergo debent conſiderari, & non error corporis cauſatus ab eis incidenter, & ſecundariò. l. rogaſti. & l. ſi quis
nec cauſam. ſi cer. pe. & l. mulier. ff. rerum amo. & cap. de ceteroꝝ. de ho. in quibus patet, ꝙ ſemper principalis cauſa inſpicienda eſt, & maximè ſi tẽdit, vt diſpoſitio ſalua ſit. l. quot. de
re. du. ¶ Præterea videtur, quòd hic non fuit error, ſed mutatio voluntatis regis; qui licèt ſemper dixerit ſe velle contrahere cum iuniore: tamen, poſtquam nouiſſimè procura. conſtituit ad contrahẽdum cum Agneſia, credendum eſt, quòd
hoc, quod verbis expreſſit, mente agitauerit. l. Labeo. ff. de
ſuppel. leg. voluntas enim hominis volubilis eſt, & ambulatoria. l. in ipſius. C. fam. her. & per factum cõtrariũ receſſum
videtur à priori voluntate, vt c. cum. M. de conſti. & l. cum in
plures. §. locator horrei. ff. loca. regi igitur aſſerenti fuiſſe errorem obſtat inſtrumẽtum publicum mihi oſtenſum, in quo
apparet, ꝙ voluit contrahere cum Agneſia. ſtandum eſt igit̃
inſtrumento, & non ſibi contrarium dicenti. c. Daibertum.
1. q. 7. l. cũ precibus. C. de proba. pro hoc optimè. c. tua nos.
de ſpon. vbi etiam ſi expreſſè quis fuerit proteſtatus, ꝙ non
intendit cum tali verè contrahere, ſed fictè, & ſimulatè: tũ
poſtea ſimpliciter contrahẽdo, videtur receſſiſſe à proteſtatione, & valet matrimonium. Si ergo ab expreſſa proteſtatione in contrarium receditur per ſequentem contractum: multò fortius à verbis enunciatiuis, & narratiuis præcedentibus
in contrarium, vt in caſu noſtro. ¶ In contrarium arguitur,
& probatur, ꝙ iſte fuit error in corpore. quod tunc eſt, cum
vnum corpus pro alio demonſtratur, vt Iacob pro Eſau patri ſuo Iſaac cæco, vt no. in l. quotieus. de hære. inſtit. vel Stichus pro Pamphilo. l. in venditionibus. de contrahen. empt.
Sed in caſu noſtro prædixerat velle contrahere cum. C. iunio
re: contrahendo igitur cum Agneſia, videtur erraſſe in corpore: ergo ſponſalia nulla. Præterea retulit ſe ad certum corpus, demonſtrando eam per qualitatem iuuentutis. & ſic retulit ſe ad illam ſubſtantiam, cui illa qualitas congruebat: ea
ergo deficiente, videtur deficere ſubſtantia corporis demonſtrati: & per conſequens ſponſalia nulla. arg. l. in teſtamento.
de condi. & demon. & l. 1. & 2. C. de ſen. quæ ſine cer. ¶ Seeũ
cũdò ꝙ hic fuerit error in corpore, probatur per no. 29. q. j.
in prin. per Arch. vbi error perſonæ dicitur, cum ad certum
corpus animus inclinatur, & pro ipſo aliud offertur: & vt ibi
no. glo. non refert, qualiter habeatur notitia de perſona, vel
corpore: an per famam, vel aliam qualitatem; puta ſcientiæ,
probitatis, vel artis: ſi ergo alius ꝓ illo offeratur, & cum eo,
tanquam cum illo, in quem effectum non contulerat, contraxerit, & nõ ſit ille, iſte eſt error in corpore, vt vult gl. in ſum.
29. q. 1. & l. in venditionibus. ſecus ſi nulla notitia præſuppoſita, quidam ſe diceret regem Fr̃aciæ, Ducem, vel Comitem,
cum non eſſet. nam talis non eſſet error corporis, ſed qualitas: quia in corpus conſentio, poſtquam ad aliud nullam relationem habeo, vt hic vult gl. no. in l. in venditionibus. quæ
incipit. hoc eſt verum. cum ergo illa qualitas iuuentutis eum
traxerit in affectum corporis ignoti, aliud pro illo corpore
offerendo, cui non inhærebat talis qualitas, reſultat ex hoc
error in corpore, in quo non conſenſit, vt dicit glo. in hæredis conſtitutione de Iacob, cui non conueniebat qualitas pi
loſitatis Eſau, licèt vinxerit, vt ibi no. Tertiò qualitas iuuentutis impellebat regem, qui non fuiſſet aliter contracturus:
ergo qualitas deficiẽs illo caſu facit deficere principalem cõ
tractum, cui qualitas cauſam dederat. ar. l. 2. C. de pac. inter
emp. & ven. Quandoque enim qualitas, quæ eſt cauſa diſpoſitionis, ſi deficiat, deficit diſpoſitio. l. 3. §. docere, vi bo. rap. ꝓ
hoc allegat. c. tua nos. vbi doloſus conſenſus, & mutatio nominis impediunt matrimoniũ cum certo corpore contrahẽdum: multò magis in caſu noſtro. in quo dicere poſſumus, ꝙ
qui errat, non cõſentit. l. ſi per errorem. de iu. om. iu. facit qd̃
no. in c. ſignificante. de reſcri. per Inn. & Cõpo. vbi tenent, ꝙ
quando per errorem nominis deuenitur conſequenter in errorem perſonæ, actus, qui geritur, nihil valet. facit quod no.
Io. An. in ti. de reſcri. pręſen. §. fi. ver. quid ſi dubitatur. & indecif. Rotę. 129. & hanc partẽ credo de iure veriorem, poſtq̃

apparet

apparet de errore nois in cõstitutione ꝓcu. postea ꝓ dissensum dicti regis, q̃ sic dixit publicè se erraſſe vt in d.ca. cũ tua nos. ¶ Descendo ad secundum dubium, quod magis facit ad materiam regulæ: vtrùm per ratificationem regis sponsaliorum, quę procurator contraxerat cum Agnesia dicta tempore ratificationis, & postea pro sponsa publicè se gerebat. Ex hoc enim in eodem tempore deprehenditur concurrere consensus vtriusque: ergo est matrimonium, quod sumit originẽ à consensu, & simul sensu. c. cum locum. & c. cũ apud. de spõ. 27. q. 2. c. sufficiat. Præterea ista Agnesia nunquam errauit in consensu proprio, vel in corpore dicti rectis. nam vt eius spõsa semper annulos detulit, & pro sponsa se gesfit: dicta igitur nullitas causata est ab errore viri tantùm, q̃ videtur purgari eoipso, ꝙ postea consensit. nam talis ratificatio videtur pẽdere ab errante, nõ à sciente. c. 1. de eo qui du. in ma. sic alibi contractus validitas, vel rescisſio pendet ab altero ex contrahentibus. l. & eloganter. ff. de dolo. & c. de illo. de despon. impu. cum enim in fauorem ignorantis sit inducta illa nullitas desponsationis, põt per consensum reddere eam ratam. l. filio præterito. de in inte. rest. ¶ Sol. hoc bene probat. c. licèt. de procu. li. 6. vbi qui semel actum reprobauit, potest ab illa re probatione recedere, si nunc reperitur alter contrahentium in eodem proposito perseuerare, sicut reperitur dicta Agnesa tempore, quo rex ratũ habuit, pro hoc etiam. c. si tibi absenti. & præben. li. 6. ¶ Tertiò & in matrimonio, & in alijs dispositionibus est expressum, ꝙ ex quo nullitas desposationis proueniens ex defectu consensus purgatur, superueniente cõsensu, actus ille ex hoc confirmatur. c. 1. de despon. impu. li. 6. ¶ Similiter ost expressum, ꝙ quãdo cessat causa impediẽs, & superuenit causa firmans, validatur. actus. l. obseruare in fi. de offi. procon. & leg. l. fi. ad Mace. l. 1. de pig. & l. cũ vir prædium. de vsuc. causa autem nullitatis huiꝰ matrimonij fuit error viri; sed quia scientia superuenit, & accesit confirmatio, scilicet nouus consensus, & ratihabitio regis: ergo debet matrimonium conualescere, per iura præal. Contraxit enim à principio tanquam falsus procurator, cum in mandato non hẽret errorem regis propter reuocationem, de qua in thema te. cap. fi. de procu. li. 6. Factum autem falsi procuratoris põt dominus ratificare. l. licet. ff. de iud. & l. 3. §. falsus. rem ra. ha, q̃ ratificatio comparatur mandato à principio, vt in isto c. ¶ Quarto sic. Agnesia credidit se semper sponsam ex prima desponsatione, cum tamen non fuit, præsupposito errore in corpore, vt probatũ est. s. de præsuppositа reuocatione mandati. ista tamen credulitas fuit continuata vsque ad tempus, quo rex ratum habuit dictum contractum, & etiam postea. ex quo arguo, ꝙ animus continuando matrimonium, quod putabat validum, operatur nouum matrimonium, attenendo viri consensum. arg. eius, quod no. in l. 3. de acqui. pos. vbi animus in retinendo operatur in acquirendo. nam in matrimonio si non valet eo modo, quo agitur, valet vt valere põt. c. 1. ad fi. de despon. impu. nec falsa credulitas officit veritati. l. quæro. quod fal. tu. aucto. facit. l. eum. §. si iniuria. ff. de iniur. & c. cum ex officijs. de præscript. ¶ Quintò pro hoc vide tur casus in cap. 2. & vlti. de coniu. seruo. vbi à principio matrimonium fuit nullum propter errorem in conditione personæ, vt ibi. 29. q. 2. per totum. & tamẽ si ille errauit, & errore detecto ratificat tacitè, vel expresè, cõfirmatur matrimonium: ita in proposito, postquam rex comperto errore suo, ratificauit quod factum fuerat, debet matrimonium esse ratum, ac si à principio impedimentum aliquod non fuisset. nã quandoque matrimonium habet tractum retro in casu, in quo figura matrimonij nulla fuit in casu nostro, vbi fuit conditio tacita.

ADDITIO.

a ¶ Ratihabitionem. Adde Dy. & Ioan. An. in nouel. & quòd ratihabitio non trahatur retro in præiudicium tertij, vide Bart. in l. bonorum. rem ra. ha, & in l. ordo. & ibi Bal. C. de execut. rei iudi. itẽ in præiudiciũ iuris quęsiti ex sententia. Bal. in Auth. ei qui. C. de rep. app. Alexan. in d. l. bonorũ.

FINIS.

INDEX RERVM MAXIME NOTABILIVM, QVÆ IN HOC VOLVMINE SVPER SEXTO Decretalium clarissimi Iurisconsulti Petri de Ancharano continentur, ordine alphabetico digestus.

A

ABBAS an possit reuocare mandatum datum procuratori à conuentu. nu. 3. pag. 189
Abbas & monachi an possint esse testes in causa monasterij. ibidem. nu. 12.
Abbas si religioso studioso licentiam studendi dare nolit, an possit episcopus dare. nu. 2. 375
Abbates ex priuilegio apostolico possunt benedictionem solemnem sua per populum exhibere. nu. 1. 419
Abbates quibus personis possint conferre primã tonsurã. n. 3. 418
Abbatissa benedictionem recipere dicitur. nu. 5. 99
Abbatissæ electæ, & non confirmatæ conceditur administratio limitata. num. 7. 99
¶ Abesse pluribus modis quis dicitur. nu. 2. 121
Absens ab ecclesia qualiter quis dicatur. nu. 1. 89
Absens an possit damnari de pœnis reg. iur. semel malus. 637
Absens & ignarus possunt procuratorem constituere. nu. 2. 15
Absens ex causa necessaria ecclesiæ quis dicatur esse. nu. 3. 89
Absentes in receptione canonicorum sunt vocandi. nu. 1. 284
Absentes sunt vocandi, cum commodè vocari possunt. nu. 2. 289
¶ Absolutus ab excommunicatione satisfacere debet. nu. 2. 477
Absolutio ad cautelam an possit denegari. nu. 2. 444
Absolutio dicitur esse fauorabilior, quàm condemnatio. nu. 11. 17
Absolutio religiosi inijcientis manum in secularem spectat ad episcopum. nu. 1. 476
Absolutio violenter extorta licèt non teneat, tamen punitur qui violentiam intulit. nu. 1. 155
¶ Acceptio, & processus inualidus non impediunt, neque ligant ordinarium, quo minus cõferat beneficium malè acceptatũ. n. 2. 301
¶ Acceptilatio de iure ciuili est inuenta. nu. 17. 510
¶ Accessorium recipit perpetuitatem à suo principali. nu. 2. 123
Accessorium sequitur naturam sui principalis. nu 1. 586
Accessorium sequitur suum principale. nu. 3. 368
Accessorij natura non est criminosa. nu. 2. 586
¶ Accusans criminaliter, interim ciuiliter reconueniri non potest. nume. 7. 27
¶ Actiones dupliciter diuiduntur. nu. 5. 24
Actor an possit reconuenire reum coram diuersis ordinarijs. n. 4. 74
Actor an prius iurare debeat, quàm reus, de iuramento calumniæ. nume. 4. 172
Actor an videatur satisfacere veniendo in termino. num. 3. 177
Actor contra reum alterius ciuitatis non cogitur ibi iudicem impetrare. nume. 1. 41
Actor, & reus cum sint eiusdem ciuitatis, cogitur actor impetrare. nume. 2. 42
Actor in termino comparere debet. nu. 2. 177
Actor libellum offerre debet. nu. 1. 171
Actor potest facere positionem post testium productionem. n. 7. 188
¶ Actus, qui non valet vt agitur, valet vt valere potest. n. 4. 379
Actus gesti per excommunicatum in iudicio an indistinctè valeant. nume. 4. 205
Actus, qui imponant finem litibus. nu. 2. 97
Acta facta in iudicio per excommunicatum an valeant. nu. 7. 458
Acta facta in vno iudicio faciunt fidẽ contra eundẽ in alio. n. 2. 391
Acta, quæ gerit excommunicatus an valeant. nu. 11. 592
¶ Ad retentionem fori ecclesiastici in criminibus an sufficiat contraxisse cum virgine. nu. 2. 244
¶ Addiscentes sub nomine artificum an contineantur. nu. 20. 4
¶ Adhibitus pro consilio sibi patefacta per iudicem in secreto retinere debet. num. 3. 398
¶ Adiectiuum prolatum in neutro genere concipit fœmininum. numer. 3. 197
¶ Administrare an possit quis ante confirmationem. nu. 5. 63
Administrare post confirmationem electionis quis potest. nu. 3. 63
Administratio omnis, hereditate non adita, cessare debet. nu. 2. 34
Administrator cum omnibus suis recipi debet. nu. 2. 106
¶ Admissus ad excipiendum in formam obijcere potest. nu. 1. 50
¶ Aduersarius est citandus ad instantiam litigatoris. nu. 1. 167
¶ Aduocatus meus in causa principali an possit esse aduocatus contra me in causa appellationis. nu. 4. 196
Aduocatus obligatus ad causæ defensionem non videtur obligatus ad causam appellationis. nu. 4. 195
Aduocatus pecunia corruptus, an reddat sententiam nullã. nu. 2. 43
¶ Aestimatio damni, & interesse iniurię taxatur iudicis arbitrio. nume. 5. 133
Aestimatio in foro conscientiæ an iustè peti possit. nu. 9. 524
Aetas eadem requiritur in priorissa, sicut in abbatissa. nu. 1. 98
Aetas idonea in tenendis beneficijs nõ curatis quæ dicatur. n. 5. 35
Aetas omnis prona est ad malum. nu. 1. 639
Aetas quæ requiratur in Doctore. nu. 5. 2
Aetas quæ requiratur pro dignitatibus obtinendis. nu. 1. 110
Aetas superueniens non confirmat sponsalia inualida ex ratione consensus. nume. 2. 378
Aetas triginta annorum requiritur in abbatissa. nu. 3. 98
¶ Agenti interdicto vnde vi. an sufficiat probare se deiectum. de possi. nu. 2. 611
Agentes, & consentientes pari pœna puniuntur. nu. 1. 187
¶ Aleatoribus an possit repeti quod sunt lucrati. nu. 20. 530
¶ Alienatio rei ecclesiasticæ regulariter est prohibita. nu. 1. 312
Alienatio rerum ecclesiarum antequam fiat, multa requiruntur. nume. 1. 309
Alienationes factæ ante sententiam, quando bona delinquentis veniunt publicanda, an valeant. nu. 3. 212
Alienationes rerum ecclesiarum an sint permissæ seruata forma. numer. 3. 312
Alienigenæ non debent recipi, volentes exercere fœnus. nu. 4. 404
¶ Ambitio dicitur mentem excæcare. nu. 1. 81
¶ Amissio rerum, in quibus vita corporalis adimitur, inducit iustũ metum. nu. 3. 156
¶ Animæ hominum quibuslibet rebus sunt præferendæ. nu. 6. 505
¶ Animus an sufficiat ad acquirendam poss. nu. 12. 621
Animus, & voluntas per actus extrinsecos declarantur. n. 2. 388
¶ Annus probationis indulgetur à iure in subsidium fragilitatis humanæ. num. 2. 348
Annus quando incipit ad sumendum sacerdotium. nu. 2. 92
Annus vulgaris quis dicatur. nu. 6. 37
¶ Apostoli infra triginta dies peti debent. nu. 3. 235
Apostoli vocantur athletæ. nu. 2. 368
¶ Appellare non est necesse à sententia, quæ est nulla. nu. 2. 223
Appellatur quandoque ante sententiam diffinitiuam. nu. 2. 236
Appellari ad episcopum à sententia vicarij non debet. 229
Appellari debet ab interlocutoria, sicut à diffinitiua. nu. 3. 230
Appellari non potest ad archiepiscopum omisso medio. nu. 2. 229
Appellari potest ab actibus extraiudicialibus. nu. 1. 238
Appellans ad iudicem appellationis mittere nõ debet apostolos. 235
Appellans an possit renunciare appellationi. nu. 3. 178

Appellans ap-

Appellans apostolos petere debet, & iudex dare.nu.4. 225
Appellans extra iudicium an repellatur exceptione excommunicationis pag.201.ver.quid de appellante.
Appellans, qui non petit apostolos infra tempus, appellationi suæ renunciare præsumitur.nu.2. 235
Appellans tacitè quid videatur dicere.nu.2. 178
Appellandum est gradatim, non omissis medijs.num.6. 231
Appellatus si succumbat in causa appellationis, an condemnabitur in expensis.nu.8. 227
¶ *Appellatio à diffinitiua deuoluit ad iudicem ad quem cognitionē omnium, quæ deducta fuerunt coram iudice principalis causæ numer.2.* 241
Appellatio à futuro grauamine venit admittenda.
Appellatio an possit fieri à quolibet grauamine illato.nu.1. 197
Appellatio an valeat, si dicatur, appello ad iudicem competentem.num.7. 231
Appellatio emissa in absentia iudicis, an excuset.nu.1. 238
Appellatio generalis beneficij, dignitatis, & personatus facta in litteris, non comprehendit beneficia curata.nu.4. 262
Appellatio generalis in iudicijs non valet.nu.2. 238
Appellatio manifestè friuola constituit appellantem verum contumacem.nume.1. 67
Appellatio prosequi potest per procuratorem, vel per reū.nu.4. 56
Appellatio quandoq; in cā interponitur ab interlocutoria.nu.1. 178
Appellatio quid sit.nu.2. 52
Appellatio sententiam dissoluit.nu.6. 64
Appellatio suspendit iurisdictionem iudicis à quo.num.1. 239
Appellationis articulo finito, in principali causa procedi debet absque partium citatione.226.in c.cordi.
Appellationis desertio non confirmat sententiam nullam.nu.2. 467
Appellationi multis modis quis renunciare dicitur.nu.1. 233
Apellatione pendente, per iudicem à quo nihil innouari dēt.nu.1. 23
¶ *Approbare potest quis quod in ætate pupillari fecit.num.4.* 347
Arbiter condemnans me, quòd vendam rem meam, & tradam sub pœna: vendidi, & tradidi, sed post traditionem veni contra: vtrū incidam in pœnam compromissi.nu.3.pag. 272
Arbiter male pronuncians an faciat litem suam.nu.1. 159
Arbitri si sunt discordes, an tertius assumi debeat. nu.1. 159
Arbitria ad instar iudiciorum dicuntur esse redacta.nu.1. 222
Arbitrator an possit procedere die feriata.nu.7. 372
¶ *Archiepiscopus constitutionem foraneorum officialium in diœcesibus suffraganeorum prohibet.nu.1.* 132
Archiepiscopus de consuetudine potest alibi cognoscere, quàm sit à iure prouisum.nu.1. 136
Archiepiscopus, & eius officiales an possint relaxare sententiam inferioris.nu.1. 449
Archiepiscopus ex consuetudine quærit iurisdictionem. nu.3. 163
Archiepiscopus excommunicatos ab inferioribus prælatis absoluere non potest.nu.1. 455
Archiepiscopus indistinctè an possit punire turbantem iurisdictionem suam.nu.2. 431
Archiepiscopus literas indulgentiarum per totam suam prouinciam concedere potest.nu.1. 440
Archiepiscopus non potest audire causas subditorum sui suffraganei.num.1. 105
Archiepiscopus non potest cognoscere de causas subditorum suffragānei.nu.2. 455
Archiepiscopus pōt audire confessiones subditorū suffraga.n.1. 367
Archiepiscopus prouinciam suam visitare potest.nu.1. 362
Archiepiscopus quamdiu est in prouincia, non potest eius officialis contra suffraganeos exercere censuram.nu.4. 132
Archiepiscopus solus an possit cognoscere de paruo crimine episcopi.nu.2. 136
Archiepiscopus supplet negligentiam Capituli.nu.2. 107
Archiepiscopus visitatione completa, ipsam iterare pōt.nu.9. 363
Archiepiscopo visitanti quandoq; irrogatur iniuria.nu.1. 431
¶ *Archipresbyter excommunicans canonicum suum, postea cum de fuit esse canonicus, eum absoluit, an valeat absolutio.num.2.* 140
¶ *Articuli an de necessitate in causa sint dandi.nu.5.* 183
Articulos probare valens, nomina testium in eis exprimere debet.nume.1. 103
¶ *Assassini qui dicantur.nu.2.* 309
¶ *Assessori de salario prouideri debet.nu.3.* 44
¶ *Auaritia quid sit.nu.1.* 62
¶ *Auctoritas delegati referenda est ad intentionem delegantis.numc.2.* 262

B

Bannitus pendente appellatione an possit occidi.nu.5. 445
Bannitus, qui appellauit, vtrum offendi possit, pendente appellatione, si statuto cauetur, q̄ bannitus impunè offendi possit.num.5. 237
¶ *Baptismus & ianua aliorum sacramentorum.nu.2.* 381
Baptismus, & confirmatio in fröte possint conferri tempore interdicti.nu.1. 475
Baptismus quotuplex sit.nu.3. 381
¶ *Bastardi an dicantur esse de domo.nu.1.* 398
¶ *Belli commotio est prouinciæ afflictiua.nu.1.* 215
¶ *Beneficium absenti conferri potest.nu.1.* 269
Beneficium an conferri possit constituto in anno probationis.n.2. 350
Beneficium datur propter officium.nu.3. 48
Beneficium ecclesiasticum quod propriè dicatur.nu.3. 499
Beneficium ecclesiasticum non potest dari nisi clerico.nu.3. 499
Beneficium ex vna causa tantùm quæri potest.nu.1. 499
Beneficium non liberum non est alicui conferendum.nu.2. 265
Beneficium primum non censetur vacare, donec qui aliud obtinuit, fructus percipiat de secundo.nu.1. 277
Beneficium quid sit.nu.1.ver.est enim. 18
Beneficium sufficiens facit, q̄ qui illud habet, non reputetur persona idonea ad aliud beneficium quò ad literas apostolicas.nu.1. 269
Beneficium verisimiliter vacaturum de proximo conferri non potest.nu.1. 92
Beneficij appellatione curatum, & nō curatum intelligitur.nu.1. 34
Beneficij conferendi capax quibus tēporibus quis esse dēt.nu.7. 500
Beneficij priuatio per constitutionem inducitur.nu.7. 57
Beneficij quasi possessio an releuet ab onere probandi titu. ipsius.nume.5. 465
Beneficij ratione an habeat quis in clericum alienum ius superioritatis.nu.2. 109
Beneficij suppressio à sciente reddit gratiam vitiosum.nu.1. 32
Beneficia, & gratiæ quæ dicantur expirare.nu.1. 29
Beneficia vacantia in curia Romana ad hoc vt possint conferri per alium, quàm Papam, requiritur specialis, & expressa commissio.num.1. 249
Beneficiatus de iure communi beneficiari non mandatur.nu.2. 269
Beneficiato consentiente, eius beneficiū alteri cōferri pōt.nu.1. 350
¶ *Bigamus non priuatur priuilegio monachali.nu.2.* 113
Bigamus omni priuilegio clericali priuatur.nu.1. 113
Bigamus quis dicatur.nu.5. 113
Bigami clerici sub pœna anathematis prohibentur ferre tonsuram.nume.4. 113
¶ *Bona clericorum gaudent eodem priuilegio, quo bona ecclesiarum suarum.num.26.* 580
Bona confiscata post pñtam peractam quis non recuperat.n.7. 437
Bona obuenientia vacationis tempore debent reseruari futuro successori.nu.1. 138
Bona viri licèt propter delictum veniant confiscanda: tamen non publicatur dos mulieris.nu.1. 392

C

Campanæ tempore interdicti an possint pulsari.nu.6. 485
¶ *Canonis nomen in sententia excommunicationis est exprimendum.nu.2.* 82
Canonis, vel horis beneficiū nō complectitur odiosos.n.16.3
Canonicus ecclesiæ cathedralis infra annum probationis an vocari debeat ad electionem episcopi.nu.3. 350

Canonicus

Index.

Canonicus non præbendarius ex consuetudine ecclesiæ quis esse potest.nu.2. 291
Canonici an possint facere statuta sine episcopo.nu.3. 492
Canonici non vocati de contemptu agere possunt.nu.3. 289
Canonici si vocant non vocandum ad electionem, an valeat electio.nume.16. 598
Canonicatus absque præbenda aliquando conferri potest.nu.1. 255
Canonica portio debetur ecclesiæ, vbi defunctus consueuit audire diuina.nu.1. 337
¶ *Capitulum instituere presentatos potest, & admittere.nu.1.* 295
Capitulum non succedit episcopo in beneficiorū collatione.nu.1. 295
Capitulum sede vacante an possit visitare monasterium.nu.3. 141
Capitulum sede vacante q̄q; in iurisdictionem succedit.nu.1. 140
Capituli paucitas an excuset à missione personali.nu.3. 76
¶ *Captus à pagānis habetur loco mortui.nu.1.* 107
Capti in bello efficiuntur serui cum illis, quibus bellum est nunciatum.nume.15. 529
¶ *Carcer an sumatur pro detrusione in monasterium. nu.4.* 433
Carcer de iure ciuili inuentus est ad custodiam.nu.1. 433
¶ *Cardinalem insequens est excommunicatus.nu.1.* 435
Cardinalem offendens multipliciter punitur.nu.2. 436
Cardinalem offendens, perpetuus est infamis.nu.10. 438
Cardinales in vnum locum conuenire debent.nu.3. 59
Cardinales lætantur honoris prærogatiua.nu.3. 127
Cardinales præsentes debent expectare absentes p decē dies.nu.2. 59
¶ *Casus contingens in persona procuratoris excusat dominum à pœna.nume.6.* 75
Casus, in quo non appellatur omisso medio.nu.4. 121
Casus omissus an pro omisso sit habendus.nu.4. 31
¶ *Casus de iure canōico, in quibus aliquid vltra sortē recipitur.* 544
Casus, in quibus iuramentum non firmat contractum irreuocabiliter.nume.6. 589
Casus, qui faciunt regulam, & qui exceptionem.num.2. 497
¶ *Catechismus debet baptismum præcedere.nu.1.* 38
¶ *Causa eadem aliquando pluribus delegatur.nu.1.* 118
Causa est inferenda in appellatione ab interlocutoria.nu.3. 225
Causa quare dominus post litem cōtestatam possit reuocare suum procuratorem.nu.3. 146
Causam dans interdicto ciuitatis, tenetur omnibus, qui ex hoc læduntur.nume.7. 133
Causam iniustam habere præsumitur non probans infra terminum cōstitutum.nu.2. 134
Causæ ab alijs dependentes assumunt sibi naturam principalium.numer.2. 162
Causæ criminum possunt specialiter demandari.nu.1. 114
Causæ hæreticorum simpliciter, & de plano examinari dēt.n.1. 397
Causæ in locis insignibus sunt ventilandæ.nu.2. 39
Causæ natalium, & decimarū an sint de foro ecclesiastico.n.10. 567
Causæ per Papam delegatæ nō possunt quolibet loco tractari.n.1. 39
¶ *Cautio danda per vsurarium idonea esse debet.nu.4.* 409
¶ *Celebrans in ecclesia polluta temere agere dicitur.nu.1.* 474
Celebrans in ecclesia, postquam est facta cessatio à diuinis, an sit irregularis.nu.10. 134
Celebrans præsentibus excommunicatis peccat.nu.2. 474
Celebrans scienter in loco interdicto est irregularis.nu.4. 474
¶ *Cellæ appellatione an veniat prioratus, vel ecclesia.nu.3.* 494
¶ *Cessatio à diuinis debet fieri ex causa legitima.nu.8.* 134
Cessatio à diuinis dicitur aggrauare.nu.9. 134
Cessatio à diuinis est odiosa.nu.1. 138
¶ *Cetus Cardinalium ardua negotia in consilio diffinire debet.numer.2.* 386
¶ *Citatus à iudice sine licentia recedere non debet.nu.2.* 90
Citatus ad locum non tutum an comparere debeat.nu.7. 456
Citatus coram iudice, si intendit iudicium declinare, comparere debet.numer.1. 422
Citatus in causa criminali potest cogi ad comparendum personaliter.numer.2. 160
Citatus legitimè impeditus an necessariò teneatur mittere procuratorem.num.3. 160
Citatus semel in loco de loco non idoneo, an potuit postea excipere dolo cementuto.nu.3. 125
Citatio generalis in quo loco fieri debeat.nu.3. 103
Citatio personalis inducta à iure in casu. cap. cupientes. non arctat mulieres.nu.3. 100
¶ *Ciuitas an possit statuere, q̄ quis non vadat facere mercantiam in tali ciuitate.nu.6.* 14
Ciuitas, Castrum, & villa possunt sibi facere statuta.nu.1. 389
Ciuitas, castra, villæ, & alia loca subijciuntur ecclesiastico interdicto num.1. 424
Ciuitas de iure communi territorium habere debet.nu.2. 60
Ciuitas ex delicto administratorum est punienda.nu.2. 60
Ciuitas propter delictum domini subijcitur interdicto.nu.2. 471
Ciuitas punitur, quæ non punit subditos delinquentes. 438. versi. decimo nonò.
Ciuitas qualiter dicatur terminari.num.3. 39
Ciuitas Romana dicitur consecrata martyrio Apostolorum.n.1. 78
Ciuitate interdicta, an intelligantur suburbia interdicta.nu.5. 472
Ciuitate interdicta, ædificia eius comprehenduntur.nu.1. 473
Ciuitates Tusciæ, quæ de facto in temporalibus non recognoscunt superiorem, an possint simul confœderari.nu.5. 493
Ciuitatum quædam sunt minores, quædam sunt magnæ, quædam maxime.num.5. 39
¶ *Claues Ecclesiæ duæ esse dicuntur.ver. Ex prælictis.* 523
¶ *Clausula generalis non comprehendit casus, qui exigunt speciale mandatum.num.2.* 148
¶ *Clerus, & populus sunt diuersa.nu.1.* 471
Clerus populi appellatione non continetur.nu.3. 60
¶ *Clericus agens contra laicum in iudicio seculari, an possit ibi reconueniri.num.8.* 246
Clericus coniugatus an possit esse vicarius episcopi.nu.3. 114
Clericus coniugatus dimittens habitum, & tonsuram, si eandem reassumit, an perdat priuilegium.nu.6. 246
Clericus coniugatus incedens in habitu, & tonsura, retinet priuilegium fori.ver. Quartò not. 345
Clericus contra occupantem beneficium vi, an possit præsentari.numer.2. 367
Clericus de delicto querelam proponens coram iudice seculari, debet protestari, q̄ ad vindictam sanguinis non intendit.nu.1. 402
Clericus degradatus restitutus, an dicatur restitutus ad beneficium.numer.3. 33
Clericus per iudicem secularem condemnari non debet. versi. Tertiò nota. 294
Clericus per se deseruire debet.nu.4. 91
Clericus prætendens titulum in aliena parochia debet titulum exhibere num.3. 175
Clericus, qui tenebat bona emphiteutica à domino temporali, si est condemnatus de hæresi ab episcopo, cui debeant dicta bona applicari.num.2. 397
Clerici à clericis an exigant decimas.num.4. 344
Clerici ad defensionem suam arma mouere possunt.nu.8. 453
Clerici an possint de suis caulis compromittere.nu.2. 163
Clerici an possint de bonis ecclesiæ testari.nu.3. 139
Clerici an teneantur contribuere cum laicis, si agatur, de communi eorum vtilitate. ver. Sed ego vlterius. 370
Clerici coram iudice laico an possint litigare.nu.4. 102
Clerici, cum vident bona ecclesiæ vsurpari, debēt se opponere.n.1. 60
Clerici degradati debent capite radi.nu.6. 433
Clerici facientes schisma possunt comprimi, vt desistant, per principes seculares.num.22. 607
Clerici in causa feudali an teneantur litigare coram domino seculari, à quo tenent feudum.nu.7. 246
Clerici in delictis aliquando relaxātur fideiussoris cautioni.n.5. 470
Clerici non defendentes ecclesiam ab oppressione, non debēt percipere prouentus.nu.2. 69

Clerici non pñt per iudices seculares super debitis arctari.n.3. 162
Clerici pro delictis à se commissis sunt carcerandi.nu. 2. 460
Clerici, qui sunt in studio, de iure communi non debent recipere fructus beneficiorum.nu. 2. 48
Clerici res ecclesiarum suarum defendere debeat.nu.10. 619
Clerici sunt imunes à rebus, quas deferũt, vel trãsmittũt.n.2. 365
Clerici tenentur denunciare superiori, si vident bona ecclesiæ subijci seruituti.num.7. 313
Clericorum appellatione veniunt episcopi.num.2. 293
Clericorum suorum appellatione comprehenduntur, qui sunt de familia sua.num.2. 495
Clericatus quasi possessio an sufficiat ad probandã clericatũ.n.3. 465
¶ Coadiutor moderatas expensas recipere debet.nu.7. 294
¶ Cognatio dicitur esse triplex.num.5. 381
Cognatio spiritualis contrahitur cum illo, qui aliquem suscepit de baptismo.num. 1. 380
Cognatio spiritualis contrahitur cum omnibus suscipientibus puerum de baptismo.nu. 1. 382
Cognatio spiritualis cum quibus personis contrahatur.nu.9. 381
Cognatio spiritualis non contrahitur per dationem aliorum sacramentorum.num.3. 382
Cognatorum appellatione qui veniant.ver.Qui veniunt. 435
¶ Cognitio, vtrùm quis sit clericus, nec ne spectat ad iuicem ecclesiasticum.num. 465
Cognitionis causæ appellatione comprehenditur decisio. nu.1. 207
¶ Collatio beneficij facta aliàs beneficiato, de illo non habita mentione, an valeat.num.1. 131
Collatio beneficiorum communis episcopo, & Capitulo deuoluitur ad episcopum, omnibus de Capitulo excommunicatis.nu.2. 307
Collatio beneficiorum communis episcopo, & Capitulo, episcopo mortuo, vel suspenso, pertinet ad Capitulum.nu. 1. 306
Collatio canonicatus facta per Papam afficit præbendam primò vacaturam.num. 1. 260
Collatio canonicatus facta per Papam tribuit ius in præbenda proximò vacatura.nu.3. 255
Collatio canonicatus tribuit ius prioratus.nu.2. 48
Collatio, & institutio sunt diuersa.nu.4. 263
Collatio, & institutio subsequens post ineptam acceptationẽ sufficit ad ligandum manus ordinarij collatoris.nu.3. 301
Collatio in electionibus regulariter fieri debet ante electionẽ.n.1. 66
Collatio parochialis ecclesiæ ad quem spectat.
Collatio præbendarum, & receptio canonicorum quandoq; ad Capitulum spectare dicitur.nu.1. 302
Collatio præbendarum spectat ad episcopum cum consilio vel assensu Capituli. 307
Collatio primæ tonsuræ coniugato est prohibita.nu.3. 110
Collatio super quibus fieri debet.nu.2. 66
Collatio zeli ad zelũ non est fienda.nu.10.100.ver.decimo Octauò.
Collator eligere debet præbendam debitam impetranti.nu.2. 275
Collatores plures in eadem ecclesia concurrere possunt.nu.1. 259
¶ Collectæ laicorum quò ad personas ecclesiasticas specialiter reprobantur.num.4. 369
¶ Collegium est nomen iuris, non personæ.nu.8. 451
Collegium quando destrui debet, de rebus communibus quid sit fiendum.nu.3. 357
Collegium vnius religionis non potest se transferre ad alium sine licentia Papæ.nu.2. 356
¶ Comes Palatinus facit legitimationes.nu.5. 34
¶ Commendare quid dicatur.nu.3. 73
¶ Commensales Cardinalium, & episcoporum habent priuilegium de iure communi.nu.1. 494
Commissio facta sub nomine canonici, an transeat in futurum canonicum.634.ver.Sed iuxta prædicta quæro.nu.1.in fi.2.col.
Commissio generalis promouendi ad sacros ordines, intelligitur de habentibus titulum.nu.2. 288
Commissio simplex super ordinibus conferendis includit sacros ordines.num.1. 288
¶ Comparitionis difficultas excusat à contumacia.nu.5. 456
¶ Compaternitas per procuratorem contrahi non potest.nu.2. 381
¶ Compromissum factũ in abbatem, an eo mortuo transeat in successorem.nu.7. 30
¶ Compulsionis modi plures sunt.nu.2. 372
¶ Concubina an possit defendere amicum.nu.6. 453
¶ Condemnatus pro contumacia, non est pro maleficio condemnatus.num.4. 395
Condemnatio ex dominio superuenienti sequi potest.nu.5. 220
Condemnatio expensarum debet fieri ratione contumaciæ.n.5. 177
¶ Conditio occupantis dicitur esse melior.nu.3. 152
Conditio occupantis est melior in pluribus procuratoribus insolidum datis.num.3. 101
¶ Conferens ecclesiam illi, quem non credit sacerdotium assumpturum, peccat.num.4. 94
¶ Confessus an possit appellare.nu.3. 302
Confessus crimen in iudicio non appellat.nu.4. 330
Confessio coram iudice incompetenti emissa an valeat.nu.2. 382
Confessio est species probationis.nu.2. 182
Confeßio facta à filiofam.sine cõsensu patris, nõ valet ipso iure. circa fi.1.col.num.5. 588
Confeßio facta coram arbitro facit fidem coram ordinario.nu. 5.199
Confeßio in iudicio in crimine læsæ maiestatis quantùm ad infamiam requiritur.num.1. 212
Confeßio prælati an noceat ecclesiæ.num.1. 157
¶ Confirmatus in episcopum non sacerdos an poßit indulgentias conferre.num.2. 440
Confirmatio electionis, quæ est nulla, an teneat.nu.8. 501
Confirmatio est pars electionis.
Confirmatio facta omissa solemnitate non valet.nu.2. 102
Confirmatio habet vim sententiæ diffinitiuæ.nu.13. 622
Confirmatio in fronte quare exhibetur post baptismum.nu.6. 381
Confirmatio ius nouum dare non dicitur.nu.4. 274
Confirmatio omissa citatione non valet.nu.1. 102
Confirmatio Papæ, quam facit de dispositione ab alijs celebrata, denominatur ab ipso confirmante.nu.2. 273
Confirmatio post electionem sequi debet.nu.2. 63
Confirmatio superioris sine Capitulo an valeat.nu.4. 103
Confirmationem abbatissæ non impedit appellatio minoris partis Capituli.num.4. 99
Confirmationem gratiæ legati impetrans, an teneatur facere mentionem de prioribus beneficijs.nu.3. 274
¶ Congregatio, & vniuersitas reg. dicitur conuentus. nu.1. 188
¶ Coniugatus ad hoc vt retineat priuilegium fori, requiritur, ꝙ contraxerit cum virgine.nu.1. 244
¶ Commutatio quid sit. nu.4. 492
¶ Consanguineorum appellatione qui veniant nu.2. 435
¶ Conscientiæ puritati debet adesse iudicium rationis.nu.1. 348
¶ Consensus aliquando ad hoc requiritur, ꝙ dispositio sortiatur effectum.nu.2. 47
Consensus Capituli an requiratur in constitutione vicarij.nu.4. 114
Consensus maioris partis in factis collegij requiritur.nu.3. 83
Consensus mulieris in alienatione donationis propter nuptias requiritur.num.1. 198
Consensus quomodo differat ab auctoritate.nu.5. 310
Consensus religiosi accomodatus electioni de se factæ non valet.ver. Quartò nota. 87
Consensus tacitus sine licentia superioris an sufficiat.nu.6. 87
¶ Conseruator quis dicatur.nu.1. 116
Conseruator sui cõseruatoris quis esse non pt.ver.nota ꝙ quis. 126
Conseruatores an habeant ordinariam, vel delegatam.nu.2. 116
Conseruatores de quibus cognoscere poßint.nu.5. 116
Conseruatores sunt similes iudicibus delegatis à Papa.nu.3. 126
Conseruatorum quot sunt species.nu.4. 116
Conseruatores an alius, quàm Papa, dare poßit.nu.3. 116
¶ Consideratio duplex est habenda circa locum iudicis.nu.2. 125
Constitutus in minoribus ordinibus per episcopũ demãdari.n.1. 432

¶ Constitutio

¶ Constitutio canonica, vel ciuilis non cogit aliquem ad id, quod est verecundum.nu.4. 100
Constitutio cap. detestanda. de concess. præb. irritat promissiones de cetero faciendas.num.2. 300
Constitutio cap.quia.de pactis.includit omnes mendicantes.n.3. 143
Constitutio non comprehendit casuam, in quo eius verba non possunt congruè adaptari.num.5. 100
Constitutio pœnalis includit causam, quæ venit ex mente legis.n.3. 91
Cõstitutio pœnalis debet quò ad oĩa, quibus possit, obseruari.n.2. 100
Constitutio pœnalis noua non tollit pœnam legis antiquæ. versi. Vndecimò.pag. 138
Constitutio plurium procuratorum ad eligendum nõ valet.n.4. 101
Constitutio posterior priori derogare dicitur.nu.7. 8
Constitutio posterior quandoq; supplet primam.nu.4. 58
Constitutio prohibens nouam acquisitionem non videtur acquisitorum retentionem prohibere.nu.5. 51
Constitutio superuenions an tollat consuetudines.nu.11. 11
¶ Consuetudo à iure dãnata iuramẽto confirmari non potest.n.4. 51
Consuetudo an prosit in exactione pedagiorum.nu.3. 365
Consuetudo an valeat, quòd subditus eligat sibi confeßorem sine licentia.num.3. 441
Consuetudo debet esse legitimè præscripta.nu.1. 52
Consuetudo detrahere potest solemnitati iuris communis in alienatione rerum ecclesiæ.num.3. 310
Consuetudo dicens bigamos gaudere priuilegio ecclesiastico, reprobatur.num.3. 113
Consuetudo ecclesiæ super beneficijs ipsius ecclesiæ certam formam tribuens non extenditur ad beneficia in curia Romana vacantia. numer.1. 53
Consuetudo iuris solemnitati detrahere potest.nu.3. 52
Consuetudo potest iurisdictionem prorogare.nu.3. 132
Consuetudo potest tribuere ius patri, vt eligat sepulturam filio impuberi. 342
Consuetudo rõnabilis non exigit roborari cursu longi tẽporis.n.2. 53
Consuetudo super bonis obuenientibus applicandis alteri, quàm futuro prælato, valet.num.2. 138
Consuetudine introduci non potest, quòd à sententia vicarij appelletur ad episcopum.num.1. 52
¶ Cõtract⁹ à iure ꝓhibit⁹ nõ confirmatur pænæ adiectione.n.5. 312
Contractus initus cum tyranno an valeat.ver.Venio ad tertium. 79
¶ Contumacia an sufficiat ad condemnationem.nu.3. 179
Contumacia cõtra suspectum adijcit vehementẽ suspicionẽ.n.1. 387
Contumacia illud operatur, quòd non fit missio in re petita.nu.1. 179
Contumax debet audiri, contumacia purgata.nu.7. 177
Contumax præsumptiuè postea veniens auditur.nu.4. 456
Contumax reputatur, qui in termino non venit.nu.2. 74
Contumax si moriatur, antequam iudex pronunciet, non transit ad ei⁹ hæredes pœna, quòd habeatur pro confesso.nu.12. 185
Contumax super vno actu debet citari ad alium.nu.7. 177
Contumax super vno articulo, an debeat in alijs citari.nu.4. 178
¶ Cordis contritio an sufficiat sine oris confessione.nu.1. 517
¶ Corrigere seipsum aliquando est laudabile.nu.1. 37
¶ Corpora defunctorum in ecclesia interdicta sepeliri non debent. numer.13. 487
¶ Credentes hæreticis qui dicantur.nu.2. 384
Creditoris est electio, si plura sint in obligatione, quæ sint incompaßibilia.num.4. 32
Creditore volente an aliud pro alio solui possit.nu.2. 364
¶ Crimen an possit probari per instrumentum.nu.6. 493
Crimen heresis licèt sit ecclesiasticum, tamen bona hereticorum per iudices seculares confiscantur.nu.1. 396
Crimen per instrumentum an directè probetur.nu.5. 637
Criminosos post pœnitentiam an possit promoueri.nu.4. 541
Crisma, vel oleum sanctum conficientes in loco interdicto an sint irregulares.num.7. 486
¶ Christianus ad suam defensionem an possit vti auxilio infidelium. num.3. 387
Christianorum duo sunt genera.nu.5. 89
¶ Cumulatio diuersorũ iuriũ incõpaßibiliũ non admittitur.n.2. 85
¶ Curia pastoralis officij in quibus consistat.nu.1. 293
Curator ad certam causam dari potest.nu.5. 163
¶ Cura Romana quandoq; transfertur de loco ad locum.n.2. 286
Curiæ Romanæ migratio de loco ad locum, dum est in itinere, retinet ius in suis curialibus.nu.3. 286
¶ Curiositas nimia reprobari debet.nu.1. 104
¶ Cursus quadriennij incipit à tempore læsionis.nu.2. 158
Cursu temporis firmatur quod à principio non valuit.nu.2. 378
¶ Custodiens dißipare non debet.nu.3. 97

D

Damnari an quis poßit cum filijs suis.nu.1. 434
Damnari nemo debet sine accusatore.nu.11. 526
Damnabiliter agere dicitur, qui, suspensione durante, diuinis se ingerit.nu.4. 214
¶ Datæ in literis ad beneficia standum est.nu.3. 46
¶ Debitum præscriptum an poßit solui.nu.21. 512
Debitor, cuius bona sunt confiscata, cui soluere debeat.nu.24. 513
Debitor in foro conscientiæ an liberetur, cedendo bonis.nu.2. 517
Debitor si nõ pt restituere sine eius detrimento, an teneatur.n.7. 524
Debitorem obnoxium ex pluribus causis habens an coram diuersis iudicibus trahere poßit.num.3. 23
Debitore principali condemnato, an videatur condemnatus eius fideiussor.num.5. 430
Debitores decimarũ quis uerbo, vel opere corrũpere nõ dẽt.n.1. 344
Debitores delinquentium post bonorum publicationem non tenentur eis de debitis respondere.nu.3. 436
¶ Decanus secretè an poßit legere leges.nu.4. 374
Decani, archidiaconi, & ꝑpositi physicã audire prohibẽtur.n.4. 374
¶ Decima an sit soluenda de illicitè acquisitis.nu.3. 344
Decimæ an debeantur ex præcepto, & an consuetudine tollantur. numer.2. 344
Decimæ de iure communi cui ecclesiæ sunt soluendæ.nu.7. 348
Decimas an quis soluere teneatur simoniaco.nu.6. 344
Decimas non soluentes an peccent mortaliter.nu.3. 344
¶ Declaratio personarum incertarum pertinet ad impetrantem nomina in clusorum.21.nu.3.Ver.item ꝙ declaratio.
¶ Decretum, auctoritas, & sententia quid sint.nu.4. 310
Decretum fieri debet cum causæ cognitione.nu.8. 298
Decretum Papæ ignorantes afficit.nu.3. 46
Decretum Papæ non solum afficit inferiores à Papa etiam ignorantes, verùm etiam ipsum Papam.nu.1. 292
¶ Defendere se contra violentiam an semper sit licitum.nu.11 454
Deficiẽs in ꝓbatiõe exceptionis dilatoriæ ilico cõdẽnari dẽt.n.5. 201
Deficiens in probatione vnius exceptionis non potest alias prosequi in eadem causa.num.3. 68
Defectus conditionis tacitè subintellectæ in rescripto gratioso non vitiat lites.ver.Vltimò nota. 273
Defectus contra personam electi quis probare debeat.nu.4. 68
Defectus ætatis, scientiæ, & morum magis vitiat impetrationem, quàm defectus ordinum.nu.2. 256
Defectus euidens in aliquo ex sensibus corporis impedit promouendum.nume.1. 492
Defectus ordinum an vitiet electionem.nu.3. 110
Defectus patens quis dicatur.nu.2. 68
Defectus sacrorum ordinum an impediat impetrantem curatum beneficium, quominus poßit ad ipsum promoueri.nu.1. 256
Defectus sacrorum ordinum non impedit præsentatum ad parochialem ecclesiam.num.1. 295
Defectus sacrorum ordinum patientes an poßint de iure cõmuni sine dispensatione assumi.num.3. 256
¶ Degradatio actualis debet fieri à proprio episcopo.nu.3. 432
Degradatio an debeat fieri in ecclesia.nu.9. 433
Degradatio dicitur esse duplex.ver.Secundò not. 432
Degradatio clericorum per certum numerum episcoporum fieri debet.num.1. 383

¶ Delegatio facta monacho canoniæ an valeat. nu.4. 38
Delegatus Papæ quãdoque subdelegat vices suas in totum.n.1. 120
Delegatus potest committere vices suas in totum ante recusationem propositam.num.2. 119
¶ Deliberationis tempus non facit cessare deliberationem.n.3. 265
¶ Delinquenti qualiter quis dicatur præstare opem.nu.10. 481
Delinquentes plures simul an teneantur de auxilio sibi inuicem præstito.num. 11. 481
Delictum ab vno cõmissum si alius habeat ratum,an teneat.n.5. 479
Delictum clericorum, antequam capiantur,liquidari debet.n.3. 469
Delictum detrahit quem à dignitate clericali.nu.1. 243
Delictum, in quo Deus offenditur, per iudicem secularem punitur. nume.13. 569
Delictum obligat quem Deo,iudici,& proximo.nu.5. 547
Delictum parentum an noceat descendentibus per lineam fœmininam.num.2. 393
Delicto fauere quis multipliciter dicitur.nu.4. 400
¶ Demens quis dicatur.num.5. 294
¶ Depositum apud amicos communiter fieri solet.nu.2. 153
¶ Detinens aliquem in via an possit accusari de carcere priuato. num.2. 434
¶ Detractio qualitatis ita est phibita,sicut mutatio substãtiæ.n.1. 89
¶ Deus aliquando suum mutauit propositum.nu.1. 37
Deus sola cordis contritione an peccata remittet.nu.1. 520
¶ Dies præfixa à iure interpellat pro homine.nu.4. 71
Dies termini non computatur in termino.nu.4. 175
¶ Differentia inter actum voluntarium,& necessarium.nu.3. 154
Differentia inter appellationem à diffinitiua, & ab interlocutoria. num.3. 236
Differentia inter causas ciuiles,& criminales.nu.3. 174
Differentia inter ciuitatem,castrum,& terram.nu.4. 197
Differentia inter interrogationem,& iussum.nu.7. 184
Differentia inter mandantem,concedentẽ,& persuadentẽ.n.6. 479
Differentia inter postulationem,& electionem.nu.5. 54
Differentia inter procuratorem ad iudicia,& negotia.nu.4. 150
Differentia inter productionem,& receptionem testium.num.2. 194
Differentia inter puberem,& impuberem.nu.5. 347
¶ Difficultas impedit commissionem pœnæ legalis. nu.3. 93
¶ Dignores maioribus præmis sunt extollendi.nu.2. 368
Dignitas habet onera,& honores.nu.3. 104
Dignitas maior in ecclesia cathedrali post episcopum est priuilegiata. nume.2. 130
Dignitas, personatus,& officium quid sint. num.6. 51
Dignitatis appellatione an veniat episcopalis dignitas.nu.2. 250
Dignitatem, & præbendam in eadem ecclesia quis habere potest. num.1. 291
Dignitatem habere,& esse canonicum in eadem ecclesia quis esse potest.nume.1. 262
Dignitate vacante,obuenientia debentur successori.nu.2. 97
Dignitates duæ simul retineri non possunt.num.2. 255
Dignitatum distinctio quare fuerit facta in ecclesia.nu.2. 51
Dignitates plures habenti non potest alia conferri.nu.3. 134
¶ Dilatio data per dictionem,infra,non includit diem, in qua dilatio assignatur.num.4. 200
Dilatio data per mensem certum intelligitur de proximo.nu.2. 193
Dilatio secundum temporum distantiam dari debet.nu.1. 73
Dilationes dicuntur arbitrariæ.num.2. 224
Dilatoria obstans executioni sententiæ non tollit ipsam sententiam. numer.2. 206
¶ Disiunctiua posita inter personas,an debeat recipi pro coniuncta. numer.4. 122
¶ Dispensare cum bigamo in ordinibus quis possit.nu.6. 113
Dispensatio cum causa legitima fieri debet.in versi. Item nota. quòd dispensatio. 71
Dispensatio cum inhabili restringi debet.nu.1. 111
Dispensatio Papæ,quòd monachus ducat vxorem,an reddat filios legitimos.num.3. 377
Dispensatio permissa in sacerdotio non comprehẽdit subdiaconatum. numer.2. 91
Dispensationem impetrans super pluralitate beneficiorum,nominatim beneficia exprimere debet.num.1. 271
Dispensatione finita,reponitur quis in iure communi.nu.6. 91
¶ Dispositio cum est iuramento firmata, an sit de foro ecclesiastico, vel seculari.num.9. 567
Dispositio iuris canonici,& ciuilis in obseruantia iuramenti attenditur.num.3. 198
Dispositio legis,& hominis diuersa est in fideicõmissario.n. 15. 325
Dispositio, qua debet concipi copulatiuè, eam concipere alternatiuè non sufficit.num.2. 82
Dispositio quælibet an possit esse in pendenti.nu.6. 132
¶ Dissentiens semel postea consentire potest.nu.6. 153
¶ Distinctio de factis excommunicatorum. nu. 12. 461
Diuina in ecclesia interdicta celebrari non possunt.nu.3. 474
Diuinare an sit prohibitum. nu.1. 388
¶ Doctor an debeat esse legitimè natus.nu.6. 2
Doctor docens leges monachum,qui dimisit habitum,est excommunicatus.ver. Quintò nota. 345
Doctor quemadmodum se habere debeat. num.4. 2
Doctores,& scholares an faciant vniuersitatem.num.19. 4
Doctores in examinando quot requiruntur.nu.4. 2
Doctoratus an sit dignitas.nu.8. 36
¶ Dolus, & fraus an inducant priuationem iuris.nu.2. 67
Dolus omnis in beneficijs abesse debet.nu.2. 303
¶ Domestici qui dicantur.nu.3. 495
¶ Dominium an in præscriptione quæratur.nu.8. 211
Dominium quare acquiratur ecclesiæ sine traditione.nu.4. 289
Dominium rerum ecclesiarum est penes ipsas ecclesias.nu.2. 312
Dominium rerum non transfertur, si traditio rei ecclesiæ fiat per metum.num.9. 313
Dñs, à quo fuit res sublata,an possit per furtũ recuperare. n.3. 518
Dominus ante litem contestatam potest liberè reuocare suum procuratorem.num.1. 146
Dominus non potest dare potestatem alium substituendi. nu.5. 145
Dominus potest agere contra subditos se ab obedientia subtrahentes. numer.3. 106
Dominus potest habere ratum delictum procuratoris suo nomine commissum.num.2. 94
Dominus prohibere non potest subditis, ne contrahant cum personis ecclesiasticis.num.1. 377
Dominus pro suis subditis agere potest.num.3. 266
Donatio Constantini facta Papæ siluestro an possit reuocari.nu.5. 5
Donatio iuris patronatus facta per alium non præiudicat episcopo, qui consensum non adhibuit.num.4. 360
Duo aliquando in petitione beneficij concurrunt.nu.1. 48

E

Ecclesia debet habere defensorem.num.2. 310
Ecclesia Dei summè indiget iuris literatis.num.1. 91
Ecclesia dicitur mater fidelium.nu.1. 200
Ecclesia inferior pro debitis vnius ecclesiæ maioris non tenetur de iure soluere.num.1. 35
Ecclesia nemini claudit gremium.nu.1. 385
Ecclesia non consecrata gaudet immunitate.nu.15. 487
Ecclesia polluitur sanguinis,aut seminis effusione.nu.2. 367
Ecclesia quando est polluta,dicitur esse pollutum cimiterium.n.1. 367
Ecclesia Romana omnibus alijs præest.nu.1. 4
Ecclesia si habeat rectorem, & clericum, an possidens præsentationẽ vnius censeatur possessor alterius. num.2.
Ecclesia, vniuersitas, & collegium dicuntur habere possessionem rerum suarum.num.3. 29
Ecclesia vsque ad quadriennium admittitur aduersus contractum, vel sententiam beneficio restitutionis.nu.2. 157
Ecclesiæ ingressus quandoque interdicitur.nu.1. 475
Ecclesiæ vacantis custodiam habens tenetur de facto ministrorum. nume.3. 10

Ecclesiæ

Ecclesiæ vacanti visitator dari potest.nu.1. 107
Ecclesiam parochialẽ obtinẽs,an leges audire prohibeatur.n.3. 374
Ecclesia interdicta,cimiterium interdicitur.nu.4. 474
Ecclesiæ aliquando pertinẽt ad abbates pleno iure.nu.2. 419
Ecclesiæ maiores,& minores in visitatione veniunt.nu.3. 362
Ecclesiæ parochiales annectuntur præbendis.nu.1. 254
Ecclesiarum bona quandoque sunt communia inter Capitulum, & prælatum.nu.3. 75
Ecclesiarum ciuitatis appellatione includitur ecclesia cathedralis. nume.4. 251
Ecclesias parochiales duas quis habere potest.nu.2. 337
Ecclesiasticæ personæ sunt immunes à collectis laicorum.nu.3. 369
¶ Edere statuta sua contra se an quis cogatur.nu.3. 389
¶ Eligere an quis teneatur.num.4. 85
Eligere quid sit.num.16. 627
Eligere quis non solum non tenetur, imò potest remedia incompassibilia accumulare.nu.4. 85
Eligens malè scienter perdit ius eligendi.nu.5. 95
Eligens scienter indignum ipso iure priuatur eligendi ptãte.nu.3. 81
Eligendi potestas pluribus in solidum committi potest.nu.2. 101
Electus electioni consentire debet.nu.5. 54. & nu.3. 64
Electus in Papam ante coronationem adipiscitur Pontificatum.numer.2. 305
Electus minus canonicè in foro conscientiæ si bẽ voluntatem eligentium,iustè retinet prælaturam.nu.15. 510
Electus post notitiam electionis celebratæ de eo potest adire superiorem,& confirmationem petere.nu.2. 74
Electi inter se contendere possunt.nu.1. 180
Electio canonicorum in ecclesiis collegiatis ad quem spectet.nu.4. 28
Electio dicitur habere plures partes.nu.2. 65
Electio electo præsentari debet.nu.2. 64
Electio,& postulatio non sunt eiusdem naturæ.nu.1. 77
Electio ex tribus perfici dicitur.nu.1. 96
Electio ex votis puris celebrari debet.nu.2. 58
Electio impeditur ex duobus competitoribus,altero defuncto.n.3. 181
Electio incerta propter probabilem ignorantiam toleratur.nu.4. 54
Electio infra octo dies electo præsentari debet.nu.2. 58
Electio in loco interdicto celebrari non debet.nu.3. 60
Electio mendicantium in discordia celebrata non valet.nu.3. 84
Electio minoris partis nullum ius tribuit.nu.8. 99
Electio,non confirmatio facit prælatum.nu.4. 83
Electio patientium defectus corporis est prohibita.nu.2. 98
Electio per vnum pronunciari debet.nu.2. 82
Electio prælati pertinet ad Capitulum.num.4. 76
Electio post nominationem sequi debet.nu.2. 66
Electio, postquam non fuit fortita suum effectum, à quo tempore incipit currere nouum tempus.nu.2. 88
Electio quatuor modis non sortitur effectum.nu.1. 85
Electio, quæ non tenet, non præstat impedimentũ sequenti.nu.2. 296
Electio sepultura in loco min° religioso valet. 337.ver. Quartò nota.
Electio summi Pontificis in villa, vel castro nõ est celebrãda.n.3. 60
Electioni alicuius consentiens postea eum impugnare non pt.n.3. 66
Electiones an possint fieri in terra tyranni.nu.7. 79
Electionibus interesse non debent,qui non sunt professi.nu.3. 90
Electores de scipsis necessariò eligere non debent.nu.4. 60
Electores imminente electione Romani Pontificis,abò se diuertere nõ debent.num.5. 59
¶ Emens vilius,& vendens carius an peccet.nu.21. 531
Emens vilius, vt carius vendat,an peccet.nu.9. 406
Emptio fructuum ad vitã an sit licita. nu.5. 540
¶ Emolumenti appellatione quid continetur.nu.7. 187
¶ Episcopus ad diœcesim semel visitatam reuerti non debet,nisi reliquæ fuerint visitatæ.nu.5. 363
Episcopus an p ministros laicos possit clericos tormẽtare.n.25. 579
Episcopus an possit concedere literas indulgentiæ pro opere in alterius diœcesi construendo.nu.3. 561
Episcopus an possit concedere, q malè ablata conuertantur in repa-
tionem ecclesiæ.num.7. 332
Episcopus an possit dispensare cum patiente defectum natalium.n.2. 111
Episcopus an possit dispensare in defectu ætatis,et ordinum.nu.7. 72
Episcopus an possit procedere contra exemptos, qui excommunicatos sepeliunt.num.3. 424
Episcopus an requiratur in ciuitate.nu.6. 31
Episcopus an teneatur,si visitans nomine suo deliquerit.nu.3. 136
Episcopus contra ius commune dispensare potest.nu.3. 311
Episcopus detentus morbo incurabili suscipit coadutorem.nu.6. 294
Episcopus de iure communi in puniendis subditorum excessibus tenetur consilium sui Capituli requirere.nu.2. 52
Episcopus ex causa potest ecclesiam ad tempus concedere.nu.1. 73
Episcopus ex iusta causa an possit ad tempus fructus alicuius beneficij retinere.num.7. 37
Episcopus executores testamentarios compellere debet.pa.331.Ver. & Ioan. Andre.
Episcopus habens iurisdictionem sanguinis,si alicui committat, an excusetur ab irregularitate.nu.1. 376
Episcopus illustribus assimilari dicitur.num.4. 223
Episcopus in degradatione an debeat esse vestitus vestibus pontificalibus.num.8. 433
Episcopus in degradatione debet incipere ab ornamento,quod vltimò datum fuit.nu.5. 433
Episcopus in loco exempto non potest exigere tribunal.nu.2. 137
Episcopus in qua ætate de dignitatibus possit dispensare.nu.2. 110
Episcopus loco recusantis mortui alium subrogare non potest. 332. Ver.Quintò nota.
Episcopus per alium visitans nihil debet consequi.nu.2. 136
Episcopus per se,& per aliũ suam diœcesim visitare potest.n.1. 136
Episcopus per se,vel alium in tota diœcesi sedere potest.nu.4. 137
Episcopus potest cõferre bñficium,quod ab alio possidetur.n.3. 280
Episcopus potest habere præbendam, & vocem in Capitulo vt canonicus,licèt non sit canonicus.num.1. 136
Episcopus potest statuere, quòd clerici viuant in communi.n.1. 242
Episcopus propter delictum procedere potest ad capturam clerici delinquentis.num.3. 137
Episcopus sententiam per alium recitare potest.nu.3. 223
Episcopus si est confessus se promisisse mihi centum, vt eum de morte patris non accusarem,an pro hoc sit deponendus.nu.4. 383
Episcopus si est in mora petendi relaxationem suspensionis, deuolitur potestas ad Capitulum.nu.4. 307
Episcopus sine Capitulo an dispensationes facere poterit.nu.7. 91
Episcopus si exemptum delinquentem in suo territorio excommunicauit,an poterit eum denunciare.nu.8. 417
Episcopus si suspenditur à pontificalibus, & postea cũ illis celebrat, an sit irregularis.nu.3. 443
Episcopi an possint concedere licentiam deferendi altare.nu.2. 428
Episcopi an possint in totum tollere ius commune, vel ius naturale. nume.9. 15
Episcopi nullam pœnam interdicti incurrunt, nisi in sententia sint expressi.num.1. 448
Episcopi quandoque ex causa habent necesse se à suis ecclesiis absentare.nume.2. 428
Episcopi quare non possint demandare sacerdotibus collationem ordinis sacerdotalis.num.4. 562
Episcopi sub generali commissione quare non includantur.nu.1. 393
Episcoporum pluralitas concedentium indulgentias an auferat pluralitatem indulgentiarum.nu.2. 441
¶ Error de iure communi reuocari potest.num.3. 158
Error intolerabilis expressus in sententia excommunicationis reddit ipsam nullam.nu.3. 457
¶ Estimatio damni, & interesse iniuriæ taxatur iudicis arbitrio. num.3. 133
Estimatio in foro conscientiæ an iustè peti possit.nu.9. 524
¶ Etas eadem requiritur in priorissa,sicut in abbatissa.nu.1. 98
Etas idonea in tenendis beneficijs non curatis quæ dicatur.nu.5. 535
Etas omnis prona est ad malum.nu.1. 636

Etas quæ requiratur in Doctore.nu.5. 2
Etas quæ requiratur pro dignitatibus adipiscendis.nu.1. 110
Etas superueniens non confirmat sponsalia inalida ex ratione consensus.num.2. 378
Etas triginta annorum requiritur in abbatissa.nu.3. 98
¶ Eucharistia mulieribus prægnantibus an dari possit.nu.9. 486
¶ Exactio pedagiorum de iure ciuili, & canonico reprobat.n.1. 365
¶ Exbannitus an possit capere exbannitum.nu.17. 460
¶ Excipiens arctatur onere probandi exceptionem suam.nu.2. 205
Excipiens de præscriptione, illam probare debet. 209
Excipiens exceptionem suam probare debet.nu.4. 200
Excipiens exceptiones suas clarè deducere debet.nu.3. 61
Exceptio coram subdelegato est opponenda.nu.2. 125
Exceptio criminis cōtra testes p̄t opponi in genere.nu.3. 193
Exceptio declarat regulam.nu. 9. 498
Exceptio excōicationis in vim peremptoriæ opponi nō p̄t.nu.3. 200
Exceptio excommunicationis quando opponitur, an habeat locum absolutio ad cautelam. 201. Ver. an quando.
Exceptio peremptoria proposita ante litem contestatam, non impedit litem contestari.nu.1. 169
Exceptio procuratoria ratione formæ aliquando opponitur.n.6. 151
Exceptio, quæ obstat subdeleganti obstat eius subdelegato.nu.1. 125
Exceptio quādo opponitur, circunstantię eius specificari dn̄t.n.1. 200
Exceptio rei iudicatæ impedit nouum processum inchoari.nu.3. 170
Exceptio spoliationis obstat contra actorem in criminalibus, & ciuilibus.num.2. 174
Exceptionis sola oppositio, nisi probetur, non est sufficiens.nu.1. 205
Exceptionem rei iudicatæ per iudicem competentem non admittens, dicitur illius iurisdictioni derogare.nu.2. 207
Exceptionem subreptionis opponens contra rescriptum quis probare debeat.num.7. 171
Exceptionem turpem opponens an teneatur actione iniuriarum.in §. si quis. 203
Exceptiones an contineantur sub regula.nu.8. 498
Exceptiones in scriptis, & non verbo porrigi debent.nu.4. 193
Exceptiones peremptoriæ quæ dicantur.num.4. 170
Exceptiones sunt tres; quæ impediunt litem contestari.nu.1. 169
¶ Excommunicare, & suspendere possunt delegati communicantes cum excommunicatis ab eis.nu.2. 467
Excommunicatus à testimonio repellitur.nu.3. 458
Excommunicatus aequiparatur mortuo.nu.2. 124
Excommunicatus aliqñ quis est ab hoīe, et aliqñ à canone.n.1. 477
Excommunicatus an possit agere de contractu inito, excommunicatione durante, eo postea absoluto.nu.10. 459
Excommunicatus an possit dici hæreticus. 201. Ver. An excōicatus.
Excommunicatus an possit esse executor testamenti.nu.3. 331
Excommunicatus contrahens peccat. 459. Ver. Non obstat Host.
Excommunicatus impetrans cum non excōicato an valeat.nu.4. 19
Excommunicatus propter manifestam contumaciam non auditur, nisi refectis expensis.nu.6. 456
Excommunicatus quare repellitur ab agendo.nu.4. 200
Excommunicatus repellitur à postulando.nu.2. 450
Excōicatus retinet dn̄ium, & administrationē rerū suarū.nu.6. 458
Excōicatus tabellio an possit instrumenta conficere.nu.4. 458
Excommunicati impetratio super non consecutiuis an valeat.n.5. 19
Excommunicato maiori propter participationem cum excommunicato, an quis excommunicari possit.nu.2. 447
Excōicator, & aduersarius contra absolutionē audiuntur.n.3. 445
Excommunicatio dicitur esse duplex.pag. 447. Ver. secundò nota.
Excōmunicatio lata post appellationem interpositam ex causa probabili non statim pronunciatur.nu.1. 457
Excommunicatio manifestæ offensæ impedit absolutionem.nu.4. 445
Excommunicatio minor, & maior est dabilis.nu.2. 200
Excōicatio post appellationem legitimā est ipso iure nulla.nu.1. 467
Excommunicatio sententia appellatur.nu.5. 14
Excommunicatio super futura culpa an sit ipso iure nulla.nu.5. 449
Excōicatio, suspensio, & interdictum pari passu ambulant.n.2. 442
Excommunicatio vtrum reddat sententiam nullam.nu.3 124
Excommunicationis penam quando quis incurrit, non iniiciendo manus in clericum.num.6. 464
Excōmunicationem contemnere quando quis dicatur.nu.2. 452
Excommunicationem in se latam esse nullam asserens, absolutionem ad cautelam petere potest.nu.1. 444
¶ Executor ad pias causas an possit compelli per episcopum ad reddendam sibi rationem administrationis.nu.16. 335
Executor ad prouidendum in prouincia, non potest generaliter inhibere.numer.1. 301
Executor an possit vendere non præsente pecunia.nu.12. 334
Executor inter pauperes an possit eligere minus pauperem per comparationem ad alium.nu.3. 334
Executor testamenti an possit alium deputare.nu.8. 333
Executor testamenti an possit vendere de bonis defuncti pro satisfactione legatorum.nu.10. 334
Executori an detur actio contra heredem.nu.2. 335
Executore mortuo, an officium transeat ad heredem.nu.9. 334
Executores non possunt distribuere malè ablata.nu.6. 332
Executio præsentationis an impediat litis contestationem. nu.6. 171
¶ Exemptus in quibus casibus coram ordinario possit conueniri. numer.7. 417
Exempti in solo alieno non possunt erigere oratoria.nu.1. 419
Exempti ratione delicti, contractus, & rei, de qua agitur, possunt coram ordinarijs conueniri.nu.2. 415
Exempti ratione domicilij non possunt coram ordinarijs conueniri. numer.3. 415
Exempti subsunt ordinario loci.nu.6. 416
Exemptio concessa clericis alicuius ecclesiæ an includat ipsam ecclesiam.nume.2. 425
Exemptio concessa ecclesiæ includit ipsius ecclesiæ clericos.nu.1. 425
Exemptio facta canonicis non includit clericos.nu.4. 426
Exemptio plena per quatuordecim modos designatur.nu.1. 427
Exemptio quandoq; per priuilegium conceditur super certis articulis.nume.4. 415
¶ Exheredare tripliciter sumitur.num.13. 324
¶ Expensæ debent esse moderatæ.num.6. 43
Expensas interrogatoriorum à reo factorū quis exsoluet.n.15. 191
¶ Expressio conditionalis filij in testamento non excludit vitium prę teritionis.nume.8. 310
Expressio iuris communis generalis non tollit ius speciale derogatorium generalis.nu.2. 290
¶ Experientia dicitur esse rerum magistra.nu.1. 64
¶ Extranei venientes ad locum interdictum an sint admittendi. numer.1. 483

F

FAciens per alium an per se facere videatur.nu.2. 69
Factum proprium quis reuocare non potest.nu.2. 89
Factum subsequens per præcedens declarari dicitur.nu.1. 388
¶ Facultas reconueniendi à summo Pontifice est beneficium reo concessum.nu.2. 35
¶ Falsitas in corrumpendo aduersarium committi potest.nu.5. 43
¶ Fama an sufficiat ad probationem tituli clericatus.nu.1. 465
¶ Familiaris alicuius qualiter quis probetur.nu.4. 70
Familiaritas naturalis quæ dicatur.nu.4. 496
¶ Famuli, dum sunt ægri, dominis seruire intelliguntur.nu.4. 294
¶ Fauor arbitrio iudicis punitur.nu.6. 437
Fauor, timor, odiū, & præmiū in iudicio sunt præcauenda.n.2. 213
Fautores delinquentium qualiter puniantur.nu.3. 398
Fautores hereticorum qui dicātur.nu.5. 384
¶ Feuda, & officia in confiscatione bonorum non veniunt.n.4. 436
Feudatario feudo priuato, reuertitur feudum ad dominum.n.9. 218
¶ Fides bona qualiter probari possit.nu.6. 211
Fides mala auctoris, an noceat successori.nu.7. 211
¶ Fideiussor, qui soluit debitum creditori, debet agere contra debitorem.nume.3. 168
Fideiussor tenetur soluere creditori, etiam de substantia sua.n.1. 167
Fideiussores
Fdeiussores pro eo, qui erat pœna corporali puniendus, an puniant ea dē pœna, sicut delinquēs, qui aufugit uer. iuxta prædicta.n.6. 470
Filius an possit defendere patrem.nu.5. 452
Flius, & filia licèt ab intestato pariter admittantur ad hæreditatē paternam, tamen inter eos potest esse disparitas.nu.7. 320
Filius fratris, vel sororis, an dicatur nepos.nu.4. 79
Filius propter casum patris an priuetur dignitate quæsita.n.11. 439
Filius testamentū approbare p̄t, in quo reperitur p̄teritus.n.7. 319
Filiusfam. potest esse procurator ad iudicia, & negotia.nu.3. 150
Filiusfam. quando est in iudicio, an semper requiratur auctoritas patris.num.2. 379
Filiusfam. sine consensu patris non pōt pro anima iudicare.n.5. 342
¶ Forma cap. quia propter. de elect. in electionibus canonicorum an sit seruanda.nu.3. 56
Forma compromissi difert à forma scrutinij.nu.1. 100
Forma delegationis alternatiua.nu.1. 122
Forma duplex, quæ seruatur in electionibus.nu.1. 82
Forma grauaminis Cap. per Papam.nu.2. 293
Forma iuramenti.nu.14. 190
Forma petitionis ecclesiæ super restitutione in integrum.nu.1. 156
Forma sententiæ iudicis appellationis quæ sit.nu.8. 233
¶ Fornicator notorius dicitur à canone suspensus.nu.6. 444
¶ Forus pœnitentialis differt à iudiciali.nu.2. 561
¶ Fraus aperit viā ecclesiæ ad petendā restōnē in integrū.n.3. 157
Fraus impedit cursum præscriptionis quadriennij.nu.4. 157
Fraus in beneficialibus aliquando non nocet.nu.1. 104
Fraus vbicunq; allegatur, potest adiri iudex ecclesiasticus.n.16. 571
¶ Friuolum quid dicatur.in ver. Nota quòd. 234
¶ Fruct⁹ dignitatis dēt puenire ad manus administratoris.n.4. 106
Fructus beneficiorum vacantium possunt alicui concedi ex priuilegio summi Pontificis.num.3. 32
Fructus incertos ad tempus certum emere an sit licitum.nu.15. 554
¶ Furi rem raptam an surripere possim, vt restituā dn̄o.nu.12. 527
¶ Furiosus dans damnum an peccet.nu.28. 535

G

GEneris appellatione quid contineatur.nu.5.pag. 435
Generi per speciem derogatur.nu.1. 290
¶ Gens dicitur cognatio.nu.4. 435
¶ Gerens actum plurium, quandoque in plurali, quandoq; in singulari loqui debet.nu.2. 225
¶ Gerundij natura hic habetur.nu.3. 54
¶ Gratia alterius expirat per unius electionem.nu.6. 49
Gratia decreto vallata licèt reuocetur, non tamen per hoc conualescit gratia prius facta aliter contra illud decretum.nu.1. 292
Gratia iam facta non finitur morte concedentis.nu.1. 113
Gratia Papæ facta motu proprio censetur subreptitia.nu.2. 274
Gratia secunda specialis derogat primæ generali.nu.1. 261
Gratia sedis Apostolicæ non debet præbere aliquibus occasionem peccandi.nu.1. 300
Gratiæ resolutio potest pendere à voluntate gratiā facientis.n.2.39
¶ Gratificationi locus est in petitione eiusdem rei, si per omnia sunt pares.nume.5. 48

H

HAbens debitorem obnoxium ex pluribus causis an coram diuersis iudicibus eum trahere possit.nu.3. 23
Habitum monachalem dimittens est excōicatus.nu.3. 375
¶ Habitantes in comitatu gaudēt priuilegijs ciuiū.n.5. 79
¶ Heremitæ an gaudeant priuilegio clericali.nu.20. 575
¶ Hæres an teneatur agere penitentiā de peccato defuncti.n.3. 388
Hæres præter voluntatem defuncti retinet falcidiam.nu.11. 507
Hæres, qui non fecit inuentarium, in foro conscientiæ an tentatur restituere vsuras vltra vires hæreditarias.nu.9. 388
Hæres vocatus an possit impedire alienationē executoris.n.11. 334
¶ Hæreticus an possit præscribere res ecclesiasticas.nu.3. 611
Hæreticus, cum petit Ecclesiastica sacramenta, in eo signa manifesta pœnitentiæ apparere debent.nu.3. 386
Hæreticus res prophanas an possit præscribere.num.4. 611
Hæreticus si pœniteat de heresi, & fuerit reincorporatus vnitati Ecclesiæ, hæres eius ad successionem admittetur.nu.5. 389
Hæretici obedientes qui dicatur.nu.3. 391
Hæretici quare cogantur ad obseruantiā fidei metu pœnarū.n.1. 384
Hæreticorum defensores qui dicantur.nu.4. 384
Hæreticos occidere an sit licitum.nu.2. 387
¶ Homo disponere potest, super quo disponit ius commune.n.12. 11
¶ Homicida occultus an possit in beneficio manere.nu.1. 539
Homicidæ, simoniaci, & sim. celebrantes sunt irregulares.nu.5. 444
¶ Honestas clericorum in pluribus dicitur versari.in ver. Item & honestas. 242
Honestæ personæ clausuram monialium ingredi prohibetur.n.3. 355
¶ Horas canōicas dicētes ī loco īterdcō, an sīt irregulares.n.5. 485
¶ Hostiā ñ cōsecratā p̄ cōsecrata sumere an sit hæresis.nu.2. 388

I

IDoneitas ex numero annorum consideratur.nu.2.pag. 20
Idoneitas in promouendo aliquem ad regimen ecclesię requiritur.num.1. 70
Idoneitas maior in promouendis ad regimen animarum requiritur.num.1. 262
¶ Iesuani quare non vocati sumus, sicut Christiani.nu.8. 372
¶ Ignorantia affectata idem, qđ sciā, operatur.nu.2. 208
Ignorantia crassa idem operatur, qđ scientia.nu.3. 13
Ignorantia iuramento probari dicitur.nu.7. 62
Ignorantia iusta facit recedere à iuris prouisione.nu.6. 62
Ignorantia per iuramentum probatur.nu.5. 66
Ignorantia probabilis excusat à vitio subreptionis.nu.2. 32
¶ Ille, ad quem spectat collatio parochialis ecclesiæ, licèt uacet apud sedem Aposto. potest liberè conferre.nu.1. 286
¶ Illicita sub colore honesti non sunt attendenda.nu.7. 43
¶ Impedit⁹ cognoscere in loco deputato, p̄t alibi cognoscere.n.1. 115
Impeditus electioni interesse, pōt alium mittere.num.1. 16
Impeditus, mittere tenetur.nu.5. 74
Impedimentum debet plenè probari.nu.3. 74
Impedimentū iustū an excuset à cōtumacia.in ver. Tertiò q̄ro. 177
Impedimenti causa an sit legitima.nu.4. 24
Impedimenta, quæ reddunt sponsalia nulla.num.1. 37
¶ Imperator an possit rem alienam alteri donare.nu.2. 4
Imperator dicitur Dei minister.nu.4. 5
Imperator potest esse feudatarius Papæ.nu.8. 217
¶ Impertinens dicitur triplex.nu.4. 183
¶ Impossibilitas ratione perplexitatis quare vitiat vltimam voluntatem.num.1. 620
¶ Impubes religionē ingressus egredi p̄t infra.XXIIII.annū.n.2. 347
Impuberes de iure cōi sunt tumulandi cum suis maioribus.n.4. 342
¶ In commenda duo concurrere debent.num.2. 33
¶ Incestuosus an poterit dispensari cum nato ex adulterio, & incestu.num.19. 604
In constantia, & varietas est reprehensibilis.nu.2. 260
¶ Indefinita an æquipolleat vniuersali.nu.4. 498
Incorporalia an possideantur.num.7. 614
¶ Indulgentia concessa per ep̄m subditis pro opere in altera diœcesi constituenda, an videatur concessa loco.nu.13. 3
Indulgentia p̄petua p̄ obitum concedentis non expirat.nu.1. 48
Indulgentia quandoq; est temporalis.num.4. 48
Indulgentia quid sit.nu.4. 523
Indulgentia super non residentia clericorū p̄t dari dignitati.nu.5. 48
¶ Industria personæ electa qualiter cognoscitur.nu.2. 124
¶ Infans aliqñ contrahit sponsalia cum maiore infante.nu.1. 378
Infanti prima tonsura non est conferenda nu.1. 110
¶ Infectio est maior in viro, quàm in fœmina.nu.1. 392
¶ Inferior insignijs superioris vti non debet.num.2. 421
Inferior legem superioris tollere non potest.nu.10. 506
Inferiores ep̄o iurisdictionē hn̄t, et p̄nt excommunicare.nu.2. 449
Inferiores prælati ordines conferre non possunt.num.2. 449
¶ Infideles an arctentur apostolicis constitutionibus.nu.17. 529
Infideles an iustè possideant eorum possessiones.num.11. 611

Infideles an sint ad fidem arctandi.nu.6. 529
¶ Infinitas est euitanda.ver.nota,quòd in fi. 21
¶ Infirmus post reconualescentiam, an teneatur reassumere horas, quas omisit.nu.3. 248
Infirmitas aliquando inducit mentis exilium.nu.2. 385
¶ Ingressus ecclesiæ debet esse humilis,& deuotus.nu.2. 371
Inhabilis procurator an possit constitui ad constituendum habilẽ.ver. vtrum possit. 144
Inhibitio canonica ligat manus iudicis à quo.nu.4. 236
Inhibitio executoris ad compellendum afficit præbendam.nu.4. 304
¶ Iniectionem manus in clericum ratam habens peccat.nu.4. 479
¶ Iniuria fit ecclesiæ,cui subtrahitur debitum officium.nu.6. 133
Iniuria illata canõicis alicuius ecclesiæ facit cessare à diuinis.n.1.133
Iniuria in persona quæ dicatur.nu.7. 470
¶ Inopia vnius exhæredibus an liberet animam iam defuncti à peccato.num.29. 537
¶ Inquisitor,& ordinarius,si simul citant, coram quo magis compa veri debeat.num.2. 394
Inquisitor potest mitigare pœnam.nu.4. 391
Inquisitor potest mitigare pœnam de consilio diœcesani.nu.5. 391
Inquisitores in eadem prouincia deputati habent iurisdictionem in solidum.num.1. 390
Inquisitores in ꝓuincia sibi cõmissa possunt ꝓ tribunali sedere.n.1.390
Inquisitores possunt absoluere iuxta formam ecclesię.nu.3. 390
Inquisitores possunt inuocare auxilium brachij secularis.nu.4. 390
¶ Insignia sibi assumere auctoritate propria an liceat.nu.3. 421
Insignijs archiepiscopalibus an quis vti possit.nu.5. 562
¶ Instantia iudicij dicitur durare de iure canonico, quousque per sententiam causa sit finita.num. 206
Instantia iudicij expirat quò ad vnum,et durat quò ad aliũ.n.5.180
¶ Institutio canonica imitatur legem Euangelicam.nu. 505
Institutio directa esse debet,non obliqua.nu.1. 320
¶ Instituti per episcopum in ecclesiis monachorum curatis debent esse perpetui.nu.2. 358
Institutio in legitima non repræsentat quotam hæreditatis.n.14.324
Institutio præcedens est de materia substitutionis.nu.6. 318
Institutio quando spectat ad monachos in ecclesiis curatis eis subiectis.nu.3. 358
Institutio quid sit.nu.11. 503
¶ Instructus quis personaliter comparere tenetur.nu.3. 74
¶ Insufficientem se recognoscens dignitati cedere debet.nu. 104
¶ Interdicti an gaudeant indulgentijs,& remissionibus.nu.11.486
Interdicti an sint prohibiti recipere corpus Christi.nu.2. 483
Interdictum generale quod dicatur.nu.2. 462
Interdictum generaliter fertur in regnũ,ciuitates,et castra.nu.1.462
¶ Interpretari potest,qui legem condidit.nu.6. 5
Interpretari spectat ei,cuius est condere.nu.3. 305
Interpretatio benigna in ambiguis est fienda.nu.17. 601
Interpretatio latissima in beneficijs est facienda.nu.1. 250
¶ Inuitus ad locum contractus an possit quis trahi.nu.5. 166
¶ Irregularis est inegebilis.nu.3. 474
Irregularitas contrahitur,cum infligitur pœna sanguinis.nu.2.376
Irregularitas qualiter contrahatur per homicidium.nu.3. 376
¶ Iudæus litigans cum Christiano an iurabit de calumnia.nu.2.173
Iudæus trãsiens ad sectam Sarracenorum,an sit puniendus.n.2.392
Iudæorum possessiones an retinere possumus.nu.25. 514
¶ Iudex à paupere nomine expensarum nihil exigere dẽt.nu.8.44
Iudex abdicans se à iurisdictione eam reassumere potest.nu.3. 234
Iudex allegatus suspectus præfigit terminum arbitris ad suspicionis articulum terminandum.nu.2. 228
Iudex an debeat iudicare secundùm conscientiam.num.26. 515
Iudex an possit decernere sup bonis nõ sitis in territorio suo.n.4.166
Iudex an possit præfigere terminum ad testium personas reprobandas ante attestationum aperturam.nu.3. 194
Iudex,antequam vocet testes,dẽt producens expẽsas offerre.n.3.45
Iudex appellatiõis,omisso illo articulo,de quo appellat,de causa principali cognoscere non potest.nu.1. 163
Iudex contra conscientiam iudicare non debet.nu.3.pag. 213
Iudex cum procedit per inquisitionem, debet defendere sententiam suam coram superiore.in ver.quartò nota. 456
Iudex delegatus non potest cogere litigatorem ad personalem comparitionem.nu.1. 160
Iudex delegatus Papæ legitimè recusari potest.nu.1. 119
Iudex delegatus si sit suspectus,an possit alteri committere.n.6.168
Iudex delegatus tenetur reddere quod illicitè extorsit.nu.1. 44
Iudex delicti,& domicilij possunt procedere contra delinquentem in alieno territorio.nu.8. 15
Iudex delegatus esculentum, & poculentum recipere põt.nu.4.43
Iudex ecclesiasticus an admittat exceptionem rei iudicatæ per laicum.num.3. 207
Iudex ecclesiastic⁹ an aliquo casu possit cõcurrere cũ laico.n.8.565
Iudex ecclesiasticus auxilium brachij secularis inuocat.nu.1. 386
Iudex ecclesiasticus an possit pro ecclesiastico crimine purum laicum capere,et carcerare.nu.17. 574
Iudex ecclesiasticus de accessorio est iudex competens.nu.20. 605
Iudex ecclesiasticus exercet iurisdictionem contra iudicem secularem clericos molestantem.nu.2. 167
Iudex ecclesiasticus in aliquibus casibus an possit secularem compellere.num.3. 207
Iudex ecclesiasticus, iudicem secularem seruare canones in materia peccati disponentes compellit.nu.6. 168
Iudex ecclesiasticus quibus casib⁹ cognoscit dẽ causis laicorũ.n.7.208
Iudex ex causa legitima recusari debet.nu.1. 277
Iudex ex officio quare excommunicatum repellat.nu.4. 207
Iudex ex officio supplere potest,nemine opponente,in his,quæ inducunt peccatum.num.3. 206
Iudex in actibus suis fictionem adhibere non debet.nu.3. 161
Iudex iurisdictionem exercens sedere debet.num.1. 137
Iudex laicus an possit capere clericũ delinquẽtẽ,ne fugiat.n.24.579
Iudex laicus an possit cognoscere de causis clericorum.nu.8. 574
Iudex laicus an possit mandare executioni sententiã latam contra clericum per iudicem suum.nu.1. 167
Iudex laicus in causa decimarum an sit iudex competẽs.nu.12.569
Iudex laicus non potest compellere ecclesiasticum, non admittentem exceptionem rei iudicatæ per ipsum.n.5.ver.nota q iudex. 208
Iudex nolens recipere ꝓbationẽ partis, q̃ actione teneatur.n.7.214
Iudex obuiare debet,ne partes fatigentur expensis.nu.6. 200
Iudex, postquam detulit appellationi, an possit præfigere terminum appellanti.num.4. 234
Iudex quandoq; nõ admittit appellationẽ ab interlocutoria.n.5.225
Iudex quandoque sibi assessorem assumere potest.nu.1. 44
Iudex,qui corruptus pretio,vel precibus malè iudicauit,qua pęna sit puniendus.nu.6. 214
Iudex recusatus quare non recognoscit de articulo recusationis. numer.2. 124
Iudex secularis de vinculo iuramenti an cognoscere possit.nu.5.198
Iudex secularis iudicem ecclesiasticum adiuuare tenetur.nu.5. 355
Iudex secularis non potest quoquo modo de crimine hæresis cognoscere.num.3. 395
Iudex sine causa non potest mutare dilationem legalem.nu.14. 13
Iudex super debito interrogare.nu.13. 185
Iudex vnus iurisdictionem alterius non exequitur.nu.2. 164
Iudici an sit obediendum.num.1. 560
Iudices delegati à Sede apostolica possunt tanquam suspecti recusari.num.3. 25
Iudices seculares debent admittere excep.excommunicationis in iudicio coram se nu.1. 458
Iudices plures debentes ferre sñam,an simul loqui debeant.n.3. 82
Iudices seculares tenentur parere inquisitoribus.nu.1. 395
Iudicium dicitur habere longas moras.num.5. 26
Iudicium diuersum contra formam cap. cum in multis.de rescrip. an valeat,si non fuerit exceptum.nu.6. 24
Iudicium diuinum per humanum non debet mutari.nu.13. 551
Iudicij instantia pluries est ambulatoria.nu.5. 152

¶ Iuratur in spiritualibus de veritate dicenda.num.5. 172
Iurantis nõ fideiubere,an iuramẽtũ sit licitũ.Ver.Quartò quęro.168
Iuramentum aliquando facit laicum de ecclesiastico foro.nu.2. 168
Iuramentum calumnię debet præstari in ipso litis exordio.nu.1. 172
Iuramentum calumniæ non excludit iuramentum malitiæ.nu.4.173
Iuramentum de veritate est secundùm conscientiã iurantis.n.5.491
Iuramentum de veritate quod dicitur.nu.3. 173
Iuramentum in defectum plenæ probationis, non debet deferri, nisi primò adsit præsumptio pro altera partium.nu.2. 195
Iuramentum licitum quis præcisè seruare cogitur.nu.4. 198
Iuramentum omissum in principio debet postea præstari.nu.2. 172
Iuramentum semper seruandum est.num.3. 143
Iuramenti duæ sunt species.num.2.
Iuramento impetrantis an stari debeat.num.4. 41
¶ Ius adhærentium regitur,sicut ius principalis.num.5. 61
Ius canonicum an præscriotione discordet à iure ciuili.num.2. 504
Ius canonicum,& ciuile in studio Romanæ curiæ legi dẽt.nu.3.418
Ius canonicum principaliter saluti animarũ ꝓuidere intẽdit.n.7.197
Ius canoniæ reddit habilem ad delegationem suscipiendsm.nu.3. 37
Ius ciuile tendit ad confirmandam amicitiam.nu.3. 504
Ius commune quandoq; resistit possessori.nu.3. 209
Ius eligendi ex scrutinio oritur.nu.1. 58
Ius feudale an possit præscribi.nu.2. 499
Ius naturale dicitur esse duplex.nu.19. 510
Ius patronatus quid sit.nu.2. 359
Ius quæsitum per euentum conditionis non tollitur.nu.2. 47
Ius sepulturæ ex priuilegio competit monasterio.nu.2. 142
Ius superioris vsu inferioris non potest tolli.nu.3. 293
Iuris terminos quandoq; abbreuiare licet.nu.4. 461
Iura conscientiæ alicuius quandoque aliquid requirunt.nu.2. 44
Iura, & bona Romanæ Ecclesiæ spacio centum annorum prescribuntur.num.2. 212
Iura in dispositione causam proximã,non remotã,attẽdant.n.2.272
Iura partium vbi sunt obscura,ceteris paribus ille vincet, qui habet titulum à maiori,& digniori.nu.1. 283
Iura vinictam imponentia conscientiam non ligant.nu.10. 10
Iurium nouorum promulgatio ad Papam spectare dicitur.nu.2. 7
¶ Iurisdictio ad iudicem allegatum suspectum reuertitur post tẽpus arbitris præfixum nu.3. 228
Iurisdictio an perpetuetur per actum minus legitimum.nu.6. 123
Iurisdictio arbitrorum circa quæ perficitur.n.1. 124
Iurisdictio cõpetens habitu,nõ actu,nõ põt alteri demãdari.n.2.132
Iurisdictio delegati per solam propositionem recusationis est impedita.num.3. 119
Iurisdictio ecclesiastici debet impediri statutis laicorum.nu.2. 389
Iurisdictio extincta de consensu partium post pronunciationem reassumi non potest.nu.5. 120
Iurisdictio extincta prorogari non potest.nu.3. 123
Iurisdictio inferioris excommunicatione ligati non deuoluitur ad archiepiscopum.num.2. 105
Iurisdictio legati expirat morte mandatoris.nu.7. 128
Iurisdictio ordinaria cum delegata non concurrit.nu.13. 12
Iurisdictio qualiter acquiratur.nu.15. 625
Iurisdictio quò ad omnes videtur perpetuata per processum vnius. nume.3. 119
Iurisdictio subdelegati multis modis impugnatur.nu.4. 125
Iurisdictionem Ecclesiasticam defendere, ad solum Papam pertinet. nume.1. 372
¶ Iustitia publicæ honestatis ex sponsalibus ante conditionis euentum non oritur.num.4. 377

L

Laicus in eodem genere delicti punitur alia pæna, quàm clericus.num.8. 313
Laicus potest dare ius patronatus sine consensu ecclesiæ. ver. secundo.no. 360
Laicus potest esse procurator in causis spiritualibus.nu.1. 144
Laicus potest habere ius patronatus in ecclesia.num.1. 359
Laicus post delictum commissum si effectus fuerit clericus, corã quo iudice procedere debebit.nu.19. 574
Laicum offendens propter odium clerici incidit in excõicationẽ.n.1.69
Laici alia pœna puniuntur,quàm clerici,de vsu.cap.1.nu.5. 405
Laici cantantes in ecclesia interdicta,an sint irregulares.nu.4. 485
Laici conuersi in electionibus clericorum interesse non debẽt.nu.4.90
Laici delinquẽtes im vsuris,puniũtur ꝑ cẽsurã ecclesiasticã.n.6. 405
Laici per statuta sua libertatem ecclesiasticã minuere nõ pñt.n.1.368
Laici rõne peccati an possint cõueniri in foro ecclesiastico.n.15. 570
Laicis in loco interdicto an possit dari eucharistia.nu.8. 486
¶ Legatus cum decreto decernere potest.num. 273
Legatus de latere an liget exemptos.num.3. 488
Legatus de latere ecclesiam spectantem ad præsentationem clerici, et laici an possit conferre.num.6. 361
Legatus de latere post Papam est maior in prouincia. nu.1. 94
Legatus non potest beneficiare beneficiatum, non facta mentione de beneficio,quod habebat.num.4. 274
Legat⁹ ñ põt cõmittere alteri receptionẽ resignatiõis bñficiorũ.n.2.130
Legati an possint facere reseruatiões cũ beneficio accept ãdi.n.1.256
Legati de latere an possint absoluere inijcientes manus in clericos, nisi læsio sit enormis.in Ver.Quærit Io.And. 478
Legati possunt reseruare beneficia suæ collationi.nu. 128
Legati sunt similes proconsulibus. nu.2. 128
Legatorum de latere maior est potentia,quàm aliorum.nu.2. 94
¶ Lex contra contumacem non statim pœnam infligit.nu.1. 74
Lex conscientiæ cum lege scripta confirmari debet.nu.22. 531
Lex facta propter bonum commune, non inducens peccatum seruari debet in foro conscientiæ.in ver.sed an dictum. 500
Lex positiua an reddat personã inhabilẽ ad cõtrahendũ.nu.14.552
Legis ratio non est minus consideranda,quàm lex ipsa.nu.3. 58
Leges an possint reprobare contractus iuramento vallatos.n.7.589
Leges & si disponant super his,quę frequentius accidunt,tamen quãdoq; disponunt de his,quæ quandoq; occurrunt.num.2. 187
Leges iniquas statuentes qualiter teneantur.num.19. 530
¶ Legitima filij venit in substitutione pupillari.nu.6. 322
Legitimatus an possit ad doctoratum admitti.nu.7. 2
¶ Liber antequam possit effici seruus, quot requiruntur.nu.2. 86
¶ Libellus appellationis cui dari debeat.num.2. 239
Libellus potest dirigi,quando agitur de subiectione.nu.3. 188
¶ Lis prius debet contestari,quàm iurare de calumnia. nu.3. 172
Litis contestatio est de substantia processus.nu.3. 171
Litigare in certo iudicio licèt quis præcisè cogi non possit : tamen potest in contumacia constitui.nu.1. 164
¶ Licentiam dare est minus,quàm mandare.nu.3. 464
¶ Licita defensio in quo consistat.nu.12. 454
¶ Literæ impetratæ in forma pauperum expirant eo ipso, quòd impetrans assecutus est aliquod beneficium.nu.2. 282
Literę impetratæ super beneficijs dicuntur ambitiosæ.nu.2. 250
Literæ iustitiæ summi Pontificis quæ sint.nu.1. 282
¶ Locus desertus quis dicatur.nu.4. 488
Loca quæ dicantur vicina.nu.1. 206
Locupletior an quis effici possit cum detrimento alterius,& sine eius iniuria. nu.8. 505

M

Maior XIIII. annis habet legitimam personam standi in iudicio.num.1. 162
Maior XIIII annis recipit curatorem ad lites.nu.4. 162
¶ Malefactor apud quem detineri debeat, donec cognoscatur de tit. clericatus. nu.2. 465
Malæfidei possessor an præscribere possit.num.1. 504
Mandans an dicatur verè facere.nu.3. 69
Mandans an teneatur,quãdo secutũ est delictũ.n.7. 479
Mandans an teneatur,vt principalis.nu.9. 480
Mandans ex solo mandato tenetur.nu.1. 400
Mandans percuti clericum excommunicatus est.nu.2. 478
Mandatum dari potest de certa persona eligenda.nu.5. 102
Mandatum directũ super aliqua re non põt sup alia adĩpleri.n.2.278

Mandatum directum super beneficio vacante super resignatione, an comprehendat beneficium vacans per mortem.nu.3. 32
Mandatum executoris ad prouidendum expirat, mortuo mandatore re integra.nu.2. 287
Mandatum, quòd posſit prouideri aliàs beneficiato, intelligitur de beneficiato, habente vnum beneficium non curatum.nu.3. 269
Mandatum speciale in quibus requiratur.nu.4 140
Mandatum speciale requiritur ad matrimoniũ cõtrahendũ.n.1. 154
¶ *Manifeſtum, & euidens differunt.nu.2.* 492
¶ *Maritus in teſtamento poteſt vxori legare.nu.3.* 320
¶ *Maſculinum in ſtatutis non comprehendit fœminum.n.5.* 71
¶ *Matris preteritio quare habetur pro exhæredatione.nu.13.* 323
¶ *Matrimonium cepit exordium à Deo in paradiſo.nu.2.* 352
Matrimonium contractum cum hæretico an teneat.nu.2. 392
Matrimonium ſolo conſenſu perficitur.nu.12. 507
¶ *Mediator quare cenſetur ſubiectus ad teſtificandum ſuper contractu ipſo mediante geſto.nu.6.* 107
Mediator regulariter ad teſtificandum non admittitur.nu.3. 107
¶ *Mendicantes de licentia prælatorum poſſunt eligere vitam heremiticam.num.2.* 414
Mendicantes dicuntur habere ſuperiorem.nu.3. 144
Mendicantes loca noua ad habitandũ acquirere non debent.n.1. 414
Mendicãtium ordinẽ ingrediens infra annũ liberè egredi pt.n.3. 348
¶ *Mercatori an licitum ſit mutuare pecuniam cum lucro veriſimili.num.3.* 539
¶ *Metus baptiſmum impedire non dicitur.nu.1.* 392
Metus excommunicationis cominatæ an ſit cẽſendus iuſtus.n.2. 156
¶ *Miniſtri conſtitutionum debent cogere ſubditos ad eorum obſeruantiam.nu.1.* 60
Miniſtri ſecũdũ ſtatũ, & qualitatẽ beneficij ſunt inſtituẽdi.n.1. 253
¶ *Minor ætate quot modis quis dicatur.nu.2.* 34
Minor in cauſis beneficialibus admittitur, tanquã maior.nu.3. 162
Minor in quibus caſibus habet legitimam perſonam ſtandi in iudicio.num.5. 151
¶ *Minus quod eſt in obligatione generis, debetur.nu.1.* 275
¶ *Miſericordia eſt ſperanda.nu.8.* 57
¶ *Modus arguendi ex conſequentia abſurditatis.nu.4.* 26
Modus confirmandi contractum aliàs inualidum.nu.2. 198
Modus in collatione eſt ſeruandus.nu.6. 500
¶ *Monachus ante 14. annum efficaciter obligari non poteſt tacitè, vel expreſſè num.1.* 347
Monachus dicitur creari num.1. 352
Monachi ad pluralitatem eccleſiarum curatarum aſſumi prohibentur.num.3. 284
Monachi apud ſua monaſteria ſunt tumulandi.nu.1. 343
Monachi conferunt ſe quandoque ad habitandum in cellis.n.1. 494
Monachi poſſunt ſoli in cellis habitare.nu.1. 343
Monachi ſepulturam ſibi eligere non poſſunt.num.2. 345
Monachi vagari non debent.nu.2. 284
Monachorum creatio quãdoq; ad ſolum prælatum ſpectat.n.2. 352
¶ *Moniales extra ſua monaſteria diſcurrere non debent.nu.2.* 354
Moniales ſub perpetua clauſura manere debent.nu.4. 354
¶ *Monitio an debeat præcedere compulſionem.nu.9.* 228
Monitio an requiratur, ad hoc vt quis incurrat pœnã iuris.n.2. 243
Monitio canonica in ferenda ſententia quæ dicatur.nu.2. 461
Monitio debet habere dierum internalla.nu.3. 461
Monitio debet præcedere ſententiam cenſuræ.n.1. 463
¶ *Mors ciuilis æquiparatur naturali.num.2.* 107
Mors mandanti imputari debet.nu.3. 403
Mortuus cenſetur abeſſe.num.1. 121
Mortuo mandatore re integra expirat iuriſdictio delegati.nu.3. 325
Mortuo, vel ſuſpenſo ad quem debebat appellari, appellabitur ad proximum illius.nu.1. 123
¶ *Mulier, & minor an poſſint eſſe teſtamenti executores.nu.2.* 331
Mulier ſupponens partum quid agere debeat.nu.22. 613
Mulier vidua decedens tumulanda eſt cum vltimo viro.nu.4. 340
Mulier vidua retinet domicilium, et honorẽ viri ſui defuncti.n.3. 340
Mulierem, quæ adulterata eſt cũ Papa, accuſare poſſum.n. 28. 581
Mulieres, niſi in caſibus a iure expreſſis perſonaliter comparere non tenentur.num.1. 161
¶ *Multitudo nimia confuſionem parit.nu.1.* 356
¶ *Mutuans an poſſit recipere obſequium verbale.num.4.* 540
¶ *Mutus baptizare non poteſt, nec pueros tenere.n.4.* 381

N

Neceſſariorum appellatione qui teneantur .nu.4. 455
¶ *Negatiua an ſemper transferat onus probãdi.n.3.* 182
Negatiua an ſit dabilis, quæ probari non poſſit.nu.1. 182
¶ *Negligentia compromiſſarij quare magis.nocet Capitulo, quàm delictum.num.4.* 95
Negligentia electi in mittendo nuncios inſtructos, an excuſet eligentes .num.2. 76
Negligentia in petendo confirmationem excludit electum à iure ſibi quæſito.num.5. 65
Negligentia in vno non nocet in alio.nu.1. 259
Negligẽtia notabilis priuat quẽ iure priorat⁹.in ver.Nonò nota. 47
Negligentia procuratoris dati ad eligendum nocet domino.nu.1. 94
¶ *Negotia futura per cauſarum vniuerſitatem delegantur.n.2.* 96
Negotiator propriè quis dicatur.nu.5. 366
¶ *Nepotes an puniantur propter delictum parentum.nu.5.* 437
¶ *Niſi, dictio, & præter, an differant.nu.3.* 541
¶ *Nomen Ieſu Chriſti ſpeciali reuerentia eſt attollendum.n.3.* 371
Nomen immutare an licitum exiſtat.nu.2. 2
Nomen mutatum in creatione Papæ qualiter accipi debeat.n.5. 29
Nomine probo appellitari cuiuſlibet intereſt.nu.2. 2
Nomina debitorum an poſſint emi.nu.16. 555
Nomina incluſorum ſub prima citatione debent exprimi ſub clauſula generali.num.2. 21
Nominati quando citantur perſonaliter in reſcripto, an debeant declarari nomina incluſorum.nu.3. 21
¶ *Notarius non poteſt conficere inſtrumentum extra territorium illius, a quo creatus eſt tabellio.nu.4.* 165
Notarius, qui ſcripſit acta, an poſſit eſſe teſtis.nu.5. 196
¶ *Nouitius infra annum probationis an poſſit ordinari.nu.4.* 109
Nouitius tacitè profeſſus ad dignitatem epiſcopalem eligi pt.n.3. 87
¶ *Numerus canonicorum, & prebendarum quandoque in eccleſia eſt taxatus.nu.1.* 276
Numerus minor an includatur in maiori.in ver.ſcdo contra. 159
¶ *Nuncius priuati nunquam poteſt eſſe generalis.nu.3.* 155
Nuncio aſſerenti ſe citaſſe aliquem an ſit fides adhibenda.nu.4. 457
¶ *Nuptiarum benedictio an poſſit fieri in loco, vbi vir, vel mulier eſt interdictus.nu.11.* 487

O

Obedientia an debeat præſtari minùs idoneo prælat. in ver. per iſta poteſt.num. 623
¶ *Obijcere volentes contra poſtulationem, vel proviſionem audiri debent.num.1.* 61
Obiectus pẽptoriæ exceptionis non inducit litis conteſtationẽ.n.2. 171
¶ *Obligatus ad procurationem pt ipſam in pecunia ſoluere.n.1.* 365
Obligatus nullo iure volens liberare captum pro debito animo repetendi, an poſſit repetere, ſi ſoluit, illo capto inuito.nu.4. 168
Obligatio contra iura contracta non firmatur iuramento.nu.3. 135
Obligatio facta ſuper re illicita non aſtringit.nu.2. 61
Obligatio fideiuſſoris eſt acceſſoria nu.10. 591
Obligatio fideiuſſoris eſt efficatior, quàm principalis.nu.9. 591
Obligatio principalis tollitur pacto.nu.8. 598
Obligatio, quæ ex delicto deſcendit, non concernit bona.nu.4. 389
¶ *Occaſio delinquendi debet tolli.nu.3.* 404
Occupatio per quæ attentatur.nu.4. 152
¶ *Offenſus emendam damni iam illati petere poteſt.n.2.* 402
Offenſa quæ dicatur.nu.8. 470
Offenſam vni illatam an alius remittat.num. 541
¶ *Officiũ eo ad vitoris p mortẽ principalis dicit expirare.n.5.* 107
Officium iudicis inquirentis in negato electionis ſuper tribus verſari dicitur.num.1. 75

Officium

Officium iudicis mercenarium aliquendo durat finita inſtantia cauſæ principalis.num.2. 23
Officium legati in quibus conſiſtat.num.1. 128
Officium prælati in quo conſiſtat.nu.1: 127
Officium multis modis ſumitur.nu.7. 52
¶ *Officiales dignitatum temporalium non confirmantur.nu.6.* 197
Officiales ſuffraganei non poſſunt trahi coràm archiepiſcopo.n.3. 165
¶ *Olim, dictio refertur ad tempus præteritum.* 6
¶ *Omiſſio formæ à iure proditæ diſpoſitionem vitiat.nu.4.* 6
Omiſſio ordinis iudiciorum non vitiat confeſſionem in eodem iudicio habitam.num.1. 382
¶ *Opiniones, quæ prolixitatem inducunt, ſunt vitandæ.nu.13.* 508
¶ *Opponentes an ad curiam venire teneantur.nu.5.* 508
¶ *Ordo iuris in notorijs non eſt ſeruandus.nu.6.* 117
Ordo ſeruandus eſt in diſcuſſione plurium exceptionum ſimul oppoſitarum.nu.1. 68
Ordines an poſſint conferri tempore interdicti.nu.12. 487
Ordines dignitatum ſunt in paradiſo.nu.1. 368
Ordines in loco interdicto an fieri poſſint.nu.2. 475
Ordines alicõ clerico quis ſine licẽtia ſui pioris cõferre nõ dẽt.n.1. 108
Ordinans clericos alienos ſuſpenditur à collatione ordinum.n.3. 108
Ordinatio clericorum ſuper diſtributionibus faciendis inter clericos ſeruanda eſt.num.2. 247
Ordinatio facta à prælato ſimoniaco an valeat.nu.11. 460
¶ *Ordinarius & inquiſitor habent iuriſdictionem inſolidum, communiter, & diuiſim.nu.1.* 394
Ordinarius poteſt compellere poſſeſſorem plurium beneficiorũ incompatibilium, vt oſtendat diſpenſationem.nu.1. 134
Ordinarius ſuper reſidentia diſpenſare poteſt.nu.5. 70
¶ *Oratio indefinita an æquipolleat uniuerſali.nu.8.* 62
Oratio indefinita quæ ſit.nu.6. 498
Oratio particularis quæ ſit.nu.5. 498
Oratio ſingularis quæ dicatur.nu.7: 498
Oratio ſingularis quæ dicatur.nu.9. 62
¶ *Oratoria in diœceſi nõ ſunt cõſtruẽda ſine auctoritate epi.n.2.* 419

P

Pactum inter patrem, & filium, per quod obligatur filia patri ad non petendum, valet.n.1. 142
Pactionibus priuatis non põt iuri publico derogari.n.2. 135
¶ *Papa à quibuſcunq; ſententijs excõmunicationis abſoluit. ver.ſeptimò nota.* 478
Papa ad ius commune, non ad ius priuatum, ſe refert.nu.1. 40
Papa aliquando ſcribit per verba neceſſitatem importantia.n.1. 28
Papa allegantem ſuam turpitudinem an audire debeat.nu.2. 132
Papa an poſſit diſpenſare, quòd monachus ducat vxorem.n.2. 377
Papa ante coronationem, & conſecrationem, an poſſit ſe ſummum Pontificem appellare.num.3. 24
Papa argumentatur de armata militia ad cœleſtem.n.4. 433
Papa concedens alicui literas ſuper prima vacatura, deinde concedit alteri eas, & mutato proposito mandat eas caſſari, an primæ reaſſumant vigorem.num.3. 292
Papa confert iuriſdictionẽ ordinariam, & q̃nque delegatã.n.3. 128
Papa conſuetudinem introductã cõtra iura an reprobare poſſit.n.1. 51
Papa dando poteſtatem alicui conferendi beneficia, dicitur illi, cui hoc concedit, quandoq; facere gratiam, quandoq; non.nu.1. 287
Papa de conſilio Cardinalium omnia facere debet.nu.4. 104
Papa delegans cauſam ſimplici clerico an valeat.nu.4. 38
Papa dicitur facere gratiã, conferendo beneficiũ eccleſiaſticũ.n.1. 46
Papa dicitur Romanus Pontifex.nu.1. 7
Papa dicitur ſupplere delictum Capituli cõmiſſi in electione.n.2. 81
Papa eccleſiæ vacanti de adminiſtratore prouidere debet.nu.1. 98
Papa eccleſiam an aggrauare poſſit.nu.7. 49
Papa ex priuilegio concedit ſtudium.nu.1. 418
Papa gratiam à ſe factam reuocare poteſt.nu.1. 252
Papa in rebus eccleſiaſticis bẽt latiſſimũ imperiũ transferẽdi.nu.3. 4
Papa ius alicui competens tollere poteſt.nu.5. 36
Papa iura, quæ edidit, reuocare poteſt.nu.3. 3
Papa liberè papatui renunciare poteſt.nu.5. 104
Papa licèt ſcribat pro alio in eccleſia, habente numerum prebendarij, & canonicorum, per hoc non videtur numerũ ampliare.nu.2. 277
Papa locorum conſuetudines reprobare poteſt.nu.6. 8
Papa locorum diſtantiam dicitur metiri.nu.1. 40
Papa per ſuas conſtitutiones an poſſit leges corrigere.nu.29. 517
Papa p ſuũ reſcriptũ an videatẽ velle cõſuetudini derogare.n.4. 277
Papa periculis animarum obuiare debet.n.1. 13
Papa per ſecundas literas primas reuocare non videtur.nu.2. 46
Papa poteſtatem, quam habet in conferendis beneficijs, reſtringit ad vnum menſem.num.1. 252
Papa probabiliter poteſt ignorare conſuetudines locorum.nu.5. 7
Papa quandoque confert ſtatim canonicatum, & reſeruat collationi ſuæ præbendam proximè vacaturam.nu.2. 261
Papa q̃ñq; mandat prouideri certæ perſonæ, q̃ñq; incertæ.nu.1. 124
Papa ſalutem tranſmittere dicitur.nu.15. 3
Papa ſi mandat prouideri alicui vſque ad certam ſummam, an poterit prouideri in pluribus beneficijs.nu.3. 251
Papa ſollicitam curam circa oues gerere dicitur.nu.1. 398
Papa ſtatutorum obſeruantias remouere poteſt.nu.2. 28
Papa teſtes minus idoneos habilitare poteſt.nu.3. 386
Papæ, & Imperatoris dominia dicuntur eſſe diſtincta.nu.2. 78
Papæ gratia ſtrictè eſt intelligenda.nu.6. 30
Papæ iuramenti virtutem declarare ſpectat.nu.8. 197
Papæ pertinet eccleſiaſticas perſonas tueri.nu.2. 369
¶ *Par licèt in pavem non habeat iuriſdictionem, tamen tenetur eius delictum ſuperiori nunciare.nu.2.* 395
Paria ſunt eſſe in prouincia, vel circa.nu.5. 132
Paria ſunt habere poſſeſſionem ſecundi beneficij, vel per eum ſtare, quominus habeat.num.1. 279
Paria ſunt occidere, & mutilare quòd ad irregularitatem contrahendam.num.1. 403
¶ *Parochia, in qua quis decedit, quòd ad ſepulturam non eſt inſpicienda.num.1.* 339
Parochianis per pactum rectoris præiudicatur.nu.1. 142
¶ *Partes an poſſint conuenire, q̃ ſua feratur ſine ſcriptis.n.6.* 224
Partes impunè ab appellatione recedere poſſunt.nu.2. 67
Partes inuito iudice, conuenire non poſſunt.nu.1. 430
Partes tranſigere poſſunt, licèt agatur de crimine.nu.2. 138
Particeps criminum admittitur in teſtimonium in cã hereſis.n.3. 386
Particeps delicti pœnam incurrit.n.12. 17
Participare cum excommunicatis an impunè liceat.n.4. 448
Participans cum excõicato maiori incurrit minorem.nu.1. 461
Participãs in crimine dãnato incurrit maiorẽ excõicationẽ.n.3. 448
¶ *Pater agens nomine filiæ, tenetur eam defendere.nu.6.* 139
Pater contrahendo matrimoniũ noĩe filiorũ eos non obligat.n.1. 309
Pater excludit matrem in ſucceſſione filiorum.nu.2. 305
Pater non poteſt de iure filio eligere ſepulturam.nu.2. 341
Pater per pupillarem ſubſtitutionem poteſt priuare matrem filij ſucceſſione.num.10. 323
Pater poteſt facere teſtamentum ſuo filio impuberi.nu.1. 323
¶ *Patrinus an obligetur ad aliquid filiolo.nu.2.* 381
¶ *Patronus laicus ad præſentandũ habet tẽs quadrimeſtre.n.5.* 360
¶ *Paupertas eccleſiæ non liberat eam ab obligatione.nu.2.* 36
¶ *Pax an poſſit fieri ei, qui mandauit homicidium committi.n.8.* 430
Pax per nuncios tractari poteſt.nu.2. 215
¶ *Pecuniam dans mercatori, vt de lucro partem habeat, an ſit vſurarius.num.8.* 406
Pecuniã dãs mercatori, ut de lucro ꝑticipet, an ſit uſurari⁹.n.12. 547
¶ *Peccatũ obligat quẽ Deo, Eccleſiæ, et proximo. Ver. Tertia. q̃ſ.* 525
Peccati venia datur correcto.nu.1. 541
¶ *Pedagium fraudare an ſit peccatum.nu.7.* 366
Pedagium non ſoluenti quæ pœna imminere dicitur.nu.6. 366
¶ *Per, dictio ſemp refertẽ ad perſonas principales actũ gerẽtes.n.9.* 181
¶ *Percutiens non profeſſum incidit in canonem latæ ſnẽ.n.3.* 477
Percutiens nouitium incidit in canonem latæ ſententiæ.n.3. 477
¶ *Periculis futuris obuiandum eſt.nu.1.* 335

¶ *Periu-*

¶ Periuriũ toties quis cõmittit, quoties venit cõtra ꝓmissa.n.6. 217
¶ Permutans pingue bñficium cũ tenui an videatur fraus.n.3. 316
¶ Permutatio facta auctorizãte episcopo contemptis collatoribus, vel patronis an sit nulla num.2. 315
¶ Personæ inhabilitas contra bñficiatũ, an possit opponi.n. 10. 502
Personæ locorum inter se statuta facere possunt.nu.4. 7
Personæ principales debent per se positionibus respondere.nu. 8. 188
¶ Petitio, quæ fundatur super iure communi, breuibus verbis expe diri potest.num.1. 296
Petitori decedenti an possit alius subrogari.nu.3. 521
¶ Pignorationes vulgariter appellantur repræsaliæ.nu.1. 428
¶ Plures ex vna offensa agere possunt.nu.4. 133
Plures iudices debentes ferre sñiam, an simul loqui debeant.n.3. 82
Plures quandoq; simpliciter delegantur.nu.1. 118
Plura requirunt in acquirẽda quasi possessione in seruitute.n.9. 618
Pluralitas officiorum requirit pluralitatem personarum. nu.1. 284
Pluralitas resoluitur in plures singularitates.nu.3. 115
¶ Pœna an infligatur contra exigentes pedagia à personis ecclesiasticis.num.4. 365
Pœna an præsumatur in fraudem vsurarum.nu.10. 547
Pœna carceris dicitur arbitraria.nu.3. 434
Pœna contra eos, qui admittunt excommunicatos ad ecclesiasticam sepulturam.nu.2. 424
Pœna legalis per canonicam non tollitur.nu.8. 217
Pœna perpetui carceris pro minimo delicto imponitur.nu.23. 578
Pœna, quæ imponatur collegio delinquenti.num.1. 97
Pœna, quæ imponitur conseruatoribus egredientibus suam iurisdictionem.num.5. 127
Pœna, quæ infligit̃ ipso iure, ꝑ inficiationẽ crescere nõ dicitur.n.1. 65
Pœna regulariter est permissa contrafactum suũ venientes.n.9. 545
Pœnæ quare adijciuntur in dispositionibus.nu.1. 364
Pœnæ quando inferuntur, deferendum est dignitati, et ꝑsonæ.n.1. 118
Pœnitens non dicitur, qui non satisfacit.nu.3. 531
Pœnitentia an habeat locum in delictis attentatis, et non consumatis.ver.Quintò oppo. 543
Pœnitentia est sufficiens, vt interdictus admittatur ad ecclesiasticam sepulturam.num.3. 476
¶ Populo interdicto, nulla singularis persona diuinis interesse poterit.num.3. 471
¶ Positio exceptionis an differat lites.ver.oppono secundo. 201
Positio nõ est repellẽda licèt in ea cõtineant̃ plures articuli.n.9. 168
Positiones, & interrogationes qualiter differant.nu.4. 184
Positiones non debent fieri, nisi cum iuramento præcedente.n.5. 184
Positiones post iuramentum sunt fiendæ.nu.1. 198
Positionibus aliquando per iuramentum veritatis r̃ndetur.n.3. 184
Positionibus per procuratorem responderi potest.nu.6. 184
Possessio incorporalis quotuplex sit.nu.8. 616
Possessio incorporalium qualiter acquiratur.nu.11. 621
Possessio, quæ habet multum iuris, & parum facti, quæ sit.nu.3. 613
Possessio quare non quæritur per annulum.nu. 12. 503
Possessio, restitutio, & spoliatio dicuntur eadem.nu.2. 175
Possessio vera cadit in beneficijs.nu.1. 181
Possessor an teneatur ostendere titulum suæ possessionis.nu.6. 280
Possessor beneficij an compellatur ostendere titulum suæ possessionis.num.6. 280
Possessor debet vocari, antequam possessio auocetur.nu.4. 516
Possessor malæ fidei an possit præscribere.num.28. 516
¶ Post, dictio p̃t referri ad actũ mediatũ, et immediatum.nu. 1. 184
Posterior in tempore quandoq; in iure est potior.nu.3. 31
¶ Postulãdi nõ veniũt patiẽtes defectũ in ordinib⁹, vel ætate.n.2. 77
Postulati suæ postulationi consentire non tenentur.nu.3. 77
Postulatio dependet à gratia.nu.4. 77
¶ Potestas an teneatur suis officialibus ad medicinas. in ver. quandoq; quis.num.2. 252
¶ Potestas conferendi onerata redit.nu.2. 252
Potestas eligẽdi translata in aliquẽ prima collatiõe cõsumit̃.n. 3. 94
Potestas omnis dicitur esse à Deo.nu.2. 399
Potior in canonicatu est potior in præbenda postea vacãte.n.1. 262
¶ Præbendam petens contra possessorem probare debet.nu. 3. 296
Præbendæ sacerdotales in ecclesia quandoque esse dicuntur.n.1. 220
¶ Prælatus in administratione sibi a iure concessa an habeat generalem cum libera.num. 2. 127
Prælatus interest aliquando Capitulo, vel prælatus aliquando vt canonicus.num.1. 240
Prælatus non potest agere super iuribus ecclesiæ sine consensu conuentus.num.2. 188
Prælati ecclesiastici an pœnas pecuniarias exigere possint.n.2. 457
Prælati inferiores ex benignitate sedis apostolicæ possunt vti mitra, & alijs pontificalibus ornamentis.nu.1. 421
Prælati participant de quiete subditorum.nu.2. 127
Prælati quandoq; in reges, & principes proferunt sententiam excõmunicationis.nu.1. 463
¶ Præoccupatio habet locum in pluribus habentibus iurisdictionem in solidum.nu.2. 122
¶ Prærogatiua temporis habet locum inter plures habentes literas ad beneficia.num.1. 304
Præscriptum an restitui debeat.nu.6. 506
Præscriptio an procedat sine possessione.nu.6. 614
Præscriptio an sit contra ius naturale.nu.7. 505
Præscriptio legitima ius ab vno aufert, & alteri tribuit.nu.5. 209
Præscriptio qualiter probari possit.nu.9. 211
Præscriptio quare sit inducta.nu.4. 504
¶ Præsentes dicuntur, qui sunt in ciuitate.nu.1. 59
Præsentatio ad patronum spectare dicitur.num.2. 248
Præsentatio facienda est diœcesano de illis, qui debent in beneficijs institui.num.1. 248
Præsentatio literarum Papæ facta ordinario non ligat eius manus, quin alteri, quã illi, pro quo scribitur, conferri non possit.n.1. 305
Præsentationi in literis ad beneficia stamus.num.3. 48
Præses in futurum prouidere debet.nu. 1. 58
Præses potest conferre beneficium, quod ab alio possidetur.nu. 2.
Præsumptio malitiæ aggrauat pœnam.nu.4. 636
Præsumptio malitiæ est præsumptio hominis.nu.3. 636
Præsumptio vna aliam dicitur tollere.nu.4. 154
Præsumptionum genera sunt multa.num.2. 636
¶ Præuenire per quem actum quis dicatur.nu.4. 49
¶ Princeps an possit facere statuta contra sacerdotes cõcubinarios. num.27. 581
Princeps sine peccato an possit Sarracenos de regno suo expellere, et bona eorum in vsum suum conferre.nu.14. 527
Principis præsentia semper multum operatur.nu.7. 5
Principis promissio simplex debet reduci ad intellectum iuris communis.num.4. 127
Principis restitutio in dubio non censetur facta cum alterius præiudicio. num.2. 32
Principi non obediens morte moriatur.nu.18. 510
Prĩcipes an possĩt ĩfideles expellere, et corũ regna occupare.n.4. 518
Prior manualis an possit conqueri de abbate, qui sine causa rationabili vult eum remouere.num.4. 284
Prioritas in tempore confert prioritatem in iure.nu.2. 260
Prioritas iuris in beneficijs consideratur ex tempore tituli, non ex tempore traditionis beneficij.nu.2. 255
¶ Priuilegium clericale dicitur esse multiplex.nu.5. 245
Priuilegium concessum absenti quod dicatur esse.num.2. 89
Priuilegium concessum alicui super auditione diuinorum extenditur ad familiares domesticos.nu.2. 427
Priuilegium concessum ciuitati Ligonen an possit ciuibus.nu. 3. 426
Priuilegium cõcessũ regi nõ extẽdit̃ ad ei⁹ filios, vel reginã.n.1. 420
Priuilegium cum certa moderatione concessum quò ad personas, etiã ad alias à iure prohibitas non extenditur.nu.1. 427
Priuilegium datũ pauperibus hospitalis, an includat seruiẽtes.n.11. 3
Priuilegium dicitur esse multiplex.nu.3. 243
Priuilegium exemptorum non extenditur ad subditos.nu.3. 420
Priuilegiũ ꝑ se minus sufficiẽs cãm præscribendi præbet.num. 5. 423

Priuilegium quando conceditur alicui, ꝙ non possit interdici, vel excommunicari, an poterit suspendi.nu.2. 488
Priuilegij reuocatio quando incipit sumere vigorem.nu.7. 298
Priuilegio priori ꝑ priuilegium libere sepulturæ non præiudicatur. Ver.& per hanc. 142
Priuilegium sedis Apostolicæ nullus infringere debet.nu. 1. 415
Priuilegia in loco congruo exhiberi debent.nu.2. 422
Priuilegia reuocantur, cum incipiunt esse damnosa.nu. 1. 300
Priuilegia statuta contra ius diuinum an valeant.nu.9. 10
Priuilegiorũ uerba poti⁹ ad factũ, q̃ ad i⁹, ĩ dubio sũt referẽda.n.1. 345
Priuilegijs singularium personarum procedentium per generalem clausulam non derogatur.num.4. 36
¶ Probatum in iudicio inducit notorium.num.2. 200
Probatio denegatur ei, qui debuit instructus comparere. nu.8. 75
Probatio incumbit obijcienti contra formam electionis. nu.2. 56
Probatio ꝙ aliquis non sit sanæ mentis, qualiter fieri dẽat.n. 3. 385
Probatio semiplena non excusat à condemnatione expensarum ver. item nota. 56
Probatio sufficit in vno mõ agendi, q̃ non sufficeret in alio.n.10. 188
¶ Processus aliqñ ẽ nullus, et tñ in eo fit expẽsarũ cõdẽnatio.n.1. 23
Processus factus alibi, quàm in loco cõmissionis, an valeat. n.5. 125
Processus habitus cum actore excommunicato valet, si non opponatur, quando fit coram ordinario.nu. 205
Processus ordinarij contra exemptum an valeat.nu.5. 416
¶ Procurator absque speciali mandato iuramentum deferre non potest.num.3. 148
Procurator ad negotia p̃t ĩ negocio expiri, defẽdere, et agere.n.1. 150
Procurator ad negotia potest qñcunque alium substituere.n.6. 145
Procurator ad tempus an possit constitui.nu.2. 154
Procurator alium substituere non p̃t ante litem cõtestatam.n. 3. 145
Procurator an cogatur præcisè dominum defendere.nu.5. 149
Procurator cogitur subire iuramentum calumniæ.nu.1. 172
Procurator constitutus ad opponendum crimina debet ad hoc habere specificum mandatum.num.2. 95
Procurator datus p̃t litem contestatã an possit substituere.n.7. 145
Procurator debet habere speciale mandatum ad iurandum. nu. 3. 96
Procurator excommunicati an admittatur ad impetrationem faciendam, ver.Octauo, & vltimò quærit. 21
Procurator generalis in vna substituere potest.nu.3. 148
Procurator generalis non admittitur in casibus, in quibus requiratur speciale mandatum.nu.2. 150
Procurator ignorans collationem beneficij factam domino, si beneficium impetret, non valet impetratio nu.5. 33
Procurator impeditus an teneat̃ aliũ ꝑcuratorẽ substituere.n.5. 154
Procurator in causa electionis debet fundare libellum.nu.4. 199
Procurator in rẽ suã ante litẽ contestatã aliũ p̃t substituere.n.4. 145
Procurator inuitus post litẽ cõtestatã à dño reuocari nõ p̃t.n.2. 146
Procurator potest interuenire in causa criminali deducta in iudicium per modum exceptionis.num.1. 95
Procurator qñq; cõstituit aliũ, q h̃et sup à dño spãle mãdatũ.n.1. 147
Procuratoris culpa, vel dolus an noceat domino.nu.7. 75
Procuratoris delictũ ñ nocet dño, nisi habuerit spãle mãdatũ.n.3. 199
Procuratoris officium ad tempus impendi potest.nu. 154
Procuratore constituto ad renunciandum ex causa permutationis, an valeat renunciatio, et ꝓmotio facta post reuocationẽ.n.2. 155
Procuratores contra legem domini venire non possunt.nu.2. 52
Procuratores plures in solidum constitui possunt.nu.2. 152
Procuratores qñ dati sunt, an vnus cõtra aliũ agere possit.n.6. 157
Procuratores plures quis constituere potest.nu.1. 152
Procuratorium an valeat, in quo quis constitutus est procurator ad agendum.Ver.nota formam. 148
Procuratio à locis visitatis solum recipi debet.nu.4. 362
¶ Profiteri expressè potest manens in habitu seculari.nu.2. 349
Professus expressè est melioris conditionis, quàm tacitè.nu.2. 87
Professus in professione debet abijcere proprium arbitrium.nu.2. 84
Professus in monasterio delicato postea reformato an resilire possit. numer.6. 348
Professio dicitur esse duplex.num.1. 349
¶ Prohibitio, & suspẽsio impediunt collationem, & iuris translationem.ver.Dicit Ioan.Andr. 312
¶ Prolis appellatione quid contineatur.nu.2. 435
Promotor inquisitionis si est excõicatus an vigore eius rescripti sup inquisitione impetrati poterit iudex ex officio procedere.nu.7. 20
Pronunciatio facta in causa idem operatur quod sententia.n.4. 119
¶ Prosapia quid dicatur.num.3. 435
¶ Propositum recti iudicis est lites minuere.nu.1. 229
Propositio actionis inepta reddit iudicium nullum de elect. ca. is qui contra.num.1. 81
¶ Protestatio an releuet ab irregularitate.nu.3. 403
Protestatio contraria facto nil releuat.nu.2. 85
¶ Prouisio beneficij debet esse sine peccato.nu.5. 494
¶ Proxeneta si receperit promissionem salarij, an repellatur à testimonio.num.8. 187
¶ Proximum iuuare quis tenetur.nu.9. 453
¶ Pubes factus tribus casibus statim obligatur.nu.3. 347
¶ Pueri qui dicantur.num.5. 35
¶ Pupillus an restituatur contra propriam confessionem.nu.5. 158
Pupilli in ecclesiis intitulantur.nu.1. 90
Pupillaris ætas discretioni carere dicitur.nu.2. 89

Q

Quæstio hæresis post mortem an moueri possit.nu.1. 385
Qualitates, quæ requiruntur in locis, & personis deputatis à Papa, eædem requiruntur circa subdelegandi potestatem.num.2. 43
Quasi possessio rei incorporalis acquisita, qualiter ꝑdatur.n.5. 176
Quis ex causa superuenienti potest venire cõtra factum suũ.n.4. 66

R

Rapinæ cõmissæ in rebus ecclesiasticis an sint de foro ecclesiæ. nume.14. 570
¶ Ratihabitio in maleficijs æquiparatur mãdato.n.1. 478
Ratihabitio retrotrahitur.nu.3. 478
¶ Recedere ab eo, quod semel statutum est, an quis possit. nu.8. 8
Recedẽs à iudicio sine licẽtia iudicis punit̃ tãquã cõtumax.n. 9. 185
¶ Receptus auctoritate Papæ præfertur prius receptis in præbenda postea vacatura.num.2. 259
Receptus in canonicum statim cum præbenda vacat, potest eam petere. in ver.Tertiò nota. 260
Recepti per literas facultatis an videantur titulũ consequi.n. 4. 306
Receptio canonica sedi bñficij curati ĩducit vacationẽ primi.n.1. 267
Receptio facta per Cap.cõtra statutũ suũ iuratũ an valeat.n. 2. 285
Receptatores hæreticorum qui dicantur.nu. 3. 384
¶ Reconuentio an habeat locum coram arbitrio. num.9. 27
Reconuentio an habeat locum in causæ appellationis.nu.8. 27
Reconuentio coram iudice delegato est à iure inducta.nu. 10. 27
¶ Rector parochialis ecclesiæ debet in ea residere.nu.3. 71
Rectores pochialiũ ecclesiarũ an possĩt ĩdulgẽtias cõcedere.n.5. 522
Rectores per episcopum sunt instituendi ad præsentationem monachorum in eorum ecclesiis curatis.num.1. 358
Rectorum appellatione comprehenduntur etiam, qui præficiuntur ad ministratoribus laicorum.nu.5. 197
¶ Regis nepos excludit fratrem regis in regni successione. ver.secundò nota. 106
¶ Regula per quæ verba constituatur.nu.3. 498
Regula qualiter plures casus simul coniungat.num. 10. 499
Regula quid sit.num.1. 497
Regulæ tres cumulationem impedientes.nu.5. 85
Religionis cã p̃t quis obligari ad ꝑpetuã morã in certo loco.n.4. 161
Religionem ingrediendo potest quis se priuare libero arbitrio.n.1. 86
Religiosus ad prælaturam eligi potest.nu.3. 86
Religiosus datus ad eligendum an possit eligere sine superioris licẽtia. numer.5. 87
Religiosus põt assumi ad prælaturas alterius religionis.nu. 1. 81
Religiosus potest esse executor vltimæ voluntatis, petita, & obtenta à Superiore suo licentia.nu.1. 330

Religiosi ad studia sine licentia adire non debent.nu.1. 374
Religiosi alicuius monasterij sunt ciues loci illius.nu.2. 126
Religiosi mendicantes qualiter differunt ab alijs religiosis.nu.4. 84
Religiosi puritatẽ in suis actibus obseruare dñt.ver.Quartò not. 144
Religiosi, vel seculares in eodem genere peccati quis eorum magis peccet.num.6. 389
Religiosis prohibitum est recipere vsurarios ad ecclesiasticam sepulturam.num.5. 410
¶ Remedio vno cõtra cõtũacẽ submoto, aliđ graui' adhibeť.n.2.179
Remedia plura ad eundem effectum tendentia non possunt simul cumulari.num.2. 54
¶ Remissio quare idem operatur, quod solutio.nu.3. 44
Remissio quò ad liberationem debitoris non idem operatur, sicut restitutio.num.2. 44
¶ Renunciare an idem sit, quod concludere.nu.4. 158
Renunciatio collationem alteri fiendam præcedere debet.nu.2. 31
Renunciatio tenuis præbendæ præsumitur in fraudem.nu.2. 105
¶ Repræsaliæ an possint concedi contra ambasciatores.nu.4. 430
Repræsaliæ concessæ simpliciter non extẽduntur ad clericos.n.3.429
Repræsaliæ sunt contra naturalem æquitatem. nu.2. 428
Repulsio exceptionis pemptorię in vna cã an p̃iudicet in alia.n.1.241
¶ Res affecta cũ onere reali trãsit ad priuilegiũ cũ õere suo.n.2.346
Res iudicata dicť, qñ est lata sñia, quæ meretur executionẽ.n.1.206
Res vendicatur sine expressione confinium.nu.2. 219
Rei vendicatio an detur contra possidentem ciuiliter tantùm, vel naturaliter tantùm.nu.1. 219
Rem suam recuperare propria auctoritate aliqñ permittitur.n.2.60
Res diuersæ in eodem libello peti possunt.nu.5. 188
Res occupatæ in bello an fiãt occupãtiũ.ver.Tertiò quęro.n.13.527
Res incidentes in commissum an licitè quis emere possit.nu.23. 513
Res infidelium licitè occupare possumus.nu.3. 219
¶ Rescriptum ab excommunicato impetratum ipso iure non valet. ver.Item nota.num.3. 18
Rescriptum an sit de processu.nu.2. 18
Rescriptum efficitur nullum per impetrantis excommunicationem. Versi.nota ꝙ ipso iure. 18
Rescriptum, priuilegium, & donatio qualiter inter se differant. ver. Est ergo.num.2 18
¶ Reseruatio cuiuscunq; actus sufficit subdeleganti.nu.3. 121
Reseruatio Papæ decreto interposito afficit ignorantes.nu.1. 270
Reseruatio sola sine decreto an liget ignorantes.nu.2. 270
¶ Residere, verbum pluribus modis intelligi debet.nu.1. 247
¶ Resignatio ad hoc vt valeat, debet esse libera.num.1. 261
Resignatio beneficij debet fieri aliquo recipiente.num.1. 31
Resignatio in illius manibus ẽ faciẽda, ad quẽ spectat collatio.n.1.315
¶ Respondere an quis teneatur iuris positioni.nu.5. 183
¶ Restitutio an aliquo casu negetur spoliato.nu.4. 176
Restitutio male ablatorum cui fieri debeat.nu.30. 537
Restitutio prætendenti se spoliatum an concedatur.nu.1. 175
Restitutio vnius non tollit alterius quæsitum.nu.4. 34
Reus aliquando reconuenit actorem super eo, de quo iudex cognoscere non poterat, nisi parte volente.nu.6. 26
Reus an cogatur respondere positioni criminosæ.nu.6. 183
Reus conuentus priuilegio se tueri debet.nu.4. 422
Reus durante iudicio, non potest contra actorem impetrare alium iudicem.num.1. 25
Reus excommunicatus an admittatur ad conuentionẽ iudicũ.n.6.19
Reus reconueniendo dicitur experiri.nu.4. 25
Reus si habet plura domicilia, in quo fieri debeat impetratio.n.5.41
Reus vltra vnam dietam per literas apostolicas trahi nõ p̃t.n.3.42
¶ Rumor aliquando pro veritate sumitur.nu.1. 61

S

Sacramentum confirmationis in fronte ambulat pari passu cum baptismo.num.2. 382
Sacramentum fidelitatis quis per seipsum personaliter præstare debet.num.4. 355
Sacramentum multis modis sumitur.nu.6. 562
Sacrilegus efficitur ĩmittens manus in personã ecclesiasticã.n.7.217
¶ Sanctitudo decet domum Domini.nu.1. 371
Satisfacere, & mandare, vt satisfiat, an sint paria.nu.1. 408
Satisfactio absolutionem præcedere debet.nu.5. 216
Satisfactio mandatarij, an liberet mãdatarium.in ver.Vtrùm autem mandatoris.in 1.col. 596
¶ Schisma quid sit.nu.2. 398
¶ Scire, & credere differunt.num.10. 189
Scientia inter domesticos semper præsumitur.nu.4. 297
Scientia superueniens non idem operatur ad irritationem actus, quod scientia à principio.num.3. 32
¶ Scholaris pluribus annis absens an perdat priuilegium matriculare.num.9. 3
Scholaris, qui post solutam matriculam recessit, & tandem rediјt, an censebitur scholaris nouus.nu.5. 28
Scholares de per se faciunt vniuersitatem.nu.10.in ver.Ex prędictis patet.pag. 36
Scholares pro repræsalijs in loco studij capi non possunt.nu. 12. 3
Scholarium appellatione an includantur Doctores.nu.18. 4
Scholarium familiares an gaudeant eorum priuilegijs.nu.10. 3
Scholarium rector non potest esse laicus.nu.10. 6
¶ Scriptura ad substantiam actus requiritur.nu.2. 133
Scriptura an sit de substantia actus, qui geritur.nu.9. 364
Scriptura interuenire debet in appellatione, quæ interponitur in casibus cap.vt circa.de elect. 61
¶ Scrutinio publicato moniales variare possunt.nu.6. 99
Seditio, & acclamatio prohibetur specialiter in ecclesijs.nu.4. 371
¶ Sententia ad hoc vt valeat, tria in ea requiruntur.num.1. 223
Sententia contra hæreticos est ferenda.nu.1. 391
Sententia debet imponere finem controuersiæ.nu.7. 563
Sententia delegati contra intentionẽ delegantis an sit irrita.n.3.262
Sententia, & decretum æquiparantur.ver.Ex eo nota. 267
Sententia excommunicationis dicitur medicinalis.nu.1. 442
Sententia excõmunicationis in vniuersitatem ferri non p̃ot.n.7.450
Sententia excommunicationis non est reuocanda per iudicem appellationis, nisi partibus vocatis nu.5. 231
Sententia excõicationis super futuris culpis nõ est ferenda.n.4.449
Sententia generalis archiepiscopi ligat solum subditos.num.3. 449
Sententia incerta potest ferri super expensis.nu.4. 177
Sententia iniusta ligat in foro iudiciali, non in foro diuino.nu.1. 313
Sententia lata contra principalem potest mandari executioni contra fideiussorem.nu.4. 586
Sententia lata contra vnum an noceat alteri.nu.14. 597
Sentẽtia lata super crĩe hæresis statĩ dẽt executioni mãdari.n.2.395
Sententia sine scriptis an valeat.num.5. 224
Sententiæ an ligent ignorantes.nu.4. 14
¶ Sepelientes illicitè tenentur ad restitutionem corporum.n.3. 336
Sepeliri debet quis in ecclesia, in qua elegit sibi sepulturam. in versi. Circa illud etiam. 340
Sepultura ecclesiastica denegatur ei, cui prohibitus est ingressus ecclesiæ.num.2. 476
Sepultura vsurario manifesto denegatur.nu.3. 409
Sepulturam quis sibi eligere non potest ante.XIIII.annum.n.1.341
¶ Sigilla singularium in actu collegij, qui fit à pluribus, apponi possunt.num.3. 133
¶ Simonia an cõmittatur in traditione iuriũ incorporaliũ.n.2. 196
¶ Singuli de Capitulo ꝑ obligatiõe Capituli cõueniri nõ p̃nt.n.1. 292
¶ Socius an possit defendere socium.nu.7. 453
¶ Solẽnitas voti continẽtiæ est inuenta ex constõne Ecclesię.n.1.352
¶ Sollicitator causæ an possit esse testis.nu.3. 196
¶ Soluens tempore libertatis dicitur fidem implere.nu.16. 510
Solutio census est signum subiectionis.nu.2. 427
¶ Species vltimæ voluntatis plures esse dicuntur.nu.5. 318
¶ Spiritualia an cadant in laicis.num.11. 568
Spiritualia iura præscribi, & vendicari possunt.nu.2. 209
¶ Spoliato licitum est inquietare spoliatorẽ ex interuallo.n.2. 423
Spoliatio plerũq; deducitur in iudicio in modũ exceptionis.n.1.174

¶ Statuen-

Sponsalia per parentes contracta nomine filiorum absentium confirmantur per filios tacitè, & expreßè.nu.3. 379
¶ Statuentes possunt sua statuta iuramento firmare.nu.3. 28
Statutum an possit excludere filias à patris successione.nu.2. 143
Statutum an valeat, quòd qui non petit debitum infra decem annos, cadat à iure suo.num.27. 515
Statutum an valeat, ꝙ quis pro debito carceretur.nu.4. 469
Statutum episcopi de consilio sui Capituli, ꝙ non possit in suo foro ab interlocutorijs appellari, an valeat.nu.3. 224
Statutum, & sententia quò ad excommunicationẽ differũt.n.6.450
Statutum, ꝙ prælatus iuret seruare cõsuetudines, est validũ.n.1.196
Statutum vbi trahitur ad malum, an sit reuocandum.nu.5. 200
Statuto episcopi an ligentur subditi.nu.7. 15
¶ Strepitus seculariũ iudiciorũ in ecclesia cõquiescere dẽt.n.6. 372
¶ Studere quid sit.num.4. 418
Studentes in studio generali debent percipere fructus suorum beneficiorum integrè.nu.5. 418
Studentes in studijs approbatis habent immunitatem.nu.2. 418
¶ Subditus de licentia episcopi potest sibi cõfessorẽ eligere.n.1. 441
Subditus per præscriptionem libertatem prætendere potest cõtra suũ superiorem.nu.3. 412
Subditus quando possit resistere facto iudicis.nu.10. 454
¶ Substitutus non potest reuocari post mandatum à substituto susceptum.num.2. 147
Substitutio compendiosa an fiat pupillo per uerba directa communia, vel obliqua.nu.17. 329
Substitutio compendiosa facta impuberibus excludit matrem, ipsis decedentibus in ætate pupillari.nu.5. 322
Substitutio directa ex causa trahitur ad obliquam.nu.7. 322
Substitutio directa non trahitur ad fideicommissariam.nu.8. 322
Substitutio directa pupillaris infra tempora pubertatis an obliquetur.num.16. 326
Substitutionis forma.num.4. 320
¶ Suburbia quæ dicantur.nu.2. 473
¶ Successor potest reuocare factum prædecessoris.nu.1. 305
¶ Suorum appellatione qui veniant.ver.Qui veniunt. 435
¶ Superior an possit dispensare super irregularitate, etiam non vocatis, quorum interest.num.27. 535
Superior appellationem friuolam de necessitate recipere non tenetur. nume.2. 234
Superior non potest astringere iuramento subditos suos.nu.1 135
Superior quò ad licentiam concedendam quis dicatur.nu.1. 109
Superior supplet negligentiam inferioris.ver.Nota quòd.nu.1.79
¶ Surreptio impetrantis per se sicut reddit impetrationem nullã; ita surreptio impetrantis pro alio.nu.3. 274
Surreptio, quæ reddit gratiam vitiosam, an vitiabit literas executorias.nu.8. 171
¶ Suspectus debet vocari, antequam excõicetur. ver. Scđo not.387
¶ Suspensus à canone, ingerẽs se diuinis, efficiť irregularis.n.5.214
Suspensus si benedicat nuptias, an sit irregularis.nu.4. 443
¶ Syndicus an possit iurare sine spãli mandato de calũnia.n.13.190
Syndicus agens pro vniuersitate in animã ꝑpriã iurare dẽt.n.6.188

T

Tacens an videatur consentire.nu.1. 153
Taciturnitas habetur pro confessione.nu.8. 184
Taciturnitas peremptoriæ excommunicationis aduersario competentis non reddit rescriptum subreptitium.n.5.170
Taciturnitas procuratoris nocet domino.nu.11. 185
¶ Tactus iuramento an requiratur.nu.10. 62
¶ Tanquam, dictio est nota proprietatis, & veritatis.nu.2. 199
Tanquam, dictio quandoq; est nota veritatis.nu.10. 185
¶ Taxatio debet præcedere expensarum condemnationem.n.6.201
¶ Templarij, & hospitalarij an dicantur exempti nu.1. 488
¶ Tempus ad ignorandum priuilegia non datur, sicut ad purgãdum ius commune.num.5. 297
Tempus vacationis an retrahatur ad tempus reseruationis.n.2.129
¶ Termin⁹ appellãti ad ꝓsequẽdã appellationẽ ẽ p̃figẽa⁹.nu.6.225
Terminus præfigitur, infra quem agatur.nu.5. 175
Terminus secundum locorum distantiam venit præfigendus.nu.4.64
Termino elapso, procedendum est in causa contra absentem, eo non citato.num.5. 56
¶ Terra ad vsum sepulturæ deputata, vendi non potest.n.14.487
¶ Territorium castri subiacet castro.ver.Sed territoriũ.n.18.602
Territorium quid sit.nu.10. 16
¶ Testari qui prohibeantur.nu.4. 317
Testator dicens, instituo pauperes Christi, deinde mors venit, an valeat institutio.num.3. 317
Testatoris voluntas per lege seruanda est.nu.1. 316
Testamentum excommunicati an valeat.nu.8. 459
Testamentum pupillari censetur paternum nu.11. 323
Testamentum quid sit.nu.2. 316
Testamentum vsurarij manifesti est ipso iure nullum.nu.7. 410
Testamentum faciens quando non erat vsurarius, si postea est effectus, an valeat testamentum.nu.4. 35
¶ Testis sine iudicis licẽtia recedere ñ dẽt.ver.ex quo collige.n.4.45
Testes coram iudice produci debent.nu.1. 194
Testes minus idonei contra hæreticos admittuntur.nu.2. 386
Testes pro ferendo testimonio ad iudicem venire debent.nu.2. 45
Testes proficiscentes extra domum debent habere expensas.nu.5.43
Testes propter criminis enormitatem aliquando admittũtur, qui aliàs non admitterentur.nu.4. 287
Testium receptio quandoq; committi non potest.nu.2. 161
Testibus domesticis fides non est adhibenda.nu.4. 385
¶ Titulus beneficij an doceri debeat.nu.9. 502
Titulus in præscriptione duobus casibus de iure canonico requiritur. numer.4. 209
Titulus minus iustus non præbet causam præscribendi.nu.6. 316
¶ Tonsura prima illiterato non est conferenda.nu.2. 110
¶ Traditio possessionis an inducat collationem.nu.15. 598
¶ Tres regulæ cumulationem impedientes.nu.5. 85
¶ Triplex in eadem ecclesia quis esse non potest.nu.3: 51
¶ Turpitudinem suam allegans an sit audiendus.nu.11. 188

V

Vacatio diuturna in ecclesijs est damnosa.nu.2. 58
Vacatio primi beneficij inducitur, postquam recepit quis secundum, et possessionem pacificam habuit.nu.2. 279
¶ Vacca vendita habente vitulum, iure accessorij venit vitulus.num.3. 586
¶ Vagari in incerto cum damno alterius quis non debet.nu.3. 85
¶ Variare an sit licitum.num.3. 63
Variatio de iure an sit permissa.ver.Vndecimò.num.3. 99
Variatio habet locum post votum in scrutinio depositum.nu.3. 66
¶ Varietas, & inconstantia reprobari debẽt.nu.3. 78
¶ Venia peccatorum in ecclesia est postulanda num.5. 372
¶ Veniens ab intestato in foro conscientiæ rectè petere potest hæreditatem ab eo, qui inutiliter est institutus.nu.20. 511
Venientes in causa pro suo interesse admitti debent.nu.4. 181
¶ Verbum pluralis numeri in materia odiosa restringitur ad duos. numer.4. 269
Verba priuilegij potius recipiunt interpretationem à consuetudine, quàm à iure.in ver.Vbi verba.nu.3. 40
Verba simpliciter prolata debent intelligi, & referri ad statum, & conditionem personæ.nu.2. 254
¶ Viatores vbi sepeliri debeant nu 4. 336
¶ Vices vicarij quandoq; quis gerit.nu.1. 113
Vicarius à suo beneficio aliquem amouere non potest.nu.2. 114
Vicarius an possit constituere alium vicarium.nu.2. 114
Vicario congrua portio assignari debet.nu.5. 91
Vicarium in ecclesia ponere spectat ad episcopum.nu.3. 91
Vicarij quando sunt duo, vtrũ vnus sine alio procedere dẽat.n.3.115
¶ Vim vi repellere iura permittunt. nu.1. 452
¶ Violentia illata in recuperando beneficia est punienda.nu.3.268
¶ Vir nunquid teneatur defendere vxorem.nu.5. 452
¶ Virgo depꝛẽsa in habitu meretricali, an cẽseať meretrix.nu.6.466

Virginis

Virgines in festiuitatibus Paschæ, Natiuitatis Domini, Pentecostes, & Assumptionis beatæ Virginis, an possint consecrari.n.3. 484
¶ *Visitantes, vltra victualia exigentes, æternæ maledictionis pœnam incurrunt.nu.8.* 364
Visitator qualiter se habere debet.nu.7. 363
Visitatio plena esse debet.num.2. 362
¶ *Vniuersitas an possit decapitari.nu.10.* 451
Vniuersitas an possit dimittere debita subditorum.nu.18. 530
Vniuersitas an possit remittere dãna illata subditis in bello.n.4. 216
Vniuersitas coram quo debeat conueniri.nu.9. 6
Vniuersitas criminaliter accusari non potest.nu.9. 451
Vniuersitas scholarium coram quo conueniri debeat.nu.21. 575
Vniuersitas si aliò se transferat, an priuilegia sequentur.nu.14. 3
¶ *Vocans quem fraudulẽter ad iudicium tenetur ad expẽsas.n.1.* 45
¶ *Voluntas, & beneplacitum an morte extinguantur.nu.3.* 29
¶ *Votum fidei, datio iuramenti, & promissio paria sunt.nu.2.* 336
Votum non solemnizatum non impedit matrimonium contrahendum. numer.3. 353
Votum præcedens de intrando religionem non solemnizatur per ingressum alterius.nu.1. 351
Votum, quod deponitur in scrutinio, vocatur nominatio.nu.1. 66
Votum suũ vnus de collegio per literas exprimere nõ posset.n.6. 102
Vota omnium eligentium in scriptis redigi debent.nu.2. 83
Vota sigillatim, & in secreto scrutari debent.nu.1. 83
¶ *Vrbs in plura nomina diuiditur. ver. aduerte.nu.4.* 34
¶ *Vt, dictio an faciat modum, vel conditionem.nu.5.* 496
¶ *Vtilitas ecclesiæ euidens operatur, vt absens ob dictam causam percipiat quotidianas distributiones.nu.4.* 248
Vtilitas publica priuatæ est præferenda.nu.2. 60
¶ *Vsura an numeretur inter peccata. ver. & præcedit.* 404
Vsura dicitur rapina.nu.24. 531
Vsura dicitur vorago.nu.1. 404
Vsura in quibus committatur.nu.17. 556
Vsura in quibus rebus committatur.nu.6. 540
Vsura quid sit.num.7. 405. & 543
Vsuræ an sint omni iure prohibitæ.nu.2. 539
Vsurarius an teneat̃ in totũ restituere, an deducto, ne egeat.n.8. 524
Vsurarius an teneat̃ reddere qcquid lucrat⁹ fuit ex vsura.n.23. 531
Vsurarius manifestus si idoneè cauere non potest, an carebit ecclesiastica sepultura.num.10. 414
Vsurarius manifestus sine satisfactione absolui non debet.nu.6. 410
Vsurarij bõa vtrũ ꝑ vsuris restituẽdis sint tacitè obligata.n.18. 557
Vsurario de vsuris satisfacere an sufficiat.nu.2. 409
Vsurarij manifesti testari non possunt.nu.5. 458
¶ *Vxor an possit viuere de vsura.nu.26.* 533
Vxor sine peccato an possit de vsuris alimenta sumere.nu.5. 508

FINIS.

SERIES CHARTARVM.

† A B C D E F G H I K L M N O P Q R S T V X Y Z.
AA BB CC DD EE FF GG HH II KK LL MM NN OO PP QQ RR SS TT VV XX YY ZZ.
AAA BBB CCC DDD EEE FFF GGG HHH III.

Omnes sunt Terni, præter III, qui est Quaternus, & † quæ est Folium.